

Άπαντα Πλάτωνος σὲ ἓνα pdf ἀρχεῖο

•α΄ Τετραλογία

- Εὐθύφρων ἢ περὶ τοῦ ὀσίου, ἠθικός (12 σ. pdf doc epub)
- Ἀπολογία Σωκράτους, ἠθικός (16 σ. pdf doc epub)
- Κρίτων ἢ περὶ τοῦ πρακτεῦ, ἠθικός (8 σ. pdf doc epub)
- Φαίδων ἢ περὶ ψυχῆς, ἠθικός (50 σ. pdf doc epub)

•β΄ Τετραλογία

- Κρατύλος ἢ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, λογικός (41 σ. pdf .doc .epub)
- Θεαίτητος ἢ περὶ ἐπιστήμης, πειραστικός (63 σ. pdf .doc .epub)
- Σοφιστής ἢ περὶ τοῦ ὄντος, λογικός (58 σ. pdf .doc .epub)
- Πολιτικός ἢ περὶ τῆς βασιλείας, λογικός (53 σ. pdf .doc .epub)

•γ΄ Τετραλογία

- Παρμενίδης ἢ περὶ ἰδεῶν, λογικός (54 σ. pdf .doc .epub)
- Φίληβος ἢ περὶ ἡδονῆς, ἠθικός (58 σ. pdf .doc .epub)
- Συμπόσιον ἢ περὶ ἀγαθοῦ, ἠθικός (34 σ. pdf .doc .epub)
- Φαίδρος ἢ περὶ ῥητορικῆς (37 σ. pdf .doc .epub)

•δ΄ Τετραλογία

- Ἀλκιβιάδης Α΄ ἢ περὶ ἀνθρώπου φύσεως, μαιευτικός (30 σ. pdf .doc .epub)
- Ἀλκιβιάδης Β΄ ἢ περὶ Προσευχῆς, μαιευτικός (10 σ. pdf .doc .epub)
- Ἴππαρχος ἢ φιλοκερδῆς, ἠθικός (8 σ. pdf .doc .epub)
- Ἐρρασταί ἢ περὶ φιλοσοφίας, ἠθικός (8 σ. pdf .doc .epub)

•ε΄ Τετραλογία

- Θεάγης ἢ περὶ φιλοσοφίας, μαιευτικός (10 σ. pdf .doc .epub)
- Χαρμίδης ἢ περὶ σωφροσύνης, πειραστικός (22 σ. pdf .doc .epub)
- Λάχης ἢ περὶ ἀνδρείας, ἠθικός (19 σ. pdf .doc .epub)
- Λύσις ἢ περὶ φιλίας, μαιευτικός (21 σ. pdf .doc .epub)

•ς΄ Τετραλογία

- Εὐθύδημος ἢ περὶ Ἐριστικῆς, ἀνατρεπτικός (26 σ. pdf .doc .epub)
- Πρωταγόρας ἢ Σοφισταί, ἐπιδεικτικός (32 σ. pdf .doc .epub)
- Γοργίας ἢ περὶ Ρητορικῆς, ἀνατρεπτικός (70 σ. pdf .doc .epub)
- Μένων ἢ περὶ ἀρετῆς, πειραστικός (31 σ. pdf .doc .epub)

•ζ΄ Τετραλογία

- Ἴππίας μείζων ἢ περὶ τοῦ καλοῦ, ἀνατρεπτικός (22 σ. pdf .doc .epub)
- Ἴππίας ἐλάσσων ἢ περὶ τοῦ ψεύδους, ἀνατρεπτικός (14 σ. pdf .doc .epub)
- Ἴων ἢ περὶ Ἰλιάδος, πειραστικός (11 σ. pdf .doc .epub)
- Μενέξενος ἢ ἐπιτάφιος, ἠθικός (9 σ. pdf .doc .epub)

•η΄ Τετραλογία

- Κλειτοφῶν ἢ προτρεπτικός, ἠθικός (3 σ. pdf .doc .epub)
- Πολιτεία ἢ περὶ δικαίου, πολιτικός (241 σ. pdf .doc .epub)
- Τίμαιος ἢ περὶ φύσεως, φυσικός (41 σ. pdf .doc .epub)
- Κριτίας ἢ Ἀτλαντικός, ἠθικός (9 σ. pdf .doc .epub)

•θ΄ Τετραλογία

- Μίνως ἢ περὶ νόμου, πολιτικός (10 σ. pdf .doc .epub)
- Νόμοι ἢ περὶ νομοθεσίας, πολιτικός (229 σ. pdf .doc .epub)
- Ἐπινομίς ἢ νυκτερινός σύλλογος, πολιτικός (11 σ. pdf .doc .epub)
- Ἐπιστολαί, ἠθικαί (31 σ. pdf .doc .epub)

•Ἀποδιδόμενα

- Περὶ δικαίου (7 σ. pdf .doc .epub)
- Περὶ ἀρετῆς (5 σ. pdf .doc .epub)
- Δημόδοκος (6 σ. pdf .doc .epub)
- Σίσυφος (6 σ. pdf .doc .epub)
- Ἐουξίας ἢ περὶ πλούτου (14 σ. pdf .doc .epub)
- Ἀξίochος (6 σ. pdf .doc .epub)

•Πλάτωνος Ἐπιγράμματα (4 σ. pdf .doc .epub)

•Πλάτωνος Ὀρισμοί (8 σ. pdf .doc .epub)

Ευθύφρων ἢ περὶ τοῦ Ὁσίου τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

{Ευθύφρων} Τί νεώτερον, ὦ Σώκρατες, γέγονεν, ὅτι σὺ τὰς ἐν Λυκείῳ καταλιπὼν διατριβὰς ἐνθάδε νῦν διατρίβεις περὶ τὴν τοῦ βασιλέως στοάν; οὐ γὰρ που καὶ σοὶ γε δίκη τις οὔσα τυγχάνει πρὸς τὸν βασιλέα ὡσπερ ἐμοί. [2.a.1]

{Σωκράτης} Οὗτοι δὴ Ἀθηναῖοί γε, ὦ Ευθύφρων, δίκην αὐτὴν καλοῦσιν ἀλλὰ γραφήν.

{Ευθύφρων} Τί φῆς; γραφήν σέ τις, ὡς εἶοικε, γέγραπται· οὐ γὰρ ἐκεῖνό γε καταγνώσομαι, ὡς σὺ ἕτερον.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ οὖν.

{Ευθύφρων} Ἀλλὰ σὲ ἄλλος;

{Σωκράτης} Πάνυ γε.

{Ευθύφρων} Τίς οὗτος;

{Σωκράτης} Οὐδ' αὐτὸς πάνυ τι γινώσκω, ὦ Ευθύφρων, τὸν ἄνδρα, νέος γὰρ τίς μοι φαίνεται καὶ ἀγνώσ· ὀνομάζουσι μέντοι αὐτόν, ὡς ἐγὼμαι, Μέλητον. ἔστι δὲ τῶν δήμων Πιτθεύς, εἴ τινα νῶ ἔχεις Πιτθέα Μέλητον οἷον τετανότριχα καὶ οὐ πάνυ εὐγένειον, ἐπίγρυπον δέ.

{Ευθύφρων} Οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ δὴ τίνα γραφήν σε γέγραπται;

{Σωκράτης} Ἦντινα; οὐκ ἀγεννη, ἔμοιγε δοκεῖ· τὸ γὰρ νέον ὄντα τοσοῦτον πρᾶγμα ἐγνωκέαι οὐ φαῦλόν ἐστιν. ἐκεῖνος γάρ, ὡς φησιν, οἶδε τίνα τρόπον οἱ νέοι διαφθείρονται καὶ τίνες οἱ διαφθείροντες αὐτούς. καὶ κινδυνεύει σοφός τις εἶναι, καὶ τὴν ἐμὴν ἀμαθίαν κατιδὼν ὡς διαφθείροντος τοὺς ἡλικιώτας αὐτοῦ, ἔρχεται κατηγορήσων μου ὡσπερ πρὸς μητέρα πρὸς τὴν πόλιν. καὶ φαίνεται μοι τῶν πολιτικῶν μόνος ἄρχεσθαι ὀρθῶς· ὀρθῶς γάρ ἐστι τῶν νέων πρῶτον ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἔσονται ὅτι ἄριστοι, ὡσπερ γεωργὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν εἶκος πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων. καὶ δὴ καὶ Μέλητος ἴσως πρῶτον [3.a.1] μὲν ἡμᾶς ἐκκαθαίρει τοὺς τῶν νέων τὰς βλάστας διαφθείροντας, ὡς φησιν· ἔπειτα μετὰ τοῦτο δῆλον ὅτι τῶν πρεσβυτέρων ἐπιμεληθεὶς πλείστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γενήσεται, ὡς γε τὸ εἶκος συμβῆναι ἐκ τοιαύτης ἀρχῆς ἀρξαμένῳ.

{Ευθύφρων} Βουλοίμην ἄν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τούναντίον γένηται· ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἐστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σέ. καὶ μοι λέγε, τί καὶ ποιῶντά σέ φησι διαφθεῖρειν τοὺς νέους;

{Σωκράτης} Ἄτοπα, ὦ θαυμάσιε, ὡς οὕτω γ' ἀκοῦσαι. φησὶ γάρ με ποιητὴν εἶναι θεῶν, καὶ ὡς καινοὺς ποιῶντα θεοὺς τοὺς δ' ἀρχαίους οὐ νομίζοντα ἐγράψατο τούτων αὐτῶν ἕνεκα, ὡς φησιν.

{Ευθύφρων} Μανθάνω, ὦ Σώκρατες· ὅτι δὴ σὺ τὸ δαιμόνιον φῆς σαυτῷ ἐκάστοτε γίνεσθαι. ὡς οὖν καινοτομοῦντός σου περὶ τὰ θεῖα γέγραπται ταύτην τὴν γραφήν, καὶ ὡς διαβαλῶν δὴ ἔρχεται εἰς τὸ δικαστήριον, εἰδὼς ὅτι εὐδιάβολα τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ ἐμοῦ γάρ τοι, ὅταν τι λέγω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν θείων, προλέγων αὐτοῖς τὰ μέλλοντα, καταγελῶσιν ὡς μαινομένου· καίτοι οὐδὲν ὅτι οὐκ ἀληθὲς εἶρηκα ὧν προεἶπον, ἀλλ' ὅμως φθονοῦσιν ἡμῖν πᾶσι τοῖς τοιούτοις. ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν χρὴ φροντίζειν, ἀλλ' ὁμοσεῖ ἵεναί.

{Σωκράτης} ὦ φίλε Ευθύφρων, ἀλλὰ τὸ μὲν καταγελασθῆναι ἴσως οὐδὲν πρᾶγμα. Ἀθηναίοις γάρ τοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ σφόδρα μέλει ἄν τινα δεινὸν οἴωνται εἶναι, μὴ μέντοι διδασκαλικὸν τῆς αὐτοῦ σοφίας· ὃν δ' ἄν καὶ ἄλλους οἴωνται ποιεῖν τοιούτους, θυμοῦνται, εἴτ' οὖν φθόνῳ ὡς σὺ

λέγεις, εἴτε δι' ἄλλο τι.

{Εὐθύφρων} Τούτου οὖν πέρι ὅπως ποτὲ πρὸς ἐμὲ ἔχουσιν, οὐ πάνυ ἐπιθυμῶ πειραθῆναι.

{Σωκράτης} Ἴσως γὰρ σὺ μὲν δοκεῖς σπάνιον σεαυτὸν παρέχειν καὶ διδάσκειν οὐκ ἐθέλεις τὴν σεαυτοῦ σοφίαν· ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι μὴ ὑπὸ φιλανθρωπίας δοκῶ αὐτοῖς ὅτιπερ ἔχω ἐκκεχυμένως παντὶ ἀνδρὶ λέγειν, οὐ μόνον ἄνευ μισθοῦ, ἀλλὰ καὶ προστιθεὶς ἂν ἠδέως εἴ τις μου ἐθέλει ἀκούειν. εἰ μὲν οὖν, ὃ νυνδὴ ἔλεγον, μέλλοιέν μου καταγελαῖν ὡσπερ σὺ φῆς σεαυτοῦ, οὐδὲν ἂν εἶη ἀηδὲς παίζοντας καὶ γελῶντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγαγεῖν· εἰ δὲ σπουδάσονται, τοῦτ' ἤδη ὅπη ἀποβήσεται ἄδηλον πλὴν ὑμῖν τοῖς μάντεσιν.

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' ἴσως οὐδὲν ἔσται, ὦ Σώκρατες, πρᾶγμα, ἀλλὰ σύ τε κατὰ νοῦν ἀγωνιῇ τὴν δίκην, οἴμαι δὲ καὶ ἐμὲ τὴν ἐμήν.

{Σωκράτης} Ἔστιν δὲ δὴ σοί, ὦ Εὐθύφρων, τίς ἡ δίκη; φεύγεις αὐτὴν ἢ διώκεις;

{Εὐθύφρων} Διώκω.

{Σωκράτης} Τίνα; [4.a.1]

{Εὐθύφρων} Ὅν διώκων αὐτὸν δοκῶ μαίνεσθαι.

{Σωκράτης} Τί δέ; πετόμενόν τινα διώκεις;

{Εὐθύφρων} Πολλοῦ γε δεῖ πέτεσθαι, ὅς γε τυγχάνει ὧν εὖ μάλα πρεσβύτης.

{Σωκράτης} Τίς οὗτος;

{Εὐθύφρων} Ὁ ἐμὸς πατήρ.

{Σωκράτης} Ὁ σός, ὦ βέλτιστε;

{Εὐθύφρων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἔστιν δὲ τί τὸ ἔγκλημα καὶ τίνας ἡ δίκη;

{Εὐθύφρων} Φόνου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἡράκλεις. ἦ που, ὦ Εὐθύφρων, ἀγνοεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὅπη ποτὲ ὀρθῶς ἔχει· οὐ γὰρ οἴμαι γε τοῦ ἐπιτυχόντος ὀρθῶς αὐτὸ πρᾶξαι ἀλλὰ πόρρω που ἤδη σοφίας ἐλαύνοντος.

{Εὐθύφρων} Πόρρω μέντοι νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἔστιν δὲ δὴ τῶν οἰκείων τις ὁ τεθνεὼς ὑπὸ τοῦ σοῦ πατρός; ἢ δῆλα δὴ; οὐ γὰρ ἂν που ὑπὲρ γε ἀλλοτρίου ἐπεξῆσθα φόνου αὐτῷ.

{Εὐθύφρων} Γελοῖον, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἶε τι διαφέρειν εἴτε ἀλλότριος εἴτε οἰκεῖος ὁ τεθνεὼς, ἀλλ' οὐ τοῦτο μόνον δεῖν φυλάττειν, εἴτε ἐν δίκη ἔκτεινεν ὁ κτείνας εἴτε μὴ, καὶ εἰ μὲν ἐν δίκη, ἔάν, εἰ δὲ μὴ, ἐπεξίεναι, ἐάνπερ ὁ κτείνας συνέστιός σοι καὶ ὁμοτράπεζος ἦ· ἴσον γὰρ τὸ μίasma γίγνεται ἐὰν συνῆς τῷ τοιούτῳ συνειδῶς καὶ μὴ ἀφοσιοῖς σεαυτὸν τε καὶ ἐκείνον τῇ δίκη ἐπεξιών. ἐπεὶ ὁ γε ἀποθανὼν πελάτης τις ἦν ἐμός, καὶ ὡς ἐγεωργοῦμεν ἐν τῇ Νάξῳ, ἐθήτευεν ἐκεῖ παρ' ἡμῖν.

παροινήσας οὖν καὶ ὀργισθεὶς τῶν οἰκετῶν τινι τῶν ἡμετέρων ἀποσφάττει αὐτόν. ὁ οὖν πατήρ συνδήσας τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καταβαλὼν εἰς τάφρον τινά, πέμπει δεῦρο ἄνδρα πευσόμενον τοῦ ἐξηγητοῦ ὅτι χρεῖη ποιεῖν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τοῦ δεδεμένου ὀλιγῶρει τε καὶ ἡμέλει ὡς ἀνδροφόνου καὶ οὐδὲν ὄν πρᾶγμα εἰ καὶ ἀποθάνοι, ὅπερ οὖν καὶ ἔπαθεν· ὑπὸ γὰρ λιμοῦ καὶ ρίγους καὶ τῶν δεσμῶν ἀποθνήσκει πρὶν τὸν ἄγγελον παρὰ τοῦ ἐξηγητοῦ ἀφικέσθαι. ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἀγανακτεῖ ὃ τε πατήρ καὶ οἱ ἄλλοι οἰκεῖοι, ὅτι ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ ἀνδροφόνου τῷ πατρὶ φόνου ἐπεξέρχομαι οὔτε ἀποκτείναντι, ὡς φασιν ἐκεῖνοι, οὔτ' εἰ ὅτι μάλιστα ἀπέκτεινεν, ἀνδροφόνου γε ὄντος τοῦ ἀποθανόντος, οὐ δεῖν φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου – ἀνόσιον γὰρ εἶναι τὸ ὑὸν πατρὶ φόνου ἐπεξίεναι – κακῶς εἰδότες, ὦ Σώκρατες, τὸ θεῖον ὡς ἔχει τοῦ ὀσίου τε πέρι καὶ τοῦ ἀνοσίου.

{Σωκράτης} Σὺ δὲ δὴ πρὸς Διός, ὦ Εὐθύφρων, οὕτως ἀκριβῶς οἶε ἐπίστασθαι περὶ τῶν θείων ὅπη ἔχει, καὶ τῶν ὀσίων τε καὶ ἀνοσίων, ὥστε τούτων οὕτω πραχθέντων ὡς σὺ λέγεις, οὐ φοβῆ

δικαζόμενος τῷ πατρὶ ὅπως μὴ αὐτὸν σὺ ἀνόσιον πράγμα τυγχάνης πράττων;

{Εὐθύφρων} Οὐδὲν γὰρ ἂν μου ὄφελος εἶη, ὃ Σώκρατες, οὐδέ τῳ ἂν διαφέροι Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀκριβῶς εἰδείην. [5.a.1]

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν μοι, ὃ θαυμάσιε Εὐθύφρων, κράτιστόν ἐστι μαθητῆ σὼ γενέσθαι, καὶ πρὸ τῆς γραφῆς τῆς πρὸς Μέλητον αὐτὰ ταῦτα προκαλεῖσθαι αὐτόν, λέγοντα ὅτι ἔγωγε καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τὰ θεῖα περὶ πολλοῦ ἐπιούμην εἰδέναί, καὶ νῦν ἐπειδὴ με ἐκεῖνος αὐτοσχεδιάζοντά φησι καὶ καινοτομοῦντα περὶ τῶν θείων ἐξαμαρτάνειν, μαθητῆς δὴ γέγονα σός – «καὶ εἰ μὲν, ὃ Μέλητε,» φαίην ἂν, «Εὐθύφρονα ὁμολογεῖς σοφὸν εἶναι τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀρθῶς νομίζειν καὶ ἐμὲ ἡγοῦ καὶ μὴ δικάζου· εἰ δὲ μή, ἐκείνῳ τῷ διδασκάλῳ λάχε δίκην πρότερον ἢ ἐμοί, ὡς τοὺς πρεσβυτέρους διαφθείροντι ἐμὲ τε καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα, ἐμὲ μὲν διδάσκοντι, ἐκεῖνον δὲ νοθετοῦντί τε καὶ κολάζοντι» – καὶ ἂν μὴ μοι πειθῆται μηδὲ ἀφήτῃ τῆς δίκης ἢ ἀντ' ἐμοῦ γράφηται σέ, αὐτὰ ταῦτα λέγειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἃ προκαλούμην αὐτόν;

{Εὐθύφρων} Ναὶ μὰ Δία, ὃ Σώκρατες, εἰ ἄρα ἐμὲ ἐπιχειρήσειε γράφεσθαι, εὐροίμ' ἂν, ὡς οἶμαι, ὅπῃ σαθρός ἐστίν, καὶ πολὺ ἂν ἡμῖν πρότερον περὶ ἐκείνου λόγος ἐγένετο ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ περὶ ἐμοῦ.

{Σωκράτης} Καὶ ἐγὼ τοι, ὃ φίλε ἐταῖρε, ταῦτα γινώσκων μαθητῆς ἐπιθυμῶ γενέσθαι σός, εἰδὼς ὅτι καὶ ἄλλος πού τις καὶ ὁ Μέλητος οὗτος σέ μὲν οὐδὲ δοκεῖ ὀρᾶν, ἐμὲ δὲ οὕτως ὀξέως ἀτεχνῶς καὶ ῥαδίως κατεῖδεν ὥστε ἀσεβείας ἐγράψατο. νῦν οὖν πρὸς Διὸς λέγε μοι ὁ νυνδὴ σαφῶς εἰδέναί δισχυρίζου, ποῖόν τι τὸ εὐσεβὲς φῆς εἶναι καὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ περὶ φόνου καὶ περὶ τῶν ἄλλων; ἢ οὐ ταύτόν ἐστιν ἐν πάσῃ πράξει τὸ ὄσιον αὐτὸ αὐτῷ, καὶ τὸ ἀνόσιον αὐτὸ τοῦ μὲν ὄσιου παντὸς ἐναντίον, αὐτὸ δὲ αὐτῷ ὅμοιον καὶ ἔχον μίαν τινὰ ιδέαν κατὰ τὴν ἀνοσιότητα πᾶν ὅτιπερ ἂν μέλλῃ ἀνόσιον εἶναι;

{Εὐθύφρων} Πάντως δήπου, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Λέγε δή, τί φῆς εἶναι τὸ ὄσιον καὶ τί τὸ ἀνόσιον;

{Εὐθύφρων} Λέγω τοίνυν ὅτι τὸ μὲν ὄσιόν ἐστιν ὅπερ ἐγὼ νῦν ποιῶ, τῷ ἀδικοῦντι ἢ περὶ φόνους ἢ περὶ ἱερῶν κλοπᾶς ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐξαμαρτάνοντι ἐπεξιέναι, ἐάντε πατὴρ ὢν τυγχάνῃ ἐάντε μήτηρ ἐάντε ἄλλος ὅστισοῦν, τὸ δὲ μὴ ἐπεξιέναι ἀνόσιον· ἐπεὶ, ὃ Σώκρατες, θέασαι ὡς μέγα σοι ἐρῶ τεκμήριον τοῦ νόμου ὅτι οὕτως ἔχει – ὁ καὶ ἄλλοις ἤδη εἶπον, ὅτι ταῦτα ὀρθῶς ἂν εἶη οὕτω γινόμενα – μὴ ἐπιτρέπειν τῷ ἀσεβοῦντι μηδ' ἂν ὅστισοῦν τυγχάνῃ ὢν. αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀνθρώποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία [6.a.1] τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιοτάτον, καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι ὅτι τοὺς ὑεῖς κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ, κάκεῖνόν γε αὐτὸν τὸν αὐτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα· ἐμοὶ δὲ χαλεπαίνουσιν ὅτι τῷ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικοῦντι, καὶ οὕτως αὐτοὶ αὐτοῖς τὰ ἐναντία λέγουσι περὶ τε τῶν θεῶν καὶ περὶ ἐμοῦ.

{Σωκράτης} Ἄρά γε, ὃ Εὐθύφρων, τοῦτ' ἔστιν οὗ οὐνεκα τὴν γραφὴν φεύγω, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐπειδὴν τις περὶ τῶν θεῶν λέγη, δυσχερῶς πως ἀποδέχομαι; διὸ δὴ, ὡς ἔοικε, φήσει τις με ἐξαμαρτάνειν. νῦν οὖν εἰ καὶ σοὶ ταῦτα συνδοκεῖ τῷ εὖ εἰδότι περὶ τῶν τοιούτων, ἀνάγκη δὴ, ὡς ἔοικε, καὶ ἡμῖν συγχωρεῖν. τί γὰρ καὶ φήσομεν, οἳ γε καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν περὶ αὐτῶν μηδὲν εἰδέναί; ἀλλὰ μοι εἰπέ πρὸς Φιλίου, σὺ ὡς ἀληθῶς ἠγῆ ταῦτα οὕτως γεγονέναι;

{Εὐθύφρων} Καὶ ἔτι γε τούτων θαυμασιώτερα, ὃ Σώκρατες, ἃ οἱ πολλοὶ οὐκ ἴσασιν.

{Σωκράτης} Καὶ πόλεμον ἄρα ἠγῆ σὺ εἶναι τῷ ὄντι ἐν τοῖς θεοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐχθρας γε δεινὰς καὶ μάχας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, οἷα λέγεται τε ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν γραφέων τὰ τε ἄλλα ἱερὰ ἡμῖν καταπεποικιλται, καὶ δὴ καὶ τοῖς μεγάλοις Παναθηναίοις ὁ πέπλος μεστὸς τῶν τοιούτων ποικιλμάτων ἀνάγεται εἰς τὴν ἀκρόπολιν; ταῦτα ἀληθῆ φῶμεν εἶναι, ὃ

Εὐθύφρων;

{Εὐθύφρων} Μὴ μόνον γε, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὅπερ ἄρτι εἶπον, καὶ ἄλλα σοι ἐγὼ πολλά, ἐάνπερ βούλη, περὶ τῶν θείων διηγήσομαι, ἃ σὺ ἀκούων εὖ οἶδ' ὅτι ἐκπλαγήση.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν θαυμάζοιμι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μοι εἰς αὐθις ἐπὶ σχολῆς διηγήση· νυνὶ δὲ ὅπερ ἄρτι σε ἠρόμην πειρῶ σαφέστερον εἰπεῖν. οὐ γάρ με, ὦ ἑταῖρε, τὸ πρότερον ἰκανῶς ἐδίδαξας ἐρωτήσαντα τὸ ὅσιον ὅτι ποτ' εἶη, ἀλλά μοι εἶπες ὅτι τοῦτο τυγχάνει ὅσιον ὄν ὃ σὺ νῦν ποιεῖς, φόνου ἐπεξιῶν τῷ πατρί.

{Εὐθύφρων} Καὶ ἀληθῆ γε ἔλεγον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἴσως. ἀλλὰ γάρ, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ἄλλα πολλά φῆς εἶναι ὅσια.

{Εὐθύφρων} Καὶ γὰρ ἔστιν.

{Σωκράτης} Μέμνησαι οὖν ὅτι οὐ τοῦτό σοι διεκελεύομην, ἔν τι ἢ δύο με διδάξαι τῶν πολλῶν ὀσίων, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος ᾧ πάντα τὰ ὅσια ὀσιά ἐστιν; ἔφησθα γάρ που μιᾷ ιδέᾳ τὰ τε ἀνόσια ἀνόσια εἶναι καὶ τὰ ὅσια ὅσια· ἢ οὐ μνημονεύεις;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ταύτην τοίνυν με αὐτὴν δίδαξον τὴν ιδέαν τίς ποτέ ἐστιν, ἵνα εἰς ἐκείνην ἀποβλέπων καὶ χρώμενος αὐτῇ παραδείγματι, ὃ μὲν ἂν τοιοῦτον ἦ ὧν ἂν ἢ σὺ ἢ ἄλλος τις πράττη φῶ ὅσιον εἶναι, ὃ δ' ἂν μὴ τοιοῦτον, μὴ φῶ.

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' εἰ οὕτω βούλει, ὦ Σώκρατες, καὶ οὕτω σοι φράσω.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν βούλομαι γε.

{Εὐθύφρων} Ἔστι τοίνυν τὸ μὲν τοῖς θεοῖς προσφιλές ὅσιον, τὸ δὲ μὴ προσφιλές ἀνόσιον. [7.a.1]

{Σωκράτης} Παγκάλως, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ὡς ἐγὼ ἐζήτητον ἀποκρίνασθαί σε, οὕτω νῦν ἀπεκρίνω. εἰ μέντοι ἀληθῶς, τοῦτο οὐπω οἶδα, ἀλλὰ σὺ δῆλον ὅτι ἐπεκδιδάξεις ὡς ἔστιν ἀληθῆ ἃ λέγεις.

{Εὐθύφρων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἐπισκεψώμεθα τί λέγομεν. τὸ μὲν θεοφιλές τε καὶ θεοφιλῆς ἄνθρωπος ὀσιος, τὸ δὲ θεομισῆς καὶ ὁ θεομισῆς ἀνόσιος· οὐ ταῦτον δ' ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἐναντιώτατον, τὸ ὅσιον τῷ ἀνοσίῳ· οὐχ οὕτως;

{Εὐθύφρων} Οὕτω μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ εὖ γε φαίνεται εἰρῆσθαι;

{Εὐθύφρων} Δοκῶ, ὦ Σώκρατες. εἴρηται γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὅτι στασιάζουσιν οἱ θεοί, ὦ Εὐθύφρων, καὶ διαφέρονται ἀλλήλοις καὶ ἔχθρα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοῦτο εἴρηται;

{Εὐθύφρων} Εἴρηται γάρ.

{Σωκράτης} Ἐχθραν δὲ καὶ ὀργάς, ὦ ἄριστε, ἢ περὶ τίνων διαφορὰ ποιεῖ; ὧδε δὲ σκοπῶμεν. ἄρ' ἂν εἰ διαφεροίμεθα ἐγὼ τε καὶ σὺ περὶ ἀριθμοῦ ὀπότερα πλείω, ἢ περὶ τούτων διαφορὰ ἐχθροῦς ἂν ἡμᾶς ποιῶι καὶ ὀργίζεσθαι ἀλλήλοις, ἢ ἐπὶ λογισμὸν ἐλθόντες περὶ γε τῶν τοιούτων ταχὺ ἂν ἀπαλλαγεῖμεν;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος εἰ διαφεροίμεθα, ἐπὶ τὸ μετρεῖν ἐλθόντες ταχὺ παυσαίμεθ' ἂν τῆς διαφορᾶς;

{Εὐθύφρων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Καὶ ἐπὶ γε τὸ ἰσάνααι ἐλθόντες, ὡς ἐγὼμαι, περὶ τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου διακριθεῖμεν ἂν;

{Εὐθύφρων} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Περί τίνος δὲ δὴ διενεχθέντες καὶ ἐπὶ τίνα κρίσιν οὐ δυνάμενοι ἀφικέσθαι ἐχθροὶ γε ἂν ἀλλήλοις εἶμεν καὶ ὀργιζοίμεθα; ἴσως οὐ πρόχειρόν σοί ἐστιν, ἀλλ' ἐμοῦ λέγοντος σκόπει εἰ τάδε ἐστὶ τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ καλὸν καὶ αἰσχρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. ἄρα οὐ ταῦτά ἐστιν περὶ ὧν διενεχθέντες καὶ οὐ δυνάμενοι ἐπὶ ἰκανὴν κρίσιν αὐτῶν ἐλθεῖν ἐχθροὶ ἀλλήλοις γιγνόμεθα, ὅταν γινώμεθα, καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες;

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' ἔστιν αὕτη ἡ διαφορὰ, ὧ Σώκρατες, καὶ περὶ τούτων.

{Σωκράτης} Τί δὲ οἱ θεοί, ὧ Εὐθύφρων; οὐκ εἶπερ τι διαφέρονται, δι' αὐτὰ ταῦτα διαφέροντ' ἄν;

{Εὐθύφρων} Πολλὴ ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Καὶ τῶν θεῶν ἄρα, ὧ γενναῖε Εὐθύφρων, ἄλλοι ἄλλα δίκαια ἡγοῦνται κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ· οὐ γὰρ ἂν που ἐστασίαζον ἀλλήλοις εἰ μὴ περὶ τούτων διεφέροντο· ἦ γάρ;

{Εὐθύφρων} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄπερ καλὰ ἡγοῦνται ἕκαστοι καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ταῦτα καὶ φιλοῦσιν, τὰ δὲ ἐναντία τούτων μισοῦσιν;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ταῦτά δέ γε, ὡς σὺ φῆς, οἱ μὲν δίκαια ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἄδικα, περὶ ἃ καὶ ἀμφισβητοῦντες στασιάζουσί τε καὶ πολεμοῦσιν ἀλλήλοις· ἄρα οὐχ οὕτω; [8.a.1]

{Εὐθύφρων} Οὕτω.

{Σωκράτης} Ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικεν, μισεῖται τε ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ φιλεῖται, καὶ θεομισῆ τε καὶ θεοφιλῆ ταῦτ' ἂν εἴη.

{Εὐθύφρων} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Καὶ ὅσα ἄρα καὶ ἀνόσια τὰ αὐτὰ ἂν εἴη, ὧ Εὐθύφρων, τούτῳ τῷ λόγῳ.

{Εὐθύφρων} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὁ ἠρόμην ἀπεκρίνω, ὧ θαυμάσιε. οὐ γὰρ τοῦτό γε ἠρώτων, ὃ τυγχάνει ταῦτόν ὄν ὄσιόν τε καὶ ἀνόσιον· ὃ δ' ἂν θεοφιλὲς ἦ καὶ θεομισὲς ἐστίν, ὡς ἔοικεν. ὥστε, ὧ Εὐθύφρων, ὃ σὺ νῦν ποιεῖς τὸν πατέρα κολάζων, οὐδὲν θαυμαστόν εἰ τοῦτο δρῶν τῷ μὲν Διὶ προσφιλὲς ποιεῖς, τῷ δὲ Κρόνῳ καὶ τῷ Οὐρανῷ ἐχθρόν, καὶ τῷ μὲν Ἥφαιστῳ φίλον, τῇ δὲ Ἥρᾳ ἐχθρόν, καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν θεῶν ἕτερος ἐτέρῳ διαφέρεται περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκείνοις κατὰ τὰ αὐτά.

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' οἶμαι, ὧ Σώκρατες, περὶ γε τούτου τῶν θεῶν οὐδένα ἕτερον ἐτέρῳ διαφέρεσθαι, ὡς οὐ δεῖ δίκην δίδοναι ἐκεῖνον ὅς ἂν ἀδίκως τινὰ ἀποκτείνῃ.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἀνθρώπων, ὧ Εὐθύφρων, ἤδη τινὸς ἡκουσας ἀμφισβητοῦντος ὡς τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντα ἢ ἄλλο ἀδίκως ποιοῦντα ὀτιοῦν οὐ δεῖ δίκην δίδοναι;

{Εὐθύφρων} Οὐδὲν μὲν οὖν παύονται ταῦτα ἀμφισβητοῦντες καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις· ἀδικοῦντες γὰρ πάμπολλα, πάντα ποιοῦσι καὶ λέγουσι φεύγοντες τὴν δίκην.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ὁμολογοῦσιν, ὧ Εὐθύφρων, ἀδικεῖν, καὶ ὁμολογοῦντες ὅμως οὐ δεῖν φασὶ σφᾶς δίδοναι δίκην;

{Εὐθύφρων} Οὐδαμῶς τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα πᾶν γε ποιοῦσι καὶ λέγουσι· τοῦτο γὰρ οἶμαι οὐ τολμῶσι λέγειν οὐδ' ἀμφισβητεῖν, ὡς οὐχὶ εἶπερ ἀδικοῦσί γε δοτέον δίκην, ἀλλ' οἶμαι οὐ φασὶν ἀδικεῖν· ἦ γάρ;

{Εὐθύφρων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἐκεῖνό γε ἀμφισβητοῦσιν, ὡς οὐ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ δίδοναι δίκην, ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἀμφισβητοῦσιν, τὸ τίς ἐστὶν ὁ ἀδικῶν καὶ τί δρῶν καὶ πότε.

{Εὐθύφρων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αὐτά γε ταῦτα καὶ οἱ θεοὶ πεπόνθασιν, εἴπερ στασιάζουσι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ὡς ὁ σὸς λόγος, καὶ οἱ μὲν φασιν ἀλλήλους ἀδικεῖν, οἱ δὲ οὐ φασιν; ἐπεὶ ἐκεῖνο γέ δήπου, ὃ θαυμάσιε, οὐδεὶς οὔτε θεῶν οὔτε ἀνθρώπων τολμᾷ λέγειν, ὡς οὐ τῷ γε ἀδικοῦντι δοτέον δίκην.

{Εὐθύφρων} Ναί, τοῦτο μὲν ἀληθὲς λέγεις, ὃ Σώκρατες, τό γε κεφάλαιον.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἕκαστόν γε οἶμαι, ὃ Εὐθύφρων, τῶνπραχθέντων ἀμφισβητοῦσιν οἱ ἀμφισβητοῦντες, καὶ ἀνθρωποὶ καὶ θεοί, εἴπερ ἀμφισβητοῦσιν θεοί· πράξεώς τινος πέρι διαφερόμενοι οἱ μὲν δικαίως φασὶν αὐτὴν πεπραχθαι, οἱ δὲ ἀδίκως· ἄρ' οὐχ οὕτω;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε. [9.a.1]

{Σωκράτης} Ἴθι νυν, ὃ φίλε Εὐθύφρων, δίδαξον καὶ ἐμέ, ἵνα σοφώτερος γένωμαι, τί σοι τεκμήριόν ἐστιν ὡς πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ἐκεῖνον ἀδίκως τεθνάναι, ὃς ἂν θητεύων ἀνδροφόνος γενόμενος, συνδεθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ ἀποθανόντος, φθάσῃ τελευτήσας διὰ τὰ δεσμὰ πρὶν τὸν συνδήσαντα παρὰ τῶν ἐξηγητῶν περὶ αὐτοῦ πυθέσθαι τί χρὴ ποιεῖν, καὶ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου δὴ ὀρθῶς ἔχει ἐπεξιέναι καὶ ἐπισκήπτεσθαι φόνου τὸν ὑὸν τῷ πατρί; ἴθι, περὶ τούτων πειρῶ τί μοι σαφὲς ἐνδείξασθαι ὡς παντὸς μᾶλλον πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ὀρθῶς ἔχειν ταύτην τὴν πράξιν· κἂν μοι ἱκανῶς ἐνδείξῃ, ἐγκωμιάζων σε ἐπὶ σοφίᾳ οὐδέποτε παύσομαι.

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' ἴσως οὐκ ὀλίγον ἔργον ἐστίν, ὃ Σώκρατες, ἐπεὶ πάνυ γε σαφῶς ἔχοιμι ἂν ἐπιδειξάί σοι.

{Σωκράτης} Μανθάνω· ὅτι σοι δοκῶ τῶν δικαστῶν δυσμαθέστερος εἶναι, ἐπεὶ ἐκείνοις γε ἐνδείξῃ δῆλον ὅτι ὡς ἄδικά τέ ἐστιν καὶ οἱ θεοὶ ἅπαντες τὰ τοιαῦτα μισοῦσιν.

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε σαφῶς, ὃ Σώκρατες, ἐάνπερ ἀκούωσί γέ μου λέγοντος.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἀκούσονται. ἐάνπερ εὖ δοκῆς λέγειν. τότε δέ σου ἐνενόησα ἅμα λέγοντος καὶ πρὸς ἑμαυτὸν σκοπῶ· «Εἰ ὅτι μάλιστα με Εὐθύφρων διδάξειεν ὡς οἱ θεοὶ ἅπαντες τὸν τοιοῦτον θάνατον ἡγοῦνται ἄδικον εἶναι, τί μᾶλλον ἐγὼ μεμάθηκα παρ' Εὐθύφρονος τί ποτ' ἐστὶν τὸ ὄσιόν τε καὶ τὸ ἀνόσιον; θεομισὲς μὲν γὰρ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς ἔοικεν, εἴη ἂν. ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτῳ ἐφάνη ἄρτι ὠρισμένα τὸ ὄσιον καὶ μὴ· τὸ γὰρ θεομισὲς ὄν καὶ θεοφιλὲς ἐφάνη.» ὥστε τούτου μὲν ἀφίημί σε, ὃ Εὐθύφρων· εἰ βούλει, πάντες αὐτὸ ἡγείσθων θεοὶ ἄδικον καὶ πάντες μισούντων. ἀλλ' ἄρα τοῦτο ὃ νῦν ἐπανορθούμεθα ἐν τῷ λόγῳ – ὡς ὁ μὲν ἂν πάντες οἱ θεοὶ μισῶσιν ἀνόσιόν ἐστιν, ὁ δ' ἂν φιλῶσιν, ὅσιον· ὁ δ' ἂν οἱ μὲν φιλῶσιν οἱ δὲ μισῶσιν, οὐδέτερα ἢ ἀμφοτέρα – ἄρ' οὕτω βούλει ἡμῖν ὠρίσθαι νῦν περὶ τοῦ ὄσιου καὶ τοῦ ἀνοσίου;

{Εὐθύφρων} Τί γὰρ κωλύει, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἐμέ γε, ὃ Εὐθύφρων, ἀλλὰ σὺ δὴ τὸ σὸν σκόπει, εἰ τοῦτο ὑποθέμενος οὕτω ῥᾶστά με διδάξεις ὃ ὑπέσχου.

{Εὐθύφρων} Ἄλλ' ἔγωγε φαίην ἂν τοῦτο εἶναι τὸ ὄσιον ὃ ἂν πάντες οἱ θεοὶ φιλῶσιν, καὶ τὸ ἐναντίον, ὃ ἂν πάντες θεοὶ μισῶσιν, ἀνόσιον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπισκοπῶμεν αὖ τοῦτο, ὃ Εὐθύφρων, εἰ καλῶς λέγεται, ἢ ἐῷμεν καὶ οὕτω ἡμῶν τε αὐτῶν ἀποδεχόμεθα καὶ τῶν ἄλλων, ἐὰν μόνον φῆ τίς τι ἔχειν οὕτω συγχωροῦντες ἔχειν; ἢ σκεπτέον τί λέγει ὁ λέγων;

{Εὐθύφρων} Σκεπτέον· οἶμαι μέντοι ἔγωγε τοῦτο νυνὶ καλῶς λέγεσθαι. [10.a.1]

{Σωκράτης} Τάχ', ὠγαθέ, βέλτιον εἰσόμεθα. ἐνόησον γὰρ τὸ τοιόνδε· ἄρα τὸ ὄσιον ὅτι ὄσιόν ἐστιν φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν, ἢ ὅτι φιλεῖται ὄσιόν ἐστιν;

{Εὐθύφρων} Οὐκ οἶδ' ὅτι λέγεις, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐγὼ πειράσομαι σαφέστερον φράσαι. λέγομέν τι φερόμενον καὶ φέρον καὶ

ἀγόμενον καὶ ἄγον καὶ ὀρώμενον καὶ ὀρῶν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μανθάνεις ὅτι ἕτερα ἀλλήλων ἐστὶ καὶ ἡ ἕτερα;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγέ μοι δοκῶ μανθάνειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ φιλούμενόν τί ἐστὶν καὶ τούτου ἕτερον τὸ φιλοῦν;

{Εὐθύφρων} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Λέγε δή μοι, πότερον τὸ φερόμενον διότι φέρεται φερόμενόν ἐστὶν, ἢ δι' ἄλλο τι;

{Εὐθύφρων} Οὐκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Καὶ τὸ ἀγόμενον δὴ διότι ἄγεται, καὶ τὸ ὀρώμενον διότι ὀρᾶται;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα διότι ὀρώμενόν γέ ἐστὶν, διὰ τοῦτο ὀρᾶται, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον διότι ὀρᾶται, διὰ τοῦτο ὀρώμενον· οὐδὲ διότι ἀγόμενόν ἐστὶν, διὰ τοῦτο ἄγεται, ἀλλὰ διότι ἄγεται, διὰ τοῦτο ἀγόμενον· οὐδὲ διότι φερόμενον φέρεται, ἀλλὰ διότι φέρεται φερόμενον. ἄρα κατάδηλον, ὃ Εὐθύφρων, ὃ βούλομαι λέγειν; βούλομαι δὲ τόδε, ὅτι εἴ τι γίνεταί ἢ τι πάσχει, οὐχ ὅτι γιγνόμενόν ἐστὶ γίνεταί, ἀλλ' ὅτι γίνεταί γιγνόμενόν ἐστὶν· οὐδ' ὅτι πάσχον ἐστὶ πάσχει, ἀλλ' ὅτι πάσχει πάσχον ἐστίν· ἢ οὐ συγχωρεῖς οὕτω;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ φιλούμενον ἢ γιγνόμενόν τί ἐστὶν ἢ πάσχον τι ὑπό του;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ τοῦτο ἄρα οὕτως ἔχει ὥσπερ τὰ πρότερα· οὐχ ὅτι φιλούμενόν ἐστὶν φιλεῖται ὑπὸ ὧν φιλεῖται, ἀλλ' ὅτι φιλεῖται φιλούμενον;

{Εὐθύφρων} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τί δὴ οὖν λέγομεν περὶ τοῦ ὀσίου, ὃ Εὐθύφρων; ἄλλο τι φιλεῖται ὑπὸ θεῶν πάντων, ὡς ὁ σὸς λόγος;

{Εὐθύφρων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα διὰ τοῦτο, ὅτι ὀσιόν ἐστὶν, ἢ δι' ἄλλο τι;

{Εὐθύφρων} Οὐκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Διότι ἄρα ὀσιόν ἐστὶν φιλεῖται, ἀλλ' οὐχ ὅτι φιλεῖται, διὰ τοῦτο ὀσιόν ἐστὶν;

{Εὐθύφρων} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὲν δὴ διότι γε φιλεῖται ὑπὸ θεῶν φιλούμενόν ἐστὶ καὶ θεοφιλές.

{Εὐθύφρων} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τὸ θεοφιλές ὀσιόν ἐστὶν, ὃ Εὐθύφρων, οὐδὲ τὸ ὀσιον θεοφιλές, ὡς σὺ λέγεις, ἀλλ' ἕτερον τοῦτο τούτου.

{Εὐθύφρων} Πῶς δὴ, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὅτι ὁμολογοῦμεν τὸ μὲν ὀσιον διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι, ὅτι ὀσιόν ἐστὶν, ἀλλ' οὐ διότι φιλεῖται ὀσιον εἶναι· ἢ γάρ;

{Εὐθύφρων} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δέ γε θεοφιλές ὅτι φιλεῖται ὑπὸ θεῶν, αὐτῷ τούτῳ τῷ φιλεῖσθαι θεοφιλές εἶναι, ἀλλ' οὐχ ὅτι θεοφιλές, διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι.

{Εὐθύφρων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἴ γε ταυτὸν ἦν, ὃ φίλε Εὐθύφρων, τὸ θεοφιλές καὶ τὸ ὀσιον, εἰ μὲν διὰ τὸ ὀσιον εἶναι ἐφιλεῖτο τὸ ὀσιον, [11.a.1] καὶ διὰ τὸ θεοφιλές εἶναι ἐφιλεῖτο ἂν τὸ θεοφιλές, εἰ δὲ διὰ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ θεῶν τὸ θεοφιλές θεοφιλές ἦν, καὶ τὸ ὀσιον ἂν διὰ τὸ φιλεῖσθαι ὀσιον ἦν· νῦν δὲ ὀρᾷς ὅτι ἐναντίως ἔχεται, ὡς παντάπασιν ἐτέρῳ ὄντε ἀλλήλων. τὸ μὲν γάρ, ὅτι φιλεῖται, ἐστὶν οἶον

φιλεῖσθαι· τὸ δ' ὅτι ἐστὶν οἶον φιλεῖσθαι, διὰ τοῦτο φιλεῖται. καὶ κινδυνεύεις, ὦ Εὐθύφρων, ἐρωτώμενος τὸ ὄσιον ὅτι ποτ' ἐστίν, τὴν μὲν οὐσίαν μοι αὐτοῦ οὐ βούλεσθαι δηλῶσαι, πάθος δέ τι περὶ αὐτοῦ λέγειν, ὅτι πέπονθε τοῦτο τὸ ὄσιον, φιλεῖσθαι ὑπὸ πάντων θεῶν· ὅτι δὲ ὄν, οὐπω εἶπες. εἰ οὖν σοι φίλον, μὴ με ἀποκρύψῃ ἀλλὰ πάλιν εἶπέ ἐξ ἀρχῆς τί ποτε ὄν τὸ ὄσιον εἶτε φιλεῖται ὑπὸ θεῶν εἶτε ὅτιδὴ πάσχει – οὐ γὰρ περὶ τούτου διοισόμεθα – ἀλλ' εἶπέ προθύμως τί ἐστὶν τὸ τε ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον;

{Εὐθύφρων} Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἔγωγε ὅπως σοι εἶπω ὃ νοῶ· περιέρχεται γὰρ πως ἡμῖν αἰεὶ ὃ ἂν προθώμεθα καὶ οὐκ ἐθέλει μένειν ὅπου ἂν ἰδρυσώμεθα αὐτό.

{Σωκράτης} Τοῦ ἡμετέρου προγόνου, ὦ Εὐθύφρων, ἔοικεν εἶναι Δαιδάλου τὰ ὑπὸ σοῦ λεγόμενα. καὶ εἰ μὲν αὐτὰ ἐγὼ ἔλεγον καὶ ἐτιθέμην, ἴσως ἂν με ἐπέσκωπτες ὡς ἄρα καὶ ἐμοὶ κατὰ τὴν ἐκείνου συγγένειαν τὰ ἐν τοῖς λόγοις ἔργα ἀποδιδράσκει καὶ οὐκ ἐθέλει μένειν ὅπου ἂν τις αὐτὰ θῆ· νῦν δὲ σαὶ γὰρ αἰ ὑποθέσεις εἰσίν. ἄλλου δὴ τινος δεῖ σκώμματος· οὐ γὰρ ἐθέλουσι σοὶ μένειν, ὡς καὶ αὐτῷ σοι δοκεῖ.

{Εὐθύφρων} Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ σχεδόν τι τοῦ αὐτοῦ σκώμματος, ὦ Σώκρατες, δεῖσθαι τὰ λεγόμενα· τὸ γὰρ περιέμεναι αὐτοῖς τοῦτο καὶ μὴ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ οὐκ ἐγὼ εἶμι ὁ ἐντιθείς, ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς ὁ Δαίδαλος, ἐπεὶ ἐμοῦ γε ἔνεκα ἔμενον ἂν ταῦτα οὕτως.

{Σωκράτης} Κινδυνεύω ἄρα, ὦ ἑταῖρε, ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς δεινότερος γεγονέναι τὴν τέχνην τοσοῦτω, ὅσῳ ὁ μὲν τὰ αὐτοῦ μόνα ἐποίει οὐ μένοντα, ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς ἑμαυτοῦ, ὡς ἔοικε, καὶ τὰ ἀλλότρια. καὶ δῆτα τοῦτό μοι τῆς τέχνης ἐστὶ κομψότατον, ὅτι ἄκων εἶμι σοφός· ἐβουλόμην γὰρ ἂν μοι τοὺς λόγους μένειν καὶ ἀκινήτως ἰδρῦσθαι μᾶλλον ἢ πρὸς τῇ Δαιδάλου σοφίᾳ τὰ Ταντάλου χρήματα γενέσθαι. καὶ τούτων μὲν ἄδην· ἐπειδὴ δὲ μοι δοκεῖς σὺ τρυφᾶν, αὐτός σοι συμπροθυμήσομαι δεῖξαι ὅπως ἂν με διδάξῃς περὶ τοῦ ὀσίου. καὶ μὴ προαποκάμῃς· ἰδὲ γὰρ εἰ οὐκ ἀναγκαῖόν σοι δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶν τὸ ὄσιον.

{Εὐθύφρων} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ πᾶν τὸ δίκαιον ὄσιον; ἢ τὸ μὲν ὄσιον πᾶν δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον οὐ πᾶν ὄσιον, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ ὄσιον, τὸ δὲ τι καὶ ἄλλο; [12.a.1]

{Εὐθύφρων} Οὐχ ἔπομαι, ὦ Σώκρατες, τοῖς λεγομένοις.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν νεώτερός γέ μου εἶ οὐκ ἔλαττον ἢ ὅσῳ σοφώτερος· ἀλλ', ὃ λέγω, τρυφᾶς ὑπὸ πλοῦτου τῆς σοφίας. ἀλλ', ὦ μακάριε, σύντεινε σαυτόν· καὶ γὰρ οὐδὲ χαλεπὸν κατανοῆσαι ὃ λέγω. λέγω γὰρ δὴ τὸ ἐναντίον ἢ ὁ ποιητῆς ἐποίησεν ὁ ποιήσας – Ζῆνα δὲ τὸν θ' ἔρξαντα καὶ ὃς τάδε πάντ' ἐφύτευσεν οὐκ ἐθέλει νεικεῖν· ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. ἐγὼ οὖν τούτῳ διαφέρομαι τῷ ποιητῇ. εἶπω σοι ὅπη;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐ δοκεῖ μοι εἶναι «ἵνα δέος ἔνθα καὶ αἰδώς» πολλοὶ γὰρ μοι δοκοῦσι καὶ νόσους καὶ πενίας καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα δεδιότες δεδιέναι μὲν, αἰδεῖσθαι δὲ μηδὲν ταῦτα ἃ δεδίασιν· οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἵνα γε αἰδώς ἔνθα καὶ δέος εἶναι· ἐπεὶ ἔστιν ὅστις αἰδούμενός τι πράγμα καὶ αἰσχυρόμενος οὐ πεφόβηται τε καὶ δέδοικεν ἅμα δόξαν πονηρίας;

{Εὐθύφρων} Δέδοικε μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρ' ὀρθῶς ἔχει λέγειν· «ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς,» ἀλλ' ἵνα μὲν αἰδώς ἔνθα καὶ δέος, οὐ μέντοι ἵνα γε δέος πανταχοῦ αἰδώς· ἐπὶ πλέον γὰρ οἶμαι δέος αἰδοῦς. μόριον γὰρ αἰδώς δέους ὡσπερ ἀριθμοῦ περιττόν, ὥστε οὐχ ἵναπερ ἀριθμὸς ἔνθα καὶ περιττόν, ἵνα δὲ περιττόν ἔνθα

καὶ ἀριθμός. ἔπη γάρ που νῦν γε;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὸ τοιοῦτον τοίνυν καὶ ἐκεῖ λέγων ἡρώτων· ἄρα ἵνα δίκαιον ἔνθα καὶ ὄσιον; ἢ ἵνα μὲν ὄσιον ἔνθα καὶ δίκαιον, ἵνα δὲ δίκαιον οὐ πανταχοῦ ὄσιον· μόνιον γὰρ τοῦ δικαίου τὸ ὄσιον; οὕτω φῶμεν ἢ ἄλλως σοι δοκεῖ;

{Εὐθύφρων} Οὐκ, ἀλλ' οὕτω. φαίνη γάρ μοι ὀρθῶς λέγειν.

{Σωκράτης} Ὅρα δὴ τὸ μετὰ τοῦτο. εἰ γὰρ μέρος τὸ ὄσιον τοῦ δικαίου, δεῖ δὴ ἡμᾶς, ὡς ἔοικεν, ἐξευρεῖν τὸ ποῖον μέρος ἂν εἴη τοῦ δικαίου τὸ ὄσιον. εἰ μὲν οὖν σύ με ἡρώτας τι τῶν νυνδῆ, οἷον ποῖον μέρος ἐστὶν ἀριθμοῦ τὸ ἄρτιον καὶ τίς ὢν τυγχάνει οὗτος ὁ ἀριθμός, εἶπον ἂν ὅτι ὅς ἂν μὴ σκαληνὸς ἦ ἀλλ' ἰσοσκελῆς· ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

{Εὐθύφρων} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Πειρῶ δὴ καὶ σὺ ἐμέ οὕτω διδάξαι τὸ ποῖον μέρος τοῦ δικαίου ὀσιόν ἐστιν, ἵνα καὶ Μελήτω λέγωμεν μηκέθ' ἡμᾶς ἀδικεῖν μηδὲ ἀσεβείας γράφεσθαι, ὡς ἱκανῶς ἦδη παρὰ σοῦ μεμαθηκότας τά τε εὐσεβῆ καὶ ὄσια καὶ τὰ μῆ.

{Εὐθύφρων} Τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τὸ μέρος τοῦ δικαίου εἶναι εὐσεβές τε καὶ ὄσιον, τὸ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν, τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἶναι τοῦ δικαίου μέρος. [13.a.1]

{Σωκράτης} Καὶ καλῶς γέ μοι, ὦ Εὐθύφρων, φαίνη λέγειν, ἀλλὰ σμικροῦ τινος ἔτι ἐνδεής εἰμι· τὴν γὰρ θεραπείαν οὕτω συνήημι ἤντινα ὀνομάζεις. οὐ γάρ που λέγεις γε, οἷαίπερ καὶ αἱ περὶ τὰ ἄλλα θεραπειαὶ εἰσιν, τοιαύτην καὶ περὶ θεοῦς – λέγομεν γάρ που – οἷον φαμεν ἵππους οὐ πᾶς ἐπίσταται θεραπεύειν ἀλλὰ ὁ ἵππικός· ἢ γάρ;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἡ γάρ που ἵππικὴ ἵππων θεραπεία.

{Εὐθύφρων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε κύνας πᾶς ἐπίσταται θεραπεύειν ἀλλὰ ὁ κυνηγετικός.

{Εὐθύφρων} Οὕτω.

{Σωκράτης} Ἡ γάρ που κυνηγετικὴ κυνῶν θεραπεία.

{Εὐθύφρων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ δέ γε βοηλατικὴ βοῶν.

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἡ δὲ δὴ ὀσιότης τε καὶ εὐσέβεια θεῶν, ὦ Εὐθύφρων; οὕτω λέγεις;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν θεραπεία γε πᾶσα ταῦτόν διαπράττεται; οἷον τοιόνδε· ἐπ' ἀγαθῷ τινὶ ἐστὶ καὶ ὠφελία τοῦ θεραπευομένου, ὥσπερ ὄρας δὴ ὅτι οἱ ἵπποι ὑπὸ τῆς ἵππικῆς θεραπευόμενοι ὠφελοῦνται καὶ βελτίους γίνονται· ἢ οὐ δοκοῦσί σοι;

{Εὐθύφρων} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Καὶ οἱ κύνες γέ που ὑπὸ τῆς κυνηγετικῆς, καὶ οἱ βόες ὑπὸ τῆς βοηλατικῆς, καὶ τᾶλλα πάντα ὡσαύτως· ἢ ἐπὶ βλάβῃ οἶε τοῦ θεραπευομένου τὴν θεραπείαν εἶναι;

{Εὐθύφρων} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐπ' ὠφελίᾳ;

{Εὐθύφρων} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ἡ οὖν καὶ ἡ ὀσιότης θεραπεία οὕσα θεῶν ὠφελία τέ ἐστὶ θεῶν καὶ βελτίους τοὺς θεοὺς ποιεῖ; καὶ σὺ τοῦτο συγχωρήσῃς ἂν, ὡς ἐπειδάν τι ὄσιον ποιῆς, βελτίω τινὰ τῶν θεῶν

ἀπεργάζῃ;

{Ευθύφρων} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐδὲ γὰρ ἐγώ, ὦ Ευθύφρων, οἶμαί σε τοῦτο λέγειν – πολλοῦ καὶ δέω – ἀλλὰ τούτου δὴ ἔνεκα καὶ ἀνηρόμην τίνα ποτὲ λέγοις τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, οὐχ ἡγούμενός σε τοιαύτην λέγειν.

{Ευθύφρων} Καὶ ὀρθῶς γε, ὦ Σώκρατες· οὐ γὰρ τοιαύτην λέγω.

{Σωκράτης} Εἶεν· ἀλλὰ τίς δὴ θεῶν θεραπεία εἶη ἂν ἡ ὀσιότης;

{Ευθύφρων} Ἦνπερ, ὦ Σώκρατες, οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότης θεραπεύουσιν.

{Σωκράτης} Μανθάνω· ὑπηρετικὴ τις ἂν, ὡς ἔοικεν, εἶη θεοῖς.

{Ευθύφρων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἦχοις ἂν οὖν εἰπεῖν ἢ ἰατροῖς ὑπηρετικὴ εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν τυγχάνει οὐσα ὑπηρετικὴ; οὐκ εἰς ὑγιείας οἶει;

{Ευθύφρων} Ἦγωγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἢ ναυπηγοῖς ὑπηρετικὴ; εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετικὴ ἐστίν;

{Ευθύφρων} Δῆλον ὅτι, ὦ Σώκρατες, εἰς πλοίου.

{Σωκράτης} Καὶ ἢ οἰκοδόμοις γέ που εἰς οἰκίας;

{Ευθύφρων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰπέ δὴ, ὦ ἄριστε· ἢ δὲ θεοῖς ὑπηρετικὴ εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετικὴ ἂν εἶη; δῆλον γὰρ ὅτι σὺ οἶσθα, ἐπειδήπερ τά γε θεῖα κάλλιστα φῆς εἰδέναι ἀνθρώπων.

{Ευθύφρων} Καὶ ἀληθῆ γε λέγω, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εἰπέ δὴ πρὸς Διὸς τί ποτὲ ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ πάγκαλον ἔργον ὃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται ἡμῖν ὑπηρεταῖς χρώμενοι;

{Ευθύφρων} Πολλὰ καὶ καλὰ, ὦ Σώκρατες. [14.a.1]

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ οἱ στρατηγοί, ὦ φίλε· ἀλλ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ῥαδίως ἂν εἴποις, ὅτι νίκην ἐν τῷ πολέμῳ ἀπεργάζονται· ἢ οὐ;

{Ευθύφρων} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Πολλὰ δέ γ', οἶμαι, καὶ καλὰ καὶ οἱ γεωργοί· ἀλλ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστὶν τῆς ἀπεργασίας ἢ ἐκ τῆς γῆς τροφή.

{Ευθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν ἃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται; τί τὸ κεφάλαιόν ἐστὶ τῆς ἐργασίας;

{Ευθύφρων} Καὶ ὀλίγον σοι πρότερον εἶπον, ὦ Σώκρατες, ὅτι πλείονος ἔργου ἐστὶν ἀκριβῶς πάντα ταῦτα ὡς ἔχει μαθεῖν· τόδε μὲντοι σοι ἀπλῶς λέγω, ὅτι ἐὰν μὲν κεχαρισμένα τις ἐπίστηται τοῖς θεοῖς λέγειν τε καὶ πράττειν εὐχόμενός τε καὶ θύων, ταῦτ' ἐστὶ τὰ ὄσια, καὶ σώζει τὰ τοιαῦτα τοὺς τε ἰδίους οἴκους καὶ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων· τὰ δ' ἐναντία τῶν κεχαρισμένων ἀσεβῆ, ἃ δὴ καὶ ἀνατρέπει ἅπαντα καὶ ἀπόλλυσιν.

{Σωκράτης} Ἦ πολὺ μοι διὰ βραχυτέρων, ὦ Ευθύφρων, εἰ ἐβούλου, εἶπες ἂν τὸ κεφάλαιον ὧν ἠρώτων· ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόθυμός με εἶ διδάξαι – δῆλος εἶ. καὶ γὰρ νῦν ἐπειδὴ ἐπ' αὐτῷ ἦσθα ἀπετράπου, ὃ εἰ ἀπεκρίνω, ἰκανῶς ἂν ἦδη παρὰ σοῦ τὴν ὀσιότητα ἐμεμαθήκη. νῦν δὲ ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐρῶντα τῷ ἐρωμένῳ ἀκολουθεῖν ὅπῃ ἂν ἐκεῖνος ὑπάγη, τί δὴ αὖ λέγεις τὸ ὄσιον εἶναι καὶ τὴν ὀσιότητα; οὐχὶ ἐπιστήμην τινὰ τοῦ θύειν τε καὶ εὐχεσθαι;

{Ευθύφρων} Ἦγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ θύειν δωρεῖσθαί ἐστὶ τοῖς θεοῖς, τὸ δ' εὐχεσθαι αἰτεῖν τοὺς θεούς;

{Εὐθύφρων} Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐπιστήμη ἄρα αἰτήσεως καὶ δόσεως θεοῖς ὀσιότης ἂν εἴη ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

{Εὐθύφρων} Πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, συνῆκας ὁ εἶπον.

{Σωκράτης} Ἐπιθυμητὴς γάρ εἰμι, ὦ φίλε, τῆς σῆς σοφίας καὶ προσέχω τὸν νοῦν αὐτῇ, ὥστε οὐ χαμαὶ πεσεῖται ὅτι ἂν εἴπης. ἀλλὰ μοι λέξον τίς αὕτη ἢ ὑπηρεσία ἐστὶ τοῖς θεοῖς; αἰτεῖν τε φῆς αὐτούς καὶ διδόναι ἐκείνοις;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τό γε ὀρθῶς αἰτεῖν ἂν εἴη ὧν δεόμεθα παρ' ἐκείνων, ταῦτα αὐτούς αἰτεῖν;

{Εὐθύφρων} Ἀλλὰ τί;

{Σωκράτης} Καὶ αὖ τὸ διδόναι ὀρθῶς, ὧν ἐκεῖνοι τυγχάνουσιν δεόμενοι παρ' ἡμῶν, ταῦτα ἐκείνοις αὖ ἀντιδωρεῖσθαι; οὐ γάρ που τεχνικόν γ' ἂν εἴη δωροφορεῖν διδόντα τῷ ταῦτα ὧν οὐδὲν δεῖται.

{Εὐθύφρων} Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐμπορικὴ ἄρα τις ἂν εἴη, ὦ Εὐθύφρων, τέχνη ἢ ὀσιότης θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ' ἀλλήλων.

{Εὐθύφρων} Ἐμπορικὴ, εἰ οὕτως ἡδίων σοι ὀνομάζειν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐδὲν ἡδίων ἔμοιγε, εἰ μὴ τυγχάνει ἀληθὲς ὄν. φράσον δέ μοι, τίς ἢ ὠφελία τοῖς θεοῖς τυγχάνει οὔσα ἀπὸ τῶν δῶρων ὧν παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν; ἃ μὲν γὰρ διδόασιν παντὶ δηλον· [15.a.1] οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ἐστὶν ἀγαθὸν ὅτι ἂν μὴ ἐκεῖνοι δῶσιν. ἃ δὲ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν, τί ὠφελουῖνται; ἢ τοσοῦτον αὐτῶν πλεονεκτοῦμεν κατὰ τὴν ἐμπορίαν, ὥστε πάντα τὰ ἀγαθὰ παρ' αὐτῶν λαμβάνομεν, ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἡμῶν οὐδέν;

{Εὐθύφρων} Ἀλλ' οἶει, ὦ Σώκρατες, τοὺς θεοὺς ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τούτων ἃ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τί δήποτ' ἂν εἴη ταῦτα, ὦ Εὐθύφρων, τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα τοῖς θεοῖς;

{Εὐθύφρων} Τί δ' οἶει ἄλλο ἢ τιμὴ τε καὶ γέρα καί, ὅπερ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον, χάρις;

{Σωκράτης} Κεχαρισμένον ἄρα ἐστίν, ὦ Εὐθύφρων, τὸ ὄσιον, ἀλλ' οὐχὶ ὠφέλιμον οὐδὲ φίλον τοῖς θεοῖς;

{Εὐθύφρων} Οἶμαι ἔγωγε πάντων γε μάλιστα φίλον.

{Σωκράτης} Τοῦτο ἄρ' ἐστὶν αὖ, ὡς ἔοικε, τὸ ὄσιον, τὸ τοῖς θεοῖς φίλον.

{Εὐθύφρων} Μάλιστά γε.

{Σωκράτης} Θαυμάση οὖν ταῦτα λέγων ἐάν σοι οἱ λόγοι φαίνωνται μὴ μένοντες ἀλλὰ βαδίζοντες, καὶ ἐμὲ αἰτιάση τὸν Δαίδαλον βαδίζοντας αὐτούς ποιεῖν, αὐτὸς ὧν πολὺ γε τεχνικώτερος τοῦ Δαιδάλου καὶ κύκλω περιούντα ποιῶν; ἢ οὐκ αἰσθάνη ὅτι ὁ λόγος ἡμῖν περιελθὼν πάλιν εἰς ταῦτόν ἤκει; μέμνησαι γάρ που ὅτι ἐν τῷ πρόσθεν τό τε ὄσιον καὶ τὸ θεοφιλὲς οὐ ταῦτόν ἡμῖν ἐφάνη ἀλλ' ἕτερα ἀλλήλων· ἢ οὐ μέμνησαι;

{Εὐθύφρων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Νῦν οὖν οὐκ ἐννοεῖς ὅτι τὸ τοῖς θεοῖς φίλον φῆς ὄσιον εἶναι; τοῦτο δ' ἄλλο τι ἢ θεοφιλὲς γίγνεται; ἢ οὐ;

{Εὐθύφρων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ ἄρτι οὐ καλῶς ὠμολογοῦμεν, ἢ εἰ τότε καλῶς, νῦν οὐκ ὀρθῶς τιθέμεθα.

{Εὐθύφρων} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἐξ ἀρχῆς ἄρα ἡμῖν πάλιν σκεπτέον τί ἐστὶ τὸ ὄσιον, ὡς ἐγὼ πρὶν ἂν μάθω ἐκὼν εἶναι οὐκ ἀποδειλιάσω. ἀλλὰ μὴ με ἀτιμάσης ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προσσχὼν τὸν νοῦν ὅτι μάλιστα νῦν εἶπέ τὴν ἀλήθειαν· οἶσθα γὰρ εἴπερ τις ἄλλος ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἀφετέος εἶ ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς πρὶν ἂν

εἵπης. εἰ γὰρ μὴ ἦδησθα σαφῶς τό τε ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ποτε ἐπεχείρησας ὑπὲρ ἀνδρὸς θητὸς ἄνδρα πρεσβύτην πατέρα διωκᾶθαι φόνου, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς ἂν ἔδεισας παρακινδυνεύειν μὴ οὐκ ὀρθῶς αὐτὸ ποιήσεις, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡσχύνθης· νῦν δὲ εὖ οἶδα ὅτι σαφῶς οἶε εἰδέναι τό τε ὄσιον καὶ μὴ. εἰπέ οὖν, ὦ βέλτιστε Εὐθύφρων, καὶ μὴ ἀποκρύψῃς ὅτι αὐτὸ ἠγῆ.

{Εὐθύφρων} Εἰς αὐθις τοίνυν, ὦ Σώκρατες· νῦν γὰρ σπεύδω ποι, καὶ μοι ὦρα ἀπιέναι.

{Σωκράτης} Οἷα ποιεῖς, ὦ ἑταῖρε. ἀπ' ἐλπίδος με καταβαλὼν μεγάλης ἀπέρχῃ ἦν εἶχον, ὡς παρὰ σοῦ μαθὼν τὰ τε ὄσια καὶ μὴ καὶ τῆς πρὸς Μέλητον γραφῆς ἀπαλλάξομαι, [16.a.1] ἐνδειξάμενος ἐκείνῳ ὅτι σοφὸς ἦδη παρ' Εὐθύφρονος τὰ θεῖα γέγονα καὶ ὅτι οὐκέτι ὑπ' ἀγνοίας αὐτοσχεδιάζω οὐδὲ καινοτομῶ περὶ αὐτά, καὶ δὴ καὶ τὸν ἄλλον βίον ὅτι ἄμεινον βιωσοίμην.

Απολογία Σωκράτους, ήθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[17.a.1]

Ὅτι μὲν ὑμεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην, οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν εἰρήκασιν. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρῆν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ αἰσχυρῆσθαι ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μὴδ' ὀπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυρτότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοῖν ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθές εἰρήκασιν, ὑμεῖς δέ μου ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν – οὐ μέντοι μὰ Δία, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν – πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω – καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὧ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικία ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου δι' ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἔνεκα. ἔχει γὰρ οὕτως. νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονῶς ἐβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. ὥσπερ οὖν ἂν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὧν, συνεγιγνώσκετε δήπου ἂν μοι εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν – ἴσως μὲν γὰρ χεῖρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη – αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μὴ· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τάληθῆ λέγειν.

[18.a.1]

Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρῶτους κατηγοροὺς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερον καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγονάσι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὐς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἐπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ μᾶλλον οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστιν τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς πάντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν. οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶν μοι κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζουσιν. ἔπειτὰ εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς ἐν ἧ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες ἔνιοι ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατος, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμωδοποιὸς τυγχάνει ὧν. ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον – οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες – οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ

σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιῶσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου τοὺς κατηγοροὺς γεγονέναι, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι οὖς ἐγὼ λέγω, καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον.

[19.a.1]

Εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολὴν ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἴμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. ὅμως τοῦτο μὲν ἴτω ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς τίς ἢ κατηγορία ἐστὶν ἐξ ἧς ἢ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἥ δὴ καὶ πιστεύων Μέλητός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· «Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους ταῦτα ταῦτα διδάσκων.» τοιαύτη τίς ἐστίν· ταῦτα γὰρ ἐωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν – μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φεύγοιμι – ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστιν. μάρτυρας δὲ αὐτῶν ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου – πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν – φράζετε οὖν ἀλλήλοις εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἠκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου, καὶ ἐκ τούτου γνώσεσθε ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδὲν ἐστίν, οὐδέ γ' εἴ τις ἀκηκόατε ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὥσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὃ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους – οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα συνεῖναι ὃ ἂν βούλωνται – τούτους πείθουσι [20.a.1] τὰς ἐκείνων συνουσίας ἀπολιπόντας σφίσι συνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναί. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφὸς ὃν ἐγὼ ἠσθόμην ἐπιδημοῦντα· ἔτυχον γὰρ προσελθῶν ἀνδρὶ ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλειῶν ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλία τῷ Ἰππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην – ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο ὑεῖ – «ὦ Καλλία,» ἦν δ' ἐγώ, «εἰ μὲν σου τῷ ὑεῖ πάλω ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι ὃς ἔμελλεν αὐτῷ καλῶ τε κάγαθῶ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν, ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστόν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῶ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἴμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν ὑέων κτῆσιν. ἐστὶν τις,» ἔφην ἐγώ, «ἢ οὐ;» «Πάνυ γε,» ἦ δ' ὅς. «Τίς,» ἦν δ' ἐγώ, «καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει;» «Εὐήνος,» ἔφη, «ὃ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν.» καὶ ἐγὼ τὸν Εὐήνον ἐμακάρισα εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ γοῦν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἠβρυνόμην ἂν εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

Ἐπολάβοι ἂν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· «Ἄλλ’ ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστὶ πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοὶ αὐταὶ γέγονασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοῖον ἢ οἱ πολλοί. λέγε οὖν ἡμῖν τί ἐστὶν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν.» ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων, κάγω ὑμῖν πειράσομαι ἀποδειῖσαι τί ποτ’ ἐστὶν τοῦτο ὃ ἐμοὶ πεποίηκεν τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν· εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι’ οὐδὲν ἄλλ’ ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἢπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνῃ σοφία· τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ’ ἂν, οὐς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ’ ἀνθρώπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ’ ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδ’ ἐὰν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον ὃν ἂν λέγω, ἀλλ’ εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶν σοφία καὶ οἷα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. [21.a.1] Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε που. οὗτος ἐμός τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ συνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ’ ὑμῶν κατήλθε. καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ’ ὅτι ὀρμήσειεν. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι – καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες – ἤρετο γὰρ δὴ εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. καὶ τούτων περὶ ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὕτωσι μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκεν.

Σκέψασθε δὴ ὧν ἔνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονεν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· «Τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν σύννοϊδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὢν· τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεται γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ.» καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν τί ποτε λέγει· ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἦλθον ἐπὶ τινὰ τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα εἶπερ που ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ ὅτι «Οὕτωσι ἐμοῦ σοφώτερός ἐστὶ, σὺ δ’ ἐμὲ ἔφησθα.» διασκοπῶν οὖν τοῦτον – ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δὲ τις τῶν πολιτικῶν πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ – ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ’ οὐ· κάπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι ὅτι οἷοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ’ οὐ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων· πρὸς ἐμαυτὸν δ’ οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναί, ἀλλ’ οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναί οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὡσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι· ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἂ μὴ οἶδα οὐδὲ οἶομαι εἰδέναί. ἐντεῦθεν ἐπ’ ἄλλον ἦα τῶν ἐκεῖνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι καὶ μοι ταῦτα ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐνταῦθα κάκείνω καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

Μετὰ ταῦτ’ οὖν ἤδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς ὅτι ἀπηχθάνομην, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι – ἰτέον οὖν, σκοποῦντι τὸν χρησμὸν τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναί. [22.a.1] καὶ νῆ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι – δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ λέγειν – ἢ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειῖσαι ὡσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἢ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς

ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ’ αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτοὺς τί λέγοιεν, ἴν’ ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ’ αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὧ ἄνδρες, τάληθῆ· ὁμως δὲ ῥητέον. ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνω οὖν αὖ καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες ὥσπερ οἱ θεομάντιες καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἴσασιν δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες, καὶ ἅμα ἠσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τᾶλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ὧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἐμαυτῷ γὰρ συνήδη οὐδὲν ἐπισταμένῳ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τούτους δὲ γ’ ἤδη ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλά ἐπισταμένους. καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ’ ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην καὶ μοι ταύτη σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ’, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα ὅπερ καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοὶ – διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἡξίου καὶ τᾶλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι – καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀποκρύπτειν· ὥστε με ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ πότερα δεξαίμην ἂν οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὧν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθῆς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρα ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔχειν. ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ ὅτι μοι λυσιτελοῖ ὥσπερ ἔχω ἔχειν.

[23.a.1]

Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὶ μὲν ἀπέχθειά μοι γεγονάσι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρυτάται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ’ αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι· οἴονται γὰρ με ἐκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφὸν ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶν καὶ οὐδενός. καὶ φαίνεται τοῦτον λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκερηῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι ὅτι «Οὗτος ὑμῶν, ὧ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν ὅτι οὐδενὸς ἀξίός ἐστι τῆ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν.» ταῦτ’ οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεὸν καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῆ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαι μοι σχολὴ γέγονεν ἀξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ’ ἐν πενία μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες – οἷς μάλιστα σχολὴ ἐστὶν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων – αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἴτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα οἶμαι εὐρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδόντων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ’ αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν ὡς Σωκράτης τίς ἐστὶ μιαιώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ ὅτι ποιῶν καὶ ὅτι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν ἀλλ’ ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι «τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς» καὶ «θεοὺς μὴ νομίζειν» καὶ «τὸν ἥττω λόγον κρεῖττω ποιεῖν.» τὰ γὰρ ἀληθῆ οἶομαι οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. ἅτε οὖν οἶμαι φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ συντεταμένως καὶ πιθανῶς

λέγοντες περί έμοϋ, έμπεπλήκασιν ύμϋν τὰ ὦτα καί πάλαι καί σφοδρῶς διαβάλλοντες. έκ τούτων καί Μέλητός μοι επέθετο καί Άνυτος καί Λύκων, Μέλητος μὲν ύπέρ τῶν ποιητῶν άχθόμενος, Άνυτος δέ ύπέρ τῶν δημιουργῶν καί τῶν πολιτικῶν, [24.a.1] Λύκων δέ ύπέρ τῶν ρητόρων· ὥστε, ὅπερ άρχόμενος έγώ έλεγον, θαυμάζοιμ' άν εί οἷός τ' εἶην έγώ ύμϋν ταύτην τήν διαβολήν έξελέσθαι έν οὔτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὔτω πολλήν γεγонуῖαν. ταῦτ' έστιν ύμῖν, ὧ άνδρες Αθηναῖοι, τάληθῆ, καί ύμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρόν άποκρυψάμενος έγώ λέγω οὔδ' ύποστειλάμενος. καίτοι οἶδα σχεδόν ὅτι αύτοῖς τούτοις άπεχθάνομαι, ὃ καί τεκμήριον ὅτι άληθῆ λέγω καί ὅτι αύτη έστιν ή διαβολή ή έμῆ καί τὰ αίτια ταῦτά έστιν. καί έάντε νῦν έάντε αύθις ζητήσητε ταῦτα, οὔτως εύρήσετε.

Περί μὲν οὔν ὧν οἱ πρῶτοί μοι κατήγοροι κατηγόρουν αύτη έστῶ ίκανή άπολογία πρὸς ύμᾶς· πρὸς δέ Μέλητον τὸν άγαθόν καί φιλόπολιν, ὡς φησι, καί τοὺς ύτέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι άπολογήσασθαι. αύθις γάρ δή, ὡσπερ έτέρων τούτων ὄντων κατηγόνων, λάβωμεν αύ τήν τούτων άντωμοσίαν. έχει δέ πῶς ὧδε· Σωκράτη φησίν άδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καί θεοὺς οὖς ή πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, έτερα δέ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δή έγκλημα τοιοῦτόν έστιν· τούτου δέ τοῦ έγκλήματος έν έκαστον έξετάσωμεν.

Φησί γάρ δή τοὺς νέους άδικεῖν με διαφθείροντα. έγώ δέ γε, ὧ άνδρες Αθηναῖοι, άδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῆ χαριεντίζεται, ραδίως είς άγῶνα καθιστὰς άνθρώπους, περί πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καί κήδεσθαι ὧν οὔδέν τούτῳ πώποτε έμέλησεν· ὡς δέ τοῦτο οὔτως έχει, πειράσομαι καί ύμῖν έπιδείξει. καί μοι δεῦρο, ὧ Μέλητε, εἰπέ· άλλο τι ή περί πλείστου ποιῆ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι έσοντα;

Έγωγε.

Ίθι δή νυν εἰπέ τούτοις, τίς αύτούς βελτίους ποιεῖ; δῆλον γάρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γάρ διαφθείροντα έξευρών, ὡς φῆς, έμέ, είσάγεις τουτοισί καί κατηγορεῖς· τὸν δέ δή βελτίους ποιῶντα ἴθι εἰπέ καί μήνυσον αύτοῖς τίς έστιν. – Ὅρας, ὧ Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καί οὐκ έχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αίσχροն σοι δοκεῖ εἶναι καί ίκανόν τεκμήριον οὔ δή έγώ λέγω, ὅτι σοι οὔδέν μεμέληκεν; άλλ' εἰπέ, ὡγαθέ, τίς αύτούς άμείνους ποιεῖ;

Οἱ νόμοι.

Αλλ' οὔ τοῦτο έρωτῶ, ὧ βέλτιστε, άλλὰ τίς άνθρωπος, ὅστις πρῶτον καί αύτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους;

Οὔτοι, ὧ Σώκρατες, οἱ δικασταί.

Πῶς λέγεις, ὧ Μέλητε; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἱοί τέ είσι καί βελτίους ποιῶσιν;

Μάλιστα.

Πότερον άπαντες, ή οἱ μὲν αύτῶν, οἱ δ' οὔ;

Άπαντες.

[25.a.1]

Εὔ γε νῆ τήν Ήραν λέγεις καί πολλήν άφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δέ δή; οἱ δέ άκροαταί βελτίους ποιῶσιν ή οὔ;

Καὶ οὗτοι.

Τί δέ, οἱ βουλευταί;

Καὶ οἱ βουλευταί.

Ἄλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες;

Κάκεῖνοι.

Πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω. οὕτω λέγεις;

Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω.

Πολλὴν γέ μου κατέγνωκας δυστυχίαν. καὶ μοι ἀπόκριναι· ἢ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τούναντίον τούτου πᾶν εἷς μὲν τις ὁ βελτίους οἷός τ' ὦν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοὶ ἐάνπερ συνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζώων; πάντως δήπου, ἐάντε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε ἐάντε φῆτε· πολλὴ γὰρ ἄν τις εὐδαιμονία εἶη περὶ τοὺς νέους εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκεν περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

Ἔτι δὲ ἡμῖν εἶπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολιταῖς χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τάν, ἀπόκριναι· οὐδέν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ. οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακὸν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω αὐτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι;

Πάνυ γε.

Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν συνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεῖται ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι;

Οὐ δῆτα.

Φέρε δὴ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νέους καὶ πονηροτέρους ποιοῦντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα;

Ἐκόντα ἔγωγε.

[26.a.1]

Τί δῆτα, ὦ Μέλητε; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὦν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἦκω ὥστε καὶ τοῦτ' ἄγνοῶ, ὅτι ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν συνόντων, κινδυνεύσω κακὸν τι λαβεῖν ὑπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σὺ; ταῦτα ἐγὼ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἷμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ εἰ διαφθείρω, ἄκων, ὥστε σὺ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδη. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νοθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι ἐάν μάθω, παύσομαι ὃ γε ἄκων ποιῶ. σὺ δὲ συγγενέσθαι μὲν μοι καὶ

διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἱ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν ἤδη δῆλον οὐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτω τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πώποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθεῖρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν ἦν ἐγράψω θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὐς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθεῖρω;

Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω.

Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοισί. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινὰ θεοῦς – καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεοῦς καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτη ἀδικῶ – οὐ μέντοι οὐσπερ γε ἢ πόλις ἀλλὰ ἐτέρους, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἐτέρους, ἢ παντάπασί με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοῦς τοὺς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν.

Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοῦς.

Ἔθθαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεοῦς εἶναι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι;

Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν.

Ἀναξαγόρου οἶει κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε; καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶει αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι ὥστε οὐκ εἰδέναι ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἕξεστιν ἐνίοτε εἰ πάνυ πολλοῦ δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ; οὐδένα νομίζω θεὸν εἶναι;

Οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

Ἄπιστός γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστὴς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. [27.a.1] ἔοικεν γὰρ ὥσπερ αἶνιγμα συντιθέντι διαπειρωμένῳ «Ἄρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ λέγοντος, ἢ ἕξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας;» οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι· «Ἄδικεῖ Σωκράτης θεοῦς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοῦς νομίζων.» καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

Συνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἢ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναί, ὦ Μέλητε. ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρητησάμεν, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότῳ τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι.

Ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἵππικὰ δὲ πράγματα; ἢ ἀύλητὰς μὲν οὐ νομίζει εἶναι, ἀύλητικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκριναί· ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει;

Οὐκ ἔστιν.

Ὡς ὠνησας ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἶτε παλαιά, ἀλλ' οὖν δαιμονία γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ. εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μέ ἐστιν· οὐχ οὕτως ἔχει; ἔχει δὴ· τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνη. τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεοὺς γε ἠγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας; φῆς ἢ οὐ;

Πάνυ γε.

Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἠγοῦμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἶη ὁ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἠγούμενον φάναι με θεοὺς αὖ ἠγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἠγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσιν νόθοι τινές ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἠγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μῆ; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἶη ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἠγοῖτο ἢ καὶ ὄνων, τοὺς ἡμίονους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἠγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὅτι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθές ἀδίκημα· ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἠγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ μῆτε δαίμονας μῆτε θεοὺς μῆτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν.

[28.a.1]

Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογία, ἀλλὰ ικανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονεν καὶ πρὸς πολλοὺς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστιν. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὁ ἐμὲ αἰρεῖ, ἐάνπερ αἰρή, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος ἀλλ' ἢ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος. ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δὲ καὶ αἰρήσει· οὐδὲν δὲ δεινὸν μὴ ἐν ἐμοὶ στή.

Ἴσως ἂν οὖν εἴποι τις· «Εἴτ' οὐκ αἰσχύνῃ, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν;» ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, ὅτι «Οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶε δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττη, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν οἱ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησεν παρὰ τὸ αἰσχρὸν τι ὑπομεῖναι ὥστε, ἐπειδὴ εἶπεν ἢ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἔκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὐσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἷμαι· «ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον καὶ Ἔκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανῆ – αὐτίκα γάρ τοι,» φησί, «μεθ' Ἔκτορα πότμος ἐτοῖμος» – ὁ δὲ τοῦτο ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγόρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακός ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, «Αὐτίκα,» φησί, «τεθναῖν, δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης.» μὴ αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου;»

Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὗ ἂν τις ἐαυτὸν τάξῃ ἠγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μῆτε θάνατον μῆτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ. ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταπτον, οὓς ὑμεῖς εἴλεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὗ ἐκεῖνοι ἔταπτον ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνευον

ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάπτοντος, ὡς ἐγὼ ᾤηθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλ’ ὅτιοῦν πράγμα λίποιμι τὴν τάξιν. [29.a.1] δεινὸν τᾶν εἶη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότε ἄν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντεία καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὧ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον οὐδ’ εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ’ ὡς εἰ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶ. καίτοι πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἶεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ’, ὧ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἄν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄιδου οὕτω καὶ οἶομαι οὐκ εἰδέναί· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐστὶν οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι· ὥστε οὐδ’ εἰ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσηλθὼν, οὐχ οἶόν τ’ εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰ διαφευξοίμην ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ ὑεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, – εἰ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε· «Ἦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα ἀλλ’ ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ’ ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐὰν δὲ ἀλῶς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανῆ» – εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε, εἴποιμ’ ἂν ὑμῖν ὅτι «Ἐγὼ ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ὧ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἶωθα, ὅτι «Ἦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὦν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνη ἐπιμελούμενος ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται οὐκ ἐπιμελῆ οὐδὲ φροντίζεις;» καὶ ἐὰν τις ὑμῶν ἀμφισβητήσῃ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ’ ἄπειμι, ἀλλ’ ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐὰν μοι μὴ δοκῆ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, [30.a.1] φάναί δέ, ὄνειδιῶ ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρῳ ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εἴ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδὲν πῶ ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται, λέγων ὅτι «Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνεταί, ἀλλ’ ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδία καὶ δημοσία.» εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ’ ἂν εἶη βλαβερὰ· εἰ δὲ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα,» φαίην ἂν, «ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μή, καὶ ἢ ἀφιετέ με ἢ μή, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσαντος ἄλλα, οὐδ’ εἰ μέλλω πολλάκις τεθάναι.»

Μὴ θορυβεῖτε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ’ ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ’ οἷς ἂν λέγω ἀλλ’ ἀκούειν· καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὄνησεσθε ἀκούοντες. μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα ἐφ’ οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εἴ γὰρ ἴστε, ἐὰν με ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα οἶον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μεῖζο βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος – οὐδὲ γὰρ ἂν δύναίτο – οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀποκτείνειε μεντᾶν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα

οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὐτοσί νῦν ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτείνουσαι. νῦν οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὺ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. ἐὰν γάρ με ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς – εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν – προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος, οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθηκέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὄνειδιζων ἕνα ἕκαστον [31.a.1] οὐδὲν πάρομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὡσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειεν κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὧν τοιοῦτος οἶος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθὲνδε ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ πάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοὶ ὅτι οἱ κατήγοροι τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. ἰκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλεύω περιωῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται φωνή, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο. ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη, ἢ ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τοῦτο ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε. τοῦτ' ἔστιν ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν, καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὗ γὰρ ἴστε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλα ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλα ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν ἐμαυτόν. καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθι· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχοῦμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

[32.a.1]

Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους ἀλλ' ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μοι τὰ συμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπείκῃθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δέισας θάνατον, μὴ ὑπέικων δὲ ἀλλὰ κἂν ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβουλεύσασθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξεν. τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύμαι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελυόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ὧμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ

μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον ἵνα ἀποθάνοι, οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταπτον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὀτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν, οὕτως ἰσχυρὰ οὔσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ὄχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη. καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

[33.a.1]

Ἄρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καὶ ὥσπερ χρὴ τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς. ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε εἴ ποῦ τι ἔπραξα τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε συγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενὶ οὐς δὴ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δέ τις μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμοῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἐάν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικάως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μῆτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μῆτε ἐδίδαξα· εἰ δέ τις φησι παρ' ἐμοῦ πώποτέ τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

Ἀλλὰ διὰ τί δὴ ποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολὺν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον· ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζόμενοι τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὔσι δ' οὐ. ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδὲς. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ ὧπέρ τις ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἐστὶν καὶ εὐέλεγκτα. εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δήπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν ὅτι νέοις οὔσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτέ τι συνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἠθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθησαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεσιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ οὐς ἐγὼ ὀρῶ, πρῶτον μὲν Κρίτων οὐτοσί, ἐμὸς ἠλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ, ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήτιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατήρ, ἔτι δ' Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεύς οὐτοσί, Ἐπιγένους πατήρ, ἄλλοι τοίνυν οὗτοι ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασιν, Νικόστρατος Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου – καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθῆι – καὶ Παράλιος ὄδε, ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· [34.a.1] ὄδε δὲ Ἀδεϊμαντος, ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὐτοσί Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὄδε ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω – ἐγὼ παραχωρῶ – καὶ λεγέτω εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τούναντίον

εὐρήσετε, ὧ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοιμοὺς τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασὶ Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἄλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι συνίσασι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

Εἶεν δὴ, ὧ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδόν ἐστι ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτουῖ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' ἂν οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει – οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἐγωγε, εἰ δ' οὖν – ἐπεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων ὅτι «Ἐμοί, ὧ ἄριστε, εἰσὶν μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ «ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης» πέφυκα ἄλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσι καὶ ὑεῖς γε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδία· ἄλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι.» τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων, ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μή, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ὅλη τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος, ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστὶ τῷ Σωκράτῃ διαφέρειν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. [35.a.1] εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἠτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονταί, αἰσχρὸν ἂν εἴη· οἴουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἐώρακά τινας ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι εἰ ἀποθανοῦνται, ὡσπερ ἀθανάτων ἐσομένων ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνῃ τῇ πόλει περιάπτειν, ὡστ' ἂν τίνα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετὴν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὔτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσιν. ταῦτα γὰρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ὑμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀπιοῦν τι εἶναι, οὔτ' ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιῆσθε τοῦ τὰ ἐλείναι ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὧ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμῶμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῆ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιπορκεῖν οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιούτέ με, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν ἢ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μήτε δίκαια μήτε ὄσια, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουῖ. σαφῶς γὰρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γὰρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοὶ τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

[36.a.1]

Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ συμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονεν τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἐκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. οὐ γὰρ ὠόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀπεπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὧφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧν περ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ συνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἠγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σώζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα οἱ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθεῖν ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι – τί οὖν εἰμι ἄξιός παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγαθόν τι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον ὅτι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅτι μᾶλλον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἰ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ συνωρίδι ἢ ζεύγῳ νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν· ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι, καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

[37.a.1]

Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὡς περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα. ἐπεὶ, ὡς ἐγὼ φημι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὡς περὶ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν ἀλλὰ πολλὰς, ἐπεισθητε ἄν· νῦν δ' οὐ ράδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὲ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἐμαυτὸν γε ἀδικήσῃν καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτὸς ὡς ἄξιός εἰμί του κακοῦ καὶ τιμῆσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὐτ' εἰ ἀγαθὸν οὐτ' εἰ κακὸν ἔστιν; ἀντὶ τούτου δὲ ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδά τι κακῶν ὄντων τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοτηρίῳ, δουλεύοντα τῇ αἰεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ, τοῖς ἔνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων καὶ δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταυτόν μοι ἔστιν ὅπερ νυνδὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα ὁπόθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμήσαιτε. πολλὴ μεντᾶν με φιλοψυχία ἔχει, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἰοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασιν καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ραδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῶδε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ

ἐξελαυνομένω ζῆν. εὖ γάρ οἶδ' ὅτι ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὡσπερ ἐνθάδε· κἂν μὲν τούτους ἀπελεύω, οὗτοί με αὐτοὶ ἐξελεύωσι πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐάν δὲ μὴ ἀπελεύω, οἱ τούτων πατέρες δὲ καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

[38.a.1]

Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «Σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔση ἡμῖν ἐξελεθῶν ζῆν;» τουτὶ δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινας ὑμῶν. ἐάντε γὰρ λέγω ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστὶν καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένω· ἐάντ' αὖ λέγω ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὃν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων ὅσα ἐμελλον ἐκτεῖσαι, οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δὲ οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι, τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖσαι ὑμῖν που μνᾶν ἀργυρίου· τοσοῦτου οὖν τιμῶμαι.

Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσοῦτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεω.

Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν ὡς Σωκράτῃ ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν – φήσουσι γὰρ δὴ σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζουσιν – εἰ γοῦν περιμεμίνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τότε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους. Ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀπορίᾳ λόγων ἐαλωκέναι τοιούτων οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ὦμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα οἷ' ἂν ὑμῖν μὲν ἡδιστα ἦν ἀκούειν – θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι, οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ὠήθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται [39.a.1] πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίνεταί ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὄπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετεῖαν τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσιν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν· θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὗτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἐγὼ τε τῷ τιμῆματι ἐμμένω καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν που ἴσως οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἷμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμοδῆσαι, ὧ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμοδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. φημί γάρ, ὧ ἄνδρες οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἶαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι μὲν ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ φημι. πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὅσῳ νεώτεροί εἰσιν, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζήτε, οὐ καλῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἐσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλή, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἠδέως ἂν διαλεχθῆιν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῖ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἱ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. ἀλλὰ μοι, ὧ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους ἕως ἔξεστιν. [40.a.1] ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὓσιν ἐπιδειῖξαι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι συμβεβηκὸς τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὧ ἄνδρες δικασταί – ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην – θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν. νυνὶ δὲ συμβέβηκέ μοι ἄπερ ὀρατε καὶ αὐτοί, ταυτὶ ἅ γε δὴ οἰηθεῖν ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι· ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἔωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἐρεῖν. καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν οὐτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὐτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γάρ μοι τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστιν τὸ τεθνάναι· ἡ γὰρ οἶον μὴδὲν εἶναι μὴδὲ αἴσθησιν μὴδεμίαν μὴδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὓσα καὶ μετοίκησις τῆ ψυχῆ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε δὴ μὴδεμία αἴσθησίς ἐστὶν ἀλλ' οἶον ὕπνος ἐπειδάν τις καθεύδων μὴδ' ὄναρ μὴδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος – ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα ἐν ἣ οὕτω κατέδαρθεν ὥστε μὴδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτη τῆ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν πόσας ἄμεινον καὶ ἡδίων ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας – εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστιν, κέρδος ἔγωγε λέγω· καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἶον ἀποδημησαί ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστὶν τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσι πάντες οἱ τεθνεῶτες, τί μείζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἂν, ὧ ἄνδρες δικασταί; [41.a.1] εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄϊδου, ἀπαλλαγείς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστὰς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθους καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεὶ συγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ

Ὅμηρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι εἰ ταῦτ' ἔστιν ἀληθῆ. ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὅποτε ἐντύχοιμι Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἑαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων – ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη – καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὡσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστιν δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσσέα ἢ Σίσυφον ἢ ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ συνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας; πάντως οὐ δήπου τούτου γε ἔνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ.

Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψεν τὸ σημεῖον, καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πάνυ χαλεπαίνω. καίτοι οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς ὑεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὧ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες ἄπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς ὡσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἶονταί τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. [42.a.1] καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ ὑεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανομένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

Κρίτων ἢ περὶ τοῦ πρακτέου, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[43]

{Σωκράτης} Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν;

{Κρίτων } Πάνυ μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Πηνίκα μάλιστα;

{Κρίτων } Ὅρθρος βαθύς.

{Σωκράτης} Θαυμάζω ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

{Κρίτων } Συνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

{Σωκράτης} Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι;

{Κρίτων } Ἐπεικῶς πάλαι.

{Σωκράτης} Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;

{Κρίτων } Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι, ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος ὡς ἠδέως καθεύδεις· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον ἵνα ὡς ἡδιστα διάγῃς. καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ ηὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστῶσι συμφορᾷ, ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πρῶως φέρεις.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἂν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτων ὄντων εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

{Κρίτων } Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἢ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρουσίᾳ τύχῃ.

{Σωκράτης} Ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῶ ἀφῖξαι;

{Κρίτων } Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσιν καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.

{Σωκράτης} Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφίκεται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με;

{Κρίτων } Οὗτοι δὲ ἀφίκεται, ἀλλὰ δοκεῖν μὲν μοι ἤξει τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὔν ἐκ τούτων τῶν ἀγγέλων ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ, εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω· οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

[44]

{Κρίτων } Πόθεν τοῦτο τεκμαίρη;

{Σωκράτης} Ἐγώ σοι ἐρῶ. τῇ γὰρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

{Κρίτων } Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

{Σωκράτης} Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν ἀλλὰ τῆς ἐτέρας. τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τίνος ἐνυπνίου ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινὶ οὐκ ἐγεῖραί με.

{Κρίτων } Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

{Σωκράτης} Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· «ὦ Σώκρατες, ἡματὶ κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο.»

{Κρίτων } Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐναργές μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

{Κρίτων } Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πιθοῦ καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐ μία συμφορά ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν τοῦ ἐστερηῆσθαι τοιούτου ἐπιτηδείου οἶον ἐγὼ οὐδένα μή ποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἱ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασι, ὡς οἷός τ' ὦν σε σώζειν εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελήσαι. καίτοι τίς ἂν αἰσχύων εἶη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἠγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραῆχθαι ὡς περ ἂν πραχθῆ.

{Κρίτων } Ἀλλ' ὄρας δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει. αὐτὰ δὲ δήλα τὰ παρόντα νυνὶ ὅτι οἷός τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐὰν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ.

{Σωκράτης} Εἰ γὰρ ὠφελον, ὦ Κρίτων, οἷός τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἷός τ' ἦσαν καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα, καὶ καλῶς ἂν εἶχεν. νῦν δὲ οὐδέτερα οἷός τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅτι ἂν τύχωσι.

{Κρίτων } Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι. ἄρα γε μὴ ἐμοῦ προμηθῆ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων μή, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχουσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασιν, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φοβῆ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοι ἐσμὲν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καὶ ἐὰν δέη ἔτι τούτου μείζω. ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

[45]

{Σωκράτης} Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

{Κρίτων } Μῆτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ – καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τάργυριόν ἐστίν ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄρας τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἰ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τάμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος, ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. ὥστε, ὅπερ λέγω, μῆτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι, μῆτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅτι χρῶσασαυτῶ· πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε ὅποι ἂν ἀφίκη ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλη εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι οἱ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πράγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι, καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσαν σὲ διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχίρη καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος ὅτι ἂν τύχωσι τοῦτο πράξουσιν· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἶκος, τοιούτων οἷάπερ εἴωθεν γίνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρή ποιεῖσθαι παῖδας ἢ συνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα, σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμότατα αἰρεῖσθαι. χρή δέ, ἅπερ ἂν ἀνήρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι· ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι μὴ δόξη ἅπαν τὸ πράγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρία τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπραῆχθαι, καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ

δικαστήριον ὡς εἰσηλθεν ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὥσπερ κατάγγελος τῆς πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγένοι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινες σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτὸν, οἶόν τε ὄν καὶ δυνατὸν εἶ τι καὶ μικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὄρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχροῦ ἢ σοὶ τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλευού – μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλευέσθαι ἔτι ὥρα ἀλλὰ βεβουλευῖσθαι – μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπραῆχθαι, εἰ δ' ἔτι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

[46]

{Σωκράτης} ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος εἶη· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ νῦν πρῶτον ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος οἶος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ ὅς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὲ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἦδε ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ οὐσπερ καὶ πρότερον· ὦν ἐὰν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μὴ σοὶ συγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμούς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὄν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν. πότερον καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ; ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς; ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δὲ πως, ὡς ἐγῶμαι, ἐκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τί λέγειν, ὥσπερ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσιν δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιῆσθαι, τὰς δὲ μή. τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοὶ λέγεσθαι; – σὺ γάρ, ὅσα γε τὰνθρώπεια, ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σὲ παρακρούοι ἢ παροῦσα συμφορὰ· σκόπει δὴ – οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοὶ λέγεσθαι ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ, οὐδὲ πάντων ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ; τί φῆς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται;

[47]

{Κρίτων } Καλῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μή;

{Κρίτων } Ναί.

{Σωκράτης} Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

{Κρίτων } Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου ὅς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;

{Κρίτων } Ἐνὸς μόνου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

{Κρίτων } Δῆλα δὴ.

{Σωκράτης} Ταῦτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαῖοντι, μᾶλλον ἢ ἢ σύμπασι τοῖς ἄλλοις.

{Κρίτων } Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;

{Κρίτων } Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

{Κρίτων } Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὃ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἔστιν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν ἢ τῇ τοῦ ἐνός, εἴ τίς ἔστιν ἐπαῖων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ σύμπαντας τοὺς ἄλλους; ὃ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο;

{Κρίτων } Οἶμαι ἔγωγε, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα· ἢ οὐχί;

{Κρίτων } Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;

{Κρίτων } Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὃ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅτι ποτ' ἔστι τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἔστιν;

{Κρίτων } Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τιμιώτερον;

{Κρίτων } Πολύ γε.

[48]

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα, ὃ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπαῖων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὃ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτη οὐκ ὀρθῶς εἰσηγῆ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. «Ἀλλὰ μὲν δὴ,» φαίη γ' ἄν τις, «οἷοί τέ εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτείνουσαι.»

{Κρίτων } Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἄν, ὃ Σώκρατες. ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἀλλ', ὃ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν ἔμοιγε δοκεῖ ἔτι ὁμοῖος εἶναι καὶ πρότερον· καὶ τόνδε δὲ αὖ σκόπει εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

{Κρίτων } Ἀλλὰ μένει.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταυτόν ἔστιν, μένει ἢ οὐ μένει;

{Κρίτων } Μένει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνεται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῶμεν. ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὃ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥαδίως ἀποκτεινόντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ', ἐπειδὴ ὁ λόγος

οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἢ ὅπερ νυνδὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράζομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσιν καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

{Κρίτων } Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὅρα δὲ τί δρῶμεν.

{Σωκράτης} Σκοπῶμεν, ὦ ἀγαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πη ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε καὶ σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσας σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχὴν ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἂν μάλιστα οἶη.

{Κρίτων } Ἀλλὰ πειράσομαι.

[49]

{Σωκράτης} Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ τινὶ δὲ οὐ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη; ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναί εἰσίν, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν· εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μή, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πραότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὄν παντὶ τρόπῳ; φαμὲν ἢ οὐ;

{Κρίτων } Φαμέν.

{Σωκράτης} Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

{Κρίτων } Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἶονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

{Κρίτων } Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ;

{Κρίτων } Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασιν, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον;

{Κρίτων } Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

{Κρίτων } Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογήσῃ· οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν ὀρῶντας ἀλλήλων τὰ βουλευόμενα. σκόπει δὲ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα πότερον κοινωνεῖς καὶ συνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πη ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθε, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

{Κρίτων } Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ συνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

{Σωκράτης} Λέγω δὴ αὐτὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πότερον ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ δίκαια ὄντα ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον;

{Κρίτων } Ποιητέον.

[50]

{Σωκράτης} Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει. ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα οὐκ ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσαμεν δίκαιους οὖσιν ἢ οὐ;

{Κρίτων } Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὧδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· «Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῆ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἧ ἂν αἱ γινόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται;» τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς ὅτι «Ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν;» ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

{Κρίτων } Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· «ἽΩ Σώκρατες, ἧ καὶ ταῦτα ὁμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμενεῖν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ;» εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν ὅτι «ἽΩ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γὰρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέν σε; φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφῃ τι ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;» «Οὐ μέμφομαι,» φαίην ἂν. «Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν ἐν ἧ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν;» «Καλῶς,» φαίην ἂν. «Εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἄττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἶε δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς δεσπότην, εἴ σοι ὦν ἐτύγχανεν, ὥστε ἄπερ πάσχοις ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, [51] οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἠγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα καθ' ὅσον δύνασαι ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὃ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως εἴ σοφὸς ὥστε λέληθέν σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπέκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάντε τύπτεσθαι ἐάντε δεῖσθαι, ἐάντε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς, ἢ πείθειν

αὐτὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε· βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὄσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἦττον τὴν πατρίδα;» τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ;

{Κρίτων } Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} «Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες,» φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, «εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν ἢ νῦν ἐπιχειρεῖς, ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἴοι τ' ἦμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν πολίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποικῆναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδη τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάντε τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάντε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἔλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ. ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνη, ὁρῶν ὄν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φάμεν τοῦτον ὠμολογηκῆναι ἔργῳ ἡμῖν ἢ ἂν ἡμεῖς κελεύομεν ποιήσῃν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῆ φάμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείσεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν, [52] προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν ἢ ἂν κελεύομεν, ἀλλὰ ἐφίντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. ταύταις δὴ φάμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἶπερ ποιήσεις ἢ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἠκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα.» εἰ οὖν ἐγὼ εἶπομι· «Διὰ τί δή;» ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὠμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαῖεν γὰρ ἂν ὅτι «ἽΩ Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήρια ἐστὶν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις εἰ μὴ σοὶ διαφερόντως ἤρεσκεν, καὶ οὐτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἄπαξ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε, εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοὶ ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἠροῦ καὶ ὠμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοὶ τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοὶ φυγῆς τιμῆσασθαι εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ἠροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὐτ' ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνῃ, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπη, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἄπερ ἂν δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς συνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας καθ' ἃς ἡμῖν συνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναί, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὠμολογηκῆναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ ἄλλ' οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ.» τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

{Κρίτων } Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} «Ἄλλο τι οὖν,» ἂν φαῖεν, «ἢ συνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἐβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοὶ ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαια ἐφαίνοντό σοι αἰ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, [53] οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίτι

γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὠμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσῃ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών. «Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσῃ σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μέγαράδε – εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέραι – πολέμιος ἦξῃς, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καὶ ὅσοιπερ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων ὑποβλέπονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων, καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστὶν σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξῃ τὰς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται; ἢ πλησιάζεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος – τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες; ἢ οὐσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἶε ἄσχημον ἂν φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἶεσθαί γε χρή. ἀλλ’ ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἦξῃς δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος; ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἴσως ἂν ἠδέως σου ἀκούοιεν ὡς γελοῖως ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀπεδιδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος ὡς τὸ εἶκός, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μὴ τινα λυτῆς· εἰ δὲ μή, ἀκούσῃ, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. ὑπερχόμενος δὴ βιώσῃ πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων – τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὡσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκῶς εἰς Θετταλίαν; [54] λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσσονται; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἔνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψῃς τε καὶ παιδεύσῃς, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο ἀπολαύσωσιν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύονται μὴ συνόντος σοῦ αὐτοῖς; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἐὰν μὲν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἐὰν δὲ εἰς Ἄϊδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται; εἴτε γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστὶν τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἶεσθαί γε χρή. «Ἀλλ’, ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄϊδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοὶ φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον οὐδὲ ὀσιώτερον, οὐδὲ ἄλλω τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδίκημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίης, οὐχ ὑφ’ ἡμῶν τῶν νόμων ἀλλὰ ὑπ’ ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχροῦς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ συνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους οὐς ἦκιστα ἔδει, σαυτὸν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἄϊδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μὴ σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.» Ταῦτα, ὦ φίλε ἐταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὡσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὐτῇ ἢ ἡχῇ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς, ὅμως μέντοι εἴ τι οἶε πλέον ποιήσῃς, λέγε.

{Κρίτων } Ἀλλ’, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

{Σωκράτης} Ἔα τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

Φαίδων ἢ περὶ ψυχῆς, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[57]

{*Ἐχεκράτης*} Αὐτός, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ ἣ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἢ ἄλλου του ἠκουσας;

{*Φαίδων*} Αὐτός, ὦ Ἐχέκρατες.

{*Ἐχεκράτης*} Τί οὖν δὴ ἐστὶν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἐγὼ ἀκούσαιμι. καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν Φλειασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τὰ νῦν Ἀθήναζε, οὔτε τις ξένος ἀφίκται χρόνου συχνοῦ ἐκεῖθεν ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦν περὶ τούτων, πλην γε δὴ ὅτι φάρμακον πίων ἀποθάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχεν φράζειν.

{*Φαίδων*} Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης ἄρα ἐπύθεσθε ὄν τρόπον ἐγένετο;

{*Ἐχεκράτης*} Ναί, ταῦτα μὲν ἡμῖν ἠγγειλέ τις, καὶ ἐθαυμάζομέν γε ὅτι πάλα γενομένης αὐτῆς πολλῶ ὕστερον φαίνεται ἀποθανῶν. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων;

{*Φαίδων*} Τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, συνέβη· ἔτυχεν γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν.

{*Ἐχεκράτης*} Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστίν;

{*Φαίδων*} Τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλοῖον, ὡς φασιν Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς «δὶς ἐπτά» ἐκείνους ὤχετο ἄγων καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. τῷ οὖν Απόλλωνι ἠϋζαντο ὡς λέγεται τότε, εἰ σωθεῖεν, ἐκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάξιν εἰς Δῆλον· ἦν δὴ αἰεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. ἐπειδὴν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτείνουσαι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλόν τε ἀφίκηται τὸ πλοῖον καὶ πάλιν δεῦρο· τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχῳσιν ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρίας ἐπειδὴν ὁ ἱερεὺς τοῦ Απόλλωνος στέψη τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου· τοῦτο δ' ἔτυχεν, ὡσπερ λέγω, τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός. διὰ ταῦτα καὶ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου.

{*Ἐχεκράτης*} Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶπραχθέντα, καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρὶ; ἢ οὐκ εἶον οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων;

{*Φαίδων*} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρῆσαν τινες, καὶ πολλοὶ γε.

{*Ἐχεκράτης*} Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τις σοὶ ἀσχολία τυγχάνει οὔσα.

{*Φαίδων*} Ἀλλὰ σχολάζω γε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγῆσασθαι· καὶ γὰρ τὸ μεμνησθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα ἔμοιγε αἰεὶ πάντων ἡδιστον.

{*Ἐχεκράτης*} Ἀλλὰ μὴν, ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἐτέρους ἔχεις· ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διεξελθεῖν πάντα.

{Φαίδων } Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενόμενος. οὔτε γὰρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς ἐπιτηδεῖου ἔλεος εἰσήει· εὐδαίμων γὰρ μοι ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὃ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα, ὥστε μοι ἐκείνον παρίστασθαι μὴδ' εἰς Ἄιδου ἰόντα ἄνευ θείας μοίρας ἰέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν[59] εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος. διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι ἔλεινόν εἰσήει, ὡς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι παρόντι πένθει, οὔτε αὖ ἡδονὴ ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὄντων ὥσπερ εἰώθεμεν – καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί τινες ἦσαν – ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν τί μοι πάθος παρῆν καὶ τις ἀήθης κρᾶσις ἀπὸ τε τῆς ἡδονῆς συγκεκραμένη ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾶν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, τοτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίστε δὲ δακρῦοντες, εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος – οἴσθα γὰρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ.

{Ἐχέκράτης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Φαίδων } Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως εἶχεν, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην καὶ οἱ ἄλλοι.

{Ἐχέκράτης} Ἔτυχον δέ, ὃ Φαίδων, τίνες παραγενόμενοι;

{Φαίδων } Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων παρῆν καὶ Κριτόβουλος καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἔτι Ἑρμογένης καὶ Ἐπιγένης καὶ Αἰσχίνης καὶ Ἀντισθένης· ἦν δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεὺς καὶ Μενέξενος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων. Πλάτων δὲ οἴμαι ἠσθένει.

{Ἐχέκράτης} Ξένοι δέ τινες παρῆσαν;

{Φαίδων } Ναί, Σιμμίας τέ γε ὁ Θηβαῖος καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδης καὶ Μεγαρόθεν Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων.

{Ἐχέκράτης} Τί δέ; Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο; {Φαίδων } Οὐ δῆτα· ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἐλέγοντο εἶναι.

{Ἐχέκράτης} Ἄλλος δέ τις παρῆν;

{Φαίδων } Σχεδόν τι οἴμαι τούτους παραγενέσθαι.

{Ἐχέκράτης} Τί οὖν δῆ; τίνες φῆς ἦσαν οἱ λόγοι;

{Φαίδων } Ἐγὼ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. αἰεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθεμεν φοιτᾶν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, συλλεγόμενοι ἕωθεν εἰς τὸ δικαστήριον ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο· πλησίον γὰρ ἦν τοῦ δεσμωτηρίου. περιεμένομεν οὖν ἐκάστοτε ἕως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες μετ' ἀλλήλων, ἀνεώγετο γὰρ οὐ πρό· ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθεῖν, εἰσῆμεν παρὰ τὸν Σωκράτη καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ τότε πρῶταίτερον συνελέγημεν· τῇ γὰρ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἐσπέρας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφιγμένον εἶη. παρηγγείλαμεν οὖν ἀλλήλοις ἦκειν ὡς πρῶταίτατα εἰς τὸ εἰώθος. καὶ ἦκομεν καὶ ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρός, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἶπεν περιμένειν καὶ μὴ πρότερον παριέναι ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ· «Λύουσι γάρ,» ἔφη, «οἱ ἔνδεκα Σωκράτη καὶ παραγγέλλουσιν ὅπως ἂν τῆδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτᾷ.» οὐ πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπισχῶν ἦκεν καὶ ἐκέλευεν ἡμᾶς εἰσιέναι.[60] εἰσιόντες οὖν κατελαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ Ξανθίππην – γινώσκεις γὰρ – ἔχουσαν τε τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνηυφήμησέ τε καὶ τοιαῦτ' ἄττα εἶπεν, οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες,

ὅτι «ἽΩ Σώκρατες, ὕστατον δὴ σε προσερούσι νῦν οἱ ἐπιτήδευοι καὶ σὺ τούτους.» καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας εἰς τὸν Κρίτωνα, «ἽΩ Κρίτων,» ἔφη, «ἀπαγέτω τις αὐτὴν οἴκαδε.»

Καὶ ἐκείνην μὲν ἀπὴγόν τινες τῶν τοῦ Κρίτωνος βοῶσάν τε καὶ κοπτομένην· ὁ δὲ Σωκράτης ἀνακαθιζόμενος εἰς τὴν κλίνην συνέκαμψέ τε τὸ σκέλος καὶ ἐξέτριψε τῇ χειρὶ, καὶ τρίβων ἅμα, Ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὧ ἄνδρες, εἰσὶν οἱ εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν, τὸ ἅμα μὲν αὐτῶ μὴ ἔθελειν παραγίγνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν δὲ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδὸν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύο ὄντε. καὶ μοι δοκεῖ, ἔφη, εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖναι ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐδύνατο, συνῆψεν εἰς ταῦτόν αὐτοῖς τὰς κορυφάς, καὶ διὰ ταῦτα ὧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι εἰσὶν· ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεινόν, ἤκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ.

Ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβὼν, Νῆ τὸν Δία, ὧ Σώκρατες, ἔφη, εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με. περὶ γὰρ τοῖς ποιημάτων ὧν πεποίηκας ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προοίμιον καὶ ἄλλοι τινές με ἤδη ἤροντο, ἀτὰρ καὶ Εὐήνος πρόφην, ὅτι ποτὲ διανοηθεὶς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες, ἐποίησας αὐτά, πρότερον οὐδὲν πρόποτε ποιήσας. εἰ οὖν τί σοι μέλει τοῦ ἔχειν ἐμὲ Εὐήνω ἀποκρίνασθαι ὅταν με αὐθις ἐρωτᾷ – εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ἐρήσεται – εἰπέ τί χρὴ λέγειν.

Λέγε τοίνυν, ἔφη, αὐτῷ, ὧ Κέβης, τάληθῃ, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος εἶναι ἐποίησα ταῦτα – ἤδη γὰρ ὡς οὐ ράδιον εἶη – ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος τί λέγοι, καὶ ἀφοσιούμενος εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικὴν μοι ἐπιτάττοι ποιεῖν. ἦν γὰρ δὴ ἄττα τοιάδε· πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλοτ' ἐν ἄλλῃ ὄψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ δὲ λέγον, «ἽΩ Σώκρατες,» ἔφη, «μουσικὴν ποιεῖ καὶ ἐργάζου.» καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ ὅπερ ἔπραττον τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παρακελεύεσθαι τε καὶ ἐπικελεύειν, ὥσπερ οἱ τοῖς θεοῖσι διακελυόμενοι,[61] καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον ὅπερ ἔπραττον τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν, ὡς φιλοσοφίας μὲν οὐσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος. νῦν δ' ἐπειδὴ ἦ τε δίκη ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἐορτὴ διεκώλυέ με ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆσαι αὐτῷ ἀλλὰ ποιεῖν· ἀσφαλέστερον γὰρ εἶναι μὴ ἀπιέναι πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα καὶ πιθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. οὕτω δὲ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους ἀλλ' οὐ λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦ μυθολογικός, διὰ ταῦτα δὴ οὐς προχείρους εἶχον μύθους καὶ ἠπιστάμην τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον. ταῦτα οὖν, ὧ Κέβης, Εὐήνω φράζε, καὶ ἐρῶσθαι καί, ἂν σωφρονῆ, ἐμὲ διώκειν ὡς τάχιστα. ἄπειμι δέ, ὡς εἴκει, τήμερον· κελεύουσι γὰρ Ἀθηναῖοι.

Καὶ ὁ Σιμμίας, Οἶον παρακελεύη, ἔφη, τοῦτο, ὧ Σώκρατες, Εὐήνω. πολλὰ γὰρ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρὶ· σχεδὸν οὖν ἐξ ὧν ἐγὼ ἦσθημαι οὐδ' ὅπως σοὶ ἐκὼν εἶναι πείσεται.

Τί δέ; ἦ δ' ὅς, οὐ φιλόσοφος Εὐήνος;

Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Ἐθελήσει τοίνυν καὶ Εὐηνος καὶ πᾶς ὄτω ἀξίως τούτου τοῦ πράγματος μέτεστιν. οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὐτόν· οὐ γάρ φασι θεμιτὸν εἶναι. Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα καθῆκε τὰ σκέλη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ καθεζόμενος οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διελέγετο.

Ἦρετο οὖν αὐτόν ὁ Κέβης· Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἔπεσθαι;

Τί δέ, ὦ Κέβης; οὐκ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων Φιλολάφ συγγεγονότες;

Οὐδέν γε σαφές, ὦ Σώκρατες.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω· ἃ μὲν οὖν τυγχάνω ἀκηκοῶς φθόνος οὐδεὶς λέγειν. καὶ γὰρ ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποίαν τινὰ αὐτὴν οἰόμεθα εἶναι· τί γὰρ ἂν τις καὶ ποιῶ ἄλλο ἐν τῷ μέχρι ἡλίου δυσμῶν χρόνῳ;

Κατὰ τί δὴ οὖν ποτε οὐ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτόν ἑαυτὸν ἀποκτείνουσι, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε, ὅπερ νυνδὴ σὺ ἦρου, καὶ Φιλολάου ἤκουσα, ὅτε παρ' ἡμῖν διητᾶτο, ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν· σαφές δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πώποτε οὐδὲν ἀκήκοα.

[62]

Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι χρή, ἔφη· τάχα γὰρ ἂν καὶ ἀκούσαιοι. ἴσως μέντοι θαυμαστόν σοι φανεῖται εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπλοῦν ἐστίν, καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὡσπερ καὶ τᾶλλα, ἐστίν ὅτε καὶ οἷς βέλτιον ὄν τεθνάναι ἢ ζῆν, οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυμαστόν ἴσως σοι φαίνεται εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ ὅσιον αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλὰ ἄλλον δεῖ περιμένειν εὐεργέτην.

Καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγελάσας, ἴτω Ζεὺς, ἔφη, τῇ αὐτοῦ φωνῇ εἰπών.

Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτω γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἀλλ' ἴσως γ' ἔχει τινὰ λόγον. ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἐν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν, μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥαδίως διιδεῖν· οὐ μέντοι ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὕτως;

Ἔμοιγε, φησὶν ὁ Κέβης.

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, καὶ σὺ ἂν τῶν σαυτοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτείνουσι, μὴ σημήναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνεις ἂν αὐτῷ καί, εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἂν;

Πάνυ γ', ἔφη.

Ἴσως τοίνυν ταύτη οὐκ ἄλογον μὴ πρότερον αὐτόν ἀποκτείνουσι δεῖν, πρὶν ἀνάγκην τινὰ θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὡσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν.

Ἀλλ' εἰκός, ἔφη ὁ Κέβης, τοῦτό γε φαίνεται. ὁ μὲντοι νυνδὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς φιλοσόφους ῥαδίως ἂν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἔοικεν τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἀτόπῳ, εἴπερ ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν εὐλόγως ἔχει, τὸ θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκεῖνου κτήματα εἶναι. τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας ἀπίοντας, ἐν ἧ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοὶ εἰσὶν τῶν ὄντων ἐπιστάται, θεοί, οὐκ ἔχει λόγον· οὐ γὰρ που αὐτός γε αὐτοῦ οἶεται ἄμεινον

ἐπιμελήσεσθαι ἐλεύθερος γενόμενος. ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότη, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν ἀλλ' ὅτι μάλιστα παραμένειν, διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν αἰεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὐτοῦ βελτίονι. καίτοι οὕτως, ὧ Σώκρατες, τούναντίον εἶναι εἰκὸς ἢ ὁ νυνδὴ ἐλέγετο· τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους ἀγανακτεῖν ἀποθνήσκοντας πρέπει, τοὺς δὲ ἄφρονας χαίρειν.

[63]

Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἠσθῆναί τε μοι ἔδοξε τῇ τοῦ Κέβητος πραγματείᾳ, καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς, Ἀεὶ τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνυ εὐθέως ἐθέλει πείθεσθαι ὅτι ἂν τις εἴπη.

Καὶ ὁ Σιμμίας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὧ Σώκρατες, νῦν γέ μοι δοκεῖ τι καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης· τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σοφοὶ ὡς ἀληθῶς δεσπότης ἀμείνους αὐτῶν φεύγοιεν καὶ ῥαδίως ἀπαλλάττοντο αὐτῶν; καὶ μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον, ὅτι οὕτω ῥαδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων καὶ ἄρχοντας ἀγαθούς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖς, θεούς.

Δίκαια, ἔφη, λέγετε· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρή με πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Φέρε δὴ, ἢ δ' ὅς, πειραθῶ πιθανώτερον πρὸς ὑμᾶς ἀπολογήσασθαι ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὧ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ὥμην ἤξιν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλοις σοφοῦς τε καὶ ἀγαθούς, ἔπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ εὖ ἴστε ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς – καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ δισχυρισαίμην – ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότης πάνυ ἀγαθὸς ἤξιν, εὖ ἴστε ὅτι εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων δισχυρισαίμην ἂν καὶ τοῦτο. ὥστε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὐελπίς εἰμι εἶναι τι τοῖς τετελευτηκόσι καί, ὥσπερ γε καὶ πάλα λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς.

Τί οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὧ Σώκρατες; αὐτὸς ἔχων τὴν διάνοιαν ταύτην ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κἂν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγαθὸν τοῦτο, καὶ ἅμα σοι ἢ ἀπολογία ἔσται, ἐὰν ἅπερ λέγεις ἡμᾶς πείσης.

Ἀλλὰ πειράσομαι, ἔφη. πρῶτον δὲ Κρίτωνά τόνδε σκεψώμεθα τί ἐστὶν ὁ βούλεσθαι μοι δοκεῖ πάλα εἰπεῖν.

Τί δέ, ὧ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο γε ἢ πάλα μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον ὅτι χρή σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι; φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγόμενος, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον προσφέρειν τῷ φαρμάκῳ· εἰ δὲ μή, ἐνίστε ἀναγκάζεσθαι καὶ δις καὶ τρίς πίνειν τοὺς τι τοιοῦτον ποιοῦντας.

Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἔα, ἔφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλλὰ μόνον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω ὡς καὶ δις δώσων, ἐὰν δὲ δέη, καὶ τρίς.

Ἀλλὰ σχεδὸν μὲν τι ἤδη, ἔφη ὁ Κρίτων· ἀλλά μοι πάλα πράγματα παρέχει.

[64]

Ἔα αὐτόν, ἔφη. ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι ἤδη τὸν λόγον ἀποδοῦναι, ὡς μοι φαίνεται

εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον θάρρειν μέλλων ἀποθανεῖσθαι καὶ εὐελπὶς εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι ἀγαθὰ ἐπειδὴν τελευτήσῃ. πῶς ἂν οὖν δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχοι, ὃ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἐγὼ πειράσομαι φράσαι.

Κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἀπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι τοὺς ἄλλους ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, ἄτοπον δήπου ἂν εἶη προθυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο, ἤκοντος δὲ δὴ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν ὃ πάλαι προθυμοῦντό τε καὶ ἐπετήδευον.

Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας, Νῆ τὸν Δία, ἔφη, ὃ Σώκρατες, οὐ πάνυ γέ με νυνδὴ γελασεῖοντα ἐποίησας γελάσαι. οἴμαι γὰρ ἂν τοὺς πολλοὺς αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντας δοκεῖν εὖ πάνυ εἰρησθαι εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας – καὶ συμφάναι ἂν τοὺς μὲν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπους καὶ πάνυ – ὅτι τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες θανατῶσι, καὶ σφᾶς γε οὐ λελήθασιν ὅτι ἄξιοί εἰσιν τοῦτο πάσχειν.

Καὶ ἀληθῆ γ' ἂν λέγοιεν, ὃ Σιμμία, πλήν γε τοῦ σφᾶς μὴ λεληθέναι. λέληθεν γὰρ αὐτοὺς ἢ τε θανατῶσι καὶ ἢ ἄξιοί εἰσιν θανάτου καὶ οἴου θανάτου οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι. εἵπωμεν γὰρ, ἔφη, πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, χαίρειν εἰπόντες ἐκείνοις· ἡγούμεθά τι τὸν θάνατον εἶναι;

Πάνυ γε, ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Σιμμίας.

Ἄρα μὴ ἄλλο τι ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν; καὶ εἶναι τοῦτο τὸ τεθνάναι, χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὴν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι, χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσθαι αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἶναι; ἄρα μὴ ἄλλο τι ἢ ὁ θάνατος ἢ τοῦτο;

Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη.

Σκέψαι δὴ, ὠγαθέ, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ συνδοκῆ ἅπερ ἐμοί· ἐκ γὰρ τούτων μᾶλλον οἴμαι ἡμᾶς εἴσεσθαι περὶ ὧν σκοποῦμεν. φαίνεται σοὶ φιλοσόφου ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακέναι περὶ τὰς ἡδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἷον σιτίων τε καὶ ποτῶν;

Ἦκιστα, ὃ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Τί δὲ τὰς τῶν ἀφροδισίων;

Οὐδαμῶς.

Τί δὲ τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θεραπείας; δοκεῖ σοὶ ἐντίμους ἡγεῖσθαι ὁ τοιοῦτος; οἷον ἱματίων διαφερόντων κτήσεις καὶ ὑποδημάτων καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα πότερον τιμᾶν δοκεῖ σοὶ ἢ ἀτιμάζειν, καθ' ὅσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη μετέχειν αὐτῶν;

Ἀτιμάζειν ἐμοίγε δοκεῖ, ἔφη, ὃ γε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος.

Οὐκοῦν ὅλως δοκεῖ σοὶ, ἔφη, ἢ τοῦ τοιούτου πραγματεία οὐ περὶ τὸ σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται ἀφεστάναι αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τετράφθαι;

Ἔμοιγε.

[65]

Ἄρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δηλὸς ἐστὶν ὁ φιλόσοφος ἀπολύων ὅτι μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων;

Φαίνεται.

Καὶ δοκεῖ γέ που, ὦ Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ὧ μὴδὲν ἠδὺ τῶν τοιούτων μὴδὲ μετέχει αὐτῶν οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μὴδὲν φροντίζων τῶν ἡδονῶν αἰ διὰ τοῦ σώματός εἰσιν.

Πάνυ μὲν οὖν ἀληθῆ λέγεις.

Τί δὲ δὴ περὶ αὐτὴν τὴν τῆς φρονήσεως κτῆσιν; πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα ἢ οὐ, ἐάν τις αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσῃ κοινωνὸν συμπαραλαμβάνῃ; οἷον τὸ τοιόνδε λέγω· ἄρα ἔχει ἀλήθειάν τινα ὄψις τε καὶ ἀκοὴ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὰ γε τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ ἡμῖν ἀεὶ θρυλοῦσιν, ὅτι οὐτ' ἀκούομεν ἀκριβῆς οὐδὲν οὔτε ὀρῶμεν; καίτοι εἰ αὐταὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσιν μὴδὲ σαφεῖς, σχολῆ αἰ γε ἄλλαι· πᾶσαι γάρ που τούτων φαυλότεραί εἰσιν. ἢ σοὶ οὐ δοκοῦσιν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Πότε οὖν, ἦ δ' ὅς, ἡ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἄπτεται; ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἐξαπατᾶται ὑπ' αὐτοῦ.

Ἀληθῆ λέγεις.

Ἄρ' οὖν οὐκ ἐν τῷ λογίζεσθαι εἶπερ που ἄλλοθι κατάδηλον αὐτῇ γίνεταί τι τῶν ὄντων;

Ναί.

Λογίζεται δέ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μὴδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοὴ μήτε ὄψις μήτε ἀλγηδῶν μὴδὲ τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνηται ἐῶσα χαίρειν τὸ σῶμα, καὶ καθ' ὅσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μὴδ' ἀπτομένη ὀρέγηται τοῦ ὄντος.

Ἔστι ταῦτα.

Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίνεσθαι;

Φαίνεται.

Τί δὲ δὴ τὰ τοιάδε, ὦ Σιμμία; φαμέν τι εἶναι δίκαιον αὐτὸ ἢ οὐδέν;

Φαμέν μέντοι νῆ Δία.

Καὶ αὖ καλόν γέ τι καὶ ἀγαθόν;

Πῶς δ' οὔ;

Ἦδη οὖν πρότε τι τῶν τοιούτων τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδες;

Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς.

Ἄλλ' ἄλλη τινὲ αἰσθήσει τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν; λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον μεγέθους πέρι, ὑγείας, ἰσχύος, καὶ τῶν ἄλλων ἐνὶ λόγῳ ἀπάντων τῆς οὐσίας ὁ τυγχάνει ἕκαστον ὄν· ἄρα διὰ τοῦ σώματος αὐτῶν τὸ ἀληθέστατον θεωρεῖται, ἢ ὧδε ἔχει· ὅς ἂν μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέστατα παρασκευάσῃται αὐτὸ ἕκαστον διανοηθῆναι περὶ οὗ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἐγγύτατα ἴοι τοῦ γινῶναι ἕκαστον;

Πάνυ μὲν οὖν.

[66]

Ἄρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν τοῦτο ποιήσειεν καθαρῶτατα ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τιν' ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι μήτε τινὰ ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτῇ καθ' αὐτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ χρώμενος αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἰλικρινὲς ἕκαστον ἐπιχειροῖ θηρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγείς ὅτι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε καὶ ὠτων καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν σύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς ταραττοντος καὶ οὐκ ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀληθειάν τε καὶ φρόνησιν ὅταν κοινωνῇ; ἄρ' οὐχ οὗτός ἐστιν, ὃ Σιμμία, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ὀτευζόμενος τοῦ ὄντος;

Ἐπεφύω, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἀληθῆ λέγεις, ὃ Σώκρατες.

Οὐκοῦν ἀνάγκη, ἔφη, ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι δόξαν τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥστε καὶ πρὸς ἀλλήλους τοιαῦτα ἄττα λέγειν, ὅτι «Κινδυνεύει τοι ὡσπερ ἀτραπὸς τις ἐκφέρειν ἡμᾶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ σκέψει, ὅτι, ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ συμπεφυρμένη ἢ ἡμῶν ἢ ψυχὴ μετὰ τοιοῦτου κακοῦ, οὐ μὴ ποτε κτησώμεθα ἱκανῶς οὐ ἐπιθυμοῦμεν· φαμέν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές, μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δέ, ἂν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν. ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπύμπλησιν ἡμᾶς πολλῆς, ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν. καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι. διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι γίνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας περὶ διὰ πάντα ταῦτα. τὸ δ' ἔσχατον πάντων ὅτι, ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὐτῷ πανταχοῦ παραπίπτον θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τὰ ἀληθές. ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι, εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὐ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμέν ἐρασταὶ εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὴν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει, ζῶσιν δὲ οὐ. εἰ γὰρ μὴ οἶόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἔστιν κτήσασθαι τὸ εἰδέναι ἢ τελευτήσασιν· [67] τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἢ ψυχὴ ἔσται χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὐ. καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐάν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὀμιλῶμεν τῷ σώματι μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς· καὶ οὕτω μὲν καθαρὸι ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἶκος μετὰ τοιούτων τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινές, τοῦτο δ' ἐστὶν ἴσως τὸ ἀληθές· μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρῶ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ἦ.» τοιαῦτα οἶμαι, ὃ Σιμμία, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀλλήλους λέγειν τε καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὀρθῶς φιλομαθεῖς. ἢ οὐ δοκεῖ σοι οὕτως;

Παντός γε μᾶλλον, ὃ Σώκρατες.

Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ταῦτα ἀληθῆ, ὃ ἑταῖρε, πολλὴ ἐλπίς ἀφικομένῳ οἷ ἐγὼ πορεύομαι, ἐκεῖ ἱκανῶς, εἴπερ που ἄλλοθι, κτήσασθαι τοῦτο οὐ ἔνεκα ἢ πολλῇ πραγματεία ἡμῖν ἐν τῷ παρελθόντι

βίῳ γέγονεν, ὥστε ἢ γε ἀποδημία ἢ νῦν μοι προστεταγμένη μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος γίνεταί καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ὃς ἠγεῖται οἱ παρεσκευάσθαι τὴν διάνοιαν ὥσπερ κεκαθαρμένην.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Κάθαρσις δὲ εἶναι ἄρα οὐ τοῦτο συμβαίνει, ὅπερ πάλαι ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν καὶ ἐθίσαι αὐτὴν καθ' αὐτὴν πανταχόθεν ἐκ τοῦ σώματος συναγείρεσθαι τε καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἔπειτα μόνῃν καθ' αὐτὴν, ἐκλυομένην ὥσπερ ἐκ δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν τοῦτο γε θάνατος ὀνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος;

Παντάπασι γε, ἦ δ' ὅς.

Λύειν δὲ γε αὐτὴν, ὡς φαμεν, προθυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφοῦντες ὀρθῶς, καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος· ἢ οὐ;

Φαίνεται.

Οὐκοῦν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, γελοῖον ἂν εἶη ἄνδρα παρασκευάζονθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυτάτῳ ὄντα τοῦ τεθνάναι οὕτω ζῆν, κἄπειθ' ἦκοντος αὐτῷ τούτου ἀγανακτεῖν;

Γελοῖον· πῶς δ' οὐ;

Τῷ ὄντι ἄρα, ἔφη, ὦ Σιμμία, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκουσιν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἠκιστα αὐτοῖς ἀνθρώπων φοβερὸν. ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει. εἰ γὰρ διαβέβληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν δὲ καθ' αὐτὴν ἐπιθυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου εἰ φοβοῖντο καὶ ἀγανακτοῖεν, [68] οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἶη, εἰ μὴ ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν, οἳ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστὶν οὗ διὰ βίου ἤρων τυχεῖν – ἤρων δὲ φρονήσεως – ὃ τε διεβέβληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι συνόντος αὐτοῖς; ἢ ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν καὶ γυναικῶν καὶ υἱῶν ἀποθανόντων πολλοὶ δὴ ἐκόντες ἠθέλησαν εἰς Ἄιδου μετελθεῖν, ὑπὸ ταύτης ἀγόμενοι τῆς ἐλπίδος, τῆς τοῦ ὄψεσθαι τε ἐκεῖ ὧν ἐπεθύμουν καὶ συνέσεσθαι· φρονήσεως δὲ ἄρα τις τῷ ὄντι ἐρῶν, καὶ λαβῶν σφόδρα τὴν αὐτὴν ταύτην ἐλπίδα, μηδαμοῦ ἄλλοθι ἐντεύξεσθαι αὐτῇ ἀξίως λόγου ἢ ἐν Ἄιδου, ἀγανακτήσει τε ἀποθνήσκων καὶ οὐχ ἄσμενος εἴσιν αὐτόσε; οἴεσθαι γε χρή, ἐὰν τῷ ὄντι γε ἦ, ὃ ἐταῖρε, φιλόσοφος· σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα δόξει, μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρῶς ἐντεύξεσθαι φρονήσει ἄλλ' ἢ ἐκεῖ. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἶη εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ τοιοῦτος;

Πολλὴ μὲντοι νῆ Δία, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν ἰκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο ἀνδρός, ὃν ἂν ἴδῃς ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἄρ' ἦν φιλόσοφος ἀλλὰ τις φιλοσώματος; ὁ αὐτὸς δὲ που οὗτος τυγχάνει ὧν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος, ἦτοι τὰ ἕτερα τούτων ἢ ἀμφοτέρα.

Πάνυ, ἔφη, ἔχει οὕτως ὡς λέγεις.

Ἄρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία, οὐ καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία τοῖς οὕτω διακειμένοις μάλιστα προσήκει;

Πάντως δήπου, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἅρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει, τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγοροῦσίν τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν;

Ἀνάγκη, ἔφη.

Εἰ γὰρ ἐθέλεις, ἦ δ' ὅς, ἐννοῆσαι τὴν γε τῶν ἄλλων ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἄτοπος.

Πῶς δὴ, ὦ Σώκρατες;

Οἴσθα, ἦ δ' ὅς, ὅτι τὸν θάνατον ἠγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγάλων κακῶν;

Καὶ μάλ', ἔφη.

Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσιν;

Ἔστι ταῦτα.

Τῷ δεδιέναι ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοί εἰσι πάντες πλὴν οἱ φιλόσοφοι· καίτοι ἄλογόν γε δέει τινὰ καὶ δειλία ἀνδρεῖον εἶναι.

Πάνυ μὲν οὔν.

Τί δὲ οἱ κόσμιοι αὐτῶν; οὐ ταῦτόν τοῦτο πεπόνθασιν· ἀκολασίᾳ τινὶ σῶφρονές εἰσιν; καίτοι φαμέν γε ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς συμβαίνει τούτῳ ὅμοιον τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην· φοβούμενοι γὰρ ἐτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι καὶ ἐπιθυμοῦντες ἐκείνων, ἄλλων ἀπέχονται ὑπ' ἄλλων κρατούμενοι. καίτοι καλοῦσι γε ἀκολασίαν τὸ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι, [69] ἀλλ' ὅμως συμβαίνει αὐτοῖς κρατούμενοις ὑπ' ἡδονῶν κρατεῖν ἄλλων ἡδονῶν. τοῦτο δ' ὅμοιον ἐστὶν ὃ νυνδὴ ἐλέγετο, τῷ τρόπον τινὰ δι' ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονίσθαι.

Ἔοικε γάρ.

Ἔω μακάριε Σιμμία, μὴ γὰρ οὐχ αὕτη ἦ ἡ ὀρθὴ πρὸς ἀρετὴν ἀλλαγὴ, ἡδονὰς πρὸς ἡδονὰς καὶ λύπας πρὸς λύπας καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλλάττεσθαι, καὶ μείζω πρὸς ἐλάττω ὥσπερ νομίσματα, ἀλλ' ἦ ἐκεῖνο μόνον τὸ νόμισμα ὀρθόν, ἀντὶ οὗ δεῖ πάντα ταῦτα καταλλάττεσθαι, φρόνησις, καὶ τούτου μὲν πάντα καὶ μετὰ τούτου ὠνούμενά τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ἦ καὶ ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ συλλήβδην ἀληθῆς ἀρετὴ, μετὰ φρονήσεως, καὶ προσγινομένων καὶ ἀπογινομένων καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων· χωριζόμενα δὲ φρονήσεως καὶ ἀλλαπτόμενα ἀντὶ ἀλλήλων μὴ σκιαγραφία τις ἦ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ' ἀληθὲς ἔχη, τὸ δ' ἀληθὲς τῷ ὄντι ἦ κάθαρσις τις τῶν τοιούτων πάντων καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, καὶ αὕτη ἡ φρόνησις μὴ καθαρμός τις ἦ. καὶ κινδυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετάς ἡμῖν οὔτοι καταστήσαντες οὐ φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι ὅς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἄιδου ἀφίκηται ἐν βορβόρῳ κείσεται, ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει. εἰσὶν γὰρ δὴ, ὡς φασιν οἱ περὶ τὰς τελετάς, «ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκχοι δὲ τε παῦροι» οὔτοι δ' εἰσὶν κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς. ὧν δὴ καὶ ἐγὼ κατὰ γε τὸ δυνατὸν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προυθυμήθην γενέσθαι· εἰ δ' ὀρθῶς προυθυμήθην καὶ τι ἠνύσαμεν, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα, ἂν θεὸς ἐθέλη, ὀλίγον ὕστερον,

ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ταῦτ' οὖν ἐγώ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἀπολογοῦμαι, ὡς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπων καὶ τοὺς ἐνθάδε δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω οὐδ' ἀγανακτῶ, ἠγούμενος κάκεῖ οὐδὲν ἦττον ἢ ἐνθάδε δεσπότης τε ἀγαθοῖς ἐντεύξεσθαι καὶ ἐταίροις· τοῖς δὲ πολλοῖς ἀπιστίαν παρέχει· εἴ τι οὖν ὑμῖν πιθανώτερός εἰμι ἐν τῇ ἀπολογία ἢ τοῖς Ἀθηναίων δικασταῖς, εὖ ἂν ἔχοι.

[70]

Εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέβης ἔφη· ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ἔμοιγε δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις μὴ, ἐπειδὴν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, οὐδαμοῦ ἔτι ἦ, ἀλλ' ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρηται τε καὶ ἀπολλύηται ἢ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκῃ, εὐθύς ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, καὶ ἐκβαίνουσα ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς διασκεδασθεῖσα οἴχηται διαπτομένη καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ἦ. ἐπεὶ, εἴπερ εἴη που αὐτὴ καθ' αὐτὴν συνηθροισμένη καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν ὧν σὺ νυνδὴ διῆλθες, πολλὴ ἂν εἴη ἐλπίς καὶ καλή, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀληθῆ ἔστιν ἃ σὺ λέγεις· ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης παραμυθίας δεῖται καὶ πίστεως, ὡς ἔστι τε ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνησιν.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης· ἀλλὰ τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολογῶμεν, εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν εἴτε μὴ;

Ἐγὼ γοῦν, ἔφη ὁ Κέβης, ἠδέως ἂν ἀκούσαιμι ἢντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐτῶν.

Οὐκ οἶμαι, ἦ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, εἰπεῖν τινα νῦν ἀκούσαντα, οὐδ' εἰ κωμωδοποιὸς εἴη, ὡς ἀδολεσχῶ καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιοῦμαι. εἰ οὖν δοκεῖ, χρή διασκοπεῖσθαι.

Σκεψώμεθα δὲ αὐτὸ τῆδέ πη, εἴτ' ἄρα ἐν Ἄιδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων εἴτε καὶ οὐ. παλαιὸς μὲν οὖν ἔστι τις λόγος οὗ μεμνήμεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ, καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνοῦνται καὶ γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων· καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάλιν γίνεσθαι ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας, ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἂν που πάλιν ἐγίγοντο μὴ οὔσαι, καὶ τοῦτο ἰκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ' εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερόν γίνοιτο ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γίνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων· εἰ δὲ μὴ ἔστι τοῦτο, ἄλλου ἂν του δέοι λόγου.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης.

Μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων, ἦ δ' ὅς, σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βούλει ῥᾶον μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζῶων πάντων καὶ φυτῶν, καὶ συλλήβδην ὅσαπερ ἔχει γένεσιν περὶ πάντων ἴδωμεν ἄρ' οὕτως γίγνεται πάντα, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὄν τοιοῦτόν τι, οἷον τὸ καλὸν τῷ αἰσχυρῷ ἐναντίον που καὶ δίκαιον ἀδίκῳ, καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὕτως ἔχει. τοῦτο οὖν σκεψώμεθα, ἄρα ἀναγκαῖον ὅσοις ἔστι τι ἐναντίον, μηδαμόθεν ἄλλοθεν αὐτὸ γίνεσθαι ἢ ἐκ τοῦ αὐτῷ ἐναντίου. οἷον ὅταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἐξ ἐλάττονος ὄντος πρότερον ἔπειτα μεῖζον γίνεσθαι;

Ναί.

[71]

Οὐκοῦν κἂν ἔλαττον γίγνηται, ἐκ μεζονος ὄντος πρότερον ὑστερον ἔλαττον γενήσεται;

Ἔστιν οὕτω, ἔφη.

Καὶ μὴν ἐξ ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θᾶπτον;

Πάνυ γε.

Τί δέ; ἂν τι χειρὸν γίγνηται, οὐκ ἐξ ἀμείνονος, καὶ ἂν δικαιοτέρον, ἐξ ἀδικοτέρου;

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἰκανῶς οὖν, ἔφη, ἔχομεν τοῦτο, ὅτι πάντα οὕτω γίνεταί, ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα;

Πάνυ γε.

Τί δ' αὖ; ἔστι τι καὶ τοιόνδε ἐν αὐτοῖς, οἷον μεταξὺ ἀμφοτέρων πάντων τῶν ἐναντίων δυοῖν ὄντων δύο γενέσεις, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐτέρου ἐπὶ τὸ ἕτερον, ἀπὸ δ' αὖ τοῦ ἐτέρου πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον· μείζονος μὲν πράγματος καὶ ἐλάττονος μεταξὺ αὐξήσις καὶ φθίσις, καὶ καλοῦμεν οὕτω τὸ μὲν αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ φθίνειν;

Ναί, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ διακρίνεσθαι καὶ συγκρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν εἰ μὴ χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ, ἀλλ' ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίνεσθαι τε αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γενεσὶν τε εἶναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα;

Πάνυ μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

Τί οὖν; ἔφη, τῷ ζῆν ἐστὶ τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τί;

Τὸ τεθνάναι, ἔφη.

Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τε γίνεταί ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἐστίν, καὶ αἱ γενέσεις εἰσὶν αὐτοῖν μεταξὺ δύο δυοῖν ὄντων;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τὴν μὲν τοίνυν ἐτέραν συζυγίαν ὧν νυνδὴ ἔλεγον ἐγὼ σοι, ἔφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις· σὺ δέ μοι τὴν ἐτέραν. λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν, τὸ δὲ ἐγρηγορέναι, καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι γίνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν, καὶ τὰς γενέσεις αὐτοῖν τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἶναι, τὴν δ' ἀνεγείρεσθαι. ἰκανῶς σοι, ἔφη, ἦ οὐ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Λέγε δὴ μοι καὶ σύ, ἔφη, οὕτω περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. οὐκ ἐναντίον μὲν φησὶ τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι;

Ἔγωγε.

Γίνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων;

Ναί.

Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί τὸ γινόμενον;

Τὸ τεθνηκός, ἔφη.

Τί δέ, ἦ δ' ὅς, ἐκ τοῦ τεθνεῶτος;

Ἀναγκαῖον, ἔφη, ὁμολογεῖν ὅτι τὸ ζῶν.

Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίνονται;

Φαίνεται, ἔφη.

Εἰσὶν ἄρα, ἔφη, αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν Ἄιδου.

Ἔοικεν.

Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα ἢ γ' ἑτέρα σαφῆς οὖσα τυγχάνει; τὸ γὰρ ἀποθνήσκειν σαφές δήπου, ἢ οὐ;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Πῶς οὖν, ἦ δ' ὅς, ποιήσομεν; οὐκ ἀνταποδώσομεν τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτη χωλὴ ἔσται ἢ φύσις; ἢ ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν;

Πάντως που, ἔφη.

Τίνα ταύτην;

Τὸ ἀναβιώσκεσθαι.

[72]

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, εἴπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων ἂν εἴη γένεσις εἰς τοὺς ζῶντας αὕτη, τὸ ἀναβιώσκεσθαι;

Πάνυ γε.

Ὅμολογεῖται ἄρα ἡμῖν καὶ ταύτη τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγονέναι οὐδὲν ἦττον ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζῶντων, τούτου δὲ ὄντος ἰκανόν που ἐδόκει τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναί που, ὅθεν δὴ πάλιν γίνεσθαι.

Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν.

Ἴδὲ τοίνυν οὕτως, ἔφη, ὦ Κέβης, ὅτι οὐδ' ἀδίκως ὁμολογήκαμεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. εἰ γὰρ μὴ αἰεὶ ἀνταποδιδοίη τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις γινόμενα, ὡσπερὶ κύκλῳ περιόντα, ἀλλ' εὐθεῖά τις εἴη ἢ γένεσις ἐκ τοῦ ἑτέρου μόνον εἰς τὸ καταντικρὺ καὶ μὴ ἀνακάμπτοι πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον μηδὲ καμπὴν ποιοῖτο, οἷσθ' ὅτι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ σχῆμα ἂν σχοίη καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἂν πάθοι καὶ παύσαιτο γινόμενα;

Πῶς λέγεις; ἔφη.

Οὐδὲν χαλεπόν, ἦ δ' ὅς, ἐννοῆσαι ὃ λέγω· ἀλλ' οἷον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ' ἀνεγείρεσθαι μὴ ἀνταποδιδοίη γινόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος, οἷσθ' ὅτι τελευτῶντα πάντ' ἂν λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειεν καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο διὰ τὸ καὶ τᾶλλα πάντα ταυτὸν ἐκείνω πεπονθέναι, καθεύδειν. κἂν εἰ συγκρίνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονὸς εἴη, «Ὅμοῦ πάντα χρήματα.» ὡσαύτως δέ, ὦ φίλε Κέβης, καὶ εἰ ἀποθνήσκει

μὲν πάντα ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκοιτο, ἄρ' οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα τεθνάναι καὶ μηδὲν ζῆν; εἰ γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων τὰ ζῶντα γίγνοιτο, τὰ δὲ ζῶντα θνήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι;

Οὐδὲ μία μοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κέβης, ὃ Σώκρατες, ἀλλὰ μοι δοκεῖς παντάπασιν ἀληθῆ λέγειν.

Ἔστιν γάρ, ἔφη, ὃ Κέβης, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὕτω, καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ταῦτα οὐκ ἐξαπατώμενοι ὁμολογοῦμεν, ἀλλ' ἔστι τῷ ὄντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεισθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεῶτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι καὶ τὰς τῶν τεθνεῶτων ψυχὰς εἶναι καὶ ταῖς μὲν γε ἀγαθαῖς ἄμεινον εἶναι, ταῖς δὲ κακαῖς κάκιον.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβὼν, καὶ κατ' ἐκεῖνόν γε τὸν λόγον, ὃ Σώκρατες, εἰ ἀληθὴς ἐστίν, ὄν σὺ εἴωθας θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἢ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει οὕσα, καὶ κατὰ τοῦτον ἀνάγκη που ἡμᾶς ἐν προτέρῳ τινὶ χρόνῳ μεμαθηκέναι ἃ νῦν ἀναμνησκόμεθα. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἦν που ἡμῖν ἢ ψυχὴ πρὶν ἐν τῷδε τῷ ἀνθρωπίνῳ εἶδει γενέσθαι· ὥστε καὶ ταύτη ἀθάνατον ἢ ψυχὴ τι ἔοικεν εἶναι.

[73]

Ἀλλὰ, ὃ Κέβης, ἔφη ὁ Σιμμίας ὑπολαβὼν, ποῖα τούτων αἰ ἀποδείξεις; ὑπόμνησόν με· οὐ γὰρ σφόδρα ἐν τῷ παρόντι μέμνημαι.

Ἐνὶ μὲν λόγῳ, ἔφη ὁ Κέβης, καλλίστω, ὅτι ἐρωτώμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐάν τις καλῶς ἐρωτᾷ, αὐτοὶ λέγουσιν πάντα ἢ ἔχει – καίτοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα καὶ ὀρθὸς λόγος, οὐκ ἂν οἰοί τ' ἦσαν τοῦτο ποιῆσαι – ἔπειτα ἐάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα ἄγη ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦθα σαφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει.

Εἰ δὲ μὴ ταύτη γε, ἔφη, πείθη, ὃ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, σκέψαι ἂν τῆδέ πῃ σοι σκοπούμενῳ συνδόξη. ἀπιστεῖς γὰρ δὴ πῶς ἢ καλουμένη μάθησις ἀνάμνησις ἐστίν;

Ἀπιστῶ μὲν σοι ἔγωγε, ἢ δ' ὅς ὁ Σιμμίας, οὐ, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἔφη, δέομαι παθεῖν περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι. καὶ σχεδόν γε ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχείρησε λέγειν ἤδη μέμνημαι καὶ πείθομαι· οὐδὲν μεντὰν ἦττον ἀκούοιμι νῦν πῆ σὺ ἐπεχείρησας λέγειν.

Τῆδ' ἔγωγε, ἢ δ' ὅς. ὁμολογοῦμεν γὰρ δήπου, εἰ τίς τι ἀναμνησθήσεται, δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπίστασθαι.

Πάνυ γ', ἔφη.

Ἄρ' οὖν καὶ τότε ὁμολογοῦμεν, ὅταν ἐπιστήμη παραγίγνηται τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; λέγω δὲ τίνα τρόπον; τόνδε. ἐάν τις τι ἕτερον ἢ ἰδὼν ἢ ἀκούσας ἢ τίνα ἄλλην αἴσθησιν λαβὼν μὴ μόνον ἐκεῖνο γινῶ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐννοήσῃ οὐ μὴ ἢ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀλλ' ἄλλη, ἄρα οὐχὶ τοῦτο δικαίως λέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη, οὐ τὴν ἐννοιαν ἔλαβεν;

Πῶς λέγεις;

Οἷον τὰ τοιάδε· ἄλλη που ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύρας.

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν οἴσθα ὅτι οἱ ἐρασταί, ὅταν ἴδωσιν λύραν ἢ ἰμάτιον ἢ ἄλλο τι οἷς τὰ παιδικὰ αὐτῶν εἶωθε χρῆσθαι, πάσχουσι τοῦτο· ἔγνωσάν τε τὴν λύραν καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ ἔλαβον τὸ εἶδος τοῦ παιδὸς οὗ ἦν ἡ λύρα; τοῦτο δέ ἐστιν ἀνάμνησις· ὥσπερ γε καὶ Σιμμίαν τις ἰδὼν πολλάκις Κέβητος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα που μυρία τοιαῦτ' ἂν εἴη.

Μυρία μέντοι νῆ Δία, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, τὸ τοιοῦτον ἀνάμνησις τίς ἐστι; μάλιστα μέντοι ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα ἃ ὑπὸ χρόνου καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν ἤδη ἐπελέληστο;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τί δέ; ἦ δ' ὅς· ἐστὶν ἵππον γεγραμμένον ἰδόντα καὶ λύραν γεγραμμένην ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι, καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον Κέβητος ἀναμνησθῆναι;

Πάνυ γε.

Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον αὐτοῦ Σιμμίου ἀναμνησθῆναι;

[74]

Ἔστι μέντοι, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ κατὰ πάντα ταῦτα συμβαίνει τὴν ἀνάμνησιν εἶναι μὲν ἀφ' ὁμοίων, εἶναι δὲ καὶ ἀπὸ ἀνομοίων;

Συμβαίνει.

Ἀλλ' ὅταν γε ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀναμνησθηταί τις τι, ἄρ' οὐκ ἀναγκαῖον τόδε προσπάσχειν, ἐννοεῖν εἴτε τι ἐλλείπει τοῦτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα εἴτε μὴ ἐκείνου οὗ ἀνεμνήσθη;

Ἀνάγκη, ἔφη.

Σκόπει δὴ, ἦ δ' ὅς, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. φαμέν πού τι εἶναι ἴσον, οὐ ξύλον λέγω ξύλω οὐδὲ λίθον λίθῳ οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα πάντα ἕτερόν τι, αὐτὸ τὸ ἴσον· φῶμέν τι εἶναι ἢ μὴδέν;

Φῶμεν μέντοι νῆ Δί', ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστῶς γε.

Ἦ καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὃ ἔστιν;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.

Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ἄρ' οὐκ ἐξ ὧν νυνδὴ ἐλέγομεν, ἢ ξύλα ἢ λίθους ἢ ἄλλα ἄττα ἰδόντες ἴσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν, ἕτερον ὄν τούτων; ἢ οὐχ ἕτερόν σοι φαίνεται; σκόπει δὲ καὶ τῆδε. ἄρ' οὐ λίθοι μὲν ἴσοι καὶ ξύλα ἐνίοτε ταῦτ' ὄντα τῷ μὲν ἴσα φαίνεται, τῷ δ' οὐ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δέ; αὐτὰ τὰ ἴσα ἔστιν ὅτε ἀνισά σοι ἐφάνη, ἢ ἡ ἰσότης ἀνισότης;

Οὐδεπώποτε γε, ὦ Σώκρατες.

Οὐ ταῦτόν ἄρα ἐστίν, ἦ δ' ὅς, ταῦτά τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον.

Οὐδαμῶς μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες.

Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων, ἐτέρων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἴσου, ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννενοήκας τε καὶ εἴληφας;

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν ἢ ὁμοίου ὄντος τούτοις ἢ ἀνομοίου;

Πάνυ γε.

Διαφέρει δέ γε, ἢ δ' ὅς, οὐδέν· ἕως ἂν ἄλλο ἰδὼν ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσης, εἴτε ὁμοιον εἴτε ἀνόμοιον, ἀναγκαῖον, ἔφη, αὐτὸ ἀνάμνησιν γεγενέσθαι.

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δέ; ἢ δ' ὅς· ἢ πάσχομέν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις τε καὶ οἷς νυνδὴ ἐλέγομεν τοῖς ἴσοις; ἄρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως ἴσα εἶναι ὥσπερ αὐτὸ τὸ ὅ ἔστιν, ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ τοιοῦτον εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐδέν;

Καὶ πολὺ γε, ἔφη, ἐνδεῖ.

Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν, ὅταν τίς τι ἰδὼν ἐννοήσῃ ὅτι βούλεται μὲν τοῦτο ὃ νῦν ἐγὼ ὀρῶ εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων, ἐνδεῖ δὲ καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον εἶναι ἴσον οἷον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἔστιν φαυλότερον, ἀναγκαῖόν που τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα τυχεῖν προειδόμενα ἐκεῖνο ᾧ φησὶν αὐτὸ προσεικέναι μὲν, ἐνδεεστέρως δὲ ἔχειν;

Ἀνάγκη.

Τί οὖν; τὸ τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς ἢ οὐ περὶ τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον;

Παντάπασι γε.

[75]

Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέσθαι τὸ ἴσον πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου ὅτε τὸ πρῶτον ἰδόντες τὰ ἴσα ἐννενοήσαμεν ὅτι ὀρέγεται μὲν πάντα ταῦτα εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἔχει δὲ ἐνδεεστέρως.

Ἔστι ταῦτα.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τότε ὁμολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι μηδὲ δυνατόν εἶναι ἐννοῆσαι ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἄψασθαι ἢ ἐκ τινος ἄλλης τῶν αἰσθήσεων· ταῦτόν δὲ πάντα ταῦτα λέγω.

Ταῦτόν γάρ ἔστιν, ὦ Σώκρατες, πρὸς γε ὃ βούλεται δηλῶσαι ὁ λόγος.

Ἀλλὰ μὲν δὴ ἐκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὀρέγεται τοῦ ὅ ἔστιν ἴσον, καὶ αὐτοῦ ἐνδεεστερά ἔστιν· ἢ πῶς λέγομεν;

Οὕτως.

Πρὸ τοῦ ἄρα ἄρξασθαι ἡμᾶς ὀρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ τᾶλλα αἰσθάνεσθαι τυχεῖν ἔδει που εἰληφότες ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ ἴσου ὅτι ἔστιν, εἰ ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἐκεῖσε ἀνοίσειν, ὅτι προθυμεῖται μὲν πάντα τοιαῦτ' εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἔστιν δὲ αὐτοῦ φαυλότερα.

Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἐρωῶμέν τε καὶ ἠκούομεν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἶχομεν;

Πάνυ γε.

Ἔδει δέ γε, φαμέν, πρὸ τούτων τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι;

Ναί.

Πρὶν γενέσθαι ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν εἰληφέναι.

Ἔοικεν.

Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν πρὸ τοῦ γενέσθαι ἔχοντες ἐγενόμεθα, ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γενέσθαι καὶ εὐθὺς γενόμενοι οὐ μόνον τὸ ἴσον καὶ τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον ἀλλὰ καὶ σύμπαντα τὰ τοιαῦτα; οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἴσου νῦν ὁ λόγος ἡμῖν μᾶλλον τι ἢ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου καὶ ὀσίου καί, ὅπερ λέγω, περὶ ἀπάντων οἷς ἐπισφραγιζόμεθα τὸ «αὐτὸ ὃ ἔστι» καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐρωτῶντες καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι. ὥστε ἀναγκαῖον ἡμῖν τούτων πάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι.

Ἔστι ταῦτα.

Καὶ εἰ μὲν γε λαβόντες ἐκάστοτε μὴ ἐπιλελήσμεθα, εἰδότας αἰεὶ γίγνεσθαι καὶ αἰεὶ διὰ βίου εἰδέναι· τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἔστιν, λαβόντα τοῦ ἐπιστήμην ἔχειν καὶ μὴ ἀπολωλέκεναι· ἢ οὐ τοῦτο λήθην λέγομεν, ὧ Σιμμία, ἐπιστήμης ἀποβολήν;

Πάντως δήπου, ἔφη, ὧ Σώκρατες.

Εἰ δέ γε οἷμαι λαβόντες πρὶν γενέσθαι γιγνόμενοι ἀπωλέσαμεν, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ αὐτὰ ἐκείνας ἀναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας ἅς ποτε καὶ πρὶν εἶχομεν, ἄρ' οὐχ ὁ καλοῦμεν μανθάνειν οἰκείαν ἂν ἐπιστήμην ἀναλαμβάνειν εἶη; τοῦτο δέ που ἀναμιμνήσκεσθαι λέγοντες ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν;

Πάνυ γε.

[76]

Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦτό γε ἐφάνη, αἰσθόμενόν τι ἢ ιδόντα ἢ ἀκούσαντα ἢ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβόντα ἕτερόν τι ἀπὸ τούτου ἐννοῆσαι ὃ ἐπελέληστο, ὧ τοῦτο ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον ὄν ἢ ὧ ὁμοιον· ὥστε, ὅπερ λέγω, δυοῖν θάτερα, ἢτοι ἐπιστάμενοί γε αὐτὰ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες, ἢ ὕστερον, οὐς φαμεν μανθάνειν, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἀναμιμνήσκονται οὗτοι, καὶ ἡ μάθησις ἀνάμνησις ἂν εἶη.

Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὧ Σώκρατες.

Πότερον οὖν αἰρή, ὧ Σιμμία; ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι, ἢ ἀναμιμνήσκεσθαι ὕστερον ὧν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν;

Οὐκ ἔχω, ὧ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἐλέσθαι.

Τί δέ; τόδε ἔχεις ἐλέσθαι, καὶ πῆ σοι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; ἀνὴρ ἐπιστάμενος περὶ ὧν ἐπίσταται ἔχει ἂν δοῦναι λόγον ἢ οὐ;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὧ Σώκρατες.

Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων ὧν νυνδὴ ἐλέγομεν;

Βουλοίμην μεντᾶν, ἔφη ὁ Σιμμίας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι μὴ αὖριον τηνικάδε οὐκέτι ἢ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι.

Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαί γε, ἔφη, ὦ Σιμμία, πάντες αὐτά;

Οὐδαμῶς.

Ἀναμιμνήσκονται ἄρα ἅ ποτε ἔμαθον;

Ἀνάγκη.

Πότε λαβοῦσαι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν; οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἄνθρωποι γεγόναμεν.

Οὐ δῆτα.

Πρότερον ἄρα.

Ναί.

Ἦσαν ἄρα, ὦ Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου εἶδει, χωρὶς σωμάτων, καὶ φρόνησιν εἶχον.

Εἰ μὴ ἄρα ἅμα γιγνόμενοι λαμβάνομεν, ὦ Σώκρατες, ταύτας τὰς ἐπιστήμας· οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος.

Εἶεν, ὦ ἐταῖρε· ἀπόλλυμεν δὲ αὐτάς ἐν ποίῳ ἄλλῳ χρόνῳ; – οὐ γὰρ δὴ ἔχοντές γε αὐτάς γιγνόμεθα, ὡς ἄρτι ὠμολογήσαμεν – ἢ ἐν τούτῳ ἀπόλλυμεν ἐν ᾧ περὶ καὶ λαμβάνομεν; ἢ ἔχεις ἄλλον τινὰ εἰπεῖν χρόνον;

Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ ἔλαθον ἑμαυτὸν οὐδὲν εἰπών.

Ἄρ' οὖν οὕτως ἔχει, ἔφη, ἡμῖν, ὦ Σιμμία; εἰ μὲν ἔστιν ἃ θρυλοῦμεν ἀεὶ, καλὸν τέ τι καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσα ἢ τοιαύτη οὐσία, καὶ ἐπὶ ταύτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν, ὑπάρχουσιν πρότερον ἀνευρίσκοντες ἡμετέραν οὖσαν, καὶ ταῦτα ἐκείνη ἀπεικάζομεν, ἀναγκαῖον, οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτα ἔστιν, οὕτως καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γεγονέναι ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἔστι ταῦτα, ἄλλως ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη; ἄρ' οὕτως ἔχει, καὶ ἴση ἀνάγκη ταῦτά τε εἶναι καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς πρὶν καὶ ἡμᾶς γεγονέναι, καὶ εἰ μὴ ταῦτα, οὐδὲ τάδε;

[77]

Ἵπερφυῶς, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας, δοκεῖ μοι ἢ αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ εἰς καλὸν γε καταφεύγει ὁ λόγος εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι τὴν τε ψυχὴν ἡμῶν πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς καὶ τὴν οὐσίαν ἣν σὺ νῦν λέγεις. οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς ὄν ὡς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτ' εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καλὸν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ τᾶλλα πάντα ἃ σὺ νυνδὴ ἔλεγες· καὶ ἔμοιγε δοκεῖ ἰκανῶς ἀποδέδεικται.

Τί δὲ δὴ Κέβητι; ἔφη ὁ Σωκράτης· δεῖ γὰρ καὶ Κέβητα πείθειν.

Ἴκανῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἔγωγε οἶμαι· καίτοι καρτερώτατος ἀνθρώπων ἔστιν πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. ἀλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς τοῦτο πεπεῖσθαι αὐτόν, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἢ ψυχὴ· εἰ μὲντοι καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνωμεν ἔτι ἔσται, οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀποδεδεῖχθαι,

ἀλλ' ἔτι ἐνέστηκεν ὁ νυνδὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, ὅπως μὴ ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ἡ ψυχὴ καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ἦ. τί γὰρ κωλύει γίνεσθαι μὲν αὐτὴν καὶ συνίστασθαι ἄλλοθεν ποθεν καὶ εἶναι πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἀφίκεται καὶ ἀπαλλάττεται τούτου, τότε καὶ αὐτὴν τελευτᾶν καὶ διαφθεῖρεσθαι;

Εὖ λέγεις, ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Κέβης. φαίνεται γὰρ ὡσπερ ἡμισυ ἀποδεδεῖχθαι οὗ δεῖ, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ, δεῖ δὲ προσποδεῖξαι ὅτι καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνωμεν οὐδὲν ἦττον ἔσται ἢ πρὶν γενέσθαι, εἰ μέλλει τέλος ἢ ἀπόδειξις ἔξειν.

Ἀποδέδεικται μὲν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν, εἰ 'θέλετε συνθεῖναι τοῦτόν τε τὸν λόγον εἰς ταῦτόν καὶ ὄν πρὸ τούτου ὠμολογήσαμεν, τὸ γίνεσθαι πᾶν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεώτος. εἰ γὰρ ἔστιν μὲν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον, ἀνάγκη δὲ αὐτῇ εἰς τὸ ζῆν ἰούση τε καὶ γιγνομένη μηδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ θανάτου καὶ τοῦ τεθάναι γίνεσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγκη αὐτὴν καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνῃ εἶναι, ἐπειδὴ γε δεῖ αὐτὴν γίνεσθαι; ἀποδέδεικται μὲν οὖν ὅπερ λέγετε καὶ νῦν. ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἠδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύεσθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον, καὶ δεδιέναι τὸ τῶν παιδῶν, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν, ἄλλως τε καὶ ὅταν τύχη τις μὴ ἐν νηνεμίᾳ ἀλλ' ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι ἀποθνήσκων.

Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγέλασας, ὦς δεδιότων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειρῶ ἀναπεῖθιν· μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιότων, ἀλλ' ἴσως ἔνι τις καὶ ἐν ἡμῖν παῖς ὅστις τὰ τοιαῦτα φοβεῖται. τοῦτον οὖν πειρῶ μεταπεῖθιν μὴ δεδιέναι τὸν θάνατον ὡσπερ τὰ μορμολύκεια.

Ἀλλὰ χρή, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπάδειν αὐτῷ ἐκάστης ἡμέρας ἕως ἂν ἐξεπάσητε.

[78]

Πόθεν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τῶν τοιούτων ἀγαθὸν ἐπφδὸν ληψόμεθα, ἐπειδὴ σύ, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολείπεις;

Πολλὴ μὲν ἡ Ἑλλάς, ἔφη, ὦ Κέβης, ἐν ἣ ἔνεισί που ἀγαθοὶ ἄνδρες, πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων γένη, οὓς πάντας χρή διερευνᾶσθαι ζητοῦντας τοιοῦτον ἐπφδόν, μήτε χρημάτων φειδομένους μήτε πόνων, ὡς οὐκ ἔστιν εἰς ὅτι ἂν εὐκαιρότερον ἀναλίσκοιτε χρήματα. ζητεῖν δὲ χρή καὶ αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων· ἴσως γὰρ ἂν οὐδὲ ραδίως εὔροιτε μᾶλλον ὑμῶν δυναμένους τοῦτο ποιεῖν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ, ἔφη, ὑπάρξει, ὁ Κέβης· ὅθεν δὲ ἀπελίπομεν ἐπανέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἐστίν.

Ἀλλὰ μὴν ἡδομένῳ γε· πῶς γὰρ οὐ μέλλει;

Καλῶς, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν τοιόνδε τι, ἦ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, δεῖ ἡμᾶς ἀνερέσθαι ἑαυτούς, τῷ ποίῳ τινὶ ἄρα προσήκει τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν, τὸ διασκεδάννυσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου τινὸς δεδιέναι μὴ πάθη αὐτό, καὶ τῷ ποίῳ τινὶ οὐ· καὶ μετὰ τοῦτο αὐ ἐπισκέψασθαι πότερον ἡ ψυχὴ ἐστίν, καὶ ἐκ τούτων θαρρῆν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς;

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Ἄρ' οὖν τῷ μὲν συντεθέντι τε καὶ συνθέντῳ ὄντι φύσει προσήκει τοῦτο πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτη ἤπερ συντετέθη· εἰ δέ τι τυγχάνει ὄν ασύνθετον, τούτῳ μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἴπερ τῷ ἄλλῳ;

Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὁ Κέβης.

Οὐκοῦν ἄπερ αἰεὶ κατὰ ταῦτα καὶ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ασύνθετα, τὰ δὲ ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταῦτά, ταῦτα δὲ σύνθετα;

Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως.

Ἴωμεν δὴ, ἔφη, ἐπὶ ταῦτά ἐφ' ἅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ. αὐτὴ ἡ οὐσία ἧς λόγον δίδομεν τοῦ εἶναι καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι, πότερον ὡσαύτως αἰεὶ ἔχει κατὰ ταῦτα ἢ ἄλλοτ' ἄλλως; αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλόν, αὐτὸ ἕκαστον ὃ ἔστιν, τὸ ὄν, μὴ ποτε μεταβολὴν καὶ ἠντινοῦν ἐνδέχεται; ἢ αἰεὶ αὐτῶν ἕκαστον ὃ ἔστι, μονοειδὲς ὄν αὐτὸ καθ' αὐτό, ὡσαύτως κατὰ ταῦτά ἔχει καὶ οὐδέποτε οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται;

Ὡσαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέβης, κατὰ ταῦτά ἔχειν, ὃ Σώκρατες.

Τί δὲ τῶν πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων ἢ ἵππων ἢ ἱματίων ἢ ἄλλων ὠντινωνοῦν τοιούτων, ἢ ἴσων ἢ καλῶν ἢ πάντων τῶν ἐκείνοις ὁμωνύμων; ἄρα κατὰ ταῦτά ἔχει, ἢ πᾶν τούναντίον ἐκείνοις οὔτε αὐτὰ αὐτοῖς οὔτε ἀλλήλοις οὐδέποτε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδαμῶς κατὰ ταῦτά;

Οὕτως αὖ, ἔφη ὁ Κέβης, ταῦτα· οὐδέποτε ὡσαύτως ἔχει.

[79]

Οὐκοῦν τούτων μὲν κἂν ἄψαιο κἂν ἴδιοις κἂν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἰσθοιο, τῶν δὲ κατὰ ταῦτά ἐχόντων οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτ' ἂν ἄλλῳ ἐπιλάβοιο ἢ τῷ τῆς διανοίας λογισμῷ, ἀλλ' ἔστιν αἰδῆ τὰ τοιαῦτα καὶ οὐχ ὀρατά;

Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις.

Θῶμεν οὖν βούλει, ἔφη, δύο εἶδη τῶν ὄντων, τὸ μὲν ὀρατόν, τὸ δὲ αἰδέες;

Θῶμεν, ἔφη.

Καὶ τὸ μὲν αἰδέες αἰεὶ κατὰ ταῦτά ἔχον, τὸ δὲ ὀρατόν μηδέποτε κατὰ ταῦτά;

Καὶ τοῦτο, ἔφη, θῶμεν.

Φέρε δὴ, ἢ δ' ὅς, ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχὴ;

Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη.

Ποτέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἶδει φαμέν ἂν εἶναι καὶ συγγενέστερον τὸ σῶμα;

Παντί, ἔφη, τοῦτό γε δῆλον, ὅτι τῷ ὀρατῷ.

Τί δὲ ἡ ψυχὴ; ὀρατόν ἢ αἰδέες;

Οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε, ὃ Σώκρατες, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὀρατά καὶ τὰ μὴ τῆ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐλέγομεν· ἢ ἄλλη τινὶ οἶει;

Τῆ τῶν ἀνθρώπων.

Τί οὖν περὶ ψυχῆς λέγομεν; ὀρατὸν ἢ ἀόρατον εἶναι;

Οὐχ ὀρατόν.

Αἰδέες ἄρα;

Ναί.

Ὅμοιότερον ἄρα ψυχὴ σώματός ἐστιν τῷ αἰδεῖ, τὸ δὲ τῷ ὀρατῷ.

Πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν καὶ τότε πάλα ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ, ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκοπεῖν τι ἢ διὰ τοῦ ὀραῖν ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως – τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δι' αἰσθήσεως σκοπεῖν τι – τότε μὲν ἔλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταῦτ' ἔχοντα, καὶ αὐτὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ εἰλιγιγῆ ὥσπερ μεθύουσα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη;

Πάνυ γε.

Ὅταν δέ γε αὐτὴ καθ' αὐτὴν σκοπῆ, ἐκεῖσε οἴχεται εἰς τὸ καθαρὸν τε καὶ αἰεὶ ὄν καὶ ἀθάνατον καὶ ὡσαύτως ἔχον, καὶ ὡς συγγενῆς οὔσα αὐτοῦ αἰεὶ μετ' ἐκείνου τε γίνεται, ὅτανπερ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γένηται καὶ ἐξῆ αὐτῆ, καὶ πέπαυταί τε τοῦ πλάνου καὶ περὶ ἐκεῖνα αἰεὶ κατὰ ταῦτ' ὡσαύτως ἔχει, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη· καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ πάθημα φρόνησις κέκληται;

Παντάπασι, ἔφη, καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

Ποτέρῳ οὖν αὖ σοι δοκεῖ τῷ εἶδει καὶ ἐκ τῶν πρόσθεν καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ψυχὴ ὁμοιότερον εἶναι καὶ συγγενέστερον;

Πᾶς ἂν μοι δοκεῖ, ἢ δ' ὅς, συγχωρῆσαι, ὦ Σώκρατες, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυσμαθέστατος, ὅτι ὄλω καὶ παντὶ ὁμοιότερόν ἐστι ψυχὴ τῷ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντι μᾶλλον ἢ τῷ μή.

Τί δὲ τὸ σῶμα;

Τῷ ἐτέρῳ.

[80]

Ὅρα δὴ καὶ τῆδε ὅτι ἐπειδὴν ἐν τῷ αὐτῷ ὧσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἢ φύσις προστάττει, τῆ δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν· καὶ κατὰ ταῦτα αὖ πότερόν σοι δοκεῖ ὅμοιον τῷ θεῷ εἶναι καὶ πότερον τῷ θνητῷ; ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαί τε καὶ δουλεύειν;

Ἔμοιγε.

Ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικεν;

Δῆλα δὲ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θεῷ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ.

Σκόπει δὲ, ἔφη, ὦ Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τάδε ἡμῖν συμβαίνει, τῷ μὲν θεῷ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ αἰεὶ ὡσαύτως κατὰ ταῦτ' ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον εἶναι ψυχὴ, τῷ δὲ ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ πολυειδεῖ καὶ ἀνοήτῳ καὶ διαλυτῷ καὶ

μηδέποτε κατὰ ταῦτ᾽ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὐτῷ εἶναι σῶμα. ἔχομέν τι παρὰ ταῦτα ἄλλο λέγειν, ὃ φίλε Κέβης, ἢ οὐχ οὕτως ἔχει;

Οὐκ ἔχομεν.

Τί οὖν; τούτων οὕτως ἐχόντων ἄρ' οὐχὶ σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προσήκει, ψυχῇ δὲ αὐτὸ παράπαν ἀδιαλύτῳ εἶναι ἢ ἐγγύς τι τούτου;

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἐννοεῖς οὖν, ἔφη, ἐπειδὴν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὄρατὸν αὐτοῦ, τὸ σῶμα, καὶ ἐν ὄρατῷ κείμενον, ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ὃ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι, οὐκ εὐθύς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον, ἐὰν μὲν τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα τελευτήσῃ καὶ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ πάνυ μάλα· συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον, ἕνια δὲ μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἂν σαπῇ, ὅστ᾽ αὐτὸ καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅμως ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀθάνατά ἐστιν· ἢ οὐ;

Ναί.

Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ αἰδέες, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ αἰδῆ, εἰς Ἄιδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οἷ, ἂν θεὸς θέλῃ, αὐτίκα καὶ τῆ ἐμῆ ψυχῇ ἰτέον, αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν ἢ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφυκυῖα ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος εὐθύς διαπεφύσεται καὶ ἀπόλωλεν, ὡς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; πολλοῦ γε δεῖ, ὃ φίλε Κέβης, τε καὶ Σιμμία, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὃδ' ἔχει· ἐὰν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τοῦ σώματος συνεφέλκουσα, ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἐκοῦσα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα αὐτὸ καὶ συνηθροισμένη αὐτῇ εἰς ἑαυτήν, ἅτε μελετῶσα αἰεὶ τοῦτο – τὸ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελετῶσα ῥαδίως· ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη μελέτη θανάτου;

[81]

Παντάπασί γε.

Οὐκοῦν οὕτω μὲν ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ αἰδέες ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον, οἷ ἀφικομένη ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀνοίας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένη, ὥσπερ δὲ λέγεται κατὰ τῶν μεμημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὃ Κέβης, ἢ ἄλλως;

Οὕτω νῆ Δία, ἔφη ὁ Κέβης.

Ἐὰν δέ γε οἷμαι μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, ἅτε τῷ σώματι αἰεὶ συνοῦσα καὶ τοῦτο θεραπεύουσα καὶ ἐρῶσα καὶ γοητευομένη ὑπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθές ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδές, οὗ τις ἂν ἄψαιτο καὶ ἴδοι καὶ πίοι καὶ φάγοι καὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια χρῆσαιτο, τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες καὶ αἰδέες, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφία αἰρετόν, τοῦτο δὲ εἰθισμένη μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν, οὕτω δὴ ἔχουσαν οἷε ψυχὴν αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλλάξεσθαι;

Οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ἔφη.

Ἀλλὰ καὶ διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς, ὃ αὐτῇ ἢ ὁμιλία τε καὶ συνουσία τοῦ σώματος διὰ τὸ ἀεὶ συνεῖναι καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε σύμφυτον;

Πάνυ γε.

Ἐμβριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἶσθαι χρὴ εἶναι καὶ βαρὺ καὶ γεῶδες καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἢ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεται τε καὶ ἔλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον φόβῳ τοῦ αἰδοῦς τε καὶ Ἄιδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους κυλινδουμένη, περὶ ἃ δὴ καὶ ὠφθη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἶδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι, διὸ καὶ ὀρῶνται.

Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες.

Εἰκὸς μέντοι, ὦ Κέβης· καὶ οὐ τί γε τὰς τῶν ἀγαθῶν αὐτὰς εἶναι, ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, αἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς κακῆς οὐσης· καὶ μέχρι γε τούτου πλανῶνται, ἕως ἂν τῇ τοῦ συνεπακολουθοῦντος, τοῦ σωματοειδοῦς, ἐπιθυμία πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα· ἐνδοῦνται δέ, ὥσπερ εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἤθη ὅποι' ἄτ' ἂν καὶ μεμελετηκυῖαι τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ.

Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες;

Οἷον τοὺς μὲν γαστριμαργίας τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διηυλαβημένους εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύεσθαι. ἢ οὐκ οἶει;

Πάνυ μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις.

[82]

Τοὺς δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἀρπαγὰς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη· ἢ ποῖ ἂν ἄλλοσέ φαμεν τὰς τοιαύτας ἰέναι;

Ἀμέλει, ἔφη ὁ Κέβης, εἰς τὰ τοιαῦτα.

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, δῆλα δὴ καὶ τᾶλλα ἦ ἂν ἕκαστα ἴοι κατὰ τὰς αὐτῶν ὁμοιότητας τῆς μελέτης;

Δῆλον δὴ, ἔφη· πῶς δ' οὐ;

Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι, ἔφη, καὶ τούτων εἰσὶ καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ἰόντες οἱ τὴν δημοτικὴν καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες, ἦν δὴ καλοῦσι σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ;

Πῆ δὴ οὗτοι εὐδαιμονέστατοι;

Ὅτι τούτους εἰκὸς ἐστὶν εἰς τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικὸν καὶ ἡμερον γένος, ἢ που μελιτῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμηκῶν, καὶ εἰς ταυτόν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους.

Εἰκός.

Εἰς δέ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῶ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ τῷ φιλομαθεῖ. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα, ὦ ἐταῖρε Σιμμία τε καὶ Κέβης, οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἀπασῶν καὶ καρτεροῦσι καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς ἑαυτοῦς, οὐ τι

οἰκοφθορίαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι· οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρίας δεδιότες, ὥσπερ οἱ φίλαρχοι τε καὶ φιλότιμοι, ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν.

Οὐ γὰρ ἂν πρόποι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Κέβης.

Οὐ μέντοι μὰ Δία, ἦ δ' ὅς. τοιγάρτοι τούτοις μὲν ἅπασιν, ὦ Κέβης, ἐκεῖνοι οἷς τι μέλει τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἀλλὰ μὴ σώματι πλάττοντες ζῶσι, χαίρειν εἰπόντες, οὐ κατὰ ταῦτα πορεύονται αὐτοῖς ὡς οὐκ εἰδόσιν ὅπῃ ἔρχονται, αὐτοὶ δὲ ἡγούμενοι οὐ δεῖν ἐναντία τῇ φιλοσοφίᾳ πράττειν καὶ τῇ ἐκείνης λύσει τε καὶ καθαρμῶ ταύτῃ δὴ τρέπονται ἐκείνη ἐπόμενοι, ἣ ἐκείνη ὑψηγείται.

Πῶς, ὦ Σώκρατες;

Ἐγὼ ἐρῶ, ἔφη. γινώσκουσι γάρ, ἦ δ' ὅς, οἱ φιλομαθεῖς ὅτι παραλαβοῦσα αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡ φιλοσοφία ἀτεχνῶς διαδεδεμένη ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην, ἀναγκαζομένην δὲ ὥσπερ διὰ εἶργμοῦ διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα ἀλλὰ μὴ αὐτὴν δι' αὐτῆς, καὶ ἐν πάσῃ ἀμαθία κυλινδουμένην, καὶ τοῦ εἶργμοῦ τὴν δεινότητα κατιδοῦσα ὅτι δι' ἐπιθυμίας ἐστίν, [83] ὡς ἂν μάλιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος συλλήπτωρ εἴη τοῦ δεδέσθαι, – ὅπερ οὖν λέγω, γινώσκουσιν οἱ φιλομαθεῖς ὅτι οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ, ἐνδεικνυμένη ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ ἢ διὰ τῶν ὁμμάτων σκέψις, ἀπάτης δὲ ἢ διὰ τῶν ὧτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, πείθουσα δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναχωρεῖν, ὅσον μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς χρῆσθαι, αὐτὴν δὲ εἰς αὐτὴν συλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι παρακελευομένη, πιστεύειν δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ἀλλ' ἢ αὐτὴν αὐτῇ, ὅτι ἂν νοῆσῃ αὐτὴ καθ' αὐτὴν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τῶν ὄντων· ὅτι δ' ἂν δι' ἄλλων σκοπῇ ἐν ἄλλοις ὄν ἄλλο, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀληθές· εἶναι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον αἰσθητὸν τε καὶ ὄρατόν, ὃ δὲ αὐτὴ ὄρα νοητόν τε καὶ αἰδέεσθαι. ταύτῃ οὖν τῇ λύσει οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιοῦσθαι ἢ τοῦ ὡς ἀληθῶς φιλοσόφου ψυχῆ οὕτως ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη ὅτι, ἐπειδὴν τις σφόδρα ἡσθητὴ ἢ φοβηθῆ ἢ λυπηθῆ ἢ ἐπιθυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον κακὸν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν ὧν ἂν τις οἰηθείη, οἷον ἢ νοσήσας ἢ τι ἀναλώσας διὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ὃ πάντων μέγιστόν τε κακῶν καὶ ἔσχατόν ἐστι, τοῦτο πάσχει καὶ οὐ λογίζεται αὐτό.

Τί τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κέβης.

Ἵτι ψυχὴ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται ἅμα τε ἡσθητὴν σφόδρα ἢ λυπηθῆναι ἐπὶ τῷ καὶ ἡγεῖσθαι περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο πάσχει, τοῦτο ἐναργέστατόν τε εἶναι καὶ ἀληθέστατον, οὐχ οὕτως ἔχον· ταῦτα δὲ μάλιστα τὰ ὄρατά· ἢ οὐ;

Πάνυ γε.

Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μάλιστα καταδεῖται ψυχὴ ὑπὸ σώματος;

Πῶς δὴ;

Ἵτι ἐκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἦλον ἔχουσα προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσιν αὐτὰ ἀληθῆ εἶναι ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῆ. ἐκ γὰρ τοῦ ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν ἀναγκάζεται οἷμαι ὁμότροπός τε καὶ ὁμότροφος γίνεσθαι καὶ οἷα μηδέποτε εἰς Ἄιδου καθαρῶς ἀφικέσθαι, ἀλλὰ αἰεὶ τοῦ σώματος ἀναπλέα ἐξίεναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πίπτειν εἰς ἄλλο σῶμα καὶ ὥσπερ σπειρομένη ἐμφύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων ἄμοιρος εἶναι τῆς τοῦ θεοῦ τε καὶ καθαροῦ καὶ μονοειδοῦς συνουσίας.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κέβης, ὦ Σώκρατες.

Τούτων τοίνυν ἔνεκα, ὦ Κέβης, οἱ δίκαιως φιλομαθεῖς κόσμιοὶ εἰσι καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὧν οἱ πολλοὶ ἔνεκά φασιν· ἢ σὺ οἶε;

[84]

Οὐ δῆτα ἔγωγε.

Οὐ γάρ· ἀλλ' οὕτω λογίσαιτ' ἂν ψυχὴ ἀνδρὸς φιλοσόφου, καὶ οὐκ ἂν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν χρῆναι αὐτὴν λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης, αὐτὴν παραδιδόναί ταῖς ἡδοναῖς καὶ λύπαις ἑαυτὴν πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ ἀνήνυτον ἔργον πράττειν Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἰστὸν μεταχειριζομένης, ἀλλὰ γαλήνην τούτων παρασκευάζουσα, ἐπομένη τῷ λογισμῷ καὶ ἀεὶ ἐν τούτῳ οὔσα, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη, ζῆν τε οἶεται οὕτω δεῖν ἕως ἂν ζῆ, καὶ ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς τὸ συγγενὲς καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικομένη ἀπηλλάχθαι τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. ἐκ δὴ τῆς τοιαύτης τροφῆς οὐδὲν δεινὸν μὴ φοβηθῆ, ταῦτα δ' ἐπιτηδεύσασα, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὅπως μὴ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφουσηθεῖσα καὶ διαπτομένη οἴχηται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾗ.

Σιγὴ οὖν ἐγένετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ Σωκράτους ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ αὐτὸς τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ᾗν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο, καὶ ἡμῶν οἱ πλεῖστοι· Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλῳ διελεγέσθην. καὶ ὁ Σωκράτης ἰδὼν αὐτῷ ἤρετο, Τί; ἔφη, ὑμῖν τὰ λεχθέντα μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λέγεσθαι; πολλὰς γὰρ δὴ ἔτι ἔχει ὑποψίας καὶ ἀντιλαβὰς, εἴ γε δὴ τις αὐτὰ μέλλει ἰκανῶς διεξιέναι. εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο σκοπεῖσθον, οὐδὲν λέγω· εἰ δέ τι περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκνήσητε καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ διελθεῖν, εἴ πη ὑμῖν φαίνεται βέλτιον ἂν λεχθῆναι, καὶ αὖ καὶ ἐμὲ συμπαραλαβεῖν, εἴ τι μᾶλλον οἴεσθε μετ' ἐμοῦ εὐπορήσειν.

Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη· Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, τάληθῆ σοι ἐρῶ. πάλαι γὰρ ἡμῶν ἐκάτερος ἀπορῶν τὸν ἕτερον προωθεῖ καὶ κελεύει ἐρέσθαι διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκοῦσαι, ὀκνεῖν δὲ ὄχλον παρέχειν, μὴ σοι ἀηδὲς ᾗ διὰ τὴν παροῦσαν συμφορὰν.

Καὶ ὃς ἀκούσας ἐγέλασέν τε ἡρέμα καὶ φησιν· Βαβαί, ὦ Σιμμία· ἦ που χαλεπῶς ἂν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πείσαιμι ὡς οὐ συμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύχην, ὅτε γε μὴδ' ὑμᾶς δύναμαι πείθειν, ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ· καί, ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν,[85] οἱ ἐπειδὴν αἴσθωνται ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ἄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἄδουσι, γεγηθότες ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι οὐπὲρ εἰσι θεράποντες. οἱ δ' ἄνθρωποι διὰ τὸ αὐτῶν δέος τοῦ θανάτου καὶ τῶν κύκνων καταψεύδονται, καὶ φασιν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν θάνατον ὑπὸ λύπης ἐξάδειν, καὶ οὐ λογίζονται ὅτι οὐδὲν ὄρνεον ἄδει ὅταν πεινῆ ἢ ρίγῃ ἢ τινα ἄλλην λύπην λυπηταί, οὐδὲ αὐτὴ ἢ τε ἀηδῶν καὶ χελιδῶν καὶ ὁ ἔποψ, ἃ δὴ φασὶ διὰ λύπην θρηνοῦντα ἄδειν. ἀλλ' οὔτε ταῦτά μοι φαίνεται λυπούμενα ἄδειν οὔτε οἱ κύκνοι, ἀλλ' ἄτε οἶμαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοὶ τέ εἰσι καὶ προειδότες τὰ ἐν Ἄϊδου ἀγαθὰ ἄδουσι καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἡγοῦμαι ὁμόδουλός τε εἶναι τῶν κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότη, οὐδὲ δυσθυμότερον αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεσθαι. ἀλλὰ τούτου γ' ἔνεκα λέγειν τε χρὴ καὶ ἐρωτᾶν ὅτι ἂν βούλησθε, ἕως ἂν Ἀθηναίων ἐώσιν ἄνδρες ἔνδεκα.

Καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὁ Σιμμίας· καὶ ἐγὼ τέ σοι ἐρῶ ὁ ἀπορῶ, καὶ αὖ ὅδε, ἧ οὐκ ἀποδέχεται τὰ εἰρημένα. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, περὶ τῶν τοιούτων ἴσως ὥσπερ καὶ σοὶ τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ παγχάλεπόν τι, τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν καὶ μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχῆ σκοπῶν ἀπέιπη τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός· δεῖν γὰρ περὶ αὐτὰ ἔν γέ τι τούτων διαπράξασθαι, ἢ μαθεῖν ὅπη ἔχει ἢ εὐρεῖν ἢ, εἰ ταῦτα ἀδύνατον, τὸν γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυσεξελεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ὀχοῦμενον ὥσπερ ἐπὶ σχεδίας κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον, εἰ μὴ τις δύναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιοτέρου ὀχήματος, ἢ λόγου θείου τινός, διαπορευθῆναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔγωγε οὐκ ἐπαισχυνθήσομαι ἐρέσθαι, ἐπειδὴ καὶ σὺ ταῦτα λέγεις, οὐδ' ἐμαυτὸν αἰτιάσομαι ἐν ὑστέρω χρόνῳ ὅτι νῦν οὐκ εἶπον ἅ μοι δοκεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τόνδε σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάνυ φαίνεται ἰκανῶς εἰρησθαι.

Καὶ ὁ Σωκράτης, ἴσως γάρ, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λέγε ὅπη δὴ οὐχ ἰκανῶς.

[86]

Ταύτη ἔμοιγε, ἧ δ' ὅς, ἧ δὴ καὶ περὶ ἀρμονίας ἂν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι, ὡς ἢ μὲν ἀρμονία ἀόρατον καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλόν τι καὶ θεῖόν ἐστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένη λύρα, αὐτὴ δ' ἢ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ σώματά τε καὶ σωματοειδῆ καὶ σύνθετα καὶ γεώδη ἐστὶ καὶ τοῦ θνητοῦ συγγενῆ. ἐπειδὴ οὖν ἢ κατάξῃ τις τὴν λύραν ἢ διατέμῃ καὶ διάρρήξῃ τὰς χορδὰς, εἴ τις δισχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥσπερ σύ, ὡς ἀνάγκη ἔτι εἶναι τὴν ἀρμονίαν ἐκείνην καὶ μὴ ἀπολωλέναι – οὐδεμία γὰρ μηχανὴ ἂν εἴη τὴν μὲν λύραν ἔτι εἶναι διερρώγων τῶν χορδῶν καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὔσας, τὴν δὲ ἀρμονίαν ἀπολωλέναι τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὁμοφυῆ τε καὶ συγγενῆ, προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολομένην – ἀλλὰ φαίη ἀνάγκη ἔτι ποῦ εἶναι αὐτὴν τὴν ἀρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ τὰς χορδὰς κατασαπήσασθαι πρὶν τι ἐκείνην παθεῖν – καὶ γὰρ οὖν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτόν τι μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ συνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ τοιούτων τινῶν, κρᾶσιν εἶναι καὶ ἀρμονίαν αὐτῶν τούτων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὴ ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραθῆ πρὸς ἀλληλα – εἰ οὖν τυγχάνει ἢ ψυχὴ οὔσα ἀρμονία τις, δῆλον ὅτι, ὅταν χαλασθῆ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀμέτρως ἢ ἐπιταθῆ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθύς ὑπάρχει ἀπολωλέναι, καίπερ οὔσαν θειοτάτην, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρμονίαι αἶ τ' ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις πᾶσι, τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος ἐκάστου πολὺν χρόνον παραμένειν, ἕως ἂν ἢ κατακαυθῆ ἢ κατασαπῆ – ὅρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον τί φήσομεν, ἔάν τις ἀξιῶ κρᾶσιν οὔσαν τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ πρώτην ἀπόλλυσθαι.

Διαβλέψας οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώθει, καὶ μειδιάσας, Δίκαια μέντοι, ἔφη, λέγει ὁ Σιμμίας. εἰ οὖν τις ὑμῶν εὐπορώτερος ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίνατο; καὶ γὰρ οὐ φαύλως ἔοικεν ἀπτομένῳ τοῦ λόγου. δοκεῖ μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι τί αὖ ὅδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα χρόνου ἐγγενομένου βουλευσώμεθα τί ἐροῦμεν, ἔπειτα δὲ ἀκούσαντας ἢ συγχαρεῖν αὐτοῖς ἔάν τι δοκῶσι προσάδειν, ἔάν δὲ μὴ, οὕτως ἤδη ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. ἀλλ' ἄγε, ἧ δ' ὅς, ὦ Κέβης, λέγε, τί ἦν τὸ σὲ αὖ θραῦτον ἀπιστίαν παρέχει.

[87]

Λέγω δὴ, ἧ δ' ὅς ὁ Κέβης. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι, καί, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, ταῦτόν ἐγκλημα ἔχειν. ὅτι μὲν γὰρ ἦν ἡμῶν ἢ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς τόδε τὸ εἶδος

ἐλθεῖν, οὐκ ἀνατίθεται μὴ οὐχὶ πάνυ χαριέντως καί, εἰ μὴ ἐπαχθές ἐστὶν εἰπεῖν, πάνυ ἰκανῶς ἀποδεδεῖχθαι· ὡς δὲ καὶ ἀποθανόντων ἡμῶν ἔτι που ἔστιν, οὐ μοι δοκεῖ τῆδε. ὡς μὲν οὐκ ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐ συγχωρῶ τῇ Σιμμίου ἀντιλήψει· δοκεῖ γάρ μοι πᾶσι τούτοις πάνυ πολὺ διαφέρειν. τί οὖν, ἂν φαίη ὁ λόγος, ἔτι ἀπιστεῖς, ἐπειδὴ ὀρθῶς ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου τό γε ἀσθενέστερον ἔτι ὄν; τὸ δὲ πολυχρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοὶ ἀναγκαῖον εἶναι ἔτι σώζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; πρὸς δὴ τοῦτο τόδε ἐπίσκεισαι, εἴ τι λέγω· εἰκόνας γάρ τινος, ὡς ἔοικεν, κἀγὼ ὡσπερ Σιμμίας δέομαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁμοίως λέγεσθαι ταῦτα ὡσπερ ἂν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεσβύτου ἀποθανόντος λέγοι τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀπόλωλεν ὁ ἀνθρώπος ἀλλ' ἔστι που σῶς, τεκμήριον δὲ παρέχοιτο θοιμάτιον ὃ ἡμπείχετο αὐτὸς ὑψηλάμενος ὅτι ἐστὶ σῶν καὶ οὐκ ἀπόλωλεν, καὶ εἴ τις ἀπιστοίη αὐτῷ, ἀνερωτῶν πότερον πολυχρονιώτερον ἐστὶ τὸ γένος ἀνθρώπου ἢ ἱματίου ἐν χρειᾷ τε ὄντος καὶ φορουμένου, ἀποκριναμένου δὴ τινος ὅτι πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οἷοιτο ἀποδεδεῖχθαι ὅτι παντὸς ἄρα μᾶλλον ὃ γε ἀνθρώπος σῶς ἐστὶν, ἐπειδὴ τό γε ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλεν. τὸ δ' οἶμαι, ὃ Σιμμία, οὐχ οὕτως ἔχει· σκόπει γὰρ καὶ σὺ ἃ λέγω. πᾶς γὰρ ἂν ὑπολάβοι ὅτι εὐηθες λέγει ὁ τοῦτο λέγων· ὁ γὰρ ὑφάντης οὗτος πολλὰ κατατρίψας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑψηλάμενος ἐκείνων μὲν ὕστερος ἀπόλωλεν πολλῶν ὄντων, τοῦ δὲ τελευταίου οἶμαι πρότερος, καὶ οὐδὲν τι μᾶλλον τούτου ἔνεκα ἀνθρωπὸς ἐστὶν ἱματίου φαυλότερον οὐδ' ἀσθενέστερον. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην οἶμαι εἰκόνα δέξαιτ' ἂν ψυχὴ πρὸς σῶμα, καὶ τις λέγων αὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτῶν μέτρι' ἂν μοι φαίνοιτο λέγειν, ὡς ἡ μὲν ψυχὴ πολυχρόνιον ἐστὶ, τὸ δὲ σῶμα ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον· ἀλλὰ γὰρ ἂν φαίη ἐκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρίβειν, ἄλλως τε κἂν πολλὰ ἔτη βιωῶ – εἰ γὰρ ῥέοι τὸ σῶμα καὶ ἀπολλύοιτο ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αἰεὶ τὸ κατατριβόμενον ἀνυφαίνει – ἀναγκαῖον μεντὰν εἶη, ὅποτε ἀπολλύοιτο ἡ ψυχὴ, τὸ τελευταῖον ὑφασμα τυχεῖν αὐτὴν ἔχουσαν καὶ τούτου μόνου προτέραν ἀπόλλυσθαι, ἀπολομένης δὲ τῆς ψυχῆς τότε' ἤδη τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας ἐπιδεικνύοι τὸ σῶμα καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. ὥστε τούτῳ τῷ λόγῳ οὐπω ἄξιον πιστεύσαντα θαρρῆναι ὡς ἐπειδὴ ἀποθάνωμεν ἔτι που ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἔστιν. [88] εἰ γὰρ τις καὶ πλέον ἔτι τῷ λέγοντι ἢ ἃ σὺ λέγεις συγχωρήσειεν, δοὺς αὐτῷ μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν καὶ γενέσθαι ἡμᾶς χρόνῳ εἶναι ἡμῶν τὰς ψυχάς, ἀλλὰ μηδὲν κωλύειν καὶ ἐπειδὴ ἀποθάνωμεν ἐνίων ἔτι εἶναι καὶ ἔσσεσθαι καὶ πολλάκις γενήσεσθαι καὶ ἀποθανεῖσθαι αὐθις – οὕτω γὰρ αὐτὸ φύσει ἰσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομένην ψυχὴν ἀντέχειν – δοὺς δὲ ταῦτα ἐκεῖνο μηκέτι συγχωροῖ, μὴ οὐ πονεῖν αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσιν καὶ τελευτῶσάν γε ἐν τινι τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυσθαι, τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ἢ τῆς ψυχῆς φέρει ὄλεθρον μηδένα φαίη εἰδέναι – ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὀφθεῖν αἰσθῆσθαι ἡμῶν – εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐδενὶ προσήκει θάνατον θαρροῦντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θαρρῆναι, ὅς ἂν μὴ ἔχη ἀποδεδεῖχθαι ὅτι ἔστι ψυχὴ παντάπασιν ἀθάνατόν τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μή, ἀνάγκη εἶναι αἰεὶ τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδιέναι ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται.

Πάντες οὖν ἀκούσαντες εἰπόντων αὐτῶν ἀηδῶς διετέθημεν, ὡς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένους ἡμᾶς πάλιν ἐδόκουν ἀναταράξει καὶ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν οὐ μόνον τοῖς προειρημένοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερον μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ οὐδενὸς ἄξιοι εἶμεν κριταὶ ἢ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ ἄπιστα ἦ.

{*Ἐχεκράτης*} Νῆ τοὺς θεοὺς, ὃ Φαίδων, συγγνώμην γε ἔχω ὑμῖν. καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἑμαυτὸν ἐπέρχεται· «Τίνοι οὖν ἔτι πιστεύσομεν λόγῳ; ὡς γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὢν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκεν.» θαυμαστῶς γὰρ μου ὁ

λόγος οὗτος ἀντιλαμβάνεται καὶ νῦν καὶ αἰεὶ, τὸ ἄρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, καὶ ὡσπερ ὑπέμνησέν με ῥηθεὶς ὅτι καὶ αὐτῶ μοι ταῦτα προυδέδοκτο. καὶ πάνυ δέομαι πάλιν ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ἄλλου τινὸς λόγου ὅς με πείσει ὡς τοῦ ἀποθανόντος οὐ συναποθνήσκει ἡ ψυχὴ. λέγε οὖν πρὸς Διὸς παῖ ὁ Σωκράτης μετῆλθε τὸν λόγον; καὶ πότερον κάκεϊνος, ὡσπερ ὑμᾶς φῆς, ἔνδηλός τι ἐγένετο ἀχθόμενος ἢ οὐ, ἀλλὰ πρῶως ἐβοήθει τῷ λόγῳ; ἢ καὶ ἱκανῶς ἐβοήθησεν ἢ ἐνδεῶς; πάντα ἡμῖν δίελθε ὡς δύνασαι ἀκριβέστατα.

[89]

{Φαίδων } Καὶ μὴν, ὦ Ἐχέκρατες, πολλάκις θαυμάσας Σωκράτη οὐ πώποτε μᾶλλον ἠγάσθην ἢ τότε παραγενόμενος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ὅτι λέγοι ἐκεῖνος ἴσως οὐδὲν ἄτοπον· ἀλλὰ ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασα αὐτοῦ πρῶτον μὲν τοῦτο, ὡς ἠδέως καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέξατο, ἔπειτα ἡμῶν ὡς ὀξέως ἤσθετο ὁ ἑπεπόνθεμεν ὑπὸ τῶν λόγων, ἔπειτα ὡς εὖ ἡμᾶς ἰάσατο καὶ ὡσπερ πεφευγότας καὶ ἠττημένους ἀνεκαλέσατο καὶ προὔτρεψεν πρὸς τὸ παρέπεσθαί τε καὶ συσκοπεῖν τὸν λόγον.

{Ἐχεκράτης} Πῶς δὴ;

{Φαίδων } Ἐγὼ ἐρῶ. ἔτυχον γὰρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τὴν κλίνην ἐπὶ χαμαιζήλου τινός, ὁ δὲ ἐπὶ πολὺ ὑψηλοτέρου ἢ ἐγώ. καταψήσας οὖν μου τὴν κεφαλὴν καὶ συμπίεσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας – εἴωθει γάρ, ὁπότε τύχοι, παίζειν μου εἰς τὰς τρίχας – Αὔριον δὴ, ἔφη, ἴσως, ὦ Φαίδων, τὰς καλὰς ταύτας κόμας ἀποκερῆ.

Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες.

Οὐκ, ἂν γε ἐμοὶ πείθῃ.

Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ.

Τήμερον, ἔφη, κάγω τὰς ἐμὰς καὶ σὺ ταύτας, ἐάνπερ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι. καὶ ἔγωγ' ἂν, εἰ σὺ εἶην καὶ με διαφεύγοι ὁ λόγος, ἔνορκον ἂν ποιησαίμην ὡσπερ Ἀργεῖοι, μὴ πρότερον κομήσειν, πρὶν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος τὸν Σιμμίου τε καὶ Κέβητος λόγον.

Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, πρὸς δύο λέγεται οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς οἷός τε εἶναι.

Ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἔφη, τὸν Ἰόλεων παρακάλει, ἕως ἔτι φῶς ἐστίν.

Παρακαλῶ τοίνυν, ἔφην, οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ.

Οὐδὲν διοίσει, ἔφη. ἀλλὰ πρῶτον εὐλαβηθῶμέν τι πάθος μὴ πάθωμεν.

Τὸ ποῖον; ἦν δ' ἐγώ.

Μὴ γενώμεθα, ἦ δ' ὅς, μισόλογοι, ὡσπερ οἱ μισάνθρωποι γιγνόμενοι· ὡς οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὅτι ἂν τις μεῖζον τούτου κακὸν πάθοι ἢ λόγους μισήσας. γίνεταί δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μισολογία τε καὶ μισανθρωπία. ἢ τε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται ἐκ τοῦ σφόδρα τινὶ πιστεῦσαι ἄνευ τέχνης, καὶ ἠγήσασθαι παντάπασί γε ἀληθῆ εἶναι καὶ ὑγιῆ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον ὕστερον εὐρεῖν τοῦτον πονηρόν τε καὶ ἄπιστον, καὶ αὐθις ἕτερον· καὶ ὅταν τοῦτο πολλάκις πάθῃ τις καὶ ὑπὸ τούτων μάλιστα οὐς ἂν ἠγήσαιτο οἰκειοτάτους τε καὶ ἐταιροτάτους, τελευτῶν δὴ θαμὰ προσκρούων

μισεῖ τε πάντας καὶ ἡγεῖται οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιές εἶναι τὸ παράπαν. ἢ οὐκ ἦσθησαι σύ πω τοῦτο γιγνόμενον;

Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ.

[90]

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, αἰσχρόν, καὶ δῆλον ὅτι ἄνευ τέχνης τῆς περὶ τάνθρώπεια ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπεχείρει τοῖς ἀνθρώποις; εἰ γάρ που μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὡσπερ ἔχει οὕτως ἂν ἡγήσατο, τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς σφόδρα ὀλίγους εἶναι ἐκατέρους, τοὺς δὲ μεταξὺ πλείστους.

Πῶς λέγεις; ἔφην ἐγώ.

Ὡσπερ, ἦ δ' ὅς, περὶ τῶν σφόδρα σμικρῶν καὶ μεγάλων· οἶει τι σπανιώτερον εἶναι ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἐξευρεῖν ἄνθρωπον ἢ κύνα ἢ ἄλλο ὅτιοῦν; ἢ αὖ ταχὺν ἢ βραδὺν ἢ αἰσχρόν ἢ καλὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλανα; ἢ οὐχὶ ἦσθησαι ὅτι πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἐσχάτων σπάνια καὶ ὀλίγα, τὰ δὲ μεταξὺ ἄφθονα καὶ πολλά;

Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ.

Οὐκοῦν οἶει, ἔφη, εἰ πονηρίας ἀγῶν προτεθείη, πάνυ ἂν ὀλίγους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πρώτους φανῆναι;

Εἰκός γε, ἦν δ' ἐγώ.

Εἰκός γάρ, ἔφη. ἀλλὰ ταύτη μὲν οὐχ ὅμοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ σοῦ νυνδὴ προάγοντος ἐγὼ ἐφεσπόμεν, ἀλλ' ἐκείνη, ἦ, ἐπειδάν τις πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι ἄνευ τῆς περὶ τοὺς λόγους τέχνης, κᾶπειτα ὀλίγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ ψευδῆς εἶναι, ἐνίστε μὲν ὦν, ἐνίστε δ' οὐκ ὦν, καὶ αὐθις ἕτερος καὶ ἕτερος – καὶ μάλιστα δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντιλογικούς λόγους διατρίψαντες οἷσθ' ὅτι τελευτῶντες οἴονται σοφώτατοι γεγενῆσθαι καὶ κατανενοηκέναι μόνοι ὅτι οὔτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιές οὐδὲ βέβαιον οὔτε τῶν λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς ὡσπερ ἐν Εὐρίπω ἄνω κάτω στρέφεται καὶ χρόνον οὐδένα ἐν οὐδενὶ μένει.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἐγώ, ἀληθῆ λέγεις.

Οὐκοῦν, ὦ Φαίδων, ἔφη, οἰκτρὸν ἂν εἴη τὸ πάθος, εἰ ὄντος δὴ τινος ἀληθοῦς καὶ βεβαίου λόγου καὶ δυνατοῦ κατανοῆσαι, ἔπειτα διὰ τὸ παραγίγνεσθαι τοιούτοις τισὶ λόγοις, τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δοκοῦσιν ἀληθέσιν εἶναι, τοτὲ δὲ μή, μὴ ἑαυτὸν τις αἰτιῶτο μηδὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν διὰ τὸ ἀλγεῖν ἄσμενος ἐπὶ τοὺς λόγους ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσασαιτο καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν βίον μισῶν τε καὶ λοιδορῶν τοὺς λόγους διατελοῖ, τῶν δὲ ὄντων τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης στερηθείη.

Νῆ τὸν Δία, ἦν δ' ἐγώ, οἰκτρὸν δῆτα.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, τοῦτο εὐλαβηθῶμεν, καὶ μὴ παρίωμεν εἰς τὴν ψυχὴν ὡς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐδὲν ὑγιές εἶναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι ἡμεῖς οὐπω ὑγιῶς ἔχομεν, ἀλλὰ ἀνδριστέον καὶ προθυμητέον ὑγιῶς ἔχειν, σοὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παντὸς ἕνεκα, [91] ἐμοὶ δὲ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ θανάτου, ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν ἀλλ' ὡσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι φιλονίκως. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περὶ τοῦ ἀμφισβητῶσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ἦ οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἂ αὐτοὶ ἔθεντο ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσιν,

τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν· οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει οὕτως ἔχειν. λογίζομαι γάρ, ὧ φίλε ἑταῖρε – θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς – εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι· εἰ δὲ μηδὲν ἐστὶ τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἦττον τοῖς παροῦσιν ἀηδῆς ἔσομαι ὀδυρόμενος, ἢ δὲ ἄνοιά μοι αὕτη οὐ συνδιατελεῖ – κακὸν γὰρ ἂν ἦν – ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. παρεσκευασμένος δὴ, ἔφη, ὧ Σιμμία τε καὶ Κέβης, οὕτως ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον· ὑμεῖς μέντοι, ἂν ἐμοὶ πειθήσθε, σμικρὸν φροντίσαντες Σωκράτους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον, ἐὰν μὲν τι ὑμῖν δοκῶ ἀληθὲς λέγειν, συνομολογήσατε, εἰ δὲ μή, παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἐγὼ ὑπὸ προθυμίας ἅμα ἐμαυτὸν τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας, ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.

Ἄλλ' ἰτέον, ἔφη. πρῶτόν με ὑπομνήσατε ἃ ἐλέγετε, ἐὰν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γάρ, ὡς ἐγὼμαι, ἀπιστεῖ τε καὶ φοβεῖται μὴ ἡ ψυχὴ ὅμως καὶ θειότερον καὶ κάλλιον ὄν τοῦ σώματος προαπολλύηται ἐν ἀρμονίας εἶδει οὕσα· Κέβης δὲ μοι ἔδοξε τοῦτο μὲν ἐμοὶ συγχωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος, ἀλλὰ τότε ἄδηλον παντί, μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλάκις κατατρίψασα ἢ ψυχὴ τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιποῦσα νῦν αὕτη ἀπολλύηται, καὶ ἢ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς ὄλεθρος, ἐπεὶ σῶμά γε αἰεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται. ἄρα ἄλλ' ἢ ταῦτ' ἐστίν, ὧ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἃ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι;

Συνομολογεῖτην δὴ ταῦτ' εἶναι ἅμφω.

Πότερον οὖν, ἔφη, πάντας τοὺς ἔμπροσθε λόγους οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μὲν, τοὺς δ' οὐ;

Τοὺς μὲν, ἐφάτην, τοὺς δ' οὐ.

Τί οὖν, ἢ δ' ὅς, περὶ ἐκείνου τοῦ λόγου λέγετε ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι, καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλοθι πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐν τῷ σώματι ἐνδεθῆναι;

[92]

Ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κέβης, καὶ τότε θαυμαστῶς ὡς ἐπέισθην ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω, καὶ πάνυ ἂν θαυμάζοιμι εἴ μοι περὶ γε τούτου ἄλλο ποτέ τι δόξειεν.

Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἀλλὰ ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὧ ξένη Θηβαῖε, ἄλλα δόξαι, ἐάνπερ μείνη ἡδε ἢ οἴσις, τὸ ἀρμονίαν μὲν εἶναι σύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἀρμονίαν τινὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων συγκεκρισθαι· οὐ γὰρ που ἀποδέξῃ γε σαυτοῦ λέγοντος ὡς πρότερον ἦν ἀρμονία συγκεκριμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν συντεθῆναι. ἢ ἀποδέξῃ;

Οὐδαμῶς, ἔφη, ὧ Σώκρατες.

Αἰσθάνη οὖν, ἢ δ' ὅς, ὅτι ταῦτά σοι συμβαίνει λέγειν, ὅταν φῆς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδος τε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δὲ αὐτὴν συγκεκριμένην ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; οὐ γὰρ δὴ ἀρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἐστιν ᾧ ἀπεικάζεις, ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ

φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίνονται, τελευταῖον δὲ πάντων συνίσταται ἡ ἀρμονία καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν σοὶ ὁ λόγος ἐκεῖνῳ πῶς συνάσεται;

Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Καὶ μὴν, ἦ δ' ὅς, πρέπει γε εἴπερ τῷ ἄλλῳ λόγῳ συνωδῶ εἶναι καὶ τῷ περὶ ἀρμονίας.

Πρέπει γάρ, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ οὐ συνωδός· ἀλλ' ὄρα πότερον αἰρῆ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι ἢ ψυχὴν ἀρμονίαν;

Πολὺ μᾶλλον, ἔφη, ἐκεῖνον, ὃ Σώκρατες. ὁδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως μετὰ εἰκότος τινός καὶ εὐπρεπείας, ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις σύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσιν, καὶ ἂν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ μάλα ἐξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίας καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος δι' ὑποθέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. ἐρρήθη γάρ που οὕτως ἡμῶν εἶναι ἢ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ αὐτῆς ἐστὶν ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ «ὄ ἐστιν» ἐγὼ δὲ ταύτην, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἰκανῶς τε καὶ ὀρθῶς ἀποδέδεγμα. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα μῆτε ἐμαυτοῦ μῆτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι λέγοντος ὡς ψυχὴ ἐστὶν ἀρμονία.

[93]

Τί δέ, ἦ δ' ὅς, ὦ Σιμμία, τῆδε; δοκεῖ σοὶ ἀρμονία ἢ ἄλλη τινὶ συνθέσει προσήκειν ἄλλως πῶς ἔχειν ἢ ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχη ἐξ ὧν ἂν συγκέηται;

Οὐδαμῶς.

Οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι, ὡς ἐγῶμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο παρ' ἃ ἂν ἐκεῖνα ἢ ποιῆ ἢ πάσχη; Συνέφη.

Οὐκ ἄρα ἠγεῖσθαί γε προσήκει ἀρμονίαν τούτων ἐξ ὧν ἂν συντεθῆ, ἀλλ' ἔπεσθαι. Συνεδόκει.

Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντία γε ἀρμονία κινηθῆναι ἂν ἢ φθέγξασθαι ἢ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὐτῆς μέρεσιν.

Πολλοῦ μέντοι, ἔφη.

Τί δέ; οὐχ οὕτως ἀρμονία πέφυκεν εἶναι ἐκάστη ἀρμονία ὡς ἂν ἀρμοσθῆ;

Οὐ μανθάνω, ἔφη.

Ἦ οὐχί, ἦ δ' ὅς, ἂν μὲν μᾶλλον ἀρμοσθῆ καὶ ἐπὶ πλέον, εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίνεσθαι, μᾶλλον τε ἂν ἀρμονία εἶη καὶ πλείων, εἰ δ' ἦττον τε καὶ ἐπ' ἔλαττον, ἦττων τε καὶ ἐλάττων;

Πάνυ γε.

Ἦ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχῆν, ὥστε καὶ κατὰ τὸ σμικρότατον μᾶλλον ἐτέραν ἐτέρας ψυχῆς ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον ἢ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἦττον αὐτὸ τοῦτο εἶναι, ψυχῆν;

Οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ἔφη.

Φέρε δὴ, ἔφη, πρὸς Διός· λέγεται ψυχὴ ἢ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθὴ, ἢ δὲ ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακὴ; καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται;

Ἀληθῶς μέντοι.

Τῶν οὖν θεμένων ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι τί τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς, τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; πότερον ἀρμονίαν αὐτὰ τίνα ἄλλην καὶ ἀναρμοστίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθὴν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἀρμονία οὕση ἄλλην ἀρμονίαν, τὴν δὲ ἀνάρμοστον αὐτὴν τε εἶναι καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἄλλην;

Οὐκ ἔχω ἔγωγ', ἔφη ὁ Σιμμίας, εἰπεῖν· δῆλον δ' ὅτι τοιαῦτ' ἄττ' ἂν λέγοι ὁ ἐκεῖνο ὑποθέμενος.

Ἀλλὰ προωμολόγηται, ἔφη, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἧττον ἐτέραν ἐτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι· τοῦτο δ' ἔστι τὸ ὁμολόγημα, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλέον μηδ' ἧττον μηδ' ἐπ' ἔλαττον ἐτέραν ἐτέρας ἀρμονίαν ἀρμονίας εἶναι. ἦ γάρ;

Πάνυ γε.

Τὴν δέ γε μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἀρμονίαν οὕσαν μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμόσθαι· ἔστιν οὕτως;

Ἔστιν.

Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμωσμένη ἔστιν ὅτι πλέον ἢ ἔλαττον ἀρμονίας μετέχει, ἢ τὸ ἴσον;

Τὸ ἴσον.

Οὐκοῦν ψυχὴ ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδ' ἧττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο, ψυχὴ, ἐστίν, οὐδὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἡρμωσται;

Οὕτω.

Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἀρμονίας μετέχει ἄν;

Οὐ γὰρ οὖν.

Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα ἄρ' ἂν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχει ἐτέρα ἐτέρας, εἴπερ ἢ μὲν κακία ἀναρμοστία, ἢ δὲ ἀρετὴ ἀρμονία εἶη;

Οὐδὲν πλέον.

[94]

Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κακίας οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἀρμονία ἐστίν· ἀρμονία γὰρ δήπου παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὕσα, ἀρμονία, ἀναρμοστίας οὐποτ' ἂν μετάσχοι.

Οὐ μέντοι.

Οὐδέ γε δήπου ψυχὴ, οὕσα παντελῶς ψυχὴ, κακίας.

Πῶς γὰρ ἔκ γε τῶν προειρημένων;

Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζώων ὁμοίως ἀγαθαὶ ἔσσονται, εἴπερ ὁμοίως ψυχαὶ πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο, ψυχαί, εἶναι.

Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Ἦ καὶ καλῶς δοκεῖ, ἦ δ' ὅς, οὕτω λέγεσθαι, καὶ πάσχειν ἂν ταῦτα ὁ λόγος εἰ ὀρθὴ ἢ ὑπόθεσις ἦν, τὸ ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι;

Οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ἔφη.

Τί δέ; ἦ δ' ὅς· τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἔσθ' ὅτι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχὴν ἄλλως τε καὶ φρόνιμον;

Οὐκ ἔγωγε.

Πότερον συγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσιν ἢ καὶ ἐναντιουμένην; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἶον καύματος ἐνότος καὶ δίψους ἐπὶ τούναντίον ἔλκειν, τὸ μὴ πίνειν, καὶ πείνης ἐνούσης ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν, καὶ ἄλλα μυρία που ὀρώμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα· ἢ οὐ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν αὖ ὠμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν μήποτ' ἂν αὐτὴν, ἀρμονίαν γε οὔσαν, ἐναντία ἄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῶτο καὶ ψάλλοιτο καὶ ἄλλο ὅτιοῦν πάθος πάσχοι ἐκεῖνα ἐξ ὧν τυγχάνοι οὔσα, ἀλλ' ἔπεσθαι ἐκείνοις καὶ οὔποτ' ἂν ἡγεμονεύειν;

Ὡμολογήσαμεν, ἔφη· πῶς γὰρ οὐ;

Τί οὖν; νῦν οὐ πᾶν τούναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη, ἡγεμονεύουσα τε ἐκείνων πάντων ἐξ ὧν φησὶ τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὀλίγου πάντα διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ δεσπίζουσα πάντας τρόπους, τὰ μὲν χαλεπότερον κολάζουσα καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τὰ τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν, τὰ δὲ πρῶτερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ νουθετοῦσα, ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις ὡς ἄλλη οὔσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγόμενη; οἷόν που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσεΐα πεποίηκεν, οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσεῖα·

στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·

τέτλαθι δὴ, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

ἄρ' οἶει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενον ὡς ἀρμονίας αὐτῆς οὔσης καὶ οἷας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων, ἀλλ' οὐχ οἷας ἄγειν τε ταῦτα καὶ δεσπίζειν, καὶ οὔσης αὐτῆς πολὺ θειοτέρου τινὸς πράγματος ἢ καθ' ἀρμονίαν;

Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ.

[95]

Οὐκ ἄρα, ὦ ἄριστε, ἡμῖν οὐδαμῆ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἀρμονίαν τινὰ φάναι εἶναι· οὔτε γὰρ ἂν, ὡς ἔοικεν, Ὀμήρῳ θείῳ ποιητῇ ὁμολογοῖμεν οὔτε αὐτοὶ ἡμῖν αὐτοῖς.

Ἔχει οὕτως, ἔφη.

Εἶεν δὴ, ἦ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν Ἀρμονίας ἡμῖν τῆς Θηβαϊκῆς ἰλεά πως, ὡς ἔοικε, μετρίως γέγονεν· τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἰλασόμεθα καὶ τίνι λόγῳ;

Σύ μοι δοκεῖς, ἔφη ὁ Κέβης, ἐξευρήσειν· τουτονὶ γοῦν τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἀρμονίαν θαυμαστῶς μοι εἶπες ὡς παρὰ δόξαν. Συμμίῳ γὰρ λέγοντος ὅτε ἠπόρει, πάνυ ἐθαύμαζον εἶ τι ἔξει τις

χρήσασθαι τῷ λόγῳ αὐτοῦ· πάνυ οὖν μοι ἀτόπως ἔδοξεν εὐθὺς τὴν πρώτην ἔφοδον οὐ δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγου. ταῦτά δὴ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον εἰ πάθοι.

ἽΩγαθέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ μέγα λέγε, μὴ τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψη τὸν λόγον τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι. ἀλλὰ δὴ ταῦτα μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ Ὀμηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις. ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον ὧν ζητεῖς· ἀξιοῖς ἐπιδειχθῆναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον οὖσαν, εἰ φιλόσοφος ἀνὴρ μέλλων ἀποθανεῖσθαι, θάρρῶν τε καὶ ἠγούμενος ἀποθανῶν ἐκεῖ εὖ πράξειν διαφερόντως ἢ εἰ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιοὺς ἐτελεύτα, μὴ ἀνόητόν τε καὶ ἠλίθιον θάρρος θάρρησει. τὸ δὲ ἀποφαίνειν ὅτι ἰσχυρόν τί ἐστὶν ἢ ψυχὴ καὶ θεοειδὲς καὶ ἦν ἔτι πρότερον, πρὶν ἡμᾶς ἀνθρώπους γενέσθαι, οὐδὲν κωλύειν φῆς πάντα ταῦτα μηνύειν ἀθανασίαν μὲν μὴ, ὅτι δὲ πολυχρόνιον τέ ἐστὶν ψυχὴ καὶ ἦν που πρότερον ἀμήχανον ὅσον χρόνον καὶ ἦδει τε καὶ ἔπραττεν πολλὰ ἄττα· ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν τι μᾶλλον ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώπου σῶμα ἐλθεῖν ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρου, ὥσπερ νόσος· καὶ ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον ζῶη καὶ τελευτῶσά γε ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ ἀπολλύοιτο. διαφέρειν δὲ δὴ φῆς οὐδὲν εἴτε ἄπαξ εἰς σῶμα ἔρχεται εἴτε πολλάκις, πρὸς γε τὸ ἕκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι· προσήκει γὰρ φοβεῖσθαι, εἰ μὴ ἀνόητος εἶη, τῷ μὴ εἰδότι μηδὲ ἔχοντι λόγον διδόναι ὡς ἀθάνατόν ἐστι. τοιαῦτ' ἄττα ἐστίν, οἶμαι, ὧ Κέβης, ἃ λέγεις· καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μὴ τι διαφύγη ἡμᾶς, εἰ τέ τι βούλει, προσθῆς ἢ ἀφέλης.

Καὶ ὁ Κέβης, Ἄλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι, ἔφη, οὔτε ἀφελεῖν οὔτε προσθεῖναι δέομαι· ἔστι δὲ ταῦτα ἃ λέγω.

Ὁ οὖν Σωκράτης συχνὸν χρόνον ἐπισχῶν καὶ πρὸς ἑαυτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα, ἔφη, ὧ Κέβης, ζητεῖς· ὅλως γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεύεσθαι. [96] ἐγὼ οὖν σοι δίδειμι περὶ αὐτῶν, ἐὰν βούλη, τά γε ἐμὰ πάθη· ἔπειτα ἂν τί σοι χρήσιμον φαίνεται ὧν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθῶ περὶ ὧν δὴ λέγεις χρῆση.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Κέβης, βούλομαί γε.

Ἄκουε τοίνυν ὡς ἐροῦντος. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὧ Κέβης, νέος ὧν θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας ἦν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν· υπερήφανος γάρ μοι ἐδόκει εἶναι, εἰδέναι τὰς αἰτίας ἐκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἔστι. καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω κάτω μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε· «Ἄρ' ἐπειδὴν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβη, ὡς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶα συντρέφεται; καὶ πότερον τὸ αἷμά ἐστὶν ὃ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀῆρ ἢ τὸ πῦρ; ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δ' ἐγκέφαλός ἐστὶν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν, κατὰ ταῦτα γίνεσθαι ἐπιστήμην; καὶ αὐτῶν τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ περὶ τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυῆς εἶναι ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπιστάμην, ὡς γε ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυφλώθην, ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ ὄμην εἰδέναι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν καὶ διὰ τί ἄνθρωπος αὐξάνεται. τοῦτο γὰρ ὄμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν· ἐπειδὴν γὰρ ἐκ τῶν σιτίων ταῖς μὲν σαρκὶ σάρκες προσγένωνται, τοῖς δὲ ὀστοῖς ὀστᾶ, καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα ἐκάστοις προσγένονται, τότε δὴ τὸν ὀλίγον ὄγκον ὄντα ὑστερον πολὺν

γεγονέναι, καὶ οὕτω γίγνεσθαι τὸν σμικρὸν ἄνθρωπον μέγαν. οὕτως τότε ᾧμην· οὐ δοκῶ σοι μετρίως;

Ἔμοιγε, ἔφη ὁ Κέβης.

Σκέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. ᾧμην γὰρ ἰκανῶς μοι δοκεῖν, ὅποτε τις φαίνοιτο ἄνθρωπος παραστάς μέγας σμικρῶ μείζων εἶναι αὐτῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἵππος ἵππου· καὶ ἔτι γε τούτων ἐναργέστερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν ὀκτῶ πλέονα εἶναι διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προσεῖναι, καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου μείζον εἶναι διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν.

Νῦν δὲ δὴ, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ αὐτῶν;

Πόρρω που, ἔφη, νῆ Δία ἐμὲ εἶναι τοῦ οἴεσθαι περὶ τούτων του τὴν αἰτίαν εἰδέναι, ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἐμαυτοῦ οὐδὲ ὡς ἐπειδὴν ἐνὶ τις προσθῆ ἔν, ἢ τὸ ἐν ᾧ προσετέθη δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθέν,[97] ἢ τὸ προστεθέν καὶ ᾧ προσετέθη διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἐτέρου τῷ ἐτέρῳ δύο ἐγένετο· θαυμάζω γὰρ εἰ ὅτε μὲν ἐκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἐν ἄρα ἐκάτερον ἦν καὶ οὐκ ἦσθην τότε δύο, ἐπεὶ δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αἰτία αὐτοῖς ἐγένετο τοῦ δύο γενέσθαι, ἢ σύνοδος τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδέ γε ὡς ἐάν τις ἐν διασχίσει, δύναμαι ἔτι πείθεσθαι ὡς αὕτη αὖ αἰτία γέγονεν, ἢ σχίσις, τοῦ δύο γεγονέναι· ἐναντία γὰρ γίνεταί ἢ τότε αἰτία τοῦ δύο γίγνεσθαι. τότε μὲν γὰρ ὅτι συνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ προσετίθετο ἕτερον ἐτέρῳ, νῦν δ' ὅτι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ' ἐτέρου. οὐδέ γε δι' ὅτι ἐν γίνεταί ὡς ἐπίσταμαι, ἔτι πείθω ἐμαυτόν, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἐνὶ λόγῳ δι' ὅτι γίνεταί ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς μεθόδου, ἀλλὰ τιν' ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῆ φύρω, τοῦτον δὲ οὐδαμῇ προσίεμαι.

Ἄλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ βιβλίου τινός, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος, καὶ λέγοντος ὡς ἄρα νοῦς ἐστὶν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος, ταύτη δὴ τῇ αἰτίᾳ ἦσθην τε καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εἶ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον, καὶ ἠγησάμην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τόν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτη ὅπη ἂν βέλτιστα ἔχη· εἰ οὖν τις βούλοιο τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἐκάστου ὅπη γίνεταί ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν, ὅπη βέλτιστον αὐτῷ ἐστὶν ἢ εἶναι ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ ἐκείνου καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον. ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χειρὸν εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος ἄσμενος ἠύρηκέναι ᾧμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ μοι φράσειν πρῶτον μὲν πότερον ἢ γῆ πλατεῖα ἐστὶν ἢ στρογγύλη, ἐπειδὴ δὲ φράσειεν, ἐπεκδιηγῆσεσθαι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, λέγοντα τὸ ἄμεινον καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι· καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτήν, ἐπεκδιηγῆσεσθαι ὡς ἄμεινον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἰ μοι ταῦτα ἀποφαίνοι,[98] παρεσκευάσμην ὡς οὐκέτι ποθεσόμενος αἰτίας ἄλλο εἶδος, καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὕτω παρεσκευάσμην ὡσαύτως πευσόμενος, καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, τάχους τε πέρι πρὸς ἀλληλα καὶ τροπῶν καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῆ ποτε ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἢ πάσχει. οὐ γὰρ ἂν ποτε αὐτὸν ᾧμην, φάσκοντά γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμηθῆσθαι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστὶν ὡσπερ ἔχει· ἐκάστῳ οὖν αὐτῶν ἀποδιδόντα τὴν αἰτίαν καὶ κοινῇ πᾶσι τὸ ἐκάστῳ βέλτιστον ᾧμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐπεκδιηγῆσεσθαι ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῆ λαβὼν τὰς βίβλους ὡς τάχιστα οἷός τ' ἢ ἀνεγίγνωσκον, ἴν' ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χειρὸν.

Ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς ἐλπίδος, ὧ ἑταῖρε, ὠχόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προϊῶν καὶ ἀναγιγνώσκων ὁρῶ ἄνδρα τῷ μὲν νῶ οὐδὲν χρώμενον οὐδέ τινας αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα. καὶ μοι ἔδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι ὡσπερ ἂν εἴ τις λέγων ὅτι Σωκράτης πάντα ὅσα πράττει νῶ πράττει, κάπειτα ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἐκάστων ὧν πράττω, λέγοι πρῶτον μὲν ὅτι διὰ ταῦτα νῦν ἐνθάδε κάθημαι, ὅτι σύγκειται μοι τὸ σῶμα ἐξ ὀσῶν καὶ νεύρων, καὶ τὰ μὲν ὀσῶ ἔστιν στερεὰ καὶ διαφυὰς ἔχει χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ νεῦρα οἷα ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίεσθαι, περιαμπέχοντα τὰ ὀσῶ μετὰ τῶν σαρκῶν καὶ δέρματος ὃ συνέχει αὐτά· αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀσῶν ἐν ταῖς αὐτῶν συμβολαῖς χαλῶντα καὶ συντείνοντα τὰ νεῦρα κάμπτεσθαι που ποιεῖ οἷόν τ' εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν συγκαμφθεὶς ἐνθάδε κάθημαι· καὶ αὖ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι ὑμῖν ἐτέρας τοιαύτας αἰτίας λέγοι, φωνάς τε καὶ ἀέρας καὶ ἀκοὰς καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα αἰτιώμενος, ἀμελήσας τὰς ὡς ἀληθῶς αἰτίας λέγειν, ὅτι, ἐπειδὴ Ἀθηναίους ἔδοξε βέλτιον εἶναι ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐμοὶ βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι, καὶ δικαιότερον παραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην ἢν ἂν κελεύσωσιν· ἐπεὶ νῆ τὸν κύνα, ὡς ἐγῶμαι, [99] πάλα ἂν ταῦτα τὰ νεῦρα καὶ τὰ ὀσῶ ἢ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ὦμην καὶ κάλλιον εἶναι πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην ἢντιν' ἂν τάττη. ἀλλ' αἴτια μὲν τὰ τοιαῦτα καλεῖν λίαν ἄτοπον· εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἄνευ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν καὶ ὀσῶ καὶ νεῦρα καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω οὐκ ἂν οἷός τ' ἢ ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὡς μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ ἃ ποιῶ, καὶ ταῦτα νῶ πράττων, ἀλλ' οὐ τῆ τοῦ βελτίστου αἰρέσει, πολλῇ ἂν καὶ μακρὰ ῥαθυμία εἴη τοῦ λόγου. τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τ' εἶναι ὅτι ἄλλο μὲν τί ἐστὶ τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἂν ποτ' εἴη αἴτιον· ὃ δὴ μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὡσπερ ἐν σκότει, ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μὲν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῆ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν, ὃ δὲ ὡσπερ καρδόπω πλατεῖα βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει· τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν οὕτω νῦν κεῖσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινὰ οἶονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν, ἀλλὰ ἡγοῦνται τούτου Ἄτλαντα ἂν ποτε ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον καὶ μᾶλλον ἅπαντα συνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον συνδεῖν καὶ συνέχειν οὐδὲν οἶονται. ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας ὄπη ποτὲ ἔχει μαθητῆς ὅτου οὖν ἦδιστ' ἂν γενοίμην· ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην καὶ οὐτ' αὐτὸς εὐρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν ἢ πεπραγμάτευμαι βούλει σοι, ἔφη, ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὧ Κέβη;

Ἐπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη, ὡς βούλομαι.

Ἐδοξε τοίνυν μοι, ἢ δ' ὅς, μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπειρήκη τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι πάσχουσιν· διαφθείρονται γὰρ που ἔνιοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἢ τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ διενόηθην, καὶ ἔδεια μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλωθεῖν βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὄμμασι καὶ ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἄπτεσθαι αὐτῶν. ἔδοξε δὴ μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. ἴσως μὲν οὖν ᾧ εἰκάζω τρόπον τινὰ οὐκ ἔοικεν· [100] οὐ γὰρ πάνυ συγχωρῶ τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις. ἀλλ' οὖν δὴ ταύτη γε ὥρμησα, καὶ ὑποθέμενος ἐκάστοτε λόγον ὃν ἂν κρίνω ἐρρώμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἂν μοι δοκῆ τούτῳ συμφωνεῖν τίθημι ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὄντων, ἃ δ' ἂν μὴ, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δὲ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἃ λέγω· οἴμαι γὰρ σε νῦν οὐ μανθάνειν.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κέβης, οὐ σφόδρα.

Ἄλλ', ἦ δ' ὅς, ὧδε λέγω, οὐδὲν καινόν, ἀλλ' ἄπερ αἰεὶ τε ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ οὐδὲν πέπαυμαι λέγων. ἔρχομαι γὰρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδείξασθαι τῆς αἰτίας τὸ εἶδος ὃ πεπραγμάτευμαι, καὶ εἶμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρύλητα καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων, ὑποθέμενος εἶναι τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ ἄλλα πάντα· ἃ εἴ μοι δίδως τε καὶ συγχωρεῖς εἶναι ταῦτα, ἐλπίζω σοι ἐκ τούτων τὴν αἰτίαν ἐπιδείξειν καὶ ἀνευρήσειν ὡς ἀθάνατον ἢ ψυχὴν.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Κέβης, ὡς διδόντος σοι οὐκ ἂν φθάνοις περαίνων.

Σκόπει δὴ, ἔφη, τὰ ἐξῆς ἐκείνοις ἐάν σοι συνδοκῇ ὥσπερ ἐμοί. φαίνεται γὰρ μοι, εἴ τί ἐστιν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν, οὐδὲ δι' ἐν ἄλλο καλὸν εἶναι ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὕτως λέγω. τῇ τοιᾶδε αἰτίᾳ συγχωρεῖς;

Συγχωρῶ, ἔφη.

Οὐ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἔτι μανθάνω οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς ταύτας γινώσκειν· ἀλλ' ἐάν τις μοι λέγῃ δι' ὅτι καλὸν ἐστὶν ὅτιοῦν, ἢ χρῶμα εὐανθὲς ἔχον ἢ σχῆμα ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα χαίρειν ἐῶ, – ταράττομαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι – τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ ἀτέχνως καὶ ἴσως εὐήθως ἔχω παρ' ἐμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν ἢ ἢ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη· οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο δισχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίνονται καλά. τοῦτο γὰρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ, καὶ τούτου ἐχόμενος ἠγοῦμαι οὐκ ἂν ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλὲς εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὄψοῦν ἄλλῳ ἀποκρίνασθαι ὅτι τῷ καλῷ τὰ καλὰ γίνονται καλά· ἢ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ;

Δοκεῖ.

Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα μεγάλα καὶ τὰ μείζω μείζω, καὶ σμικρότητι τὰ ἐλάττω ἐλάττω;

Ναί.

[101]

Οὐδὲ σὺ ἄρ' ἂν ἀποδέχοιο εἴ τις τινα φαίῃ ἕτερον ἐτέρου τῇ κεφαλῇ μείζω εἶναι, καὶ τὸν ἐλάττω τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐλάττω, ἀλλὰ διαμαρτύροιο ἂν ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλλο λέγεις ἢ ὅτι τὸ μείζον πᾶν ἕτερον ἐτέρου οὐδενὶ ἄλλῳ μείζον ἐστὶν ἢ μεγέθει, καὶ διὰ τοῦτο μείζον, διὰ τὸ μέγεθος, τὸ δὲ ἔλαττον οὐδενὶ ἄλλῳ ἔλαττον ἢ σμικρότητι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον, διὰ τὴν σμικρότητα, φοβούμενος οἶμαι μή τις σοὶ ἐναντίος λόγος ἀπαντήσῃ, ἐάν τῇ κεφαλῇ μείζονά τινα φῆς εἶναι καὶ ἐλάττω, πρῶτον μὲν τῷ αὐτῷ τὸ μείζον μείζον εἶναι καὶ τὸ ἔλαττον ἔλαττον, ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρᾷ οὐσῇ τὸν μείζω μείζω εἶναι, καὶ τοῦτο δὴ τέρας εἶναι, τὸ σμικρῷ τινὶ μέγαν τινὰ εἶναι· ἢ οὐκ ἂν φοβοῖο ταῦτα;

Καὶ ὁ Κέβης γελάσας, Ἔγωγε, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, τὰ δέκα τῶν ὀκτώ δυοῖν πλείω εἶναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῖο ἂν λέγειν, ἀλλὰ μὴ πλήθει καὶ διὰ τὸ πλῆθος; καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου ἡμίσει μείζον εἶναι ἀλλ' οὐ μεγέθει; ὁ αὐτὸς γὰρ που φόβος.

Πάνυ γ', ἔφη.

Τί δέ; ἐνὶ ἐνὸς προστεθέντος τὴν πρόσθεσιν αἰτίαν εἶναι τοῦ δύο γενέσθαι ἢ διασχισθέντος τὴν σχίσιν οὐκ εὐλαβοῖτο ἂν λέγειν; καὶ μέγα ἂν βοῶνς ὅτι οὐκ οἴσθα ἄλλως πως ἕκαστον γιγνόμενον ἢ μετασχὸν τῆς ἰδίας οὐσίας ἐκάστου οὗ ἂν μετάσχη, καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι ἄλλ' ἢ τὴν τῆς δυάδος μετάσχεσιν, καὶ δεῖν τούτου μετασχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος ὃ ἂν μέλλῃ ἐν ἔσεσθαι, τὰς δὲ σχίσεις ταύτας καὶ προσθέσεις καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας κομψείας ἐφῆς ἂν χαίρειν, παρὲς ἀποκρίνασθαι τοῖς σεαυτοῦ σοφωτέροις· σὺ δὲ δεδιῶς ἂν, τὸ λεγόμενον, τὴν σαυτοῦ σκιὰν καὶ τὴν ἀπειρίαν, ἐχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως, οὕτως ἀποκρίναιο ἂν. εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο, χαίρειν ἐφῆς ἂν καὶ οὐκ ἀποκρίναιο ἕως ἂν τὰ ἀπ' ἐκείνης ὀρμηθέντα σκέψαιο εἴ σοι ἀλλήλοις συμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δέοι σε διδόναι λόγον, ὡσαύτως ἂν διδοίης, ἄλλην αὖ ὑπόθεσιν ὑποθέμενος ἥτις τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνοιτο, ἕως ἐπὶ τι ἱκανὸν ἔλθοις, ἅμα δὲ οὐκ ἂν φύροιο ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοὶ περὶ τε τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ὀρμημένων, εἴπερ βούλοιο τι τῶν ὄντων εὐρεῖν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως οὐδὲ εἷς περὶ τούτου λόγος οὐδὲ φροντίς· ἱκανοὶ γὰρ ὑπὸ σοφίας ὁμοῦ πάντα κυκῶντες ὁμως δύνασθαι αὐτοὶ αὐτοῖς ἀρέσκειν· σὺ δ', εἴπερ εἶ τῶν φιλοσόφων, οἶμαι ἂν ὡς ἐγὼ λέγω ποιοῖς.

[102]

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὃ τε Σιμμίας ἅμα καὶ ὁ Κέβης.

{*Ἐχεκράτης*} Νῆ Δία, ὦ Φαίδων, εἰκότως γε· θαυμαστῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι εἰπεῖν ἐκεῖνος ταῦτα.

{*Φαίδων* } Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἔδοξεν.

{*Ἐχεκράτης*} Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούουσιν. ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα;

{*Φαίδων* } Ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, ἐπεὶ αὐτῷ ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ ὠμολογεῖτο εἶναι τι ἕκαστον τῶν εἰδῶν καὶ τούτων τᾶλλα μεταλαμβάνοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν ἴσχειν, τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἠρώτα, εἰ δὴ, ἢ δ' ὅς, ταῦτα οὕτως λέγεις, ἄρ' οὐχ, ὅταν Σιμμίαν Σωκράτους φῆς μείζω εἶναι, Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότε εἶναι ἐν τῷ Σιμμίᾳ ἀμφοτέρα, καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα;

Ἔγωγε.

Ἀλλὰ γάρ, ἢ δ' ὅς, ὠμολογεῖς τὸ τὸν Σιμμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους οὐχ ὡς τοῖς ῥήμασι λέγεται οὕτω καὶ τὸ ἀληθές ἔχειν; οὐ γὰρ που πεφυκέναι Σιμμίαν ὑπερέχειν τούτῳ, τῷ Σιμμίαν εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ὃ τυγχάνει ἔχων· οὐδ' αὖ Σωκράτους ὑπερέχειν ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἐστίν, ἀλλ' ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸ ἐκείνου μέγεθος;

Ἀληθῆ.

Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα;

Ἔστι ταῦτα.

Οὕτως ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει σμικρὸς τε καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὧν ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν σμικρότητα ὑπέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχον. Καὶ ἅμα μειδιάσας, Ἔοικα, ἔφη, καὶ συγγραφικῶς ἐρεῖν, ἀλλ' οὖν ἔχει γέ που ὡς λέγω. Συνέφη.

Λέγω δὴ τοῦδ' ἔνεκα, βουλόμενος δόξαι σοὶ ὅπερ ἐμοί. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτ' ἐθέλειν ἄμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέποτε προσδέχεται τὸ σμικρὸν οὐδ' ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν ὅταν αὐτῷ προσίη τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρὸν, ἢ προσελθόντος ἐκείνου ἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἕτερον ἢ ὅπερ ἦν. ὥσπερ ἐγὼ δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα, καὶ ἔτι ὦν ὅσπερ εἰμί, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρὸς εἰμι· ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκεν μέγα ὂν σμικρὸν εἶναι· ὡς δ' αὐτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν οὐκ ἐθέλει ποτε μέγα γίνεσθαι οὐδὲ εἶναι, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι ὂν ὅπερ ἦν, ἄμα τούναντίον γίνεσθαι τε καὶ εἶναι, ἀλλ' ἦτοι ἀπέρχεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι.

[103]

Παντάπασιν, ἔφη ὁ Κέβης, οὕτω φαίνεται μοι.

Καὶ τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας – ὅστις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι – Πρὸς θεῶν, οὐκ ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νυνὶ λεγομένων ὠμολογεῖτο, ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μείζον γίνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον, καὶ ἀτεχνῶς αὕτη εἶναι ἢ γένεσις τοῖς ἐναντίοις, ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἂν ποτε γένοιτο.

Καὶ ὁ Σωκράτης παραβαλὼν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκούσας, Ἀνδρικῶς, ἔφη, ἀπεμνημόνευκας, οὐ μέντοι ἐννοεῖς τὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. τότε μὲν γὰρ ἐλέγετο ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον πράγμα γίνεσθαι, νῦν δέ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον ἑαυτῷ ἐναντίον οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει. τότε μὲν γάρ, ὦ φίλε, περὶ τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν, ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ, νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν ὦν ἐνόητων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν τὰ ὀνομαζόμενα· αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἂν ποτέ φαμεν ἐθελῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. Καὶ ἄμα βλέψας πρὸς τὸν Κέβητα εἶπεν, Ἄρα μή που, ὦ Κέβης, ἔφη, καὶ σέ τι τούτων ἐτάραξεν ὦν ὅδε εἶπεν;

Οὐδ' αὖ, ἔφη ὁ Κέβης, οὕτως ἔχω· καίτοι οὔτι λέγω ὡς οὐ πολλά με ταράττει.

Συνωμολογήκαμεν ἄρα, ἦ δ' ὅς, ἀπλῶς τοῦτο, μηδέποτε ἐναντίον ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον ἔσεσθαι.

Παντάπασιν, ἔφη.

Ἔτι δὴ μοι καὶ τότε σκέψαι, ἔφη, εἰ ἄρα συνομολογήσεις. θερμὸν τι καλεῖς καὶ ψυχρόν;

Ἐγωγε.

Ἄρ' ὅπερ χιόνα καὶ πῦρ;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

Ἀλλ' ἕτερόν τι πυρὸς τὸ θερμὸν καὶ ἕτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν;

Ναί.

Ἀλλὰ τότε γ' οἶμαι δοκεῖ σοι, οὐδέποτε χιόνα γ' οὔσαν δεξαμένην τὸ θερμὸν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, ἔτι ἔσεσθαι ὅπερ ἦν, χιόνα καὶ θερμὸν, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ ἢ ὑπεκχωρήσειν αὐτῷ ἢ ἀπολεῖσθαι.

Πάνυ γε.

Καὶ τὸ πῦρ γε αὐτὸ προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ ἢ ὑπεξίεναι ἢ ἀπολειῖσθαι, οὐ μέντοι ποτὲ τολμήσειν δεξάμενον τὴν ψυχρότητα ἔτι εἶναι ὅπερ ἦν, πῦρ καὶ ψυχρόν.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Ἔστιν ἄρα, ἦ δ' ὅς, περὶ ἕνια τῶν τοιούτων, ὥστε μὴ μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος ἀξιοῦσθαι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ὃ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφήν αἰεὶ, ὅτανπερ ἦ. ἔτι δὲ ἐν τῷδε ἴσως ἔσται σαφέστερον ὃ λέγω· τὸ γὰρ περιττὸν αἰεὶ που δεῖ τοῦτο τοῦ ὀνόματος τυγχάνειν ὅπερ νῦν λέγομεν· ἢ οὐ;

Πάνυ γε.

Ἄρα μόνον τῶν ὄντων – τοῦτο γὰρ ἐρώτῳ – ἢ καὶ ἄλλο τι ὃ ἔστι μὲν οὐχ ὅπερ τὸ περιττὸν, [104] ὅμως δὲ δεῖ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν αἰεὶ διὰ τὸ οὕτω πεφυκέναι ὥστε τοῦ περιττοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; λέγω δὲ αὐτὸ εἶναι οἶον καὶ ἡ τριάς πέπονθε καὶ ἄλλα πολλά. σκόπει δὲ περὶ τῆς τριάδος. ἄρα οὐ δοκεῖ σοι τῷ τε αὐτῆς ὀνόματι αἰεὶ προσαγορευτέα εἶναι καὶ τῷ τοῦ περιττοῦ, ὄντος οὐχ ὅπερ τῆς τριάδος; ἀλλ' ὅμως οὕτως πέφυκε καὶ ἡ τριάς καὶ ἡ πεμπτὰς καὶ ὁ ἡμισὺς τοῦ ἀριθμοῦ ἅπας, ὥστε οὐκ ὦν ὅπερ τὸ περιττὸν αἰεὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐστὶ περιττός· καὶ αὐτὰ δύο καὶ τὰ τέτταρα καὶ ἅπας ὁ ἕτερος αὐτῶν στίχος τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ὦν ὅπερ τὸ ἄρτιον ὅμως ἕκαστος αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν αἰεὶ· συγχωρεῖς ἢ οὐ;

Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη.

Ὁ τοίνυν, ἔφη, βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει. ἔστιν δὲ τόδε, ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία ἀλληλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντ' ἀλλήλοις ἐναντία ἔχει αἰεὶ τὰναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ιδέαν ἢ ἂν τῇ ἐν αὐτοῖς οὕση ἐναντία ἦ, ἀλλ' ἐπιούσης αὐτῆς ἦτοι ἀπολλύμενα ἢ ὑπεκχωροῦντα. ἢ οὐ φήσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολειῖσθαι πρότερον καὶ ἄλλο ὅτιοῦν πείσεσθαι, πρὶν ὑπομεῖναι ἔτι τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης.

Οὐδὲ μὴν, ἦ δ' ὅς, ἐναντίον γέ ἐστι δυὰς τριάδι.

Οὐ γὰρ οὖν.

Οὐκ ἄρα μόνον τὰ εἶδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα ἀλληλα, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' ἅττα τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Βούλει οὖν, ἦ δ' ὅς, ἐάν οἰοί τ' ὦμεν, ὀρισώμεθα ὅποια ταῦτά ἐστιν;

Πάνυ γε.

Ἄρ' οὖν, ἔφη, ὁ Κέβης, τάδε εἶη ἂν, ἃ ὅτι ἂν κατάσχη μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ ιδέαν αὐτὸ ἴσχειν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίου αὐτῷ αἰεὶ τινος;

Πῶς λέγεις;

Ὡσπερ ἄρτι ἐλέγομεν. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι ἃ ἂν ἢ τῶν τριῶν ιδέα κατάσχη, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι ἀλλὰ καὶ περιττοῖς.

Πάνυ γε.

Ἐπὶ τὸ τοιοῦτον δὴ, φαμέν, ἢ ἐναντία ἰδέα ἐκείνη τῇ μορφῇ ἢ ἂν τοῦτο ἀπεργάζεται οὐδέποτε ἂν ἔλθοι.

Οὐ γάρ.

Εἰργάζεται δέ γε ἢ περιττή;

Ναί.

Ἐναντία δὲ ταύτῃ ἢ τοῦ ἀρτίου;

Ναί.

Ἐπὶ τὰ τρία ἄρα ἢ τοῦ ἀρτίου ἰδέα οὐδέποτε ἦξει.

Οὐ δῆτα.

Ἄμοιρα δὴ τοῦ ἀρτίου τὰ τρία.

Ἄμοιρα.

Ἀνάρτιος ἄρα ἢ τριάς.

Ναί.

Ὁ τοίνυν ἔλεγον ὀρίσασθαι, ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα ὅμως οὐ δέχεται αὐτό, τὸ ἐναντίον – οἷον νῦν ἢ τριάς τῷ ἀρτίῳ οὐκ οὔσα ἐναντία οὐδὲν τι μᾶλλον αὐτὸ δέχεται, τὸ γὰρ ἐναντίον αἰεὶ αὐτῷ ἐπιφέρει, καὶ ἢ δυὰς τῷ περιττῷ καὶ τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ καὶ ἄλλα πάμπολλα – ἀλλ' ὅρα δὴ εἰ οὕτως ὀρίζῃ, μὴ μόνον τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὃ ἂν ἐπιφέρει τι ἐναντίον ἐκείνῳ, ἐφ' ὅτι ἂν αὐτὸ ἴη, [105] αὐτὸ τὸ ἐπιφέρον τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξασθαι. πάλιν δὲ ἀναμνησκου· οὐ γὰρ χεῖρον πολλάκις ἀκούειν. τὰ πέντε τὴν τοῦ ἀρτίου οὐ δέχεται, οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιττοῦ, τὸ διπλάσιον. τοῦτο μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλῳ ἐναντίον, ὅμως δὲ τὴν τοῦ περιττοῦ οὐ δέχεται· οὐδὲ δὴ τὸ ἡμίολιον οὐδὲ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἥμισυ, τὴν τοῦ ὄλου, καὶ τριτημόριον αὖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἔπη τε καὶ συνδοκεῖ σοι οὕτως.

Πάνυ σφόδρα καὶ συνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἔπομαι.

Πάλιν δὴ μοι, ἔφη, ἐξ ἀρχῆς λέγε. καὶ μή μοι ὃ ἂν ἐρωτῶ ἀποκρίνου, ἀλλὰ μιμούμενος ἐμέ. λέγω δὴ παρ' ἣν τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν, τὴν ἀσφαλή ἐκείνην, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. εἰ γὰρ ἔροιο με ὅ ἂν τί ἐν τῷ σώματι ἐγγένηται θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλή σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, ὅτι ὅ ἂν θερμότης, ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι ὅ ἂν πῦρ· οὐδὲ ἂν ἔρη ὅ ἂν σώματι τί ἐγγένηται νοσήσει, οὐκ ἐρῶ ὅτι ὅ ἂν νόσος, ἀλλ' ὅ ἂν πυρετός· οὐδ' ὅ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται περιττός ἔσται, οὐκ ἐρῶ ὅ ἂν περιττότης, ἀλλ' ὅ ἂν μονάς, καὶ τᾶλλα οὕτως. ἀλλ' ὅρα εἰ ἤδη ἰκανῶς οἴσθ' ὅτι βούλομαι.

Ἀλλὰ πάνυ ἰκανῶς, ἔφη.

Ἀποκρίνου δὴ, ἦ δ' ὅς, ὅ ἂν τί ἐγγένηται σώματι ζῶν ἔσται;

Ὅτι ἂν ψυχὴ, ἔφη.

Οὐκοῦν αἰεὶ τοῦτο οὕτως ἔχει;

Πῶς γὰρ οὐχί; ἦ δ' ὅς.

Ψυχὴ ἄρα ὅτι ἂν αὐτὴ κατάσχη, αἰεὶ ἦκει ἐπ' ἐκεῖνο φέρουσα ζωὴν;

Ἦκει μέντοι, ἔφη.

Πότερον δ' ἔστι τι ζωῆ ἑναντίον ἢ οὐδέν;

Ἔστιν, ἔφη.

Τί;

Θάνατος.

Οὐκοῦν ψυχὴ τὸ ἑναντίον ᾧ αὐτὴ ἐπιφέρει αἰεὶ οὐ μὴ ποτε δέξεται, ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ὠμολόγηται;

Καὶ μάλα σφόδρα, ἔφη ὁ Κέβης.

Τί οὖν; τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου ιδέαν τί νυνδὴ ὠνομάζομεν;

Ἀνάρτιον, ἔφη.

Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχεται;

Ἄμουσον, ἔφη, τὸ δὲ ἄδικον.

Εἶεν· ὃ δ' ἂν θάνατον μὴ δέχεται τί καλοῦμεν;

Ἀθάνατον, ἔφη.

Οὐκοῦν ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον;

Οὐ.

Ἀθάνατον ἄρα ψυχὴ.

Ἀθάνατον.

Εἶεν, ἔφη· τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδειχθαι φῶμεν; ἢ πῶς δοκεῖ;

Καὶ μάλα γε ἰκανῶς, ὦ Σώκρατες.

[106]

Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, ὦ Κέβης; εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ἄλλο τι τὰ τρία ἢ ἀνώλεθρα ἂν ἦν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ ἄθερμον ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὅποτε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπάγοι, ὑπεξῆει ἂν ἢ χιῶν οὐσα σῶς καὶ ἄτηκτος; οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὖ ὑπομένουσα ἐδέξατο ἂν τὴν θερμότητα.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

᾽Ως δ' αὐτως οἶμαι κἂν εἰ τὸ ἄψυκτον ἀνώλεθρον ἦν, ὁπότε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρόν τι ἐπήει, οὔποτ' ἂν ἀπεσβέννυτο οὐδ' ἀπόλλυτο, ἀλλὰ σῶν ἂν ἀπελθὼν ὄχθετο.

Ἀνάγκη, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ὧδε, ἔφη, ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν; εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀδύνατον ψυχῆ, ὅταν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἴη, ἀπόλλυσθαι· θάνατον μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν προειρημένων οὐ δέξεται οὐδ' ἔσται τεθνηκυῖα, ὥσπερ τὰ τρία οὐκ ἔσται, ἔφαμεν, ἄρτιον, οὐδέ γ' αὖ τὸ περιττόν, οὐδέ δὴ πῦρ ψυχρόν, οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. «Ἀλλὰ τί κωλύει,» φαίη ἂν τις, «ἄρτιον μὲν τὸ περιττόν μὴ γίνεσθαι ἐπιόντος τοῦ ἀρτίου, ὥσπερ ὠμολόγηται, ἀπολομένου δὲ αὐτοῦ ἀντ' ἐκείνου ἄρτιον γεγενέσθαι;» τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοιμεν διαμαχέσασθαι ὅτι οὐκ ἀπόλλυται· τὸ γὰρ ἀνάρτιον οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὠμολόγητο ἡμῖν, ῥαδίως ἂν διεμαχόμεθα ὅτι ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου τὸ περιττόν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ πυρὸς καὶ θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα. ἢ οὐ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι καὶ ἀνώλεθρος· εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου.

Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ, ἔφη, τούτου γε ἔνεκα· σχολῆ γὰρ ἂν τι ἄλλο φθορὰν μὴ δέχοιτο, εἰ τό γε ἀθάνατον αἰδίον ὄν φθορὰν δέξεται.

Ὅ δέ γε θεὸς οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος καὶ εἰ τι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστιν, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθεῖ μηδέποτε ἀπόλλυσθαι.

Παρὰ πάντων μέντοι νῆ Δί', ἔφη, ἀνθρώπων τέ γε καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐγὼμαι, παρὰ θεῶν.

Ὅποτε δὴ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τι ψυχὴ ἢ, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὔσα, καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη;

Πολλὴ ἀνάγκη.

Ἐπιόντος ἄρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τὸ μὲν θνητόν, ὡς ἔοικεν, αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τὸ δ' ἀθάνατον σῶν καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπιόν, ὑπεκχωρήσαν τῷ θανάτῳ.

Φαίνεται.

[107]

Παντὸς μᾶλλον ἄρα, ἔφη, ὧ Κέβης, ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον, καὶ τῷ ὄντι ἔσσονται ἡμῶν αἰ ψυχαὶ ἐν Ἄϊδου.

Οὐκ οὐκ ἐγωγε, ὧ Σώκρατες, ἔφη, ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλο τι λέγειν οὐδέ πη ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. ἀλλ' εἰ δὴ τι Συμμίας ὅδε ἢ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εἴ ἔχει μὴ κατασιγῆσαι· ὡς οὐκ οἶδα εἰς ὄντινά τις ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο ἢ τὸν νῦν παρόντα, περὶ τῶν τοιούτων βουλόμενος ἢ τι εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι.

Ἀλλὰ μήν, ἢ δ' ὅς ὁ Συμμίας, οὐδ' αὐτὸς ἔχω ἔτι ὅπη ἀπιστῶ ἔκ γε τῶν λεγομένων· ὑπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους περὶ ὧν οἱ λόγοι εἰσίν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀτιμάζων, ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἐμαυτῷ περὶ τῶν εἰρημένων.

Οὐ μόνον γ', ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ ταῦτά τε εὖ λέγεις καὶ τὰς γε ὑποθέσεις τὰς πρώτας, καὶ εἰ πιστὰ ὑμῖν εἰσιν, ὅμως ἐπισκεπτέαι σαφέστερον· καὶ ἐὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέλγητε, ὡς ἐγὼμαι, ἀκολουθήσετε τῷ λόγῳ, καθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστ' ἀνθρώπῳ ἐπακολουθήσαι· κἂν τοῦτο αὐτὸ σαφές γένηται, οὐδὲν ζητήσετε περαιτέρω.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Ἀλλὰ τότε γ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι, ὅτι, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐπιμελείας δὴ δεῖται οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός, καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ δόξειεν ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντός ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμ' ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὕσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῆ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν οὐδὲ σωτηρία πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς Ἄϊδου ἢ ψυχὴ ἔρχεται πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς, ἃ δὴ καὶ μέγιστα λέγεται ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθύς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἐκάστου δαίμων, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον, οἷ δει τοὺς συλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς Ἄϊδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεύσασθαι· τυχόντας δὲ ἐκεῖ ὧν δὴ τυχεῖν καὶ μείναντας ὃν χρὴ χρόνον ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμῶν κομίζει ἐν πολλαῖς χρόνου καὶ μακραῖς περιόδῳ, ἔστι δὲ ἄρα ἢ πορεία οὐχ ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπλῆν οἴμον φησιν εἰς Ἄϊδου φέρειν, ἢ δ' οὔτε ἀπλῆ οὔτε μία φαίνεται μοι εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐ γὰρ πού τις ἂν διαμάρτοι οὐδαμόσε μιᾶς ὁδοῦ οὕσης. νῦν δὲ ἔοικε σχίσαις τε καὶ τριόδῳ πολλὰς ἔχειν· [108] ἀπὸ τῶν θυσιῶν τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. ἢ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἔπεται τε καὶ οὐκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἢ δ' ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα, ὅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶπον, περὶ ἐκεῖνο πολὺν χρόνον ἐπτοημένη καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον, πολλὰ ἀντιτείνασα καὶ πολλὰ παθοῦσα, βία καὶ μόγις ὑπὸ τοῦ προστεταγμένου δαίμονος οἴχεται ἀγομένη. ἀφικομένην δὲ ὅθιπερ αἱ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καὶ τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην ἢ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν ἅπασ φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται καὶ οὔτε συνέμπορος οὔτε ἡγεμῶν ἐθέλει γίνεσθαι, αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν πάσῃ ἐχομένη ἀπορία ἕως ἂν δὴ τινες χρόνοι γένωνται, ὧν ἐλθόντων ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῆ πρέπουσαν οἴκησιν· ἢ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα, καὶ συνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ᾤκησεν τὸν αὐτῆ ἐκάστη τόπον προσήκοντα. εἰσὶν δὲ πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι, καὶ αὐτὴ οὔτε οἷα οὔτε ὄση δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπὸ τινος πέπεισμαι.

Καὶ ὁ Σιμμίας, Πῶς ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες; περὶ γάρ τοι γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα, οὐ μέντοι ταῦτα ἃ σὲ πείθει· ἠδέως οὖν ἂν ἀκούσαιμι.

Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ Γλαύκου τέχνη γέ μοι δοκεῖ εἶναι διηγήσασθαι ἃ γ' ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, χαλεπώτερόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην, καὶ ἅμα μὲν ἐγὼ ἴσως οὐδ' ἂν οἷός τε εἶην, ἅμα δέ, εἰ καὶ ἠπιστάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου οὐκ ἐξαρκεῖν. τὴν μέντοι ιδεάν τῆς γῆς οἷαν πέπεισμαι εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς οὐδὲν με κωλύει λέγειν.

Ἀλλ', ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ ταῦτα ἄρκεϊ.

Πέπεισμαι τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἐγὼ ὡς πρῶτον μὲν, εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερῆς οὕσα, [109] μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἱκανὴν εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ πάντη καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν ἰσορροπίαν· ἰσορροπὸν γὰρ πρᾶγμα ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθὲν οὐχ ἔξει μᾶλλον οὐδ' ἦττον οὐδαμῶσε κλιθῆναι, ὁμοίως δ' ἔχον ἀκλινὲς μενεῖ. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἦ δ' ὅς, τοῦτο πέπεισμαι.

Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Ἔτι τοίνυν, ἔφη, πάμμεγά τι εἶναι αὐτό, καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρι Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας, καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖσι τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παντοδαπὰ καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἃ συνεβρύθηκέναι τό τε ὕδωρ καὶ τὴν ὀμίχλην καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν καθαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ ἐν ᾧ πέρ ἐστι τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν· οὐδὲν ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι καὶ συρρεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λελθῆναι καὶ οἶεσθαι ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς οἰκεῖν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν οἴοιτό τε ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὄρων τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὴν θάλατταν ἠγοῖτο οὐρανὸν εἶναι, διὰ δὲ βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφιγμένος μηδὲ ἐωρακῶς εἶη, ἐκδύς καὶ ἀνακύψας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ καθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσι, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοῶς εἶη τοῦ ἐωρακότος. ταῦτόν δὲ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι· οἰκοῦντας γὰρ ἐν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἶεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστρα χωροῦντα· τὸ δὲ εἶναι ταυτόν, ὑπ' ἀσθενείας καὶ βραδυτῆτος οὐχ οἴους τε εἶναι ἡμᾶς διεξελεθεῖν ἐπ' ἔσχατον τὸν ἀέρα· ἐπεὶ, εἴ τις αὐτοῦ ἐπ' ἄκρα ἔλθοι ἢ πτηνὸς γενόμενος ἀνάπτοιτο, κατιδεῖν ἂν ἀνακύψαντα, ὥσπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες ὀρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἂν τινα καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν, καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ εἶη ἀνασχέσθαι θεωροῦσα, γινῶναι ἂν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθῶς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς γῆ. [110] ἦδε μὲν γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ λίθοι καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε διεφθαρμένα ἐστὶν καὶ καταβεβρωμένα, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἄλμης, καὶ οὔτε φύεται ἄξιον λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον ὡς ἔπος εἶπεῖν οὐδὲν ἐστὶ, σήραγγες δὲ καὶ ἄμμος καὶ πηλὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροι εἰσιν, ὅπου ἂν καὶ ἡ γῆ ἦ, καὶ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κάλλη κρίνεσθαι οὐδ' ὀπωστιοῦν ἄξια. ἐκεῖνα δὲ αὖ τῶν παρ' ἡμῖν πολὺ ἂν ἔτι πλέον φανεῖ διαφέρειν· εἰ γὰρ δὴ καὶ μῦθον λέγειν καλόν, ἄξιον ἀκοῦσαι, ὦ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὄντα.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἠδέως ἂν ἀκούσαιμεν.

Λέγεται τοίνυν, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν θεῶτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασιν διειλημμένη, ὣν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα ὥσπερ δείγματα, οἷς δὴ οἱ γραφῆς καταχρῶνται. ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι, καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων· τὴν μὲν γὰρ ἀλουργῆ εἶναι καὶ θαυμαστὴν τὸ κάλλος, τὴν δὲ χρυσοειδῆ, τὴν δὲ ὄση λευκὴ γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων συγκεκλιμένην ὡσαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καὶ καλλίωνων ἢ ὅσα ἡμεῖς ἐωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔκπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρέχεσθαι στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμάτων ποικιλίᾳ, ὥστε ἐν τῇ αὐτῆς εἶδος συνεχὲς ποικίλον φαντάζεσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ οὕσῃ τοιαύτη ἀνὰ λόγον τὰ φυόμενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη καὶ

τοὺς καρπούς· καὶ αὐτὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὴν τε λειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν καὶ τὰ χρώματα καλλίω· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώμενα μόρια, σάρδιά τε καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὅτι οὐ τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔτι τούτων καλλίω. τὸ δ' αἴτιον τούτου εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι εἰσὶ καθαροὶ καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι οὐδὲ διεφθαρμένοι ὡσπερ οἱ ἐνθάδε ὑπὸ σηπεδόνας καὶ ἄλμης ὑπὸ τῶν δεῦρο συνερύρηκόντων, ἃ καὶ λίθοις καὶ γῆ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέχει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμηθῆσαι τούτοις τε ἅπασι καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτῶν τοιούτοις. [111] ἐκφανῆ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι, ὄντα πολλὰ πλήθει καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε αὐτὴν ἰδεῖν εἶναι θέαμα εὐδαιμόνων θεατῶν. ζῶα δ' ἐπ' αὐτῇ εἶναι ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ οἰκοῦντας, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀέρα ὡσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν, τοὺς δ' ἐν νήσοις ἅς περιρρεῖν τὸν ἀέρα πρὸς τῇ ἠπείρῳ οὖσας· καὶ ἐνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ τε καὶ ἡ θάλαττά ἐστι πρὸς τὴν ἡμετέραν χρεῖαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἀέρα, ὃ δὲ ἡμῖν ἀήρ, ἐκείνοις τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι καὶ χρόνον τε ζῆν πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ καὶ φρονήσει καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάναι τῇ αὐτῇ ἀποστάσει ἤπερ ἀήρ τε ὕδατος ἀφέστηκεν καὶ αἰθὴρ ἀέρος πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἄλση τε καὶ ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ φήμας τε καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις τῶν θεῶν καὶ τοιαύτας συνουσίας γίνεσθαι αὐτοῖς πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὀρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οἷα τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν τούτων ἀκόλουθον εἶναι.

Καὶ ὄλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν· τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοιλα αὐτῆς κύκλω περὶ ὄλην πολλούς, τοὺς μὲν βαθυτέρους καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν, τοὺς δὲ βαθυτέρους ὄντας τὸ χάσμα αὐτούς ἔλαττον ἔχειν τοῦ παρ' ἡμῖν τόπου, ἔστι δ' οὖς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ γῆν εἰς ἀλλήλους συντετρῆσθαι τε πολλαχῆ καὶ κατὰ στενότερα καὶ εὐρύτερα καὶ διεξόδους ἔχειν, ἧ πολὺ μὲν ὕδωρ ρεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὡσπερ εἰς κρατῆρας, καὶ ἀενάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν, πολὺ δὲ πῦρ καὶ πυρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλούς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ καὶ καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστεροῦ, ὡσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ρύακος πηλοῦ ρέοντες ποταμοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ρύαξ· ὧν δὴ καὶ ἐκάστους τοὺς τόπους πληροῦσθαι, ὡς ἂν ἐκάστοις τύχη ἐκάστοτε ἢ περιρροῇ γιγνομένη. ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἄνω καὶ κάτω ὡσπερ αἰώραν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῆ· ἔστι δὲ ἄρα αὕτη ἢ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά. ἐν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστον τυγχάνει ὄν καὶ διαμπερές τετρημένον δι' ὄλης τῆς γῆς, τοῦτο ὅπερ Ὅμηρος εἶπε, λέγων αὐτό

[112]

τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον·

ὃ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν. εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα συρρέουσί τε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἐκρέουσιν· γίνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι δι' οἷας ἂν καὶ τῆς γῆς ρέωσιν. ἢ δὲ αἰτία ἐστὶν τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσεῖν πάντα τὰ ρεύματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο. αἰωρεῖται δὴ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀήρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸ ταῦτόν ποιεῖ· συνέπεται γὰρ αὐτῷ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς γῆς ὀρμήση καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τάδε, καὶ ὡσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ ῥέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ συναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους

καὶ ἀμηχάνους παρέχεται καὶ εἰσιὼν καὶ ἐξιὼν. ὅταν τε οὖν ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, τοῖς κατ' ἐκεῖνα τὰ ρεύματα διὰ τῆς γῆς εἰσρεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτὰ ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες· ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπη, δεῦρο δὲ ὀρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὖθις, τὰ δὲ πληρωθέντα ρεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα, εἰς οὓς ἕκαστοις ὁδοποιῆται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας ποιεῖ· ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα κατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν μακροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει, τὰ μὲν πολὺ κατωτέρω ἢ ἢ ἐπηντλεῖτο, τὰ δὲ ὀλίγον· πάντα δὲ ὑποκάτω εἰσρεῖ τῆς ἐκροῆς, καὶ ἔνια μὲν καταντικρὺ ἢ ἢ εἰσρεῖ ἐξέπεσεν, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος· ἔστι δὲ ἅ παντάπασιν κύκλῳ περιελθόντα, ἢ ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καθέντα πάλιν ἐμβάλλει. δυνατὸν δὲ ἐστὶν ἐκατέρωσε μέχρι τοῦ μέσου καθίνα, πέρα δ' οὐ· ἄναντες γὰρ ἀμφοτέροις τοῖς ρεύμασι τὸ ἐκατέρωθεν γίνεταί μέρος.

Τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλὰ τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ρεύματά ἐστι· τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς πολλοῖς τέτταρ' ἄττα ρεύματα, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ρέον περὶ κύκλῳ ὁ καλούμενος Ὠκεανός ἐστίν, τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ρέων Ἀχέρων, [113] ὃς δι' ἐρήμων τε τόπων ρεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ρέων εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν Ἀχερουσιάδα, οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφικνοῦνται καὶ τινες εἰμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζῶων γενέσεις. τρίτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν πυρὶ πολλῶ καόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάττης, ζέουσιν ὕδατος καὶ πηλοῦ· ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ πηλώδης, περιελιττόμενος δὲ τῇ γῆ ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης, οὐ συμμειγνύμενος τῷ ὕδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολλακίς ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου· οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ἐπονομάζουσιν Πυριφλεγέθοντα, οὗ καὶ οἱ ρύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν ὅπη ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τούτου δὲ αὖ καταντικρὺ ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται, χρῶμα δ' ἔχοντα ὄλον οἶον ὁ κυανός, ὃν δὴ ἐπονομάζουσι Στύγιον, καὶ τὴν λίμνην ἣν ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα· ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας· καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μείγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι· ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστίν, ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσιν, Κωκυτός.

Τούτων δὲ οὕτως πεφυκότων, ἐπειδὴν ἀφίκωνται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον οἱ ὁ δαίμων ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἱ τε καλῶς καὶ ὀσίως βιώσαντες καὶ οἱ μὴ· καὶ οἱ μὲν ἂν δόξωσι μέσως βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες ἅ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστίν, ἐπὶ τούτων ἀφικνοῦνται εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσίν τε καὶ καθαιρόμενοι τῶν τε ἀδικημάτων διδόντες δίκας ἀπολύονται, εἴ τις τι ἠδίκηκεν, τῶν τε εὐεργεσιῶν τιμὰς φέρονται κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος· οἱ δ' ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἀμαρτημάτων, ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ φόνους ἀδίκους καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξεργασμένοι ἢ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα τυγχάνει ὄντα, τούτους δὲ ἢ προσήκουσα μοῖρα ρίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὐποτε ἐκβαίνουσιν. οἱ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἀμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα ἢ μητέρα ὑπ' ὀργῆς βίαιόν τι πράξαντες, [114] καὶ μεταμέλον αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιώσιν, ἢ ἀνδροφόνου τοιοῦτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη, ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, τοὺς μὲν ἀνδροφόνους κατὰ τὸν

Κωκυτόν, τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλοίας κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα· ἐπειδὴν δὲ φερόμενοι γένωνται κατὰ τὴν λίμνην τὴν Ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσιν τε καὶ καλοῦσιν, οἱ μὲν οὖς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ οὖς ὕβρισαν, καλέσαντες δ' ἰκετεύουσι καὶ δέονται ἑᾶσαι σφᾶς ἐκβῆναι εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι, καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἐκβαίνουσί τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν, εἰ δὲ μή, φέρονται αὖθις εἰς τὸν Τάρταρον καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται πρὶν ἂν πείσωσιν οὖς ἠδίκησαν· αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐτάχθη. οἱ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὀσίως βιδῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῆ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι ὡσπερ δεσμοτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι καὶ ἐπὶ γῆς οἰκίζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφία ἰκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τὸ παράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ εἰς οἰκῆσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται, ἅς οὔτε ῥάδιον δηλῶσαι οὔτε ὁ χρόνος ἰκανὸς ἐν τῷ παρόντι. ἀλλὰ τούτων δὴ ἔνεκα χρὴ ὧν διεληλύθαμεν, ὧ Σιμμία, πᾶν ποιεῖν ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλὸν γὰρ τὸ ἄθλον καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη.

Τὸ μὲν οὖν ταῦτα δισχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρὶ· ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἢ τοιαῦτ' ἄττα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκῆσεις, ἐπεὶπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὔσα, τοῦτο καὶ πρέπει μοι δοκεῖ καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν – καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος – καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὡσπερ ἐπάδειν ἑαυτῷ, διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον. ἀλλὰ τούτων δὴ ἔνεκα θαρρῆναι χρὴ περὶ τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ ἀνδρα ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἶασε χαίρειν, ὡς ἄλλοτρίους τε ὄντας, καὶ πλέον θάτερον ἠγησάμενος ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἄλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνη τε[115] καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ ἐλευθερία καὶ ἀληθεία, οὕτω περιμένει τὴν εἰς Ἄιδου πορείαν ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἰμαρμένη καλῇ. ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὧ Σιμμία τε καὶ Κέβης καὶ οἱ ἄλλοι, εἰς αὖθις ἐν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε· ἐμὲ δὲ νῦν ἤδη καλεῖ, φαίη ἂν ἀνήρ τραγικός, ἡ εἰμαρμένη, καὶ σχεδόν τί μοι ὦρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν· δοκεῖ γὰρ δὴ βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ ὁ Κρίτων, Εἶεν, ἔφη, ὧ Σώκρατες· τί δὲ τούτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιστέλλεις ἢ περὶ τῶν παίδων ἢ περὶ ἄλλου του, ὅτι ἂν σοι ποιῶντες ἡμεῖς ἐν χάριτι μάλιστα ποιῶμεν;

Ἄπερ αἰεὶ λέγω, ἔφη, ὧ Κρίτων, οὐδὲν καινότερον· ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττ' ἂν ποιῆτε, κἂν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν μὲν αὐτῶν ἀμελήητε καὶ μὴ ἴθελτε ὡσπερ κατ' ἴχνη κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ζῆν, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὁμολογήσητε ἐν τῷ παρόντι καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε.

Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμησόμεθα, ἔφη, οὕτω ποιεῖν· θάπτωμεν δέ σε τίνα τρόπον;

Ὅπως ἂν, ἔφη, βούλησθε, ἐάνπερ γε λάβητέ με καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα ἠσυχῆ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας εἶπεν· Οὐ πείθω, ὧ ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγὼ εἶμι οὗτος Σωκράτης, ὁ νυνὶ διαλεγόμενος καὶ διατάττων ἕκαστον τῶν λεγομένων, ἀλλ' οἶεταί με ἐκεῖνον εἶναι ὃν ὄψεται ὀλίγον ὕστερον νεκρὸν, καὶ ἐρωτᾷ δὴ πῶς με θάπτῃ, ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι, ὡς, ἐπειδὴν πῶ τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχήσομαι ἀπιὼν εἰς μακάρων δὴ τινὰς εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἑμαυτόν. ἐγγυήσασθε

οὖν με πρὸς Κρίτωνα, ἔφη, τὴν ἐναντίαν ἐγγύην ἢ ἦν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἠγγυᾶτο. οὗτος μὲν γὰρ ἦ μὴν παραμενεῖν· ὑμεῖς δὲ ἦ μὴν μὴ παραμενεῖν ἐγγυήσασθε ἐπειδὴν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰχήσεσθαι ἀπίοντα, ἵνα Κρίτων ῥᾶον φέρῃ, καὶ μὴ ὀρῶν μου τὸ σῶμα ἢ καόμενον ἢ κατορυπτόμενον ἀγανακτῆ ὑπὲρ ἐμοῦ ὡς δεινὰ πάσχοντος, μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτης ἢ ἐκφέρει ἢ κατορύττει. εὗ γὰρ ἴσθι, ἦ δ' ὄς, ὃ ἄριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελές, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς. ἀλλὰ θαρρῆν τε χρὴ καὶ φάναι τοῦμὸν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν οὕτως ὅπως ἂν σοὶ φίλον ἦ καὶ μάλιστα ἠγῆ νόμιμον εἶναι.

[116]

Ταῦτ' εἰπὼν ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, καὶ ὁ Κρίτων εἶπετο αὐτῷ, ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν. περιεμένομεν οὖν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων καὶ ἀνασκοποῦντες, τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς συμφορᾶς διεξιόντες ὄση ἡμῖν γεγонуῖα εἶη, ἀτεχνῶς ἠγούμενοι ὡσπερ πατρὸς στερηθέντες διάξειν ὄρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ παιδιά – δύο γὰρ αὐτῷ ὑεῖς μικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας – καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀφίκοντο ἐκεῖναι, ἐναντίον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθεῖς τε καὶ ἐπιστείλας ἅττα ἐβούλετο, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἦκε παρ' ἡμᾶς. καὶ ἦν ἤδη ἐγγὺς ἡλίου δυσμῶν· χρόνον γὰρ πολὺν διέτριψεν ἔνδον. ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος καὶ οὐ πολλὰ ἅττα μετὰ ταῦτα διελέχθη, καὶ ἦκεν ὁ τῶν ἔνδεκα ὑπῆρέτης καὶ στὰς παρ' αὐτόν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ καταγνώσομαί γε σοῦ ὅπερ ἄλλων καταγιγνώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται ἐπειδὴν αὐτοῖς παραγγείλω πίνειν τὸ φάρμακον ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων. σὲ δὲ ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γενναιότατον καὶ πράτοτατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων, καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις, γινώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ ἐκείνους. νῦν οὖν, οἶσθα γὰρ ἃ ἦλθον ἀγγέλλων, χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὡς ῥᾶστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ ἅμα δακρῦσας μεταστρεφόμενος ἀπῆει.

Καὶ ὁ Σωκράτης ἀναβλέψας πρὸς αὐτόν, Καὶ σύ, ἔφη, χαῖρε, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς, Ὡς ἀστεῖος, ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν χρόνον προσῆει καὶ διελέγετο ἐνίοτε καὶ ἦν ἀνδρῶν λῶστος, καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρῦει. ἀλλ' ἄγε δὴ, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται· εἰ δὲ μή, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος.

Καὶ ὁ Κρίτων, Ἀλλ' οἶμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι ἡλίον εἶναι ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν καὶ οὐπὼ δεδυκέναί. καὶ ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας, ἐπειδὴν παραγγελθῆ αὐτοῖς, δευπνήσαντάς τε καὶ πίνοντας εὗ μάλα, καὶ συγγενομένους γ' ἐνίους ὧν ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ μηδὲν ἐπέιγου· ἔτι γὰρ ἐγχωρεῖ.

Καὶ ὁ Σωκράτης, Εἰκότως γε, ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί τε ταῦτα ποιοῦσιν, οὐς σὺ λέγεις – οἴονται γὰρ κερδαίνειν ταῦτα ποιήσαντες – καὶ ἔγωγε ταῦτα εἰκότως οὐ ποιήσω· [117] οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδανεῖν ὀλίγον ὕστερον πῶν ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόητος. ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖ.

Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἐνευσε τῷ παιδί πλησίον ἐστῶτι. καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συχνὸν χρόνον διατρίψας ἦκεν ἄγων τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετριμμένον. ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, Εἶεν, ἔφη, ὦ βέλτιστε, σὺ γὰρ τούτων ἐπιστήμων, τί χρὴ ποιεῖν;

Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πιόντα περιμένα, ἕως ἂν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένηται, ἔπειτα κατακεῖσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸ ποιήσει. Καὶ ἅμα ὥρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει.

Καὶ ὡς λαβὼν καὶ μάλα ἴλεως, ὧ Ἐχέκρατες, οὐδὲν τρέσας οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει ταυρηδὸν ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, Τί λέγεις, ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ πάματος πρὸς τὸ ἀποσπεῖσάί τι; ἔξεστιν ἢ οὐ;

Τοσοῦτον, ἔφη, ὧ Σώκρατες, τρίβομεν ὅσον οἰόμεθα μέτριον εἶναι πιεῖν.

Μανθάνω, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' εὐχέσθαι γέ που τοῖς θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρή, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ εὐχομαί τε καὶ γένοιτο ταύτη. Καὶ ἅμ' εἰπὼν ταῦτα ἐπισχόμενος καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιεν. καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπικεῖως οἷοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύνειν, ὡς δὲ εἶδομεν πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι, ἀλλ' ἐμοῦ γε βία καὶ αὐτοῦ ἀστακτι ἐχώρει τὰ δάκρυα, ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαον ἐμαυτὸν – οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἷου ἀνδρὸς ἐταίρου ἐστερημένος εἶην. ὁ δὲ Κρίτων ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἐξανέστη. Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύνων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος κλάων καὶ ἀγανακτῶν οὐδένα ὄντινα οὐ κατέκλασε τῶν παρόντων πλὴν γε αὐτοῦ Σωκράτους.

Ἐκεῖνος δέ, Οἷα, ἔφη, ποιεῖτε, ὧ θαυμάσιοι. ἐγὼ μέντοι οὐχ ἦκιστα τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν· καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ χρή τελευτᾶν. ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε καὶ καρτερεῖτε.

Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ἠσυχύνημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύνειν. ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδὴ οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίνη ὕπτιος – οὕτω γὰρ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρωπος – καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, κάπειτα σφόδρα πέσας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο, [118] ὁ δ' οὐκ ἔφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις τὰς κνήμας· καὶ ἐπανίων οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψυχοῖτό τε καὶ πῆγνυτο. καὶ αὐτὸς ἤπτετο καὶ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχίσεται.

Ἦδη οὖν σχεδὸν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα, καὶ ἐγκαλυψάμενος – ἐνεκεκάλυπτο γάρ – εἶπεν – ὁ δὴ τελευταῖον ἐφθέγγετο – ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα· ἀλλὰ ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε.

Ἀλλὰ ταῦτα, ἔφη, ἔσται, ὁ Κρίτων· ἀλλ' ὄρα εἴ τι ἄλλο λέγεις.

Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν ἐκινήθη τε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν, καὶ ὡς τὰ ὄμματα ἔστησεν· ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων συνέλαβε τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἦδε ἡ τελευτή, ὧ Ἐχέκρατες, τοῦ ἐταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρός, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἂν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

Κρατύλος ἢ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, λογικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[383.a]

{Ερμογένης} Βούλει οὖν καὶ Σωκράτει τῷδε ἀνακοινωσώμεθα τὸν λόγον;

{Κρατύλος} Εἴ σοι δοκεῖ.

{Ερμογένης} Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι ἐκάστῳ τῶν ὄντων φύσει πεφυκυῖαν, καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα ὃ ἂν τινες συνθέμενοι καλεῖν καλῶσι, τῆς αὐτῶν φωνῆς μόριον ἐπιφθεγγόμενοι, ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἑλληνισὶ καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἄπασιν. ἐρωτῶ οὖν αὐτὸν ἐγὼ εἰ αὐτῷ Κρατύλος τῆ ἀληθείᾳ ὄνομα ἐστὶν ἢ οὐ· ὁ δὲ ὁμολογεῖ. «Τί δὲ Σωκράτει;» ἔφην. «Σωκράτης,» ἢ δ' ὅς. «Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις πᾶσιν, ὅπερ καλοῦμεν ὄνομα ἕκαστον, τοῦτό ἐστὶν ἐκάστῳ ὄνομα;» ὁ δέ, «Οὐκοῦν σοί γε,» ἢ δ' ὅς, «ὄνομα Ἑρμογένης, οὐδὲ ἂν πάντες καλῶσιν ἄνθρωποι.» καὶ ἐμοῦ ἐρωτῶντος καὶ προθυμουμένου εἰδέναι ὅτι ποτὲ λέγει, [384.a] οὔτε ἀποσαφεῖ οὐδὲν εἰρωνεύεται τε πρὸς με, προσποιούμενός τι αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διανοεῖσθαι ὡς εἰδὼς περὶ αὐτοῦ, ὃ εἰ βούλοιο σαφῶς εἰπεῖν, ποιήσειεν ἂν καὶ ἐμὲ ὁμολογεῖν καὶ λέγειν ἄπερ αὐτὸς λέγει. εἰ οὖν πῃ ἔχεις συμβαλεῖν τὴν Κρατύλου μαντείαν, ἠδέως ἂν ἀκούσαιμι· μᾶλλον δὲ αὐτῷ σοι ὅπῃ δοκεῖ ἔχειν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος ἔτι ἂν ἥδιον πυθοίμην, εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν.

{Σωκράτης} Ἦ παῖ Ἴππονίκου Ἑρμόγενης, παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ ἐστὶν ὅπῃ ἔχει μαθεῖν· καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ σμικρὸν τυγχάνει ὄν μάθημα. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ἤδη ἠκηκόη παρὰ Προδίκου τὴν πεντηκοντάδραχμον ἐπίδειξιν, ἣν ἀκούσαντι ὑπάρχει περὶ τοῦτο πεπαιδευθῆναι, ὡς φησὶν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἂν ἐκώλυέν σε αὐτίκα μάλα εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος· νῦν δὲ οὐκ ἀκήκοα, ἀλλὰ τὴν δραχμιαίαν. οὐκοῦν οἶδα πῃ ποτε τὸ ἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν τοιούτων· συζητεῖν μέντοι ἔτοιμός εἰμι καὶ σοὶ καὶ Κρατύλῳ κοινῇ. ὅτι δὲ οὐ φησί σοι Ἑρμογένῃ ὄνομα εἶναι τῆ ἀληθείᾳ, ὡς περ ὑποπτεύω αὐτὸν σκώπτειν· οἶεται γὰρ ἴσως σε χρημάτων ἐφιέμενον κτήσεως ἀποτυγχάνειν ἐκάστοτε. ἀλλ', ὃ νυνδὴ ἔλεγον, εἰδέναι μὲν τὰ τοιαῦτα χαλεπὸν, εἰς τὸ κοινὸν δὲ καταθέντας χρῆ σκοπεῖν εἴτε ὡς σὺ λέγεις ἔχει εἴτε ὡς Κρατύλος.

{Ερμογένης} Καὶ μὴν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, πολλὰκις δὴ καὶ τούτῳ διαλεχθεὶς καὶ ἄλλοις πολλοῖς, οὐ δύναμαι πεισθῆναι ὡς ἄλλη τις ὀρθότητος ὀνόματος ἢ συνθήκη καὶ ὁμολογία. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὅτι ἂν τίς τῷ θῆται ὄνομα, τοῦτο εἶναι τὸ ὀρθόν· καὶ ἂν αὐθὶς γε ἕτερον μεταθῆται, ἐκεῖνο δὲ μηκέτι καλῆ, οὐδὲν ἦττον τὸ ὑστερον ὀρθῶς ἔχειν τοῦ προτέρου, ὡς περ τοῖς οἰκέταις ἡμεῖς μετατιθέμεθα οὐδὲν ἦττον τοῦτ' εἶναι ὀρθόν τὸ μετατεθὲν τοῦ πρότερον κειμένου· οὐ γὰρ φύσει ἐκάστῳ πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἐθισάντων τε καὶ καλούντων. εἰ δὲ πῃ ἄλλη ἔχει, ἔτοιμος ἔγωγε καὶ μανθάνειν καὶ ἀκούειν οὐ μόνον παρὰ Κρατύλου, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλου ὄτουοῦν.

[385.a]

{Σωκράτης} Ἰσως μέντοι τί λέγεις, ὦ Ἑρμόγενης· σκεψώμεθα δέ. ὃ ἂν φῆς καλῆ τις ἕκαστον, τοῦτ' ἐκάστῳ ὄνομα;

{Ερμογένης} Ἦ μοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Καὶ ἐὰν ιδιώτης καλῆ καὶ ἐὰν πόλις;

{Ερμογένης} Φημί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἐὰν ἐγὼ καλῶ ὅτιοῦν τῶν ὄντων, οἷον ὃ νῦν καλοῦμεν ἄνθρωπον, ἐὰν ἐγὼ

τοῦτο ἵππον προσαγορεύω, ὃ δὲ νῦν ἵππον, ἄνθρωπον, ἔσται δημοσίᾳ μὲν ὄνομα ἄνθρωπος τῷ αὐτῷ, ἰδίᾳ δὲ ἵππος; καὶ ἰδίᾳ μὲν αὖ ἄνθρωπος, δημοσίᾳ δὲ ἵππος; οὕτω λέγεις;

{Ερμογένης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ μοι τότε εἰπέ· καλεῖς τι ἀληθῆ λέγειν καὶ ψευδῆ;

{Ερμογένης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἶη ἂν λόγος ἀληθῆς, ὃ δὲ ψευδῆς;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὗτος ὃς ἂν τὰ ὄντα λέγη ὡς ἔστιν, ἀληθῆς· ὃς δ' ἂν ὡς οὐκ ἔστιν, ψευδῆς;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα τοῦτο, λόγῳ λέγειν τὰ ὄντα τε καὶ μή;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὁ λόγος δ' ἔστιν ὁ ἀληθῆς πότερον μὲν ὅλος ἀληθῆς, τὰ μόρια δ' αὐτοῦ οὐκ ἀληθῆ;

{Ερμογένης} Οὐκ, ἀλλὰ καὶ τὰ μόρια.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ τὰ μὲν μεγάλα μόρια ἀληθῆ, τὰ δὲ μικρὰ οὐ· ἢ πάντα;

{Ερμογένης} Πάντα, οἷμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅτι λέγεις λόγου μικρότερον μόνιον ἄλλο ἢ ὄνομα;

{Ερμογένης} Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο μικρότατον.

{Σωκράτης} Καὶ τοῦτο ὄνομα ἄρα τὸ τοῦ ἀληθοῦς λόγου λέγεται;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀληθές γε, ὡς φῆς.

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ τοῦ ψεύδους μόνιον οὐ ψεῦδος;

{Ερμογένης} Φημί.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα ὄνομα ψεῦδος καὶ ἀληθές λέγειν, εἶπερ καὶ λόγον;

{Ερμογένης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ὁ ἂν ἄρα ἕκαστος φῆ τῷ ὄνομα εἶναι, τοῦτό ἐστιν ἕκαστῳ ὄνομα;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ καὶ ὅποσα ἂν φῆ τις ἕκαστῳ ὀνόματα εἶναι, τσαῦτα ἔσται καὶ τότε ὅποταν φῆ;

{Ερμογένης} Οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε, ὧ Σώκρατες, ὀνόματος ἄλλην ὀρθότητα ἢ ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἕτερον εἶναι καλεῖν ἕκαστῳ ὄνομα, ὃ ἐγὼ ἐθέμην, σοὶ δὲ ἕτερον, ὃ αὖ σύ. οὕτω δὲ καὶ ταῖς πόλεσιν ὀρθῶ ἰδίᾳ ἕκασταις ἐνίοις ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κείμενα ὀνόματα, καὶ Ἑλλησι παρὰ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, καὶ Ἑλλησι παρὰ βαρβάρους.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ ἴδωμεν, ὧ Ἐρμόγενης, πότερον καὶ τὰ ὄντα οὕτως ἔχειν σοὶ φαίνεται, ἰδίᾳ αὐτῶν ἢ οὐσία εἶναι ἕκαστῳ, ὡσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν λέγων [386.a] «πάντων χρημάτων μέτρον» εἶναι ἄνθρωπον – ὡς ἄρα οἶα μὲν ἂν ἐμοὶ φαίνηται τὰ πράγματα εἶναι, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί· οἶα δ' ἂν σοί, τοιαῦτα δὲ σοί – ἢ ἔχειν δοκεῖ σοὶ αὐτὰ αὐτῶν τινὰ βεβαιότητα τῆς οὐσίας;

{Ερμογένης} Ἡδη ποτὲ ἔγωγε, ὧ Σώκρατες, ἀπορῶν καὶ ἐνταῦθα ἐξηγέθημι εἰς ἅπερ Πρωταγόρας λέγει· οὐ πάνυ τι μέντοι μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἐς τότε ἤδη ἐξηγέθης, ὥστε μὴ πάνυ σοὶ δοκεῖν εἶναι τινὰ ἄνθρωπον πονηρόν;

{Ερμογένης} Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλάκις δὴ αὐτὸ πέπονθα, ὥστε μοι δοκεῖν πάνυ πονηροὺς εἶναι τινὰς ἀθρώπους, καὶ μάλα συχνούς.

{Σωκράτης} Τί δέ; πάνυ χρηστοὶ οὐπω σοὶ ἔδοξαν εἶναι ἄνθρωποι;

{Ερμογένης} Καὶ μάλα ὀλίγοι.

{Σωκράτης} Ἔδοξαν δ' οὖν;

{Ερμογένης} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν τοῦτο τίθεσαι; ἄρ' ὧδε· τοὺς μὲν πάνυ χρηστοὺς πάνυ φρονίμους, τοὺς δὲ πάνυ πονηροὺς πάνυ ἄφρονας;

{Ερμογένης} Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως.

{Σωκράτης} Οἷόν τε οὖν ἐστίν, εἰ Πρωταγόρας ἀληθῆ ἔλεγεν καὶ ἐστὶν αὕτη ἡ ἀλήθεια, τὸ οἷα ἂν δοκῆ ἐκάστω τοιαῦτα καὶ εἶναι, τοὺς μὲν ἡμῶν φρονίμους εἶναι, τοὺς δὲ ἄφρονας;

{Ερμογένης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Καὶ ταῦτά γε, ὡς ἐγῶμαι, σοὶ πάνυ δοκεῖ, φρονήσεως οὔσης καὶ ἀφροσύνης μὴ πάνυ δυνατὸν εἶναι Πρωταγόραν ἀληθῆ λέγειν· οὐδὲν γὰρ ἂν που τῆ ἀληθείᾳ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου φρονιμώτερος εἴη, εἴπερ ἂ ἂν ἐκάστω δοκῆ ἐκάστω ἀληθῆ ἔσται.

{Ερμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατ' Εὐθύδημόν γε οἶμαι σοὶ δοκεῖ πᾶσι πάντα ὁμοίως εἶναι ἅμα καὶ ἀεὶ· οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως εἶεν οἱ μὲν χρηστοί, οἱ δὲ πονηροί, εἰ ὁμοίως ἅπασιν καὶ ἀεὶ ἀρετὴ τε καὶ κακία εἴη.

{Ερμογένης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μήτε πᾶσι πάντα ἐστὶν ὁμοίως ἅμα καὶ ἀεὶ, μήτε ἐκάστω ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐστίν, δῆλον δὴ ὅτι αὐτὰ αὐτῶν οὐσίαν ἔχοντά τινα βέβαιόν ἐστι τὰ πράγματα, οὐ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ ὑφ' ἡμῶν ἐλκόμενα ἄνω καὶ κάτω τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι, ἀλλὰ καθ' αὐτὰ πρὸς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἔχοντα ἥπερ πέφυκεν.

{Ερμογένης} Δοκεῖ μοι, ὦ Σώκρατες, οὕτω.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν αὐτὰ μὲν ἂν εἴη οὕτω πεφυκότα, αἱ δὲ πράξεις αὐτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; ἢ οὐ καὶ αὐταὶ ἐν τι εἶδος τῶν ὄντων εἰσίν, αἱ πράξεις;

{Ερμογένης} Πάνυ γε καὶ αὐταὶ. [387.a]

{Σωκράτης} Κατὰ τὴν αὐτῶν ἄρα φύσιν καὶ αἱ πράξεις πράττονται, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν. οἷον ἐάν τι ἐπιχειρήσωμεν ἡμεῖς τῶν ὄντων τέμνειν, πότερον ἡμῖν τμητέον ἐστὶν ἕκαστον ὡς ἂν ἡμεῖς βουλόμεθα καὶ ᾧ ἂν βουληθῶμεν, ἢ ἐάν μὲν κατὰ τὴν φύσιν βουληθῶμεν ἕκαστον τέμνειν τοῦ τέμνειν τε καὶ τέμνεσθαι καὶ ᾧ πέφυκε, τεμοῦμέν τε καὶ πλέον τι ἡμῖν ἔσται καὶ ὀρθῶς πράξομεν τοῦτο, ἐάν δὲ παρὰ φύσιν, ἐξαμαρτησόμεθά τε καὶ οὐδὲν πράξομεν;

{Ερμογένης} Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐάν κάειν τι ἐπιχειρήσωμεν, οὐ κατὰ πᾶσαν δόξαν δεῖ κάειν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθήν; αὕτη δ' ἐστὶν ἣ ἐπεφύκει ἕκαστον κάεσθαι τε καὶ κάειν καὶ ᾧ ἐπεφύκει;

{Ερμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα οὕτω;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τὸ λέγειν μία τις τῶν πράξεων ἐστίν;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ἢ ἂν τῷ δοκῆ λεκτέον εἶναι, ταύτη λέγων ὀρθῶς λέξει, ἢ ἐάν μὲν ἢ πέφυκε τὰ πράγματα λέγειν τε καὶ λέγεσθαι καὶ ᾧ, ταύτη καὶ τούτῳ λέγη, πλέον τέ τι ποιήσει καὶ ἐρεῖ· ἂν δὲ μή, ἐξαμαρτήσεται τε καὶ οὐδὲν ποιήσει;

{Ερμογένης} Οὕτω μοι δοκεῖ ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦ λέγειν μῶριον τὸ ὀνομάζειν; διονομάζοντες γάρ που λέγουσι τοὺς λόγους.

{Ἐρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ ὀνομάζειν πρᾶξις τίς ἐστίν, εἴπερ καὶ τὸ λέγειν πρᾶξις τις ἦν περὶ τὰ πράγματα;

{Ἐρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Αἱ δὲ πράξεις ἐφάνησαν ἡμῖν οὐ πρὸς ἡμᾶς οὔσαι, ἀλλ' αὐτῶν τινα ἰδίαν φύσιν ἔχουσαι;

{Ἐρμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὀνομαστέον ἐστὶν ἢ πέφυκε τὰ πράγματα ὀνομάζειν τε καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ ᾧ, ἀλλ' οὐχ ἢ ἂν ἡμεῖς βουλευθῶμεν, εἴπερ τι τοῖς ἔμπροσθεν μέλλει ὀμολογούμενον εἶναι; καὶ οὕτω μὲν ἂν πλέον τι ποιῶμεν καὶ ὀνομάζοιμεν, ἄλλως δὲ οὐ;

{Ἐρμογένης} Φαίνεται μοι.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ὃ ἔδει τέμνειν, ἔδει τῷ, φαμέν, τέμνειν;

{Ἐρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὃ ἔδει κερκίζειν, ἔδει τῷ κερκίζειν; καὶ ὃ ἔδει τρυπᾶν, ἔδει τῷ τρυπᾶν;

{Ἐρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ ὃ ἔδει δὴ ὀνομάζειν, ἔδει τῷ ὀνομάζειν; [388.a]

{Ἐρμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἦν ἐκεῖνο ᾧ ἔδει τρυπᾶν;

{Ἐρμογένης} Τρύπανον.

{Σωκράτης} Τί δὲ ᾧ κερκίζειν;

{Ἐρμογένης} Κερκίς.

{Σωκράτης} Τί δὲ ᾧ ὀνομάζειν;

{Ἐρμογένης} Ὄνομα.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. ὄργανον ἄρα τί ἐστὶ καὶ τὸ ὄνομα.

{Ἐρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν ἐγὼ ἐροίμην «Τί ἦν ὄργανον ἢ κερκίς;» οὐχ ᾧ κερκίζομεν;

{Ἐρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Κερκίζοντες δὲ τί δρῶμεν; οὐ τὴν κρόκην καὶ τοὺς στήμονας συγκεχυμένους διακρίνομεν;

{Ἐρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τρυπάνου ἔξεις οὕτως εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἄλλων;

{Ἐρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἔχεις δὴ καὶ περὶ ὀνόματος οὕτως εἰπεῖν; ὀργάνῳ ὄντι τῷ ὀνόματι ὀνομάζοντες τί ποιῶμεν;

{Ἐρμογένης} Οὐκ ἔχω λέγειν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐ διδάσκομέν τι ἀλλήλους καὶ τὰ πράγματα διακρίνομεν ἢ ἔχει;

{Ἐρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὄνομα ἄρα διδασκαλικὸν τί ἐστὶν ὄργανον καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας ὥσπερ κερκίς ὑφάσματος.

{Ἐρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ὑφαντικὸν δέ γε ἢ κερκίς;

{Ερμογένης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ὑφαντικός μὲν ἄρα κερκίδι καλῶς χρήσεται, καλῶς δ' ἐστὶν ὑφαντικῶς διδασκαλικὸς δὲ ὀνόματι, καλῶς δ' ἐστὶ διδασκαλικῶς.

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Τῷ τίνος οὖν ἔργῳ ὁ ὑφάντης καλῶς χρήσεται ὅταν τῇ κερκίδι χρῆται;

{Ερμογένης} Τῷ τοῦ τέκτονος.

{Σωκράτης} Πᾶς δὲ τέκτων ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

{Ερμογένης} Ὁ τὴν τέχνην.

{Σωκράτης} Τῷ τίνος δὲ ἔργῳ ὁ τρυπητής καλῶς χρήσεται ὅταν τῷ τρυπάνῳ χρῆται;

{Ερμογένης} Τῷ τοῦ χαλκέως.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν πᾶς χαλκεὺς ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

{Ερμογένης} Ὁ τὴν τέχνην.

{Σωκράτης} Εἶεν. τῷ δὲ τίνος ἔργῳ ὁ διδασκαλικὸς χρήσεται ὅταν τῷ ὀνόματι χρῆται;

{Ερμογένης} Οὐδὲ τοῦτ' ἔχω.

{Σωκράτης} Οὐδὲ τοῦτό γ' ἔχεις εἰπεῖν, τίς παραδίδωσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα οἷς χρώμεθα;

{Ερμογένης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐχὶ ὁ νόμος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ παραδιδούς αὐτά;

{Ερμογένης} Ὡοικεν.

{Σωκράτης} Νομοθέτου ἄρα ἔργῳ χρήσεται ὁ διδασκαλικὸς ὅταν ὀνόματι χρῆται;

{Ερμογένης} Δοκεῖ μοι.

{Σωκράτης} Νομοθέτης δέ σοι δοκεῖ πᾶς εἶναι ἀνὴρ ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

{Ερμογένης} Ὁ τὴν τέχνην.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρός, ὃ Ἐρμόγενης, [389.a] ὄνομα θέσθαι ἐστὶν ἀλλὰ τίνος ὀνοματουργοῦ· οὗτος δ' ἐστίν, ὡς ὅμοιος, ὁ νομοθέτης, ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώποις γίγνεται.

{Ερμογένης} Ὡοικεν.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, ἐπίσκεψαι ποῖ βλέπων ὁ νομοθέτης τὰ ὀνόματα τίθεται· ἐκ τῶν ἔμπροσθεν δὲ ἀνάσκεψαι. ποῖ βλέπων ὁ τέκτων τὴν κερκίδα ποιεῖ; ἄρ' οὐ πρὸς τοιοῦτόν τι ὁ ἐπεφύκει κερκίζειν;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἂν καταγῆ αὐτῷ ἢ κερκὶς ποιοῦντι, πότερον πάλιν ποιήσει ἄλλην πρὸς τὴν κατεαυῖαν βλέπων, ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος πρὸς ὅπερ καὶ ἦν κατέαξεν ἐποίει;

{Ερμογένης} Πρὸς ἐκεῖνο, ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκεῖνο δικαιοτάτ' ἂν αὐτὸ ὃ ἐστὶν κερκὶς καλέσαιμεν;

{Ερμογένης} Ὡμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴν δέη λεπτῷ ἱματίῳ ἢ παχεῖ ἢ λινῷ ἢ ἐρεῶ ἢ ὀποιοῦν τι κερκίδα ποιεῖν, πάσας μὲν δεῖ τὸ τῆς κερκίδος ἔχειν εἶδος, οἷα δ' ἐκάστῳ καλλίστη ἐπεφύκει, ταύτην ἀποδιδόναι τὴν φύσιν εἰς τὸ ἔργον ἕκαστον;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ ὀργάνων ὁ αὐτὸς τρόπος· τὸ φύσει ἐκάστῳ πεφυκὸς ὄργανον ἐξευρόντα δεῖ ἀποδοῦναι εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἂν ποιῆ τὸ ἔργον, οὐχ οἷον ἂν αὐτὸς βουλευθῆ, ἀλλ' οἷον ἐπεφύκει. τὸ φύσει γὰρ ἐκάστῳ, ὡς ὅμοιος, τρύπανον πεφυκὸς εἰς τὸν σίδηρον δεῖ ἐπίστασθαι τιθέναι.

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ τὴν φύσει κερκίδα ἐκάστω πεφυκυῖαν εἰς ξύλον.

{Ερμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Φύσει γὰρ ἦν ἐκάστω εἶδει ὑφάσματος, ὡς ἔοικεν, ἐκάστη κερκίς, καὶ τᾶλλα οὕτως.

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, ὃ βέλτιστε, καὶ τὸ ἐκάστω φύσει πεφυκὸς ὄνομα τὸν νομοθέτην ἐκεῖνον εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τὰς συλλαβὰς δεῖ ἐπίστασθαι τίθεται, καὶ βλέποντα πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνο ὃ ἔστιν ὄνομα, πάντα τὰ ὀνόματα ποιεῖν τε καὶ τίθεσθαι, εἰ μέλλει κύριος εἶναι ὀνομάτων θέτης; εἰ δὲ μὴ εἰς τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἕκαστος ὁ νομοθέτης τίθησιν, οὐδὲν δεῖ τοῦτο ἀμφιγνοεῖν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν σίδηρον ἅπας χαλκεὺς τίθησιν, τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα ποιῶν τὸ αὐτὸ ὄργανον· ἀλλ' ὅμως, ἕως ἂν τὴν αὐτὴν ιδέα ἀποδιδῶ, [390.a] ἐάντε ἐν ἄλλῳ σιδήρῳ, ὅμως ὀρθῶς ἔχει τὸ ὄργανον, ἐάντε ἐνθάδε ἐάντε ἐν βαρβάροις τις ποιῇ. ἦ γάρ;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτως ἀξιῶσεις καὶ τὸν νομοθέτην τὸν τε ἐνθάδε καὶ τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις, ἕως ἂν τὸ τοῦ ὀνόματος εἶδος ἀποδιδῶ τὸ προσῆκον ἐκάστω ἐν ὁποιασοῦν συλλαβαῖς, οὐδὲν χεῖρω νομοθέτην εἶναι τὸν ἐνθάδε ἢ τὸν ὅπουοῦν ἄλλοθι;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ὁ γνωσόμενος εἰ τὸ προσῆκον εἶδος κερκίδος ἐν ὁποιοῦν ξύλῳ κεῖται; ὁ ποιήσας, ὁ τέκτων, ἢ ὁ χρησόμενος ὁ ὑφάντης;

{Ερμογένης} Εἰκὸς μὲν μᾶλλον, ὃ Σώκρατες, τὸν χρησόμενον.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ὁ τῷ τοῦ λυροποιοῦ ἔργῳ χρησόμενος; ἄρ' οὐχ οὗτος ὃς ἐπίσταται ἂν ἐργαζομένῳ κάλλιστα ἐπιστατεῖν καὶ εἰργασμένον γνοίη εἶτ' εὖ εἰργασταὶ εἶτε μῆ;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τίς;

{Ερμογένης} Ὁ κιθαριστής.

{Σωκράτης} Τίς δὲ ὁ τῷ τοῦ ναυπηγοῦ;

{Ερμογένης} Κυβερνήτης.

{Σωκράτης} Τίς δὲ τῷ τοῦ νομοθέτου ἔργῳ ἐπιστατήσείε τ' ἂν κάλλιστα καὶ εἰργασμένον κρίνειε καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις; ἄρ' οὐχ ὅσπερ χρήσεται;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐχ ὁ ἐρωτᾶν ἐπιστάμενος οὗτός ἐστιν;

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἀποκρίνεσθαι;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸν δὲ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν;

{Ερμογένης} Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Τέκτονος μὲν ἄρα ἔργον ἐστὶν ποιῆσαι πηδάλιον ἐπιστατοῦντος κυβερνήτου, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι τὸ πηδάλιον.

{Ερμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Νομοθέτου δέ γε, ὡς ἔοικεν, ὄνομα, ἐπιστάτην ἔχοντος διαλεκτικὸν ἄνδρα, εἰ μέλλει καλῶς ὀνόματα θήσεσθαι.

{Ερμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Κινδυνεύει ἄρα, ὦ Ἑρμόγενες, εἶναι οὐ φαῦλον, ὡς σὺ οἶει, ἢ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων. καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει λέγων φύσει τὰ ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργὸν ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκείνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ τῆ φύσει ὄνομα ὄν ἐκάστω καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τὸ εἶδος τιθέναι εἷς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβάς.

{Ἑρμογένης} Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ὅπως χρῆ πρὸς ἃ λέγεις ἐναντιοῦσθαι. [391.a] ἴσως μέντοι οὐ ῥάδιόν ἐστιν οὕτως ἐξαίφνης πεισθῆναι, ἀλλὰ δοκῶ μοι ὧδε ἂν μᾶλλον πιθέσθαι σοι, εἴ μοι δείξειας ἦντινα φῆς εἶναι τὴν φύσει ὀρθότητα ὀνόματος.

{Σωκράτης} Ἐγὼ μὲν, ὦ μακάριε Ἑρμόγενες, οὐδεμίαν λέγω, ἀλλ' ἐπελάθου γε ὧν ὀλίγον πρότερον ἔλεγον, ὅτι οὐκ εἰδείην ἀλλὰ σκεψοίμην μετὰ σοῦ. νῦν δὲ σκοπούμενοις ἡμῖν, ἐμοὶ τε καὶ σοί, τοσοῦτον μὲν ἤδη φαίνεται παρὰ τὰ πρότερα, φύσει τέ τινα ὀρθότητα ἔχον εἶναι τὸ ὄνομα καὶ οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπίστασθαι καλῶς αὐτὸ πράγματι ὁτῶν θέσθαι· ἢ οὐ;

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο χρῆ ζητεῖν, εἴπερ ἐπιθυμεῖς εἰδέναι, ἦτις ποτ' αὖ ἐστιν αὐτοῦ ἡ ὀρθότης.

{Ἑρμογένης} Ἀλλὰ μὴν ἐπιθυμῶ γε εἰδέναι.

{Σωκράτης} Σκόπει τοίνυν.

{Ἑρμογένης} Πῶς οὖν χρῆ σκοπεῖν;

{Σωκράτης} Ὅρθοτάτη μὲν τῆς σκέψεως, ὦ ἐταῖρε, μετὰ τῶν ἐπισταμένων, χρήματα ἐκείνοις τελούντα καὶ χάριτας κατατιθέμενον. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ σοφισταί, οἷσπερ καὶ ὁ ἀδελφός σου Καλλίας πολλά τελέσας χρήματα σοφὸς δοκεῖ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐγκρατὴς εἶ τῶν πατρῶων, λιπαρεῖν χρῆ τὸν ἀδελφὸν καὶ δεῖσθαι αὐτοῦ διδάξαι σε τὴν ὀρθότητα περὶ τῶν τοιούτων ἢν ἔμαθεν παρὰ Πρωταγόρου.

{Ἑρμογένης} Ἄτοπος μεντᾶν εἶη μου, ὦ Σώκρατες, ἡ δέησις, εἰ τὴν μὲν Ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλως οὐκ ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῆ τοιαύτη ἀληθείᾳ ῥηθέντα ἀγαπῶν ὡς του ἄξια.

{Σωκράτης} Ἀλλ' εἰ μὴ αὖ σε ταῦτα ἀρέσκει, παρ' Ὀμήρου χρῆ μανθάνειν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν.

{Ἑρμογένης} Καὶ τί λέγει, ὦ Σώκρατες, Ὀμηρος περὶ ὀνομάτων, καὶ ποῦ;

{Σωκράτης} Πολλαχοῦ· μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἃ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἶει αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τούτοις περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οἱ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσιν πρὸς ὀρθότητα ἅπερ ἔστι φύσει ὀνόματα· ἢ σὺ οὐκ οἶει;

{Ἑρμογένης} Εὖ οἶδα μὲν οὖν ἔγωγε, εἴπερ καλοῦσιν, ὅτι ὀρθῶς καλοῦσιν. ἀλλὰ ποῖα ταῦτα λέγεις;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶσθα ὅτι περὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν τῇ Τροίᾳ, ὃς ἐμονομάχει τῷ Ἡφαίστῳ, «ὄν Ξάνθον,» φησί, «καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον;»

{Ἑρμογένης} Ἐγωγε. [392.a]

{Σωκράτης} Τί οὖν δὴ; οὐκ οἶει τοῦτο σεμνόν τι εἶναι γινῶναι, ὅπη ποτὲ ὀρθῶς ἔχει ἐκείνον τὸν ποταμὸν Ξάνθον καλεῖν μᾶλλον ἢ Σκάμανδρον; εἰ δὲ βούλει, περὶ τῆς ὄρνιθος ἢν λέγει ὅτι – «χαλκίδα κυκλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν»,

φαῦλον ἢ τὸ μάθημα ὅσῳ ὀρθότερόν ἐστι καλεῖσθαι χαλκίς κυμίνδιδος τῷ αὐτῷ ὀρνέῳ; ἢ τὴν Βατίειάν τε καὶ Μυρίνην, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τούτου τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄλλων; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως μείζω ἐστὶν ἢ κατ' ἐμέ καὶ σὲ ἐξευρεῖν· ὁ δὲ Σκαμάνδριός τε καὶ ὁ Ἀστυάναξ ἀνθρωπινώτερον

διασκέψασθαι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ῥᾶον, ἃ φησιν ὀνόματα εἶναι τῷ τοῦ Ἔκτορος ὑεῖ, τίνα ποτὲ λέγει τὴν ὀρθότητα αὐτῶν. οἴσθαι γὰρ δήπου ταῦτα τὰ ἔπη ἐν οἷς ἔνεστιν ἃ ἐγὼ λέγω.

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Πότερον οὖν οἶει Ὅμηρον ὀρθότερον ἠγεῖσθαι τῶν ὀνομάτων κείσθαι τῷ παιδί, τὸν «Ἀστυάνακτα» ἢ τὸν «Σκαμάνδριον»;

{*Ἑρμογένης*} Οὐκ ἔχω λέγειν.

{*Σωκράτης*} Ὡδε δὴ σκόπει. εἴ τις ἔροίτο σε πότερον οἶει ὀρθότερον καλεῖν τὰ ὀνόματα τοὺς φρονιμωτέρους ἢ τοὺς ἀφρονεστέρους;

{*Ἑρμογένης*} Δῆλον δὴ ὅτι τοὺς φρονιμωτέρους, φαίην ἄν.

{*Σωκράτης*} Πότερον οὖν αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς πόλεσιν φρονιμώτεραί σοι δοκοῦσιν εἶναι ἢ οἱ ἄνδρες, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν γένος;

{*Ἑρμογένης*} Οἱ ἄνδρες.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν οἴσθαι ὅτι Ὅμηρος τὸ παιδίον τὸ τοῦ Ἔκτορος ὑπὸ τῶν Τρώων φησὶν καλεῖσθαι Ἀστυάνακτα, Σκαμάνδριον δὲ δῆλον ὅτι ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἐπειδὴ οἱ γε ἄνδρες αὐτὸν Ἀστυάνακτα ἐκάλουν;

{*Ἑρμογένης*} Ἔοικέ γε.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν καὶ Ὅμηρος τοὺς Τρῶας σοφωτέρους ἠγεῖτο ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν;

{*Ἑρμογένης*} Οἴμαι ἔγωγε.

{*Σωκράτης*} Τὸν «Ἀστυάνακτα» ἄρα ὀρθότερον ᾤετο κείσθαι τῷ παιδί ἢ τὸν «Σκαμάνδριον»;

{*Ἑρμογένης*} Φαίνεται.

{*Σωκράτης*} Σκοπῶμεν δὴ διὰ τί ποτε. ἢ αὐτὸς ἡμῖν κάλλιστα ὑφηγεῖται τὸ διότι; φησὶν γάρ – «οἷος γὰρ σφιν ἔρυτο πόλιν καὶ τείχεα μακρά».

διὰ ταῦτα δὴ, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἔχει καλεῖν τὸν τοῦ σωτήρος ὑὸν Ἀστυάνακτα τούτου ὃ ἔσωζεν ὁ πατήρ αὐτοῦ, ὡς φησιν Ὅμηρος.

{*Ἑρμογένης*} Φαίνεται μοι.

{*Σωκράτης*} Τί δὴ ποτε; οὐ γὰρ πω οὐδ' αὐτὸς ἔγωγε μανθάνω· ὦ Ἑρμόγενης, σὺ δὲ μανθάνεις;

{*Ἑρμογένης*} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. [393.a]

{*Σωκράτης*} Ἄλλ' ἄρα, ὦγαθέ, καὶ τῷ Ἔκτορι αὐτὸς ἔθετο τὸ ὄνομα Ὅμηρος;

{*Ἑρμογένης*} Τί δὴ;

{*Σωκράτης*} Ὅτι μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο παραπλήσιόν τι εἶναι τῷ Ἀστυάνακτι, καὶ ἔοικεν Ἑλληνικοῖς ταῦτα τὰ ὀνόματα. ὁ γὰρ «ἄναξ» καὶ ὁ «ἔκτωρ» σχεδόν τι ταῦτόν σημαίνει, βασιλικά ἀμφοτέρω εἶναι τὰ ὀνόματα· οὐ γὰρ ἂν τις «ἄναξ» ἦ, καὶ «ἔκτωρ» δήπου ἐστὶν τούτου· δῆλον γὰρ ὅτι κρατεῖ τε αὐτοῦ καὶ κέκτηται καὶ ἔχει αὐτό. ἢ οὐδέν σοι δοκῶ λέγειν, ἀλλὰ λανθάνω καὶ ἐμαυτὸν οἰόμενός τινος ὥσπερ ἴχνους ἐφάπτεσθαι τῆς Ὀμήρου δόξης περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος;

{*Ἑρμογένης*} Μὰ Δί' οὐ σύ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, ἀλλὰ ἴσως τοῦ ἐφάπτη.

{*Σωκράτης*} Δίκαιόν γέ τοί ἐστιν, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τὸν λέοντος ἔκγονον λέοντα καλεῖν καὶ τὸν ἵππου ἔκγονον ἵππον. οὐ τι λέγω ἐὰν ὥσπερ τέρας γένηται ἐξ ἵππου ἄλλο τι ἢ ἵππος, ἀλλ' οὐ ἂν ἦ τοῦ γένους ἔκγονον τὴν φύσιν, τοῦτο λέγω· ἐὰν βοὸς ἔκγονον φύσει ἵππος παρὰ φύσιν τέκη μόσχον, οὐ πῶλον κλητέον ἀλλὰ μόσχον· οὐδ' ἂν ἐξ ἀνθρώπου οἶμαι μὴ τὸ ἀνθρώπου ἔκγονον γένηται, ἀλλ' ὃ ἂν τὸ ἔκγονον ἀνθρώπος κλητέος· καὶ τὰ δένδρα ὡσαύτως καὶ τᾶλλα ἅπαντα· ἢ οὐ συνδοκεῖ;

{*Ἑρμογένης*} Συνδοκεῖ.

{*Σωκράτης*} Καλῶς λέγεις· φύλαττε γὰρ με μὴ πη παρακρούσωμαί σε. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν λόγον

κἂν ἐκ βασιλέως γίγηται τι ἔκγονον, βασιλεὺς κλητέος· εἰ δὲ ἐν ἑτέραις συλλαβαῖς ἢ ἐν ἑτέραις τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὐδὲν πρᾶγμα· οὐδ' εἰ πρόσκειται τι γράμμα ἢ ἀφήρηται, οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο, ἕως ἂν ἐγκρατῆς ἦ ἢ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος δηλουμένη ἐν τῷ ὀνόματι.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς τοῦτο λέγεις;

{*Σωκράτης*} Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ τῶν στοιχείων οἴσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, πλὴν τεττάρων, τοῦ Ε καὶ τοῦ Υ καὶ τοῦ Ο καὶ τοῦ Ω· τοῖς δ' ἄλλοις φωνήσῃ τε καὶ ἀφώνοις οἴσθα ὅτι περιτιθέντες ἄλλα γράμματα λέγομεν, ὀνόματα ποιοῦντες· ἀλλ' ἕως ἂν αὐτοῦ δηλουμένην τὴν δύναμιν ἐντιθῶμεν, ὀρθῶς ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὄνομα καλεῖν ὃ αὐτὸ ἡμῖν δηλώσει. οἶον τὸ «βῆτα»· ὀρθῶς ὅτι τοῦ ἦτα καὶ τοῦ ταῦ καὶ τοῦ ἄλφα προστεθέντων οὐδὲν ἐλύπησεν, ὥστε μὴ οὐχὶ τὴν ἐκείνου τοῦ στοιχείου φύσιν δηλῶσαι ὅλῳ τῷ ὀνόματι οὗ ἔβούλετο ὁ νομοθέτης· οὕτως ἠπιστήθη καλῶς θέσθαι τοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. [394.a]

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν καὶ περὶ βασιλέως ὁ αὐτὸς λόγος; ἔσται γὰρ ποτε ἐκ βασιλέως βασιλεὺς, καὶ ἐξ ἀγαθοῦ ἀγαθός, καὶ ἐκ καλοῦ καλός, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, ἐξ ἐκάστου γένους ἕτερον τοιοῦτον ἔκγονον, ἐὰν μὴ τέρας γίγηται· κλητέον δὴ ταῦτα ὀνόματα. ποικίλλειν δὲ ἔξεστι ταῖς συλλαβαῖς, ὥστε δόξα ἂν τῷ ἰδιωτικῶς ἔχοντι ἕτερα εἶναι ἀλλήλων τὰ αὐτὰ ὄντα· ὥσπερ ἡμῖν τὰ τῶν ἰατρῶν φάρμακα χρώμασιν καὶ ὀσμαῖς πεποικιλμένα ἄλλα φαίνεται τὰ αὐτὰ ὄντα, τῷ δὲ γε ἰατρῷ, ἅτε τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων σκοπούμεν, τὰ αὐτὰ φαίνεται, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τῶν προσόντων. οὕτω δὲ ἴσως καὶ ὁ ἐπιστάμενος περὶ ὀνομάτων τὴν δύναμιν αὐτῶν σκοπεῖ, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται εἴ τι πρόσκειται γράμμα ἢ μετακείται ἢ ἀφήρηται, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις παντάπασιν γράμμασιν ἔστιν ἢ τοῦ ὀνόματος δύναμις. ὥσπερ ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, «Ἀστυάναξ» τε καὶ «Ἐκτωρ» οὐδὲν τῶν αὐτῶν γραμμάτων ἔχει πλὴν τοῦ ταῦ, ἀλλ' ὅμως ταῦτόν σημαίνει. καὶ «Ἀρχέπολις» γε τῶν μὲν γραμμάτων τί ἐπικοινωνεῖ; δηλοῖ δὲ ὅμως τὸ αὐτό· καὶ ἄλλα πολλά ἔστιν ἃ οὐδὲν ἀλλ' ἢ βασιλέα σημαίνει· καὶ ἄλλα γε αὖ στρατηγόν, οἶον «Ἄγις» καὶ «Πολέμαρχος» καὶ «Εὐπόλεμος». καὶ ἰατρικὰ γε ἕτερα, «Ἰατροκλῆς» καὶ «Ἀκεσίμβροτος»· καὶ ἕτερα ἂν ἴσως συχνὰ εὐροιμεν ταῖς μὲν συλλαβαῖς καὶ τοῖς γράμμασι διαφωνοῦντα, τῇ δὲ δυνάμει ταῦτόν φθεγγόμενα. φαίνεται οὕτως ἢ οὐ;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Τοῖς μὲν δὴ κατὰ φύσιν γιγνομένοις τὰ αὐτὰ ἀποδοτέον ὀνόματα.

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Τί δὲ τοῖς παρὰ φύσιν, οἳ ἂν ἐν τέρατος εἶδει γένωνται; οἶον ὅταν ἐξ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ θεοσεβοῦς ἀσεβῆς γένηται, ἄρ' οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, κἂν ἵππος βοῶς ἔκγονον τέκη, οὐ τοῦ τεκόντος δήπου ἔδει τὴν ἐπωνυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ τοῦ γένους οὗ εἶη;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Καὶ τῷ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἄρα γενομένῳ ἀσεβεῖ τὸ τοῦ γένους ὄνομα ἀποδοτέον.

{*Ἑρμογένης*} Ἔστι ταῦτα.

{*Σωκράτης*} Οὐ «Θεόφιλον,» ὡς ἔοικεν, οὐδὲ «Μνησίθεον» οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ὅτι τάναντία τούτοις σημαίνει, ἐάνπερ τῆς ὀρθότητος τυγχάνῃ τὰ ὀνόματα.

{*Ἑρμογένης*} Παντός γε μᾶλλον, ὃ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Ὡσπερ γε καὶ ὁ «Ὀρέστης,» ὃ Ἑρμόγενης, κινδυνεύει ὀρθῶς ἔχειν, εἴτε τις τύχη ἔθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα εἴτε καὶ ποιητῆς τις, τὸ θηριῶδες τῆς φύσεως καὶ τὸ ἄγριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὀρεινὸν ἐνδεικνύμενος τῷ ὀνόματι. [395.a]

{*Ἑρμογένης*} Φαίνεται οὕτως, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἔοικεν δέ γε καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατὰ φύσιν τὸ ὄνομα εἶναι.

{Ἑρμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Κινδυνεύει γὰρ τοιοῦτός τις εἶναι ὁ «Ἀγαμέμνων», οἷος ἂ δόξειεν αὐτῷ διαπονεῖσθαι καὶ καρτερεῖν τέλος ἐπιτιθεὶς τοῖς δόξασι δι' ἀρετῆν. σημεῖον δὲ αὐτοῦ ἢ ἐν Τροίᾳ μονὴ τοῦ πάθους τε καὶ καρτερίας. ὅτι οὖν ἀγαστός κατὰ τὴν ἐπιμονὴν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐνσημαίνει τὸ ὄνομα ὁ «Ἀγαμέμνων.» ἴσως δὲ καὶ ὁ «Ἄτρεὺς» ὀρθῶς ἔχει. ὁ τε γὰρ τοῦ Χρυσίππου αὐτῷ φόνος καὶ ἂ πρὸς τὸν Θυέστην ὡς ὠμὰ διεπράττετο, πάντα ταῦτα ζημιώδη καὶ ἀτηρὰ πρὸς ἀρετῆν. ἢ οὖν τοῦ ὀνόματος ἐπωνυμία σμικρὸν παρακλίνει καὶ ἐπικεκάλυπται, ὥστε μὴ πᾶσι δηλοῦν τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός· τοῖς δ' ἐπαΐουσι περὶ ὀνομάτων ἱκανῶς δηλοῖ ὁ βούλεται ὁ «Ἄτρεὺς.» καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἀτειρὲς καὶ κατὰ τὸ ἄτρεστον καὶ κατὰ τὸ ἀτηρὸν πανταχῇ ὀρθῶς αὐτῷ τὸ ὄνομα κεῖται. δοκεῖ δέ μοι καὶ τῷ Πέλοπι τὸ ὄνομα ἐμμέτρως κεῖσθαι· σημαίνει γὰρ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸν τὰ ἐγγὺς ὀρῶντα ἄξιον εἶναι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας.

{Ἑρμογένης} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Οἷόν που καὶ κατ' ἐκείνου λέγεται τοῦ ἀνδρός ἐν τῷ τοῦ Μυρτίλου φόνῳ οὐδὲν οἴου τε γενέσθαι προνοηθῆναι οὐδὲ προϊδεῖν τῶν πόρρω τῶν εἰς τὸ πᾶν γένος, ὅσης αὐτὸ δυστυχίας ἐνεπίμπλη, τὸ ἐγγὺς μόνον ὀρῶν καὶ τὸ παραχρῆμα – τοῦτο δ' ἐστὶ «πέλας» – ἠνίκα προεθυμεῖτο λαβεῖν παντὶ τρόπῳ τὸν τῆς Ἴπποδαμείας γάμον. τῷ δὲ Ταντάλῳ καὶ πᾶς ἂν ἠγήσαιτο τοῦνομα ὀρθῶς καὶ κατὰ φύσιν τεθῆναι εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτὸν λεγόμενα.

{Ἑρμογένης} Τὰ ποῖα ταῦτα;

{Σωκράτης} Ἄ τέ που ἔτι ζῶντι δυστυχήματα ἐγένετο πολλὰ καὶ δεινά, ὧν καὶ τέλος ἢ πατρὶς αὐτοῦ ὅλη ἀνετράπετο, καὶ τελευτήσαντι ἐν Ἄιδου ἢ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου ταλαντεία θαυμαστὴ ὡς σύμφωνος τῷ ὀνόματι· καὶ ἀτεχνῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἂν εἴ τις βουλόμενος ταλάντατον ὀνομάσαι ἀποκρυπτόμενος ὀνομάσειε καὶ εἴποι ἀντ' ἐκείνου «Τάνταλον,» τοιοῦτόν τι καὶ τούτῳ τὸ ὄνομα ἔοικεν ἐκπορίσαι ἢ τύχη τῆς φήμης. φαίνεται δὲ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ λεγομένῳ τῷ Διὶ παγκάλως τὸ ὄνομα κεῖσθαι. [396.a] ἔστι δὲ οὐ ῥάδιον κατανοῆσαι. ἀτεχνῶς γὰρ ἐστὶν οἷον λόγος τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα, διελόντες δὲ αὐτὸ διχῆ οἱ μὲν τῷ ἐτέρῳ μέρει, οἱ δὲ τῷ ἐτέρῳ χρώμεθα – οἱ μὲν γὰρ «Ζῆνα,» οἱ δὲ «Δία» καλοῦσιν – συντιθέμενα δ' εἰς ἓν δηλοῖ τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ, ὃ δὴ προσήκειν φασὲν ὀνόματι οἷω τε εἶναι ἀπεργάζεσθαι. οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅστις ἐστὶν αἴτιος μᾶλλον τοῦ ζῆν ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων. συμβαίνει οὖν ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι οὗτος ὁ θεὸς εἶναι, δι' ὃν ζῆν ἀεὶ πᾶσι τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει· διείληπται δὲ δίχα, ὥσπερ λέγω, ἐν ὃν τὸ ὄνομα, τῷ «Διὶ» καὶ τῷ «Ζηνί.» τοῦτον δὲ Κρόνου ὑὸν ὑβριστικὸν μὲν ἂν τις δόξειεν εἶναι ἀκούσαντι ἐξαίφνης, εὐλογον δὲ μεγάλης τινὸς διανοίας ἔκγονον εἶναι τὸν Δία· κόρον γὰρ σημαίνει οὐ παῖδα, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκήρατον τοῦ νοῦ. ἔστι δὲ οὗτος Οὐρανοῦ ὑός, ὡς λόγος· ἢ δὲ αὖ ἐς τὸ ἄνω ὅπως καλῶς ἔχει τοῦτο τὸ ὄνομα καλεῖσθαι, «οὐρανία,» ὀρῶσα τὰ ἄνω, ὅθεν δὴ καὶ φασιν, ὧ Ἑρμόγετες, τὸν καθαρὸν νοῦν παραγίνεσθαι οἱ μετεωρολόγοι, καὶ τῷ οὐρανῷ ὀρθῶς τὸ ὄνομα κεῖσθαι· εἰ δ' ἐμεμνήμην τὴν Ἡσιόδου γενεαλογίαν, τίνας ἔτι τοὺς ἀνωτέρω προγόνους λέγει τούτων, οὐκ ἂν ἐπαυόμην διεξιῶν ὡς ὀρθῶς αὐτοῖς τὰ ὀνόματα κεῖται, ἕως ἀπεπειράθην τῆς σοφίας ταυτησὶ τί ποιήσει, εἰ ἄρα ἀπερεῖ ἢ οὐ, ἢ ἐμοὶ ἐξαίφνης νῦν οὕτως προσπέπτωκεν ἄρτι οὐκ οἶδ' ὀπόθεν.

{Ἑρμογένης} Καὶ μὲν δὴ, ὧ Σώκρατες, ἀτεχνῶς γέ μοι δοκεῖς ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες ἐξαίφνης χρησμοδεῖν.

{Σωκράτης} Καὶ αἰτιῶμαί γε, ὧ Ἑρμόγετες, μάλιστα αὐτὴν ἀπὸ Εὐθύφρονος τοῦ Προσπαλτίου

προσπεπτωκένας μοι· ἔωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῶ συνῆ καὶ παρεῖχον τὰ ὄτα. κινδυνεύει οὖν ἐνθουσιῶν οὐ μόνον τὰ ὄτα μου ἐμπληῆσαι τῆς δαιμονίας σοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἐπειληφθαι. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι οὕτως ἡμᾶς ποιῆσαι· τὸ μὲν τήμερον εἶναι χρῆσασθαι αὐτῇ καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψασθαι, αὐριον δέ, ἂν καὶ ὑμῖν συνδοκῆ, ἀποδιοπομπησόμεθά τε αὐτὴν καὶ καθαρούμεθα ἐξευρόντες ὅστις τὰ τοιαῦτα δεινὸς καθαίρειν, εἴτε τῶν ἱερέων τις εἴτε τῶν σοφιστῶν.
[397.a]

{Ερμογένης} Ἄλλ' ἐγὼ μὲν συγχωρῶ· πάνυ γὰρ ἂν ἠδέως τὰ ἐπίλοιπα περὶ τῶν ὀνομάτων ἀκούσαιμι.

{Σωκράτης} Ἄλλὰ χρὴ οὕτω ποιεῖν. πόθεν οὖν βούλει ἀρξώμεθα διασκοποῦντες, ἐπειδήπερ εἰς τύπον τινὰ ἐμβεβήκαμεν, ἵνα εἰδῶμεν εἰ ἄρα ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει αὐτὰ τὰ ὀνόματα μὴ πάνυ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὕτως ἕκαστα κεῖσθαι, ἀλλ' ἔχειν τινὰ ὀρθότητα; τὰ μὲν οὖν τῶν ἠρώων καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὀνόματα ἴσως ἂν ἡμᾶς ἐξαπατήσειεν· πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κεῖται κατὰ προγόνων ἐπωνυμίας, οὐδὲν προσῆκον ἐνόμοις, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἐλέγομεν, πολλὰ δὲ ὥσπερ εὐχόμενοι τίθενται, οἷον «Εὐτυχίδην» καὶ «Σωσίαν» καὶ «Θεόφιλον» καὶ ἄλλα πολλά. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα δοκεῖ μοι χρῆναι εἶναι· εἰκὸς δὲ μάλιστα ἡμᾶς εὐρεῖν τὰ ὀρθῶς κείμενα περὶ τὰ ἀεὶ ὄντα καὶ πεφυκότα. ἐσπουδάσθαι γὰρ ἐνταῦθα μάλιστα πρέπει τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων· ἴσως δ' ἕνια αὐτῶν καὶ ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως ἢ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐτέθη.

{Ερμογένης} Δοκεῖς μοι καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ δίκαιον ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχεσθαι, σκοπούμενους πῆ ποτε αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα οἱ «θεοὶ» ὀρθῶς ἐκλήθησαν;

{Ερμογένης} Εἰκὸς γε.

{Σωκράτης} Τοιόνδε τοίνυν ἔγωγε ὑποπτεύω· φαίνονται μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἠγεῖσθαι οὐσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ ὀρῶντες πάντα ἀεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν «θεοὺς» αὐτοὺς ἐπονομάσαι· ὕστερον δὲ κατανοοῦντες τοὺς ἄλλους πάντας ἤδη τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν. ἔοικέ τι ὃ λέγω τῷ ἀληθεῖ ἢ οὐδέν;

{Ερμογένης} Πάνυ μὲν οὖν ἔοικεν.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν μετὰ τοῦτο σκοποῖμεν;

{Ερμογένης} Δῆλον δὴ ὅτι δαίμονάς τε καὶ ἥρωας καὶ ἀνθρώπους δαίμονας.

{Σωκράτης} Καὶ ὡς ἀληθῶς, ὦ Ἐρμόγενης, τί ἂν ποτε νοοῖ τὸ ὄνομα οἱ «δαίμονες»; σκέψαι ἂν τί σοι δόξω εἰπεῖν.

{Ερμογένης} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Οἶσθα οὖν τίνας φησὶν Ἡσίοδος εἶναι τοὺς δαίμονας;

{Ερμογένης} Οὐκ ἐννοῶ.

{Σωκράτης} Οὐδὲ ὅτι χρυσοῦν γένος τὸ πρῶτόν φησιν γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων;

{Ερμογένης} Οἶδα τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Λέγει τοίνυν περὶ αὐτοῦ –

«Αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ μοῖρ' ἐκάλυψεν», [398.a]

οἱ μὲν δαίμονες ἀγνοὶ ὑποχθόνιοι καλέονται,
ἐσθλοί, ἀλεξικάκοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

{Ερμογένης} Τί οὖν δῆ;

{Σωκράτης} Ὅτι οἶμαι ἐγὼ λέγειν αὐτὸν τὸ χρυσοῦν γένος οὐκ ἐκ χρυσοῦ πεφυκὸς ἀλλ' ἀγαθὸν τε

καὶ καλόν. τεκμήριον δέ μοι ἐστὶν ὅτι καὶ ἡμᾶς φησὶν σιδηροῦν εἶναι γένος.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν καὶ τῶν νῦν οἷε ἂν φάναι αὐτὸν εἶ τις ἀγαθός ἐστὶν ἐκείνου τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι;

{*Ἑρμογένης*} Εἰκός γε.

{*Σωκράτης*} Οἱ δ' ἀγαθοὶ ἄλλο τι ἢ φρόνιμοι;

{*Ἑρμογένης*} Φρόνιμοι.

{*Σωκράτης*} Τοῦτο τοίνυν παντὸς μᾶλλον λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας· ὅτι φρόνιμοι καὶ δαήμονες ἦσαν, «δαίμονας» αὐτοὺς ὠνόμασεν· καὶ ἔν γε τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει τὸ ὄνομα. λέγει οὖν καλῶς καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πολλοὶ ὅσοι λέγουσιν ὡς, ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει καὶ γίνεταί δαίμων κατὰ τὴν τῆς φρονήσεως ἐπωνυμίαν. ταύτη οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ τὸν δαήμονα πάντ' ἄνδρα ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς «δαίμονα» καλεῖσθαι.

{*Ἑρμογένης*} Καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ, ὦ Σώκρατες, τούτου πάνυ σοὶ σύμψηφος εἶναι. ὁ δὲ δὴ «ἥρωες» τί ἂν εἶη;

{*Σωκράτης*} Τοῦτο δὲ οὐ πάνυ χαλεπὸν ἐννοῆσαι. μικρὸν γὰρ παρηκταὶ αὐτῶν τὸ ὄνομα, δηλοῦν τὴν ἐκ τοῦ ἔρωτος γένεσιν.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς λέγεις;

{*Σωκράτης*} Οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες;

{*Ἑρμογένης*} Τί οὖν;

{*Σωκράτης*} Πάντες δήπου γεγόνασιν ἐρασθέντος ἢ θεοῦ θνητῆς ἢ θνητοῦ θεᾶς. ἐὰν οὖν σκοπῆς καὶ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνήν, μᾶλλον εἶση· δηλώσει γάρ σοι ὅτι παρὰ τὸ τοῦ ἔρωτος ὄνομα, ὅθεν γεγόνασιν οἱ ἥρωες, μικρὸν παρηγμένον ἐστὶν ὀνόματος χάριν. καὶ ἤτοι τοῦτο λέγει τοὺς ἥρωας, ἢ ὅτι σοφοὶ ἦσαν καὶ ῥήτορες καὶ δεινοὶ καὶ διαλεκτικοί, ἐρωτᾶν ἱκανοὶ ὄντες· τὸ γὰρ «εἶρειν» λέγειν ἐστίν. ὅπερ οὖν ἄρτι λέγομεν, ἐν τῇ Ἀττικῇ φωνῇ λεγόμενοι οἱ ἥρωες ῥήτορες τινες καὶ ἐρωτητικοὶ συμβαίνουσιν, ὥστε ῥητόρων καὶ σοφιστῶν γένος γίνεταί τὸ ἠρωικὸν φύλον. ἀλλὰ οὐ τοῦτο χαλεπὸν ἐστὶν ἐννοῆσαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ποτε «ἄνθρωποι» καλοῦνται· ἢ σὺ ἔχεις εἰπεῖν;

{*Ἑρμογένης*} Πόθεν, ὦγαθέ, ἔχω; οὐδ' εἶ τι οἶός τ' ἂν εἶην εὔρεῖν, οὐ συντείνω διὰ τὸ ἠγεῖσθαι σέ μᾶλλον εὐρήσειν ἢ ἐμαυτόν. [399.a]

{*Σωκράτης*} Τῇ τοῦ Εὐθύφρονος ἐπιπνοίᾳ πιστεύεις, ὡς ἔοικας.

{*Ἑρμογένης*} Δῆλα δὴ.

{*Σωκράτης*} Ὅρθῶς γε σὺ πιστεύων· ὡς καὶ νῦν γέ μοι φαίνομαι κομψῶς ἐννενοηκέναι, καὶ κινδυνεύσω, ἐὰν μὴ εὐλαβῶμαι, ἔτι τήμερον σοφώτερος τοῦ δέοντος γενέσθαι. σκόπει δὲ ὁ λέγων. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ τοιόνδε δεῖ ἐννοῆσαι περὶ ὀνομάτων, ὅτι πολλάκις ἐπεμβάλλομεν γράμματα, τὰ δ' ἐξαιροῦμεν, παρ' ὃ βουλόμεθα ὀνομάζοντες, καὶ τὰς ὀξύτητας μεταβάλλομεν. οἷον «Διὶ φίλος» – τοῦτο ἵνα ἀντὶ ῥήματος ὄνομα ἡμῖν γένηται, τό τε ἕτερον αὐτόθεν ἰῶτα ἐξείλομεν καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς βαρεῖαν ἐφθεγξάμεθα. ἄλλων δὲ τούναντίον ἐμβάλλομεν γράμματα, τὰ δὲ βαρύτερα ὀξύτερα φθεγγόμεθα.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Τούτων τοίνυν ἐν καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄνομα πέπονθεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ἐκ γὰρ ῥήματος ὄνομα γέγονεν, ἐνὸς γράμματος τοῦ ἄλφα ἐξαιρεθέντος καὶ βαρυτέρας τῆς τελευτῆς

γενομένης.

{Ερμογένης} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ὡδε. σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ «ἄνθρωπος» ὅτι τὰ μὲν ἄλλα θηρία ὧν ὀρθῶς οὐδὲν ἐπισκοπεῖ οὐδὲ ἀναλογίζεται οὐδὲ ἀναθρεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἅμα ἐώρακεν – τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ «ὄπωπε» – καὶ ἀναθρεῖ καὶ λογίζεται τοῦτο ὃ ὄπωπεν. ἐντεῦθεν δὴ μόνον τῶν θηρίων ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος «ἄνθρωπος» ὀνομάσθη, ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε.

{Ερμογένης} Τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτο; ἔρωμαί σε ὃ ἠδέως ἂν πυθοίμην;

{Σωκράτης} Πάνυ γε.

{Ερμογένης} Ὡσπερ τοίνυν μοι δοκεῖ τούτοις ἐξῆς εἶναι τι χρῆμα. «ψυχὴν» γάρ που καὶ «σῶμα» καλοῦμεν τοῦ ἀνθρώπου.

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ερμογένης} Πειρώμεθα δὴ καὶ ταῦτα διελεῖν ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν.

{Σωκράτης} Ψυχὴν λέγεις ἐπισκέψασθαι ὡς εἰκότως τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνει, ἔπειτ' αὖ τὸ σῶμα;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ὡς μὲν τοίνυν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγειν, οἶμαί τι τοιοῦτον νοεῖν τοὺς τὴν ψυχὴν ὀνομάσαντας, ὡς τοῦτο ἄρα, ὅταν παρῆ τῷ σώματι, αἰτίον ἐστὶ τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀναψύχον, ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναψύχοντος τὸ σῶμα ἀπόλλυται τε καὶ τελευτᾷ· ὅθεν δὴ μοι δοκοῦσιν αὐτὸ «ψυχὴν» καλέσαι. εἰ δὲ βούλει – ἔχε ἡρέμα· δοκῶ γάρ μοι τι καθορᾶν πιθανώτερον τούτου τοῖς ἀμφὶ Εὐθύφρονα. [400.a] τούτου μὲν γάρ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καταφρονήσαιεν ἂν καὶ ἠγήσαιτο φορτικὸν εἶναι· τότε δὲ σκόπει ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ἀρέση.

{Ερμογένης} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Τὴν φύσιν παντὸς τοῦ σώματος, ὥστε καὶ ζῆν καὶ περιέναι, τί σοι δοκεῖ ἔχειν τε καὶ ὀχεῖν ἄλλο ἢ ψυχὴ;

{Ερμογένης} Οὐδὲν ἄλλο.

{Σωκράτης} Τί δέ; καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων φύσιν οὐ πιστεύεις Ἀναξαγόρα νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διακοσμοῦσαν καὶ ἔχουσαν;

{Ερμογένης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Καλῶς ἄρα ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχοι τῇ δυνάμει ταύτῃ ἢ φύσιν ὀχεῖ καὶ ἔχει «φυσέχην» ἐπονομάζειν. ἔξεστι δὲ καὶ «ψυχὴν» κομψεύμενον λέγειν.

{Ερμογένης} Πάνυ μὲν οὖν, καὶ δοκεῖ γέ μοι τοῦτο ἐκείνου τεχνικώτερον εἶναι.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἔστιν· γελοῖον μέντοι φαίνεται ὡς ἀληθῶς ὀνομαζόμενον ὡς ἐτέθη.

{Ερμογένης} Ἀλλὰ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο πῶς φῶμεν ἔχειν;

{Σωκράτης} Τὸ σῶμα λέγεις;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Πολλαχῇ μοι δοκεῖ τοῦτό γε· ἂν μὲν καὶ σμικρόν τις παρακλίνῃ, καὶ πάνυ. καὶ γὰρ σῆμά τινές φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι· καὶ διότι αὖ τούτω σημαίνει ἃ ἂν σημαίνει ἢ ψυχὴ, καὶ ταύτῃ «σῆμα» ὀρθῶς καλεῖσθαι. δοκοῦσι μέντοι μοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὧν δὴ ἔνεκα δίδωσιν, τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σώζηται, δεσμοτηρίου εἰκόνα· εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο, ὥσπερ αὐτὸ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτείση τὰ ὀφειλόμενα, τὸ «σῶμα», καὶ οὐδὲν δεῖν παράγειν οὐδ' ἐν γράμματι.

{Ερμογένης} Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖ ἱκανῶς, ὃ Σώκρατες, εἰρησθαι· περὶ δὲ τῶν θεῶν τῶν ὀνομάτων,

οἷον καὶ περὶ τοῦ «Διὸς» νυνδὴ ἔλεγε, ἔχοιμεν ἄν που κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκέψασθαι κατὰ τίνα ποτὲ ὀρθότητα αὐτῶν τὰ ὀνόματα κεῖται;

{Σωκράτης} Ναὶ μὰ Δία ἡμεῖς γε, ὦ Ἑρμογένες, εἴπερ γε νοῦν ἔχοιμεν, ἓνα μὲν τὸν κάλλιστον τρόπον, ὅτι περὶ θεῶν οὐδὲν ἴσμεν, οὔτε περὶ αὐτῶν οὔτε περὶ τῶν ὀνομάτων, ἅττα ποτὲ ἑαυτοὺς καλοῦσιν· δῆλον γὰρ ὅτι ἐκεῖνοί γε τάληθῆ καλοῦσι. δεύτερος δ' αὖ τὸς ὀρθότητος, ὡσπερ ἐν ταῖς εὐχαῖς νόμος ἐστὶν ἡμῖν εὐχεσθαι, οἵτινές τε καὶ ὀπόθεν χαίρουσιν ὀνομαζόμενοι, ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καλεῖν, [401.a] ὡς ἄλλο μηδὲν εἰδότας· καλῶς γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ νομοῖσθαι. εἰ οὖν βούλει, σκοπῶμεν ὡσπερ προειπόντες τοῖς θεοῖς ὅτι περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἡμεῖς σκεψόμεθα – οὐ γὰρ ἀξιούμεν οἷοί τ' ἂν εἶναι σκοπεῖν – ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἦν ποτέ τινα δόξαν ἔχοντες ἐτίθεντο αὐτοῖς τὰ ὀνόματα· τοῦτο γὰρ ἀνεμέσῃτον.

{Ἑρμογένης} Ἀλλὰ μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, μετρίως λέγειν, καὶ οὕτω ποιῶμεν.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν ἀφ' Ἑστίας ἀρχώμεθα κατὰ τὸν νόμον;

{Ἑρμογένης} Δίκαιον γοῦν.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν τις φαίη διανοούμενον τὸν ὀνομάσαντα Ἑστίαν ὀνομάσαι;

{Ἑρμογένης} Οὐ μὰ τὸν Δία οὐδὲ τοῦτο οἶμαι ῥάδιον εἶναι.

{Σωκράτης} Κινδυνεύουσι γοῦν, ὠγαθέ Ἑρμογένες, οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα τιθέμενοι οὐ φαῦλοι εἶναι ἀλλὰ μετεωρολόγοι καὶ ἀδολέσχοι τινές.

{Ἑρμογένης} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Καταφαίνεται μοι ἡ θέσις τῶν ὀνομάτων τοιούτων τινῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐάν τις τὰ ξενικὰ ὀνόματα ἀνασκοπῆ, οὐχ ἥττον ἀνευρίσκειται ὁ ἕκαστος βούλεται. οἷον καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἡμεῖς «οὐσίαν» καλοῦμεν, εἰσὶν οἱ «ἐσσίαν» καλοῦσιν, οἱ δ' αὖ «ῶσίαν.» πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τὸ ἕτερον ὄνομα τούτων ἢ τῶν πραγμάτων οὐσία «Ἑστία» καλεῖσθαι ἔχει λόγον, καὶ ὅτι γε αὖ ἡμεῖς τὸ τῆς οὐσίας μετέχον «ἔστιν» φαμέν, καὶ κατὰ τοῦτο ὀρθῶς ἂν καλοῖτο «Ἑστία»· εἰκοίμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸ παλαιὸν «ἐσσίαν» καλεῖν τὴν οὐσίαν. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς θυσίας ἂν τις ἐννοήσας ἡγήσαιο οὕτω νοεῖν ταῦτα τοὺς τιθεμένους· τὸ γὰρ πρὸ πάντων θεῶν τῇ Ἑστίᾳ πρώτη προθύειν εἰκὸς ἐκείνους οἵτινες τὴν πάντων οὐσίαν «ἐσσίαν» ἐπωνόμασαν. ὅσοι δ' αὖ «ῶσίαν,» σχεδόν τι αὖ οὗτοι καθ' Ἡράκλειτον ἂν ἡγοῖντο τὰ ὄντα ἰέναι τε πάντα καὶ μένειν οὐδέν· τὸ οὖν αἴτιον καὶ τὸ ἀρχηγὸν αὐτῶν εἶναι τὸ ὄνομα, ὅθεν δὴ καλῶς ἔχειν αὐτὸ «ῶσίαν» ὀνομάσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτη ὡς παρὰ μηδὲν εἰδόντων εἰρήσθω· μετὰ δ' Ἑστίαν δίκαιον Ἑρέαν καὶ Κρόνον ἐπισκέψασθαι. καίτοι τό γε τοῦ Κρόνου ὄνομα ἤδη διήλθομεν. ἴσως μέντοι οὐδὲν λέγω.

{Ἑρμογένης} Τί δὴ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὠγαθέ, ἐννεόηκά τι σμῆνος σοφίας.

{Ἑρμογένης} Ποῖον δὴ τοῦτο; [402.a]

{Σωκράτης} Γελοῖον μὲν πάνυ εἰπεῖν, οἶμαι μέντοι τινὰ πιθανότητα ἔχον.

{Ἑρμογένης} Τίνα ταύτην;

{Σωκράτης} Τὸν Ἡράκλειτόν μοι δοκῶ καθορᾶν παλαί' ἅττα σοφὰ λέγοντα, ἀτεχνῶς τὰ ἐπὶ Κρόνου καὶ Ἑρέας, ἃ καὶ Ὅμηρος ἔλεγεν.

{Ἑρμογένης} Πῶς τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι «πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει,» καὶ ποταμοῦ ῥοῆ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς «δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.»

{Ἑρμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τί οὖν; δοκεῖ σοι ἀλλοιότερον Ἡρακλείτου νοεῖν ὁ τιθέμενος τοῖς τῶν ἄλλων θεῶν

προγόνους «Ῥεάν» τε καὶ «Κρόνον»; ἄρα οἶε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αὐτὸν ἀμφοτέροις ῥευμάτων ὀνόματα θέσθαι; ὥσπερ αὖ Ὅμηρος «Ὠκεανόν τε θεῶν γενεσίν» φησιν «καὶ μητέρα Τηθύνην» οἶμαι δὲ καὶ Ἡσίοδος. λέγει δὲ που καὶ Ὀρφεὺς ὅτι

Ὠκεανὸς πρῶτος καλλίρροος ἤρξε γάμοιο,
ὅς ῥα κασιγνήτην ὁμομήτορα Τηθύνην ὄπιεν.

ταῦτ' οὖν σκοπεῖ ὅτι καὶ ἀλλήλοις συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ τοῦ Ἡρακλείτου πάντα τείνει.

{*Ἑρμογένης*} Φαίνη τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες· τὸ μέντοι τῆς Τηθύος οὐκ ἐννοῶ ὄνομα τί βούλεται.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ὀλίγου αὐτὸ λέγει ὅτι πηγῆς ὄνομα ἐπικεκρυμμένον ἐστίν. τὸ γὰρ διαττώμενον καὶ τὸ ἠθούμενον πηγῆς ἀπείκασμά ἐστιν· ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἢ «Τηθύς» τὸ ὄνομα σύγκειται.

{*Ἑρμογένης*} Τοῦτο μὲν, ὦ Σώκρατες, κομψόν.

{*Σωκράτης*} Τί δ' οὐ μέλλει; ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; τὸν μὲν Δία εἶπομεν.

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Τοὺς ἀδελφούς δὴ αὐτοῦ λέγωμεν, τὸν τε Ποσειδῶ καὶ τὸν Πλούτωνα καὶ τὸ ἕτερον ὄνομα ὃ ὀνομάζουσιν αὐτόν.

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Τὸ μὲν τοίνυν τοῦ Ποσειδῶνός μοι φαίνεται ὠνομάσθαι τοῦ πρώτου ὀνομάσαντος, ὅτι αὐτὸν βαδίζοντα ἐπέσχευεν ἢ τῆς θαλάττης φύσις καὶ οὐκέτι εἶασεν προελθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ δεσμὸς τῶν ποδῶν αὐτῷ ἐγένετο. τὸν οὖν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως ταύτης θεὸν ὠνόμασεν «Ποσειδῶνα», ὡς «ποσίδεσμον» ὄντα· τὸ δὲ εἴρηται ἴσως εὐπρεπείας ἕνεκα. τάχα δὲ οὐκ ἂν τοῦτο λέγοι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ σῆγμα δύο λάβδα τὸ πρῶτον ἐλέγετο, [403.a] ὡς πολλὰ εἰδότης τοῦ θεοῦ. ἴσως δὲ ἀπὸ τοῦ σείειν «ὁ σείων» ὠνομάσθαι· πρόσκειται δὲ τὸ πεῖ καὶ τὸ δέλτα. τὸ δὲ Πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνιέται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη· ὁ δὲ «Ἄιδης», οἱ πολλοὶ μὲν μοι δοκοῦσιν ὑπολαμβάνειν τὸ αἰδὲς προσειρηθῆσθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ φοβούμενοι τὸ ὄνομα «Πλούτωνα» καλοῦσιν αὐτόν.

{*Ἑρμογένης*} Σοὶ δὲ πῶς φαίνεται, ὦ Σώκρατες;

{*Σωκράτης*} Πολλαχῆ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἄνθρωποι διημαρτηκένα περὶ τούτου τοῦ θεοῦ τῆς δυνάμεως καὶ φοβεῖσθαι αὐτόν οὐκ ἄξιον ὄν. ὅτι τε γάρ, ἐπειδὴν ἄπαξ τις ἡμῶν ἀποθάνῃ, αἰεὶ ἐκεῖ ἐστίν, φοβοῦνται, καὶ ὅτι ἢ ψυχὴ γυμνὴ τοῦ σώματος παρ' ἐκεῖνον ἀπέρχεται, καὶ τοῦτο πεφύβηται· τὰ δ' ἐμοὶ δοκεῖ πάντα ἐς ταυτόν τι συντείνειν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὄνομα.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς δὴ;

{*Σωκράτης*} Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ ἃ γέ μοι φαίνεται. εἰπέ γάρ μοι, δεσμὸς ζῶν ὀφθαλμῶν ὥστε μένειν ὀφθαλμοῦν, πότερος ἰσχυρότερός ἐστιν, ἀνάγκη ἢ ἐπιθυμία;

{*Ἑρμογένης*} Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἢ ἐπιθυμία.

{*Σωκράτης*} Οἶε οὖν τὸν Ἄιδην οὐκ ἂν πολλοὺς ἐκφεύγειν, εἰ μὴ τῷ ἰσχυροτάτῳ δεσμῷ ἔδει τοὺς ἐκεῖσε ἰόντας;

{*Ἑρμογένης*} Δῆλα δὴ.

{*Σωκράτης*} Ἐπιθυμία ἄρα τινὲς αὐτούς, ὡς ἔοικε, δεῖ, εἴπερ τῷ μεγίστῳ δεσμῷ δεῖ, καὶ οὐκ ἀνάγκη.

{*Ἑρμογένης*} Φαίνεται.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν ἐπιθυμίαι αὖτε πολλαί εἰσιν;

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Τῇ μεγίστῃ ἄρα ἐπιθυμίᾳ τῶν ἐπιθυμιῶν δεῖ αὐτούς, εἴπερ μέλλει τῷ μεγίστῳ δεσμῷ

κατέχειν.

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Ἦστί οὖν τις μείζων ἐπιθυμία ἢ ὅταν τίς τῶ συνῶν οἴηται δι' ἐκεῖνον ἔσεσθαι ἀμείνων ἀνήρ;

{*Ἑρμογένης*} Μὰ Δί' οὐδ' ὀπωστιοῦν, ὦ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Διὰ ταῦτα ἄρα φῶμεν, ὦ Ἑρμόγενης, οὐδένα δεῦρο ἐθελῆσαι ἀπελθεῖν τῶν ἐκεῖθεν, οὐδὲ αὐτὰς τὰς Σειρήνας, ἀλλὰ κατακεκληθῆσθαι ἐκείνας τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· οὕτω καλοῦς τινας, ὡς ἔοικεν, ἐπίσταται λόγους λέγειν ὁ Ἄιδης, καὶ ἔστιν, ὡς γ' ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ὁ θεὸς οὗτος τέλος σοφιστῆς τε καὶ μέγας εὐεργέτης τῶν παρ' αὐτῷ, ὅς γε καὶ τοῖς ἐνθάδε τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀνίησιν· οὕτω πολλὰ αὐτῷ τὰ περιόντα ἐκεῖ ἔστιν, καὶ τὸν «Πλούτωνα» ἀπὸ τούτου ἔσχε τὸ ὄνομα. καὶ τὸ αὖ μὴ ἐθέλειν συνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ἔχουσι τὰ σώματα, ἀλλὰ τότε συγγίνεσθαι, [404.a] ἐπειδὴν ἡ ψυχὴ καθαρὰ ἢ πάντων τῶν περὶ τὸ σῶμα κακῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, οὐ φιλοσόφου δοκεῖ σοι εἶναι καὶ εἴ ἐντεθυμημένου ὅτι οὕτω μὲν ἂν κατέχοι αὐτοὺς δήσας τῇ περὶ ἀρετὴν ἐπιθυμίᾳ, ἔχοντας δὲ τὴν τοῦ σώματος πτοίησιν καὶ μανίαν οὐδ' ἂν ὁ Κρόνος δύναίτο ὁ πατὴρ συγκατέχειν αὐτῷ ἐν τοῖς δεσμοῖς δήσας τοῖς αὐτοῦ λεγομένοις;

{*Ἑρμογένης*} Κινδυνεύεις τί λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Καὶ τό γε ὄνομα ὁ «Ἄιδης,» ὦ Ἑρμόγενης, πολλοῦ δεῖ ἀπὸ τοῦ αἰδοῦς ἐπωνομάσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πάντα τὰ καλὰ εἰδέναί, ἀπὸ τούτου ὑπὸ τοῦ νομοθέτου «Ἄιδης» ἐκλήθη.

{*Ἑρμογένης*} Εἶεν· τί δὲ Δήμητρά τε καὶ Ἦραν καὶ Ἀπόλλω καὶ Ἀθηνᾶν καὶ Ἥφαιστον καὶ Ἄρη καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, πῶς λέγομεν;

{*Σωκράτης*} Δημήτηρ μὲν φαίνεται κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς διδοῦσα ὡς μήτηρ «Δημήτηρ» κεκληθῆσθαι, Ἦρα δὲ ἐρατὴ τις, ὥσπερ οὖν καὶ λέγεται ὁ Ζεὺς αὐτῆς ἐρασθεὶς ἔχειν. ἴσως δὲ μετεωρολογῶν ὁ νομοθέτης τὸν ἀέρα «Ἦραν» ὠνόμασεν ἐπικρυπτόμενος, θεὸς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τελευτῆν· γνοίης δ' ἂν, εἰ πολλάκις λέγοις τὸ τῆς Ἦρας ὄνομα. «Φερρέφαττα» δέ· πολλοὶ μὲν καὶ τοῦτο φοβοῦνται τὸ ὄνομα καὶ τὸν «Ἀπόλλω,» ὑπὸ ἀπειρίας, ὡς ἔοικεν, ὀνομάτων ὀρθότητος. καὶ γὰρ μεταβάλλοντες σκοποῦνται τὴν «Φερσεφόνην,» καὶ δεινὸν αὐτοῖς φαίνεται· τὸ δὲ μνηύει σοφὴν εἶναι τὴν θεόν. ἅτε γὰρ φερομένων τῶν πραγμάτων τὸ ἐφαπτόμενον καὶ ἐπαφῶν καὶ δυνάμενον ἐπακολουθεῖν σοφία ἂν εἴη. «Φερέπαφα» οὖν διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπαφήν τοῦ φερομένου ἢ θεοῦ ἂν ὀρθῶς καλοῖτο, ἢ τοιοῦτόν τι – δι' ὅπερ καὶ σύνεστιν αὐτῇ ὁ Ἄιδης σοφὸς ὢν, διότι τοιαύτη ἔστιν – νῦν δὲ αὐτῆς ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα εὐστομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας, ὥστε «Φερρέφαττα» αὐτὴν καλεῖν. ταῦτόν δὲ καὶ περὶ τὸν Ἀπόλλω, ὅπερ λέγω, πολλοὶ πεφοβῆνται περὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὡς τι δεινὸν μνηύοντος· ἢ οὐκ ἦσθησαι;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Τὸ δέ γ' ἔστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κάλλιστα κείμενον πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς δὴ;

{*Σωκράτης*} Ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὃ γέ μοι φαίνεται· [405.a] οὐ γὰρ ἔστιν ὅτι ἂν μᾶλλον ὄνομα ἤρμοσεν ἐν ὄν τέτταρσι δυνάμεσι ταῖς τοῦ θεοῦ, ὥστε πασῶν ἐφάπτεσθαι καὶ δηλοῦν τρόπον τινὰ μουσικὴν τε καὶ μαντικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ τοξικὴν.

{*Ἑρμογένης*} Λέγε δὴ· ἄτοπον γὰρ τί μοι λέγεις τὸ ὄνομα εἶναι.

{*Σωκράτης*} Εὐάρμοστον μὲν οὖν, ἅτε μουσικοῦ ὄντος τοῦ θεοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ κάθαρσις καὶ οἱ καθαρμοὶ καὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ κατὰ τὴν μαντικὴν καὶ αἰ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις καὶ αἰ τοῖς

μαντικοῖς περιθειώσεις τε καὶ τὰ λουτρὰ τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ αἱ περιρράνσεις, πάντα ἐν τι ταῦτα δύναται ἄν, καθαρὸν παρέχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν· ἢ οὐ;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν ὁ καθαίρων θεὸς καὶ ὁ ἀπολούων τε καὶ ἀπολύων τῶν τοιούτων κακῶν οὗτος ἂν εἴη;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Κατὰ μὲν τοίνυν τὰς ἀπολύσεις τε καὶ ἀπολούσεις, ὡς ἱατρὸς ὢν τῶν τοιούτων, «Ἀπολούων» ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· κατὰ δὲ τὴν μαντικὴν καὶ τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ἀπλοῦν – ταῦτόν γάρ ἐστιν – ὥσπερ οὖν οἱ Θετταλοὶ καλοῦσιν αὐτόν, ὀρθότατ' ἂν καλοῖτο· «Ἄπλουν» γάρ φασι πάντες Θετταλοὶ τοῦτον τὸν θεόν. διὰ δὲ τὸ ἀεὶ βολῶν ἐγκρατὴς εἶναι τοξικῆ «Ἀειβάλλων» ἐστίν. κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν ὥσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτιν ὅτι τὸ ἄλφα σημαίνει πολλαχού τὸ ὁμοῦ, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν καὶ περὶ τὸν οὐρανόν, οὓς δὴ «πόλους» καλοῦσιν, καὶ τὴν περὶ τὴν ἐν τῇ ᾠδῇ ἄρμονίαν, ἢ δὴ συμφωνία καλεῖται, ὅτι ταῦτα πάντα, ὡς φασιν οἱ κομποὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἄρμονία τινὶ πολεῖ ἅμα πάντα· ἐπιστατεῖ δὲ οὗτος ὁ θεὸς τῇ ἄρμονίᾳ ὁμοπολῶν αὐτὰ πάντα καὶ κατὰ θεοὺς καὶ κατ' ἀνθρώπους· ὥσπερ οὖν τὸν ὁμοκέλευθον καὶ ὁμόκοιτιν «ἀκόλουθον» καὶ «ἄκοιτιν» ἐκαλέσαμεν, μεταβαλόντες ἀντὶ τοῦ «ὁμο-» «ἄ-», οὕτω καὶ «Ἀπόλλωνα» ἐκαλέσαμεν ὅς ἦν «Ὀμοπολῶν», ἕτερον λάβδα ἐμβαλόντες, ὅτι ὁμώνυμον ἐγίγνετο τῷ χαλεπῷ ὀνόματι. ὅπερ καὶ νῦν ὑποπτεύοντές τινες διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς σκοπεῖσθαι τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος φοβοῦνται αὐτὸ ὡς σημαῖνον φθοράν τινα· τὸ δὲ πολὺ, [406.a] ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο, πασῶν ἐφαπτόμενον κεῖται τῶν τοῦ θεοῦ δυνάμεων, ἀπλοῦ, ἀεὶ βάλλοντος, ἀπολούοντος, ὁμοπολοῦντος. τὰς δὲ «Μούσας» τε καὶ ὅλως τὴν μουσικὴν ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, ὡς εἴκειν, καὶ τῆς ζητήσεως τε καὶ φιλοσοφίας τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπωνόμασεν. Λητῶ δὲ ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς θεοῦ, κατὰ τὸ ἐθελήμονα εἶναι ὧν ἂν τις δέηται. ἴσως δὲ ὡς οἱ ξένοι καλοῦσιν – πολλοὶ γὰρ «Ληθῶ» καλοῦσιν – εἴκειν οὖν πρὸς τὸ μὴ τραχὺ τοῦ ἦθους ἀλλ' ἡμερόν τε καὶ λειῶν «Ληθῶ» κεκληθῆναι ὑπὸ τῶν τοῦτο καλούντων. «Ἄρτεμις» δὲ διὰ τὸ ἀρτεμὲς φαίνεται καὶ τὸ κόσμιον, διὰ τὴν τῆς παρθενίας ἐπιθυμίαν· ἴσως δὲ ἀρετῆς ἱστορα τὴν θεὸν ἐκάλεσεν ὁ καλέσας, τάχα δ' ἂν καὶ ὡς τὸν ἄροτον μισησάσης τὸν ἀνδρὸς ἐν γυναικί· ἢ διὰ τούτων τι ἢ διὰ πάντα ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ τιθέμενος ἔθετο τῇ θεῷ.

{*Ἑρμογένης*} Τί δὲ ὁ «Διόνυσος» τε καὶ ἡ «Ἀφροδίτη»;

{*Σωκράτης*} Μεγάλα, ὧ παῖ Ἰππονίκου, ἐρωτᾶς. ἀλλὰ ἔστι γὰρ καὶ σπουδαίως εἰρημένος ὁ τρόπος τῶν ὀνομάτων τούτοις τοῖς θεοῖς καὶ παιδικῶς. τὸν μὲν οὖν σπουδαῖον ἄλλους τινὰς ἐρώτα, τὸν δὲ παιδικὸν οὐδὲν κωλύει διελεῖν· φιλοπαίσμονες γὰρ καὶ οἱ θεοί. ὁ τε γὰρ Διόνυσος εἴη ἂν ὁ διδοὺς τὸν οἶνον «Διδοίνυσος» ἐν παιδιᾷ καλούμενος, οἶνος δ', ὅτι οἶεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας, «οἰόνους» δικαιοτάτ' ἂν καλούμενος. περὶ δὲ Ἀφροδίτης οὐκ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν ὅτι διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀφροῦ γένεσιν «Ἀφροδίτη» ἐκλήθη.

{*Ἑρμογένης*} Ἀλλὰ μὴν οὐδ' Ἀθηναῖς Ἀθηναῖός γ' ὢν, ὧ Σώκρατες, ἐπιλήση, οὐδ' Ἡφαίστου τε καὶ Ἄρεως.

{*Σωκράτης*} Οὐδὲ εἰκός γε.

{*Ἑρμογένης*} Οὐ γάρ.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα αὐτῆς οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν δι' ὃ κεῖται.

{*Ἑρμογένης*} Τὸ ποῖον;

{*Σωκράτης*} «Παλλάδα» που αὐτὴν καλοῦμεν.

{Ερμογένης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ὄπλοις ὀρχήσεως ἠγούμενοι τεθῆναι ὀρθῶς ἄν, ὡς ἐγὼμαι, ἠγοίμεθα· τὸ γὰρ που ἢ αὐτὸν ἢ τι ἄλλο μετεωρίζειν ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ἐν ταῖς χερσὶν «πάλλειν» τε καὶ «πάλλεσθαι» καὶ ὀρχεῖν καὶ ὀρχεῖσθαι καλοῦμεν. [407.a]

{Ερμογένης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} «Παλλάδα» μὲν τοίνυν ταύτη.

{Ερμογένης} Καὶ ὀρθῶς γε. ἀλλὰ δὴ τὸ ἕτερον πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς;

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Τοῦτο ἐμβριθέστερον, ὦ φίλε. εἰκόασι δὴ καὶ οἱ παλαιοὶ τὴν Ἀθηνᾶν νομίζουσιν ὡςπερ οἱ νῦν περὶ Ὀμηρον δεινοί. καὶ γὰρ τούτων οἱ πολλοὶ ἐξηγούμενοι τὸν ποιητὴν φασὶ τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὸν νοῦν τε καὶ διάνοιαν πεποιηκέναι, καὶ ὁ τὰ ὀνόματα ποιῶν εἴκει τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς διανοεῖσθαι, ἔτι δὲ μειζόνως λέγων θεοῦ νόησιν ὡςπερ εἰ λέγει ὅτι «ἄθεονα» ἐστὶν αὕτη, τῷ ἄλλα ξενικῶς ἀντὶ τοῦ ἦτα χρησάμενος καὶ τὸ ἰῶτα καὶ τὸ σῆγμα ἀφελών. ἴσως δὲ οὐδὲ ταύτη, ἀλλ' ὡς τὰ θεῖα νοούσης αὐτῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων «Θεονόη» ἐκάλεσεν. οὐδὲν δὲ ἀπέχει καὶ τὴν ἐν τῷ ἦθει νόησιν ὡς οὖσαν τὴν θεὸν ταύτην «Ἡθονόη» μὲν βούλεσθαι προσεπειῖν· παραγαγὼν δὲ ἢ αὐτὸς ἢ τινες ὕστερον ἐπὶ τὸ κάλλιον ὡς ᾤοντο, «Ἀθηνάαν» ἐκάλεσαν.

{Ερμογένης} Τί δὲ δὴ τὸν Ἡφαιστον, πῆ λέγεις;

{Σωκράτης} Ἡ τὸν γενναῖον τὸν «φάεος ἴστορα» ἐρωτᾷς;

{Ερμογένης} Ἦ Εἰκοα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὗτος μὲν παντὶ δῆλος «Φαῖστος» ὢν, τὸ ἦτα προσελκυσάμενος;

{Ερμογένης} Κινδυνεύει, ἐὰν μὴ πῆ σοι, ὡς εἴκειν, ἔτι ἄλλη δόξη.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἵνα μὴ δόξη, τὸν Ἄρη ἐρώτα.

{Ερμογένης} Ἐρωτῶ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, εἰ μὲν βούλει, κατὰ τὸ ἄρρεν τε καὶ κατὰ τὸ ἀνδρεῖον «Ἄρης» ἄν εἴη· εἰ δ' αὖ κατὰ τὸ σκληρόν τε καὶ ἀμετάστροφον, ὃ δὴ «ἄρρατον» καλεῖται, καὶ ταύτη ἄν πανταχῆ πολεμικῶ θεῶν πρέποι «Ἄρη» καλεῖσθαι.

{Ερμογένης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐκ μὲν οὖν τῶν θεῶν πρὸς θεῶν ἀπαλλαγῶμεν, ὡς ἐγὼ δέδοικα περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι· περὶ δὲ ἄλλων ὧν τινων βούλει πρόβαλλέ μοι, «ὄφρα ἴδηαι οἴοι» Εὐθύφρονος «ἵπποι.»

{Ερμογένης} Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, ἔτι γε ἐν ἐρόμενός σε περὶ Ἐρμου, ἐπειδὴ με καὶ οὐ φησιν Κρατύλος Ἐρμωμένη εἶναι. πειρώμεθα οὖν τὸν «Ἐρμῆν» σκέψασθαι τί καὶ νοεῖ τὸ ὄνομα, ἵνα καὶ εἰδῶμεν εἰ τί ὅδε λέγει.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε εἴκει περὶ λόγον τι εἶναι ὃ «Ἐρμῆς,» καὶ τὸ ἐρμηνέα εἶναι καὶ τὸ ἄγγελον καὶ τὸ [408.a] κλοπικόν τε καὶ τὸ ἀπατηλὸν ἐν λόγοις καὶ τὸ ἀγοραστικόν, περὶ λόγου δύναμιν ἐστὶν πᾶσα αὕτη ἢ πραγματεία· ὅπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, τὸ «εἴρειν» λόγου χρεῖα ἐστὶ, τὸ δέ, οἶον καὶ Ὀμηρος πολλαχοῦ λέγει, «ἐμήσατό» φησιν, τοῦτο δὲ μηχανήσασθαι ἐστὶν. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων τὸ λέγειν τε καὶ τὸν λόγον μησάμενον – τὸ δὲ λέγειν δὴ ἐστὶν εἴρειν – τοῦτον τὸν θεὸν ὡςπερ εἰ ἐπιτάττει ἡμῖν ὁ νομοθέτης· «Ἵ ἄνθρωποι, ὅς τὸ εἴρειν ἐμήσατο, δικαίως ἄν καλοῖτο ὑπὸ ὑμῶν Εἰρέμης»· νῦν δὲ ἡμεῖς, ὡς οἴομεθα, καλλωπίζοντες τὸ ὄνομα «Ἐρμῆν» καλοῦμεν. καὶ ἢ γε Ἴρις ἀπὸ τοῦ εἴρειν εἴκειν κεκλημένη, ὅτι ἄγγελος ἦν.

{Ερμογένης} Νῆ τὸν Δία, εὖ ἄρα μοι δοκεῖ Κρατύλος λέγειν τὸ ἐμὲ μὴ εἶναι Ἐρμωμένη· οὐκοῦν

εὐμήχανός γέ εἰμι λόγου.

{Σωκράτης} Καὶ τό γε τὸν Πᾶνα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι ὕον διφυῆ ἔχει τὸ εἰκός, ὃ ἑταῖρε.

{Ἑρμογένης} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Οἴσθα ὅτι ὁ λόγος τὸ πᾶν σημαίνει καὶ κυκλεῖ καὶ πολεῖ αἰεὶ, καὶ ἔστι διπλοῦς, ἀληθῆς τε καὶ ψευδής.

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀληθές αὐτοῦ λειὸν καὶ θεῖον καὶ ἄνω οἰκοῦν ἐν τοῖς θεοῖς, τὸ δὲ ψεῦδος κάτω ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τραχὺ καὶ τραγικόν· ἐνταῦθα γὰρ πλεῖστοι οἱ μῦθοί τε καὶ τὰ ψεύδη ἐστίν, περὶ τὸν τραγικὸν βίον.

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὅρθως ἄρ' ἂν ὁ πᾶν μηνῶν καὶ αἰεὶ πολλῶν «Πᾶν αἰπόλος» εἴη, διφυῆς Ἑρμοῦ ὕος, τὰ μὲν ἄνωθεν λειός, τὰ δὲ κάτωθεν τραχὺς καὶ τραγοειδής. καὶ ἔστιν ἥτοι λόγος ἢ λόγου ἀδελφός ὁ Πᾶν, εἴπερ Ἑρμοῦ ὕος ἐστίν· ἀδελφῶ δὲ εἰκέναι ἀδελφὸν οὐδὲν θαυμαστόν. ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ ἔλεγον, ὃ μακάριε, ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν θεῶν.

{Ἑρμογένης} Τῶν γε τοιούτων, ὃ Σώκρατες, εἰ βούλει. περὶ τῶν τοιῶνδε δὲ τί σε κωλύει διελθεῖν, οἶον ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ ἄστρον καὶ γῆς καὶ αἰθέρος καὶ ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ὠρῶν καὶ ἐνιαυτοῦ;

{Σωκράτης} Συχνὰ μὲν μοι προστάτεις, ὅμως δέ, εἴπερ σοι κεχαρισμένον ἔσται, ἐθέλω.

{Ἑρμογένης} Καὶ μὴν χαριῆ.

{Σωκράτης} Τί δὴ οὖν πρῶτον βούλει; ἢ ὥσπερ εἶπες τὸν ἥλιον διέλθωμεν;

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἦ εἰκε τοῖνυν κατάδηλον γενόμενον [409.a] ἂν μᾶλλον εἰ τῷ Δωρικῷ τις ὀνόματι χρῶτο – «ἄλιον» γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωριῆς – «ἄλιος» οὖν εἴη μὲν ἂν κατὰ τὸ ἀλίζειν εἰς ταῦτόν τοὺς ἀνθρώπους ἐπειδὴν ἀνατείλη, εἴη δ' ἂν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν αἰεὶ εἰλεῖν ἰών, εἰκοί δ' ἂν καὶ ὅτι ποικίλλει ἰών τὰ γινόμενα ἐκ τῆς γῆς· τὸ δὲ ποικίλλειν καὶ αἰολεῖν ταυτόν.

{Ἑρμογένης} Τί δὲ ἢ «σελήνη»;

{Σωκράτης} Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα φαίνεται τὸν Ἀναξαγόραν πέζειν.

{Ἑρμογένης} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Ἦ εἰκε δηλοῦντι παλαιότερον ὃ ἐκεῖνος νεωστὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς.

{Ἑρμογένης} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Τὸ μὲν που «σέλας» καὶ τὸ «φῶς» ταυτόν.

{Ἑρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Νέον δὲ που καὶ ἕνον αἰεὶ ἐστὶ περὶ τὴν σελήνην τοῦτο τὸ φῶς, εἴπερ ἀληθῆ οἱ Ἀναξαγόρειοι λέγουσιν· κύκλω γὰρ που αἰεὶ αὐτὴν περιῶν νέον αἰεὶ ἐπιβάλλει, ἕνον δὲ ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου μηνός.

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} «Σελαναία» δὲ γε καλοῦσιν αὐτὴν πολλοί.

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὅτι δὲ σέλας νέον καὶ ἕνον ἔχει αἰεὶ, «Σελαενοεοάεια» μὲν δικαιοτάτ' ἂν τῶν ὀνομάτων καλοῖτο, συγκεκροτημένον δὲ «Σελαναία» κέκληται.

{Ἑρμογένης} Διθυραμβῶδές γε τοῦτο τοῦνομα, ὃ Σώκρατες. ἀλλὰ τὸν μῆνα καὶ τὰ ἄστρα πῶς

λέγεις;

{Σωκράτης} Ὁ μὲν «μείς» ἀπὸ τοῦ μειοῦσθαι εἶη ἂν «μείης» ὀρθῶς κεκλημένος, τὰ δ' «ἄστρα» ἔοικε τῆς ἀστραπῆς ἐπωνυμίαν ἔχειν. ἢ δὲ «ἀστραπή», ὅτι τὰ ὄπλα ἀναστρέφει, «ἀναστρωπή» ἂν εἶη, νῦν δὲ «ἀστραπή» καλλωπισθεῖσα κέκληται.

{Ερμογένης} Τί δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ;

{Σωκράτης} Τὸ «πῦρ» ἀπορῶ· καὶ κινδυνεύει ἦτοι ἢ τοῦ Εὐθύφρονός με μοῦσα ἐπιλελοιπένας, ἢ τοῦτο τι παγγάλεπον εἶναι. σκέψαι οὖν ἦν εἰσάγω μηχανὴν ἐπὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἃ ἂν ἀπορῶ.

{Ερμογένης} Τίνα δὴ;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ. ἀπόκριναί γάρ μοι· ἔχοις ἂν εἰπεῖν πῦρ κατὰ τίνα τρόπον καλεῖται;

{Ερμογένης} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Σκέψαι δὴ ὃ ἐγὼ ὑποπτεύω περὶ αὐτοῦ. ἐννοῶ γὰρ ὅτι πολλὰ οἱ Ἑλληνες ὀνόματα ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς βαρβάροις οἰκοῦντες παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασιν.

{Ερμογένης} Τί οὖν δὴ;

{Σωκράτης} Εἴ τις ζητοῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς εἰκότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν, οἴσθα ὅτι ἀποροῖ ἂν.

{Ερμογένης} Εἰκότως γε. [410.a]

{Σωκράτης} Ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ «πῦρ» μὴ τι βαρβαρικὸν ἦ. τοῦτο γὰρ οὔτε ῥάδιον προσάψαι ἐστὶν Ἑλληνικῆ φωνῆ, φανεροί τ' εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες σμικρόν τι παρακλίνοντες· καὶ τό γε «ὑδωρ» καὶ τὰς «κύνας» καὶ ἄλλα πολλὰ.

{Ερμογένης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐ τοίνυν δεῖ ταῦτα προσβιάζεσθαι, ἐπεὶ ἔχοι γ' ἂν τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῆ ἀπωθοῦμαι· ὃ δὲ δὴ ἀήρ ἄρά γε, ὃ Ἑρμόγενης, ὅτι αἶρει τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, «ἀήρ» κέκληται; ἢ ὅτι αἰεὶ ῥεῖ; ἢ ὅτι πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ γίνεταί ῥέοντος; οἱ γὰρ ποιηταὶ που τὰ πνεύματα «ἀήτας» καλοῦσιν· ἴσως οὖν λέγει, ὡςπερ ἂν εἰ εἴποι πνευματόρρουν, «ἀητόρρουν» ὅθεν δὴ βούλεται αὐτὸν οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ἀήρ. τὸν δὲ αἰθέρα τῆδέ πη ὑπολαμβάνω, ὅτι αἰεὶ θεῖ περὶ τὸν ἀέρα ῥέων «ἀειθεῆρ» δικαίως ἂν καλοῖτο. γῆ δὲ μᾶλλον σημαίνει ὃ βούλεται ἐάν τις «γαῖαν» ὀνομάσῃ· γαῖα γὰρ γεννήτειρα ἂν εἶη ὀρθῶς κεκλημένη, ὡς φησὶν Ὅμηρος· τὸ γὰρ «γεγάσιν» γεγενῆσθαι λέγει. εἶεν· τί οὖν ἡμῖν ἦν τὸ μετὰ τοῦτο;

{Ερμογένης} Ὁραὶ, ὃ Σώκρατες, καὶ ἐνιαυτὸς καὶ ἔτος.

{Σωκράτης} Αἰ μὲν δὴ ὄραι Ἀττικιστὶ ὡς τὸ παλαιὸν ῥητέον, εἴπερ βούλει τὸ εἰκὸς εἰδέναί· ΗΟΡΑΙ γὰρ εἰσι διὰ τὸ ὀρίζειν χειμῶνάς τε καὶ θέρη καὶ πνεύματα καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῆς γῆς· ὀρίζουσαι δὲ δικαίως ἂν «ὄραι» καλοῖντο. ἐνιαυτὸς δὲ καὶ ἔτος κινδυνεύει ἔν τι εἶναι. τὸ γὰρ τὰ φυόμενα καὶ τὰ γιγνόμενα ἐν μέρει ἕκαστον προάγον εἰς φῶς καὶ αὐτὸ ἐν αὐτῷ ἐξετάζον, τοῦτο, ὡςπερ ἐν τοῖς πρόσθεν τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα δίχα διηρημένον οἱ μὲν Ζῆνα, οἱ δὲ Δία ἐκάλουν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν «ἐνιαυτόν», ὅτι ἐν ἑαυτῷ, οἱ δὲ «ἔτος», ὅτι ἐτάζει· ὃ δὲ ὅλος λόγος ἐστὶν τὸ «ἐν ἑαυτῷ ἐτάζον» τοῦτο προσαγορεύεσθαι ἐν ὄν δίχα, ὥστε δύο ὀνόματα γεγονέναι, «ἐνιαυτόν» τε καὶ «ἔτος», ἐξ ἑνὸς λόγου.

{Ερμογένης} Ἀλλὰ δῆτα, ὃ Σώκρατες, πολὺ ἐπιδίδως.

{Σωκράτης} Πόρρω ἤδη οἶμαι φαίνομαι σοφίας ἐλαύνειν.

{Ερμογένης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τάχα μᾶλλον φήσεις. [411.a]

{Ερμογένης} Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο τὸ εἶδος ἔγωγε ἠδέως ἂν θεασαίμην ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα τίτι

ποτέ ὀρθότητι κεῖται, τὰ περὶ τὴν ἀρετὴν, οἷον «φρόνησις» τε καὶ «σύνεσις» καὶ «δικαιοσύνη» καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα πάντα.

{Σωκράτης} Ἐγείρεις μὲν, ὦ ἑταῖρε, οὐ φαῦλον γένος ὀνομάτων· ὁμως δὲ ἐπειδήπερ τὴν λεοντὴν ἐνδέδουκα, οὐκ ἀποδεικναιτέον ἀλλ' ἐπισκεπτέον, ὡς ἔοικε, φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ γνῶμην καὶ ἐπιστήμην καὶ τᾶλλα δὴ ἃ φῆς πάντα ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα.

{Ἐρμογένης} Πάνυ μὲν οὖν οὐ δεῖ ἡμᾶς προαποστῆναι.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν, νῆ τὸν κύνα, δοκῶ γέ μοι οὐ κακῶς μαντεύεσθαι, ὃ καὶ νυνδὴ ἐνενόησα, ὅτι οἱ πάνυ παλαιοὶ ἄνθρωποι οἱ τιθέμενοι τὰ ὀνόματα παντὸς μᾶλλον, ὥσπερ καὶ τῶν νῦν οἱ πολλοὶ τῶν σοφῶν ὑπὸ τοῦ πυκνὰ περιστρέφεσθαι ζητοῦντες ὅπῃ ἔχει τὰ ὄντα εἰλιγγιῶσιν, κᾶπειτα αὐτοῖς φαίνεται περιφέρεσθαι τὰ πράγματα καὶ πάντως φέρεσθαι. αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἐνδον τὸ παρὰ σφίσιν πάθος αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα οὕτω πεφυκέναι, οὐδὲν αὐτῶν μόνιμον εἶναι οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ ῥεῖν καὶ φέρεσθαι καὶ μεστὰ εἶναι πάσης φορᾶς καὶ γενέσεως ἀεὶ. λέγω δὴ ἐννοήσας πρὸς πάντα τὰ νυνδὴ ὀνόματα.

{Ἐρμογένης} Πῶς δὴ τοῦτο, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐ κατενόησας ἴσως τὰ ἄρτι λεγόμενα ὅτι παντάπασιν ὡς φερομένοις τε καὶ ρέουσι καὶ γιγνομένοις τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα ἐπίκειται.

{Ἐρμογένης} Οὐ πάνυ ἐνεθυμήθην.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ πρῶτον εἶπομεν παντάπασιν ὡς ἐπὶ τοιούτων ἐστίν.

{Ἐρμογένης} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ἡ «φρόνησις» φορᾶς γάρ ἐστι καὶ ῥοῦ νόησις. εἴη δ' ἂν καὶ ὄνησιν ὑπολαβεῖν φορᾶς· ἀλλ' οὖν περὶ γε τὸ φέρεσθαι ἐστίν. εἰ δὲ βούλει, ἡ «γνῶμη» παντάπασιν δηλοῖ γονῆς σκέψιν καὶ νόησιν· τὸ γὰρ «νωμᾶν» καὶ τὸ «σκοπεῖν» ταυτόν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸ ἡ «νόησις» τοῦ νέου ἐστίν ἔσις, τὸ δὲ νέα εἶναι τὰ ὄντα σημαίνει γιγνόμενα ἀεὶ εἶναι· τούτου οὖν ἐφίεσθαι τὴν ψυχὴν μνηύει τὸ ὄνομα ὃ θέμενος τὴν «νεόεσιν.» οὐ γὰρ «νόησις» τὸ ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἦτα εἴ ἔδει λέγειν δύο, «νοέεσιν.» «σωφροσύνη» δὲ σωτηρία οὗ νυνδὴ ἐσκέμμεθα, φρονήσεως. [412.a] καὶ μὴν ἢ γε ἐπιστήμη μνηύει ὡς φερομένοις τοῖς πράγμασιν ἐπομένης τῆς ψυχῆς τῆς ἀξίας λόγου, καὶ οὔτε ἀπολειπομένης οὔτε προθεούσης· διὸ δὴ ἐμβάλλοντας δεῖ τὸ εἶ «ἐπειστήμη» αὐτὴν ὀνομάζειν. «σύνεσις» δ' αὖ οὕτω μὲν δόξειεν ἂν ὥσπερ συλλογισμὸς εἶναι, ὅταν δὲ συνιέναι λέγη, ταυτόν παντάπασιν τῷ ἐπίστασθαι συμβαίνει λεγόμενον· συμπορεύεσθαι γὰρ λέγει τὴν ψυχὴν τοῖς πράγμασι τὸ «συνιέναι.» ἀλλὰ μὴν ἢ γε «σοφία» φορᾶς ἐφάπτεσθαι σημαίνει. σκοτωδέστερον δὲ τοῦτο καὶ ξενικώτερον· ἀλλὰ δεῖ ἐκ τῶν ποιητῶν ἀναμνησθεσθαι ὅτι πολλαχοῦ λέγουσιν περὶ ὅτου ἂν τύχωσιν τῶν ἀρχομένων ταχὺ προϊέναι «ἐσύθη» φασίν. Λακωνικῶ δὲ ἀνδρὶ τῶν εὐδοκίμων καὶ ὄνομα ἦν «Σοῦς»· τὴν γὰρ ταχεῖαν ὄρμην οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦτο καλοῦσιν. ταύτης οὖν τῆς φορᾶς ἐπαφὴν σημαίνει ἡ σοφία, ὡς φερομένων τῶν ὄντων. καὶ μὴν τό γε «ἀγαθόν,» τοῦτο τῆς φύσεως πάσης τῷ ἀγαστῶ βούλεται τὸ ὄνομα ἐπικεῖσθαι. ἐπειδὴ γὰρ πορεύεται τὰ ὄντα, ἐνὶ μὲν ἄρ' αὐτοῖς τάχος, ἐνὶ δὲ βραδυτῆς. ἔστιν οὖν οὐ πᾶν τὸ ταχὺ ἀλλὰ τί αὐτοῦ ἀγαστόν. τοῦ θοοῦ δὴ τῷ ἀγαστῶ αὕτη ἡ ἐπωνυμία ἐστίν, «τάγαθόν.» «Δικαιοσύνη» δέ, ὅτι μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου συνέσει τοῦτο κεῖται τὸ ὄνομα, ῥάδιον συμβαλεῖν· αὐτὸ δὲ τὸ «δίκαιον» χαλεπόν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἔοικε μέχρι μὲν του ὁμολογεῖσθαι παρὰ πολλῶν, ἔπειτα δὲ ἀμφισβητεῖσθαι. ὅσοι γὰρ ἠγοῦνται τὸ πᾶν εἶναι ἐν πορείᾳ, τὸ μὲν πολὺ αὐτοῦ ὑπολαμβάνουσιν τοιοῦτόν τι εἶναι οἷον οὐδὲν ἄλλο ἢ χωρεῖν, διὰ δὲ τούτου παντὸς εἶναι τι διεξιόν, δι' οὗ πάντα τὰ γιγνόμενα γίνεσθαι· εἶναι δὲ τάχιστον τοῦτο καὶ λεπτότατον. οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι ἄλλως διὰ τοῦ ὄντος ἰέναι παντός, εἰ μὴ λεπτότατόν τε ἦν ὥστε

αὐτὸ μηδὲν στέγειν, καὶ τάχιστον ὥστε χρῆσθαι ὡσπερ ἐστῶσι τοῖς ἄλλοις. ἐπεὶ δ' οὖν ἐπιτροπεύει τὰ ἄλλα πάντα διαῖόν, τοῦτο τὸ ὄνομα ἐκλήθη ὀρθῶς «δίκαιον,» εὐστομίας ἕνεκα τὴν τοῦ κάππα δύναμιν προσλαβόν. μέχρι μὲν οὖν ἐνταῦθα, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, [413.a] παρὰ πολλῶν ὁμολογεῖται τοῦτο εἶναι τὸ δίκαιον· ἐγὼ δέ, ὃ Ἑρμόγενης, ἅτε λιπαρῆς ὢν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα μὲν πάντα διαπέπυσμαι ἐν ἀπορρήτοις, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον καὶ τὸ αἴτιον – δι' ὃ γὰρ γίνεταί, τοῦτ' ἔστι τὸ αἴτιον – καὶ «Δία» καλεῖν ἔφη τις τοῦτο ὀρθῶς ἔχειν διὰ ταῦτα. ἐπειδὴν δ' ἡρέμα αὐτοῦς ἐπανερωτῶ ἀκούσας ταῦτα μηδὲν ἤττον· «Τί οὖν ποτ' ἔστιν, ὃ ἄριστε, δίκαιον, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει;» δοκῶ τε ἤδη μακρότερα τοῦ προσήκοντος ἐρωτᾶν καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἄλλεσθαι. ἱκανῶς γὰρ μέ φασι πεπύσθαι ἀκηκοέναι καὶ ἐπιχειροῦσιν, βουλόμενοι ἀποπιμπλάναι με, ἄλλος ἄλλα ἤδη λέγειν, καὶ οὐκέτι συμφωνοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ τίς φησιν τοῦτο εἶναι δίκαιον, τὸν ἥλιον· τοῦτον γὰρ μόνον διαῖόντα καὶ κάοντα ἐπιτροπεύειν τὰ ὄντα. ἐπειδὴν οὖν τῷ λέγω αὐτὸ ἄσμενος ὡς καλόν τι ἀκηκῶς, καταγελᾶ μου οὗτος ἀκούσας καὶ ἐρωτᾷ εἰ οὐδὲν δίκαιον οἶμαι εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐπειδὴν ὁ ἥλιος δύη. λιπαροῦντος οὖν ἐμοῦ ὅτι αὐτὸ ἐκεῖνος λέγει αὐτό, τὸ πῦρ φησιν· τοῦτο δὲ οὐ ῥάδιον ἐστὶν εἰδέναι. ὁ δὲ οὐκ αὐτὸ τὸ πῦρ φησιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ πυρὶ ἐνόν. ὁ δὲ τούτων μὲν πάντων καταγελᾶν φησιν, εἶναι δὲ τὸ δίκαιον ὃ λέγει Ἀναξαγόρας, νοῦν εἶναι τοῦτο· αὐτοκράτορα γὰρ αὐτὸν ὄντα καὶ οὐδενὶ μεμειγμένον πάντα φησὶν αὐτὸν κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα. ἐνταῦθα δὴ ἐγώ, ὃ φίλε, πολὺ ἐν πλείονι ἀπορία εἰμι ἢ πρὶν ἐπιχειρῆσαι μανθάνειν περὶ τοῦ δικαίου ὅτι ποτ' ἔστιν. ἀλλ' οὖν οὐπὲρ ἕνεκα ἐσκοποῦμεν, τό γε ὄνομα τοῦτο φαίνεται αὐτῷ διὰ ταῦτα κεῖσθαι.

{*Ἑρμογένης*} Φαίνη μοι, ὃ Σώκρατες, ταῦτα μὲν ἀκηκοέναι του καὶ οὐκ αὐτοσχεδιάζειν.

{*Σωκράτης*} Τί δὲ τᾶλλα;

{*Ἑρμογένης*} Οὐ πάνυ.

{*Σωκράτης*} Ἄκουε δὴ· ἴσως γὰρ ἂν σε καὶ τὰ ἐπίλοιπα ἐξαπατήσαιμι ὡς οὐκ ἀκηκῶς λέγω. μετὰ γὰρ δικαιοσύνην τί ἡμῖν λείπεται; ἀνδρείαν οἶμαι οὐπω διήλθομεν. ἀδικία μὲν γὰρ δῆλον ὅτι ἐστὶν ὄντος ἐμπόδισμα τοῦ διαῖόντος, ἀνδρεία δὲ σημαίνει ὡς ἐν μάχῃ ἐπονομαζομένης τῆς ἀνδρείας – μάχην δ' εἶναι ἐν τῷ ὄντι, εἴπερ ῥεῖ, οὐκ ἄλλο τι ἢ τὴν ἐναντίαν ῥοήν – ἐὰν οὖν τις ἐξέλη τὸ δέλτα τοῦ ὀνόματος τῆς ἀνδρείας, αὐτὸ μνησὶ τὸ ἔργον τὸ ὄνομα ἢ «ἀνρεία.» δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάση ῥοῇ ἢ ἐναντία ῥοῇ ἀνδρεία ἐστίν, ἀλλὰ τῇ παρὰ τὸ δίκαιον ῥεούση· [414.a] οὐ γὰρ ἂν ἐπὶ πηγεῖτο ἢ ἀνδρεία. καὶ τὸ «ἄρρεν» καὶ ὁ «ἀνήρ» ἐπὶ παραπλησίῳ τινὶ τούτῳ ἐστί, τῇ ἄνω ῥοῇ. «γυνή» δὲ γονή μοι φαίνεται βούλεσθαι εἶναι. τὸ δὲ «θηλυ» ἀπὸ τῆς θηλῆς τι φαίνεται ἐπωνομάσθαι· ἢ δὲ «θηλή» ἄρα γε, ὃ Ἑρμόγενης, ὅτι τεθηλέναι ποιεῖ ὡσπερ τὰ ἀρδόμενα;

{*Ἑρμογένης*} Ὡκοῖν γε, ὃ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Καὶ μὴν αὐτό γε τὸ «θάλλειν» τὴν αὔξην μοι δοκεῖ ἀπεικάζειν τὴν τῶν νέων, ὅτι ταχεῖα καὶ ἐξαιφνιδία γίνεταί. οἷόνπερ οὖν μεμίμηται τῷ ὀνόματι, συναρμόσας ἀπὸ τοῦ θεῖν καὶ ἄλλεσθαι τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπισκοπεῖς με ὡσπερ ἐκτὸς δρόμου φερόμενον ἐπειδὴν λείου ἐπιλάβωμαι· ἐπίλοιπα δὲ ἡμῖν ἔτι συχνὰ τῶν δοκούντων σπουδαίων εἶναι.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Ὡν γ' ἔστιν ἐν καὶ «τέχνην» ἰδεῖν ὅτι ποτὲ βούλεται εἶναι.

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν τοῦτό γε ἔξιν νοῦ σημαίνει, τὸ μὲν ταῦ ἀφελόντι, ἐμβάλοντι δὲ οὐ μεταξὺ τοῦ χεῖ καὶ τοῦ νῦ καὶ τοῦ νῦ καὶ τοῦ ἦτα;

{*Ἑρμογένης*} Καὶ μάλα γε γλίσχρως, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} ὦ μακάριε, οὐκ οἶσθ' ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα τεθέντα κατακέχωσται ἤδη ὑπὸ τῶν βουλομένων τραγωδεῖν αὐτά, περιτιθέντων γράμματα καὶ ἐξαιρούντων εὐστομίας ἔνεκα καὶ πανταχῆ στρεφόντων, καὶ ὑπὸ καλλωπισμοῦ καὶ ὑπὸ χρόνου. ἐπεὶ ἐν τῷ «κατόπτρω» οὐ δοκεῖ σοὶ ἄτοπον εἶναι τὸ ἐμβεβληθῆαι τὸ ῥῶ; ἀλλὰ τοιαῦτα οἶμαι ποιοῦσιν οἱ τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζοντες, τὸ δὲ στόμα πλάττοντες, ὥστ' ἐπεμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνόματα τελευτῶντες ποιοῦσιν μὴδ' ἂν ἓνα ἀνθρώπων συνεῖναι ὅτι ποτὲ βούλεται τὸ ὄνομα· ὥσπερ καὶ τὴν Σφίγγα ἀντὶ «φικὸς» «σφίγγα» καλοῦσιν, καὶ ἄλλα πολλά.

{Ερμογένης} Ταῦτα μὲν ἔστιν οὕτως, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εἰ δ' αὖ τις ἐάσει καὶ ἐντιθέναί καὶ ἐξαιρεῖν ἅττ' ἂν βούληται τις εἰς τὰ ὀνόματα, πολλὴ εὐπορία ἔσται καὶ πᾶν ἂν παντὶ τις ὄνομα πράγματι προσαρμόσειεν.

{Ερμογένης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ μέντοι. ἀλλὰ τὸ μέτριον οἶμαι δεῖ φυλάττειν καὶ τὸ εἰκὸς σὲ τὸν σοφὸν ἐπιστάτην.

{Ερμογένης} Βουλοίμην ἄν.

{Σωκράτης} [415.a] Καὶ ἐγὼ σοὶ συμβούλομαι, ὦ Ἐρμόγετες. ἀλλὰ μὴ λίαν, ὦ δαιμόνιε, ἀκριβολογοῦ,

«μὴ μ' ἀπογυιώσης μένεος.»

ἔρχομαι γὰρ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ὧν εἴρηκα, ἐπειδὴν μετὰ τέχνην μηχανὴν ἐπισκεψώμεθα. «μηχανή» γὰρ μοι δοκεῖ τοῦ ἄνειν ἐπὶ πολὺ σημεῖον εἶναι· τὸ γὰρ «μῆκός» πως τὸ πολὺ σημαίνει· ἐξ ἀμφοῖν οὖν τούτοις σύγκειται, «μήκους» τε καὶ τοῦ «ἄνειν», τὸ ὄνομα ἢ «μηχανή.» ἀλλ', ὅπερ νυνδὴ εἶπον, ἐπὶ τὴν κορυφὴν δεῖ τῶν εἰρημένων ἐλθεῖν· «ἀρετὴ» γὰρ καὶ «κακία» ὅτι βούλεται τὰ ὀνόματα ζητητέα. τὸ μὲν οὖν ἕτερον οὕτω καθορῶ, τὸ δ' ἕτερον δοκεῖ μοι κατάδηλον εἶναι. συμφωνεῖ γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν πᾶσιν. ἅτε γὰρ ἰόντων τῶν πραγμάτων, πᾶν τὸ κακῶς ἰὸν «κακία» ἂν εἴη· τοῦτο δὲ ὅταν ἐν ψυχῇ ᾖ, τὸ κακῶς ἰέναι ἐπὶ τὰ πράγματα, μάλιστα τὴν τοῦ ὄλου ἐπωνυμίαν ἔχει τῆς κακίας. τὸ δὲ κακῶς ἰέναι ὅτι ποτ' ἔστιν, δοκεῖ μοι δηλοῦν καὶ ἐν τῇ «δειλία», ὃ οὕτω διήλθομεν ἀλλ' ὑπερέβημεν, δέον αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνδρείαν σκέψασθαι· δοκοῦμεν δὲ μοι καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπερβεβηκέναι. ἢ δ' οὖν δειλία τῆς ψυχῆς σημαίνει δεσμὸν εἶναι ἰσχυρόν· τὸ γὰρ «λίαν» ἰσχύς τις ἔστιν. δεσμὸς οὖν ὁ λίαν καὶ ὁ μέγιστος τῆς ψυχῆς ἢ δειλία ἂν εἴη· ὥσπερ γε καὶ ἡ ἀπορία κακόν, καὶ πᾶν, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἂν ἐμποδῶν ᾖ τῷ ἰέναι καὶ πορεύεσθαι. τοῦτ' οὖν φαίνεται τὸ κακῶς ἰέναι δηλοῦν, τὸ ἰσχομένως τε καὶ ἐμποδιζόμενως πορεύεσθαι, ὃ δὴ ψυχῇ ὅταν ἔχη, κακία μεστὴ γίνεσθαι. εἰ δ' ἐπὶ τοιούτοις ἢ «κακία» ἐστὶν τοῦνομα, τούναντίον τούτου ἢ «ἀρετὴ» ἂν εἴη, σημαίνον πρῶτον μὲν εὐπορίαν, ἔπειτα δὲ λελυμένην τὴν ῥοὴν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι ἀεὶ, ὥστε τὸ ἀσχέτως καὶ τὸ ἀκωλύτως ἀεὶ ῥέον ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὡς ἔοικε, τοῦτο τοῦνομα, ὃ ὀρθῶς μὲν ἔχει «ἀειρείτην» καλεῖν, ἴσως δὲ αἰρετὴν λέγει, ὡς οὔσης ταύτης τῆς ἔξεως αἰρετωτάτης, συγκεκριμένηται δὲ καὶ καλεῖται «ἀρετὴ.» καὶ ἴσως με αὖ φήσεις πλάττειν· ἐγὼ δὲ φημι, εἴτερ ὃ ἔμπροσθεν εἶπον ὀρθῶς ἔχει, ἢ «κακία», καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὴν «ἀρετὴν» ὀρθῶς ἔχειν. [416.a]

{Ερμογένης} Τὸ δὲ δὴ «κακόν», δι' οὗ πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηκας, τί ἂν νοοῖ τοῦνομα;

{Σωκράτης} Ἄτοπόν τι νῆ Δία ἔμοιγε δοκεῖ καὶ χαλεπὸν συμβαλεῖν. ἐπάγω οὖν καὶ τούτῳ ἐκείνην τὴν μηχανήν.

{Ερμογένης} Ποίαν ταύτην;

{Σωκράτης} Τὴν τοῦ βαρβαρικοῦ τι καὶ τοῦτο φάναι εἶναι.

{Ερμογένης} Καὶ ἔοικας γε ὀρθῶς λέγοντι. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ταῦτα μὲν ἐῶμεν, τὸ δὲ «καλόν» καὶ τὸ

«αἰσχροὺν» πειρώμεθα ἰδεῖν πῆ εὐλόγως ἔχει.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν τοῖνυν «αἰσχροὺν» καὶ δὴ κατάδηλόν μοι φαίνεται ὁ νοεῖ· καὶ τοῦτο γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται. τὸ γὰρ ἐμποδίζον καὶ ἴσχον τῆς ῥοῆς τὰ ὄντα λοιδορεῖν μοι φαίνεται διὰ παντὸς ὃ τὰ ὀνόματα τιθεῖς, καὶ νῦν τῷ αἰεὶ ἴσχοντι τὸν ῥοῦν τοῦτο τὸ ὄνομα ἔθετο τὸ «ἀεισχοροῦν»· νῦν δὲ συγκροτήσαντες «αἰσχροὺν» καλοῦσιν.

{Ἑρμογένης} Τί δὲ τὸ «καλόν»;

{Σωκράτης} Τοῦτο χαλεπώτερον κατανοῆσαι. καίτοι λέγει γε αὐτό· ἀρμονία μόνον καὶ μήκει τοῦ οὗ παρῆκται.

{Ἑρμογένης} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Τῆς διανοίας τις ἔοικεν ἐπωνυμία εἶναι τοῦτο τὸ ὄνομα.

{Ἑρμογένης} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Φέρε, τί οἶε σὺ εἶναι τὸ αἴτιον κληθῆναι ἐκάστῳ τῶν ὄντων; ἄρ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ τὰ ὀνόματα θέμενον;

{Ἑρμογένης} Πάντως που.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διάνοια ἂν εἴη τοῦτο ἦτοι θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἢ ἀμφοτέρων;

{Ἑρμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ καλέσαν τὰ πράγματα καὶ τὸ καλοῦν ταυτὸν ἐστὶν τοῦτο, διάνοια;

{Ἑρμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὅσα μὲν ἂν νοῦς τε καὶ διάνοια ἐργάσῃται, ταῦτά ἐστι τὰ ἐπαινετά, ἃ δὲ μή, ψεκτά;

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὸ οὖν ἰατρικὸν ἰατρικὰ ἐργάζεται καὶ τὸ τεκτονικὸν τεκτονικά; ἢ πῶς λέγεις;

{Ἑρμογένης} Οὕτως ἔγωγε.

{Σωκράτης} Καὶ τὸ καλοῦν ἄρα καλά;

{Ἑρμογένης} Δεῖ γέ τοι.

{Σωκράτης} Ἔστι δέ γε τοῦτο, ὡς φαμεν, διάνοια;

{Ἑρμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὅρθως ἄρα φρονήσεως αὕτη ἢ ἐπωνυμία ἐστὶν τὸ «καλόν» τῆς τὰ τοιαῦτα ἀπεργαζομένης, ἃ δὴ καλά φάσκοντες εἶναι ἀσπαζόμεθα.

{Ἑρμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἔτι ἡμῖν λοιπὸν τῶν τοιούτων;

{Ἑρμογένης} Ταῦτα τὰ περὶ τὸ ἀγαθὸν τε καὶ καλόν, συμφέροντά τε καὶ λυσιτελοῦντα καὶ ὠφέλιμα καὶ κερδαλέα καὶ τάναντία τούτων.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μὲν «συμφέρον» ἤδη που κἂν σὺ εὖροις ἐκ τῶν πρότερον ἐπισκοπῶν· [417.a] τῆς γὰρ ἐπιστήμης ἀδελφόν τι φαίνεται. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δηλοῖ ἢ τὴν ἅμα φορὰν τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ τοιούτου πραττόμενα «συμφέροντά» τε καὶ «σύμφορα» κεκλήσθαι ἀπὸ τοῦ συμπεριφέρεσθαι ἔοικε, τὸ δέ γε «κερδαλέον» ἀπὸ τοῦ κέρδους. «κέρδος» δὲ νῦν ἀντὶ τοῦ δέλτα ἀποδίδοντι ἐς τὸ ὄνομα δηλοῖ ὃ βούλεται· τὸ γὰρ ἀγαθὸν κατ' ἄλλον τρόπον ὀνομάζει. ὅτι γὰρ κεράννυται ἐς πάντα διεξιόν, ταύτην αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπονομάζων ἔθετο τοῦνομα· δέλτα δ' ἐνθεῖς ἀντὶ τοῦ νῦν «κέρδος» ἐφθέγγετο.

{Ἑρμογένης} «Λυσιτελοῦν» δὲ τί δὴ;

{Σωκράτης} Ἔοικεν, ὃ Ἑρμόγενης, οὐχὶ καθάπερ οἱ κάπηλοι αὐτῷ χρωῶνται, ἐὰν τὸ ἀνάλωμα

ἀπολύη, οὐ ταύτη λέγειν μοι δοκεῖ τὸ «λυσιτελοῦν», ἀλλ' ὅτι τάχιστον ὄν τοῦ ὄντος ἴστασθαι οὐκ ἔξ τὰ πράγματα, οὐδὲ τέλος λαβοῦσαν τὴν φορὰν τοῦ φέρεσθαι στήναί τε καὶ παύσασθαι, ἀλλ' ἀεὶ λυεῖ αὐτῆς ἂν τι ἐπιχειρῆ τέλος ἐγγίγνεσθαι, καὶ παρέχει ἄπαστον καὶ ἀθάνατον αὐτήν, ταύτη μοι δοκεῖ ἐπιφημίσει τὸ ἀγαθὸν λυσιτελοῦν· τὸ γὰρ τῆς φορᾶς λυόν τὸ τέλος «λυσιτελοῦν» καλέσαι. «ὠφέλιμον» δὲ ξενικὸν τοῦνομα, ᾧ καὶ Ὅμηρος πολλαχοῦ κέχρηται, τῷ «ὀφέλλειν»· ἔστι δὲ τοῦτο τοῦ αὖξιν καὶ ποιεῖν ἐπωνυμία.

{*Ἑρμογένης*} Τὰ δὲ δὴ τούτων ἐναντία πῶς ἔχει ἡμῖν;

{*Σωκράτης*} Ὅσα μὲν ἀπόφησιν αὐτῶν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, οὐδὲν δεῖ ταῦτα διεξιέναι.

{*Ἑρμογένης*} Ποῖα ταῦτα;

{*Σωκράτης*} «Ἀσύμφορον» καὶ «ἀνωφελές» καὶ «ἀλυσιτελές» καὶ «ἀκερδές.»

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ «βλαβερὸν» γε καὶ «ζημιῶδες.»

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Καὶ τὸ μὲν γε «βλαβερὸν» τὸ βλάπτων τὸν ῥοῦν εἶναι λέγει· τὸ δὲ «βλάπτων» αὖ σημαίνει βουλόμενον ἄπτειν· τὸ δὲ «ἄπτειν» καὶ δεῖν ταυτόν ἐστι, τοῦτο δὲ πανταχοῦ ψέγει. τὸ βουλόμενον οὖν ἄπτειν ῥοῦν ὀρθότατα μὲν ἂν εἴη «βουλαπτεροῦν», καλλωπισθὲν δὲ καλεῖσθαι μοι φαίνεται «βλαβερὸν.»

{*Ἑρμογένης*} Ποικίλα γέ σοι, ᾧ Σώκρατες, ἐκβαίνει τὰ ὀνόματα. καὶ γὰρ νῦν μοι ἔδοξας ὡσπερ τοῦ τῆς Ἀθηνάας νόμου προαύλιον στομαυλῆσαι, τοῦτο τὸ ὄνομα προεπιπὼν τὸ «βουλαπτεροῦν.»

[418.a]

{*Σωκράτης*} Οὐκ ἐγώ, ᾧ Ἑρμόγενης, αἴτιος, ἀλλ' οἱ θέμενοι τὸ ὄνομα.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ δὴ τὸ «ζημιῶδες» τί ἂν εἴη;

{*Σωκράτης*} Τί δ' ἂν εἴη ποτὲ «ζημιῶδες»; θέασαι, ᾧ Ἑρμόγενης, ὡς ἐγὼ ἀληθῆ λέγω λέγων ὅτι προστιθέντες γράμματα καὶ ἐξαιροῦντες σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων διανοίας, οὕτως ὥστε σμικρὰ πάνυ παραστρέφοντες ἐνίοτε τάναντία ποιεῖν σημαίνειν. οἷον καὶ ἐν τῷ «δέοντι»· ἐνενόησα γὰρ αὐτὸ καὶ ἀνεμνήσθην ἄρτι ἀπὸ τοῦδε ὃ ἔμελλον σοι ἐρεῖν ὅτι ἢ μὲν νέα φωνὴ ἡμῖν ἢ καλὴ αὐτῇ καὶ τούναντίον περιέτρεψε μηνύειν τὸ «δέον» καὶ τὸ «ζημιῶδες», ἀφανίζουσα ὅτι νοεῖ, ἢ δὲ παλαιὰ ἀμφοτέρων δηλοῖ ὃ βούλεται τοῦνομα.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς λέγεις;

{*Σωκράτης*} Ἐγὼ σοι ἐρῶ. οἴσθα ὅτι οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τῷ ἰῶτα καὶ τῷ δέλτα εὔ μάλα ἐχρῶντο, καὶ οὐχ ἥκιστα αἱ γυναῖκες, αἵπερ μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φωνὴν σφάζουσι. νῦν δὲ ἀντὶ μὲν τοῦ ἰῶτα ἢ εἴ ἢ ἦτα μεταστρέφουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ δέλτα ζῆτα, ὡς δὴ μεγαλοπρεπέστερα ὄντα.

{*Ἑρμογένης*} Πῶς δὴ;

{*Σωκράτης*} Οἷον οἱ μὲν ἀρχαιότατοι «ἰμέραν» τὴν ἡμέραν ἐκάλουν, οἱ δὲ «ἐμέραν», οἱ δὲ νῦν «ἡμέραν.»

{*Ἑρμογένης*} Ἔστι ταῦτα.

{*Σωκράτης*} Οἴσθα οὖν ὅτι μόνον τούτων δηλοῖ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τὴν διάνοιαν τοῦ θεμένου; ὅτι γὰρ ἀσμένοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἱμεῖρουσιν ἐκ τοῦ σκότους τὸ φῶς ἐγίγνετο, ταύτη ὀνόμασαν «ἰμέραν.»

{*Ἑρμογένης*} Φαίνεται.

{*Σωκράτης*} Νῦν δὲ γε τετραγωδημένον οὐδ' ἂν κατανοήσῃς ὅτι βούλεται ἢ «ἡμέρα.» καίτοι τινὲς οἴονται, ὡς δὴ ἢ ἡμέρα ἢ ἡμερα ποιεῖ, διὰ ταῦτα ὀνομάσθαι αὐτήν οὕτως.

{Ερμογένης} Δοκεῖ μοι.

{Σωκράτης} Καί τό γε «ζυγόν» οἴσθα ότι «δυογόν» οί παλαιοί έκάλουν.

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καί τό μέν γε «ζυγόν» ούδέν δηλοῖ, τό δέ τοῖν δυοῖν ένεκα τῆς δέσεως ές τήν άγωγήν έπωνόμασται «δυογόν» δικαίως· νύν δέ «ζυγόν.» καί άλλα πάμπολλα ούτως έχει.

{Ερμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Κατά ταυτά τοίνυν πρώτον μέν τό «δέον» ούτω λεγόμενον τούναντίον σημαίνει πάσι τοῖς περι τό άγαθόν όνόμασιν· άγαθοῦ γάρ ιδέα ούσα τό δέον φαίνεται δεσμός εἶναι καί κώλυμα φορᾶς, ώσπερ άδελφόν όν του βλαβεροῦ.

{Ερμογένης} Καί μάλα, ώ Σώκρατες, ούτω φαίνεται.

{Σωκράτης} Άλλ' ούκ έάν τῷ άρχαίῳ όνόματι χρῆ, [419.a] ό πολυ μάλλον εικός έστιν όρθως κεῖσθαι ή τό νύν, άλλ' όμολογήσει τοῖς πρόσθεν άγαθοῖς, έάν άντι του εἶ τό ιῶτα άποδιδῶς, ώσπερ τό παλαιόν· διόν γάρ αὔ σημαίνει, άλλ' ού δέον, τάγαθόν, όπερ δη έπαινεῖ. καί ούτω ούκ έναντιοῦται αὐτός αὐτῷ ό τά όνόματα τιθέμενος, άλλα «δέον» καί «ώφέλιμον» καί «λυσιτελοῦν» καί «κερδαλέον» καί «άγαθόν» καί «συμφέρον» καί «εὔπορον» τό αὐτό φαίνεται, έτέροις όνόμασι σημαίνον τό διακοσμοῦν καί ίόν πανταχοῦ έγκεκωμιασμένον, τό δέ ίσχον καί δοῦν ψεγόμενον. καί δη καί τό «ζημιῶδες,» έάν κατά τήν άρχαίαν φωνήν άποδῶς άντι του ζῆτα δέλτα, φανεῖται σοι κεῖσθαι τό όνομα έπί τῷ δοῦντι τό ίόν, έπονομασθέν «δημιῶδες.»

{Ερμογένης} Τί δέ δη «ήδονή» καί «λύπη» καί «έπιθυμία» καί τά τοιαῦτα, ώ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ού πάνυ χαλεπά μοι φαίνεται, ώ Έρμόγενης. ή τε γάρ «ήδονή,» ή προς τήν όνησιν έοικε τείνουσα πρᾶξις τουτο έχειν τό όνομα – τό δέλτα δέ έγκειται, ώστε «ήδονή» άντι «ήονῆς» καλεῖται – ή τε «λύπη» άπό τῆς διαλύσεως του σώματος έοικεν έπωνομάσθαι ήν έν τούτῳ τῷ πάθει ίσχει τό σῶμα. καί ή γε «άνία» τό έμποδίζον του ίένα. ή δέ «άλγηδών» ζενικόν τι φαίνεται μοι άπό του άλγεινου όνομασμένον. «όδύνη» δέ άπό τῆς ένδύσεως τῆς λύπης κεκλημένη έοικεν. «άχθηδών» δέ καί παντι δηλον άπεικασμένον τό όνομα τῷ τῆς φορᾶς βάρει. «χαρά» δέ τῆ διαχύσει καί εὔπορία τῆς ροῆς τῆς ψυχῆς έοικε κεκλημένη. «τέρψις» δέ άπό του τερπνου· τό δέ «τερπνόν» άπό τῆς δια τῆς ψυχῆς έρψεως πνοῆ άπεικασθέν κέκληται, έν δίκη μέν αν «εῤπνουν» καλούμενον, υπό χρόνου δέ «τερπνόν» παρηγμένον. «εὔφροσύνη» δέ ούδέν προσδεῖται του διότι ρηθῆναι· παντι γάρ δηλον ότι άπό του εὔ τοῖς πράγμασι τήν ψυχῆν συμφέρεσθαι τουτο έλαβε τό όνομα, «εὔφροσύνην» τό γε δίκαιον· όμως δέ αὐτό καλοῦμεν «εὔφροσύνην.» οὐδ' «έπιθυμία» χαλεπόν· τῆ γάρ έπί τόν θυμόν ίούση δυνάμει δηλον ότι τουτο εκλήθη τό όνομα. «θυμός» δέ άπό τῆς θύσεως καί ζέσεως τῆς ψυχῆς έχει αν τουτο τό όνομα. άλλα μήν «ίμερός» γε τῷ μάλιστα έλκοντι τήν ψυχῆν ρῶ έπωνομάσθη· [420.a] ότι γάρ ίέμενος ρεῖ καί έφιέμενος τῶν πραγμάτων, καί ούτω δη έπισπᾶ σφόδρα τήν ψυχῆν δια τήν έσιν τῆς ροῆς, άπό ταύτης οὔν πάσης τῆς δυνάμεως «ίμερος» εκλήθη. καί μήν «πόθος» αὔ καλεῖται σημαίνων οὔ του παρόντος εἶναι ίμέρου τε καί ρεύματος άλλα του άλλοθί που όντος καί άπόντος, όθεν «πόθος» έπωνόμασται ός τότε, όταν παρη οὔ τις έφίετο, «ίμερος» εκαλεῖτο· άπογενομένου δέ ό αὐτός οὔτος «πόθος» εκλήθη. «εῤρος» δέ, ότι είσρεῖ έξωθεν καί ούκ οίκεία έστιν ή ροή αὐτη τῷ έχοντι άλλ' έπέισακτος δια τῶν όμμάτων, δια ταυτα άπό του έσρεῖν «εῤρος» τό γε παλαιόν εκαλεῖτο – τῷ γάρ οὔ άντι του ω έχρώμεθα – νύν δ' «εῤρος» κέκληται δια τήν του ω άντι του οὔ μεταλλαγῆν. άλλα τί έτι σύ λέγεις ότι σκοπῶμεν;

{Ερμογένης} «Δόξα» καί τά τοιαῦτα πῆ σοι φαίνεται;

{Σωκράτης} «Δόξα» δη ήτοι τῆ διώξει έπωνόμασται, ήν ή ψυχή διώκουσα τό ειδέναι όπη έχει τά

πράγματα πορεύεται, ἢ τῆ ἀπὸ τοῦ τόξου βολῆ. ἔοικε δὲ τούτῳ μᾶλλον. ἢ γοῦν «οἷσις» τούτῳ συμφωνεῖ. «οἷσιν» γὰρ τῆς ψυχῆς ἐπὶ πᾶν πρᾶγμα, οἷόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὄντων, δηλοῦση προσείκεν, ὥσπερ γε καὶ ἡ «βουλή» πως τὴν βολήν, καὶ τὸ «βούλεσθαι» τὸ ἐφίεσθαι σημαίνει καὶ τὸ «βουλεύεσθαι»· πάντα ταῦτα δόξη ἐπόμεν' ἄττα φαίνεται τῆς βολῆς ἀπεικασματα, ὥσπερ αὖ καὶ τούναντίον ἡ «ἀβουλία» ἀτυχία δοκεῖ εἶναι, ὡς οὐ βαλόντος οὐδὲ τυχόντος οὐ τ' ἔβαλλε καὶ ὁ ἐβούλετο καὶ περὶ οὗ ἐβουλεύετο καὶ οὗ ἐφίετο.

{*Ἑρμογένης*} Ταῦτα ἤδη μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πυκνότερα ἐπάγειν.

{*Σωκράτης*} Τέλος γὰρ ἤδη θέω. «ἀνάγκην» δ' οὖν ἔτι βούλομαι διαπερᾶναι, ὅτι τούτοις ἐξῆς ἐστι, καὶ τὸ «ἐκούσιον.» τὸ μὲν οὖν «ἐκούσιον,» τὸ εἶκον καὶ μὴ ἀντιτυποῦν ἀλλ', ὥσπερ λέγω, εἶκον τῶ ἰόντι δεδηλωμένον ἂν εἶη τούτῳ τῶ ὀνόματι, τῶ κατὰ τὴν βούλησιν γιγνομένῳ· τὸ δὲ «ἀναγκαῖον» καὶ ἀντίτυπον, παρὰ τὴν βούλησιν ὄν, τὸ περὶ τὴν ἀμαρτίαν ἂν εἶη καὶ ἀμαθίαν, ἀπείκασται δὲ τῆ κατὰ τὰ ἄγκη πορεία, ὅτι δύσπορα καὶ τραχέα καὶ λάσια ὄντα ἴσχει τοῦ ἰέναι. ἐντεῦθεν οὖν ἴσως ἐκλήθη «ἀναγκαῖον,» τῆ διὰ τοῦ ἄγκους ἀπείκασθὲν πορεία. ἕως δὲ πάρεστιν ἡ ῥώμη, μὴ ἀνιῶμεν αὐτήν· ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ ἀνίει, ἀλλὰ ἐρώτα. [421.a]

{*Ἑρμογένης*} Ἐρωτῶ δὴ τὰ μέγιστα καὶ τὰ κάλλιστα, τὴν τε «ἀλήθειαν» καὶ τὸ «ψεῦδος» καὶ τὸ «ὄν» καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν, «ὄνομα,» δι' ὅτι τὸ ὄνομα ἔχει.

{*Σωκράτης*} Μαίεσθαι οὖν καλεῖς τι;

{*Ἑρμογένης*} Ἔγωγε, τό γε ζητεῖν.

{*Σωκράτης*} Ἔοικε τοίνυν ἐκ λόγου ὀνόματι συγκεκροτημένῳ, λέγοντος ὅτι τοῦτ' ἔστιν ὄν, οὗ τυγχάνει ζήτημα ὄν, τὸ «ὄνομα.» μᾶλλον δὲ ἂν αὐτὸ γνοίης ἐν ᾧ λέγομεν τὸ «ὀνομαστόν»· ἐνταῦθα γὰρ σαφῶς λέγει τοῦτο εἶναι ὄν οὗ μᾶσμα ἐστίν. ἢ δ' «ἀλήθεια,» καὶ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἔοικε συγκεκροτησθαι· ἢ γὰρ θεία τοῦ ὄντος φορὰ ἔοικε προσειρησθαι τούτῳ τῶ ῥήματι, τῆ «ἀληθεία,» ὡς θεία οὕσα ἄλλῃ. τὸ δὲ «ψεῦδος» τούναντίον τῆ φορᾶ· πάλιν γὰρ αὖ λοιδορούμενον ἦκει τὸ ἰσχύμενον καὶ τὸ ἀναγκαζόμενον ἡσυχάζειν, ἀπείκασται δὲ τοῖς καθεύδουσι· τὸ ψεῖ δὲ προσγενόμενον ἐπικρύπτει τὴν βούλησιν τοῦ ὀνόματος. τὸ δὲ «ὄν» καὶ ἡ «οὐσία» ὁμολογεῖ τῶ ἀληθεῖ, τὸ ἰῶτα ἀπολαβόν· ἰὸν γὰρ σημαίνει, καὶ τὸ «οὐκ ὄν» αὖ, ὡς τινες καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸ, «οὐκ ἰόν.»

{*Ἑρμογένης*} Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἀνδρείως πάνυ διακεκροτηκένα· εἰ δέ τίς σε ἔροιτο τοῦτο τὸ «ἰόν» καὶ τὸ «ῥέον» καὶ τὸ «δοῦν,» τίνα ἔχει ὀρθότητα ταῦτα τὰ ὀνόματα –

{*Σωκράτης*} «Τί ἂν αὐτῶ ἀποκρινάμεθα;» λέγεις; ἦ γάρ;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Ἐν μὲν τοίνυν ἄρτι που ἐπορισάμεθα ὥστε δοκεῖν τι λέγειν ἀποκρινόμενοι.

{*Ἑρμογένης*} Τὸ ποῖον τοῦτο;

{*Σωκράτης*} Φάναι, ὃ ἂν μὴ γινώσκωμεν, βαρβαρικόν τι τοῦτ' εἶναι. εἶη μὲν οὖν ἴσως ἂν τι τῆ ἀληθεία καὶ τοιοῦτον αὐτῶν, εἶη δὲ κἂν ὑπὸ παλαιότητος τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνεύρετα εἶναι· διὰ γὰρ τὸ πανταχῆ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα, οὐδὲν θαυμαστόν ἂν εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει.

{*Ἑρμογένης*} Καὶ οὐδὲν γε ἀπὸ τρόπου λέγεις.

{*Σωκράτης*} Λέγω γὰρ οὖν εἰκότα. οὐ μέντοι μοι δοκεῖ προφάσεις ἀγῶν δέχεσθαι, ἀλλὰ προθυμητέον ταῦτα διασκέψασθαι. ἐνθυμηθῶμεν δέ, εἴ τις ἀεὶ, δι' ὧν ἂν λέγηται τὸ ὄνομα, ἐκεῖνα ἀνερήσεται τὰ ῥήματα, καὶ αὐθις αὖ δι' ὧν ἂν τὰ ῥήματα λεχθῆ, ἐκεῖνα πεύσεται, καὶ τοῦτο μὴ παύσεται ποιῶν, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη τελευτῶντα ἀπειπεῖν τὸν ἀποκρινόμενον;

{Ερμογένης} Ἔμοιγε δοκεῖ. [422.a]

{Σωκράτης} Πότε οὖν ἀπειπῶν ὁ ἀπαγορευῶν δικαίως παύοιτο ἄν; ἄρ' οὐκ ἐπειδὴν ἐπ' ἐκείνοις γένηται τοῖς ὀνόμασιν, ἃ ὡσπερὶ στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ λόγων καὶ ὀνομάτων; ταῦτα γὰρ πού οὐκέτι δίκαιον φανῆναι ἐξ ἄλλων ὀνομάτων συγκεῖμενα, ἂν οὕτως ἔχη. οἷον νυνδὴ τὸ «ἀγαθόν» ἔφαμεν ἐκ τοῦ ἀγαστοῦ καὶ ἐκ τοῦ θοοῦ συγκεῖσθαι, τὸ δὲ «θοόν» ἴσως φαῖμεν ἂν ἐξ ἐτέρων, ἐκεῖνα δὲ ἐξ ἄλλων· ἀλλ' ἐάν ποτέ γε λάβωμεν ὃ οὐκέτι ἔκ τινων ἐτέρων σύγκειται ὀνομάτων, δικαίως ἂν φαῖμεν ἐπὶ στοιχείῳ τε ἤδη εἶναι καὶ οὐκέτι τοῦτο ἡμᾶς δεῖν εἰς ἄλλα ὀνόματα ἀναφέρειν.

{Ερμογένης} Ἔμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ νῦν ἃ γ' ἐρωτᾷς τὰ ὀνόματα στοιχεῖα ὄντα τυγχάνει, καὶ δεῖ αὐτῶν ἄλλω τινὶ τρόπῳ ἤδη τὴν ὀρθότητα ἐπισκέψασθαι ἥτις ἐστίν;

{Ερμογένης} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Εἰκὸς δῆτα, ὃ Ἐρμόγενης· πάντα γοῦν φαίνεται τὰ ἔμπροσθεν εἰς ταῦτα ἀνεληλυθέναι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὥς μοι δοκεῖ ἔχειν, δεῦρο αὖ συνεπίσκεισαι μετ' ἐμοῦ μή τι παραληρήσω λέγων οἷαν δεῖ τὴν τῶν πρώτων ὀνομάτων ὀρθότητα εἶναι.

{Ερμογένης} Λέγε μόνον, ὡς ὅσον γε δυνάμεως παρ' ἐμοί ἐστὶν συνεπισκέψομαι.

{Σωκράτης} Ὅτι μὲν τοίνυν μία γέ τις ἡ ὀρθότης παντὸς ὀνόματος καὶ πρώτου καὶ ὑστάτου, καὶ οὐδὲν διαφέρει τῷ ὀνομα εἶναι οὐδὲν αὐτῶν, οἶμαι καὶ σοὶ συνδοκεῖ.

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ὧν γε νυνδὴ διεληλύθαμεν τῶν ὀνομάτων ἡ ὀρθότης τοιαύτη τις ἐβούλετο εἶναι, οἷα δηλοῦν οἷον ἕκαστόν ἐστι τῶν ὄντων.

{Ερμογένης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν ἄρα οὐδὲν ἤττον καὶ τὰ πρώτα δεῖ ἔχειν καὶ τὰ ὑστερα, εἴπερ ὀνόματα ἔσται.

{Ερμογένης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὰ μὲν ὑστερα, ὡς ἔοικε, διὰ τῶν προτέρων οἷά τε ἦν τοῦτο ἀπεργάζεσθαι.

{Ερμογένης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Εἶεν· τὰ δὲ δὴ πρώτα, οἷς οὐπω ἕτερα ὑπόκειται, τίνι τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατόν ὅτι μάλιστα φανερά ἡμῖν ποιήσει τὰ ὄντα, εἴπερ μέλλει ὀνόματα εἶναι; ἀπόκριναί μοι τόδε· εἰ φωνὴν μὴ εἶχομεν μηδὲ γλῶτταν, ἐβουλόμεθα δὲ δηλοῦν ἀλλήλοις τὰ πράγματα, ἄρ' οὐκ ἂν, ὡσπερ νῦν οἱ ἐνεοί, ἐπεχειροῦμεν ἂν σημαίνειν ταῖς χερσὶ καὶ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλω σώματι;

{Ερμογένης} Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, ὃ Σώκρατες; [423.a]

{Σωκράτης} Εἰ μὲν γ' οἶμαι τὸ ἄνω καὶ τὸ κοῦφον ἐβουλόμεθα δηλοῦν, ἤρομεν ἂν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρα, μιμούμενοι αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· εἰ δὲ τὰ κάτω καὶ τὰ βαρέα, πρὸς τὴν γῆν. καὶ εἰ ἵππον θέοντα ἢ τι ἄλλο τῶν ζῶων ἐβουλόμεθα δηλοῦν, οἶσθα ὅτι ὡς ὁμοίωσιν ἂν τὰ ἡμέτερα αὐτῶν σώματα καὶ σχήματα ἐποιοῦμεν ἐκείνοις.

{Ερμογένης} Ἀνάγκη μοι δοκεῖ ὡς λέγεις ἔχειν.

{Σωκράτης} Οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι δήλωμά του σώματος ἐγίγνετο, μιμησαμένου, ὡς ἔοικε, τοῦ σώματος ἐκεῖνο ὃ ἐβούλετο δηλῶσαι.

{Ερμογένης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δὲ φωνῇ τε καὶ γλώττῃ καὶ στόματι βουλόμεθα δηλοῦν, ἄρ' οὐ τότε ἐκάστου δήλωμα ἡμῖν ἔσται τὸ ἀπὸ τούτων γινόμενον, ὅταν μίμημα γένηται διὰ τούτων περὶ ὅτιοῦν;

{Ερμογένης} Ἀνάγκη μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ὅνομα ἄρ' ἐστίν, ὡς ἔοικε, μίμημα φωνῇ ἐκείνου ὃ μιμεῖται, καὶ ὀνομάζει ὃ

μιμούμενος τῆ φωνῆ ὃ ἂν μιμῆται

{*Ἑρμογένης*} Δοκεῖ μοι.

{*Σωκράτης*} Μὰ Δί' ἄλλ' οὐκ ἐμοί πω δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι, ὦ ἑταῖρε.

{*Ἑρμογένης*} Τί δῆ;

{*Σωκράτης*} Τοὺς τὰ πρόβατα μιμουμένους τούτους καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἀναγκαζοίμεθ' ἂν ὁμολογεῖν ὀνομάζειν ταῦτα ἄπερ μιμοῦνται.

{*Ἑρμογένης*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Σωκράτης*} Καλῶς οὖν ἔχειν δοκεῖ σοι;

{*Ἑρμογένης*} Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τίς ἂν, ὦ Σώκρατες, μίμησις εἴη τὸ ὄνομα;

{*Σωκράτης*} Πρῶτον μὲν, ὡς ἐμοί δοκεῖ, οὐκ ἐάν καθάπερ τῆ μουσικῆ μιμούμεθα τὰ πράγματα οὕτω μιμώμεθα, καίτοι φωνῆ γε καὶ τότε μιμούμεθα· ἔπειτα οὐκ ἐάν ἄπερ ἡ μουσικὴ μιμεῖται καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, οὐ μοι δοκοῦμεν ὀνομάσειν. λέγω δέ τοι τοῦτο· ἔστι τοῖς πράγμασι φωνῆ καὶ σχῆμα ἐκάστω, καὶ χρῶμά γε πολλοῖς;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Ἔοικε τοίνυν οὐκ ἐάν τις ταῦτα μιμῆται, οὐδὲ περὶ ταύτας τὰς μίμησις ἡ τέχνη ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι. αὐταὶ μὲν γὰρ εἰσιν ἡ μὲν μουσικὴ, ἡ δὲ γραφικὴ· ἡ γάρ;

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Τί δὲ δῆ τότε; οὐ καὶ οὐσία δοκεῖ σοι εἶναι ἐκάστω, ὥσπερ καὶ χρῶμα καὶ ἅ νυνδὴ ἐλέγομεν; πρῶτον αὐτῷ τῷ χρώματι καὶ τῆ φωνῆ οὐκ ἔστιν οὐσία τις ἐκατέρω αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσα ἠξιώται ταύτης τῆς προσρήσεως, τοῦ εἶναι;

{*Ἑρμογένης*} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{*Σωκράτης*} Τί οὖν; εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μιμεῖσθαι δύναιτο ἐκάστου, τὴν οὐσίαν, γράμμασί τε καὶ συλλαβαῖς, ἄρ' οὐκ ἂν δηλοῖ ἕκαστον ὃ ἔστιν; ἡ οὐ; [424.a]

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Καὶ τί ἂν φαίης τὸν τοῦτο δυνάμενον, ὥσπερ τοὺς προτέρους τὸν μὲν μουσικὸν ἔφησθα, τὸν δὲ τινα γραφικόν. τοῦτον δὲ τίνα;

{*Ἑρμογένης*} Τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὅπερ πάλαι ζητοῦμεν, οὗτος ἂν εἶναι ὁ ὀνομαστικός.

{*Σωκράτης*} Εἰ ἄρα τοῦτο ἀληθές, ἥδη ἔοικεν ἐπισκεπτέον περὶ ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ὧν σὺ ἤρου, περὶ «ῥοῆς» τε καὶ τοῦ «ιέναι» καὶ «σχέσεως,» εἰ τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς συλλαβαῖς τοῦ ὄντος ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ὥστε ἀπομιμεῖσθαι τὴν οὐσίαν, εἴτε καὶ οὐ;

{*Ἑρμογένης*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Φέρε δὲ ἴδωμεν πότερον ἄρα ταῦτα μόνα ἐστὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων ἢ καὶ ἄλλα πολλά.

{*Ἑρμογένης*} Οἶμαι ἔγωγε καὶ ἄλλα.

{*Σωκράτης*} Εἰκὸς γάρ. ἀλλὰ τίς ἂν εἴη ὁ τρόπος τῆς διαιρέσεως ὅθεν ἄρχεται μιμεῖσθαι ὁ μιμούμενος; ἄρα οὐκ ἐπέιπερ συλλαβαῖς τε καὶ γράμμασιν ἢ μίμησις τυγχάνει οὕσα τῆς οὐσίας, ὀρθότατόν ἐστι διελέσθαι τὰ στοιχεῖα πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἐπιχειροῦντες τοῖς ῥυθμοῖς τῶν στοιχείων πρῶτον τὰς δυνάμεις διείλοντο, ἔπειτα τῶν συλλαβῶν, καὶ οὕτως ἥδη ἔρχονται ἐπὶ τοὺς ῥυθμοὺς σκεψόμενοι, πότερον δ' οὐ;

{*Ἑρμογένης*} Ναί.

{*Σωκράτης*} Ἄρ' οὖν καὶ ἡμᾶς οὕτω δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φωνήεντα διελέσθαι, ἔπειτα τῶν ἐτέρων κατὰ εἶδη τὰ τε ἄφωνα καὶ ἄφθογγα – οὕτωςί γάρ που λέγουσιν οἱ δεινοὶ περὶ τούτων – καὶ τὰ αὖ

φωνήεντα μὲν οὐ, οὐ μέντοι γε ἄφθογγα; καὶ αὐτῶν τῶν φωνηέντων ὅσα διάφορα εἶδη ἔχει ἀλλήλων; καὶ ἐπειδὴν ταῦτα διελώμεθα τὰ ὄντα εὖ πάντα αὐτῶν οἷς δεῖ ὀνόματα ἐπιθεῖναι, εἰ ἔστιν εἰς ἃ ἀναφέρεται πάντα ὡς περὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἔστιν ἰδεῖν αὐτὰ τε καὶ εἰ ἐν αὐτοῖς ἔνεστιν εἶδη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς περὶ ἐν τοῖς στοιχείοις· ταῦτα πάντα καλῶς διαθεασαμένους ἐπίστασθαι ἐπιφέρειν ἕκαστον κατὰ τὴν ὁμοιότητα, ἐάντε ἐν ἐνὶ δέῃ ἐπιφέρειν, ἐάντε συγκεραννύντα πολλὰ ἐνί, ὡς περὶ οἱ ζωγράφοι βουλόμενοι ἀφομοιοῦν ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπήνεγκαν, ἐνίοτε δὲ ὀτιοῦν ἄλλο τῶν φαρμάκων, ἔστι δὲ ὅτε πολλὰ συγκεράσαντες, οἷον ὅταν ἀνδρείκελον σκευάζωσιν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων – ὡς ἂν οἶμαι δοκῆ ἐκάστη ἢ εἰκὼν δεῖσθαι ἐκάστου φαρμάκου – οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τὰ πράγματα ἐποίσομεν, καὶ ἐν ἐπὶ ἐν, οὐτὶν δοκῆ δεῖν, καὶ σύμπολλα, ποιοῦντες ὃ δὴ συλλαβὰς καλοῦσιν, [425.a] καὶ συλλαβὰς αὐτῶν συντιθέντες, ἐξ ὧν τὰ τε ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα συντίθενται· καὶ πάλιν ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων μέγα ἤδη τι καὶ καλὸν καὶ ὄλον συστήσομεν, ὡς περὶ ἐκεῖ τὸ ζῶον τῆ γραφικῆ, ἐνταῦθα τὸν λόγον τῆ ὀνομαστικῆ ἢ ῥητορικῆ ἢ ἥτις ἔστιν ἡ τέχνη. μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμεῖς, ἀλλὰ λέγων ἐξηχέθη. συνέθεσαν μὲν γὰρ οὕτως ἦπερ σύγκειται οἱ παλαιοί· ἡμᾶς δὲ δεῖ, εἴπερ τεχνικῶς ἐπιστησόμεθα σκοπεῖσθαι αὐτὰ πάντα, οὕτω διελομένους, εἴτε κατὰ τρόπον τὰ τε πρῶτα ὀνόματα κεῖται καὶ τὰ ὕστερα εἴτε μὴ, οὕτω θεᾶσθαι· ἄλλως δὲ συνείρειν μὴ φαῦλον ἢ καὶ οὐ καθ' ὁδόν, ὃ φίλε Ἑρμόγενης.

{Ἑρμογένης} Ἴσως νῆ Δί', ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί οὖν; σὺ πιστεύεις σαυτῷ οἷός τ' ἂν εἶναι ταῦτα οὕτω διελέσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ.

{Ἑρμογένης} Πολλοῦ ἄρα δέω ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἐάσομεν οὖν, ἢ βούλει οὕτως ὅπως ἂν δυνώμεθα, καὶ ἂν σμικρόν τι αὐτῶν οἷοί τ' ὦμεν κατιδεῖν, ἐπιχειρῶμεν, προειπόντες, ὡς περὶ ὀλίγον πρότερον τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐδὲν εἰδότες τῆς ἀληθείας τὰ τῶν ἀνθρώπων δόγματα περὶ αὐτῶν εἰκάζομεν, οὕτω δὲ καὶ νῦν αὐτῶν εἰπόντες ἡμῖν αὐτοῖς ἴωμεν, ὅτι εἰ μὲν τι χρῆν ἔδει αὐτὰ διελέσθαι εἴτε ἄλλον ὄντινοῦν εἴτε ἡμᾶς, οὕτως ἔδει αὐτὰ διαρεῖσθαι, νῦν δὲ τὸ λεγόμενον κατὰ δύναμιν δεήσει ἡμᾶς περὶ αὐτῶν πραγματεύεσθαι; δοκεῖ ταῦτα, ἢ πῶς λέγεις;

{Ἑρμογένης} Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Γελοῖα μὲν οἶμαι φανεῖσθαι, ὃ Ἑρμόγενης, γράμμασι καὶ συλλαβαῖς τὰ πράγματα μεμιμημένα κατάδηλα γινόμενα· ὅμως δὲ ἀνάγκη. οὐ γὰρ ἔχομεν τούτου βέλτιον εἰς ὅτι ἐπανενέγκωμεν περὶ ἀληθείας τῶν πρώτων ὀνομάτων, εἰ μὴ ἄρα βούλει, ὡς περὶ οἱ τραγωδοποιοὶ ἐπειδὴν τι ἀπορῶσιν ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι θεοὺς αἴροντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει. ἄρα καὶ ἡμῖν κράτιστος οὗτος τῶν λόγων; ἢ ἐκεῖνος, ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν αὐτὰ παρελήφαμεν, εἰσὶ δὲ ἡμῶν ἀρχαιότεροι βάρβαροι; ἢ ὅτι ὑπὸ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ ἐπισκέψασθαι, [426.a] ὡς περὶ καὶ τὰ βαρβαρικά; αὐταὶ γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδύσεις εἶεν καὶ μάλα κομψαὶ τῷ μὴ ἐθέλοντι λόγον διδόναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων ὡς ὀρθῶς κεῖται. καίτοι ὅτω τις τρόπῳ τῶν πρώτων ὀνομάτων τὴν ὀρθότητα μὴ οἶδεν, ἀδύνατόν του τῶν γε ὑστέρων εἰδέναί, ἃ ἐξ ἐκείνων ἀνάγκη δηλοῦσθαι ὧν τις πέρι μηδὲν οἶδεν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸν φάσκοντα περὶ αὐτῶν τεχνικὸν εἶναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων μάλιστα τε καὶ καθαρῶτατα δεῖ ἔχειν ἀποδειῖξαι, ἢ εὖ εἰδέναί, ὅτι τὰ γε ὕστερα ἤδη φλυαρήσει. ἢ σοὶ ἄλλως δοκεῖ;

{Ἑρμογένης} Οὐδ' ὀπωστιοῦν, ὃ Σώκρατες, ἄλλως.

{Σωκράτης} Ἄ μὲν τοίνυν ἐγὼ ἦσθημαι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων πάνυ μοι δοκεῖ ὑβριστικὰ εἶναι καὶ γελοῖα. τούτων οὖν σοὶ μεταδώσω, ἂν βούλη· σὺ δ' ἂν τι ἔχῃς βέλτιόν ποθεν λαβεῖν, πειρᾶσθαι

καὶ ἐμοὶ μεταδιδόναί.

{*Ἑρμογένης*} Ποιήσω ταῦτα. ἀλλὰ θαρρῶν λέγε.

{*Σωκράτης*} Πρῶτον μὲν τοίνυν τὸ ῥῶ ἔμοιγε φαίνεται ὡσπερ ὄργανον εἶναι πάσης τῆς κινήσεως, ἦν οὐδ' εἶπομεν δι' ὅτι ἔχει τοῦτο τοῦνομα· ἀλλὰ γὰρ δῆλον ὅτι ἔσσις βούλεται εἶναι· οὐ γὰρ ἦτα ἐχρώμεθα ἀλλὰ εἶ τὸ παλαιόν. ἡ δὲ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ «κίειν» – ξενικὸν δὲ τοῦνομα – τοῦτο δ' ἐστὶν ἰέναι. εἰ οὖν τις τὸ παλαιὸν αὐτῆς εὐροι ὄνομα εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν συμβαῖνον, «ἔσσις» ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· νῦν δὲ ἀπὸ τε τοῦ ξενικοῦ τοῦ κίειν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ἦτα μεταβολῆς καὶ τῆς τοῦ νῦ ἐνθέσεως «κίνησις» κέκληται, ἔδει δὲ «κιείνησιν» καλεῖσθαι ἢ εἶσιν. ἡ δὲ στάσις ἀπόφασις τοῦ ἰέναι βούλεται εἶναι, διὰ δὲ τὸν καλλωπισμὸν «στάσις» ὠνόμασται. τὸ δὲ οὖν ῥῶ τὸ στοιχεῖον, ὡσπερ λέγω, καλὸν ἔδοξεν ὄργανον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ τὰ ὀνόματα τιθεμένων πρὸς τὸ ἀφομοιοῦν τῇ φορᾷ, πολλαχοῦ γοῦν χρῆται αὐτῷ εἰς αὐτήν· πρῶτον μὲν ἐν αὐτῷ τῷ «ῥεῖν» καὶ «ῥοῆ» διὰ τούτου τοῦ γράμματος τὴν φορὰν μιμεῖται, εἶτα ἐν τῷ «τρόμω», εἶτα ἐν τῷ «τρέχειν», ἔτι δὲ ἐν τοῖς τοιοῖσδε ῥήμασιν οἷον «κρούειν», «θραύειν», «ἐρείκειν», «θρύπτειν», «κερματίζειν», «ῥυμβεῖν», πάντα ταῦτα τὸ πολὺ ἀπεικάζει διὰ τοῦ ῥῶ. ἑώρα γὰρ οἶμαι τὴν γλῶτταν ἐν τούτῳ ἦκιστα μένουσαν, μάλιστα δὲ σειομένην· διὸ φαίνεται μοι τούτῳ πρὸς ταῦτα κατακεκρηθῆσθαι. τῷ δὲ αὖ ἰῶτα πρὸς τὰ λεπτά πάντα, ἃ δὴ μάλιστα διὰ πάντων ἴοι ἂν. [427.a] διὰ ταῦτα τὸ «ἰέναι» καὶ τὸ «ἰεσθαι» διὰ τοῦ ἰῶτα ἀπομιμεῖται, ὡσπερ γε διὰ τοῦ φεῖ καὶ τοῦ ψεῖ καὶ τοῦ σῖγμα καὶ τοῦ ζῆτα, ὅτι πνευματώδη τὰ γράμματα, πάντα τὰ τοιαῦτα μεμίμηται αὐτοῖς ὀνομάζων, οἷον τὸ «ψυχρὸν» καὶ τὸ «ζέον» καὶ τὸ «σειεσθαι» καὶ ὅλως σεισμόν. καὶ ὅταν που τὸ φυσῶδες μιμηται, πανταχοῦ ἐνταῦθα ὡς τὸ πολὺ τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐπιφέρειν φαίνεται ὁ τὰ ὀνόματα τιθέμενος. τῆς δ' αὖ τοῦ δέλτα συμπίεσεως καὶ τοῦ ταῦ καὶ ἀπερείσεως τῆς γλῶττης τὴν δύναμιν χρήσιμον φαίνεται ἠγήσασθαι πρὸς τὴν μίμησιν τοῦ «δεσμοῦ» καὶ τῆς «στάσεως.» ὅτι δὲ ὀλισθάνει μάλιστα ἐν τῷ λάβδα ἢ γλῶττα κατιδῶν, ἀφομοιωῶν ὠνόμασε τὰ τε «λεῖα» καὶ αὐτὸ τὸ «ὀλισθάνειν» καὶ τὸ «λιπαρὸν» καὶ τὸ «κολλῶδες» καὶ τᾶλλα πάντα τὰ τοιαῦτα. ἢ δὲ ὀλισθανούσης τῆς γλῶττης ἀντιλαμβάνεται ἢ τοῦ γάμμα δύναμις, τὸ «γλίσχρον» ἀπεμιμήσατο καὶ «γλυκὺ» καὶ «γλοιῶδες.» τοῦ δ' αὖ νῦ τὸ εἶσω αἰσθόμενος τῆς φωνῆς, τὸ «ἔνδον» καὶ τὰ «ἐντὸς» ὠνόμασεν, ὡς ἀφομοιωῶν τοῖς γράμμασι τὰ ἔργα. τὸ δ' αὖ ἄλφα τῷ «μεγάλῳ» ἀπέδωκε, καὶ τῷ «μήκει» τὸ ἦτα, ὅτι μεγάλα τὰ γράμματα. εἰς δὲ τὸ «γογγύλον» τοῦ οὔ δεόμενος σημείου, τοῦτο πλεῖστον αὐτῷ εἰς τὸ ὄνομα ἐνεκέρασεν. καὶ τᾶλλα οὕτω φαίνεται προσβιάζειν καὶ κατὰ γράμματα καὶ κατὰ συλλαβὰς ἐκάστῳ τῶν ὄντων σημειῶν τε καὶ ὄνομα ποιῶν ὁ νομοθέτης, ἐκ δὲ τούτων τὰ λοιπὰ ἤδη αὐτοῖς τούτοις συντιθέναί ἀπομιμούμενος. αὕτη μοι φαίνεται, ὦ Ἑρμογένες, βούλεσθαι εἶναι ἢ τῶν ὀνομάτων ὀρθότης, εἰ μὴ τι ἄλλο Κρατύλος ὅδε λέγει.

{*Ἑρμογένης*} Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, πολλά γέ μοι πολλάκις πράγματα παρέχει Κρατύλος, ὡσπερ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, φάσκων μὲν εἶναι ὀρθότητα ὀνομάτων, ἣτις δ' ἐστὶν οὐδὲν σαφὲς λέγων, ὥστε με μὴ δύνασθαι εἰδέναι πότερον ἐκῶν ἢ ἄκων οὕτως ἀσαφῶς ἐκάστοτε περὶ αὐτῶν λέγει. νῦν οὖν μοι, ὦ Κρατύλε, ἐναντίον Σωκράτους εἶπε πότερον ἀρέσκει σοι ἢ λέγει Σωκράτης περὶ ὀνομάτων, ἢ ἔχεις πῃ ἄλλη κάλλιον λέγειν; καὶ εἰ ἔχεις, λέγε, ἵνα ἦτοι μάθῃς παρὰ Σωκράτους ἢ διδάξῃς ἡμᾶς ἀμφοτέρους.

{*Κρατύλος*} Τί δέ, ὦ Ἑρμογένες; δοκεῖ σοι ῥάδιον εἶναι οὕτω ταχὺ μαθεῖν τε καὶ διδάξαι ὅτιοῦν πρᾶγμα, μὴ ὅτι τοσοῦτον, ὃ δὴ δοκεῖ ἐν τοῖς μεγίστοις μέγιστον εἶναι; [428.a]

{*Ἑρμογένης*} Μὰ Δί', οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἡσιόδου καλῶς μοι φαίνεται ἔχειν, τὸ εἰ καὶ τις σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθείη, προὔργου εἶναι. εἰ οὖν καὶ σμικρὸν τι οἷός τ' εἶ πλεον ποιῆσαι, μὴ

ἀπόκαμνε ἀλλ' εὐεργέτει καὶ Σωκράτη τόνδε – δίκαιος δ' εἶ – καὶ ἐμέ.

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ ἔγωγε καὶ αὐτός, ὦ Κρατύλε, οὐδὲν ἂν ἰσχυρισαίμην ὧν εἴρηκα, ἧ δέ μοι ἐφαίνετο μεθ' Ἑρμογένους ἐπεσκεψάμην, ὥστε τούτου γε ἔνεκα θαρρῶν λέγε, εἴ τι ἔχεις βέλτιον, ὡς ἐμοῦ ἐνδεξομένου. εἰ μέντοι ἔχεις τι σὺ κάλλιον τούτων λέγειν, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι· δοκεῖς γάρ μοι αὐτός τε ἐσκέφθαι τὰ τοιαῦτα καὶ παρ' ἄλλων μεμαθηκέναι. ἐὰν οὖν λέγῃς τι κάλλιον, ἓνα τῶν μαθητῶν περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων καὶ ἐμὲ γράφου.

{Κρατύλος} Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σὺ λέγεις, μεμέληκέν τέ μοι περὶ αὐτῶν καὶ ἴσως ἂν σε ποιησαίμην μαθητὴν. φοβοῦμαι μέντοι μὴ τούτου πᾶν τούναντίον ἦ, ὅτι μοί πως ἐπέρχεται λέγειν πρὸς σέ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὃ ἐκεῖνος ἐν Λιταῖς πρὸς τὸν Αἴαντα λέγει. φησὶ δέ

«Αἴαν Διογενὲς Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν εἰσὼ μυθήσασθαι».

καὶ ἐμοὶ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς φαίνη κατὰ νοῦν χρησιμῶδεῖν, εἴτε παρ' Εὐθύφρονος ἐπίπνουσ γενόμενος, εἴτε καὶ ἄλλη τις Μοῦσα πάλαι σε ἐνοῦσα ἐλελήθει.

{Σωκράτης} Ὡγαθὲ Κρατύλε, θαυμάζω καὶ αὐτὸς πάλαι τὴν ἐμαυτοῦ σοφίαν καὶ ἀπιστῶ. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι ἐπανασκέψασθαι τί καὶ λέγω. τὸ γὰρ ἐξαπατᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ πάντων χαλεπώτατον· ὅταν γὰρ μηδὲ σμικρὸν ἀποστατῆ ἀλλ' ἀεὶ παρῆ ὁ ἐξαπατήσων, πῶς οὐ δεινόν; δεῖ δὴ, ὡς ἔοικε, θαμὰ μεταστρέφεσθαι ἐπὶ τὰ προειρημένα, καὶ πειρᾶσθαι, τὸ ἐκεῖνου τοῦ ποιητοῦ, βλέπειν «ἄμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω.» καὶ δὴ καὶ νυνὶ ἡμεῖς ἴδωμεν τί ἡμῖν εἴρηται. ὀνόματος, φαμέν, ὀρθότης ἐστὶν αὕτη, ἣτις ἐνδείξεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· τοῦτο φῶμεν ἰκανῶς εἰρησθαι;

{Κρατύλος} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ πάνυ σφόδρα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Διδασκαλίας ἄρα ἔνεκα τὰ ὀνόματα λέγεται;

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φῶμεν καὶ ταύτην τέχνην εἶναι καὶ δημιουργοὺς αὐτῆς;

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τίνας; [429.a]

{Κρατύλος} Οὐσπερ σὺ κατ' ἀρχὰς ἔλεγες, τοὺς νομοθέτας.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν καὶ ταύτην φῶμεν τὴν τέχνην ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγίγνεσθαι ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἢ μή; βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε. ζωγράφοι εἰσὶν πού οἱ μὲν χεῖρους, οἱ δὲ ἀμείνους;

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ μὲν ἀμείνους τὰ αὐτῶν ἔργα καλλίω παρέχονται, τὰ ζῶα, οἱ δὲ φαυλότερα; καὶ οἰκοδόμοι ὡσαύτως οἱ μὲν καλλίους τὰς οἰκίας ἐργάζονται, οἱ δὲ αἰσχίους;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ νομοθέται οἱ μὲν καλλίω τὰ ἔργα αὐτῶν παρέχονται, οἱ δὲ αἰσχίω;

{Κρατύλος} Οὐ μοι δοκεῖ τοῦτο ἔτι.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι νόμοι οἱ μὲν βελτίους, οἱ δὲ φαυλότεροι εἶναι;

{Κρατύλος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδὲ δὴ ὄνομα, ὡς ἔοικε, δοκεῖ σοι κεῖσθαι τὸ μὲν χεῖρον, τὸ δὲ ἄμεινον;

{Κρατύλος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Πάντα ἄρα τὰ ὀνόματα ὀρθῶς κεῖται;

{Κρατύλος} Ὅσα γε ὀνόματά ἐστιν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὃ καὶ ἄρτι ἐλέγετο, Ἐρμογένει τῷδε πότερον μὴδὲ ὄνομα τοῦτο κεῖσθαι φῶμεν, εἰ μὴ τι αὐτῷ Ἐρμοῦ γενέσεως προσήκει, ἢ κεῖσθαι μὲν, οὐ μέντοι ὀρθῶς γε;

{Κρατύλος} Οὐδὲ κεῖσθαι ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ δοκεῖν κεῖσθαι, εἶναι δὲ ἐτέρου τοῦτο τοῦνομα, οὐπὲρ καὶ ἡ φύσις ἢ τὸ ὄνομα δηλοῦσα.

{Σωκράτης} Πότερον οὐδὲ ψεύδεται ὅταν τις φῆ Ἐρμογένη αὐτὸν εἶναι; μὴ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὖ ἦ, τὸ τοῦτον φάναι Ἐρμογένη εἶναι, εἰ μὴ ἔστιν;

{Κρατύλος} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ἄρα ὅτι ψευδῆ λέγειν τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἄρα τοῦτό σοι δύναται ὁ λόγος; συχνοὶ γάρ τινες οἱ λέγοντες, ὦ φίλε Κρατύλε, καὶ νῦν καὶ πάλαι.

{Κρατύλος} Πῶς γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες, λέγων γέ τις τοῦτο ὃ λέγει, μὴ τὸ ὄν λέγοι; ἢ οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ ψευδῆ λέγειν, τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν;

{Σωκράτης} Κομψότερος μὲν ὁ λόγος ἢ κατ' ἐμὲ καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, ὦ ἑταῖρε. ὁμως μέντοι εἰπέ μοι τοσόνδε· πότερον λέγειν μὲν οὐ δοκεῖ σοι εἶναι ψευδῆ, φάναι δέ;

{Κρατύλος} Οὐ μοι δοκεῖ οὐδὲ φάναι.

{Σωκράτης} Οὐδὲ εἰπεῖν οὐδὲ προσειπεῖν; οἷον εἴ τις ἀπαντήσας σοι ἐπὶ ξενίας, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἶποι· «Χαῖρε, ὦ ξένη Ἀθηναῖε, υἱὲ Σμικρίωνος Ἐρμόγενες,» οὗτος λέξειεν ἂν ταῦτα ἢ φαίη ἂν ταῦτα ἢ εἶποι ἂν ταῦτα ἢ προσεῖποι ἂν οὕτω σὲ μὲν οὐ, Ἐρμογένη δὲ τόνδε; ἢ οὐδένα;

{Κρατύλος} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἄλλως ἂν οὗτος ταῦτα φθέγγασθαι. [430.a]

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πότερον γὰρ ἀληθῆ ἂν φθέγγασθαι ταῦτα ὁ φθεγγάμενος ἢ ψευδῆ; ἢ τὸ μὲν τι αὐτῶν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος; καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ἐξαρκοῖ.

{Κρατύλος} Ψοφεῖν ἔγωγ' ἂν φαίην τὸν τοιοῦτον, μάτην αὐτὸν ἑαυτὸν κινουῦντα, ὥσπερ ἂν εἴ τις χαλκίον κινήσειε κρούσας.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἐάν πη διαλλαχθῶμεν, ὦ Κρατύλε· ἄρ' οὐκ ἄλλο μὲν ἂν φαίης τὸ ὄνομα εἶναι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο οὐ τὸ ὄνομά ἐστιν;

{Κρατύλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄνομα ὁμολογεῖς μίμημά τι εἶναι τοῦ πράγματος;

{Κρατύλος} Πάντων μάλιστα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὰ ζωγραφήματα τρόπον τινὰ ἄλλον λέγεις μιμήματα εἶναι πραγμάτων τινῶν;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ – ἴσως γὰρ ἐγὼ οὐ μανθάνω ἄττα ποτ' ἔστιν ἃ λέγεις, σὺ δὲ τάχ' ἂν ὀρθῶς λέγοις – ἔστι διανεῖμαι καὶ προσενεγκεῖν ταῦτα ἀμφοτέρω τὰ μιμήματα, τὰ τε ζωγραφήματα κακεῖνα τὰ ὀνόματα, τοῖς πράγμασιν ὧν μιμήματά ἐστιν, ἢ οὐ;

{Κρατύλος} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν δὴ σκόπει τόδε. ἄρ' ἂν τις τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς εἰκόνα τῷ ἀνδρὶ ἀποδοίη, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῇ γυναικί, καὶ τᾶλλα οὕτως;

{Κρατύλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τοῦναντίον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς τῇ γυναικί, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῷ ἀνδρὶ;

{Κρατύλος} Ἔστι καὶ ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν αὗται αἱ διανομαὶ ἀμφοτέρω ὀρθαί, ἢ ἡ ἑτέρα;

{Κρατύλος} Ἡ ἑτέρα.

{Σωκράτης} Ἡ ἂν ἐκάστῳ οἶμαι τὸ προσήκόν τε καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶ.

{Κρατύλος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἴνα τοίνυν μὴ μαχώμεθα ἐν τοῖς λόγοις ἐγὼ τε καὶ σὺ φίλοι ὄντες, ἀπόδεξάι μου ὁ λέγω. τὴν τοιαύτην γάρ, ὧ ἑταῖρε, καλῶ ἔγωγε διανομὴν ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν τοῖς μιμήμασιν, τοῖς τε ζώοις καὶ τοῖς ὀνόμασιν, ὀρθὴν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασι πρὸς τῷ ὀρθῆν καὶ ἀληθῆ· τὴν δ' ἑτέραν, τὴν τοῦ ἀνομοίου δόσιν τε καὶ ἐπιφοράν, οὐκ ὀρθὴν, καὶ ψευδῆ ὅταν ἐπ' ὀνόμασιν ᾗ.

{Κρατύλος} Ἄλλ' ὅπως μή, ὧ Σώκρατες, ἐν μὲν τοῖς ζωγραφήμασιν ᾗ τοῦτο, τὸ μὴ ὀρθῶς διανέμειν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασιν οὐ, ἀλλ' ἀναγκαῖον ᾗ αἰεὶ ὀρθῶς.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις; τί τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; ἄρ' οὐκ ἔστι προσελθόντα ἀνδρὶ τῷ εἰπεῖν ὅτι «Τουτί ἐστὶ σὸν γράμμα,» καὶ δεῖξαι αὐτῷ, ἂν μὲν τύχη, ἐκείνου εἰκόνα, ἂν δὲ τύχη, γυναικός; τὸ δὲ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν καταστῆσαι.

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δέ; πάλιν αὐτῷ τούτῳ προσελθόντα εἰπεῖν ὅτι «Τουτί ἐστὶν σὸν ὄνομα»; ἔστι δέ που καὶ τὸ ὄνομα μίμημα ὡσπερ τὸ ζωγράφημα. τοῦτο δὴ λέγω· ἄρ' οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ εἰπεῖν ὅτι «Τουτί ἐστὶ σὸν ὄνομα,» καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αὐτῆς αἴσθησιν καταστῆσαι, ἂν μὲν τύχη, τὸ ἐκείνου μίμημα, εἰπόντα ὅτι ἀνὴρ, ἂν δὲ τύχη, τὸ τοῦ θήλεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰπόντα ὅτι γυνή; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο οἷόν τ' εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐνίοτε; [431.a]

{Κρατύλος} Ἐθέλω σοι, ὧ Σώκρατες, συγχωρῆσαι καὶ ἔστω οὕτως.

{Σωκράτης} Καλῶς γε σὺ ποιῶν, ὧ φίλε, εἰ ἔστι τοῦτο οὕτως· οὐδὲν γάρ δεῖ νῦν πάνυ διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. εἰ δ' οὖν ἔστι τοιαύτη τις διανομὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ μὲν ἕτερον τούτων ἀληθεύειν βουλόμεθα καλεῖν, τὸ δ' ἕτερον ψευδεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι μὴ ὀρθῶς διανέμειν τὰ ὀνόματα μὴδὲ ἀποδιδόναι τὰ προσήκοντα ἐκάστῳ, ἀλλ' ἐνίοτε τὰ μὴ προσήκοντα, εἴη ἂν καὶ ῥήματα ταύτων τοῦτο ποιεῖν. εἰ δὲ ῥήματα καὶ ὀνόματα ἔστιν οὕτω τιθέναι, ἀνάγκη καὶ λόγους· λόγοι γάρ που, ὡς ἐγῶμαι, ἢ τούτων σύνθεσίς ἐστιν· ἢ πῶς λέγεις, ὧ Κρατύλε;

{Κρατύλος} Οὕτω· καλῶς γάρ μοι δοκεῖς λέγειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ γράμμασιν αὖ τὰ πρῶτα ὀνόματα ἀπεικάζομεν, ἔστιν ὡσπερ ἐν τοῖς ζωγραφήμασιν καὶ πάντα τὰ προσήκοντα χρώματά τε καὶ σχήματα ἀποδοῦναι, καὶ μὴ πάντα αὖ, ἀλλ' ἕνια ἐλλείπειν, ἕνια δὲ καὶ προστιθέναι, καὶ πλείω καὶ μείζω· ἢ οὐκ ἔστιν;

{Κρατύλος} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀποδιδούς πάντα καλὰ τὰ γράμματά τε καὶ τὰς εἰκόνας ἀποδίδωσιν, ὁ δὲ ἢ προστιθεὶς ἢ ἀφαιρῶν γράμματα μὲν καὶ εἰκόνας ἐργάζεται καὶ οὗτος, ἀλλὰ πονηράς;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ ὁ διὰ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἀπομιμούμενος; ἄρα οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἂν μὲν πάντα ἀποδῶ τὰ προσήκοντα, καλὴ ἢ εἰκὼν ἔσται – τοῦτο δ' ἐστὶν ὄνομα – ἐὰν δὲ σμικρὰ ἐλλείπη ἢ προστιθῆ ἐνίοτε, εἰκὼν μὲν γενήσεται, καλὴ δὲ οὐ; ὥστε τὰ μὲν καλῶς εἰργασμένα ἔσται τῶν ὀνομάτων, τὰ δὲ κακῶς;

{Κρατύλος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Ἴσως ἄρα ἔσται ὁ μὲν ἀγαθὸς δημιουργὸς ὀνομάτων, ὁ δὲ κακός;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούτῳ ὁ «νομοθέτης» ᾗ ὄνομα.

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἴσως ἄρα νῆ Δί' ἔσται, ὡσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ νομοθέτης ὁ μὲν ἀγαθός, ὁ δὲ κακός, ἐάνπερ τὰ ἔμπροσθεν ἐκεῖνα ὁμολογηθῆ ἡμῖν.

{Κρατύλος} Ἔστι ταῦτα. ἀλλ' ὄραξ, ὃ Σώκρατες, ὅταν ταῦτα τὰ γράμματα, τό τε ἄλφα καὶ τὸ βῆτα καὶ ἕκαστον τῶν στοιχείων, τοῖς ὀνόμασιν ἀποδιδῶμεν τῇ γραμματικῇ τέχνῃ, ἐάν τι ἀφέλωμεν ἢ προσθῶμεν ἢ μεταθῶμεν τι, οὐ γέγραπται μὲν ἡμῖν τὸ ὄνομα, οὐ μὲντοι ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸ παράπαν οὐδὲ γέγραπται, ἀλλ' εὐθύς ἕτερόν ἐστιν ἐάν τι τούτων πάθη. [432.a]

{Σωκράτης} Μὴ γὰρ οὐ καλῶς σκοπῶμεν οὕτω σκοποῦντες, ὃ Κρατύλε.

{Κρατύλος} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Ἴσως ὅσα ἕκ τινος ἀριθμοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἢ μὴ εἶναι πάσχοι ἂν τοῦτο ὃ σὺ λέγεις, ὡσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δέκα ἢ ὅστις βούλει ἄλλος ἀριθμός, ἐὰν ἀφέλης τι ἢ προσθῆς, ἕτερος εὐθύς γέγονε· τοῦ δὲ ποιοῦ τινος καὶ συμπάσης εἰκόνας μὴ οὐχ αὕτη ἢ ἡ ὀρθότης, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον οὐδὲ τὸ παράπαν δέη πάντα ἀποδοῦναι οἷον ἐστὶν ὃ εἰκάζει, εἰ μέλλει εἰκὼν εἶναι. σκοπεῖ δὲ εἰ τι λέγω. ἄρ' ἂν δύο πράγματα εἴη τοιάδε, οἷον Κρατύλος καὶ Κρατύλου εἰκὼν, εἴ τις θεῶν μὴ μόνον τὸ σὸν χρῶμα καὶ σχῆμα ἀπεικάσειεν ὡσπερ οἱ ζωγράφοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς πάντα τοιαῦτα ποιήσειεν οἷαπερ τὰ σά, καὶ μαλακότητος καὶ θερμότητος τὰς αὐτὰς ἀποδοίη, καὶ κίνησιν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν οἷαπερ ἢ παρὰ σοὶ ἐνθείη αὐτοῖς, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντα ἅπερ σὺ ἔχεις, τοιαῦτα ἕτερα καταστήσειεν πλησίον σου; πότερον Κρατύλος ἂν καὶ εἰκὼν Κρατύλου τότε εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ δύο Κρατύλοι;

{Κρατύλος} Δύο ἔμοιγε δοκοῦσιν, ὃ Σώκρατες, Κρατύλοι.

{Σωκράτης} Ὅραξ οὖν, ὃ φίλε, ὅτι ἄλλην χρῆ εἰκόνας ὀρθότητα ζητεῖν καὶ ὧν νυνδὴ ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἀναγκάζειν, ἐάν τι ἀπῆ ἢ προσῆ, μηκέτι αὐτὴν εἰκόνα εἶναι; ἢ οὐκ αἰσθάνη ὅσου ἐνδέουσιν αἱ εἰκόνες τὰ αὐτὰ ἔχειν ἐκείνοις ὧν εἰκόνες εἰσίν;

{Κρατύλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Γελοῖα γοῦν, ὃ Κρατύλε, ὑπὸ τῶν ὀνομάτων πάθοι ἂν ἐκεῖνα ὧν ὀνόματά ἐστιν τὰ ὀνόματα, εἰ πάντα πανταχῇ αὐτοῖς ὁμοιωθείη. διττὰ γὰρ ἂν που πάντα γένοιτο, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι αὐτῶν εἰπεῖν οὐδεὶς οὐδέτερον ὀπότερόν ἐστι τὸ μὲν αὐτό, τὸ δὲ ὄνομα.

{Κρατύλος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Θαρρῶν τοίνυν, ὃ γενναῖε, ἕα καὶ ὄνομα τὸ μὲν εὖ κεῖσθαι, τὸ δὲ μὴ, καὶ μὴ ἀνάγκαζε πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα, ἵνα κομιδῇ ἢ τοιοῦτον οἷόνπερ οὗ ὄνομά ἐστιν, ἀλλ' ἕα καὶ τὸ μὴ προσῆκον γράμμα ἐπιφέρειν. εἰ δὲ γράμμα, καὶ ὄνομα ἐν λόγῳ· εἰ δὲ ὄνομα, καὶ λόγον ἐν λόγῳ μὴ προσήκοντα τοῖς πράγμασιν ἐπιφέρεισθαι, καὶ μηδὲν ἤττον ὀνομάζεσθαι τὸ πρᾶγμα καὶ λέγεσθαι, ἕως ἂν ὁ τύπος ἐνῆ τοῦ πράγματος περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ἦ, ὡσπερ ἐν τοῖς τῶν στοιχείων ὀνόμασιν, εἰ μέμνησαι ἃ νυνδὴ ἐγὼ καὶ Ἑρμογένης ἐλέγομεν. [433.a]

{Κρατύλος} Ἀλλὰ μέμνημαι.

{Σωκράτης} Καλῶς τοίνυν. ὅταν γὰρ τοῦτο ἐνῆ, κἂν μὴ πάντα τὰ προσήκοντα ἔχη, λέξεταί γε τὸ πρᾶγμα, καλῶς ὅταν πάντα, κακῶς δὲ ὅταν ὀλίγα· λέγεσθαι δ' οὖν, ὃ μακάριε, ἐῶμεν, ἵνα μὴ ὀφλωμεν ὡσπερ οἱ ἐν Αἰγίνῃ νύκτωρ περιόντες ὄψε ὁδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ ἀληθείᾳ οὕτω πως ἐληλυθέναι ὀψιαίτερον τοῦ δέοντος, ἢ ζητεῖ τινὰ ἄλλην ὀνόματος ὀρθότητα, καὶ μὴ ὁμολόγει δῆλωμα συλλαβαῖς καὶ γράμμασι πράγματος ὄνομα εἶναι. εἰ γὰρ ταῦτα ἀμφοτέρω ἐρεῖς, οὐχ οἷός τ' ἔση συμφωνεῖν σαυτῷ.

{Κρατύλος} Ἀλλά μοι δοκεῖς γε, ὃ Σώκρατες, μετρίως λέγειν, καὶ οὕτω τίθεμαι.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα ἡμῖν συνδοκεῖ, μετὰ ταῦτα τάδε σκοπῶμεν· εἰ μέλλει φαιμέν καλῶς κεῖσθαι τὸ ὄνομα, τὰ προσήκοντα δεῖ αὐτὸ γράμματα ἔχειν;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Προσῆκει δὲ τὰ ὅμοια τοῖς πράγμασιν;

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὰ μὲν ἄρα καλῶς κείμενα οὕτω κεῖται· εἰ δὲ μή τι καλῶς ἐτέθη, τὸ μὲν ἂν πολὺ ἴσως ἐκ προσηκόντων εἶη γραμμάτων καὶ ὁμοίων, εἵπερ ἔσται εἰκῶν, ἔχοι δ' ἂν τι καὶ οὐ προσηκόν, δι' ὃ οὐκ ἂν καλὸν εἶη οὐδὲ καλῶς εἰργασμένον τὸ ὄνομα. οὕτω φάμεν ἢ ἄλλως;

{Κρατύλος} Οὐδὲν δεῖ οἶμαι διαμάχεσθαι, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ οὐκ ἀρέσκει γέ με τὸ φάναι ὄνομα μὲν εἶναι, μὴ μέντοι καλῶς γε κεῖσθαι.

{Σωκράτης} Πότερον τοῦτο οὐκ ἀρέσκει σε, τὸ εἶναι τὸ ὄνομα δήλωμα τοῦ πράγματος;

{Κρατύλος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὸ εἶναι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἐκ προτέρων συγκείμενα, τὰ δὲ πρῶτα, οὐ καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι;

{Κρατύλος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὰ πρῶτα εἰ μέλλει δηλώματά τινων γίνεσθαι, ἔχεις τινὰ καλλίω τρόπον τοῦ δηλώματα αὐτὰ γενέσθαι ἄλλον ἢ αὐτὰ ποιῆσαι ὅτι μάλιστα τοιαῦτα οἷα ἐκεῖνα ἃ δεῖ δηλοῦν αὐτά; ἢ ὅδε μᾶλλον σε ἀρέσκει ὁ τρόπος ὃν Ἑρμογένης λέγει καὶ ἄλλοι πολλοί, τὸ συνθήματα εἶναι τὰ ὀνόματα καὶ δηλοῦν τοῖς συνθεμένοις προειδοσί δὲ τὰ πράγματα, καὶ εἶναι ταύτην ὀρθότητα ὀνόματος, συνθήκην, διαφέρειν δὲ οὐδὲν ἕαντε τις συνθῆται ὥσπερ νῦν σύγκειται, ἕαντε καὶ τούναντίον ἐπὶ μὲν ὧ νῦν σμικρόν, μέγα καλεῖν, ἐπὶ δὲ ὧ μέγα, σμικρόν; πότερός σε ὁ τρόπος ἀρέσκει; [434.a]

{Κρατύλος} Ὅλω καὶ παντὶ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ ὁμοιώματι δηλοῦν ὅτι ἂν τις δηλοῖ ἀλλὰ μὴ τῷ ἐπιτυχόντι.

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν εἵπερ ἔσται τὸ ὄνομα ὅμοιον τῷ πράγματι, ἀναγκαῖον πεφυκέναι τὰ στοιχεῖα ὅμοια τοῖς πράγμασιν, ἐξ ὧν τὰ πρῶτα ὀνόματά τις συνθήσει; ὧδε δὲ λέγω· ἄρά ποτ' ἂν τις συνέθηκεν ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν ζωγράφημα ὁμοίον τῶν ὄντων, εἰ μὴ φύσει ὑπῆρχε φαρμακεῖα ὅμοια ὄντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ζωγραφούμενα, ἐκείνοις ἃ μιμεῖται ἢ γραφικῆ· ἢ ἀδύνατον;

{Κρατύλος} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὡσαύτως καὶ ὀνόματα οὐκ ἂν ποτε ὅμοια γένοιτο οὐδενί, εἰ μὴ ὑπάρξει ἐκεῖνα πρῶτον ὁμοιότητά τινα ἔχοντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ὀνόματα, ἐκείνοις ὧν ἔστι τὰ ὀνόματα μιμήματα; ἔστι δέ, ἐξ ὧν συνθετέον, στοιχεῖα;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἦδη τοίνυν καὶ σὺ κοινῶν τοῦ λόγου οὐπερ ἄρτι Ἑρμογένης. φέρε, καλῶς σοι δοκοῦμεν λέγειν ὅτι τὸ ῥῶ τῆ φορᾶ καὶ κινήσει καὶ σκληρότητι προσέοικεν, ἢ οὐ καλῶς;

{Κρατύλος} Καλῶς ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ λάβδα τῷ λείῳ καὶ μαλακῷ καὶ οἷς νυνδὴ ἐλέγομεν;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν ὅτι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἡμεῖς μὲν φάμεν «σκληρότης», Ἑρετριῆς δὲ «σκληροτήρ»;

{Κρατύλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν τό τε ῥῶ καὶ τὸ σῖγμα ἔοικεν ἀμφοτέρω τῷ αὐτῷ, καὶ δηλοῖ ἐκείνοις τε τὸ αὐτὸ τελευτῶντος τοῦ ῥῶ καὶ ἡμῖν τοῦ σῖγμα, ἢ τοῖς ἑτέροις ἡμῶν οὐ δηλοῖ;

{Κρατύλος} Δηλοῖ μὲν οὖν ἀμφοτέροις.

{Σωκράτης} Πότερον ἢ ὅμοια τυγχάνει ὄντα τὸ ῥῶ καὶ τὸ σῖγμα, ἢ ἢ μή;

{Κρατύλος} Ἦ ὅμοια.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν ὁμοιά ἐστι πανταχῆ;

{Κρατύλος} Πρὸς γε τὸ ἴσως φορὰν δηλοῦν.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ τὸ λάβδα ἐγκείμενον; οὐ τὸ ἐναντίον δηλοῖ σκληρότητος;

{Κρατύλος} Ἦ ἴσως γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἐγκείται, ὧ Σώκρατες· ὡσπερ καὶ ἄ νυνδὴ σὺ πρὸς Ἑρμογένη ἔλεγες ἐξαίρων τε καὶ ἐντιθεὶς γράμματα οὐ δέοι, καὶ ὀρθῶς ἐδόκει εἶμοιγε. καὶ νῦν ἴσως ἀντὶ τοῦ λάβδα ῥῶ δεῖ λέγειν.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. τί οὖν; νῦν ὡς λέγομεν, οὐδὲν μανθάνομεν ἀλλήλων, ἐπειδάν τις φῆ «σκληρόν,» οὐδὲ οἴσθα σὺ νῦν ὅτι ἐγὼ λέγω;

{Κρατύλος} Ἦ ἔγωγε, διὰ γε τὸ ἔθος, ὧ φίλτατε.

{Σωκράτης} Ἐθος δὲ λέγων οἶε τι διάφορον λέγειν συνθήκης; ἢ ἄλλο τι λέγεις τὸ ἔθος ἢ ὅτι ἐγώ, ὅταν τοῦτο φθέγγωμαι, διανοοῦμαι ἐκεῖνο, σὺ δὲ γινώσκεις ὅτι ἐκεῖνο διανοοῦμαι; οὐ τοῦτο λέγεις; [435.a]

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ γινώσκεις ἐμοῦ φθεγγομένου, δήλωμα σοι γίνεταί παρ' ἐμοῦ;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου γε ἢ ὁ διανοούμενος φθέγγωμαι, εἴπερ τὸ λάβδα ἀνόμοιον ἐστὶ τῆ ἦ φῆς σὺ σκληρότητι· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, τί ἄλλο ἢ αὐτὸς σαυτῷ συνέθου καὶ σοι γίνεταί ἢ ὀρθότητος τοῦ ὀνόματος συνθήκη, ἐπειδὴ γε δηλοῖ καὶ τὰ ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια γράμματα, ἔθους τε καὶ συνθήκης τυχόντα; εἰ δ' ὅτι μάλιστα μὴ ἐστὶ τὸ ἔθος συνθήκη, οὐκ ἂν καλῶς ἔτι ἔχοι λέγειν τὴν ὁμοιότητα δήλωμα εἶναι, ἀλλὰ τὸ ἔθος· ἐκεῖνο γάρ, ὡς ἔοικε, καὶ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ δηλοῖ. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συγχωροῦμεν, ὧ Κρατύλε – τὴν γὰρ σιγὴν σου συγχώρησιν θήσω – ἀναγκαῖον που καὶ συνθήκην τι καὶ ἔθος συμβάλλεσθαι πρὸς δήλωσιν ὧν διανοοῦμενοι λέγομεν· ἐπεὶ, ὧ βέλτιστε, εἰ ἔθελεις ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν ἐλθεῖν, πόθεν οἶε ἔξιν ὀνόματα ὅμοια ἐνὶ ἐκάστω τῶν ἀριθμῶν ἐπενεγκεῖν, ἐὰν μὴ ἔῃς τι τὴν σὴν ὁμολογίαν καὶ συνθήκην κῦρος ἔχειν τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος περὶ; ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἀρέσκει μὲν κατὰ τὸ δυνατόν ὅμοια εἶναι τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν· ἀλλὰ μὴ ὡς ἀληθῶς, τὸ τοῦ Ἑρμογένους, γλίσχρο ἦ ἢ ὀλκή αὕτη τῆς ὁμοιότητος, ἀναγκαῖον δὲ ἦ καὶ τῷ φορτικῷ τούτῳ προσχρῆσθαι, τῆ συνθήκη, εἰς ὀνομάτων ὀρθότητα. ἐπεὶ ἴσως κατὰ γε τὸ δυνατόν κάλλιστ' ἂν λέγοιτο ὅταν ἢ πᾶσιν ἢ ὡς πλείστοις ὁμοίοις λέγηται, τοῦτο δ' ἐστὶ προσήκουσιν, αἰσχιστα δὲ τούναντίον. τόδε δέ μοι ἔτι εἶπε μετὰ ταῦτα, τίνα ἡμῖν δύναμιν ἔχει τὰ ὀνόματα καὶ τί φῶμεν αὐτὰ καλὸν ἀπεργάζεσθαι;

{Κρατύλος} Διδάσκειν εἶμοιγε δοκεῖ, ὧ Σώκρατες, καὶ τοῦτο πάνυ ἀπλοῦν εἶναι, ὅς ἂν τὰ ὀνόματα ἐπίστηται, ἐπίστασθαι καὶ τὰ πράγματα.

{Σωκράτης} Ἦ ἴσως γάρ, ὧ Κρατύλε, τὸ τοιόνδε λέγεις, ὡς ἐπειδάν τις εἰδῆ τὸ ὄνομα οἷόν ἐστιν – ἐστὶ δὲ οἷόνπερ τὸ πρᾶγμα – εἴσεται δὴ καὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπεὶπερ ὅμοιον τυγχάνει ὄν τῷ ὀνόματι, τέχνη δὲ μία ἄρ' ἐστὶν ἢ αὐτὴ πάντων τῶν ἀλλήλοις ὁμοίων. κατὰ τοῦτο δὴ μοι δοκεῖς λέγειν ὡς ὅς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῆ εἴσεται καὶ τὰ πράγματα.

{Κρατύλος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Ἦ ἔχε δὴ, ἴδωμεν τίς ποτ' ἂν εἴη ὁ τρόπος οὗτος τῆς διδασκαλίας τῶν ὄντων ὄν σὺ λέγεις νῦν, καὶ πότερον ἔστι μὲν καὶ ἄλλος, οὗτος μέντοι βελτίων, ἢ οὐδ' ἔστιν ἄλλος ἢ οὗτος. ποτέρως οἶε; [436.a]

{Κρατύλος} Οὕτως ἔγωγε, οὐ πάνυ τι εἶναι ἄλλον, τοῦτον δὲ καὶ μόνον καὶ βέλτιστον.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ καὶ εὔρεσιν τῶν ὄντων τὴν αὐτὴν ταύτην εἶναι, τὸν τὰ ὀνόματα εὐρόντα

καὶ ἐκεῖνα ἠύρηκέναι ὧν ἔστι τὰ ὀνόματα· ἢ ζητεῖν μὲν καὶ εὐρίσκειν ἕτερον δεῖν τρόπον, μανθάνειν δὲ τοῦτον;

{Κρατύλος} Πάντων μάλιστα καὶ ζητεῖν καὶ εὐρίσκειν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον κατὰ ταυτά.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ ἐννοήσωμεν, ὦ Κρατύλε, εἴ τις ζητῶν τὰ πράγματα ἀκολουθοῖ τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκαστον βούλεται εἶναι, ἄρ' ἐννοεῖς ὅτι οὐ σμικρὸς κίνδυνός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι;

{Κρατύλος} Πῶς;

{Σωκράτης} Δῆλον ὅτι ὁ θέμενος πρῶτος τὰ ὀνόματα, οἷα ἠγεῖτο εἶναι τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἐτίθετο καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς φαμεν. ἦ γάρ;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν ἐκεῖνος μὴ ὀρθῶς ἠγεῖτο, ἔθετο δὲ οἷα ἠγεῖτο, τί οἶει ἡμᾶς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ πείσεσθαι; ἄλλο τι ἢ ἐξαπατηθῆσεσθαι;

{Κρατύλος} Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦ εἰδῶτα τίθεσθαι τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα· εἰ δὲ μή, ὅπερ πάλαί ἐγὼ ἔλεγον, οὐδ' ἂν ὀνόματα εἶη. μέγιστον δέ σοι ἔστω τεκμήριον ὅτι οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας ὁ τιθέμενος· οὐ γὰρ ἂν ποτε οὕτω σύμφωνα ἦν αὐτῷ ἅπαντα. ἢ οὐκ ἐνενόεις αὐτὸς λέγων ὡς πάντα κατὰ ταῦτόν καὶ ἐπὶ ταῦτόν ἐγίγνετο τὰ ὀνόματα;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὡγαθὲ Κρατύλε, οὐδὲν ἐστιν ἀπολόγημα. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον σφαλῆς ὁ τιθέμενος τᾶλλα ἤδη πρὸς τοῦτ' ἐβιάζετο καὶ αὐτῷ συμφωνεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδὲν ἄτοπον, ὥσπερ τῶν διαγραμμάτων ἐνίοτε τοῦ πρώτου σμικροῦ καὶ ἀδήλου ψεύδους γενομένου, τὰ λοιπὰ πάμπολλα ἤδη ὄντα ἐπόμενα ὁμολογεῖν ἀλλήλοις. δεῖ δὴ περὶ τῆς ἀρχῆς παντὸς πράγματος παντὶ ἀνδρὶ τὸν πολὺν λόγον εἶναι καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν εἶτε ὀρθῶς εἶτε μὴ ὑπόκειται· ἐκείνης δὲ ἐξετασθεῖσης ἱκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεσθαι ἐκείνη ἐπόμενα. οὐ μέντοι ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ καὶ τὰ ὀνόματα συμφωνεῖ αὐτὰ αὐτοῖς, πάλιν γὰρ ἐπισκεψώμεθα ἃ τὸ πρότερον διήλθομεν. ὡς τοῦ παντὸς ἰόντος τε καὶ φερομένου καὶ ῥεόντος φαμεν σημαίνειν ἡμῖν τὴν οὐσίαν τὰ ὀνόματα. ἄλλο τι οὕτω σοι δοκεῖ δηλοῦν; [437.a]

{Κρατύλος} Πάνυ σφόδρα, καὶ ὀρθῶς γε σημαίνει.

{Σωκράτης} Σκοπῶμεν δὴ ἐξ αὐτῶν ἀναλαβόντες πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ ὄνομα, τὴν «ἐπιστήμην», ὡς ἀμφίβολόν ἐστι, καὶ μᾶλλον ἔοικε σημαίνοντι ὅτι ἴστησιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν ἢ ὅτι συμπεριφέρεται, καὶ ὀρθότερόν ἐστιν ὥσπερ νῦν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λέγειν μᾶλλον ἢ ἐμβάλλοντας τὸ εἶ «ἐπεῖστήμην», ἀλλὰ τὴν ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἀντὶ τῆς ἐν τῷ εἶ ἐν τῷ ἰῶτα. ἔπειτα τὸ «βέβαιον», ὅτι βάσεως τινός ἐστιν καὶ στάσεως μίμημα ἀλλ' οὐ φορᾶς. ἔπειτα ἡ «ἱστορία» αὐτό που σημαίνει ὅτι ἴστησι τὸν ῥοῦν. καὶ τὸ «πιστόν» ἰστὰν παντάπασι σημαίνει. ἔπειτα δὲ ἡ «μνήμη» παντὶ που μνηύει ὅτι μονή ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ ἀλλ' οὐ φορᾶ. εἰ δὲ βούλει, ἡ «ἀμαρτία» καὶ ἡ «συμφορά», εἰ κατὰ τὸ ὄνομά τις ἀκολουθήσει, φανεῖται ταῦτόν τῇ «συνέσει» ταύτῃ καὶ «ἐπιστήμῃ» καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς περὶ τὰ σπουδαῖα ὀνόμασι. ἔτι τοίνυν ἡ «ἀμαθία» καὶ ἡ «ἀκολασία» παραπλησία τούτοις φαίνεται· ἢ μὲν γὰρ τοῦ ἅμα θεῶ ἰόντος πορεία φαίνεται, ἡ «ἀμαθία», ἢ δ' «ἀκολασία» παντάπασι ἀκολουθία τοῖς πράγμασι φαίνεται. καὶ οὕτως, ἃ νομίζομεν ἐπὶ τοῖς κακίστοις ὀνόματα εἶναι, ὁμοιώτατ' ἂν φαίνοιτο τοῖς ἐπὶ τοῖς καλλίστοις. οἴμαι δὲ καὶ ἄλλα πόλλ' ἂν τις εὔροι εἰ πραγματεύοιτο, ἐξ ὧν οἰηθείη ἂν αὖ πάλιν τὸν τὰ ὀνόματα τιθέμενον οὐχὶ ἰόντα οὐδὲ φερόμενα ἀλλὰ μένοντα τὰ πράγματα σημαίνειν.

{Κρατύλος} Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς ὅτι τὰ πολλὰ ἐκείνως ἐσήμαινεν.

{Σωκράτης} Τί οὖν τοῦτο, ὦ Κρατύλε; ὥσπερ ψήφους διαριθμησόμεθα τὰ ὀνόματα, καὶ ἐν τούτῳ ἔσται ἡ ὀρθότης; ὁπότερα ἂν πλείω φαίνεται τὰ ὀνόματα σημαίνοντα, ταῦτα δὴ ἔσται τάληθῆ;

{Κρατύλος} Οὐκ οὐκ εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὐδ' ὀπωστιοῦν, ὦ φίλε. καὶ ταῦτα μὲν γε αὐτοῦ ἐάσωμεν, ἐπανέλθωμεν δὲ πάλιν ὅθεν δεῦρο μετέβημεν. ἄρτι γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν, εἰ μὲνησαι, τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα ἀναγκαῖον ἔφησθα εἶναι εἰδότα τίθεσθαι οἷς ἐτίθετο. πότερον οὖν ἔτι σοι δοκεῖ οὕτως ἢ οὐ; [438.a]

{Κρατύλος} Ἔτι.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ τὸν τὰ πρῶτα τιθέμενον εἰδότα φῆς τίθεσθαι;

{Κρατύλος} Εἰδότα.

{Σωκράτης} Ἐκ ποίων οὖν ὀνομάτων ἢ μεμαθηκῶς ἢ ηὑρηκῶς ἦν τὰ πράγματα, εἴπερ τά γε πρῶτα μήπω ἔκειτο, μαθεῖν δ' αὖ φαμεν τὰ πράγματα καὶ εὐρεῖν ἀδύνατον εἶναι ἄλλως ἢ τὰ ὀνόματα μαθόντας ἢ αὐτοὺς ἐξευρόντας οἷά ἐστι;

{Κρατύλος} Δοκεῖς τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τίνα οὖν τρόπον φῶμεν αὐτοὺς εἰδότας θέσθαι ἢ νομοθέτας εἶναι, πρὶν καὶ ὀτιοῦν ὄνομα κεῖσθαι τε καὶ ἐκείνους εἰδέναι, εἴπερ μὴ ἔστι τὰ πράγματα μαθεῖν ἄλλ' ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων;

{Κρατύλος} Οἶμαι μὲν ἐγὼ τὸν ἀληθέστατον λόγον περὶ τούτων εἶναι, ὦ Σώκρατες, μείζω τινὰ δύναμιν εἶναι ἢ ἀνθρωπείαν τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα τοῖς πράγμασιν, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι αὐτὰ ὀρθῶς ἔχειν.

{Σωκράτης} Εἶτα οἶει ἐναντία ἂν ἐτίθετο αὐτὸς αὐτῷ ὁ θεός, ὦν δαίμων τις ἢ θεός; ἢ οὐδέν σοι ἐδοκοῦμεν ἄρτι λέγειν;

{Κρατύλος} Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦν τούτων τὰ ἕτερα ὀνόματα.

{Σωκράτης} Πότερα, ὦ ἄριστε, τὰ ἐπὶ τὴν στάσιν ἄγοντα ἢ τὰ ἐπὶ τὴν φοράν; οὐ γάρ που κατὰ τὸ ἄρτι λεχθὲν πλήθει κριθήσεται.

{Κρατύλος} Οὗτοι δὴ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὀνομάτων οὖν στασιασάντων, καὶ τῶν μὲν φασκόντων ἑαυτὰ εἶναι τὰ ὅμοια τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δ' ἑαυτά, τίτι ἔτι διακρινόμεν, ἢ ἐπὶ τί ἐλθόντες; οὐ γάρ που ἐπὶ ὀνομάτα γε ἕτερα ἄλλα τούτων· οὐ γὰρ ἔστιν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἄλλ' ἄττα ζητητέα πλὴν ὀνομάτων, ἃ ἡμῖν ἐμφανεῖ ἄνευ ὀνομάτων ὀπότερα τούτων ἐστὶ ἀληθῆ, δεῖξαντα δῆλον ὅτι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων.

{Κρατύλος} Δοκεῖ μοι οὕτω.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὦ Κρατύλε, δυνατόν μαθεῖν ἄνευ ὀνομάτων τὰ ὄντα, εἴπερ ταῦτα οὕτως ἔχει.

{Κρατύλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Διὰ τίνος ἄλλου οὖν ἔτι προσδοκᾷς ἂν ταῦτα μαθεῖν; ἄρα δι' ἄλλου του ἢ οὐπερ εἰκός τε καὶ δικαιοτάτον, δι' ἀλλήλων γε, εἴ πη συγγενῆ ἐστίν, καὶ αὐτὰ δι' αὐτῶν; τὸ γάρ που ἕτερον ἐκείνων καὶ ἀλλοῖον ἕτερον ἂν τι καὶ ἀλλοῖον σημαῖνοι ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνα.

{Κρατύλος} Ἀληθῆ μοι φαίνη λέγειν. [439.a]

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ πρὸς Διός· τὰ δὲ ὀνόματα οὐ πολλάκις μέντοι ὠμολογήσαμεν τὰ καλῶς κείμενα εἰκότα εἶναι ἐκείνοις ὧν ὀνόματα κεῖται, καὶ εἶναι εἰκόνας τῶν πραγμάτων;

{Κρατύλος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν ἔστι μὲν ὅτι μάλιστα δι' ὀνομάτων τὰ πράγματα μανθάνειν, ἔστι δὲ καὶ δι' αὐτῶν, ποτέρα ἂν εἴη καλλίων καὶ σαφεστέρα ἢ μάθησις; ἐκ τῆς εἰκόνας μανθάνειν αὐτὴν τε αὐτὴν εἰ καλῶς εἰκασται, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἧς ἦν εἰκῶν, ἢ ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτὴν τε αὐτὴν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς εἰ πρεπόντως εἴργασται;

{Κρατύλος} Ἐκ τῆς ἀληθείας μοι δοκεῖ ἀνάγκη εἶναι.

{Σωκράτης} Ὅντινα μὲν τοίνυν τρόπον δεῖ μαθάνειν ἢ εὐρίσκειν τὰ ὄντα, μεῖζον ἴσως ἐστὶν ἐγνωκέναι ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σέ· ἀγαπητὸν δὲ καὶ τοῦτο ὁμολογήσασθαι, ὅτι οὐκ ἐξ ὀνομάτων ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὰ ἐξ αὐτῶν καὶ μαθητέον καὶ ζητητέον ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων.

{Κρατύλος} Φαίνεται, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν τόδε σκεψώμεθα, ὅπως μὴ ἡμᾶς τὰ πολλὰ ταῦτα ὀνόματα ἐς ταῦτον τείνοντα ἐξαπατᾷ, εἰ τῷ ὄντι μὲν οἱ θέμενοι αὐτὰ διανοηθέντες γε ἔθεντο ὡς ἰόντων ἀπάντων ἀεὶ καὶ ῥεόντων – φαίνονται γὰρ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ οὕτω διανοηθῆναι – τὸ δ', εἰ ἔτυχεν, οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' οὗτοι αὐτοὶ τε ὥσπερ εἰς τινα δίνην ἐμπεσόντες κυκῶνται καὶ ἡμᾶς ἐφελκόμενοι προσεβάλλουσιν. σκέψαι γάρ, ὦ θαυμάσιε Κρατύλε, ὃ ἔγωγε πολλακίς ὄνειρώττω. πότερον φῶμέν τι εἶναι αὐτὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐν ἕκαστον τῶν ὄντων οὕτω, ἢ μή;

{Κρατύλος} Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, εἶναι.

{Σωκράτης} Αὐτὸ τοίνυν ἐκεῖνο σκεψώμεθα, μὴ εἰ πρόσωπόν τι ἐστὶν καλὸν ἢ τι τῶν τοιούτων, καὶ δοκεῖ ταῦτα πάντα ῥεῖν· ἀλλ' αὐτό, φῶμεν, τὸ καλὸν οὐ τοιοῦτον ἀεὶ ἐστὶν οἷόν ἐστιν;

{Κρατύλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οἷόν τε προσειπεῖν αὐτὸ ὀρθῶς, εἰ ἀεὶ ὑπεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνό ἐστιν, ἔπειτα ὅτι τοιοῦτον, ἢ ἀνάγκη ἅμα ἡμῶν λεγόντων ἄλλο αὐτὸ εὐθύς γίνεσθαι καὶ ὑπεξίεναι καὶ μηκέτι οὕτως ἔχειν;

{Κρατύλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν ἂν εἴη τι ἐκεῖνο ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει; εἰ γάρ ποτε ὡσαύτως ἴσχει, ἐν γ' ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δῆλον ὅτι οὐδὲν μεταβαίνει· εἰ δὲ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, πῶς ἂν τοῦτό γε μεταβάλλοι ἢ κινοῖτο, μηδὲν ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ ιδέας;

{Κρατύλος} Οὐδαμῶς. [440.a]

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν γνωσθεῖη γε ὑπ' οὐδενός. ἅμα γὰρ ἂν ἐπιόντος τοῦ γνωσομένου ἄλλο καὶ ἄλλοιον γίνοιτο, ὥστε οὐκ ἂν γνωσθεῖη ἔτι ὁποῖόν γέ τί ἐστὶν ἢ πῶς ἔχον· γνωσὶς δὲ δήπου οὐδεμία γινώσκει ὃ γινώσκει μηδαμῶς ἔχον.

{Κρατύλος} Ἔστιν ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐδὲ γινῶσιν εἶναι φάναι εἰκός, ὦ Κρατύλε, εἰ μεταπίπτει πάντα χρήματα καὶ μηδὲν μένει. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο, ἢ γινῶσιν, τοῦ γινῶσιν εἶναι μὴ μεταπίπτει, μένοι τε ἂν ἀεὶ ἢ γινῶσιν καὶ εἴη γινῶσιν. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος μεταπίπτει τῆς γνώσεως, ἅμα τ' ἂν μεταπίπτει εἰς ἄλλο εἶδος γνώσεως καὶ οὐκ ἂν εἴη γινῶσιν· εἰ δὲ ἀεὶ μεταπίπτει, ἀεὶ οὐκ ἂν εἴη γινῶσιν, καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὔτε τὸ γνωσόμενον οὔτε τὸ γνωσθησόμενον ἂν εἴη. εἰ δὲ ἐστὶ μὲν ἀεὶ τὸ γινῶσκον, ἔστι δὲ τὸ γινωσκόμενον, ἔστι δὲ τὸ καλόν, ἔστι δὲ τὸ ἀγαθόν, ἔστι δὲ ἐν ἕκαστον τῶν ὄντων, οὐ μοι φαίνεται ταῦτα ὅμοια ὄντα, ἃ νῦν ἡμεῖς λέγομεν, ῥοῆ οὐδὲν οὐδὲ φορᾷ. ταῦτ' οὖν πότερόν ποτε οὕτως ἔχει ἢ ἐκείνως ὡς οἱ περὶ Ἡράκλειτόν τε λέγουσιν καὶ ἄλλοι πολλοί, μὴ οὐ ῥάδιον ἢ ἐπισκέψασθαι, οὐδὲ πάνυ νοῦν ἔχοντος ἀνθρώπου ἐπιτρέψαντα ὀνόμασιν αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν θεραπεύειν, πεπιστευκότα ἐκείνοις καὶ τοῖς θεμένοις αὐτά, δισχυρίζεσθαι ὡς τι εἰδότα, καὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὄντων καταγινώσκειν ὡς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδενός, ἀλλὰ πάντα ὥσπερ κεράμια ῥεῖ, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ κατάρρῳ νοσοῦντες ἄνθρωποι οὕτως οἶεσθαι καὶ τὰ πράγματα διακεῖσθαι, ὑπὸ ῥεύματός τε καὶ κατάρρου πάντα τὰ χρήματα ἔχεσθαι. ἴσως μὲν οὖν δή, ὦ Κρατύλε, οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ οὐ. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἀνδρείως τε καὶ εὖ, καὶ μὴ ῥαδίως ἀποδέχεσθαι – ἔτι γὰρ νέος εἶ καὶ ἡλικίαν ἔχεις – σκεψάμενον δέ, ἐὰν εὐρης, μεταδιδόναι καὶ ἐμοί.

{Κρατύλος} Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. εὖ μέντοι ἴσθι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ νυνὶ ἀσκέπτως ἔχω, ἀλλά μοι

σκοπομένῳ καὶ πράγματα ἔχοντι πολὺ μᾶλλον ἐκείνῳ φαίνεται ἔχειν ὡς Ἡράκλειτος λέγει.
{Σωκράτης} Εἰς αὐθις τοίνυν με, ὦ ἑταῖρε, διδάξεις, ἐπειδὴν ἤκης· νῦν δέ, ὡσπερ παρεσκεύασαι, πορεύου εἰς ἀγρόν· προπέμψει δέ σε καὶ Ἑρμογένης ὄδε.
{Κρατύλος} Ταῦτ' ἔσται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ καὶ σὺ πειρῶ ἔτι ἐννοεῖν ταῦτα ἤδη.

Θεαίτητος ἢ περὶ ἐπιστήμης, πειραστικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[142.a]

{Εὐκλείδης} Ἄρτι, ὦ Τερψίων, ἢ πάλαι ἐξ ἀγροῦ;

{Τερψίων} Ἐπεικῶς πάλαι. καὶ σέ γε ἐζήτουν κατ' ἀγορὰν καὶ ἐθαύμαζον ὅτι οὐχ οἷός τ' ἦ εὐρεῖν.

{Εὐκλείδης} Οὐ γὰρ ἦ κατὰ πόλιν.

{Τερψίων} Ποῦ μήν;

{Εὐκλείδης} Εἰς λιμένα καταβαίνων Θεαιτήτῳ ἐνέτυχον φερομένῳ ἐκ Κορίνθου ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου Ἀθήναζε.

{Τερψίων} Ζῶντι ἢ τετελευτηκότι;

[b] {Εὐκλείδης} Ζῶντι καὶ μάλα μόλις· χαλεπῶς μὲν γὰρ ἔχει καὶ ὑπὸ τραυμάτων τινῶν, μᾶλλον μὴν αὐτὸν αἰρεῖ τὸ γεγονόςς νόσημα ἐν τῷ στρατεύματι.

{Τερψίων} Μῶν ἢ δυσεντερία;

{Εὐκλείδης} Ναί.

{Τερψίων} Οἷον ἄνδρα λέγεις ἐν κινδύνῳ εἶναι.

{Εὐκλείδης} Καλὸν τε καὶ ἀγαθόν, ὦ Τερψίων, ἐπεὶ τοι καὶ νῦν ἤκουόν τινων μάλα ἐγκωμιαζόντων αὐτὸν περὶ τὴν μάχην.

{Τερψίων} Καὶ οὐδέν γ' ἄτοπον, ἀλλὰ πολὺ θαυμαστότερον εἰ [c] μὴ τοιοῦτος ἦν. ἀτὰρ πῶς οὐκ αὐτοῦ Μεγαροῖ κατέλυεν;

{Εὐκλείδης} Ἠπέιγετο οἴκαδε· ἐπεὶ ἔγωγ' ἐδεόμην καὶ συνεβούλευον, ἀλλ' οὐκ ἤθελεν. καὶ δῆτα προπέμψας αὐτόν, ἀπιὼν πάλιν ἀνεμνήσθη καὶ ἐθαύμασα Σωκράτους ὡς μαντικῶς ἄλλα τε δὴ εἶπε καὶ περὶ τούτου. δοκεῖ γάρ μοι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἐντυχεῖν αὐτῷ μεираκίῳ ὄντι, καὶ συγγενόμενός τε καὶ διαλεχθεὶς πάνυ ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὴν φύσιν. καὶ μοι ἐλθόντι Ἀθήναζε τοὺς τε λόγους οὖς διελέχθη [d] αὐτῷ διηγήσατο καὶ μάλα ἀξιούσης ἀκοῆς, εἶπέ τε ὅτι πᾶσα ἀνάγκη εἶη τοῦτον ἐλλόγιμον γενέσθαι, εἴπερ εἰς ἡλικίαν ἔλθοι.

{Τερψίων} Καὶ ἀληθῆ γε, ὡς ἔοικεν, εἶπεν. ἀτὰρ τίνες ἦσαν οἱ λόγοι; ἔχοις ἂν διηγήσασθαι;

{Εὐκλείδης} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐκ οὐτῶ γε ἀπὸ στόματος· [143.a] ἀλλ' ἐγραψάμην μὲν τότε εὐθὺς οἴκαδ' ἐλθὼν ὑπομνήματα, ὕστερον δὲ κατὰ σχολὴν ἀναμνησκόμενος ἔγραψον, καὶ ὁσάκις Ἀθήναζε ἀφικοίμην, ἐπανηρώτων τὸν Σωκράτη ὃ μὴ ἐμεμνήμην, καὶ δεῦρο ἐλθὼν ἐπληροθούμην· ὥστε μοι σχεδὸν τι πᾶς ὁ λόγος γέγραπται.

{Τερψίων} Ἀληθῆ· ἤκουσά σου καὶ πρότερον, καὶ μέντοι αἰεὶ μέλλων κελεύσειν ἐπιδειῖξαι διατέτριφα δεῦρο. ἀλλὰ τί κωλύει νῦν ἡμᾶς διελθεῖν; πάντως ἔγωγε καὶ ἀναπαύσασθαι δέομαι ὡς ἐξ ἀγροῦ ἦκων.

[b] {Εὐκλείδης} Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ αὐτὸς μέχρι Ἐρινοῦ Θεαίτητον προύπεμψα, ὥστε οὐκ ἂν ἀηδῶς ἀναπαυοίμην. ἀλλ' ἴωμεν, καὶ ἡμῖν ἅμα ἀναπαυομένοις ὁ παῖς ἀναγνώσεται.

{Τερψίων} Ὅρθῶς λέγεις.

{Εὐκλείδης} Τὸ μὲν δὴ βιβλίον, ὃ Τερψίων, τουτί· ἐγραψάμην δὲ δὴ οὕτως τὸν λόγον, οὐκ ἐμοὶ Σωκράτη διηγούμενον ὡς διηγείτο, ἀλλὰ διαλεγόμενον οἷς ἔφη διαλεχθῆναι. ἔφη δὲ τῷ τε γεωμέτρῳ Θεοδώρῳ καὶ τῷ Θεαιτήτῳ. ἵνα οὖν ἐν τῇ [c] γραφῇ μὴ παρέχοιεν πράγματα αἰ μεταξὺ τῶν λόγων διηγῆσεις περὶ αὐτοῦ τε ὁπότε λέγοι ὁ Σωκράτης, οἷον «καὶ ἐγὼ ἔφην» ἢ «καὶ ἐγὼ εἶπον,» ἢ αὖ περὶ τοῦ ἀποκρινομένου ὅτι «συνέφη» ἢ «οὐχ ὡμολόγει,» τούτων ἔνεκα ὡς αὐτὸν αὐτοῖς διαλεγόμενον ἔγραψα, ἐξελὼν τὰ τοιαῦτα.

{Τερψίων} Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου, ὃ Εὐκλείδη.

{Εὐκλείδης} Ἀλλά, παῖ, λαβὲ τὸ βιβλίον καὶ λέγε.

[d] {Σωκράτης} Εἰ μὲν τῶν ἐν Κυρήνῃ μᾶλλον ἐκηδόμην, ὃ Θεόδωρε, τὰ ἐκεῖ ἂν σε καὶ περὶ ἐκείνων ἀνηρώτων, εἴ τινες αὐτόθι περὶ γεωμετρίας ἢ τινα ἄλλην φιλοσοφίαν εἰσὶ τῶν νέων ἐπιμέλειαν ποιούμενοι· νῦν δὲ ἦττον γὰρ ἐκείνους ἢ τούσδε φιλῶ, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμῶ εἰδέναι τίνες ἡμῖν τῶν νέων ἐπίδοξοι γενέσθαι ἐπεικειῖς. ταῦτα δὴ αὐτὸς τε σκοπῶ καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐρωτῶ οἷς ἂν ὀρῶ τοὺς νέους ἐθέλοντας συγγίνεσθαι. σοὶ δὴ οὐκ ὀλίγιστοι πλησιάζουσι, [e] καὶ δικαίως· ἄξιός γάρ τά τε ἄλλα καὶ γεωμετρίας ἔνεκα. εἰ δὴ οὖν τι ἐνέτυχες ἀξίῳ λόγου, ἠδέως ἂν πυθοίμην.

{Θεόδωρος} Καὶ μὴν, ὃ Σώκρατες, ἐμοὶ τε εἰπεῖν καὶ σοὶ ἀκοῦσαι πάνυ ἄξιον οἶφ' ὑμῖν τῶν πολιτῶν μειρακίῳ ἐντετύχηκα. καὶ εἰ μὲν ἦν καλός, ἐφοβούμην ἂν σφόδρα λέγειν, μὴ καὶ τῷ δόξῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἶναι. νῦν δὲ – καὶ μὴ μοι ἄχθου – οὐκ ἔστι καλός, προσέεικε δὲ σοὶ τὴν τε συμπίπτει καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων· ἦττον δὲ ἢ σὺ ταῦτ' ἔχει. [144.a] ἀδεῶς δὴ λέγω. εὖ γὰρ ἴσθι ὅτι ὧν δὴ πρόποτε ἐνέτυχον – καὶ πάνυ πολλοῖς πεπλησίακα – οὐδένα πω ἠσθόμην οὕτω θαυμαστώως εὖ πεφυκότα. τὸ γὰρ εὐμαθῆ ὄντα ὡς ἄλλω χαλεπὸν πρᾶον αὖ εἶναι διαφερόντως, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνδρεῖον παρ' ὄντινον, ἐγὼ μὲν οὐτ' ἂν ὠμόμην γενέσθαι οὔτε ὀρῶ γιγνόμενον· ἀλλ' οἱ τε ὄξεις ὥσπερ οὗτος καὶ ἀγχίνοι καὶ μνήμονες ὡς τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς ὀξύρροποι εἰσι, καὶ ἄττοντες φέρονται ὥσπερ τὰ ἀνερμάτιστα [b] πλοῖα, καὶ μανικώτεροι ἢ ἀνδρειότεροι φύονται, οἱ τε αὖ ἐμβριθέστεροι νωθοὶ πῶς ἀπαντῶσι πρὸς τὰς μαθήσεις καὶ λήθης γέμοντες. ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταιστώως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις τε καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς πραότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικούτον ὄντα οὕτως ταῦτα διαπράττεσθαι.

{Σωκράτης} Εὖ ἀγγέλλεις. τίνος δὲ καὶ ἔστι τῶν πολιτῶν;

{Θεόδωρος} Ἀκήκοα μὲν τοῦνομα, μνημονεύω δὲ οὐ. ἀλλὰ [c] γὰρ ἔστι τῶνδε τῶν προσιόντων ὁ ἐν τῷ μέσῳ· ἄρτι γὰρ ἐν τῷ ἔξω δρόμῳ ἠλείφοντο ἑταῖροί τέ τινες οὗτοι αὐτοῦ καὶ αὐτός, νῦν δὲ μοι δοκοῦσιν ἀλειψάμενοι δεῦρο ἰέναι. ἀλλὰ σκόπει εἰ γινώσκεις αὐτόν.

{Σωκράτης} Γινώσκω· ὁ τοῦ Σουινῶς Εὐφρονίου ἐστίν, καὶ πάνυ γε, ὦ φίλε, ἀνδρὸς οἶον καὶ σὺ τοῦτον διηγῆ, καὶ ἄλλως εὐδοκίμου, καὶ μέντοι καὶ οὐσίαν μάλα πολλὴν κατέλιπεν. τὸ δ' ὄνομα οὐκ οἶδα τοῦ μειρακίου.

[d] {Θεόδωρος} Θεαίτητος, ὦ Σώκρατες, τό γε ὄνομα· τὴν μέντοι οὐσίαν δοκοῦσί μοι ἐπίτροποι τινες διεφθαρκεῖναι. ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς τὴν τῶν χρημάτων ἐλευθεριότητα θαυμαστός, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Γεννικὸν λέγεις τὸν ἄνδρα. καὶ μοι κέλευε αὐτὸν ἐνθάδε παρακαθίζεσθαι.

{Θεόδωρος} Ἔσται ταῦτα. Θεαίτητε, δεῦρο παρὰ Σωκράτη.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἵνα κάγῳ ἐμαυτὸν ἀνασκέψωμαι ποῖόν τι ἔχω τὸ πρόσωπον· φησὶν γὰρ Θεόδωρος [e] ἔχειν με σοὶ ὅμοιον. ἀτὰρ εἰ νῶν ἐχόντων ἐκατέρου λύραν ἔφη αὐτὰς ἡρμόσθαι ὁμοίως, πότερον εὐθύς ἂν ἐπιστεῦομεν ἢ ἐπεσκεψάμεθ' ἂν εἰ μουσικὸς ὧν λέγει;

{Θεαίτητος} Ἐπεσκεψάμεθ' ἂν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοιοῦτον μὲν εὐρόντες ἐπειθόμεθ' ἂν, ἄμουσον δέ, ἠπιστοῦμεν;

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Νῦν δέ γ', οἶμαι, εἴ τι μέλει ἡμῖν τῆς τῶν προσώπων [145.a] ὁμοιότητος, σκεπτέον εἰ γραφικὸς ὧν λέγει ἢ οὐ.

{Θεαίτητος} Δοκεῖ μοι.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν ζωγραφικὸς Θεόδωρος;

{Θεαίτητος} Οὐχ, ὅσον γέ με εἰδέναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐδὲ γεωμετρικὸς;

{Θεαίτητος} Πάντως δήπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ἀστρονομικὸς καὶ λογιστικὸς τε καὶ μουσικὸς καὶ ὅσα παιδείας ἔχεται;

{Θεαίτητος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εἰ μὲν ἄρα ἡμᾶς τοῦ σώματός τι ὁμοίους φησὶν εἶναι ἐπαινῶν πῆ ἢ ψέγων, οὐ πάνυ αὐτῷ ἄξιον τὸν νοῦν προσέχειν.

{Θεαίτητος} Ἴσως οὐ.

[b] {Σωκράτης} Τί δ' εἰ ποτέρου τὴν ψυχὴν ἐπαινοῖ πρὸς ἀρετὴν τε καὶ σοφίαν; ἄρ' οὐκ ἄξιον τῷ μὲν ἀκούσαντι προθυμεῖσθαι ἀνασκέψασθαι τὸν ἐπαινεθέντα, τῷ δὲ προθύμως ἑαυτὸν ἐπιδεικνύναί;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὡρα τοίνυν, ὦ φίλε Θεαίτητε, σοὶ μὲν ἐπιδεικνύναί, ἐμοὶ δὲ σκοπεῖσθαι· ὡς εἴ ἴσθι ὅτι Θεόδωρος πολλοὺς δὴ πρὸς με ἐπαινέσας ξένους τε καὶ ἀστοὺς οὐδένα πω ἐπὶ ἡγήσεν ὡς σὲ νυνδὴ.

{Θεαίτητος} Εὖ ἂν ἔχοι, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὄρα μὴ παίζων [c] ἔλεγεν.

{Σωκράτης} Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος Θεοδώρου· ἀλλὰ μὴ ἀναδύου τὰ ὠμολογημένα σκηπτόμενος παίζοντα λέγειν τόνδε, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκασθῆ μαρτυρεῖν – πάντως γὰρ οὐδεὶς ἐπισκήψεται αὐτῷ – ἀλλὰ θαρρῶν ἔμμενε τῆ ὁμολογία.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ χρὴ ταῦτα ποιεῖν, εἰ σοὶ δοκεῖ.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ μοι· μανθάνεις που παρὰ Θεοδώρου γεωμετρίας ἄττα;

{Θεαίτητος} Ἔγωγε.

[d] {Σωκράτης} Καὶ τῶν περὶ ἀστρονομίαν τε καὶ ἀρμονίας καὶ λογισμούς;

{Θεαίτητος} Προθυμοῦμαί γε δὴ.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἐγώ, ὃ παῖ, παρὰ τε τούτου καὶ παρ' ἄλλων οὐς ἂν οἴωμαι τι τούτων ἐπαῖειν. ἀλλ' ὅμως τὰ μὲν ἄλλα ἔχω περὶ αὐτὰ μετρίως, μικρὸν δέ τι ἀπορῶ ὃ μετὰ σοῦ τε καὶ τῶνδε σκεπτέον. καὶ μοι λέγε· ἄρ' οὐ τὸ μανθάνειν ἐστὶν τὸ σοφώτερον γίνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει τις;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Σοφία δέ γ' οἶμαι σοφοὶ οἱ σοφοί.

{Θεαίτητος} Ναί.

[e] {Σωκράτης} Τοῦτο δὲ μῶν διαφέρει τι ἐπιστήμης;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ἡ σοφία. ἢ οὐχ ἄπερ ἐπιστήμονες ταῦτα καὶ σοφοί;

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ταῦτὸν ἄρα ἐπιστήμη καὶ σοφία;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἐστὶν ὃ ἀπορῶ καὶ οὐ δύναμαι λαβεῖν ἱκανῶς παρ' ἑμαυτῷ, ἐπιστήμη ὅτι ποτὲ τυγχάνει ὄν. [146.a] ἄρ' οὖν δὴ ἔχομεν λέγειν αὐτό; τί φατέ; τίς ἂν ἡμῶν πρῶτος εἶποι; ὁ δὲ ἀμαρτῶν, καὶ ὃς ἂν ἀεὶ ἀμαρτάνη, καθεδεῖται, ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος· ὃς δ' ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν καὶ ἐπιτάξει ὅτι ἂν βούληται ἀποκρίνεσθαι. τί σιγᾶτε; οὐ τί που, ὃ Θεόδωρε, ἐγὼ ὑπὸ φιλολογίας ἀγροικίζομαι, προθυμούμενος ἡμᾶς ποιῆσαι διαλέγεσθαι καὶ φίλους τε καὶ προσηγόρους ἀλλήλοις γίνεσθαι;

[b] {Θεόδωρος} Ἦκιστα μὲν, ὃ Σώκρατες, τὸ τοιοῦτον ἂν εἶη ἀγροικόν, ἀλλὰ τῶν μειρακίων τι κέλευέ σοι ἀποκρίνεσθαι· ἐγὼ μὲν γὰρ ἀήθης τῆς τοιαύτης διαλέκτου, καὶ οὐδ' αὖ συνεθίζεσθαι ἡλικίαν ἔχω. τοῖσδε δὲ πρόποι τε ἂν τοῦτο καὶ πολὺ πλεον ἐπιδιδοῖεν· τῷ γὰρ ὄντι ἡ νεότης εἰς πᾶν ἐπίδοσιν ἔχει. ἀλλ', ὥσπερ ἤρξω, μὴ ἀφίεσο τοῦ Θεαιτήτου ἀλλ' ἐρώτα.

{Σωκράτης} Ἀκούεις δὴ, ὃ Θεαίτητε, ἃ λέγει Θεόδωρος, ὃ [c] ἀπειθεῖν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐθελήσεις, οὔτε θέμις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνδρὶ σοφῷ ἐπιτάττοντι νεώτερον ἀπειθεῖν. ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως εἶπέ· τί σοι δοκεῖ εἶναι ἐπιστήμη;

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ χρή, ὦ Σώκρατες, ἐπειδήπερ ὑμεῖς κελεύετε. πάντως γάρ, ἂν τι καὶ ἀμάρτω, ἐπανορθώσετε.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν, ἄνπερ γε οἷοί τε ὦμεν.

{Θεαίτητος} Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ ἅ παρὰ Θεοδώρου ἂν τις μάθοι ἐπιστήμαι εἶναι, γεωμετρία τε καὶ ἄς νυνδὴ σὺ διήλθες, [d] καὶ αὖ σκυτοτομική τε καὶ αἱ τῶν ἄλλων δημιουργῶν τέχναι, πᾶσαι τε καὶ ἐκάστη τούτων, οὐκ ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη εἶναι.

{Σωκράτης} Γενναίως γε καὶ φιλοδώρως, ὦ φίλε, ἐν αἰτηθεῖς πολλὰ δίδως καὶ ποικίλα ἀντὶ ἀπλοῦ.

{Θεαίτητος} Πῶς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἴσως μὲν οὐδέν· ὁ μέντοι οἶμαι, φράσω. ὅταν λέγῃς σκυτικήν, μή τι ἄλλο φράζεις ἢ ἐπιστήμην ὑποδημάτων ἐργασίας;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

[e] {Σωκράτης} Τί δ' ὅταν τεκτονικήν; μή τι ἄλλο ἢ ἐπιστήμην τῆς τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐργασίας;

{Θεαίτητος} Οὐδὲ τοῦτο.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν ἀμφοῖν, οὗ ἑκατέρα ἐπιστήμη, τοῦτο ὀρίζεις;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δέ γ' ἐρωτηθέν, ὦ Θεαίτητε, οὐ τοῦτο ἦν, τίνων ἢ ἐπιστήμη, οὐδὲ ὀπόσαι τινές· οὐ γὰρ ἀριθμῆσαι αὐτάς βουλόμενοι ἠρόμεθα ἀλλὰ γινῶναι ἐπιστήμην αὐτὸ ὅτι ποτ' ἐστίν. ἢ οὐδὲν λέγω;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

[147.a]

{Σωκράτης} Σκέψαι δὴ καὶ τόδε. εἴ τις ἡμᾶς τῶν φαύλων τι καὶ προχείρων ἔροιτο, οἷον περὶ πηλοῦ ὅτι ποτ' ἐστίν, εἰ ἀποκρῖναίμεθα αὐτῷ πηλὸς ὁ τῶν χυτρέων καὶ πηλὸς ὁ τῶν ἱπνοπλαθῶν καὶ πηλὸς ὁ τῶν πλινθουργῶν, οὐκ ἂν γελοῖοι εἶμεν;

{Θεαίτητος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν γέ που οἰόμενοι συνιέναι ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποκρίσεως τὸν ἐρωτῶντα, ὅταν εἴπωμεν πηλός, εἴτε ὁ τῶν [b] κοροπλαθῶν προσθέντες εἴτε ἄλλων ὠντινωνοῦν δημιουργῶν. ἢ οἶε τίς τι συνίησιν τινος ὄνομα, ὃ μὴ οἶδεν τί ἐστίν;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα ἐπιστήμην ὑποδημάτων συνίησιν ὁ ἐπιστήμην μὴ εἰδώς.

{Θεαίτητος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Σκυτικήν ἄρα οὐ συνίησιν ὃς ἂν ἐπιστήμην ἀγνοῇ, οὐδέ τινα ἄλλην τέχνην.

{Θεαίτητος} Ἔστιν οὕτως.

{Σωκράτης} Γελοία ἄρα ἡ ἀπόκρισις τῷ ἐρωτηθέντι ἐπιστήμη τί ἐστίν, ὅταν ἀποκρίνηται τέχνης τινὸς ὄνομα. τινὸς γὰρ [c] ἐπιστήμην ἀποκρίνεται οὐ τοῦτ' ἐρωτηθεῖς.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἐπειτὰ γέ που ἐξὸν φαύλως καὶ βραχέως ἀποκρίνασθαι περιέρχεται ἀπέραντον ὁδόν. οἷον καὶ ἐν τῇ τοῦ πηλοῦ ἐρωτήσῃ φαῦλόν που καὶ ἀπλοῦν εἰπεῖν ὅτι γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα πηλὸς ἂν εἴη, τὸ δ' ὅτου ἐὰν χαίρειν.

{Θεαίτητος} Ῥάδιον, ὃ Σώκρατες, νῦν γε οὕτω φαίνεται· ἀτὰρ κινδυνεύεις ἐρωτᾶν οἷον καὶ αὐτοῖς ἡμῖν ἔναγχος εἰσηλθε [d] διαλεγόμενοις, ἐμοί τε καὶ τῷ σῷ ὁμωνύμῳ τούτῳ Σωκράτει.

{Σωκράτης} Τὸ ποῖον δὴ, ὃ Θεαίτητε;

{Θεαίτητος} Περὶ δυνάμεων τι ἡμῖν Θεόδωρος ὅδε ἔγραφε, τῆς τε τρίποδος πέρι καὶ πεντέποδος [ἀποφαίνων] ὅτι μήκει οὐ σύμμετροι τῇ ποδιαίᾳ, καὶ οὕτω κατὰ μίαν ἐκάστην προαιρούμενος μέχρι τῆς ἑπτακαιδεκάποδος· ἐν δὲ ταύτῃ πως ἐνέσχετο. ἡμῖν οὖν εἰσηλθέ τι τοιοῦτον, ἐπειδὴ ἄπειροι τὸ πληθὸς αἱ δυνάμεις ἐφαίνοντο, πειραθῆναι συλλαβεῖν εἰς ἓν, ὅτῳ πάσας [e] ταύτας προσαγορεύσομεν τὰς δυνάμεις.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ἠῦρετέ τι τοιοῦτον;

{Θεαίτητος} Ἐμοιγε δοκοῦμεν· σκόπει δὲ καὶ σύ.

{Σωκράτης} Λέγε.

{Θεαίτητος} Τὸν ἀριθμὸν πάντα δίχα διελάβομεν· τὸν μὲν δυνάμενον ἴσον ἰσάκις γίνεσθαι τῷ τετραγώνῳ τὸ σχῆμα ἀπεικάσαντες τετράγωνόν τε καὶ ἰσόπλευρον προσείπομεν.

{Σωκράτης} Καὶ εὔ γε.

{Θεαίτητος} Τὸν τοίνυν μεταξὺ τούτου, ὧν καὶ τὰ τρία καὶ [148.a] τὰ πέντε καὶ πᾶς ὃς ἀδύνατος ἴσος ἰσάκις γενέσθαι, ἀλλ' ἢ πλείων ἐλαττονάκις ἢ ἐλάττων πλεονάκις γίγνεται, μείζων δὲ καὶ ἐλάττων ἀεὶ πλευρὰ αὐτὸν περιλαμβάνει, τῷ προμήκει αὐτῷ σχήματι ἀπεικάσαντες προμήκη ἀριθμὸν ἐκαλέσαμεν.

{Σωκράτης} Κάλλιστα. ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο;

{Θεαίτητος} Ὅσαι μὲν γραμμαὶ τὸν ἰσόπλευρον καὶ ἐπίπεδον ἀριθμὸν τετραγωνίζουσι, μῆκος ὠρισάμεθα, ὅσαι δὲ τὸν ἑτερομήκη, [b] δυνάμεις, ὡς μήκει μὲν οὐ συμμέτρους ἐκείναις, τοῖς δ' ἐπιπέδοις ἄδύναται. καὶ περὶ τὰ στερεὰ ἄλλο τοιοῦτον.

{Σωκράτης} Ἄριστά γ' ἀνθρώπων, ὃ παῖδες· ὥστε μοι δοκεῖ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἔνοχος τοῖς ψευδομαρτυρίοις ἔσεσθαι.

{Θεαίτητος} Καὶ μὴν, ὃ Σώκρατες, ὁ γε ἐρωτᾷς περὶ ἐπιστήμης οὐκ ἂν δυναίμην ἀποκρίνασθαι ὥσπερ περὶ τοῦ μήκους τε καὶ τῆς δυνάμεως. καίτοι σύ γέ μοι δοκεῖς τοιοῦτόν τι ζητεῖν· ὥστε πάλιν αὐτῷ φαίνεται ψευδὴς ὁ Θεόδωρος.

[c] {Σωκράτης} Τί δέ; εἴ σε πρὸς δρόμον ἐπαινῶν μηδενὶ οὕτω δρομικῶ ἔφη τῶν νέων ἐντετυχηκένας, εἶτα διαθέων τοῦ ἀκμάζοντος καὶ ταχίστου ἠττήθης, ἦττόν τι ἂν οἶει ἀληθῆ τόνδ' ἐπαινέσαι;

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην, ὥσπερ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, σμικρόν τι οἶει εἶναι ἐξευρεῖν καὶ οὐ τῶν πάντη ἄκρων;

{Θεαίτητος} Νῆ τὸν Δί' ἔγωγε καὶ μάλα γε τῶν ἀκροτάτων.

{Σωκράτης} Θάρρει τοίνυν περὶ σαυτῶ καὶ τί οἴου Θεόδωρον [d] λέγειν, προθυμήθητι δὲ παντὶ τρόπῳ τῶν τε ἄλλων πέρι καὶ ἐπιστήμης λαβεῖν λόγον τί ποτε τυγχάνει ὄν.

{Θεαίτητος} Προθυμίας μὲν ἔνεκα, ὃ Σώκρατες, φανεῖται.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ – καλῶς γὰρ ἄρτι ὑφηγήσω – πειρῶ μιμούμενος τὴν περὶ τῶν δυνάμεων ἀπόκρισιν, ὥσπερ ταύτας πολλὰς οὔσας ἐνὶ εἴδει περιέλαβες, οὕτω καὶ τὰς πολλὰς ἐπιστήμας ἐνὶ λόγῳ προσειπεῖν.

[e] {Θεαίτητος} Ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὃ Σώκρατες, πολλάκις δὴ αὐτὸ ἐπεχείρησα σκέψασθαι, ἀκούων τὰς παρὰ σοῦ ἀποφερομένας ἐρωτήσεις. ἀλλὰ γὰρ οὐτ' αὐτὸς δύναμαι πεῖσαι ἑμαυτὸν ὡς ἱκανῶς τι λέγω οὐτ' ἄλλου ἀκοῦσαι λέγοντος οὕτως ὡς σὺ διακελεύῃ, οὐ μὲν δὴ αὖ οὐδ' ἀπαλλαγῆναι τοῦ μέλειν.

{Σωκράτης} Ὡδίνεις γάρ, ὃ φίλε Θεαίτητε, διὰ τὸ μὴ κενὸς ἀλλ' ἐγκύμων εἶναι.

{Θεαίτητος} Οὐκ οἶδα, ὃ Σώκρατες· ὁ μέντοι πέπονθα λέγω.

[149.a]

{Σωκράτης} Εἶτα, ὃ καταγέλαστε, οὐκ ἀκήκοας ὡς ἐγὼ εἰμι υἱὸς μαίας μάλα γενναίας τε καὶ βλοσυρᾶς, Φαιναρέτης;

{Θεαίτητος} Ἦδη τοῦτό γε ἤκουσα.

{Σωκράτης} Ἴρα καὶ ὅτι ἐπιτηδεύω τὴν αὐτὴν τέχνην ἀκήκοας;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἀλλ' εὖ ἴσθ' ὅτι· μὴ μέντοι μου κατείπης πρὸς τοὺς ἄλλους. λέληθα γάρ, ὃ ἑταῖρε, ταύτην ἔχων τὴν τέχνην· οἱ δέ, ἅτε οὐκ εἰδότες, τοῦτο μὲν οὐ λέγουσι περὶ ἐμοῦ, ὅτι δὲ ἀτοπώτατός εἰμι καὶ ποιῶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπορεῖν. ἦ καὶ τοῦτο ἀκήκοας;

[b] {Θεαίτητος} Ἦγώ γε.

{Σωκράτης} Εἶπω οὖν σοι τὸ αἴτιον;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐνόησον δὴ τὸ περὶ τὰς μαίας ἅπαν ὡς ἔχει, καὶ ῥᾶον μαθήσῃ ὁ βούλομαι. οἶσθα γὰρ που ὡς οὐδεμία αὐτῶν ἔτι αὐτὴ κυῖσκομένη τε καὶ τίκτουσα ἄλλας μαιεύεται, ἀλλ' αἱ ἤδη ἀδύνατοι τίκτειν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Αἰτίαν δέ γε τούτου φασὶν εἶναι τὴν Ἄρτεμιν, ὅτι ἄλοχος οὔσα τὴν λοχεῖαν εἴληχε. στερίφαις μὲν οὖν ἄρα [c] οὐκ ἔδωκε μαιεύεσθαι, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀσθενεστέρα ἢ λαβεῖν τέχνην ὧν ἂν ἦ ἄπειρος· ταῖς δὲ δι' ἡλικίαν ἀτόκοις προσέταξε τιμῶσα τὴν αὐτῆς ὁμοίότητα.

{Θεαίτητος} Εἰκός.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τόδε εἰκός τε καὶ ἀναγκαῖον, τὰς κυούσας καὶ μὴ γινώσκεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν μαιῶν ἢ τῶν ἄλλων;

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ διδοῦσαί γε αἱ μᾶται φαρμάκια καὶ [d] ἐπάδουσαι δύνανται ἐγείρειν τε τὰς ὠδῖνας καὶ μαλθακώτερας ἂν βούλωνται ποιεῖν, καὶ τίκτειν τε δὴ τὰς δυστοκούσας, καὶ ἐὰν νέον ὄν δόξη ἀμβλίσκειν, ἀμβλίσκουσιν;

{Θεαίτητος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἔτι καὶ τόδε αὐτῶν ἦσθησαι, ὅτι καὶ προμνήστριαί εἰσι δεινόταται, ὡς πάσσοφοι οὔσαι περὶ τοῦ γνῶναι ποίαν χρῆ ποίω ἀνδρὶ συνοῦσαν ὡς ἀρίστους παῖδας τίκτειν;

{Θεαίτητος} Οὐ πάνυ τοῦτο οἶδα.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἴσθ' ὅτι ἐπὶ τούτῳ μεῖζον φρονοῦσιν ἢ ἐπὶ [e] τῇ ὀμφαλητομίᾳ. ἐννόει γάρ· τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης οἶει τέχνης εἶναι θεραπείαν τε καὶ συγκομιδὴν τῶν ἐκ γῆς καρπῶν καὶ αὖ τὸ γινώσκειν εἰς ποίαν γῆν ποῖον φυτόν τε καὶ σπέρμα καταβλητέον;

{Θεαίτητος} Οὐκ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς.

{Σωκράτης} Εἰς γυναῖκα δέ, ὦ φίλε, ἄλλην μὲν οἶει τοιοῦτου, ἄλλην δὲ συγκομιδῆς;

{Θεαίτητος} Οὐκουν εἰκός γε.

[150.a]

{Σωκράτης} Οὐ γάρ. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀδικόν τε καὶ ἄτεχνον συναγωγὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἧ δὴ προαγωγία ὄνομα, φεύγουσι καὶ τὴν προμνηστικὴν ἄτε σεμναὶ οὔσαι αἱ μᾶται, φοβούμεναι μὴ εἰς ἐκείνην τὴν αἰτίαν διὰ ταύτην ἐμπέσωσιν· ἐπεὶ ταῖς γε ὄντως μαίαις μόναις που προσήκει καὶ προμνήσασθαι ὀρθῶς.

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν τοίνυν τῶν μαιῶν τοσοῦτον, ἔλαττον δὲ τοῦ ἐμοῦ δράματος. οὐ γὰρ πρόσεστι γυναιξὶν ἐνίοτε μὲν [b] εἶδωλα τίκτειν, ἔστι δ' ὅτε ἀληθινά, τοῦτο δὲ μὴ ῥάδιον εἶναι διαγνῶναι. εἰ γὰρ προσῆν, μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ἔργον ἦν ἂν ταῖς μαίαις τὸ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ μή· ἢ οὐκ οἶει;

{Θεαίτητος} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Τῇ δέ γ' ἐμῇ τέχνῃ τῆς μαιεύσεως τὰ μὲν ἄλλα ὑπάρχει ὅσα ἐκείναις, διαφέρει δὲ τῷ τε ἀνδραὶς ἀλλὰ μὴ γυναῖκα μαιεύεσθαι καὶ τῷ τὰς ψυχὰς αὐτῶν τικτούσας ἐπισκοπεῖν ἀλλὰ μὴ τὰ σώματα. μέγιστον δὲ τοῦτ' ἐνὶ [c] τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ, βασανίζειν δυνατὸν εἶναι παντὶ τρόπῳ

πότερον εἶδωλον καὶ ψεῦδος ἀποτίκτει τοῦ νέου ἢ διάνοια ἢ γόνιμόν τε καὶ ἀληθές. ἐπεὶ τόδε γε καὶ ἐμοὶ ὑπάρχει ὅπερ ταῖς μαιίαις· ἄγονός εἰμι σοφίας, καὶ ὅπερ ἤδη πολλοὶ μοι ὠνειδίσαν, ὡς τοὺς μὲν ἄλλους ἐρωτῶ, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀποφαινομαι περὶ οὐδενὸς διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σοφόν, ἀληθές ὠνειδίζουσιν. τὸ δὲ αἴτιον τούτου τόδε· μαιεύεσθαι με ὁ θεὸς ἀναγκάζει, γεννᾶν δὲ ἀπεκώλυσεν. εἰμὶ δὴ οὖν αὐτὸς [d] μὲν οὐ πάνυ τι σοφός, οὐδέ τί μοι ἔστιν εὐρημα τοιοῦτον γεγονὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἔκγονον· οἱ δ' ἐμοὶ συγγιγνόμενοι τὸ μὲν πρῶτον φαίνονται ἔνιοι μὲν καὶ πάνυ ἀμαθεῖς, πάντες δὲ προιούσης τῆς συνουσίας, οἷσπερ ἂν ὁ θεὸς παρείκη, θαυμαστὸν ὅσον ἐπιδιδόντες, ὡς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις δοκοῦσι· καὶ τοῦτο ἐναργές ὅτι παρ' ἐμοῦ οὐδὲν πώποτε μαθόντες, ἀλλ' αὐτοὶ παρ' αὐτῶν πολλὰ καὶ καλὰ εὐρόντες τε καὶ τεκόντες. τῆς μέντοι μαιείας ὁ θεὸς τε καὶ ἐγὼ [e] αἴτιος. ὧδε δὲ δῆλον· πολλοὶ ἤδη τοῦτο ἀγνοήσαντες καὶ ἑαυτοὺς αἰτιασάμενοι, ἐμοῦ δὲ καταφρονήσαντες, ἢ αὐτοὶ ἢ ὑπ' ἄλλων πεισθέντες ἀπῆλθον πρῶαίτερον τοῦ δέοντος, ἀπελθόντες δὲ τὰ τε λοιπὰ ἐξήμβλωσαν διὰ πονηρὰν συνουσίαν καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ μαιευθέντα κακῶς τρέφοντες ἀπώλεσαν, ψευδῆ καὶ εἶδωλα περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ ἀληθοῦς, τελευτῶντες δ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις [151.a] ἔδοξαν ἀμαθεῖς εἶναι. ὧν εἷς γέγονεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοί· οὓς, ὅταν πάλιν ἔλθωσι δεόμενοι τῆς ἐμῆς συνουσίας καὶ θαυμαστὰ δρῶντες, ἐνίοις μὲν τὸ γιγνόμενόν μοι δαιμόνιον ἀποκωλύει συνεῖναι, ἐνίοις δὲ ἔἴ, καὶ πάλιν οὗτοι ἐπιδιδόασιν. πάσχουσι δὲ δὴ οἱ ἐμοὶ συγγιγνόμενοι καὶ τοῦτο ταῦτόν ταῖς τικτούσαις· ὠδίνουσι γὰρ καὶ ἀπορίας ἐμπίμπλονται νύκτας τε καὶ ἡμέρας πολὺ μᾶλλον ἢ κείναι· ταύτην δὲ τὴν ὠδῖνα ἐγείρειν τε καὶ [b] ἀποπαύειν ἢ ἐμὴ τέχνη δύναται. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτως, ἐνίοις δέ, ὧ Θεαίτητε, οἱ ἂν μοι μὴ δόξωσί πως ἐγκύμονες εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐδὲν ἐμοῦ δέονται, πάνυ εὐμενῶς προμνῶμαι καί, σὺν θεῷ εἰπεῖν, πάνυ ἱκανῶς τοπάζω οἷς ἂν συγγενόμενοι ὄναιτο· ὧν πολλοὺς μὲν δὴ ἐξέδωκα Προδίκῳ, πολλοὺς δὲ ἄλλοις σοφοῖς τε καὶ θεσπεσίοις ἀνδράσι. ταῦτα δὴ σοι, ὧ ἄριστε, ἔνεκα τοῦδε ἐμῆκυνα· ὑποπτεύω σε, ὡσπερ καὶ αὐτὸς οἶει, ὠδίνειν τι κυοῦντα ἔνδον. προσφέρου οὖν [c] πρὸς με ὡς πρὸς μαιίας ὑὸν καὶ αὐτὸν μαιευτικόν, καὶ ἃ ἂν ἐρωτῶ προθυμοῦ ὅπως οἷός τ' εἶ οὕτως ἀποκρίνασθαι· καὶ ἐὰν ἄρα σκοπούμενός τι ὧν ἂν λέγῃς ἠγήσωμαι εἶδωλον καὶ μὴ ἀληθές, εἴτα ὑπεξαιρῶμαι καὶ ἀποβάλλω, μὴ ἀγρίαίνε ὡσπερ αἱ πρωτοτόκοι περὶ τὰ παιδιά. πολλοὶ γὰρ ἤδη, ὧ θαυμάσιε, πρὸς με οὕτω διετέθησαν, ὡστε ἀτεχνῶς δάκνειν ἔτοιμοι εἶναι, ἐπειδάν τινα λῆρον αὐτῶν ἀφαιρῶμαι, καὶ οὐκ οἶονταί με εὐνοίᾳ τοῦτο ποιεῖν, πόρρω ὄντες τοῦ εἰδέναι ὅτι [d] οὐδεὶς θεὸς δύσνους ἀνθρώποις, οὐδ' ἐγὼ δυσνοίᾳ τοιοῦτον οὐδὲν δρῶ, ἀλλὰ μοι ψεῦδος τε συγχωρῆσαι καὶ ἀληθές ἀφανίσαι οὐδαμῶς θέμις. πάλιν δὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς, ὧ Θεαίτητε, ὅτι ποτ' ἐστὶν ἐπιστήμη, πειρῶ λέγειν· ὡς δ' οὐχ οἷός τ' εἶ, μηδέποτ' εἴπῃς. ἐὰν γὰρ θεὸς ἐθέλη καὶ ἀνδρίζῃ, οἷός τ' ἔση.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μέντοι, ὧ Σώκρατες, σοῦ γε οὕτω παρακελευομένου αἰσχρὸν μὴ οὐ παντὶ τρόπῳ προθυμεῖσθαι ὅτι [e] τις ἔχει λέγειν. δοκεῖ οὖν μοι ὁ ἐπιστάμενός τι αἰσθάνεσθαι τοῦτο ὃ ἐπίσταται, καὶ ὡς γε νυνὶ φαίνεται, οὐκ ἄλλο τί ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ αἴσθησις.

{Σωκράτης} Εὖ γε καὶ γενναίως, ὧ παῖ· χρὴ γὰρ οὕτως ἀποφαινόμενον λέγειν. ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει ὄν. αἴσθησις, φῆς, ἐπιστήμη;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Κινδυνεύεις μέντοι λόγον οὐ φαῦλον εἰρηκέναι περὶ [152.a] ἐπιστήμης, ἀλλ' ὄν ἔλεγε καὶ Πρωταγόρας. τρόπον δέ τινα ἄλλον εἴρηκε τὰ αὐτὰ ταῦτα. φησὶ γὰρ που «πάντων χρημάτων μέτρον» ἄνθρωπον εἶναι, «τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν.» ἀνέγνωκας γὰρ που;

{Θεαίτητος} Ἀνέγνωκα καὶ πολλάκις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω πως λέγει, ὡς οἷα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἷα δὲ σοί, τοιαῦτα δὲ αὖ σοί· ἄνθρωπος δὲ σύ τε κἀγώ;

{Θεαίτητος} Λέγει γὰρ οὖν οὕτω.

[b] {Σωκράτης} Εἰκὸς μέντοι σοφὸν ἄνδρα μὴ ληρεῖν· ἐπακολουθήσωμεν οὖν αὐτῷ. ἄρ' οὐκ ἐνίστε πνέοντος ἀνέμου τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ἡμῶν ῥιγῶ, ὁ δ' οὐ; καὶ ὁ μὲν ἡρέμα, ὁ δὲ σφόδρα;

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν τότε αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ οὐ ψυχρὸν φήσομεν; ἢ πεισόμεθα τῷ Πρωταγόρα ὅτι τῷ μὲν ῥιγῶντι ψυχρὸν, τῷ δὲ μὴ οὐ;

{Θεαίτητος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ φαίνεται οὕτω ἐκατέρω;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δέ γε «φαίνεται» αἰσθάνεσθαι ἔστιν;

{Θεαίτητος} Ὅμοιον γάρ.

[c] {Σωκράτης} Φαντασία ἄρα καὶ αἴσθησις ταῦτόν ἐν τε θερμοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, οἷα γὰρ αἰσθάνεται ἕκαστος, τοιαῦτα ἐκάστῳ καὶ κινδυνεύει εἶναι.

{Θεαίτητος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Αἴσθησις ἄρα τοῦ ὄντος αἰεὶ ἔστιν καὶ ἀψευδὲς ὡς ἐπιστήμη οὔσα.

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν πρὸς Χαρίτων πάσσοφός τις ἦν ὁ Πρωταγόρας, καὶ τοῦτο ἡμῖν μὲν ἠνίξατο τῷ πολλῷ συρφετῷ, τοῖς δὲ μαθηταῖς ἐν ἀπορρήτῳ τὴν ἀλήθειαν ἔλεγεν;

[d] {Θεαίτητος} Πῶς δὴ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐγὼ ἐρῶ καὶ μάλ' οὐ φαῦλον λόγον, ὡς ἄρα ἐν μὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐδὲν ἔστιν, οὐδ' ἂν τι προσείποις ὀρθῶς οὐδ' ὅποιονοῦν τι, ἀλλ' ἐὰν ὡς μέγα προσαγορεύης, καὶ μικρὸν φανεῖται, καὶ ἐὰν βαρὺ, κοῦφον, σύμπαντά τε οὕτως, ὡς μηδενὸς ὄντος ἐνὸς μήτε τινὸς μήτε ὅποιουοῦν· ἐκ δὲ δὴ φορᾶς τε καὶ κινήσεως καὶ κράσεως πρὸς ἄλληλα γίνεται πάντα ἃ δὴ φαμεν εἶναι, οὐκ ὀρθῶς προσαγορεύοντες· [e] ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ' οὐδέν, αἰεὶ δὲ γίνεται. καὶ περὶ τούτου πάντες ἐξῆς οἱ σοφοὶ πλὴν Παρμενίδου συμφερέσθων, Πρωταγόρας τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἐκατέρας, κωμωδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγωδίας δὲ Ὅμηρος, ὃς εἰπὼν –

Ὠκεανὸν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν
πάντα εἶρηκεν ἔκγονα ῥοῆς τε καὶ κινήσεως· ἢ οὐ δοκεῖ τοῦτο λέγειν;

{Θεαίτητος} Ὅμοιον γε.

[153.a]

{Σωκράτης} Τίς οὖν ἂν ἔτι πρὸς γε τοσοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναίτο ἀμφισβητήσας μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι;

{Θεαίτητος} Οὐ ράδιον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ γάρ, ὦ Θεαίτητε. ἐπεὶ καὶ τάδε τῷ λόγῳ σημεῖα ἰκανά, ὅτι τὸ μὲν εἶναι δοκοῦν καὶ τὸ γίνεσθαι κινήσεις παρέχει, τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ ἀπόλλυσθαι ἡσυχία· τὸ γὰρ θερμόν τε καὶ πῦρ, ὃ δὴ καὶ τᾶλλα γεννᾷ καὶ ἐπιτροπεύει, αὐτὸ γεννᾶται ἐκ φορᾶς καὶ τρίψεως· τούτῳ δὲ κινήσεις. ἢ οὐχ αὗται γενέσεις πυρός;

[b] {Θεαίτητος} Αὗται μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τό γε τῶν ζώων γένος ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων φύεται.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Τί δέ; ἢ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεως ἐπὶ πολὺ σφύζεται;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ δ' ἐν τῇ ψυχῇ ἕξις οὐχ ὑπὸ μαθήσεως μὲν καὶ μελέτης, κινήσεων ὄντων, κτᾶται τε μαθήματα καὶ σφύζεται καὶ γίνεται βελτίων, ὑπὸ δ' ἡσυχίας, ἀμελετησίας τε καὶ [c] ἀμαθίας οὐσης, οὔτε τι μανθάνει ἅ τε ἂν μάθη ἐπιλανθάνεται;

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν ἄρα ἀγαθὸν κινήσεις κατὰ τε ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα, τὸ δὲ τούναντίον;

{Θεαίτητος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Ὅτι οὖν σοὶ λέγω νηγεμίας τε καὶ γαλήνας καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅτι αἱ μὲν ἡσυχία σήπουσι καὶ ἀπολλύουσι, τὰ δ' ἕτερα σφύζει; καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα, προσβιβάζω τὴν χρυσοῦν σειρὰν ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἥλιον [d] Ὅμηρος λέγει, καὶ δηλοῖ ὅτι ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ἢ κινουμένη καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σφύζεται τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, εἰ δὲ σταίη τοῦτο ὡσπερ δεθὲν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη καὶ γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ἄνω κάτω πάντα;

{Θεαίτητος} Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ταῦτα δηλοῦν ἅπερ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὑπόλαβε τοίνυν, ὦ ἄριστε, οὕτως· κατὰ τὰ ὄμματα πρῶτον, ὃ δὴ καλεῖς χρῶμα λευκόν, μὴ εἶναι αὐτὸ ἕτερόν τι ἔξω τῶν σῶν ὀμμάτων μηδ' ἐν τοῖς ὄμμασι μηδέ [e] τιν' αὐτῶν χώραν ἀποτάξης· ἤδη γὰρ ἂν εἴη τε δήπου ἐν τάξει καὶ μένον καὶ οὐκ ἂν ἐν γενέσει γίνοιτο.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ πῶς;

{Σωκράτης} Ἐπώμεθα τῷ ἄρτι λόγῳ, μηδὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐν ὄντι τίθεντες· καὶ ἡμῖν οὕτω μέλαν τε καὶ λευκὸν καὶ ὅτιοῦν ἄλλο χρῶμα ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ὀμμάτων πρὸς τὴν προσήκουσαν φορὰν φανεῖται γεγενημένον, καὶ ὃ δὴ ἕκαστον [154.a] εἶναί φαμεν χρῶμα οὔτε τὸ προσβάλλον οὔτε τὸ προσβαλλόμενον ἔσται, ἀλλὰ μεταξύ τι ἐκάστω ἴδιον γεγονός· ἢ σὺ δισχυρίσαιο ἂν ὡς οἶον σοὶ φαίνεται ἕκαστον χρῶμα, τοιοῦτον καὶ κυνὶ καὶ ὄτρω οὖν ζῶω;

{Θεαίτητος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἄλλω ἀνθρώπῳ ἄρ' ὅμοιον καὶ σοὶ φαίνεται ὅτιοῦν; ἔχεις τοῦτο ἰσχυρῶς, ἢ πολὺ μᾶλλον ὅτι οὐδὲ σοὶ αὐτῷ ταῦτόν διὰ τὸ μηδέποτε ὁμοίως αὐτόν σεαυτῷ ἔχειν;

{Θεαίτητος} Τοῦτο μᾶλλον μοι δοκεῖ ἢ ἐκεῖνο.

[b] {Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν ᾧ παραμετρούμεθα ἢ οὗ ἔφαπτόμεθα μέγα ἢ λευκὸν ἢ θερμὸν ἦν, οὐκ ἂν ποτε ἄλλω προσπεσὸν ἄλλο ἂν ἐγεγόνει, αὐτὸ γε μηδὲν μεταβάλλον· εἰ δὲ αὖ τὸ παραμετρούμενον ἢ ἔφαπτόμενον ἕκαστον ἦν τούτων, οὐκ ἂν αὖ ἄλλου προσελθόντος ἢ τι παθόντος αὐτὸ μηδὲν παθὸν ἄλλο ἂν ἐγένετο. ἐπεὶ νῦν γε, ᾧ φίλε, θαυμαστά τε καὶ γελοῖα εὐχερῶς πως ἀναγκαζόμεθα λέγειν, ὡς φαίη ἂν Πρωταγόρας τε καὶ πᾶς ὁ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ἐπιχειρῶν λέγειν.

{Θεαίτητος} Πῶς δὴ καὶ ποῖα λέγεις;

[c] {Σωκράτης} Σμικρὸν λαβὲ παράδειγμα, καὶ πάντα εἴση ἃ βούλομαι. ἀστραγάλους γάρ που ἔξ, ἂν μὲν τέτταρας αὐτοῖς προσενέγκης, πλείους φαμὲν εἶναι τῶν τεττάρων καὶ ἡμιολίους, ἐὰν δὲ δώδεκα, ἐλάττους καὶ ἡμίσεις, καὶ οὐδὲ ἀνεκτὸν ἄλλως λέγειν· ἢ σὺ ἀνέζη;

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἂν σε Πρωταγόρας ἔρηται ἢ τις ἄλλος· «ᾧ Θεαίτητε, ἔσθ' ὅπως τι μεῖζον ἢ πλέον γίνεταί ἄλλως ἢ ἀύξηθέν;» τί ἀποκρινῆ;

{Θεαίτητος} Ἐὰν μὲν, ᾧ Σώκρατες, τὸ δοκοῦν πρὸς τὴν νῦν [d] ἐρώτησιν ἀποκρίνωμαι, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἐὰν δὲ πρὸς τὴν προτέραν, φυλάττων μὴ ἐναντία εἶπω, ὅτι ἔστιν.

{Σωκράτης} Εὖ γε νῆ τὴν Ἥραν, ᾧ φίλε, καὶ θειῶς. ἀτάρ, ὡς ἔοικεν, ἐὰν ἀποκρίνη ὅτι ἔστιν, Εὐριπίδειόν τι συμβήσεται· ἢ μὲν γὰρ γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἢ δὲ φρήν οὐκ ἀνέλεγκτος.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν δεινοὶ καὶ σοφοὶ ἐγώ τε καὶ σὺ ἦμεν, πάντα τὰ τῶν φρενῶν ἐζητακότες, ἤδη ἂν τὸ λοιπὸν [e] ἐκ περιουσίας ἀλλήλων ἀποπειρώμενοι, συνελθόντες σοφιστικῶς εἰς μάχην τοιαύτην, ἀλλήλων τοὺς λόγους τοῖς λόγοις ἐκρούομεν· νῦν δὲ ἅτε ἰδιῶται πρῶτον βουλευσόμεθα θεάσασθαι αὐτὰ πρὸς αὐτὰ τί ποτ' ἔστιν ἃ διανοοῦμεθα, πότερον ἡμῖν ἀλλήλοις συμφωνεῖ ἢ οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν ἔγωγε τοῦτ' ἂν βουλοίμην.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἐγώ. ὅτε δ' οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ἢ ἡρέμα, ὡς πάνυ πολλὴν σχολὴν ἄγοντες, πάλιν ἐπανασκεψόμεθα, [155.a] οὐ δυσκολαίνοντες ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξετάζοντες, ἅττα ποτ' ἔστι ταῦτα τὰ φάσματα ἐν ἡμῖν; ᾧν πρῶτον ἐπισκοποῦντες φήσομεν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, μηδέποτε μηδὲν ἂν μεῖζον μηδὲ ἔλαττον γενέσθαι μήτε ὄγκῳ μήτε ἀριθμῷ, ἕως ἴσον εἶη αὐτὸ ἑαυτῷ. οὐχ οὕτως;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Δεύτερον δέ γε, ᾧ μήτε προστιθοῖτο μήτε ἀφαιροῖτο, τοῦτο μήτε αὐξάνεσθαί ποτε μήτε φθίνειν, ἀεὶ δὲ ἴσον εἶναι.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

[b] {Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τρίτον, ὃ μὴ πρότερον ἦν, ὕστερον ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἄνευ τοῦ γενέσθαι καὶ γίγνεσθαι ἀδύνατον;

{Θεαίτητος} Δοκεῖ γε δῆ.

{Σωκράτης} Ταῦτα δῆ, οἶομαι, ὁμολογήματα τρία μάχεται αὐτὰ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, ὅταν τὰ περὶ τῶν ἀστραγάλων λέγωμεν, ἢ ὅταν φῶμεν ἐμὲ τηλικόνδε ὄντα, μήτε ἀύξηθέντα μήτε τούναντίον παθόντα, ἐν ἐνιαυτῷ σοῦ τοῦ νέου νῦν μὲν μείζω εἶναι, ὕστερον δὲ ἐλάττω, μηδὲν τοῦ ἐμοῦ ὄγκου [c] ἀφαιρεθέντος ἀλλὰ σοῦ ἀύξηθέντος. εἰμὶ γὰρ δῆ ὕστερον ὃ πρότερον οὐκ ἦ, οὐ γενόμενος· ἄνευ γὰρ τοῦ γίγνεσθαι γενέσθαι ἀδύνατον, μηδὲν δὲ ἀπολλύς τοῦ ὄγκου οὐκ ἂν ποτε ἐγιγνόμεν ἐλάττων. καὶ ἄλλα δῆ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὕτως ἔχει, εἴπερ καὶ ταῦτα παραδεξόμεθα. ἔπη γὰρ που, ὧ Θεαίτητε· δοκεῖς γοῦν μοι οὐκ ἄπειρος τῶν τοιούτων εἶναι.

{Θεαίτητος} Καὶ νῆ τοὺς θεοὺς γε, ὧ Σώκρατες, ὑπερφυῶς ὡς θαυμάζω τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα, καὶ ἐνίστε ὡς ἀληθῶς βλέπων εἰς αὐτὰ σκοτοδινῶ.

[d] {Σωκράτης} Θεόδωρος γάρ, ὧ φίλε, φαίνεται οὐ κακῶς τοπάζειν περὶ τῆς φύσεώς σου. μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη, καὶ ἔοικεν ὀ τὴν Ἴριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. ἀλλὰ πότερον μανθάνεις ἤδη δι' ὃ ταῦτα τοιαῦτ' ἐστὶν ἐξ ὧν τὸν Πρωταγόραν φασὲν λέγειν, ἢ οὐπω;

{Θεαίτητος} Οὐπω μοι δοκῶ.

{Σωκράτης} Χάριν οὖν μοι εἶση ἐάν σοι ἀνδρός, μᾶλλον δὲ ἀνδρῶν ὀνομαστῶν τῆς διανοίας τὴν ἀλήθειαν ἀποκεκρυμμένην [e] συνεξερευνησῶμαι αὐτῶν;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐκ εἶσομαι, καὶ πάνυ γε πολλήν;

{Σωκράτης} Ἄθρει δῆ περισκοπῶν μὴ τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. εἰσὶν δὲ οὗτοι οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶς τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, πράξεις δὲ καὶ γενέσεις καὶ πᾶν τὸ ἀόρατον οὐκ ἀποδεχόμενοι ὡς ἐν οὐσίας μέρει.

{Θεαίτητος} Καὶ μὲν δῆ, ὧ Σώκρατες, σκληροῦς γε λέγεις καὶ [156.a] ἀντιτύπους ἀνθρώπους.

{Σωκράτης} Εἰσὶν γάρ, ὧ παῖ, μάλ' εὖ ἄμουσοι· ἄλλοι δὲ πολὺ κομψότεροι, ὧν μέλλω σοι τὰ μυστήρια λέγειν. ἀρχὴ δέ, ἐξ ἧς καὶ ἂ νυνδὴ ἐλέγομεν πάντα ἤρηται, ἢδε αὐτῶν, ὡς τὸ πᾶν κίνησις ἦν καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν, τῆς δὲ κινήσεως δύο εἶδη, πλήθει μὲν ἄπειρον ἐκότερον, δύναμιν δὲ τὸ μὲν ποιεῖν ἔχον, τὸ δὲ πάσχειν. ἐκ δὲ τῆς τούτων ὀμιλίας τε καὶ τρίψεως πρὸς ἄλληλα γίγνεται ἔκγονα πλήθει μὲν [b] ἄπειρα, δίδυμα δέ, τὸ μὲν αἰσθητόν, τὸ δὲ αἰσθησις, αἰεὶ συνεκπίπτουσα καὶ γεννωμένη μετὰ τοῦ αἰσθητοῦ. αἰ μὲν οὖν αἰσθήσεις τὰ τοιάδε ἡμῖν ἔχουσιν ὀνόματα, ὄψεις τε καὶ ἀκοαὶ καὶ ὀσφρήσεις καὶ ψύξεις τε καὶ καύσεις καὶ ἡδοναὶ γε δῆ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμία καὶ φόβοι κεκλημέναι καὶ ἄλλαι, ἀπέραντοι μὲν αἰ ἀνώνυμοι, παμπληθεῖς δὲ αἰ ὀνομασμένοι· τὸ δ' αὖ αἰσθητόν γένος τούτων ἐκάσταις ὀμόγονον, [c] ὄψει μὲν χρώματα παντοδαπαῖς παντοδαπά, ἀκοαῖς δὲ ὀσαύτως φωναί, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι τὰ ἄλλα αἰσθητὰ συγγενῆ γιγνόμενα. τί δῆ οὖν ἡμῖν βούλεται οὗτος ὀ μῦθος, ὧ Θεαίτητε, πρὸς τὰ πρότερα; ἄρα ἐννοεῖς;

{Θεαίτητος} Οὐ πάνυ, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄθρει ἐάν πως ἀποτελεσθῆ. βούλεται γὰρ δὴ λέγειν ὡς ταῦτα πάντα μὲν ὥσπερ λέγομεν κινεῖται, τάχος δὲ καὶ βραδυτῆς ἐνὶ τῇ κινήσει αὐτῶν. ὅσον μὲν οὖν βραδύ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τὴν [d] κίνησιν ἴσχει καὶ οὕτω δὴ γεννᾶ, τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δὴ θάπτω ἐστίν. φέρεται γὰρ καὶ ἐν φορᾷ αὐτῶν ἡ κίνησις πέφυκεν. ἐπειδὴν οὖν ὄμμα καὶ ἄλλο τι τῶν τούτων συμμέτρων πλησιάσαν γεννήσῃ τὴν λευκότητά τε καὶ αἴσθησιν αὐτῇ σύμφυτον, ἃ οὐκ ἂν ποτε ἐγένετο ἐκατέρου ἐκείνων πρὸς ἄλλο ἐλθόντος, τότε δὴ μεταξὺ φερομένων τῆς μὲν [e] ὄψεως πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς δὲ λευκότητος πρὸς τοῦ συναποτίκτοντος τὸ χρῶμα, ὁ μὲν ὀφθαλμὸς ἄρα ὄψεως ἔμπλεως ἐγένετο καὶ ὄρᾳ δὴ τότε καὶ ἐγένετο οὐ τι ὄψις ἀλλ' ὀφθαλμὸς ὄρων, τὸ δὲ συγγενήσαν τὸ χρῶμα λευκότητος περιεπλήσθη καὶ ἐγένετο οὐ λευκότης αὖ ἀλλὰ λευκόν, εἴτε ξύλον εἴτε λίθος εἴτε ὄψωον συνέβη χρῆμα χρωσθῆναι τῷ τοιούτῳ χρώματι. καὶ τᾶλλα δὴ οὕτω, σκληρὸν καὶ θερμὸν καὶ πάντα, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποληπτέον, αὐτὸ μὲν καθ' [157.a] αὐτὸ μηδὲν εἶναι, ὃ δὴ καὶ τότε ἐλέγομεν, ἐν δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα ὀμιλίᾳ πάντα γίνεσθαι καὶ παντοῖα ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἐπεὶ καὶ τὸ ποιοῦν εἶναι τι καὶ τὸ πάσχον αὐτῶν ἐπὶ ἐνὸς νοῆσαι, ὡς φασιν, οὐκ εἶναι παγίως. οὔτε γὰρ ποιοῦν ἐστὶ τι πρὶν ἂν τῷ πάσχοντι συνέλθῃ, οὔτε πάσχον πρὶν ἂν τῷ ποιοῦντι· τὸ τέ τι συνέλθον καὶ ποιοῦν ἄλλω αὖ προσπεσὸν πάσχον ἀνεφάνη. ὥστε ἐξ ἀπάντων τούτων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, οὐδὲν εἶναι ἐν αὐτὸ καθ' αὐτό, ἀλλὰ [b] τι ἀεὶ γίνεσθαι, τὸ δ' εἶναι πανταχόθεν ἐξαιρετέον, οὐχ ὅτι ἡμεῖς πολλὰ καὶ ἄρτι ἠναγκάσαμεθα ὑπὸ συνηθείας καὶ ἀνεπισημοσύνης χρῆσθαι αὐτῷ. τὸ δ' οὐ δεῖ, ὡς ὁ τῶν σοφῶν λόγος, οὔτε τι συγχωρεῖν οὔτε του οὐτ' ἐμοῦ οὔτε τότε οὐτ' ἐκείνο οὔτε ἄλλο οὐδὲν ὄνομα ὅτι ἂν ἰσθῆ, ἀλλὰ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι γιγνόμενα καὶ ποιούμενα καὶ ἀπολλύμενα καὶ ἀλλοιούμενα· ὡς ἐάν τί τις στήσῃ τῷ λόγῳ, εὐέλεγκτος ὁ τοῦτο ποιῶν. δεῖ δὲ καὶ κατὰ μέρος οὕτω λέγειν καὶ περὶ πολλῶν ἀθροισθέντων, ᾧ δὴ ἀθροίσματι [c] ἀνθρώπων τε τίθενται καὶ λίθων καὶ ἕκαστον ζῶόν τε καὶ εἶδος. ταῦτα δὴ, ᾧ Θεαίτητε, ἄρ' ἠδέα δοκεῖ σοι εἶναι, καὶ γεύοιο ἂν αὐτῶν ὡς ἀρεσκόντων;

{Θεαίτητος} Οὐκ οἶδα ἐγωγε, ᾧ Σώκρατες· καὶ γὰρ οὐδὲ περὶ σοῦ δύναμαι κατανοῆσαι πότερα δοκοῦντά σοι λέγεις αὐτὰ ἢ ἐμοῦ ἀποπειρᾶ.

{Σωκράτης} Οὐ μνημονεύεις, ᾧ φίλε, ὅτι ἐγὼ μὲν οὐτ' οἶδα οὔτε ποιῶμαι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐμόν, ἀλλ' εἰμὶ αὐτῶν ἄγονος, σὲ δὲ μαιεύομαι καὶ τούτου ἔνεκα ἐπάδω τε καὶ παρατίθημι [d] ἐκάστων τῶν σοφῶν ἀπογεύσασθαι, ἕως ἂν εἰς φῶς τὸ σὸν δόγμα συνεξαγάγω· ἐξαχθέντος δὲ τότε ἤδη σκέψομαι εἴτ' ἀνεμιαῖον εἴτε γόνιμον ἀναφανήσεται. ἀλλὰ θαρρῶν καὶ καρτερῶν εὔ καὶ ἀνδρείως ἀποκρίνου ἃ ἂν φαίνηταί σοι περὶ ὧν ἂν ἐρωτῶ.

{Θεαίτητος} Ἐρώτα δὴ.

{Σωκράτης} Λέγε τοίνυν πάλιν εἴ σοι ἀρέσκει τὸ μή τι εἶναι ἀλλὰ γίνεσθαι ἀεὶ ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ πάντα ἃ ἄρτι διῆμεν.

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἔμοιγε, ἐπειδὴ σοῦ ἀκούω οὕτω διεξιόντος, θαυμασίως φαίνεται ὡς ἔχειν λόγον καὶ ὑποληπτέον ἥπερ διελήλυθας.

[e] {Σωκράτης} Μὴ τοίνυν ἀπολίπωμεν ὅσον ἐλλεῖπον αὐτοῦ. λείπεται δὲ ἐνυπνίων τε πέρι καὶ νόσων τῶν τε ἄλλων καὶ μανίας, ὅσα τε παρακούειν ἢ παρορᾶν ἢ τι ἄλλο παραισθάνεσθαι λέγεται. οἴσθα γὰρ που ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολογουμένως ἐλέγχεσθαι δοκεῖ ὃν ἄρτι διῆμεν λόγον, [158.a] ὡς παντὸς μᾶλλον ἡμῖν ψευδεῖς αἰσθήσεις ἐν αὐτοῖς γιγνομένας, καὶ πολλοῦ δεῖ τὰ φαινόμενα ἐκάστω ταῦτα καὶ εἶναι, ἀλλὰ πᾶν τούναντίον οὐδὲν ὧν φαίνεται εἶναι.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τίς δὴ οὖν, ὦ παῖ, λείπεται λόγος τῷ τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην τιθεμένῳ καὶ τὰ φαινόμενα ἐκάστω ταῦτα καὶ εἶναι τούτῳ ᾧ φαίνεται;

{Θεαίτητος} Ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ὁκνῶ εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔχω τί λέγω, διότι μοι νυνδὴ ἐπέπληξας εἰπόντι αὐτό. ἐπεὶ ὡς [b] ἀληθῶς γε οὐκ ἂν δυναίμην ἀμφισβητῆσαι ὡς οἱ μαινόμενοι ἢ [οἱ] ὄνειρώττοντες οὐ ψευδῆ δοξάζουσιν, ὅταν οἱ μὲν θεοὶ αὐτῶν οἴωνται εἶναι, οἱ δὲ πτηνοὶ τε καὶ ὡς πετόμενοι ἐν τῷ ὕπνῳ διανοῶνται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐδὲ τὸ τοιόνδε ἀμφισβήτημα ἐννοεῖς περὶ αὐτῶν, μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ὄναρ τε καὶ ὕπαρ;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὁ πολλάκις σε οἶμαι ἀκηκοέναι ἐρωτῶντων, τί ἂν τις ἔχοι τεκμήριον ἀποδείξει, εἴ τις ἔροιτο νῦν οὕτως ἐν τῷ παρόντι πότερον καθεύδομεν καὶ πάντα ἃ διανοούμεθα ὄνειρώττομεν, [c] ἢ ἐγρηγόραμεν τε καὶ ὕπαρ ἀλλήλοισ διαλεγόμεθα.

{Θεαίτητος} Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἄπορόν γε ὅτῳ χρή ἐπιδείξει τεκμηρίῳ· πάντα γὰρ ὡσπερ ἀντίστροφα τὰ αὐτὰ παρακολουθεῖ. ἃ τε γὰρ νυνὶ διεiléγεμεθα οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ δοκεῖν ἀλλήλοισ διαλέγεσθαι· καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ὄνειρατα δοκῶμεν διηγεῖσθαι, ἄτοπος ἢ ὁμοίότης τούτων ἐκείνοισ.

{Σωκράτης} Ὅρα οὖν ὅτι τό γε ἀμφισβητῆσαι οὐ χαλεπὸν, ὅτε [d] καὶ πότερόν ἐστιν ὕπαρ ἢ ὄναρ ἀμφισβητεῖται, καὶ δὴ ἴσου ὄντος τοῦ χρόνου ὃν καθεύδομεν ᾧ ἐγρηγόραμεν, ἐν ἐκατέρῳ διαμάχεται ἡμῶν ἢ ψυχῇ τὰ ἀεὶ παρόντα δόγματα παντὸς μᾶλλον εἶναι ἀληθῆ, ὥστε ἴσον μὲν χρόνον τάδε φασὲν ὄντα εἶναι, ἴσον δὲ ἐκεῖνα, καὶ ὁμοίως ἐφ' ἐκατέροις δισχυρίζομεθα.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ νόσων τε καὶ μανιῶν ὁ αὐτὸς λόγος, πλὴν τοῦ χρόνου ὅτι οὐχὶ ἴσος;

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Τί οὖν; πλήθει χρόνου καὶ ὀλιγότητι τὸ ἀληθὲς ὀρισθήσεται;

[e] {Θεαίτητος} Γελοῖον μεντᾶν εἶη πολλαχῆ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τι ἄλλο ἔχεις σαφὲς ἐνδείξασθαι ὅποια τούτων τῶν δοξασμάτων ἀληθῆ;

{Θεαίτητος} Οὐ μοι δοκῶ.

{Σωκράτης} Ἐμοῦ τοίνυν ἄκουε οἷα περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιεν οἱ τὰ ἀεὶ δοκοῦντα ὀριζόμενοι τῷ δοκοῦντι εἶναι ἀληθῆ. λέγουσι δέ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὕτως ἐρωτῶντες· «ἜΩ Θεαίτητε, ὃ ἂν ἕτερον ἢ παντάπασι, μὴ πῆ τινα δύναμιν τὴν αὐτὴν ἔξει τῷ ἑτέρῳ; καὶ μὴ ὑπολάβωμεν τῇ μὲν ταυτὸν εἶναι ὃ ἐρωτῶμεν τῇ δὲ ἕτερον, ἀλλ' ὅλως ἕτερον.»

[159.a]

{Θεαίτητος} Ἀδύνατον τοίνυν ταυτὸν τι ἔχειν ἢ ἐν δυνάμει ἢ ἐν ἄλλῳ ὄτῳ, ὅταν ἢ κομιδῆ ἕτερον.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ καὶ ἀνόμοιον ἀναγκαῖον τὸ τοιοῦτον ὁμολογεῖν;

{Θεαίτητος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα τι συμβαίνει ὁμοίον τῷ γίνεσθαι ἢ ἀνόμοιον, εἴτε ἑαυτῷ εἴτε ἄλλῳ, ὁμοιούμενον μὲν ταῦτον φήσομεν γίνεσθαι, ἀνομοιούμενον δὲ ἕτερον;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πρόσθεν ἐλέγομεν ὡς πολλὰ μὲν εἶη τὰ ποιῶντα καὶ ἄπειρα, ὡσαύτως δὲ γὰρ τὰ πάσχοντα;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ὅτι γὰρ ἄλλο ἄλλῳ συμμειγνύμενον καὶ ἄλλῳ οὐ ταῦτ' ἄλλ' ἕτερα γεννήσει;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Λέγωμεν δὴ ἐμέ τε καὶ σὲ καὶ τᾶλλα ἤδη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, Σωκράτη ὑγιαίνοντα καὶ Σωκράτη αὐτὸ ἀσθενοῦντα. πότερον ὁμοιον τοῦτ' ἐκείνῳ ἢ ἀνόμοιον φήσομεν;

{Θεαίτητος} Ἄρα τὸν ἀσθενοῦντα Σωκράτη, ὅλον τοῦτο λέγεις ὄλω ἐκείνῳ, τῷ ὑγιαίνοντι Σωκράτει;

{Σωκράτης} Κάλλιστα ὑπέλαβες· αὐτὸ τοῦτο λέγω.

{Θεαίτητος} Ἀνόμοιον δήπου.

{Σωκράτης} Καὶ ἕτερον ἄρα οὕτως ὥσπερ ἀνόμοιον;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

[c] {Σωκράτης} Καὶ καθεύδοντα δὴ καὶ πάντα ἃ νυνδὴ διήλθομεν, ὡσαύτως φήσεις;

{Θεαίτητος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἐκαστον δὴ τῶν πεφυκότων τι ποιεῖν, ἄλλο τι, ὅταν μὲν λάβῃ ὑγιαίνοντα Σωκράτη, ὡς ἐτέρῳ μοι χρήσεται, ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ὡς ἐτέρῳ;

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ μέλλει;

{Σωκράτης} Καὶ ἕτερα δὴ ἐφ' ἐκατέρου γεννήσομεν ἐγὼ τε ὁ πάσχων καὶ ἐκεῖνο τὸ ποιῶν;

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ὅταν δὴ οἶνον πίνω ὑγιαίνων, ἡδύς μοι φαίνεται καὶ γλυκύς;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐγέννησε γὰρ δὴ ἐκ τῶν προωμολογημένων τό τε [d] ποιῶν καὶ τὸ πάσχον γλυκύτητά τε καὶ αἴσθησιν, ἅμα φερόμενα ἀμφοτέρα, καὶ ἡ μὲν αἴσθησις πρὸς τοῦ πάσχοντος οὕσα αἰσθανομένην τὴν γλῶτταν ἀπηργάσατο, ἡ δὲ γλυκύτης πρὸς τοῦ οἴνου περὶ αὐτὸν φερομένη γλυκὺν τὸν οἶνον τῇ ὑγιαίνουσῃ γλῶττι ἐποίησεν καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν τὰ πρότερα ἡμῖν οὕτως ὠμολόγητο.

{Σωκράτης} Ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ἄλλο τι πρῶτον μὲν τῇ ἀληθείᾳ οὐ τὸν αὐτὸν ἔλαβεν; ἀνομοίω γὰρ δὴ προσῆλθεν.

{Θεαίτητος} Ναί.

[e] {Σωκράτης} Ἔτερα δὴ αὖ ἐγεννησάτην ὃ τε τοιοῦτος Σωκράτης καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις, περὶ μὲν τὴν γλῶτταν αἴσθησιν πικρότητος, περὶ δὲ τὸν οἶνον γιγνομένην καὶ φερομένην πικρότητα, καὶ τὸν μὲν οὐ πικρότητα ἀλλὰ πικρὸν, ἐμὲ δὲ οὐκ αἴσθησιν ἀλλ' αἰσθανόμενον;

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκ οὐκ ἐγὼ τε οὐδὲν ἄλλο ποτὲ γενήσομαι οὕτως αἰσθανόμενος· τοῦ γὰρ ἄλλου ἄλλη αἴσθησις, καὶ ἄλλοιον [160.a] καὶ ἄλλον ποιεῖ τὸν αἰσθανόμενον· οὐτ' ἐκεῖνο τὸ ποιοῦν ἐμὲ μήποτ' ἄλλω συνελθὸν ταῦτον γεννῆσαν τοιοῦτον γένηται· ἀπὸ γὰρ ἄλλου ἄλλο γεννῆσαν ἄλλοιον γενήσεται.

{Θεαίτητος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μὴν ἔγωγε ἐμαυτῷ τοιοῦτος, ἐκεῖνό τε ἐαυτῷ τοιοῦτον γενήσεται.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἀνάγκη δὲ γε ἐμὲ τε τινὸς γίνεσθαι, ὅταν αἰσθανόμενος γίνωμαι· αἰσθανόμενον γάρ, μηδενὸς δὲ αἰσθανόμενον, [b] ἀδύνατον γίνεσθαι· ἐκεῖνό τε τινὲ γίνεσθαι, ὅταν γλυκὸ ἢ πικρὸν ἢ τι τοιοῦτον γίγηται· γλυκὸ γάρ, μηδενὶ δὲ γλυκὸ ἀδύνατον γενέσθαι.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Λείπεται δὴ οἶμαι ἡμῖν ἀλλήλοις, εἴτ' ἐσμέν, εἶναι, εἴτε γιγνόμεθα, γίνεσθαι, ἐπεὶπερ ἡμῶν ἡ ἀνάγκη τὴν οὐσίαν συνδεῖ μὲν, συνδεῖ δὲ οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδ' αὖ ἡμῖν αὐτοῖς. ἀλλήλοις δὴ λείπεται συνδεδέσθαι. ὥστε εἴτε τις εἶναι τι ὀνομάζει, τινὲ εἶναι ἢ τινὸς ἢ πρὸς τι ῥητέον αὐτῷ, εἴτε γίνεσθαι· αὐτὸ δὲ ἐφ' αὐτοῦ τι ἢ ὄν ἢ γιγνόμενον οὔτε [c] αὐτῷ λεκτέον οὔτ' ἄλλου λέγοντος ἀποδεκτέον, ὡς ὁ λόγος ὄν διεληλύθαμεν σημαίνει.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅτε δὴ τὸ ἐμὲ ποιοῦν ἐμοὶ ἐστὶν καὶ οὐκ ἄλλω, ἐγὼ καὶ αἰσθάνομαι αὐτοῦ, ἄλλος δ' οὔ;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Ἀληθὴς ἄρα ἐμοὶ ἢ ἐμῇ αἴσθησις – τῆς γὰρ ἐμῆς οὐσίας ἀεὶ ἐστὶν – καὶ ἐγὼ κριτὴς κατὰ τὸν Πρωταγόραν τῶν τε ὄντων ἐμοὶ ὡς ἔστι, καὶ τῶν μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

[d] {Σωκράτης} Πῶς ἂν οὖν ἀψευδὴς ὦν καὶ μὴ πταίων τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ ὄντα ἢ γιγνόμενα οὐκ ἐπιστήμων ἂν εἶην ὧνπερ αἰσθητής;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς ὅπως οὔ.

{Σωκράτης} Παγκάλως ἄρα σοι εἴρηται ὅτι ἐπιστήμη οὐκ ἄλλο τί ἐστὶν ἢ αἴσθησις, καὶ εἰς ταῦτον συμπέπτωκεν, κατὰ μὲν Ὅμηρον καὶ Ἡράκλειτον καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον φύλον οἶον ρέυματα

κινεῖσθαι τὰ πάντα, κατὰ δὲ Πρωταγόραν τὸν σοφώτατον πάντων χρημάτων ἄνθρωπον μέτρον εἶναι, κατὰ [e] δὲ Θεαίτητον τούτων οὕτως ἐχόντων αἴσθησιν ἐπιστήμην γίνεσθαι. ἦ γάρ, ὦ Θεαίτητε; φῶμεν τοῦτο σὸν μὲν εἶναι οἶον νεογενὲς παιδίον, ἐμὸν δὲ μαίευμα; ἢ πῶς λέγεις;

{Θεαίτητος} Οὕτως ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικεν, μόλις ποτὲ ἐγεννήσαμεν, ὅτι δὴ ποτε τυγχάνει ὄν. μετὰ δὲ τὸν τόκον τὰ ἀμφιδρόμια αὐτοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιθρεκτέον τῷ λόγῳ, σκοπούμενους μὴ λάθῃ ἡμᾶς οὐκ ἄξιον ὄν τροφῆς τὸ γιγνόμενον, [161.a] ἀλλὰ ἀνεμιαῖόν τε καὶ ψεῦδος. ἢ σὺ οἶε πάντως δεῖν τό γε σὸν τρέφειν καὶ μὴ ἀποτιθέναι, ἢ καὶ ἀνέξει ἐλεγχόμενον ὀρώων, καὶ οὐ σφόδρα χαλεπανεῖς ἐάν τις σοῦ ὡς πρωτοτόκου αὐτὸ ὑφαιρῆ;

{Θεόδωρος} Ἀνέξεται, ὦ Σώκρατες, Θεαίτητος· οὐδαμῶς γὰρ δύσκολος. ἀλλὰ πρὸς θεῶν εἶπέ ἦ αἶ οὐχ οὕτως ἔχει;

{Σωκράτης} Φιλολόγος γ' εἶ ἀτεχνῶς καὶ χρηστός, ὦ Θεόδωρε, ὅτι με οἶε λόγων τινὰ εἶναι θύλακον καὶ ῥαδίως ἐξελόντα [b] ἐρεῖν ὡς οὐκ αἶ ἔχει οὕτω ταῦτα· τὸ δὲ γιγνόμενον οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι οὐδεὶς τῶν λόγων ἐξέρχεται παρ' ἐμοῦ ἀλλ' ἀεὶ παρὰ τοῦ ἐμοὶ προσδιαλεγόμενου, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἐπίσταμαι πλέον πλὴν βραχέος, ὅσον λόγον παρ' ἐτέρου σοφοῦ λαβεῖν καὶ ἀποδέξασθαι μετρίως, καὶ νῦν τοῦτο παρὰ τοῦδε πειράσομαι, οὐ τι αὐτὸς εἶπεῖν.

{Θεόδωρος} Σὺ κάλλιον, ὦ Σώκρατες, λέγεις· καὶ ποίει οὕτως.

{Σωκράτης} Οἷσθ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, ὃ θαυμάζω τοῦ ἐταίρου σου Πρωταγόρου;

[c] {Θεόδωρος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Τὰ μὲν ἄλλα μοι πάνυ ἠδέως εἶρηκεν, ὡς τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ τοῦτο καὶ ἔστιν· τὴν δ' ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, ὅτι οὐκ εἶπεν ἀρχόμενος τῆς Ἀληθείας ὅτι «Πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ὅς» ἢ «κυνοκέφαλος» ἢ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἐχόντων αἴσθησιν, ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξατο ἡμῖν λέγειν, ἐνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφία, ὃ δ' ἄρα [d] ἐτύγχανεν ὦν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώπων. ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ Θεόδωρε; εἰ γὰρ δὴ ἐκάστῳ ἀληθὲς ἔσται ὃ ἂν δι' αἰσθήσεως δοξάζῃ, καὶ μήτε τὸ ἄλλου πάθος ἄλλος βέλτιον διακρινεῖ, μήτε τὴν δόξαν κυριώτερος ἔσται ἐπισκέψασθαι ἕτερος τὴν ἐτέρου ὀρθὴ ἢ ψευδής, ἀλλ' ὃ πολλάκις εἶρηται, αὐτὸς τὰ αὐτοῦ ἕκαστος μόνος δοξάσει, ταῦτα δὲ πάντα ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ, τί δὴ ποτε, ὦ ἐταῖρε, Πρωταγόρας μὲν σοφός, ὥστε καὶ ἄλλων [e] διδάσκαλος ἀξιοῦσθαι δικαίως μετὰ μεγάλων μισθῶν, ἡμεῖς δὲ ἀμαθέστεροί τε καὶ φοιτητέον ἡμῖν ἢν παρ' ἐκεῖνον, μέτρῳ ὄντι αὐτῷ ἐκάστῳ τῆς αὐτοῦ σοφίας; ταῦτα πῶς μὴ φῶμεν δημούμενον λέγειν τὸν Πρωταγόραν; τὸ δὲ δὴ ἐμὸν τε καὶ τῆς ἐμῆς τέχνης τῆς μαιευτικῆς σιγῶ ὅσον γέλωτα ὀφλισκάνομεν, οἷμαι δὲ καὶ σύμπασα ἢ τοῦ διαλέγεσθαι πραγματεία. τὸ γὰρ ἐπισκοπεῖν καὶ ἐπιχειρεῖν ἐλέγχειν τὰς ἀλλήλων φαντασίας τε καὶ δόξας, ὀρθὰς ἐκάστου οὕσας, οὐ μακρὰ [162.a] μὲν καὶ διωλύγιος φλυαρία, εἰ ἀληθὴς ἢ Ἀλήθεια Πρωταγόρου ἀλλὰ μὴ παίζουσα ἐκ τοῦ ἀδύτου τῆς βίβλου ἐφθέγξατο;

{Θεόδωρος} ὦ Σώκρατες, φίλος ἀνὴρ, ὥσπερ σὺ νυνδὴ εἶπες. οὐκ ἂν οὖν δεξαίμην δι' ἐμοῦ ὁμολογοῦντος ἐλέγχεσθαι Πρωταγόραν, οὐδ' αἶ σοὶ παρὰ δόξαν ἀντιτείνειν. τὸν οὖν Θεαίτητον πάλιν λαβέ· πάντως καὶ νυνδὴ μάλ' ἐμμελῶς σοὶ ἐφαίνετο ὑπακούειν.

{Σωκράτης} Ἄρα κἄν εἰς Λακεδαίμονα ἐλθὼν, ὦ Θεόδωρε, πρὸς τὰς παλαιίστρας ἀξιοῖς ἂν ἄλλους θεώμενος γυμνοῦς, ἐνίους φαύλους, αὐτὸς μὴ ἀντεπιδεικνύναι τὸ εἶδος παραποδούμενος;

{Θεόδωρος} Ἄλλὰ τί μὴν δοκεῖς, εἴπερ μέλλοιέν μοι ἐπιτρέψειν καὶ πείσεσθαι; ὥσπερ νῦν οἶμαι ὑμᾶς πείσειν ἐμὲ μὲν ἔαν θεᾶσθαι καὶ μὴ ἔλκειν πρὸς τὸ γυμνάσιον σκληρὸν ἤδη ὄντα, τῷ δὲ δὴ νεωτέρῳ τε καὶ ὑγροτέρῳ ὄντι προσπαλαίειν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ [c] ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. πάλιν δὴ οὖν ἐπὶ τὸν σοφὸν Θεαίτητον ἰτέον. λέγε δὴ, ὦ Θεαίτητε, πρῶτον μὲν ἂ νυνδὴ διήλθομεν, ἄρα οὐ σὺ θαυμάζεις εἰ ἐξαίφνης οὕτως ἀναφανήσῃ μηδὲν χείρων εἰς σοφίαν ὅτουοῦν ἀνθρώπων ἢ καὶ θεῶν; ἢ ἥττον τι οἶει τὸ Πρωταγόρειον μέτρον εἰς θεοὺς ἢ εἰς ἀνθρώπους λέγεσθαι;

{Θεαίτητος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε· καὶ ὅπερ γε ἐρωτᾷς, πάνυ θαυμάζω. ἠνίκα γὰρ διῆμεν ὃν τρόπον λέγοιεν τὸ δοκοῦν [d] ἐκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι τῷ δοκοῦντι, πάνυ μοι εὖ ἐφαίνετο λέγεσθαι· νῦν δὲ τούναντίον τάχα μεταπέπτωκεν.

{Σωκράτης} Νέος γὰρ εἶ, ὦ φίλε παῖ· τῆς οὖν δημηγορίας ὀξέως ὑπακούεις καὶ πείθη. πρὸς γὰρ ταῦτα ἐρεῖ Πρωταγόρας ἢ τις ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ· «Ἔω γενναῖοι παῖδες τε καὶ γέροντες, δημηγορεῖτε συγκαθεζόμενοι, θεοὺς τε εἰς τὸ μέσον ἄγοντες, [e] οὐς ἐγὼ ἔκ τε τοῦ λέγειν καὶ τοῦ γράφειν περὶ αὐτῶν ὡς εἰσὶν ἢ ὡς οὐκ εἰσὶν, ἐξαιρῶ, καὶ ἂ οἱ πολλοὶ ἂν ἀποδέχοιντο ἀκούοντες, λέγετε ταῦτα, ὡς δεινὸν εἰ μηδὲν διοίσει εἰς σοφίαν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων βοσκήματος ὅτουοῦν· ἀπόδειξιν δὲ καὶ ἀνάγκην οὐδ' ἠντινοῦν λέγετε ἀλλὰ τῷ εἰκότι χρῆσθε, ὃ εἰ ἐθέλοι Θεόδωρος ἢ ἄλλος τις τῶν γεωμετρῶν χρώμενος γεωμετρεῖν, ἄξιός οὐδ' ἐνὸς μόνου ἂν εἴη. σκοπεῖτε οὖν σὺ τε καὶ Θεόδωρος εἰ ἀποδέξεσθε πιθανολογία τε καὶ εἰκόσι [163.a] περὶ τηλικούτων λεγομένους λόγους.»

{Θεαίτητος} Ἄλλ' οὐ δίκαιον, ὦ Σώκρατες, οὔτε σὺ οὔτε ἂν ἡμεῖς φαῖμεν.

{Σωκράτης} Ἄλλη δὴ σκεπτέον, ὡς ἔοικεν, ὡς ὁ τε σὸς καὶ ὁ Θεοδώρου λόγος.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν ἄλλη.

{Σωκράτης} Τῆδε δὴ σκοπῶμεν εἰ ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη τε καὶ αἴσθησις ταῦτόν ἢ ἕτερον. εἰς γὰρ τοῦτό που πᾶς ὁ λόγος ἡμῖν ἔτεινεν, καὶ τούτου χάριν τὰ πολλὰ καὶ ἄτοπα ταῦτα ἐκινήσαμεν. οὐ γάρ;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

[b] {Σωκράτης} Ἦ οὖν ὁμολογήσομεν, ἂ τῷ ὄρᾳν αἰσθανόμεθα ἢ τῷ ἀκούειν, πάντα ταῦτα ἅμα καὶ ἐπίστασθαι; οἷον τῶν βαρβάρων πρὶν μαθεῖν τὴν φωνὴν πότερον οὐ φήσομεν ἀκούειν ὅταν φθέγγωνται, ἢ ἀκούειν τε καὶ ἐπίστασθαι ἂ λέγουσι; καὶ αὖ γράμματα μὴ ἐπιστάμενοι, βλέποντες εἰς αὐτὰ πότερον οὐχ ὄρᾳν ἢ ἐπίστασθαι εἴπερ ὀρῶμεν δισχυριούμεθα;

{Θεαίτητος} Αὐτό γε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο αὐτῶν, ὅπερ ὀρῶμέν τε καὶ ἀκούομεν, ἐπίστασθαι φήσομεν· τῶν μὲν γὰρ τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα ὄρᾳν τε καὶ ἐπίστασθαι, τῶν δὲ τὴν [c] ὀξύτητα καὶ βαρύτητα ἀκούειν τε ἅμα καὶ εἰδένα· ἂ δὲ οἱ τε γραμματισταὶ περὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἐρμηνῆς διδάσκουσι, οὔτε αἰσθάνεσθαι τῷ ὄρᾳν ἢ ἀκούειν οὔτε ἐπίστασθαι.

{Σωκράτης} Ἄριστά γ', ὦ Θεαίτητε, καὶ οὐκ ἄξιόν σοι πρὸς ταῦτα ἀμφισβητῆσαι, ἵνα καὶ αὐξάνῃ. ἀλλ' ὅρα δὴ καὶ τόδε ἄλλο προσιόν, καὶ σκόπει πῆ αὐτὸ διωσόμεθα.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δὴ;

[d] {Σωκράτης} Τὸ τοιόνδε· εἴ τις ἔροιτο· «Ἄρα δυνατόν ὅτου τις ἐπιστήμων γένοιτό ποτε, ἔτι ἔχοντα μνήμην αὐτοῦ τούτου καὶ σωζόμενον, τότε ὅτε μέμνηται μὴ ἐπίστασθαι αὐτὸ τοῦτο ὃ μέμνηται;» μακρολογῶ δέ, ὡς ἔοικε, βουλόμενος ἐρέσθαι εἰ μαθὼν τίς τι μεμνημένος μὴ οἶδε.

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; τέρας γὰρ ἂν εἶη ὃ λέγεις.

{Σωκράτης} Μὴ οὖν ἐγὼ ληρῶ; σκοπεῖ δέ. ἄρα τὸ ὄρᾳ οὐκ αἰσθάνεσθαι λέγεις καὶ τὴν ὄψιν αἰσθησιν;

{Θεαίτητος} Ἔγωγε.

[e] {Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ ἰδὼν τι ἐπιστήμων ἐκείνου γέγονεν ὃ εἶδεν κατὰ τὸν ἄρτι λόγον;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; μνήμην οὐ λέγεις μέντοι τι;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Πότερον οὐδενὸς ἢ τινός;

{Θεαίτητος} Τινὸς δήπου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὧν ἔμαθε καὶ ὧν ἦσθετο, τοιουτωνί τινων;

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ὁ δὴ εἶδέ τις, μέμνηταιί που ἐνίοτε;

{Θεαίτητος} Μέμνηται.

{Σωκράτης} Ἴη καὶ μύσας; ἢ τοῦτο δράσας ἐπελάθετο;

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ δεινόν, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε φάναι.

[164.a]

{Σωκράτης} Δεῖ γε μέντοι, εἰ σώσομεν τὸν πρόσθε λόγον· εἰ δέ μή, οἴχεται.

{Θεαίτητος} Καὶ ἐγὼ, νῆ τὸν Δία, ὑποπτεύω, οὐ μὴν ἰκανῶς γε συννοῶ· ἀλλ' εἰπέ πῆ.

{Σωκράτης} Τῆδε· ὁ μὲν ὀρῶν ἐπιστήμων, φαμέν, τούτου γέγονεν οὐπὲρ ὀρῶν· ὄψις γὰρ καὶ αἰσθησις καὶ ἐπιστήμη ταῦτὸν ὠμολόγηται.

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὁ δέ γε ὀρῶν καὶ ἐπιστήμων γεγονὼς οὗ ἑώρα, ἐὰν μύση, μέμνηται μὲν, οὐχ ὀρᾶ δὲ αὐτό. ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

[b] {Σωκράτης} Τὸ δέ γε «οὐχ ὀρᾶ» «οὐκ ἐπίσταται» ἐστίν, εἵπερ καὶ τὸ «ὀρᾶ» «ἐπίσταται.»

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Συμβαίνει ἄρα, οὗ τις ἐπιστήμων ἐγένετο, ἔτι μεμνημένον αὐτὸν μὴ ἐπίστασθαι, ἐπειδὴ οὐχ ὄρα· ὃ τέρας ἔφαμεν ἂν εἶναι εἰ γίγνοιτο.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Τῶν ἀδυνάτων δὴ τι συμβαίνει φαίνεται ἐάν τις ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταῦτον φῆ εἶναι.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἄλλο ἄρα ἐκάτερον φατέον.

{Θεαίτητος} Κινδυνεύει.

[c] {Σωκράτης} Τί οὖν δῆτ' ἂν εἶη ἐπιστήμη; πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἔοικεν, λεκτέον. καίτοι τί ποτε μέλλομεν, ὧ Θεαίτητε, δρᾶν;

{Θεαίτητος} Τίνος πέρι;

{Σωκράτης} Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρούονος ἀγεννοῦς δίκην πρὶν νενικηκέναι ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ἄδειν.

{Θεαίτητος} Πῶς δῆ;

{Σωκράτης} Ἀντιλογικῶς εἰκόκαμεν πρὸς τὰς τῶν ὀνομάτων ὁμολογίας ἀνομολογησάμενοι καὶ τοιούτῳ τινὶ περιγεγόμενοι τοῦ λόγου ἀγαπᾶν, καὶ οὐ φάσκοντες ἀγωνισταὶ ἀλλὰ φιλόσοφοι [d] εἶναι λανθάνομεν ταῦτ' ἐκείνοις τοῖς δεινοῖς ἀνδράσιν ποιῶντες.

{Θεαίτητος} Οὕτω μανθάνω ὅπως λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐγὼ πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν ὃ γε δὴ νοῶ. ἠρόμεθα γὰρ δὴ εἰ μαθῶν καὶ μεμνημένος τίς τι μὴ ἐπίσταται, καὶ τὸν ἰδόντα καὶ μύσαντα μεμνημένον ὀρῶντα δὲ οὐ ἀποδείξαντες, οὐκ εἰδότα ἀπεδείξαμεν καὶ ἅμα μεμνημένον· τοῦτο δ' εἶναι ἀδύνατον. καὶ οὕτω δὴ μῦθος ἀπώλετο ὁ Πρωταγόρειος, καὶ ὁ σὸς ἅμα ὁ τῆς ἐπιστήμης καὶ αἰσθήσεως ὅτι ταῦτόν ἐστιν.

[e] {Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐ τί ἂν, οἴμαι, ὧ φίλε, εἴπερ γε ὁ πατήρ τοῦ ἐτέρου μύθου ἔζη, ἀλλὰ πολλὰ ἂν ἤμυνε· νῦν δὲ ὀρφανὸν αὐτὸν ἡμεῖς προπηλακίζομεν. καὶ γὰρ οὐδ' οἱ ἐπίτροποι, οὓς Πρωταγόρας κατέλιπεν, βοηθεῖν ἐθέλουσιν, ὧν Θεόδωρος εἷς ὅδε. ἀλλὰ δὴ αὐτοὶ κινδυνεύομεν τοῦ δικαίου ἔνεκ' αὐτῶ βοηθεῖν.

{Θεόδωρος} Οὐ γὰρ ἐγώ, ὧ Σώκρατες, ἀλλὰ μᾶλλον Καλλίας [165.a] ὁ Ἰππονίκου τῶν ἐκείνου ἐπίτροπος· ἡμεῖς δὲ πῶς θάττον ἐκ τῶν ψιλῶν λόγων πρὸς τὴν γεωμετρίαν ἀπενεύσαμεν. χάριν γε μέντοι σοὶ ἔξομεν ἐὰν αὐτῶ βοηθῆς.

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις, ὧ Θεόδωρε. σκέψαι οὖν τὴν γ' ἐμὴν βοήθειαν. τῶν γὰρ ἄρτι δεινότερα ἂν τις ὁμολογήσειεν μὴ προσέχων τοῖς ῥήμασι τὸν νοῦν, ἢ τὸ πολὺ εἰθίσμεθα φάναι τε καὶ ἀπαρνεῖσθαι. σοὶ λέγω ὅπη, ἢ Θεαιτήτῳ.

{Θεόδωρος} Εἰς τὸ κοινὸν μὲν οὖν, ἀποκρινέσθω δὲ ὁ νεώτερος· [b] σφαλεῖς γὰρ ἦττον ἀσημονήσει.

{Σωκράτης} Λέγω δὴ τὸ δεινότατον ἐρώτημα, ἔστι δὲ οἶμαι τοιόνδε τι· «Ἄρα οἶόν τε τὸν αὐτὸν εἰδότα τι τοῦτο ὃ οἶδεν μὴ εἰδέναι;»

{Θεόδωρος} Τί δὴ οὖν ἀποκρινόμεθα, ὦ Θεαίτητε;

{Θεαίτητος} Ἀδύνατόν που, οἶμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκ, εἰ τὸ ὄρᾶν γε ἐπίστασθαι θήσεις. τί γὰρ χρῆση ἀφύκτω ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον ἐν φρέατι συσχόμενος, ὅταν ἐρωτᾷ ἀνέκκλητος ἀνὴρ, καταλαβὼν τῆ χειρὶ [c] σοῦ τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, εἰ ὄρᾳς τὸ ἰμάτιον τῷ κατειλημμένῳ;

{Θεαίτητος} Οὐ φήσω οἶμαι τούτῳ γε, τῷ μέντοι ἐτέρῳ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὄρᾳς τε καὶ οὐχ ὄρᾳς ἅμα ταυτόν;

{Θεαίτητος} Οὕτω γέ πως.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἐγώ, φήσει, τοῦτο οὔτε τάττω οὔτ' ἠρόμην τὸ ὅπως, ἀλλ' εἰ ὃ ἐπίστασαι, τοῦτο καὶ οὐκ ἐπίστασαι. νῦν δὲ ὃ οὐχ ὄρᾳς ὄρων φαίνει. ὠμολογηκῶς δὲ τυγχάνεις τὸ ὄρᾶν ἐπίστασθαι καὶ τὸ μὴ ὄρᾶν μὴ ἐπίστασθαι. ἐξ οὖν τούτων λογίζου τί σοι συμβαίνει.

[d] {Θεαίτητος} Ἀλλὰ λογίζομαι ὅτι τάναντία οἷς ὑπεθέμην.

{Σωκράτης} Ἴσως δέ γ', ὦ θαυμάσιε, πλείω ἂν τοιαῦτ' ἔπαθες εἴ τις σε προσηρώτα εἰ ἐπίστασθαι ἔστι μὲν ὄξύ, ἔστι δὲ ἀμβλύ, καὶ ἐγγύθεν μὲν ἐπίστασθαι, πόρρωθεν δὲ μὴ, καὶ σφόδρα καὶ ἠρέμα τὸ αὐτό, καὶ ἄλλα μυρία, ἃ ἐλλοχῶν ἂν πελταστικός ἀνὴρ μισθοφόρος ἐν λόγοις ἐρόμενος, ἠνίκ' ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταυτόν ἔθου, ἐμβαλὼν ἂν εἰς τὸ ἀκούειν καὶ ὀσφραίνεσθαι καὶ τὰς τοιαύτας αἰσθήσεις, ἤλεγχεν [e] ἂν ἐπέχων καὶ οὐκ ἀνίεις πρὶν θαυμάσας τὴν πολυάρατον σοφίαν συνεποδίσθης ὑπ' αὐτοῦ, οὗ δὴ σε χειρωσάμενός τε καὶ συνδήσας ἤδη ἂν τότε ἐλύτρου χρημάτων ὅσων σοί τε κάκείνῳ ἐδόκει. τίν' οὖν δὴ ὁ Πρωταγόρας, φαίης ἂν ἴσως, λόγον ἐπίκουρον τοῖς αὐτοῦ ἐρεῖ; ἄλλο τι πειρώμεθα λέγειν;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ταῦτά τε δὴ πάντα ὅσα ἡμεῖς ἐπαμύνοντες αὐτῷ [166.a] λέγομεν, καὶ ὁμόσε οἶμαι χωρήσεται καταφρονῶν ἡμῶν καὶ λέγων· «Οὗτος δὴ ὁ Σωκράτης ὁ χρηστός, ἐπειδὴ αὐτῷ παιδίον τι ἐρωτηθὲν ἔδειξεν εἰ οἶόν τε τὸν αὐτὸν τὸ αὐτὸ μεμνήσθαι ἅμα καὶ μὴ εἰδέναι, καὶ δεῖσαν ἀπέφησεν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι προορᾶν, γέλωτα δὴ τὸν ἐμὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀπέδειξεν. τὸ δέ, ὦ ῥαθυμότατε Σώκρατες, τῆδ' ἔχει· ὅταν τι τῶν ἐμῶν δι' ἐρωτήσεως σκοπῆς, ἐὰν μὲν ὁ ἐρωτηθεὶς οἷάπερ ἂν ἐγὼ ἀποκρινάμην ἀποκρινάμενος σφάλληται, ἐγὼ [b] ἐλέγχομαι, εἰ δὲ ἀλλοῖα, αὐτὸς ὁ ἐρωτηθεὶς. αὐτίκα γὰρ δοκεῖς τινά σοι συγχωρήσεσθαι μνήμην παρεῖναι τῷ ὧν ἔπαθε, τοιοῦτόν τι οὖσαν πάθος οἶον ὅτε ἔπασχε, μηκέτι πάσχοντι; πολλοῦ γε δεῖ. ἢ αὖ ἀποκνήσειν ὁμολογεῖν οἶόν τ' εἶναι εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι τὸν αὐτὸν τὸ αὐτό; ἢ ἐάνπερ τοῦτο δεῖση, δώσειν ποτὲ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνομοιούμενον τῷ πρὶν ἀνομοιοῦσθαι ὄντι; μᾶλλον δὲ τὸν εἶναι τινά ἀλλ' οὐχὶ τοὺς, καὶ τούτους γιγνομένους ἀπείρους, ἐάνπερ [c] ἀνομοιώσις γίγνηται, εἰ δὴ ὀνομάτων γε δεήσει θηρεύσεις διευλαβεῖσθαι ἀλλήλων; ἀλλ', ὦ μακάριε,» φήσει, «γενναιοτέρως ἐπ' αὐτὸ ἐλθὼν ὃ λέγω, εἰ δύνασαι, ἐξέλεγξον ὡς οὐχὶ ἴδιαι αἰσθήσεις ἐκάστῳ ἡμῶν γίνονται, ἢ ὡς ἰδίων γιγνομένων οὐδέν τι ἂν μᾶλλον τὸ φαινόμενον μόνῳ ἐκείνῳ γίνοιτο, ἢ εἰ εἶναι δεῖ ὀνομάζειν, εἴη ᾧπερ φαίνεται· ὅς δὲ δὴ καὶ κυνοκεφάλους λέγων οὐ μόνον αὐτὸς ὑνεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκούοντας τοῦτο δρᾶν εἰς τὰ

συγγράμματά μου ἀναπέιθεις, [d] οὐ καλῶς ποιῶν. ἐγὼ γάρ φημι μὲν τὴν ἀλήθειαν ἔχειν ὡς γέγραφα· μέτρον γὰρ ἕκαστον ἡμῶν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ μὴ, μυρίον μέντοι διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου αὐτῷ τούτῳ, ὅτι τῷ μὲν ἄλλα ἔστι τε καὶ φαίνεται, τῷ δὲ ἄλλα. καὶ σοφίαν καὶ σοφὸν ἄνδρα πολλοῦ δέω τὸ μὴ φάναι εἶναι, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον καὶ λέγω σοφόν, ὃς ἂν τινι ἡμῶν, ᾧ φαίνεται καὶ ἔστι κακά, μεταβάλλων ποιήσῃ ἀγαθὰ φαίνεσθαι τε καὶ εἶναι. τὸν δὲ λόγον αὖ μὴ τῷ ῥήματί μου [e] δίδωκε, ἀλλ' ὧδε ἔτι σαφέστερον μάθε τί λέγω. οἶον γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγετο ἀναμνήσθητι, ὅτι τῷ μὲν ἀσθενοῦντι πικρὰ φαίνεται ἃ ἐσθίει καὶ ἔστι, τῷ δὲ ὑγιαίνοντι τάναντία ἔστι καὶ φαίνεται. σοφώτερον μὲν οὖν τούτων οὐδέτερον δεῖ [167.a] ποιῆσαι – οὐδὲ γὰρ δυνατόν – οὐδὲ κατηγορητέον ὡς ὁ μὲν κάμνων ἀμαθὴς ὅτι τοιαῦτα δοξάζει, ὁ δὲ ὑγιαίνων σοφός ὅτι ἄλλοῖα, μεταβλητέον δ' ἐπὶ θάτερα· ἀμείνων γὰρ ἢ ἑτέρα ἔξις. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ ἀπὸ ἑτέρας ἕξεως ἐπὶ τὴν ἀμείνω μεταβλητέον· ἀλλ' ὁ μὲν ἰατρὸς φαρμάκοις μεταβάλλει, ὁ δὲ σοφιστὴς λόγοις. ἐπεὶ οὐ τί γε ψευδῆ δοξάζοντά τις τινα ὕστερον ἀληθῆ ἐποίησε δοξάζειν· οὔτε γὰρ τὰ μὴ ὄντα δυνατόν δοξάσαι, οὔτε ἄλλα παρ' ἃ ἂν πάσχη, ταῦτα [b] δὲ ἀεὶ ἀληθῆ. ἀλλ' οἶμαι πονηρᾶς ψυχῆς ἕξει δοξάζοντα συγγενῆ ἑαυτῆς χρηστῆ ἐποίησε δοξάσαι ἕτερα τοιαῦτα, ἃ δὴ τινες τὰ φαντάσματα ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθῆ καλοῦσιν, ἐγὼ δὲ βελτίω μὲν τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων, ἀληθέστερα δὲ οὐδέν. καὶ τοὺς σοφοὺς, ᾧ φίλε Σώκратες, πολλοῦ δέω βατράχους λέγειν, ἀλλὰ κατὰ μὲν σώματα ἰατροὺς λέγω, κατὰ δὲ φυτὰ γεωργοὺς. φημι γὰρ καὶ τούτους τοῖς φυτοῖς ἀντὶ πονηρῶν [c] αἰσθήσεων, ὅταν τι αὐτῶν ἀσθενῆ, χρηστὰς καὶ ὑγιεινάς αἰσθήσεις τε καὶ ἀληθεῖς ἐμποιεῖν, τοὺς δὲ γε σοφοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ῥήτορας ταῖς πόλεσι τὰ χρηστὰ ἀντὶ τῶν πονηρῶν δίκαια δοκεῖν εἶναι ποιεῖν. ἐπεὶ οἷά γ' ἂν ἐκάστη πόλει δίκαια καὶ καλὰ δοκῆ, ταῦτα καὶ εἶναι αὐτῇ, ἕως ἂν αὐτὰ νομίζῃ· ἀλλ' ὁ σοφός ἀντὶ πονηρῶν ὄντων αὐτοῖς ἐκάστων χρηστὰ ἐποίησεν εἶναι καὶ δοκεῖν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ σοφιστὴς τοὺς παιδευομένους οὕτω δυνάμενος παιδαγωγεῖν σοφός τε [d] καὶ ἄξιος πολλῶν χρημάτων τοῖς παιδευθεῖσιν. καὶ οὕτω σοφώτεροί τέ εἰσιν ἕτεροι ἑτέρων καὶ οὐδεὶς ψευδῆ δοξάζει, καὶ σοί, ἔαντε βούλη ἔαντε μὴ, ἀνεκτέον ὄντι μέτρῳ· σφάζεται γὰρ ἐν τούτοις ὁ λόγος οὗτος. ᾧ σὺ εἰ μὲν ἔχεις ἐξ ἀρχῆς ἀμφισβητεῖν, ἀμφισβήτει λόγῳ ἀντιδιεξεληθῶν· εἰ δὲ δι' ἐρωτήσεων βούλει, δι' ἐρωτήσεων· οὐδὲ γὰρ τοῦτο φευκτέον, ἀλλὰ πάντων μάλιστα διωκτέον τῷ νοῦν ἔχοντι. ποίει [e] μέντοι οὕτως· μὴ ἀδίκει ἐν τῷ ἐρωτᾶν. καὶ γὰρ πολλὴ ἀλογία ἀρετῆς φάσκοντα ἐπιμελεῖσθαι μηδὲν ἀλλ' ἢ ἀδικοῦντα ἐν λόγοις διατελεῖν. ἀδικεῖν δ' ἐστὶν ἐν τῷ τοιούτῳ, ὅταν τις μὴ χωρὶς μὲν ὡς ἀγωνιζόμενος τὰς διατριβὰς ποιῆται, χωρὶς δὲ διαλεγόμενος, καὶ ἐν μὲν τῷ παίξει τε καὶ σφάλῃ καθ' ὅσον ἂν δύνηται, ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι σπουδάζῃ τε καὶ ἐπανορθοῖ τὸν προσδιαλεγόμενον, ἐκεῖνα μόνον αὐτῷ ἐνδεικνύμενος [168.a] τὰ σφάλματα, ἃ αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν προτέρων συνουσιῶν παρεκέκρουστο. ἂν μὲν γὰρ οὕτω ποιῆς, ἑαυτοὺς αἰτιάσονται οἱ προσδιατρίβοντές σοι τῆς αὐτῶν ταραχῆς καὶ ἀπορίας ἀλλ' οὐ σέ, καὶ σέ μὲν διώξονται καὶ φιλήσουσιν, αὐτοὺς δὲ μισήσουσι καὶ φεύξονται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς φιλοσοφίαν, ἵν' ἄλλοι γενόμενοι ἀπαλλαγῶσι τῶν οἱ πρότερον ἦσαν· ἔαν δὲ τάναντία τούτων δρᾶς ὥσπερ οἱ πολλοί, τάναντία συμβήσεται σοι καὶ τοὺς συνόντας ἀντὶ φιλοσόφων [b] μισοῦντας τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἀποφανεῖς ἐπειδὴν πρεσβύτεροι γένωνται. ἔαν οὖν ἐμοὶ πείθῃ, ὃ καὶ πρότερον ἐβρήθη, οὐ δυσμενῶς οὐδὲ μαχητικῶς ἀλλ' ἴλεω τῇ διανοίᾳ συγκαθεῖς ὡς ἀληθῶς σκέψῃ τί ποτε λέγομεν, κινεῖσθαι τε ἀποφαινόμενοι τὰ πάντα, τό τε δοκοῦν ἐκάστω τοῦτο καὶ εἶναι ἰδιώτη τε καὶ πόλει. καὶ ἐκ τούτων ἐπισκέψῃ εἴτε ταῦτόν εἴτε καὶ ἄλλο ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἄρτι ἐκ συνηθείας [c] ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων, ἃ οἱ πολλοὶ ὅπη ἂν τύχῃσιν ἔλκοντες ἀπορίας ἀλλήλοις παντοδαπὰς παρέχουσι.» ταῦτα, ᾧ Θεόδωρε, τῷ ἐταίρῳ σου εἰς βοήθειαν προσηρξάμην κατ' ἐμὴν δύναμιν σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν· εἰ δ' αὐτὸς ἕξει, μεγαλειότερον ἂν τοῖς αὐτοῦ ἐβοήθησεν.

{Θεόδωρος} Παίζεις, ὦ Σώκρατες· πάνυ γὰρ νεανικῶς τῷ ἀνδρὶ βεβοήθηκας.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις, ὦ ἐταῖρε. καὶ μοι εἶπέ· ἐνενόησάς που λέγοντος ἄρτι τοῦ Πρωταγόρου καὶ ὄνειδίζοντος ἡμῖν ὅτι [d] πρὸς παιδίον τοὺς λόγους ποιούμενοι τῷ τοῦ παιδὸς φόβῳ ἀγωνιζόμεθα εἰς τὰ ἑαυτοῦ, καὶ χαριεντισμόν τινα ἀποκαλῶν, ἀποσεμνύων δὲ τὸ πάντων μέτρον, σπουδάσαι ἡμᾶς διεκελεύσατο περὶ τὸν αὐτοῦ λόγον;

{Θεόδωρος} Πῶς γὰρ οὐκ ἐνενόησα, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Τί οὖν; κελεύεις πείθεσθαι αὐτῷ;

{Θεόδωρος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Ὅραξ οὖν ὅτι τάδε πάντα πλὴν σοῦ παιδία ἐστίν. εἰ οὖν πεισόμεθα τῷ ἀνδρὶ, ἐμὲ καὶ σὲ δεῖ ἐρωτῶντάς τε καὶ [e] ἀποκρινομένους ἀλλήλοις σπουδάσαι αὐτοῦ περὶ τὸν λόγον, ἵνα μὴ τοῦτό γε ἔχη ἐγκαλεῖν, ὡς παίζοντες πρὸς μειράκια διεσκεψάμεθ' αὐτοῦ τὸν λόγον.

{Θεόδωρος} Τί δ'; οὐ πολλῶν τοι Θεαίτητος μεγάλους πώγωνας ἐχόντων ἄμεινον ἂν ἐπακολουθήσειε λόγῳ διερευνωμένῳ;

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐ τι σοῦ γε, ὦ Θεόδωρε, ἄμεινον. μὴ οὖν οἴου ἐμὲ μὲν τῷ σῶ ἐταίρῳ τετελευτηκότι δεῖν παντὶ τρόπῳ [169.a] ἐπαμύνειν, σὲ δὲ μηδενί. ἀλλ' ἴθι, ὦ ἄριστε, ὀλίγον ἐπίσπου, μέχρι τούτου αὐτοῦ ἕως ἂν εἰδῶμεν εἴτε ἄρα σὲ δεῖ διαγραμμάτων περὶ μέτρον εἶναι, εἴτε πάντες ὁμοίως σοὶ ἱκανοὶ ἑαυτοῖς εἰς τε ἀστρονομίαν καὶ τᾶλλα ὧν δὴ σὺ περὶ αἰτίαν ἔχεις διαφέρειν.

{Θεόδωρος} Οὐ ράδιον, ὦ Σώκρατες, σοὶ παρακαθήμενον μὴ διδόναι λόγον, ἀλλ' ἐγὼ ἄρτι παρελήρησα φάσκων σε ἐπιτρέψειν μοι μὴ ἀποδύεσθαι, καὶ οὐχὶ ἀναγκάσειν καθάπερ Λακεδαιμόνιοι· σὺ δὲ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν Σκίρωνα μᾶλλον [b] τείνειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ ἀπιέναι ἢ ἀποδύεσθαι κελεύουσι, σὺ δὲ κατ' Ἀνταῖον τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν· τὸν γὰρ προσελθόντα οὐκ ἀνίης πρὶν ἂν ἀναγκάσης ἀποδύσας ἐν τοῖς λόγοις προσπαλαῖσαι.

{Σωκράτης} Ἄριστά γε, ὦ Θεόδωρε, τὴν νόσον μου ἀπήκασας· ἰσχυρικώτερος μέντοι ἐγὼ ἐκείνων. μυριοὶ γὰρ ἤδη μοι Ἑρακλέες τε καὶ Θησέες ἐντυχόντες καρτεροὶ πρὸς τὸ λέγειν μάλ' εὖ συγκεκόφασιν, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίσταμαι· [c] οὕτω τις ἔρωσ δεινὸς ἐνδέδυκε τῆς περὶ ταῦτα γυμνασίας. μὴ οὖν μηδὲ σὺ φθονήσης προσανατριψάμενος σαυτόν τε ἅμα καὶ ἐμὲ ὀνήσαι.

{Θεόδωρος} Οὐδὲν ἔτι ἀντιλέγω, ἀλλ' ἄγε ὅπη 'θέλεις· πάντως τὴν περὶ ταῦτα εἰμαρμένην ἦν ἂν σὺ ἐπικλώσης δεῖ ἀνατλήναι ἐλεγχόμενον. οὐ μέντοι περαιτέρω γε ὧν προτίθεσαι οἷός τ' ἔσομαι παρασχεῖν ἑμαυτόν σοι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄρκεῖ καὶ μέχρι τούτων. καὶ μοι πάνυ τήρει τὸ τοιόνδε, μὴ που παιδικόν τι λάθωμεν εἶδος τῶν λόγων [d] ποιούμενοι, καὶ τις πάλιν ἡμῖν αὐτὸ ὄνειδίσῃ.

{Θεόδωρος} Ἄλλὰ δὴ πειράσομαί γε καθ' ὅσον ἂν δύνωμαι.

{Σωκράτης} Τοῦδε τοίνυν πρῶτον πάλιν ἀντιλαβόμεθα οὐπὲρ τὸ πρότερον, καὶ ἴδωμεν ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδυσχεραίνομεν ἐπιτιμῶντες τῷ λόγῳ ὅτι αὐτάρκη ἕκαστον εἰς φρόνησιν ἐποίει, καὶ ἡμῖν συνεχώρησεν ὁ Πρωταγόρας περὶ τε τοῦ ἀμείνονος καὶ χείρονος διαφέρειν τινάς, οὐς δὴ καὶ εἶναι σοφοὺς. οὐχί;

{Θεόδωρος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ μὲν τοίνυν αὐτὸς παρὼν ὠμολόγει ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς [e] βοηθοῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ συνεχωρήσαμεν, οὐδὲν ἂν πάλιν ἔδει ἐπαναλαμβάνοντας βεβαιουῖσθαι· νῦν δὲ τάχ' ἂν τις ἡμᾶς ἀκύρους τιθεῖ τῆς ὑπὲρ ἐκείνου ὁμολογίας. διὸ καλλιόνως ἔχει σαφέστερον περὶ τούτου αὐτοῦ διομολογήσασθαι· οὐ γάρ τι σμικρὸν παραλλάττει οὕτως ἔχον ἢ ἄλλως.

{Θεόδωρος} Λέγεις ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν δι' ἄλλων ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐκείνου λόγου ὡς [170.a] διὰ βραχυτάτων λάβωμεν τὴν ὁμολογίαν.

{Θεόδωρος} Πῶς;

{Σωκράτης} Οὐτωςί· τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι φησί που ᾧ δοκεῖ;

{Θεόδωρος} Φησὶ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ᾧ Πρωταγόρα, καὶ ἡμεῖς ἀνθρώπου, μᾶλλον δὲ πάντων ἀνθρώπων δόξας λέγομεν, καὶ φαμὲν οὐδένα ὄντινα οὐ τὰ μὲν αὐτὸν ἠγεῖσθαι τῶν ἄλλων σοφώτερον, τὰ δὲ ἄλλους ἑαυτοῦ, καὶ ἔν γε τοῖς μεγίστοις κινδύνοις, ὅταν ἐν στρατείαις ἢ νόσοις ἢ ἐν θαλάττῃ χειμάζονται, ὥσπερ πρὸς θεοὺς ἔχειν τοὺς ἐν ἐκάστοις ἄρχοντας, σωτῆρας σφῶν [b] προσδοκῶντας, οὐκ ἄλλω τῷ διαφέροντας ἢ τῷ εἰδέναι· καὶ πάντα που μεστὰ τὰνθρώπινα ζητούντων διδασκάλους τε καὶ ἄρχοντας ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζῶν τῶν τε ἐργασιῶν, οἰομένων τε αὖ ἱκανῶν μὲν διδάσκειν, ἱκανῶν δὲ ἄρχειν εἶναι. καὶ ἐν τούτοις ἅπασιν τί ἄλλο φήσομεν ἢ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἠγεῖσθαι σοφίαν καὶ ἀμαθίαν εἶναι παρὰ σφίσιν;

{Θεόδωρος} Οὐδὲν ἄλλο.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὴν μὲν σοφίαν ἀληθῆ διάνοιαν ἠγοῦνται, τὴν δὲ ἀμαθίαν ψευδῆ δόξαν;

[c] {Θεόδωρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Τί οὖν, ᾧ Πρωταγόρα, χρῆσόμεθα τῷ λόγῳ; πότερον ἀληθῆ φῶμεν αἰετὸς τοὺς ἀνθρώπους δοξάζειν, ἢ τοτὲ μὲν ἀληθῆ, τοτὲ δὲ ψευδῆ; ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ που συμβαίνει μὴ αἰετὸς ἀληθῆ ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς δοξάζειν. σκοπεῖ γάρ, ᾧ Θεόδωρε, εἰ ἐθέλοι ἂν τις τῶν ἀμφὶ Πρωταγόραν ἢ σὺ αὐτὸς διαμάχεσθαι ὡς οὐδεὶς ἠγεῖται ἕτερος ἕτερον ἀμαθῆ τε εἶναι καὶ ψευδῆ δοξάζειν.

{Θεόδωρος} Ἄλλ' ἄπιστον, ᾧ Σώκρατες.

[d] {Σωκράτης} Καὶ μὴν εἰς τοῦτό γε ἀνάγκης ὁ λόγος ἦκει ὁ πάντων χρημάτων μέτρον ἀνθρώπων λέγων.

{Θεόδωρος} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Ὅταν σὺ κρίνας τι παρὰ σαυτῷ πρὸς με ἀποφαίνῃ περὶ τίνος δόξαν, σοὶ μὲν δὴ τοῦτο κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον ἀληθὲς ἔστω, ἡμῖν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις περὶ τῆς σῆς κρίσεως πότερον οὐκ ἔστιν κριταῖς γενέσθαι, ἢ αἰετὸς σὲ κρίνομεν ἀληθῆ δοξάζειν; ἢ μυρίοι ἐκάστοτε σοὶ μάχονται ἀντιδοξάζοντες, ἠγούμενοι ψευδῆ κρίνειν τε καὶ οἴεσθαι;

[e] {Θεόδωρος} Νῆ τὸν Δία, ὃ Σώκρατες, μάλα μυρίοι δῆτα, φησὶν Ὅμηρος, οἳ γέ μοι τὰ ἐξ ἀνθρώπων πράγματα παρέχουσιν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; βούλει λέγωμεν ὡς σὺ τότε σαυτῷ μὲν ἀληθῆ δοξάζεις, τοῖς δὲ μυρίοις ψευδῆ;

{Θεόδωρος} Ἔοικεν ἔκ γε τοῦ λόγου ἀνάγκη εἶναι.

{Σωκράτης} Τί δὲ αὐτῷ Πρωταγόρα; ἄρ' οὐχὶ ἀνάγκη, εἰ μὲν μηδὲ αὐτὸς ᾤετο μέτρον εἶναι ἀνθρώπων μηδὲ οἱ πολλοί, ὥσπερ οὐδὲ οἴονται, μηδενὶ δὲ εἶναι ταύτην τὴν ἀλήθειαν [171.a] ἣν ἐκεῖνος ἔγραψεν; εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ᾤετο, τὸ δὲ πλῆθος μὴ συνοίεται, οἷσθ' ὅτι πρῶτον μὲν ὅσῳ πλείους οἷς μὴ δοκεῖ ἢ οἷς δοκεῖ, τοσοῦτῳ μᾶλλον οὐκ ἔστιν ἢ ἔστιν.

{Θεόδωρος} Ἀνάγκη, εἴπερ γε καθ' ἐκάστην δόξαν ἔσται καὶ οὐκ ἔσται.

{Σωκράτης} Ἐπειτὰ γε τοῦτ' ἔχει κομψότατον· ἐκεῖνος μὲν περὶ τῆς αὐτοῦ οἰήσεως τὴν τῶν ἀντιδοξαζόντων οἴησιν, ἣ ἐκεῖνον ἠγοῦνται ψεύδεσθαι, συγχωρεῖ που ἀληθῆ εἶναι ὁμολογῶν τὰ ὄντα δοξάζειν ἅπαντας.

{Θεόδωρος} Πάνυ μὲν οὖν.

[b] {Σωκράτης} Οὐκοῦν τὴν αὐτοῦ ἂν ψευδῆ συγχωροῖ, εἰ τὴν τῶν ἠγουμένων αὐτὸν ψεύδεσθαι ὁμολογεῖ ἀληθῆ εἶναι;

{Θεόδωρος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οἱ δέ γ' ἄλλοι οὐ συγχωροῦσιν ἑαυτοῖς ψεύδεσθαι;

{Θεόδωρος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ὁ δέ γ' αὖ ὁμολογεῖ καὶ ταύτην ἀληθῆ τὴν δόξαν ἐξ ὧν γέγραπεν.

{Θεόδωρος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἐξ ἀπάντων ἄρα ἀπὸ Πρωταγόρου ἀρξαμένων ἀμφισβητήσεται, μᾶλλον δὲ ὑπὸ γε ἐκείνου ὁμολογήσεται, ὅταν τῷ τάναντία λέγοντι συγχωρῆ ἀληθῆ αὐτὸν δοξάζειν, τότε καὶ ὁ Πρωταγόρας αὐτὸς συγχωρήσεται μήτε κύνα μήτε τὸν ἐπιτυχόντα ἀνθρώπων μέτρον εἶναι μηδὲ περὶ ἐνὸς οὗ ἂν μὴ μάθη. οὐχ οὕτως;

{Θεόδωρος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται ὑπὸ πάντων, οὐδενὶ ἂν εἴη ἢ Πρωταγόρου Ἀλήθεια ἀληθῆς, οὔτε τινὶ ἄλλῳ οὔτ' αὐτῷ ἐκείνῳ.

{Θεόδωρος} Ἄγαν, ὃ Σώκρατες, τὸν ἐταῖρόν μου καταθέομεν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τοι, ὃ φίλε, ἄδηλον εἰ καὶ παραθέομεν τὸ ὀρθόν. εἰκὸς γε ἄρα ἐκεῖνον πρεσβύτερον ὄντα σοφώτερον [d] ἡμῶν εἶναι· καὶ εἰ αὐτίκα ἐντεῦθεν ἀνακύψει μέχρι τοῦ αὐχένος, πολλὰ ἂν ἐμέ τε ἐλέγξας ληροῦντα, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ σὲ ὁμολογοῦντα, καταδύς ἂν οἴχοιτο ἀποτρέχων. ἀλλ' ἡμῖν ἀνάγκη οἶμαι χρῆσθαι ἡμῖν αὐτοῖς ὁποιοῖ τινές ἐσμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα ἀεὶ ταῦτα λέγειν. καὶ δῆτα καὶ νῦν ἄλλο τι φῶμεν ὁμολογεῖν ἂν τοῦτό γε ὄντινον, τὸ εἶναι σοφώτερον ἕτερον ἐτέρου, εἶναι δὲ καὶ ἀμαθέστερον;

{Θεόδωρος} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

{Σωκράτης} ἼΗ καὶ ταύτη ἂν μάλιστα ἴστασθαι τὸν λόγον, ἥ [e] ἡμεῖς ὑπεγράψαμεν βοηθοῦντες Πρωταγόρα, ὡς τὰ μὲν πολλὰ ἦ δοκεῖ, ταύτη καὶ ἔστιν ἐκάστω, θερμά, ξηρά, γλυκέα, πάντα ὅσα τοῦ τύπου τούτου· εἰ δέ που ἔν τισι συγχωρήσεται διαφέρειν ἄλλον ἄλλου, περὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ νοσώδη ἐθελῆσαι ἂν φάναι μὴ πᾶν γύναιον καὶ παιδίον, καὶ θηρίον δέ, ἰκανὸν εἶναι ἰᾶσθαι αὐτὸ γιγνώσκον ἑαυτῷ τὸ ὑγιεινόν, ἀλλὰ ἐνταῦθα δὴ ἄλλον ἄλλου διαφέρειν, εἴτερ που;

{Θεόδωρος} Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως.

[172.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ πολιτικῶν, καλὰ μὲν καὶ αἰσχρὰ καὶ δίκαια καὶ ἄδικα καὶ ὅσια καὶ μὴ, οἷα ἂν ἐκάστη πόλις οἰηθεῖσα θῆται νόμιμα αὐτῇ, ταῦτα καὶ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἐκάστη, καὶ ἐν τούτοις μὲν οὐδὲν σοφώτερον οὔτε ἰδιώτην ἰδιώτου οὔτε πόλιν πόλεως εἶναι· ἐν δὲ τῷ συμφέροντα ἑαυτῇ ἢ μὴ συμφέροντα τίθεσθαι, ἐνταῦθ', εἴτερ που, αὐτὸ ὁμολογήσει σύμβουλόν τε συμβούλου διαφέρειν καὶ πόλεως δόξαν ἐτέραν ἐτέρας πρὸς ἀλήθειαν, καὶ οὐκ ἂν πάνυ τολμήσειε [b] φῆσαι, ἃ ἂν θῆται πόλις συμφέροντα οἰηθεῖσα αὐτῇ, παντὸς μᾶλλον ταῦτα καὶ συνοίσειν· ἀλλ' ἐκεῖ οὗ λέγω, ἐν τοῖς δικαίοις καὶ ἀδίκτοις καὶ ὀσίοις καὶ ἀνοσίοις, ἐθέλουσιν ἰσχυρίζεσθαι ὡς οὐκ ἔστι φύσει αὐτῶν οὐδὲν οὐσίαν ἑαυτοῦ ἔχον, ἀλλὰ τὸ κοινῇ δόξαν τοῦτο γίνεταί ἀληθὲς τότε, ὅταν δόξη καὶ ὅσον ἂν δοκῇ χρόνον. καὶ ὅσοι γε ἂν μὴ παντάπασι τὸν Πρωταγόρου λόγον λέγωσιν, ὧδέ πως τὴν σοφίαν ἄγουσι. λόγος δὲ ἡμᾶς, ὧ Θεόδωρε, ἐκ λόγου μείζων ἐξ ἐλάττονος [c] καταλαμβάνει.

{Θεόδωρος} Οὐκοῦν σχολὴν ἄγομεν, ὧ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Φαινόμεθα. καὶ πολλάκις μὲν γε δὴ, ὧ δαιμόνιε, καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ἀτὰρ καὶ νῦν, ὡς εἰκότως οἱ ἐν ταῖς φιλοσοφίαις πολὺν χρόνον διατρίψαντες εἰς τὰ δικαστήρια ἰόντες γελοῖοι φαίνονται ῥήτορες.

{Θεόδωρος} Πῶς δὴ οὖν λέγεις;

{Σωκράτης} Κινδυνεύουσιν οἱ ἐν δικαστηρίοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐκ νέων κυλινδούμενοι πρὸς τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ [d] τοιαύδε διατριβῇ τεθραμμένους ὡς οἰκέται πρὸς ἐλευθέρους τεθράφθαι.

{Θεόδωρος} Πῆ δὴ;

{Σωκράτης} ἼΗι τοῖς μὲν τοῦτο ὃ σὺ εἶπες ἀεὶ πάρεστι, σχολή, καὶ τοὺς λόγους ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ σχολῆς ποιοῦνται· ὡσπερ ἡμεῖς νυνὶ τρίτον ἤδη λόγον ἐκ λόγου μεταλαμβάνομεν, οὕτω κάκεῖνοι, ἐὰν αὐτοὺς ὁ ἐπελθὼν τοῦ προκειμένου μᾶλλον καθάπερ ἡμᾶς ἀρέσῃ· καὶ διὰ μακρῶν ἢ βραχέων μέλει οὐδὲν λέγειν, ἂν μόνον τύχωσι τοῦ ὄντος· οἱ δὲ ἐν ἀσχολίᾳ [e] τε ἀεὶ λέγουσι – κατεπεῖγαι γὰρ ὕδωρ ρέον – καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ περὶ οὗ ἂν ἐπιθυμήσωσι τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀνάγκην ἔχων ὁ ἀντίδικος ἐφέστηκεν καὶ ὑπογραφὴν παραναγιγνωσκομένην ὧν ἐκτὸς οὐ ῥητέον [ἦν ἀντωμοσίαν καλοῦσιν]· οἱ δὲ λόγοι ἀεὶ περὶ ὁμοδούλου πρὸς δεσπότην καθήμενον, ἐν χειρὶ τινα δίκην ἔχοντα, καὶ οἱ ἀγῶνες οὐδέποτε τὴν ἄλλως ἀλλ' ἀεὶ τὴν περὶ αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ περὶ ψυχῆς [173.a] ὁ δρόμος· ὡστ' ἐξ ἀπάντων τούτων ἔντονται καὶ δριμεῖς γίνονται, ἐπιστάμενοι τὸν δεσπότην λόγῳ τε θωπεῦσαι καὶ ἔργῳ ὑπελθεῖν, σμικροὶ δὲ καὶ οὐκ ὀρθοὶ τὰς ψυχὰς. τὴν γὰρ αὔξην καὶ τὸ εὐθύ τε καὶ τὸ ἐλευθέριον ἢ ἐκ νέων δουλείᾳ ἀφήρηται, ἀναγκάζουσα πράττειν σκολιά, μεγάλους κινδύνους καὶ φόβους ἔτι ἀπαλαῖς ψυχαῖς ἐπιβάλλουσα, οὐς οὐ δυνάμενοι μετὰ τοῦ δικαίου καὶ ἀληθοῦς ὑποφέρειν, εὐθύς ἐπὶ τὸ ψευδὸς τε καὶ τὸ ἀλλήλους ἀνταδικεῖν τρεπόμενοι [b] πολλὰ κάμπτονται καὶ συγκλῶνται, ὡσθ' ὑγιὲς οὐδὲν ἔχοντες τῆς διανοίας εἰς ἄνδρας ἐκ μειρακίων τελευτῶσι, δεινοὶ

τε καὶ σοφοὶ γεγονότες, ὡς οἴονται. καὶ οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοι, ὧ Θεόδωρε· τοὺς δὲ τοῦ ἡμέτερου χοροῦ πότερον βούλει διελθόντες ἢ ἐάσαντες πάλιν ἐπὶ τὸν λόγον τρεπώμεθα, ἵνα μὴ καί, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, λίαν πολὺ τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ μεταλήψει τῶν λόγων καταχρώμεθα;

{Θεόδωρος} Μηδαμῶς, ὧ Σώκρατες, ἀλλὰ διελθόντες. πάνυ [c] γὰρ εὖ τοῦτο εἴρηκας, ὅτι οὐχ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ τοιῷδε χορεύοντες τῶν λόγων ὑπηρεταί, ἀλλ' οἱ λόγοι ἡμέτεροι ὥσπερ οἰκέται, καὶ ἕκαστος αὐτῶν περιμένει ἀποτελεσεσθῆναι ὅταν ἡμῖν δοκῇ· οὔτε γὰρ δικαστὴς οὔτε θεατὴς ὥσπερ ποιηταῖς ἐπιτιμήσων τε καὶ ἄρξων ἐπιστατεῖ παρ' ἡμῖν.

{Σωκράτης} Λέγωμεν δὴ, ὡς ἔοικεν, ἐπεὶ σοί γε δοκεῖ, περὶ τῶν κορυφαίων· τί γὰρ ἂν τις τοὺς γε φαύλως διατρίβοντας ἐν φιλοσοφίᾳ λέγοι; οὗτοι δὲ που ἐκ νέων πρῶτον μὲν εἰς [d] ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδόν, οὐδὲ ὅπου δικαστήριον ἢ βουλευτήριον ἢ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα οὔτε ὀρῶσιν οὔτε ἀκούουσι· σπουδαὶ δὲ ἐταιριῶν ἐπ' ἀρχὰς καὶ σύνοδοι καὶ δεῖπνα καὶ σὺν ἀυλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. εὖ δὲ ἢ κακῶς τις γέγονεν ἐν πόλει, ἢ τί τῷ κακόν ἐστίν ἐκ προγόνων γεγονὸς ἢ πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι [e] χόες, καὶ ταῦτα πάντ' οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ, ἢ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἠγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδέν, ἀτιμάσασα πανταχῇ πέτεται κατὰ Πίνδαρον «τᾶς τε γὰς ὑπένερθε» καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, «οὐρανοῦ θ' ὕπερ» ἀστρονομοῦσα, [174.a] καὶ πᾶσαν πάντη φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἐκάστου ὄλου, εἰς τῶν ἐγγύς οὐδὲν αὐτὴν συγκαθιεῖσα.

{Θεόδωρος} Πῶς τοῦτο λέγεις, ὧ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὡσπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα, ὧ Θεόδωρε, καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θραῦττά τις ἐμμελής καὶ χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶψαι λέγεται ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναί, τὰ δ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνοι αὐτόν. ταῦτόν δὲ ἀρκεῖ σκῶμμα ἐπὶ πάντας [b] ὅσοι ἐν φιλοσοφίᾳ διάγουσι. τῷ γὰρ ὄντι τὸν τοιοῦτον ὁ μὲν πλησίον καὶ ὁ γείτων λέληθεν, οὐ μόνον ὅτι πράττει, ἀλλ' ὀλίγου καὶ εἰ ἄνθρωπός ἐστιν ἢ τι ἄλλο θρέμμα· τί δέ ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ τί τῇ τοιαύτῃ φύσει προσήκει διάφορον τῶν ἄλλων ποιεῖν ἢ πάσχειν, ζητεῖ τε καὶ πράγματ' ἔχει διερευνώμενος. μανθάνεις γὰρ που, ὧ Θεόδωρε· ἢ οὐ;

{Θεόδωρος} Ἔγωγε· καὶ ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τοιγάρτοι, ὧ φίλε, ἰδίᾳ τε συγγιγνόμενος ὁ τοιοῦτος

[c] ἐκάστω καὶ δημοσίᾳ, ὅπερ ἀρχόμενος ἔλεγον, ὅταν ἐν δικαστηρίῳ ἢ που ἄλλοθι ἀναγκασθῇ περὶ τῶν παρὰ πόδας καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς διαλέγεσθαι, γέλωτα παρέχει οὐ μόνον Θραῦτταις ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, εἰς φρέατά τε καὶ πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων ὑπὸ ἀπειρίας, καὶ ἡ ἀσημοσύνη δεινὴ, δόξαν ἀβελτερίας παρεχομένη· ἐν τε γὰρ ταῖς λοιδορίαις ἴδιον ἔχει οὐδὲν οὐδένα λοιδορεῖν, ἅτ' οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενὸς ἐκ τοῦ μὴ μεμελετηκέναι· ἀπορῶν [d] οὖν γελοῖος φαίνεται. ἐν τε τοῖς ἐπαίνοις καὶ ταῖς τῶν ἄλλων μεγαλαυχίαις οὐ προσποιήτως ἀλλὰ τῷ ὄντι γελῶν ἐνδηλος γιγνόμενος ληρώδης δοκεῖ εἶναι. τύραννόν τε γὰρ ἢ βασιλέα ἐγκωμιαζόμενον, ἕνα τῶν νομέων, οἷον συβώτην ἢ ποιμένα ἢ τινα βουκόλον, ἠγεῖται ἀκούειν εὐδαιμονιζόμενον πολὺ βδάλλοντα· δυσκολώτερον δὲ ἐκείνων ζῶν καὶ ἐπιβουλότερον ποιμαίνειν τε καὶ βδάλλειν νομίζει αὐτούς, ἄγροικον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἦττον τῶν [e] νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι, σηκὸν ἐν

ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. γῆς δὲ ὅταν μυρία πλέθρα ἢ ἔτι πλείω ἀκούσῃ ὡς τις ἄρα κεκτημένος θαυμασὰ πλήθει κέκτηται, πάνσμικρα δοκεῖ ἀκούειν εἰς ἅπασαν εἰθῶς τὴν γῆν βλέπειν. τὰ δὲ δὴ γένη ὑμνούντων, ὡς γενναῖός τις ἐπὶ πάππους πλουσίους ἔχων ἀποφῆναι, παντάπασιν ἀμβλὺ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ὁρώντων ἠγεῖται τὸν ἔπαινον, ὑπὸ [175.a] ἀπαιδευσίας οὐ δυναμένων εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ βλέπειν οὐδὲ λογίζεσθαι ὅτι πάππων καὶ προγόνων μυριάδες ἐκάστω γεγόνασιν ἀναρίθμητοι, ἐν αἷς πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ βασιλῆς καὶ δοῦλοι βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες πολλάκις μυριοὶ γεγόνασιν ὄψοι· ἀλλ' ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι καταλόγῳ προγόνων σεμνυνομένων καὶ ἀναφερόντων εἰς Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρυῶνος ἄτοπα αὐτῷ καταφαίνεται τῆς σμικρολογίας, ὅτι [b] δὲ ὁ ἀπ' Ἀμφιτρυῶνος εἰς τὸ ἄνω πεντεκαιεκοστὸς τοιοῦτος ἦν οἷα συνέβαινε αὐτῷ τύχη, καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἀπ' αὐτοῦ, γελᾷ οὐ δυναμένων λογίζεσθαι τε καὶ χαυνότητα ἀνοήτου ψυχῆς ἀπαλλάττειν. ἐν ἅπασι δὴ τούτοις ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τῶν πολλῶν καταγελᾶται, τὰ μὲν ὑπερηφάνως ἔχων, ὡς δοκεῖ, τὰ δ' ἐν ποσὶν ἀγνοῶν τε καὶ ἐν ἐκάστοις ἀπορῶν.

{Θεόδωρος} Παντάπασι τὰ γινόμενα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὅταν δέ γέ τινα αὐτός, ὦ φίλε, ἐλκύσῃ ἄνω, καὶ [c] ἐθελήσῃ τις αὐτῷ ἐκβῆναι ἐκ τοῦ «Τί ἐγὼ σὲ ἀδικῶ ἢ σὺ ἐμέ»; εἰς σκέψιν αὐτῆς δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας, τί τε ἐκάτερον αὐτοῖν καὶ τί τῶν πάντων ἢ ἀλλήλων διαφέρετον, ἢ ἐκ τοῦ «εἰ βασιλεὺς εὐδαίμων,» «κεκτημένος τ' αὖ χρυσίον,» βασιλείας πέρι καὶ ἀνθρωπίνης ὅλως εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ἐπὶ σκέψιν, ποῖω τέ τινε ἐστὸν καὶ τίνα τρόπον ἀνθρώπου φύσει προσήκει τὸ μὲν κτήσασθαι αὐτοῖν, τὸ δὲ ἀποφυγεῖν – περὶ τούτων ἀπάντων ὅταν αὖ δέῃ λόγον [d] διδόναι τὸν σμικρὸν ἐκεῖνον τὴν ψυχὴν καὶ δριμῦν καὶ δικανικόν, πάλιν αὖ τὰ ἀντίστροφα ἀποδίδωσιν· εἰλιγγῶν τε ἀπὸ ὑψηλοῦ κρεμασθεὶς καὶ βλέπων μετέωρος ἄνωθεν ὑπὸ ἀηθείας ἀδημονῶν τε καὶ ἀπορῶν καὶ βατταρίζων γέλωτα θρότταις μὲν οὐ παρέχει οὐδ' ἄλλω ἀπαιδευτῷ οὐδενί, οὐ γὰρ αἰσθάνονται, τοῖς δ' ἐναντίως ἢ ὡς ἀνδραπόδοις τραφεῖσι πᾶσιν. οὗτος δὲ ἐκατέρου τρόπος, ὦ Θεόδωρε, ὁ [e] μὲν τῷ ὄντι ἐν ἐλευθερίᾳ τε καὶ σχολῇ τεθραμμένον, ὃν δὴ φιλόσοφον καλεῖς, ὃ ἀνεμέσητον εὐήθει δοκεῖν καὶ οὐδενὶ εἶναι ὅταν εἰς δουρικὰ ἐμπέσῃ διακονήματα, οἷον στρωματόδεσμον μὴ ἐπισταμένου συσκευάσασθαι μηδὲ ὄψον ἠδῦναι ἢ θῶπας λόγους· ὁ δ' αὖ τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα δυναμένου τορῶς τε καὶ ὀξέως διακονεῖν, ἀναβάλλεσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένου ἐπίδεδξα ἐλευθερίως οὐδέ γ' ἁρμονίαν λόγων [176.a] λαβόντος ὀρθῶς ὑμνησαὶ θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν εὐδαιμόνων βίον [ἀληθῆ].

{Θεόδωρος} Εἰ πάντας, ὦ Σώκρατες, πείθοις ἃ λέγεις ὥσπερ ἐμέ, πλείων ἂν εἰρήνη καὶ κακὰ ἐλάττω κατ' ἀνθρώπους εἶη.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐτ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, ὦ Θεόδωρε – ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ αἰεὶ εἶναι ἀνάγκη – οὐτ' ἐν θεοῖς αὐτὰ ἰδρῦσθαι, τὴν δὲ θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε [b] ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν· ὁμοίωσις δὲ δίκαιον καὶ ὄσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄριστε, οὐ πάνυ τι ῥάδιον πεῖσαι ὡς ἄρα οὐχ ὧν ἔνεκα οἱ πολλοὶ φασι δεῖν πονηρίαν μὲν φεύγειν, ἀρετὴν δὲ διώκειν, τούτων χάριν τὸ μὲν ἐπιτηδευτέον, τὸ δ' οὐ, ἵνα δὴ μὴ κακὸς καὶ ἵνα ἀγαθὸς δοκῆ εἶναι· ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται· τὸ δὲ ἀληθὲς ὧδε λέγωμεν. θεὸς οὐδαμῆ [c] οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ' ὡς οἷόν τε δικαιοτάτος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁμοιότερον οὐδὲν ἢ ὅς ἂν ἡμῶν αὖ γένηται ὅτι δικαιοτάτος. περὶ τοῦτο καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς δεινότης ἀνδρὸς καὶ οὐδενία τε καὶ ἀνανδρία. ἡ μὲν γὰρ τούτου γινώσις σοφία καὶ ἀρετὴ ἀληθινή, ἡ δὲ ἄγνοια ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής· αἱ δ' ἄλλαι δεινότητές τε δοκοῦσαι καὶ σοφαὶ ἐν μὲν πολιτικαῖς δυναστεῖαις γινόμεναι

φορτικά, ἐν δὲ τέχναις [d] βάνουσι. τῷ οὖν ἀδικοῦντι καὶ ἀνόσια λέγοντι ἢ πράττοντι μακρῷ ἄριστ' ἔχει τὸ μὴ συγχωρεῖν δεινῷ ὑπὸ πανουργίας εἶναι· ἀγάλλονται γὰρ τῷ ὀνειδίει καὶ οἴονται ἀκούειν ὅτι οὐ λῆροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη, ἀλλ' ἄνδρες οἴους δεῖ ἐν πόλει τοὺς σωθησομένους. λεκτέον οὖν ἀληθές, ὅτι τοσοῦτῳ μᾶλλον εἰσιν οἴοι οὐκ οἴονται, ὅτι οὐχὶ οἴονται· ἀγνοοῦσι γὰρ ζημίαν ἀδικίας, ὃ δεῖ ἠκιστα ἀγνοεῖν. οὐ γὰρ ἐστὶν ἦν δοκοῦσιν, πληγαί τε καὶ θάνατοι, ὧν ἐνίοτε πάσχουσιν [e] οὐδὲν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ ἦν ἀδύνατον ἐκφυγεῖν.

{Θεόδωρος} Τίνα δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Παραδειγμάτων, ὃ φίλε, ἐν τῷ ὄντι ἐστώτων, τοῦ μὲν θεοῦ εὐδαιμονεστάτου, τοῦ δὲ ἀθέου ἀθλιωτάτου, οὐχ ὀρῶντες ὅτι οὕτως ἔχει, ὑπὸ ἡλιθιότητός τε καὶ τῆς ἐσχάτης [177.a] ἀνοίας λανθάνουσι τῷ μὲν ὁμοιούμενοι διὰ τὰς ἀδίκους πράξεις, τῷ δὲ ἀνομοιούμενοι. οὗ δὴ τίνουσι δίκην ζῶντες τὸν εἰκότα βίον ὃ ὁμοιοῦνται· ἐὰν δ' εἴπωμεν ὅτι, ἂν μὴ ἀπαλλαγῶσι τῆς δεινότητος, καὶ τελευτήσαντας αὐτοὺς ἐκεῖνος μὲν ὁ τῶν κακῶν καθαρὸς τόπος οὐ δέξεται, ἐνθάδε δὲ τὴν αὐτοῖς ὁμοιότητα τῆς διαγωγῆς ἀεὶ ἔξουσι, κακοὶ κακοῖς συνόντες, ταῦτα δὴ καὶ παντάπασιν ὡς δεινοὶ καὶ πανοῦργοι ἀνοήτων τινῶν ἀκούσονται.

{Θεόδωρος} Καὶ μάλα δὴ, ὃ Σώκρατες.

[b] {Σωκράτης} Οἶδά τοι, ὃ ἐταῖρε. ἐν μέντοι τι αὐτοῖς συμβέβηκεν· ὅταν ἰδίᾳ λόγον δέη δοῦναί τε καὶ δέξασθαι περὶ ὧν ψέγουσι, καὶ ἐθελήσωσιν ἀνδρικῶς πολὺν χρόνον ὑπομεῖναι καὶ μὴ ἀνάδρωσιν φυγεῖν, τότε ἀτόπως, ὃ δαιμόνιε, τελευτῶντες οὐκ ἀρέσκουσιν αὐτοὶ αὐτοῖς περὶ ὧν λέγουσι, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐκεῖνη πως ἀπομαραίνεται, ὥστε παίδων μηδὲν δοκεῖν διαφέρειν. περὶ μὲν οὖν τούτων, ἐπειδὴ καὶ πάρεργα τυγχάνει λεγόμενα, ἀποστῶμεν – εἰ δὲ μή, πλείω [c] ἀεὶ ἐπιρρέοντα καταχῶσει ἡμῶν τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον – ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἴωμεν, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ.

{Θεόδωρος} Ἐμοὶ μὲν τὰ τοιαῦτα, ὃ Σώκρατες, οὐκ ἀηδέστερα ἀκούειν· ῥᾶ γὰρ τηλικῶδε ὄντι ἐπακολουθεῖν. εἰ μέντοι δοκεῖ, πάλιν ἐπανίωμεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐνταῦθά που ἦμεν τοῦ λόγου, ἐν ᾧ ἔφαμεν τοὺς τὴν φερομένην οὐσίαν λέγοντας, καὶ τὸ ἀεὶ δοκοῦν ἐκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι τούτῳ ὃ δοκεῖ, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἐθέλειν δισχυρίζεσθαι καὶ οὐχ ἠκιστα περὶ τὰ δίκαια, ὡς [d] παντὸς μᾶλλον ἢ ἂν θῆται πόλις δόξαντα αὐτῇ, ταῦτα καὶ ἔστι δίκαια τῇ θεμένῃ, ἕωσπερ ἂν κέηται· περὶ δὲ τάγαθα οὐδένα ἀνδρεῖον ἔθ' οὕτως εἶναι ὥστε τολμᾶν διαμάχεσθαι ὅτι καὶ ἢ ἂν ὠφέλιμα οἰηθεῖσα πόλις ἑαυτῇ θῆται, καὶ ἔστι τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν κέηται ὠφέλιμα, πλὴν εἴ τις τὸ ὄνομα λέγοι· τοῦτο δὲ που σκῶμμ' ἂν εἶη πρὸς ὃ λέγομεν. ἢ οὐχί;

{Θεόδωρος} Πάνυ γε.

[e] {Σωκράτης} Μὴ γὰρ λεγέτω τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τὸ ὀνομαζόμενον θεωρεῖτω.

{Θεόδωρος} Μὴ γάρ.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὃ ἂν τοῦτο ὀνομάζῃ, τούτου δήπου στοχάζεται νομοθετουμένη, καὶ πάντας τοὺς νόμους, καθ' ὅσον οἴεται τε καὶ δύναται, ὡς ὠφελιμωτάτους ἑαυτῇ τίθεται· ἢ πρὸς ἄλλο τι βλέπουσα νομοθετεῖται;

[178.a]

{Θεόδωρος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν καὶ τυγχάνει ἀεὶ, ἢ πολλὰ καὶ διαμαρτάνει ἐκάστη;

{Θεόδωρος} Οἴμαι ἔγωγε καὶ ἀμαρτάνειν.

{Σωκράτης} Ἦτι τοίνυν ἐνθένδε ἂν μᾶλλον πᾶς τις ὁμολογήσειεν ταῦτα ταῦτα, εἰ περὶ παντός τις τοῦ εἶδους ἐρωτῶν ἐν ᾧ καὶ τὸ ὠφέλιμον τυγχάνει ὄν· ἔστι δέ που καὶ περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον· ὅταν γὰρ νομοθετώμεθα, ὡς ἐσομένους ὠφελίμους τοὺς νόμους τιθέμεθα εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον· τοῦτο δὲ «μέλλον» ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν.

[b] {Θεόδωρος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἦτι δὴ, οὕτως ἐρωτῶμεν Πρωταγόραν ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ λεγόντων· «Πάντων μέτρον ἀνθρώπος ἐστίν,» ὡς φατέ, ᾧ Πρωταγόρα, λευκῶν βαρέων κούφων, οὐδενός ὅτου οὐ τῶν τοιούτων· ἔχων γὰρ αὐτῶν τὸ κριτήριον ἐν αὐτῷ, οἷα πάσχει τοιαῦτα οἰόμενος, ἀληθῆ τε οἶεται αὐτῷ καὶ ὄντα. οὐχ οὕτω;

{Θεόδωρος} Οὕτω.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, φήσομεν, ᾧ Πρωταγόρα, [c] ἔχει τὸ κριτήριον ἐν αὐτῷ, καὶ οἷα ἂν οἰηθῆ ἔσεσθαι, ταῦτα καὶ γίγνεται ἐκείνῳ τῷ οἰηθέντι; οἷον θερμῆ· ἄρ' ὅταν τις οἰηθῆ ιδιώτης αὐτὸν πυρετὸν λήψεσθαι καὶ ἔσεσθαι ταύτην τὴν θερμότητα, καὶ ἕτερος, ἰατρὸς δέ, ἀντοιηθῆ, κατὰ τὴν ποτέρου δόξαν φῶμεν τὸ μέλλον ἀποβήσεσθαι, ἢ κατὰ τὴν ἀμφοτέρων, καὶ τῷ μὲν ἰατρῷ οὐ θερμὸς οὐδὲ πυρέττων γενήσεται, ἑαυτῷ δὲ ἀμφοτέρα;

{Θεόδωρος} Γελοῖον μεντᾶν εἶη.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οἴμαι περὶ οἴνου γλυκύτητος καὶ αὐστηρότητος [d] μελλούσης ἔσεσθαι ἢ τοῦ γεωργοῦ δόξα ἄλλ' οὐχ ἢ τοῦ κιθαριστοῦ κυρία.

{Θεόδωρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Οὐδ' ἂν αὖ περὶ ἀναρμόστου τε καὶ εὐαρμόστου ἐσομένου παιδοτρίβης ἂν βέλτιον δοξάσειεν μουσικοῦ, ὃ καὶ ἔπειτα αὐτῷ τῷ παιδοτρίβῃ δόξει εὐάρμοστον εἶναι.

{Θεόδωρος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τοῦ μέλλοντος ἐστιάσεσθαι μὴ μαγειρικοῦ ὄντος, σκευαζομένης θοίνης, ἀκυροτέρα ἢ κρίσις τῆς τοῦ ὀψοποιοῦ περὶ τῆς ἐσομένης ἡδονῆς. περὶ μὲν γὰρ τοῦ [e] ἤδη ὄντος ἐκάστῳ ἡδέος ἢ γεγονότος μηδὲν πῶ λόγῳ διαμαχώμεθα, ἀλλὰ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐκάστῳ καὶ δόξιν καὶ ἔσεσθαι πότερον αὐτὸς αὐτῷ ἄριστος κριτῆς, ἢ σύ, ᾧ Πρωταγόρα, τό γε περὶ λόγους πιθανὸν ἐκάστῳ ἡμῶν ἐσόμενον εἰς δικαστήριον βέλτιον ἂν προδοξάσαις ἢ τῶν ιδιωτῶν ὀπισθοῦν;

{Θεόδωρος} Καὶ μάλα, ᾧ Σώκρατες, τοῦτό γε σφόδρα ὑπισχνεῖτο πάντων διαφέρειν αὐτός.

{Σωκράτης} Νῆ Δία, ᾧ μέλε· ἢ οὐδεὶς γ' ἂν αὐτῷ διελέγετο [179.a] διδούς πολὺ ἀργύριον, εἰ μὴ τοὺς συνόντας ἐπειθεν ὅτι καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι τε καὶ δόξιν οὔτε μάντις οὔτε τις ἄλλος ἄμεινον κρίνειεν ἂν ἢ αὐτός [αὐτῷ].

{Θεόδωρος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ αἱ νομοθεσίαι καὶ τὸ ὠφέλιμον περὶ τὸ μέλλον ἐστί, καὶ πᾶς ἂν ὁμολογοῖ νομοθετουμένην πόλιν πολλακίς ἀνάγκη ἐῖναι τοῦ ὠφελιμωτάτου ἀποτυγχάνειν;

{Θεόδωρος} Μάλα γε.

{Σωκράτης} Μετρίως ἄρα ἡμῖν πρὸς τὸν διδάσκαλόν σου εἰρήσεται [b] ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ ὁμολογεῖν σοφώτερόν τε ἄλλον ἄλλου εἶναι καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον μέτρον εἶναι, ἐμοὶ δὲ τῷ ἀνεπιστήμονι μηδὲ ὅπωςτιοῦν ἀνάγκη ἐῖναι μέτρῳ γίνεσθαι, ὡς ἄρτι με ἠνάγκαζεν ὁ ὑπὲρ ἐκείνου λόγος, εἴτ' ἐβουλόμην εἶτε μή, τοιοῦτον εἶναι.

{Θεόδωρος} Ἐκείνη μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, μάλιστα ἀλίσκεσθαι ὁ λόγος, ἀλίσκόμενος καὶ ταύτη, ἥ τὰς τῶν ἄλλων δόξας κυρίας ποιεῖ, αὐταὶ δὲ ἐφάνησαν τοὺς ἐκείνου λόγους οὐδαμῆ ἀληθεῖς ἠγούμεναι.

[c] {Σωκράτης} Πολλαχῆ, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄλλη ἂν τό γε τοιοῦτον ἀλοίη μὴ πᾶσαν παντὸς ἀληθῆ δόξαν εἶναι· περὶ δὲ τὸ παρὸν ἐκάστῳ πάθος, ἐξ ὧν αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ κατὰ ταύτας δόξαι γίνονται, χαλεπώτερον ἐλεῖν ὡς οὐκ ἀληθεῖς. ἴσως δὲ οὐδὲν λέγω· ἀνάλωτοι γάρ, εἰ ἔτυχον, εἰσίν, καὶ οἱ φάσκοντες αὐτὰς ἐναργεῖς τε εἶναι καὶ ἐπιστήμας τάχα ἂν ὄντα λέγοιεν, καὶ Θεαίτητος ὅδε οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἴρηκεν [d] αἴσθησιν καὶ ἐπιστήμην ταυτὸν θέμενος. προσιτέον οὖν ἐγγυτέρω, ὡς ὁ ὑπὲρ Πρωταγόρου λόγος ἐπέταττε, καὶ σκεπτέον τὴν φερομένην ταύτην οὐσίαν διακρούοντα εἴτε ὑγιᾶς εἴτε σαθρὸν φθέγγεται· μάχη δ' οὖν περὶ αὐτῆς οὐ φαύλη οὐδ' ὀλίγοις γέγονεν.

{Θεόδωρος} Πολλοῦ καὶ δεῖ φαύλη εἶναι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐπιδίδωσι πάμπλου. οἱ γὰρ τοῦ Ἡρακλείτου ἐταῖροι χορηγοῦσι τούτου τοῦ λόγου μάλα ἐρρώμενος.

{Σωκράτης} Τῷ τοι, ὦ φίλε Θεόδωρε, μᾶλλον σκεπτέον καὶ ἐξ [e] ἀρχῆς, ὥσπερ αὐτοὶ ὑποτείνονται.

{Θεόδωρος} Παντάπασιν μὲν οὖν. καὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, περὶ τούτων τῶν Ἡρακλειτείων ἢ, ὥσπερ σὺ λέγεις, Ὀμηρείων καὶ ἔτι παλαιωτέρων, αὐτοῖς μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἔφεσον, ὅσοι προσποιοῦνται ἔμπειροι, οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τε διαλεχθῆναι ἢ τοῖς οἰστρωσίν. ἀτεχνῶς γὰρ κατὰ τὰ συγγράμματα φέρονται, τὸ δ' ἐπιμεῖναι ἐπὶ λόγῳ καὶ ἐρωτήματι καὶ ἡσυχίῳ [180.a] ἐν μέρει ἀποκρίνασθαι καὶ ἐρέσθαι ἤττον αὐτοῖς ἐνὶ ἢ τὸ μηδέν· μᾶλλον δὲ ὑπερβάλλει τὸ οὐδ' οὐδὲν πρὸς τὸ μηδὲ σμικρὸν ἐνεῖναι τοῖς ἀνδράσιν ἡσυχίας. ἀλλ' ἂν τινὰ τι ἔρη, ὥσπερ ἐκ φαρέτρας ῥηματίσκια αἰνιγματώδη ἀνασπῶντες ἀποτοξεύουσιν, κἂν τούτου ζητῆς λόγον λαβεῖν τί εἴρηκεν, ἐτέρῳ πεπλήρη καινῶς μετωνομασμένῳ. περανεῖς δὲ οὐδέποτε οὐδὲν πρὸς οὐδένα αὐτῶν· οὐδέ γε ἐκεῖνοι αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' εἴ πάνυ φυλάττουσι τὸ μηδὲν βέβαιον ἐᾶν εἶναι [b] μήτ' ἐν λόγῳ μήτ' ἐν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς, ἠγούμενοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, αὐτὸ στάσιμον εἶναι· τούτῳ δὲ πάνυ πολεμοῦσιν, καὶ καθ' ὅσον δύνανται πανταχόθεν ἐκβάλλουσιν.

{Σωκράτης} Ἴσως, ὦ Θεόδωρε, τοὺς ἄνδρας μαχομένους ἐώρακας, εἰρηνεύουσιν δὲ οὐ συγγέγονας· οὐ γὰρ σοὶ ἐταῖροί εἰσιν. ἀλλ' οἷμαι τὰ τοιαῦτα τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ σχολῆς φράζουσιν, οὓς ἂν βούλωνται ὁμοίους αὐτοῖς ποιῆσαι.

{Θεόδωρος} Ποίοις μαθηταῖς, ὦ δαιμόνιε; οὐδὲ γίνεταί τῶν [c] τοιούτων ἕτερος ἐτέρου μαθητῆς, ἀλλ' αὐτόματοι ἀναφύονται ὁπόθεν ἂν τύχη ἕκαστος αὐτῶν ἐνθουσιάσας, καὶ τὸν ἕτερον ὁ ἕτερος οὐδὲν ἠγεῖται εἰδέναί. παρὰ μὲν οὖν τούτων, ὅπερ ἦα ἐρῶν, οὐκ ἂν ποτε λάβοις λόγον οὔτε ἐκόντων οὔτε ἀκόντων· αὐτοὺς δὲ δεῖ παραλαβόντας ὥσπερ πρόβλημα ἐπισκοπεῖσθαι.

{Σωκράτης} Καὶ μετρίως γε λέγεις. τὸ δὲ δὴ πρόβλημα ἄλλο τι παρειλήφαμεν παρὰ μὲν τῶν ἀρχαίων μετὰ ποιήσεως [d] ἐπικρυπτομένων τοὺς πολλούς, ὡς ἡ γένεσις τῶν ἄλλων πάντων Ὠκεανός τε καὶ Τηθύς ρεύματα ὄντα τυγχάνει καὶ οὐδὲν ἔστηκε, παρὰ δὲ τῶν ὑστέρων ἄτε σοφωτέρων ἀναφανδὸν ἀποδεικνυμένων, ἵνα καὶ οἱ σκυτοτόμοι αὐτῶν τὴν σοφίαν μάθωσιν ἀκούσαντες καὶ παύσωνται ἠλιθίως οἰόμενοι τὰ μὲν ἐστάναι, τὰ δὲ κινεῖσθαι τῶν ὄντων, μαθόντες δὲ ὅτι πάντα κινεῖται τιμῶσιν αὐτούς; ὀλίγου δὲ ἐπελαθόμεν, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ἄλλοι αὖ τάναντία τούτοις ἀπεφώνησαντο,

οἷον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομα εἶναι καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις δισχυρίζονται, ὡς ἔν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἔστηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔχον χώραν ἐν ἧ κινεῖται. τούτοις οὖν, ὦ ἑταῖρε, πᾶσι τί χρησόμεθα; κατὰ σμικρὸν γὰρ προϊόντες λελήθαμεν ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέσον πεπτωκότες, καὶ ἂν μή [181.a] πῆ ἀμυνόμενοι διαφύγωμεν, δίκην δώσομεν ὡσπερ οἱ ἐν ταῖς παλαιστραῖς διὰ γραμμῆς παίζοντες, ὅταν ὑπ' ἀμφοτέρων ληφθέντες ἔλκωνται εἰς τάναντία. δοκεῖ οὖν μοι τοὺς ἐτέρους πρότερον σκεπτέον, ἐφ' οὗσπερ ὠρμήσαμεν, τοὺς ρέοντας, καὶ ἐὰν μὲν τι φαίνονται λέγοντες, συνέλξομεν μετ' αὐτῶν ἡμᾶς αὐτούς, τοὺς ἐτέρους ἐκφυγεῖν πειρώμενοι· ἐὰν δὲ οἱ τοῦ ὄλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' [b] αὐτούς ἀπ' αὐτῶν τὰ ἀκίνητα κινούντων. ἀμφοτέροι δ' ἂν φανῶσι μηδὲν μέτριον λέγοντες, γελοῖοι ἐσόμεθα ἡγούμενοι ἡμᾶς μὲν τι λέγειν φαύλους ὄντας, παμπαλαίους δὲ καὶ πασσόφους ἄνδρας ἀποδοκιμακότες. ὅρα οὖν, ὦ Θεόδωρε, εἰ λυσιτελεῖ εἰς τοσοῦτον προιέναι κίνδυνον.

{Θεόδωρος} Οὐδὲν μὲν οὖν ἀνεκτόν, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐ διασκέψασθαι τί λέγουσιν ἑκάτεροι τῶν ἀνδρῶν.

{Σωκράτης} Σκεπτέον ἂν εἴη σοῦ γε οὕτω προθυμουμένου. δοκεῖ [c] οὖν μοι ἀρχὴ εἶναι τῆς σκέψεως κινήσεως πέρι, ποῖόν τί ποτε ἄρα λέγοντές φασι τὰ πάντα κινεῖσθαι. βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε· πότερον ἐν τι εἶδος αὐτῆς λέγουσιν ἢ, ὡσπερ ἐμοὶ φαίνεται, δύο; μὴ μέντοι μόνον ἐμοὶ δοκεῖτω, ἀλλὰ συμμέτεχε καὶ σύ, ἵνα κοινῇ πάσχωμεν ἂν τι καὶ δέη. καὶ μοι λέγε· ἄρα κινεῖσθαι καλεῖς ὅταν τι χώραν ἐκ χώρας μεταβάλλῃ ἢ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφῃται;

{Θεόδωρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐν ἔστω εἶδος. ὅταν δὲ ἢ μὲν ἐν [d] τῷ αὐτῷ, γηράσκη δέ, ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ ἢ σκληρὸν ἐκ μαλακοῦ γίγνηται, ἢ τινα ἄλλην ἀλλοίωσιν ἀλλοιῶται, ἄρα οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος φάναι κινήσεως;

{Θεόδωρος} [Ἔμοιγε δοκεῖ] ἀναγκαῖον μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Δύο δὴ λέγω τούτω εἶδει κινήσεως, ἀλλοίωσιν, τὴν δὲ φοράν.

{Θεόδωρος} Ὅρθῶς γε λέγων.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν οὕτω διελόμενοι διαλεγόμεθα ἤδη τοῖς τὰ πάντα φάσκουσιν κινεῖσθαι καὶ ἐρωτῶμεν· Πότερον πᾶν [e] φατε ἀμφοτέρως κινεῖσθαι, φερόμενόν τε καὶ ἀλλοιούμενον, ἢ τὸ μὲν τι ἀμφοτέρως, τὸ δ' ἑτέρως;

{Θεόδωρος} Ἀλλὰ μὰ Δί' ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἶμαι δ' ἂν φάναι ἀμφοτέρως.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε μή, ὦ ἑταῖρε, κινούμενά τε αὐτοῖς καὶ ἐστῶτα φανεῖται, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ὀρθῶς ἔξει εἰπεῖν ὅτι κινεῖται τὰ πάντα ἢ ὅτι ἔστηκεν.

{Θεόδωρος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴ κινεῖσθαι αὐτὰ δεῖ, τὸ δὲ μὴ κινεῖσθαι [182.a] μὴ ἐνεῖναι μηδενί, πάντα δὴ πᾶσαν κίνησιν ἀεὶ κινεῖται.

{Θεόδωρος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ μοι τόδε αὐτῶν· τῆς θερμότητος ἢ λευκότητος ἢ ὅτουοῦν γένεσιν οὐχ οὕτω πως ἐλέγομεν φάναι αὐτούς, φέρεσθαι ἕκαστον τούτων ἅμα αἰσθήσει μεταξὺ τοῦ ποιοῦντός τε καὶ πάσχοντος, καὶ τὸ μὲν πάσχον αἰσθητικὸν ἀλλ' οὐκ αἴσθησιν [ἔτι] γίνεσθαι, τὸ δὲ ποιῶν ποιόν τι ἀλλ' οὐ ποιότητα; ἴσως οὖν ἢ «ποιότης» ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα καὶ οὐ μανθάνεις ἄθρόον λεγόμενον· κατὰ [b] μέρη οὖν ἄκουε. τὸ γὰρ ποιῶν οὔτε θερμότης οὔτε λευκότης, θερμὸν δὲ καὶ λευκὸν γίνεται, καὶ τᾶλλα οὕτω· μέμνησαι γάρ που ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι οὕτως ἐλέγομεν, ἐν μηδὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἶναι, μηδ' αὖ τὸ ποιῶν ἢ πάσχον, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συγγινομένων τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ αἰσθητὰ ἀποτίκτοντα τὰ μὲν ποι' ἅττα γίνεσθαι, τὰ δὲ αἰσθανόμενα.

{Θεόδωρος} Μέμνημαι· πῶς δ' οὐ;

[c] {Σωκράτης} Τὰ μὲν τοίνυν ἄλλα χαίρειν ἐάσωμεν, εἴτε ἄλλως εἴτε οὕτως λέγουσιν· οὐ δ' ἔνεκα λέγομεν, τοῦτο μόνον φυλάττωμεν, ἐρωτῶντες· Κινεῖται καὶ ρεῖ, ὡς φατε, τὰ πάντα; ἦ γάρ;

{Θεόδωρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀμφοτέρας ἅς διειλόμεθα κινήσεις, φερόμενά τε καὶ ἀλλοιούμενα;

{Θεόδωρος} Πῶς δ' οὐ; εἴπερ γε δὴ τελέως κινήσεται.

{Σωκράτης} Εἰ μὲν τοίνυν ἐφέρετο μόνον, ἠλλοιοῦτο δὲ μή, εἴχομεν ἄν που εἰπεῖν οἷα ἅττα ρεῖ τὰ φερόμενα· ἢ πῶς λέγομεν;

{Θεόδωρος} Οὕτως.

[d] {Σωκράτης} Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο μένει, τὸ λευκὸν ρεῖν τὸ ρέον, ἀλλὰ μεταβάλλει, ὥστε καὶ αὐτοῦ τούτου εἶναι ῥοήν, τῆς λευκότητος, καὶ μεταβολὴν εἰς ἄλλην χροάν, ἵνα μὴ ἀλῶ ταῦτη μένον, ἄρα ποτε οἷόν τέ τι προσειπεῖν χρῶμα, ὥστε καὶ ὀρθῶς προσαγορεύειν;

{Θεόδωρος} Καὶ τίς μηχανή, ὦ Σώκρατες; ἢ ἄλλο γέ τι τῶν τοιούτων, εἴπερ ἀεὶ λέγοντος ὑπεξέρχεται ἅτε δὴ ρέον;

{Σωκράτης} Τί δὲ περὶ αἰσθήσεως ἐροῦμεν ὁποιασοῦν, οἷον τῆς [e] τοῦ ὀραῖν ἢ ἀκούειν; μένειν ποτὲ ἐν αὐτῷ τῷ ὀραῖν ἢ ἀκούειν;

{Θεόδωρος} Οὐκ οὐκ δεῖ γε, εἴπερ πάντα κινεῖται.

{Σωκράτης} Οὔτε ἄρα ὀραῖν προσρητέον τι μᾶλλον ἢ μὴ ὀραῖν, οὐδέ τιν' ἄλλην αἴσθησιν μᾶλλον ἢ μή, πάντων γε πάντως κινουμένων.

{Θεόδωρος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν αἴσθησίς γε ἐπιστήμη, ὡς ἔφαμεν ἐγὼ τε καὶ Θεαίτητος.

{Θεόδωρος} Ἦν ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα ἐπιστήμην μᾶλλον ἢ μὴ ἐπιστήμην ἀπεκρινάμεθα ἐρωτώμενοι ὅτι ἐστὶν ἐπιστήμη.

[183.a]

{Θεόδωρος} Ἐοίκατε.

{Σωκράτης} Καλὸν ἂν ἡμῖν συμβαίνοι τὸ ἐπανόρθωμα τῆς ἀποκρίσεως, προθυμηθεῖσιν ἀποδείξαι ὅτι πάντα κινεῖται, ἵνα δὴ ἐκείνη ἢ ἀπόκρισις ὀρθὴ φανῆ. τὸ δ', ὡς εἰσικεν, ἐφάνη, εἰ πάντα κινεῖται, πᾶσα ἀπόκρισις, περὶ ὅτου ἂν τις ἀποκρίνηται, ὁμοίως ὀρθὴ εἶναι, οὕτω τ' ἔχειν φάναι καὶ μὴ οὕτω, εἰ δὲ βούλει, γίγνεσθαι, ἵνα μὴ στήσωμεν αὐτοὺς τῷ λόγῳ.

{Θεόδωρος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Πλὴν γε, ὦ Θεόδωρε, ὅτι «οὕτω» τε εἶπον καὶ «οὐχ οὕτω.» δεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ «οὕτω» λέγειν – οὐδὲ [b] γὰρ ἂν ἔτι κινεῖτο τὸ «οὕτω» – οὐδ' αὖ «μὴ οὕτω» – οὐδὲ γὰρ τοῦτο κίνησις – ἀλλὰ τιν' ἄλλην φωνὴν θετέον τοῖς τὸν λόγον τοῦτον λέγουσιν, ὡς νῦν γε πρὸς τὴν αὐτῶν ὑπόθεσιν οὐκ ἔχουσι ῥήματα, εἰ μὴ ἄρα τὸ «οὐδ' οὕτως» μάλιστα [δ' οὕτως] ἂν αὐτοῖς ἀρμόττοι, ἄπειρον λεγόμενον.

{Θεόδωρος} Οἰκειοτάτη γοῦν διάλεκτος αὕτη αὐτοῖς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὦ Θεόδωρε, τοῦ τε σοῦ ἐταίρου ἀπηλλάγμεθα, καὶ οὕτω συγχωροῦμεν αὐτῷ πάντ' ἄνδρα πάντων [c] χρημάτων μέτρον εἶναι, ἂν μὴ φρόνιμός τις ᾖ· ἐπιστήμην τε αἴσθησιν οὐ συγχωρησόμεθα κατὰ γε τὴν τοῦ πάντα κινεῖσθαι μέθοδον, [η] εἰ μὴ [τί] πως ἄλλως Θεαίτητος ὅδε λέγει.

{Θεόδωρος} Ἄριστ' εἴρηκας, ὦ Σώκρατες· τούτων γὰρ περανθέντων καὶ ἐμὲ ἔδει ἀπηλλάχθαι σοὶ ἀποκρινόμενον κατὰ τὰς συνθήκας, ἐπειδὴ τὸ περὶ τοῦ Πρωταγόρου λόγου τέλος σχοίη.

{Θεαίτητος} Μὴ πρὶν γ' ἂν, ὦ Θεόδωρε, Σωκράτης τε καὶ σὺ [d] τοὺς φάσκοντας αὐτὸ πᾶν ἐστάναι διέλθητε, ὥσπερ ἄρτι προύθεσθε.

{Θεόδωρος} Νέος ὢν, ὦ Θεαίτητε, τοὺς πρεσβυτέρους ἀδικεῖν διδάσκεις ὁμολογίας παραβαίνοντας; ἀλλὰ παρασκευάζου ὅπως τῶν ἐπιλοίπων Σωκράτει δώσεις λόγον.

{Θεαίτητος} Ἐάνπερ γε βούληται. ἤδιστα μεντᾶν ἤκουσα περὶ ὧν λέγω.

{Θεόδωρος} «Ἴππέας εἰς πεδίον» προκαλῆ Σωκράτη εἰς λόγους προκαλούμενος· ἐρώτα οὖν καὶ ἀκούση.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μοι δοκῶ, ὦ Θεόδωρε, περὶ γε ὧν κελεύει [e] Θεαίτητος οὐ πείσεσθαι αὐτῷ.

{Θεόδωρος} Τί δὴ οὖν οὐ πείσεσθαι;

{Σωκράτης} Μέλισσον μὲν καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ ἐν ἐστὸς λέγουσι τὸ πᾶν, αἰσχυνόμενος μὴ φορτικῶς σκοπῶμεν, ἦττον αἰσχύνομαι ἢ ἓνα ὄντα Παρμενίδην. Παρμενίδης δέ μοι φαίνεται, τὸ τοῦ Ὀμήρου, «αἰδοῖός τέ μοι» εἶναι ἅμα «δεινός τε.» συμπροσέμειξα γὰρ δὴ τῷ ἀνδρὶ πάνυ νέος πάνυ πρεσβύτη,

[184.a] καὶ μοι ἐφάνη βάθος τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον. φοβοῦμαι οὖν μὴ οὔτε τὰ λεγόμενα συνιδῶμεν, τί τε διανοούμενος εἶπε πολὺ πλέον λειπώμεθα, καὶ τὸ μέγιστον, οὗ ἔνεκα ὁ λόγος ὠρμηται, ἐπιστήμης περὶ τί ποτ' ἐστίν, ἄσκεπτον γένηται ὑπὸ τῶν ἐπεισκωμαζόντων λόγων, εἴ τις αὐτοῖς πείσεται· ἄλλως τε καὶ ὄν νῦν ἐγείρομεν πλήθει ἀμήχανον, εἴτε τις ἐν παρέργῳ σκέψεται, ἀνάξι' ἂν πάθοι, εἴτε ἱκανῶς, μηκυνόμενος τὸ τῆς ἐπιστήμης ἀφανιεῖ. δεῖ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ Θεαίτητον [b] ὧν κυεῖ περὶ ἐπιστήμης πειραῖσθαι ἡμᾶς τῇ μαιευτικῇ τέχνῃ ἀπολύσαι.

{Θεόδωρος} Ἀλλὰ χρή, εἰ δοκεῖ, οὕτω ποιεῖν.

{Σωκράτης} Ἔτι τοῖνον, ὧ Θεαίτητε, τοσόνδε περὶ τῶν εἰρημένων ἐπίσκεψαι. αἴσθησιν γὰρ δὴ ἐπιστήμην ἀπεκρίνω· ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν τίς σε ὧδ' ἐρωτῶ· «Τῷ τὰ λευκὰ καὶ μέλανα ὄρα ἄνθρωπος καὶ τῷ τὰ ὀξεᾶ καὶ βαρέα ἀκούει;» εἴποις ἂν οἶμαι «Ὅμμασί τε καὶ ὠσίν.»

{Θεαίτητος} Ἔγωγε.

[c] {Σωκράτης} Τὸ δὲ εὐχερὲς τῶν ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων καὶ μὴ δι' ἀκριβείας ἐξεταζόμενον τὰ μὲν πολλὰ οὐκ ἀγεννές, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τούτου ἐναντίον ἀνελεύθερον, ἔστι δὲ ὅτε ἀναγκαῖον, οἷον καὶ νῦν ἀνάγκη ἐπιλαβέσθαι τῆς ἀποκρίσεως ἢ ἀποκρίνη, ἢ οὐκ ὀρθή. σκόπει γάρ· ἀπόκρισις ποτέρα ὀρθοτέρα, ὧ ὀρῶμεν τοῦτο εἶναι ὀφθαλμούς, ἢ δι' οὗ ὀρῶμεν, καὶ ὧ ἀκούομεν ὧτα, ἢ δι' οὗ ἀκούομεν;

{Θεαίτητος} Δι' ὧν ἕκαστα αἰσθανόμεθα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὧ Σώκρατες, μᾶλλον ἢ οἷς.

[d] {Σωκράτης} Δεινὸν γάρ που, ὧ παῖ, εἰ πολλάι τινες ἐν ἡμῖν ὥσπερ ἐν δουρείοις ἵπποις αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν τινὰ ιδέαν, εἴτε ψυχὴν εἴτε ὅτι δεῖ καλεῖν, πάντα ταῦτα συντείνει, ἢ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθητά.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μοι δοκεῖ οὕτω μᾶλλον ἢ ἐκείνως.

{Σωκράτης} Τοῦδέ τοι ἔνεκα αὐτά σοι διακριβοῦμαι, εἴ τι νῦν αὐτῶν τῷ αὐτῷ διὰ μὲν ὀφθαλμῶν ἐφικνούμεθα λευκῶν τε [e] καὶ μελάνων, διὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐτέρων αὐτῶν· καὶ ἔξεις ἐρωτώμενος πάντα τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ σῶμα ἀναφέρειν; ἴσως δὲ βέλτιον σὲ λέγειν αὐτὰ ἀποκρινόμενον μᾶλλον ἢ ἐμὲ ὑπὲρ σοῦ πολυπραγμονεῖν. καὶ μοι λέγε· θερμὰ καὶ σκληρὰ καὶ κοῦφα καὶ γλυκεᾶ δι' ὧν αἰσθάνη, ἄρα οὐ τοῦ σώματος ἕκαστα τίθης; ἢ ἄλλου τινός;

{Θεαίτητος} Οὐδενὸς ἄλλου.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ἐθελήσεις ὁμολογεῖν ἃ δι' ἐτέρας δυνάμεως [185.a] αἰσθάνη, ἀδύνατον εἶναι δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι, οἷον ἃ δι' ἀκοῆς, δι' ὄψεως, ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω;

{Σωκράτης} Εἴ τι ἄρα περὶ ἀμφοτέρων διανοῆ, οὐκ ἂν διὰ γε τοῦ ἐτέρου ὀργάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἐτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοι' ἂν.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Περὶ δὴ φωνῆς καὶ περὶ χροᾶς πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων ἢ διανοῆ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστὸν;

{Θεαίτητος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἐκάτερον ἐκατέρου μὲν ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταῦτόν;

[b] {Θεαίτητος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο, ἐκάτερον δὲ ἓν;

{Θεαίτητος} Καὶ τοῦτο.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ εἴτε ἀνομοίω εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν, δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι;

{Θεαίτητος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Ταῦτα δὴ πάντα διὰ τίνος περὶ αὐτοῖν διανοῆ; οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς οὔτε δι' ὄψεως οἶόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν. ἔτι δὲ καὶ τότε τεκμήριον περὶ οὗ λέγομεν· εἰ γὰρ δυνατὸν εἶη ἀμφοτέρω σκέψασθαι ἄρ' ἐστὸν ἀλμυρῷ ἢ οὐ, [c] οἶσθ' ὅτι ἔξεις εἰπεῖν ὃ ἐπισκέψη, καὶ τοῦτο οὔτε ὄψις οὔτε ἀκοή φαίνεται, ἀλλὰ τι ἄλλο.

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ μέλλει, ἢ γε διὰ τῆς γλώττης δύναμις;

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις, ἢ δὲ δὴ διὰ τίνος δύναμις τό τ' ἐπὶ πᾶσι κοινὸν καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις δηλοῖ σοι, ὃ τὸ «ἔστιν» ἐπονομάζεις καὶ τὸ «οὐκ ἔστι» καὶ ἃ νυνδὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν; τούτοις πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα δι' ὧν αἰσθάνεται ἡμῶν τὸ αἰσθανόμενον ἕκαστα;

{Θεαίτητος} Οὐσίαν λέγεις καὶ τὸ μὴ εἶναι, καὶ ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, καὶ τὸ ταῦτόν τε καὶ [τὸ] ἕτερον, ἔτι δὲ [d] ἓν τε καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν περὶ αὐτῶν. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν ἐρωτᾷς, καὶ τᾶλλα ὅσα τούτοις ἔπεται, διὰ τίνος ποτὲ τῶν τοῦ σώματος τῆ ψυχῆ αἰσθανόμεθα.

{Σωκράτης} Ὑπέρευ, ὃ Θεαίτητε, ἀκολουθεῖς, καὶ ἔστιν ἃ ἐρωτῶ αὐτὰ ταῦτα.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μὰ Δία, ὃ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν, πλήν γ' ὅτι μοι δοκεῖ τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἶναι τοιοῦτον οὐδὲν τούτοις ὄργανον ἴδιον ὥσπερ ἐκείνοις, ἀλλ' [e] αὐτὴ δι' αὐτῆς ἢ ψυχῆ τὰ κοινὰ μοι φαίνεται περὶ πάντων ἐπισκοπεῖν.

{Σωκράτης} Καλὸς γὰρ εἶ, ὃ Θεαίτητε, καὶ οὐχ, ὡς ἔλεγε Θεόδωρος, αἰσχρὸς· ὁ γὰρ καλῶς λέγων καλὸς τε καὶ ἀγαθός. πρὸς δὲ τῷ καλῷ εὖ ἐποίησάς με μάλα συχνοῦ λόγου ἀπαλλάξας, εἰ φαίνεται σοι τὰ μὲν αὐτὴ δι' αὐτῆς ἢ ψυχῆ ἐπισκοπεῖν, τὰ δὲ διὰ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων. τοῦτο γὰρ ἦν ὁ καὶ αὐτῷ μοι ἐδόκει, ἐβουλόμην δὲ καὶ σοὶ δόξαι.

[186.a]

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μὴν φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Ποτέρων οὖν τίθης τὴν οὐσίαν; τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐπὶ πάντων παρέπεται.

{Θεαίτητος} Ἐγὼ μὲν ὧν αὐτὴ ἢ ψυχὴ καθ' αὐτὴν ἐπορέγεται.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ τὸ ὁμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον καὶ τὸ ταῦτόν καὶ ἕτερον;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; καλὸν καὶ αἰσχροὺν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν;

{Θεαίτητος} Καὶ τούτων μοι δοκεῖ ἐν τοῖς μάλιστα πρὸς ἄλληλα σκοπεῖσθαι τὴν οὐσίαν, ἀναλογιζομένη ἐν ἑαυτῇ τὰ [b] γεγονότα καὶ τὰ παρόντα πρὸς τὰ μέλλοντα.

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ· ἄλλο τι τοῦ μὲν σκληροῦ τὴν σκληρότητα διὰ τῆς ἐπαφῆς αἰσθήσεται, καὶ τοῦ μαλακοῦ τὴν μαλακότητα ὡσαύτως;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὴν δέ γε οὐσίαν καὶ ὅτι ἐστὸν καὶ τὴν ἐναντιότητα πρὸς ἀλλήλω καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐναντιότητος αὐτῆ ἢ ψυχῇ ἐπανιοῦσα καὶ συμβάλλουσα πρὸς ἄλληλα κρίνειν πειρᾶται ἡμῖν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μὲν εὐθὺς γενομένοις πάρεστι φύσει [c] αἰσθάνεσθαι ἀνθρώποις τε καὶ θηρίοις, ὅσα διὰ τοῦ σώματος παθήματα ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνει· τὰ δὲ περὶ τούτων ἀναλογίσματα πρὸς τε οὐσίαν καὶ ὠφέλειαν μόγις καὶ ἐν χρόνῳ διὰ πολλῶν πραγμάτων καὶ παιδείας παραγίγνεται οἷς ἂν καὶ παραγίγνηται;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Οἷόν τε οὔν ἀληθείας τυχεῖν, ᾧ μὴδὲ οὐσίας;

{Θεαίτητος} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Οὐδὲ ἀληθείας τις ἀτυχήσει, ποτὲ τούτου ἐπιστήμων ἔσται;

[d] {Θεαίτητος} Καὶ πῶς ἂν, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐν μὲν ἄρα τοῖς παθήμασιν οὐκ ἔστι ἐπιστήμη, ἐν δὲ τῷ περὶ ἐκείνων συλλογισμῷ· οὐσίας γὰρ καὶ ἀληθείας ἐνταῦθα μὲν, ὡς ἔοικε, δυνατόν ἄψασθαι, ἐκεῖ δὲ ἀδύνατον.

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἦ οὔν ταῦτόν ἐκεῖνό τε καὶ τοῦτο καλεῖς, τοσαύτας διαφορὰς ἔχοντε;

{Θεαίτητος} Οὐκ οὐκ δὴ δίκαιόν γε.

{Σωκράτης} Τί οὔν δὴ ἐκείνῳ ἀποδίδως ὄνομα, τῷ ὁρᾶν ἀκούειν ὀσφραίνεσθαι ψύχεσθαι θερμαίνεσθαι;

[e] {Θεαίτητος} Αἰσθάνεσθαι ἔγωγε· τί γὰρ ἄλλο;

{Σωκράτης} Σύμπαν ἄρ' αὐτὸ καλεῖς αἴσθησιν;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἦ γε, φαμέν, οὐ μέτεστιν ἀληθείας ἄψασθαι· οὐδὲ γὰρ οὐσίας.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὔν.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρ' ἐπιστήμης.

{Θεαίτητος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρ' ἂν εἶη ποτέ, ὦ Θεαίτητε, αἴσθησίς τε καὶ ἐπιστήμη ταυτόν.

{Θεαίτητος} Οὐ φαίνεται, ὦ Σώκρατες, καὶ μάλιστα γε νῦν καταφανέστατον γέγονεν ἄλλο ὄν αἰσθήσεως ἐπιστήμη.

[187.a]

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐ τι μὲν δὴ τούτου γε ἔνεκα ἠρχόμεθα διαλεγόμενοι, ἵνα εὖρωμεν τί ποτ' οὐκ ἔστ' ἐπιστήμη, ἀλλὰ τί ἔστιν. ὅμως δὲ τοσοῦτόν γε προβεβήκαμεν, ὥστε μὴ ζητεῖν αὐτὴν ἐν αἰσθήσει τὸ παράπαν ἄλλ' ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι, ὅτι ποτ' ἔχει ἢ ψυχὴ, ὅταν αὐτὴ καθ' αὐτὴν πραγματεύεται περὶ τὰ ὄντα.

{Θεαίτητος} Ἄλλὰ μὴν τοῦτό γε καλεῖται, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼμαι, δοξάζειν.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς γὰρ οἶει, ὦ φίλε. καὶ ὄρα δὴ νῦν πάλιν ἐξ [b] ἀρχῆς, πάντα τὰ πρόσθεν ἐξαλείψας, εἴ τι μᾶλλον καθορᾶς, ἐπειδὴ ἐνταῦθα προελήλυθας. καὶ λέγε αὖθις τί ποτ' ἔστιν ἐπιστήμη.

{Θεαίτητος} Δόξαν μὲν πᾶσαν εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἀδύνατον, ἐπειδὴ καὶ ψευδῆς ἔστι δόξα· κινδυνεύει δὲ ἢ ἀληθῆς δόξα ἐπιστήμη εἶναι, καὶ μοι τοῦτο ἀποκεκρίσθω. ἐὰν γὰρ μὴ φανῆ προιοῦσιν ὡσπερ τὸ νῦν, ἄλλο τι πειρασόμεθα λέγειν.

{Σωκράτης} Οὕτω μέντοι χρή, ὦ Θεαίτητε, λέγειν προθύμως μᾶλλον, ἢ ὡς τὸ πρῶτον ὠκνεῖς ἀποκρίνεσθαι. ἐὰν γὰρ [c] οὕτω δρῶμεν, δυοῖν θάτερα, ἢ εὐρήσομεν ἐφ' ὃ ἐρχόμεθα, ἢ ἦττον οἰησόμεθα εἰδέναί ὃ μηδαμῆ ἴσμεν· καίτοι οὐκ ἂν εἶη μεμπτός ὁ τοιοῦτος. καὶ δὴ καὶ νῦν τί φῆς; δυοῖν ὄντων ἰδέαν δόξης, τοῦ μὲν ἀληθινοῦ, ψευδοῦς δὲ τοῦ ἐτέρου, τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην ὀρίζῃ;

{Θεαίτητος} Ἔγωγε· τοῦτο γὰρ αὖ νῦν μοι φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἔτ' ἄξιον περὶ δόξης ἀναλαβεῖν πάλιν –

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

[d] {Σωκράτης} Θράττει μέ πως νῦν τε καὶ ἄλλοτε δὴ πολλάκις, ὥστ' ἐν ἀπορίᾳ πολλῇ πρὸς ἑμαυτὸν καὶ πρὸς ἄλλον γεγονέναι, οὐκ ἔχοντα εἰπεῖν τί ποτ' ἔστι τοῦτο τὸ πάθος παρ' ἡμῖν καὶ τίνα τρόπον ἐγγιγνόμενον.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δὴ;

{Σωκράτης} Τὸ δοξάζειν τινὰ ψευδῆ. σκοπῶ δὴ καὶ νῦν ἔτι διστάζων, πότερον ἐάσωμεν αὐτὸ ἢ ἐπισκεψόμεθα ἄλλον τρόπον ἢ ὀλίγον πρότερον.

{Θεαίτητος} Τί μὴν, ὦ Σώκρατες, εἴπερ γε καὶ ὀπητιοῦν φαίνεται δεῖν; ἄρτι γὰρ οὐ κακῶς γε σὺ καὶ Θεόδωρος ἐλέγετε σχολῆς πέρι, ὡς οὐδὲν ἐν τοῖς τοιοῖσδε κατεπεῖγει.

[e] {Σωκράτης} Ὅρθῶς ὑπέμνησας· ἴσως γὰρ οὐκ ἀπὸ καιροῦ πάλιν ὡσπερ ἵχνος μετελθεῖν. κρεῖττον γὰρ που σμικρὸν εὔη ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι.

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Πῶς οὖν; τί δὴ καὶ λέγομεν; ψευδῆ φαμεν ἐκάστοτε εἶναι δόξαν, καὶ τινα ἡμῶν δοξάζειν ψευδῆ, τὸν δ' αὖ ἀληθῆ, ὡς φύσει οὕτως ἐχόντων;

{Θεαίτητος} Φαμέν γὰρ δὴ.

[188.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τόδε γ' ἔσθ' ἡμῖν περὶ πάντα καὶ καθ' ἕκαστον, ἤτοι εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι; μανθάνειν γὰρ καὶ ἐπιμανθάνεσθαι μεταξύ τούτων ὡς ὄντα χαίρειν λέγω ἐν τῷ παρόντι· νῦν γὰρ ἡμῖν πρὸς λόγον ἐστὶν οὐδέν.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γ' οὐδὲν λείπεται περὶ ἕκαστον πλὴν εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἤδη ἀνάγκη τὸν δοξάζοντα δοξάζειν ἢ ὧν τι οἶδεν ἢ μὴ οἶδεν;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν εἰδότα γε μὴ εἰδέναι τὸ αὐτὸ ἢ μὴ εἰδότα [b] εἰδέναι ἀδύνατον.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὁ τὰ ψευδῆ δοξάζων, ἃ οἶδε, ταῦτα οἶεται οὐ ταῦτα εἶναι ἀλλὰ ἕτερα ἄττα ὧν οἶδε, καὶ ἀμφοτέρωθεν εἰδὼς ἀγνοεῖ αὐτὰ ἀμφοτέρωθεν;

{Θεαίτητος} Ἀλλ' ἀδύνατον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἄρα, ἃ μὴ οἶδεν, ἠγεῖται αὐτὰ εἶναι ἕτερα ἄττα ὧν μὴ οἶδε, καὶ τοῦτ' ἔστι τῷ μῆτε Θεαίτητον μῆτε Σωκράτη εἰδότι εἰς τὴν διάνοιαν λαβεῖν ὡς ὁ Σωκράτης Θεαίτητος ἢ [ὁ] Θεαίτητος Σωκράτης;

[c] {Θεαίτητος} Καὶ πῶς ἄν;

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐ μὴν, ἃ γέ τις οἶδεν, οἶεται ποῦ ἃ μὴ οἶδεν αὐτὰ εἶναι, οὐδ' αὖ ἃ μὴ οἶδεν, ἃ οἶδεν.

{Θεαίτητος} Τέρας γὰρ ἔσται.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν ἂν ἔτι ψευδῆ δοξάσειεν; ἐκτὸς γὰρ τούτων ἀδύνατόν ποῦ δοξάζειν, ἐπεὶ περ πάντ' ἢ ἴσμεν ἢ οὐκ ἴσμεν, ἐν δὲ τούτοις οὐδαμοῦ φαίνεται δυνατόν ψευδῆ δοξάσαι.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ ταύτη σκεπτέον ὃ ζητοῦμεν, κατὰ τὸ [d] εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι ἰόντας, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ;

{Θεαίτητος} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Μὴ ἀπλοῦν ἢ ὅτι ὁ τὰ μὴ ὄντα περὶ ὅτου οὖν δοξάζων οὐκ ἔσθ' ὡς οὐ ψευδῆ δοξάσει, κἂν ὁπωσοῦν ἄλλως τὰ τῆς διανοίας ἔχη.

{Θεαίτητος} Εἰκός γ' αὖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν; τί ἐροῦμεν, ὦ Θεαίτητε, ἐάν τις ἡμᾶς ἀνακρίνη· «Δυνατόν δὲ ὄφθαι ὃ λέγεται, καὶ τις ἀνθρώπων τὸ μὴ ὄν δοξάσει, εἴτε περὶ τῶν ὄντων του εἴτε αὐτὸ καθ' αὐτό;» καὶ

ἡμεῖς δὴ, ὡς ἔοικεν, πρὸς ταῦτα φήσομεν· «Ὅταν [e] γε μὴ ἀληθῆ οἴηται οἴομενος·» ἢ πῶς ἐροῦμεν;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν καὶ ἄλλοθὶ που τὸ τοιοῦτόν ἐστιν;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Εἴ τις ὀρᾷ μὲν τι, ὀρᾷ δὲ οὐδέν.

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν εἰ ἓν γέ τι ὀρᾷ, τῶν ὄντων τι ὀρᾷ. ἢ σὺ οἶε ποτὲ τὸ ἓν ἐν τοῖς μὴ οὖσιν εἶναι;

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ὁ ἄρα ἓν γέ τι ὀρῶν ὄν τι ὀρᾷ.

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

[189.a]

{Σωκράτης} Καὶ ὁ ἄρα τι ἀκούων ἓν γέ τι ἀκούει καὶ ὄν [ἀκούει].

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὁ ἀπτόμενος δὴ τοῦ ἑνός γε τοῦ ἄπτεται καὶ ὄντος, εἴπερ ἑνός;

{Θεαίτητος} Καὶ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ δὴ δοξάζων οὐχ ἓν γέ τι δοξάζει;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ὁ δ' ἓν τι δοξάζων οὐκ ὄν τι;

{Θεαίτητος} Συγχωρῶ.

{Σωκράτης} Ὁ ἄρα μὴ ὄν δοξάζων οὐδὲν δοξάζει.

{Θεαίτητος} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ὅ γε μηδὲν δοξάζων τὸ παράπαν οὐδὲ δοξάζει.

{Θεαίτητος} Δῆλον, ὡς ἔοικεν.

[b] {Σωκράτης} Οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ μὴ ὄν δοξάζειν, οὔτε περὶ τῶν ὄντων οὔτε αὐτὸ καθ' αὐτό.

{Θεαίτητος} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι ἄρ' ἐστὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν τοῦ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν.

{Θεαίτητος} Ἄλλο ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὐτ' ἄρ' οὕτως οὔτε ὡς ὀλίγον πρότερον ἐσκοποῦμεν, ψευδῆς ἐστὶ δόξα ἐν ἡμῖν.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν δὴ.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄρα ὧδε γιγνόμενον τοῦτο προσαγορεύομεν;

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ἀλλοδοξίαν τινὰ οὕσαν ψευδῆ φαμεν εἶναι δόξαν, [c] ὅταν τις τι τῶν ὄντων ἄλλο αὖ τῶν ὄντων ἀνταλλαζάμενος τῇ διανοίᾳ φῆ εἶναι. οὕτω γὰρ ὄν μὲν ἀεὶ δοξάζει, ἕτερον δὲ ἀνθ' ἑτέρου, καὶ ἀμαρτάνων οὗ ἑσκόπει δικαίως ἂν καλοῖτο ψευδῆ δοξάζων.

{Θεαίτητος} Ὅρθότατά μοι νῦν δοκεῖς εἰρηκέναι. ὅταν γάρ τις ἀντὶ καλοῦ αἰσχροῦ ἢ ἀντὶ αἰσχροῦ καλὸν δοξάζῃ, τότε ὡς ἀληθῶς δοξάζει ψευδῆ.

{Σωκράτης} Δῆλος εἶ, ὦ Θεαίτητε, καταφρονῶν μου καὶ οὐ δεδιώς.

{Θεαίτητος} Τί μάλιστα;

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν οἶμαι σοὶ δοκῶ τοῦ ἀληθῶς ψευδοῦς ἀντιλαβέσθαι, [d] ἐρόμενος εἰ οἷόν τε ταχὺ βραδέως ἢ κοῦφον βαρέως ἢ ἄλλο τι ἐναντίον μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἐναντίου γίγνεσθαι ἑαυτῷ ἐναντίως. τοῦτο μὲν οὖν, ἵνα μὴ μάτην θαρρήσης, ἀφήμι. ἀρέσκει δέ, ὡς φῆς, τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν ἀλλοδοξεῖν εἶναι;

{Θεαίτητος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα κατὰ τὴν σὴν δόξαν ἕτερόν τι ὡς ἕτερον καὶ μὴ ὡς ἐκεῖνο τῇ διανοίᾳ τίθεσθαι.

{Θεαίτητος} Ἔστι μέντοι.

[e] {Σωκράτης} Ὅταν οὖν τοῦθ' ἢ διάνοιά του δρᾷ, οὐ καὶ ἀνάγκη αὐτὴν ἦτοί ἀμφοτέρω ἢ τὸ ἕτερον διανοεῖσθαι;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη μὲν οὖν· ἦτοί ἅμα γε ἢ ἐν μέρει.

{Σωκράτης} Κάλλιστα. τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἄρ' ὅπερ ἐγὼ καλεῖς;

{Θεαίτητος} Τί καλῶν;

{Σωκράτης} Λόγον ὄν αὐτῇ πρὸς αὐτὴν ἢ ψυχῇ διεξέρχεται περὶ ὧν ἂν σκοπῇ. ὡς γε μὴ εἰδώς σοι ἀποφαίνομαι. τοῦτο γάρ μοι ἰνδάλλεται διανοουμένη οὐκ ἄλλο τι ἢ διαλέγεσθαι, αὐτῇ [190.a] ἑαυτὴν ἐρωτῶσα καὶ ἀποκρινομένη, καὶ φάσκουσα καὶ οὐ φάσκουσα. ὅταν δὲ ὀρίσασα, εἴτε βραδύτερον εἴτε καὶ ὀξύτερον ἐπάξασα, τὸ αὐτὸ ἤδη φῆ καὶ μὴ διστάζῃ, δόξαν ταύτην τίθεμεν αὐτῆς. ὥστ' ἔγωγε τὸ δοξάζειν λέγειν καλῶ καὶ τὴν δόξαν λόγον εἰρημένον, οὐ μέντοι πρὸς ἄλλον οὐδὲ φωνῆ, ἀλλὰ σιγῆ πρὸς αὐτόν· σὺ δὲ τί;

{Θεαίτητος} Κἀγώ.

{Σωκράτης} Ὅταν ἄρα τις τὸ ἕτερον ἕτερον δοξάζῃ, καὶ φησὶν, ὡς ἔοικε, τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι πρὸς ἑαυτόν.

[b] {Θεαίτητος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἀναμμνήσκου δὴ εἰ πώποτ' εἶπες πρὸς σεαυτὸν ὅτι παντὸς μᾶλλον τό τοι καλὸν αἰσχροῦν ἐστὶν ἢ τὸ ἄδικον δίκαιον. ἢ καί, τὸ πάντων κεφάλαιον, σκόπει εἴ ποτ' ἐπεχείρησας

σεαυτὸν πείθειν ὡς παντὸς μᾶλλον τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν, ἢ πᾶν τούναντίον οὐδ' ἐν ὑπνω πώποτε ἐτόλμησας εἰπεῖν πρὸς σεαυτὸν ὡς παντάπασιν ἄρα τὰ περιττὰ ἄρτια ἐστὶν ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ λέγεις.

[c] {Σωκράτης} Ἄλλον δέ τινα οἶει ὑγιαίνοντα ἢ μαινόμενον τολμῆσαι σπουδῆ πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν ἀναπέιθοντα αὐτὸν ὡς ἀνάγκη τὸν βούν ἵππον εἶναι ἢ τὰ δύο ἓν;

{Θεαίτητος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ τὸ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν δοξάζειν ἐστίν, οὐδεις ἀμφοτέρᾳ γε λέγων καὶ δοξάζων [καὶ] ἐφαπτόμενος ἀμφοῖν τῇ ψυχῇ εἴποι ἂν καὶ δοξάσειεν ὡς τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν. ἑατέον δὲ καὶ σοὶ τὸ ῥῆμα [περὶ τοῦ ἐτέρου]· λέγω [d] γὰρ αὐτὸ τῆδε, μηδένα δοξάζειν ὡς τὸ αἰσχρὸν καλὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων.

{Θεαίτητος} Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἐῷ τε καὶ μοι δοκεῖ ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄμφο μὲν ἄρα δοξάζοντα ἀδύνατον τό γε ἕτερον ἕτερον δοξάζειν.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τὸ ἕτερόν γε μόνον δοξάζων, τὸ δὲ ἕτερον μηδαμῆ, οὐδέποτε δοξάσει τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ λέγεις· ἀναγκάζοιτο γὰρ ἂν ἐφάπτεσθαι καὶ οὐ μὴ δοξάζει.

{Σωκράτης} Οὐτ' ἄρ' ἀμφοτέρᾳ οὔτε τὸ ἕτερον δοξάζοντι ἐγγωρεῖ [e] ἄλλοδοξεῖν. ὥστ' εἴ τις ὀριεῖται δόξαν εἶναι ψευδῆ τὸ ἕτεροδοξεῖν, οὐδὲν ἂν λέγοι· οὔτε γὰρ ταύτη οὔτε κατὰ τὰ πρότερα φαίνεται ψευδῆς ἐν ἡμῖν οὔσα δόξα.

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Θεαίτητε, εἰ τοῦτο μὴ φανήσεται ὄν, πολλὰ ἀναγκασθησόμεθα ὁμολογεῖν καὶ ἄτοπα.

{Θεαίτητος} Τὰ ποῖα δῆ;

{Σωκράτης} Οὐκ ἐρῶ σοὶ πρὶν ἂν πανταχῆ πειραθῶ σκοπῶν. αἰσχυνοίμην γὰρ ἂν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἀποροῦμεν, ἀναγκαζομένων ὁμολογεῖν οἷα λέγω. [191.a] ἀλλ' ἐὰν εὐρωμεν καὶ ἐλεύθεροι γενώμεθα, τότε ἤδη περὶ τῶν ἄλλων ἐροῦμεν ὡς πασχόντων αὐτὰ ἐκτὸς τοῦ γελοίου ἐστῶτες· ἐὰν δὲ πάντη ἀπορήσωμεν, ταπεινωθέντες οἴμαι τῷ λόγῳ παρέξομεν ὡς ναυτιῶντες πατεῖν τε καὶ χρῆσθαι ὅτι ἂν βούληται. ἢ οὖν ἔτι πόρον τινὰ εὐρίσκω τοῦ ζητήματος ἡμῖν, ἄκουε.

{Θεαίτητος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Οὐ φήσω ἡμᾶς ὀρθῶς ὁμολογήσαι, ἢνίκα ὠμολογήσαμεν ἅ τις οἶδεν, ἀδύνατον δοξάσαι ἅ μὴ οἶδεν εἶναι αὐτὰ [b] καὶ ψευσθῆναι· ἀλλὰ πῃ δυνατόν.

{Θεαίτητος} Ἄρα λέγεις ὃ καὶ ἐγὼ τότε ὑπώπτευσα, ἢνίκ' αὐτὸ ἔφαμεν τοιοῦτον εἶναι, ὅτι ἐνίοτ' ἐγὼ γινώσκων Σωκράτη, πόρρωθεν δὲ ὀρῶν ἄλλον ὄν οὐ γινώσκω, ὥθηθην εἶναι Σωκράτη ὄν οἶδα; γίγνεται γὰρ δῆ ἐν τῷ τοιούτῳ οἷον λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀπέστημεν αὐτοῦ, ὅτι ἅ ἴσμεν ἐποίει ἡμᾶς εἰδότας μὴ εἰδέναι;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Μὴ γὰρ οὕτω τιθῶμεν, ἀλλ' ὧδε· ἴσως πῆ ἡμῖν [c] συγχωρήσεται, ἴσως δὲ ἀντιτενεῖ. ἀλλὰ γὰρ ἐν τοιούτῳ ἐχόμεθα, ἐν ᾧ ἀνάγκη πάντα μεταστρέφοντα λόγον βασανίζειν. σκόπει οὖν εἰ τί λέγω. ἄρα ἔστιν μὴ εἰδότα τι πρότερον ὕστερον μαθεῖν;

{Θεαίτητος} Ἔστι μέντοι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ αὐθις ἕτερον καὶ ἕτερον;

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Θὲς δὴ μοι λόγου ἔνεκα ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνὸν κήρινον ἐκμαγεῖον, τῷ μὲν μεῖζον, τῷ δ' ἔλαττον, καὶ τῷ μὲν καθαρωτέρου κηροῦ, τῷ δὲ κοπρωδεστέρου, καὶ σκληροτέρου, [d] ἐνίοις δὲ ὑγροτέρου, ἔστι δ' οἷς μετρίως ἔχοντος.

{Θεαίτητος} Τίθημι.

{Σωκράτης} Δῶρον τοίνυν αὐτὸ φῶμεν εἶναι τῆς τῶν Μουσῶν μητρὸς Μνημοσύνης, καὶ εἰς τοῦτο ὅτι ἂν βουλευθῶμεν μνημονεῦσαι ὧν ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν ἢ αὐτοὶ ἐννοήσωμεν, ὑπέχοντας αὐτὸ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ἐννοίαις, ἀποτυποῦσθαι, ὡσπερ δακτυλίων σημεῖα ἐνσημαινομένους· καὶ ὁ μὲν ἂν ἐκμαγῆ, μνημονεύειν τε καὶ ἐπίστασθαι ἕως ἂν ἐνῆ τὸ εἶδωλον αὐτοῦ· ὁ δ' ἂν ἐξαλειφθῆ ἢ μὴ οἶόν τε γένηται [e] ἐκμαγῆναι, ἐπιλελησθαι τε καὶ μὴ ἐπίστασθαι.

{Θεαίτητος} Ἔστω οὕτως.

{Σωκράτης} Ὁ τοίνυν ἐπιστάμενος μὲν αὐτά, σκοπῶν δὲ τι ὧν ὄρα ἢ ἀκούει, ἄθρει εἰ ἄρα τοιῶδε τρόπῳ ψευδῆ ἂν δοξάσαι.

{Θεαίτητος} Ποίω δὴ τι;

{Σωκράτης} Ἄ οἶδεν, οἰηθεὶς εἶναι τοτὲ μὲν ἃ οἶδε, τοτὲ δὲ ἃ μὴ. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν οὐ καλῶς ὠμολογήσαμεν ὁμολογοῦντες ἀδύνατα.

{Θεαίτητος} Νῦν δὲ πῶς λέγεις;

[192.a]

{Σωκράτης} Δεῖ ὧδε λέγεσθαι περὶ αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς διοριζομένους ὅτι ὁ μὲν τις οἶδεν, σχὼν αὐτοῦ μνημεῖον ἐν τῇ ψυχῇ, αἰσθάνεται δὲ αὐτὸ μὴ, οἰηθῆναι ἕτερόν τι ὧν οἶδεν, ἔχοντα καὶ ἐκείνου τύπον, αἰσθανόμενον δὲ μὴ, ἀδύνατον. καὶ ὁ γε οἶδεν αὖ, οἰηθῆναι εἶναι ὁ μὴ οἶδε μὴδ' ἔχει αὐτοῦ σφραγίδα· καὶ ὁ μὴ οἶδεν, ὁ μὴ οἶδεν αὖ· καὶ ὁ μὴ οἶδεν, ὁ οἶδε· καὶ ὁ αἰσθάνεται γε, ἕτερόν τι ὧν αἰσθάνεται οἰηθῆναι εἶναι· καὶ ὁ αἰσθάνεται, ὧν τι μὴ αἰσθάνεται· καὶ [b] ὁ μὴ αἰσθάνεται, ὧν μὴ αἰσθάνεται· καὶ ὁ μὴ αἰσθάνεται, ὧν αἰσθάνεται. καὶ ἔτι γε αὖ καὶ ὁ οἶδε καὶ αἰσθάνεται καὶ ἔχει τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, οἰηθῆναι αὖ ἕτερόν τι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται καὶ ἔχει αὖ καὶ ἐκείνου τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἀδυνατώτερον ἔτι ἐκείνων, εἰ οἶόν τε. καὶ ὁ οἶδε καὶ [δ] αἰσθάνεται ἔχων τὸ μνημεῖον ὀρθῶς, ὁ οἶδεν οἰηθῆναι ἀδύνατον· καὶ ὁ οἶδε καὶ αἰσθάνεται ἔχων [c] κατὰ ταῦτά, ὁ αἰσθάνεται· καὶ ὁ αὖ μὴ οἶδε μὴδὲ αἰσθάνεται, ὁ μὴ οἶδε μὴδὲ αἰσθάνεται· καὶ ὁ μὴ οἶδε μὴδὲ αἰσθάνεται, ὁ μὴ οἶδε· καὶ ὁ μὴ οἶδε μὴδὲ αἰσθάνεται, ὁ μὴ αἰσθάνεται· πάντα ταῦτα ὑπερβάλλει ἀδυναμία τοῦ ἐν αὐτοῖς ψευδῆ τινα δοξάσαι. λείπεται δὴ ἐν τοῖς τοιοῖσδε, εἴπερ που ἄλλοθι, τὸ τοιοῦτον γενέσθαι.

{Θεαίτητος} Ἐν τίσι δὴ; ἐὰν ἄρα ἐξ αὐτῶν τι μᾶλλον μάθω· νῦν μὲν γὰρ οὐχ ἔπομαι.

{Σωκράτης} Ἐν οἷς οἶδεν, οἰηθῆναι αὐτὰ ἕτερον ἄλλα εἶναι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται· ἢ ὧν μὴ οἶδεν, αἰσθάνεται δέ· ἢ ὧν [d] οἶδε καὶ αἰσθάνεται, ὧν οἶδεν αὖ καὶ αἰσθάνεται.

{Θεαίτητος} Νῦν πολὺ πλέον ἀπελείφθην ἢ τότε.

{Σωκράτης} Ὡδε δὴ ἀνάπαλιν ἄκουε. ἐγὼ εἰδὼς Θεόδωρον καὶ ἐν ἐμαυτῷ μεμνημένος οἷός ἐστι, καὶ Θεαίτητον κατὰ ταῦτά, ἄλλο τι ἐνίστε μὲν ὀρθῶς αὐτούς, ἐνίστε δὲ οὐ, καὶ ἄπτομαί ποτ' αὐτῶν, τοτὲ δ' οὐ, καὶ ἀκούω ἢ τινα ἄλλην αἴσθησιν αἰσθάνομαι, τοτὲ δ' αἴσθησιν μὲν οὐδεμίαν ἔχω περὶ ὑμῶν, μέμνημαι δὲ ὑμᾶς οὐδὲν ἦττον καὶ ἐπίσταμαι αὐτὸς ἐν ἐμαυτῷ;

[e] {Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν πρῶτον μάθε ὧν βούλομαι δηλῶσαι, ὅτι ἔστι μὲν ἃ οἶδε μὴ αἰσθάνεσθαι, ἔστιν δὲ αἰσθάνεσθαι.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἃ μὴ οἶδε, πολλάκις μὲν ἔστι μὴδὲ αἰσθάνεσθαι, πολλάκις δὲ αἰσθάνεσθαι μόνον;

{Θεαίτητος} Ἔστι καὶ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ἰδὲ δὴ ἐὰν τι μᾶλλον νῦν ἐπίσπῃ. Σωκράτης [193.a] εἰ γινώσκει Θεόδωρον καὶ Θεαίτητον, ὀρθῶς δὲ μὴδέτερον, μὴδὲ ἄλλη αἴσθησις αὐτῷ πάρεστι περὶ αὐτῶν, οὐκ ἂν ποτε ἐν ἑαυτῷ δοξάσειεν ὡς ὁ Θεαίτητός ἐστι Θεόδωρος. λέγω τί ἢ οὐδέν;

{Θεαίτητος} Ναί, ἀληθῆ γε.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐκείνων πρῶτον ἦν ὧν ἔλεγον.

{Θεαίτητος} Ἦν γάρ.

{Σωκράτης} Δεύτερον τοίνυν, ὅτι τὸν μὲν γινώσκων ὑμῶν, τὸν δὲ μὴ γινώσκων, αἰσθανόμενος δὲ μὴδέτερον, οὐκ ἂν ποτε αὖ οἰηθείην ὄν οἶδα εἶναι ὄν μὴ οἶδα.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

[b] {Σωκράτης} Τρίτον δέ, μὴδέτερον γινώσκων μὴδὲ αἰσθανόμενος οὐκ ἂν οἰηθείην ὄν μὴ οἶδα ἕτερον τιν' εἶναι ὧν μὴ οἶδα. καὶ τᾶλλα τὰ πρότερα πάνθ' ἐξῆς νόμιζε πάλιν ἀκηκοέναι, ἐν οἷς οὐδέποτε ἐγὼ περὶ σοῦ καὶ Θεοδώρου τὰ ψευδῆ δοξάσω, οὔτε γινώσκων οὔτε ἀγνοῶν ἄμφω, οὔτε τὸν μὲν, τὸν δ' οὐ γινώσκων· καὶ περὶ αἰσθήσεων κατὰ ταῦτά, εἰ ἄρα ἔπη.

{Θεαίτητος} Ἐπομαι.

{Σωκράτης} Λείπεται τοίνυν τὰ ψευδῆ δοξάσαι ἐν τῷδε, ὅταν γινώσκων σὲ καὶ Θεόδωρον, καὶ ἔχων ἐν ἐκείνῳ τῷ κηρίνῳ [c] ὥσπερ δακτυλίων σφῶν ἀμφοῖν τὰ σημεῖα, διὰ μακροῦ καὶ μὴ ἰκανῶς ὀρθῶν ἄμφω προθυμηθῶ, τὸ οἰκεῖον ἑκατέρου σημεῖον ἀποδοῦς τῇ οἰκείᾳ ὄψει, ἐμβιβάσας προσαρμόσαι εἰς τὸ ἑαυτῆς ἴχνος, ἵνα γένηται ἀναγνώρισις, εἶτα τούτων ἀποτυχῶν καὶ ὥσπερ οἱ ἔμπαλιν ὑποδοῦμενοι παραλλάξας προσβάλω τὴν ἑκατέρου ὄψιν πρὸς τὸ ἀλλότριον σημεῖον, ἢ καὶ

οἷα τὰ ἐν τοῖς κατόπτροις τῆς ὄψεως πάθη, δεξιὰ εἰς [d] ἀριστερὰ μεταρρέουσιν, ταῦτόν παθῶν διαμάρτω· τότε δὴ συμβαίνει ἡ ἑτεροδοξία καὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν.

{Θεαίτητος} Ἔοικε γάρ, ὦ Σώκρατες, θαυμασίως ὡς λέγεις τὸ τῆς δόξης πάθος.

{Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν καὶ ὅταν ἀμφοτέρους γινώσκων τὸν μὲν πρὸς τῷ γινώσκῃ αἰσθάνωμαι, τὸν δὲ μή, τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ ἑτέρου μὴ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἔχω, ὃ ἐν τοῖς πρόσθεν οὕτως ἔλεγον καὶ μου τότε οὐκ ἐμάνθανες.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὴν ἔλεγον, ὅτι γινώσκων τὸν ἕτερον καὶ [e] αἰσθανόμενος, καὶ τὴν γνῶσιν κατὰ τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ ἔχων, οὐδέποτε οἰήσεται εἶναι αὐτὸν ἕτερόν τινα ὃν γινώσκει τε καὶ αἰσθάνεται καὶ τὴν γνῶσιν αὐτὸ καὶ ἐκείνου ἔχει κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἦν γὰρ τοῦτο;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Παρελείπετο δὲ γέ που τὸ νῦν λεγόμενον, ἐν ᾧ δὴ φαμεν τὴν ψευδῆ δόξαν γίνεσθαι τὸ ἄμφω γινώσκοντα [194.a] καὶ ἄμφω ὁρῶντα ἢ τινα ἄλλην αἴσθησιν ἔχοντα ἀμφοῖν τῷ σημείῳ μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ αἴσθησιν ἐκότερον ἔχειν, ἀλλ' οἷον τοξότην φαῦλον ἰέντα παραλλάξαι τοῦ σκοποῦ καὶ ἀμαρτεῖν, ὃ δὴ καὶ ψεῦδος ἄρα ὠνόμασται.

{Θεαίτητος} Εἰκότως γε.

{Σωκράτης} Καὶ ὅταν τοίνυν τῷ μὲν παρῆ αἴσθησις τῶν σημείων, τῷ δὲ μή, τὸ δὲ τῆς ἀπουσίας αἰσθήσεως τῇ παρουσίᾳ προσαρμόσῃ, πάντῃ ταύτῃ ψεύδεται ἢ διάνοια. καὶ ἐνὶ λόγῳ, περὶ ὧν μὲν μὴ οἶδέ τις μηδ' ἐπήσθετο πώποτε, οὐκ ἔστιν, [b] ὡς ἔοικεν, οὔτε ψεύδεσθαι οὔτε ψευδῆς δόξα, εἴ τι νῦν ἡμεῖς ὑγιᾶς λέγομεν· περὶ δὲ ὧν ἴσμεν τε καὶ αἰσθανόμεθα, ἐν αὐτοῖς τούτοις στρέφεται καὶ ἐλίττεται ἡ δόξα ψευδῆς καὶ ἀληθῆς γιγνομένη, καταντικρὺ μὲν καὶ κατὰ τὸ εὐθύ τὰ οἰκεῖα συνάγουσα ἀποτυπώματα καὶ τύπους ἀληθῆς, εἰς πλάγια δὲ καὶ σκολιὰ ψευδῆς.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν καλῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεται;

[c] {Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν καὶ τάδε ἀκούσας μᾶλλον αὐτὸ ἐρεῖς. τὸ μὲν γὰρ τάληθές δοξάζειν καλόν, τὸ δὲ ψεύδεσθαι αἰσχρόν.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὔ;

{Σωκράτης} Ταῦτα τοίνυν φασὶν ἐνθένδε γίνεσθαι. ὅταν μὲν ὁ κηρός του ἐν τῇ ψυχῇ βαθύς τε καὶ πολὺς καὶ λεῖος καὶ μετρίως ὠργασμένος ἦ, τὰ ἰόντα διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἐνσημαινόμενα εἰς τοῦτο τὸ τῆς ψυχῆς «κέαρ», ὃ ἔφη Ὀμηρος αἰνιττόμενος τὴν τοῦ κηροῦ ὁμοιότητα, τότε μὲν καὶ τούτοις [d] καθαρὰ τὰ σημεία ἐγγιγνόμενα καὶ ἰκανῶς τοῦ βάθους ἔχοντα πολυχρόνιά τε γίνονται καὶ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν εὐμαθεῖς, ἔπειτα μνήμονες, εἴτα οὐ παραλλάττουσι τῶν αἰσθήσεων τὰ σημεία ἀλλὰ δοξάζουσιν ἀληθῆ. σαφῆ γὰρ καὶ ἐν εὐρυχωρίᾳ ὄντα ταχὺ διανέμουσιν ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἕκαστα ἐκμαγεῖα, ἃ δὴ ὄντα καλεῖται, καὶ σοφοὶ δὴ οὗτοι καλοῦνται. ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

{Θεαίτητος} Ὑπερφυῶς μὲν οὖν.

[e] {Σωκράτης} Ὅταν τοίνυν λάσιόν του τὸ κέαρ ἦ, ὃ δὴ ἐπήνεσεν ὁ πάσσοφος ποιητής, ἢ ὅταν κοπρῶδες καὶ μὴ καθαροῦ τοῦ κηροῦ, ἢ ὑγρὸν σφόδρα ἢ σκληρόν, ὧν μὲν ὑγρὸν εὐμαθεῖς μὲν,

ἐπιλήσμονες δὲ γίνονται, ὧν δὲ σκληρόν, τάναντία. οἱ δὲ δὴ λάσιον καὶ τραχὺ λιθῶδές τι ἢ γῆς ἢ κόπρου συμμιγείσης ἔμπλεων ἔχοντες ἀσαφῆ τὰ ἐκμαγεῖα ἴσχουσιν. ἀσαφῆ δὲ καὶ οἱ τὰ σκληρὰ· βάθος γὰρ οὐκ ἔνι. ἀσαφῆ [195.a] δὲ καὶ οἱ τὰ ὑγρά· ὑπὸ γὰρ τοῦ συγγεῖσθαι ταχὺ γίνεταί ἀμυδρά. ἐὰν δὲ πρὸς πᾶσι τούτοις ἐπ’ ἀλλήλων συμπεπτωκότα ἦ ὑπὸ στενοχωρίας, ἐάν του σμικρὸν ἦ τὸ ψυχάριον, ἔτι ἀσαφέστερα ἐκείνων. πάντες οὖν οὗτοι γίνονται οἷοι δοξάζειν ψευδῆ. ὅταν γὰρ τι ὀρῶσιν ἢ ἀκούωσιν ἢ ἐπινοῶσιν, ἕκαστα ἀπονέμειν ταχὺ ἐκάστοις οὐ δυνάμενοι βραδεῖς τέ εἰσι καὶ ἀλλοτριονομοῦντες παρορῶσί τε καὶ παρακούουσι καὶ παρανοοῦσι πλεῖστα, καὶ καλοῦνται αὖ οὗτοι ἐψευσμένοι τε δὴ τῶν ὄντων καὶ ἀμαθεῖς.

[b] {Θεαίτητος} Ὁρθότατα ἀνθρώπων λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φῶμεν ἄρα ἐν ἡμῖν ψευδεῖς δόξας εἶναι;

{Θεαίτητος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Καὶ ἀληθεῖς δὴ;

{Θεαίτητος} Καὶ ἀληθεῖς.

{Σωκράτης} Ἦδη οὖν οἰόμεθα ἰκανῶς ὠμολογηθῆναι ὅτι παντὸς μᾶλλον ἐστὸν ἀμφοτέρα τούτω τῷ δόξαι;

{Θεαίτητος} Ὑπερφυῶς μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Δεινὸν τε, ὦ Θεαίτητε, ὡς ἀληθῶς κινδυνεύει καὶ ἀηδὲς εἶναι ἀνήρ ἀδολέσχης.

{Θεαίτητος} Τί δέ; πρὸς τί τοῦτ’ εἶπες;

[c] {Σωκράτης} Τὴν ἐμαυτοῦ δυσμαθίαν δυσχεράνας καὶ ὡς ἀληθῶς ἀδολεσχίαν. τί γὰρ ἂν τις ἄλλο θεῖτο ὄνομα, ὅταν ἄνω κάτω τοὺς λόγους ἔλκη τις ὑπὸ νωθείας οὐ δυνάμενος πεισθῆναι, καὶ ἦ δυσσάλλακτος ἀφ’ ἐκάστου λόγου;

{Θεαίτητος} Σὺ δὲ δὴ τί δυσχεραίνεις;

{Σωκράτης} Οὐ δυσχεραίνω μόνον ἀλλὰ καὶ δέδοικα ὅτι ἀποκρινοῦμαι ἂν τις ἔρηταί με· «Ἔω Σώκρατες, ἠύρηκας δὴ ψευδῆ δόξαν, ὅτι οὔτε ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐστὶ πρὸς ἀλλήλας οὔτ’ [d] ἐν ταῖς διανοίαις ἀλλ’ ἐν τῇ συνάψει αἰσθήσεως πρὸς διάνοιαν;» φήσω δὲ ἐγὼ οἶμαι καλλωπιζόμενος ὡς τι ἠύρηκότερον ἡμῶν καλόν.

{Θεαίτητος} Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχρὸν εἶναι τὸ νῦν ἀποδεδειγμένον.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν,» φησί, «λέγεις ὅτι αὖ τὸν ἄνθρωπον ὃν διανοοῦμεθα μόνον, ὀρῶμεν δ’ οὐ, ἵππον οὐκ ἂν ποτε οἰηθῆίμεν εἶναι, ὃν αὖ οὔτε ὀρῶμεν οὔτε ἀπτόμεθα, διανοοῦμεθα δὲ μόνον καὶ ἀλλ’ οὐδὲν αἰσθανόμεθα περὶ αὐτοῦ;» ταῦτα οἶμαι φήσω λέγειν.

{Θεαίτητος} Καὶ ὀρθῶς γε.

[e] {Σωκράτης} «Τί οὖν,» φησί, «τὰ ἔνδεκα ἃ μὴδὲν ἄλλο ἢ διανοεῖται τις, ἄλλο τι ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὐκ ἂν ποτε οἰηθῆίη δώδεκα εἶναι ἃ μόνον αὖ διανοεῖται;» ἴθι οὖν δὴ, σὺ ἀποκρίνου.

{Θεαίτητος} Ἄλλ’ ἀποκρινοῦμαι ὅτι ὀρῶν μὲν ἂν τις ἢ ἐφαπτόμενος οἰηθῆίη τὰ ἔνδεκα δώδεκα εἶναι, ἃ μέντοι ἐν τῇ διανοίᾳ ἔχει, οὐκ ἂν ποτε περὶ αὐτῶν ταῦτα δοξάσειεν οὕτως.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οἶει τινὰ πρόποτε αὐτὸν ἐν αὐτῷ πέντε καὶ [196.a] ἑπτὰ, λέγω δὲ μὴ ἀνθρώπους ἑπτὰ καὶ πέντε προθέμενον σκοπεῖν μηδ' ἄλλο τοιοῦτον, ἀλλ' αὐτὰ πέντε καὶ ἑπτὰ, ἃ φαμεν ἐκεῖ μνημεῖα ἐν τῷ ἐκμαγεῖω εἶναι καὶ ψευδῆ ἐν αὐτοῖς οὐκ εἶναι δοξάσαι, ταῦτα αὐτὰ εἴ τις ἀνθρώπων ἤδη πρόποτε ἐσκέψατο λέγων πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρωτῶν πόσα ποτ' ἐστίν, καὶ ὁ μὲν τις εἶπεν οἰηθεὶς ἔνδεκα αὐτὰ εἶναι, ὁ δὲ δώδεκα, ἢ πάντες λέγουσί τε καὶ οἴονται δώδεκα αὐτὰ εἶναι;

[b] {Θεαίτητος} Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλοὶ δὴ καὶ ἔνδεκα· ἐὰν δέ γε ἐν πλείονι ἀριθμῷ τις σκοπῆται, μᾶλλον σφάλλεται. οἶμαι γὰρ σε περὶ παντὸς [μᾶλλον] ἀριθμοῦ λέγειν.

{Σωκράτης} Ὅρθως γὰρ οἶει· καὶ ἐνθυμοῦ μὴ τι τότε γίνεταί ἄλλο ἢ αὐτὰ τὰ δώδεκα τὰ ἐν τῷ ἐκμαγεῖω ἔνδεκα οἰηθῆναι.

{Θεαίτητος} Ἔοικέ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰς τοὺς πρώτους πάλιν ἀνήκει λόγους; ὁ γὰρ τοῦτο παθὼν, ὃ οἶδεν, ἕτερον αὐτὸ οἶεται εἶναι ὧν αὖ οἶδεν, ὃ ἔφαμεν ἀδύνατον, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἠναγκάζομεν μὴ εἶναι [c] ψευδῆ δόξαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ὁ αὐτὸς ἀναγκάζοιτο εἰδὼς μὴ εἰδέναι ἅμα.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄλλ' ὅτιοῦν δεῖ ἀποφαίνειν τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν ἢ διανοίας πρὸς αἴσθησιν παραλλαγῆν. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν, οὐκ ἂν ποτε ἐν αὐτοῖς τοῖς διανοήμασιν ἐψευδόμεθα. νῦν δὲ ἦτοι οὐκ ἔστι ψευδῆς δόξα, ἢ ἃ τις οἶδεν, οἷόν τε μὴ εἰδέναι. καὶ τούτων πότερα αἰρή;

{Θεαίτητος} Ἄπορον αἴρεσιν προτίθης, ὦ Σώκρατες.

[d] {Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι ἀμφοτέρᾳ γε κινδυνεύει ὁ λόγος οὐκ ἑάσειν. ὅμως δέ – πάντα γὰρ τολμητέον – τί εἰ ἐπιχειρήσαιμεν ἀναισχυντεῖν;

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ἐθελήσαντες εἰπεῖν ποῖόν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι.

{Θεαίτητος} Καὶ τί τοῦτο ἀναισχυντον;

{Σωκράτης} Ἔοικας οὐκ ἐννοεῖν ὅτι πᾶς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ζήτησις γέγονεν ἐπιστήμης ὡς οὐκ εἰδόσι τί ποτ' ἐστίν.

{Θεαίτητος} Ἐννοῶ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐπειτ' οὐκ ἀναιδὲς δοκεῖ μὴ εἰδότας ἐπιστήμην ἀποφαίνεσθαι τὸ ἐπίστασθαι οἷόν ἐστιν; ἀλλὰ γὰρ, ὦ [e] Θεαίτητε, πάλαι ἐσμέν ἀνάπλεω τοῦ μὴ καθαρῶς διαλέγεσθαι. μυριάκις γὰρ εἰρήκαμεν τὸ «γινώσκομεν» καὶ «οὐ γινώσκομεν,» καὶ «ἐπιστάμεθα» καὶ «οὐκ ἐπιστάμεθα,» ὡς τι συνιέντες ἀλλήλων ἐν ᾧ ἔτι ἐπιστήμην ἀγνοοῦμεν· εἰ δὲ βούλει, καὶ νῦν ἐν τῷ παρόντι κευχήμεθ' αὐτῷ τῷ «ἀγνοεῖν» τε καὶ «συνιέναι,» ὡς προσῆκον αὐτοῖς χρῆσθαι εἴπερ στερόμεθα ἐπιστήμης.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ τίνα τρόπον διαλέξῃ, ὦ Σώκρατες, τούτων ἀπεχόμενος;

[197.a]

{Σωκράτης} Οὐδένα ὧν γε ὅς εἰμί, εἰ μέντοι ἢ ἀντιλογικός· οἷος ἀνήρ εἰ καὶ νῦν παρῆν, τούτων τ'

ἂν ἔφη ἀπέχεσθαι καὶ ἡμῖν σφόδρ' ἂν ἃ ἐγὼ λέγω ἐπέπληττεν. ἐπειδὴ οὖν ἐσμεν φαῦλοι, βούλει τολμήσω εἰπεῖν οἷόν ἐστι τὸ ἐπίστασθαι; φαίνεται γάρ μοι προὔργου τι ἂν γενέσθαι.

{Θεαίτητος} Τόλμα τοίνυν νῆ Δία. τούτων δὲ μὴ ἀπεχομένῳ σοι ἔσται πολλὴ συγγνώμη.

{Σωκράτης} Ἀκήκοας οὖν ὁ νῦν λέγουσιν τὸ ἐπίστασθαι;

{Θεαίτητος} Ἴσως· οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παρόντι μνημονεύω.

[b] {Σωκράτης} Ἐπιστήμης που ἔξιν φασὶν αὐτὸ εἶναι.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Ἡμεῖς τοίνυν σμικρὸν μεταθώμεθα καὶ εἵπωμεν ἐπιστήμης κτῆσιν.

{Θεαίτητος} Τί οὖν δὴ φήσεις τοῦτο ἐκείνου διαφέρειν;

{Σωκράτης} Ἴσως μὲν οὐδέν· ὁ δ' οὖν δοκεῖ ἀκούσας συνδοκίμαζε.

{Θεαίτητος} Ἐάνπερ γε οἷός τ' ᾧ.

{Σωκράτης} Οὐ τοίνυν μοι ταῦτόν φαίνεται τῷ κεκτῆσθαι τὸ ἔχειν. οἷον ἰμάτιον πριάμενός τις καὶ ἐγκρατῆς ὢν μὴ φορῶν, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτόν αὐτό, κεκτῆσθαί γε μὴν φαῖμεν.

{Θεαίτητος} Ὅρθῳς γε.

[c] {Σωκράτης} Ὅρα δὴ καὶ ἐπιστήμην εἰ δυνατὸν οὕτω κεκτημένον μὴ ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ὄρνιθας ἀγρίας, περιστεράς ἢ τι ἄλλο, θηρεύσας οἴκοι κατασκευασάμενος περιστερεῶνα τρέφοι, τρόπον μὲν [γάρ] ἂν πού τινα φαῖμεν αὐτόν αὐτὰς ἀεὶ ἔχειν, ὅτι δὴ κέκτηται. ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τρόπον δέ γ' ἄλλον οὐδεμίαν ἔχειν, ἀλλὰ δύναμιν μὲν αὐτῷ περὶ αὐτὰς παραγεγονέναι, ἐπειδὴ ἐν οἰκείῳ περιβόλῳ ὑποχειρίους ἐποίησατο, λαβεῖν καὶ σχεῖν ἐπειδὴν [d] βούληται, θηρευσαμένῳ ἦν ἂν ἀεὶ ἐθέλη, καὶ πάλιν ἀφιέναι, καὶ τοῦτο ἐξεῖναι ποιεῖν ὅποσάκις ἂν δοκῇ αὐτῷ.

{Θεαίτητος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Πάλιν δὴ, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν κήρινόν τι ἐν ταῖς ψυχαῖς κατεσκευάζομεν οὐκ οἶδ' ὅτι πλάσμα, νῦν αὖ ἐν ἐκάστη ψυχῇ ποιήσωμεν περιστερεῶνά τινα παντοδαπῶν ὀρνίθων, τὰς μὲν κατ' ἀγέλας οὔσας χωρὶς τῶν ἄλλων, τὰς δὲ κατ' ὀλίγας, ἐνίας δὲ μόνας διὰ πασῶν ὅπῃ ἂν τύχῃσι πετομένας.

[e] {Θεαίτητος} Πεποιήσθω δὴ. ἀλλὰ τί τούντεῦθεν;

{Σωκράτης} Παιδίων μὲν ὄντων φάναι χρῆ εἶναι τοῦτο τὸ ἀγγεῖον κενόν, ἀντὶ δὲ τῶν ὀρνίθων ἐπιστήμας νοῆσαι· ἦν δ' ἂν ἐπιστήμην κτησάμενος καθείρξει εἰς τὸν περίβολον, φάναι αὐτόν μεμαθηκέναι ἢ ἠύρηκέναι τὸ πρᾶγμα οὗ ἦν αὕτη ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτ' εἶναι.

{Θεαίτητος} Ἔστω.

[198.a]

{Σωκράτης} Τὸ τοίνυν πάλιν ἦν ἂν βούληται τῶν ἐπιστημῶν θηρεύειν καὶ λαβόντα ἴσχειν καὶ αὐθις

ἀφιέναι σκόπει τίνων δεῖται ὀνομάτων, εἴτε τῶν αὐτῶν ὧν τὸ πρῶτον ὅτε ἐκτάτο εἴτε ἐτέρων.
μαθήσει δ' ἐνθένδε σαφέστερον τί λέγω. ἀριθμητικὴν μὲν γὰρ λέγεις τέχνην;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Ταύτην δὴ ὑπόλαβε θήραν ἐπιστημῶν ἀρτίου τε καὶ περιττοῦ παντός.

{Θεαίτητος} Ὑπολαμβάνω.

{Σωκράτης} Ταύτη δὴ οἶμαι τῇ τέχνῃ αὐτός τε ὑποχειρίους τὰς [b] ἐπιστήμας τῶν ἀριθμῶν ἔχει καὶ ἄλλω παραδίδωσιν ὁ παραδιδούς.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ καλοῦμέν γε παραδιδόντα μὲν διδάσκειν, παραλαμβάνοντα δὲ μανθάνειν, ἔχοντα δὲ δὴ τῷ κεκτῆσθαι ἐν τῷ περισσεῶνι ἐκείνῳ ἐπίστασθαι.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τῷ δὲ δὴ ἐντεῦθεν ἤδη πρόσσχες τὸν νοῦν. ἀριθμητικός γὰρ ὧν τελέως ἄλλο τι πάντας ἀριθμοὺς ἐπίσταται; πάντων γὰρ ἀριθμῶν εἰσιν αὐτῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστῆμαι.

{Θεαίτητος} Τί μήν;

[c] {Σωκράτης} Ἦ οὖν ὁ τοιοῦτος ἀριθμοῖ ἂν ποτέ τι ἢ αὐτὸς πρὸς αὐτὸν αὐτὰ ἢ ἄλλο τι τῶν ἔξω ὅσα ἔχει ἀριθμόν;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ἀριθμεῖν γε οὐκ ἄλλο τι θήσομεν τοῦ σκοπεῖσθαι πόσος τις ἀριθμὸς τυγχάνει ὧν.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ὁ ἄρα ἐπίσταται, σκοπούμενος φαίνεται ὡς οὐκ εἰδώς, ὃν ὠμολογήκαμεν ἅπαντα ἀριθμὸν εἰδέναι. ἀκούεις γὰρ που τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις.

{Θεαίτητος} Ἐγωγε.

[d] {Σωκράτης} Οὐκοῦν ἡμεῖς ἀπεικάζοντες τῇ τῶν περισσεῶν κτήσει τε καὶ θήρᾳ ἐροῦμεν ὅτι διττὴ ἦν ἡ θήρα, ἡ μὲν πρὶν ἐκτῆσθαι τοῦ κεκτῆσθαι ἔνεκα, ἡ δὲ κεκτημένῳ τοῦ λαβεῖν καὶ ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἃ πάλαι ἐκέκτητο. οὕτως δὲ καὶ ὧν πάλαι ἐπιστῆμαι ἦσαν αὐτῷ μαθόντι καὶ ἠπίστατο αὐτά, πάλιν ἔστι καταμανθάνειν ταῦτα ταῦτα ἀναλαμβάνοντα τὴν ἐπιστήμην ἐκάστου καὶ ἴσχοντα, ἦν ἐκέκτητο μὲν πάλαι, πρόχειρον δ' οὐκ εἶχε τῇ διανοίᾳ;

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

[e] {Σωκράτης} Τοῦτο δὴ ἄρτι ἠρώτων, ὅπως χρῆ τοῖς ὀνόμασι χρώμενον λέγειν περὶ αὐτῶν, ὅταν ἀριθμῶν ἦ ὁ ἀριθμητικός ἢ τι ἀναγνωσόμενος ὁ γραμματικός, ὡς ἐπιστάμενος ἄρα ἐν τῷ τοιοῦτῳ πάλιν ἔρχεται μαθησόμενος παρ' ἑαυτοῦ ἃ ἐπίσταται;

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἄτοπον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἃ οὐκ ἐπίσταται φῶμεν αὐτὸν ἀναγνώσεσθαι [199.a] καὶ ἀριθμήσειν, δεδωκότες αὐτῷ πάντα μὲν γράμματα πάντα δὲ ἀριθμὸν ἐπίστασθαι;

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἄλογον.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν λέγωμεν ὅτι τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν ἡμῖν μέλει, ὅπη τις χαίρει ἔλκων τὸ ἐπίστασθαι καὶ μανθάνειν, ἐπειδὴ δὲ ὠρισάμεθα ἕτερον μὲν τι τὸ κεκτηῖσθαι τὴν ἐπιστήμην, ἕτερον δὲ τὸ ἔχειν, ὃ μὲν τις ἔκτηται μὴ κεκτηῖσθαι ἀδύνατόν φαμεν εἶναι, ὥστε οὐδέποτε συμβαίνει ὃ τις οἶδεν μὴ εἰδέναι, ψευδῆ μέντοι δόξαν οἷόν τ' εἶναι περὶ αὐτοῦ λαβεῖν; [b] μὴ γὰρ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην τούτου οἷόν τε, ἀλλ' ἑτέραν ἀντ' ἐκείνης, ὅταν θηρεύων τινὰ πού ποτ' ἐπιστήμην διαπετομένων ἀνθ' ἑτέρας ἑτέραν ἀμαρτῶν λάβῃ, τότε ἄρα τὰ ἕνδεκα δώδεκα ᾠήθη εἶναι, τὴν τῶν ἕνδεκα ἐπιστήμην ἀντὶ τῆς τῶν δώδεκα λαβῶν τὴν ἐν ἑαυτῷ οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς.

{Θεαίτητος} Ἔχει γὰρ οὖν λόγον.

{Σωκράτης} Ὅταν δέ γε ἦν ἐπιχειρεῖ λαβεῖν λάβῃ, ἀψευδεῖν τε καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν τότε, καὶ οὕτω δὴ εἶναι ἀληθῆ τε καὶ [c] ψευδῆ δόξαν, καὶ ὧν ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδυσχεραίνομεν οὐδὲν ἐμποδῶν γίνεσθαι; ἴσως οὖν μοι συμφήσεις· ἢ πῶς ποιήσεις;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ τοῦ μὲν ἃ ἐπίστανται μὴ ἐπίστασθαι ἀπηλλάγμεθα· ἃ γὰρ κεκτήμεθα μὴ κεκτηῖσθαι οὐδαμοῦ ἔτι συμβαίνει, οὔτε ψευσθεῖσί τινος οὔτε μή. δεινότερον μέντοι πάθος ἄλλο παραφαίνεσθαι μοι δοκεῖ.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Εἰ ἢ τῶν ἐπιστημῶν μεταλλαγὴ ψευδῆς γενήσεται ποτε δόξα.

{Θεαίτητος} Πῶς δὴ;

[d] {Σωκράτης} Πρῶτον μὲν τό τινος ἔχοντα ἐπιστήμην τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, μὴ ἀγνωμοσύνη ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστήμῃ· ἔπειτα ἕτερον αὖ τοῦτο δοξάζειν, τὸ δ' ἕτερον τοῦτο, πῶς οὐ πολλὴ ἀλογία, ἐπιστήμης παραγενομένης γινῶναι μὲν τὴν ψυχὴν μηδὲν, ἀγνοῆσαι δὲ πάντα; ἐκ γὰρ τούτου τοῦ λόγου κωλύει οὐδὲν καὶ ἀγνοίαν παραγενομένην γινῶναι τι ποιῆσαι καὶ τυφλότητα ἰδεῖν, εἴπερ καὶ ἐπιστήμη ἀγνοῆσαί ποτέ τινα ποιήσῃ.

[e] {Θεαίτητος} Ἴσως γάρ, ὃ Σώκρατες, οὐ καλῶς τὰς ὄρνιθας ἐτίθεμεν ἐπιστήμας μόνον τιθέντες, ἔδει δὲ καὶ ἀνεπιστημοσύνας τιθέναι ὁμοῦ συνδιαπετομένας ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν θηρεύοντα τοτὲ μὲν ἐπιστήμην λαμβάνοντα, τοτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνην τοῦ αὐτοῦ περὶ ψευδῆ μὲν δοξάζειν τῇ ἀνεπιστημοσύνῃ, ἀληθῆ δὲ τῇ ἐπιστήμῃ.

{Σωκράτης} Οὐ ράδιόν γε, ὃ Θεαίτητε, μὴ ἐπαινεῖν σε· ὃ μέντοι εἶπες πάλιν ἐπίσκεψαι. ἔστω μὲν γὰρ ὡς λέγεις· ὁ δὲ δὴ τὴν [200.a] ἀνεπιστημοσύνην λαβῶν ψευδῆ μὲν, φῆς, δοξάσει. ἢ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐ δήπου καὶ ἠγήσεται γε ψευδῆ δοξάζειν.

{Θεαίτητος} Πῶς γάρ;

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἀληθῆ γε, καὶ ὡς εἰδῶς διακείσεται περὶ ὧν ἔψευσται.

{Θεαίτητος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἐπιστήμην ἄρα οἰήσεται τεθηρευκῶς ἔχειν ἄλλ' οὐκ ἀνεπισημοσύνην.

{Θεαίτητος} Δῆλον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν μακρὰν περιελθόντες πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην πάρεσμεν ἀπορίαν. ὁ γὰρ ἐλεγκτικὸς ἐκεῖνος γελάσας φήσει· [b] «Πότερον,» ὃ βέλτιστοι, «ἀμφοτέρας τις εἰδῶς, ἐπιστήμην τε καὶ ἀνεπισημοσύνην, ἣν οἶδεν, ἐτέραν αὐτὴν οἶεται τινα εἶναι ὧν οἶδεν; ἢ οὐδετέραν [αὐτὴν] εἰδῶς, ἣν μὴ οἶδε, δοξάζει ἐτέραν ὧν οὐκ οἶδεν; ἢ τὴν μὲν εἰδῶς, τὴν δ' οὐ, ἣν οἶδεν, ἣν μὴ οἶδεν; ἢ ἣν μὴ οἶδεν, ἣν οἶδεν ἠγεῖται; ἢ πάλιν αὖ μοι ἐρεῖτε ὅτι τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀνεπισημοσυνῶν εἰσὶν αὖ ἐπιστῆμαι, ἃς ὁ κεκτημένος ἐν ἐτέροις τισὶ γελοίοις [c] περιστερεῶσιν ἢ κηρίνοις πλάσμασι καθείρξας, ἕωσπερ ἂν κεκτῆται ἐπίσταται, καὶ ἐὰν μὴ προχείρους ἔχη ἐν τῇ ψυχῇ; καὶ οὕτω δὴ ἀναγκασθήσεσθε εἰς ταῦτόν περιτρέχειν μυριάκις οὐδὲν πλέον ποιοῦντες;» τί πρὸς ταῦτα, ὃ Θεαίτητε, ἀποκρινούμεθα;

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μὰ Δί', ὃ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἔχω τί χρὴ λέγειν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἡμῖν, ὃ παῖ, καλῶς ὁ λόγος ἐπιπλήττει καὶ ἐνδείκνυται ὅτι οὐκ ὀρθῶς ψευδῆ δόξαν προτέραν ζητοῦμεν [d] ἐπιστήμης, ἐκείνην ἀφέντες; τὸ δ' ἐστὶν ἀδύνατον γνῶναι πρὶν ἂν τις ἐπιστήμην ἱκανῶς λάβῃ τί ποτ' ἐστίν.

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη, ὃ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ὡς λέγεις οἶεσθαι.

{Σωκράτης} Τί οὖν τις ἐρεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπιστήμην; οὐ γὰρ που ἀπεροῦμέν γέ πω;

{Θεαίτητος} Ἦκιστα, ἐάνπερ μὴ σύ γε ἀπαγορεύῃς.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ, τί ἂν αὐτὸ μάλιστα εἰπόντες ἦκιστ' ἂν ἡμῖν αὐτοῖς ἐναντιωθεῖμεν;

[e] {Θεαίτητος} Ὅπερ ἐπεχειροῦμεν, ὃ Σώκρατες, ἐν τῷ πρόσθεν· οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε ἄλλο οὐδέν.

{Σωκράτης} Τὸ ποῖον;

{Θεαίτητος} Τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι. ἀναμάρτητόν γέ πού ἐστιν τὸ δοξάζειν ἀληθῆ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ γίνονται.

{Σωκράτης} Ὁ τὸν ποταμὸν καθηγούμενος, ὃ Θεαίτητε, ἔφη ἄρα δεῖξιν αὐτό· καὶ τοῦτο ἐὰν ἰόντες ἐρευνῶμεν, τάχ' ἂν [201.a] ἐμπόδιον γενόμενον αὐτὸ φήνειεν τὸ ζητούμενον, μένουσι δὲ δῆλον οὐδέν.

{Θεαίτητος} Ὅρθως λέγεις· ἀλλ' ἴωμέν γε καὶ σκοπῶμεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦτό γε βραχείας σκέψεως· τέχνη γὰρ σοι ὅλη σημαίνει μὴ εἶναι ἐπιστήμην αὐτό.

{Θεαίτητος} Πῶς δὴ; καὶ τίς αὕτη;

{Σωκράτης} Ἡ τῶν μεγίστων εἰς σοφίαν, οὓς δὴ καλοῦσιν ῥήτοράς τε καὶ δικανικούς. οὗτοι γὰρ που τῇ ἑαυτῶν τέχνῃ πείθουσιν οὐ διδάσκοντες ἀλλὰ δοξάζειν ποιοῦντες ἃ ἂν βούλωνται. ἢ σὺ οἶει δεινούς τινες οὕτω διδασκάλους εἶναι, [b] ὥστε οἷς μὴ παρεγένοντό τινες ἀποστερουμένοις χρήματα ἢ τι ἄλλο βιαζομένοις, τούτοις δύνασθαι πρὸς ὕδωρ σμικρὸν διδάξαι ἱκανῶς τῶν γενομένων τὴν ἀλήθειαν;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς ἐγωγε οἶμαι, ἀλλὰ πεῖσαι μὲν.

{Σωκράτης} Τὸ πεῖσαι δ' οὐχὶ δοξάσαι λέγεις ποιῆσαι;

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅταν δικαίως πεισθῶσιν δικασταὶ περὶ ὧν ἰδόντι μόνον ἔστιν εἰδέναί, ἄλλως δὲ μὴ, ταῦτα τότε ἐξ [c] ἀκοῆς κρίνοντες, ἀληθῆ δόξαν λαβόντες, ἄνευ ἐπιστήμης ἔκριναν, ὀρθὰ πεισθέντες, εἴπερ εὖ ἐδίκασαν;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄν, ὦ φίλε, εἴ γε ταῦτόν ἦν δόξα τε ἀληθῆς καὶ δικαστήρια καὶ ἐπιστήμη, ὀρθὰ ποτ' ἂν δικαστὴς ἄκρος ἐδόξαζεν ἄνευ ἐπιστήμης· νῦν δὲ ἔοικεν ἄλλο τι ἐκάτερον εἶναι.

{Θεαίτητος} Ὅ γε ἐγώ, ὦ Σώκρατες, εἰπόντος του ἀκούσας ἐπελελήσμη, νῦν δ' ἐννοῶ· ἔφη δὲ τὴν μὲν μετὰ λόγου [d] ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι, τὴν δὲ ἄλογον ἐκτὸς ἐπιστήμης· καὶ ὧν μὲν μὴ ἔστι λόγος, οὐκ ἐπισητὰ εἶναι, οὕτως καὶ ὀνομάζων, ἃ δ' ἔχει, ἐπισητὰ.

{Σωκράτης} Ἦ καλῶς λέγεις. τὰ δὲ δὴ ἐπισητὰ ταῦτα καὶ μὴ πῆ διήρει, λέγε, εἰ ἄρα κατὰ ταῦτα σὺ τε κάγῳ ἀκηκόαμεν.

{Θεαίτητος} Ἄλλ' οὐκ οἶδα εἰ ἐξευρήσω· λέγοντος μεντᾶν ἐτέρου, ὡς ἐγῶμαι, ἀκολουθήσοιμ' ἄν.

{Σωκράτης} Ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνειράτος. ἐγὼ γὰρ αὖ ἐδόκου [e] ἀκούειν τινῶν ὅτι τὰ μὲν πρῶτα οἰονπερὶ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἡμεῖς τε συγκείμεθα καὶ τᾶλλα, λόγον οὐκ ἔχοι. αὐτὸ γὰρ καθ' αὐτὸ ἕκαστον ὀνομάσαι μόνον εἶη, προσεῖπεῖν δὲ οὐδὲν ἄλλο δυνατόν, οὔθ' ὡς ἔστιν, οὔθ' ὡς οὐκ ἔστιν· ἦδη γὰρ [202.a] ἂν οὐσίαν ἢ μὴ οὐσίαν αὐτῷ προστίθεσθαι, δεῖν δὲ οὐδὲν προσφέρειν, εἴπερ αὐτὸ ἐκεῖνο μόνον τις ἐρεῖ. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ «αὐτὸ» οὐδὲ τὸ «ἐκεῖνο» οὐδὲ τὸ «ἕκαστον» οὐδὲ τὸ «μόνον» οὐδὲ «τοῦτο» προσοιστέον οὐδ' ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα· ταῦτα μὲν γὰρ περιτρέχοντα πᾶσι προσφέρεσθαι, ἕτερα ὄντα ἐκείνων οἷς προστίθεται, δεῖν δέ, εἴπερ ἦν δυνατόν αὐτὸ λέγεσθαι καὶ εἶχεν οἰκεῖον αὐτοῦ λόγον, ἄνευ τῶν ἄλλων ἀπάντων λέγεσθαι. νῦν δὲ ἀδύνατον εἶναι [b] ὁποῦν τῶν πρῶτων ῥηθῆναι λόγῳ· οὐ γὰρ εἶναι αὐτῷ ἄλλ' ἢ ὀνομάζεσθαι μόνον – ὄνομα γὰρ μόνον ἔχειν – τὰ δὲ ἐκ τούτων ἦδη συγκείμενα, ὡσπερ αὐτὰ πέπλεκται, οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν συμπλακέντα λόγον γεγονέναι· ὀνομάτων γὰρ συμπλοκὴν εἶναι λόγου οὐσίαν. οὕτω δὴ τὰ μὲν στοιχεῖα ἄλογα καὶ ἄγνωστα εἶναι, αἰσθητὰ δέ· τὰς δὲ συλλαβὰς γνωστάς τε καὶ ῥητὰς καὶ ἀληθεῖ δόξῃ δοξαστάς, ὅταν μὲν οὖν ἄνευ λόγου τὴν ἀληθῆ δόξαν τινός τις λάβῃ, [c] ἀληθεύει μὲν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν περὶ αὐτό, γινώσκειν δ' οὔ· τὸν γὰρ μὴ δυνάμενον δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον ἀνεπιστήμονα εἶναι περὶ τούτου· προσλαβόντα δὲ λόγον δυνατόν τε ταῦτα πάντα γεγονέναι καὶ τελείως πρὸς ἐπιστήμην ἔχειν. οὕτως σὺ τὸ ἐνύπνιον ἢ ἄλλως ἀκήκοας;

{Θεαίτητος} Οὕτω μὲν οὖν παντάπασι.

{Σωκράτης} Ἀρέσκει οὖν σε καὶ τίθεσαι ταύτη, δόξαν ἀληθῆ μετὰ λόγου ἐπιστήμην εἶναι;

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

[d] {Σωκράτης} Ἄρ', ὦ Θεαίτητε, νῦν οὕτω τῆδε τῆ ἡμέρᾳ εἰλήφαμεν ὃ πάλαι καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν ζητοῦντες πρὶν εὐρεῖν κατεγήρασαν;

{Θεαίτητος} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καλῶς λέγεσθαι τὸ νῦν ῥηθέν.

{Σωκράτης} Καὶ εἰκός γε αὐτὸ τοῦτο οὕτως ἔχειν· τίς γὰρ ἂν καὶ ἔτι ἐπιστήμη εἴη χωρὶς τοῦ λόγου τε καὶ ὀρθῆς δόξης; ἔν μέντοι τί με τῶν ῥηθέντων ἀπαρέσκει.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δῆ;

{Σωκράτης} Ὁ καὶ δοκεῖ λέγεσθαι κομψότατα, ὡς τὰ μὲν [e] στοιχεῖα ἄγνωστα, τὸ δὲ τῶν συλλαβῶν γένος γνωστόν.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν ὀρθῶς;

{Σωκράτης} Ἰστέον δῆ· ὥσπερ γὰρ ὀμήρους ἔχομεν τοῦ λόγου τὰ παραδείγματα οἷς χρώμενος εἶπε πάντα ταῦτα.

{Θεαίτητος} Ποῖα δῆ;

{Σωκράτης} Τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖά τε καὶ συλλαβάς, ἢ οἶε ἄλλοσέ ποι βλέποντα ταῦτα εἰπεῖν τὸν εἰπόντα ἃ λέγομεν;

{Θεαίτητος} Οὐκ, ἀλλ' εἰς ταῦτα.

[203.a]

{Σωκράτης} Βασανίζωμεν δῆ αὐτὰ ἀναλαμβάνοντες, μᾶλλον δὲ ἡμᾶς αὐτούς, οὕτως ἢ οὐχ οὕτως γράμματα ἐμάθομεν. φέρε πρῶτον· ἄρ' αἱ μὲν συλλαβαὶ λόγον ἔχουσι, τὰ δὲ στοιχεῖα ἄλογα;

{Θεαίτητος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν καὶ ἐμοὶ φαίνεται. Σωκράτους γοῦν εἴ τις ἔροιτο τὴν πρώτην συλλαβὴν οὕτως· «ᾠ Θεαίτητε, λέγε τί ἐστὶ ΣΩ»; τί ἀποκρινῆ;

{Θεαίτητος} Ὅτι σῖγμα καὶ ὦ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦτον ἔχεις λόγον τῆς συλλαβῆς;

{Θεαίτητος} Ἐγωγε.

[b] {Σωκράτης} Ἴθι δῆ, οὕτως εἶπε καὶ τὸν τοῦ σῖγμα λόγον.

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς τοῦ στοιχείου τις ἐρεῖ στοιχεῖα; καὶ γὰρ δῆ, ὦ Σώκρατες, τό τε σῖγμα τῶν ἀφώνων ἐστὶ, ψόφος τις μόνον, οἷον συριτιούσης τῆς γλώττης· τοῦ δ' αὖ βῆτα οὔτε φωνὴ οὔτε ψόφος, οὐδὲ τῶν πλείστων στοιχείων. ὥστε πάνυ εὖ ἔχει τὸ λέγεσθαι αὐτὰ ἄλογα, ὧν γε τὰ ἐναργέστατα αὐτὰ τὰ ἐπτὰ φωνὴν μόνον ἔχει, λόγον δὲ οὐδ' ὄντινοῦν.

{Σωκράτης} Τουτὶ μὲν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, κατωρθώκαμεν περὶ ἐπιστήμης.

{Θεαίτητος} Φαινόμεθα.

[c] {Σωκράτης} Τί δέ; τὸ μὴ γνωστόν εἶναι τὸ στοιχεῖον ἀλλὰ τὴν συλλαβὴν ἄρ' ὀρθῶς ἀποδεδείγμεθα;

{Θεαίτητος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τὴν συλλαβὴν πότερον λέγομεν τὰ ἀμφοτέρα στοιχεῖα, καὶ ἐὰν πλείω ἢ ἢ δύο, τὰ πάντα, ἢ μίαν τινὰ ιδέαν γεγονυῖαν συντεθέντων αὐτῶν;

{Θεαίτητος} Τὰ ἅπαντα ἔμοιγε δοκοῦμεν.

{Σωκράτης} Ὅρα δὴ ἐπὶ δυοῖν, σῖγμα καὶ ὦ. ἀμφοτέρᾳ ἐστὶν ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος. ἄλλο τι ὁ γινώσκων αὐτὴν τὰ ἀμφοτέρα γινώσκει;

[d] {Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Τὸ σῖγμα καὶ τὸ ὦ ἄρα γινώσκει.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ'; ἐκάτερον ἄρ' ἀγνοεῖ καὶ οὐδέτερον εἰδὼς ἀμφοτέρα γινώσκει;

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ δεινὸν καὶ ἄλογον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι εἴ γε ἀνάγκη ἐκάτερον γινώσκειν, εἴπερ ἀμφοτέρᾳ τις γινώσεται, προγινώσκειν τὰ στοιχεῖα ἅπασα ἀνάγκη τῷ μέλλοντί ποτε γνώσεσθαι συλλαβὴν, καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ καλὸς λόγος ἀποδεδρακῶς οἰχίσεται.

[e] {Θεαίτητος} Καὶ μάλα γε ἐξαίφνης.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ καλῶς αὐτὸν φυλάττομεν. χρῆν γὰρ ἴσως τὴν συλλαβὴν τίθεσθαι μὴ τὰ στοιχεῖα ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἓν τι γεγονὸς εἶδος, ιδέαν μίαν αὐτὸ αὐτοῦ ἔχον, ἕτερον δὲ τῶν στοιχείων.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν· καὶ τάχα γ' ἂν μᾶλλον οὕτως ἢ 'κείνως ἔχοι.

{Σωκράτης} Σκεπτέον καὶ οὐ προδοτέον οὕτως ἀνάνδρως μέγαν τε καὶ σεμνὸν λόγον.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν.

[204.a]

{Σωκράτης} Ἐχέτω δὴ ὡς νῦν φαμεν, μία ιδέα ἐξ ἐκάστων τῶν συναρμοττόντων στοιχείων γιγνομένη ἢ συλλαβή, ὁμοίως ἓν τε γράμμασι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν μέρη αὐτῆς οὐ δεῖ εἶναι.

{Θεαίτητος} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Ὅτι οὗ ἂν ἢ μέρη, τὸ ὅλον ἀνάγκη τὰ πάντα μέρη εἶναι. ἢ καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν λέγεις γεγονὸς ἓν τι εἶδος ἕτερον τῶν πάντων μερῶν;

{Θεαίτητος} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ δὴ πᾶν καὶ τὸ ὅλον πότερον ταυτὸν καλεῖς ἢ [b] ἕτερον ἐκάτερον;

{Θεαίτητος} Ἐχω μὲν οὐδὲν σαφές, ὅτι δὲ κελεύεις προθύμως ἀποκρίνασθαι, παρακινδυνεύων λέγω ὅτι ἕτερον.

{Σωκράτης} Ἡ μὲν προθυμία, ὦ Θεαίτητε, ὀρθή· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀπόκρισις, σκεπτέον.

{Θεαίτητος} Δεῖ γε δὴ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διαφέρει ἂν τὸ ὅλον τοῦ παντός, ὡς ὁ νῦν λόγος;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ; τὰ πάντα καὶ τὸ πᾶν ἔσθ' ὅτι διαφέρει; οἷον ἐπειδὴν λέγωμεν ἓν, δύο, τρία, τέτταρα, πέντε, ἕξ, καὶ [c] ἂν δις τρία ἢ τρίς δύο ἢ τέτταρά τε καὶ δύο ἢ τρία καὶ δύο καὶ ἓν, πότερον ἓν πᾶσι τούτοις τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον λέγομεν;

{Θεαίτητος} Τὸ αὐτό.

{Σωκράτης} Ἄρ' ἄλλο τι ἢ ἕξ;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐφ' ἐκάστης λέξεως πάντα ἕξ εἰρήκαμεν;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Πᾶν δ' οὐδὲν λέγομεν τὰ πάντα λέγοντες;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἦ ἄλλο τι ἢ τὰ ἕξ;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

[d] {Σωκράτης} Ταῦτόν ἄρα ἓν γε τοῖς ὅσα ἐξ ἀριθμοῦ ἐστὶ τό τε πᾶν προσαγορεύομεν καὶ τὰ ἅπαντα;

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὡδε δὴ περὶ αὐτῶν λέγωμεν. ὁ τοῦ πλέθρου ἀριθμὸς καὶ τὸ πλῆθρον ταυτόν· ἢ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὁ τοῦ σταδίου δὴ ὡσαύτως.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ ὁ τοῦ στρατοπέδου γε καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὁμοίως; ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς τὸ ὄν πᾶν ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν.

{Θεαίτητος} Ναί.

[e] {Σωκράτης} Ὁ δὲ ἐκάστων ἀριθμὸς μὲν ἄλλο τι ἢ μέρη ἐστίν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Σωκράτης} Ὅσα ἄρα ἔχει μέρη, ἐκ μερῶν ἂν εἴη;

{Θεαίτητος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ γε πάντα μέρη τὸ πᾶν εἶναι ὠμολόγηται, εἴπερ καὶ ὁ πᾶς ἀριθμὸς τὸ πᾶν ἔσται.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Τὸ ὅλον ἄρ' οὐκ ἔστιν ἐκ μερῶν. πᾶν γὰρ ἂν εἶη τὰ πάντα ὄν μέρη.

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Μέρος δ' ἔσθ' ὅτου ἄλλου ἐστὶν ὅπερ ἐστὶν ἢ τοῦ ὅλου;

{Θεαίτητος} Τοῦ παντός γε.

[205.a]

{Σωκράτης} Ἀνδρικῶς γε, ὦ Θεαίτητε, μάχη. τὸ πᾶν δὲ οὐχ ὅταν μηδὲν ἀπῆ, αὐτὸ τοῦτο πᾶν ἐστὶν;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ὅλον δὲ οὐ ταῦτόν τοῦτο ἔσται, οὗ ἂν μηδαμῆ μηδὲν ἀποστατῆ; οὗ δ' ἂν ἀποστατῆ, οὔτε ὅλον οὔτε πᾶν, ἅμα γενόμενον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτό;

{Θεαίτητος} Δοκεῖ μοι νῦν οὐδὲν διαφέρειν πᾶν τε καὶ ὅλον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐλέγομεν ὅτι οὗ ἂν μέρη ᾗ, τὸ ὅλον τε καὶ πᾶν τὰ πάντα μέρη ἔσται;

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Πάλιν δὴ, ὅπερ ἄρτι ἐπεχείρουν, οὐκ, εἴπερ ἢ [b] συλλαβὴ μὴ τὰ στοιχεῖα ἐστὶν, ἀνάγκη αὐτὴν μὴ ὡς μέρη ἔχειν ἑαυτῆς τὰ στοιχεῖα, ἢ ταῦτόν οὔσαν αὐτοῖς ὁμοίως ἐκείνοις γνωστὴν εἶναι;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦτο ἵνα μὴ γένηται, ἕτερον αὐτῶν αὐτὴν ἐθέμεθα;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ'; εἰ μὴ τὰ στοιχεῖα συλλαβῆς μέρη ἐστὶν, ἔχεις ἄλλ' ἄττα εἰπεῖν ἢ μέρη μὲν ἐστὶ συλλαβῆς, οὐ μέντοι στοιχεῖα γ' ἐκείνης;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς. εἰ γάρ, ὦ Σώκρατες, μόρι' ἄττ' αὐτῆς συγχωροίην, γελοῖόν που τὰ στοιχεῖα ἀφέντα ἐπ' ἄλλα ἰέναι.

[c] {Σωκράτης} Παντάπασι δὴ, ὦ Θεαίτητε, κατὰ τὸν νῦν λόγον μία τις ἰδέα ἀμέριστος συλλαβὴ ἂν εἶη.

{Θεαίτητος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Μέμνησαι οὖν, ὦ φίλε, ὅτι ὀλίγον ἐν τῷ πρόσθεν ἀπεδεχόμεθα ἠγοούμενοι εὖ λέγεσθαι ὅτι τῶν πρώτων οὐκ εἶη λόγος ἐξ ὧν τᾶλλα σύγκειται, διότι αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἕκαστον εἶη ἀσύνθετον, καὶ οὐδὲ τὸ «εἶναι» περὶ αὐτοῦ ὀρθῶς ἔχοι προσφέροντα εἰπεῖν, οὐδὲ «τοῦτο,» ὡς ἕτερα καὶ ἀλλότρια λεγόμενα, καὶ αὕτη δὴ ἢ αἰτία ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον αὐτὸ ποιοῖ;

{Θεαίτητος} Μέμνημαι.

[d] {Σωκράτης} Ἡ οὖν ἄλλη τις ἢ αὕτη ἢ αἰτία τοῦ μονοειδές τε καὶ ἀμέριστον αὐτὸ εἶναι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ ἄλλην.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν δὴ φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰς ταῦτόν ἐμπέπτωκεν ἡ συλλαβὴ εἶδος ἐκείνῳ, εἵπερ μέρη τε μὴ ἔχει καὶ μία ἐστὶν ἰδέα;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Εἰ μὲν ἄρα πολλὰ στοιχεῖα ἡ συλλαβὴ ἐστὶν καὶ ὅλον τι, μέρη δ' αὐτῆς ταῦτα, ὁμοίως αἶ τε συλλαβαὶ γνωσταὶ καὶ ῥηταὶ καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐπεὶπερ τὰ πάντα μέρη τῷ ὅλῳ ταῦτόν ἐφάνη.

[e] {Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε ἔν τε καὶ ἀμερές, ὁμοίως μὲν συλλαβὴ, ὡσαύτως δὲ στοιχεῖον ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον· ἡ γὰρ αὐτὴ αἰτία ποιήσει αὐτὰ τοιαῦτα.

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔχω ἄλλως εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν ἄρα μὴ ἀποδεχόμεθα, ὅς ἂν λέγη συλλαβὴν μὲν γνωστόν καὶ ῥητόν, στοιχεῖον δὲ τούναντίον.

{Θεαίτητος} Μὴ γάρ, εἵπερ τῷ λόγῳ πειθόμεθα.

[206.a]

{Σωκράτης} Τί δ' αὖ; τούναντίον λέγοντος ἄρ' οὐ μᾶλλον ἂν ἀποδέξαιο ἐξ ὧν αὐτὸς σύνοισθα σαυτῷ ἐν τῇ τῶν γραμμάτων μαθήσει;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὡς οὐδὲν ἄλλο μανθάνων διετέλεσας ἡ τὰ στοιχεῖα ἐν τε τῇ ὄψει διαγιγνώσκων πειρώμενος καὶ ἐν τῇ ἀκοῇ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἕκαστον, ἵνα μὴ ἡ θέσις σε ταραττοὶ λεγομένων τε καὶ γραφομένων.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Ἐν δὲ κιθαριστοῦ τελέως μεμαθηκέναι μὴν ἄλλο τι [b] ἦν ἢ τὸ τῷ φθόγγῳ ἐκάστῳ δύνασθαι ἐπακολουθεῖν, ποίας χορδῆς εἶη· ἃ δὴ στοιχεῖα πᾶς ἂν ὁμολογήσειε μουσικῆς λέγεσθαι;

{Θεαίτητος} Οὐδὲν ἄλλο.

{Σωκράτης} Ὡν μὲν ἄρ' αὐτοὶ ἔμπειροὶ ἐσμεν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, εἰ δεῖ ἀπὸ τούτων τεκμαίρεσθαι καὶ εἰς τὰ ἄλλα, πολὺ τὸ τῶν στοιχείων γένος ἐναργεστέραν τε τὴν γνῶσιν ἔχειν φήσομεν καὶ κυριωτέραν τῆς συλλαβῆς πρὸς τὸ λαβεῖν τελέως ἕκαστον μάθημα, καὶ ἐάν τις φῆ συλλαβὴν μὲν γνωστόν, ἄγνωστον δὲ πεφυκέναι στοιχεῖον, ἐκόντα ἢ ἄκοντα παίζειν ἡγησόμεθ' αὐτόν.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

[c] {Σωκράτης} Ἀλλὰ δὴ τούτου μὲν ἔτι κἂν ἄλλαι φανεῖεν ἀποδείξεις, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· τὸ δὲ προκείμενον μὴ ἐπιλαθώμεθα δι' αὐτὰ ἰδεῖν, ὅτι δὴ ποτε καὶ λέγεται τὸ μετὰ δόξης ἀληθοῦς λόγον προσγεγνημένον τὴν τελεωτάτην ἐπιστήμην γεγονέναι.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν χρὴ ὀρᾶν.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τί ποτε βούλεται τὸν λόγον ἡμῖν σημαίνειν; τριῶν γὰρ ἐν τί μοι δοκεῖ λέγειν.

{Θεαίτητος} Τίνων δῆ;

[d] {Σωκράτης} Τὸ μὲν πρῶτον εἶη ἂν τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐμφανῆ ποιεῖν διὰ φωνῆς μετὰ ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων, ὥσπερ εἰς κάτοπτρον ἢ ὕδωρ τὴν δόξαν ἐκτυπούμενον εἰς τὴν διὰ τοῦ στόματος ῥοήν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ τοιοῦτον λόγος εἶναι;

{Θεαίτητος} Ἔμοιγε. τὸν γοῦν αὐτὸ δρῶντα λέγειν φαμέν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αὖ τοῦτό γε πᾶς ποιεῖν δυνατὸς θᾶπτον ἢ σχολαίτερον, τὸ ἐνδείξασθαι τί δοκεῖ περὶ ἐκάστου αὐτῶ, ὃ μὴ ἐνεὸς ἢ κωφὸς ἀπ' ἀρχῆς· καὶ οὕτως ὅσοι τι ὀρθὸν [e] δοξάζουσι, πάντες αὐτὸ μετὰ λόγου φανοῦνται ἔχοντες, καὶ οὐδαμοῦ ἔτι ὀρθὴ δόξα χωρὶς ἐπιστήμης γενήσεται.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν ῥαδίως καταγιγνώσκωμεν τὸ μηδὲν εἰρηκέναι τὸν ἀποφηνάμενον ἐπιστήμην ὃ νῦν σκοποῦμεν. ἴσως γὰρ ὃ λέγων οὐ τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ τὸ ἐρωτηθέντα τί ἕκαστον δυνατὸν εἶναι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τῶν στοιχείων [207.a] ἀποδοῦναι τῶ ἐρομένῳ.

{Θεαίτητος} Οἷον τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οἷον καὶ Ἡσίοδος περὶ ἀμάξης λέγει τὸ «ἐκατὸν δέ τε δούραθ' ἀμάξης.» ἃ ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν, οἶμαι δὲ οὐδὲ σύ· ἀλλ' ἀγαπῶμεν ἂν ἐρωτηθέντες ὅτι ἐστὶν ἄμαξα, εἰ ἔχοιμεν εἰπεῖν τροχοί, ἄξων, ὑπερτερία, ἄντυγες, ζυγόν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ὁ δέ γε ἴσως οἷοιτ' ἂν ἡμᾶς, ὥσπερ ἂν τὸ σὸν ὄνομα ἐρωτηθέντας καὶ ἀποκρινομένους κατὰ συλλαβὴν, [b] γελοίους εἶναι, ὀρθῶς μὲν δοξάζοντας καὶ λέγοντας ἃ λέγομεν, οἰομένους δὲ γραμματικούς εἶναι καὶ ἔχειν τε καὶ λέγειν γραμματικῶς τὸν τοῦ Θεαιτήτου ὀνόματος λόγον· τὸ δ' οὐκ εἶναι ἐπιστημόνως οὐδὲν λέγειν, πρὶν ἂν διὰ τῶν στοιχείων μετὰ τῆς ἀληθοῦς δόξης ἕκαστον περαίνει τις, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθε που ἐρρήθη.

{Θεαίτητος} Ἐρρήθη γάρ.

{Σωκράτης} Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ ἀμάξης ἡμᾶς μὲν ὀρθὴν ἔχειν δόξαν, τὸν δὲ διὰ τῶν ἐκατὸν ἐκείνων δυνάμενον διελθεῖν [c] αὐτῆς τὴν οὐσίαν, προσλαβόντα τοῦτο, λόγον τε προσειληφέναι τῇ ἀληθεῖ δόξῃ καὶ ἀντὶ δοξαστικοῦ τεχνικόν τε καὶ ἐπιστήμονα περὶ ἀμάξης οὐσίας γεγονέναι, διὰ στοιχείων τὸ ὅλον περάναντα.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν εὖ δοκεῖ σοι, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Εἰ σοί, ὦ ἑταῖρε, δοκεῖ, καὶ ἀποδέχη τὴν διὰ στοιχείου διέξοδον περὶ ἐκάστου λόγον εἶναι, τὴν δὲ κατὰ συλλαβὰς ἢ καὶ κατὰ μεῖζον ἔτι ἀλογίαν, τοῦτό μοι λέγε, [d] ἴν' αὐτὸ ἐπισκοπῶμεν.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ πάνυ ἀποδέχομαι.

{Σωκράτης} Πότερον ἡγούμενος ἐπιστήμονα εἶναι ὄντινοῦν ὄτουοῦν, ὅταν τὸ αὐτὸ τοτὲ μὲν τοῦ αὐτοῦ δοκῇ αὐτῶ εἶναι, τοτὲ δὲ ἑτέρου, ἢ καὶ ὅταν τοῦ αὐτοῦ τοτὲ μὲν ἕτερον, τοτὲ δὲ ἕτερον δοξάζῃ;

{Θεαίτητος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Εἶτα ἀμνημονεῖς ἐν τῇ τῶν γραμμάτων μαθήσει κατ' ἀρχὰς σαυτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους δρῶντας αὐτά;

{Θεαίτητος} Ἄρα λέγεις τῆς αὐτῆς συλλαβῆς τοτὲ μὲν ἕτερον, [e] τοτὲ δὲ ἕτερον ἡγουμένους γράμμα, καὶ τὸ αὐτὸ τοτὲ μὲν εἰς τὴν προσήκουσαν, τοτὲ δὲ εἰς ἄλλην τιθέντας συλλαβὴν;

{Σωκράτης} Ταῦτα λέγω.

{Θεαίτητος} Μὰ Δί' οὐ τοίνυν ἀμνημονῶ, οὐδέ γέ πω ἡγοῦμαι ἐπίστασθαι τοὺς οὕτως ἔχοντας.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὅταν ἐν τῷ τοιούτῳ καιρῷ «Θεαίτητον» γράφω τις θῆτα καὶ εἶ οἴηται τε δεῖν γράφειν καὶ γράψῃ, [208.a] καὶ αὖ «Θεόδωρον» ἐπιχειρῶν γράφειν ταῦ καὶ εἶ οἴηται τε δεῖν γράφειν καὶ γράψῃ, ἄρ' ἐπίστασθαι φήσομεν αὐτὸν τὴν πρώτην τῶν ὑμετέρων ὀνομάτων συλλαβὴν;

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἄρτι ὠμολογήσαμεν τὸν οὕτως ἔχοντα μήπω εἰδέναι.

{Σωκράτης} Κωλύει οὖν τι καὶ περὶ τὴν δευτέραν συλλαβὴν καὶ τρίτην καὶ τετάρτην οὕτως ἔχειν τὸν αὐτόν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τότε τὴν διὰ στοιχείου διέξοδον ἔχων γράψῃ «Θεαίτητον» μετὰ ὀρθῆς δόξης, ὅταν ἐξῆς γράψῃ;

{Θεαίτητος} Δῆλον δῆ.

[b] {Σωκράτης} Οὐκοῦν ἔτι ἀνεπιστήμων ὦν, ὀρθὰ δὲ δοξάζων, ὥς φαμεν;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Λόγον γε ἔχων μετὰ ὀρθῆς δόξης. τὴν γὰρ διὰ τοῦ στοιχείου ὁδὸν ἔχων ἔγραψεν, ἦν δὲ λόγον ὠμολογήσαμεν.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα, ὧ ἑταῖρε, μετὰ λόγου ὀρθῆ δόξα, ἦν οὕτω δεῖ ἐπιστήμην καλεῖν.

{Θεαίτητος} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Ὅναρ δῆ, ὡς ἔοικεν, ἐπλουτήσαμεν οἰηθέντες ἔχειν τὸν ἀληθέστατον ἐπιστήμης λόγον. ἢ μήπω κατηγορῶμεν; [c] ἴσως γὰρ οὐ τοῦτό τις αὐτὸν ὀριεῖται, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν εἶδος τῶν τριῶν, ὧν ἐν γέ τι ἔφαμεν λόγον θήσεσθαι τὸν ἐπιστήμην ὀριζόμενον δόξαν εἶναι ὀρθὴν μετὰ λόγου.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς ὑπέμνησας· ἔτι γὰρ ἐν λοιπόν. τὸ μὲν γὰρ ἦν διανοίας ἐν φωνῇ ὥσπερ εἶδωλον, τὸ δ' ἄρτι λεχθὲν διὰ στοιχείου ὁδὸς ἐπὶ τὸ ὅλον· τὸ δὲ δῆ τρίτον τί λέγεις;

{Σωκράτης} Ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ εἴποιεν, τὸ ἔχειν τι σημεῖον εἰπεῖν ὅ τῶν ἀπάντων διαφέρει τὸ ἐρωτηθέν.

{Θεαίτητος} Οἷον τίνα τίνος ἔχεις μοι λόγον εἰπεῖν;

[d] {Σωκράτης} Οἷον, εἰ βούλει, ἡλίου πέρι ἱκανὸν οἶμαί σοι εἶναι ἀποδέξασθαι, ὅτι τὸ λαμπρότατόν ἐστι τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἰόντων περὶ γῆν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Λαβὲ δὴ οὗ χάριν εἴρηται. ἔστι δὲ ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, ὡς ἄρα τὴν διαφορὰν ἐκάστου ἂν λαμβάνης ἢ τῶν ἄλλων διαφέρει, λόγον, ὡς φασί τινες, λήψη· ἕως δ' ἂν κοινοῦ τινος ἐφάπτη, ἐκείνων πέρι σοι ἔσται ὁ λόγος ὧν ἂν ἡ κοινότης ᾖ.

[e] {Θεαίτητος} Μανθάνω· καί μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν λόγον τὸ τοιοῦτον καλεῖν.

{Σωκράτης} Ὅς δ' ἂν μετ' ὀρθῆς δόξης περὶ ὅτουοῦν τῶν ὄντων τὴν διαφορὰν τῶν ἄλλων προσλάβῃ, αὐτοῦ ἐπιστήμων γεγινὼς ἔσται οὗ πρότερον ἦν δοξαστής.

{Θεαίτητος} Φαμέν γε μὴν οὕτω.

{Σωκράτης} Νῦν δῆτα, ὦ Θεαίτητε, παντάπασιν ἔγωγε, ἐπειδὴ ἐγγὺς ὥσπερ σκιαγραφήματος γέγονα τοῦ λεγομένου, συνίημι οὐδὲ σμικρόν· ἕως δὲ ἀφειστήκη πόρρωθεν, ἐφαίνετό τί μοι λέγεσθαι.

{Θεαίτητος} Πῶς τί τοῦτο;

[209.a]

{Σωκράτης} Φράσω, ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ὀρθὴν ἔγωγε ἔχων δόξαν περὶ σοῦ, ἐὰν μὲν προσλάβω τὸν σὸν λόγον, γινώσκω δὴ σε, εἰ δὲ μὴ, δοξάζω μόνον.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Λόγος δέ γε ἦν ἡ τῆς σῆς διαφορότητος ἐρμηνεία.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἡνίκ' οὖν ἐδόξαζον μόνον, ἄλλο τι ᾧ τῶν ἄλλων διαφέρεις, τούτων οὐδενὸς ἠπτόμην τῇ διανοίᾳ;

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔοικε.

{Σωκράτης} Τῶν κοινῶν τι ἄρα διενοοῦμην, ὧν οὐδὲν σὺ μᾶλλον ἢ τις ἄλλος ἔχει.

[b] {Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ πρὸς Διός· πῶς ποτε ἐν τῷ τοιοῦτῳ σὲ μᾶλλον ἐδόξαζον ἢ ἄλλον ὄντινοῦν; θεὸς γάρ με διανοοῦμενον ὡς ἔστιν οὗτος Θεαίτητος, ὃς ἂν ἦ τε ἄνθρωπος καὶ ἔχη ῥίνα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα καὶ οὕτω δὴ ἐν ἕκαστον τῶν μελῶν. αὕτη οὖν ἡ διάνοια ἔσθ' ὅτι μᾶλλον ποιήσει με Θεαίτητον ἢ Θεόδωρον διανοεῖσθαι, ἢ τῶν λεγομένων Μυσῶν τὸν ἔσχατον;

{Θεαίτητος} Τί γάρ;

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐὰν δὴ μὴ μόνον τὸν ἔχοντα ῥίνα καὶ ὀφθαλμοὺς [c] διανοηθῶ, ἀλλὰ καὶ τὸν σιμόν τε καὶ ἐξόφθαλμον, μὴ τι σὲ αὖ μᾶλλον δοξάσω ἢ ἐμαυτὸν ἢ ὅσοι τοιοῦτοι;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐ πρότερόν γε, οἶμαι, Θεαίτητος ἐν ἐμοὶ δοξασθήσεται, πρὶν ἂν ἡ σιμότης αὕτη τῶν ἄλλων σιμοτήτων ὧν ἐγὼ ἐώρακα διάφορόν τι μνημεῖον παρ' ἐμοὶ ἐνησημασμένη κατάθῃται – καὶ τᾶλλα οὕτω ἐξ ὧν εἶ σύ – ἢ με, καὶ ἐὰν αὖριον ἀπαντήσω, ἀναμνήσει καὶ ποιήσει ὀρθὰ δοξάζειν περὶ σοῦ.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα.

[d] {Σωκράτης} Περὶ τὴν διαφορότητα ἄρα καὶ ἡ ὀρθὴ δόξα ἂν εἴη ἐκάστου πέρι.

{Θεαίτητος} Φαίνεται γέ.

{Σωκράτης} Τὸ οὖν προσλαβεῖν λόγον τῇ ὀρθῇ δόξῃ τί ἂν ἔτι εἴη; εἰ μὲν γὰρ προσδοξάσαι λέγει ἢ διαφέρει τι τῶν ἄλλων, πάνυ γελοία γίνεταί ἡ ἐπίταξις.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ὡς ὀρθὴν δόξαν ἔχομεν ἢ τῶν ἄλλων διαφέρει, τούτων προσλαβεῖν κελεύει ἡμᾶς ὀρθὴν δόξαν ἢ τῶν ἄλλων διαφέρει. καὶ οὕτως ἡ μὲν σκυτάλης ἢ ὑπέρου ἢ ὄτου δὴ [e] λέγεται περιτροπὴ πρὸς ταύτην τὴν ἐπίταξιν οὐδὲν ἂν λέγοι, τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον· τὸ γάρ, ἃ ἔχομεν, ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ.

{Θεαίτητος} Εἰπέ δὴ τί νυνδὴ ὡς ἐρῶν ἐπύθου;

{Σωκράτης} Εἰ τὸ λόγον, ὧ παῖ, προσλαβεῖν γνῶναι κελεύει, ἀλλὰ μὴ δοξάσαι τὴν διαφορότητα, ἠδὲ χρῆμ' ἂν εἴη τοῦ καλλίστου τῶν περὶ ἐπιστήμης λόγου. τὸ γὰρ γνῶναι [210.a] ἐπιστήμην που λαβεῖν ἔστιν· ἢ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐρωτηθεῖς, ὡς ἔοικε, τί ἔστιν ἐπιστήμη, ἀποκρινεῖται ὅτι δόξα ὀρθὴ μετὰ ἐπιστήμης διαφορότητος. λόγου γὰρ πρόσληψις τοῦτ' ἂν εἴη κατ' ἐκεῖνον.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Καὶ παντάπασί γε εὐηθες, ζητούντων ἡμῶν ἐπιστήμην, δόξαν φάναι ὀρθὴν εἶναι μετ' ἐπιστήμης εἴτε διαφορότητος εἴτε ὄτουοῦν. οὔτε ἄρα αἴσθησις, ὧ Θεαίτητε, οὔτε [b] δόξα ἀληθὴς οὔτε μετ' ἀληθοῦς δόξης λόγος προσγιγνώμενος ἐπιστήμη ἂν εἴη.

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν ἔτι κυοῦμέν τι καὶ ὠδίνομεν, ὧ φίλε, περὶ ἐπιστήμης, ἢ πάντα ἐκτετόκαμεν;

{Θεαίτητος} Καὶ ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε πλείω ἢ ὅσα εἶχον ἐν ἐμαυτῷ διὰ σέ εἶρηκα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ταῦτα μὲν πάντα ἡ μαιευτικὴ ἡμῖν τέχνη ἀνεμαῖά φησι γεγενῆσθαι καὶ οὐκ ἄξια τροφῆς;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐὰν τοίνυν ἄλλων μετὰ ταῦτα ἐγκύμων ἐπιχειρῆς [c] γίνεσθαι, ὧ Θεαίτητε, ἐάντε γίγνη, βελτιόνων ἔση πλήρης διὰ τὴν νῦν ἐξέτασιν, ἐάντε κενὸς ἦς, ἦττον ἔση βαρὺς τοῖς συνοῦσι καὶ ἡμερώτερος σωφρόνως οὐκ οἰόμενος εἰδέναι ἃ μὴ οἶσθα. τοσοῦτον γὰρ μόνον ἢ ἐμὴ τέχνη

δύναται, πλέον δὲ οὐδέν, οὐδέ τι οἶδα ὧν οἱ ἄλλοι, ὅσοι μεγάλοι καὶ θαυμάσιοι ἄνδρες εἰσὶ τε καὶ
γεγόνασιν· τὴν δὲ μαιεῖαν ταύτην ἐγὼ τε καὶ ἡ μήτηρ ἐκ θεοῦ ἐλάχομεν, ἢ μὲν τῶν γυναικῶν, [d]
ἐγὼ δὲ τῶν νέων τε καὶ γενναίων καὶ ὅσοι καλοί. νῦν μὲν οὖν ἀπαντητέον μοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως
στοὰν ἐπὶ τὴν Μελήτου γραφὴν ἣν με γέγραπται· ἔωθεν δέ, ὦ Θεόδωρε, δεῦρο πάλιν ἀπαντῶμεν.

Σοφιστής ἢ περὶ τοῦ ὄντος, λογικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[216]

{Θεόδωρος} Κατὰ τὴν χθὲς ὁμολογίαν, ὦ Σώκρατες, ἤκομεν αὐτοὶ τε κοσμίως καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν, τὸ μὲν γένος ἐξ Ἑλλάδας, ἑταῖρον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωννα ἑταίρων, μάλα δὲ ἄνδρα φιλόσοφον.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, οὐ ξένον ἀλλὰ τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὀμήρου λόγον λέληθας; ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὅποσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἤκιστα θεὸν συνοπαδὸν γιγνόμενον ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. τάχ' οὖν ἂν καὶ σοὶ τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων, θεὸς ὢν τις ἐλεγκτικός.

{Θεόδωρος} Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος, ὦ Σώκρατες, τοῦ ξένου, ἀλλὰ μετριώτερος τῶν περὶ τὰς ἔριδας ἐσπουδακότων. καὶ μοι δοκεῖ θεὸς μὲν ἀνήρ σὺδαμῶς εἶναι, θεῖος μὲν· πάντας γὰρ ἐγὼ τοὺς φιλοσόφους τοιοῦτους προσαγορεύω.

{Σωκράτης} Καὶ καλῶς γε, ὦ φίλε. τοῦτο μέντοι κινδυνεύει τὸ γένος οὐ πολὺ τι ῥᾶον ὡς ἔπος εἰπεῖν εἶναι διακρίνειν ἢ τὸ τοῦ θεοῦ· πάνυ γὰρ ἄνδρες οὗτοι παντοῖοι φανταζόμενοι διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν «ἐπιστρωφῶσι πόληας,» οἱ μὴ πλαστῶς ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι, καθορῶντες ὑψόθεν τὸν τῶν κάτω βίον, καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός· καὶ τότε μὲν πολιτικοὶ φαντάζονται, τότε δὲ σοφισταί, τότε δ' ἔστιν οἷς δόξαν παράσχοντ' ἂν ὡς παντάπασιν ἔχοντες μανικῶς. τοῦ μέντοι ξένου ἡμῖν ἡδέως ἂν πυνθανοίμην, εἰ φίλον αὐτῷ, [217] τί ταῦθ' οἱ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον ἠγοῦντο καὶ ὠνόμαζον.

{Θεόδωρος} Τὰ ποῖα δὴ;

{Σωκράτης} Σοφιστήν, πολιτικόν, φιλόσοφον.

{Θεόδωρος} Τί δὲ μάλιστα καὶ τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῶν διαπορηθεὶς ἐρέσθαι διανοήθης;

{Σωκράτης} Τόδε· πότερον ἐν πάντα ταῦτα ἐνόμιζον ἢ δύο, ἢ καθάπερ τὰ ὀνόματα τρία, τρία καὶ τὰ γένη διαιρούμενοι καθ' ἐν ὄνομα γένος ἐκάστω προσῆπτον;

{Θεόδωρος} Ἀλλ' οὐδεὶς, ὡς ἐγὼμαι, φθόνος αὐτῷ διελθεῖν αὐτά· ἢ πῶς, ὦ ξένε, λέγωμεν;

{Ἑλεάτης ξένος} Οὕτως, ὦ Θεόδωρε. φθόνος μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδὲ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι γε τρί' ἠγοῦντο· καθ' ἕκαστον μὲν διορίσασθαι σαφῶς τί ποτ' ἔστιν, οὐ σμικρὸν οὐδὲ ῥάδιον ἔργον.

{Θεόδωρος} Καὶ μὲν δὴ κατὰ τύχην γε, ὦ Σώκρατες, λόγων ἐπελάβου παραπλησίων ὢν καὶ πρὶν ἡμᾶς δεῦρ' ἔλθειν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν, ὁ δὲ ταῦτα ἅπερ πρὸς σὲ νῦν καὶ τότε ἐσκήπτετο πρὸς ἡμᾶς· ἐπεὶ διακηκοέναι γέ φησιν ἰκανῶς καὶ οὐκ ἀμνημονεῖν.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν, ὦ ξένε, ἡμῶν τὴν γε πρώτην αἰτησάντων χάριν ἀπαρνηθεὶς γένη, τοσόνδε δ' ἡμῖν φράζε. πότερον εἴωθας ἡδὶον αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ μακρῷ λόγῳ διεξιέναι λέγων τοῦτο ὃ ἂν

ἐνδείξασθαι τῷ βουλευθῆς, ἢ δι' ἐρωτήσεων, οἷόν ποτε καὶ Παρμενίδῃ χρωμένῳ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμενῳ ἐγὼ νέος ὢν, ἐκείνου μάλα δὴ τότε ὄντος πρεσβύτου;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τῷ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἀλύπως τε καὶ εὐηνίως προσδιαλεγόμενῳ ῥᾶον οὕτω, τὸ πρὸς ἄλλον· εἰ δὲ μή, τὸ καθ' αὐτόν.

{*Σωκράτης*} Ἐξεστι τοίνυν τῶν παρόντων ὃν ἂν βουλευθῆς ἐκλέξασθαι, πάντες γὰρ ὑπακούονται σοὶ πράως· συμβούλω μὴν ἐμοὶ χρώμενος τῶν νέων τινὰ αἰρήσῃ, Θεαίτητον τόνδε, ἢ καὶ τῶν ἄλλων εἴ τίς σοὶ κατὰ νοῦν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} ὦ Σώκρατες, αἰδώς τίς μ' ἔχει τὸ νῦν πρῶτον συγγενόμενον ὑμῖν μὴ κατὰ σμικρὸν ἔπος πρὸς ἔπος ποιεῖσθαι τὴν συνουσίαν, ἀλλ' ἐκτείναντα ἀπομηκύνειν λόγον συχρὸν κατ' ἐμαυτόν, εἴτε καὶ πρὸς ἕτερον, οἷον ἐπίδειξιν ποιούμενον· τῷ γὰρ ὄντι τὸ νῦν ῥηθὲν οὐχ ὅσον ὧδε ἐρωτηθὲν ἐλπίσειεν ἂν αὐτὸ εἶναι τις, ἀλλὰ τυγχάνει λόγου παμμήκους ὄν. τὸ δὲ αὖ σοὶ μὴ χαρίζεσθαι καὶ τοῖσδε, ἄλλως τε καὶ σοῦ λέξαντος ὡς εἶπες, ἄξενόν τι καταφαίνεται μοι καὶ ἄγριον. [218] ἐπεὶ Θεαίτητόν γε τὸν προσδιαλεγόμενον εἶναι δέχομαι παντάπασιν ἐξ ὧν αὐτός τε πρότερον διείλεγμα καὶ σὺ τὰ νῦν μοι διακελεύῃ.

{*Θεαίτητος*} Δρᾶ τοίνυν, ὦ ξέने, οὕτω καὶ καθάπερ εἶπε Σωκράτης πᾶσιν κεχαρισμένος ἔση.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Κινδυνεύει πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἔτι λεκτέον εἶναι, Θεαίτητε· πρὸς δὲ σὲ ἤδη τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, γίνοιτο ἂν ὁ λόγος. ἂν δ' ἄρα τι τῷ μήκει πονῶν ἄχθη, μὴ ἐμὲ αἰτιᾶσθαι τούτων, ἀλλὰ τούσδε τοὺς σοὺς ἐταίρους.

{*Θεαίτητος*} Ἄλλ' οἶμαι μὲν δὴ νῦν οὕτως οὐκ ἀπερεῖν· ἂν δ' ἄρα τι τοιοῦτον γίγηται, καὶ τόνδε παραληψόμεθα Σωκράτη, τὸν Σωκράτους μὲν ὁμώνυμον, ἐμὸν δὲ ἡλικιώτην καὶ συγγυμναστήν, ᾧ συνδιαπονεῖν μετ' ἐμοῦ τὰ πολλὰ οὐκ ἄηθες.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Εὖ λέγεις, καὶ ταῦτα μὲν ἰδίᾳ βουλευσῆ προΐοντος τοῦ λόγου· κοινῇ δὲ μετ' ἐμοῦ σοὶ συσκευπέον ἀρχομένῳ πρῶτον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, νῦν ἀπὸ τοῦ σοφιστοῦ, ζητοῦντι καὶ ἐμφανίζοντι λόγῳ τί ποτ' ἔστι. νῦν γὰρ δὴ σὺ τε κάγω τούτου πέρι τοῦνομα μόνον ἔχομεν κοινῇ, τὸ δὲ ἔργον ἐφ' ᾧ καλοῦμεν ἑκάτερος τάχ' ἂν ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἔχοιμεν· δεῖ δὲ αἰεὶ παντός πέρι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μᾶλλον διὰ λόγων ἢ τοῦνομα μόνον συνωμολογησθαι χωρὶς λόγου. τὸ δὲ φῦλον ὃ νῦν ἐπινοοῦμεν ζητεῖν οὐ πάντων ῥᾶστον συλλαβεῖν τί ποτ' ἔστιν, ὁ σοφιστής· ὅσα δ' αὖ τῶν μεγάλων δεῖ διαπονεῖσθαι καλῶς, περὶ τῶν τοιούτων δέδοκται πᾶσιν καὶ πάλαι τὸ πρότερον ἐν σμικροῖς καὶ ῥάοσιν αὐτὰ δεῖν μελετᾶν, πρὶν ἐν αὐτοῖς τοῖς μεγίστοις. νῦν οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἔγωγε καὶ νῶν οὕτω συμβουλεύω, χαλεπὸν καὶ δυσθήρευτον ἡγησαμένους εἶναι τὸ τοῦ σοφιστοῦ γένος πρότερον ἐν ἄλλῳ ῥάονι τὴν μέθοδον αὐτοῦ προμελετᾶν, εἰ μὴ σὺ ποθεν εὐπετεστέραν ἔχεις εἰπεῖν ἄλλην ὁδόν.

{*Θεαίτητος*} Ἄλλ' οὐκ ἔχω.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Βούλει δήτα περὶ τίνος τῶν φαύλων μετιόντες πειραθῶμεν παράδειγμα αὐτὸ θέσθαι τοῦ μειζόνος;

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δήτα προταξαίμεθ' ἂν εὐγνωστον μὲν καὶ σμικρὸν, λόγον δὲ μηδενὸς ἐλάττονα ἔχον τῶν μειζόνων; οἷον ἀσπαλιευτής· ἄρ' οὐ πᾶσι τε γνώριμον καὶ σπουδῆς οὐ πάνυ τι πολλῆς τίνος ἐπάξιον;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

[219]

{Ἐλεάτης ξένος} Μέθοδον μὴν αὐτὸν ἐλπίζω καὶ λόγον οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡμῖν ἔχειν πρὸς ὃ βουλόμεθα.

{Θεαίτητος} Καλῶς ἂν ἔχοι.

{Ἐλεάτης ξένος} Φέρε δὴ, τῆδε ἀρχώμεθα αὐτοῦ. καὶ μοι λέγε· πότερον ὡς τεχνίτην αὐτὸν ἢ τινα ἄτεχνον, ἄλλην δὲ δύναμιν ἔχοντα θήσομεν;

{Θεαίτητος} Ἦκιστά γε ἄτεχνον.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀλλὰ μὴν τῶν γε τεχνῶν πασῶν σχεδὸν εἶδη δύο.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Γεωργία μὲν καὶ ὄση περὶ τὸ θνητὸν πᾶν σῶμα θεραπεία, τό τε αὖ περὶ τὸ σύνθετον καὶ πλαστόν, ὃ δὴ σκεῦος ὠνομάκαμεν, ἢ τε μιμητική, σύμπαντα ταῦτα δικαιοτάτ' ἂν ἐνὶ προσαγορεύοιτ' ἂν ὀνόματι.

{Θεαίτητος} Πῶς καὶ τίνοι;

{Ἐλεάτης ξένος} Πᾶν ὅπερ ἂν μὴ πρότερόν τις ὄν ὕστερον εἰς οὐσίαν ἄγη, τὸν μὲν ἄγοντα ποιεῖν, τὸ δὲ ἀγόμενον ποιεῖσθαί ποῦ φαμεν.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὰ δέ γε νυνδὴ ἃ διήλθομεν ἅπαντα εἶχεν εἰς τοῦτο τὴν αὐτῶν δύναμιν.

{Θεαίτητος} Εἶχε γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ποιητικὴν τοίνυν αὐτὰ συγκεφαλαιωσάμενοι προσεείπωμεν.

{Θεαίτητος} Ἔστω.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δὴ μαθηματικὸν αὖ μετὰ τοῦτο εἶδος ὅλον καὶ τὸ τῆς γνωρίσεως τό τε χρηματιστικὸν καὶ ἀγωνιστικὸν καὶ θηρευτικόν, ἐπειδὴ δημιουργεῖ μὲν οὐδὲν τούτων, τὰ δὲ ὄντα καὶ γεγονότα τὰ μὲν χειροῦται λόγοις καὶ πράξεσι, τὰ δὲ τοῖς χειρουμένοις οὐκ ἐπιτρέπει, μάλιστα' ἂν που διὰ ταῦτα συνάπαντα τὰ μέρη τέχνη τις κτητικὴ λεχθεῖσα ἂν διαπρέψειεν.

{Θεαίτητος} Ναί· πρέποι γὰρ ἂν.

{Ἐλεάτης ξένος} Κτητικῆς δὴ καὶ ποιητικῆς συμπασῶν οὐσῶν τῶν τεχνῶν ἐν ποτέρῃ τὴν ἀσπαλιευτικὴν, ὧ Θεαίτητε, τιθῶμεν;

{Θεαίτητος} Ἐν κτητικῇ που δῆλον.

{Ἐλεάτης ξένος} Κτητικῆς δὲ ἄρ' οὐ δύο εἶδη; τὸ μὲν ἐκόντων πρὸς ἐκόντας μεταβλητικὸν ὄν διὰ τε δωρεῶν καὶ μισθώσεων καὶ ἀγοράσεων, τὸ δὲ λοιπόν, ἢ κατ' ἔργα ἢ κατὰ λόγους χειρούμενον σύμπαν, χειρωτικὸν ἂν εἴη;

{Θεαίτητος} Φαίνεται γοῦν ἐκ τῶν εἰρημένων.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; τὴν χειρωτικὴν ἄρ' οὐ διχῆ τμητέον;

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὲν ἀναφανδὸν ὄλον ἀγωνιστικὸν θέντας, τὸ δὲ κρυφαῖον αὐτῆς πᾶν θηρευτικόν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Τὴν δέ γε μὴν θηρευτικὴν ἄλογον τὸ μὴ οὐ τέμνειν διχῆ.

{Θεαίτητος} Λέγε ὅπη.

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὲν ἀψύχου γένους διελομένους, τὸ δ' ἐμψύχου.

{Θεαίτητος} Τί μὴν; εἴπερ ἔστων γε ἄμφω.

[220]

{Ελεάτης ξένος} Πῶς δὲ οὐκ ἔστων; καὶ δεῖ γε ἡμᾶς τὸ μὲν τῶν ἀψύχων, ἀνώνυμον ὄν πλην κατ' ἓνα τῆς κολυμβητικῆς ἄττα μέρη καὶ τοιαῦτ' ἄλλα βραχέα, χαίρειν εἶσαι, τὸ δέ, τῶν ἐμψύχων ζώων οὔσαν θήραν, προσειπεῖν ζωοθηρικὴν.

{Θεαίτητος} Ἔστω.

{Ελεάτης ξένος} Ζωοθηρικῆς δὲ ἄρ' οὐ διπλοῦν εἶδος ἂν λέγοιτο ἐν δίκη, τὸ μὲν πεζοῦ γένους, πολλοῖς εἶδεσι καὶ ὀνόμασι διηρημένον, πεζοθηρικόν, τὸ δ' ἕτερον νευστικοῦ ζώου πᾶν ἐνυγροθηρικόν;

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ελεάτης ξένος} Νευστικοῦ μὴν τὸ μὲν πτηνὸν φύλον ὀρώμεν, τὸ δὲ ἔνυδρον;

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὔ;

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τοῦ πτηνοῦ μὴν γένους πᾶσα ἡμῖν ἢ θήρα λέγεται πού τις ὀρنيθευτική.

{Θεαίτητος} Λέγεται γὰρ οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Τοῦ δὲ ἐνύδρου σχεδὸν τὸ σύνολον ἀλιευτική.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; ταύτην αὖ τὴν θήραν ἄρ' οὐκ ἂν κατὰ μέγιστα μέρη δύο διέλοιμεν;

{Θεαίτητος} Κατὰ ποῖα;

{Ελεάτης ξένος} Καθ' ἃ τὸ μὲν ἔρκεσιν αὐτόθεν ποιεῖται τὴν θήραν, τὸ δὲ πληγῆ.

{Θεαίτητος} Πῶς λέγεις, καὶ πῆ διαιρούμενος ἑκάτερον;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὲν, ὅτι πᾶν ὅσον ἂν ἔνεκα κωλύσεως εἴργη τι περιέχον, ἔρκος εἰκὸς ὀνομάζειν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Κύρτους δὲ καὶ δίκτυα καὶ βρόχους καὶ πόρκους καὶ τὰ τοιαῦτα μὲν ἄλλο τι πλην ἔρκη χρὴ προσαγορεύειν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦτο μὲν ἄρα ἐρκοθηρικὸν τῆς ἄγρας τὸ μέρος φήσομεν ἢ τι τοιοῦτον.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δὲ ἀγκίστροις καὶ τριόδουσι πληγῆ γιγνόμενον ἕτερον μὲν ἐκείνου, πληκτικὴν δὲ τινα θήραν ἡμᾶς προσειπεῖν ἐνὶ λόγῳ νῦν χρεῶν· ἢ τί τις ἄν, ὃ Θεαίτητε, εἶποι κάλλιον;

{Θεαίτητος} Ἀμελῶμεν τοῦ ὀνόματος· ἀρκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς τοίνυν πληκτικῆς τὸ μὲν νυκτερινὸν οἶμαι πρὸς πυρὸς φῶς γιγνόμενον ὑπ' αὐτῶν τῶν περὶ τὴν θήραν πυρευτικὴν ῥηθῆναι συμβέβηκεν.

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε μεθήμερινόν, ὡς ἐχόντων ἐν ἄκροις ἄγκιστρα καὶ τῶν τριοδόντων, πᾶν ἀγκιστρευτικόν.

{Θεαίτητος} Λέγεται γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦ τοίνυν ἀγκιστρευτικοῦ τῆς πληκτικῆς τὸ μὲν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω γιγνόμενον διὰ τὸ τοῖς τριόδουσι οὕτω μάλιστα χρῆσθαι τριοδοντία τις οἶμαι κέκληται.

{Θεαίτητος} Φασὶ γοῦν τινές.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε λοιπὸν ἐστὶν ἐν ἔτι μόνον ὡς εἰπεῖν εἶδος.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ τῆς ἐναντίας ταύτη πληγῆς, ἀγκίστρω τε γιγνόμενον καὶ τῶν ἰχθύων οὐχ ἢ τις ἄν τύχη τοῦ σώματος, [221] ὥσπερ τοῖς τριόδουσι, ἀλλὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα τοῦ θηρευθέντος ἐκάστοτε, καὶ κάτωθεν εἰς τὸναντίον ἄνω ῥάβδοις καὶ καλάμοις ἀνασπώμενον· οὐ τί φήσομεν, ὃ Θεαίτητε, δεῖν τοῦνομα λέγεσθαι;

{Θεαίτητος} Δοκῶ μὲν, ὅπερ ἄρτι προυθέμεθα δεῖν ἐξευρεῖν, τοῦτ' αὐτὸ νῦν ἀποτετελέσθαι.

{Ἐλεάτης ξένος} Νῦν ἄρα τῆς ἀσπαλιευτικῆς περὶ σύ τε κάγῳ συνωμολογήκαμεν οὐ μόνον τοῦνομα, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον περὶ αὐτὸ τοῦργον εἰλήφαμεν ἰκανῶς. συμπάσης γὰρ τέχνης τὸ μὲν ἡμισυ μέρος κτητικὸν ἦν, κτητικοῦ δὲ χειρωτικόν, χειρωτικοῦ δὲ θηρευτικόν, τοῦ δὲ θηρευτικοῦ ζωοθηρικόν, ζωοθηρικοῦ δὲ ἐνυγροθηρικόν, ἐνυγροθηρικοῦ δὲ τὸ κάτωθεν τμήμα ὅλον ἀλιευτικόν, ἀλιευτικῆς δὲ πληκτικόν, πληκτικῆς δὲ ἀγκιστρευτικόν· τούτου δὲ τὸ περὶ τὴν κάτωθεν ἄνω πληγῆν ἀνασπώμενην, ἀπ' αὐτῆς τῆς πράξεως ἀφομοιωθὲν τοῦνομα, ἢ νῦν ἀσπαλιευτικὴ ζητηθεῖσα ἐπίκλην γέγονεν.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε ἰκανῶς δεδήλωται.

{Ἐλεάτης ξένος} Φέρε δὴ, κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα καὶ τὸν σοφιστὴν ἐπιχειρῶμεν εὐρεῖν ὅτι ποτ' ἐστίν.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἐκεῖνό γ' ἦν τὸ ζήτημα πρῶτον, πότερον ἰδιώτην ἢ τινα τέχνην ἔχοντα θετέον εἶναι τὸν ἀσπαλιευτήν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ νῦν δὴ τοῦτον ἰδιώτην θήσομεν, ὃ Θεαίτητε, ἢ παντάπασιν ὡς ἀληθῶς σοφιστήν;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς ἰδιώτην· μανθάνω γὰρ ὃ λέγεις, ὡς παντὸς δεῖ τοιοῦτος εἶναι τό γε ὄνομα τοῦτο ἔχων.

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλὰ τινα τέχνην αὐτὸν ἡμῖν ἔχοντα, ὡς ἔοικε, θετέον.

{Θεαίτητος} Τίνα ποτ' οὖν δὴ ταύτην;

{Ελεάτης ξένος} Ἄρ' ὃ πρὸς θεῶν ἠγνοήκαμεν τάνδρὸς τὸν ἄνδρα ὄντα συγγενῆ;

{Θεαίτητος} Τίνα τοῦ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸν ἀσπαλιευτήν τοῦ σοφιστοῦ.

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ελεάτης ξένος} Θηρευτά τινα καταφαίνεσθον ἄμφω μοι.

{Θεαίτητος} Τίνος θήρας ἄτερος; τὸν μὲν γὰρ ἕτερον εἵπομεν.

{Ελεάτης ξένος} Δίχα που νυνδὴ διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν, νευστικοῦ μέρους, τὸ δὲ πεζοῦ τέμνοντες.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τὸ μὲν διήλθομεν, ὅσον περὶ τὰ νευστικά τῶν ἐνύδρων· τὸ δὲ πεζὸν εἰάσαμεν ἄσχιστον, εἰπόντες ὅτι πολυειδὲς εἶη.

[222]

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ελεάτης ξένος} Μέχρι μὲν τοίνυν ἐνταῦθα ὁ σοφιστής καὶ ὁ ἀσπαλιευτής ἅμα ἀπὸ τῆς κτητικῆς τέχνης πορεύεσθον.

{Θεαίτητος} Ἐοίκατον γοῦν.

{Ελεάτης ξένος} Ἐκτρέπεσθον δὲ γε ἀπὸ τῆς ζωοθηρικῆς, ὁ μὲν ἐπὶ θάλατταν που καὶ ποταμούς καὶ λίμνας, τὰ ἐν τούτοις ζῶα θηρευσόμενος.

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Ελεάτης ξένος} Ὁ δὲ γε ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποταμούς ἐτέρους αὖ τινας, πλοῦτου καὶ νεότητος οἶον λειμῶνας ἀφθόνους, τὰν τούτοις θρέμματα χειρῶσόμενος.

{Θεαίτητος} Πῶς λέγεις;

{Ελεάτης ξένος} Τῆς πεζῆς θήρας γίνεσθον δύο μεγίστω τινὲ μέρει.

{Θεαίτητος} Ποῖον ἐκάτερον;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν τῶν ἡμέρων, τὸ δὲ τῶν ἀγρίων.

{Θεαίτητος} Εἶτ' ἔστι τις θήρα τῶν ἡμέρων;

{Ἐλεάτης ξένος} Εἴπερ γέ ἐστιν ἄνθρωπος ἡμερον ζῶον. θές δὲ ὄπη χაίρεις, εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἡμερον, εἴτε ἄλλο μὲν ἡμερόν τι, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄγριον, εἴτε ἡμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δὲ μηδεμίαν ἡγῆ θήραν· τούτων ὁπότερ' ἂν ἡγῆ φίλον εἰρησθαί σοι, τοῦτο ἡμῖν διόρισον.

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἡμᾶς τε ἡμερον, ὧ ξένε, ἡγοῦμαι ζῶον, θήραν τε ἀνθρώπων εἶναι λέγω.

{Ἐλεάτης ξένος} Διττὴν τοίνυν καὶ τὴν ἡμεροθηρικὴν εἴπωμεν.

{Θεαίτητος} Κατὰ τί λέγοντες;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὴν μὲν ληστικὴν καὶ ἀνδραποδιστικὴν καὶ τυραννικὴν καὶ σύμπασαν τὴν πολεμικὴν, ἐν πάντα, βίαιον θήραν, ὀρισάμενοι.

{Θεαίτητος} Καλῶς.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὴν δὲ γε δικανικὴν καὶ δημηγορικὴν καὶ προσομιλητικὴν, ἐν αὖ τὸ σύνολον, πιθανουργικὴν τινα μίαν τέχνην προσεipόντες.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς δὲ πιθανουργικῆς διττὰ λέγωμεν γένη.

{Θεαίτητος} Ποῖα;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν ἕτερον ἰδίᾳ, τὸ δὲ δημοσίᾳ γιγνόμενον.

{Θεαίτητος} Γίγνεσθον γὰρ οὖν εἶδος ἐκάτερον.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν αὖ τῆς ἰδιοθηρευτικῆς τὸ μὲν μισθαρνητικόν ἐστιν, τὸ δὲ δωροφορικόν;

{Θεαίτητος} Οὐ μανθάνω.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆ τῶν ἐρώντων θήρα τὸν νοῦν, ὡς ἔοικας, οὕτω προσέσχεες.

{Θεαίτητος} Τοῦ πέρι;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὅτι τοῖς θηρευθεῖσι δῶρα προσεπιδιδόασιν.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐρωτικῆς τέχνης ἔστω εἶδος.

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦ δὲ γε μισθαρνητικοῦ τὸ μὲν προσομιλοῦν διὰ χάριτος καὶ παντάπασι δι' ἡδονῆς τὸ δέλεαρ πεποιημένον καὶ τὸν μισθὸν πραττόμενον τροφήν ἑαυτῷ μόνον κολακικὴν, ὡς ἐγῶμαι, [223] πάντες φαῖμεν ἂν ἢ ἡδυντικὴν τινα τέχνην εἶναι.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δὲ ἐπαγγελλόμενον μὲν ὡς ἀρετῆς ἕνεκα τὰς ὀμιλίας ποιούμενον, μισθὸν δὲ νόμισμα πραττόμενον, ἄρα οὐ τοῦτο τὸ γένος ἐτέρῳ προσειπεῖν ἄξιον ὀνόματι;

{*Θεαίτητος*} Πῶς γὰρ οὐ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τίτι δὴ τούτῳ; πειρῶ λέγειν.

{*Θεαίτητος*} Δῆλον δὴ· τὸν γὰρ σοφιστὴν μοι δοκοῦμεν ἀνηυρηκέναί. τοῦτ' οὖν ἔγωγε εἰπὼν τὸ προσῆκον ὄνομ' ἂν ἡγοῦμαι καλεῖν αὐτόν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Κατὰ δὴ τὸν νῦν, ὃ Θεαίτητε, λόγον, ὡς ἔοικεν, ἢ τέχνης οἰκειωτικῆς, χειρωτικῆς, κτητικῆς, θηρευτικῆς, ζωοθηρίας, πεζοθηρίας, χερσαίας, ἡμεροθηρικῆς, ἀνθρωποθηρίας, πιθανοθηρίας, ἰδιοθηρίας, μισθαρνικῆς, νομισματοπωλικῆς, δοξοπαιδευτικῆς, νέων πλουσίων καὶ ἐνδόξων γιγνομένη θήρα προσρητέον, ὡς ὁ νῦν λόγος ἡμῖν συμβαίνει, σοφιστικῆ.

{*Θεαίτητος*} Παντάπασι μὲν οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἔτι δὲ καὶ τῆδε ἴδωμεν· οὐ γὰρ τι φαύλης μέτοχόν ἐστι τέχνης τὸ νῦν ζητούμενον, ἀλλ' εὖ μάλα ποικίλης, καὶ γὰρ οὖν ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις φάντασμα παρέχεται μὴ τοῦτο ὃ νῦν αὐτὸ ἡμεῖς φαμεν ἀλλ' ἕτερον εἶναί τι γένος.

{*Θεαίτητος*} Πῆ δὴ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ τῆς κτητικῆς τέχνης διπλοῦν ἦν εἶδος που, τὸ μὲν θηρευτικὸν μέρος ἔχον, τὸ δὲ ἀλλακτικόν.

{*Θεαίτητος*} Ἦν γὰρ οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τῆς τοίνυν ἀλλακτικῆς δύο εἶδη λέγωμεν, τὸ μὲν δωρητικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἀγοραστικόν;

{*Θεαίτητος*} Εἰρήσθω.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Καὶ μὴν αὖ φήσομεν ἀγοραστικὴν διχῆ τέμνεσθαι.

{*Θεαίτητος*} Πῆ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὴν μὲν τῶν αὐτουργῶν αὐτοπωλικὴν διαιρουμένην, τὴν δὲ τὰ ἀλλότρια ἔργα μεταβαλλομένην μεταβλητικὴν.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ γε.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δέ; τῆς μεταβλητικῆς οὐχ ἢ μὲν κατὰ πόλιν ἀλλαγὴ, σχεδὸν αὐτῆς ἡμισυ μέρος ὄν, καπηλικὴ προσαγορεύεται;

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δέ γε ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην πόλιν διαλλάττον ὦνῃ καὶ πράσει ἐμπορικῆ;

{*Θεαίτητος*} Τί δ' οὐ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τῆς δ' ἐμπορικῆς ἄρ' οὐκ ἠσθήμεθα ὅτι τὸ μὲν ὄσοις τὸ σῶμα τρέφεται καὶ χρῆται, τὸ δὲ ὄσοις ἢ ψυχῆ, πωλοῦν διὰ νομίσματος ἀλλάττεται;

{Θεαίτητος} Πῶς τοῦτο λέγεις;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ περὶ τὴν ψυχὴν ἴσως ἀγνοοῦμεν, ἐπεὶ τό γε ἕτερόν που συνίεμεν.

{Θεαίτητος} Ναί.

[224]

{Ἐλεάτης ξένος} Μουσικὴν τε τοίνυν συνάπασαν λέγωμεν, ἐκ πόλεως ἐκάστοτε εἰς πόλιν ἔνθεν μὲν ὠνηθεῖσαν, ἐτέρωσε δὲ ἀγομένην καὶ πιπρασκομένην, καὶ γραφικὴν καὶ θαυματοποιικὴν καὶ πολλὰ ἕτερα τῆς ψυχῆς, τὰ μὲν παραμυθίας, τὰ δὲ καὶ σπουδῆς χάριν ἀχθέντα καὶ πωλούμενα, τὸν ἄγοντα καὶ πωλοῦντα μηδὲν ἦττον τῆς τῶν σιτίων καὶ ποτῶν πράσεως ἔμπορον ὀρθῶς ἂν λεγόμενον παρασχεῖν.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ τὸν μαθήματα συνωνούμενον πόλιν τε ἐκ πόλεως νομίσματος ἀμείβοντα ταῦτόν προσερεῖς ὄνομα;

{Θεαίτητος} Σφόδρα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς δὴ ψυχεμπορικῆς ταύτης ἄρ' οὐ τὸ μὲν ἐπιδεικτικὴ δικαιοτάτα λέγοιτ' ἂν, τὸ δὲ γελοῖον μὲν οὐχ ἦττον τοῦ πρόσθεν, ὅμως δὲ μαθημάτων οὔσαν πρᾶσιν αὐτὴν ἀδελφῶ τινι τῆς πράξεως ὀνόματι προσειπεῖν ἀνάγκη;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ταύτης τοίνυν τῆς μαθηματοπωλικῆς τὸ μὲν περὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν μαθήματα ἐτέρω, τὸ δὲ περὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ἄλλω προσρητέον.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τεχνοπωλικὸν μὴν τό γε περὶ τᾶλλα ἂν ἀρμόττοι· τὸ δὲ περὶ ταῦτα σὺ προθυμήθητι λέγειν ὄνομα.

{Θεαίτητος} Καὶ τί τις ἂν ἄλλο ὄνομα εἰπὼν οὐκ ἂν πλημμελοῖη πλὴν τὸ νῦν ζητούμενον αὐτὸ εἶναι τὸ σοφιστικὸν γένος;

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐδὲν ἄλλο. ἴθι δὴ νῦν συναγάγωμεν αὐτὸ λέγοντες ὡς τὸ τῆς κτητικῆς, μεταβλητικῆς, ἀγοραστικῆς, ἐμπορικῆς, ψυχεμπορικῆς περὶ λόγους καὶ μαθήματα ἀρετῆς πωλητικὸν δεύτερον ἀνεφάνη σοφιστικὴ.

{Θεαίτητος} Μάλα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τρίτον δέ γ' οἶμαί σε, κἂν εἴ τις αὐτοῦ καθιδρυμένος ἐν πόλει, τὰ μὲν ὠνούμενος, τὰ δὲ καὶ τεκταινόμενος αὐτὸς μαθήματα περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ πωλῶν, ἐκ τούτου τὸ ζῆν προυτάξατο, καλεῖν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ὅπερ νυνδὴ.

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ μέλλω;

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τὸ κτητικῆς ἄρα μεταβλητικόν, ἀγοραστικόν, καπηλικόν εἴτε αὐτοπωλικόν, ἀμφοτέρως, ὅτιπερ ἂν ἦ περὶ τὰ τοιαῦτα μαθηματοπωλικὸν γένος, ἀεὶ σὺ προσερεῖς, ὡς φαίνη, σοφιστικόν.

{Θεαίτητος} Ανάγκη· τῷ γὰρ λόγῳ δεῖ συνακολουθεῖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἔτι δὴ σκοπῶμεν εἴ τι τοιῶδε προσέοικεν ἄρα τὸ νῦν μεταδιωκόμενον γένος.

[225]

{Θεαίτητος} Ποίῳ δὴ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς κτητικῆς ἀγωνιστικῆ τι μέρος ἡμῖν ἦν.

{Θεαίτητος} Ἦν γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκ ἀπὸ τρόπου τοίνυν ἐστὶ διαιεῖν αὐτὴν δίχα.

{Θεαίτητος} Καθ' ὅποια λέγε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν ἀμιλλητικὸν αὐτῆς τιθέντας, τὸ δὲ μαχητικόν.

{Θεαίτητος} Ἔστιν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς τοίνυν μαχητικῆς τῷ μὲν σώματι πρὸς σώματα γιγνομένῳ σχεδὸν εἰκὸς καὶ πρέπον ὄνομα λέγειν τι τοιοῦτον τιθεμένους οἷον βιαστικόν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῷ δὲ λόγοις πρὸς λόγους τί τις, ὦ Θεαίτητε, ἄλλο εἶπη πλὴν ἀμφισβητητικόν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε περὶ τὰς ἀμφισβητήσεις θετέον διττόν.

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ἐλεάτης ξένος} Καθ' ὅσον μὲν γὰρ γίνεταί τε πρὸς ἐναντία μήκη λόγων καὶ περὶ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα δημοσία, δικανικόν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δ' ἐν ἰδίῳ αὐτῷ καὶ κατακεκερματισμένον ἐρωτήσεσι πρὸς ἀποκρίσεις μὴ εἰθίσαμεθα καλεῖν ἄλλο πλὴν ἀντιλογικόν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦ δὲ ἀντιλογικοῦ τὸ μὲν ὅσον περὶ τὰ συμβόλαια ἀμφισβητεῖται μὲν, εἰκὴ δὲ καὶ ἀτέχνως περὶ αὐτὸ πράττεται, ταῦτα θετέον μὲν εἶδος, ἐπεὶ περὶ αὐτὸ διέγνωκεν ὡς ἕτερον ὄν ὁ λόγος, ἀτὰρ ἐπωνυμίας οὐθ' ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἔτυχεν οὔτε νῦν ὑφ' ἡμῶν τυχεῖν ἄξιον.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ· κατὰ μικρὰ γὰρ λίαν καὶ παντοδαπὰ διήρηται.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε ἔντεχνον, καὶ περὶ δικαίων αὐτῶν καὶ ἀδίκων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅλως ἀμφισβητοῦν, ἄρ' οὐκ ἐριστικὸν αὐτῷ λέγειν εἰθίσαμεθα;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὔ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦ μὲν ἐριστικοῦ τὸ μὲν χρηματοφορικόν, τὸ δὲ χρηματιστικὸν ὄν τυγχάνει.

{Θεαίτητος} Παντάπασί γε.

{Ελεάτης ξένος} Τὴν ἐπωνυμίαν τοίνυν ἦν ἐκάτερον δεῖ καλεῖν αὐτῶν πειραθῶμεν εἰπεῖν.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν χρή.

{Ελεάτης ξένος} Δοκῶ μὴν τό γε δι' ἡδονὴν τῆς περὶ ταῦτα διατριβῆς ἀμελὲς τῶν οἰκείων γιγνόμενον, περὶ δὲ τὴν λέξιν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων οὐ μεθ' ἡδονῆς ἀκούομενον καλεῖσθαι κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν οὐχ ἕτερον ἀδολεσχικοῦ.

{Θεαίτητος} Λέγεται γὰρ οὖν οὕτω πως.

{Ελεάτης ξένος} Τούτου τοίνυν τούναντίον, ἀπὸ τῶν ιδιωτικῶν ἐρίδων χρηματιζόμενον, ἐν τῷ μέρει σὺ πειρῶ νῦν εἰπεῖν.

{Θεαίτητος} Καὶ τί τις ἂν αὖ εἰπὼν ἕτερον οὐκ ἐξαμάρτοι πλήν γε τὸν θαυμαστὸν πάλιν ἐκεῖνον ἦκειν αὖ νῦν τέταρτον τὸν μεταδιωκόμενον ὑφ' ἡμῶν σοφιστήν;

[226]

{Ελεάτης ξένος} Οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ χρηματιστικὸν γένος, ὡς ἔοικεν, ἐριστικῆς ὄν τέχνης, τῆς ἀντιλογικῆς, τῆς ἀμφισβητητικῆς, τῆς μαχητικῆς, τῆς ἀγωνιστικῆς, τῆς κτητικῆς ἔστιν, ὡς ὁ λόγος αὖ μεμήνυκε νῦν, ὁ σοφιστής.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ὅρας οὖν ὡς ἀληθῆ λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον καὶ τὸ λεγόμενον οὐ τῆ ἑτέρᾳ ληπτόν;

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν ἀμφοῖν χρή.

{Ελεάτης ξένος} Χρὴ γὰρ οὖν, καὶ κατὰ δύναμιν γε οὕτω ποιητέον, τοιόνδε τι μεταθέοντας ἵχνος αὐτοῦ. καὶ μοι λέγε· τῶν οἰκετικῶν ὀνομάτων καλοῦμεν ἄττα που;

{Θεαίτητος} Καὶ πολλά· ἀτὰρ ποῖα δὴ τῶν πολλῶν πυνθάνη;

{Ελεάτης ξένος} Τὰ τοιάδε, οἶον διηθεῖν τε λέγομεν καὶ διαπτᾶν καὶ βράττειν καὶ διακρίνειν.

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Ελεάτης ξένος} Καὶ πρὸς γε τούτοις ἔτι ξαίνειν, κατάγειν, κερκίζειν, καὶ μυρία ἐν ταῖς τέχναις ἄλλα τοιαῦτα ἐνόησα ἐπιστάμεθα. ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον αὐτῶν περὶ βουλευθεῖς δηλῶσαι παραδείγματα προθεῖς ταῦτα κατὰ πάντων ἥρου;

{Ελεάτης ξένος} Διαιρετικά που τὰ λεχθέντα εἴρηται σύμπαντα.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Κατὰ τὸν ἐμὸν τοίνυν λόγον ὡς περὶ ταῦτα μίαν οὔσαν ἐν ἅπασι τέχνῃ ἐνὸς ὀνόματος ἀξιόσομεν αὐτήν.

{Θεαίτητος} Τίνα προσειπόντες;

{Ελεάτης ξένος} Διακριτικὴν.

{Θεαίτητος} Ἔστω.

{Ἐλεάτης ξένος} Σκόπει δὴ ταύτης αὖ δύο ἄν πη δυνώμεθα κατιδεῖν εἶδη.

{Θεαίτητος} Ταχεῖαν ὡς ἐμοὶ σκέψιν ἐπιτάττεις.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἔν γε ταῖς εἰρημέναις διακρίσει τὸ μὲν χειρόν ἀπὸ βελτίονος ἀποχωρίζειν ἦν, τὸ δ' ὅμοιον ἀφ' ὁμοίου.

{Θεαίτητος} Σχεδὸν οὕτω νῦν λεχθὲν φαίνεται.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς μὲν τοίνυν ὄνομα οὐκ ἔχω λεγόμενον· τῆς δὲ καταλειπούσης μὲν τὸ βέλτιον διακρίσεως, τὸ δὲ χειρόν ἀποβαλλούσης ἔχω.

{Θεαίτητος} Λέγε τί.

{Ἐλεάτης ξένος} Πᾶσα ἡ τοιαύτη διάκρισις, ὡς ἐγὼ συννοῶ, λέγεται παρὰ πάντων καθαρμός τις.

{Θεαίτητος} Λέγεται γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν τό γε καθαρτικὸν εἶδος αὖ διπλοῦν ὄν πᾶς ἄν ἴδοι;

{Θεαίτητος} Ναί, κατὰ σχολήν γε ἴσως· οὐ μὴν ἔγωγε καθορῶ νῦν.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν τά γε περὶ τὰ σώματα πολλὰ εἶδη καθάρσεων ἐνὶ περιλαβεῖν ὀνόματι προσήκει.

{Θεαίτητος} Ποῖα καὶ τίνοι;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὰ τε τῶν ζώων, ὅσα ἐντὸς σωμάτων ὑπὸ γυμναστικῆς ἰατρικῆς [227] τε ὀρθῶς διακρινόμενα καθαίρεται καὶ περὶ τὰ κτῶς, εἰπεῖν μὲν φαῦλα, ὅσα βαλανευτικῆ παρέχεται· καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων, ὧν γναφευτικὴ καὶ σύμπασα κοσμητικὴ τὴν ἐπιμέλειαν παρεχομένη κατὰ σμικρὰ πολλὰ καὶ γελοῖα δοκοῦντα ὀνόματα ἔσχεν.

{Θεαίτητος} Μάλα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Παντάπασι μὲν οὖν, ὧ Θεαίτητε. ἀλλὰ γὰρ τῇ τῶν λόγων μεθόδῳ σπογγιστικῆς ἢ φαρμακοποιίας οὐδὲν ἦττον οὐδέ τι μᾶλλον τυγχάνει μέλον εἶ τὸ μὲν σμικρὰ, τὸ δὲ μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖ καθαῖρον. τοῦ κτήσασθαι γὰρ ἔνεκα νοῦν πασῶν τεχνῶν τὸ συγγενὲς καὶ τὸ μὴ συγγενὲς κατανοεῖν πειρωμένη τιμᾷ πρὸς τοῦτο ἐξ ἴσου πάσας, καὶ θάτερα τῶν ἐτέρων κατὰ τὴν ὁμοιότητα οὐδὲν ἠγεῖται γελοιώτερα, σεμνότερον δὲ τι τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φθειριστικῆς δηλοῦντα θηρευτικὴν οὐδὲν νενόμικεν, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ χαινότερον. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὅπερ ἤρου, τί προσεροῦμεν ὄνομα συμπάσας δυνάμεις ὅσαι σῶμα εἴτε ἔμψυχον εἴτε ἄψυχον εἰλήχασι καθαίρειν, οὐδὲν αὐτῇ διοίσει ποῖόν τι λεχθὲν εὐπρεπέστατον εἶναι δόξει· μόνον ἐχέτω χωρὶς τῶν τῆς ψυχῆς καθάρσεων πάντα συνδῆσαν ὅσα ἄλλο τι καθαίρει. τὸν γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν καθαρμὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐπικεχείρηκεν ἀφορίσασθαι τὰ νῦν, εἴ γε ὅπερ βούλεται μανθάνομεν.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μεμάθηκα, καὶ συγχωρῶ δύο μὲν εἶδη καθάρσεως, ἐν δὲ τὸ περὶ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι, τοῦ περὶ τὸ σῶμα χωρὶς ὄν.

{Ἐλεάτης ξένος} Πάντων κάλλιστα. καὶ μοι τὸ μετὰ τοῦτο ἐπάκουε πειρώμενος αὖ τὸ λεχθὲν διχῆ τέμνειν.

{Θεαίτητος} Καθ' ὅποι' ἂν ὑφηγῆ πειράσομαί σοι συντέμνειν.

{Ἐλεάτης ξένος} Πονηρίαν ἕτερον ἀρετῆς ἐν ψυχῇ λέγομέν τι;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν καθαρμός γ' ἦν τὸ λείπειν μὲν θάτερον, ἐκβάλλειν δὲ ὅσον ἂν ἦ πού τι φλαῦρον.

{Θεαίτητος} Ἦν γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ ψυχῆς ἄρα, καθ' ὅσον ἂν εὐρίσκωμεν κακίας ἀφαίρεσίν τινα, καθαρμὸν αὐτὸν λέγοντες ἐν μέλει φθεγξόμεθα.

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Δύο μὲν εἶδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον.

{Θεαίτητος} Ποῖα;

[228]

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν οἶον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ' οἶον αἴσχος ἐγγιγνόμενον.

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔμαθον.

{Ἐλεάτης ξένος} Νόσον ἴσως καὶ στάσιν οὐ ταῦτόν νενόμικας;

{Θεαίτητος} Οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή με ἀποκρίνασθαι.

{Ἐλεάτης ξένος} Πότερον ἄλλο τι στάσιν ἠγούμενος ἢ τὴν τοῦ φύσει συγγενοῦς ἕκ τινος διαφθορᾶς διαφορὰν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλ' αἴσχος ἄλλο τι πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυσειδὲς ἐνὸν γένος;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς ἄλλο.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; ἐν ψυχῇ δόξας ἐπιθυμίαις καὶ θυμὸν ἡδοναῖς καὶ λόγον λύπαις καὶ πάντα ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων οὐκ ἠσθήμεθα διαφερόμενα;

{Θεαίτητος} Καὶ σφόδρα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Συγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης σύμπαντα γέγονεν.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Στάσιν ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς πονηρίαν λέγοντες ὀρθῶς ἐροῦμεν.

{Θεαίτητος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δ'; ὅσ' ἂν κινήσεως μετασχόντα καὶ σκοπὸν τινα θέμενα πειρώμενα τούτου τυγχάνειν καθ' ἐκάστην ὀρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνηται καὶ ἀποτυγχάνη, πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ συμμετρίας τῆς πρὸς ἄλληλα ἢ τούναντίον ὑπὸ ἀμετρίας αὐτὰ πάσχειν;

{Θεαίτητος} Δῆλον ὡς ὑπὸ ἀμετρίας.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἀλλὰ μὴν ψυχὴν γε ἴσμεν ἄκουσαν πᾶσαν πᾶν ἀγνοοῦσαν.

{*Θεαίτητος*} Σφόδρα γε.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστὶν ἐπ' ἀλήθειαν ὀρμωμένης ψυχῆς, παραφόρου συνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν ἄλλο πλὴν παραφροσύνη.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ψυχὴν ἄρα ἀνόητον αἰσχροὺς καὶ ἄμετρον θετέον.

{*Θεαίτητος*} Ὅμοιον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅμοιον δὴ δύο ταῦτα, ὡς φαίνεται, κακῶν ἐν αὐτῇ γένη, τὸ μὲν πονηρία καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν, νόσος αὐτῆς σαφέστατα ὄν.

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δέ γε ἀγνοίαν μὲν καλοῦσι, κακίαν δὲ αὐτὸ ἐν ψυχῇ μόνον γιγνόμενον οὐκ ἐθέλουσιν ὀμολογεῖν.

{*Θεαίτητος*} Κομιδὴ συγχωρητέον, ὃ νυνδὴ λέξαντος ἠμφεγνόησά σου, τὸ δύο εἶναι γένη κακίας ἐν ψυχῇ, καὶ δειλίαν μὲν καὶ ἀκολασίαν καὶ ἀδικίαν σύμπαντα ἡγητέον νόσον ἐν ἡμῖν, τὸ δὲ τῆς πολλῆς καὶ παντοδαπῆς ἀγνοίας πάθος αἴσχος θετέον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν ἔν γε σώματι περὶ δύο παθήματα τούτω δύο τέχνα τινὲ ἐγένεσθην;

{*Θεαίτητος*} Τίτε τούτω;

[229]

{*Ἐλεάτης ξένος*} Περὶ μὲν αἴσχος γυμναστική, περὶ δὲ νόσον ἰατρική.

{*Θεαίτητος*} Φαίνεσθον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν καὶ περὶ μὲν ὕβριν καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν ἢ κολαστικὴ πέφυκε τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα Δίκη.

{*Θεαίτητος*} Τὸ γοῦν εἰκός, ὡς εἶπεῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δέ; περὶ σύμπασαν ἀγνοίαν μὲν ἄλλην τινὰ ἢ διδασκαλικὴν ὀρθότερον εἶποι τις ἄν;

{*Θεαίτητος*} Οὐδεμίαν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Φέρε δὴ διδασκαλικῆς δὲ ἄρα ἐν μόνον γένος φατέον εἶναι ἢ πλείω, δύο δὲ τινε αὐτῆς εἶναι μεγίστω; σκόπει.

{*Θεαίτητος*} Σκοπῶ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Καὶ μοι δοκοῦμεν τῆδε ἂν πη τάχιστα εὐρεῖν.

{*Θεαίτητος*} Πῆ;

{Ελεάτης ξένος} Τὴν ἄγνοιαν ἰδόντες εἶπεν κατὰ μέσον αὐτῆς τομὴν ἔχει τινά. διπλῆ γὰρ αὕτη γιγνομένη δῆλον ὅτι καὶ τὴν διδασκαλικὴν δύο ἀναγκάζει μόρια ἔχειν, ἐν ἑφ' ἐνὶ γένει τῶν αὐτῆς ἑκατέρω.

{Θεαίτητος} Τί οὖν; καταφανές πῆ σοι τὸ νῦν ζητούμενον;

{Ελεάτης ξένος} Ἀγνοίας γοῦν μέγα τί μοι δοκῶ καὶ χαλεπὸν ἀφωρισμένον ὄραν εἶδος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις αὐτῆς ἀντίσταθμον μέρεσιν.

{Θεαίτητος} Ποῖον δὴ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὴ κατειδότα τι δοκεῖν εἰδέναι· δι' οὗ κινδυνεύει πάντα ὅσα διανοίᾳ σφαλλόμεθα γίνεσθαι πᾶσιν.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ δὴ καὶ τούτῳ γε οἶμαι μόνῳ τῆς ἀγνοίας ἀμαθίαν τούνομα προσρηθῆναι.

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ελεάτης ξένος} Τί δὲ δὴ τῷ τῆς διδασκαλικῆς ἄρα μέρει τῷ τοῦτο ἀπαλλάττοντι λεκτέον;

{Θεαίτητος} Οἶμαι μὲν οὖν, ὃ ξένη, τὸ μὲν ἄλλο δημιουργικὰς διδασκαλίας, τοῦτο δὲ ἐνθάδε γε παιδείαν δι' ἡμῶν κεκλήσθαι.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ γὰρ σχεδόν, ὃ Θεαίτητε, ἐν πᾶσιν Ἑλλῆσιν. ἀλλὰ γὰρ ἡμῖν ἔτι καὶ τοῦτο σκεπτέον, ἄρ' ἄτομον ἤδη ἐστὶ πᾶν ἢ τινα ἔχον διαίρεσιν ἀξίαν ἐπωνυμίας.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν χρὴ σκοπεῖν.

{Ελεάτης ξένος} Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ τοῦτο ἔτι πῆ σχίζεσθαι.

{Θεαίτητος} Κατὰ τί;

{Ελεάτης ξένος} Τῆς ἐν τοῖς λόγοις διδασκαλικῆς ἢ μὲν τραχυτέρα τις ἔοικεν ὁδὸς εἶναι, τὸ δ' ἕτερον αὐτῆς μόριον λειότερον.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δὴ τούτων ἑκάτερον λέγομεν;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὲν ἀρχαιοπρεπές τι πάτριον, ὃ πρὸς τοὺς ὑεῖς μάλιστ' ἐχρῶντό τε καὶ ἔτι πολλοὶ χρῶνται τὰ νῦν, [230] ὅταν αὐτοῖς ἐξαμαρτάνωσί τι, τὰ μὲν χαλεπαίνοντες, τὰ δὲ μαλθακώτερος παραμυθούμενοι· τὸ δ' οὖν σύμπαν αὐτὸ ὀρθότατα εἶποι τις ἂν νουθητηκίην.

{Θεαίτητος} Ἔστιν οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Τὸ δέ γε, εἷξασί τινες αὐτὸν λόγον ἑαυτοῖς δόντες ἠγήσασθαι πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι, καὶ μαθεῖν οὐδέν ποτ' ἂν ἐθέλῃν τὸν οἰόμενον εἶναι σοφὸν τούτων ὧν οἰοῖτο περί δεινὸς εἶναι, μετὰ δὲ πολλοῦ πόνου τὸ νουθητητικὸν εἶδος τῆς παιδείας σμικρὸν ἀνύτειν.

{Θεαίτητος} Ὄρθως γε νομίζοντες.

{Ελεάτης ξένος} Τῷ τοι ταύτης τῆς δόξης ἐπὶ ἐκβολὴν ἄλλῳ τρόπῳ στέλλονται.

{Θεαίτητος} Τίτι δὴ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Διερωτῶσιν ὧν ἂν οἴηται τίς τι πέρι λέγειν λέγων μηδέν· εἴθ' ἄτε πλανωμένων τὰς δόξας ῥαδίως ἐξετάζουσι, καὶ συνάγοντες δὴ τοῖς λόγοις εἰς ταῦτόν τιθέασι παρ' ἀλλήλας, τιθέντες δὲ ἐπιδεικνύουσιν αὐτὰς αὐταῖς ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς τὰ αὐτὰ κατὰ ταῦτ' ἐναντίας. οἱ δ' ὀρῶντες ἑαυτοῖς μὲν χαλεπαίνουσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἡμεροῦνται, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τῶν περὶ αὐτοὺς μεγάλων καὶ σκληρῶν δοξῶν ἀπαλλάττονται πασῶν τε ἀπαλλαγῶν ἀκούειν τε ἡδίστην καὶ τῷ πάσχοντι βεβαιοτάτα γιγνομένην. νομίζοντες γάρ, ὧ παῖ φίλε, οἱ καθαίροντες αὐτούς, ὥσπερ οἱ περὶ τὰ σώματα ἰατροὶ νενομίκασι μὴ πρότερον ἂν τῆς προσφερομένης τροφῆς ἀπολαύειν δύνασθαι σῶμα, πρὶν ἂν τὰ ἐμποδίζοντα ἐντός τις ἐκβάλῃ, ταῦτόν καὶ περὶ ψυχῆς διανοήθησαν ἐκεῖνοι, μὴ πρότερον αὐτὴν ἔξειν τῶν προσφερομένων μαθημάτων ὄνησιν, πρὶν ἂν ἐλέγχων τις τὸν ἐλεγχόμενον εἰς αἰσχύνην καταστήσας, τὰς τοῖς μαθήμασιν ἐμποδίους δόξας ἐξελῶν, καθαρὸν ἀποφήνῃ καὶ ταῦτα ἡγούμενον ἄπερ οἶδεν εἶδέναι μόνον, πλείω δὲ μή.

{*Θεαίτητος*} Βελτίστη γοῦν καὶ σωφρονεστάτη τῶν ἔξεων αὕτη.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Διὰ ταῦτα δὴ πάντα ἡμῖν, ὧ Θεαίτητε, καὶ τὸν ἔλεγχον λεκτέον ὡς ἄρα μεγίστη καὶ κυριωτάτη τῶν καθάρσεων ἐστὶ, καὶ τὸν ἀνέλεγκτον αὖ νομιστέον, ἂν καὶ τυγχάνῃ βασιλεὺς ὁ μέγας ὧν, τὰ μέγιστα ἀκάθαρτον ὄντα, ἀπαίδευτόν τε καὶ αἰσχρὸν γεγόνενα ταῦτα ἃ καθαρῶτατον καὶ κάλλιστον ἔπρεπε τὸν ὄντως ἐσόμενον εὐδαίμονα εἶναι.

{*Θεαίτητος*} Παντάπασι μὲν οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δέ; τοὺς ταύτη χρωμένους τῇ τέχνῃ τίνας φήσομεν; [231] ἐγὼ μὲν γὰρ φοβοῦμαι σοφιστὰς φάναι.

{*Θεαίτητος*} Τί δή;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μὴ μεῖζον αὐτοῖς προσάπτωμεν γέρας.

{*Θεαίτητος*} Ἀλλὰ μὴν προσέοικέ γε τοιούτῳ τινὶ τὰ νῦν εἰρημένα.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Καὶ γὰρ κυνὶ λύκος, ἀγριώτατον ἡμερωτάτῳ. τὸν δὲ ἀσφαλῆ δεῖ πάντων μάλιστα περὶ τὰς ὁμοιότητας ἀεὶ ποιεῖσθαι τὴν φυλακὴν· ὀλισθηρότατον γὰρ τὸ γένος. ὅμως δὲ ἔστω· οὐ γὰρ περὶ σμικρῶν ὄρων τὴν ἀμφισβήτησιν οἶομαι γενήσεσθαι τότε ὅποταν ἰκανῶς φυλάττωσιν.

{*Θεαίτητος*} Οὐκ οὐκ τό γε εἰκός.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἔστω δὴ διακριτικῆς τέχνης καθαρτικῆς, καθαρτικῆς δὲ τὸ περὶ ψυχὴν μέρος ἀφωρίσθω, τούτου δὲ διδασκαλικῆς, διδασκαλικῆς δὲ παιδευτικῆς· τῆς δὲ παιδευτικῆς ὁ περὶ τὴν μάταιον δοξοσοφίαν γιγνόμενος ἔλεγχος ἐν τῷ νῦν λόγῳ παραφανέντι μηδὲν ἄλλ' ἡμῖν εἶναι λεγέσθω πλὴν ἢ γένει γενναία σοφιστικῆς.

{*Θεαίτητος*} Λεγέσθω μὲν· ἀπορῶ δὲ ἔγωγε ἤδη διὰ τὸ πολλὰ πεφάνθαι, τί χρή ποτε ὡς ἀληθῆ λέγοντα καὶ δισχυριζόμενον εἰπεῖν ὄντως εἶναι τὸν σοφιστήν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Εἰκότως γε σὺ ἀπορῶν. ἀλλὰ τοι κάκεῖνον ἡγεῖσθαι χρή νῦν ἤδη σφόδρα ἀπορεῖν ὅπῃ ποτὲ ἔτι διαδύσεται τὸν λόγον· ὀρθὴ γὰρ ἢ παροιμία, τὸ τὰς ἀπάσας μὴ ῥάδιον εἶναι διαφεύγειν. νῦν οὖν καὶ μάλιστα ἐπιθετέον αὐτῷ.

{*Θεαίτητος*} Καλῶς λέγεις.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Πρῶτον δὴ στάντες οἷον ἐξαναπνεύσωμεν, καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλογισώμεθα ἅμα ἀναπαύομενοι, φέρε, ὅποσα ἡμῖν ὁ σοφιστὴς πέφανται. δοκῶ μὲν γάρ, τὸ πρῶτον ἠύρέθη νέων καὶ πλουσίων ἔμμισθος θηρευτής.

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δέ γε δεύτερον ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ γε.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τρίτον δέ ἄρα οὐ περὶ αὐτὰ ταῦτα κάπηλος ἀνεφάνη;

{*Θεαίτητος*} Ναί, καὶ τέταρτόν γε αὐτοπώλης περὶ τὰ μαθήματα ἡμῖν ἦν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅρθῶς ἐμνημόνευσας. πέμπτον δ' ἐγὼ πειράσομαι μνημονεύειν· τῆς γὰρ ἀγωνιστικῆς περὶ λόγους ἦν τις ἀθλητής, τὴν ἐριστικὴν τέχνην ἀφωρισμένος.

{*Θεαίτητος*} Ἦν γὰρ οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ γε μὴν ἕκτον ἀμφισβητήσιμον μὲν, ὅμως δ' ἔθεμεν αὐτῷ συγχωρήσαντες δοξῶν ἐμποδίων μαθήμασιν περὶ ψυχὴν καθαρτὴν αὐτὸν εἶναι.

{*Θεαίτητος*} Παντάπασι μὲν οὖν.

[232]

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἄρ' οὖν ἐννοεῖς, ὅταν ἐπιστήμων τις πολλῶν φαίνεται, μιᾶς δὲ τέχνης ὀνόματι προσαγορεύεται, τὸ φάντασμα τοῦτο ὡς οὐκ ἔσθ' ὑγιές, ἀλλὰ δῆλον ὡς ὁ πάσχων αὐτὸ πρὸς τινα τέχνην οὐ δύναται κατιδεῖν ἐκεῖνο αὐτῆς εἰς ὃ πάντα τὰ μαθήματα ταῦτα βλέπει, διὸ καὶ πολλοῖς ὀνόμασιν ἀνθ' ἐνὸς τὸν ἔχοντα αὐτὰ προσαγορεύει;

{*Θεαίτητος*} Κινδυνεύει τοῦτο ταύτη πη μάλιστα πεφυκέναι.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μὴ τοίνυν ἡμεῖς γε αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσῃ δι' ἀργίαν πάσχωμεν, ἀλλ' ἀναλάβωμεν ἐν πρῶτον τῶν περὶ τὸν σοφιστὴν εἰρημένων. ἐν γὰρ τί μοι μάλιστα κατεφάνη αὐτὸν μνηῦον.

{*Θεαίτητος*} Τὸ ποῖον;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἀντιλογικὸν αὐτὸν ἔφαμεν εἶναί που.

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δ'; οὐ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ τούτου διδάσκαλον γίνεσθαι;

{*Θεαίτητος*} Τί μήν;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Σκοπῶμεν δὴ, περὶ τίνος ἄρα καὶ φασιν οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν ἀντιλογικούς. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἔστω τῆδέ πη. φέρε, περὶ τῶν θείων, ὅσ' ἀφανῆ τοῖς πολλοῖς, ἄρ' ἱκανοὺς ποιοῦσι τοῦτο δρᾶν;

{*Θεαίτητος*} Λέγεται γοῦν δὴ περὶ αὐτῶν ταῦτα.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δ' ὅσα φανερά γῆς τε καὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα;

{*Θεαίτητος*} Τί γάρ;

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλά μήν ἔν γε ταῖς ἰδίαις συνουσίαις, ὅποταν γενέσεώς τε καί οὐσίας πέρι κατὰ πάντων λέγηται τι, σύνομεν ὡς αὐτοί τε ἀντειπεῖν δεινοί τούς τε ἄλλους ὅτι ποιοῦσιν ἄπερ αὐτοί δυνατοῦς;

{Θεαίτητος} Παντάπασί γε.

{Ελεάτης ξένος} Τί δ' αὖ περὶ νόμων καί συμπάντων τῶν πολιτικῶν, ἄρ' οὐχ ὑπισχνούνται ποιεῖν ἀμφισβητητικούς;

{Θεαίτητος} Οὐδεὶς γὰρ ἂν αὐτοῖς ὡς ἔπος εἰπεῖν διελέγετο μὴ τοῦτο ὑπισχνουμένοις.

{Ελεάτης ξένος} Τά γε μήν περὶ πασῶν τε καί κατὰ μίαν ἐκάστην τέχνην, ἃ δεῖ πρὸς ἕκαστον αὐτὸν τὸν δημιουργὸν ἀντειπεῖν, δεδημοσιωμένα που καταβέβληται γεγραμμένα τῷ βουλομένῳ μαθεῖν.

{Θεαίτητος} Τὰ Πρωταγόρειά μοι φαίνη περὶ τε πάλης καί τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰρηκέναι.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ πολλῶν γε, ὧ μακάριε, ἐτέρων. ἀτὰρ δὴ τὸ τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης ἄρ' οὐκ ἔν κεφαλαίῳ περὶ πάντων πρὸς ἀμφισβήτησιν ἰκανή τις δύναμις ἔοικ' εἶναι;

{Θεαίτητος} Φαίνεται γοῦν δὴ σχεδὸν οὐδὲν ὑπολιπεῖν.

{Ελεάτης ξένος} Σὺ δὴ πρὸς θεῶν, ὧ παῖ, δυνατόν ἡγή τοῦτο; τάχα γὰρ ἂν ὑμεῖς μὲν ὀξύτερον οἱ νέοι πρὸς αὐτὸ βλέποιτε, ἡμεῖς δὲ ἀμβλύτερον.

[233]

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον, καὶ πρὸς τί μάλιστα λέγεις; οὐ γὰρ που κατανοῶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον.

{Ελεάτης ξένος} Εἰ πάντα ἐπίστασθαί τινα ἀνθρώπων ἐστὶ δυνατόν.

{Θεαίτητος} Μακάριον μεντᾶν ἡμῶν, ὧ ξένε, ἦν τὸ γένος.

{Ελεάτης ξένος} Πῶς οὖν ἂν ποτέ τις πρὸς γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὦν δύναται ἂν ὑγιές τι λέγων ἀντειπεῖν;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

{Ελεάτης ξένος} Τί ποτ' οὖν ἂν εἶη τὸ τῆς σοφιστικῆς δυνάμεως θαῦμα;

{Θεαίτητος} Τοῦ δὴ πέρι;

{Ελεάτης ξένος} Καθ' ὄντινα τρόπον ποτέ δυνατοὶ τοῖς νέοις δόξαν παρασκευάζειν ὡς εἰσὶ πάντα πάντων αὐτοὶ σοφώτατοι. δῆλον γὰρ ὡς εἰ μήτε ἀντέλεγον ὀρθῶς μήτε ἐκείνοις ἐφαίνοντο, φαινόμενοι τε εἰ μὴδὲν αὖ μᾶλλον ἐδόκουν διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν εἶναι φρόνιμοι, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, σχολῆ ποτ' ἂν αὐτοῖς τις χρήματα διδοὺς ἤθελεν ἂν τούτων αὐτῶν μαθητῆς γίνεσθαι.

{Θεαίτητος} Σχολῆ μεντᾶν.

{Ελεάτης ξένος} Νῦν δέ γ' ἐθέλουσιν;

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Ελεάτης ξένος} Δοκοῦσι γὰρ οἶμαι πρὸς ταῦτα ἐπιστημόνως ἔχειν αὐτοὶ πρὸς ἄπερ ἀντιλέγουσιν.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Δρῶσι δέ γε τοῦτο πρὸς ἅπαντα, φαμέν;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Πάντα ἄρα σοφοὶ τοῖς μαθηταῖς φαίνονται.

{Θεαίτητος} Τί μήν;

{Ελεάτης ξένος} Οὐκ ὄντες γε· ἀδύνατον γὰρ τοῦτό γε ἐφάνη.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐκ ἀδύνατον;

{Ελεάτης ξένος} Δοξαστικὴν ἄρα τινὰ περὶ πάντων ἐπιστήμην ὁ σοφιστής ἡμῖν ἀλλ' οὐκ ἀλήθειαν ἔχων ἀναπέφανται.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν, καὶ κινδυνεύει γε τὸ νῦν εἰρημένον ὀρθότατα περὶ αὐτῶν εἰρηῆσθαι.

{Ελεάτης ξένος} Λάβωμεν τοίνυν σαφέστερόν τι παράδειγμα περὶ τούτων.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δῆ;

{Ελεάτης ξένος} Τόδε. καὶ μοι πειρῶ προσέχων τὸν νοῦν εὖ μάλα ἀποκρίνασθαι.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Εἴ τις φαίη μὴ λέγειν μηδ' ἀντιλέγειν, ἀλλὰ ποιεῖν καὶ δρᾶν μιᾷ τέχνῃ συνάπαντα ἐπίστασθαι πράγματα –

{Θεαίτητος} Πῶς πάντα εἶπες;

{Ελεάτης ξένος} Τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥηθέντος σύ γ' ἡμῖν εὐθύς ἀγνοεῖς· τὰ γὰρ σύμπαντα, ὡς ἔοικας, οὐ μανθάνεις.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Λέγω τοίνυν σὲ καὶ ἐμὲ τῶν πάντων καὶ πρὸς ἡμῖν τᾶλλα ζῶα καὶ δένδρα.

{Θεαίτητος} Πῶς λέγεις;

{Ελεάτης ξένος} Εἴ τις ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τᾶλλα φυτὰ πάντα ποιήσειν φαίη –

[234]

{Θεαίτητος} Τίνα δὴ λέγων τὴν ποιήσιν; οὐ γὰρ δὴ γεωργόν γε ἐρεῖς τίνα· καὶ γὰρ ζῶων αὐτὸν εἶπες ποιητὴν.

{Ελεάτης ξένος} Φημί, καὶ πρὸς γε θαλάττης καὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ καὶ θεῶν καὶ τῶν ἄλλων συμπάντων· καὶ τοίνυν καὶ ταχὺ ποιήσας αὐτῶν ἕκαστα πάνυ σμικροῦ νομίσματος ἀποδίδοται.

{Θεαίτητος} Παιδιὰν λέγεις τινά.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; τὴν τοῦ λέγοντος ὅτι πάντα οἶδε καὶ ταῦτα ἕτερον ἂν διδάξειεν ὀλίγου καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, μὲν οὐ παιδιὰν νομιστέον;

{Θεαίτητος} Πάντως που.

{*Ελεάτης ξένος*} Παιδιάς δὲ ἔχεις ἢ τι τεχνικώτερον ἢ καὶ χαριέστερον εἶδος ἢ τὸ μιμητικόν;

{*Θεαίτητος*} Οὐδαμῶς· πάμπλου γὰρ εἴρηκας εἶδος εἰς ἔν πάντα συλλαβῶν καὶ σχεδὸν ποικιλώτατον.

{*Ελεάτης ξένος*} Οὐκοῦν τὸν γ' ὑπισχνούμενον δυνατὸν εἶναι μιᾷ τέχνῃ πάντα ποιεῖν γινώσκομένῃ που τοῦτο, ὅτι μιμήματα καὶ ὁμώνυμα τῶν ὄντων ἀπεργαζόμενος τῇ γραφικῇ τέχνῃ δυνατὸς ἔσται τοὺς ἀνοήτους τῶν νέων παιδῶν, πόρρωθεν τὰ γεγραμμένα ἐπιδεικνύς, λανθάνειν ὡς ὅτιπερ ἂν βουληθῆ δρᾶν, τοῦτο ἰκανώτατος ὢν ἀποτελεῖν ἔργῳ.

{*Θεαίτητος*} Πῶς γὰρ οὐ;

{*Ελεάτης ξένος*} Τί δὲ δὴ; περὶ τοὺς λόγους ἄρ' οὐ προσδοκῶμεν εἶναι τινα ἄλλην τέχνην, ἢ αὐτὸ δυνατὸν ὂν αὐτὸ τυγχάνει τοὺς νέους καὶ ἔτι πόρρω τῶν πραγμάτων τῆς ἀληθείας ἀφεστῶτας διὰ τῶν ὄντων τοῖς λόγοις γοητεύειν, δεικνύοντας εἰδῶλα λεγόμενα περὶ πάντων, ὥστε ποιεῖν ἀληθῆ δοκεῖν λέγεσθαι καὶ τὸν λέγοντα δὴ σοφώτατον πάντων ἅπαντ' εἶναι;

{*Θεαίτητος*} Τί γὰρ οὐκ ἂν εἴη ἄλλη τις τοιαύτη τέχνη;

{*Ελεάτης ξένος*} Τοὺς πολλοὺς οὖν, ὧ Θεαίτητε, τῶν τότε ἀκουόντων ἄρ' οὐκ ἀνάγκη χρόνου τε ἐπελθόντος αὐτοῖς ἰκανοῦ καὶ προϋούσης ἡλικίας τοῖς τε οὐσί προσπίπτοντας ἐγγύθεν καὶ διὰ παθημάτων ἀναγκαζομένους ἐναργῶς ἐφάπτεσθαι τῶν ὄντων, μεταβάλλειν τὰς τότε γενομένας δόξας, ὥστε σμικρὰ μὲν φαίνεσθαι τὰ μεγάλα, χαλεπὰ δὲ τὰ ῥόδια, καὶ πάντα πάντῃ ἀνατετράφθαι τὰ ἐν τοῖς λόγοις φαντάσματα ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς πράξεσιν ἔργων παραγενομένων;

{*Θεαίτητος*} Ὡς γοῦν ἐμοὶ τηλικῶδε ὄντι κρῖναι. οἴμαι δὲ καὶ ἐμὲ τῶν ἔτι πόρρωθεν ἀφεστηκόντων εἶναι.

{*Ελεάτης ξένος*} Τοιγαροῦν ἡμεῖς σε οἶδε πάντες πειρασόμεθα καὶ νῦν πειρώμεθα ὡς ἐγγύτατα ἄνευ τῶν παθημάτων προσάγειν. περὶ δ' οὖν τοῦ σοφιστοῦ τότε μοι λέγε· πότερον ἤδη τοῦτο σαφές, [235] ὅτι τῶν γοήτων ἐστὶ τις, μιμητῆς ὢν τῶν ὄντων, ἢ διστάζομεν ἔτι μὴ περὶ ὅσωνπερ ἀντιλέγειν δοκεῖ δυνατὸς εἶναι, περὶ τοσοῦτων καὶ τὰς ἐπιστήμας ἀληθῶς ἔχων τυγχάνει;

{*Θεαίτητος*} Καὶ πῶς ἂν, ὧ ξέने; ἀλλὰ σχεδὸν ἤδη σαφές ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν τῆς παιδείας μετεχόντων ἐστὶ τις μερῶν εἷς.

{*Ελεάτης ξένος*} Γόητα μὲν δὴ καὶ μιμητὴν ἄρα θετέον αὐτόν τινα.

{*Θεαίτητος*} Πῶς γὰρ οὐ θετέον;

{*Ελεάτης ξένος*} Ἄγε δὴ, νῦν ἡμέτερον ἔργον ἤδη τὸν θῆρα μηκέτ' ἀνεῖναι· σχεδὸν γὰρ αὐτὸν περιελήφαμεν ἐν ἀμφιβληστικῷ τινι τῶν ἐν τοῖς λόγοις περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργάνων, ὥστε οὐκέτ' ἐκφεύξεται τότε γε.

{*Θεαίτητος*} Τὸ ποῖον;

{*Ελεάτης ξένος*} Τὸ μὴ οὐ τοῦ γένους εἶναι τοῦ τῶν θαυματοποιῶν τις εἷς.

{*Θεαίτητος*} Κάμοι τοῦτό γε οὕτω περὶ αὐτοῦ συνδοκεῖ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Δέδοκται τοίνυν ὅτι τάχιστα διαιρεῖν τὴν εἰδωλοποικὴν τέχνην, καὶ καταβάντας εἰς αὐτήν, ἐὰν μὲν ἡμᾶς εὐθύς ὁ σοφιστής ὑπομείνη, συλλαβεῖν αὐτὸν κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ λόγου, κάκεινῳ παραδόντας ἀποφῆναι τὴν ἄγραν· ἐὰν δ' ἄρα κατὰ μέρη τῆς μιμητικῆς δύηται πη, συνακολουθεῖν αὐτῷ διαιροῦντας ἀεὶ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸν μοῖραν, ἕωσπερ ἂν ληφθῆ. πάντως οὔτε οὗτος οὔτε ἄλλο γένος οὐδὲν μή ποτε ἐκφυγὸν ἐπεύξεται τὴν τῶν οὕτω δυναμένων μετιέναι καθ' ἕκαστά τε καὶ ἐπὶ πάντα μέθοδον.

{*Θεαίτητος*} Λέγεις εὖ, καὶ ταῦτα ταύτη ποιητέον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Κατὰ δὴ τὸν παρεληλυθότα τρόπον τῆς διαιρέσεως ἔγωγέ μοι καὶ νῦν φαίνομαι δύο καθορᾶν εἶδη τῆς μιμητικῆς· τὴν δὲ ζητούμενην ἰδέαν, ἐν ὁποτέρῳ ποθ' ἡμῖν οὔσα τυγχάνει, καταμαθεῖν οὐδέπω μοι δοκῶ νῦν δυνατός εἶναι.

{*Θεαίτητος*} Σὺ δ' ἄλλ' εἰπέ πρῶτον καὶ δῖελε ἡμῖν τίνε τῶ δύο λέγεις.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μίαν μὲν τὴν εἰκαστικὴν ὁρῶν ἐν αὐτῇ τέχνην. ἔστι δ' αὕτη μάλιστα ὅποταν κατὰ τὰς τοῦ παραδείγματος συμμετρίας τις ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ βάθει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι χρώματα ἀποδιδοὺς τὰ προσήκοντα ἑκάστοις, τὴν τοῦ μιμήματος γένεσιν ἀπεργάζηται.

{*Θεαίτητος*} Τί δ'; οὐ πάντες οἱ μιμούμενοί τι τοῦτ' ἐπιχειροῦσι δρᾶν;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν ὅσοι γε τῶν μεγάλων πού τι πλάττουσιν ἔργων ἢ γράφουσιν. εἰ γὰρ ἀποδιδοῖεν τὴν τῶν καλῶν ἀληθινὴν συμμετρίαν, οἷσθ' ὅτι σμικρότερα μὲν τοῦ δέοντος τὰ ἄνω, [236] μείζω δὲ τὰ κάτω φαίνοιτ' ἂν διὰ τὸ τὰ μὲν πόρρωθεν, τὰ δ' ἐγγύθεν ὑφ' ἡμῶν ὁρᾶσθαι.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἄρ' οὖν οὐ χαίρειν τὸ ἀληθές ἐάσαντες οἱ δημιουργοὶ νῦν οὐ τὰς οὔσας συμμετρίας ἀλλὰ τὰς δοξούσας εἶναι καλὰς τοῖς εἰδώλοις ἐναπεργάζονται;

{*Θεαίτητος*} Παντάπασί γε.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ μὲν ἄρα ἕτερον οὐ δίκαιον, εἰκός γε ὄν, εἰκόνα καλεῖν;

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Καὶ τῆς γε μιμητικῆς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος κλητέον ὅπερ εἵπομεν ἐν τῷ πρόσθεν, εἰκαστικὴν;

{*Θεαίτητος*} Κλητέον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δέ; τὸ φαινόμενον μὲν διὰ τὴν οὐκ ἐκ καλοῦ θεᾶν εἰκέναι τῷ καλῷ, δύναμιν δὲ εἶ τις λάβοι τὰ τηλικαῦτα ἰκανῶς ὁρᾶν, μηδ' εἰκὸς ᾧ φησιν εἰκέναι, τί καλοῦμεν; ἄρ' οὐκ, ἐπεὶ περ φαίνεται μὲν, εἴκει δὲ οὐ, φάντασμα;

{*Θεαίτητος*} Τί μήν;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν πάμπλου καὶ κατὰ τὴν ζωγραφίαν τοῦτο τὸ μέρος ἐστὶ καὶ κατὰ σύμπασαν μιμητικὴν;

{*Θεαίτητος*} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τὴν δὴ φάντασμα ἀλλ' οὐκ εἰκόνα ἀπεργαζομένην τέχνην ἄρ' οὐ φανταστικὴν ὀρθότατ' ἂν προσαγορεύοιμεν;

{Θεαίτητος} Πολύ γε.

{Ελεάτης ξένος} Τούτω τοίνυν τῷ δύο ἔλεγον εἶδη τῆς εἰδωλοποιικῆς, εἰκαστικὴν καὶ φανταστικὴν.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

{Ελεάτης ξένος} Ὁ δέ γε καὶ τότε ἡμφεγνόουν, ἐν ποτέρᾳ τὸν σοφιστὴν θετέον, οὐδὲ νῦν πῶ δύναμαι θεάσασθαι σαφῶς, ἀλλ' ὄντως θαυμαστός ἀνὴρ καὶ κατιδεῖν παγχάλεπος, ἐπεὶ καὶ νῦν μάλα εὖ καὶ κομψῶς εἰς ἄπορον εἶδος διερευνήσασθαι καταπέφευγεν.

{Θεαίτητος} Ὅμοιον.

{Ελεάτης ξένος} Ἄρ' οὖν αὐτὸ γινώσκων σύμφης, ἢ σε οἶον ρύμη τις ὑπὸ τοῦ λόγου συνειθισμένον συνεπεσπάσατο πρὸς τὸ ταχὺ συμφῆσαι;

{Θεαίτητος} Πῶς καὶ πρὸς τί τοῦτο εἶρηκας;

{Ελεάτης ξένος} Ὅντως, ὦ μακάριε, ἐσμέν ἐν παντάπασιν χαλεπῇ σκέψει. τὸ γὰρ φαίνεσθαι τοῦτο καὶ τὸ δοκεῖν, εἶναι δὲ μὴ, καὶ τὸ λέγειν μὲν ἄττα, ἀληθῆ δὲ μὴ, πάντα ταῦτά ἐστι μεστὰ ἀπορίας ἀεὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καὶ νῦν. ὅπως γὰρ εἰπόντα χρῆ ψευδῆ λέγειν ἢ δοξάζειν ὄντως εἶναι, καὶ τοῦτο φθελγόμενον ἐναντιολογία μὴ συνεχέσθαι, παντάπασιν, ὦ Θεαίτητε, [237] χαλεπόν.

{Θεαίτητος} Τί δή;

{Ελεάτης ξένος} Τετόληκεν ὁ λόγος οὗτος ὑποθέσθαι τὸ μὴ ὄν εἶναι· ψεῦδος γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ἐγίγνετο ὄν. Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας, ὦ παῖ, παισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀρχόμενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, πεζῆ τε ὧδε ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων – Οὐ γὰρ μὴ ποτε τοῦτο δαμῆ, φησὶν, εἶναι μὴ ἐόντα· ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήμενος εἶργε νόημα. παρ' ἐκείνου τε οὖν μαρτυρεῖται, καὶ μάλιστα γε δὴ πάντων ὁ λόγος αὐτὸς ἂν δηλώσειε μέτρια βασανισθεῖς. τοῦτο οὖν αὐτὸ πρῶτον θεασώμεθα, εἰ μὴ τί σοι διαφέρει.

{Θεαίτητος} Τὸ μὲν ἐμὸν ὅπη βούλει τίθεσο, τὸν δὲ λόγον ἢ βέλτιστα διέξεισι σκοπῶν αὐτός τε ἴθι κάμῃ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἄγε.

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλὰ χρῆ δρᾶν ταῦτα. καὶ μοι λέγε· τὸ μηδαμῶς ὄν τολμῶμέν που φθέγγεσθαι;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Μὴ τοίνυν ἔριδος ἔνεκα μηδὲ παιδιᾶς, ἀλλ' εἰ σπουδῆ δέοι συννοήσαντά τινα ἀποκρίνασθαι τῶν ἀκροατῶν ποῖ χρῆ τοῦνομ' ἐπιφέρειν τοῦτο, τὸ μὴ ὄν, τί δοκοῦμεν ἂν εἰς τί καὶ ἐπὶ ποῖον αὐτόν τε καταχρήσασθαι καὶ τῷ πυνθανομένῳ δεικνύναι;

{Θεαίτητος} Χαλεπόν ἦρου καὶ σχεδὸν εἶπεῖν οἶφ' γε ἐμοὶ παντάπασιν ἄπορον.

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλ' οὖν τοῦτό γε δηλον, ὅτι τῶν ὄντων ἐπὶ τι τὸ μὴ ὄν οὐκ οἰστέον.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ ἂν;

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν ἐπιείπερ οὐκ ἐπὶ τὸ ὄν, οὐδ' ἐπὶ τὸ τι φέρων ὀρθῶς ἂν τις φέροι.

{Θεαίτητος} Πῶς δὴ;

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τοῦτο ἡμῖν που φανερόν, ὡς καὶ τὸ «τι» τοῦτο ῥῆμα ἐπ' ὄντι λέγομεν ἐκάστοτε· μόνον γὰρ αὐτὸ λέγειν, ὡς περ γυμνὸν καὶ ἀπηρημωμένον ἀπὸ τῶν ὄντων ἀπάντων, ἀδύνατον· ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Ἀδύνατον.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄρα τῆδε σκοπῶν σύμφης, ὡς ἀνάγκη τὸν τι λέγοντα ἔν γέ τι λέγειν;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἐνὸς γὰρ δὴ τό γε «τι» φήσεις σημεῖον εἶναι, τὸ δὲ «τινὲ» δυοῖν, τὸ δὲ «τινὲς» πολλῶν.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸν δὲ δὴ μὴ τι λέγοντα ἀναγκαιότατον, ὡς ἔοικε, παντάπασι μηδὲν λέγειν.

{Θεαίτητος} Ἀναγκαιότατον μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄρ' οὖν οὐδὲ τοῦτο συγχωρητέον, τὸ τὸν τοιοῦτον λέγειν μὲν τι, λέγειν μέντοι μηδὲν, ἀλλ' οὐδὲ λέγειν φατέον, ὅς γ' ἂν ἐπιχειρῆ μὴ ὄν φθέγγεσθαι;

{Θεαίτητος} Τέλος γοῦν ἂν ἀπορίας ὁ λόγος ἔχοι.

[238]

{Ἐλεάτης ξένος} Μήπω μέγ' εἵπης· ἔτι γάρ, ὦ μακάριε, ἔστι, καὶ ταῦτά γε τῶν ἀποριῶν ἡ μεγίστη καὶ πρώτη. περὶ γὰρ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν οὔσα τυγχάνει.

{Θεαίτητος} Πῶς φῆς; λέγε καὶ μηδὲν ἀποκνήσης.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῷ μὲν ὄντι που προσγένειτ' ἂν τι τῶν ὄντων ἕτερον.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ ὄντι δέ τι τῶν ὄντων ἄρα ποτε προσγίνεσθαι φήσομεν δυνατόν εἶναι;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀριθμὸν δὴ τὸν σύμπαντα τῶν ὄντων τίθεμεν.

{Θεαίτητος} Εἵπερ γε καὶ ἄλλο τι θετέον ὡς ὄν.

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ τοίνυν μηδ' ἐπιχειρῶμεν ἀριθμοῦ μήτε πλῆθος μήτε ἔν πρὸς τὸ μὴ ὄν προσφέρειν.

{Θεαίτητος} Οὐκ οὐκ ἂν ὀρθῶς γε, ὡς ἔοικεν, ἐπιχειροῖμεν, ὡς φησιν ὁ λόγος.

{Ἐλεάτης ξένος} Πῶς οὖν ἂν ἢ διὰ τοῦ στόματος φθέγγαιτο ἂν τις ἢ καὶ τῆ διανοίᾳ τὸ παράπαν λάβοι τὰ μὴ ὄντα ἢ τὸ μὴ ὄν χωρὶς ἀριθμοῦ;

{Θεαίτητος} Λέγε πῆ;

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ ὄντα μὲν ἐπειδὴν λέγωμεν, ἄρα οὐ πλῆθος ἐπιχειροῦμεν ἀριθμοῦ προστιθένα;

{Θεαίτητος} Τί μήν;

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ ὄν δέ, ἄρα οὐ τὸ ἐν αὐῷ;

{Θεαίτητος} Σαφέστατά γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν οὔτε δίκαιόν γε οὔτε ὀρθόν φαμεν ὄν ἐπιχειρεῖν μὴ ὄντι προσαρμόττειν.

{Θεαίτητος} Λέγεις ἀληθέστατα.

{Ἐλεάτης ξένος} Συννοεῖς οὖν ὡς οὔτε φθέγξασθαι δυνατὸν ὀρθῶς οὔτ' εἰπεῖν οὔτε διανοηθῆναι τὸ μὴ ὄν αὐτὸ καθ' αὐτό, ἀλλ' ἔστιν ἀδιανόητόν τε καὶ ἄρρητον καὶ ἀφθεγκτον καὶ ἄλογον;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄρ' οὖν ἐψευσάμην ἄρτι λέγων τὴν μεγίστην ἀπορίαν ἐρεῖν αὐτοῦ πέρι, τὸ δὲ ἔτι μείζω τινὰ λέγειν ἄλλην ἔχομεν;

{Θεαίτητος} Τίνα δὴ;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὡ θαυμάσιε, οὐκ ἐννοεῖς αὐτοῖς τοῖς λεχθεῖσιν ὅτι καὶ τὸν ἐλέγχοντα εἰς ἀπορίαν καθίστησι τὸ μὴ ὄν οὕτως, ὥστε, ὅποταν αὐτὸ ἐπιχειρῇ τις ἐλέγχειν, ἐναντία αὐτὸν αὐτῷ περὶ ἐκεῖνο ἀναγκάζεσθαι λέγειν;

{Θεαίτητος} Πῶς φῆς; εἰπέ ἔτι σαφέστερον.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐδὲν δεῖ τὸ σαφέστερον ἐν ἐμοὶ σκοπεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑποθέμενος οὔτε ἐνός οὔτε τῶν πολλῶν τὸ μὴ ὄν δεῖν μετέχειν, ἄρτι τε καὶ νῦν οὕτως ἐν αὐτὸ εἴρηκα· τὸ μὴ ὄν γὰρ φημί. συνίης τοι.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν αὐτὸ καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθεγκτόν τε αὐτὸ καὶ ἄρρητον καὶ ἄλογον ἔφην εἶναι. συνέπη;

{Θεαίτητος} Συνέπομαι. πῶς γὰρ οὔ;

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν τό γε εἶναι προσάπτειν πειρώμενος ἐναντία τοῖς πρόσθεν ἔλεγον;

{Θεαίτητος} Φαίνη.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; τοῦτο προσάπτων οὐχ ὡς ἐνὶ διελεγόμενῃ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἄλογόν γε λέγων καὶ ἄρρητον καὶ ἀφθεγκτον ὡς γε πρὸς ἐν τὸν λόγον ἐποιούμην.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὔ;

{Ἐλεάτης ξένος} Φαμέν δέ γε δεῖν, εἴπερ ὀρθῶς τις λέξει, μήτε ὡς ἐν μήτε ὡς πολλὰ διορίζειν αὐτό, μηδὲ τὸ παράπαν αὐτὸ καλεῖν· [239] ἐνός γὰρ εἶδει καὶ κατὰ ταύτην ἂν τὴν πρόσρησιν προσαγορεύοιτο.

{Θεαίτητος} Παντάπασι γε.

{*Ελεάτης ξένος*} Τὸν μὲν τοίνυν ἐμέ γε τί τις ἂν λέγοι; καὶ γὰρ πάλαι καὶ τὰ νῦν ἠττημένον ἂν εὔροι περὶ τὸν τοῦ μὴ ὄντος ἔλεγχον. ὥστε ἐν ἔμοιγε λέγοντι, καθάπερ εἶπον, μὴ σκοπῶμεν τὴν ὀρθολογίαν περὶ τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἶα δὴ νῦν ἐν σοὶ σκεψώμεθα.

{*Θεαίτητος*} Πῶς φῆς;

{*Ελεάτης ξένος*} Ἴθι ἡμῖν εὖ καὶ γενναίως, ἅτε νέος ὢν, ὅτι μάλιστα δύνασαι συντείνας πειράθητι, μήτε οὐσίαν μήτε τὸ ἐν μήτε πλῆθος ἀριθμοῦ προστιθείς τῷ μὴ ὄντι, κατὰ τὸ ὀρθὸν φθέγγασθαί τι περὶ αὐτοῦ.

{*Θεαίτητος*} Πολλὴ μεντὰν με καὶ ἄτοπος ἔχοι προθυμία τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰ σὲ τοιαῦθ' ὀρῶν πάσχοντα αὐτὸς ἐπιχειροῖην.

{*Ελεάτης ξένος*} Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, σὲ μὲν καὶ ἐμέ χαίρειν ἐδῶμεν· ἕως δ' ἂν τινα δυναμένῳ δρᾶν τοῦτο ἐντυγχάνωμεν, μέχρι τούτου λέγωμεν ὡς παντὸς μᾶλλον πανούργως εἰς ἄπορον ὁ σοφιστὴς τόπον καταδέδυκεν.

{*Θεαίτητος*} Καὶ μάλα δὴ φαίνεται.

{*Ελεάτης ξένος*} Τοιγαροῦν εἴ τινα φήσομεν αὐτὸν ἔχειν φανταστικὴν τέχνην, ῥαδίως ἐκ ταύτης τῆς χρείας τῶν λόγων ἀντιλαμβανόμενος ἡμῶν εἰς τούναντίον ἀποστρέψει τοὺς λόγους, ὅταν εἰδωλοποιὸν αὐτὸν καλῶμεν, ἀνερωτῶν τί ποτε τὸ παράπαν εἰδῶλον λέγομεν. σκοπεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τί τις τῷ νεανίᾳ πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινεῖται.

{*Θεαίτητος*} Δῆλον ὅτι φήσομεν τά τε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ κατόπτροις εἰδῶλα, ἔτι καὶ τὰ γεγραμμένα καὶ τὰ τετυπωμένα καὶ τᾶλλα ὅσα που τοιαῦτ' ἔσθ' ἕτερα.

{*Ελεάτης ξένος*} Φανερός, ὦ Θεαίτητε, εἶ σοφιστὴν οὐχ ἔωρακώς.

{*Θεαίτητος*} Τί δὴ;

{*Ελεάτης ξένος*} Δόξει σοὶ μύειν ἢ παντάπασιν οὐκ ἔχειν ὄμματα.

{*Θεαίτητος*} Πῶς;

{*Ελεάτης ξένος*} Τὴν ἀπόκρισιν ὅταν οὕτως αὐτῷ διδῶς ἐὰν ἐν κατόπτροις ἢ πλάσμασι λέγῃς τι, καταγελάσεται σοὺ τῶν λόγων, ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ, προσποιούμενος οὔτε κάτοπτρα [240] οὔτε ὕδατα γινώσκειν οὔτε τὸ παράπαν ὄψιν, τὸ δ' ἐκ τῶν λόγων ἐρωτήσῃ σε μόνον.

{*Θεαίτητος*} Ποῖον;

{*Ελεάτης ξένος*} Τὸ διὰ πάντων τούτων ἃ πολλὰ εἰπὼν ἠξίωσας ἐνὶ προσειπεῖν ὀνόματι φθεγγάμενος εἰδῶλον ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἐν ὄν. λέγε οὖν καὶ ἀμύνου μηδὲν ὑποχωρῶν τὸν ἄνδρα.

{*Θεαίτητος*} Τί δῆτα, ὦ ξέने, εἰδῶλον ἂν φαῖμεν εἶναι πλὴν γε τὸ πρὸς τάληθινὸν ἀφωμοιωμένον ἕτερον τοιοῦτον;

{*Ελεάτης ξένος*} Ἔτερον δὲ λέγεις τοιοῦτον ἀληθινόν, ἢ ἐπὶ τίνι τὸ τοιοῦτον εἶπες;

{*Θεαίτητος*} Οὐδαμῶς ἀληθινόν γε, ἀλλ' εἰκὸς μὲν.

{*Ελεάτης ξένος*} Ἄρα τὸ ἀληθινὸν ὄντως ὄν λέγων;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; τὸ μὴ ἀληθινὸν ἄρ' ἐναντίον ἀληθοῦς;

{Θεαίτητος} Τί μήν;

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκ ὄντως οὐκ ὄν ἄρα λέγεις τὸ εἰκόσ, εἴπερ αὐτό γε μὴ ἀληθινὸν ἐρεῖς.

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἔστι γε μήν πως.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκὸν ἀληθῶς γε, φής.

{Θεαίτητος} Οὐ γὰρ οὖν· πλήν γ' εἰκῶν ὄντως.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκ ὄν ἄρα οὐκ ὄντως ἐστὶν ὄντως ἦν λέγομεν εἰκόνα;

{Θεαίτητος} Κινδυνεύει τοιαύτην τινὰ πεπλέχθαι συμπλοκὴν τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι, καὶ μάλα ἄτοπον.

{Ἐλεάτης ξένος} Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον; ὀρθῶς γοῦν ὅτι καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπαλλάξεως ταύτης ὁ πολυκέφαλος σοφιστής ἠνάγκακεν ἡμᾶς τὸ μὴ ὄν οὐχ ἐκόντας ὁμολογεῖν εἶναί πως.

{Θεαίτητος} Ὅρῶ καὶ μάλα.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δὲ δῆ; τὴν τέχνην αὐτοῦ τίνα ἀφορίσαντες ἡμῖν αὐτοῖς συμφωνεῖν οἰοί τε ἐσόμεθα;

{Θεαίτητος} Πῆ καὶ τὸ ποῖόν τι φοβούμενος οὕτω λέγεις;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὅταν περὶ τὸ φάντασμα αὐτὸν ἀπατᾶν φῶμεν καὶ τὴν τέχνην εἶναί τινα ἀπατητικὴν αὐτοῦ, τότε πότερον ψευδῆ δοξάζειν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φήσομεν ὑπὸ τῆς ἐκείνου τέχνης, ἢ τί ποτ' ἐροῦμεν;

{Θεαίτητος} Τοῦτο· τί γὰρ ἂν ἄλλο εἴπαιμεν;

{Ἐλεάτης ξένος} Ψευδῆς δ' αὖ δόξα ἔσται τάναντία τοῖς οὔσι δοξάζουσα, ἢ πῶς;

{Θεαίτητος} Οὕτως· τάναντία.

{Ἐλεάτης ξένος} Λέγεις ἄρα τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν τὴν ψευδῆ δόξαν;

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Ἐλεάτης ξένος} Πότερον μὴ εἶναι τὰ μὴ ὄντα δοξάζουσαν, ἢ πως εἶναι τὰ μηδαμῶς ὄντα;

{Θεαίτητος} Εἶναί πως τὰ μὴ ὄντα δεῖ γε, εἴπερ ψεύσεται ποτέ τίς τι καὶ κατὰ βραχύ.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δ'; οὐ καὶ μηδαμῶς εἶναι τὰ πάντως ὄντα δοξάζεται;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τοῦτο δὲ ψεῦδος;

{Θεαίτητος} Καὶ τοῦτο.

[241]

{Ελεάτης ξένος} Καὶ λόγος οἶμαι ψευδῆς οὕτω κατὰ ταῦτα νομισθήσεται τά τε ὄντα λέγων μὴ εἶναι καὶ τὰ μὴ ὄντα εἶναι.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τοιοῦτος γένοιτο;

{Ελεάτης ξένος} Σχεδὸν οὐδαμῶς· ἀλλὰ ταῦτα ὁ σοφιστής οὐ φήσει. ἢ τίς μηχανὴ συγχωρεῖν τινα τῶν εὔφρονούντων, ὅταν ἄφθεγκτα καὶ ἄρρητα καὶ ἄλογα καὶ ἀδιανόητα προσδιωμολογημένα ἢ τὰ πρὸ τούτων ὁμολογηθέντα; μανθάνομεν, ὦ Θεαίτητε, ἃ λέγει;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν ὅτι τάναντία φήσει λέγειν ἡμᾶς τοῖς νυνδῆ, ψευδῆ τολμήσαντας εἰπεῖν ὡς ἔστιν ἐν δόξαις τε καὶ κατὰ λόγους; τῷ γὰρ μὴ ὄντι τὸ ὄν προσάπτειν ἡμᾶς πολλάκις ἀναγκάζεσθαι, διομολογησαμένους νυνδῆ τοῦτο εἶναι πάντων ἀδυνατώτατον.

{Ελεάτης ξένος} Ὅρθῶς ἀπεμνημόνευσας. ἀλλ' ὄρα δὴ βουλευέσθαι τί χρὴ δρᾶν τοῦ σοφιστοῦ πέρι· τὰς γὰρ ἀντιλήψεις καὶ ἀπορίας, ἐὰν αὐτὸν διερευνῶμεν ἐν τῇ τῶν ψευδουργῶν καὶ γοήτων τέχνῃ τιθέντες, ὄρας ὡς εὐποροὶ καὶ πολλαί.

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Ελεάτης ξένος} Μικρὸν μέρος τοίνυν αὐτῶν διεληλύθαμεν, οὐσῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπεράντων.

{Θεαίτητος} Ἀδύνατόν γ' ἂν, ὡς ἔοικεν, εἶη τὸν σοφιστὴν ἐλεῖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει.

{Ελεάτης ξένος} Τί οὖν; οὕτως ἀποστησόμεθα νῦν μαλθακισθέντες;

{Θεαίτητος} Οὐκ οὐκ ἐγωγέ φημι δεῖν, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν οἷοί τ' ἐπιλαβέσθαι πῆ τάνδρός ἐσμεν.

{Ελεάτης ξένος} Ἐξεις οὖν συγγνώμην καὶ καθάπερ νῦν εἶπες ἀγαπήσεις ἐάν πῆ καὶ κατὰ βραχὺ παρασπασώμεθα οὕτως ἰσχυροῦ λόγου;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐχ ἔξω;

{Ελεάτης ξένος} Τόδε τοίνυν ἔτι μᾶλλον παραιτοῦμαί σε.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Μὴ με οἷον πατραλοῖαν ὑπολάβῃς γίνεσθαι τινα.

{Θεαίτητος} Τί δὴ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸν τοῦ πατρὸς Παρμενίδου λόγον ἀναγκαῖον ἡμῖν ἀμυνομένοις ἔσται βασανίζειν, καὶ βιάζεσθαι τό τε μὴ ὄν ὡς ἔστι κατὰ τι καὶ τὸ ὄν αὖ πάλιν ὡς οὐκ ἔστι πῆ.

{Θεαίτητος} Φαίνεται τὸ τοιοῦτον διαμαχετέον ἐν τοῖς λόγοις.

{Ελεάτης ξένος} Πῶς γὰρ οὐ φαίνεται καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο τυφλῷ; τούτων γὰρ μήτ' ἐλεγχθέντων μήτε ὁμολογηθέντων σχολῆ ποτέ τις οἷός τε ἔσται περὶ λόγων ψευδῶν λέγων ἢ δόξης, εἴτε εἰδῶν εἴτε εἰκόνων εἴτε μιμημάτων εἴτε φαντασμάτων αὐτῶν, ἢ καὶ περὶ τεχνῶν τῶν ὅσαι περὶ ταῦτά εἰσι, μὴ καταγέλαστος εἶναι τά γ' ἐναντία ἀναγκαζόμενος αὐτῷ λέγειν.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα.

[242]

{*Ἐλεάτης ξένος*} Διὰ ταῦτα μέντοι τολμητέον ἐπιτίθεσθαι τῷ πατρικῷ λόγῳ νῦν, ἢ τὸ παράπαν ἑατέον, εἰ τοῦτό τις εἶργει δρᾶν ὄκνος.

{*Θεαίτητος*} Ἄλλ' ἡμᾶς τοῦτό γε μηδὲν μηδαμῆ εἶρξῃ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τρίτον τοίνυν ἔτι σε σμικρόν τι παραιτήσομαι.

{*Θεαίτητος*} Λέγε μόνον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Εἶπόν που νυνδὴ λέγων ὡς πρὸς τὸν περὶ ταῦτ' ἔλεγχον αἰεὶ τε ἀπειρηκῶς ἐγὼ τυγχάνω καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν.

{*Θεαίτητος*} Εἶπες.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Φοβοῦμαι δὴ τὰ εἰρημένα, μή ποτε διὰ ταῦτά σοι μανικὸς εἶναι δόξω παρὰ πόδα μεταβαλὼν ἑμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω. σὴν γὰρ δὴ χάριν ἐλέγχειν τὸν λόγον ἐπιθησόμεθα, ἐάνπερ ἐλέγχωμεν.

{*Θεαίτητος*} Ὡς τοίνυν ἔμοιγε μηδαμῆ δόξων μηδὲν πλημμελεῖν, ἂν ἐπὶ τὸν ἔλεγχον τοῦτον καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἴης, θαρρῶν ἴθι τούτου γε ἔνεκα.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Φέρε δὴ, τίνα ἀρχὴν τις ἂν ἄρξαιτο παρακινδυνευτικοῦ λόγου; δοκῶ μὲν γὰρ τήνδ', ὧ παῖ, τὴν ὁδὸν ἀναγκαιοτάτην ἡμῖν εἶναι τρέπεσθαι.

{*Θεαίτητος*} Ποίαν δὴ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὰ δοκοῦντα νῦν ἐναργῶς ἔχειν ἐπισκέψασθαι πρῶτον μὴ πη τεταραγμένοι μὲν ὤμεν περὶ ταῦτα, ῥαδίως δ' ἀλλήλοις ὁμολογῶμεν ὡς εὐκρινῶς ἔχοντες.

{*Θεαίτητος*} Λέγε σαφέστερον ὃ λέγεις.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Εὐκόλως μοι δοκεῖ Παρμενίδης ἡμῖν διειλέχθαι καὶ πᾶς ὅστις πώποτε ἐπὶ κρίσιν ὤρμησε τοῦ τὰ ὄντα διορίσασθαι πόσα τε καὶ ποῖά ἐστιν.

{*Θεαίτητος*} Πῆ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μῦθόν τινα ἕκαστος φαίνεται μοι διηγεῖσθαι παισὶν ὡς οὖσιν ἡμῖν, ὁ μὲν ὡς τρία τὰ ὄντα, πολεμεῖ δὲ ἀλλήλοις ἐνίοτε αὐτῶν ἅττα πη, τοτὲ δὲ καὶ φίλα γιγνόμενα γάμους τε καὶ τόκους καὶ τροφὰς τῶν ἐκγόνων παρέχεται· δύο δὲ ἕτερος εἰπὼν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ἢ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, συνοικίζει τε αὐτὰ καὶ ἐκδίδωσι· τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἐνὸς ὄντος τῶν πάντων καλουμένων οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις. Ἰάδες δὲ καὶ Σικελαὶ τινες ὕστερον Μοῦσαι συνενόησαν ὅτι συμπλέκειν ἀσφαλέστατον ἀμφοτέρα καὶ λέγειν ὡς τὸ ὄν πολλά τε καὶ ἓν ἐστίν, ἔχθρα δὲ καὶ φιλία συνέχεται. διαφερόμενον γὰρ αἰεὶ συμφέρεται, φασὶν αἱ συντονώτεραι τῶν Μουσῶν· αἱ δὲ μαλακώτεραι τὸ μὲν αἰεὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐχάλασαν, ἐν μέρει δὲ τοτὲ μὲν ἓν εἶναι φασὶ τὸ πᾶν καὶ φίλον ὑπ' Ἀφροδίτης, [243] τοτὲ δὲ πολλά καὶ πολέμιον αὐτὸ αὐτῷ διὰ νεϊκός τι. ταῦτα δὲ πάντα εἰ μὲν ἀληθῶς τις ἢ μὴ τούτων εἶρηκε, χαλεπὸν καὶ πλημμελὲς οὕτω μεγάλα κλεινοῖς καὶ παλαιοῖς ἀνδράσιν ἐπιτιμᾶν· ἐκεῖνο δὲ ἀνεπίφθονον ἀποφήνασθαι –

{*Θεαίτητος*} Τὸ ποῖον;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅτι λίαν τῶν πολλῶν ἡμῶν ὑπεριδόντες ὀλιγώρησαν· οὐδὲν γὰρ φροντίσαντες εἴτ' ἐπακολουθοῦμεν αὐτοῖς λέγουσιν εἴτε ἀπολειπόμεθα, περαίνουσι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἕκαστοι.

{*Θεαίτητος*} Πῶς λέγεις;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅταν τις αὐτῶν φθέγξῃται λέγων ὡς ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ γίγνεται πολλά ἢ ἓν ἢ δύο, καὶ θερμὸν αὖ ψυχρῶ συγκεραννύμενον, ἄλλοθί πη διακρίσεις καὶ συγκρίσεις ὑποτιθείς, τούτων, ὧ Θεαίτητε, ἐκάστοτε σύ τι πρὸς θεῶν συνίης ὅτι λέγουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε μὲν ἦν νεώτερος, τοῦτο τε τὸ νῦν ἀπορούμενον ὁπότε τις εἴποι, τὸ μὴ ὄν, ἀκριβῶς ᾤμην συνιέναι. νῦν δὲ ὄρᾳς ἴν' ἐσμὲν αὐτοῦ πέρι τῆς ἀπορίας.

{*Θεαίτητος*} Ὅρῶ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τάχα τοίνυν ἴσως οὐχ ἤττον κατὰ τὸ ὄν ταῦτόν τοῦτο πάθος εἰληφότες ἐν τῇ ψυχῇ περὶ μὲν τοῦτο εὐπορεῖν φαμεν καὶ μανθάνειν ὁπότεν τις αὐτὸ φθέγξῃται, περὶ δὲ θάτερον οὐ, πρὸς ἀμφοτέρα ὁμοίως ἔχοντες.

{*Θεαίτητος*} ἴσως.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ τῶν προειρημένων ἡμῖν ταῦτόν τοῦτο εἰρήσθω.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ γε.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τῶν μὲν τοίνυν πολλῶν πέρι καὶ μετὰ τοῦτο σκεψόμεθ', ἂν δόξη, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου τε καὶ ἀρχηγοῦ πρώτου νῦν σκεπτέον.

{*Θεαίτητος*} Τίνος δὴ λέγεις; ἢ δήλον ὅτι τὸ ὄν φῆς πρῶτον δεῖν διερευνησασθαι τί ποθ' οἱ λέγοντες αὐτὸ δηλοῦν ἡγοῦνται;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Κατὰ πόδα γε, ὧ Θεαίτητε, ὑπέλαβες. λέγω γὰρ δὴ ταύτη δεῖν ποιεῖσθαι τὴν μέθοδον ἡμᾶς, οἷον αὐτῶν παρόντων ἀναπυθνομένων ὧδε· «Φέρε, ὁπόσοι θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἢ τινε δύο τοιούτω τὰ πάντ' εἶναι φατε, τί ποτε ἄρα τοῦτ' ἐπ' ἀμφοῖν φθέγγεσθε, λέγοντες ἄμφω καὶ ἐκάτερον εἶναι; τί τὸ εἶναι τοῦτο ὑπολάβωμεν ὑμῶν; πότερον τρίτον παρὰ τὰ δύο ἐκεῖνα, καὶ τρία τὸ πᾶν ἀλλὰ μὴ δύο ἔτι καθ' ὑμᾶς τιθῶμεν; οὐ γὰρ που τοῖν γε δυοῖν καλοῦντες θάτερον ὄν ἀμφοτέρα ὁμοίως εἶναι λέγετε· σχεδὸν γὰρ ἂν ἀμφοτέρως ἓν, ἀλλ' οὐ δύο εἴτην.»

{*Θεαίτητος*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Ἐλεάτης ξένος*} «Ἄλλ' ἄρά γε τὰ ἄμφω βούλεσθε καλεῖν ὄν;»

{*Θεαίτητος*} ἴσως.

[244]

{*Ἐλεάτης ξένος*} «Ἄλλ', ὧ φίλοι,» φήσομεν, «κἂν οὕτω τὰ δύο λέγοιτ' ἂν σαφέστατα ἓν.»

{*Θεαίτητος*} Ὅρθότατα εἴρηκας.

{*Ἐλεάτης ξένος*} «Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς ἠπορήκαμεν, ὑμεῖς αὐτὰ ἡμῖν ἐμφανίζετε ἱκανῶς, τί ποτε βούλεσθε σημαίνειν ὁπότεν ὄν φθέγγησθε. δήλον γὰρ ὡς ὑμεῖς μὲν ταῦτα πάλαι γινώσκετε, ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ μὲν ὠόμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν. διδάσκετε οὖν πρῶτον τοῦτ' αὐτὸ ἡμᾶς, ἵνα μὴ δοξάζωμεν μανθάνειν μὲν τὰ λεγόμενα παρ' ὑμῶν, τὸ δὲ τούτου γίγνηται πᾶν τούναντίον.» ταῦτα

δὴ λέγοντές τε καὶ ἀξιούντες παρὰ τε τούτων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσοι πλεῖον ἑνὸς λέγουσι τὸ πᾶν εἶναι, μῶν, ὧ παῖ, τί πλημμελήσομεν;

{Θεαίτητος} Ἡκιστά γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; παρὰ τῶν ἑν τὸ πᾶν λεγόντων ἄρ' οὐ πευστέον εἰς δύναμιν τί ποτε λέγουσι τὸ ὄν;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τόδε τοίνυν ἀποκρινέσθων. «Ἐν πού φατε μόνον εἶναι;» – «Φαμέν γάρ,» φήσουσιν. ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} «Τί δέ; ὄν καλεῖτέ τι;»

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} «Πότερον ὅπερ ἑν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ προσχρώμενοι δυοῖν ὀνόμασιν, ἢ πῶς;»

{Θεαίτητος} Τίς οὖν αὐτοῖς ἢ μετὰ τοῦτ', ὧ ξένε, ἀπόκρισις;

{Ἐλεάτης ξένος} Δῆλον, ὧ Θεαίτητε, ὅτι τῷ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὑποθεμένῳ πρὸς τὸ νῦν ἐρωτηθὲν καὶ πρὸς ἄλλο δὲ ὀτιοῦν οὐ πάντων ῥᾶστον ἀποκρίνασθαι.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Τό τε δύο ὀνόματα ὁμολογεῖν εἶναι μηδὲν θέμενον πλὴν ἑν καταγέλαστόν που.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τὸ παράπαν γε ἀποδέχεσθαι τοῦ λέγοντος ὡς ἔστιν ὄνομά τι, λόγον οὐκ ἂν ἔχον.

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τιθεῖς τε τοῦνομα τοῦ πράγματος ἕτερον δύο λέγει πού τινε.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἂν ταυτόν γε αὐτῷ τιθῆ τοῦνομα, ἢ μηδενὸς ὄνομα ἀναγκασθήσεται λέγειν, εἰ δέ τις αὐτὸ φήσει, συμβήσεται τὸ ὄνομα ὀνόματος ὄνομα μόνον, ἄλλου δὲ οὐδενὸς ὄν.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τὸ ἑν γε, ἑνὸς ὄνομα ὄν καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτὸ τὸ ἑν ὄν.

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; τὸ ὅλον ἕτερον τοῦ ὄντος ἑνὸς ἢ ταυτόν φήσουσι τούτῳ;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ φήσουσί τε καὶ φασίν;

{Ἐλεάτης ξένος} Εἰ τοίνυν ὅλον ἐστίν, ὡσπερ καὶ Παρμενίδης λέγει, Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσοθέν ἰσοπαλὲς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεόν

ἔστι τῆ ἢ τῆ, τοιοῦτόν γε ὄν τὸ ὄν μέσον τε καὶ ἔσχατα ἔχει, ταῦτα δὲ ἔχον πᾶσα ἀνάγκη μέρη ἔχειν· ἢ πῶς;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

[245]

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀλλὰ μὴν τό γε μεμερισμένον πάθος μὲν τοῦ ἐνός ἔχειν ἐπὶ τοῖς μέρεσι πᾶσιν οὐδὲν ἀποκωλύει, καὶ ταύτη δὴ πᾶν τε ὄν καὶ ὄλον ἐν εἶναι.

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δὲ πεπονθὸς ταῦτα ἄρ' οὐκ ἀδύνατον αὐτό γε τὸ ἐν αὐτὸ εἶναι;

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄμερὲς δήπου δεῖ παντελῶς τό γε ἀληθῶς ἐν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰρησθαι.

{Θεαίτητος} Δεῖ γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε τοιοῦτον ἐκ πολλῶν μερῶν ὄν οὐ συμφωνήσει τῷ ὄλω λόγῳ.

{Θεαίτητος} Μανθάνω.

{Ἐλεάτης ξένος} Πότερον δὴ πάθος ἔχον τὸ ὄν τοῦ ἐνός οὕτως ἐν τε ἔσται καὶ ὄλον, ἢ παντάπασι μὴ λέγωμεν ὄλον εἶναι τὸ ὄν;

{Θεαίτητος} Χαλεπὴν προβέβληκας αἴρεσιν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. πεπονθὸς τε γὰρ τὸ ὄν ἐν εἶναι πῶς οὐ ταῦτόν ὄν τῷ ἐνὶ φανεῖται, καὶ πλεόνα δὴ τὰ πάντα ἐνός ἔσται.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἐάν γε τὸ ὄν ἢ μὴ ὄλον διὰ τὸ πεπονθέναι τὸ ὑπ' ἐκείνου πάθος, ἢ δὲ αὐτὸ τὸ ὄλον, ἐνδεὲς τὸ ὄν ἑαυτοῦ συμβαίνει.

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον οὐκ ὄν ἔσται τὸ ὄν.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ ἐνός γε αὖ πλείω τὰ πάντα γίγνεται, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ὄλου χωρὶς ἰδίαν ἑκατέρου φύσιν εἰληφότος.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ ὄντος δέ γε τὸ παράπαν τοῦ ὄλου, ταῦτά τε ταῦτα ὑπάρχει τῷ ὄντι, καὶ πρὸς τῷ μὴ εἶναι μηδ' ἂν γενέσθαι ποτέ ὄν.

{Θεαίτητος} Τί δή;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ γενόμενον αἰεὶ γέγονεν ὄλον· ὥστε οὔτε οὐσίαν οὔτε γένεσιν ὡς οὔσαν δεῖ προσαγορεύειν τὸ ἐν ἢ τὸ ὄλον ἐν τοῖς οὔσι μὴ τιθέντα.

{Θεαίτητος} Παντάπασιν ἔοικε ταῦθ' οὕτως ἔχειν.

{Ἐλεάτης ξένος} Καί μὴν οὐδ' ὅποσονοῦν τι δεῖ τὸ μὴ ὅλον εἶναι· ποσόν τι γὰρ ὄν, ὅποσον ἂν ἦ, τοσοῦτον ὅλον ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τοίνυν ἄλλα μυρία ἀπεράντους ἀπορίας ἕκαστον εἰληφὸς φανεῖται τῷ τὸ ὄν εἶτε δύο τινὲ εἶτε ἓν μόνον εἶναι λέγοντι.

{Θεαίτητος} Δηλοῖ σχεδὸν καὶ τὰ νῦν ὑποφαίνοντα· συνάπτεται γὰρ ἕτερον ἐξ ἄλλου, μείζω καὶ χαλεπωτέραν φέρον περὶ τῶν ἔμπροσθεν αἰεὶ ῥηθέντων πλάνην.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοὺς μὲν τοίνυν διακριβολουμένους ὄντος τε πέρι καὶ μή, πάντας μὲν οὐ διεληλύθαμεν, ὅμως δὲ ἱκανῶς ἐχέτω· τοὺς δὲ ἄλλως λέγοντας αὖ θεατέον, ἴν' ἐκ πάντων ἴδωμεν [246] ὅτι τὸ ὄν τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν εὐπορώτερον εἰπεῖν ὅτι ποτ' ἔστιν.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν πορεύεσθαι χρὴ καὶ ἐπὶ τούτους.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἔοικέ γε ἐν αὐτοῖς οἷον γιγαντομαχία τις εἶναι διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Οἱ μὲν εἰς γῆν ἐξ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου πάντα ἔλκουσι, ταῖς χερσὶν ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρυὸς περιλαμβάνοντες. τῶν γὰρ τοιούτων ἐφαπτόμενοι πάντων δισχυρίζονται τοῦτο εἶναι μόνον ὃ παρέχει προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταῦτόν σῶμα καὶ οὐσίαν ὀριζόμενοι, τῶν δὲ ἄλλων εἴ τις τι φήσει μὴ σῶμα ἔχον εἶναι, καταφρονοῦντες τὸ παράπαν καὶ οὐδὲν ἐθέλοντες ἄλλο ἀκούειν.

{Θεαίτητος} Ἦ δεινοὺς εἶρηκας ἄνδρας· ἤδη γὰρ καὶ ἐγὼ τούτων συχνοῖς προσέτευχον.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοιγαροῦν οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀμφισβητοῦντες μάλα εὐλαβῶς ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται, νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἶδη βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν εἶναι· τὰ δὲ ἐκείνων σώματα καὶ τὴν λεγομένην ὑπ' αὐτῶν ἀλήθειαν κατὰ σμικρὰ διαθραύοντες ἐν τοῖς λόγοις γένεσιν ἀντ' οὐσίας φερομένην τινὰ προσαγορεύουσιν. ἐν μέσῳ δὲ περὶ ταῦτα ἄπλετος ἀμφοτέρων μάχη τις, ᾧ Θεαίτητε, αἰεὶ συνέστηκεν.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Ἐλεάτης ξένος} Παρ' ἀμφοῖν τοίνυν τοῖν γενοῖν κατὰ μέρος λάβωμεν λόγον ὑπὲρ ἧς τίθενται τῆς οὐσίας.

{Θεαίτητος} Πῶς οὖν δὴ ληψόμεθα;

{Ἐλεάτης ξένος} Παρὰ μὲν τῶν ἐν εἶδεσιν αὐτὴν τιθεμένων ῥᾶον, ἡμερώτεροι γάρ· παρὰ δὲ τῶν εἰς σῶμα πάντα ἐλκόντων βία χαλεπωτέρον, ἴσως δὲ καὶ σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλ' ὧδέ μοι δεῖν δοκεῖ περὶ αὐτῶν δρᾶν.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Μάλιστα μὲν, εἴ πη δυνατόν ἦν, ἔργω βελτίους αὐτοὺς ποιεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐγγωρεῖ, λόγῳ ποιῶμεν, ὑποτιθέμενοι νομιμώτερον αὐτοὺς ἢ νῦν ἐθέλοντας ἂν ἀποκρίνασθαι. τὸ γὰρ ὁμολογηθὲν παρὰ βελτιόνων που κυριώτερον ἢ τὸ παρὰ χειρόνων· ἡμεῖς δὲ οὐ τούτων φροντίζομεν, ἀλλὰ τάληθές ζητοῦμεν.

{Θεαίτητος} Ὅρθότατα.

{Ελεάτης ξένος} Κέλευε δὴ τοὺς βελτίους γεγονότας ἀποκρίνασθαί σοι, καὶ τὸ λεχθὲν παρ' αὐτῶν ἀφερμήνευε.

{Θεαίτητος} Ταῦτ' ἔσται.

{Ελεάτης ξένος} Λεγόντων δὴ θνητὸν ζῶον εἶ φασιν εἶναί τι.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τοῦτο δὲ οὐ σῶμα ἔμψυχον ὁμολογοῦσιν;

{Θεαίτητος} Πάνυ γε.

{Ελεάτης ξένος} Τιθέντες τι τῶν ὄντων ψυχὴν;

[247]

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; ψυχὴν οὐ τὴν μὲν δικαίαν, τὴν δὲ ἄδικόν φασιν εἶναι, καὶ τὴν μὲν φρόνιμον, τὴν δὲ ἄφρονα;

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Ελεάτης ξένος} Ἄλλ' οὐ δικαιοσύνης ἔξει καὶ παρουσίᾳ τοιαύτην αὐτῶν ἐκάστην γίνεσθαι, καὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἐναντίαν;

{Θεαίτητος} Ναί, καὶ ταῦτα σύμφασιν.

{Ελεάτης ξένος} Ἄλλὰ μὴν τό γε δυνατόν τῷ παραγίγεσθαι καὶ ἀπογίγεσθαι πάντως εἶναί τι φήσουσιν.

{Θεαίτητος} Φασὶ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Οὕσης οὖν δικαιοσύνης καὶ φρονήσεως καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ δὴ καὶ ψυχῆς ἐν ἧ ταῦτα ἐγγίγνεται, πότερον ὄρατόν καὶ ἀπτόν εἶναί φασί τι αὐτῶν ἢ πάντα ἀόρατα;

{Θεαίτητος} Σχεδὸν οὐδὲν τούτων γε ὄρατόν.

{Ελεάτης ξένος} Τί δὲ τῶν τοιούτων; μὴν σῶμά τι λέγουσιν ἴσχειν;

{Θεαίτητος} Τοῦτο οὐκέτι κατὰ ταῦτα ἀποκρίνονται πᾶν, ἀλλὰ τὴν μὲν ψυχὴν αὐτὴν δοκεῖν σφίσι σῶμά τι κεκτηῖσθαι, φρόνησιν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν ἠρώτηκας, αἰσχύνονται τὸ τολμᾶν ἢ μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὰ ὁμολογεῖν ἢ πάντ' εἶναι σώματα δισχυρίζεσθαι.

{Ελεάτης ξένος} Σαφῶς γάρ ἡμῖν, ὦ Θεαίτητε, βελτίους γεγόνασιν ἄνδρες· ἐπεὶ τούτων οὐδ' ἂν ἐν ἐπαισχυνθεῖεν οἷ γε αὐτῶν σπαρτοὶ τε καὶ αὐτόχθονες, ἀλλὰ διατείνονται ἂν πᾶν ὃ μὴ δυνατοὶ ταῖς χερσὶ συμπίεζεν εἰσίν, ὡς ἄρα τοῦτο οὐδὲν τὸ παράπαν ἐστίν.

{Θεαίτητος} Σχεδὸν οἷα διανοοῦνται λέγεις.

{Ελεάτης ξένος} Πάλιν τοίνυν ἀνερωτῶμεν αὐτούς· εἰ γάρ τι καὶ σμικρὸν ἐθέλουσι τῶν ὄντων συγχωρεῖν ἀσώματον, ἐξαρκεῖ. τὸ γὰρ ἐπὶ τε τούτοις ἅμα καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὅσα ἔχει σῶμα συμφορῆς γεγονός, εἰς ὃ βλέποντες ἀμφοτέρω εἶναι λέγουσι, τοῦτο αὐτοῖς ῥητέον. τάχ' οὖν ἴσως ἂν ἀποροῖεν· εἰ δὴ τι τοιοῦτον πεπόνθασι, σκόπει, προτεινομένων ἡμῶν, ἄρ' ἐθέλοιεν ἂν δέχεσθαι καὶ ὁμολογεῖν τοιόνδ' εἶναι τὸ ὄν.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον δὴ; λέγε, καὶ τάχα εἰσόμεθα.

{Ελεάτης ξένος} Λέγω δὴ τὸ καὶ ὅποιοι οὖν τινα κεκτημένον δύναμιν εἴτ' εἰς τὸ ποιεῖν ἕτερον ὅτιοι οὖν πεφυκὸς εἴτ' εἰς τὸ παθεῖν καὶ σμικρότατον ὑπὸ τοῦ φαυλοτάτου, κἂν εἰ μόνον εἰς ἅπαξ, πᾶν τοῦτο ὄντως εἶναι· τίθεμαι γὰρ ὄρον ὀρίζειν τὰ ὄντα ὡς ἔστιν οὐκ ἄλλο τι πλὴν δύναμις.

{Θεαίτητος} Ἄλλ' ἐπεὶπερ αὐτοὶ γε οὐκ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι τούτου βέλτιον λέγειν, δέχονται τοῦτο.

{Ελεάτης ξένος} Καλῶς· ἴσως γὰρ ἂν εἰς ὕστερον ἡμῖν τε καὶ τούτοις [248] ἕτερον ἂν φανείη. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοῦτο ἡμῖν ἐνταῦθα μενέτω συνομολογηθέν.

{Θεαίτητος} Μένει.

{Ελεάτης ξένος} Πρὸς δὴ τοὺς ἐτέρους ἴωμεν, τοὺς τῶν εἰδῶν φίλους· σὺ δ' ἡμῖν καὶ τὰ παρὰ τούτων ἀφερμήνευε.

{Θεαίτητος} Ταῦτ' ἔσται.

{Ελεάτης ξένος} Γένεσιν, τὴν δὲ οὐσίαν χωρὶς που διελόμενοι λέγετε; ἢ γάρ;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ σῶματι μὲν ἡμᾶς γενέσει δι' αἰσθήσεως κοινωνεῖν, διὰ λογισμοῦ δὲ ψυχῇ πρὸς τὴν ὄντως οὐσίαν, ἣν ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχειν φατέ, γένεσιν δὲ ἄλλοτε ἄλλως.

{Θεαίτητος} Φαμέν γὰρ οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Τὸ δὲ δὴ κοινωνεῖν, ὦ πάντων ἄριστοι, τί τοῦθ' ὑμᾶς ἐπ' ἀμφοῖν λέγειν φῶμεν; ἄρ' οὐ τὸ νυνδὴ παρ' ἡμῶν ῥηθέν;

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Πάθημα ἢ ποίημα ἐκ δυνάμεώς τινος ἀπὸ τῶν πρὸς ἄλληλα συνιόντων γιγνόμενον. τάχ' οὖν, ὦ Θεαίτητε, αὐτῶν τὴν πρὸς ταῦτα ἀπόκρισιν σὺ μὲν οὐ κατακούεις, ἐγὼ δὲ ἴσως διὰ συνήθειαν.

{Θεαίτητος} Τίν' οὖν δὴ λέγουσι λόγον;

{Ελεάτης ξένος} Οὐ συγχωροῦσιν ἡμῖν τὸ νυνδὴ ῥηθέν πρὸς τοὺς γηγενεῖς οὐσίας πέρι.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἰκανὸν ἔθεμεν ὄρον που τῶν ὄντων, ὅταν τῷ παρῆ ἢ τοῦ πάσχειν ἢ δρᾶν καὶ πρὸς τὸ σμικρότατον δύναμις;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Πρὸς δὴ ταῦτα τότε λέγουσιν, ὅτι γενέσει μὲν μέτεστι τοῦ πάσχειν καὶ ποιεῖν δυνάμει, πρὸς δὲ οὐσίαν τούτων οὐδετέρου τὴν δύναμιν ἀρμόττειν φασίν.

{Θεαίτητος} Οὐκοῦν λέγουσί τι;

{Ἐλεάτης ξένος} Πρὸς ὃ γε λεκτέον ἡμῖν ὅτι δεόμεθα παρ' αὐτῶν ἔτι πυθέσθαι σαφέστερον εἰ προσομολογοῦσι τὴν μὲν ψυχὴν γινώσκειν, τὴν δ' οὐσίαν γινώσκεσθαι.

{Θεαίτητος} Φασὶ μὴν τοῦτό γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δέ; τὸ γινώσκειν ἢ τὸ γινώσκεσθαι φατε ποῖον ἢ πάθος ἢ ἀμφοτέρων; ἢ τὸ μὲν πάθημα, τὸ δὲ θάτερον; ἢ παντάπασιν οὐδέτερον οὐδετέρου τούτων μεταλαμβάνειν;

{Θεαίτητος} Δῆλον ὡς οὐδέτερον οὐδετέρου· τάναντία γὰρ ἂν τοῖς ἔμπροσθεν λέγοιεν.

{Ἐλεάτης ξένος} Μανθάνω· τότε γε, ὡς τὸ γινώσκειν εἴπερ ἔσται ποιεῖν τι, τὸ γινωσκόμενον ἀναγκαῖον αὐτῷ συμβαίνει πάσχειν. τὴν οὐσίαν δὲ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον γινωσκομένην ὑπὸ τῆς γνώσεως, καθ' ὅσον γινώσκεται, κατὰ τοσοῦτον κινεῖσθαι διὰ τὸ πάσχειν, ὃ δὴ φαμεν οὐκ ἂν γενέσθαι περὶ τὸ ἡρεμοῦν.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δὲ πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν ἢ ῥαδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι, [249] μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἄγιον, νοῦν οὐκ ἔχον, ἀκίνητον ἐστὸς εἶναι;

{Θεαίτητος} Δεινὸν μεντᾶν, ὦ ξένε, λόγον συγχωροῖμεν.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀλλὰ νοῦν μὲν ἔχειν, ζωὴν δὲ μὴ φῶμεν;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφοτέρω ἐνόντ' αὐτῷ λέγομεν, οὐ μὴν ἐν ψυχῇ γε φήσομεν αὐτὸ ἔχειν αὐτά;

{Θεαίτητος} Καὶ τί ν' ἂν ἕτερον ἔχοι τρόπον;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀλλὰ δῆτα νοῦν μὲν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν ἔχειν, ἀκίνητον μὲντοι τὸ παράπαν ἔμψυχον ὄν ἐστάναι;

{Θεαίτητος} Πάντα ἔμοιγε ἄλογα ταῦτ' εἶναι φαίνεται.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τὸ κινούμενον δὴ καὶ κίνησιν συγχωρητέον ὡς ὄντα.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Συμβαίνει δ' οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἀκινήτων τε ὄντων νοῦν μηδενὶ περὶ μηδενὸς εἶναι μηδαμοῦ.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἂν αὖ φερόμενα καὶ κινούμενα πάντ' εἶναι συγχωρῶμεν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ταῦτόν τοῦτο ἐκ τῶν ὄντων ἐξαιρήσομεν.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ κατὰ ταῦτα καὶ ὡσαύτως καὶ περὶ τὸ αὐτὸ δοκεῖ σοι χωρὶς στάσεως γενέσθαι ποτ' ἂν;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

{Ελεάτης ξένος} Τί δ'; ἄνευ τούτων νοῦν καθορᾶς ὄντα ἢ γεγόμενον ἂν καὶ ὅπουοῦν;

{Θεαίτητος} Ἦκιστα.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν πρὸς γε τοῦτον παντὶ λόγῳ μαχετέον, ὅς ἂν ἐπιστήμην ἢ φρόνησιν ἢ νοῦν ἀφανίζων ἰσχυρίζεται περὶ τίνος ὀπιοῦν.

{Θεαίτητος} Σφόδρα γε.

{Ελεάτης ξένος} Τῷ δὴ φιλοσόφῳ καὶ ταῦτα μάλιστα τιμῶντι πᾶσα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη διὰ ταῦτα μήτε τῶν ἐν ἧ καὶ τὰ πολλὰ εἶδη λεγόντων τὸ πᾶν ἐστηκὸς ἀποδέχεσθαι, τῶν τε αὖ πανταχῆ τὸ ὄν κινούντων μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν παιδῶν εὐχὴν, ὅσα ἀκίνητα καὶ κεκινημένα, τὸ ὄν τε καὶ τὸ πᾶν συναμφοτέρα λέγειν.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα.

{Ελεάτης ξένος} Τί οὖν; ἄρ' οὐκ ἐπιεικῶς ἤδη φαινόμεθα περιειληφέναι τῷ λόγῳ τὸ ὄν;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Βαβαὶ μέντ' ἂν ἄρα, ὦ Θεαίτητε, ὡς μοι δοκοῦμεν νῦν αὐτοῦ γνῶσεσθαι πέρι τὴν ἀπορίαν τῆς σκέψεως.

{Θεαίτητος} Πῶς αὖ καὶ τί τοῦτ' εἴρηκας;

{Ελεάτης ξένος} Ὡ μακάριε, οὐκ ἐννοεῖς ὅτι νῦν ἐσμεν ἐν ἀγνοίᾳ τῇ πλείστη περὶ αὐτοῦ, φαινόμεθα δέ τι λέγειν ἡμῖν αὐτοῖς;

{Θεαίτητος} Ἐμοὶ γοῦν· ὅπῃ δ' αὖ λελήθαμεν οὕτως ἔχοντες, οὐ πάνυ συνήμι.

{Ελεάτης ξένος} Σκόπει δὴ σαφέστερον εἰ τὰ νῦν συνομολογοῦντες [250] δικαίως ἂν ἐπερωτηθεῖμεν ἅπερ αὐτοὶ τότε ἠρωτῶμεν τοὺς λέγοντας εἶναι τὸ πᾶν θερμὸν καὶ ψυχρόν.

{Θεαίτητος} Ποῖα; ὑπόμνησόν με.

{Ελεάτης ξένος} Πάνυ μὲν οὖν· καὶ πειράσομαί γε δρᾶν τοῦτο ἐρωτῶν σὲ καθάπερ ἐκείνους τότε, ἵνα ἅμα τι καὶ προῖωμεν.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Ελεάτης ξένος} Εἶεν δὴ, κίνησιν καὶ στάσιν ἄρ' οὐκ ἐναντιώτατα λέγεις ἀλλήλοις;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν εἶναι γε ὁμοίως φῆς ἀμφοτέρα αὐτὰ καὶ ἐκάτερον;

{Θεαίτητος} Φημί γὰρ οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ἄρα κινεῖσθαι λέγων ἀμφοτέρα καὶ ἐκάτερον, ὅταν εἶναι συγχωρῆς;

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

{Ελεάτης ξένος} Ἄλλ' ἐστάναι σημαίνεις λέγων αὐτὰ ἀμφοτέρα εἶναι;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Τρίτον ἄρα τι παρὰ ταῦτα τὸ ὄν ἐν τῇ ψυχῇ τιθεῖς, ὡς ὑπ' ἐκείνου τὴν τε στάσιν καὶ τὴν κίνησιν περιεχομένην, συλλαβῶν καὶ ἀπιδῶν αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς οὐσίας κοινωνίαν, οὕτως εἶναι προσεῖπας ἀμφοτέρα;

{Θεαίτητος} Κινδυνεύομεν ὡς ἀληθῶς τρίτον ἀπομαντεύεσθαι τι τὸ ὄν, ὅταν κίνησιν καὶ στάσιν εἶναι λέγωμεν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκ ἄρα κινήσεις καὶ στάσεις ἐστὶ συναμφοτέρον τὸ ὄν ἀλλ' ἕτερον δὴ τι τούτων.

{Θεαίτητος} Ἔοικεν.

{Ελεάτης ξένος} Κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἄρα τὸ ὄν οὔτε ἔστηκεν οὔτε κινεῖται.

{Θεαίτητος} Σχεδόν.

{Ελεάτης ξένος} Ποῖ δὴ χρὴ τὴν διάνοιαν ἔτι τρέπειν τὸν βουλόμενον ἐναργές τι περὶ αὐτοῦ παρ' ἑαυτῷ βεβαιώσασθαι;

{Θεαίτητος} Ποῖ γάρ;

{Ελεάτης ξένος} Οἶμαι μὲν οὐδαμῶσε ἔτι ῥάδιον. εἰ γάρ τι μὴ κινεῖται, πῶς οὐχ ἔστηκεν; ἢ τὸ μηδαμῶς ἐστὸς πῶς οὐκ αὖ κινεῖται; τὸ δὲ ὄν ἡμῖν νῦν ἐκτὸς τούτων ἀμφοτέρων ἀναπέφανται. ἢ δυνατὸν οὖν τοῦτο;

{Θεαίτητος} Πάντων μὲν οὖν ἀδυνατώτατον.

{Ελεάτης ξένος} Τόδε τοίνυν μνησθῆναι δίκαιον ἐπὶ τούτοις.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Ὅτι τοῦ μὴ ὄντος ἐρωτηθέντες τοῦνομα ἐφ' ὅτι ποτὲ δεῖ φέρειν, πάσῃ συνεσχόμεθα ἀπορίᾳ. μέμνησαι;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Μῶν οὖν ἐν ἐλάττονι τινι νῦν ἐσμεν ἀπορία περὶ τὸ ὄν;

{Θεαίτητος} Ἐμοὶ μὲν, ὧ ξένε, εἰ δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν πλείονι φαινόμεθα.

{*Ελεάτης ξένος*} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐνταῦθα κείσθω διηπορημένον· ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἴσου τό τε ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν ἀπορίας μετελήφατον, νῦν ἐλπίς ἤδη καθάπερ ἂν αὐτῶν θάτερον εἶτε ἀμυδρότερον εἶτε σαφέστερον ἀναφαίνεται, καὶ θάτερον οὕτως ἀναφαίνεσθαι· [251] καὶ ἐὰν αὖ μῆδέτερον ἰδεῖν δυνώμεθα, τὸν γοῦν λόγον ὀπηπερ ἂν οἰοί τε ὦμεν εὐπρεπέστατα διωσόμεθα οὕτως ἀμφοῖν ἅμα.

{*Θεαίτητος*} Καλῶς.

{*Ελεάτης ξένος*} Λέγωμεν δὴ καθ' ὄντινά ποτε τρόπον πολλοῖς ὀνόμασι ταῦτόν τοῦτο ἐκάστοτε προσαγορευόμεν.

{*Θεαίτητος*} Οἷον δὴ τί; παράδειγμα εἰπέ.

{*Ελεάτης ξένος*} Λέγομεν ἄνθρωπον δήπου πόλλ' ἄττα ἐπονομάζοντες, τά τε χρώματα ἐπιφέροντες αὐτῶ καὶ τὰ σχήματα καὶ μεγέθη καὶ κακίας καὶ ἀρετάς, ἐν οἷς πᾶσι καὶ ἑτέροις μυρίοις οὐ μόνον ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναί φαμεν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν καὶ ἕτερα ἄπειρα, καὶ ἄλλα δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἐν ἕκαστον ὑποθέμενοι πάλιν αὐτὸ πολλὰ καὶ πολλοῖς ὀνόμασι λέγομεν.

{*Θεαίτητος*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Ελεάτης ξένος*} Ὅθεν γε οἶμαι τοῖς τε νέοις καὶ τῶν γερόντων τοῖς ὀψιμαθέσι θοίνην παρεσκευάκαμεν· εὐθύς γὰρ ἀντιλαβέσθαι παντὶ πρόχειρον ὡς ἀδύνατον τά τε πολλὰ ἐν καὶ τὸ ἐν πολλὰ εἶναι, καὶ δήπου χαίρουσιν οὐκ ἐῶντες ἀγαθὸν λέγειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀγαθόν, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄνθρωπον. ἐντυγχάνεις γάρ, ὦ Θεαίτητε, ὡς ἐγῶμαι, πολλάκις τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακόσιν, ἐνίοτε πρεσβυτέροις ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ πενίας τῆς περὶ φρόνησιν κτήσεως τὰ τοιαῦτα τεθαυμακόσι, καὶ δὴ τι καὶ πάσσοφον οἰομένοις τοῦτο αὐτὸ ἀνηυρηκέναί.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ελεάτης ξένος*} Ἴνα τοίνυν πρὸς ἅπαντας ἡμῖν ὁ λόγος ἦ τοὺς πρότερον περὶ οὐσίας καὶ ὀτιοῦν διαλεχθέντας, ἔστω καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅσοις ἔμπροσθεν διειλέγμεθα, τὰ νῦν ὡς ἐν ἐρωτήσῃ λεχθησόμενα.

{*Θεαίτητος*} Τὰ ποῖα δὴ;

{*Ελεάτης ξένος*} Πότερον μῆτε τὴν οὐσίαν κινήσει καὶ στάσει προσάπτωμεν μῆτε ἄλλο ἄλλω μῆδὲν μηδενί, ἀλλ' ὡς ἄμεικτα ὄντα καὶ ἀδύνατον μεταλαμβάνειν ἀλλήλων οὕτως αὐτὰ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν λόγοις τιθῶμεν; ἢ πάντα εἰς ταῦτόν συναγάγωμεν ὡς δυνατὰ ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλοις; ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ μῆ; τούτων, ὦ Θεαίτητε, τί ποτ' ἂν αὐτοὺς προαιρεῖσθαι φήσομεν;

{*Θεαίτητος*} Ἐγὼ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἔχω πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι.

{*Ελεάτης ξένος*} Τί οὖν οὐ καθ' ἐν ἀποκρινόμενος ἐφ' ἐκάστου τὰ συμβαίνοντα ἐσκέψω;

{*Θεαίτητος*} Καλῶς λέγεις.

{*Ελεάτης ξένος*} Καὶ τιθῶμέν γε αὐτοὺς λέγειν, εἰ βούλει, πρῶτον μηδενί μῆδὲν μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν κοινωνίας εἰς μῆδὲν. οὐκοῦν κινήσις τε καὶ στάσις οὐδαμῆ μεθέξετον οὐσίας;

[252]

{*Θεαίτητος*} Οὐ γὰρ οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; ἔσται πότερον αὐτῶν οὐσίας μή προσκοινωνοῦν;

{Θεαίτητος} Οὐκ ἔσται.

{Ελεάτης ξένος} Ταχὺ δὴ ταύτη γε τῇ συνομολογία πάντα ἀνάστατα γέγονεν, ὡς ἔοικεν, ἅμα τε τῶν τὸ πᾶν κινούντων καὶ τῶν ὡς ἐν ἰσάντων καὶ ὅσοι κατ' εἶδη τὰ ὄντα κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχοντα εἶναί φασιν αἰεὶ· πάντες γὰρ οὗτοι τό γε εἶναι προσάπτουσιν, οἱ μὲν ὄντως κινεῖσθαι λέγοντες, οἱ δὲ ὄντως ἐστηκότ' εἶναι.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν καὶ ὅσοι τοτὲ μὲν συντιθέασιν τὰ πάντα, τοτὲ δὲ διαιροῦσιν, εἴτε εἰς ἐν καὶ ἐξ ἐνὸς ἄπειρα εἴτε εἰς πέρασ ἔχοντα στοιχεῖα διαιρούμενοι καὶ ἐκ τούτων συντιθέντες, ὁμοίως μὲν ἐὰν ἐν μέρει τοῦτο τιθῶσι γιγνόμενον, ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν αἰεὶ, κατὰ πάντα ταῦτα λέγοιεν ἂν οὐδέν, εἴπερ μηδεμία ἔστι σύμμειξις.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Ελεάτης ξένος} Ἔτι τοίνυν ἂν αὐτοὶ πάντων καταγελαστότατα μετίοιεν τὸν λόγον οἱ μηδὲν ἔδωτες κοινωνία παθήματος ἐτέρου θάτερον προσαγορεύειν.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Τῷ τε «εἶναί» που περὶ πάντα ἀναγκάζονται χρῆσθαι καὶ τῷ «χωρὶς» καὶ τῷ «τῶν ἄλλων» καὶ τῷ «καθ' αὐτό» καὶ μυρίοις ἐτέροις, ὧν ἀκρατεῖς ὄντες εἴργεσθαι καὶ μὴ συνάπτειν ἐν τοῖς λόγοις οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγχόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὡσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα περιφέροντες αἰεὶ πορεύονται.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ λέγεις ὁμοίον τε καὶ ἀληθές.

{Ελεάτης ξένος} Τί δ', ἂν πάντα ἀλλήλοις ἐῶμεν δύναμιν ἔχειν ἐπικοινωνίας;

{Θεαίτητος} Τοῦτο μὲν οἷός τε κάγῳ διαλύειν.

{Ελεάτης ξένος} Πῶς;

{Θεαίτητος} Ὅτι κίνησις τε αὐτὴ παντάπασιν ἴσταιτ' ἂν καὶ στάσις αὖτε πάλιν αὐτὴ κινεῖτο, εἴπερ ἐπιγιννοῖσθαι ἐπ' ἀλλήλοις.

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε που ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις ἀδύνατον, κίνησιν τε ἴστασθαι καὶ στάσιν κινεῖσθαι;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ τρίτον δὲ μόνον λοιπόν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἐν γέ τι τούτων ἀναγκαῖον, ἢ πάντα ἢ μηδὲν ἢ τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μὴ συμμείγνυσθαι.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν τὰ γε δύο ἀδύνατον ἠύρέθη.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Πᾶς ἄρα ὁ βουλόμενος ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι τὸ λοιπὸν τῶν τριῶν θήσει.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ὅτε δὴ τὰ μὲν ἐθέλει τοῦτο δρᾶν, τὰ δ' οὐ, [253] σχεδὸν οἷον τὰ γράμματα πεπονθότ' ἂν εἶη. καὶ γὰρ ἐκείνων τὰ μὲν ἀναρμοστεῖ που πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ συναρμόττει.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τὰ δέ γε φωνήεντα διαφερόντως τῶν ἄλλων οἷον δεσμός διὰ πάντων κεχώρηκεν, ὥστε ἄνευ τινὸς αὐτῶν ἀδύνατον ἀρμόττειν καὶ τῶν ἄλλων ἕτερον ἐτέρῳ.

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα γε.

{Ελεάτης ξένος} Πᾶς οὖν οἶδεν ὅποια ὁποίοις δυνατὰ κοινωνεῖν, ἢ τέχνης δεῖ τῷ μέλλοντι δρᾶν ἱκανῶς αὐτό;

{Θεαίτητος} Τέχνης.

{Ελεάτης ξένος} Ποίας;

{Θεαίτητος} Τῆς γραμματικῆς.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; περὶ τοὺς τῶν ὀξέων καὶ βαρέων φθόγγους ἄρ' οὐχ οὕτως; ὁ μὲν τοὺς συγκεραννυμένους τε καὶ μὴ τέχνην ἔχων γινώσκειν μουσικός, ὁ δὲ μὴ συνιεὶς ἄμουσος;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ κατὰ τῶν ἄλλων δὴ τεχνῶν καὶ ἀτεχνιῶν τοιαῦτα εὐρήσομεν ἕτερα.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τί δ'; ἐπειδὴ καὶ τὰ γένη πρὸς ἄλληλα κατὰ ταῦτα μείξεως ἔχειν ὠμολογήκαμεν, ἄρ' οὐ μετ' ἐπιστήμης τινὸς ἀναγκαῖον διὰ τῶν λόγων πορεύεσθαι τὸν ὀρθῶς μέλλοντα δείξειν ποῖα ποίοις συμφωνεῖ τῶν γενῶν καὶ ποῖα ἄλληλα οὐ δέχεται; καὶ δὴ καὶ διὰ πάντων εἰ συνέχοντ' ἄττ' αὐτ' ἐστίν, ὥστε συμμείγνυσθαι δυνατὰ εἶναι, καὶ πάλιν ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, εἰ δι' ὄλων ἕτερα τῆς διαιρέσεως αἴτια;

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐκ ἐπιστήμης δεῖ, καὶ σχεδόν γε ἴσως τῆς μεγίστης;

{Ελεάτης ξένος} Τίν' οὖν αὖ νῦν προσερούμεν, ὦ Θεαίτητε, ταύτην; ἢ πρὸς Διὸς ἐλάθομεν εἰς τὴν τῶν ἐλευθέρων ἐμπεσόντες ἐπιστήμην, καὶ κινδυνεύομεν ζητοῦντες τὸν σοφιστὴν πρότερον ἀνηυρηκέναι τὸν φιλόσοφον;

{Θεαίτητος} Πῶς λέγεις;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ κατὰ γένη διαιρεῖσθαι καὶ μήτε ταυτὸν εἶδος ἕτερον ἠγήσασθαι μήτε ἕτερον ὄν ταυτὸν μῶν οὐ τῆς διαλεκτικῆς φήσομεν ἐπιστήμης εἶναι;

{Θεαίτητος} Ναί, φήσομεν.

{*Ελεάτης ξένος*} Οὐκοῦν ὁ γε τοῦτο δυνατός δρᾶν μίαν ιδέαν διὰ πολλῶν, ἐνὸς ἐκάστου κειμένου χωρίς, πάντη διατεταμένην ἱκανῶς διαισθάνεται, καὶ πολλὰς ἐτέρας ἀλλήλων ὑπὸ μιᾶς ἔξωθεν περιεχομένας, καὶ μίαν αὖ δι' ὄλων πολλῶν ἐν ἐνὶ συνημμένην, καὶ πολλὰς χωρίς πάντη διωρισμένας· τοῦτο δ' ἔστιν, ἧ τε κοινωνεῖν ἕκαστα δύναται καὶ ὅπη μή, διακρίνειν κατὰ γένος ἐπίστασθαι.

{*Θεαίτητος*} Παντάπασι μὲν οὖν.

{*Ελεάτης ξένος*} Ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλω δώσεις, ὡς ἐγώμμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι.

{*Θεαίτητος*} Πῶς γὰρ ἂν ἄλλω δοίη τις;

{*Ελεάτης ξένος*} Τὸν μὲν δὴ φιλόσοφον ἐν τοιοῦτῳ τινὶ τόπῳ καὶ νῦν καὶ ἔπειτα ἀνευρήσομεν ἐὰν ζητῶμεν, ἰδεῖν μὲν χαλεπὸν ἐναργῶς καὶ τοῦτον, [254] ἕτερον μὴν τρόπον ἢ τε τοῦ σοφιστοῦ χαλεπότης ἢ τε τούτου.

{*Θεαίτητος*} Πῶς;

{*Ελεάτης ξένος*} Ὁ μὲν ἀποδιδράσκων εἰς τὴν τοῦ μὴ ὄντος σκοτεινότητα, τριβῆ προσαπτόμενος αὐτῆς, διὰ τὸ σκοτεινὸν τοῦ τόπου κατανοῆσαι χαλεπός· ἢ γάρ;

{*Θεαίτητος*} Ὅμοιον.

{*Ελεάτης ξένος*} Ὁ δέ γε φιλόσοφος, τῇ τοῦ ὄντος ἀεὶ διὰ λογισμῶν προσκείμενος ἰδέα, διὰ τὸ λαμπρὸν αὖ τῆς χώρας οὐδαμῶς εὐπετῆς ὀφθῆναι· τὰ γὰρ τῆς τῶν πολλῶν ψυχῆς ὄμματα καρτερεῖν πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶντα ἀδύνατα.

{*Θεαίτητος*} Καὶ ταῦτα εἰκὸς οὐχ ἦττον ἐκείνων οὕτως ἔχειν.

{*Ελεάτης ξένος*} Οὐκοῦν περὶ μὲν τούτου καὶ τάχα ἐπισκεψόμεθα σαφέστερον, ἂν ἔτι βουλομένοις ἡμῖν ἦ· περὶ δὲ τοῦ σοφιστοῦ που δῆλον ὡς οὐκ ἀνετέον πρὶν ἂν ἱκανῶς αὐτὸν θεασώμεθα.

{*Θεαίτητος*} Καλῶς εἶπες.

{*Ελεάτης ξένος*} Ὅτι οὖν δὴ τὰ μὲν ἡμῖν τῶν γενῶν ὠμολόγηται κοινωνεῖν ἐθέλειν ἀλλήλοις, τὰ δὲ μή, καὶ τὰ μὲν ἐπ' ὀλίγον, τὰ δ' ἐπὶ πολλά, τὰ δὲ καὶ διὰ πάντων οὐδὲν κωλύειν τοῖς πᾶσι κεκοινωνηκέναι, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο συνεπισπώμεθα τῷ λόγῳ τῆδε σκοποῦντες, μὴ περὶ πάντων τῶν εἰδῶν, ἵνα μὴ ταραττώμεθα ἐν πολλοῖς, ἀλλὰ προελόμενοι τῶν μεγίστων λεγομένων ἄττα, πρῶτον μὲν ποῖα ἕκαστά ἐστιν, ἔπειτα κοινωνίας ἀλλήλων πῶς ἔχει δυνάμεως, ἵνα τό τε ὄν καὶ μὴ ὄν εἰ μὴ πάση σαφηνεῖα δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλ' οὖν λόγου γε ἐνδεεῖς μηδὲν γινώμεθα περὶ αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁ τρόπος ἐνδέχεται τῆς νῦν σκέψεως, ἐὰν ἄρα ἡμῖν πῆ παρεικάθη τὸ μὴ ὄν λέγουσιν ὡς ἔστιν ὄντως μὴ ὄν ἀθῶοις ἀπαλλάττειν.

{*Θεαίτητος*} Οὐκοῦν χρή.

{*Ελεάτης ξένος*} Μέγιστα μὴν τῶν γενῶν ἃ νυνδὴ διῆμεν τό τε ὄν αὐτὸ καὶ στάσις καὶ κίνησις.

{*Θεαίτητος*} Πολύ γε.

{*Ελεάτης ξένος*} Καὶ μὴν τό γε δύο φαμέν αὐτοῖν ἀμείκτω πρὸς ἀλλήλω.

{Θεαίτητος} Σφόδρα γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ δέ γε ὄν μεικτὸν ἀμφοῖν· ἐστὸν γὰρ ἄμφω που.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τρία δὴ γίνεταί ταῦτα.

{Θεαίτητος} Τί μὴν;

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν αὐτῶν ἕκαστον τοῖν μὲν δυοῖν ἕτερόν ἐστιν, αὐτὸ δ' ἑαυτῷ ταυτόν.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί ποτ' αὖ νῦν οὕτως εἰρήκαμεν τό τε ταυτόν καὶ θάτερον; πότερα δύο γένητιν ἐκ αὐτῶ, τῶν μὲν τριῶν ἄλλω, συμμειγνυμένω μὴν ἐκείνοις ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ, καὶ περὶ πέντε ἄλλ' οὐ περὶ τριῶν ὡς ὄντων αὐτῶν σκεπτέον, ἢ τό τε ταυτόν [255] τοῦτο καὶ θάτερον ὡς ἐκείνων τι προσαγορεύοντες λαθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς;

{Θεαίτητος} Ἴσως.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλ' οὐ τι μὴν κίνησίς γε καὶ στάσις οὔθ' ἕτερον οὔτε ταυτόν ἐστι.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὅτιπερ ἂν κοινῇ προσείπωμεν κίνησιν καὶ στάσιν, τοῦτο οὐδέτερον αὐτοῖν οἶόν τε εἶναι.

{Θεαίτητος} Τί δὴ;

{Ἐλεάτης ξένος} Κίνησίς τε στήσεται καὶ στάσις αὖ κινήθησεται· περὶ γὰρ ἀμφοτέρα θάτερον ὁποτερονοῦν γιγνόμενον αὐτοῖν ἀναγκάσει μεταβάλλειν αὖ θάτερον ἐπὶ τούναντίον τῆς αὐτοῦ φύσεως, ἅτε μετασχὸν τοῦ ἐναντίου.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Μετέχετον μὴν ἄμφω ταύτου καὶ θατέρου.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ τοίνυν λέγωμεν κίνησιν γ' εἶναι ταυτόν ἢ θάτερον, μηδ' αὖ στάσιν.

{Θεαίτητος} Μὴ γάρ.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλ' ἄρα τὸ ὄν καὶ τὸ ταυτόν ὡς ἓν τι διανοητέον ἡμῖν;

{Θεαίτητος} Ἴσως.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλ' εἰ τὸ ὄν καὶ τὸ ταυτόν μηδὲν διάφορον σημαίνετον, κίνησιν αὖ πάλιν καὶ στάσιν ἀμφοτέρα εἶναι λέγοντες ἀμφοτέρα οὕτως αὐτὰ ταυτόν ὡς ὄντα προσερούμεν.

{Θεαίτητος} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἀδύνατον ἄρα ταυτόν καὶ τὸ ὄν ἓν εἶναι.

{Θεαίτητος} Σχεδόν.

{Ελεάτης ξένος} Τέταρτον δὴ πρὸς τοῖς τρισὶν εἶδεσιν τὸ ταῦτόν τιθῶμεν;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Τί δέ; τὸ θάτερον ἄρα ἡμῖν λεκτέον πέμπτον; ἢ τοῦτο καὶ τὸ ὄν ὡς δύο ἄττα ὀνόματα ἐφ' ἐνὶ γένει διανοεῖσθαι δεῖ;

{Θεαίτητος} Τάχ' ἄν.

{Ελεάτης ξένος} Ἄλλ' οἷμαί σε συγχωρεῖν τῶν ὄντων τὰ μὲν αὐτὰ καθ' αὐτά, τὰ δὲ πρὸς ἄλλα ἀεὶ λέγεσθαι.

{Θεαίτητος} Τί δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ δέ γ' ἕτερον ἀεὶ πρὸς ἕτερον· ἦ γάρ;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκ ἄν, εἴ γε τὸ ὄν καὶ τὸ θάτερον μὴ πάμπολυ διεφερέτην· ἀλλ' εἴπερ θάτερον ἀμφοῖν μετεῖχε τοῖν εἰδοῖν ὡσπερ τὸ ὄν, ἦν ἄν ποτέ τι καὶ τῶν ἐτέρων ἕτερον οὐ πρὸς ἕτερον· νῦν δὲ ἀτεχνῶς ἡμῖν ὅτιπερ ἄν ἕτερον ἦ, συμβέβηκεν ἐξ ἀνάγκης ἐτέρου τοῦτο ὅπερ ἐστὶν εἶναι.

{Θεαίτητος} Λέγεις καθάπερ ἔχει.

{Ελεάτης ξένος} Πέμπτον δὴ τὴν θατέρου φύσιν λεκτέον ἐν τοῖς εἶδεσιν οὔσαν, ἐν οἷς προαιρούμεθα.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ διὰ πάντων γε αὐτὴν αὐτῶν φήσομεν εἶναι διεληλυθυῖαν· ἐν ἕκαστον γὰρ ἕτερον εἶναι τῶν ἄλλων οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μετέχειν τῆς ἰδέας τῆς θατέρου.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ὡδε δὴ λέγωμεν ἐπὶ τῶν πέντε καθ' ἐν ἀναλαμβάνοντες.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Πρῶτον μὲν κίνησιν, ὡς ἔστι παντάπασιν ἕτερον στάσεως. ἢ πῶς λέγομεν;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Οὐ στάσις ἄρ' ἐστίν.

{Θεαίτητος} Οὐδαμῶς.

[256]

{Ελεάτης ξένος} Ἔστι δέ γε διὰ τὸ μετέχειν τοῦ ὄντος.

{Θεαίτητος} Ἔστιν.

{Ελεάτης ξένος} Αὐθις δὴ πάλιν ἢ κίνησις ἕτερον ταυτοῦ ἐστίν.

{Θεαίτητος} Σχεδόν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐ ταῦτόν ἄρα ἐστίν.

{Θεαίτητος} Οὐ γάρ οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ἀλλά μήν αὕτη γ' ἦν ταυτόν διὰ τὸ μετέχειν αὐτὸ πάντ' αὐτοῦ.

{Θεαίτητος} Καὶ μάλα.

{Ελεάτης ξένος} Τὴν κίνησιν δὴ ταυτόν τ' εἶναι καὶ μὴ ταυτόν ὁμολογητέον καὶ οὐ δυσχεραντέον. οὐ γὰρ ὅταν εἴπωμεν αὐτὴν ταυτόν καὶ μὴ ταυτόν, ὁμοίως εἰρήκαμεν, ἀλλ' ὅποταν μὲν ταυτόν, διὰ τὴν μέθεξιν ταυτοῦ πρὸς ἑαυτὴν οὕτω λέγομεν, ὅταν δὲ μὴ ταυτόν, διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτῆς θατέρου, δι' ἣν ἀποχωριζομένη ταυτοῦ γέγονεν οὐκ ἐκεῖνο ἀλλ' ἕτερον, ὥστε ὀρθῶς αὐτὸ λέγεται πάλιν οὐ ταυτόν.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν κἄν εἴ πη μετελάμβανεν αὕτη κίνησις στάσεως, οὐδὲν ἂν ἄτοπον ἦν στάσιμον αὐτὴν προσαγορεύειν;

{Θεαίτητος} Ὅρθότατά γε, εἴπερ τῶν γενῶν συγχωρησόμεθα τὰ μὲν ἀλλήλοις ἐθέλειν μίγνυσθαι, τὰ δὲ μή.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἐπὶ γε τὴν τούτου πρότερον ἀπόδειξιν ἢ τῶν νῦν ἀφικόμεθα, ἐλέγχοντες ὡς ἔστι κατὰ φύσιν αὕτη.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Λέγωμεν δὴ πάλιν· ἡ κίνησις ἐστὶν ἕτερον τοῦ ἐτέρου, καθάπερ ταυτοῦ τε ἦν ἄλλο καὶ τῆς στάσεως;

{Θεαίτητος} Ἀναγκαῖον.

{Ελεάτης ξένος} Οὐχ ἕτερον ἄρ' ἐστὶ πη καὶ ἕτερον κατὰ τὸν νυνδὴ λόγον.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Ελεάτης ξένος} Τί οὖν δὴ τὸ μετὰ τούτου; ἄρ' αὐτῶν μὲν τριῶν ἕτερον αὐτὴν φήσομεν εἶναι, τοῦ δὲ τετάρτου μὴ φῶμεν, ὁμολογήσαντες αὐτὰ εἶναι πέντε, περὶ ὧν καὶ ἐν οἷς προυθέμεθα σκοπεῖν;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς; ἀδύνατον γὰρ συγχωρεῖν ἐλάττω τὸν ἀριθμὸν τοῦ νυνδὴ φανέντος.

{Ελεάτης ξένος} Ἀδεῶς ἄρα τὴν κίνησιν ἕτερον εἶναι τοῦ ὄντος διαμαχόμενοι λέγωμεν;

{Θεαίτητος} Ἀδεέστατα μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν δὴ σαφῶς ἡ κίνησις ὄντως οὐκ ὄν ἐστὶ καὶ ὄν, ἐπεὶπερ τοῦ ὄντος μετέχει;

{Θεαίτητος} Σαφέστατά γε.

{Ελεάτης ξένος} Ἔστιν ἄρα ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ ὄν ἐπὶ τε κινήσεως εἶναι καὶ κατὰ πάντα τὰ γένη· κατὰ πάντα γὰρ ἡ θατέρου φύσις ἕτερον ἀπεργαζομένη τοῦ ὄντος ἕκαστον οὐκ ὄν ποιεῖ, καὶ σύμπαντα δὴ κατὰ ταῦτα οὕτως οὐκ ὄντα ὀρθῶς ἐροῦμεν, καὶ πάλιν, ὅτι μετέχει τοῦ ὄντος, εἶναί τε καὶ ὄντα.

{Θεαίτητος} Κινδυνεύει.

{Ελεάτης ξένος} Περί ἕκαστον ἄρα τῶν εἰδῶν πολὺ μὲν ἐστὶ τὸ ὄν, ἄπειρον δὲ πλήθει τὸ μὴ ὄν.

{Θεαίτητος} Ὡοικεν.

[257]

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄν αὐτὸ τῶν ἄλλων ἕτερον εἶναι λεκτέον.

{Θεαίτητος} Ἀνάγκη.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τὸ ὄν ἄρ' ἡμῖν, ὅσαπέρ ἐστὶ τὰ ἄλλα, κατὰ τοσαῦτα οὐκ ἔστιν· ἐκεῖνα γὰρ οὐκ ὄν ἐν μὲν αὐτὸ ἐστὶν, ἀπέραντα δὲ τὸν ἀριθμὸν τᾶλλα οὐκ ἔστιν αὖ.

{Θεαίτητος} Σχεδὸν οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν δὴ καὶ ταῦτα οὐ δυσχεραντέον, ἐπεὶπερ ἔχει κοινωνίαν ἀλλήλοις ἢ τῶν γενῶν φύσις. εἰ δέ τις ταῦτα μὴ συγχωρεῖ, πείσας ἡμῶν τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὕτω πειθέτω τὰ μετὰ ταῦτα.

{Θεαίτητος} Δικαιότατα εἴρηκας.

{Ελεάτης ξένος} Ἰδῶμεν δὴ καὶ τόδε.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Ὅποταν τὸ μὴ ὄν λέγωμεν, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐναντίον τι λέγομεν τοῦ ὄντος ἀλλ' ἕτερον μόνον.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Οἷον ὅταν εἴπωμέν τι μὴ μέγα, τότε μᾶλλον τί σοι φαινόμεθα τὸ σμικρὸν ἢ τὸ ἴσον δηλοῦν τῷ ῥήματι;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Οὐκ ἄρ', ἐναντίον ὅταν ἀπόφασις λέγηται σημαίνειν, συγχωρησόμεθα, τοσοῦτον δὲ μόνον, ὅτι τῶν ἄλλων τι μηνύει τὸ μὴ καὶ τὸ οὐ προτιθέμενα τῶν ἐπόντων ὀνομάτων, μᾶλλον δὲ τῶν πραγμάτων περὶ ἅττ' ἂν κέηται τὰ ἐπιφθεγγόμενα ὕστερον τῆς ἀποφάσεως ὀνόματα.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Τόδε δὲ διανοηθῶμεν, εἰ καὶ σοὶ συνδοκεῖ.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Ἡ θατέρου μοι φύσις φαίνεται κατακεκερματῖσθαι καθάπερ ἐπιστήμη.

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Μία μὲν ἐστὶ που καὶ ἐκείνη, τὸ δ' ἐπὶ τῷ γιγνόμενον μέρος αὐτῆς ἕκαστον ἀφορισθὲν ἐπωνυμίαν ἴσχει τινὰ ἑαυτῆς ἰδίαν· διὸ πολλὰ τέχνηαι τ' εἰσὶ λεγόμεναι καὶ ἐπιστήμῃαι.

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ τὰ τῆς θατέρου φύσεως μόρια μιᾶς οὔσης ταῦτὸν πέπονθε τοῦτο.

{Θεαίτητος} Τάχ' ἄν· ἄλλ' ὅπη δὴ λέγωμεν;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἔστι τῷ καλῷ τι θατέρου μόριον ἀντιτιθέμενον;

{Θεαίτητος} Ἔστιν.

{Ἐλεάτης ξένος} Τοῦτ' οὖν ἀνώνυμον ἐροῦμεν ἢ τιν' ἔχον ἐπωνυμίαν;

{Θεαίτητος} Ἐχον· ὁ γὰρ μὴ καλὸν ἐκάστοτε φθεγγόμεθα, τοῦτο οὐκ ἄλλου τινὸς ἕτερόν ἐστιν ἢ τῆς τοῦ καλοῦ φύσεως.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἴθι νυν τόδε μοι λέγε.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλο τι τῶν ὄντων τινὸς ἐνὸς γένους ἀφορισθὲν καὶ πρὸς τι τῶν ὄντων αὖ πάλιν ἀντιτεθὲν οὕτω συμβέβηκεν εἶναι τὸ μὴ καλόν;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} ὄντος δὴ πρὸς ὃν ἀντίθεσις, ὡς ἔοικ', εἶναι τις συμβαίνει τὸ μὴ καλόν.

{Θεαίτητος} Ὅρθότατα.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί οὖν; κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἄρα μᾶλλον μὲν τὸ καλὸν ἡμῖν ἐστὶ τῶν ὄντων, ἦττον δὲ τὸ μὴ καλόν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

[258]

{Ἐλεάτης ξένος} Ὅμοίως ἄρα τὸ μὴ μέγα καὶ τὸ μέγα αὐτὸ εἶναι λεκτέον;

{Θεαίτητος} Ὅμοίως.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ τὸ μὴ δίκαιον τῷ δικαίῳ κατὰ ταῦτα θετέον πρὸς τὸ μηδέν τι μᾶλλον εἶναι θάτερον θατέρου;

{Θεαίτητος} Τί μήν;

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ τᾶλλα δὴ ταύτη λέξομεν, ἐπεὶπερ ἡ θατέρου φύσις ἐφάνη τῶν ὄντων οὔσα, ἐκείνης δὲ οὔσης ἀνάγκη δὴ καὶ τὰ μόρια αὐτῆς μηδενὸς ἦττον ὄντα τιθέναι.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὔ;

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ἡ τῆς θατέρου μορίου φύσεως καὶ τῆς τοῦ ὄντος πρὸς ἄλληλα ἀντικειμένων ἀντίθεσις οὐδὲν ἦττον, εἰ θέμις εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ ὄντος οὐσία ἐστίν, οὐκ ἐναντίον ἐκείνῳ σημαίνουσα ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ἕτερον ἐκείνου.

{Θεαίτητος} Σαφέστατά γε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τίν' οὖν αὐτὴν προσείπωμεν;

{Θεαίτητος} Δῆλον ὅτι τὸ μὴ ὄν, ὃ διὰ τὸν σοφιστὴν ἐζητοῦμεν, αὐτό ἐστὶ τοῦτο.

{*Ελεάτης ξένος*} Πότερον οὖν, ὡσπερ εἶπες, ἔστιν οὐδενός τῶν ἄλλων οὐσίας ἔλλειπόμενον, καὶ δεῖ θαρροῦντα ἤδη λέγειν ὅτι τὸ μὴ ὄν βεβαίως ἐστὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἔχον, ὡσπερ τὸ μέγα ἦν μέγα καὶ τὸ καλὸν ἦν καλὸν καὶ τὸ μὴ μέγα μὴ μέγα καὶ τὸ μὴ καλὸν μὴ καλόν, οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν κατὰ ταυτὸν ἦν τε καὶ ἔστι μὴ ὄν, ἐνάριθμον τῶν πολλῶν ὄντων εἶδος ἓν; ἢ τινα ἔτι πρὸς αὐτό, ὃ Θεαίτητε, ἀπιστίαν ἔχομεν;

{*Θεαίτητος*} Οὐδεμίαν.

{*Ελεάτης ξένος*} Οἷσθ' οὖν ὅτι Παρμενίδη μακροτέρως τῆς ἀπορρήσεως ἠπιστήκαμεν;

{*Θεαίτητος*} Τί δή;

{*Ελεάτης ξένος*} Πλεῖον ἢ ἑκεῖνος ἀπεῖπε σκοπεῖν, ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ζητήσαντες ἀπεδείξαμεν αὐτῷ.

{*Θεαίτητος*} Πῶς;

{*Ελεάτης ξένος*} Ὅτι ὁ μὲν πού φησιν –

Οὐ γὰρ μὴ ποτε τοῦτο δαμῆ, εἶναι μὴ ἐόντα,
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα.

{*Θεαίτητος*} Λέγει γὰρ οὖν οὕτως.

{*Ελεάτης ξένος*} Ἡμεῖς δὲ γε οὐ μόνον τὰ μὴ ὄντα ὡς ἔστιν ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ὃ τυγχάνει ὄν τοῦ μὴ ὄντος ἀπεφηνάμεθα· τὴν γὰρ θατέρου φύσιν ἀποδείξαντες οὐσάν τε καὶ κατακεκερματισμένην ἐπὶ πάντα τὰ ὄντα πρὸς ἀλλήλα, τὸ πρὸς τὸ ὄν ἕκαστον μῦριον αὐτῆς ἀντιτιθέμενον ἐτολήσαμεν εἰπεῖν ὡς αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὄντως τὸ μὴ ὄν.

{*Θεαίτητος*} Καὶ παντάπασί γε, ὃ ξένε, ἀληθέστατά μοι δοκοῦμεν εἰρηκέναι.

{*Ελεάτης ξένος*} Μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἶπη τις ὅτι τούναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὄν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν. ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν, εἴτ' ἔστιν εἴτε μή, [259] λόγον ἔχον ἢ καὶ παντάπασιν ἄλογον· ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἢ πεισάτω τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας, ἢ μέχριπερ ἂν ἀδυνατῆ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι συμμείγνυται τε ἀλλήλοις τὰ γένη καὶ τό τε ὄν καὶ θάτερον διὰ πάντων καὶ δι' ἀλλήλων διεληλυθότε τὸ μὲν ἕτερον μετασχὸν τοῦ ὄντος ἔστι μὲν διὰ ταύτην τὴν μέθεξιν, οὐ μὴν ἐκεῖνο γε οὐ μετέσχεν ἀλλ' ἕτερον, ἕτερον δὲ τοῦ ὄντος ὄν ἔστι σαφέστατα ἐξ ἀνάγκης εἶναι μὴ ὄν· τὸ δὲ ὄν αὖ θατέρου μετεληφὸς ἕτερον τῶν ἄλλων ἂν εἴη γενῶν, ἕτερον δ' ἐκείνων ἀπάντων ὄν οὐκ ἔστιν ἕκαστον αὐτῶν οὐδὲ σύμπαντα τὰ ἄλλα πλὴν αὐτό, ὥστε τὸ ὄν ἀναμφισβητήτως αὖ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὐκ ἔστι, καὶ τᾶλλα δὲ καθ' ἕκαστον οὕτω καὶ σύμπαντα πολλαχῆ μὲν ἔστι, πολλαχῆ δ' οὐκ ἔστιν.

{*Θεαίτητος*} Ἀληθῆ.

{*Ελεάτης ξένος*} Καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἐναντιώσεσιν εἴτε ἀπιστεῖ τις, σκεπτέον αὐτῷ καὶ λεκτέον βέλτιόν τι τῶν νῦν εἰρημένων· εἴτε ὡς τι χαλεπὸν κατανενοηκῶς χαίρει τοτὲ μὲν ἐπὶ θάτερα τοτὲ δ' ἐπὶ θάτερα τοὺς λόγους ἔλκων, οὐκ ἄξια πολλῆς σπουδῆς ἐσπούδακεν, ὡς οἱ νῦν λόγοι φασί. τοῦτο μὲν γὰρ οὔτε τι κομψὸν οὔτε χαλεπὸν εὐρεῖν, ἐκεῖνο δ' ἤδη καὶ χαλεπὸν ἄμα καὶ καλόν.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὁ καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ ταῦτα ἐάσαντα ὡς δυνατὰ τοῖς λεγομένοις οἷόν τ' εἶναι καθ' ἕκαστον ἐλέγχοντα ἐπακολουθεῖν, ὅταν τέ τις ἕτερον ὄν πη ταῦτόν εἶναι φῆ καὶ ὅταν ταῦτόν ὄν ἕτερον, ἐκείνη καὶ κατ' ἐκεῖνο ὁ φησι τούτων πεπονθέναι πότερον. τὸ δὲ ταῦτόν ἕτερον ἀποφαίνειν ἀμῆ γέ πη καὶ τὸ θάτερον ταῦτόν καὶ τὸ μέγα σμικρὸν καὶ τὸ ὅμοιον ἀνόμοιον, καὶ χαίρειν οὕτω τάναντία ἀεὶ προφέροντα ἐν τοῖς λόγοις, οὔτε τις ἔλεγχος οὗτος ἀληθινὸς ἄρτι τε τῶν ὄντων τινὸς ἐφαπτομένου δηλὸς νεογενῆς ὄν.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ γάρ, ὠγαθέ, τό γε πᾶν ἀπὸ παντὸς ἐπιχειρεῖν ἀποχωρίζειν ἄλλως τε οὐκ ἐμμελὲς καὶ δὴ καὶ παντάπασιν ἀμούσου τινὸς καὶ ἀφιλοσόφου.

{Θεαίτητος} Τί δή;

{Ἐλεάτης ξένος} Τελεωτάτη πάντων λόγων ἐστὶν ἀφάνισις τὸ διαλύειν ἕκαστον ἀπὸ πάντων· διὰ γὰρ τὴν ἀλλήλων τῶν εἰδῶν συμπλοκὴν ὁ λόγος γέγονεν ἡμῖν.

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

[260]

{Ἐλεάτης ξένος} Σκόπει τοίνυν ὡς ἐν καιρῷ νυνδὴ τοῖς τοιούτοις διεμαχόμεθα καὶ προσηναγκάζομεν ἔαν ἕτερον ἐτέρῳ μίγνυσθαι.

{Θεαίτητος} Πρὸς δὴ τί;

{Ἐλεάτης ξένος} Πρὸς τὸ τὸν λόγον ἡμῖν τῶν ὄντων ἐν τι γενῶν εἶναι. τούτου γὰρ στερηθέντες, τὸ μὲν μέγιστον, φιλοσοφίας ἂν στερηθεῖμεν· ἔτι δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖ λόγον ἡμᾶς διομολογήσασθαι τί ποτ' ἐστίν, εἰ δὲ ἀφηρέθημεν αὐτὸ μὴδ' εἶναι τὸ παράπαν, οὐδὲν ἂν ἔτι πού λέγειν οἷοί τ' ἦμεν. ἀφηρέθημεν δ' ἂν, εἰ συνεχωρήσαμεν μηδεμίαν εἶναι μεῖζιν μηδενὶ πρὸς μηδέν.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς τοῦτο γε· λόγον δὲ δι' ὅτι νῦν διομολογητέον οὐκ ἔμαθον.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἄλλ' ἴσως τῆδ' ἐπόμενος ῥᾶστ' ἂν μάθοις.

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν δὴ μὴ ὄν ἡμῖν ἐν τι τῶν ἄλλων γένος ὄν ἀνεφάνη, κατὰ πάντα τὰ ὄντα διεσπαρμένον.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο σκεπτέον εἰ δόξη τε καὶ λόγῳ μίγνυται.

{Θεαίτητος} Τί δή;

{Ἐλεάτης ξένος} Μὴ μίγνυμένου μὲν αὐτοῦ τούτοις ἀναγκαῖον ἀληθῆ πάντ' εἶναι, μίγνυμένου δὲ δόξα τε ψευδῆς γίγνεται καὶ λόγος· τὸ γὰρ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν ἢ λέγειν, τοῦτ' ἐστὶ πού τὸ ψεῦδος ἐν διανοίᾳ τε καὶ λόγοις γιγνόμενον.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} ὄντος δέ γε ψεύδους ἔστιν ἀπάτη.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καί μὴν ἀπάτης οὔσης εἰδώλων τε καὶ εἰκόνων ἤδη καὶ φαντασίας πάντα ἀνάγκη μεστὰ εἶναι.

{Θεαίτητος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Τὸν δέ γε σοφιστὴν ἔφαμεν ἐν τούτῳ που τῷ τόπῳ καταπεφευγέναι μὲν, ἕξαρνον δὲ γεγονέναι τὸ παράπαν μὴδ' εἶναι ψεῦδος· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὔτε διανοεῖσθαι τινα οὔτε λέγειν· οὐσίας γὰρ οὐδὲν οὐδαμῆ τὸ μὴ ὄν μετέχειν.

{Θεαίτητος} Ἦν ταῦτα.

{Ελεάτης ξένος} Νῦν δέ γε τοῦτο μὲν ἐφάνη μετέχον τοῦ ὄντος, ὥστε ταύτη μὲν ἴσως οὐκ ἂν μάχοιτο ἔτι· τάχα δ' ἂν φαίη τῶν εἰδῶν τὰ μὲν μετέχειν τοῦ μὴ ὄντος, τὰ δ' οὐ, καὶ λόγον δὴ καὶ δόξαν εἶναι τῶν οὐ μετεχόντων, ὥστε τὴν εἰδωλοποικὴν καὶ φανταστικὴν, ἐν ἧ φαμεν αὐτὸν εἶναι, διαμάχοιτ' ἂν πάλιν ὡς παντάπασιν οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ δόξα καὶ λόγος οὐ κοινωνεῖ τοῦ μὴ ὄντος· ψεῦδος γὰρ τὸ παράπαν οὐκ εἶναι ταύτης μὴ συνισταμένης τῆς κοινωνίας. διὰ ταῦτ' οὖν λόγον πρῶτον καὶ δόξαν καὶ φαντασίαν διερευνητέον ὅτι ποτ' ἔστιν, ἵνα φανέντων καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν τῷ μὴ ὄντι κατίδωμεν, [261] κατιδόντες δὲ τὸ ψεῦδος ὃν ἀποδείξωμεν, ἀποδείξαντες δὲ τὸν σοφιστὴν εἰς αὐτὸ ἐνδήσωμεν, εἴπερ ἔνοχος ἔστιν, ἢ καὶ ἀπολύσαντες ἐν ἄλλῳ γένει ζητῶμεν.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ δέ γε, ὃ ξένε, ἔοικεν ἀληθὲς εἶναι τὸ περὶ τὸν σοφιστὴν κατ' ἀρχὰς λεχθέν, ὅτι δυσθῆρευτον εἶη τὸ γένος. φαίνεται γὰρ οὖν προβλημάτων γέμειν, ὧν ἐπειδάν τι προβάλλῃ, τοῦτο πρότερον ἀναγκαῖον διαμάχεσθαι πρὶν ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἀφικέσθαι. νῦν γὰρ μόγις μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὐκ ἔστι προβληθὲν διεπεράσαμεν, ἕτερον δὲ προβέβληται, καὶ δεῖ δὴ ψεῦδος ὡς ἔστι καὶ περὶ λόγον καὶ περὶ δόξαν ἀποδείξαι, καὶ μετὰ τοῦτο ἴσως ἕτερον, καὶ ἔτ' ἄλλο μετ' ἐκεῖνο· καὶ πέρασ, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν φανήσεται ποτε.

{Ελεάτης ξένος} Θαρρεῖν, ὃ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι. τί γὰρ ὁ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μὴδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων ἢ καὶ πάλιν εἰς τοῦπισθεν ἀπωσθεῖς; σχολῆ που, τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὃ γε τοιοῦτος ἂν ποτε ἔλοι πόλιν. νῦν δ' ἐπεὶ, ὡγαθέ, τοῦτο ὃ λέγεις διαπεπέρανται, τό τοι μέγιστον ἡμῖν τεῖχος ἡρημένον ἂν εἶη, τὰ δ' ἄλλα ἤδη ῥάω καὶ σμικρότερα.

{Θεαίτητος} Καλῶς εἶπες.

{Ελεάτης ξένος} Λόγον δὴ πρῶτον καὶ δόξαν, καθάπερ ἐρρήθη νυνδὴ, λάβωμεν, ἵνα ἐναργέστερον ἀπολογισώμεθα πότερον αὐτῶν ἀπτεται τὸ μὴ ὄν ἢ παντάπασιν ἀληθῆ μὲν ἔστιν ἀμφοτέρωτα ταῦτα, ψεῦδος δὲ οὐδέποτε οὐδέτερον.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

{Ελεάτης ξένος} Φέρε δὴ, καθάπερ περὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐλέγομεν, περὶ τῶν ὀνομάτων πάλιν ὡσαύτως ἐπισκεψώμεθα. φαίνεται γὰρ πῆ ταύτη τὸ νῦν ζητούμενον.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον οὖν δὴ περὶ τῶν ὀνομάτων ὑπακουστέον;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Εἴτε πάντα ἀλλήλοις συναρμόττει εἴτε μηδέν, εἴτε τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δὲ μή.

{*Θεαίτητος*} Δῆλον τοῦτό γε, ὅτι τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δ' οὐ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ τοιόνδε λέγεις ἴσως, ὅτι τὰ μὲν ἐφεξῆς λεγόμενα καὶ δηλοῦντά τι συναρμόττει, τὰ δὲ τῇ συνεχείᾳ μηδέν σημαίνοντα ἀναρμοστεῖ.

{*Θεαίτητος*} Πῶς τί τοῦτ' εἶπας;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅπερ φήθην ὑπολαβόντα σε προσομολογεῖν. ἔστι γὰρ ἡμῖν που τῶν τῇ φωνῇ περὶ τὴν οὐσίαν δηλωμάτων διττὸν γένος.

{*Θεαίτητος*} Πῶς;

[262]

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ μὲν ὀνόματα, τὸ δὲ ῥήματα κληθέν.

{*Θεαίτητος*} Εἰπέ ἐκάτερον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὃν δῆλωμα ῥῆμά που λέγομεν.

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δέ γ' ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἐκείνας πράττουσι σημεῖον τῆς φωνῆς ἐπιτεθὲν ὄνομα.

{*Θεαίτητος*} Κομιδῆ μὲν οὔν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν ἐξ ὀνομάτων μὲν μόνων συνεχῶς λεγομένων οὐκ ἔστι ποτὲ λόγος, οὐδ' αὖ ῥημάτων χωρὶς ὀνομάτων λεχθέντων.

{*Θεαίτητος*} Ταῦτ' οὐκ ἔμαθον.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Δῆλον γὰρ ὡς πρὸς ἕτερόν τι βλέπων ἄρτι συνωμολόγεις· ἐπεὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐβουλόμην εἰπεῖν, ὅτι συνεχῶς ὧδε λεγόμενα ταῦτα οὐκ ἔστι λόγος.

{*Θεαίτητος*} Πῶς;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οἷον «βαδίζει» «τρέχει» «καθεύδει», καὶ τᾶλλα ὅσα πράξεις σημαίνει ῥήματα, κἂν πάντα τις ἐφεξῆς αὐτ' εἴπη, λόγον οὐδέν τι μᾶλλον ἀπεργάζεται.

{*Θεαίτητος*} Πῶς γάρ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν καὶ πάλιν ὅταν λέγηται «λέων» «ἔλαφος» «ἵππος», ὅσα τε ὀνόματα τῶν τὰς πράξεις αὐτῶν πραττόντων ὀνομάσθη, καὶ κατὰ ταύτην δὴ τὴν συνέχειαν οὐδεὶς πω συνέστη λόγος· οὐδεμίαν γὰρ οὔτε οὕτως οὔτ' ἐκείνως πρᾶξιν οὐδ' ἀπραξίαν οὐδὲ οὐσίαν ὄντος οὐδὲ μὴ ὄντος δηλοῖ τὰ φωνηθέντα, πρὶν ἂν τις τοῖς ὀνόμασι τὰ ῥήματα κεράσῃ. τότε δ' ἤρμοσέν τε καὶ λόγος ἐγένετο εὐθύς ἢ πρώτη συμπλοκή, σχεδὸν τῶν λόγων ὁ πρῶτός τε καὶ σμικρότατος.

{*Θεαίτητος*} Πῶς ἄρ' ὧδε λέγεις;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ὅταν εἴπη τις· «ἄνθρωπος μανθάνει», λόγον εἶναι φῆς τοῦτον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον;

{*Θεαίτητος*} Ἐγωγε.

{Ελεάτης ξένος} Δηλοῖ γάρ ἤδη που τότε περί τῶν ὄντων ἢ γιγνομένων ἢ γεγονότων ἢ μελλόντων, καί οὐκ ὀνομάζει μόνον ἀλλά τι περαίνει, συμπλέκων τὰ ῥήματα τοῖς ὀνόμασι. διὸ λέγειν τε αὐτὸν ἀλλ' οὐ μόνον ὀνομάζειν εἶπομεν, καὶ δὴ καὶ τῷ πλέγματι τούτῳ τὸ ὄνομα ἐφθεγξάμεθα λόγον.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

{Ελεάτης ξένος} Οὕτω δὴ καθάπερ τὰ πράγματα τὰ μὲν ἀλλήλοις ἤρμοσεν, τὰ δ' οὐ, καὶ περί τὰ τῆς φωνῆς αὐτῶν σημεῖα τὰ μὲν οὐχ ἀρμόττει, τὰ δὲ ἀρμόττοντα αὐτῶν λόγον ἀπηργάσατο.

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ελεάτης ξένος} Ἔτι δὴ σμικρὸν τόδε.

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Λόγον ἀναγκαῖον, ὅτανπερ ἦ, τινὸς εἶναι λόγον, μὴ δὲ τινὸς ἀδύνατον.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ ποιόν τινα αὐτὸν εἶναι δεῖ;

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Προσέχωμεν δὴ τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς.

{Θεαίτητος} Δεῖ γοῦν.

{Ελεάτης ξένος} Λέξω τοίνυν σοι λόγον συνθεῖς πρᾶγμα πράξει δι' ὀνόματος καὶ ῥήματος· ὅτου δ' ἂν ὁ λόγος ἦ, σύ μοι φράζειν.

[263]

{Θεαίτητος} Ταῦτ' ἔσται κατὰ δύναμιν.

{Ελεάτης ξένος} «Θεαίτητος κάθηται.» μῶν μὴ μακρὸς ὁ λόγος;

{Θεαίτητος} Οὐκ, ἀλλὰ μέτριος.

{Ελεάτης ξένος} Σὸν ἔργον δὴ φράζειν περί οὗ τ' ἐστὶ καὶ ὅτου.

{Θεαίτητος} Δῆλον ὅτι περί ἐμοῦ τε καὶ ἐμός.

{Ελεάτης ξένος} Τί δὲ ὅδ' αὖ;

{Θεαίτητος} Ποῖος;

{Ελεάτης ξένος} «Θεαίτητος, ᾧ νῦν ἐγὼ διαλέγομαι, πέτεται.»

{Θεαίτητος} Καὶ τοῦτον οὐδ' ἂν εἷς ἄλλως εἴποι πλὴν ἐμόν τε καὶ περί ἐμοῦ.

{Ελεάτης ξένος} Ποῖον δὲ γέ τινα φάμεν ἀναγκαῖον ἕκαστον εἶναι τῶν λόγων.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Τούτων δὴ ποῖόν τινα ἐκάτερον φατέον εἶναι;

{Θεαίτητος} Τὸν μὲν ψευδῆ που, τὸν δὲ ἀληθῆ.

{Ελεάτης ξένος} Λέγει δὲ αὐτῶν ὁ μὲν ἀληθῆς τὰ ὄντα ὡς ἔστιν περὶ σοῦ.

{Θεαίτητος} Τί μῆν;

{Ελεάτης ξένος} Ὁ δὲ δὴ ψευδῆς ἕτερα τῶν ὄντων.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Τὰ μὴ ὄντ' ἄρα ὡς ὄντα λέγει.

{Θεαίτητος} Σχεδόν.

{Ελεάτης ξένος} Ὅντων δέ γε ὄντα ἕτερα περὶ σοῦ. πολλὰ μὲν γὰρ ἔφαμεν ὄντα περὶ ἕκαστον εἶναι που, πολλὰ δὲ οὐκ ὄντα.

{Θεαίτητος} Κομιδῆ μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Ὅν ὑστερον δὴ λόγον εἶρηκα περὶ σοῦ, πρῶτον μὲν, ἐξ ὧν ὠρισάμεθα τί ποτ' ἔστι λόγος, ἀναγκαιότατον αὐτὸν ἓνα τῶν βραχυτάτων εἶναι.

{Θεαίτητος} Νυνδὴ γοῦν ταύτη συνωμολογήσαμεν.

{Ελεάτης ξένος} Ἐπειτα δέ γε τινός.

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ελεάτης ξένος} Εἰ δὲ μὴ ἔστιν σός, οὐκ ἄλλου γε οὐδενός.

{Θεαίτητος} Πῶς γάρ;

{Ελεάτης ξένος} Μηδενός δέ γε ὦν οὐδ' ἂν λόγος εἴη τὸ παράπαν· ἀπεφήναμεν γὰρ ὅτι τῶν ἀδυνάτων ἦν λόγον ὄντα μηδενός εἶναι λόγον.

{Θεαίτητος} Ὅρθότατα.

{Ελεάτης ξένος} Περὶ δὴ σοῦ λεγόμενα, λεγόμενα μέντοι θάτερα ὡς τὰ αὐτὰ καὶ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, παντάπασιν ὡς ἔοικεν ἢ τοιαύτη σύνθεσις ἕκ τε ῥημάτων γιγνομένη καὶ ὀνομάτων ὄντως τε καὶ ἀληθῶς γίνεσθαι λόγος ψευδῆς.

{Θεαίτητος} Ἀληθέστατα μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Τί δὲ δὴ; διάνοιά τε καὶ δόξα καὶ φαντασία, μῶν οὐκ ἤδη δῆλον ὅτι ταῦτά γε ψευδῆ τε καὶ ἀληθῆ πάνθ' ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνεται;

{Θεαίτητος} Πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Ὡδ' εἴση ῥᾶον, ἂν πρῶτον λάβῃς αὐτὰ τί ποτ' ἔστιν καὶ τί διαφέρουσιν ἕκαστα ἀλλήλων.

{Θεαίτητος} Δίδου μόνον.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος ταυτόν· πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη, διάνοια;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Τὸ δέ γ' ἀπ' ἐκείνης ρεῦμα διὰ τοῦ στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου κέκληται λόγος;

{Θεαίτητος} Ἀληθῆ.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ἐν λόγοις γε αὖ ἴσμεν ἐνὸν –

{Θεαίτητος} Τὸ ποῖον;

{Ελεάτης ξένος} Φάσιν τε καὶ ἀπόφασιν.

{Θεαίτητος} ἴσμεν.

[264]

{Ελεάτης ξένος} Ὅταν οὖν τοῦτο ἐν ψυχῇ κατὰ διάνοιαν ἐγγίγνηται μετὰ σιγῆς, πλήν δόξης ἔχεις ὅτι προσείπης αὐτό;

{Θεαίτητος} Καὶ πῶς;

{Ελεάτης ξένος} Τί δ' ὅταν μὴ καθ' αὐτὸ ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως παρῆ τι, τὸ τοιοῦτον αὖ πάθος ἄρ' οἶόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν ἕτερόν τι πλήν φαντασίαν;

{Θεαίτητος} Οὐδέν.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν ἐπεὶπερ λόγος ἀληθῆς ἦν καὶ ψευδής, τούτων δ' ἐφάνη διάνοια μὲν αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος, δόξα δὲ διανοίας ἀποτελεύτησις, «φαίνεται» δὲ ὁ λέγομεν σύμμεξις αἰσθήσεως καὶ δόξης, ἀνάγκη δὴ καὶ τούτων τῷ λόγῳ συγγενῶν ὄντων ψευδῆ τε αὐτῶν ἐνια καὶ ἐνίστε εἶναι.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{Ελεάτης ξένος} Κατανοεῖς οὖν ὅτι πρότερον ἠύρεθη ψευδῆς δόξα καὶ λόγος ἢ κατὰ τὴν προσδοκίαν ἦν ἐφοβήθημεν ἄρτι, μὴ παντάπασιν ἀνήνυτον ἔργον ἐπιβαλλοίμεθα ζητοῦντες αὐτό;

{Θεαίτητος} Κατανοῶ.

{Ελεάτης ξένος} Μὴ τοίνυν μηδ' εἰς τὰ λοιπὰ ἀθυμῶμεν. ἐπειδὴ γὰρ πέφανται ταῦτα, τῶν ἔμπροσθεν ἀναμνησθῶμεν κατ' εἶδη διαίρεσεων.

{Θεαίτητος} Ποίων δῆ;

{Ελεάτης ξένος} Διειλόμεθα τῆς εἰδωλοποιικῆς εἶδη δύο, τὴν μὲν εἰκαστικὴν, τὴν δὲ φανταστικὴν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τὸν σοφιστὴν εἵπομεν ὡς ἀποροῖμεν εἰς ὁποτέραν θήσομεν.

{Θεαίτητος} Ἦν ταῦτα.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τοῦθ' ἡμῶν ἀπορουμένων ἔτι μείζων κατεχύθη σκοτοδινία, φανέντος τοῦ λόγου τοῦ πᾶσιν ἀμφισβητοῦντος ὡς οὔτε εἰκῶν οὔτε εἰδῶλον οὔτε φάντασμ' εἶη τὸ παράπαν οὐδὲν διὰ τὸ μηδαμῶς μηδέποτε μηδαμοῦ ψεῦδος εἶναι.

{Θεαίτητος} Λέγεις ἀληθῆ.

{Ελεάτης ξένος} Νῦν δέ γ' ἐπειδὴ πέφανται μὲν λόγος, πέφανται δ' οὔσα δόξα ψευδής, ἐγχωρεῖ δὴ μιμήματα τῶν ὄντων εἶναι καὶ τέχνην ἐκ ταύτης γίνεσθαι τῆς διαθέσεως ἀπατητικῆν.

{Θεαίτητος} Ἐγχωρεῖ.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ μὴν ὅτι γ' ἦν ὁ σοφιστὴς τούτων πότερον, διωμολογημένον ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν ἦν.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Πάλιν τοίνυν ἐπιχειρῶμεν, σχίζοντες διχῆ τὸ προτεθὲν γένος, πορεύεσθαι κατὰ τοῦπι δεξιὰ ἀεὶ μέρος τοῦ τμηθέντος, ἐχόμενοι τῆς τοῦ σοφιστοῦ κοινωνίας, ἕως ἂν αὐτοῦ τὰ κοινὰ πάντα περιελόντες, [265] τὴν οἰκίαν λιπόντες φύσιν ἐπιδείξωμεν μάλιστα μὲν ἡμῖν αὐτοῖς, ἔπειτα καὶ τοῖς ἐγγυτάτω γένει τῆς τοιαύτης μεθόδου πεφυκόσιν.

{Θεαίτητος} Ὅρθως.

{Ελεάτης ξένος} Οὐκοῦν τότε μὲν ἤρχόμεθα ποιητικῆν καὶ κτητικῆν τέχνην διαιρούμενοι;

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ελεάτης ξένος} Καὶ τῆς κτητικῆς ἐν θηρευτικῇ καὶ ἀγωνίᾳ καὶ ἐμπορικῇ καὶ τισιν ἐν τοιούτοις εἵδεσιν ἐφαντάζεσθ' ἡμῖν;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Νῦν δέ γ' ἐπειδὴ μιμητικὴ περιείληφεν αὐτὸν τέχνην, δῆλον ὡς αὐτὴν τὴν ποιητικὴν δίχα διαιρετέον πρῶτην. ἢ γάρ που μίμησις ποιήσις τίς ἐστίν, εἰδώλων μέντοι, φαμέν, ἀλλ' οὐκ αὐτῶν ἐκάστων· ἢ γάρ;

{Θεαίτητος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Ελεάτης ξένος} Ποιητικῆς δὴ πρῶτον δὴ ἔστω μέρη.

{Θεαίτητος} Ποίω;

{Ελεάτης ξένος} Τὸ μὲν θεῖον, τὸ δ' ἀνθρώπινον.

{Θεαίτητος} Οὐπω μεμάθηκα.

{Ελεάτης ξένος} Ποιητικῆν, εἴπερ μεμνήμεθα τὰ κατ' ἀρχὰς λεχθέντα, πᾶσαν ἔφαμεν εἶναι δύναμιν ἣτις ἂν αἰτία γίγνηται τοῖς μὴ πρότερον οὔσιν ὕστερον γίνεσθαι.

{Θεαίτητος} Μεμνήμεθα.

{Ελεάτης ξένος} Ζῶα δὴ πάντα θνητά, καὶ δὴ καὶ φυτὰ ὅσα τ' ἐπὶ γῆς ἐκ σπερμάτων καὶ ῥιζῶν φύεται, καὶ ὅσα ἄψυχα ἐν γῆ συνίσταται σώματα τηκτὰ καὶ ἄτηκτα, μὲν ἄλλου τινὸς ἢ θεοῦ δημιουργοῦντος φήσομεν ὕστερον γίνεσθαι πρότερον οὐκ ὄντα; ἢ τῷ τῶν πολλῶν δόγματι καὶ ῥήματι χρώμενοι –

{Θεαίτητος} Ποίω τω;

{Ελεάτης ξένος} Τὴν φύσιν αὐτὰ γεννᾶν ἀπὸ τινος αἰτίας αὐτομάτης καὶ ἄνευ διανοίας φυσούσης, ἢ μετὰ λόγου τε καὶ ἐπιστήμης θείας ἀπὸ θεοῦ γιγνομένης;

{Θεαίτητος} Ἐγὼ μὲν ἴσως διὰ τὴν ἡλικίαν πολλάκις ἀμφοτέρα μεταδοξάζω· νῦν μὴν βλέπων εἰς σέ καὶ ὑπολαμβάνων οἶεσθαί σε κατὰ γε θεὸν αὐτὰ γίνεσθαι, ταύτη καὶ αὐτὸς νενόμικα.

{Ἐλεάτης ξένος} Καλῶς γε, ὦ Θεαίτητε. καὶ εἰ μὲν γέ σε ἡγούμεθα τῶν εἰς τὸν ἔπειτ' ἂν χρόνον ἄλλως πως δοξαζόντων εἶναι, νῦν ἂν τῷ λόγῳ μετὰ πειθοῦς ἀναγκαίως ἐπεχειροῦμεν ποιεῖν ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ δέ σου καταμανθάνω τὴν φύσιν, ὅτι καὶ ἄνευ τῶν παρ' ἡμῶν λόγων αὐτὴ πρόσεισιν ἐφ' ἅπερ νῦν ἔλκεσθαι φῆς, ἐάσω· χρόνος γὰρ ἐκ περιττοῦ γίγνεται ἂν. ἀλλὰ θήσω τὰ μὲν φύσει λεγόμενα ποιεῖσθαι θεία τέχνη, τὰ δ' ἐκ τούτων ὑπ' ἀνθρώπων συνιστάμενα ἀνθρωπίνῃ, καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον δύο ποιητικῆς γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον εἶναι, τὸ δὲ θεῖον.

{Θεαίτητος} Ὅρθῶς.

{Ἐλεάτης ξένος} Τέμνε δὴ δυοῖν οὔσαιν δίχα ἑκατέραν αὐθις.

{Θεαίτητος} Πῶς;

[266]

{Ἐλεάτης ξένος} Οἷον τότε μὲν κατὰ πλάτος τέμνων τὴν ποιητικὴν πᾶσαν, νῦν δὲ αὖ κατὰ μῆκος.

{Θεαίτητος} Τετμήσθω.

{Ἐλεάτης ξένος} Τέτταρα μὴν αὐτῆς οὕτω τὰ πάντα μέρη γίνεταί, δύο μὲν τὰ πρὸς ἡμῶν, ἀνθρώπεια, δύο δ' αὖ τὰ πρὸς θεῶν, θεῖα.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Τὰ δέ γ' ὡς ἐτέρως αὖ διηρημένα, μέρος μὲν ἓν ἀφ' ἑκατέρας τῆς μερίδος αὐτοποιητικόν, τὸ δ' ὑπολοίπῳ σχεδὸν μάλιστ' ἂν λεγοίσθην εἰδωλοποικῶ· καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάλιν ἡ ποιητικὴ διχῆ διαιρεῖται.

{Θεαίτητος} Λέγε ὅπη ἑκατέρα αὐθις.

{Ἐλεάτης ξένος} Ἡμεῖς μὲν που καὶ τᾶλλα ζῶα καὶ ἐξ ὧν τὰ πεφυκότ' ἐστίν, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τούτων ἀδελφά, θεοῦ γεννήματα πάντα ἴσμεν αὐτὰ ἀπειργασμένα ἕκαστα· ἢ πῶς;

{Θεαίτητος} Οὕτως.

{Ἐλεάτης ξένος} Τούτων δέ γε ἑκάστων εἰδῶλα ἀλλ' οὐκ αὐτὰ παρέπεται, δαιμονία καὶ ταῦτα μηχανῆ γεγονότα.

{Θεαίτητος} Ποῖα;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὰ τε ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ὅσα μεθ' ἡμέραν φαντάσματα αὐτοφυῆ λέγεται, σκιά μὲν ὅταν ἐν τῷ πυρὶ σκότος ἐγγίγνηται, διπλοῦν δὲ ἡνίκ' ἂν φῶς οἰκεῖόν τε καὶ ἀλλότριον περὶ τὰ λαμπρὰ καὶ λεῖα εἰς ἓν συνελθὸν τῆς ἔμπροσθεν εἰωθυίας ὄψεως ἐναντίαν αἴσθησιν παρέχον εἶδος ἀπεργάζηται.

{Θεαίτητος} Δύο γὰρ οὖν ἐστὶ ταῦτα θείας ἔργα ποιήσεως, αὐτὸ τε καὶ τὸ παρακολουθοῦν εἰδῶλον ἑκάστῳ.

{Ἐλεάτης ξένος} Τί δὲ τὴν ἡμετέραν τέχνην; ἄρ' οὐκ αὐτὴν μὲν οἰκίαν οἰκοδομικῆ φήσομεν ποιεῖν, γραφικῆ δὲ τιν' ἑτέραν, οἷον ὄναρ ἀνθρώπινον ἐγρηγορόσιν ἀπειργασμένην;

{Θεαίτητος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα οὕτω κατὰ δύο διττὰ ἔργα τῆς ἡμετέρας αὐτῆ ποιητικῆς πράξεως, τὸ μὲν αὐτό, φασί, αὐτουργική, τὸ δὲ εἶδωλον εἰδωλοποιική.

{Θεαίτητος} Νῦν μᾶλλον ἔμαθον, καὶ τίθημι δύο διχῆ ποιητικῆς εἶδει· θείαν μὲν καὶ ἀνθρωπίνην κατὰ θάτερον τμήμα, κατὰ δὲ θάτερον τὸ μὲν αὐτῶν ὄν, τὸ δὲ ὁμοιωμάτων τινῶν γέννημα.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῆς τοίνυν εἰδωλουργικῆς ἀναμνησθῶμεν ὅτι τὸ μὲν εἰκαστικόν, τὸ δὲ φανταστικόν ἔμελλεν εἶναι γένος, εἰ τὸ ψεῦδος ὄντως ὄν ψεῦδος καὶ τῶν ὄντων ἓν τι φανείη πεφυκός.

{Θεαίτητος} Ἦν γὰρ οὖν.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν ἐφάνη τε καὶ διὰ ταῦτα δὴ καταριθμήσομεν αὐτῶ νῦν ἀναμφισβητήτως εἶδη δύο;

{Θεαίτητος} Ναί.

[267]

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ τοίνυν φανταστικόν αὐθις διορίζωμεν δίχα.

{Θεαίτητος} Πῆ;

{Ἐλεάτης ξένος} Τὸ μὲν δι' ὀργάνων γινόμενον, τὸ δὲ αὐτοῦ παρέχοντος ἑαυτὸν ὄργανον τοῦ ποιῶντος τὸ φάντασμα.

{Θεαίτητος} Πῶς φῆς;

{Ἐλεάτης ξένος} Ὅταν οἶμαι τὸ σὸν σχῆμά τις τῷ ἑαυτοῦ χρώμενος σώματι προσόμοιον ἢ φωνῆν φωνῆ φαίνεσθαι ποιῆ, μίμησις τοῦτο τῆς φανταστικῆς μάλιστα κέκληται που.

{Θεαίτητος} Ναί.

{Ἐλεάτης ξένος} Μιμητικὸν δὴ τοῦτο αὐτῆς προσειπόντες ἀπονειμώμεθα· τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφῶμεν μαλακισθέντες καὶ παρέντες ἐτέρῳ συναγαγεῖν τε εἰς ἓν καὶ πρέπουσαν ἐπωνυμίαν ἀποδοῦναι τιν' αὐτῷ.

{Θεαίτητος} Νενεμήσθω, τὸ δὲ μεθείσθω.

{Ἐλεάτης ξένος} Καὶ μὴν καὶ τοῦτο ἔτι διπλοῦν, ὧ Θεαίτητε, ἄξιον ἠγεῖσθαι· δι' ἃ δέ, σκόπει.

{Θεαίτητος} Λέγε.

{Ἐλεάτης ξένος} Τῶν μιμουμένων οἱ μὲν εἰδότες ὁ μιμοῦνται τοῦτο πράττουσιν, οἱ δ' οὐκ εἰδότες· καίτοι τίνα μείζω διαίρεσιν ἀγνωσίας τε καὶ γνώσεως θήσομεν;

{Θεαίτητος} Οὐδεμίαν.

{Ἐλεάτης ξένος} Οὐκοῦν τό γε ἄρτι λεχθὲν εἰδότες ἦν μίμημα; τὸ γὰρ σὸν σχῆμα καὶ σὲ γινώσκων ἂν τις μιμήσαιο.

{Θεαίτητος} Πῶς δ' οὐ;

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δὲ δικαιοσύνης τὸ σχῆμα καὶ ὄλης συλλήβδην ἀρετῆς; ἄρ' οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν, δοξάζοντες δέ πη, σφόδρα ἐπιχειροῦσιν πολλοὶ τὸ δοκοῦν σφίσιν τοῦτο ὡς ἐνὸν αὐτοῖς προθυμεῖσθαι φαίνεσθαι ποιεῖν, ὅτι μάλιστα ἔργοις τε καὶ λόγοις μιμούμενοι;

{*Θεαίτητος*} Καὶ πάνυ γε πολλοί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μῶν οὖν πάντες ἀποτυγχάνουσι τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι μηδαμῶς ὄντες; ἢ τούτου πᾶν τούναντίον;

{*Θεαίτητος*} Πᾶν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Μιμητὴν δὲ τοῦτόν γε ἕτερον ἐκείνου λεκτέον οἶμαι, τὸν ἀγνοοῦντα τοῦ γινώσκοντος.

{*Θεαίτητος*} Ναί.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Πόθεν οὖν ὄνομα ἐκατέρῳ τις αὐτῶν λήψεται πρέπον; ἢ δῆλον δὲ χαλεπὸν ὄν, διότι τῆς τῶν γενῶν κατ' εἶδη διαιρέσεως παλαιά τις, ὡς ἔοικεν, ἀργία τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἀσύννους παρῆν, ὥστε μὴδ' ἐπιχειρεῖν μηδένα διαιρεῖσθαι· καθὸ δὲ τῶν ὀνομάτων ἀνάγκη μὴ σφόδρα εὐπορεῖν. ὅμως δέ, κἂν εἰ τολμηρότερον εἰρησθαι, διαγνώσεως ἔνεκα τὴν μὲν μετὰ δόξης μίμησιν δοξομιμητικὴν προσείπωμεν, τὴν δὲ μετ' ἐπιστήμης ἱστορικὴν τινα μίμησιν.

{*Θεαίτητος*} Ἔστω.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Θατέρῳ τοίνυν χρηστέον· ὁ γὰρ σοφιστής οὐκ ἐν τοῖς εἰδόσιν ἦν ἀλλ' ἐν τοῖς μιμουμένοις δῆ.

{*Θεαίτητος*} Καὶ μάλα.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸν δοξομιμητὴν δὲ σκοπώμεθα ὥσπερ σίδηρον, εἴτε ὑγιῆς εἴτε διπλόην ἔτ' ἔχων τινὰ ἐστὶν ἐν αὐτῷ.

{*Θεαίτητος*} Σκοπῶμεν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Ἔχει τοίνυν καὶ μάλα συχνήν. ὁ μὲν γὰρ εὐήθης αὐτῶν ἐστὶν, [268] οἰόμενος εἰδέναί ταῦτα ἃ δοξάζει· τὸ δὲ θατέρου σχῆμα διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις κυλίνδησιν ἔχει πολλὴν ὑποψίαν καὶ φόβον ὡς ἀγνοεῖ ταῦτα ἃ πρὸς τοὺς ἄλλους ὡς εἰδῶς ἐσχημάτισται.

{*Θεαίτητος*} Πάνυ μὲν οὖν ἔστιν ἐκατέρου γένος ὧν εἴρηκας.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν τὸν μὲν ἀπλοῦν μιμητὴν τινα, τὸν δὲ εἰρωνικὸν μιμητὴν θήσομεν;

{*Θεαίτητος*} Εἰκὸς γοῦν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τούτου δ' αὖ τὸ γένος ἐν ἡ δύο φῶμεν;

{*Θεαίτητος*} Ὅρα σύ.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Σκοπῶ, καί μοι διττῶ καταφαίνεσθόν τινα· τὸν μὲν δημοσίᾳ τε καὶ μακροῖς λόγοις πρὸς πλήθη δυνατόν εἰρωνεύεσθαι καθορῶ, τὸν δὲ ἰδίᾳ τε καὶ βραχέσι λόγοις ἀναγκάζοντα τὸν προσδιαλεγόμενον ἐναντιολογεῖν αὐτὸν αὐτῷ.

{*Θεαίτητος*} Λέγεις ὀρθότατα.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τίνα οὖν ἀποφαινόμεθα τὸν μακρολογώτερον εἶναι; πότερα πολιτικὸν ἢ δημολογικόν;

{*Θεαίτητος*} Δημολογικόν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τί δὲ τὸν ἕτερον ἐροῦμεν; σοφὸν ἢ σοφιστικόν;

{*Θεαίτητος*} Τὸ μὲν που σοφὸν ἀδύνατον, ἐπεὶπερ οὐκ εἰδότα αὐτὸν ἔθεμεν· μιμητὴς δ' ὢν τοῦ σοφοῦ δῆλον ὅτι παρωνύμιον αὐτοῦ τι λήψεται, καὶ σχεδὸν ἤδη μεμάθηκα ὅτι τοῦτον δεῖ προσειπεῖν ἀληθῶς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν παντάπασιν ὄντως σοφιστήν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Οὐκοῦν συνδήσομεν αὐτοῦ, καθάπερ ἔμπροσθεν, τοῦνομα συμπλέξαντες ἀπὸ τελευτῆς ἐπ' ἀρχήν;

{*Θεαίτητος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἐλεάτης ξένος*} Τὸ δὴ τῆς ἐναντιοποιολογικῆς εἰρωνικοῦ μέρους τῆς δοξαστικῆς μιμητικόν, τοῦ φανταστικοῦ γένους ἀπὸ τῆς εἰδωλοποιικῆς οὐ θεῖον ἀλλ' ἀνθρωπικὸν τῆς ποιήσεως ἀφωρισμένον ἐν λόγοις τὸ θαυματοποιικὸν μόριον, «ταύτης τῆς γενεᾶς τε καὶ αἵματος» ὃς ἂν φῆ τὸν ὄντως σοφιστήν εἶναι, τάληθέστατα, ὡς ἔοικεν, ἐρεῖ.

{*Θεαίτητος*} Παντάπασι μὲν οὖν.

Πολιτικός ἢ περὶ τῆς βασιλείας, λογικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Θεόδωρος, Ξένος, Σωκράτης ὁ νεώτερος.

[257.a]

{Σωκράτης} Ἦ πολλὴν χάριν ὀφείλω σοι τῆς Θεαιτήτου γνωρίσεως, ὦ Θεόδωρε, ἅμα καὶ τῆς τοῦ ξένου.

{Θεόδωρος} Τάχα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν· ἐπειδὴν τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον.

{Σωκράτης} Εἶεν· οὕτω τοῦτο, ὦ φίλε Θεόδωρε, φήσομεν ἀκηκοότες εἶναι τοῦ περὶ λογισμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ κρατίστου;

[b] {Θεόδωρος} Πῶς, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον θέντος τῆς ἴσης ἀξίας, οἱ τῇ τιμῇ πλέον ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν τῆς ὑμετέρας τέχνης.

{Θεόδωρος} Εὖ γε νῆ τὸν ἡμέτερον θεόν, ὦ Σώκρατες, τὸν Ἄμμωνα, καὶ δικαίως, καὶ πάνυ μὲν οὖν μνημονικῶς ἐπέπληξάς μοι τὸ περὶ τοὺς λογισμοὺς ἀμάρτημα. καὶ σὲ μὲν ἀντὶ τούτων εἰς αὐθις μέτειμι· σὺ δ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μηδαμῶς ἀποκάμης χαριζόμενος, ἀλλ' ἐξῆς, εἴτε τὸν πολιτικὸν ἄνδρα [c] πρότερον εἴτε τὸν φιλόσοφον προαιρῆ, προελόμενος διέξελεθε.

{Ξένος} Ταῦτ', ὦ Θεόδωρε, ποιητέον· ἐπεὶπερ ἅπαξ γε ἐγκεχειρήκαμεν, καὶ οὐκ ἀποστατέον πρὶν ἂν αὐτῶν πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν. ἀλλὰ γὰρ περὶ Θεαιτήτου τοῦδε τί χρὴ δρᾶν με;

{Θεόδωρος} Τοῦ πέρι;

{Ξένος} Διαναπαύσωμεν αὐτὸν μεταλαβόντες αὐτοῦ τὸν συγγυμναστήν τόνδε Σωκράτη; ἢ πῶς συμβουλεύεις;

{Θεόδωρος} Καθάπερ εἶπες, μεταλάμβανε· νέω γὰρ ὄντε ῥᾶον οἴσητον πάντα πόνον ἀναπαυομένω.

[d] {Σωκράτης} Καὶ μὴν κινδυνεύετον, ὦ ξένε, ἅμφω ποθὲν ἐμοὶ συγγένειαν ἔχειν τινά. τὸν μὲν γε οὖν ὑμεῖς κατὰ τὴν τοῦ προσώπου φύσιν ὅμοιον ἐμοὶ φαίνεσθαί φατε, τοῦ δ' ἡμῖν ἢ [258.a] κλῆσις ὁμώνυμος οὔσα καὶ ἡ πρόσρησις παρέχεται τινα οἰκειότητα. δεῖ δὴ τοὺς γε συγγενεῖς ἡμᾶς ἀεὶ προθύμως διὰ λόγων ἀναγνωρίζειν. Θεαιτήτῳ μὲν οὖν αὐτός τε συνήμεριζα χθὲς διὰ λόγων καὶ νῦν ἀκήκοα ἀποκρινόμενου, Σωκράτους δὲ οὐδέτερα· δεῖ δὲ σκέψασθαι καὶ τοῦτον. ἐμοὶ μὲν οὖν εἰς αὐθις, σοὶ δὲ νῦν ἀποκρινέσθω.

{Ξένος} Ταῦτ' ἔσται. ὦ Σώκρατες, ἀκούεις δὴ Σωκράτους;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Συγχωρεῖς οὖν οἷς λέγει;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

[b] {Ξένος} Οὐ τὰ σὰ κωλύειν φαίνεται, δεῖ δὲ ἴσως ἔτι ἤττον τάμὰ διακωλύειν. ἀλλὰ δὴ μετὰ τὸν σοφιστὴν ἀναγκαῖον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πολιτικὸν τὸν ἄνδρα διαζητεῖν νῶν· καὶ μοι λέγε πότερον τῶν ἐπιστημόνων τιν' ἡμῖν καὶ τοῦτον θετέον, ἢ πῶς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως.

{Ξένος} Τὰς ἐπιστήμας ἄρα διαληπτέον, ὥσπερ ἠνίκα τὸν πρότερον ἐσκοποῦμεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τάχ' ἄν.

{Ξένος} Οὐ μὲν δὴ κατὰ ταῦτόν γε, ὃ Σώκρατες, φαίνεται μοι τμημα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μῆν;

[c] {Ξένος} Κατ' ἄλλο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐοικέν γε.

{Ξένος} Τὴν οὖν πολιτικὴν ἀτραπὸν πῆ τις ἀνευρήσει; δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνευρεῖν, καὶ χωρὶς ἀφελόντας ἀπὸ τῶν ἄλλων ιδέαν αὐτῇ μίαν ἐπισφραγίσασθαι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκτροπαῖς ἐν ἄλλο εἶδος ἐπισημηναμένους πάσας τὰς ἐπιστήμας ὡς οὔσας δύο εἶδη διανοηθῆναι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποιῆσαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τοῦτ' ἤδη σὸν οἶμα τὸ ἔργον, ὃ ξένε, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν γίγνεται.

[d] {Ξένος} Δεῖ γε μῆν, ὃ Σώκρατες, αὐτὸ εἶναι καὶ σόν, ὅταν ἐμφανὲς ἡμῖν γένηται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς εἶπες.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν οὐκ ἀριθμητικὴ μὲν καὶ τινες ἕτεραι ταύτῃ συγγενεῖς τέχναι ψιλαὶ τῶν πράξεων εἰσι, τὸ δὲ γνῶναι παρέσχοντο μόνον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐστὶν οὕτως.

{Ξένος} Αἱ δέ γε περὶ τεκτονικὴν αὖ καὶ σύμπασαν χειρουργίαν ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐνοῦσαν σύμφυτον τὴν [e] ἐπιστήμην κέκτηνται, καὶ συναποτελοῦσι τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν σώματα πρότερον οὐκ ὄντα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μῆν;

{Ξένος} Ταύτῃ τοίνυν συμπάσας ἐπιστήμας διαίρει, τὴν μὲν πρακτικὴν προσειπών, τὴν δὲ μόνον γνωστικὴν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐστω σοι ταῦθ' ὡς μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης εἶδη δύο.

{Ξένος} Πότερον οὖν τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην καὶ ἔτ' οἰκονόμον θήσομεν ὡς ἐν πάντα ταῦτα προσαγορεύοντες, ἢ τσοαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν ὅσαπερ ὀνόματα ἐρρήθη; μᾶλλον δέ μοι δεῦρο ἔπου.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ;

[259.a]

{Ξένος} Τῆδε. εἴ τώ τις τῶν δημοσιευόντων ἰατρῶν ἱκανὸς συμβουλεύειν ἰδιωτεύων αὐτός, ἄρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ προσαγορεύεσθαι τοῦνομα τῆς τέχνης ταῦτόν ὅπερ ᾧ συμβουλεύει;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τί δ'; ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς ἰδιώτης ὢν αὐτός, ἄρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτόν τὴν ἐπιστήμην ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτόν κεκτῆσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φήσομεν.

[b] {Ξένος} Ἀλλὰ μὴν ἢ γε ἀληθινοῦ βασιλέως βασιλική;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος οὐκ, ἄντε ἄρχων ἄντε ἰδιώτης ὢν τυγχάνη, πάντως κατὰ γε τὴν τέχνην αὐτὴν βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθῆσεται;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δίκαιον γοῦν.

{Ξένος} Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης ταυτόν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

{Ξένος} Τί δέ; μεγάλης σχῆμα οἰκίσεως ἢ μικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος μῶν τι πρὸς ἀρχὴν διοίσετον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδέν.

[c] {Ξένος} Οὐκοῦν, ὃ νυνδὴ διεσκοπούμεθα, φανερόν ὡς ἐπιστήμη μία περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα· ταύτην δὲ εἴτε βασιλικὴν εἴτε πολιτικὴν εἴτε οἰκονομικὴν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί γάρ;

{Ξένος} Ἀλλὰ μὴν τόδε γε δῆλον, ὡς βασιλεὺς ἅπας χερσὶ καὶ σύμπαντι τῷ σώματι σμίκρ' ἄττα εἰς τὸ κατέχειν τὴν ἀρχὴν δύναται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σύνεσιν καὶ ῥώμην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον.

{Ξένος} Τῆς δὴ γνωστικῆς μᾶλλον ἢ τῆς χειροτεχνικῆς καὶ [d] ὅλως πρακτικῆς βούλει τὸν βασιλέα φῶμεν οἰκειότερον εἶναι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

{Ξένος} Τὴν ἄρα πολιτικὴν καὶ πολιτικὸν καὶ βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν εἰς ταῦτόν ὡς ἐν πάντα ταῦτα συνθήσομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον.

{Ξένος} Οὐκοῦν πορευοίμεθ' ἂν ἐξῆς, εἰ μετὰ ταῦτα τὴν γνωστικὴν διοριζοίμεθα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ἂν ἄρα ἐν αὐτῇ τινα διαφυγὴν κατανοήσωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φράζε ποῖαν.

[e] {Ξένος} Τοιάνδε. λογιστικὴ πού τις ἡμῖν ἦν τέχνη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τῶν γνωστικῶν γε οἶμαι παντάπασι τεχνῶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Γνούση δὴ λογιστικῇ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς διαφορὰν μῶν τι πλεον ἔργον δώσομεν ἢ τὰ γνωσθέντα κρῖναι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Καὶ γὰρ ἀρχιτέκτων γε πᾶς οὐκ αὐτὸς ἐργατικός ἀλλ' ἐργατῶν ἄρχων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Παρεχόμενός γέ που γνῶσιν ἀλλ' οὐ χειρουργίαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως.

[260.a]

{Ξένος} Δικαίως δὴ μετέχειν ἂν λέγοιτο τῆς γνωστικῆς ἐπιστήμης.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Τούτῳ δέ γε οἶμαι προσήκει κρίναντι μὴ τέλος ἔχειν μηδ' ἀπηλλάχθαι, καθάπερ ὁ λογιστὴς ἀπήλλακτο, προστάττειν δὲ ἐκάστοις τῶν ἐργατῶν τό γε πρόσφορον ἕως ἂν ἀπεργάσωνται τὸ προσταχθέν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οὐκοῦν γνωστικαὶ μὲν αἶ τε τοιαῦται σύμπασαι καὶ ὅποσαι συνέπονται τῇ λογιστικῇ, κρίσει δὲ καὶ ἐπιτάξει [b] διαφέρετον ἀλλήλοιν τούτῳ τῷ γένει;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεσθον.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν συμπάσης τῆς γνωστικῆς εἰ τὸ μὲν ἐπιτακτικὸν μέρος, τὸ δὲ κριτικὸν διαιρούμενοι προσείπομεν, ἐμμελῶς ἂν φαῖμεν διηρηθῆσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν.

{Ξένος} Ἀλλὰ μήν τοῖς γε κοινῇ τι πράττουσιν ἀγαπητὸν ὁμονοεῖν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Τούτου τοίνυν μέχριπερ ἂν αὐτοὶ κοινωνῶμεν, ἐατέον τὰ γε τῶν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

[c] {Ξένος} Φέρε δὴ, τούτοις τοῖς τέχναις ἡμῖν τὸν βασιλικὸν ἐν ποτέρῳ θετέον; ἄρ' ἐν τῇ κριτικῇ, καθάπερ τινὰ θεατὴν, ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτακτικῆς ὡς ὄντα αὐτὸν τέχνης θήσομεν, δεσπόζοντά γε;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ μᾶλλον;

{Ξένος} Τὴν ἐπιτακτικὴν δὴ τέχνην πάλιν ἂν εἶη θεατέον εἴ πῃ διέστηκεν. καὶ μοι δοκεῖ τῆδέ πῃ, καθάπερ ἢ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώριστα τέχνης, καὶ [d] τὸ βασιλικὸν γένος ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τῶν κηρύκων γένους ἀφωρίσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φύλον ἐπιταχθέντ' ἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον αὐτὸ δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα.

{Ξένος} Τί οὖν; εἰς ταῦτόν μείζομεν βασιλικὴν ἐρμηνευτικῆ, [e] κελουσιτικῆ, μαντικῆ, κηρυκικῆ, καὶ πολλαῖς ἑτέραις τούτων τέχναις συγγενέσιν, αἱ σύμπασαι τό γ' ἐπιτάττειν ἔχουσιν; ἢ βούλει, καθάπερ ἠκάζομεν νυνδὴ, καὶ τοῦνομα παρεικάσωμεν, ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον ὄν τυγχάνει τῶν αὐτεπιτακτικῶν γένος, καὶ ταύτη ταῦτα διελώμεθα, τὸ μὲν τῶν βασιλέων γένος εἰς τὴν αὐτεπιτακτικὴν θέντες, τοῦ δὲ ἄλλου παντὸς ἀμελήσαντες, ὄνομα ἕτερον αὐτοῖς παραχωρήσαντες θέσθαι τινά; τοῦ γὰρ ἄρχοντος ἔνεκα ἡμῖν ἢ μέθοδος ἦν [261.a] ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐναντίου.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Οὐκοῦν ἐπειδὴ τοῦτο μετρίως ἀφέστηκεν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλοτριότητι διορισθὲν πρὸς οἰκειότητα, τοῦτο αὐτὸ πάλιν αὖ διαιρεῖν ἀναγκαῖον, εἴ τινα τομὴν ἔτι ἔχομεν ὑπέικουσιν ἐν τούτῳ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Καὶ μὴν φαινόμεθα ἔχειν· ἀλλ' ἐπακολουθῶν σύντεμνε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ;

{Ξένος} Πάντας ὁπόσους ἂν ἄρχοντας διανοηθῶμεν ἐπιτάξει [b] προσχρωμένους ἄρ' οὐχ εὐρήσομεν γενέσεώς τινος ἔνεκα προστάττοντας;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Καὶ μὴν τά γε γινόμενα πάντα δίχα διαλαβεῖν οὐ παντάπασι χαλεπὸν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ;

{Ξένος} Τὰ μὲν ἄψυχα αὐτῶν ἐστὶ που συμπάντων, τὰ δ' ἔμψυχα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τούτοις δέ γε αὐτοῖς τὸ τοῦ γνωστικοῦ μέρος ἐπιτακτικὸν ὄν, εἶπερ βουλόμεθα τέμνειν, τεμοῦμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κατὰ τί;

{Ξένος} Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν ἀψύχων γενέσεσιν αὐτοῦ τάττοντες, [c] τὸ δ' ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμψύχων· καὶ πᾶν οὕτως ἤδη διαιρήσεται δίχα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι γε.

{Ξένος} Τὸ μὲν τοίνυν αὐτῶν παραλίπωμεν, τὸ δ' ἀναλάβωμεν, ἀναλαβόντες δὲ μερισώμεθα εἰς δύο τὸ σύμπαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεις δ' αὐτοῖν ἀναληπτέον εἶναι πότερον;

{Ξένος} Πάντως που τὸ περὶ τὰ ζῶα ἐπιτακτικόν. οὐ γὰρ δὴ τό γε τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης ἐστὶ ποτε τῶν ἀψύχων ἐπιστατοῦν, οἷον ἀρχιτεκτονικόν, ἀλλὰ γενναιότερον, ἐν τοῖς [d] ζῴοις καὶ περὶ αὐτὰ ταῦτα τὴν δύναμιν ἀεὶ κεκτημένον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Τὴν γε μὴν τῶν ζῴων γένεσιν καὶ τροφήν τὴν μὲν τις ἂν ἴδοι μονοτροφίαν οὔσαν, τὴν δὲ κοινήν τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις θρεμμάτων ἐπιμέλειαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Ἄλλ' οὐ μὴν τόν γε πολιτικὸν εὐρήσομεν ἰδιοτρόφον, ὥσπερ βοηλάτην ἢ τινα ἵπποκόμον, ἀλλ' ἵπποφορβῶ τε καὶ βουφορβῶ μᾶλλον προσεικότα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται γε δὴ ῥηθὲν νῦν.

[e] {Ξένος} Πότερον οὖν τῆς ζωοτροφίας τὴν τῶν συμπόλλων κοινήν τροφήν ἀγελαιοτροφίαν ἢ κοινοτροφικὴν τινα ὀνομάζομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅποτερον ἂν ἐν τῷ λόγῳ συμβαίη.

{Ξένος} Καλῶς γε, ὃ Σώκρατες· κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. νῦν δὲ τοῦτο μὲν, καθάπερ διακελεύῃ, ποιητέον· τὴν δὲ ἀγελαιοτροφικὴν ἄρ' ἐννοεῖς πῆ [262.a] τις δίδυμον ἀποφήνας τὸ ζητούμενον ἐν διπλασίοις τὰ νῦν ἐν τοῖς ἡμίσεσιν εἰς τότε ποιήσει ζητεῖσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Προθυμήσομαι. καὶ μοι δοκεῖ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἕτερα τις εἶναι, τῶν δ' αὖ θηρίων ἄλλη τροφή.

{Ξένος} Παντάπασι γε προθυμότερα καὶ ἀνδρειότερα διήρησαι· μὴ μέντοι τοῦτό γε εἰς αὐθις κατὰ δύναμιν πάσχωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Μὴ σμικρὸν μόνον ἐν πρὸς μεγάλα καὶ πολλὰ [b] ἀφαιρῶμεν, μηδὲ εἶδους χωρὶς· ἀλλὰ τὸ μέρος ἅμα εἶδος ἐχέτω. κάλλιστον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐθύς διαχωρίζειν τὸ ζητούμενον, ἂν ὀρθῶς ἔχη, καθάπερ ὀλίγον σὺ πρότερον οἰηθεὶς ἔχειν τὴν διαίρεσιν ἐπέσπευσας τὸν λόγον, ἰδὼν ἐπ' ἀνθρώπους πορευόμενον· ἀλλὰ γάρ, ὃ φίλε, λεπτοurgerῖν οὐκ ἀσφαλές, διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι τέμνοντας, καὶ μᾶλλον ιδέαις ἂν τις προστυγχάνοι. τοῦτο δὲ διαφέρει τὸ [c] πᾶν πρὸς τὰς ζητήσεις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς, ὃ ξένη, λέγεις τοῦτο;

{Ξένος} Πειρατέον ἔτι σαφέστερον φράζειν εὐνοία τῆς σῆς φύσεως, ὧ Σώκρατες. ἐν τῷ μὲν οὖν παρεστηκότι τὰ νῦν δηλωῶσαι μηδὲν ἐνδεῶς ἀδύνατον· ἐπιχειρητέον δέ τι καὶ σμικρῶ πλέον αὐτὸ προαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν σαφηνείας ἕνεκα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον οὖν δὴ φράξεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς ἄρτι δρᾶν;

{Ξένος} Τοιόνδε, οἷον εἴ τις τάνθρώπινον ἐπιχειρήσας δίχα [d] διελέσθαι γένος διαιροῖ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐνθάδε διανέμουσι, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ὡς ἐν ἀπὸ πάντων ἀφαιροῦντες χωρὶς, σύμπασι δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ἀπείροις οὔσι καὶ ἀμείκτοις καὶ ἀσυμφώνοις πρὸς ἄλληλα, βάρβαρον μιᾷ κλήσει προσειπόντες αὐτὸ διὰ ταύτην τὴν μίαν κλήσιν καὶ γένος ἐν αὐτὸ εἶναι προσδοκῶσιν· ἢ τὸν ἀριθμὸν τις αὖ νομίζει κατ' εἶδη δύο διαιρεῖν μυριάδα ἀποτεμνόμενος ἀπὸ πάντων, [e] ὡς ἐν εἶδος ἀποχωρίζων, καὶ τῷ λοιπῷ δὴ παντὶ θέμενος ἐν ὄνομα διὰ τὴν κλήσιν αὖ καὶ τοῦτ' ἀξιοῖ γένος ἐκείνου χωρὶς ἕτερον ἐν γίνεσθαι. κάλλιον δέ που καὶ μᾶλλον κατ' εἶδη καὶ δίχα διαιροῖτ' ἄν, εἰ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἀρτίῳ καὶ περιττῷ τις τέμνει, τὸ δὲ αὖ τῶν ἀνθρώπων γένος ἄρρени καὶ θήλει, Λυδοὺς δὲ ἢ Φρύγας ἢ τινὰς ἑτέρους πρὸς ἅπαντας τάττων ἀποσχίζοι τότε, ἠνίκα ἀποροῖ γένος ἅμα καὶ μέρος εὐρίσκειν [263.a] ἐκάτερον τῶν σχισθέντων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὁρθότατα· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὐτό, ὧ ξένε, πῶς ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνοιή, ὡς οὐ ταυτόν ἐστων ἄλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν;

{Ξένος} Ὡ βέλτιστε ἀνδρῶν, οὐ φαῦλον προστάτεις, Σώκρατες. ἡμεῖς μὲν καὶ νῦν μακροτέραν τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ προτεθέντος λόγου πεπλανήμεθα, σὺ δὲ ἔτι πλέον ἡμᾶς κελεύεις πλανηθῆναι. νῦν μὲν οὖν, ὡσπερ εἰκός, ἐπανάωμεν [b] πάλιν· ταῦτα δὲ εἰς αὐθις κατὰ σχολὴν καθάπερ ἰχνεύοντες μέτιμεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε αὖ παντάπασιν φύλαξαι, μὴ ποτε παρ' ἐμοῦ δόξης αὐτὸ ἐναργῶς διωρισμένον ἀκηκοέναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Εἶδός τε καὶ μέρος ἕτερον ἀλλήλων εἶναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Ὡς εἶδος μὲν ὅταν ἦ του, καὶ μέρος αὐτὸ ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πράγματος ὅτουπερ ἄν εἶδος λέγηται· μέρος δὲ εἶδος οὐδεμία ἀνάγκη. ταύτη με ἢ κείνη μᾶλλον, ὧ Σώκρατες, ἀεὶ φάθι λέγειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ταῦτ' ἔσται.

[c] {Ξένος} Φράσον δὴ μοι τὸ μετὰ τοῦτο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον;

{Ξένος} Τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὀπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν ἐρωτηθεὶς σὺ τὴν ἀγγελαιοτροφίαν ὅπη διαιρετέον εἶπες μάλα προθύμως δύο εἶναι ζώων γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἕτερον δὲ τῶν ἄλλων συμπάντων θηρίων ἐν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ.

{Ξένος} Καὶ ἔμοιγε δὴ τότε ἐφάνης μέρος ἀφαιρῶν ἠγεῖσθαι καταλιπεῖν τὸ λοιπὸν αὖ πάντων γένος ἐν, ὅτι πᾶσι ταυτόν [d] ἐπονομάζειν ἔσχεσ ὄνομα, θηρία καλέσας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἦν καὶ ταῦτα οὕτως.

{Ξένος} Τὸ δέ γε, ὃ πάντων ἀνδρειότατε, τάχ' ἄν, εἴ που φρόνιμόν ἐστί τι ζῶον ἕτερον, οἷον δοκεῖ τὸ τῶν γεράνων, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὃ κατὰ ταῦτά ἴσως διονομάζει καθάπερ καὶ σύ, γεράνους μὲν ἐν γένος ἀντιτιθέν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ σεμνῦνον αὐτὸ ἑαυτό, τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τῶν ἀνθρώπων συλλαβὸν εἰς ταῦτ' οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἴσως θηρία προσείποι. [e] πειραθῶμεν οὖν ἡμεῖς ἐξευλαβεῖσθαι πάνθ' ὅποσα τοιαῦτα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Μὴ πᾶν τὸ τῶν ζῶων γένος διαιρούμενοι, ἵνα ἤττον αὐτὰ πάσχωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδὲν γὰρ δεῖ.

{Ξένος} Καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε ἡμαρτάνετο ταύτη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δὴ;

{Ξένος} Τῆς γνωστικῆς ὅσον ἐπιτακτικὸν ἡμῖν μέρος ἦν που τοῦ ζωοτροφικοῦ γένους, ἀγελαίων μὴν ζῶων. ἢ γάρ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

[264.a]

{Ξένος} Διήρητο τοῖνυν ἤδη καὶ τότε σύμπαν τὸ ζῶον τῷ τιθασῶ καὶ ἀγρίῳ. τὰ μὲν γὰρ ἔχοντα τιθασεῦεσθαι φύσιν ἡμερα προσείρηται, τὰ δὲ μὴ ἔχοντα ἄγρια.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

{Ξένος} Ἦν δέ γε θηρεύομεν ἐπιστήμην, ἐν τοῖς ἡμέροις ἦν τε καὶ ἔστιν, ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις μὴν ζητητέα θρέμμασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Μὴ τοῖνυν διαιρώμεθα ὡσπερ τότε πρὸς ἅπαντα ἀποβλέψαντες, μηδὲ σπεύσαντες, ἵνα δὴ ταχὺ γενώμεθα [b] πρὸς τῇ πολιτικῇ. πεποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον;

{Ξένος} Οὐχ ἡσύχους εὖ διαιροῦντας ἠνυκέναι βραδύτερον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ καλῶς γε, ὃ ξένε, πεποίηκε.

{Ξένος} Ταῦτ' ἔστω. πάλιν δ' οὖν ἐξ ἀρχῆς τὴν κοινοτροφικὴν πειρώμεθα διαιρεῖν· ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο ὃ σὺ προθυμῇ διαπεραίνόμενος ὁ λόγος αὐτός σοι κάλλιον μηνύσει. καὶ μοι φράζε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον δὴ;

{Ξένος} Τόδε, εἴ τινων πολλάκις ἄρα διακήκοας· οὐ γὰρ δὴ [c] προστυχῆς γε αὐτὸς οἶδ' ὅτι γέγονας ταῖς ἐν τῷ Νεῖλῳ τιθασείαις τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς λίμναις. ἐν μὲν γὰρ κρήναις τάχ' ἄν ἴσως εἴης ἠσθημένος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεθέαμαι κάκεῖνα πολλῶν ἀκήκοα.

{Ξένος} Καὶ μὴν χηνοβωτίας γε καὶ γερανοβωτίας, εἰ καὶ μὴ πεπλάνησαι περὶ τὰ Θετταλικά πεδία, πέπυσαι γοῦν καὶ πιστεύεις εἶναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

[d] {Ξένος} Τοῦδ' ἕνεκά τοι πάντα ἠρώτησα ταῦτα, διότι τῆς τῶν ἀγελαίων τροφῆς ἔστι μὲν ἔνυδρον, ἔστι δὲ καὶ ξηροβατικόν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔστι γὰρ οὖν.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν καὶ σοὶ συνδοκεῖ ταύτη δεῖν διχάζειν τὴν κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἑκατέρῳ τούτων τὸ μέρος αὐτῆς ἐπινέμοντας ἑκάτερον, τὸ μὲν ἕτερον ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντας, τὸ δ' ἕτερον ξηροτροφικόν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔμοιγε.

{Ξένος} Καὶ μὴν καὶ τὸ βασιλικὸν οὕτως οὐ ζητήσομεν [e] ὁποτέρας ἐστὶ τῆς τέχνης· δῆλον δὲ γὰρ παντί.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Πᾶς μὲν δὲ τὸ γε ξηροτροφικὸν τῆς ἀγελαιοτροφίας διέλοιτ' ἂν φύλον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Τῷ πτηνῷ τε καὶ πεζῷ διορισάμενος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα.

{Ξένος} Τί δέ; τὸ πολιτικὸν ἢ περὶ τὸ πεζὸν ζητητέον; ἢ οὐκ οἶει καὶ τὸν ἀφρονέστατον ὡς ἔπος εἰπεῖν δοξάζειν οὕτως;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔγωγε.

{Ξένος} Τὴν δὲ πεζονομικὴν, καθάπερ ἄρτι τὸν ἀριθμὸν, δεῖ τεμνομένην δίχα ἀποφαίνειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον.

[265.a]

{Ξένος} Καὶ μὴν ἐφ' ὃ γε μέρος ὠρμηκεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐπ' ἐκεῖνο δύο τινὲ καθορᾶν ὁδῶ τεταμένα φαίνεται, τὴν μὲν θάπτω, πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρουμένην, τὴν δέ, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἐλέγομεν ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν ὡς μάλιστα, τοῦτ' ἔχουσιν μᾶλλον, μακροτέραν γε μὴν. ἔξεστιν οὖν ὁποτέραν ἂν βουλευθῶμεν, ταύτην πορευθῆναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δέ; ἀμφοτέρας ἀδύνατον;

{Ξένος} Ἄμα γ', ὃ θαυμαστόν· ἐν μέρει γε μὴν δῆλον ὅτι δυνατόν.

[b] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐν μέρει τοίνυν ἔγωγε ἀμφοτέρας αἰροῦμαι.

{Ξένος} Ῥάδιον, ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν βραχύ· κατ' ἀρχὰς μὴν καὶ μεσοῦσιν ἅμα τῆς πορείας χαλεπὸν ἂν ἦν ἡμῖν τὸ πρόσταγμα. νῦν δ', ἐπειδὴ δοκεῖ ταύτη, τὴν μακροτέραν πρότερον ἴωμεν· νεαλέστεροι γὰρ ὄντες ῥᾶον αὐτὴν πορευσόμεθα. τὴν δὲ δὴ διαίρεσιν ὄρα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγε.

{Ξένος} Τὰ πεζὰ ἡμῖν τῶν ἡμέρων, ὅσα περ ἀγελαῖα, διηρημένα ἐστὶ φύσει δίχα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίτι;

{Ξένος} Τῷ τῶν μὲν τὴν γένεσιν ἄκερων εἶναι, τῶν δὲ κερασφόρον.

[c] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται.

{Ξένος} Τὴν δὴ πεζονομικὴν διελὼν ἀπόδος ἑκατέρῳ τῷ μέρει λόγῳ χρώμενος. ἂν γὰρ ὀνομάζωιν αὐτὰ βουληθῆς, ἔσται σοι περιπεπλεγμένον μᾶλλον τοῦ δέοντος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς οὖν χρὴ λέγειν;

{Ξένος} Ὡδε· τῆς πεζονομικῆς ἐπιστήμης δίχα διαιρεθείσης τὸ μόριον θάτερον ἐπὶ τῷ κερασφόρῳ μέρει τῷ τῆς ἀγέλης ἐπιτετάχθαι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῷ τῆς ἀκεράτου.

[d] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ταῦτ' ἔστω ταῦτη λεχθέντα· πάντως γὰρ ἰκανῶς δεδήλωται.

{Ξένος} Καὶ μὴν ὁ γε βασιλεὺς ἡμῖν αὖ καταφανῆς ὅτι κολοβὸν ἀγέλην τινὰ κεράτων νομεύει.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ δῆλος;

{Ξένος} Ταύτην τοίνυν καταθραύσαντες τὸ γιγνόμενον αὐτῷ πειρώμεθα ἀποδοῦναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Πότερον οὖν βούλει τῷ σχιστῷ τε καὶ τῷ καλουμένῳ μώνυχι διαιρεῖν αὐτὴν ἢ τῇ κοινογονίᾳ τε καὶ ἰδιογονίᾳ; μανθάνεις γὰρ που.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[e] {Ξένος} Ὅτι τὸ μὲν τῶν ἵππων καὶ ὄνων πέφυκεν ἐξ ἀλλήλων γεννᾶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τὸ δέ γε λοιπὸν ἔτι τῆς λείας ἀγέλης τῶν ἡμέρων ἀμιγῆς γένει πρὸς ἄλληλα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Τί δ'; ὁ πολιτικὸς ἄρ' ἐπιμέλειαν ἔχειν φαίνεται πότερα κοινογενοῦς φύσεως ἢ τινος ἰδιογενοῦς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον ὅτι τῆς ἀμείκτου.

{Ξένος} Ταύτην δὴ δεῖ καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς δίχα διαστέλλειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δεῖ γὰρ οὖν.

[266.a]

{Ξένος} Καὶ μὴν τό γε ζῶον, ὅσον ἡμερον καὶ ἀγελαῖον, σχεδὸν πλήν γενοῖν δυοῖν πᾶν ἤδη κατακεκερμάτισται. τὸ γὰρ τῶν κυνῶν οὐκ ἐπάξιον καταριθμεῖν γένος ὡς ἐν ἀγελαίοις θρέμμασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐ γὰρ οὖν. ἀλλὰ τίτι δὴ τῷ δύο διαιροῦμεν;

{Ξένος} Ὡπερ καὶ δίκαιόν γε Θεαίτητόν τε καὶ σὲ διανέμειν, ἐπειδὴ καὶ γεωμετρίας ἄπτεσθον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τῷ;

{Ξένος} Τῇ διαμέτρῳ δῆπου καὶ πάλιν τῇ τῆς διαμέτρου διαμέτρῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς εἶπες;

[b] {Ξένος} Ἡ φύσις, ἦν τὸ γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων κέκτηται, μὴ ἄλλως πως εἰς τὴν πορείαν πέφυκεν ἢ καθάπερ ἡ διάμετρος ἢ δυνάμει δίπους;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ ἄλλως.

{Ξένος} Καὶ μὴν ἢ γε τοῦ λοιποῦ γένους πάλιν ἐστὶ κατὰ δύναμιν αὐτῆς ἡμετέρας δυνάμεως διάμετρος, εἴπερ δυοῖν γέ ἐστι ποδοῖν δις πεφυκυῖα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐκ ἔστι; καὶ δὴ καὶ σχεδὸν ὁ βούλει δηλοῦν μανθάνω.

{Ξένος} Πρὸς δὴ τούτοις ἕτερον αὐτὸ τι τῶν πρὸς γέλωτα [c] εὐδοκιμησάντων ἄν, ὃ Σώκρατες, ἄρα καθορῶμεν ἡμῖν γεγονός ἐν τοῖς διηρημένοις;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Τὰνθρώπινον ἡμῶν ἅμα γένος συνειληχὸς καὶ συνδεδραμηκὸς γένει τῷ τῶν ὄντων γενναιοτάτῳ καὶ ἅμα εὐχερεστάτῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καθορῶ καὶ μάλ' ἀτόπως συμβαῖνον.

{Ξένος} Τί δ'; οὐκ εἰκὸς ὑστατα ἀφικνεῖσθαι τὰ βραδύτατα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί, τοῦτό γε.

{Ξένος} Τόδε δὲ οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἔτι γελοϊότερος ὁ βασιλεὺς φαίνεται μετὰ τῆς ἀγέλης συνδιαθέων καὶ σύνδρομα [d] πεπορευμένος τῷ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν πρὸς τὸν εὐχερῆ βίον ἄριστα γεγυμνασμένῳ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ξένος} Νῦν γάρ, ὃ Σώκρατες, ἐκεῖνό ἐστι καταφανὲς μᾶλλον τὸ ῥηθὲν τότε ἐν τῇ περὶ τὸν σοφιστὴν ζητήσῃ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ὅτι τῇ τοιαύτῃ μεθόδῳ τῶν λόγων οὔτε σεμνοτέρου μᾶλλον ἐμέλησεν ἢ μή, τὸν τε σμικρότερον οὐδὲν ἠτίμακε πρὸ τοῦ μείζονος, ἀεὶ δὲ καθ' αὐτὴν περαίνει τάληθέστατον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔοικεν.

{Ξένος} Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἵνα μή με φθῆς ἐρωτήσας τὴν [e] βραχυτέραν ὁδὸν ἣτις τότε ἦν ἐπὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὄρον, αὐτός σοι πρότερον ἔλθω;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Σφόδρα γε.

{Ξένος} Λέγω δὴ δεῖν τότε εὐθύς τὸ πεζὸν τῷ δίποδι πρὸς τὸ τετράπουν γένος διανεῖμαι, κατιδόντα δὲ τὰνθρώπινον ἔτι μόνῳ τῷ πτηνῷ συνειληχὸς τὴν δίποδα ἀγέλην πάλιν τῷ ψιλῷ καὶ τῷ πτεροφυεῖ

τέμνειν, τμηθείσης δὲ αὐτῆς καὶ τότε ἤδη τῆς ἀνθρωπονομικῆς δηλωθείσης τέχνης, φέροντα τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν οἶον ἠνίοχον εἰς αὐτὴν ἐνστήσαντα, παραδοῦναι τὰς τῆς πόλεως ἠνίας ὡς οἰκείας καὶ αὐτῷ ταύτης οὔσης τῆς ἐπιστήμης.

[267.a]

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς καὶ καθαπερὲι χρέος ἀπέδωκάς μοι τὸν λόγον, προσθεὶς τὴν ἐκτροπὴν οἶον τόκον καὶ ἀναπληρώσας αὐτόν.

{Ξένος} Φέρε δὴ καὶ συνείρωμεν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς τελευτῆς τὸν λόγον τοῦ ὀνόματος τῆς τοῦ πολιτικοῦ τέχνης.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Τῆς γνωστικῆς τοίνυν ἐπιστήμης ἡμῖν ἦν κατ' ἀρχὰς μέρος ἐπιτακτικόν· τούτου δὲ ἀπεικασθὲν τὸ μόριον αὐτεπιτακτικὸν [b] ἐρρήθη. ζωοτροφικὴ δὲ πάλιν αὐτεπιτακτικῆς οὐ τὸ σμικρότατον τῶν γενῶν ἀπεσχίζετο· καὶ ζωοτροφικῆς εἶδος ἀγελαιοτροφικόν, ἀγελαιοτροφικοῦ δ' αὖ πεζονομικόν· τοῦ δὲ πεζονομικοῦ μάλιστα ἀπετέμενετο τέχνη τῆς ἀκεράτου φύσεως θρεπτικῆ. ταύτης δ' αὖ τὸ μέρος οὐκ ἔλαττον τριπλοῦν συμπλέκειν ἀναγκαῖον, ἂν εἰς ἓν τις αὐτὸ ὄνομα συναγαγεῖν βουληθῆ, γενέσεως ἀμείκτου νομοευτικὴν ἐπιστήμην προσαγορεύων.

[c] τὸ δ' ἀπὸ τούτου τμήμα, ἐπὶ ποιμνῆ δίποδι μέρος ἀνθρωπονομικὸν ἔτι λειφθὲν μόνον, τοῦτ' αὐτὸ ἐστὶν ἤδη τὸ ζητηθὲν, ἅμα βασιλικὸν ταῦτόν κληθὲν καὶ πολιτικόν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἄρά γ', ὃ Σώκρατες, ἀληθῶς ἡμῖν τοῦτο καθάπερ σὺ νῦν εἴρηκας οὕτως ἐστὶ καὶ πεπραγμένον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον δὴ;

{Ξένος} Τὸ παντάπασι ἰκανῶς εἰρησθαι τὸ προτεθέν; ἢ τοῦτ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἢ ζητησις ἐλλείπει, τὸ τὸν λόγον [d] εἰρησθαι μὲν πως, οὐ μὴν παντάπασι γε τελέως ἀπειργάσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς εἶπες;

{Ξένος} Ἐγὼ νῦν πειράσομαι τοῦτ' αὐτὸ ὃ διανοοῦμαι νῦν ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγοις ἄν.

{Ξένος} Οὐκοῦν τῶν νομοευτικῶν ἡμῖν πολλῶν φανεισῶν ἄρτι τεχνῶν μία τις ἦν ἢ πολιτικὴ καὶ μιᾶς τινος ἀγέλης ἐπιμέλεια;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Ταύτην δέ γε διώριζεν ὁ λόγος οὐχ ἵππων εἶναι τροφὸν οὐδ' ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἀνθρώπων κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως.

[e] {Ξένος} Τὸ δὴ τῶν νομῶν πάντων διάφορον καὶ τὸ τῶν βασιλέων θεασώμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Εἶ τις τῶν ἄλλων τῶ, τέχνης ἄλλης ὄνομα ἔχων, κοινῇ τῆς ἀγέλης σύντροφος εἶναι φησι καὶ προσποιεῖται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς φῆς;

{Ξένος} Οἷον οἱ ἔμποροι καὶ γεωργοὶ καὶ σιτουργοὶ πάντες, καὶ πρὸς τούτοις γυμνασταὶ καὶ τὸ τῶν ἱατρῶν γένος, οἷσθ' ὅτι τοῖς περὶ τὰ ἀνθρώπινα νομεῦσιν, οὓς πολιτικούς ἐκαλέσαμεν, [268.a] παντάπασι τῷ λόγῳ διαμάχονται ἂν οὗτοι σύμπαντες, ὡς σφεῖς τῆς τροφῆς ἐπιμελοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης, οὐ μόνον ἀγελαίων ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν λέγοιεν;

{Ξένος} Ἴσως. καὶ τοῦτο μὲν ἐπισκεψόμεθα, τότε δὲ ἴσμεν, ὅτι βουκόλῳ γε οὐδεὶς ἀμφισβητήσει περὶ τούτων οὐδενός, ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀγέλης τροφὸς ὁ βουφορβός, αὐτὸς ἱατρός, αὐτὸς οἷον νυμφευτῆς καὶ περὶ τοὺς τῶν γιγνομένων τόκους [b] καὶ λοχείας μόνος ἐπιστήμων τῆς μαιευτικῆς. ἔτι τοίνυν παιδιᾶς καὶ μουσικῆς ἐφ' ὅσον αὐτοῦ τὰ θρέμματα φύσει μετείληφεν, οὐκ ἄλλος κρεῖττων παραμυθεῖσθαι καὶ κηλῶν πραύνειν, μετὰ τε ὀργάνων καὶ ψιλῶ τῷ στόματι τὴν τῆς αὐτοῦ ποιήσεως ἄριστα μεταχειριζόμενος μουσικῆν. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων πέρι νομέων ὁ αὐτὸς τρόπος. ἦ γάρ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

{Ξένος} Πῶς οὖν ἡμῖν ὁ λόγος ὀρθὸς φανεῖται καὶ ἀκέραιος [c] ὁ περὶ τοῦ βασιλέως, ὅταν αὐτὸν νομέα καὶ τροφὸν ἀγέλης ἀνθρωπίνης θῶμεν μόνον ἐκκρίνοντες μυρίων ἄλλων ἀμφισβητούντων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

{Ξένος} Οὐκοῦν ὀρθῶς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφοβήθημεν ὑποπτεύσαντες μὴ λέγοντες μὲν τι τυγχάνοιμεν σχῆμα βασιλικόν, οὐ μὴν ἀπειργασμένοι γε εἰμέν πω δι' ἀκριβείας τὸν πολιτικόν, ἕως ἂν τοὺς περικεχυμένους αὐτῷ καὶ τῆς συννομῆς αὐτῷ ἀντιποιοιούμενους περιελόντες καὶ χωρίσαντες ἀπ' ἐκείνων καθαρὸν μόνον αὐτὸν ἀποφῆνωμεν;

[d] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Ξένος} Τοῦτο τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ποιητέον, εἰ μὴ μέλλομεν ἐπὶ τῷ τέλει καταισχυῆναι τὸν λόγον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀλλὰ μὴν οὐδαμῶς τοῦτό γε δραστέον.

{Ξένος} Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν πορευθῆναι τινα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίαν δὴ;

{Ξένος} Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασαμένους· συχνῶ γὰρ μέρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δὴ, καθάπερ [e] ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος αἰεὶ μέρους ἀφαιρουμένους ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. οὐκοῦν χρεῖ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες· πάντως οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδιᾶς ἔτη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγοις ἄν.

{Ξένος} Ἦν τοίνυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. ἀκήκοας γάρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὃ φασὶ γενέσθαι τότε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ περὶ τῆς χρυσοῦς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις.

[269.a]

{Ξένος} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστρῶν, ὡς ἄρα ὅθεν μὲν ἀνατέλλει νῦν εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, τότε δὲ δὴ μαρτυρήσας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεῖ μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο.

{Ξένος} Καὶ μὴν αὖ καὶ τὴν γε βασιλείαν ἦν ἤρξε Κρόνος πολλῶν ἀκηκόαμεν.

[b] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πλείστων μὲν οὖν.

{Ξένος} Τί δέ; τὸ τοὺς ἔμπροσθεν φύεσθαι γηγενεῖς καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ τοῦτο ἐν τῶν πάλαι λεχθέντων.

{Ξένος} Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν σύμπαντα ἐκ ταύτου πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα, διὰ δὲ χρόνου πλῆθος τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δὲ διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων. ὃ δ' ἐστὶν πᾶσι [c] τούτοις αἴτιον τὸ πάθος οὐδεὶς εἴρηκεν, νῦν δὲ δὴ λεκτέον· εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κάλλιστ' εἶπες, καὶ λέγε μὴδὲν ἐλλείπων.

{Ξένος} Ἀκούοις ἄν. τὸ γὰρ πᾶν τότε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς συμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, τοτὲ δὲ ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλήφωσιν ἤδη χρόνου, τὸ δὲ πάλιν αὐτόματον εἰς τάναντία περιάγεται, [d] ζῶον ὃν καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμόσαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν ἰέναι διὰ τόδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Διὰ τὸ ποῖον δὴ;

{Ξένος} Τὸ κατὰ ταῦτά καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεὶ καὶ ταῦτόν εἶναι τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνις, σώματος δὲ φύσις οὐ ταύτης τῆς τάξεως. ὃν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινωνηκέ γε [e] καὶ σώματος· ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς ἀμοίρῳ γίνεσθαι διὰ παντὸς ἀδύνατον, κατὰ δύναμιν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ ταῦτά μίαν φορὰν κινεῖται· διὸ τὴν ἀνακύκλῃσιν εἴληχεν, ὅτι σμικροτάτην τῆς αὐτοῦ κινήσεως παράλλαξιν. αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ στρέφειν ἀεὶ σχεδὸν οὐδενὶ δυνατὸν πλὴν τῷ τῶν κινουμένων αὖ πάντων ἡγουμένῳ· κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν ἄλλως, αὖθις δὲ ἐναντίως οὐ θέμις. ἐκ πάντων δὴ τούτων τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν χρὴ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεὶ, μήτ' αὖ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι διττὰς καὶ ἐναντίας [270.a] περιαγωγάς, μήτ' αὖ δύο τινὲ θεῶ φρονοῦντε ἑαυτοῖς ἐναντία στρέφειν αὐτόν, ἀλλ' ὅπερ ἄρτι ἐρρήθη καὶ μόνον λοιπόν, τοτὲ μὲν ὑπ' ἄλλης συμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν πάλιν ἐπικτώμενον καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, τοτὲ δ' ὅταν ἀνεθῆ, δι' ἑαυτοῦ αὐτὸν ἰέναι, κατὰ καιρὸν

ἀφεθέντα τοιοῦτον, ὥστε ἀνάπαλιν πορεύεσθαι πολλὰς περιόδων μυριάδας διὰ δὴ τὸ μέγιστον ὄν καὶ ἰσορροπώτατον ἐπὶ μικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰένα.

[b] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται γοῦν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρησθαι πάνθ' ὅσα διελήλυθας.

{Ξένος} Λογισάμενοι δὴ συννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμαστῶν αἴτιον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ' αὐτό.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Τὸ τὴν τοῦ παντὸς φορὰν τοτὲ μὲν ἐφ' ἃ νῦν κυκλεῖται φέρεσθαι, τοτὲ δ' ἐπὶ τὰναντία.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δὴ;

{Ξένος} Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἠγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν [c] οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τελεωτάτην τροπήν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔοικε γοῦν.

{Ξένος} Μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρὴ νομίζειν γίνεσθαι τότε τοῖς ἐντὸς ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ τοῦτο εἰκός.

{Ξένος} Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας συμφερομένας ἄρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζώων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγιστα συμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζώων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων [d] γένος ὀλίγον τι περιλείπεται· περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ συμπίπτει, μέγιστον δὲ τότε καὶ συνεπόμενον τῇ τοῦ παντὸς ἀνειλίξει τότε, ὅταν ἢ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγηται τροπή.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ἦν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζώων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔσθη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν ἐπὶ τὸ γεραίτερον ἰδεῖν πορευόμενον, μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ [e] τοῦναντίον οἶον νεώτερον καὶ ἀπαλώτερον ἐφύετο· καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαινοντο, τῶν δ' αὖ γενειῶντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι πάλιν ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθίστασαν, τῶν δὲ ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα καὶ μικρότερα καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα ἐκάστην γιγνόμενα πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεογενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῆει, κατὰ τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα κομιδῇ τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. τῶν δ' αὖ βιαίως τελευτώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα τὰ αὐτὰ ταῦτα πάσχον παθήματα διὰ [271.a] τάχους ἄδηλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διεφθείρετο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Γένεσις δὲ δὴ τίς τότε ἦν, ὃ ξένη, ζώων; καὶ τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο;

{Ξένος} Δῆλον, ὃ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον, τὸ δὲ γηγενὲς εἶναι ποτε γένος λεχθὲν τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον,

ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων, οἱ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ [b] περιφορᾷ τὸν ἐξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε δὲ κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο· τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ' ἡμῖν τῶν λόγων, οἱ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. τὸ γὰρ ἐντεῦθεν οἶμαι χρῆ συννοεῖν. ἐπόμενον γὰρ ἐστὶ τῷ τοῦς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων δὲ ἐν γῆ, πάλιν ἐκεῖ συνισταμένους καὶ ἀναβιωσκομένους, ἔπασθαι τῇ τροπῇ συνανακυκλουμένης εἰς τάναντία τῆς γενέσεως, καὶ γηγενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν [c] λόγον ἐξ ἀνάγκης φυομένους, οὕτως ἔχειν τοῦνομα καὶ τὸν λόγον, ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόμισεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κομιδῆ μὲν οὖν τοῦτό γε ἔπεται τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλὰ δὴ τὸν βίον ὄν ἐπὶ τῆς Κρόνου φῆς εἶναι δυνάμεως, πότερον ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς ἢ ἐν ταῖσδε; τὴν μὲν γὰρ τῶν ἄστρον τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν δηλον ὡς ἐν ἐκατέραις συμπίπτει ταῖς τροπαῖς γίνεσθαι.

{Ξένος} Καλῶς τῷ λόγῳ συμπαραηκολούθηκας. ὁ δ' ἥρου [d] περὶ τοῦ πάντα αὐτόματα γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἥκιστα τῆς νῦν ἐστὶ καθεστηκυίας φορᾶς, ἀλλ' ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμπροσθεν. τότε γὰρ αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἤρχεν ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεός, ὡς δ' αὖ κατὰ τόπους ταῦτον τοῦτο, ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντ' ἦν τὰ τοῦ κόσμου μέρη διειλημμένα· καὶ δὴ καὶ τὰ ζῶα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον νομῆς θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκαστος ἐκάστοις [e] ὧν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν, ὥστε οὐτ' ἄγριον ἦν οὐδὲν οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί, πόλεμός τε οὐκ ἐνῆν οὐδὲ στάσις τὸ παράπαν· ἀλλὰ θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως ἐπόμενα, μυρία ἂν εἶη λέγειν. τὸ δ' οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου περὶ βίου διὰ τὸ τοιόνδε εἴρηται. θεὸς ἔνεμεν αὐτοὺς αὐτὸς ἐπιστατῶν, καθάπερ νῦν ἄνθρωποι, ζῶον ὄν ἕτερον θεϊότερον, ἀλλὰ γένη φαυλότερα αὐτῶν νομεύουσι· νέμοντος δὲ ἐκείνου πολιτεῖαί τε οὐκ ἦσαν οὐδὲ κτήσεις [272.a] γυναικῶν καὶ παίδων· ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν· ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα, καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπὸ τε δένδρων καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ' αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστροτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο· τὸ γὰρ τῶν ὠρῶν αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο, μαλακάς δὲ εὐνάς εἶχον ἀναφυομένης ἐκ [b] γῆς πόας ἀφθόνου. τὸν δὴ βίον, ὃ Σώκρατες, ἀκούεις μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου· τόνδε δ' ὄν λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι, τὸν νυνί, παρῶν αὐτὸς ἦσθησαι· κρῖναι δ' αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἄρ' ἂν δύναίό τε καὶ ἐθελήσεις;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

{Ξένος} Βούλει δητὰ ἐγὼ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, παρουσίας αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θηρίοις διὰ λόγων δύνασθαι συγγίγνεσθαι, [c] κατεχρῶντο τούτοις σύμπασιν ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετὰ τε θηρίων καὶ μετ' ἀλλήλων ὀμιλοῦντες, καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης φύσεως εἴ τινα τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ἦσθετό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς συναγυρμὸν φρονήσεως, εὐκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρίῳ πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον· εἰ δ' ἐμπιπλάμενοι σίτων ἄδην καὶ ποτῶν διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρία μύθους οἷα δὴ καὶ τὰ νῦν περὶ αὐτῶν [d] λέγονται, καὶ τοῦτο, ὡς γε κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι, καὶ μάλ' εὐκριτον. ὅμως δ' οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἡμῖν μηνυτῆς τις ἰκανὸς φανῆ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπιθυμίας εἶχον περὶ τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας· οὗ δ' ἔνεκα τὸν μῦθον ἠγειράμεν,

τοῦτο λεκτέον, ἵνα τὸ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαίνωμεν. ἐπειδὴ γὰρ πάντων τούτων χρόνος ἐτελεώθη καὶ μεταβολὴν ἔδει γίνεσθαι καὶ [e] δὴ καὶ τὸ γήινον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, πάσας ἐκάστης τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, ὅσα ἦν ἐκάστη προσταχθὲν τοσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα πεσοῦσης, τότε δὴ τοῦ παντός ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἶακος ἀφέμενος, εἰς τὴν αὐτοῦ περιωπὴν ἀπέστη, τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν εἰμαρμένη τε καὶ σύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους συνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοί, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ [273.a] κόσμου τῆς αὐτῶν ἐπιμελείας· ὁ δὲ μεταστρεφόμενος καὶ συμβάλλων, ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὀρμὴν ὀρμηθεὶς, σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν ἄλλην αὖ φθορὰν ζῶων παντοίων ἀπηργάσατο. μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἱκανοῦ χρόνου, θορύβων τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν σεισμῶν γαλήνης ἐπιλαβόμενος εἰς τε τὸν εἰωθότα δρόμον τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ἦει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων [b] αὐτὸς τῶν ἐν αὐτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ, τὴν τοῦ δημιουργοῦ καὶ πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει, τελευτῶν δὲ ἀμβλύτερον· τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκράσεως αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως σύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μετέχον ἀταξίας πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. παρὰ μὲν γὰρ τοῦ συνθέντος πάντα καλὰ κέκτηται· παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν [c] ἕξεως, ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίνονται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτὸς τε ἔχει καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. μετὰ μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου τὰ ζῶα τρέφων ἐν αὐτῷ σμικρὰ μὲν φλαῦρα, μεγάλα δὲ ἐνέτικτεν ἀγαθὰ· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου τὸν ἐγγύτατα χρόνον αἰετῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ μᾶλλον καὶ δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας [d] πάθος, τελευτῶντος δὲ ἐξανθεῖ τοῦ χρόνου καὶ σμικρὰ μὲν τάγαθὰ, πολλὴν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος ἐπὶ διαφθορᾶς κίνδυνον αὐτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. διὸ δὴ καὶ τότε ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτόν, καθορῶν ἐν ἀπορίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χεϊμασθεῖς ὑπὸ ταραχῆς διαλυθεῖς εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα [e] πόντον δύη, πάλιν ἔφεδρος αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσήσαντα καὶ λυθέντα ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸν προτέρᾳ περιόδῳ στρέψας, κοσμεῖ τε καὶ ἐπανορθῶν ἀθάνατον αὐτόν καὶ ἀγήρων ἀπεργάζεται. τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἀπάντων εἴρηται· τὸ δ' ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ πρόσθεν ἀπτομένοις τοῦ λόγου· στρεφθέντος γὰρ αὖ τοῦ κόσμου τὴν ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδὸν τὸ τῆς ἡλικίας αὖ πάλιν ἴστατο καὶ καινὰ τάναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ὀλίγου δέοντα ἠφανίσθαι τῶν ζῶων ηὔξανετο, τὰ δ' ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιά φύντα πάλιν ἀποθνήσκοντα εἰς γῆν κατῆει. καὶ τᾶλλα τε πάντα μετέβαλλε, [274.a] ἀπομιμούμενα καὶ συνακολουθοῦντα τῷ τοῦ παντός παθήματι, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κηρύσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα συνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης· οὐ γὰρ ἐξῆν ἔτ' ἐν γῇ δι' ἐτέρων συνιστάντων φύεσθαι ζῶον, ἀλλὰ καθάπερ τῷ κόσμῳ προσετέτακτο αὐτοκράτορα εἶναι τῆς αὐτοῦ πορείας, οὕτω δὴ κατὰ ταῦτά καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν, καθ' ὅσον οἷόν τ' ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν προσετάττετο ὑπὸ τῆς [b] ὁμοίας ἀγωγῆς. οὗ δὲ ἔνεκα ὁ λόγος ὠρμηκε πᾶς, ἐπ' αὐτῷ νῦν ἐσμὲν ἤδη. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν καὶ μακρὰ διεξελεθῆν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι' ἃς αἰτίας μεταβέβληκε· περὶ δὲ ἀνθρώπων βραχύτερα καὶ μᾶλλον προσήκοντα. τῆς γὰρ τοῦ κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς δαίμονος ἀπερημωθέντες ἐπιμελείας, τῶν πολλῶν αὖ θηρίων, ὅσα χαλεπὰ τὰ φύσεις ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες διηρπάζοντο ὑπ' [c] αὐτῶν, καὶ ἔτ' ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης τροφῆς ἐπιλελοιπιίας, πορίζεσθαι δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοῦς χρεῖαν πρότερον ἀναγκάζειν. ἐκ τούτων πάντων ἐν μέγαισι ἀπορίαις ἦσαν. ὅθεν δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς καὶ παιδεύσεως, πῦρ μὲν παρὰ

Προμηθέως, τέχνη δὲ παρ' Ἡφαίστου [d] καὶ τῆς συντέχνου, σπέρματα δὲ αὐτὰ καὶ φυτὰ παρ' ἄλλων· καὶ πάνθ' ὅποσα τὸν ἀνθρώπινον βίον συγκατεσκεύακεν ἐκ τούτων γέγονεν, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν, ὅπερ ἐρρήθη νυνδὴ, τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν ἄνθρωπος, δι' ἑαυτῶν τε ἔδει τὴν τε διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοὺς αὐτῶν ἔχειν καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος, ὃ συμμιμούμενοι καὶ συνεπόμενοι τὸν αἰὲ χρόνον νῦν μὲν οὕτως, τότε δὲ ἐκείνως ζῶμέν [e] τε καὶ φυόμεθα. καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου τέλος ἔχέτω, χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα πρὸς τὸ κατιδεῖν ὅσον ἡμάρτομεν ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικὸν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ πρόσθε λόγῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς οὖν καὶ πόσον ἀμάρτημα φῆς εἶναι γεγονὸς ἡμῖν;

{Ξένος} Τῆ μὲν βραχύτερον, τῆ δὲ μάλα γενναῖον καὶ πολλῶ μείζον καὶ πλέον ἢ τότε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Ὅτι μὲν ἐρωτώμενοι τὸν ἐκ τῆς νῦν περιφορᾶς καὶ γενέσεως βασιλέα καὶ πολιτικὸν τὸν ἐκ τῆς ἐναντίας περιόδου [275.a] ποιμένα τῆς τότε ἀνθρωπίνης ἀγέλης εἵπομεν, καὶ ταῦτα θεὸν ἀντίθνητοῦ, ταύτη μὲν πάμπλου παρηγέχθημεν· ὅτι δὲ συμπάσης τῆς πόλεως ἄρχοντα αὐτὸν ἀπεφήναμεν, ὄντινα δὲ τρόπον οὐ διείπομεν, ταύτη δὲ αὐτὸ μὲν λεχθὲν ἀληθές, οὐ μὴν ὅλον γε οὐδὲ σαφές ἐρρήθη, διὸ καὶ βραχύτερον ἢ κατ' ἐκεῖνο ἡμαρτήκαμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ.

{Ξένος} Δεῖ τοίνυν τὸν τρόπον, ὡς ἔοικε, διορίσαντας τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως οὕτω τελέως τὸν πολιτικὸν ἡμῖν εἰρησθαι προσδοκᾶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

[b] {Ξένος} Διὰ ταῦτα μὴν καὶ τὸν μῦθον παρεθέμεθα, ἵνα ἐνδείξαιτο περὶ τῆς ἀγελαιοτροφίας μὴ μόνον ὡς πάντες αὐτῆς ἀμφισβητοῦσι τῷ ζητουμένῳ τὰ νῦν, ἀλλὰ κάκεινον αὐτὸν ἐναργέστερον ἴδοιμεν, ὃν προσήκει μόνον κατὰ τὸ παράδειγμα ποιμένων τε καὶ βουκόλων τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμέλειαν ἔχοντα τροφῆς τούτου μόνον ἀξιωθῆναι τοῦ προσρήματος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οἶμαι δέ γ', ὃ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ἔτι μείζον ἢ [c] κατὰ βασιλέα εἶναι τὸ σχῆμα τὸ τοῦ θεοῦ νομέως, τοὺς δ' ἐνάδα νῦν ὄντας πολιτικούς τοῖς ἀρχομένοις ὁμοίους τε εἶναι μᾶλλον πολὺ τὰς φύσεις καὶ παραπλησιαίτερον παιδείας μετεληφέναι καὶ τροφῆς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάντως που.

{Ξένος} Ζητητέοι γε μὴν οὐδὲν ἂν εἶψαν οὐθ' ἦττον οὔτε μᾶλλον, εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως πεφύκασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τῆδε δὴ πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἦν γὰρ ἔφαμεν ἀυτεπιτακτικὴν μὲν εἶναι τέχνην ἐπὶ ζώοις, οὐ μὴν ἰδίᾳ γε ἀλλὰ [d] κοινῇ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχουσαν, καὶ προσείπομεν δὴ τότε εὐθύς ἀγελαιοτροφικὴν – μέμνησαι γάρ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Ταύτης τοίνυν πη διημαρτάνομεν. τὸν γὰρ πολιτικὸν οὐδαμοῦ συνελάβομεν οὐδ' ὀνομάσαμεν, ἀλλ' ἡμᾶς ἔλαθεν κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐκφυγών.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Τοῦ τὰς ἀγέλας ἐκάστας τρέφειν τοῖς μὲν ἄλλοις που πᾶσι μέτεστι νομεῦσι, τῷ πολιτικῷ δὲ οὐ μετὸν ἐπηνέγκαμεν [e] τοῦνομα, δέον τῶν κοινῶν ἐπενεγκεῖν τι σύμπασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ λέγεις, εἴπερ ἐτύγχανέ γε ὄν.

{Ξένος} Πῶς δ' οὐκ ἦν τό γε θεραπεύειν που πᾶσι κοινόν, μηδὲν διορισθείσης τροφῆς μηδέ τινος ἄλλης πραγματείας; ἀλλ' ἢ τινα ἀγελαιοκομικὴν ἢ θεραπευτικὴν ἢ καὶ τινα ἐπιμελητικὴν αὐτὴν ὀνομάσασιν ὡς κατὰ πάντων ἐξῆν περικαλύπτειν καὶ τὸν πολιτικὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δεῖν τοῦτ' ἐσήμαιεν ὁ λόγος.

[276.a]

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς. ἀλλ' ἢ μετὰ τοῦτο διαίσεις αὖ τίνα τρόπον ἐγίγνετ' ἄν;

{Ξένος} Κατὰ ταῦτα καθ' ἅπερ ἔμπροσθεν διηρούμεθα τὴν ἀγελαιοτροφικὴν πεζοῖς τε καὶ ἀπτησί, καὶ ἀμείκτοις τε καὶ ἀκεράτοις, τοῖς αὐτοῖς ἄν που τούτοις διαιρούμενοι καὶ τὴν ἀγελαιοκομικὴν τὴν τε νῦν καὶ τὴν ἐπὶ Κρόνου βασιλείαν περιειληφότες ἄν ἦμεν ὁμοίως ἐν τῷ λόγῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται· ζητῶ δὲ αὖ τί τὸ μετὰ τοῦτο.

{Ξένος} Δῆλον ὅτι λεχθέντος οὕτω τοῦ τῆς ἀγελαιοκομικῆς [b] ὀνόματος οὐκ ἄν ποτε ἐγένεθ' ἡμῖν τό τινας ἀμφισβητεῖν ὡς οὐδ' ἐπιμέλεια τὸ παράπαν ἐστίν, ὥσπερ τότε δικαίως ἠμφεσβητήθη μηδεμίαν εἶναι τέχνην ἐν ἡμῖν ἀξίαν τούτου τοῦ θρεπτικοῦ προσρήματος, εἰ δ' οὖν τις εἶη, πολλοῖς πρότερον αὐτῆς καὶ μᾶλλον προσήκειν ἢ τινι τῶν βασιλέων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Ἐπιμέλεια δέ γε ἀνθρωπίνης συμπάσης κοινωνίας οὐδεμία ἄν ἐθελήσειεν ἕτερα μᾶλλον καὶ προτέρα τῆς βασιλικῆς [c] φάναι καὶ κατὰ πάντων ἀνθρώπων ἀρχῆς εἶναι τέχνην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεις ὀρθῶς.

{Ξένος} Μετὰ ταῦτα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ἄρ' ἐννοοῦμεν ὅτι πρὸς αὐτῷ δὴ τῷ τέλει συχνὸν αὖ διημαρτάνετο;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Τόδε, ὡς ἄρ' εἰ καὶ διανοήθημεν ὅτι μάλιστα τῆς δίποδος ἀγέλης εἶναι τινα θρεπτικὴν τέχνην, οὐδὲν τι μᾶλλον ἡμᾶς ἔδει βασιλικὴν αὐτὴν εὐθὺς καὶ πολιτικὴν ὡς ἀποτετελεσμένην προσαγορεύειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

{Ξένος} Πρῶτον μὲν, ὃ λέγομεν, τοῦνομα μετασκευωρήσασθαι, [d] πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον προσαγαγόντας ἢ τὴν τροφήν, ἔπειτα ταύτην τέμνειν· οὐ γὰρ σμικρὰς ἄν ἔχοι τμήσεις ἔτι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίας;

{Ξένος} ἼΗι τε τὸν θεῖον ἄν που διειλόμεθα νομέα χωρὶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἐπιμελητήν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὁρθῶς.

{Ξένος} Αὐτίς δέ γε τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἐπιμελητικὴν δίχα τέμνειν ἀναγκαῖον ἦν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίτι;

{Ξένος} Τῷ βιαίῳ τε καὶ ἐκουσίῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δὴ;

[e] {Ξένος} Καὶ ταύτη που τὸ πρότερον ἀμαρτάνοντες εὐθέςτερα τοῦ δέοντος εἰς ταῦτὸν βασιλέα καὶ τύραννον συνέθεμεν, ἀνομοιοτάτους ὄντας αὐτούς τε καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρου τρόπον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ.

{Ξένος} Νῦν δέ γε πάλιν ἐπανορθούμενοι, καθάπερ εἶπον, τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιμελητικὴν δίχα διαιρώμεθα, τῷ βιαίῳ τε καὶ ἐκουσίῳ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Καὶ τὴν μὲν γέ που τῶν βιαιῶν τυραννικὴν, τὴν δὲ ἐκούσιον καὶ ἐκουσίων διπόδων ἀγγελαιοκομικὴν ζῶν προσειπόντες πολιτικὴν, τὸν ἔχοντα αὐτὴν τέχνην ταύτην καὶ ἐπιμέλειαν ὄντως ὄντα βασιλέα καὶ πολιτικὸν ἀποφαινόμεθα;

[277.a]

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ κινδυνεύει γε, ὦ ξένη, τελέως ἂν ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἢ περὶ τὸν πολιτικὸν ἀπόδειξις.

{Ξένος} Καλῶς ἂν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ἔχοι. δεῖ δὲ μὴ σοὶ μόνῳ ταῦτα, ἀλλὰ κάμοι μετὰ σοῦ κοινῆ συνδοκεῖν. νῦν δὲ κατὰ γε τὴν ἐμὴν οὕτω φαίνεται τέλειον ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σχῆμα ἔχειν, ἀλλὰ καθάπερ ἀνδριαντοποιοὶ παρὰ καιρὸν ἐνίοτε σπεύδοντες πλείω καὶ μείζω τοῦ δέοντος ἕκαστα τῶν [b] ἔργων ἐπεμβαλλόμενοι βραδύνουσι, καὶ νῦν ἡμεῖς, ἴνα δὴ πρὸς τῷ ταχὺ καὶ μεγαλοπρεπῶς δηλώσαιμεν τὸ τῆς ἔμπροσθεν ἀμάρτημα διεξόδου, τῷ βασιλεῖ νομίσαντες πρέπειν μεγάλα παραδείγματα ποιῆσθαι, θαυμαστὸν ὄγκον ἀράμενοι τοῦ μύθου, μείζονι τοῦ δέοντος ἠναγκάσθημεν αὐτοῦ μέρει προσχρησασθαι· διὸ μακροτέραν τὴν ἀπόδειξιν πεποιήκαμεν καὶ πάντως τῷ μύθῳ τέλος οὐκ ἐπέθεμεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὁ [c] λόγος ἡμῖν ὥσπερ ζῶν τὴν ἔξωθεν μὲν περιγραφὴν εἰκοιεν ἱκανῶς ἔχειν, τὴν δὲ οἷον τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ συγκράσει τῶν χρωμάτων ἐνάργειαν οὐκ ἀπειληφέναι πω. γραφῆς δὲ καὶ συμπάσης χειρουργίας λέξει καὶ λόγῳ δηλοῦν πᾶν ζῶν μᾶλλον πρέπει τοῖς δυναμένοις ἔπεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις διὰ χειρουργῶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ὅπη δὲ ἡμῖν οὕτω φῆς ἱκανῶς εἰρησθαι δὴλωσον.

[d] {Ξένος} Χαλεπόν, ὦ δαιμόνιε, μὴ παραδείγμασι χρώμενον ἱκανῶς ἐνδείκνυσθαι τι τῶν μείζονων. κινδυνεύει γὰρ ἡμῶν ἕκαστος οἷον ὄναρ εἰδὼς ἅπαντα πάντ' αὐτὸ πάλιν ὥσπερ ὑπάρ ἀγνοεῖν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς τοῦτ' εἶπες;

{Ξένος} Καὶ μάλ' ἀτόπως εἰκότα γε ἐν τῷ παρόντι κινήσας τὸ περὶ τῆς ἐπιστήμης πάθος ἐν ἡμῖν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δὴ;

{Ξένος} Παραδείγματος, ὦ μακάριε, αὐ̃ μοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκεν.

[e] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί οὖν; λέγε μηδὲν ἐμοῦ γε ἔνεκα ἀποκνῶν.

{Ξένος} Λεκτέον ἐπειδὴ καὶ σύ γε ἔτοιμος ἀκολουθεῖν. τοὺς γὰρ που παῖδας ἴσμεν, ὅταν ἄρτι γραμμάτων ἔμπειροι γίνωνται –

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον ἐν ταῖς βραχυτάταις καὶ ράσταις τῶν συλλαβῶν ἱκανῶς διαισθάνονται, καὶ τάληθῆ φράζειν περὶ ἐκεῖνα δυνατοὶ γίνονται.

[278.a]

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Ταῦτά δέ γε ταῦτα ἐν ἄλλαις ἀμφιγνοοῦντες πάλιν δόξη τε ψεύδονται καὶ λόγῳ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν οὐχ ὧδε ῥᾶστον καὶ κάλλιστον ἐπάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ μήπω γινωσκόμενα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Ἀνάγειν πρῶτον ἐπ' ἐκεῖνα ἐν οἷς ταῦτά ταῦτα ὀρθῶς ἐδόξαζον, ἀναγαγόντας δὲ τιθέναι παρὰ τὰ μήπω [b] γινωσκόμενα, καὶ παραβάλλοντας ἐνδεικνύουσι τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα καὶ φύσιν ἐν ἀμφοτέραις οὐσαν ταῖς συμπλοκαῖς, μέχριπερ ἂν πᾶσι τοῖς ἀγνοουμένοις τὰ δοξαζόμενα ἀληθῶς παρατιθέμενα δειχθῆ, δειχθέντα δέ, παραδείγματα οὕτω γινόμενα, ποιήσῃ τῶν στοιχείων ἕκαστον πάντων ἐν πάσαις ταῖς συλλαβαῖς τὸ μὲν ἕτερον ὡς τῶν ἄλλων ἕτερον ὄν, τὸ [c] δὲ ταῦτὸν ὡς ταῦτὸν ἀεὶ κατὰ ταῦτά ἐαυτῷ προσαγορεύεσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ξένος} Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ἱκανῶς συνειλήφαμεν, ὅτι παραδείγματός γ' ἐστὶ τότε γένεσις, ὅποταν ὄν ταῦτὸν ἐν ἐτέρῳ διεσπασμένῳ δοξαζόμενον ὀρθῶς καὶ συναχθὲν περὶ ἐκάτερον ὡς συνάμφω μίαν ἀληθῆ δόξαν ἀποτελῆ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται.

{Ξένος} Θαυμάζοιμεν ἂν οὖν εἰ ταῦτὸν τοῦτο ἡμῶν ἢ ψυχῆ [d] φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πεπονθυῖα τοτὲ μὲν ὑπ' ἀληθείας περὶ ἐν ἕκαστον ἔν τισι συνίσταται, τοτὲ δὲ περὶ ἅπαντα ἐν ἐτέροις αὐ̃ φέρεται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἀμῆ γέ πη τῶν συγκράσεων ὀρθῶς δοξάζει, μετατιθέμενα δ' εἰς τὰς τῶν πραγμάτων μακρὰς καὶ μὴ ῥαδίους συλλαβὰς ταῦτά ταῦτα πάλιν ἀγνοεῖ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν.

{Ξένος} Πῶς γὰρ, ὦ φίλε, δύναιτο ἂν τις ἀρχόμενος ἀπὸ [e] δόξης ψευδοῦς ἐπὶ τι τῆς ἀληθείας καὶ μικρὸν μέρος ἀφικόμενος κτήσασθαι φρόνησιν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Σχεδὸν οὐδαμῶς.

{Ξένος} Οὐκοῦν ταῦτα εἰ ταύτη πέφυκεν, οὐδὲν δὴ πλημμελοῖμεν ἂν ἐγὼ τε καὶ σύ πρῶτον μὲν ἐπιχειρήσαντες ὄλου παραδείγματος ἰδεῖν τὴν φύσιν ἐν σμικρῷ κατὰ μέρος ἄλλῳ παραδείγματι, μετὰ δὲ ταῦτα μέλλοντες, ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως μέγιστον ὄν ταῦτὸν εἶδος ἀπ' ἐλαττόνων φερόντες

ποθεν, διὰ παραδείγματος ἐπιχειρεῖν αὐτὴν τῶν κατὰ πόλιν θεραπείαν τέχνη γνωρίζειν, ἵνα ὕπαρ
 ἀντ' ὀνειράτος ἡμῖν γίγνηται;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

[279.a]

{Ξένος} Πάλιν δὴ τὸν ἔμπροσθε λόγον ἀναληπτέον, ὡς ἐπειδὴ τῷ βασιλικῷ γένει τῆς περὶ τὰς
 πόλεις ἐπιμελείας ἀμφισβητοῦσι μυρίοι, δεῖ δὴ πάντας ἀποχωρίζειν τούτους καὶ μόνον ἐκεῖνον
 λείπειν καὶ πρὸς τοῦτο δὴ παραδείγματος ἔφαμεν δεῖν τινος ἡμῖν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ μάλα.

{Ξένος} Τί δῆτα παράδειγμά τις ἂν, ἔχον τὴν αὐτὴν πολιτικὴν πραγματείαν, σμικρότατον
 παραθέμενος ἱκανῶς ἂν εὖροι τὸ [b] ζητούμενον; βούλει πρὸς Διός, ὃ Σώκρατες, εἰ μὴ τι πρόχειρον
 ἕτερον ἔχομεν, ἀλλ' οὖν τὴν γε ὑφαντικὴν προελώμεθα; καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ, μὴ πᾶσαν; ἀποχρήσει
 γὰρ ἴσως ἢ περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίων ὑφάσματα· τάχα γὰρ ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς
 μαρτυρήσειε προαιρεθὲν ὃ βουλόμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τί δῆτα οὐ, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθε τέμνοντες μέρη μερῶν ἕκαστον διηρούμεθα, καὶ νῦν
 περὶ ὑφαντικὴν [c] ταῦτόν τοῦτ' ἐδράσαμεν, καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα διὰ βραχέων ταχὺ πάντ'
 ἐπελθόντες πάλιν ἤλθομεν ἐπὶ τὸ νῦν χρήσιμον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς λέγεις;

{Ξένος} Αὐτὴν τὴν διέξοδον ἀπόκρισίν σοι ποιήσομαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κάλλιςτ' εἶπες.

{Ξένος} Ἔστι τοίνυν πάντα ἡμῖν ὀπόσα δημιουργοῦμεν καὶ κτῶμεθα, τὰ μὲν ἔνεκα τοῦ ποιεῖν τι, τὰ
 δὲ τοῦ μὴ πάσχειν ἀμυντήρια· καὶ τῶν ἀμυντηρίων τὰ μὲν ἀλεξιφάρμακα καὶ [d] θεῖα καὶ
 ἀνθρώπινα, τὰ δὲ προβλήματα· τῶν δὲ προβλημάτων τὰ μὲν πρὸς τὸν πόλεμον ὀπλίσματα, τὰ δὲ
 φράγματα· καὶ τῶν φραγμάτων τὰ μὲν παραπετάσματα, τὰ δὲ πρὸς χειμῶνας καὶ καύματα
 ἀλεξητήρια· τῶν δὲ ἀλεξητηρίων τὰ μὲν στεγάσματα, τὰ δὲ σκεπάσματα· καὶ τῶν σκεπασμάτων
 ὑποπετάσματα μὲν ἄλλα, περικαλύμματα δὲ ἕτερα· περικαλυμμάτων δὲ τὰ μὲν ὀλόσχιστα, σύνθετα
 δὲ ἕτερα· τῶν δὲ συνθέτων [e] τὰ μὲν τρητά, τὰ δὲ ἄνευ τρήσεως συνδετά· καὶ τῶν ἀτρήτων τὰ μὲν
 νεύρινα φυτῶν ἐκ γῆς, τὰ δὲ τρίχινα· τῶν δὲ τριχίνων τὰ μὲν ὕδασι καὶ γῆ κολλητά, τὰ δὲ αὐτὰ
 αὐτοῖς συνδετά. τούτοισι δὴ τοῖς ἐκ τῶν ἑαυτοῖς συνδουμένων ἐργασθεῖσιν ἀμυντηρίοις καὶ
 σκεπάσμασι τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν· τὴν δὲ τῶν ἱματίων μάλιστα ἐπιμελουμένην [280.a]
 τέχνην, ὡσπερ τότε τὴν τῆς πόλεως πολιτικὴν εἶπομεν, οὕτω καὶ νῦν ταύτην προσείπωμεν ἀπ'
 αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἱματιουργικὴν; φῶμεν δὲ καὶ ὑφαντικὴν, ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ
 μέγιστον ἦν μόριον, μηδὲν διαφέρειν πλὴν ὀνόματι ταύτης τῆς ἱματιουργικῆς, καθάπερ κάκεῖ τότε
 τὴν βασιλικὴν τῆς πολιτικῆς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατά γε.

{Ξένος} Τὸ μετὰ τοῦτο δὴ συλλογισώμεθα ὅτι τὴν ἱματίων [b] ὑφαντικὴν οὕτω ῥηθεῖσάν τις τάχ' ἂν ἰκανῶς εἰρησθαι δόξειεν, μὴ δυνάμενος συννοεῖν ὅτι τῶν μὲν ἐγγὺς συνεργῶν οὕτω διώρισται, πολλῶν δὲ ἐτέρων συγγενῶν ἀπεμερίσθη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίων, εἰπέ, συγγενῶν;

{Ξένος} Οὐχ ἔσπου τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς φαίνει· πάλιν οὖν ἔοικεν ἐπανιτέον ἀρχόμενον ἀπὸ τελευτῆς. εἰ γὰρ συννοεῖς τὴν οἰκειότητα, τὴν μὲν διετέμενον ἀπ' αὐτῆς νυνδῆ, τὴν τῶν στρωμάτων σύνθεσιν περιβολῆ χωρίζοντες καὶ ὑποβολῆ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Μανθάνω.

[c] {Ξένος} Καὶ μὴν τὴν ἐκ τῶν λίνων καὶ σπάρτων καὶ πάντων ὁπόσα φυτῶν ἄρτι νεῦρα κατὰ λόγον εἴπομεν, δημιουργίαν πᾶσαν ἀφείλομεν· τὴν τε αὖ πηλητικὴν ἀφωρισάμεθα καὶ τὴν τρήσει καὶ ῥαφῆ χρωμένην σύνθεσιν, ἧς ἡ πλείστη σκυτοτομική.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Καὶ τοίνυν τὴν τῶν ὀλοσχίστων σκεπασμάτων θεραπείαν δερματοουργικὴν καὶ τὰς τῶν στεγασμάτων, ὅσαι τε ἐν οἰκοδομικῇ καὶ ὄλη τεκτονικῇ καὶ ἐν ἄλλαις τέχναις ῥευμάτων [d] στεκτικαὶ γίνονται, συμπάσας ἀφείλομεν, ὅσαι τε περὶ τὰς κλοπὰς καὶ τὰς βία πράξεις διακωλυτικὰ ἔργα παρέχονται τέχνη φραγμάτων, περὶ τε γένεσιν ἐπιθηματοουργίας οὔσαι καὶ τὰς τῶν θυρωμάτων πήξεις, γομφωτικῆς ἀπονεμηθεῖσαι μόρια τέχνης· τὴν τε ὀπλοποικὴν ἀπετεμόμεθα, μεγάλης καὶ παντοίας τῆς προβληματουργικῆς τμήμα οὔσαν δυνάμεως· [e] καὶ δὴ καὶ τὴν μαγευτικὴν τὴν περὶ τὰ ἀλεξιφάρμακα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς διωρισάμεθα σύμπασαν, καὶ λελοίπαμεν, ὡς δόξαίμεν ἂν, αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν ἀμυντικὴν χειμῶνων, ἔρεοῦ προβλήματος ἐργαστικὴν, ὄνομα δὲ ὑφαντικὴν λεχθεῖσαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔοικε γὰρ οὖν.

{Ξένος} Ἄλλ' οὐκ ἔστι πῶ τέλεον, ᾧ παῖ, τοῦτο λελεγμένον. ὁ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τῶν ἱματίων ἐργασίας ἀπτόμενος τούναντίον [281.a] ὑφῆ δρᾶν φαίνεται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Τὸ μὲν τῆς ὑφῆς συμπλοκὴ τίς ἐστί που.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τὸ δέ γε τῶν συνεστώτων καὶ συμπεπιλημένων διαλυτικὴ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον δῆ;

{Ξένος} Τὸ τῆς τοῦ ξαίνοντος τέχνης ἔργον. ἢ τὴν ξαντικὴν τολμήσομεν ὑφαντικὴν καὶ τὸν ξάντην ὡς ὄντα ὑφάντην καλεῖν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

{Ξένος} Καὶ μὴν τὴν γε αὖ στήμονος ἐργαστικὴν καὶ κρόκης εἴ τις ὑφαντικὴν προσαγορεύει, παράδοξόν τε καὶ ψεῦδος [b] ὄνομα λέγει.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τί δέ; κναφευτικὴν σύμπασαν καὶ τὴν ἀκεστικὴν πότερα μηδεμίαν ἐπιμέλειαν μηδέ τινα θεραπείαν ἐσθῆτος θῶμεν, ἢ καὶ ταύτας πάσας ὡς ὑφαντικὰς λέξομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

{Ξένος} Ἀλλὰ μὴν τῆς γε θεραπείας ἀμφισβητήσουσιν αὐταὶ σύμπασαι καὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἱματίων τῆ τῆς ὑφαντικῆς δυνάμει, μέγιστον μὲν μέρος ἐκείνη διδοῦσαι, μεγάλα δὲ καὶ σφίσειν αὐταῖς ἀπονέμουσαι.

[c] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Πρὸς τοίνυν ταύταις ἔτι τὰς τῶν ἐργαλείων δημιουργοὺς τέχνας, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὰ τῆς ὑφῆς ἔργα, δοκεῖν χρὴ τό γε συναιτίας εἶναι προσποιησασθαι παντὸς ὑφάσματος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

{Ξένος} Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ὑφαντικῆς λόγος, οὗ προειλόμεθα μέρους, ἱκανῶς ἔσται διωρισμένος, ἐὰν ἄρ' αὐτὴν τῶν ἐπιμελειῶν ὅποσαι περὶ τὴν ἐρεᾶν ἐσθῆτα, εἰς τὴν [d] καλλίστην καὶ μεγίστην πασῶν τιθῶμεν· ἢ λέγομεν μὲν ἂν τι ἀληθές, οὐ μὴν σαφές γε οὐδὲ τέλειον, πρὶν ἂν καὶ ταύτας αὐτῆς πάσας περιέλωμεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα ποιητέον ὃ λέγομεν, ἴν' ἐφεξῆς ἡμῖν ὁ λόγος ἴη;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Πρῶτον μὲν τοίνυν δύο τέχνας οὔσας περὶ πάντα τὰ δρώμενα θεασώμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνας;

{Ξένος} Τὴν μὲν γενέσεως οὔσαν συναιτίον, τὴν δ' αὐτὴν αἰτίαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

[e] {Ξένος} Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημιουργοῦσι, ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρασκευάζουσιν, ὧν μὴ παραγενομένων οὐκ ἂν ποτε ἐργασθεῖν τὸ προστεταγμένον ἐκάστη τῶν τεχνῶν, ταύτας μὲν συναιτίους, τὰς δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπεργαζομένας αἰτίας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐχει γοῦν λόγον.

{Ξένος} Μετὰ τοῦτο δὴ τὰς μὲν περὶ τε ἀτράκτους καὶ κερκίδας καὶ ὅποσα ἄλλα ὄργανα τῆς περὶ τὰ ἀμφιέσματα γενέσεως κοινωνεῖ, πάσας συναιτίους εἴπωμεν, τὰς δὲ αὐτὰ θεραπευούσας καὶ δημιουργούσας αἰτίας;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

[282.a]

{Ξένος} Τῶν αἰτιῶν δὴ πλυντικὴν μὲν καὶ ἀκεστικὴν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ ταῦτα θεραπευτικὴν, πολλῆς οὔσης τῆς κοσμητικῆς, τούνταῦθα αὐτῆς μόριον εἶκος μάλιστα περιλαμβάνειν ὀνομάζοντας πᾶν τῆ τέχνη τῆ κναφευτικῆ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

{Ξένος} Καὶ μὴν ξαντικὴ γε καὶ νηστικὴ καὶ πάντα αὐτὰ περὶ τὴν ποιήσιν αὐτὴν τῆς ἐσθῆτος ἧς λέγομεν μέρη, μία τίς ἐστὶ τέχνη τῶν ὑπὸ πάντων λεγομένων, ἢ ταλασιουργική.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

[b] {Ξένος} Τῆς δὴ ταλασιουργικῆς δύο τμήματά ἐστων, καὶ τούτοις ἐκάτερον ἅμα δυοῖν πεφύκατον τέχναι μέρη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Τὸ μὲν ξαντικὸν καὶ τὸ τῆς κερκιστικῆς ἥμισυ καὶ ὅσα τὰ συγκείμενα ἀπ' ἀλλήλων ἀφίστησι, πᾶν τοῦτο ὡς ἔν φράζειν τῆς τε ταλασιουργίας αὐτῆς ἐστὶ που, καὶ μεγάλα τινὲ κατὰ πάντα ἡμῖν ἦσθιν τέχνα, ἢ συγκριτικὴ τε καὶ διακριτικὴ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τῆς τοίνυν διακριτικῆς ἢ τε ξαντικῆ καὶ τὰ νυνδὴ [c] ῥηθέντα ἅπαντά ἐστίν· ἢ γὰρ ἐν ἐρίοις τε καὶ στήμοσι διακριτικὴ, κερκίδι μὲν ἄλλον τρόπον γιγνομένη, χερσὶ δὲ ἕτερον, ἔσχεν ὅσα ἀρτίως ὀνόματα ἐρρήθη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Αὐθις δὴ πάλιν συγκριτικῆς μόνον ἅμα καὶ ταλασιουργίας ἐν αὐτῇ γιγνόμενον λάβωμεν· ὅσα δὲ τῆς διακριτικῆς ἦν αὐτόθι, μεθιῶμεν σύμπαντα, δίχα τέμνοντες τὴν ταλασιουργίαν διακριτικῶ τε καὶ συγκριτικῶ τμήματι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Διηρήσθω.

{Ξένος} Τὸ συγκριτικὸν τοίνυν αὐτὸ σοὶ καὶ ταλασιουργικὸν [d] ἅμα μόνον, ὃ Σώκρατες, διαίρετόν, εἶπερ ἰκανῶς μέλλομεν τὴν προρρηθεῖσαν ὑφαντικὴν αἰρήσειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν χρή.

{Ξένος} Χρὴ μὲν οὖν· καὶ λέγωμέν γε αὐτῆς τὸ μὲν εἶναι στρεπτικόν, τὸ δὲ συμπλεκτικόν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἄρ' οὖν μανθάνω; δοκεῖς γὰρ μοι τὸ περὶ τὴν τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν.

{Ξένος} Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ κρόκης· ἢ γένεσιν ἄστροφόν τινα αὐτῆς εὐρήσομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

[e] {Ξένος} Διόρισαι δὴ καὶ τούτοις ἐκάτερον· ἴσως γὰρ ὁ διορισμὸς ἔγκαιρος ἂν σοὶ γένοιτο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ;

{Ξένος} Τῆδε· τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι κατάγμα τι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τούτου δὴ τὸ μὲν ἀτράκτω τε στραφέν καὶ στερεὸν νῆμα γεγόμενον στήμονα μὲν φάθι τὸ νῆμα, τὴν δὲ ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην εἶναι στημονονητικὴν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Ὅσα δέ γε αὖ τὴν μὲν συστροφὴν χαύνην λαμβάνει, τῇ δὲ τοῦ στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὀλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτ' ἄρα κρόκην μὲν τὰ νηθέντα, τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην τὴν [283.a] κροκονητικὴν φῶμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

{Ξένος} Καὶ μὴν τό γε τῆς ὑφαντικῆς μέρος ὃ προυθέμεθα, παντί που δῆλον ἤδη. τὸ γὰρ συγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουργίᾳ μόριον ὅταν εὐθυπλοκία κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργάζεται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν σύμπαν ἐσθῆτα ἐρεᾶν, τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν προσαγορεύομεν ὑφαντικὴν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

[b] {Ξένος} Εἶεν· τί δὴ ποτε οὖν οὐκ εὐθὺς ἀπεκρινάμεθα πλεκτικὴν εἶναι κρόκης καὶ στήμονος ὑφαντικὴν, ἀλλὰ περιήλθομεν ἐν κύκλῳ πάμπολλα διοριζόμενοι μάτην;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ οὐκ ἔμοιγε, ὦ ξένη, μάτην οὐδὲν τῶν ῥηθέντων ἔδοξε ῥηθῆναι.

{Ξένος} Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν· ἀλλὰ τάχ' ἄν, ὦ μακάριε, δόξειε. πρὸς δὴ τὸ νόσημα τὸ τοιοῦτον, ἂν ἄρα πολλάκις ὕστερον ἐπίη – θαυμαστόν γὰρ οὐδέν – λόγον ἄκουσόν τινα [c] προσήκοντα περὶ πάντων τῶν τοιούτων ῥηθῆναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγε μόνον.

{Ξένος} Πρῶτον τοίνυν ἴδωμεν πᾶσαν τὴν τε ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἵνα κατὰ λόγον ἐπαινῶμεν καὶ ψέγωμεν τὰ μακρότερα τοῦ δέοντος ἐκάστοτε λεγόμενα καὶ τάναντία περὶ τὰς τοιάσδε διατριβάς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν χρή.

{Ξένος} Περὶ δὴ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν οἶμαι γιγνόμενος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνων;

{Ξένος} Μήκους τε πέρι καὶ βραχύτητος καὶ πάσης ὑπεροχῆς [d] τε καὶ ἐλλείψεως· ἡ γὰρ που μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Διέλωμεν τοίνυν αὐτὴν δύο μέρη· δεῖ γὰρ δὴ πρὸς ὃ νῦν σπεύδομεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγοις ἂν τὴν διαίρεσιν ὅπη.

{Ξένος} Τῆδε· τὸ μὲν κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μεγέθους καὶ σμικρότητος κοινωνίαν, τὸ δὲ τὸ κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς λέγεις;

{Ξένος} Ἄρ' οὐ κατὰ φύσιν δοκεῖ σοι τὸ μείζον μηδενὸς ἐτέρου δεῖν μείζον λέγειν ἢ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοῦ ἐλάττον αὖ [e] τοῦ μείζονος ἔλαττον, ἄλλου δὲ μηδενός;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔμοιγε.

{Ξένος} Τί δέ; τὸ τὴν τοῦ μετρίου φύσιν ὑπερβάλλον καὶ ὑπερβαλλόμενον ὑπ’ αὐτῆς ἐν λόγοις εἶτε καὶ ἐν ἔργοις ἄρ’ οὐκ αὖ λέξομεν ὡς ὄντως γιγνόμενον, ἐν ᾧ καὶ διαφέρουσι μάλιστα ἡμῶν οἷ τε κακοὶ καὶ οἱ ἀγαθοί;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται.

{Ξένος} Διττὰς ἄρα ταύτας οὐσίας καὶ κρίσεις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ θετέον, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἔφαμεν ἄρτι πρὸς ἄλληλα μόνον δεῖν, ἀλλ’ ὥσπερ νῦν εἴρηται μᾶλλον τὴν μὲν πρὸς ἄλληλα λεκτέον, τὴν δ’ αὖ πρὸς τὸ μέτριον· οὗ δὲ ἔνεκα, μαθεῖν ἄρ’ ἂν βουλοίμεθα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

[284.a]

{Ξένος} Εἰ πρὸς μηδὲν ἕτερον τὴν τοῦ μείζονος ἐάσει τις φύσιν ἢ πρὸς τοῦλαττον, οὐκ ἔσται ποτὲ πρὸς τὸ μέτριον· ἢ γάρ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως.

{Ξένος} Οὐκοῦν τὰς τέχνας τε αὐτὰς καὶ τᾶργα αὐτῶν σύμπαντα διολοῦμεν τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ δὴ καὶ τὴν ζητουμένην νῦν πολιτικὴν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν ἀφανιοῦμεν; ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦται που τὸ τοῦ μετρίου πλεόν καὶ ἔλαττον οὐχ ὡς οὐκ ὄν ἀλλ’ ὡς ὄν χαλεπὸν περὶ τὰς πράξεις [b] παραφυλάττουσι, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τὸ μέτρον σώζουσαι πάντα ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἀπεργάζονται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Οὐκοῦν ἂν τὴν πολιτικὴν ἀφανίσωμεν, ἄπορος ἡμῖν ἢ μετὰ τοῦτο ἔσται ζήτησις τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ μάλα.

{Ξένος} Πότερον οὖν, καθάπερ ἐν τῷ σοφιστῇ προσηναγκάσαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο διέφυγεν ἡμᾶς ὁ λόγος, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλεόν αὖ καὶ ἔλαττον μετρητὰ προσαναγκαστέον γίνεσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον ἀλλὰ καὶ [c] πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν; οὐ γὰρ δὴ δυνατόν γε οὔτε πολιτικὸν οὔτ’ ἄλλον τινὰ τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα ἀναμφισβητήτως γεγονέναι τούτου μὴ συνομολογηθέντος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν καὶ νῦν ὅτι μάλιστα χρὴ ταυτόν ποιεῖν.

{Ξένος} Πλέον, ᾧ Σώκρατες, ἔτι τοῦτο τὸ ἔργον ἢ ’κεῖνο – καίτοι κάκεινου γε μεμνήμεθα τὸ μῆκος ὅσον ἦν – ἀλλ’ ὑποτίθεσθαι μὲν τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν καὶ μάλα δίκαιον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[d] {Ξένος} Ὡς ποτε δεήσει τοῦ νῦν λεχθέντος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸ τάκριβες ἀπόδειξιν. ὅτι δὲ πρὸς τὰ νῦν καλῶς καὶ ἰκανῶς δείκνυται, δοκεῖ μοι βοηθεῖν μεγαλοπρεπῶς ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἄρα ἡγητέον ὁμοίως τὰς τέχνας πάσας εἶναι, μεῖζόν τε ἅμα καὶ ἔλαττον μετρεῖσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν. τούτου τε γὰρ ὄντος ἐκεῖνα ἔστι, κάκεινων οὐσῶν ἔστι καὶ τοῦτο, μὴ δὲ ὄντος ποτέρου τούτων οὐδέτερον αὐτῶν ἔσται ποτέ.

[e] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ἀλλὰ τί δὴ τὸ μετὰ τοῦτο;

{Ξένος} Δῆλον ὅτι διαιροῖμεν ἂν τὴν μετρητικὴν, καθάπερ ἐρρήθη, ταύτη δίχα τέμνοντες, ἐν μὲν τιθέντες αὐτῆς μόριον συμπάσας τέχνας ὁπόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ πλάτη καὶ ταχυτήτας πρὸς τὸναντίον μετροῦσιν, τὸ δὲ ἕτερον, ὁπόσαι πρὸς τὸ μέτριον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸ δέον καὶ πάνθ' ὁπόσα εἰς τὸ μέσον ἀπωκίσθη τῶν ἐσχάτων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ μέγα γε ἐκάτερον τμήμα εἶπες, καὶ πολὺ διαφέρον ἀλλήλοιν.

{Ξένος} Ὁ γὰρ ἐνίοτε, ὦ Σώκρατες, οἰόμενοι δὴ τι σοφὸν [285.a] φράζειν πολλοὶ τῶν κομφῶν λέγουσιν, ὡς ἄρα μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ τὰ γινόμενα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεχθὲν ὄν τυγχάνει. μετρήσεως μὲν γὰρ δὴ τινα τρόπον πάνθ' ὁπόσα ἔντεχνα μετείληφεν· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' εἶδη συνειθίσθαι σκοπεῖν διαιρουμένους ταῦτά τε τοσοῦτον διαφέροντα συμβάλλουσιν εὐθύς εἰς ταῦτὸν ὅμοια νομίσαντες, καὶ τὸναντίον αὖ τούτου δρῶσιν ἕτερα οὐ κατὰ μέρη διαιροῦντες, δέον, ὅταν [b] μὲν τὴν τῶν πολλῶν τις πρότερον αἰσθηταὶ κοινωνίαν, μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν ἐν αὐτῇ τὰς διαφορὰς ἴδη πάσας ὁπόσαιπερ ἐν εἴδεισι κεῖνται, τὰς δὲ αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιότητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν ὀφθῶσιν, μὴ δυνατὸν εἶναι δυσωπούμενον παύεσθαι πρὶν ἂν σύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς ὁμοιότητος ἔρξας γένους τινὸς οὐσία περιβάληται. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς περὶ τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ ὑπερβολῶν εἰρήσθω· φυλάττωμεν δὲ μόνον ὅτι δύο γένη [c] περὶ αὐτὰ ἐξηύρηται τῆς μετρητικῆς, καὶ ἅ φαμεν αὐτ' εἶναι μεμνώμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Μεμνησόμεθα.

{Ξένος} Μετὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἕτερον προσδεξώμεθα περὶ αὐτῶν τε τῶν ζητουμένων καὶ περὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς τοιοῖσδε λόγοις διατριβῆς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Εἴ τις ἀνέροιτο ἡμᾶς τὴν περὶ γράμματα συνουσίαν τῶν μαθητῶν, ὁπόταν τις ὀτιοῦν ὄνομα ἐρωτηθῆ τίνων ἐστὶ γραμμάτων, πότερον αὐτῷ τότε φῶμεν γίνεσθαι τὴν [d] ζήτησιν ἐνὸς ἕνεκα μᾶλλον τοῦ προβληθέντος ἢ τοῦ περὶ πάντα τὰ προβαλλόμενα γραμματικωτέρῳ γίνεσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον ὅτι τοῦ περὶ ἅπαντα.

{Ξένος} Τί δ' αὖ νῦν ἡμῖν ἢ περὶ τοῦ πολιτικοῦ ζήτησις; ἕνεκα αὐτοῦ τούτου προβέβληται μᾶλλον ἢ τοῦ περὶ πάντα διαλεκτικωτέροις γίνεσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ περὶ πάντα.

{Ξένος} Ἡ που τὸν τῆς ὑφαντικῆς γε λόγον αὐτῆς ταύτης ἕνεκα θηρεύειν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειεν νοῦν ἔχων· ἀλλ' οἶμαι τοὺς πλείστους λέληθεν ὅτι τοῖς μὲν τῶν ὄντων ῥαδίως [e] καταμαθεῖν αἰσθηταὶ τινες ὁμοιότητες πεφύκασιν, ἃς οὐδὲν χαλεπὸν δηλοῦν, ὅταν αὐτῶν τις βουλευθῆ τῷ λόγον αἰτοῦντι περὶ τοῦ μὴ μετὰ πραγμάτων ἀλλὰ χωρὶς λόγου ῥαδίως ἐνδείξασθαι· τοῖς δ' αὖ μείστοις οὔσι καὶ τιμιωτάτοις [286.a] οὐκ ἔστιν εἶδωλον οὐδὲν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰργασμένον ἐναργῶς, οὔ δειχθέντος τὴν τοῦ πυνθανομένου ψυχὴν ὁ βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς τῶν αἰσθήσεων τινα προσαρμόττων, ἱκανῶς πληρώσει. διὸ δεῖ μελετᾶν λόγον ἐκάστου δυνατὸν εἶναι δοῦναι καὶ δέξασθαι· τὰ γὰρ ἀσώματα, κάλλιστα ὄντα καὶ μέγιστα, λόγῳ μόνον ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ σαφῶς δέικνυται, τούτων δὲ ἕνεκα πάντ' ἐστὶ τὰ νῦν λεγόμενα. ῥάων [b] δ' ἐν τοῖς ἐλάττωσιν ἢ μελέτη παντὸς πέρι μᾶλλον ἢ περὶ τὰ μείζω.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κάλλιστ' εἶπες.

{Ξένος} Ἔν τοίνυν χάριν ἅπανθ' ἡμῖν ταῦτ' ἐρρήθη περὶ τούτων, μνησθῶμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνων;

{Ξένος} Ταύτης τε οὐχ ἥκιστα αὐτῆς ἔνεκα τῆς δυσχερείας ἦν περὶ τὴν μακρολογίαν τὴν περὶ τὴν ὑφαντικὴν ἀπεδεξάμεθα δυσχερῶς, καὶ τὴν περὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀνείλιξιν καὶ τὴν τοῦ σοφιστοῦ πέρι τῆς τοῦ μὴ ὄντος οὐσίας, ἐννοοῦντες ὡς ἔσχε μῆκος πλέον, καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ πᾶσιν ἐπεπλήξαμεν [c] ἡμῖν αὐτοῖς, δείσαντες μὴ περίεργα ἅμα καὶ μακρὰ λέγοιμεν. ἴν' οὖν εἰς αὐθις μηδὲν πάσχωμεν τοιοῦτον, τούτων ἔνεκα πάντων τὰ πρόσθε νῶν εἰρησθαι φάθι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ταῦτ' ἔσται. λέγε ἐξῆς μόνον.

{Ξένος} Λέγω τοίνυν ὅτι χρὴ δὴ μεμνημένους ἐμὲ καὶ σὲ τῶν νῦν εἰρημένων τόν τε ψόγον ἐκάστοτε καὶ ἔπαινον ποιῆσθαι βραχύτητος ἅμα καὶ μήκους ὧν ἂν αἰεὶ πέρι λέγωμεν, μὴ πρὸς ἄλληλα τὰ μήκη κρίνοντες ἀλλὰ κατὰ τὸ [d] τῆς μετρητικῆς μέρος ὃ τότε ἔφαμεν δεῖν μεμνησθαι, πρὸς τὸ πρέπον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οὐ τοίνυν οὐδὲ πρὸς τοῦτο πάντα. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν ἡδονὴν μήκους ἀρμόττοντος οὐδὲν προσδεησόμεθα, πλὴν εἰ πάρεργόν τι· τό τε αὖ πρὸς τὴν τοῦ προβληθέντος ζήτησιν, ὡς ἂν ῥᾶστα καὶ τάχιστα εὔροιμεν, δεύτερον ἀλλ' οὐ πρῶτον ὁ λόγος ἀγαπᾶν παραγγέλλει, πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τὴν μέθοδον αὐτὴν τιμᾶν τοῦ κατ' εἶδη δυνατὸν εἶναι διαιρεῖν, [e] καὶ δὴ καὶ λόγον, ἄντε παμμήκης λεχθεὶς τὸν ἀκούσαντα εὐρετικώτερον ἀπεργάζεται, τοῦτον σπουδάζειν καὶ τῷ μήκει μηδὲν ἀγανακτεῖν, ἄντ' αὖ βραχύτερος, ὡσαύτως· ἔτι δ' αὖ πρὸς τούτοις τὸν περὶ τὰς τοιάσδε συνουσίας ψέγοντα λόγων μήκη καὶ τὰς ἐν κύκλῳ περιόδους οὐκ ἀποδεχόμενον, ὅτι χρὴ τὸν τοιοῦτον μὴ πάνυ ταχὺ μηδ' εὐθύς οὕτω μεθιέναι ψέξαντα [287.a] μόνον ὡς μακρὰ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ καὶ προσαποφαίνειν οἴεσθαι δεῖν ὡς βραχύτερα ἂν γενόμενα τοὺς συνόντας ἀπηργάζετο διαλεκτικωτέρους καὶ τῆς τῶν ὄντων λόγῳ δηλώσεως εὐρετικωτέρους, τῶν δὲ ἄλλων καὶ πρὸς ἄλλ' ἅττα ψόγον καὶ ἐπαινῶν μηδὲν φροντίζειν μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν δοκεῖν τῶν τοιούτων λόγων. καὶ τούτων μὲν ἄλλις, εἰ καὶ σοὶ ταύτη συνδοκεῖ· πρὸς δὲ δὴ τὸν πολιτικὸν [b] ἴωμεν πάλιν, τῆς προρρηθείσης ὑφαντικῆς αὐτῷ φέροντες τὸ παράδειγμα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς εἶπες, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

{Ξένος} Οὐκοῦν ἀπὸ γε τῶν πολλῶν ὁ βασιλεὺς ὅσαι σύννομοι, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν περὶ τὰς ἀγέλας διακεχώρισται· λοιπαὶ δέ, φαμέν, αἰ κατὰ πόλιν αὐτὴν τῶν τε συναιτίων καὶ τῶν αἰτίων, ἅς πρώτας ἀπ' ἀλλήλων διαιρετέον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οἴσθ' οὖν ὅτι χαλεπὸν αὐτὰς τεμεῖν δίχα; τὸ δ' [c] αἴτιον, ὡς οἶμαι, προῖοῦσιν οὐχ ἦττον ἔσται καταφανές.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν χρὴ δρᾶν οὕτως.

{Ξένος} Κατὰ μέλη τοίνυν αὐτὰς οἶον ἱερεῖον διαιρώμεθα, ἐπειδὴ δίχα ἀδυνατοῦμεν. δεῖ γὰρ εἰς τὸν ἐγγύτατα ὅτι μάλιστα τέμνειν ἀριθμὸν αἰεὶ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς οὖν ποιῶμεν τὰ νῦν;

{Ξένος} Ὡσπερ ἔμπροσθεν, ὅποσαι παρείχοντο ὄργανα περὶ τὴν ὑφαντικὴν, πάσας δῆπου τότε ἐτίθεμεν ὡς συναιτίους.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Καὶ νῦν δὴ ταῦτόν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ τόθ' [d] ἡμῖν ποιητέον. ὅσαι γὰρ σμικρὸν ἢ μέγα τι δημιουργοῦσι κατὰ πόλιν ὄργανον, θετέον ἀπάσας ταύτας ὡς οὐσας συναιτίους. ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἂν ποτε γένοιτο πόλις οὐδὲ πολιτικὴ, τούτων δ' αὖ βασιλικῆς ἔργον τέχνης οὐδὲν που θήσομεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐ γάρ.

{Ξένος} Καὶ μὲν δὴ χαλεπὸν ἐπιχειροῦμεν δρᾶν ἀποχωρίζοντες τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ γένος· ὅτι γὰρ οὖν τῶν ὄντων ἔστιν ὡς ἐνός γέ τινος ὄργανον εἰπόντα δοκεῖν εἰρηκέναι [e] τι πιθανόν. ὅμως δὲ ἕτερον αὖ τῶν ἐν πόλει κτημάτων εἶπωμεν τόδε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ὡς οὐκ ἔστι ταύτην τὴν δύναμιν ἔχον. οὐ γὰρ ἐπὶ γενέσεως αἰτία πηγνυται, καθάπερ ὄργανον, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ δημιουργηθέντος σωτηρίας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Τοῦτο ὃ δὴ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς καὶ ἐμπύροις καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος ἐργασθὲν ἀγγεῖον ὃ δὴ μιᾷ κλήσει προσφθεγγόμεθα, καὶ μάλα γε συχνὸν εἶδος καὶ τῇ ζητούμενῃ [288.a] γε, ὡς οἶμαι, προσῆκον οὐδὲν ἀτεχνῶς ἐπιστήμη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τούτων δὴ τρίτον ἕτερον εἶδος κτημάτων πάμπλου κατοπτέον πεζὸν καὶ ἔνυδρον καὶ πολυπλανές καὶ ἀπλανές καὶ τίμιον καὶ ἄτιμον, ἐν δὲ ὄνομα ἔχον, διότι πᾶν ἔνεκά τινος ἐφέδρας ἐστί, θᾶκος ἀεὶ τι γιγνόμενον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ὅχημα αὐτό που λέγομεν, οὐ πάνυ πολιτικῆς ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ τεκτονικῆς καὶ κεραμικῆς καὶ χαλκοτυπικῆς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Μανθάνω.

[b] {Ξένος} Τί δὲ τέταρτον; ἄρ' ἕτερον εἶναι τούτων λεκτέον, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστά ἐστι τῶν πάλαι ῥηθέντων, ἐσθῆς τε σύμπασα καὶ τῶν ὄπλων τὸ πολὺ καὶ τείχη πάντα θ' ὅσα γήινα περιβλήματα καὶ λίθινα, καὶ μυρία ἕτερα; προβολῆς δὲ ἔνεκα συμπάντων αὐτῶν εἰργασμένων δικαιοτάτ' ἂν ὅλον προσαγορεύοιτο πρόβλημα, καὶ πολλῶ μᾶλλον τέχνης οἰκοδομικῆς ἔργον καὶ ὑφαντικῆς τὸ πλεῖστον νομίζοιτ' ἂν ὀρθότερον ἢ πολιτικῆς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

[c] {Ξένος} Πέμπτον δὲ ἄρ' ἂν ἐθέλοιμεν τὸ περὶ τὸν κόσμον καὶ γραφικὴν θεῖναι καὶ ὅσα ταύτη προσχρώμενα καὶ μουσικῇ μιμήματα τελεῖται, πρὸς τὰς ἡδονὰς μόνον ἡμῶν ἀπειργασμένα, δικαίως δ' ἂν ὀνόματι περιληφθέντα ἐνί;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίω;

{Ξένος} Παίγνιον πού τι λέγεται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μῆν;

{Ξένος} Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἐν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν· οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται.

[d] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ τοῦτο σχεδόν τι μανθάνω.

{Ξένος} Τὸ δὲ πᾶσιν τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὅποσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἐτέρων τεχνῶν ἔκγονον ὄν, ἄρ' οὐχ ἔκτον θήσομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Ξένος} Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ πάνθ' ὅποσα μεταλλεύεται καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ σύμπασα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῆ καὶ πλεκτικῆ· καὶ ἔτι φλοιστικὴ φυτῶν [e] τε καὶ ἐμψύχων δέρματα σωμάτων περιαιροῦσα σκυτοτομικὴ, καὶ ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτά εἰσιν τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βύβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαὶ παρέσχον δημιουργεῖν σύνθετα ἐκ μὴ συντιθεμένων εἶδη γενῶν. ἐν δὲ αὐτὸ προσαγορεύομεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα καὶ ἀσύνθετον καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

{Ξένος} Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ σῶμα συγκαταμειγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος εἰς τὸ [289.a] θεραπεῦσαι τινα δύναμιν εἴληχε, λεκτέον ἕβδομον ὀνομάσαντας αὐτὸ σύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν, εἰ μὴ τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι· γεωργικῆ δὲ καὶ θηρευτικῆ καὶ γυμναστικῆ καὶ ἰατρικῆ καὶ μαγειρικῆ πᾶν ὑποτιθέντες ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῆ πολιτικῆ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Σχεδόν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζώων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εἰρησθαι. σκοπεῖ δέ· ἦν γὰρ δικαιοτάτα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ [b] πρωτογενὲς εἶδος, μετὰ δὲ τοῦτο ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχημα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα. ἃ παραλείπομεν δέ, εἴ τι μὴ μέγα λέληθεν, εἰς τι τούτων δυνατὸν ἀρμόττειν, οἷον ἢ τοῦ νομίσματος ἰδέα καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος. γένος τε γὰρ ἐν αὐτοῖς ταῦτα οὐδὲν ἔχει μέγα σύννομον, ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς κόσμον, τὰ δὲ εἰς ὄργανα βία μὲν, ὅμως δὲ πάντως ἐλκόμενα συμφωνήσει. τὰ δὲ περὶ ζώων κτῆσιν τῶν ἡμέρων, πλὴν δούλων, ἢ [c] πρότερον ἀγγελαιοτροφικὴ διαμερισθεῖσα πάντ' εἰληφυῖα ἀναφανεῖται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Τὸ δὲ δὴ δούλων καὶ πάντων ὑπηρετῶν λοιπόν, ἐν οἷς που καὶ μαντεύομαι τοὺς περὶ αὐτὸ τὸ πλέγμα ἀμφισβητοῦντας τῷ βασιλεῖ καταφανεῖς γενήσεσθαι, καθάπερ τοῖς ὑφάνταις τότε τοὺς περὶ τὸ νήθειν τε καὶ ξαίνειν καὶ ὅσα ἄλλα εἶπομεν. οἱ δὲ ἄλλοι πάντες, ὡς συναίτιοι λεχθέντες, ἅμα τοῖς ἔργοις τοῖς νυνδὴ ρηθεῖσιν ἀνήλωνται καὶ ἀπεχωρίσθησαν [d] ἀπὸ βασιλικῆς τε καὶ πολιτικῆς πράξεως.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐοίκασι γοῦν.

{Ξένος} Ἴθι δὴ σκεψώμεθα τοὺς λοιποὺς προσελθόντες ἐγγύθεν, ἵνα αὐτοὺς εἰδῶμεν βεβαιότερον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν χρή.

{Ξένος} Τοὺς μὲν δὴ μεγίστους ὑπηρετάς, ὡς ἐνθένδε ἰδεῖν, τούναντίον ἔχοντας εὐρίσκομεν οἷς ὑπωπτεύσαμεν ἐπιτήδευμα καὶ πάθος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνας;

{Ξένος} Τοὺς ὠνητούς τε καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ κτητούς· οὓς [e] ἀναμφισβητήτως δούλους ἔχομεν εἰπεῖν; ἤκιστα βασιλικῆς μεταποιουμένους τέχνης.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Τί δέ; τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τοῖς νυνδὴ ῥηθεῖσιν εἰς ὑπηρετικὴν ἐκόντες αὐτοὺς τάττουσι, τὰ τε γεωργίας καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἔργα διακομίζοντες ἐπ' ἀλλήλους καὶ ἀνισοῦντες, οἱ μὲν κατ' ἀγοράς, οἱ δὲ πόλιν ἐκ πόλεως ἀλλάττοντες κατὰ θάλατταν καὶ πεζῇ, νόμισμά τε πρὸς τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ διαμείβοντες, οὓς ἀργυραμοιβούς τε [290.a] καὶ ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους καὶ καπήλους ἐπωνομάκαμεν, μῶν τῆς πολιτικῆς ἀμφισβητήσουσί τι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τάχ' ἂν ἴσως τῆς γε τῶν ἐμπορευτικῶν.

{Ξένος} Ἄλλ' οὐ μὴν οὓς γε ὀρῶμεν μισθωτοὺς καὶ θήτας πᾶσιν ἐτοιμότατα ὑπηρετοῦντας, μὴ ποτε βασιλικῆς μεταποιουμένους εὕρωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γάρ;

{Ξένος} Τί δέ ἄρα τοὺς τὰ τοιάδε διακονοῦντας ἡμῖν ἐκάστοτε;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὰ ποῖα εἶπες καὶ τίνας;

[b] {Ξένος} Ὡν τὸ κηρυκικὸν ἔθνος, ὅσοι τε περὶ γράμματα σοφοὶ γίνονται πολλάκις ὑπηρετήσαντες, καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα περὶ τὰς ἀρχὰς διαπονεῖσθαί τινες ἕτεροι πάνδεινοι, τί τούτους αὖ λέξομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅπερ εἶπες νῦν, ὑπηρετάς, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας.

{Ξένος} Ἀλλὰ οὐ μὴν οἶμαί γε ἐνύπνιον ἰδὼν εἶπον ταύτη πη φανήσεσθαι τοὺς διαφερόντως ἀμφισβητοῦντας τῆς πολιτικῆς. καίτοι σφόδρα γε ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειε τὸ ζητεῖν [c] τούτους ἐν ὑπηρετικῇ μοίρᾳ τινί.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἔτι δὴ προσμείξωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τοὺς μήπω βεβασιωμένους. εἰσὶ δὲ οἱ τε περὶ μαντικὴν ἔχοντες τινος ἐπιστήμης διακόνου μόριον· ἐρμηνευταὶ γάρ που νομίζονται παρὰ θεῶν ἀνθρώποις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Καὶ μὴν καὶ τὸ τῶν ἱερέων αὖ γένος, ὡς τὸ νόμιμόν φησι, παρὰ μὲν ἡμῶν δωρεὰς θεοῖς διὰ θυσιῶν ἐπιστήμόν [d] ἐστὶ κατὰ νοῦν ἐκείνοις δωρεῖσθαι, παρὰ δὲ ἐκείνων ἡμῖν εὐχαῖς κτήσιν ἀγαθῶν αἰτήσασθαι· ταῦτα δὲ διακόνου τέχνης ἐστὶ που μόρια ἀμφότερα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται γοῦν.

{Ξένος} Ἦδη τοίνυν μοι δοκοῦμεν οἷόν γέ τινος ἵχνους ἐφ' ὃ πορευόμεθα προσάπτεσθαι. τὸ γὰρ δὴ τῶν ἱερέων σχῆμα καὶ τὸ τῶν μάντεων εὖ μάλα φρονήματος πληροῦται καὶ δόξαν σεμνὴν λαμβάνει διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων, ὥστε περὶ μὲν Αἴγυπτον οὐδ' ἕξεστι βασιλέα χωρὶς ἱερατικῆς [e] ἄρχειν, ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τύχη πρότερον ἐξ ἄλλου γένους βιασάμενος, ὕστερον ἀναγκαῖον εἰς τοῦτο εἰστελεῖσθαι αὐτὸν τὸ γένος· ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ μέγιστα τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα θύματα εὐροὶ τις ἂν προσταττόμενα θύειν. καὶ δὴ καὶ παρ' ὑμῖν οὐχ ἥκιστα δῆλον ὃ λέγω· τῷ γὰρ λαχόντι βασιλεῖ φασιν τῆδε τὰ σεμνότατα καὶ μάλιστα πάτρια τῶν ἀρχαίων θυσιῶν ἀποδεδοσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πάνυ γε.

[291.a]

{Ξένος} Τούτους τε τοίνυν τοὺς κληρωτοὺς βασιλέας ἅμα καὶ ἱερέας, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν καὶ τινα ἕτερον πάμπολυν ὄχλον σκεπτέον, ὃς ἄρτι κατάδηλος νῦν ἡμῖν γέγονεν ἀποχωρισθέντων τῶν ἔμπροσθεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνας δ' αὐτοὺς καὶ λέγεις;

{Ξένος} Καὶ μάλα τινὰς ἀτόπους.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δὴ;

{Ξένος} Πάμφυλόν τι γένος αὐτῶν, ὃς γε ἄρτι σκοπούμενῳ φαίνεται. πολλοὶ μὲν γὰρ λέουσι τῶν ἀνδρῶν εἷξασι καὶ Κενταύροις [b] καὶ τοιούτοισιν ἑτέροις, πάμπολλοι δὲ Σατύροις καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ πολυτρόποις θηρίοις· ταχὺ δὲ μεταλλάττουσι τάς τε ιδέας καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἀλλήλους. καὶ μέντοι μοι νῦν, ὧ Σώκρατες, ἄρτι δοκῶ κατανενοηκέναι τοὺς ἄνδρας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεις ἄν· ἔοικας γὰρ ἄτοπόν τι καθορᾶν.

{Ξένος} Ναί· τὸ γὰρ ἄτοπον ἐξ ἀγνοίας πᾶσι συμβαίνει. καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν αὐτὸς τοῦτ' ἔπαθον· ἐξαίφνης ἡμφεγνόησα [c] κατιδὼν τὸν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα χορόν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον;

{Ξένος} Τὸν πάντων τῶν σοφιστῶν μέγιστον γόητα καὶ ταύτης τῆς τέχνης ἐμπειρότατον· ὃν ἀπὸ τῶν ὄντως ὄντων πολιτικῶν καὶ βασιλικῶν καίπερ παγγάλεπον ὄντα ἀφαιρεῖν ἀφαιρετέον, εἰ μέλλομεν ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ζητούμενον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε οὐκ ἀνετέον.

{Ξένος} Οὐκ οὐκ δὴ κατὰ γε τὴν ἐμήν. καὶ μοι φράζε τόδε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[d] {Ξένος} Ἄρ' οὐ μοναρχία τῶν πολιτικῶν ἡμῖν ἀρχῶν ἐστὶ μία;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Καὶ μετὰ μοναρχίαν εἶποι τις ἂν οἶμαι τὴν ὑπὸ τῶν ὀλίγων δυναστείαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Τρίτον δὲ σχῆμα πολιτείας οὐχ ἢ τοῦ πλήθους ἀρχή, δημοκρατία τοῦνομα κληθεῖσα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πάνυ γε.

{Ξένος} Τρεῖς δ' οὔσαι μῶν οὐ πέντε τρόπον τινὰ γίνονται, δύο' ἐξ ἑαυτῶν ἄλλα πρὸς αὐταῖς ὀνόματα τίκτουσαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖα δὴ;

[e] {Ξένος} Πρὸς τὸ βίαιόν που καὶ ἐκούσιον ἀποσκοποῦντες νῦν καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον καὶ νόμον καὶ ἀνομίαν ἐν αὐταῖς γιγνόμενα διπλῆν ἑκατέραν τοῖν δυοῖν διαιροῦντες μοναρχίαν μὲν προσαγορεύουσιν ὡς δύο παρεχομένην εἶδη δυοῖν ὀνόμασι, τυραννίδι, τὸ δὲ βασιλικῇ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Τὴν δὲ ὑπ' ὀλίγων γε ἐκάστοτε κρατηθεῖσαν πόλιν ἀριστοκρατία καὶ ὀλιγαρχία.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πάνυ γε.

{Ξένος} Δημοκρατίας γε μήν, ἐάντ' οὖν βιαίως ἐάντε ἐκουσίως [292.a] τῶν τὰς οὐσίας ἐχόντων τὸ πλῆθος ἄρχῃ, καὶ ἐάντε τοὺς νόμους ἀκριβῶς φυλάττον ἐάντε μή, πάντως τοῦνομα οὐδεὶς αὐτῆς εἶωθε μεταλλάττειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ.

{Ξένος} Τί οὖν; οἰόμεθά τινα τούτων τῶν πολιτειῶν ὀρθὴν εἶναι τούτοις τοῖς ὅροις ὀρισθεῖσαν, ἐνὶ καὶ ὀλίγοις καὶ πολλοῖς, καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ, καὶ τῷ βίαιῳ καὶ ἐκουσίῳ, καὶ μετὰ γραμμάτων καὶ ἄνευ νόμων συμβαίνουσιν γίνεσθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί γὰρ δὴ καὶ κωλύει;

[b] {Ξένος} Σκόπει δὴ σαφέστερον τῆδε ἐπόμενος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ;

{Ξένος} Τῷ ῥηθέντι κατὰ πρώτας πότερον ἐμμενοῦμεν ἢ διαφωνήσομεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τῷ δὴ ποῖῳ λέγεις;

{Ξένος} Τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιστημῶν εἶναί τινα ἔφαμεν, οἶμαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Καὶ τούτων γε οὐχ ἀπασῶν, ἀλλὰ κριτικὴν δῆπου τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Κακὰ τῆς ἐπιστατικῆς τὴν μὲν ἐπ' ἀψύχοις ἔργοις, [c] τὴν δ' ἐπὶ ζώοις· καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον μερίζοντες δεῦρ' αἰεὶ προεληλύθαμεν, ἐπιστήμης οὐκ ἐπιλανθανόμενοι, τὸ δ' ἥτις οὐχ ἱκανῶς πῶ δυνάμενοι διακριβώσασθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεις ὀρθῶς.

{Ξένος} Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἄρ' ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸν ὄρον οὐκ ὀλίγους οὐδὲ πολλούς, οὐδὲ τὸ ἐκούσιον οὐδὲ τὸ ἀκούσιον, οὐδὲ πενίαν οὐδὲ πλοῦτον γίνεσθαι περὶ αὐτῶν χρεῶν, ἀλλὰ τινα ἐπιστήμην, εἴπερ ἀκολουθήσομεν τοῖς πρόσθεν;

[d] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον μὴ ποιεῖν.

{Ξένος} Ἐξ ἀνάγκης δὴ νῦν τοῦτο οὕτω σκεπτέον, ἐν τίνι ποτὲ τούτων ἐπιστήμη συμβαίνει γίνεσθαι περὶ ἀνθρώπων ἀρχῆς, σχεδὸν τῆς χαλεπωτάτης καὶ μεγίστης κτήσασθαι. δεῖ γὰρ ἰδεῖν αὐτήν, ἵνα θεασώμεθα τίνας ἀφαιρετέον ἀπὸ τοῦ φρονίμου βασιλέως, οἱ προσποιῶνται μὲν εἶναι πολιτικοὶ καὶ πείθουσι πολλούς, εἰσὶ δὲ οὐδαμῶς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δεῖ γὰρ δὴ ποιεῖν τοῦτο, ὡς ὁ λόγος ἡμῖν προεῖρηκεν.

[e] {Ξένος} Μῶν οὖν δοκεῖ πληθὸς γε ἐν πόλει ταύτην τὴν ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πῶς;

{Ξένος} Ἄλλ' ἄρα ἐν χιλιάδρῳ πόλει δυνατὸν ἑκατὸν τίνας ἢ καὶ πενήκοντα αὐτήν ἱκανῶς κτήσασθαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ῥάστη μεντὰν οὕτω γ' εἴη πασῶν τῶν τεχνῶν· ἴσμεν γὰρ ὅτι χιλίων ἀνδρῶν ἄκροι πεττευταὶ τοσοῦτοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν οὐκ ἂν γένοιτό ποτε, μὴ τι δὴ βασιλῆς γε. δεῖ γὰρ δὴ τὸν γε τὴν βασιλικὴν ἔχοντα ἐπιστήμην, ἂν τ' ἄρχῃ καὶ ἐὰν μὴ, [293.a] κατὰ τὸν ἔμπροσθε λόγον ὅμως βασιλικὸν προσαγορεύεσθαι.

{Ξένος} Καλῶς ἀπεμνημόνευσας. ἐπόμενον δὲ οἶμαι τούτῳ τὴν μὲν ὀρθὴν ἀρχὴν περὶ ἓνα τινὰ καὶ δύο καὶ παντάπασιν ὀλίγους δεῖ ζητεῖν, ὅταν ὀρθὴ γίγνηται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

{Ξένος} Τούτους δέ γε, ἐάντε ἐκόντων ἄντ' ἀκόντων ἄρχωσιν, ἐάντε κατὰ γράμματα ἐάντε ἄνευ γραμμάτων, καὶ ἐὰν πλουτοῦντες ἢ πενόμενοι, νομιστέον, ὥσπερ νῦν ἡγούμεθα, κατὰ τέχνην ἠντινοῦν ἀρχὴν ἄρχοντας. τοὺς ἰατροὺς [b] δὲ οὐχ ἠκιστα νενομίκαμεν, ἐάντε ἐκόντας ἐάντε ἄκοντας ἡμᾶς ἰῶνται, τέμνοντες ἢ κάοντες ἢ τινα ἄλλην ἀλγηδόνα προσάπτοντες, καὶ ἐὰν κατὰ γράμματα ἢ χωρὶς γραμμάτων, καὶ ἐὰν πένητες ὄντες ἢ πλούσιοι, πάντως οὐδὲν ἦττον ἰατροὺς φάμεν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστατοῦντες τέχνη, καθαίροντες εἴτε ἄλλως ἰσχυαίνοντες εἴτε καὶ αὐξάνοντες, ἂν μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῷ τῶν σωμάτων, βελτίω ποιοῦντες ἐκ χειρόνων, [c] σφῶζωσιν οἱ θεραπεύοντες ἕκαστοι τὰ θεραπευόμενα· ταύτη θήσομεν, ὡς οἶμαι, καὶ οὐκ ἄλλη, τοῦτον ὄρον ὀρθὸν εἶναι μόνον ἰατρικῆς καὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν ἀρχῆς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην ὀρθὴν διαφερόντως εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ἣ τιν ἂν εὐρίσκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον, ἐάντε κατὰ νόμους ἐάντε ἄνευ νόμων ἄρχωσι, καὶ ἐκόντων ἢ [d] ἀκόντων, καὶ πενόμενοι ἢ πλουτοῦντες, τούτων ὑπολογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς εἶναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

{Ξένος} Καὶ ἔαντε γε ἀποκτεινόντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες καθαίρωσιν ἐπ’ ἀγαθῷ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας οἷον σμήνη μελιττῶν ἐκπέμποντές ποι σμικροτέραν ποιῶσιν, ἢ τινὰς ἐπεισαγόμενοι ποθεν ἄλλους ἔξωθεν πολίτας ποιῶντες αὐτὴν αὖξωσιν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστήμη καὶ τῷ δικαίῳ προσχρῶμενοι σώζοντες ἐκ χείρονος βελτίῳ ποιῶσι κατὰ δύναμιν, [e] ταύτην τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὄρους ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον· ὅσας δ’ ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίας οὐδ’ ὄντως οὐσας λεκτέον, ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἃς μὲν ὡς εὐνόμους λέγομεν, ἐπὶ τὰ καλλίῳ, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα μεμιμησθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξένε, μετρίως ἔοικεν εἰρησθαι· τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ἄρχειν χαλεπώτερον ἀκούειν ἐρρήθη.

{Ξένος} Μικρόν γε ἔφθης με ἐρόμενος, ὦ Σώκρατες. [294.a] ἔμελλον γάρ σε διερωτήσῃν ταῦτα πότερον ἀποδέχῃ πάντα, ἢ τι καὶ δυσχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δ’ ἤδη φανερόν ὅτι τοῦτο βουλευσόμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελεθῆν ἡμᾶς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τρόπον τινὰ μέντοι δῆλον ὅτι τῆς βασιλικῆς ἐστὶν ἡ νομοθετικὴ· τὸ δ’ ἄριστον οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν ἀλλ’ ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν. οἶσθ’ ὅπη;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῆ δὴ λέγεις;

{Ξένος} Ὅτι νόμος οὐκ ἂν ποτε δύναίτο τό τε ἄριστον καὶ [b] τὸ δικαιοτάτον ἀκριβῶς πᾶσιν ἅμα περιλαβὼν τὸ βέλτιστον ἐπιτάττειν· αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων καὶ τὸ μηδέποτε μηδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν ἔῴσι ἀπλοῦν ἐν οὐδενὶ περὶ ἀπάντων καὶ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ἀποφαίνεσθαι τέχνην οὐδ’ ἡντινοῦν. ταῦτα δὲ συγχωροῦμέν που;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Τὸν δέ γε νόμον ὀρῶμεν σχεδὸν ἐπ’ αὐτὸ τοῦτο [c] συντείνοντα, ὥσπερ τινὰ ἄνθρωπον αὐθάδη καὶ ἀμαθῆ καὶ μηδένα μηδὲν ἔῴσι ποιεῖν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν, μηδ’ ἐπερωτᾶν μηδένα, μηδ’ ἂν τι νέον ἄρα τῷ συμβαίνῃ βέλτιον παρὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς ἐπέταξεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθῆ· ποιεῖ γὰρ ἀτεχνῶς καθάπερ εἴρηκας νῦν ὁ νόμος ἡμῖν ἐκάστοις.

{Ξένος} Οὐκοῦν ἀδύνατον εὔ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέποτε ἀπλᾶ τὸ διὰ παντὸς γιγνόμενον ἀπλοῦν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύει.

{Ξένος} Διὰ τί δὴ ποτ’ οὖν ἀναγκαῖον νομοθετεῖν, ἐπειδήπερ [d] οὐκ ὀρθότατον ὁ νόμος; ἀνευρετέον τούτου τὴν αἰτίαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Οὐκοῦν καὶ παρ’ ὑμῖν εἰσὶ τινες οἷαι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἀθρόων ἀνθρώπων ἀσκήσεις, εἴτε πρὸς δρόμον εἴτε πρὸς ἄλλο τι, φιλονικίας ἕνεκα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πάνυ γε πολλαί.

{Ξένος} Φέρε νῦν ἀναλάβωμεν πάλιν μνήμη τὰς τῶν τέχνη γυμναζόντων ἐπιτάξεις ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

{Ξένος} Ὅτι λεπτοῦργεῖν οὐκ ἐγχωρεῖν ἡγοῦνται καθ' ἓνα ἕκαστον, τῷ σώματι τὸ προσῆκον ἐκάστῳ προστάττοντες, [e] ἀλλὰ παχύτερον οἶονται δεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐπὶ πολλοὺς τὴν τοῦ λυσιτελοῦντος τοῖς σώμασι ποιεῖσθαι τάξιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καλῶς.

{Ξένος} Διὸ δὴ γε καὶ ἴσους πόνους νῦν διδόντες ἀθροῖς ἅμα μὲν ἐξορμῶσιν, ἅμα δὲ καὶ καταπαύουσι δρόμου καὶ πάλης καὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ σώματα πόνων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔστι ταῦτα.

{Ξένος} Καὶ τὸν νομοθέτην τοίνυν ἡγώμεθα, τὸν ταῖσιν ἀγέλαις ἐπιστατήσοντα τοῦ δικαίου περὶ [295.a] καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους συμβολαίων, μὴ ποθ' ἱκανὸν γενήσεσθαι πᾶσιν ἀθροῖς προστάττοντα ἀκριβῶς ἐνὶ ἐκάστῳ τὸ προσῆκον ἀποδιδόναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ γοῦν εἰκός.

{Ξένος} Ἀλλὰ τὸ τοῖς πολλοῖς γε οἶμαι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ πως οὕτως παχυτέρως ἐκάστοις τὸν νόμον θήσει, καὶ ἐν γράμμασιν ἀποδιδούς καὶ ἐν ἀγραμμάτοις, πατρίοις δὲ ἔθεσι νομοθετῶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Ὅρθῶς μέντοι. πῶς γὰρ ἂν τις ἱκανὸς γένοιτ' ἂν [b] ποτε, ὃ Σώκρατες, ὥστε διὰ βίου ἀεὶ παρακαθήμενος ἐκάστῳ δι' ἀκριβείας προστάττειν τὸ προσῆκον; ἐπεὶ τοῦτ' ἂν δυνατὸς ὢν, ὡς οἶμαι, τῶν τὴν βασιλικὴν ὅστισοῦν ὄντως ἐπιστήμην εἰληφότων σχολῆ ποτ' ἂν ἑαυτῷ θεῖτ' ἐμποδίσματα γράφων τοὺς λεχθέντας τούτους νόμους.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐκ τῶν νῦν γοῦν, ὃ ξένε, εἰρημένων.

{Ξένος} Μᾶλλον δέ γε, ὃ βέλτιστε, ἐκ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τίνων δὴ;

{Ξένος} Τῶν τοιῶνδε. εἵπωμεν γὰρ δὴ πρὸς γε ἡμᾶς αὐτοὺς [c] ἰατρὸν μέλλοντα ἢ καὶ τινα γυμναστικὸν ἀποδημεῖν καὶ ἀπέσεσθαι τῶν θεραπευομένων συχνόν, ὡς οἶοιτο, χρόνον, μὴ μνημονεύσειν οἰηθέντα τὰ προσταχθέντα τοὺς γυμναζομένους ἢ τοὺς κάμνοντας, ὑπομνήματα γράφειν ἂν ἐθέλειν αὐτοῖς, ἢ πῶς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως.

{Ξένος} Τί δ' εἰ παρὰ δόξαν ἐλάττω χρόνον ἀποδημήσας ἔλθοι πάλιν; ἄρ' οὐκ ἂν παρ' ἐκεῖνα τὰ γράμματα τολμήσειεν ἄλλ' ὑποθέσθαι, συμβαινόντων ἄλλων βελτιόνων τοῖς κάμνουσι [d] διὰ πνεύματα ἢ τι καὶ ἄλλο παρὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐκ Διὸς ἐτέρως πως τῶν εἰωθότων γενόμενα, καρτερῶν δ' ἂν ἡγοῖτο δεῖν μὴ ἐκβαίνειν τὰρχαῖά ποτε νομοθετηθέντα μήτε αὐτὸν προστάττοντα ἄλλα μήτε τὸν κάμνοντα ἕτερα τολμῶντα παρὰ τὰ γραφέντα δρᾶν, ὡς ταῦτα ὄντα ἰατρικὰ καὶ ὑγιεινά, τὰ δὲ ἐτέρως γιγνόμενα νοσώδη τε καὶ οὐκ ἔντεχνα· ἢ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔν γε ἐπιστήμη

συμβαῖνον καὶ [e] ἀληθεῖ τέχνη περὶ ἅπαντα παντάπασι γέλως ἂν ὁ μέγιστος γίγνοιτο τῶν τοιούτων νομοθετημάτων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ξένος} Τῶ δὲ τὰ δίκαια δὴ καὶ ἄδικα καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ γράψαντι καὶ ἄγραφα νομοθετήσαντι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλαις, ὅποσαι κατὰ πόλιν ἐν ἐκάσταις νομεύονται κατὰ τοὺς τῶν γραψάντων νόμους, ἂν ὁ μετὰ τέχνης γράψας ἢ τις ἕτερος ὁμοιος ἀφίκηται, μὴ ἐξέστω δὴ [296.a] παρὰ ταῦτα ἕτερα προστάττειν; ἢ καὶ τοῦτο τὸ ἀπόρρημα οὐδὲν ἦττον ἂν ἐκείνου τῇ ἀληθείᾳ γελοῖον φαίνοιτο;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μὴν;

{Ξένος} Οἷσθ' οὖν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ λόγον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ ἐννοῶ νῦν γ' οὕτως.

{Ξένος} Καὶ μὴν εὐπρεπής. φασὶ γὰρ δὴ δεῖν, εἴ τις γινώσκει παρὰ τοὺς τῶν ἔμπροσθεν βελτίους νόμους, νομοθετεῖν τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον πείσαντα, ἄλλως δὲ μή.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί οὖν; οὐκ ὀρθῶς;

[b] {Ξένος} Ἴσως. ἂν δ' οὖν μὴ πείθων τις βιάζεται τὸ βέλτιον, ἀπόκριναι, τί τοῦνομα τῆς βίας ἔσται; μὴ μέντοι πω, περὶ δὲ τῶν ἔμπροσθεν πρότερον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον δὴ λέγεις;

{Ξένος} Ἄν τις ἄρα μὴ πείθων τὸν ἰατρευόμενον, ἔχων δὲ ὀρθῶς τὴν τέχνην, παρὰ τὰ γεγραμμένα τὸ βέλτιον ἀναγκάζῃ δρᾶν παῖδα ἢ τινα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα, τί τοῦνομα τῆς βίας ἔσται ταύτης; ἄρ' οὐ πᾶν μᾶλλον ἢ τὸ παρὰ τὴν τέχνην λεγόμενον ἀμάρτημα τὸ νοσῶδες; καὶ πάντα ὀρθῶς [c] εἰπεῖν ἔστι πρότερον τῷ βιασθέντι περὶ τὸ τοιοῦτον πλὴν ὅτι νοσῶδη καὶ ἄτεχνα πέπονθεν ὑπὸ τῶν βιασαμένων ἰατρῶν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ξένος} Τί δὲ ἡμῖν δὴ τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἀμάρτημα λεγόμενόν ἐστιν; ἄρ' οὐ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ ἄδικον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασί γε.

{Ξένος} Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια δρᾶν ἕτερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν ἔμπροσθεν, [d] φέρε, τὸν τῶν τοιούτων αὖ ψόγον περὶ τῆς τοιαύτης βίας, ἄρ' εἰ μέλλει μὴ καταγελαστότατος εἶναι πάντων, πάντ' αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἐκάστοτε πλὴν ὡς αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιασαμένων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ξένος} Ἄλλ' ἄρα ἐὰν μὲν πλούσιος ὁ βιασάμενος ἦ, δίκαια, ἂν δ' ἄρα πένης, ἄδικα τὰ βιασθέντα ἐστίν; ἢ κἂν πείσας κἂν μὴ πείσας τις, πλούσιος ἢ πένης, ἢ κατὰ γράμματα ἢ [e] παρὰ γράμματα, δρᾶ μὴ σύμφορα ἢ σύμφορα, τοῦτον δεῖ καὶ περὶ ταῦτα τὸν ὄρον εἶναι τὸν γε ἀληθινώτατον ὀρθῆς πόλεως διοικήσεως, ὃν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ διοικήσει τὸ τῶν ἀρχομένων; ὥσπερ ὁ κυβερνήτης

τὸ τῆς νεῶς καὶ [297.a] ναυτῶν ἀεὶ συμφέρον παραφυλάττων, οὐ γράμματα τιθεὶς ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος, σφάζει τοὺς συνναύτας, οὕτω καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον παρὰ τῶν οὕτως ἄρχειν δυναμένων ὀρθῆ γίγνοιτ' ἂν πολιτεία, τὴν τῆς τέχνης ῥώμην τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω; καὶ πάντα ποιοῦσι τοῖς ἔμφοροσιν ἄρχουσιν οὐκ ἔστιν ἀμάρτημα, μέχριπερ ἂν [b] ἔν μέγα φυλάττωσι, τὸ μετὰ νοῦ καὶ τέχνης δικαιοτάτον ἀεὶ διανεμόντες τοῖς ἐν τῇ πόλει σφάζειν τε αὐτοὺς οἷοί τε ὧσιν καὶ ἀμείνους ἐκ χειρόνων ἀποτελεῖν κατὰ τὸ δυνατόν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ ἔστ' ἀντειπεῖν παρά γε ἅ νῦν εἴρηται.

{Ξένος} Καὶ μὴν πρὸς ἐκεῖνα οὐδὲ ἀντιρρητέον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὰ ποῖα εἵπες;

{Ξένος} Ὡς οὐκ ἂν ποτε πλῆθος οὐδ' ὠντινωνοῦν τὴν τοιαύτην λαβὸν ἐπιστήμην οἶόν τ' ἂν γένοιτο μετὰ νοῦ διοικεῖν [c] πόλιν, ἀλλὰ περὶ σμικρόν τι καὶ ὀλίγον καὶ τὸ ἔν ἐστι ζητητέον τὴν μίαν ἐκείνην πολιτείαν τὴν ὀρθήν, τὰς δ' ἄλλας μιμήματα θετέον, ὥσπερ καὶ ὀλίγον πρότερον ἐρρήθη, τὰς μὲν ἐπὶ τὰ καλλίονα, τὰς δ' ἐπὶ τὰ αἰσχίω μιμουμένας ταύτην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς τί τοῦτ' εἴρηκας; οὐδὲ γὰρ ἄρτι δῆθεν κατέμαθον τὸ περὶ τῶν μιμημάτων.

{Ξένος} Καὶ μὴν οὐ φαῦλόν γε, ἂν κινήσας τις τοῦτον τὸν λόγον αὐτοῦ καταβάλη καὶ μὴ διελθὼν ἐνδείξηται τὸ νῦν [d] γιγνόμενον ἀμάρτημα περὶ αὐτό.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον δῆ;

{Ξένος} Τοιόνδε τι δεῖ γε ζητεῖν, οὐ πάνυ σύνηθες οὐδὲ ῥάδιον ἰδεῖν· ὅμως μὴν πειρώμεθα λαβεῖν αὐτό. φέρε γάρ· ὀρθῆς ἡμῖν μόνης οὔσης ταύτης τῆς πολιτείας ἦν εἰρήκαμεν, οἴσθ' ὅτι τὰς ἄλλας δεῖ τοῖς ταύτης συγγράμμασι χρωμένας οὕτω σφάζεσθαι, δρώσας τὸ νῦν ἐπαινούμενον, καίπερ οὐκ ὀρθότατον ὄν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[e] {Ξένος} Τὸ παρὰ τοὺς νόμους μηδὲν μηδένα τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὸν τολμῶντα δὲ θανάτῳ ζημιοῦσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὀρθότατα καὶ κάλλιστ' ἔχον ὡς δεύτερον, ἐπειδὴν τὸ πρῶτόν τις μεταθῆ τὸ νυνδὴ ῥηθέν· ᾧ δὲ τρόπῳ γεγονός ἐστι τοῦτο ὃ δὴ δεύτερον ἐφήσαμεν, διαπερανώμεθα. ἦ γάρ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Εἰς δὴ τὰς εἰκόνας ἐπανίωμεν πάλιν, αἷς ἀναγκαῖον ἀπεικάζειν ἀεὶ τοὺς βασιλικούς ἄρχοντας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίας;

{Ξένος} Τὸν γενναῖον κυβερνήτην καὶ τὸν ἐτέρων πολλῶν ἀντάξιον ἱατρόν. κατίδωμεν γὰρ δὴ τι σχῆμα ἐν τούτοις αὐτοῖς πλασάμενοι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖόν τι;

[298.a]

{Ξένος} Τοιονδε· οἶον εἰ πάντες περὶ αὐτῶν διανοηθεῖμεν ὅτι δεινότατα ὑπ' αὐτῶν πάσχομεν. ὄν μὲν γὰρ ἂν ἐθελήσωσιν ἡμῶν τούτων ἐκάτεροι σφάζειν, ὁμοίως δὲ σφάζουσιν, ὄν δ' ἂν λωβᾶσθαι βουληθῶσιν, λωβῶνται τέμνοντες καὶ κάοντες καὶ προστάττοντες ἀναλώματα φέρειν παρ' ἑαυτοῦς οἶον φόρους, ὧν σμικρὰ μὲν εἰς τὸν κάμνοντα καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσιν, τοῖς δ' ἄλλοις αὐτοῖ τε καὶ οἱ οἰκέται χρῶνται· καὶ [b] δὴ καὶ τελευτῶντες ἢ παρὰ συγγενῶν ἢ παρὰ τινῶν ἐχθρῶν τοῦ κάμνοντος χρήματα μισθὸν λαμβάνοντες ἀποκτείνουσιν. οἱ τ' αὖ κυβερνηταὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἐργάζονται, καταλείποντές τε ἕκ τινος ἐπιβουλῆς ἐν ταῖς ἀναγωγαῖς ἐρήμους, καὶ σφάλματα ποιῶντες ἐν τοῖς πελάγεσιν ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλατταν, καὶ ἕτερα κακουργοῦσιν. εἰ δὲ ταῦτα διανοηθέντες βουλευσαίμεθα περὶ αὐτῶν βουλήν τινα, τούτων [c] τῶν τεχνῶν μηκέτι ἐπιτρέπειν ἄρχειν αὐτοκράτορι μηδετέρα μήτ' οὖν δούλων μήτ' ἐλευθέρων, συλλέξαι δ' ἐκκλησίαν ἡμῶν αὐτῶν, ἢ σύμπαντα τὸν δῆμον ἢ τοὺς πλουσίους μόνον, ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν περὶ τε πλοῦ καὶ περὶ νόσων γνώμην ζυμβαλέσθαι καθ' ὅτι χρὴ τοῖς φαρμάκοις ἡμᾶς καὶ τοῖς ἰατρικοῖς ὄργανοις πρὸς τοὺς κάμνοντας χρῆσθαι, καὶ δὴ καὶ τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ [d] τοῖς ναυτικοῖς ὄργανοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν καὶ περὶ τοὺς κινδύνους τοὺς τε πρὸς αὐτὸν τὸν πλοῦν ἀνέμων καὶ θαλάττης πέρι καὶ πρὸς τὰς τοῖς λησταῖς ἐντεύξεις, καὶ ἐὰν ναυμαχεῖν ἄρα δέη που μακροῖς πλοίοις πρὸς ἕτερα τοιαῦτα· τὰ δὲ τῷ πλήθει δόξαντα περὶ τούτων, εἴτε τινῶν ἰατρῶν καὶ κυβερνητῶν εἴτ' ἄλλων ἰδιωτῶν συμβουλευόντων, γράψαντας [e] ἐν κύρβεσί τισι καὶ στήλαις, τὰ δὲ καὶ ἄγραφα πάτρια θεμένουσ ἔθη, κατὰ ταῦτα ἤδη πάντα τὸν ἔπειτα χρόνον ναυτίλλεσθαι καὶ τὰς τῶν καμνόντων θεραπείας ποιῆσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κομιδῆ γε εἴρηκας ἄτοπα.

{Ξένος} Κατ' ἐνιαυτὸν δέ γε ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ πλήθους, εἴτε ἐκ τῶν πλουσίων εἴτε ἐκ τοῦ δήμου παντός, ὃς ἂν κληρούμενος λαχάνῃ· τοὺς δὲ καταστάντας ἄρχοντας ἄρχειν κατὰ τὰ γράμματα κυβερνῶντας τὰς ναῦς καὶ τοὺς κάμνοντας ἰωμένους.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ταῦτ' ἔτι χαλεπώτερα.

{Ξένος} Θεῶ δὴ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ἐπόμενον. ἐπειδὴν γὰρ δὴ τῶν ἀρχόντων ἐκάστοις ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, δεήσει δικαστήρια καθίσαντας ἀνδρῶν, ἢ τῶν πλουσίων ἐκ προκρίσεως ἢ [299.a] σύμπαντος αὖ τοῦ δήμου τοὺς λαχόντας, εἰς τούτους εἰσάγειν τοὺς ἄρξαντας καὶ εὐθύνειν, κατηγορεῖν δὲ τὸν βουλόμενον ὡς οὐ κατὰ τὰ γράμματα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκυβέρνησε τὰς ναῦς οὐδὲ κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν προγόνων ἔθη· ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν τοὺς κάμνοντας ἰωμένων· ὧν δ' ἂν καταψηφισθῆ τιμᾶν ὅτι χρὴ παθεῖν αὐτῶν τινὰς ἢ ἀποτίνειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκοῦν ὃ γ' ἐθέλων καὶ ἐκὼν ἐν τοῖς τοιούτοις [b] ἄρχειν δικαιοτάτ' ἂν ὀτιοῦν πάσχοι καὶ ἀποτίνοι.

{Ξένος} Καὶ τοίνυν ἔτι δεήσει θέσθαι νόμον ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἂν τις κυβερνητικὴν καὶ τὸ ναυτικὸν ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ ἰατρικὴς ἀλήθειαν περὶ πνεύματά τε καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ ζητῶν φαίνεται παρὰ τὰ γράμματα καὶ σοφισζόμενος ὀτιοῦν περὶ τὰ τοιαῦτα, πρῶτον μὲν μήτε ἰατρικὸν αὐτὸν μήτε κυβερνητικὸν ὀνομάζειν ἀλλὰ μετεωρολόγον, ἀδολέσχην τινὰ σοφιστήν, εἴθ' ὡς διαφθείροντα ἄλλους νεωτέρους καὶ ἀναπειθόντα [c] ἐπιτίθεσθαι κυβερνητικῆ καὶ ἰατρικῆ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' αὐτοκράτορας ἄρχειν τῶν πλοίων καὶ τῶν νοσοῦντων, γραψάμενον εἰσάγειν τὸν βουλόμενον οἷς ἕξεστιν εἰς δὴ τι δικαστήριον· ἂν δὲ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ γεγραμμένα δόξῃ πείθειν εἴτε νέους

εἴτε πρεσβύτας, κολάζειν τοῖς ἐσχάτοις. οὐδὲν γὰρ δεῖν τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον· οὐδένα γὰρ ἀγνοεῖν τό τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινὸν οὐδὲ τὸ κυβερνητικὸν καὶ ναυτικόν· ἐξεῖναι γὰρ τῷ βουλομένῳ μανθάνειν [d] γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη κείμενα. ταῦτα δὲ περὶ τε ταύτας τὰς ἐπιστήμας εἰ γίγνοιτο οὕτως ὡς λέγομεν, ὧ Σώκρατες, καὶ στρατηγικῆς καὶ συμπάσης ἡστινοσοῦν θηρευτικῆς καὶ γραφικῆς ἢ συμπάσης μέρος ὅτιοῦν μιμητικῆς καὶ τεκτονικῆς καὶ συνόλης ὅποιασοῦν σκευουργίας ἢ καὶ γεωργίας καὶ τῆς περὶ τὰ φυτὰ συνόλης τέχνης, ἢ καὶ τινα ἵπποφορβίαν αὐτὰ κατὰ συγγράμματα θεασαίμεθα γιγνομένην ἢ σύμπασαν ἀγγελαιοκομικὴν ἢ μαντικὴν ἢ πᾶν ὅτι μέρος διακονικὴ [e] περιεῖληφεν, ἢ πεττεῖαν ἢ σύμπασαν ἀριθμητικὴν ψιλὴν εἴτε ἐπίπεδον εἴτ' ἐν βάθεσιν εἴτ' ἐν τάχεσιν οὕσαν που, – περὶ ἅπαντα ταῦτα οὕτω πραττόμενα τί ποτ' ἂν φανείη, κατὰ συγγράμματα γιγνόμενα καὶ μὴ κατὰ τέχνην;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον ὅτι πᾶσαι τε αἱ τέχναι παντελῶς ἂν ἀπόλιντο ἡμῖν, καὶ οὐδ' εἰς αὐθις γένοιτ' ἂν ποτε διὰ τὸν ἀποκωλύοντα τοῦτον ζητεῖν νόμον· ὥστε ὁ βίος, ὦν καὶ νῦν χαλεπός, εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀβίωτος γίγνοιτ' ἂν τὸ παράπαν.

[300.a]

{Ξένος} Τί δὲ τόδε; εἰ κατὰ συγγράμματα μὲν ἀναγκάζοιμεν ἕκαστον γίνεσθαι τῶν εἰρημένων καὶ τοῖς συγγράμμασιν ἡμῶν ἐπιστατεῖν τὸν χειροτονηθέντα ἢ λαχόντα ἐκ τύχης, οὗτος δὲ μηδὲν φροντίζων τῶν γραμμάτων ἢ κέρδους ἕνεκέν τινος ἢ χάριτος ἰδίας παρὰ ταῦτ' ἐπιχειροῖ δρᾶν ἕτερα, μηδὲν γινώσκων, ἄρα οὐ τοῦ κακοῦ τοῦ πρόσθεν μεῖζον ἂν ἔτι τοῦτο γίγνοιτο κακόν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατά γε.

[b] {Ξένος} Παρὰ γὰρ οἶμαι τοὺς νόμους τοὺς ἐκ πείρας πολλῆς κειμένους καὶ τινων συμβούλων ἕκαστα χαριέντως συμβουλευσάντων καὶ πεισάντων θέσθαι τὸ πλῆθος, ὁ παρὰ ταῦτα τολμῶν δρᾶν, ἀμαρτήματος ἀμάρτημα πολλαπλάσιον ἀπεργαζόμενος, ἀνατρέποι πᾶσαν ἂν πράξιν ἔτι μεζόνως τῶν συγγραμμάτων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ μέλλει;

[c] {Ξένος} Διὰ ταῦτα δὲ τοῖς περὶ ὅτουοῦν νόμους καὶ συγγράμματα τιθεμένοις δεύτερος πλοῦς τὸ παρὰ ταῦτα μήτε ἓνα μήτε πλῆθος μηδὲν μηδέποτε εἶεν δρᾶν μηδ' ὅτιοῦν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Οὐκοῦν μιμήματα μὲν ἂν ἐκάστων ταῦτα εἴη τῆς ἀληθείας, τὰ παρὰ τῶν εἰδόντων εἰς δύναμιν εἶναι γεγραμμένα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Καὶ μὴν τὸν γε εἰδότα ἔφαμεν, τὸν ὄντως πολιτικόν, εἰ μεμνήμεθα, ποιήσιν τῇ τέχνῃ πολλὰ εἰς τὴν αὐτοῦ πράξιν τῶν γραμμάτων οὐδὲν φροντίζοντα, ὅποταν ἄλλ' αὐτῷ [d] βελτίω δόξῃ παρὰ τὰ γεγραμμένα ὑφ' αὐτοῦ καὶ ἐπεσταλμένα ἀποῦσιν τισιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐφαμεν γάρ.

{Ξένος} Οὐκοῦν ἀνὴρ ὅστισοῦν εἷς ἢ πλῆθος ὅτιοῦν, οἷς ἂν νόμοι κείμενοι τυγχάνωσι, παρὰ ταῦτα ὅτι ἂν ἐπιχειρήσωσι ποιεῖν ὡς βέλτιον ἕτερον ὄν, ταῦτόν δρῶσι κατὰ δύναμιν ὅπερ ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος;

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Πάνυ μὲν οὖν.

{ Ξένος } Ἄρ' οὖν εἰ μὲν ἀνεπιστήμονες ὄντες τὸ τοιοῦτον δρῶεν, μιμεῖσθαι μὲν ἂν ἐπιχειροῖεν τὸ ἀληθές, μιμοῖντ' ἂν [e] μέντοι παγκάκως· εἰ δ' ἔντεχνοι, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔτι μίμημα ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον ἐκεῖνο;

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Πάντως που.

{ Ξένος } Καὶ μὴν ἔμπροσθὲ γε ὠμολογημένον ἡμῖν κεῖται μηδὲν πλῆθος μηδ' ἠντινοῦν δυνατὸν εἶναι λαβεῖν τέχνην.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Κεῖται γὰρ οὖν.

{ Ξένος } Οὐκοῦν εἰ μὲν ἔστι βασιλική τις τέχνη, τὸ τῶν πλουσίων πλῆθος καὶ ὁ σύμπας δῆμος οὐκ ἂν ποτε λάβοι τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐπιστήμην.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Πῶς γὰρ ἂν;

{ Ξένος } Δεῖ δὴ τὰς τοιαύτας γε ὡς ἔοικε πολιτείας, [301.a] εἰ μέλλουσι καλῶς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην τὴν τοῦ ἐνὸς μετὰ τέχνης ἄρχοντος πολιτείαν εἰς δύναμιν μιμήσεσθαι, μηδέποτε κειμένων αὐτοῖς τῶν νόμων μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Κάλλιστ' εἴρηκας.

{ Ξένος } Ὅταν ἄρα οἱ πλούσιοι ταύτην μιμῶνται, τότε ἀριστοκρατίαν καλοῦμεν τὴν τοιαύτην πολιτείαν· ὁπότεν δὲ τῶν νόμων μὴ φροντίζουσιν, ὀλιγαρχίαν.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Κινδυνεύει.

{ Ξένος } Καὶ μὴν ὁπότεν αὐθις εἷς ἄρχη κατὰ νόμους, μιμούμενος [b] τὸν ἐπιστήμονα, βασιλέα καλοῦμεν, οὐ διορίζοντες ὀνόματι τὸν μετ' ἐπιστήμης ἢ δόξης κατὰ νόμους μοναρχοῦντα.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Κινδυνεύομεν.

{ Ξένος } Οὐκοῦν κἄν τις ἄρα ἐπιστήμων ὄντως ὦν εἷς ἄρχη, πάντως τό γε ὄνομα ταῦτὸν βασιλεὺς καὶ οὐδὲν ἕτερον προσρηθήσεται· δι' ἃ δὴ τὰ πέντε ὀνόματα τῶν νῦν λεγομένων πολιτειῶν ἐν μόνον γέγονεν.

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Ἔοικε γοῦν.

{ Ξένος } Τί δ' ὅταν μήτε κατὰ νόμους μήτε κατὰ ἔθη πράττη [c] τις εἷς ἄρχων, προσποιῆται δὲ ὡσπερ ὁ ἐπιστήμων ὡς ἄρα παρὰ τὰ γεγραμμένα τό γε βέλτιστον ποιητέον, ἧ δὲ τις ἐπιθυμία καὶ ἄγνοια τούτου τοῦ μιμήματος ἡγουμένη, μὴν οὐ τότε τὸν τοιοῦτον ἕκαστον τύραννον κλητέον;

{ Σωκράτης ὁ νεώτερος } Τί μήν;

{ Ξένος } Οὕτω δὴ τύραννός τε γέγονε, φαμέν, καὶ βασιλεὺς καὶ ὀλιγαρχία καὶ ἀριστοκρατία καὶ δημοκρατία, δυσχερανάντων τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα ἐκεῖνον μόναρχον, καὶ ἀπιστησάντων μηδένα τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον ἂν γενέσθαι ποτέ, [d] ὥστε ἐθέλειν καὶ δυνατὸν εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἄρχοντα τὰ δίκαια καὶ ὅσια διανέμειν ὀρθῶς πᾶσιν, λωβᾶσθαι δὲ καὶ ἀποκτείνουσαι καὶ κακοῦν ὄν ἂν βουλευθῆ ἑκάστοτε ἡμῶν· ἐπεὶ γενόμενόν γ' ἂν οἶον λέγομεν ἀγαπᾶσθαι τε ἂν καὶ οἰκεῖν διακυβερνῶντα εὐδαιμόνως ὀρθῆν ἀκριβῶς μόνον πολιτείαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Νῦν δέ γε ὅποτε οὐκ ἔστι γινόμενος, ὡς δὴ [e] φαμεν, ἐν ταῖς πόλεσι βασιλεὺς οἷος ἐν σμήνεσιν ἐμφύεται, τό τε σῶμα εὐθύς καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων εἷς, δεῖ δὴ συνελθόντας συγγράμματα γράφειν, ὡς ἔοικεν, μεταθέοντας τὰ τῆς ἀληθεστάτης πολιτείας ἵχνη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύει.

{Ξένος} Θαυμάζομεν δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις ὅσα συμβαίνει γίνεσθαι κακὰ καὶ ὅσα συμβήσεται, τοιαύτης τῆς κρηπίδος ὑποκειμένης αὐταῖς, τῆς κατὰ γράμματα καὶ ἔθη μὴ μετὰ ἐπιστήμης πραττούσης τὰς [302.a] πράξεις, ἢ ἕτερα προσχρωμένη παντὶ κατάδηλος ὡς πάντ' ἂν διολέσειε τὰ ταύτη γινόμενα; ἢ ἐκεῖνο ἡμῖν θαυμαστόν μᾶλλον, ὡς ἰσχυρόν τι πόλις ἐστὶ φύσει; πάσχουσαι γὰρ δὴ τοιαῦτα αἱ πόλεις νῦν χρόνον ἀπέραντον, ὅμως ἔνιαί τινες αὐτῶν μόνιμοί τέ εἰσι καὶ οὐκ ἀνατρέπονται· πολλαὶ μὲν ἐνίοτε καὶ καθάπερ πλοῖα καταδύομεναι διόλλυνται καὶ διολώλασι καὶ ἔτι διολοῦνται διὰ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ ναυτῶν μοχθηρίαν τῶν περὶ τὰ μέγιστα μεγίστην ἄγνοιαν [b] εἰληφόντων, οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γινώσκοντες ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα.

{Ξένος} Τίς οὖν δὴ τῶν οὐκ ὀρθῶν πολιτειῶν τούτων ἥκιστα χαλεπὴ συζῆν, πασῶν χαλεπῶν οὐσῶν, καὶ τίς βαρυτάτη; δεῖ τι κατιδεῖν ἡμᾶς, καίπερ πρὸς γε τὸ νῦν προτεθὲν ἡμῖν πάρεργον λεγόμενον; οὐ μὴν ἄλλ' εἷς γε τὸ ὅλον ἴσως ἅπανθ' ἕνεκα τοῦ τοιούτου πάντες δρῶμεν χάριν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δεῖ· πῶς δ' οὐ;

[c] {Ξένος} Τὴν αὐτὴν τοίνυν φάθι τριῶν οὐσῶν χαλεπὴν διαφερόντως γίνεσθαι καὶ ῥάστην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς φῆς;

{Ξένος} Οὐκ ἄλλως, πλὴν μοναρχίαν φημί καὶ ὀλίγων ἀρχὴν καὶ πολλῶν, εἶναι τρεῖς ταύτας ἡμῖν λεγομένας τοῦ νῦν ἐπικεχυμένου λόγου κατ' ἀρχάς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἦσαν γὰρ οὖν.

{Ξένος} Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἐκάστην ἕξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἐβδόμην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

[d] {Ξένος} Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας βασιλικὴν καὶ τυραννικὴν, ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν τὴν τε εὐώνυμον ἔφαμεν εἶναι ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν τότε μὲν ἀπλήν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημοκρατίαν, νῦν δ' αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλήν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δὴ; καὶ τίνοι διαιροῦντες ταύτην;

{Ξένος} Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοῦνομα ἤδη [e] διπλοῦν ἐστὶ ταύτης· ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους ἄρχειν καὶ παρανόμως ἔστι καὶ ταύτη καὶ ταῖς ἄλλαις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἦστι γὰρ οὖν.

{Ξένος} Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι τοῦτο τὸ τμήμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν ἀναγκαίως, ἐν ταύταις δὲ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἐκάστην διχοτομεῖ τούτων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} ἽΕοικεν τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου.

{Ξένος} Μοναρχία τοίνυν ζευθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἔξ· ἄνομος δὲ χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη συνοικῆσαι.

[303.a]

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύει.

{Ξένος} Τὴν δὲ γε τῶν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἠγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφοτέρω· τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους κατὰ πάντα ἀσθενῆ καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην ὡς πρὸς τὰς ἄλλας διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανεμεῖσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς, διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δὲ οὐσῶν συμπασῶν βελτίστη· [b] καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐσῶν ἐν δημοκρατία νικᾷ ζῆν, κοσμίω δ' οὐσῶν ἠκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον, ἐν τῇ πρώτῃ δὲ πολὺ πρῶτόν τε καὶ ἄριστον, πλὴν τῆς ἐβδόμης· πασῶν γὰρ ἐκείνην γε ἐκκριτέον, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἄλλων πολιτειῶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται ταῦθ' οὕτω συμβαίνειν τε καὶ γίνεσθαι, καὶ ποιητέον ἥπερ λέγεις.

{Ξένος} Οὐκοῦν δὴ καὶ τοὺς κοινωνοὺς τούτων τῶν πολιτειῶν [c] πασῶν πλὴν τῆς ἐπιστήμονος ἀφαιρετέον ὡς οὐκ ὄντας πολιτικούς ἀλλὰ στασιαστικούς, καὶ εἰδώλων μεγίστων προστάτας ὄντας καὶ αὐτοὺς εἶναι τοιούτους, μεγίστους δὲ ὄντας μιμητὰς καὶ γόητας μεγίστους γίνεσθαι τῶν σοφιστῶν σοφιστάς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύει τοῦτο εἰς τοὺς πολιτικούς λεγομένους περιστράφθαι τὸ ῥῆμα ὀρθότατα.

{Ξένος} Εἶεν· τοῦτο μὲν ἀτεχνῶς ἡμῖν ὥσπερ δρᾶμα, καθάπερ ἐρρήθη νυνδὴ Κενταυρικὸν ὀρᾶσθαι καὶ Σαυρικὸν τινα [d] θίασον, ὃν δὴ χωριστέον ἀπὸ πολιτικῆς εἴη τέχνης· νῦν δ' οὕτω πάνυ μόγις ἐχωρίσθη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φαίνεται.

{Ξένος} Τούτου δὲ γ' ἕτερον ἔτι χαλεπώτερον λείπεται τῷ συγγενές τε ὁμοῦ τ' εἶναι μᾶλλον τῷ βασιλικῷ γένει καὶ δυσκαταμαθητότερον· καὶ μοι φαινόμεθα τοῖς τὸν χρυσὸν καθαίρουσι πάθος ὁμοίον πεπονθέναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Γῆν που καὶ λίθους καὶ πόλλ' ἄλλα ἕτερα ἀποκρίνουσι καὶ ἐκεῖνοι πρῶτον οἱ δημιουργοί· μετὰ δὲ ταῦτα [e] λείπεται συμμεμειγμένα τὰ συγγενῆ τοῦ χρυσοῦ τίμια καὶ πυρὶ μόνον ἀφαιρετά, χαλκὸς καὶ ἄργυρος, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀδάμας, ἧ μετὰ βασάνων ταῖς ἐψήσεσι μόγις ἀφαιρεθέντα τὸν λεγόμενον ἀκήρατον χρυσὸν εἶασεν ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεται γὰρ οὖν δὴ ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

{Ξένος} Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον ἔοικε καὶ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν ἕτερα καὶ ὅποσα ἀλλότρια καὶ τὰ μὴ φίλα πολιτικῆς ἐπιστήμης ἀποκεχωρίσθαι, λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ συγγενῆ. τούτων δ' ἐστὶ που στρατηγία καὶ δικαστικὴ καὶ ὅση [304.a] βασιλικῆ κοινωνοῦσα ῥητορεία πείθουσα τὸ δίκαιον συνδιακυβερνᾷ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι πράξεις· ἃ δὴ τίνι τρόπῳ ῥᾶστά τις ἀπομερίζων δείξει γυμνὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον καθ' αὐτὸν τὸν ζητούμενον ὑφ' ἡμῶν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον ὅτι τοῦτό πη δρᾶν πειρατέον.

{Ξένος} Πείρας μὲν τοίνυν ἔνεκα φανερὸς ἔσται· διὰ δὲ μουσικῆς αὐτὸν ἐγχειρητέον δηλῶσαι. καὶ μοι λέγε.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[b] {Ξένος} Μουσικῆς ἔστι πού τις ἡμῖν μάθησις, καὶ ὅλως τῶν περὶ χειροτεχνίας ἐπιστημῶν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔστιν.

{Ξένος} Τί δέ; τὸ δ' αὖ τούτων ἠντινοῦν εἴτε δεῖ μανθάνειν ἡμᾶς εἴτε μὴ, πότερα φήσομεν ἐπιστήμην αὖ καὶ ταύτην εἶναι τινα περὶ αὐτὰ ταῦτα, ἢ πῶς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὕτως, εἶναι φήσομεν.

{Ξένος} Οὐκοῦν ἑτέραν ὁμολογήσομεν ἐκείνων εἶναι ταύτην;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Πότερα δὲ αὐτῶν οὐδεμίαν ἄρχειν δεῖν ἄλλην ἄλλης, [c] ἢ ἐκείνας ταύτης, ἢ ταύτην δεῖν ἐπιτροπεύουσιν ἄρχειν συμπασῶν τῶν ἄλλων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ταύτην ἐκείνων.

{Ξένος} Τὴν εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μὴ τῆς μανθανομένης καὶ διδασκούσης ἄρα σύ γε ἀποφαίνη δεῖν ἡμῖν ἄρχειν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Σφόδρα γε.

{Ξένος} Καὶ τὴν εἰ δεῖ πείθειν ἄρα ἢ μὴ τῆς δυναμένης πείθειν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Εἶεν· τίνι τὸ πειστικὸν οὖν ἀποδώσομεν ἐπιστήμη [d] πλήθους τε καὶ ὄχλου διὰ μυθολογίας ἀλλὰ μὴ διὰ διδαχῆς;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φανερόν οἶμαι καὶ τοῦτο ῥητορικῆ δοτέον ὄν.

{Ξένος} Τὸ δ' εἴτε διὰ πειθοῦς εἴτε καὶ διὰ τινος βίας δεῖ πράττειν πρὸς τινὰς ὅτιοῦν ἢ καὶ τὸ παράπαν ἡσυχίαν ἔχειν, τοῦτ' αὖ ποῖα προσθήσομεν ἐπιστήμη;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τῆ τῆς πειστικῆς ἀρχούσης καὶ λεκτικῆς.

{Ξένος} Εἴη δ' ἂν οὐκ ἄλλη τις, ὡς οἶμαι, πλὴν ἢ τοῦ πολιτικοῦ δύνναμις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κάλλιστ' εἴρηκας.

{Ξένος} Καὶ τοῦτο μὲν ἔοικε ταχὺ κεχωρῖσθαι πολιτικῆς τὸ [e] ῥητορικόν, ὡς ἕτερον εἶδος ὄν, ὑπηρετοῦν μὴν ταύτη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τί δὲ περὶ τῆς τοιαῦδ' αὐτῶν δυνάμεως διανοητέον;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποίας;

{Ξένος} Τῆς ὡς πολεμητέον ἐκάστοις οἷς ἂν προελώμεθα πολεμεῖν, εἴτε αὐτὴν ἄτεχνον εἴτε ἔντεχνον ἐροῦμεν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ πῶς ἂν ἄτεχνον διανοηθεῖμεν, ἦν γε ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσα ἡ πολεμικὴ πρᾶξις πράττει;

{Ξένος} Τὴν δὲ εἴτε πολεμητέον εἴτε διὰ φιλίας ἀπαλλακτέον οἷαν τε καὶ ἐπιστήμονα διαβουλεύσασθαι, ταύτης ἐτέραν ὑπολάβωμεν ἢ τὴν αὐτὴν ταύτη;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τοῖς πρόσθεν ἀναγκαῖον ἐπομένοισιν ἐτέραν.

[305.a]

{Ξένος} Οὐκοῦν ἄρχουσαν ταύτης αὐτὴν ἀποφανούμεθα, εἴπερ τοῖς ἔμπροσθέν γε ὑποληψόμεθα ὁμοίως;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Φημί.

{Ξένος} Τίν' οὖν ποτε καὶ ἐπιχειρήσομεν οὕτω δεινῆς καὶ μεγάλης τέχνης συμπάσης τῆς πολεμικῆς δεσπότην ἀποφαίνεσθαι πλὴν γε δὴ τὴν ὄντως οὖσαν βασιλικήν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδεμίαν ἄλλην.

{Ξένος} Οὐκ ἄρα πολιτικὴν θήσομεν, ὑπηρετικὴν γε οὖσαν, τὴν τῶν στρατηγῶν ἐπιστήμην.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ εἰκός.

[b] {Ξένος} Ἴθι δὴ, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν τῶν ὀρθῶς δικαζόντων θεασώμεθα δύναμιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν ἐπὶ πλέον τι δύναται τοῦ περὶ τὰ συμβόλαια πάνθ' ὅποσα κεῖται νόμιμα παρὰ νομοθέτου βασιλέως παραλαβοῦσα, κρίνειν εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα τά τε δίκαια ταχθέντ' εἶναι καὶ ἄδικα, τὴν αὐτῆς ἰδίαν ἀρετὴν παρεχομένη τοῦ μήθ' ὑπὸ τινῶν δώρων μήθ' ὑπὸ φόβων μήτε οἴκτων μήθ' [c] ὑπὸ τινος ἄλλης ἔχθρας μηδὲ φιλίας ἠττηθεῖσα παρὰ τὴν τοῦ νομοθέτου τάξιν ἐθέλειν ἂν τὰλλήλων ἐγκλήματα διαιρεῖν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ, ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον εἰρηκας ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἔργον.

{Ξένος} Καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἄρα ῥώμην ἀνευρίσκομεν οὐ βασιλικὴν οὖσαν ἀλλὰ νόμων φύλακα καὶ ὑπηρετικὴν ἐκείνης.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἐοικέν γε.

{Ξένος} Τόδε δὴ κατανοητέον ἰδόντι συναπάσας τὰς ἐπιστήμας αἱ εἰρηνται, ὅτι πολιτικὴ γε αὐτῶν οὐδεμία ἀνεφάνη.

[d] τὴν γὰρ ὄντως οὖσαν βασιλικὴν οὐκ αὐτὴν δεῖ πράττειν ἀλλ' ἄρχειν τῶν δυναμένων πράττειν, γινώσκουσάν τὴν ἀρχὴν τε καὶ ὄρμην τῶν μεγίστων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγκαίριας τε πέρι καὶ ἀκαίριας, τὰς δ' ἄλλας τὰ προσταχθέντα δρᾶν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθῶς.

{Ξένος} Διὰ ταῦτα ἄρα ἅς μὲν ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐτ' ἀλλήλων οὐθ' αὐτῶν ἄρχουσαι, περὶ δέ τινα ἰδίαν αὐτῆς οὖσα ἐκάστη πράξιν, κατὰ τὴν ιδιότητα τῶν πράξεων τοῦνομα δικαίως εἴληφεν ἴδιον.

[e] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Εἴξασι γοῦν.

{Ξένος} Τὴν δὲ πασῶν τε τούτων ἄρχουσαν καὶ τῶν νόμων καὶ συμπάντων τῶν κατὰ πόλιν ἐπιμελουμένην καὶ πάντα συνυφαίνουσαν ὀρθότατα, τοῦ κοινοῦ τῇ κλήσει περιλαβόντες τὴν δύναμιν αὐτῆς, προσαγορεύοιμεν δικαιοτάτ' ἄν, ὡς ἔοικε, πολιτικὴν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Ξένος} Οὐκοῦν δὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ὑφαντικῆς παράδειγμα βουλοίμεθ' ἄν ἐπεξελεθῆν αὐτὴν νῦν, ὅτε καὶ πάντα τὰ γένη τὰ κατὰ πόλιν δῆλα ἡμῖν γέγονε;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ σφόδρα γε.

[306.a]

{Ξένος} Τὴν δὴ βασιλικὴν συμπλοκὴν, ὡς ἔοικε, λεκτέον ποία τέ ἐστὶ καὶ τίνι τρόπῳ συμπλέκουσα ποῖον ἡμῖν ὕφασμα ἀποδίδωσιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δῆλον.

{Ξένος} Ἦ χαλεπὸν ἐνδείξασθαι πρᾶγμα ἀναγκαῖον ἄρα γέγονεν, ὡς φαίνεται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάντως γε μὴν ῥητέον.

{Ξένος} Τὸ γὰρ ἀρετῆς μέρος ἀρετῆς εἶδει διάφορον εἶναι τινα τρόπον τοῖς περὶ λόγους ἀμφισβητητικοῖς καὶ μάλ' εὐεπίθετον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐκ ἔμαθον.

{Ξένος} Ἄλλ' ὧδε πάλιν. ἀνδρείαν γὰρ οἶμαί σε ἠγεῖσθαι [b] μέρος ἐν ἀρετῆς ἡμῖν εἶναι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ γε.

{Ξένος} Καὶ μὴν σωφροσύνην γε ἀνδρείας μὲν ἕτερον, ἐν δ' οὔν καὶ τοῦτο μόριον ἦς κάκεῖνο.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Τούτων δὴ πέρι θαυμαστόν τινα λόγον ἀποφαίνεσθαι τολμητέον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον;

{Ξένος} Ὡς ἐστὸν κατὰ δὴ τινα τρόπον εὖ μάλα πρὸς ἀλλήλας ἔχθραν καὶ στάσιν ἐναντίαν ἔχοντε ἐν πολλοῖς τῶν ὄντων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς λέγεις;

{Ξένος} Οὐκ εἰωθότα λόγον οὐδαμῶς· πάντα γὰρ οὖν δὴ [c] ἀλλήλοις τά γε τῆς ἀρετῆς μόρια λέγεταιί που φίλια.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

{Ξένος} Σκοπῶμεν δὴ προσσχόντες τὸν νοῦν εὖ μάλα πότερον οὕτως ἀπλοῦν ἐστὶ τοῦτο, ἢ παντὸς μᾶλλον αὐτῶν ἔχει διαφορὰν τοῖς συγγενέσιν ἔς τι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί, λέγοις ἂν πῆ σκεπτέον.

{Ξένος} Ἐν τοῖς σύμπασι χρή ζητεῖν ὅσα καλὰ μὲν λέγομεν, εἰς δύο δὲ αὐτὰ τίθεμεν ἐναντία ἀλλήλων εἶδη.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

{Ξένος} Ὀξύτητα καὶ τάχος, εἴτε κατὰ σώματα εἴτ' ἐν [d] ψυχαῖς εἴτε κατὰ φωνῆς φορὰν, εἴτε αὐτῶν τούτων εἴτε ἐν εἰδώλοις ὄντων, ὅποσα μουσικῆ μιμουμένη καὶ ἔτι γραφικῆ μιμήματα παρέχεται, τούτων τινὸς ἐπαινήτης εἴτε αὐτὸς πῶποτε γέγονας εἴτε ἄλλου παρῶν ἐπαινοῦντος ἦσθησαι;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

{Ξένος} Ἦ καὶ μνήμην ἔχεις ὄντινα τρόπον αὐτὸ δρῶσιν ἐν ἐκάστοις τούτων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς.

{Ξένος} Ἄρ' οὖν δυνατὸς αὐτὸ ἂν γενοίμην, ὥσπερ καὶ διανοοῦμαι, διὰ λόγων ἐνδείξασθαί σοι;

[e] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δ' οὐ;

{Ξένος} Ῥάδιον ἔοικας ἠγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον· σκοπῶμεθα δ' οὖν αὐτὸ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις γένεσι. τῶν γὰρ δὴ πράξεων ἐν πολλαῖς καὶ πολλάκις ἐκάστοτε τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ ὀξύτητα διανοήσεώς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ καὶ φωνῆς, ὅταν ἀγασθῶμεν, λέγομεν αὐτὸ ἐπαινοῦντες μιᾷ χρώμενοι προσρήσει τῇ τῆς ἀνδρείας.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Ὅξυ καὶ ἀνδρεῖον πρῶτόν πού φαμεν, καὶ ταχὺ καὶ ἀνδρικόν, καὶ σφοδρὸν ὡσαύτως· καὶ πάντως ἐπιφέροντες τοῦνομα ὃ λέγω κοινὸν πάσαις ταῖς φύσεσι ταύταις ἐπαινοῦμεν αὐτάς.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ναί.

[307.a]

{Ξένος} Τί δέ; τὸ τῆς ἡρεμαίας αὖ γενέσεως εἶδος ἄρ' οὐ πολλάκις ἐπηνέκαμεν ἐν πολλαῖς τῶν πράξεων;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ σφόδρα γε.

{Ξένος} Μῶν οὖν οὐ τάναντία λέγοντες ἢ περὶ ἐκείνων τοῦτο φθεγγόμεθα;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Ὡς ἡσυχαιᾶ πού φαμεν ἐκάστοτε καὶ σωφρονικά, περὶ τε διάνοιαν πραττόμενα ἀγασθέντες καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὖ βραδέα καὶ μαλακά, καὶ ἔτι περὶ φωνᾶς γιγνόμενα λεῖα καὶ βαρέα, καὶ

πᾶσαν ῥυθμικὴν κίνησιν καὶ ὄλην [b] μοῦσαν ἐν καιρῷ βραδυτῆτι προσχρωμένην, οὐ τὸ τῆς ἀνδρείας ἀλλὰ τὸ τῆς κοσμιότητος ὄνομα ἐπιφέρομεν αὐτοῖς σύμπασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα.

{Ξένος} Καὶ μὴν ὁπότεν αὖ γε ἀμφοτέρα γίγνηται ταῦθ' ἡμῖν ἄκαιρα, μεταβάλλοντες ἐκάτερα αὐτῶν ψέγομεν ἐπὶ τάναντία πάλιν ἀπονέμοντες τοῖς ὀνόμασιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Ὅξύτερα μὲν αὐτὰ γινόμενα τοῦ καιροῦ καὶ θάττω καὶ σκληρότερα φαινόμενα καὶ ὑβριστικὰ καὶ μανικὰ λέγοντες, [c] τὰ δὲ βαρύτερα καὶ βραδύτερα καὶ μαλακώτερα δειλὰ καὶ βλακικὰ· καὶ σχεδὸν ὡς τὸ πολὺ ταῦτ' αὐτὰ τε καὶ τὴν σῶφρονα φύσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τὴν τῶν ἐναντίων, οἷον πολεμίαν διαλαχούσας στάσιν ἰδέας, οὗτ' ἀλλήλαις μειγνυμένας ἐφευρίσκομεν ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα πράξεσιν, ἔτι τε τοὺς ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὰς ἴσχοντας διαφορομένους ἀλλήλοις ὁψόμεθα ἐὰν μεταδιώκωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῦ δὴ λέγεις;

{Ξένος} Ἐν πᾶσιν τε δὴ τούτοις οἷς νῦν εἶπομεν, ὡς εἰκός [d] τε ἐν ἑτέροις πολλοῖς. κατὰ γὰρ οἶμαι τὴν αὐτῶν ἐκατέροις συγγένειαν τὰ μὲν ἐπαινοῦντες ὡς οἰκεῖα σφέτερα, τὰ δὲ τῶν διαφορῶν ψέγοντες ὡς ἀλλότρια, πολλὴν εἰς ἔχθραν ἀλλήλοις καὶ πολλῶν πέρι καθίστανται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύουσιν.

{Ξένος} Παιδιὰ τοίνυν αὕτη γέ τις ἢ διαφορὰ τούτων ἐστὶ τῶν εἰδῶν· περὶ δὲ τὰ μέγιστα νόσος συμβαίνει πασῶν ἐχθίστη γίνεσθαι ταῖς πόλεσιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Περὶ δὴ ποῖα φήεις;

[e] {Ξένος} Περὶ ὄλην, ὡς γε εἰκός, τὴν τοῦ ζῆν παρασκευήν. οἱ μὲν γὰρ δὴ διαφερόντως ὄντες κόσμιοι τὸν ἡσυχον ἀεὶ βίον ἔτοιμοι ζῆν, αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς μόνοι τὰ σφέτερα αὐτῶν πράττοντες, οἴκοι τε αὖ πρὸς ἅπαντας οὕτως ὁμιλοῦντες, καὶ πρὸς τὰς ἑξῶθεν πόλεις ὡσαύτως ἔτοιμοι πάντα ὄντες τρόπον τινὰ ἄγειν εἰρήνην· καὶ διὰ τὸν ἔρωτα δὴ τοῦτον ἀκαιρότερον ὄντα ἢ χρῆ, ὅταν ἄβούλωνται πράττωσιν, ἔλαθον αὐτοὶ τε ἀπολέμωσ ἴσχοντες καὶ τοὺς νέους ὡσαύτως διατιθέντες, ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιθεμένων, ἐξ ὧν οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ σύμπασα ἢ [308.a] πόλις ἀντ' ἐλευθέρων πολλάκις ἔλαθον αὐτοὺς γενόμενοι δοῦλοι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Χαλεπὸν εἶπες καὶ δεινὸν πάθος.

{Ξένος} Τί δ' οἱ πρὸς τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον ῥέποντες; ἄρ' οὐκ ἐπὶ πόλεμον ἀεὶ τινὰ τὰς αὐτῶν συντείνοντες πόλεις διὰ τὴν τοῦ τοιοῦτου βίου σφοδροτέραν τοῦ δέοντος ἐπιθυμίαν εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες ἢ πάμπαν διώλεσαν ἢ δούλας αὖ καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς ὑπέθεσαν τὰς αὐτῶν πατρίδας;

[b] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἔστι καὶ ταῦτα.

{Ξένος} Πῶς οὖν μὴ φῶμεν ἐν τούτοις ἀμφοτέρα ταῦτα τὰ γένη πολλὴν πρὸς ἄλληλα ἀεὶ καὶ τὴν μεγίστην ἴσχειν ἔχθραν καὶ στάσιν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδαμῶς ὡς οὐ φήσομεν.

{Ξένος} Οὐκοῦν ὄπερ ἐπεσκοποῦμεν κατ' ἀρχὰς ἀνηυρήκαμεν, ὅτι μόρια ἀρετῆς οὐ σμικρὰ ἀλλήλοις διαφέρεσθον φύσει καὶ δὴ καὶ τοὺς ἴσχοντας δρᾶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κινδυνεύετον.

{Ξένος} Τόδε τοίνυν αὖ λάβωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ ποῖον;

[c] {Ξένος} Εἴ τίς που τῶν συνθετικῶν ἐπιστημῶν πρᾶγμα ὅτιοῦν τῶν αὐτῆς ἔργων, κἂν εἰ τὸ φαυλότατον, ἐκοῦσα ἐκ μοχθηρῶν καὶ χρηστῶν τινων συνίστησιν, ἢ πᾶσα ἐπιστήμη πανταχοῦ τὰ μὲν μοχθηρὰ εἰς δύναμιν ἀποβάλλει, τὰ δὲ ἐπιτήδεια καὶ τὰ χρηστὰ ἔλαβεν, ἐκ τούτων δὲ καὶ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων ὄντων, πάντα εἰς ἓν αὐτὰ συνάγουσα, μίαν τινὰ δύναμιν καὶ ἰδέαν δημιουργεῖ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί μήν;

[d] {Ξένος} Οὐδ' ἄρα ἢ κατὰ φύσιν ἀληθῶς οὔσα ἡμῖν πολιτικὴ μή ποτε ἐκ χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων ἐκοῦσα εἶναι συστήσεται πόλιν τινά, ἀλλ' εὐδηλον ὅτι παιδιᾶ πρῶτον βασανιεῖ, μετὰ δὲ τὴν βάσανον αὖ τοῖς δυναμένοις παιδεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πρὸς τοῦτ' αὐτὸ παραδώσει, προστάττουσα καὶ ἐπιστατοῦσα αὐτῇ, καθάπερ ὑφαντικῇ τοῖς τε ξαίνουσι καὶ τοῖς τᾶλλα προπαρασκευάζουσιν ὅσα πρὸς τὴν πλέξιν αὐτῆς συμπαρακολουθοῦσα προστάττει καὶ ἐπιστατεῖ, τοιαῦτα [e] ἐκάστοις ἐνδεικνύουσα τὰ ἔργα ἀποτελεῖν οἷα ἂν ἐπιτήδεια ἡγήται πρὸς τὴν αὐτῆς εἶναι συμπλοκήν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Ταῦτόν δὴ μοι τοῦθ' ἢ βασιλικὴ φαίνεται πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον παιδευταῖς καὶ τροφεῦσιν, τὴν τῆς ἐπιστατικῆς αὐτῆς δύναμιν ἔχουσα, οὐκ ἐπιτρέψειν ἀσκεῖν ὅτι μή τις πρὸς τὴν αὐτῆς σύγκρασιν ἀπεργαζόμενος ἦθος τι πρέπον ἀποτελεῖ, ταῦτα δὲ μόνα παρακελεύεσθαι παιδεύειν· καὶ τοὺς μὲν μὴ δυναμένους κοινωνεῖν ἦθος ἀνδρείου καὶ σώφρονος ὅσα τε ἄλλα ἐστὶ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν, ἀλλ' εἰς [309.a] ἀθεότητα καὶ ὕβριν καὶ ἀδικίαν ὑπὸ κακῆς βίᾳ φύσεως ἀπωθουμένους, θανάτοις τε ἐκβάλλει καὶ φυγαῖς καὶ ταῖς μεγίσταις κολάζουσα ἀτιμίαις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Λέγεται γοῦν πως οὕτως.

{Ξένος} Τοὺς δὲ ἐν ἀμαθίᾳ τε αὖ καὶ ταπεινότητι πολλῇ κυλινδουμένους εἰς τὸ δουλικὸν ὑποζεύγνυσι γένος.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

{Ξένος} Τοὺς λοιποὺς τοίνυν, ὅσων αἰ φύσεις ἐπὶ τὸ γενναῖον [b] ἱκαναὶ παιδείας τυγχάνουσαι καθίστασθαι καὶ δέξασθαι μετὰ τέχνης σύμμιξιν πρὸς ἀλλήλας, τούτων τὰς μὲν ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον συντεινούσας, οἷον στημονοφυῆς νομίσασ' αὐτῶν εἶναι τὸ στερεὸν ἦθος, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ κόσμιον πίνι τε καὶ μαλακῶ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα κροκῶδει διανήματι προσχρωμένας, ἐναντία δὲ τεινούσας ἀλλήλαις, πειρᾶται τοιόνδε τινὰ τρόπον συνδεῖν καὶ συμπλέκειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ποῖον δὴ;

[c] {Ξένος} Πρῶτον μὲν κατὰ τὸ συγγενὲς τὸ ἀειγενὲς ὄν τῆς ψυχῆς αὐτῶν μέρος θείῳ συναρμοσαμένη δεσμῶ, μετὰ δὲ τὸ θεῖον τὸ ζωογενὲς αὐτῶν αὐθις ἀνθρωπίνοις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς τοῦτ' εἶπες αὐ;

{Ξένος} Τὴν τῶν καλῶν καὶ δικαίων πέρι καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὄντως οὔσαν ἀληθῆ δόξαν μετὰ βεβαιώσεως, ὅποταν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνηται, θείαν φημί ἐν δαιμονίῳ γίνεσθαι γένει.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πρέπει γοῦν οὕτω.

[d] {Ξένος} Τὸν δὴ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ἄρ' ἴσμεν ὅτι προσήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παιδείας, οὓς ἐλέγομεν νυνδῆ;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τὸ γοῦν εἰκός.

{Ξένος} Ὅς δ' ἂν δρᾷν γε, ὃ Σώκρατες, ἀδυνατῆ τὸ τοιοῦτον, μηδέποτε τοῖς νῦν ζητούμενοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύωμεν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ὅρθότατα.

{Ξένος} Τί οὖν; ἀνδρεία ψυχὴ λαμβανομένη τῆς τοιαύτης [e] ἀληθείας ἄρ' οὐχ ἡμεροῦται καὶ τῶν δικαίων μάλιστα οὕτω κοινωνεῖν ἂν ἐθελήσειεν, μὴ μεταλαβοῦσα δὲ ἀποκλινεῖ μᾶλλον πρὸς θηριώδη τινὰ φύσιν;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δ' οὐ;

{Ξένος} Τί δὲ τὸ τῆς κοσμίας φύσεως; ἄρ' οὐ τούτων μὲν μεταλαβὼν τῶν δοξῶν ὄντως σῶφρον καὶ φρόνιμον, ὡς γε ἐν πολιτείᾳ, γίγνεται, μὴ κοινωνῆσαν δὲ ὧν λέγομεν ἐπονείδιστόν τινα εὐηθείας δικαιοτάτα λαμβάνει φήμη;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ξένος} Οὐκοῦν συμπλοκὴν καὶ δεσμὸν τοῦτον τοῖς μὲν κακοῖς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πρὸς τοὺς κακοὺς μηδέποτε μόνιμον φῶμεν γίνεσθαι, μηδέ τινα ἐπιστήμην αὐτῷ σπουδῆ πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἂν χρῆσθαι ποτε;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γάρ;

[310.a]

{Ξένος} Τοῖς δ' εὐγενέσι γενομένοις τε ἐξ ἀρχῆς ἤθεσι θρεφθεῖσι τε κατὰ φύσιν μόνοις διὰ νόμων ἐμφύεσθαι, καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ τοῦτ' εἶναι τέχνη φάρμακον, καὶ καθάπερ εἵπομεν τοῦτον θεϊότερον εἶναι τὸν σύνδεσμον ἀρετῆς μερῶν φύσεως ἀνομοίων καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία φερομένων.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Ἀληθέστατα.

{Ξένος} Τοὺς μὴν λοιπούς, ὄντας ἀνθρωπίνους δεσμούς, ὑπάρχοντος τούτου τοῦ θείου σχεδὸν οὐδὲν χαλεπὸν οὔτε ἐννοεῖν οὔτε ἐννοήσαντα ἀποτελεῖν.

[b] {Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς δὴ, καὶ τίνας;

{Ξένος} Τοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ παίδων κοινωνήσεων καὶ τῶν περὶ τὰς ἰδίας ἐκδόσεις καὶ γάμους, οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ περὶ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς συνδοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων γέννησιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Τί δὴ;

{Ξένος} Τὰ μὲν πλούτου καὶ δυνάμεων ἐν τοῖς τοιούτοις διώγματα τί καὶ τις ἂν ὡς ἄξια λόγου σπουδάξοι μεμφόμενος;

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Οὐδέν.

{Ξένος} Μᾶλλον δέ γε δίκαιον τῶν περὶ τὰ γένη ποιουμένων [c] ἐπιμέλειαν τούτων πέρι λέγειν, εἴ τι μὴ κατὰ τρόπον πράττουσιν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Εἰκὸς γὰρ οὔν.

{Ξένος} Πράττουσι μὲν δὴ οὐδ' ἐξ ἑνὸς ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα διώκοντες ῥαστώνην καὶ τῷ τοὺς μὲν προσομοίους αὐτοῖς ἀσπάζεσθαι, τοὺς δ' ἀνομοίους μὴ στέργειν, πλεῖστον τῇ δυσχερείᾳ μέρος ἀπονέμοντες.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Οἱ μὲν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι, καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων καὶ τὰς [d] ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν εἰς τούτους ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὐτως τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν γένος δρᾶ, τὴν αὐτοῦ μεταδιῶκον φύσιν, δεόν ποιεῖν ἀμφοτέρα τὰ γένη τούτων τούναντίον ἅπαν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς, καὶ διὰ τί;

{Ξένος} Διότι πέφυκεν ἀνδρεία τε ἐν πολλαῖς γενέσεσιν ἄμεικτος γεννωμένη σῶφρονι φύσει κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀκμάζειν ῥώμη, τελευτῶσα δὲ ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Εἰκός.

{Ξένος} Ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ καὶ ἀκέραστος [e] τόλμης ἀνδρείας, ἐπὶ δὲ γενεὰς πολλὰς οὕτω γεννηθεῖσα, νωθεστέρα φύεσθαι τοῦ καιροῦ καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Καὶ τοῦτ' εἰκὸς οὕτω συμβαίνειν.

{Ξένος} Τούτους δὴ τοὺς δεσμοὺς ἔλεγον ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν συνδεῖν ὑπάρξαντος τοῦ περὶ τὰ καλὰ κάγαθὰ μίαν ἔχειν ἀμφοτέρα τὰ γένη δόξαν. τοῦτο γὰρ ἔν καὶ ὅλον ἐστὶ βασιλικῆς συνουφάνσεως ἔργον, μηδέποτε ἔαν ἀφίστασθαι σῶφρονα ἀπὸ τῶν ἀνδρείων ἦθη, συγκερκίζοντα δὲ ὁμοδοξίαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀτιμίαις καὶ δόξαις καὶ ὁμηρειῶν ἐκδόσεσιν εἰς ἀλλήλους, λείον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον [311.a] ὕφασμα συνάγοντα ἐξ αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχὰς ἀεὶ κοινῇ τούτοις ἐπιτρέπειν.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς;

{Ξένος} Οὗ μὲν ἂν ἐνὸς ἄρχοντος χρεῖα συμβαίνειν, τὸν ταῦτα ἀμφοτέρα ἔχοντα αἰρούμενον ἐπιστάτην· οὗ δ' ἂν πλειόνων, τούτων μέρος ἐκατέρων συμμειγνύντα. τὰ μὲν γὰρ σωφρόνων ἀρχόντων ἦθη σφόδρα μὲν εὐλαβῆ καὶ δίκαια καὶ σωτήρια, δριμύτητος δὲ καὶ τινος ἰταμότητος ὀξείας καὶ πρακτικῆς ἐνδεῖται.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Δοκεῖ γοῦν δὴ καὶ τάδε.

[b] {Ξένος} Τὰ δ' ἀνδρεῖά γε αὖ πρὸς μὲν τὸ δίκαιον καὶ εὐλαβὲς ἐκείνων ἐπιδεέστερα, τὸ δὲ ἐν ταῖς πράξεσι ἰταμὸν διαφερόντως ἴσχει. πάντα δὲ καλῶς γίνεσθαι τὰ περὶ τὰς πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τούτοις μὴ παραγενομένοις ἀμφοῖν ἀδύνατον.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ξένος} Τοῦτο δὴ τέλος ὑφάσματος εὐθυπλοκία συμπλακὲν γίνεσθαι φῶμεν πολιτικῆς πράξεως τὸ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἦθος, ὅποταν ὁμονοία καὶ φιλία κοινὸν [c] συναγαγοῦσα αὐτῶν τὸν βίον ἢ βασιλικὴ τέχνη, πάντων μεγαλοπρεπέστατον ὑφασμάτων καὶ ἄριστον ἀποτελέσασα ὥστ' εἶναι κοινόν τούς τ' ἄλλους ἐν ταῖς πόλεσι πάντας δούλους καὶ ἐλευθέρους ἀμπίσχουσα, συνέχη τούτῳ τῷ πλέγματι, καὶ καθ' ὅσον εὐδαίμονι προσήκει γίνεσθαι πόλει τούτου μηδαμῆ μηδὲν ἐλλείπουσα ἄρχη τε καὶ ἐπιστατῆ.

{Σωκράτης ὁ νεώτερος} Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὃ ξένη, καὶ τὸν πολιτικόν.

Παρμενίδης ἢ περὶ ἰδεῶν, λογικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[126]

{Κέφαλος}

Ἐπειδὴ Ἀθήναζε οἴκοθεν ἐκ Κλαζομενῶν ἀφικόμεθα, κατ' ἀγορὰν ἐνετύχομεν Ἀδειμάντῳ τε καὶ Γλαύκῳ· καὶ μου λαβόμενος τῆς χειρὸς ὁ Ἀδείμαντος, Χαῖρ', ἔφη, ὦ Κέφαλε, καὶ εἶ του δέη τῶν τῆδε ὧν ἡμεῖς δυνατοί, φράζε.

Ἀλλὰ μὲν δὴ, εἶπον ἐγώ, πάρεμί γε ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, δεησόμενος ὑμῶν.

Λέγοις ἄν, ἔφη, τὴν δέησιν.

Καὶ ἐγώ εἶπον· Τῷ ἀδελφῷ ὑμῶν τῷ ὁμομητρίῳ τί ἦν ὄνομα; οὐ γὰρ μέμνημαι. παῖς δέ που ἦν, ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησα δεῦρο ἐκ Κλαζομενῶν· πολὺς δὲ ἤδη χρόνος ἐξ ἐκείνου. τῷ μὲν γὰρ πατρί, δοκῶ, Πυριλάμπης ὄνομα.

Πάνυ γε, ἔφη.

Αὐτῷ δέ γε;

Ἀντιφῶν. ἀλλὰ τί μάλιστα πυνθάνη;

Οἶδε, εἶπον ἐγώ, πολῖταί τ' ἐμοί εἰσι, μάλα φιλόσοφοι, ἀκηκόασί τε ὅτι οὗτος ὁ Ἀντιφῶν Πυθοδώρῳ τινὶ Ζήνωνος ἐταίρῳ πολλὰ ἐντετύχηκε, καὶ τοὺς λόγους, οὓς ποτε Σωκράτης καὶ Ζήνων καὶ Παρμενίδης διελέχθησαν, πολλάκις ἀκούσας τοῦ Πυθοδώρου ἀπομνημονεύει.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Τούτων τοίνυν, εἶπον, δεόμεθα διακοῦσαι.

Ἄλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη· μειράκιον γὰρ ὧν αὐτοὺς εὖ μάλα διεμελέτησεν, ἐπεὶ νῦν γε κατὰ τὸν πάππον τε καὶ ὁμώνυμον πρὸς ἵππικῆν τὰ πολλὰ διατρίβει. ἀλλ' εἰ δεῖ, ἴωμεν παρ' αὐτόν· ἄρτι γὰρ ἐνθένδε οἴκαδε οἴχεται, οἰκεῖ δὲ ἐγγὺς ἐν Μελίτῃ.

[127]

Ταῦτα εἰπόντες ἐβαδίζομεν, καὶ κατελάβομεν τὸν Ἀντιφῶντα οἴκοι, χαλινόν τινα χαλκεῖ ἐκδιδόντα σκευάσαι· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνου ἀπηλλάγη οἱ τε ἀδελφοὶ ἔλεγον αὐτῷ ὧν ἕνεκα παρεῖμεν, ἀνεγνώρισέν τέ με ἐκ τῆς προτέρας ἐπιδημίας καὶ με ἠσπάζετο, καὶ δεομένων ἡμῶν διελθεῖν τοὺς λόγους, τὸ μὲν πρῶτον ὠκνεῖ – πολὺ γὰρ ἔφη ἔργον εἶναι – ἔπειτα μέντοι διηγεῖτο. ἔφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀφίκοντό ποτε εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης. τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὖ μάλα ἤδη πρεσβύτην εἶναι, σφόδρα πολιόν, καλὸν δὲ κάγαθὸν τὴν ὄψιν, περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἐξήκοντα· Ζήνωνα δὲ ἐγγὺς τῶν τετταράκοντα τότε εἶναι, εὐμήκη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν, καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. καταλύειν δὲ αὐτοὺς ἔφη παρὰ τῷ Πυθοδώρῳ ἐκτὸς τείχους ἐν Κεραμεικῷ· οἱ δὲ καὶ ἀφικέσθαι τὸν τε Σωκράτη καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ πολλοὺς, ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι τῶν τοῦ Ζήνωνος γραμμάτων – τότε γὰρ αὐτὰ πρῶτον ὑπ' ἐκείνων κομισθῆναι – Σωκράτη δὲ εἶναι τότε σφόδρα νέον. ἀναγιγνώσκειν οὖν αὐτοῖς

τὸν Ζήνωνα αὐτόν, τὸν δὲ Παρμενίδην τυχεῖν ἔξω ὄντα· καὶ εἶναι πάνυ βραχὺ ἔτι λοιπὸν τῶν λόγων ἀναγιγνωσκομένων, ἠνίκα αὐτός τε ἐπεισελθεῖν ἔφη ὁ Πυθόδωρος ἔξωθεν καὶ τὸν Παρμενίδην μετ' αὐτοῦ καὶ Ἀριστοτέλη τὸν τῶν τριάκοντα γενόμενον, καὶ σμίκρ' ἄττα ἔτι ἐπακοῦσαι τῶν γραμμάτων· οὐ μὴν αὐτός γε, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἀκηκοέναι τοῦ Ζήνωνος.

Τὸν οὖν Σωκράτη ἀκούσαντα πάλιν τε κελεῦσαι τὴν πρώτην ὑπόθεσιν τοῦ πρώτου λόγου ἀναγνῶναι, καὶ ἀναγνωσθείσης, Πῶς, φάναι, ὦ Ζήνων, τοῦτο λέγεις; εἰ πολλὰ ἐστὶ τὰ ὄντα, ὡς ἄρα δεῖ αὐτὰ ὅμοιά τε εἶναι καὶ ἀνόμοια, τοῦτο δὲ δὴ ἀδύνατον· οὔτε γὰρ τὰ ἀνόμοια ὅμοια οὔτε τὰ ὅμοια ἀνόμοια οἷόν τε εἶναι; οὐχ οὕτω λέγεις;

Οὕτω, φάναι τὸν Ζήωνα.

Οὐκοῦν εἰ ἀδύνατον τά τε ἀνόμοια ὅμοια εἶναι καὶ τὰ ὅμοια ἀνόμοια, ἀδύνατον δὴ καὶ πολλὰ εἶναι; εἰ γὰρ πολλὰ εἶη, πάσχοι ἂν τὰ ἀδύνατα. ἄρα τοῦτο ἐστὶν ὃ βούλονταί σου οἱ λόγοι, οὐκ ἄλλο τι ἢ διαμάχεσθαι παρὰ πάντα τὰ λεγόμενα ὡς οὐ πολλὰ ἐστὶ; καὶ τούτου αὐτοῦ οἶει σοι τεκμήριον εἶναι ἕκαστον τῶν λόγων, ὥστε καὶ ἡγῆ τοσαῦτα τεκμήρια παρέχεσθαι, ὅσουςπερ λόγους γέγραφας, [128] ὡς οὐκ ἐστὶ πολλὰ; οὕτω λέγεις, ἢ ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς καταμανθάνω;

Οὐκ, ἀλλά, φάναι τὸν Ζήωνα, καλῶς συνήκας ὅλον τὸ γράμμα ὃ βούλεται.

Μανθάνω, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, ὦ Παρμενίδη, ὅτι Ζήνων ὅδε οὐ μόνον τῇ ἄλλῃ σου φιλίᾳ βούλεται ὦκειῶσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ συγγράμματι. ταῦτόν γὰρ γέγραφε τρόπον τινὰ ὅπερ σύ, μεταβάλλων δὲ ἡμᾶς πειρᾶται ἐξαπατᾶν ὡς ἕτερόν τι λέγων. σὺ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασιν ἐν φῆς εἶναι τὸ πᾶν, καὶ τούτων τεκμήρια παρέχη καλῶς τε καὶ εὖ· ὅδε δὲ αὖ οὐ πολλὰ φησὶν εἶναι, τεκμήρια δὲ καὶ αὐτὸς πάμπολλα καὶ παμμεγέθη παρέχεται. τὸ οὖν τὸν μὲν ἐν φάναι, τὸν δὲ μὴ πολλὰ, καὶ οὕτως ἐκάτερον λέγειν ὥστε μηδὲν τῶν αὐτῶν εἰρηκέναι δοκεῖν σχεδόν τι λέγοντας ταῦτά, ὑπὲρ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους φαίνεται ὑμῖν τὰ εἰρημένα εἰρησθαι.

Ναί, φάναι τὸν Ζήωνα, ὦ Σώκρατες. σὺ δ' οὖν τὴν ἀλήθειαν τοῦ γράμματος οὐ πανταχοῦ ἤσθησαι. καίτοι ὥσπερ γε αἱ Λάκαιναὶ σκύλακες εὖ μεταθεῖς τε καὶ ἰχνεύεις τὰ λεχθέντα· ἀλλὰ πρῶτον μὲν σε τοῦτο λανθάνει, ὅτι οὐ παντάπασιν οὕτω σεμνύνεται τὸ γράμμα, ὥστε ἄπερ σὺ λέγεις διανοηθὲν γραφῆναι, τοὺς ἀνθρώπους δὲ ἐπικρυπτόμενον ὡς τι μέγα διαπραττόμενον· ἀλλὰ σὺ μὲν εἶπες τῶν συμβεβηκότων τι, ἐστὶ δὲ τό γε ἀληθὲς βοήθειά τις ταῦτα τὰ γράμματα τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτόν κωμωδεῖν ὡς εἰ ἐν ἐστὶ, πολλὰ καὶ γελοῖα συμβαίνειν πάσχειν τῷ λόγῳ καὶ ἐναντία αὐτῷ. ἀντιλέγει δὴ οὖν τοῦτο τὸ γράμμα πρὸς τοὺς τὰ πολλὰ λέγοντας, καὶ ἀνταποδίδωσι ταῦτά καὶ πλείω, τοῦτο βουλόμενον δηλοῦν, ὡς ἔτι γελοῖότερα πάσχοι ἂν αὐτῶν ἢ ὑπόθεσις, εἰ πολλὰ ἐστὶν, ἢ ἢ τοῦ ἐν εἶναι, εἴ τις ἰκανῶς ἐπεξίει. διὰ τοιαύτην δὴ φιλονικίαν ὑπὸ νέου ὄντος ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ τις αὐτὸ ἔκλεψε γραφέν, ὥστε οὐδὲ βουλευσασθαι ἐξεγένετο εἶτ' ἐξοιστέον αὐτὸ εἰς τὸ φῶς εἶτε μὴ. ταύτη οὖν σε λανθάνει, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐχ ὑπὸ νέου φιλονικίας οἶει αὐτὸ γεγράφθαι, ἀλλ' ὑπὸ πρεσβυτέρου φιλοτιμίας· ἐπεὶ, ὅπερ γ' εἶπον, οὐ κακῶς ἀπήκασας.

Ἄλλ' ἀποδέχομαι, φάναι τὸν Σωκράτη, καὶ ἡγοῦμαι ὡς λέγεις ἔχειν. τότε δέ μοι εἶπέ· οὐ νομίζεις εἶναι αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἶδος τι ὁμοιότητος, [129] καὶ τῷ τοιούτῳ αὖ ἄλλο τι ἐναντίον, ὃ ἐστὶν ἀνόμοιον· τούτοις δὲ δυοῖν ὄντων καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τᾶλλα ἃ δὴ πολλὰ καλοῦμεν μεταλαμβάνειν; καὶ τὰ μὲν τῆς ὁμοιότητος μεταλαμβάνοντα ὅμοια γίνεσθαι ταύτη τε καὶ κατὰ τοσοῦτον ὅσον ἂν μεταλαμβάνῃ, τὰ δὲ τῆς ἀνομοιότητος ἀνόμοια, τὰ δὲ ἀμφοτέρων ἀμφοτέρα; εἰ δὲ καὶ πάντα

ἐναντίων ὄντων ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει, καὶ ἔστι τῷ μετέχειν ἀμφοῖν ὁμοία τε καὶ ἀνόμοια αὐτὰ αὐτοῖς, τί θαυμαστόν; εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ ὁμοία τις ἀπέφαινε ἀνόμοια γινόμενα ἢ τὰ ἀνόμοια ὁμοια, τέρας ἂν οἶμαι ἦν· εἰ δὲ τὰ τούτων μετέχοντα ἀμφοτέρων ἀμφοτέρα ἀποφαίνει πεπονθότα, οὐδὲν ἔμοιγε, ὦ Ζήνων, ἄτοπον δοκεῖ, οὐδέ γε εἰ ἔν ἀπαντα ἀποφαίνει τις τῷ μετέχειν τοῦ ἐνός καὶ ταῦτα ταῦτα πολλὰ τῷ πλήθους αὐ μετέχειν. ἀλλ' εἰ ὁ ἔστιν ἓν, αὐτὸ τοῦτο πολλὰ ἀποδείξει καὶ αὐ τὰ πολλὰ δὴ ἓν, τοῦτο ἤδη θαυμάσομαι. καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡσαύτως· εἰ μὲν αὐτὰ τὰ γένη τε καὶ εἶδη ἐν αὐτοῖς ἀποφαίνει τάναντία ταῦτα πάθη πάσχοντα, ἄξιον θαυμάζειν· εἰ δ' ἐμὲ ἐν τις ἀποδείξει ὄντα καὶ πολλὰ, τί θαυμαστόν, λέγων, ὅταν μὲν βούληται πολλὰ ἀποφῆναι, ὡς ἕτερα μὲν τὰ ἐπὶ δεξιὰ μου ἔστιν, ἕτερα δὲ τὰ ἐπ' ἀριστερά, καὶ ἕτερα μὲν τὰ πρόσθεν, ἕτερα δὲ τὰ ὀπίσθεν, καὶ ἄνω καὶ κάτω ὡσαύτως – πλήθους γὰρ οἶμαι μετέχω – ὅταν δὲ ἓν, ἐρεῖ ὡς ἐπτά ἡμῶν ὄντων εἷς ἐγὼ εἶμι ἄνθρωπος μετέχων καὶ τοῦ ἐνός· ὥστε ἀληθῆ ἀποφαίνει ἀμφοτέρα. ἐὰν οὖν τις τοιαῦτα ἐπιχειρῆ πολλὰ καὶ ἐν αὐτὸν ἀποφαίνειν, λίθους καὶ ξύλα καὶ τὰ τοιαῦτα, τί φήσομεν αὐτὸν πολλὰ καὶ ἐν ἀποδεικνύειν, οὐ τὸ ἐν πολλὰ οὐδέ τὰ πολλὰ ἓν, οὐδέ τι θαυμαστόν λέγειν, ἀλλ' ἄπερ ἂν πάντες ὁμολογοῖμεν· ἐὰν δὲ τις ὧν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον πρῶτον μὲν διαιρῆται χωρὶς αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ εἶδη, οἷον ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα καὶ πλῆθος καὶ τὸ ἐν καὶ στάσιν καὶ κίνησιν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἴτα ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα δυνάμενα συγκεράννυσθαι καὶ διακρίνεσθαι ἀποφαίνει, ἀγαίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, θαυμαστώς, ὦ Ζήνων. ταῦτα δὲ ἀνδρείως μὲν πάνυ ἠγοῦμαι πεπραγματεῦσθαι· πολὺ μεντὰν ὧδε μᾶλλον, ὡς λέγω, ἀγασθείην εἰ τις ἔχοι τὴν αὐτὴν ταύτην ἀπορίαν ἐν αὐτοῖς τοῖς εἶδεσι [130] παντοδαπῶς πλεκομένην, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀρωμένοις διήλθετε, οὕτως καὶ ἐν τοῖς λογισμῶ λαμβανομένοις ἐπιδείξει.

Λέγοντος δὴ, ἔφη ὁ Πυθόδωρος, τοῦ Σωκράτους ταῦτα αὐτὸς μὲν ἂν οἴεσθαι ἐφ' ἐκάστου ἄχθεσθαι τὸν τε Παρμενίδην καὶ τὸν Ζήνωνα, τοὺς δὲ πάνυ τε αὐτῷ προσέχειν τὸν νοῦν καὶ θαμὰ εἰς ἀλλήλους βλέποντας μειδιᾶν ὡς ἀγαμένους τὸν Σωκράτη. ὅπερ οὖν καὶ παυσαμένου αὐτοῦ εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην· ὦ Σώκρατες, φάναι, ὡς ἄξιός εἰ ἀγασθαι τῆς ὀρμῆς τῆς ἐπὶ τοὺς λόγους. καὶ μοι εἶπέ, αὐτὸς σὺ οὕτω διήρησαι ὡς λέγεις, χωρὶς μὲν εἶδη αὐτὰ ἄττα, χωρὶς δὲ τὰ τούτων αὐ μετέχοντα; καὶ τί σοι δοκεῖ εἶναι αὐτὴ ὁμοιότης χωρὶς ἧς ἡμεῖς ὁμοιότητος ἔχομεν, καὶ ἐν δὴ καὶ πολλὰ καὶ πάντα ὅσα νυνδὴ Ζήνωνος ἤκουες;

Ἔμοιγε, φάναι τὸν Σωκράτη.

Ἦ καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην, οἷον δικαίου τι εἶδος αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ πάντων αὐ τῶν τοιούτων;

Ναί, φάναι.

Τί δ', ἀνθρώπου εἶδος χωρὶς ἡμῶν καὶ τῶν οἷοι ἡμεῖς ἐσμεν πάντων, αὐτό τι εἶδος ἀνθρώπου ἢ πυρὸς ἢ καὶ ὕδατος;

Ἐν ἀπορίᾳ, φάναι, πολλάκις δὴ, ὦ Παρμενίδη, περὶ αὐτῶν γέγονα, πότερα χρή φάναι ὥσπερ περὶ ἐκείνων ἢ ἄλλως.

Ἦ καὶ περὶ τῶνδε, ὦ Σώκρατες, ἃ καὶ γελοῖα δόξειεν ἂν εἶναι, οἷον θρίξ καὶ πηλὸς καὶ ρύπος ἢ ἄλλο τι ἀτιμώτατόν τε καὶ φαυλότατον, ἀπορεῖς εἴτε χρή φάναι καὶ τούτων ἐκάστου εἶδος εἶναι χωρὶς, ὃν ἄλλο αὐ ἢ ὧν τι ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα, εἴτε καὶ μή;

Οὐδαμῶς, φάναι τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ ταῦτα μὲν γε ἄπερ ὀρώμεν, ταῦτα καὶ εἶναι· εἶδος δέ τι αὐτῶν οἰηθῆναι εἶναι μὴ λίαν ἤ ἄτοπον. ἤδη μέντοι ποτέ με καὶ ἔθραξε μὴ τι ἦ περὶ πάντων ταυτόν· ἔπειτα ὅταν ταύτη στῶ, φεύγων οἴχομαι, δείσας μὴ ποτε εἶς τινα βυθὸν φλυαρίας ἐμπεσῶν διαφθαρῶ· ἐκεῖσε δ' οὖν ἀφικόμενος, εἰς ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν εἶδη ἔχειν, περὶ ἐκεῖνα πραγματευόμενος διατρίβω.

Νέος γὰρ εἶ ἔτι, φάναι τὸν Παρμενίδην, ὃ Σώκρατες, καὶ οὐπω σου ἀντείληπται φιλοσοφία ὡς ἔτι ἀντιλήψεται κατ' ἐμὴν δόξαν, ὅτε οὐδὲν αὐτῶν ἀτιμάσεις· νῦν δὲ ἔτι πρὸς ἀνθρώπων ἀποβλέπεις δόξας διὰ τὴν ἡλικίαν. τόδε δ' οὖν μοι εἰπέ. δοκεῖ σοι, ὡς φής, εἶναι εἶδη ἅττα, ὧν τάδε τὰ ἄλλα μεταλαμβάνοντα τὰς ἐπωνυμίας αὐτῶν ἴσχειν, [131] οἷον ὁμοιότητος μὲν μεταλαμβάνοντα ὅμοια, μεγέθους δὲ μεγάλα, κάλλους δὲ καὶ δικαιοσύνης δίκαιά τε καὶ καλὰ γίνεσθαι;

Πάνυ γε, φάναι τὸν Σωκράτη.

Οὐκοῦν ἦτοι ὅλου τοῦ εἶδους ἢ μέρους ἕκαστον τὸ μεταλαμβάνον μεταλαμβάνει; ἢ ἄλλη τις ἂν μετάληψις χωρὶς τούτων γένοιτο;

Καὶ πῶς ἄν; εἶπεν.

Πότερον οὖν δοκεῖ σοι ὅλον τὸ εἶδος ἐν ἐκάστῳ εἶναι τῶν πολλῶν ἐν ὄν, ἢ πῶς;

Τί γὰρ κωλύει, φάναι τὸν Σωκράτη, ὃ Παρμενίδη, ἐν εἶναι;

Ἐν ἅρα ὄν καὶ ταυτόν ἐν πολλοῖς καὶ χωρὶς οὓσιν ὅλον ἅμα ἐνέσται, καὶ οὕτως αὐτὸ αὐτοῦ χωρὶς ἂν εἶη.

Οὐκ ἄν, εἶ γε, φάναι, οἷον εἰ ἡμέρα εἶη μία καὶ ἡ αὐτὴ οὓσα πολλαχοῦ ἅμα ἐστὶ καὶ οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὴ αὐτῆς χωρὶς ἐστίν, εἰ οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν εἰδῶν ἐν ἐν πᾶσιν ἅμα ταυτόν εἶη.

Ἡδέως γε, φάναι, ὃ Σώκρατες, ἐν ταυτόν ἅμα πολλαχοῦ ποιεῖς, οἷον εἰ ἰστίῳ καταπετάσας πολλοὺς ἀνθρώπους φαίης ἐν ἐπὶ πολλοῖς εἶναι ὅλον· ἢ οὐ τὸ τοιοῦτον ἡγήσῃ λέγειν;

Ἴσως, φάναι.

Ἦ οὖν ὅλον ἐφ' ἐκάστῳ τὸ ἰστίον εἶη ἂν, ἢ μέρος αὐτοῦ ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ;

Μέρος.

Μεριστὰ ἅρα, φάναι, ὃ Σώκρατες, ἔστιν αὐτὰ τὰ εἶδη, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν μέρους ἂν μετέχοι, καὶ οὐκέτι ἐν ἐκάστῳ ὅλον, ἀλλὰ μέρος ἐκάστου ἂν εἶη.

Φαίνεται οὕτω γε.

Ἦ οὖν ἐθελήσεις, ὃ Σώκρατες, φάναι τὸ ἐν εἶδος ἡμῶν τῇ ἀληθείᾳ μερίζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἔσται;

Οὐδαμῶς, εἰπεῖν.

Ὅρα γὰρ, φάναι· εἰ αὐτὸ τὸ μέγεθος μεριεῖς καὶ ἕκαστον τῶν πολλῶν μεγάλων μεγέθους μέρει σμικροτέρῳ αὐτοῦ τοῦ μεγέθους μέγα ἔσται, ἅρα οὐκ ἄλογον φανεῖται;

Πάνυ γ', ἔφη.

Τί δέ; τοῦ ἴσου μέρος ἕκαστον σμικρὸν ἀπολαβόν τι ἔξει ὃ ἐλάττονι ὄντι αὐτοῦ τοῦ ἴσου τὸ ἔχον ἴσον τῷ ἔσται;

Ἀδύνατον.

Ἀλλὰ τοῦ μικροῦ μέρος τις ἡμῶν ἔξει, τούτου δὲ αὐτοῦ τὸ μικρὸν μείζον ἔσται ἅτε μέρους ἑαυτοῦ ὄντος, καὶ οὕτω δὴ αὐτὸ τὸ μικρὸν μείζον ἔσται· ὥ δ' ἂν προστεθῆ τὸ ἀφαιρεθὲν, τοῦτο μικρότερον ἔσται ἀλλ' οὐ μείζον ἢ πρὶν.

Οὐκ ἂν γένοιτο, φάναι, τοῦτό γε.

Τίνα οὖν τρόπον, εἰπεῖν, ὃ Σώκρατες, τῶν εἰδῶν σοὶ τὰ ἄλλα μεταλήψεται, μήτε κατὰ μέρη μήτε κατὰ ὅλα μεταλαμβάνειν δυνάμενα;

Οὐ μὰ τὸν Δία, φάναι, οὐ μοι δοκεῖ εὐκόλον εἶναι τὸ τοιοῦτον οὐδαμῶς διορίσασθαι.

Τί δὲ δὴ; πρὸς τόδε πῶς ἔχεις;

Τὸ ποῖον;

[132]

Οἶμαί σε ἐκ τοῦ τοιοῦδε ἐν ἕκαστον εἶδος οἶεσθαι εἶναι· ὅταν πόλλ' ἄττα μεγάλα σοὶ δόξη εἶναι, μία τις ἴσως δοκεῖ ἰδέα ἢ αὐτὴ εἶναι ἐπὶ πάντα ἰδόντι, ὅθεν ἐν τὸ μέγα ἠγῆ εἶναι.

Ἀληθῆ λέγεις, φάναι.

Τί δ' αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ἄλλα τὰ μεγάλα, ἐὰν ὡσαύτως τῇ ψυχῇ ἐπὶ πάντα ἴδῃς, οὐχὶ ἐν τι αὐτὸ μέγα φανεῖται, ὥ ταῦτα πάντα μεγάλα φαίνεσθαι;

Ἔοικεν.

Ἄλλο ἄρα εἶδος μεγέθους ἀναφανήσεται, παρ' αὐτό τε τὸ μέγεθος γεγονὸς καὶ τὰ μετέχοντα αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτῶν πᾶσιν ἕτερον, ὥ ταῦτα πάντα μεγάλα ἔσται· καὶ οὐκέτι δὴ ἐν ἕκαστόν σοὶ τῶν εἰδῶν ἔσται, ἀλλὰ ἅπειρα τὸ πλῆθος.

Ἀλλά, φάναι, ὃ Παρμενίδη, τὸν Σωκράτη, μὴ τῶν εἰδῶν ἕκαστον ἢ τούτων νόημα, καὶ οὐδαμοῦ αὐτῷ προσήκη ἐγγίγνεσθαι ἄλλοθι ἢ ἐν ψυχαῖς· οὕτω γὰρ ἂν ἐν γε ἕκαστον εἶη καὶ οὐκ ἂν ἔτι πάσχοι ἅ νυνδὴ ἐλέγετο.

Τί οὖν; φάναι, ἐν ἕκαστόν ἐστι τῶν νοημάτων, νόημα δὲ οὐδενός;

Ἀλλ' ἀδύνατον, εἰπεῖν.

Ἀλλὰ τινός;

Ναί.

Ἵοντος ἢ οὐκ ὄντος;

Ἵοντος.

Οὐχ ἑνός τινος, ὃ ἐπὶ πᾶσιν ἐκεῖνο τὸ νόημα ἐπὸν νοεῖ, μίαν τινὰ οὕσαν ἰδέαν;

Ναί.

Εἶτα οὐκ εἶδος ἔσται τοῦτο τὸ νοούμενον ἐν εἶναι, ἀεὶ ὄν τὸ αὐτὸ ἐπὶ πᾶσιν;

Ἀνάγκη αὐτῷ φαίνεται.

Τί δὲ δὴ; εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην, οὐκ ἀνάγκη ἢ τᾶλλα φῆς τῶν εἰδῶν μετέχειν ἢ δοκεῖ σοι ἐκ νοημάτων ἕκαστον εἶναι καὶ πάντα νοεῖν, ἢ νοήματα ὄντα ἀνόητα εἶναι;

Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο, φάναι, ἔχει λόγον, ἀλλ', ὦ Παρμενίδη, μάλιστα ἔμοιγε καταφαίνεται ὧδε ἔχειν· τὰ μὲν εἶδη ταῦτα ὡσπερ παραδείγματα ἐστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις εἰκέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα, καὶ ἡ μέθεξις αὕτη τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι τῶν εἰδῶν οὐκ ἄλλη τις ἢ εἰκασθῆναι αὐτοῖς.

Εἰ οὖν τι, ἔφη, ἔοικεν τῷ εἶδει, οἷόν τε ἐκεῖνο τὸ εἶδος μὴ ὅμοιον εἶναι τῷ εἰκασθέντι, καθ' ὅσον αὐτῷ ἀφωμοιώθη; ἢ ἔστι τις μηχανὴ τὸ ὅμοιον μὴ ὁμοίῳ ὅμοιον εἶναι;

Οὐκ ἔστι.

Τὸ δὲ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἄρ' οὐ μεγάλη ἀνάγκη ἐνὸς τοῦ αὐτοῦ εἶδους μετέχειν;

Ἀνάγκη.

Οὐ δ' ἂν τὰ ὅμοια μετέχοντα ὅμοια ἦ, οὐκ ἐκεῖνο ἔσται αὐτὸ τὸ εἶδος;

Παντάπασι μὲν οὖν.

Οὐκ ἄρα οἷόν τέ τι τῷ εἶδει ὅμοιον εἶναι, οὐδὲ τὸ εἶδος ἄλλω· εἰ δὲ μή, παρὰ τὸ εἶδος ἀεὶ ἄλλο ἀναφανήσεται εἶδος, [133] καὶ ἂν ἐκεῖνο τῷ ὅμοιον ἦ, ἕτερον αὖ, καὶ οὐδέποτε παύσεται ἀεὶ καινὸν εἶδος γινόμενον, ἐὰν τὸ εἶδος τῷ ἑαυτοῦ μετέχοντι ὅμοιον γίγνηται.

Ἀληθέστατα λέγεις.

Οὐκ ἄρα ὁμοιότητι τᾶλλα τῶν εἰδῶν μεταλαμβάνει, ἀλλὰ τι ἄλλο δεῖ ζητεῖν ὃ μεταλαμβάνει.

Ἔοικεν.

Ἄρα οὖν, φάναι, ὦ Σώκρατες, ὅση ἡ ἀπορία ἐάν τις ὡς εἶδη ὄντα αὐτὰ καθ' αὐτὰ διορίζηται;

Καὶ μάλα.

Εὖ τοίνυν ἴσθι, φάναι, ὅτι ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέπω ἄπτη αὐτῆς ὅση ἐστὶν ἡ ἀπορία, εἰ ἐν εἶδος ἕκαστον τῶν ὄντων ἀεὶ τι ἀφοριζόμενος θήσεις.

Πῶς δὴ; εἰπεῖν.

Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, φάναι, μέγιστον δὲ τόδε. εἴ τις φαίη μηδὲ προσήκειν αὐτὰ γινώσκεισθαι ὄντα τοιαῦτα οἷα φαμεν δεῖν εἶναι τὰ εἶδη, τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐνδείξασθαι ὅτι ψεύδεται, εἰ μὴ πολλῶν μὲν τύχοι ἔμπειρος ὧν ὁ ἀμφισβητῶν καὶ μὴ ἀφύης, ἐθέλοι δὲ πάνυ πολλὰ καὶ πόρρωθεν πραγματευομένου τοῦ ἐνδεικνυμένου ἔπεσθαι, ἀλλ' ἀπίθανος εἶη ὁ ἄγνωστα ἀναγκάζων αὐτὰ εἶναι.

Πῆ δὴ, ὦ Παρμενίδη; φάναι τὸν Σωκράτη.

Ἄρα οὖν, φάναι, ὦ Σώκρατες, οἷμαι ἂν καὶ σὲ καὶ ἄλλον, ὅστις αὐτὴν τινα καθ' αὐτὴν ἐκάστου οὐσίαν τίθεται εἶναι, ὁμολογήσαι ἂν πρῶτον μὲν μηδεμίαν αὐτῶν εἶναι ἐν ἡμῖν.

Πῶς γὰρ ἂν αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἔτι εἶη; φάναι τὸν Σωκράτη.

Καλῶς λέγεις, εἰπεῖν.

Οὐκοῦν καὶ ὅσαι τῶν ἰδεῶν πρὸς ἀλλήλας εἰσὶν αἶ εἰσιν, αὐταὶ πρὸς αὐτὰς τὴν οὐσίαν ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν εἴτε ὁμοιώματα εἴτε ὅπῃ δὴ τις αὐτὰ τίθεται, ὧν ἡμεῖς μετέχοντες εἶναι ἕκαστα ἐπονομαζόμεθα· τὰ δὲ παρ' ἡμῖν ταῦτα ὁμώνυμα ὄντα ἐκείνοις αὐτὰ αὖ πρὸς αὐτὰ ἐστὶν ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ εἶδη, καὶ ἑαυτῶν ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ὅσα αὖ ὀνομάζεται οὕτως.

Πῶς λέγεις; φάναι τὸν Σωκράτη.

Οἷον, φάναι τὸν Παρμενίδην, εἴ τις ἡμῶν τοῦ δεσπότης ἢ δοῦλός ἐστιν, οὐκ αὐτοῦ δεσπότης δῆπου, ὃ ἔστι δεσπότης, ἐκείνου δοῦλός ἐστιν, οὐδὲ αὐτοῦ δούλου, ὃ ἔστι δοῦλος, δεσπότης ὁ δεσπότης, ἀλλ' ἄνθρωπος ὧν ἀνθρώπου ἀμφοτέρα ταῦτ' ἐστίν· αὐτὴ δὲ δεσποτεία αὐτῆς δουλείας ἐστὶν ὃ ἐστὶ, καὶ δουλεία ὡσαύτως αὐτῆ δουλεία αὐτῆς δεσποτείας, ἀλλ' οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα τὴν δύναμιν ἔχει οὐδὲ ἐκεῖνα πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ', ὃ λέγω, αὐτὰ αὐτῶν καὶ πρὸς αὐτὰ ἐκεῖνά τέ ἐστι, [134] καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ὡσαύτως πρὸς αὐτά. ἢ οὐ μανθάνεις ὃ λέγω;

Πάνυ γ', εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, μανθάνω.

Οὐκοῦν καὶ ἐπιστήμη, φάναι, αὐτὴ μὲν ὃ ἔστι ἐπιστήμη τῆς ὃ ἐστὶν ἀλήθεια αὐτῆς ἂν ἐκείνης εἴη ἐπιστήμη;

Πάνυ γε.

Ἐκάστη δὲ αὖ τῶν ἐπιστημῶν, ἢ ἔστιν, ἐκάστου τῶν ὄντων, ὃ ἔστιν, εἴη ἂν ἐπιστήμη· ἢ οὐ;

Ναί.

Ἡ δὲ παρ' ἡμῖν ἐπιστήμη οὐ τῆς παρ' ἡμῖν ἂν ἀληθείας εἴη, καὶ αὖ ἐκάστη ἢ παρ' ἡμῖν ἐπιστήμη τῶν παρ' ἡμῖν ὄντων ἐκάστου ἂν ἐπιστήμη συμβαίνοι εἶναι;

Ἀνάγκη.

Ἀλλὰ μὴν αὐτά γε τὰ εἶδη, ὡς ὁμολογεῖς, οὔτε ἔχομεν οὔτε παρ' ἡμῖν οἷόν τε εἶναι.

Οὐ γὰρ οὖν.

Γιγνώσκεται δὲ γέ που ὑπ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ τῆς ἐπιστήμης αὐτὰ τὰ γένη ἃ ἔστιν ἕκαστα;

Ναί.

Ὅ γε ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν.

Οὐ γάρ.

Οὐκ ἄρα ὑπὸ γε ἡμῶν γινώσκεται τῶν εἰδῶν οὐδέν, ἐπειδὴ αὐτῆς ἐπιστήμης οὐ μετέχομεν.

Οὐκ ἔοικεν.

Ἄγνωστον ἄρα ἡμῖν καὶ αὐτὸ τὸ καλὸν ὃ ἔστι καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ πάντα ἃ δὴ ὡς ἰδέας αὐτὰς οὔσας ὑπολαμβάνομεν.

Κινδυνεύει.

Ὅρα δὴ ἔτι τούτου δεινότερον τόδε.

Τὸ ποῖον;

Φαίης ἂν που, εἴπερ ἔστιν αὐτό τι γένος ἐπιστήμης, πολὺ αὐτὸ ἀκριβέστερον εἶναι ἢ τὴν παρ' ἡμῖν ἐπιστήμην, καὶ κάλλος καὶ τᾶλλα πάντα οὕτω.

Ναί.

Οὐκοῦν εἴπερ τι ἄλλο αὐτῆς ἐπιστήμης μετέχει, οὐκ ἂν τινα μᾶλλον ἢ θεὸν φαίης ἔχειν τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην;

Ἀνάγκη.

Ἄρ' οὖν οἷός τε αὖ ἔσται ὁ θεὸς τὰ παρ' ἡμῖν γινώσκειν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔχων;

Τί γὰρ οὐ;

Ὅτι, ἔφη ὁ Παρμενίδης, ὠμολόγηται ἡμῖν, ὃ Σώκρατες, μήτε ἐκεῖνα τὰ εἶδη πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν τὴν δύναμιν ἔχειν ἢ ἔχει, μήτε τὰ παρ' ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα, ἀλλ' αὐτὰ πρὸς αὐτὰ ἐκάτερα.

Ὡμολόγηται γάρ.

Οὐκοῦν εἰ παρὰ τῷ θεῷ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀκριβεστάτη δεσποτεία καὶ αὕτη ἡ ἀκριβεστάτη ἐπιστήμη, οὐτ' ἂν ἡ δεσποτεία ἢ ἐκείνων ἡμῶν ποτὲ ἂν δεσπόσειεν, οὐτ' ἂν ἐπιστήμη ἡμᾶς γνοίη οὐδέ τι ἄλλο τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ ὁμοίως ἡμεῖς τε ἐκείνων οὐκ ἄρχομεν τῇ παρ' ἡμῖν ἀρχῇ οὐδὲ γινώσκομεν τοῦ θεοῦ οὐδὲν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστήμῃ, ἐκεῖνοί τε αὖ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὔτε δεσπότηται ἡμῶν εἰσὶν οὔτε γινώσκουσι τὰ ἀνθρώπεια πράγματα θεοὶ ὄντες.

Ἀλλὰ μὴ λίαν, ἔφη, ἢ θαυμαστός ὁ λόγος, εἴ τις τὸν θεὸν ἀποστερήσει τοῦ εἰδέναί.

Ταῦτα μέντοι, ὃ Σώκρατες, ἔφη ὁ Παρμενίδης, [135] καὶ ἔτι ἄλλα πρὸς τούτοις πάνυ πολλὰ ἀναγκαῖον ἔχειν τὰ εἶδη, εἰ εἰσὶν αὐταὶ αἱ ἰδέαι τῶν ὄντων καὶ ὀριεῖται τις αὐτό τι ἕκαστον εἶδος· ὥστε ἀπορεῖν τε τὸν ἀκούοντα καὶ ἀμφισβητεῖν ὡς οὔτε ἔστι ταῦτα, εἴ τε ὅτι μάλιστα εἶη, πολλὴ ἀνάγκη αὐτὰ εἶναι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἄγνωστα, καὶ ταῦτα λέγοντα δοκεῖν τε τι λέγειν καί, ὃ ἄρτι ἐλέγομεν, θαυμαστῶς ὡς δυσανάπειστον εἶναι. καὶ ἀνδρὸς πάνυ μὲν εὐφυοῦς τοῦ δυνησομένου μαθεῖν ὡς ἔστι γένος τι ἐκάστου καὶ οὐσία αὐτὴ καθ' αὐτήν, ἔτι δὲ θαυμαστοτέρου τοῦ εὐρήσοντος καὶ ἄλλον δυνησομένου διδάξαι ταῦτα πάντα ἰκανῶς διευκρινησάμενον.

Συγχωρῶ σοι, ἔφη, ὃ Παρμενίδη, ὁ Σωκράτης· πάνυ γάρ μοι κατὰ νοῦν λέγεις.

Ἀλλὰ μέντοι, εἶπεν ὁ Παρμενίδης, εἴ γέ τις δῆ, ὃ Σώκρατες, αὖ μὴ ἐάσει εἶδη τῶν ὄντων εἶναι, εἰς πάντα τὰ νυνδὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέψας, μηδέ τι ὀριεῖται εἶδος ἐνὸς ἐκάστου, οὐδὲ ὅποι τρέψει τὴν διάνοιαν ἔξει, μὴ ἐὼν ἰδέαν τῶν ὄντων ἐκάστου τὴν αὐτὴν ἀεὶ εἶναι, καὶ οὕτως τὴν τοῦ διαλέγεσθαι δύναμιν παντάπασι διαφθερεῖ. τοῦ τοιούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖς καὶ μᾶλλον ἠσθηῖσθαι.

Ἀληθῆ λέγεις, φάναι.

Τί οὖν ποιήσεις φιλοσοφίας πέρι; πῆ τρέψη ἀγνοουμένων τούτων;

Οὐ πάνυ μοι δοκῶ καθορᾶν ἔν γε τῷ παρόντι.

Πρὶν γάρ, εἶπεῖν, πρὶν γυμνασθῆναι, ὃ Σώκρατες, ὀρίζεσθαι ἐπιχειρεῖς καλὸν τέ τι καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ἔν ἕκαστον τῶν εἰδῶν. ἐνενόησα γὰρ καὶ πρόφην σου ἀκούων διαλεγόμενου ἐνθάδε Ἀριστοτέλει τῷδε. καλὴ μὲν οὖν καὶ θεία, εὖ ἴσθι, ἡ ὀρμὴ ἢ ὀρμᾶς ἐπὶ τοὺς λόγους· ἔλκυσσον δὲ

σαυτὸν καὶ γύμνασαι μᾶλλον διὰ τῆς δοκούσης ἀχρήστου εἶναι καὶ καλουμένης ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀδολεσχίας, ἕως ἔτι νέος εἶ· εἰ δὲ μή, σὲ διαφεύζεται ἡ ἀλήθεια.

Τίς οὖν ὁ τρόπος, φάναι, ὦ Παρμενίδη, τῆς γυμνασίας;

Οὗτος, εἶπεν, ὄνπερ ἤκουσας Ζήνωνος. πλὴν τοῦτό γέ σου καὶ πρὸς τοῦτον ἠγάσθην εἰπόντος, ὅτι οὐκ εἶας ἐν τοῖς ὀρωμένοις οὐδὲ περὶ ταῦτα τὴν πλάνην ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνα ἃ μάλιστα τις ἂν λόγῳ λάβοι καὶ εἶδη ἂν ἠγήσαιτο εἶναι.

Δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, ταύτη γε οὐδὲν χαλεπὸν εἶναι καὶ ὅμοια καὶ ἀνόμοια καὶ ἄλλο ὅτιοῦν τὰ ὄντα πάσχοντα ἀποφαίνειν.

Καὶ καλῶς γ', ἔφη. χρὴ δὲ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτῳ ποιεῖν, μὴ μόνον εἰ ἔστιν ἕκαστον ὑποτιθέμενον σκοπεῖν [136] τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑποτίθεσθαι, εἰ βούλει μᾶλλον γυμνασθῆναι.

Πῶς λέγεις; φάναι.

Οἷον, ἔφη, εἰ βούλει, περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἦν Ζήνων ὑπέθετο, εἰ πολλά ἐστι, τί χρὴ συμβαίνειν καὶ αὐτοῖς τοῖς πολλοῖς πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς τὸ ἐν καὶ τῷ ἐνὶ πρὸς τε αὐτὸ καὶ πρὸς τὰ πολλά· καὶ αὖ εἰ μὴ ἐστι πολλά, πάλιν σκοπεῖν τί συμβήσεται καὶ τῷ ἐνὶ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα· καὶ αὐθις αὖ ἐὰν ὑποθῆ εἰ ἔστιν ὁμοιότης ἢ εἰ μὴ ἔστιν, τί ἐφ' ἑκατέρας τῆς ὑποθέσεως συμβήσεται καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑποτεθεῖσιν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. καὶ περὶ ἀνομοίου ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ κινήσεως καὶ περὶ στάσεως καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι· καὶ ἐνὶ λόγῳ, περὶ ὅτου ἂν ἀεὶ ὑποθῆ ὡς ὄντος καὶ ὡς οὐκ ὄντος καὶ ὅτιοῦν ἄλλο πάθος πάσχοντος, δεῖ σκοπεῖν τὰ συμβαίνοντα πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς ἐν ἕκαστον τῶν ἄλλων, ὅτι ἂν προέλη, καὶ πρὸς πλείω καὶ πρὸς σύμπαντα ὡσαύτως· καὶ τᾶλλα αὖ πρὸς αὐτὰ τε καὶ πρὸς ἄλλο ὅτι ἂν προαιρῆ ἀεὶ, ἐάντε ὡς ὄν ὑποθῆ ὁ ὑπετίθεσο, ἄντε ὡς μὴ ὄν, εἰ μέλλεις τελέως γυμνασάμενος κυρίως διόψεσθαι τὸ ἀληθές.

Ἀμήχανόν γ' ἔφη, λέγεις, ὦ Παρμενίδη, πραγματεῖαν, καὶ οὐ σφόδρα μανθάνω. ἀλλὰ μοι τί οὐ διήλθες αὐτὸς ὑποθέμενός τι, ἵνα μᾶλλον καταμάθω;

Πολὺ ἔργον, φάναι, ὦ Σώκρατες, προστάττεις ὡς τηλικῶδε.

Ἀλλὰ σύ, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, Ζήνων, τί οὐ διήλθες ἡμῖν;

Καὶ τὸν Ζήνωνα ἔφη γελάσαντα φάναι· Αὐτοῦ, ὦ Σώκρατες, δεώμεθα Παρμενίδου· μὴ γὰρ οὐ φαῦλον ἦ ὁ λέγει. ἢ οὐχ ὀρθᾶ ὅσον ἔργον προστάττεις; εἰ μὲν οὖν πλείους ἦμεν, οὐκ ἂν ἄξιον ἦν δεῖσθαι· ἀπρεπῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα πολλῶν ἐναντίον λέγειν ἄλλως τε καὶ τηλικούτῳ· ἀγνοοῦσιν γὰρ οἱ πολλοὶ ὅτι ἄνευ ταύτης τῆς διὰ πάντων διεξόδου τε καὶ πλάνης ἀδύνατον ἐντυχόντα τῷ ἀληθεῖ νοῦν σχεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Παρμενίδη, Σωκράτει συνδέομαι, ἵνα καὶ αὐτὸς διακούσω διὰ χρόνου.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος τοῦ Ζήνωνος, ἔφη ὁ Ἀντιφῶν φάναι τὸν Πυθόδωρον, αὐτόν τε δεῖσθαι τοῦ Παρμενίδου καὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνδείξασθαι ὁ λέγοι καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖν. τὸν οὖν Παρμενίδην· Ἀνάγκη, φάναι, πείθεσθαι. καίτοι δοκῶ μοι τὸ τοῦ Ἴβυκείου ἵππου πεπονθέναι, [137] ὃ ἐκεῖνος ἀθλητῆ ὄντι καὶ πρεσβυτέρῳ, ὑφ' ἄρματι μέλλοντι ἀγωνιεῖσθαι καὶ δι' ἐμπειρίαν τρέμοντι τὸ μέλλον, ἑαυτὸν ἀπεικάζων ἄκων ἔφη καὶ αὐτὸς οὕτω πρεσβύτης ὢν εἰς τὸν ἔρωτα ἀναγκάζεσθαι ἰέναι· κάγῳ μοι δοκῶ μεμνημένος μάλα φοβεῖσθαι πῶς χρὴ τηλικόνδε ὄντα

διανεῦσαι τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον πέλαγος λόγων· ὅμως δὲ δεῖ γὰρ χαρίζεσθαι, ἐπειδὴ καί, ὁ Ζήνων λέγει, αὐτοὶ ἐσμὲν. πόθεν οὖν δὴ ἀρξόμεθα καὶ τί πρῶτον ὑποθησόμεθα; ἢ βούλεσθε, ἐπειδήπερ δοκεῖ πραγματειώδη παιδιὰν παίζειν, ἀπ' ἐμαυτοῦ ἄρξωμαι καὶ τῆς ἐμαυτοῦ ὑποθέσεως, περὶ τοῦ ἐνὸς αὐτοῦ ὑποθέμενος, εἴτε ἓν ἐστὶν εἴτε μὴ ἓν, τί χρὴ συμβαίνειν;

Πάνυ μὲν οὖν, φάναι τὸν Ζήωνα.

Τίς οὖν, εἰπεῖν, μοὶ ἀποκρινεῖται; ἢ ὁ νεώτατος; ἤκιστα γὰρ ἂν πολυπραγμονοῖ, καὶ ἃ οἶεται μάλιστα ἂν ἀποκρίνοιτο· καὶ ἅμα ἐμοὶ ἀνάπαυλα ἂν εἴη ἢ ἐκείνου ἀπόκρισις.

Ἐτοιμός σοι, ὦ Παρμενίδη, φάναι, τοῦτο, τὸν Ἀριστοτέλη· ἐμὲ γὰρ λέγεις τὸν νεώτατον λέγων. ἀλλὰ ἐρώτα ὡς ἀποκρινουμένου.

Εἶεν δὴ, φάναι· εἰ ἓν ἐστὶν, ἄλλο τι οὐκ ἂν εἴη πολλὰ τὸ ἓν;

{ – } Πῶς γὰρ ἂν;

{ – } Οὔτε ἄρα μέρος αὐτοῦ οὔτε ὅλον αὐτὸ δεῖ εἶναι.

{ – } Τί δὴ;

{ – } Τὸ μέρος που ὅλου μέρος ἐστίν.

{ – } Ναί.

{ – } Τί δὲ τὸ ὅλον; οὐχὶ οὗ ἂν μέρος μηδὲν ἀπῆ ὅλον ἂν εἴη;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἀμφοτέρως ἄρα τὸ ἓν ἐκ μερῶν ἂν εἴη, ὅλον τε ὄν καὶ μέρη ἔχον.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἀμφοτέρως ἂν ἄρα οὕτως τὸ ἓν πολλὰ εἴη ἀλλ' οὐχ ἓν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Δεῖ δὲ γε μὴ πολλὰ ἀλλ' ἓν αὐτὸ εἶναι.

{ – } Δεῖ.

{ – } Οὔτ' ἄρα ὅλον ἔσται οὔτε μέρη ἔξει, εἰ ἓν ἔσται τὸ ἓν.

{ – } Οὐ γάρ.

Οὐκοῦν εἰ μηδὲν ἔχει μέρος, οὔτ' ἂν ἀρχὴν οὔτε τελευτήν οὔτε μέσον ἔχοι· μέρη γὰρ ἂν ἦδη αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα εἴη.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Καὶ μὴν τελευτὴ γε καὶ ἀρχὴ πέρας ἐκάστου.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Ἄπειρον ἄρα τὸ ἓν, εἰ μήτε ἀρχὴν μήτε τελευτήν ἔχει.

{ – } Ἄπειρον.

{ – } Καὶ ἄνευ σχήματος ἄρα· οὔτε γὰρ στρογγύλου οὔτε εὐθέος μετέχει.

{ – } Πῶς;

{ – } Στρογγύλον γέ πού ἐστι τοῦτο οὗ ἂν τὰ ἔσχατα πανταχῆ ἀπὸ τοῦ μέσου ἴσον ἀπέχη.

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ μὴν εὐθύ γε, οὗ ἂν τὸ μέσον ἀμφοῖν τοῖν ἐσχάτοις ἐπίπροσθεν ᾖ.

{ – } Οὕτως.

{ – } Οὐκοῦν μέρη ἂν ἔχοι τὸ ἐν καὶ πολλὰ ἂν εἴη, εἴτε εὐθέος σχήματος εἴτε περιφεροῦς μετέχοι.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

[138]

{ – } Οὔτε ἄρα εὐθύ οὔτε περιφερές ἐστίν, ἐπεὶπερ οὐδὲ μέρη ἔχει.

{ – } Ὅρθως.

Καὶ μὴν τοιοῦτόν γε ὄν οὐδαμοῦ ἂν εἴη· οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ οὔτε ἐν ἑαυτῷ εἴη.

{ – } Πῶς δὴ;

{ – } Ἐν ἄλλῳ μὲν ὄν κύκλῳ που ἂν περιέχοιτο ὑπ' ἐκείνου ἐν ᾧ ἐνείη, καὶ πολλαχοῦ ἂν αὐτοῦ ἄπτοιτο πολλοῖς· τοῦ δὲ ἐνός τε καὶ ἀμεροῦς καὶ κύκλου μὴ μετέχοντος ἀδύνατον πολλαχῆ κύκλῳ ἄπτεσθαι.

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε ἐν ἑαυτῷ ὄν κἂν ἑαυτῷ εἴη περιέχον οὐκ ἄλλο ἢ αὐτό, εἴπερ καὶ ἐν ἑαυτῷ εἴη· ἐν τῷ γὰρ τι εἶναι μὴ περιέχοντι ἀδύνατον.

{ – } Ἀδύνατον γάρ.

{ – } Οὐκοῦν ἕτερον μὲν ἂν τι εἴη αὐτὸ τὸ περιέχον, ἕτερον δὲ τὸ περιεχόμενον· οὐ γὰρ ὅλον γε ἄμφω ταυτὸν ἅμα πείσεται καὶ ποιήσει· καὶ οὕτω τὸ ἐν οὐκ ἂν εἴη ἔτι ἐν ἄλλὰ δύο.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὐκ ἄρα ἐστὶν που τὸ ἐν, μήτε ἐν αὐτῷ μήτε ἐν ἄλλῳ ἐνόν.

{ – } Οὐκ ἐστίν.

Ὅρα δὴ, οὕτως ἔχον εἰ οἷόν τέ ἐστιν ἐστάναι ἢ κινεῖσθαι.

{ – } Τί δὴ γὰρ οὐ;

{ – } Ὅτι κινούμενόν γε ἢ φέροιτο ἢ ἀλλοιοῖτο ἂν· αὐτὰ γὰρ μόναι κινήσεις.

{ – } Ναί.

{ – } Ἀλλοιούμενον δὲ τὸ ἐν ἑαυτοῦ ἀδύνατόν που ἐν ἔτι εἶναι.

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Οὐκ ἄρα κατ' ἀλλοίωσίν γε κινεῖται.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Ἄλλ' ἄρα τῷ φέρεσθαι;

{ – } Ἴσως.

{ – } Καὶ μὴν εἰ φέροιτο τὸ ἔν, ἦτοι ἐν τῷ αὐτῷ ἂν περιφέροιτο κύκλῳ ἢ μεταλλάττοι χώραν ἐτέραν ἐξ ἐτέρας.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν κύκλῳ μὲν περιφερόμενον ἐπὶ μέσου βεβηκέναι ἀνάγκη, καὶ τὰ περὶ τὸ μέσον φερόμενα ἄλλα μέρη ἔχειν ἑαυτοῦ· ὃ δὲ μήτε μέσου μήτε μερῶν προσήκει, τίς μηχανὴ τοῦτο κύκλῳ ποτ' ἐπὶ τοῦ μέσου ἐνεχθῆναι;

{ – } Οὐδεμία.

{ – } Ἀλλὰ δὴ χώραν ἀμείβον ἄλλοτ' ἄλλοθι γίγνεται καὶ οὕτω κινεῖται;

{ – } Εἴπερ γε δὴ.

{ – } Οὐκοῦν εἶναι μὲν που ἐν τινι αὐτῷ ἀδύνατον ἐφάνη;

{ – } Ναί.

{ – } Ἄρ' οὖν γίνεσθαι ἔτι ἀδυνατώτερον;

{ – } Οὐκ ἐννοῶ ὅπη.

{ – } Εἰ ἐν τῷ τι γίγνεται, οὐκ ἀνάγκη μήτε πῶ ἐν ἐκείνῳ εἶναι ἔτι ἐγγιγνόμενον, μήτ' ἔτι ἔξω ἐκείνου παντάπασιν, εἴπερ ἤδη ἐγγίγνεται;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Εἰ ἄρα τι ἄλλο πείσεται τοῦτο, ἐκεῖνο ἂν μόνον πάσχοι οὗ μέρη εἶη· τὸ μὲν γὰρ ἂν τι αὐτοῦ ἤδη ἐν ἐκείνῳ, τὸ δὲ ἔξω εἶη ἅμα· τὸ δὲ μὴ ἔχον μέρη οὐχ οἷόν τέ που ἔσται τρόπῳ οὐδενὶ ὅλον ἅμα μήτε ἐντὸς εἶναι τινος μήτε ἔξω.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὗ δὲ μήτε μέρη εἰσὶ μήτε ὅλον τυγχάνει ὄν, οὐ πολὺ ἔτι ἀδυνατώτερον ἐγγίγνεσθαι που, μήτε κατὰ μέρη μήτε κατὰ ὅλον ἐγγιγνόμενον;

{ – } Φαίνεται.

[139]

{ – } Οὐτ' ἄρα ποι ἰὸν καὶ ἐν τῷ γιγνόμενον χώραν ἀλλάττει, οὐτ' ἐν τῷ αὐτῷ περιφερόμενον οὔτε ἀλλοιούμενον.

{ – } Οὐκ ἔοικε.

{ – } Κατὰ πᾶσαν ἄρα κίνησιν τὸ ἐν ἀκίνητον.

{ – } Ἀκίνητον.

{ – } Ἀλλὰ μὴν καὶ εἶναί γε φαμεν ἐν τινι αὐτὸ ἀδύνατον.

{ – } Φαμὲν γάρ.

{ – } Οὐδ' ἄρα ποτὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἐστίν.

{ – } Τί δή;

{ – } Ὅτι ἤδη ἂν ἐν ἐκείνῳ εἶη ἐν ᾧ τῷ αὐτῷ ἐστίν.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Ἀλλ' οὔτε ἐν αὐτῷ οὔτε ἐν ἄλλῳ οἷόν τε ἦν αὐτῷ ἐνεῖναι.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὐδέποτε ἄρα ἐστὶ τὸ ἐν ἐν τῷ αὐτῷ.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τό γε μηδέποτε ἐν τῷ αὐτῷ ὄν οὔτε ἡσυχίαν ἄγει οὔθ' ἔστηκεν.

{ – } Οὐ γὰρ οἷόν τε.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὔτε ἔστηκεν οὔτε κινεῖται.

{ – } Οὐκ οὖν δὴ φαίνεται γε.

Οὐδὲ μὴν ταυτόν γε οὔτε ἐτέρῳ οὔτε ἑαυτῷ ἔσται, οὐδ' αὖ ἕτερον οὔτε αὐτοῦ οὔτε ἐτέρου ἂν εἶη.

{ – } Πῆ δὴ;

{ – } Ἐτερον μὲν που ἑαυτοῦ ὄν ἐνός ἕτερον ἂν εἶη καὶ οὐκ ἂν εἶη ἐν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Καὶ μὴν ταυτόν γε ἐτέρῳ ὄν ἐκεῖνο ἂν εἶη, αὐτὸ δ' οὐκ ἂν εἶη· ὥστε οὐδ' ἂν οὕτως εἶη ὅπερ ἔστιν, ἐν, ἀλλ' ἕτερον ἐνός.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ταυτόν μὲν ἄρα ἐτέρῳ ἢ ἕτερον ἑαυτοῦ οὐκ ἔσται.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἐτερον δέ γε ἐτέρου οὐκ ἔσται, ἕως ἂν ἦ ἐν· οὐ γὰρ ἐνὶ προσήκει ἐτέρῳ τινὸς εἶναι, ἀλλὰ μόνῳ ἐτέρῳ ἐτέρου, ἄλλῳ δὲ οὐδενί.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Τῷ μὲν ἄρα ἐν εἶναι οὐκ ἔσται ἕτερον· ἢ οἶει;

{ – } Οὐ δήτα.

{ – } Ἀλλὰ μὴν εἰ μὴ τούτῳ, οὐχ ἑαυτῷ ἔσται, εἰ δὲ μὴ αὐτῷ, οὐδὲ αὐτό· αὐτὸ δὲ μηδαμῆ ὄν ἕτερον οὐδενὸς ἔσται ἕτερον.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Οὐδὲ μὴν ταυτόν γε ἑαυτῷ ἔσται.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Οὐχ ἤπερ τοῦ ἐνὸς φύσις, αὐτὴ δῆπου καὶ τοῦ ταύτου.

{ – } Τί δῆ;

{ – } Ὅτι οὐκ, ἐπειδὴν ταυτόν γένηταί τῷ τι, ἐν γίγνεται.

{ – } Ἀλλὰ τί μὴν;

{ – } Τοῖς πολλοῖς ταυτόν γενόμενον πολλὰ ἀνάγκη γίγνεσθαι ἀλλ' οὐχ ἓν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Ἀλλ' εἰ τὸ ἐν καὶ τὸ ταυτόν μηδαμῆ διαφέρει, ὅποτε τι ταυτόν ἐγίγνετο, αἰεὶ ἂν ἐν ἐγίγνετο, καὶ ὅποτε ἓν, ταυτόν.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Εἰ ἄρα τὸ ἐν ἑαυτῷ ταυτόν ἔσται, οὐχ ἐν ἑαυτῷ ἔσται· καὶ οὕτω ἐν ὄν οὐχ ἐν ἔσται. ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον· ἀδύνατον ἄρα καὶ τῷ ἐνὶ ἢ ἐτέρου ἕτερον εἶναι ἢ ἑαυτῷ ταυτόν.

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Οὕτω δὲ ἕτερόν γε ἢ ταυτόν τὸ ἐν οὔτ' ἂν αὐτῷ οὔτ' ἂν ἐτέρῳ εἶη.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

Οὐδὲ μὴν ὁμοίον τι ἔσται οὐδ' ἀνόμοιον οὔτε αὐτῷ οὔτε ἐτέρῳ.

{ – } Τί δῆ;

{ – } Ὅτι τὸ ταυτόν που πεπονθὸς ὁμοιον.

{ – } Ναί.

{ – } Τοῦ δέ γε ἐνὸς χωρὶς ἐφάνη τὴν φύσιν τὸ ταυτόν.

{ – } Ἐφάνη γάρ.

[140]

{ – } Ἀλλὰ μὴν εἴ τι πέπονθε χωρὶς τοῦ ἐν εἶναι τὸ ἐν, πλείω ἂν εἶναι πεπόνθοι ἢ ἓν, τοῦτο δὲ ἀδύνατον.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐδαμῶς ἔστιν ἄρα ταυτόν πεπονθὸς εἶναι τὸ ἐν οὔτε ἄλλῳ οὔτε ἑαυτῷ.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Οὐδὲ ὁμοιον ἄρα δυνατὸν αὐτὸ εἶναι οὔτε ἄλλω οὔτε ἑαυτῷ.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἕτερόν γε πέπονθεν εἶναι τὸ ἕν· καὶ γὰρ οὕτω πλείω ἂν πεπόνθοι εἶναι ἢ ἕν.

{ – } Πλείω γάρ.

{ – } Τό γε μὴν ἕτερον πεπονθὸς ἢ ἑαυτοῦ ἢ ἄλλου ἀνόμοιον ἂν εἶη ἢ ἑαυτῷ ἢ ἄλλω, εἶπερ τὸ ταῦτὸν πεπονθὸς ὁμοιον.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Τὸ δέ γε ἕν, ὡς ἔοικεν, οὐδαμῶς ἕτερον πεπονθὸς οὐδαμῶς ἀνόμοιόν ἐστιν οὔτε αὐτῷ οὔτε ἑτέρῳ.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὔτε ἄρα ὁμοιον οὔτε ἀνόμοιον οὔθ' ἑτέρῳ οὔτε ἑαυτῷ ἂν εἶη τὸ ἕν.

{ – } Οὐ φαίνεται.

Καὶ μὴν τοιοῦτόν γε ὄν οὔτε ἴσον οὔτε ἄνισον ἔσται οὔτε ἑαυτῷ οὔτε ἄλλω.

{ – } Πῆ;

{ – } Ἴσον μὲν ὄν τῶν αὐτῶν μέτρων ἔσται ἐκείνῳ ὃ ἂν ἴσον ᾖ.

{ – } Ναί.

{ – } Μειζον δέ που ἢ ἔλαττον ὄν, οἷς μὲν ἂν σύμμετρον ᾖ, τῶν μὲν ἐλαττόνων πλείω μέτρα ἔξει, τῶν δὲ μειζόνων ἐλάττω.

{ – } Ναί.

{ – } Οἷς δ' ἂν μὴ σύμμετρον, τῶν μὲν μικροτέρων, τῶν δὲ μειζόνων μέτρων ἔσται.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Οὐκοῦν ἀδύνατον τὸ μὴ μετέχον τοῦ αὐτοῦ ἢ μέτρων τῶν αὐτῶν εἶναι ἢ ἄλλων ὠντινωνοῦν τῶν αὐτῶν;

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Ἴσον μὲν ἄρα οὔτ' ἂν ἑαυτῷ οὔτε ἄλλω εἶη μὴ τῶν αὐτῶν μέτρων ὄν.

{ – } Οὐκουν φαίνεται γέ.

{ – } Ἀλλὰ μὴν πλείονων γε μέτρων ὄν ἢ ἐλαττόνων, ὅσωνπερ μέτρων, τοσοῦτων καὶ μερῶν ἂν εἶη· καὶ οὕτω αὖ οὐκέτι ἕν ἐσται ἀλλὰ τοσαῦτα ὅσαπερ καὶ τὰ μέτρα.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Εἰ δέ γε ἑνὸς μέτρου εἶη, ἴσον ἂν γίγνοιτο τῷ μέτρῳ· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἐφάνη, ἴσον τῷ αὐτὸ εἶναι.

{ – } Ἐφάνη γάρ.

{ – } Οὔτε ἄρα ἐνὸς μέτρου μετέχον οὔτε πολλῶν οὔτε ὀλίγων, οὔτε τὸ παράπαν τοῦ αὐτοῦ μετέχον, οὔτε ἑαυτῶ ποτε, ὡς ἔοικεν, ἔσται ἴσον οὔτε ἄλλῳ· οὔτε αὖ μείζον οὐδὲ ἔλαττον οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε ἑτέρου.

{ – } Παντάπασι μὲν οὖν οὕτω.

Τί δέ; πρεσβύτερον ἢ νεώτερον ἢ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχειν τὸ ἐν δοκεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι;

{ – } Τί δὴ γὰρ οὐ;

{ – } Ὅτι που ἡλικίαν μὲν τὴν αὐτὴν ἔχον ἢ αὐτῶ ἢ ἄλλῳ ἰσότητος χρόνου καὶ ὁμοιότητος μεθέξει, ὧν ἐλέγομεν οὐ μετεῖναι τῶ ἐνί, οὔτε ὁμοιότητος οὔτε ἰσότητος.

{ – } Ἐλέγομεν γὰρ οὖν.

{ – } Καὶ μὴν καὶ ὅτι ἀνομοιότητός τε καὶ ἀνισότητος οὐ μετέχει, καὶ τοῦτο ἐλέγομεν.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

[141]

{ – } Πῶς οὖν οἷόν τε ἔσται τινὸς ἢ πρεσβύτερον ἢ νεώτερον εἶναι ἢ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχειν τῷ τοιοῦτον ὄν;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Οὐκ ἄρα ἂν εἶη νεώτερόν γε οὐδὲ πρεσβύτερον οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχον τὸ ἐν οὔτε αὐτῶ οὔτε ἄλλῳ.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐδὲ ἐν χρόνῳ τὸ παράπαν δύναται ἂν εἶναι τὸ ἐν, εἰ τοιοῦτον εἶη; ἢ οὐκ ἀνάγκη, ἐάν τι ἦ ἐν χρόνῳ, ἀεὶ αὐτὸ αὐτοῦ πρεσβύτερον γίνεσθαι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν τό γε πρεσβύτερον ἀεὶ νεωτέρου πρεσβύτερον;

{ – } Τί μὴν;

{ – } Τὸ πρεσβύτερον ἄρα ἑαυτοῦ γινόμενον καὶ νεώτερον ἑαυτοῦ ἅμα γίγνεται, εἴπερ μέλλει ἔχειν ὅτου πρεσβύτερον γίγνηται.

{ – } Πῶς λέγεις;

{ – } Ὡδε· διάφορον ἕτερον ἑτέρου οὐδὲν δεῖ γίνεσθαι ἤδη ὄντος διαφόρου, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἤδη ὄντος ἤδη εἶναι, τοῦ δὲ γεγονότος γεγονέναι, τοῦ δὲ μέλλοντος μέλλειν, τοῦ δὲ γιγνομένου οὔτε γεγονέναι οὔτε μέλλειν οὔτε εἶναι πῶ διάφορον, ἀλλὰ γίνεσθαι καὶ ἄλλως οὐκ εἶναι.

{ – } Ἀνάγκη γὰρ δὴ.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τό γε πρεσβύτερον διαφορότης νεωτέρου ἐστὶν καὶ οὐδενὸς ἄλλου.

{ – } Ἔστι γάρ.

{ – } Τὸ ἄρα πρῆσβύτερον ἑαυτοῦ γιγνόμενον ἀνάγκη καὶ νεώτερον ἅμα ἑαυτοῦ γίγνεσθαι.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Ἀλλὰ μὴν καὶ μήτε πλείω ἑαυτοῦ γίγνεσθαι χρόνον μήτε ἐλάττω, ἀλλὰ τὸν ἴσον χρόνον καὶ γίγνεσθαι ἑαυτῷ καὶ εἶναι καὶ γεγονέναι καὶ μέλλειν ἔσεσθαι.

{ – } Ἀνάγκη γὰρ οὖν καὶ ταῦτα.

{ – } Ἀνάγκη ἄρα ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ὅσα γε ἐν χρόνῳ ἐστίν καὶ μετέχει τοῦ τοιούτου, ἕκαστον αὐτῶν τὴν αὐτὴν τε αὐτὸ αὐτῷ ἡλικίαν ἔχειν καὶ πρῆσβυτερόν τε αὐτοῦ ἅμα καὶ νεώτερον γίγνεσθαι.

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τῷ γε ἐνὶ τῶν τοιούτων παθημάτων οὐδὲν μετῆν.

{ – } Οὐ γὰρ μετῆν.

{ – } Οὐδὲ ἄρα χρόνου αὐτῷ μέτεστιν, οὐδ' ἔστιν ἐν τινι χρόνῳ.

{ – } Οὐκ οὖν δὴ, ὡς γε ὁ λόγος αἰρεῖ.

Τί οὖν; τὸ ἦν καὶ τὸ γέγονε καὶ τὸ ἐγίγνετο οὐ χρόνου μέθεξιν δοκεῖ σημαίνειν τοῦ ποτὲ γεγονότος;

{ – } Καὶ μάλα.

{ – } Τί δέ; τὸ ἔσται καὶ τὸ γενήσεται καὶ τὸ γενηθήσεται οὐ τοῦ ἔπειτα τοῦ μέλλοντος;

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ δὲ δὴ ἔστι καὶ τὸ γίγνεται οὐ τοῦ νῦν παρόντος;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Εἰ ἄρα τὸ ἐν μηδαμῇ μηδενὸς μετέχει χρόνου, οὔτε ποτὲ γέγονεν οὔτ' ἐγίγνετο οὔτ' ἦν ποτέ, οὔτε νῦν γέγονεν οὔτε γίγνεται οὔτε ἔστιν, οὔτ' ἔπειτα γενήσεται οὔτε γενηθήσεται οὔτε ἔσται.

{ – } Ἀληθέστατα.

{ – } Ἔστιν οὖν οὐσίας ὅπως ἂν τι μετάσχοι ἄλλως ἢ κατὰ τούτων τι;

{ – } Οὐκ ἔστιν.

{ – } Οὐδαμῶς ἄρα τὸ ἐν οὐσίας μετέχει.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδαμῶς ἄρα ἔστι τὸ ἐν.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Οὐδ' ἄρα οὕτως ἔστιν ὥστε ἐν εἶναι· εἴη γὰρ ἂν ἤδη ὄν καὶ οὐσίας μετέχον· ἀλλ' ὡς ἔοικεν, τὸ ἐν οὔτε ἐν ἔστιν οὔτε ἔστιν, εἰ δεῖ τῷ τοιῷδε λόγῳ πιστεύειν.

[142]

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Ὅ δὲ μὴ ἔστι, τούτῳ τῷ μὴ ὄντι εἴη ἂν τι αὐτῷ ἢ αὐτοῦ;

{ – } Καὶ πῶς;

{ – } Οὐδ' ἄρα ὄνομα ἔστιν αὐτῷ οὐδὲ λόγος οὐδέ τις ἐπιστήμη οὐδὲ αἴσθησις οὐδὲ δόξα.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Οὐδ' ὀνομάζεται ἄρα οὐδὲ λέγεται οὐδὲ δοξάζεται οὐδὲ γινώσκεται, οὐδέ τι τῶν ὄντων αὐτοῦ αἰσθάνεται.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Ἦ δυνατόν οὖν περὶ τὸ ἐν ταῦτα οὕτως ἔχειν;

{ – } Οὐκ οὖν ἔμοιγε δοκεῖ.

Βούλει οὖν ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπανέλθωμεν, ἐάν τι ἡμῖν ἐπανιούσιν ἄλλοιόν φανῆ;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν βούλομαι.

{ – } Οὐκοῦν ἐν εἰ ἔστιν, φαμέν, τὰ συμβαίνοντα περὶ αὐτοῦ, ποῖά ποτε τυγχάνει ὄντα, διομολογητέα ταῦτα· οὐχ οὕτω;

{ – } Ναί.

{ – } Ὅρα δὴ ἐξ ἀρχῆς. ἐν εἰ ἔστιν, ἄρα οἷόν τε αὐτὸ εἶναι μὲν, οὐσίας δὲ μὴ μετέχειν;

{ – } Οὐχ οἷόν τε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἐνός εἴη ἂν οὐ ταῦτόν οὔσα τῷ ἐνί· οὐ γὰρ ἂν ἐκείνη ἦν ἐκείνου οὐσία, οὐδ' ἂν ἐκεῖνο, τὸ ἐν, ἐκείνης μετεῖχεν, ἀλλ' ὅμοιον ἂν ἦν λέγειν ἐν τε εἶναι καὶ ἐν ἔν. νῦν δὲ οὐχ αὕτη ἔστιν ἡ ὑπόθεσις, εἰ ἐν ἔν, τί χρὴ συμβαίνειν, ἀλλ' εἰ ἐν ἔστιν· οὐχ οὕτω;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν ὡς ἄλλο τι σημαῖνον τὸ ἔστι τοῦ ἐν;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἄρα οὖν ἄλλο ἢ ὅτι οὐσίας μετέχει τὸ ἐν, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, ἐπειδάν τις συλλήβδην εἴπη ὅτι ἐν ἔστιν;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Πάλιν δὴ λέγωμεν, ἐν εἰ ἔστιν, τί συμβήσεται. σκόπει οὖν εἰ οὐκ ἀνάγκη ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τοιοῦτον ὄν τὸ ἐν σημαίνειν, οἷον μέρη ἔχειν;

{ – } Πῶς;

{ – } Ὡδε· εἰ τὸ ἔστι τοῦ ἐνός ὄντος λέγεται καὶ τὸ ἐν τοῦ ὄντος ἐνός, ἔστι δὲ οὐ τὸ αὐτὸ ἢ τε οὐσία καὶ τὸ ἐν, τοῦ αὐτοῦ δὲ ἐκείνου οὐ ὑπεθέμεθα, τοῦ ἐνός ὄντος, ἄρα οὐκ ἀνάγκη τὸ μὲν ὅλον ἐν ὄν εἶναι αὐτό, τούτου δὲ γίνεσθαι μόρια τὸ τε ἐν καὶ τὸ εἶναι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Πότερον οὖν ἐκάτερον τῶν μορίων τούτων μόριον μόνον προσεροῦμεν, ἢ τοῦ ὅλου μόριον τό γε μόριον προσρητέον;

{ – } Τοῦ ὅλου.

{ – } Καὶ ὅλον ἄρα ἐστί, ὃ ἂν ἐν ἧ, καὶ μόριον ἔχει.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Τί οὖν; τῶν μορίων ἐκάτερον τούτων τοῦ ἐνός ὄντος, τό τε ἐν καὶ τὸ ὄν, ἄρα ἀπολείπεσθον ἢ τὸ ἐν τοῦ εἶναι μορίου ἢ τὸ ὄν τοῦ ἐνός μορίου;

{ – } Οὐκ ἂν εἶη.

{ – } Πάλιν ἄρα καὶ τῶν μορίων ἐκάτερον τό τε ἐν ἴσχει καὶ τὸ ὄν, καὶ γίγνεται τὸ ἐλάχιστον ἐκ δυοῖν αὐτῶν μορίων τὸ μόριον, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως αἰεὶ, ὅτιπερ ἂν μόριον γένηται, τούτῳ τῷ μορίῳ αἰεὶ ἴσχει· τό τε γὰρ ἐν τὸ ὄν αἰεὶ ἴσχει καὶ τὸ ὄν τὸ ἐν· ὥστε ἀνάγκη δὴ αἰεὶ γιγνόμενον μηδέποτε ἐν εἶναι.

[143]

{ – } Παντάπασι μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν ἄπειρον ἂν τὸ πλῆθος οὕτω τὸ ἐν ὄν εἶη;

{ – } Ἔοικεν.

Ἔθι δὴ καὶ τῆδε ἔτι.

{ – } Πῆ;

{ – } Οὐσίας φαμὲν μετέχειν τὸ ἐν, διὸ ἔστιν;

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ διὰ ταῦτα δὴ τὸ ἐν ὄν πολλὰ ἐφάνη.

{ – } Οὕτω.

{ – } Τί δέ; αὐτὸ τὸ ἐν, ὃ δὴ φαμεν οὐσίας μετέχειν, ἐὰν αὐτὸ τῆς διανοίας μόνον καθ' αὐτὸ λάβωμεν ἄνευ τούτου οὐ φαμεν μετέχειν, ἄρα γε ἐν μόνον φανήσεται ἢ καὶ πολλὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο;

{ – } Ἐν, οἷμαι ἔγωγε.

{ – } Ἴδωμεν δὴ· ἄλλο τι ἕτερον μὲν ἀνάγκη τὴν οὐσίαν αὐτοῦ εἶναι, ἕτερον δὲ αὐτό, εἴπερ μὴ οὐσία τὸ ἐν, ἀλλ' ὡς ἐν οὐσίας μετέσχευ.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν εἰ ἕτερον μὲν ἢ οὐσία, ἕτερον δὲ τὸ ἐν, οὔτε τῷ ἐν τὸ ἐν τῆς οὐσίας ἕτερον οὔτε τῷ οὐσία εἶναι ἢ οὐσία τοῦ ἐνός ἄλλο, ἀλλὰ τῷ ἐτέρῳ τε καὶ ἄλλῳ ἕτερα ἀλλήλων.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Ὡστε οὐ ταυτόν ἐστιν οὔτε τῷ ἐνὶ οὔτε τῆς οὐσίας τὸ ἕτερον.

{ – } Πῶς γάρ;

Τί οὖν; ἐὰν προελώμεθα αὐτῶν εἴτε βούλει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἕτερον εἴτε τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἐν εἴτε τὸ ἐν καὶ τὸ ἕτερον, ἄρ' οὐκ ἐν ἐκάστη τῇ προαιρέσει προαιρούμεθά τινα ὡς ὀρθῶς ἔχει καλεῖσθαι ἀμφοτέρω;

{ – } Πῶς;

{ – } Ὡδε· ἔστιν οὐσίαν εἰπεῖν;

{ – } Ἔστιν.

{ – } Καὶ αὐθις εἰπεῖν ἕν;

{ – } Καὶ τοῦτο.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐχ ἐκάτερον αὐτοῖν εἴρηται;

{ – } Ναί.

{ – } Τί δ' ὅταν εἴπω οὐσία τε καὶ ἕν, ἄρα οὐκ ἀμφοτέρω;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἐὰν οὐσία τε καὶ ἕτερον ἢ ἕτερόν τε καὶ ἕν, καὶ οὕτω πανταχῶς ἐφ' ἐκάστου ἀμφω λέγω;

{ – } Ναί.

{ – } Ὡ δ' ἂν ἀμφω ὀρθῶς προσαγορεύησθον, ἄρα οἷόν τε ἀμφω μὲν αὐτῶ εἶναι, δύο δὲ μή;

{ – } Οὐχ οἷόν τε.

{ – } Ὡ δ' ἂν δύο ἦτον, ἔστι τις μηχανὴ μὴ οὐχ ἐκάτερον αὐτοῖν ἕν εἶναι;

{ – } Οὐδεμία.

{ – } Τούτων ἄρα ἐλείπερ σύνδυο ἕκαστα συμβαίνει εἶναι, καὶ ἕν ἂν εἴη ἕκαστον.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Εἰ δὲ ἕν ἕκαστον αὐτῶν ἔστι, συντεθέντος ἑνὸς ὁποιοῦν ἡτινιοῦν συζυγία οὐ τρία γίνονται τὰ πάντα;

{ – } Ναί.

{ – } Τρία δὲ οὐ περιττὰ καὶ δύο ἄρτια;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τί δέ; δυοῖν ὄντων οὐκ ἀνάγκη εἶναι καὶ δίς, καὶ τριῶν ὄντων τρίς, εἴπερ ὑπάρχει τῶ τε δύο τὸ δίς ἕν καὶ τῶ τρία τὸ τρίς ἕν;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Δυοῖν δὲ ὄντων καὶ δις οὐκ ἀνάγκη δύο δις εἶναι; καὶ τριῶν καὶ τρίς οὐκ ἀνάγκη αὖ τρία τρίς εἶναι;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τί δέ; τριῶν ὄντων καὶ δις ὄντων καὶ δυοῖν ὄντων καὶ τρίς ὄντων οὐκ ἀνάγκη τε τρία δις εἶναι καὶ δύο τρίς;

{ – } Πολλή γε.

[144]

{ – } Ἄρτια τε ἄρα ἀρτιάκις ἂν εἴη καὶ περιττὰ περιττάκις καὶ ἄρτια περιττάκις καὶ περιττὰ ἀρτιάκις.

{ – } Ἔστιν οὕτω.

{ – } Εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, οἶει τινὰ ἀριθμὸν ὑπολείπεσθαι ὃν οὐκ ἀνάγκη εἶναι;

{ – } Οὐδαμῶς γε.

{ – } Εἰ ἄρα ἔστιν ἓν, ἀνάγκη καὶ ἀριθμὸν εἶναι.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἀλλὰ μὴν ἀριθμοῦ γε ὄντος πολλὰ ἂν εἴη καὶ πλῆθος ἄπειρον τῶν ὄντων· ἢ οὐκ ἄπειρος ἀριθμὸς πλήθει καὶ μετέχων οὐσίας γίγνεται;

{ – } Καὶ πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν εἰ πᾶς ἀριθμὸς οὐσίας μετέχει, καὶ τὸ μόνιον ἕκαστον τοῦ ἀριθμοῦ μετέχει ἂν αὐτῆς;

{ – } Ναί.

Ἐπὶ πάντα ἄρα πολλὰ ὄντα ἢ οὐσία νενέμηται καὶ οὐδενὸς ἀποστατεῖ τῶν ὄντων, οὔτε τοῦ σμικροτάτου οὔτε τοῦ μεγίστου; ἢ τοῦτο μὲν καὶ ἄλογον ἐρέσθαι; πῶς γὰρ ἂν δὴ οὐσία γε τῶν ὄντων του ἀποστατοῖ;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Κατακεκερμάτισται ἄρα ὡς οἶόν τε σμικρότατα καὶ μέγιστα καὶ πανταχῶς ὄντα, καὶ μεμέρισται πάντων μάλιστα, καὶ ἔστι μέρη ἀπέραντα τῆς οὐσίας.

{ – } Ἔχει οὕτω.

{ – } Πλεῖστα ἄρα ἐστὶ τὰ μέρη αὐτῆς.

{ – } Πλεῖστα μέντοι.

{ – } Τί οὖν; ἔστι τι αὐτῶν ὃ ἔστι μὲν μέρος τῆς οὐσίας, οὐδὲν μέντοι μέρος;

{ – } Καὶ πῶς ἂν τοι τοῦτο γένοιτο;

{ – } Ἀλλ' εἴπερ γε οἴμαι ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὸ αἰεὶ, ἕωσπερ ἂν ἦ, ἓν γέ τι εἶναι, μηδὲν δὲ ἀδύνατον.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Πρὸς ἅπαντι ἄρα ἐκάστῳ τῷ τῆς οὐσίας μέρει πρόσεστιν τὸ ἓν, οὐκ ἀπολειπόμενον οὔτε σμικροτέρου οὔτε μείζονος μέρους οὔτε ἄλλου οὐδενός.

{ – } Οὕτω.

{ – } Ἄρα οὖν ἓν ὄν πολλαχοῦ ἅμα ὅλον ἐστί; τοῦτο ἄθρει.

{ – } Ἄλλ' ἄθρῳ καὶ ὀρῳ ὅτι ἀδύνατον.

{ – } Μεμερισμένον ἄρα, εἴπερ μὴ ὅλον· ἄλλως γάρ που οὐδαμῶς ἅμα ἅπασιν τοῖς τῆς οὐσίας μέρεσιν παρέσται ἢ μεμερισμένον.

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ μὴν τό γε μεριστὸν πολλῇ ἀνάγκῃ εἶναι τοσαῦτα ὅσαπερ μέρη.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκ ἄρα ἀληθῆ ἄρτι ἐλέγομεν λέγοντες ὡς πλεῖστα μέρη ἢ οὐσία νενεμημένη εἶη. οὐδὲ γὰρ πλείω τοῦ ἓνός νενέμηται, ἀλλ' ἴσα, ὡς ἔοικε, τῷ ἐνί· οὔτε γὰρ τὸ ὄν τοῦ ἓνός ἀπολείπεται οὔτε τὸ ἓν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐξισοῦσθον δύο ὄντε ἀεὶ παρὰ πάντα.

{ – } Παντάπασιν οὕτω φαίνεται.

{ – } Τὸ ἓν ἄρα αὐτὸ κεκερματισμένον ὑπὸ τῆς οὐσίας πολλά τε καὶ ἄπειρα τὸ πλῆθός ἐστιν.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Οὐ μόνον ἄρα τὸ ὄν ἓν πολλά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἓν ὑπὸ τοῦ ὄντος διανενημένον πολλά ἀνάγκῃ εἶναι.

{ – } Παντάπασιν μὲν οὖν.

Καὶ μὴν ὅτι γε ὅλου τὰ μόρια μόρια, πεπερασμένον ἂν εἶη κατὰ τὸ ὅλον τὸ ἓν· ἢ οὐ περιέχεται ὑπὸ τοῦ ὅλου τὰ μόρια;

[145]

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τό γε περιέχον πέρας ἂν εἶη.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τὸ ἓν ἄρα ὄν ἓν τέ ἐστί που καὶ πολλά, καὶ ὅλον καὶ μόρια, καὶ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον πλήθει.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐκ, ἐπεὶ πεπερασμένον, καὶ ἔσχατα ἔχον;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τί δέ; εἰ ὅλον, οὐ καὶ ἀρχὴν ἂν ἔχοι καὶ μέσον καὶ τελευτήν; ἢ οἷόν τέ τι ὅλον εἶναι ἄνευ τριῶν τούτων; κἂν του ἓν ὅτιοῦν αὐτῶν ἀποστατῆ, ἐθελήσει ἔτι ὅλον εἶναι;

{ – } Οὐκ ἐθελήσει.

{ – } Καὶ ἀρχὴν δὴ, ὡς ἔοικεν, καὶ τελευτὴν καὶ μέσον ἔχει ἂν τὸ ἓν.

{ – } Ἔχει.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τό γε μέσον ἴσον τῶν ἐσχάτων ἀπέχει· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως μέσον εἶη.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Καὶ σχήματος δὴ τινος, ὡς ἔοικε, τοιοῦτον ὃν μετέχει ἂν τὸ ἓν, ἦτοι εὐθέος ἢ στρογγύλου ἢ τινος μεικτοῦ ἐξ ἀμφοῖν.

{ – } Μετέχει γὰρ ἂν.

Ἄρ' οὖν οὕτως ἔχον οὐκ αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ἔσται καὶ ἐν ἄλλῳ;

{ – } Πῶς;

{ – } Τῶν μερῶν που ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ ὅλου.

{ – } Οὕτω.

{ – } Πάντα δὲ τὰ μέρη ὑπὸ τοῦ ὅλου περιέχεται;

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ μὴν τά γε πάντα μέρη τὰ αὐτοῦ τὸ ἓν ἐστὶ, καὶ οὔτε τι πλέον οὔτε ἕλαττον ἢ πάντα.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ὅλον τὸ ἓν ἐστίν;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Εἰ ἄρα πάντα τὰ μέρη ἐν ὅλῳ τυγχάνει ὄντα, ἔστι δὲ τά τε πάντα τὸ ἓν καὶ αὐτὸ τὸ ὅλον, περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὅλου τὰ πάντα, ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἂν περιέχοιτο τὸ ἓν, καὶ οὕτως ἂν ἤδη τὸ ἓν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶη.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ἀλλὰ μέντοι τό γε ὅλον αὖ οὐκ ἐν τοῖς μέρεσιν ἐστίν, οὔτε ἐν πᾶσιν οὔτε ἐν τινί. εἰ γὰρ ἐν πᾶσιν, ἀνάγκη καὶ ἐν ἐνί· ἐν τινὶ γὰρ ἐνὶ μὴ ὄν οὐκ ἂν ἔτι που δύναίτο ἐν γε ἅπασιν εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο μὲν τὸ ἓν τῶν ἀπάντων ἐστὶ, τὸ δὲ ὅλον ἐν τούτῳ μὴ ἐν, πῶς ἔτι ἐν γε τοῖς πᾶσιν ἐνέσται;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἐν τισὶ τῶν μερῶν· εἰ γὰρ ἐν τισὶ τὸ ὅλον εἶη, τὸ πλέον ἂν ἐν τῷ ἐλάττονι εἶη, ὃ ἐστὶν ἀδύνατον.

{ – } Ἀδύνατον γάρ.

{ – } Μὴ ὄν δ' ἐν πλέοσιν μὴδ' ἐν ἐνὶ μὴδ' ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον οὐκ ἀνάγκη ἐν ἐτέρῳ τινὶ εἶναι ἢ μηδαμοῦ ἔτι εἶναι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν μηδαμοῦ μὲν ὄν οὐδὲν ἂν εἶη, ὅλον δὲ ὄν, ἐπειδὴ οὐκ ἐν αὐτῷ ἐστίν, ἀνάγκη ἐν ἄλλῳ εἶναι;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἴη μὲν ἄρα τὸ ἐν ὅλον, ἐν ἄλλῳ ἐστίν· ἧ δὲ τὰ πάντα μέρη ὄντα τυγχάνει, αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ· καὶ οὕτω τὸ ἐν ἀνάγκη αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ ἐν ἑτέρῳ.

{ – } Ἀνάγκη.

Οὕτω δὴ πεφυκὸς τὸ ἐν ἄρ' οὐκ ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι καὶ ἐστάναι;

{ – } Πῆ;

[146]

{ – } Ἔστηκε μὲν που, εἶπερ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐστίν· ἐν γὰρ ἐνὶ ὄν καὶ ἐκ τούτου μὴ μεταβαῖνον ἐν τῷ αὐτῷ ἂν εἶη, ἐν ἑαυτῷ.

{ – } Ἔστι γάρ.

{ – } Τὸ δέ γε ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ ὄν ἐστὸς δήπου ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Τί δέ; τὸ ἐν ἑτέρῳ ἀεὶ ὄν οὐ τὸ ἐναντίον ἀνάγκη μηδέποτε ἐν ταύτῳ εἶναι, μηδέποτε δὲ ὄν ἐν τῷ αὐτῷ μηδὲ ἐστάναι, μὴ ἐστὸς δὲ κινεῖσθαι;

{ – } Οὕτως.

{ – } Ἀνάγκη ἄρα τὸ ἐν, αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ἀεὶ ὄν καὶ ἐν ἑτέρῳ, ἀεὶ κινεῖσθαί τε καὶ ἐστάναι.

{ – } Φαίνεται.

Καὶ μὴν ταυτόν γε δεῖ εἶναι αὐτὸ ἑαυτῷ καὶ ἕτερον ἑαυτοῦ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως ταυτόν τε καὶ ἕτερον εἶναι, εἶπερ καὶ τὰ πρόσθεν πέπονθεν.

{ – } Πῶς;

{ – } Πᾶν που πρὸς ἅπαν ὧδε ἔχει, ἢ ταυτόν ἐστίν ἢ ἕτερον· ἢ ἐὰν μὴ ταυτόν ἢ μὴδ' ἕτερον, μέρος ἂν εἶη τούτου πρὸς ὃ οὕτως ἔχει, ἢ ὡς πρὸς μέρος ὅλον ἂν εἶη.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ἄρ' οὖν τὸ ἐν αὐτὸ αὐτοῦ μέρος ἐστίν;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Οὐδ' ἄρα ὡς πρὸς μέρος αὐτὸ αὐτοῦ ὅλον ἂν εἶη, πρὸς ἑαυτὸ μέρος ὄν.

{ – } Οὐ γὰρ οἶόν τε.

{ – } Ἄλλ' ἄρα ἕτερόν ἐστίν ἐνός τὸ ἐν;

{ – } Οὐ δῆτα.

{ – } Οὐδ' ἄρα ἑαυτοῦ γε ἕτερον ἂν εἶη.

{ – } Οὐ μέντοι.

{ – } Εἰ οὖν μήτε ἕτερον μήτε ὅλον μήτε μέρος αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἐστίν, οὐκ ἀνάγκη ἤδη ταυτὸν εἶναι αὐτὸ ἑαυτῷ;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τί δέ; τὸ ἐτέρωθι ὄν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ὄντος ἑαυτῷ οὐκ ἀνάγκη αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕτερον εἶναι, εἴπερ καὶ ἐτέρωθι ἔσται;

{ – } Ἐμοιγε δοκεῖ.

{ – } Οὕτω μὴν ἐφάνη ἔχον τὸ ἓν, αὐτὸ τε ἐν ἑαυτῷ ὄν ἅμα καὶ ἐν ἐτέρῳ.

{ – } Ἐφάνη γάρ.

{ – } Ἐτερον ἄρα, ὡς ἔοικεν, εἴη ταύτη ἂν ἑαυτοῦ τὸ ἓν.

{ – } Ἐοικεν.

{ – } Τί οὖν; εἰ τοῦ τι ἕτερόν ἐστίν, οὐχ ἐτέρου ὄντος ἕτερον ἔσται;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν ὅσα μὴ ἓν ἐστίν, ἅπανθ' ἕτερα τοῦ ἑνός, καὶ τὸ ἐν τῶν μὴ ἓν;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Ἐτερον ἄρα ἂν εἴη τὸ ἐν τῶν ἄλλων.

{ – } Ἐτερον.

{ – } Ὅρα δὴ· αὐτὸ τε ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον ἄρ' οὐκ ἐναντία ἀλλήλοις;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Ἦ οὖν ἐθελήσει ταυτὸν ἐν τῷ ἐτέρῳ ἢ τὸ ἕτερον ἐν ταυτῷ ποτε εἶναι;

{ – } Οὐκ ἐθελήσει.

{ – } Εἰ ἄρα τὸ ἕτερον ἐν τῷ αὐτῷ μηδέποτε ἔσται, οὐδὲν ἔστι τῶν ὄντων ἐν ᾧ ἐστίν τὸ ἕτερον χρόνον οὐδένα· εἰ γὰρ ὄντινοῦν εἴη ἐν τῷ, ἐκεῖνον ἂν τὸν χρόνον ἐν ταυτῷ εἴη τὸ ἕτερον. οὐχ οὕτως;

{ – } Οὕτως.

{ – } Ἐπειδὴ δ' οὐδέποτε ἐν τῷ αὐτῷ ἐστίν, οὐδέποτε ἐν τινὶ τῶν ὄντων ἂν εἴη τὸ ἕτερον.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐτ' ἄρα ἐν τοῖς μὴ ἓν οὔτε ἐν τῷ ἐνὶ ἐνείῃ ἂν τὸ ἕτερον.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὐκ ἄρα τῷ ἐτέρῳ γ' ἂν εἴη τὸ ἐν τῶν μὴ ἓν οὐδὲ τὰ μὴ ἓν τοῦ ἑνός ἕτερα.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἑαυτοῖς γε ἕτερ' ἂν εἶη ἀλλήλων, μὴ μετέχοντα τοῦ ἐτέρου.

[147]

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Εἰ δὲ μήτε αὐτοῖς ἕτερα ἔστι μήτε τῷ ἐτέρῳ, οὐ πάντη ἤδη ἂν ἐκφεύγοι τὸ μὴ ἕτερα εἶναι ἀλλήλων;

{ – } Ἐκφεύγοι.

{ – } Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἐνός γε μετέχει τὰ μὴ ἔν· οὐ γὰρ ἂν μὴ ἔν ἦν, ἀλλὰ πῃ ἂν ἔν ἦν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἶη ἄρα τὰ μὴ ἔν· οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτω μὴ ἔν ἦν παντάπασιν, ἀριθμὸν γε ἔχοντα.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Τί δέ; τὰ μὴ ἔν τοῦ ἐνός ἄρα μόρια ἔστιν; ἢ κἂν οὕτω μετεῖχε τοῦ ἐνός τὰ μὴ ἔν;

{ – } Μετεῖχεν.

{ – } Εἰ ἄρα πάντη τὸ μὲν ἔν ἔστι, τὰ δὲ μὴ ἔν, οὐτ' ἂν μόριον τῶν μὴ ἔν τὸ ἔν εἶη οὔτε ὅλον ὡς μορίων· οὔτε αὖ τὰ μὴ ἔν τοῦ ἐνός μόρια, οὔτε ὅλα ὡς μορίῳ τῷ ἐνί.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἀλλὰ μὴν ἔφαμεν τὰ μήτε μόρια μήτε ὅλα μήτε ἕτερα ἀλλήλων ταῦτα ἔσσεσθαι ἀλλήλοις.

{ – } Ἐφαμεν γάρ.

{ – } Φῶμεν ἄρα καὶ τὸ ἔν πρὸς τὰ μὴ ἔν οὕτως ἔχον τὸ αὐτὸ εἶναι αὐτοῖς;

{ – } Φῶμεν.

{ – } Τὸ ἔν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἕτερόν τε τῶν ἄλλων ἔστιν καὶ ἑαυτοῦ καὶ ταῦτόν ἐκείνοις τε καὶ ἑαυτῷ.

{ – } Κινδυνεύει φαίνεσθαι ἐκ γε τοῦ λόγου.

Ἄρ' οὖν καὶ ὁμοίον τε καὶ ἀνόμοιον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις;

{ – } Ἴσως.

{ – } Ἐπειδὴ γοῦν ἕτερον τῶν ἄλλων ἐφάνη, καὶ τᾶλλα που ἕτερα ἂν ἐκείνου εἶη.

{ – } Τί μὴν;

{ – } Οὐκοῦν οὕτως ἕτερον τῶν ἄλλων, ὥσπερ καὶ τᾶλλα ἐκείνου, καὶ οὔτε μᾶλλον οὔτε ἥττον;

{ – } Τί γὰρ ἂν;

{ – } Εἰ ἄρα μήτε μᾶλλον μήτε ἥττον, ὁμοίως.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν ἢ ἕτερον εἶναι πέπονθεν τῶν ἄλλων καὶ τᾶλλα ἐκείνου ὡσαύτως, ταύτη ταῦτόν ἂν πεπονθότα εἶεν τό τε ἔν τοῖς ἄλλοις καὶ τᾶλλα τῷ ἐνί.

{ – } Πῶς λέγεις;

{ – } Ὡδε· ἕκαστον τῶν ὀνομάτων οὐκ ἐπὶ τινὶ καλεῖς;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Τί οὖν; τὸ αὐτὸ ὄνομα εἴποις ἂν πλεονάκις ἢ ἅπαξ;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Πότερον οὖν ἐὰν μὲν ἅπαξ εἴπῃς, ἐκεῖνο προσαγορεύεις οὐπὲρ ἐστὶ τοῦνομα, ἐὰν δὲ πολλάκις, οὐκ ἐκεῖνο; ἢ ἐάντε ἅπαξ ἐάντε πολλάκις ταῦτόν ὄνομα φθέγγῃ, πολλὴ ἀνάγκη σε ταῦτόν καὶ λέγειν αἰεὶ;

{ – } Τί μήν;

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ἕτερον ὄνομά ἐστὶν ἐπὶ τινὶ;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ὅταν ἄρα αὐτὸ φθέγγῃ, ἐάντε ἅπαξ ἐάντε πολλάκις, οὐκ ἐπ’ ἄλλω οὐδὲ ἄλλο τι ὀνομάζεις ἢ ἐκεῖνο οὐπὲρ ἦν ὄνομα.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ὅταν δὴ λέγωμεν ὅτι ἕτερον μὲν τᾶλλα τοῦ ἐνός, ἕτερον δὲ τὸ ἐν τῶν ἄλλων, δις τὸ ἕτερον εἰπόντες οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ’ ἄλλῃ, ἀλλ’ ἐπ’ ἐκείνῃ τῇ φύσει αὐτὸ αἰεὶ λέγομεν ἥσπερ ἦν τοῦνομα.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

[148]

{ – } Ἴτι ἄρα ἕτερον τῶν ἄλλων τὸ ἐν καὶ τᾶλλα τοῦ ἐνός, κατ’ αὐτὸ τὸ ἕτερον πεπονθέναι οὐκ ἄλλο ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἂν πεπονθὸς εἴη τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις· τὸ δὲ που ταῦτόν πεπονθὸς ὁμοιον· οὐχί;

{ – } Ναί.

{ – } Ἴτι δὴ τὸ ἐν ἕτερον τῶν ἄλλων πέπονθεν εἶναι, κατ’ αὐτὸ τοῦτο ἅπαν ἅπασιν ὁμοιον ἂν εἴη· ἅπαν γὰρ ἀπάντων ἕτερόν ἐστίν.

{ – } Ἐοικεν.

{ – } Ἀλλὰ μήν τό γε ὁμοιον τῷ ἀνομοίῳ ἐναντίον.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ἕτερον τῷ ταύτῳ.

{ – } Καὶ τοῦτο.

{ – } Ἀλλὰ μήν καὶ τοῦτό γ’ ἐφάνη, ὡς ἄρα τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις ταῦτόν.

{ – } Ἐφάνη γάρ.

{ – } Τοῦναντίον δέ γε πάθος ἐστὶ τὸ εἶναι ταῦτόν τοῖς ἄλλοις τῷ ἕτερον εἶναι τῶν ἄλλων.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἴδι γε μὴν ἕτερον, ὅμοιον ἐφάνη.

{ – } Ναί.

{ – } Ἴδι ἄρα ταῦτόν, ἀνόμοιον ἔσται κατὰ τούναντίον πάθος τῷ ὁμοιοῦντι πάθει. ὁμοίου δέ που τὸ ἕτερον;

{ – } Ναί.

{ – } Ἀνομοιώσει ἄρα τὸ ταῦτόν, ἢ οὐκ ἐναντίον ἔσται τῷ ἐτέρῳ.

{ – } Ἐοικεν.

{ – } Ὅμοιον ἄρα καὶ ἀνόμοιον ἔσται τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἢ μὲν ἕτερον, ὅμοιον, ἢ δὲ ταῦτόν, ἀνόμοιον.

{ – } Ἐχει γὰρ οὖν δὴ, ὡς ἔοικεν, καὶ τοιοῦτον λόγον.

{ – } Καὶ γὰρ τόνδε ἔχει.

{ – } Τίνα;

{ – } Ἴδι ταῦτόν πέπονθε, μὴ ἄλλοιον πεπονθέναί, μὴ ἄλλοιον δὲ πεπονθὸς μὴ ἀνόμοιον, μὴ ἀνόμοιον δὲ ὅμοιον εἶναι· ἢ δ' ἄλλο πέπονθεν, ἄλλοιον, ἄλλοιον δὲ ὄν ἀνόμοιον εἶναι.

{ – } Ἀληθῆ λέγεις.

{ – } Ταῦτόν τε ἄρα ὄν τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ὅτι ἕτερόν ἐστι, κατ' ἀμφοτέρα καὶ κατὰ ἐκάτερον, ὁμοίον τε ἂν εἶη καὶ ἀνόμοιον τοῖς ἄλλοις.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἑαυτῷ ὡσαύτως, ἐπεὶπερ ἕτερόν τε ἑαυτοῦ καὶ ταῦτόν ἑαυτῷ ἐφάνη, κατ' ἀμφοτέρα καὶ κατὰ ἐκάτερον ὁμοίον τε καὶ ἀνόμοιον φανήσεται;

{ – } Ἀνάγκη.

Τί δὲ δὴ; περὶ τοῦ ἄπτεσθαι τὸ ἐν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων καὶ τοῦ μὴ ἄπτεσθαι περὶ πῶς ἔχει, σκόπει.

{ – } Σκοπῶ.

{ – } Αὐτὸ γὰρ που ἐν ἑαυτῷ ὅλω τὸ ἐν ἐφάνη ὄν.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἐν;

{ – } Ναί.

{ – } Ἴδι μὲν ἄρα ἐν τοῖς ἄλλοις, τῶν ἄλλων ἄπτοιτο ἂν· ἢ δὲ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, τῶν μὲν ἄλλων ἀπείργοιτο ἄπτεσθαι, αὐτὸ δὲ αὐτοῦ ἄπτοιτο ἂν ἐν ἑαυτῷ ὄν.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Οὕτω μὲν δὴ ἄπτοιτο ἂν τὸ ἐν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων.

{ – } Ἄπτοιτο.

{ – } Τί δὲ τῆδε; ἄρ' οὐ πᾶν τὸ μέλλον ἄψεσθαί τινος ἐφεξῆς δεῖ κεῖσθαι ἐκείνῳ οὐ μέλλει ἄπτεσθαι, ταύτην τὴν ἔδραν κατέχον ἢ ἂν μετ' ἐκείνην ἢ ἔδρα ἢ ἂν κέηται, ἄπτεται;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Καὶ τὸ ἐν ἄρα εἰ μέλλει αὐτὸ αὐτοῦ ἄψεσθαι, ἐφεξῆς δεῖ εὐθύς μετὰ ἑαυτὸ κεῖσθαι, τὴν ἐχομένην χώραν κατέχον ἐκείνης ἐν ἢ αὐτό ἐστιν.

{ – } Δεῖ γὰρ οὖν.

[149]

{ – } Οὐκοῦν δύο μὲν ὄν τὸ ἐν ποιήσειεν ἂν ταῦτα καὶ ἐν δυοῖν χώραιν ἅμα γένοιτο· ἕως δ' ἂν ἢ ἔν, οὐκ ἐθέλησει;

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ἡ αὐτὴ ἄρα ἀνάγκη τῷ ἐνὶ μήτε δύο εἶναι μήτε ἄπτεσθαι αὐτῷ αὐτοῦ.

{ – } Ἡ αὐτή.

{ – } Ἄλλ' οὐδὲ μὴν τῶν ἄλλων ἄψεται.

{ – } Τί δή;

{ – } Ὅτι, φαμέν, τὸ μέλλον ἄψεσθαι χωρὶς ὄν ἐφεξῆς δεῖ ἐκείνῳ εἶναι οὐ μέλλει ἄψεσθαι, τρίτον δὲ αὐτῶν ἐν μέσῳ μηδὲν εἶναι.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Δύο ἄρα δεῖ τὸ ὀλίγιστον εἶναι, εἰ μέλλει ἄψις εἶναι.

{ – } Δεῖ.

{ – } Ἐὰν δὲ τοῖν δυοῖν ὄροιν τρίτον προσγένηται ἐξῆς, αὐτὰ μὲν τρία ἔσται, αἱ δὲ ἄψις δύο.

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ οὕτω δὴ αἰεὶ ἐνὸς προσγινομένου μία καὶ ἄψις προσγίγνεται, καὶ συμβαίνει τὰς ἄψις τοῦ πλήθους τῶν ἀριθμῶν μιᾷ ἐλάττους εἶναι. ᾧ γὰρ τὰ πρῶτα δύο ἐπλεονέκτησεν τῶν ἄψεων εἰς τὸ πλείω εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰς ἄψις, τῷ ἴσῳ τούτῳ καὶ ὁ ἔπειτα ἀριθμὸς πᾶς πασῶν τῶν ἄψεων πλεονεκτεῖ· ἤδη γὰρ τὸ λοιπὸν ἅμα ἐν τε τῷ ἀριθμῷ προσγίγνεται καὶ μία ἄψις ταῖς ἄψεσιν.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Ὅσα ἄρα ἐστὶν τὰ ὄντα τὸν ἀριθμὸν, αἰεὶ μιᾷ αἱ ἄψις ἐλάττους εἰσὶν αὐτῶν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Εἰ δέ γε ἐν μόνον ἐστίν, δυὰς δὲ μὴ ἔστιν, ἄψις οὐκ ἂν εἴη.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐκουν, φαμέν, τὰ ἄλλα τοῦ ἐνὸς οὔτε ἐν ἐστὶν οὔτε μετέχει αὐτοῦ, εἴπερ ἄλλα ἐστίν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐκ ἄρα ἔνεστιν ἀριθμὸς ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐνὸς μὴ ἐνόητος ἐν αὐτοῖς.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐτ' ἄρα ἐν ἐστὶ τὰ ἄλλα οὔτε δύο οὔτε ἄλλου ἀριθμοῦ ἔχοντα ὄνομα οὐδέν.

{ – } Οὐ.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα μόνον ἐστὶν ἐν, καὶ δυὰς οὐκ ἂν εἴη.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Ἄψις ἄρα οὐκ ἔστιν δυοῖν μὴ ὄντων.

{ – } Οὐκ ἔστιν.

{ – } Οὐτ' ἄρα τὸ ἐν τῶν ἄλλων ἀπτεται οὔτε τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός, ἐπεὶπερ ἄψις οὐκ ἔστιν.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὕτω δὴ κατὰ πάντα ταῦτα τὸ ἐν τῶν τε ἄλλων καὶ ἑαυτοῦ ἀπτεταί τε καὶ οὐχ ἀπτεται.

{ – } Ἔοικεν.

Ἄρ' οὖν καὶ ἴσον ἐστὶ καὶ ἄνισον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις;

{ – } Πῶς;

{ – } Εἰ μείζον εἴη τὸ ἐν ἢ τᾶλλα ἢ ἔλαττον, ἢ αὖ τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός μείζω ἢ ἐλάττω, ἄρα οὐκ ἂν τῷ μὲν ἐν εἶναι τὸ ἐν καὶ τᾶλλα ἄλλα τοῦ ἐνός οὔτε τι μείζω οὔτε τι ἐλάττω ἂν εἴη ἀλλήλων αὐταῖς γε ταύταις ταῖς οὐσίαις; ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τῷ τοιαῦτα εἶναι ἐκάτερα ἰσότητα ἔχοιεν, ἴσα ἂν εἴη πρὸς ἀλλήλα· εἰ δὲ τὰ μὲν μέγεθος, τὸ δὲ σμικρότητα, ἢ καὶ μέγεθος μὲν τὸ ἐν, σμικρότητα δὲ τᾶλλα, ὁποτέρω μὲν τῷ εἶδει μέγεθος προσείη, μείζον ἂν εἴη, ὃ δὲ σμικρότης, ἔλαττον;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν ἐστὸν γέ τινε τούτω εἶδη, τό τε μέγεθος καὶ ἡ σμικρότης; [150] οὐ γὰρ ἂν που μὴ ὄντε γε ἐναντίω τε ἀλλήλοιν εἴτην καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἐγγιγνοῖσθην.

{ – } Πῶς γὰρ ἂν;

{ – } Εἰ ἄρα ἐν τῷ ἐνὶ σμικρότης ἐγγίγνεται, ἦτοι ἐν ὄλω ἂν ἢ ἐν μέρει αὐτοῦ ἐνεῖη.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τί δ' εἰ ἐν ὄλω ἐγγίγνοιτο; οὐχὶ ἢ ἐξ ἴσου ἂν τῷ ἐνὶ δι' ὄλου αὐτοῦ τεταμένη εἴη ἢ περιέχουσα αὐτό;

{ – } Δῆλον δὴ.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐκ ἐξ ἴσου μὲν οὔσα ἢ σμικρότης τῷ ἐνὶ ἴση ἂν αὐτῷ εἴη, περιέχουσα δὲ μείζων;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Δυνατὸν οὖν σμικρότητα ἴσην τῷ εἶναι ἢ μείζω τινός, καὶ πράττειν τὰ μεγέθους τε καὶ ἰσότητος, ἀλλὰ μὴ τὰ ἑαυτῆς;

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Ἐν μὲν ὄλῳ ἄρα τῷ ἐνὶ οὐκ ἂν εἶη σμικρότης, ἀλλ' εἴπερ, ἐν μέρει.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐδέ γε ἐν παντὶ αὖ τῷ μέρει· εἰ δὲ μή, ταῦτα ποιήσει ἅπερ πρὸς τὸ ὅλον· ἴση ἔσται ἢ μείζων τοῦ μέρους ἐν ᾧ ἂν ἀεὶ ἐνῆ.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐδενὶ ποτε ἄρα ἐνέσται τῶν ὄντων σμικρότης, μήτ' ἐν μέρει μήτ' ἐν ὄλῳ ἐγγιγνομένη· οὐδέ τι ἔσται σμικρὸν πλὴν αὐτῆς σμικρότητος.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδ' ἄρα μέγεθος ἐνέσται ἐν αὐτῷ· μείζων γὰρ ἂν τι εἶη ἄλλο καὶ πλὴν αὐτοῦ μεγέθους, ἐκεῖνο ἐν ᾧ τὸ μέγεθος ἐνείη, καὶ ταῦτα σμικροῦ αὐτῷ οὐκ ὄντος, οὗ ἀνάγκη ὑπερέχειν, ἐάνπερ ἦ μέγα· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἐπειδὴ σμικρότης οὐδαμοῦ ἐνι.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Ἀλλὰ μὴν αὐτὸ μέγεθος οὐκ ἄλλου μείζων ἢ αὐτῆς σμικρότητος, οὐδέ σμικρότης ἄλλου ἔλαττον ἢ αὐτοῦ μεγέθους.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὔτε ἄρα τὰ ἄλλα μείζω τοῦ ἐνός οὐδέ ἐλάττω, μήτε μέγεθος μήτε σμικρότητα ἔχοντα, οὔτε αὐτῷ τούτῳ πρὸς τὸ ἐν ἔχεται τὴν δύναμιν τὴν τοῦ ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλῳ, οὔτε αὖ τὸ ἐν τούτοις οὐδέ τῶν ἄλλων μείζων ἂν οὐδ' ἔλαττον εἶη, μήτε μέγεθος μήτε σμικρότητα ἔχον.

{ – } Οὔκουν φαίνεται γε.

{ – } Ἄρ' οὖν, εἰ μήτε μείζων μήτε ἔλαττον τὸ ἐν τῶν ἄλλων, ἀνάγκη αὐτὸ ἐκείνων μήτε ὑπερέχειν μήτε ὑπερέχεσθαι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν τό γε μήτε ὑπερέχον μήτε ὑπερεχόμενον πολλὴ ἀνάγκη ἐξ ἴσου εἶναι, ἐξ ἴσου δὲ ὄν ἴσον εἶναι.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Καὶ μὴν καὶ αὐτὸ γε τὸ ἐν πρὸς ἑαυτὸ οὕτως ἂν ἔχοι· μήτε μέγεθος ἐν ἑαυτῷ μήτε σμικρότητα ἔχον οὔτ' ἂν ὑπερέχοιτο οὔτ' ἂν ὑπερέχοι ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἴσου ὄν ἴσον ἂν εἶη ἑαυτῷ.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἴσον ἂν εἶη.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Καὶ μὴν αὐτό γε ἐν ἑαυτῷ ὄν καὶ περὶ ἑαυτὸ ἄν εἶη ἕξωθεν, καὶ περιέχον [151] μὲν μείζον ἄν ἑαυτοῦ εἶη, περιεχόμενον δὲ ἕλαττον, καὶ οὕτω μείζον ἄν καὶ ἕλαττον εἶη αὐτὸ ἑαυτοῦ τὸ ἐν.

{ – } Εἶη γὰρ ἄν.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τότε ἀνάγκη, μηδὲν εἶναι ἐκτὸς τοῦ ἐνός τε καὶ τῶν ἄλλων;

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Ἀλλὰ μὴν καὶ εἶναι που δεῖ τό γε ὄν ἀεί.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν τό γε ἐν τῷ ὄν ἐν μείζονι ἔσται ἕλαττον ὄν; οὐ γὰρ ἄν ἄλλως ἕτερον ἐν ἐτέρῳ εἶη.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἔστι χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἐνός, δεῖ δὲ αὐτὰ ἐν τῷ εἶναι, οὐκ ἀνάγκη ἤδη ἐν ἀλλήλοις εἶναι, τὰ τε ἄλλα ἐν τῷ ἐνὶ καὶ τὸ ἐν ἐν τοῖς ἄλλοις, ἢ μηδαμοῦ εἶναι;

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ὅτι μὲν ἄρα τὸ ἐν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔνεστι, μείζω ἄν εἶη τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός, περιέχοντα αὐτό, τὸ δὲ ἐν ἕλαττον τῶν ἄλλων, περιεχόμενον· ὅτι δὲ τὰ ἄλλα ἐν τῷ ἐνὶ, τὸ ἐν τῶν ἄλλων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον μείζον ἄν εἶη, τὰ δὲ ἄλλα τοῦ ἐνός ἐλάττω.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα ἴσον τε καὶ μείζον καὶ ἕλαττόν ἐστιν αὐτό τε αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Καὶ μὴν εἴπερ μείζον καὶ ἕλαττον καὶ ἴσον, ἴσων ἄν εἶη μέτρων καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δὲ μέτρων, καὶ μερῶν.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Ἴσων μὲν ἄρα μέτρων ὄν καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων, καὶ ἀριθμῶ ἕλαττον ἄν καὶ πλεόν εἶη αὐτό τε αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων καὶ ἴσον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ ταυτά.

{ – } Πῶς;

{ – } Ὡνπερ μείζον ἐστι, πλειόνων που καὶ μέτρων ἄν εἶη αὐτῶν, ὄσων δὲ μέτρων, καὶ μερῶν· καὶ ὧν ἕλαττον, ὡσαύτως· καὶ οἷς ἴσον, κατὰ ταυτά.

{ – } Οὕτως.

{ – } Οὐκοῦν ἑαυτοῦ μείζον καὶ ἕλαττον ὄν καὶ ἴσον ἴσων ἄν εἶη μέτρων καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων αὐτῷ, ἐπειδὴ δὲ μέτρων, καὶ μερῶν;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Ἴσων μὲν ἄρα μερῶν ὄν αὐτῶ ἴσον ἂν τὸ πλῆθος αὐτῶ εἶη, πλειόνων δὲ πλέον, ἔλαττόνων δὲ ἔλαττον τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Οὐκοῦν καὶ πρὸς τᾶλλα ὡσαύτως ἔξει τὸ ἓν; ὅτι μὲν μείζον αὐτῶν φαίνεται, ἀνάγκη πλέον εἶναι καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· ὅτι δὲ σμικρότερον, ἔλαττον· ὅτι δὲ ἴσον μεγέθει, ἴσον καὶ τὸ πλῆθος εἶναι τοῖς ἄλλοις;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὕτω δὴ αὖ, ὡς ἔοικε, τὸ ἓν καὶ ἴσον καὶ πλέον καὶ ἔλαττον τὸν ἀριθμὸν αὐτό τε αὐτοῦ ἔσται καὶ τῶν ἄλλων.

{ – } Ἔσται.

Ἄρ' οὖν καὶ χρόνου μετέχει τὸ ἓν, καὶ ἐστὶ τε καὶ γίγνεται νεώτερόν τε καὶ πρεσβύτερον αὐτό τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων, χρόνου μετέχον;

{ – } Πῶς;

{ – } Εἶναι μὲν που αὐτῶ ὑπάρχει, εἴπερ ἓν ἔστιν.

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ δὲ εἶναι ἄλλο τί ἐστὶν ἢ μέθεξις οὐσίας μετὰ χρόνου τοῦ παρόντος, [152] ὡσπερ τὸ ἦν μετὰ τοῦ παρεληλυθότος καὶ αὖ τὸ ἔσται μετὰ τοῦ μέλλοντος οὐσίας ἐστὶ κοινωνία;

{ – } Ἔστι γάρ.

{ – } Μετέχει μὲν ἄρα χρόνου, εἴπερ καὶ τοῦ εἶναι.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν πορευομένου τοῦ χρόνου;

{ – } Ναί.

{ – } Ἄεὶ ἄρα πρεσβύτερον γίγνεται ἑαυτοῦ, εἴπερ προέρχεται κατὰ χρόνον.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἄρ' οὖν μεμνήμεθα ὅτι νεωτέρου γιγνομένου τὸ πρεσβύτερον πρεσβύτερον γίγνεται;

{ – } Μεμνήμεθα.

{ – } Οὐκοῦν ἐπειδὴ πρεσβύτερον ἑαυτοῦ γίγνεται τὸ ἓν, νεωτέρου ἂν γιγνομένου ἑαυτοῦ πρεσβύτερον γίγνοιτο;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Γίγνεται μὲν δὴ νεώτερόν τε καὶ πρεσβύτερον αὐτοῦ οὕτω.

{ – } Ναί.

{ – } Ἔστι δὲ πρεσβύτερον ἄρ' οὐχ ὅταν κατὰ τὸν νῦν χρόνον ἦ γιγνόμενον τὸν μεταξύ τοῦ ἦν τε καὶ ἔσται; οὐ γάρ που πορευόμενόν γε ἐκ τοῦ ποτὲ εἰς τὸ ἔπειτα ὑπερβήσεται τὸ νῦν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐκ ἐπίσχει τότε τοῦ γίγνεσθαι πρεσβύτερον, ἐπειδὴν τῷ νῦν ἐντύχη, καὶ οὐ γίγνεται, ἀλλ' ἔστι τότε ἤδη πρεσβύτερον; προϊὼν γὰρ οὐκ ἂν ποτε ληφθεῖν ὑπὸ τοῦ νῦν. τὸ γὰρ προϊὼν οὕτως ἔχει ὡς ἀμφοτέρων ἐφάπτεσθαι, τοῦ τε νῦν καὶ τοῦ ἔπειτα, τοῦ μὲν νῦν ἀφιέμενον, τοῦ δ' ἔπειτα ἐπιλαμβανόμενον, μεταξύ ἀμφοτέρων γιγνόμενον, τοῦ τε ἔπειτα καὶ τοῦ νῦν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Εἰ δέ γε ἀνάγκη μὴ παρελθεῖν τὸ νῦν πᾶν τὸ γιγνόμενον, ἐπειδὴν κατὰ τοῦτο ἦ, ἐπίσχει ἀεὶ τοῦ γίγνεσθαι καὶ ἔστι τότε τοῦτο ὅτι ἂν τύχη γιγνόμενον.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Καὶ τὸ ἐν ἄρα, ὅταν πρεσβύτερον γιγνόμενον ἐντύχη τῷ νῦν, ἐπέσχεν τοῦ γίγνεσθαι καὶ ἔστι τότε πρεσβύτερον.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν οὐπερ ἐγίγνετο πρεσβύτερον, τούτου καὶ ἔστιν· ἐγίγνετο δὲ αὐτοῦ;

{ – } Ναί.

{ – } Ἔστι δὲ τὸ πρεσβύτερον νεώτερου πρεσβύτερον;

{ – } Ἔστιν.

{ – } Καὶ νεώτερον ἄρα τότε αὐτοῦ ἔστι τὸ ἐν, ὅταν πρεσβύτερον γιγνόμενον ἐντύχη τῷ νῦν.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τό γε μὴν νῦν ἀεὶ πάρεστι τῷ ἐνὶ διὰ παντὸς τοῦ εἶναι· ἔστι γὰρ ἀεὶ νῦν ὅτανπερ ἦ.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Αἰεὶ ἄρα ἐστὶ τε καὶ γίγνεται πρεσβύτερον ἑαυτοῦ καὶ νεώτερον τὸ ἐν.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Πλείω δὲ χρόνον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἔστιν ἢ γίγνεται, ἢ τὸν ἴσον;

{ – } Τὸν ἴσον.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τὸν γε ἴσον χρόνον ἢ γιγνόμενον ἢ ὄν τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχει.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχον οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερόν ἐστιν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα τὸν ἴσον χρόνον αὐτὸ ἑαυτῷ καὶ γιγνόμενον καὶ ὄν οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον ἑαυτοῦ ἔστιν οὐδὲ γίγνεται.

{ – } Οὐ μοι δοκεῖ.

{ – } Τί δέ; τῶν ἄλλων;

{ – } Οὐκ ἔχω λέγειν.

[153]

{ – } Τόδε γε μὴν ἔχεις λέγειν, ὅτι τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός, εἴπερ ἕτερα ἔστιν, ἀλλὰ μὴ ἕτερον, πλείω ἔστιν ἐνός· ἕτερον μὲν γὰρ ὄν ἐν ἄν ἦν, ἕτερα δὲ ὄντα πλείω ἐνός ἔστι καὶ πληθος ἄν ἔχοι.

{ – } Ἔχει γὰρ ἄν.

{ – } Πληθος δὲ ὄν ἀριθμοῦ πλείονος ἄν μετέχοι ἢ τοῦ ἐνός.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τί οὖν; ἀριθμοῦ φήσομεν τὰ πλείω γίνεσθαι τε καὶ γεγονέναι πρότερον, ἢ τὰ ἐλάττω;

{ – } Τὰ ἐλάττω.

{ – } Τὸ ὀλίγιστον ἄρα πρῶτον· τοῦτο δ' ἔστι τὸ ἐν. ἢ γάρ;

{ – } Ναί.

{ – } Πάντων ἄρα τὸ ἐν πρῶτον γέγονε τῶν ἀριθμὸν ἐχόντων· ἔχει δὲ καὶ τᾶλλα πάντα ἀριθμὸν, εἴπερ ἄλλα καὶ μὴ ἄλλο ἔστιν.

{ – } Ἔχει γάρ.

{ – } Πρῶτον δέ γε οἶμαι γεγονὸς πρότερον γέγονε, τὰ δὲ ἄλλα ὕστερον, τὰ δ' ὕστερον γεγονότα νεώτερα τοῦ πρότερον γεγονότος· καὶ οὕτως ἄν εἴη τᾶλλα νεώτερα τοῦ ἐνός, τὸ δὲ ἐν πρεσβύτερον τῶν ἄλλων.

{ – } Εἴη γὰρ ἄν.

Τί δὲ τότε; ἄρ' ἄν εἴη τὸ ἐν παρὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ γεγονός, ἢ ἀδύνατον;

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Ἀλλὰ μὴν μέρη γε ἔχον ἐφάνη τὸ ἐν, εἰ δὲ μέρη, καὶ ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσον.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν πάντων πρῶτον ἀρχὴ γίγνεται, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνός καὶ ἐκάστου τῶν ἄλλων, καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τᾶλλα πάντα μέχρι τοῦ τέλους;

{ – } Τί μὴν;

{ – } Καὶ μὴν μόριά γε φήσομεν ταῦτ' εἶναι πάντα τᾶλλα τοῦ ὅλου τε καὶ ἐνός, αὐτὸ δὲ ἐκεῖνο ἅμα τῇ τελευτῇ γεγονέναι ἐν τε καὶ ὅλον.

{ – } Φήσομεν γάρ.

{ – } Τελευτὴ δέ γε οἶμαι ὕστατον γίγνεται, τούτῳ δ' ἅμα τὸ ἐν πέφυκε γίγνεσθαι· ὥστ' εἶπερ ἀνάγκη αὐτὸ τὸ ἐν μὴ παρὰ φύσιν γίγνεσθαι, ἅμα τελευτῇ ἂν γεγονὸς ὕστατον ἂν τῶν ἄλλων πεφυκὸς εἶη γίγνεσθαι.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Νεώτερον ἄρα τῶν ἄλλων τὸ ἐν ἐστὶ, τὰ δ' ἄλλα τοῦ ἐνὸς πρεσβύτερα.

{ – } Οὕτως αὖ μοι φαίνεται.

{ – } Τί δὲ δῆ; ἀρχὴν ἢ ἄλλο μέρος ὁτιοῦν τοῦ ἐνὸς ἢ ἄλλου ὁτιοῦν, ἐάνπερ μέρος ἦ ἄλλα μὴ μέρη, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν εἶναι, μέρος γε ὄν;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν τὸ ἐν ἅμα τε τῷ πρώτῳ γιγνομένῳ γίγνοιτ' ἂν καὶ ἅμα τῷ δευτέρῳ, καὶ οὐδενὸς ἀπολείπεται τῶν ἄλλων γιγνομένων, ὅτιπερ ἂν προσγίγνηται ὀτῶν, ἕως ἂν πρὸς τὸ ἐσχατὸν διελθὸν ὄλον ἐν γένηται, οὔτε μέσου οὔτε πρώτου οὔτε ἐσχάτου οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἀπολειφθὲν ἐν τῇ γενέσει.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Πᾶσιν ἄρα τοῖς ἄλλοις τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἴσχει τὸ ἐν· ὥστ' εἰ μὴ παρὰ φύσιν πέφυκεν αὐτὸ τὸ ἐν, οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον τῶν ἄλλων γεγονὸς ἂν εἶη, ἀλλ' ἅμα. [154] καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τὸ ἐν τῶν ἄλλων οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον ἂν εἶη, οὐδὲ τᾶλλα τοῦ ἐνός· κατὰ δὲ τὸν πρόσθεν πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον, καὶ τᾶλλα ἐκείνου ὡσαύτως.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Ἔστι μὲν δὴ οὕτως ἔχον τε καὶ γεγονὸς. ἀλλὰ τί αὖ περὶ τοῦ γίγνεσθαι αὐτὸ πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον τῶν ἄλλων καὶ τᾶλλα τοῦ ἐνός, καὶ μήτε νεώτερον μήτε πρεσβύτερον γίγνεσθαι; ἄρα ὥσπερ περὶ τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ περὶ τοῦ γίγνεσθαι ἔχει, ἢ ἐτέρως;

{ – } Οὐκ ἔχω λέγειν.

{ – } Ἄλλ' ἐγὼ τοσονδε γε· εἰ καὶ ἔστιν πρεσβύτερον ἕτερον ἐτέρου, γίγνεσθαί γε αὐτὸ πρεσβύτερον ἔτι ἢ ὡς τὸ πρῶτον εὐθύς γενόμενον διήνεγκε τῇ ἡλικίᾳ οὐκ ἂν ἔτι δύναίτο, οὐδ' αὖ τὸ νεώτερον ὄν ἔτι νεώτερον γίγνεσθαι· ἀνίσιοις γὰρ ἴσα προστιθέμενα, χρόνῳ τε καὶ ἄλλῳ ὀτῶν, ἴσῳ ποιεῖ διαφέρειν ἀεὶ ὅσῳπερ ἂν τὸ πρῶτον διενέγκῃ.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Οὐκ ἄρα τό γε ὄν τοῦ ἐνός ὄντος γίγνοιτ' ἂν ποτε πρεσβύτερον οὐδὲ νεώτερον, εἶπερ ἴσῳ διαφέρει ἀεὶ τὴν ἡλικίαν· ἀλλ' ἔστι καὶ γέγονε πρεσβύτερον, τὸ δὲ νεώτερον, γίγνεται δ' οὐ.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Καὶ τὸ ἐν ἄρα ὄν τῶν ἄλλων ὄντων οὔτε πρεσβύτερόν ποτε οὔτε νεώτερον γίγνεται.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ὅρα δὲ εἰ τῆδε πρεσβύτερα καὶ νεώτερα γίγνεται.

{ – } Πῆ δῆ;

{ – } Ἴδι τό τε ἐν τῶν ἄλλων ἐφάνη πρεσβύτερον καὶ τᾶλλα τοῦ ἐνός.

{ – } Τί οὖν;

{ – } Ὅταν τὸ ἐν τῶν ἄλλων πρεσβύτερον ᾖ, πλείω που χρόνον γέγονεν ἢ τὰ ἄλλα.

{ – } Ναί.

{ – } Πάλιν δὴ σκόπει· ἐὰν πλέονι καὶ ἐλάττονι χρόνῳ προστιθῶμεν τὸν ἴσον χρόνον, ἄρα τῷ ἴσῳ μορίῳ διοίσει τὸ πλέον τοῦ ἐλάττονος ἢ σμικροτέρῳ;

{ – } Σμικροτέρῳ.

{ – } Οὐκ ἄρα ἔσται, ὅτιπερ τὸ πρῶτον ἦν πρὸς τᾶλλα ἡλικία διαφέρον τὸ ἐν, τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἔπειτα, ἀλλὰ ἴσον λαμβάνον χρόνον τοῖς ἄλλοις ἔλαττον ἀεὶ τῆ ἡλικία διοίσει αὐτῶν ἢ πρότερον· ἢ οὐ;

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν τό γε ἔλαττον διαφέρον ἡλικία πρὸς τι ἢ πρότερον νεώτερον γίγνεται ἂν ἢ ἐν τῷ πρόσθεν πρὸς ἐκεῖνα πρὸς ἃ ἦν πρεσβύτερον πρότερον;

{ – } Νεώτερον.

{ – } Εἰ δὲ ἐκεῖνο νεώτερον, οὐκ ἐκεῖνα αὖ τὰ ἄλλα πρὸς τὸ ἐν πρεσβύτερα ἢ πρότερον;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Τὸ μὲν νεώτερον ἄρα γεγονὸς πρεσβύτερον γίγνεται πρὸς τὸ πρότερον γεγονὸς τε καὶ πρεσβύτερον ὄν, ἔστι δὲ οὐδέποτε πρεσβύτερον, ἀλλὰ γίγνεται ἀεὶ ἐκείνου πρεσβύτερον· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ νεώτερον ἐπιδίδωσιν, τὸ δ' ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον. [155] τὸ δ' αὖ πρεσβύτερον τοῦ νεωτέρου νεώτερον γίγνεται ὡσαύτως. ἰόντε γὰρ αὐτοῖν εἰς τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον ἀλλήλοιν γίνεσθον, τὸ μὲν νεώτερον πρεσβύτερον τοῦ πρεσβυτέρου, τὸ δὲ πρεσβύτερον νεώτερον τοῦ νεωτέρου· γενέσθαι δὲ οὐκ ἂν οἶω τε εἴτην. εἰ γὰρ γένοιτο, οὐκ ἂν ἔτι γίνοιτο, ἀλλ' εἶεν ἂν. νῦν δὲ γίνονται μὲν πρεσβύτερα ἀλλήλων καὶ νεώτερα· τὸ μὲν ἐν τῶν ἄλλων νεώτερον γίγνεται, ὅτι πρεσβύτερον ἐφάνη ὄν καὶ πρότερον γεγονός, τὰ δὲ ἄλλα τοῦ ἐνός πρεσβύτερα, ὅτι ὕστερα γέγονε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τᾶλλα οὕτω πρὸς τὸ ἐν ἴσχει, ἐπειδήπερ αὐτοῦ πρεσβύτερα ἐφάνη καὶ πρότερα γεγονότα.

{ – } Φαίνεται γὰρ οὖν οὕτως.

{ – } Οὐκοῦν ἢ μὲν οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου πρεσβύτερον γίγνεται οὐδὲ νεώτερον, κατὰ τὸ ἴσῳ ἀριθμῷ ἀλλήλων ἀεὶ διαφέρειν, οὔτε τὸ ἐν τῶν ἄλλων πρεσβύτερον γίγνεται ἂν οὐδὲ νεώτερον, οὔτε τᾶλλα τοῦ ἐνός· ἢ δὲ ἄλλῳ ἀεὶ μορίῳ διαφέρειν ἀνάγκη τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων γενόμενα καὶ τὰ ὕστερα τῶν προτέρων, ταύτη δὲ ἀνάγκη πρεσβυτέρὰ τε καὶ νεώτερα ἀλλήλων γίνεσθαι τὰ τε ἄλλα τοῦ ἐνός καὶ τὸ ἐν τῶν ἄλλων;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Κατὰ δὴ πάντα ταῦτα τὸ ἐν αὐτὸ τε αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ἔστι τε καὶ γίνεταί, καὶ οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον οὔτ' ἔστιν οὔτε γίνεταί οὔτε αὐτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων.

{ – } Παντελῶς μὲν οὖν.

{ – } Ἐπειδὴ δὲ χρόνου μετέχει τὸ ἐν καὶ τοῦ πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον γίνεσθαι, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη καὶ τοῦ ποτὲ μετέχειν καὶ τοῦ ἔπειτα καὶ τοῦ νῦν, εἴπερ χρόνου μετέχει;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἦν ἄρα τὸ ἐν καὶ ἔστι καὶ ἔσται καὶ ἐγίγνετο καὶ γίνεταί καὶ γενήσεται.

{ – } Τί μήν;

{ – } Καὶ εἴη ἂν τι ἐκείνω καὶ ἐκείνου, καὶ ἦν καὶ ἔστιν καὶ ἔσται.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Καὶ ἐπιστήμη δὴ εἴη ἂν αὐτοῦ καὶ δόξα καὶ αἴσθησις, εἴπερ καὶ νῦν ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ πάντα ταῦτα πράττομεν.

{ – } Ὅρθῶς λέγεις.

{ – } Καὶ ὄνομα δὴ καὶ λόγος ἔστιν αὐτῷ, καὶ ὀνομάζεται καὶ λέγεται· καὶ ὅσαπερ καὶ περὶ τὰ ἄλλα τῶν τοιούτων τυγχάνει ὄντα, καὶ περὶ τὸ ἐν ἔστιν.

{ – } Παντελῶς μὲν οὖν ἔχει οὕτως.

Ἔτι δὴ τὸ τρίτον λέγωμεν. τὸ ἐν εἰ ἔστιν οἷον διεληλύθαμεν, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη αὐτό, ἐν τε ὄν καὶ πολλὰ καὶ μήτε ἐν μήτε πολλὰ καὶ μετέχον χρόνου, ὅτι μὲν ἔστιν ἐν, οὐσίας μετέχειν ποτέ, ὅτι δ' οὐκ ἔστι, μὴ μετέχειν αὖ ποτε οὐσίας;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἄρ' οὖν, ὅτε μετέχει, οἷόν τε ἔσται τότε μὴ μετέχειν, ἢ ὅτε μὴ μετέχει, μετέχειν;

{ – } Οὐχ οἷόν τε.

{ – } Ἐν ἄλλῳ ἄρα χρόνῳ μετέχει καὶ ἐν ἄλλῳ οὐ μετέχει· οὕτω γὰρ ἂν μόνως τοῦ αὐτοῦ μετέχοι τε καὶ οὐ μετέχοι.

{ – } Ὅρθῶς.

[156]

{ – } Οὐκοῦν ἔστι καὶ οὗτος χρόνος, ὅτε μεταλαμβάνει τοῦ εἶναι καὶ ὅτε ἀπαλλάττεται αὐτοῦ; ἢ πῶς οἷόν τε ἔσται τοτὲ μὲν ἔχειν τὸ αὐτό, τοτὲ δὲ μὴ ἔχειν, ἐὰν μὴ ποτε καὶ λαμβάνῃ αὐτὸ καὶ ἀφίη;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Τὸ δὴ οὐσίας μεταλαμβάνειν ἄρα γε οὐ γίνεσθαι καλεῖς;

{ – } Ἐγώ γε.

{ – } Τὸ δὲ ἀπαλλάττεσθαι οὐσίας ἄρα οὐκ ἀπόλλυσθαι;

{ – } Καὶ πάνυ γε.

{ – } Τὸ ἐν δὴ, ὡς ἔοικε, λαμβάνον τε καὶ ἀφίεν οὐσίαν γίγνεται τε καὶ ἀπόλλυται.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἐν δὲ καὶ πολλὰ ὄν καὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον ἄρ' οὐχ, ὅταν μὲν γίγνηται ἔν, τὸ πολλὰ εἶναι ἀπόλλυται, ὅταν δὲ πολλὰ, τὸ ἐν εἶναι ἀπόλλυται;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἐν δὲ γιγνόμενον καὶ πολλὰ ἄρ' οὐκ ἀνάγκη διακρίνεσθαι τε καὶ συγκρίνεσθαι;

{ – } Πολλή γε.

{ – } Καὶ μὴν ἀνόμοιόν γε καὶ ὁμοιον ὅταν γίγνηται, ὁμοιοῦσθαι τε καὶ ἀνομοιοῦσθαι;

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ ὅταν μείζον καὶ ἔλαττον καὶ ἴσον, αὐξάνεσθαι τε καὶ φθίνειν καὶ ἰσοῦσθαι;

{ – } Οὕτως.

{ – } Ὅταν δὲ κινούμενον τε ἴσθηται καὶ ὅταν ἐστὸς ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι μεταβάλλῃ, δεῖ δήπου αὐτό γε μῆδ' ἐν ἐνὶ χρόνῳ εἶναι.

{ – } Πῶς δὴ;

{ – } Ἐστὸς τε πρότερον ὕστερον κινεῖσθαι καὶ πρότερον κινούμενον ὕστερον ἐστάναι, ἄνευ μὲν τοῦ μεταβάλλειν οὐχ οἷόν τε ἔσται ταῦτα πάσχειν.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Χρόνος δέ γε οὐδεὶς ἔστιν, ἐν ᾧ τι οἷόν τε ἅμα μῆτε κινεῖσθαι μῆτε ἐστάναι.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ἄλλ' οὐδὲ μὴν μεταβάλλει ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν.

{ – } Οὐκ εἰκός.

{ – } Πότ' οὖν μεταβάλλει; οὔτε γὰρ ἐστὸς ὄν οὔτε κινούμενον μεταβάλλει, οὔτε ἐν χρόνῳ ὄν.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ἄρ' οὖν ἔστι τὸ ἄτοπον τοῦτο, ἐν ᾧ τότ' ἂν εἴη, ὅτε μεταβάλλει;

{ – } Τὸ ποῖον δὴ;

{ – } Τὸ ἐξαίφνης. τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιόνδε τι ἔοικε σημαίνειν, ὡς ἐξ ἐκείνου μεταβάλλον εἰς ἐκάτερον. οὐ γὰρ ἕκ γε τοῦ ἐστάναι ἐστῶτος ἔτι μεταβάλλει, οὐδ' ἐκ τῆς κινήσεως κινουμένης ἔτι μεταβάλλει· ἀλλὰ ἡ ἐξαίφνης αὕτη φύσις ἄτοπός τις ἐγκάθηται μεταξύ τῆς κινήσεως τε καὶ στάσεως, ἐν χρόνῳ οὐδενὶ οὔσα, καὶ εἰς ταύτην δὴ καὶ ἐκ ταύτης τό τε κινούμενον μεταβάλλει ἐπὶ τὸ ἐστάναι καὶ τὸ ἐστὸς ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι.

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Καὶ τὸ ἐν δὴ, εἴπερ ἔστηκέ τε καὶ κινεῖται, μεταβάλλοι ἂν ἐφ’ ἐκάτερα – μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἀμφοτέρα ποιῷ – μεταβάλλον δ’ ἐξαίφνης μεταβάλλει, καὶ ὅτε μεταβάλλει, ἐν οὐδενὶ χρόνῳ ἂν εἶη, οὐδὲ κινεῖται ἂν τότε, οὐδ’ ἂν σταίῃ.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἄρ’ οὖν οὕτω καὶ πρὸς τὰς ἄλλας μεταβολὰς ἔχει, ὅταν ἐκ τοῦ εἶναι εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι [157] μεταβάλλῃ ἢ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ γίνεσθαι, μεταξύ τινων τότε γίνεταί κινήσεων τε καὶ στάσεων, καὶ οὔτε ἔστι τότε οὔτε οὐκ ἔστι, οὔτε γίνεταί οὔτε ἀπόλλυται;

{ – } Ἔοικε γοῦν.

{ – } Κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐξ ἑνὸς ἐπὶ πολλὰ ἰὸν καὶ ἐκ πολλῶν ἐφ’ ἐν οὔτε ἐν ἔστιν οὔτε πολλά, οὔτε διακρίνεται οὔτε συγκρίνεται. καὶ ἐξ ὁμοίου ἐπὶ ἀνόμοιον καὶ ἐξ ἀνομοίου ἐπὶ ὅμοιον ἰὸν οὔτε ὅμοιον οὔτε ἀνόμοιον, οὔτε ὁμοιούμενον οὔτε ἀνομοιούμενον· καὶ ἐκ μικροῦ ἐπὶ μέγα καὶ ἐπὶ ἴσον καὶ εἰς τὰ ἐναντία ἰὸν οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα οὔτε ἴσον, οὔτε ἀυξανόμενον οὔτε φθίνον οὔτε ἰσούμενον εἶη ἂν.

{ – } Οὐκ ἔοικε.

{ – } Ταῦτα δὴ τὰ παθήματα πάντ’ ἂν πάσχοι τὸ ἐν, εἰ ἔστιν.

{ – } Πῶς δ’ οὔ;

Τί δὲ τοῖς ἄλλοις προσήκοι ἂν πάσχειν, ἐν εἰ ἔστιν, ἄρα οὐ σκεπτέον;

{ – } Σκεπτέον.

{ – } Λέγωμεν δὴ, ἐν εἰ ἔστι, τᾶλλα τοῦ ἐνός τί χρὴ πεπονθέναί;

{ – } Λέγωμεν.

{ – } Οὐκοῦν ἐπεὶπερ ἄλλα τοῦ ἐνός ἔστιν, οὔτε τὸ ἐν ἔστι τᾶλλα· οὐ γὰρ ἂν ἄλλα τοῦ ἐνός ἦν.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Οὐδὲ μὴν στέρεταιί γε παντάπασι τοῦ ἐνός τᾶλλα, ἀλλὰ μετέχει πη.

{ – } Πῆ δὴ;

{ – } Ὅτι που τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός μόρια ἔχοντα ἄλλα ἔστιν· εἰ γὰρ μόρια μὴ ἔχοι, παντελῶς ἂν ἐν εἶη.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Μόρια δέ γε, φαμέν, τούτου ἔστιν ὃ ἂν ὅλον ᾗ.

{ – } Φαμέν γάρ.

{ – } Ἀλλὰ μὴν τό γε ὅλον ἐν ἐκ πολλῶν ἀνάγκη εἶναι, οὗ ἔσται μόρια τὰ μόρια· ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων οὐ πολλῶν μόριον χρὴ εἶναι, ἀλλὰ ὅλου.

{ – } Πῶς τοῦτο;

{ – } Εἴ τι πολλῶν μόριον εἶη, ἐν οἷς αὐτὸ εἶη, ἑαυτοῦ τε δήπου μόριον ἔσται, ὃ ἔστιν ἀδύνατον, καὶ τῶν ἄλλων δὴ ἐνός ἐκάστου, εἴπερ καὶ πάντων. ἐνός γὰρ μὴ ὂν μόριον, πλήν τούτου τῶν ἄλλων

ἔσται, καὶ οὕτως ἐνὸς ἐκάστου οὐκ ἔσται μόνιον, μὴ ὄν δὲ μόνιον ἐκάστου οὐδενὸς τῶν πολλῶν ἔσται. μηδενὸς δὲ ὄν πάντων τούτων τι εἶναι, ὧν οὐδενὸς οὐδέν ἐστι, καὶ μόνιον καὶ ἄλλο ὅτιοῦν ἀδύνατον εἶναι.

{ – } Φαίνεται γέ δή.

{ – } Οὐκ ἄρα τῶν πολλῶν οὐδὲ πάντων τὸ μόνιον μόνιον, ἀλλὰ μιᾶς τινὸς ιδέας καὶ ἐνὸς τινος ὃ καλοῦμεν ὄλον, ἐξ ἀπάντων ἐν τέλειον γεγονός, τούτου μόνιον ἂν τὸ μόνιον εἴη.

{ – } Παντάπασι μὲν οὖν.

{ – } Εἰ ἄρα τᾶλλα μόρια ἔχει, κἂν τοῦ ὄλου τε καὶ ἐνὸς μετέχοι.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἐν ἄρα ὄλον τέλειον μόρια ἔχον ἀνάγκη εἶναι τᾶλλα τοῦ ἐνός.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Καὶ μὴν καὶ περὶ τοῦ μορίου γέ ἐκάστου ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ τοῦτο ἀνάγκη μετέχειν τοῦ ἐνός. [158] εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μόνιον ἐστι, τό γε ἕκαστον εἶναι ἐν δήπου σημαίνει, ἀφωρισμένον μὲν τῶν ἄλλων, καθ' αὐτὸ δὲ ὄν, εἴπερ ἕκαστον ἔσται.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Μετέχοι δέ γε ἂν τοῦ ἐνός δῆλον ὅτι ἄλλο ὄν ἢ ἐν· οὐ γὰρ ἂν μετεῖχεν, ἀλλ' ἦν ἂν αὐτὸ ἐν. νῦν δὲ ἐνὶ μὲν εἶναι πλήν αὐτῷ τῷ ἐνὶ ἀδύνατόν που.

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Μετέχειν δέ γε τοῦ ἐνός ἀνάγκη τῷ τε ὄλω καὶ τῷ μορίῳ. τὸ μὲν γὰρ ἐν ὄλον ἔσται, οὗ μόρια τὰ μόρια· τὸ δ' αὖ ἕκαστον ἐν μόνιον τοῦ ὄλου, ὃ ἂν ἦ μόνιον ὄλου.

{ – } Οὕτως.

{ – } Οὐκοῦν ἕτερα ὄντα τοῦ ἐνός μεθέξει τὰ μετέχοντα αὐτοῦ;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τὰ δ' ἕτερα τοῦ ἐνός πολλά που ἂν εἴη· εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε ἐνός πλείω εἴη τᾶλλα τοῦ ἐνός, οὐδὲν ἂν εἴη.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

Ἐπεὶ δέ γε πλείω ἐνός ἐστι τὰ τε τοῦ ἐνός μορίου καὶ τὰ τοῦ ἐνός ὄλου μετέχοντα, οὐκ ἀνάγκη ἤδη πλήθει ἄπειρα εἶναι αὐτά γε ἐκεῖνα τὰ μεταλαμβάνοντα τοῦ ἐνός;

{ – } Πῶς;

{ – } Ὡδε ἴδωμεν. ἄλλο τι οὐχ ἐν ὄντα οὐδὲ μετέχοντα τοῦ ἐνός τότε, ὅτε μεταλαμβάνει αὐτοῦ, μεταλαμβάνει;

{ – } Δῆλα δή.

{ – } Οὐκοῦν πλήθη ὄντα, ἐν οἷς τὸ ἐν οὐκ ἔνι;

{ – } Πλήθη μέντοι.

{ – } Τί οὖν; εἰ ἐθέλοισιν τῇ διανοίᾳ τῶν τοιούτων ἀφελεῖν ὡς οἷοί τε ἔσμεν ὅτι ὀλίγιστον, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν ἐκεῖνο, εἴπερ τοῦ ἐνὸς μὴ μετέχῃ, πλῆθος εἶναι καὶ οὐχ ἓν;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν οὕτως αἰεὶ σκοποῦντες αὐτὴν καθ' αὐτὴν τὴν ἑτέραν φύσιν τοῦ εἶδους ὅσον ἂν αὐτῆς αἰεὶ ὁρῶμεν ἄπειρον ἔσται πλήθει;

{ – } Παντάπασιν μὲν οὖν.

{ – } Καὶ μὴν ἐπειδὴν γε ἐν ἑκάστῳ μόνιον μόνιον γένηται, πέρασ ἤδη ἔχει πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον, καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὰ μόρια.

{ – } Κομιδῇ μὲν οὖν.

{ – } Τοῖς ἄλλοις δὲ τοῦ ἐνὸς συμβαίνει ἐκ μὲν τοῦ ἐνὸς καὶ ἐξ ἑαυτῶν κοινωνησάντων, ὡς ἔοικεν, ἕτερόν τι γίνεσθαι ἐν ἑαυτοῖς, ὃ δὲ πέρασ παρέσχε πρὸς ἄλληλα· ἡ δ' ἑαυτῶν φύσις καθ' ἑαυτὰ ἀπειρίαν.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Οὕτω δὲ τὰ ἄλλα τοῦ ἐνὸς καὶ ὅλα καὶ κατὰ μόρια ἄπειρά τε ἔστι καὶ πέρατος μετέχει.

{ – } Πάνυ γε.

Οὐκοῦν καὶ ὁμοῖά τε καὶ ἀνόμοια ἀλλήλοις τε καὶ ἑαυτοῖς;

{ – } Πῆ δὴ;

{ – } Ἴη μὲν που ἄπειρά ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν πάντα, ταῦτὸν πεπονθότα ἂν εἴη ταύτη.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Καὶ μὴν ἴη γε ἅπαντα πέρατος μετέχει, καὶ ταύτη πάντ' ἂν εἴη ταῦτὸν πεπονθότα.

{ – } Πῶς δ' οὖ;

{ – } Ἴη δὲ γε πεπερασμένα τε εἶναι καὶ ἄπειρα πέπονθεν, [159] ἐναντία πάθη ἀλλήλοις ὄντα ταῦτα τὰ πάθη πέπονθεν.

{ – } Ναί.

{ – } Τὰ δ' ἐναντία γε ὡς οἷόν τε ἀνομοιότατα.

{ – } Τί μὴν;

{ – } Κατὰ μὲν ἄρα ἑκάτερον τὸ πάθος ὁμοῖα ἂν εἴη αὐτά τε αὐτοῖς καὶ ἀλλήλοις, κατὰ δ' ἀμφοτέρω ἀμφοτέρως ἐναντιώτατά τε καὶ ἀνομοιότατα.

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Οὕτω δὲ τὰ ἄλλα αὐτά τε αὐτοῖς καὶ ἀλλήλοις ὁμοῖά τε καὶ ἀνόμοια ἂν εἴη.

{ – } Οὕτως.

{ – } Καὶ ταῦτά δὴ καὶ ἕτερα ἀλλήλων, καὶ κινούμενα καὶ ἐστῶτα, καὶ πάντα τὰ ἐναντία πάθη οὐκέτι χαλεπῶς εὐρήσομεν πεπονθότα τᾶλλα τοῦ ἐνός, ἐπεὶπερ καὶ ταῦτα ἐφάνη πεπονθότα.

{ – } Ὅρθῶς λέγεις.

Οὐκοῦν, εἰ ταῦτα μὲν ἤδη ἐῶμεν ὡς φανερά, ἐπισκοποῖμεν δὲ πάλιν ἐν εἰ ἔστιν, ἄρα καὶ οὐχ οὕτως ἔχει τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός ἢ οὕτω μόνον;

{ – } Πάνυ μὲν οὔν.

{ – } Λέγωμεν δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐν εἰ ἔστι, τί χρὴ τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός πεπονθέναι.

{ – } Λέγωμεν γάρ.

{ – } Ἄρ' οὔν οὐ χωρὶς μὲν τὸ ἐν τῶν ἄλλων, χωρὶς δὲ τᾶλλα τοῦ ἐνός εἶναι;

{ – } Τί δή;

{ – } Ὅτι που οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα ἕτερον, ὃ ἄλλο μὲν ἐστὶ τοῦ ἐνός, ἄλλο δὲ τῶν ἄλλων· πάντα γὰρ εἴρηται, ὅταν ῥηθῆι τό τε ἐν καὶ τᾶλλα.

{ – } Πάντα γάρ.

{ – } Οὐκ ἄρα ἔτ' ἔστιν ἕτερον τούτων, ἐν ᾧ τό τε ἐν ἂν εἴη τῷ αὐτῷ καὶ τᾶλλα.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐδέποτε ἄρα ἐν ταύτῳ ἐστὶ τὸ ἐν καὶ τᾶλλα.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Χωρὶς ἄρα;

{ – } Ναί.

{ – } Οὐδὲ μὴν μόριά γε ἔχειν φαμὲν τὸ ὡς ἀληθῶς ἐν.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐτ' ἄρα ὅλον εἴη ἂν τὸ ἐν ἐν τοῖς ἄλλοις οὔτε μόρια αὐτοῦ, εἰ χωρὶς τέ ἐστὶ τῶν ἄλλων καὶ μόρια μὴ ἔχει.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐδενὶ ἄρα τρόπῳ μετέχοι ἂν τᾶλλα τοῦ ἐνός, μήτε κατὰ μόριόν τι αὐτοῦ μήτε κατὰ ὅλον μετέχοντα.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδαμῆ ἄρα ἐν τᾶλλά ἐστὶν, οὐδ' ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ἐν οὐδέν.

{ – } Οὐ γὰρ οὔν.

{ – } Οὐδ' ἄρα πολλὰ ἐστὶ τᾶλλα· ἐν γὰρ ἂν ἦν ἕκαστον αὐτῶν μόριον τοῦ ὅλου, εἰ πολλὰ ἦν· νῦν δὲ οὔτε ἐν οὔτε πολλὰ οὔτε ὅλον οὔτε μόριά ἐστὶ τᾶλλα τοῦ ἐνός, ἐπειδὴ αὐτοῦ οὐδαμῆ μετέχει.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Οὐδ' ἄρα δύο οὐδὲ τρία οὔτε αὐτὰ ἐστὶ τὰ ἄλλα οὔτε ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς, εἴπερ τοῦ ἐνὸς πανταχῆ στέρεται.

{ – } Οὕτως.

Οὐδὲ ὅμοια ἄρα καὶ ἀνόμοια οὔτε αὐτὰ ἐστὶ τῶ ἐνὶ τὰ ἄλλα, οὔτε ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης· εἰ γὰρ ὅμοια καὶ ἀνόμοια αὐτὰ εἶη ἢ ἔχοι ἐν ἑαυτοῖς ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, δύο που εἶδη ἐναντία ἀλλήλοις ἔχοι ἂν ἐν ἑαυτοῖς τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ἦν δέ γε ἀδύνατον δυοῖν τινοῖν μετέχειν ἄ μηδ' ἐνός μετέχει.

{ – } Ἀδύνατον.

{ – } Οὐτ' ἄρα ὅμοια οὔτ' ἀνόμοιά ἐστὶν οὔτ' ἀμφοτέρα τᾶλλα. [160] ὅμοια μὲν γὰρ ἂν ὄντα ἢ ἀνόμοια ἐνός ἂν τοῦ ἐτέρου εἶδους μετέχει, ἀμφοτέρα δὲ ὄντα δυοῖν τοῖν ἐναντίοι· ταῦτα δὲ ἀδύνατον ἐφάνη.

{ – } Ἀληθῆ.

Οὐδ' ἄρα τὰ αὐτὰ οὐδ' ἕτερα, οὐδὲ κινούμενα οὐδὲ ἐστῶτα, οὐδὲ γιγνόμενα οὐδὲ ἀπολλύμενα, οὐδὲ μείζω οὐδὲ ἐλάττω οὐδὲ ἴσα· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν πέπονθε τῶν τοιούτων· εἰ γὰρ τι τοιοῦτον πεπονθέναι ὑπομένει τὰ ἄλλα, καὶ ἐνός καὶ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου μεθέξει, ὧν αὐτοῖς ἀδύνατον ἐφάνη μετέχειν τοῦ ἐνός γε πάντη πάντως στερομένοις.

{ – } Ἀληθέστατα.

{ – } Οὕτω δὴ ἐν εἰ ἔστιν, πάντα τέ ἐστὶ τὸ ἐν καὶ οὐδὲ ἐν ἐστὶ καὶ πρὸς ἑαυτὸ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ὡσαύτως.

{ – } Παντελῶς μὲν οὔν.

Εἶεν· εἰ δὲ δὴ μὴ ἔστι τὸ ἐν, τί χρὴ συμβαίνειν ἄρ' οὐ σκεπτέον μετὰ τοῦτο;

{ – } Σκεπτέον γάρ.

{ – } Τίς οὔν ἂν εἶη αὕτη ἢ ὑπόθεσις, εἰ ἐν μὴ ἔστιν; ἄρα τι διαφέρει τῆσδε, εἰ μὴ ἐν μὴ ἔστιν;

{ – } Διαφέρει μέντοι.

{ – } Διαφέρει μόνον, ἢ καὶ πᾶν τούναντίον ἐστὶν εἰπεῖν εἰ μὴ ἐν μὴ ἔστι τοῦ εἰ ἐν μὴ ἔστιν;

{ – } Πᾶν τούναντίον.

{ – } Τί δ' εἰ τις λέγοι εἰ μέγεθος μὴ ἔστιν ἢ σμικρότης μὴ ἔστιν ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, ἄρα ἐφ' ἐκάστου ἂν δηλοῖ ὅτι ἕτερόν τι λέγοι τὸ μὴ ὄν;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ νῦν δηλοῖ ὅτι ἕτερον λέγει τῶν ἄλλων τὸ μὴ ὄν, ὅταν εἴπη ἐν εἰ μὴ ἔστι, καὶ ἴσμεν ὃ λέγει;

{ – } Ἴσμεν.

{ – } Πρῶτον μὲν ἄρα γνωστόν τι λέγει, ἔπειτα ἕτερον τῶν ἄλλων, ὅταν εἴπῃ ἓν, εἴτε τὸ εἶναι αὐτῷ προσθεὶς εἴτε τὸ μὴ εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἦττον γινώσκεται, τί τὸ λεγόμενον μὴ εἶναι, καὶ ὅτι διάφορον τῶν ἄλλων. ἢ οὐ;

{ – } Ανάγκη.

{ – } Ὡδε ἄρα λεκτέον ἐξ ἀρχῆς, ἓν εἰ μὴ ἔστι, τί χρὴ εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν αὐτῷ τοῦτο ὑπάρχειν δεῖ, ὡς ἔοικεν, εἶναι αὐτοῦ ἐπιστήμην, ἢ μὴδὲ ὅτι λέγεται γινώσκεσθαι, ὅταν τις εἴπῃ ἓν εἰ μὴ ἔστιν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὰ ἄλλα ἕτερα αὐτοῦ εἶναι, ἢ μὴδὲ ἐκεῖνο ἕτερον τῶν ἄλλων λέγεσθαι;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Καὶ ἑτεροῖότης ἄρα ἐστὶν αὐτῷ πρὸς τῇ ἐπιστήμῃ. οὐ γὰρ τὴν τῶν ἄλλων ἑτεροῖότητα λέγει, ὅταν τὸ ἓν ἕτερον τῶν ἄλλων λέγῃ, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Καὶ μὴν τοῦ γε ἐκείνου καὶ τοῦ τινὸς καὶ τούτου καὶ τούτῳ καὶ τούτων καὶ πάντων τῶν τοιούτων μετέχει τὸ μὴ ὂν ἓν· οὐ γὰρ ἂν τὸ ἓν ἐλέγετο οὐδ' ἂν τοῦ ἐνὸς ἕτερα, οὐδ' ἐκείνῳ ἂν τι ἦν οὐδ' ἐκείνου, οὐδ' ἂν τι ἐλέγετο, εἰ μήτε τοῦ τινὸς αὐτῷ μετῆν μήτε τῶν ἄλλων τούτων.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Εἶναι μὲν δὴ τῷ ἐνὶ οὐχ οἷόν τε, εἴπερ γε μὴ ἔστι, [161] μετέχειν δὲ πολλῶν οὐδὲν κωλύει, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, εἴπερ τό γε ἐν ἐκεῖνο καὶ μὴ ἄλλο μὴ ἔστιν. εἰ μέντοι μήτε τὸ ἓν μήτ' ἐκεῖνο μὴ ἔσται, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τοῦ ὁ λόγος, οὐδὲ φθέγγεσθαι δεῖ οὐδέν· εἰ δὲ τὸ ἓν ἐκεῖνο καὶ μὴ ἄλλο ὑπόκειται μὴ εἶναι, καὶ τοῦ ἐκείνου καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνάγκη αὐτῷ μετεῖναι.

{ – } Καὶ πάνυ γε.

Καὶ ἀνομοιότης ἄρα ἐστὶν αὐτῷ πρὸς τὰ ἄλλα· τὰ γὰρ ἄλλα τοῦ ἐνὸς ἕτερα ὄντα ἑτεροῖα καὶ εἴη ἂν.

{ – } Ναί.

{ – } Τὰ δ' ἑτεροῖα οὐκ ἄλλοῖα;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τὰ δ' ἄλλοῖα οὐκ ἀνόμοια;

{ – } Ἀνόμοια μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν εἴπερ τῷ ἐνὶ ἀνόμοιά ἐστι, δῆλον ὅτι ἀνομοίῳ τά γε ἀνόμοια ἀνόμοια ἂν εἴη.

{ – } Δῆλον.

{ – } Εἴη δὴ ἂν καὶ τῷ ἐνὶ ἀνομοιότης, πρὸς ἣν τὰ ἄλλα ἀνόμοια αὐτῷ ἐστίν.

{ – } Ἐοικεν.

{ – } Εἰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἀνομοιότης ἔστιν αὐτῶ, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη ἑαυτοῦ ὁμοιότητα αὐτῶ εἶναι;

{ – } Πῶς;

{ – } Εἰ ἐνὸς ἀνομοιότης ἔστι τῶ ἐνί, οὐκ ἂν που περὶ τοῦ τοιούτου ὁ λόγος εἶη οἴου τοῦ ἐνός, οὐδ' ἂν ἡ ὑπόθεσις εἶη περὶ ἐνός, ἀλλὰ περὶ ἄλλου ἢ ἐνός.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐ δεῖ δέ γε.

{ – } Οὐ δῆτα.

{ – } Δεῖ ἄρα ὁμοιότητα τῶ ἐνὶ αὐτοῦ ἑαυτῶ εἶναι.

{ – } Δεῖ.

Καὶ μὴν οὐδ' αὖ ἴσον γ' ἐστὶ τοῖς ἄλλοις· εἰ γὰρ εἶη ἴσον, εἶη τε ἂν ἤδη καὶ ὅμοιον ἂν εἶη αὐτοῖς κατὰ τὴν ἰσότητα. ταῦτα δ' ἀμφοτέρω ἀδύνατα, εἴπερ μὴ ἔστιν ἓν.

{ – } Ἀδύνατα.

{ – } Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι τοῖς ἄλλοις ἴσον, ἄρα οὐκ ἀνάγκη καὶ τᾶλλα ἐκείνω μὴ ἴσα εἶναι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τὰ δὲ μὴ ἴσα οὐκ ἄνισα;

{ – } Ναί.

{ – } Τὰ δὲ ἄνισα οὐ τῶ ἀνίσω ἄνισα;

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Καὶ ἀνισότητος δὴ μετέχει τὸ ἓν, πρὸς ἣν τᾶλλα αὐτῶ ἔστιν ἄνισα;

{ – } Μετέχει.

{ – } Ἀλλὰ μέντοι ἀνισότητός γε ἐστὶ μέγεθος τε καὶ σμικρότης.

{ – } Ἔστι γάρ.

{ – } Ἔστιν ἄρα καὶ μέγεθος τε καὶ σμικρότης τῶ τοιούτῳ ἐνί;

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Μέγεθος μὴν καὶ σμικρότης ἀεὶ ἀφέστατον ἀλλήλοιν.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Μεταξὺ ἄρα τι αὐτοῖν ἀεὶ ἔστιν.

{ – } Ἔστιν.

{ – } Ἔχεις οὖν τι ἄλλο εἰπεῖν μεταξὺ αὐτοῖν ἢ ἰσότητα;

{ – } Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

{ – } Ὅτω ἄρα ἔστι μέγεθος καὶ σμικρότης, ἔστι καὶ ἰσότης αὐτῶ μεταξὺ τούτοιον οὔσα.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Τῶ δὴ ἐνὶ μὴ ὄντι, ὡς ἔοικε, καὶ ἰσότητος ἂν μετεῖη καὶ μεγέθους καὶ σμικρότητος.

{ – } Ἔοικεν.

Καὶ μὴν καὶ οὐσίας γε δεῖ αὐτὸ μετέχειν πη.

{ – } Πῶς δὴ;

{ – } Ἔχειν αὐτὸ δεῖ οὕτως ὡς λέγομεν· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν ἀληθῆ λέγοιμεν ἡμεῖς λέγοντες τὸ ἐν μὴ εἶναι· εἰ δὲ ἀληθῆ, δῆλον ὅτι ὄντα αὐτὰ λέγομεν. ἢ οὐχ οὕτως;

{ – } Οὕτω μὲν οὔν.

{ – } Ἐπειδὴ δέ φαμεν ἀληθῆ λέγειν, [162] ἀνάγκη ἡμῖν φάναι καὶ ὄντα λέγειν.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικε, τὸ ἐν οὐκ ὄν· εἰ γὰρ μὴ ἔσται μὴ ὄν, ἀλλὰ πη τοῦ εἶναι ἀνήσει πρὸς τὸ μὴ εἶναι, εὐθύς ἔσται ὄν.

{ – } Παντάπασι μὲν οὔν.

{ – } Δεῖ ἄρα αὐτὸ δεσμὸν ἔχειν τοῦ μὴ εἶναι τὸ εἶναι μὴ ὄν, εἰ μέλλει μὴ εἶναι, ὁμοίως ὥσπερ τὸ ὄν τὸ μὴ ὄν ἔχειν μὴ εἶναι, ἵνα τελέως αὖ εἶναι ἦ· οὕτως γὰρ ἂν τό τε ὄν μάλιστα ἂν εἶη καὶ τὸ μὴ ὄν οὐκ ἂν εἶη, μετέχοντα τὸ μὲν ὄν οὐσίας τοῦ εἶναι ὄν, μὴ οὐσίας δὲ τοῦ μὴ εἶναι μὴ ὄν, εἰ μέλλει τελέως εἶναι, τὸ δὲ μὴ ὄν μὴ οὐσίας μὲν τοῦ μὴ εἶναι μὴ ὄν, οὐσίας δὲ τοῦ εἶναι μὴ ὄν, εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν αὖ τελέως μὴ ἔσται.

{ – } Ἀληθέστατα.

{ – } Οὐκοῦν ἐπεὶ περ τῶ τε ὄντι τοῦ μὴ εἶναι καὶ τῶ μὴ ὄντι τοῦ εἶναι μέτεστι, καὶ τῶ ἐνὶ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι, τοῦ εἶναι ἀνάγκη μετεῖναι εἰς τὸ μὴ εἶναι.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Καὶ οὐσία δὴ φαίνεται τῶ ἐνὶ, εἰ μὴ ἔστιν.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Καὶ μὴ οὐσία ἄρα, εἵπερ μὴ ἔστιν.

{ – } Πῶς δ' οὔ;

Οἷόν τε οὔν τὸ ἔχον πως μὴ ἔχειν οὔτω, μὴ μεταβάλλον ἐκ ταύτης τῆς ἕξεως;

{ – } Οὐχ οἷόν τε.

{ – } Πᾶν ἄρα τὸ τοιοῦτον μεταβολὴν σημαίνει, ὃ ἂν οὔτω τε καὶ μὴ οὕτως ἔχη.

{ – } Πῶς δ' οὔ;

{ – } Μεταβολὴ δὲ κίνησις· ἢ τί φήσομεν;

{ – } Κίνησις.

{ – } Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄν τε καὶ οὐκ ὄν ἐφάνη;

{ – } Ναί.

{ – } Οὕτως ἄρα καὶ οὐχ οὕτως ἔχον φαίνεται.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Καὶ κινούμενον ἄρα τὸ οὐκ ὄν ἐν πέφανται, ἐπεὶπερ καὶ μεταβολὴν ἐκ τοῦ εἶναι ἐπὶ τὸ μὴ εἶναι ἔχον.

{ – } Κινδυνεύει.

{ – } Ἀλλὰ μὴν εἰ μηδαμοῦ γέ ἐστὶ τῶν ὄντων, ὡς οὐκ ἐστὶν εἴπερ μὴ ἐστὶν, οὐδ' ἂν μεθίσταιτό ποθέν ποι.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐκ ἄρα τῷ γε μεταβαίνειν κινεῖτ' ἂν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἂν στρέφοιτο· ταύτου γὰρ οὐδαμοῦ ἄπτεται. ὄν γὰρ ἐστὶ τὸ ταυτόν· τὸ δὲ μὴ ὄν ἐν τῷ τῶν ὄντων ἀδύνατον εἶναι.

{ – } Ἀδύνατον γάρ.

{ – } Οὐκ ἄρα τὸ ἐν γε μὴ ὄν στρέφεται ἂν δύναιτο ἐν ἐκείνῳ ἐν ᾧ μὴ ἐστὶν.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἀλλοιοῦται που τὸ ἐν ἑαυτοῦ, οὔτε τὸ ὄν οὔτε τὸ μὴ ὄν· οὐ γὰρ ἂν ἦν ὁ λόγος ἔτι περὶ τοῦ ἐνός, εἴπερ ἠλλοιοῦτο αὐτὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινός.

{ – } Ὅρθῶς.

{ – } Εἰ δὲ μήτ' ἀλλοιοῦται μήτε ἐν ταύτῳ στρέφεται μήτε μεταβαίνει, ἄρ' ἂν πῃ ἔτι κινεῖτο;

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Τό γε μὴν ἀκίνητον ἀνάγκη ἡσυχίαν ἄγειν, τὸ δὲ ἡσυχάζον ἐστάναι.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τὸ ἐν ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὄν ἐστηκέ τε καὶ κινεῖται.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Καὶ μὴν εἴπερ γε κινεῖται, μεγάλη ἀνάγκη αὐτῷ ἀλλοιοῦσθαι· [163] ὅπη γὰρ ἂν τι κινήθῃ, κατὰ τοσοῦτον οὐκέθ' ὡσαύτως ἔχει ὡς εἶχεν, ἀλλ' ἐτέρως.

{ – } Οὕτως.

{ – } Κινούμενον δὴ τὸ ἐν καὶ ἀλλοιοῦται.

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ μὴν μηδαμῆ γε κινούμενον οὐδαμῆ ἂν ἀλλοιοῖτο.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἦι μὲν ἄρα κινεῖται τὸ οὐκ ὄν ἔν, ἀλλοιοῦται· ἢ δὲ μὴ κινεῖται, οὐκ ἀλλοιοῦται.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Τὸ ἔν ἄρα μὴ ὄν ἀλλοιοῦταί τε καὶ οὐκ ἀλλοιοῦται.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Τὸ δ' ἀλλοιούμενον ἄρ' οὐκ ἀνάγκη γίνεσθαι μὲν ἕτερον ἢ πρότερον, ἀπόλλυσθαι δὲ ἐκ τῆς προτέρας ἕξεως· τὸ δὲ μὴ ἀλλοιούμενον μήτε γίνεσθαι μήτε ἀπόλλυσθαι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Καὶ τὸ ἔν ἄρα μὴ ὄν ἀλλοιούμενον μὲν γίνεταί τε καὶ ἀπόλλυται, μὴ ἀλλοιούμενον δὲ οὔτε γίνεταί οὔτε ἀπόλλυται· καὶ οὕτω τὸ ἔν μὴ ὄν γίνεταί τε καὶ ἀπόλλυται, καὶ οὔτε γίνεταί οὔτ' ἀπόλλυται.

{ – } Οὐ γὰρ οὔν.

Αὐθις δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἴωμεν πάλιν ὁψόμενοι εἰ ταῦτ' ἡμῖν φανεῖται ἄπερ καὶ νῦν ἢ ἕτερα.

{ – } Ἀλλὰ χρή.

{ – } Οὐκοῦν ἔν εἰ μὴ ἔστι, φαμέν, τί χρή περὶ αὐτοῦ συμβαίνειν;

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ δὲ μὴ ἔστιν ὅταν λέγωμεν, ἄρα μὴ τι ἄλλο σημαίνει ἢ οὐσίας ἀπουσίαν τούτῳ ᾧ ἂν φῶμεν μὴ εἶναι;

{ – } Οὐδὲν ἄλλο.

{ – } Πότερον οὔν, ὅταν φῶμεν μὴ εἶναι τι, πῶς οὐκ εἶναι φαμεν αὐτό, πῶς δὲ εἶναι; ἢ τοῦτο τὸ μὴ ἔστι λεγόμενον ἀπλῶς σημαίνει ὅτι οὐδαμῶς οὐδαμῆ ἔστιν οὐδέ πη μετέχει οὐσίας τό γε μὴ ὄν;

{ – } Ἀπλούστατα μὲν οὔν.

{ – } Οὔτε ἄρα εἶναι δύναίτο ἂν τὸ μὴ ὄν οὔτε ἄλλως οὐδαμῶς οὐσίας μετέχειν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι μὴ τι ἄλλο ἦν ἢ τὸ μὲν οὐσίας μεταλαμβάνειν, τὸ δ' ἀπολλύναι οὐσίαν;

{ – } Οὐδὲν ἄλλο.

{ – } Ὡς δὲ γε μηδὲν τούτου μέτεστιν, οὔτ' ἂν λαμβάνοι οὔτ' ἀπολλύοι αὐτό.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Τῷ ἐνὶ ἄρα, ἐπειδὴ οὐδαμῆ ἔστιν, οὔτε ἐκτέον οὔτε ἀπαλλακτέον οὔτε μεταληπτέον οὐσίας οὐδαμῶς.

{ – } Εἰκός.

{ – } Οὔτε ἄρα ἀπόλλυται τὸ μὴ ὄν ἐν οὔτε γίγνεται, ἐπεὶπερ οὐδαμῆ μετέχει οὐσίας.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Οὐδ' ἄρ' ἀλλοιοῦται οὐδαμῆ· ἤδη γὰρ ἂν γίγνοιτό τε καὶ ἀπολλύοιτο τοῦτο πάσχον.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Εἰ δὲ μὴ ἀλλοιοῦται, οὐκ ἀνάγκη μηδὲ κινεῖσθαι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐδὲ μὴν ἐστάναι φήσομεν τὸ μηδαμοῦ ὄν· τὸ γὰρ ἐστός ἐν τῷ αὐτῷ τι δεῖ εἶναι.

{ – } Τῷ αὐτῷ· πῶς γὰρ οὔ;

{ – } Οὔτω δὴ αὖ τὸ μὴ ὄν μήτε ποτὲ ἐστάναι μήτε κινεῖσθαι λέγωμεν.

{ – } Μὴ γὰρ οὔν.

{ – } Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἔστι γε αὐτῷ τι τῶν ὄντων· [164] ἤδη γὰρ ἂν τούτου μετέχον ὄντος οὐσίας μετέχοι.

{ – } Δῆλον.

{ – } Οὔτε ἄρα μέγεθος οὔτε σμικρότης οὔτε ἰσότης αὐτῷ ἔστιν.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐδὲ μὴν ὁμοιότης γε οὐδὲ ἑτεροίότης οὔτε πρὸς αὐτὸ οὔτε πρὸς τᾶλλα εἴη ἂν αὐτῷ.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Τί δέ; τᾶλλα ἔσθ' ὅπως ἂν εἴη αὐτῷ, εἰ μηδὲν αὐτῷ δεῖ εἶναι;

{ – } Οὐκ ἔστιν.

{ – } Οὔτε ἄρα ὁμοία οὔτε ἀνόμοια οὔτε ταῦτ' αὐτῷ ἕτερα ἔστιν αὐτῷ τὰ ἄλλα.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Τί δέ; τὸ ἐκείνου ἢ τὸ ἐκείνω ἢ τὸ τί ἢ τὸ τοῦτο ἢ τὸ τούτου ἢ ἄλλου ἢ ἄλλω ἢ ποτὲ ἢ ἔπειτα ἢ νῦν ἢ ἐπιστήμη ἢ δόξα ἢ αἴσθησις ἢ λόγος ἢ ὄνομα ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τῶν ὄντων περὶ τὸ μὴ ὄν ἔσται;

{ – } Οὐκ ἔσται.

{ – } Οὔτω δὴ ἐν οὐκ ὄν οὐκ ἔχει πῶς οὐδαμῆ.

{ – } Οὐκουν δὴ ἔοικέν γε οὐδαμῆ ἔχειν.

Ἔτι δὴ λέγωμεν, ἐν εἰ μὴ ἔστι, τᾶλλα τί χρὴ πεπονθέναι.

{ – } Λέγωμεν γάρ.

{ – } Ἄλλα μὲν που δεῖ αὐτὰ εἶναι· εἰ γὰρ μηδὲ ἄλλα ἐστίν, οὐκ ἂν περὶ τῶν ἄλλων λέγοιτο.

{ – } Οὕτω.

{ – } Εἰ δὲ περὶ τῶν ἄλλων ὁ λόγος, τά γε ἄλλα ἕτερα ἐστίν. ἢ οὐκ ἐπὶ τῷ αὐτῷ καλεῖς τό τε ἄλλο καὶ τὸ ἕτερον;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Ἐτερον δὲ γέ πού φαμεν τὸ ἕτερον εἶναι ἐτέρου, καὶ τὸ ἄλλο δὴ ἄλλο εἶναι ἄλλου;

{ – } Ναί.

{ – } Καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρα, εἰ μέλλει ἄλλα εἶναι, ἔστι τι οὗ ἄλλα ἔσται.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τί δὴ οὖν ἂν εἴη; τοῦ μὲν γὰρ ἑνὸς οὐκ ἔσται ἄλλα, μὴ ὄντος γε.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Ἀλλήλων ἄρα ἐστί· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἔτι λείπεται, ἢ μηδενὸς εἶναι ἄλλοις.

{ – } Ὅρθως.

{ – } Κατὰ πλήθη ἄρα ἕκαστα ἀλλήλων ἄλλα ἐστί· κατὰ ἓν γὰρ οὐκ ἂν οἶά τε εἴη, μὴ ὄντος ἑνός. ἀλλ' ἕκαστος, ὡς ἔοικεν, ὁ ὄγκος αὐτῶν ἄπειρός ἐστι πλήθει, κἂν τὸ σμικρότατον δοκοῦν εἶναι λάβη τις, ὡσπερ ὄναρ ἐν ὕπνῳ φαίνεται ἐξαίφνης ἀντὶ ἑνὸς δόξαντος εἶναι πολλὰ καὶ ἀντὶ σμικροτάτου παμμέγεθες πρὸς τὰ κερματιζόμενα ἐξ αὐτοῦ.

{ – } Ὅρθότατα.

{ – } Τοιούτων δὴ ὄγκων ἄλλα ἀλλήλων ἂν εἴη τᾶλλα, εἰ ἑνὸς μὴ ὄντος ἄλλα ἐστίν.

{ – } Κομιδῆ μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν πολλοὶ ὄγκοι ἔσσονται, εἷς ἕκαστος φαινόμενος, ὧν δὲ οὐ, εἴπερ ἓν μὴ ἔσται;

{ – } Οὕτω.

{ – } Καὶ ἀριθμὸς δὲ εἶναι αὐτῶν δόξει, εἴπερ καὶ ἓν ἕκαστον, πολλῶν ὄντων.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Καὶ τὰ μὲν δὴ ἄρτια, τὰ δὲ περιττὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα οὐκ ἀληθῶς φαίνεται, εἴπερ ἓν μὴ ἔσται.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Καὶ μὴν καὶ σμικρότατόν γε, φαμέν, δόξει ἐν αὐτοῖς ἐνεῖναι· φαίνεται δὲ τοῦτο πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ἕκαστον τῶν πολλῶν ὡς σμικρῶν ὄντων.

[165]

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Καὶ ἴσος μὴν τοῖς πολλοῖς καὶ μικροῖς ἕκαστος ὄγκος δοξασθήσεται εἶναι· οὐ γὰρ ἂν μετέβαιεν ἐκ μείζονος εἰς ἔλαττον φαινόμενος, πρὶν εἰς τὸ μεταξὺ δόξειεν ἔλθειν, τοῦτο δ' εἴη ἂν φάντασμα ἰσότητος.

{ – } Εἰκός.

{ – } Οὐκοῦν καὶ πρὸς ἄλλον ὄγκον πέρας ἔχων, αὐτός γε πρὸς αὐτὸν οὔτε ἀρχὴν οὔτε πέρας οὔτε μέσον ἔχων;

{ – } Πῆ δὴ;

{ – } Ὅτι αἰεὶ αὐτῶν ὅταν τίς τι λάβῃ τῆς διανοίας ὡς τι τούτων ὄν, πρό τε τῆς ἀρχῆς ἄλλη αἰεὶ φαίνεται ἀρχή, μετὰ τε τὴν τελευταίαν ἑτέρα ὑπολειπομένη τελευταία, ἐν τε τῷ μέσῳ ἄλλα μεσαίτερα τοῦ μέσου, μικρότερα δέ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐνὸς αὐτῶν ἐκάστου λαμβάνεσθαι, ἅτε οὐκ ὄντος τοῦ ἐνός.

{ – } Ἀληθέστατα.

{ – } Θρύπτεσθαι δὴ οἴμαι κερματιζόμενον ἀνάγκη πᾶν τὸ ὄν, ὃ ἂν τις λάβῃ τῆς διανοίας· ὄγκος γὰρ που ἄνευ ἐνός αἰεὶ λαμβάνοιτ' ἂν.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν τό γε τοιοῦτον πόρρωθεν μὲν ὀρῶντι καὶ ἀμβλὺ ἐν φαίνεσθαι ἀνάγκη, ἐγγύθεν δὲ καὶ ὀξὺ νοοῦντι πλήθει ἄπειρον ἐν ἕκαστον φανῆναι, εἴπερ στέρεται τοῦ ἐνός μὴ ὄντος;

{ – } Ἀναγκαιότατον μὲν οὖν.

{ – } Οὕτω δὴ ἄπειρά τε καὶ πέρας ἔχοντα καὶ ἐν καὶ πολλὰ ἕκαστα τᾶλλα δεῖ φαίνεσθαι, ἐν εἰ μὴ ἔστιν, τᾶλλα δὲ τοῦ ἐνός.

{ – } Δεῖ γάρ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ὁμοία τε καὶ ἀνόμοια δόξει εἶναι;

{ – } Πῆ δὴ;

{ – } Οἷον ἐσκιαγραφημένα ἀποστάντι μὲν ἐν πάντα φαινόμενα ταύτων φαίνεσθαι πεπονθέναι καὶ ὁμοία εἶναι.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Προσελθόντι δέ γε πολλὰ καὶ ἕτερα καὶ τῷ τοῦ ἐτέρου φαντάσματι ἕτεροῖα καὶ ἀνόμοια ἑαυτοῖς.

{ – } Οὕτω.

{ – } Καὶ ὁμοίους δὴ καὶ ἀνομοίους τοὺς ὄγκους αὐτούς τε αὐτοῖς ἀνάγκη φαίνεσθαι καὶ ἀλλήλοις.

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τοὺς αὐτούς καὶ ἐτέρους ἀλλήλων, καὶ ἀπτομένους καὶ χωρὶς ἑαυτῶν, καὶ κινουμένους πάσας κινήσεις καὶ ἐστῶτας πάντη, καὶ γιγνομένους καὶ ἀπολλυμένους καὶ μηδέτερα, καὶ πάντα που τὰ τοιαῦτα, ἃ διελθεῖν εὐπετέες ἤδη ἡμῖν, εἰ ἐνός μὴ ὄντος πολλὰ ἔστιν.

{ – } Ἀληθέστατα μὲν οὖν.

Ἔτι δὴ ἅπαξ ἐλθόντες πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν εἴπωμεν, ἔν ἐι μὴ ἔστι, τᾶλλα δὲ τοῦ ἑνός, τί χρὴ εἶναι.

{ – } Εἴπωμεν γὰρ οὖν.

{ – } Οὐκοῦν ἔν μὲν οὐκ ἔσται τᾶλλα.

{ – } Πῶς γάρ;

{ – } Οὐδὲ μὴν πολλά γε· ἔν γὰρ πολλοῖς οὔσιν ἐνεῖη ἄν καὶ ἔν. εἰ γὰρ μηδὲν αὐτῶν ἐστὶν ἔν, ἅπαντα οὐδὲν ἐστὶν, ὥστε οὐδ' ἄν πολλά εἶη.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Μὴ ἐνόητος δὲ ἐνός ἔν τοῖς ἄλλοις, οὔτε πολλά οὔτε ἔν ἐστὶ τᾶλλα.

{ – } Οὐ γάρ.

[166]

{ – } Οὐδέ γε φαίνεται ἔν οὐδὲ πολλά.

{ – } Τί δὴ;

{ – } Ὅτι τᾶλλα τῶν μὴ ὄντων οὐδενὶ οὐδαμῆ οὐδαμῶς οὐδεμίαν κοινωνίαν ἔχει, οὐδέ τι τῶν μὴ ὄντων παρὰ τῶν ἄλλων τῶ ἐστὶν· οὐδὲν γὰρ μέρος ἐστὶ τοῖς μὴ οὔσιν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐδ' ἄρα δόξα τοῦ μὴ ὄντος παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν οὐδέ τι φάντασμα, οὐδὲ δοξάζεται οὐδαμῆ οὐδαμῶς τὸ μὴ ὄν ἐπὶ τῶν ἄλλων.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ἐν ἄρα εἰ μὴ ἔστιν, οὐδὲ δοξάζεται τι τῶν ἄλλων ἔν εἶναι οὐδὲ πολλά· ἄνευ γὰρ ἐνός πολλά δοξάσαι ἀδύνατον.

{ – } Ἀδύνατον γάρ.

{ – } Ἐν ἄρα εἰ μὴ ἔστι, τᾶλλα οὔτε ἔστιν οὔτε δοξάζεται ἔν οὐδὲ πολλά.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδ' ἄρα ὁμοία οὐδὲ ἀνόμοια.

{ – } Οὐ γάρ.

{ – } Οὐδὲ μὴν τὰ αὐτά γε οὐδ' ἕτερα, οὐδὲ ἀπτόμενα οὐδὲ χωρίς, οὐδὲ ἄλλα ὅσα ἔν τοῖς πρόσθεν διήλθομεν ὡς φαινόμενα αὐτά, τούτων οὔτε τι ἔστιν οὔτε φαίνεται τᾶλλα, ἔν ἐι μὴ ἔστιν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ συλλήβδην εἰ εἴπομεν, ἔν ἐι μὴ ἔστιν, οὐδὲν ἐστὶν, ὀρθῶς ἄν εἴπομεν;

{ – } Παντάπασι μὲν οὖν.

{ – } Εἰρήσθω τοῖνον τοῦτό τε καὶ ὅτι, ὡς ἔοικεν, ἐν εἴτ' ἔστιν εἴτε μὴ ἔστιν, αὐτό τε καὶ τᾶλλα καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα πάντα πάντως ἐστὶ τε καὶ οὐκ ἔστι καὶ φαίνεται τε καὶ οὐ φαίνεται.

{ – } Ἀληθέστατα.

Φίληβος ἢ περὶ ἡδονῆς, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[11]

{Σωκράτης} Ὅρα δὴ, Πρώταρχε, τίνα λόγον μέλλεις παρὰ Φιλήβου δέχεσθαι νυνὶ καὶ πρὸς τίνα τὸν παρ' ἡμῖν ἀμφισβητεῖν, ἐὰν μή σοι κατὰ νοῦν ἦ λεγόμενος. βούλει συγκεφαλαιωσώμεθα ἑκάτερον;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Φίληβος μὲν τοίνυν ἀγαθὸν εἶναι φησι τὸ χαίρειν πᾶσι ζώοις καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τέρψιν, καὶ ὅσα τοῦ γένους ἐστὶ τούτου σύμφωνα· τὸ δὲ παρ' ἡμῶν ἀμφισβήτημά ἐστι μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν καὶ τὸ νοεῖν καὶ μεμνησθαι καὶ τὰ τούτων αὐτῶν συγγενῆ, δόξαν τε ὀρθὴν καὶ ἀληθεῖς λογισμούς, τῆς γε ἡδονῆς ἀμείνω καὶ λῶω γίνεσθαι σύμπασιν ὅσαπερ αὐτῶν δυνατὰ μεταλαβεῖν· δυνατοῖς δὲ μετασχεῖν ὠφελιμώτατον ἀπάντων εἶναι πᾶσι τοῖς οὐσί τε καὶ ἐσομένοις. μὲν οὐχ οὕτω πως λέγομεν, ὦ Φίληβε, ἑκάτεροι;

{Φίληβος} Πάντων μὲν οὖν μάλιστα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Δέχη δὴ τοῦτον τὸν νῦν διδόμενον, ὦ Πρώταρχε, λόγον;

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη δέχεσθαι· Φίληβος γὰρ ἡμῖν ὁ καλὸς ἀπείρηκεν.

{Σωκράτης} Δεῖ δὴ περὶ αὐτῶν τρόπῳ παντὶ τάληθές πη περανθῆναι;

{Πρώταρχος} Δεῖ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, πρὸς τούτοις διομολογησώμεθα καὶ τόδε.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὡς νῦν ἡμῶν ἑκάτερος ἕξις ψυχῆς καὶ διάθεσιν ἀποφαίνειν τινὰ ἐπιχειρήσει τὴν δυναμένην ἀνθρώποις πᾶσι τὸν βίον εὐδαίμονα παρέχειν. ἄρ' οὐχ οὕτως;

{Πρώταρχος} Οὕτω μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑμεῖς μὲν τὴν τοῦ χαίρειν, ἡμεῖς δ' αὖ τὴν τοῦ φρονεῖν;

{Πρώταρχος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τί δ' ἂν ἄλλη τις κρείττων τούτων φανῆ; μὲν οὐκ, ἂν μὲν ἡδονῆ μᾶλλον φαίνεται συγγενῆς, ἠττώμεθα μὲν ἀμφοτέρω τοῦ ταῦτα ἔχοντος βεβαίως βίου, κρατεῖ δὲ ὁ τῆς ἡδονῆς τὸν τῆς φρονήσεως;

[12]

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄν δέ γε φρονήσει, νικᾷ μὲν φρόνησις τὴν ἡδονήν, ἢ δὲ ἠττᾶται; ταῦθ' οὕτως ὁμολογούμενά φατε, ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δὲ Φιλήβω; τί φῆς;

{Φίληβος} Ἐμοὶ μὲν πάντως νικᾶν ἡδονὴ δοκεῖ καὶ δόξει· σὺ δέ, Πρώταρχε, αὐτὸς γνώση.

{Πρώταρχος} Παραδούς, ὦ Φίληβε, ἡμῖν τὸν λόγον οὐκ ἂν ἔτι κύριος εἴης τῆς πρὸς Σωκράτη ὁμολογίας ἢ καὶ τούναντίον.

{Φίληβος} Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ γὰρ ἀφοσιοῦμαι καὶ μαρτύρομαι νῦν αὐτὴν τὴν θεόν.

{Πρώταρχος} Καὶ ἡμεῖς σοι τούτων γε αὐτῶν συμμάτυρες ἂν εἴμεν, ὡς ταῦτα ἔλεγες ἃ λέγεις· ἀλλὰ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐξῆς, ὦ Σώκρατες, ὅμως καὶ μετὰ Φιλήβου ἐκόντος ἢ ὅπως ἂν ἐθέλη πειρώμεθα περαίνειν.

{Σωκράτης} Πειρατέον, ἀπ' αὐτῆς δὴ τῆς θεοῦ, ἣν ὄδε Ἀφροδίτην μὲν λέγεσθαί φησι, τὸ δ' ἀληθέστατον αὐτῆς ὄνομα Ἡδονὴν εἶναι.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα.

{Σωκράτης} Τὸ δ' ἐμὸν δέος, ὦ Πρώταρχε, αἰεὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φόβου. καὶ νῦν τὴν μὲν Ἀφροδίτην, ὅπη ἐκείνη φίλον, ταύτη προσαγορεύω· τὴν δὲ ἡδονὴν οἶδα ὡς ἔστι ποικίλον, καὶ ὅπερ εἶπον, ἀπ' ἐκείνης ἡμᾶς ἀρχομένους ἐνθυμεῖσθαι δεῖ καὶ σκοπεῖν ἦντινα φύσιν ἔχει. ἔστι γάρ, ἀκούειν μὲν οὕτως ἀπλῶς, ἐν τι, μορφὰς δὲ δήπου παντοίας εἴληφε καὶ τινα τρόπον ἀνομοίους ἀλλήλαις. ἰδὲ γάρ· ἡδεσθαι μὲν φαμεν τὸν ἀκολασταίνοντα ἄνθρωπον, ἡδεσθαι δὲ καὶ τὸν σωφρονοῦντα αὐτῷ τῷ σωφρονεῖν· ἡδεσθαι δ' αὖ τὸν φρονοῦντα αὐτῷ τῷ φρονεῖν· καὶ τούτων τῶν ἡδονῶν ἑκατέρας πῶς ἂν τις ὁμοίας ἀλλήλαις εἶναι λέγων οὐκ ἀνόητος φαίνοιτο ἐνδίκως;

{Πρώταρχος} Εἰσὶ μὲν γὰρ ἀπ' ἐναντίων, ὦ Σώκρατες, αὗται πραγμάτων, οὐ μὴν αὐταὶ γε ἀλλήλαις ἐναντία. πῶς γὰρ ἡδονῆ γε ἡδονὴ μὴ οὐχ ὁμοιότατον ἂν εἴη, τοῦτο αὐτὸ ἑαυτῷ, πάντων χρημάτων;

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ χρῶμα, ὦ δαιμόνιε, χρώματι· κατὰ γε αὐτὸ τοῦτο οὐδὲν διοίσει τὸ χρῶμα εἶναι πᾶν, τό γε μὴν μέλαν τῷ λευκῷ πάντες γινώσκομεν ὡς πρὸς τῷ διάφορον εἶναι καὶ ἐναντιώτατον ὄν τυγχάνει. καὶ δὴ καὶ σχῆμα σχήματι κατὰ ταυτόν· γένει μὲν ἔστι πᾶν ἓν, τὰ δὲ μέρη τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ τὰ μὲν ἐναντιώτατα ἀλλήλοις, τὰ δὲ διαφορότητ' ἔχοντα μυρίαν που τυγχάνει, καὶ πολλὰ ἕτερα οὕτως ἔχονθ' εὐρήσομεν. ὥστε τούτῳ γε τῷ λόγῳ μὴ πίστευε, τῷ πάντα τὰ ἐναντιώτατα ἐν ποιοῦντι. φοβοῦμαι δὲ μή τινας ἡδονὰς ἡδοναῖς εὐρήσομεν ἐναντίας.

[13]

{Πρώταρχος} Ἴσως· ἀλλὰ τί τοῦθ' ἡμῶν βλάβει τὸν λόγον;

{Σωκράτης} Ὅτι προσαγορεύεις αὐτὰ ἀνόμοια ὄντα ἐτέρῳ, φήσομεν, ὀνόματι· λέγεις γὰρ ἀγαθὰ πάντ' εἶναι τὰ ἡδέα. τὸ μὲν οὖν μὴ οὐχὶ ἡδέα εἶναι τὰ ἡδέα λόγος οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ· κακὰ δ' ὄντα αὐτῶν τὰ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ δέ, ὡς ἡμεῖς φαμέν, ὅμως πάντα σὺ προσαγορεύεις ἀγαθὰ αὐτά, ὁμολογῶν ἀνόμοια εἶναι, τῷ λόγῳ εἴ τις σε προσαναγκάζοι. τί οὖν δὴ ταυτόν ἐν ταῖς κακαῖς ὁμοίως καὶ ἐν ἀγαθαῖς ἐνὸν πάσας ἡδονὰς ἀγαθὸν εἶναι προσαγορεύεις;

{Πρώταρχος} Πῶς λέγεις, ὦ Σώκρατες; οἶει γάρ τινα συγχωρήσεσθαι, θέμενον ἡδονὴν εἶναι τἀγαθόν, εἴτα ἀνέξεσθαι σου λέγοντος τὰς μὲν εἶναι τινὰς ἀγαθὰς ἡδονάς, τὰς δὲ τινὰς ἐτέρας αὐτῶν κακάς;

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὖν ἀνομοίους γε φήσεις αὐτὰς ἀλλήλαις εἶναι καὶ τινὰς ἐναντίας.

{Πρώταρχος} Οὐτι καθ' ὅσον γε ἡδοναί.

{Σωκράτης} Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν φερόμεθα λόγον, ὦ Πρώταρχε, οὐδ' ἄρα ἡδονὴν ἡδονῆς διάφορον, ἀλλὰ πάσας ὁμοίας εἶναι φήσομεν, καὶ τὰ παραδείγματα ἡμᾶς τὰ νυνδὴ λεχθέντα οὐδὲν τιτρώσκει, πεισόμεθα δὲ καὶ ἐροῦμεν ἄπερ οἱ πάντων φαυλότατοί τε καὶ περὶ λόγους ἅμα νέοι.

{Πρώταρχος} Τὰ ποῖα δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Ὅτι σε μιμούμενος ἐγὼ καὶ ἀμυνόμενος ἐὰν τολμῶ λέγειν ὡς τὸ ἀνομοιοτάτον ἐστὶ τῶ ἀνομοιοτάτῳ πάντων ὁμοιοτάτον, ἔξω τὰ αὐτὰ σοὶ λέγειν, καὶ φανούμεθά γε νεώτεροι τοῦ δέοντος, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν ἐκπεσὼν οἰχίσεται. πάλιν οὖν αὐτὸν ἀνακρουώμεθα, καὶ τάχ' ἂν ἰόντες εἰς τὰς ὁμοίας ἴσως ἂν πως ἀλλήλοις συγχωρήσασιν.

{Πρώταρχος} Λέγε πῶς;

{Σωκράτης} Ἐμὲ θές ὑπὸ σοῦ πάλιν ἐρωτώμενον, ὦ Πρώταρχε.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον δὴ;

{Σωκράτης} Φρόνησίς τε καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς καὶ πάνθ' ὅποσα δὴ κατ' ἀρχὰς ἐγὼ θέμενος εἶπον ἀγαθὰ, διερωτώμενος ὅτι ποτ' ἐστὶν ἀγαθόν, ἄρ' οὐ ταῦτόν πείσονται τοῦτο ὅπερ ὁ σὸς λόγος;

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Πολλάι τε αἱ συνάπασαι ἐπιστήμαι δόξουσιν εἶναι καὶ ἀνόμοιοί τινες αὐτῶν ἀλλήλαις· εἰ δὲ καὶ ἐναντία πη γίνονται τινες, [14] ἄρα ἄξιός ἂν εἴην τοῦ διαλέγεσθαι νῦν, εἰ φοβηθεὶς τοῦτο αὐτὸ μηδεμίαν ἀνόμοιον φαίην ἐπιστήμην ἐπιστήμη γίνεσθαι, κἄπειθ' ἡμῖν οὕτως ὁ λόγος ὥσπερ μῦθος ἀπολόμενος οἰχοίτο, αὐτοὶ δὲ σωζοίμεθα ἐπὶ τινος ἀλογίας;

{Πρώταρχος} Ἄλλ' οὐ μὴν δεῖ τοῦτο γενέσθαι, πλὴν τοῦ σωθῆναι. τό γε μὴν μοι ἴσον τοῦ σοῦ τε καὶ ἐμοῦ λόγου ἀρέσκει· πολλάι μὲν ἡδοναὶ καὶ ἀνόμοιοι γιγνέσθων, πολλάι δὲ ἐπιστήμαι καὶ διάφοροι.

{Σωκράτης} Τὴν τοίνυν διαφορότητα, ὦ Πρώταρχε, τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ τ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σοῦ μὴ ἀποκρυπτόμενοι, κατατιθέντες δὲ εἰς τὸ μέσον, τολμῶμεν, ἂν πη ἐλεγχόμενοι μηνύσωσι πότερον ἡδονὴν τἀγαθὸν δεῖ λέγειν ἢ φρόνησιν ἢ τι τρίτον ἄλλο εἶναι. νῦν γὰρ οὐ δήπου πρὸς γε αὐτὸ τοῦτο φιλονικοῦμεν, ὅπως ἀγὼ τίθεμαι, ταῦτ' ἔσται τὰ νικῶντα, ἢ ταῦθ' ἂ σύ, τῷ δ' ἀληθεστάτῳ δεῖ που συμμαχεῖν ἡμᾶς ἄμφω.

{Πρώταρχος} Δεῖ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον δι' ὁμολογίας βεβαιώσωμεθα.

{Πρώταρχος} Τὸν ποῖον δὴ;

{Σωκράτης} Τὸν πᾶσι παρέχοντα ἀνθρώποις πράγματα ἐκοῦσί τε καὶ ἄκουσιν ἐνίοις καὶ ἐνίοτε.

{Πρώταρχος} Λέγε σαφέστερον.

{Σωκράτης} Τὸν νυνδὴ παραπεσόντα λέγω, φύσει πως πεφυκότα θαυμαστόν. ἔν γὰρ δὴ τὰ πολλὰ εἶναι καὶ τὸ ἔν πολλὰ θαυμαστόν λεχθέν, καὶ ῥάδιον ἀμφισβητῆσαι τῷ τούτων ὀποτεροῦν τιθεμένῳ.

{Πρώταρχος} Ἄρ' οὖν λέγεις ὅταν τις ἐμὲ φῆ Πρώταρχον ἕνα γεγονότα φύσει πολλοὺς εἶναι πάλιν τοὺς ἐμὲ καὶ ἐναντίους ἀλλήλοις, μέγαν καὶ μικρὸν τιθέμενος καὶ βαρὺν καὶ κοῦφον τὸν αὐτὸν καὶ ἄλλα μυρία;

{Σωκράτης} Σὺ μὲν, ὦ Πρώταρχε, εἴρηκας τὰ δεδημευμένα τῶν θαυμαστῶν περὶ τὸ ἔν καὶ πολλὰ, συγκεχωρημένα δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν ὑπὸ πάντων ἤδη μὴ δεῖν τῶν τοιούτων ἄπτεσθαι, παιδαριώδη καὶ ῥάδια καὶ σφόδρα τοῖς λόγοις ἐμπόδια ὑπολαμβάνόντων γίνεσθαι, ἐπεὶ μηδὲ τὰ τοιάδε, ὅταν τις ἐκάστου τὰ μέλη τε καὶ ἅμα μέρη διελὼν τῷ λόγῳ, πάντα ταῦτα τὸ ἔν ἐκεῖνο εἶναι διομολογησάμενος, ἐλέγχῃ καταγελῶν ὅτι τέρατα διηνάγκασται φάναι, τό τε ἔν ὡς πολλὰ ἔστι καὶ ἄπειρα, καὶ τὰ πολλὰ ὡς ἔν μόνον.

{Πρώταρχος} Σὺ δὲ δὴ ποῖα, ὦ Σώκρατες, ἕτερα λέγεις, ἃ μήπω συγκεχωρημένα δεδήμευται περὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον;

{Σωκράτης} Ὅποταν, ὦ παῖ, τὸ ἔν μὴ τῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων τις τιθῆται, καθάπερ ἀρτίως ἡμεῖς εἴπομεν. ἐνταυθοῖ μὲν γὰρ καὶ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὅπερ εἴπομεν νυνδὴ, συγκεχώρηται τὸ μὴ δεῖν ἐλέγχειν· [15] ὅταν δὲ τις ἕνα ἄνθρωπον ἐπιχειρῆ τίθεσθαι καὶ βοῦν ἕνα καὶ τὸ καλὸν ἔν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἔν, περὶ τούτων τῶν ἐνάδων καὶ τῶν τοιούτων ἢ πολλὴ σπουδὴ μετὰ διαιρέσεως ἀμφισβήτησις γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν εἴ τινος δεῖ τοιαύτας εἶναι μονάδας ὑπολαμβάνειν ἀληθῶς οὐσας· εἶτα πῶς αὐτὰς, μίαν ἐκάστην οὐσαν ἀεὶ τὴν αὐτὴν καὶ μήτε γένεσιν μήτε ὄλεθρον προσδεχομένην, ὅμως εἶναι βεβαιότατα μίαν ταύτην; μετὰ δὲ τοῦτ' ἔν τοῖς γιγνομένοις αὐτὴ καὶ ἀπίροις εἴτε διεσπασμένην καὶ πολλὰ γεγονούτων θετέον, εἴθ' ὅλην αὐτὴν αὐτῆς χωρὶς, ὃ δὴ πάντων ἀδυνατώτατον φαίνοιτ' ἄν, ταῦτόν καὶ ἔν ἅμα ἐν ἐνί τε καὶ πολλοῖς γίνεσθαι. ταῦτ' ἔστι τὰ περὶ τὰ τοιαῦτα ἔν καὶ πολλὰ, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα, ὦ Πρώταρχε, ἀπάσης ἀπορίας αἴτια μὴ καλῶς ὁμολογηθέντα καὶ εὐπορίας ἂν αὐτὴ καλῶς.

{Πρώταρχος} Οὐκοῦν χρὴ τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ νῦν πρῶτον διαπρονήσασθαι;

{Σωκράτης} Ὡς γοῦν ἐγὼ φαίην ἄν.

{Πρώταρχος} Καὶ πάντας τοίνυν ἡμᾶς ὑπόλαβε συγχωρεῖν σοι τούσδε τὰ τοιαῦτα· Φίληβον δ' ἴσως κράτιστον ἐν τῷ νῦν ἐπερωτῶντα μὴ κινεῖν εὖ κείμενον.

{Σωκράτης} Εἶεν· πόθεν οὖν τις ταύτης ἄρξεται πολλῆς οὔσης καὶ παντοίας περὶ τὰ ἀμφισβητούμενα μάχης; ἄρ' ἐνθένδε;

{Πρώταρχος} Πόθεν;

{Σωκράτης} Φαμέν που ταῦτόν ἔν καὶ πολλὰ ὑπὸ λόγων γιγνόμενα περιτρέχειν πάντη καθ' ἕκαστον τῶν λεγομένων ἀεὶ, καὶ πάλαι καὶ νῦν. καὶ τοῦτο οὔτε μὴ παύσηται ποτε οὔτε ἤρξατο νῦν, ἀλλ' ἔστι τὸ τοιοῦτον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τῶν λόγων αὐτῶν ἀθάνατόν τι καὶ ἀγήρων πάθος ἐν ἡμῖν· ὃ δὲ

πρῶτον αὐτοῦ γευσάμενος ἐκάστοτε τῶν νέων, ἡσθεὶς ὡς τινα σοφίας ἠὺρηκῶς θησαυρόν, ὑφ' ἡδονῆς ἐνθουσιᾷ τε καὶ πάντα κινεῖ λόγον ἄσμενος, τοτὲ μὲν ἐπὶ θάτερα κυκλῶν καὶ συμφύρων εἰς ἓν, τοτὲ δὲ πάλιν ἀνειλίττων καὶ διαμερίζων, εἰς ἀπορίαν αὐτὸν μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα καταβάλλων, δεύτερον δ' αἰεὶ τὸν ἐχόμενον, ἅντε νεώτερος ἅντε πρεσβύτερος ἅντε ἤλιξ ὢν τυγχάνη, φειδόμενος οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς οὔτε ἄλλου τῶν ἀκουόντων οὐδενός, [16] ὀλίγου δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζώων, οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἐπεὶ βαρβάρων γε οὐδενός ἄν φείσαιτο, εἴπερ μόνον ἐρμηγέα ποθὲν ἔχοι.

{Πρώταρχος} Ἄρ', ὦ Σώκρατες, οὐχ ὀραῖς ἡμῶν τὸ πλῆθος, ὅτι νέοι πάντες ἐσμέν, καὶ οὐ φοβῆ μή σοι μετὰ Φιλήβου συνεπιθώμεθα, ἐὰν ἡμᾶς λοιδορῆς; ὁμως δὲ μανθάνομεν γὰρ ὃ λέγεις, εἴ τις τρόπος ἔστι καὶ μηχανὴ τὴν μὲν τοιαύτην ταραχὴν ἡμῖν ἔξω τοῦ λόγου εὐμενῶς πως ἀπελθεῖν, ὁδὸν δὲ τινα καλλίω ταύτης ἐπὶ τὸν λόγον ἀνευρεῖν, σὺ τε προθυμοῦ τοῦτο καὶ ἡμεῖς συνακολουθήσομεν εἰς δύναμιν· οὐ γὰρ σμικρὸς ὁ παρὼν λόγος, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ οὖν, ὦ παῖδες, ὡς φησιν ὑμᾶς προσαγορεύων Φίληβος. οὐ μὴν ἔστι καλλίων ὁδὸς οὐδ' ἄν γένοιτο ἢς ἐγὼ ἐραστής μὲν εἰμι αἰεὶ, πολλάκις δὲ με ἤδη διαφυγοῦσα ἔρημον καὶ ἄπορον κατέστησεν.

{Πρώταρχος} Τίς αὕτη; λεγέσθω μόνον.

{Σωκράτης} Ἦν δηλῶσαι μὲν οὐ πάνυ χαλεπὸν, χρῆσθαι δὲ παγχάλεπον· πάντα γὰρ ὅσα τέχνης ἐχόμενα ἀνηυρέθη πρόποτε διὰ ταύτης φανερά γέγονε. σκόπει δὲ ἦν λέγω.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Θεῶν μὲν εἰς ἀνθρώπους δόσις, ὡς γε καταφαίνεται ἐμοί, ποθὲν ἐκ θεῶν ἐρρίφη διὰ τινος Προμηθέως ἅμα φανοτάτῳ τινὶ πυρί· καὶ οἱ μὲν παλαιοί, κρείττονες ἡμῶν καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες, ταύτην φήμην παρέδοσαν, ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ πολλῶν ὄντων τῶν αἰεὶ λεγομένων εἶναι, πέρας δὲ καὶ ἀπειρίαν ἐν αὐτοῖς σύμφυτον ἐχόντων. δεῖν οὖν ἡμᾶς τούτων οὕτω διακεκοσμημένων αἰεὶ μίαν ἰδέαν περὶ παντὸς ἐκάστοτε θεμένους ζητεῖν – εὐρήσειν γὰρ ἐνοῦσαν – ἐὰν οὖν μεταλάβωμεν, μετὰ μίαν δύο, εἴ πως εἰσὶ, σκοπεῖν, εἰ δὲ μή, τρεῖς ἢ τινα ἄλλον ἀριθμὸν, καὶ τῶν ἐν ἐκείνων ἕκαστον πάλιν ὡσαύτως, μέχριπερ ἂν τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν μὴ ὅτι ἐν καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρά ἐστι μόνον ἴδη τις, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα· τὴν δὲ τοῦ ἀπείρου ἰδέαν πρὸς τὸ πλῆθος μὴ προσφέρειν πρὶν ἂν τις τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ πάντα κατίδη τὸν μεταξὺ τοῦ ἀπείρου τε καὶ τοῦ ἑνός, τότε δ' ἤδη τὸ ἐν ἕκαστον τῶν πάντων εἰς τὸ ἄπειρον μεθέντα χαίρειν ἔαν. οἱ μὲν οὖν θεοί, ὅπερ εἶπον, οὕτως ἡμῖν παρέδοσαν σκοπεῖν καὶ μανθάνειν καὶ διδάσκειν ἀλλήλους· οἱ δὲ νῦν τῶν ἀνθρώπων σοφοὶ ἐν μὲν, [17] ὅπως ἂν τύχωσι, καὶ πολλὰ θᾶπτον καὶ βραδύτερον ποιοῦσι τοῦ δέοντος, μετὰ δὲ τὸ ἐν ἄπειρα εὐθύς, τὰ δὲ μέσα αὐτοῦς ἐκφεύγει – οἷς διακεχώρισται τό τε διαλεκτικῶς πάλιν καὶ τὸ ἐριστικῶς ἡμᾶς ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους.

{Πρώταρχος} Τὰ μὲν πως, ὦ Σώκρατες, δοκῶ σου μανθάνειν, τὰ δὲ ἔτι σαφέστερον δέομαι ἃ λέγεις ἀκοῦσαι.

{Σωκράτης} Σαφὲς μὴν, ὦ Πρώταρχε, ἐστὶν ἐν τοῖς γράμμασιν ὃ λέγω, καὶ λάμβαν' αὐτὸ ἐν τούτοις οἷσπερ καὶ πεπαίδευσαι.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Φωνὴ μὲν ἡμῖν ἐστὶ που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὐτῆς πλήθει, πάντων τε καὶ ἐκάστου.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Καὶ οὐδὲν ἑτέρω γε τούτων ἐσμέν πω σοφοί, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν οὔθ' ὅτι τὸ ἕν· ἀλλ' ὅτι πόσα τ' ἐστὶ καὶ ὅποια, τοῦτό ἐστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ τὸ μουσικὸν ὃ τυγχάνει ποιοῦν, τοῦτ' ἔστι ταῦτόν.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Φωνὴ μὲν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐτῇ.

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Δύο δὲ θῶμεν βαρὺ καὶ ὀξύ, καὶ τρίτον ὁμότονον. ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικὴν εἰδὼς ταῦτα μόνα, μὴ δὲ εἰδὼς ὥς γ' ἔπος εἰπεῖν εἰς ταῦτα οὐδενὸς ἄξιος ἔση.

{Πρώταρχος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὦ φίλε, ἐπειδὴν λάβης τὰ διαστήματα ὅποσα ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς ὀξύτητός τε πέρι καὶ βαρύτητος, καὶ ὅποια, καὶ τοὺς ὄρους τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν – ἃ κατιδόντες οἱ πρόσθεν παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἐπομένοις ἐκείνοις καλεῖν αὐτὰ ἀρμονίας, ἐν τε ταῖς κινήσεσιν αὐτῶν τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόησαν πάθη γιγνόμενα, ἃ δὴ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα δεῖν αὐτῶν φασὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα ἐπονομάζειν, καὶ ἅμα ἐννοεῖν ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἐνὸς καὶ πολλῶν σκοπεῖν – ὅταν γὰρ αὐτὰ τε λάβης οὕτω, τότε ἐγένου σοφός, ὅταν τε ἄλλο τῶν ἐν ὀπιούν ταύτῃ σκοπούμενος ἔλθῃ, οὕτως ἔμφρων περὶ τοῦτο γέγονας· τὸ δ' ἄπειρόν σε ἐκάστων καὶ ἐν ἐκάστοις πλήθος ἄπειρον ἐκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν καὶ οὐκ ἐλλόγιμον οὐδ' ἐνάριθμον, ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πάποτε ἀπιδόντα.

{Πρώταρχος} Κάλλιστα, ὦ Φίληβε, ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. [18]

{Φίληβος} Κάμοι ταῦτά γε αὐτά· ἀλλὰ τί δὴ ποτε πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος οὗτος νῦν εἴρηται καὶ τί ποτε βουλόμενος;

{Σωκράτης} Ὅρθως μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἠρώτηκε Φίληβος.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ.

{Σωκράτης} Δράσω ταῦτα διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων. ὥσπερ γὰρ ἐν ὀπιούν εἴ τις ποτε λάβοι, τοῦτον, ὡς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου φύσιν δεῖ βλέπειν εὐθύς ἀλλ' ἐπὶ τινὰ ἀριθμὸν, οὕτω καὶ τὸ ἐναντίον ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν, μὴ ἐπὶ τὸ ἐν εὐθύς, ἀλλ' ἐπ' ἀριθμὸν αὐτῶν τινὰ πλήθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν, τελευτᾶν τε ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμασι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν εἴτε τις θεὸς εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος – ὡς λόγος ἐν Αἰγύπτῳ Θεῦθ τινα τοῦτον γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν οὐχ ἐν ὄντα ἀλλὰ πλείω, καὶ πάλιν ἕτερα φωνῆς μὲν οὐ, φθόγγου δὲ μετέχοντά τινος, ἀριθμὸν δὲ τινα καὶ τούτων εἶναι, τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν· τὸ μετὰ τοῦτο διήρει τὰ τε ἄφθογγα καὶ ἄφωνα μέχρι ἐνὸς ἐκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα καὶ τὰ μέσα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἕως ἀριθμὸν αὐτῶν λαβῶν ἐνὶ τε ἐκάστῳ καὶ σύμπασι στοιχεῖον ἐπώνομασε· καθορῶν δὲ ὡς οὐδεὶς ἡμῶν οὐδ' ἂν ἐν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἄνευ πάντων αὐτῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος ὡς ὄντα ἕνα καὶ πάντα ταῦτα ἐν πως ποιοῦντα μίαν ἐπ' αὐτοῖς ὡς οὔσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγγετο προσειπών.

{Φίληβος} Ταῦτ' ἔτι σαφέστερον ἐκείνων αὐτά γε πρὸς ἄλληλα, ὦ Πρώταρχε, ἔμαθον· τὸ δ' αὐτό μοι τοῦ λόγου νῦν τε καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλλείπεται.

{Σωκράτης} Μῶν, ὦ Φίληβε, τὸ τί πρὸς ἔπος αὖ ταῦτ' ἐστίν;

{Φίληβος} Ναί, τοῦτ' ἔστιν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγὼ τε καὶ Πρώταρχος.

{Σωκράτης} Ἦ μὴν ἐπ' αὐτῷ γε ἤδη γεγονότες ζητεῖτε, ὡς φῆς, πάλαι.

{Φίληβος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐ περὶ φρονήσεως ἦν καὶ ἡδονῆς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος, ὀπότερον αὐτοῖν αἰρετέον;

{Φίληβος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἐν γε ἐκάτερον αὐτοῖν εἶναί φαμεν.

{Φίληβος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἡμᾶς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπαιτεῖ, πῶς ἔστιν ἐν καὶ πολλὰ αὐτῶν ἐκάτερον, καὶ πῶς μὴ ἄπειρα εὐθύς, [19] ἀλλὰ τινὰ ποτε ἀριθμὸν ἐκάτερον ἔμπροσθεν κέκτηται τοῦ ἄπειρα αὐτῶν ἕκαστα γεγονέναι;

{Πρώταρχος} Οὐκ εἰς φαῦλόν γε ἐρώτημα, ὦ Φίληβε, οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον κύκλω πως περιαγαγῶν ἡμᾶς ἐμβέβληκε Σωκράτης. καὶ σκόπει δὴ πότερος ἡμῶν ἀποκρινεῖται τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ἴσως δὴ γελοῖον τὸ ἐμὲ τοῦ λόγου διάδοχον παντελῶς ὑποστάντα διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸ νῦν ἐρωτηθῆν ἀποκρίνασθαι σοὶ πάλιν τοῦτο προστάττειν· γελοιότερον δ' οἶμαι πολὺ τὸ μηδέτερον ἡμῶν δύνασθαι. σκόπει δὴ τί δράσομεν. εἶδη γὰρ μοι δοκεῖ νῦν ἐρωτᾶν ἡδονῆς ἡμᾶς Σωκράτης εἴτε ἔστιν εἴτε μή, καὶ ὅποσα ἐστὶ καὶ ὅποια· τῆς τ' αὖ φρονήσεως πέρι κατὰ ταῦτα ὡσαύτως.

{Σωκράτης} Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ παῖ Καλλίου· μὴ γὰρ δυνάμενοι τοῦτο κατὰ παντὸς ἐνὸς καὶ ὁμοίου καὶ ταύτου δρᾶν καὶ τοῦ ἐναντίου, ὡς ὁ παρελθὼν λόγος ἐμήνυσεν, οὐδεὶς εἰς οὐδὲν οὐδενὸς ἂν ἡμῶν οὐδέποτε γένοιτο ἄξιος.

{Πρώταρχος} Σχεδὸν ἔοικεν οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἔχειν. ἀλλὰ καλὸν μὲν τὸ σύμπαντα γινώσκειν τῷ σώφρονι, δεύτερος δ' εἶναι πλοῦς δοκεῖ μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὐτόν. τί δὴ μοι τοῦτο εἴρηται τὰ νῦν; ἐγὼ σοὶ φράσω. σὺ τήνδε ἡμῖν τὴν συνουσίαν, ὦ Σώκρατες, ἐπέδωκας πᾶσι καὶ σεαυτὸν πρὸς τὸ διελέσθαι τί τῶν ἀνθρωπίνων κτημάτων ἄριστον. Φιλήβου γὰρ εἰπόντος ἡδονὴν καὶ τέρψιν καὶ

χαρὰν καὶ πάνθ' ὅποσα τοιαῦτ' ἐστί, σὺ πρὸς αὐτὰ ἀντεῖπες ὡς οὐ ταῦτα ἀλλ' ἐκεῖνά ἐστιν ἃ πολλάκις ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναμιμνήσκομεν ἐκόντες, ὀρθῶς δρωῦντες, ἴν' ἐν μνήμῃ παρακείμενα ἐκάτερα βασανίζηται. φῆς δ', ὡς ἔοικε, σὺ τὸ προσρηθησόμενον ὀρθῶς ἄμεινον ἡδονῆς γε ἀγαθὸν εἶναι νοῦν, ἐπιστήμην, σύνεσιν, τέχνην καὶ πάντα αὐτὰ τούτων συγγενῆ, ἃ κτᾶσθαι δεῖν ἀλλ' οὐχὶ ἐκεῖνα. τούτων δὲ μετ' ἀμφισβητήσεως ἐκατέρων λεχθέντων ἡμεῖς σοι μετὰ παιδιᾶς ἠπειλήσαμεν ὡς οὐκ ἀφήσομεν οἴκαδέ σε πρὶν ἂν τούτων τῶν λόγων πέρας ἱκανὸν γένηται τι διορισθέντων, σὺ δὲ συνεχώρησας καὶ ἔδωκας εἰς ταῦθ' ἡμῖν σαυτὸν, ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι· παῦσαι δὲ τὸν τρόπον ἡμῖν ἀπαντῶν τοῦτον ἐπὶ τὰ νῦν λεγόμενα.

{Σωκράτης} Τίνα λέγεις; [20]

{Πρώταρχος} Εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλον καὶ ἀνερωτῶν ὧν μὴ δυναίμεθ' ἂν ἱκανὴν ἀπόκρισιν ἐν τῷ παρόντι διδόναι σοι. μὴ γὰρ οἴώμεθα τέλος ἡμῖν εἶναι τῶν νῦν τὴν πάντων ἡμῶν ἀπορίαν, ἀλλ' εἰ δρᾶν τοῦθ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν, σοὶ δραστέον· ὑπέσχου γάρ. βουλεύου δὲ πρὸς ταῦτα αὐτὸς πότερον ἡδονῆς εἶδος σοι καὶ ἐπιστήμης διαιρετέον ἢ καὶ ἑατέον, εἴ πη καθ' ἕτερόν τινα τρόπον οἴός τ' εἶ καὶ βούλει δηλῶσαι πῶς ἄλλως τὰ νῦν ἀμφισβητούμενα παρ' ἡμῖν.

{Σωκράτης} Δεινὸν μὲν τοίνυν ἔτι προσδοκᾶν οὐδὲν δεῖ τὸν ἐμέ, ἐπειδὴ τοῦθ' οὕτως εἶπες· τὸ γὰρ εἰ βούλει ῥηθὲν λύει πάντα φόβον ἐκάστων πέρι. πρὸς δὲ αὐτῷ τοῖς μνήμην τινὰ δοκεῖ τίς μοι δεδωκέναι θεῶν ἡμῖν.

{Πρώταρχος} Πῶς δὲ καὶ τίνων;

{Σωκράτης} Λόγων ποτέ τινων πάλαι ἀκούσας ὄναρ ἢ καὶ ἐγρηγορῶς νῦν ἐννοῶ περὶ τε ἡδονῆς καὶ φρονήσεως, ὡς οὐδέτερον αὐτοῖν ἐστί τάγαθόν, ἀλλὰ ἄλλο τι τρίτον, ἕτερον μὲν τούτων, ἄμεινον δὲ ἀμφοῖν. καίτοι τοῦτό γε ἂν ἐναργῶς ἡμῖν φανῆ νῦν, ἀπήλλακται μὲν ἡδονὴ τοῦ νικᾶν· τὸ γὰρ ἀγαθὸν οὐκ ἂν ἔτι ταῦτὸν αὐτῇ γίγνοιτο. ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Τῶν δέ γε εἰς τὴν διαίρεσιν εἰδῶν ἡδονῆς οὐδὲν ἔτι προσδεησόμεθα κατ' ἐμὴν δόξαν. προῖόν δ' ἔτι σαφέστερον δείξει.

{Πρώταρχος} Κάλλιστ' εἰπὼν οὕτω καὶ διαπέραινε.

{Σωκράτης} Μίκρ' ἄττα τοίνυν ἔμπροσθεν ἔτι διομολογησώμεθα.

{Πρώταρχος} Τὰ ποῖα;

{Σωκράτης} Τὴν τάγαθοῦ μοῖραν πότερον ἀνάγκη τέλεον ἢ μὴ τέλεον εἶναι;

{Πρώταρχος} Πάντων δήπου τελεώτατον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἱκανὸν τάγαθόν;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ; καὶ πάντων γε εἰς τοῦτο διαφέρειν τῶν ὄντων.

{Σωκράτης} Τόδε γε μὴν, ὡς οἶμαι, περὶ αὐτοῦ ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν, ὡς πᾶν τὸ γιγνώσκον αὐτὸ θηρεύει καὶ ἐφίεται βουλόμενον ἐλεῖν καὶ περὶ αὐτὸ κτήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζει πλην τῶν ἀποτελουμένων ἅμα ἀγαθοῖς.

{Πρώταρχος} Οὐκ ἔστι τούτοις ἀντειπεῖν.

{Σωκράτης} Σκοπῶμεν δὴ καὶ κρίνωμεν τὸν τε ἡδονῆς καὶ τὸν φρονήσεως βίον ἰδόντες χωρὶς.

{Πρώταρχος} Πῶς εἶπες;

{Σωκράτης} Μῆτε ἐν τῷ τῆς ἡδονῆς ἐνέστω φρόνησις μῆτ' ἐν τῷ τῆς φρονήσεως ἡδονή. δεῖ γάρ, εἴπερ πότερον αὐτῶν ἔστ' ἀγαθόν, μηδὲν μηδενὸς ἔτι προσδεῖσθαι· δεόμενον δ' ἂν φανῆ πότερον, [21] οὐκ ἔστι που τοῦτ' ἔτι τὸ ὄντως ἡμῖν ἀγαθόν.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἂν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν σοὶ πειρώμεθα βασανίζοντες ταῦτα;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἀποκρίνου δὴ.

{Πρώταρχος} Λέγε.

{Σωκράτης} Δέξαι' ἂν, Πρώταρχε, σὺ ζῆν τὸν βίον ἅπαντα ἡδόμενος ἡδονὰς τὰς μεγίστας;

{Πρώταρχος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἔτι τινὸς ἂν σοὶ προσδεῖν ἡγοῖο, εἰ τοῦτ' ἔχεις παντελῶς;

{Πρώταρχος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ὅρα δὴ, τοῦ φρονεῖν καὶ τοῦ νοεῖν καὶ λογίζεσθαι τὰ δέοντα καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά, μῶν μὴ δέοι' ἂν τι;

{Πρώταρχος} Καὶ τί; πάντα γὰρ ἔχοιμ' ἂν που τὸ χαίρειν ἔχων.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω ζῶν ἀεὶ μὲν διὰ βίου ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς χαίροις ἂν;

{Πρώταρχος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Νοῦν δέ γε καὶ μνήμην καὶ ἐπιστήμην καὶ δόξαν μὴ κεκτημένος ἀληθῆ, πρῶτον μὲν τοῦτο αὐτό, εἰ χαίρεις ἢ μὴ χαίρεις, ἀνάγκη δήπου σε ἀγνοεῖν, κενόν γε ὄντα πάσης φρονήσεως;

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ὡσαύτως μνήμην μὴ κεκτημένον ἀνάγκη δήπου μηδ' ὅτι ποτὲ ἔχαιρες μεμνησθαι, τῆς τ' ἐν τῷ παραχρῆμα ἡδονῆς προσπιπτούσης μηδ' ἠντινοῦν μνήμην ὑπομένειν· δόξαν δ' αὖ μὴ κεκτημένον ἀληθῆ μὴ δοξάζειν χαίρειν χαίροντα, λογισμοῦ δὲ στερόμενον μηδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὡς χαιρήσεις δυνατὸν εἶναι λογίζεσθαι, ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλὰ τινος πλεύμονος ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρεῖνων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων. ἔστι ταῦτα, ἢ παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἄλλα διανοηθῆναι;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν αἰρετὸς ἡμῖν βίος ὁ τοιοῦτος;

{Πρώταρχος} Εἰς ἀφασίαν παντάπασί με, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ λόγος ἐμβέβληκε τὰ νῦν.

{Σωκράτης} Μήπω τοίνυν μαλθακιζόμεθα, τὸν δὲ τοῦ νοῦ μεταλαβόντες αὐτὸν βίον ἴδωμεν.

{Πρώταρχος} Τὸν ποῖον δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Εἴ τις δέξαιτ' ἂν αὐτὸν ζῆν ἡμῶν φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν καὶ ἐπιστήμην καὶ μνήμην πᾶσαν πάντων κεκτημένος, ἡδονῆς δὲ μετέχων μήτε μέγα μήτε σμικρόν, μηδ' αὐτὸν λύπης, ἀλλὰ τὸ παράπαν ἀπαθῆς πάντων τῶν τοιούτων.

{Πρώταρχος} Οὐδέτερος ὁ βίος, ὃν Σώκρατες, ἔμοιγε τούτων αἰρετός, οὐδ' ἄλλω μὴ ποτε, ὡς ἐγὼμαι, φανῆ. [22]

{Σωκράτης} Τί δ' ὁ συναμφοτέρος, ὃν Πρώταρχε, ἐξ ἀμφοῖν συμμειχθεὶς κοινὸς γενόμενος;

{Πρώταρχος} Ἡδονῆς λέγεις καὶ νοῦ καὶ φρονήσεως;

{Σωκράτης} Οὕτω καὶ τῶν τοιούτων λέγω ἔγωγε.

{Πρώταρχος} Πᾶς δήπου τοῦτον γε αἰρήσεται πρότερον ἢ ἡ κείνων ὀποτερονοῦν, καὶ πρὸς τούτοις γε οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ.

{Σωκράτης} Μανθάνομεν οὖν ὅτι νῦν ἡμῖν ἐστὶ τὸ συμβαῖνον ἐν τοῖς παροῦσι λόγοις;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν, ὅτι γε τρεῖς μὲν βίοι προτετέθησαν, τοῖν δυοῖν δ' οὐδέτερος ἰκανὸς οὐδὲ αἰρετός οὔτε ἀνθρώπων οὔτε ζώων οὐδενί.

{Σωκράτης} Μῶν οὖν οὐκ ἤδη τούτων γε πέρι δῆλον ὡς οὐδέτερος αὐτοῖν εἶχε τάγαθόν; ἦν γὰρ ἂν ἰκανὸς καὶ τέλος καὶ πᾶσι φυτοῖς καὶ ζώοις αἰρετός, οἷσπερ δυνατὸν ἦν οὕτως αἰεὶ διὰ βίου ζῆν· εἰ δὲ τις ἄλλα ἠρεῖθ' ἡμῶν, παρὰ φύσιν ἂν τὴν τοῦ ἀληθῶς αἰρετοῦ ἐλάμβανεν ἄκων ἐξ ἀγνοίας ἢ τινος ἀνάγκης οὐκ εὐδαίμονος.

{Πρώταρχος} Ὅμοιος γοῦν ταῦθ' οὕτως ἔχειν.

{Σωκράτης} Ὡς μὲν τοίνυν τὴν γε Φιλήβου θεὸν οὐ δεῖ διανοεῖσθαι ταῦτον καὶ τάγαθόν, ἰκανῶς εἰρησθαί μοι δοκεῖ.

{Φίληβος} Οὐδὲ γὰρ ὁ σὸς νοῦς, ὃν Σώκρατες, ἔστι τάγαθόν, ἀλλ' ἔξει που ταῦτ' ἐγκλήματα.

{Σωκράτης} Τάχ' ἂν, ὃν Φίληβε, ὃ γ' ἐμός· οὐ μέντοι τὸν γε ἀληθινὸν ἅμα καὶ θεῖον οἶμαι νοῦν, ἀλλ' ἄλλως πως ἔχειν. τῶν μὲν οὖν νικητηρίων πρὸς τὸν κοινὸν βίον οὐκ ἀμφισβητῶ πω ὑπὲρ νοῦ, τῶν δὲ δὴ δευτερείων ὁρᾶν καὶ σκοπεῖν χρὴ πέρι τί δράσομεν· τάχα γὰρ ἂν τοῦ κοινοῦ τούτου βίου αἰτιώμεθ' ἂν ἐκάτερος ὁ μὲν τὸν νοῦν αἴτιον, ὁ δ' ἡδονὴν εἶναι, καὶ οὕτω τὸ μὲν ἀγαθὸν τούτων ἀμφοτέρων οὐδέτερον ἂν εἶη, τάχα δ' ἂν αἴτιόν τις ὑπολάβοι πρότερον αὐτῶν εἶναι. τούτου δὲ πέρι καὶ μᾶλλον ἔτι πρὸς Φίληβον διαμαχοίμην ἂν ὡς ἐν τῷ μεικτῷ τούτῳ βίῳ, ὅτι ποτ' ἔστι τοῦτο ὁ λαβὼν ὁ βίος οὗτος γέγονεν αἰρετός ἅμα καὶ ἀγαθός, οὐχ ἡδονὴ ἀλλὰ νοῦς τούτῳ συγγενέστερον καὶ ὁμοιότερόν ἐστι, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐτ' ἂν τῶν πρωτείων οὐδ' αὐτῶν δευτερείων ἡδονῆ μετὸν ἀληθῶς ἂν ποτε λέγοιτο· πορρωτέρω δ' ἐστὶ τῶν τριτείων, εἴ τι τῷ ἐμῷ νῷ δεῖ πιστεύειν ἡμᾶς τὰ νῦν.

{Πρώταρχος} Ἀλλὰ μήν, ὃν Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ νῦν μὲν ἡδονὴ σοὶ πεπτωκέναι καθαπερὶ πληγεῖσα ὑπὸ τῶν νυνδὴ λόγων· τῶν γὰρ νικητηρίων πέρι μαχομένη κεῖται. τὸν δὲ νοῦν, ὡς ἔοικε, λεκτέον ὡς ἐμφρόνως οὐκ ἀντεπιοεῖτο τῶν νικητηρίων· τὰ γὰρ αὐτ' ἔπαθεν ἂν. τῶν δὲ δὴ

δευτερείων στερηθεῖσα ἡδονὴ παντάπασιν ἂν τινα καὶ ἀτιμίαν σχοίη πρὸς τῶν αὐτῆς ἐραστῶν· οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ἔτ' ἂν ὁμοίως φαίνοιτο καλή. [23]

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἄμεινον αὐτὴν ἔαν ἤδη καὶ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην αὐτῇ προσφέροντα βάσανον καὶ ἐξελέγχοντα λυπεῖν;

{Πρώταρχος} Οὐδὲν λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄρ' ὅτι τὸ ἀδύνατον εἶπον, λυπεῖν ἡδονήν;

{Πρώταρχος} Οὐ μόνον γε ἀλλ' ὅτι καὶ ἀγνοεῖς ὡς οὐδεὶς πῶ σε ἡμῶν μεθήσει πρὶν ἂν εἰς τέλος ἐπεξέλθῃς τούτων τῷ λόγῳ.

{Σωκράτης} Βαβαῖ ἄρα, ὦ Πρώταρχε, συχνοῦ μὲν λόγου τοῦ λοιποῦ, σχεδὸν δὲ οὐδὲ ῥαδίου πάνυ τι νῦν. καὶ γὰρ δὴ φαίνεται δεῖν ἄλλης μηχανῆς, ἐπὶ τὰ δευτερεῖα ὑπὲρ νοῦ πορευόμενον οἷον βέλη ἔχειν ἕτερα τῶν ἔμπροσθεν λόγων· ἔστι δὲ ἴσως ἓνια καὶ ταῦτά. οὐκοῦν χρή;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τὴν δέ γε ἀρχὴν αὐτοῦ διευλαβεῖσθαι πειρώμεθα τιθέμενοι.

{Πρώταρχος} Ποίαν δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Πάντα τὰ νῦν ὄντα ἐν τῷ παντὶ διχῆ διαλάβωμεν, μᾶλλον δ', εἰ βούλει, τριχῆ.

{Πρώταρχος} Καθ' ὅτι, φράζοις ἄν;

{Σωκράτης} Λάβωμεν ἄττα τῶν νυνδὴ λόγων.

{Πρώταρχος} Ποῖα;

{Σωκράτης} Τὸν θεὸν ἐλέγομέν που τὸ μὲν ἄπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ πέρας;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τούτῳ δὴ τῶν εἰδῶν τὰ δύο τιθώμεθα, τὸ δὲ τρίτον ἐξ ἀμφοῖν τούτοις ἓν τι συμμισγόμενον. εἰμί δ', ὡς ἔοικεν, ἐγὼ γελοῖός τις ἄνθρωπος κατ' εἶδη διστάς καὶ συναριθμούμενος.

{Πρώταρχος} Τί φῆς, ὠγαθέ;

{Σωκράτης} Τετάρτου μοι γένους αὐτῷ προσδεῖν φαίνεται.

{Πρώταρχος} Λέγε τίνας.

{Σωκράτης} Τῆς συμμείξεως τούτων πρὸς ἄλληλα τὴν αἰτίαν ὄρα, καὶ τίθει μοι πρὸς τρισὶν ἐκείνοις τέταρτον τοῦτο.

{Πρώταρχος} Μῶν οὖν σοι καὶ πέμπτου προσδεῖσαι διάκρισιν τίνος δυναμένου;

{Σωκράτης} Τάχ' ἂν· οὐ μὴν οἶμαί γε ἐν τῷ νῦν· ἂν δέ τι δέη, συγγνώμη πού μοι σὺ μεταδιώκοντι πέμπτου βίον.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν δὴ τῶν τεττάρων τὰ τρία διελόμενοι, τὰ δύο τούτων πειρώμεθα, πολλὰ ἑκάτερον ἐσχισμένον καὶ διεσπασμένον ἰδόντες, εἰς ἓν πάλιν ἑκάτερον συναγαγόντες, νοῆσαι πῆ ποτε ἦν αὐτῶν ἓν καὶ πολλὰ ἑκάτερον.

{Πρώταρχος} Εἴ μοι σαφέστερον ἔτι περὶ αὐτῶν εἴποις, τάχ' ἂν ἐποίμην. [24]

{Σωκράτης} Λέγω τοίνυν τὰ δύο ἃ προτίθεμαι ταῦτ' εἶναι ἄπερ νυνδὴ, τὸ μὲν ἄπειρον, τὸ δὲ πέρασ ἔχον· ὅτι δὲ τρόπον τινὰ τὸ ἄπειρον πόλλ' ἐστί, πειράσομαι φράζειν. τὸ δὲ πέρασ ἔχον ἡμᾶς περιμενέτω.

{Πρώταρχος} Μένει.

{Σωκράτης} Σκέψαι δὴ. χαλεπὸν μὲν γὰρ καὶ ἀμφισβητήσιμον ὃ κελεύω σε σκοπεῖν, ὅμως δὲ σκόπει. θερμότερου καὶ ψυχροτέρου πέρι πρῶτον ὄρα πέρασ εἴ ποτέ τι νοήσαις ἄν, ἢ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντε τοῖς γένεσιν, ἕωςπερ ἂν ἐνοικῆτον, τέλος οὐκ ἂν ἐπιτρεψαίτην γίνεσθαι· γενομένης γὰρ τελευτῆς καὶ αὐτῶ τετελευτήκατον.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Αἰεὶ δέ γε, φαμέν, ἓν τε τῷ θερμότερῳ καὶ ψυχροτέρῳ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἓν.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Αἰεὶ τοίνυν ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει τούτω μὴ τέλος ἔχειν· ἀτελεῆ δ' ὄντε δήπου παντάπασιν ἀπίρω γίνεσθον.

{Πρώταρχος} Καὶ σφόδρα γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εὖ γε, ὦ φίλε Πρώταρχε, ὑπέλαβες καὶ ἀνέμνησας ὅτι καὶ τὸ σφόδρα τοῦτο, ὃ σὺ νῦν ἐφθέγξω, καὶ τό γε ἡρέμα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχετον τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον· ὅπου γὰρ ἂν ἐνήτον, οὐκ ἔατον εἶναι ποσὸν ἕκαστον, ἀλλ' αἰεὶ σφοδρότερον ἡσυχαιτέρου καὶ τούναντίον ἐκάσταις πράξεσιν ἐμποιοῦντε τὸ πλεον καὶ τὸ ἔλαττον ἀπεργάζεσθον, τὸ δὲ ποσὸν ἀφανίζετον. ὃ γὰρ ἐλέχθη νυνδὴ, μὴ ἀφανίσαντε τὸ ποσόν, ἀλλ' ἐάσαντε αὐτὸ τε καὶ τὸ μέτριον ἐν τῇ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ σφόδρα καὶ ἡρέμα ἔδρα ἐγγενέσθαι, αὐτὰ ἔρρει ταῦτα ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ἐν ἧ ἐνήν. οὐ γὰρ ἔτι θερμότερον οὐδὲ ψυχρότερον εἴτην ἂν λαβόντε τὸ ποσόν· προχωρεῖ γὰρ καὶ οὐ μένει τό τε θερμότερον αἰεὶ καὶ τὸ ψυχρότερον ὡσαύτως, τὸ δὲ ποσὸν ἔσθη καὶ προῖον ἐπαύσατο. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἄπειρον γίγνοιτ' ἂν τὸ θερμότερον καὶ τούναντίον ἅμα.

{Πρώταρχος} Φαίνεται γοῦν, ὦ Σώκρατες· ἔσθη δ', ὅπερ εἶπες, οὐ ῥάδια ταῦτα συνέπεσθαι. τὸ δὲ εἰς αὐθὶς τε καὶ αὐθὶς ἴσως λεχθέντα τὸν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἐρωτώμενον ἱκανῶς ἂν συμφωνοῦντας ἀποφῆναιεν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εὖ μὲν λέγεις καὶ πειρατέον οὕτω ποιεῖν. νῦν μέντοι ἄθρει τῆς τοῦ ἀπίρου φύσεως εἰ τοῦτο δεξιόμεθα σημῆτον, ἵνα μὴ πάντ' ἐπεξιόντες μηκύνωμεν.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Ὅπόσ' ἂν ἡμῖν φαίνηται μᾶλλον τε καὶ ἥττον γιγνόμενα καὶ τὸ σφόδρα καὶ ἡρέμα δεχόμενα καὶ τὸ λίαν καὶ ὅσα τοιαῦτα πάντα, εἰς τὸ τοῦ ἀπίρου γένος ὡς εἰς ἓν δεῖ πάντα ταῦτα

τιθέναι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὃν ἔφαμεν ὅσα διέσπασται καὶ διέσχισται συναγαγόντας χρῆναι κατὰ δύναμιν μίαν ἐπισημαίνεσθαί τινα φύσιν, εἰ μέμνησαι. [25]

{Πρώταρχος} Μέμνημαι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μὴ δεχόμενα ταῦτα, τούτων δὲ τὰ ἐναντία πάντα δεχόμενα, πρῶτον μὲν τὸ ἴσον καὶ ἰσότητα, μετὰ δὲ τὸ ἴσον τὸ διπλάσιον καὶ πᾶν ὅτιπερ ἂν πρὸς ἀριθμὸν ἀριθμὸς ἢ μέτρον ἢ πρὸς μέτρον, ταῦτα σύμπαντα εἰς τὸ πέρασ ἀπολογιζόμενοι καλῶς ἂν δοκοῖμεν δρᾶν τοῦτο. ἢ πῶς σὺ φῆς;

{Πρώταρχος} Κάλλιστά γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εἶεν· τὸ δὲ τρίτον τὸ μεικτὸν ἐκ τούτων ἀμφοῖν τίνα ιδέαν φήσομεν ἔχειν;

{Πρώταρχος} Σὺ καὶ ἐμοὶ φράσεις, ὡς οἶμαι.

{Σωκράτης} Θεὸς μὲν οὖν, ἄνπερ γε ἐμαῖς εὐχαῖς ἐπήκοος γίγνηται τις θεῶν.

{Πρώταρχος} Εὐχου δὴ καὶ σκόπει.

{Σωκράτης} Σκοπῶ· καί μοι δοκεῖ τις, ὦ Πρώταρχε, αὐτῶν φίλος ἡμῖν νυνδὴ γεγονέναι.

{Πρώταρχος} Πῶς λέγεις τοῦτο καὶ τίني τεκμηρίῳ χρῆ;

{Σωκράτης} Φράσω δῆλον ὅτι· σὺ δέ μοι συνακολούθησον τῷ λόγῳ.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Θερμότερον ἐφθεγγόμεθα νυνδὴ πού τι καὶ ψυχρότερον. ἢ γάρ;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Πρόσθεσ δὴ ξηρότερον καὶ ὑγρότερον αὐτοῖς καὶ πλέον καὶ ἔλαττον καὶ θᾶττον καὶ βραδύτερον καὶ μείζον καὶ σμικρότερον καὶ ὅποσα ἐν τῷ πρόσθεν τῆς τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον δεχομένης ἐτίθεμεν εἰς ἓν φύσεως.

{Πρώταρχος} Τῆς τοῦ ἀπείρου λέγεις;

{Σωκράτης} Ναί. συμμείγνυ δέ γε εἰς αὐτὴν τὸ μετὰ ταῦτα τὴν αὖ τοῦ πέρατος γένναν.

{Πρώταρχος} Ποίαν;

{Σωκράτης} Ἦν καὶ νυνδὴ, δέον ἡμᾶς καθάπερ τὴν τοῦ ἀπείρου συνηγάγομεν εἰς ἓν, οὕτω καὶ τὴν τοῦ περατοειδοῦς συναγαγεῖν, οὐ συνηγάγομεν. ἀλλ' ἴσως καὶ νῦν ταῦτὸν δράσει, εἰ τούτων ἀμφοτέρων συναγομένων καταφανῆς κάκεινη γενήσεται.

{Πρώταρχος} Ποίαν καὶ πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Τὴν τοῦ ἴσου καὶ διπλασίου, καὶ ὅποση παύει πρὸς ἄλληλα τάναντία διαφόρως ἔχοντα, σύμμετρα δὲ καὶ σύμφωνα ἐνθεῖσα ἀριθμὸν ἀπεργάζεται.

{Πρώταρχος} Μανθάνω· φαίνη γάρ μοι λέγειν μειγνύς ταῦτα γενέσεις τινὰς ἐφ' ἐκάστων αὐτῶν συμβαίνειν.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς γὰρ φαίνομαι.

{Πρώταρχος} Λέγε τοίνυν.

{Σωκράτης} Ἄρα οὐκ ἐν μὲν νόσοις ἢ τούτων ὀρθὴ κοινωνία τὴν ὑγείας φύσιν ἐγέννησεν; [26]

{Πρώταρχος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐν δὲ ὄξει καὶ βαρεῖ καὶ ταχεῖ καὶ βραδεῖ, ἀπείροις οὖσιν, ἄρ' οὐ ταῦτ' ἐγγιγνόμενα ταῦτα· ἅμα πέρας τε ἀπηργάσατο καὶ μουσικὴν σύμπασαν τελεώτατα συνεστήσατο;

{Πρώταρχος} Κάλλιστά γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἐν γε χειμῶσιν καὶ πνίγεσιν ἐγγενομένη τὸ μὲν πολὺ λίαν καὶ ἄπειρον ἀφείλετο, τὸ δὲ ἔμμετρον καὶ ἅμα σύμμετρον ἀπηργάσατο.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκ τούτων ὦραί τε καὶ ὅσα καλὰ πάντα ἡμῖν γέγονε, τῶν τε ἀπείρων καὶ τῶν πέρας ἐχόντων συμμειχθέντων;

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὖν;

{Σωκράτης} Καὶ ἄλλα γε δὴ μυρία ἐπιλείπω λέγων, οἷον μεθ' ὑγείας κάλλος καὶ ἰσχύν, καὶ ἐν ψυχαῖς αὐτῶν πάμπολλα ἕτερα καὶ πάγκαλα. ὕβριν γάρ που καὶ σύμπασαν πάντων πονηρίαν αὕτη κατιδοῦσα ἢ θεός, ὃ καλὸν Φίληβε, πέρας οὔτε ἡδονῶν οὐδὲν οὔτε πλησμονῶν ἐνὸν ἐν αὐτοῖς, νόμον καὶ τάξιν πέρας ἔχοντ' ἔθετο· καὶ σὺ μὲν ἀποκναῖσαι φῆς αὐτήν, ἐγὼ δὲ τούναντίον ἀποσῶσαι λέγω. σοὶ δέ, ὃ Πρώταρχε, πῶς φαίνεται;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα, ὃ Σώκρατες, ἔμοιγε κατὰ νοῦν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μὲν δὴ τρία ταῦτα εἴρηκα, εἰ συννοεῖς.

{Πρώταρχος} Ἄλλ' οἶμαι κατανοεῖν· ἐν μὲν γάρ μοι δοκεῖς τὸ ἄπειρον λέγειν, ἐν δὲ καὶ δευτέρον τὸ πέρας ἐν τοῖς οὖσι· τρίτον δὲ οὐ σφόδρα κατέχω τί βούλει φράζειν.

{Σωκράτης} Τὸ γὰρ πληθὸς σε, ὃ θαυμάσιε, ἐξέπληξε τῆς τοῦ τρίτου γενέσεως· καίτοι πολλὰ γε καὶ τὸ ἄπειρον παρέσχετο γένη, ὅμως δ' ἐπισφραγισθέντα τῷ τοῦ μᾶλλον καὶ ἐναντίου γένει ἐν ἐφάνη.

{Πρώταρχος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τό γε πέρας οὔτε πολλὰ εἶχεν, οὔτ' ἐδυσκολαίνομεν ὡς οὐκ ἦν ἐν φύσει.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἄν;

{Σωκράτης} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τρίτον φάθι με λέγειν, ἐν τούτῳ τιθέντα τὸ τούτων ἔκγονον ἅπαν, γένεσιν εἰς οὐσίαν ἐκ τῶν μετὰ τοῦ πέρατος ἀπειργασμένων μέτρων.

{Πρώταρχος} Ἔμαθον.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δὴ πρὸς τρισὶ τέταρτόν τι τότε ἔφαμεν εἶναι γένος σκεπτέον· κοινὴ δ' ἢ σκέψις. ὅρα γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι πάντα τὰ γιγνόμενα διὰ τινὰ αἰτίαν γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Ἔμοιγε· πῶς γὰρ ἄν χωρὶς τούτου γίνοιτο;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ τοῦ ποιοῦντος φύσις οὐδὲν πλὴν ὀνόματι τῆς αἰτίας διαφέρει, τὸ δὲ ποιῶν καὶ τὸ αἴτιον ὀρθῶς ἂν εἶη λεγόμενον ἕν;

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τό γε ποιούμενον αὖ καὶ τὸ γιγνόμενον οὐδὲν πλὴν ὀνόματι, καθάπερ τὸ νυνδὴ, διαφέρον εὐρήσομεν. ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως. [27]

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἡγεῖται μὲν τὸ ποιῶν ἀεὶ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ ποιούμενον ἐπακολουθεῖ γιγνόμενον ἐκείνῳ;

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλο ἄρα καὶ οὐ ταῦτόν αἰτία τ' ἐστὶ καὶ τὸ δουλεῦον εἰς γένεσιν αἰτία.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μὲν γιγνόμενα καὶ ἐξ ὧν γίνεται πάντα τὰ τρία παρέσχετο ἡμῖν γένη;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ δὴ πάντα ταῦτα δημιουργοῦν λέγομεν τέταρτον, τὴν αἰτίαν, ὡς ἰκανῶς ἕτερον ἐκείνων δεδηλωμένον;

{Πρώταρχος} Ἔτερον γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς μὴν ἔχει, διωρισμένων τῶν τεττάρων, ἐνὸς ἐκάστου μνήμης ἕνεκα ἐφεξῆς αὐτὰ καταριθμήσασθαι.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν τοίνυν ἄπειρον λέγω, δεύτερον δὲ πέρας, ἔπειτ' ἐκ τούτων τρίτον μεικτὴν καὶ γεγενημένην οὐσίαν· τὴν δὲ τῆς μείξεως αἰτίαν καὶ γενέσεως τετάρτην λέγων ἄρα μὴ πλημμελοῖην ἂν τι;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν τίς ὁ λόγος, καὶ τί ποτε βουλευθέντες εἰς ταῦτα ἀφικόμεθα; ἄρ' οὐ τότε ἦν; δευτερεῖα ἐζητοῦμεν πότερον ἡδονῆς γίγνοιτ' ἂν ἢ φρονήσεως. οὐχ οὕτως ἦν;

{Πρώταρχος} Οὕτω μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἴσως νῦν, ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω διειλόμεθα, κάλλιον ἂν καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελεσαίμεθα πρώτου πέρι καὶ δευτέρου, περὶ ὧν δὴ τὸ πρῶτον ἡμφεσβητήσαμεν;

{Πρώταρχος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ· νικῶντα μὲν ἔθεμέν που τὸν μεικτὸν βίον ἡδονῆς τε καὶ φρονήσεως. ἦν οὕτως;

{Πρώταρχος} Ἦν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦτον μὲν τὸν βίον ὀρθῶς που τίς τέ ἐστι καὶ ὁποίου γένους;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Καὶ μέρος γ' αὐτὸν φήσομεν εἶναι τοῦ τρίτου οἶμαι γένους· οὐ γὰρ ὁ δυοῖν τινοῖν ἐστὶ μικτὸς ἐκεῖνος ἀλλὰ συμπάντων τῶν ἀπείρων ὑπὸ τοῦ πέρατος δεδεμένων, ὥστε ὀρθῶς ὁ νικηφόρος οὗτος βίος μέρος ἐκείνου γίγνοιτ' ἄν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Εἶεν· τί δὲ ὁ σός, ὦ Φίληβε, ἡδὺς καὶ ἄμεικτος ὢν; ἐν τίνι γένει τῶν εἰρημένων λεγόμενος ὀρθῶς ἄν ποτε λέγοιτο; ὧδε δ' ἀπόκριναί μοι πρὶν ἀποφήνασθαι.

{Φίληβος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Ἡδονὴ καὶ λύπη πέρας ἔχετον, ἢ τῶν τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον δεχομένων ἐστὸν;

{Φίληβος} Ναί, τῶν τὸ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες· οὐ γὰρ ἂν ἡδονὴ πᾶν ἀγαθὸν ἦν, εἰ μὴ ἄπειρον ἐτύγχανε πεφυκὸς καὶ πλήθει καὶ τῷ μᾶλλον. [28]

{Σωκράτης} Οὐδέ γ' ἄν, ὦ Φίληβε, λύπη πᾶν κακόν· ὥστ' ἄλλο τι νῶν σκεπτέον ἢ τὴν τοῦ ἀπείρου φύσιν ὡς παρέχεται τι μέρος ταῖς ἡδοναῖς ἀγαθοῦ. τούτῳ δὴ σοι τῶν ἀπεράντων γε γένους ἔστων· φρόνησιν δὲ καὶ ἐπιστήμην καὶ νοῦν εἰς τί ποτε τῶν προειρημένων, ὦ Πρώταρχε τε καὶ Φίληβε, νῦν θέντες οὐκ ἂν ἀσεβοῖμεν; οὐ γάρ μοι δοκεῖ σμικρὸς ἡμῖν εἶναι ὁ κίνδυνος κατορθώσασσι καὶ μὴ περὶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον.

{Φίληβος} Σεμνύνεις γάρ, ὦ Σώκρατες, τὸν σεαυτοῦ θεόν.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ σύ, ὦ ἑταῖρε, τὴν σαυτοῦ· τὸ δ' ἐρωτώμενον ὅμως ἡμῖν λεκτέον.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς τοι λέγει Σωκράτης, ὦ Φίληβε, καὶ αὐτῷ πειστέον.

{Φίληβος} Οὐκοῦν ὑπὲρ ἐμοῦ σύ, Πρώταρχε, προήρησαι λέγειν;

{Πρώταρχος} Πάνυ γε· νῦν μέντοι σχεδὸν ἀπορῶ, καὶ δέομαί γε, ὦ Σώκρατες, αὐτόν σε ἡμῖν γενέσθαι προφήτην, ἵνα μηδὲν ἡμεῖς σοι περὶ τὸν ἀγωνιστὴν ἐξαμαρτάνοντες παρὰ μέλος φθεγξώμεθά τι.

{Σωκράτης} Πειστέον, ὦ Πρώταρχε· οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν οὐδὲν ἐπιτάττεις. ἀλλ' ὄντως σε ἐγώ, καθάπερ εἶπε Φίληβος, σεμνύνων ἐν τῷ παίζειν ἐθορύβησα, νοῦν καὶ ἐπιστήμην ἐρόμενος ὁποίου γένους εἶεν;

{Πρώταρχος} Παντάπασί γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ῥάδιον· πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. καὶ ἴσως εὖ λέγουσι. διὰ μακροτέρων δ', εἰ βούλει, τὴν σκέψιν αὐτοῦ τοῦ γένους ποιησώμεθα.

{Πρώταρχος} Λέγ' ὅπως βούλει, μηδὲν μῆκος ἡμῖν ὑπολογιζόμενος, ὦ Σώκρατες, ὡς οὐκ ἀπεχθησόμενος.

{Σωκράτης} Καλῶς εἶπες. ἀρξώμεθα δὲ πως ὧδε ἐπανερωτῶντες.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Πότερον, ὦ Πρώταρχε, τὰ σύμπαντα καὶ τότε τὸ καλούμενον ὄλον ἐπιτροπεύειν φῶμεν τὴν τοῦ ἀλόγου καὶ εἰκῆ δύναμιν καὶ τὸ ὅπη ἔτυχεν, ἢ τάναντία, καθάπερ οἱ πρόσθεν ἡμῶν ἔλεγον, νοῦν καὶ φρόνησιν τινα θαυμαστὴν συντάττουσαν διακυβερνᾶν;

{Πρώταρχος} Οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὦ θαυμάσιε Σώκρατες· ὁ μὲν γὰρ σὺ νῦν λέγεις, οὐδὲ ὄσιον εἶναί μοι φαίνεται. τὸ δὲ νοῦν πάντα διακοσμεῖν αὐτὰ φάναι καὶ τῆς ὄψεως τοῦ κόσμου καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων καὶ πάσης τῆς περιφορᾶς ἄξιον, καὶ οὐκ ἄλλως ἔγωγ' ἂν ποτε περὶ αὐτῶν εἴποιμι οὐδ' ἂν δοξάσαιμι.

{Σωκράτης} Βούλει δὴτὰ τι καὶ ἡμεῖς τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογούμενον [29] συμφήσωμεν ὡς ταῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ μὴ μόνον οἰώμεθα δεῖν τἀλλότρια ἄνευ κινδύνου λέγειν, ἀλλὰ καὶ συγκινδυνεύωμεν καὶ μετέχωμεν τοῦ ψόγου, ὅταν ἀνὴρ δεινὸς φῆ ταῦτα μὴ οὕτως ἀλλ' ἀτάκτως ἔχειν;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐκ ἂν βουλοίμην;

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, τὸν ἐπιόντα περὶ τούτων νῦν ἡμῖν λόγον ἄθρει.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Τὰ περὶ τὴν τῶν σωμάτων φύσιν ἀπάντων τῶν ζῶων, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα καθορῶμέν που καὶ γῆν καθάπερ οἱ χειμαζόμενοι, φασίν, ἐνόητα ἐν τῇ συστάσει.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα· χειμαζόμεθα γὰρ ὄντως ὑπ' ἀπορίας ἐν τοῖς νῦν λόγοις.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, περὶ ἐκάστου τῶν παρ' ἡμῖν λαβὲ τὸ τοιόνδε.

{Πρώταρχος} Ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅτι μικρὸν τε τούτων ἕκαστον παρ' ἡμῖν ἔνεστι καὶ φαῦλον καὶ οὐδαμῆ οὐδαμῶς εἰλικρινές ὄν καὶ τὴν δύναμιν οὐκ ἀξίαν τῆς φύσεως ἔχον. ἐν ἐνὶ δὲ λαβῶν περὶ πάντων νόει ταῦτόν. οἶον πῦρ ἔστι μὲν που παρ' ἡμῖν, ἔστι δ' ἐν τῷ παντί.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σμικρὸν μὲν τι τὸ παρ' ἡμῖν καὶ ἀσθενές καὶ φαῦλον, τὸ δ' ἐν τῷ παντί πλήθει τε θαυμαστόν καὶ κάλλει καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ περὶ τὸ πῦρ οὔση.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα· ἀληθές ὁ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί δέ; τρέφεται καὶ γίγνεται ἐκ τούτου καὶ αὔξεται τὸ τοῦ παντός πῦρ ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν πυρός, ἢ τούναντίον ὑπ' ἐκείνου τό τ' ἐμὸν καὶ τὸ σὸν καὶ τὸ τῶν ἄλλων ζῶων ἅπαντ' ἴσχει ταῦτα;

{Πρώταρχος} Τοῦτο μὲν οὐδ' ἀποκρίσεως ἄξιον ἐρωτᾶς.

{Σωκράτης} Ὅρθως· ταῦτα γὰρ ἐρεῖς οἶμαι περὶ τε τῆς ἐν τοῖς ζώοις γῆς τῆς ἐνθάδε καὶ τῆς ἐν τῷ παντί, καὶ τῶν ἄλλων δὴ πάντων ὄσων ἠρώτησα ὀλίγον ἔμπροσθεν. οὕτως ἀποκρινεῖ;

{Πρώταρχος} Τίς γὰρ ἀποκρινόμενος ἄλλως ὑγιαίνων ἂν ποτε φανείη;

{Σωκράτης} Σχεδὸν οὐδ' ὅστισοῦν· ἀλλὰ τὸ μετὰ τοῦτο ἐξῆς ἔπου. πάντα γὰρ ἡμεῖς ταῦτα τὰ νυνδὴ λεχθέντα ἄρ' οὐκ εἰς ἐν συγκείμενα ἰδόντες ἐπωνομάσαμεν σῶμα;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ταῦτόν δὴ λαβὲ καὶ περὶ τοῦδε ὄν κόσμον λέγομεν· διὰ τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἂν εἴη που σῶμα, σύνθετον ὄν ἐκ τῶν αὐτῶν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα λέγεις.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ἐκ τούτου τοῦ σώματος ὅλως τὸ παρ' ἡμῖν σῶμα ἢ ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν τοῦτο τρέφεται τε καὶ ὅσα νυνδὴ περὶ αὐτῶν εἵπομεν εἴληφέν τε καὶ ἔχει;

{Πρώταρχος} Καὶ τοῦθ' ἕτερον, ὧ Σώκρατες, οὐκ ἄξιον ἐρωτήσεως. [30]

{Σωκράτης} Τί δέ; τόδε ἄρα ἄξιον; ἢ πῶς ἐρεῖς;

{Πρώταρχος} Λέγε τὸ ποῖον.

{Σωκράτης} Τὸ παρ' ἡμῖν σῶμα ἄρ' οὐ ψυχὴν φήσομεν ἔχειν;

{Πρώταρχος} Δῆλον ὅτι φήσομεν.

{Σωκράτης} Πόθεν, ὧ φίλε Πρώταρχε, λαβόν, εἴπερ μὴ τό γε τοῦ παντὸς σῶμα ἔμψυχον ὄν ἐτύγχανε, ταῦτά γε ἔχον τούτῳ καὶ ἔτι πάντη καλλίονα;

{Πρώταρχος} Δῆλον ὡς οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ που δοκοῦμέν γε, ὧ Πρώταρχε, τὰ τέτταρα ἐκεῖνα, πέρας καὶ ἄπειρον καὶ κοινὸν καὶ τὸ τῆς αἰτίας γένος ἐν ἅπασιν τέταρτον ἐνόν, τοῦτο ἐν μὲν τοῖς παρ' ἡμῖν ψυχὴν τε παρέχον καὶ σωμασκιάν ἐμποιοῦν καὶ πταίσαντος σώματος ἰατρικὴν καὶ ἐν ἄλλοις ἄλλα συντιθὲν καὶ ἀκούμενον πᾶσαν καὶ παντοίαν σοφίαν ἐπικαλεῖσθαι, τῶν δ' αὐτῶν τούτων ὄντων ἐν ὅλῳ τε οὐρανῷ καὶ κατὰ μεγάλα μέρη, καὶ προσέτι καλῶν καὶ εἰλικρινῶν, ἐν τούτοις δ' οὐκ ἄρα μεμηχανῆσθαι τὴν τῶν καλλίστων καὶ τιμιωτάτων φύσιν.

{Πρώταρχος} Ἄλλ' οὐδαμῶς τοῦτό γ' ἂν λόγον ἔχοι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὴ τοῦτο, μετ' ἐκείνου τοῦ λόγου ἂν ἐπόμενοι βέλτιον λέγοιμεν ὡς ἔστιν, ἃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἄπειρόν τε ἐν τῷ παντὶ πολὺ, καὶ πέρας ἰκανόν, καὶ τις ἐπ' αὐτοῖς αἰτία οὐ φαύλη, κοσμοῦσά τε καὶ συντάττουσα ἐνιαυτούς τε καὶ ὥρας καὶ μῆνας, σοφία καὶ νοῦς λεγομένη δικαιοτάτ' ἂν.

{Πρώταρχος} Δικαιοτάτα δῆτα.

{Σωκράτης} Σοφία μὴν καὶ νοῦς ἄνευ ψυχῆς οὐκ ἂν ποτε γενοίσθην.

{Πρώταρχος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν μὲν τῇ τοῦ Διὸς ἐρεῖς φύσει βασιλικὴν μὲν ψυχὴν, βασιλικὸν δὲ νοῦν ἐγγίγνεσθαι διὰ τὴν τῆς αἰτίας δύναμιν, ἐν δ' ἄλλοις ἄλλα καλά, καθ' ὅτι φίλον ἐκάστοις λέγεσθαι.

{Πρώταρχος} Μάλα γε.

{Σωκράτης} Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἡμᾶς μὴ τι μάτην δόξης, ὧ Πρώταρχε, εἰρηκέναι, ἀλλ' ἔστι τοῖς μὲν πάλαι ἀποφηνάμενοις ὡς αἰεὶ τοῦ παντὸς νοῦς ἄρχει σύμμαχος ἐκείνοις.

{Πρώταρχος} Ἔστι γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Τῆ δέ γε ἐμῆ ζητήσῃ πεπορικῶς ἀπόκρισιν, ὅτι νοῦς ἐστὶ γένους τῆς τοῦ πάντων αἰτίου λεχθέντος τῶν τεττάρων, ὧν ἦν ἡμῖν ἐν τοῦτο. ἔχεις γὰρ δήπου νῦν ἡμῶν ἤδη τὴν ἀπόκρισιν.

{Πρώταρχος} Ἔχω καὶ μάλα ἱκανῶς· καίτοι με ἀποκρινάμενος ἔλαθες.

{Σωκράτης} Ἀνάπαυλα γάρ, ὦ Πρώταρχε, τῆς σπουδῆς γίγνεται ἐνίοτε ἡ παιδιά.

{Πρώταρχος} Καλῶς εἶπες. [31]

{Σωκράτης} Νῦν δήπου, ὦ ἐταῖρε, οὗ μὲν γένους ἐστὶ καὶ τίνα ποτὲ δύναμιν κέκτηται, σχεδὸν ἐπιεικῶς ἡμῖν τὰ νῦν δεδήλωται.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἡδονῆς γε ὡσαύτως πάλαι τὸ γένος ἐφάνη.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Μεμνώμεθα δὴ καὶ ταῦτα περὶ ἀμφοῖν, ὅτι νοῦς μὲν αἰτίας ἦν συγγενῆς καὶ τούτου σχεδὸν τοῦ γένους, ἡδονὴ δὲ ἄπειρός τε αὐτῆ καὶ τοῦ μήτε ἀρχὴν μήτε μέσα μήτε τέλος ἐν αὐτῷ ἄφ' ἑαυτοῦ ἔχοντος μηδὲ ἔξοντός ποτε γένους.

{Πρώταρχος} Μεμνησόμεθα· πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο, ἐν ᾧ τέ ἐστὶν ἐκάτερον αὐτοῖν καὶ διὰ τί πάθος γίγνεσθον ὁπόταν γίγνησθον ἰδεῖν ἡμᾶς. πρῶτον τὴν ἡδονὴν· ὡσπερ τὸ γένος αὐτῆς πρότερον ἐβασανίσασμεν, οὕτω καὶ ταῦτα πρότερα. λύπης δὲ αὖ χωρὶς τὴν ἡδονὴν οὐκ ἂν ποτε δυναίμεθα ἱκανῶς βασανίσαι.

{Πρώταρχος} Ἄλλ' εἰ ταύτη χρὴ πορευέσθαι, ταύτη πορευώμεθα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν σοὶ καθάπερ ἐμοὶ φαίνεται τῆς γενέσεως αὐτῶν πέρι;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ἐν τῷ κοινῷ μοι γένει ἅμα φαίνεσθον λύπη τε καὶ ἡδονὴ γίγνεσθαι κατὰ φύσιν.

{Πρώταρχος} Κοινὸν δέ γε, ὦ φίλε Σώκρατες, ὑπομίμησκε ἡμᾶς τί ποτε τῶν προειρημένων βούλει δηλοῦν.

{Σωκράτης} Ἔσται ταῦτ' εἰς δύναμιν, ὦ θαυμάσιε.

{Πρώταρχος} Καλῶς εἶπες.

{Σωκράτης} Κοινὸν τοίνυν ὑπακούωμεν ὃ δὴ τῶν τεττάρων τρίτον ἐλέγομεν.

{Πρώταρχος} Ὁ μετὰ τὸ ἄπειρον καὶ πέρασ ἔλεγες, ἐν ᾧ καὶ ὑγίειαν, οἶμαι δὲ καὶ ἀρμονίαν, ἐτίθεσο;

{Σωκράτης} Κάλλιστ' εἶπες. τὸν νοῦν δὲ ὅτι μάλιστ' ἤδη πρόσεχε.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Λέγω τοίνυν τῆς ἀρμονίας μὲν λυομένης ἡμῖν ἐν τοῖς ζώοις ἅμα λύσιν τῆς φύσεως καὶ γένεσιν ἀλγηδόνων ἐν τῷ τότε γίγνεσθαι χρόνῳ.

{Πρώταρχος} Πάνυ λέγεις εἰκός.

{Σωκράτης} Πάλιν δὲ ἀρμοττομένης τε καὶ εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν ἀπιούσης ἡδονὴν γίνεσθαι λεκτέον, εἰ δεῖ δι' ὀλίγων περὶ μεγίστων ὅτι τάχιστα ῥηθῆναι.

{Πρώταρχος} Οἶμαι μὲν σε ὀρθῶς λέγειν, ὃ Σώκρατες, ἐμφανέστερον δὲ ἔτι ταῦτα ταῦτα πειρώμεθα λέγειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ δημόσια που καὶ περιφανῆ ῥᾶστον συννοεῖν;

{Πρώταρχος} Ποῖα;

{Σωκράτης} Πείνη μὲν που λύσις καὶ λύπη;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐδωδὴ δέ, πλήρωσις γιγνομένη πάλιν, ἡδονή;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Δίψος δ' αὖ φθορὰ καὶ λύπη καὶ λύσις, [32] ἢ δὲ τοῦ ὑγροῦ πάλιν τὸ ξηρανθὲν πληροῦσα δύναμις ἡδονή· διάκρισις δὲ γ' αὖ καὶ διάλυσις ἢ παρὰ φύσιν, τοῦ πνίγους πάθη, λύπη, κατὰ φύσιν δὲ πάλιν ἀπόδοσις τε καὶ ψῦξις ἡδονή.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ ῥίγους ἢ μὲν παρὰ φύσιν τοῦ ζώου τῆς ὑγρότητος πῆξις λύπη· πάλιν δ' εἰς ταῦτον ἀπιόντων καὶ διακρινομένων ἢ κατὰ φύσιν ὁδὸς ἡδονή. καὶ ἐνὶ λόγῳ σκόπει εἴ σοι μέτριος ὁ λόγος ὅς ἂν φῆ τὸ ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ πέρατος κατὰ φύσιν ἔμψυχον γεγονός εἶδος, ὅπερ ἔλεγον ἐν τῷ πρόσθεν, ὅταν μὲν τοῦτο φθειρήται, τὴν μὲν φθορὰν λύπην εἶναι, τὴν δ' εἰς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ὁδόν, ταύτην δὲ αὖ πάλιν τὴν ἀναχώρησιν πάντων ἡδονήν.

{Πρώταρχος} Ἔστω· δοκεῖ γάρ μοι τύπον γέ τινα ἔχειν.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐν εἶδος τιθώμεθα λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσιν ἑκατέροις;

{Πρώταρχος} Κεῖσθω.

{Σωκράτης} Τίθει τοίνυν αὐτῆς τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ τούτων τῶν παθημάτων προσδόκημα τὸ μὲν πρὸ τῶν ἡδέων ἐλπιζόμενον ἡδὺ καὶ θαρραλέον, τὸ δὲ πρὸ τῶν λυπηρῶν φοβερὸν καὶ ἀλγεινόν.

{Πρώταρχος} Ἔστι γὰρ οὖν τοῦθ' ἡδονῆς καὶ λύπης ἕτερον εἶδος, τὸ χωρὶς τοῦ σώματος αὐτῆς τῆς ψυχῆς διὰ προσδοκίας γιγνόμενον.

{Σωκράτης} Ὄρθῶς ὑπέλαβες, ἐν γὰρ τούτοις οἶμαι, κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, εἰλικρινέσιν τε ἑκατέροις γιγνομένοις, ὡς δοκεῖ, καὶ ἀμείκτοις λύπης τε καὶ ἡδονῆς, ἐμφανὲς ἔσεσθαι τὸ περὶ τὴν ἡδονήν, πότερον ὅλον ἐστὶ τὸ γένος ἀσπαστόν, ἢ τοῦτο μὲν ἐτέρῳ τινὶ τῶν προειρημένων δοτέον ἡμῖν γενῶν, ἡδονῇ δὲ καὶ λύπῃ, καθάπερ θερμῷ καὶ ψυχρῷ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, τοτὲ μὲν ἀσπαστέον αὐτά, τοτὲ δὲ οὐκ ἀσπαστέον, ὡς ἀγαθὰ μὲν οὐκ ὄντα, ἐνίστε δὲ καὶ ἔνια δεχόμενα τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὅτε φύσιν.

{Πρώταρχος} Ὄρθότατα λέγεις, ὅτι ταύτη πη δεῖ διαπορηθῆναι τὸ νῦν μεταδιωκόμενον.

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν τοίνυν τόδε συνίδωμεν· ὡς εἶπερ ὄντως ἔστι τὸ λεγόμενον, διαφθειρομένων μὲν αὐτῶν ἀλγηδῶν, ἀνασφωζομένων δὲ ἡδονῆ, τῶν μῆτε διαφθειρομένων μῆτε ἀνασφωζομένων ἐννοήσωμεν περὶ, τίνα ποτὲ ἕξιν δεῖ τότε ἐν ἐκάστοις εἶναι τοῖς ζῴοις, ὅταν οὕτως ἴσχη. σφόδρα δὲ προσέχων τὸν νοῦν εἶπέ· ἄρα οὐ πᾶσα ἀνάγκη πᾶν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ζῶον μῆτε τι λυπεῖσθαι μῆτε ἡδεσθαι μῆτε μέγα μῆτε σμικρόν;

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἔστι τις τρίτη ἡμῶν ἢ τοιαύτη διάθεσις παρά τε τὴν τοῦ χαίροντος καὶ παρά τὴν τοῦ λυπουμένου; [33]

{Πρώταρχος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἄγε δὴ τοίνυν, ταύτης προθυμοῦ μεμνησθαι. πρὸς γὰρ τὴν τῆς ἡδονῆς κρίσιν οὐ σμικρὸν μεμνησθαι ταύτην ἔσθ' ἡμῖν ἢ μή. βραχὺ δέ τι περὶ αὐτῆς, εἰ βούλει, διαπεράνωμεν.

{Πρώταρχος} Λέγε ποῖον.

{Σωκράτης} Τῷ τὸν τοῦ φρονεῖν ἐλομένῳ βίον οἶσθ' ὡς τοῦτον τὸν τρόπον οὐδὲν ἀποκωλύει ζῆν.

{Πρώταρχος} Τὸν τοῦ μὴ χαίρειν μηδὲ λυπεῖσθαι λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐρρήθη γάρ που τότε ἐν τῇ παραβολῇ τῶν βίων μηδὲν δεῖν μῆτε μέγα μῆτε σμικρὸν χαίρειν τῷ τὸν τοῦ νοεῖν καὶ φρονεῖν βίον ἐλομένῳ.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα οὕτως ἐρρήθη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτως ἂν ἐκείνῳ γε ὑπάρχοι· καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον εἰ πάντων τῶν βίων ἔστι θειότατος.

{Πρώταρχος} Οὐκ οὐκ εἰκός γε οὔτε χαίρειν θεοὺς οὔτε τὸ ἐναντίον.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν οὐκ εἰκός· ἄσχημον γοῦν αὐτῶν ἐκάτερον γιγνόμενόν ἐστιν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἔτι καὶ εἰς αὐθις ἐπισκεψόμεθα, ἐὰν πρὸς λόγον τι ἦ, καὶ τῷ νῶ πρὸς τὰ δευτερεῖα, ἐὰν μὴ πρὸς τὰ πρωτεῖα δυνώμεθα προσθεῖναι, προσθήσομεν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα λέγεις.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τό γε ἕτερον εἶδος τῶν ἡδονῶν, ὃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι, διὰ μνήμης πᾶν ἔστι γεγονός.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Μνήμην, ὡς ἔοικεν, ὅτι ποτ' ἔστιν πρότερον ἀναληπτέον, καὶ κινδυνεύει πάλιν ἔτι πρότερον αἰσθησιν μνήμης, εἰ μέλλει τὰ περὶ ταῦθ' ἡμῖν κατὰ τρόπον φανερά πη γενήσεσθαι.

{Πρώταρχος} Πῶς φῆς;

{Σωκράτης} Θὲς τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκάστοτε παθημάτων τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι κατασβεννύμενα πρὶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν διεξελεθεῖν ἀπαθῆ ἐκείνην ἐάσαντα, τὰ δὲ δι' ἀμφοῖν ἰόντα καὶ τίνα ὥσπερ σεισμόν ἐντιθέντα ἴδιόν τε καὶ κοινὸν ἐκατέρῳ.

{Πρώταρχος} Κεῖσθω.

{Σωκράτης} Τὰ μὲν δὴ μὴ δι' ἀμφοῖν ἰόντα ἐὰν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φῶμεν λανθάνειν, τὰ δὲ δι' ἀμφοῖν μὴ λανθάνειν, ἄρ' ὀρθότατα ἐροῦμεν;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τὸ τοῖνυν λεληθέναι μηδαμῶς ὑπολάβης ὡς λέγω λήθης ἐνταῦθά που γένεσιν· ἔστι γὰρ λήθη μνήμης ἕξιδος, ἢ δ' ἐν τῷ λεγομένῳ νῦν οὕτω γέγονε. τοῦ δὴ μήτε ὄντος μήτε γεγονότος πῶ γίνεσθαι φάναι τινὰ ἀποβολὴν ἄτοπον. ἦ γάρ;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Τὰ τοῖνυν ὀνόματα μετάβαλε μόνον.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ἄντι μὲν τοῦ λεληθέναι τὴν ψυχὴν, ὅταν ἀπαθῆς αὕτη γίγνηται τῶν σεισμῶν τῶν τοῦ σώματος, ἦν νῦν λήθην καλεῖς ἀναισθησίαν ἐπονόμασον. [34]

{Πρώταρχος} Ἔμαθον.

{Σωκράτης} Τὸ δ' ἐν ἐνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κοινῇ γιγνόμενον κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δ' αὖ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοι' ἄν.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἤδη μανθάνομεν ὃ βουλόμεθα καλεῖν τὴν αἴσθησιν;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Σωτηρίαν τοῖνυν αἰσθήσεως τὴν μνήμην λέγων ὀρθῶς ἂν τις λέγοι κατὰ γὰρ τὴν ἐμὴν δόξαν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Μνήμης δὲ ἀνάμνησιν ἄρ' οὐ διαφέρουσιν λέγομεν;

{Πρώταρχος} ἴσως.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τόδε;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅταν ἂ μετὰ τοῦ σώματος ἐπασχέν ποθ' ἢ ψυχῇ, ταῦτ' ἄνευ τοῦ σώματος αὕτη ἐν ἑαυτῇ ὅτι μάλιστα ἀναλαμβάνη, τότε ἀναμνησθεσθαί που λέγομεν. ἦ γάρ;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ ὅταν ἀπολέσασα μνήμην εἴτ' αἰσθήσεως εἴτ' αὖ μαθήματος αὕθις ταύτην ἀναπολήσῃ πάλιν αὕτη ἐν ἑαυτῇ, καὶ ταῦτα σύμπαντα ἀναμνήσεις καὶ μνήμας που λέγομεν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐδὲν δὴ χάριν ἅπαντ' εἴρηται ταῦτ', ἔστι τόδε.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ἴνα πῆ τὴν ψυχῆς ἡδονὴν χωρὶς σώματος ὅτι μάλιστα καὶ ἐναργέστατα λάβοιμεν, καὶ ἅμα ἐπιθυμίαν· διὰ γὰρ τούτων πως ταῦτα ἀμφοτέρω ἐοικεν δηλοῦσθαι.

{Πρώταρχος} Λέγωμεν τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἤδη τὸ μετὰ ταῦτα.

{Σωκράτης} Πολλὰ γε περὶ γένεσιν ἡδονῆς καὶ πᾶσαν τὴν μορφήν αὐτῆς ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, λέγοντας σκοπεῖν. καὶ γὰρ νῦν πρότερον ἔτι φαίνεται ληπτέον ἐπιθυμίαν εἶναι τί ποτ' ἔστι καὶ ποῦ γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Σκοπῶμεν τοίνυν· οὐδὲν γὰρ ἀπολοῦμεν.

{Σωκράτης} Ἀπολοῦμεν μὲν οὖν καὶ ταῦτά γε, ὦ Πρώταρχε· εὐρόντες ὁ νῦν ζητοῦμεν, ἀπολοῦμεν τὴν περὶ αὐτὰ ταῦτα ἀπορίαν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς ἡμῶν· τὸ δ' ἐφεξῆς τούτοις πειρώμεθα λέγειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν νυνδὴ πείνην τε καὶ δίψος καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ἔφαμεν εἶναι τινὰς ἐπιθυμίας;

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Πρὸς τί ποτε ἄρα ταῦτ' ὄντες βλέψαντες οὕτω πολὺ διαφέροντα ταῦθ' ἐνὶ προσαγορευόμεν ὀνόματι;

{Πρώταρχος} Μὰ Δί' οὐ ῥάδιον ἴσως εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὅμως λεκτέον.

{Σωκράτης} Ἐκεῖθεν δὴ ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν ἀναλάβωμεν.

{Πρώταρχος} Πόθεν δὴ;

{Σωκράτης} Διψῆ γέ που λέγομεν ἐκάστοτέ τι;

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὔ;

{Σωκράτης} Τοῦτο δέ γ' ἔστι κενούται;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τὸ δίψος ἐστὶν ἐπιθυμία;

{Πρώταρχος} Ναί, πώματός γε.

{Σωκράτης} Πώματος, ἢ πληρώσεως πώματος;

{Πρώταρχος} Οἶμαι μὲν πληρώσεως.

{Σωκράτης} Ὁ κενούμενος ἡμῶν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἐπιθυμεῖ τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει· κενούμενος γὰρ ἐρᾷ πληροῦσθαι. [35]

{Πρώταρχος} Σαφέστατά γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὁ τὸ πρῶτον κενούμενος ἔστιν ὀπόθεν εἴτ' αἰσθήσει πληρώσεως ἐφάπτοιτ' ἂν εἴτε μνήμη, τούτου ὁ μὴτ' ἐν τῷ νῦν χρόνῳ πάσχει μὴτ' ἐν τῷ πρόσθεν πώποτε ἔπαθεν;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ὃ γε ἐπιθυμῶν τινὸς ἐπιθυμεῖ, φαμέν.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὃ γε πάσχει, τούτου ἐπιθυμεῖ. διψῆ γάρ, τοῦτο δὲ κένωσις· ὁ δ' ἐπιθυμεῖ πληρώσεως.

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Πληρώσεώς γ' ἄρα πῆ τι τῶν τοῦ διψῶντος ἂν ἐφάπτοιτο.

{Πρώταρχος} Ἀναγκαῖον.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν δὴ σῶμα ἀδύνατον· κενουῖται γάρ που.

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὴν ψυχὴν ἄρα τῆς πληρώσεως ἐφάπτεσθαι λοιπόν, τῇ μνήμῃ δῆλον ὅτι· τῷ γὰρ ἂν ἔτ' ἄλλῳ ἐφάψαιτο;

{Πρώταρχος} Σχεδὸν οὐδενί.

{Σωκράτης} Μανθάνομεν οὖν ὃ συμβέβηχ' ἡμῖν ἐκ τούτων τῶν λόγων;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Σώματος ἐπιθυμίαν οὐ φησιν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ὅτι τοῖς ἐκείνου παθήμασιν ἐναντίαν ἀεὶ παντὸς ζώου μηνύει τὴν ἐπιχείρησιν.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Ἡ δ' ὀρμὴ γε ἐπὶ τὸναντίον ἄγουσα ἢ τὰ παθήματα δηλοῖ που μνήμην οὖσαν τῶν τοῖς παθήμασιν ἐναντίων.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὴν ἄρα ἐπάγουσαν ἐπὶ τὰ ἐπιθυμούμενα ἀποδείξας μνήμην ὁ λόγος ψυχῆς σύμπασαν τὴν τε ὀρμὴν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου παντὸς ἀπέφηνεν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα.

{Σωκράτης} Διψῆν ἄρα ἡμῶν τὸ σῶμα ἢ πεινῆν ἢ τι τῶν τοιούτων πάσχειν οὐδαμῆ ὁ λόγος αἰρεῖ.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Ἔτι δὴ καὶ τότε περὶ ταῦτά ταῦτα κατανοήσωμεν. βίου γὰρ εἶδός τί μοι φαίνεται βούλεσθαι δηλοῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις αὐτοῖς.

{Πρώταρχος} Ἐν τίσι καὶ ποίου πέρι βίου φράζει;

{Σωκράτης} Ἐν τῷ πληροῦσθαι καὶ κενουῦσθαι καὶ πᾶσιν ὅσα περὶ σωτηρίαν τέ ἐστι τῶν ζώων καὶ τὴν φθοράν, καὶ εἴ τις τούτων ἐν ἑκατέρῳ γιγνόμενος ἡμῶν ἀλγεῖ, τότε δὲ χαίρει κατὰ τὰς μεταβολάς.

{Πρώταρχος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τί δ' ὅταν ἐν μέσῳ τούτων γίνηται;

{Πρώταρχος} Πῶς ἐν μέσῳ;

{Σωκράτης} Διὰ μὲν τὸ πάθος ἀλγῆ, μεμνήται δὲ τῶν ἡδέων ὧν γενομένων παύοιτ' ἂν τῆς ἀλγηδόνης, πληρῶται δὲ μήπω· [36] τί τότε; φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων εἶναι;

{Πρώταρχος} Φῶμεν μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Πότερον ἀλγοῦνθ' ὅλως ἢ χαίροντα;

{Πρώταρχος} Μὰ Δί', ἀλλὰ διπλῆ τινὶ λύπη λυπούμενον, κατὰ μὲν τὸ σῶμα ἐν τῷ παθήματι, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν προσδοκίας τινὶ πόθῳ.

{Σωκράτης} Πῶς, ὦ Πρώταρχε, τὸ διπλοῦν τῆς λύπης εἶπες; ἄρ' οὐκ ἔστι μὲν ὅτε τις ἡμῶν κενούμενος ἐν ἐλπίδι φανερᾷ τοῦ πληρωθῆσεσθαι καθέστηκε, τοτὲ δὲ τούναντίον ἀνελπίστως ἔχει;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα γε.

{Σωκράτης} Μῶν οὖν οὐχὶ ἐλπίζων μὲν πληρωθῆσεσθαι τῷ μεμνησθαι δοκεῖ σοι χαίρειν, ἅμα δὲ κενούμενος ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀλγεῖν;

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τότε ἄρ' ἄνθρωπος καὶ ἄλλα ζῶα λυπεῖται τε ἅμα καὶ χαίρει.

{Πρώταρχος} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Τί δ' ὅταν ἀνελπίστως ἔχη κενούμενος τεύξεσθαι πληρώσεως; ἄρ' οὐ τότε τὸ διπλοῦν γίνοιτ' ἂν περὶ τὰς λύπας πάθος, ὃ σὺ νυνδὴ κατιδὼν φήθης ἀπλῶς εἶναι διπλοῦν;

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ταύτη δὴ τῆ σκέψει τούτων τῶν παθημάτων τόδε χρῆσώμεθα.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Πότερον ἀληθεῖς ταύτας τὰς λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἢ ψευδεῖς εἶναι λέξομεν; ἢ τὰς μὲν τινὰς ἀληθεῖς, τὰς δ' οὐ;

{Πρώταρχος} Πῶς δ', ὦ Σώκρατες, ἂν εἶεν ψευδεῖς ἡδοναὶ ἢ λῦπαι;

{Σωκράτης} Πῶς δέ, ὦ Πρώταρχε, φόβοι ἂν ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, ἢ προσδοκίαι ἀληθεῖς ἢ μή, ἢ δόξαι ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς;

{Πρώταρχος} Δόξας μὲν ἔγωγ' ἂν που συγχωροίην, τὰ δ' ἕτερα ταῦτ' οὐκ ἂν.

{Σωκράτης} Πῶς φῆς; λόγον μέντοι τινὰ κινδυνεύομεν οὐ πάνυ σμικρὸν ἐπεγεῖρειν.

{Πρώταρχος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ πρὸς τὰ παρεληλυθότα, ὦ παῖ 'κείνου τάνδρος, προσήκοντα, τοῦτο σκεπτέον.

{Πρώταρχος} Ἴσως τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Χαίρειν τοίνυν δεῖ λέγειν τοῖς ἄλλοις μήκεσιν ἢ καὶ ὀτρωῖν τῶν παρὰ τὸ προσῆκον λεγομένων.

{Πρώταρχος} Ὅρθως.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ μοι· θαῦμα γάρ μέ γε ἔχει διὰ τέλους αἰεὶ περὶ τὰ αὐτὰ ἃ νυνδὴ προυθέμεθα ἀπορήματα. πῶς δὴ φῆς; ψευδεῖς, αἱ δ' ἀληθεῖς οὐκ εἰσὶν ἡδοναί;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἄν;

{Σωκράτης} Οὔτε δὴ ὄναρ οὔθ' ὕπαρ, ὡς φῆς, ἐστὶν οὔτ' ἐν μανίαις οὔτ' ἐν παραφροσύναις οὐδεὶς ἔσθ' ὅστις ποτὲ δοκεῖ μὲν χαίρειν, χαίρει δὲ οὐδαμῶς, οὐδ' αὖ δοκεῖ μὲν λυπεῖσθαι, λυπεῖται δ' οὔ.

{Πρώταρχος} Πάνθ' οὕτω ταῦτα, ὃ Σώκρατες, ἔχειν πάντες ὑπειλήφαμεν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὀρθῶς; ἢ σκεπτέον εἶτ' ὀρθῶς εἶτε μὴ ταῦτα λέγεται;

{Πρώταρχος} Σκεπτέον, ὥς γ' ἐγὼ φαίην ἄν. [37]

{Σωκράτης} Διορισώμεθα δὴ σαφέστερον ἔτι τὸ νυνδὴ λεγόμενον ἡδονῆς τε πέρι καὶ δόξης. ἔστιν γὰρ πού τι δοξάζειν ἡμῖν;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ἡδεσθαι;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ τὸ δοξαζόμενον ἐστὶ τι;

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὔ;

{Σωκράτης} Καὶ τό γε ὃ τὸ ἡδόμενον ἡδεται;

{Πρώταρχος} Καὶ πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ δοξάζον, ἄντε ὀρθῶς ἄντε μὴ ὀρθῶς δοξάζη, τό γε δοξάζειν ὄντως οὐδέποτε ἀπόλλυσιν.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἄν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ ἡδόμενον, ἄντε ὀρθῶς ἄντε μὴ ὀρθῶς ἡδεται, τό γε ὄντως ἡδεσθαι δῆλον ὡς οὐδέποτε ἀπολεῖ.

{Πρώταρχος} Ναί, καὶ τοῦθ' οὕτως ἔχει.

{Σωκράτης} Ὅτ' οὐ ποτὲ οὖν δὴ τρόπῳ δόξα ψευδῆς τε καὶ ἀληθῆς ἡμῖν φιλεῖ γίνεσθαι, τὸ δὲ τῆς ἡδονῆς μόνον ἀληθές, δοξάζειν δ' ὄντως καὶ χαίρειν ἀμφοτέρω ὁμοίως εἴληχεν σκεπτέον.

{Πρώταρχος} Σκεπτέον.

{Σωκράτης} Ἄρ' ὅτι δόξη μὲν ἐπιγίνεσθον ψευδός τε καὶ ἀληθές, καὶ ἐγένετο οὐ μόνον δόξα διὰ ταῦτα ἀλλὰ καὶ ποιά τις ἑκατέρω, σκεπτέον φῆς τοῦτ' εἶναι;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Πρὸς δέ γε τούτοις, εἰ καὶ τὸ παράπαν ἡμῖν τὰ μὲν ἐστὶ ποί' ἄττα, ἡδονὴ δὲ καὶ λύπη μόνον ἄπερ ἐστὶ, ποιῶ τινα δὲ οὐ γίγνεσθον, καὶ ταῦθ' ἡμῖν διομολογητέον.

{Πρώταρχος} Δῆλον.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐδὲν τοῦτό γε χαλεπὸν ἰδεῖν, ὅτι καὶ ποιῶ τινα· πάλαι γὰρ εἶπομεν ὅτι μεγάλα τε καὶ σμικραὶ καὶ σφόδρα ἐκάτεροι γίνονται, λυπαὶ τε καὶ ἡδοναί.

{Πρώταρχος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄν δέ γε πονηρία τούτων, ὃ Πρώταρχε, προσγίγνηται τι, πονηρὰν μὲν φήσομεν οὕτω γίγνεσθαι δόξαν, πονηρὰν δὲ καὶ ἡδονήν;

{Πρώταρχος} Ἀλλὰ τί μὴν, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Τί δ', ἂν ὀρθότης ἢ τούναντίον ὀρθότητι τι τούτων προσγίγνηται; μὲν οὐκ ὀρθὴν μὲν δόξαν ἐροῦμεν, ἂν ὀρθότητα ἴσχη, ταῦτόν δὲ ἡδονήν;

{Πρώταρχος} Ἀναγκαῖον.

{Σωκράτης} Ἄν δέ γε ἀμαρτανόμενον τὸ δοξαζόμενον ἦ, τὴν δόξαν τότε ἀμαρτάνουσάν γε οὐκ ὀρθὴν ὁμολογητέον οὐδ' ὀρθῶς δοξάζουσαν;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἄν;

{Σωκράτης} Τί δ', ἂν αὐτὴ λύπην ἢ τινα ἡδονὴν περὶ τὸ ἐφ' ὃ λυπεῖται ἢ τούναντίον ἀμαρτάνουσαν ἐφορῶμεν, ὀρθὴν ἢ χρηστὴν ἢ τι τῶν καλῶν ὀνομάτων αὐτῇ προσθήσομεν;

{Πρώταρχος} Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε, εἴπερ ἀμαρτήσεται γε ἡδονή.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἔοικέν γε ἡδονὴ πολλάκις οὐ μετὰ δόξης ὀρθῆς ἀλλὰ μετὰ ψεύδους ἡμῖν γίγνεσθαι.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ; καὶ τὴν μὲν δόξαν γε, ὃ Σώκρατες, [38] ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ τότε λέγομεν ψευδῆ, τὴν δ' ἡδονὴν αὐτὴν οὐδεὶς ἂν ποτε προσείποι ψευδῆ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ προθύμως ἀμύνεις τῷ τῆς ἡδονῆς, ὃ Πρώταρχε, λόγῳ τὰ νῦν.

{Πρώταρχος} Οὐδέν γε, ἀλλ' ἄπερ ἀκούω λέγω.

{Σωκράτης} Διαφέρει δ' ἡμῖν οὐδέν, ὃ ἑταῖρε, ἢ μετὰ δόξης τε ὀρθῆς καὶ μετ' ἐπιστήμης ἡδονὴ τῆς μετὰ τοῦ ψεύδους καὶ ἀγνοίας πολλάκις ἐκάστοις ἡμῶν ἐγγιγνομένης;

{Πρώταρχος} Εἶκός γοῦν μὴ σμικρὸν διαφέρειν.

{Σωκράτης} Τῆς δὴ διαφορᾶς αὐτοῖν ἐπὶ θεωρίαν ἔλθωμεν.

{Πρώταρχος} Ἄγ' ὅπη σοι φαίνεται.

{Σωκράτης} Τῆδε δὴ ἄγω.

{Πρώταρχος} Πῆ;

{Σωκράτης} Δόξα, φαμέν, ἡμῖν ἔστι μὲν ψευδής, ἔστι δὲ καὶ ἀληθής;

{Πρώταρχος} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Ἐπεται μὴν ταύταις, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, ἡδονὴ καὶ λύπη πολλάκις, ἀληθεῖ καὶ ψευδεῖ δόξῃ λέγω.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκ μνήμης τε καὶ αἰσθήσεως δόξα ἡμῖν καὶ τὸ διαδοξάζειν ἐγχειρεῖν γίγνεθ' ἐκάστοτε;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἡμᾶς ὧδε περὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἡγούμεθ' ἴσχειν;

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Πολλάκις ἰδόντι τινὶ πόρρωθεν μὴ πάνυ σαφῶς τὰ καθορώμενα συμβαίνειν βούλεσθαι κρίνειν φαίης ἂν ταῦθ' ἄπερ ὀρᾷ;

{Πρώταρχος} Φαίην ἂν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο αὐτὸς αὐτὸν οὔτος ἀνέροιτ' ἂν ὧδε;

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Τί ποτ' ἄρ' ἔστι τὸ παρὰ τὴν πέτραν τοῦθ' ἐστάναι φανταζόμενον ὑπὸ τινὶ δένδρῳ; ταῦτ' εἰπεῖν ἂν τις πρὸς ἑαυτὸν δοκεῖ σοι, τοιαῦτ' ἄττα κατιδῶν φαντασθέντα αὐτῷ ποτε;

{Πρώταρχος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος ὡς ἀποκρινόμενος ἂν πρὸς αὐτὸν εἴποι τοῦτο, ὡς ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπιτυχῶς εἰπών;

{Πρώταρχος} Καὶ πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ παρενεχθεῖς γ' αὐτὸν τάχ' ἂν ὡς ἔστι τινῶν ποιμένων ἔργον τὸ καθορώμενον ἄγαλμα προσείποι.

{Πρώταρχος} Μάλα γε.

{Σωκράτης} Κἂν μὲν τίς γ' αὐτῷ παρῆ, τά τε πρὸς αὐτὸν ῥηθέντα ἐντείνας εἰς φωνὴν πρὸς τὸν παρόντα αὐτὰ ταῦτ' ἂν πάλιν φθέγγαιτο, καὶ λόγος δὴ γέγονεν οὕτως ὃ τότε δόξαν ἐκαλοῦμεν;

{Πρώταρχος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἄν δ' ἄρα μόνος ἦ τοῦτο ταῦτὸν πρὸς αὐτὸν διανοούμενος, ἐνίστε καὶ πλείω χρόνον ἔχων ἐν αὐτῷ πορεύεται.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἄρα σοὶ φαίνεται τὸ περὶ τούτων ὅπερ ἐμοί;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Δοκεῖ μοι τότε ἡμῶν ἡ ψυχὴ βιβλίῳ τινὶ προσεικέναι.

{Πρώταρχος} Πῶς; [39]

{Σωκράτης} Ἡ μνήμη ταῖς αἰσθήσεσι συμπύπτουσα εἰς ταύτῳ κάκεῖνα ἃ περὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ παθήματα φαίνονται μοι σχεδὸν οἷον γράφειν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς τότε λόγους· καὶ ὅταν μὲν ἀληθῆ γράφη τοῦτο τὸ πάθημα, δόξα τε ἀληθῆς καὶ λόγοι ἀπ' αὐτοῦ συμβαίνουσιν ἀληθεῖς ἐν ἡμῖν γιγνόμενοι· ψευδῆ δ' ὅταν ὁ τοιοῦτος παρ' ἡμῖν γραμματεὺς γράψη, τάναντία τοῖς ἀληθέσιν ἀπέβη.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν δοκεῖ μοι, καὶ ἀποδέχομαι τὰ ῥηθέντα οὕτως.

{Σωκράτης} Ἀποδέχου δὴ καὶ ἕτερον δημιουργὸν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ τότε χρόνῳ γιγνόμενον.

{Πρώταρχος} Τίνα;

{Σωκράτης} Ζωγράφον, ὃς μετὰ τὸν γραμματιστὴν τῶν λεγομένων εἰκόνας ἐν τῇ ψυχῇ τούτων γράφει.

{Πρώταρχος} Πῶς δὴ τοῦτον αὐτὸν καὶ πότε λέγομεν;

{Σωκράτης} Ὅταν ἀπ' ὄψεως ἢ τινος ἄλλης αἰσθήσεως τὰ τότε δοξαζόμενα καὶ λεγόμενα ἀπαγαγόν τις τὰς τῶν δοξασθέντων καὶ λεχθέντων εἰκόνας ἐν αὐτῷ ὄρᾳ πως, ἢ τοῦτο οὐκ ἔστι γιγνόμενον παρ' ἡμῖν;

{Πρώταρχος} Σφόδρα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αἱ μὲν τῶν ἀληθῶν δοξῶν καὶ λόγων εἰκόνες ἀληθεῖς, αἱ δὲ τῶν ψευδῶν ψευδεῖς;

{Πρώταρχος} Παντάπασι.

{Σωκράτης} Εἰ δὴ ταῦτ' ὀρθῶς εἰρήκαμεν, ἔτι καὶ τόδε ἐπὶ τούτοις σκεψώμεθα.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Εἰ περὶ μὲν τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγονότων ταῦτα ἡμῖν οὕτω πάσχειν ἀναγκαῖον, περὶ δὲ τῶν μελλόντων οὐ;

{Πρώταρχος} Περὶ ἀπάντων μὲν οὖν τῶν χρόνων ὡσαύτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αἱ γε διὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἡδοναὶ καὶ λῦπαι ἐλέχθησαν ἐν τοῖς πρόσθεν ὡς πρὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ λυπῶν προγίγνονται ἂν, ὥσθ' ἡμῖν συμβαίνει τὸ προχαίρειν τε καὶ προλυπεῖσθαι περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον εἶναι γιγνόμενον;

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν τὰ γράμματά τε καὶ ζωγραφήματα, ἃ σμικρῶ πρότερον ἐτίθεμεν ἐν ἡμῖν γίνεσθαι, περὶ μὲν τὸν γεγονότα καὶ τὸν παρόντα χρόνον ἐστίν, περὶ δὲ τὸν μέλλοντα οὐκ ἔστιν;

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Ἴρα σφόδρα λέγεις, ὅτι πάντ' ἐστὶ ταῦτα ἐλπίδες εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον οὔσαι, ἡμεῖς δ' αὖτὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου αἰεὶ γέμομεν ἐλπίδων;

{Πρώταρχος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄγε δὴ, πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις καὶ τότε ἀπόκριναι.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Δίκαιος ἀνὴρ καὶ εὐσεβὴς καὶ ἀγαθὸς πάντως ἄρ' οὐ θεοφιλὴς ἐστίν;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Τί δέ; ἄδικός τε καὶ παντάπασι κακὸς ἄρ' οὐ τούναντίον ἐκείνω; [40]

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Πολλῶν μὴν ἐλπίδων, ὡς ἐλέγομεν ἄρτι, πᾶς ἄνθρωπος γέμει;

{Πρώταρχος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Λόγοι μὴν εἰσὶν ἐν ἐκάστοις ἡμῶν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ δὴ καὶ τὰ φαντάσματα ἐζωγραφημένα· καὶ τις ὄρᾳ πολλάκις ἑαυτῷ χρυσὸν γιγνόμενον ἄφθονον καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἡδονάς· καὶ δὴ καὶ ἐνεζωγραφημένον αὐτὸν ἐφ' αὐτῷ χαίροντα σφόδρα καθορᾷ.

{Πρώταρχος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Τούτων οὖν πότερα φῶμεν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὡς τὸ πολὺ τὰ γεγραμμένα παρατίθεσθαι ἀληθῆ διὰ τὸ θεοφιλεῖς εἶναι, τοῖς δὲ κακοῖς ὡς αὖ τὸ πολὺ τούναντίον, ἢ μὴ φῶμεν;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα φατέον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τοῖς κακοῖς ἡδοναί γε οὐδὲν ἦττον ἀρείσιν ἐζωγραφημένοι, ψευδεῖς δὲ αὐταῖ που.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ψευδέσιν ἄρα ἡδοναῖς τὰ πολλὰ οἱ πονηροὶ χαίρουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀληθέσιν.

{Πρώταρχος} Ἀναγκαιότατα λέγεις.

{Σωκράτης} Εἰσὶν δὴ κατὰ τοὺς νῦν λόγους ψευδεῖς ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἡδοναί, μεμιμημένοι μέντοι τὰς ἀληθεῖς ἐπὶ τὰ γελοιότερα, καὶ λῦπαι δὲ ὡσαύτως.

{Πρώταρχος} Εἰσὶν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἦν δοξάζειν μὲν ὄντως ἀεὶ τῷ τὸ παράπαν δοξάζοντι, μὴ ἐπ' οὔσι δὲ μηδ' ἐπὶ γεγονόσι μηδὲ ἐπ' ἐσομένοις ἐνίστε.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ ταῦτά γε ἦν οἶμαι τὰ ἀπεργαζόμενα δόξαν ψευδῆ τότε καὶ τὸ ψευδῶς δοξάζειν. ἢ γάρ;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἀνταποδοτέον ταῖς λύπαις τε καὶ ἡδοναῖς τὴν τούτων ἀντίστροφον ἕξιν ἐν ἐκείνοις;

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ὡς ἦν μὲν χαίρειν ὄντως ἀεὶ τῷ τὸ παράπαν ὁπωσοῦν καὶ εἰκῆ χαίροντι, μὴ μέντοι ἐπὶ τοῖς οὔσι μηδ' ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐνίοτε, πολλάκις δὲ καὶ ἴσως πλειστάκις ἐπὶ τοῖς μηδὲ μέλλουσί ποτε γενήσεσθαι.

{Πρώταρχος} Καὶ ταῦθ' οὕτως ἀναγκαῖον, ὦ Σώκρατες, ἔχειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος ἂν εἴη περὶ φόβων τε καὶ θυμῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ὡς ἔστι καὶ ψευδῆ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐνίοτε;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί δέ; πονηρὰς δόξας καὶ χρηστὰς ἄλλως ἢ ψευδεῖς γιγνομένας ἔχομεν εἰπεῖν;

{Πρώταρχος} Οὐκ ἄλλως.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἡδονὰς γ' οἶμαι κατανοοῦμεν ὡς ἄλλον τινὰ τρόπον εἰσὶν πονηραὶ πλὴν τῷ ψευδεῖς εἶναι. [41]

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν τούναντίον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας. σχεδὸν γὰρ τῷ ψεύδει μὲν οὐ πάνυ πονηρὰς ἂν τις λύπας τε καὶ ἡδονὰς θείη, μεγάλη δὲ ἄλλη καὶ πολλῆ συμπιπτούσας πονηρία.

{Σωκράτης} Τὰς μὲν τοίνυν πονηρὰς ἡδονὰς καὶ διὰ πονηρίαν οὔσας τοιαύτας ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ἂν ἔτι δοκῆ νῶν· τὰς δὲ ψευδεῖς κατ' ἄλλον τρόπον ἐν ἡμῖν πολλὰς καὶ πολλάκις ἐνούσας τε καὶ ἐγγιγνομένας λεκτέον. τούτῳ γὰρ ἴσως χρῆσόμεθα πρὸς τὰς κρίσεις.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐκ; εἴπερ γε εἰσὶν.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὦ Πρώταρχε, εἰσὶν κατὰ γε τὴν ἐμήν. τοῦτο δὲ τὸ δόγμα ἕως ἂν κέηται παρ' ἡμῖν, ἀδύνατον ἀνέλεγκτον δήπου γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Καλῶς.

{Σωκράτης} Περιστώμεθα δὴ καθάπερ ἀθληταὶ πρὸς τοῦτον αὖ τὸν λόγον.

{Πρώταρχος} Ἴωμεν.

{Σωκράτης} Ἄλλὰ μὴν εἴπομεν, εἴπερ μεμνήμεθα, ὀλίγον ἐν τοῖς πρόσθεν, ὡς ὅταν αἱ λεγόμεναι ἐπιθυμίαι ἐν ἡμῖν ὧσι, δίχα ἄρα τότε τὸ σῶμα καὶ χωρὶς τῆς ψυχῆς τοῖς παθήμασι διείληπται.

{Πρώταρχος} Μεμνήμεθα καὶ προερρήθη ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν ἦν ἡ ψυχὴ τῶν τοῦ σώματος ἐναντίων ἕξεων, τὸ δὲ τὴν ἀλγηδόνα ἢ τινα διὰ πάθος ἡδονὴν τὸ σῶμα ἦν τὸ παρεχόμενον;

{Πρώταρχος} Ἦν γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Συλλογίζου δὴ τὸ γινόμενον ἐν τούτοις.

{Πρώταρχος} Λέγε.

{Σωκράτης} Γίνεται τοίνυν, ὅποταν ἦ ταῦτα, ἅμα παρακεῖσθαι λύπας τε καὶ ἡδονάς, καὶ τούτων αἰσθήσεις ἅμα παρ' ἀλλήλας ἐναντίων οὐσῶν γίνεσθαι, ὃ καὶ νυνδὴ ἐφάνη.

{Πρώταρχος} Φαίνεται γοῦν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τότε εἴρηται καὶ συνωμολογημένον ἡμῖν ἔμπροσθε κεῖται;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὡς τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἄμφω τούτῳ δέχεσθον, λύπη τε καὶ ἡδονή, καὶ ὅτι τῶν ἀπείρων εἴτην.

{Πρώταρχος} Εἴρηται. τί μήν;

{Σωκράτης} Τίς οὖν μηχανὴ ταῦτ' ὀρθῶς κρίνεσθαι;

{Πρώταρχος} Πῆ δὴ καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Εἰ τὸ βούλημα ἡμῖν τῆς κρίσεως τούτων ἐν τοιούτοις τισὶ διαγνῶναι βούλεται ἐκάστοτε τίς τούτων πρὸς ἀλλήλας μείζων καὶ τίς ἐλάττων καὶ τίς μᾶλλον καὶ τίς σφοδρότερα, λύπη τε πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπη πρὸς λύπην καὶ ἡδονή πρὸς ἡδονήν.

{Πρώταρχος} Ἄλλ' ἔστι ταῦτά τε τοιαῦτα καὶ ἡ βούλησις τῆς κρίσεως αὕτη. [42]

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἐν μὲν ὄψει τὸ πόρρωθεν καὶ ἐγγύθεν ὀρᾶν τὰ μεγέθη τὴν ἀλήθειαν ἀφανίζει καὶ ψευδῆ ποιεῖ δοξάζειν, ἐν λύπαις δ' ἄρα καὶ ἡδοναῖς οὐκ ἔστι ταῦτόν τοῦτο γινόμενον;

{Πρώταρχος} Πολὺ μὲν οὖν μᾶλλον, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐναντίον δὴ τὸ νῦν τῷ σμικρὸν ἔμπροσθε γέγονεν.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον λέγεις;

{Σωκράτης} Τότε μὲν αἱ δόξαι ψευδεῖς τε καὶ ἀληθεῖς αὗται γινόμεναι τὰς λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἅμα τοῦ παρ' αὐταῖς παθήματος ἀνεπίμπλασαν.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Νῦν δέ γε αὐταὶ διὰ τὸ πόρρωθέν τε καὶ ἐγγύθεν ἐκάστοτε μεταβαλλόμεναι θεωρεῖσθαι, καὶ ἅμα τιθέμεναι παρ' ἀλλήλας, αἱ μὲν ἡδοναὶ παρὰ τὸ λυπηρὸν μείζους φαίνονται καὶ σφοδρότεροι, λύπαι δ' αὖ διὰ τὸ παρ' ἡδονὰς τούναντίον ἐκείναις.

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα διὰ ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅσῳ μείζους τῶν οὐσῶν ἐκάτεροι καὶ ἐλάττους φαίνονται, τοῦτο ἀποτεμόμενος ἐκατέρων τὸ φαινόμενον ἀλλ' οὐκ ὄν, οὔτε αὐτὸ ὀρθῶς φαινόμενον ἐρεῖς, οὐδ' αὖ ποτε τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης γινόμενον ὀρθόν τε καὶ ἀληθὲς τολμήσεις λέγειν.

{Πρώταρχος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Τούτων τοίνυν ἐξῆς ὀψόμεθα ἐὰν τῆδε ἀπαντῶμεν ἡδονὰς καὶ λύπας ψευδεῖς ἔτι μᾶλλον ἢ ταύτας φαινομένας τε καὶ οὔσας ἐν τοῖς ζώοις.

{Πρώταρχος} Ποίας δὴ καὶ πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Εἴρηται που πολλάκις ὅτι τῆς φύσεως ἐκάστων διαφθειρομένης μὲν συγκρίσει καὶ διακρίσει καὶ πληρώσει καὶ κενώσει καὶ τισιν αὔξαις καὶ φθίσει λυπαί τε καὶ ἀγληδόνες καὶ ὀδύνας καὶ πάνθ' ὅποσα τοιαῦτ' ὀνόματα ἔχει συμβαίνει γιγνόμενα.

{Πρώταρχος} Ναί, ταῦτα εἴρηται πολλάκις.

{Σωκράτης} Εἰς δέ γε τὴν αὐτῶν φύσιν ὅταν καθιστῆται, ταύτην αὖ τὴν κατάστασιν ἡδονὴν ἀπεδεξάμεθα παρ' ἡμῶν αὐτῶν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Τί δ' ὅταν περὶ τὸ σῶμα μηδὲν τούτων γιγνόμενον ἡμῶν ᾗ;

{Πρώταρχος} Πότε δὲ τοῦτ' ἂν γένοιτο, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐδὲν πρὸς λόγον ἐστίν, ὦ Πρώταρχε, ὃ σὺ νῦν ἤρου τὸ ἐρώτημα.

{Πρώταρχος} Τί δῆ;

{Σωκράτης} Διότι τὴν ἐμὴν ἐρώτησιν οὐ κωλύεις με διερέσθαι σε πάλιν.

{Πρώταρχος} Ποίαν;

{Σωκράτης} Εἰ δ' οὖν μὴ γίγνοιτο, ὦ Πρώταρχε, φήσω, τὸ τοιοῦτον, τί ποτε ἀναγκαῖον ἐξ αὐτοῦ συμβαίνειν ἡμῖν;

{Πρώταρχος} Μὴ κινουμένου τοῦ σώματος ἐφ' ἐκάτερα φῆς;

{Σωκράτης} Οὕτως.

{Πρώταρχος} Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὡς οὔτε ἡδονὴ γίγνοιτ' ἂν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ποτὲ οὔτ' ἂν τις λύπη. [43]

{Σωκράτης} Κάλλιστ' εἶπες. ἀλλὰ γὰρ οἶμαι τότε λέγεις, ὡς αἰεὶ τι τούτων ἀναγκαῖον ἡμῖν συμβαίνειν, ὡς οἱ σοφοὶ φασιν· αἰεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ρεῖ.

{Πρώταρχος} Λέγουσι γὰρ οὖν, καὶ δοκοῦσί γε οὐ φαύλως λέγειν.

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ ἂν, μὴ φαῦλοί γε ὄντες; ἀλλὰ γὰρ ὑπεκστῆναι τὸν λόγον ἐπιφερόμενον τοῦτον βούλομαι. τῆδ' οὖν διανοοῦμαι φεύγειν, καὶ σύ μοι σύμφευγε.

{Πρώταρχος} Λέγε ὅπη.

{Σωκράτης} Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτως ἔστω, φῶμεν πρὸς τούτους· σὺ δ' ἀπόκριναι πότερον αἰεὶ πάντα, ὅποσα πάσχει τι τῶν ἐμψύχων, ταῦτ' αἰσθάνεται τὸ πάσχον, καὶ οὔτ' αὐξανόμενοι λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς οὔτε τι τῶν τοιοῦτων οὐδὲν πάσχοντες, ἢ πᾶν τούναντίον.

{Πρώταρχος} Ἄπαν δήπου τούναντίον· ὀλίγου γὰρ τά γε τοιαῦτα λέληθε πάνθ' ἡμᾶς.

{Σωκράτης} Οὐ τοίνυν καλῶς ἡμῖν εἴρηται τὸ νυνδὴ ρηθέν, ὡς αἰ μεταβολαὶ κάτω τε καὶ ἄνω γιγνόμεναι λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἀπεργάζονται.

{Πρώταρχος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ὡδ' ἔσται κάλλιον καὶ ἀνεπιληπτότερον τὸ λεγόμενον.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ὡς αἱ μὲν μεγάλαι μεταβολαὶ λύπας τε καὶ ἡδονὰς ποιοῦσιν ἡμῖν, αἱ δ' αὖ μέτριά τε καὶ σμικραὶ τὸ παράπαν οὐδέτερα τούτων.

{Πρώταρχος} Ὁρθότερον οὕτως ἢ 'κείως, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτω, πάλιν ὁ νυνδὴ ῥηθεὶς βίος ἂν ἦκοι.

{Πρώταρχος} Ποῖος;

{Σωκράτης} Ὅν ἄλυπὸν τε καὶ ἄνευ χαρμονῶν ἔφαμεν εἶναι.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Ἐκ δὴ τούτων τιθῶμεν τριττοὺς ἡμῖν βίους, ἓνα μὲν ἡδύν, τὸν δ' αὖ λυπηρόν, τὸν δ' ἓνα μηδέτερα. ἢ πῶς ἂν φαίης σὺ περὶ τούτων;

{Πρώταρχος} Οὐκ ἄλλως ἔγωγε ἢ ταύτη, τρεῖς εἶναι τοὺς βίους.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐκ ἂν εἶη τὸ μὴ λυπεῖσθαι ποτε ταυτόν τῳ χαίρειν;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἂν;

{Σωκράτης} Ὅποταν οὖν ἀκούσης ὡς ἡδιστον πάντων ἐστὶν ἀλύπως διατελεῖν τὸν βίον ἅπαντα, τί τὸθ' ὑπολαμβάνεις λέγειν τὸν τοιοῦτον;

{Πρώταρχος} Ἡδὺ λέγειν φαίνεται ἔμοιγε οὕτως τὸ μὴ λυπεῖσθαι.

{Σωκράτης} Τριῶν ὄντων οὖν ἡμῖν, ὄντινων βούλει, τίθει, καλλίσιον ἵνα ὀνόμασι χρώμεθα, τὸ μὲν χρυσόν, τὸ δ' ἄργυρον, τρίτον δὲ τὸ μηδέτερα τούτων.

{Πρώταρχος} Κεῖται.

{Σωκράτης} Τὸ δὴ μηδέτερα τούτων ἔσθ' ἡμῖν ὅπως θάτερα γένοιτο ἂν, χρυσὸς ἢ ἄργυρος;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς ἂν;

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα ὁ μέσος βίος ἡδὺς ἢ λυπηρὸς λεγόμενος ὀρθῶς ἂν ποτε οὕτ' εἰ δοξάζοι τις, δοξάζοιτο, οὕτ' εἰ λέγοι, λεχθείη, κατὰ γε τὸν ὀρθὸν λόγον.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἂν; [44]

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν, ὧ ἑταῖρε, λεγόντων γε ταῦτα καὶ δοξαζόντων αἰσθανόμεθα.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν καὶ χαίρειν οἶονται τότε ὅταν μὴ λυπῶνται;

{Πρώταρχος} Φασὶ γοῦν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἶονται τότε χαίρειν· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγόν που.

{Πρώταρχος} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Ψευδῆ γε μὴν δοξάζουσι περὶ τοῦ χαίρειν, εἴπερ χωρὶς τοῦ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τοῦ χαίρειν ἢ φύσις ἐκατέρου.

{Πρώταρχος} Καὶ μὴν χωρὶς γε ἦν.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν αἰρώμεθα παρ' ἡμῖν ταῦτ' εἶναι, καθάπερ ἄρτι, τρία, ἢ δύο μόνα, λύπην μὲν κακὸν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν δ' ἀπαλλαγὴν τῶν λυπῶν, αὐτὸ τοῦτο ἀγαθὸν ὄν, ἢ δὴ προσαγορεύεσθαι;

{Πρώταρχος} Πῶς δὴ νῦν τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἐρωτώμεθα ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν; οὐ γὰρ μανθάνω.

{Σωκράτης} Ὅντως γὰρ τοὺς πολεμίους Φιλήβου τοῦδε, ὦ Πρώταρχε, οὐ μανθάνεις;

{Πρώταρχος} Λέγεις δὲ αὐτοὺς τίνας;

{Σωκράτης} Καὶ μάλα δεινοὺς λεγομένους τὰ περὶ φύσιν, οἳ τὸ παράπαν ἡδονὰς οὐ φασιν εἶναι.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Λυπῶν ταύτας εἶναι πάσας ἀποφυγὰς, ἃς νῦν οἱ περὶ Φίληβον ἡδονὰς ἐπονομάζουσιν.

{Πρώταρχος} Τούτοις οὖν ἡμᾶς πότερα πείθεσθαι συμβουλευεῖς, ἢ πῶς, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐκ, ἀλλ' ὥσπερ μάντεσι προσχρῆσθαί τισι, μαντευομένοις οὐ τέχνη ἀλλὰ τινα δυσχερεῖα φύσεως οὐκ ἀγεννοῦς λίαν μεμνηκότων τὴν τῆς ἡδονῆς δύναμιν καὶ νενομικῶν οὐδὲν ὑγιές, ὥστε καὶ αὐτὸ τοῦτο αὐτῆς τὸ ἐπαγωγὸν γοήτευμα, οὐχ ἡδονὴν, εἶναι. τούτοις μὲν οὖν ταῦτα ἂν προσχρήσαιο, σκεψάμενος ἔτι καὶ τὰ ἄλλα αὐτῶν δυσχεράσματα· μετὰ δὲ ταῦτα αἶ γέ μοι δοκοῦσιν ἡδοναὶ ἀληθεῖς εἶναι πύσις, ἵνα ἐξ ἀμφοῖν τοῖν λόγοις σκεψάμενοι τὴν δύναμιν αὐτῆς παραθώμεθα πρὸς τὴν κρίσιν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Μεταδιώκωμεν δὴ τούτους, ὥσπερ συμμάχους, κατὰ τὸ τῆς δυσχερείας αὐτῶν ἴχνος. οἶμαι γὰρ τοιόνδε τι λέγειν αὐτούς, ἀρχομένους ποθὲν ἄνωθεν, ὡς εἰ βουλευθεῖμεν ὅτουοῦν εἶδους τὴν φύσιν ἰδεῖν, οἷον τὴν τοῦ σκληροῦ, πότερον εἰς τὰ σκληρότατα ἀποβλέποντες οὕτως ἂν μᾶλλον συννοήσαιμεν ἢ πρὸς τὰ πολλοστά σκληρότητι; δεῖ δὴ σε, ὦ Πρώταρχε, καθάπερ ἐμοί, καὶ τούτοις τοῖς δυσχερέσιν ἀποκρίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν, καὶ λέγω γε αὐτοῖς ὅτι πρὸς τὰ πρῶτα μεγέθει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος ἰδεῖν ἦντινά ποτ' ἔχει φύσιν βουλευθεῖμεν, οὐκ εἰς τὰς πολλοστάς ἡδονὰς ἀποβλεπτόν, [45] ἀλλ' εἰς τὰς ἀκροτάτας καὶ σφοδροτάτας λεγομένας.

{Πρώταρχος} Πᾶς ἂν σοι ταύτη συγχωροίη τὰ νῦν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, αἰ πρόχειροί γε αἴπερ καὶ μέγιστα τῶν ἡδονῶν, ὃ λέγομεν πολλάκις, αἰ περὶ τὸ σῶμά εἰσιν αὗται;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Πότερον οὖν καὶ μείζους εἰσὶ καὶ γίνονται περὶ τοὺς κάμνοντας ἐν ταῖς νόσοις ἢ περὶ ὑγιαίνοντας; εὐλαβηθῶμεν δὲ μὴ προπετῶς ἀποκρινόμενοι πταισώμεν πη. τάχα γὰρ ἴσως φαῖμεν ἂν περὶ ὑγιαίνοντας.

{Πρώταρχος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Τί δ'; οὐχ αὐταὶ τῶν ἡδονῶν ὑπερβάλλουσιν, ὧν ἂν καὶ ἐπιθυμῖαι μέγιστα προγίνωνται;

{Πρώταρχος} Τοῦτο μὲν ἀληθές.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐχ οἱ πυρέττοντες καὶ ἐν τοιούτοις νοσήμασιν ἐχόμενοι μᾶλλον διψῶσι καὶ ῥιγοῦσι καὶ πάντα ὅποσα διὰ τοῦ σώματος εἰώθασι πάσχειν, μᾶλλον τ' ἐνδεία συγγίνονται καὶ ἀποπληρουμένων μείζους ἡδονὰς ἴσχουσιν; ἢ τοῦτο οὐ φήσομεν ἀληθές εἶναι;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν νῦν ῥηθὲν φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὀρθῶς ἂν φαινοίμεθα λέγοντες ὡς εἴ τις τὰς μεγίστας ἡδονὰς ἰδεῖν βούλοιο, οὐκ εἰς ὑγίειαν ἀλλ' εἰς νόσον ἰόντας δεῖ σκοπεῖν; ὄρα δὲ μή με ἡγῆ διανοούμενον ἐρωτᾶν σε εἰ πλείω χαίρουσιν οἱ σφόδρα νοσοῦντες τῶν ὑγιαινόντων, ἀλλ' οἷου μέγεθός με ζητεῖν ἡδονῆς, καὶ τὸ σφόδρα περὶ τοῦ τοιούτου ποῦ ποτε γίνεται ἐκάστοτε. νοῆσαι γὰρ δεῖ φαμεν ἦντινα φύσιν ἔχει καὶ τίνα λέγουσιν οἱ φάσκοντες μηδ' εἶναι τὸ παράπαν αὐτήν.

{Πρώταρχος} Ἀλλὰ σχεδὸν ἔπομαι τῷ λόγῳ σου.

{Σωκράτης} Τάχα, ὦ Πρώταρχε, οὐχ ἦττον δεῖξεις. ἀπόκριναι γάρ· ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς – οὐ πλείους λέγω, τῷ σφόδρα δὲ καὶ τῷ μᾶλλον ὑπερεχούσας – ὄρα ἢ ἐν τῷ σώφρονι βίῳ; λέγε δὲ προσέχων τὸν νοῦν.

{Πρώταρχος} Ἄλλ' ἔμαθον ὃ λέγεις, καὶ πολὺ τὸ διαφέρον ὄρω. τοὺς μὲν γὰρ σώφρονάς που καὶ ὁ παροιμιαζόμενος ἐπίσχει λόγος ἐκάστοτε, ὃ τὸ «μηδὲν ἄγαν» παρακελευόμενος, ὃ πείθονται· τὸ δὲ τῶν ἀφρόνων τε καὶ ὕβριστῶν μέχρι μανίας ἢ σφοδρὰ ἡδονὴ κατέχουσα περιβοήτους ἀπεργάζεται.

{Σωκράτης} Καλῶς· καὶ εἴ γε τοῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὡς ἔν τι πονηρία ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀρετῇ μέγιστα μὲν ἡδοναί, μέγιστα δὲ καὶ λῦπαι γίνονται.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούτων τινὰς προελόμενον δεῖ σκοπεῖσθαι τίνα ποτὲ τρόπον ἐχούσας ἐλέγομεν αὐτὰς εἶναι μέγιστας. [46]

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ τὰς τῶν τοιῶνδε νοσημάτων ἡδονὰς, τίνα ποτὲ ἔχουσι τρόπον.

{Πρώταρχος} Ποίων;

{Σωκράτης} Τὰς τῶν ἀσημόνων, ἃς οὐς εἴπομεν δυσχερεῖς μισοῦσι παντελῶς.

{Πρώταρχος} Ποίας;

{Σωκράτης} Οἷον τὰς τῆς ψώρας ἰάσεις τῷ τρίβειν καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ἄλλης δεόμενα φαρμάξεως· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ πάθος ἡμῖν, ὃ πρὸς θεῶν, τί ποτε φῶμεν ἐγγίνεσθαι; πότερον ἡδονὴν ἢ λύπην;

{Πρώταρχος} Σύμμεικτον τοῦτό γ' ἄρ', ὦ Σώκρατες, ἔοικε γίνεσθαι τι κακόν.

{Σωκράτης} Οὐ μὲν δὴ Φιλήβου γε ἔνεκα παρεθέμην τὸν λόγον· ἀλλ' ἄνευ τούτων, ὧν Πρώταρχε, τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ταύταις ἐπομένων, ἂν μὴ κατοφθῶσι, σχεδὸν οὐκ ἂν ποτε δυναίμεθα διακρίνασθαι τὸ νῦν ζητούμενον.

{Πρώταρχος} Οὐκοῦν ἰτέον ἐπὶ τὰς τούτων συγγενεῖς.

{Σωκράτης} Τὰς ἐν τῇ μίξει κοινωνούσας λέγεις;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Εἰσὶ τοίνυν μίξεις αἱ μὲν κατὰ τὸ σῶμα ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, αἱ δ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἐν τῇ ψυχῇ· τὰς δ' αὖ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀνευρήσομεν λύπας ἡδοναῖς μίχθεισας· τοτὲ μὲν ἡδονὰς τὰ συναμφότερα, τοτὲ δὲ λύπας ἐπικαλουμένας.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Ὅποτεν ἐν τῇ καταστάσει τις ἢ τῇ διαφθορᾷ τάναντία ἅμα πάθη πάσχη, ποτὲ ῥιγῶν θέρηται καὶ θερμαινόμενος ἐνίοτε ψύχεται, ζητῶν οἷμαι τὸ μὲν ἔχειν, τοῦ δὲ ἀπαλλάττεσθαι, τὸ δὲ λεγόμενον πικρῶ γλυκὺ μεμειγμένον, μετὰ δυσσπαλλακτίας παρόν, ἀγανάκτησιν καὶ ὕστερον σύντασιν ἀγρίαν ποιεῖ.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα ἀληθὲς τὸ νῦν λεγόμενον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αἱ τοιαῦται μίξεις αἱ μὲν ἐξ ἴσων εἰσὶ λυπῶν τε καὶ ἡδονῶν, αἱ δ' ἐκ τῶν ἐτέρων πλειόνων;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Λέγε δὴ τὰς μὲν, ὅταν πλείους λῦπαι τῶν ἡδονῶν γίνωνται – τὰς τῆς ψώρας λεγομένας νυνδὴ ταύτας εἶναι καὶ τὰς τῶν γαργαλισμῶν – ὅποτεν ἐν τοῖς ἐντὸς τὸ ζέον ἦ καὶ τὸ φλεγμαῖνον, τῇ τρίψει δὲ καὶ τῇ κνήσει μὴ ἐφικνῆταί τις, τὸ δ' ἐπιπολῆς μόνον διαχέη, τοτὲ φέροντες εἰς πῦρ αὐτὰ καὶ εἰς τούναντίον πυρίαις μεταβάλλοντες ἐνίοτε ἀμηχάνους ἡδονὰς, τοτὲ δὲ τούναντίον τοῖς ἐντὸς πρὸς τὰ τῶν ἔξω, λύπας ἡδοναῖς συγκερασθείσας, εἰς ὅποτερ' ἂν ῥέψη, παρέσχοντο τῷ τὰ συγκεκριμένα βίᾳ διαχεῖν ἢ τὰ διακεκριμένα συγγεῖν [47] – καὶ ὁμοῦ λύπας ἡδοναῖς παρατιθέναι.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅποτεν αὖ πλείων ἡδονὴ κατὰ τὰ τοιαῦτα πάντα συμμειχθῇ, τὸ μὲν ὑπομειγμένον τῆς λύπης γαργαλίζει τε καὶ ἠρέμα ἀγανακτεῖν ποιεῖ, τὸ δ' αὖ τῆς ἡδονῆς πολὺ πλεόν ἐγκεχυμένον συντείνει τε καὶ ἐνίοτε πηδᾶν ποιεῖ, καὶ παντοῖα μὲν χρώματα, παντοῖα δὲ σχήματα, παντοῖα δὲ πνεύματα ἀπεργαζόμενον πᾶσαν ἐκπληξιν καὶ βοᾶς μετὰ ἀφροσύνης ἐνεργάζεται;

{Πρώταρχος} Μάλα γε.

{Σωκράτης} Καὶ λέγειν τε, ὧν ἑταῖρε, αὐτόν τε περὶ ἑαυτοῦ ποιεῖ καὶ ἄλλον ὡς ταύταις ταῖς ἡδοναῖς τερπόμενος οἶον ἀποθνήσκει· καὶ ταύτας γε δὴ παντάπασιν ἀεὶ μεταδιώκει τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἂν ἀκολαστότερός τε καὶ ἀφρονέστερος ὢν τυγχάνη, καὶ καλεῖ δὴ μεγίστας ταύτας, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς ὅτι μάλιστα ἀεὶ ζῶντα εὐδαιμονέστατον καταριθμεῖται.

{Πρώταρχος} Πάντα, ὦ Σώκρατες, τὰ συμβαίνοντα πρὸς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων εἰς δόξαν διεπέρανας.

{Σωκράτης} Περί γε τῶν ἡδονῶν, ὦ Πρώταρχε, τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς παθήμασιν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῶν ἐπιπολῆς τε καὶ ἐντὸς κερασθέντων· περὶ δέ γ' ὧν ψυχὴ σῶματι τάναντία συμβάλλεται, λύπην τε ἅμα πρὸς ἡδονὴν καὶ ἡδονὴν πρὸς λύπην, ὥστ' εἰς μίαν ἀμφοτέρα κρᾶσιν ἰέναι, ταῦτα ἔμπροσθε μὲν διήλθομεν, ὡς, ὁπότεν αὐτὸ κενῶται, πληρώσεως ἐπιθυμεῖ, καὶ ἐλπίζων μὲν χαίρει, κενούμενος δὲ ἀλγεῖ, ταῦτα δὲ τότε μὲν οὐκ ἐμαρτυράμεθα, νῦν δὲ λέγομεν ὡς ψυχῆς πρὸς σῶμα διαφερομένης ἐν πᾶσι τούτοις πλήθει ἀμηχάνους οὔσι μεῖζις μία λύπης τε καὶ ἡδονῆς συμπίπτει γενομένη.

{Πρώταρχος} Κινδυνεύεις ὀρθότατα λέγειν.

{Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν ἡμῖν τῶν μεῖξεων λύπης τε καὶ ἡδονῆς λοιπὴ μία.

{Πρώταρχος} Ποία, φῆς;

{Σωκράτης} Ἦν αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὐτῇ πολλάκις λαμβάνειν σύγκρασιν ἔφαμεν.

{Πρώταρχος} Πῶς οὖν δὴ τοῦτ' αὐτὸ λέγομεν;

{Σωκράτης} Ὅργην καὶ φόβον καὶ πόθον καὶ θρήνον καὶ ἔρωτα καὶ ζῆλον καὶ φθόνον καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἅρ' οὐκ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τίθεσαι ταύτας λύπας τινάς;

{Πρώταρχος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αὐτὰς ἡδονῶν μεστὰς εὐρήσομεν ἀμηχάνων; ἢ δεόμεθα ὑπομιμνήσκεσθαι τὸ ἐν τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς ὀργαῖς, τὸ

ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι
ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο,

[48] καὶ τὰς ἐν τοῖς θρήνοις καὶ πόθοις ἡδονὰς ἐν λύπαις οὔσας ἀναμειγμένας;

{Πρώταρχος} Οὐκ, ἀλλ' οὕτω ταῦτά γε καὶ οὐκ ἄλλως ἂν συμβαίνοι γιγνόμενα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ τὰς γε τραγικὰς θεωρήσεις, ὅταν ἅμα χαίροντες κλάωσι, μέμνησαι;

{Πρώταρχος} Τί δ' οὔ;

{Σωκράτης} Τὴν δ' ἐν ταῖς κωμωδίαις διάθεσιν ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἅρ' οἶσθ' ὡς ἔστι κὰν τούτοις μεῖζις λύπης τε καὶ ἡδονῆς;

{Πρώταρχος} Οὐ πάνυ κατανοῶ.

{Σωκράτης} Παντάπασι γὰρ οὐ ῥάδιον, ὦ Πρώταρχε, ἐν τούτῳ συνοεῖν τὸ τοιοῦτον ἐκάστοτε πάθος.

{Πρώταρχος} Οὐκ οὖν ὡς γ' εἴκειν ἐμοί.

{Σωκράτης} Λάβωμέν γε μὴν αὐτὸ τοσοῦτ' ἄλλο ὅσῳ σκοτεινότερόν ἐστιν, ἵνα καὶ ἐν ἄλλοις ῥᾶον καταμαθεῖν τις οἶός τ' ἦ μεῖζιν λύπης τε καὶ ἡδονῆς.

{Πρώταρχος} Λέγοις ἄν.

{Σωκράτης} Τό τοι νυνδὴ ῥηθὲν ὄνομα φθόνου πότερα λύπην τινὰ ψυχῆς θήσεις, ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ὁ φθονῶν γε ἐπὶ κακοῖς τοῖς τῶν πέλας ἠδόμενος ἀναφανήσεται.

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Κακὸν μὴν ἄγνοια καὶ ἦν δὴ λέγομεν ἀβελτέραν ἔξιν.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Ἐκ δὴ τούτων ἰδὲ τὸ γελοῖον ἦντινα φύσιν ἔχει.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Ἔστιν δὴ πονηρία μὲν τις τὸ κεφάλαιον, ἔξεώς τινος ἐπίκλην λεγομένη· τῆς δ' αὖ πάσης πονηρίας ἐστὶ τούναντίον πάθος ἔχον ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων.

{Πρώταρχος} Τὸ «γνώθι σαυτὸν» λέγεις, ᾧ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἔγωγε. τούναντίον μὴν ἐκείνω δῆλον ὅτι τὸ μηδαμῆ γινώσκειν αὐτὸν λεγόμενον ὑπὸ τοῦ γράμματος ἂν εἶη.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} ὦ Πρώταρχε, πειρῶ δὲ αὐτὸ τοῦτο τριχῆ τέμνειν.

{Πρώταρχος} Πῆ φής; οὐ γὰρ μὴ δυνατὸς ᾧ.

{Σωκράτης} Λέγεις δὴ δεῖν ἐμὲ τοῦτο διελέσθαι τὰ νῦν;

{Πρώταρχος} Λέγω, καὶ δέομαί γε πρὸς τῷ λέγειν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τῶν ἀγνοούντων αὐτοὺς κατὰ τρία ἀνάγκη τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν ἕκαστον;

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν κατὰ χρήματα, δοξάζειν εἶναι πλουσιώτερον ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν.

{Πρώταρχος} Πολλοὶ γοῦν εἰσὶν τὸ τοιοῦτον πάθος ἔχοντες.

{Σωκράτης} Πλείους δέ γε οἱ μείζους καὶ καλλίους αὐτοὺς δοξάζουσι, καὶ πάντα ὅσα κατὰ τὸ σῶμα εἶναι διαφερόντως τῆς οὔσης αὐτοῖς ἀληθείας.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Πολὺ δὲ πλεῖστοί γε οἶμαι περὶ τὸ τρίτον εἶδος τὸ τῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς διημαρτήκασιν, ἀρετῆ δοξάζοντες βελτίους ἑαυτοὺς, οὐκ ὄντες.

{Πρώταρχος} Σφόδρα μὲν οὖν. [49]

{Σωκράτης} Τῶν ἀρετῶν δ' ἄρ' οὐ σοφίας πέρι τὸ πλῆθος πάντως ἀντεχόμενον μεστὸν ἐρίδων καὶ δοξοσοφίας ἐστὶ ψευδοῦς;

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Κακὸν μὲν δὴ πᾶν ἂν τις τὸ τοιοῦτον εἰπὼν ὀρθῶς ἂν εἴποι πάθος.

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν ἔτι διαιρετέον, ὃ Πρώταρχε, δίχα, εἰ μέλλομεν τὸν παιδικὸν ἰδόντες φθόνον ἄτοπον ἡδονῆς καὶ λύπης ὄψεσθαι μεῖξιν. πῶς οὖν τέμνομεν δίχα, λέγεις; πάντες ὅποσοι ταύτην τὴν ψευδῆ δόξαν περὶ ἑαυτῶν ἀνοήτως δοξάζουσι, καθάπερ ἀπάντων ἀνθρώπων, καὶ τούτων ἀναγκαιότατον ἔπεσθαι τοῖς μὲν ῥώμην αὐτῶν καὶ δύναμιν, τοῖς δὲ οἴμαι τούναντίον.

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ταύτη τοίνυν διέλε, καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν εἰσι μετ' ἀσθενείας τοιοῦτοι καὶ ἀδύνατοι καταγελωμένοι τιμωρεῖσθαι, γελοίους τούτους φάσκων εἶναι τάληθῆ φθέγγη· τοὺς δὲ δυνατοὺς τιμωρεῖσθαι καὶ ἰσχυροὺς φοβεροὺς καὶ ἐχθροὺς προσαγορεύων ὀρθότατον τούτων σαυτῶ λόγον ἀποδώσεις. ἄγνοια γὰρ ἢ μὲν τῶν ἰσχυρῶν ἐχθρά τε καὶ αἰσχρά – βλαβερὰ γὰρ καὶ τοῖς πέλας αὐτῆ τε καὶ ὅσαι εἰκόνες αὐτῆς εἰσιν – ἢ δ' ἀσθενῆς ἡμῖν τὴν τῶν γελοίων εἴληχε τάξιν τε καὶ φύσιν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα λέγεις. ἀλλὰ γὰρ ἢ τῶν ἡδονῶν καὶ λυπῶν μεῖξιν ἐν τούτοις οὐπω μοι καταφανής.

{Σωκράτης} Τὴν τοίνυν τοῦ φθόνου λαβὴ δύναμιν πρῶτον.

{Πρώταρχος} Λέγε μόνον.

{Σωκράτης} Λύπη τις ἄδικός ἐστὶ που καὶ ἡδονή;

{Πρώταρχος} Τοῦτο μὲν ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς οὐτ' ἄδικον οὐτε φθονερόν ἐστι τὸ χαίρειν;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Τὰ δέ γε τῶν φίλων ὀρῶντας ἔστιν ὅτε κακὰ μὴ λυπεῖσθαι, χαίρειν δέ, ἄρα οὐκ ἄδικόν ἐστιν;

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὴν ἄγνοιαν εἶπομεν ὅτι κακὸν πᾶσιν;

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Τὴν οὖν τῶν φίλων δοξοσοφίαν καὶ δοξοκαλίαν καὶ ὅσα νυνδὴ διήλθομεν, ἐν τρισὶν λέγοντες εἶδεσιν γίνεσθαι, γελοῖα μὲν ὅποσα ἀσθενῆ, μισητὰ δ' ὅποσα ἐρρωμένα, φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν ὅπερ εἶπον ἄρτι, τὴν τῶν φίλων ἔξιν ταύτην ὅταν ἔχη τις τὴν ἀβλαβῆ τοῖς ἄλλοις, γελοῖαν εἶναι;

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Κακὸν δ' οὐχ ὁμολογοῦμεν αὐτὴν ἄγνοιάν γε οὔσαν εἶναι;

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Χαίρομεν δὲ ἢ λυπούμεθα, ὅταν ἐπ' αὐτῇ γελῶμεν; [50]

{Πρώταρχος} Δῆλον ὅτι χαίρομεν.

{Σωκράτης} Ἡδονὴν δὲ ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων κακοῖς, οὐ φθόνον ἔφαμεν εἶναι τὸν τοῦτ' ἀπεργαζόμενον;

{Πρώταρχος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Γελῶντας ἄρα ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων γελοίοις φησὶν ὁ λόγος, κεραννύντας ἡδονὴν αὖ φθόνῳ, λύπη τὴν ἡδονὴν συγκεραννύναι· τὸν γὰρ φθόνον ὠμολογησθαι λύπην ψυχῆς ἡμῖν πάλαι, τὸ δὲ γελᾶν ἡδονὴν, ἅμα γίνεσθαι δὲ τούτῳ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις.

{Πρώταρχος} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Μηνεὶ δὴ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε καὶ ἐν τραγωδίαις καὶ κωμωδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου συμπᾶση τραγωδία καὶ κωμωδία, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι, καὶ ἐν ἄλλοις δὴ μυρίοις.

{Πρώταρχος} Ἀδύνατον μὴ ὁμολογεῖν ταῦτα, ὧς Σώκρατες, εἰ καὶ τις φιλονικοῖ πάνυ πρὸς τάναντία.

{Σωκράτης} Ὅργην μὴν καὶ πόθον καὶ θρήνον καὶ φόβον καὶ ἔρωτα καὶ ζῆλον καὶ φθόνον προουθέμεθα καὶ ὅποσα τοιαῦτα, ἐν οἷς ἔφαμεν εὐρήσειν μειγνύμενα τὰ νῦν πολλάκις λεγόμενα. ἦ γάρ;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Μανθάνομεν οὖν ὅτι θρήνου πέρι καὶ φθόνου καὶ ὀργῆς πάντα ἐστὶ τὰ νυνδὴ διαπερανθέντα;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πολλὰ ἔτι τὰ λοιπά;

{Πρώταρχος} Καὶ πάνυ γε.

{Σωκράτης} Διὰ δὴ τί μάλισθ' ὑπολαμβάνεις με δεῖξαι σοὶ τὴν ἐν τῇ κωμωδίᾳ μεῖζιν; ἄρ' οὐ πίστεως χάριν, ὅτι τὴν γε ἐν τοῖς φόβοις καὶ ἔρωσι καὶ τοῖς ἄλλοις ῥάδιον κρᾶσιν ἐπιδείξαι· λαβόντα δὲ τοῦτο παρὰ σαυτῷ ἀφεῖναί με μηκέτι ἐπ' ἐκεῖνα ἰόντα δεῖν μηκύνειν τοὺς λόγους, ἀλλ' ἀπλῶς λαβεῖν τοῦτο, ὅτι καὶ σῶμα ἄνευ ψυχῆς καὶ ψυχὴ ἄνευ σώματος καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων ἐν τοῖς παθήμασι μεστὰ ἐστὶ συγκεκραμένης ἡδονῆς λύπαις; νῦν οὖν λέγε πότερα ἀφίης με ἢ μέσας ποιήσεις νύκτας; εἰπὼν δὲ σμικρὰ οἶμαί σου τεύξεσθαι μεθεῖναί με· τούτων γὰρ ἀπάντων αὔριον ἐθελήσω σοὶ λόγον δοῦναι, τὰ νῦν δὲ ἐπὶ τὰ λοιπὰ βούλομαι στέλλεσθαι πρὸς τὴν κρίσιν ἢ Φίληβος ἐπιτάττει.

{Πρώταρχος} Καλῶς εἶπες, ὧς Σώκρατες· ἀλλ' ὅσα λοιπὰ ἡμῖν διέξελθε ὅπη σοὶ φίλον.

{Σωκράτης} Κατὰ φύσιν τοίνυν μετὰ τὰς μειχθείσας ἡδονὰς ὑπὸ δὴ τινος ἀνάγκης ἐπὶ τὰς ἀμείκτους πορευοίμεθ' ἂν ἐν τῷ μέρει. [51]

{Πρώταρχος} Κάλλιστ' εἶπες.

{Σωκράτης} Ἐγὼ δὴ πειράσομαι μεταβαλὼν σημαίνειν ἡμῖν αὐτάς. τοῖς γὰρ φάσκουσι λυπῶν εἶναι παῦλαν πάσας τὰς ἡδονὰς οὐ πάνυ πως πείθομαι, ἀλλ' ὅπερ εἶπον, μάρτυσι καταχρῶμαι πρὸς τὸ τινὰς ἡδονὰς εἶναι δοκούσας, οὐσας δ' οὐδαμῶς, καὶ μεγάλας ἐτέρας τινὰς ἅμα καὶ πολλὰς φαντασθείσας, εἶναι δ' αὐτὰς συμπεφυρμένας ὁμοῦ λύπαις τε καὶ ἀναπαύσεσιν ὀδυνῶν τῶν μεγίστων περὶ τε σώματος καὶ ψυχῆς ἀπορίας.

{Πρώταρχος} Ἀληθεῖς δ' αὖ τίνας, ὧ Σώκρατες, ὑπολαμβάνων ὀρθῶς τις διανοοῖτ' ἄν;

{Σωκράτης} Τὰς περὶ τε τὰ καλὰ λεγόμενα χρώματα καὶ περὶ τὰ σχήματα καὶ τῶν ὁσμῶν τὰς πλείστας καὶ τὰς τῶν φθόγγων καὶ ὅσα τὰς ἐνδείας ἀναισθήτους ἔχοντα καὶ ἀλύπους τὰς πληρώσεις αἰσθητὰς καὶ ἡδείας καθαρὰς λυπῶν παραδίδωσιν.

{Πρώταρχος} Πῶς δὴ ταῦτα, ὧ Σώκρατες, αὖ λέγομεν οὕτω;

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν οὐκ εὐθύς δὴ γὰρ ἐστὶν ἃ λέγω, πειρατέον μὴν δηλοῦν. σχημάτων τε γὰρ κάλλος οὐχ ὅπερ ἂν ὑπολάβοιεν οἱ πολλοὶ πειρῶμαι νῦν λέγειν, ἢ ζῶων ἢ τινῶν ζωγραφημάτων, ἀλλ' εὐθύ τι λέγω, φησὶν ὁ λόγος, καὶ περιφερὲς καὶ ἀπὸ τούτων δὴ τὰ τε τοῖς τόνοις γιγνόμενα ἐπίπεδά τε καὶ στερεὰ καὶ τὰ τοῖς κανόσι καὶ γωνίαις, εἴ μου μανθάνεις. ταῦτα γὰρ οὐκ εἶναι πρὸς τι καλὰ λέγω, καθάπερ ἄλλα, ἀλλ' αἰεὶ καλὰ καθ' αὐτὰ πεφυκέναι καὶ τινὰς ἡδονὰς οἰκείας ἔχειν, οὐδὲν ταῖς τῶν κινήσεων προσφερεῖς· καὶ χρώματα δὴ τοῦτον τὸν τύπον ἔχοντα καλὰ καὶ ἡδονὰς ἀλλ' ἄρα μανθάνομεν, ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Πειρῶμαι μὲν, ὧ Σώκρατες· πειράθητι δὲ καὶ σὺ σαφέστερον ἔτι λέγειν.

{Σωκράτης} Λέγω δὴ ἡχὰς τῶν φθόγγων τὰς λείας καὶ λαμπράς, τὰς ἔν τι καθαρὸν ἰείσας μέλος, οὐ πρὸς ἕτερον καλὰς ἀλλ' αὐτὰς καθ' αὐτὰς εἶναι, καὶ τούτων συμφύτους ἡδονὰς ἐπομένας.

{Πρώταρχος} Ἔστι γὰρ οὖν καὶ τοῦτο.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ περὶ τὰς ὁσμάς ἦττον μὲν τούτων θεῖον γένος ἡδονῶν· τὸ δὲ μὴ συμμεμεῖχθαι ἐν αὐταῖς ἀναγκαίους λύπας, καὶ ὅπη τοῦτο καὶ ἐν ὄτῳ τυγχάνει γεγονός ἡμῖν, τοῦτ' ἐκείνοις τίθημι ἀντίστροφον ἅπαν. ἀλλ', εἰ κατανοεῖς, ταῦτα εἶδη δύο ὧν λέγομεν ἡδονῶν.

{Πρώταρχος} Κατανοῶ.

{Σωκράτης} Ἔτι δὴ τοίνυν τούτοις προσθῶμεν τὰς περὶ τὰ μαθήματα ἡδονὰς, [52] εἰ ἄρα δοκοῦσιν ἡμῖν αὐταὶ πείνας μὲν μὴ ἔχειν τοῦ μανθάνειν μηδὲ διὰ μαθημάτων πείνην ἀλγηδόνας ἐξ ἀρχῆς γιγνομένας.

{Πρώταρχος} Ἀλλ' οὕτω συνδοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δέ; μαθημάτων πληρωθεῖσιν ἐὰν ὕστερον ἀποβολαὶ διὰ τῆς λήθης γίνωνται, καθορᾶς τινὰς ἐν αὐταῖς ἀλγηδόνας;

{Πρώταρχος} Οὐ τι φύσει γε, ἀλλ' ἐν τισὶ λογισμοῖς τοῦ παθήματος, ὅταν τις στερηθῆις λυπηθῆι διὰ τὴν χρείαν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν, ὧ μακάριε, νῦν γε ἡμεῖς αὐτὰ τὰ τῆς φύσεως μόνον παθήματα χωρὶς τοῦ λογισμοῦ διαπεραίνομεν.

{Πρώταρχος} Ἀληθῆ τοίνυν λέγεις ὅτι χωρὶς λύπης ἡμῖν λήθη γίνεταί ἐκάστοτε ἐν τοῖς μαθήμασιν.

{Σωκράτης} Ταύτας τοίνυν τὰς τῶν μαθημάτων ἡδονὰς ἀμείκτους τε εἶναι λύπαις ῥητέον καὶ οὐδαμῶς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ τῶν σφόδρα ὀλίγων.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ ῥητέον;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅτε μετρίως ἤδη διακεκρίμεθα χωρὶς τὰς τε καθαρὰς ἡδονὰς καὶ τὰς σχεδὸν ἀκαθάρτους ὀρθῶς ἂν λεχθείσας, προσθῶμεν τῷ λόγῳ ταῖς μὲν σφοδραῖς ἡδοναῖς ἀμετρίαν, ταῖς δὲ μὴ τούναντίον ἐμμετρίαν· καὶ τὰς τὸ μέγα καὶ τὸ σφοδρὸν αὖ δεχομένας, καὶ πολλακίς καὶ ὀλιγάκις γιγνομένας τοιαύτας, τῆς τοῦ ἀπείρου γε ἐκείνου καὶ ἦττον καὶ μᾶλλον διὰ τε σώματος καὶ ψυχῆς φερομένου προσθῶμεν αὐτὰς εἶναι γένους, τὰς δὲ μὴ τῶν ἐμμέτρων.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις μετὰ ταῦτα τόδε αὐτῶν διαθεατέον.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Τί ποτε χρὴ φάναι πρὸς ἀλήθειαν εἶναι; τὸ καθαρὸν τε καὶ εἰλικρινὲς ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ ἰταμόν;

{Πρώταρχος} Τί ποτ' ἄρα, ὦ Σώκρατες, ἐρωτᾷς βουλόμενος;

{Σωκράτης} Μηδέν, ὦ Πρώταρχε, ἐπιλείπειν ἐλέγχων ἡδονῆς τε καὶ ἐπιστήμης, εἰ τὸ μὲν ἄρ' αὐτῶν ἐκατέρου καθαρὸν ἐστὶ, τὸ δ' οὐ καθαρὸν, ἵνα καθαρὸν ἐκάτερον ἰὸν εἰς τὴν κρίσιν ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ συνάπασι τοῖσδε ῥάω παρέχη τὴν κρίσιν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, περὶ πάντων, ὅσα καθαρὰ γένη λέγομεν, οὕτως διανοηθῶμεν· προελόμενοι πρῶτον αὐτῶν ἔν τι σκοπῶμεν. [53]

{Πρώταρχος} Τί οὖν προελώμεθα;

{Σωκράτης} Τὸ λευκὸν ἐν τοῖς πρῶτον, εἰ βούλει, θεασώμεθα γένος.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν ἂν λευκοῦ καὶ τίς καθαρότης ἡμῖν εἴη; πότερα τὸ μέγιστόν τε καὶ πλεῖστον ἢ τὸ ἀκρατέστατον, ἐν ᾧ χρώματος μηδεμία μοῖρα ἄλλη μηδενὸς ἐνείη;

{Πρώταρχος} Δῆλον ὅτι τὸ μάλιστ' εἰλικρινὲς ὄν.

{Σωκράτης} Ὅρθως. ἄρ' οὖν οὐ τοῦτο ἀληθέστατον, ὦ Πρώταρχε, καὶ ἅμα δὴ κάλλιστον τῶν λευκῶν πάντων θήσομεν, ἀλλ' οὐ τὸ πλεῖστον οὐδὲ τὸ μέγιστον;

{Πρώταρχος} Ὅρθότατά γε.

{Σωκράτης} Σμικρὸν ἄρα καθαρὸν λευκὸν μεμειγμένου πολλοῦ λευκοῦ λευκότερον ἅμα καὶ κάλλιον καὶ ἀληθέστερον ἐὰν φῶμεν γίνεσθαι, παντάπασιν ἐροῦμεν ὀρθῶς.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐ δῆπου πολλῶν δεησόμεθα παραδειγμάτων τοιούτων ἐπὶ τὸν τῆς ἡδονῆς περί-
λόγον, ἀλλ' ἀρκεῖ νοεῖν ἡμῖν αὐτόθεν ὡς ἄρα καὶ σύμπασα ἡδονὴ σμικρὰ μεγάλης καὶ ὀλίγη
πολλῆς, καθαρὰ λύπης, ἡδίων καὶ ἀληθεστέρα καὶ καλλίων γίνονται ἄν.

{Πρώταρχος} Σφόδρα μὲν οὖν, καὶ τό γε παράδειγμα ἰκανόν.

{Σωκράτης} Τί δὲ τὸ τοιόνδε; ἄρα περὶ ἡδονῆς οὐκ ἀκηκόαμεν ὡς ἀεὶ γένεσις ἐστίν, οὐσία δὲ οὐκ
ἔστι τὸ παράπαν ἡδονῆς; κομποὶ γὰρ δὴ τινες αὐτὸ τοῦτον τὸν λόγον ἐπιχειροῦσι μηνύειν ἡμῖν, οἷς δεῖ
χάριν ἔχειν.

{Πρώταρχος} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Διαπερανοῦμαί σοι τοῦτ' αὐτὸ ἐπανερωτῶν, ὦ Πρώταρχε φίλε.

{Πρώταρχος} Λέγε καὶ ἐρώτα μόνον.

{Σωκράτης} Ἐστὸν δὴ τινε δύο, τὸ μὲν αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ δ' ἀεὶ ἐφιέμενον ἄλλου.

{Πρώταρχος} Πῶς τούτῳ καὶ τίνε λέγεις;

{Σωκράτης} Τὸ μὲν σεμνότατον ἀεὶ πεφυκός, τὸ δ' ἐλλιπὲς ἐκείνου.

{Πρώταρχος} Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

{Σωκράτης} Παιδικὰ που καλὰ καὶ ἀγαθὰ τεθεωρήκαμεν ἅμα καὶ ἐραστὰς ἀνδρείους αὐτῶν.

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Τούτοις τοίνυν εὐοικότα δυοῖν οὖσι δύο ἄλλα ζῆται κατὰ πάνθ' ὅσα λέγομεν εἶναι.

{Πρώταρχος} Τὸ τρίτον ἔτ' ἐρῶ; λέγε σαφέστερον, ὦ Σώκρατες, ὅτι λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐδέν τι ποικίλον, ὦ Πρώταρχε· ἀλλ' ὁ λόγος ἐρεσχηλεῖ νῶν, λέγει δ' ὅτι τὸ μὲν ἕνεκά
του τῶν ὄντων ἔστ' ἀεὶ, τὸ δ' οὐ χάριν ἐκάστοτε τὸ τινὸς ἕνεκα γιγνόμενον ἀεὶ γίνεταί.

{Πρώταρχος} Μόγις ἔμαθον διὰ τὸ πολλάκις λεχθῆναι.

{Σωκράτης} Τάχα δ' ἴσως, ὦ παῖ, μᾶλλον μαθησόμεθα προελθόντος τοῦ λόγου. [54]

{Πρώταρχος} Τί γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Δύο δὴ τάδε ἕτερα λάβωμεν.

{Πρώταρχος} Ποῖα;

{Σωκράτης} Ἐν μὲν τι γένεσιν πάντων, τὴν δὲ οὐσίαν ἕτερον ἕν.

{Πρώταρχος} Δύο ἀποδέχομαί σου ταῦτα, οὐσίαν καὶ γένεσιν.

{Σωκράτης} Ὅρθότατα. πότερον οὖν τούτων ἕνεκα ποτέρου, τὴν γένεσιν οὐσίας ἕνεκα φῶμεν ἢ τὴν
οὐσίαν εἶναι γενέσεως ἕνεκα;

{Πρώταρχος} Τοῦτο ὁ προσαγορεύεται οὐσία εἰ γενέσεως ἕνεκα τοῦτ' ἐστίν ὅπερ ἐστί, νῦν
πυνθάνη;

{Σωκράτης} Φαίνομαι.

{Πρώταρχος} Πρὸς θεῶν ἄρ' ἂν ἐπανερωτῶς με τοιόνδε τι; λέγ', ὦ Πρώταρχε, μοί, πότερα πλοίων ναυπηγίαν ἔνεκα φῆς γίνεσθαι μᾶλλον ἢ πλοῖα ἔνεκα ναυπηγίας, καὶ πάνθ' ὅποσα τοιαῦτ' ἐστίν;

{Σωκράτης} Λέγω τοῦτ' αὐτό, ὦ Πρώταρχε.

{Πρώταρχος} Τί οὖν οὐκ αὐτὸς ἀπεκρίνω σαυτῷ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐδὲν ὅτι οὐ· σὺ μέντοι τοῦ λόγου συμμέτεχε.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Φημί δὴ γενέσεως μὲν ἔνεκα φάρμακά τε καὶ πάντα ὄργανα καὶ πᾶσαν ὕλην παρατίθεσθαι πᾶσιν, ἐκάστην δὲ γένεσιν ἄλλην ἄλλης οὐσίας τινὸς ἐκάστης ἔνεκα γίνεσθαι, σύμπασαν δὲ γένεσιν οὐσίας ἔνεκα γίνεσθαι συμπάσης.

{Πρώταρχος} Σαφέστατα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἡδονὴ γε, εἴπερ γένεσις ἐστίν, ἔνεκά τινος οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνοιτ' ἂν.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Τό γε μὴν οὐ ἔνεκα τὸ ἔνεκά του γιγνόμενον ἀεὶ γίνοιτ' ἂν, ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μοῖρα ἐκεῖνό ἐστι· τὸ δὲ τινὸς ἔνεκα γιγνόμενον εἰς ἄλλην, ὧ ἄριστε, μοῖραν θετέον.

{Πρώταρχος} Ἀναγκαιότατον.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἡδονὴ γε εἴπερ γένεσις ἐστίν, εἰς ἄλλην ἢ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μοῖραν αὐτὴν τιθέντες ὀρθῶς θήσομεν;

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον τούτου τοῦ λόγου, τῷ μηνύσαντι τῆς ἡδονῆς πέρι τὸ γένεσιν μὲν, οὐσίαν δὲ μὴδ' ἠντινοῦν αὐτῆς εἶναι, χάριν ἔχειν δεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οὗτος τῶν φασκόντων ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι καταγελά.

{Πρώταρχος} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν αὐτὸς οὗτος ἐκάστοτε καὶ τῶν ἐν ταῖς γενέσεσιν ἀποτελουμένων καταγελάσεται.

{Πρώταρχος} Πῶς δὴ καὶ ποίων λέγεις;

{Σωκράτης} Τῶν ὅσοι ἐξιώμενοι ἢ πείνην ἢ δίψαν ἢ τι τῶν τοιούτων, ὅσα γένεσις ἐξιᾶται, χαίρουσι διὰ τὴν γένεσιν ἅτε ἡδονῆς οὔσης αὐτῆς, καὶ φασὶ ζῆν οὐκ ἂν δέξασθαι μὴ διψῶντες τε καὶ πεινῶντες καὶ τᾶλλα ἃ τις ἂν εἴποι πάντα τὰ ἐπόμενα τοῖς τοιούτοις παθήμασι μὴ πάσχοντες. [55]

{Πρώταρχος} Ἐοίκασι γοῦν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τῷ γίνεσθαί γε τούναντίον ἅπαντες τὸ φθειρεσθαι φαῖμεν ἂν.

{Πρώταρχος} Ἀναγκαῖον.

{Σωκράτης} Τὴν δὴ φθορὰν καὶ γένεσιν αἰροῖτ' ἂν τις τοῦθ' αἰρούμενος, ἀλλ' οὐ τὸν τρίτον ἐκεῖνον βίον, τὸν ἐν ᾧ μήτε χαίρειν μήτε λυπεῖσθαι, φρονεῖν δ' ἦν δυνατὸν ὡς οἷόν τε καθαρῶτατα.

{Πρώταρχος} Πολλή τις, ὡς ἔοικεν, ὧ Σώκρατες, ἀλογία συμβαίνει γίνεσθαι, ἐάν τις τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθὸν ἡμῖν τιθῆται.

{Σωκράτης} Πολλή, ἐπεὶ καὶ τῆδε ἔτι λέγωμεν.

{Πρώταρχος} Πῆ;

{Σωκράτης} Πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι μὴδὲν ἀγαθὸν εἶναι μὴδὲ καλὸν μήτε ἐν σώμασι μήτ' ἐν πολλοῖς ἄλλοις πλὴν ἐν ψυχῇ, καὶ ἐνταῦθα ἡδονὴν μόνον, ἀνδρείαν δὲ ἢ σωφροσύνην ἢ νοῦν ἢ τι τῶν ἄλλων ὅσα ἀγαθὰ εἴληχε ψυχῇ, μὴδὲν τοιοῦτον εἶναι; πρὸς τούτοις δὲ ἔτι τὸν μὴ χαίροντα, ἀλγοῦντα δέ, ἀναγκάζεσθαι φάναι κακὸν εἶναι τότε ὅταν ἀλγῆ, κἂν ἦ ἄριστος πάντων, καὶ τὸν χαίροντα αὖ, ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, τότε ὅταν χαίρη, τοσοῦτω διαφέρειν πρὸς ἀρετήν.

{Πρώταρχος} Πάντ' ἐστὶ ταῦτα, ὧ Σώκρατες, ὡς δυνατὸν ἀλογώτατα.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν ἡδονῆς μὲν πάντως ἐξέτασιν πᾶσαν ἐπιχειρῶμεν ποιήσασθαι, νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης οἷον φειδόμενοι σφόδρα φανῶμεν· γενναίως δέ, εἴ πῆ τι σαθρὸν ἔχει, πᾶν περικρούωμεν, ὡς ὅτι καθαρώτατόν ἐστ' αὐτῶν φύσει, τοῦτο κατιδόντες εἰς τὴν κρίσιν χρώμεθα τὴν κοινὴν τοῖς τε τούτων καὶ τοῖς τῆς ἡδονῆς μέρεσιν ἀληθεστάτοις.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἡμῖν τὸ μὲν οἶμαι δημιουργικόν ἐστι τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιστήμης, τὸ δὲ περὶ παιδείαν καὶ τροφήν. ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἐν δὲ ταῖς χειροτεχνικαῖς διανοηθῶμεν πρῶτα εἰ τὸ μὲν ἐπιστήμης αὐτῶν μᾶλλον ἐχόμενον, τὸ δ' ἦττον ἔνι, καὶ δεῖ τὰ μὲν ὡς καθαρώτατα νομίζειν, τὰ δ' ὡς ἀκαθαρότερα.

{Πρώταρχος} Οὐκοῦν χρή.

{Σωκράτης} Τὰς τοίνυν ἡγεμονικὰς διαληπτέων ἐκάστων αὐτῶν χωρίς;

{Πρώταρχος} Ποίας καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Οἷον πασῶν που τεχνῶν ἂν τις ἀριθμητικὴν χωρίζη καὶ μετρητικὴν καὶ στατικὴν, ὡς ἔπος εἰπεῖν φαῦλον τὸ καταλειπόμενον ἐκάστης ἂν γίνοιτο.

{Πρώταρχος} Φαῦλον μὲν δὴ.

{Σωκράτης} Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτ' εἰκάζειν λείποιτ' ἂν καὶ τὰς αἰσθήσεις καταμελετᾶν ἐμπειρία καὶ τι νι τριβῆ, ταῖς τῆς στοχαστικῆς προσχρωμένους δυνάμεσιν ἅς πολλοὶ τέχνας ἐπονομάζουσι, [56] μελέτη καὶ πόνῳ τὴν ῥώμην ἀπειργασμένας.

{Πρώταρχος} Ἀναγκαιότατα λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν μεστὴ μὲν που μουσικὴ πρῶτον, τὸ σύμφωνον ἀρμόττουσα οὐ μέτρῳ ἀλλὰ μελέτης στοχασμῷ, καὶ σύμπασα αὐτῆς ἀυλητικὴ, τὸ μέτρον ἐκάστης χορδῆς τῷ στοχάζεσθαι φερομένης θηρεύουσα, ὥστε πολὺ μειγμένον ἔχειν τὸ μὴ σαφές, σμικρὸν δὲ τὸ βέβαιον.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἰατρικὴν τε καὶ γεωργίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ στρατηγικὴν ὡσαύτως εὐρήσομεν ἔχουσας.

{Πρώταρχος} Καὶ πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τεκτονικὴν δέ γε οἶμαι πλείστοις μέτροις τε καὶ ὀργάνοις χρωμένην τὰ πολλὴν ἀκρίβειαν αὐτῇ πορίζοντα τεχνικωτέραν τῶν πολλῶν ἐπιστημῶν παρέχεται.

{Πρώταρχος} Πῆ;

{Σωκράτης} Κατὰ τε ναυπηγίαν καὶ κατ' οἰκοδομίαν καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις τῆς ξυλουργικῆς. κανόνι γὰρ οἶμαι καὶ τόνῳ χρῆται καὶ διαβήτη καὶ στάθμη καὶ τινι προσαγωγῷ κεκομψευμένῳ.

{Πρώταρχος} Καὶ πάνυ γε, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Θῶμεν τοίνυν διχῆ τὰς λεγομένας τέχνας, τὰς μὲν μουσικῆ συνεπομένας ἐν τοῖς ἔργοις ἐλάττωνος ἀκριβείας μετισχούσας, τὰς δὲ τεκτονικῆ πλείονος.

{Πρώταρχος} Κεῖσθω.

{Σωκράτης} Τούτων δὲ ταύτας ἀκριβεστάτας εἶναι τέχνας, ἅς νυνδὴ πρώτας εἵπομεν.

{Πρώταρχος} Ἀριθμητικὴν φαίνη μοι λέγειν καὶ ὅσας μετὰ ταύτης τέχνας ἐφθέγξω νυνδὴ.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν. ἀλλ', ὦ Πρώταρχε, ἄρ' οὐ διττὰς αὖ καὶ ταύτας λεκτέον; ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Ποίας δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Ἀριθμητικὴν πρῶτον ἄρ' οὐκ ἄλλην μὲν τινα τὴν τῶν πολλῶν φατέον, ἄλλην δ' αὖ τὴν τῶν φιλοσοφούντων;

{Πρώταρχος} Πῆ ποτε διορισάμενος οὖν ἄλλην, τὴν δὲ ἄλλην θείη τις ἂν ἀριθμητικὴν;

{Σωκράτης} Οὐ σμικρὸς ὅρος, ὦ Πρώταρχε. οἱ μὲν γὰρ που μονάδας ἀνίσους καταριθμοῦνται τῶν περὶ ἀριθμόν, οἷον στρατόπεδα δύο καὶ βοῦς δύο καὶ δύο τὰ σμικρότατα ἢ καὶ τὰ πάντων μέγιστα· οἱ δ' οὐκ ἂν ποτε αὐτοῖς συνακολουθήσειαν, εἰ μὴ μονάδα μονάδος ἐκάστης τῶν μυρίων μηδεμίαν ἄλλην ἄλλης διαφέρουσάν τις θήσει.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα εὖ λέγεις οὐ σμικρὰν διαφορὰν τῶν περὶ ἀριθμόν τευταζόντων, ὥστε λόγον ἔχειν δύο' αὐτὰς εἶναι.

{Σωκράτης} Τί δέ; λογιστικὴ καὶ μετρητικὴ ἢ κατὰ τεκτονικὴν καὶ κατ' ἐμπορικὴν τῆς κατὰ φιλοσοφίαν γεωμετρίας τε [57] καὶ λογισμῶν καταμελετωμένων – πότερον ὡς μία ἑκατέρα λεκτέον ἢ δύο τιθῶμεν;

{Πρώταρχος} Τῆ πρόσθεν ἐπόμενος ἔγωγ' ἂν δύο κατὰ τὴν ἐμὴν ψῆφον τιθείην ἑκατέραν τούτων.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς. οὐ δ' ἔνεκα ταῦτα προηνεγκάμεθα εἰς τὸ μέσον, ἄρα ἐννοεῖς;

{Πρώταρχος} Ἴσως, ἀλλὰ σὲ βουλοίμην ἂν ἀποφίνασθαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον.

{Σωκράτης} Δοκεῖ τοίνυν ἔμοιγε οὗτος ὁ λόγος, οὐχ ἦττον ἢ ὅτε λέγειν αὐτὸν ἤρχόμεθα, ταῖς ἡδοναῖς ζητῶν ἀντίστροφον ἐνταῦθα προβεβληκέναι σκοπῶν ἄρα ἐστὶ τις ἑτέρας ἄλλη καθαρωτέρα ἐπιστήμης ἐπιστήμη, καθάπερ ἡδονῆς ἡδονή.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα σαφές τοῦτό γε, ὅτι ταῦθ' ἔνεκα τούτων ἐπικεχείρηκεν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἄρ' οὐκ ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλοις ἄλλην τέχνην οὖσαν ἀνηυρήκειν σαφεστέραν καὶ ἀσαφεστέραν ἄλλην ἄλλης;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐν τούτοις δὲ ἄρ' οὐ τίνα τέχνην ὡς ὁμώνυμον φθεγξάμενος, εἰς δόξαν καταστήσας ὡς μιᾶς, πάλιν ὡς δυοῖν ἐπανερωτᾷ τούτοις αὐτοῖν τὸ σαφές καὶ τὸ καθαρὸν περὶ ταῦτα πότερον ἢ τῶν φιλοσοφούντων ἢ μὴ φιλοσοφούντων ἀκριβέστερον ἔχει;

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα δοκεῖ μοι τοῦτο διερωτᾶν.

{Σωκράτης} Τίν' οὖν, ὦ Πρώταρχε, αὐτῷ δίδομεν ἀπόκρισιν;

{Πρώταρχος} Ὡς Σώκρατες, εἰς θαυμαστὸν διαφορᾶς μέγεθος εἰς σαφήνειαν προελθούμεθα ἐπιστημῶν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀποκρινόμεθα ῥᾶον;

{Πρώταρχος} Τί μήν; καὶ εἰρήσθω γε ὅτι πολὺ μὲν αὐταὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν διαφέρουσι, τούτων δ' αὐτῶν αἱ περὶ τὴν τῶν ὄντως φιλοσοφούντων ὁρμὴν ἀμήχανον ἀκριβεῖα καὶ ἀληθεία περὶ μέτρα τε καὶ ἀριθμοὺς διαφέρουσιν.

{Σωκράτης} Ἔστω ταῦτα κατὰ σέ, καὶ σοὶ δὴ πιστεύοντες θαρροῦντες ἀποκρινόμεθα τοῖς δεινοῖς περὶ λόγων ὀλκήν –

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὡς εἰσὶ δύο ἀριθμητικαὶ καὶ δύο μετρητικαὶ καὶ ταύταις ἄλλαι τοιαῦται συνεπόμεναι συχναί, τὴν διδυμότητα ἔχουσαι ταύτην, ὀνόματος δὲ ἐνὸς κεκοινωμένα.

{Πρώταρχος} Διδῶμεν τύχη ἀγαθῇ τούτοις οὐς φησὶ δεινοὺς εἶναι ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ταύτας οὖν λέγομεν ἐπιστήμας ἀκριβεῖς μάλιστ' εἶναι;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἀναίνοιτ' ἂν ἢ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις, εἴ τίνα πρὸ αὐτῆς ἄλλην κρίναιμεν.

{Πρώταρχος} Τίνα δὲ ταύτην αὐτὴ δεῖ λέγειν; [58]

{Σωκράτης} Δῆλον ὅτι ἅς ἂν τὴν γε νῦν λεγομένην γνοίη· τὴν γὰρ περὶ τὸ ὄν καὶ τὸ ὄντως καὶ τὸ κατὰ ταῦτόν αἰεὶ πεφυκὸς πάντως ἔγωγε οἶμαι ἠγεῖσθαι σύμπαντας ὅσοις νοῦ καὶ μικρὸν προσήρηται μακρῷ ἀληθεστάτην εἶναι γνῶσιν. σὺ δὲ τί; πῶς τοῦτο, ὦ Πρώταρχε, διακρίνοις ἄν;

{Πρώταρχος} Ἦκουον μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἐκάστοτε Γοργίου πολλάκις ὡς ἢ τοῦ πείθειν πολὺ διαφέρει πασῶν τεχνῶν – πάντα γὰρ ὑφ' αὐτῆς δοῦλα δι' ἐκόντων ἄλλ' οὐ διὰ βίας ποιοῖτο, καὶ μακρῷ ἀρίστη πασῶν εἶη τῶν τεχνῶν – νῦν δ' οὔτε σοὶ οὔτε δὴ ἐκείνῳ βουλοίμην ἂν ἐναντία τίθεσθαι.

{Σωκράτης} «Τὰ ὄπλα» μοι δοκεῖς βουλευθεῖς εἰπεῖν αἰσχυνθεῖς ἀπολιπεῖν.

{Πρώταρχος} Ἔστω νῦν ταῦτα ταύτη ὄπη σοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν αἴτιος ἐγὼ τοῦ μὴ καλῶς ὑπολαβεῖν σε;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Οὐκ, ὦ φίλε Πρώταρχε, τοῦτο ἐγώ γε ἐζήτουν πω, τίς τέχνη ἢ τίς ἐπιστήμη πασῶν διαφέρει τῷ μεγίστη καὶ ἀρίστη καὶ πλεῖστα ὠφελούσα ἡμᾶς, ἀλλὰ τίς ποτε τὸ σαφές καὶ τάκριβές καὶ τὸ ἀληθέστατον ἐπισκοπεῖ, κἂν εἰ σμικρὰ καὶ σμικρὰ ὄνινᾶσα, τοῦτ' ἔστιν ὃ νῦν δὴ ζητοῦμεν. ἀλλ' ὄρα – οὐδὲ γὰρ ἀπεχθήσῃ Γοργία, τῇ μὲν ἐκείνου ὑπάρχειν τέχνη διδοὺς πρὸς χρείαν τοῖς ἀνθρώποις κρατεῖν, ἢ δ' εἶπον ἐγὼ νῦν πραγματεία, καθάπερ τοῦ λευκοῦ πέρι τότε ἔλεγον, κἂν εἰ σμικρόν, καθαρὸν δ' εἶη, τοῦ πολλοῦ καὶ μὴ τοιούτου διαφέρειν, τούτῳ γ' αὐτῷ τῷ ἀληθεστάτῳ, καὶ νῦν δὴ σφόδρα διανοηθέντες καὶ ἰκανῶς διαλογισάμενοι, μήτ' εἷς τινὰς ὠφελίας ἐπιστημῶν βλέψαντες μήτε τινὰς εὐδοκίμιας, ἀλλ' εἷ τις πέφυκε τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις ἐρᾶν τε τοῦ ἀληθοῦς καὶ πάντα ἔνεκα τούτου πράττειν, ταύτην εἵπωμεν διεξερευνησάμενοι – τὸ καθαρὸν νοῦ τε καὶ φρονήσεως εἰ ταύτην μάλιστα ἐκ τῶν εἰκότων ἐκτῆσθαι φαῖμεν ἂν ἢ τινὰ ἑτέραν ταύτης κυριωτέραν ἡμῖν ζητητέον.

{Πρώταρχος} Ἀλλὰ σκοπῶ, καὶ χαλεπὸν οἶμαι συγχωρῆσαί τινα ἄλλην ἐπιστήμην ἢ τέχνην τῆς ἀληθείας ἀντέχεσθαι μᾶλλον ἢ ταύτην.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἐννοήσας τὸ τοιόνδε εἴρηκας ὃ λέγεις νῦν, ὡς αἱ πολλαὶ τέχναι, καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα πεπόνθηται, [59] πρῶτον μὲν δόξαις χρῶνται καὶ τὰ περὶ δόξαν ζητοῦσι συντεταμένως; εἶ τε καὶ περὶ φύσεως ἡγεῖται τις ζητεῖν, οἷσθ' ὅτι τὰ περὶ τὸν κόσμον τόνδε, ὄπη τε γέγονεν καὶ ὄπη πάσχει τι καὶ ὄπη ποιεῖ, ταῦτα ζητεῖ διὰ βίου; φαῖμεν ἂν ταῦτα, ἢ πῶς;

{Πρώταρχος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐ περὶ τὰ ὄντα αἰεὶ, περὶ δὲ τὰ γινόμενα καὶ γενησόμενα καὶ γεγονότα ἡμῶν ὁ τοιοῦτος ἀνήρηται τὸν πόνον;

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Τούτων οὖν τι σαφές ἂν φαῖμεν τῇ ἀκριβεστάτῃ ἀληθείᾳ γίνεσθαι, ὧν μήτε ἔσχε μηδὲν πώποτε κατὰ ταῦτ' ἀλλ' ἔξει μήτε εἰς τὸ νῦν παρὸν ἔχει;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Περὶ οὖν τὰ μὴ κεκτημένα βεβαιότητα μὴδ' ἠντινοῦν πῶς ἂν ποτε βέβαιον γίνοιθ' ἡμῖν καὶ ὀτιοῦν;

{Πρώταρχος} Οἶμαι μὲν οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα νοῦς οὐδέ τις ἐπιστήμη περὶ αὐτὰ ἐστὶν τὸ ἀληθέστατον ἔχουσα.

{Πρώταρχος} Οὐκ οὐκ εἰκός γε.

{Σωκράτης} Τὸν μὲν δὴ σὲ καὶ ἐμὲ καὶ Γοργίαν καὶ Φίληβον χρὴ συχνὰ χαίρειν ἔαν, τότε δὲ διαμαρτύρασθαι τῷ λόγῳ.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὡς ἢ περὶ ἐκεῖνα ἔσθ' ἡμῖν τό τε βέβαιον καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἀληθές καὶ ὃ δὴ λέγομεν εἰλικρινές, περὶ τὰ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἀμεικτότατα ἔχοντα, ἢ δεύτερος ἐκείνων ὅτι μάλιστα ἔστι συγγενές· τὰ δ' ἄλλα πάντα δευτέρὰ τε καὶ ὕστερα λεκτέον.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Τὰ δὴ τῶν ὀνομάτων περὶ τὰ τοιαῦτα κάλλιστα ἄρ' οὐ τοῖς καλλίστοις δικαιοτάτον ἀπονέμειν;

{Πρώταρχος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν νοῦς ἔστι καὶ φρόνησις ἃ γ' ἂν τις τιμήσειε μάλιστα ὀνόματα;

{Πρώταρχος} Ναί.

{Σωκράτης} Ταῦτ' ἄρα ἐν ταῖς περὶ τὸ ὄν ὄντως ἐννοίαις ἔστιν ἀπηκριβωμένα ὀρθῶς κείμενα καλεῖσθαι.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἃ γε εἰς τὴν κρίσιν ἐγὼ τότε παρεσχόμην οὐκ ἄλλ' ἔστιν ἢ ταῦτα τὰ ὀνόματα.

{Πρώταρχος} Τί μὴν, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Εἶεν. τὸ μὲν δὴ φρονήσεώς τε καὶ ἡδονῆς περὶ πρὸς τὴν ἀλλήλων μεῖξιν εἴ τις φαίη καθαπερὲ δημιουργοῖς ἡμῖν ἐξ ὧν ἢ ἐν οἷς δεῖ δημιουργεῖν τι παρακεῖσθαι, καλῶς ἂν τῷ λόγῳ ἀπεικάζοι.

{Πρώταρχος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἄρ' οὐ μειγνύναι ἐπιχειρητέον;

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τάδε προειποῦσι καὶ ἀναμνήσασιν ἡμᾶς αὐτοὺς ὀρθότερον ἂν ἔχοι;

{Πρώταρχος} Τὰ ποῖα; [60]

{Σωκράτης} Ἄ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν· εὖ δ' ἢ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ καὶ δις καὶ τρίς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν.

{Πρώταρχος} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ πρὸς Διός· οἶμαι γὰρ οὕτωςί πως τὰ τότε λεχθέντα ῥηθῆναι.

{Πρώταρχος} Πῶς;

{Σωκράτης} Φίληβός φησι τὴν ἡδονὴν σκοπὸν ὀρθὸν πᾶσι ζώοις γεγονέναι καὶ δεῖν πάντας τούτου στοχάζεσθαι, καὶ δὴ καὶ τἀγαθὸν τοῦτ' αὐτὸ εἶναι σύμπασιν, καὶ δύο ὀνόματα, ἀγαθὸν καὶ ἡδύ, ἐνί τινι καὶ φύσει μιᾷ τούτῳ ὀρθῶς τεθέντ' ἔχειν· Σωκράτης δ' ἐν μὲν οὗ φησι τοῦτ' εἶναι, δύο δὲ καθάπερ τὰ ὀνόματα, καὶ τό τε ἀγαθὸν καὶ ἡδύ διάφορον ἀλλήλων φύσιν ἔχειν, μᾶλλον δὲ μέτοχον

εἶναι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μοίρας τὴν φρόνησιν ἢ τὴν ἡδονήν. οὐ ταῦτ' ἔστιν τε καὶ ἦν τὰ τότε λεγόμενα, ὦ Πρώταρχε;

{Πρώταρχος} Σφόδρα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τότε καὶ νῦν ἡμῖν ἂν συνομολογοῖτο;

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Τὴν τάγαθοῦ διαφέρειν φύσιν τῷδε τῶν ἄλλων.

{Πρώταρχος} Τίνι;

{Σωκράτης} Ὡς παρὲν τοῦτ' ἀεὶ τῶν ζώων διὰ τέλους πάντως καὶ πάντη, μηδενὸς ἐτέρου ποτὲ ἔτι προσδεῖσθαι, τὸ δὲ ἱκανὸν τελεώτατον ἔχειν. οὐχ οὕτως;

{Πρώταρχος} Οὕτω μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τῷ λόγῳ ἐπειράθημεν χωρὶς ἐκάτερον ἐκατέρου θέντες εἰς τὸν βίον ἐκάστων, ἅμεικτον μὲν ἡδονὴν φρονήσῃ, φρόνησιν δὲ ὡσαύτως ἡδονῆς μηδὲ τὸ σμικρότατον ἔχουσαν;

{Πρώταρχος} Ἦν ταῦτα.

{Σωκράτης} Μῶν οὖν ἡμῖν αὐτῶν τότε πότερον ἱκανὸν ἔδοξεν εἶναι τῷ;

{Πρώταρχος} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε παρηνέχθημέν τι τότε, νῦν ὅστισοῦν ἐπαναλαβῶν ὀρθότερον εἰπάτω, μνήμην καὶ φρόνησιν καὶ ἐπιστήμην καὶ ἀληθῆ δόξαν τῆς αὐτῆς ιδέας τιθέμενος καὶ σκοπῶν εἴ τις ἄνευ τούτων δέξαιτ' ἂν οἱ καὶ ὀτιοῦν εἶναι ἢ καὶ γίγνεσθαι, μὴ ὅτι δὴ γε ἡδονὴν εἶθ' ὡς πλείστην εἶθ' ὡς σφοδροτάτην, ἢν μήτε ἀληθῶς δοξάζοι χαίρειν μήτε τὸ παράπαν γινώσκῃ τί ποτε πέπονθε πάθος μήτ' αὖ μνήμην τοῦ πάθους μηδ' ὄντινοῦν χρόνον ἔχοι. ταῦτ' αὖ λεγέτω καὶ περὶ φρονήσεως, εἴ τις ἄνευ πάσης ἡδονῆς καὶ τῆς βραχυτάτης δέξαιτ' ἂν φρόνησιν ἔχειν μᾶλλον ἢ μετὰ τινῶν ἡδονῶν ἢ πάσας ἡδονὰς χωρὶς φρονήσεως μᾶλλον ἢ μετὰ φρονήσεως αὖ τινος.

{Πρώταρχος} Οὐκ ἔστιν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' οὐδὲν δεῖ ταῦτά γε πολλάκις ἐπερωτᾶν. [61]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τό γε τέλειον καὶ πᾶσιν αἰρετὸν καὶ τὸ παντάπασιν ἀγαθὸν οὐδέτερον ἂν τούτων εἶη;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἂν;

{Σωκράτης} Τὸ τοίνυν ἀγαθὸν ἦτοι σαφῶς ἢ καὶ τινὰ τύπον αὐτοῦ ληπτέον, ἴν', ὅπερ ἐλέγομεν, δευτερεῖα ὅτ' ὀψομεν ἔχωμεν.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁδὸν μὲν τινὰ ἐπὶ τάγαθον εἰλήφαμεν;

{Πρώταρχος} Τίνα;

{Σωκράτης} Καθάπερ εἴ τις τινὰ ἄνθρωπον ζητῶν τὴν οἴκησιν πρῶτον ὀρθῶς ἴν' οἰκεῖ πύθοιτο αὐτοῦ, μέγα τι δήπου πρὸς τὴν εὑρεσιν ἂν ἔχοι τοῦ ζητουμένου.

{Πρώταρχος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Καὶ νῦν δὴ τις λόγος ἐμήνυσεν ἡμῖν, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχάς, μὴ ζητεῖν ἐν τῷ ἀμείκτω βίῳ τάγαθὸν ἀλλ' ἐν τῷ μεικτῷ.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐλπίς μὴν πλείων ἐν τῷ μειχθέντι καλῶς τὸ ζητούμενον ἔσεσθαι φανερώτερον ἢ ἐν τῷ μῆ;

{Πρώταρχος} Πολύ γε.

{Σωκράτης} Τοῖς δὴ θεοῖς, ὦ Πρώταρχε, εὐχόμενοι κεραυνῶμεν, εἴτε Διόνυσος εἴτε Ἥφαιστος εἴθ' ὅστις θεῶν ταύτην τὴν τιμὴν εἴληχε τῆς συγκράσεως.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καθάπερ ἡμῖν οἰνοχόοις τισὶ παρεστᾶσι κρῆναι – μέλιτος μὲν ἂν ἀπεικάζοι τις τὴν τῆς ἡδονῆς, τὴν δὲ τῆς φρονήσεως νηφαντικὴν καὶ ἄοινον αὐστηροῦ καὶ ὑγιεινοῦ τινος ὕδατος – ἅς προθυμητέον ὡς κάλλιστα συμμειγνύναι.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ πρότερον· ἄρα πᾶσαν ἡδονὴν πάση φρονήσει μειγνύντες τοῦ καλῶς ἂν μάλιστα ἐπιτύχοιμεν;

{Πρώταρχος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐκ ἀσφαλές. ἢ δὲ ἀκινδυνότερον ἂν μειγνύοιμεν, δόξαν μοι δοκῶ τινα ἀποφήνασθαι ἄν.

{Πρώταρχος} Λέγε τίνα.

{Σωκράτης} Ἦν ἡμῖν ἡδονὴ τε ἀληθῶς, ὡς οἴομεθα, μᾶλλον ἐτέρας ἄλλη καὶ δὴ καὶ τέχνη τέχνης ἀκριβεστέρα;

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Καὶ ἐπιστήμη δὴ ἐπιστήμης διάφορος, ἢ μὲν ἐπὶ τὰ γινόμενα καὶ ἀπολλύμενα ἀποβλέπουσα, ἢ δ' ἐπὶ τὰ μῆτε γινόμενα μῆτε ἀπολλύμενα, κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ὡσαύτως ὄντα αἰεὶ ταύτην εἰς τὸ ἀληθὲς ἐπισκοπούμενοι ἡγησάμεθα ἐκείνης ἀληθεστέραν εἶναι.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ τάληθέστατα τμήματα ἑκατέρας ἴδοιμεν πρῶτον συμμείξαντες, ἄρα ἱκανὰ ταῦτα συγκεκραμένα τὸν ἀγαπητότατον βίον ἀπεργασάμενα παρέχειν ἡμῖν, ἢ τινος ἔτι προσδεόμεθα καὶ τῶν μὴ τοιούτων; [62]

{Πρώταρχος} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ δρᾶν οὕτως.

{Σωκράτης} Ἔστω δὴ τις ἡμῖν φρονῶν ἄνθρωπος αὐτῆς περὶ δικαιοσύνης ὅτι ἔστιν, καὶ λόγον ἔχων ἐπόμενον τῷ νοεῖν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν ὄντων ὡσαύτως διανοούμενος.

{Πρώταρχος} Ἔστω γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὗτος ἰκανῶς ἐπιστήμης ἔξει, κύκλου μὲν καὶ σφαίρας αὐτῆς τῆς θείας τὸν λόγον ἔχων, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ταύτην σφαῖραν καὶ τοὺς κύκλους τούτους ἀγνοῶν, καὶ χρώμενος ἐν οἰκοδομίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως κανόσι καὶ τοῖς κύκλοις;

{Πρώταρχος} Γελοῖαν διάθεσιν ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς θείαις οὖσαν μόνον ἐπιστήμαις λέγομεν.

{Σωκράτης} Πῶς φῆς; ἢ τοῦ ψευδοῦς κανόνος ἅμα καὶ τοῦ κύκλου τὴν οὐ βέβαιον οὐδὲ καθαρὰν τέχνην ἐμβλητέον κοινῇ καὶ συγκρατέον;

{Πρώταρχος} Ἀναγκαῖον γάρ, εἰ μέλλει τις ἡμῶν καὶ τὴν ὁδὸν ἐκάστοτε ἐξευρήσειν οἴκαδε.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ μουσικὴν, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφαμεν στοχάσεώς τε καὶ μιμήσεως μεστὴν οὖσαν καθαρότητος ἐνδεῖν;

{Πρώταρχος} Ἀναγκαῖον φαίνεται ἔμοιγε, εἴπερ γε ἡμῶν ὁ βίος ἔσται καὶ ὀπωσοῦν ποτε βίος.

{Σωκράτης} Βούλει δῆτα, ὥσπερ θυρωρὸς ὑπ' ὄχλου τις ὠθούμενος καὶ βιαζόμενος, ἠττηθεὶς ἀναπετάσας τὰς θύρας ἀπὸ πάσας τὰς ἐπιστήμας εἰσεῖν καὶ μείγνυσθαι ὁμοῦ καθαρᾷ τὴν ἐνδεεστέραν;

{Πρώταρχος} Οὐκ οὖν ἔγωγε οἶδα, ὦ Σώκρατες, ὅτι τις ἂν βλάπτοιο πάσας λαβὼν τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, ἔχων τὰς πρώτας.

{Σωκράτης} Μεθιῶ δὴ τὰς συμπάσας ρεῖν εἰς τὴν τῆς Ὀμήρου καὶ μάλα ποιητικῆς μιγαγκείας ὑποδοχὴν;

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Μεθεῖνται· καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πηγὴν ἰτέον. ὥς γὰρ διενοήθημεν αὐτὰς μειγνύναι, τὰ τῶν ἀληθῶν μόρια πρῶτον, οὐκ ἐξεγένεθ' ἡμῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ πᾶσαν ἀγαπᾶν ἐπιστήμην εἰς ταῦτον μεθεῖμεν ἀθρόας καὶ πρόσθεν τῶν ἡδονῶν.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Ὡρα δὴ βουλευέσθαι νῶν καὶ περὶ τῶν ἡδονῶν, πότερα καὶ ταύτας πάσας ἀθρόας ἀφετέον ἢ καὶ τούτων πρώτας μεθετέον ἡμῖν ὅσαι ἀληθεῖς.

{Πρώταρχος} Πολύ τι διαφέρει πρὸς γε ἀσφάλειαν πρώτας τὰς ἀληθεῖς ἀφεῖναι.

{Σωκράτης} Μεθείσθων δὴ, τί δὲ μετὰ ταῦτα; ἄρ' οὐκ εἰ μὲν τινες ἀναγκαῖαι, καθάπερ ἐκεῖ, συμμεικτέον καὶ ταύτας;

{Πρώταρχος} Τί δ' οὐ; τὰς γε ἀναγκαίας δῆπουθεν. [63]

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε καί, καθάπερ τὰς τέχνας πάσας ἀβλαβές τε καὶ ὠφέλιμον ἦν ἐπίστασθαι διὰ βίου, καὶ νῦν δὴ ταῦτα λέγομεν περὶ τῶν ἡδονῶν, εἴπερ πάσας ἡδονὰς ἡδεσθαι διὰ βίου συμφέρον τε ἡμῖν ἐστί καὶ ἀβλαβές ἅπασι, πάσας συγκρατέον.

{Πρώταρχος} Πῶς οὖν δὴ περὶ αὐτῶν τούτων λέγωμεν; καὶ πῶς ποιῶμεν;

{Σωκράτης} Οὐχ ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, διερωτᾶν χρή, τὰς ἡδονὰς δὲ αὐτὰς καὶ τὰς φρονήσεις διαπυθνομένους τὸ τοιόνδε ἀλλήλων πέρι.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} «ᾧ φίλοι, εἴτε ἡδονὰς ὑμᾶς χρὴ προσαγορεύειν εἴτε ἄλλω ὄτρωον ὀνόματι, μὴ οὐκ ἂν δέξαισθε οἰκεῖν μετὰ φρονήσεως πάσης ἢ χωρὶς τοῦ φρονεῖν;» οἶμαι μὲν πρὸς ταῦτα τόδ' αὐτὰς ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅτι καθάπερ ἔμπροσθεν ἐρρήθη, «Τὸ μόνον καὶ ἔρημον εἰλικρινὲς εἶναι τι γένος οὔτε πάνυ τι δυνατὸν οὔτ' ὠφέλιμον· πάντων γε μὴν ἡγούμεθα γενῶν ἄριστον ἐν ἀνθ' ἑνὸς συνοικεῖν ἡμῖν τὸ τοῦ γινώσκειν τᾶλλά τε πάντα καὶ αὖ τὴν αὐτὴν ἡμῶν τελέως εἰς δύναμιν ἐκάστην.»

{Πρώταρχος} «Καὶ καλῶς γε εἰρήκατε τὰ νῦν,» φήσομεν.

{Σωκράτης} Ὅρθως, πάλιν τοίνυν μετὰ τοῦτο τὴν φρόνησιν καὶ τὸν νοῦν ἀνερωτητέον· «Ἄρ' ἡδονῶν τι προσδεῖσθε ἐν τῇ συγκράσει;» φαίμεν ἂν αὖ τὸν νοῦν τε καὶ τὴν φρόνησιν ἀνερωτῶντες. «Ποίων,» φαῖεν ἂν ἴσως, «ἡδονῶν;»

{Πρώταρχος} Εἰκός.

{Σωκράτης} Ὁ δέ γ' ἡμέτερος λόγος μετὰ τοῦτ' ἐστὶν ὅδε. «Πρὸς ταῖς ἀληθέσιν ἐκείναις ἡδοναῖς,» φήσομεν, «ἄρ' ἔτι προσδεῖσθ' ὑμῖν τὰς μεγίστας ἡδονὰς συνοίκους εἶναι καὶ τὰς σφοδροτάτας;» «Καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες,» ἴσως φαῖεν ἂν, «αἱ γ' ἐμποδίσματά τε μυρία ἡμῖν ἔχουσι, τὰς ψυχὰς ἐν αἷς οἰκοῦμεν ταράττουσαι διὰ μανίας ἡδονάς, καὶ γίνεσθαι τε ἡμᾶς τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐῴσι, τὰ τε γινόμενα ἡμῶν τέκνα ὡς τὸ πολὺ, δι' ἀμέλειαν λήθην ἐμποιοῦσαι, παντάπασι διαφθείρουσιν; ἀλλ' ἄς τε ἡδονὰς ἀληθεῖς καὶ καθαρὰς ἄς εἴπες, σχεδὸν οἰκείας ἡμῖν νόμιζε, καὶ πρὸς ταύταις τὰς μεθ' ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, καὶ δὴ καὶ συμπάσης ἀρετῆς ὅποσαι καθάπερ θεοῦ ὄπαδοὶ γινόμεναι αὐτῇ συνακολουθοῦσι πάντη, ταύτας μείγνυ· τὰς δ' ἀεὶ μετ' ἀφροσύνης καὶ τῆς ἄλλης κακίας ἐπομένας πολλή που ἀλογία τῷ νῷ μειγνύναι τὸν βουλούμενον ὅτι καλλίστην ἰδόντα καὶ ἀστασιαστοτάτην μεῖξιν καὶ κρᾶσιν, [64] ἐν ταύτῃ μαθεῖν πειρᾶσθαι τίποτε ἐν τ' ἀνθρώπῳ καὶ τῷ παντὶ πέφυκεν ἀγαθὸν καὶ τίνα ιδέα ἀυτὴν εἶναι ποτε μαντευτέον.» ἄρ' οὐκ ἐμφρόνως ταῦτα καὶ ἐχόντως ἑαυτὸν τὸν νοῦν φήσομεν ὑπὲρ τε αὐτοῦ καὶ μνήμης καὶ δόξης ὀρθῆς ἀποκρίνασθαι τὰ νῦν ῥηθέντα;

{Πρώταρχος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε ἀναγκαῖον, καὶ οὐκ ἄλλως ἂν ποτε γένοιτο οὐδ' ἂν ἔν.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} ᾧ μὴ μείξομεν ἀλήθειαν, οὐκ ἂν ποτε τοῦτο ἀληθῶς γίνοιτο οὐδ' ἂν γενόμενον εἶη.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ ἂν;

{Σωκράτης} Οὐδαμῶς. ἀλλ' εἴ τις ἔτι προσδεῖ τῇ συγκράσει ταύτῃ, λέγετε σὺ καὶ Φίληβος. ἐμοὶ μὲν γὰρ καθάπερ εἰς κόσμος τις ἀσώματος ἄρξων καλῶς ἐμψύχου σώματος ὁ νῦν λόγος ἀπειργάσθαι φαίνεται.

{Πρώταρχος} Καὶ ἐμοὶ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, οὕτω λέγε δεδόχθαι.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς τοῦ ἀγαθοῦ νῦν ἤδη προθύροις καὶ τῆς οἰκίσεως ἐφεστάναι τῆς τοῦ τοιούτου λέγοντες ἴσως ὀρθῶς ἂν τινα τρόπον φαῖμεν;

{Πρώταρχος} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δῆτα ἐν τῇ συμμείξει τιμιώτατον ἅμα καὶ μάλιστ' αἴτιον εἶναι δόξειεν ἂν ἡμῖν τοῦ πᾶσιν γεγονέναι προσφιλεῖ τὴν τοιαύτην διάθεσιν; τοῦτο γὰρ ἰδόντες μετὰ τοῦτ' ἐπισκεψόμεθα εἴθ' ἡδονῇ εἴτε τῷ νῶ προσφυέστερον καὶ οἰκειότερον ἐν τῷ παντὶ συνέστηκεν.

{Πρώταρχος} Ὅρθῶς· τοῦτο γὰρ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῖν ἐστὶ συμφορώτατον.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ συμπάσης γε μείξεως οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἢ παντὸς ἀξία γίνεται ἠτισοῦν ἢ τὸ παράπαν οὐδενός.

{Πρώταρχος} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Οὐδεὶς που τοῦτο ἀνθρώπων ἀγνοεῖ.

{Πρώταρχος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅτι μέτρου καὶ τῆς συμμέτρου φύσεως μὴ τυχοῦσα ἠτισοῦν καὶ ὀπωσοῦν σύγκρασις πᾶσα ἐξ ἀνάγκης ἀπόλλυσι τὰ τε κεραυνύμενα καὶ πρώτην αὐτήν· οὐδὲ γὰρ κρᾶσις ἀλλὰ τις ἄκρατος συμπεφορημένη ἀληθῶς ἢ τοιαύτη γίνεται ἐκάστοτε ὄντως τοῖς κεκτημένοις συμφορά.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Νῦν δὲ καταπέφευγεν ἡμῖν ἢ τοῦ ἀγαθοῦ δύναμις εἰς τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν· μετριότης γὰρ καὶ συμμετρία κάλλος δῆπου καὶ ἀρετὴ πανταχοῦ συμβαίνει γίνεσθαι.

{Πρώταρχος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἀλήθειάν γε ἔφαμεν αὐτοῖς ἐν τῇ κράσει μεμεῖχθαι.

{Πρώταρχος} Πάνυ γε. [65]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὴ μιᾷ δυνάμεθα ἰδέα τὸ ἀγαθὸν θηρεῦσαι, σὺν τρισὶ λαβόντες, κάλλει καὶ συμμετρίας καὶ ἀληθείας, λέγωμεν ὡς τοῦτο οἶον ἐν ὀρθότατ' ἂν αἰτιασαίμεθ' ἂν τῶν ἐν τῇ συμμείξει, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀγαθὸν ὄν τοιαύτην αὐτὴν γεγονέναι.

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἦδη τοίνυν, ὦ Πρώταρχε, ἱκανὸς ἡμῖν γένοιτ' ἂν ὅστισοῦν κριτὴς ἡδονῆς τε πέρι καὶ φρονήσεως, ὁπότερον αὐτοῖν τοῦ ἀρίστου συγγενέστερόν τε καὶ τιμιώτερον ἐν ἀνθρώποις τέ ἐστι καὶ θεοῖς.

{Πρώταρχος} Δῆλον μὲν, ὅμως δ' οὖν τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν βέλτιον.

{Σωκράτης} Καθ' ἐν ἕκαστον τοίνυν τῶν τριῶν πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν κρίνωμεν· δεῖ γὰρ ἰδεῖν ποτέρῳ ὡς μᾶλλον συγγενὲς ἕκαστον αὐτῶν ἀπονεμοῦμεν.

{Πρώταρχος} Κάλλους καὶ ἀληθείας καὶ μετριότητος πέρι λέγεις;

{Σωκράτης} Ναί. πρῶτον δέ γε ἀληθείας λαβοῦ, ὦ Πρώταρχε· καὶ λαβόμενος βλέψας εἰς τρία, νοῦν καὶ ἀλήθειαν καὶ ἡδονήν, πολὺν ἐπισχῶν χρόνον ἀπόκριναι σαυτῷ πότερον ἡδονὴ συγγενέστερον ἢ νοῦς ἀληθεία.

{Πρώταρχος} Τί δὲ χρόνου δεῖ; πολὺ γὰρ οἶμαι διαφέρετον. ἡδονὴ μὲν γὰρ ἀπάντων ἀλαζονίστατον, ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, αἱ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὡς καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων· νοῦς δὲ ἦτοι ταυτὸν καὶ ἀλήθειά ἐστιν ἢ πάντων ὁμοιότατόν τε καὶ ἀληθέστατον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο τὴν μετριότητα ὡσαύτως σκέψαι, πότερον ἡδονὴ φρονήσεως ἢ φρόνησις ἡδονῆς πλείω κέκτῃται;

{Πρώταρχος} Εὐσκεπτὸν γε καὶ ταύτην σκέψιν προβέβληκας· οἶμαι γὰρ ἡδονῆς μὲν καὶ περιχαρείας οὐδὲν τῶν ὄντων πεφυκὸς ἀμετρώτερον εὔρεῖν ἄν τινα, νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης ἐμμετρώτερον οὐδ' ἂν ἔν ποτε.

{Σωκράτης} Καλῶς εἴρηκας. ὅμως δ' ἔτι λέγε τὸ τρίτον. νοῦς ἡμῖν κάλλους μετείληφε πλείον ἢ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος, ὥστε εἶναι καλλίω νοῦν ἡδονῆς, ἢ τούναντίον;

{Πρώταρχος} Ἄλλ' οὖν φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν, ὦ Σώκρατες, οὐδεὶς πώποτε οὔθ' ὑπάρ οὔτ' ὄναρ αἰσχροὺν οὔτε εἶδεν οὔτε ἐπενόησεν οὐδαμῆ οὐδαμῶς οὔτε γιγνόμενον οὔτε ὄντα οὔτε ἐσόμενον.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς.

{Πρώταρχος} Ἡδονὰς δέ γέ που, καὶ ταῦτα σχεδὸν τὰς μεγίστας, [66] ὅταν ἴδωμεν ἡδόμενον ὄντινον, ἢ τὸ γελοῖον ἐπ' αὐταῖς ἢ τὸ πάντων αἰσχιστὸν ἐπόμενον ὀρῶντες αὐτοὶ τε αἰσχυνόμεθα καὶ ἀφανίζοντες κρύπτομεν ὅτι μάλιστα, νυκτὶ πάντα τὰ τοιαῦτα διδόντες, ὡς φῶς οὐ δέον ὀρᾶν αὐτά.

{Σωκράτης} Πάντη δὴ φήσεις, ὦ Πρώταρχε, ὑπὸ τε ἀγγέλων πέμπων καὶ παροῦσι φράζων, ὡς ἡδονὴ κτῆμα οὐκ ἔστι πρῶτον οὐδ' αὖ δεύτερον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν πῃ περὶ μέτρον καὶ τὸ μέτριον καὶ καίριον καὶ πάντα ὅποσα χρῆ τοιαῦτα νομίζειν, τὴν αἰδίων ἡρῆσθαι.

{Πρώταρχος} Φαίνεται γοῦν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων.

{Σωκράτης} Δεύτερον μὴν περὶ τὸ σύμμετρον καὶ καλὸν καὶ τὸ τέλειον καὶ ἰκανὸν καὶ πάνθ' ὅποσα τῆς γενεᾶς αὐτῆς ἐστίν.

{Πρώταρχος} Ἔοικε γοῦν.

{Σωκράτης} Τὸ τοίνυν τρίτον, ὡς ἡ ἐμὴ μαντεία, νοῦν καὶ φρόνησιν τιθεὶς οὐκ ἂν μέγα τι τῆς ἀληθείας παρεξέλθοις.

{Πρώταρχος} Ἔσως.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τέταρτα, ἃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔθεμεν, ἐπιστήμας τε καὶ τέχνας καὶ δόξας ὀρθὰς λεχθείσας, ταῦτ' εἶναι τὰ πρὸς τοῖς τρισὶ τέταρτα, εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ γέ ἐστι μᾶλλον ἢ τῆς ἡδονῆς συγγενῆ;

{Πρώταρχος} Τάχ' ἂν.

{Σωκράτης} Πέμπτας τοίνυν, ἃς ἡδονὰς ἔθεμεν ἀλύτους ὀρισάμενοι, καθαρὰς ἐπονομάσαντες τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἐπιστήμας, τὰς δὲ αἰσθήσεσιν ἐπομένας;

{Πρώταρχος} Ἴσως.

{Σωκράτης} «Ἐκτε δ' ἐν γενεᾷ,» φησὶν Ὀρφεύς, «καταπαύσατε κόσμον ἀοιδῆς·» ἀτὰρ κινδυνεύει καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐν ἕκτῃ καταπεπαυμένος εἶναι κρίσει. τὸ δὲ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν οὐδὲν λοιπὸν πλὴν ὥσπερ κεφαλὴν ἀποδοῦναι τοῖς εἰρημένοις.

{Πρώταρχος} Οὐκοῦν χρή.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι τὸν αὐτὸν διαμαρτυράμενοι λόγον ἐπεξέλθωμεν.

{Πρώταρχος} Ποῖον δὴ;

{Σωκράτης} Φίληβος τάγαθὸν ἐτίθετο ἡμῖν ἡδονὴν εἶναι πᾶσαν καὶ παντελεῖ.

{Πρώταρχος} Τὸ τρίτον, ὃ Σώκρατες, ὡς ἔοικας, ἔλεγες ἀρτίως τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπαναλαβεῖν δεῖν λόγον.

{Σωκράτης} Ναί, τὸ δέ γε μετὰ τοῦτο ἀκούωμεν. ἐγὼ γὰρ δὴ κατιδὼν ἄπερ νυνδὴ διελήλυθα, καὶ δυσχεράνας τὸν Φιλήβου λόγον οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, εἶπον ὡς ἡδονῆς γε νοῦς εἴη μακρῷ βέλτιον τε καὶ ἄμεινον τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ.

{Πρώταρχος} Ἦν ταῦτα.

{Σωκράτης} Ὑποπεύων δέ γε καὶ ἄλλα εἶναι πολλὰ εἶπον ὡς εἰ φανείη τι τούτοις ἀμφοῖν βέλτιον, ὑπὲρ τῶν δευτερείων νῶ πρὸς ἡδονὴν συνδιαμαχοίμην, ἡδονὴ δὲ καὶ δευτερείων στερήσοιτο. [67]

{Πρώταρχος} Εἶπες γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μετὰ ταῦτά γε πάντων ἰκανώτατα τούτοις οὐδέτερον ἰκανὸν ἐφάνη.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν παντάπασιν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ νοῦς ἀπήλλακτο καὶ ἡδονὴ μὴ τοι τάγαθὸν γε αὐτὸ μηδ' ἕτερον αὐτοῖς εἶναι, στερομένοις αὐταρκείας καὶ τῆς τοῦ ἰκανοῦ καὶ τελέου δυνάμεως;

{Πρώταρχος} Ὅρθότατα.

{Σωκράτης} Φανέντος δέ γε ἄλλου τρίτου κρείττονος τούτοις ἐκατέρου, μυρίῳ γ' αὖ νοῦς ἡδονῆς οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον πέφανται νῦν τῆ τοῦ νικῶντος ἰδέα.

{Πρώταρχος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πέμπτον κατὰ τὴν κρίσιν, ἣν νῦν ὁ λόγος ἀπεφάνητο, γίγνοιτ' ἂν ἡ τῆς ἡδονῆς δύναμις.

{Πρώταρχος} Ἴσοικεν.

{Σωκράτης} Πρῶτον δέ γε οὐδ' ἂν οἱ πάντες βόες τε καὶ ἵπποι καὶ τᾶλλα σύμπαντα θηρία φῶσι τῷ τὸ χαίρειν διώκειν· οἷς πιστεύοντες, ὥσπερ μάντις ὄρνισιν, οἱ πολλοὶ κρίνουσι τὰς ἡδονὰς εἰς τὸ

ζῆν ἡμῖν εὖ κρατίστας εἶναι, καὶ τοὺς θηρίων ἔρωτας οἶονταί κυρίους εἶναι μάρτυρας μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἐν μούσῃ φιλοσόφῳ μεμαντευμένων ἐκάστοτε λόγων.

{Πρώταρχος} Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες, εἰρήσθαί σοι νῦν ἤδη φαμέν ἅπαντες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἀφίετέ με;

{Πρώταρχος} Σμικρὸν ἔτι τὸ λοιπόν, ὦ Σώκρατες· οὐ γὰρ δήπου σύ γε ἀπερεῖς πρότερος ἡμῶν, ὑπομνήσω δέ σε τὰ λευόμενα.

Συμπόσιον ἢ περὶ ἀγαθοῦ, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Ἀπολλόδωρος, Ἐταῖρος

[172.a] {Ἀπολλόδωρος} Δοκῶ μοι περὶ ὧν πυθάνεσθε οὐκ ἀμελέτητος εἶναι. καὶ γὰρ ἐτύγχανον πρῶην εἰς ἄστου οἴκοθεν ἀνίων Φαληρόθεν· τῶν οὖν γνωρίμων τις ὄπισθεν κατιδὼν με πόρρωθεν ἐκάλεσε, καὶ παίζων ἅμα τῇ κλήσει, «ᾧ Φαληρεύς,» ἔφη, «οὗτος Ἀπολλόδωρος, οὐ περιμένεις;» Κἀγὼ ἐπιστὰς περιέμεινα. Καὶ ὅς, «Ἀπολλόδωρε,» ἔφη, «καὶ μὴν καὶ ἔναγχός σε ἐζήτουν βουλόμενος διαπυθέσθαι τὴν Ἀγάθωνος συνουσίαν [b] καὶ Σωκράτους καὶ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγενομένων, περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγων τίνες ἦσαν· ἄλλος γὰρ τίς μοι διηγεῖτο ἀκηκοὼς Φοίνικος τοῦ Φιλίππου, ἔφη δὲ καὶ σὲ εἰδέναι. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν εἶχε σαφὲς λέγειν. σὺ οὖν μοι διήγησαι· δικαιοτάτος γὰρ εἶ τοὺς τοῦ ἐταίρου λόγους ἀπαγγέλλειν. πρότερον δέ μοι,» ἢ δ' ὅς, «εἰπέ, σὺ αὐτὸς παρεγένου τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ ἢ οὐ;» Κἀγὼ εἶπον ὅτι «Παντάπασιν ἔοικέ σοι οὐδὲν διηγεῖσθαι [c] σαφὲς ὁ διηγούμενος, εἰ νεωστὶ ἠγγῆ τὴν συνουσίαν γεγονέναι ταύτην ἦν ἐρωτᾶς, ὥστε καὶ ἐμὲ παραγενέσθαι.» «Ἐγὼ γε δὴ,» ἔφη. «Πόθεν, ἦν δ' ἐγὼ, ᾧ Γλαύκων; οὐκ οἶσθ' ὅτι πολλῶν ἐτῶν Ἀγάθων ἐνθάδε οὐκ ἐπιδεδήμεκεν, ἀφ' οὗ δ' ἐγὼ Σωκράτει συνδιατρίβω καὶ ἐπιμελὲς πεποιήμαι ἐκάστης ἡμέρας εἰδέναι ὅτι ἂν λέγη ἢ πράττη, οὐδέπω τρία ἔτη ἐστίν; [173.a] πρὸ τοῦ δὲ περιτρέχων ὅπῃ τύχοιμι καὶ οἰόμενος τί ποιεῖν ἀθλιώτερος ἢ ὄτουσῶν, οὐχ ἦττον ἢ σὺ νυνί, οἰόμενος δεῖν πάντα μᾶλλον πράττειν ἢ φιλοσοφεῖν.» Καὶ ὅς, «Μὴ σκῶπτ',» ἔφη, «ἀλλ' εἰπέ μοι πότε ἐγένετο ἡ συνουσία αὐτῆ.» Κἀγὼ εἶπον ὅτι «Παίδων ὄντων ἡμῶν ἔτι, ὅτε τῇ πρώτῃ τραγωδίᾳ ἐνίκησεν Ἀγάθων, τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυσεν αὐτός τε καὶ οἱ χορευταί.» «Πάνυ,» ἔφη, «ἄρα πάλαι, ὡς ἔοικεν. ἀλλὰ τίς σοι διηγεῖτο; ἢ αὐτὸς Σωκράτης;»

[b] «Οὐ μὰ τὸν Δία,» ἦν δ' ἐγὼ, «ἀλλ' ὅσπερ Φοίνικι. Ἀριστόδημος ἦν τις, Κυδαθηναεὺς, σμικρὸς, ἀνυπόδητος αἰεὶ· παρεγγόνει δ' ἐν τῇ συνουσίᾳ, Σωκράτους ἐραστής ὧν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν τότε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ Σωκράτη γε ἐνία ἤδη ἀνηρόμην ὧν ἐκείνου ἤκουσα, καὶ μοι ὠμολόγει καθάπερ ἐκεῖνος διηγεῖτο.» «Τί οὖν,» ἔφη, «οὐ διηγῆσω μοι; πάντως δὲ ἡ ὁδὸς ἢ εἰς ἄστου ἐπιτηδεῖα πορευομένοις καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν.»

Οὕτω δὴ ἰόντες ἅμα τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ἐποιοῦμεθα, [c] ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον, οὐκ ἀμελετήτως ἔχω. εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγῆσασθαι, ταῦτα χρὴ ποιεῖν. καὶ γὰρ ἔγωγε καὶ ἄλλως, ὅταν μὲν τινὰς περὶ φιλοσοφίας λόγους ἢ αὐτὸς ποιῶμαι ἢ ἄλλων ἀκούω, χωρὶς τοῦ οἶεσθαι ὠφελεῖσθαι ὑπερφυῶς ὡς χαίρω· ὅταν δὲ ἄλλους τινὰς, ἄλλως τε καὶ τοὺς ὑμετέρους τοὺς τῶν πλουσίων καὶ χρηματιστικῶν, αὐτὸς τε ἄχθομαι ὑμᾶς τε τοὺς ἐταίρους ἐλεῶ, ὅτι οἶεσθε τί ποιεῖν [d] οὐδὲν ποιῶντες. καὶ ἴσως αὖ ὑμεῖς ἐμὲ ἠγεῖσθε κακοδαίμονα εἶναι, καὶ οἶομαι ὑμᾶς ἀληθῆ οἶεσθαι· ἐγὼ μὲντοι ὑμᾶς οὐκ οἶομαι ἀλλ' εὖ οἶδα.

{Ἐταῖρος} Ἀεὶ ὁμοῖος εἶ, ᾧ Ἀπολλόδωρε· αἰεὶ γὰρ σαυτὸν τε κακηγορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἠγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος. καὶ ὁπόθεν ποτὲ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβες τὸ μαλακὸς καλεῖσθαι, οὐκ οἶδα ἔγωγε· ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αἰεὶ τοιοῦτος εἶ, σαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις πλὴν Σωκράτους.

[e] {Απολλόδωρος} ὦ φίλτατε, καὶ δῆλόν γε δὴ ὅτι οὕτω διανοούμενος καὶ περὶ ἑμαυτοῦ καὶ περὶ ὑμῶν μαίνομαι καὶ παραπαίω;

{Εταῖρος} Οὐκ ἄξιον περὶ τούτων, Ἀπολλόδωρε, νῦν ἐρίζειν· ἀλλ' ὅπερ ἐδεόμεθά σου, μὴ ἄλλως ποιήσης, ἀλλὰ διήγησαι τίνες ἦσαν οἱ λόγοι.

{Απολλόδωρος} Ἦσαν τοίνυν ἐκεῖνοι τοιοῦδε τινές – μᾶλλον δ' [174.a] ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὡς ἐκεῖνος διηγεῖτο καὶ ἐγὼ πειράσομαι διηγῆσασθαι.

Ἔφη γάρ οἱ Σωκράτη ἐντυχεῖν λελουμένον τε καὶ τὰς βλαύτας ὑποδεδεμένον, ἃ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει· καὶ ἐρέσθαι αὐτὸν ὅποι ἴοι οὕτω καλὸς γεγεννημένος.

Καὶ τὸν εἰπεῖν ὅτι Ἐπὶ δεῖπνον εἰς Ἀγάθωνος. χθὲς γὰρ αὐτὸν διέφυγον τοῖς ἐπινικίοις, φοβηθεὶς τὸν ὄχλον· ὠμολόγησα δ' εἰς τήμερον παρέσεσθαι. ταῦτα δὴ ἐκαλλωπισάμην, ἵνα καλὸς παρὰ καλὸν ἴω. ἀλλὰ σύ, ἦ δ' ὅς, πῶς [b] ἔχεις πρὸς τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι ἄκλητος ἐπὶ δεῖπνον;

Καγὼ, ἔφη, εἶπον ὅτι Οὕτως ὅπως ἂν σὺ κελεύης.

Ἔπου τοίνυν, ἔφη, ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθεῖρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ Ἀγάθων' ἐπὶ δαΐτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. Ὅμηρος μὲν γὰρ κινδυνεύει οὐ μόνον διαφθεῖραι ἀλλὰ καὶ ὑβρίσαι εἰς ταύτην τὴν παροιμίαν· ποιήσας γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα διαφερόντως ἀγαθὸν ἄνδρα [c] τὰ πολεμικά, τὸν δὲ Μενέλεων «μαλθακὸν αἰχμητήν,» θυσίαν ποιουμένου καὶ ἐστιῶντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἄκλητον ἐποίησεν ἐλθόντα τὸν Μενέλεων ἐπὶ τὴν θοίνην, χεῖρω ὄντα ἐπὶ τὴν τοῦ ἀμείνονος.

Ταῦτ' ἀκούσας εἰπεῖν ἔφη Ἴσως μέντοι κινδυνεύσω καὶ ἐγὼ οὐχ ὡς σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ καθ' Ὅμηρον φαῦλος ὢν ἐπὶ σοφοῦ ἀνδρὸς ἰέναι θοίνην ἄκλητος. ὅρα οὖν ἄγων με τί ἀπολογήσῃ, ὡς ἐγὼ μὲν οὐχ ὁμολογήσω ἄκλητος [d] ἦκειν, ἀλλ' ὑπὸ σοῦ κεκλημένος.

«Σύν τε δύ',» ἔφη, «ἐρχομένω πρὸ ὁδοῦ» βουλευσόμεθα ὅτι ἐροῦμεν. ἀλλ' ἴωμεν.

Τοιαῦτ' ἄττα σφᾶς ἔφη διαλεχθέντας ἰέναι. τὸν οὖν Σωκράτη ἑαυτῷ πως προσέχοντα τὸν νοῦν κατὰ τὴν ὁδὸν πορεύεσθαι ὑπολειπόμενον, καὶ περιμένοντος οὗ κελεύειν προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπειδὴ δὲ γενέσθαι ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ [e] τῇ Ἀγάθωνος, ἀνεωγμένην καταλαμβάνειν τὴν θύραν, καὶ τι ἔφη αὐτόθι γελοῖον παθεῖν. οἱ μὲν γὰρ εὐθύς παῖδά τινα τῶν ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα ἄγειν οὗ κατέκειντο οἱ ἄλλοι, καὶ καταλαμβάνειν ἤδη μέλλοντας δεῖπνεῖν· εὐθύς δ' οὖν ὡς ἰδεῖν τὸν Ἀγάθωνα, ὦ, φάναι, Ἀριστόδημε, εἰς καλὸν ἦκεις ὅπως συνδειπνήσης· εἰ δ' ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἦλθες, εἰς αὐθις ἀναβαλοῦ, ὡς καὶ χθὲς ζητῶν σε ἵνα καλέσαιμι, οὐχ οἷός τ' ἦ ἰδεῖν. ἀλλὰ Σωκράτη ἡμῖν πῶς οὐκ ἄγεις;

Καὶ ἐγὼ, ἔφη, μεταστρεφόμενος οὐδαμοῦ ὀρῶ Σωκράτη ἐπόμενον· εἶπον οὖν ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ Σωκράτους ἦκοιμι, κληθεὶς ὑπ' ἐκείνου δεῦρ' ἐπὶ δεῖπνον.

Καλῶς γ', ἔφη, ποιῶν σύ· ἀλλὰ ποῦ ἔστιν οὗτος;

[175.a]

Ὅπισθεν ἐμοῦ ἄρτι εἰσῆει· ἀλλὰ θαυμάζω καὶ αὐτὸς ποῦ ἂν εἴη.

Οὐ σκέψῃ, ἔφη, παῖ, φάναι τὸν Ἀγάθωνα, καὶ εἰσάξεις Σωκράτη; σὺ δ', ἦ δ' ὅς, Ἀριστόδημε, παρ' Ἐρυξίμαχον κατακλίνου.

Καὶ ἔ μὲν ἔφη ἀπονίζειν τὸν παῖδα ἵνα κατακέοιτο· ἄλλον δέ τινα τῶν παίδων ἤκειν ἀγγέλλοντα ὅτι «Σωκράτης οὗτος ἀναχωρήσας ἐν τῷ τῶν γειτόνων προθύρῳ ἔστηκεν, κάμοῦ καλοῦντος οὐκ ἐθέλει εἰσιέναι.»

Ἄτοπόν γ', ἔφη, λέγεις· οὐκ οὐκ καλεῖς αὐτὸν καὶ μὴ ἀφήσεις;

[b] Καὶ ὅς ἔφη εἰπεῖν Μηδαμῶς, ἀλλ' ἐᾶτε αὐτόν. ἔθος γάρ τι τοῦτ' ἔχει· ἐνίοτε ἀποστὰς ὅποι ἂν τύχη ἔστηκεν. ἤξει δ' αὐτίκα, ὡς ἐγὼ οἶμαι. μὴ οὖν κινεῖτε, ἀλλ' ἐᾶτε.

Ἀλλ' οὕτω χρή ποιεῖν, εἰ σοὶ δοκεῖ, ἔφη φάναι τὸν Ἀγάθωνα. ἀλλ' ἡμᾶς, ὧ παῖδες, τοὺς ἄλλους ἐστιᾶτε. πάντως παρατίθετε ὅτι ἂν βούλησθε, ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκη – ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα – νῦν οὖν, νομίζοντες καὶ ἐμὲ ὑφ' ὑμῶν κεκληῖσθαι ἐπὶ δεῖπνον καὶ τούσδε τοὺς [c] ἄλλους, θεραπεύετε, ἵν' ὑμᾶς ἐπαινῶμεν.

Μετὰ ταῦτα ἔφη σφᾶς μὲν δειπνεῖν, τὸν δὲ Σωκράτη οὐκ εἰσιέναι. τὸν οὖν Ἀγάθωνα πολλάκις κελεύειν μεταπέμψασθαι τὸν Σωκράτη, ἔ δὲ οὐκ ἔαν. ἤκειν οὖν αὐτόν οὐ πολὺν χρόνον ὡς εἰώθει διατρίψαντα, ἀλλὰ μάλιστα σφᾶς μεσοῦν δειπνοῦντας. τὸν οὖν Ἀγάθωνα – τυγχάνειν γὰρ ἔσχατον κατακείμενον μόνον – Δεῦρ', ἔφη φάναι, Σώκρατες, παρ' ἐμὲ κατάκεισο, ἵνα καὶ τοῦ σοφοῦ ἀπτόμενός σου [d] ἀπολαύσω, ὃ σοὶ προσέστη ἐν τοῖς προθύροις. δῆλον γὰρ ὅτι ἡῦρες αὐτὸ καὶ ἔχεις· οὐ γὰρ ἂν προαπέστης.

Καὶ τὸν Σωκράτη καθίζεσθαι καὶ εἰπεῖν ὅτι Εὖ ἂν ἔχοι, φάναι, ὧ Ἀγάθων, εἰ τοιοῦτον εἶη ἡ σοφία ὡστ' ἐκ τοῦ πληρεστεροῦ εἰς τὸ κενώτερον ρεῖν ἡμῶν, ἐὰν ἀπτώμεθα ἀλλήλων, ὡσπερ τὸ ἐν ταῖς κύλιξιν ὕδωρ τὸ διὰ τοῦ ἐρίου ρέον ἐκ τῆς πληρεστερας εἰς τὴν κενωτέραν. εἰ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ [e] σοφία, πολλοῦ τιμῶμαι τὴν παρὰ σοὶ κατάκλισιν· οἶμαι γὰρ με παρὰ σοῦ πολλῆς καὶ καλῆς σοφίας πληρωθῆσθαι. ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ φαύλη τις ἂν εἴη, ἢ καὶ ἀμφισβητήσιμος ὡσπερ ὄναρ οὔσα, ἡ δὲ σὴ λαμπρά τε καὶ πολλὴν ἐπίδοσιν ἔχουσα, ἢ γε παρὰ σοῦ νέου ὄντος οὕτω σφόδρα ἐξέλαμψεν καὶ ἐκφανῆς ἐγένετο πρῶην ἐν μάρτυσι τῶν Ἑλλήνων πλέον ἢ τρισμυρίους.

Ἵβριστής εἶ, ἔφη, ὧ Σώκρατες, ὁ Ἀγάθων. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ὀλίγον ὕστερον διαδικασόμεθα ἐγὼ τε καὶ σὺ περὶ τῆς σοφίας, δικαστῆ χρώμενοι τῷ Διονύσῳ· νῦν δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον πρῶτα τρέπου.

[176.a]

Μετὰ ταῦτα, ἔφη, κατακλινέντος τοῦ Σωκράτους καὶ δειπνήσαντος καὶ τῶν ἄλλων, σπονδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι, καὶ ἄσαντας τὸν θεὸν καὶ τᾶλλα τὰ νομιζόμενα, τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον· τὸν οὖν Πausανίαν ἔφη λόγου τοιοῦτου τινὸς κατάρχειν. Εἶεν, ἄνδρες, φάναι, τίνα τρόπον ῥᾶστα πόμεθα; ἐγὼ μὲν οὖν λέγω ὑμῖν ὅτι τῷ ὄντι πάνυ χαλεπῶς ἔχω ὑπὸ τοῦ χθὲς πότου καὶ δέομαι ἀναψυχῆς τινος – οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς· παρῆστε γὰρ χθὲς – σκοπεῖσθε [b] οὖν τίνι τρόπῳ ἂν ὡς ῥᾶστα πίνοιμεν.

Τὸν οὖν Ἀριστοφάνη εἰπεῖν, Τοῦτο μέντοι εὖ λέγεις, ὧ Pausανία, τὸ παντὶ τρόπῳ παρασκευάσασθαι ῥαστώνην τινὰ τῆς πόσεως· καὶ γὰρ αὐτὸς εἶμι τῶν χθὲς βεβαπτισμένων.

Ἀκούσαντα οὖν αὐτῶν ἔφη Ἐρυξίμαχον τὸν Ἀκουμενοῦ Ἦ καλῶς, φάναι, λέγετε. καὶ ἔτι ἐνὸς δέομαι ὑμῶν ἀκοῦσαι πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐρρῶσθαι πίνειν, Ἀγάθωνος.

Οὐδαμῶς, φάναι, οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι.

[c] Ἐρμαιον ἂν εἶη ἡμῖν, ἧ δ' ὅς, ὡς ἔοικεν, ἐμοὶ τε καὶ Ἀριστοδήμῳ καὶ Φαίδρῳ καὶ τοῖσδε, εἰ ὑμεῖς οἱ δυνατώτατοι πίνειν νῦν ἀπειρήκατε· ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀεὶ ἀδύνατοι. Σωκράτη δ' ἔξαιρῶ λόγου· ἰκανὸς γὰρ καὶ ἀμφοτέρα, ὥστ' ἔξαρκέσει αὐτῷ ὁπότ' ἂν ποιῶμεν. ἐπειδὴ οὖν μοι δοκεῖ οὐδεὶς τῶν παρόντων προθύμως ἔχειν πρὸς τὸ πολὺν πίνειν οἶνον, ἴσως ἂν ἐγὼ περὶ τοῦ μεθύσκεσθαι οἶόν ἐστι τάληθ' ἔλεγον ἦττον ἂν εἶην ἀηδής. ἐμοὶ γὰρ δὴ τοῦτό γε οἶμαι [d] κατάδηλον γεγονέναι ἐκ τῆς ἰατρικῆς, ὅτι χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ μέθη ἐστίν· καὶ οὔτε αὐτὸς ἐκὼν εἶναι πόρρω ἐθελήσαιμι ἂν πιεῖν οὔτε ἄλλῳ συμβουλεύσαιμι, ἄλλως τε καὶ κραυπαλῶντα ἔτι ἐκ τῆς προτεραίας. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη φάναι ὑπολαβόντα Φαῖδρον τὸν Μυρρινούσιον, ἔγωγέ σοι εἶωθα πείθεσθαι ἄλλως τε καὶ ἄτ' ἂν περὶ ἰατρικῆς λέγῃς· νῦν δ', ἂν εὔβουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί.

[e] ταῦτα δὴ ἀκούσαντας συγχωρεῖν πάντας μὴ διὰ μέθης ποιήσασθαι τὴν ἐν τῷ παρόντι συνουσίαν, ἀλλ' οὔτω πίνοντας πρὸς ἡδονήν.

Ἐπειδὴ τοίνυν, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον, τοῦτο μὲν δέδοκται, πίνειν ὅσον ἂν ἕκαστος βούληται, ἐπάναγκες δὲ μηδὲν εἶναι, τὸ μετὰ τοῦτο εἰσηγοῦμαι τὴν μὲν ἄρτι εἰσελθοῦσαν ἀυλητρίδα χαίρειν ἔαν, αὐλοῦσαν ἑαυτῇ ἢ ἂν βούληται ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἔνδον, ἡμᾶς δὲ διὰ λόγων ἀλλήλοις συνεῖναι τὸ τήμερον· καὶ δι' οἶων λόγων, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω ὑμῖν εἰσηγήσασθαι.

[177.a]

Φάναι δὴ πάντας καὶ βούλεσθαι καὶ κελεύειν αὐτὸν εἰσηγεῖσθαι. εἰπεῖν οὖν τὸν Ἐρυξίμαχον ὅτι Ἡ μὲν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου ἐστὶ κατὰ τὴν Εὐρύπιδου Μελανίπην· οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλὰ Φαίδρου τοῦδε, ὃν μέλλω λέγειν. Φαῖδρος γὰρ ἐκάστοτε πρὸς με ἀγανακτῶν λέγει Οὐ δεινόν, φησίν, ὧ Ἐρυξίμαχε, ἄλλοις μὲν τισὶ θεῶν ὕμνους καὶ παιῶνας εἶναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν πεποιημένους, τῷ δὲ Ἐρωτι, τηλικούτῳ ὄντι καὶ τοσοῦτῳ θεῷ, μηδὲ ἓνα πώποτε τοσοῦτων [b] γεγονότων ποιητῶν πεποιηκέναι μηδὲν ἐγκώμιον; εἰ δὲ βούλει αὐτὸ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστάς, Ἡρακλέους μὲν καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην συγγράφειν, ὥσπερ ὁ βέλτιστος Πρόδικος – καὶ τοῦτο μὲν ἦττον καὶ θαυμαστόν, ἀλλ' ἔγωγε ἤδη τινὶ ἐνέτυχον βιβλίῳ ἀνδρὸς σοφοῦ, ἐν ᾧ ἐνήσαν ἄλες ἔπαινον θαυμάσιον ἔχοντες πρὸς ὠφελίαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα [c] συχνὰ ἴδοις ἂν ἐγκεκωμιασμένα – τὸ οὖν τοιούτων μὲν πέρι πολλὴν σπουδὴν ποιήσασθαι, Ἐρωτα δὲ μηδένα πῶ ἀνθρώπων τετολημκέναι εἰς ταυτηνὴ τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι· ἀλλ' οὕτως ἡμέληται τοσοῦτος θεός. ταῦτα δὴ μοι δοκεῖ εὔλέγειν Φαῖδρος. ἐγὼ οὖν ἐπιθυμῶ ἅμα μὲν τούτῳ ἔρανον εἰσενεγκεῖν καὶ χαρίσασθαι, ἅμα δ' ἐν τῷ παρόντι πρέπον μοι δοκεῖ εἶναι ἡμῖν τοῖς παροῦσι κοσμηῆσαι τὸν θεόν. εἰ οὖν [d] συνδοκεῖ καὶ ὑμῖν, γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἐν λόγοις ἰκανὴ διατριβή· δοκεῖ γὰρ μοι χρῆναι ἕκαστον ἡμῶν λόγον εἰπεῖν ἔπαινον Ἐρωτος ἐπὶ δεξιᾷ ὡς ἂν δύνηται κάλλιστον, ἄρχειν δὲ Φαῖδρον πρῶτον, ἐπειδὴ καὶ πρῶτος κατάκειται καὶ ἔστιν ἅμα πατὴρ τοῦ λόγου.

Οὐδεὶς σοι, ὧ Ἐρυξίμαχε, φάναι τὸν Σωκράτη, ἐναντία ψηφιεῖται. οὔτε γὰρ ἂν ποῦ ἐγὼ ἀποφήσαιμι, ὅς οὐδὲν φημι ἄλλο ἐπίστασθαι ἢ τὰ ἐρωτικά, οὔτε ποῦ Ἀγάθων καὶ [e] Πausανίας, οὐδὲ μὴν Ἀριστοφάνης, ᾧ περὶ Διόνυσον καὶ Ἀφροδίτην πᾶσα ἡ διατριβή, οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τουτωνὶ ὧν ἐγὼ ὀρῶ. καίτοι οὐκ ἐξ ἴσου γίγνεται ἡμῖν τοῖς ὑστάτοις κατακειμένοις· ἀλλ' ἐὰν οἱ πρόσθεν ἰκανῶς καὶ καλῶς εἴπωσιν, ἐξαρκέσει ἡμῖν. ἀλλὰ τύχη ἀγαθῇ καταρχέτω Φαῖδρος καὶ ἐγκωμιαζέτω τὸν Ἐρωτα.

Ταῦτα δὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρα συνέφασάν τε καὶ [178.a] ἐκέλευον ἅπερ ὁ Σωκράτης. πάντων μὲν οὖν ἃ ἕκαστος εἶπεν, οὔτε πάνυ ὁ Ἀριστόδημος ἐμέμνητο οὔτ' αὖ ἐγὼ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγε πάντα· ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιωματιμότερον, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἐκάστου τὸν λόγον.

Πρῶτον μὲν γάρ, ὡσπερ λέγω, ἔφη Φαῖδρον ἀρξάμενον ἐνθένδε ποθὲν λέγειν, ὅτι μέγας θεὸς εἶη ὁ Ἔρως καὶ θαυμαστός ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, οὐχ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν. τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβύτατον [b] εἶναι τὸν θεὸν τίμιον, ἧ δ' ὅς, τεκμήριον δὲ τούτου· γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ιδιώτου οὔτε ποιητοῦ, ἀλλ' Ἡσιόδου πρῶτον μὲν Χάος φησὶ γενέσθαι –

αὐτὰρ ἔπειτα

Γαῖ' εὐρύτερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ,

ἠδ' Ἔρος

Ἡσιόδω δὲ καὶ Ἀκουσίλεως σύμφησιν μετὰ τὸ Χάος δύο τούτω γενέσθαι, Γῆν τε καὶ Ἔρωτα.

Παρμενίδης δὲ τὴν γένεσιν λέγει –

πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

[c] οὕτω πολλαχόθεν ὁμολογεῖται ὁ Ἔρως ἐν τοῖς πρεσβύτατος εἶναι. πρεσβύτατος δὲ ὧν μεγίστων ἀγαθῶν ἡμῖν αἰτιός ἐστιν. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔχω εἰπεῖν ὅτι μεῖζον ἐστὶν ἀγαθὸν εὐθύς νέφ' ὄντι ἢ ἐραστῆς χρηστός καὶ ἐραστῆ παιδικά. ὁ γὰρ χρὴ ἀνθρώποις ἠγεῖσθαι παντὸς τοῦ βίου τοῖς μέλλουσι καλῶς βιώσεσθαι, τοῦτο οὔτε συγγένεια οἷα τε ἐμποιεῖν οὔτω καλῶς οὔτε τιμαὶ οὔτε πλοῦτος οὔτ' ἄλλο [d] οὐδὲν ὡς ἔρως. λέγω δὲ δὴ τί τοῦτο; τὴν ἐπὶ μὲν τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνῃν, ἐπὶ δὲ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίαν· οὐ γὰρ ἔστιν ἄνευ τούτων οὔτε πόλιν οὔτε ιδιώτην μεγάλα καὶ καλὰ ἔργα ἐξεργάζεσθαι. φημί τοίνυν ἐγὼ ἄνδρα ὅστις ἐρᾷ, εἴ τι αἰσχρὸν ποιῶν κατάδηλος γίγνεται ἢ πάσχων ὑπὸ τοῦ δι' ἀνανδρίαν μὴ ἀμυνόμενος, οὔτ' ἂν ὑπὸ πατρὸς ὀφθέντα οὕτως ἀλγῆσαι οὔτε ὑπὸ ἐταίρων οὔτε ὑπ' ἄλλου [e] οὐδενὸς ὡς ὑπὸ παιδικῶν. ταῦτόν δὲ τοῦτο καὶ τὸν ἐρώμενον ὀρώμεν, ὅτι διαφερόντως τοὺς ἐραστάς αἰσχύνεται, ὅταν ὀφθῆ ἐν αἰσchrῶ τινι ὧν. εἰ οὖν μηχανή τις γένοιτο ὥστε πόλιν γενέσθαι ἢ στρατόπεδον ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσchrῶν καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς [179.a] ἀλλήλους, καὶ μαχόμενοί γ' ἂν μετ' ἀλλήλων οἱ τοιοῦτοι νικῶεν ἂν ὀλίγοι ὄντες ὡς ἔπος εἰπεῖν πάντας ἀνθρώπους. ἐρῶν γὰρ ἀνὴρ ὑπὸ παιδικῶν ὀφθῆναι ἢ λυπῶν τάξιν ἢ ὄπλα ἀποβαλῶν ἤττον ἂν δήπου δέξαιτο ἢ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ τούτου τεθνάναι ἂν πολλάκις ἔλοιτο. καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικὰ ἢ μὴ βοηθηῖσαι κινδυνεύοντι – οὐδεὶς οὕτω κακὸς ὄντινα οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ Ἔρως ἔνθεον ποιήσειε πρὸς ἀρετὴν, ὥστε ὁμοιον εἶναι τῷ ἀρίστῳ φύσει· [b] καὶ ἀτεχνῶς, ὁ ἔφη Ὅμηρος, μένος ἐμπνεῦσαι ἐνίοις τῶν ἠρώων τὸν θεόν, τοῦτο ὁ Ἔρως τοῖς ἐρῶσι παρέχει γιγνόμενον παρ' αὐτοῦ.

Καὶ μὴν ὑπεραποθνήσκειν γε μόνοι ἐθέλουσιν οἱ ἐρῶντες, οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες. τούτου δὲ καὶ ἡ Πελίου θυγάτηρ Ἄλκηστις ἰκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἐθελήσασα μόνῃ ὑπὲρ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς ἀποθανεῖν, ὄντων αὐτῷ πατρὸς τε [c] καὶ μητρὸς, οὓς ἐκείνη τοσοῦτον ὑπερεβάλετο τῇ φιλίᾳ διὰ τὸν ἔρωτα, ὥστε ἀποδειξαι αὐτοὺς ἀλλοτρίους ὄντας τῷ ὑεὶ καὶ ὀνόματι μόνον προσήκοντας, καὶ τοῦτ' ἐργασαμένη τὸ ἔργον οὔτω καλὸν ἔδοξεν ἐργάσασθαι οὐ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θεοῖς, ὥστε πολλῶν πολλὰ καὶ καλὰ ἐργασαμένων εὐαριθμήτοις δὴ τισὶν ἔδοσαν τοῦτο γέρας οἱ θεοί, ἐξ Ἄιδου ἀνεῖναι πάλιν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνης ἀνεῖσαν ἀγασθέντες [d] τῷ ἔργῳ· οὔτω καὶ θεοὶ τὴν περὶ τὸν ἔρωτα σπουδὴν τε καὶ ἀρετὴν μάλιστα τιμῶσιν. Ὀρφέα δὲ τὸν Οἰάγρου ἀτελῆ ἀπέπεμψαν ἐξ Ἄιδου, φάσμα δείξαντες

τῆς γυναικὸς ἐφ' ἣν ἤκεν, αὐτὴν δὲ οὐ δόντες, ὅτι μαλθακίζεσθαι ἐδόκει, ἅτε ὦν κιθαρωδός, καὶ οὐ τολμᾶν ἔνεκα τοῦ ἔρωτος ἀποθνήσκειν ὡσπερ Ἄλκηστις, ἀλλὰ διαμηχανᾶσθαι ζῶν εἰσιέναι εἰς Ἄιδου. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα δίκην αὐτῷ ἐπέθεσαν, καὶ ἐποίησαν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ γυναικῶν [e] γενέσθαι, οὐχ ὡσπερ Ἀχιλλέα τὸν τῆς Θέτιδος ὑὸν ἐτίμησαν καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψαν, ὅτι πεπυσμένος παρὰ τῆς μητρὸς ὡς ἀποθανοῖτο ἀποκτείνας Ἔκτορα, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο οἴκαδε ἐλθὼν γηραιὸς τελευτήσοι, ἐτόλμησεν ἐλέσθαι βοηθήσας τῷ ἐραστῇ Πατρόκλῳ καὶ [180] τιμωρήσας οὐ μόνον ὑπεραποθανεῖν ἀλλὰ καὶ ἐπαποθανεῖν τετελευτηκότι· ὅθεν δὴ καὶ ὑπεραγασθέντες οἱ θεοὶ διαφερόντως αὐτὸν ἐτίμησαν, ὅτι τὸν ἐραστὴν οὕτω περὶ πολλοῦ ἐποίητο. Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ φάσκων Ἀχιλλέα Πατρόκλου ἐρᾶν, ὃς ἦν καλλίων οὐ μόνον Πατρόκλου ἀλλ' ἅμα καὶ τῶν ἡρώων ἀπάντων, καὶ ἔτι ἀγένειος, ἔπειτα νεώτερος πολὺ, ὡς φησιν Ὅμηρος. ἀλλὰ γὰρ τῷ ὄντι μάλιστα μὲν ταύτην τὴν ἀρετὴν οἱ θεοὶ τιμῶσιν τὴν περὶ [b] τὸν ἔρωτα, μᾶλλον μέντοι θαυμάζουσιν καὶ ἄγανται καὶ εὖ ποιοῦσιν ὅταν ὁ ἐρώμενος τὸν ἐραστὴν ἀγαπᾷ, ἢ ὅταν ὁ ἐραστής τὰ παιδικά. θεϊότερον γὰρ ἐραστής παιδικῶν· ἔνθεος γάρ ἐστι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀχιλλέα τῆς Ἀλκήστιδος μᾶλλον ἐτίμησαν, εἰς μακάρων νήσους ἀποπέμψαντες.

Οὕτω δὴ ἔγωγέ φημι Ἔρωτα θεῶν καὶ πρεσβύτατον καὶ τιμιώτατον καὶ κυριώτατον εἶναι εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας κτήσιν ἀνθρώποις καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασιν.

[c] Φαῖδρον μὲν τοιοῦτόν τινα λόγον ἔφη εἰπεῖν, μετὰ δὲ Φαῖδρον ἄλλους τινὰς εἶναι ὧν οὐ πάνυ διεμνημόνευε· οὓς παρὲς τὸν Πausανίου λόγον διηγείτο. εἰπεῖν δ' αὐτὸν ὅτι Οὐ καλῶς μοι δοκεῖ, ὦ Φαῖδρε, προβεβλήσθαι ἡμῖν ὁ λόγος, τὸ ἀπλῶς οὕτως παρηγγελθαι ἐγκωμιάζειν Ἔρωτα. εἰ μὲν γὰρ εἷς ἦν ὁ Ἔρωτος, καλῶς ἂν εἶχε, νῦν δὲ οὐ γὰρ ἐστὶν εἷς· μὴ ὄντος δὲ ἐνὸς ὀρθότερόν ἐστι πρότερον προρρηθῆναι [d] ὅποιον δεῖ ἐπαινεῖν. ἐγὼ οὖν πειράσομαι τοῦτο ἐπανορθώσασθαι, πρῶτον μὲν Ἔρωτα φράσαι ὃν δεῖ ἐπαινεῖν, ἔπειτα ἐπαινεῖσαι ἀξίως τοῦ θεοῦ. πάντες γὰρ ἴσμεν ὅτι οὐκ ἐστὶν ἄνευ Ἔρωτος Ἀφροδίτη. μιᾶς μὲν οὖν οὕσης εἷς ἂν ἦν Ἔρωτος· ἐπεὶ δὲ δὴ δύο ἐστὸν, δύο ἀνάγκη καὶ Ἔρωτες εἶναι. πῶς δ' οὐ δύο τῷ θεῷ; ἢ μὲν γέ που πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ Οὐρανίαν ἐπονομάζομεν· ἢ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, [e] ἣν δὴ Πάνδημον καλοῦμεν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἐτέρᾳ συνεργὸν Πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ Οὐράνιον. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεοὺς, ἃ δ' οὖν ἐκάτερος εἴληχε πειρατέον εἰπεῖν. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδ' ἔχει· αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πραττομένη οὔτε καλὴ οὔτε αἰσχρά.

[181.a]

οἷον ὃ νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἢ πίνειν ἢ ἄδειν ἢ διαλέγεσθαι, οὐκ ἐστὶ τούτων αὐτὸ καλὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ὡς ἂν πραχθῇ, τοιοῦτον ἀπέβη· καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίνεται, μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ Ἔρωτος οὐ πᾶς ἐστὶ καλὸς οὐδὲ ἀξίος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλὰ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν.

Ὁ μὲν οὖν τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης ὡς ἀληθῶς πάνδημός [b] ἐστὶ καὶ ἐξεργάζεται ὅτι ἂν τύχη· καὶ οὗτός ἐστιν ὃν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων ἐρῶσιν. ἐρῶσι δὲ οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν οὐχ ἡττον γυναικῶν ἢ παίδων, ἔπειτα ὧν καὶ ἐρῶσι τῶν σωμάτων μᾶλλον ἢ τῶν ψυχῶν, ἔπειτα ὡς ἂν δύνωνται ἀνοητοτάτων, πρὸς τὸ διαπράξασθαι μόνον βλέποντες, ἀμελοῦντες δὲ τοῦ καλῶς ἢ μή· ὅθεν δὴ συμβαίνει αὐτοῖς ὅτι ἂν τύχῃσι τοῦτο πράττειν, ὁμοίως μὲν ἀγαθόν, ὁμοίως δὲ τούναντίον. ἐστὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς θεοῦ νεωτέρας [c] τε οὕσης πολὺ ἢ τῆς ἐτέρας, καὶ μετεχούσης ἐν τῇ γενέσει καὶ θήλεος καὶ ἄρρενος. ὁ δὲ τῆς Οὐρανίας πρῶτον μὲν οὐ μετεχούσης θήλεος ἀλλ' ἄρρενος μόνον – καὶ ἐστὶν οὗτος ὁ τῶν παίδων ἔρωτος – ἔπειτα πρεσβυτέρα, ὑβρεως ἀμοίρου· ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄρρεν

τρέπονται οἱ ἐκ τούτου τοῦ ἔρωτος ἐπιπνοί, τὸ φύσει ἐρρωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλλον ἔχον ἀγαπῶντες. καὶ τις ἂν γνοίη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παιδεραστία τοὺς εἰλικρινῶς [d] ὑπὸ τούτου τοῦ ἔρωτος ὠρμημένους· οὐ γὰρ ἐρῶσι παίδων, ἀλλ' ἐπειδὴν ἤδη ἄρχονται νοῦν ἴσχειν, τοῦτο δὲ πλησιάζει τῷ γενειάσκειν. παρεσκευασμένοι γὰρ οἷμαι εἰσιν οἱ ἐντεῦθεν ἀρχόμενοι ἐρᾶν ὡς τὸν βίον ἅπαντα συνεσόμενοι καὶ κοινῇ συμβιωσόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπατήσαντες, ἐν ἀφροσύνῃ λαβόντες ὡς νέον, καταγελάσαντες οἰχήσεσθαι ἐπ' ἄλλον ἀποτρέχοντες. χρῆν δὲ καὶ νόμον εἶναι μὴ ἐρᾶν [e] παίδων, ἵνα μὴ εἰς ἄδηλον πολλὴ σπουδὴ ἀνηλίσκετο· τὸ γὰρ τῶν παίδων τέλος ἄδηλον οἷ τελευτᾷ κακίας καὶ ἀρετῆς ψυχῆς τε πέρι καὶ σώματος. οἱ μὲν οὖν ἀγαθοὶ τὸν νόμον τοῦτον αὐτοὶ αὐτοῖς ἐκόντες τίθενται, χρῆν δὲ καὶ τούτους τοὺς πανδήμους ἐραστὰς προσαναγκάζειν τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν προσαναγκάζομεν αὐτοὺς καθ' [182.a] ὅσον δυνάμεθα μὴ ἐρᾶν. οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ καὶ τὸ ὄνειδος πεπονηκότες, ὥστε τινὰς τολμᾶν λέγειν ὡς αἰσχρὸν χαρίζεσθαι ἐρασταῖς· λέγουσι δὲ εἰς τούτους ἀποβλέποντες, ὀρῶντες αὐτῶν τὴν ἀκαιρίαν καὶ ἀδικίαν, ἐπεὶ οὐ δήπου κοσμίως γε καὶ νομίμως ὀτιοῦν πρᾶγμα πραττόμενον ψόγον ἂν δικαίως φέροι.

Καὶ δὴ καὶ ὁ περὶ τὸν ἔρωτα νόμος ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι νοῆσαι ῥάδιος, ἀπλῶς γὰρ ὠρίζεται· ὁ δ' ἐνθάδε [b] καὶ ἐν Λακεδαιμόνι ποικίλος. ἐν Ἡλιδι μὲν γὰρ καὶ ἐν Βοιωτοῖς, καὶ οὗ μὴ σοφοὶ λέγειν, ἀπλῶς νενομοθέτηται καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, καὶ οὐκ ἂν τις εἴποι οὔτε νέος οὔτε παλαιὸς ὡς αἰσχρὸν, ἵνα οἷμαι μὴ πράγματ' ἔχωσιν λόγῳ πειρώμενοι πείθειν τοὺς νέους, ἅτε ἀδύνατοι λέγειν· τῆς δὲ Ἰωνίας καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ αἰσχρὸν νενόμισται, ὅσοι ὑπὸ βαρβάρους οἰκοῦσιν. τοῖς γὰρ βαρβάρους διὰ τὰς τυραννίδας αἰσχρὸν τοῦτό γε καὶ ἦ γε [c] φιλοσοφία καὶ ἡ φιλογυμναστία· οὐ γὰρ οἷμαι συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων, οὐδὲ φιλίας ἰσχυρὰς καὶ κοινωνίας, ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τὰ τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρωσ ἐμποιεῖν. ἔργῳ δὲ τοῦτο ἔμαθον καὶ οἱ ἐνθάδε τύρανοι· ὁ γὰρ Ἄριστογείτονος ἔρωσ καὶ ἡ Ἄρμοδιου φιλία βέβαιος γενομένη κατέλυσεν αὐτῶν τὴν ἀρχήν. οὕτως οὗ μὲν αἰσχρὸν ἐτέθη [d] χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, κακία τῶν θεμένων κεῖται, τῶν μὲν ἀρχόντων πλεονεξία, τῶν δὲ ἀρχομένων ἀνανδρία· οὗ δὲ καλὸν ἀπλῶς ἐνομίσθη, διὰ τὴν τῶν θεμένων τῆς ψυχῆς ἀργίαν. ἐνθάδε δὲ πολὺ τούτων κάλλιον νενομοθέτηται, καὶ ὅπερ εἶπον, οὐ ῥάδιον κατανοῆσαι. ἐνθυμηθέντι γὰρ ὅτι λέγεται κάλλιον τὸ φανερῶς ἐρᾶν τοῦ λάθρα, καὶ μάλιστα τῶν γενναιοτάτων καὶ ἀρίστων, κἂν αἰσχίους ἄλλων ὦσι, καὶ ὅτι αὖ ἡ παρακέλευσις τῷ ἐρῶντι παρά πάντων θαυμαστή, οὐχ ὡς τι αἰσχρὸν ποιοῦντι, καὶ ἐλόντι τε καλὸν δοκεῖ εἶναι [e] καὶ μὴ ἐλόντι αἰσχρὸν, καὶ πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν ἐλεῖν ἐξουσίαν ὁ νόμος δέδωκε τῷ ἐραστῇ θαυμαστά ἔργα ἐργαζομένῳ ἐπαινεῖσθαι, ἃ εἴ τις τολμῶη ποιεῖν ἄλλ' ὀτιοῦν διώκων καὶ [183.a] βουλόμενος διαπράξασθαι πλὴν τοῦτο, φιλοσοφίας τὰ μέγιστα καρποῖτ' ἂν ὄνειδη – εἰ γὰρ ἢ χρήματα βουλόμενος παρά του λαβεῖν ἢ ἀρχὴν ἄρξαι ἢ τινα ἄλλην δύναμιν ἐθέλοι ποιεῖν οἷάπερ οἱ ἐρασταὶ πρὸς τὰ παιδικά, ἱκετείας τε καὶ ἀντιβολήσεις ἐν ταῖς δεήσεσιν ποιοῦμενοι, καὶ ὄρκους ὀμνύντες, καὶ κοιμήσεις ἐπὶ θύραις, καὶ ἐθέλοντες δουλείας δουλεύειν οἷας οὐδ' ἂν δοῦλος οὐδεὶς, ἐμποδίζοιτο ἂν μὴ πράττειν οὕτω τὴν πρᾶξιν καὶ ὑπὸ φίλων καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν, [b] τῶν μὲν ὄνειδιζόντων κολακειᾶς καὶ ἀνελευθερίας, τῶν δὲ νοουθετούντων καὶ αἰσχυνομένων ὑπὲρ αὐτῶν – τῷ δ' ἐρῶντι πάντα ταῦτα ποιοῦντι χάρις ἔπεστι, καὶ δέδοται ὑπὸ τοῦ νόμου ἄνευ ὄνειδους πράττειν, ὡς πάγκαλόν τι πρᾶγμα διαπραττομένου· ὃ δὲ δεινότατον, ὡς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρά θεῶν ἐκβάντι τῶν ὄρκων – ἀφροδίσιον γὰρ ὄρκον οὐ φασιν εἶναι· οὕτω [c] καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασιν τῷ ἐρῶντι, ὡς ὁ νόμος φησὶν ὁ ἐνθάδε – ταύτη μὲν οὖν οἰηθείη ἂν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ φίλους γίγνεσθαι τοῖς ἐρασταῖς. ἐπειδὴν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες οἱ

πατέρες τοῖς ἐρωμένοις μὴ ἔωσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐρασταῖς, καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστεταγμένα ἦ, ἡλικιωτάτοι δὲ καὶ ἐταῖροι ὄνειδίζουσιν ἔάν τι ὀρθῶς τοιοῦτον γιγνόμενον, καὶ τοὺς ὄνειδίζοντας αὖ οἱ [d] πρεσβύτεροι μὴ διακωλύωσι μηδὲ λοιδορῶσιν ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγοντας, εἰς δὲ ταῦτά τις αὖ βλέψας ἠγήσεται ἄν πάλιν αἰσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι. τὸ δὲ οἶμαι ὧδ' ἔχει· οὐχ ἀπλοῦν ἐστίν, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὔτε αἰσχρόν, ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν, αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν. αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστὶ πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῷ τε καὶ καλῶς. πονηρὸς δ' ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἐραστής ὁ πάνδημος, [e] ὁ τοῦ σώματος μᾶλλον ἢ τῆς ψυχῆς ἐρῶν· καὶ γὰρ οὐδὲ μόνιμός ἐστιν, ἅτε οὐδὲ μόνιμου ἐρῶν πράγματος. ἅμα γὰρ τῷ τοῦ σώματος ἄνθει λήγοντι, οὐπὲρ ἦρα, «οἶχεται ἀποπτάμενος,» πολλοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις καταισχύνας· ὁ δὲ τοῦ ἠθους χρηστοῦ ὄντος ἐραστής διὰ βίου μένει, ἅτε μόνιμῳ συντακεί. τούτους δὲ βούλεται ὁ [184.a] ἡμέτερος νόμος εὖ καὶ καλῶς βασανίζειν, καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν. διὰ ταῦτα οὖν τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται, τοῖς δὲ φεύγειν, ἀγωνοθετῶν καὶ βασανίζων ποτέρων ποτὲ ἐστὶν ὁ ἐρῶν καὶ ποτέρων ὁ ἐρώμενος. οὕτω δὲ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας πρῶτον μὲν τὸ ἀλίσκεσθαι ταχὺ αἰσχρόν νενόμισται, ἵνα χρόνος ἐγγένηται, ὅς δὲ δοκεῖ τὰ πολλὰ καλῶς βασανίζειν, ἔπειτα τὸ ὑπὸ χρημάτων καὶ ὑπὸ πολιτικῶν δυνάμεων ἀλῶναι αἰσχρόν, [b] ἔάν τε κακῶς πάσχων πτήξῃ καὶ μὴ καρτερήσῃ, ἄν τ' εὐεργετούμενος εἰς χρήματα ἢ εἰς διαπράξεις πολιτικὰς μὴ καταφρονήσῃ· οὐδὲν γὰρ δοκεῖ τούτων οὔτε βέβαιον οὔτε μόνιμον εἶναι, χωρὶς τοῦ μηδὲ πεφυκέναι ἀπ' αὐτῶν γενναίαν φιλίαν. μία δὲ λείπεται τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ ὁδός, εἰ μέλλει καλῶς χαριεῖσθαι ἐραστῇ παιδικά. ἔστι γὰρ ἡμῖν νόμος, ὡς περ ἐπὶ τοῖς ἐρασταῖς ἦν δουλεύειν ἐθέλοντα [c] ἠντινοῦν δουλείαν παιδικοῖς μὴ κολακείαν εἶναι μηδὲ ἐπονείδιστον, οὕτω δὲ καὶ ἄλλη μία μόνη δουλεία ἐκούσιος λείπεται οὐκ ἐπονείδιστος· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν. νενόμισται γὰρ δὴ ἡμῖν, ἔάν τις ἐθέλῃ τινὰ θεραπεύειν ἠγούμενος δι' ἐκεῖνον ἀμείνων ἔσεσθαι ἢ κατὰ σοφίαν τινὰ ἢ κατὰ ἄλλο ὅτιοῦν μέρος ἀρετῆς, αὕτη αὖ ἡ ἐθελοδοουλεία οὐκ αἰσχρὰ εἶναι οὐδὲ κολακεία. δεῖ δὲ τὸν νόμον τούτου συμβαλεῖν εἰς ταυτόν, τὸν τε περὶ τὴν παιδεραστίαν καὶ [d] τὸν περὶ τὴν φιλοσοφίαν τε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, εἰ μέλλει συμβῆναι καλὸν γενέσθαι τὸ ἐραστῇ παιδικὰ χαρίσασθαι. ὅταν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστής τε καὶ παιδικά, νόμον ἔχων ἐκάτερος, ὁ μὲν χαρισάμενος παιδικοῖς ὑπηρετῶν ὅτιοῦν δικαίως ἂν ὑπηρετεῖν, ὁ δὲ τῷ ποιοῦντι αὐτὸν σοφόν τε καὶ ἀγαθὸν δικαίως αὖ ὅτιοῦν ἂν ὑπουργῶν ὑπουργεῖν, καὶ ὁ μὲν δυνάμενος εἰς φρόνησιν καὶ τὴν [e] ἄλλην ἀρετὴν συμβάλλεσθαι, ὁ δὲ δεόμενος εἰς παιδείαν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν κτᾶσθαι, τότε δὲ τούτων συνιόντων εἰς ταυτόν τῶν νόμων μοναχοῦ ἐνταῦθα συμπίπτει τὸ καλὸν εἶναι παιδικὰ ἐραστῇ χαρίσασθαι, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ. ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐξαπατηθῆναι οὐδὲν αἰσχρόν· ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἐξαπατωμένῳ αἰσχύνῃ φέρει καὶ μή. εἰ γὰρ τις [185.a] ἐραστῇ ὡς πλουσίῳ πλούτου ἕνεκα χαρισάμενος ἐξαπατηθῆι καὶ μὴ λάβῃ χρήματα, ἀναφανέντος τοῦ ἐραστοῦ πένητος, οὐδὲν ἦττον αἰσχρόν· δοκεῖ γὰρ ὁ τοιοῦτος τό γε αὐτοῦ ἐπιδειξῆαι, ὅτι ἕνεκα χρημάτων ὅτιοῦν ἂν ὄψοιτο ὑπηρετοῖ, τοῦτο δὲ οὐ καλόν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κἂν εἴ τις ὡς ἀγαθῷ χαρισάμενος καὶ αὐτὸς ὡς ἀμείνων ἐσόμενος διὰ τὴν φιλίαν ἐραστοῦ ἐξαπατηθῆι, ἀναφανέντος ἐκεῖνου κακοῦ [b] καὶ οὐ κεκτημένου ἀρετῆς, ὅμως καλὴ ἢ ἀπάτη· δοκεῖ γὰρ αὖ καὶ οὗτος τὸ καθ' αὐτὸν δεδηλωκέναι, ὅτι ἀρετῆς γ' ἕνεκα καὶ τοῦ βελτίων γενέσθαι πᾶν ἂν παντὶ προθυμηθῆι, τοῦτο δὲ αὖ πάντων κάλλιστον· οὕτω πᾶν πάντως γε καλὸν ἀρετῆς γ' ἕνεκα χαρίζεσθαι. οὗτός ἐστιν ὁ τῆς οὐρανίας θεοῦ ἔρωσ καὶ οὐράνιος καὶ πολλοῦ ἄξιος καὶ πόλει καὶ ιδιώταις, πολλὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκάζων ποιεῖσθαι πρὸς ἀρετὴν τὸν [c] τε ἐρῶντα αὐτὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώμενον· οἱ δ' ἕτεροι πάντες τῆς ἐτέρας, τῆς πανδήμου. ταῦτά σοι, ἔφη, ὡς ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ὦ Φαῖδρε, περὶ Ἐρωτος συμβάλλομαι.

Παυσανίου δὲ παυσαμένου – διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὕτως οἱ σοφοί – ἔφη ὁ Ἀριστόδημος δεῖν μὲν Ἀριστοφάνη λέγειν, τυχεῖν δὲ αὐτῷ τινα ἢ ὑπὸ πλησμονῆς ἢ ὑπὸ τινος ἄλλου λύγγα ἐπιπεπωκυῖαν καὶ οὐχ οἷόν τε εἶναι λέγειν, [d] ἀλλ’ εἰπεῖν αὐτόν – ἐν τῇ κάτω γὰρ αὐτοῦ τὸν ἱατρὸν Ἐρυξίμαχον κατακεῖσθαι – «Ἔω Ἐρυξίμαχε, δίκαιος εἶ ἢ παῦσαί με τῆς λυγγὸς ἢ λέγειν ὑπὲρ ἐμοῦ, ἕως ἂν ἐγὼ παύσωμαι.» καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον εἰπεῖν «Ἄλλὰ ποιήσω ἀμφοτέρα ταῦτα· ἐγὼ μὲν γὰρ ἐρῶ ἐν τῷ σῶ μέρει, σὺ δ’ ἐπειδὰν παύσῃ, ἐν τῷ ἐμῷ. ἐν ᾧ δ’ ἂν ἐγὼ λέγω, ἐὰν μὲν σοι ἐθέλη ἀπνευστί ἔχοντι πολὺν χρόνον παύεσθαι ἢ λύγξ· εἰ δὲ μή, ὕδατι [e] ἀνακογχυλίασον. εἰ δ’ ἄρα πάνυ ἰσχυρά ἐστιν, ἀναλαβὼν τι τοιοῦτον οἶψ κινήσῃς ἂν τὴν ρίνα, πτάρε· καὶ ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς ἄπαξ ἢ δὶς, καὶ εἰ πάνυ ἰσχυρά ἐστι, παύσεται.» «Οὐκ ἂν φθάνοις λέγων,» φάναι τὸν Ἀριστοφάνη· «ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω.»

Εἰπεῖν δὴ τὸν Ἐρυξίμαχον, Δοκεῖ τοίνυν μοι ἀναγκαῖον εἶναι, ἐπειδὴ Παυσανίας ὀρμήσας ἐπὶ τὸν λόγον καλῶς οὐχ [186.a] ἱκανῶς ἀπετέλεσε, δεῖν ἐμὲ πειρᾶσθαι τέλος ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ διπλοῦν εἶναι τὸν Ἔρωτα δοκεῖ μοι καλῶς διελέσθαι· ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλοὺς ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζῶων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῆ φυομένοις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πᾶσι τοῖς οὔσι, καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἱατρικῆς, τῆς ἡμετέρας [b] τέχνης, ὡς μέγας καὶ θαυμαστός καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει καὶ κατ’ ἀνθρώπινα καὶ κατὰ θεῖα πράγματα. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἱατρικῆς λέγων, ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην. ἢ γὰρ φύσις τῶν σωμάτων τὸν διπλοῦν Ἔρωτα τοῦτον ἔχει· τὸ γὰρ ὑγιὲς τοῦ σώματος καὶ τὸ νοσοῦν ὁμολογουμένως ἕτερον τε καὶ ἀνόμοιον ἐστὶ, τὸ δὲ ἀνόμοιον ἀνομοίον ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρᾷ. ἄλλος μὲν οὖν ὁ ἐπὶ τῷ ὑγιεινῷ ἔρωσ, ἄλλος δὲ ὁ ἐπὶ τῷ νοσῶδει. ἔστιν δὴ, ὡς περ ἄρτι Παυσανίας ἔλεγεν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς καλὸν χαρίζεσθαι τῶν ἀνθρώπων, [c] τοῖς δ’ ἀκολάστοις αἰσχρὸν, οὕτω καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἐκάστου τοῦ σώματος καὶ ὑγιεινοῖς καλὸν χαρίζεσθαι καὶ δεῖ, καὶ τοῦτό ἐστὶν ᾧ ὄνομα τὸ ἱατρικόν, τοῖς δὲ κακοῖς καὶ νοσώδεσιν αἰσχρὸν τε καὶ δεῖ ἀχαριστεῖν, εἰ μέλλει τις τεχνικός εἶναι. ἔστι γὰρ ἱατρικὴ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἐπιστήμη τῶν τοῦ σώματος ἐρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν καὶ κένωσιν, καὶ ὁ διαγιγνώσκων ἐν τούτοις τὸν [d] καλὸν τε καὶ αἰσχρὸν ἔρωτα, οὗτός ἐστιν ὁ ἱατρικώτατος, καὶ ὁ μεταβάλλειν ποιῶν, ὥστε ἀντὶ τοῦ ἐτέρου ἔρωτος τὸν ἕτερον κτᾶσθαι, καὶ οἷς μὴ ἔνεστιν ἔρωσ, δεῖ δ’ ἐγγενέσθαι, ἐπιστάμενος ἐμποιῆσαι καὶ ἐνόητα ἐξελεῖν, ἀγαθὸς ἂν εἴη δημιουργός. δεῖ γὰρ δὴ τὰ ἐχθίστα ὄντα ἐν τῷ σώματι φίλα οἷόν τ’ εἶναι ποιεῖν καὶ ἐρᾶν ἀλλήλων. ἔστι δὲ ἐχθίστα τὰ ἐναντιώτατα, ψυχρὸν θερμῷ, πικρὸν γλυκεῖ, ξηρὸν ὑγρῷ, [e] πάντα τὰ τοιαῦτα· τούτοις ἐπιστηθεὶς ἔρωτα ἐμποιῆσαι καὶ ὁμόνοιαν ὁ ἡμέτερος πρόγονος Ἀσκληπιός, ὡς φασιν οἶδε οἱ ποιηταὶ καὶ ἐγὼ πείθομαι, συνέστησεν τὴν ἡμετέραν τέχνην. ἢ τε οὖν ἱατρικὴ, ὡς περ λέγω, πᾶσα διὰ τοῦ θεοῦ τούτου [187.a] κυβερνᾶται, ὡσαύτως δὲ καὶ γυμναστικὴ καὶ γεωργία· μουσικὴ δὲ καὶ παντὶ κατάδηλος τῷ καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν ὅτι κατὰ ταῦτα ἔχει τούτοις, ὡς περ ἴσως καὶ Ἡράκλειτος βούλεται λέγειν, ἐπεὶ τοῖς γε ῥήμασιν οὐ καλῶς λέγει. τὸ ἐν γὰρ φησι «διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ συμφέρεσθαι,» «ὡς περ ἀρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας.» ἔστι δὲ πολλὴ ἀλογία ἀρμονίαν φάναι διαφέρεσθαι ἢ ἐκ διαφορομένων ἔτι εἶναι. ἀλλὰ ἴσως τότε ἐβούλετο λέγειν, ὅτι ἐκ διαφορομένων [b] πρότερον τοῦ ὀξέος καὶ βαρέος, ἔπειτα ὕστερον ὁμολογησάντων γέγονεν ὑπὸ τῆς μουσικῆς τέχνης. οὐ γὰρ δήπου ἐκ διαφορομένων γε ἔτι τοῦ ὀξέος καὶ βαρέος ἀρμονία ἂν εἴη· ἢ γὰρ ἀρμονία συμφωνία ἐστίν, συμφωνία δὲ ὁμολογία τις – ὁμολογίαν δὲ ἐκ διαφορομένων, ἕως ἂν διαφέρωνται, ἀδύνατον εἶναι· διαφορομένον δὲ αὖ καὶ μὴ ὁμολογοῦν ἀδύνατον ἀρμόσαι – ὡς περ γε καὶ ὁ ῥυθμὸς ἐκ τοῦ ταχέος καὶ [c] βραδέος, ἐκ διενηνεγμένων πρότερον, ὕστερον δὲ ὁμολογησάντων γέγονε. τὴν δὲ ὁμολογίαν

πᾶσι τούτοις, ὡσπερ ἐκεῖ ἡ ἰατρικὴ, ἐνταῦθα ἡ μουσικὴ ἐντίθησιν, ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν ἀλλήλων ἐμποιήσασα· καὶ ἔστιν αὖ μουσικὴ περὶ ἄρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἐρωτικῶν ἐπιστήμη. καὶ ἐν μὲν γε αὐτῇ τῇ συστάσει ἄρμονίας τε καὶ ῥυθμοῦ οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν, οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρωσ ἐνταῦθά πω ἔστιν· ἀλλ' ἐπειδὴν δέη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καταχρηῆσθαι [d] ῥυθμῶ τε καὶ ἄρμονίᾳ ἢ ποιῶντα, ὃ δὴ μελοποιίαν καλοῦσιν, ἢ χρώμενον ὀρθῶς τοῖς πεποιημένοις μέλεσί τε καὶ μέτροις, ὃ δὴ παιδεία ἐκλήθη, ἐνταῦθα δὴ καὶ χαλεπὸν καὶ ἀγαθοῦ δημιουργοῦ δεῖ. πάλιν γὰρ ἦκει ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι τοῖς μὲν κοσμίους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἂν κοσμιώτεροι γίνοντο οἱ μήπω ὄντες, δεῖ χαρίζεσθαι καὶ φυλάττειν τὸν τούτων ἔρωτα, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ καλός, ὁ οὐράνιος, ὁ τῆς Οὐρανίας [e] μούσης Ἔρωσ· ὁ δὲ Πολυμνίας ὁ πάνδημος, ὃν δεῖ εὐλαβούμενον προσφέρειν οἷς ἂν προσφέρῃ, ὅπως ἂν τὴν μὲν ἡδονὴν αὐτοῦ καρπώσῃται, ἀκολασίαν δὲ μηδεμίαν ἐμποιήσῃ, ὡσπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ μέγα ἔργον ταῖς περὶ τὴν ὀψοποιικὴν τέχνῃ ἐπιθυμίας καλῶς χρῆσθαι, ὥστ' ἄνευ νόσου τὴν ἡδονὴν καρπώσασθαι. καὶ ἐν μουσικῇ δὴ καὶ ἐν ἰατρικῇ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ τοῖς ἀνθρωπέοις καὶ τοῖς θείοις, καθ' ὅσον παρῆκει, φυλακτέον ἐκότερον τὸν Ἔρωτα· ἔνεστον [188.a] γάρ. ἐπεὶ καὶ ἡ τῶν ὠρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ σύστασις μεστή ἐστὶν ἀμφοτέρων τούτων, καὶ ἐπειδὴν μὲν πρὸς ἀλλήλα τοῦ κοσμίου τύχη ἔρωτος ἃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, τά τε θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, καὶ ἄρμονίαν καὶ κρᾶσιν λάβη σῶφρονα, ἦκει φέροντα εὐετηρίαν τε καὶ ὑγίειαν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς, καὶ οὐδὲν ἠδίκησεν· ὅταν δὲ ὁ μετὰ τῆς ὕβρεως Ἔρωσ ἐγκρατέστερος περὶ τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας γένηται, διέφθειρέν τε πολλὰ καὶ ἠδίκησεν.

[b] οἱ τε γὰρ λοιμοὶ φιλοῦσι γίνεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων καὶ ἄλλα ἀνόμοια πολλὰ νοσήματα καὶ τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς φυτοῖς· καὶ γὰρ πάχνη καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσίβαι ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀκοσμίας περὶ ἀλλήλα τῶν τοιούτων γίνεσθαι ἐρωτικῶν, ὧν ἐπιστήμη περὶ ἄστρων τε φορὰς καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας ἀστρονομία καλεῖται. ἔτι τοίνυν καὶ αἱ θυσίαι πᾶσαι καὶ οἷς μαντικὴ ἐπιστατεῖ – ταῦτα δ' ἐστὶν ἡ περὶ θεοῦ τε [c] καὶ ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους κοινωνία – οὐ περὶ ἄλλο τί ἐστὶν ἢ περὶ Ἔρωτος φυλακὴν τε καὶ ἴασιν. πᾶσα γὰρ ἀσέβεια φιλεῖ γίνεσθαι ἐὰν μὴ τις τῷ κοσμίῳ Ἔρωτι χαρίζηται μηδὲ τιμᾷ τε αὐτὸν καὶ πρεσβεύῃ ἐν παντὶ ἔργῳ, ἀλλὰ τὸν ἕτερον, καὶ περὶ γονέας καὶ ζῶντας καὶ τετελευτηκότας καὶ περὶ θεοῦ· ἃ δὴ προστέτακται τῇ μαντικῇ ἐπισκοπεῖν τοὺς ἐρῶντας καὶ ἰατρεῦειν, καὶ ἔστιν αὖ ἡ [d] μαντικὴ φιλίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων δημιουργὸς τῷ ἐπίστασθαι τὰ κατὰ ἀνθρώπους ἐρωτικά, ὅσα τείνει πρὸς θέμιν καὶ εὐσέβειαν.

Οὕτω πολλὴν καὶ μεγάλην, μᾶλλον δὲ πᾶσαν δύναμιν ἔχει συλλήβδην μὲν ὁ πᾶς Ἔρωσ, ὁ δὲ περὶ τάγαθὰ μετὰ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀποτελούμενος καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ θεοῖς, οὗτος τὴν μεγίστην δύναμιν ἔχει καὶ πᾶσαν ἡμῖν εὐδαιμονίαν παρασκευάζει καὶ ἀλλήλοις δυναμένους ὀμιλεῖν καὶ φίλους εἶναι καὶ τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν θεοῖς. ἴσως μὲν [e] οὖν καὶ ἐγὼ τὸν Ἔρωτα ἐπαινῶν πολλὰ παραλείπω, οὐ μέντοι ἐκὼν γε. ἀλλ' εἴ τι ἐξέλιπον, σὸν ἔργον, ὃ Ἀριστόφανες, ἀναπληρῶσαι· ἢ εἴ πως ἄλλως ἐν νῶ ἔχεις ἐγκωμιάζειν τὸν θεόν, ἐγκωμιάζει, ἐπειδὴ καὶ τῆς λυγγὸς πέπασαι.

[189.a]

Ἐκδεξάμενον οὖν ἔφη εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη ὅτι Καὶ μάλ' ἐπαύσατο, οὐ μέντοι πρὶν γε τὸν πταρμὸν προσενεχθῆναι αὐτῇ, ὥστε με θαυμάζειν εἰ τὸ κόσμιον τοῦ σώματος ἐπιθυμεῖ τοιούτων ψόφων καὶ γαργαλισμῶν, οἷον καὶ ὁ πταρμὸς ἐστίν· πάνυ γὰρ εὐθὺς ἐπαύσατο, ἐπειδὴ αὐτῷ τὸν πταρμὸν προσήνεγκα.

Καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον, Ὠγαθέ, φάναι, Ἀριστόφανες, ὄρα τί ποιεῖς. γελωτοποιεῖς μέλλων λέγειν, καὶ φύλακά με τοῦ [b] λόγου ἀναγκάζεις γίγνεσθαι τοῦ σεαυτοῦ, ἐάν τι γελοῖον εἴπης, ἐξόν σοι ἐν εἰρήνῃ λέγειν.

Καὶ τὸν Ἀριστοφάνη γελάσαντα εἰπεῖν Εὐ λέγεις, ὦ

Ἐρυξίμαχε, καί μοι ἔστω ἄρρητα τὰ εἰρημένα. ἀλλὰ μὴ με φύλαττε, ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ρηθήσεσθαι, οὐ τι μὴ γελοῖα εἴπω – τοῦτο μὲν γὰρ ἂν κέρδος εἴη καὶ τῆς ἡμετέρας μούσης ἐπιχώριον – ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα.

Βαλὼν γε, φάναι, ὦ Ἀριστόφανες, οἶει ἐκφεύξεσθαι· ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσω λόγον.

[c] ἴσως μέντοι, ἂν δόξη μοι, ἀφήσω σε.

Καὶ μὴν, ὦ Ἐρυξίμαχε, εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη, ἄλλη γέ πη ἐν νῶ ἔχω λέγειν ἢ ἢ σύ τε καὶ Πausanίας εἰπέτην. ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσιν ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν οὐκ ἠσθῆσθαι, ἐπεὶ αἰσθανόμενοί γε μέγιστ' ἂν αὐτοῦ ἱερὰ κατασκευάσαι καὶ βωμούς, καὶ θυσίας ἂν ποιεῖν μεγίστας, οὐχ ὥσπερ νῦν τούτων οὐδὲν γίγνεται περὶ αὐτόν, δέον πάντων μάλιστα γίγνεσθαι. ἔστι γὰρ θεῶν φιλανθρωπότατος, [d] ἐπίκουρός τε ὢν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰατρὸς τούτων ὢν ἰαθέντων μεγίστη εὐδαιμονία ἂν τῶ ἀνθρωπιῶ γένηται εἴη. ἐγὼ οὖν πειράσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε. δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰ παθήματα αὐτῆς. ἢ γὰρ πάλαι ἡμῶν φύσις οὐχ αὐτὴ ἦν ἢ ἤπερ νῦν, ἀλλ' ἄλλοια. πρῶτον μὲν γὰρ τρία ἦν τὰ γένη τὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὥσπερ νῦν δύο, ἄρρεν καὶ θῆλυ, [e] ἀλλὰ καὶ τρίτον προσῆν κοινὸν ὃν ἀμφοτέρων τούτων, οὗ νῦν ὄνομα λοιπόν, αὐτὸ δὲ ἠφάνισται· ἀνδρόγυνον γὰρ ἐν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ἐν ὄνειδει ὄνομα κείμενον. ἔπειτα ὄλον ἦν ἐκάστου τοῦ ἀνθρώπου τὸ εἶδος στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλω ἔχον, χεῖρας δὲ τέτταρας εἶχε, καὶ σκέλη τὰ ἴσα ταῖς χερσίν, καὶ πρόσωπα [190.a] δύο ἐπ' αὐχένι κυκλοτερεῖ, ὅμοια πάντη· κεφαλὴν δ' ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις ἐναντίοις κείμενοις μίαν, καὶ ὦτα τέτταρα, καὶ αἰδοῖα δύο, καὶ τᾶλλα πάντα ὡς ἀπὸ τούτων ἂν τις εἰκάσειεν. ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθὸν ὥσπερ νῦν, ὁποτέρωσε βουληθεῖη· καὶ ὁπότε ταχὺ ὀρμήσειεν θεῖν, ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι κυβιστῶσι κύκλω, ὁκτῶ τότε οὔσι τοῖς μέλεσιν ἀπηρειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλω. ἦν δὲ διὰ ταῦτα τρία [b] τὰ γένη καὶ τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν ἀρχὴν ἐκγονον, τὸ δὲ θῆλυ τῆς γῆς, τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης, ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει· περιφερῆ δὲ δὴ ἦν καὶ αὐτὰ καὶ ἡ πορεία αὐτῶν διὰ τὸ τοῖς γονεῦσιν ὅμοια εἶναι. ἦν οὖν τὴν ἰσχὺν δεινὰ καὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὰ φρονήματα μεγάλα εἶχον, ἐπεχείρησαν δὲ τοῖς θεοῖς, καὶ ὁ λέγει Ὅμηρος περὶ Ἐφιάλτου τε καὶ Ὠτου, περὶ ἐκείνων λέγεται, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν ἐπιχειρεῖν [c] ποιεῖν, ὡς ἐπιθησομένων τοῖς θεοῖς. ὁ οὖν Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ ἐβουλεύοντο ὅτι χρὴ αὐτοὺς ποιῆσαι, καὶ ἠπόρουν· οὔτε γὰρ ὅπως ἀποκτείναιεν εἶχον καὶ ὥσπερ τοὺς γίγαντας κεραυνώσαντες τὸ γένος ἀφανίσαιεν – αἱ τιμαὶ γὰρ αὐτοῖς καὶ ἱερὰ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἠφανίζετο – οὔτε ὅπως ἔφην ἀσελγαίνειν. μόγις δὲ ὁ Ζεὺς ἐννοήσας λέγει ὅτι «Δοκῶ μοι,» ἔφη, «ἔχειν μηχανήν, ὡς ἂν εἶέν τε ἄνθρωποι καὶ παύσαιντο τῆς ἀκολασίας ἀσθενέστεροι [d] γενόμενοι. νῦν μὲν γὰρ αὐτούς, ἔφη, διατεμῶ δίχα ἕκαστον, καὶ ἅμα μὲν ἀσθενέστεροι ἔσονται, ἅμα δὲ χρησιμότεροι ἡμῖν διὰ τὸ πλείους τὸν ἀριθμὸν γεγονέναι· καὶ βαδιοῦνται ὀρθοὶ ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν.

ἐὰν δ' ἔτι δοκῶσιν ἀσελγαίνειν καὶ μὴ ἴθελωσιν ἡσυχίαν ἄγειν, πάλιν αὖ, ἔφη, τεμῶ δίχα, ὥστ' ἐφ' ἐνὸς πορεύονται σκέλους ἀσκωλιάζοντες.» ταῦτα εἰπὼν ἔτεμνε τοὺς ἀνθρώπους δίχα, ὥσπερ οἱ τὰ ὄα τέμνοντες [e] καὶ μέλλοντες ταριχεύειν, ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ῥα ταῖς θριξίν· ὄντινα δὲ τέμιοι, τὸν Ἀπόλλω ἐκέλευεν τό τε πρόσωπον μεταστρέφειν καὶ τὸ τοῦ ἀυχένος ἡμισυ πρὸς τὴν τομήν, ἵνα θεώμενος τὴν αὐτοῦ τμησὶν κοσμιώτερος εἴη ὁ ἄνθρωπος, καὶ τᾶλλα ἰᾶσθαι ἐκέλευεν. ὁ δὲ τό τε πρόσωπον μετέστρεφε, καὶ συνέλκων πανταχόθεν τὸ δέρμα ἐπὶ τὴν γαστέρα νῦν καλουμένην, ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλλάντια, ἐν στόμα ποιῶν ἀπέδει κατὰ μέσην τὴν γαστέρα, ὃ δὴ τὸν ὄμφαλὸν καλοῦσι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ῥυτίδας [191.a] τὰς πολλὰς ἐξελέαινε καὶ τὰ στήθη διήρθρου, ἔχων τι τοιοῦτον ὄργανον οἷον οἱ σκυτοτόμοι περὶ τὸν καλάποδα λεαίνοντες τὰς τῶν σκυτῶν ῥυτίδας· ὀλίγας δὲ κατέλιπε, τὰς περὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα καὶ τὸν ὄμφαλόν, μνημεῖον εἶναι τοῦ παλαίου πάθους. ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα ἐτμήθη, ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἡμισυ τὸ αὐτοῦ συνήει, καὶ περιβάλλοντες τὰς χεῖρας καὶ συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις, ἐπιθυμοῦντες συμφῶναι, ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς [b] ἄλλης ἀργίας διὰ τὸ μηδὲν ἐθέλειν χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν. καὶ ὁπότε τι ἀποθάνοι τῶν ἡμίσεων, τὸ δὲ λειφθεῖη, τὸ λειφθὲν ἄλλο ἐζήτει καὶ συνεπλέκετο, εἴτε γυναικὸς τῆς ὄλης ἐντύχοι ἡμίσει – ὃ δὴ νῦν γυναῖκα καλοῦμεν – εἴτε ἀνδρός· καὶ οὕτως ἀπώλλυντο. ἐλεήσας δὲ ὁ Ζεὺς ἄλλην μηχανὴν πορίζεται, καὶ μετατίθησιν αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν – τέως γὰρ καὶ ταῦτα ἐκτὸς εἶχον, καὶ ἐγέννων [c] καὶ ἔτικτον οὐκ εἰς ἀλλήλους ἀλλ' εἰς γῆν, ὥσπερ οἱ τέττιγες – μετέθηκέ τε οὖν οὕτω αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ διὰ τούτων τὴν γένεσιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησεν, διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει, τῶνδε ἕνεκα, ἵνα ἐν τῇ συμπλοκῇ ἅμα μὲν εἰ ἀνὴρ γυναικὶ ἐντύχοι, γεννῶεν καὶ γίγνοιτο τὸ γένος, ἅμα δ' εἰ καὶ ἄρρην ἄρρηνι, πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο τῆς συνουσίας καὶ διαπαύοιντο καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο καὶ τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο. ἔστι δὴ οὖν ἐκ τούτου [d] ὁ ἔρωσ ἐμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἐν ἐκ δυοῖν καὶ ἰάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. ἕκαστος οὖν ἡμῶν ἐστὶν ἀνθρώπου σύμβολον, ἅτε τετμημένος ὥσπερ αἰ ψῆτται, ἐξ ἐνὸς δύο· ζητεῖ δὴ αἰεὶ τὸ αὐτοῦ ἕκαστος σύμβολον. ὅσοι μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν τοῦ κοινοῦ τμημὰ εἰσιν, ὃ δὴ τότε ἀνδρόγυνον ἐκαλεῖτο, φιλογύναικός τε εἰσι καὶ οἱ πολλοὶ τῶν μοιχῶν ἐκ τούτου τοῦ γένους γεγόνασιν, καὶ [e] ὅσαι αὖ γυναῖκες φίλανδροί τε καὶ μοιχεύτρια ἐκ τούτου τοῦ γένους γίνονται. ὅσαι δὲ τῶν γυναικῶν γυναικὸς τμημὰ εἰσιν, οὐ πάνυ αὐταὶ τοῖς ἀνδράσι τὸν νοῦν προσέχουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὰς γυναῖκας τετραμμένα εἰσί, καὶ αἰ ἐταιρίστρια ἐκ τούτου τοῦ γένους γίνονται. ὅσοι δὲ ἄρρενος τμημὰ εἰσι, τὰ ἄρρενα διώκουσι, καὶ τέως μὲν ἂν παῖδες ᾧσιν, ἅτε τεμάχια ὄντα τοῦ ἄρρενος, φιλοῦσι τοὺς ἀνδρας καὶ χαίρουσι συγκατακείμενοι καὶ συμπεπλεγμένοι [192.a] τοῖς ἀνδράσι, καὶ εἰσιν οὗτοι βέλτιστοι τῶν παίδων καὶ μεираκίων, ἅτε ἀνδρειότατοι ὄντες φύσει. φασὶ δὲ δὴ τινες αὐτοὺς ἀναισχύντους εἶναι, ψευδόμενοι· οὐ γὰρ ὑπ' ἀναισχυντίας τοῦτο δρῶσιν ἀλλ' ὑπὸ θάρρους καὶ ἀνδρείας καὶ ἀρρενωπίας, τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι. μέγα δὲ τεκμήριον· καὶ γὰρ τελεωθέντες μόνοι ἀποβαίνουσιν εἰς τὰ πολιτικά ἀνδρες οἱ τοιοῦτοι. ἐπειδὴν δὲ ἀνδρωθῶσι, [b] παιδεραστοῦσι καὶ πρὸς γάμους καὶ παιδοποιίας οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν φύσει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται· ἀλλ' ἐξαρκεῖ αὐτοῖς μετ' ἀλλήλων καταζῆν ἀγάμοις. πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής γίγνεται, αἰεὶ τὸ συγγενὲς ἀσπαζόμενος. ὅταν μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχη τῷ αὐτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδεραστής καὶ ἄλλος πᾶς, τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλία τε καὶ [c] οἰκειότητι καὶ ἔρωτι, οὐκ ἐθέλοντες ὡς ἔπος εἰπεῖν χωρίζεσθαι ἀλλήλων οὐδὲ σμικρὸν χρόνον. καὶ οἱ διατελοῦντες μετ' ἀλλήλων διὰ βίου οὗτοί εἰσιν, οἱ οὐδ' ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν ὅτι βούλονται σφίσι παρ' ἀλλήλων γίγνεσθαι. οὐδενὶ γὰρ ἂν δόξειεν τοῦτ' εἶναι ἢ τῶν ἀφροδισίων συνουσία, ὡς ἄρα τούτου ἕνεκα ἕτερος ἐτέρῳ χαίρει συνῶν οὕτως ἐπὶ μεγάλης σπουδῆς· ἀλλ' ἄλλο τι βουλομένη

ἐκατέρου ἢ ψυχὴ [d] δῆλη ἐστίν, ὃ οὐ δύναται εἰπεῖν, ἀλλὰ μαντεύεται ὃ βούλεται, καὶ αἰνίττεται. καὶ εἰ αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ κατακειμένοις ἐπιστὰς ὁ Ἥφαιστος, ἔχων τὰ ὄργανα, ἔροιτο· «Τί ἔσθ' ὃ βούλεσθε, ὧ ἄνθρωποι, ὑμῖν παρ' ἀλλήλων γενέσθαι;» καὶ εἰ ἀποροῦντας αὐτοὺς πάλιν ἔροιτο· «Ἄρά γε τοῦδε ἐπιθυμεῖτε, ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις, ὥστε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν μὴ ἀπολείπεσθαι ἀλλήλων; εἰ γὰρ τούτου ἐπιθυμεῖτε, θέλω ὑμᾶς συντηῆσαι καὶ [e] συμφουσησάμενοι εἰς τὸ αὐτό, ὥστε δύο ὄντας ἕνα γεγονέναι καὶ ἕως τ' ἂν ζητε, ὡς ἕνα ὄντα, κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν, καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνητε, ἐκεῖ αὖ ἐν Ἄιδου ἀντὶ δυοῖν ἕνα εἶναι κοινῇ τεθνεῶτε· ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ τούτου ἐρᾶτε καὶ ἐξαρκεῖ ὑμῖν ἂν τούτου τύχητε.» ταῦτ' ἀκούσας ἴσμεν ὅτι οὐδ' ἂν εἷς ἐξαρηθῆι οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος, ἀλλ' ἀτεχνῶς οἴοιτ' ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει, συνελθὼν καὶ συντακείσθαι τῷ ἐρωμένῳ ἐκ δυοῖν εἷς γενέσθαι. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀρχαία φύσις ἡμῶν ἦν αὕτη καὶ ἡμεν ὅλοι· τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθυμίᾳ [193.a] καὶ διώξει ἔρωσ ὄνομα. καὶ πρὸ τοῦ, ὡσπερ λέγω, ἐν ἡμῖν, νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διωκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων· φόβος οὖν ἔστιν, ἐὰν μὴ κόσμιοι ὦμεν πρὸς τοὺς θεοὺς, ὅπως μὴ καὶ αὐθις διασχισθῆσόμεθα, καὶ περίμεν ἔχοντες ὡσπερ οἱ ἐν ταῖς στήλαις καταγραφῆν ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς ῥίνας, γεγονότες ὡσπερ λίσπαι. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα πάντ' ἄνδρα χρὴ ἅπαντα παρακελεύεσθαι εὐσεβεῖν περὶ [b] θεοῦ, ἵνα τὰ μὲν ἐκφύγωμεν, τῶν δὲ τύχωμεν, ὡς ὁ Ἔρωσ ἡμῖν ἡγεμῶν καὶ στρατηγός. ὧ μηδεὶς ἐναντία πραττέτω – πράττει δ' ἐναντία ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται – φίλοι γὰρ γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες τῷ θεῷ ἐξευρήσομεν τε καὶ ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικῶς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν, ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι. καὶ μή μοι ὑπολάβῃ Ἐρυξίμαχος, κωμωδῶν τὸν λόγον, ὡς Πausανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω – ἴσως μὲν [c] γὰρ καὶ οὗτοι τούτων τυγχάνουσιν ὄντες καὶ εἰσιν ἀμφοτέροι τὴν φύσιν ἄρρενες – λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ' ἀπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅτι οὕτως ἂν ἡμῶν τὸ γένος εὐδαιμον γένοιτο, εἰ ἐκτελέσαιμεν τὸν ἔρωτα καὶ τῶν παιδικῶν τῶν αὐτοῦ ἕκαστος τύχοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶ παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων· οὐδὲν δὲ τὸν αἴτιον θεὸν ὑμνοῦντες [d] δικαίως ἂν ὑμνοῖμεν Ἐρωτα, ὃς ἐν τε τῷ παρόντι ἡμᾶς πλεῖστα ὀνίνησιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἄγων, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἐλπίδας μεγίστας παρέχεται, ἡμῶν παρεχομένων πρὸς θεοὺς εὐσέβειαν, καταστήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν καὶ ἰασάμενος μακαρίους καὶ εὐδαίμονας ποιῆσαι.

Οὗτος, ἔφη, ὧ Ἐρυξίμαχε, ὁ ἐμὸς λόγος ἐστὶ περὶ Ἐρωτος, ἀλλοῖος ἢ ὁ σός. ὡσπερ οὖν ἐδεήθην σου, μὴ κωμωδήσης αὐτόν, ἵνα καὶ τῶν λοιπῶν ἀκούσωμεν τί ἕκαστος [e] ἐρεῖ, μᾶλλον δὲ τί ἐκάτερος· Ἀγάθων γὰρ καὶ Σωκράτης λοιποί.

Ἀλλὰ πείσομαί σοι, ἔφη φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον· καὶ γὰρ μοι ὁ λόγος ἡδέως ἐρρήθη. καὶ εἰ μὴ συνήδη Σωκράτει τε καὶ Ἀγάθωνι δεινοῖς οὔσι περὶ τὰ ἐρωτικά, πάνυ ἂν ἐφοβούμην μὴ ἀπορήσωσι λόγων διὰ τὸ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ εἰρησθαι· νῦν δὲ ὅμως θαρρῶ.

[194.a]

Τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν Καλῶς γὰρ αὐτὸς ἠγώνισαι, ὧ Ἐρυξίμαχε· εἰ δὲ γένοιτο οὐδὲν νῦν ἐγὼ εἰμι, μᾶλλον δὲ ἴσως οὐδὲν ἔσομαι ἐπειδὴν καὶ Ἀγάθων εἴπη εὖ, καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ ἐν παντὶ εἴης ὡσπερ ἐγὼ νῦν.

Φαρμάττειν βούλει με, ὧ Σώκρατες, εἰπεῖν τὸν Ἀγάθωνα, ἵνα θορυβηθῶ διὰ τὸ οἶεσθαι τὸ θέατρον προσδοκίαν μεγάλην ἔχειν ὡς εὖ ἐροῦντος ἐμοῦ.

Ἐπιλήσμων μεντὰν εἶην, ὃ Ἀγάθων, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, [b] εἰ ἰδὼν τὴν σὴν ἀνδρείαν καὶ μεγαλοφροσύνην ἀναβαίνοντος ἐπὶ τὸν ὀκρίβαντα μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, καὶ βλέψαντος ἐναντία τοσοῦτῳ θεάτρῳ, μέλλοντος ἐπιδείξεσθαι σαυτοῦ λόγους, καὶ οὐδ' ὅπωςτιοῦν ἐκπλαγέντος, νῦν οἰθηθῆιν σε θορυβήσεσθαι ἔνεκα ἡμῶν ὀλίγων ἀνθρώπων.

Τί δέ, ὃ Σώκρατες; τὸν Ἀγάθωνα φάναι, οὐ δήπου με οὕτω θεάτρου μεστὸν ἡγή ὥστε καὶ ἀγνοεῖν ὅτι νοῦν ἔχοντι ὀλίγοι ἔμφορες πολλῶν ἀφρόνων φοβερώτεροι;

[c] Οὐ μεντὰν καλῶς ποιοίην, φάναι, ὃ Ἀγάθων, περὶ σοῦ τι ἐγὼ ἄγροικον δοξάζων· ἀλλ' εὖ οἶδα ὅτι εἴ τισιν ἐντύχοις οὐς ἡγοῖτο σοφούς, μᾶλλον ἂν αὐτῶν φροντίζοις ἢ τῶν πολλῶν. ἀλλὰ μὴ οὐχ οὗτοι ἡμεῖς ὤμεν – ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἐκεῖ παρῆμεν καὶ ἤμεν τῶν πολλῶν – εἰ δὲ ἄλλοις ἐντύχοις σοφοῖς, τάχ' ἂν αἰσχύνιο αὐτούς, εἴ τι ἴσως οἴοιο αἰσχρὸν ὄν ποιεῖν· ἢ πῶς λέγεις;

Ἀληθῆ λέγεις, φάναι.

Τοὺς δὲ πολλοὺς οὐκ ἂν αἰσχύνιο εἴ τι οἴοιο αἰσχρὸν ποιεῖν;

[d] Καὶ τὸν Φαῖδρον ἔφη ὑπολαβόντα εἰπεῖν Ὡ φίλε Ἀγάθων, ἐὰν ἀποκρίνη Σωκράτει, οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ ὀπρῶν τῶν ἐνθάδε ὅτιοῦν γίνεσθαι, ἐὰν μόνον ἔχη ὅτῳ διαλέγηται, ἄλλως τε καὶ καλῶ. ἐγὼ δὲ ἡδέως μὲν ἀκούω Σωκράτους διαλεγομένου, ἀναγκαῖον δέ μοι ἐπιμεληθῆναι τοῦ ἐγκωμίου τῷ Ἐρωτι καὶ ἀποδέξασθαι παρ' ἐνὸς ἐκάστου ὑμῶν τὸν λόγον· ἀποδοὺς οὖν ἐκάτερος τῷ θεῷ οὕτως ἤδη διαλεγέσθω.

[e] Ἀλλὰ καλῶς λέγεις, ὃ Φαῖδρε, φάναι τὸν Ἀγάθωνα, καὶ οὐδὲν με κωλύει λέγειν· Σωκράτει γὰρ καὶ αὐθις ἔσται πολλὰκις διαλέγεσθαι.

Ἐγὼ δὲ δὴ βούλομαι πρῶτον μὲν εἰπεῖν ὡς χρή με εἰπεῖν, ἔπειτα εἰπεῖν. δοκοῦσι γὰρ μοι πάντες οἱ πρόσθεν εἰρηκότες οὐ τὸν θεὸν ἐγκωμιάζειν ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμονίζειν τῶν ἀγαθῶν ὧν ὁ θεὸς αὐτοῖς αἴτιος· ὅποιος δὲ τις αὐτὸς ὧν [195.a] ταῦτα ἐδωρήσατο, οὐδεὶς εἶρηκεν. εἷς δὲ τρόπος ὀρθὸς παντὸς ἐπαίνου περὶ παντός, λόγῳ διελθεῖν οἷος οἶων αἴτιος ὧν τυγχάνει περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ἦ. οὕτω δὴ τὸν Ἐρωτα καὶ ἡμᾶς δίκαιον ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἷός ἐστιν, ἔπειτα τὰς δόσεις. φημὶ οὖν ἐγὼ πάντων θεῶν εὐδαιμόνων ὄντων Ἐρωτα, εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν, εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. ἔστι δὲ κάλλιστος ὧν τοιόσδε. πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὃ Φαῖδρε. μέγα [b] δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχεται, φεύγων φυγῆ τὸ γῆρας, ταχὺ ὄν δῆλον ὅτι· θᾶττον γοῦν τοῦ δέοντος ἡμῖν προσέρχεται. ὁ δὲ πέφυκεν Ἐρωτος μισεῖν καὶ οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν. μετὰ δὲ νέων ἀεὶ σύνεστί τε καὶ ἔστιν· ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. ἐγὼ δὲ Φαίδρω πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν τοῦτο οὐχ ὁμολογῶ, ὡς Ἐρωτος Κρόνου καὶ Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερός ἐστιν, ἀλλὰ [c] φημὶ νεώτατον αὐτὸν εἶναι θεῶν καὶ ἀεὶ νέον, τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεοῦς, ἃ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης λέγουσιν, Ἀνάγκη καὶ οὐκ Ἐρωτι γεγονέναι, εἰ ἐκεῖνοι ἀληθῆ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἂν ἐκτομαὶ οὐδὲ δεσμοὶ ἀλλήλων ἐγίγνοντο καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ βίαια, εἰ Ἐρωτος ἐν αὐτοῖς ἦν, ἀλλὰ φιλία καὶ εἰρήνη, ὥσπερ νῦν, ἐξ οὗ Ἐρωτος τῶν θεῶν βασιλεύει. νέος μὲν οὖν ἐστί, πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἀπαλός· ποιητοῦ δ' ἔστιν [d] ἐνδεῆς οἷος ἦν Ὅμηρος πρὸς τὸ ἐπιδεῖξαι θεοῦ ἀπαλότητα. Ὅμηρος γὰρ Ἄτην θεὸν τέ φησιν εἶναι καὶ ἀπαλήν – τοὺς γοῦν πόδας αὐτῆς ἀπαλοὺς εἶναι – λέγων

τῆς μὲνθ' ἀπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὐδεος

πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἢ γε κατ' ἀνδρῶν κράτα βαίνει.

καλῶ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίω τὴν ἀπαλότητα ἀποφαίνειν, ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ. τῷ αὐτῷ [e] δὴ καὶ ἡμεῖς χρησόμεθα τεκμηρίω περὶ Ἔρωτα ὅτι ἀπαλός. οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων, ἃ ἔστιν οὐ πάνυ μαλακά, ἀλλ' ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄντων καὶ βαίνει καὶ οἰκεῖ. ἐν γὰρ ἦθεσι καὶ ψυχαῖς θεῶν καὶ ἀνθρώπων τὴν οἴκησιν ἴδρυται, καὶ οὐκ αὖ ἐξῆς ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς, ἀλλ' ἦτινι ἂν σκληρὸν ἦθος ἐχούση ἐντύχη, ἀπέρχεται, ἢ δ' ἂν μαλακόν, οἰκίζεται. ἀπτόμενον οὖν αἰεὶ καὶ ποσὶν καὶ πάντῃ ἐν μαλακωτάτοις τῶν μαλακωτάτων, ἀπαλώτατον ἀνάγκη [196.a] εἶναι. νεώτατος μὲν δὴ ἔστι καὶ ἀπαλώτατος, πρὸς δὲ τούτοις ὑγρὸς τὸ εἶδος. οὐ γὰρ ἂν οἴος τ' ἦν πάντῃ περιπτύσσασθαι οὐδὲ διὰ πάσης ψυχῆς καὶ εἰσιῶν τὸ πρῶτον λανθάνειν καὶ ἐξιῶν, εἰ σκληρὸς ἦν. συμμέτρου δὲ καὶ ὑγρᾶς ιδέας μέγα τεκμήριον ἢ εὐσχημοσύνη, ὃ δὴ διαφερόντως ἐκ πάντων ὁμολογουμένως Ἔρωτος ἔχει· ἀσχημοσύνη γὰρ καὶ Ἔρωτι πρὸς ἀλλήλους αἰεὶ πόλεμος. χροᾶς δὲ κάλλος ἢ κατ' ἄνθη δίαίτα τοῦ θεοῦ σημαίνει· ἀνανθεῖ γὰρ [b] καὶ ἀπηνθηκότι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ καὶ ἄλλῳ ὄψω οὐκ ἐνίζει Ἔρωτος, οὗ δ' ἂν εὐανθήσ τε καὶ εὐόδῃς τόπος ἦ, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἴζει καὶ μένει.

Περὶ μὲν οὖν κάλλους τοῦ θεοῦ καὶ ταῦτα ἰκανὰ καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται, περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον, τὸ μὲν μέγιστον ὅτι Ἔρωτος οὐτ' ἀδικεῖ οὐτ' ἀδικεῖται οὔτε ὑπὸ θεοῦ οὔτε θεόν, οὔτε ὑπ' ἀνθρώπου οὔτε ἄνθρωπον. οὔτε γὰρ αὐτὸς βία πάσχει, εἴ τι πάσχει – βία γὰρ Ἔρωτος οὐχ [c] ἄπτεται· οὔτε ποιῶν ποιεῖ – πᾶς γὰρ ἐκὼν Ἔρωτι πᾶν ὑπηρετεῖ, ἃ δ' ἂν ἐκὼν ἐκόντι ὁμολογήσῃ, φασὶν «οἱ πόλεως βασιλῆς νόμοι» δίκαια εἶναι. πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ σωφροσύνης πλείστης μετέχει. εἶναι γὰρ ὁμολογεῖται σωφροσύνη τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, Ἔρωτος δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν κρείττω εἶναι· εἰ δὲ ἦττους, κρατοῖντ' ἂν ὑπὸ Ἔρωτος, ὃ δὲ κρατοῖ, κρατῶν δὲ ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὃ Ἔρωτος διαφερόντως ἂν σωφρονοῖ. καὶ μὴν εἰς γε ἀνδρείαν Ἔρωτι [d] «οὐδ' Ἄρης ἀνθίσταται.» οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης, ἀλλ' Ἔρωτος Ἄρη – Ἀφροδίτης, ὡς λόγος – κρείττων δὲ ὁ ἔχων τοῦ ἐχομένου· τοῦ δ' ἀνδρειοτάτου τῶν ἄλλων κρατῶν πάντων ἂν ἀνδρειότατος εἴη. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας τοῦ θεοῦ εἴρηται, περὶ δὲ σοφίας λείπεται· ὅσον οὖν δυνατόν, πειρατέον μὴ ἐλλείπειν. καὶ πρῶτον μὲν, ἴν' αὖ καὶ ἐγὼ τὴν ἡμετέραν τέχνην τιμῆσω ὥσπερ Ἐρυξίμαχος [e] τὴν αὐτοῦ, ποιητῆς ὁ θεὸς σοφὸς οὕτως ὥστε καὶ ἄλλον ποιῆσαι· πᾶς γοῦν ποιητῆς γίνεταί, «κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν,» οὗ ἂν Ἔρωτος ἄψηται. ὅ δὲ πρέπει ἡμᾶς μαρτυρίῳ χρῆσθαι, ὅτι ποιητῆς ὁ Ἔρωτος ἀγαθὸς ἐν κεφαλαίῳ πᾶσαν ποίησιν τὴν κατὰ μουσικὴν· ἃ γὰρ τις ἢ μὴ ἔχει ἢ μὴ οἶδεν, οὐτ' ἂν ἐτέρῳ δοίη οὐτ' ἂν ἄλλον διδάξειεν. καὶ [197.a] μὲν δὴ τὴν γε τῶν ζώων ποίησιν πάντων τίς ἐναντιώσεται μὴ οὐχὶ Ἔρωτος εἶναι σοφίαν, ἢ γίνεταί τε καὶ φύεται πάντα τὰ ζῶα; ἀλλὰ τὴν τῶν τεχνῶν δημιουργίαν οὐκ ἴσμεν, ὅτι οὗ μὲν ἂν ὁ θεὸς οὗτος διδάσκαλος γένηται, ἐλλόγιμος καὶ φανὸς ἀπέβη, οὗ δ' ἂν Ἔρωτος μὴ ἐφάψηται, σκοτεινός; τοξικὴν γε μὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ μαντικὴν Ἀπόλλων ἀνηῦρεν ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτος ἡγεμονεύσαντος, [b] ὥστε καὶ οὗτος Ἔρωτος ἂν εἴη μαθητῆς, καὶ Μοῦσαι μουσικῆς καὶ Ἥφαιστος χαλκείας καὶ Ἀθηνᾶ ἰστοουργίας καὶ Ζεὺς κυβερνᾶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. ὅθεν δὴ καὶ κατεσκευάσθη τῶν θεῶν τὰ πράγματα Ἔρωτος ἐγγενομένου, δῆλον ὅτι κάλλους – αἴσχει γὰρ οὐκ ἔπι ἔρωτος – πρὸ τοῦ δέ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, πολλὰ καὶ δεινὰ θεοῖς ἐγένετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς Ἀνάγκης βασιλείαν· ἐπειδὴ δ' ὁ θεὸς οὗτος ἔφου, ἐκ τοῦ ἐρᾶν τῶν καλῶν πάντ' ἀγαθὰ γέγονεν καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις.

[c] Οὕτως ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Φαῖδρε, Ἔρωτος πρῶτος αὐτὸς ὢν κάλλιστος καὶ ἄριστος μετὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἄλλων τοιούτων αἴτιος εἶναι. ἐπέρχεται δὲ μοί τι καὶ ἔμμετρον εἰπεῖν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ποιῶν

εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην

νηνεμίαν, ἀνέμων κοίτην ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει.

[d] οὗτος δὲ ἡμᾶς ἀλλοτριότητος μὲν κενοῖ, οἰκειότητος δὲ πληροῖ, τὰς τοιάσδε συνόδους μετ' ἀλλήλων πάσας τιθεὶς συνιέναι, ἐν ἑορταῖς, ἐν χοροῖς, ἐν θυσίαισι γιγνόμενος ἡγεμών· πραότητα μὲν πορίζων, ἀγριότητα δ' ἐξορίζων· φιλόδωρος εὐμενείας, ἄδωρος δυσμενείας· ἴλεως ἀγαθός· θεατὸς σοφοῖς, ἀγαστὸς θεοῖς· ζηλωτὸς ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις· τρυφῆς, ἀβρότητας, χλιδῆς, χαρίτων, ἡμέρου, πόθου πατήρ· ἐπιμελῆς ἀγαθῶν, ἀμελῆς κακῶν· ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν πόθῳ, ἐν [e] λόγῳ κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστάτης τε καὶ σωτὴρ ἄριστος, συμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος, ἡγεμὼν κάλλιστος καὶ ἄριστος, ὃ χρηὶ ἔπεσθαι πάντα ἄνδρα ἐφουμνοῦντα καλῶς, ὧδῆς μετέχοντα ἢν ἄδει θέλγων πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων νόημα.

Οὗτος, ἔφη, ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος, ὃ Φαῖδρε, τῷ θεῷ ἀνακείσθω, τὰ μὲν παιδιᾶς, τὰ δὲ σπουδῆς μετρίας, καθ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι, μετέχων.

[198.a]

Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀγάθωνος πάντας ἔφη ὁ Ἀριστόδημος ἀναθορυβῆσαι τοὺς παρόντας, ὡς πρεπόντως τοῦ νεανίσκου εἰρηκότος καὶ αὐτῷ καὶ τῷ θεῷ. τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν βλέψαντα εἰς τὸν Ἐρυξίμαχον, Ἄρα σοὶ δοκῶ, φάναι, ὃ παῖ Ἀκουμενοῦ, ἀδεὲς πάλαι δέος δεδιέναι, ἀλλ' οὐ μαντικῶς ἂ νυνδὴ ἔλεγον εἰπεῖν, ὅτι Ἀγάθων θαυμαστῶς ἐροῖ, ἐγὼ δ' ἀπορήσοιμι;

Τὸ μὲν ἕτερον, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον, μαντικῶς μοι δοκεῖς εἰρηκένας, ὅτι Ἀγάθων εὖ ἐρεῖ· τὸ δὲ σὲ ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι.

[b] Καὶ πῶς, ὃ μακάριε, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, οὐ μέλλω ἀπορεῖν καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλος ὅστισοῦν, μέλλων λέξιν μετὰ καλὸν οὕτω καὶ παντοδαπὸν λόγον ῥηθέντα; καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως μὲν θαυμαστά· τὸ δὲ ἐπὶ τελευτῆς τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων; ἐπεὶ ἔγωγε ἐνθυμούμενος ὅτι αὐτὸς οὐχ οἷός τ' ἔσομαι οὐδ' ἐγγὺς τούτων οὐδὲν καλὸν εἰπεῖν, ὑπ' αἰσχύνης ὀλίγου [c] ἀποδράς ὠχόμην, εἴ πη εἶχον. καὶ γὰρ με Γοργίου ὁ λόγος ἀνεμίμησκεν, ὥστε ἀτεχνῶς τὸ τοῦ Ὀμήρου ἐπεπόνθη· ἐφοβούμην μὴ μοι τελευτῶν ὁ Ἀγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον πέμψας αὐτόν με λίθον τῇ ἀφωνία ποιήσειεν. καὶ ἐνενόησα τότε ἄρα καταγέλαστος ὢν, ἡνίκα ὑμῖν ὠμολόγουν ἐν τῷ μέρει μεθ' [d] ὑμῶν ἐγκωμιάσασθαι τὸν Ἔρωτα καὶ ἔφην εἶναι δεινὸς τὰ ἐρωτικά, οὐδὲν εἰδὼς ἄρα τοῦ πράγματος, ὡς ἔδει ἐγκωμιάζειν ὀτιοῦν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπ' ἀβελτερίας ὧμην δεῖν τάληθῆ λέγειν περὶ ἐκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τὰ κάλλιστα ἐκλεγόμενους ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι· καὶ πάνυ δὴ μέγα ἐφρόνουν ὡς εὖ ἐρῶν, ὡς εἰδὼς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐπαινεῖν ὀτιοῦν. τὸ δὲ ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐ τοῦτο ἦν τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὀτιοῦν, ἀλλὰ τὸ ὡς [e] μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα, ἐάν τε ἦ οὕτως ἔχοντα ἐάν τε μή· εἰ δὲ ψευδῆ, οὐδὲν ἄρ' ἦν πρᾶγμα. προυρρήθη γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται. διὰ ταῦτα δὴ οἶμαι πάντα λόγον κινοῦντες ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι, καὶ φατε αὐτὸν τοιοῦτον τε εἶναι καὶ τοσοῦτων αἴτιον, ὅπως ἂν [199.a] φαίνεται ὡς κάλλιστος καὶ ἄριστος, δηλὸν ὅτι τοῖς μὴ γινώσκουσιν – οὐ γὰρ δήπου τοῖς γε εἰδόσιν – καὶ καλῶς γ' ἔχει καὶ σεμνῶς ὁ ἔπαινος. ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ οὐκ ἤδη ἄρα τὸν τρόπον τοῦ ἐπαινοῦ, οὐ δ' εἰδὼς ὑμῖν ὠμολόγησα καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει ἐπαινέσασθαι. ἡ γλῶσσα οὖν ὑπέσχετο, ἡ δὲ φρὴν οὐ· χαιρέτω δὴ. οὐ γὰρ ἔτι ἐγκωμιάζω τοῦτον τὸν τρόπον – οὐ γὰρ ἂν δυναίμην – οὐ μέντοι ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ,

[b] εἰ βούλεσθε, ἐθέλω εἰπεῖν κατ' ἑμαυτόν, οὐ πρὸς τοὺς ὑμετέρους λόγους, ἵνα μὴ γέλωτα ὄφλω. ὄρα οὖν, ὦ Φαῖδρε, εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέη, περὶ Ἔρωτος τάληθῆ λεγόμενα ἀκούειν, ὀνομάσει δὲ καὶ θέσει ῥημάτων τοιαύτη ὅποια δ᾿ ἂν τις τύχη ἐπελθοῦσα.

Τὸν οὖν Φαῖδρον ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους κελεύειν λέγειν, ὅπῃ αὐτὸς οἶοιτο δεῖν εἰπεῖν, ταύτη.

Ἔτι τοίνυν, φάναι, ὦ Φαῖδρε, πάρες μοι Ἀγάθωνα σμίκρ' ἄττα ἐρέσθαι, ἵνα ἀνομολογησάμενος παρ' αὐτοῦ οὕτως ἤδη λέγω.

Ἀλλὰ παρήμι, φάναι τὸν Φαῖδρον, ἀλλ' ἐρώτα. μετὰ ταῦτα δὴ τὸν Σωκράτη ἔφη ἐνθένδε ποθὲν ἄρξασθαι.

Καὶ μὴν, ὦ φίλε Ἀγάθων, καλῶς μοι ἔδοξας καθηγήσασθαι τοῦ λόγου, λέγων ὅτι πρῶτον μὲν δέοι αὐτὸν ἐπιδεῖξαι ὁποῖός τις ἐστὶν ὁ Ἔρωτος, ὕστερον δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ταύτην τὴν ἀρχὴν πάνυ ἄγαμαι. ἴθι οὖν μοι περὶ Ἔρωτος, ἐπειδὴ καὶ τᾶλλα καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς διῆλθες οἴός ἐστι, καὶ [d] τόδε εἰπέ· πότερόν ἐστι τοιοῦτος οἷος εἶναι τινος ὁ Ἔρωτος ἔρωτος, ἢ οὐδενός; ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρὸς τινος ἢ πατρὸς ἐστὶν – γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα εἰ Ἔρωτος ἐστὶν ἔρωτος μητρὸς ἢ πατρὸς – ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτὸ τοῦτο πατέρα ἠρώτων, ἄρα ὁ πατήρ ἐστὶ πατήρ τινος ἢ οὐ; εἴπες ἂν δήπου μοι, εἰ ἐβούλου καλῶς ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἔστιν ὑέος γε ἢ θυγατρὸς ὁ πατήρ πατήρ· ἢ οὐ;

Πάνυ γε, φάναι τὸν Ἀγάθωνα.

Οὐκοῦν καὶ ἡ μήτηρ ὡσαύτως; Ὁμολογεῖσθαι καὶ τοῦτο.

[e] Ἔτι τοίνυν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, ἀπόκριναὶ ὀλίγῳ πλείω, ἵνα μᾶλλον καταμάθῃς ὁ βούλομαι. εἰ γὰρ ἐροίμην, «Τί δέ; ἀδελφός, αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ἔστιν, ἔστι τινὸς ἀδελφός ἢ οὐ;» Φάναι εἶναι.

Οὐκοῦν ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς; Ὁμολογεῖν.

Πειρῶ δὴ, φάναι, καὶ τὸν ἔρωτα εἰπεῖν. ὁ Ἔρωτος ἔρωτος ἐστὶν οὐδενός ἢ τινός;

Πάνυ μὲν οὖν ἔστιν.

[200.a]

Τοῦτο μὲν τοίνυν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, φύλαξον παρὰ σαυτῶ μεμνημένος ὅτου· τοσόνδε δὲ εἰπέ, πότερον ὁ Ἔρωτος ἐκείνου οὐ ἔστιν ἔρωτος, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ ἢ οὐ;

Πάνυ γε, φάναι.

Πότερον ἔχων αὐτὸ οὐ ἐπιθυμεῖ τε καὶ ἐρᾷ, εἴτα ἐπιθυμεῖ τε καὶ ἐρᾷ, ἢ οὐκ ἔχων;

Οὐκ ἔχων, ὡς τὸ εἰκός γε, φάναι.

Σκόπει δὴ, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, ἀντὶ τοῦ εἰκότος εἰ ἀνάγκη οὕτως, τὸ ἐπιθυμοῦν ἐπιθυμεῖν οὐ ἐνδεές ἐστὶν, ἢ μὴ [b] ἐπιθυμεῖν, ἐὰν μὴ ἐνδεές ᾖ; ἐμοὶ μὲν γὰρ θαυμαστῶς δοκεῖ, ὦ Ἀγάθων, ὡς ἀνάγκη εἶναι· σοὶ δὲ πῶς;

Κάμοι, φάναι, δοκεῖ.

Καλῶς λέγεις. ἄρ' οὖν βούλοισι' ἂν τις μέγας ὦν μέγας εἶναι, ἢ ἰσχυρὸς ὦν ἰσχυρός;

Ἀδύνατον ἐκ τῶν ὁμολογημένων.

Οὐ γὰρ που ἐνδεής ἂν εἶη τούτων ὁ γε ὢν.

Ἀληθῆ λέγεις.

Εἰ γὰρ καὶ ἰσχυρὸς ὢν βούλοιο ἰσχυρὸς εἶναι, φάναι τὸν Σωκράτη, καὶ ταχὺς ὢν ταχύς, καὶ ὑγιής ὢν ὑγιής – ἴσως γὰρ ἂν τις ταῦτα οἰηθείη καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τοὺς ὄντας [c] τε τοιοῦτους καὶ ἔχοντας ταῦτα τούτων ἅπερ ἔχουσι καὶ ἐπιθυμεῖν, ἴν' οὖν μὴ ἐξαπατηθῶμεν, τούτου ἕνεκα λέγω – τούτοις γάρ, ὦ Ἀγάθων, εἰ ἐννοεῖς, ἔχειν μὲν ἕκαστα τούτων ἐν τῷ παρόντι ἀνάγκη ἃ ἔχουσιν, ἐάντε βούλωνται ἐάντε μὴ, καὶ τούτου γε δήπου τίς ἂν ἐπιθυμήσειεν; ἀλλ' ὅταν τις λέγῃ ὅτι ἐγὼ ὑγιαίνω βούλομαι καὶ ὑγιαίνειν, καὶ πλουτῶν βούλομαι καὶ πλουτεῖν, καὶ ἐπιθυμῶ αὐτῶν τούτων ἃ ἔχω, εἵπομεν ἂν αὐτῷ ὅτι σύ, ὦ ἄνθρωπε, [d] πλουτὸν κεκτημένος καὶ ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν βούλει καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα κεκτηθῆσθαι, ἐπεὶ ἐν τῷ γε νῦν παρόντι, εἴτε βούλει εἴτε μὴ, ἔχεις· σκόπει οὖν, ὅταν τοῦτο λέγῃς, ὅτι ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων, εἰ ἄλλο τι λέγεις ἢ τόδε, ὅτι βούλομαι τὰ νῦν παρόντα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον παρεῖναι. ἄλλο τι ὁμολογοῖ ἂν; Συμφάναι ἔφη τὸν Ἀγάθωνα.

Εἰπεῖν δὴ τὸν Σωκράτη, Οὐκοῦν τοῦτό γ' ἐστὶν ἐκείνου ἐρᾶν, ὃ οὕτω ἔτοιμον αὐτῷ ἐστὶν οὐδὲ ἔχει, τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα εἶναι αὐτῷ σωζόμενα καὶ παρόντα;

[e] Πάνυ γε, φάναι.

Καὶ οὗτος ἄρα καὶ ἄλλος πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν τοῦ μὴ ἐτοίμου ἐπιθυμεῖ καὶ τοῦ μὴ παρόντος, καὶ ὃ μὴ ἔχει καὶ ὃ μὴ ἔστιν αὐτὸς καὶ οὗ ἐνδεής ἐστὶ, τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶν ὢν ἢ ἐπιθυμία τε καὶ ὃ ἔρωσ ἐστίν;

Πάνυ γ', εἰπεῖν.

Ἴθι δὴ, φάναι τὸν Σωκράτη, ἀνομολογησώμεθα τὰ εἰρημένα. ἄλλο τι ἔστιν ὃ Ἔρωσ πρῶτον μὲν τινῶν, ἔπειτα τούτων ὢν ἂν ἐνδεια παρῆ αὐτῷ;

[201.a]

Ναί, φάναι.

Ἐπὶ δὴ τούτοις ἀναμνήσθητι τίνων ἔφησθα ἐν τῷ λόγῳ εἶναι τὸν Ἔρωτα· εἰ δὲ βούλει, ἐγὼ σε ἀναμνήσω. οἶμαι γὰρ σε οὕτωςί πως εἰπεῖν, ὅτι τοῖς θεοῖς κατεσκευάσθη τὰ πράγματα δι' ἔρωτα καλῶν· αἰσχροῶν γὰρ οὐκ εἶη ἔρωσ. οὐχ οὕτωςί πως ἔλεγες;

Εἶπον γάρ, φάναι τὸν Ἀγάθωνα.

Καὶ ἐπεικῶς γε λέγεις, ὦ ἐταῖρε, φάναι τὸν Σωκράτη· καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ὃ Ἔρωσ κάλλους ἂν εἶη ἔρωσ, αἰσχους δὲ οὐ; Ὁμολόγει.

[b] Οὐκοῦν ὁμολογηται, οὗ ἐνδεής ἐστὶ καὶ μὴ ἔχει, τούτου ἐρᾶν;

Ναί, εἰπεῖν.

Ἐνδεής ἄρ' ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ὃ Ἔρωσ κάλλος.

Ἀνάγκη, φάναι.

Τί δέ; τὸ ἐνδεές κάλλους καὶ μηδαμῆ κεκτημένον κάλλος ἄρα λέγεις σὺ καλὸν εἶναι;

Οὐ δῆτα.

Ἔτι οὖν ὁμολογεῖς Ἔρωτα καλὸν εἶναι, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει;

Καὶ τὸν Ἀγάθωνα εἰπεῖν Κινδυνεύω, ὃ Σώκρατες, οὐδὲν εἰδέναι ὧν τότε εἶπον.

[c] Καὶ μὴν καλῶς γε εἶπες, φάναι, ὃ Ἀγάθων. ἀλλὰ σμικρὸν ἔτι εἶπέ· τάγαθὰ οὐ καὶ καλὰ δοκεῖ σοι εἶναι;

Ἔμοιγε.

Εἰ ἄρα ὁ Ἔρωσ τῶν καλῶν ἐνδεής ἐστί, τὰ δὲ ἀγαθὰ καλὰ, κἂν τῶν ἀγαθῶν ἐνδεής εἴη.

Ἐγώ, φάναι, ὃ Σώκρατες, σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν, ἀλλ' οὕτως ἐχέτω ὡς σὺ λέγεις.

Οὐ μὲν οὖν τῆ ἀληθείᾳ, φάναι, ὃ φιλούμενε Ἀγάθων, δύνασαι ἀντιλέγειν, ἐπεὶ Σωκράτει γε οὐδὲν χαλεπὸν.

[d] Καὶ σὲ μὲν γε ἤδη ἐάσω· τὸν δὲ λόγον τὸν περὶ τοῦ Ἔρωτος, ὃν ποτ' ἤκουσα γυναικὸς Μαντικῆς Διοτίμας, ἢ ταῦτά τε σοφὴ ἦν καὶ ἄλλα πολλὰ – καὶ Ἀθηναίοις ποτὲ θυσαμένοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ δέκα ἔτη ἀναβολὴν ἐποίησε τῆς νόσου, ἢ δὴ καὶ ἐμὲ τὰ ἐρωτικά ἐδίδαξεν – ὃν οὖν ἐκείνη ἔλεγε λόγον, πειράσομαι ὑμῖν διελθεῖν ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι, αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ, ὅπως ἂν δύνωμαι. δεῖ δὴ, ὃ Ἀγάθων, ὥσπερ σὺ διηγῆσω, διελθεῖν [e] αὐτὸν πρῶτον, τίς ἐστὶν ὁ Ἔρωσ καὶ ποῖός τις, ἔπειτα τὰ ἔργα αὐτοῦ. δοκεῖ οὖν μοι ῥᾶστον εἶναι οὕτω διελθεῖν, ὡς ποτέ με ἢ ξένη ἀνακρίνουσα διήει. σχεδὸν γάρ τι καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων, ὡς εἴη ὁ Ἔρωσ μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν· ἤλεγχε δὲ με τούτοις τοῖς λόγοις οἷσπερ ἐγὼ τοῦτον, ὡς οὔτε καλὸς εἴη κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον οὔτε ἀγαθός.

Καὶ ἐγώ, Πῶς λέγεις, ἔφην, ὃ Διοτίμα; αἰσχροὺς ἄρα ὁ Ἔρωσ ἐστὶ καὶ κακός;

Καὶ ἦ, Οὐκ εὐφημήσεις; ἔφη· ἢ οἶει, ὅτι ἂν μὴ καλὸν ἦ, ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι αἰσχρόν;

[202.a]

Μάλιστα γε.

Ἦ καὶ ἂν μὴ σοφόν, ἀμαθές; ἢ οὐκ ἦσθησαι ὅτι ἔστιν τι μεταξὺ σοφίας καὶ ἀμαθίας;

Τί τοῦτο;

Τὸ ὀρθὰ δοξάζειν καὶ ἄνευ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι οὐκ οἶσθ', ἔφη, ὅτι οὔτε ἐπίστασθαί ἐστιν – ἄλογον γὰρ πρᾶγμα πῶς ἂν εἴη ἐπιστήμη; – οὔτε ἀμαθία – τὸ γὰρ τοῦ ὄντος τυγχάνον πῶς ἂν εἴη ἀμαθία; – ἔστι δὲ δήπου τοιοῦτον ἢ ὀρθὴ δόξα, μεταξὺ φρονήσεως καὶ ἀμαθίας.

Ἀληθῆ, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις.

[b] Μὴ τοίνυν ἀνάγκαζε ὃ μὴ καλὸν ἐστὶν αἰσχρόν εἶναι, μηδὲ ὃ μὴ ἀγαθόν, κακόν. οὕτω δὲ καὶ τὸν Ἔρωτα ἐπειδὴ αὐτὸς ὁμολογεῖς μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ καλόν, μηδὲν τι μᾶλλον οἴου δεῖν αὐτὸν αἰσχρόν καὶ κακόν εἶναι, ἀλλὰ τι μεταξύ, ἔφη, τούτοις.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ὁμολογεῖται γε παρὰ πάντων μέγας θεὸς εἶναι.

Τῶν μὴ εἰδόντων, ἔφη, πάντων λέγεις, ἢ καὶ τῶν εἰδόντων;

Συμπάντων μὲν οὖν.

Καὶ ἢ γελάσασα Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ὁμολογοῖτο μέγας θεὸς εἶναι παρὰ τούτων, οἱ φασὶν αὐτὸν οὐδὲ θεὸν εἶναι;

Τίνες οὗτοι; ἦν δ' ἐγώ.

Εἷς μὲν, ἔφη, σύ, μία δ' ἐγώ.

Κάγῳ εἶπον, Πῶς τοῦτο, ἔφην, λέγεις;

Καὶ ἦ, Ῥαδίως, ἔφη. λέγε γάρ μοι, οὐ πάντας θεοὺς φῆς εὐδαίμονας εἶναι καὶ καλοὺς; ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι καλὸν τε καὶ εὐδαίμονα θεῶν εἶναι;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφην.

Εὐδαίμονας δὲ δὴ λέγεις οὐ τοὺς τάγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κεκτημένους;

Πάνυ γε.

[d] Ἀλλὰ μὴν Ἔρωτά γε ὠμολόγηκας δι' ἔνδειαν τῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἐπιθυμεῖν αὐτῶν τούτων ὧν ἔνδειξ ἐστίν.

Ὁμολόγηκα γάρ.

Πῶς ἄν οὖν θεὸς εἶη ὃ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος;

Οὐδαμῶς, ὡς γ' εἴκειν.

Ὅρᾳς οὖν, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ Ἔρωτα οὐ θεὸν νομίζεις;

Τί οὖν ἄν, ἔφην, εἶη ὃ Ἔρωσ; θνητός;

Ἦκιστα γε.

Ἀλλὰ τί μὴν;

Ὡσπερ τὰ πρότερα, ἔφη, μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου.

Τί οὖν, ὧ Διοτίμα;

Δαίμων μέγας, ὧ Σώκρατες· καὶ γὰρ πᾶν τὸ δαιμόνιον [e] μεταξὺ ἐστὶ θεοῦ τε καὶ θνητοῦ.

Τίνα, ἦν δ' ἐγώ, δύναμιν ἔχον;

Ἐρμηνεῦον καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν, τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας, τῶν δὲ τὰς ἐπιτάξεις τε καὶ ἀμοιβὰς τῶν θυσιῶν, ἐν μέσῳ δὲ ὄν ἀμφοτέρων συμπληροῖ, ὥστε τὸ πᾶν αὐτὸ αὐτῷ συνδεδέσθαι. διὰ τούτου καὶ ἡ μαντικὴ πᾶσα χωρεῖ καὶ ἡ τῶν ἱερέων τέχνη τῶν τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τελετὰς [203.a] καὶ τὰς ἐπὶ δὰς καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοητείαν. θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται, ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστὶν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ἐγγηγορόσι καὶ καθεύδουσι· καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα σοφὸς δαιμόνιος ἀνὴρ, ὁ δὲ ἄλλο τι σοφὸς ὢν ἢ περὶ τέχνας ἢ χειρουργίας τινὰς βάναστος. οὗτοι δὲ οἱ δαίμονες πολλοὶ καὶ παντοδαποὶ εἰσιν, εἷς δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ὁ Ἔρωσ.

Πατὴρ δέ, ἦν δ' ἐγώ, τίνας ἐστὶ καὶ μητρός;

[b] Μακρότερον μὲν, ἔφη, διηγήσασθαι· ὅμως δέ σοι ἐρῶ. ὅτε γὰρ ἐγένετο ἡ Ἀφροδίτη, ἡστυῶντο οἱ θεοὶ οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Μήτιδος υἱὸς Πόρος. ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα οἶον δὴ εὐωχίας οὔσης ἀφίκετο ἡ Πενία, καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας. ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος –

οἶνος γὰρ οὐπω ἦν – εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν βεβαρημένος ἠῦθεν. ἢ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὐτῆς ἀπορίαν παιδίον ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου, κατακλίνεται [c] τε παρ’ αὐτῷ καὶ ἐκύησε τὸν Ἔρωτα. διὸ δὴ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρωτος, γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις, καὶ ἅμα φύσει ἐραστής ὢν περὶ τὸ καλὸν καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης. ἄτε οὖν Πόρου καὶ Πενίας υἱὸς ὢν ὁ Ἔρωτος ἐν τοιαύτῃ τύχῃ καθέστηκεν. πρῶτον μὲν πένης ἀεὶ ἐστὶ, καὶ πολλοῦ δεῖ ἀπαλός τε καὶ καλός, οἶον οἱ πολλοὶ οἶονται, ἀλλὰ σκληρός [d] καὶ ἀύχμηρός καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄοικος, χαμαιπετής ἀεὶ ὢν καὶ ἄστρωτος, ἐπὶ θύραις καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώμενος, τὴν τῆς μητρὸς φύσιν ἔχων, ἀεὶ ἐνδεία σύνοικος. κατὰ δὲ αὐτὸν τὸν πατέρα ἐπίβουλός ἐστι τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἀνδρείος ὢν καὶ ἴτης καὶ σύντονος, θηρευτῆς δεινός, ἀεὶ τινὰς πλέκων μηχανάς, καὶ φρονήσεως ἐπιθυμητῆς καὶ πόριμος, φιλοσοφῶν διὰ παντὸς τοῦ βίου, δεινὸς γόης καὶ φαρμακεὺς καὶ σοφιστής· καὶ οὔτε ὡς [e] ἀθάνατος πέφυκεν οὔτε ὡς θνητός, ἀλλὰ τοτὲ μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας θάλλει τε καὶ ζῆ, ὅταν εὐπορήσῃ, τοτὲ δὲ ἀποθνήσκει, πάλιν δὲ ἀναβιώσκει διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν, τὸ δὲ ποριζόμενον ἀεὶ ὑπεκρεῖ, ὥστε οὔτε ἀπορεῖ Ἔρωτος ποτὲ οὔτε πλουτεῖ, σοφίας τε αὐτὸν καὶ ἀμαθίας ἐν μέσῳ ἐστίν.

[204.a]

ἔχει γὰρ ὧδε. θεῶν οὐδεὶς φιλοσοφεῖ οὐδ’ ἐπιθυμεῖ σοφὸς γενέσθαι – ἔστι γὰρ – οὐδ’ εἴ τις ἄλλος σοφός, οὐ φιλοσοφεῖ. οὐδ’ αὖ οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφοῦσιν οὐδ’ ἐπιθυμοῦσι σοφοὶ γενέσθαι· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἀμαθία, τὸ μὴ ὄντα καλὸν κάγαθὸν μηδὲ φρόνιμον δοκεῖν αὐτῷ εἶναι ἰκανόν. οὐκ οὐκ ἐπιθυμεῖ ὁ μὴ οἰόμενος ἐνδεὴς εἶναι οὐδ’ ἂν μὴ οἶηται ἐπιδεισθαι.

Τίνες οὖν, ἔφην ἐγώ, ὧ Διοτίμα, οἱ φιλοσοφοῦντες, εἰ μήτε οἱ σοφοὶ μήτε οἱ ἀμαθεῖς;

[b] Δῆλον δὴ, ἔφη, τοῦτό γε ἤδη καὶ παιδί, ὅτι οἱ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων, ὧν ἂν εἶη καὶ ὁ Ἔρωτος. ἔστιν γὰρ δὴ τῶν καλλίστων ἢ σοφία, Ἔρωτος δ’ ἐστὶν ἔρωτος περὶ τὸ καλόν, ὥστε ἀναγκαῖον Ἔρωτα φιλόσοφον εἶναι, φιλόσοφον δὲ ὄντα μεταξὺ εἶναι σοφοῦ καὶ ἀμαθοῦς. αἰτία δὲ αὐτῷ καὶ τούτων ἢ γένεσις· πατρὸς μὲν γὰρ σοφοῦ ἐστὶ καὶ εὐπόρου, μητρὸς δὲ οὐ σοφῆς καὶ ἀπόρου. ἢ μὲν οὖν φύσις τοῦ δαίμονος, ὧ φίλε Σώκρατες, αὐτῆ· ὃν δὲ σὺ ὠήθης Ἔρωτα [c] εἶναι, θαυμαστὸν οὐδὲν ἔπαθες. ὠήθης δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τεκμαιρομένη ἐξ ὧν σὺ λέγεις, τὸ ἐρώμενον Ἔρωτα εἶναι, οὐ τὸ ἐρῶν· διὰ ταυτά σοι οἶμαι πάγκαλος ἐφαίνετο ὁ Ἔρωτος. καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τὸ τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἀβρὸν καὶ τέλειον καὶ μακαριστόν· τὸ δὲ γε ἐρῶν ἄλλην ἰδέαν τοιαύτην ἔχον, οἷαν ἐγὼ διῆλθον.

Καὶ ἐγὼ εἶπον, εἶεν δὴ, ὧ ξένη, καλῶς γὰρ λέγεις· τοιοῦτος ὢν ὁ Ἔρωτος τίνα χρεῖαν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις;

[d] Τοῦτο δὴ μετὰ ταῦτ’, ἔφη, ὧ Σώκρατες, πειράσομαι σε διδάξαι. ἔστι μὲν γὰρ δὴ τοιοῦτος καὶ οὕτω γεγονώς ὁ Ἔρωτος, ἔστι δὲ τῶν καλῶν, ὡς σὺ φῆς. εἰ δὲ τις ἡμᾶς ἔροιτο· τί τῶν καλῶν ἐστὶν ὁ Ἔρωτος, ὧ Σώκρατες τε καὶ Διοτίμα; ὧδε δὲ σαφέστερον· ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν· τί ἐρᾷ;

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Γενέσθαι αὐτῷ.

Ἄλλ’ ἔτι ποθεῖ, ἔφη, ἢ ἀπόκρισις ἐρώτησιν τοιάνδε· τί ἔσται ἐκείνῳ ὧ ἂν γένηται τὰ καλά;

Οὐ πάνυ ἔφην ἔτι ἔχειν ἐγὼ πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν προχείρως ἀποκρίνασθαι.

[e] Ἄλλ’, ἔφη, ὡσπερ ἂν εἴ τις μεταβαλὼν ἀντὶ τοῦ καλοῦ τῷ ἀγαθῷ χρώμενος πυνθάνοιτο· Φέρε, ὧ Σώκρατες, ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν· τί ἐρᾷ;

Γενέσθαι, ἦν δ' ἐγώ, αὐτῷ.

Καὶ τί ἔσται ἐκείνῳ ᾧ ἂν γένηται τάγαθά;

Τοῦτ' εὐπορώτερον, ἦν δ' ἐγώ, ἔχω ἀποκρίνασθαι, ὅτι εὐδαίμων ἔσται.

[205.a]

Κτήσει γάρ, ἔφη, ἀγαθῶν οἱ εὐδαίμονες εὐδαίμονες, καὶ οὐκέτι προσδεῖ ἐρέσθαι ἵνα τί δὲ βούλεται εὐδαίμων εἶναι ὁ βουλόμενος; ἀλλὰ τέλος δοκεῖ ἔχειν ἢ ἀπόκρισις.

Ἀληθῆ λέγεις, εἶπον ἐγώ.

Ταύτην δὴ τὴν βούλησιν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦτον πότερα κοινὸν οἶει εἶναι πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάντας τάγαθὰ βούλεσθαι αὐτοῖς εἶναι ἀεὶ, ἢ πῶς λέγεις;

Οὕτως, ἦν δ' ἐγώ· κοινὸν εἶναι πάντων.

Τί δὴ οὖν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, οὐ πάντας ἐρᾶν φαμεν, [b] εἶπερ γε πάντες τῶν αὐτῶν ἐρῶσι καὶ ἀεὶ, ἀλλὰ τινὰς φαμεν ἐρᾶν, τοὺς δ' οὐ;

Θαυμάζω, ἦν δ' ἐγώ, καὶ αὐτός.

Ἀλλὰ μὴ θαύμαζ', ἔφη· ἀφελόντες γὰρ ἄρα τοῦ ἔρωτός

τι εἶδος ὀνομάζομεν, τὸ τοῦ ὄλου ἐπιτιθέντες ὄνομα, ἔρωτα, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις καταχρώμεθα ὀνόμασιν.

Ὡσπερ τί; ἦν δ' ἐγώ.

Ὡσπερ τόδε. οἷσθ' ὅτι ποιήσις ἐστὶ τι πολὺ· ἢ γὰρ τοι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν ἰόντι ὄψοῦν αἰτία πᾶσά ἐστι [c] ποιήσις, ὥστε καὶ αἱ ὑπὸ πάσαις ταῖς τέχναις ἐργασίαι ποιήσεις εἰσὶ καὶ οἱ τούτων δημιουργοὶ πάντες ποιηταί.

Ἀληθῆ λέγεις.

Ἄλλ' ὅμως, ἦ δ' ἦ, οἷσθ' ὅτι οὐ καλοῦνται ποιηταὶ ἀλλὰ ἄλλα ἔχουσιν ὀνόματα, ἀπὸ δὲ πάσης τῆς ποιήσεως ἐν μόνιον ἀφορισθὲν τὸ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ μέτρα τῷ τοῦ ὄλου ὀνόματι προσαγορεύεται. ποιήσις γὰρ τοῦτο μόνον καλεῖται, καὶ οἱ ἔχοντες τοῦτο τὸ μόνιον τῆς ποιήσεως ποιηταί.

Ἀληθῆ λέγεις, ἔφην.

[d] Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ τὸν ἔρωτα. τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί· ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλη τρεπόμενοι πολλαχῆ ἐπ' αὐτόν, ἢ κατὰ χρηματισμὸν ἢ κατὰ φιλογυμναστίαν ἢ κατὰ φιλοσοφίαν, οὔτε ἐρᾶν καλοῦνται οὔτε ἐρασταί, οἱ δὲ κατὰ ἓν τι εἶδος ἰόντες τε καὶ ἐσπουδακότες τὸ τοῦ ὄλου ὄνομα ἴσχουσιν, ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν καὶ ἐρασταί.

Κινδυνεύεις ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγειν.

Καὶ λέγεται μὲν γέ τις, ἔφη, λόγος, ὡς οἱ ἂν τὸ ἡμισυ [e] ἑαυτῶν ζητῶσιν, οὗτοι ἐρῶσιν· ὁ δ' ἐμὸς λόγος οὔτε ἡμίσεός φησιν εἶναι τὸν ἔρωτα οὔτε ὄλου, ἐὰν μὴ τυγχάνη γέ που, ᾧ ἑταῖρε, ἀγαθὸν ὄν, ἐπεὶ αὐτῶν γε καὶ πόδας καὶ χεῖρας ἐθέλουσιν ἀποτέμεσθαι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν αὐτοῖς δοκῇ τὰ

ἑαυτῶν πονηρὰ εἶναι. οὐ γὰρ τὸ ἑαυτῶν οἶμαι ἕκαστοι ἀσπάζονται, εἰ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκεῖον καλεῖ καὶ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον· ὡς οὐδὲν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ [206.a] ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ σοὶ δοκοῦσιν;

Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε, ἦν δ' ἐγώ.

Ἄρ' οὖν, ἦ δ' ἦ, οὕτως ἀπλοῦν ἐστὶ λέγειν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τάγαθοῦ ἐρῶσιν;

Ναί, ἔφην.

Τί δέ; οὐ προσθετέον, ἔφη, ὅτι καὶ εἶναι τὸ ἀγαθὸν αὐτοῖς ἐρῶσιν;

Προσθετέον.

Ἄρ' οὖν, ἔφη, καὶ οὐ μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ αἰεὶ εἶναι;

Καὶ τοῦτο προσθετέον.

Ἔστιν ἄρα συλλήβδην, ἔφη, ὁ ἔρως τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ εἶναι αἰεὶ.

Ἀληθέστατα, ἔφην ἐγώ, λέγεις.

[b] Ὅτε δὴ τοῦτο ὁ ἔρως ἐστὶν αἰεὶ, ἦ δ' ἦ, τῶν τίνα τρόπον διωκόντων αὐτὸ καὶ ἐν τίνι πράξει ἢ σπουδῇ καὶ ἢ σύντασις ἔρως ἂν καλοῖτο; τί τοῦτο τυγχάνει ὄν τὸ ἔργον; ἔχεις εἰπεῖν;

Οὐ μεντὰν σέ, ἔφην ἐγώ, ὃ Διοτίμα, ἐθαύμαζον ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐφοίτων παρὰ σέ αὐτὰ ταῦτα μαθησόμενος.

Ἀλλὰ ἐγώ σοι, ἔφη, ἐρῶ. ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν.

Μαντείας, ἦν δ' ἐγώ, δεῖται ὅτι ποτε λέγεις, καὶ οὐ μανθάνω.

[c] Ἄλλ' ἐγώ, ἦ δ' ἦ, σαφέστερον ἐρῶ. κυοῦσιν γάρ, ἔφη, ὃ Σώκρατες, πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπειδὰν ἐν τινὶ ἡλικίᾳ γένωνται, τίκτειν ἐπιθυμεῖ ἡμῶν ἢ φύσις. τίκτειν δὲ ἐν μὲν αἰσχυρῷ οὐ δύναται, ἐν δὲ τῷ καλῷ. ἢ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστίν. ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζῷῳ ἀθάνατον ἔνεστιν, ἢ κήσις καὶ ἢ γέννησις. τὰ δὲ ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι.

[d] ἀνάρμοστον δ' ἐστὶ τὸ αἰσχυρὸν παντὶ τῷ θείῳ, τὸ δὲ καλὸν ἀρμόττον. Μοῖρα οὖν καὶ Εἰλείθυια ἢ Καλλονὴ ἐστὶ τῆ γενέσει. διὰ ταῦτα ὅταν μὲν καλῷ προσπελάζη τὸ κυοῦν, ἴλεών τε γίγνεται καὶ εὐφραϊνόμενον διαχεῖται καὶ τίκτει τε καὶ γεννᾷ· ὅταν δὲ αἰσχυρῷ, σκυθρωπὸν τε καὶ λυπούμενον συσπειρᾶται καὶ ἀποτρέπεται καὶ ἀνείλλεται καὶ οὐ γεννᾷ, ἀλλὰ ἴσχον τὸ κύημα χαλεπῶς φέρει. ὅθεν δὴ τῷ κυοῦντί τε καὶ ἤδη σπαργῶντι πολλὴ ἢ πτοίησις γέγονε [e] περὶ τὸ καλὸν διὰ τὸ μεγάλης ὠδίνος ἀπολύειν τὸν ἔχοντα. ἔστιν γάρ, ὃ Σώκρατες, ἔφη, οὐ τοῦ καλοῦ ὁ ἔρως, ὡς σὺ οἶε.

Ἀλλὰ τί μήν;

Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως; ὅτι ἀειγενές ἐστὶ καὶ ἀθάνατον ὡς θνητῶ ἢ γέννησις. [207.a] ἀθανασίας δὲ ἀναγκαῖον ἐπιθυμεῖν μετὰ ἀγαθοῦ ἐκ τῶν ὠμολογημένων, εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἑαυτῶ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν. ἀναγκαῖον δὴ ἐκ τούτου τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀθανασίας τὸν ἔρωτα εἶναι.

Ταῦτά τε οὖν πάντα ἐδίδασκέ με, ὅποτε περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγους ποιοῖτο, καὶ ποτε ἤρετο Τί οἶει, ὦ Σώκρατες, αἴτιον εἶναι τούτου τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἐπιθυμίας; ἢ οὐκ αἰσθάνη ὡς δεινῶς διατίθεται πάντα τὰ θηρία ἐπειδὴν γεννᾶν ἐπιθυμήσει, καὶ τὰ πεζὰ καὶ τὰ πτηνὰ, νοσοῦντά τε [b] πάντα καὶ ἐρωτικῶς διατιθέμενα, πρῶτον μὲν περὶ τὸ συμμιγῆναι ἀλλήλοις, ἔπειτα περὶ τὴν τροφήν τοῦ γενομένου, καὶ ἔτοιμά ἐστὶν ὑπὲρ τούτων καὶ διαμάχεσθαι τὰ ἀσθενέστατα τοῖς ἰσχυροτάτοις καὶ ὑπεραποθνήσκειν, καὶ αὐτὰ τῷ λιμῶ παρατεινόμενα ὡστ' ἐκεῖνα ἐκτρέφειν, καὶ ἄλλο πᾶν ποιοῦντα. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους, ἔφη, οἷοιτ' ἂν τις ἐκ λογισμοῦ ταῦτα ποιεῖν· τὰ δὲ θηρία τίς αἰτία οὕτως ἐρωτικῶς [c] διατίθεται; ἔχεις λέγειν;

Καὶ ἐγὼ αὖ ἔλεγον ὅτι οὐκ εἰδείην· ἢ δ' εἶπεν, Διανοῆ οὖν δεινός ποτε γενήσεσθαι τὰ ἐρωτικά, ἐὰν ταῦτα μὴ ἐννοῆς;

Ἀλλὰ διὰ ταῦτά τοι, ὦ Διοτίμα, ὅπερ νυνδὴ εἶπον, παρὰ σὲ ἤκω, γνοὺς ὅτι διδασκάλων δέομαι. ἀλλὰ μοι λέγε καὶ τούτων τὴν αἰτίαν καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὰ ἐρωτικά.

Εἰ τοίνυν, ἔφη, πιστεύεις ἐκείνου εἶναι φύσει τὸν ἔρωτα, οὗ πολλάκις ὠμολογήκαμεν, μὴ θαύμαζε. ἐνταῦθα γὰρ [d] τὸν αὐτὸν ἐκείνω λόγον ἢ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν ἀεὶ τε εἶναι καὶ ἀθάνατος. δύναται δὲ ταύτη μόνον, τῇ γενέσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει ἕτερον νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ, ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ ἐν ἕκαστον τῶν ζώων ζῆν καλεῖται καὶ εἶναι τὸ αὐτό – οἷον ἐκ παιδαρίου ὁ αὐτὸς λέγεται ἕως ἂν πρεσβύτης γένηται· οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν αὐτῷ ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται, ἀλλὰ νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας καὶ σάρκα καὶ ὀστέα καὶ [e] αἷμα καὶ σύμπαν τὸ σῶμα. καὶ μὴ ὅτι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν οἱ τρόποι, τὰ ἦθη, δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναί, λῦπαι, φόβοι, τούτων ἕκαστα οὐδέποτε τὰ αὐτὰ πάρεστιν ἐκάστω, ἀλλὰ τὰ μὲν γίνονται, τὰ δὲ ἀπόλλυται. πολὺ δὲ τούτων ἀτοπώτερον ἔτι, ὅτι καὶ αἱ ἐπιστήμαι [208.a] μὴ ὅτι αἱ μὲν γίνονται, αἱ δὲ ἀπόλλυνται ἡμῖν, καὶ οὐδέποτε οἱ αὐτοὶ ἐσμεν οὐδὲ κατὰ τὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ μία ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν ταῦτον πάσχει. ὁ γὰρ καλεῖται μελετᾶν, ὡς ἐξιούσης ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης· λήθη γὰρ ἐπιστήμης ἔξοδος, μελέτη δὲ πάλιν καινὴν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπιούσης μνήμην σώζει τὴν ἐπιστήμην, ὥστε τὴν αὐτὴν δοκεῖν εἶναι. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, οὐ τῷ παντάπασιν τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι ὡσπερ τὸ [b] θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν οἷον αὐτὸ ἦν. ταύτη τῇ μηχανῇ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, θνητὸν ἀθανασίας μετέχει, καὶ σῶμα καὶ ἄλλα πάντα· ἀθάνατον δὲ ἄλλη. μὴ οὖν θαύμαζε εἰ τὸ αὐτοῦ ἀποβλάστημα φύσει πᾶν τιμᾶ· ἀθανασίας γὰρ χάριν παντὶ αὐτῇ ἢ σπουδῇ καὶ ὁ ἔρως ἔπεται.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας τὸν λόγον ἐθαύμασά τε καὶ εἶπον Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ σοφωτάτη Διοτίμα, ταῦτα ὡς ἀληθῶς οὕτως ἔχει;

[c] Καὶ ἦ, ὡσπερ οἱ τέλει σοφισταί, Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ γε καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰ ἐθέλεις εἰς τὴν φιλοτιμίαν βλέψαι, θαυμάζεις ἂν τῆς ἀλογίας περὶ ἧς ἐγὼ εἶρηκα εἰ μὴ ἐννοεῖς, ἐνθυμηθεὶς ὡς δεινῶς διάκεινται ἔρωτι τοῦ ὀνομαστοῦ γενέσθαι καὶ κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι, καὶ ὑπὲρ τούτου κινδύνους τε κινδυνεύειν ἔτοιμοὶ εἰσι πάντας ἔτι μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν [d] παίδων, καὶ χρήματα ἀναλίσκειν καὶ πόνους πονεῖν οὐστινασοῦν καὶ ὑπεραποθνήσκειν. ἐπεὶ οἶει σύ, ἔφη, Ἄλκηστιν ὑπὲρ Ἀδμήτου ἀποθανεῖν ἂν, ἢ Ἀχιλλεῖα Πατρόκλῳ

ἐπαποθανεῖν, ἢ προαποθανεῖν τὸν ὑμέτερον Κόδρον ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν παίδων, μὴ οἰομένους ἀθάνατον μνήμην ἀρετῆς πέρι ἑαυτῶν ἔσσεσθαι, ἦν νῦν ἡμεῖς ἔχομεν; πολλοῦ γε δεῖ, ἔφη, ἀλλ' οἶμαι ὑπὲρ ἀρετῆς ἀθανάτου καὶ τοιαύτης δόξης εὐκλεοῦς πάντες πάντα ποιῶσιν, ὅσῳ ἂν ἀμείνους [e] ᾧσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον· τοῦ γὰρ ἀθανάτου ἐρῶσιν. οἱ μὲν οὖν ἐγκύμονες, ἔφη, κατὰ τὰ σώματα ὄντες πρὸς τὰς γυναῖκας μᾶλλον τρέπονται καὶ ταύτη ἐρωτικοί εἰσιν, διὰ παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν, ὡς οἶονται, αὐτοῖς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον πάντα ποριζόμενοι· οἱ δὲ κατὰ τὴν [209.a] ψυχὴν – εἰσὶ γὰρ οὖν, ἔφη, οἱ ἐν ταῖς ψυχαῖς κυοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμασιν, ἃ ψυχῇ προσήκει καὶ κυῆσαι καὶ τεκεῖν· τί οὖν προσήκει; φρόνησίν τε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν – ὧν δὴ εἰσὶ καὶ οἱ ποιηταὶ πάντες γεννήτορες καὶ τῶν δημιουργῶν ὅσοι λέγονται εὐρετικοί εἶναι· πολὺ δὲ μεγίστη, ἔφη, καὶ καλλίστη τῆς φρονήσεως ἢ περὶ τὰ τῶν πόλεων τε καὶ οἰκίσεων διακόσμησις, ἣ δὴ ὄνομά ἐστι σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη – τούτων δ' αὖ ὅταν τις ἐκ [b] νέου ἐγκύμων ἦ τὴν ψυχὴν, ἦθεος ὧν καὶ ἠκούσης τῆς ἡλικίας, τίκτειν τε καὶ γεννᾷ ἤδη ἐπιθυμῇ, ζητεῖ δὴ οἶμαι καὶ οὗτος περιῶν τὸ καλὸν ἐν ᾧ ἂν γεννήσειεν· ἐν τῷ γὰρ αἰσχυρῷ οὐδέποτε γεννήσει. τὰ τε οὖν σώματα τὰ καλὰ μᾶλλον ἢ τὰ αἰσχυρὰ ἀσπάζεται ἅτε κυῶν, καὶ ἂν ἐντύχη ψυχῇ καλῇ καὶ γενναίᾳ καὶ εὐφυεῖ, πάνυ δὴ ἀσπάζεται τὸ συναμφοτέρων, καὶ πρὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς εὐπορεῖ λόγων περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ οἷον χρὴ εἶναι [c] τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν καὶ ἃ ἐπιτηδεύειν, καὶ ἐπιχειρεῖ παιδεύειν. ἀπτόμενος γὰρ οἶμαι τοῦ καλοῦ καὶ ὁμιλῶν αὐτῷ, ἃ πάλαι ἐκύει τίκτει καὶ γεννᾷ, καὶ παρῶν καὶ ἀπῶν μεμνημένος, καὶ τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου, ὥστε πολὺ μείζω κοινωνίαν τῆς τῶν παίδων πρὸς ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ἴσχυοσι καὶ φιλίαν βεβαιωτέραν, ἅτε καλλιόνων καὶ ἀθανατωτέρων παίδων κεκοινωνηκότες. καὶ πᾶς ἂν δέξαιτο ἑαυτῷ τοιούτους παῖδας μᾶλλον γεγονέναι ἢ τοὺς [d] ἀνθρωπίνους, καὶ εἰς Ὅμηρον ἀποβλέψας καὶ Ἡσίοδον καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς τοὺς ἀγαθοὺς ζηλῶν, οἷα ἔκγονα ἑαυτῶν καταλείπουσιν, ἃ ἐκείνοις ἀθάνατον κλέος καὶ μνήμην παρέχεται αὐτὰ τοιαῦτα ὄντα· εἰ δὲ βούλει, ἔφη, οἶους Λυκοῦργος παῖδας κατελίπετο ἐν Λακεδαίμονι σωτῆρας τῆς Λακεδαίμονος καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν τῆς Ἑλλάδος, τίμιος δὲ παρ' ὑμῖν καὶ Σόλων διὰ τὴν τῶν νόμων γέννησιν, καὶ ἄλλοι [e] ἄλλοθι πολλαχοῦ ἄνδρες, καὶ ἐν Ἑλλήσιν καὶ ἐν βαρβάροις, πολλὰ καὶ καλὰ ἀποφηνάμενοι ἔργα, γεννήσαντες παντοίαν ἀρετὴν· ὧν καὶ ἱερὰ πολλὰ ἤδη γέγονε διὰ τοὺς τοιούτους παῖδας, διὰ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους οὐδενός πω.

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐρωτικά ἴσως, ᾧ Σώκρατες, κἂν σὺ [210.a] μνηθεῖς· τὰ δὲ τέλεα καὶ ἐποπτικά, ὧν ἕνεκα καὶ ταῦτα ἔστιν, ἐάν τις ὀρθῶς μετήη, οὐκ οἶδ' εἰ οἷός τ' ἂν εἴη. ἐρῶ μὲν οὖν, ἔφη, ἐγὼ καὶ προθυμίας οὐδὲν ἀπολείψω· πειρῶ δὲ ἔπεσθαι, ἂν οἷός τε ἦς. δεῖ γὰρ, ἔφη, τὸν ὀρθῶς ἰόντα ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἄρχεσθαι μὲν νέον ὄντα ἰέναι ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα, καὶ πρῶτον μὲν, ἐάν ὀρθῶς ἠγῆται ὁ ἡγούμενος, ἐνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾷν καὶ ἐνταῦθα γεννᾷ λόγους καλοὺς, ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι ὅτι τὸ κάλλος [b] τὸ ἐπὶ ὄψου ὄντι σώματι τῷ ἐπὶ ἐτέρῳ σώματι ἀδελφόν ἐστι, καὶ εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἶδει καλόν, πολλὴ ἄνοια μὴ οὐχ ἔν τε καὶ ταῦτόν ἠγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος· τοῦτο δ' ἐννοήσαντα καταστῆναι πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν, ἐνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι καταφρονήσαντα καὶ σμικρὸν ἠγησάμενον· μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἠγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι, ὥστε καὶ ἐάν ἐπιεικῆς ὧν τὴν ψυχὴν τις κἂν σμικρὸν ἄνθος [c] ἔχη, ἐξαρκεῖν αὐτῷ καὶ ἐρᾷν καὶ κήδεσθαι καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους καὶ ζητεῖν, οἵτινες ποιήσουσι βελτίους τοὺς νέους, ἵνα ἀναγκασθῇ αὐτὸ θεάσασθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλὸν καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὐτῷ συγγενές ἐστιν, ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρὸν τι ἠγήσῃται εἶναι· μετὰ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας ἀγαγεῖν, ἵνα ἴδῃ αὐτὸ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ βλέπων πρὸς [d] πολὺ ἤδη τὸ καλὸν μηκέτι τὸ παρ' ἐνί, ὥσπερ

οἰκέτης, ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος ἢ ἀνθρώπου τινὸς ἢ ἐπιτηδεύματος ἑνός, δουλεύων φαῦλος ἢ καὶ σμικρολόγος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ καὶ θεωρῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτη καὶ διανοήματα ἐν φιλοσοφίᾳ ἀφθόνῳ, ἕως ἂν ἐνταῦθα ῥωσθεὶς καὶ αὐξηθεὶς κατίδη τινὰ ἐπιστήμην μίαν τοιαύτην, ἣ ἐστὶ καλοῦ [e] τοιοῦδε. πειρῶ δέ μοι, ἔφη, τὸν νοῦν προσέχειν ὡς οἶόν τε μάλιστα. ὅς γὰρ ἂν μέχρι ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐρωτικά παιδαγωγηθῆ, θεώμενος ἐφεξῆς τε καὶ ὀρθῶς τὰ καλά, πρὸς τέλος ἤδη ἰὼν τῶν ἐρωτικῶν ἐξαίφνης κατόψεται τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν, τοῦτο ἐκεῖνο, ᾧ Σώκρατες, οὗ δὴ ἔνεκεν καὶ οἱ ἔμπροσθεν πάντες πόνοι ἦσαν, πρῶτον μὲν [211.a] ἀεὶ ὄν καὶ οὔτε γινόμενον οὔτε ἀπολλύμενον, οὔτε αὐξανόμενον οὔτε φθίνον, ἔπειτα οὐ τῆ μὲν καλόν, τῆ δ' αἰσχρόν, οὐδὲ τοτὲ μὲν, τοτὲ δὲ οὐ, οὐδὲ πρὸς μὲν τὸ καλόν, πρὸς δὲ τὸ αἰσχρόν, οὐδ' ἔνθα μὲν καλόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν, ὡς τισὶ μὲν ὄν καλόν, τισὶ δὲ αἰσχρόν· οὐδ' αὖ φαντασθήσεται αὐτῷ τὸ καλόν οἶον πρόσωπόν τι οὐδὲ χεῖρες οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν σῶμα μετέχει, οὐδέ τις λόγος οὐδέ τις ἐπιστήμη, οὐδέ που ὄν ἐν ἑτέρῳ τινι, οἶον ἐν ζῳῳ ἢ ἐν γῆ ἢ ἐν οὐρανῷ [b] ἢ ἐν τῷ ἄλλῳ, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ μεθ' αὐτοῦ μονοειδὲς ἀεὶ ὄν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα καλά ἐκείνου μετέχοντα τρόπον τινὰ τοιοῦτον, οἷον γιγνομένων τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλυμένων μὴδὲν ἐκεῖνο μήτε τι πλέον μήτε ἔλαττον γίνεσθαι μὴδὲ πάσχειν μὴδὲν. ὅταν δὴ τις ἀπὸ τῶνδε διὰ τὸ ὀρθῶς παιδευαστεῖν ἐπανίων ἐκεῖνο τὸ καλὸν ἄρχηται καθορᾶν, σχεδὸν ἂν τι ἄπτοιτο τοῦ τέλους. τοῦτο γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὀρθῶς ἐπὶ [c] τὰ ἐρωτικά ἰέναι ἢ ὑπ' ἄλλου ἄγεσθαι, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶνδε τῶν καλῶν ἐκείνου ἔνεκα τοῦ καλοῦ ἀεὶ ἐπανιέναι, ὡσπερ ἐπαναβασμοῖς χρώμενον, ἀπὸ ἑνὸς ἐπὶ δύο καὶ ἀπὸ δυοῖν ἐπὶ πάντα τὰ καλά σώματα, καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ καλά ἐπιτηδεύματα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ καλά μαθήματα, καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῆσαι, ὃ ἐστὶν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα, καὶ γνῶ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἐστὶ [d] καλόν. ἐνταῦθα τοῦ βίου, ᾧ φίλε Σώκρατες, ἔφη ἡ Μαντινικὴ ξένη, εἴπερ που ἄλλοθι, βιωτὸν ἀνθρώπῳ, θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν. ὃ ἐάν ποτε ἴδης, οὐ κατὰ χρυσίον τε καὶ ἐσθῆτα καὶ τοὺς καλοὺς παῖδάς τε καὶ νεανίσκους δόξει σοι εἶναι, οὐς νῦν ὀρῶν ἐκπέπληξαι καὶ ἔτοιμος εἶ καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὀρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ συνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἶόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ συνεῖναι. τί δῆτα, ἔφη, οἴομεθα, εἴ τῳ γένοιτο [e] αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρὸν, ἄμεικτον, ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν; ἄρ' οἶε, ἔφη, φαῦλον βίον [212.a] γίνεσθαι ἐκεῖσε βλέποντος ἀνθρώπου καὶ ἐκεῖνο ᾧ δεῖ θεωμένου καὶ συνόντος αὐτῷ; ἢ οὐκ ἐνθυμῆ, ἔφη, ὅτι ἐνταῦθα αὐτῷ μοναχοῦ γενήσεται, ὀρῶντι ᾧ ὄρατὸν τὸ καλόν, τίκτηιν οὐκ εἰδῶλα ἀρετῆς, ἅτε οὐκ εἰδῶλου ἐφαπτομένῳ, ἀλλὰ ἀληθῆ, ἅτε τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένῳ· τεκόντι δὲ ἀρετὴν ἀληθῆ καὶ θρεψαμένῳ ὑπάρχει θεοφιλεῖ γενέσθαι, καὶ εἴπερ τῳ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἀθανάτῳ καὶ ἐκείνῳ;

[b] Ταῦτα δὴ, ᾧ Φαῖδρέ τε καὶ οἱ ἄλλοι, ἔφη μὲν Διοτίμα, πέπεισμαι δ' ἐγώ· πεπεισμένος δὲ πειρῶμαι καὶ τοὺς ἄλλους πείθειν ὅτι τούτου τοῦ κτήματος τῆ ἀνθρωπείᾳ φύσει συνεργὸν ἀμείνω Ἔρωτος οὐκ ἂν τις ῥαδίως λάβοι. διὸ δὴ ἔγωγέ φημι χρῆναι πάντα ἄνδρα τὸν Ἔρωτα τιμᾶν, καὶ αὐτὸς τιμῶ τὰ ἐρωτικά καὶ διαφερόντως ἀσκῶ, καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύομαι, καὶ νῦν τε καὶ ἀεὶ ἐγκωμιάζω τὴν δύναμιν καὶ ἀνδρείαν τοῦ Ἔρωτος καθ' ὅσον οἶός τ' εἰμί. τοῦτον [c] οὖν τὸν λόγον, ᾧ Φαῖδρε, εἰ μὲν βούλει, ὡς ἐγκώμιον εἰς Ἔρωτα νόμισον εἰρηῆσθαι, εἰ δέ, ὅτι καὶ ὅπη χαίρεις ὀνομάζων, τοῦτο ὀνομάζε.

Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σωκράτους τοὺς μὲν ἐπαινεῖν, τὸν δὲ Ἀριστοφάνη λέγειν τι ἐπιχειρεῖν, ὅτι ἐμνήσθη αὐτοῦ λέγων ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ λόγου· καὶ ἐξαίφνης τὴν αὐλειὸν θύραν κρουομένην

πολὺν ψόφον παρασχεῖν ὡς κωμαστῶν, καὶ αὐλητρίδος φωνὴν ἀκούειν. τὸν οὖν Ἀγάθωνα, Παῖδες, φάναί, [d] οὐ σκέψεσθε; καὶ ἐὰν μὲν τις τῶν ἐπιτηδείων ἦ, καλεῖτε· εἰ δὲ μή, λέγετε ὅτι οὐ πίνομεν ἀλλ' ἀναπαυόμεθα ἤδη.

Καὶ οὐ πολὺ ὕστερον Ἀλκιβιάδου τὴν φωνὴν ἀκούειν ἐν τῇ αὐτῇ σφόδρα μεθύοντος καὶ μέγα βοῶντος, ἐρωτῶντος ὅπου Ἀγάθων καὶ κελεύοντος ἄγειν παρ' Ἀγάθωνα. ἄγειν οὖν αὐτὸν παρὰ σφᾶς τὴν τε αὐλητρίδα ὑπολαβοῦσαν καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἀκολούθων, καὶ ἐπιστῆναι ἐπὶ τὰς θύρας [e] ἐστεφανωμένον αὐτὸν κιττοῦ τέ τι στεφάνῳ δασεῖ καὶ ἴων, καὶ ταινίας ἔχοντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πάνυ πολλὰς, καὶ εἰπεῖν· Ἄνδρες, χαίρετε· μεθύοντα ἄνδρα πάνυ σφόδρα δέξεσθε συμπότην, ἢ ἀπίωμεν ἀναδήσαντες μόνον Ἀγάθωνα, ἐφ' ὃπερ ἤλθομεν; ἐγὼ γάρ τοι, φάναί, χθὲς μὲν οὐχ οἷός τ' ἐγενόμην ἀφικέσθαι, νῦν δὲ ἤκω ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχων τὰς ταινίας, ἵνα ἀπὸ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς τὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ καλλίστου κεφαλῆν ἐὰν εἶπω οὕτως ἀναδήσω. ἄρα καταγελάσασθέ μου ὡς μεθύοντος; ἐγὼ δέ, κἂν ὑμεῖς [213.a] γελᾶτε, ὁμῶς εὖ οἶδ' ὅτι ἀληθῆ λέγω. ἀλλὰ μοι λέγετε αὐτόθεν, ἐπὶ ῥητοῖς εἰσὶώ ἢ μή; συμπίεσθε ἢ οὔ;

Πάντας οὖν ἀναθορυβῆσαι καὶ κελεύειν εἰσιεῖναι καὶ κατακλίνεσθαι, καὶ τὸν Ἀγάθωνα καλεῖν αὐτόν. καὶ τὸν ἰεῖναι ἀγόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περιαιρούμενον ἅμα τὰς ταινίας ὡς ἀναδήσοντα, ἐπίπροσθε τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντα οὐ κατιδεῖν τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ καθίζεσθαι παρὰ τὸν Ἀγάθωνα [b] ἐν μέσῳ Σωκράτους τε καὶ ἐκείνου· παραχωρῆσαι γὰρ τὸν Σωκράτη ὡς ἐκεῖνον κατιδεῖν. παρακαθεζόμενον δὲ αὐτὸν ἀσπάζεσθαι τε τὸν Ἀγάθωνα καὶ ἀναδεῖν.

Εἰπεῖν οὖν τὸν Ἀγάθωνα Ὑπολύετε, παῖδες, Ἀλκιβιάδην, ἵνα ἐκ τρίτων κατακείται.

Πάνυ γε, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην· ἀλλὰ τίς ἡμῖν ὅδε τρίτος συμπότης; καὶ ἅμα μεταστρεφόμενον αὐτὸν ὄρᾶν τὸν Σωκράτη, ἰδόντα δὲ ἀναπηδήσαι καὶ εἰπεῖν Ὡ Ἡράκλεις, τουτί τί ἦν; Σωκράτης οὔτος; ἐλλοχῶν αὖ με ἐνταῦθα κατέκεισο, [c] ὡς περ εἰώθεις ἐξαίφνης ἀναφαίνεσθαι ὅπου ἐγὼ ὄμην ἠκιστὰ σε ἔσεσθαι. καὶ νῦν τί ἦκει; καὶ τί αὖ ἐνταῦθα κατεκλίνης; ὡς οὐ παρὰ Ἀριστοφάνει οὐδὲ εἴ τις ἄλλος γελοῖος ἔστι τε καὶ βούλεται, ἀλλὰ διεμηχανήσω ὅπως παρὰ τῷ καλλίστῳ τῶν ἔνδον κατακείσῃ.

Καὶ τὸν Σωκράτη, Ἀγάθων, φάναί, ὄρα εἴ μοι ἐπαμύνεις· ὡς ἐμοὶ ὁ τούτου ἔρωσ τοῦ ἀνθρώπου οὐ φαῦλον πρᾶγμα γέγονεν. ἀπ' ἐκείνου γὰρ τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ τούτου [d] ἠράσθην, οὐκέτι ἔξεστί μοι οὔτε προσβλέψαι οὔτε διαλεχθῆναι καλῶ οὐδ' ἐνί, ἢ οὕτως ζηλοτυπῶν με καὶ φθονῶν θαυμαστὰ ἐργάζεται καὶ λοιδορεῖται τε καὶ τῷ χεῖρε μόγις ἀπέχεται. ὄρα οὖν μή τι καὶ νῦν ἐργάσῃται, ἀλλὰ διάλλαξον ἡμᾶς, ἢ ἐὰν ἐπιχειρῆ βιάζεσθαι, ἐπάμυνε, ὡς ἐγὼ τὴν τούτου μανίαν τε καὶ φιλερασίαν πάνυ ὀρρωδῶ.

Ἄλλ' οὐκ ἔστι, φάναί, τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐμοὶ καὶ σοὶ διαλλαγή. ἀλλὰ τούτων μὲν εἰς αὐθις σε τιμωρήσομαι· νῦν [e] δέ μοι, Ἀγάθων, φάναί, μετάδος τῶν ταινιῶν, ἵνα ἀναδήσω καὶ τὴν τούτου ταυτηνὴ τὴν θαυμαστὴν κεφαλῆν, καὶ μή μοι μέμφηται ὅτι σέ μὲν ἀνέδησα, αὐτὸν δὲ νικῶντα ἐν λόγοις πάντας ἀνθρώπους, οὐ μόνον πρόφην ὡς περ σύ, ἀλλ' ἀεὶ, ἔπειτα οὐκ ἀνέδησα. καὶ ἅμ' αὐτὸν λαβόντα τῶν ταινιῶν ἀναδεῖν τὸν Σωκράτη καὶ κατακλίνεσθαι.

Ἐπειδὴ δὲ κατεκλίνη, εἰπεῖν· Εἶεν δὴ, ἄνδρες· δοκεῖτε γάρ μοι νήφειν. οὐκ ἐπιτρεπτόν οὖν ὑμῖν, ἀλλὰ ποτέον· ὠμολόγηται γὰρ ταῦθ' ἡμῖν. ἄρχοντα οὖν αἰροῦμαι τῆς πόσεως, ἕως ἂν ὑμεῖς ἰκανῶς πῖητε, ἐμαυτόν. ἀλλὰ φερέτω, Ἀγάθων, εἴ τι ἔστιν ἔκπωμα μέγα. μᾶλλον δὲ οὐδὲν δεῖ, ἀλλὰ φέρε,

παῖ, φάναι, τὸν ψυκτῆρα ἐκεῖνον, ἰδόντα αὐτὸν [214.a] πλέον ἢ ὀκτὼ κοτύλας χωροῦντα. τοῦτον ἐμπλησάμενον πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐκπιεῖν, ἔπειτα τῷ Σωκράτει κελεύειν ἐγγεῖν καὶ ἅμα εἰπεῖν· Πρὸς μὲν Σωκράτη, ὧ ἄνδρες, τὸ σόφισμά μοι οὐδέν· ὅποσον γὰρ ἂν κελεύῃ τις, τοσοῦτον ἐκπιὼν οὐδὲν μᾶλλον μὴ ποτε μεθυσθῆ.

Τὸν μὲν οὖν Σωκράτη ἐγγέαντος τοῦ παιδὸς πίνειν· τὸν δ' Ἐρυξίμαχον Πῶς οὖν, φάναι, ὧ Ἀλκιβιάδη, ποιῶμεν; [b] οὕτως οὔτε τι λέγομεν ἐπὶ τῇ κύλικι οὔτε τι ἄδομεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ διψῶντες πόμεθα;

Τὸν οὖν Ἀλκιβιάδην εἰπεῖν Ὡ Ἐρυξίμαχε, βέλτιστε βελτίστου πατρὸς καὶ σωφρονεστάτου, χαῖρε.

Καὶ γὰρ σύ, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον· ἀλλὰ τί ποιῶμεν;

Ὅτι ἂν σὺ κελεύῃς. δεῖ γὰρ σοι πείθεσθαι·

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων·

ἐπίταττε οὖν ὅτι βούλει.

Ἄκουσον δὴ, εἰπεῖν τὸν Ἐρυξίμαχον. ἡμῖν πρὶν σὲ εἰσελθεῖν ἔδοξε χρῆναι ἐπὶ δεξιὰ ἕκαστον ἐν μέρει λόγον [c] περὶ Ἐρωτος εἰπεῖν ὡς δύναίτο κάλλιστον, καὶ ἐγκωμιάσαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἡμεῖς εἰρήκαμεν· σὺ δ' ἐπειδὴ οὐκ εἴρηκας καὶ ἐκπέπωκας, δίκαιος εἶ εἰπεῖν, εἰπὼν δὲ ἐπιτάξει Σωκράτει ὅτι ἂν βούλη, καὶ τοῦτον τῷ ἐπὶ δεξιὰ καὶ οὕτω τοὺς ἄλλους.

Ἀλλὰ, φάναι, ὧ Ἐρυξίμαχε, τὸν Ἀλκιβιάδην, καλῶς μὲν λέγεις, μεθύοντα δὲ ἄνδρα παρὰ νηφόντων λόγους παραβάλλειν μὴ οὐκ ἐξ ἴσου ἦ. καὶ ἅμα, ὧ μακάριε, πείθει τί [d] σε Σωκράτης ὧν ἄρτι εἶπεν; ἢ οἶσθα ὅτι τούναντίον ἐστὶ πᾶν ἢ ὃ ἔλεγεν; οὗτος γάρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω τούτου παρόντος ἢ θεὸν ἢ ἄνθρωπον ἄλλον ἢ τοῦτον, οὐκ ἀφέξεταί μου τῷ χεῖρε.

Οὐκ εὐφημήσεις; φάναι τὸν Σωκράτη.

Μὰ τὸν Ποσειδῶ, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην, μηδὲν λέγε πρὸς ταῦτα, ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἓνα ἄλλον ἐπαινέσαιμι σοῦ παρόντος.

Ἀλλ' οὕτω ποίει, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον, εἰ βούλει· Σωκράτη ἐπαίνεσον.

[e] Πῶς λέγεις; εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην· δοκεῖ χρῆναι, ὧ Ἐρυξίμαχε; ἐπιθῶμαι τῷ ἀνδρὶ καὶ τιμωρήσωμαι ὑμῶν ἐναντίον;

Οὗτος, φάναι τὸν Σωκράτη, τί ἐν νῶ ἔχεις; ἐπὶ τὰ γελοιώτερα με ἐπαινέσαι; ἢ τί ποιήσεις;

Τάληθῆ ἐρῶ. ἀλλ' ὄρα εἰ παρής.

Ἀλλὰ μέντοι, φάναι, τά γε ἀληθῆ παρήμι καὶ κελεύω λέγειν.

Οὐκ ἂν φθάνοιμι, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην. καὶ μέντοι οὕτωςί ποιήσον. ἐάν τι μὴ ἀληθὲς λέγω, μεταξὺ ἐπιλαβοῦ, ἂν βούλη, καὶ εἰπὲ ὅτι τοῦτο ψεῦδομαι· ἐκὼν γὰρ εἶναι οὐδὲν [215.a] ψεύσομαι. ἐάν μέντοι ἀναμνησκόμενος ἄλλο ἄλλοθεν λέγω, μηδὲν θαυμάσης· οὐ γὰρ τι ράδιον τὴν σὴν ἀτοπίαν ὧδ' ἔχοντι εὐπόρως καὶ ἐφεξῆς καταριθμῆσαι.

Σωκράτη δ' ἐγὼ ἐπαινεῖν, ὧ ἄνδρες, οὕτως ἐπιχειρήσω, δι' εἰκόνων. οὗτος μὲν οὖν ἴσως οἰήσεται ἐπὶ τὰ γελοιώτερα, ἔσται δ' ἢ εἰκὼν τοῦ ἀληθοῦς ἔνεκα, οὐ τοῦ γελοίου. φημί γὰρ δὴ ὁμοιότατον

αὐτὸν εἶναι τοῖς σιληνοῖς τούτοις τοῖς [b] ἐν τοῖς ἐρμογλυφείοις καθημένοις, οὐστίνας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας, οἱ διχάδε διοιχθέντες φαίνονται ἔνδοθεν ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν. καὶ φημί αὖ εἰκέναι αὐτὸν τῷ σατύρῳ τῷ Μαρσῦα. ὅτι μὲν οὖν τό γε εἶδος ὁμοῖος εἶ τούτοις, ὃ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς ἄν που ἀμφισβητήσας· ὡς δὲ καὶ τᾶλλα εἰκας, μετὰ τοῦτο ἄκουε. ὑβριστὴς εἶ· ἢ οὐ; ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογῆς, μάρτυρας παρέξομαι. ἀλλ' οὐκ ἀύλητής; πολὺ γε θαυμασιώτερος ἐκείνου.

[c] ὁ μὲν γε δι' ὀργάνων ἐκίλει τοὺς ἀνθρώπους τῇ ἀπὸ τοῦ στόματος δυνάμει, καὶ ἔτι νυνὶ ὅς ἂν τὰ ἐκείνου αὐλῆ – ἃ γὰρ Ὀλυμπος ἠῦλει, Μαρσῦου λέγω, τούτου διδάξαντος – τὰ οὖν ἐκείνου ἐάντε ἀγαθὸς ἀύλητής αὐλῆ ἐάντε φαύλη ἀύλητρίς, μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ καὶ δηλοῖ τοὺς τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν δεομένους διὰ τὸ θεῖα εἶναι. σὺ δ' ἐκείνου τοσοῦτον μόνον διαφέρεις, ὅτι ἄνευ ὀργάνων ψιλοῖς λόγοις ταῦτόν [d] τοῦτο ποιεῖς. ἡμεῖς γοῦν ὅταν μὲν του ἄλλου ἀκούωμεν λέγοντος καὶ πάνυ ἀγαθοῦ ῥήτορος ἄλλους λόγους, οὐδὲν μέλει ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδενί· ἐπειδὴν δὲ σοῦ τις ἀκούῃ ἢ τῶν σῶν λόγων ἄλλου λέγοντος, κἂν πάνυ φαῦλος ἦ ὁ λέγων, ἐάντε γυνὴ ἀκούῃ ἐάντε ἀνὴρ ἐάντε μειράκιον, ἐκπεπληγμένοι ἐσμὲν καὶ κατεχόμεθα. ἐγὼ γοῦν, ὃ ἄνδρες, εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξω μεθύειν, εἶπον ὁμόσας ἂν ὑμῖν οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων καὶ πάσχω ἔτι καὶ [e] νυνί. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολὺ μοι μᾶλλον ἢ τῶν κορυβαντιώντων ἢ τε καρδία πηδᾷ καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου, ὁρῶ δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους τὰ αὐτὰ πάσχοντας· Περικλέους δὲ ἀκούων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων εὖ μὲν ἠγούμην λέγειν, τοιοῦτον δ' οὐδὲν ἔπασχον, οὐδ' ἔτεθορύβητό μου ἢ ψυχὴ οὐδ' ἠγανάκτει ὡς ἀνδραποδωδῶς διακειμένου, ἀλλ' ὑπὸ τουτουῖ τοῦ Μαρσῦου πολλάκις δὴ [216.a] οὕτω διετέθην ὥστε μοι δόξαι μὴ βιωτὸν εἶναι ἔχοντι ὡς ἔχω. καὶ ταῦτα, ὃ Σώκρατες, οὐκ ἐρεῖς ὡς οὐκ ἀληθῆ. καὶ ἔτι γε νῦν σύνοιδ' ἐμαυτῷ ὅτι εἰ ἐθέλοιμι παρέχειν τὰ ὄψα, οὐκ ἂν καρτερήσαιμι ἀλλὰ ταῦτα ἂν πάσχοιμι. ἀναγκάζει γὰρ με ὁμολογεῖν ὅτι πολλοῦ ἐνδεῆς ὢν αὐτὸς ἔτι ἐμαυτοῦ μὲν ἀμελῶ, τὰ δ' Ἀθηναίων πράττω. βία οὖν ὡσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὄψα οἴχομαι φεύγων, ἵνα μὴ αὐτοῦ καθημένος παρὰ τούτῳ καταγῆρασθω. πέπονθα δὲ [b] πρὸς τοῦτον μόνον ἀνθρώπων, ὃ οὐκ ἂν τις οἴοιτο ἐν ἐμοὶ ἐνεῖναι, τὸ αἰσχύνεσθαι ὄντινοῦν· ἐγὼ δὲ τοῦτον μόνον αἰσχύνομαι. σύνοιδα γὰρ ἐμαυτῷ ἀντιλέγειν μὲν οὐ δυναμένῳ ὡς οὐ δεῖ ποιεῖν ἃ οὗτος κελεύει, ἐπειδὴν δὲ ἀπέλθω, ἠττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν. δραπετεῦω οὖν αὐτὸν καὶ φεύγω, καὶ ὅταν ἴδω, αἰσχύνομαι τὰ ὁμολογημένα.

[c] καὶ πολλάκις μὲν ἠδέως ἂν ἴδοιμι αὐτὸν μὴ ὄντα ἐν ἀνθρώποις· εἰ δ' αὖ τοῦτο γένοιτο, εὖ οἶδα ὅτι πολὺ μείζον ἂν ἀχθοίμην, ὥστε οὐκ ἔχω ὅτι χρήσωμαι τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ.

Καὶ ὑπὸ μὲν δὴ τῶν ἀύλημάτων καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοιαῦτα πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦδε τοῦ σατύρου· ἀλλὰ δὲ ἐμοῦ ἀκούσατε ὡς ὁμοῖός τ' ἐστὶν οἷς ἐγὼ ἦκασα αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν ὡς θαυμασίαν ἔχει. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι οὐδεὶς ὑμῶν [d] τοῦτον γινώσκει· ἀλλὰ ἐγὼ δηλώσω, ἐπεὶ περ ἠρξάμην. ὁρᾶτε γὰρ ὅτι Σωκράτης ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν καὶ ἀεὶ περὶ τούτους ἐστὶ καὶ ἐκπέπληκται, καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν. ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σιληνώδεις; σφόδρα γε. τοῦτο γὰρ οὗτος ἔξωθεν περιβέβληται, ὡσπερ ὁ γεγλυμμένος σιληνός· ἔνδοθεν δὲ ἀνοιχθεὶς πόσης οἴεσθε γέμει, ὃ ἄνδρες συμπόται, σωφροσύνης; ἴστε ὅτι οὔτε εἰ τις καλός ἐστι μέλει αὐτῷ οὐδέν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον [e] ὅσον οὐδ' ἂν εἷς οἰηθείη, οὔτ' εἰ τις πλούσιος, οὔτ' εἰ ἄλλην τινὰ τιμὴν ἔχων τῶν ὑπὸ πλήθους μακαριζομένων· ἠγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι – λέγω ὑμῖν – εἰρνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ. σπουδάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνοιχθέντος οὐκ οἶδα εἰ τις

ἑώρακεν τὰ ἐντὸς ἀγάλματα· ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον, καὶ μοι ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ [217.a] χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστά, ὥστε ποιητέον εἶναι ἔμβραχου ὅτι κελεύοι Σωκράτης, ἠγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ ἔρμαιον ἠγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα ἐμὸν θαυμαστόν, ὡς ὑπάρχον μοι χαρισισμένῳ Σωκράτει πάντ' ἀκοῦσαι ὅσαπερ οὗτος ἤδει· ἐφρόνουν γὰρ δὴ ἐπὶ τῇ ὥρᾳ θαυμάσιον ὅσον. ταῦτα οὖν διανοηθεὶς, πρὸ τοῦ οὐκ εἰωθὸς ἄνευ ἀκολούθου μόνος μετ' αὐτοῦ γίνεσθαι, τότε ἀποπέμπων [b] τὸν ἀκόλουθον μόνος συνεγιγνόμεν – δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς πάντα τάληθῆ εἰπεῖν· ἀλλὰ προσέχετε τὸν νοῦν, καὶ εἰ ψεύδομαι, Σώκρατες, ἐξέλεγε – συνεγιγνόμεν γάρ, ὧ ἄνδρες, μόνος μόνῳ, καὶ ὦμην αὐτίκα διαλέξεσθαι αὐτὸν μοι ἅπερ ἂν ἐραστής παιδικοῖς ἐν ἐρημίᾳ διαλεχθεῖη, καὶ ἔχαιρον. τούτων δ' οὐ μάλα ἐγίγνετο οὐδέν, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει διαλεχθεὶς ἂν μοι καὶ συνημερεύσας ὦχετο ἀπιών. μετὰ ταῦτα συγγυμνάζεσθαι [c] προυκαλούμην αὐτὸν καὶ συνεγυμναζόμεν, ὡς τι ἐνταῦθα περανῶν. συνεγυμνάζετο οὖν μοι καὶ προσεπάλαιεν πολλάκις οὐδενὸς παρόντος· καὶ τί δεῖ λέγειν; οὐδέν γάρ μοι πλέον ἦν. ἐπειδὴ δὲ οὐδαμῆ ταύτη ἦνυτον, ἔδοξέ μοι ἐπιθετέον εἶναι τῷ ἀνδρὶ κατὰ τὸ καρτερόν καὶ οὐκ ἀνετέον, ἐπειδήπερ ἐνεκεχειρήκη, ἀλλὰ ἰστέον ἤδη τί ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. προκαλοῦμαι δὴ αὐτὸν πρὸς τὸ συνδευπνεῖν, ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐραστής παιδικοῖς ἐπιβουλεύων. καὶ μοι οὐδὲ τοῦτο ταχὺ [d] ὑπήκουσεν, ὅμως δ' οὖν χρόνῳ ἐπέισθη. ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο τὸ πρῶτον, δευπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο. καὶ τότε μὲν αἰσχυνόμενος ἀφῆκα αὐτόν· αὐθις δ' ἐπιβουλεύσας, ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκεμεν διελεγόμεν ἀεὶ πόρρω τῶν νυκτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐβούλετο ἀπιέναι, σκηπτόμενος ὅτι ὀψὲ εἴη, προσηνάγκασα αὐτὸν μένειν. ἀνεπαύετο οὖν ἐν τῇ ἐχομένη ἐμοῦ κλίνῃ, ἐν ἧπερ ἐδέειπνε, καὶ οὐδεὶς ἐν τῷ οἰκήματι ἄλλος καθυῦθεν ἢ [e] ἡμεῖς. μέχρι μὲν οὖν δὴ δεῦρο τοῦ λόγου καλῶς ἂν ἔχοι καὶ πρὸς ὄντινοῦν λέγειν· τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ πρῶτον μὲν, τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής, ἔπειτα ἀφανίσαι Σωκράτους ἔργον ὑπερήφανον εἰς ἔπαινον ἐλθόντα ἄδικόν μοι φαίνεται. ἔτι δὲ τὸ τοῦ δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ἔχεως πάθος κᾶμ' ἔχει. φασὶ γάρ πού τινα τοῦτο παθόντα οὐκ ἐθέλιν λέγειν οἶον ἦν πλὴν τοῖς δεδηγμένοις, ὡς μόνοις γνωσομένοις [218.a] τε καὶ συγγνωσομένοις εἰ πᾶν ἐτόλμα δρᾶν τε καὶ λέγειν ὑπὸ τῆς ὀδύνης. ἐγὼ οὖν δεδηγμένος τε ὑπὸ ἀλγεινότερου καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἂν τις δηχθεῖη – τὴν καρδίαν γὰρ ἢ ψυχὴν ἢ ὅτι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι πληγεῖς τε καὶ δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, οἳ ἔχονται ἐχίδνης ἀγριώτερον, νέου ψυχῆς μὴ ἀφυοῦς ὅταν λάβωνται, καὶ ποιῶσι δρᾶν τε καὶ λέγειν ὅτιοῦν – καὶ ὀρῶν αὖ Φαίδρους, Ἀγάθωνας, [b] Ἐρυξιμάχους, Πausανίας, Ἀριστοδήμους τε καὶ Ἀριστοφάνας· Σωκράτη δὲ αὐτὸν τί δεῖ λέγειν, καὶ ὅσοι ἄλλοι; πάντες γὰρ κεκοινωνήκατε τῆς φιλοσόφου μανίας τε καὶ βακχείας – διὸ πάντες ἀκούσεσθε· συγγνώσεσθε γὰρ τοῖς τε τότε πραχθεῖσι καὶ τοῖς νῦν λεγομένοις. οἱ δὲ οἰκέται, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶν βέβηλός τε καὶ ἄγροικος, πύλας πάνυ μεγάλας τοῖς ὤσιν ἐπίθεσθε.

Ἐπειδὴ γὰρ οὖν, ὧ ἄνδρες, ὃ τε λύχνος ἀπεσβήκει καὶ [c] οἱ παῖδες ἔξω ἦσαν, ἔδοξέ μοι χρῆναι μηδὲν ποικίλλειν πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐλευθέρως εἰπεῖν ἃ μοι ἐδόκει· καὶ εἶπον κινήσας αὐτόν, Σώκρατες, καθεύδεις;

Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς.

Οἴσθα οὖν ἃ μοι δέδοκται;

Τί μάλιστα, ἔφη.

Σὺ ἐμοὶ δοκεῖς, ἦν δ' ἐγώ, ἐμοῦ ἐραστής ἄξιός γε γινώσκειν μόνος, καὶ μοι φαίνῃ ὀκνεῖν μνησθῆναι πρὸς με. ἐγὼ δὲ οὕτωσὶ ἔχω· πάνυ ἀνόητον ἠγοῦμαι εἶναι σοὶ μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι καὶ εἴ τι

ἄλλο ἢ τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς [d] δέοιο ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ἐστὶ πρεσβύτερον τοῦ ὡς ὅτι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι, τούτου δὲ οἷμά μοι συλλήπτορα οὐδένα κυριώτερον εἶναι σοῦ. ἐγὼ δὴ τοιούτῳ ἀνδρὶ πολὺ μᾶλλον ἂν μὴ χαριζόμενος αἰσχυνοίμην τοὺς φρονίμους, ἢ χαριζόμενος τοὺς τε πολλοὺς καὶ ἄφρονας.

Καὶ οὗτος ἀκούσας μάλα εἰρωνικῶς καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως ἔλεξεν Ἔφειλε Ἀλκιβιάδη, κινδυνεύεις τῷ ὄντι οὐ φαῦλος εἶναι, εἴπερ ἀληθῆ τυγχάνει ὄντα ἃ λέγεις [e] περὶ ἐμοῦ, καὶ τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις δι' ἧς ἂν σὺ γένοιο ἀμείνων· ἀμήχανόν τοι κάλλος ὀρώης ἂν ἐν ἐμοὶ καὶ τῆς παρὰ σοὶ εὐμορφίας πάμπλου διαφέρων. εἰ δὴ καθορῶν αὐτὸ κοινώσασθαί τέ μοι ἐπιχειρεῖς καὶ ἀλλάξασθαί κάλλος ἀντὶ κάλλους, οὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοῆ, ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἀλήθειαν καλῶν κτᾶσθαι ἐπιχειρεῖς καὶ τῷ [219.a] ὄντι «χρῦσα χαλκείων» διαμείβεσθαι νοεῖς. ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄμεινον σκόπει, μὴ σε λανθάνω οὐδὲν ὦν. ἢ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὄξυ βλέπειν ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ· σὺ δὲ τούτων ἔτι πόρρω.

Κἀγὼ ἀκούσας, Τὰ μὲν παρ' ἐμοῦ, ἔφην, ταῦτά ἐστιν, ὧν οὐδὲν ἄλλως εἴρηται ἢ ὡς διανοοῦμαι· σὺ δὲ αὐτὸς οὕτω βουλεύου ὅτι σοὶ τε ἄριστον καὶ ἐμοὶ ἡγῆ.

Ἀλλ', ἔφη, τοῦτό γ' εὖ λέγεις· ἐν γὰρ τῷ ἐπιόντι χρόνῳ [b] βουλευόμενοι πράξομεν ὃ ἂν φαίνεται νῶν περὶ τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄριστον.

Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας τε καὶ εἰπὼν, καὶ ἀφείς ὥσπερ βέλη, τετρῶσθαι αὐτὸν ὦμην· καὶ ἀναστάς γε, οὐδ' ἐπιτρέψας τούτῳ εἰπεῖν οὐδὲν ἔτι, ἀμφίεσας τὸ ἰμάτιον τὸ ἐμαυτοῦ τοῦτον – καὶ γὰρ ἦν χειμῶν – ὑπὸ τὸν τρίβωνα κατακλινεῖς τὸν τουτοῦ, περιβαλὼν τὸ χεῖρε τούτῳ τῷ [c] δαιμονίῳ ὡς ἀληθῶς καὶ θαυμαστῷ, κατεκείμεν τὴν νύκτα ὅλην. καὶ οὐδὲ ταῦτα αὖ, ὦ Σώκρατες, ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι. ποιήσαντος δὲ δὴ ταῦτα ἐμοῦ οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὕβρισεν – καὶ περὶ ἐκεῖνό γε ὦμην τί εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί· δικασταὶ γὰρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας – εὖ γὰρ ἴστε μὰ θεοῦς, μὰ θεάς, οὐδὲν περιττότερον καταδεδαρθηκῶς [d] ἀνέστην μετὰ Σωκράτους, ἢ εἰ μετὰ πατρὸς καθηῦδον ἢ ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου.

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο τίνα οἶεσθέ με διάνοιαν ἔχειν, ἡγούμενον μὲν ἠτιμάσθαι, ἀγάμενον δὲ τὴν τούτου φύσιν τε καὶ σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν, ἐντετυχηκότα ἀνθρώπῳ τοιούτῳ οἷῳ ἐγὼ οὐκ ἂν ὦμην ποτ' ἐντυχεῖν εἰς φρόνησιν καὶ εἰς καρτερίαν; ὥστε οὐθ' ὅπως οὖν ὀργιζοίμην εἶχον καὶ ἀποστερηθεῖην τῆς τούτου συνουσίας, οὔτε ὅπη προσαγαγοίμην [e] αὐτὸν ἠπόρουν. εὖ γὰρ ἤδη ὅτι χρήμασί γε πολὺ μᾶλλον ἄτρωτος ἦν πανταχῆ ἢ σιδήρῳ ὁ Αἴας, ὃν τε ὦμην αὐτὸν μόνῳ ἀλώσεσθαι, διεπεφεύγει με. ἠπόρουν δὴ, καταδεδουλωμένος τε ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡς οὐδεὶς ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου περιῆα. ταῦτά τε γὰρ μοι ἅπαντα προυγεγόνει, καὶ μετὰ ταῦτα στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτειδαίαν ἐγένετο κοινὴ καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ. πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων – ὅπότε ἀναγκασθεῖμεν ἀποληφθέντες που, οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας, [220.a] ἀσιτεῖν, οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν – ἐν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν τὰ τ' ἄλλα καὶ πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὅπότε ἀναγκασθεῖν, πάντας ἐκράτει, καὶ ὁ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἐώρακεν ἀνθρώπων. τούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖ καὶ αὐτίκα ὁ ἔλεγχος ἔσεσθαι. πρὸς δὲ αὖ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις – δεινοὶ γὰρ αὐτόθι χειμῶνες – θαυμάσια ἠργάζετο τὰ τε [b] ἄλλα, καὶ ποτε ὄντος πάγου οἴου δεινοτάτου, καὶ πάντων ἢ οὐκ ἐξίοντων ἔνδοθεν, ἢ εἴ τις ἐξίοι, ἡμφιεσμένων τε θαυμαστὰ δὴ ὅσα καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς

πόδας εἰς πῖλους καὶ ἀρνακίδας, οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξήκει ἔχων ἰμάτιον μὲν τοιοῦτον οἷόνπερ καὶ πρότερον εἰώθει φορεῖν, ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρυστάλλου ῥᾶον ἐπορεύετο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι, οἱ δὲ στρατιῶται ὑπέβλεπον [c] αὐτὸν ὡς καταφρονοῦντα σφῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα·

οἷον δ' αὖ τὸδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ

ἐκεῖ ποτε ἐπὶ στρατιᾶς, ἄξιον ἀκοῦσαι. συννοήσας γὰρ αὐτόθι ἔωθ' ἐν τι εἰστήκει σκοπῶν, καὶ ἐπειδὴ οὐ προυχῶρει αὐτῷ, οὐκ ἀνίει ἀλλὰ εἰστήκει ζητῶν. καὶ ἤδη ἦν μεσημβρία, καὶ ἄνθρωποι ἠσθάνοντο, καὶ θαυμάζοντες ἄλλος ἄλλῳ ἔλεγεν ὅτι Σωκράτης ἐξ ἑωθινοῦ φροντίζων τι ἔστηκε. τελευτῶντες δὲ τινες τῶν Ἰώνων, ἐπειδὴ ἐσπέρα ἦν, δευπνήσαντες – καὶ [d] γὰρ θέρος τότε γ' ἦν – χαμεῦνία ἐξενεγκάμενοι ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθυῖδον, ἅμα δ' ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἐστήξει. ὁ δὲ εἰστήκει μέχρι ἔως ἐγένετο καὶ ἡλιος ἀνέσχευ· ἔπειτα ὥχεται ἄπιων προσευξάμενος τῷ ἡλίῳ. εἰ δὲ βούλεσθε ἐν ταῖς μάχαις – τοῦτο γὰρ δὴ δίκαιόν γε αὐτῷ ἀποδοῦναι – ὅτε γὰρ ἡ μάχη ἦν ἐξ ἧς ἐμοὶ καὶ τὰριστειᾶ ἔδοσαν οἱ στρατηγοί, οὐδεὶς ἄλλος ἐμὲ ἔσωσεν [e] ἀνθρώπων ἢ οὗτος, τετρωμένον οὐκ ἐθέλων ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ συνδιέσωσε καὶ τὰ ὄπλα καὶ αὐτὸν ἐμέ. καὶ ἐγὼ μὲν, ὧ Σώκρατες, καὶ τότε ἐκέλευον σοὶ διδόναι τὰριστειᾶ τοὺς στρατηγούς, καὶ τοῦτό γέ μοι οὔτε μέμψη οὔτε ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι· ἀλλὰ γὰρ τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸ ἐμὸν ἀξίωμα ἀποβλεπόντων καὶ βουλομένων ἐμοὶ διδόναι τὰριστειᾶ, αὐτὸς προθυμότερος ἐγένου τῶν στρατηγῶν ἐμὲ λαβεῖν ἢ σαυτόν. ἔτι τοίνυν, ὧ ἄνδρες, ἄξιον ἦν θεάσασθαι Σωκράτη, ὅτε ἀπὸ Δηλίου [221.a] φυγῆ ἀνεχώρει τὸ στρατόπεδον· ἔτυχον γὰρ παραγενόμενος ἵππον ἔχων, οὗτος δὲ ὄπλα. ἀνεχώρει οὖν ἐσκεδασμένων ἤδη τῶν ἀνθρώπων οὗτός τε ἅμα καὶ Λάχης· καὶ ἐγὼ περιτυγχάνω, καὶ ἰδὼν εὐθύς παρακελεύομαι τε αὐτοῖν θαρρεῖν, καὶ ἔλεγον ὅτι οὐκ ἀπολείψω αὐτῷ. ἐνταῦθα δὴ καὶ κάλλιον ἐθεασάμην Σωκράτη ἢ ἐν Ποτειδαίᾳ – αὐτὸς γὰρ ἦττον ἐν φόβῳ ἢ διὰ τὸ ἐφ' ἵππου εἶναι – πρῶτον μὲν ὅσον περιῆν [b] Λάχητος τῷ ἔμφρων εἶναι· ἔπειτα ἔμοιγ' ἐδόκει, ὧ Ἀριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, καὶ ἐκεῖ διαπορευέσθαι ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος καὶ τῷ φθαλμῷ παραβάλλων, ἡρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φιλίους καὶ τοὺς πολεμίους, δῆλος ὢν παντὶ καὶ πάνυ πόρρωθεν ὅτι εἴ τις ἄψεται τούτου τοῦ ἀνδρός, μάλα ἐρρωμένως ἀμυνεῖται. διὸ καὶ ἀσφαλῶς ἀπῆει καὶ οὗτος καὶ ὁ ἑταῖρος· σχεδὸν γὰρ τι τῶν οὕτω διακειμένων ἐν τῷ πολέμῳ οὐδὲ ἄπτονται, ἀλλὰ τοὺς προτροπάδην [c] φεύγοντας διώκουσιν.

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια· ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων τάχ' ἂν τις καὶ περὶ ἄλλου τοιαῦτα εἴποι, τὸ δὲ μηδενὶ ἀνθρώπων ὁμοῖον εἶναι, μήτε τῶν παλαιῶν μήτε τῶν νῦν ὄντων, τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος. οἷος γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐγένετο, ἀπεικάσειεν ἂν τις καὶ Βρασίδαν καὶ ἄλλους, καὶ οἷος αὖ Περικλῆς, καὶ Νέστορα καὶ Ἀντήνορα – εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι – [d] καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ ταῦτ' ἂν τις ἀπεικάζοι· οἷος δὲ οὕτοσι γέγονε τὴν ἀτοπίαν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐγγὺς ἂν εὖροι τις ζητῶν, οὔτε τῶν νῦν οὔτε τῶν παλαιῶν, εἰ μὴ ἄρα εἰ οἷς ἐγὼ λέγω ἀπεικάζοι τις αὐτόν, ἀνθρώπων μὲν μηδενί, τοῖς δὲ σιληνοῖς καὶ σατύροις, αὐτὸν καὶ τοὺς λόγους.

Καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρέλιπον, ὅτι καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ὁμοιότατοί εἰσι τοῖς σιληνοῖς τοῖς διοιομένοις.

[e] εἰ γὰρ ἐθέλοι τις τῶν Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανεῖεν ἂν πάνυ γελοῖοι τὸ πρῶτον· τοιαῦτα καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἐξῶθεν περιαμπέχονται, σατύρου δὴ τινα ὑβριστοῦ δοράν. ὄνους γὰρ

κανθηλίους λέγει καὶ χαλκέας τινὰς καὶ σκυτοτόμους καὶ βυρσοδέψας, καὶ αἰεὶ διὰ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ φαίνεται λέγειν, ὥστε ἄπειρος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος [222.a] πᾶς ἂν τῶν λόγων καταγελάσειεν. διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἂν τις καὶ ἐντὸς αὐτῶν γιγνόμενος πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἔνδον μόνους εὐρήσει τῶν λόγων, ἔπειτα θειοτάτους καὶ πλεῖστα ἀγάλματ' ἀρετῆς ἐν αὐτοῖς ἔχοντας καὶ ἐπὶ πλεῖστον τείνοντας, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πᾶν ὅσον προσήκει σκοπεῖν τῷ μέλλοντι καλῶ κἀγαθῷ ἔσεσθαι.

Ταῦτ' ἐστίν, ὧ ἄνδρες, ἃ ἐγὼ Σωκράτη ἐπαινῶ· καὶ αὖ ἃ μέφομαι συμμείζας ὑμῖν εἶπον ἃ με ὑβρίσεν. καὶ μέντοι [b] οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος καὶ Εὐθύδημον τὸν Διοκλέους καὶ ἄλλους πάνυ πολλούς, οὓς οὗτος ἐξαπατῶν ὡς ἐραστής παιδικὰ μᾶλλον αὐτὸς καθίσταται ἀντ' ἐραστοῦ. ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὧ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὥσπερ νήπιον παθόντα γνῶναι.

[c] Εἰπόντος δὴ ταῦτα τοῦ Ἀλκιβιάδου γέλωτα γενέσθαι ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐδόκει ἔτι ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ Σωκράτους. τὸν οὖν Σωκράτη, Νήφειν μοι δοκεῖς, φάναι, ὧ Ἀλκιβιάδη. οὐ γὰρ ἂν ποτε οὕτω κομψῶς κύκλω περιβαλλόμενος ἀφανίσαι ἐνεχείρεις οὐ ἔνεκα ταῦτα πάντα εἶρηκας, καὶ ὡς ἐν παρέργῳ δὴ λέγων ἐπὶ τελευτῆς αὐτὸ ἔθηκας, ὡς οὐ πάντα τούτου ἔνεκα εἰρηκῶς, τοῦ ἐμὲ καὶ [d] Ἀγάθωνα διαβάλλειν, οἰόμενος δεῖν ἐμὲ μὲν σοῦ ἐρᾶν καὶ μηδενὸς ἄλλου, Ἀγάθωνα δὲ ὑπὸ σοῦ ἐρᾶσθαι καὶ μηδ' ὑφ' ἐνὸς ἄλλου. ἀλλ' οὐκ ἔλαθες, ἀλλὰ τὸ σατυρικόν σου δρᾶμα τοῦτο καὶ σιληνικὸν κατάδηλον ἐγένετο. ἀλλ', ὧ φίλε Ἀγάθων, μηδὲν πλέον αὐτῷ γένηται, ἀλλὰ παρασκευάζου ὅπως ἐμὲ καὶ σὲ μηδεὶς διαβαλεῖ.

Τὸν οὖν Ἀγάθωνα εἰπεῖν, Καὶ μὴν, ὧ Σώκρατες, κινδυνεύεις [e] ἀληθῆ λέγειν. τεκμαίρομαι δὲ καὶ ὡς κατεκλίνῃ ἐν μέσῳ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, ἵνα χωρὶς ἡμᾶς διαλάβῃ. οὐδὲν οὖν πλέον αὐτῷ ἔσται, ἀλλ' ἐγὼ παρὰ σὲ ἐλθὼν κατακλινήσομαι.

Πάνυ γε, φάναι τὸν Σωκράτη, δεῦρο ὑποκάτω ἐμοῦ κατακλίνου.

Ἦ Ζεῦ, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην, οἷα αὖ πάσχω ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. οἷεται μοι δεῖν πανταχῇ περιεῖναι. ἀλλ' εἰ μὴ τι ἄλλο, ὧ θαυμάσιε, ἐν μέσῳ ἡμῶν ἕα Ἀγάθωνα κατακεῖσθαι.

Ἀλλ' ἀδύνατον, φάναι τὸν Σωκράτη. σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ ἐπήνεσας, δεῖ δὲ ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξί' ἐπαινεῖν. ἐὰν οὖν ὑπὸ σοὶ κατακλινῇ Ἀγάθων, οὐ δήπου ἐμὲ πάλιν ἐπαινέσεται, πρὶν ὑπ' ἐμοῦ μᾶλλον ἐπαινεθῆναι; ἀλλ' ἕασον, [223.a] ὧ δαιμόνιε, καὶ μὴ φθονήσης τῷ μειρακίῳ ὑπ' ἐμοῦ ἐπαινεθῆναι· καὶ γὰρ πάνυ ἐπιθυμῶ αὐτὸν ἐγκωμιάσαι.

Ἰοῦ ἰοῦ, φάναι τὸν Ἀγάθωνα, Ἀλκιβιάδη, οὐκ ἔσθ' ὅπως ἂν ἐνθάδε μείναιμι, ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον μεταναστήσομαι, ἵνα ὑπὸ Σωκράτους ἐπαινεθῶ.

Ταῦτα ἐκεῖνα, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην, τὰ εἰωθότα· Σωκράτους παρόντος τῶν καλῶν μεταλαβεῖν ἀδύνατον ἄλλῳ. καὶ νῦν ὡς εὐπόρως καὶ πιθανὸν λόγον ἠὔρεν, ὥστε παρ' ἑαυτῷ τουτονὶ κατακεῖσθαι.

[b] Τὸν μὲν οὖν Ἀγάθωνα ὡς κατακείσόμενον παρὰ τῷ Σωκράτει ἀνίστασθαι· ἐξαίφνης δὲ κωμαστὰς ἦκειν παμπόλλους ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ ἐπιτυχόντας ἀνεωγμέναις ἐξιόντος τινὸς εἰς τὸ ἄντικρυς πορεύεσθαι παρὰ σφᾶς καὶ κατακλίεσθαι, καὶ θορύβου μεστὰ πάντα εἶναι, καὶ οὐκέτι ἐν κόσμῳ οὐδενὶ ἀναγκάζεσθαι πίνειν πάμπολυν οἶνον. τὸν μὲν οὖν Ἐρυζίμαχον καὶ τὸν Φαῖδρον καὶ

ἄλλους τινὰς ἔφη ὁ Ἀριστόδημος οἴχεσθαι ἀπίοντας, ἔ δὲ ὕπνον λαβεῖν, [c] καὶ καταδαρθεῖν πάνυ πολὺ, ἅτε μακρῶν τῶν νυκτῶν οὐσῶν, ἐξεγρέσθαι δὲ πρὸς ἡμέραν ἤδη ἀλεκτρυόνων ἄδόντων, ἐξεγρόμενος δὲ ἰδεῖν τοὺς μὲν ἄλλους καθεύδοντας καὶ οἰχομένους, Ἀγάθωνα δὲ καὶ Ἀριστοφάνη καὶ Σωκράτη ἔτι μόνους ἐγρηγορέναι καὶ πίνειν ἐκ φιάλης μεγάλης ἐπὶ δεξιά. τὸν οὖν Σωκράτη αὐτοῖς διαλέγεσθαι· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ [d] Ἀριστόδημος οὐκ ἔφη μεμνησθαι τῶν λόγων – οὔτε γὰρ ἐξ ἀρχῆς παραγενέσθαι ὑπονυστάζειν τε – τὸ μέντοι κεφάλαιον, ἔφη, προσαναγκάζειν τὸν Σωκράτη ὁμολογεῖν αὐτοὺς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι κωμωδίαν καὶ τραγωδίαν ἐπίστασθαι ποιεῖν, καὶ τὸν τέχνη τραγωδοποιὸν ὄντα καὶ κωμωδοποιὸν εἶναι. ταῦτα δὲ ἀναγκαζομένους αὐτοὺς καὶ οὐ σφόδρα ἐπομένους νυστάζειν, καὶ πρότερον μὲν καταδαρθεῖν τὸν Ἀριστοφάνη, ἤδη δὲ ἡμέρας γιγνομένης τὸν Ἀγάθωνα. τὸν οὖν Σωκράτη, κατακοιμίσαντ' ἐκείνους, ἀναστάντα ἀπιέναι, καὶ ἔ ὥσπερ εἰώθει ἔπεσθαι, καὶ ἐλθόντα εἰς Λύκειον, ἀποनिψάμενον, ὥσπερ ἄλλοτε τὴν ἄλλην ἡμέραν διατρίβειν, καὶ οὕτω διατρίψαντα εἰς ἐσπέραν οἴκοι ἀναπαύεσθαι.

Φαίδρος ἢ περὶ ῥητορικῆς τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Φαίδρος

[227.a]

{Σωκράτης} ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν;

{Φαίδρος} Παρὰ Λυσίου, ὃ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου, πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους· συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ. τῷ δὲ σῶ καὶ ἐμῷ ἐταίρῳ πειθόμενος ἄκουμένῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους· φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους εἶναι τῶν ἐν τοῖς [b] δρόμοις.

{Σωκράτης} Καλῶς γάρ, ὃ ἐταῖρε, λέγει. ἀτὰρ Λυσίας ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ἄστει.

{Φαίδρος} Ναί, παρ' Ἐπικράτει, ἐν τῇδε τῇ πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίᾳ τῇ Μορυχίᾳ.

{Σωκράτης} Τίς οὖν δὴ ἦν ἡ διατριβή; ἢ δῆλον ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἰστία;

{Φαίδρος} Πεύση, εἰ σοι σχολὴ προΐοντι ἀκούειν.

{Σωκράτης} Τί δέ; οὐκ ἂν οἶε με κατὰ Πίνδαρον «καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον» πρᾶγμα ποιήσασθαι τὴν τε καὶ Λυσίου διατριβὴν ἀκοῦσαι;

[c] {Φαίδρος} Πρόαγε δὴ.

{Σωκράτης} Λέγοις ἄν.

{Φαίδρος} Καὶ μὴν, ὃ Σώκρατες, προσήκουσα γέ σοι ἡ ἀκοή·

ὁ γὰρ τοι λόγος ἦν, περὶ ὃν διετρίβομεν, οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον ἐρωτικός. γέγραφε γὰρ δὴ ὁ Λυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ ὑπ' ἑραστοῦ δέ, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ κεκόμψευται· λέγει γὰρ ὡς χαριστέον μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι.

{Σωκράτης} ὦ γενναῖος. εἴθε γράψειεν ὡς χρή πένητι μᾶλλον ἢ πλουσίῳ, καὶ πρεσβυτέρῳ ἢ νεωτέρῳ, καὶ ὅσα ἄλλα ἐμοὶ τε πρόσεστι καὶ τοῖς πολλοῖς ἡμῶν· ἢ γὰρ ἂν ἀστέιοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγ' οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ' ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε καὶ κατὰ Ἡρόδικον προσβάς τῷ τείχει πάλιν ἀπίης, οὐ μὴ σου ἀπολειφθῶ.

{Φαίδρος} Πῶς λέγεις, ὃ βέλτιστε Σώκρατες; οἶε με, ἃ [228.a] Λυσίας ἐν πολλῷ χρόνῳ κατὰ σχολὴν συνέθηκε, δεινότατος ὢν τῶν νῦν γράφειν, ταῦτα ιδιώτην ὄντα ἀπομνημονεύσειν ἀξίως ἐκείνου; πολλοῦ γε δέω· καίτοι ἐβουλόμην γ' ἂν μᾶλλον ἢ μοι πολὺ χρυσίον γενέσθαι.

{Σωκράτης} ὦ Φαῖδρε, εἰ ἐγὼ Φαῖδρον ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέησμαι. ἀλλὰ γὰρ οὐδέτερά ἐστι τούτων· εὖ οἶδα ὅτι Λυσίου λόγον ἀκούων ἐκεῖνος οὐ μόνον ἄπαξ ἤκουσεν, ἀλλὰ πολλάκις ἐπαναλαμβάνων ἐκέλευεν οἱ λέγειν, ὁ δὲ ἐπέιθετο [b] προθύμως. τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν ἱκανά, ἀλλὰ τελευτῶν παραλαβὼν τὸ βιβλίον ἃ μάλιστα ἐπεθύμει ἐπεσκόπει, καὶ τοῦτο δρῶν ἐξ ἑωθινοῦ καθήμενος ἀπειπὼν εἰς περίπατον ἦει, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, νῆ τὸν κύνα, ἐξεπιστάμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ πάνυ τι ἦν μακρός. ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους ἵνα μελετῶη. ἀπαντήσας δὲ τῷ νοσοῦντι περὶ

λόγων ἀκοήν, ἰδὼν μὲν, ἰδὼν, ἦσθη ὅτι ἕξοι τὸν συγκορυβαντιῶντα, [c] καὶ προάγειν ἐκέλευε. δεομένου δὲ λέγειν τοῦ τῶν λόγων ἐραστοῦ, ἐθρύπτετο ὡς δὴ οὐκ ἐπιθυμῶν λέγειν· τελευτῶν δὲ ἔμελλε καὶ εἰ μὴ τις ἐκὼν ἀκούοι βία ἐρεῖν. σὺ οὖν, ὦ Φαίδρε, αὐτοῦ δεήθητι ὅπερ τάχα πάντως ποιήσει νῦν ἤδη ποιεῖν.

{Φαίδρος} Ἐμοὶ ὡς ἀληθῶς πολὺ κράτιστόν ἐστιν οὕτως ὅπως δύναμαι λέγειν, ὡς μοι δοκεῖς σὺ οὐδαμῶς με ἀφήσειν πρὶν ἂν εἴπω ἀμῶς γέ πως.

{Σωκράτης} Πάνυ γάρ σοι ἀληθῆ δοκῶ.

[d] {Φαίδρος} Οὕτωςί τοίνυν ποιήσω. τῷ ὄντι γάρ, ὦ Σώκρατες, παντὸς μᾶλλον τά γε ῥήματα οὐκ ἐξέμαθον· τὴν μέντοι διάνοιαν σχεδὸν ἀπάντων, οἷς ἔφη διαφέρειν τὰ τοῦ ἐρῶντος ἢ τὰ τοῦ μῆ, ἐν κεφαλαίοις ἕκαστον ἐφεξῆς δίειμι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου.

{Σωκράτης} Δείξας γε πρῶτον, ὦ φιλότης, τί ἄρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχεις ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· τοπάζω γάρ σε ἔχειν τὸν λόγον αὐτόν. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν, οὕτωςί διανοοῦ περὶ ἐμοῦ, ὡς [e] ἐγὼ σε πάνυ μὲν φιλῶ, παρόντος δὲ καὶ Λυσίου, ἐμαυτόν σοι ἐμμελετᾶν παρέχειν οὐ πάνυ δέδοκται. ἀλλ' ἴθι, δείκνυε.

{Φαίδρος} Παῦε. ἐκκέκρουκας με ἐλπίδος, ὦ Σώκρατες, ἦν εἶχον ἐν σοὶ ὡς ἐγγυμνασόμενος. ἀλλὰ ποῦ δὴ βούλει καθιζόμενοι ἀναγῶμεν;

[229.a]

{Σωκράτης} Δεῦρ' ἐκτραπόμενοι κατὰ τὸν Ἴλισόν ἴωμεν, εἶτα ὅπου ἂν δόξη ἐν ἡσυχίᾳ καθιζησόμεθα.

{Φαίδρος} Εἰς καιρόν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ διη ἀεί. ῥᾶστον οὖν ἡμῖν κατὰ τὸ ὑδάτιον βρέχουσι τοὺς πόδας ἰέναι, καὶ οὐκ ἀηδέες, ἄλλως τε καὶ τήνδε τὴν ὥραν τοῦ ἔτους τε καὶ τῆς ἡμέρας.

{Σωκράτης} Προάγε δή, καὶ σκόπει ἅμα ὅπου καθιζησόμεθα.

{Φαίδρος} Ὅρᾳς οὖν ἐκείνην τὴν ὑψηλοτάτην πλάτανον;

{Σωκράτης} Τί μήν;

[b] {Φαίδρος} Ἐκεῖ σκιά τ' ἐστὶν καὶ πνεῦμα μέτριον, καὶ πόα καθίζεσθαι ἢ ἂν βουλώμεθα κατακλιῆναι.

{Σωκράτης} Προάγοις ἄν.

{Φαίδρος} Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἐνθένδε μέντοι ποθὲν ἀπὸ τοῦ Ἴλισοῦ λέγεται ὁ Βορέας τὴν Ὠρείθυιαν ἀρπάσσει;

{Σωκράτης} Λέγεται γάρ.

{Φαίδρος} Ἄρ' οὖν ἐνθένδε; χαρίεντα γοῦν καὶ καθαρὰ καὶ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζειν παρ' αὐτά.

[c] {Σωκράτης} Οὐκ, ἀλλὰ κάτωθεν ὅσον δύο ἢ τρία στάδια, ἢ πρὸς τὸ ἐν Ἄγρας διαβαίνομεν· καὶ πού τις ἐστὶ βωμὸς αὐτόθι Βορέου.

{Φαίδρος} Οὐ πάνυ νενόηκα· ἀλλ' εἶπε πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες, σὺ τοῦτο τὸ μυθολόγημα πείθη ἀληθὲς εἶναι;

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ ἀπιστοίην, ὡσπερ οἱ σοφοί, οὐκ ἂν ἄτοπος εἶην, εἶτα σοφιζόμενος φαίην αὐτὴν πνεῦμα Βορέου κατὰ τῶν πλησίον πετρῶν σὺν Φαρμακείᾳ παίζουσιν ὧσαι, καὶ οὕτω δὴ τελευτήσασαν λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ Βορέου ἀνάρπαστον [d] γεγονέναι – ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου· λέγεται γὰρ αὖ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἐκεῖθεν ἀλλ' οὐκ ἐνθένδε ἠρπάσθη. ἐγὼ δέ, ὦ Φαῖδρε, ἄλλως μὲν τὰ τοιαῦτα χαρίεντα ἠγοῦμαι, λίαν δὲ δεινοῦ καὶ ἐπιπόνου καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρός, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο τὸ τῶν Ἴπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς Χιμαίρας, καὶ ἐπιρρεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων Γοργόνων καὶ Πηγάσων καὶ [e] ἄλλων ἀμηχάνων πλήθη τε καὶ ἀτοπία τερατολόγων τινῶν φύσεων· αἷς εἴ τις ἀπιστῶν προσβιβᾶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφία χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ἐμοὶ δὲ πρὸς αὐτὰ οὐδαμῶς ἐστὶ σχολή· τὸ δὲ αἴτιον, ὦ φίλε, τούτου τόδε. οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν· γελοῖον δὲ μοι φαίνεται [230.a] τοῦτο ἔτι ἀγνοοῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν. ὅθεν δὴ χαίρειν ἐάσας ταῦτα, πειθόμενος δὲ τῷ νομιζομένῳ περὶ αὐτῶν, ὃ νυνδὴ ἔλεγον, σκοπῶ οὐ ταῦτα ἀλλ' ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον ὄν τυγχάνω Τυφῶνος πολυπλοκώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερόν τε καὶ ἀπλούστερον ζῶον, θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, μεταξὺ τῶν λόγων, ἄρ' οὐ τόδε ἦν τὸ δένδρον ἐφ' ὅπερ ἦγες ἡμᾶς;

[b] {Φαίδρος} Τοῦτο μὲν οὖν αὐτό.

{Σωκράτης} Νῆ τὴν Ἥραν, καλή γε ἡ καταγωγή· ἢ τε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλ' ἀμφιλαφὴς τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον, καὶ ὡς ἀκμήν ἔχει τῆς ἄνθης, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχοι τὸν τόπον· ἢ τε αὖ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλα ψυχροῦ ὕδατος, ὥστε γε τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι. Νυμφῶν τέ τινων καὶ Ἀχελώου ἱερὸν ἀπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων ἔοικεν εἶναι.

[c] εἰ δ' αὖ βούλει, τὸ εὐπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγαπητὸν καὶ σφόδρα ἡδύ· θερινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπηγεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῷ. πάντων δὲ κομψότατον τὸ τῆς πόας, ὅτι ἐν ἡρέμα προσάντει ἱκανὴ πέφυκε κατακλινέντι τὴν κεφαλὴν παγκάλως ἔχειν. ὥστε ἄριστά σοι ἐξενάγηται, ὦ φίλε Φαῖδρε.

{Φαίδρος} Σὺ δέ γε, ὦ θαυμάσιε, ἀτοπώτατός τις φαίνη. ἀτεχνῶς γάρ, ὃ λέγεις, ξεναγουμένῳ τινὶ καὶ οὐκ ἐπιχωρίῳ [d] ἔοικας· οὕτως ἐκ τοῦ ἄστεος οὐτ' εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀποδημεῖς, οὐτ' ἔξω τείχους ἔμοιγε δοκεῖς τὸ παράπαν ἐξίεναι.

{Σωκράτης} Συγγίγνωσκέ μοι, ὦ ἄριστε. φιλομαθὴς γάρ εἰμι· τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδὲν μ' ἐθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι. σὺ μέντοι δοκεῖς μοι τῆς ἐμῆς ἐξόδου τὸ φάρμακον ἠύρηκένα. ὡσπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν ἢ τινα καρπὸν προσείοντες ἄγουσιν, σὺ ἐμοὶ λόγους οὕτω προτείνων ἐν βιβλίῳ τὴν τε [e] Ἀττικὴν φαίνη περιάζειν ἅπασαν καὶ ὅποι ἂν ἄλλοσε βούλη. νῦν δ' οὖν ἐν τῷ παρόντι δεῦρ' ἀφικόμενος ἐγὼ μὲν μοι δοκῶ κατακείσεσθαι, σὺ δ' ἐν ὁποίῳ σχήματι οἶει ῥᾶστα ἀναγνώσεσθαι, τοῦθ' ἐλόμενος ἀναγίγνωσκε.

{Φαίδρος} Ἄκουε δὴ.

Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν γενομένων τούτων ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ [231.a] τοῦτο ἀτυχεῖσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστής ὢν σου τυγχάνω. ὡς ἐκεῖνοίς μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται· τοῖς δὲ οὐκ

ἔστι χρόνος ἐν ᾧ μεταγνῶναι προσήκει. οὐ γὰρ ὑπ' ἀνάγκης ἀλλ' ἐκόντες, ὡς ἂν ἄριστα περὶ τῶν οἰκείων βουλευσάντο, πρὸς τὴν δύναμιν τὴν αὐτῶν εὖ ποιούσιν. ἔτι δὲ οἱ μὲν ἐρῶντες σκοποῦσιν ἅ τε κακῶς διέθεντο τῶν αὐτῶν διὰ τὸν ἔρωτα καὶ ἃ πεποιήκασιν εὖ, καὶ ὃν εἶχον πόνον προστιθέντες [b] ἡγοῦνται πάλαι τὴν ἀξίαν ἀποδεδωκέναί χάριν τοῖς ἐρωμένοις· τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὔτε τὴν τῶν οἰκείων ἀμέλειαν διὰ τοῦτο ἔστιν προφασίζεσθαι, οὔτε τοὺς παρεληλυθότας πόνους ὑπολογίζεσθαι, οὔτε τὰς πρὸς τοὺς προσήκοντας διαφορὰς αἰτιάσασθαι· ὥστε περιηρημένων τοσοῦτων κακῶν οὐδὲν ὑπολείπεται ἀλλ' ἢ ποιεῖν προθύμως ὅτι ἂν αὐτοῖς οἴωνται πράξαντες χαριεῖσθαι. ἔτι δὲ εἰ διὰ τοῦτο ἄξιον [c] τοὺς ἐρῶντας περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, ὅτι τούτους μάλιστά φασιν φιλεῖν ὧν ἂν ἐρῶσιν, καὶ ἔτοιμοί εἰσι καὶ ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῖς ἄλλοις ἀπεχθανόμενοι τοῖς ἐρωμένοις χαρίζεσθαι, ῥάδιον γνῶναι, εἰ ἀληθῆ λέγουσιν, ὅτι ὅσων ἂν ὕστερον ἐρασθῶσιν, ἐκείνους αὐτῶν περὶ πλείονος ποιήσονται, καὶ δῆλον ὅτι, ἐὰν ἐκείνοις δοκῆ, καὶ τούτους κακῶς ποιήσουσιν. καίτοι πῶς εἰκός ἐστι τοιοῦτον πρᾶγμα προέσθαι [d] τοιαύτην ἔχοντι συμφορὰν, ἢν οὐδ' ἂν ἐπιχειρήσειεν οὐδεὶς ἔμπειρος ὧν ἀποτρέπειν; καὶ γὰρ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι νοσεῖν μᾶλλον ἢ σωφρονεῖν, καὶ εἰδέναι ὅτι κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλ' οὐ δύνασθαι αὐτῶν κρατεῖν· ὥστε πῶς ἂν εὖ φρονήσαντες ταῦτα καλῶς ἔχειν ἡγήσαιντο περὶ ὧν οὕτω διακείμενοι βουλευόνται; καὶ μὲν δὴ εἰ μὲν ἐκ τῶν ἐρώντων τὸν βέλτιστον αἰροῖτο, ἐξ ὀλίγων ἂν σοὶ ἢ ἔκλεξις εἴη· εἰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων τὸν σαυτῷ ἐπιτηδειότατον, ἐκ πολλῶν· ὥστε πολὺ [e] πλείων ἐλπίς ἐν τοῖς πολλοῖς ὄντα τυχεῖν τὸν ἄξιον τῆς σῆς φιλίας.

Εἰ τοίνυν τὸν νόμον τὸν καθεστηκότα δέδοικας, μὴ πυθομένων τῶν ἀνθρώπων ὄνειδος σοὶ γένηται, εἰκός ἐστι [232.a] τοὺς μὲν ἐρῶντας, οὕτως ἂν οἰομένους καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζηλοῦσθαι ὡσπερ αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν, ἐπαρθῆναι τῷ λέγειν καὶ φιλοτιμουμένους ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἅπαντας ὅτι οὐκ ἄλλως αὐτοῖς πεπόνηται· τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας, κρείττους αὐτῶν ὄντας, τὸ βέλτιστον ἀντὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἰρεῖσθαι. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἐρῶντας πολλοὺς ἀνάγκη πυθέσθαι καὶ ἰδεῖν ἀκολουθοῦντας τοῖς ἐρωμένοις καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένους, ὥστε ὅταν ὀφθῶσι διαλεγόμενοι [b] ἀλλήλοις, τότε αὐτοὺς οἴονται ἢ γεγενημένης ἢ μελλούσης ἔσσεσθαι τῆς ἐπιθυμίας συνεῖναι· τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας οὐδ' αἰτιάσθαι διὰ τὴν συνουσίαν ἐπιχειροῦσιν, εἰδότες ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἢ διὰ φιλίαν τῷ διαλέγεσθαι ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἡδονήν. καὶ μὲν δὴ εἴ σοι δέος παρέστηκεν ἡγουμένῳ χαλεπὸν εἶναι φιλίαν συμμένειν, καὶ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ διαφορᾶς γενομένης κοινὴν ἂν ἀμφοτέροις καταστήναι τὴν [c] συμφορὰν, προεμένου δέ σου ἃ περὶ πλείστου ποιῆ μεγάλην ἂν σοὶ βλάβην ἂν γενέσθαι, εἰκότως ἂν τοὺς ἐρῶντας μᾶλλον ἂν φοβοῖτο· πολλὰ γὰρ αὐτοὺς ἐστι τὰ λυποῦντα, καὶ πάντ' ἐπὶ τῇ αὐτῶν βλάβῃ νομίζουσι γίνεσθαι. διόπερ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἐρωμένων συνουσίας ἀποτρέπουσιν, φοβούμενοι τοὺς μὲν οὐσίαν κεκτημένους μὴ χρήμασιν αὐτοὺς ὑπερβάλωνται, τοὺς δὲ πεπαιδευμένους μὴ συνέσει κρείττους γένωνται· τῶν δὲ ἄλλο τι κεκτημένων [d] ἀγαθὸν τὴν δύναμιν ἐκάστου φυλάττονται. πείσαντες μὲν οὖν ἀπεχθέσθαι σε τούτοις εἰς ἐρημίαν φίλων καθιστᾶσιν, ἐὰν δὲ τὸ σεαυτοῦ σκοπῶν ἄμεινον ἐκείνων φρονῆς, ἤξεις αὐτοῖς εἰς διαφορὰν· ὅσοι δὲ μὴ ἐρῶντες ἔτυχον, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν ἔπραξαν ὧν ἐδέοντο, οὐκ ἂν τοῖς συνοῦσι φθονοῖεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας μισοῖεν, ἡγούμενοι ὑπ' ἐκείνων μὲν ὑπερορᾶσθαι, ὑπὸ τῶν συνόντων δὲ ὠφελεῖσθαι, ὥστε πολὺ [e] πλείων ἐλπίς φιλίαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πράγματος ἢ ἔχθραν γενέσθαι.

Καὶ μὲν δὴ τῶν μὲν ἐρώντων πολλοὶ πρότερον τοῦ σώματος ἐπεθύμησαν ἢ τὸν τρόπον ἔγνωσαν καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων ἔμπειροι ἐγένοντο, ὥστε ἀδηλον αὐτοῖς εἰ ἔτι τότε βουλήσονται φίλοι εἶναι, ἐπειδὴ τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται· [233.a] τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν, οἱ καὶ πρότερον ἀλλήλοις φίλοι ὄντες

ταῦτα ἔπραξαν, οὐκ ἐξ ὧν ἂν εὖ πάθωσι ταῦτα εἰκὸς ἐλάττω τὴν φιλίαν αὐτοῖς ποιῆσαι, ἀλλὰ ταῦτα μνημεῖα καταλειφθῆναι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. καὶ μὲν δὴ βελτιονί σοι προσήκει γενέσθαι ἐμοὶ πειθομένῳ ἢ ἐραστῇ. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ παρὰ τὸ βέλτιστον τά τε λεγόμενα καὶ τὰ πραττόμενα ἐπαινοῦσιν, τὰ μὲν δεδιότες μὴ ἀπέχθωνται, τὰ δὲ [b] καὶ αὐτοὶ χειρὸν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν γινώσκοντες. τοιαῦτα γὰρ ὁ ἔρωσ ἐπιδείκνυται· δυστυχοῦντας μὲν, ἃ μὴ λύπην τοῖς ἄλλοις παρέχει, ἀνιὰρὰ ποιεῖ νομίζειν· εὐτυχοῦντας δὲ καὶ τὰ μὴ ἡδονῆς ἄξια παρ' ἐκείνων ἐπαινῶ ἀναγκάζει τυγχάνειν· ὥστε πολὺ μᾶλλον ἐλεεῖν τοῖς ἐρωμένοις ἢ ζηλοῦν αὐτοὺς προσήκει. ἐὰν δέ μοι πείθῃ, πρῶτον μὲν οὐ τὴν παροῦσαν ἡδονὴν θεραπεύων συνέσομαί σοι, ἀλλὰ καὶ [c] τὴν μέλλουσαν ὠφελίαν ἔσεσθαι, οὐχ ὑπ' ἔρωτος ἠττώμενος ἀλλ' ἐμαυτοῦ κρατῶν, οὐδὲ διὰ σμικρὰ ἰσχυρὰν ἔχθραν ἀναιρούμενος ἀλλὰ διὰ μεγάλα βραδέως ὀλίγην ὀργὴν ποιούμενος, τῶν μὲν ἀκουσίων συγγνώμην ἔχων, τὰ δὲ ἐκούσια πειρώμενος ἀποτρέπειν· ταῦτα γὰρ ἐστὶ φιλίας πολὺν χρόνον ἐσομένης τεκμήρια. εἰ δ' ἄρα σοι τοῦτο παρέστηκεν, ὡς οὐχ οἶόν τε ἰσχυρὰν φιλίαν γενέσθαι ἐὰν μὴ τις ἐρῶν τυγχάνῃ, [d] ἐνθυμεῖσθαι χρὴ ὅτι οὐτ' ἂν τοὺς ὑεῖς περὶ πολλοῦ ἐποιοῦμεθα οὐτ' ἂν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας, οὐτ' ἂν πιστοὺς φίλους ἐκεκτῆμεθα, οἱ οὐκ ἐξ ἐπιθυμίας τοιαύτης γεγόνασιν ἀλλ' ἐξ ἐτέρων ἐπιτηδευμάτων.

Ἔτι δὲ εἰ χρὴ τοῖς δεομένοις μάλιστα χαρίζεσθαι, προσήκει καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ τοὺς βελτίστους ἀλλὰ τοὺς ἀπορωτάτους εὖ ποιεῖν· μεγίστων γὰρ ἀπαλλαγέντες κακῶν πλείστην χάριν αὐτοῖς εἴσονται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐν ταῖς [e] ἰδίαις δαπάναις οὐ τοὺς φίλους ἄξιον παρακαλεῖν, ἀλλὰ τοὺς προσαιτοῦντας καὶ τοὺς δεομένους πλησμονῆς· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ἀγαπήσουσιν καὶ ἀκολουθήσουσιν καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἤξουσι καὶ μάλιστα ἡσθήσονται καὶ οὐκ ἐλαχίστην χάριν εἴσονται καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὕξονται. ἀλλ' ἴσως προσήκει οὐ τοῖς σφόδρα δεομένοις χαρίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα ἀποδοῦναι χάριν δυναμένοις· οὐδὲ τοῖς προσαιτοῦσι [234.a] μόνον, ἀλλὰ τοῖς τοῦ πράγματος ἀξίοις· οὐδὲ ὅσοι τῆς σῆς ὥρας ἀπολαύσονται, ἀλλ' οἵτινες πρεσβυτέρῳ γενομένῳ τῶν σφετέρων ἀγαθῶν μεταδώσουσιν· οὐδὲ οἱ διαπραξάμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους φιλοτιμήσονται, ἀλλ' οἵτινες αἰσχυρόμενοι πρὸς ἅπαντας σιωπήσονται· οὐδὲ τοῖς ὀλίγον χρόνον σπουδάζουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὁμοίως διὰ παντὸς τοῦ βίου φίλοις ἐσομένοις· οὐδὲ οἵτινες παυόμενοι τῆς ἐπιθυμίας ἔχθρας πρόφασιν ζητήσουσιν, ἀλλ' οἱ παυσαμένου τῆς ὥρας τότε [b] τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξονται. σὺ οὖν τῶν τε εἰρημένων μέμνησο καὶ ἐκεῖνο ἐνθυμοῦ, ὅτι τοὺς μὲν ἐρῶντας οἱ φίλοι νουθετοῦσιν ὡς ὄντος κακοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος, τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὐδεὶς πώποτε τῶν οἰκείων ἐμέμψατο ὡς διὰ τοῦτο κακῶς βουλευομένοις περὶ ἑαυτῶν.

Ἴσως ἂν οὖν ἔροιο με εἰ ἅπασιν σοι παραινῶ τοῖς μὴ ἐρῶσι χαρίζεσθαι. ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐδ' ἂν τὸν ἐρῶντα πρὸς ἅπαντάς σε κελεύειν τοὺς ἐρῶντας ταύτην ἔχειν τὴν [c] διάνοιαν. οὔτε γὰρ τῷ λαμβάνοντι χάριτος ἴσης ἄξιον, οὔτε σοὶ βουλομένῳ τοὺς ἄλλους λανθάνειν ὁμοίως δυνατόν· δεῖ δὲ βλάβην μὲν ἀπ' αὐτοῦ μηδεμίαν, ὠφελίαν δὲ ἀμφοῖν γίνεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν ἱκανά μοι νομίζω τὰ εἰρημένα· εἰ δ' ἔτι τι σὺ ποθεῖς, ἡγούμενος παραλελειφθαι, ἐρώτα.

{Φαίδρος} Τί σοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος; οὐχ ὑπερφυῶς τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν εἰρηῆσθαι;

{Σωκράτης} Δαιμονίως μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, ὥστε με ἐκπλαγῆναι. καὶ τοῦτο ἐγὼ ἔπαθον διὰ σέ, ὦ Φαῖδρε, πρὸς σέ ἀποβλέπων, ὅτι ἐμοὶ ἐδόκει γάνυσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου μεταξὺ ἀναγιγνώσκων· ἡγούμενος γὰρ σέ μᾶλλον ἢ ἐμέ ἐπαίειν περὶ τῶν τοιούτων σοὶ εἰπόμεν, καὶ ἐπόμενος συνεβάκχευσα μετὰ σοῦ τῆς θείας κεφαλῆς.

{Φαίδρος} Εἶεν· οὕτω δὴ δοκεῖ παίζειν;

{Σωκράτης} Δοκῶ γάρ σοι παίζειν καὶ οὐχὶ ἐσπουδακένας;

[e] {Φαίδρος} Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς εἶπε πρὸς Διὸς φίλιου, οἷε ἂν τινα ἔχειν εἰπεῖν ἄλλον τῶν Ἑλλήνων ἕτερα τούτων μείζω καὶ πλείω περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος;

{Σωκράτης} Τί δέ; καὶ ταύτη δεῖ ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ τὸν λόγον ἐπαινεθῆναι, ὡς τὰ δέοντα εἰρηκότος τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκείνη μόνον, ὅτι σαφῆ καὶ στρογγύλα, καὶ ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνενται; εἰ γὰρ δεῖ, συγχωρητέον χάριν σῆν, ἐπεὶ ἐμέ γε ἔλαθεν ὑπὸ τῆς ἐμῆς [235.a] οὐδενίας· τῷ γὰρ ῥητορικῷ αὐτοῦ μόνῳ τὸν νοῦν προσεῖχον, τοῦτο δὲ οὐδ' ἂν αὐτὸν ὦμην Λυσίαν οἶεσθαι ἰκανὸν εἶναι. καὶ οὖν μοι ἔδοξεν, ὦ Φαῖδρε, εἰ μὴ τι σὺ ἄλλο λέγεις, δις καὶ τρίς τὰ αὐτὰ εἰρηκένας, ὡς οὐ πάνυ εὐπορῶν τοῦ πολλὰ λέγειν περὶ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ἴσως οὐδὲν αὐτῷ μέλον τοῦ τοιούτου· καὶ ἐφαίνετο δὴ μοι νεανιεύεσθαι ἐπιδεικνύμενος ὡς οἷός τε ὢν ταῦτ' ἀτέρως τε καὶ ἐτέρως λέγων ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἄριστα.

[b] {Φαίδρος} Οὐδὲν λέγεις, ὦ Σώκρατες· αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ μάλιστα ὁ λόγος ἔχει. τῶν γὰρ ἐνόητων ἀξίως ῥηθῆναι ἐν τῷ πράγματι οὐδὲν παραλέλοιπεν, ὥστε παρὰ τὰ ἐκείνῳ εἰρημένα μηδέν' ἂν ποτε δύνασθαι εἰπεῖν ἄλλα πλείω καὶ πλείονος ἄξια.

{Σωκράτης} Τοῦτο ἐγὼ σοι οὐκέτι οἷός τ' ἔσομαι πιθέσθαι· παλαιοὶ γὰρ καὶ σοφοὶ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες περὶ αὐτῶν εἰρηκότες καὶ γεγραφότες ἐξελέγξουσίν με, ἐάν σοι χαριζόμενος συγχωρῶ.

[c] {Φαίδρος} Τίνες οὗτοι; καὶ ποῦ σὺ βελτίω τούτων ἀκήκοας;

{Σωκράτης} Νῦν μὲν οὕτως οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δῆλον δὲ ὅτι τινῶν ἀκήκοα, ἢ που Σαπφοῦς τῆς καλῆς ἢ Ἀνακρέοντος τοῦ σοφοῦ ἢ καὶ συγγραφέων τινῶν. πόθεν δὴ τεκμαιρόμενος λέγω; πληρὲς πῶς, ὦ δαιμόνιε, τὸ στήθος ἔχων αἰσθάνομαι παρὰ ταῦτα ἂν ἔχειν εἰπεῖν ἕτερα μὴ χεῖρω. ὅτι μὲν οὖν παρὰ γε ἑμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννεόηκα, εὖ οἶδα, συνειδῶς ἑμαυτῷ ἀμαθίαν· λείπεται δὴ οἷμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν [d] ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με δίκην ἀγγείου. ὑπὸ δὲ νωθείας αὐτὸ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπιλέλησμαι, ὅπως τε καὶ ὄντινων ἤκουσα.

{Φαίδρος} Ἄλλ', ὦ γενναϊότατε, κάλλιστα εἴρηκας. σὺ γὰρ ἐμοὶ ὄντινων μὲν καὶ ὅπως ἤκουσας μὴδ' ἂν κελεύω εἴπης, τοῦτο δὲ αὐτὸ ὃ λέγεις ποιήσον· τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ βελτίω τε καὶ μὴ ἐλάττω ἕτερα ὑπέσχησαι εἰπεῖν τούτων ἀπεχόμενος, καὶ σοι ἐγὼ, ὥσπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν, οὐ [e] μόνον ἑμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σῆν.

{Σωκράτης} Φίλτατος εἶ καὶ ὡς ἀληθῶς χρυσοῦς, ὦ Φαῖδρε, εἴ με οἷε λέγειν ὡς Λυσίας τοῦ παντός ἡμάρτηκεν, καὶ οἷόν τε δὴ παρὰ πάντα ταῦτα ἄλλα εἰπεῖν· τοῦτο δὲ οἷμαι οὐδ' ἂν τὸν φαυλότατον παθεῖν συγγραφέα. αὐτίκα περὶ οὗ ὁ λόγος, τίνα οἷε λέγοντα ὡς χρὴ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι χαρίζεσθαι, παρὲντα τοῦ μὲν τὸ φρόνιμον ἐγκωμιάζειν [236.a], τοῦ δὲ τὸ ἄφρον ψέγειν, ἀναγκαῖα γοῦν ὄντα, εἴτ' ἄλλ' ἄττα ἔξειν λέγειν; ἀλλ' οἷμαι τὰ μὲν τοιαῦτα ἐατέα καὶ συγγνωστέα λέγοντι· καὶ τῶν μὲν τοιούτων οὐ τὴν εὐρεσιν ἀλλὰ τὴν διάθεσιν ἐπαινετέον, τῶν δὲ μὴ ἀναγκαίων τε καὶ χαλεπῶν εὐρεῖν πρὸς τῇ διαθέσει καὶ τὴν εὐρεσιν.

{Φαίδρος} Συγχωρῶ ὃ λέγεις· μετρίως γὰρ μοι δοκεῖς εἰρηκένας. ποιήσω οὖν καὶ ἐγὼ οὕτως· τὸ μὲν τὸν ἐρῶντα [b] τοῦ μὴ ἐρῶντος μᾶλλον νοσεῖν δώσω σοι ὑποτίθεσθαι, τῶν δὲ λοιπῶν ἕτερα πλείω

καὶ πλείονος ἄξια εἰπὼν τῶνδε [Λυσίου] παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ στάθητι.

{Σωκράτης} Ἐσπούδακας, ὦ Φαῖδρε, ὅτι σου τῶν παιδικῶν ἐπελαβόμεν ἔρεσχηλῶν σε, καὶ οἶει δὴ με ὡς ἀληθῶς ἐπιχειρήσειν εἰπεῖν παρὰ τὴν ἐκείνου σοφίαν ἕτερόν τι ποικιλώτερον;

{Φαίδρος} Περὶ μὲν τούτου, ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς [c] ἐλήλυθας. ῥητέον μὲν γὰρ σοι παντὸς μᾶλλον οὕτως ὅπως οἶός τε εἶ, ἵνα μὴ τὸ τῶν κωμωδῶν φορτικὸν πρᾶγμα ἀναγκαζώμεθα ποιεῖν ἀνταποδιδόντες ἀλλήλοις [εὐλαβήθητι], καὶ μὴ βούλου με ἀναγκάσαι λέγειν ἐκεῖνο τὸ «εἰ ἐγώ, ὦ Σώκρατες, Σωκράτην ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι,» καὶ ὅτι «ἐπεθύμε μὲν λέγειν, ἐθρύπτετο δέ·» ἀλλὰ διανοήθητι ὅτι ἐντεῦθεν οὐκ ἄπιμεν πρὶν ἂν σὺ εἴπῃς ἃ ἔφησθα ἐν τῷ στήθει ἔχειν. ἐσμέν δὲ μόνω ἐν ἐρημίᾳ, [d] ἰσχυρότερος δ' ἐγώ καὶ νεώτερος, ἐκ δὲ ἀπάντων τούτων «σύνης ὁ τοι λέγω,» καὶ μηδαμῶς πρὸς βίαν βουλευθῆς μᾶλλον ἢ ἐκὼν λέγειν.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὦ μακάριε Φαῖδρε, γελοῖος ἔσομαι παρ' ἀγαθὸν ποιητὴν ἰδιώτης αὐτοσχεδιάζων περὶ τῶν αὐτῶν.

{Φαίδρος} Οἷσθ' ὡς ἔχει; παῦσαι πρὸς με καλλωπιζόμενος· σχεδὸν γὰρ ἔχω ὃ εἰπὼν ἀναγκάσω σε λέγειν.

{Σωκράτης} Μηδαμῶς τοίνυν εἴπῃς.

{Φαίδρος} Οὐκ, ἀλλὰ καὶ δὴ λέγω· ὁ δέ μοι λόγος ὄρκος ἔσται. ὄμνυμι γὰρ σοι – τίνα μέντοι, τίνα θεῶν; ἢ βούλει [e] τὴν πλάτανον ταυτηνί; – ἢ μὴν, ἐάν μοι μὴ εἴπῃς τὸν λόγον ἐναντίον αὐτῆς ταύτης, μηδέποτε σοι ἕτερον λόγον μηδένα μηδενὸς μήτε ἐπιδείξειν μήτε ἐξαγγελεῖν.

{Σωκράτης} Βαβαῖ, ὦ μιარέ, ὡς εὖ ἀνηῦρες τὴν ἀνάγκην ἀνδρὶ φιλολόγῳ ποιεῖν ὃ ἂν κελεύῃς.

{Φαίδρος} Τί δῆτα ἔχων στρέφῃ;

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἔτι, ἐπειδὴ σύ γε ταῦτα ὁμώμοκας. πῶς γὰρ ἂν οἶός τ' εἶην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι;

[237.a]

{Φαίδρος} Λέγε δὴ.

{Σωκράτης} Οἷσθ' οὖν ὡς ποιήσω;

{Φαίδρος} Τοῦ πέρι;

{Σωκράτης} Ἐγκαλυψάμενος ἐρῶ, ἵν' ὅτι τάχιστα διαδράμω τὸν λόγον καὶ μὴ βλέπων πρὸς σὲ ὑπ' αἰσχύνης διαπορῶμαι.

{Φαίδρος} Λέγε μόνον, τὰ δ' ἄλλα ὅπως βούλει ποίει.

{Σωκράτης} Ἄγετε δὴ, ὦ Μοῦσαι, εἴτε δι' ὠδῆς εἶδος λίγεια, εἴτε διὰ γένος μουσικὸν τὸ Λιγύων ταύτην ἔσχετ' ἐπωνυμίαν, «ξὺμ μοι λάβεσθε» τοῦ μύθου, ὃν με ἀναγκάζει ὁ βέλτιστος οὐτοσί λέγειν, ἵν' ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ, καὶ πρότερον [b] δοκῶν τούτῳ σοφὸς εἶναι, νῦν ἔτι μᾶλλον δόξη.

Ἦν οὕτω δὴ παῖς, μᾶλλον δὲ μειρακίσκος, μάλα καλός· τούτῳ δὲ ἦσαν ἐρασταὶ πάνυ πολλοί. εἷς δὲ τις αὐτῶν αἰμύλος ἦν, ὃς οὐδενὸς ἦττον ἐρῶν ἐπεπείκει τὸν παῖδα ὡς οὐκ ἐρώη. καί ποτε αὐτὸν αἰτῶν ἔπειθεν τοῦτ' αὐτό, ὡς μὴ ἐρῶντι πρὸ τοῦ ἐρῶντος δέοι χαρίζεσθαι, ἔλεγεν τε ὧδε –

Περὶ παντός, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς [c] βουλευέσασθαι· εἰδέναι δεῖ περὶ οὗ ἂν ἦ ἡ βουλή, ἢ παντὸς ἀμαρτάνειν ἀνάγκη. τοὺς δὲ πολλοὺς λέληθεν ὅτι οὐκ ἴσασι τὴν οὐσίαν ἐκάστου. ὡς οὖν εἰδότες οὐ διομολογοῦνται ἐν ἀρχῇ τῆς σκέψεως, προελθόντες δὲ τὸ εἰκὸς ἀποδιδόασιν· οὔτε γὰρ ἑαυτοῖς οὔτε ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν. ἐγὼ οὖν καὶ σὺ μὴ πάθωμεν ὃ ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὁ λόγος πρόκειται πότερα ἐρῶντι ἢ μὴ μᾶλλον εἰς φιλίαν ἰτέον, περὶ ἔρωτος οἷόν τ' ἔστι καὶ ἦν ἔχει δύναμιν, [d] ὁμολογία θέμενοι ὄρον, εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες καὶ ἀναφέροντες τὴν σκέψιν ποιῶμεθα εἴτε ὠφελίαν εἴτε βλάβην παρέχει. ὅτι μὲν οὖν δὴ ἐπιθυμία τις ὁ ἔρωσ, ἅπαντι δῆλον· ὅτι δ' αὖ καὶ μὴ ἐρῶντες ἐπιθυμοῦσι τῶν καλῶν, ἴσμεν. τῷ δὴ τὸν ἐρῶντά τε καὶ μὴ κρινοῦμεν; δεῖ αὖ νοῆσαι ὅτι ἡμῶν ἐν ἐκάστω δύο τινέ ἐστων ἰδέα ἄρχοντε καὶ ἄγοντε, οἷν ἐπόμεθα ἢ ἂν ἄγητον, ἢ μὲν ἔμφυτος οὔσα ἐπιθυμία ἡδονῶν, ἄλλη δὲ ἐπίκτητος δόξα, ἐφιεμένη τοῦ ἀρίστου. τούτῳ δὲ ἐν ἡμῖν τοτὲ μὲν ὁμονοεῖτον, [e] ἔστι δὲ ὅτε στασιάζετον· καὶ τοτὲ μὲν ἢ ἐτέρα, ἄλλοτε δὲ ἢ ἐτέρα κρατεῖ. δόξης μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἄριστον λόγῳ ἀγούσης καὶ κρατούσης τῷ κράτει σωφροσύνη ὄνομα· [238.a] ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγως ἐλκούσης ἐπὶ ἡδονὰς καὶ ἀρξάσης ἐν ἡμῖν τῇ ἀρχῇ ὕβρις ἐπωνομάσθη. ὕβρις δὲ δὴ πολυώνυμον – πολυμελὲς γὰρ καὶ πολυμερές – καὶ τούτων τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπὴς ἢ ἂν τύχη γενομένη, τὴν αὐτῆς ἐπωνυμίαν ὀνομαζόμενον τὸν ἔχοντα παρέχεται, οὔτε τινὰ καλὴν οὔτ' ἐπαξίαν κεκτηῖσθαι. περὶ μὲν γὰρ ἐδωδὴν κρατοῦσα τοῦ λόγου τε τοῦ ἀρίστου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἐπιθυμία [b] γαστριμαργία τε καὶ τὸν ἔχοντα ταῦτον τοῦτο κεκλημένον παρέξεται· περὶ δ' αὖ μέθας τυραννεύσασα, τὸν κεκτημένον ταύτῃ ἄγουσα, δῆλον οὗ τεύξεται προσρήματος· καὶ τᾶλλα δὴ τὰ τούτων ἀδελφὰ καὶ ἀδελφῶν ἐπιθυμιῶν ὀνόματα τῆς αἰεὶ δυναστευούσης ἢ προσήκει καλεῖσθαι πρόδηλον. ἥς δ' ἔνεκα πάντα τὰ πρόσθεν εἴρηται, σχεδὸν μὲν ἤδη φανερόν, λεχθὲν δὲ ἢ μὴ λεχθὲν πάντως σαφέστερον· ἢ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὀρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία [c] πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλλους, καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἐαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος ἐβρώμένως ῥωσθεῖσα νικήσασα ἀγωγῇ, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρωσ ἐκλήθη. Ἄτάρ, ὦ φίλε Φαίδρε, δοκῶ τι σοί, ὥσπερ ἑμαυτῷ, θεῖον πάθος πεπονθέναι;

{Φαίδρος} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὐροιά τις σε εἴληφεν.

{Σωκράτης} Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν [d] ὁ τόπος εἶναι, ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσης· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι.

{Φαίδρος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Τούτων μέντοι σὺ αἴτιος. ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἄκουε· ἴσως γὰρ κἂν ἀποτράποιτο τὸ ἐπιόν. ταῦτα μὲν οὖν θεῶ μελήσει, ἡμῖν δὲ πρὸς τὸν παῖδα πάλιν τῷ λόγῳ ἰτέον.

Εἶεν, ὦ φέριστε· ὃ μὲν δὴ τυγχάνει ὄν περὶ οὗ βουλευτέον, εἴρηται τε καὶ ὠρισταί, βλέποντες δὲ δὴ πρὸς αὐτὸ [e] τὰ λοιπὰ λέγωμεν τίς ὠφελία ἢ βλάβη ἀπὸ τε ἐρῶντος καὶ μὴ τῷ χαριζομένῳ ἐξ εἰκότος συμβήσεται. τῷ δὴ ὑπὸ ἐπιθυμίας ἀρχομένῳ δουλεύοντί τε ἡδονῇ ἀνάγκη που τὸν ἐρώμενον ὡς ἡδιστον ἑαυτῷ παρασκευάζειν· νοσοῦντι δὲ πᾶν ἡδὺ τὸ μὴ ἀντιτεῖνον, κρεῖττον δὲ καὶ ἴσον ἐχθρόν.

[239.a] οὔτε δὴ κρείττω οὔτε ἰσούμενον ἐκὼν ἐραστῆς παιδικὰ ἀνέξεται, ἤττω δὲ καὶ ὑποδεέστερον αἰεὶ ἀπεργάζεται· ἤττων δὲ ἀμαθῆς σοφοῦ, δειλὸς ἀνδρείου, ἀδύνατος εἰπεῖν ῥητορικοῦ, βραδὺς ἀγχίνου. τοσοῦτων κακῶν καὶ ἔτι πλειόνων κατὰ τὴν διάνοιαν ἐραστὴν ἐρωμένῳ ἀνάγκη γιγνομένων τε καὶ φύσει ἐνότων [τῶν] μὲν ἡδεσθαι, τὰ δὲ παρασκευάζειν, ἢ στέρεσθαι τοῦ παραυτίκα ἡδέος. φθονερὸν δὲ ἀνάγκη [b] εἶναι, καὶ πολλῶν μὲν ἄλλων συνουσιῶν ἀπείργοντα καὶ ὠφελίμων ὅθεν ἂν μάλιστ' ἀνὴρ γίνοιτο, μεγάλης αἴτιον εἶναι βλάβης, μεγίστης δὲ τῆς ὅθεν ἂν φρονιμώτατος εἴη. τοῦτο δὲ ἡ θεία φιλοσοφία τυγχάνει ὄν, ἥς ἐραστὴν παιδικὰ ἀνάγκη πόρρωθεν εἴργειν, περίφοβον ὄντα τοῦ καταφρονηθῆναι· τὰ τε ἄλλα μηχανᾶσθαι ὅπως ἂν ἦ πάντα ἀγνοῶν καὶ πάντα ἀποβλέπων εἰς τὸν ἐραστὴν, οἷος ὦν τῷ μὲν ἡδιστος, ἑαυτῷ δὲ βλαβερώτατος ἂν εἴη. τὰ μὲν οὖν κατὰ [c] διάνοιαν ἐπιτροπὸς τε καὶ κοινωνὸς οὐδαμῆ λυσιτελεῖς ἀνὴρ ἔχων ἔρωτα.

Τὴν δὲ τοῦ σώματος ἕξις τε καὶ θεραπείαν οἷαν τε καὶ ὡς θεραπεύσει οὗ ἂν γένηται κύριος, ὅς ἡδὺ πρὸ ἀγαθοῦ ἠνάγκασται διώκειν, δεῖ μετὰ ταῦτα ἰδεῖν. ὀφθήσεται δὲ μαλθακὸν τινα καὶ οὐ στερεὸν διώκων, οὐδ' ἐν ἡλίῳ καθαρῷ τεθραμμένον ἀλλὰ ὑπὸ συμμιγεῖ σκιᾷ, πόνων μὲν ἀνδρείων καὶ ἰδρώτων ξηρῶν ἄπειρον, ἔμπειρον δὲ ἀπαλῆς καὶ ἀνάνδρου [d] διαίτης, ἀλλοτρίοις χρώμασι καὶ κόσμοις χῆται οἰκείων κοσμούμενον, ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἔπεται πάντα ἐπιτηδεύοντα, ἃ δῆλα καὶ οὐκ ἄξιον περαιτέρω προβαίνειν, ἀλλὰ ἐν κεφάλαιον ὀρισamenous ἐπ' ἄλλο ἰέναι· τὸ γὰρ τοιοῦτον σῶμα ἐν πολέμῳ τε καὶ ἄλλαις χρείαις ὅσαι μεγάλα οἱ μὲν ἐχθροὶ θαρρόουσιν, οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐρασταὶ φοβοῦνται.

Τοῦτο μὲν οὖν ὡς δῆλον ἐάτεον, τὸ δ' ἐφεξῆς ῥητέον, [e] τίνα ἡμῖν ὠφελίαν ἢ τίνα βλάβην περὶ τὴν κτῆσιν ἢ τοῦ ἐρῶντος ὁμιλία τε καὶ ἐπιτροπεία παρέξεται. σαφὲς δὴ τοῦτό γε παντὶ μὲν, μάλιστα δὲ τῷ ἐραστῇ, ὅτι τῶν φιλτάτων τε καὶ εὐνουστάτων καὶ θειοτάτων κτημάτων ὄρφανὸν πρὸ παντὸς εὖξαιτ' ἂν εἶναι τὸν ἐρώμενον· πατρὸς γὰρ καὶ μητρὸς καὶ συγγενῶν καὶ φίλων στέρεσθαι ἂν αὐτὸν δέξαιτο, [240.a] διακωλυτὰς καὶ ἐπιτιμητὰς ἠγούμενος τῆς ἡδίστης πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας. ἀλλὰ μὴν οὐσίαν γ' ἔχοντα χρυσοῦ ἢ τινος ἄλλης κτήσεως οὔτε εὐάλωτον ὁμοίως οὔτε ἀλόντα εὐμεταχειρίστον ἠγήσεται· ἐξ ὧν πᾶσα ἀνάγκη ἐραστὴν παιδιοῖς φθονεῖν μὲν οὐσίαν κεκτημένοις, ἀπολλυμένης δὲ χαίρειν. ἔτι τοίνυν ἄγαμον, ἄπαιδα, ἄοικον ὅτι πλεῖστον χρόνον παιδικὰ ἐραστῆς εὖξαιτ' ἂν γενέσθαι, τὸ αὐτοῦ γλυκὺ ὡς πλεῖστον χρόνον καρποῦσθαι ἐπιθυμῶν.

Ἔστι μὲν δὴ καὶ ἄλλα κακά, ἀλλὰ τις δαίμων ἔμειξε τοῖς [b] πλείστοις ἐν τῷ παραυτίκα ἡδονῆν, οἷον κόλακι, δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ μεγάλῃ, ὅμως ἐπέμειξεν ἢ φύσις ἡδονῆν τινα οὐκ ἄμουσον, καὶ τις ἐταίραν ὡς βλαβερὸν ψέξειεν ἂν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιουτοτρόπων θερμμάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων, οἷς τό γε καθ' ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει· παιδιοῖς δὲ ἐραστῆς πρὸς τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ συνημερεύειν πάντων [c] ἀηδέστατον. ἡλικά γὰρ δὴ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἡλικά – ἢ γὰρ οἷμαι χρόνου ἰσότης ἐπ' ἴσας ἡδονὰς ἄγουσα δι' ὁμοιότητα φιλίαν παρέχεται – ἀλλ' ὅμως κόρον γε καὶ ἡ τούτων συνουσία ἔχει. καὶ μὴν τό γε ἀναγκαῖον αὖ βαρὺ παντὶ περὶ πᾶν λέγεται· ὃ δὴ πρὸς τῇ ἀνομοιότητι μάλιστα ἐραστῆς πρὸς παιδικὰ ἔχει. νεωτέρῳ γὰρ πρεσβύτερος συνὼν οὐθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἐκὼν ἀπολείπεται, ἀλλ' ὑπ' [d] ἀνάγκης τε καὶ οἴστρου ἐλαύνεται, ὅς ἐκείνῳ μὲν ἡδονὰς αἰεὶ διδοὺς ἄγει, ὀρῶντι, ἀκούοντι, ἀπτομένῳ, καὶ πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθανομένῳ τοῦ ἐρωμένου, ὥστε μεθ' ἡδονῆς ἀραρότως αὐτῷ ὑπηρετεῖν· τῷ δὲ δὴ ἐρωμένῳ ποῖον παραμύθιον ἢ τίνας ἡδονὰς διδοὺς ποιήσει τὸν ἴσον χρόνον συνόντα μὴ οὐχὶ ἐπ' ἔσχατον ἐλθεῖν ἀηδίας – ὀρῶντι μὲν ὄψιν πρεσβυτέραν καὶ οὐκ ἐν ὥρᾳ, ἐπομένων δὲ τῶν ἄλλων ταύτῃ, ἃ καὶ λόγῳ [e] ἐστὶν ἀκούειν οὐκ ἐπιτερπές, μὴ ὅτι δὴ ἔργῳ ἀνάγκης αἰεὶ προσκειμένης

μεταχειρίζεσθαι, φυλακάς τε δὴ καχυποτόπους φυλαττομένῳ διὰ παντὸς καὶ πρὸς ἅπαντας, ἀκαίρους τε ἐπαίνους καὶ ὑπερβάλλοντας ἀκούοντι, ὡς δ' αὐτῶς ψόγους νήφοντος μὲν οὐκ ἀνεκτοῦς, εἰς δὲ μέθην ἰόντος πρὸς τῷ μὴ ἀνεκτῷ ἐπαισχεῖς, παρρησίᾳ κατακορεῖ καὶ ἀναπεπταμένη χρωμένῳ;

Καὶ ἐρῶν μὲν βλαβερὸς τε καὶ ἀηδής, λήξας δὲ τοῦ ἔρωτος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄπιστος, εἰς ὃν πολλὰ καὶ μετὰ πολλῶν ὄρκων τε καὶ δεήσεων ὑπισχνούμενος μόγις [241.a] κατεῖχε τὴν γ' ἐν τῷ τότε συνουσίαν ἐπίπονον οὕσαν φέρειν δι' ἐλπίδα ἀγαθῶν. τότε δὴ δέον ἐκτίειν, μεταβαλὼν ἄλλον ἄρχοντα ἐν αὐτῷ καὶ προστάτην, νοῦν καὶ σωφροσύνην ἀντ' ἔρωτος καὶ μανίας, ἄλλος γεγωνὸς λέληθεν τὰ παιδικά. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν χάριν ἀπαιτεῖ τῶν τότε, ὑπομιμνήσκων τὰ πραχθέντα καὶ λεχθέντα, ὡς τῷ αὐτῷ διαλεγόμενος· ὁ δὲ ὑπ' αἰσχύνης οὔτε εἰπεῖν τολμᾷ ὅτι ἄλλος γέγονεν, οὔθ' ὅπως τὰ τῆς προτέρας ἀνοήτου ἀρχῆς ὀρκωμοσίᾳ τε καὶ ὑποσχέσεις [b] ἐμπεδώσῃ ἔχει, νοῦν ἤδη ἐσχηκῶς καὶ σεσωφρονηκῶς, ἵνα μὴ πράττων ταυτὰ τῷ πρόσθεν ὁμοίος τε ἐκείνῳ καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν γένηται. φυγὰς δὴ γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀπεστερηκῶς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλὼν· ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων, ἠγνοηκῶς τὸ ἅπαν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἄρα ἔδει ποτὲ ἐρῶντι καὶ ὑπ' ἀνάγκης ἀνοήτῳ χαρίζεσθαι, [c] ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον μὴ ἐρῶντι καὶ νοῦν ἔχοντι· εἰ δὲ μὴ, ἀναγκαῖον εἶη ἐνδοῦναι αὐτὸν ἀπίστῳ, δυσκόλῳ, φθονερῷ, ἀηδεῖ, βλαβερῷ μὲν πρὸς οὐσίαν, βλαβερῷ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, πολὺ δὲ βλαβερωτάτῳ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς παιδείουσιν, ἧς οὔτε ἀνθρώποις οὔτε θεοῖς τῇ ἀληθείᾳ τιμιώτερον οὔτε ἔστιν οὔτε ποτὲ ἔσται. ταυτὰ τε οὖν χρή, ὧ παῖ, συννοεῖν, καὶ εἰδέναι τὴν ἐραστοῦ φιλίαν ὅτι οὐ μετ' εὐνοίας γίγνεται, ἀλλὰ σιτίου τρόπον, χάριν πλησμονῆς, [d] ὡς λύκοι ἄρνας ἀγαπῶσιν, ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί.

Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὦ Φαῖδρε. οὐκέτ' ἂν τὸ πέρα ἀκούσαις ἐμοῦ λέγοντος, ἀλλ' ἤδη σοι τέλος ἐχέτω ὁ λόγος.

{Φαίδρος} Καίτοι ὦμην γε μεσοῦν αὐτόν, καὶ ἐρεῖν τὰ ἴσα περὶ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ὡς δεῖ ἐκείνῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον, λέγων ὅσα αὖ ἔχει ἀγαθὰ· νῦν δὲ δὴ, ὦ Σώκρατες, τί ἀποπαύη;

[e] {Σωκράτης} Οὐκ ἦσθου, ὦ μακάριε, ὅτι ἤδη ἔπη φθέγγομαι ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους, καὶ ταῦτα ψέγων; ἐὰν δ' ἐπαινεῖν τὸν ἕτερον ἄρξωμαι, τί με οἶει ποιήσῃ; ἄρ' οἴσθ' ὅτι ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, αἷς με σὺ προύβαλες ἐκ προνοίας, σαφῶς ἐνθουσιάσω; λέγω οὖν ἐνὶ λόγῳ ὅτι ὅσα τὸν ἕτερον λελοιδωρήκαμεν, τῷ ἐτέρῳ τάναντία τούτων ἀγαθὰ πρόσσεστιν. καὶ τί δεῖ μακροῦ λόγου; περὶ γὰρ ἀμφοῖν ἰκανῶς εἴρηται. καὶ οὕτω δὴ ὁ μῦθος ὅτι πάσχειν προσήκει αὐτῷ, τοῦτο [242.a] πείσεται· κἀγὼ τὸν ποταμὸν τοῦτον διαβάς ἀπέρχομαι πρὶν ὑπὸ σοῦ τι μεῖζον ἀναγκασθῆναι.

{Φαίδρος} Μήπω γε, ὦ Σώκρατες, πρὶν ἂν τὸ καῦμα παρέλθῃ. ἢ οὐχ ὀρᾷς ὡς σχεδὸν ἤδη μεσημβρία ἴσταται ἢ δὴ καλουμένη σταθερά; ἀλλὰ περιμείναντες καὶ ἅμα περὶ τῶν εἰρημένων διαλεχθέντες, τάχα ἐπειδὴν ἀποψυχῇ ἴμεν.

{Σωκράτης} Θεῖός γ' εἶ περὶ τοὺς λόγους, ὦ Φαῖδρε, καὶ ἀτεχνῶς θαυμάσιος. οἶμαι γὰρ ἐγὼ τῶν ἐπὶ τοῦ σοῦ βίου γεγονότων [b] λόγων μηδένα πλείους ἢ σὲ πεπονηκέναι γεγενῆσθαι ἤτοι αὐτὸν λέγοντα ἢ ἄλλους ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ προσαναγκάζοντα – Σιμμίαν Θηβαῖον ἐξαιρῶ λόγου· τῶν δὲ ἄλλων πάμπλου κρατεῖς – καὶ νῦν αὖ δοκεῖς αἰτιός μοι γεγενῆσθαι λόγῳ τινὶ ῥηθῆναι.

{Φαίδρος} Οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις. ἀλλὰ πῶς δὴ καὶ τίνοι τούτῳ;

{Σωκράτης} Ἡνὶκ' ἔμελλον, ὠγαθέ, τὸν ποταμὸν διαβαίνειν, τὸ δαιμόνιον τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίγνεσθαι ἐγένετο [c] – αἰὲ δέ με ἐπίσχει ὃ ἂν μέλλω πράττειν – καὶ τινα φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι, ἢ με οὐκ ἔῃ ἀπιέναι πρὶν ἂν ἀφοσιώσωμαι, ὡς δὴ τι ἡμαρτηκότα εἰς τὸ θεῖον. εἰμὶ δὴ οὖν μάντις μὲν, οὐ πάνυ δὲ σπουδαῖος, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὰ γράμματα φαῦλοι, ὅσον μὲν ἑμαυτῷ μόνον ἱκανός· σαφῶς οὖν ἤδη μανθάνω τὸ ἀμάρτημα. ὡς δὴ τοι, ὦ ἑταῖρε, μαντικόν γέ τι καὶ ἡ ψυχὴ· ἐμὲ γὰρ ἔθραξε μὲν τι καὶ πάλαι λέγοντα τὸν λόγον, καὶ πῶς ἐδυσωπούμην κατ' Ἴβυκον, μὴ τι παρὰ θεοῖς [d]

ἀμβλακῶν τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω·
νῦν δ' ἦσθημαι τὸ ἀμάρτημα.

{Φαίδρος} Λέγεις δὲ δὴ τί;

{Σωκράτης} Δεινόν, ὦ Φαῖδρε, δεινὸν λόγον αὐτός τε ἐκόμισας ἐμέ τε ἠνάγκασας εἰπεῖν.

{Φαίδρος} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Εὐήθη καὶ ὑπὸ τι ἀσεβῆ· οὐ τίς ἂν εἶη δεινότερος;

{Φαίδρος} Οὐδεῖς, εἴ γε σὺ ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί οὖν; τὸν Ἔρωτα οὐκ Ἀφροδίτης καὶ θεὸν τινα ἠγῆ;

{Φαίδρος} Λέγεται γε δὴ.

{Σωκράτης} Οὐ τι ὑπὸ γε Λυσίου, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ σοῦ λόγου, ὅς [e] διὰ τοῦ ἐμοῦ στόματος καταφαρμακευθέντος ὑπὸ σοῦ ἐλέχθη. εἰ δ' ἔστιν, ὥσπερ οὖν ἔστι, θεὸς ἢ τι θεῖον ὁ Ἔρωτος, οὐδὲν ἂν κακὸν εἶη, τῷ δὲ λόγῳ τῷ νυνδὴ περὶ αὐτοῦ εἰπέτην ὡς τοιούτου ὄντος· ταύτη τε οὖν ἡμαρτανέτην περὶ τὸν Ἔρωτα, ἔτι τε ἡ εὐήθεια αὐτοῖν πάνυ ἀστεία, τὸ μηδὲν ὑγιὲς λέγοντε [243.a] μηδὲ ἀληθὲς σεμνύνεσθαι ὡς τὶ ὄντε, εἰ ἄρα ἀνθρωπίσκους τινὰς ἐξαπατήσαντε εὐδοκιμήσετεν ἐν αὐτοῖς. ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ φίλε, καθήρασθαι ἀνάγκη· ἔστιν δὲ τοῖς ἀμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν καθαρμὸς ἀρχαῖος, ὃν Ὀμηρος μὲν οὐκ ἦσθετο, Στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἐλένης κακηγορίαν οὐκ ἠγνόησεν ὥσπερ Ὀμηρος, ἀλλ' ἄτε μουσικὸς ὢν ἔγνω τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθὺς –

Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος οὗτος,
οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις,

[b] οὐδ' ἴκεο Πέργαμα Τροίας·

καὶ ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην Παλινωδίαν παραχρῆμα ἀνέβλεψεν. ἐγὼ οὖν σοφώτερος ἐκείνων γενήσομαι κατ' αὐτό γε τοῦτο· πρὶν γὰρ τι παθεῖν διὰ τὴν τοῦ Ἔρωτος κακηγορίαν πειράσομαι αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν παλινωδίαν, γυμνῆ τῇ κεφαλῇ καὶ οὐχ ὥσπερ τότε ὑπ' αἰσχύνης ἐγκεκαλυμμένος.

{Φαίδρος} Τουτωνί, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔστιν ἄττ' ἂν ἐμοὶ εἶπες ἠδίω.

[c] {Σωκράτης} Καὶ γάρ, ὠγαθέ Φαῖδρε, ἐννοεῖς ὡς ἀναιδῶς εἴρησθον τῷ λόγῳ, οὗτός τε καὶ ὁ ἐκ τοῦ βιβλίου ῥηθεῖς. εἰ γὰρ ἀκούων τις τύχοι ἡμῶν γεννάδας καὶ πρᾶος τὸ ἦθος, ἐτέρου δὲ τοιούτου ἐρῶν ἢ καὶ πρότερόν ποτε ἐρασθεῖς, λεγόντων ὡς διὰ σμικρὰ μεγάλας ἔχθρας οἱ ἐρασταὶ ἀναιροῦνται καὶ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδικὰ φθονερῶς τε καὶ βλαβερῶς, πῶς οὐκ ἂν οἶε αὐτὸν ἠγεῖσθαι

ἀκούειν ἐν ναύταις που τεθραμμένων καὶ οὐδένα ἐλεύθερον ἔρωτα ἐωρακότων, πολλοῦ δ' ἂν δεῖν [d] ἡμῖν ὁμολογεῖν ἃ ψέγομεν τὸν Ἔρωτα;

{Φαίδρος} Ἴσως νῆ Δί', ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τοῦτόν γε τοίνυν ἔγωγε αἰσχυρόμενος, καὶ αὐτὸν τὸν Ἔρωτα δεδιώς, ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἀλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι· συμβουλεύω δὲ καὶ Λυσία ὅτι τάχιστα γράψαι ὡς χρὴ ἐραστῇ μᾶλλον ἢ μὴ ἐρῶντι ἐκ τῶν ὁμοίων χαρίζεσθαι.

{Φαίδρος} Ἄλλ' εἴ ἴσθι ὅτι ἔξει τοῦθ' οὕτω· σοῦ γὰρ εἰπόντος τὸν τοῦ ἐραστοῦ ἔπαινον, πᾶσα ἀνάγκη Λυσίαν ὑπ' ἐμοῦ [e] ἀναγκασθῆναι γράψαι αὐτὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ λόγον.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν πιστεύω, ἕσπερ ἂν ἦς ὅς εἴ.

{Φαίδρος} Λέγε τοίνυν θαρρῶν.

{Σωκράτης} Ποῦ δὴ μοι ὁ παῖς πρὸς ὃν ἔλεγες; ἵνα καὶ τοῦτο ἀκούσῃ, καὶ μὴ ἀνήκοος ὢν φθάσῃ χαρισάμενος τῷ μὴ ἐρῶντι.

{Φαίδρος} Οὗτος παρά σοι μάλα πλησίον ἀεὶ πάρεστιν, ὅταν σὺ βούλῃ.

{Σωκράτης} Οὕτωςι τοίνυν, ὦ παῖ καλέ, ἐνόησον, ὡς ὁ μὲν [244.a] πρότερος ἦν λόγος Φαίδρου τοῦ Πυθοκλέους, Μυρρίνουσίου ἀνδρός· ὃν δὲ μέλλω λέγειν, Στησιχόρου τοῦ Εὐφήμου, Ἰμεραίου λεκτέος δὲ ὧδε, ὅτι Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος ὃς ἂν παρόντος ἐραστοῦ τῷ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον φῆ δεῖν χαρίζεσθαι, διότι δὴ ὁ μὲν μαίνεται, ὁ δὲ σωφρονεῖ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀπλοῦν τὸ μανίαν κακὸν εἶναι, καλῶς ἂν ἐλέγετο· νῦν δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν γίνεταί διὰ μανίας, θεία μέντοι δόσει διδομένης. ἢ τε γὰρ δὴ ἐν Δελφοῖς προφητὶς αἶ τ' ἐν Δωδώνῃ ἰέρεια μανεῖσαι μὲν πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἰδία τε καὶ δημοσίᾳ τὴν Ἑλλάδα ἠργάσαντο, σωφρονοῦσαι δὲ βραχέα ἢ οὐδέν· καὶ ἐὰν δὴ λέγωμεν Σίβυλλάν τε καὶ ἄλλους, ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέῳ πολλὰ δὴ πολλοῖς προλέγοντες εἰς τὸ μέλλον ὠρθωσαν, μηκύνοιμεν ἂν δῆλα παντὶ λέγοντες. τόδε μὲν ἄξιον ἐπιμαρτύρασθαι, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν οἱ τὰ ὀνόματα τιθέμενοι οὐκ αἰσχρὸν ἠγοῦντο οὐδὲ ὄνειδος μανίαν· [c] οὐ γὰρ ἂν τῇ καλλίστῃ τέχνῃ, ἣ τὸ μέλλον κρίνεται, αὐτὸ τοῦτο τοῦνομα ἐμπλέκοντες μανικὴν ἐκάλεσαν. ἀλλ' ὡς καλοῦ ὄντος, ὅταν θεία μοίρα γίγνηται, οὕτω νομίσαντες ἔθεντο, οἱ δὲ νῦν ἀπειροκάλως τὸ ταῦ ἐπεμβάλλοντες μαντικὴν ἐκάλεσαν. ἐπεὶ καὶ τὴν γε τῶν ἐμφρόνων, ζήτησιν τοῦ μέλλοντος διὰ τε ὀρνίθων ποιουμένων καὶ τῶν ἄλλων σημείων, ἅτ' ἐκ διανοίας ποριζομένων ἀνθρωπίνῃ οἰήσει νοῦν τε καὶ ἱστορίαν, οἰονοιστικὴν ἐπωνόμασαν, [d] ἦν νῦν οἰωνοιστικὴν τῷ ὠ σεμνύνοντες οἱ νέοι καλοῦσιν· ὅσῳ δὴ οὖν τελεώτερον καὶ ἐντιμότερον μαντικὴ οἰωνοιστικῆς, τό τε ὄνομα τοῦ ὀνόματος ἔργον τ' ἔργου, τόσῳ κάλλιον μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ μανίαν σωφροσύνης τὴν ἐκ θεοῦ τῆς παρ' ἀνθρώπων γιγνομένης. ἀλλὰ μὲν νόσων γε καὶ πόνων τῶν μεγίστων, ἃ δὴ παλαιῶν ἐκ μηνιμάτων ποθὲν ἐν τισὶ τῶν γενῶν ἢ μανία ἐγγενομένη καὶ προφητεύσασα, οἷς ἔδει [e] ἀπαλλαγὴν ἡῦρετο, καταφυγοῦσα πρὸς θεῶν εὐχὰς τε καὶ λατρείας, ὅθεν δὴ καθαρμῶν τε καὶ τελετῶν τυχοῦσα ἐξάντη ἐποίησε τὸν [ἐαυτῆς] ἔχοντα πρὸς τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον, λύσιν τῷ ὀρθῶς μανέντι τε καὶ κατασχομένῳ [245.a] τῶν παρόντων κακῶν εὐρομένη. τρίτη δὲ ἀπὸ Μουσῶν κατοκωχὴ τε καὶ μανία, λαβοῦσα ἀπαλήν καὶ ἄβατον ψυχὴν, ἐγείρουσα καὶ ἐκβακχεύουσα κατὰ τε ὠδὰς καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα τοὺς ἐπιγιγνομένους παιδεύει· ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανὸς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελεὶς αὐτὸς τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἢ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη.

[b] Τοσαῦτα μὲν σοὶ καὶ ἔτι πλείω ἔχω μανίας γιγνομένης ἀπὸ θεῶν λέγειν καλὰ ἔργα. ὥστε τοῦτο γε αὐτὸ μὴ φοβώμεθα, μηδέ τις ἡμᾶς λόγος θορυβεῖτω δεδιττόμενος ὡς πρὸ τοῦ κεκινημένου τὸν σώφρονα δεῖ προαιρεῖσθαι φίλον· ἀλλὰ τόδε πρὸς ἐκείνῳ δείξας φερέσθω τὰ νικητήρια, ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελίᾳ ὁ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται. ἡμῖν δὲ ἀποδεικτέον αὐτὸν τούναντίον, ὡς ἐπ' εὐτυχία τῇ μεγίστῃ [c] παρὰ θεῶν ἢ τοιαύτη μανία δίδοται· ἡ δὲ δὴ ἀπόδειξις ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπιστος, σοφοῖς δὲ πιστή. δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως περὶ θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἰδόντα πάθη τε καὶ ἔργα τάληθές νοῆσαι· ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἦδε.

Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον· τὸ δ' ἄλλο κινεῖται καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς. μόνον δὲ τὸ αὐτὸ κινεῖται, ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτὸ, οὐποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως.

[d] ἀρχὴ δὲ ἀγένητον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἐνός· εἰ γὰρ ἕκ του ἀρχῆς γίνοιτο, οὐκ ἂν ἔτι ἀρχὴ γίνοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστιν, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι. ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης οὔτε αὐτὴ ποτε ἕκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίνεσθαι. οὕτω δὲ κινήσεως μὲν ἀρχὴ τὸ αὐτὸ αὐτὸ κινεῖται. τοῦτο δὲ οὐτ' ἀπόλλυσθαι οὔτε γίνεσθαι δυνατόν, ἢ πάντα τε οὐρανὸν [e] πᾶσάν τε γῆν εἰς ἓν συμπεσοῦσαν στήναι καὶ μήποτε αὐτίς ἔχειν ὅθεν κινήθεται γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑπ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτόν τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται. πᾶν γὰρ σῶμα, ὃ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ὃ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς· εἰ δ' ἔστιν τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ [246.a] κινεῖται ἢ ψυχὴν, ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη.

Περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς ἰκανῶς· περὶ δὲ τῆς ιδέας αὐτῆς ὧδε λεκτέον. οἷον μὲν ἐστὶ, πάντῃ πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως, ὃ δὲ ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος· ταύτῃ οὖν λέγωμεν. εἰκέτω δὲ συμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἠνιόχου. θεῶν μὲν οὖν ἵπποι τε καὶ ἠνιόχοι πάντες αὐτοὶ τε ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, [b] τὸ δὲ τῶν ἄλλων μέμεικται. καὶ πρῶτον μὲν ἡμῶν ὁ ἄρχων συνωρίδος ἠνιοχεῖ, εἶτα τῶν ἵππων ὁ μὲν αὐτῷ καλός τε καὶ ἀγαθὸς καὶ ἐκ τοιούτων, ὁ δ' ἐξ ἐναντίων τε καὶ ἐναντίος· χαλεπὴ δὲ καὶ δύσκολος ἐξ ἀνάγκης ἢ περὶ ἡμᾶς ἠνιόχησις. πῆ δὲ οὖν θνητόν τε καὶ ἀθάνατον ζῶον ἐκλήθη πειρατέον εἰπεῖν. ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, πάντα δὲ οὐρανὸν περιπολεῖ, ἄλλοτ' ἐν ἄλλοις εἴδεσι γιγνομένη. τελέα [c] μὲν οὖν οὐσα καὶ ἐπτερωμένη μετεωροπορεῖ τε καὶ πάντα τὸν κόσμον διοικεῖ, ἡ δὲ πτερορρύθησασα φέρεται ἕως ἂν στερεοῦ τινος ἀντιλάβηται, οὗ κατοικισθεῖσα, σῶμα γήϊνον λαβοῦσα, αὐτὸ αὐτὸ δοκοῦν κινεῖται διὰ τὴν ἐκείνης δυνάμιν, ζῶον τὸ σύμπαν ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγέν, θνητόν τ' ἔσχεν ἐπωνυμίαν· ἀθάνατον δὲ οὐδ' ἐξ ἐνός λόγου λελογισμένου, ἀλλὰ πλάττομεν οὔτε ἰδόντες οὔτε ἰκανῶς νοήσαντες [d] θεόν, ἀθάνατόν τι ζῶον, ἔχον μὲν ψυχὴν, ἔχον δὲ σῶμα, τὸν αἰεὶ δὲ χρόνον ταῦτα συμπεφυκότα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δή, ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, ταύτῃ ἐχέτω τε καὶ λεγέσθω· τὴν δὲ αἰτίαν τῆς τῶν πτερῶν ἀποβολῆς, δι' ἣν ψυχῆς ἀπορρέει, λάβωμεν. ἔστι δὲ τις τοιάδε.

Πέφυκεν ἡ πτεροῦ δυνάμις τὸ ἐμβριθὲς ἄγειν ἄνω μετεωρίζουσα ἢ τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ, κεκοινώνηκε δὲ πῆ μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ [ψυχῆ], τὸ δὲ θεῖον [e] καλόν, σοφόν, ἀγαθόν, καὶ πᾶν ὅτι τοιοῦτον· τούτοις δὲ τρέφεται τε καὶ αὔξεται μάλιστα γε τὸ τῆς ψυχῆς πτέρωμα, αἰσχυρῶ δὲ καὶ κακῶ καὶ τοῖς ἐναντίοις φθίνει τε καὶ διόλλυται. ὁ μὲν δὲ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, ἐλαύνων πτηνὸν ἄρμα, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἔπεται στρατιὰ θεῶν τε καὶ δαιμόνων, [247.a] κατὰ ἔνδεκα μέρη κεκοσμημένη. μένει γὰρ Ἐστία

έν θεῶν οἴκῳ μόνη· τῶν δέ ἄλλων ὅσοι έν τῷ τῶν δώδεκα ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες ἠγοῦνται κατά τάξιν ἦν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ μακάριοι θεοὶ τε καὶ διέξοδοι έντός οὐρανοῦ, ἄς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται πράττων ἕκαστος αὐτῶν τὸ αὐτοῦ, ἔπεται δέ ὁ ἀεὶ ἐθέλων τε καὶ δυνάμενος· φθόνος γάρ ἕξω θείου χοροῦ ἴσταται. ὅταν δέ δὴ πρὸς δαῖτα καὶ ἐπὶ θοίνην ἴωσιν, ἄκραν ἐπὶ τὴν [b] ὑπουράνιον ἀψίδα πορεύονται πρὸς ἄναντες, ἦ δὴ τὰ μὲν θεῶν ὀχήματα ἰσορρόπως εὐήνια ὄντα ῥαδίως πορεύεται, τὰ δέ ἄλλα μόγισ· βρίθει γάρ ὁ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ τὴν γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων ᾧ μὴ καλῶς ἦν τεθραμμένος τῶν ἠνιόχων. ἔνθα δὴ πόνος τε καὶ ἀγῶν ἔσχατος ψυχῇ πρόκειται. αἱ μὲν γάρ ἀθάνατοι καλούμεναι, ἠνίκ' ἂν πρὸς ἄκρω γένωνται, ἕξω πορευθεῖσαι ἔστησαν ἐπὶ τῷ τοῦ οὐρανοῦ [c] νώτῳ, στάσας δέ αὐτὰς περιάγει ἡ περιφορὰ, αἱ δέ θεωροῦσι τὰ ἕξω τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸν δέ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησέ πω τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ποτὲ ὕμνήσει κατ' ἀξίαν. ἔχει δέ ὧδε – τολμητέον γάρ οὖν τό γε ἀληθές εἰπεῖν, ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγοντα – ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφῆς οὐσία ὄντως οὔσα, ψυχῆς κυβερνήτη μόνῳ θεατῇ νῶ, περὶ ἦν τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης γένος, τοῦτον ἔχει [d] τὸν τόπον. ἅτ' οὖν θεοῦ διάνοια νῶ τε καὶ ἐπιστήμη ἀκηράτῳ τρεφομένη, καὶ ἀπάσης ψυχῆς ὄση ἂν μέλη τὸ προσῆκον δέξασθαι, ἰδοῦσα διὰ χρόνου τὸ ὄν ἀγαπᾷ τε καὶ θεωροῦσα τάληθῆ τρέφεται καὶ εὐπαθεῖ, ἕως ἂν κύκλῳ ἡ περιφορὰ εἰς ταῦτόν περιενέγκῃ. έν δέ τῇ περιόδῳ καθορᾷ μὲν αὐτὴν δικαιοσύνην, καθορᾷ δέ σωφροσύνην, καθορᾷ δέ ἐπιστήμην, οὐχ ἦ γένεσις πρόσσεστιν, οὐδ' ἦ ἐστίν που ἐτέρα [e] έν ἐτέρῳ οὔσα ὧν ἡμεῖς νῦν ὄντων καλοῦμεν, ἀλλὰ τὴν έν τῷ ὃ ἐστίν ὄν ὄντως ἐπιστήμην οὔσαν· καὶ τᾶλλα ὡσαύτως τὰ ὄντα ὄντως θεασαμένη καὶ ἐστιαθεῖσα, δῦσα πάλιν εἰς τὸ εἶσω τοῦ οὐρανοῦ, οἴκαδε ἦλθεν. ἐλθούσης δέ αὐτῆς ὁ ἠνίοχος πρὸς τὴν φάτνην τοὺς ἵππους στήσας παρέβαλεν ἀμβροσίαν τε καὶ ἐπ' αὐτῇ νέκταρ ἐπότισεν.

[248.a] Καὶ οὗτος μὲν θεῶν βίος· αἱ δέ ἄλλαι ψυχαί, ἡ μὲν ἄριστα θεῶ ἐπομένη καὶ εἰκασμένη ὑπερῆρεν εἰς τὸν ἕξω τόπον τὴν τοῦ ἠνιόχου κεφαλὴν, καὶ συμπεριηνέχθη τὴν περιφορὰν, θορυβουμένη ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ μόγισ καθορῶσα τὰ ὄντα· ἡ δέ τοτὲ μὲν ἦρεν, τοτὲ δ' ἔδου, βιαζομένων δέ τῶν ἵππων τὰ μὲν εἶδεν, τὰ δ' οὐ. αἱ δέ δὴ ἄλλαι γλιχόμεναι μὲν ἅπασαι τοῦ ἄνω ἔπονται, ἀδυνατοῦσαι δέ, ὑποβρύχια συμπεριφέρονται, πατοῦσαι ἀλλήλας καὶ ἐπιβάλλουσαι, ἐτέρα [b] πρὸ τῆς ἐτέρας πειρωμένη γενέσθαι. θόρυβος οὖν καὶ ἄμιλλα καὶ ἰδρῶς ἔσχατος γίνεταί, οὐδὲ δὴ κακία ἠνιόχων πολλοὶ μὲν χωλεύονται, πολλοὶ δέ πολλὰ πτερὰ θραύονται· πᾶσαι δέ πολὺν ἔχουσαι πόνον ἀτελεῖς τῆς τοῦ ὄντος θεᾶς ἀπέρχονται, καὶ ἀπελθοῦσαι τροφῇ δοξαστῆ χρωῶνται. οὐδ' ἔνεχ' ἡ πολλὴ σπουδὴ τὸ ἀληθείας ἰδεῖν πεδίον οὐδ' ἐστίν, ἦ τε δὴ προσήκουσα ψυχῆς τῷ ἀρίστῳ νομῇ ἐκ τοῦ ἐκεῖ [c] λειμῶνος τυγχάνει οὔσα, ἦ τε τοῦ πτεροῦ φύσις, ᾧ ψυχὴ κουφίζεται, τούτῳ τρέφεται. θεσμός τε Ἀδραστείας ὄδε. ἦτις ἂν ψυχὴ θεῶ συνοπαδὸς γενομένη κατίδη τι τῶν ἀληθῶν, μέχρι τε τῆς ἐτέρας περιόδου εἶναι ἀπήμονα, κἂν ἀεὶ τοῦτο δύνηται ποιεῖν, ἀεὶ ἀβλαβῆ εἶναι· ὅταν δέ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καὶ τινι συντυχίᾳ χρησαμένη λήθῃς τε καὶ κακίας πλησθεῖσα βαρυνθῆ, βαρυνθεῖσα δέ πτερορρύση τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέση, τότε νόμος ταύτην [d] μὴ φυτεῦσαι εἰς μηδεμίαν θήρειον φύσιν έν τῇ πρώτῃ γενέσει, ἀλλὰ τὴν μὲν πλεῖστα ἰδοῦσαν εἰς γονὴν ἀνδρὸς γενησομένου φιλοσόφου ἢ φιλοκάλου ἢ μουσικοῦ τινος καὶ ἐρωτικοῦ, τὴν δέ δευτέραν εἰς βασιλέως ἐννόμου ἢ πολεμικοῦ καὶ ἀρχικοῦ, τρίτην εἰς πολιτικοῦ ἢ τινος οἰκονομικοῦ ἢ χρηματιστικοῦ, τετάρτην εἰς φιλοπόνου ἢ γυμναστικοῦ ἢ περὶ σώματος ἱασίν τινος ἐσομένου, πέμπτην μαντικὸν βίον [e] ἢ τινὰ τελεστικὸν ἕξουσαν· ἕκτη ποιητικὸς ἢ τῶν περὶ μίμησίν τις ἄλλος ἀρμόσει, ἐβδόμη δημιουργικὸς ἢ γεωργικὸς, ὀγδόη σοφιστικὸς ἢ δημοκοπικὸς, ἐνάτη τυραννικὸς.

ἐν δὴ τούτοις ἅπασιν ὅς μὲν ἂν δικαίως διαγάγη ἀμείνων μοίρας μεταλαμβάνει, ὅς δ' ἂν ἀδίκως, χείρονος· εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ὅθεν ἤκει ἡ ψυχὴ ἐκάστη οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων – [249.a] οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ τοσούτου χρόνου – πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδόλως ἢ παιδραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας, αὗται δὲ τρίτη περιόδω τῆ χιλιετῆ, ἐὰν ἔλονται τρις ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον, οὕτω πτερωθεῖσαι τρισχιλιοστῶ ἔτει ἀπέρχονται. αἱ δὲ ἄλλαι, ὅταν τὸν πρῶτον βίον τελευτήσωσιν, κρίσεως ἔτυχον, κριθεῖσαι δὲ αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς δικαιοτήρια ἐλθοῦσαι δίκην ἐκτίνουσιν, αἱ δ' εἰς τούρανου τινὰ τόπον ὑπὸ τῆς Δίκης κουφισθεῖσαι διάγουσιν ἀξίως οὗ ἐν [b] ἀνθρώπου εἶδει ἐβίωσαν βίου. τῶ δὲ χιλιοστῶ ἀμφοτέραι ἀφικνούμεναι ἐπὶ κλήρωσίν τε καὶ αἴρεσιν τοῦ δευτέρου βίου αἰροῦνται ὃν ἂν θέλῃ ἐκάστη· ἔνθα καὶ εἰς θηρίου βίον ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται, καὶ ἐκ θηρίου ὅς ποτε ἄνθρωπος ἦν πάλιν εἰς ἄνθρωπον. οὐ γὰρ ἦ γε μήποτε ἰδοῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἤξει τὸ σχῆμα. δεῖ γὰρ ἄνθρωπον συνιέναι κατ' εἶδος λεγόμενον, ἐκ πολλῶν ἰὸν αἰσθήσεων [c] εἰς ἐν λογισμῶ συναιρούμενον· τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνάμνησις ἐκείνων ἃ ποτ' εἶδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ συμπορευθεῖσα θεῶ καὶ ὑπεριδοῦσα ἃ νῦν εἶναι φαμεν, καὶ ἀνακύψασα εἰς τὸ ὄντως. διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται ἡ τοῦ φιλοσόφου διάνοια· πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεὶ ἐστὶν μνήμη κατὰ δύναμιν, πρὸς οἷσπερ θεὸς ὢν θεῖός ἐστιν. τοῖς δὲ δὴ τοιούτοις ἀνὴρ ὑπομνήμασιν ὀρθῶς χρώμενος, τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος, τέλεος ὄντως μόνος γίγνεται· ἐξιστάμενος δὲ τῶν [d] ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων καὶ πρὸς τῶ θεῖω γιγνόμενος, νουθετεῖται μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς παρακινῶν, ἐνθουσιάζων δὲ λέληθεν τοὺς πολλούς.

Ἔστι δὴ οὗν δεῦρο ὁ πᾶς ἤκων λόγος περὶ τῆς τετάρτης μανίας – ἦν ὅταν τὸ τῆδέ τις ὁρῶν κάλλος, τοῦ ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος, πτερῶταί τε καὶ ἀναπτερούμενος προθυμούμενος ἀναπτέσθαι, ἀδυνατῶν δέ, ὄρνιθος δίκην βλέπων ἄνω, τῶν κάτω δὲ ἀμελῶν, αἰτίαν ἔχει ὡς μανικῶς διακείμενος – ὡς [e] ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιάζσεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῶ τε ἔχοντι καὶ τῶ κοινωοῦντι αὐτῆς γίγνεται, καὶ ὅτι ταύτης μετέχων τῆς μανίας ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν ἐραστής καλεῖται. καθάπερ γὰρ εἴρηται, πᾶσα μὲν ἀνθρώπου ψυχὴ φύσει θεάεται τὰ ὄντα, ἢ οὐκ ἂν ἦλθεν [250.a] εἰς τόδε τὸ ζῶον· ἀναμιμνήσκεσθαι δὲ ἐκ τῶνδε ἐκεῖνα οὐ ῥάδιον ἀπάσῃ, οὔτε ὅσαι βραχέως εἶδον τότε τὰ κεῖ, οὔθ' αἱ δεῦρο πεσοῦσαι ἐδυστύχησαν, ὥστε ὑπὸ τινῶν ὁμιλιῶν ἐπὶ τὸ ἀδικὸν τραπόμεναι λήθην ὧν τότε εἶδον ἱερῶν ἔχειν. ὀλίγοι δὴ λείπονται αἷς τὸ τῆς μνήμης ἰκανῶς πάρεστιν· αὗται δέ, ὅταν τι τῶν ἐκεῖ ὁμοίωμα ἴδωσιν, ἐκπλήττονται καὶ οὐκέτ' ἐν αὐτῶν γίνονται, ὃ δ' ἐστὶ τὸ πάθος ἀγνοοῦσι [b] διὰ τὸ μὴ ἰκανῶς διαισθάνεσθαι. δικαιοσύνης μὲν οὗν καὶ σωφροσύνης καὶ ὅσα ἄλλα τίμια ψυχαῖς οὐκ ἔνεστι φέγγος οὐδὲν ἐν τοῖς τῆδε ὁμοιώμασιν, ἀλλὰ δι' ἀμυδρῶν ὀργάνων μόγις αὐτῶν καὶ ὀλίγοι ἐπὶ τὰς εἰκόνας ἰόντες θεῶνται τὸ τοῦ εἰκασθέντος γένος· κάλλος δὲ τότε ἦν ἰδεῖν λαμπρόν, ὅτε σὺν εὐδαίμονι χορῶ μακαρίαν ὄψιν τε καὶ θέαν, ἐπόμενοι μετὰ μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἶδόν τε καὶ ἐτελοῦντο τῶν τελετῶν ἦν θέμις λέγειν [c] μακαριωτάτην, ἦν ὠργιάζομεν ὀλόκληροι μὲν αὐτοὶ ὄντες καὶ ἀπαθεῖς κακῶν ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ ὑπέμενεν, ὀλόκληρα δὲ καὶ ἀπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα φάσματα μυσούμενοι τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν αὐγῇ καθαρᾷ, καθαρὸι ὄντες καὶ ἀσήμαντοι τούτου ὃ νῦν δὴ σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν, ὀστρέου τρόπον δεδεσμευμένοι.

Ταῦτα μὲν οὗν μνήμη κεχαρίσθω, δι' ἣν πόθῳ τῶν τότε νῦν μακρότερα εἴρηται· περὶ δὲ κάλλους, ὡσπερ εἶπομεν, [d] μετ' ἐκείνων τε ἔλαμπεν ὄν, δεῦρό τ' ἐλθόντες κατειλήφαμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως τῶν ἡμετέρων στίλβον ἐναργέστατα. ὅψις γὰρ ἡμῖν ὀξυτάτη τῶν διὰ τοῦ σώματος ἔρχεται αἰσθήσεων, ἢ φρόνησις οὐχ ὀράται – δεινούς γὰρ ἂν παρεῖχεν ἔρωτας, εἴ τι τοιοῦτον ἑαυτῆς ἐναργὲς εἶδωλον παρείχετο εἰς ὄψιν ἰόν – καὶ τᾶλλα ὅσα ἐραστά· νῦν δὲ κάλλος

μόνον ταύτην ἔσχε μοῖραν, ὥστ' ἐκφανέστατον εἶναι καὶ ἐρασμιώτατον. ὁ μὲν οὖν μὴ νεοτελής ἢ διεφθαρμένος οὐκ ὀξέως ἐνθένδε ἐκεῖσε φέρεται πρὸς αὐτὸ τὸ κάλλος, θεώμενος αὐτοῦ τὴν τῆδε ἐπωνυμίαν, ὥστ' οὐ σέβεται προσορῶν, ἀλλ' ἠδονῆ παραδοὺς τετράποδος νόμον βαίνειν ἐπιχειρεῖ καὶ παιδοσπορεῖν, καὶ ὕβρει προσομιλῶν οὐ [251.a] δέδοικεν οὐδ' αἰσχύνεται παρὰ φύσιν ἠδονὴν διώκων· ὁ δὲ ἀρτιτελής, ὁ τῶν τότε πολυθεάμων, ὅταν θεοειδὲς πρόσωπον ἴδῃ κάλλος εὖ μεμιμημένον ἢ τινα σώματος ιδέαν, πρῶτον μὲν ἔφριξε καὶ τι τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων, εἶτα προσορῶν ὡς θεὸν σέβεται, καὶ εἰ μὴ ἐδεδίδει τὴν τῆς σφόδρα μανίας δόξαν, θύοι ἂν ὡς ἀγάλματι καὶ θεῷ τοῖς παιδικοῖς. ἰδόντα δ' αὐτὸν οἶον ἐκ τῆς φρίκης μεταβολὴ τε [b] καὶ ἰδρῶς καὶ θερμότης ἀήθης λαμβάνει· δεξάμενος γὰρ τοῦ κάλλους τὴν ἀπορρόην διὰ τῶν ὀμμάτων ἐθερμάνθη ἢ ἢ τοῦ πτεροῦ φύσις ἄρδεται, θερμανθέντος δὲ ἐτάκη τὰ περὶ τὴν ἔκφυσιν, ἃ πάλοι ὑπὸ σκληρότητος συμμεμυκότα εἶργε μὴ βλαστάνειν, ἐπιρρύεισης δὲ τῆς τροφῆς ᾧδησέ τε καὶ ὥρμησε φύεσθαι ἀπὸ τῆς ρίζης ὁ τοῦ πτεροῦ καυλὸς ὑπὸ πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος· πᾶσα γὰρ ἦν τὸ πάλοι πτερωτή. [c] ζεῖ οὖν ἐν τούτῳ ὄλη καὶ ἀνακηκίει, καὶ ὅπερ τὸ τῶν ὀδοντοφυούντων πάθος περὶ τοὺς ὀδόντας γίγνεται ὅταν ἄρτι φύωσιν, κνησίς τε καὶ ἀγανάκτησις περὶ τὰ οὖλα, ταῦτόν δὴ πέπονθεν ἢ τοῦ πτεροφυεῖν ἀρχομένου ψυχῆ· ζεῖ τε καὶ ἀγανακτεῖ καὶ γαργαλίζεται φύουσα τὰ πτερά. ὅταν μὲν οὖν βλέπουσα πρὸς τὸ τοῦ παιδὸς κάλλος, ἐκεῖθεν μέρη ἐπιόντα καὶ ῥέοντ' – ἃ δὴ διὰ ταῦτα ἴμερος καλεῖται – δεχομένη [τὸν ἴμερον] ἄρδηται τε καὶ θερμαίνηται, λωφᾷ τε τῆς ὀδύνης [d] καὶ γέγηθεν· ὅταν δὲ χωρὶς γένηται καὶ αὐχμήσῃ, τὰ τῶν διεξόδων στόματα ἢ τὸ πτερόν ὀρμᾶ, συναυαινόμενα μύσαντα ἀποκλήει τὴν βλάστην τοῦ πτεροῦ, ἢ δ' ἐντὸς μετὰ τοῦ ἡμέρου ἀποκεκλημένη, πηδῶσα οἶον τὰ σφύζοντα, τῆ διεξόδῳ ἐγχεῖ ἐκάστη τῆ καθ' αὐτήν, ὥστε πᾶσα κεντουμένη κύκλω ἢ ψυχῆ οἰστρᾷ καὶ ὀδυνᾶται, μνήμην δ' αὖ ἔχουσα τοῦ καλοῦ γέγηθεν. ἐκ δὲ ἀμφοτέρων μεμειγμένων ἀδημονεῖ τε τῆ ἀτοπία τοῦ πάθους καὶ ἀποροῦσα λυτᾷ, καὶ ἐμμανῆς [e] οὕσα οὔτε νυκτὸς δύναται καθεύδειν οὔτε μεθ' ἡμέραν οὗ ἂν ἢ μένειν, θεῖ δὲ ποθοῦσα ὅπου ἂν οἴηται ὄψεσθαι τὸν ἔχοντα τὸ κάλλος· ἰδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετευσαμένη ἴμερον ἔλυσε μὲν τὰ τότε συμπεφραγμένα, ἀναπνοὴν δὲ λαβοῦσα κέντρων τε καὶ ὠδίνων ἔληξεν, ἠδονὴν δ' αὖ ταύτην γλυκυτάτην ἐν τῷ [252.a] παρόντι καρποῦται. ὅθεν δὴ ἐκοῦσα εἶναι οὐκ ἀπολείπεται, οὐδέ τινα τοῦ καλοῦ περὶ πλείονος ποιεῖται, ἀλλὰ μητέρων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ ἐταίρων πάντων λέλησται, καὶ οὐσίας δι' ἀμέλειαν ἀπολλυμένης παρ' οὐδὲν τίθεται, νομίμων δὲ καὶ εὐσχημόνων, οἷς πρὸ τοῦ ἐκαλλωπίζετο, πάντων καταφρονήσασα δουλεύειν ἐτοιμή καὶ κοιμᾶσθαι ὅπου ἂν ἔῃ τις ἐγγυτάτω τοῦ πόθου· πρὸς γὰρ τῷ σέβεσθαι τὸν τὸ κάλλος [b] ἔχοντα ἰατρὸν ἠῦρηκε μόνον τῶν μεγίστων πόνων. τοῦτο δὲ τὸ πάθος, ὃ παῖ καλέ, πρὸς ὃν δὴ μοι ὁ λόγος, ἄνθρωποι μὲν ἔρωτα ὀνομάζουσιν, θεοὶ δὲ ὁ καλοῦσιν ἀκούσας εἰκότως διὰ νεότητα γελάσῃ. λέγουσι δὲ οἷμαί τινες Ὀμηριδῶν ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν δύο ἔπη εἰς τὸν Ἔρωτα, ὧν τὸ ἕτερον ὑβριστικὸν πάνυ καὶ οὐ σφόδρα τι ἔμμετρον· ὑμνοῦσι δὲ ὧδε –

τὸν δ' ἦτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν,

ἀθάνατοι δὲ Πτέρωτα, διὰ πτεροφύτορ' ἀνάγκην.

[c] τούτοις δὴ ἔξεστι μὲν πείθεσθαι, ἔξεστιν δὲ μή· ὅμως δὲ ἢ γε αἰτία καὶ τὸ πάθος τῶν ἐρώντων τοῦτο ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν.

Τῶν μὲν οὖν Διὸς ὀπαδῶν ὁ ληφθεὶς ἐμβριθέστερον δύναται φέρειν τὸ τοῦ πτερονύμου ἄχθος· ὅσοι δὲ Ἄρεώς τε θεραπευταὶ καὶ μετ' ἐκείνου περιεπόλου, ὅταν ὑπ' Ἔρωτος ἀλῶσι καὶ τι οἰηθῶσιν ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, φονικοὶ καὶ ἔτοιμοι καθιερεύειν αὐτούς τε καὶ τὰ παιδικά.

[d] καὶ οὕτω καθ' ἕκαστον θεόν, οὗ ἕκαστος ἦν χορευτής, ἐκεῖνον τιμῶν τε καὶ μιμούμενος εἰς τὸ δυνατόν ζῆ, ἕως ἂν ἢ ἀδιάφθορος καὶ τὴν τῆδε πρώτην γένεσιν βιοτεύῃ, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πρὸς

τε τοὺς ἐρωμένους καὶ τοὺς ἄλλους ὁμιλεῖ τε καὶ προσφέρεται. τὸν τε οὖν Ἐρωτα τῶν καλῶν πρὸς τρόπον ἐκλέγεται ἕκαστος, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνον ὄντα ἑαυτῷ οἶον ἄγαλμα τεκταίνεται τε καὶ κατακοσμεῖ, ὡς [e] τιμήσων τε καὶ ὀργιάσων. οἱ μὲν δὴ οὖν Διὸς δῖόν τινα εἶναι ζητοῦσι τὴν ψυχὴν τὸν ὑφ' αὐτῶν ἐρώμενον· σκοποῦσιν οὖν εἰ φιλόσοφός τε καὶ ἡγεμονικὸς τὴν φύσιν, καὶ ὅταν αὐτὸν εὐρόντες ἐρασθῶσι, πᾶν ποιῶσιν ὅπως τοιοῦτος ἔσται. ἐὰν οὖν μὴ πρότερον ἐμβεβῶσι τῷ ἐπιτηδεύματι, τότε ἐπιχειρήσαντες μανθάνουσί τε ὅθεν ἂν τι δύνωνται καὶ αὐτοὶ μετέρχονται, ἰχνεύοντες δὲ παρ' ἑαυτῶν ἀνευρίσκουσιν [253.a] τὴν τοῦ σφετέρου θεοῦ φύσιν εὐποροῦσι διὰ τὸ συντόνως ἠναγκάσθαι πρὸς τὸν θεὸν βλέπειν, καὶ ἐφαπτόμενοι αὐτοῦ τῇ μνήμῃ ἐνθουσιῶντες ἐξ ἐκείνου λαμβάνουσι τὰ ἔθη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καθ' ὅσον δυνατὸν θεοῦ ἀνθρώπῳ μετασχεῖν· καὶ τούτων δὴ τὸν ἐρώμενον αἰτιώμενοι ἔτι τε μᾶλλον ἀγαπῶσι, κἂν ἐκ Διὸς ἀρύτως ὥσπερ αἱ βάρκται, ἐπὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν ἐπαντλοῦντες ποιῶσιν ὡς δυνατὸν [b] ὁμοίωτατον τῷ σφετέρῳ θεῷ. ὅσοι δ' αὖ μεθ' Ἡρας εἶποντο, βασιλικὸν ζητοῦσι, καὶ εὐρόντες περὶ τοῦτον πάντα δρῶσιν τὰ αὐτά. οἱ δὲ Ἀπόλλωνός τε καὶ ἐκάστου τῶν θεῶν οὕτω κατὰ τὸν θεὸν ἰόντες ζητοῦσι τὸν σφέτερον παῖδα πεφυκέναι, καὶ ὅταν κτήσωνται, μιμούμενοι αὐτοὶ τε καὶ τὰ παιδικὰ πείθοντες καὶ ῥυθμίζοντες εἰς τὸ ἐκείνου ἐπιτήδευμα καὶ ιδέαν ἄγουσιν, ὅση ἐκάστῳ δύναμις, οὐ φθόνῳ οὐδ' ἀνελευθέρῳ δυσμενείᾳ χρώμενοι πρὸς τὰ παιδικὰ, ἀλλ' εἰς ὁμοιότητα [c] αὐτοῖς καὶ τῷ θεῷ ὃν ἂν τιμῶσι πᾶσαν πάντως ὅτι μάλιστα πειρώμενοι ἄγειν οὕτω ποιῶσι. προθυμία μὲν οὖν τῶν ὡς ἀληθῶς ἐρώντων καὶ τελετή, ἐὰν γε διαπράξωνται ὃ προθυμοῦνται ἢ λέγω, οὕτω καλὴ τε καὶ εὐδαιμονικὴ ὑπὸ τοῦ δι' ἔρωτα μανέντος φίλου τῷ φιληθέντι γίγνεται, ἐὰν αἰρεθῇ· ἀλίσκεται δὲ δὴ ὁ αἰρεθεὶς τοιῶδε τρόπῳ.

Καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τριχῇ διείλομεν ψυχὴν ἐκάστην, ἵππομόρφῳ μὲν δύο τινὲ εἶδη, ἠνιοχικὸν δὲ εἶδος [d] τρίτον, καὶ νῦν ἔτι ἡμῖν ταῦτα μενέτω. τῶν δὲ δὴ ἵππων ὁ μὲν, φαμέν, ἀγαθός, ὁ δ' οὐ· ἀρετὴ δὲ τίς τοῦ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ κακία, οὐ διείπομεν, νῦν δὲ λεκτέον. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίονι στάσει ὢν τό τε εἶδος ὀρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστής μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἐταῖρος, ἄπληκτος, κελεύσματι μόνον καὶ [e] λόγῳ ἠνιοχεῖται· ὁ δ' αὖ σκολιός, πολὺς, εἰκῆ συμπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος, ὑφαιμος, ὑβρεως καὶ ἀλαζονείας ἐταῖρος, περὶ ὧτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπέικων. ὅταν δ' οὖν ὁ ἠνίοχος ἰδῶν τὸ ἐρωτικὸν ὄμμα, πᾶσαν αἰσθήσει διαθερμήνας τὴν ψυχὴν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου [254.a] κέντρων ὑποπλησθῆ, ὁ μὲν εὐπειθὴς τῷ ἠνιόχῳ τῶν ἵππων, αἶε τε καὶ τότε αἰδοῖ βιαζόμενος, ἑαυτὸν κατέχει μὴ ἐπιτηδᾶν τῷ ἐρωμένῳ· ὁ δὲ οὔτε κέντρων ἠνιοχικῶν οὔτε μάστιγος ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βίᾳ φέρεται, καὶ πάντα πράγματα παρέχων τῷ σύζυγί τε καὶ ἠνιόχῳ ἀναγκάζει ἰέναι τε πρὸς τὰ παιδικὰ καὶ μνείαν ποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀφροδισίων χάριτος. τῷ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνετον [b] ἀγανακτοῦντε, ὡς δεινὰ καὶ παράνομα ἀναγκαζομένῳ· τελευτῶντε δέ, ὅταν μηδὲν ἢ πέρας κακοῦ, πορεύεσθον ἀγομένῳ, εἴξαντε καὶ ὁμολογήσαντε ποιήσιν τὸ κελευόμενον. καὶ πρὸς αὐτῷ τ' ἐγένοντο καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστράπτουσαν. ἰδόντος δὲ τοῦ ἠνιόχου ἡ μνήμη πρὸς τὴν τοῦ κάλλους φύσιν ἠνέχθη, καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν μετὰ σωφροσύνης ἐν ἀγνῷ βάθρῳ βεβῶσαν· ἰδοῦσα δὲ ἔδεισέ τε καὶ σεφθεῖσα ἀνέπεσεν ὑπτία, καὶ ἅμα ἠναγκάσθη εἰς [c] τούπισω ἐλκύσαι τὰς ἠνίας οὕτω σφόδρα, ὥστ' ἐπὶ τὰ ἰσχία ἄμφω καθίσει τὸ ἵππῳ, τὸν μὲν ἐκόντα διὰ τὸ μὴ ἀντιτείνειν, τὸν δὲ ὑβριστὴν μάλ' ἄκοντα. ἀπελθόντε δὲ ἀπωτέρω, ὁ μὲν ὑπ' αἰσχύνης τε καὶ θάμβους ἰδρῶτι πᾶσαν ἔβρεξε τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ λήξας τῆς ὀδύνης, ἦν ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τε ἔσχεν καὶ τοῦ πτώματος, μόγις ἐξαναπνεύσας ἐλοιδόρησεν

ὀργῆ, πολλὰ κακίζων τὸν τε ἡνίοχον καὶ τὸν ὁμόζυγα ὡς δειλίᾳ τε καὶ ἀνανδρίᾳ λιπόντε τὴν τάξιν καὶ [d] ὁμολογίαν· καὶ πάλιν οὐκ ἐθέλοντας προσιέναι ἀναγκάζων μόγις συνεχώρησεν δεομένω εἰς αὐθις ὑπερβαλέσθαι. ἐλθόντος δὲ τοῦ συντεθέντος χρόνου [οὔ] ἀμνημονεῖν προσποιουμένω ἀναμνησκῶν, βιαζόμενος, χρεμετίζων, ἔλκων ἠνάγκασεν αὐτὸν προσελθεῖν τοῖς παιδικοῖς ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἐγκύψας καὶ ἐκτείνας τὴν κέρκον, ἐνδακῶν τὸν χαλινόν, μετ' ἀναιδεΐας ἔλκει· ὁ δ' [e] ἡνίοχος ἔτι μᾶλλον ταῦτόν πάθος παθῶν, ὡς περ ἀπὸ ὑσπληγος ἀναπεσῶν, ἔτι μᾶλλον τοῦ ὑβριστοῦ ἵππου ἐκ τῶν ὀδόντων βία ὀπίσω σπάσας τὸν χαλινόν, τὴν τε κακηγόρον γλῶτταν καὶ τὰς γνάθους καθήμαξεν καὶ τὰ σκέλη τε καὶ τὰ ἰσχία πρὸς τὴν γῆν ἐρείσας ὀδύνας ἔδωκεν. ὅταν δὲ ταῦτόν πολλακίς πάσχων ὁ πονηρὸς τῆς ὑβρεως λήξῃ, ταπεινωθεὶς ἔπεται ἤδη τῆ τοῦ ἡνίοχου προνοΐα, καὶ ὅταν ἴδῃ τὸν καλόν, φόβῳ διόλλυται· ὥστε συμβαίνει τότε ἤδη τὴν τοῦ ἔραστοῦ ψυχὴν τοῖς παιδικοῖς αἰδουμένην τε καὶ δεδιῦσαν [255.a] ἔπεσθαι. ἄτε οὖν πᾶσαν θεραπείαν ὡς ἰσόθεος θεραπευόμενος οὐχ ὑπὸ σχηματιζομένου τοῦ ἐρῶντος ἀλλ' ἀληθῶς τοῦτο πεπονθὸς, καὶ αὐτὸς ὢν φύσει φίλος τῷ θεραπεύοντι, ἐὰν ἄρα καὶ ἐν τῷ πρόσθεν ὑπὸ συμφοιτητῶν ἢ τινῶν ἄλλων διαβεβλημένος ἦ, λεγόντων ὡς αἰσχρὸν ἐρῶντι πλησιάζειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπωθῆ τὸν ἐρῶντα, προϊόντος δὲ ἤδη τοῦ χρόνου ἢ τε ἡλικία καὶ τὸ χρεῶν ἤγαγεν εἰς [b] τὸ προσέσθαι αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν· οὐ γὰρ δήποτε εἴμαρται κακὸν κακῷ φίλον οὐδ' ἀγαθὸν μὴ φίλον ἀγαθῷ εἶναι. προσεμένου δὲ καὶ λόγον καὶ ὁμιλίαν δεξαμένου, ἐγγύθεν ἢ εὖνοια γιγνομένη τοῦ ἐρῶντος ἐκπλήττει τὸν ἐρώμενον διαισθανόμενον ὅτι οὐδ' οἱ σύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι μοῖραν φιλίας οὐδεμίαν παρέχονται πρὸς τὸν ἔνθεον φίλον. ὅταν δὲ χρονίζῃ τοῦτο δρῶν καὶ πλησιάζῃ μετὰ τοῦ ἄπτεσθαι ἔν τε γυμνασίοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμιλίαις, [c] τότε ἤδη ἢ τοῦ ρεύματος ἐκείνου πηγῆ, ὃν ἴμερον Ζεὺς Γανυμήδους ἐρῶν ὠνόμασε, πολλὴ φερομένη πρὸς τὸν ἔραστήν, ἢ μὲν εἰς αὐτὸν ἔδω, ἢ δ' ἀπομεστούμενου ἔξω ἀπορρέῃ· καὶ οἷον πνεῦμα ἢ τις ἠχώ ἀπὸ λείων τε καὶ στερεῶν ἀλλομένη πάλιν ὅθεν ὠρμήθη φέρεται, οὕτω τὸ τοῦ κάλλους ρεῦμα πάλιν εἰς τὸν καλὸν διὰ τῶν ὀμμάτων ἰόν, ἢ πέφυκεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἰέναι ἀφικόμενον καὶ ἀναπτερωσάν, [d] τὰς διόδους τῶν πτερῶν ἄρδει τε καὶ ὠρμησε πτεροφυεῖν τε καὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου αὐτὴν ψυχὴν ἔρωτος ἐνέπλησεν. ἐρᾷ μὲν οὖν, ὅτου δὲ ἀπορεῖ· καὶ οὐθ' ὅτι πέπονθεν οἶδεν οὐδ' ἔχει φράσαι, ἀλλ' οἷον ἀπ' ἄλλου ὀφθαλμίας ἀπολελαυκῶς πρόφασιν εἰπεῖν οὐκ ἔχει, ὡς περ δὲ ἐν κατόπτρῳ ἐν τῷ ἐρῶντι ἑαυτὸν ὀρῶν λέληθεν. καὶ ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρῆ, λήγει κατὰ ταῦτ' ἐκείνῳ τῆς ὀδύνης, ὅταν δὲ ἀπῆ, κατὰ ταῦτ' αὐτὸν ποθεῖ καὶ ποθεῖται, εἰδῶλον [e] ἔρωτος ἀντέρωτα ἔχων· καλεῖ δὲ αὐτόν καὶ οἶεται οὐκ ἔρωτα ἀλλὰ φιλίαν εἶναι. ἐπιθυμεῖ δὲ ἐκείνῳ παραπλησίως μὲν, ἀσθενεστερώς δέ, ὀρᾶν, ἄπτεσθαι, φιλεῖν, συγκατακεῖσθαι· καὶ δὴ, οἷον εἰκός, ποιεῖ τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ συγκοιμήσει τοῦ μὲν ἔραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅτι λέγῃ πρὸς τὸν ἡνίοχον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων [256.a] σμικρὰ ἀπολαῦσαι· ὁ δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἔραστήν καὶ φιλεῖ, ὡς σφόδρ' εὖνουν ἀσπαζόμενος, ὅταν τε συγκατακέωνται, οἷός ἐστι μὴ ἂν ἀπαρνηθῆναι τὸ αὐτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἐρῶντι, εἰ δεηθεῖ τυχεῖν· ὁ δὲ ὁμόζυξ αὐτὸν μετὰ τοῦ ἡνίοχου πρὸς ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου ἀντιτείνει. ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαίταν καὶ φιλοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διανοίας ἀγαγόντα, μακάριον μὲν [b] καὶ ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν, ἐγκρατεῖς αὐτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες, δουλωσάμενοι μὲν ᾧ κακία ψυχῆς ἐνεγίγνετο, ἐλευθερώσαντες δὲ ᾧ ἀρετῇ· τελευτήσαντες δὲ δὴ ὑπόπτεροι καὶ ἔλαφροὶ γεγονότες τῶν τριῶν παλαισμάτων τῶν ὡς ἀληθῶς Ὀλυμπιακῶν ἐν νενικήκασιν, οὐ μείζον ἀγαθὸν οὔτε σωφροσύνη ἀνθρωπίνη οὔτε θεία μανία δυνατὴ πορίσαι ἀνθρώπῳ. ἐὰν δὲ δι' αἰτίαν φορτικωτέρα τε καὶ [c] ἀφιλοσόφῳ, φιλοτίμῳ δὲ χρήσωνται, τάχ' ἂν ποῦ ἐν μέθαις ἢ τινὶ ἄλλῃ ἀμελείᾳ τῷ ἀκόλαστῳ αὐτοῖν ὑποζυγίῳ λαβόντε τὰς ψυχὰς ἀφρούρους,

συναγαγόντε εἰς ταῦτόν, τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριστὴν αἴρεσιν εἰλέσθην τε καὶ διεπραξάσθην· καὶ διαπραξαμένω τὸ λοιπὸν ἤδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανία δέ, ἅτε οὐ πάση δεδογμένα τῇ διανοίᾳ πράττοντες. φίλω μὲν οὖν καὶ τούτῳ, ἦττον δὲ ἐκείνων, ἀλλήλοιν [d] διὰ τε τοῦ ἔρωτος καὶ ἕξω γενομένω διάγουσι, πίστεις τὰς μεγίστας ἠγουμένω ἀλλήλοιν δεδοκέναι τε καὶ δεδέχθαι, ἃς οὐ θεμιτὸν εἶναι λύσαντας εἰς ἕχθραν ποτὲ ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ τελευτῇ ἄπτεροι μὲν, ὠρμηκότες δὲ πτεροῦσθαι ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος, ὥστε οὐ σμικρὸν ἄθλον τῆς ἐρωτικῆς μανίας φέρονται· εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πορείαν οὐ νόμος ἐστὶν ἔτι ἐλθεῖν τοῖς κατηργμένοις ἤδη τῆς ὑπουρανοῦ πορείας, ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας εὐδαιμονεῖν [e] μετ' ἀλλήλων πορευομένους, καὶ ὁμοπτέρους ἔρωτος χάριν, ὅταν γένωνται, γενέσθαι.

Ταῦτα τосαῦτα, ὦ παῖ, καὶ θεῖα οὕτω σοι δωρήσεται ἢ παρ' ἔραστοῦ φιλία· ἢ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐρῶντος οἰκειότης, σωφροσύνη θνητῇ κεκραμένη, θνητά τε καὶ φειδωλὰ οἰκονομοῦσα, ἀνελευθερίαν ὑπὸ πλήθους ἐπαινουμένην ὡς ἀρετὴν [257.a] τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν περὶ γῆν κυλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν παρέξει.

Αὕτη σοι, ὦ φίλε Ἔρωτος, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅτι καλλίστη καὶ ἀρίστη δέδοταί τε καὶ ἐκτέτειαται παλινωδία, τὰ τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἠναγκασμένη ποιητικοῖς τισιν διὰ Φαῖδρον εἰρησθαι. ἀλλὰ τῶν προτέρων τε συγγνώμην καὶ τῶνδε χάριν ἔχων, εὐμενῆς καὶ ἴλεως τὴν ἐρωτικὴν μοι τέχνην ἢν ἔδωκας μήτε ἀφέλη μήτε πηρώσης δι' ὀργήν, δίδου τ' ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν παρὰ τοῖς καλοῖς τίμιον εἶναι.

[b] ἐν τῷ πρόσθεν δ' εἶ τι λόγῳ σοι ἀπηχῆς εἶπομεν Φαῖδρός τε καὶ ἐγώ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώμενος παῦε τῶν τοιούτων λόγων, ἐπὶ φιλοσοφίαν δέ, ὥσπερ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος τέτραπται, τρέψον, ἵνα καὶ ὁ ἔραστής ὅδε αὐτοῦ μηκέτι ἐπαμφοτερίζῃ καθάπερ νῦν, ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς Ἔρωτα μετὰ φιλοσόφων λόγων τὸν βίον ποιῆται.

{Φαῖδρος} Συνεύχομαί σοι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ ἄμεινον ταῦθ' [c] ἡμῖν εἶναι, ταῦτα γίνεσθαι. τὸν λόγον δέ σου πάλαι θαυμάσας ἔχω, ὅσῳ καλλίω τοῦ προτέρου ἀπηργάσω· ὥστε ὀκνῶ μὴ μοι ὁ Λυσίας ταπεινὸς φανῆ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐθελήσῃ πρὸς αὐτὸν ἄλλον ἀντιπαρατεῖναι. καὶ γὰρ τις αὐτόν, ὦ θαυμάσιε, ἔναγχος τῶν πολιτικῶν τοῦτ' αὐτὸ λοιδορῶν ὠνείδιζε, καὶ διὰ πάσης τῆς λοιδορίας ἐκάλει λογογράφον· τάχ' οὖν ἂν ὑπὸ φιλοτιμίας ἐπίσχοι ἡμῖν ἂν τοῦ γράφειν.

{Σωκράτης} Γελοῖόν γ', ὦ νεανία, τὸ δόγμα λέγεις, καὶ τοῦ [d] ἐταίρου συχνὸν διαμαρτάνεις, εἰ αὐτὸν οὕτως ἠγῆ τινα ψοφοδεᾶ. ἴσως δὲ καὶ τὸν λοιδορούμενον αὐτῷ οἶει ὀνειδίζοντα λέγειν ἃ ἔλεγεν.

{Φαῖδρος} Ἐφαίνετο γάρ, ὦ Σώκρατες· καὶ σύνοισθά που καὶ αὐτὸς ὅτι οἱ μέγιστον δυνάμεοί τε καὶ σεμνότατοι ἐν ταῖς πόλεσιν αἰσχύνονται λόγους τε γράφειν καὶ καταλείπειν συγγράμματα ἑαυτῶν, δόξαν φοβούμενοι τοῦ ἔπειτα χρόνου, μὴ σοφισταὶ καλῶνται.

{Σωκράτης} Γλυκὺς ἀγκῶν, ὦ Φαῖδρε, λέληθέν σε ὅτι ἀπὸ τοῦ [e] μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ Νεῖλον ἐκλήθη· καὶ πρὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας τε καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων, οἳ γε καὶ ἐπειδάν τινα γράφωσι λόγον, οὕτως ἀγαπῶσι τοὺς ἐπαινέτας, ὥστε προσπαραγράφουσι πρώτους οἳ ἂν ἐκασταχοῦ ἐπαινῶσιν αὐτούς.

{Φαῖδρος} Πῶς λέγεις τοῦτο; οὐ γὰρ μανθάνω.

[258.a]

{Σωκράτης} Οὐ μανθάνεις ὅτι ἐν ἀρχῇ ἀνδρὸς πολιτικοῦ [συγγράμματι] πρῶτος ὁ ἐπαινήτης γέγραπται.

{Φαίδρος} Πῶς;

{Σωκράτης} «Ἐδοξέ» πού φησιν «τῇ βουλῇ» ἢ «τῷ δήμῳ» ἢ ἀμφοτέροις, καὶ «ὃς καὶ ὃς εἶπεν» – τὸν αὐτὸν δὴ λέγων μάλα σεμνῶς καὶ ἐγκωμιάζων ὁ συγγραφεὺς – ἔπειτα λέγει δὴ μετὰ τοῦτο, ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐπαινέταις τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν, ἐνίστε πάνυ μακρὸν ποιησάμενος σύγγραμμα· ἢ σοὶ ἄλλο τι φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἢ λόγος συγγεγραμμένος;

[b] {Φαίδρος} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐὰν μὲν οὗτος ἐμμένῃ, γεγηθῶς ἀπέρχεται ἐκ τοῦ θεάτρου ὁ ποιητής· ἐὰν δὲ ἐξαλειφθῇ καὶ ἄμοιρος γένηται λογογραφίας τε καὶ τοῦ ἄξιος εἶναι συγγράφειν, πενθεῖ αὐτός τε καὶ οἱ ἐταῖροι.

{Φαίδρος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Δῆλόν γε ὅτι οὐχ ὡς ὑπερφρονοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀλλ' ὡς τεθαυμακότες.

{Φαίδρος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί δέ; ὅταν ἰκανὸς γένηται ῥήτωρ ἢ βασιλεύς, ὥστε [c] λαβὼν τὴν Λυκούργου ἢ Σόλωνος ἢ Δαρείου δύναμιν ἀθάνατος γενέσθαι λογογράφος ἐν πόλει, ἅρ' οὐκ ἰσόθεον ἠγεῖται αὐτός τε αὐτὸν ἔτι ζῶν, καὶ οἱ ἔπειτα γιγνόμενοι ταῦτά ταῦτα περὶ αὐτοῦ νομίζουσι, θεώμενοι αὐτοῦ τὰ συγγράμματα;

{Φαίδρος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Οἷε τινὰ οὖν τῶν τοιούτων, ὅστις καὶ ὀπωστιοῦν δύσνους Λυσία, ὄνειδίζειν αὐτὸ τοῦτο ὅτι συγγράφει;

{Φαίδρος} Οὐκ οὐκ εἰκός γε ἐξ ὧν σὺ λέγεις· καὶ γὰρ ἂν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιθυμίᾳ, ὡς ἔοικεν, ὄνειδίζοι.

[d] {Σωκράτης} Τοῦτο μὲν ἄρα παντὶ δῆλον, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν αὐτό γε τὸ γράφειν λόγους.

{Φαίδρος} Τί γάρ;

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐκεῖνο οἶμαι αἰσχρὸν ἤδη, τὸ μὴ καλῶς λέγειν τε καὶ γράφειν ἀλλ' αἰσχροῶς τε καὶ κακῶς.

{Φαίδρος} Δῆλον δὴ.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ὁ τρόπος τοῦ καλῶς τε καὶ μὴ γράφειν; δεόμεθά τι, ὦ Φαῖδρε, Λυσίαν τε περὶ τούτων ἐξετάσαι καὶ ἄλλον ὅστις πώποτε τι γέγραφεν ἢ γράψῃ, εἴτε πολιτικὸν σύγγραμμα εἴτε ἰδιωτικόν, ἐν μέτρῳ ὡς ποιητής ἢ ἄνευ μέτρου ὡς ἰδιώτης;

[e] {Φαίδρος} Ἐρωτᾶς εἰ δεόμεθα; τίνος μὲν οὖν ἔνεκα κἄν τις ὡς εἰπεῖν ζῶν, ἀλλ' ἢ τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἔνεκα; οὐ γάρ που ἐκείνων γε ὧν προλυπηθῆναι δεῖ ἢ μηδὲ ἡσθῆναι, ὃ δὴ ὀλίγου πᾶσαι αἰ περὶ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἔχουσι· διὸ καὶ δικαίως ἀνδραποδώδεις κέκληνται.

{Σωκράτης} Σχολὴ μὲν δὴ, ὡς ἔοικε· καὶ ἅμα μοι δοκοῦσιν ὡς ἐν τῷ πνίγει ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν οἱ τέττιγες ἄδοντες καὶ [259.a] ἀλλήλοις διαλεγόμενοι καθορᾶν καὶ ἡμᾶς, εἰ οὖν ἴδοιεν καὶ νῶ καθάπερ τοὺς πολλοὺς ἐν μεσημβρία μὴ διαλεγόμενους ἀλλὰ νυστάζοντας καὶ κηλουμένους ὑφ' αὐτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῶεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδ' ἅττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὔδειν· ἐὰν δὲ ὀρῶσι διαλεγόμενους καὶ παραπλέοντάς σφας ὥσπερ Σειρήνας [b] ἀκηλήτους, ὃ γέρας παρὰ θεῶν ἔχουσιν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν ἀγασθέντες.

{Φαίδρος} Ἔχουσι δὲ δὴ τί τοῦτο; ἀνήκοος γάρ, ὡς ἔοικε, τυγχάνω ὢν.

{Σωκράτης} Οὐ μὲν δὴ πρέπει γε φιλόμουσον ἄνδρα τῶν τοιούτων ἀνήκοον εἶναι. λέγεται δ' ὡς ποτ' ἦσαν οὗτοι ἄνθρωποι τῶν πρὶν Μούσας γεγονέναι, γενομένων δὲ Μουσῶν καὶ φανείσης ῥῶδης οὕτως ἄρα τινὲς τῶν τότε ἐξεπλάγησαν ὑφ' ἡδονῆς, [c] ὥστε ἄδοντες ἡμέλησαν σίτων τε καὶ ποτῶν, καὶ ἔλαθον τελευτήσαντες αὐτούς· ἐξ ὧν τὸ τεττίγων γένος μετ' ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μουσῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι γενόμενον, ἀλλ' ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον εὐθύς ἄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθὼν παρὰ Μούσας ἀπαγγέλλειν τίς τίνα αὐτῶν τιμᾶ τῶν ἐνθάδε. Τερψιχόρα μὲν οὖν τοὺς ἐν τοῖς χοροῖς τετιμηκότας αὐτὴν ἀπαγγέλλοντες [d] ποιούσι προσφιλεστέρους, τῇ δὲ Ἐρατοῖ τοὺς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις οὕτως, κατὰ τὸ εἶδος ἐκάστης τιμῆς· τῇ δὲ πρεσβυτάτῃ Καλλιόπῃ καὶ τῇ μετ' αὐτὴν Οὐρανίᾳ τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ διάγοντάς τε καὶ τιμῶντας τὴν ἐκείνων μουσικὴν ἀγγέλλουσιν, αἱ δὴ μάλιστα τῶν Μουσῶν περὶ τε οὐρανὸν καὶ λόγους οὔσαι θεῖους τε καὶ ἀνθρωπίνους ἰᾶσιν καλλίστην φωνήν. πολλῶν δὲ οὖν ἔνεκα λεκτέον τι καὶ οὐ καθευδητέον ἐν τῇ μεσημβρίᾳ.

{Φαίδρος} Λεκτέον γὰρ οὖν.

[e] {Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὅπερ νῦν προουθέμεθα σκέψασθαι, τὸν λόγον ὅπη καλῶς ἔχει λέγειν τε καὶ γράφειν καὶ ὅπη μὴ, σκεπτέον.

{Φαίδρος} Δῆλον.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐχ ὑπάρχειν δεῖ τοῖς εὔ γε καὶ καλῶς ῥηθησομένοις τὴν τοῦ λέγοντος διάνοιαν εἰδυῖαν τὸ ἀληθὲς ὧν ἂν ἐρεῖν πέρι μέλλῃ;

{Φαίδρος} Οὕτωςι περὶ τούτου ἀκήκοα, ὦ φίλε Σώκρατες, οὐκ [260.a] εἶναι ἀνάγκην τῷ μέλλοντι ῥητορὶ ἔσσεσθαι τὰ τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν ἀλλὰ τὰ δόξαντ' ἂν πλήθει οἵπερ δικάσουσιν, οὐδὲ τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἢ καλὰ ἀλλ' ὅσα δόξει· ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας.

{Σωκράτης} «Οὗτοι ἀπόβλητον ἔπος» εἶναι δεῖ, ὦ Φαῖδρε, ὃ ἂν εἴπωσι σοφοί, ἀλλὰ σκοπεῖν μὴ τι λέγωσι· καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν λεχθὲν οὐκ ἀφετέον.

{Φαίδρος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Ὡδε δὴ σποπῶμεν αὐτό.

{Φαίδρος} Πῶς;

[b] {Σωκράτης} Εἴ σε πείθοιμι ἐγὼ πολεμίους ἀμύνειν κτησάμενον ἵππον, ἄμφω δὲ ἵππον ἀγνοοῖμεν, τοσόνδε μέντοι τυγχάνοιμι εἰδὼς περὶ σοῦ, ὅτι Φαῖδρος ἵππον ἡγεῖται τὸ τῶν ἡμέρων ζῶων μέγιστα ἔχον ὧτα –

{Φαίδρος} Γελοῖόν γ' ἄν, ὦ Σώκρατες, εἶη.

{Σωκράτης} Οὐπω γε· ἀλλ' ὅτε δὴ σπουδῇ σε πείθοιμι, συντιθεῖς λόγον ἔπαινον κατὰ τοῦ ὄνου, ἵππον ἐπονομάζων καὶ λέγων ὡς παντὸς ἄξιον τὸ θρέμμα οἴκοι τε κεκτῆσθαι καὶ ἐπὶ στρατιᾶς, ἀποπολεμεῖν τε χρήσιμον καὶ πρὸς γ' ἐνεγκεῖν δυνατὸν [c] σκεύη καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφέλιμον.

{Φαίδρος} Παγγέλοιόν γ' ἄν ἤδη εἶη.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ κρεῖττον γελοῖον καὶ φίλον ἢ δεινόν τε καὶ ἐχθρόν εἶναι ἢ φίλον;

{Φαίδρος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅταν οὖν ὁ ῥητορικὸς ἀγνοῶν ἀγαθὸν καὶ κακόν, λαβὼν πόλιν ὡσαύτως ἔχουσιν πείθη, μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ, δόξας δὲ πλήθους μεμελητηκῶς πείση κακὰ πράττειν ἀντ' ἀγαθῶν, ποῖόν τιν' ἄν οἶει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν [d] καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζει;

{Φαίδρος} Οὐ πάνυ γε ἐπιεικῆ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, ὦ ἀγαθέ, ἀγροικότερον τοῦ δέοντος λελοιδωρήκαμεν τὴν τῶν λόγων τέχνην; ἢ δ' ἴσως ἄν εἴποι· «Τί ποτ', ὦ θαυμάσιοι, ληρεῖτε; ἐγὼ γὰρ οὐδέν' ἀγνοοῦντα τάληθές ἀναγκάζω μανθάνειν λέγειν, ἀλλ', εἴ τι ἐμὴ συμβουλή, κτησάμενον ἐκεῖνο οὕτως ἐμὲ λαμβάνειν· τόδε δ' οὖν μέγα λέγω, ὡς ἄνευ ἐμοῦ τῷ τὰ ὄντα εἰδοτὶ οὐδέν τι μᾶλλον ἔσται πείθειν τέχνη.»

[e] {Φαίδρος} Οὐκοῦν δίκαια ἐρεῖ, λέγουσα ταῦτα;

{Σωκράτης} Φημί, ἐὰν οἱ γ' ἐπιόντες αὐτῇ λόγοι μαρτυρῶσιν εἶναι τέχνη. ὡσπερ γὰρ ἀκούειν δοκῶ τινων προσιόντων καὶ διαμαρτυρομένων λόγων, ὅτι ψεύδεται καὶ οὐκ ἔστι τέχνη ἀλλ' ἄτεχνος τριβή· τοῦ δὲ λέγειν, φησὶν ὁ Λάκων, ἔτυμος τέχνη ἄνευ τοῦ ἀληθείας ἦφθαι οὗτ' ἔστιν οὔτε μὴ ποτε ὕστερον γένηται.

[261.a]

{Φαίδρος} Τούτων δεῖ τῶν λόγων, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ δεῦρο αὐτοὺς παράγων ἐξέταζε τί καὶ πῶς λέγουσιν.

{Σωκράτης} Πάριτε δὴ, θρέμματα γενναῖα, καλλίπαιδά τε Φαῖδρον πείθετε ὡς ἐὰν μὴ ἰκανῶς φιλοσοφήση, οὐδὲ ἰκανός ποτε λέγειν ἔσται περὶ οὐδενός. ἀποκρινέσθω δὴ ὁ Φαῖδρος.

{Φαίδρος} Ἐρωτᾶτε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τὸ μὲν ὅλον ἢ ῥητορικὴ ἄν εἶη τέχνη ψυχαγωγία τις διὰ λόγων, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις καὶ ὅσοι ἄλλοι δημόσιοι σύλλογοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδίοις, ἢ αὐτῇ σμικρῶν [b] τε καὶ μεγάλων πέρι, καὶ οὐδὲν ἐντιμότερον τό γε ὀρθὸν περὶ σπουδαῖα ἢ περὶ φαῦλα γιγνόμενον; ἢ πῶς σὺ ταῦτ' ἀκήκοας;

{Φαίδρος} Οὐ μὰ τὸν Δί' οὐ παντάπασιν οὕτως, ἀλλὰ μάλιστα μὲν πῶς περὶ τὰς δίκας λέγεται τε καὶ γράφεται τέχνη, λέγεται δὲ καὶ περὶ δημηγορίας· ἐπὶ πλεόν δὲ οὐκ ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἢ τὰς Νέστορος καὶ Ὀδυσσέως τέχνας μόνον περὶ λόγων ἀκήκοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντες συνεγραψάτην, τῶν δὲ Παλαμήδους ἀνήκοος γέγονας;

[c] {Φαίδρος} Καὶ ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ Γοργίαν Νέστορά τινα κατασκευάζεις, ἢ τινα Θρασύμαχόν τε καὶ Θεόδωρον Ὀδυσσεά.

{Σωκράτης} Ἴσως. ἀλλὰ γὰρ τούτους ἐῶμεν· σὺ δ' εἰπέ, ἐν δικαστηρίοις οἱ ἀντίδικοι τί δρῶσιν; οὐκ ἀντιλέγουσιν μέντοι; ἢ τί φήσομεν;

{Φαίδρος} Τοῦτ' αὐτό.

{Σωκράτης} Περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου;

{Φαίδρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ τέχνη τοῦτο δρῶν ποιήσει φανῆναι τὸ [d] αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δίκαιον, ὅταν δὲ βούληται, ἄδικον;

{Φαίδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Καὶ ἐν δημηγορίᾳ δὴ τῇ πόλει δοκεῖν τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν ἀγαθὰ, τοτὲ δ' αὖ τάναντία;

{Φαίδρος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ ἴσμεν τέχνη, ὥστε φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἐν καὶ πολλά, μένοντά τε αὖ καὶ φερόμενα;

{Φαίδρος} Μάλα γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστὶν ἡ ἀντιλογικὴ [e] καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς ἔοικε, περὶ πάντα τὰ λεγόμενα μία τις τέχνη, εἴπερ ἔστιν, αὕτη ἂν εἴη, ἢ τις οἷός τ' ἔσται πᾶν παντὶ ὁμοιοῦν τῶν δυνατῶν καὶ οἷς δυνατόν, καὶ ἄλλου ὁμοιοῦντος καὶ ἀποκρυπτομένου εἰς φῶς ἄγειν.

{Φαίδρος} Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον λέγεις;

{Σωκράτης} Τῆδε δοκῶ ζητοῦσιν φανεῖσθαι. ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον ἢ ὀλίγον;

[262.a]

{Φαίδρος} Ἐν τοῖς ὀλίγον.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ γε δὴ κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἢ κατὰ μέγα.

{Φαίδρος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσιν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατήσεσθαι, τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διειδέναί.

{Φαίδρος} Ἀνάγκη μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἡ οὖν οἷός τε ἔσται, ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἐκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικρὰν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν;

[b] {Φαίδρος} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσερρύη.

{Φαίδρος} Γίγνεται γοῦν οὕτως.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται μεταβιβάζειν κατὰ σμικρὸν διὰ τῶν ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐκάστοτε ἐπὶ τούναντίον ἀπάγων, ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν, ὃ μὴ ἐγνωρικῶς ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων;

{Φαίδρος} Οὐ μὴ ποτε.

[c] {Σωκράτης} Λόγων ἄρα τέχνην, ᾧ ἐταῖρε, ὃ τὴν ἀλήθειαν μὴ εἰδῶς, δόξας δὲ τεθηρευκῶς, γελοῖαν τινά, ὡς ἔοικε, καὶ ἄτεχνον παρέξεται.

{Φαίδρος} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ ὃν φέρεις, καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἶπομεν ἰδεῖν τι ὧν φαμεν ἀτέχνων τε καὶ ἐντέχνων εἶναι;

{Φαίδρος} Πάντων γέ που μάλιστα, ὡς νῦν γε ψιλῶς πως λέγομεν, οὐκ ἔχοντες ἱκανὰ παραδείγματα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν κατὰ τύχην γέ τινα, ὡς εἰοικεν, ἐρῆθητήν [d] τῷ λόγῳ ἔχοντέ τι παράδειγμα, ὡς ἂν ὁ εἰδῶς τὸ ἀληθὲς προσπαίζων ἐν λόγοις παράγοι τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἔγωγε, ᾧ Φαῖδρε, αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεοὺς· ἴσως δὲ καὶ οἱ τῶν Μουσῶν προφητῆται οἱ ὑπὲρ κεφαλῆς ὦδοι ἐπιπεπνευκότες ἂν ἡμῖν εἶεν τοῦτο τὸ γέρας· οὐ γάρ που ἔγωγε τέχνης τινὸς τοῦ λέγειν μέτοχος.

{Φαίδρος} Ἔστω ὡς λέγεις· μόνον δῆλωσον ὃ φής.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ μοι ἀνάγνωθι τὴν τοῦ Λυσίου λόγου ἀρχήν.

[e] {Φαίδρος} «Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας. ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχησαὶ ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστής ὢν σοῦ τυγχάνω. ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει» –

{Σωκράτης} Παῦσαι. τί δὴ οὖν οὗτος ἀμαρτάνει καὶ ἄτεχνον ποιεῖ λεκτέον· ἦ γάρ;

[263.a]

{Φαίδρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἕνια τῶν τοιούτων ὁμοιοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἕνια στασιωτικῶς;

{Φαίδρος} Δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν, ἔτι δ' εἰπὲ σαφέστερον.

{Σωκράτης} Ὅταν τις ὄνομα εἴπη σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἄρ' οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διανοήθημεν;

{Φαίδρος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Τί δ' ὅταν δικαίου ἢ ἀγαθοῦ; οὐκ ἄλλος ἄλλη φέρεται, καὶ ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς;

{Φαίδρος} Πάνυ μὲν οὖν.

[b] {Σωκράτης} Ἐν μὲν ἄρα τοῖς συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς οὐ.

{Φαίδρος} Οὕτω.

{Σωκράτης} Ποτέρωθι οὖν εὐαπατητότεροί ἐσμεν, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται;

{Φαίδρος} Δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῶ διηρηῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή.

[c] {Φαίδρος} Καλὸν γοῦν ἄν, ᾧ Σώκρατες, εἶδος εἶη κατανενοηκῶς ὁ τοῦτο λαβών.

{Σωκράτης} Ἐπειτά γε οἶμαι πρὸς ἐκάστω γιγνόμενον μὴ λανθάνειν ἄλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν ποτέρου ὄν τυγχάνει τοῦ γένους.

{Φαίδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Τί οὖν; τὸν ἔρωτα πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ τῶν μή;

{Φαίδρος} Τῶν ἀμφισβητησίμων δήπου· ἢ οἶει ἄν σοι ἐγγωρῆσαι εἰπεῖν ἃ νυνδὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὐθις ὡς μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει;

[d] {Σωκράτης} Ἄριστα λέγεις· ἀλλ' εἰπέ καὶ τόδε – ἐγὼ γάρ τοι διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν οὐ πάνυ μέμνημαι – εἰ ὠρισάμην ἔρωτα ἀρχόμενος τοῦ λόγου.

{Φαίδρος} Νῆ Δία ἀμηχάνως γε ὡς σφόδρα.

{Σωκράτης} Φεῦ, ὅσῳ λέγεις τεχνικωτέρας Νύμφας τὰς Ἀχελῷου καὶ Πᾶνα τὸν Ἑρμοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου πρὸς λόγους εἶναι. ἢ οὐδὲν λέγω, ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας ἀρχόμενος τοῦ ἐρωτικοῦ ἠνάγκασεν ἡμᾶς ὑπολαβεῖν τὸν Ἐρωτα ἐν τι τῶν ὄντων ὃ [e] αὐτὸς ἐβουλήθη, καὶ πρὸς τοῦτο ἤδη συνταξάμενος πάντα τὸν ὕστερον λόγον διεπεράνατο; βούλει πάλιν ἀναγνῶμεν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ;

{Φαίδρος} Εἰ σοί γε δοκεῖ· ὁ μέντοι ζητεῖς οὐκ ἔστ' αὐτόθι.

{Σωκράτης} Λέγε, ἵνα ἀκούσω αὐτοῦ ἐκείνου.

{Φαίδρος} «Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας. ἀξιῶ [264.a] δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχεῖσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστής ὢν σοῦ τυγχάνω. ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὴ τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται.» –

{Σωκράτης} Ἡ πολλοῦ δεῖν ἔοικε ποιεῖν ὅδε γε ὃ ζητοῦμεν, ὃς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ἀλλ' ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ὑπτίας ἀνάπαλιν διανεῖν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον, καὶ ἀρχεται ἀφ' ὧν πεπαυμένος ἂν ἤδη ὁ ἐραστής λέγοι πρὸς τὰ παιδικά. ἢ οὐδὲν εἶπον, Φαῖδρε, φίλη κεφαλή;

[b] {Φαίδρος} Ἔστιν γέ τοι δῆ, ᾧ Σώκρατες, τελευτή, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιεῖται.

{Σωκράτης} Τί δὲ τᾶλλα; οὐ χύδην δοκεῖ βεβλήσθαι τὰ τοῦ λόγου; ἢ φαίνεται τὸ δεύτερον εἰρημένον ἕκ τινος ἀνάγκης δεύτερον δεῖν τεθῆναι, ἢ τι ἄλλο τῶν ῥηθέντων; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔδοξεν, ὡς μηδὲν εἰδότε, οὐκ ἀγεννῶς τὸ ἐπιπὸν εἰρησθαι τῷ γράφοντι· σὺ δ' ἔχεις τινὰ ἀνάγκην λογογραφικὴν ἢ ταῦτα ἐκεῖνος οὕτως ἐφεξῆς παρ' ἄλληλα ἔθηκεν;

{Φαίδρος} Χρηστὸς εἶ, ὅτι με ἡγῆ ἱκανὸν εἶναι τὰ ἐκείνου [c] οὕτως ἀκριβῶς διδεδῆν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τότε γε οἶμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῶον συνεστάναι σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὐτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντα ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα.

{Φαίδρος} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Σκέψαι τοίνυν τὸν τοῦ ἐταίρου σου λόγον εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, καὶ εὐρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα, ὃ Μίδα τῷ Φρυγί φασὶν τινες ἐπιγεγράφθαι.

[d] {Φαίδρος} Ποῖον τοῦτο, καὶ τί πεπονθός;

{Σωκράτης} Ἔστι μὲν τοῦτο τότε – Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδα δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι. ὄφρ' ἄν ὕδωρ τε νάη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη, αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου, ἀγγελῆε παριοῦσι Μίδας ὅτι τῆδε τέθαιπται.

[e] ὅτι δ' οὐδὲν διαφέρει αὐτοῦ πρῶτον ἢ ὕστατόν τι λέγεσθαι, ἐννοεῖς που, ὡς ἐγῶμαι.

{Φαίδρος} Σκώπτεις τὸν λόγον ἡμῶν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τοῦτον μὲν τοίνυν, ἵνα μὴ σὺ ἄχθῃ, ἐάσωμεν – καίτοι συχνά γε ἔχειν μοι δοκεῖ παραδείγματα πρὸς ἃ τις βλέπων ὀνίναιτ' ἄν, μιμεῖσθαι αὐτὰ ἐπιχειρῶν μὴ πάνυ τι – εἰς δὲ τοὺς ἑτέρους λόγους ἴωμεν. ἦν γὰρ τι ἐν αὐτοῖς, ὡς δοκῶ, προσῆκον ἰδεῖν τοῖς βουλομένοις περὶ λόγων σκοπεῖν.

[265.a]

{Φαίδρος} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐναντίω που ἦσθην· ὁ μὲν γὰρ ὡς τῷ ἐρῶντι, ὁ δ' ὡς τῷ μὴ δεῖ χαρίζεσθαι, ἐλεγέτην.

{Φαίδρος} Καὶ μάλα' ἀνδρικῶς.

{Σωκράτης} Ὡμην σε τάληθές ἐρεῖν, ὅτι μανικῶς· ὁ μέντοι ἐζήτουν ἐστὶν αὐτὸ τοῦτο. μανίαν γὰρ τινα ἐφήσαμεν εἶναι τὸν ἔρωτα. ἦ γάρ;

{Φαίδρος} Ναί.

{Σωκράτης} Μανίας δέ γε εἶδη δύο, τὴν μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων, τὴν δὲ ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην.

[b] {Φαίδρος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τῆς δὲ θείας τετάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι, μαντικὴν μὲν ἐπίπνοϊαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τελεστικὴν, Μουσῶν δ' αὖ ποιητικὴν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφήσαμεν τε ἀρίστην εἶναι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπῃ τὸ ἐρωτικὸν πάθος ἀπεικάζοντες, ἴσως μὲν ἀληθοῦς τινος ἐφαπτόμενοι, τάχα δ' ἄν καὶ ἄλλοσε παραφερόμενοι, κεράσαντες οὐ παντάπασιν ἀπίθανον λόγον, [c] μυθικὸν τινα ὕμνον προσεπαίσαμεν μετρίως τε καὶ εὐφίμως τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν δεσπότην Ἔρωτα, ὦ Φαῖδρε, καλῶν παίδων ἔφορον.

{Φαίδρος} Καὶ μάλα ἔμοιγε οὐκ ἀηδῶς ἀκοῦσαι.

{Σωκράτης} Τόδε τοίνυν αὐτόθεν λάβωμεν, ὡς ἀπὸ τοῦ ψέγειν πρὸς τὸ ἐπαινεῖν ἔσχεν ὁ λόγος μεταβῆναι.

{Φαίδρος} Πῶς δὴ οὖν αὐτὸ λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι· τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυοῖν εἶδοιν, [d] εἰ αὐτοῖν τὴν δύναμιν τέχνη λαβεῖν δύναίτο τις, οὐκ ἄχαρι.

{Φαίδρος} Τίνων δὴ;

{Σωκράτης} Εἰς μίαν τε ιδέαμ συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῆ διεσπαρμένα, ἵνα ἕκαστον ὀριζόμενος δῆλον ποιῆ περὶ οὗ ἂν αἰεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ. ὥσπερ τὰ νυνδὴ περὶ Ἔρωτος – ὃ ἔστιν ὀρισθέν – εἴτ' εὔ εἴτε κακῶς ἐλέχθη, τὸ γοῦν σαφές καὶ τὸ αὐτὸ αὐτῷ ὁμολογούμενον διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος.

{Φαίδρος} Τὸ δ' ἕτερον δὴ εἶδος τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

[e] {Σωκράτης} Τὸ πάλιν κατ' εἶδη δύνασθαι διατέμνειν κατ' ἄρθρα ἢ πέφυκεν, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδέν, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον· ἀλλ' ὥσπερ ἄρτι τῷ λόγῳ τὸ μὲν ἄφρον τῆς διανοίας ἔν τι κοινῇ εἶδος ἐλάβετην, ὥσπερ [266.a] δὲ σώματος ἐξ ἐνὸς διπλᾶ καὶ ὁμώνυμα πέφυκε, σκαιά, τὰ δὲ δεξιὰ κληθέντα, οὕτω καὶ τὸ τῆς παρανοίας ὡς ἐν ἐν ἡμῖν πεφυκὸς εἶδος ἠγησαμένῳ τῷ λόγῳ, ὁ μὲν τὸ ἐπ' ἀριστερὰ τεμνόμενος μέρος, πάλιν τοῦτο τέμνων οὐκ ἐπανῆκεν πρὶν ἐν αὐτοῖς ἐφευρῶν ὀνομαζόμενον σκαιόν τινα ἔρωτα ἐλοιδόρησεν μάλ' ἐν δίκῃ, ὁ δ' εἰς τὰ ἐν δεξιᾷ τῆς μανίας ἀγαγὼν ἡμᾶς, ὁμώνυμον μὲν ἐκείνῳ, θεῖον δ' αὖ τινα ἔρωτα ἐφευρῶν καὶ [b] προτεινάμενος ἐπήνεσεν ὡς μεγίστων αἴτιον ἡμῖν ἀγαθῶν.

{Φαίδρος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Τούτων δὴ ἔγωγε αὐτός τε ἐραστής, ὦ Φαίδρε, τῶν διαιρέσεων καὶ συναγωγῶν, ἵνα οἷός τε ὦ λέγειν τε καὶ φρονεῖν· ἐάν τέ τιν' ἄλλον ἠγήσωμαι δυνατὸν εἰς ἐν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκόθ' ὄρᾶν, τοῦτον διώκω «κατόπισθε μετ' ἵχνιον ὥστε θεοῖο.» καὶ μέντοι καὶ τοὺς δυναμένους αὐτὸ δρᾶν εἰ μὲν ὀρθῶς ἢ μὴ προσαγορεύω, θεὸς οἶδε, καλῶ δὲ [c] οὖν μέχρι τοῦδε διαλεκτικούς. τὰ δὲ νῦν παρὰ σοῦ τε καὶ Λυσίου μαθόντας εἶπε τί χρὴ καλεῖν· ἢ τοῦτο ἐκεῖνό ἐστιν ἡ λόγων τέχνη, ἢ Θρασύμαχος τε καὶ οἱ ἄλλοι χρώμενοι σοφοὶ μὲν αὐτοὶ λέγειν γεγονάσιν, ἄλλους τε ποιοῦσιν, οἱ ἂν δωροφορεῖν αὐτοῖς ὡς βασιλεῦσιν ἐθέλωσιν;

{Φαίδρος} Βασιλικοὶ μὲν ἄνδρες, οὐ μὲν δὴ ἐπιστήμονές γε ὦν ἐρωτᾶς, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ εἶδος ὀρθῶς ἔμοιγε δοκεῖς καλεῖν, διαλεκτικὸν καλῶν· τὸ δὲ ῥητορικὸν δοκεῖ μοι διαφεύγειν ἔθ' ἡμᾶς.

[d] {Σωκράτης} Πῶς φῆς; καλὸν πού τι ἂν εἶη, ὃ τούτων ἀπολειφθὲν ὁμῶς τέχνη λαμβάνεται; πάντως δ' οὐκ ἀτιμαστέον αὐτὸ σοὶ τε καὶ ἐμοί, λεκτέον δὲ τί μέντοι καὶ ἔστι τὸ λειπόμενον τῆς ῥητορικῆς.

{Φαίδρος} Καὶ μάλα που συχνά, ὦ Σώκρατες, τὰ γ' ἐν τοῖς βιβλίοις τοῖς περὶ λόγων τέχνης γεγραμμένοις.

{Σωκράτης} [Καὶ] καλῶς γε ὑπέμνησας, προοίμιον μὲν οἶμαι πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ· ταῦτα λέγεις – ἢ γάρ; – τὰ κομψὰ τῆς τέχνης;

[e] {Φαίδρος} Naί.

{Σωκράτης} Δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα μαρτυρίας τ' ἐπ' αὐτῇ, τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα· καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν τὸν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα.

{Φαίδρος} Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον;

[267.a]

{Σωκράτης} Τί μὴν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ ἐπεξέλεγχον ὡς ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογία. τὸν δὲ κάλλιστον Πάριον Εὐηγὸν ἐς μέσον οὐκ ἄγομεν, ὃς ὑποδήλωσίν τε πρῶτος ἠῦρεν καὶ παρεπαίνους – οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραψόγους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν μνήμης χάριν – σοφὸς γὰρ ἀνὴρ. Τεισίαν δὲ Γοργίαν τε ἐάσομεν εὐδαιμονεῖν, οἱ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον, τὰ τε αὖ σμικρὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσιν διὰ ῥώμην λόγου, [b] καινὰ τε ἀρχαίως τὰ τ' ἐναντία καινῶς, συντομίαν τε λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνηῦρον; ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Πρόδικος ἐγέλασεν, καὶ μόνος αὐτὸς ἠὲρῆκεναι ἔφη ὧν δεῖ λόγων τέχνην· δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων ἀλλὰ μετρίων.

{Φαίδρος} Σοφώτατά γε, ὧ Πρόδικε.

{Σωκράτης} Ἰππίαν δὲ οὐ λέγομεν; οἶμαι γὰρ ἂν σύμψηφον αὐτῷ καὶ τὸν Ἡλεῖον ξένον γενέσθαι.

{Φαίδρος} Τί δ' οὐ;

{Σωκράτης} Τὰ δὲ Πώλου πῶς φράσωμεν αὐτῶν μουσεῖα λόγων – ὡς [c] διπλασιολογίαν καὶ γνωμολογίαν καὶ εἰκονολογίαν – ὀνομάτων τε Λικυμνίων ἃ ἐκείνῳ ἐδωρήσατο πρὸς ποιήσιν εὐεπείας;

{Φαίδρος} Πρωταγόρεια δέ, ὧ Σώκρατες, οὐκ ἦν μέντοι τοιαῦτ' ἄττα;

{Σωκράτης} Ὅρθοεπεία γέ τις, ὧ παῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλά. τῶν γε μὴν οἰκτρογῶν ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἐλκομένων λόγων κεκρατηκέναι τέχνη μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου σθένος, ὀργίσει τε αὐτὸν πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ [d] γέγονεν, καὶ πάλιν ὀργισμένοις ἐπάδων κηλεῖν, ὡς ἔφη· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὀθενδῆ κράτιστος. τὸ δὲ δὴ τέλος τῶν λόγων κοινῇ πᾶσιν ἔοικε συνδεδογμένον εἶναι, ὧ τινες μὲν ἐπάνοδον, ἄλλοι δ' ἄλλο τίθενται ὄνομα.

{Φαίδρος} Τὸ ἐν κεφαλαίῳ ἕκαστα λέγεις ὑπομνήσαι ἐπὶ τελευτῆς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων;

{Σωκράτης} Ταῦτα λέγω, καὶ εἴ τι σὺ ἄλλο ἔχεις εἰπεῖν λόγων τέχνης πέρι.

{Φαίδρος} Σμικρὰ γε καὶ οὐκ ἄξια λέγειν.

[268.a]

{Σωκράτης} Ἐῶμεν δὴ τὰ γε σμικρὰ· ταῦτα δὲ ὑπ' αὐγὰς μᾶλλον ἴδωμεν, τίνα καὶ πότ' ἔχει τὴν τῆς τέχνης δύναμιν.

{Φαίδρος} Καὶ μάλα ἐρῶμένην, ὧ Σώκρατες, ἐν γε δὴ πλήθους συνόδοις.

{Σωκράτης} Ἔχει γάρ. ἀλλ', ὧ δαιμόνιε, ἰδὲ καὶ σὺ εἰ ἄρα καὶ σοὶ φαίνεται διεστηκὸς αὐτῶν τὸ ἥτριον ὡσπερ ἐμοί.

{Φαίδρος} Δείκνυε μόνον.

{Σωκράτης} Εἶπε δὴ μοι· εἴ τις προσελθὼν τῷ ἐταίρῳ σου Ἐρυξιμάχῳ ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀκουμενῶ εἴποι ὅτι «Ἐγὼ ἐπίσταμαι τοιαῦτ' ἄττα σώμασι προσφέρειν, ὥστε θερμαίνειν [b] τ' ἐὰν βούλωμαι καὶ ψύχειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξη μοι, ἐμεῖν ποιεῖν, ἐὰν δ' αὖ, κάτω διαχωρεῖν, καὶ ἄλλα πάμπολλα τοιαῦτα· καὶ ἐπιστάμενος αὐτὰ ἀξιῶ ἰατρικὸς εἶναι καὶ ἄλλον ποιεῖν ᾧ ἂν τὴν τούτων ἐπιστήμην παραδῶ,» τί ἂν οἶει ἀκούσαντας εἰπεῖν;

{Φαίδρος} Τί δ' ἄλλο γε ἢ ἐρέσθαι εἰ προσεπίσταται καὶ οὔστινας δεῖ καὶ ὁπότε ἕκαστα τούτων ποιεῖν, καὶ μέχρι ὅπου;

{Σωκράτης} Εἰ οὖν εἴποι ὅτι «Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἀξιῶ τὸν ταῦτα [c] παρ' ἐμοῦ μαθόντα αὐτὸν οἶόν τ' εἶναι [ποιεῖν] ἢ ἐρωτᾶς;»

{Φαίδρος} Εἰπεῖν ἂν οἶμαι ὅτι μαίνεται ἄνθρωπος, καὶ ἐκ βιβλίου ποθὲν ἀκούσας ἢ περιτυχὼν φαρμακίους ἰατρὸς οἶεται γεγονέναι, οὐδὲν ἐπαῖων τῆς τέχνης.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ Σοφοκλεῖ αὖ προσελθὼν καὶ Εὐριπίδῃ τις λέγοι ὡς ἐπίσταται περὶ σμικροῦ πράγματος ῥήσεις παμμήκεις ποιεῖν καὶ περὶ μεγάλου πάνυ σμικράς, ὅταν τε βούληται οἰκτράς, καὶ τούναντίον αὖ φοβερὰς καὶ ἀπειλητικὰς ὅσα τ' [d] ἄλλα τοιαῦτα, καὶ διδάσκων αὐτὰ τραγωδίας ποιήσιν οἶεται παραδιδόναι;

{Φαίδρος} Καὶ οὗτοι ἂν, ᾧ Σώκρατες, οἶμαι καταγελῶεν εἴ τις οἶεται τραγωδίαν ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν τούτων σύστασιν πρέπουσαν ἀλλήλοις τε καὶ τῷ ὄλῳ συνισταμένην.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐκ ἂν ἀγροίκως γε οἶμαι λαιδορήσειαν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν μουσικὸς ἐντυχὼν ἀνδρὶ οἰομένῳ ἀρμονικῶ εἶναι, ὅτι δὴ τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς οἶόν τε ὀξύτατην καὶ βαρυτάτην [e] χορδὴν ποιεῖν, οὐκ ἀγρίως εἴποι ἂν· «Ἔ μοχθηρὲ, μελαγχολᾶς,» ἀλλ' ἄτε μουσικὸς ὢν πρῶτον ὅτι «Ἔ ἄριστε, ἀνάγκη μὲν καὶ ταῦτ' ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα ἀρμονικὸν ἔσεσθαι, οὐδὲν μὴ κωλύει μηδὲ σμικρὸν ἀρμονίας ἐπαῖειν τὸν τὴν σὴν ἕξιν ἔχοντα· τὰ γὰρ πρὸ ἀρμονίας ἀναγκαῖα μαθήματα ἐπίστασαι ἀλλ' οὐ τὰ ἀρμονικά.»

{Φαίδρος} Ὅρθότατά γε.

[269.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὸν σφισιν ἐπιδεικνύμενον τὰ πρὸ τραγωδίας ἂν φαίη ἀλλ' οὐ τὰ τραγικά, καὶ ὁ Ἀκουμενὸς τὰ πρὸ ἰατρικῆς ἀλλ' οὐ τὰ ἰατρικά.

{Φαίδρος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί δὲ τὸν μελίγηρυν Ἄδραστον οἴομεθα ἢ καὶ Περικλέα, εἰ ἀκούσειαν ὧν νυνδὴ ἡμεῖς διημεν τῶν παγκάλων τεχνημάτων – βραχυλογιῶν τε καὶ εἰκονολογιῶν καὶ ὅσα ἄλλα διελθόντες ὑπ' αὐγὰς ἔφαμεν εἶναι σκεπτά – πότερον [b] χαλεπῶς ἂν αὐτούς, ὥσπερ ἐγὼ τε καὶ σύ, ὑπ' ἀγροικίας ῥῆμά τι εἰπεῖν ἀπαίδευτον εἰς τοὺς ταῦτα γεγραφότας τε καὶ διδάσκοντας ὡς ῥητορικὴν τέχνην, ἢ ἄτε ἡμῶν ὄντας σοφωτέρους κἂν νῶν ἐπιπλήξαι εἰπόντας· «Ἔ Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, οὐ χρὴ χαλεπαίνειν ἀλλὰ συγγινώσκειν, εἴ τινες μὴ ἐπιστάμενοι διαλέγεσθαι ἀδύνατοι ἐγένοντο ὀρίσασθαι τί ποτ' ἔστιν ῥητορικὴ, ἐκ δὲ τούτου τοῦ πάθους τὰ πρὸ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα μαθήματα ἔχοντες ῥητορικὴν φήθησαν [c] ἠύρηκέναι, καὶ ταῦτα δὴ διδάσκοντες ἄλλους ἠγοῦνται σφισιν τελέως ῥητορικὴν δεδιδάχθαι, τὸ δὲ ἕκαστα τούτων πιθανῶς λέγειν τε καὶ τὸ ὅλον συνίστασθαι, οὐδὲν ἔργον ὄν, αὐτούς δεῖν παρ' ἑαυτῶν τοὺς μαθητὰς σφον πορίζεσθαι ἐν τοῖς λόγοις.»

{Φαίδρος} Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύει γε τοιοῦτόν τι εἶναι τὸ τῆς τέχνης ἣν οὗτοι οἱ ἄνδρες ὡς ῥητορικὴν διδάσκουσιν τε καὶ γράφουσιν, καὶ ἔμοιγε δοκεῖς ἀληθῆ εἰρηκέναι· ἀλλὰ δὴ τὴν τοῦ τῷ ὄντι ῥητορικοῦ τε καὶ πιθανοῦ [d] τέχνην πῶς καὶ πόθεν ἂν τις δύναίτο πορίσασθαι;

{Σωκράτης} Τὸ μὲν δύνασθαι, ὦ Φαῖδρε, ὥστε ἀγωνιστὴν τέλος γενέσθαι, εἰκός – ἴσως δὲ καὶ ἀναγκαῖον – ἔχειν ὥσπερ τᾶλλα· εἰ μὲν σοι ὑπάρχει φύσει ῥητορικῶ εἶναι, ἔση ῥήτωρ ἐλλόγιμος, προσλαβὼν ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην, ὅτου δ' ἂν ἐλλείπῃς τούτων, ταύτη ἀτελὴς ἔση. ὅσον δὲ αὐτοῦ τέχνη, οὐχ ἢ Λυσίας τε καὶ Θρασύμαχος πορεύεται δοκεῖ μοι φαίνεσθαι ἢ μέθοδος.

{Φαίδρος} Ἀλλὰ πῆ δὴ;

[e] {Σωκράτης} Κινδυνεύει, ὦ ἄριστε, εἰκότως ὁ Περικλῆς πάντων τελεώτατος εἰς τὴν ῥητορικὴν γενέσθαι.

{Φαίδρος} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Πᾶσαι ὅσαι μεγάλα τῶν τεχνῶν προσδέονται [270.a] ἀδολεσχίας καὶ μετεωρολογίας φύσεως πέρι· τὸ γὰρ ὑψηλόνου τοῦτο καὶ πάντη τελεσιουργὸν ἔοικεν ἐντεῦθεν ποθεν εἰσιέναι. ὁ καὶ Περικλῆς πρὸς τῷ εὐφυῆς εἶναι ἐκτέησατο· προσπεσῶν γὰρ οἴμαι τοιοῦτω ὄντι Ἀναξαγόρα, μετεωρολογίας ἐμπλησθεὶς καὶ ἐπὶ φύσιν νοῦ τε καὶ διανοίας ἀφικόμενος, ὧν δὴ πέρι τὸν πολὺν λόγον ἐποιεῖτο Ἀναξαγόρας, ἐντεῦθεν εἴλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῆ.

{Φαίδρος} Πῶς τοῦτο λέγεις;

[b] {Σωκράτης} Ὁ αὐτός που τρόπος τέχνης ἰατρικῆς ὅσπερ καὶ ῥητορικῆς.

{Φαίδρος} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Ἐν ἀμφοτέραις δεῖ διελέσθαι φύσιν, σώματος μὲν ἐν τῇ ἐτέρᾳ, ψυχῆς δὲ ἐν τῇ ἐτέρᾳ, εἰ μέλλεις, μὴ τριβῆ μόνον καὶ ἐμπειρία ἀλλὰ τέχνην, τῷ μὲν φάρμακα καὶ τροφὴν προσφέρων ὑγίειαν καὶ ῥώμην ἐμποιῆσειν, τῇ δὲ λόγους τε καὶ ἐπιτηδεύσεις νομίμους πειθῶ ἣν ἂν βούλῃ καὶ ἀρετὴν παραδώσειν.

{Φαίδρος} Τὸ γοῦν εἰκός, ὦ Σώκρατες, οὕτως.

[c] {Σωκράτης} Ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἷε δυνατόν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὄλου φύσεως;

{Φαίδρος} Εἰ μὲν Ἴπποκράτει γε τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πιθέσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης.

{Σωκράτης} Καλῶς γάρ, ὦ ἑταῖρε, λέγει· χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἴπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντα σκοπεῖν εἰ συμφωνεῖ.

{Φαίδρος} Φημί.

{Σωκράτης} Τὸ τοίνυν περὶ φύσεως σκόπει τί ποτε λέγει Ἴπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος. ἄρ' οὐχ ὧδε δεῖ διανοεῖσθαι [d] περὶ ὅτου οὖν φύσεως· πρῶτον μὲν, ἀπλοῦν ἢ πολυειδές ἐστὶν οὗ πέρι βουλευσόμεθα εἶναι αὐτοὶ τεχνικοὶ καὶ ἄλλον δυνατοὶ ποιεῖν, ἔπειτα δέ, ἂν μὲν ἀπλοῦν ἦ, σκοπεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρὸς τί πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχον ἢ τίνα εἰς τὸ παθεῖν ὑπὸ τοῦ, ἐὰν δὲ πλείω

εἶδη ἔχη, ταῦτα ἀριθμησάμενον, ὅπερ ἐφ' ἐνός, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἐκάστου, τῷ τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν ἢ τῷ τί παθεῖν ὑπὸ τοῦ;

{Φαίδρος} Κινδυνεύει, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἡ γοῦν ἄνευ τούτων μέθοδος εἰκοίαι ἂν ὥσπερ [e] τυφλοῦ πορεία. ἀλλ' οὐ μὴν ἀπεικαστέον τὸν γε τέχνη μετιόντα ὅτιοῦν τυφλῷ οὐδὲ κωφῷ, ἀλλὰ δηλὸν ὡς, ἂν τῷ τις τέχνη λόγους διδῷ, τὴν οὐσίαν δείξει ἀκριβῶς τῆς φύσεως τούτου πρὸς ὃ τοὺς λόγους προσοίσει· ἔσται δὲ που ψυχὴ τοῦτο.

{Φαίδρος} Τί μήν;

[271.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ ἄμιλλα αὐτῷ τέταται πρὸς τοῦτο πᾶσα· πειθῶ γὰρ ἐν τούτῳ ποιεῖν ἐπιχειρεῖ. ἢ γάρ;

{Φαίδρος} Ναί.

{Σωκράτης} Δηλὸν ἄρα ὅτι ὁ Θρασύμαχος τε καὶ ὁς ἂν ἄλλος σπουδῇ τέχνην ῥητορικὴν διδῷ, πρῶτον πάσῃ ἀκριβείᾳ γράψει τε καὶ ποιήσει ψυχὴν ἰδεῖν, πότερον ἐν καὶ ὁμοιον πέφυκεν ἢ κατὰ σώματος μορφήν πολυειδές· τοῦτο γὰρ φάμεν φύσιν εἶναι δεικνύναι.

{Φαίδρος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Δεύτερον δέ γε, ὅτῳ τί ποιεῖν ἢ παθεῖν ὑπὸ τοῦ πέφυκεν.

{Φαίδρος} Τί μήν;

[b] {Σωκράτης} Τρίτον δὲ δὴ διαταξάμενος τὰ λόγων τε καὶ ψυχῆς γένη καὶ τὰ τούτων παθήματα δίδεισι πάσας αἰτίας, προσαρμοττων ἕκαστον ἐκάστῳ καὶ διδάσκων οἷα οὔσα ὑφ' οἷων λόγων δι' ἢν αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἢ μὲν πείθεται, ἢ δὲ ἀπειθεῖ.

{Φαίδρος} Κάλλιστα γοῦν ἂν, ὡς ἔοικ', ἔχοι οὕτως.

{Σωκράτης} Οὗτοι μὲν οὔν, ὦ φίλε, ἄλλως ἐνδεικνύμενον ἢ λεγόμενον τέχνη ποτὲ λεχθήσεται ἢ γραφήσεται οὔτε τι [c] ἄλλο οὔτε τοῦτο. ἀλλ' οἱ νῦν γράφοντες, ὧν σὺ ἀκήκοας, τέχνας λόγων πανοῦργοί εἰσιν καὶ ἀποκρύπτονται, εἰδότες ψυχῆς περὶ παγκάλως· πρὶν ἂν οὔν τὸν τρόπον τοῦτον λέγωσί τε καὶ γράφωσι, μὴ πειθόμεθα αὐτοῖς τέχνη γράφειν.

{Φαίδρος} Τίνα τοῦτον;

{Σωκράτης} Αὐτὰ μὲν τὰ ῥήματα εἰπεῖν οὐκ εὐπετές· ὡς δὲ δεῖ γράφειν, εἰ μέλλει τεχνικῶς ἔχειν καθ' ὅσον ἐνδέχεται, λέγειν ἐθέλω.

{Φαίδρος} Λέγε δὴ.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία οὔσα, [d] τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν ἔσεσθαι ἀνάγκη εἰδέναι ψυχὴ ὅσα εἶδη ἔχει. ἔστιν οὔν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοῖδε, οἱ δὲ τοιοῖδε γίνονται· τούτων δὲ δὴ οὕτω διηρημένων, λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἔστιν εἶδη, τοιόνδε ἕκαστον. οἱ μὲν οὔν τοιοῖδε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε λόγων διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν ἐς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ τοιοῖδε διὰ τάδε δυσπειθεῖς· δεῖ δὴ ταῦτα ἰκανῶς νοήσαντα, μετὰ ταῦτα θεώμενον

αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε καὶ πραττόμενα, [e] ὀξέως τῆ αἰσθήσει δύνασθαι ἐπακολουθεῖν, ἢ μηδὲν εἶναι πω πλέον αὐτῶ ὢν τότε ἤκουεν λόγων συνών. ὅταν δὲ εἰπεῖν τε ἰκανῶς ἔχη οἷος ὑφ' οἷων πειθεταί, παραγιγνόμενον τε δυνατὸς ἢ διαισθανόμενος ἑαυτῶ ἐνδείκνυσθαι ὅτι [272.a] οὗτός ἐστι καὶ αὕτη ἢ φύσις περὶ ἧς τότε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργω παροῦσά οἱ, ἢ προσοιστέον τούσδε ὧδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθῶ, ταῦτα δ' ἤδη πάντα ἔχοντι, προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε αὖ καὶ ἐλεινολογίας καὶ δεινώσεως ἐκάστων τε ὅσα ἂν εἶδη μάθη λόγων, τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι, καλῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὐ· ἀλλ' ὅτι ἂν αὐτῶν τις [b] ἐλλείπει λέγων ἢ διδάσκων ἢ γράφων, φῆ δὲ τέχνη λέγειν, ὁ μὴ πειθόμενος κρατεῖ. «Τί δὴ οὔν; φήσει ἴσως ὁ συγγραφεύς, ὦ Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, δοκεῖ οὕτως; μὴ ἄλλως πως ἀποδεκτέον λεγομένης λόγων τέχνης;»

{Φαίδρος} Ἀδύνατόν που, ὦ Σώκρατες, ἄλλως· καίτοι οὐ σμικρόν γε φαίνεται ἔργον.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ λέγεις. τούτου τοι ἔνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν εἴ τίς πη [c] ῥάων καὶ βραχυτέρα φαίνεται ἐπ' αὐτὴν ὁδός, ἵνα μὴ μάτην πολλὴν ἀπίη καὶ τραχεῖαν, ἐξὸν ὀλίγην τε καὶ λειάν. ἀλλ' εἴ τινά πη βοήθειαν ἔχεις ἐπακρηκῶς Λυσίου ἢ τινος ἄλλου, πειρῶ λέγειν ἀναμιμνησκόμενος.

{Φαίδρος} Ἐνεκα μὲν πείρας ἔχοιμ' ἂν, ἀλλ' οὔτι νῦν γ' οὕτως ἔχω.

{Σωκράτης} Βούλει οὔν ἐγὼ τιν' εἶπω λόγον ὃν τῶν περὶ ταῦτά τινων ἀκήκοα;

{Φαίδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν.

[d] {Φαίδρος} Καὶ σύ γε οὕτω ποιεῖ.

{Σωκράτης} Φασὶ τοίνυν οὐδὲν οὕτω ταῦτα δεῖν σεμνύνειν οὐδ' ἀνάγειν ἄνω μακρὰν περιβαλλομένους· παντάπασι γάρ, ὁ καὶ κατ' ἀρχὰς εἶπομεν τοῦδε τοῦ λόγου, ὅτι οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν περὶ πραγμάτων, ἢ καὶ ἀνθρώπων γε τοιούτων φύσει ὄντων ἢ τροφῆ, τὸν μέλλοντα ἰκανῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι. τὸ παράπαν γὰρ οὐδὲν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τούτων ἀληθείας μέλειν οὐδενί, ἀλλὰ τοῦ πιθανοῦ· [e] τοῦτο δ' εἶναι τὸ εἰκός, ὃ δεῖν προσέχειν τὸν μέλλοντα τέχνη ἐρεῖν. οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ πραχθέντα δεῖν λέγειν ἐνίοτε, ἐὰν μὴ εἰκότως ἢ πεπραγμένα, ἀλλὰ τὰ εἰκότα, ἐν τε κατηγορία καὶ ἀπολογία, καὶ πάντως λέγοντα τὸ δὴ εἰκὸς διωκτέον εἶναι, πολλὰ εἰπόντα χαίρειν τῶ ἀληθεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ [273.a] παντὸς τοῦ λόγου γιγνόμενον τὴν ἅπασαν τέχνην πορίζειν.

{Φαίδρος} Αὐτά γε, ὦ Σώκρατες, διελήλυθας ἃ λέγουσιν οἱ περὶ τοὺς λόγους τεχνικοὶ προσποιούμενοι εἶναι· ἀνεμνήσθην γὰρ ὅτι ἐν τῶ πρόσθεν βραχέως τοῦ τοιούτου ἐφηψάμεθα, δοκεῖ δὲ τοῦτο πάμμεγα εἶναι τοῖς περὶ ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τὸν γε Τεισίαν αὐτὸν πεπάτηκας ἀκριβῶς· εἰπέτω τοίνυν καὶ τόδε ἡμῖν ὁ Τεισίας, μὴ τι ἄλλο λέγει [b] τὸ εἰκός ἢ τὸ τῶ πλήθει δοκοῦν.

{Φαίδρος} Τί γὰρ ἄλλο;

{Σωκράτης} Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικε, σοφὸν εὐρῶν ἅμα καὶ τεχνικὸν ἔγραψεν ὡς ἐάν τις ἀσθενὴς καὶ ἀνδρικός ἰσχυρὸν καὶ δειλὸν συγκόψας, ἰμάτιον ἢ τι ἄλλο ἀφελόμενος, εἰς δικαστήριον ἄγεται, δεῖ

δὴ τάληθές μηδέτερον λέγειν, ἀλλὰ τὸν μὲν δειλὸν μὴ ὑπὸ μόνου φάναι τοῦ ἀνδρικοῦ συγκεκριθῆναι, τὸν δὲ τοῦτο μὲν ἐλέγχειν ὡς μόνω ἦσθην, ἐκείνῳ δὲ καταχρήσασθαι [c] τῷ Πῶς δ' ἂν ἐγὼ τοιόσδε τοιῶδε ἐπεχείρησα; ὁ δ' οὐκ ἐρεῖ δὴ τὴν ἑαυτοῦ κάκην, ἀλλὰ τι ἄλλο ψεύδεσθαι ἐπιχειρῶν τάχ' ἂν ἐλεγχόν πη παραδοίῃ τῷ ἀντιδίκῳ. καὶ περὶ τᾶλλα δὴ τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶ τὰ τέχνη λεγόμενα. οὐ γάρ, ὦ Φαῖδρε;

{Φαῖδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Φεῦ, δεινῶς γ' ἔοικεν ἀποκεκρυμμένην τέχνην ἀνευρεῖν ὁ Τεισίας ἢ ἄλλος ὅστις δὴ ποτ' ὦν τυγχάνει καὶ ὀπόθεν χαίρει ὀνομαζόμενος. ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, τούτῳ ἡμεῖς πότερον λέγωμεν ἢ μὴ –

[d] {Φαῖδρος} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅτι, ὦ Τεισία, πάλαι ἡμεῖς, πρὶν καὶ σὲ παρελθεῖν, τυγχάνομεν λέγοντες ὡς ἄρα τοῦτο τὸ εἶδος τοῖς πολλοῖς δι' ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς τυγχάνει ἐγγιγνόμενον· τὰς δὲ ὁμοιότητας ἄρτι διήλθομεν ὅτι πανταχοῦ ὁ τὴν ἀλήθειαν εἰδὼς κάλλιστα ἐπίσταται εὐρίσκειν. ὥστ' εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγεις, ἀκούοιμεν ἄν· εἰ δὲ μή, οἷς νυνδὴ διήλθομεν πεισόμεθα, ὡς ἔαν μή τις τῶν τε ἀκουσομένων [e] τὰς φύσεις διαριθμήσῃται, καὶ κατ' εἶδη τε διαιρεῖσθαι τὰ ὄντα καὶ μιᾷ ιδέα δυνατὸς ἦ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὐ ποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρα καθ' ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ. ταῦτα δὲ οὐ μὴ ποτε κτήσῃται ἄνευ πολλῆς πραγματείας· ἦν οὐχ ἔνεκα τοῦ λέγειν καὶ πράττειν πρὸς ἀνθρώπους δεῖ διαπνεῖσθαι τὸν σῶφρονα, ἀλλὰ τοῦ θεοῖς κεχαρισμένα μὲν λέγειν δύνασθαι, κεχαρισμένως δὲ πράττειν τὸ πᾶν εἰς δύναμιν. οὐ γάρ δὴ ἄρα, ὦ Τεισία, φασὶν οἱ σοφώτεροι ἡμῶν, ὀμοδούλοις δεῖ χαρίζεσθαι [274.a] μελετᾶν τὸν νοῦν ἔχοντα, ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ δεσπότηαι ἀγαθοῖς τε καὶ ἐξ ἀγαθῶν. ὥστ' εἰ μακρὰ ἢ περίοδος, μὴ θαυμάσης· μεγάλων γάρ ἔνεκα περιτέον, οὐχ ὡς σὺ δοκεῖς. ἔσται μήν, ὡς ὁ λόγος φησὶν, ἔαν τις ἐθέλῃ, καὶ ταῦτα κάλλιστα ἐξ ἐκείνων γιγνόμενα.

{Φαῖδρος} Παγκάλως ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ οἷός τέ τις εἶη.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ καὶ ἐπιχειροῦντί τοι τοῖς καλοῖς καλὸν καὶ [b] πάσχειν ὅτι ἂν τῷ συμβῆ παθεῖν.

{Φαῖδρος} Καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρα ἱκανῶς ἐχέτω.

{Φαῖδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Τὸ δ' εὐπρεπείας δὴ γραφῆς πέρα καὶ ἀπρεπείας, πῆ γιγνόμενον καλῶς ἂν ἔχοι καὶ ὅπη ἀπρεπῶς, λοιπόν. ἦ γάρ;

{Φαῖδρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἷσθ' οὖν ὅπη μάλιστα θεῶν χαριῆ λόγων πέρα πράττων ἢ λέγων;

{Φαῖδρος} Οὐδαμῶς· σὺ δέ;

[c] {Σωκράτης} Ἀκοήν γ' ἔχω λέγειν τῶν προτέρων, τὸ δ' ἀληθές αὐτοῖ ἴσασιν. εἰ δὲ τοῦτο εὐροιμεν αὐτοῖ, ἄρα γ' ἂν ἔθ' ἡμῖν μέλοι τι τῶν ἀνθρωπίνων δοξασμάτων;

{Φαῖδρος} Γελοῖον ἦρου· ἀλλ' ἂ φῆς ἀκηκοέναι λέγε.

{Σωκράτης} Ἦκουσα τοίνυν περὶ Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινα θεῶν, οὗ καὶ τὸ ὄρνενον ἱερὸν ὃ δὴ καλοῦσιν Ἴβιν· αὐτῷ δὲ ὄνομα τῷ δαίμονι εἶναι Θεῦθ. τοῦτον δὴ πρῶτον ἀριθμὸν τε καὶ λογισμὸν εὐρεῖν καὶ [d] γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ἔτι δὲ πεττείας τε καὶ κυβείας, καὶ δὴ καὶ γράμματα. βασιλέως δ' αὖ τότε ὄντος Αἰγύπτου ὅλης Θαμοῦ περὶ τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ ἄνω τόπου ἦν οἱ Ἑλληνας Αἰγυπτίας Θήβας καλοῦσι, καὶ τὸν θεὸν Ἄμμωνα, παρὰ τοῦτον ἐλθὼν ὁ Θεῦθ τὰς τέχνας ἐπέδειξεν, καὶ ἔφη δεῖν διαδοθῆναι τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις· ὁ δὲ ἤρετο ἦντινα ἐκάστη ἔχοι ὠφελίαν, διεξιόντος δέ, ὅτι καλῶς ἢ μὴ [e] καλῶς δοκοῖ λέγειν, τὸ μὲν ἔψεγεν, τὸ δ' ἐπήνει. πολλὰ μὲν δὴ περὶ ἐκάστης τῆς τέχνης ἐπ' ἀμφοτέρα Θαμοῦν τῷ Θεῦθ λέγεται ἀποφῆνασθαι, ἃ λόγος πολὺς ἂν εἴη διελθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, «Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τὸ μάθημα,» ἔφη ὁ Θεῦθ, «σοφωτέρους Αἰγυπτίους καὶ μνημονικωτέρους παρέξει· μνήμη τε γὰρ καὶ σοφίας φάρμακον ἠύρεθη.» ὁ δ' εἶπεν· «Ἔω τεχνικώτατε Θεῦθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατὸς τὰ τέχνης, ἄλλος δὲ κρῖναι τίς ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὠφελίας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι· καὶ νῦν [275.a] σύ, πατήρ ὢν γραμμάτων, δι' εὐνοίαν τούναντίον εἶπες ἢ δύναται. τοῦτο γὰρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει μνήμη ἀμελετησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἄλλοτρίων τύπων, οὐκ ἔνδοθεν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν ἀναμνησκομένους· οὐκ οὐκ μνήμη ἀλλὰ ὑπομνήσεως φάρμακον ἠύρες. σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολυήκοοι γὰρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς πολυγνώμονες [b] εἶναι δόξουσιν, ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος ὄντες, καὶ χαλεποὶ συνεῖναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντὶ σοφῶν.»

{Φαίδρος} Ἔω Σώκρατες, ῥαδίως σὺ Αἰγυπτίους καὶ ὀποδαπούς ἂν ἐθέλης λόγους ποιεῖς.

{Σωκράτης} Οἱ δέ γ', ὦ φίλε, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δωδωναίου ἱερῷ δρυὸς λόγους ἔφησαν μαντικῶς πρῶτους γενέσθαι. τοῖς μὲν οὖν τότε, ἅτε οὐκ οὔσι σοφοῖς ὥσπερ ὑμεῖς οἱ νέοι, ἀπέχρη δρυὸς καὶ πέτρας ἀκούειν ὑπ' εὐηθείας, εἰ μόνον [c] ἀληθῆ λέγοιεν· σοὶ δ' ἴσως διαφέρει τίς ὁ λέγων καὶ ποδαπός. οὐ γὰρ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖς, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει;

{Φαίδρος} Ὅρθῶς ἐπέπληξας, καὶ μοι δοκεῖ περὶ γραμμάτων ἔχειν ἥπερ ὁ Θηβαῖος λέγει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ τέχνην οἰόμενος ἐν γράμμασι καταλιπεῖν, καὶ αὖ ὁ παραδεχόμενος ὡς τι σαφές καὶ βέβαιον ἐκ γραμμάτων ἐσόμενον, πολλῆς ἂν εὐηθείας γέμοι καὶ τῷ ὄντι τὴν Ἄμμωνος μαντείαν ἀγνοοῖ, πλεόν τι οἰόμενος εἶναι λόγους [d] γεγραμμένους τοῦ τὸν εἰδότα ὑπομῆσαι περὶ ὧν ἂν ἦ τὰ γεγραμμένα.

{Φαίδρος} Ὅρθότατα.

{Σωκράτης} Δεινὸν γὰρ που, ὦ Φαῖδρε, τοῦτ' ἔχει γραφή, καὶ ὡς ἀληθῶς ὁμοίον ζωγραφία. καὶ γὰρ τὰ ἐκείνης ἔκγονα ἔστηκε μὲν ὡς ζῶντα, ἐὰν δ' ἀνέρη τι, σεμνῶς πάνυ σιγᾷ. ταῦτόν δὲ καὶ οἱ λόγοι· δόξαις μὲν ἂν ὡς τι φρονοῦντας αὐτοὺς λέγειν, ἐὰν δὲ τι ἔρη τῶν λεγομένων βουλόμενος μαθεῖν, ἐν τι σημαίνει μόνον ταῦτόν ἀεὶ. ὅταν δὲ ἅπαξ [e] γραφῆ, κυλινδεῖται μὲν πανταχοῦ πᾶς λόγος ὁμοίως παρὰ τοῖς ἐπαῖουσιν, ὡς δ' αὐτως παρ' οἷς οὐδὲν προσήκει, καὶ οὐκ ἐπίσταται λέγειν οἷς δεῖ γε καὶ μὴ. πλημμελούμενος δὲ καὶ οὐκ ἐν δίκῃ λιοδορηθεὶς τοῦ πατρὸς ἀεὶ δεῖται βοηθοῦ· αὐτὸς γὰρ οὔτ' ἀμύνασθαι οὔτε βοηθῆσαι δυνατὸς αὐτῷ.

{Φαίδρος} Καὶ ταῦτά σοι ὀρθότατα εἴρηται.

[276.a]

{Σωκράτης} Τί δ' ; ἄλλον ὀρῶμεν λόγον τούτου ἀδελφὸν γνήσιον, τῷ τρόπῳ τε γίνεταί, καὶ ὅσῳ ἀμείνων καὶ δυνατώτερος τούτου φύεται;

{Φαίδρος} Τίνα τοῦτον καὶ πῶς λέγεις γιγνόμενον;

{Σωκράτης} Ὅς μετ' ἐπιστήμης γράφεται ἐν τῇ τοῦ μανθάνοντος ψυχῇ, δυνατὸς μὲν ἀμῦναι ἑαυτῷ, ἐπιστήμων δὲ λέγειν τε καὶ σιγᾶν πρὸς οὓς δεῖ.

{Φαίδρος} Τὸν τοῦ εἰδότος λόγον λέγεις ζῶντα καὶ ἔμψυχον, οὗ ὁ γεγραμμένος εἶδωλον ἂν τι λέγοιτο δικαίως.

[b] {Σωκράτης} Παντάπασι μὲν οὖν. τόδε δὴ μοι εἶπέ· ὁ νοῦν ἔχων γεωργός, ὢν σπερμάτων κήδοιτο καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν χαίροι θεωρῶν καλοῦς ἐν ἡμέραισιν ὀκτῶ γιγνομένους, ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἐορτῆς χάριν δρῶν ἂν, ὅτε καὶ ποιῶ· ἐφ' οἷς δὲ ἐσπούδακεν, τῇ γεωργικῇ χρώμενος ἂν τέχνῃ, σπείρας εἰς τὸ προσῆκον, ἀγαπῶν ἂν ἐν ὀγδόῳ μηνὶ ὅσα ἔσπειρεν τέλος λαβόντα;

[c] {Φαίδρος} Οὕτω που, ὃ Σώκρατες, τὰ μὲν σπουδῇ, τὰ δὲ ὡς ἐτέρως ἂν ἢ λέγεις ποιῶ.

{Σωκράτης} Τὸν δὲ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιστήμας ἔχοντα τοῦ γεωργοῦ φῶμεν ἦττον νοῦν ἔχειν εἰς τὰ ἑαυτοῦ σπέρματα;

{Φαίδρος} Ἦκιστὰ γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι σπείρων διὰ καλάμου μετὰ λόγων ἀδυνάτων μὲν αὐτοῖς λόγῳ βοηθεῖν, ἀδυνάτων δὲ ἰκανῶς τάληθῆ διδάξει.

{Φαίδρος} Οὐκ οὖν δὴ τό γ' εἰκός.

[d] {Σωκράτης} Οὐ γάρ· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν γράμμασι κήπους, ὡς ἔοικε, παιδιᾶς χάριν σπερεῖ τε καὶ γράψει, ὅταν [δὲ] γράφῃ, ἑαυτῷ τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἴκηται, καὶ παντὶ τῷ ταῦτον ἴχνος μετιόντι, ἠσθήσεται τε αὐτοὺς θεωρῶν φυομένους ἀπαλούς· ὅταν δὲ ἄλλοι παιδιᾶς ἄλλαις χρῶνται, συμποσίοις τε ἄρδοντες αὐτοὺς ἐτέροις τε ὅσα τούτων ἀδελφά, τότε ἐκεῖνος, ὡς ἔοικεν, ἀντὶ τούτων οἷς λέγω παίζων διάξει.

[e] {Φαίδρος} Παγκάλην λέγεις παρὰ φαύλην παιδιάν, ὃ Σώκρατες, τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παίζειν, δικαιοσύνης τε καὶ ἄλλων ὧν λέγεις περὶ μυθολογοῦντα.

{Σωκράτης} Ἔστι γάρ, ὃ φίλε Φαῖδρε, οὕτω· πολὺ δ' οἶμαι καλλίων σπουδῇ περὶ αὐτὰ γίνεταί, ὅταν τις τῇ διαλεκτικῇ τέχνῃ χρώμενος, λαβὼν ψυχὴν προσήκουσαν, φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους, οἱ ἑαυτοῖς τῷ τε φυτεύσαντι [277.a] βοηθεῖν ἰκανοὶ καὶ οὐχὶ ἄκαρποι ἀλλὰ ἔχοντες σπέρμα, ὅθεν ἄλλοι ἐν ἄλλοις ἦθεσι φυόμενοι τοῦτ' ἀεὶ ἀθάνατον παρέχειν ἰκανοί, καὶ τὸν ἔχοντα εὐδαιμονεῖν ποιοῦντες εἰς ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν μάλιστα.

{Φαίδρος} Πολὺ γὰρ τοῦτ' ἔτι κάλλιον λέγεις.

{Σωκράτης} Νῦν δὲ ἐκεῖνα ἤδη, ὃ Φαῖδρε, δυνάμεθα κρίνειν, τούτων ὠμολογημένων.

{Φαίδρος} Τὰ ποῖα;

{Σωκράτης} Ὡν δὴ περὶ βουλευθέντες ἰδεῖν ἀφικόμεθα εἰς τόδε, ὅπως τὸ Λυσίου τε ὄνειδος ἐξετάσαιμεν τῆς τῶν λόγων [b] γραφῆς περὶ, καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ τέχνη καὶ ἄνευ τέχνης γράφονται. τὸ μὲν οὖν ἔντεχνον καὶ μὴ δοκεῖ μοι δεδηλωθῆαι μετρίως.

{Φαίδρος} Ἔδοξέ γε δὴ· πάλιν δὲ ὑπόμνησόν με πῶς.

{Σωκράτης} Πρὶν ἂν τις τό τε ἀληθὲς ἐκάστων εἰδῆ περὶ ὧν λέγει ἢ γράφει, κατ' αὐτό τε πᾶν ὀρίζεσθαι δυνατὸς γένηται, ὀρισάμενός τε πάλιν κατ' εἶδη μέχρι τοῦ ἀτμήτου τέμνειν ἐπιστηθῆ, περὶ τε ψυχῆς φύσεως διδόν κατὰ ταυτά, τὸ [c] προσαρμόττον ἐκάστη φύσει εἶδος ἀνευρίσκων, οὕτω τιθῆ καὶ διακοσμῆ τὸν λόγον, ποικίλη μὲν ποικίλους ψυχῆ καὶ παναρμονίους διδούς λόγους, ἀπλοῦς δὲ ἀπλῆ, οὐ πρότερον δυνατὸν τέχνη ἔσεσθαι καθ' ὅσον πέφυκε μεταχειρισθῆναι τὸ λόγων γένος, οὔτε τι πρὸς τὸ διδάξαι οὔτε τι πρὸς τὸ πείσαι, ὡς ὁ ἔμπροσθεν πᾶς μεμήνυκεν ἡμῖν λόγος.

{Φαίδρος} Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε οὕτω πως ἐφάνη.

[d] {Σωκράτης} Τί δ' αὖ περὶ τοῦ καλὸν ἢ αἰσχρὸν εἶναι τὸ λόγους λέγειν τε καὶ γράφειν, καὶ ὅπη γιγνόμενον ἐν δίκῃ λέγοιτ' ἂν ὄνειδος ἢ μὴ, ἄρα οὐ δεδήλωκεν τὰ λεχθέντα ὀλίγον ἔμπροσθεν –

{Φαίδρος} Τὰ ποῖα;

{Σωκράτης} Ὡς εἴτε Λυσίας ἢ τις ἄλλος πώποτε ἔγραψεν ἢ γράψει ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ νόμους τιθεῖς, σύγγραμμα πολιτικὸν γράφων καὶ μεγάλην τινὰ ἐν αὐτῷ βεβαιότητα ἡγούμενος καὶ σαφήνεια, οὕτω μὲν ὄνειδος τῷ γράφοντι, εἴτε τίς φησιν εἴτε μὴ· τὸ γὰρ ἀγνοεῖν ὑπάρ τε καὶ ὄναρ δικαίων [e] καὶ ἀδίκων περὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ μὴ οὐκ ἐπονείδιστον εἶναι, οὐδὲ ἂν ὁ πᾶς ὄχλος αὐτὸ ἐπαινέσῃ.

{Φαίδρος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ γε ἐν μὲν τῷ γεγραμμένῳ λόγῳ περὶ ἐκάστου παιδιᾶν τε ἡγούμενος πολλὴν ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ οὐδένα πώποτε λόγον ἐν μέτρῳ οὐδ' ἄνευ μέτρου μεγάλης ἄξιον σπουδῆς γραφῆναι, οὐδὲ λεχθῆναι ὡς οἱ ῥαψωδούμενοι ἄνευ ἀνακρίσεως καὶ διδαχῆς πειθοῦς ἕνεκα ἐλέχθησαν, ἀλλὰ τῷ [278.a] ὄντι αὐτῶν τοὺς βελτίστους εἰδόντων ὑπόμνησιν γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς διδασκομένοις καὶ μαθήσεως χάριν λεγομένοις καὶ τῷ ὄντι γραφομένοις ἐν ψυχῇ περὶ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν [ἐν] μόνους ἡγούμενος τό τε ἐναργὲς εἶναι καὶ τέλειον καὶ ἄξιον σπουδῆς· δεῖν δὲ τοὺς τοιοῦτους λόγους αὐτοῦ λέγεσθαι οἷον ὑεῖς γνησίους εἶναι, πρῶτον μὲν τὸν ἐν αὐτῷ, ἐὰν εὐρεθεῖς ἐνῆ, ἔπειτα εἴ τινες τούτου ἔκγονοι [b] τε καὶ ἀδελφοὶ ἅμα ἐν ἄλλαισιν ἄλλων ψυχαῖς κατ' ἀξίαν ἐνέφυσαν· τοὺς δὲ ἄλλους χαίρειν ἔων – οὗτος δὲ ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ κινδυνεύει, ὦ Φαῖδρε, εἶναι οἷον ἐγὼ τε καὶ σὺ εὐξαίμεθ' ἂν σέ τε καὶ ἐμὲ γενέσθαι.

{Φαίδρος} Παντάπασι μὲν οὖν ἔγωγε βούλομαι τε καὶ εὐχομαι ἃ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἤδη πεπαίσθω μετρίως ἡμῖν τὰ περὶ λόγων· καὶ σὺ τε ἐλθὼν φράζε Λυσία ὅτι νῶ καταβάντε ἐς τὸ Νυμφῶν νᾶμά τε καὶ μουσεῖον ἠκούσαμεν λόγων, οἱ ἐπέστελλον [c] λέγειν Λυσία τε καὶ εἴ τις ἄλλος συντίθησι λόγους, καὶ Ὀμήρω καὶ εἴ τις ἄλλος αὖ ποιήσιν ψιλήν ἢ ἐν φῶδῃ συντέθηκε, τρίτον δὲ Σόλωνι καὶ ὅστις ἐν πολιτικοῖς λόγοις νόμους ὀνομάζων συγγράμματα ἔγραψεν· εἰ μὲν εἰδὼς ἦ τὸ ἀληθὲς ἔχει συνέθηκε ταῦτα, καὶ ἔχων βοηθεῖν, εἰς ἔλεγχον ἰὼν περὶ ὧν ἔγραψε, καὶ λέγων αὐτὸς δυνατὸς τὰ γεγραμμένα φαῦλα ἀποδείξει, οὐ τι τῶνδε ἐπωνυμίαν ἔχοντα δεῖ [d] λέγεσθαι τὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐσπούδακεν ἐκείνων.

{Φαίδρος} Τίνας οὖν τὰς ἐπωνυμίας αὐτῶ νέμεις;

{Σωκράτης} Τὸ μὲν σοφόν, ὦ Φαῖδρε, καλεῖν ἔμοιγε μέγα εἶναι δοκεῖ καὶ θεῶ μόνῳ πρέπειν· τὸ δὲ ἢ φιλόσοφον ἢ τοιοῦτόν τι μᾶλλον τε ἂν αὐτῶ καὶ ἀρμόττοι καὶ ἐμμελεστέως ἔχοι.

{Φαίδρος} Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αὖ τὸν μὴ ἔχοντα τιμιώτερα ὧν συνέθηκεν ἢ ἔγραψεν ἄνω κάτω στρέφων ἐν χρόνῳ, πρὸς ἄλληλα [e] κολλῶν τε καὶ ἀφαιρῶν, ἐν δίκῃ που ποιητὴν ἢ λόγων συγγραφέα ἢ νομογράφον προσερεῖς;

{Φαίδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ταῦτα τοίνυν τῶ ἐταίρῳ φράζε.

{Φαίδρος} Τί δὲ σύ; πῶς ποιήσεις; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν σὸν ἐταῖρον δεῖ παρελθεῖν.

{Σωκράτης} Τίνα τοῦτον;

{Φαίδρος} Ἴσοκράτη τὸν καλόν· ὃ τί ἀπαγγελεῖς, ὦ Σώκρατες; τίνα αὐτὸν φήσομεν εἶναι;

{Σωκράτης} Νέος ἔτι, ὦ Φαῖδρε, Ἴσοκράτης· ὁ μέντοι [279.a] μαντεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω.

{Φαίδρος} Τὸ ποῖον δῆ;

{Σωκράτης} Δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως, ἔτι τε ἤθει γεννικωτέρῳ κεκρᾶσθαι· ὥστε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστὸν προϊούσης τῆς ἡλικίας εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πάποτε ἀψαμένων λόγων, ἔτι τε εἰ αὐτῶ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δὲ τις αὐτὸν ἄγοι ὀρμῇ θειοτέρα· φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία [b] τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ. ταῦτα δὲ οὖν ἐγὼ μὲν παρὰ τῶνδε τῶν θεῶν ὡς ἐμοῖς παιδικοῖς Ἴσοκράτει ἐξαγγέλλω, σὺ δ' ἐκεῖνα ὡς σοῖς Λυσία.

{Φαίδρος} Ταῦτ' ἔσται· ἀλλὰ ἴωμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ πνῖγος ἠπιώτερον γέγονεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εὐξαμένῳ πρέπει τοῖσδε πορεύεσθαι;

{Φαίδρος} Τί μήν;

{Σωκράτης} ὦ φίλε Πάν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῆδε θεοί, δοίητέ μοι καλῶ γενέσθαι τᾶνδοθεν· ἔξωθεν δὲ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντός [c] εἶναί μοι φίλια. πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν· τὸ δὲ χρυσοῦ πλήθος εἴη μοι ὅσον μήτε φέρειν μήτε ἄγειν δύναιτο ἄλλος ἢ ὁ σῶφρων. Ἔτ' ἄλλου του δεόμεθα, ὦ Φαῖδρε; ἐμοὶ μὲν γὰρ μετρίως ἤϊκται.

{Φαίδρος} Καὶ ἐμοὶ ταῦτα συνεύχου· κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων.

{Σωκράτης} Ἴωμεν.

Άλκιβιάδης Α΄ ἢ περὶ ἀνθρώπου φύσεως, μαιευτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[103.a]

{Σωκράτης} Ὡ παῖ Κλεινίου, οἷμαί σε θαυμάζειν ὅτι πρῶτος ἐραστής σου γενόμενος τῶν ἄλλων πεπαυμένων μόνος οὐκ ἀπαλλάττομαι, καὶ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι δι' ὄχλου ἐγένοντό σοι διαλεγόμενοι, ἐγὼ δὲ τοσοῦτων ἐτῶν οὐδὲ προσεῖπον. τούτου δὲ τὸ αἴτιον γέγονεν οὐκ ἀνθρώπειον, ἀλλὰ τι δαιμόνιον ἐναντίωμα, οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύση. νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκέτι ἐναντιοῦται, οὕτω προσελήλυθα· εὐελπίς δ' εἰμί καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐναντιώσεσθαι αὐτό. σχεδὸν οὖν κατανενοήκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σκοπούμενος ὡς πρὸς τοὺς ἐραστάς ἔσχε· πολλῶν γὰρ γενομένων καὶ μεγαλοφρόνων οὐδεὶς ὅς οὐχ ὑπερβληθεὶς τῷ φρονήματι ὑπὸ σοῦ πέφευγεν. τὸν δὲ λόγον, ᾧ ὑπερπεφρόνηκας, [104.a] ἐθέλω διελεῖν. οὐδενὸς φῆς ἀνθρώπων ἐνδεῆς εἶναι εἰς οὐδέν· τὰ γὰρ ὑπάρχοντά σοι μεγάλα εἶναι, ὥστε μηδενὸς δεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρξάμενα τελευτῶντα εἰς τὴν ψυχὴν. οἷε γὰρ δὴ εἶναι πρῶτον μὲν κάλλιστός τε καὶ μέγιστος – καὶ τοῦτο μὲν δὴ παντὶ δῆλον ἰδεῖν ὅτι οὐ ψεύδῃ – ἔπειτα νεανικωτάτου γένους ἐν τῇ σεαυτοῦ πόλει, οὔση μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, καὶ ἐνταῦθα πρὸς πατρός τέ σοι φίλους καὶ συγγενεῖς πλείστους εἶναι καὶ ἀρίστους, οἱ εἶ τι δέοι ὑπηρετοῖεν ἄν σοι, τούτων δὲ τοὺς πρὸς μητρός οὐδὲν χεῖρους οὐδ' ἐλάττους. συμπάντων δὲ ὧν εἶπον μείζω οἷε σοι δύναμιν ὑπάρχειν Περικλέα τὸν Ξανθίππου, ὃν ὁ πατήρ ἐπίτροπον κατέλιπε σοί τε καὶ τῷ ἀδελφῷ· ὅς οὐ μόνον ἐν τῇδε τῇ πόλει δύναται πράττειν ὅτι ἂν βούληται, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῶν βαρβάρων ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις γένεσιν. προσθήσω δὲ καὶ ὅτι τῶν πλουσίων· δοκεῖς δέ μοι ἐπὶ τούτῳ ἠκιστα μέγα φρονεῖν. κατὰ πάντα δὴ ταῦτα σὺ τε μεγαλαυχούμενος κεκράτηκας τῶν ἐραστῶν ἐκεῖνοί τε ὑποδεέστεροι ὄντες ἐκρατήθησαν, καὶ σε ταῦτ' οὐ λέληθεν· ὅθεν δὴ εὔ οἶδα ὅτι θαυμάζεις τί διανοοῦμένός ποτε οὐκ ἀπαλλάττομαι τοῦ ἔρωτος, καὶ ἦντιν' ἔχων ἐλπίδα ὑπομένω τῶν ἄλλων πεφευγόντων.

{Άλκιβιάδης} Καὶ ἴσως γε, ᾧ Σώκρατες, οὐκ οἶσθ' ὅτι σμικρόν με ἔφθης. ἐγὼ γάρ τοι ἐν νῷ εἶχον πρότερός σοι προσελθὼν αὐτὰ ταῦτ' ἐρέσθαι, τί ποτε βούλει καὶ εἰς τίνα ἐλπίδα βλέπων ἐνοχλεῖς με, ἀεὶ ὅπου ἂν ᾧ ἐπιμελέστατα παρῶν· τῷ ὄντι γὰρ θαυμάζω ὅτι ποτ' ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα, καὶ ἦδιστ' ἂν πυθοίμην.

{Σωκράτης} Ἀκούση μὲν ἄρα μου, ὡς τὸ εἰκός, προθύμως, εἵπερ, ὡς φῆς, ἐπιθυμεῖς εἰδέναι τί διανοοῦμαι, καὶ ὡς ἀκουσομένῳ καὶ περιμενοῦντι λέγω.

{Άλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν· ἀλλὰ λέγε.

{Σωκράτης} Ὅρα δὴ· οὐ γὰρ τοι εἶη ἂν θαυμαστὸν εἶ, ὥσπερ μόγις ἠρξάμην, οὕτω μόγις καὶ παυσαίμην.

{Άλκιβιάδης} Ὡγαθὲ λέγε· ἀκούσομαι γάρ.

{Σωκράτης} Λεκτέον ἂν εἶη. χαλεπὸν μὲν οὖν πρὸς ἄνδρα οὐχ ἦττονα ἐραστῶν προσφέρεσθαι ἐραστῇ, ὅμως δὲ τολμητέον φράσαι τὴν ἐμὴν διάνοιαν. ἐγὼ γάρ, ᾧ Ἀλκιβιάδη, εἰ μὲν σε ἐώρων ἂ νυνδὴ διήλθον ἀγαπῶντα καὶ οἰόμενον δεῖν ἐν τούτοις καταβιῶναι, πάλαι ἂν ἀπηλλάγμην τοῦ ἔρωτος, ὡς γε δὴ ἐμαυτὸν πείθω· [105.a] νῦν δ' ἕτερ' αὐτὴν κατηγορήσω διανοήματα σὰ πρὸς αὐτὸν σέ, ᾧ καὶ γνώση ὅτι προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα. δοκεῖς γὰρ μοι, εἴ τίς σοι εἴποι θεῶν· «Ὡ Ἀλκιβιάδη, πότερον βούλει ζῆν ἔχων ἢ νῦν ἔχεις, ἢ αὐτίκα τεθνάναι εἰ μὴ σοι ἐξέσται μείζω

κτῆσασθαι;» δοκεῖς ἄν μοι ἐλέσθαι τεθνάναι· ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τίνι δὴ ποτε ἐλπίδι ζῆς, ἐγὼ φράσω. ἤγῃ, ἐὰν θᾶπτον εἰς τὸν Ἀθηναίων δῆμον παρέλθης – τοῦτο δ΄ ἔσσεσθαι μάλα ὀλίγων ἡμερῶν – παρελθὼν οὖν ἐνδείξεσθαι Ἀθηναίοις ὅτι ἄξιός εἰ τιμᾶσθαι ὡς οὔτε Περικλῆς οὔτ΄ ἄλλος οὐδεὶς τῶν πρόποτε γενομένων, καὶ τοῦτ΄ ἐνδειξάμενος μέγιστον δυνήσεσθαι ἐν τῇ πόλει, ἐὰν δ΄ ἐνθάδε μέγιστος ᾖς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι, καὶ οὐ μόνον ἐν Ἑλλησιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅσοι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν οἰκοῦσιν ἠπειρῶ. καὶ εἰ αὖ σοι εἴποι ὁ αὐτὸς οὗτος θεὸς ὅτι αὐτοῦ σε δεῖ δυναστεύειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, διαβῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐξέσται σοι οὐδὲ ἐπιθέσθαι τοῖς ἐκεῖ πράγμασιν, οὐκ ἂν αὖ μοι δοκεῖς ἐθέλειν οὐδ΄ ἐπὶ τούτοις μόνοις ζῆν, εἰ μὴ ἐμπλήσεις τοῦ σοῦ ὀνόματος καὶ τῆς σῆς δυνάμεως πάντας ὡς ἔπος εἶπειν ἀνθρώπους· καὶ οἴμαι σε πλὴν Κύρου καὶ Ξέρξου ἠγεῖσθαι οὐδένα ἄξιον λόγου γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν ἔχεις ταύτην τὴν ἐλπίδα, εὖ οἶδα καὶ οὐκ εἰκάζω. ἴσως ἂν οὖν εἴποις, ἄτε εἰδὼς ὅτι ἀληθῆ λέγω, «Τί δὴ οὖν, ὦ Σώκρατες, τοῦτ΄ ἐστὶ σοι πρὸς λόγον; ὃν ἔφησθα ἐρεῖν, διὸ ἐμοῦ οὐκ ἀπαλλάττη;» ἐγὼ δὲ σοὶ γε ἐρῶ, ὦ φίλε παῖ Κλεινίου καὶ Δεινομάχης. τούτων γάρ σοι ἀπάντων τῶν διανοημάτων τέλος ἐπιτεθῆναι ἄνευ ἐμοῦ ἀδύνατον· τοσαύτην ἐγὼ δύναμιν οἴμαι ἔχειν εἰς τὰ σὰ πράγματα καὶ εἰς σέ, διὸ δὴ καὶ πάλα οἶομαι με τὸν θεὸν οὐκ ἔαν διαλέγεσθαι σοι, ὃν ἐγὼ περιέμενον ὀπηνίκα ἐάσει. ὥσπερ γὰρ σὺ ἐλπίδας ἔχεις ἐν τῇ πόλει ἐνδείξασθαι ὅτι αὐτῇ παντὸς ἄξιός εἰ, ἐνδειξάμενος δὲ ὅτι οὐδὲν ὅτι οὐ παραυτίκα δυνήσεσθαι, οὕτω κἀγὼ παρὰ σοὶ ἐλπίζω μέγιστον δυνήσεσθαι ἐνδειξάμενος ὅτι παντὸς ἄξιός εἰμί σοι καὶ οὔτε ἐπίτροπος οὔτε συγγενῆς οὔτ΄ ἄλλος οὐδεὶς ἰκανὸς παραδοῦναι τὴν δύναμιν ἧς ἐπιθυμεῖς πλὴν ἐμοῦ, μετὰ τοῦ θεοῦ μέντοι. νεωτέρῳ μὲν οὖν ὄντι σοι καὶ πρὶν τοσαύτης ἐλπίδος γέμειν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ εἶα ὁ θεὸς διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ μάτην διαλεγοίμην. νῦν δ΄ ἐφῆκεν· νῦν γὰρ ἂν μου ἀκούσῃς. [106.a]

{Άλκιβιάδης} Πολύ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, νῦν ἀτοπώτερος αὖ φαίνη, ἐπειδὴ ἤρξω λέγειν, ἢ ὅτε σιγῶν εἴποι· καίτοι σφόδρα γε ἦσθ΄ ἰδεῖν καὶ τότε τοιοῦτος. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ταῦτα διανοοῦμαι ἢ μὴ, ὡς ἔοικε, διέγνωκας, καὶ ἐὰν μὴ φῶ, οὐδὲν μοι ἔσται πλέον πρὸς τὸ πείθειν σε. εἶεν· εἰ δὲ δὴ ὅτι μάλιστα ταῦτα διανενόημαι, πῶς διὰ σοῦ μοι ἔσται καὶ ἄνευ σοῦ οὐκ ἂν γένοιτο; ἔχεις λέγειν;

{Σωκράτης} Ἄρ΄ ἐρωτᾷς εἰ τιν΄ ἔχω εἶπειν λόγον μακρόν, οἷους δὴ ἀκούειν εἴθισαι; οὐ γάρ ἐστι τοιοῦτον τὸ ἐμόν· ἀλλ΄ ἐνδείξασθαι μὲν σοι, ὡς ἐγῶμαι, οἷός τ΄ ἂν εἶην ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐὰν ἐν μόνον μοι ἐθελήσης βραχὺ ὑπηρετῆσαι.

{Άλκιβιάδης} Ἄλλ΄ εἴ γε δὴ μὴ χαλεπὸν τι λέγεις τὸ ὑπηρετήμα, ἐθέλω.

{Σωκράτης} Ἦ χαλεπὸν δοκεῖ τὸ ἀποκρίνασθαι τὰ ἐρωτώμενα;

{Άλκιβιάδης} Οὐ χαλεπόν.

{Σωκράτης} Ἀποκρίνου δὴ.

{Άλκιβιάδης} Ἐρώτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὡς διανοομένου σου ταῦτα ἐρωτῶ, ἃ φημί σε διανοεῖσθαι;

{Άλκιβιάδης} Ἦ ἔστω, εἰ βούλει, οὕτως, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅτι καὶ ἐρεῖς.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ· διανοῆ γάρ, ὡς ἐγὼ φημι, παριέναι συμβουλευσῶν Ἀθηναίοις ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου· εἰ οὖν μέλλοντός σου ἰέναι ἐπὶ τὸ βῆμα λαβόμενος ἐροίμην· «Ἦ Ἀλκιβιάδη, ἐπειδὴ περὶ τίνος Ἀθηναῖοι διανοοῦνται βουλευέσθαι, ἀνίστασαι συμβουλευσῶν; ἄρ΄ ἐπειδὴ περὶ ὧν σὺ ἐπίστασαι βέλτιον ἢ οὗτοι;» τί ἂν ἀποκρίναιο;

{Άλκιβιάδης} Εἴποίμ΄ ἂν δήπου, περὶ ὧν οἶδα βέλτιον ἢ οὗτοι.

{Σωκράτης} Περὶ ὧν ἄρ΄ εἰδὼς τυγχάνεις, ἀγαθὸς σύμβουλος εἶ.

{Άλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ταῦτα μόνον οἶσθα, ἃ παρ΄ ἄλλων ἔμαθες ἢ αὐτὸς ἐξηῦρες;

{Άλκιβιάδης} Ποῖα γὰρ ἄλλα;

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅπως ἂν ποτε ἔμαθές τι ἢ ἐξηῦρες μήτε μανθάνειν ἐθέλων μήτ' αὐτὸς ζητεῖν;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐκ ἔστιν.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἠθέλησας ἂν ζητῆσαι ἢ μαθεῖν ἃ ἐπίστασθαι ᾧ;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄ ἄρα νῦν τυγχάνεις ἐπιστάμενος, ἦν χρόνος ὅτε οὐχ ἡγοῦ εἰδένας;

{Ἀλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἄ γε μεμάθηκας σχεδόν τι καὶ ἐγὼ οἶδα· εἰ δέ τι ἐμὲ λέληθεν, εἰπέ. ἔμαθες γὰρ δὴ σύ γε κατὰ μνήμην τὴν ἐμὴν γράμματα καὶ κιθαρίζειν καὶ παλαίειν· οὐ γὰρ δὴ αὐλεῖν γε ἠθελες μαθεῖν. ταῦτ' ἔστιν ἃ σὺ ἐπίστασαι, εἰ μή πού τι μανθάνων ἐμὲ λέληθας· οἶμαι δέ γε, οὔτε νύκτωρ οὔτε μεθ' ἡμέραν ἐξιὼν ἔνδοθεν.

{Ἀλκιβιάδης} Ἀλλ' οὐ πεφοίτηκα εἰς ἄλλων ἢ τούτων. [107.a]

{Σωκράτης} Πότερον οὖν, ὅταν περὶ γραμμάτων Ἀθηναῖοι βουλευόμενοι, πῶς ἂν ὀρθῶς γράφοιεν, τότε ἀναστήσει αὐτοῖς συμβουλευέσων;

{Ἀλκιβιάδης} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὅταν περὶ κρουμάτων ἐν λύρα;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μὴν οὐδὲ περὶ παλαισμάτων γε εἰώθασι βουλευέσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ μέντοι.

{Σωκράτης} Ὅταν οὖν περὶ τίνος βουλευόμενοι; οὐ γὰρ που ὅταν γε περὶ οἰκοδομίας.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οἰκοδόμος γὰρ ταῦτά γε σοῦ βέλτιον συμβουλεύσει.

{Ἀλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μὴν ὅταν περὶ μαντικῆς βουλευόμενοι;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Μάντις γὰρ αὖ ταῦτα ἄμεινον ἢ σύ.

{Ἀλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐάν τέ γε σμικρὸς ἢ μέγας ᾖ, ἐάν τε καλὸς ἢ αἰσχρὸς, ἔτι τε γενναῖος ἢ ἀγεννής.

{Ἀλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Εἰδότος γὰρ οἶμαι περὶ ἐκάστου ἢ συμβουλή, καὶ οὐ πλουτοῦντος.

{Ἀλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἐάντε πένης ἐάντε πλούσιος ἢ ὁ παραινῶν, οὐδὲν διοίσει Ἀθηναίους ὅταν περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει βουλευόμενοι, πῶς ἂν ὑγιαίνοιεν, ἀλλὰ ζητήσουσιν ἰατρὸν εἶναι τὸν σύμβουλον.

{Ἀλκιβιάδης} Εἰκότως γε.

{Σωκράτης} Ὅταν οὖν περὶ τίνος σκοπῶνται, τότε σὺ ἀνιστάμενος ὡς συμβουλεύσων ὀρθῶς ἀναστήσει;

{Ἀλκιβιάδης} Ὅταν περὶ τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τῶν περὶ ναυπηγίας λέγεις, ὁποίας τινὰς χρὴ αὐτοῦς τὰς ναῦς ναυπηγεῖσθαι;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐκ ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ναυπηγεῖν γὰρ οἶμαι οὐκ ἐπίστασαι. τοῦτ' αἴτιον ἢ ἄλλο τι;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ περὶ ποίων τῶν ἑαυτῶν λέγεις πραγμάτων ὅταν βουλευόμενοι;

{Ἀλκιβιάδης} Ὅταν περὶ πολέμου, ὦ Σώκρατες, ἢ περὶ εἰρήνης ἢ ἄλλου τοῦ τῶν τῆς πόλεως

πραγμάτων.

{Σωκράτης} ἼΑρα λέγεις ὅταν βουλευόνται πρὸς τίνας χρῆ εἰρήνην ποιεῖσθαι καὶ τίσιν πολεμεῖν καὶ τίνα τρόπον;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Χρῆ δ' οὐχ οἷς βέλτιον;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τόθ' ὁπότε βέλτιον;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἄμεινον;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν βουλευοῖντο Ἀθηναῖοι τίσιν χρῆ προσπαλαίειν καὶ τίσιν ἀκροχειρίζεσθαι καὶ τίνα τρόπον, σὺ ἄμεινον ἂν συμβουλεύοις ἢ ὁ παιδοτρίβης;

{Άλκιβιάδης} Ὁ παιδοτρίβης δήπου.

{Σωκράτης} Ἐχεις οὖν εἰπεῖν πρὸς τί ἂν βλέπων ὁ παιδοτρίβης συμβουλεύσειεν οἷς δεῖ προσπαλαίειν καὶ οἷς μή, καὶ ὁπότε καὶ ὄντινα τρόπον; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ἄρα τούτοις δεῖ προσπαλαίειν οἷς βέλτιον, ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Ναί. [108.a]

{Σωκράτης} ἼΑρα καὶ τοσαῦτα ὅσα ἄμεινον;

{Άλκιβιάδης} Τοσαῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τότε ὅτε ἄμεινον;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄδοντα δεῖ κιθαρίζειν ποτὲ πρὸς τὴν ᾠδὴν καὶ βαίνειν;

{Άλκιβιάδης} Δεῖ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τότε ὁπότε βέλτιον;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τοσαῦθ' ὅσα βέλτιον;

{Άλκιβιάδης} Φημί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἐπειδὴ βέλτιον μὲν ὠνόμαζες ἐπ' ἀμφοτέροις, τῷ τε κιθαρίζειν πρὸς τὴν ᾠδὴν καὶ τῷ προσπαλαίειν, τί καλεῖς τὸ ἐν τῷ κιθαρίζειν βέλτιον, ὥσπερ ἐγὼ τὸ ἐν τῷ παλαίειν καλῶ γυμναστικόν· σὺ δ' ἐκεῖνο τί καλεῖς;

{Άλκιβιάδης} Οὐκ ἐννοῶ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πειρῶ ἐμὲ μιμεῖσθαι. ἐγὼ γάρ που ἀπεκρινάμην τὸ διὰ παντὸς ὀρθῶς ἔχον, ὀρθῶς δὲ δήπου ἔχει τὸ κατὰ τὴν τέχνην γιγνόμενον· ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ δὲ τέχνη οὐ γυμναστικὴ ἦν;

{Άλκιβιάδης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ἐγὼ δ' εἶπον τὸ ἐν τῷ παλαίειν βέλτιον γυμναστικόν.

{Άλκιβιάδης} Εἶπες γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καλῶς;

{Άλκιβιάδης} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ καὶ σὺ – πρέποι γάρ ἂν που καὶ σοὶ τὸ καλῶς διαλέγεσθαι – εἰπέ πρῶτον τίς ἢ τέχνη ἧς τὸ κιθαρίζειν καὶ τὸ ἄδειν καὶ τὸ ἐμβαίνειν ὀρθῶς; συνάπασα τίς καλεῖται; οὐπω δύνασαι εἰπεῖν;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὧδε πειρῶ· τίνες αἱ θεαὶ ὧν ἡ τέχνη;

{Άλκιβιάδης} Τὰς Μούσας, ὧ Σώκρατες, λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐγωγε. ὄρα δὴ· τίνα ἀπ' αὐτῶν ἐπωνυμίαν ἡ τέχνη ἔχει;

{Άλκιβιάδης} Μουσικὴν μοι δοκεῖς λέγειν.

{Σωκράτης} Λέγω γάρ. τί οὖν τὸ κατὰ ταύτην ὀρθῶς γιγνόμενόν ἐστιν; ὥσπερ ἐκεῖ ἐγὼ σοι τὸ κατὰ τὴν τέχνην ἔλεγον ὀρθῶς, τὴν γυμναστικὴν, καὶ σὺ δὴ οὖν οὕτως ἐνταῦθα τί φῆς; πῶς γίγνεσθαι;

{Άλκιβιάδης} Μουσικῶς μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. ἴθι δὴ, καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν βέλτιον καὶ τὸ ἐν τῷ εἰρήνην ἄγειν, τοῦτο τὸ βέλτιον τί ὀνομάζεις; ὥσπερ ἐκεῖ ἐφ' ἐκάστω ἔλεγες τὸ ἄμεινον, ὅτι μουσικώτερον καὶ ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ, ὅτι γυμναστικώτερον· πειρῶ δὴ καὶ ἐνταῦθα λέγειν τὸ βέλτιον.

{Άλκιβιάδης} Ἄλλ' οὐ πάνυ τι ἔχω.

{Σωκράτης} Ἄλλὰ μέντοι αἰσχρὸν γε εἰ μὲν τις σε λέγοντα καὶ συμβουλευόντα περὶ σιτίων ὅτι βέλτιον τότε τοῦδε καὶ νῦν καὶ τοσοῦτον, ἔπειτα ἐρωτήσειεν «Τί τὸ ἄμεινον λέγεις, ὧ Ἄλκιβιάδη;» περὶ μὲν τούτων ἔχειν εἰπεῖν ὅτι τὸ ὑγιεινότερον, καίτοι οὐ προσποιῆ γε ἰατρὸς εἶναι· [109.a] περὶ δὲ οὐ προσποιῆ ἐπιστήμων εἶναι καὶ συμβουλεύσεις ἀνιστάμενος ὡς εἰδῶς, τούτου δ', ὡς ἔοικας, πέρι ἐρωτηθεὶς ἐὰν μὴ ἔχῃς εἰπεῖν, οὐκ αἰσχύνῃ; ἢ οὐκ αἰσχρὸν φανεῖται;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ καὶ προθυμοῦ εἰπεῖν πρὸς τί τείνει τὸ ἐν τῷ εἰρήνην τε ἄγειν ἄμεινον καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν οἷς δεῖ;

{Άλκιβιάδης} Ἄλλὰ σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι.

{Σωκράτης} Οὐδ' οἴσθα, ἐπειδὴν πόλεμον ποιῶμεθα, ὅτι ἐγκαλοῦντες ἀλλήλοις πάθημα ἐρχόμεθα εἰς τὸ πολεμεῖν, καὶ ὅτι αὐτὸ ὀνομάζοντες ἐρχόμεθα;

{Άλκιβιάδης} Ἐγωγε, ὅτι γε ἐξαπατῶμενοί τι ἢ βιαζόμενοι ἢ ἀποστερούμενοι.

{Σωκράτης} Ἐχε· πῶς ἕκαστα τούτων πάσχοντες; πειρῶ εἰπεῖν τί διαφέρει τὸ ὧδε ἢ ὧδε.

{Άλκιβιάδης} Ἦ τὸ ὧδε λέγεις, ὧ Σώκρατες, τὸ δικαίως ἢ τὸ ἀδίκως;

{Σωκράτης} Αὐτὸ τοῦτο.

{Άλκιβιάδης} Ἄλλὰ μὴν τοῦτο γε διαφέρει ὅλον τε καὶ πᾶν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; Ἀθηναίοις σὺ πρὸς ποτέρους συμβουλεύσεις πολεμεῖν, τοὺς ἀδικοῦντας ἢ τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας;

{Άλκιβιάδης} Δεινὸν τοῦτό γε ἐρωτᾷς· εἰ γὰρ καὶ διανοεῖται τις ὡς δεῖ πρὸς τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας πολεμεῖν, οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν γε.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ νόμιμον τοῦθ', ὡς ἔοικεν.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα· οὐδέ γε καλὸν δοκεῖ εἶναι.

{Σωκράτης} Πρὸς ταῦτ' ἄρα καὶ σὺ τὸ δίκαιον τοὺς λόγους ποιήσῃ;

{Άλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν, ὃ νυνδὴ ἐγὼ ἠρώτων βέλτιον πρὸς τὸ πολεμεῖν καὶ μὴ, καὶ οἷς δεῖ καὶ οἷς μὴ, καὶ ὅποτε καὶ μὴ, τὸ δικαιότερον τυγχάνει ὄν; ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν, ὧ φίλε Ἄλκιβιάδη; πότερον σαυτὸν λέλθῃς ὅτι οὐκ ἐπίστασαι τοῦτο, ἢ ἐμὲ ἔλαθες μανθάνων καὶ φοιτῶν εἰς διδασκάλου ὅς σε ἐδίδασκε διαγιγνώσκειν τὸ δικαιότερόν τε καὶ ἀδικώτερον; καὶ τίς ἐστὶν οὗτος; φράσον καὶ ἐμοί, ἵνα αὐτῷ φοιτητὴν προξενήσῃς καὶ ἐμέ.

{Άλκιβιάδης} Σκώπτεις, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ μὰ τὸν Φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σόν, ὃν ἐγὼ ἤκιστ' ἂν ἐπιπορήσοιμι· ἀλλ' εἴπερ ἔχεις, εἰπέ τίς ἐστίν.

{Άλκιβιάδης} Τί δ' εἰ μὴ ἔχω; οὐκ ἂν οἶμι με ἄλλως εἰδέναί περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων;

{Σωκράτης} Ναί, εἴ γε εὖροις.

{Άλκιβιάδης} Ἄλλ' οὐκ ἂν εὐρεῖν με ἠγγῆ;

{Σωκράτης} Καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσῃς.

{Άλκιβιάδης} Εἴτα ζητῆσαι οὐκ ἂν οἶμι με;

{Σωκράτης} Ἔγωγε, εἰ οἰηθείς γε μὴ εἰδέναί.

{Άλκιβιάδης} Εἴτα οὐκ ἦν ὅτ' εἶχον οὕτω; [110.a]

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις, ἔχεις οὖν εἰπεῖν τοῦτον τὸν χρόνον ὅτε οὐκ ᾤου εἰδέναί τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα; φέρε, πέρυσιν ἐζήτηεις τε καὶ οὐκ ᾤου εἰδέναί; ἢ ᾤου; καὶ τάληθῆ ἀποκρίνου, ἵνα μὴ μάτην οἱ διάλογοι γίνωνται.

{Άλκιβιάδης} Ἄλλ' ὄμην εἰδέναί.

{Σωκράτης} Τρίτον δ' ἔτος καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον οὐχ οὕτω;

{Άλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τό γε πρὸ τοῦ παῖς ἦσθα. ἦ γάρ;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τότε μὲν τοίνυν εὔ οἶδα ὅτι ᾤου εἰδέναί.

{Άλκιβιάδης} Πῶς εὔ οἶσθα;

{Σωκράτης} Πολλάκις σοῦ ἐν διδασκάλων ἤκουον παιδὸς ὄντος καὶ ἄλλοθι, καὶ ὅποτε ἀστραγαλίζεις ἢ ἄλλην τινὰ παιδιὰν παίζεις, οὐχ ὡς ἀποροῦντος περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ μάλα μέγα καὶ θαρραλέως λέγοντος περὶ ὅτου τύχοις τῶν παίδων ὡς πονηρός τε καὶ ἄδικος εἶη καὶ ὡς ἀδικοῖ· ἢ οὐκ ἀληθῆ λέγω;

{Άλκιβιάδης} Ἀλλὰ τί ἐμελλον ποιεῖν, ὃ Σώκρατες, ὅποτε τίς με ἀδικοῖ;

{Σωκράτης} Σὺ δ' εἰ τύχοις ἀγνοῶν εἶτ' ἀδικοῖτο εἶτε μὴ τότε, λέγεις, τί σε χρὴ ποιεῖν;

{Άλκιβιάδης} Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ ἠγνόουν ἔγωγε, ἀλλὰ σαφῶς ἐγίνωσκον ὅτι ἠδικοῦμην.

{Σωκράτης} Ὡς οὖν ἐπίστασθαι καὶ παῖς ὢν, ὡς ἔοικε, τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα.

{Άλκιβιάδης} Ἔγωγε· καὶ ἠπιστάμην γε.

{Σωκράτης} Ἐν ποίῳ χρόνῳ ἐξευρών; οὐ γὰρ δήπου ἐν ᾧ γε ᾤου εἰδέναί.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Πότε οὖν ἀγνοεῖν ἠγοῦ; σκόπει· οὐ γὰρ εὐρήσεις τοῦτον τὸν χρόνον.

{Άλκιβιάδης} Μὰ τὸν Δί', ὃ Σώκρατες, οὐκ οὐκ ἔχω γ' εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Εὐρὼν μὲν ἄρ' οὐκ οἶσθα αὐτά.

{Άλκιβιάδης} Οὐ πάνυ φαίνομαι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἄρτι γε οὐδὲ μαθὼν ἔφησθα εἰδέναί· εἰ δὲ μήθ' ἠῦρες μήτ' ἔμαθες, πῶς οἶσθα καὶ πόθεν;

{Άλκιβιάδης} Ἄλλ' ἴσως τοῦτό σοι οὐκ ὀρθῶς ἀπεκρινάμην, τὸ φάναι εἰδέναί αὐτὸς ἐξευρών.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ πῶς εἶχεν;

{Άλκιβιάδης} Ἔμαθον οἶμαι καὶ ἐγὼ ὡσπερ καὶ οἱ ἄλλοι.

{Σωκράτης} Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἠκομεν λόγον. παρὰ τοῦ; φράζε κάμοι.

{Άλκιβιάδης} Παρὰ τῶν πολλῶν.

{Σωκράτης} Οὐκ εἰς σπουδαίους γε διδασκάλους καταφεύγεις εἰς τοὺς πολλοὺς ἀναφέρων.

{Άλκιβιάδης} Τί δέ; οὐχ ἱκανοὶ διδάξαι οὗτοι;

{Σωκράτης} Οὐκ οὐκ τὰ πεττευτικά γε καὶ τὰ μή· καίτοι φαυλότερα αὐτὰ οἶμαι τῶν δικαίων εἶναι. τί δέ; σὺ οὐχ οὕτως οἶε;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Εἶτα τὰ μὲν φαυλότερα οὐχ οἶοί τε διδάσκειν, τὰ δὲ σπουδαιότερα;

{Άλκιβιάδης} Οἶμαι ἔγωγε· ἄλλα γοῦν πολλὰ οἶοί τ' εἰσὶν διδάσκειν σπουδαιότερα τοῦ πεττεῦειν.

{Σωκράτης} Ποῖα ταῦτα; [111.a]

{Άλκιβιάδης} Οἶον καὶ τὸ ἐλληνίζειν παρὰ τούτων ἔγωγ' ἔμαθον, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν ἑμαυτοῦ διδάσκαλον, ἀλλ' εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρω οὓς σὺ φῆς οὐ σπουδαίους εἶναι διδασκάλους.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὦ γενναῖε, τούτου μὲν ἀγαθοὶ διδάσκαλοι οἱ πολλοί, καὶ δικαίως ἐπαινοῖντ' ἂν αὐτῶν εἰς διδασκαλίαν.

{Άλκιβιάδης} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Ὅτι ἔχουσι περὶ αὐτὰ ἅ χρῆ τοὺς ἀγαθοὺς διδασκάλους ἔχειν.

{Άλκιβιάδης} Τί τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶσθ' ὅτι χρῆ τοὺς μέλλοντας διδάσκειν ὅτιοῦν αὐτοὺς πρῶτον εἰδέναι; ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοὺς εἰδότας ὁμολογεῖν τε ἀλλήλοις καὶ μὴ διαφέρεσθαι;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐν οἷς δ' ἂν διαφέρωνται, ταῦτα φήσεις εἰδέναι αὐτούς;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τούτων οὖν διδάσκαλοι πῶς ἂν εἶεν;

{Άλκιβιάδης} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Τί οὖν; δοκοῦσί σοι διαφέρεσθαι οἱ πολλοὶ ποῖόν ἐστι λίθος ἢ ξύλον; καὶ ἐάν τινα ἐρωτᾷς, ἄρ' οὐ τὰ αὐτὰ ὁμολογοῦσιν, καὶ ἐπὶ ταῦτα ὀρμῶσιν ὅταν βούλωνται λαβεῖν λίθον ἢ ξύλον; ὡσαύτως καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα· σχεδὸν γὰρ τι μανθάνω τὸ ἐλληνίζειν ἐπίστασθαι ὅτι τοῦτο λέγεις· ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰς μὲν ταῦθ', ὥσπερ εἵπομεν, ἀλλήλοις τε ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἰδίᾳ, καὶ δημοσίᾳ αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας οὐκ ἀμφισβητοῦσιν αἱ μὲν ταῦθ' αἱ δ' ἄλλα φάσκουσαι;

{Άλκιβιάδης} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Εἰκότως ἂν ἄρα τούτων γε καὶ διδάσκαλοι εἶεν ἀγαθοί.

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν βουλοίμεθα ποιῆσαι τινα περὶ αὐτῶν εἰδέναι, ὀρθῶς ἂν αὐτὸν πέμπομεν εἰς διδασκαλίαν τούτων τῶν πολλῶν;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ βουληθεῖμεν εἰδέναι, μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσιν ἢ ποῖοι ἵπποι, ἀλλὰ καὶ τίνες αὐτῶν δρομικοὶ τε καὶ μή, ἄρ' ἔτι οἱ πολλοὶ τοῦτο ἱκανοὶ διδάξαι;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἰκανὸν δέ σοι τεκμήριον ὅτι οὐκ ἐπίστανται οὐδὲ κρήγυοι διδάσκαλοί εἰσιν τούτων, ἐπειδὴ οὐδὲν ὁμολογοῦσιν ἑαυτοῖς περὶ αὐτῶν;

{Άλκιβιάδης} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ βουληθεῖμεν εἰδέναι, μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσιν, ἀλλ' ὅποιοι ὑγιεῖνοι ἢ νοσώδεις, ἄρ' ἱκανοὶ ἂν ἡμῖν ἦσαν διδάσκαλοι οἱ πολλοί;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} ἼΗν δ' ἂν σοι τεκμήριον ὅτι μοχθηροὶ εἰσι τούτων διδάσκαλοι, εἰ ἐώρας αὐτοὺς διαφορομένους;

{Άλκιβιάδης} Ἔμοιγε. [112.a]

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; νῦν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων οἱ πολλοὶ δοκοῦσί σοι ὁμολογεῖν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἢ ἀλλήλοις;

{Άλκιβιάδης} Ἦκιστα νῆ Δί', ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ; μάλιστα περὶ αὐτῶν διαφέρεσθαι;

{Άλκιβιάδης} Πολύ γε.

{Σωκράτης} Οὐκ οἶμαι γε πώποτε σε ἰδεῖν οὐδ' ἀκοῦσαι σφόδρα οὕτω διαφορομένους ἀνθρώπους περὶ ὑγιεινῶν καὶ μῆ, ὥστε διὰ ταῦτα μάχεσθαι τε καὶ ἀποκτείνουσαι ἀλλήλους.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἔγωγ' οἶδ' ὅτι, καὶ εἰ μὴ ἐώρακας, ἀκήκοας γοῦν ἄλλων τε πολλῶν καὶ Ὀμήρου· καὶ Ὀδυσσεΐας γὰρ καὶ Ἰλιάδος ἀκήκοας.

{Άλκιβιάδης} Πάντως δῆπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ταῦτα ποιήματά ἐστι περὶ διαφορᾶς δικαίων τε καὶ ἀδίκων;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ αἰ μάχαι γε καὶ οἱ θάνατοι διὰ ταύτην τὴν διαφορὰν τοῖς τε Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν ἐγένοντο, καὶ τοῖς μνηστῆρσι τοῖς τῆς Πηνελόπης καὶ τῷ Ὀδυσσεΐ.

{Άλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οἶμαι δὲ καὶ τοῖς ἐν Τανάγρα Ἀθηναίων τε καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ἀποθανοῦσι, καὶ τοῖς ὕστερον ἐν Κορωνεΐα, ἐν οἷς καὶ ὁ σὸς πατήρ Κλεινίας ἐτελεύτησεν, οὐδὲ περὶ ἐνός ἄλλου ἢ διαφορὰ ἢ περὶ τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου τοὺς θανάτους καὶ τὰς μάχας πεποίηκεν· ἢ γάρ;

{Άλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τούτους οὖν φῶμεν ἐπίστασθαι περὶ ὧν οὕτως σφόδρα διαφέρονται, ὥστε ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις τὰ ἔσχατα σφᾶς αὐτοὺς ἐργάζονται;

{Άλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰς τοὺς τοιοῦτους διδασκάλους ἀναφέρεις οὓς ὁμολογεῖς αὐτὸς μὴ εἰδέναί;

{Άλκιβιάδης} Ἔοικα.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν εἰκός σε εἰδέναί τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, περὶ ὧν οὕτω πλανᾷ καὶ οὔτε μαθῶν φαίνη παρ' οὐδενός οὔτ' αὐτὸς ἐξευρών;

{Άλκιβιάδης} Ἐκ μὲν ὧν σὺ λέγεις οὐκ εἰκός.

{Σωκράτης} Ὅρῳς αὖ τοῦθ' ὥς οὐ καλῶς εἶπες, ὦ Ἀλκιβιάδη;

{Άλκιβιάδης} Τὸ ποῖον;

{Σωκράτης} Ὅτι ἐμὲ φῆς ταῦτα λέγειν.

{Άλκιβιάδης} Τί δέ; οὐ σὺ λέγεις ὡς ἐγὼ οὐδὲν ἐπίσταμαι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων;

{Σωκράτης} Οὐ μέντοι.

{Άλκιβιάδης} Ἀλλ' ἐγώ;

{Σωκράτης} Ναί.

{Άλκιβιάδης} Πῶς δῆ;

{Σωκράτης} Ὡδε εἶση. ἐάν σε ἔρωμαι τὸ ἐν καὶ τὰ δύο πότερα πλείω ἐστί, φήσεις ὅτι τὰ δύο;

{Άλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Πόσῳ;

{Άλκιβιάδης} Ἐνί.

{Σωκράτης} Πότερος οὖν ἡμῶν ὁ λέγων ὅτι τὰ δύο τοῦ ἐνὸς ἐνὶ πλείω;

{Άλκιβιάδης} Ἐγώ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἡρώτων, σὺ δ' ἀπεκρίνου;

{Άλκιβιάδης} Ναί. [113.a]

{Σωκράτης} Περὶ δὴ τούτων μὴν ἐγὼ φαίνομαι λέγων ὁ ἐρωτῶν, ἢ σὺ ὁ ἀποκρινόμενος;

{Άλκιβιάδης} Ἐγώ.

{Σωκράτης} Τί δ' ἂν ἐγὼ μὲν ἔρωμαι ποῖα γράμματα Σωκράτους, σὺ δ' εἴπῃς, πότερος ὁ λέγων;

{Άλκιβιάδης} Ἐγώ.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, ἐνὶ λόγῳ εἰπέ· ὅταν ἐρώτησίς τε καὶ ἀπόκρισις γίνηται, πότερος ὁ λέγων, ὁ ἐρωτῶν ἢ ὁ ἀποκρινόμενος;

{Άλκιβιάδης} Ὁ ἀποκρινόμενος, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄρτι διὰ παντὸς ἐγὼ μὲν ἢ ὁ ἐρωτῶν;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Σὺ δ' ὁ ἀποκρινόμενος;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; τὰ λεχθέντα πότερος ἡμῶν εἴρηκεν;

{Άλκιβιάδης} Φαίνομαι μὲν, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἐγώ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐλέχθη περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων ὅτι Άλκιβιάδης ὁ καλὸς ὁ Κλεινίου οὐκ ἐπίσταιτο, οἷοιτο δέ, καὶ μέλλοι εἰς ἐκκλησίαν ἐλθὼν συμβουλεύσειν Ἀθηναίοις περὶ ὧν οὐδὲν οἶδεν; οὐ ταῦτ' ἦν;

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τὸ τοῦ Εὐριπίδου ἄρα συμβαίνει, ὦ Άλκιβιάδη· σοῦ τάδε κινδυνεύεις, οὐκ ἐμοῦ ἀκηκοένας, οὐδ' ἐγὼ εἶμι ὁ ταῦτα λέγων, ἀλλὰ σὺ, ἐμὲ δὲ αἰτιᾶ μάτην. καὶ μέντοι καὶ εὖ λέγεις, μανικὸν γὰρ ἐν νῶ ἔχεις ἐπιχείρημα ἐπιχειρεῖν, ὦ βέλτιστε, διδάσκειν ἅ οὐκ οἶσθα, ἀμελήσας μανθάνειν.

{Άλκιβιάδης} Οἶμαι μὲν, ὦ Σώκρατες, ὀλιγάκις Ἀθηναίους βουλευέσθαι καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας πότερα δικαιοτέρα ἢ ἀδικοτέρα· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἡγοῦνται δῆλα εἶναι, ἐάσαντες οὖν περὶ αὐτῶν σκοποῦσιν ὁπότερα συνοίσει πράξασιν. οὐ γὰρ ταῦτά οἶμαι ἐστὶν τὰ τε δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ πολλοῖς δὴ ἐλυσιτέλησεν ἀδικήσασι μεγάλα ἀδικήματα, καὶ ἐτέροις γε οἶμαι δίκαια ἐργασάμενοις οὐ συνήνεγκεν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; εἰ ὅτι μάλιστα ἕτερα μὲν τὰ δίκαια τυγχάνει ὄντα, ἕτερα δὲ τὰ συμφέροντα, οὐ τί που αὖ σὺ οἶει ταῦτ' εἰδέναι ἅ συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ δι' ὅτι;

{Άλκιβιάδης} Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες; εἰ μὴ με αὖ ἐρήση παρ' ὅτου ἔμαθον ἢ ὅπως αὐτὸς ἠῦρον.

{Σωκράτης} Οἷον τοῦτο ποιεῖς. εἴ τι μὴ ὀρθῶς λέγεις, τυγχάνει δὲ δυνατὸν ὄν ἀποδείξαι δι' οὐπερ καὶ τὸ πρότερον λόγου, οἶει δὴ καινὰ ἄττα δεῖν ἀκούειν ἀποδείξεις τε ἐτέρας, ὡς τῶν προτέρων οἷον σκευαρίων κατατετριμμένων, καὶ οὐκέτ' ἂν σὺ αὐτὰ ἀμπίσχοιο, εἰ μὴ τίς σοι τεκμήριον καθαρὸν καὶ ἄχραντον οἶσει. [114.a] ἐγὼ δὲ χαίρειν ἐάσας τὰς σὰς προδρομὰς τοῦ λόγου οὐδὲν ἤττον ἐρήσομαι πόθεν μαθὼν αὖ τὰ συμφέροντ' ἐπίστασαι, καὶ ὅστις ἐστὶν ὁ διδάσκαλος, καὶ πάντ' ἐκεῖνα τὰ πρότερον ἐρωτῶ μᾶ ἐρωτήσῃ; ἀλλὰ γὰρ δῆλον ὡς εἰς ταῦτὸν ἤξεις καὶ οὐχ ἔξεις ἀποδείξαι οὐθ' ὡς ἐξευρὼν οἶσθα τὰ συμφέροντα οὐθ' ὡς μαθὼν. ἐπειδὴ δὲ τρυφᾶς καὶ οὐκέτ' ἂν ἠδέεως τοῦ αὐτοῦ γεύσαιο λόγου, τοῦτον μὲν ἐὼ χαίρειν, εἴτ' οἶσθα εἴτε μὴ τὰ Ἀθηναίοις

συμφέροντα· πότερον δὲ ταῦτά ἐστι δίκαιά τε καὶ συμφέροντ' ἢ ἕτερα, τί οὐκ ἀπέδειξας; εἰ μὲν βούλει, ἐρωτῶν με ὥσπερ ἐγὼ σέ, εἰ δέ, καὶ αὐτὸς ἐπὶ σεαυτοῦ λόγῳ διεξέλθε.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ οἶός τ' ἂν εἶην, ὃ Σώκρατες, πρὸς σέ διελθεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλ', ὠγαθέ, ἐμὲ ἐκκλησίαν νόμισον καὶ δῆμον· καὶ ἐκεῖ τοί σε δεήσει ἕνα ἕκαστον πείθειν. ἦ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦ αὐτοῦ ἕνα τε οἶόν τε εἶναι κατὰ μόνας πείθειν καὶ συμπόλλους περὶ ὧν ἂν εἰδῆ, ὥσπερ ὁ γραμματιστής ἕνα τέ που πείθει περὶ γραμμάτων καὶ πολλούς;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ καὶ περὶ ἀριθμοῦ ὁ αὐτὸς ἕνα τε καὶ πολλούς πείσει;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὗτος δ' ἔσται ὁ εἰδώς, ὁ ἀριθμητικός;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ σὺ ἄπερ καὶ πολλούς οἶός τε πείθειν εἶ, ταῦτα καὶ ἕνα;

{Αλκιβιάδης} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ἔστι δὲ ταῦτα δῆλον ὅτι ἂ οἴσθα.

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν τοσοῦτον μόνον διαφέρει τοῦ ἐν τῷ δήμῳ ῥήτορος ὁ ἐν τῇ τοιᾷδε συνουσίᾳ, ὅτι ὁ μὲν ἀθρόους πείθει τὰ αὐτά, ὁ δὲ καθ' ἕνα;

{Αλκιβιάδης} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Ἴθι νῦν, ἐπειδὴ τοῦ αὐτοῦ φαίνεται πολλούς τε καὶ ἕνα πείθειν, ἐν ἐμοὶ ἐμμελέτησον καὶ ἐπιχείρησον ἐπιδείξει ὡς τὸ δίκαιον ἐνίστε οὐ συμφέρει.

{Αλκιβιάδης} Ὑβριστής εἶ, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Νῦν γοῦν ὑφ' ὕβρεως μέλλω σε πείθειν τάναντία οἷς σὺ ἐμὲ οὐκ ἐθέλεις.

{Αλκιβιάδης} Λέγε δή.

{Σωκράτης} Ἀποκρίνου μόνον τὰ ἐρωτώμενα.

{Αλκιβιάδης} Μή, ἀλλὰ σὺ αὐτὸς λέγε.

{Σωκράτης} Τί δ'; οὐχ ὅτι μάλιστα βούλει πεισθῆναι;

{Αλκιβιάδης} Πάντως δήπου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ λέγεις ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, μάλιστ' ἂν εἶης πεπεισμένος;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἀποκρίνου δή· καὶ ἐὰν μὴ αὐτὸς σὺ σεαυτοῦ ἀκούσης ὅτι τὰ δίκαια καὶ συμφέροντά ἐστιν, ἄλλω γε λέγοντι μὴ πιστεύσης.

{Αλκιβιάδης} Οὗτοι, ἀλλ' ἀποκριτέον· καὶ γὰρ οὐδὲν οἶομαι βλαβήσεσθαι. [115.a]

{Σωκράτης} Μαντικός γὰρ εἶ. καὶ μοι λέγε· τῶν δικαίων φῆς ἕνα μὲν συμφέρειν, ἕνα δ' οὐ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; τὰ μὲν καλὰ αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' οὐ;

{Αλκιβιάδης} Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς;

{Σωκράτης} Εἴ τις ἤδη σοι ἔδοξεν αἰσχροῦ μὲν, δίκαια δὲ πράττειν;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πάντα τὰ δίκαια καὶ καλὰ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ' αὖ τὰ καλὰ; πότερον πάντα ἀγαθὰ, ἢ τὰ μὲν, τὰ δ' οὐ;

{Αλκιβιάδης} Οἶομαι ἐγωγε, ὦ Σώκρατες, ἕνια τῶν καλῶν κακὰ εἶναι.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ αἰσχροῦ ἀγαθὰ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα λέγεις τὰ τοιάδε, οἷον πολλοὶ ἐν πολέμῳ βοηθήσαντες ἐταίρω ἢ οἰκείῳ τραύματα ἔλαβον καὶ ἀπέθανον, οἱ δ' οὐ βοηθήσαντες, δέον, ὑγιεῖς ἀπῆλθον;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὴν τοιαύτην βοήθειαν καλὴν μὲν λέγεις κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ σώσαι οὖς ἔδει, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνδρεία· ἢ οὐ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Κακὴν δέ γε κατὰ τοὺς θανάτους τε καὶ ἔλκη· ἢ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐκ ἄλλο μὲν ἢ ἀνδρεία, ἄλλο δὲ ὁ θάνατος;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα κατὰ ταυτόν γ' ἐστὶ καλὸν καὶ κακὸν τὸ τοῖς φίλοις βοηθεῖν;

{Αλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅρα τοίνυν εἰ, ἢ γε καλὸν, καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα. κατὰ τὴν ἀνδρείαν γὰρ ὠμολόγεις καλὸν εἶναι τὴν βοήθειαν· τοῦτ' οὖν αὐτὸ σκόπει, τὴν ἀνδρείαν, ἀγαθὸν ἢ κακόν; ὧδε δὲ σκόπει· σὺ πότερ' ἂν δέξαιό σοι εἶναι, ἀγαθὰ ἢ κακὰ;

{Αλκιβιάδης} Ἀγαθὰ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μέγιστα μάλιστα.

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ἥκιστα τῶν τοιούτων δέξαιό ἂν στέρεσθαι;

{Αλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Πῶς οὖν λέγεις περὶ ἀνδρείας; ἐπὶ πόσῳ ἂν αὐτοῦ δέξαιό στέρεσθαι;

{Αλκιβιάδης} Οὐδὲ ζῆν ἂν ἐγὼ δεξαίμην δειλὸς ὢν.

{Σωκράτης} Ἔσχατον ἄρα κακῶν εἶναί σοι δοκεῖ ἢ δειλία.

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἐξ ἴσου τῷ τεθνάναι, ὡς ἔοικε.

{Αλκιβιάδης} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν θανάτῳ τε καὶ δειλίᾳ ἐναντιώτατον ζωὴ καὶ ἀνδρεία;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τὰ μὲν μάλιστ' ἂν εἶναι βούλοιο σοι, τὰ δὲ ἥκιστα;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' ὅτι τὰ μὲν ἄριστα ἠγγῆ, τὰ δὲ κάκιστα;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐν τοῖς ἀρίστοις ἄρα σὺ ἠγγῆ ἀνδρείαν εἶναι κἀν τοῖς κακίστοις θάνατον.

{Αλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τὸ ἄρα βοηθεῖν ἐν πολέμῳ τοῖς φίλοις, ἢ μὲν καλόν, κατ' ἀγαθοῦ πρᾶξιν τὴν τῆς ἀνδρείας, καλὸν αὐτὸ προσεῖπας;

{Αλκιβιάδης} Φαίνομαί γε.

{Σωκράτης} Κατὰ δέ γε κακοῦ πρᾶξιν τὴν τοῦ θανάτου κακόν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὧδε δίκαιον προσαγορεύειν ἐκάστην τῶν πράξεων· εἴπερ ἢ κακὸν ἀπεργάζεται

κακὴν καλεῖς, καὶ ἧ ἀγαθὸν ἀγαθὴν κλητέον. [116.a]

{Άλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ ἧ ἀγαθόν, καλόν· ἧ δὲ κακόν, αἰσχρόν;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὴν ἄρ' ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς φίλοις βοήθειαν λέγων καλὴν μὲν εἶναι, κακὴν δέ, οὐδὲν διαφερόντως λέγεις ἢ εἰ προσεῖπες αὐτὴν ἀγαθὴν μὲν, κακὴν δέ.

{Άλκιβιάδης} Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα τῶν καλῶν, καθ' ὅσον καλόν, κακόν, οὐδὲ τῶν αἰσχυρῶν, καθ' ὅσον αἰσχρόν, ἀγαθόν.

{Άλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἔτι τοῖνον καὶ ὧδε σκέψαι. ὅστις καλῶς πράττει, οὐχὶ καὶ εὖ πράττει;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δ' εὖ πράττοντες οὐκ εὐδαίμονες;

{Άλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εὐδαίμονες δι' ἀγαθῶν κτῆσιν;

{Άλκιβιάδης} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Κτῶνται δὲ ταῦτα τῷ εὖ καὶ καλῶς πράττειν;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ εὖ ἄρα πράττειν ἀγαθόν;

{Άλκιβιάδης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καλόν ἢ εὐπραγία;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ταῦτόν ἄρα ἐφάνη ἡμῖν πάλιν αὖ καλόν τε καὶ ἀγαθόν.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅτι ἂν ἄρα εὐρωμεν καλόν, καὶ ἀγαθόν εὐρήσομεν ἕκ γε τούτου τοῦ λόγου.

{Άλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τί δέ; τὰ ἀγαθὰ συμφέρει ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Συμφέρει.

{Σωκράτης} Μνημονεύεις οὖν περὶ τῶν δικαίων πῶς ὠμολογήσαμεν;

{Άλκιβιάδης} Οἴμαι γε τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας ἀναγκαῖον εἶναι καλὰ πράττειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τοὺς τὰ καλὰ ἀγαθὰ;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρειν;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὰ δίκαια ἄρα, ὦ Ἄλκιβιάδη, συμφέροντά ἐστιν.

{Άλκιβιάδης} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ταῦτα οὐ σὺ ὁ λέγων, ἐγὼ δὲ ὁ ἐρωτῶν;

{Άλκιβιάδης} Φαίνομαι, ὡς ἔοικα.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν τις ἀνίσταται συμβουλευσῶν εἴτε Ἀθηναίους εἴτε Πεπαρηθίους, οἰόμενος γινώσκειν τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, φήσει δ' εἶναι τὰ δίκαια κακὰ ἐνίοτε, ἄλλο τι ἢ καταγελώφης ἂν αὐτοῦ, ἐπειδὴ περ τυγχάνεις καὶ σὺ λέγων ὅτι ταῦτά ἐστι δίκαιά τε καὶ συμφέροντα;

{Άλκιβιάδης} Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ἔγωγε οὐδ' ὅτι λέγω, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἔοικα ἀτόπως ἔχοντι· τοτὲ μὲν γάρ μοι ἕτερα δοκεῖ σοῦ ἐρωτῶντος, τοτὲ δ' ἄλλα.

{Σωκράτης} Εἶτα τοῦτο, ὦ φίλε, ἀγνοεῖς τὸ πάθημα τί ἐστίν;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οἶει ἂν οὖν, εἴ τις ἐρωτῶη σε δύο ὀφθαλμούς ἢ τρεῖς ἔχεις, καὶ δύο χεῖρας ἢ τέτταρας, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τοτὲ μὲν ἕτερα ἂν ἀποκρίνασθαι, τοτὲ δὲ ἄλλα, ἢ αἰεὶ τὰ αὐτά; [117.a]

{Αλκιβιάδης} Δέδοικα μὲν ἔγωγε ἤδη περὶ ἑμαυτοῦ, οἶμαι μέντοι τὰ αὐτά.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅτι οἶσθα; τοῦτ' αἴτιον;

{Αλκιβιάδης} Οἶμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Περί ὧν ἄρα ἄκων τάναντία ἀποκρίνη, δῆλον ὅτι περὶ τούτων οὐκ οἶσθα.

{Αλκιβιάδης} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ καλῶν καὶ αἰσχυρῶν καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ συμφερόντων καὶ μὴ ἀποκρινόμενος φῆς πλανᾶσθαι; εἶτα οὐ δῆλον ὅτι διὰ τὸ μὴ εἰδέναι περὶ αὐτῶν, διὰ ταῦτα πλανᾷ;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὕτω καὶ ἔχει· ἐπειδάν τις τι μὴ εἰδῆ, ἀναγκαῖον περὶ τούτου πλανᾶσθαι τὴν ψυχὴν;

{Αλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τί οὖν; οἶσθα ὄντινα τρόπον ἀναβῆσθαι εἰς τὸν οὐρανόν;

{Αλκιβιάδης} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ πλανᾶταί σου ἡ δόξα περὶ ταῦτα;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τὸ δ' αἴτιον οἶσθα ἢ ἐγὼ φράσω;

{Αλκιβιάδης} Φράσον.

{Σωκράτης} Ὅτι, ὦ φίλε, οὐκ οἶει αὐτὸ ἐπίστασθαι οὐκ ἐπιστάμενος.

{Αλκιβιάδης} Πῶς αὖ τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Ὅρα καὶ σὺ κοινῆ. ἂ μὴ ἐπίστασαι, γινώσκεις δὲ ὅτι οὐκ ἐπίστασαι, πλανᾷ περὶ τὰ τοιαῦτα; ὥσπερ περὶ ὄψου σκευασίας οἶσθα δήπου ὅτι οὐκ οἶσθα;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν αὐτὸς περὶ ταῦτα δοξάζεις ὅπως χρὴ σκευάζειν καὶ πλανᾷ, ἢ τῷ ἐπισταμένῳ ἐπιτρέπεις;

{Αλκιβιάδης} Οὕτως.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ ἐν νηὶ πλέοις, ἄρα δοξάζοις ἂν πότερον χρὴ τὸν οἶακα εἶσω ἄγειν ἢ ἔξω, καὶ ἄτε οὐκ εἰδὼς πλανῶ ἂν, ἢ τῷ κυβερνήτῃ ἐπιτρέψας ἂν ἡσυχίαν ἄγοις;

{Αλκιβιάδης} Τῷ κυβερνήτῃ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα περὶ ἃ μὴ οἶσθα πλανᾷ, ἄνπερ εἰδῆς ὅτι οὐκ οἶσθα;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ ἔοικα.

{Σωκράτης} Ἐννοεῖς οὖν ὅτι καὶ τὰ ἀμαρτήματα ἐν τῇ πράξει διὰ ταύτην τὴν ἀγνοίαν ἐστὶ, τὴν τοῦ μὴ εἰδότα οἶεσθαι εἰδέναι;

{Αλκιβιάδης} Πῶς αὖ λέγεις τοῦτο;

{Σωκράτης} Τότε που ἐπιχειροῦμεν πράττειν, ὅταν οἰώμεθα εἰδέναι ὅτι πράττομεν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ὅταν δέ γέ πού τινες μὴ οἶωνται εἰδέναι, ἄλλοις παραδιδόασιν;

{Αλκιβιάδης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ τοιοῦτοι τῶν μὴ εἰδόντων ἀναμάρτητοι ζῶσι διὰ τὸ ἄλλοις περὶ αὐτῶν

ἐπιτρέπειν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τίνες οὖν οἱ ἀμαρτάνοντες; οὐ γάρ που οἱ γε εἰδότες.

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα. [118.a]

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δ' οὐθ' οἱ εἰδότες οὐθ' οἱ τῶν μὴ εἰδόντων εἰδότες ὅτι οὐκ ἴσασιν, ἢ ἄλλοι λείπονται ἢ οἱ μὴ εἰδότες, οἰόμενοι δ' εἰδέναί;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ, ἀλλ' οὔτοι.

{Σωκράτης} Αὐτὴ ἄρα ἡ ἄγνοια τῶν κακῶν αἰτία καὶ ἡ ἐπονείδιστος ἀμαθία;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅταν ἦ περὶ τὰ μέγιστα, τότε κακουργοτάτη καὶ αἰσχίστη;

{Αλκιβιάδης} Πολύ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἔχεις μείζω εἰπεῖν δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ συμφερόντων;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν περὶ ταῦτα σὺ φῆς πλανᾶσθαι;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ πλανᾷ, ἄρ' οὐ δῆλον ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὅτι οὐ μόνον ἀγνοεῖς τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ οὐκ εἰδῶς οἶει αὐτὰ εἰδέναί;

{Αλκιβιάδης} Κινδυνεύω.

{Σωκράτης} Βαβαῖ ἄρα, ὦ Ἀλκιβιάδη, οἷον πάθος πέπονθας· ὁ ἐγὼ ὀνομάζειν μὲν ὀκνῶ, ὅμως δέ, ἐπειδὴ μόνω ἐσμέν, ῥητέον. ἀμαθία γὰρ συνοικεῖς, ὦ βέλτιστε, τῇ ἐσχάτῃ, ὡς ὁ λόγος σου κατηγορεῖ καὶ σὺ σαυτοῦ· διὸ καὶ ἄττεις ἄρα πρὸς τὰ πολιτικὰ πρὶν παιδευθῆναι. πέπονθας δὲ τοῦτο οὐ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν πραττόντων τὰ τῆσδε τῆς πόλεως, πλὴν ὀλίγων γε καὶ ἴσως τοῦ σοῦ ἐπιτρόπου Περικλέους.

{Αλκιβιάδης} Λέγεται γέ τοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου σοφὸς γεγονέναι, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ σοφοῖς συγγεγονέναι, καὶ Πυθοκλείδῃ καὶ Ἀναξαγόρῃ· καὶ νῦν ἔτι τηλικούτος ὢν Δάμωνι σύνεστιν αὐτοῦ τούτου ἔνεκα.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἤδη τιν' εἶδες σοφὸν ὀτιοῦν ἀδυνατοῦντα ποιῆσαι ἄλλον σοφὸν ἄπερ αὐτός; ὡσπερ ὅς σε ἐδίδαξεν γράμματα, αὐτός τ' ἦν σοφὸς καὶ σὲ ἐποίησε τῶν τε ἄλλων ὄντιν' ἐβούλετο· ἢ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ σὺ ὁ παρ' ἐκείνου μαθὼν ἄλλον οἷός τε ἔση;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὁ κιθαριστὴς δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ὡσαύτως;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καλὸν γὰρ δήπου τεκμήριον τοῦτο τῶν ἐπισταμένων ὀτιοῦν ὅτι ἐπίστανται, ἐπειδὴ καὶ ἄλλον οἷοί τ' ὧσιν ἀποδειῖξαι ἐπιστάμενον.

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἔχεις εἰπεῖν Περικλῆς τίνα ἐποίησεν σοφόν, ἀπὸ τῶν ὑέων ἀρξάμενος;

{Αλκιβιάδης} Τί δ' εἰ τὴν Περικλέους ὑεῖ ἠλιθίω ἐγενέσθην, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ Κλεινίαν τὸν σὸν ἀδελφόν.

{Αλκιβιάδης} Τί δ' ἂν αὐτὴν Κλεινίαν λέγοις, μαινόμενον ἄνθρωπον;

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν Κλεινίας μὲν μαινεται, τὴν δὲ Περικλέους ὑεῖ ἠλιθίω ἐγενέσθην, σοὶ τίνα αἰτίαν ἀναθῶμεν, δι' ὅτι σε οὕτως ἔχοντα περιορᾷ;

{Αλκιβιάδης} Ἐγὼ οἶμαι αἴτιος οὐ προσέχων τὸν νοῦν. [119.a]

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἢ τῶν ξένων δοῦλον ἢ ἐλεύθερον εἶπε ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν Περικλέους συνουσίαν σοφώτερος γεγονέναι, ὥσπερ ἐγὼ ἔχω σοι εἶπεῖν διὰ τὴν Ζήνωνος Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου καὶ Καλλιᾶν τὸν Καλλιᾶδου, ὧν ἐκάτερος Ζήνωνι ἑκατὸν μνᾶς τελέσας σοφός τε καὶ ἐλλόγιμος γέγονεν.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔχω.

{Σωκράτης} Εἶεν· τί οὖν διανοῆ περι σαυτοῦ; πότερον ἔαν ὡς νῦν ἔχεις, ἢ ἐπιμέλειάν τινα ποιῆσθαι;

{Αλκιβιάδης} Κοινὴ βουλή, ὦ Σώκρατες. καίτοι ἐννοῶ σου εἰπόντος καὶ συγχωρῶ· δοκοῦσι γάρ μοι οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες ἐκτὸς ὀλίγων ἀπαίδευτοι εἶναι.

{Σωκράτης} Εἶτα τί δὴ τοῦτο;

{Αλκιβιάδης} Εἰ μὲν που ἦσαν πεπαιδευμένοι, ἔδει ἂν τὸν ἐπιχειροῦντα αὐτοῖς ἀνταγωνίζεσθαι μαθόντα καὶ ἀσκήσαντα ἰέναι ὡς ἐπ' ἀθλητάς· νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἰδιωτικῶς ἔχοντες ἐληλύθασιν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, τί δεῖ ἀσκεῖν καὶ μανθάνοντα πράγματα ἔχειν; ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι τούτων τῆ γε φύσει πάνυ πολὺ περιέσομαι.

{Σωκράτης} Βαβαῖ, οἶον, ὦ ἄριστε, τοῦτ' εἴρηκας· ὡς ἀνάξιον τῆς ιδέας καὶ τῶν ἄλλων τῶν σοι ὑπαρχόντων.

{Αλκιβιάδης} Τί μάλιστα καὶ πρὸς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἀγανακτῶ ὑπὲρ τε σοῦ καὶ τοῦ ἑμαυτοῦ ἔρωτος.

{Αλκιβιάδης} Τί δὴ;

{Σωκράτης} Εἰ ἠξίωσας τὸν ἀγῶνά σοι εἶναι πρὸς τοὺς ἐνθάδε ἀνθρώπους.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ πρὸς τίνας μὴν;

{Σωκράτης} Ἄξιον τοῦτό γε καὶ ἐρέσθαι ἄνδρα οἰόμενον μεγαλόφρονα εἶναι.

{Αλκιβιάδης} Πῶς λέγεις; οὐ πρὸς τούτους μοι ὁ ἀγών;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ κἂν εἰ τριήρη διανοῦ κυβερνᾶν μέλλουσιν ναυμαχεῖν, ἥρκει ἂν σοι τῶν συνναυτῶν βελτίστῳ εἶναι τὰ κυβερνητικά, ἢ ταῦτα μὲν ὧν ἂν δεῖν ὑπάρχειν, ἀπέβλεπες δ' ἂν εἰς τοὺς ὡς ἀληθῶς ἀνταγωνιστάς, ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν εἰς τοὺς συναγωνιστάς; ὧν δήπου περιγενέσθαι σε δεῖ τοσοῦτον ὥστε μὴ ἀξιοῦν ἀνταγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καταφρονηθέντας συναγωνίζεσθαί σοι πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ δὴ τῷ ὄντι γε καλόν τι ἔργον ἀποδείξασθαι διανοῆ καὶ ἄξιον σαυτοῦ τε καὶ τῆς πόλεως.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ μὲν δὴ διανοοῦμαι γε.

{Σωκράτης} Πάνυ σοι ἄρα ἄξιον ἀγαπᾶν εἰ τῶν στρατιωτῶν βελτίων εἶ, ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς τῶν ἀντιπάλων ἡγεμόνας ἀποβλέπειν εἶ ποτε ἐκείνων βελτίων γέγονας, σκοποῦντα καὶ ἀσκοῦντα πρὸς ἐκείνους. [120.a]

{Αλκιβιάδης} Λέγεις δὲ τίνας τούτους, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶσθα ἡμῶν τὴν πόλιν Λακεδαιμονίους τε καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ πολεμοῦσαν ἐκάστοτε;

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ἐν νῷ ἔχεις ἡγεμῶν εἶναι τῆσδε τῆς πόλεως, πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλέας καὶ τοὺς Περσῶν τὸν ἀγῶνα ἡγούμενός σοι εἶναι ὀρθῶς ἂν ἡγοῖο;

{Αλκιβιάδης} Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν.

{Σωκράτης} Οὐκ, ὦγαθέ, ἀλλὰ πρὸς Μειδίαν σε δεῖ τὸν ὀρτυγοκόπον ἀποβλέπειν καὶ ἄλλους τοιούτους – οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττειν ἐπιχειροῦσιν, ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη, φαῖεν ἂν αἱ γυναῖκες,

τρίχα ἔχοντες ἐν τῇ ψυχῇ ὑπ' ἀμουσίας καὶ οὐπω ἀποβεβληκότες, ἔτι δὲ βαρβαρίζοντες ἐληλύθασι κολακεύσοντες τὴν πόλιν ἀλλ' οὐκ ἄρξοντες – πρὸς τούτους σε δεῖ, οὐσπερ λέγω, βλέποντα σαυτοῦ δὴ ἀμελεῖν, καὶ μήτε μανθάνειν ὅσα μαθήσεως ἔχεται, μέλλοντα τοσοῦτον ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι, μήτε ἀσκεῖν ὅσα δεῖται ἀσκήσεως, καὶ πᾶσαν παρασκευὴν παρεσκευασμένον οὕτως ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, δοκεῖς μὲν μοι ἀληθῆ λέγειν, οἶμαι μέντοι τούς τε Λακεδαιμονίων στρατηγούς καὶ τὸν Περσῶν βασιλέα οὐδὲν διαφέρειν τῶν ἄλλων.

{Σωκράτης} Ἀλλ', ὦ ἄριστε, τὴν οἴησιν ταύτην σκόπει οἷαν ἔχεις.

{Αλκιβιάδης} Τοῦ πέρι;

{Σωκράτης} Πρῶτον μὲν ποτέρως ἂν οἶει σαυτοῦ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι, φοβούμενός τε καὶ οἰόμενος δεινούς αὐτούς εἶναι, ἢ μή;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον ὅτι εἰ δεινούς οἰοίμην.

{Σωκράτης} Μῶν οὖν οἶει τι βλαβήσεσθαι ἐπιμεληθεὶς σαυτοῦ;

{Αλκιβιάδης} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ μεγάλα ὀνήσεσθαι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν μὲν τούτῳ τοσοῦτον κακὸν ἔχει ἢ οἴησις αὕτη.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τὸ δεύτερον τοίνυν, ὅτι καὶ ψευδῆς ἐστίν, ἐκ τῶν εἰκότων σκέψαι.

{Αλκιβιάδης} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Πότερον εἰκὸς ἀμείνους γίνεσθαι φύσεις ἐν γενναίοις γένεσιν ἢ μή;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον ὅτι ἐν τοῖς γενναίοις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοὺς εὖ φύντας, ἐὰν καὶ εὖ τραφῶσιν, οὕτω τελέους γίνεσθαι πρὸς ἀρετὴν;

{Αλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Σκεψώμεθα δὴ, τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἀντιτιθέντες, πρῶτον μὲν εἰ δοκοῦσι φαυλοτέρων γενῶν εἶναι οἱ Λακεδαιμονίων καὶ Περσῶν βασιλῆς. ἢ οὐκ ἴσμεν ὡς οἱ μὲν Ἡρακλέους, οἱ δὲ Ἀχαιμένους ἔκγονοι, τὸ δ' Ἡρακλέους τε γένος καὶ τὸ Ἀχαιμένους εἰς Περσέα τὸν Διὸς ἀναφέρεται; [121.a]

{Αλκιβιάδης} Καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον, ὦ Σώκρατες, εἰς Εὐρυσάκη, τὸ δ' Εὐρυσάκους εἰς Δία.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον, ὦ γενναῖε Ἀλκιβιάδη, εἰς Δαίδαλον, ὁ δὲ Δαίδαλος εἰς Ἥφαιστον τὸν Διός. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτων ἀπ' αὐτῶν ἀρξάμενα βασιλῆς εἰσὶν ἐκ βασιλέων μέχρι Διός, οἱ μὲν Ἄργους τε καὶ Λακεδαιμόνος, οἱ δὲ τῆς Περσίδος τὸ αἰεὶ, πολλάκις δὲ καὶ τῆς Ἀσίας, ὥσπερ καὶ νῦν ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ τε ἰδιῶται καὶ οἱ πατέρες, εἰ δὲ καὶ τοὺς προγόνους σε δέοι καὶ τὴν πατρίδα Εὐρυσάκους ἐπιδειξάμεθα Σαλαμίνα ἢ τὴν Αἰακοῦ τοῦ ἔτι προτέρου Αἰγιναν Ἀρτοξέρξη τῷ Ξέρξου, πόσον ἂν οἶει γέλωτα ὀφλεῖν; ἀλλ' ὄρα μὴ τοῦ τε γένους ὄγκω ἐλαττώμεθα τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆ ἄλλῃ τροφῇ. ἢ οὐκ ἦσθησαι τοῖς τε Λακεδαιμονίων βασιλεῦσιν ὡς μεγάλα τὰ ὑπάρχοντα, ὧν αἱ γυναῖκες δημοσίᾳ φυλάττονται ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ὅπως εἰς δύναμιν μὴ λάθῃ ἐξ ἄλλου γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἢ ἐξ Ἡρακλειδῶν; ὁ δὲ Περσῶν τοσοῦτον ὑπερβάλλει, ὥστ' οὐδεὶς ὑποψίαν ἔχει ὡς ἐξ ἄλλου ἂν βασιλεὺς γένοιτο ἢ ἐξ αὐτοῦ· διὸ οὐ φρουρεῖται ἢ βασιλέως γυνὴ ἀλλ' ἢ ὑπὸ φόβου. ἐπειδὴν δὲ γένηται ὁ παῖς ὁ πρεσβύτατος, οὐτὲρ ἢ ἀρχή, πρῶτον μὲν ἐορτάζουσι πάντες οἱ ἐν τῇ βασιλείᾳ, ὧν ἂν ἀρχῇ, εἶτα εἰς τὸν ἄλλον χρόνον ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ βασιλέως γενέθλια πᾶσα θύει καὶ ἐορτάζει ἢ Ἀσία· ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμωδοποιῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται, ὦ Ἀλκιβιάδη. μετὰ τοῦτο τρέφεται ὁ παῖς, οὐχ ὑπὸ γυναικὸς τροφοῦ ὀλίγου ἀξίας, ἀλλ' ὑπ' εὐνούχων οἱ ἂν δοκῶσιν τῶν περὶ βασιλέα ἄριστοι εἶναι· οἷς τὰ τε ἄλλα προστέτακται ἐπιμέλεσθαι τοῦ γενομένου, καὶ ὅπως ὅτι κάλλιστος ἔσται μηχανᾶσθαι, ἀναπλάττοντας τὰ μέλη τοῦ

παιδὸς καὶ κατορθοῦντας· καὶ ταῦτα δρῶντες ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ἐπειδὴν δὲ ἐπτέεις γένωνται οἱ παῖδες, ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τοὺς τούτων διδασκάλους φοιτῶσιν, καὶ ἐπὶ τὰς θήρας ἄρχονται ἰέναι. δις ἑπτὰ δὲ γενόμενον ἑτῶν τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείους παιδαγωγοὺς ὀνομάζουσιν· εἰσὶ δὲ ἐξελεγμένοι Περσῶν οἱ ἄριστοι δόξαντες ἐν ἡλικίᾳ τέτταρες, ὃ τε σοφώτατος καὶ ὁ δικαιοτάτος καὶ ὁ σωφρονέστατος καὶ ὁ ἀνδρειότατος. [122.a] ὧν ὁ μὲν μαγείαν τε διδάσκει τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὠρομάζου – ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία – διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά, ὁ δὲ δικαιοτάτος ἀληθεύειν διὰ παντὸς τοῦ βίου, ὁ δὲ σωφρονέστατος μηδ' ὑπὸ μιᾶς ἄρχεσθαι τῶν ἡδονῶν, ἵνα ἐλεύθερος εἶναι ἐθίζηται καὶ ὄντως βασιλεύς, ἄρχων πρῶτον τῶν ἐν αὐτῷ ἀλλὰ μὴ δουλεύων, ὁ δὲ ἀνδρειότατος ἄφοβον καὶ ἀδεᾶ παρασκευάζων, ὡς ὅταν δείσῃ δοῦλον ὄντα· σοὶ δ', ὦ Ἀλκιβιάδη, Περικλῆς ἐπέστησε παιδαγωγὸν τῶν οἰκετῶν τὸν ἀχρειότατον ὑπὸ γήρωσ, Ζώπυρον τὸν Θραῖκα. διήλθον δὲ καὶ τὴν ἄλλην ἂν σοι τῶν ἀνταγωνιστῶν τροφήν τε καὶ παιδείαν, εἰ μὴ πολὺ ἔργον ἦν καὶ ἅμα ταῦθ' ἱκανὰ δηλῶσαι καὶ τᾶλλα ὅσα τούτοις ἀκόλουθα· τῆς δὲ σῆς γενέσεως, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας, ἣ ἄλλου ὅτουοῦν Ἀθηναίων, ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδενὶ μέλει, εἰ μὴ εἴ τις ἐραστής σου τυγχάνει ὧν. εἰ δ' αὖ ἐθέλεις εἰς πλοῦτους ἀποβλέψαι καὶ τρυφᾶς καὶ ἐσθῆτας ἱματίων θ' ἔλξεις καὶ μύρων ἀλοιφᾶς καὶ θεραπόντων πλήθους ἀκολουθίας τὴν τε ἄλλην ἀβρότητα τὴν Περσῶν, αἰσχυνθείης ἂν ἐπὶ σεαυτῷ, αἰσθόμενος ὅσον αὐτῶν ἐλλείπεις. εἰ δ' αὖ ἐθέλησεις εἰς σωφροσύνην τε καὶ κοσμιότητα ἀποβλέψαι καὶ εὐχέρειαν καὶ εὐκολίαν καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ εὐταξίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν καὶ φιλοπονίαν καὶ φιλονικίαν καὶ φιλοτιμίας τὰς Λακεδαιμονίων, παῖδ' ἂν ἡγήσαιο σαυτὸν πᾶσι τοῖς τοιούτοις. εἰ δ' αὖ τι καὶ πλούτῳ προσέχεις καὶ κατὰ τοῦτο οἶετι εἶναι, μηδὲ τοῦθ' ἡμῖν ἄρρητον ἔστω, ἐάν πως αἴσθη οὗ εἶ. τοῦτο μὲν γὰρ εἰ ἐθέλεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίων πλοῦτους ἰδεῖν, γνώσῃ ὅτι πολὺ τάνθάδε τῶν ἐκεῖ ἐλλείπει· γῆν μὲν γὰρ ὅσην ἔχουσιν τῆς θ' ἑαυτῶν καὶ Μεσσηνίας, οὐδ' ἂν εἰς ἀμφισβητήσῃε τῶν τῆδε πλήθει οὐδ' ἀρετῇ, οὐδ' αὖ ἀνδραπόδων κτήσει τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν εἰλωτικῶν, οὐδὲ μὴν ἵππων γε, οὐδ' ὅσα ἄλλα βοσκήματα κατὰ Μεσσηνίην νέμεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάντα ἐὼ χαίρειν, χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον οὐκ ἔστιν ἐν πᾶσιν Ἑλλήσιν ὅσον ἐν Λακεδαίμονι ἰδίᾳ· πολλὰς γὰρ ἤδη γενεὰς εἰσέρχεται μὲν αὐτόσε ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων, πολλάκις δὲ καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων, ἐξέρχεται δὲ οὐδαμῶσε, [123.a] ἀλλ' ἀτεχνῶς κατὰ τὸν Αἰσώπου μῦθον ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπεν, καὶ τοῦ εἰς Λακεδαίμονα νομίσματος εἰσιόντος μὲν τὰ ἴχνη τὰ ἐκεῖσε τετραμμένα δηλα, ἐξιόντος δὲ οὐδαμῆ ἂν τις ἴδοι. ὥστε εὖ χρὴ εἰδέναι ὅτι καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ οἱ ἐκεῖ πλουσιώτατοί εἰσιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτῶν ἐκείνων ὁ βασιλεύς· ἔκ τε γὰρ τῶν τοιούτων μέγιστα λήψεις καὶ πλεῖσταί εἰσι τοῖς βασιλεῦσιν, ἔτι δὲ καὶ ὁ βασιλικὸς φόρος οὐκ ὀλίγος γίνεταί, ὃν τελοῦσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς βασιλεῦσιν. καὶ τὰ μὲν Λακεδαιμονίων ὡς πρὸς Ἑλληνικοὺς μὲν πλοῦτους μεγάλα, ὡς δὲ πρὸς τοὺς Περσικοὺς καὶ τοῦ ἐκείνων βασιλέως οὐδέν. ἐπεὶ ποτ' ἐγὼ ἤκουσα ἀνδρὸς ἀξιοπίστου τῶν ἀναβεβηκότων παρὰ βασιλέα, ὃς ἔφη παρελθεῖν χώραν πάνυ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν, ἐγγὺς ἡμερησίαν ὁδόν, ἣν καλεῖν τοὺς ἐπιχωρίους ζώνην τῆς βασιλέως γυναικός· εἶναι δὲ καὶ ἄλλην ἣν αὖ καλεῖσθαι καλύπτραν, καὶ ἄλλους πολλοὺς τόπους καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξηρημένους τὸν τῆς γυναικός, καὶ ὀνόματα ἔχειν ἐκάστους τῶν τόπων ἀπὸ ἐκάστου τῶν κόσμων. ὥστ' οἶμαι ἐγώ, εἴ τις εἴποι τῇ βασιλέως μητρί, Ξέρξου δὲ γυναικί, Ἀμήστριδι, ὅτι ἐν νῷ ἔχει σοῦ τῷ υἱεῖ ἀντιπάττεσθαι ὁ Δεινομάχης υἱός, ἣ ἔστι κόσμος ἴσως ἄξιος μνῶν πεντήκοντα εἰ πάνυ πολλοῦ, τῷ δ' υἱεῖ αὐτῆς γῆς πλέθρα Ἐρχίασιν οὐδὲ τριακόσια, θαυμάσαι ἂν ὅτῳ ποτὲ πιστεύων ἐν νῷ ἔχει οὗτος ὁ Ἀλκιβιάδης τῷ Ἄρτοξέρξῃ διαγωνίζεσθαι, καὶ οἶμαι ἂν αὐτὴν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔσθ' ὅτῳ ἄλλῳ πιστεύων οὗτος ἀνὴρ ἐπιχειρεῖ πλὴν ἐπιμελείᾳ τε καὶ σοφίᾳ· ταῦτα γὰρ μόνᾳ ἄξια λόγου ἐν Ἑλλήσιν. ἐπεὶ εἴ γε πύθοιτο ὅτι Ἀλκιβιάδης οὗτος νῦν ἐπιχειρεῖ πρῶτον μὲν ἔτη οὐδέπω γεγονῶς σφόδρα εἴκοσιν,

ἔπειτα παντάπασιν ἀπαίδευτος, πρὸς δὲ τούτοις, τοῦ ἔραστοῦ αὐτῷ λέγοντος ὅτι χρὴ πρῶτον μαθόντα καὶ ἐπιμεληθέντα αὐτοῦ καὶ ἀσκήσαντα οὕτως ἰέναι διαγωνιούμενον βασιλεῖ, οὐκ ἐθέλει, ἀλλὰ φησιν ἐξαρκεῖν καὶ ὡς ἔχει, οἴμαι ἂν αὐτὴν θαυμάσαι τε καὶ ἐρέσθαι· «Τί οὖν ποτ' ἔστιν ὅτῳ πιστεύει τὸ μειράκιον;» εἰ οὖν λέγοιμεν ὅτι κάλλει τε καὶ μεγέθει καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ φύσει τῆς ψυχῆς, ἠγήσασθαι ἂν ἡμᾶς, ὃ Ἀλκιβιάδης, μαίνεσθαι πρὸς τὰ παρὰ σφίσις ἀποβλέψασα πάντα τὰ τοιαῦτα. οἴμαι δὲ κἂν Λαμπιδῶ, [124.a] τὴν Λεωτυχίδου μὲν θυγατέρα, Ἀρχιδάμου δὲ γυναῖκα, Ἄγιδος δὲ μητέρα, οἱ πάντες βασιλῆς γεγόνασιν, θαυμάσαι ἂν καὶ ταύτην εἰς τὰ παρὰ σφίσις ὑπάρχοντα ἀποβλέψασαν, εἰ σὺ ἐν νῶ ἔχεις τῷ ὑεῖ αὐτῆς διαγωνίζεσθαι οὕτω κακῶς ἠγμένοσ, καίτοι οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ εἶναι, εἰ αἱ τῶν πολεμίων γυναῖκες βέλτιον περὶ ἡμῶν διανοοῦνται, οἴους χρὴ ὄντας σφίσις ἐπιχειρεῖν, ἢ ἡμεῖς περὶ ἡμῶν αὐτῶν; ἀλλ', ὃ μακάριε, πειθόμενος ἐμοί τε καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς γράμματι, γνῶθι σαυτόν, ὅτι οὗτοι ἡμῖν εἰσὶν ἀντίπαλοι, ἀλλ' οὐχ οὖς σὺ οἶε· ὢν ἄλλω μὲν οὐδ' ἂν ἐνὶ περιγενοίμεθα, εἰ μή περ ἐπιμελεία γε ἂν καὶ τέχνη. ὢν σὺ εἰ ἀπολειφθήσῃ, καὶ τοῦ ὀνομαστός γενέσθαι ἀπολειφθήσῃ ἐν Ἑλληνσί τε καὶ βαρβάροις, οὗ μοι δοκεῖς ἐρᾶν ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἄλλου.

{Αλκιβιάδης} Τίνα οὖν χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν, ὃ Σώκρατες, ποιῆσθαι; ἔχεις ἐξηγήσασθαι; παντὸς γὰρ μᾶλλον ἔοικας ἀληθῆ εἰρηκότι.

{Σωκράτης} Ναί· ἀλλὰ γὰρ κοινὴ βουλή ᾧτινι τρόπῳ ἂν ὅτι βέλτιστοι γενοίμεθα. ἐγὼ γάρ τοι οὐ περὶ μὲν σοῦ λέγω ὡς χρὴ παιδευθῆναι, περὶ ἐμοῦ δὲ οὐ· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ σου διαφέρω πλὴν γ' ἐνί.

{Αλκιβιάδης} Τίνι;

{Σωκράτης} Ὁ ἐπίτροπος ὁ ἐμὸς βελτίων ἐστὶ καὶ σοφώτερος ἢ Περικλῆς ὁ σός.

{Αλκιβιάδης} Τίς οὗτος, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Θεός, ὃ Ἀλκιβιάδης, ὅσπερ σοί με οὐκ εἶα πρὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας διαλεχθῆναι· ᾧ καὶ πιστεύων λέγω ὅτι ἡ ἐπιφάνεια δι' οὐδενὸς ἄλλου σοι ἔσται ἢ δι' ἐμοῦ.

{Αλκιβιάδης} Παίζεις, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἴσως· λέγω μέντοι ἀληθῆ, ὅτι ἐπιμελείας δεόμεθα, μᾶλλον μὲν πάντες ἄνθρωποι, ἀτὰρ νῶ γε καὶ μάλα σφόδρα.

{Αλκιβιάδης} Ὅτι μὲν ἐγώ, οὐ ψεύδῃ.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μὴν ὅτι γε ἐγώ.

{Αλκιβιάδης} Τί οὖν ἂν ποιοῖμεν;

{Σωκράτης} Οὐκ ἀπορρητέον οὐδὲ μαλθακιστέον, ὃ ἑταῖρε.

{Αλκιβιάδης} Οὗτοι δὲ πρέπει γ', ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ γάρ, ἀλλὰ σκεπτέον κοινῆ. καὶ μοι λέγε· φαιμέν γὰρ δὴ ὡς ἄριστοι βούλεσθαι γενέσθαι. ἢ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τίνα ἀρετήν;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον ὅτι ἦνπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί.

{Σωκράτης} Οἱ τί ἀγαθοί;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον ὅτι οἱ πράττειν τὰ πράγματα.

{Σωκράτης} Ποῖα; ἄρα τὰ ἵππικά;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Παρὰ τοὺς ἵππικούς γὰρ ἂν ἦμεν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὰ ναυτικά λέγεις;

{Αλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Παρὰ τοὺς ναυτικούς γὰρ ἂν ἦμεν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ποῖα; ἃ τίνες πράττουσιν;

{Αλκιβιάδης} Ἄπερ Ἀθηναίων οἱ καλοὶ κάγαθοί. [125.a]

{Σωκράτης} Καλοὺς δὲ κάγαθούς λέγεις τοὺς φρονίμους ἢ τοὺς ἄφρονας;

{Αλκιβιάδης} Τοὺς φρονίμους.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ ἕκαστος φρόνιμος, τοῦτ' ἀγαθός;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ ἄφρων, πονηρός;

{Αλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὁ σκυτοτόμος φρόνιμος εἰς ὑποδημάτων ἐργασίαν;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀγαθὸς ἄρ' εἰς αὐτά;

{Αλκιβιάδης} Ἀγαθός.

{Σωκράτης} Τί δ'; εἰς ἱματίων ἐργασίαν οὐκ ἄφρων ὁ σκυτοτόμος;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Κακὸς ἄρα εἰς τοῦτο;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ αὐτὸς ἄρα τούτῳ γε τῷ λόγῳ κακός τε καὶ ἀγαθός.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἡ οὖν λέγεις τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι καὶ κακοὺς;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τίνας ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς λέγεις;

{Αλκιβιάδης} Τοὺς δυναμένους ἔγωγε ἄρχειν ἐν τῇ πόλει.

{Σωκράτης} Οὐ δῆπου ἵππων γε;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἀνθρώπων;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα καμνόντων;

{Αλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πλεόντων;

{Αλκιβιάδης} Οὐ φημι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ θεριζόντων;

{Αλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐδὲν ποιούντων ἢ τι ποιούντων;

{Αλκιβιάδης} Ποιούντων λέγω.

{Σωκράτης} Τί; πειρῶ καὶ ἐμοὶ δηλῶσαι.

{Αλκιβιάδης} Οὐκοῦν τῶν καὶ συμβαλλόντων ἑαυτοῖς καὶ χρωμένων ἀλλήλοις, ὥσπερ ἡμεῖς ζῶμεν ἐν ταῖς πόλεσιν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀνθρώπων λέγεις ἄρχειν ἀνθρώποις χρωμένων;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα κελευστῶν χρωμένων ἐρέταις;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Κυβερνητικὴ γὰρ αὕτη γε ἀρετή;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἀνθρώπων λέγεις ἄρχειν ἀύλητων, ἀνθρώποις ἡγουμένων ᾧδῆς καὶ χρωμένων χορευταῖς;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Χοροδιδασκαλικὴ γὰρ αὕτη γ' αὖ;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλὰ τί ποτε λέγεις χρωμένων ἀνθρώπων ἀνθρώποις οἷόν τ' εἶναι ἄρχειν;

{Αλκιβιάδης} Κοινωνούντων ἔγωγε λέγω πολιτείας καὶ συμβαλλόντων πρὸς ἀλλήλους, τούτων ἄρχειν τῶν ἐν τῇ πόλει.

{Σωκράτης} Τίς οὖν αὕτη ἡ τέχνη; ὥσπερ ἂν εἶ σε ἐροίμην πάλιν τὰ νυνδῆ, κοινωνούντων ναυτιλίας ἐπίστασθαι ἄρχειν τίς ποιεῖ τέχνη;

{Αλκιβιάδης} Κυβερνητικὴ.

{Σωκράτης} Κοινωνούντων δ' ᾧδῆς, ὡς νυνδῆ ἐλέγετο, τίς ἐπιστήμη ποιεῖ ἄρχειν;

{Αλκιβιάδης} Ἦνπερ σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἡ χοροδιδασκαλία.

{Σωκράτης} Τί δέ; πολιτείας κοινωνούντων τίνα καλεῖς ἐπιστήμην;

{Αλκιβιάδης} Εὐβουλίαν ἔγωγε, ᾧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ; μῶν ἀβουλία δοκεῖ εἶναι ἡ τῶν κυβερνητῶν;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εὐβουλία; [126.a]

{Αλκιβιάδης} Ἐμοιγε δοκεῖ, εἷς γε τὸ σῶζεσθαι πλέοντας.

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις. τί δέ; ἦν σὺ λέγεις εὐβουλίαν, εἰς τί ἐστίν;

{Αλκιβιάδης} Εἰς τὸ ἄμεινον τὴν πόλιν διοικεῖν καὶ σῶζεσθαι.

{Σωκράτης} Ἄμεινον δὲ διοικεῖται καὶ σῶζεται τίνος παραγινομένου ἢ ἀπογινομένου; ὥσπερ ἂν εἰ σὺ με ἔροιο· «Ἄμεινον διοικεῖται σῶμα καὶ σῶζεται τίνος παραγινομένου ἢ ἀπογινομένου;» εἵπομι' ἂν ὅτι ὑγιείας μὲν παραγινομένης, νόσου δὲ ἀπογινομένης. οὐ καὶ σὺ οἶε οὕτως;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ εἴ μ' αὖ ἔροιο· «Τίνος δὲ παραγινομένου ἄμεινον ὄμματα;» ὡσαύτως εἵπομι' ἂν ὅτι ὄψεως μὲν παραγινομένης, τυφλότητος δὲ ἀπογινομένης. καὶ ᾧτα δὲ κωφότητος μὲν ἀπογινομένης, ἀκοῆς δὲ ἐγγινομένης βελτίω τε γίνεται καὶ ἄμεινον θεραπεύεται.

{Αλκιβιάδης} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; πόλις τίνος παραγινομένου καὶ ἀπογινομένου βελτίων τε γίνεται καὶ ἄμεινον θεραπεύεται καὶ διοικεῖται;

{Αλκιβιάδης} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ᾧ Σώκρατες, ὅταν φιλία μὲν αὐτοῖς γίγνηται πρὸς ἀλλήλους, τὸ μισεῖν δὲ καὶ στασιάζειν ἀπογίγνηται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν φιλίαν λέγεις ὁμόνοιαν ἢ διχόνοιαν;

{Αλκιβιάδης} Ὅμόνοιαν.

{Σωκράτης} Διὰ τίν' οὖν τέχνην ὁμοουῶσιν αἱ πόλεις περὶ ἀριθμούς;

{Αλκιβιάδης} Διὰ τὴν ἀριθμητικὴν.

{Σωκράτης} Τί δὲ οἱ ἰδιῶται; οὐ διὰ τὴν αὐτήν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἕκαστος;

{Ἀλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Διὰ τίνα δὲ τέχνην ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ ὁμοιοεῖ περὶ σπιθαμῆς καὶ πήχεος ὀπότερον μεῖζον; οὐ διὰ τὴν μετρητικὴν;

{Ἀλκιβιάδης} Τί μήν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οἱ ἰδιῶται ἀλλήλοις καὶ αἱ πόλεις;

{Ἀλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; περὶ σταθμοῦ οὐχ ὡσαύτως;

{Ἀλκιβιάδης} Φημί.

{Σωκράτης} Ἦν δὲ δὴ σὺ λέγεις ὁμόνοιαν, τίς ἐστὶ καὶ περὶ τοῦ, καὶ τίς αὐτὴν τέχνη παρασκευάζει; καὶ ἄρα ἤπερ πόλει, αὐτὴ καὶ ἰδιώτη, αὐτῷ τε πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἄλλον;

{Ἀλκιβιάδης} Εἰκός γέ τοι.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ἔστι; μὴ κάμης ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ προθυμοῦ εἶπεῖν.

{Ἀλκιβιάδης} Ἐγὼ μὲν οἶμαι φιλίαν τε λέγειν καὶ ὁμόνοιαν, ἤπερ πατὴρ τε ὑὸν φιλῶν ὁμοιοεῖ καὶ μήτηρ, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφῷ καὶ γυνὴ ἀνδρὶ.

{Σωκράτης} Οἷε ἂν οὖν, ὦ Ἀλκιβιάδη, ἄνδρα γυναικὶ περὶ ταλασιουργίας δύνασθαι ὁμοιοεῖν, τὸν μὴ ἐπιστάμενον τῇ ἐπισταμένῃ;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε δεῖ οὐδέν· γυναικεῖον γὰρ τοῦτό γε μάθημα.

{Ἀλκιβιάδης} Ναί.[127.a]

{Σωκράτης} Τί δέ; γυνὴ ἀνδρὶ περὶ ὀπλιτικῆς δύναται ἂν ὁμοιοεῖν μὴ μαθοῦσα;

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀνδρεῖον γὰρ τοῦτό γε ἴσως αὖ φαίης ἂν εἶναι.

{Ἀλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἔστιν ἄρα τὰ μὲν γυναικεῖα, τὰ δὲ ἀνδρεῖα μαθήματα κατὰ τὸν σὸν λόγον.

{Ἀλκιβιάδης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἔν γε τούτοις ἐστὶν ὁμόνοια γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα φιλία, εἴπερ ἡ φιλία ὁμόνοια ἦν.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἴη ἄρα αἱ γυναῖκες τὰ αὐτῶν πράττουσιν, οὐ φιλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα οἱ ἄνδρες ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἦ τὰ αὐτῶν.

{Ἀλκιβιάδης} Οὐ.

{Σωκράτης} Οὐδ' εὖ ἄρα ταύτη οἰκοῦνται αἱ πόλεις, ὅταν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι πράττωσιν;

{Ἀλκιβιάδης} Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις, φιλίας μὴ παρουσίας, ἧς ἔφαμεν ἐγγιγνομένης εὖ οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἄλλως δ' οὐ;

{Ἀλκιβιάδης} Ἀλλὰ μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τοῦτ' αὐτοῖς φιλία ἐγγίγνεσθαι, ὅτι τὰ αὐτῶν ἐκάτεροι πράττουσιν.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρτι γε· νῦν δὲ πῶς αὖ λέγεις; ὁμοιοίας μὴ ἐγγιγνομένης φιλία ἐγγίγνεται; ἢ οἷόν θ' ὁμόνοιαν ἐγγίγνεσθαι περὶ τούτων ὧν οἱ μὲν ἴσασι περὶ τούτων, οἱ δ' οὐ;

{Ἀλκιβιάδης} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Δίκαια δὲ πράττουσιν ἢ ἄδικα, ὅταν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι πράττωσιν;

{Αλκιβιάδης} Δίκαια· πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τὰ δίκαια οὖν πραττόντων ἐν τῇ πόλει τῶν πολιτῶν φιλία οὐκ ἐγγίγνεται πρὸς ἀλλήλους;

{Αλκιβιάδης} Ανάγκη αὐ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τίνα οὖν ποτε λέγεις τὴν φιλίαν ἢ ὁμόνοιαν περὶ ἧς δεῖ ἡμᾶς σοφούς τε εἶναι καὶ εὐβούλους, ἵνα ἀγαθοὶ ἄνδρες ὦμεν; οὐ γὰρ δύναμαι μαθεῖν οὐθ' ἤτις οὐτ' ἐν οἴστισιν· τοτὲ μὲν γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς φαίνεται ἐνοῦσα, τοτὲ δ' οὐ, ὡς ἐκ τοῦ σοῦ λόγου.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς οἶδ' ὅτι λέγω, κινδυνεύω δὲ καὶ πάλαι λεληθέναι ἑμαυτὸν αἴσχιστα ἔχων.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ χρὴ θαρρεῖν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ ἦσθου πεπονθὼς πεντηκονταετής, χαλεπὸν ἂν ἦν σοι ἐπιμεληθῆναι σαυτοῦ· νῦν δ' ἦν ἔχεις ἡλικίαν, αὕτη ἐστὶν ἐν ἧ δεῖ αὐτὸ αἰσθῆσθαι.

{Αλκιβιάδης} Τί οὖν τὸν αἰσθανόμενον χρὴ ποιεῖν, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἀποκρίνεσθαι τὰ ἐρωτώμενα, ὦ Ἀλκιβιάδη· καὶ ἐὰν τοῦτο ποιῆς, ἂν θεὸς θέλη, εἴ τι δεῖ καὶ τῇ ἐμῇ μαντεία πιστεύειν, σύ τε κἀγὼ βέλτιον σχήσομεν.

{Αλκιβιάδης} Ἔσται ταῦτα ἔνεκά γε τοῦ ἐμὲ ἀποκρίνεσθαι.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τί ἐστὶν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιμελεῖσθαι – μὴ πολλάκις λάθωμεν οὐχ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι, [128.a] οἰόμενοι δέ – καὶ πότ' ἄρα αὐτὸ ποιεῖ ἄνθρωπος; ἄρ' ὅταν τῶν αὐτοῦ ἐπιμελῆται, τότε καὶ αὐτοῦ;

{Αλκιβιάδης} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δέ; ποδῶν ἄνθρωπος ποτε ἐπιμελεῖται; ἄρ' ὅταν ἐκείνων ἐπιμελῆται ἃ ἐστὶ τῶν ποδῶν;

{Αλκιβιάδης} Οὐ μανθάνω.

{Σωκράτης} Καλεῖς δέ τι χειρός; οἷον δακτύλιον ἐστὶν ὅτου ἂν ἄλλου τῶν τοῦ ἀνθρώπου φαίης ἢ δακτύλου;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ποδὸς ὑπόδημα τὸν αὐτὸν τρόπον;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα τοῦ ἄλλου σώματος ὁμοίως;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὅταν ὑποδημάτων ἐπιμελώμεθα, τότε ποδῶν ἐπιμελούμεθα;

{Αλκιβιάδης} Οὐ πάνυ μανθάνω, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ, ὦ Ἀλκιβιάδη; ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι καλεῖς τι ὅτου οὖν πράγματος;

{Αλκιβιάδης} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὅταν τίς τι βέλτιον ποιῆ, τότε ὀρθῆν λέγεις ἐπιμέλειαν;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν τέχνη ὑποδήματα βελτίω ποιεῖ;

{Αλκιβιάδης} Σκυτική.

{Σωκράτης} Σκυτικῇ ἄρα ὑποδημάτων ἐπιμελούμεθα;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ποδὸς σκυτικῇ; ἢ ἐκείνη ἢ πόδας βελτίους ποιοῦμεν;

{Αλκιβιάδης} Ἐκείνη.

{Σωκράτης} Βελτίους δὲ πόδας οὐχ ἤπερ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Αὕτη δ' οὐ γυμναστική;

{Αλκιβιάδης} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Γυμναστικῇ μὲν ἄρα ποδὸς ἐπιμελούμεθα, σκυτικῇ δὲ τῶν τοῦ ποδός;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ γυμναστικῇ μὲν χειρῶν, δακτυλιογλυφία δὲ τῶν τῆς χειρός;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ γυμναστικῇ μὲν σώματος, ὑφαντικῇ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις τῶν τοῦ σώματος;

{Αλκιβιάδης} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄλλη μὲν ἄρα τέχνη αὐτοῦ ἐκάστου ἐπιμελούμεθα, ἄλλη δὲ τῶν αὐτοῦ.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὅταν τῶν σαυτοῦ ἐπιμελῇ, σαυτοῦ ἐπιμελῇ.

{Αλκιβιάδης} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ τέχνη, ὡς ἔοικεν, ἢ τις ἂν αὐτοῦ τε ἐπιμελοῖτο καὶ τῶν αὐτοῦ.

{Αλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ποία ποτ' ἂν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμεληθεῖμεν;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ ἔχω λέγειν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τοσόνδε γε ὠμολόγηται, ὅτι οὐχ ἢ ἂν τῶν ἡμετέρων καὶ ὅτιοῦν βέλτιον ποιοῖμεν, ἀλλ' ἢ ἡμᾶς αὐτούς;

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἡ οὖν ἔγνωμεν ἂν ποτε τίς τέχνη ὑπόδημα βέλτιον ποιεῖ, μὴ εἰδότες ὑπόδημα;

{Αλκιβιάδης} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε τίς τέχνη δακτυλίους βελτίους ποιεῖ, ἀγνοοῦντες δακτύλιον.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Τί δέ; τίς τέχνη βελτίω ποιεῖ αὐτόν, ἄρ' ἂν ποτε γνοῖμεν ἀγνοοῦντες τί ποτ' ἔσμεν αὐτοί; [129.a]

{Αλκιβιάδης} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν δὴ ῥάδιον τυγχάνει τὸ γνῶναι ἑαυτόν, καὶ τις ἦν φαῦλος ὁ τοῦτο ἀναθεὶς εἰς τὸν ἐν Πυθοῖ νεών, ἢ χαλεπὸν τι καὶ οὐχὶ παντός;

{Αλκιβιάδης} Ἐμοὶ μὲν, ὃ Σώκρατες, πολλάκις μὲν ἔδοξε παντὸς εἶναι, πολλάκις δὲ παγχάλεπον.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὃ Ἀλκιβιάδη, εἴτε ῥάδιον εἴτε μὴ ἔστιν, ὅμως γε ἡμῖν ὧδ' ἔχει· γνόντες μὲν αὐτὸ τάχ' ἂν γνοῖμεν τὴν ἐπιμέλειαν ἡμῶν αὐτῶν, ἀγνοοῦντες δὲ οὐκ ἂν ποτε.

{Αλκιβιάδης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τίν' ἂν τρόπον εὐρεθεῖα αὐτὸ ταυτό; οὕτω μὲν γὰρ ἂν τάχ' εὐροῖμεν τί ποτ' ἔσμεν αὐτοί, τούτου δ' ἔτι ὄντες ἐν ἀγνοίᾳ ἀδύνατοί που.

{Αλκιβιάδης} Ὅρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Ἔχε οὖν πρὸς Διός. τῷ διαλέγῃ σὺ νῦν; ἄλλο τι ἢ ἐμοί;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐγὼ σοί;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Σωκράτης ἄρ' ἔστιν ὁ διαλεγόμενος;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλκιβιάδης δ' ὁ ἀκούων;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

- {Σωκράτης} Οὐκοῦν λόγῳ διαλέγεται ὁ Σωκράτης;
- {Αλκιβιάδης} Τί μήν;
- {Σωκράτης} Τὸ δὲ διαλέγεσθαι καὶ τὸ λόγῳ χρῆσθαι ταῦτόν που καλεῖς.
- {Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.
- {Σωκράτης} Ὁ δὲ χρώμενος καὶ ᾧ χρῆται οὐκ ἄλλο;
- {Αλκιβιάδης} Πῶς λέγεις;
- {Σωκράτης} Ὡσπερ σκυτοτόμος τέμνει που τομεῖ καὶ σμίλη καὶ ἄλλοις ὀργάνοις.
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄλλο μὲν ὁ τέμνων καὶ χρώμενος, ἄλλο δὲ οἷς τέμνων χρῆται;
- {Αλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;
- {Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὕτως καὶ οἷς ὁ κιθαριστὴς κιθαρίζει καὶ αὐτὸς ὁ κιθαριστὴς ἄλλο ἂν εἶη;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν ἀρτίως ἠρώτων, εἰ ὁ χρώμενος καὶ ᾧ χρῆται ἀεὶ δοκεῖ ἕτερον εἶναι.
- {Αλκιβιάδης} Δοκεῖ.
- {Σωκράτης} Τί οὖν φῶμεν τὸν σκυτοτόμον; τέμνειν ὀργάνοις μόνον ἢ καὶ χερσίν;
- {Αλκιβιάδης} Καὶ χερσίν.
- {Σωκράτης} Χρῆται ἄρα καὶ ταύταις;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} ἼΗ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμενος σκυτοτομεῖ;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Τὸν δὲ χρώμενον καὶ οἷς χρῆται ἕτερα ὁμολογοῦμεν;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Ἐτερον ἄρα σκυτοτόμος καὶ κιθαριστὴς χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν οἷς ἐργάζονται;
- {Αλκιβιάδης} Φαίνεται.
- {Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ παντὶ τῷ σώματι χρῆται ἄνθρωπος;
- {Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.
- {Σωκράτης} Ἐτερον δ' ἦν τό τε χρώμενον καὶ ᾧ χρῆται;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Ἐτερον ἄρα ἄνθρωπός ἐστι τοῦ σώματος τοῦ ἑαυτοῦ;
- {Αλκιβιάδης} Ἔοικεν.
- {Σωκράτης} Τί ποτ' οὖν ὁ ἄνθρωπος;
- {Αλκιβιάδης} Οὐκ ἔχω λέγειν.
- {Σωκράτης} Ἐχεις μὲν οὖν, ὅτι γε τὸ τῷ σώματι χρώμενον.
- {Αλκιβιάδης} Ναί. [130.a]
- {Σωκράτης} ἼΗ οὖν ἄλλο τι χρῆται αὐτῷ ἢ ψυχὴ;
- {Αλκιβιάδης} Οὐκ ἄλλο.
- {Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄρχουσα;
- {Αλκιβιάδης} Ναί.
- {Σωκράτης} Καὶ μὴν τότε γ' οἶμαι οὐδένα ἂν ἄλλως οἰηθῆναι.
- {Αλκιβιάδης} Τὸ ποῖον;
- {Σωκράτης} Μὴ οὐ τριῶν ἔν γέ τι εἶναι τὸν ἄνθρωπον.
- {Αλκιβιάδης} Τίνων;
- {Σωκράτης} Ψυχὴν ἢ σῶμα ἢ συναμφοτέρον, τὸ ὅλον τοῦτο.

{Άλκιβιάδης} Τί μήν;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε τὸ τοῦ σώματος ἄρχον ὠμολογήσαμεν ἄνθρωπον εἶναι;

{Άλκιβιάδης} Ὁμολογήσαμεν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν σῶμα αὐτὸ αὐτοῦ ἄρχει;

{Άλκιβιάδης} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἄρχεσθαι γὰρ αὐτὸ εἶπομεν.

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν δὴ τοῦτό γε εἶη ὃ ζητοῦμεν.

{Άλκιβιάδης} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἄρα τὸ συναμφοτέρον τοῦ σώματος ἄρχει, καὶ ἔστι δὴ τοῦτο ἄνθρωπος;

{Άλκιβιάδης} Ἴσως δῆτα.

{Σωκράτης} Πάντων γε ἥκιστα· μὴ γὰρ συνάρχοντος τοῦ ἐτέρου οὐδεμία που μηχανὴ τὸ συναμφοτέρον ἄρχειν.

{Άλκιβιάδης} Ὅρθῶς.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δ' οὔτε σῶμα οὔτε τὸ συναμφοτέρον ἐστὶν ἄνθρωπος, λείπεται οἷμαι ἢ μηδὲν αὐτ' εἶναι, ἢ εἶπερ τί ἐστὶ, μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον συμβαίνειν ἢ ψυχὴν.

{Άλκιβιάδης} Κομιδῆ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐτι οὖν τι σαφέστερον δεῖ ἀποδειχθῆναί σοι ὅτι ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἄνθρωπος;

{Άλκιβιάδης} Μὰ Δία, ἀλλ' ἱκανῶς μοι δοκεῖ ἔχειν.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε μὴ ἀκριβῶς ἀλλὰ καὶ μετρίως, ἐξαρκεῖ ἡμῖν· ἀκριβῶς μὲν γὰρ τότε εἰσόμεθα, ὅταν εὐρωμεν ὃ νυνδὴ παρήλθομεν διὰ τὸ πολλῆς εἶναι σκέψεως.

{Άλκιβιάδης} Τί τοῦτο;

{Σωκράτης} Ὁ ἄρτι οὕτω πως ἐρρήθη, ὅτι πρῶτον σκεπτέον εἶη αὐτὸ τὸ αὐτό· νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτὸ ἕκαστον ἐσκέμμεθα ὅτι ἐστὶ. καὶ ἴσως ἐξαρκέσει· οὐ γὰρ που κυριώτερόν γε οὐδὲν ἂν ἡμῶν αὐτῶν φήσαιμεν ἢ τὴν ψυχὴν.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καλῶς ἔχει οὕτω νομίζειν, ἐμὲ καὶ σὲ προσομιλεῖν ἀλλήλοις τοῖς λόγοις χρωμένους τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ψυχὴν;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τοῦτ' ἄρα ἦν ὃ καὶ ὀλίγω ἔμπροσθεν εἶπομεν, ὅτι Σωκράτης Ἀλκιβιάδην διαλέγεται λόγῳ χρώμενος, οὐ πρὸς τὸ σὸν πρόσωπον, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην ποιούμενος τοὺς λόγους· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ ψυχὴ.

{Άλκιβιάδης} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ψυχὴν ἄρα ἡμᾶς κελεύει γνωρίσαι ὁ ἐπιτάττων γινῶναι ἑαυτόν. [131.a]

{Άλκιβιάδης} Ἐοικεν.

{Σωκράτης} Ὅστις ἄρα τῶν τοῦ σώματός τι γινώσκει, τὰ αὐτοῦ ἀλλ' οὐχ αὐτὸν ἔγνωκεν.

{Άλκιβιάδης} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐδεὶς ἄρα τῶν ἰατρῶν ἑαυτὸν γινώσκει, καθ' ὅσον ἰατρός, οὐδὲ τῶν παιδοτριβῶν, καθ' ὅσον παιδοτριβῆς.

{Άλκιβιάδης} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Πολλοῦ ἄρα δέουσιν οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ γινώσκειν ἑαυτούς. οὐδὲ γὰρ τὰ ἑαυτῶν οὕτοί γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτῶν κατὰ γε τὰς τέχνας ἃς ἔχουσιν· τὰ γὰρ τοῦ σώματος γινώσκουσιν, οἷς τοῦτο θεραπεύεται.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα σωφροσύνη ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν γινώσκειν, οὐδεὶς τούτων σώφρων κατὰ τὴν τέχνην.

{Αλκιβιάδης} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Διὰ ταῦτα δὴ καὶ βάνουσοι αὗται αἱ τέχναι δοκοῦσιν εἶναι καὶ οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μαθήματα.

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πάλιν ὅστις αὖ σῶμα θεραπεύει, τὰ ἑαυτοῦ ἀλλ' οὐχ αὐτὸν θεραπεύει;

{Αλκιβιάδης} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Ὅστις δέ γε τὰ χρήματα, οὐθ' ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτοῦ;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐ τὰ αὐτοῦ ἄρα ἔτι πράττει ὁ χρηματιστής.

{Αλκιβιάδης} Ὅρθως.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα τις γέγονεν ἐραστής τοῦ Ἀλκιβιάδου σώματος, οὐκ Ἀλκιβιάδου ἄρα ἠράσθη ἀλλὰ τινος τῶν Ἀλκιβιάδου.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅστις δέ σου τῆς ψυχῆς ἐρᾷ;

{Αλκιβιάδης} Ἀνάγκη φαίνεται ἐκ τοῦ λόγου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ μὲν τοῦ σώματός σου ἐρῶν, ἐπειδὴ λήγει ἀνθοῦν, ἀπιὼν οἴχεται;

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὁ δέ γε τῆς ψυχῆς ἐρῶν οὐκ ἄπεισιν, ἕως ἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἦ;

{Αλκιβιάδης} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐγὼ εἶμι ὁ οὐκ ἀπιὼν ἀλλὰ παραμένων λήγοντος τοῦ σώματος, τῶν ἄλλων ἀπεληλυθότων.

{Αλκιβιάδης} Εὖ γε ποιῶν, ὦ Σώκρατες· καὶ μηδὲ ἀπέλθοις.

{Σωκράτης} Προθυμοῦ τοίνυν ὅτι κάλλιστος εἶναι.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ προθυμήσομαι.

{Σωκράτης} Ὡς οὕτω γέ σοι ἔχει· οὐτ' ἐγένεθ', ὡς ἔοικεν, Ἀλκιβιάδῃ τῷ Κλεινίου ἐραστής οὐτ' ἐστὶν ἀλλ' ἢ εἷς μόνος, καὶ οὗτος ἀγαπητός, Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἔφησθα σμικρὸν φθῆναί με προσελθόντα σοι, ἐπεὶ πρότερος ἂν μοι προσελθεῖν, βουλόμενος πυθέσθαι δι' ὅτι μόνος οὐκ ἀπέρχομαι;

{Αλκιβιάδης} Ἦν γὰρ οὕτω.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν αἴτιον, ὅτι μόνος ἐραστής ἦν σός, οἱ δ' ἄλλοι τῶν σῶν· τὰ δὲ σὰ λήγει ὥρας, σὺ δ' ἄρχῃ ἀνθεῖν. [132.a] καὶ νῦν γε ἂν μὴ διαφθαρήσῃς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίων δήμου καὶ αἰσχίον γένῃ, οὐ μὴ σε ἀπολίπω. τοῦτο γὰρ δὴ μάλιστα ἐγὼ φοβοῦμαι, μὴ δημεραστής ἡμῖν γενόμενος διαφθαρήσῃ· πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ ἀγαθοὶ αὐτὸ πεπόνθασιν Ἀθηναίων. εὐπρόσωπος γὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος δήμος Ἐρεχθέως· ἀλλ' ἀποδύντα χρὴ αὐτὸν θεάσασθαι. εὐλαβοῦ οὖν τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐγὼ λέγω.

{Αλκιβιάδης} Τίνα;

{Σωκράτης} Γύμνασαι πρῶτον, ὦ μακάριε, καὶ μάθε ἃ δεῖ μαθόντα ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, πρότερον δὲ μή, ἵν' ἀλεξιφάρμακα ἔχων ἴης καὶ μηδὲν πάθῃς δεινόν.

{Αλκιβιάδης} Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πειρῶ ἐξηγεῖσθαι ὄντιν' ἂν τρόπον

ἐπιμεληθεῖμεν ἡμῶν αὐτῶν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοσοῦτον μὲν ἡμῖν εἰς τὸ πρόσθεν πεπέρανται – ὃ γὰρ ἐσμέν, ἐπεικῶς ὠμολόγηται – ἐφοβούμεθα δὲ μὴ τούτου σφαλέντες λάθωμεν ἑτέρου τινὸς ἐπιμελόμενοι ἄλλ’ οὐχ ἡμῶν.

{Αλκιβιάδης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Καὶ μετὰ τοῦτο δὴ ὅτι ψυχῆς ἐπιμελητέον καὶ εἰς τοῦτο βλεπτέον.

{Αλκιβιάδης} Δῆλον.

{Σωκράτης} Σωμάτων δὲ καὶ χρημάτων τὴν ἐπιμέλειαν ἑτέροις παραδοτέον.

{Αλκιβιάδης} Τί μήν;

{Σωκράτης} Τίν’ οὖν ἂν τρόπον γνοῖμεν αὐτὸ ἐναργέστατα; ἐπειδὴ τοῦτο γνόντες, ὡς ἔοικεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς γνωσόμεθα. ἄρα πρὸς θεῶν εὖ λέγοντος οὗ νυνδὴ ἐμνήσθημεν τοῦ Δελφικοῦ γράμματος οὐ συνίεμεν;

{Αλκιβιάδης} Τὸ ποῖόν τι διανοούμενος λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοι φράσω, ὃ γε ὑποπτεύω λέγειν καὶ συμβουλεύειν ἡμῖν τοῦτο τὸ γράμμα. κινδυνεύει γὰρ οὐδὲ πολλαχοῦ εἶναι παράδειγμα αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον.

{Αλκιβιάδης} Πῶς τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Σκόπει καὶ σύ. εἰ ἡμῶν τῷ ὄμματι ὡσπερ ἀνθρώπῳ συμβουλεύον εἶπεν «ιδὲ σαυτόν,» πῶς ἂν ὑπελάβομεν τί παραινεῖν; ἄρα οὐχὶ εἰς τοῦτο βλέπειν, εἰς ὃ βλέπων ὁ ὀφθαλμὸς ἔμελλεν αὐτὸν ἰδεῖν;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον.

{Σωκράτης} Ἐννοῶμεν δὴ εἰς τί βλέποντες τῶν ὄντων ἐκεῖνό τε ὀρῶμεν ἅμα ἂν καὶ ἡμᾶς αὐτούς;

{Αλκιβιάδης} Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι εἰς κάτοπτρά τε καὶ τὰ τοιαῦτα.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ὃ ὀρῶμεν ἔνεστί τι τῶν τοιούτων;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε. [133.a]

{Σωκράτης} Ἐννεόηκας οὖν ὅτι τοῦ ἐμβλέποντος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πρόσωπον ἐμφαίνεται ἐν τῇ τοῦ καταντικρῦ ὄψει ὡσπερ ἐν κατόπτρῳ, ὃ δὴ καὶ κόρην καλοῦμεν, εἶδωλον ὃν τι τοῦ ἐμβλέποντος;

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅφθαλμὸς ἄρα ὀφθαλμὸν θεώμενος, καὶ ἐμβλέπων εἰς τοῦτο ὅπερ βέλτιστον αὐτοῦ καὶ ὃ ὀρᾶ, οὕτως ἂν αὐτὸν ἴδοι.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γ’ εἰς ἄλλο τῶν τοῦ ἀνθρώπου βλέπει ἢ τι τῶν ὄντων, πλὴν εἰς ἐκεῖνο ὃ τοῦτο τυγχάνει ὁμοιον, οὐκ ὄψεται ἑαυτόν.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅφθαλμὸς ἄρ’ εἰ μέλλει ἰδεῖν αὐτόν, εἰς ὀφθαλμὸν αὐτῷ βλεπτέον, καὶ τοῦ ὄμματος εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ τυγχάνει ἢ ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ ἐγγιγνομένη· ἔστι δὲ τοῦτό που ὄψις;

{Αλκιβιάδης} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἄρ’ οὖν, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, καὶ ψυχὴ εἰ μέλλει γνῶσεσθαι αὐτήν, εἰς ψυχὴν αὐτῇ βλεπτέον, καὶ μάλιστα εἰς τοῦτον αὐτῆς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐγγίγνεται ἢ ψυχῆς ἀρετὴ, σοφία, καὶ εἰς ἄλλο ὃ τοῦτο τυγχάνει ὁμοιον ὄν;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐχομεν οὖν εἰπεῖν ὅτι ἐστὶ τῆς ψυχῆς θειότερον ἢ τοῦτο, περὶ ὃ τὸ εἰδέναί τε καὶ φρονεῖν ἐστίν;

{Άλκιβιάδης} Οὐκ ἔχομεν.

{Σωκράτης} Τῷ θεῷ ἄρα τοῦτ' ἔοικεν αὐτῆς, καὶ τις εἰς τοῦτο βλέπων καὶ πᾶν τὸ θεῖον γνούς, θεόν τε καὶ φρόνησιν, οὕτω καὶ ἑαυτὸν ἂν γνοιῆ μάλιστα.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, ὅθ' ὥσπερ κάτοπτρά ἐστι σαφέστερα τοῦ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἐνόπτρου καὶ καθαρώτερα καὶ λαμπρότερα, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ βελτίστου καθαρώτερόν τε καὶ λαμπρότερον τυγχάνει ὄν;

{Άλκιβιάδης} Ἔοικέ γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εἰς τὸν θεὸν ἄρα βλέποντες ἐκείνῳ καλλίστῳ ἐνόπτρῳ χρώμεθ' ἂν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων εἰς τὴν ψυχῆς ἀρετὴν, καὶ οὕτως ἂν μάλιστα ὀρῶμεν καὶ γινώσκοιμεν ἡμᾶς αὐτούς.

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ γινώσκειν αὐτὸν ὠμολογοῦμεν σωφροσύνην εἶναι;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν μὴ γινώσκοντες ἡμᾶς αὐτούς μηδὲ σῶφρονες ὄντες δυνάμεθ' ἂν εἰδέναι τὰ ἡμέτερα αὐτῶν κακά τε καὶ ἀγαθὰ;

{Άλκιβιάδης} Καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἀδύνατον γὰρ ἴσως σοι φαίνεται μὴ γινώσκοντα Ἄλκιβιάδην τὰ Ἄλκιβιάδου γινώσκειν ὅτι Ἄλκιβιάδου ἐστίν.

{Άλκιβιάδης} Ἀδύνατον μέντοι νῆ Δία.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα τὰ ἡμέτερα ὅτι ἡμέτερα, εἰ μηδ' ἡμᾶς αὐτούς;

{Άλκιβιάδης} Πῶς γάρ;

{Σωκράτης} Εἰ δ' ἄρα μηδὲ τὰ ἡμέτερα, οὐδὲ τὰ τῶν ἡμετέρων;

{Άλκιβιάδης} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα πάνυ τι ὀρθῶς ὠμολογοῦμεν ὁμολογοῦντες ἄρτι εἶναι τινὰς οἱ ἑαυτοὺς μὲν οὐ γινώσκουσιν, τὰ δ' αὐτῶν, ἄλλους δὲ τὰ τῶν ἑαυτῶν. ἔοικε γὰρ πάντα ταῦτα εἶναι κατιδεῖν ἑνός τε καὶ μιᾶς τέχνης, αὐτόν, τὰ αὐτοῦ, τὰ τῶν ἑαυτοῦ.

{Άλκιβιάδης} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Ὅστις δὲ τὰ αὐτοῦ ἀγνοεῖ, καὶ τὰ τῶν ἄλλων που ἂν ἀγνοοῖ κατὰ ταῦτά.

{Άλκιβιάδης} Τί μὴν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ τῶν πόλεων ἀγνοήσει.

{Άλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρ' ἂν γένοιτο ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτικός.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐ μὴν οὐδ' οἰκονομικός γε. [134.a]

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε εἴσεται ὅτι πράττει.

{Άλκιβιάδης} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς οὐχ ἁμαρτήσεται;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐξαμαρτάνων δὲ οὐ κακῶς πράξει ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ;

{Άλκιβιάδης} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Κακῶς δὲ πράττων οὐκ ἄθλιος;

{Άλκιβιάδης} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Τί δ' οἷς οὗτος πράττει;

{Άλκιβιάδης} Καὶ οὗτοι.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα οἷόν τε, ἐὰν μὴ τις σώφρων καὶ ἀγαθὸς ᾖ, εὐδαιμόνα εἶναι.

{Άλκιβιάδης} Οὐχ οἷόν τε.

{Σωκράτης} Οἱ ἄρα κακοὶ τῶν ἀνθρώπων ἄθλιοι.

{Άλκιβιάδης} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα οὐδ' ὁ πλουτήσας ἀθλιότητος ἀπαλλάττεται, ἀλλ' ὁ σωφρονήσας.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τειχῶν οὐδὲ τριήρων οὐδὲ νεωρίων δέονται αἱ πόλεις, ὧς Ἄλκιβιάδη, εἰ μέλλουσιν εὐδαιμονήσῃν, οὐδὲ πλήθους οὐδὲ μεγέθους ἄνευ ἀρετῆς.

{Άλκιβιάδης} Οὐ μέντοι.

{Σωκράτης} Εἰ δὴ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξῃν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις.

{Άλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Δύναίτο δ' ἂν τις μεταδιδόναι ὃ μὴ ἔχοι;

{Άλκιβιάδης} Καὶ πῶς;

{Σωκράτης} Αὐτῷ ἄρα σοὶ πρῶτον κτητέον ἀρετὴν, καὶ ἄλλω ὅς μέλλει μὴ ἰδίᾳ μόνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ ἄρξῃν καὶ ἐπιμελήσεσθαι, ἀλλὰ πόλεως καὶ τῶν τῆς πόλεως.

{Άλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἐξουσίαν σοι οὐδ' ἀρχὴν παρασκευαστέον σαυτῷ ποιεῖν ὅτι ἂν βούλη, οὐδὲ τῇ πόλει, ἀλλὰ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Δικαίως μὲν γὰρ πράττοντες καὶ σωφρόνως σύ τε καὶ ἡ πόλις θεοφιλῶς πράξετε.

{Άλκιβιάδης} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Καὶ ὅπερ γε ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, εἰς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν ὀρῶντες πράξετε.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἐνταῦθά γε βλέποντες ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὑμέτερα ἀγαθὰ κατόψεσθε καὶ γνώσεσθε.

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὀρθῶς τε καὶ εὖ πράξετε;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν οὕτω γε πράττοντας ὑμᾶς ἐθέλω ἐγγυήσασθαι ἢ μὴν εὐδαιμονήσῃν.

{Άλκιβιάδης} Ἀσφαλῆς γὰρ εἶ ἐγγυητής.

{Σωκράτης} Ἀδίκως δέ γε πράττοντες, εἰς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν βλέποντες, ὡς τὰ εἰκότα, ὅμοια τούτοις πράξετε ἀγνοοῦντες ὑμᾶς αὐτούς.

{Άλκιβιάδης} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ὡς γὰρ ἂν, ὧ φίλε Ἄλκιβιάδη, ἐξουσία μὲν ἢ ποιεῖν ὃ βούλεται, νοῦν δὲ μὴ ἔχει, τί τὸ εἶκος συμβαίνειν, ἰδιώτη ἢ καὶ πόλει; οἷον νοσοῦντι ἐξουσίας οὔσης δρᾶν ὃ βούλεται, νοῦν ἰατρικὸν μὴ ἔχοντι, τυραννοῦντι δὲ ὡς μηδὲν ἐπιπλήττοι τις αὐτῷ, τί τὸ συμβησόμενον; ἄρ' οὐχ, ὡς τὸ εἶκος, διαφθαρήναι τὸ σῶμα;

{Άλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις. [135.a]

{Σωκράτης} Τί δ' ἐν νηί, εἴ τω ἐξουσία εἶη ποιεῖν ὃ δοκεῖ, νοῦ τε καὶ ἀρετῆς κυβερνητικῆς ἐστερημένω, καθορᾶς ἢ ἂν συμβαίη αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνναύταις;

{Αλκιβιάδης} Ἔγωγε, ὅτι γε ἀπόλοιτο πάντες ἄν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὡσαύτως ἐν πόλει τε καὶ πάσαις ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπολειπομέναις ἀρετῆς ἔπεται τὸ κακῶς πράττειν;

{Αλκιβιάδης} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τυραννίδα χρή, ὃ ἄριστε Ἀλκιβιάδη, παρασκευάζεσθαι οὔθ' αὐτῷ οὔτε τῇ πόλει, εἰ μέλλετε εὐδαιμονεῖν, ἀλλ' ἀρετὴν.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Πρὶν δέ γε ἀρετὴν ἔχειν, τὸ ἄρχεσθαι ἄμεινον ὑπὸ τοῦ βελτίονος ἢ τὸ ἄρχεῖν ἀνδρὶ, οὐ μόνον παιδί.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τό γ' ἄμεινον καὶ κάλλιον;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ κάλλιον πρεπωδέστερον;

{Αλκιβιάδης} Πῶς δ' οὔ;

{Σωκράτης} Πρέπει ἄρα τῷ κακῷ δουλεύειν· ἄμεινον γάρ.

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Δουλοπρεπὲς ἄρ' ἢ κακία.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἐλευθεροπρεπὲς δὲ ἢ ἀρετή.

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φεύγειν χρή, ὃ ἑταῖρε, τὴν δουλοπρέπειαν;

{Αλκιβιάδης} Μάλιστα γε, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Αἰσθάνη δὲ νῦν πῶς ἔχεις; ἔλευθεροπρεπῶς ἢ οὔ;

{Αλκιβιάδης} Δοκῶ μοι καὶ μάλα σφόδρα αἰσθάνεσθαι.

{Σωκράτης} Οἷσθ' οὖν πῶς ἀποφεύξῃ τοῦτο τὸ περὶ σὲ νῦν; ἵνα μὴ ὀνομάζωμεν αὐτὸ ἐπὶ καλῷ ἀνδρὶ,

{Αλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Πῶς;

{Αλκιβιάδης} Ἐὰν βούλη σύ, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ καλῶς λέγεις, ὃ Ἀλκιβιάδη.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ πῶς χρή λέγειν;

{Σωκράτης} Ὅτι ἐὰν θεὸς ἐθέλη.

{Αλκιβιάδης} Λέγω δὴ, καὶ πρὸς τούτοις μέντοι τότε λέγω, ὅτι κινδυνεύσομεν μεταβαλεῖν τὸ σχῆμα, ὃ Σώκρατες, τὸ μὲν σὸν ἐγώ, σὺ δὲ τοῦμόν· οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως οὐ παιδαγωγήσω σε ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας, σὺ δ' ὑπ' ἐμοῦ παιδαγωγήσῃ.

{Σωκράτης} Ὡ γενναῖε, πελαργοῦ ἄρα ὁ ἐμὸς ἔρωσ οὐδὲν διοίσει, εἰ παρὰ σοὶ ἐννεοπτεύσας ἔρωτα ὑπόπτερον ὑπὸ τούτου πάλιν θεραπεύσεται.

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ οὕτως ἔχει, καὶ ἄρξομαι γε ἐντεῦθεν τῆς δικαιοσύνης ἐπιμέλεσθαι.

{Σωκράτης} Βουλοίμην ἄν σε καὶ διατελέσαι· ὀρρωδῶ δέ, οὐ τι τῇ σῆ φύσει ἀπιστῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς πόλεως ὀρῶν ῥώμην, μὴ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ κρατήσῃ.

Αλκιβιάδης Β΄ ἢ περὶ προσευχῆς, μαιευτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

{Σωκράτης} ὦ Ἀλκιβιάδη, ἄρα γε πρὸς τὸν θεὸν προσευζόμενος πορεύῃ;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φαίνη γέ τοι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν, ὡς τι συννοούμενος.

{Αλκιβιάδης} Καὶ τί ἂν τις συννοοῖτο, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Τὴν μεγίστην, ὦ Ἀλκιβιάδη, σύννοιαν, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἶει τοὺς θεοὺς, ἃ τυγχάνομεν εὐχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐνίστε τούτων τὰ μὲν δίδοναι, τὰ δ' οὐ, καὶ ἔστιν οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δ' οἷς οὐ;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δοκεῖ σοι πολλῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως μὴ λήσεται αὐτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακά, δοκῶν δ' ἀγαθὰ, οἱ δὲ θεοὶ τύχωσιν ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ ἔξει, ἐν ἧ̄ διδόασιν αὐτοῖ ἃ τις εὐχόμενος τυγχάνει; ὥσπερ τὸν Οιδίπουν αὐτίκα φασὶν εὐξασθαι χαλκῶ̄ διελέσθαι τὰ πατρῶα τοὺς ὑεῖς· ἐξὸν αὐτῷ τῶν παρόντων αὐτῷ κακῶν ἀποτροπὴν τινα εὐξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν κατηρᾶτο· τοιγαροῦν ταῦτά τε ἐξετελέσθη, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δεινὰ, ἃ τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν;

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Σώκρατες, μαινόμενον ἄνθρωπον εἴρηκας· ἐπεὶ τίς ἂν σοι δοκεῖ τολμῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ' εὐξασθαι;

{Σωκράτης} Τὸ μαινέσθαι ἄρα γε ὑπεναντίον σοι δοκεῖ τῷ φρονεῖν;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι εἶναι τινές σοι;

{Αλκιβιάδης} Εἶναι μέντοι.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἐπισκεψώμεθα τίνες ποτ' εἰσὶν οὗτοι. ὅτι μὲν γὰρ εἰσὶ τινες, ὠμολόγηται, ἄφρονές τε καὶ φρόνιμοι, καὶ μαινόμενοι ἕτεροι.

{Αλκιβιάδης} Ὁμολόγηται γάρ.

{Σωκράτης} Ἔτι δὲ ὑγιαίνοντές εἰσὶ τινες;

{Αλκιβιάδης} Εἰσὶν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἀσθενοῦντες ἕτεροι;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐχ οἱ αὐτοί;

{Αλκιβιάδης} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ ἕτεροὶ τινές εἰσιν, οἱ μηδέτερα τούτων πεπόνθασιν;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὄντα ἢ νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν.

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δέ; περὶ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἄρα γε τὴν αὐτὴν ἔχεις σὺ γνώμην;

{Αλκιβιάδης} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Εἰ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἢ φρόνιμον ἢ ἄφρονα, ἢ ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀνάγκη ἄρ' ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπονθέναι.

{Άλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι μανίαν φρονήσει;

{Άλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ μηδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα εἶναι;

{Άλκιβιάδης} Ὁμολόγησα γάρ.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἐνὶ πράγματι πῶς ἂν εἴη;

{Άλκιβιάδης} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταυτόν εἶναι.

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Πάντας οὖν ἂν φάντες, ὃ Ἄλκιβιάδη, τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι ὀρθῶς ἂν φαίμεν· αὐτίκα τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἴ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄντες, ὥσπερ εἰσὶ, καὶ τῶν ἐτι πρεσβυτέρων. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἶει τῶν ἐν τῇ πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τοὺς φρονίμους, ἄφρονας δὲ δὴ τοὺς πολλούς, οὓς δὴ σὺ μαινομένους καλεῖς;

{Άλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οἶει ἂν οὖν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μετὰ τοσοῦτων μαινομένων πολιτευομένους, καὶ οὐκ ἂν παιομένους καὶ βαλλομένους, καὶ ἄπερ εἰώθασιν οἱ μαινόμενοι διαπράττεσθαι, πάλαι δὴ δίκην δεδωκέναι; ἀλλὰ ὄρα, ὃ μακάριε, μὴ οὐχ οὕτως ταῦτ' ἔχει.

{Άλκιβιάδης} Πῶς ἂν οὖν ποτ' ἔχοι, ὃ Σώκρατες; κινδυνεύει γὰρ οὐχ οὕτως ἔχειν ὥσπερ φήθην.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῆδέ πη ἀθρητέον.

{Άλκιβιάδης} Πῆ ποτε λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐγὼ δὴ σοὶ γε ἐρῶ. ὑπολαμβάνομέν γέ τινας εἶναι νοσοῦντας· ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοὶ ἀναγκαῖον εἶναι τὸν νοσοῦντα ποδαγρᾶν ἢ πυρέττειν ἢ ὀφθαλμιᾶν, ἢ οὐκ ἂν δοκεῖ σοὶ καὶ μηδὲν τούτων πεπονθῶς ἑτέραν νόσον νοσεῖν; πολλὰ γὰρ δήπου γέ εἰσι, καὶ οὐχ αὗται μόναι.

{Άλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκοῦσιν.

{Σωκράτης} Ὁφθαλμία σοὶ οὖν δοκεῖ πᾶσα νόσος εἶναι;

{Άλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ πᾶσα νόσος ὀφθαλμία;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα ἔμοιγε· ἀπορῶ μέντοι γε πῶς λέγω.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐὰν ἔμοιγε προσέχης τὸν νοῦν, σὺν τε δύο σκεπτομένῳ τυχὸν εὐρήσομεν.

{Άλκιβιάδης} Ἀλλὰ προσέχω, ὃ Σώκρατες, εἰς δύναμιν τὴν ἐμήν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὠμολογήθη ἡμῖν ὀφθαλμία μὲν πᾶσα νόσος εἶναι, νόσος μέντοι οὐκ εἶναι πᾶσα ὀφθαλμία;

{Άλκιβιάδης} Ὁμολογήθη.

{Σωκράτης} Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖ ὁμολογηθῆναι. καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν οὐδὲ ποδαγρῶσιν οὐδέ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἷμαι· ἀλλὰ νόσος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δὲ φασιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῶν. οὐ γὰρ πᾶσιν οὔτε ὅμοιαι οὔτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἐκάστη· νόσοι μέντοι πᾶσαί εἰσιν. ὥσπερ δημιουργοὺς τινας ὑπολαμβάνομεν· ἢ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοὺς σκυτοτόμους καὶ τέκτονας καὶ ἀνδριαντοποιοὺς καὶ ἑτέρους παμπληθεῖς, οὓς τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ἔχουσι δ' οὖν διειληφότες δημιουργίας μέρη, καὶ πάντες οὗτοί εἰσι δημιουργοί, οὐ μέντοι εἰσὶ τέκτονές γε οὐδὲ σκυτοτόμοι οὐδ' ἀνδριαντοποιοί, οἱ σύμπαντές εἰσι δημιουργοί.

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὕτως μὲν τοίνυν καὶ τὴν ἀφροσύνην διειληφότες εἰσὶ, καὶ τοὺς μὲν πλεῖστον αὐτῆς μέρος ἔχοντας μαινομένους καλοῦμεν, τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον ἠλιθίους τε καὶ ἐμβροντήτους· οἱ δὲ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνόμασι βουλόμενοι κατονομάζουσιν οἱ μὲν μεγαλοψύχους, οἱ δὲ εὐήθεις, ἕτεροι δὲ ἀκάκους καὶ ἀπείρους καὶ ἐνεοῦς· εὐρήσεις δὲ καὶ ἕτερα πολλὰ ἀναζητῶν ὀνόματα. πάντα δὲ ταῦτα ἀφροσύνη ἐστίν, διαφέρει δέ, ὥσπερ τέχνη τέχνης ἡμῖν κατεφαίνετο καὶ νόσος νόσου· ἢ πῶς σοι δοκεῖ;

{Άλκιβιάδης} Ἐμοὶ μὲν οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπανεέλθωμεν. ἦν γὰρ δήπου καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, σκεπτόμενος εἶναι τοὺς ἀφρονάς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰσίν. ὠμολόγητο γὰρ εἶναί τινας· ἦ γὰρ οὐ;

{Άλκιβιάδης} Ναί, ὠμολόγηται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τούτους φρονίμους ὑπολαμβάνεις, οἳ ἂν εἰδῶσιν ἅττα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν;

{Άλκιβιάδης} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ἀφρονάς δὲ ποτέρους; ἄρα γε τοὺς μηδέτερα τούτων εἰδότας;

{Άλκιβιάδης} Τούτους.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἳ γε μὴ εἰδότες μηδέτερα τούτων λήσουσιν αὐτοὺς καὶ λέγοντες καὶ πράττοντες ἅττα μὴ δεῖ;

{Άλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τούτων μέντοι ἔλεγον, ὃ Ἄλκιβιάδη, καὶ τὸν Οἰδίπουν εἶναι τῶν ἀνθρώπων· εὐρήσεις δ' ἔτι καὶ τῶν νῦν πολλοὺς οὐκ ὀργῇ κεκρημένους, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὐδ' οἰομένους κακὰ σφισιν εὐχέσθαι, ἀλλ' ἀγαθὰ. ἐκεῖνος μὲν ὥσπερ οὐδ' ἠῦχετο, οὐδ' ᾤετο· ἕτεροι δὲ τινές εἰσιν οἳ τάναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἴμαι σε πρῶτον, εἴ σοι ἐμφανῆς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειεν, πρὶν ὅτιοῦν εὐχασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοι τύραννον γενέσθαι τῆς Ἀθηναίων πόλεως· εἰ δὲ τοῦτο φαῦλον ἠγήσαιο καὶ μὴ μέγα τι, προσθείη καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἰ δὲ σε ὀρώη ἔτι ἔλαττον δοκοῦντα ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης, ὑποσταίη σοι καὶ τοῦτο, καὶ τοῦτο μὴ μόνον ὑποσταίη, ἀλλ' αὐθημερόν σου βουλομένου ὡς πάντας αἰσθήσεσθαι ὅτι Ἄλκιβιάδης ὁ Κλεινίου τύραννός ἐστιν· αὐτὸν οἴμαι ἂν σε ἀπιέναι περιχαρῆ γενόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν κεκυρηκότα.

{Άλκιβιάδης} Ἐγὼ μὲν οἴμαι, ὃ Σώκρατες, κἂν ἄλλον ὄντινοῦν, εἴπερ τοιαῦτα συμβαίη αὐτῷ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς οὐδ' ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων χώραν τε καὶ τυραννίδα βουλευθείης σοι γενέσθαι.

{Άλκιβιάδης} Οὐκ οἴμαι ἔγωγε. πῶς γὰρ ἂν, μηθέν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρήσεσθαι;

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ μέλλοις κακῶς τε καὶ βλαβερῶς χρῆσθαι; οὐδ' ἂν οὕτως;

{Άλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ὅρα οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλές οὔτε τὰ διδόμενα εἰκῆ δέχεσθαί τε οὔτε αὐτὸν εὐχέσθαι γενέσθαι, εἴ γέ τις βλάπτεσθαι μέλλοι διὰ ταῦτα ἢ τὸ παράπαν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆναι. πολλοὺς δ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν, ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμήσαντες ἤδη καὶ σπουδάσαντες τοῦτ' αὐτοῖς παραγενέσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράξαντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλευθέντες τὸν βίον ἀφηρέθησαν. οἴμαι δὲ σε οὐκ

ἀνήκοον εἶναι ἔνια γε χθιζὰ τε καὶ πρωΐζα γεγεννημένα, ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικά, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐθὲν ἤττον ἤπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστήν ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος· κατασχὼν δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ' ἐτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. ὀρθῶς δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν – ταῦτα γὰρ οὐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοὶ παρόντες οἶδαμεν – ὅσοι στρατηγίας ἐπιθυμήσαντες ἤδη καὶ τυχόντες αὐτῆς οἱ μὲν ἔτι καὶ νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς πόλεως εἰσιν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἄριστα δοκοῦντες αὐτῶν πράττειν διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβων οὐ μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν κατῆλθον, ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν πολιορκούμενοι πολιορκίαν οὐδὲν ἐλάττω τῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων διετέλεσαν, ὥστε ἐνίους αὐτῶν εὐχέσθαι ἀστρατηγήτους εἶναι μᾶλλον ἢ ἐστρατηγηκένας. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν, εἶχεν ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τούναντίον. εὐρήσεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν αὐτὸν τρόπον, εὐξαμένους τινὰς ἤδη γενέσθαι καὶ γενομένων εἰς συμφοράς τε καὶ λύπας τὰς μεγίστας καταστάνας. οἱ μὲν γὰρ μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκνων ὄλον τὸν βίον λυπούμενοι διήγαγον· τοὺς δὲ χρηστῶν μὲν γενομένων, συμφοραῖς δὲ χρησαμένων ὥστε στερηθῆναι, καὶ τούτους οὐδὲν εἰς ἐλάττονας δυστυχίας καθεστηκότας ἤπερ ἐκείνους καὶ βουλομένους ἂν ἀγένητα μᾶλλον εἶναι ἢ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως τούτων τε καὶ ἐτέρων πολλῶν ὁμοιοτρόπων τούτοις οὕτω σφόδρα καταδήλων ὄντων, σπάνιον εὐρεῖν ὅστις ἂν ἢ διδομένων ἀπόσχοιτο ἢ μέλλων δι' εὐχῆς τεύξεσθαι παύσαιτο ἂν εὐχόμενος· οἱ δὲ πολλοὶ οὕτε ἂν τυραννίδος διδομένης ἀπόσχοιτο ἂν οὕτε στρατηγίας οὐδ' ἐτέρων πολλῶν, ἃ παρόντα βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ, ἀλλὰ κἂν εὐξαιτο ἂν γενέσθαι, εἴ τω μὴ παρόντα τυγχάνει· ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες ἐνίστε παλινωδοῦσιν, ἀνευχόμενοι ἄττ' ἂν τὸ πρῶτον εὐξωνται. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς μάτην θεοὺς ἀνθρώποι αἰτιῶνται, ἐξ ἐκείνων φάμενοι κακά σφισιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῆσιν εἴτε ἀτασθαλίαισιν εἴτε ἀφροσύναις χρή εἰπεῖν, ὑπὲρ μόνον ἄλγε' ἔχουσι. κινδυνεύει γοῦν, ὃ Ἀλκιβιάδῃ, φρόνιμός τις εἶναι ἐκεῖνος ὁ ποιητής, ὃς δοκεῖ μοι φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησάμενος, ὀρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἄπερ οὐ βέλτιον ἦν, ἐκείνοις δὲ ἐδόκει, κοινῇ ὑπὲρ πάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι· λέγει δὲ πως ὡδί – Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλά, φησί, καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δειλὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξιν κελεύει. ἐμοὶ μὲν οὖν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέγειν ὁ ποιητής· σὺ δ' εἴ τι ἐν νῶ ἔχεις πρὸς ταῦτα, μὴ σιώπα.

{*Ἀλκιβιάδης*} Χαλεπόν, ὃ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ καλῶς εἰρημένα· ἐκεῖνο δ' οὖν ἐννοῶ, ὅσων κακῶν αἰτία ἢ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις, ὁπότε, ὡς ἔοικε, λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες καὶ τό γε ἔσχατον εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ κάκιστα. ὅπερ οὖν οὐδεὶς ἂν οἰηθείη, ἀλλὰ τοῦτό γε πᾶς ἂν οἶοιτο ἱκανὸς εἶναι, αὐτὸς αὐτῷ τὰ βέλτιστα εὐξασθαι, ἀλλ' οὐ τὰ κάκιστα. τοῦτο μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς κατάρα τινὶ ἀλλ' οὐκ εὐχῇ ὁμοιον ἂν εἴη.

{*Σωκράτης*} Ἀλλ' ἴσως, ὃ βέλτιστε, φαίη ἂν τις ἀνὴρ, ὃς ἐμοῦ τε καὶ σοῦ σοφώτερος ὢν τυγχάνοι, οὐκ ὀρθῶς ἡμᾶς λέγειν, οὕτως εἰκῆ ψέγοντας ἄγνοιαν, εἴ γε μὴ προσθείημεν τὴν ἔστιν ὢν τε ἄγνοιαν καὶ ἔστιν οἷς καὶ ἔχουσί πως ἀγαθόν, ὥσπερ ἐκείνοις κακόν.

{*Ἀλκιβιάδης*} Πῶς λέγεις; ἔστι γὰρ ὅτιοῦν πρᾶγμα ὄτω δὴ ὀπωσοῦν ἔχοντι ἄμεινον ἀγνοεῖν ἢ γινώσκειν;

{*Σωκράτης*} Ἐμοιγε δοκεῖ· σοὶ δ' οὐ;

{*Ἀλκιβιάδης*} Οὐ μέντοι μὰ Δία.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνό σου καταγνώσομαι, ἐθέλειν ἂν σε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα διαπεπρᾶχθαι ἄπερ Ὀρέστην φασὶ καὶ τὸν Ἀλκμέωνα καὶ εἰ δὴ τινες ἄλλοι ἐκείνοις τυγχάνουσι ταῦτα διαπεπραγμένοι.

{Αλκιβιάδης} Εὐφήμει πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὗτοι τὸν λέγοντα, ὦ Αλκιβιάδη, ὡς οὐκ ἂν ἐθέλοις σοι ταῦτα πεπραῆχθαι, εὐφημεῖν δεῖ σε κελεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ, εἴ τις τὰ ἐναντία λέγοι, ἐπειδὴ οὕτω σοι δοκεῖ σφόδρα δεινὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥστ' οὐδὲ ρητέον εἶναι οὕτως εἰκῆ. δοκεῖς δ' ἂν τὸν Ὀρέστην, εἰ ἐτύγχανε φρόνιμος ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι βέλτιστον ἦν αὐτῷ πράττειν, τολμήσαι ἂν τι τούτων διαπράξασθαι;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε ἄλλον οἶμαι οὐδένα.

{Αλκιβιάδης} Οὐ μέντοι.

{Σωκράτης} Κακὸν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἐστὶν ἢ τοῦ βελτίστου ἄγνοια καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸ βέλτιστον.

{Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐκείνω καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν;

{Αλκιβιάδης} Φημί.

{Σωκράτης} Ἔτι τοῖνυν καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα· εἴ σοι αὐτίκα μάλα παρεσταίη, οἰηθέντι βέλτιον εἶναι, Περικλέα τὸν σεαυτοῦ ἐπίτροπόν τε καὶ φίλον, ἐγχειρίδιον λαβόντα, ἐλθόντα ἐπὶ τὰς θύρας, εἰπεῖν εἰ ἔνδον ἐστί, βουλόμενον ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐκεῖνον, ἄλλον δὲ μηδένα· οἱ δὲ φαῖεν ἔνδον εἶναι – καὶ οὐ λέγω ἐθέλειν ἂν σε τούτων τι πράττειν· ἀλλ' εἰ, οἶμαι, δόξει σοι, ὅπερ οὐθὲν κωλύει δήπου τῷ γε ἀγνοοῦντι τὸ βέλτιστον παραστῆναί ποτε δόξαν, ὥστε οἰηθῆναι καὶ τὸ κάκιστόν ποτε βέλτιστον εἶναι· ἢ οὐκ ἂν δοκεῖ σοι;

{Αλκιβιάδης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν παρελθὼν εἴσω καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγνοήσῃς τε καὶ οἰηθείης ἂν ἄλλον εἶναι τινα, ἄρ' ἔτι ἂν αὐτὸν τολμήσῃς ἀποκτεῖναι;

{Αλκιβιάδης} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐκ ἂν μοι δοκῶ.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ δήπου τὸν ἐντυχόντα, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἠβούλου. ἦ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ εἰ πολλάκις ἐγχειροῖς, αἰεὶ δὲ ἀγνοοῖς τὸν Περικλέα, ὁπότε μέλλοις τοῦτο πράττειν, οὐποτε ἂν ἐπίθιοιο αὐτῷ.

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τί δέ; τὸν Ὀρέστην δοκεῖς ἂν ποτε τῇ μητρὶ ἐπιθέσθαι, εἴ γε ὡσαύτως ἠγνόησεν;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ οἶμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ δήπου οὐδ' ἐκεῖνος τὴν προστυχοῦσαν γυναῖκα οὐδὲ τὴν ὄτουοῦν μητέρα διενοεῖτο ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ τὴν αὐτὸς αὐτοῦ.

{Αλκιβιάδης} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἀγνοεῖν ἄρα τά γε τοιαῦτα βέλτιον τοῖς οὕτω διακειμένοις καὶ τοιαύτας δόξας ἔχουσιν.

{Αλκιβιάδης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅρῳ οὖν ὅτι ἢ ἔστιν ὢν τε ἄγνοια καὶ ἔστιν οἷς καὶ ἔχουσί πως ἀγαθόν, ἀλλ' οὐ κακόν, ὡσπερ ἄρτι σοι ἐδόκει;

{Αλκιβιάδης} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἔτι τοῖνυν εἰ βούλει τὸ μετὰ τοῦτο ἐπισκοπεῖν, ἄτοπον ἂν ἴσως ἂν σοι δόξειεν εἶναι.

{Αλκιβιάδης} Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὅτι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κινδυνεύει τό γε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τοῦ βελτίστου κεκτημένος ἦ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτό. σκόπει δὲ ὧδε. ἄρ' οὐκ ἀναγκαῖόν σοι δοκεῖ εἶναι, ὅταν τι μέλλωμεν ἦτοι πράττειν ἢ λέγειν, οἰηθῆναι δεῖν

πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναι ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦθ' ὃ ἂν προχειροτέρως μέλλωμεν ἢ λέγειν ἢ πράττειν;
 {Αλκιβιάδης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ ῥήτορες αὐτίκα ἤτοι εἰδότες συμβουλεύειν ἢ οἰηθέντες εἰδέναί
 συμβουλεύουσιν ἡμῖν ἐκάστοτε, οἱ μὲν περὶ πολέμου τε καὶ εἰρήνης, οἱ δὲ περὶ τειχῶν οἰκοδομίας ἢ
 καὶ λιμένων κατασκευῆς· ἐνὶ δὲ λόγῳ, ὅσα δὴ ποτε ἢ πόλις πράττει πρὸς ἄλλην πόλιν ἢ αὐτὴ καθ'
 αὐτήν, ἀπὸ τῆς τῶν ῥητόρων συμβουλῆς πάντα γίνεταί.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅρα τοίνυν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις.

{Αλκιβιάδης} Ἄν δυνηθῶ.

{Σωκράτης} Καλεῖς γὰρ δήπου φρονίμους τε καὶ ἄφρονας;

{Αλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοὺς μὲν πολλοὺς ἄφρονας, τοὺς δ' ὀλίγους φρονίμους;

{Αλκιβιάδης} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πρὸς τι ἀποβλέπων ἀμφοτέρους;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τὸν τοιοῦτον συμβουλεύειν εἰδότα, χωρὶς τοῦ πότερον βέλτιον καὶ ὅτε
 βέλτιον, φρόνιμον καλεῖς;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε οἶμαι ὅστις τὸ πολεμεῖν αὐτὸ οἶδε χωρὶς τοῦ ὅποτε βέλτιον καὶ τοσοῦτον
 χρόνον ὅσον βέλτιον. ἢ γάρ;

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐδὲ εἴ τις τινα ἀποκτείνουσαι οἶδεν οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι καὶ φυγάδα
 ποιεῖν τῆς πατρίδος, χωρὶς τοῦ ὅποτε βέλτιον καὶ ὄντινα βέλτιον;

{Αλκιβιάδης} Οὐ μέντοι.

{Σωκράτης} Ὅστις ἄρα τι τῶν τοιούτων οἶδεν, ἐὰν μὲν παρέπηται αὐτῷ ἢ τοῦ βελτίστου ἐπιστήμη –
 αὕτη δ' ἦν ἢ αὐτὴ δήπου ἤπερ καὶ ἢ τοῦ ὠφελίμου· ἢ γάρ; –

{Αλκιβιάδης} Ναί.

{Σωκράτης} Φρόνιμον δέ γε αὐτὸν φήσομεν καὶ ἀποχρῶντα σύμβουλον καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτὸν
 αὐτῷ· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον τάναντία τούτων. ἢ πῶς δοκεῖ;

{Αλκιβιάδης} Ἔμοι μὲν οὕτως.

{Σωκράτης} Τί δ' εἴ τις ἵππεύειν ἢ τοξεύειν οἶδεν, ἢ αὖ πυκτεύειν ἢ παλαίειν ἢ τι τῆς ἄλλης ἀγωνίας
 ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὅσα τέχνη οἶδαμεν, τί καλεῖς ὅς ἂν εἰδῆ τὸ κατὰ ταύτην τὴν τέχνην
 βέλτιον γινόμενον; ἄρ' οὐ τὸν κατὰ τὴν ἵππικὴν ἵππικόν;

{Αλκιβιάδης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τὸν δέ γε οἶμαι κατὰ τὴν πυκτικὴν πυκτικόν, τὸν δὲ κατ' αὐλητικὴν αὐλητικόν, καὶ
 τἄλλα δήπου ἀνὰ λόγον τούτοις· ἢ ἄλλως πως;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ, ἀλλ' οὕτως.

{Σωκράτης} Δοκεῖ οὖν σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τούτων τι ἐπιστήμονα ὄντα ἄρα καὶ ἄνδρα
 φρόνιμον εἶναι, ἢ πολλοῦ φήσομεν ἐνδεῖν;

{Αλκιβιάδης} Πολλοῦ μέντοι νῆ Δία.

{Σωκράτης} Ποῖαν οὖν οἶε πολιτείαν εἶναι τοξοτῶν τε ἀγαθῶν καὶ αὐλητῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀθλητῶν τε
 καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν, ἀναμειγμένων δ' ἐν τούτοις οὓς ἄρτι εἰρήκαμεν τῶν τε αὐτὸ τὸ πολεμεῖν
 εἰδόντων καὶ αὐτὸ τὸ ἀποκτείνουσαι, πρὸς δὲ καὶ ἀνδρῶν ῥητορικῶν πολιτικῶν φύσημα φυσόντων,

ἀπάντων δὲ τούτων ὄντων ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης καὶ τοῦ εἰδότος, ὅποτε βέλτιον ἐνὶ ἐκάστῳ τούτων χρῆσθαι καὶ πρὸς τίνα;

{Αλκιβιάδης} Φαύλην τινὰ ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φαίης γε ἂν οἶμαι ὁπόταν ὀρώης ἕνα ἕκαστον αὐτῶν φιλοτιμούμενόν τε καὶ νέμοντα τὸ πλεῖστον τῆς πολιτείας τούτῳ μέρος, ἴν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει κράτιστος ὢν· λέγω δὲ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν τέχνην βέλτιστον γιγνόμενον· τοῦ δὲ τῆ πόλει τε καὶ αὐτὸν αὐτῷ βελτίστου ὄντος τὰ πολλὰ διημαρτηκότα, ἅτε οἶμαι ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότα. οὕτως δὲ τούτων ἐχόντων, ἄρα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν φάντες πολλῆς ταραχῆς τε καὶ ἀνομίας μεστήν εἶναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν;

{Αλκιβιάδης} Ὅρθῶς μέντοι νῆ Δία.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐδόκει οἰηθῆναι δεῖν πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναί ἢ τῷ ὄντι εἰδέναί τοῦτο ὃ ἂν προχείρως μέλλωμεν ἢ πράττειν ἢ λέγειν;

{Αλκιβιάδης} Ἐδόκει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κἂν μὲν πράττη ἅ τις οἶδεν ἢ δοκεῖ εἰδέναί, παρέπηται δὲ τὸ ὠφελίμως, καὶ λυσιτελοῦντως ἡμᾶς ἔξειν καὶ τῆ πόλει καὶ αὐτὸν αὐτῷ;

{Αλκιβιάδης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἐὰν δέ γ' οἶμαι τάναντία τούτων, οὔτε τῆ πόλει οὔτ' αὐτὸν αὐτῷ;

{Αλκιβιάδης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τί δέ; καὶ νῦν ἔτι ὡσαύτως σοι δοκεῖ ἢ ἄλλως πως;

{Αλκιβιάδης} Οὐκ, ἀλλ' οὕτως.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἔφησθα καλεῖν τοὺς μὲν πολλοὺς ἄφρονας, τοὺς δ' ὀλίγους φρονίμους;

{Αλκιβιάδης} Ἐγώγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φαμεν πάλιν τοὺς πολλοὺς διημαρτηκέναί τοῦ βελτίστου, ὡς τὰ πολλὰ γε οἶμαι ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότας.

{Αλκιβιάδης} Φαμὲν γάρ.

{Σωκράτης} Λυσιτελεῖ ἄρα τοῖς πολλοῖς μήτ' εἰδέναί μηδὲν μήτ' οἶεσθαι εἰδέναί, εἴπερ γε μᾶλλον προθυμήσονται πράττειν μὲν ταῦτα ἅττ' ἂν εἰδῶσιν ἢ οἰηθῶσιν εἰδέναί, πράττοντες δὲ βλάπτεσθαι τὰ πλείω μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι.

{Αλκιβιάδης} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς οὖν, ὅτε γ' ἔφην κινδυνεύειν τό γε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐὰν τις ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης κεκτημένος ᾗ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτό, ἄρ' οὐχὶ τῷ ὄντι ὀρθῶς ἐφαινόμην λέγων;

{Αλκιβιάδης} Καὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ νῦν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα καὶ πόλιν καὶ ψυχὴν τὴν μέλλουσαν ὀρθῶς βιώσεσθαι ταύτης τῆς ἐπιστήμης ἀντέχεσθαι, ἀτεχνῶς ὡσπερ ἀσθενοῦντα ἰατροῦ ἢ τινος κυβερνήτου τὸν ἀσφαλῶς μέλλοντα πλεῖν. ἄνευ γὰρ ταύτης, ὅσπερ ἂν λαμπρότερον ἐπούριση τὸ τῆς τύχης ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν ἢ σώματος ῥώμην ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τοσοῦτῳ μείζω ἀμαρτήματα ἀπ' αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστίν, ὡς ἔοικε, γίνεσθαι. ὁ δὲ δὴ τὴν καλουμένην πολυμαθίαν τε καὶ πολυτεχνίαν κεκτημένος, ὀρφανὸς δὲ ὢν ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἄλλων, ἄρ' οὐχὶ τῷ ὄντι δικαίως πολλῷ χειμῶνι χρήσεται, ἅτε οἶμαι ἄνευ κυβερνήτου διατελῶν ἐν πελάγει, χρόνον οὐ μακρὸν βίου θέων; ὥστε συμβαίνειν μοι δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὃ λέγει κατηγορῶν πού τινος, ὡς ἄρα πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δέ, φησίν, ἠπίστατο πάντα.

{Αλκιβιάδης} Καὶ τί δὴ ποτε συμβαίνει τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὦ Σώκρατες; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδ' ὅτιοῦν δοκεῖ πρὸς λόγον εἰρηκέναί.

{Σωκράτης} Καὶ μάλα γε πρὸς λόγον· ἀλλ' αἰνίττεται, ὃ βέλτιστε, καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδὸν τι πάντες. ἔστιν τε γὰρ φύσει ποιητικὴ ἢ σύμπασα αἰνιγματώδης καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσια· ἔτι τε πρὸς τῷ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε καὶ μὴ βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιστα τὴν αὐτοῦ σοφίαν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δὺσγνωστον φαίνεται, ὅτι ποτὲ νοοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν. οὐ γὰρ δήπου Ὅμηρόν γε τὸν θειότατόν τε καὶ σοφώτατον ποιητὴν ἀγνοεῖν δοκεῖς ὡς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπίστασθαι κακῶς – ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ὁ λέγων τὸν Μαργίτην πολλὰ μὲν ἐπίστασθαι, κακῶς δέ, φησί, πάντα ἠπίστατο – ἀλλ' αἰνίττεται οἷμαι παράγων τὸ κακῶς μὲν ἀντὶ τοῦ κακοῦ, τὸ δὲ ἠπίστατο ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι· γίγνεται οὖν συντεθὲν ἔξω μὲν τοῦ μέτρου, ἔστι δ' ὃ γε βούλεται, ὡς πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακὸν δ' ἦν ἐπίστασθαι αὐτῷ πάντα ταῦτα. δῆλον οὖν ὅτι εἴπερ ἦν αὐτῷ κακὸν τὸ πολλὰ εἰδέναί, φαῦλός τις ὢν ἐτύγγανεν, εἴπερ γε πιστεύειν δεῖ τοῖς προειρημένους λόγοις.

{Αλκιβιάδης} Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὃ Σώκρατες· ἢ χαλεπῶς γ' ἂν ἄλλοις τισὶ πιστεύσαιμι λόγοις, εἴπερ μὴδὲ τούτοις.

{Σωκράτης} Καὶ ὀρθῶς γέ σοι δοκεῖ.

{Αλκιβιάδης} Πάλιν αὖ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ φέρε πρὸς Διός – ὄρᾳς γὰρ δήπου τὴν ἀπορίαν ὅση τε καὶ οἶα, ταύτης δὲ καὶ σύ μοι δοκεῖς κεκοινωνηκέναι· μεταβαλλόμενός γέ τοι ἄνω καὶ κάτω οὐδ' ὀτιοῦν παύρη, ἀλλ' ὅτι ἂν μάλιστα σοι δόξη, τοῦτο καὶ ἐκδεδυκέναι αὖ καὶ οὐκέτι ὡσαύτως δοκεῖν – εἰ οὖν σοί γ' ἔτι καὶ νῦν ἐμφανῆς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος ἐρωτήσῃ, πρὶν ὀτιοῦν εὐξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοι ἐκείνων τι γενέσθαι ὧν περ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἴτε καὶ αὐτῷ σοι ἐπιτρέψειεν εὐξασθαι, τί ποτ' ἂν οἶει ἢ τῶν παρ' ἐκείνου διδομένων λαμβάνων ἢ αὐτὸς εὐξάμενος γενέσθαι τοῦ καιροῦ τυχεῖν;

{Αλκιβιάδης} Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, ἐγὼ μὲν οὐθὲν ἂν ἔχοιμί σοι εἰπεῖν, ὃ Σώκρατες, οὕτως· ἀλλὰ μάργον τί μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ὡς ἀληθῶς πολλῆς φυλακῆς, ὅπως μὴ λήσει τις αὐτὸν εὐχόμενος μὲν κακά, δοκῶν δὲ τάγαθά, ἔπειτ' ὀλίγον ἐπισχῶν, ὅπερ καὶ σὺ ἔλεγες, παλινωδῆ, ἀνευχόμενος ἄττ' ἂν τὸ πρῶτον εὐξῆται.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐχὶ εἰδῶς τι πλέον ἡμῶν ὁ ποιητής, οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἐπεμνήσθην, τὰ δειλὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξῃν ἐκέλευεν;

{Αλκιβιάδης} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τοῦτον μὲν τοίνυν, ὃ Ἀλκιβιάδης, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν ποιητὴν ἐζηλωκότες, εἴτε καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπεσκεμμένοι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἐκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὐχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες αὖ σφίσις αὐτοῖς· πλείω δ' οὐδεὶς ἂν ἐκείνων εὐξαμένων ἀκούσειεν. τοιγαροῦν εἰς τὸ παρῆκον τοῦ χρόνου οὐδένων ἦττον εὐτυχεῖς εἰσιν ἄνθρωποι· εἰ δ' ἄρα καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς ὥστε μὴ πάντα εὐτυχεῖν, ἀλλ' οὖν οὐ διὰ τὴν ἐκείνων εὐχὴν, ἐπὶ τοῖς θεοῖς δ' ἔστιν ὥστε οἷμαι καὶ διδόναι ἄττ' ἂν τις εὐχόμενος τυγχάνῃ καὶ τάναντία τούτων. βούλομαι δέ σοι καὶ ἕτερόν τι διηγῆσασθαι, ὃ ποτε ἤκουσα τῶν πρεσβυτέρων τινῶν, ὡς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις διαφορᾶς γενομένης συνέβαινε ἀεὶ τῇ πόλει ἡμῶν ὥστε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποτε μάχη γένοιτο δυστυχεῖν καὶ μηδέποτε δύνασθαι κρατῆσαι· τοὺς οὖν Ἀθηναίους ἀγανακτοῦντας τῷ πράγματι καὶ ἀπορουμένους τίνοι χρηὴ μηχανῆ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὐρεῖν, βουλευομένοις αὐτοῖς δοκεῖν κράτιστον εἶναι πέμψαντας πρὸς Ἄμμωνα ἐκεῖνον ἐπερωτᾶν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις τάδε, καὶ ἀνθ' ὅτου ποτὲ Λακεδαιμονίοις οἱ θεοὶ μᾶλλον νίκην διδόασιν ἢ σφίσις αὐτοῖς, οἱ πλείστας, φάναι, μὲν θυσίας καὶ καλλίστας τῶν Ἑλλήνων ἄγομεν, ἀναθήμασί τε κεκοσμήκαμεν τὰ ἱερὰ αὐτῶν ὡς οὐδένας ἄλλοι, πομπάς τε πολυτελεστάτας καὶ

σεμνοτάτας ἐδωρούμεθα τοῖς θεοῖς ἂν' ἕκαστον ἔτος, καὶ ἐτελοῦμεν χρήματα ὅσα οὐδ' ἄλλοι σύμπαντες Ἑλληνες· Λακεδαιμονίοις δέ, φάναι, οὐδεπώποτ' ἐμέλησεν οὐδὲν τούτων, ἀλλ' οὕτως ὀλιγῶς διάκεινται πρὸς τοὺς θεοὺς, ὥστε καὶ ἀνάπηρα θύουσιν ἐκάστοτε καὶ τᾶλλα πάντα οὐκ ὀλίγῳ ἐνδεεστερώς τιμῶσιν ἢ περ ἡμεῖς, χρήματα οὐδὲν ἐλάττω κεκτημένοι τῆς ἡμετέρας πόλεως. ἐπεὶ δὴ εἰρηκέναι ταῦτα καὶ ἐπερωτῆσαι τί χρὴ πράττοντας αὐτοὺς τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν εὐρεῖν, ἄλλο μὲν οὐθὲν ἀποκριθῆναι τὸν προφήτην – τὸν γὰρ θεὸν οὐκ ἔἴην δηλονότι – καλέσαντα δὲ αὐτόν, Ἀθηναίους, φάναι, τάδε λέγει Ἄμμων· φησὶν ἂν βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ σύμπαντα τῶν Ἑλλήνων ἱερά. τοσαῦτα εἰπεῖν, οὐκέτι περαιτέρω. τὴν γ' οὖν εὐφημίαν οὐκ ἄλλην τινά μοι δοκεῖ λέγειν ὁ θεὸς ἢ τὴν εὐχὴν αὐτῶν· ἔστι γὰρ τῷ ὄντι πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι Ἑλληνες οἱ μὲν χρυσόκερος βοῦς παραστησάμενοι, ἕτεροι δ' ἀναθήμασι δωρούμενοι τοὺς θεοὺς, εὐχονται ἅπτ' ἂν τύχη ταῦτα, ἄντε ἀγαθὰ ἄντε κακὰ· βλασφημούντων οὖν αὐτῶν ἀκούοντες οἱ θεοὶ οὐκ ἀποδέχονται τὰς πολυτελεῖς ταυτασί πομπάς τε καὶ θυσίας, ἀλλὰ δοκεῖ μοι πολλῆς φυλακῆς δεῖσθαι καὶ σκέψεως ὅτι ποτὲ ῥητέον ἐστὶ καὶ μὴ. Εὐρήσεις δὲ καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἕτερα παραπλήσια τούτοις εἰρημένα. φησὶν γὰρ τοὺς Τρῶας ἔπαυλιν ποιουμένους ἔρδειν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας· τὴν δὲ κνῖσαν ἐκ τοῦ πεδίου τοὺς ἀνέμους φέρειν οὐρανὸν εἴσω ἠδεῖαν· τῆς δ' οὐ τι θεοὺς μάκαρας δατέεσθαι, οὐδ' ἐθέλειν· μάλα γὰρ σφιν ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρὴ καὶ Πριάμος καὶ λαὸς ἐυμμελίῳ Πριάμοιο· ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς ἦν προυργοῦ θύειν τε καὶ δῶρα τελεῖν μάτην, θεοῖς ἀπηχθημένους. οὐ γὰρ οἴμαι τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν θεῶν ὥστε ὑπὸ δώρων παράγεσθαι οἷον κακὸν τοκιστήν· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐθήη λόγον λέγομεν, ἀξιοῦντες Λακεδαιμονίων ταύτη περιεῖναι. καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἶη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοὶ ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἂν τις ὄσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ. πολλῷ γε μᾶλλον οἴμαι ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας, ἃς οὐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς θεοὺς, πολλὰ δ' εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν ἔχειν ἂν' ἕκαστον ἔτος τελεῖν· οἱ δέ, ἅτε οὐ δωροδόκοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἀπάντων τούτων, ὡς φησὶν ὁ θεὸς καὶ θεῶν προφήτης. κινδυνεύει γοῦν καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι δικαιοσύνη τε καὶ φρόνησις διαφερόντως τετιμῆσθαι· φρόνιμοι δὲ καὶ δίκαιοι οὐκ ἄλλοι τινές εἰσιν ἢ τῶν εἰδότην ἃ δεῖ πράττειν καὶ λέγειν καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους. βουλοίμην δ' ἂν καὶ σοῦ πυθέσθαι ὅτι ποτ' ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα.

{Αλκιβιάδης} Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄλλη πη δοκεῖ ἢ ἢ περ σοὶ τε καὶ τῷ θεῷ· οὐδὲ γὰρ ἂν εἰκὸς εἶη ἀντίψηφον ἐμὲ τῷ θεῷ γενέσθαι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν μέμνησαι ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ φάσκων εἶναι, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν εὐχόμενος κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθὰ;

{Αλκιβιάδης} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ὅρᾳς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς σοὶ ἐστὶν ἐλθεῖν πρὸς τὸν θεὸν εὐχομένῳ, ἵνα μηδ' ἂν οὕτω τύχη, βλασφημοῦντός σου ἀκούων οὐθὲν ἀποδέξεται τῆς θυσίας ταύτης, τυχὸν δὲ καὶ ἕτερόν τι προσαπολαύσης. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ βέλτιστον εἶναι ἡσυχίαν ἔχειν· τῇ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων εὐχῇ διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν – τοῦτο γὰρ κάλλιστον τῶν ἐν ἀφροσύνη γε ὀνομάτων – οὐκ ἂν οἴμαι σε ἐθέλῃν χρῆσθαι. ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶ περιμένειν ἕως ἂν τις μάθῃ ὡς δεῖ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους διακεῖσθαι.

{Αλκιβιάδης} Πότε οὖν παρέσται ὁ χρόνος οὗτος, ὦ Σώκρατες, καὶ τίς ὁ παιδεύων; ἤδιστα γὰρ ἂν μοι δοκῶ ἰδεῖν τοῦτον τὸν ἀνθρώπον τίς ἐστίν.

{Σωκράτης} Οὗτος ὃ μέλει περὶ σοῦ. ἀλλὰ δοκεῖ μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶν τὴν Ἀθηναῖν Ὀμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλύν, ὄφρ' εὖ γινώσκοι ἡμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα, οὕτω

καὶ σοὶ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον τὴν ἀχλὺν ἀφελόντα, ἢ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τὸ τηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις γνῶσεσθαι ἡμὲν κακὸν ἢ δὲ καὶ ἐσθλόν. νῦν μὲν γὰρ οὐκ ἂν μοι δοκεῖς δυνηθῆναι.

{Ἀλκιβιάδης} Ἀφαιρείτω, εἴτε βούλεται τὴν ἀχλὺν εἴτε ἄλλο τι· ὡς ἐγὼ παρεσκευάσμαι μὴθὲν ἂν φυγεῖν τῶν ὑπ' ἐκείνου προσταττομένων, ὅστις ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος, εἴ γε μέλλοιμι βελτίων γενέσθαι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν κάκεῖνος θαυμαστὴν ὄσσην περὶ σέ προθυμίαν ἔχει.

{Ἀλκιβιάδης} Εἰς τότε τοίνυν καὶ τὴν θυσίαν ἀναβάλλεσθαι κράτιστον εἶναί μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Καὶ ὀρθῶς γέ σοι δοκεῖ· ἀσφαλέστερον γάρ ἐστὶν ἢ παρακινδυνεύειν τοσοῦτον κίνδυνον.

{Ἀλκιβιάδης} Ἀλλὰ πῶς, ὦ Σώκρατες; καὶ μὴν τουτονὶ τὸν στέφανον, ἐπειδὴ μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ περιθήσω· τοῖς θεοῖς δὲ καὶ στεφάνους καὶ τᾶλλα πάντα τὰ νομιζόμενα τότε δώσομεν, ὅταν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλθοῦσαν ἴδω. ἤξει δ' οὐ διὰ μακροῦ τούτων θελόντων.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δέχομαι καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλο δὲ ἂν τι τῶν παρὰ σοῦ δοθέντων ἠδέως ἴδοιμι δεξάμενον ἐμαυτόν. ὥσπερ δὲ καὶ ὁ Κρέων Εὐριπίδῃ πεποίηται τὸν Τειρεσίαν ἰδὼν ἔχοντα τὰ στέφη καὶ ἀκούσας ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαρχὰς αὐτὸν εἰληφέναι διὰ τὴν τέχνην, οἰωνὸν ἐθέμην, φησί, καλλίνικα σὰ στέφη· ἐν γὰρ κλύδωνι κείμεθ', ὥσπερ οἴσθα σύ· οὕτω δὲ κάγω παρὰ σοῦ τὴν δόξαν ταύτην οἰωνὸν τίθεμαι. δοκῶ δὲ μοι οὐκ ἐν ἐλάττονι κλύδωνι τοῦ Κρέοντος εἶναι, καὶ βουλοίμην ἂν καλλίνικος γενέσθαι τῶν σῶν ἐραστῶν.

Ἴππαρχος ἢ φιλοκερδής, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Ἐταῖρος

[225.a] {Σωκράτης} Τί γὰρ τὸ φιλοκερδές; τί ποτέ ἐστιν, καὶ τίνες οἱ φιλοκερδεῖς;

{Ἐταῖρος} Ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν οἱ ἂν κερδαίνειν ἀξιῶσιν ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σοὶ δοκοῦσιν γινώσκοντες ὅτι οὐδενὸς ἐστὶν ἄξια, ἢ ἀγνοοῦντες; εἰ γὰρ ἀγνοοῦντες, ἀνοήτους λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς.

{Ἐταῖρος} Ἄλλ' οὐκ ἀνοήτους λέγω, ἀλλὰ πανούργους καὶ [b] πονηροὺς καὶ ἥττους τοῦ κέρδους, γινώσκοντας ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστὶν ἀφ' ὧν τολμῶσι κερδαίνειν, ὅμως τολμᾶν φιλοκερδεῖν δι' ἀναισχυντίαν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τοιόνδε λέγεις τὸν φιλοκερδῆ, οἷον ἐὰν φυτεύων γεωργὸς ἀνὴρ καὶ γινώσκων ὅτι οὐδενὸς ἄξιον τὸ φυτόν, ἀξιοῖ ἀπὸ τούτου ἐκτραφέντος κερδαίνειν; ἄρα τοιοῦτον αὐτὸν λέγεις;

{Ἐταῖρος} Ἀπὸ παντὸς ὃ γε φιλοκερδής, ὃ Σώκρατες, οἶεται δεῖν κερδαίνειν.

{Σωκράτης} Μὴ μοι οὕτως εἰκῆ, ὥσπερ τι ἠδικημένος ὑπὸ τινος, [c] ἀλλὰ προσέχων ἐμοὶ τὸν νοῦν ἀπόκρισαι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἠρώτων· οὐχὶ ὁμολογεῖς τὸν φιλοκερδῆ ἐπιστήμονα εἶναι περὶ τῆς ἀξίας τούτου ὅθεν κερδαίνειν ἀξιοῖ;

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ἐπιστήμων περὶ φυτῶν τῆς ἀξίας, ἐν ὁποῖα ἄξια φυτευθῆναι καὶ ὥρα καὶ χώρα; ἵνα τι καὶ ἡμεῖς τῶν σοφῶν ῥημάτων ἐμβάλωμεν, ὧν οἱ δεξιοὶ περὶ τὰς δίκας καλλιποῦνται.

[d] {Ἐταῖρος} Ἐγὼ μὲν οἶμαι γεωργόν.

{Σωκράτης} Τὸ οὖν ἀξιοῦν κερδαίνειν ἄλλο τι λέγεις ἢ οἶεσθαι δεῖν κερδαίνειν;

{Ἐταῖρος} Τοῦτο λέγω.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν με ἐπιχείρει ἐξαπατᾶν, ἄνδρα πρεσβύτερον [226.a] ἤδη οὕτω νέος ὢν, ἀποκρινόμενος ὥσπερ νυνδὴ ἃ οὐδ' αὐτὸς οἶει, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς εἶπέ· ἄρ' ἐστὶν ὄντινα οἶει γεωργικὸν ἄνδρα γινόμενον, καὶ γινώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξιον φυτεύει τὸ φυτόν, οἶεσθαι ἀπὸ τούτου κερδαίνειν;

{Ἐταῖρος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἵππικὸν ἄνδρα γινώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξια σιτία τῷ ἵππῳ παρέχει, ἀγνοεῖν αὐτὸν οἶει ὅτι τὸν ἵππον διαφθείρει;

{Ἐταῖρος} Οὐκ ἔγωγε.

[b] {Σωκράτης} Οὐκ ἄρα οἶεταί γε ἀπὸ τούτων κερδαίνειν τῶν σιτίων τῶν μηδενὸς ἀξίων.

{Ἐταῖρος} Οὐχί.

{Σωκράτης} Τί δέ; κυβερνήτην μηδενὸς ἄξια ἰστία καὶ πηδάλια τῇ νηὶ παρεσκευασμένον ἀγνοεῖν οἶε ὅτι ζημιωθήσεται καὶ κινδυνεύσει καὶ αὐτὸς ἀπολέσθαι καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι καὶ ἅ ἂν ἄγη πάντα;

{Ἐταῖρος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα οἶεται γε κερδαίνειν ἀπὸ τῶν σκευῶν τῶν [c] μηδενὸς ἀξίων.

{Ἐταῖρος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ στρατηγὸς γινώσκων ὅτι ἡ στρατιὰ αὐτῷ οὐδενὸς ἄξια ὄπλα ἔχει, οἶεται ἀπὸ τούτων κερδαίνειν καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν;

{Ἐταῖρος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Ἀλλ' αὐλητῆς αὐλοῦς οὐδενὸς ἀξίους ἔχων ἢ κιθαριστῆς λύραν ἢ τοξότης τόξον ἢ ἄλλος ὅστισοῦν συλλήβδην τῶν δημιουργῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐμφρόνων ἀνδρῶν μηδενὸς ἄξια ὄργανα ἢ ἄλλην παρασκευὴν ἠντιναοῦν ἔχων ἀπὸ τούτων οἶεται κερδαίνειν;

[d] {Ἐταῖρος} Οὐκ οὐ φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Τίνας οὖν ποτε λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς; οὐ γάρ που τούτους γε οὐς διεληλύθαμεν, ἀλλ' οἵτινες γινώσκοντες τὰ οὐδενὸς ἄξια ἀπὸ τούτων οἴονται δεῖν κερδαίνειν· ἀλλ' οὕτω μὲν, ὧ θαυμάσιε, ὡς σὺ λέγεις, οὐκ ἔστ' ἀνθρώπων οὐδεὶς φιλοκερδής.

{Ἐταῖρος} Ἄλλ' ἐγώ, ὧ Σώκρατες, βούλομαι λέγειν τούτους φιλοκερδεῖς εἶναι, οἱ ἐκάστοτε ὑπὸ ἀπληστίας καὶ πάνυ [e] σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια καὶ οὐδενὸς γλίσχονται ὑπερφυῶς καὶ φιλοκερδοῦσιν.

{Σωκράτης} Οὐ δῆπου, ὧ βέλτιστε, γινώσκοντες ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστιν· τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη ἡμᾶς αὐτοὺς τῷ λόγῳ ἐξηλέγξαμεν ὅτι ἀδύνατον.

{Ἐταῖρος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὴ γινώσκοντες, δῆλον ὅτι ἀγνοοῦντες, οἰόμενοι δὲ τὰ οὐδενὸς ἄξια πολλοῦ ἄξια εἶναι.

{Ἐταῖρος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν οἶ γε φιλοκερδεῖς φιλοῦσι τὸ κέρδος;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Κέρδος δὲ λέγεις ἐναντίον τῇ ζημίᾳ;

[227.a]

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅτῳ ἀγαθὸν ἐστὶ ζημιοῦσθαι;

{Ἐταῖρος} Οὐδενί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ κακόν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Βλάπτονται ὑπὸ τῆς ζημίας ἄρα ἄνθρωποι.

{Ἐταῖρος} Βλάπτονται.

{Σωκράτης} Κακὸν ἄρα ἡ ζημία.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐναντίον δὲ τῇ ζημίᾳ τὸ κέρδος.

{Ἐταῖρος} Ἐναντίον.

{Σωκράτης} Ἀγαθὸν ἄρα τὸ κέρδος.

{Ἐταῖρος} Ναί.

[b] {Σωκράτης} Τοὺς οὖν τὸ ἀγαθὸν φιλοῦντας φιλοκερδεῖς καλεῖς.

{Ἐταῖρος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Οὐ μανικούς γε, ὦ ἑταῖρε, λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς, ἀλλὰ σὺ αὐτὸς πότερον φιλεῖς ὃ ἂν ἀγαθὸν ᾖ, ἢ οὐ φιλεῖς;

{Ἐταῖρος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Ἔστι δέ τι ἀγαθόν, ὃ οὐ φιλεῖς, ἀλλὰ κακόν;

{Ἐταῖρος} Μὰ Δί' οὐκ ὅμοιον.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἴσως φιλεῖς.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐροῦ δὴ καὶ ἐμὲ εἰ οὐ καὶ ἐγώ· ὁμολογήσω γὰρ καὶ [c] ἐγώ σοι φιλεῖν τὰ ἀγαθὰ. ἀλλὰ πρὸς ἐμοὶ καὶ σοὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἅπαντες οὐ δοκοῦσί σοι τὰ ἀγαθὰ φιλεῖν, τὰ δὲ κακὰ μισεῖν;

{Ἐταῖρος} Ὅμοιον φαίνεται.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ κέρδος ἀγαθὸν ὁμολογήσαμεν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Πάντες αὖ φιλοκερδεῖς φαίνονται τοῦτον τὸν τρόπον· ὃν δὲ τὸ πρότερον ἐλέγομεν, οὐδεὶς ἦν φιλοκερδής. ποτέρῳ οὖν ἂν τις τῷ λόγῳ χρώμενος οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνοι;

{Ἐταῖρος} Εἴ τις, ὦ Σώκρατες οἶμαι ὀρθῶς λαμβάνοι τὸν [d] φιλοκερδῆ. ὀρθῶς δ' ἐστὶ τοῦτον ἠγεῖσθαι φιλοκερδῆ, ὃς ἂν σπουδάζῃ ἐπὶ τούτοις καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' ὧν οἱ χρηστοὶ οὐ τολμῶσι κερδαίνειν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὀρθῶς, ὦ γλυκύτατε, τὸ κερδαίνειν ἄρτι ὁμολογήσαμεν εἶναι ὠφελεῖσθαι.

{Ἐταῖρος} Τί οὖν δὴ τοῦτο;

{Σωκράτης} Ὅτι καὶ τότε αὐτῷ προσωπολογήσαμεν, βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ πάντας καὶ ἀεὶ.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οἱ ἀγαθοὶ πάντα τὰ κέρδη βούλονται ἔχειν, εἴπερ ἀγαθὰ γέ ἐστιν.

[e] {Ἐταῖρος} Οὐκ ἀφ' ὧν γε μέλλουσιν, ὧ Σώκρατες, βλαβήσεσθαι τῶν κερδῶν.

{Σωκράτης} Βλαβήσεσθαι δὲ λέγεις ζημιώσεσθαι ἢ ἄλλο τι;

{Ἐταῖρος} Οὐκ, ἀλλὰ ζημιώσεσθαι λέγω.

{Σωκράτης} Ὑπὸ τοῦ κέρδους οὖν ζημιοῦνται ἢ ὑπὸ τῆς ζημίας ἄνθρωποι;

{Ἐταῖρος} Ὑπὸ ἀμφοτέρων· καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς ζημίας ζημιοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ κέρδους τοῦ πονηροῦ.

{Σωκράτης} Ἡ δοκεῖ οὖν τί σοι χρηστὸν καὶ ἀγαθὸν πράγμα πονηρὸν εἶναι;

{Ἐταῖρος} Οὐκ ἔμοιγε.

[228.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὠμολογήσαμεν ὀλίγον πρότερον τὸ κέρδος τῆς ζημίας κακῶ ὄντι ἐναντίον εἶναι;

{Ἐταῖρος} Φημί.

{Σωκράτης} Ἐναντίον δὲ ὄν κακῶ ἀγαθὸν εἶναι;

{Ἐταῖρος} Ὁμολογήσαμεν γάρ.

{Σωκράτης} Ὅρας οὖν, ἐπιχειρεῖς με ἐξαπατᾶν, ἐπίτηδες ἐναντία λέγων οἷς ἄρτι ὠμολογήσαμεν.

{Ἐταῖρος} Οὐ μὰ Δία, ὧ Σώκρατες, ἀλλὰ τούναντίον σύ με ἐξαπατᾶς καὶ οὐκ οἶδα ὅπῃ ἐν τοῖς λόγοις ἄνω καὶ κάτω στρέφεις.

[b] {Σωκράτης} Εὐφήμεί· οὐ μεντᾶν καλῶς ποιοίην οὐ πειθόμενος ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ σοφῷ.

{Ἐταῖρος} Τίτι τούτω; καὶ τί μάλιστα;

{Σωκράτης} Πολίτη μὲν ἐμῷ τε καὶ σῷ, Πεισιστράτου δὲ υἱὲ τοῦ ἐκ Φιλαϊδῶν, Ἴππάρχῳ, ὃς τῶν Πεισιστράτου παίδων ἦν πρεσβύτατος καὶ σοφώτατος, ὃς ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα σοφίας ἀπεδείξατο, καὶ τὰ Ὀμήρου ἔπη πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί, καὶ ἠνάγκασε τοὺς ῥαψωδοὺς Παναθηναίοις ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς αὐτὰ διέναι, ὡσπερ νῦν ἔτι [c] οἶδε ποιοῦσιν, καὶ ἐπ' Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον πεντηκόντορον στείλας ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν, Σιμωνίδην δὲ τὸν Κεῖον ἀεὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν, μεγάλοις μισθοῖς καὶ δώροις πείθων· ταῦτα δ' ἐποίει βουλόμενος παιδεύειν τοὺς πολίτας, ἵν' ὡς βελτίστων ὄντων αὐτῶν ἄρχοι, οὐκ οἰόμενος δεῖν οὐδενὶ σοφίας φθονεῖν, ἅτε ὧν καλός τε κάγαθός. ἐπειδὴ δὲ αὐτῷ οἱ περὶ τὸ ἄστῳ τῶν πολιτῶν πεπαιδευμένοι ἦσαν καὶ [d] ἐθαύμαζον αὐτὸν ἐπὶ σοφίᾳ, ἐπιβουλεύων αὐτὸς τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεῦσαι ἔστησεν αὐτοῖς Ἐρμᾶς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν δήμων ἐκάστων, κάπειτα τῆς σοφίας τῆς αὐτοῦ, ἣν τ' ἔμαθεν καὶ ἦν αὐτὸς ἐξηῦρεν, ἐκλεξάμενος ἃ ἠγεῖτο σοφώτατα εἶναι, ταῦτα αὐτὸς ἐντείνας εἰς ἐλεγείων αὐτοῦ ποιήματα καὶ ἐπιδείγματα τῆς σοφίας ἐπέγραψεν, [e] ἵνα πρῶτον μὲν τὰ ἐν Δελφοῖς γράμματα τὰ σοφὰ ταῦτα μὴ θαυμάζοιεν οἱ πολῖται αὐτοῦ, τότε τὸ "Γνῶθι σαυτόν" καὶ τὸ "Μηδὲν ἄγαν" καὶ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὰ Ἴππάρχου ῥήματα μᾶλλον σοφὰ ἠγοῖντο, ἔπειτα παριόντες ἄνω καὶ κάτω καὶ ἀναγιγνώσκοντες καὶ γεῦμα λαμβάνοντες αὐτοῦ τῆς σοφίας φοιτῶεν ἐκ τῶν

ἀγρῶν καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ παιδευθησόμενοι. ἐστὸν δὲ δύο τῶπιγράμματε· ἐν μὲν τοῖς [229.a] ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἐκάστου ἐπιγέγραπται λέγων ὁ Ἑρμῆς ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ τοῦ δήμου ἔστηκεν, ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ –

μνημα τόδ' Ἴππάρχου· στεῖχε δίκαια φρονῶν
φυσίν. ἔστι δὲ τῶν ποιημάτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλοις Ἑρμαῖς πολλὰ καὶ καλὰ ἐπιγεγραμμένα· ἔστι δὲ δὴ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ Στειριακῇ ὁδῷ, ἐν ᾧ λέγει –

μνημα τόδ' Ἴππάρχου· μὴ φίλον ἐξαπάτα.
ἐγὼ οὖν σὲ ἐμοὶ ὄντα φίλον οὐ δήπου τολμῶν ἂν ἐξαπατᾶν καὶ ἐκείνῳ τοιούτῳ ὄντι ἀπιστεῖν, οὗ καὶ ἀποθανόντος τρία ἔτη ἐτυραννεύθησαν Ἀθηναῖοι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰππίου, καὶ πάντων ἂν τῶν παλαιῶν ἤκουσας ὅτι ταῦτα μόνον τὰ ἔτη τυραννὶς ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐγγύς τι ἔζων Ἀθηναῖοι ὡς ἐπὶ Κρόνου βασιλεύοντος. λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν χαριστέρων ἀνθρώπων καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ [c] γενέσθαι οὐ δι' ἃ οἱ πολλοὶ ᾤθησαν, διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς ἀτιμίαν τῆς κληρονομίας – ἐπεὶ τοῦτό γε εὐθὺς – ἀλλὰ τὸν μὲν Ἀρμόδιον γεγονέναι παιδικὰ τοῦ Ἀριστογείτονος καὶ πεπαιδεῦσθαι ὑπ' ἐκείνου, μέγα δ' ἐφρόνει ἄρα καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἐπὶ τῷ παιδεῦσαι ἄνθρωπον, καὶ ἀνταγωνιστὴν ἠγεῖτο εἶναι τὸν Ἴππαρχον. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ αὐτὸν τὸν [d] Ἀρμόδιον τυγχάνειν ἐρῶντά τινας τῶν νέων τε καὶ καλῶν καὶ γενναίων τῶν τότε – καὶ λέγουσι τοῦνομα αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ οὐ μέμνημαι – τὸν οὖν νεανίσκον τοῦτον τέως μὲν θαυμάζειν τὸν τε Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα ὡς σοφοὺς, ἔπειτα συγγενόμενον τῷ Ἴππάρχῳ καταφρονῆσαι ἐκείνων, καὶ τοὺς περιαλήσαντας ταύτη τῇ ἀτιμίᾳ οὕτως ἀποκτεῖναι τὸν Ἴππαρχον.

{Ἐταῖρος} Κινδυνεύεις τοίνυν, ᾧ Σώκρατες, ἢ οὐ φίλον με ἠγεῖσθαι ἢ, εἰ ἠγῆ φίλον, οὐ πείθεσθαι Ἴππάρχῳ· ἐγὼ γὰρ [e] ὅπως οὐ σὺ ἐμὲ ἐξαπατᾶς – οὐκ οἶδ' ὄντινα μέντοι τρόπον – ἐν τοῖς λόγοις, οὐ δύναμαι πεισθῆναι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς πεπευῶν ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅτι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἷη ἐξαπατᾶσθαι. πότερον γὰρ τοῦτό σοι ἀναθῶμαι, ὡς οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν πάντες ἐπιθυμοῦσιν ἄνθρωποι;

{Ἐταῖρος} Μὴ μοί γε.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὡς τὸ ζημιουῖσθαι καὶ ἢ ζημία οὐ κακόν;

{Ἐταῖρος} Μὴ μοί γε.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὡς οὐ τῇ ζημίᾳ καὶ τῷ ζημιουῖσθαι τὸ κέρδος καὶ τὸ κερδαίνειν ἐναντίον;

[230.a]

{Ἐταῖρος} Μηδὲ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὡς ἐναντίον ὄν τῷ κακῷ οὐκ ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ κερδαίνειν;

{Ἐταῖρος} Οὐτι πᾶν γε· τουτί μοι ἀνάθου.

{Σωκράτης} Δοκεῖ ἄρα σοι, ὡς εἴοικε, τοῦ κέρδους τὸ μὲν τι ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ τι κακόν.

{Ἐταῖρος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀνατίθεμαι τοίνυν σοὶ τοῦτο· ἔστω γὰρ δὴ κέρδος τι ἀγαθὸν καὶ ἕτερον κέρδος τι κακόν. κέρδος δὲ γε οὐδὲν μᾶλλον ἐστὶν αὐτῶν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν· ἢ γάρ;

{Ἐταῖρος} Πῶς με ἐρωτᾷς;

{Σωκράτης} Ἐγὼ φράσω. σιτίον ἐστὶν τι ἀγαθὸν τε καὶ κακόν;

[b] {Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν μᾶλλον τι αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου σιτίον, ἢ ὁμοίως τοῦτό γε, σιτία, ἐστὸν ἀμφοτέρα καὶ ταύτη γε οὐδὲν διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, κατὰ τὸ σιτίον εἶναι, ἀλλὰ ἦ τὸ μὲν αὐτῶν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ποτὸν καὶ τᾶλλα πάντα, ὅσα τῶν ὄντων ταύτ᾽ ὄντα τὰ μὲν πέπονθεν ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ κακά, οὐδὲν ἐκείνη γε διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἦ τὸ [c] αὐτό ἐστίν; ὥσπερ ἄνθρωπος δῆπου ὁ μὲν χρηστός ἐστίν, ὁ δὲ πονηρός.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄνθρωπός γε οἶμαι οὐδέτερος οὐδετέρου οὔτε μᾶλλον οὔτε ἥττον ἐστίν, οὔτε ὁ χρηστός τοῦ πονηροῦ οὔτε ὁ πονηρὸς τοῦ χρηστοῦ.

{Ἐταῖρος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω καὶ περὶ τοῦ κέρδους διανοώμεθα, ὡς κέρδος γε ὁμοίως ἐστὶ καὶ τὸ πονηρὸν καὶ τὸ χρηστόν;

{Ἐταῖρος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον κερδαίνει ὁ τὸ χρηστόν κέρδος ἔχων ἢ τὸ πονηρὸν· οὐκ οὐκ μᾶλλον γε κέρδος φαίνεται [d] οὐδέτερον ὄν, ὡς ὁμολογοῦμεν.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐδετέρω γὰρ αὐτῶν οὔτε τὸ μᾶλλον οὔτε τὸ ἥττον πρόσεστιν.

{Ἐταῖρος} Οὐ γὰρ δῆ.

{Σωκράτης} Τῷ δὲ τοιοῦτῳ πράγματι πῶς ἂν τις μᾶλλον ἢ ἥττον ὀτιοῦν ἂν ποιοῖ ἢ πάσχοι, ὃ μὴδὲτερον τούτων προσεῖη;

{Ἐταῖρος} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν κέρδη μὲν ὁμοίως ἐστὶν ἀμφοτέρα καὶ κερδαλέα, τουτὶ δὲ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, διὰ τί ποτε ἀμφοτέρα αὐτὰ κέρδος καλεῖς, τί ταῦτόν ἐν ἀμφοτέροις ὄρων; [e] ὥσπερ ἂν εἰ [α] σύ με ἠρώτας τὰ νυνδὴ, διὰ τί ποτε καὶ τὸ ἀγαθὸν σιτίον καὶ τὸ κακὸν σιτίον ὁμοίως ἀμφοτέρα σιτία καλῶ, εἶπον ἂν σοι διότι ἀμφοτέρα ξηρὰ τροφή σώματος ἐστίν, διὰ τοῦτο ἔγωγε· τοῦτο γὰρ εἶναι σιτίον κἂν σύ που ἡμῖν ὁμολογοῖς. ἦ γάρ;

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Καὶ περὶ ποτοῦ οὖν ὁ αὐτὸς ἂν τρόπος εἴη τῆς ἀποκρίσεως, ὅτι τῆ τοῦ σώματος ὑγρᾶ τροφῆ, ἐάντε χρηστῆ [231.a] ἐάντε πονηρᾶ ἦ, τοῦτο τὸ ὄνομά ἐστι, ποτόν· καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως. πειρῶ οὖν καὶ σὺ ἐμὲ μιμεῖσθαι οὕτως ἀποκρινόμενον. τὸ χρηστόν κέρδος καὶ τὸ

πονηρὸν κέρδος κέρδος φῆς ἀμφοτέρων εἶναι τί τὸ αὐτὸ ἐν αὐτοῖς ὁρῶν, ὅτι δὴ καὶ τοῦτο κέρδος ἐστίν; εἰ δ' αὖ μὴ αὐτὸς ἔχεις ἀποκρίνασθαι, ἀλλ' ἐμοῦ λέγοντος σκοπεῖ· ἄρα κέρδος λέγεις πᾶν κτῆμα ὃ ἂν τις κτήσῃται ἢ μηδὲν ἀναλώσας, ἢ ἔλαττον ἀναλώσας πλέον λάβῃ;

[b] {Ἐταῖρος} Ἔμοιγε δοκῶ τοῦτο καλεῖν κέρδος.

{Σωκράτης} Ἄρα καὶ τὰ τοιάδε λέγεις, ἐάν τις ἐστιαθεῖς, μηδὲν ἀναλώσας ἀλλ' εὐωχηθεῖς, νόσον κτήσῃται;

{Ἐταῖρος} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ὑγίειαν δὲ κτησάμενος ἀπὸ ἐστιάσεως κέρδος ἂν κτήσαιτο ἢ ζημίαν;

{Ἐταῖρος} Κέρδος.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τοῦτό γέ ἐστι κέρδος, τὸ ὅτιοῦν κτῆμα κτήσασθαι.

{Ἐταῖρος} Οὐ μέντοι.

{Σωκράτης} Πότερον οὐκ, ἐὰν κακόν; ἢ οὐδ' ἂν ἀγαθὸν ὅτιοῦν κτήσῃται, οὐ κέρδος κτήσεται;

{Ἐταῖρος} Φαίνεται, ἐὰν γε ἀγαθόν.

[c] {Σωκράτης} Ἐὰν δὲ κακόν, οὐ ζημίαν κτήσεται;

{Ἐταῖρος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ὅρα οὖν ὡς πάλιν αὖ περιτρέχεις εἰς τὸ αὐτό; τὸ μὲν κέρδος ἀγαθὸν φαίνεται, ἢ δὲ ζημία κακόν.

{Ἐταῖρος} Ἀπορῶ ἔγωγε ὅτι εἶπω.

{Σωκράτης} Οὐκ ἀδίκως γε σὺ ἀπορῶν. ἔτι γὰρ καὶ τόδε ἀπόκρινα· ἐάν τις ἔλαττον ἀναλώσας πλέον κτήσῃται, φῆς κέρδος εἶναι;

{Ἐταῖρος} Οὐτὶ κακόν γε λέγω, ἀλλ' ἐὰν χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔλαττον ἀναλώσας πλέον λάβῃ.

[d] {Σωκράτης} Καὶ ἐγὼ μέλλω τοῦτο ἐρήσεσθαι. φέρε γάρ, ἐάν τις χρυσοῦ σταθμὸν ἡμισυν ἀναλώσας διπλάσιον λάβῃ ἀργυρίου, κέρδος ἢ ζημίαν εἴληφεν;

{Ἐταῖρος} Ζημίαν δήπου, ὃ Σώκρατες· ἀντὶ δωδεκαστασίου γὰρ διστάσιον αὐτῷ καθίσταται τὸ χρυσίον.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν πλέον γ' εἴληφεν· ἢ οὐ πλέον ἐστὶ τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεος;

{Ἐταῖρος} Οὐτὶ τῇ ἀξίᾳ γε ἀργύριον χρυσοῦ.

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τῷ κέρδει τοῦτο προσεῖναι, τὴν ἀξίαν. νῦν γοῦν τὸ μὲν ἀργύριον πλέον ὄν τοῦ χρυσοῦ οὐ φῆς ἄξιον εἶναι, τὸ δὲ χρυσίον ἔλαττον ὄν ἄξιον φῆς εἶναι.

[e] {Ἐταῖρος} Σφόδρα· ἔχει γὰρ οὕτως.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν ἄξιον ἄρα κερδαλέον ἐστίν, ἐάντε σμικρὸν ἢ ἐάντε μέγα, τὸ δὲ ἀνάξιον ἀκερδές.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ἄξιον λέγεις ἄξιον εἶναι ἄλλο τι ἢ κεκτηῖσθαι;

{Ἐταῖρος} Ναί, κεκτηῖσθαι.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ἄξιον αὖ λέγεις κεκτηῖσθαι τὸ ἀνωφελές ἢ τὸ ὠφέλιμον;

{Ἐταῖρος} Τὸ ὠφέλιμον δήπου.

[232.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ ὠφέλιμον ἀγαθὸν ἐστίν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὃ ἀνδριότατε πάντων, οὐ τὸ κερδαλέον ἀγαθὸν αὖ πάλιν τρίτον ἢ τέταρτον ἤκει ἡμῖν ὁμολογούμενον;

{Ἐταῖρος} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Μνημονεύεις οὖν ὅθεν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γέγονεν;

{Ἐταῖρος} Οἴμαι γε.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ μή, ἐγὼ σε ὑπομνήσω. ἡμφεσβήτησάς μοι τοὺς ἀγαθοὺς μὴ πάντα τὰ κέρδη βούλεσθαι κερδαίνειν, ἀλλὰ τῶν κερδῶν τάγαθα, τὰ δὲ πονηρὰ μή.

{Ἐταῖρος} Ναίχι.

[b] {Σωκράτης} Οὐκοῦν νῦν πάντα τὰ κέρδη ὁ λόγος ἡμᾶς ἠνάγκακε καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι;

{Ἐταῖρος} Ἠνάγκακε γάρ, ὃ Σώκρατες, μᾶλλον ἐμέ γε ἢ πέπεικεν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἴσως μετὰ τοῦτο καὶ πείσειεν ἄν· νῦν δ' οὖν, εἴτε πέπεισαι εἴτε ὀπωσδὴ ἔχεις, σύμφης γοῦν ἡμῖν πάντα τὰ κέρδη ἀγαθὰ εἶναι, καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα.

{Ἐταῖρος} Ὅμολογῶ γάρ οὖν.

{Σωκράτης} Τοὺς δὲ χρηστοὺς ἀνθρώπους βούλεσθαι τάγαθα ὁμολογεῖς ἅπαντα ἅπαντας· ἢ οὐ;

{Ἐταῖρος} Ὅμολογῶ.

[c] {Σωκράτης} Ἀλλὰ μὲν δὴ τοὺς γε πονηροὺς αὐτὸς εἶπες ὅτι καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα κέρδη φιλοῦσιν.

{Ἐταῖρος} Εἶπον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κατὰ τὸν σὸν λόγον πάντες ἀνθρώποι φιλοκερδεῖς ἄν εἶεν, καὶ οἱ χρηστοὶ καὶ οἱ πονηροί.

{Ἐταῖρος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ὄνειδίζει, εἴ τίς τῶν ὄνειδίζει φιλοκερδεῖ εἶναι· τυγχάνει γὰρ καὶ ὁ ταῦτα ὄνειδίζων αὐτὸς τοιοῦτος ὢν.

Έρασταί ἢ περὶ φιλοσοφίας, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[132.a]

Εἰς Διονυσίου τοῦ γραμματιστοῦ εἰσηλθόν, καὶ εἶδον αὐτόθι τῶν τε νέων τοὺς ἐπεικεστάτους δοκοῦντας εἶναι τὴν ιδέαν καὶ πατέρων εὐδοκίμων, καὶ τούτων ἐραστάς. ἐτυγχανέτην οὖν δύο τῶν μειρακίων ἐρίζοντε, περὶ ὅτου δέ, οὐ σφόδρα κατήκουον. ἐφαινέσθην μέντοι ἢ περὶ Ἀναξαγόρου [b] ἢ περὶ Οἰνοπίδου ἐρίζειν· κύκλους γοῦν γράφειν ἐφαινέσθην καὶ ἐγκλίσεις τινὰς ἐμιμοῦντο τοῖν χεροῖν ἐπικλίνοντε καὶ μάλ' ἐσπουδακότε. κάγώ –καθήμην γὰρ παρὰ τὸν ἐραστὴν τοῦ ἑτέρου αὐτοῖν– κινήσας οὖν αὐτὸν τῷ ἀγκῶνι ἠρόμην ὅτι ποτὲ οὕτως ἐσπουδακότε τῷ μειρακίῳ εἴτην, καὶ εἶπον· Ἦ που μέγα τι καὶ καλὸν ἐστὶ περὶ ὃ τοσαύτην σπουδὴν πεπονημένῳ ἐστὸν;

Ὁ δ' εἶπε, Ποῖον, ἔφη, μέγα καὶ καλόν; ἀδολεσχοῦσι μὲν οὖν οὕτοί γε περὶ τῶν μετεώρων καὶ φλυαροῦσι φιλοσοφοῦντες. [c]

Καὶ ἐγὼ θαυμάσας αὐτοῦ τὴν ἀπόκρισιν εἶπον· ὦ νεανία, αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι τὸ φιλοσοφεῖν; ἢ τί οὕτως χαλεπῶς λέγεις;

Καὶ ὁ ἕτερος –πλησίον γὰρ καθήμενος ἐτύγγανεν αὐτοῦ, ἀντεραστής ὢν– ἀκούσας ἐμοῦ τε ἐρομένου κάκεινου ἀποκρινομένου, Οὐ πρὸς σοῦ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ποιεῖς τὸ καὶ ἀνερέσθαι τοῦτον εἰ αἰσχρὸν ἡγεῖται φιλοσοφίαν εἶναι. ἢ οὐκ οἶσθα τοῦτον ὅτι τραχηλιζόμενος καὶ ἐμπιπλάμενος καὶ καθεύδων πάντα τὸν βίον διατετέλεκεν; ὥστε σὺ τί αὐτὸν ὦου ἀποκρινεῖσθαι ἀλλ' ἢ ὅτι αἰσχρὸν ἐστὶ φιλοσοφία; [d]

Ἦν δὲ οὗτος μὲν τοῖν ἐρασταῖν περὶ μουσικὴν διατετριφώς, ὁ δ' ἕτερος, ὃν ἐλοιδόρει, περὶ γυμναστικὴν. καὶ μοι ἔδοξε χρῆναι τὸν μὲν ἕτερον ἀφιέναι, τὸν ἐρωτώμενον, ὅτι οὐδ' αὐτὸς προσεποιεῖτο περὶ λόγων ἔμπειρος εἶναι ἀλλὰ περὶ ἔργων, τὸν δὲ σοφώτερον προσποιούμενον εἶναι διερωτῆσαι, ἵνα καὶ εἴ τι δυναίμην παρ' αὐτοῦ ὠφεληθεῖην. εἶπον οὖν ὅτι Εἰς κοινὸν μὲν τὸ ἐρώτημα ἠρόμην· εἰ δὲ σὺ οἶει τοῦδε κάλλιον ἂν ἀποκρίνασθαι, σὲ ἐρωτῶ τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τοῦτον, εἰ δοκεῖ σοι τὸ φιλοσοφεῖν καλὸν εἶναι ἢ οὐ.

[133.a]

Σχεδὸν οὖν ταῦτα λεγόντων ἡμῶν ἐπακούσαντε τῷ μειρακίῳ ἐσιγησάτην, καὶ αὐτῷ παυσαμένῳ τῆς ἔριδος ἡμῶν ἀκροαταὶ ἐγενέσθην. καὶ ὅτι μὲν οἱ ἐρασταὶ ἔπαθον οὐκ οἶδα, αὐτὸς δ' οὖν ἐξεπλάγην· ἀεὶ γὰρ ποτε ὑπὸ τῶν νέων τε καὶ καλῶν ἐκπλήττομαι. ἐδόκει μέντοι μοι καὶ ὁ ἕτερος οὐχ ἦττον ἐμοῦ ἀγωνιᾶν· οὐ μὴν ἀλλ' ἀπεκρίνατό γέ μοι καὶ μάλα φιλοτίμως. Ὅποτε γὰρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, [b] τὸ φιλοσοφεῖν αἰσχρὸν ἡγησαίμην εἶναι, οὐδ' ἂν ἄνθρωπον νομίσοιμι ἐμαυτὸν εἶναι, οὐδ' ἄλλον τὸν οὕτω διακείμενον, ἐνδεικνύμενος εἰς τὸν ἀντεραστὴν, καὶ λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ, ἴν' αὐτοῦ κατακούοι τὰ παιδικά.

Καὶ ἐγὼ εἶπον, Καλὸν ἄρα δοκεῖ σοι τὸ φιλοσοφεῖν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τί οὖν, ἐγὼ ἔφη· ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι εἰδέναί πρᾶγμα ὅτιοῦν εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἐστίν, ὃ μὴ εἰδείη τις τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐστίν;

Οὐκ ἔφη. [c]

Οἷσθ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἔστιν τὸ φιλοσοφεῖν;

Πάνυ γε, ἔφη.

Τί οὖν ἔστιν; ἔφην ἐγώ.

Τί δ' ἄλλο γε ἢ κατὰ τὸ Σόλωνος; Σόλων γάρ που εἶπε –

γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος·

καὶ ἐμοὶ δοκεῖ οὕτως αἰεὶ χρῆναι ἔν γέ τι μανθάνειν τὸν μέλλοντα φιλοσοφήσειν, καὶ νεώτερον ὄντα καὶ πρεσβύτερον, ἴν' ὡς πλεῖστα ἐν τῷ βίῳ μάθῃ. καὶ μοι τὸ μὲν πρῶτον ἔδοξε τί εἰπεῖν, ἔπειτά πως ἐννοήσας ἠρόμην αὐτὸν εἰ τὴν φιλοσοφίαν πολυμαθίαν ἠγοῖτο. [d]

Κάκεϊνος, Πάνυ, ἔφη.

Ἐγὼ δὲ δὴ καλὸν εἶναι μόνον τὴν φιλοσοφίαν ἢ καὶ ἀγαθόν; ἦν δ' ἐγώ.

Καὶ ἀγαθόν, ἔφη, πάνυ.

Πότερον οὖν ἐν φιλοσοφίᾳ τι τοῦτο ἴδιον ἐνορᾷς, ἢ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὕτω σοὶ δοκεῖ ἔχειν; οἷον φιλογυμνασίαν οὐ μόνον ἠγῆ καλὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν; ἢ οὐ;

Ὁ δὲ καὶ μάλα εἰρωνικῶς εἶπε δύο· Πρὸς μὲν τόνδε μοι εἰρήσθω ὅτι οὐδέτερα· πρὸς μέντοι σέ, ὦ Σώκρατες, [e] ὁμολογῶ καὶ καλὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν· ἠγοῦμαι γὰρ ὀρθῶς.

Ἐρώτησα οὖν ἐγώ, Ἄρ' οὖν καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν πολυπονίαν φιλογυμνασίαν ἠγῆ εἶναι;

Κάκεϊνος ἔφη, Πάνυ γε, ὡσπερ γε καὶ ἐν τῷ φιλοσοφεῖν τὴν πολυμαθίαν φιλοσοφίαν ἠγοῦμαι εἶναι.

Κάγῳ εἶπον, Ἐγὼ δὲ δὴ τοὺς φιλογυμναστοῦντας ἄλλου τοῦ ἐπιθυμεῖν ἢ τούτου, ὅτι ποιήσει αὐτοὺς εὖ ἔχειν τὸ σῶμα;

Τούτου, ἔφη.

Ἦ οὖν οἱ πολλοὶ πόνοι τὸ σῶμα, ἦν δ' ἐγώ, ποιοῦσιν εὖ ἔχειν;

[134.a]

Πῶς γὰρ ἂν, ἔφη, ἀπὸ γε ὀλίγων πόνων τὸ σῶμά τις εὖ ἔχοι;

Καὶ μοι ἔδοξεν ἤδη ἐνταῦθα κινητέος εἶναι ὁ φιλογυμναστής, ἵνα μοι βοηθήσῃ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῆς γυμναστικῆς· κάπειτα ἠρόμην αὐτόν, Σὺ δὲ δὴ τί σιγᾶς ἡμῖν, ὦ λῶστέ, τούτου ταῦτα λέγοντος; ἢ καὶ σοὶ δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι εὖ τὰ σώματα ἔχειν ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων, ἢ ἀπὸ τῶν μετρίων;

Ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὤμην τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο κἂν ὕν γνῶναι ὅτι οἱ μέτριοι πόνοι εὖ ποιοῦσιν ἔχειν τὰ [b] σώματα, πόθεν δὲ οὐχὶ ἄνδρα γε ἄγρυπνόν τε καὶ ἄσιτον καὶ ἀτριβῆ τὸν τράχηλον ἔχοντα καὶ λεπτόν ὑπὸ μεριμνῶν; καὶ αὐτοῦ ταῦτα εἰπόντος ἤσθη τὰ μειράκια καὶ ἐπεγέλασεν, ὁ δ' ἕτερος ἠρυθρίασε.

Καὶ ἐγὼ εἶπον, Τί οὖν; σὺ ἤδη συγχωρεῖς μῆτε πολλοὺς μῆτε ὀλίγους πόνους εὖ ποιεῖν ἔχειν τὰ σώματα τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοὺς μετρίους; ἢ διαμάχη δυοῖν ὄντων νῶν περὶ τοῦ λόγου; [c]

Κάκεϊνος, Πρὸς μὲν τοῦτον, ἔφη, κἂν πάνυ ἡδέως διαγωνισαίμην, καὶ εὖ οἶδ' ὅτι ἱκανὸς ἂν γενοίμην βοηθῆσαι τῇ ὑποθέσει ἢν ὑπεθέμην, καὶ εἰ ταύτης ἔτι φαυλοτέραν ὑπεθέμην –οὐδὲν γάρ ἐστι– πρὸς μέντοι σὲ οὐδὲν δέομαι παρὰ δόξαν φιλονικεῖν, ἀλλ' ὁμολογῶ μὴ τὰ πολλὰ ἀλλὰ τὰ μέτρια γυμνάσια τὴν εὐεξίαν ἐμποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις.

Τί δὲ τὰ σιτία; τὰ μέτρια ἢ τὰ πολλὰ; ἔφην ἐγώ.

Καὶ τὰ σιτία ὠμολόγει. [d]

Ἔτι δὲ κάγῳ προσηνάγκαζον αὐτὸν ὁμολογεῖν καὶ τᾶλλα πάντα τὰ περὶ τὸ σῶμα ὠφελιμώτατα εἶναι τὰ μέτρια ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ μηδὲ τὰ ὀλίγα· καὶ μοι ὠμολόγει τὰ μέτρια.

Τί δ', ἔφην, τὰ περὶ τὴν ψυχὴν; τὰ μέτρια ὠφελεῖ ἢ τὰ ἄμετρα τῶν προσφερομένων;

Τὰ μέτρια, ἔφη.

Οὐκοῦν ἐν τῶν προσφερομένων ψυχῇ ἐστὶ καὶ τὰ μαθήματα;

Ὁμολόγει.

Καὶ τούτων ἄρα τὰ μέτρια ὠφελεῖ ἀλλ' οὐ τὰ πολλὰ;

Συνέφη. [e]

Τίνα οὖν ἐρόμενοι ἂν δικαίως ἐροίμεθα ὅποιοι μέτριοι πόνοι καὶ σιτία πρὸς τὸ σῶμά ἐστιν;

Ὁμολογοῦμεν μὲν τρεῖς ὄντες, ὅτι ἰατρὸν ἢ παιδοτρίβην.

Τίνα δ' ἂν περὶ σπερμάτων σπορᾶς ὅπόσον μέτριον;

Καὶ τούτου τὸν γεωργὸν ὠμολογοῦμεν.

Τίνα δὲ περὶ μαθημάτων εἰς ψυχὴν φυτεύσεώς τε καὶ σπορᾶς ἐρωτῶντες δικαίως ἂν ἐροίμεθα ὅποσα καὶ ὅποια μέτρια;

[135.a]

Τοῦντεῦθεν ἤδη ἀπορίας μεστοὶ ἤμεν ἅπαντες· κάγῳ προσπαίζων αὐτοὺς ἠρόμην, Βούλεσθε, ἔφην, ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐν ἀπορίᾳ ἐσμέν, ἐρώμεθα ταῦτ' ἃ μειράκια; ἢ ἴσως αἰσχυρόμεθα, ὡς περ ἔφη τοὺς μνηστῆρας Ὅμηρος, μὴ ἀξιούντων εἶναι τινα ἄλλον ὅστις ἐντενεῖ τὸ τόξον;

Ἐπειδὴ οὖν μοι ἐδόκουν ἀθυμεῖν πρὸς τὸν λόγον, ἄλλη ἐπειρώμην σκοπεῖν, καὶ εἶπον, Ποῖα δὲ μάλιστα ἄττα τοπάζομεν εἶναι τῶν μαθημάτων ἃ δεῖ τὸν φιλοσοφοῦντα μανθάνειν, ἐπειδὴ οὐχὶ πάντα οὐδὲ πολλὰ; [b]

Ἐπολαβὼν οὖν ὁ σοφώτερος εἶπεν ὅτι Κάλλιστα ταῦτ' εἶη τῶν μαθημάτων καὶ προσήκοντα ἀφ' ὧν ἂν πλείστην δόξαν ἔχοι τις εἰς φιλοσοφίαν· πλείστην δ' ἂν ἔχοι δόξαν, εἰ δοκοίη τῶν τεχνῶν ἔμπειρος εἶναι πασῶν, εἰ δὲ μή, ὡς πλείστων γε καὶ μάλιστα τῶν ἀξιολόγων, μαθῶν αὐτῶν ταῦτα ἃ προσήκει τοῖς ἐλευθέροις μαθεῖν, ὅσα συνέσεως ἔχεται, μὴ ὅσα χειρουργίας.

Ἄρ' οὖν οὕτω λέγεις, ἔφην ἐγώ, ὡς περ ἐν τῇ τεκτονικῇ; [c] καὶ γὰρ ἐκεῖ τέκτονα μὲν ἂν πρίατοι πέντε ἢ ἕξ μνῶν, ἄκρον ἀρχιτέκτονα δὲ οὐδ' ἂν μυρίων δραχμῶν· ὀλίγοι γε μὴν κἂν ἐν πᾶσι τοῖς Ἑλλησι γίγνοιτο. ἄρα μὴ τι τοιοῦτον λέγεις; Καὶ ὅς ἀκούσας μου συνεχῶρει καὶ αὐτὸς λέγειν τοιοῦτον.

Ἡρόμην δ' αὐτὸν εἰ οὐκ ἀδύνατον εἶη δύο μόνας τέχνας οὕτω μαθεῖν τὸν αὐτόν, μὴ ὅτι πολλὰς καὶ μεγάλας· ὁ δέ, Μὴ οὕτως μου, ἔφη, ὑπολάβης, ὃ Σώκρατες, ὡς λέγοντος ὅτι δεῖ ἐκάστην τῶν τεχνῶν τὸν φιλοσοφοῦντα ἐπίστασθαι [d] ἀκριβῶς ὥσπερ αὐτὸν τὸν τὴν τέχνην ἔχοντα, ἀλλ' ὡς εἰκὸς ἄνδρα ἐλεύθερόν τε καὶ πεπαιδευμένον, ἐπακολουθῆσαί τε τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ οἷόν τ' εἶναι διαφερόντως τῶν παρόντων, καὶ αὐτὸν ξυμβάλλεσθαι γνώμην, ὥστε δοκεῖν χαριέστατον εἶναι καὶ σοφώτατον τῶν ἀεὶ παρόντων ἐν τοῖς λεγομένοις τε καὶ πραττομένοις περὶ τὰς τέχνας.

Κάγώ, ἔτι γὰρ αὐτοῦ ἠμφεγνόουν τὸν λόγον ὅτι ἐβούλετο,

Ἄρ' ἐννοῶ, ἔφην, οἷον λέγεις τὸν φιλόσοφον ἄνδρα; δοκεῖς γὰρ μοι λέγειν οἷοι ἐν τῇ ἀγωνίᾳ εἰσὶν οἱ πένταθλοι πρὸς τοὺς δρομέας ἢ τοὺς παλαιστάς. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τούτων μὲν λείπονται κατὰ τὰ τούτων ἄθλα καὶ δεύτεροί εἰσι πρὸς τούτους, τῶν δ' ἄλλων ἀθλητῶν πρῶτοι καὶ νικῶσιν αὐτούς. τάχ' ἂν ἴσως τοιοῦτόν τι λέγεις καὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἀπεργάζεσθαι τοὺς ἐπιτηδεύοντας τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα· τῶν μὲν [136.a] πρῶτων εἰς σύνεσιν περὶ τὰς τέχνας ἐλλείπεσθαι, τὰ δευτερεῖα δ' ἔχοντας τῶν ἄλλων περιεῖναι, καὶ οὕτως γίνεσθαι περὶ πάντα ὑπακρόν τινα ἄνδρα τὸν πεφιλοσοφηκότα· τοιοῦτόν τινα μοι δοκεῖς ἐνδείκνυσθαι.

Καλῶς γέ μοι, ἔφη, ὃ Σώκρατες, φαίνη ὑπολαμβάνειν τὰ περὶ τοῦ φιλοσόφου, ἀπεικάσας αὐτὸν τῷ πεντάθλῳ. ἔστιν γὰρ ἀτεχνῶς τοιοῦτος οἷος μὴ δουλεύειν μηδενὶ πράγματι, μηδ' εἰς τὴν ἀκρίβειαν μηδὲν διαπεπονηκέναι, ὥστε διὰ τὴν τοῦ ἐνὸς τούτου ἐπιμέλειαν τῶν ἄλλων ἀπάντων [b] ἀπολελεῖσθαι, ὥσπερ οἱ δημιουργοί, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι.

Μετὰ ταύτην δὴ τὴν ἀπόκρισιν ἐγὼ προθυμούμενος σαφῶς εἰδέναί ὅτι λέγοι, ἐπυνθανόμην αὐτοῦ τοὺς ἀγαθοὺς πότερον χρησίμους ἢ ἀχρήστους εἶναι ὑπολαμβάνοι.

Χρησίμους δήπου, ὃ Σώκρατες, ἔφη.

Ἄρ' οὖν, εἶπερ οἱ ἀγαθοὶ χρήσιμοι, οἱ πονηροὶ ἀχρηστοί;

Ὡμολόγει.

Τί δέ; τοὺς φιλοσόφους ἄνδρας χρησίμους ἢ γῆ ἢ οὐ; [c]

Ὁ δὲ ὠμολόγει χρησίμους, καὶ πρὸς γε ἔφη χρησιμωτάτους εἶναι ἠγεῖσθαι.

Φέρε δὴ γινώμεν, εἰ σὺ ἀληθῆ λέγεις, ποῦ καὶ χρήσιμοι

ἡμῖν εἰσὶν οἱ ὑπακροὶ οὔτοι; δηλὸν γὰρ ὅτι ἐκάστου γε τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων φαυλότερός ἐστιν ὁ φιλόσοφος.

Ὡμολόγει.

Φέρε δὴ σὺ, ἦν δ' ἐγώ, εἰ τύχοις ἢ αὐτὸς ἀσθενήσας ἢ τῶν φίλων τις τῶν σῶν περὶ ὧν σὺ σπουδὴν μεγάλην ἔχεις, πότερον ὑγείαν βουλόμενος κτήσασθαι τὸν ὑπακρον ἐκεῖνον [τὸν φιλόσοφον] εἰσαγοίς ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἢ τὸν ἰατρὸν λάβοις; [d]

Ἀμφοτέρους ἔγωγ' ἂν, ἔφη.

Μὴ μοι, εἶπον ἐγώ, ἀμφοτέρους λέγε, ἀλλ' ὁπότερον μᾶλλον τε καὶ πρότερον.

Οὐδεὶς ἂν, ἔφη, τοῦτό γε ἀμφισβητήσιεν, ὡς οὐχὶ τὸν ἱατρὸν καὶ μᾶλλον καὶ πρότερον.

Τί δ' ; ἐν νηὶ χειμαζομένη ποτέρῳ ἂν μᾶλλον ἐπιτρέποις σαυτὸν τε καὶ τὰ σεαυτοῦ, τῷ κυβερνήτῃ ἢ τῷ φιλοσόφῳ;

Τῷ κυβερνήτῃ ἔγωγε.

Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα πάνθ' οὕτως, ἕως ἂν τις δημιουργὸς ᾦ, οὐ χρήσιμός ἐστιν ὁ φιλόσοφος;

Φαίνεται, ἔφη. [e]

Οὐκοῦν νῦν ἄχρηστος τις ἡμῖν ἐστιν ὁ φιλόσοφος; εἰσὶ γὰρ ἡμῖν αἰεὶ που δημιουργοί· ὠμολογήσαμεν δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς χρησίμους εἶναι, τοὺς δὲ μοχθηροὺς ἀχρήστους.

Ἦναγκάζεται ὁμολογεῖν.

Τί οὖν μετὰ τοῦτο; ἔρωμαί σε ἢ ἀγροικότερόν ἐστιν ἐρέσθαι –

Ἐροῦ ὅτι βούλει.

Οὐδὲν δὴ, ἔφην ἐγώ, ζητῶ ἄλλο ἢ ἀνομολογήσασθαι τὰ [137.a] εἰρημένα. ἔχει δὲ πως ὠδί· ὠμολογήσαμεν καλὸν εἶναι τὴν φιλοσοφίαν καὶ αὐτοὶ φιλόσοφοι εἶναι, τοὺς δὲ φιλοσόφους ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς χρησίμους, τοὺς δὲ πονηροὺς ἀχρήστους· αὐτίς δ' αὖ τοὺς φιλοσόφους ὠμολογήσαμεν, ἕως ἂν οἱ δημιουργοὶ ᾤσιν, ἀχρήστους εἶναι, δημιουργοὺς δὲ αἰεὶ εἶναι. οὐ γὰρ ταῦτα ὠμολόγηται;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.

Ὡμολογοῦμεν ἄρα, ὡς ἔοικε, κατὰ γε τὸν σὸν λόγον, εἴπερ τὸ φιλοσοφεῖν ἐστὶ περὶ τὰς τέχνας ἐπιστήμονας εἶναι ὃν σὺ λέγεις τὸν τρόπον, πονηροὺς αὐτοὺς εἶναι καὶ [b] ἀχρήστους, ἕως ἂν ἐν ἀνθρώποις τέχνηαι ᾤσιν. ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως, ὧ φίλε, ἔχωσι, μηδ' ἦ τοῦτο φιλοσοφεῖν, περὶ τὰς τέχνας ἐσπουδακέναι, οὐδὲ πολυπραγμονοῦντα κυπτάζοντα ζῆν οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλ' ἄλλο τι, ἐπεὶ ἐγὼ ᾧμην καὶ ὄνειδος εἶναι τοῦτο καὶ βαναύσους καλεῖσθαι τοὺς περὶ τὰς τέχνας ἐσπουδακότας. ὧδε δὲ σαφέστερον εἰσόμεθα εἰ ἄρα ἀληθῆ λέγω, ἐὰν τοῦτο ἀποκρίνη· τίνες ἵππους ἐπίστανται [c] κολάζειν ὀρθῶς; πότερον οἴπερ βελτίστους ποιοῦσιν ἢ ἄλλοι;

Οἴπερ βελτίστους.

Τί δέ; κύνας οὐχ οἱ βελτίστους ἐπίστανται ποιεῖν, οὗτοι καὶ κολάζειν ὀρθῶς ἐπίστανται;

Ναί.

Ἡ αὐτὴ ἄρα τέχνη βελτίστους τε ποιεῖ καὶ κολάζει ὀρθῶς;

Φαίνεται μοι, ἦ δ' ὅς.

Τί δέ; πότερον ἤπερ βελτίστους τε ποιεῖ καὶ κολάζει

ὀρθῶς, ἢ αὐτὴ δὲ καὶ γινώσκει τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς μοχθηροὺς, ἢ ἕτέρα τις;

Ἡ αὐτή, ἔφη.

Ἐθελήσεις οὖν καὶ κατ' ἀνθρώπους τοῦτο ὁμολογεῖν, [d] ἤπερ βελτίστους ἀνθρώπους ποιεῖ, ταύτην εἶναι καὶ τὴν κολάζουσαν ὀρθῶς καὶ διαγιγνώσκουσαν τοὺς χρηστοὺς τε καὶ μοχθηροὺς;

Πάνυ γ', ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἤτις ἓνα, καὶ πολλούς, καὶ ἤτις πολλούς, καὶ ἓνα;

Ναί.

Καὶ καθ' ἵππων δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὕτως;

Φημί.

Τίς οὖν ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ἣτις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀκολασταίνοντας καὶ παρανομοῦντας ὀρθῶς κολάζει; οὐχ ἡ δικαστική;

Ναί.

Ἡ ἄλλην οὖν τινα καλεῖς καὶ δικαιοσύνην ἢ ταύτην;

Οὐκ, ἀλλὰ ταύτην. [e]

Οὐκοῦν ἥπερ κολάζουσιν ὀρθῶς, ταύτη καὶ γινώσκουσι τοὺς χρηστοὺς καὶ μοχθηροὺς;

Ταύτη.

Ὅστις δὲ ἓνα γινώσκει, καὶ πολλοὺς γνώσεται;

Ναί.

Καὶ ὅστις γε πολλοὺς ἀγνοεῖ, καὶ ἓνα;

Φημί.

Εἰ ἄρα ἵππος ὧν ἀγνοοῖ τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἵππους, κἂν ἑαυτὸν ἀγνοοῖ ποῖός τις ἐστίν;

Φημί.

Καὶ εἰ βοῦς ὧν ἀγνοοῖ τοὺς πονηροὺς καὶ χρηστοὺς βοῦς, κἂν αὐτὸν ἀγνοοῖ ποῖός τις ἐστίν;

Ναί, ἔφη.

Οὕτω δὴ καὶ εἰ κύων;

Ὡμολόγει.

[138.a]

Τί δ'; ἐπειδὴν ἀνθρωπός τις ὧν ἀγνοῖ τοὺς χρηστοὺς καὶ μοχθηροὺς ἀνθρώπους, ἄρ' οὐχ αὐτὸν ἀγνοεῖ πότερον χρηστός ἐστὶν ἢ πονηρός, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀνθρωπός ἐστιν;

Συνεχώνει.

Τὸ δὲ αὐτὸν ἀγνοεῖν σωφρονεῖν ἐστὶν ἢ μὴ σωφρονεῖν;

Μὴ σωφρονεῖν.

Τὸ ἑαυτὸν ἄρα γινώσκειν ἐστὶ σωφρονεῖν;

Φημί, ἔφη.

Τοῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὸ ἐν Δελφοῖς γράμμα παρακελεύεται, σωφροσύνην ἀσκεῖν καὶ δικαιοσύνην.

Ἔοικεν.

Τῆ αὐτῇ δὲ ταύτῃ καὶ κολάζειν ὀρθῶς ἐπιστάμεθα;

Ναί. [b]

Οὐκοῦν ἢ μὲν κολάζειν ὀρθῶς ἐπιστάμεθα, δικαιοσύνη αὕτη ἐστίν, ἢ δὲ διαγιγνώσκειν καὶ ἑαυτὸν καὶ ἄλλους, σωφροσύνη;

Ἔοικεν, ἔφη.

Ταῦτὸν ἄρα ἐστὶ καὶ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη;

Φαίνεται.

Καὶ μὴν οὕτω γε καὶ αἱ πόλεις εὖ οἰκοῦνται, ὅταν οἱ ἀδικοῦντες δίκην διδῶσιν.

Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

Καὶ πολιτικὴ ἄρα αὕτη ἐστίν.

Συνεδόκει.

Τί δὲ ὅταν εἷς ἀνὴρ ὀρθῶς πόλιν διοικῆ, ὄνομά γε τούτῳ οὐ τύραννός τε καὶ βασιλεύς;

Φημί.

Οὐκοῦν βασιλικῆ τε καὶ τυραννικῆ τέχνη διοικεῖ;

Οὕτως.

Καὶ αὗται ἄρ' αἱ αὐταὶ τέχναι εἰσὶν ἐκείναις;

Φαίνονται. [c]

Τί δ' ὅταν εἷς ὦν ἀνὴρ οἰκίαν διοικῆ ὀρθῶς, τί ὄνομα τούτῳ ἐστίν; οὐκ οἰκονόμος τε καὶ δεσπότης;

Ναί.

Πότερον οὖν καὶ οὗτος δικαιοσύνη εὖ ἂν τὴν οἰκίαν διοικοῖ ἢ κάλλη τινὶ τέχνῃ;

Δικαιοσύνη.

Ἔστιν ἄρα ταῦτόν, ὡς ἔοικε, βασιλεύς, τύραννος, πολιτικός, οἰκονόμος, δεσπότης, σῶφρων, δίκαιος. καὶ μία τέχνη ἐστὶν βασιλική, τυραννική, πολιτική, δεσποτική, οἰκονομική, δικαιοσύνη, σωφροσύνη.

Φαίνεται, ἔφη, οὕτως. [d]

Πότερον οὖν τῷ φιλοσόφῳ, ὅταν μὲν ἰατρὸς περὶ τῶν καμνόντων τι λέγῃ, αἰσχρὸν μὴθ' ἔπεσθαι τοῖς λεγομένοις δύνασθαι μῆτε συμβάλλεσθαι μηδὲν περὶ τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, καὶ ὁπότεν ἄλλος τις τῶν δημιουργῶν, ὡσαύτως· ὅταν δὲ δικαστὴς ἢ βασιλεὺς ἢ ἄλλος τις ὧν νυνδὴ διεληλύθαμεν, οὐκ αἰσχρὸν περὶ τούτων μῆτε ἔπεσθαι δύνασθαι μῆτε συμβάλλεσθαι περὶ αὐτῶν; Πῶς δ' οὐκ αἰσχρὸν, ὃ Σώκρατες, περὶ γε τοσούτων πραγμάτων μηδὲν ἔχειν συμβάλλεσθαι; [e]

Πότερον οὖν καὶ περὶ ταῦτα λέγωμεν, ἔφην, πένταθλον αὐτὸν δεῖν εἶναι καὶ ὑπακρον, καὶ ταύτης μὲν τὰ δευτερεῖα ἔχοντα πάντων τὸν φιλόσοφον, καὶ ἀχρεῖον εἶναι ἕως ἂν τούτων τις ᾖ, ἢ πρῶτον μὲν τὴν αὐτοῦ οἰκίαν οὐκ ἄλλῳ ἐπιτρεπτόν οὐδὲ τὰ δευτερεῖα ἐν τούτῳ ἐκτέον, ἀλλ' αὐτὸν κολαστέον δικάζοντα ὀρθῶς, εἰ μέλλει εὖ οἰκεῖσθαι αὐτοῦ ἢ οἰκία;

Συνεχώρει δὴ μοι.

Ἐπειτά γε δήπου ἐάντε οἱ φίλοι αὐτῷ διαίτας ἐπιτρέπωσιν, ἐάντε ἡ πόλις τι προστάτη διακρίνειν ἢ δικάζειν, [139.a] αἰσχρὸν ἐν τούτοις, ὃ ἐταῖρε, δεύτερον φαίνεσθαι ἢ τρίτον καὶ μὴ οὐχ ἠγεῖσθαι;

Δοκεῖ μοι.

Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἡμῖν, ὃ βέλτιστε, τὸ φιλοσοφεῖν πολυμαθία τε εἶναι καὶ ἢ περὶ τὰς τέχνας πραγματεία.

Εἰπόντος δ' ἐμοῦ ταῦτα ὁ μὲν σοφὸς αἰσχυνθεὶς τοῖς προειρημένοις ἐσίγησεν, ὁ δὲ ἀμαθὴς ἔφη ἐκείνως εἶναι· καὶ οἱ ἄλλοι ἐπήγεσαν τὰ εἰρημένα.

Θεάγης ἢ περὶ φιλοσοφίας, μαιευτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Δημόδοχος, Σωκράτης, Θεάγης.

[121.a]

{Δημόδοχος} ὦ Σώκρατες, ἐδεόμην ἄττα σοι διαλογίσασθαι, εἰ σχολή· κἂν εἰ ἀσχολία δὲ μὴ πάνυ τις μεγάλη, ὅμως ἐμοῦ ἔνεκα ποιήσαι σχολήν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ καὶ ἄλλως τυγχάνω σχολάζων, καὶ δὴ σοῦ γε ἔνεκα καὶ πάνυ. ἀλλ' εἴ τι βούλει λέγειν, ἔξεστιν.

{Δημόδοχος} Βούλει οὖν δεῦρο εἰς τὴν τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου στοᾶν ἐκποδῶν ἀποχωρήσωμεν;

{Σωκράτης} Εἰ σοὶ δοκεῖ. [b]

{Δημόδοχος} ἴωμεν δὴ. ὦ Σώκρατες, πάντα τὰ φυτὰ κινδυνεύει τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καὶ τὰ ζῶα τὰ τε ἄλλα καὶ ἄνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ῥᾶστον ἡμῖν τοῦτο γίνεταί, ὅσοι τὴν γῆν γεωργοῦμεν, τὸ παρασκευάσασθαι πάντα τὰ πρὸ τοῦ φυτεύειν καὶ αὐτὸ τὸ φυτεῦσαι· ἐπειδὴ δὲ τὸ φυτευθὲν βιῶ, μετὰ τοῦτο θεραπεία τοῦ φύντος καὶ πολλή καὶ χαλεπή καὶ δύσκολος [c] γίνεταί. οὕτω δὲ ἔχειν ἔοικε καὶ τὸ περὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀπὸ τῶν ἐμαυτοῦ ἐγὼ πραγμάτων τεκμαίρομαι καὶ ἐς ἄλλα. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἢ τοῦ ὑέος τουτουῖ, εἴτε φυτεῖαν εἴτε παιδοποιῖαν δεῖ αὐτὴν ὀνομάζειν, πάντων ῥάστη γέγονεν, ἢ δὲ τροφή δύσκολός τε καὶ ἀεὶ ἐν φόβῳ περὶ αὐτοῦ δεδιότι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πολὺ ἂν ἔργον εἶη λέγειν, ἢ δὲ νῦν παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ – ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγεννής, σφαλερὰ δέ – ἐπιθυμεῖ γὰρ δὴ οὗτος ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ὡς [d] φησι, σοφὸς γενέσθαι. δοκῶ γάρ μοι, τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, εἰς τὸ ἄστῳ καταβαίνοντες, λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες διαταράττουσιν αὐτόν, οὓς ἐζήλωκεν καὶ πάλαι μοι πράγματα παρέχει, ἀξίων ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ καὶ χρήματα τελέσαι τινὲ τῶν σοφιστῶν, ὅστις αὐτόν σοφὸν ποιήσει. ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν χρημάτων καὶ ἔλαττον [122.a] μέλει, ἠγοῦμαι δὲ τοῦτον οὐκ εἰς μικρὸν κίνδυνον ἰέναι οἷ σπεύδει. τέως μὲν οὖν αὐτόν κατεῖχον παραμυθούμενος· ἐπειδὴ δὲ οὐκέτι οἷός τέ εἰμι, ἠγοῦμαι κράτιστον εἶναι πείθεσθαι αὐτῷ, ἵνα μὴ πολλάκις ἄνευ ἐμοῦ συγγενομένός τῳ διαφθαρῇ. νῦν οὖν ἤκω ἐπ' αὐτὰ ταῦτα, ἵνα τῳ τούτων τῶν σοφιστῶν δοκούντων εἶναι συστήσω τουτονί. σὺ οὖν ἡμῖν εἰς καλὸν παρεφάνης, ὃ ἂν ἐγὼ μάλιστα ἐβουλόμην περὶ τῶν τοιούτων μέλλων πράξειν συμβουλεύσασθαι. ἀλλ' εἴ τι ἔχεις συμβουλεύειν ἐξ ὧν ἐμοῦ ἀκήκοας, ἔξεστί τε [b] καὶ χρή.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὦ Δημόδοκε, καὶ λέγεται γε συμβουλή ἱερὸν χρῆμα εἶναι. εἴπερ οὖν καὶ ἄλλη ἡτισοῦν ἐστὶν ἱερά, καὶ αὕτη ἂν εἶη περὶ ἧς σὺ νῦν συμβουλεύῃ· οὐ γὰρ ἔστι περὶ οὗτου θειοτέρου ἂν ἄνθρωπος βουλευσάιτο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ οἰκείων. πρῶτον μὲν οὖν ἐγὼ τε καὶ σὺ συνομολογήσωμεν τί ποτε οἰόμεθα τοῦτο εἶναι περὶ οὗ βουλευόμεθα· μὴ γὰρ πολλάκις ἐγὼ [c] μὲν ἄλλο τι αὐτὸ ὑπολαμβάνω, σὺ δὲ ἄλλο, κάπειτα πόρρω που τῆς συνουσίας αἰσθώμεθα γελοῖοι ὄντες, ἐγὼ τε ὁ συμβουλεύων καὶ σὺ ὁ συμβουλεύόμενος, μηδὲν τῶν αὐτῶν ἠγούμενοι.

{Δημόδοχος} Ἀλλὰ μοι δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, καὶ ποιεῖν χρή οὕτω.

{Σωκράτης} Καὶ λέγω γε ὀρθῶς, οὐ μέντοι παντάπασί γε· σμικρὸν γάρ τι μετατίθεμαι. ἐννοῶ γὰρ μὴ καὶ ὁ μειρακίσκος οὗτος οὐ τούτου ἐπιθυμεῖ οὐδ' ἡμεῖς αὐτὸν οἴομεθα [d] ἐπιθυμεῖν ἀλλ' ἐτέρου, εἴτ' αὖ ἡμεῖς εἴτι ἀτοπώτεροι ὦμεν περὶ ἄλλου του βουλευόμενοι. ὀρθότατον οὖν μοι δοκεῖ εἶναι ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἄρχεσθαι, διαπυνθανομένους ὅτι καὶ ἔστιν οὗ ἐπιθυμεῖ.

{Δημόδοχος} Κινδυνεύει γοῦν οὕτω βέλτιστον εἶναι ὡς σὺ λέγεις.

{Σωκράτης} Εἰπέ δὴ μοι, τί καλὸν ὄνομα τῷ νεανίσκῳ; τί αὐτὸν προσαγορεύωμεν;

{Δημόδοχος} Θεάγης ὄνομα τούτῳ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Καλὸν γε, ὦ Δημόδοκε, τῷ υἱεῖ τὸ ὄνομα ἔθου καὶ [e] ἱεροπρεπές. εἰπέ δὴ ἡμῖν, ὦ Θεάγης, ἐπιθυμεῖν φῆς σοφὸς γενέσθαι, καὶ ἀξιοῖς σου τὸν πατέρα τόνδε ἐξευρεῖν ἀνδρὸς τίνος συνουσίαν τοιούτου ὅστις σε σοφὸν ποιήσει;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Σοφοὺς δὲ καλεῖς πότερον τοὺς ἐπιστήμονας, περὶ ὅτου ἂν ἐπιστήμονες ὦσιν, ἢ τοὺς μή;

{Θεάγης} Τοὺς ἐπιστήμονας ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἐδιδάξατό σε ὁ πατήρ καὶ ἐπαίδευσεν ἅπερ ἐνθάδε οἱ ἄλλοι πεπαίδευνται, οἱ τῶν καλῶν κάγαθῶν πατέρων υἱεῖς, οἷον γράμματά τε καὶ κιθαρίζειν καὶ παλαίειν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνίαν;

{Θεάγης} Ἐμέ γε.

[123.a]

{Σωκράτης} Ἐπι οὖν οἶε τινὸς ἐπιστήμης ἐλλείπειν, ἧς προσήκει ὑπὲρ σοῦ τὸν πατέρα ἐπιμεληθῆναι;

{Θεάγης} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Τίς ἐστὶν αὕτη; εἰπέ καὶ ἡμῖν, ἵνα σοι χαρισώμεθα.

{Θεάγης} Οἶδεν καὶ οὗτος, ὦ Σώκρατες—ἐπεὶ πολλάκις ἐγὼ αὐτῷ εἶρηκα— ἀλλὰ ταῦτα ἐξεπίτηδες πρὸς σὲ λέγει, ὡς δὴ οὐκ εἰδὼς οὐδ' ἐγὼ ἐπιθυμῶ· τοιαῦτα γὰρ ἕτερα καὶ πρὸς ἐμὲ μάχεται τε καὶ οὐκ ἐθέλει με οὐδενὶ συστήσαι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τὰ μὲν ἔμπροσθέν σοι ἦν πρὸς τοῦτον ῥηθέντα [b] ὥσπερ ἄνευ μαρτύρων λεγόμενα· νυνὶ δὲ ἐμὲ ποιῆσαι μάρτυρα, καὶ ἐναντίον ἐμοῦ κάτειπε τίς ἐστὶν αὕτη ἡ σοφία ἧς ἐπιθυμεῖς. φέρε γάρ, εἰ ἐπεθύμεις ταύτης ἢ οἱ ἄνθρωποι τὰ πλοῖα κυβερνῶσιν, καὶ ἐγὼ σε ἐτύγγανον ἀνερωτῶν· «ἽΩ Θεάγης, τίνος ἐνδεῆς ὦν σοφίας μέμφη τῷ πατρὶ ὅτι οὐκ ἐθέλει σε συνιστάναι παρ' ὧν ἂν σὺ σοφὸς γένοις;» τί ἂν μοι ἀπεκρίνω; τίνα αὐτὴν εἶναι; ἄρα οὐ κυβερνητικὴν;

{Θεάγης} Ναί. [c]

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ἐπιθυμῶν ταύτην τὴν σοφίαν εἶναι σοφὸς ἢ τὰ ἄρματα κυβερνῶσιν εἴτ' ἐμέμφου τῷ πατρὶ, ἐμοῦ αὖ ἐρωτῶντος τίς ἐστὶν αὕτη ἡ σοφία, τίνα ἂν ἀπεκρίνω αὐτὴν εἶναι; ἄρ' οὐχὶ ἠνιοχικὴν;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔς δὲ δὴ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν, πότερον ἀνώνυμός τις ἐστὶν ἢ ἔχει ὄνομα;

{Θεάγης} Οἶμαι ἔγωγε ἔχειν.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν αὐτὴν μὲν οἶσθα, οὐ μέντοι τό γε ὄνομα, ἢ καὶ τὸ ὄνομα;

{Θεάγης} Καὶ τὸ ὄνομα ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἔστιν; εἰπέ. [d]

{Θεάγης} Τί δὲ ἄλλο, ὧ Σώκρατες, αὐτῇ ὄνομά τις φαίη ἂν εἶναι ἄλλ' ἢ σοφίαν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἡ ἡνιοχεία σοφία ἐστίν; ἢ ἀμαθία δοκεῖ σοι εἶναι;

{Θεάγης} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ σοφία;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἦτι τί χρώμεθα; οὐχ ἢ ἵππων ἐπιστάμεθα ζεύγους ἄρχειν;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἡ κυβερνητικὴ σοφία ἐστίν;

{Θεάγης} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐχ αὕτη ἢ πλοίων ἐπιστάμεθα ἄρχειν;

{Θεάγης} Αὕτη μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἔς δὲ δὴ σὺ ἐπιθυμεῖς ἡ σοφία τις ἐστίν; ἢ τίνας [e] ἐπιστάμεθα ἄρχειν;

{Θεάγης} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἢ τῶν ἀνθρώπων.

{Σωκράτης} Μῶν ἢ τῶν καμνόντων;

{Θεάγης} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἰατρικὴ γὰρ αὕτη ἐστίν· ἢ γάρ;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἢ τῶν ἀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν;

{Θεάγης} Οὐ.

{Σωκράτης} Μουσικὴ γὰρ αὕτη γε;

{Θεάγης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἢ τῶν γυμναζομένων ἐπιστάμεθα ἄρχειν;

{Θεάγης} Οὐ.

{Σωκράτης} Γυμναστικὴ γὰρ αὕτη γε;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἢ τῶν τί ποιούντων; προθυμοῦ εἶπεῖν ὥσπερ ἐγὼ σοὶ τὰ ἔμπροσθεν.

[124.a]

{Θεάγης} Ἴσι τῶν ἐν τῇ πόλει, ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν τῇ πόλει εἰσὶν καὶ οἱ κάμνοντες;

{Θεάγης} Ναί, ἀλλ' οὐ τούτων λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ πόλει.

{Σωκράτης} Ἄρα γε μανθάνω ἢν λέγεις τέχνην; δοκεῖς γάρ μοι λέγειν οὐχ ἢ τῶν θεριζόντων ἐπιστάμεθα ἄρχειν καὶ τρυγόντων καὶ τῶν φυτεούντων καὶ σπειρόντων καὶ ἀλοώντων· αὕτη μὲν γὰρ γεωργική, ἢ τούτων ἄρχομεν. ἢ γάρ;

{Θεάγης} Ναί. [b]

{Σωκράτης} Οὐδέ γε οἶμαι ἢ τῶν πριζόντων καὶ τρυπώντων καὶ ξεόντων καὶ τορνευόντων συμπάντων ἐπιστάμεθα ἄρχειν, οὐ ταύτην λέγεις· αὕτη μὲν γὰρ οὐ τεκτονική;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἴσως ἢ τούτων τε πάντων καὶ αὐτῶν τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν δημιουργῶν ἀπάντων καὶ τῶν ιδιωτῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ταύτην ἴσως λέγεις τὴν σοφίαν.

{Θεάγης} Ταύτην πάλαι, ὦ Σώκρατες, βούλομαι λέγειν. [c]

{Σωκράτης} Ἔχεις οὖν εἶπεῖν, Αἴγισθος ὁ Ἀγαμέμνονα ἀποκτείνας ἐν Ἄργει ἄρα τούτων ἦρχεν ὧν σὺ λέγεις, τῶν τε δημιουργῶν καὶ ιδιωτῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συμπάντων, ἢ ἄλλων τινῶν;

{Θεάγης} Οὐκ, ἀλλὰ τούτων.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ; Πηλεὺς ὁ Αἰακοῦ ἐν Φθίᾳ οὐ τῶν αὐτῶν τούτων ἦρχεν;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Περίανδρον δὲ τὸν Κυψέλου ἄρχοντα ἐν Κορίνθῳ ἤδη ἀκήκοας γενέσθαι;

{Θεάγης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐ τῶν αὐτῶν τούτων ἄρχοντα ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει; [d]

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ Ἀρχέλαον τὸν Περδίκκου, τὸν νεωστὶ τοῦτον ἄρχοντα ἐν Μακεδονίᾳ; οὐ τῶν αὐτῶν ἢ γῆ τούτων ἄρχειν;

{Θεάγης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἰππίαν δὲ τὸν Πεισιστράτου ἐν τῆδε τῇ πόλει ἄρξαντα τίνων οἶε ἄρξαι; οὐ τούτων;

{Θεάγης} Πῶς γὰρ οὔ;

{Σωκράτης} Εἴποις ἂν οὖν μοι τίνα ἐπωνυμίαν ἔχει Βάκις τε καὶ Σίβυλλα καὶ ὁ ἡμεδαπὸς Ἀμφίλυτος;

{Θεάγης} Τίνα γὰρ ἄλλην, ὦ Σώκρατες, πλὴν γε χρησμοφοί; [e]

{Σωκράτης} Ὅρθῶς λέγεις. ἀλλὰ καὶ τούσδε μοι οὕτω πειρῶ ἀποκρίνασθαι, τίνα ἐπωνυμίαν ἔχει Ἴππίας καὶ Περίανδρος διὰ τὴν αὐτὴν ἀρχήν;

{Θεάγης} Οἶμαι μὲν τύραννοι· τί γὰρ ἄλλο;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅστις ἐπιθυμεῖ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ πόλει συμπάντων ἄρχειν, τῆς αὐτῆς ἀρχῆς τούτοις ἐπιθυμεῖ, τυραννικῆς, καὶ τύραννος εἶναι;

{Θεάγης} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ταύτης ἐπιθυμεῖν σὺ φῆς;

{Θεάγης} Ἔοικέν γε ἐξ ὧν ἐγὼ εἶπον.

{Σωκράτης} Ὡς μισαί, τυραννεῖν ἄρα ἡμῶν ἐπιθυμῶν πάλαι [125.a]

ἐμέμφου τῷ πατρὶ ὅτι σε οὐκ ἔπεμπεν εἰς [διδασκάλου] τυραννοδιδασκάλου τινός; καὶ σύ, ὦ Δημόδοκε, οὐκ αἰσχύνῃ πάλαι εἰδῶς οὗ ἐπιθυμεῖ οὗτος, καὶ ἔχων ὅθι πέμψας αὐτὸν δημιουργὸν ἂν ἐποίησας τῆς σοφίας ἧς ἐπιθυμεῖ, ἔπειτα φθονεῖς τε αὐτῷ καὶ οὐκ ἐθέλεις πέμπειν; ἀλλὰ νῦν – ὀρᾷ; – ἐπειδὴ ἐναντίον ἐμοῦ κατείρηκέ σου, κοινῇ βουλευόμεθα ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐς τίνοσ ἂν αὐτὸν πέμπομεν καὶ διὰ τὴν τίνοσ συνουσίαν σοφὸς ἂν γένοιτο τύραννος; [b]

{Δημόδοχος} Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, βουλευόμεθα δῆτα, ὡς δοκεῖ γέ μοι βουλῆς δεῖν περὶ τούτου οὐ φαύλης.

{Σωκράτης} Ἔασον, ὦγαθέ. διαπυθόμεθα αὐτοῦ πρῶτον ἰκανῶς.

{Δημόδοχος} Πυθάνου δῆ.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν εἰ Εὐριπίδῃ τι προσχρησαίμεθα, ὦ Θεάγης; Εὐριπίδης γὰρ πού φησιν – σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσία·

εἰ οὖν ἔροιστό τις τὸν Εὐριπίδῃ· «Ὡς Εὐριπίδῃ, τῶν τί [c] σοφῶν συνουσία φῆς σοφοὺς εἶναι τοὺς τυράννους;» ὥσπερ ἂν εἰ εἰπόντα –

σοφοὶ γεωργοὶ τῶν σοφῶν συνουσία,

ἠρόμεθα «Τῶν τί σοφῶν;» τί ἂν ἡμῖν ἀπεκρίνατο; ἄρ' ἂν ἄλλο τι ἢ τῶν τὰ γεωργικά;

{Θεάγης} Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Τί δὲ εἰ εἶπε –

σοφοὶ μάγειροι τῶν σοφῶν συνουσία,

εἰ ἠρόμεθα· «Τῶν τί σοφῶν;» τί ἂν ἡμῖν ἀπεκρίνατο; οὐχ ὅτι τῶν μαγείρων;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ –

σοφοὶ παλαισταὶ τῶν σοφῶν συνουσία

εἶπεν, εἰ ἠρόμεθα· «Τῶν τί σοφῶν;» ἄρα οὐκ ἂν τῶν [d] παλαίειν ἔφη;

{Θεάγης} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δὲ εἶπε –

σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσία,
ἡμῶν ἐρωτώντων· «Τῶν τί σοφῶν λέγεις, ὦ Εὐριπίδη;» τί ἂν φαίη; ποῖα ἂν εἶναι ταῦτα;

{Θεάγης} Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ βούλει ἐγὼ σοι εἶπω;

{Θεάγης} Εἰ σὺ βούλει.

{Σωκράτης} Ταῦτ' ἐστὶν ἅπερ ἔφη Ἀνακρέων τὴν Καλλικρίτην ἐπίστασθαι· ἢ οὐκ οἶσθα τὸ ἄσμα;

{Θεάγης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; τοιαύτης τινὸς καὶ σὺ συνουσίας ἐπιθυμεῖς [e] ἀνδρὸς ὅστις τυγχάνει
ὁμότεχνος ὢν Καλλικρίτη τῇ Κυάνης καὶ «ἐπίσταται τυραννικά,» ὥσπερ ἐκείνην ἔφη ὁ ποιητής, ἵνα
καὶ σὺ ἡμῖν τύραννος γένη καὶ τῇ πόλει;

{Θεάγης} Πάλαι, ὦ Σώκρατες, σκώπτεις καὶ παίζεις πρὸς με.

{Σωκράτης} Τί δέ; οὐ ταύτης φῆς τῆς σοφίας ἐπιθυμεῖν ἢ πάντων ἂν τῶν πολιτῶν ἄρχοις; τοῦτο δὲ
ποιῶν ἄλλο τι ἢ τύραννος ἂν εἶης;

{Θεάγης} Εὐξαίμην μὲν ἂν οἶμαι ἔγωγε τύραννος γενέσθαι, [126.a]

μάλιστα μὲν πάντων ἀνθρώπων, εἰ δὲ μή, ὡς πλείστων· καὶ σύ γ' ἂν οἶμαι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες
ἄνθρωποι – ἔτι δέ γε ἴσως μᾶλλον θεὸς γενέσθαι – ἀλλ' οὐ τούτου ἔλεγον ἐπιθυμεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τί δὴ ἐστὶ ποτε οὗ ἐπιθυμεῖς; οὐ τῶν πολιτῶν φῆς ἄρχειν ἐπιθυμεῖν;

{Θεάγης} Οὐ βίᾳ γε οὐδ' ὥσπερ οἱ τύραννοι ἀλλ' ἐκόντων, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν τῇ πόλει
ἐλλόγιμοι ἄνδρες.

{Σωκράτης} Ἄρά γε λέγεις ὥσπερ Θεμιστοκλῆς καὶ Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ ὅσοι τὰ πολιτικά
δεινοὶ γεγόνασιν;

{Θεάγης} Νῆ Δία τούτους λέγω.

{Σωκράτης} Τί οὖν εἰ τὰ ἵππικὰ ἐτύχχανες ἐπιθυμῶν σοφὸς [b] γενέσθαι; παρὰ τίνας ἂν ἀφικόμενος
φήθης δεινὸς ἔσεσθαι ἵππεύς; ἢ παρ' ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς ἵππικούς;

{Θεάγης} Μὰ Δία οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ παρ' αὐτοὺς αὖ τοὺς δεινοὺς ὄντας ταῦτα, καὶ οἷς εἰσὶν τε ἵπποι καὶ χρῶνται
ἐκάστοτε καὶ οἰκείους καὶ ἀλλοτρίους πολλοῖς.

{Θεάγης} Δῆλον ὅτι.

{Σωκράτης} Τί δὲ εἰ τὰ ἀκοντιστικά σοφὸς ἐβούλου γενέσθαι; οὐ παρὰ τοὺς ἀκοντιστικούς ῥου ἂν
ἐλθῶν σοφὸς ἔσεσθαι τούτους, οἷς ἔστιν τε ἀκόντια καὶ πολλοῖς καὶ ἀλλοτρίοις καὶ [c] οἰκείοις
ἐκάστοτε χρῶνται ἀκοντίοις;

{Θεάγης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ μοι· ἐπεὶ δὲ δὴ τὰ πολιτικά βούλει σοφὸς γενέσθαι, οἷε παρ’ ἄλλους τινὰς ἀφικόμενος σοφὸς ἔσεσθαι ἢ τοὺς πολιτικούς τούτους, τοὺς αὐτούς τε δεινούς ὄντας τὰ πολιτικά καὶ χρωμένους ἐκάστοτε τῇ τε αὐτῶν πόλει καὶ ἄλλαις πολλαῖς, καὶ Ἑλληνίσιν προσομιλοῦντας πόλεσιν καὶ βαρβάροις; ἢ δοκεῖς ἄλλοις τισὶν συγγενόμενος σοφὸς ἔσεσθαι ταῦτα ἄπερ οὗτοι, ἀλλ’ οὐκ αὐτοῖς τούτοις; [d]

{Θεάγης} Ἀκήκοα γάρ, ὦ Σώκρατες, οὓς σέ φασιν λέγειν τοὺς λόγους, ὅτι τούτων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν οἱ ὑεῖς οὐδὲν βελτίους εἰσὶν ἢ οἱ τῶν σκυτοτόμων· καὶ μοι δοκεῖς ἀληθέστατα λέγειν ἐξ ὧν ἐγὼ δύναμαι αἰσθῆσθαι. ἀνόητος ἂν οὖν εἶην εἰ οἰοίμην τινὰ τούτων ἐμοὶ μὲν ἂν παραδοῦναι τὴν αὐτοῦ σοφίαν, τὸν δὲ ὑὸν τὸν αὐτοῦ μηδὲν ὠφελῆσαι, εἴ τι οἷός τ’ ἦν εἰς ταῦτα ὠφελεῖν ἄλλον ὄντιναοῦν ἀνθρώπων.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, χρήσιο σαυτῷ, εἴ σοι ἐπειδὴ γένοιτο ὑὸς τοιαῦτα πράγματα παρέχοι, καὶ φαίη [e] μὲν ἂν ἐπιθυμεῖν ἀγαθὸς γενέσθαι ζωγράφος, καὶ μέμφοιτο σοὶ τῷ πατρὶ ὅτι οὐκ ἐθέλεις ἀναλίσκειν εἰς αὐτὸν τούτων αὐτῶν ἕνεκα ἀργύριον, τοὺς δὲ δημιουργοὺς αὐτοῦ τούτου, τοὺς ζωγράφους, ἀτιμάζοι τε καὶ μὴ βούλοιο παρ’ αὐτῶν μανθάνειν; ἢ τοὺς αὐλητάς, βουλόμενος αὐλητῆς γενέσθαι, ἢ τοὺς κιθαριστάς; ἔχοις ἂν αὐτῷ ὅτι χρῶο καὶ ὅποι πέμποις ἄλλοσε μὴ ἐθέλοντα παρὰ τούτων μανθάνειν;

{Θεάγης} Μὰ Δία οὐκ ἔγωγε.

[127.a]

{Σωκράτης} Νῦν οὖν ταῦτά ταῦτα αὐτὸς πρὸς τὸν πατέρα ποιῶν θαυμάζεις, καὶ μέμφη εἰ ἀπορεῖ ὅτι σοι χρήσεται καὶ ὅποι πέμποι; ἐπεὶ Ἀθηναίων γε τῶν καλῶν κάγαθῶν τὰ πολιτικά ὅτῳ ἂν βούλη συστήσομέν σε, ὅς σοι προῖκα συνέσται· καὶ ἅμα μὲν ἀργύριον οὐκ ἀναλώσεις, ἅμα δὲ πολὺ μᾶλλον εὐδοκιμήσεις παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ἢ ἄλλῳ τῷ συνών.

{Θεάγης} Τί οὖν, ὦ Σώκρατες; οὐ καὶ σὺ τῶν καλῶν κάγαθῶν εἰ ἀνδρῶν; εἰ γὰρ σύ μοι ἐθέλοις συνεῖναι, ἐξαρκεῖ καὶ οὐδένα ἄλλον ζητῶ. [b]

{Σωκράτης} Τί τοῦτο λέγεις, Θεάγης;

{Δημόδοχος} ὦ Σώκρατες, οὐ μέντοι κακῶς λέγει, καὶ ἅμα μὲν ἐμοὶ χαριῆ· ὡς ἐγὼ οὐκ ἔσθ’ ὅτι τούτου μεῖζον ἂν ἔρμαιον ἠγησαίμην, ἢ εἰ οὗτός τε ἀρέσκοιτο τῇ σῆ συνουσίᾳ καὶ σὺ ἐθέλοις τούτῳ συνεῖναι. καὶ μέντοι καὶ αἰσχύνομαι λέγειν ὡς σφόδρα βούλομαι. ἀλλ’ ἐγὼ ἀμφοτέρων ὑμῶν δέομαι, σέ τ’ ἐθέλειν τούτῳ συνεῖναι καὶ σέ μὴ ζητεῖν ἄλλῳ μηδενὶ συγγενέσθαι ἢ Σωκράτει· καὶ με πολλῶν καὶ φοβερῶν ἀπαλλάξετε [c] φροντίδων. ὡς νῦν πάνυ φοβοῦμαι ὑπὲρ τούτου μή τι ἄλλῳ ἐντύχη οἶψο τοῦτον διαφθεῖραι.

{Θεάγης} Μηκέτι νῦν, ὦ πάτερ, ὑπὲρ γ’ ἐμοῦ φοβοῦ, εἴπερ οἷός τ’ εἶ πείσαι τοῦτον τὴν ἐμὴν συνουσίαν προσδέξασθαι.

{Δημόδοχος} Πάνυ καλῶς λέγεις. ὦ Σώκρατες, πρὸς σέ δ’ ἂν ἤδη εἶη ὁ μετὰ τοῦτο λόγος· ἐγὼ γὰρ σοι ἔτοιμός εἰμι, ὡς διὰ βραχέων εἶπεῖν, καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ὡς οἷόν τε οἰκειότατα παρέχειν, ὅτου ἂν δέη ἔμβραχου, ἐὰν Θεάγη τουτονὶ [d] ἀσπάζη τε καὶ εὐεργετῆς ὅτι ἂν οἷός τε ἦς.

{Σωκράτης} ὦ Δημόδοκε, τὸ μὲν ἐσπουδακέναι σε οὐ θαυμάζω, εἴπερ οἷε ὑπ’ ἐμοῦ μάλιστ’ ἂν σοι τοῦτον ὠφελήθῃαι—οὐ γὰρ οἶδα ὑπὲρ ὅτου ἂν τις νοῦν ἔχων μᾶλλον σπουδάζοι ἢ ὑπὲρ ὑέος αὐτοῦ

ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται— ὀπόθεν δὲ ἔδοξέ σοι τοῦτο, ὡς ἐγὼ ἂν μᾶλλον τὸν σὸν ὑὸν οἶός τ' εἶην ὠφελῆσαι πρὸς τὸ πολίτην ἀγαθὸν γενέσθαι ἢ σὺ αὐτός, καὶ ὀπόθεν οὗτος ὠήθη ἐμὲ μᾶλλον ἢ σὲ αὐτὸν ὠφελῆσειν, τοῦτο [e] πάνυ θαυμάζω. σὺ γὰρ πρῶτον μὲν πρεσβύτερος εἶ ἐμοῦ, ἔπειτα πολλὰς ἤδη ἀρχὰς καὶ τὰς μεγίστας Ἀθηναίους ἤρξας, καὶ τιμᾶ ὑπὸ Ἀναγυρασίων τε τῶν δημοτῶν πολὺ μάλιστα καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης πόλεως οὐδενὸς ἦττον· ἐμοὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔνορᾷ οὐδέτερος ὑμῶν. ἔπειτα εἰ ἄρα τῆς μὲν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν συνουσίας Θεάγης ὅδε καταφρονεῖ, ἄλλους δὲ τινὰς ζητεῖ οἱ παιδεύειν ἐπαγγέλλονται οἷοί τε εἶναι νέους ἀνθρώπους, ἔστιν ἔνταῦθα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Γοργίας [128.a]

ὁ Λεοντῖνος καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος καὶ ἄλλοι πολλοί, οἱ οὕτω σοφοί εἰσιν ὥστε εἰς τὰς πόλεις ἰόντες πείθουσι τῶν νέων τοὺς γενναιοτάτους τε καὶ πλουσιωτάτους—οἷς ἔξεστιν τῶν πολιτῶν ᾧ ἂν βούλωνται προῖκα συνεῖναι— τούτους πείθουσιν ἀπολείποντας τὰς ἐκείνων συνουσίας αὐτοῖς συνεῖναι, προσκατατιθέντας ἀργύριον πάνυ πολὺ μισθόν, καὶ χάριν πρὸς τούτοις εἰδέναί. τούτων τινὰς εἰκὸς ἦν προαιρεῖσθαι καὶ τὸν ὑὸν σου καὶ αὐτὸν σέ, ἐμὲ δ' οὐκ [b] εἰκός· οὐδὲν γὰρ τούτων ἐπίσταμαι τῶν μακαρίων τε καὶ καλῶν μαθημάτων—ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν— ἀλλὰ καὶ λέγω δήπου ἀεὶ ὅτι ἐγὼ τυγχάνω ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν ἐπιστάμενος πλήν γε σμικροῦ τινος μαθήματος, τῶν ἐρωτικῶν. τοῦτο μέντοι τὸ μάθημα παρ' ὄντινον ποιοῦμαι δεινὸς εἶναι καὶ τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων καὶ τῶν νῦν.

{Θεάγης} Ὅρᾳς, ὦ πάτερ; ὁ Σωκράτης οὐ πάνυ μοι δοκεῖ [τι] ἔτι ἐθέλειν ἐμοὶ συνδιατρίβειν—ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν ἔτοιμον, [c] ἐὰν οὗτος ἐθέλῃ— ἀλλὰ ταῦτα παίζων πρὸς ἡμᾶς λέγει. ἐπεὶ ἐγὼ οἶδα τῶν ἐμῶν ἡλικιωτῶν καὶ ὀλίγων πρεσβυτέρων οἱ πρὶν μὲν τούτῳ συνεῖναι οὐδενὸς ἄξιοι ἦσαν, ἐπειδὴ δὲ συνεγένοντο τούτῳ, ἐν πάνυ ὀλίγῳ χρόνῳ πάντων βελτίους φαίνονται ὢν πρότερον χεῖρους.

{Σωκράτης} Οἷσθα οὖν οἷον τοῦτό ἐστιν, ὦ παῖ Δημοδόκου;

{Θεάγης} Ναὶ μὰ Δία ἔγωγε, ὅτι, ἐὰν σὺ βούλῃ, καὶ ἐγὼ οἶός τ' ἔσομαι τοιοῦτος γενέσθαι οἷοίπερ καὶ ἐκεῖνοι. [d]

{Σωκράτης} Οὐκ, ὠγαθέ, ἀλλὰ σε λέληθεν οἷον τοῦτ' ἔστιν, ἐγὼ δέ σοι φράσω. ἔστι γὰρ τι θεία μοῖρα παρεπόμενον ἐμοὶ ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον δαιμόνιον. ἔστι δὲ τοῦτο φωνή, ἢ ὅταν γένηται ἀεὶ μοι σημαίνει, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, τούτου ἀποτροπήν, προτρέπει δὲ οὐδέποτε· καὶ ἐὰν τίς μοι τῶν φίλων ἀνακοινῶται καὶ γένηται ἢ φωνή, ταῦτόν τοῦτο, ἀποτρέπει καὶ οὐκ ἔῃ πράττειν. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. Χαρμίδην γὰρ τουτονὶ γινώσκετε τὸν καλὸν [e] γενόμενον, τὸν Γλαύκωνος· οὗτός ποτε ἐτύγχανε ἐμοὶ ἀνακοινούμενος μέλλων ἀσκήσειν στάδιον εἰς Νεμέαν, καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἀρχομένου λέγειν ὅτι μέλλοι ἀσκεῖν ἐγένετο ἢ φωνή, καὶ ἐγὼ διεκώλυόν τε αὐτὸν καὶ εἶπον ὅτι «Λέγοντός σου μεταξὺ γέγονέ μοι ἢ φωνή ἢ τοῦ δαιμονίου· ἀλλὰ μὴ ἄσκει.» «Ἰσως,» ἔφη, «σημαίνει σοι ὅτι οὐ νικήσω· ἐγὼ δὲ κἂν μὴ μέλλω νικᾶν, γυμνασάμενός γε τοῦτον τὸν χρόνον ὠφεληθήσομαι.» ταῦτα εἰπὼν ἤσκει· ἄξιον οὖν πυθέσθαι αὐτοῦ [129.a]

ἂ αὐτῷ συνέβη ἀπὸ ταύτης τῆς ἀσκήσεως. εἰ δὲ βούλεσθε, τὸν Τιμάρχου ἀδελφὸν Κλειτόμαχον ἔρεσθε τί εἶπεν αὐτῷ Τιμάρχος ἠνίκά ἀποθανούμενος ἦει εὐθὺ τοῦ δαιμονίου, ἐκεῖνός τε καὶ Εὐαθλος ὁ σταδιοδρομῶν ὃς Τιμάρχον ὑπεδέξατο φεύγοντα· ἐρεῖ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἶπεν αὐτῷ ταυτί.

{Θεάγης} Τί;

{Σωκράτης} «ὦ Κλειτόμαχε,» ἔφη, «ἐγὼ μέντοι ἔρχομαι ἀποθανούμενος νυνί, διότι Σωκράτει οὐκ ἠθέλον πείθεσθαι.» τί δὲ οὖν ποτε τοῦτο εἶπεν ὁ Τιμάρχος; ἐγὼ φράσω. ὅτε [b] ἀνίστατο ἐκ τοῦ

συμποσίου ὁ Τίμαρχος καὶ Φιλήμων ὁ Φιλημονίδου ἀποκτενοῦντες Νικίαν τὸν Ἡροσκαμάνδρου, ἠπιστάσθην μὲν αὐτῶ μόνω τὴν ἐπιβουλήν, ὁ δὲ Τίμαρχος ἀνιστάμενος πρὸς ἐμὲ εἶπεν, «Τί λέγεις,» ἔφη, «ὦ Σώκρατες; ὑμεῖς μὲν πίνετε, ἐμὲ δὲ δεῖ ποι ἐξαναστῆναι· ἤξω δὲ ὀλίγον ὕστερον, ἐὰν τύχω.» καὶ μοι ἐγένετο ἡ φωνή, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, «Μηδαμῶς,» ἔφη, «ἀναστῆς· γέγονε γάρ μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον τὸ δαιμόνιον.» καὶ ὅς ἐπέσχε. [c]

καὶ διαλιπὼν χρόνον αὐθις ὠρμᾶτο ἰέναι, καὶ ἔφη· «Εἴμι δὴ, Σώκρατες.» αὐθις ἐγένετο ἡ φωνή· αὐθις οὖν αὐτόν ἠνάγκασα ἐπισχεῖν. τὸ τρίτον, βουλόμενός με λαθεῖν, ἀνέστη οὐκέτι εἰπὼν μοι οὐδὲν ἀλλὰ λαθὼν, ἐπιτηρήσας ἄλλοσε τὸν νοῦν ἔχοντα· καὶ οὕτως ᾤχετο ἀπιὼν καὶ διεπράξατο ἐξ ὧν ἦι ἀποθανούμενος. ὅθεν δὴ τοῦτο εἶπεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὅπερ νῦν ὑμῖν ἐγώ, ὅτι ἴοι ἀποθανούμενος διὰ τὸ ἐμοὶ ἀπιστῆσαι. ἔτι τοίνυν περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ [d] πολλῶν ἀκούσεσθον ἃ ἐγὼ ἔλεγον περὶ τῆς διαφθορᾶς τοῦ στρατοπέδου. καὶ τὰ μὲν παρεληλυθότα τῶν εἰδότητων ἔστιν ἀκοῦσαι· πεῖραν δ' ἔξεστι νυνὶ λαβεῖν τοῦ σημείου εἰ ἄρα τί λέγει. ἐπὶ γὰρ τῇ ἐπὶ στρατείᾳ ἐξορμῇ Σαννίωνος τοῦ καλοῦ ἐγένετό μοι τὸ σημεῖον, οἴχεται δὲ νῦν μετὰ Θρασύλλου στρατευσόμενος εὐθὺς Ἐφέσου καὶ Ἰωνίας. ἐγὼ οὖν οἶμαι ἐκεῖνον ἢ ἀποθανεῖσθαι ἢ ὁμοῦ τι τούτῳ γ' ἔλᾶν, καὶ περὶ γε τῆς στρατιᾶς τῆς ἄλλης πάνυ φοβοῦμαι. [e]

Ταῦτα δὴ πάντα εἶρηκά σοι, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη τοῦ δαιμονίου τούτου καὶ εἰς τὰς συνουσίας τῶν μετ' ἐμοῦ συνδιατριβόντων τὸ ἅπαν δύναται. πολλοῖς μὲν γὰρ ἐναντιοῦται, καὶ οὐκ ἔστι τούτοις ὠφελθῆναι μετ' ἐμοῦ διατρίβουσιν, ὥστε οὐχ οἷόν τέ μοι τούτοις συνδιατρίβειν· πολλοῖς δὲ συνεῖναι μὲν οὐ διακωλύει, ὠφελοῦνται δὲ οὐδὲν συνόντες. οἷς δ' ἂν συλλάβηται τῆς συνουσίας ἡ τοῦ δαιμονίου δύναμις, οὗτοί εἰσιν ὧν καὶ σὺ ἦσθησαι· ταχὺ γὰρ παραχρῆμα ἐπιδιδόασιν. καὶ τούτων αὖ τῶν ἐπιδιδόντων [130.a]

οἱ μὲν καὶ βέβαιον ἔχουσι καὶ παραμόνιμον τὴν ὠφελίαν· πολλοὶ δέ, ὅσον ἂν μετ' ἐμοῦ χρόνον ὦσιν, θαυμάσιον ἐπιδιδόασιν, ἐπειδὴν δέ μου ἀπόσχονται, πάλιν οὐδὲν διαφέρουσιν ὅτουοῦν. τοῦτό ποτε ἔπαθεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου υἱὸς τοῦ Ἀριστείδου. διατρίβων γὰρ μετ' ἐμοῦ πάμπολυ ἐπεδεδώκει ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· ἔπειτα αὐτῷ στρατεία τις ἐγένετο καὶ ᾤχετο ἐκπλέων, ἦκων δὲ κατελάμβανε μετ' ἐμοῦ διατρίβοντα Θουκυδίδην τὸν Μελησίου υἱὸν τοῦ Θουκυδίδου. [b]

ὁ δὲ Θουκυδίδης τῇ προτεραίᾳ μοι δι' ἀπεχθείας ἐν λόγοις τισὶν ἐγεγόνει· ἰδὼν οὖν με ὁ Ἀριστείδης, ἐπειδὴ ἠσπασατό τε καὶ τᾶλλα διελέχθη, «Θουκυδίδην δέ,» ἔφη, «ἀκούω, ὦ Σώκρατες, σεμνύνεσθαι ἄττα πρὸς σε καὶ χαλεπαίνειν ὡς τί ὄντα.» «Ἔστι γάρ,» ἔφη ἐγώ, «οὕτως.» «Τί δέ, οὐκ οἶδεν,» ἔφη, «πρὶν σοὶ συγγενέσθαι οἷον ἦν τὸ ἀνδράποδον;» «Οὐκ ἔοικέν γε,» ἔφη ἐγώ, «νῆ τοὺς θεοὺς.» «Ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτός γε,» ἔφη, «καταγελάστως [c] ἔχω, ὦ Σώκρατες.» «Τί μάλιστα;» ἔφη ἐγώ. «Ὅτι,» ἔφη, «πρὶν μὲν ἐκπλεῖν, ὄτρωον ἀνθρώπῳ οἷός τ' ἢ διαλέγεσθαι καὶ μηδενὸς χεῖρων φαίνεσθαι ἐν τοῖς λόγοις, ὥστε καὶ ἐδίωκον τὰς συνουσίας τῶν χαριεστάτων ἀνθρώπων, νυνὶ δὲ τοῦναντίον φεύγω ἂν τινα καὶ αἰσθάνωμαι πεπαιδευμένον· οὕτως αἰσχύνομαι ἐπὶ τῇ ἐμαυτοῦ φαυλότητι.» «Πότερον δέ,» ἦν δ' ἐγώ, «ἐξαίφνης σε προύλιπεν αὕτη ἡ δύναμις ἢ κατὰ σμικρόν;» «Κατὰ σμικρόν,» ἦ δ' ὅς. [d]

«Ἦνίκα δέ σοι παρεγένετο,» ἦν δ' ἐγώ, «πότερον μαθόντι παρ' ἐμοῦ τι παρεγένετο ἢ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ;» «Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ,» ἔφη, «ὦ Σώκρατες, ἄπιστον μὲν νῆ τοὺς θεοὺς, ἀληθὲς δέ. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον μὲν παρά σου οὐδὲν πώποτε, ὡς αὐτὸς οἶσθα· ἐπεδίδουν δὲ ὅποτε σοὶ συνείην, κἂν εἰ ἐν τῇ αὐτῇ μόνον οἰκίᾳ εἶην, μὴ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ οἰκήματι, μᾶλλον δὲ ὅποτε ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι, καὶ ἔμοιγε ἐδόκουν πολὺ μᾶλλον ὅποτε ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι ὧν λέγοντός σου βλέπομι πρὸς [e] σέ,

μᾶλλον ἢ ὅποτε ἄλλοσε ὁρώην, πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πλεῖστον ἐπεδίδουν ὅποτε παρ' αὐτόν σε καθοίμην ἐχόμενός σου καὶ ἀπτόμενος· νῦν δέ,» ἦ δ' ὅς, «πᾶσα ἐκείνη ἢ ἕξις ἐξερρύηκε.»

Ἔστιν οὖν, ὦ Θεάγης, τοιαύτη ἡ ἡμετέρα συνουσία· ἐὰν μὲν τῷ θεῷ φίλον ἦ, πάνυ πολὺ ἐπιδώσεις καὶ ταχύ, εἰ δὲ μή, οὐ. ὄρα οὖν μή σοι ἀσφαλέστερον ἢ παρ' ἐκείνων τινὶ παιδεύεσθαι οἱ ἐγκρατεῖς αὐτοὶ εἰσιν τῆς ὠφελίας ἢν ὠφελούσιν τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον ἢ παρ' ἐμοῦ ὅτι ἂν τύχη τοῦτο πρᾶξαι.

[131.a]

{Θεάγης} Ἐμοὶ μὲν τοίνυν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἡμᾶς οὕτως ποιῆσαι, ἀποπειραθῆναι τοῦ δαιμονίου τούτου συνόντας ἀλλήλοις. καὶ ἐὰν μὲν παρείκη ἡμῖν, ταῦτα βέλτιστα· εἰ δὲ μή, τότε ἤδη παραχρῆμα βουλευσόμεθα ὅτι δράσομεν, εἴτε ἄλλω συνεσόμεθα, εἴτε καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον τὸ σοὶ γιγνόμενον πειρασόμεθα παραμυθεῖσθαι εὐχαΐσι τε καὶ θυσίαις καὶ ἄλλω ὅτῳ ἂν οἱ μάντις ἐξηγῶνται.

{Δημόδοχος} Μηκέτι πρὸς ταῦτα ἀντείπης, ὦ Σώκρατες, τῷ μεираκίῳ· εὖ γὰρ λέγει Θεάγης.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ δοκεῖ χρῆναι οὕτω ποιεῖν, οὕτω ποιῶμεν.

Χαρμίδης ἢ Περὶ Σωφροσύνης, πειραστικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[153]

{Σωκράτης} Ἦκομεν τῆ προτεραία ἐσπέρας ἐκ Ποτειδαίας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, οἶον δὲ διὰ χρόνου ἀφιγμένος ἀσμένως ἦα ἐπὶ τὰς συνήθεις διατριβάς. καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ταυρέου παλαίστραν τὴν καταντικρὺ τοῦ τῆς Βασίλης ἱεροῦ εἰσηλθόν, καὶ αὐτόθι κατέλαβον πάνυ πολλούς, τοὺς μὲν καὶ ἀγνώτας ἐμοί, τοὺς δὲ πλείστους γνωρίμους. καὶ με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀπροσδοκίτου, εὐθὺς πόρρωθεν ἠσπάζοντο ἄλλος ἄλλοθεν· Χαιρεφῶν δέ, ἄτε καὶ μανικὸς ὢν, ἀναπηδήσας ἐκ μέσων ἔθει πρὸς με, καὶ μου λαβόμενος τῆς χειρός, ὦ Σώκρατες, ἦ δ' ὅς, πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης; Ὀλίγον δὲ πρὶν ἡμᾶς ἀπιέναι μάχη ἐγεγόνει ἐν τῇ Ποτειδαίᾳ, ἣν ἄρτι ἦσαν οἱ τῆδε πεπυσμένοι.

Καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινόμενος, Οὐτωςί, ἔφην, ὡς σὺ ὀρᾷς.

Καὶ μὴν ἠγγελταί γε δεῦρο, ἔφη, ἢ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὺς τῶν γνωρίμων τεθνάναι.

Καὶ ἐπεικῶς, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ ἀπήγγελται.

Παρεγένου μὲν, ἦ δ' ὅς, τῇ μάχῃ;

Παρεγενόμην.

Δεῦρο δὴ, ἔφη, καθεζόμενος ἡμῖν διήγησαι· οὐ γάρ τί πω πάντα σαφῶς πεπύσμεθα. Καὶ ἅμα με καθίζει ἄγων παρὰ Κριτίαν τὸν Καλλαίσχρου.

Παρακαθεζόμενος οὖν ἠσπαζόμεν τὸν τε Κριτίαν καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ διηγούμεν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ στρατοπέδου, ὅτι μέ τις ἀνέροιτο· ἠρώτων δὲ ἄλλος ἄλλο.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν τοιούτων ἄδην εἶχομεν, αὐθις ἐγὼ αὐτοὺς ἀνηρώτων τὰ τῆδε, περὶ φιλοσοφίας ὅπως ἔχοι τὰ νῦν, περὶ τε τῶν νέων, εἴ τινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφία ἢ κάλλει ἢ ἀμφοτέροις ἐγγεγονότες εἶεν. καὶ ὁ Κριτίας ἀποβλέψας [154] πρὸς τὴν θύραν, ἰδὼν τινὰς νεανίσκους εἰσιόντας καὶ λοιδορουμένους ἀλλήλοις καὶ ἄλλον ὄχλον ὀπισθεν ἐπόμενον, Περὶ μὲν τῶν καλῶν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, αὐτίκα μοι δοκεῖς εἴσεσθαι· οὗτοι γὰρ τυγχάνουσιν οἱ εἰσιόντες πρόδρομοί τε καὶ ἐρασταὶ ὄντες τοῦ δοκοῦντος καλλίστου εἶναι τὰ γε δὴ νῦν, φαίνεται δέ μοι καὶ αὐτὸς ἐγγὺς ἦδη που εἶναι προσίων.

Ἔστιν δέ, ἦν δ' ἐγώ, τίς τε καὶ τοῦ;

Οἷσθά που σύ γε, ἔφη, ἀλλ' οὐπω ἐν ἡλικίᾳ ἦν πρὶν σε ἀπιέναι, Χαρμίδην τὸν τοῦ Γλαύκωνος τοῦ ἡμετέρου θείου υἱόν, ἐμὸν δὲ ἀνεψιόν.

Οἶδα μέντοι νῆ Δία, ἦν δ' ἐγώ· οὐ γάρ τι φαῦλος οὐδὲ τότε ἦν ἔτι παῖς ὢν, νῦν δ' οἶμαί που εὖ μάλα ἂν ἦδη μειράκιον εἴη.

Αὐτίκα, ἔφη, εἴση καὶ ἡλικὸς καὶ οἷος γέγονεν. Καὶ ἅμα ταῦτ' αὐτοῦ λέγοντος ὁ Χαρμίδης εἰσέρχεται.

Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητόν· ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλοὺς – σχεδὸν γὰρ τί μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται – ἀτὰρ οὖν δὴ καὶ τότε ἐκεῖνος ἔμοι θαυμαστός ἐφάνη τό τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες ἐρᾶν ἔμοιγε ἐδόκουν αὐτοῦ – οὕτως ἐκπεπληγμένοι τε καὶ τεθορυβημένοι ἦσαν, ἡνίκ’ εἰσήει – πολλοὶ δὲ δὴ ἄλλοι ἐρασταὶ καὶ ἐν τοῖς ὀπισθεν εἶποντο. καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον τὸ τῶν ἀνδρῶν ἦττον θαυμαστόν ἦν· ἀλλ’ ἐγὼ καὶ τοῖς παισὶ προσέσχον τὸν νοῦν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος’ ἔβλεπεν αὐτῶν, οὐδ’ ὅστις σμικρότατος ἦν, ἀλλὰ πάντες ὡσπερ ἄγαλμα ἐθεῶντο αὐτόν. καὶ ὁ Χαιρεφῶν καλέσας με, Τί σοι φαίνεται ὁ νεανίσκος, ἔφη, ὦ Σώκρατες; οὐκ εὐπρόσωπος;

Ἐπερφυῶς, ἦν δ’ ἐγώ.

Οὗτος μέντοι, ἔφη, εἰ ἐθέλοι ἀποδῦναι, δόξει σοι ἀπρόσωπος εἶναι· οὕτως τὸ εἶδος πάγκαλός ἐστιν. Συνέφασαν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτά ταῦτα τῷ Χαιρεφῶντι· κἀγώ, Ἡράκλεις, ἔφην, ὡς ἄμαχον λέγετε τὸν ἄνδρα, εἰ ἔτι αὐτῷ ἐν δὴ μόνον τυγχάνει προσὸν σμικρόν τι.

Τί; ἔφη ὁ Κριτίας.

Εἰ τὴν ψυχὴν, ἦν δ’ ἐγώ, τυγχάνει εὖ πεφυκώς. πρέπει δέ που, ὦ Κριτία, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι τῆς γε ὑμετέρας ὄντα οἰκίας.

Ἀλλ’, ἔφη, πάνυ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐστὶν καὶ ταῦτα.

Τί οὖν, ἔφην, οὐκ ἀπεδύσαμεν αὐτοῦ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐθεασάμεθα πρότερον τοῦ εἶδους; πάντως γὰρ που τηλικούτος ὢν ἤδη ἐθέλει διαλέγεσθαι.

Καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Κριτίας, ἐπεὶ τοι καὶ ἔστιν [155] φιλόσοφος τε καί, ὡς δοκεῖ ἄλλοις τε καὶ ἑαυτῷ, πάνυ ποιητικός.

Τοῦτο μὲν, ἦν δ’ ἐγώ, ὦ φίλε Κριτία, πόρρωθεν ὑμῖν τὸ καλὸν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς Σόλωνος συγγενείας. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπέδειξάς μοι τὸν νεανίαν καλέσας δεῦρο; οὐδὲ γὰρ ἂν που εἰ ἔτι ἐτύγχανε νεώτερος ὢν, αἰσχρὸν ἂν ἦν αὐτῷ διαλέγεσθαι ἡμῖν ἐναντίον γε σοῦ, ἐπιτρόπου τε ἅμα καὶ ἀνεψιοῦ ὄντος.

Ἀλλὰ καλῶς, ἔφη, λέγεις, καὶ καλοῦμεν αὐτόν. Καὶ ἅμα πρὸς τὸν ἀκόλουθον, Παῖ, ἔφη, κάλει Χαρμίδην, εἰπὼν ὅτι βούλομαι αὐτὸν ἰατρῷ συστήσαι περὶ τῆς ἀσθενείας ἧς πρόφην πρὸς με ἔλεγεν ὅτι ἀσθενοῖ. Πρὸς οὖν ἐμὲ ὁ Κριτίας, Ἐναγχός τοι ἔφη βαρύνεσθαί τι τὴν κεφαλὴν ἔωθεν ἀνιστάμενος· ἀλλὰ τί σε κωλύει προσποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἐπίστασθαί τι κεφαλῆς φάρμακον;

Οὐδέν, ἦν δ’ ἐγώ· μόνον ἐλθέτω.

Ἀλλ’ ἤξει, ἔφη.

Ὁ οὖν καὶ ἐγένετο. ἦκε γάρ, καὶ ἐποίησε γέλωτα πολύν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν καθημένων συγχωρῶν τὸν πλησίον ἐώθει σπουδῆ, ἵνα παρ’ αὐτῷ καθέζοιτο, ἕως τῶν ἐπ’ ἐσχάτῳ καθημένων τὸν μὲν ἀνεστήσαμεν, τὸν δὲ πλάγιον κατεβάλομεν. ὁ δ’ ἐλθὼν μεταξὺ ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Κριτίου ἐκαθέζετο. ἐνταῦθα μέντοι, ὦ φίλε, ἐγὼ ἤδη ἠπόρου, καὶ μου ἢ πρόσθεν θρασύτης ἐξεκέκοπτο, ἦν εἶχον ἐγὼ ὡς πάνυ ῥαδίως αὐτῷ διαλεξόμενος· ἐπειδὴ δέ, φράσαντος τοῦ Κριτίου ὅτι ἐγὼ εἶην ὁ τὸ φάρμακον ἐπίσταμενος, ἐνέβλεψέν τέ μοι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμήχανόν τι οἶον καὶ ἀνήγετο ὡς ἐρωτήσων, καὶ οἱ ἐν τῇ παλαιστρᾷ ἅπαντες περιέρρεον ἡμᾶς κύκλῳ κομιδῆ, τότε δὴ, ὦ γεννάδα,

εἶδόν τε τὰ ἐντὸς τοῦ ἱματίου καὶ ἐφλεγόμεν καὶ οὐκέτ' ἐν ἑμαυτοῦ ἦν καὶ ἐνόμισα σοφώτατον εἶναι τὸν Κυδῖαν τὰ ἐρωτικά, ὃς εἶπεν ἐπὶ καλοῦ λέγων παιδός, ἄλλω ὑποτιθέμενος, εὐλαβεῖσθαι μὴ κατέναντα λέοντος νεβρὸν ἐλθόντα μοῖραν αἰρεῖσθαι κρεῶν· αὐτὸς γάρ μοι ἐδόκουν ὑπὸ τοῦ τοιούτου θρέμματος ἐαλωκέναί. ὅμως δὲ αὐτοῦ ἐρωτήσαντος εἰ ἐπισταίμην τὸ τῆς κεφαλῆς φάρμακον, μόγις πως ἀπεκρινάμην ὅτι ἐπισταίμην.

Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, ἐστίν;

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ μὲν εἶη φύλλον τι, ἐπωδὴ δέ τις ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ εἶη, ἦν εἰ μὲν τις ἐπάδοι ἅμα καὶ χρῶτο αὐτῷ, παντάπασιν ὑγιᾶ ποιοῖ τὸ φάρμακον· ἄνευ δὲ τῆς ἐπωδῆς οὐδὲν ὄφελος εἶη τοῦ φύλλου.

[156]

Καὶ ὅς, Ἀπογράψομαι τοίνυν, ἔφη, παρὰ σοῦ τὴν ἐπωδὴν.

Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, ἐάν με πείθης ἢ κἂν μή;

Γελάσας οὖν, Ἐάν σε πείθω, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· καὶ τοῦνομά μου σὺ ἀκριβοῖς;

Εἰ μὴ ἀδικῶ γε, ἔφη· οὐ γάρ τι σοῦ ὀλίγος λόγος ἐστὶν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἠλικιώταις, μέμνημαι δὲ ἔγωγε καὶ παῖς ὢν Κριτίᾳ τῷδε συνόντα σε.

Καλῶς γε σύ, ἦν δ' ἐγώ, ποιῶν· μᾶλλον γάρ σοι παρρησιάσομαι περὶ τῆς ἐπωδῆς οἷα τυγχάνει οὕσα· ἄρτι δ' ἠπόρουν τίνι τρόπῳ σοι ἐνδειξαίμην τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔστι γάρ, ὦ Χαρμίδη, τοιαύτη οἷα μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν ἀγαθῶν ἰατρῶν, ἐπειδὴν τις αὐτοῖς προσέλθῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν, λέγουσί που ὅτι οὐχ οἷόν τε αὐτοῦς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶη ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν, εἰ μέλλοι καὶ τὰ τῶν ὀμμάτων εὔχεσθαι· καὶ αὖ τὸ τὴν κεφαλὴν οἶεσθαι ἂν ποτε θεραπεῦσαι αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἄνευ ὄλου τοῦ σώματος πολλὴν ἄνοιαν εἶναι. ἐκ δὴ τούτου τοῦ λόγου διαίταις ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα τρεπόμενοι μετὰ τοῦ ὄλου τὸ μέρος ἐπιχειροῦσιν θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι· ἢ οὐκ ἦσθησαι ὅτι ταῦτα οὕτως λέγουσίν τε καὶ ἔχει;

Πάνυ γε, ἔφη.

Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι καὶ ἀποδέχη τὸν λόγον;

Πάντων μάλιστα, ἔφη.

Κἀγὼ ἀκούσας αὐτοῦ ἐπαινέσαντος ἀνεθάρρησά τε, καὶ μοι κατὰ σμικρὸν πάλιν ἡ θρασύτης συνηγείρετο, καὶ ἀνεζωπυρούμην. καὶ εἶπον· Τοιοῦτον τοίνυν ἐστίν, ὦ Χαρμίδη, καὶ τὸ ταύτης τῆς ἐπωδῆς. ἔμαθον δ' αὐτὴν ἐγὼ ἐκεῖ ἐπὶ στρατιᾶς παρὰ τινος τῶν Θρακῶν τῶν Ζαλμόξιδος ἰατρῶν, οἳ λέγονται καὶ ἀπαθανατίζειν. ἔλεγεν δὲ ὁ Θράξ οὗτος ὅτι ταῦτα μὲν ἰατροὶ οἱ Ἕλληνες, ἃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, καλῶς λέγοιεν· ἀλλὰ Ζάλμοξις, ἔφη, λέγει ὁ ἡμέτερος βασιλεύς, θεὸς ὢν, ὅτι ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, ἀλλὰ τοῦτο καὶ αἴτιον εἶη τοῦ διαφεύγειν τοὺς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰατροὺς τὰ πολλὰ νοσήματα, ὅτι τοῦ ὄλου ἀμελοῖεν οὗ δέοι τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, οὗ μὴ καλῶς ἔχοντος ἀδύνατον εἶη τὸ μέρος εὔχεσθαι. πάντα γὰρ ἔφη ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμῆσθαι καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι

καὶ παντὶ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιρρεῖν ὡσπερ ἐκ τῆς κεφαλῆς [157] ἐπὶ τὰ ὄμματα· δεῖν οὖν ἐκεῖνο καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα θεραπεύειν, εἰ μέλλει καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ τοῦ ἄλλου σώματος καλῶς ἔχειν. θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν ἔφη, ὃ μακάριε, ἐπωδαῖς τισιν, τὰς δ' ἐπωδάς ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλοὺς· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι, ἧς ἐγγενομένης καὶ παρούσης ῥάδιον ἦδη εἶναι τὴν ὑγίειαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι πορίζειν. διδάσκων οὖν με τό τε φάρμακον καὶ τὰς ἐπωδάς, «Ὅπως,» ἔφη, «τῷ φαρμάκῳ τούτῳ μηδεὶς σε πείσει τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν θεραπεύειν, ὅς ἂν μὴ τὴν ψυχὴν πρῶτον παράσχη τῇ ἐπωδῇ ὑπὸ σοῦ θεραπευθῆναι. καὶ γὰρ νῦν,» ἔφη, «τοῦτ' ἔστιν τὸ ἀμάρτημα περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι χωρὶς ἐκατέρου, σωφροσύνης τε καὶ ὑγιείας, ἰατροὶ τινες ἐπιχειροῦσιν εἶναι.» καὶ μοι πάνυ σφόδρα ἐνετέλλετο μῆτε πλούσιον οὕτω μηδένα εἶναι μῆτε γενναῖον μῆτε καλόν, ὅς ἐμὲ πείσει ἄλλως ποιεῖν. ἐγὼ οὖν – ὁμώμοκα γὰρ αὐτῷ, καὶ μοι ἀνάγκη πείθεσθαι – πείσομαι οὖν, καὶ σοί, ἐὰν μὲν βούλη κατὰ τὰς τοῦ ξένου ἐντολὰς τὴν ψυχὴν πρῶτον παρασχεῖν ἐπαῖσαι ταῖς τοῦ Θρακῆς ἐπωδαῖς, προσοίσω τὸ φάρμακον τῇ κεφαλῇ· εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἔχοιμεν ὅτι ποιούμεν σοι, ὃ φίλε Χαρμίδη.

Ἀκούσας οὖν μου ὁ Κριτίας ταῦτ' εἰπόντος, Ἑρμαιον, ἔφη, ὃ Σώκρατες, γεγονὸς ἂν εἴη ἡ τῆς κεφαλῆς ἀσθένεια τῷ νεανίσκῳ, εἰ ἀναγκασθῆσεται καὶ τὴν διάνοιαν διὰ τὴν κεφαλὴν βελτίων γενέσθαι. λέγω μέντοι σοι ὅτι Χαρμίδης τῶν ἡλικιωτῶν οὐ μόνον τῇ ιδέᾳ δοκεῖ διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τούτῳ, οὗ σὺ φῆς τὴν ἐπωδὴν ἔχειν· φῆς δὲ σωφροσύνης· ἦ γάρ;

Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ.

Εὖ τοίνυν ἴσθι, ἔφη, ὅτι πάνυ πολὺ δοκεῖ σωφρονέστατος εἶναι τῶν νυνί, καὶ τᾶλλα πάντα, εἰς ὅσον ἡλικίας ἦκει, οὐδενὸς χείρων ὢν.

Καὶ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, καὶ δίκαιον, ὃ Χαρμίδη, διαφέρειν σε τῶν ἄλλων πᾶσιν τοῖς τοιούτοις· οὐ γὰρ οἶμαι ἄλλον οὐδένα τῶν ἐνθάδε ῥαδίως ἂν ἔχειν ἐπιδειξάι ποῖα δύο οἰκίαι συνελθοῦσαι εἰς ταῦτόν τῶν Ἀθήνησιν ἐκ τῶν εἰκότων καλλίῳ ἂν καὶ ἀμείνῳ γεννήσειαν ἢ ἐξ ὧν σὺ γέγονας· ἦ τε γὰρ πατρώα ὑμῖν οἰκία, ἡ Κριτίου τοῦ Δρωπίδου, καὶ ὑπὸ Ἀνακρέοντος καὶ ὑπὸ Σόλωνος καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν ποιητῶν ἐγκεκωμιασμένη παραδέδοται ἡμῖν, ὡς διαφέρουσα κάλλει τε [158] καὶ ἀρετῇ καὶ τῇ ἄλλῃ λεγομένη εὐδαιμονία, καὶ αὐτὴ ἢ πρὸς μητρὸς ὡσαύτως· Πυριλάμπους γὰρ τοῦ σοῦ θεοῦ οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ λέγεται καλλίων καὶ μείζων ἀνὴρ δόξαι εἶναι, ὁσάκις ἐκεῖνος ἢ παρὰ μέγαν βασιλέα ἢ παρὰ ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πρεσβεύων ἀφίκετο, σύμπασα δὲ αὕτη ἢ οἰκία οὐδὲν τῆς ἐτέρας ὑποδεεστέρα. ἐκ δὲ τοιούτων γεγονότα εἰκός σε εἰς πάντα πρῶτον εἶναι. τὰ μὲν οὖν ὀρώμενα τῆς ιδέας, ὃ φίλε παῖ Γλαύκωνος, δοκεῖς μοι οὐδένα τῶν πρὸ σοῦ ἐν οὐδενὶ ὑποβεβηκέναι· εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς σωφροσύνην καὶ πρὸς τᾶλλα κατὰ τὸν τοῦδε λόγον ἰκανῶς πέφυκας, μακάριόν σε, ἦν δ' ἐγώ, ὃ φίλε Χαρμίδη, ἡ μήτηρ ἔτικτεν. ἔχει δ' οὖν οὕτως. εἰ μὲν σοι ἦδη πάρεστιν, ὡς λέγει Κριτίας ὅδε, σωφροσύνη καὶ εἰ σῶφρων ἰκανῶς, οὐδὲν ἔτι σοι ἔδει οὔτε τῶν Ζαλμόξιδος οὔτε τῶν Ἀβάριδος τοῦ Ὑπερβορέου ἐπωδῶν, ἀλλ' αὐτό σοι ἂν ἦδη δοτέον εἴη τὸ τῆς κεφαλῆς φάρμακον· εἰ δ' ἔτι τούτων ἐπιδείξαι εἶναι δοκεῖς, ἐπραστέον πρὸ τῆς τοῦ φαρμάκου δόσεως. αὐτὸς οὖν μοι εἰπέ πότερον ὁμολογεῖς τῷδε καὶ φῆς ἰκανῶς ἦδη σωφροσύνης μετέχειν ἢ ἐνδείξαι εἶναι;

Ἄνευθριάσας οὖν ὁ Χαρμίδης πρῶτον μὲν ἔτι καλλίων ἐφάνη – καὶ γὰρ τὸ αἰσχυνηλὸν αὐτοῦ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεψεν – ἔπειτα καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀπεκρίνατο· εἶπεν γὰρ ὅτι οὐ ῥάδιον εἶη ἐν τῷ παρόντι οὐθ' ὁμολογεῖν οὔτε ἐξάρνω εἶναι τὰ ἐρωτώμενα. ἐὰν μὲν γάρ, ἦ δ' ὅς, μὴ φῶ εἶναι σῶφρων, ἅμα

μὲν ἄτοπον αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ τοιαῦτα λέγειν, ἅμα δὲ καὶ Κριτίαν τόνδε ψευδῆ ἐπιδείξω καὶ ἄλλους πολλούς, οἷς δοκῶ εἶναι σώφρων, ὡς ὁ τούτου λόγος· ἐὰν δ' αὖ φῶ καὶ ἑμαυτὸν ἐπαινῶ, ἴσως ἐπαχθὲς φανεῖται. ὥστε οὐκ ἔχω ὅτι σοὶ ἀποκρίνωμαι.

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι μοι εἰκότα φαίνει λέγειν, ὦ Χαρμίδη. Καί μοι δοκεῖ, ἦν δ' ἐγώ, κοινῇ ἂν εἶη σκεπτέον εἴτε κέκτησαι εἴτε μὴ ὁ πυνθάνομαι, ἵνα μήτε σὺ ἀναγκάζῃ λέγειν ἃ μὴ βούλει, μήτ' αὖ ἐγὼ ἀσκέπτως ἐπὶ τὴν ἰατρικὴν τρέπωμαι. εἰ οὖν σοὶ φίλον, ἐθέλω σκοπεῖν μετὰ σοῦ· εἰ δὲ μή, ἐάν.

Ἀλλὰ πάντων μάλιστα, ἔφη, φίλον· ὥστε τούτου γε ἔνεκα, ὅπη αὐτὸς οἶει βέλτιον σκέψασθαι, ταύτη σκόπει.

Τῆδε τοίνυν, ἔφην ἐγώ, δοκεῖ μοι βελτίστη εἶναι ἡ σκέψις περὶ αὐτοῦ. δῆλον γὰρ ὅτι εἴ σοι πάρεστιν σωφροσύνη, [159] ἔχεις τι περὶ αὐτῆς δοξάζειν. ἀνάγκη γάρ που ἐνοῦσαν αὐτήν, εἴπερ ἔνεστιν, αἰσθησίην τινα παρέχειν, ἐξ ἧς δόξα ἂν τίς σοὶ περὶ αὐτῆς εἶη ὅτι ἐστὶν καὶ ὁποῖόν τι ἡ σωφροσύνη· ἢ οὐκ οἶει;

Ἔγωγε, ἔφη, οἶμαι.

Οὐκοῦν τοῦτό γε, ἔφην, ὁ οἶει, ἐπειδήπερ ἐλληνίζειν ἐπίστασαι, κἂν εἴποις δήπου αὐτὸ ὅτι σοὶ φαίνεται;

Ἴσως, ἔφη.

Ἴνα τοίνυν τοπάσωμεν εἴτε σοὶ ἔνεστιν εἴτε μή, εἰπέ, ἦν δ' ἐγώ, τί φῆς εἶναι σωφροσύνην κατὰ τὴν σὴν δόξαν.

Καὶ ὅς τὸ μὲν πρῶτον ὠκνεῖ τε καὶ οὐ πάνυ ἠθελεν ἀποκρίνασθαι· ἔπειτα μέντοι εἶπεν ὅτι οἱ δοκοῖ σωφροσύνη εἶναι τὸ κοσμίως πάντα πράττειν καὶ ἡσυχῇ, ἔν τε ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὡσαύτως ποιεῖν. καὶ μοι δοκεῖ, ἔφη, συλλήβδην ἡσυχιότης τις εἶναι ὁ ἐρωτᾶς.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, εὖ λέγεις; φασὶ γέ τοι, ὦ Χαρμίδη, τοὺς ἡσυχίους σώφρονας εἶναι· ἴδωμεν δὴ εἴ τι λέγουσιν. εἰπέ γάρ μοι, οὐ τῶν καλῶν μέντοι ἡ σωφροσύνη ἐστίν;

Πάνυ γε, ἔφη.

Πότερον οὖν κάλλιστον ἐν γραμματιστοῦ τὰ ὅμοια γράμματα γράφειν ταχὺ ἢ ἡσυχῇ;

Ταχύ.

Τί δ' ἀναγιγνώσκειν; ταχέως ἢ βραδέως;

Ταχέως.

Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κιθαρίζειν ταχέως καὶ τὸ παλαίειν ὀξέως πολὺ κάλλιον τοῦ ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως;

Ναί.

Τί δὲ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν; οὐχ ὡσαύτως;

Πάνυ γε.

Θεῖν δὲ καὶ ἄλλεσθαι καὶ τὰ τοῦ σώματος ἅπαντα ἔργα, οὐ τὰ μὲν ὀξέως καὶ ταχὺ γινόμενα τὰ τοῦ καλοῦ ἐστίν, τὰ δὲ βραδέα μόνις τε καὶ ἡσυχῇ τὰ τοῦ αἰσχροῦ;

Φαίνεται.

Φαίνεται ἄρα ἡμῖν, ἔφην ἐγώ, κατὰ γε τὸ σῶμα οὐ τὸ ἡσύχιον, ἀλλὰ τὸ τάχιστον καὶ ὀξύτατον κάλλιστον ὄν. ἦ γάρ;

Πάνυ γε.

Ἡ δέ γε σωφροσύνη καλὸν τι ἦν;

Ναί.

Οὐ τοίνυν κατὰ γε τὸ σῶμα ἢ ἡσυχιότης ἂν ἀλλ' ἢ ταχυτῆς σωφρονέστερον εἶη, ἐπειδὴ καλὸν ἢ σωφροσύνη.

Ἔοικεν, ἔφη.

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ, εὐμαθία κάλλιον ἢ δυσμαθία;

Εὐμαθία.

Ἔστιν δέ γ', ἔφην, ἢ μὲν εὐμαθία ταχέως μανθάνειν, ἢ δὲ δυσμαθία ἡσυχῇ καὶ βραδέως;

Ναί.

Διδάσκειν δὲ ἄλλον οὐ ταχέως καὶ κάλλιον καὶ σφόδρα μᾶλλον ἢ ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως;

Ναί.

Τί δέ; ἀναμνήσκεισθαι καὶ μεμνησθαι ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως κάλλιον ἢ σφόδρα καὶ ταχέως;

Σφόδρ', ἔφη, καὶ ταχέως.

[160]

Ἡ δ' ἀγχίνοια οὐχὶ ὀξύτης τίς ἐστίν τῆς ψυχῆς ἀλλ' οὐχὶ ἡσυχία;

Ἀληθῆ.

Οὐκοῦν καὶ τὸ συνιέναι τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν γραμματιστοῦ καὶ κιθαριστοῦ καὶ ἄλλοθι πανταχοῦ, οὐχ ὡς ἡσυχαιτάτα ἀλλ' ὡς τάχιστα ἐστὶ κάλλιστα;

Ναί.

Ἀλλὰ μὴν ἐν γε ταῖς ζητήσεσιν τῆς ψυχῆς καὶ τῷ βουλευέσθαι οὐχ ὁ ἡσυχιώτατος, ὡς ἐγὼ οἶμαι, καὶ μόνις βουλευόμενός τε καὶ ἀνευρίσκων ἐπαίνου δοκεῖ ἄξιός εἶναι, ἀλλ' ὁ ῥᾶστα τε καὶ τάχιστα τοῦτο δρῶν.

Ἔστιν ταῦτα, ἔφη.

Οὐκοῦν πάντα, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Χαρμίδη, ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, τὰ τοῦ τάχους τε καὶ τῆς ὀξύτητος καλλίω φαίνεται ἢ τὰ τῆς βραδυτητός τε καὶ ἡσυχιότητος;

Κινδυνεύει, ἔφη.

Οὐκ ἄρα ἡσυχιότης τις ἢ σωφροσύνη ἂν εἴη, οὐδ' ἡσύχιος ὁ σώφρων βίος, ἕκ γε τούτου τοῦ λόγου, ἐπειδὴ καλὸν αὐτὸν δεῖ εἶναι σώφρονα ὄντα. δυοῖν γὰρ δὴ τὰ ἕτερα· ἢ οὐδαμοῦ ἡμῖν ἢ πάνυ που ὀλιγαχοῦ αἱ ἡσύχιοι πράξεις ἐν τῷ βίῳ καλλίους ἐφάνησαν ἢ αἱ ταχειαί τε καὶ ἰσχυραί. εἰ δ' οὖν, ὧ φίλε, ὅτι μάλιστα μηδὲν ἐλάττους αἱ ἡσύχιοι τῶν σφοδρῶν τε καὶ ταχειῶν πράξεων τυγχάνουσιν καλλίους οὔσαι, οὐδὲ ταύτη σωφροσύνη ἂν εἴη μᾶλλον τι τὸ ἡσυχῆ πράττειν ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ ταχέως, οὔτε ἐν βαδισμῷ οὔτε ἐν λέξει οὔτε ἄλλοθι οὐδαμοῦ, οὐδὲ ὁ ἡσύχιος βίος κόσμιος τοῦ μὴ ἡσυχίου σωφρονέστερος ἂν εἴη, ἐπειδὴ ἐν τῷ λόγῳ τῶν καλῶν τι ἡμῖν ἢ σωφροσύνη ὑπετέθη, καλὰ δὲ οὐχ ἦττον τὰ ταχέα τῶν ἡσυχίων πέφανται.

Ὅρθως μοι δοκεῖς, ἔφη, ὧ Σώκρατες, εἰρηκέναι.

Πάλιν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὧ Χαρμίδη, μᾶλλον προσέχων τὸν νοῦν καὶ εἰς σεαυτὸν ἐμβλέψας, ἐννοήσας ὁποῖόν τινα σε ποιεῖ ἢ σωφροσύνη παροῦσα καὶ ποία τις οὔσα τοιοῦτον ἀπεργάζεται ἂν, πάντα ταῦτα συλλογισάμενος εἶπε εὖ καὶ ἀνδρείως τί σοι φαίνεται εἶναι;

Καὶ ὅς ἐπισχῶν καὶ πάνυ ἀνδρικῶς πρὸς ἑαυτὸν διασκεψάμενος, Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, αἰσχύνεσθαι ποιεῖν ἢ σωφροσύνη καὶ αἰσχυνητλὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἶναι ὅπερ αἰδῶς ἢ σωφροσύνη.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, οὐ καλὸν ἄρτι ὠμολόγεις τὴν σωφροσύνην εἶναι;

Πάνυ γ', ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες οἱ σώφρονες;

Ναί.

Ἄρ' οὖν ἂν εἴη ἀγαθὸν ὁ μὴ ἀγαθοὺς ἀπεργάζεται;

Οὐ δῆτα.

Οὐ μόνον οὖν ἄρα καλόν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν ἐστίν.

[161]

Ἔμοιγε δοκεῖ.

Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ· Ὅμηρῳ οὐ πιστεύεις καλῶς λέγειν, λέγοντι ὅτι

αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι;

Ἔγωγ', ἔφη.

Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, αἰδῶς οὐκ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθόν.

Φαίνεται.

Σωφροσύνη δέ γε ἀγαθόν, εἴπερ ἀγαθοὺς ποιεῖ οἷς ἂν παρῆ, κακοὺς δὲ μὴ.

Ἀλλὰ μὴν οὕτω γε δοκεῖ μοι ἔχειν, ὡς σὺ λέγεις.

Οὐκ ἄρα σωφροσύνη ἂν εἴη αἰδῶς, εἴπερ τὸ μὲν ἀγαθὸν τυγχάνει ὄν, αἰδῶς δὲ μὴ οὐδὲν μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ καὶ κακόν.

Ἄλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ὀρθῶς λέγεσθαι· τόδε δὲ σκέψαι τί σοι δοκεῖ εἶναι περὶ σωφροσύνης. ἄρτι γὰρ ἀνεμνήσθην – ὃ ἤδη του ἤκουσα λέγοντος – ὅτι σωφροσύνη ἂν εἴη τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. σκόπει οὖν τοῦτο εἰ ὀρθῶς σοι δοκεῖ λέγειν ὁ λέγων.

Καὶ ἐγώ, ὦ μιარέ, ἔφην, Κριτίου τοῦδε ἀκήκοας αὐτὸ ἢ ἄλλου του τῶν σοφῶν.

Ἔοικεν, ἔφη ὁ Κριτίας, ἄλλου· οὐ γὰρ δὴ ἐμοῦ γε.

Ἀλλὰ τί διαφέρει, ἦ δ' ὅς, ὁ Χαρμίδης, ὦ Σώκρατες, ὅτου ἤκουσα;

Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ· πάντως γὰρ οὐ τοῦτο σκεπτέον, ὅστις αὐτὸ εἶπεν, ἀλλὰ πότερον ἀληθὲς λέγεται ἢ οὐ.

Νῦν ὀρθῶς λέγεις, ἦ δ' ὅς.

Νῆ Δία, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' εἰ καὶ εὐρήσομεν αὐτὸ ὅπη γε ἔχει, θαυμάζοιμ' ἂν· αἰνίγματι γάρ τι ἐοικεν.

Ὅτι δὴ τί γε; ἔφη.

Ὅτι οὐ δήπου, ἦν δ' ἐγώ, ἦ τὰ ῥήματα ἐφθέγγατο ταύτη καὶ ἐνόει, λέγων σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν. ἦ σὺ οὐδὲν ἠγῆ πράττειν τὸν γραμματιστὴν ὅταν γράφῃ ἢ ἀναγιγνώσκῃ;

Ἔγωγε, ἠγοῦμαι μὲν οὖν, ἔφη.

Δοκεῖ οὖν σοι τὸ αὐτοῦ ὄνομα μόνον γράφειν ὁ γραμματιστὴς καὶ ἀναγιγνώσκῃ ἢ ὑμᾶς τοὺς παῖδας διδάσκειν, ἢ οὐδὲν ἦττον τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐγράφετε ἢ τὰ ὑμέτερα καὶ τὰ τῶν φίλων ὀνόματα;

Οὐδὲν ἦττον.

Ἦ οὖν ἐπολυπραγμονεῖτε καὶ οὐκ ἐσωφρονεῖτε τοῦτο δρῶντες;

Οὐδαμῶς.

Καὶ μὴν οὐ τὰ ὑμέτερά γε αὐτῶν ἐπράττετε, εἴπερ τὸ γράφειν πράττειν τί ἐστὶν καὶ τὸ ἀναγιγνώσκῃ.

Ἀλλὰ μὴν ἔστιν.

Καὶ γὰρ τὸ ἰᾶσθαι, ὦ ἐταῖρε, καὶ τὸ οἰκοδομεῖν καὶ τὸ ὑφαίνειν καὶ τὸ ἠτινιοῦν τέχνη ὅτιοῦν τῶν τέχνης ἔργων ἀπεργάζεσθαι πράττειν δήπου τί ἐστὶν.

Πάνυ γε.

Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ ἂν σοι πόλις εὖ οἰκεῖσθαι ὑπὸ τούτου τοῦ νόμου τοῦ κελεύοντος τὸ ἑαυτοῦ ἰμάτιον ἕκαστον ὑφαίνειν καὶ πλύνειν, καὶ ὑποδήματα σκυτοτομεῖν, καὶ λήκυθον καὶ στλεγγίδα καὶ τᾶλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, [162] τῶν μὲν ἀλλοτριῶν μὴ ἄπτεσθαι, τὰ δὲ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐργάζεσθαι τε καὶ πράττειν;

Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς.

Ἀλλὰ μέντοι, ἔφην ἐγώ, σωφρόνως γε οἰκοῦσα εὖ ἂν οἰκοῖτο.

Πῶς δ' οὐκ; ἔφη.

Οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ τὰ τοιαῦτά τε καὶ οὕτω τὰ αὐτοῦ πράττειν σωφροσύνη ἂν εἴη.

Οὐ φαίνεται.

Ἦνίττετο ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅπερ ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον, ὁ λέγων τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν σωφροσύνην εἶναι· οὐ γὰρ που οὕτω γε ἦν εὐθήης. ἢ τινος ἠλιθίου ἠκουσας τουτὶ λέγοντος, ὦ Χαρμίδη;

Ἦκιστα γε, ἔφη, ἐπεὶ τοι καὶ πάνυ ἐδόκει σοφὸς εἶναι.

Παντὸς τοίνυν μᾶλλον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, αἰνιγμα αὐτὸ προύβαλεν, ὡς ὄν χαλεπὸν τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν γινῶναι ὅτι ποτε ἔστιν.

Ἴσως, ἔφη.

Τί οὖν ἂν εἴη ποτὲ τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν; ἔχεις εἰπεῖν;

Οὐκ οἶδα μὰ Δία ἔγωγε, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' ἴσως οὐδὲν κωλύει μηδὲ τὸν λέγοντα μηδὲν εἰδέναι ὅτι ἐνόει. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ὑπεγέλα τε καὶ εἰς τὸν Κριτίαν ἀπέβλεπεν.

Καὶ ὁ Κριτίας δῆλος μὲν ἦν καὶ πάλα ἀγωνιῶν καὶ φιλοτίμως πρὸς τε τὸν Χαρμίδην καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἔχων, μόγις δ' ἑαυτὸν ἐν τῷ πρόσθεν κατέχων τότε οὐχ οἷός τε ἐγένετο· δοκεῖ γάρ μοι παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι, ὃ ἐγὼ ὑπέλαβον, τοῦ Κριτίου ἀκηκοέναι τὸν Χαρμίδην ταύτην τὴν ἀπόκρισιν περὶ τῆς σωφροσύνης. ὁ μὲν οὖν Χαρμίδης βουλόμενος μὴ αὐτὸς ὑπέχειν λόγον ἀλλ' ἐκεῖνον τῆς ἀποκρίσεως, ὑπεκίνει αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ ἐνεδείκνυτο ὡς ἐξεληλεγμένος εἶη· ὁ δ' οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ μοι ἔδοξεν ὀργισθῆναι αὐτῷ ὥσπερ ποιητῆς ὑποκριτῆ κακῶς διατιθέντι τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα. ὥστ' ἐμβλέψας αὐτῷ εἶπεν, Οὕτως οἶει, ὦ Χαρμίδη, εἰ σὺ μὴ οἴσθα ὅτι ποτ' ἐνόει ὃς ἔφη σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, οὐδὲ δὴ ἐκεῖνον εἰδέναι;

Ἄλλ', ὦ βέλτιστε, ἔφη ἐγώ, Κριτία, τοῦτον μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν ἀγνοεῖν τηλικούτον ὄντα· σὲ δέ που εἰκὸς εἰδέναι καὶ ἠλικίας ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας. εἰ οὖν συγχωρεῖς τοῦτ' εἶναι σωφροσύνην ὅπερ οὐτοσί λέγει καὶ παραδέχη τὸν λόγον, ἔγωγε πολὺ ἂν ἦδιον μετὰ σοῦ σκοποίμην εἶτ' ἀληθὲς εἶτε μὴ τὸ λεχθέν.

Ἀλλὰ πάνυ συγχωρῶ, ἔφη, καὶ παραδέχομαι.

Καλῶς γε σὺ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ποιῶν. καὶ μοι λέγε, ἦ καὶ ἅ νυνδὴ ἠρώτων ἐγὼ συγχωρεῖς, τοὺς δημιουργοὺς πάντας ποιεῖν τι;

Ἐγωγε.

[163]

Ἦ οὖν δοκοῦσί σοι τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιεῖν ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων;

Καὶ τὰ τῶν ἄλλων.

Σωφρονοῦσιν οὖν οὐ τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιοῦντες;

Τί γὰρ κωλύει; ἔφη.

Οὐδὲν ἐμέ γε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὄρα μὴ ἐκεῖνον κωλύει, ὃς ὑποθέμενος σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν ἔπειτα οὐδὲν φησι κωλύειν καὶ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων πράττοντας σωφρονεῖν.

Ἐγὼ γάρ που, ἦ δ' ὅς, τοῦθ' ὠμολόγηκα, ὡς οἱ τὰ τῶν ἄλλων πράττοντες σωφρονοῦσιν, εἰ τοὺς ποιοῦντας ὠμολόγησα.

Εἰπέ μοι, ἦν δ' ἐγώ, οὐ ταῦτόν καλεῖς τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πράττειν;

Οὐ μέντοι, ἔφη· οὐδέ γε τὸ ἐργάζεσθαι καὶ τὸ ποιεῖν. ἔμαθον γὰρ παρ' Ἡσιόδου, ὃς ἔφη ἔργον δ' οὐδὲν εἶναι ὄνειδος. οἶει οὖν αὐτόν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἐκάλει καὶ ἐργάζεσθαι καὶ πράττειν, οἷα νυνδὴ σὺ ἔλεγες, οὐδενὶ ἂν ὄνειδος φάναί εἶναι σκυτοτομοῦντι ἢ ταριχοπωλοῦντι ἢ ἐπ' οἰκήματος καθημένῳ; οὐκ οἶεσθαί γε χρή, ὃ Σώκρατες, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος οἶμαι ποιήσιν πράξεως καὶ ἐργασίας ἄλλο ἐνόμιζεν, καὶ ποιήμα μὲν γίνεσθαι ὄνειδος ἐνίοτε, ὅταν μὴ μετὰ τοῦ καλοῦ γίγνηται, ἔργον δὲ οὐδέποτε οὐδὲν ὄνειδος· τὰ γὰρ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα ἔργα ἐκάλει, καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις τὰς τοιαύτας ποιήσεις. φάναί δέ γε χρή καὶ οἰκεῖα μόνα τὰ τοιαῦτα ἠγεῖσθαι αὐτόν, τὰ δὲ βλαβερὰ πάντα ἀλλότρια· ὥστε καὶ Ἡσίοδον χρή οἶεσθαι καὶ ἄλλον ὅστις φρόνιμος τὸν τὰ αὐτοῦ πράττοντα τοῦτον σώφρονα καλεῖν.

ᾠ Κριτία, ἦν δ' ἐγώ, καὶ εὐθύς ἀρχομένου σου σχεδὸν ἐμάνθανον τὸν λόγον, ὅτι τὰ οἰκεῖά τε καὶ τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ καλοῖς, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ποιήσεις πράξεις· καὶ γὰρ Προδίκου μυρία τινα ἀκήκοα περὶ ὀνομάτων διαιροῦντος. ἀλλ' ἐγὼ σοι τίθεσθαι μὲν τῶν ὀνομάτων δίδωμι ὅπη ἂν βούλη ἕκαστον· δήλου δὲ μόνον ἐφ' ὅτι ἂν φέρης τοῦνομα ὅτι ἂν λέγῃς. νῦν οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς σαφέστερον ὄρισαι· ἄρα τὴν τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν ἢ ποιήσιν ἢ ὅπως σὺ βούλει ὀνομάζεις, ταύτην λέγεις σὺ σωφροσύνην εἶναι;

Ἐγωγε, ἔφη.

Οὐκ ἄρα σωφρονεῖ ὁ τὰ κακὰ πράττων, ἀλλ' ὁ τὰγαθὰ;

Σοὶ δέ, ἦ δ' ὅς, ὃ βέλτιστε, οὐχ οὕτω δοκεῖ;

Ἐα, ἦν δ' ἐγώ· μὴ γάρ πω τὸ ἐμοὶ δοκοῦν σκοπῶμεν, ἀλλ' ὁ σὺ λέγεις νῦν.

Ἀλλὰ μέντοι ἔγωγε, ἔφη, τὸν μὴ ἀγαθὰ ἀλλὰ κακὰ ποιοῦντα οὐ φημι σωφρονεῖν, τὸν δὲ ἀγαθὰ ἀλλὰ μὴ κακὰ σωφρονεῖν· τὴν γὰρ τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν σωφροσύνην εἶναι σαφῶς σοὶ διορίζομαι.

[164]

Καὶ οὐδὲν γέ σε ἴσως κωλύει ἀληθῆ λέγειν· τόδε γε μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, θαυμάζω, εἰ σωφρονοῦντας ἀνθρώπους ἡγῆ σὺ ἀγνοεῖν ὅτι σωφρονοῦσιν.

Ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαι, ἔφη.

Οὐκ ὀλίγον πρότερον, ἔφην ἐγώ, ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ὅτι τοὺς δημιουργοὺς οὐδὲν κωλύει καὶ αὐτὰ τῶν ἄλλων ποιοῦντας σωφρονεῖν;

Ἐλέγετο γάρ, ἔφη· ἀλλὰ τί τοῦτο;

Οὐδέν· ἀλλὰ λέγε εἰ δοκεῖ τίς σοὶ ἰατρός, ὑγιᾶ τίνα ποιῶν, ὠφέλιμα καὶ ἑαυτῷ ποιεῖν καὶ ἐκείνῳ ὄν ἰῶτο;

Ἐμοιγε.

Οὐκοῦν τὰ δέοντα πράττει ὁ γε ταῦτα πράττων;

Ναί.

Ὅ τὰ δέοντα πράττων οὐ σωφρονεῖ;

Σωφρονεῖ μὲν οὖν.

Ἦ οὖν καὶ γινώσκειν ἀνάγκη τῷ ἱατρῷ ὅταν τε ὠφελίμως ἰᾶται καὶ ὅταν μή; καὶ ἐκάστῳ τῶν δημιουργῶν ὅταν τε μέλλῃ ὀνήσασθαι ἀπὸ τοῦ ἔργου οὐ ἂν πράττη καὶ ὅταν μή;

Ἴσως οὐ.

Ἐνίστε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὠφελίμως πράξας ἢ βλαβερῶς ὁ ἱατρὸς οὐ γινώσκει ἑαυτὸν ὡς ἔπραξεν· καίτοι ὠφελίμως πράξας, ὡς ὁ σὸς λόγος, σωφρόνως ἔπραξεν. ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες;

Ἐγωγε.

Οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ἐνίστε ὠφελίμως πράξας πράττει μὲν σωφρόνως καὶ σωφρονεῖ, ἀγνοεῖ δ' ἑαυτὸν ὅτι σωφρονεῖ;

Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, ἀλλ' εἴ τι σὺ οἶει ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ ὠμολογημένων εἰς τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συμβαίνειν, ἐκείνων ἂν τι ἔγωγε μᾶλλον ἀναθείμην, καὶ οὐκ ἂν αἰσχυνθείην μὴ οὐχὶ ὀρθῶς φάναι εἰρηκέναι, μᾶλλον ἢ ποτε συγχωρήσαιμ' ἂν ἀγνοοῦντα αὐτὸν ἑαυτὸν ἄνθρωπον σωφρονεῖν. σχεδὸν γάρ τι ἔγωγε αὐτὸ τοῦτό φημι εἶναι σωφροσύνην, τὸ γινώσκειν ἑαυτόν, καὶ συμφέρομαι τῷ ἐν Δελφοῖς ἀναθέντι τὸ τοιοῦτον γράμμα. καὶ γὰρ τοῦτο οὕτω μοι δοκεῖ τὸ γράμμα ἀνακεῖσθαι, ὡς δὴ πρόσρησις οὕσα τοῦ θεοῦ τῶν εἰσιόντων ἀντὶ τοῦ Χαῖρε, ὡς τούτου μὲν οὐκ ὀρθοῦ ὄντος τοῦ προσρήματος, τοῦ χαίρειν, οὐδὲ δεῖν τοῦτο παρακελεύεσθαι ἀλλήλοις ἀλλὰ σωφρονεῖν. οὕτω μὲν δὴ ὁ θεὸς προσαγορεύει τοὺς εἰσιόντας εἰς τὸ ἱερὸν διαφέρον τι ἢ οἱ ἄνθρωποι, ὡς διανοούμενος ἀνέθηκεν ὁ ἀναθείς, ὡς μοι δοκεῖ· καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀεὶ εἰσιόντα οὐκ ἄλλο τι ἢ Σωφρόνει, φησίν. αἰνιγματωδέστερον δὲ δὴ, ὡς μάντις, λέγει· τὸ γὰρ Γνωθὶ σαυτόν καὶ τὸ Σωφρόνει ἔστιν μὲν ταυτόν, [165] ὡς τὰ γράμματά φησιν καὶ ἐγώ, τάχα δ' ἂν τις οἰηθείη ἄλλο εἶναι, ὃ δὴ μοι δοκοῦσιν παθεῖν καὶ οἱ τὰ ὑστερον γράμματα ἀναθέντες, τό τε Μηδὲν ἄγαν καὶ τὸ Ἐγγύη πάρα δ' ἄτη. καὶ γὰρ οὗτοι συμβουλήν ᾠήθησαν εἶναι τὸ Γνωθὶ σαυτόν, ἀλλ' οὐ τῶν εἰσιόντων ἔνεκεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρόσρησιν· εἴθ' ἵνα δὴ καὶ σφεῖς μηδὲν ἥττον συμβουλὰς χρησίμους ἀναθεῖεν, ταῦτα γράψαντες ἀνέθεσαν. οὐ δὴ οὖν ἔνεκα λέγω, ὦ Σώκρατες, ταῦτα πάντα, τόδ' ἐστίν· τὰ μὲν ἔμπροσθέν σοι πάντα ἀφήμι – ἴσως μὲν γάρ τι σὺ ἔλεγες περὶ αὐτῶν ὀρθότερον, ἴσως δ' ἐγώ, σαφές δ' οὐδὲν πάνυ ἦν ὧν ἐλέγομεν – νῦν δ' ἐθέλω τούτου σοι δίδόναι λόγον, εἰ μὴ ὁμολογεῖς σωφροσύνην εἶναι τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν.

Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κριτία, σὺ μὲν ὡς φάσκοντος ἐμοῦ εἰδέναί με περὶ ὧν ἐρωτῶ προσφέρη πρὸς με, καὶ ἐὰν δὴ βούλωμαι, ὁμολογήσοντός σοι· τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ζητῶ γὰρ μετὰ σοῦ ἀεὶ τὸ προτιθέμενον διὰ τὸ μὴ αὐτὸς εἰδέναί με. σκεψάμενος οὖν ἐθέλω εἰπεῖν εἴτε ὁμολογῶ εἴτε μή. ἀλλ' ἐπίσχες ἕως ἂν σκέψωμαι.

Σκόπει δὴ, ἦ δ' ὅς.

Καὶ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, σκοπῶ. εἰ γὰρ δὴ γινώσκειν γέ τί ἐστιν ἡ σωφροσύνη, δῆλον ὅτι ἐπιστήμη τις ἂν εἴη καὶ τινός· ἢ οὐ;

Ἔστιν, ἔφη, ἑαυτοῦ γε.

Οὐκοῦν καὶ ἰατρική, ἔφη, ἐπιστήμη ἐστὶν τοῦ ὑγιεινοῦ;

Πάνυ γε.

Εἰ τοίνυν με, ἔφη, ἔροιο σύ· «Ἰατρική ὑγιεινοῦ ἐπιστήμη οὕσα τί ἡμῖν χρησίμη ἐστὶν καὶ τί ἀπεργάζεται,» εἵπομι' ἄν ὅτι οὐ σμικρὰν ὠφελίαν· τὴν γὰρ ὑγίειαν καλὸν ἡμῖν ἔργον ἀπεργάζεται, εἰ ἀποδέχη τοῦτο.

Ἀποδέχομαι.

Καὶ εἰ τοίνυν με ἔροιο τὴν οἰκοδομικήν, ἐπιστήμην οὕσαν τοῦ οἰκοδομεῖν, τί φημι ἔργον ἀπεργάζεσθαι, εἵπομι' ἄν ὅτι οἰκήσεις· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. χρὴ οὖν καὶ σὲ ὑπὲρ τῆς σωφροσύνης, ἐπειδὴ φῆς αὐτὴν ἑαυτοῦ ἐπιστήμην εἶναι, ἔχειν εἰπεῖν ἐρωτηθέντα, «Ἔω Κριτία, σωφροσύνη, ἐπιστήμη οὕσα ἑαυτοῦ, τί καλὸν ἡμῖν ἔργον ἀπεργάζεται καὶ ἄξιον τοῦ ὀνόματος;» ἴθι οὖν, εἰπέ.

Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐκ ὀρθῶς ζητεῖς. οὐ γὰρ ὁμοία αὕτη πέφυκεν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, οὐδέ γε αἱ ἄλλαι ἀλλήλαις· σὺ δ' ὡς ὁμοίων οὐσῶν ποιῆ τὴν ζήτησιν. ἐπεὶ λέγε μοι, ἔφη, τῆς λογιστικῆς τέχνης ἢ τῆς γεωμετρικῆς τί ἐστὶν τοιοῦτον ἔργον οἷον οἰκία οἰκοδομικῆς ἢ ἰμάτιον ὑφαντικῆς ἢ ἄλλα τοιαῦτ' ἔργα, ἃ πολλὰ ἄν τις ἔχοι πολλῶν τεχνῶν δεῖξαι; [166] ἔχεις οὖν μοι καὶ σὺ τούτων τοιοῦτόν τι ἔργον δεῖξαι; ἀλλ' οὐχ ἔξεις.

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ τόδε σοι ἔχω δεῖξαι, τίνας ἐστὶν ἐπιστήμη ἐκάστη τούτων τῶν ἐπιστημῶν, ὃ τυγχάνει ὄν ἄλλο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἢ λογιστικὴ ἐστὶν που τοῦ ἀρτίου καὶ τοῦ περιττοῦ, πλήθους ὅπως ἔχει πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἀλλήλα· ἢ γάρ;

Πάνυ γε, ἔφη.

Οὐκοῦν ἐτέρου ὄντος τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αὐτῆς τῆς λογιστικῆς;

Πῶς δ' οὐ;

Καὶ μὴν αὖ ἢ στατικὴ τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου σταθμοῦ ἐστὶν στατικὴ· ἕτερον δέ ἐστὶν τὸ βαρὺ τε καὶ κοῦφον τῆς στατικῆς αὐτῆς. συγχωρεῖς;

Ἔγωγε.

Λέγε δὴ, καὶ ἢ σωφροσύνη τίνας ἐστὶν ἐπιστήμη, ὃ τυγχάνει ἕτερον ὄν αὐτῆς τῆς σωφροσύνης;

Τοῦτό ἐστὶν ἐκεῖνο, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐπ' αὐτὸ ἠκεις ἐρευνῶν τὸ ὃ διαφέρει πασῶν τῶν ἐπιστημῶν ἢ σωφροσύνη· σὺ δὲ ὁμοιότητά τινα ζητεῖς αὐτῆς ταῖς ἄλλαις. τὸ δ' οὐκ ἔστιν οὕτως, ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι ἄλλου εἰσὶν ἐπιστήμαι, ἑαυτῶν δ' οὐ, ἢ δὲ μόνη τῶν τε ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ αὐτὴ ἑαυτῆς. καὶ ταῦτά σε πολλοῦ δεῖ λεληθέναι, ἀλλὰ γὰρ οἴμαι ὃ ἄρτι οὐκ ἔφησθα ποιεῖν, τοῦτο ποιεῖς· ἐμὲ γὰρ ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ἐάσας περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν.

Οἷον, ἦν δ' ἐγώ, ποιεῖς ἠγούμενος, εἰ ὅτι μάλιστα σὲ ἐλέγχω, ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἐλέγχειν ἢ οὐπὲρ ἕνεκα κἂν ἑμαυτὸν διερευνώμενην τί λέγω, φοβούμενος μὴ ποτε λάθω οἰόμενος μὲν τι εἰδέναι, εἰδὼς δὲ μὴ. καὶ νῦν δὴ οὖν ἔγωγέ φημι τοῦτο ποιεῖν, τὸν λόγον σκοπεῖν μάλιστα μὲν ἑμαυτοῦ ἕνεκα, ἴσως δὲ δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων· ἢ οὐ κοινὸν οἶε ἀγαθὸν εἶναι σχεδόν τι πᾶσιν ἀνθρώποις, γίνεσθαι καταφανὲς ἕκαστον τῶν ὄντων ὅπη ἔχει;

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

Θαρρῶν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ μακάριε, ἀποκρινόμενος τὸ ἐρωτώμενον ὅπῃ σοι φαίνεται, ἕα χαίρειν εἶτε Κριτίας ἐστὶν εἶτε Σωκράτης ὁ ἐλεγχόμενος· ἀλλ' αὐτῷ προσέχων τὸν νοῦν τῷ λόγῳ σκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐκβήσεται ἐλεγχόμενος.

Ἀλλά, ἔφη, ποιήσω οὕτω· δοκεῖς γάρ μοι μέτρια λέγειν.

Λέγε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, περὶ τῆς σωφροσύνης πῶς λέγεις;

Λέγω τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ὅτι μόνη τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αὐτὴ τε αὐτῆς ἐστὶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη ἂν εἴη, εἵπερ καὶ ἐπιστήμη;

Πάνυ γε, ἔφη.

[167]

Ὅ ἄρα σῶφρων μόνος αὐτός τε ἑαυτὸν γινώσεται καὶ οἷός τε ἔσται ἐξετάσαι τί τε τυγχάνει εἰδῶς καὶ τί μή, καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως δυνατὸς ἔσται ἐπισκοπεῖν τί τις οἶδεν καὶ οἶεται, εἵπερ οἶδεν, καὶ τί αὖ οἶεται μὲν εἰδέναί, οἶδεν δ' οὐ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδεῖς· καὶ ἔστιν δὴ τοῦτο τὸ σωφρονεῖν τε καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ἑαυτὸν αὐτὸν γινώσκειν, τὸ εἰδέναί ἃ τε οἶδεν καὶ ἃ μὴ οἶδεν. ἄρα ταυτὰ ἐστὶν ἃ λέγεις;

Ἐγώ, ἔφη.

Πάλιν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα πρῶτον μὲν εἰ δυνατόν ἐστὶν τοῦτ' εἶναι ἢ οὐ – τὸ ἃ οἶδεν καὶ ἃ μὴ οἶδεν εἰδέναί ὅτι οἶδε καὶ ὅτι οὐκ οἶδεν – ἔπειτα εἰ ὅτι μάλιστα δυνατόν, τίς ἂν εἴη ἡμῖν ὠφελία εἰδόσιν αὐτό.

Ἀλλὰ χρή, ἔφη, σκοπεῖν.

Ἴθι δὴ, ἔφην ἐγώ, ὦ Κριτία, σκέψαι, ἐάν τι περὶ αὐτῶν εὐπορώτερος φανῆς ἐμοῦ· ἐγὼ μὲν γὰρ ἀπορῶ. ἦ δὲ ἀπορῶ, φράσω σοι;

Πάνυ γ', ἔφη.

Ἄλλο τι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, πάντα ταυτ' ἂν εἴη, εἰ ἔστιν ὅπερ σὺ νυνδὴ ἔλεγες, μία τις ἐπιστήμη, ἢ οὐκ ἄλλου τινός ἐστὶν ἢ ἑαυτῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἢ αὐτὴ αὕτη;

Πάνυ γε.

Ἴδὲ δὴ ὡς ἄτοπον ἐπιχειροῦμεν, ὦ ἐταῖρε, λέγειν· ἐν ἄλλοις γάρ που τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐάν σκοπῆς, δόξει σοι, ὡς ἐγῶμαι, ἀδύνατον εἶναι.

Πῶς δὴ καὶ ποῦ;

Ἐν τοῖσδε. ἐννόει γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ὅψις τις εἶναι, ἢ ὧν μὲν αἰ ἄλλα ὅψεις εἰσίν, οὐκ ἔστιν τούτων ὅψις, ἑαυτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅψεων ὅψις ἐστὶν καὶ μὴ ὅψεων ὡσαύτως, καὶ χρῶμα μὲν ὄρᾳ οὐδὲν ὅψις οὔσα, αὐτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ὅψεις· δοκεῖ τίς σοι εἶναι τοιαύτη;

Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

Τί δὲ ἀκοήν, ἢ φωνῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἀκούει, αὐτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀκοῶν ἀκούει καὶ τῶν μὴ ἀκοῶν;

Οὐδὲ τοῦτο.

Συλλήβδην δὴ σκόπει περὶ πασῶν τῶν αἰσθήσεων εἴ τίς σοι δοκεῖ εἶναι αἰσθήσεων μὲν αἴσθησις καὶ ἑαυτῆς, ὧν δὲ δὴ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις αἰσθάνονται, μηδενὸς αἰσθανομένη;

Οὐκ ἔμοιγε.

Ἄλλ' ἐπιθυμία δοκεῖ τίς σοι εἶναι, ἣτις ἡδονῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἐπιθυμία, αὐτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν;

Οὐ δῆτα.

Οὐδὲ μὴν βούλησις, ὡς ἐγῶμαι, ἢ ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν βούλεται, αὐτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας βουλήσεις βούλεται.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ἔρωτα δὲ φαίης ἂν τίνα εἶναι τοιοῦτον, ὃς τυγχάνει ὧν ἔρωσ καλοῦ μὲν οὐδενός, αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐρώτων;

Οὐκ, ἔφη, ἔγωγε.

Φόβον δὲ ἤδη τινὰ κατανενόηκας, ὃς ἑαυτὸν μὲν καὶ τοὺς [168] ἄλλους φόβους φοβεῖται, τῶν δεινῶν δ' οὐδὲ ἐν φοβεῖται;

Οὐ κατανενόηκα, ἔφη.

Δόξαν δὲ δοξῶν δόξαν καὶ αὐτῆς, ὧν δὲ αἱ ἄλλαι δοξάζουσιν μηδὲν δοξάζουσιν;

Οὐδαμῶς.

Ἄλλ' ἐπιστήμην, ὡς ἔοικεν, φαμέν τίνα εἶναι τοιαύτην, ἣτις μαθήματος μὲν οὐδενός ἐστὶν ἐπιστήμη, αὐτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη;

Φαμέν γάρ.

Οὐκοῦν ἄτοπον, εἰ ἄρα καὶ ἔστιν; μηδὲν γάρ πω δισχυριζώμεθα ὡς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εἰ ἔστιν ἔτι σκοπῶμεν.

Ὅρθῶς λέγεις.

Φέρε δὴ· ἔστι μὲν αὕτη ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη, καὶ ἔχει τινὰ τοιαύτην δύναμιν ὥστε τινὸς εἶναι· ἢ γάρ;

Πάνυ γε.

Καὶ γὰρ τὸ μεῖζόν φαμεν τοιαύτην τινὰ ἔχειν δύναμιν, ὥστε τινὸς εἶναι μεῖζον;

Ἔχει γάρ.

Οὐκοῦν ἐλάττωνός τινος, εἴπερ ἔσται μεῖζον.

Ἀνάγκη.

Εἰ οὖν τι εὐροιμεν μείζον, ὃ τῶν μὲν μειζόνων ἐστὶν μείζον καὶ ἑαυτοῦ, ὧν δὲ τᾶλλα μείζω ἐστὶν μηδενὸς μείζον, πάντως ἂν που ἐκεῖνό γ' αὐτῷ ὑπάρχοι, εἴπερ ἑαυτοῦ μείζον εἶη, καὶ ἔλαττον ἑαυτοῦ εἶναι· ἢ οὐ;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν καὶ εἴ τι διπλάσιόν ἐστὶν τῶν τε ἄλλων διπλασίων καὶ ἑαυτοῦ, ἡμίσεος δὴπου ὄντος ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων διπλάσιον ἂν εἶη· οὐ γὰρ ἐστὶν που ἄλλου διπλάσιον ἢ ἡμίσεος.

Ἀληθῆ.

Πλέον δὲ αὐτοῦ ὄν οὐ καὶ ἔλαττον ἔσται, καὶ βαρύτερον ὄν κουφότερον, καὶ πρεσβύτερον ὄν νεώτερον, καὶ τᾶλλα πάντα ὡσαύτως, ὅτιπερ ἂν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πρὸς ἑαυτὸ ἔχη, οὐ καὶ ἐκείνην ἔξει τὴν οὐσίαν, πρὸς ἣν ἡ δύναμις αὐτοῦ ἦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οἶον ἡ ἀκοή, φαμέν, οὐκ ἄλλου τινὸς ἦν ἀκοή ἢ φωνῆς· ἢ γάρ;

Ναί.

Οὐκοῦν εἴπερ αὐτὴ αὐτῆς ἀκούσεται, φωνὴν ἐχούσης ἑαυτῆς ἀκούσεται· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἀκούσειεν.

Πολλὴ ἀνάγκη.

Καὶ ἡ ὄψις γέ που, ὦ ἄριστε, εἴπερ ὄψεται αὐτὴ ἑαυτήν, χρῶμά τι αὐτὴν ἀνάγκη ἔχειν· ἄχρων γὰρ ὄψις οὐδὲν ἂν μὴ ποτε ἴδῃ.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ὅραξ οὖν, ὦ Κριτία, ὅτι ὅσα διεληλύθαμεν, τὰ μὲν αὐτῶν ἀδύνατα παντάπασι φαίνεται ἡμῖν, τὰ δ' ἀπιστεῖται σφόδρα μὴ ποτ' ἂν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν πρὸς ἑαυτὰ σχεῖν; μεγέθη μὲν γὰρ καὶ πλήθη καὶ τὰ τοιαῦτα παντάπασιν ἀδύνατον· ἢ οὐχί;

Πάνυ γε.

Ἀκοὴ δ' αὖ καὶ ὄψις καὶ ἔτι γε κίνησις αὐτὴ ἑαυτήν κινεῖν, καὶ θερμότης κάειν, καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα τοῖς μὲν ἀπιστίαν ἂν παράσχοι, [169] ἴσως δέ τισιν οὐ· μεγάλου δὲ τινος, ὦ φίλε, ἀνδρὸς δεῖ, ὅστις τοῦτο κατὰ πάντων ἱκανῶς διαιρήσεται, πότερον οὐδὲν τῶν ὄντων τὴν αὐτοῦ δύναμιν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ πέφυκεν ἔχειν πλήν ἐπιστήμης, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο, ἢ τὰ μὲν, τὰ δ' οὐ· καὶ εἰ ἐστὶν αὖ ἄτινα αὐτὰ πρὸς αὐτὰ ἔχει, ἄρ' ἐν τούτοις ἐστὶν ἐπιστήμη, ἣν δὴ ἡμεῖς σωφροσύνην φαμέν εἶναι. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω ἑμαυτῷ ἱκανὸς εἶναι ταῦτα διελέσθαι· διὸ καὶ οὐτ' εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτο γενέσθαι, ἐπιστήμης ἐπιστήμην εἶναι, ἔχω δισχυρίσασθαι, οὐτ' εἰ ὅτι μάλιστα ἔστι, σωφροσύνην ἀποδέχομαι αὐτὸ εἶναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωμαι εἴτε τι ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖ τοιοῦτον ὄν εἴτε μὴ. τὴν γὰρ οὖν δὴ σωφροσύνην ὠφέλιμόν τι καὶ ἀγαθὸν μαντεύομαι εἶναι· σὺ οὖν, ὦ παῖ Καλλαίσχρου – τίθεσαι γὰρ σωφροσύνην τοῦτ' εἶναι, ἐπιστήμην ἐπιστήμης καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης – πρῶτον μὲν τοῦτο ἔνδειξαι, ὅτι δυνατόν ἀποδείξαι σε ὃ νυνδὴ ἔλεγον, ἔπειτα πρὸς τῷ δυνατῷ ὅτι καὶ ὠφέλιμον· κάμῃ τάχ' ἂν ἀποπληρώσῃς ὡς ὀρθῶς λέγεις περὶ σωφροσύνης ὃ ἐστίν.

Καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα καὶ ἰδὼν με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὀρῶντες ταῦτόν τοῦτο συμπάσχουσιν, κάκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἀλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. ἅτε οὖν εὐδοκιμῶν ἐκάστοτε, ἤσχύνετο τοὺς παρόντας, καὶ οὔτε συγχωρῆσαί μοι ἤθελεν ἀδύνατος εἶναι διελέσθαι ἃ προουκαλούμην αὐτόν, ἔλεγέν τε οὐδὲν σαφές, ἐπικαλύπτων τὴν ἀπορίαν. καὶ γὰρ ἡμῖν ἴνα ὁ λόγος προῖοι, εἶπον· Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ὦ Κριτία, νῦν μὲν τοῦτο συγχωρήσωμεν, δυνατὸν εἶναι γενέσθαι ἐπιστήμην ἐπιστήμης· αὐθις δὲ ἐπισκεψόμεθα εἴτε οὕτως ἔχει εἴτε μή. ἴθι δὴ οὖν, εἰ ὅτι μάλιστα δυνατὸν τοῦτο, τί μᾶλλον οἶόν τέ ἐστίν εἰδέναι ἢ τέ τις οἶδε καὶ ἢ μή; τοῦτο γὰρ δήπου ἔφαμεν εἶναι τὸ γινώσκειν αὐτόν καὶ σωφρονεῖν· ἦ γάρ;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς, καὶ συμβαίνει γέ που, ὦ Σώκρατες. εἰ γὰρ τις ἔχει ἐπιστήμην ἢ αὐτὴ αὐτὴν γινώσκει, τοιοῦτος ἂν αὐτὸς εἴη οἷόνπερ ἐστὶν ὃ ἔχει· ὥσπερ ὅταν τάχος τις ἔχη, ταχύς, καὶ ὅταν κάλλος, καλός, καὶ ὅταν γνῶσιν, γινώσκων, ὅταν δὲ δὴ γνῶσιν αὐτὴν αὐτῆς τις ἔχη, γινώσκων που αὐτὸς ἑαυτὸν τότε ἔσται.

Οὐ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, ἀμφισβητῶ, ὡς οὐχ ὅταν τὸ αὐτὸ γινῶσκόν τις ἔχη, αὐτὸς αὐτόν γινώσεται, ἀλλ' ἔχοντι τοῦτο τίς ἀνάγκη εἰδέναι ἢ τε οἶδεν καὶ ἢ μή οἶδεν;

[170]

Ὅτι, ὦ Σώκρατες, ταῦτόν ἐστίν τοῦτο ἐκείνῳ.

Ἴσως, ἔφην, ἀλλ' ἐγὼ κινδυνεύω ἀεὶ ὁμοῖος εἶναι· οὐ γὰρ αὖ μανθάνω ὡς ἐστίν τὸ αὐτό, ἢ οἶδεν εἰδέναι καὶ ἢ τις μὴ οἶδεν εἰδέναι.

Πῶς λέγεις, ἔφη;

ἽΩδε, ἦν δ' ἐγώ. ἐπιστήμη που ἐπιστήμης οὐσα ἄρα πλέον τι οἶα τ' ἔσται διαιρεῖν, ἢ ὅτι τούτων τόδε μὲν ἐπιστήμη, τόδε δ' οὐκ ἐπιστήμη;

Οὐκ, ἀλλὰ τοσοῦτον.

Ταῦτόν οὖν ἐστίν ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη ὑγιεινοῦ, καὶ ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη δικαίου;

Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ τὸ μὲν οἶμαι ἰατρική, τὸ δὲ πολιτική, τὸ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπιστήμη.

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν ἂν μὴ προσεπίστηταί τις τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἐπιστήμην μόνον γινώσκη ἅτε τούτου μόνον ἔχων ἐπιστήμην, ὅτι μὲν τι ἐπίσταται καὶ ὅτι ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, εἰκότως ἂν γινώσκοι καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων· ἦ γάρ;

Ναί.

Ὅτι δὲ γινώσκει, ταύτη τῇ ἐπιστήμῃ πῶς εἴσεται; γινώσκει γὰρ δὴ τὸ μὲν ὑγιεινὸν τῇ ἰατρικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, τὸ δ' ἁρμονικὸν μουσικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, τὸ δ' οἰκοδομικὸν οἰκοδομικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, καὶ οὕτω πάντα· ἦ οὐ;

Φαίνεται.

Σωφροσύνη δέ, εἴπερ μόνον ἐστὶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, πῶς εἴσεται ὅτι τὸ ὑγιεινὸν γινώσκει ἢ ὅτι τὸ οἰκοδομικόν;

Οὐδαμῶς.

Οὐκ ἄρα εἴσεται ὁ οἶδεν ὁ τοῦτο ἀγνοῶν, ἀλλ' ὅτι οἶδεν μόνον.

Ἔοικεν.

Οὐκ ἄρα σωφρονεῖν τοῦτ' ἂν εἴη οὐδὲ σωφροσύνη, εἰδέναι ἅ τε οἶδεν καὶ ἅ μὴ οἶδεν, ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ὅτι οἶδεν καὶ ὅτι οὐκ οἶδεν μόνον.

Κινδυνεύει.

Οὐδὲ ἄλλον ἄρα οἷός τε ἔσται οὗτος ἐξετάσαι φάσκοντά τι ἐπίστασθαι, πότερον ἐπίσταται ὁ φησὶν ἐπίστασθαι ἢ οὐκ ἐπίσταται· ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὡς ἔοικεν, γινώσεται, ὅτι ἔχει τινὰ ἐπιστήμην, ὅτου δέ γε, ἡ σωφροσύνη οὐ ποιήσει αὐτὸν γινώσκειν.

Οὐ φαίνεται.

Οὔτε ἄρα τὸν προσποιοῦμενον ἰατρὸν εἶναι, ὄντα δὲ μή, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ὄντα οἷός τε ἔσται διακρίνειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπιστημόνων καὶ μή. σκεψώμεθα δὲ ἐκ τῶνδε· εἰ μέλλει ὁ σώφρων ἢ ὅστισοῦν ἄλλος τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν διαγνώσεσθαι καὶ τὸν μή, ἄρ' οὐχ ὧδε ποιήσει· περὶ μὲν ἰατρικῆς δῆπου αὐτῷ οὐ διαλέξεται – οὐδὲν γὰρ ἐπαίει, ὡς ἔφαμεν, ὁ ἰατρὸς ἀλλ' ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσῶδες – ἢ οὐ;

Ναί, οὕτως.

Περὶ δέ γε ἐπιστήμης οὐδὲν οἶδεν, ἀλλὰ τοῦτο δὴ τῇ σωφροσύνη μόνῃ ἀπέδομεν.

Ναί.

Οὐδὲ περὶ ἰατρικῆς ἄρα οἶδεν ὁ ἰατρικός, [171] ἐπειδήπερ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη οὔσα τυγχάνει.

Ἀληθῆ.

Ἵτι μὲν δὴ ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, γινώσεται ὁ σώφρων τὸν ἰατρὸν· δέον δὲ πείραν λαβεῖν ἥτις ἐστίν, ἄλλο τι σκέπεται ὧντινων; ἢ οὐ τούτῳ ὠρίσται ἐκάστη ἐπιστήμη μὴ μόνον ἐπιστήμη εἶναι ἀλλὰ καὶ τίς, τῷ τινῶν εἶναι;

Τούτῳ μὲν οὔν.

Καὶ ἡ ἰατρικὴ δὴ ἕτέρα εἶναι τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὠρίσθη τῷ τοῦ ὑγιεινοῦ εἶναι καὶ νοσῶδους ἐπιστήμη.

Ναί.

Οὐκοῦν ἐν τούτοις ἀναγκαῖον σκοπεῖν τὸν βουλόμενον ἰατρικὴν σκοπεῖν, ἐν οἷς ποτ' ἔστιν· οὐ γὰρ δῆπου ἐν γε τοῖς ἔξω, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν;

Οὐ δῆτα.

Ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἄρα καὶ νοσῶδεσιν ἐπισκέπεται τὸν ἰατρὸν, ἢ ἰατρικός ἐστίν, ὁ ὀρθῶς σκοπούμενος.

Ἔοικεν.

Οὐκοῦν ἐν τοῖς οὕτως ἢ λεγομένοις ἢ πραττομένοις τὰ μὲν λεγόμενα, εἰ ἀληθῆ λέγεται, σκοπούμενος, τὰ δὲ πραττόμενα, εἰ ὀρθῶς πράττεται;

Ἀνάγκη.

Ἦ οὖν ἄνευ ἰατρικῆς δύναιτ' ἂν τις τούτων ποτέροις ἐπακολουθῆσαι;

Οὐ δῆτα.

Οὐδέ γε ἄλλος οὐδεὶς, ὡς ἔοικεν, πλὴν ἰατρός, οὔτε δὴ ὁ σώφρων· ἰατρός γὰρ ἂν εἴη πρὸς τῇ σωφροσύνῃ.

Ἔστι ταῦτα.

Παντὸς ἄρα μᾶλλον, εἰ ἢ σωφροσύνη ἐπιστήμης ἐπιστήμη μόνον ἐστὶν καὶ ἀνεπισημοσύνης, οὔτε ἰατρὸν διακρίναι οἷα τε ἔσται ἐπιστάμενον τὰ τῆς τέχνης ἢ μὴ ἐπιστάμενον, προσποιούμενον δὲ ἢ οἰόμενον, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπισταμένων καὶ ὀτιοῦν, πλὴν γε τὸν αὐτοῦ ὁμότεχνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι δημιουργοί.

Φαίνεται, ἔφη.

Τίς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κριτία, ὠφελία ἡμῖν ἔτι ἂν εἴη ἀπὸ τῆς σωφροσύνης τοιαύτης οὔσης; εἰ μὲν γάρ, ὃ ἐξ ἀρχῆς ὑπετιθέμεθα, ἦδει ὁ σώφρων ἅ τε ἦδει καὶ ἅ μὴ ἦδει, τὰ μὲν ὅτι οἶδεν, τὰ δ' ὅτι οὐκ οἶδεν, καὶ ἄλλον ταυτόν τοῦτο πεπονθότα ἐπισκέψασθαι οἷός τ' ἦν, μεγαλωστί ἂν ἡμῖν, φαμέν, ὠφέλιμον ἦν σώφροσιν εἶναι· ἀναμάρτητοι γὰρ ἂν τὸν βίον διεζῶμεν αὐτοὶ τε καὶ οἱ τὴν σωφροσύνην ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ὑφ' ἡμῶν ἦρχοντο. οὔτε γὰρ ἂν αὐτοὶ ἐπεχειροῦμεν πράττειν ἅ μὴ ἠπιστάμεθα, ἀλλ' ἐξευρίσκοντες τοὺς ἐπισταμένους ἐκείνοις ἂν παρεδίδομεν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπετρέπομεν, ὧν ἦρχομεν, ἄλλο τι πράττειν ἢ ὅτι πράττοντες ὀρθῶς ἔμελλον πράξειν – τοῦτο δ' ἦν ἂν, οὗ ἐπιστήμην εἶχον – καὶ οὕτω δὴ ὑπὸ σωφροσύνης οἰκία τε οἰκουμένη ἔμελλεν καλῶς οἰκεῖσθαι, πόλις τε πολιτευομένη, καὶ ἄλλο πᾶν οὗ σωφροσύνη ἄρχοι· ἀμαρτίας γὰρ ἐξηρημένης, [172] ὀρθότητος δὲ ἡγουμένης, ἐν πάσῃ πράξει καλῶς καὶ εὖ πράττειν ἀναγκαῖον τοὺς οὕτω διακειμένους, τοὺς δὲ εὖ πράττοντας εὐδαίμονας εἶναι. ἄρ' οὐχ οὕτως, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κριτία, ἐλέγομεν περὶ σωφροσύνης, λέγοντες ὅσον ἀγαθὸν εἴη τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδεν τις καὶ ἅ μὴ οἶδεν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτως.

Νῦν δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὀρθῶς ὅτι οὐδαμοῦ ἐπιστήμη οὐδεμία τοιαύτη οὔσα πέφανται.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν ἦν νῦν εὐρίσκομεν σωφροσύνην οὔσαν, τὸ ἐπιστήμην ἐπίστασθαι καὶ ἀνεπισημοσύνην, ὅτι ὁ ταύτην ἔχων, ὅτι ἂν ἄλλο μανθάνῃ, ῥᾶόν τε μαθήσεται καὶ ἐναργέστερα πάντα αὐτῷ φανεῖται, ἅτε πρὸς ἐκάστῳ ᾧ ἂν μανθάνῃ προσκαθορῶντι τὴν ἐπιστήμην· καὶ τοὺς ἄλλους δὴ κάλλιον ἐξετάσει περὶ ὧν ἂν καὶ αὐτὸς μάθῃ, οἱ δὲ ἄνευ τούτου ἐξετάζοντες ἀσθενέστερον καὶ φαυλότερον τοῦτο δράσουσιν; ἄρ', ὦ φίλε, τοιαῦτα ἅττα ἐστὶν ἃ ἀπολαυσόμεθα τῆς σωφροσύνης, ἡμεῖς δὲ μεῖζόν τι βλέπομεν καὶ ζητοῦμεν αὐτὸ μεῖζόν τι εἶναι ἢ ὅσον ἐστίν;

Τάχα δ' ἂν, ἔφη, οὕτως ἔχοι.

Ἴσως, ἦν δ' ἐγώ· ἴσως δέ γε ἡμεῖς οὐδὲν χρηστὸν ἐζητήσαμεν. τεκμαίρομαι δέ, ὅτι μοι ἄτοπ' ἄττα καταφαίνεται περὶ σωφροσύνης, εἰ τοιοῦτόν ἐστιν. ἴδωμεν γάρ, εἰ βούλει, συγχωρήσαντες καὶ ἐπίστασθαι ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι εἰδέναί, καὶ ὃ γε ἐξ ἀρχῆς ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τὸ εἰδέναί ἅ τε οἶδεν καὶ ἅ μὴ οἶδεν, μὴ ἀποστερήσωμεν, ἀλλὰ δῶμεν· καὶ πάντα ταῦτα δόντες ἔτι βέλτιον σκεψώμεθα εἰ ἄρα τι καὶ ἡμᾶς ὀνήσει τοιοῦτον ὄν. ἅ γὰρ νυνδὴ ἐλέγομεν, ὡς μέγα ἂν εἴη ἀγαθὸν ἢ σωφροσύνη εἰ τοιοῦτον εἴη, ἡγουμένη διοικήσεως καὶ οἰκίας καὶ πόλεως, οὐ μοι δοκοῦμεν, ὦ Κριτία, καλῶς ὠμολογηκέναι.

Πῶς δὴ; ἦ δ' ὅς.

Ὅτι, ἦν δ' ἐγώ, ῥαδίως ὠμολογήσαμεν μέγα τι ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις εἰ ἕκαστοι ἡμῶν, ἃ μὲν ἴσασι, πράττειν ταῦτα, ἃ δὲ μὴ ἐπίσταντο, ἄλλοις παραδιδόειν τοῖς ἐπίσταμένοις.

Οὐκ οὖν, ἔφη, καλῶς ὠμολογήσαμεν;

Οὐ μοι δοκοῦμεν, ἦν δ' ἐγώ.

Ἄτοπα λέγεις ὡς ἀληθῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Νῆ τὸν κύνα, ἔφην, καὶ ἐμοί τοι δοκεῖ οὕτω, κἀνταῦθα καὶ ἄρτι ἀποβλέψας ἄτοπ' ἄττ' ἔφην μοι προφαίνεσθαι, καὶ ὅτι φοβοίμην μὴ οὐκ ὀρθῶς σκοποῖμεν. ὡς ἀληθῶς γάρ, εἰ ὅτι μάλιστα τοιοῦτόν ἐστιν ἢ σωφροσύνη, [173] οὐδὲν μοι δῆλον εἶναι δοκεῖ ὅτι ἀγαθὸν ἡμᾶς ἀπεργάζεται.

Πῶς δὴ; ἦ δ' ὅς. λέγε, ἵνα καὶ ἡμεῖς εἰδῶμεν ὅτι λέγεις.

Οἶμαι μὲν, ἦν δ' ἐγώ, ληρεῖν με· ὅμως τό γε προφανόμενον ἀναγκαῖον σκοπεῖν καὶ μὴ εἰκῆ παριέναι, εἴ τίς γε αὐτοῦ καὶ σμικρὸν κήδεται.

Καλῶς γάρ, ἔφη, λέγεις.

Ἄκουε δὴ, ἔφην, τὸ ἐμὸν ὄναρ, εἴτε διὰ κεράτων εἴτε δι' ἐλέφαντος ἐλήλυθεν. εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα ἡμῶν ἄρχει ἢ σωφροσύνη, οὓσα οἶαν νῦν ὀριζόμεθα, ἄλλο τι κατὰ τὰς ἐπιστήμας πάντ' ἂν πράττειτο, καὶ οὔτε τις κυβερνήτης φάσκων εἶναι, ὦν δὲ οὐ, ἐξαπατῶ ἂν ἡμᾶς, οὔτε ἰατρὸς οὔτε στρατηγὸς οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς, προσποιοῦμένός τι εἰδέναί ὃ μὴ οἶδεν, λανθάνοι ἂν· ἐκ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων ἄλλο ἂν ἡμῖν τι συμβαίνοι ἢ ὑγιέσιν τε τὰ σώματα εἶναι μᾶλλον ἢ νῦν, καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνεύοντας καὶ ἐν πολέμῳ σώζεσθαι, καὶ τὰ σκευὴ καὶ τὴν ἀμπεχόνην καὶ ὑπόδεσιν πᾶσαν καὶ τὰ χρήματα πάντα τεχνικῶς ἡμῖν εἰργασμένα εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ διὰ τὸ ἀληθινοῖς δημιουργοῖς χρῆσθαι; εἰ δὲ βούλοιό γε, καὶ τὴν μαντικὴν εἶναι συγχωρήσωμεν ἐπιστήμην τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, καὶ τὴν σωφροσύνην, αὐτῆς ἐπιστατοῦσαν, τοὺς μὲν ἀλαζόνας ἀποτρέπειν, τοὺς δὲ ὡς ἀληθῶς μάντις καθιστάναι ἡμῖν προφήτας τῶν μελλόντων. κατεσκευασμένον δὲ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος ὅτι μὲν ἐπιστημόνως ἂν πράττοι καὶ ζῶη, ἔπομαι – ἢ γὰρ σωφροσύνη φυλάττουσα οὐκ ἂν ἐφῆ παρεμπίπτουσαν τὴν ἀνεπιστημοσύνην συνεργὸν ἡμῖν εἶναι – ὅτι δ' ἐπιστημόνως ἂν πράττοντες εὖ ἂν πράττοιμεν καὶ εὐδαιμονοῖμεν, τοῦτο δὲ οὐπω δυνάμεθα μαθεῖν, ὦ φίλε Κριτία.

Ἀλλὰ μέντοι, ἦ δ' ὅς, οὐ ῥαδίως εὐρήσεις ἄλλο τι τέλος τοῦ εὖ πράττειν, ἐὰν τὸ ἐπιστημόνως ἀτιμάσης.

Σμικρὸν τοίνυν με, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι προσδίδαξον. τίνος ἐπιστημόνως λέγεις; ἦ σκυτῶν τομῆς;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

Ἀλλὰ χαλκοῦ ἐργασίας;

Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ ἐρίων ἢ ξύλων ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων;

Οὐ δῆτα.

Οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι ἐμμένομεν τῷ λόγῳ τῷ εὐδαίμονα εἶναι τὸν ἐπιστημόνως ζῶντα. οὗτοι γὰρ ἐπιστημόνως ζῶντες οὐχ ὁμολογοῦνται παρὰ σοῦ εὐδαίμονες εἶναι, ἀλλὰ περὶ τινων ἐπιστημόνως ζῶντα σὺ δοκεῖς μοι ἀφορίζεσθαι τὸν εὐδαίμονα. καὶ ἴσως λέγεις ὄν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, [174] τὸν εἰδότα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι πάντα, τὸν μάντιν. τοῦτον ἢ ἄλλον τινὰ λέγεις;

Καὶ τοῦτον ἔγωγε, ἔφη, καὶ ἄλλον.

Τίνα; ἦν δ' ἐγώ. ἄρα μὴ τὸν τοιόνδε, εἴ τις πρὸς τοῖς μέλλουσιν καὶ τὰ γεγονότα πάντα εἰδείη καὶ τὰ νῦν ὄντα, καὶ μηδὲν ἀγνοῖ; θῶμεν γάρ τινα εἶναι αὐτόν. οὐ γὰρ οἶμαι τούτου γε ἔτι ἂν εἴποις οὐδένα ἐπιστημονέστερον ζῶντα εἶναι.

Οὐ δῆτα.

Τόδε δὴ ἔτι προσποθῶ, τίς αὐτὸν τῶν ἐπιστημῶν ποιεῖ εὐδαίμονα; ἢ ἅπασαι ὁμοίως;

Οὐδαμῶς ὁμοίως, ἔφη.

Ἀλλὰ ποία μάλιστα; ἢ τί οἶδεν καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι; ἄρα γε ἢ τὸ πεττευτικόν;

Ποῖον, ἢ δ' ὅς, πεττευτικόν;

Ἀλλ' ἢ τὸ λογιστικόν;

Οὐδαμῶς.

Ἀλλ' ἢ τὸ ὑγιεινόν;

Μᾶλλον, ἔφη.

Ἐκείνη δ' ἦν λέγω μάλιστα, ἦν δ' ἐγώ, ἢ τί;

Ἦι τὸ ἀγαθόν, ἔφη, καὶ τὸ κακόν.

Ἦ μισθὸς, ἔφη ἐγώ, πάσαι με περιέλκεις κύκλω, ἀποκρυπτόμενος ὅτι οὐ τὸ ἐπιστημόνως ἦν ζῆν τὸ εἶ πράττειν τε καὶ εὐδαιμονεῖν ποιοῦν, οὐδὲ συμπασῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἀλλὰ μιᾶς οὔσης ταύτης μόνον τῆς περὶ τὸ ἀγαθόν τε καὶ κακόν. ἐπεὶ, ὦ Κριτία, εἰ θέλεις ἐξελεῖν ταύτην τὴν ἐπιστήμην ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἥττόν τι ἢ μὲν ἰατρικὴ ὑγιαίνειν ποιήσει, ἢ δὲ σκυτικὴ ὑποδεδέσθαι, ἢ δὲ ὑφαντικὴ ἠμφιέσθαι, ἢ δὲ κυβερνητικὴ κωλύσει ἐν τῇ θαλάττῃ ἀποθνήσκειν καὶ ἢ στρατηγικὴ ἐν πολέμῳ;

Οὐδὲν ἥττον, ἔφη.

Ἄλλ', ὦ φίλε Κριτία, τὸ εὖ γε τούτων ἕκαστα γίνεσθαι καὶ ὠφελίμως ἀπολελοιπὸς ἡμᾶς ἔσται ταύτης ἀπούσης.

Ἀληθῆ λέγεις.

Οὐχ αὕτη δέ γε, ὡς ἔοικεν, ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἀλλ' ἥς ἔργον ἐστὶν τὸ ὠφελεῖν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐπιστημῶν γε καὶ ἀνεπιστημοσυνῶν ἡ ἐπιστήμη ἐστίν, ἀλλὰ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ· ὥστε εἰ αὕτη ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ σωφροσύνη ἄλλο τι ἂν εἴη ἡ ὠφελίμη ἡμῖν.

Τί δ', ἢ δ' ὅς, οὐκ ἂν αὕτη ὠφελοῖ; εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα τῶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἐπιστατεῖ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, καὶ ταύτης δῆπου ἂν ἄρχουσα τῆς περὶ τάγαθὸν ἐπιστήμης ὠφελοῖ ἂν ἡμᾶς.

Ἦ κὰν ὑγιαίνειν ποιοῖ, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη, ἀλλ' οὐχ ἡ ἰατρική; καὶ τᾶλλα τὰ τῶν τεχνῶν αὕτη ἂν ποιοῖ, καὶ οὐχ αἱ ἄλλαι τὸ αὐτῆς ἔργον ἐκάστη; ἦ οὐ πάλα διεμαρτυρόμεθα ὅτι ἐπιστήμης μόνον ἐστὶν καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη, ἄλλου δὲ οὐδενός· οὐχ οὕτω;

Φαίνεται γε.

Οὐκ ἄρα ὑγείας ἔσται δημιουργός;

Οὐ δῆτα.

[175]

Ἄλλης γὰρ ἦν τέχνης ὑγεία· ἦ οὐ;

Ἄλλης.

Οὐδ' ἄρα ὠφελίας, ὦ ἑταῖρε· ἄλλη γὰρ αὐτὸ ἀπέδομεν τοῦτο τὸ ἔργον τέχνη νυνδὴ· ἦ γάρ;

Πάνυ γε.

Πῶς οὖν ὠφέλιμος ἔσται ἡ σωφροσύνη, οὐδεμιᾶς ὠφελίας οὕσα δημιουργός;

Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἔοικέν γε.

Ὅραξ οὖν, ὦ Κριτία, ὡς ἐγὼ πάλα εἰκότως ἐδεδοίκη καὶ δικαίως ἐμαυτὸν ἠτιώμην ὅτι οὐδὲν χρηστὸν περὶ σωφροσύνης σκοπῶ; οὐ γὰρ ἂν που ὁ γε κάλλιστον πάντων ὁμολογεῖται εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ἀνωφελὲς ἐφάνη, εἴ τι ἐμοῦ ὄφελος ἦν πρὸς τὸ καλῶς ζητεῖν. νῦν δὲ πανταχῆ γὰρ ἠττώμεθα, καὶ οὐ δυνάμεθα εὐρεῖν ἐφ' ὅτῳ ποτὲ τῶν ὄντων ὁ νομοθέτης τοῦτο τοῦνομα ἔθετο, τὴν σωφροσύνην. καίτοι πολλά γε συγκεχωρήκαμεν οὐ συμβαίνονθ' ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ ἐπιστήμην ἐπιστήμης εἶναι συνεχωρήσαμεν, οὐκ ἐῶντος τοῦ λόγου οὐδὲ φάσκοντος εἶναι· καὶ ταύτη αὐτῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἔργα γινώσκειν συνεχωρήσαμεν, οὐδὲ τοῦτ' ἐῶντος τοῦ λόγου, ἵνα δὴ ἡμῖν γένοιτο ὁ σώφρων ἐπιστήμων ὧν τε οἶδεν ὅτι οἶδεν, καὶ ὧν μὴ οἶδεν ὅτι οὐκ οἶδεν. τοῦτο μὲν δὴ καὶ παντάπασι μεγαλοπρεπῶς συνεχωρήσαμεν, οὐδ' ἐπισκεψάμενοι τὸ ἀδύνατον εἶναι ἅ τις μὴ οἶδεν μηδαμῶς, ταῦτα εἰδέναί ἄμῳς γέ πως· ὅτι γὰρ οὐκ οἶδεν, φησὶν αὐτὰ εἰδέναί ἢ ἡμετέρα ὁμολογία. καίτοι, ὡς ἐγὼμαι, οὐδενὸς ὅτου οὐχὶ ἀλογώτερον τοῦτ' ἂν φανείη. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἡμῶν εὐηθικῶν τυχοῦσα ἢ ζήτησις καὶ οὐ σκληρῶν, οὐδὲν τι μᾶλλον εὐρεῖν δύναται τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοσοῦτον κατεγέλασεν αὐτῆς, ὥστε ὁ ἡμεῖς πάλα συνομολογοῦντες καὶ συμπλάττοντες ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τοῦτο ἡμῖν πάνυ ὑβριστικῶς ἀνωφελὲς ὄν

ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν καὶ ἦττον ἀγανακτῶ· ὑπὲρ δὲ σοῦ, ἦν δ' ἐγώ, ὧ̃ Χαρμίδη, πάνυ ἀγανακτῶ, εἰ σὺ τοιοῦτος ὦν τὴν ιδέα καὶ πρὸς τούτῳ τὴν ψυχὴν σωφρονέστατος, μηδὲν ὀνήση ἀπὸ ταύτης τῆς σωφροσύνης μηδέ τί σ' ὠφελήσει ἐν τῷ βίῳ παροῦσα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀγανακτῶ ὑπὲρ τῆς ἐπωδῆς ἣν παρὰ τοῦ Θρακῶς ἔμαθον, εἰ μηδενὸς ἀξίου πράγματος οὔσαν αὐτὴν μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμάνθανον. ταῦτ' οὖν πάνυ μὲν οὖν οὐκ οἶμαι οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ἐμὲ φαῦλον εἶναι ζητητὴν· ἐπεὶ τὴν γε σωφροσύνην μέγα τι ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἴπερ γε ἔχεις αὐτό, [176] μακάριον εἶναί σε. ἀλλ' ὄρα εἰ ἔχεις τε καὶ μηδὲν δέη τῆς ἐπωδῆς· εἰ γὰρ ἔχεις, μᾶλλον ἂν ἐγωγέ σοι συμβουλευσάμην ἐμὲ μὲν λῆρον ἡγεῖσθαι εἶναι καὶ ἀδύνατον λόγῳ ὀτιοῦν ζητεῖν, σεαυτὸν δέ, ὅσῳ περ σωφρονέστερος εἶ, τοσοῦτῳ εἶναι καὶ εὐδαιμονέστερον.

Καὶ ὁ Χαρμίδης, Ἄλλὰ μὰ Δί', ἦ δ' ὅς, ἐγωγε, ὧ̃ Σώκρατες, οὐκ οἶδα οὔτ' εἰ ἔχω οὔτ' εἰ μὴ ἔχω· πῶς γὰρ ἂν εἰδείην ὅ γε μηδ' ὑμεῖς οἴοι τέ ἐστε ἐξευρεῖν ὅτι ποτ' ἔστιν, ὡς φῆς σὺ; ἐγὼ μέντοι οὐ πάνυ σοι πείθομαι, καὶ ἐμαυτόν, ὧ̃ Σώκρατες, πάνυ οἶμαι δεῖσθαι τῆς ἐπωδῆς, καὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει ἐπάδεσθαι ὑπὸ σοῦ ὅσαι ἡμέραι, ἕως ἂν φῆς σὺ ἰκανῶς ἔχειν.

Εἶεν· ἀλλ', ἔφη ὁ Κριτίας, ὧ̃ Χαρμίδη, ἦν δρᾶς τοῦτο ἔμοιγ' ἔσται τοῦτο τεκμήριον ὅτι σωφρονεῖς, ἦν ἐπάδειν παρέχης Σωκράτει καὶ μὴ ἀπολείπη τούτου μήτε μέγα μήτε σμικρόν.

Ὡς ἀκολουθήσοντος, ἔφη, καὶ μὴ ἀπολειψομένου· δεινὰ γὰρ ἂν ποιοίην, εἰ μὴ πειθοίμην σοὶ τῷ ἐπιτρόπῳ καὶ μὴ ποιοίην ἃ κελεύεις.

Ἄλλὰ μὴν, ἔφη, κελεύω ἐγωγε.

Ποιήσω τοίνυν, ἔφη, ἀπὸ ταυτησὶ τῆς ἡμέρας ἀρξάμενος.

Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, τί βουλευέσθον ποιεῖν;

Οὐδέν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἀλλὰ βεβουλευμέθα.

Βιάση ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, καὶ οὐδ' ἀνάκρισίν μοι δώσεις;

Ὡς βιασομένου, ἔφη, ἐπειδήπερ ὅδε γε ἐπιτάττει· πρὸς ταῦτα σὺ αὖ βουλεύου ὅτι ποιήσεις.

Ἄλλ' οὐδεμία, ἔφην ἐγώ, λείπεται βουλή· σοὶ γὰρ ἐπιχειροῦντι πράττειν ὀτιοῦν καὶ βιαζομένῳ οὐδεὶς οἷός τ' ἔσται ἐναντιοῦσθαι ἀνθρώπων.

Μὴ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, μηδὲ σὺ ἐναντιοῦ.

Οὐ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντιώσομαι.

Λάχης ἢ περὶ ἀνδρείας, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[178]

{Λυσίμαχος} Τεθέασθε μὲν τὸν ἄνδρα μαχόμενον ἐν ὅπλοις, ὃ Νικία τε καὶ Λάχης· οὗ δ' ἕνεκα ὑμᾶς ἐκελεύσαμεν συνθεάσασθαι ἐγὼ τε καὶ Μελησίας ὅδε, τότε μὲν οὐκ εἶπομεν, νῦν δ' ἐροῦμεν. ἡγούμεθα γὰρ χρῆναι πρὸς γε ὑμᾶς παρρησιάζεσθαι. εἰσὶ γὰρ τινες οἱ τῶν τοιούτων καταγελωσι, καὶ ἐάν τις αὐτοῖς συμβουλευσῆται, οὐκ ἂν εἴποιεν ἅ νοοῦσιν, ἀλλὰ στοχαζόμενοι τοῦ συμβουλευομένου ἄλλα λέγουσι παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν· ὑμᾶς δὲ ἡμεῖς ἡγησάμενοι καὶ ἱκανοὺς γνῶναι καὶ γνόντας ἀπλῶς ἂν εἰπεῖν ἅ δοκεῖ ὑμῖν, οὕτω παρελάβομεν ἐπὶ τὴν συμβουλήν περὶ ὧν μέλλομεν ἀνακοινοῦσθαι. ἔστιν οὖν τοῦτο, [179] περὶ οὗ πάλαί τοσαῦτα προοιμιάζομαι, τόδε. ἡμῖν εἰσὶν ὑεῖς οὗτοι, ὅδε μὲν τοῦδε, πάππου ἔχων ὄνομα Θουκυδίδης, ἐμὸς δὲ αὖ ὅδε – παππῶν δὲ καὶ οὗτος ὄνομα ἔχει τοῦμοῦ πατρὸς· Ἀριστείδην γὰρ αὐτὸν καλοῦμεν – ἡμῖν οὖν τούτων δέδοκται ἐπιμεληθῆναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ μὴ ποιῆσαι ὅπερ οἱ πολλοί, ἐπειδὴ μειράκια γέγονεν, ἀνεῖναι αὐτοὺς ὅτι βούλονται ποιεῖν, ἀλλὰ νῦν δὴ καὶ ἄρχεσθαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμέν. εἰδότες οὖν καὶ ὑμῖν ὑεῖς ὄντας ἡγησάμεθα μεμεληκέναι περὶ αὐτῶν, εἶπερ τισὶν ἄλλοις, πῶς ἂν θεραπευθέντες γένοιτο ἄριστοι· εἰ δ' ἄρα πολλάκις μὴ προσεσχέκατε τὸν νοῦν τῷ τοιούτῳ, ὑπομνήσοντες ὅτι οὐ χρὴ αὐτοῦ ἀμελεῖν, καὶ παρακαλοῦντες ὑμᾶς ἐπὶ τὸ ἐπιμέλειάν τινα ποιήσασθαι τῶν ὑέων κοινῇ μεθ' ἡμῶν. ὅθεν δὲ ἡμῖν ταῦτ' ἔδοξεν, ὃ Νικία τε καὶ Λάχης, χρὴ ἀκοῦσαι, κἂν ἢ ὀλίγῳ μακρότερα. συσσιτοῦμεν γὰρ δὴ ἐγὼ τε καὶ Μελησίας ὅδε, καὶ ἡμῖν τὰ μειράκια παρασιτεῖ. ὅπερ οὖν καὶ ἀρχόμενος εἶπον τοῦ λόγου, παρρησιασόμεθα πρὸς ὑμᾶς. ἡμῶν γὰρ ἐκάτερος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἔχει λέγειν πρὸς τοὺς νεανίσκους, καὶ ὅσα ἐν πολέμῳ ἠργάσαντο καὶ ὅσα ἐν εἰρήνῃ, διοικοῦντες τὰ τε τῶν συμμάχων καὶ τὰ τῆσδε τῆς πόλεως· ἡμέτερα δ' αὐτῶν ἔργα οὐδέτερος ἔχει λέγειν. ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθά τε τούσδε καὶ αἰτιώμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν ὅτι ἡμᾶς μὲν εἶων τρυφᾶν, ἐπειδὴ μειράκια ἐγενόμεθα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων πράγματα ἔπραττον· καὶ τοῖσδε τοῖς νεανίσκοις αὐτὰ ταῦτα ἐνδεικνύμεθα, λέγοντες ὅτι εἰ μὲν ἀμελήσουσιν ἑαυτῶν καὶ μὴ πείσονται ἡμῖν, ἀκλειεῖς γενήσονται, εἰ δ' ἐπιμελήσονται, τάχ' ἂν τῶν ὀνομάτων ἄξιοι γένοιτο ἅ ἔχουσιν. οὗτοι μὲν οὖν φασὶν πείσεσθαι· ἡμεῖς δὲ δὴ τοῦτο σκοποῦμεν, τί ἂν οὗτοι μαθόντες ἢ ἐπιτηδεύσαντες ὅτι ἄριστοι γένοιτο. εἰσηγήσατο οὖν τις ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μάθημα, ὅτι καλὸν εἶη τῷ νέῳ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· καὶ ἐπὶ τούτῳ ὃν νῦν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον, κἄτ' ἐκέλευε θεάσασθαι. ἔδοξε δὲ χρῆναι αὐτοὺς τε ἐλθεῖν ἐπὶ θέαν τάνδρὸς καὶ ὑμᾶς συμπαραλαβεῖν ἅμα μὲν συνθεατάς, ἅμα δὲ συμβούλους τε καὶ κοινωνούς, ἐὰν βούλησθε, περὶ τῆς τῶν ὑέων ἐπιμελείας. [180] ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι. ἤδη οὖν ὑμέτερον μέρος συμβουλευεῖν καὶ περὶ τούτου τοῦ μαθήματος, εἴτε δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν εἴτε μή, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι ἔχετε ἐπαινεῖσαι μάθημα νέῳ ἀνδρὶ ἢ ἐπιτήδευμα, καὶ περὶ τῆς κοινωνίας λέγειν ὁποῖόν τι ποιήσετε.

{Νικίας} Ἐγὼ μὲν, ὃ Λυσίμαχε καὶ Μελησία, ἐπαινῶ τε ὑμῶν τὴν διάνοιαν καὶ κοινωνεῖν ἔτοιμος, οἷμαι δὲ καὶ Λάχητα τόνδε.

{Λάχης} Ἀληθῆ γὰρ οἶει, ὦ Νικία. ὡς ὁ γε ἔλεγεν ὁ Λυσίμαχος ἄρτι περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Μελησίου, πάνυ μοι δοκεῖ εὖ εἰρησθαι καὶ εἰς ἐκείνους καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἅπαντας ὅσοι τὰ τῶν πόλεων πράττουσιν, ὅτι αὐτοῖς σχεδόν τι ταῦτα συμβαίνει ἃ οὗτος λέγει καὶ περὶ παίδας καὶ περὶ τᾶλλα, τὰ ἴδια ὀλιγωρεῖσθαι τε καὶ ἀμελῶς διατίθεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν καλῶς λέγεις, ὦ Λυσίμαχε· ὅτι δ' ἡμᾶς μὲν συμβούλους παρακαλεῖς ἐπὶ τὴν τῶν νεανίσκων παιδείαν, Σωκράτη δὲ τόνδε οὐ παρακαλεῖς, θαυμάζω, πρῶτον μὲν ὄντα δημότην, ἔπειτα ἐνταῦθα ἀεὶ τὰς διατριβάς ποιούμενον ὅπου τί ἐστὶ τῶν τοιούτων ὧν σὺ ζητεῖς περὶ τοὺς νέους ἢ μάθημα ἢ ἐπιτήδευμα καλόν.

{Λυσίμαχος} Πῶς λέγεις, ὦ Λάχης; Σωκράτης γὰρ ὅδε τινὸς τῶν τοιούτων ἐπιμέλειαν πεποιήται;

{Λάχης} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε.

{Νικίας} Τοῦτο μὲν σοι κἂν ἐγὼ ἔχοιμι εἰπεῖν οὐ χεῖρον Λάχηςτος· καὶ γὰρ αὐτῷ μοι ἔναγχος ἄνδρα προὔξενεσε τῷ ὑεῖ διδάσκαλον μουσικῆς, Ἀγαθοκλέους μαθητὴν Δάμωνα, ἀνδρῶν χαριέστατον οὐ μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ τᾶλλα ὁπόσου βούλει ἄξιον συνδιατρίβειν τηλικούτοις νεανίσκοις.

{Λυσίμαχος} Οὗτοι, ὦ Σώκρατες τε καὶ Νικία καὶ Λάχης, οἱ ἠλικοί ἐγὼ ἔτι γινώσκομεν τοὺς νεωτέρους, ἅτε κατ' οἰκίαν τὰ πολλὰ διατρίβοντες ὑπὸ τῆς ἡλικίας· ἀλλ' εἴ τι καὶ σὺ, ὦ παῖ Σωφρονίσκου, ἔχεις τῷδε τῷ σαυτοῦ δημότη ἀγαθὸν συμβουλευσαι, χρή συμβουλεύειν. δίκαιος δ' εἶ· καὶ γὰρ πατρικὸς ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὧν· ἀεὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐταίρω τε καὶ φίλω ἦμεν, καὶ πρότερον ἐκεῖνος ἐτελεύτησε, πρὶν τι ἐμοὶ διενεχθῆναι. περιφέρει δέ τις με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων· τὰ γὰρ μειράκια τάδε πρὸς ἀλλήλους οἴκοι διαλεγόμενοι θαμὰ ἐπιμένηται Σωκράτους καὶ σφόδρα ἐπαινοῦσιν· οὐ μέντοι πρόποτε αὐτοὺς ἀνηρώτησα εἰ τὸν Σωφρονίσκου λέγοιεν. [181] ἀλλ', ὦ παῖδες, λέγετέ μοι, ὅδ' ἐστὶ Σωκράτης, περὶ οὗ ἐκάστοτε ἐμέμνησθε;

{Παῖς Λυσίμαχου} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ πάτερ, οὗτος.

{Λυσίμαχος} Εὖ γε νῆ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὀρθοῖς τὸν πατέρα, ἄριστον ἀνδρῶν ὄντα, καὶ ἄλλως καὶ δὴ καὶ ὅτι οἰκεῖα τά τε σὰ ἡμῖν ὑπάρξει καὶ σοὶ τὰ ἡμέτερα.

{Λάχης} Καὶ μὴν, ὦ Λυσίμαχε, μὴ ἀφίεσό γε τάνδρός· ὡς ἐγὼ καὶ ἄλλοθί γε αὐτὸν ἐθεασάμην οὐ μόνον τὸν πατέρα ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα ὀρθοῦντα· ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ μετ' ἐμοῦ συνανεχώρει, κἀγὼ σοὶ λέγω ὅτι εἰ οἱ ἄλλοι ἠθελον τοιοῦτοι εἶναι, ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἢ πόλις ἦν καὶ οὐκ ἂν ἔπεσε τότε τοιοῦτον πτῶμα.

{Λυσίμαχος} ὦ Σώκρατες, οὗτος μέντοι ὁ ἔπαινός ἐστιν καλός, ὃν σὺ νῦν ἐπαινεῖς ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων πιστεῦεσθαι καὶ εἰς ταῦτα εἰς ἃ οὗτοι ἐπαινοῦσιν. εὖ οὖν ἴσθι ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἀκούων χαίρω ὅτι εὐδοκιμεῖς, καὶ σὺ δὲ ἡγοῦ με ἐν τοῖς εὐνοῦστατόν σοι εἶναι. χρῆν μὲν οὖν καὶ πρότερόν γε φοιτᾶν αὐτὸν παρ' ἡμᾶς καὶ οἰκεῖους ἠγεῖσθαι, ὥσπερ τὸ δίκαιον· νῦν δ' οὖν ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας, ἐπειδὴ ἀνεγνωρίσαμεν ἀλλήλους, μὴ ἄλλως ποίει, ἀλλὰ σύνισθί τε καὶ γνώριζε καὶ ἡμᾶς καὶ τούσδε τοὺς νεωτέρους, ὅπως ἂν διασώζητε καὶ ὑμεῖς τὴν ἡμετέραν φιλίαν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ σὺ ποιήσεις καὶ ἡμεῖς σε καὶ αὐθις ὑπομνήσομεν· περὶ δὲ ὧν ἠρξάμεθα τί φατε; τί δοκεῖ; τὸ μάθημα τοῖς μειρακίοις ἐπιτήδειον εἶναι ἢ οὐ, τὸ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι, ὦ Λυσίμαχε, ἐγώ γε πειράσομαι συμβουλεύειν ἂν τι δύνωμαι, καὶ αὐτὸ ἃ προκαλῆ πάντα ποιεῖν. δικαιοτάτον μέντοι μοι δοκεῖ εἶναι ἐμὲ νεώτερον ὄντα τῶνδε καὶ ἀπειρότερον τούτων ἀκούειν πρότερον τί λέγουσιν καὶ μανθάνειν παρ' αὐτῶν· ἐὰν δ' ἔχω τι ἄλλο

παρὰ τὰ ὑπὸ τούτων λεγόμενα, τότε ἤδη διδάσκειν καὶ πείθειν καὶ σὲ καὶ τούτους. ἀλλ', ὦ Νικία, τί οὐ λέγει πότερος ὑμῶν;

{Νικίας} Ἄλλ' οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες. δοκεῖ γὰρ καὶ ἐμοὶ τοῦτο τὸ μάθημα τοῖς νέοις ὠφέλιμον εἶναι ἐπίστασθαι πολλαχῆ. καὶ γὰρ τὸ μὴ ἄλλοθι διατρίβειν, ἐν οἷς δὴ φιλοῦσιν οἱ νέοι τὰς διατριβάς ποιῆσθαι ὅταν σχολὴν ἄγωσιν, ἀλλ' ἐν τούτῳ, εὖ ἔχει, ὅθεν καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἴσχειν ἀνάγκη – οὐδενὸς γὰρ τῶν γυμνασίων φαυλότερον [182] οὐδ' ἐλάττω πόνον ἔχει – καὶ ἅμα προσήκει μάλιστα ἔλευθέρῳ τοῦτό τε τὸ γυμνάσιον καὶ ἡ ἵππική· οὗ γὰρ ἀγῶνος ἀθληταὶ ἐσμεν καὶ ἐν οἷς ἡμῖν ὁ ἀγὼν πρόκειται, μόνοι οὗτοι γυμνάζονται οἱ ἐν τούτοις τοῖς τὸν περὶ τὸν πόλεμον ὀργάνοις γυμναζόμενοι. ἔπειτα ὀνήσει μὲν τι τοῦτο τὸ μάθημα καὶ ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ, ὅταν ἐν τάξει δέη μάχεσθαι μετὰ πολλῶν ἄλλων· μέγιστον μὲντοι αὐτοῦ ὄφελος, ὅταν λυθῶσιν αἱ τάξεις καὶ ἤδη τι δέη μόνον πρὸς μόνον ἢ διώκοντα ἀμυνομένῳ τινὶ ἐπιθέσθαι ἢ καὶ ἐν φυγῇ ἐπιτιθεμένου ἄλλου ἀμύνασθαι αὐτόν· οὗτ' ἂν ὑπὸ γε ἐνὸς εἷς ὁ τοῦτ' ἐπιστάμενος οὐδὲν ἂν πάθοι, ἴσως δ' οὐδὲ ὑπὸ πλειόνων, ἀλλὰ πανταχῆ ἂν ταύτῃ πλεονεκτοῖ. ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλου καλοῦ μαθήματος ἐπιθυμίαν παρακαλεῖ τὸ τοιοῦτον· πᾶς γὰρ ἂν μαθὼν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι ἐπιθυμήσειε καὶ τοῦ ἐξῆς μαθήματος τοῦ περὶ τὰς τάξεις, καὶ ταῦτα λαβὼν καὶ φιλοτιμηθεὶς ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πᾶν ἂν τὸ περὶ τὰς στρατηγίας ὀρμήσειε· καὶ ἤδη δῆλον ὅτι τὰ τούτων ἐχόμενα καὶ μαθήματα πάντα καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ καλὰ καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνδρὶ μαθεῖν τε καὶ ἐπιτηδεῦσαι, ὧν καθηγῆσαιτ' ἂν τοῦτο τὸ μάθημα. προσθήσομεν δ' αὐτῷ οὐ σμικρὰν προσθήκην, ὅτι πάντα ἄνδρα ἐν πολέμῳ καὶ θαρραλεώτερον καὶ ἀνδρειότερον ἂν ποιήσειεν αὐτὸν αὐτοῦ οὐκ ὀλίγῳ αὐτῇ ἢ ἐπιστήμῃ. μὴ ἀτιμάσωμεν δὲ εἰπεῖν, εἰ καὶ τῷ σμικρότερον δοκεῖ εἶναι, ὅτι καὶ εὐσχημονέστερον ἐνταῦθα οὗ χρεὶ τὸν ἄνδρα εὐσχημονέστερον φαίνεσθαι, οὗ ἅμα καὶ δεινότερος τοῖς ἐχθροῖς φανεῖται διὰ τὴν εὐσχημοσύνην. ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε, ὡσπερ λέγω, δοκεῖ τε χρῆναι διδάσκειν τοὺς νεανίσκους ταῦτα καὶ δι' ἃ δοκεῖ εἶρηκα· Λάχης δ', εἴ τι παρὰ ταῦτα λέγει, κἂν αὐτὸς ἠδέως ἀκούσαιμι.

{Λάχης} Ἄλλ' ἔστι μὲν, ὦ Νικία, χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτουσιν μαθήματος ὡς οὐ χρεὶ μανθάνειν· πάντα γὰρ ἐπίστασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. καὶ δὴ καὶ τὸ ὀπλιτικὸν τοῦτο, εἰ μὲν ἔστιν μάθημα, ὅπερ φασὶν οἱ διδάσκοντες, καὶ οἷον Νικίας λέγει, χρεὶ αὐτὸ μανθάνειν· εἰ δ' ἔστιν μὲν μὴ μάθημα, ἀλλ' ἐξαπατῶσιν οἱ ὑπισχνούμενοι, ἢ μάθημα μὲν τυγχάνει ὄν, μὴ μὲντοι πάνυ σπουδαῖον, τί καὶ δέοι ἂν αὐτὸ μανθάνειν; λέγω δὲ ταῦτα περὶ αὐτοῦ εἰς τὰδε ἀποβλέψας, ὅτι οἷμαι ἐγὼ τοῦτο, εἰ τί ἦν, οὐκ ἂν λεληθέναι Λακεδαιμονίους, οἷς οὐδὲν ἄλλο μέλει ἐν τῷ βίῳ ἢ τοῦτο ζητεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν, [183] ὅτι ἂν μαθόντες καὶ ἐπιτηδεύσαντες πλεονεκτοῖεν τῶν ἄλλων περὶ τὸν πόλεμον. εἰ δ' ἐκείνους λέληθεν, ἀλλ' οὐ τούτους γε τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ λέληθεν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκείνοι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων σπουδάζουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ ὅτι παρ' ἐκείνοις ἂν τις τιμηθεὶς εἰς ταῦτα καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πλεῖστ' ἂν ἐργάζοιτο χρήματα, ὡσπερ γε καὶ τραγωδίας ποιητὴς παρ' ἡμῖν τιμηθεὶς. τοιγάρτοι ὅς ἂν οἴηται τραγωδίαν καλῶς ποιεῖν, οὐκ ἔξωθεν κύκλῳ περὶ τὴν Ἀττικὴν κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις ἐπιδεικνύμενος περιέρχεται, ἀλλ' εὐθὺς δεῦρο φέρεται καὶ τοῖσδ' ἐπιδείκνυσιν εἰκότως· τοὺς δὲ ἐν ὅπλοις μαχομένους ἐγὼ τούτους ὀρῶ τὴν μὲν Λακεδαίμονα ἡγουμένους εἶναι ἄβατον ἱερὸν καὶ οὐδὲ ἄκρω ποδὶ ἐπιβαίνοντας, κύκλῳ δὲ περιμόντας αὐτὴν καὶ πᾶσι μᾶλλον ἐπιδεικνυμένους, καὶ μάλιστα τούτοις οἱ κἂν αὐτοὶ ὁμολογήσειαν πολλοὺς σφῶν προτέρους εἶναι πρὸς τὰ τοῦ πολέμου. ἔπειτα, ὦ Λυσίμαχε, οὐ πάνυ ὀλίγοις ἐγὼ τούτων παραγέγονα ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, καὶ ὀρῶ οἷοί εἰσιν. ἔξεστι δὲ καὶ αὐτόθεν ἡμῖν σκέψασθαι. ὡσπερ γὰρ ἐπίτηδες οὐδεὶς πώποτ' εὐδόκιμος γέγονεν ἐν τῷ πολέμῳ ἀνὴρ τῶν τὰ ὀπλιτικά

ἐπιτηδευσάντων. καίτοι εἷς γε τᾶλλα πάντα ἐκ τούτων οἱ ὀνομαστοὶ γίνονται, ἐκ τῶν ἐπιτηδευσάντων ἕκαστα· οὗτοι δ', ὡς ἔοικε, παρὰ τοὺς ἄλλους οὕτω σφόδρα εἰς τοῦτο δεδυστυχήκασιν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸν Στησίλεων, ὃν ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ ἐν τοσοῦτῳ ὄχλῳ ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ λέγοντα ἃ ἔλεγεν, ἐτέρωθι ἐγὼ κάλλιον ἐθεασάμην ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὡς ἀληθῶς ἐπιδεικνύμενον οὐχ ἐκόντα. προσβαλούσης γὰρ τῆς νεῶς ἐφ' ἣ ἐπεβάτευεν πρὸς ὀλκάδα τινά, ἐμάχετο ἔχων δορυδρέπανον, διαφέρον δὴ ὄπλον ἅτε καὶ αὐτὸς τῶν ἄλλων διαφέρων. τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὐκ ἄξια λέγειν περὶ τάνδρος, τὸ δὲ σόφισμα τὸ τοῦ δρεπάνου τοῦ πρὸς τῇ λόγχῃ οἷον ἀπέβη. μαχομένου γὰρ αὐτοῦ ἐνέσχετό που ἐν τοῖς τῆς νεῶς σκεύεσιν καὶ ἀντελάβετο· εἴλκεν οὖν ὁ Στησίλεως βουλόμενος ἀπολῦσαι, καὶ οὐχ οἷός τ' ἦν, ἡ δὲ ναῦς τὴν ναῦν παρήει. τέως μὲν οὖν παρέθει ἐν τῇ νηὶ ἀντεχόμενος τοῦ δόρατος· ἐπεὶ δὲ δὴ παρημείβετο ἡ ναῦς τὴν ναῦν καὶ ἐπέσπα αὐτὸν τοῦ δόρατος ἐχόμενον, [184] ἐφίει τὸ δόρυ διὰ τῆς χειρός, ἕως ἄκρου τοῦ στύρακος ἀντελάβετο. ἦν δὲ γέλωσ καὶ κρότος ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ὀλκάδος ἐπὶ τε τῷ σχήματι αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ βαλόντος τινὸς λίθου παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὸ κατάστρωμα ἀφίεται τοῦ δόρατος, τότε ἤδη καὶ οἱ ἐκ τῆς τριήρους οὐκέτι οἷοί τ' ἦσαν τὸν γέλωτα κατέχειν, ὀρῶντες αἰωρούμενον ἐκ τῆς ὀλκάδος τὸ δορυδρέπανον ἐκεῖνο. ἴσως μὲν οὖν εἶη ἂν τὰ ταῦτα, ὥσπερ Νικίας λέγει· οἷς δ' οὖν ἐγὼ ἐντετύχηκα, τοιαῦτ' ἅττα ἐστίν. ὁ οὖν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἶπον, εἴτε οὕτω σμικρὰς ὠφελίας ἔχει μάθημα ὃν, εἴτε μὴ ὃν φασὶ καὶ προσποιοῦνται αὐτὸ εἶναι μάθημα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν μανθάνειν. καὶ γὰρ οὖν μοι δοκεῖ, εἰ μὲν δειλὸς τις ὢν οἷοιτο αὐτὸ ἐπίστασθαι, θρασύτερος ἂν δι' αὐτὸ γενόμενος ἐπιφανέστερος γένοιτο οἷος ἦν, εἰ δὲ ἀνδρεῖος, φυλαττόμενος ἂν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, εἰ καὶ σμικρὸν ἐξαμάρτοι, μεγάλας ἂν διαβολὰς ἴσχειν· ἐπίφθονος γὰρ ἡ προσποίησις τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης, ὥστ' εἰ μὴ τι θαυμαστὸν ὅσον διαφέρει τῇ ἀρετῇ τῶν ἄλλων, οὐκ ἔσθ' ὅπως ἂν τις φύγοι τὸ καταγέλαστος γενέσθαι φάσκων ἔχειν ταύτην τὴν ἐπιστήμην. τοιαύτη τις ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Λυσίμαχε, ἡ περὶ τοῦτο τὸ μάθημα εἶναι σπουδὴ· χρὴ δ' ὅπερ σοὶ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, καὶ Σωκράτη τόνδε μὴ ἀφιέναι, ἀλλὰ δεῖσθαι συμβουλεύειν ὅπη δοκεῖ αὐτῷ περὶ τοῦ προκειμένου.

{Λυσίμαχος} Ἀλλὰ δέομαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ ὥσπερ τοῦ ἐπιδιακρινουῦντος δοκεῖ μοι δεῖν ἡμῖν ἡ βουλή. εἰ μὲν γὰρ συνεφερέσθην τῷδε, ἦττον ἂν τοῦ τοιοῦτου ἔδει· νῦν δὲ τὴν ἐναντίαν γάρ, ὡς ὀρᾶς, Λάχης Νικία ἔθετο, εὖ δὴ ἔχει ἀκοῦσαι καὶ σοῦ ποτέρῳ τοῖν ἀνδροῖν σύμψηφος εἶ.

{Σωκράτης} Τί δέ, ὦ Λυσίμαχε; ὁπότερ' ἂν οἱ πλείους ἐπαινῶσιν ἡμῶν, τούτοις μέλλεις χρῆσθαι;

{Λυσίμαχος} Τί γὰρ ἂν τις καὶ ποιῶ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἦ καὶ σύ, ὦ Μελησία, οὕτως ἂν ποιῶς; κἂν εἴ τις περὶ ἀγωνίας τοῦ ὑέος σοὶ βουλή εἶη τί χρὴ ἀσκεῖν, ἄρα τοῖς πλείοσιν ἂν ἡμῶν πείθοιο, ἢ 'κείνῳ ὅστις τυγχάνει ὑπὸ παιδοτρίβῃ ἀγαθῷ πεπαιδευμένος καὶ ἡσκηκῶς;

{Μελησίας} Ἐκείνῳ εἰκός γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Αὐτῷ ἄρ' ἂν μᾶλλον πείθοιο ἢ τέτταρσιν οὗσιν ἡμῖν;

{Μελησίας} Ἴσως.

{Σωκράτης} Ἐπιστήμη γὰρ οἷμαι δεῖ κρῖνεσθαι ἀλλ' οὐ πλήθει τὸ μέλλον καλῶς κριθήσεσθαι.

{Μελησίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ νῦν χρὴ πρῶτον αὐτὸ τοῦτο σκέψασθαι, [185] εἰ ἔστιν τις ἡμῶν τεχνικός περὶ οὗ βουλευόμεθα ἢ οὐ· καὶ εἰ μὲν ἔστιν, ἐκείνῳ πείθεσθαι ἐνὶ ὄντι, τοὺς δ' ἄλλους ἔαν, εἰ δὲ μή, ἄλλον τινὰ ζητεῖν. ἢ περὶ μικροῦ οἴεσθε νυνὶ κινδυνεύειν καὶ σὺ καὶ Λυσίμαχος ἄλλ' οὐ περὶ τούτου τοῦ κτήματος ὃ τῶν ὑμετέρων μέγιστον ὄν τυγχάνει; ὑέων γάρ που ἢ χρηστῶν ἢ τάναντία γενομένων καὶ πᾶς ὁ οἶκος ὁ τοῦ πατρὸς οὕτως οἰκίησεται, ὅποιοι ἂν τινες οἱ παῖδες γένωνται.

{Μελησίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Πολλὴν ἄρα δεῖ προμηθίαν αὐτοῦ ἔχειν.

{Μελησίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν, ὃ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον, ἐσκοποῦμεν ἂν, εἰ ἐβουλόμεθα σκέψασθαι τίς ἡμῶν περὶ ἀγωνίαν τεχνικώτατος; ἄρ' οὐχ ὁ μαθὼν καὶ ἐπιτηδεύσας, ᾧ καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγονότες ἦσαν αὐτοῦ τούτου;

{Μελησίας} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἔτι πρότερον, τίνος ὄντος τούτου οὗ ζητοῦμεν τοὺς διδασκάλους;

{Μελησίας} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ὡδε ἴσως μᾶλλον κατάδηλον ἔσται. οὐ μοι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ὠμολογηθῆναι τί ποτ' ἔστιν περὶ οὗ βουλευόμεθα καὶ σκεπτόμεθα, ὅστις ἡμῶν τεχνικός καὶ τούτου ἕνεκα διδασκάλους ἐκτήσατο, καὶ ὅστις μή.

{Νικίας} Οὐ γάρ, ᾧ Σώκρατες, περὶ τοῦ ἐν ὄπλοις μάχεσθαι σκοποῦμεν, εἴτε χρὴ αὐτὸ τοὺς νεανίσκους μανθάνειν εἴτε μή;

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν, ᾧ Νικία. ἀλλ' ὅταν περὶ φαρμάκου τίς του πρὸς ὀφθαλμοὺς σκοπῆται, εἴτε χρὴ αὐτὸ ὑπαλείφεισθαι εἴτε μή, πότερον οἶει τότε εἶναι τὴν βουλήν περὶ τοῦ φαρμάκου ἢ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν;

{Νικίας} Περὶ τῶν ὀφθαλμῶν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὅταν ἵππῳ χαλινὸν σκοπῆταί τις εἰ προσοιστέον ἢ μή, καὶ ὅποτε, τότε που περὶ τοῦ ἵππου βουλεύεται ἄλλ' οὐ περὶ τοῦ χαλινοῦ;

{Νικίας} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐνὶ λόγῳ, ὅταν τίς τι ἕνεκά του σκοπῆ, περὶ ἐκείνου ἢ βουλή τυγχάνει οὔσα οὗ ἕνεκα ἐσκόπει, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ ὃ ἕνεκα ἄλλου ἐζήτει.

{Νικίας} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα καὶ τὸν σύμβουλον σκοπεῖν ἄρα τεχνικός ἔστιν εἰς ἐκείνου θεραπείαν, οὗ ἕνεκα σκοπούμενοι σκοποῦμεν.

{Νικίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν νῦν φαμεν περὶ μαθήματος σκοπεῖν τῆς ψυχῆς ἕνεκα τῆς τῶν νεανίσκων;

{Νικίας} Ναί.

{Σωκράτης} Εἴ τις ἄρα ἡμῶν τεχνικός περὶ ψυχῆς θεραπείαν καὶ οἷός τε καλῶς τοῦτο θεραπεῦσαι, καὶ ὅτῳ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασιν, τοῦτο σκεπτέον.

{Λάχης} Τί δέ, ὦ Σώκρατες; οὐπὼ ἐώρακας ἄνευ διδασκάλων τεχνικωτέρους γεγονότας εἰς ἕνια ἢ μετὰ διδασκάλων;

{Σωκράτης} Ἔγωγε, ὦ Λάχης· οἷς γε σὺ οὐκ ἂν ἐθέλοις πιστεῦσαι, εἰ φαῖεν ἀγαθοὶ εἶναι δημιουργοί, εἰ μὴ τί σοι τῆς αὐτῶν τέχνης ἔργον ἔχοιεν ἐπιδειῖναι εὖ εἰργασμένον, καὶ ἐν καὶ πλείω.

[186]

{Λάχης} Τοῦτο μὲν ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Καὶ ἡμᾶς ἄρα δεῖ, ὦ Λάχης τε καὶ Νικία – ἐπειδὴ Λυσίμαχος καὶ Μελησίας εἰς συμβουλήν παρεκαλεσάτην ἡμᾶς περὶ τοῖν ὑέοι, προθυμούμενοι αὐτοῖν ὅτι ἀρίστας γενέσθαι τὰς ψυχὰς – εἰ μὲν φαμεν ἔχειν, ἐπιδειῖναι αὐτοῖς καὶ διδασκάλους οἵτινες ἡμῶν γεγόνασιν αὐτοὶ πρῶτον ἀγαθοὶ ὄντες καὶ πολλῶν νέων τεθεραπευκότες ψυχὰς ἔπειτα καὶ ἡμᾶς διδάξαντες φαίνονται· ἢ εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν ἑαυτῷ διδάσκαλον μὲν οὐ φησι γεγονέναι, ἀλλ’ οὖν ἔργα αὐτὸν αὐτοῦ ἔχειν εἰπεῖν καὶ ἐπιδειῖναι τίνες Ἀθηναίων ἢ τῶν ξένων, ἢ δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι, δι’ ἐκεῖνον ὁμολογουμένως ἀγαθοὶ γεγόνασιν· εἰ δέ μηδὲν ἡμῖν τούτων ὑπάρχει, ἄλλους κελεύειν ζητεῖν καὶ μὴ ἐν ἐταίρων ἀνδρῶν ὑέσιν κινδυνεύειν διαφθείροντας τὴν μεγίστην αἰτίαν ἔχειν ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε τε καὶ Μελησία, πρῶτος περὶ ἑμαυτοῦ λέγω ὅτι διδάσκαλός μοι οὐ γέγονε τούτου πέρι. καίτοι ἐπιθυμῶ γε τοῦ πράγματος ἐκ νέου ἀρξάμενος. ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφισταῖς οὐκ ἔχω τελεῖν μισθούς, οἵπερ μόνον ἐπηγγέλλοντό με οἷοί τ’ εἶναι ποιῆσαι καλόν τε κάγαθόν· αὐτὸς δ’ αὖ εὐρεῖν τὴν τέχνην ἀδυνατῶ ἔτι νυνί. εἰ δέ Νικίας ἢ Λάχης ἠύρηκεν ἢ μεμάθηκεν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι· καὶ γὰρ χρήμασιν ἐμοῦ δυνατώτεροι, ὥστε μαθεῖν παρ’ ἄλλων, καὶ ἅμα πρεσβύτεροι, ὥστε ἤδη ἠύρηκεναι. δοκοῦσι δὴ μοι δυνατοὶ εἶναι παιδεῦσαι ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἀδεῶς ἀπεφάνοντο περὶ ἐπιτηδευμάτων νέω χρηστῶν τε καὶ πονηρῶν, εἰ μὴ αὐτοῖς ἐπίστευον ἰκανῶς εἰδέναί. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐγώ γε τούτοις πιστεύω· ὅτι δὲ διαφέρεσθον ἀλλήλοισιν, ἐθαύμασα. τοῦτο οὖν σου ἐγὼ ἀντιδέομαι, ὦ Λυσίμαχε· καθάπερ ἄρτι Λάχης μὴ ἀφίεσθαί σε ἐμοῦ διεκελεύετο ἀλλὰ ἐρωτᾶν, καὶ ἐγὼ νῦν παρακελεύομαί σοι μὴ ἀφίεσθαί Λάχητος μηδὲ Νικίου, ἀλλ’ ἐρωτᾶν λέγοντα ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης οὐ φησιν ἐπαῖειν περὶ τοῦ πράγματος οὐδ’ ἰκανὸς εἶναι διακρίναι ὀπότερος ὑμῶν ἀληθῆ λέγει – οὔτε γὰρ εὐρετῆς οὔτε μαθητῆς οὐδενὸς περὶ τῶν τοιούτων γεγονέναι – σὺ δ’, ὦ Λάχης καὶ Νικία, εἵπετον ἡμῖν ἑκάτερος τίνι δὴ δεινοτάτῳ συγγεγόνασιν περὶ τῆς τῶν νέων τροφῆς, καὶ πότερα μαθόντε παρά του ἐπίστασθον ἢ αὐτῷ ἐξευρόντε, καὶ εἰ μὲν μαθόντε, [187] τίς ὁ διδάσκαλος ἑκατέρῳ καὶ τίνες ἄλλοι ὁμότεχνοι αὐτοῖς, ἴν’, ἂν μὴ ὑμῖν σχολῆ ἢ ὑπὸ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων, ἐπ’ ἐκείνους ἴωμεν καὶ πείθωμεν ἢ δώροισιν ἢ χάρισιν ἢ ἀμφότερα ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ὑμετέρων παίδων, ὅπως μὴ κατασχύνωσι τοὺς αὐτῶν προγόνους φαῦλοι γενόμενοι· εἰ δ’ αὐτοὶ εὐρεταὶ γεγονότε τοῦ τοιούτου, δότε παράδειγμα τίνων ἤδη ἄλλων ἐπιμεληθέντες ἐκ φαύλων καλοῦς τε κάγαθούς ἐποίησατε. εἰ γὰρ νῦν πρῶτον ἄρξεσθε παιδεύειν, σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ’ ἐν τοῖς ὑέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισὶ, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίη ἐν πίθῳ ἢ κεραμεία γιγνομένη. λέγετε οὖν τί τούτων ἢ φατὲ ὑμῖν ὑπάρχειν τε καὶ προσήκειν ἢ οὐ φατε. ταῦτ’, ὦ Λυσίμαχε, παρ’ αὐτῶν πυνθάνου τε καὶ μὴ μεθίει τοὺς ἄνδρας.

{Λυσίμαχος} Καλῶς μὲν ἔμοιγε δοκεῖ, ὧ ἄνδρες, Σωκράτης λέγειν· εἰ δὲ βουλομένοις ὑμῖν ἐστὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐρωτᾶσθαι τε καὶ διδόναι λόγον, αὐτοὺς δὴ χρὴ γινώσκειν, ὧ Νικία τε καὶ Λάχης. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ Μελησίᾳ τῷδε δῆλον ὅτι ἠδομένοις ἂν εἴη εἰ πάντα ἃ Σωκράτης ἐρωτᾷ ἐθέλοιτε λόγῳ διεξιέναι· καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐντεῦθεν ἠρχόμενόν λέγων, ὅτι εἰς συμβουλήν διὰ ταῦτα ὑμᾶς παρακαλέσαιμεν, ὅτι μεμεληκέναι ὑμῖν ἠγούμεθα, ὡς εἰκός, περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ἄλλως καὶ ἐπειδὴ οἱ παῖδες ὑμῖν ὀλίγου ὥσπερ οἱ ἡμέτεροι ἠλικίαν ἔχουσι παιδεύεσθαι. εἰ οὖν ὑμῖν μή τι διαφέρει, εἴπατε καὶ κοινῇ μετὰ Σωκράτους σκέψασθε, διδόντες τε καὶ δεχόμενοι λόγον παρ' ἀλλήλων· εὗ γὰρ καὶ τοῦτο λέγει ὁδε, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου νῦν βουλευόμεθα τῶν ἡμετέρων. ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ δοκεῖ χρῆναι οὕτω ποιεῖν.

{Νικίας} ὦ Λυσίμαχε, δοκεῖς μοι ὡς ἀληθῶς Σωκράτη πατρόθεν γινώσκειν μόνον, αὐτῷ δ' οὐ συγγεγονέναι ἀλλ' ἢ παιδί ὄντι, εἴ που ἐν τοῖς δημόταις μετὰ τοῦ πατρὸς ἀκολουθῶν ἐπλησίασέν σοι ἢ ἐν ἱερῷ ἢ ἐν ἄλλῳ τῷ συλλόγῳ τῶν δημοτῶν· ἐπειδὴ δὲ πρεσβύτερος γέγονεν, οὐκ ἐντετυχηκῶς τῷ ἀνδρὶ δῆλος ἔτι εἶ.

{Λυσίμαχος} Τί μάλιστα, ὧ Νικία;

{Νικίας} Οὐ μοι δοκεῖς εἰδέναι ὅτι ὅς ἂν ἐγγύτατα Σωκράτους ἦ λόγῳ ὥσπερ γένει καὶ πλησιάζῃ διαλεγόμενος, ἀνάγκη αὐτῷ, ἐὰν ἄρα καὶ περὶ ἄλλου τοῦ πρότερον ἄρξῃται διαλέγεσθαι, μὴ παύεσθαι ὑπὸ τούτου περιαιγόμενον τῷ λόγῳ, πρὶν ἂν ἐμπέσῃ εἰς τὸ διδόναι περὶ αὐτοῦ λόγον, [188] ὄντινα τρόπον νῦν τε ζῆ καὶ ὄντινα τὸν παρεληλυθότα βίον βεβίωκεν· ἐπειδὴ δ' ἐμπέσῃ, ὅτι οὐ πρότερον αὐτὸν ἀφήσει Σωκράτης, πρὶν ἂν βασανίσῃ ταῦτα εὗ τε καὶ καλῶς ἅπαντα. ἐγὼ δὲ συνήθης τέ εἰμι τῷδε καὶ οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ὑπὸ τούτου πάσχειν ταῦτα, καὶ ἔτι γε αὐτὸς ὅτι πείσομαι ταῦτα εὗ οἶδα· χαίρω γάρ, ὧ Λυσίμαχε, τῷ ἀνδρὶ πλησιάζων, καὶ οὐδὲν οἶμαι κακὸν εἶναι τὸ ὑπομνήσκεσθαι ὅτι μὴ καλῶς ἢ πεποιήκαμεν ἢ ποιῶμεν, ἀλλ' εἰς τὸν ἔπειτα βίον προμηθέστερον ἀνάγκη εἶναι τὸν ταῦτα μὴ φεύγοντα ἀλλ' ἐθέλοντα κατὰ τὸ τοῦ Σόλωνος καὶ ἀξιῶντα μανθάνειν ὥσπερ ἂν ζῆ, καὶ μὴ οἰόμενον αὐτῷ τὸ γῆρας νοῦν ἔχον προσιέναι. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐδὲν ἄηθες οὐδ' αὖ ἀηδὲς ὑπὸ Σωκράτους βασανίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάλαι σχεδόν τι ἠπιστάμην ὅτι οὐ περὶ τῶν μειρακίων ἡμῖν ὁ λόγος ἔσοιτο Σωκράτους παρόντος, ἀλλὰ περὶ ἡμῶν αὐτῶν. ὅπερ οὖν λέγω, τὸ μὲν ἐμὸν οὐδὲν κωλύει Σωκράτει συνδιατρίβειν ὅπως οὗτος βούλεται· Λάχητα δὲ τόνδε ὄρα ὅπως ἔχει περὶ τοῦ τοιούτου.

{Λάχης} Ἀπλοῦν τό γ' ἐμόν, ὧ Νικία, περὶ λόγων ἐστίν, εἰ δὲ βούλει, οὐχ ἀπλοῦν ἀλλὰ διπλοῦν· καὶ γὰρ ἂν δόξαιμί τῳ φιλόλογος εἶναι καὶ αὖ μισόλογος. ὅταν μὲν γὰρ ἀκούω ἀνδρὸς περὶ ἀρετῆς διαλεγόμενου ἢ περὶ τίνος σοφίας ὡς ἀληθῶς ὄντος ἀνδρὸς καὶ ἀξίου τῶν λόγων ὧν λέγει, χαίρω ὑπερφυῶς, θεώμενος ἅμα τὸν τε λέγοντα καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι πρέποντα ἀλλήλοις καὶ ἀρμόττοντά ἐστι. καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ μουσικός ὁ τοιοῦτος εἶναι, ἀρμονίαν καλλίστην ἠρμωσμένος οὐ λύραν οὐδὲ παιδιᾶς ὄργανα, ἀλλὰ τῷ ὄντι ζῆν ἠρμωσμένος οὗ αὐτὸς αὐτοῦ τὸν βίον σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα, ἀτεχνῶς δωριστί ἀλλ' οὐκ ἰαστί, οἶμαι δὲ οὐδὲ φρυγιστί οὐδὲ λυδιστί, ἀλλ' ἤπερ μόνη Ἑλληνικὴ ἐστὶν ἀρμονία. ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος χαίρειν με ποιεῖ φθεγγόμενος καὶ δοκεῖν ὄψοῦν φιλόλογον εἶναι – οὕτω σφόδρα ἀποδέχομαι παρ' αὐτοῦ τὰ λεγόμενα – ὁ δὲ τάναντία τούτου πράττων λυπεῖ με, ὅσῳ ἂν δοκῆ ἄμεινον λέγειν, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καὶ ποιεῖ αὖ δοκεῖν εἶναι μισόλογον. Σωκράτους δ' ἐγὼ τῶν μὲν λόγων οὐκ ἔμπειρός εἰμι, ἀλλὰ πρότερον, ὡς ἔοικε, τῶν ἔργων ἐπειράθην, [189] καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἠῦρον ἄξιον ὄντα λόγων καλῶν καὶ πάσης παρρησίας. εἰ

οὖν καὶ τοῦτο ἔχει, συμβούλομαι τάνδρῃ, καὶ ἡδιστ' ἂν ἐξεταζοίμην ὑπὸ τοῦ τοιούτου, καὶ οὐκ ἂν ἀχθοίμην μανθάνων, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ τῷ Σόλωνι, ἐν μόνον προσλαβὼν, συγχωρῶ γηράσκων γὰρ πολλὰ διδάσκεσθαι ἐθέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνον. τοῦτο γάρ μοι συγχωρεῖται, ἀγαθὸν καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν διδάσκαλον, ἵνα μὴ δυσμαθῆς φαίνωμαι ἀηδῶς μανθάνων· εἰ δὲ νεώτερος ὁ διδάσκων ἔσται ἢ μήπω ἐν δόξῃ ὧν ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἔχων, οὐδέν μοι μέλει. σοὶ οὖν, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐπαγγέλλομαι καὶ διδάσκειν καὶ ἐλέγχειν ἐμέ ὅτι ἂν βούλη, καὶ μανθάνειν γε ὅτι αὖ ἐγὼ οἶδα· οὕτω σὺ παρ' ἐμοὶ διάκεισαι ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἢ μετ' ἐμοῦ συνδιεκινδύνευσας καὶ ἔδωκας σαυτοῦ πεῖραν ἀρετῆς ἣν χρὴ διδόναι τὸν μέλλοντα δικαίως δώσειν. λέγ' οὖν ὅτι σοι φίλον, μηδὲν τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν ὑπόλογον ποιούμενος.

{Σωκράτης} Οὐ τὰ ὑμέτερα, ὡς ἔοικεν, αἰτιασόμεθα μὴ οὐχ ἔτοιμα εἶναι καὶ συμβουλεύειν καὶ συσκοπεῖν.

{Λυσιμάχος} Ἄλλ' ἡμέτερον δὴ ἔργον, ὦ Σώκρατες – ἓνα γάρ σε ἔγωγε ἡμῶν τίθημι – σκόπει οὖν ἀντ' ἐμοῦ ὑπὲρ τῶν νεανίσκων ὅτι δεόμεθα παρὰ τῶνδε πυνθάνεσθαι, καὶ συμβούλευε διαλεγόμενος τούτοις. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ ἐπιλανθάνομαι ἤδη τὰ πολλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν ὧν ἂν διανοηθῶ ἐρέσθαι καὶ αὖ ἂν ἀκούσω· ἐὰν δὲ μεταξὺ ἄλλοι λόγοι γένωνται, οὐ πάνυ μέμνημαι. ὑμεῖς οὖν λέγετε καὶ διέξιτε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὧν προυθέμεθα· ἐγὼ δ' ἀκούσομαι καὶ ἀκούσας αὖ μετὰ Μελησίου τοῦδε ποιήσω τοῦτο ὅτι ἂν καὶ ὑμῖν δοκῇ.

{Σωκράτης} Πειστέον, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης, Λυσιμάχῳ καὶ Μελησίᾳ. ἃ μὲν οὖν νυνδὴ ἐπεχειρήσαμεν σκοπεῖν, τίνες οἱ διδάσκαλοι ἡμῖν τῆς τοιαύτης παιδείας γεγόνασιν ἢ τίνας ἄλλους βελτίους πεποιήκαμεν, ἴσως μὲν οὐ κακῶς εἶχεν ἐξετάζειν καὶ τὰ τοιαῦτα ἡμᾶς αὐτούς· ἀλλ' οἶμαι καὶ ἡ τοιάδε σκέψις εἰς ταῦτόν φέρει, σχεδὸν δέ τι καὶ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς εἶη ἂν. εἰ γὰρ τυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὅπου οὖν πέρι ὅτι παραγενόμενόν τῳ βέλτιον ποιεῖ ἐκεῖνο ὃ παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τε ἔσμεν αὐτὸ ποιεῖν παραγίγνεσθαι ἐκείνῳ, δῆλον ὅτι αὐτό γε ἴσμεν τοῦτο οὗ πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα ὡς ἂν τις αὐτὸ ῥᾶστα καὶ ἄριστ' ἂν κτήσαιο. ἴσως οὖν οὐ μανθάνετε μου ὅτι λέγω, ἀλλ' ὧδε ῥᾶσον μαθήσεσθε. [190] εἰ τυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὅτι ὄψις παραγενομένη ὀφθαλμοῖς βελτίους ποιεῖ ἐκείνους οἷς παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τ' ἔσμεν ποιεῖν αὐτὴν παραγίγνεσθαι ὄμμασι, δῆλον ὅτι ὄψιν γε ἴσμεν αὐτὴν ὅτι ποτ' ἔστιν, ἥς πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα ὡς ἂν τις αὐτὴν ῥᾶστα καὶ ἄριστα κτήσαιο. εἰ γὰρ μηδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδεῖμεν, ὅτι ποτ' ἔστιν ὄψις ἢ ὅτι ἔστιν ἀκοή, σχολῆ ἂν σύμβουλοί γε ἄξιοι λόγου γενοίμεθα καὶ ἰατροὶ ἢ περὶ ὀφθαλμῶν ἢ περὶ ὠτων, ὄντινα τρόπον ἀκοὴν ἢ ὄψιν κάλλιστ' ἂν κτήσαιο τις.

{Λάχης} Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὦ Λάχης, καὶ νῦν ἡμᾶς τῷδε παρακαλεῖτον εἰς συμβουλήν, τίν' ἂν τρόπον τοῖς ὑέσιν αὐτῶν ἀρετὴ παραγενομένη ταῖς ψυχᾶς ἀμείνους ποιήσειε;

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἡμῖν τοῦτό γ' ὑπάρχειν δεῖ, τὸ εἰδέναι ὅτι ποτ' ἔστιν ἀρετὴ; εἰ γὰρ που μηδ' ἀρετὴν εἰδεῖμεν τὸ παράπαν ὅτι ποτε τυγχάνει ὄν, τίν' ἂν τρόπον τούτου σύμβουλοι γενοίμεθ' ἂν ὄψωμεν, ὅπως ἂν αὐτὸ κάλλιστα κτήσαιο;

{Λάχης} Οὐδένα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φαμέν ἄρα, ὦ Λάχης, εἰδέναι αὐτὸ ὅτι ἔστιν.

{Λάχης} Φαμέν μέντοι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὃ γε ἴσμεν, κἂν εἴπομεν δήπου τί ἔστιν.

{Λάχης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, περὶ ὅλης ἀρετῆς εὐθέως σκοπώμεθα – πλεόν γὰρ ἴσως ἔργον – ἀλλὰ μέρους τινὸς περὶ πρῶτον ἴδωμεν εἰ ἰκανῶς ἔχομεν πρὸς τὸ εἰδέναι· καὶ ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ῥάων ἢ σκέψις ἔσται.

{Λάχης} Ἄλλ' οὕτω ποιῶμεν, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ βούλει.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν προελοιμέθα τῶν τῆς ἀρετῆς μερῶν; ἢ δῆλον δὴ ὅτι τοῦτο εἰς ὃ τείνειν δοκεῖ ἢ ἐν τοῖς ὅπλοις μάθησις; δοκεῖ δέ που τοῖς πολλοῖς εἰς ἀνδρείαν. ἢ γάρ;

{Λάχης} Καὶ μάλα δὴ οὕτω δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν πρῶτον ἐπιχειρήσωμεν, ὦ Λάχης, εἰπεῖν, ἀνδρεία τί ποτ' ἔστιν· ἔπειτα μετὰ τοῦτο σκεψόμεθα καὶ ὅτῳ ἂν τρόπῳ τοῖς νεανίσκοις παραγένοιτο, καθ' ὅσον οἷόν τε ἐξ ἐπιτηδευμάτων τε καὶ μαθημάτων παραγενέσθαι. ἀλλὰ πειρῶ εἰπεῖν ὃ λέγω, τί ἔστιν ἀνδρεία.

{Λάχης} Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν· εἰ γὰρ τις ἐθέλοι ἐν τῇ τάξει μένων ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους καὶ μὴ φεύγει, εὖ ἴσθι ὅτι ἀνδρεῖος ἂν εἴη.

{Σωκράτης} Εὖ μὲν λέγεις, ὦ Λάχης· ἀλλ' ἴσως ἐγὼ αἴτιος, οὐ σαφῶς εἰπὼν, τὸ σὲ ἀποκρίνασθαι μὴ τοῦτο ὃ διανοούμενος ἠρόμην, ἀλλ' ἕτερον.

{Λάχης} Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

[191]

{Σωκράτης} Ἐγὼ φράσω, ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ἀνδρεῖός που οὗτος, ὃν καὶ σὺ λέγεις, ὃς ἂν ἐν τῇ τάξει μένων μάχηται τοῖς πολεμίοις.

{Λάχης} Ἐγὼ γοῦν φημι.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἐγώ. ἀλλὰ τί αὖ ὅδε, ὃς ἂν φεύγων μάχηται τοῖς πολεμίοις ἀλλὰ μὴ μένων;

{Λάχης} Πῶς φεύγων;

{Σωκράτης} Ὡσπερ που καὶ Σκύθαι λέγονται οὐχ ἦττον φεύγοντες ἢ διώκοντες μάχεσθαι, καὶ Ὀμηρός που ἐπαινῶν τοὺς τοῦ Αἰνείου ἵππους κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἔφη αὐτοὺς ἐπίστασθαι διώκειν ἢ δὲ φέβεσθαι· καὶ αὐτὸν τὸν Αἰνεῖαν κατὰ τοῦτ' ἐνεκωμίασε, κατὰ τὴν τοῦ φόβου ἐπιστήμην, καὶ εἶπεν αὐτὸν εἶναι μῆστωρα φόβοιο.

{Λάχης} Καὶ καλῶς γε, ὦ Σώκρατες· περὶ ἀρμάτων γὰρ ἔλεγε. καὶ σὺ τὸ τῶν Σκυθῶν ἱππέων περὶ λέγεις· τὸ μὲν γὰρ ἱππικὸν τὸ ἐκείνων οὕτω μάχεται, τὸ δὲ ὀπλιτικὸν τό γε τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐγὼ λέγω.

{Σωκράτης} Πλὴν γ' ἴσως, ὦ Λάχης, τὸ Λακεδαιμονίων. Λακεδαιμονίους γὰρ φασιν ἐν Πλαταιαῖς, ἐπειδὴ πρὸς τοῖς γεροφόροις ἐγένοντο, οὐκ ἐθέλειν μένοντας πρὸς αὐτοὺς μάχεσθαι, ἀλλὰ φεύγειν,

ἐπειδὴ δ' ἐλύθησαν αἱ τάξεις τῶν Περσῶν, ἀναστρεφομένους ὥσπερ ἵππεας μάχεσθαι καὶ οὕτω νικῆσαι τὴν ἐκεῖ μάχην.

{Λάχης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν ὁ ἄρτι ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ αἴτιος μὴ καλῶς σε ἀποκρίνασθαι, ὅτι οὐ καλῶς ἠρόμην – βουλόμενος γάρ σου πυθέσθαι μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ ὀπλιτικῷ ἀνδρείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἵππικῷ καὶ ἐν σύμπαντι τῷ πολεμικῷ εἶδει, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πρὸς τὴν θάλατταν κινδύνους ἀνδρείους ὄντας, καὶ ὅσοι γε πρὸς νόσους καὶ ὅσοι πρὸς πενίας ἢ καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ ἀνδρεῖοι εἰσιν, καὶ ἔτι αὖ μὴ μόνον ὅσοι πρὸς λύπας ἀνδρεῖοι εἰσιν ἢ φόβους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιθυμίας ἢ ἡδονὰς δεινοὶ μάχεσθαι, καὶ μένοντες καὶ ἀναστρέφοντες – εἰσὶ γὰρ πού τινες, ὧς Λάχης, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνδρεῖοι –

{Λάχης} Καὶ σφόδρα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀνδρεῖοι μὲν πάντες οὗτοί εἰσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐν ἡδοναῖς, οἱ δ' ἐν λύπαις, οἱ δ' ἐν ἐπιθυμίαις, οἱ δ' ἐν φόβοις τὴν ἀνδρείαν κέκτηνται· οἱ δέ γ' οἴμαι δειλίαν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις.

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί ποτε ὄν ἐκάτερον τούτων; τοῦτο ἐπυνθανόμην. πάλιν οὖν πειρῶ εἰπεῖν ἀνδρείαν πρῶτον τί ὄν ἐν πᾶσι τούτοις ταυτόν ἐστιν· ἢ οὐπω καταμανθάνεις ὃ λέγω;

{Λάχης} Οὐ πάνυ τι.

[192]

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὧδε λέγω, ὥσπερ ἂν εἰ τάχος ἠρώτων τί ποτ' ἐστίν, ὃ καὶ ἐν τῷ τρέχειν τυγχάνει ὄν ἡμῖν καὶ ἐν τῷ κιθαρίζειν καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ ἐν τῷ μανθάνειν καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, καὶ σχεδόν τι αὐτὸ κεκτήμεθα, οὗ καὶ περί ἄξιον λέγειν, ἢ ἐν ταῖς τῶν χειρῶν πράξεσιν ἢ σκελῶν ἢ στόματός τε καὶ φωνῆς ἢ διανοίας· ἢ οὐχ οὕτω καὶ σὺ λέγεις;

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Εἰ τοίνυν τίς με ἔροιτο· «ἽΩ Σώκρατες, τί λέγεις τοῦτο ὃ ἐν πᾶσιν ὀνομάζεις ταχυτῆτα εἶναι;» εἵπομ' ἂν αὐτῷ ὅτι τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ διαπραττομένην δύναμιν ταχυτῆτα ἔγωγε καλῶ καὶ περὶ φωνὴν καὶ περὶ δρόμον καὶ περὶ ἄλλα πάντα.

{Λάχης} Ὅρθῶς γε σὺ λέγων.

{Σωκράτης} Πειρῶ δὴ καὶ σὺ, ὦ Λάχης, τὴν ἀνδρείαν οὕτως εἰπεῖν τίς οὕσα δύναμις ἢ αὐτὴ ἐν ἡδονῇ καὶ ἐν λύπῃ καὶ ἐν ἅπασιν οἷς νυνδὴ ἐλέγομεν αὐτὴν εἶναι, ἔπειτα ἀνδρεία κέκληται.

{Λάχης} Δοκεῖ τοίνυν μοι καρτερία τίς εἶναι τῆς ψυχῆς, εἰ τό γε διὰ πάντων περὶ ἀνδρείας πεφυκὸς δεῖ εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν δεῖ, εἴ γε τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινόμεθα ἡμῖν αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε φαίνεται· οὐτὶ πᾶσά γε, ὡς ἐγὼμαι, καρτερία ἀνδρεία σοι φαίνεται. τεκμαίρομαι δὲ ἐνθένδε· σχεδὸν γάρ τι οἶδα, ὦ Λάχης, ὅτι τῶν πάνυ καλῶν πραγμάτων ἡγῆ σὺ ἀνδρείαν εἶναι.

{Λάχης} Εὖ μὲν οὖν ἴσθι ὅτι τῶν καλλίστων.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ μὲν μετὰ φρονήσεως καρτερία καλὴ κάγαθή;

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' ἢ μετ' ἀφροσύνης; οὐ τούναντίον ταύτη βλαβερὰ καὶ κακοῦργος;

{Λάχης} Ναί.

{Σωκράτης} Καλὸν οὖν τι φήσεις σὺ εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὃν κακοῦργόν τε καὶ βλαβερόν;

{Λάχης} Οὐκ οὐκ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τήν γε τοιαύτην καρτερίαν ἀνδρείαν ὁμολογήσεις εἶναι, ἐπειδήπερ οὐ καλὴ ἐστίν, ἢ δὲ ἀνδρεία καλὸν ἐστίν.

{Λάχης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἡ φρόνιμος ἄρα καρτερία κατὰ τὸν σὸν λόγον ἀνδρεία ἂν εἴη.

{Λάχης} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἰδωμεν δὴ, ἢ εἰς τί φρόνιμος; ἢ ἢ εἰς ἅπαντα καὶ τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά; οἷον εἴ τις καρτερεῖ ἀναλίσκων ἀργύριον φρονίμως, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας πλέον ἐκτίσεται, τοῦτον ἀνδρεῖον καλοῖς ἂν;

{Λάχης} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οἷον εἴ τις ἰατρὸς ὢν, περιπλευμονία τοῦ ὑέος ἐχομένου ἢ ἄλλου τινὸς καὶ δεομένου πιεῖν ἢ φαγεῖν δοῦναι, [193] μὴ κάμπτοιτο ἀλλὰ καρτεροῖ;

{Λάχης} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν οὐδ' αὕτη.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐν πολέμῳ καρτεροῦντα ἄνδρα καὶ ἐθέλοντα μάχεσθαι, φρονίμως λογιζόμενον, εἰδότα μὲν ὅτι βοηθήσουσιν ἄλλοι αὐτῷ, πρὸς ἐλάττους δὲ καὶ φαυλοτέρους μαχεῖται ἢ μεθ' ὧν αὐτός ἐστίν, ἔτι δὲ χωρία ἔχει κρείττω, τοῦτον τὸν μετὰ τῆς τοιαύτης φρονήσεως καὶ παρασκευῆς καρτεροῦντα ἀνδρειότερον ἂν φαίης ἢ τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ στρατοπέδῳ ἐθέλοντα ὑπομένειν τε καὶ καρτερεῖν;

{Λάχης} Τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἀφρονεστέρα γε ἢ τούτου ἢ ἢ τοῦ ἐτέρου καρτερία.

{Λάχης} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Καὶ τὸν μετ' ἐπιστήμης ἄρα ἵππικῆς καρτεροῦντα ἐν ἵππομαχίᾳ ἤττον φήσεις ἀνδρεῖον εἶναι ἢ τὸν ἄνευ ἐπιστήμης.

{Λάχης} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Καὶ τὸν μετὰ σφενδοθητικῆς ἢ τοξικῆς ἢ ἄλλης τινὸς τέχνης καρτεροῦντα.

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ ὅσοι ἂν ἐθέλωσιν εἰς φρέαρ καταβαίνοντες καὶ κολυμβῶντες καρτερεῖν ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, μὴ ὄντες δεινοί, ἢ ἐν τινὶ ἄλλῳ τοιούτῳ, ἀνδρειότερους φήσεις τῶν ταῦτα δεινῶν.

{Λάχης} Τί γὰρ ἂν τις ἄλλο φαίη, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐδέν, εἴπερ οἰοιτό γε οὕτως.

{Λάχης} Ἀλλὰ μὴν οἶμαί γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν που ἀφρονεστέως γε, ὦ Λάχης, οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουσιν τε καὶ καρτεροῦσιν ἢ οἱ μετὰ τέχνης αὐτὸ πράττοντες.

{Λάχης} Φαίνονται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αἰσχρὰ ἢ ἄφρων τόλμα τε καὶ καρτέρησις ἐν τῷ πρόσθεν ἐφάνη ἡμῖν οὔσα καὶ βλαβερά;

{Λάχης} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἡ δέ γε ἀνδρεία ὠμολογεῖτο καλὸν τι εἶναι.

{Λάχης} Ὁμολογεῖτο γάρ.

{Σωκράτης} Νῦν δ' αὖ πάλιν φαμέν ἐκεῖνο τὸ αἰσχρὸν, τὴν ἄφρονα καρτέρησιν, ἀνδρείαν εἶναι.

{Λάχης} Ἐοίκαμεν.

{Σωκράτης} Καλῶς οὖν σοι δοκοῦμεν λέγειν;

{Λάχης} Μὰ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἐμοὶ μὲν οὔ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα που κατὰ τὸν σὸν λόγον δωριστὶ ἠρμόσμεθα ἐγὼ τε καὶ σύ, ὦ Λάχης· τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις. ἔργῳ μὲν γάρ, ὡς ἔοικε, φαίη ἂν τις ἡμᾶς ἀνδρείας μετέχειν, λόγῳ δ', ὡς ἐγῶμαι, οὐκ ἂν, εἰ νῦν ἡμῶν ἀκούσειε διαλεγομένων.

{Λάχης} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Σωκράτης} Τί οὖν; δοκεῖ καλὸν εἶναι οὕτως ἡμᾶς διακεῖσθαι;

{Λάχης} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν ᾧ λέγομεν πειθώμεθα τό γε τοσοῦτον;

{Λάχης} Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο, καὶ τίνι τούτῳ;

[194]

{Σωκράτης} Τῷ λόγῳ ὃς καρτερεῖν κελεύει. εἰ οὖν βούλει, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ζητήσῃ ἐπιμείνωμέν τε καὶ καρτερήσωμεν, ἵνα καὶ μὴ ἡμῶν αὐτῇ ἡ ἀνδρεία καταγελάσῃ, ὅτι οὐκ ἀνδρείως αὐτὴν ζητοῦμεν, εἰ ἄρα πολλάκις αὐτῇ ἡ καρτέρησίς ἐστιν ἀνδρεία.

{Λάχης} Ἐγὼ μὲν ἔτοιμος, ὦ Σώκρατες, μὴ προαφίστασθαι. καίτοι ἀήθης γ' εἰμὶ τῶν τοιούτων λόγων· ἀλλὰ τίς με καὶ φιλονικία εἴληφεν πρὸς τὰ εἰρημένα, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγανακτῶ εἰ οὕτως ἂν νοῶ μὴ οἷός τ' εἰμὶ εἰπεῖν. νοεῖν μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκῶ περὶ ἀνδρείας ὅτι ἔστιν, οὐκ οἶδα δ' ὅπῃ με ἄρτι διέφυγεν, ὥστε μὴ συλλαβεῖν τῷ λόγῳ αὐτὴν καὶ εἰπεῖν ὅτι ἔστιν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὦ φίλε, τὸν ἀγαθὸν κυνηγέτην μεταθεῖν χρὴ καὶ μὴ ἀνιέναι.

{Λάχης} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν καὶ Νικίαν τόνδε παρακαλῶμεν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον, εἴ τι ἡμῶν εὐπορώτερός ἐστιν;

{Λάχης} Βούλομαι· πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, ὦ Νικία, ἀνδράσι φίλοις χειμαζομένοις ἐν λόγῳ καὶ ἀποροῦσιν βοήθησον, εἴ τινα ἔχεις δύναμιν. τὰ μὲν γὰρ δὴ ἡμέτερα ὀρθῶς ὡς ἄπορα· σὺ δ' εἰπὼν ὅτι ἡγῆ ἀνδρείαν εἶναι, ἡμᾶς τε τῆς ἀπορίας ἔκλυσαι καὶ αὐτὸς ἅ νοεῖς τῷ λόγῳ βεβαίωσαι.

{Νικίας} Δοκεῖτε τοίνυν μοι πάλαι οὐ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ὀρίζεσθαι τὴν ἀνδρείαν· ὁ γὰρ ἐγὼ σοῦ ἤδη καλῶς λέγοντος ἀκήκοα, τούτῳ οὐ χρῆσθε.

{Σωκράτης} Ποίῳ δὴ, ὦ Νικία;

{Νικίας} Πολλάκις ἀκήκοά σου λέγοντος ὅτι ταῦτα ἀγαθὸς ἕκαστος ἡμῶν ἄπερ σοφός, ἅ δὲ ἀμαθής, ταῦτα δὲ κακός.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ μέντοι νῆ Δία λέγεις, ὦ Νικία.

{Νικίας} Οὐκοῦν εἴπερ ὁ ἀνδρεῖος ἀγαθός, δῆλον ὅτι σοφός ἐστιν.

{Σωκράτης} Ἦκουσας, ὦ Λάχης;

{Λάχης} Ἔγωγε, καὶ οὐ σφόδρα γε μανθάνω ὃ λέγει.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐγὼ δοκῶ μανθάνειν, καὶ μοι δοκεῖ ἀνὴρ σοφίαν τινὰ τὴν ἀνδρείαν λέγειν.

{Λάχης} Ποίαν, ὦ Σώκρατες, σοφίαν;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τόνδε τοῦτο ἐρωτᾷς;

{Λάχης} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, αὐτῷ εἰπέ, ὦ Νικία, ποία σοφία ἀνδρεία ἂν εἴη κατὰ τὸν σὸν λόγον. οὐ γὰρ που ἢ γε αὐλητική.

{Νικίας} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μὴν ἢ κιθαρῖστική.

{Νικίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τίς δὴ αὕτη ἢ τίνος ἐπιστήμη;

{Λάχης} Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς αὐτὸν ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες, καὶ εἰπέτω γε τίνα φησὶν αὐτὴν εἶναι.

{Νικίας} Ταύτην ἔγωγε, ὦ Λάχης, [195] τὴν τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων ἐπιστήμην καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

{Λάχης} Ὡς ἄτοπα λέγει, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Πρὸς τί τοῦτ' εἶπες βλέψας, ὦ Λάχης;

{Λάχης} Πρὸς ὅτι; χωρὶς δήπου σοφία ἐστὶν ἀνδρείας.

{Σωκράτης} Οὐκ οὖν φησὶ γε Νικίας.

{Λάχης} Οὐ μέντοι μὰ Δία· ταῦτά τοι καὶ ληρεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διδάσκωμεν αὐτὸν ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν.

{Νικίας} Οὐκ, ἀλλὰ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, Λάχης ἐπιθυμεῖν κάμει φανῆναι μηδὲν λέγοντα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἄρτι τοιοῦτός τις ἐφάνη.

{Λάχης} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Νικία, καὶ πειράσομαί γε ἀποφῆναι· οὐδὲν γὰρ λέγεις, ἐπεὶ αὐτίκα ἐν ταῖς νόσοις οὐχ οἱ ἰατροὶ τὰ δεινὰ ἐπίστανται; ἢ οἱ ἀνδρεῖοι δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαι; ἢ τοὺς ἰατροὺς σὺ ἀνδρείους καλεῖς;

{Νικίας} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

{Λάχης} Οὐδέ γε τοὺς γεωργοὺς οἶμαι. καίτοι τά γε ἐν τῇ γεωργίᾳ δεινὰ οὗτοι δήπου ἐπίστανται, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ ἅπαντες τὰ ἐν ταῖς αὐτῶν τέχναις δεινὰ τε καὶ θαρραλέα ἴσασιν· ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον οὗτοι ἀνδρεῖοί εἰσιν.

{Σωκράτης} Τί δοκεῖ Λάχης λέγειν, ὦ Νικία; ἔοικεν μέντοι λέγειν τι.

{Νικίας} Καὶ γὰρ λέγει γέ τι, οὐ μέντοι ἀληθές γε.

{Σωκράτης} Πῶς δή;

{Νικίας} Ὅτι οἶεται τοὺς ἰατροὺς πλέον τι εἰδέναι περὶ τοὺς κάμνοντας ἢ τὸ ὑγιεινὸν εἰπεῖν οἷόν τε καὶ νοσῶδες, οἱ δὲ δήπου τοσοῦτον μόνον ἴσασιν· εἰ δὲ δεινὸν τῷ τοῦτό ἐστιν τὸ ὑγιαίνειν μᾶλλον ἢ τὸ κάμνειν, ἢ γῆ σὺ τουτί, ὦ Λάχης, τοὺς ἰατροὺς ἐπίστασθαι; ἢ οὐ πολλοῖς οἶει ἐκ τῆς νόσου ἄμεινον εἶναι μὴ ἀναστῆναι ἢ ἀναστῆναι; τοῦτο γὰρ εἶπέ· σὺ πᾶσι φῆς ἄμεινον εἶναι ζῆν καὶ οὐ πολλοῖς κρεῖττον τεθνάναι;

{Λάχης} Οἶμαι ἔγωγε τοῦτό γε.

{Νικίας} Οἷς οὖν τεθνάναι λυσιτελεῖ, ταῦτά οἶει δεινὰ εἶναι καὶ οἷς ζῆν;

{Λάχης} Οὐκ ἔγωγε.

{Νικίας} Ἀλλὰ τοῦτο δὴ σὺ δίδως τοῖς ἰατροῖς γινώσκειν ἢ ἄλλω τινὶ δημιουργῷ πλὴν τῷ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἐπιστήμονι, ὃν ἐγὼ ἀνδρεῖον καλῶ;

{Σωκράτης} Κατανοεῖς, ὦ Λάχης, ὅτι λέγει;

{Λάχης} Ἐγωγε, ὅτι γε τοὺς μάντις καλεῖ τοὺς ἀνδρείους· τίς γὰρ δὴ ἄλλος εἴσεται ὅτῳ ἄμεινον ζῆν ἢ τεθνάναι; καίτοι σὺ, ὦ Νικία, πότερον ὁμολογεῖς μάντις εἶναι ἢ οὔτε μάντις οὔτε ἀνδρεῖος;

{Νικίας} Τί δέ; μάντι αὖ οἶει προσήκει τὰ δεινὰ γινώσκειν καὶ τὰ θαρραλέα;

{Λάχης} Ἐγωγε· τίτι γὰρ ἄλλω;

{Νικίας} ὦτι ἐγὼ λέγω πολὺ μᾶλλον, ὃ βέλτιστε· ἐπεὶ μάντιν γε τὰ σημεῖα μόνον δεῖ γινώσκειν τῶν ἐσομένων, εἴτε τῷ θάνατος εἴτε νόσος εἴτε ἀποβολὴ χρημάτων ἔσται, [196] εἴτε νίκη εἴτε ἦττα ἢ πολέμου ἢ καὶ ἄλλης τινὸς ἀγωνίας· ὅτι δέ τῷ ἄμεινον τούτων ἢ παθεῖν ἢ μὴ παθεῖν, τί μᾶλλον μάντι ἐπισημαίνει κρῖναι ἢ ἄλλῳ ὀφθαλμῷ;

{Λάχης} Ἄλλ' ἐγὼ τούτου οὐ μανθάνω, ὃ Σώκρατες, ὅτι βούλεται λέγειν· οὔτε γὰρ μάντιν οὔτε ἰατρὸν οὔτε ἄλλον οὐδένα δηλοῖ ὄντινα λέγει τὸν ἀνδρεῖον, εἰ μὴ εἰ θεὸν τινα λέγει αὐτὸν εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν φαίνεται Νικίας οὐκ ἐθέλειν γενναίως ὁμολογεῖν ὅτι οὐδὲν λέγει, ἀλλὰ στρέφεται ἄνω καὶ κάτω ἐπικρυπτόμενος τὴν αὐτοῦ ἀπορίαν· καίτοι κἂν ἡμεῖς οἴοι τε ἡμεῖς ἄρτι ἐγὼ τε καὶ σὺ τοιαῦτα στρέφεσθαι, εἰ ἐβουλόμεθα μὴ δοκεῖν ἐναντία ἡμῖν αὐτοῖς λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἐν δικαστηρίῳ ἡμῖν οἱ λόγοι ἦσαν, εἶχεν ἂν τινα λόγον ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ τί ἂν τις ἐν συνουσίᾳ τοιᾶδε μάτην κενοῖς λόγοις αὐτὸς αὐτὸν κοσμοῖ;

{Σωκράτης} Οὐδὲν οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ὃ Λάχης· ἀλλ' ὀρώμεν μὴ Νικίας οἴεται τι λέγειν καὶ οὐ λόγου ἕνεκα ταῦτα λέγει. αὐτοῦ οὖν σαφέστερον πυθόμεθα τί ποτε νοεῖ· καὶ ἔάν τι φαίνεται λέγων, συγχωρησόμεθα, εἰ δὲ μή, διδάξομεν.

{Λάχης} Σὺ τοίνυν, ὃ Σώκρατες, εἰ βούλει πυθάνεσθαι, πυθάνου· ἐγὼ δ' ἴσως ἰκανῶς πέπτυσμαι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐδὲν με κωλύει· κοινὴ γὰρ ἔσται ἡ πίστις ὑπὲρ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ.

{Λάχης} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Λέγε δή μοι, ὃ Νικία – μᾶλλον δ' ἡμῖν· κοινούμεθα γὰρ ἐγὼ τε καὶ Λάχης τὸν λόγον – τὴν ἀνδρείαν ἐπιστήμην φῆς δεινῶν τε καὶ θαρραλέων εἶναι;

{Νικίας} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τοῦτο δὲ οὐ παντὸς δή εἶναι ἀνδρὸς γινῶναι, ὅποτε γε μήτε ἰατρὸς μήτε μάντις αὐτὸ γινώσεται μηδὲ ἀνδρεῖος ἔσται, ἐὰν μὴ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην προσλάβῃ· οὐχ οὕτως ἔλεγε;

{Νικίας} Οὕτω μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Κατὰ τὴν παροιμίαν ἄρα τῷ ὄντι οὐκ ἂν πᾶσα ἕως γνοίῃ οὐδ' ἂν ἀνδρεία γένοιτο.

{Νικίας} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Δῆλον δὲ, ὃ Νικία, ὅτι οὐδὲ τὴν Κρομμυωνίαν ἔν πιστεύεις σὺ γε ἀνδρείαν γεγονέναι. τοῦτο δὲ λέγω οὐ παίζων, ἀλλ' ἀναγκαῖον οἶμαι τῷ ταῦτα λέγοντι μηδενὸς θηρίου ἀποδέχεσθαι ἀνδρείαν, ἢ συγχωρεῖν θηρίον τι οὕτω σοφὸν εἶναι, ὥστε ἂ ὀλίγοι ἀνθρώπων ἴσασι διὰ τὸ χαλεπὰ εἶναι γινῶναι, ταῦτα λέοντα ἢ πάρδαλιν ἢ τινα κάπρον φάναι εἰδέναι· ἀλλ' ἀνάγκη ὁμοίως λέοντα καὶ ἔλαφον καὶ ταῦρον καὶ πίθηκον πρὸς ἀνδρείαν φάναι πεφυκέναι τὸν τιθέμενον ἀνδρείαν τοῦθ' ὅπερ σὺ τίθεσαι.

[197]

{Λάχης} Νῆ τοὺς θεοὺς, καὶ εὖ γε λέγεις, ὃ Σώκρατες, καὶ ἡμῖν ὡς ἀληθῶς τοῦτο ἀπόκρισαι, ὃ Νικία, πότερον σοφώτερα φῆς ἡμῶν ταῦτα εἶναι τὰ θηρία, ἢ πάντες ὁμολογοῦμεν ἀνδρεῖα εἶναι, ἢ πᾶσιν ἐναντιούμενος τολμᾶς μηδὲ ἀνδρεῖα αὐτὰ καλεῖν;

{*Νικίας*} Οὐ γάρ τι, ὦ Λάχης, ἔγωγε ἀνδρεῖα καλῶ οὔτε θηρία οὔτε ἄλλο οὐδὲν τὸ τὰ δεινὰ ὑπὸ ἀνοίας μὴ φοβούμενον, ἀλλ' ἄφοβον καὶ μῶρον· ἢ καὶ τὰ παιδία πάντα οἶμαι με ἀνδρεῖα καλεῖν, ἃ δι' ἀνοίαν οὐδὲν δέδοικεν; ἀλλ' οἶμαι τὸ ἄφοβον καὶ τὸ ἀνδρεῖον οὐ ταῦτόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ ἀνδρείας μὲν καὶ προμηθείας πάνυ τισὶν ὀλίγοις οἶμαι μετεῖναι, θρασύτητος δὲ καὶ τόλμης καὶ τοῦ ἀφόβου μετὰ ἀπρομηθείας πάνυ πολλοῖς καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων καὶ θηρίων. ταῦτ' οὖν ἃ σὺ καλεῖς ἀνδρεῖα καὶ οἱ πολλοί, ἐγὼ θρασέα καλῶ, ἀνδρεῖα δὲ τὰ φρόνιμα περὶ ὧν λέγω.

{*Λάχης*} Θεάσαι, ὦ Σώκρατες, ὡς εὖ ὁδε ἑαυτὸν δὴ, ὡς οἶεται, κοσμεῖ τῷ λόγῳ· οὐς δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν ἀνδρείους εἶναι, τούτους ἀποστερεῖν ἐπιχειρεῖ ταύτης τῆς τιμῆς.

{*Νικίας*} Οὐκουν σέ γε, ὦ Λάχης, ἀλλὰ θάρρει· φημί γάρ σε εἶναι σοφόν, καὶ Λάμαχόν γε, εἶπερ ἐστὲ ἀνδρεῖοι, καὶ ἄλλους γε συχνούς Ἀθηναίων.

{*Λάχης*} Οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα, ἔχων εἰπεῖν, ἵνα μὴ με φῆς ὡς ἀληθῶς Αἰξωνέα εἶναι.

{*Σωκράτης*} Μηδέ γε εἴπης, ὦ Λάχης· καὶ γάρ μοι δοκεῖς οὐδὲ ἠσθηθῆσαι ὅτι ταύτην τὴν σοφίαν παρὰ Δάμωνος τοῦ ἡμετέρου ἐταίρου παρείληφεν, ὁ δὲ Δάμων τῷ Προδίκῳ πολλὰ πλησιάζει, ὅς δὴ δοκεῖ τῶν σοφιστῶν κάλλιστα τὰ τοιαῦτα ὀνόματα διαιρεῖν.

{*Λάχης*} Καὶ γὰρ πρέπει, ὦ Σώκρατες, σοφιστῆ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον κομψεύεσθαι ἢ ἀνδρὶ ὄν ἢ πόλις ἀξιοῖ αὐτῆς προεστάναι.

{*Σωκράτης*} Πρέπει μὲν που, ὦ μακάριε, τῶν μεγίστων προστατοῦντι μεγίστης φρονήσεως μετέχειν· δοκεῖ δέ μοι Νικίας ἀξίος εἶναι ἐπισκέψεως, ὅποι ποτὲ βλέπων τοῦνομα τοῦτο τίθησι τὴν ἀνδρείαν.

{*Λάχης*} Αὐτὸς τοίνυν σκόπει, ὦ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Τοῦτο μέλλω ποιεῖν, ὦ ἄριστε· μὴ μέντοι οἴου με ἀφήσειν σε τῆς κοινωνίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν καὶ συσκόπει τὰ λεγόμενα.

{*Λάχης*} Ταῦτα δὴ ἔστω, εἰ δοκεῖ χρῆναι.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ δοκεῖ. σὺ δέ, Νικία, λέγε ἡμῖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς· [198] οἷσθ' ὅτι τὴν ἀνδρείαν κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου ἐσκοποῦμεν ὡς μέρος ἀρετῆς σκοποῦντες;

{*Νικίας*} Πάνυ γε.

{*Σωκράτης*} Οὐκοῦν καὶ σὺ τοῦτο ἀπεκρίνω ὡς μόριον, ὄντων δὴ καὶ ἄλλων μερῶν, ἃ σύμπαντα ἀρετὴ κέκληται;

{*Νικίας*} Πῶς γὰρ οὐ;

{*Σωκράτης*} Ἄρ' οὖν ἄπερ ἐγὼ καὶ σὺ ταῦτα λέγεις; ἐγὼ δὲ καλῶ πρὸς ἀνδρεία σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα. οὐ καὶ σύ;

{*Νικίας*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Σωκράτης*} Ἔχε δὴ. ταῦτα μὲν γὰρ ὁμολογοῦμεν, περὶ δὲ τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων σκεψώμεθα, ὅπως μὴ σὺ μὲν ἄλλ' ἄττα ἠγῆ, ἡμεῖς δὲ ἄλλα. ἃ μὲν οὖν ἡμεῖς ἠγούμεθα, φράσομέν σοι· σὺ δὲ ἂν μὴ ὁμολογῆς, διδάξεις. ἠγούμεθα δ' ἡμεῖς δεινὰ μὲν εἶναι ἃ καὶ δέος παρέχει, θαρραλέα δὲ ἃ μὴ

δέος παρέχει – δέος δὲ παρέχει οὐ τὰ γεγονότα οὐδὲ τὰ παρόντα τῶν κακῶν, ἀλλὰ τὰ προσδοκώμενα· δέος γὰρ εἶναι προσδοκίαν μέλλοντος κακοῦ – ἢ οὐχ οὕτω καὶ συνδοκεῖ, ὧς Λάχης;

{Λάχης} Πάνυ γε σφόδρα, ὧς Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τὰ μὲν ἡμέτερα τοίνυν, ὧς Νικία, ἀκούεις, ὅτι δεινὰ μὲν τὰ μέλλοντα κακὰ φαμεν εἶναι, θαρραλέα δὲ τὰ μὴ κακὰ ἢ ἀγαθὰ μέλλοντα· σὺ δὲ ταύτη ἢ ἄλλη περὶ τούτων λέγεις;

{Νικίας} Ταύτη ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τούτων δέ γε τὴν ἐπιστήμην ἀνδρείαν προσαγορεύεις;

{Νικίας} Κομιδῆ γε.

{Σωκράτης} Ἔτι δὴ τὸ τρίτον σκεψώμεθα εἰ συνδοκεῖ σοί τε καὶ ἡμῖν.

{Νικίας} Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο;

{Σωκράτης} Ἐγὼ δὴ φράσω. δοκεῖ γὰρ δὴ ἐμοί τε καὶ τῷδε, περὶ ὅσων ἐστὶν ἐπιστήμη, οὐκ ἄλλη μὲν εἶναι περὶ γεγονότος εἰδέναι ὅπῃ γέγονεν, ἄλλη δὲ περὶ γιγνομένων ὅπῃ γίνεται, ἄλλη δὲ ὅπῃ ἂν κάλλιστα γένοιτο καὶ γενήσεται τὸ μήπω γεγονός, ἀλλ' ἢ αὐτή. οἷον περὶ τὸ ὑγιεινὸν εἰς ἅπαντας τοὺς χρόνους οὐκ ἄλλη τις ἢ ἰατρική, μία οὖσα, ἐφορᾷ καὶ γιγνόμενα καὶ γεγονότα καὶ γενησόμενα ὅπῃ γενήσεται· καὶ περὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς αὖ φύομενα ἢ γεωργία ὡσαύτως ἔχει· καὶ δήπου τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτοὶ ἂν μαρτυρήσατε ὅτι ἡ στρατηγία κάλλιστα προμηθεῖται τά τε ἄλλα καὶ περὶ τὸ μέλλον ἔσσεσθαι, οὐδὲ τῇ μαντικῇ οἶεται δεῖν ὑπηρετεῖν ἀλλὰ ἄρχειν, [199] ὡς εἰδυῖα κάλλιον τὰ περὶ τὸν πόλεμον καὶ γιγνόμενα καὶ γενησόμενα· καὶ ὁ νόμος οὕτω τάττει, μὴ τὸν μάντιν τοῦ στρατηγοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν τοῦ μάντεως. φήσομεν ταῦτα, ὧς Λάχης;

{Λάχης} Φήσομεν.

{Σωκράτης} Τί δέ; σὺ ἡμῖν, ὧς Νικία, σύμφης περὶ τῶν αὐτῶν τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην καὶ ἐσομένων καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων ἐπαίειν;

{Νικίας} Ἔγωγε· δοκεῖ γὰρ μοι οὕτως, ὧς Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὧς ἄριστε, καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν δεινῶν ἐπιστήμη ἐστὶν καὶ θαρραλέων, ὡς φῆς· ἢ γάρ;

{Νικίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ δεινὰ ὠμολόγηται καὶ τὰ θαρραλέα τὰ μὲν μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ δὲ μέλλοντα κακὰ εἶναι.

{Νικίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἡ δέ γ' αὐτὴ ἐπιστήμη τῶν αὐτῶν καὶ μελλόντων καὶ πάντως ἐχόντων εἶναι.

{Νικίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐ μόνον ἄρα τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων ἡ ἀνδρεία ἐπιστήμη ἐστίν· οὐ γὰρ μελλόντων μόνον πέρι τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐπαίει, ἀλλὰ καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων καὶ πάντως ἐχόντων, ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι.

{Νικίας} Ὡοικέν γε.

{Σωκράτης} Μέρος ἄρα ἀνδρείας ἡμῖν, ὧ Νικία, ἀπεκρίνω σχεδόν τι τρίτον· καίτοι ἡμεῖς ἠρωτῶμεν ὅλην ἀνδρείαν ὅτι εἶη. καὶ νῦν δὴ, ὡς ἔοικεν, κατὰ τὸν σὸν λόγον οὐ μόνον δεινῶν τε καὶ θαρραλέων ἐπιστήμη ἢ ἀνδρεία ἐστίν, ἀλλὰ σχεδόν τι ἢ περὶ πάντων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ πάντως ἐχόντων, ὡς νῦν αὖ ὁ σὸς λόγος, ἀνδρεία ἂν εἶη. οὕτως αὖ μετατίθεσθαι ἢ πῶς λέγεις, ὧ Νικία;

{Νικίας} Ὡμοιγε δοκεῖ, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Δοκεῖ οὖν σοι, ὧ δαιμόνιε, ἀπολείπειν ἂν τι ὁ τοιοῦτος ἀρετῆς, εἴπερ εἰδείη τὰ τε ἀγαθὰ πάντα καὶ παντάπασιν ὡς γίγνεται καὶ γενήσεται καὶ γέγονε, καὶ τὰ κακὰ ὡσαύτως; καὶ τοῦτον οἶε ἂν σὺ ἐνδεᾶ εἶναι σωφροσύνης ἢ δικαιοσύνης τε καὶ ὁσιότητος, ὧ γε μόνῳ προσήκει καὶ περὶ θεοῦ καὶ περὶ ἀνθρώπου ἐξευλαβεῖσθαι τε τὰ δεινὰ καὶ τὰ μῆ, καὶ τὰγαθὰ πορίζεσθαι, ἐπισταμένῳ ὀρθῶς προσομιλεῖν;

{Νικίας} Λέγειν τι ὧ Σώκρατες μοι δοκεῖς.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα, ὧ Νικία, μόνιον ἀρετῆς ἂν εἶη τὸ νῦν σοι λεγόμενον, ἀλλὰ σύμπασα ἀρετῆ.

{Νικίας} Ὡοικεν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἔφαμέν γε τὴν ἀνδρείαν μόνιον εἶναι ἐν τῶν τῆς ἀρετῆς.

{Νικίας} Ὡεφαμεν γάρ.

{Σωκράτης} Τὸ δέ γε νῦν λεγόμενον οὐ φαίνεται.

{Νικίας} Οὐκ ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἠύρηκαμεν, ὧ Νικία, ἀνδρεία ὅτι ἔστιν.

{Νικίας} Οὐ φαινόμεθα.

{Λάχης} Καὶ μὴν ἔγωγε, ὧ φίλε Νικία, ὦμην σε εὐρήσειν, [200] ἐπειδὴ ἐμοῦ κατεφρόνησας Σωκράτει ἀποκριναμένου· πάνυ δὴ μεγάλην ἐλπίδα εἶχον, ὡς τῇ παρὰ τοῦ Δάμωνος σοφίᾳ αὐτὴν ἀνευρήσεις.

{Νικίας} Εἶ γε, ὧ Λάχης, ὅτι οὐδὲν οἶε σὺ ἔτι πρᾶγμα εἶναι ὅτι αὐτὸς ἄρτι ἐφάνης ἀνδρείας περὶ οὐδὲν εἰδώς, ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ ἕτερος τοιοῦτος ἀναφανήσομαι, πρὸς τοῦτο βλέπεις, καὶ οὐδὲν ἔτι διοίσει, ὡς ἔοικε, σοὶ μετ' ἐμοῦ μηδὲν εἰδέναι ὧν προσήκει ἐπιστήμην ἔχειν ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι. σὺ μὲν οὖν μοι δοκεῖς ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπειον πρᾶγμα ἐργάζεσθαι οὐδὲ πρὸς σαυτὸν βλέπειν ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους· ἐγὼ δ' οἶμαι ἐμοὶ περὶ ὧν ἐλέγομεν νῦν τε ἐπεικῶς εἰρηῆσθαι, καὶ εἰ τι αὐτῶν μὴ ἱκανῶς εἴρηται, ὕστερον ἐπανορθώσεσθαι καὶ μετὰ Δάμωνος – οἷ σὺ που οἶε καταγελαῖν, καὶ ταῦτα οὐδ' ἰδὼν πρόποτε τὸν Δάμωνα – καὶ μετ' ἄλλων· καὶ ἐπειδὰν βεβαιώσωμαι αὐτά, διδάξω καὶ σέ, καὶ οὐ φθονήσω· δοκεῖς γάρ μοι καὶ μάλα σφόδρα δεῖσθαι μαθεῖν.

{Λάχης} Σοφὸς γάρ τοι σὺ εἶ, ὧ Νικία. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ Λυσιμάχῳ τῷδε καὶ Μελησίᾳ συμβουλεύω σέ μὲν καὶ ἐμέ περὶ τῆς παιδείας τῶν νεανίσκων χαίρειν ἔαν, Σωκράτη δὲ τουτονί, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, μὴ ἀφιέναι· εἰ δὲ καὶ ἐμοὶ ἐν ἡλικίᾳ ἦσαν οἱ παῖδες, ταῦτά ἂν ταῦτ' ἐποίουν.

{*Νικίας*} Ταῦτα μὲν κάγω συγχωρῶ· ἐάνπερ ἐθέλῃ Σωκράτης τῶν μειρακίων ἐπιμελεῖσθαι, μηδένα ἄλλον ζητεῖν. ἐπεὶ κὰν ἐγὼ τὸν Νικήρατον τούτῳ ἥδιστα ἐπιτρέποιμι, εἰ ἐθέλοι οὗτος· ἀλλὰ γὰρ ἄλλους μοι ἐκάστοτε συνίστησιν, ὅταν τι αὐτῷ περὶ τούτου μνησθῶ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλει. ἀλλ’ ὄρα, ὦ Λυσίμαχε, εἴ τι σοῦ ἂν μᾶλλον ὑπακούοι Σωκράτης.

{*Λυσίμαχος*} Δίκαιόν γέ τοι, ὦ Νικία, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ τούτῳ πολλὰ ἂν ἐθελήσαιμι ποιεῖν, ἃ οὐκ ἂν ἄλλοις πάνυ πολλοῖς ἐθέλοιμι. πῶς οὖν φῆς, ὦ Σώκρατες; ὑπακούσῃ τι καὶ συμπροθυμήσῃ ὡς βελτίστοις γενέσθαι τοῖς μειρακίοις;

{*Σωκράτης*} Καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἶη, ὦ Λυσίμαχε, τοῦτό γε, μὴ ἐθέλῃ τῷ συμπροθυμεῖσθαι ὡς βελτίστῳ γενέσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐν τοῖς διαλόγοις τοῖς ἄρτι ἐγὼ μὲν ἐφάνην εἰδώς, τῷδε δὲ μὴ εἰδότε, δίκαιον ἂν ἦν ἐμὲ μάλιστα ἐπὶ τούτῳ τὸ ἔργον παρακαλεῖν, νῦν δ’ ὁμοίως γὰρ πάντες ἐν ἀπορίᾳ ἐγενόμεθα· τί οὖν ἂν τις ἡμῶν τίνα προαιροῖτο; ἐμοὶ μὲν οὖν δὴ αὐτῷ δοκεῖ οὐδένα· [201] ἀλλ’ ἐπειδὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, σκέψασθε ἂν τι δόξω συμβουλεύειν ὑμῖν. ἐγὼ γὰρ φημι χρῆναι, ὦ ἄνδρες – οὐδεὶς γὰρ ἔκφορος λόγος – κοινῇ πάντας ἡμᾶς ζητεῖν μάλιστα μὲν ἡμῖν αὐτοῖς διδάσκαλον ὡς ἄριστον – δεόμεθα γάρ – ἔπειτα καὶ τοῖς μειρακίοις, μήτε χρημάτων φειδομένους μήτε ἄλλου μηδενός· ἐὰν δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ὡς νῦν ἔχομεν οὐ συμβουλεύω. εἰ δὲ τις ἡμῶν καταγελάσεται, ὅτι τηλικοῖδε ὄντες εἰς διδασκάλων ἀξιοῦμεν φοιτᾶν, τὸν Ὀμηρον δοκεῖ μοι χρῆναι προβάλλεσθαι, ὃς ἔφη οὐκ ἀγαθὴν εἶναι αἰδῶ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι. καὶ ἡμεῖς οὖν ἐάσαντες χαίρειν εἴ τις τι ἐρεῖ, κοινῇ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν μειρακίων ἐπιμέλειαν ποιησώμεθα.

{*Λυσίμαχος*} Ἐμοὶ μὲν ἀρέσκει, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· καὶ ἐθέλω, ὅσῳπερ γεραίτατός εἰμι, τοσοῦτῳ προθυμότερα μανθάνειν μετὰ τῶν νεανίσκων. ἀλλὰ μοι οὕτωςι ποιήσον· αὔριον ἔωθεν ἀφίκου οἴκαδε καὶ μὴ ἄλλως ποιήσης, ἵνα βουλευσώμεθα περὶ αὐτῶν τούτων, τὸ δὲ νῦν εἶναι τὴν συνουσίαν διαλύσωμεν.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ ποιήσω, ὦ Λυσίμαχε, ταῦτα, καὶ ἤξω παρὰ σὲ αὔριον, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ.

Λύσις ἢ περὶ φιλίας, μαιευτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

(Κτήσιππος, Μενέξενος, Λύσις, Ἴπποθάλης)

[203]

{Σωκράτης} Ἐπορευόμεν μὲν ἐξ Ἀκαδημείας εὐθὺς Λυκείου τὴν ἔξω τεῖχος ὑπὲρ αὐτὸ τὸ τεῖχος· ἐπειδὴ δ' ἐγενόμην κατὰ τὴν πυλίδα ἧ ἢ Πάνοπος κρήνη, ἐνταῦθα συνέτυχον Ἴπποθάλει τε τῷ Ἰερωνύμου καὶ Κτησίππῳ τῷ Παιανιεῖ καὶ ἄλλοις μετὰ τούτων νεανίσκοις ἀθροίσι συνεστῶσι. καὶ με προσιόντα ὁ Ἴπποθάλης ἰδὼν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ποῖ δὴ πορεύῃ καὶ πόθεν;

Ἐξ Ἀκαδημείας, ἦν δ' ἐγώ, πορεύομαι εὐθὺς Λυκείου.

Δεῦρο δὴ, ἦ δ' ὅς, εὐθὺς ἡμῶν. οὐ παραβάλλεις; ἄξιον μέντοι.

Ποῖ, ἔφη ἐγώ, λέγεις, καὶ παρὰ τίνας τοὺς ὑμᾶς;

Δεῦρο, ἔφη, δείξας μοι ἐν τῷ κατασκευασμένῳ τοῦ τεῖχος περίβολόν τέ τινα καὶ θύραν ἀνεωγμένην. διατρίβομεν δέ, ἦ δ' ὅς, αὐτόθι ἡμεῖς τε αὐτοὶ καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοὶ καὶ καλοὶ.

[204]

Ἔστιν δὲ δὴ τί τοῦτο, καὶ τίς ἡ διατριβή;

Παλαίστρα, ἔφη, νεωστὶ ᾠκοδομημένη· ἡ δὲ διατριβὴ τὰ πολλὰ ἐν λόγοις, ὧν ἡδέως ἂν σοὶ μεταδιδῶμεν.

Καλῶς γε, ἦν δ' ἐγώ, ποιῶντες· διδάσκει δὲ τίς αὐτόθι;

Σὸς ἐταῖρός γε, ἦ δ' ὅς, καὶ ἐπαινέτης, Μίκκος.

Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐ φαῦλός γε ἀνὴρ, ἀλλ' ἰκανὸς σοφιστής.

Βούλει οὖν ἔπεσθαι, ἔφη, ἵνα καὶ ἴδῃς τοὺς ὄντας αὐτόθι αὐτοῦ;

Πρῶτον ἡδέως ἀκούσομαι ἂν ἐπὶ τῷ καὶ εἴσειμι καὶ τίς ὁ καλός.

Ἄλλος, ἔφη, ἄλλῳ ἡμῶν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

Σοὶ δὲ δὴ τίς, ὦ Ἴπποθαλες; τοῦτο μοι εἰπέ.

Καὶ ὅς ἐρωτηθεὶς ἠρυθρίασεν. καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ παῖ Ἰερωνύμου Ἴπποθαλες, τοῦτο μὲν μηκέτι εἴπης, εἴτε ἐρᾶς τοῦ εἴτε μή· οἶδα γὰρ ὅτι οὐ μόνον ἐρᾶς, ἀλλὰ καὶ πόρρω ἤδη εἶ πορευόμενος τοῦ ἔρωτος. εἰμί δ' ἐγώ τὰ μὲν ἄλλα φαῦλος καὶ ἄχρηστος, τοῦτο δὲ μοί πως ἐκ θεοῦ δέδοται, ταχὺ οἴω τ' εἶναι γινῶναι ἐρῶντά τε καὶ ἐρώμενον.

Καὶ ὅς ἀκούσας πολὺ ἔτι μᾶλλον ἠρυθρίασεν. ὁ οὖν Κτήσιππος, Ἀστεῖόν γε, ἦ δ' ὅς, ὅτι ἐρυθρίαξ, ὦ Ἴπποθαλες, καὶ ὀκνεῖς εἰπεῖν Σωκράτει τοῦνομα· ἐὰν δ' οὗτος καὶ σμικρὸν χρόνον συνδιατρίψῃ σοι, παραταθήσεται ὑπὸ σοῦ ἀκούων θαμὰ λέγοντος. ἡμῶν γοῦν, ὦ Σώκρατες, ἐκκεκώφωκε τὰ ὄντα καὶ ἐμπέπληκε Λύσιδος· ἂν μὲν δὴ καὶ ὑποπίῃ, εὐμαρία ἡμῖν ἐστὶν καὶ ἐξ ὑπνου ἐγρομένοις Λύσιδος οἴεσθαι τοῦνομα ἀκούειν. καὶ ἃ μὲν καταλογάδην διηγεῖται, δεινὰ ὄντα, οὐ πάνυ τι δεινὰ

ἐστίν, ἀλλ' ἐπειδὴν τὰ ποιήματα ἡμῶν ἐπιχειρήσῃ καταντλεῖν καὶ συγγράμματα. καὶ ὃ ἐστίν τούτων δεινότερον, ὅτι καὶ ἄδει εἰς τὰ παιδικὰ φωνῇ θαυμασίᾳ, ἣν ἡμᾶς δεῖ ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. νῦν δὲ ἐρωτώμενος ὑπὸ σοῦ ἐρυθριᾷ.

Ἔστιν δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὁ Λύσις νέος τις, ὡς ἔοικε· τεκμαίρομαι δέ, ὅτι ἀκούσας τοῦνομα οὐκ ἔγνω.

Οὐ γὰρ πάνυ, ἔφη, τὸ αὐτοῦ τοῦνομα λέγουσιν, ἀλλ' ἔτι πατρόθεν ἐπονομάζεται διὰ τὸ σφόδρα τὸν πατέρα γινώσκεσθαι αὐτοῦ. ἐπεὶ εὔ οἶδ' ὅτι πολλοῦ δεῖς τὸ εἶδος ἀγνοεῖν τοῦ παιδός· ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀπὸ μόνου τούτου γινώσκεσθαι.

Λεγέσθω, ἦν δ' ἐγώ, οὔτινος ἔστιν.

Δημοκράτους, ἔφη, τοῦ Αἰζωνέως ὁ πρεσβύτατος υἱός.

[205]

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Ἰππόθαλες, ὡς γενναῖον καὶ νεανικὸν τοῦτον τὸν ἔρωτα πανταχῇ ἀνηῦρες· καὶ μοι ἴθι ἐπίδειξαι ἃ καὶ τοῖσδε ἐπιδείκνυσαι, ἵνα εἰδῶ εἰ ἐπίστασαι ἃ χρὴ ἔραστήν περὶ παιδικῶν πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς ἄλλους λέγειν.

Τούτων δέ τι, ἔφη, σταθμᾶ, ὦ Σώκρατες, ὧν ὅδε λέγει;

Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ ἐρᾶν ἔξαρνος εἶ οὔ λέγει ὅδε;

Οὐκ ἔγωγε, ἔφη, ἀλλὰ μὴ ποιεῖν εἰς τὰ παιδικὰ μηδὲ συγγράφειν.

Οὐχ ὑγιαίνει, ἔφη ὁ Κτήσιππος, ἀλλὰ ληρεῖ τε καὶ μαίνεται.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Ἰππόθαλες, οὔ τι τῶν μέτρων δέομαι ἀκοῦσαι οὐδὲ μέλος εἶ τι πεποίηκας εἰς τὸν νεανίσκον, ἀλλὰ τῆς διανοίας, ἵνα εἰδῶ τίνα τρόπον προσφέρῃ πρὸς τὰ παιδικὰ.

Ὅδε δήπου σοι, ἔφη, ἐρεῖ· ἀκριβῶς γὰρ ἐπίσταται καὶ μέμνηται, εἴπερ, ὡς λέγει, ὑπ' ἐμοῦ ἀεὶ ἀκούων διατεθρύληται.

Νῆ τοὺς θεούς, ἔφη ὁ Κτήσιππος, πάνυ γε. καὶ γὰρ ἐστὶ καταγέλαστα, ὦ Σώκρατες. τὸ γὰρ ἔραστήν ὄντα καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων τὸν νοῦν προσέχοντα τῷ παιδί ἴδιον μὲν μηδὲν ἔχειν λέγειν ὃ οὐχὶ κἂν παῖς εἴποι, πῶς οὐχὶ καταγέλαστον; ἃ δὲ ἡ πόλις ὅλη ἄδει περὶ Δημοκράτους καὶ Λύσιδος τοῦ πάππου τοῦ παιδός καὶ πάντων πέρι τῶν προγόνων, πλούτους τε καὶ ἵπποτροφίας καὶ νίκας Πυθοῖ καὶ Ἴσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ τεθρίπποις τε καὶ κέλῃσι, ταῦτα ποιεῖ τε καὶ λέγει, πρὸς δὲ τούτοις ἔτι τούτων κρονικώτερα. τὸν γὰρ τοῦ Ἡρακλέους ξενισμὸν πρόην ἡμῖν ἐν ποιήματί τινι διήκει, ὡς διὰ τὴν τοῦ Ἡρακλέους συγγένειαν ὁ πρόγονος αὐτῶν ὑποδέξαιτο τὸν Ἡρακλέα, γεγωνὸς αὐτὸς ἐκ Διός τε καὶ τῆς τοῦ δήμου ἀρχηγέτου θυγατρὸς, ἅπερ αἱ γραῖαι ἄδουσι, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες· ταῦτ' ἐστὶν ἃ οὗτος λέγων τε καὶ ἄδων ἀναγκάζει καὶ ἡμᾶς ἀκροᾶσθαι.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον· ὦ καταγέλαστε Ἰππόθαλες, πρὶν νενικηκέναι ποιεῖς τε καὶ ἄδεις εἰς σαυτὸν ἐγκώμιον;

Ἀλλ' οὐκ εἰς ἑμαυτόν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔτε ποιῶ οὔτε ἄδω.

Οὐκ οἶει γε, ἦν δ' ἐγώ.

Τὸ δὲ πῶς ἔχει; ἔφη.

Πάντων μάλιστα, εἶπον, εἰς σὲ τείνουσιν αὐταὶ αἱ ὤδαί. ἐὰν μὲν γὰρ ἔλῃς τὰ παιδικὰ τοιαῦτα ὄντα, κόσμος σοι ἔσται τὰ λεχθέντα καὶ ἀσθέντα καὶ τῷ ὄντι ἐγκώμια ὥσπερ νενικηκότι, ὅτι τοιούτων παιδικῶν ἔτυχες· ἐὰν δέ σε διαφύγη, ὅσῳ ἂν μείζω σοι εἰρημένα ἢ ἐγκώμια περὶ τῶν παιδικῶν, τοσοῦτῳ μειζόνων δόξεις καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔστερημένος καταγέλαστος εἶναι. ὅστις οὖν τὰ ἐρωτικά, ὧ φίλε, σοφός, οὐκ ἐπαινεῖ τὸν ἐρώμενον πρὶν ἂν ἔλῃ, δεδιώς τὸ μέλλον ὅπῃ ἀποβήσεται· καὶ ἅμα οἱ καλοὶ, ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐπαινῆ καὶ αὖξῃ, φρονήματος ἐμπίμπλονται καὶ μεγαλαυχίας· ἢ οὐκ οἶε;

[206]

Ἔγωγε, ἔφη.

Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν μεγαλαυχότεροι ᾖσιν, δυσαλωτότεροι γίνονται;

Εἰκός γε.

Ποῖός τις οὖν ἂν σοι δοκεῖ θηρευτῆς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγρην ποιῶ;

Δῆλον ὅτι φαῦλος.

Καὶ μὲν δὴ λόγοις τε καὶ ὤδαϊς μὴ κηλεῖν ἀλλ' ἐξαγριαίνειν πολλὴ ἀμουσία· ἢ γάρ;

Δοκεῖ μοι.

Σκόπει δὴ, ὧ Ἰππόθαλες, ὅπως μὴ πᾶσι τούτοις ἔνοχον σαυτὸν ποιήσεις διὰ τὴν ποιήσιν· καίτοι οἴμαι ἐγὼ ἄνδρα ποιήσει βλάπτοντα ἑαυτὸν οὐκ ἂν σε ἐθέλειν ὁμολογῆσαι ὡς ἀγαθός ποτ' ἐστὶν ποιητής, βλαβερὸς ὢν ἑαυτῷ.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη· πολλὴ γὰρ ἂν ἀλογία εἶη. ἀλλὰ διὰ ταῦτα δὴ σοι, ὧ Σώκρατες, ἀνακοινοῦμαι, καὶ εἴ τι ἄλλο ἔχεις, συμβούλευε τίνα ἂν τις λόγον διαλεγόμενος ἢ τί πράττων προσφιλεῖς παιδικοῖς γένοιτο.

Οὐ ράδιον, ἦν δ' ἐγώ, εἰπεῖν· ἀλλ' εἴ μοι ἐθελήσῃς αὐτὸν ποιῆσαι εἰς λόγους ἐλθεῖν, ἴσως ἂν δυναίμην σοι ἐπιδειξάσθαι ἃ χρὴ αὐτῷ διαλέγεσθαι ἀντὶ τούτων ὧν οὗτοι λέγουσιν τε καὶ ἄδειν φασὶ σε.

Ἀλλ' οὐδέν, ἔφη, χαλεπόν. ἂν γὰρ εἰσέλθῃς μετὰ Κτησίππου τοῦδε καὶ καθεζόμενος διαλέγη, οἴμαι μὲν καὶ αὐτός σοι πρόσεισι – φιλήκοος γάρ, ὧ Σώκρατες, διαφερόντως ἐστίν, καὶ ἅμα, ὡς Ἑρμαῖα ἄγουσιν, ἀναμειγμένοι ἐν ταῦτῳ εἰσὶν οἱ τε νεανίσκοι καὶ οἱ παῖδες – πρόσεισιν οὖν σοι. εἰ δὲ μή, Κτησίππῳ συνήθης ἐστὶν διὰ τὸν τούτου ἀνεψιὸν Μενέξενον· Μενεξένῳ μὲν γὰρ δὴ πάντων μάλιστα ἑταῖρος ὢν τυγχάνει. καλεσάτω οὖν οὗτος αὐτόν, ἐὰν ἄρα μὴ προσίῃ αὐτός.

Ταῦτα, ἦν δ' ἐγώ, χρὴ ποιεῖν. Καὶ ἅμα λαβὼν τὸν Κτήσιππον προσῆα εἰς τὴν παλαιστραν· οἱ δ' ἄλλοι ὕστεροι ἡμῶν ἦσαν.

Εἰσελθόντες δὲ κατελάβομεν αὐτόθι τεθυκότας τε τοὺς παῖδας καὶ τὰ περὶ τὰ ἱερεῖα σχεδόν τι ἤδη πεποημένα, ἀστραγαλίζοντάς τε δὴ καὶ κεκοσμημένους ἅπαντας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἐν τῇ αὐλῇ ἔπαιζον ἔξω, οἱ δὲ τινες τοῦ ἀποδυτηρίου ἐν γωνίᾳ ἠρτίζον ἀστραγάλοις παμπόλλοις, ἐκ φορμίσκων τινῶν προαιρούμενοι· τούτους δὲ περιέστασαν ἄλλοι θεωροῦντες. ὧν δὴ καὶ ὁ Λύσις ἦν, [207] καὶ εἰστήκει ἐν τοῖς παισὶ τε καὶ νεανίσκοις ἔστεφανωμένος καὶ τὴν ὄψιν διαφέρων, οὐ τὸ καλὸς εἶναι μόνον ἄξιός ἀκοῦσαι, ἀλλ' ὅτι καλός τε κάγαθός. καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ καταντικρὺ

ἀποχωρήσαντες ἐκαθεζόμεθα – ἦν γὰρ αὐτόθι ἡσυχία – καὶ τι ἀλλήλοις διελεγόμεθα. περιστρεφόμενος οὖν ὁ Λύσις θαμὰ ἐπεσκοπεῖτο ἡμᾶς, καὶ δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν προσελθεῖν. τέως μὲν οὖν ἠπόρει τε καὶ ὤκνει μόνος προσιέναι, ἔπειτα ὁ Μενέξενος ἐκ τῆς αὐλῆς μεταξὺ παίζων εἰσέρχεται, καὶ ὡς εἶδεν ἐμέ τε καὶ τὸν Κτήσιππον, ἦι παρακαθιζόμενος· ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Λύσις εἶπετο καὶ συμπαρακαθέζετο μετὰ τοῦ Μενέξενου. προσῆλθον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ δὴ καὶ ὁ Ἴπποθάλης, ἐπειδὴ πλείους ἐώρα ἐφισταμένους, τούτους ἐπηλυγισιάμενος προσέστη ἢ μὴ ᾤετο κατόψεσθαι τὸν Λύσιν, δεδιὼς μὴ αὐτῷ ἀπεχθάνοιτο· καὶ οὕτω προσεστὼς ἠκροᾶτο.

Καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Μενέξενον ἀποβλέψας, ὦ παῖ Δημοφῶντος, ἦν δ' ἐγώ, πότερος ὑμῶν πρεσβύτερος;

Ἀμφισβητοῦμεν, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ὀπότερος γενναιότερος, ἐρίζοιτ' ἄν, ἦν δ' ἐγώ.

Πάνυ γε, ἔφη.

Καὶ μὴν ὀπότερός γε καλλίων, ὡσαύτως.

Ἐγελασάτην οὖν ἄμφω.

Οὐ μὴν ὀπότερός γε, ἔφην, πλουσιώτερος ὑμῶν, οὐκ ἐρήσομαι· φίλω γὰρ ἔστον. ἦ γάρ;

Πάνυ γ', ἐφάτην.

Οὐκοῦν κοινὰ τά γε φίλων λέγεται, ὥστε τούτῳ γε οὐδὲν διοίσετον, εἴπερ ἀληθῆ περὶ τῆς φιλίας λέγετον.

Συνεφάτην.

Ἐπεχείρουν δὲ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾶν ὀπότερος δικαιοτέρος καὶ σοφώτερος αὐτῶν εἶη. μεταξὺ οὖν τις προσελθὼν ἀνέστησε τὸν Μενέξενον, φάσκων καλεῖν τὸν παιδοτρίβην· ἐδόκει γὰρ μοι ἱεροποιῶν τυγχάνειν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ᾤχετο· ἐγὼ δὲ τὸν Λύσιν ἠρόμην, Ἥ που, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Λύσι, σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ;

{ – } Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.

{ – } Οὐκοῦν βούλοιντο ἄν σε ὡς εὐδαιμονέστατον εἶναι;

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Δοκεῖ δέ σοι εὐδαίμων εἶναι ἄνθρωπος δουλεύων τε καὶ ᾧ μηδὲν ἐξείη ποιεῖν ὧν ἐπιθυμοῖ;

{ – } Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε, ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν εἴ σε φιλεῖ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ εὐδαίμονά σε ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι, τοῦτο παντὶ τρόπῳ δῆλον ὅτι προθυμοῦνται ὅπως ἄν εὐδαιμονοίης.

{ – } Πῶς γὰρ οὐχί; ἔφη.

{ – } Ἐῶσιν ἄρα σε ἃ βούλει ποιεῖν, καὶ οὐδὲν ἐπιπλήττουσιν οὐδὲ διακωλύουσι ποιεῖν ὧν ἄν ἐπιθυμῆς;

{ – } Ναὶ μὰ Δία ἐμέ γε, ὦ Σώκρατες, καὶ μάλα γε πολλὰ κωλύουσιν.

[208]

{ – } Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ. βουλόμενοί σε μακάριον εἶναι διακωλύουσι τοῦτο ποιεῖν ὃ ἂν βούλη; ὧδε δέ μοι λέγε. ἦν ἐπιθυμῆσης ἐπὶ τινος τῶν τοῦ πατρὸς ἀρμάτων ὀχεῖσθαι λαβὼν τὰς ἡνίας, ὅταν ἀμιλλᾶται, οὐκ ἂν ἐῷ σε ἀλλὰ διακωλύοιεν;

{ – } Μὰ Δί' οὐ μέντοι ἂν, ἔφη, ἐῷεν.

{ – } Ἀλλὰ τίνα μήν;

{ – } Ἔστιν τις ἡνίοχος παρὰ τοῦ πατρὸς μισθὸν φέρων.

{ – } Πῶς λέγεις; μισθωτῷ μᾶλλον ἐπιτρέπουσιν ἢ σοὶ ποιεῖν ὅτι ἂν βούληται περὶ τοὺς ἵππους, καὶ προσέτι αὐτοῦ τούτου ἀργύριον τελοῦσιν;

{ – } Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη.

{ – } Ἀλλὰ τοῦ ὀρικοῦ ζεύγους οἶμαι ἐπιτρέπουσίν σοι ἄρχειν, κἂν εἰ βούλοιο λαβὼν τὴν μάστιγα τύπτειν, ἐῷεν ἂν.

{ – } Πόθεν, ἦ δ' ὅς, ἐῷεν;

{ – } Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· οὐδενὶ ἔξεστιν αὐτοὺς τύπτειν;

{ – } Καὶ μάλα, ἔφη, τῷ ὀρεοκόμῳ.

{ – } Δούλῳ ὄντι ἢ ἐλευθέρῳ;

{ – } Δούλῳ, ἔφη.

{ – } Καὶ δοῦλον, ὡς ἔοικεν, ἡγοῦνται περὶ πλείονος ἢ σὲ τὸν ὕον, καὶ ἐπιτρέπουσι τὰ ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ σοὶ, καὶ ἐῷσιν ποιεῖν ὅτι βούλεται, σὲ δὲ διακωλύουσι; καὶ μοι ἔτι τότε εἶπέ. σὲ αὐτὸν ἐῷσιν ἄρχειν σεαυτοῦ, ἢ οὐδὲ τοῦτο ἐπιτρέπουσί σοι;

{ – } Πῶς γάρ, ἔφη, ἐπιτρέπουσιν;

{ – } Ἀλλ' ἄρχει τίς σου;

{ – } Ὅδε, παιδαγωγός, ἔφη.

{ – } Μῶν δοῦλος ὢν;

{ – } Ἀλλὰ τί μήν; ἡμέτερός γε, ἔφη.

{ – } Ἦ δεινόν, ἦν δ' ἐγώ, ἐλεύθερον ὄντα ὑπὸ δούλου ἄρχεσθαι. τί δὲ ποιῶν αὖ οὗτος ὁ παιδαγωγός σου ἄρχει;

{ – } Ἄγων δήπου, ἔφη, εἰς διδασκάλου.

{ – } Μῶν μὴ καὶ οὗτοί σου ἄρχουσιν, οἱ διδάσκαλοι;

{ – } Πάντως δήπου.

{ – } Παμπόλλους ἄρα σοι δεσπότης καὶ ἄρχοντας ἐκὼν ὁ πατήρ ἐφίστησιν. ἀλλ' ἄρα ἐπειδὴν οἴκαδε ἔλθῃς παρὰ τὴν μητέρα, ἐκείνη σε ἐῷ ποιεῖν ὅτι ἂν βούλη, ἴν' αὐτῇ μακάριος ᾦς, ἢ περὶ τὰ

ἔρια ἢ περὶ τὸν ἰστόν, ὅταν ὑφαίνῃ; οὐ τι γὰρ που διακωλύει σε ἢ τῆς σπάθης ἢ τῆς κερκίδος ἢ ἄλλου του τῶν περὶ ταλασιουργίαν ὀργάνων ἄπτεσθαι.

{ – } Καὶ ὅς γελάσας, Μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ μόνον γε διακωλύει, ἀλλὰ καὶ τυπτοίμην ἂν εἰ ἀπτοίμην.

{ – } Ἡράκλεις, ἦν δ' ἐγώ, μὴν μή τι ἠδίκηκας τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα;

{ – } Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφη.

Ἄλλ' ἀντὶ τίνος μὴν οὕτω σε δεινῶς διακωλύουσιν εὐδαίμονα εἶναι καὶ ποιεῖν ὅτι ἂν βούλη, καὶ δι' ἡμέρας ὄλης τρέφουσί σε ἀεὶ τῷ δουλεύοντα καὶ ἐνὶ λόγῳ ὀλίγου ὧν ἐπιθυμεῖς οὐδὲν ποιοῦντα; ὥστε σοι, ὡς ἔοικεν, οὔτε τῶν χρημάτων τοσοῦτων ὄντων οὐδὲν ὄφελος, [209] ἀλλὰ πάντες αὐτῶν μᾶλλον ἄρχουσιν ἢ σύ, οὔτε τοῦ σώματος οὕτω γενναίου ὄντος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄλλος ποιμαίνει καὶ θεραπεύει· σὺ δὲ ἄρχεις οὐδενός, ὦ Λύσι, οὐδὲ ποιεῖς οὐδὲν ὧν ἐπιθυμεῖς.

{ – } Οὐ γὰρ πῶ, ἔφη, ἠλικίαν ἔχω, ὦ Σώκρατες.

{ – } Μὴ οὐ τοῦτό σε, ὦ παῖ Δημοκράτους, κωλύη, ἐπεὶ τό γε τοσόνδε, ὡς ἐγῶμαι, καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ σοι ἐπιτρέπουσιν καὶ οὐκ ἀναμένουσιν ἕως ἂν ἠλικίαν ἔχῃς. ὅταν γὰρ βούλωνται αὐτοῖς τινα ἀναγνωσθῆναι ἢ γραφῆναι, σέ, ὡς ἐγῶμαι, πρῶτον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ τοῦτο τάττουσιν. ἦ γάρ;

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν ἔξεστί σοι ἐνταῦθ' ὅτι ἂν βούλη πρῶτον τῶν γραμμάτων γράφειν καὶ ὅτι ἂν δεύτερον· καὶ ἀναγιγνώσκειν ὡσαύτως ἔξεστιν. καὶ ἐπειδάν, ὡς ἐγῶμαι, τὴν λύραν λάβῃς, οὐ διακωλύουσί σε οὔτε ὁ πατήρ οὔτε ἡ μήτηρ ἐπιτεῖναί τε καὶ ἀνεῖναι ἢ ἂν βούλη τῶν χορδῶν, καὶ ψῆλαι καὶ κρούειν τῷ πλήκτρῳ. ἢ διακωλύουσιν;

{ – } Οὐ δῆτα.

{ – } Τί ποτ' ἂν οὖν εἴη, ὦ Λύσι, τὸ αἴτιον ὅτι ἐνταῦθα μὲν οὐ διακωλύουσιν, ἐν οἷς δὲ ἄρτι ἐλέγομεν κωλύουσι;

{ – } Ὅτι οἶμαι, ἔφη, ταῦτα μὲν ἐπίσταμαι, ἐκεῖνα δ' οὐ.

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ ἄριστε· οὐκ ἄρα τὴν ἠλικίαν σου περιμένει ὁ πατήρ ἐπιτρέπειν πάντα, ἀλλ' ἢ ἂν ἡμέρα ἠγήσῃται σε βέλτιον αὐτοῦ φρονεῖν, ταύτη ἐπιτρέψει σοι καὶ αὐτὸν καὶ τὰ αὐτοῦ.

{ – } Οἶμαι ἔγωγε, ἔφη.

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τί δέ; τῷ γείτονι ἄρ' οὐχ ὁ αὐτὸς ὄρος ὅσπερ τῷ πατρὶ περὶ σοῦ; πότερον οἶει αὐτὸν ἐπιτρέψειν σοι τὴν αὐτοῦ οἰκίαν οἰκονομεῖν, ὅταν σε ἠγήσῃται βέλτιον περὶ οἰκονομίας ἑαυτοῦ φρονεῖν, ἢ αὐτὸν ἐπιστατήσῃ;

{ – } Ἐμοὶ ἐπιτρέψειν οἶμαι.

{ – } Τί δ'; Ἀθηναίους οἶει σοι οὐκ ἐπιτρέψειν τὰ αὐτῶν, ὅταν αἰσθάνωνται ὅτι ἰκανῶς φρονεῖς;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Πρὸς Διός, ἦν δ' ἐγώ, τί ἄρα ὁ μέγας βασιλεύς; πότερον τῷ πρεσβυτάτῳ ὑεῖ, οὐ ἢ τῆς Ἀσίας ἀρχὴ γίγνεται, μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψειεν ἐφομένων κρεῶν ἐμβάλλειν ὅτι ἂν βούληται ἐμβαλεῖν εἰς τὸν

ζωμόν, ἢ ἡμῖν, εἰ ἀφικόμενοι παρ' ἐκεῖνον ἐνδειξαίμεθα αὐτῷ ὅτι ἡμεῖς κάλλιον φρονοῦμεν ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ περὶ ὄψου σκευασίας;

{ – } Ἡμῖν δῆλον ὅτι, ἔφη.

{ – } Καὶ τὸν μὲν γε οὐδ' ἂν σμικρὸν ἐάσειεν ἐμβαλεῖν· ἡμᾶς δέ, κἂν εἰ βουλοίμεθα δραξάμενοι τῶν ἀλῶν, ἐφῆ ἂν ἐμβαλεῖν.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Τί δ' εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀσθενοῖ, ἄρα ἐφῆ ἂν αὐτὸν ἄπτεσθαι τῶν ἑαυτοῦ ὀφθαλμῶν, μὴ ἰατρὸν ἡγούμενος, ἢ κωλύει ἂν;

[210]

{ – } Κωλύει ἂν.

{ – } Ἡμᾶς δέ γε εἰ ὑπολαμβάνοι ἰατρικοὺς εἶναι, κἂν εἰ βουλοίμεθα διανοίγοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπάσαι τῆς τέφρας, οἷμαι οὐκ ἂν κωλύσειεν, ἡγούμενος ὀρθῶς φρονεῖν.

{ – } Ἀληθῆ λέγεις.

{ – } Ἄρ' οὖν καὶ τᾶλλα πάντα ἡμῖν ἐπιτρέποι ἂν μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱεῖ, περὶ ὅσων ἂν δόξωμεν αὐτῷ σοφώτεροι ἐκείνων εἶναι;

{ – } Ἀνάγκη, ἔφη, ὧ Σώκρατες.

Οὕτως ἄρα ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, ὧ φίλε Λύσι· εἰς μὲν ταῦτα, ἃ ἂν φρόνιμοι γενώμεθα, ἅπαντες ἡμῖν ἐπιτρέψουσιν, Ἑλληγνές τε καὶ βάρβαροι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποιήσομέν τε ἐν τούτοις ὅτι ἂν βουλώμεθα, καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς ἐκὼν εἶναι ἐμποδιεῖ, ἀλλ' αὐτοὶ τε ἐλεύθεροι ἐσόμεθα ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλων ἄρχοντες, ἡμέτερά τε ταῦτα ἔσται – ὀνησόμεθα γὰρ ἀπ' αὐτῶν – εἰς ἃ δ' ἂν νοῦν μὴ κτησώμεθα, οὔτε τις ἡμῖν ἐπιτρέψει περὶ αὐτὰ ποιεῖν τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ἐμποδιοῦσι πάντες καθ' ὅτι ἂν δύνωνται, οὐ μόνον οἱ ἀλλότριοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ εἴ τι τούτων οἰκειότερόν ἐστιν, αὐτοὶ τε ἐν αὐτοῖς ἐσόμεθα ἄλλων ὑπήκοοι, καὶ ἡμῖν ἔσται ἀλλότρια· οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὀνησόμεθα. συγχωρεῖς οὕτως ἔχειν;

{ – } Συγχωρῶ.

{ – } Ἄρ' οὖν τῷ φίλοι ἐσόμεθα καὶ τις ἡμᾶς φιλήσει ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἂν ὦμεν ἀνωφελεῖς;

{ – } Οὐ δῆτα, ἔφη.

{ – } Νῦν ἄρα οὐδὲ σὲ ὁ πατήρ οὐδὲ ἄλλος ἄλλον οὐδένα φιλεῖ, καθ' ὅσον ἂν ἦ ἄχρηστος.

{ – } Οὐκ ἔοικεν, ἔφη.

{ – } Ἐὰν μὲν ἄρα σοφὸς γένῃ, ὧ παῖ, πάντες σοὶ φίλοι καὶ πάντες σοὶ οἰκεῖοι ἔσονται – χρήσιμος γὰρ καὶ ἀγαθὸς ἔσῃ – εἰ δὲ μή, σοὶ οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὔτε ὁ πατήρ φίλος ἔσται οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε οἱ οἰκεῖοι. οἷόν τε οὖν ἐπὶ τούτοις, ὧ Λύσι, μέγα φρονεῖν, ἐν οἷς τις μήπω φρονεῖ;

{ – } Καὶ πῶς ἂν; ἔφη.

{ – } Εἰ δ' ἄρα σὺ διδασκάλου δέῃ, οὕτω φρονεῖς.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐδ' ἄρα μεγάλῳφρων εἶ, εἶπερ ἄφρων ἔτι.

{ – } Μὰ Δία, ἔφη, ὧ Σώκρατες, οὐ μοι δοκεῖ.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτοῦ ἀπέβλεψα πρὸς τὸν Ἴπποθάλη, καὶ ὀλίγου ἐξήμαρτον· ἐπῆλθε γάρ μοι εἰπεῖν ὅτι Οὕτω χρή, ὧ Ἴππόθαλες, τοῖς παιδικοῖς διαλέγεσθαι, ταπεινοῦντα καὶ συστέλλοντα, ἀλλὰ μὴ ὥσπερ σὺ χαυνοῦντα καὶ διαθρύπτοντα. κατιδὼν οὖν αὐτὸν ἀγωνιῶντα καὶ τεθορυβημένον ὑπὸ τῶν λεγομένων, ἀνεμνήσθη ὅτι καὶ προσεστῶς λανθάνειν τὸν Λύσιν ἐβούλετο· [211] ἀνέλαβον οὖν ἑμαυτὸν καὶ ἐπέσχον τοῦ λόγου. καὶ ἐν τούτῳ ὁ Μενέξενος πάλιν ἤκεν, καὶ ἐκαθέζετο παρὰ τὸν Λύσιν, ὅθεν καὶ ἐξανέστη. ὁ οὖν Λύσις μάλα παιδικῶς καὶ φιλικῶς, λάθρα τοῦ Μενεξένου, σμικρὸν πρὸς με λέγων ἔφη· ὦ Σώκρατες, ἄπερ καὶ ἐμοὶ λέγεις, εἶπε καὶ Μενεξένω.

Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ταῦτα μὲν σὺ αὐτῷ ἐρεῖς, ὧ Λύσι· πάντως γὰρ προσεῖχες τὸν νοῦν.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Πειρῶ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἀπομνημονεῦσαι αὐτὰ ὅτι μάλιστα, ἵνα τούτῳ σαφῶς πάντα εἴπης· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἐπιλάθῃ, αὐθὶς με ἀνερέσθαι ὅταν ἐντύχῃς πρῶτον.

Ἀλλὰ ποιήσω, ἔφη, ταῦτα, ὧ Σώκρατες, πάνυ σφόδρα, εὖ ἴσθι. ἀλλὰ τι ἄλλο αὐτῷ λέγε, ἵνα καὶ ἐγὼ ἀκούω, ἕως ἂν οἴκαδε ὥρα ἦ ἀπίεναί.

Ἀλλὰ χρή ποιεῖν ταῦτα, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ γε καὶ σὺ κελεύεις. ἀλλὰ ὅρα ὅπως ἐπικουρήσεις μοι, ἐὰν με ἐλέγχειν ἐπιχειρῇ ὁ Μενέξενος· ἢ οὐκ οἴσθαι ὅτι ἐριστικός ἐστίν;

Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, σφόδρα γε· διὰ ταῦτά τοι καὶ βούλομαί σε αὐτῷ διαλέγεσθαι.

Ἴνα, ἦν δ' ἐγώ, καταγέλαστος γένωμαι;

Οὐ μὰ Δία, ἔφη, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν κολάσῃς.

Πόθεν; ἦν δ' ἐγώ. οὐ ράδιον· δεινὸς γὰρ ὁ ἄνθρωπος, Κτησίππου μαθητής. πάρεστι δέ τοι αὐτός – οὐχ ὀρᾶς; – Κτήσιππος.

Μηδενός σοι, ἔφη, μελέτω, ὧ Σώκρατες, ἀλλ' ἴθι διαλέγου αὐτῷ.

Διαλεκτέον, ἦν δ' ἐγώ.

Ταῦτα οὖν ἡμῶν λεγόντων πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, Τί ὑμεῖς, ἔφη ὁ Κτήσιππος, αὐτῷ μόνῳ ἐστιᾶσθον, ἡμῖν δὲ οὐ μεταδίδοτον τῶν λόγων;

Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, μεταδοτέον. ὅδε γὰρ τι ὧν λέγω οὐ μανθάνει, ἀλλὰ φησιν οἶεσθαι Μενέξενον εἰδέναί, καὶ κελεύει τοῦτον ἐρωτᾶν.

Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, οὐκ ἐρωτᾶς;

Ἄλλ' ἐρήσομαι, ἦν δ' ἐγώ. καὶ μοι εἶπέ, ὧ Μενέξενε, ὃ ἂν σε ἔρωμαι. τυγχάνω γὰρ ἐκ παιδὸς ἐπιθυμῶν κτήματός του, ὥσπερ ἄλλος ἄλλου. ὁ μὲν γὰρ τις ἵππους ἐπιθυμεῖ κτᾶσθαι, ὁ δὲ κύνας, ὁ δὲ χρυσίον, ὁ δὲ τιμάς· ἐγὼ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα πράως ἔχω, πρὸς δὲ τὴν τῶν φίλων κτήσιν πάνυ ἐρωτικῶς, καὶ βουλοίμην ἂν μοι φίλον ἀγαθὸν γενέσθαι μᾶλλον ἢ τὸν ἄριστον ἐν ἀνθρώποις ὄρτυγα ἢ ἀλεκτρυόνα, καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε μᾶλλον ἢ ἵππον τε καὶ κύνα – οἶμαι δέ, νῆ τὸν κύνα,

μᾶλλον ἢ τὸ Δαρείου χρυσίον κτήσασθαι δεξαίμην πολὺ πρότερον ἑταῖρον, μᾶλλον δὲ ἢ αὐτὸν Δαρεῖον – οὕτως ἐγὼ φιλέταιρός τίς εἰμι. [212] ὑμᾶς οὖν ὄρων, σέ τε καὶ Λύσιν, ἐκπέπληγμαι καὶ εὐδαιμονίζω ὅτι οὕτω νέοι ὄντες οἷοι τ' ἐστὸν τοῦτο τὸ κτῆμα ταχύ καὶ ῥαδίως κτᾶσθαι, καὶ σύ τε τοῦτον οὕτω φίλον ἐκτήσω ταχύ τε καὶ σφόδρα, καὶ αὖ οὗτος σέ· ἐγὼ δὲ οὕτω πόρρω εἰμὶ τοῦ κτήματος, ὥστε οὐδ' ὄντινα τρόπον γίγνεται φίλος ἕτερος ἑτέρου οἶδα, ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτὰ σε βούλομαι ἐρέσθαι ἅτε ἔμπειρον.

Καί μοι εἰπέ· ἐπειδὴν τίς τινα φιλή, πότερος ποτέρου φίλος γίγνεται, ὁ φιλῶν τοῦ φιλουμένου ἢ ὁ φιλούμενος τοῦ φιλοῦντος· ἢ οὐδὲν διαφέρει;

{ – } Οὐδέν, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν.

{ – } Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ· ἀμφοτέρω ἄρα ἀλλήλων φίλοι γίνονται, ἐὰν μόνος ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον φιλή;

{ – } Ἐμοιγε, ἔφη, δοκεῖ.

{ – } Τί δέ; οὐκ ἔστιν φιλοῦντα μὴ ἀντιφιλεῖσθαι ὑπὸ τούτου ὃν ἂν φιλή;

{ – } Ἔστιν.

{ – } Τί δέ; ἄρα ἔστιν καὶ μισεῖσθαι φιλοῦντα; οἷόν που ἐνίοτε δοκοῦσι καὶ οἱ ἐρασταὶ πάσχειν πρὸς τὰ παιδικὰ· φιλοῦντες γὰρ ὡς οἷόν τε μάλιστα οἱ μὲν οἶονται οὐκ ἀντιφιλεῖσθαι, οἱ δὲ καὶ μισεῖσθαι. ἢ οὐκ ἀληθὲς δοκεῖ σοι τοῦτο;

{ – } Σφόδρα γε, ἔφη, ἀληθές.

{ – } Οὐκοῦν ἐν τῷ τοιούτῳ, ἦν δ' ἐγώ, ὁ μὲν φιλεῖ, ὁ δὲ φιλεῖται;

{ – } Ναί.

{ – } Πότερος οὖν αὐτῶν ποτέρου φίλος ἐστίν; ὁ φιλῶν τοῦ φιλουμένου, ἐάντε καὶ ἀντιφιλήται ἐάντε καὶ μισῆται, ἢ ὁ φιλούμενος τοῦ φιλοῦντος; ἢ οὐδέτερος αὖ ἐν τῷ τοιούτῳ οὐδετέρου φίλος ἐστίν, ἂν μὴ ἀμφοτέρω ἀλλήλους φιλῶσιν;

{ – } Ἔοικε γοῦν οὕτως ἔχειν.

{ – } Ἀλλοίως ἄρα νῦν ἡμῖν δοκεῖ ἢ πρότερον ἔδοξεν. τότε μὲν γάρ, εἰ ὁ ἕτερος φιλοῖ, φίλω εἶναι ἄμφω· νῦν δέ, ἂν μὴ ἀμφοτέρω φιλῶσιν, οὐδέτερος φίλος.

{ – } Κινδυνεύει, ἔφη.

{ – } Οὐκ ἄρα ἐστὶν φίλον τῷ φιλοῦντι οὐδὲν μὴ οὐκ ἀντιφιλοῦν.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

{ – } Οὐδ' ἄρα φίλιπποι εἰσιν οὓς ἂν οἱ ἵπποι μὴ ἀντιφιλῶσιν, οὐδὲ φιλόρτυγες, οὐδ' αὖ φιλόκυνές γε καὶ φίλοινοι καὶ φιλογυμνασταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἂν μὴ ἢ σοφία αὐτοὺς ἀντιφιλή. ἢ φιλοῦσι μὲν ταῦτα ἕκαστοι, οὐ μέντοι φίλα ὄντα, ἀλλὰ ψεύδεθ' ὁ ποιητής, ὃς ἔφη –

ὄλβιος, ὃ παῖδές τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι

καὶ κύνες ἀγρευταὶ καὶ ξένος ἀλλοδαπός;

{ – } Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὄς.

{ – } Ἄλλ' ἀληθῆ δοκεῖ λέγειν σοι;

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ φιλούμενον ἄρα τῷ φιλοῦντι φίλον ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ὃ Μενέξενε, ἐάντε φιλῆ ἐάντε καὶ μισῆ· οἷον καὶ τὰ νεωστὶ γεγονότα παιδιά, τὰ μὲν οὐδέπω φιλοῦντα, τὰ δὲ καὶ μισοῦντα, [213] ὅταν κολάζηται ὑπὸ τῆς μητρὸς ἢ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅμως καὶ μισοῦντα ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ πάντων μάλιστά ἐστι τοῖς γονεῦσι φίλτατα.

{ – } Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, οὕτως ἔχειν.

{ – } Οὐκ ἄρα ὁ φιλῶν φίλος ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ὁ φιλούμενος.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Καὶ ὁ μισούμενος ἐχθρὸς ἄρα, ἀλλ' οὐχ ὁ μισῶν.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Πολλοὶ ἄρα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φιλοῦνται, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων μισοῦνται, καὶ τοῖς μὲν ἐχθροῖς φίλοι εἰσίν, τοῖς δὲ φίλοις ἐχθροί, εἰ τὸ φιλούμενον φίλον ἐστὶν ἀλλὰ μὴ τὸ φιλοῦν. καίτοι πολλή ἀλογία, ὃ φίλε ἐταῖρε, μᾶλλον δὲ οἶμαι καὶ ἀδύνατον, τῷ τε φίλῳ ἐχθρὸν καὶ τῷ ἐχθρῷ φίλον εἶναι.

{ – } Ἀληθῆ, ἔφη, ἔοικας λέγειν, ὃ Σώκρατες.

{ – } Οὐκοῦν εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, τὸ φιλοῦν ἂν εἶη φίλον τοῦ φιλουμένου.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Τὸ μισοῦν ἄρα πάλιν ἐχθρὸν τοῦ μισουμένου.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὐκοῦν ταῦτά ἡμῖν συμβήσεται ἀναγκαῖον εἶναι ὁμολογεῖν, ἅπερ ἐπὶ τῶν πρότερον, πολλάκις φίλον εἶναι μὴ φίλου, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῦ, ὅταν ἢ μὴ φιλοῦν τις φιλῆ ἢ καὶ μισοῦν φιλῆ· πολλάκις δ' ἐχθρὸν εἶναι μὴ ἐχθροῦ ἢ καὶ φίλου, ὅταν ἢ μὴ μισοῦν τις μισῆ ἢ καὶ φιλοῦν μισῆ.

{ – } Κινδυνεύει, ἔφη.

{ – } Τί οὖν δὴ χρησώμεθα, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μήτε οἱ φιλοῦντες φίλοι ἔσονται μήτε οἱ φιλούμενοι μήτε οἱ φιλοῦντές τε καὶ φιλούμενοι; ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἄλλους τινὰς ἔτι φήσομεν εἶναι φίλους ἀλλήλοις γιγνομένους;

{ – } Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὃ Σώκρατες, οὐ πάνυ εὐπορῶ ἔγωγε.

{ – } Ἄρα μή, ἦν δ' ἐγώ, ὃ Μενέξενε, τὸ παράπαν οὐκ ὀρθῶς ἐζητοῦμεν;

{ – } Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ Σώκρατες, ἔφη, ὁ Λύσις, καὶ ἅμα εἰπὼν ἠρυθρίασεν· ἐδόκει γάρ μοι ἄκοντ' αὐτὸν ἐκφεύγειν τὸ λεχθὲν διὰ τὸ σφόδρα προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις, δῆλος δ' ἦν καὶ ὅτε ἠκροῶτο οὕτως ἔχων.

Ἐγὼ οὖν βουλόμενος τόν τε Μενέξενον ἀναπαῦσαι καὶ ἐκείνου ἡσθεῖς τῇ φιλοσοφίᾳ, οὕτω μεταβαλὼν πρὸς τὸν Λύσιν ἐποιούμην τοὺς λόγους, καὶ εἶπον· ὦ Λύσι, ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν ὅτι εἰ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκοποῦμεν, οὐκ ἂν ποτε οὕτως ἐπλανώμεθα. ἀλλὰ ταύτη μὲν μηκέτι ἴωμεν – καὶ γὰρ χαλεπὴ τίς μοι φαίνεται ὥσπερ ὁδὸς ἢ σκέψις – ἣ δὲ ἐτράπημεν, δοκεῖ μοι χρῆναι ἰέναι, σκοποῦντα τὰ κατὰ τοὺς ποιητάς· [214] οὗτοι γὰρ ἡμῖν ὥσπερ πατέρες τῆς σοφίας εἰσὶν καὶ ἡγεμόνες. λέγουσι δὲ δήπου οὐ φαύλως ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν φίλων, οἱ τυγχάνουσιν ὄντες· ἀλλὰ τὸν θεὸν αὐτὸν φασὶν ποιεῖν φίλους αὐτούς, ἄγοντα παρ’ ἀλλήλους. λέγουσι δὲ πως ταῦτα, ὡς ἐγὼμαι, ὡδί –

αἰεὶ τοι τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον

καὶ ποιεῖ γνῶριμον· ἢ οὐκ ἐντετύχηκας τούτοις τοῖς ἔπεσιν;

{ – } Ἔγωγ’, ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τοῖς τῶν σοφωτάτων συγγράμμασιν ἐντετύχηκας ταῦτα αὐτὰ λέγουσιν, ὅτι τὸ ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ ἀνάγκη αἰεὶ φίλον εἶναι; εἰσὶν δὲ που οὗτοι οἱ περὶ φύσεώς τε καὶ τοῦ ὅλου διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες.

{ – } Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

{ – } Ἄρ’ οὖν, ἦν δ’ ἐγώ, εὖ λέγουσιν;

{ – } Ἴσως, ἔφη.

{ – } Ἴσως, ἦν δ’ ἐγώ, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ πᾶν, ἀλλ’ ἡμεῖς οὐ συνίεμεν. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν ὅ γε πονηρὸς τῷ πονηρῷ, ὅσῳ ἂν ἐγγυτέρω προσίη καὶ μᾶλλον ὁμιλῆ, τοσοῦτῳ ἐχθίων γίνεσθαι. ἀδικεῖ γάρ· ἀδικοῦντας δὲ καὶ ἀδικουμένους ἀδύνατόν που φίλους εἶναι. οὐχ οὕτως;

{ – } Ναί, ἦ δ’ ὅς.

{ – } Ταύτη μὲν ἂν τοίνυν τοῦ λεγομένου τὸ ἥμισυ οὐκ ἀληθές εἴη, εἴπερ οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι.

{ – } Ἀληθῆ λέγεις.

{ – } Ἀλλὰ μοι δοκοῦσιν λέγειν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίους εἶναι ἀλλήλοις καὶ φίλους, τοὺς δὲ κακοὺς, ὅπερ καὶ λέγεται περὶ αὐτῶν, μηδέποτε ὁμοίους μηδ’ αὐτοὺς αὐτοῖς εἶναι, ἀλλ’ ἐμπλήκτους τε καὶ ἀσταθμήτους· ὁ δὲ αὐτὸ αὐτῷ ἀνόμοιον εἶη καὶ διάφορον, σχολῆ γέ τῳ ἄλλῳ ὅμοιον ἢ φίλον γένοιτ’ ἂν. ἢ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως;

{ – } Ἐμοιγ’, ἔφη.

{ – } Τοῦτο τοίνυν αἰνίττονται, ὡς ἐμοὶ δοκοῦσιν, ὦ ἐταῖρε, οἱ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον λέγοντες, ὡς ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνος μόνῳ φίλος, ὁ δὲ κακὸς οὔτε ἀγαθῷ οὔτε κακῷ οὐδέποτε εἰς ἀληθῆ φιλίαν ἔρχεται. συνδοκεῖ σοι;

{ – } Κατένευσεν.

{ – } Ἐχομεν ἄρα ἤδη τίνες εἰσὶν οἱ φίλοι· ὁ γὰρ λόγος ἡμῖν σημαίνει ὅτι οἱ ἂν ὧσιν ἀγαθοί.

{ – } Πάνυ γε, ἔφη, δοκεῖ.

Καὶ ἐμοί, ἦν δ' ἐγώ. καίτοι δυσχεραίνω τί γε ἐν αὐτῷ· φέρε οὖν, ὧ πρὸς Διός, ἴδωμεν τί καὶ ὑποπεύω. ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ καθ' ὅσον ὅμοιος φίλος, καὶ ἔστιν χρήσιμος ὁ τοιοῦτος τῷ τοιούτῳ; μᾶλλον δὲ ὧδε· ὅτι οὖν ὅμοιον ὄψοι ὁμοίῳ τίνα ὠφελίαν ἔχειν ἢ τίνα βλάβην ἂν ποιῆσαι δύναίτο, ὃ μὴ καὶ αὐτὸ αὐτῷ; ἢ τί ἂν παθεῖν, ὃ μὴ καὶ ὑφ' αὐτοῦ πάθει; [215] τὰ δὲ τοιαῦτα πῶς ἂν ὑπ' ἀλλήλων ἀγαπηθεῖη, μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἀλλήλοις ἔχοντα; ἔστιν ὅπως;

{ – } Οὐκ ἔστιν.

{ – } Ὁ δὲ μὴ ἀγαπῶτο, πῶς φίλον;

{ – } Οὐδαμῶς.

{ – } Ἀλλὰ δὴ ὁ μὲν ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ οὐ φίλος· ὁ δὲ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ καθ' ὅσον ἀγαθός, οὐ καθ' ὅσον ὅμοιος, φίλος ἂν εἴη;

{ – } Ἴσως.

{ – } Τί δέ; οὐχ ὁ ἀγαθός, καθ' ὅσον ἀγαθός, κατὰ τοσοῦτον ἰκανὸς ἂν εἴη αὐτῷ;

{ – } Ναί.

{ – } Ὁ δὲ γε ἰκανὸς οὐδενὸς δεόμενος κατὰ τὴν ἰκανότητα.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Ὁ δὲ μὴ του δεόμενος οὐδέ τι ἀγαπῶν ἂν.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Ὁ δὲ μὴ ἀγαπῶν, οὐδ' ἂν φιλοῖ.

{ – } Οὐ δῆτα.

{ – } Ὁ δὲ μὴ φιλῶν γε οὐ φίλος.

{ – } Οὐ φαίνεται.

{ – } Πῶς οὖν οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἡμῖν φίλοι ἔσονται τὴν ἀρχὴν, οἳ μῆτε ἀπόντες ποθεινοὶ ἀλλήλοις – ἰκανοὶ γὰρ ἑαυτοῖς καὶ χωρὶς ὄντες – μῆτε παρόντες χρεῖαν αὐτῶν ἔχουσιν; τοὺς δὲ τοιούτους τίς μηχανὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι ἀλλήλους;

{ – } Οὐδεμία, ἔφη.

{ – } Φίλοι δέ γε οὐκ ἂν εἶεν μὴ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι ἑαυτούς.

{ – } Ἀληθῆ.

Ἄθρει δὴ, ὧ Λύσι, πῆ παρακρουόμεθα. ἄρα γε ὄλω τινὶ ἐξαπατώμεθα;

{ – } Πῶς δὴ; ἔφη.

{ – } Ἦδη ποτέ του ἤκουσα λέγοντος, καὶ ἄρτι ἀναμιμνήσκομαι, ὅτι τὸ μὲν ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ καὶ οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολεμιώτατοι εἶεν· καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡσίοδον ἐπήγετο μάρτυρα, λέγων ὡς ἄρα – καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ

καὶ πτωχὸς πτωχῷ,

καὶ τᾶλλα δὴ πάντα οὕτως ἔφη ἀναγκαῖον εἶναι μάλιστα τὰ ὁμοιώτατα πρὸς ἄλληλα φθόνου τε καὶ φιλονικίας καὶ ἔχθρας ἐμπίμπλασθαι, τὰ δ' ἀνομοιώτατα φιλίας· τὸν γὰρ πένητα τῷ πλουσίῳ ἀναγκάζεσθαι φίλον εἶναι καὶ τὸν ἀσθενῆ τῷ ἰσχυρῷ τῆς ἐπικουρίας ἔνεκα, καὶ τὸν κάμνοντα τῷ ἰατρῷ, καὶ πάντα δὴ τὸν μὴ εἰδότα ἀγαπᾶν τὸν εἰδότα καὶ φιλεῖν. καὶ δὴ καὶ ἔτι ἐπεξήρει τῷ λόγῳ μεγαλοπρεπέστερον, λέγων ὡς ἄρα παντὸς δέοι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον εἶναι, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντίον εἶη τούτου· τὸ γὰρ ἐναντιώτατον τῷ ἐναντιωτάτῳ εἶναι μάλιστα φίλον. ἐπιθυμεῖν γὰρ τοῦ τοιούτου ἕκαστον, ἀλλ' οὐ τοῦ ὁμοίου· τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν ὑγροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν θερμοῦ, τὸ δὲ πικρὸν γλυκέος, τὸ δὲ ὄξυ ἀμβλέος, τὸ δὲ κενὸν πληρώσεως, καὶ τὸ πλήρες δὲ κενώσεως, καὶ τᾶλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τροφήν γὰρ εἶναι τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου οὐδὲν ἂν ἀπολαῦσαι. [216] καὶ μέντοι, ὦ ἐταῖρε, καὶ κομψὸς ἐδόκει εἶναι ταῦτα λέγων· εὖ γὰρ ἔλεγεν. ὑμῖν δέ, ἦν δ' ἐγώ, πῶς δοκεῖ λέγειν;

{ – } Εὖ γε, ἔφη ὁ Μενέξενος, ὡς γε οὕτως ἀκοῦσαι.

{ – } Φῶμεν ἄρα τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ μάλιστα φίλον εἶναι;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· οὐκ ἀλλόκοτον, ὦ Μενέξενε; καὶ ἡμῖν εὐθύς ἄσμενοι ἐπιπηδήσονται οὗτοι οἱ πάσσοφοι ἄνδρες, οἱ ἀντιλογικοί, καὶ ἐρήσονται εἰ οὐκ ἐναντιώτατον ἔχθρα φιλία; οἷς τί ἀποκρινούμεθα; ἢ οὐκ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι ἀληθῆ λέγουσιν;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Ἄρ' οὖν, φήσουσιν, τὸ ἐχθρὸν τῷ φίλῳ φίλον ἢ τὸ φίλον τῷ ἐχθρῷ;

{ – } Οὐδέτερα, ἔφη.

{ – } Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκῳ, ἢ τὸ σῶφρον τῷ ἀκολάστῳ, ἢ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ;

{ – } Οὐκ ἂν μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν.

{ – } Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ γε κατὰ τὴν ἐναντιότητά τί τῳ φίλῳ φίλον ἐστίν, ἀνάγκη καὶ ταῦτα φίλα εἶναι.

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Οὔτε ἄρα τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ οὔτε τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ φίλον.

{ – } Οὐκ ἔοικεν.

Ἔτι δὲ καὶ τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς λανθάνει τὸ φίλον ὡς ἀληθῶς οὐδὲν τούτων ὄν, ἀλλὰ τὸ μῆτε ἀγαθὸν μῆτε κακὸν φίλον οὕτω ποτὲ γιγνόμενον τοῦ ἀγαθοῦ.

{ – } Πῶς, ἦ δ' ὅς, λέγεις;

{ – } Ἀλλὰ μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ οἶδα, ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτὸς εἰλιγγιῶ ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀπορίας, καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν τὸ καλὸν φίλον εἶναι. ἔοικε γοῦν μαλακῷ τινι καὶ λείῳ καὶ λιπαρῷ· διὸ καὶ ἴσως ῥαδίως διολισθαίνει καὶ διαδύεται ἡμᾶς, ἅτε τοιοῦτον ὄν. λέγω γὰρ τὰγαθὸν καλὸν εἶναι· σὺ δ' οὐκ οἶει;

{ – } Ἔγωγε.

{ – } Λέγω τοίνυν ἀπομαντευόμενος, τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν· πρὸς ἃ δὲ λέγων μαντεύομαι, ἄκουσον. δοκεῖ μοι ὡσπερὶ τρία ἄττα εἶναι γένη, τὸ μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δ' οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν· τί δὲ σοί;

{ – } Καὶ ἐμοί, ἔφη.

{ – } Καὶ οὔτε ἀγαθὸν ἀγαθῷ οὔτε τὸ κακὸν τῷ κακῷ οὔτε ἀγαθὸν τῷ κακῷ φίλον εἶναι, ὡσπερ οὐδ' ὁ ἔμπροσθεν λόγος ἐᾷ· λείπεται δὴ, εἴπερ τῷ τί ἐστὶν φίλον, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν φίλον εἶναι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ τοιοῦτου οἷον αὐτό ἐστίν. οὐ γὰρ ἂν που τῷ κακῷ φίλον ἂν τι γένοιτο.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Οὐδὲ μὴν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἔφαμεν ἄρτι· ἦ γάρ;

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκ ἄρα ἔσται τῷ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ τοιοῦτον φίλον οἷον αὐτό.

{ – } Οὐ φαίνεται.

[217]

{ – } Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μόνῳ μόνον συμβαίνει γίγνεσθαι φίλον.

{ – } Ἀνάγκη, ὡς ἔοικεν.

Ἄρ' οὖν καὶ καλῶς, ἦν δ' ἐγώ, ὧ παῖδες, ὑφηγεῖται ἡμῖν τὸ νῦν λεγόμενον; εἰ γοῦν θέλομεν ἐννοῆσαι τὸ ὑγιαῖνον σῶμα, οὐδὲν ἰατρικῆς δεῖται οὐδὲ ὠφελίας· ἱκανῶς γὰρ ἔχει, ὥστε ὑγιαίνων οὐδεὶς ἰατρῷ φίλος διὰ τὴν ὑγίειαν. ἦ γάρ;

{ – } Οὐδεὶς.

{ – } Ἄλλ' ὁ κάμνων οἶμαι διὰ τὴν νόσον.

{ – } Πῶς γὰρ οὔ;

{ – } Νόσος μὲν δὴ κακόν, ἰατρικὴ δὲ ὠφέλιμον καὶ ἀγαθόν.

{ – } Ναί.

{ – } Σῶμα δέ γέ που κατὰ τὸ σῶμα εἶναι οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν.

{ – } Οὔτως.

{ – } Ἀναγκάζεται δέ γε σῶμα διὰ νόσον ἰατρικὴν ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν.

{ – } Δοκεῖ μοι.

{ – } Τὸ μήτε κακὸν ἄρα μήτ' ἀγαθὸν φίλον γίγνεται τοῦ ἀγαθοῦ διὰ κακοῦ παρουσίαν.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Δῆλον δέ γε ὅτι πρὶν γενέσθαι αὐτὸ κακὸν ὑπὸ τοῦ κακοῦ οὔ ἔχει. οὐ γὰρ δὴ γε κακὸν γεγονὸς ἔτι ἂν τι τοῦ ἀγαθοῦ οὔ ἐπιθυμοῖ καὶ φίλον εἶη· ἀδύνατον γὰρ ἔφαμεν κακὸν ἀγαθῷ φίλον εἶναι.

{ – } Ἀδύνατον γάρ.

{ – } Σκέψασθε δὴ ὃ λέγω. λέγω γὰρ ὅτι ἔνια μὲν, οἷον ἂν ἦ τὸ παρόν, τοιαῦτά ἐστι καὶ αὐτά, ἔνια δὲ οὐ. ὥσπερ εἰ ἐθέλοι τις χρώματι τῷ ὁτιοῦν τι ἀλειψαί, πάρεστίν που τῷ ἀλειφθέντι τὸ ἐπαλειφθέν.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἄρ' οὖν καὶ ἔστιν τότε τοιοῦτον τὴν χροάν τὸ ἀλειφθέν, οἷον τὸ ἐπόν;

{ – } Οὐ μανθάνω, ἦ δ' ὅς.

{ – } Ἄλλ' ὦδε, ἦν δ' ἐγώ. εἴ τις σου ξανθὰς οὖσας τὰς τρίχας ψιμυθίῳ ἀλείψειεν, πότερον τότε λευκαὶ εἶεν ἢ φαίνονται ἂν;

{ – } Φαίνονται ἂν, ἦ δ' ὅς.

{ – } Καὶ μὴν παρείη γ' ἂν αὐταῖς λευκότης.

{ – } Ναί.

{ – } Ἄλλ' ὅμως οὐδέν τι μᾶλλον ἂν εἶεν λευκαὶ πω, ἀλλὰ παρουσίας λευκότητος οὔτε τι λευκαὶ οὔτε μέλαιναί εἰσιν.

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Ἄλλ' ὅταν δὴ, ὦ φίλε, τὸ γῆρας αὐταῖς ταῦτόν τοῦτο χρῶμα ἐπαγάγη, τότε ἐγένοντο οἷόνπερ τὸ παρόν, λευκοῦ παρουσίᾳ λευκαί.

{ – } Πῶς γὰρ οὐ;

{ – } Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ νῦν δὴ, εἰ ὅ ἂν τι παρῆ, τοιοῦτον ἔσται τὸ ἔχον οἷον τὸ παρόν· ἢ ἔάν μὲν κατὰ τινα τρόπον παρῆ, ἔσται, ἔάν δὲ μή, οὐ;

{ – } Οὕτω μᾶλλον, ἔφη.

{ – } Καὶ τὸ μήτε κακὸν ἄρα μήτ' ἀγαθὸν ἐνίστε κακοῦ παρόντος οὕτω κακὸν ἐστίν, ἔστιν δ' ὅτε ἤδη τὸ τοιοῦτον γέγονεν.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν ὅταν μήπω κακὸν ἦ κακοῦ παρόντος, αὕτη μὲν ἢ παρουσία ἀγαθοῦ αὐτὸ ποιεῖ ἐπιθυμεῖν· ἢ δὲ κακὸν ποιούσα ἀποστερεῖ αὐτὸ τῆς τε ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φιλίας τοῦ ἀγαθοῦ. [218] οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶν οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθόν, ἀλλὰ κακόν· φίλον δὲ ἀγαθῷ κακὸν οὐκ ἦν.

{ – } Οὐ γὰρ οὖν.

{ – } Διὰ ταῦτα δὴ φαῖμεν ἂν καὶ τοὺς ἤδη σοφοὺς μηκέτι φιλοσοφεῖν, εἴτε θεοὶ εἴτε ἀνθρωποὶ εἰσιν οὗτοι· οὐδ' αὖ ἐκείνους φιλοσοφεῖν τοὺς οὕτως ἄγνοιαν ἔχοντας ὥστε κακοὺς εἶναι· κακὸν γὰρ καὶ ἀμαθῆ οὐδένα φιλοσοφεῖν. λείπονται δὴ οἱ ἔχοντες μὲν τὸ κακὸν τοῦτο, τὴν ἄγνοιαν, μήπω δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὄντες ἀγνώμονες μηδὲ ἀμαθεῖς, ἀλλ' ἔτι ἠγούμενοι μὴ εἰδέναι ἃ μὴ ἴσασι. διὸ δὴ καὶ φιλοσοφοῦσιν οἱ οὔτε ἀγαθοὶ οὔτε κακοὶ πω ὄντες, ὅσοι δὲ κακοὶ οὐ φιλοσοφοῦσιν, οὐδὲ οἱ ἀγαθοί·

οὔτε γὰρ τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου οὔτε τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου φίλον ἡμῖν ἐφάνη ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις. ἢ οὐ μέμνησθε;

{ – } Πάνυ γε, ἐφάτην.

{ – } Νῦν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὃ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, παντὸς μᾶλλον ἐξηυρήκαμεν ὃ ἔστιν τὸ φίλον καὶ οὔ. φαμέν γὰρ αὐτό, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ πανταχοῦ, τὸ μήτε κακὸν μήτε ἀγαθὸν διὰ κακοῦ παρουσίαν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι.

{ – } Παντάπασιν ἐφάτην τε καὶ συνεχωρείτην οὕτω τοῦτ' ἔχειν.

Καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πάνυ ἔχαιρον, ὥσπερ θηρευτὴς τις, ἔχων ἀγαπητῶς ὃ ἐθηρευόμεν. κᾶπειτ' οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μοι ἀτοπωτάτη τις ὑποψία εἰσῆλθεν ὡς οὐκ ἀληθῆ εἶη τὰ ὠμολογημένα ἡμῖν, καὶ εὐθὺς ἀχθεσθεὶς εἶπον· Βαβαῖ, ὃ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, κινδυνεύομεν ὄναρ πεπλουτηκέναί.

Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Μενέξενος.

Φοβοῦμαι, ἦν δ' ἐγώ, μὴ ὥσπερ ἀνθρώποις ἀλαζόσιν λόγοις τισὶν τοιούτοις ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν περὶ τοῦ φίλου.

Πῶς δὴ; ἔφη.

᾿Ωδε, ἦν δ' ἐγώ, σκοπῶμεν· φίλος ὃς ἂν εἶη, πότερόν ἐστίν τῷ φίλος ἢ οὔ;

{ – } Ἀνάγκη, ἔφη.

{ – } Πότερον οὖν οὐδενὸς ἔνεκα καὶ δι' οὐδέν, ἢ ἔνεκά του καὶ διὰ τι;

{ – } Ἐνεκά του καὶ διὰ τι.

{ – } Πότερον φίλου ὄντος ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὔ ἔνεκα φίλος ὁ φίλος τῷ φίλῳ, ἢ οὔτε φίλου οὔτε ἐχθροῦ;

{ – } Οὐ πάνυ, ἔφη, ἔπομαι.

{ – } Εἰκότως γε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὥδε ἴσως ἀκολουθήσεις, οἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ μᾶλλον εἶσομαι ὅτι λέγω. ὁ κάμνων, νυνδὴ ἔφαμεν, τοῦ ἱατροῦ φίλος· οὐχ οὕτως;

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν διὰ νόσον ἔνεκα ὑγείας τοῦ ἱατροῦ φίλος;

{ – } Ναί.

{ – } Ἡ δὲ γε νόσος κακόν;

{ – } Πῶς δ' οὔ;

{ – } Τί δὲ ὑγεία; ἦν δ' ἐγώ· ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ οὐδέτερα;

{ – } Ἀγαθόν, ἔφη.

[219]

{ – } Ἐλέγομεν δ' ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸ σῶμα, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν ὄν, διὰ τὴν νόσον, τοῦτο

δὲ διὰ τὸ κακόν, τῆς ἰατρικῆς φίλον ἐστίν, ἀγαθὸν δὲ ἰατρική· ἔνεκα δὲ τῆς ὑγείας τὴν φιλίαν ἢ ἰατρική ἀνήρηται, ἢ δὲ ὑγεία ἀγαθόν. ἦ γάρ;

{ – } Ναί.

{ – } Φίλον δὲ ἢ οὐ φίλον ἢ ὑγεία;

{ – } Φίλον.

{ – } Ἡ δὲ νόσος ἐχθρόν.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Τὸ οὔτε κακόν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα διὰ τὸ κακόν καὶ τὸ ἐχθρόν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον ἐστίν ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλου.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Ἐνεκα ἄρα τοῦ φίλου τοῦ φίλου τὸ φίλον φίλον διὰ τὸ ἐχθρόν.

{ – } Ἐοικεν.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἤκομεν, ὧ παῖδες, πρόσσχωμεν τὸν νοῦν μὴ ἐξαπατηθῶμεν. ὅτι μὲν γὰρ φίλον τοῦ φίλου τὸ φίλον γέγονεν, ἐὼ χαίρειν, καὶ τοῦ ὁμοίου γε τὸ ὅμοιον φίλον γίνεταί, ὃ φάμεν ἀδύνατον εἶναι· ἀλλ' ὅμως τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἡμᾶς ἐξαπατήσῃ τὸ νῦν λεγόμενον. ἢ ἰατρική, φάμεν, ἔνεκα τῆς ὑγείας φίλον.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἢ ὑγεία φίλον;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Εἰ ἄρα φίλον, ἔνεκά του.

{ – } Ναί.

{ – } Φίλου γέ τινος δὴ, εἴπερ ἀκολουθήσει τῇ πρόσθεν ὁμολογία.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἐκεῖνο φίλον αὐτῷ ἔσται ἔνεκα φίλου;

{ – } Ναί.

{ – } Ἄρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη ἀπειπεῖν ἡμᾶς οὕτως ἰόντας ἢ ἀφικέσθαι ἐπὶ τινὰ ἀρχήν, ἢ οὐκέτ' ἐπανοίσει ἐπ' ἄλλο φίλον, ἀλλ' ἦξει ἐπ' ἐκεῖνο ὃ ἐστὶν πρῶτον φίλον, οὗ ἔνεκα καὶ τὰ ἄλλα φάμεν πάντα φίλα εἶναι;

{ – } Ἀνάγκη.

{ – } Τοῦτο δὴ ἐστὶν ὃ λέγω, μὴ ἡμᾶς τᾶλλα πάντα ἃ εἶπομεν ἐκείνου ἔνεκα φίλα εἶναι, ὥσπερ εἶδωλα ἄττα ὄντα αὐτοῦ, ἐξαπατᾷ, ἢ δ' ἐκεῖνο τὸ πρῶτον, ὃ ὡς ἀληθῶς ἐστὶ φίλον. ἐννοήσωμεν γὰρ οὕτως· ὅταν τίς τι περὶ πολλοῦ ποιῆται, οἷόνπερ ἐνίστε πατήρ ὑὸν ἀντὶ πάντων τῶν ἄλλων χρημάτων προτιμᾷ, ὃ δὴ τοιοῦτος ἔνεκα τοῦ τὸν ὑὸν περὶ παντὸς ἠγεῖσθαι ἄρα καὶ ἄλλο τι ἂν περὶ

πολλοῦ ποιοῖτο; οἶον εἰ αἰσθάνοιτο αὐτὸν κώνειον πεπωκότα, ἄρα περὶ πολλοῦ ποιοῖτ' ἂν οἶνον, εἴπερ τοῦτο ἡγοῖτο τὸν ὑὸν σώσειν;

{ – } Τί μήν; ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ὁ οἶνος ἐνείη;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἄρ' οὖν τότε οὐδὲν περὶ πλείονος ποιεῖται, κύλικα κεραμέαν ἢ τὸν ὑὸν τὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τρεῖς κοτύλας οἴνου ἢ τὸν ὑόν; ἢ ὧδέ πως ἔχει· πᾶσα ἢ τοιαύτη σπουδὴ οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἐσπουδασμένη, ἐπὶ τοῖς ἔνεκά του παρασκευαζομένοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ οὗ ἔνεκα πάντα [220] τὰ τοιαῦτα παρασκευάζεται. οὐχ ὅτι πολλάκις λέγομεν ὡς περὶ πολλοῦ ποιούμεθα χρυσίον καὶ ἀργύριον· ἀλλὰ μὴ οὐδέν τι μᾶλλον οὕτω τό γε ἀληθὲς ἔχη, ἀλλ' ἐκεῖνό ἐστιν ὁ περὶ παντὸς ποιούμεθα, ὃ ἂν φανῆ ὄν, ὅτου ἔνεκα καὶ χρυσίον καὶ πάντα τὰ παρασκευαζόμενα παρασκευάζεται. ἄρ' οὕτως φήσομεν;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ φίλου ὁ αὐτὸς λόγος; ὅσα γὰρ φαμεν φίλα εἶναι ἡμῖν ἔνεκα φίλου τινὸς ἐτέρου, ῥήματι φαινόμεθα λέγοντες αὐτό· φίλον δὲ τῷ ὄντι κινδυνεύει ἐκεῖνο αὐτὸ εἶναι, εἰς ὃ πᾶσαι αὗται αἰ λεγόμεναι φιλίαι τελευτῶσιν.

{ – } Κινδυνεύει οὕτως, ἔφη, ἔχειν.

{ – } Οὐκοῦν τό γε τῷ ὄντι φίλον οὐ φίλου τινὸς ἔνεκα φίλον ἐστίν;

{ – } Ἀληθῆ.

Τοῦτο μὲν δὴ ἀπήλλακται, μὴ φίλου τινὸς ἔνεκα τὸ φίλον φίλον εἶναι· ἀλλ' ἄρα τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν φίλον;

{ – } Ἔμοιγε δοκεῖ.

{ – } Ἄρ' οὖν διὰ τὸ κακὸν τὸ ἀγαθὸν φιλεῖται, καὶ ἔχει ὧδε· εἰ τριῶν ὄντων ὧν νυνδὴ ἐλέγομεν, ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ μήτε ἀγαθοῦ μήτε κακοῦ, τὰ δύο λειφθείη, τὸ δὲ κακὸν ἐκποδὼν ἀπέλθοι καὶ μηδενὸς ἐφάπτοιο μήτε σώματος μήτε ψυχῆς μήτε τῶν ἄλλων, ἃ δὴ φαμεν αὐτὰ καθ' αὐτὰ οὔτε κακὰ εἶναι οὔτε ἀγαθὰ, ἄρα τότε οὐδὲν ἂν ἡμῖν χρήσιμον εἶη τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἀχρηστον ἂν γεγονὸς εἶη; εἰ γὰρ μηδὲν ἡμᾶς ἔτι βλάπτοι, οὐδὲν ἂν οὐδεμίαν ὠφελίαν δεοίμεθα, καὶ οὕτω δὴ ἂν τότε γένοιτο κατάδηλον ὅτι διὰ τὸ κακὸν τὰγαθὸν ἠγαπῶμεν καὶ ἐφιλοῦμεν, ὡς φάρμακον ὄν τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν, τὸ δὲ κακὸν νόσημα· νοσήματος δὲ μὴ ὄντος οὐδὲν δεῖ φαρμάκου. ἄρ' οὕτω πέφυκέν τε καὶ φιλεῖται τὰγαθὸν διὰ τὸ κακὸν ὑφ' ἡμῶν, τῶν μεταξὺ ὄντων τοῦ κακοῦ τε καὶ τὰγαθοῦ, αὐτὸ δ' ἑαυτοῦ ἔνεκα οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχει;

{ – } Ἔοικεν, ἦ δ' ὅς, οὕτως ἔχειν.

{ – } Τὸ ἄρα φίλον ἡμῖν ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐτελεύτα πάντα τὰ ἄλλα – ἔνεκα ἐτέρου φίλου φίλα ἔφαμεν εἶναι ἐκεῖνα – οὐδὲν δὲ τούτοις ἔοικεν. ταῦτα μὲν γὰρ φίλου ἔνεκα φίλα κέκληται, τὸ δὲ τῷ ὄντι φίλον πᾶν τούναντίον τούτου φαίνεται πεφυκός· φίλον γὰρ ἡμῖν ἀνεφάνη ὄν ἐχθροῦ ἔνεκα, εἰ δὲ τὸ ἐχθρὸν ἀπέλθοι, οὐκέτι, ὡς ἔοικ', ἔσθ' ἡμῖν φίλον.

{ – } Οὐ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὥς γε νῦν λέγεται.

{ – } Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς Διός, ἐὰν τὸ κακὸν ἀπόληται, οὐδὲ πεινῆν ἔτι ἔσται [221] οὐδὲ διψῆν οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων; ἢ πείνη μὲν ἔσται, ἐάνπερ ἄνθρωποι τε καὶ τᾶλλα ζῶα ἦ, οὐ μέντοι βλαβερὰ γε; καὶ δίψα δὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι, ἀλλ' οὐ κακαί, ἅτε τοῦ κακοῦ ἀπολωλότης; ἢ γελοῖον τὸ ἐρώτημα, ὅτι ποτ' ἔσται τότε ἢ μὴ ἔσται; τίς γὰρ οἶδεν; ἀλλ' οὖν τότε γ' ἴσμεν, ὅτι καὶ νῦν ἔστιν πεινῶντα βλάπτεσθαι, ἔστιν δὲ καὶ ὠφελεῖσθαι. ἦ γάρ;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν καὶ διψῶντα καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πάντων ἐπιθυμοῦντα ἔστιν ἐνίοτε μὲν ὠφελίμως ἐπιθυμεῖν, ἐνίοτε δὲ βλαβερῶς, ἐνίοτε δὲ μηδέτερα;

{ – } Σφόδρα γε.

{ – } Οὐκοῦν ἐὰν ἀπολλύηται τὰ κακά, ἅ γε μὴ τυγχάνει ὄντα κακά, τί προσήκει τοῖς κακοῖς συναπόλλυσθαι;

{ – } Οὐδέν.

{ – } Ἔσονται ἄρα αἱ μήτε ἀγαθαὶ μήτε κακαὶ ἐπιθυμίαι καὶ ἐὰν ἀπόληται τὰ κακά.

{ – } Φαίνεται.

{ – } Οἷόν τε οὖν ἔστιν ἐπιθυμοῦντα καὶ ἐρῶντα τούτου οὐ ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρᾷ μὴ φιλεῖν;

{ – } Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{ – } Ἔσται ἄρα καὶ τῶν κακῶν ἀπολομένων, ὡς ἔοικεν, φίλ' ἄττα.

{ – } Ναί.

{ – } Οὐκ ἄν, εἰ γε τὸ κακὸν αἴτιον ἦν τοῦ φίλον τι εἶναι, οὐκ ἄν ἦν τούτου ἀπολομένου φίλον ἕτερον ἐτέρῳ. αἰτίας γὰρ ἀπολομένης ἀδύνατόν που ἦν ἔτ' ἐκεῖνο εἶναι, οὗ ἦν αὕτη ἡ αἰτία.

{ – } Ὅρθῶς λέγεις.

{ – } Οὐκοῦν ὠμολόγηται ἡμῖν τὸ φίλον φιλεῖν τι καὶ διὰ τι· καὶ ᾠήθημεν τότε γε διὰ τὸ κακὸν τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν τὸ ἀγαθὸν φιλεῖν;

{ – } Ἀληθῆ.

{ – } Νῦν δέ γε, ὡς ἔοικε, φαίνεται ἄλλη τις αἰτία τοῦ φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι.

{ – } Ἔοικεν.

{ – } Ἄρ' οὖν τῷ ὄντι, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγομεν, ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλίας αἰτία, καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν φίλον ἔστιν τούτῳ οὗ ἐπιθυμεῖ καὶ τότε ὅταν ἐπιθυμῆ, ὃ δὲ τὸ πρότερον ἐλέγομεν φίλον εἶναι, ὕθλος τις ἦν, ὥσπερ ποίημα μακρὸν συγκεείμενον;

{ – } Κινδυνεύει, ἔφη.

{ – } Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, τό γε ἐπιθυμοῦν, οὗ ἄν ἐνδεὲς ἦ, τούτου ἐπιθυμεῖ. ἦ γάρ;

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ δ' ἐνδεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου οὗ ἂν ἐνδεὲς ᾗ;

{ – } Δοκεῖ μοι.

{ – } Ἐνδεὲς δὲ γίγνεται οὗ ἂν τι ἀφαιρῆται.

{ – } Πῶς δ' οὐ;

{ – } Τοῦ οἰκείου δὴ, ὡς ἔοικεν, ὃ τε ἔρωσ καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τυγχάνει οὕσα, ὡς φαίνεται, ὧ Μενέξενέ τε καὶ Λύσι.

{ – } Συνεφάτην.

{ – } Ὑμεῖς ἄρα εἰ φίλοι ἐστὸν ἀλλήλοις, φύσει πη οἰκεῖοί ἐσθ' ὑμῖν αὐτοῖς.

{ – } Κομιδῆ, ἐφάτην.

{ – } Καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἐτέρου ἐπιθυμεῖ, ἦν δ' ἐγώ, [222] ὧ παῖδες, ἢ ἐρᾷ, οὐκ ἂν ποτε ἐπεθύμει οὐδὲ ἦρα οὐδὲ ἐφίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός πη τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγχανεν ὧν ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν ἢ κατὰ τι τῆς ψυχῆς ἦθος ἢ τρόπους ἢ εἶδος.

{ – } Πάνυ γε, ἔφη ὁ Μενέξενος· ὁ δὲ Λύσις ἐσίγησεν.

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. τὸ μὲν δὴ φύσει οἰκεῖον ἀναγκαῖον ἡμῖν πέφανται φιλεῖν.

{ – } Ἐοικεν, ἔφη.

{ – } Ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γνησίῳ ἐραστῇ καὶ μὴ προσποιήτῳ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν παιδικῶν.

{ – } Ὁ μὲν οὖν Λύσις καὶ ὁ Μενέξενος μόγις πῶς ἐπενευσάτην, ὁ δὲ Ἴπποθάλης ὑπὸ τῆς ἡδονῆς παντοδαπὰ ἠφίει χρώματα.

Καὶ ἐγὼ εἶπον, βουλόμενος τὸν λόγον ἐπισκέψασθαι, Εἰ μὲν τι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου διαφέρει, λέγομεν ἂν τι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὧ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, περὶ φίλου, ὃ ἔστιν· εἰ δὲ ταῦτόν τυγχάνει ὧν ὁμοίον τε καὶ οἰκεῖον, οὐ ῥᾶδιον ἀποβαλεῖν τὸν πρόσθεν λόγον, ὡς οὐ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἄχρηστον· τὸ δὲ ἄχρηστον φίλον ὁμολογεῖν πλημμελές. βούλεσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ ὡσπερ μεθύομεν ὑπὸ τοῦ λόγου, συγχωρήσωμεν καὶ φῶμεν ἕτερόν τι εἶναι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Πότερον οὖν καὶ τάγαθόν οἰκεῖον θήσομεν παντί, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον εἶναι; ἢ τὸ μὲν κακὸν τῷ κακῷ οἰκεῖον, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθόν, τῷ δὲ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν;

{ – } Οὕτως ἐφάτην δοκεῖν σφίσιν ἕκαστον ἐκάστῳ οἰκεῖον εἶναι.

{ – } Πάλιν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὧ παῖδες, οὓς τὸ πρῶτον λόγους ἀπεβαλόμεθα περὶ φιλίας, εἰς τούτους εἰσπεπτώκαμεν· ὁ γὰρ ἀδίκος τῷ ἀδίκῳ καὶ ὁ κακὸς τῷ κακῷ οὐδὲν ἦττον φίλος ἔσται ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ.

{ – } Ἐοικεν, ἔφη.

{ – } Τί δέ; τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οἰκεῖον ἂν ταῦτόν φῶμεν εἶναι, ἄλλο τι ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνον φίλος;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ὠόμεθα ἐξελέγξει ἡμᾶς αὐτούς· ἢ οὐ μέμνησθε;

{ – } Μεμνήμεθα.

Τί οὖν ἂν ἔτι χρῆσάμεθα τῷ λόγῳ; ἢ δῆλον ὅτι οὐδέν; δέομαι οὖν, ὥσπερ οἱ σοφοὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὰ εἰρημένα ἅπαντα ἀναπεμπάσασθαι. εἰ γὰρ μήτε οἱ φιλούμενοι μήτε οἱ φιλοῦντες μήτε οἱ ὅμοιοι μήτε οἱ ἀνόμοιοι μήτε οἱ ἀγαθοὶ μήτε οἱ οἰκεῖοι μήτε τὰ ἄλλα ὅσα διεληλύθαμεν – οὐ γὰρ ἔγωγε ἔτι μέμνημαι ὑπὸ τοῦ πλήθους – ἀλλ' εἰ μηδὲν τούτων φίλον ἐστίν, ἐγὼ μὲν οὐκέτι ἔχω τί λέγω.

[223]

Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν νῶ εἶχον ἄλλον ἤδη τινὰ τῶν πρεσβυτέρων κινεῖν· κᾶτα, ὥσπερ δαίμονες τινες, προσελθόντες οἱ παιδαγωγοί, ὃ τε τοῦ Μενεξένου καὶ ὁ τοῦ Λύσιδος, ἔχοντες αὐτῶν τοὺς ἀδελφοὺς, παρεκάλουν καὶ ἐκέλευον αὐτοὺς οἴκαδ' ἀπιέναι· ἤδη γὰρ ἦν ὄψέ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ περιστώτες αὐτοὺς ἀπηλαύνομεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐφρόντιζον ἡμῶν, ἀλλ' ὑποβαρβαρίζοντες ἠγανάκτουν τε καὶ οὐδὲν ἤττον ἐκάλουν, ἀλλ' ἐδόκουν ἡμῖν ὑποπεπωκότες ἐν τοῖς Ἑρμαίοις ἄποροι εἶναι προσφέρεσθαι, ἠττηθέντες οὖν αὐτῶν διελύσαμεν τὴν συνουσίαν. ὅμως δ' ἔγωγε ἤδη ἀπιόντων αὐτῶν, Νῦν μὲν, ἦν δ' ἐγώ, ὃ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, καταγέλαστοι γεγόναμεν ἐγὼ τε, γέρων ἀνὴρ, καὶ ὑμεῖς. ἐροῦσι γὰρ οἶδε ἀπιόντες ὡς οἴομεθα ἡμεῖς ἀλλήλων φίλοι εἶναι – καὶ ἐμὲ γὰρ ἐν ὑμῖν τίθημι – οὐπω δὲ ὅτι ἔστιν ὁ φίλος οἰοί τε ἐγενόμεθα ἐξευρεῖν.

Ευθύδημος ἢ περὶ Ἐριστικῆς, ἀνατρεπτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[271]

{Κρίτων} Τίς ἦν, ὃ Σώκρατες, ὃ χθὲς ἐν Λυκείῳ διελέγου; ἢ πολὺς ὑμᾶς ὄχλος περιεστήκει, ὥστ' ἔγωγε βουλόμενος ἀκούειν προσελθὼν οὐδὲν οἶός τ' ἦ ἀκοῦσαι σαφές· ὑπερκύψας μέντοι κατεῖδον, καὶ μοι ἔδοξεν εἶναι ξένος τις ὃ διελέγου. τίς ἦν;

{Σωκράτης} Πότερον καὶ ἐρωτᾶς, ὃ Κρίτων; οὐ γὰρ εἷς ἀλλὰ δύο ἦστην.

{Κρίτων} Ὅν μὲν ἐγὼ λέγω, ἐκ δεξιᾶς τρίτος ἀπὸ σοῦ καθῆστο· ἐν μέσῳ δ' ὑμῶν τὸ Ἀξιόχου μειράκιον ἦν. καὶ μάλα πολὺ, ὃ Σώκρατες, ἐπιδεδωκέναι μοι ἔδοξεν, καὶ τοῦ ἡμετέρου οὐ πολὺ τι τὴν ἡλικίαν διαφέρειν Κριτοβούλου. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν σκληφρός, οὗτος δὲ προφερῆς καὶ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὴν ὄψιν.

{Σωκράτης} Εὐθύδημος οὗτός ἐστιν, ὃ Κρίτων, ὃν ἐρωτᾶς, ὁ δὲ παρ' ἐμὲ καθήμενος ἐξ ἀριστερᾶς ἀδελφὸς τούτου, Διονυσόδωρος· μετέχει δὲ καὶ οὗτος τῶν λόγων.

{Κρίτων} Οὐδέτερον γινώσκω, ὃ Σώκρατες. καινοὶ τινες αὖ οὗτοι, ὡς ἔοικε, σοφισταί· ποδαποί; καὶ τίς ἡ σοφία;

{Σωκράτης} Οὗτοι τὸ μὲν γένος, ὡς ἐγὼμαι, ἐντεῦθεν ποθὲν εἰσιν ἐκ Χίου, ἀπώκησαν δὲ ἐς Θουρίους, φεύγοντες δὲ ἐκεῖθεν πόλλ' ἤδη ἔτη περὶ τούσδε τοὺς τόπους διατρίβουσιν. ὁ δὲ σὺ ἐρωτᾶς τὴν σοφίαν αὐτοῖν, θαυμασία, ὃ Κρίτων· πάσσοφοι ἀτεχνῶς τῷ γε, οὐδ' ἤδη πρὸ τοῦ ὅτι εἶεν οἱ παγκρατιασταί. τούτῳ γὰρ ἔστων κομιδῇ παμμάχῳ. οὐ κατὰ τὸ Ἀκαρνᾶνε ἐγενέσθην τὸ παγκρατιαστὰ ἀδελφῷ· ἐκείνῳ μὲν γὰρ τῷ σώματι μόνον οἷω τε μάχεσθαι, τούτῳ δὲ πρῶτον μὲν τῷ σώματι δεινοτάτῳ ἔστων καὶ μάχῃ, ἢ πάντων ἔστι κρατεῖν – ἐν ὅπλοις γὰρ αὐτῷ τε σοφῷ πάνυ μάχεσθαι καὶ ἄλλον, ὃς ἂν διδῷ μισθόν, [272] οἷω τε ποιῆσαι – ἔπειτα τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μάχην κρατίστῳ καὶ ἀγωνίσασθαι καὶ ἄλλον διδάξαι λέγειν τε καὶ συγγράφειν λόγους οἷους εἰς τὰ δικαστήρια. πρὸ τοῦ μὲν οὖν ταῦτα δεινῶ ἦστην μόνον, νῦν δὲ τέλος ἐπιτεθήκατον παγκρατιαστικῇ τέχνῃ. ἢ γὰρ ἦν λοιπὴ αὐτοῖν μάχῃ ἀργός, ταύτην νῦν ἐξείργασθον, ὥστε μηδ' ἂν ἓνα αὐτοῖς οἶόν τ' εἶναι μηδ' ἀντᾶραι· οὕτω δεινῶ γεγόνατον ἐν τοῖς λόγοις μάχεσθαι τε καὶ ἐξελέγχειν τὸ ἀεὶ λεγόμενον, ὁμοίως ἐάντε ψεῦδος ἐάντε ἀληθές ἦ. ἐγὼ μὲν οὖν, ὃ Κρίτων, ἐν νῷ ἔχω τοῖν ἀνδροῖν παραδοῦναι ἐμαυτόν· καὶ γὰρ φατον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ὄντιν οὖν τὰ αὐτὰ ταῦτα δεινόν.

{Κρίτων} Τί δέ, ὃ Σώκρατες; οὐ φοβῆ τὴν ἡλικίαν, μὴ ἤδη πρεσβύτερος ἦς;

{Σωκράτης} Ἥκιστα γε, ὃ Κρίτων· ἰκανὸν τεκμήριον ἔχω καὶ παραμύθιον τοῦ μὴ φοβεῖσθαι. αὐτῷ γὰρ τούτῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, γέροντε ὄντε ἠρξάσθην ταύτης τῆς σοφίας ἧς ἔγωγε ἐπιθυμῶ, τῆς ἐριστικῆς· πέρυσιν ἢ προπέρυσιν οὐδέπω ἦστην σοφῷ. ἀλλ' ἐγὼ ἐν μόνον φοβοῦμαι, μὴ αὖ ὄνειδος τοῖν ξένοις περιάψω, ὥσπερ Κόννῳ τῷ Μητροβίου, τῷ κιθαριστῇ, ὃς ἐμὲ διδάσκει ἔτι καὶ νῦν κιθαρίζειν· ὀρῶντες οὖν οἱ παῖδες οἱ συμφοιτηταί μοι ἐμοῦ τε καταγελῶσι καὶ τὸν Κόννον καλοῦσι γεροντοδιδάσκαλον. μὴ οὖν καὶ τοῖν ξένοις τις ταῦτῳ τοῦτο ὄνειδίσῃ· οἱ δ' αὐτὸ τοῦτο ἴσως φοβούμενοι τάχα με οὐκ ἂν ἐθέλοιεν προσδέξασθαι. ἐγὼ δ', ὃ Κρίτων, ἐκεῖσε μὲν ἄλλους πέπεικα

συμμαθητάς μοι φοιτᾶν πρεσβύτας, ἐνταῦθα δέ γε ἐτέρους πειράσομαι πείθειν. καὶ σὺ τί οὐ συμφοιτᾶς; ὡς δὲ δέλεαρ αὐτοῖς ἄξομεν τοὺς σοὺς ὑεῖς· ἐφίεμενοι γὰρ ἐκείνων οἶδ' ὅτι καὶ ἡμᾶς παιδεύσουσιν.

{Κρίτων} Ἄλλ' οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες, ἐάν γε σοὶ δοκῇ. πρῶτον δέ μοι διήγησαι τὴν σοφίαν τοῖν ἀνδροῖν τίς ἐστίν, ἵνα εἰδῶ ὅτι καὶ μαθησόμεθα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν φθάνοις ἀκούων· ὡς οὐκ ἂν ἔχοιμί γε εἰπεῖν ὅτι οὐ προσεῖχον τὸν νοῦν αὐτοῖν, ἀλλὰ πάνυ καὶ προσεῖχον καὶ μέμνημαι, καὶ σοὶ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα διηγήσασθαι. κατὰ θεὸν γὰρ τινα ἔτυχον καθήμενος ἐνταῦθα, οὐπὲρ σὺ με εἶδες, ἐν τῷ ἀποδυτηρίῳ μόνος, καὶ ἤδη ἐν νῶ εἶχον ἀναστῆναι· ἀνισταμένου δέ μου ἐγένετο τὸ εἰωθὸς σημεῖον τὸ δαιμόνιον. πάλιν οὖν ἐκαθεζόμεν, [273] καὶ ὀλίγῳ ὕστερον εἰσέρχεσθον τούτῳ – ὃ τ' Εὐθύδημος καὶ ὁ Διονυσόδωρος – καὶ ἄλλοι μαθηταὶ ἅμα αὐτοῖς πολλοὶ ἐμοὶ δοκεῖν· εἰσελθόντε δὲ περιπατεῖτην ἐν τῷ καταστέγῳ δρόμῳ. καὶ οὐπὼ τούτῳ δὴ ἢ τρεῖς δρόμους περιεληλυθότε ἦστην, καὶ εἰσέρχεται Κλεινίας, ὃν σὺ φῆς πολὺ ἐπίδεδωκέναι, ἀληθῆ λέγων· ὀπισθεν δὲ αὐτοῦ ἐρασταὶ πάνυ πολλοὶ τε καὶ ἄλλοι καὶ Κτήσιππος, νεανίσκος τις Παιανιεύς, μάλα καλὸς τε κάγαθὸς τὴν φύσιν, ὅσον μὴ ὑβριστὴς δὲ διὰ τὸ νέος εἶναι. ἰδὼν οὖν με ὁ Κλεινίας ἀπὸ τῆς εἰσόδου μόνον καθήμενον, ἀντικρυς ἰὼν παρεκαθέζετο ἐκ δεξιᾶς, ὡσπερ καὶ σὺ φῆς. ἰδόντε δὲ αὐτὸν ὃ τε Διονυσόδωρος καὶ ὁ Εὐθύδημος πρῶτον μὲν ἐπιστάντε διελεγέσθην ἀλλήλοισιν, ἄλλην καὶ ἄλλην ἀποβλέποντε εἰς ἡμᾶς – καὶ γὰρ πάνυ αὐτοῖν προσεῖχον τὸν νοῦν – ἔπειτα ἰόντε ὁ μὲν παρὰ τὸ μειράκιον ἐκαθέζετο, ὁ Εὐθύδημος, ὁ δὲ παρ' αὐτὸν ἐμὲ ἐξ ἀριστερᾶς, οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἕκαστος ἐτύγχανεν. Ἡσπαζόμεν οὖν αὐτῷ ἅτε διὰ χρόνου ἐωρακώς· μετὰ δὲ τοῦτο εἶπον πρὸς τὸν Κλεινίαν· ὦ Κλεινία, τῶδε μέντοι τῷ ἀνδρὶ σοφῷ, Εὐθύδημός τε καὶ Διονυσόδωρος, οὐ τὰ σμικρὰ ἀλλὰ τὰ μεγάλα· τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον πάντα ἐπίστασθον, ὅσα δεῖ τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν στρατηγὸν ἔσσεσθαι, τὰς τε τάξεις καὶ τὰς ἡγεμονίας τῶν στρατοπέδων καὶ ὅσα ἐν ὄπλοις μάχεσθαι διδασκτέον· οἶώ τε δὲ καὶ ποιῆσαι δυνατὸν εἶναι αὐτὸν αὐτῷ βοηθεῖν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἂν τις αὐτὸν ἀδικῇ. Εἰπὼν οὖν ταῦτα κατεφρονήθη ὑπ' αὐτοῖν· ἐγελασάτην οὖν ἅμφω βλέψαντε εἰς ἀλλήλω, καὶ ὁ Εὐθύδημος εἶπεν· Οὗτοι ἔτι ταῦτα, ὦ Σώκρατες, σπουδάζομεν, ἀλλὰ παρέργοις αὐτοῖς χρώμεθα. Κἀγὼ θαυμάσας εἶπον· Καλὸν ἂν που τὸ ἔργον ὑμῶν εἴη, εἰ τηλικαῦτα πράγματα πάρεργα ὑμῖν τυγχάνει ὄντα, καὶ πρὸς θεῶν εἵπετόν μοι τί ἐστὶ τοῦτο τὸ καλόν. Ἀρετὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οἴομεθα οἶώ τ' εἶναι παραδοῦναι κάλλιστ' ἀνθρώπων καὶ τάχιστα. ὦ Ζεῦ, οἶον, ἦν δ' ἐγώ, λέγετον πρᾶγμα· πόθεν τοῦτο τὸ ἔρμαιον ἠύρετήν; ἐγὼ δὲ περὶ ὑμῶν διανοοῦμένην ἔτι, ὡσπερ νυνδὴ ἔλεγον, ὡς τὸ πολὺ τοῦτο δεινοῖν ὄντοιν, ἐν ὄπλοις μάχεσθαι, καὶ ταῦτα ἔλεγον περὶ σφῶν· ὅτε γὰρ τὸ πρότερον ἐπεδημησάτην, τοῦτο μέμνημαι σφῶ ἐπαγγελιομένῳ. εἰ δὲ νῦν ἀληθῶς ταύτην τὴν ἐπιστήμην ἔχετε, ἴλεω εἶτον – ἀτεχνῶς γὰρ ἔγωγε σφῶ ὡσπερ θεῶ προσαγορεύω, [274] συγγνώμην δεόμενος ἔχειν μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἀλλ' ὁρᾶτον, ὦ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε, εἰ ἀληθῆ λέγετον· ὑπὸ γὰρ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπαγγέλματος οὐδὲν θαυμαστὸν ἀπιστεῖν. Ἄλλ' εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες, ἔφατον, τοῦτο οὕτως ἔχον. Μακαρίζω ἄρ' ὑμᾶς ἔγωγε τοῦ κτήματος πολὺ μᾶλλον ἢ μέγαν βασιλέα τῆς ἀρχῆς· τοσόνδε δέ μοι εἶπετον, εἰ ἐν νῶ ἔχετε ἐπιδεικνύσαι ταύτην τὴν σοφίαν, ἢ πῶς σφῶν βεβούλευται. Ἐπ' αὐτό γε τοῦτο πάρεσμεν, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐπιδείξοντε καὶ διδάξοντε, ἐάν τις ἐθέλη μαθάνειν. Ἄλλ' ὅτι μὲν ἐθελήσουσιν ἅπαντες οἱ μὴ ἔχοντες, ἐγὼ ὑμῖν ἐγγυῶμαι, πρῶτος μὲν ἐγώ, ἔπειτα δὲ Κλεινίας οὐτοσί, πρὸς δ' ἡμῖν Κτήσιππός τε ὅδε καὶ οἱ ἄλλοι οὗτοι, ἦν δ' ἐγὼ δεικνύς αὐτῷ τοὺς ἐραστάς τοὺς Κλεινίου· οἱ δὲ ἐτύγχανον ἡμᾶς ἤδη περιμυστάμενοι. ὁ γὰρ Κτήσιππος ἔτυχε πόρρω καθεζόμενος τοῦ Κλεινίου – κάμοι δοκεῖν ὡς ἐτύγχανεν ὁ Εὐθύδημος ἐμοὶ διαλεγόμενος

προνευκῶς εἰς τὸ πρόσθεν, ἐν μέσῳ ὄντος ἡμῶν τοῦ Κλεινίου ἐπεσκότει τῷ Κτησίπῳ τῆς θεάς – βουλόμενός τε οὖν θεάσασθαι ὁ Κτήσιππος τὰ παιδικὰ καὶ ἅμα φιλήκοος ὢν ἀναπηδήσας πρῶτος προσέστη ἡμῖν ἐν τῷ καταντικρῷ· οὕτως οὖν καὶ οἱ ἄλλοι ἐκείνον ἰδόντες περιέστησαν ἡμᾶς, οἳ τε τοῦ Κλεινίου ἐρασταὶ καὶ οἱ τοῦ Εὐθύδημου τε καὶ Διονυσόδωρου ἐταῖροι. τούτους δὴ ἐγὼ δεικνύς ἔλεγον τῷ Εὐθύδημῳ ὅτι πάντες ἔτοιμοι εἶεν μανθάνειν· ὁ τε οὖν Κτήσιππος συνέφη μάλα προθύμως καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ἐκέλευον αὐτῷ κοινῇ πάντες ἐπιδείξασθαι τὴν δύναμιν τῆς σοφίας. Εἶπον οὖν ἐγώ· ὦ Εὐθύδημε καὶ Διονυσόδωρε, πάνυ μὲν οὖν παντὶ τρόπῳ καὶ τούτοις χαρίσασθον καὶ ἐμοῦ ἔνεκα ἐπιδείξασθον. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα δῆλον ὅτι οὐκ ὀλίγον ἔργον ἐπιδείξαι· τόδε δέ μοι εἶπετον, πότερον πεπεισμένον ἤδη ὡς χρὴ παρ’ ὑμῶν μανθάνειν δύναισθ’ ἂν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἄνδρα μόνον, ἢ καὶ ἐκείνον τὸν μήπω πεπεισμένον διὰ τὸ μὴ οἶεσθαι ὅλως τὸ πρᾶγμα τὴν ἀρετὴν μαθητὸν εἶναι ἢ μὴ σφῶ εἶναι αὐτῆς διδασκάλῳ; φέρε, καὶ τὸν οὕτως ἔχοντα τῆς αὐτῆς τέχνης ἔργον πείσαι ὡς καὶ διδασκτὸν ἢ ἀρετὴ καὶ οὗτοι ὑμεῖς ἐστὲ παρ’ ὧν ἂν κάλλιστά τις αὐτὸ μάθοι, ἢ ἄλλης; Ταύτης μὲν οὖν, ἔφη, τῆς αὐτῆς, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος. Ὑμεῖς ἄρα, ἦν δ’ ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε, τῶν νῦν ἀνθρώπων κάλλιστ’ ἂν προτρέψαιτε εἰς φιλοσοφίαν καὶ ἀρετῆς ἐπιμέλειαν; [275] Οἰόμεθά γε δὴ, ὦ Σώκρατες. Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων τὴν ἐπίδειξιν ἡμῖν, ἔφη, εἰς αὐθις ἀπόθεσθον, τοῦτο δ’ αὐτὸ ἐπιδείξασθον· τουτονὶ τὸν νεανίσκον πείσατον ὡς χρὴ φιλοσοφεῖν καὶ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ χαριεῖσθον ἐμοί τε καὶ τουτοισὶ πᾶσιν. συμβέβηκεν γάρ τι τοιοῦτον τῷ μειρακίῳ τούτῳ· ἐγὼ τε καὶ οἶδε πάντες τυγχάνομεν ἐπιθυμοῦντες ὡς βέλτιστον αὐτὸν γενέσθαι. ἔστι δὲ οὗτος Ἀξιόχου μὲν υἱὸς τοῦ Ἀλκιβιάδου τοῦ παλαιοῦ, αὐτανεπιὸς δὲ τοῦ νῦν ὄντος Ἀλκιβιάδου· ὄνομα δ’ αὐτῷ Κλεινίας. ἔστι δὲ νέος· φοβούμεθα δὴ περὶ αὐτῷ, οἷον εἰκὸς περὶ νέῳ, μὴ τις φθῆ ἡμᾶς ἐπ’ ἄλλο τι ἐπιτήδευμα τρέψας αὐτοῦ τὴν διάνοιαν καὶ διαφθείρη. σφῶ οὖν ἤκετον εἰς κάλλιστον· ἀλλ’ εἰ μὴ τι διαφέρει ὑμῖν, λάβετεν πείραν τοῦ μειρακίου καὶ διαλέχθητον ἐναντίον ἡμῶν. Εἰπόντος οὖν ἐμοῦ σχεδὸν τι αὐτὰ ταῦτα ὁ Εὐθύδημος ἅμα ἀνδρείως τε καὶ θαρραλέως, Ἄλλ’ οὐδὲν διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐὰν μόνον ἐθέλῃ ἀποκρίνεσθαι ὁ νεανίσκος. Ἀλλὰ μὲν δὴ, ἔφη ἐγώ, τοῦτό γε καὶ εἴθισται· θαμὰ γὰρ αὐτῷ οἶδε προσιόντες πολλὰ ἐρωτῶσίν τε καὶ διαλέγονται, ὥστε ἐπεικῶς θαρρεῖ τὸ ἀποκρίνασθαι. Τὰ δὴ μετὰ ταῦτα, ὦ Κρίτων, πῶς ἂν καλῶς σοι διηγησαίμην; οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ ἔργον δύνασθαι ἀναλαβεῖν διεξιόντα σοφίαν ἀμήχανον ὄσσην· ὥστ’ ἔγωγε, καθάπερ οἱ ποιηταί, δέομαι ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως Μούσας τε καὶ Μνήμοσύνην ἐπικαλεῖσθαι. ἦρξατο δ’ οὖν ἐνθένδε ποθὲν ὁ Εὐθύδημος, ὡς ἐγῶμαι· ὦ Κλεινία, πότεροί εἰσι τῶν ἀνθρώπων οἱ μανθάνοντες, οἱ σοφοὶ ἢ οἱ ἀμαθεῖς; Καὶ τὸ μειράκιον, ἅτε μεγάλου ὄντος τοῦ ἐρωτήματος, ἠρυθρίασέν τε καὶ ἀπορήσας ἐνέβλεψεν εἰς ἐμέ· καὶ ἐγὼ γνοὺς αὐτὸν τεθορυβημένον, Θάρρει, ἦν δ’ ἐγώ, ὦ Κλεινία, καὶ ἀπόκρινα ἀνδρείως, ὁπότερά σοι φαίνεται· ἴσως γάρ τοι ὠφελεῖ τὴν μεγίστην ὠφελίαν. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ Διονυσόδωρος προσκύψας μοι μικρὸν πρὸς τὸ οὖς, πάνυ μειδιάσας τῷ προσώπῳ, Καὶ μὴν, ἔφη, σοί, ὦ Σώκρατες, προλέγω ὅτι ὁπότερ’ ἂν ἀποκρίνηται τὸ μειράκιον, ἐξελεγχθήσεται. Καὶ αὐτοῦ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος ὁ Κλεινίας ἔτυχεν ἀποκρινάμενος, ὥστε οὐδὲ παρακελεύεσασθαί μοι ἐξεγένετο εὐλαβηθῆναι τῷ μειρακίῳ, [276] ἀλλ’ ἀπεκρίνατο ὅτι οἱ σοφοὶ εἶεν οἱ μανθάνοντες. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, Καλεῖς δέ τινας, ἔφη, διδασκάλους, ἢ οὐ;

{ – } Ὡμολόγει.

{ – } Οὐκοῦν τῶν μανθανόντων οἱ διδάσκαλοι διδάσκαλοί εἰσιν, ὥσπερ ὁ κιθαριστῆς καὶ ὁ γραμματιστῆς διδάσκαλοι δήπου ἦσαν σοῦ καὶ τῶν ἄλλων παίδων, ὑμεῖς δὲ μαθηταί;

{ – } Συνέφη.

{ – } Ἄλλο τι οὖν, ἠνίκα ἐμανθάνετε, οὕπῳ ἠπίστασθε ταῦτα ἃ ἐμανθάνετε;

{ – } Οὐκ ἔφη.

{ – } Ἄρ' οὖν σοφοὶ ἦτε, ὅτε ταῦτα οὐκ ἠπίστασθε;

{ – } Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς.

{ – } Οὐκοῦν εἰ μὴ σοφοί, ἀμαθεῖς;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Ὑμεῖς ἄρα μανθάνοντες ἃ οὐκ ἠπίστασθε, ἀμαθεῖς ὄντες ἐμανθάνετε.

{ – } Ἐπένευσε τὸ μεράκιον.

{ – } Οἱ ἀμαθεῖς ἄρα μανθάνουσιν, ὧ Κλεινία, ἀλλ' οὐχ οἱ σοφοί, ὡς σὺ οἶει. Ταῦτ' οὖν εἰπόντος αὐτοῦ, ὡσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντος, ἅμα ἀνεθορύβησάν τε καὶ ἐγέλασαν οἱ ἐπόμενοι ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ Διονυσσοδώρου τε καὶ Εὐθυδήμου· καὶ πρὶν ἀναπνεῦσαι καλῶς τε καὶ εὖ τὸ μεράκιον, ἐκδεξάμενος ὁ Διονυσόδωρος, τί δέ, ὧ Κλεινία, ἔφη, ὅποτε ἀποστοματίζοι ὑμῖν ὁ γραμματιστής, πότεροι ἐμάνθανον τῶν παίδων τὰ ἀποστοματιζόμενα, οἱ σοφοὶ ἢ οἱ ἀμαθεῖς;

{ – } Οἱ σοφοί, ἔφη ὁ Κλεινίας.

{ – } Οἱ σοφοὶ ἄρα μανθάνουσιν ἀλλ' οὐχ οἱ ἀμαθεῖς, καὶ οὐκ εὖ σὺ ἄρτι Εὐθυδήμῳ ἀπεκρίνω.

Ἐνταῦθα δὴ καὶ πάνυ μέγα ἐγέλασάν τε καὶ ἐθορύβησαν οἱ ἐρασταὶ τοῖν ἀνδροῖν, ἀγασθέντες τῆς σοφίας αὐτοῖν· οἱ δ' ἄλλοι ἡμεῖς ἐκπεπληγμένοι ἐσιωπῶμεν. γνοὺς δὲ ἡμᾶς ὁ Εὐθύδημος ἐκπεπληγμένους, ἴν' ἔτι μᾶλλον θαυμάζοιμεν αὐτόν, οὐκ ἀνίει τὸ μεράκιον, ἀλλ' ἠρώτα, καὶ ὡσπερ οἱ ἀγαθοὶ ὀρηχσταί, διπλᾶ ἔστρεφε τὰ ἐρωτήματα περὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔφη· Πότερον γὰρ οἱ μανθάνοντες μανθάνουσιν ἃ ἐπίστανται ἢ ἃ μὴ ἐπίστανται; Καὶ ὁ Διονυσόδωρος πάλιν μικρὸν πρὸς με ψιθυρίσας, Καὶ τοῦτ', ἔφη, ὧ Σώκρατες, ἕτερον τοιοῦτον οἶον τὸ πρότερον. ὦ Ζεῦ, ἔφην ἐγώ, ἦ μὴν καὶ τὸ πρότερόν γε καλὸν ἡμῖν ἐφάνη τὸ ἐρώτημα. Πάντ', ἔφη, ὧ Σώκρατες, τοιαῦτα ἡμεῖς ἐρωτῶμεν ἄφυκτα. Τοιγάρτοι, ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖτέ μοι εὐδοκιμεῖν παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ μὲν Κλεινίας τῷ Εὐθυδήμῳ ἀπεκρίνατο ὅτι μανθάνοιεν οἱ μανθάνοντες ἃ οὐκ ἐπίσταντο· ὁ δὲ ἤρετο αὐτόν διὰ τῶν αὐτῶν ὧν περὶ τὸ πρότερον· [277] τί δέ; ἦ δ' ὅς, οὐκ ἐπίστασαι σὺ γράμματα;

{ – } Ναί, ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν ἅπαντα;

{ – } Ὡμολόγει.

{ – } Ὅταν οὖν τις ἀποστοματίζῃ ὅτιοῦν, οὐ γράμματα ἀποστοματίζει;

{ – } Ὡμολόγει.

{ – } Οὐκοῦν ὧν τι σὺ ἐπίστασαι, ἔφη, ἀποστοματίζει, εἴπερ πάντα ἐπίστασαι;

{ – } Καὶ τοῦτο ὠμολόγει.

{ – } Τί οὖν; ἦ δ' ὅς, ἄρα σὺ οὐ μανθάνεις ἅττι' ἂν ἀποστοματίζῃ τις, ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος γράμματα μανθάνει;

{ – } Οὐκ, ἀλλ', ἦ δ' ὅς, μανθάνω.

{ – } Οὐκοῦν ἃ ἐπίστασαι, ἦ δ' ὅς, μανθάνεις, εἴπερ γε ἅπαντα τὰ γράμματα ἐπίστασαι.

{ – } Ὡμολόγησεν.

{ – } Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἀπεκρίνω, ἔφη. Καὶ οὕτω σφόδρα τι ταῦτα εἴρητο τῷ Εὐθυδήμῳ, καὶ ὁ Διονυσόδωρος ὡσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον πάλιν ἐστοχάζετο τοῦ μερακίου, καὶ εἶπεν· Ἐξαπατᾷ σε Εὐθύδημος, ὧ Κλεινία. εἶπε γάρ μοι, τὸ μανθάνειν οὐκ ἐπιστήμην ἐστὶ λαμβάνειν τούτου οὗ ἂν τις μανθάνῃ;

{ – } Ὡμολόγει ὁ Κλεινίας.

{ – } Τὸ δ' ἐπίστασθαι, ἦ δ' ὅς, ἄλλο τι ἢ ἔχειν ἐπιστήμην ἤδη ἐστίν;

{ – } Συνέφη.

{ – } Τὸ ἄρα μὴ ἐπίστασθαι μήπω ἔχειν ἐπιστήμην ἐστίν;

{ – } Ὁμολόγει αὐτῷ.

{ – } Πότερον οὖν εἰσιν οἱ λαμβάνοντες ὅτι οὖν οἱ ἔχοντες ἤδη ἢ οἱ ἂν μὴ ἔχωσιν;

{ – } Οἱ ἂν μὴ.

{ – } Οὐκοῦν ὠμολόγηκας εἶναι τούτων καὶ τοὺς μὴ ἐπισταμένους, τῶν μὴ ἐχόντων;

{ – } Κατένευσε.

{ – } Τῶν λαμβανόντων ἄρ' εἰσιν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ' οὐ τῶν ἐχόντων;

{ – } Συνέφη.

{ – } Οἱ μὴ ἐπιστάμενοι ἄρα, ἔφη, μανθάνουσιν, ὧ Κλεινία, ἀλλ' οὐχ οἱ ἐπιστάμενοι. Ἔτι δὲ ἐπὶ τὸ τρίτον καταβαλῶν ὥσπερ πάλασμα ὦρμα ὁ Εὐθύδημος τὸν νεανίσκον· καὶ ἐγὼ γνοὺς βαπτιζόμενον τὸ μειράκιον, βουλόμενος ἀναπαῦσαι αὐτό, μὴ ἡμῖν ἀποδειλιάσειε, παραμυθούμενος εἶπον· ὦ Κλεινία, μὴ θαύμαζε εἰ σοι φαίνονται ἀήθεις οἱ λόγοι. ἴσως γὰρ οὐκ αἰσθάνη οἷον ποιεῖτον τῷ ξένῳ περὶ σέ· ποιεῖτον δὲ ταῦτόν ὅπερ οἱ ἐν τῇ τελετῇ τῶν Κορυβάντων, ὅταν τὴν θρόνῳσιν ποιῶσιν περὶ τοῦτον ὃν ἂν μέλλωσι τελεῖν. καὶ γὰρ ἐκεῖ χορεία τίς ἐστι καὶ παιδιὰ, εἰ ἄρα καὶ τετέλεσαι· καὶ νῦν τούτῳ οὐδὲν ἄλλο ἢ χορεύετον περὶ σέ καὶ οἷον ὀρχεῖσθον παίζοντε, ὡς μετὰ τοῦτο τελοῦντε. νῦν οὖν νόμισον τὰ πρῶτα τῶν ἱερῶν ἀκούειν τῶν σοφιστικῶν. πρῶτον γάρ, ὡς φησι Πρόδικος, περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος μαθεῖν δεῖ· ὁ δὲ καὶ ἐνδείκνυσθόν σοι τῷ ξένῳ, ὅτι οὐκ ἤδησθα τὸ μανθάνειν ὅτι οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι μὲν ἐπὶ τῷ τοιῷδε, ὅταν τις ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχων ἐπιστήμην περὶ πράγματός τινος ἔπειτα ὕστερον αὐτοῦ λαμβάνη τὴν ἐπιστήμην, [278] καλοῦσι δὲ ταῦτόν τοῦτο καὶ ἐπειδὴν ἔχων ἤδη τὴν ἐπιστήμην ταύτη τῇ ἐπιστήμῃ ταῦτόν τοῦτο πρᾶγμα ἐπισκοπῇ ἢ πραττόμενον ἢ λεγόμενον – μᾶλλον μὲν αὐτὸ συνιέναι καλοῦσιν ἢ μανθάνειν, ἔστι δ' ὅτε καὶ μανθάνειν – σέ δὲ τοῦτο, ὡς οὗτοι ἐνδείκνυνται, διαλέληθεν, ταῦτόν ὄνομα ἐπ' ἀνθρώποις ἐναντίως ἔχουσιν κείμενον, τῷ τε εἰδότητι καὶ ἐπὶ τῷ μὴ· παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ἐρωτήματι, ἐν ᾧ ἠρώτων σε πότερα μανθάνουσιν οἱ ἄνθρωποι ἢ ἐπίστανται ἢ ἢ μὴ. ταῦτα δὲ τῶν μαθημάτων παιδιὰ ἐστίν – διὸ καὶ φημι ἐγὼ σοι τούτους προσπαίζειν – παιδιὰν δὲ λέγω διὰ ταῦτα, ὅτι, εἰ καὶ πολλὰ τις ἢ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μάθοι, τὰ μὲν πράγματα οὐδὲν ἂν μᾶλλον εἰδείη πῇ ἔχει, προσπαίζειν δὲ οἷός τ' ἂν εἴη τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων διαφορὰν ὑποσκελίζων καὶ ἀνατρέπων, ὥσπερ οἱ τὰ σκολύθρια τῶν μελλόντων καθιζήσεσθαι ὑποσπῶντες χαίρουσι καὶ γελῶσιν, ἐπειδὴν ἴδωσιν ὕπτιον ἀνατετραμμένον. ταῦτα μὲν οὖν σοι παρὰ τούτων νόμιζε παιδιὰν γεγονέναι· τὸ δὲ μετὰ ταῦτα δῆλον ὅτι τούτῳ γέ σοι αὐτῷ τὰ σπουδαῖα ἐνδείξεσθον, καὶ ἐγὼ ὑφηγήσομαι αὐτοῖν ἵνα μοι ὁ ὑπέσχοντο ἀποδῶσιν. ἐφάτην γὰρ ἐπιδείξασθαι τὴν προτρεπτικὴν σοφίαν· νῦν δέ, μοι δοκεῖ, δεῖν ὤθητήτην πρότερον παῖσαι πρὸς σέ. ταῦτα μὲν οὖν, ὧ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε, πεπαίσθω τε ὑμῖν, καὶ ἴσως ἰκανῶς ἔχει· τὸ δὲ δὴ μετὰ ταῦτα ἐπιδείξατον προτρέποντε τὸ μειράκιον ὅπως χρή σοφίας τε καὶ ἀρετῆς ἐπιμεληθῆναι. πρότερον δ' ἐγὼ σφῶν ἐνδείξομαι οἷον αὐτὸ ὑπολαμβάνω καὶ οἷου αὐτοῦ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι. ἐάν οὖν δόξω ὑμῖν ἰδιωτικῶς τε καὶ γελοίως αὐτὸ ποιεῖν, μὴ μου καταγελάτε· ὑπὸ προθυμίας γὰρ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς ὑμετέρας σοφίας τολμήσω ἀπαυτοσχεδιάσαι ἐναντίον ὑμῶν. ἀνάσχεσθον οὖν ἀγελαστὶ ἀκούοντες αὐτοῖ τε καὶ οἱ μαθηταὶ ὑμῶν· σὺ δέ μοι, ὧ παῖ Ἀξιόχου, ἀπόκρισαι. Ἄρα γε πάντες ἄνθρωποι βουλόμεθα εὖ πράττειν; ἢ τοῦτο μὲν ἐρώτημα ὧν νυνδὴ ἐφοβούμην ἐν τῶν καταγελάστων; ἀνόητον γὰρ δήπου καὶ τὸ ἐρωτᾶν τὰ τοιαῦτα· τίς γὰρ οὐ βούλεται ἀνθρώπων εὖ πράττειν;

{ – } Οὐδεὶς ὅστις οὐκ, ἔφη ὁ Κλεινίας.

[279]

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, ἐπειδὴ βουλόμεθα εὖ πράττειν, πῶς ἂν εὖ πράττοιμεν; ἄρ' ἂν εἰ ἡμῖν πολλὰ κάγαθὰ εἴη; ἢ τοῦτο ἐκείνου ἔτι εὐθεστερον; δῆλον γὰρ που καὶ τοῦτο ὅτι οὕτως

ἔχει.

{ – } Συνέφη.

{ – } Φέρε δὴ, ἀγαθὰ δὲ ποῖα ἄρα τῶν ὄντων τυγχάνει ἡμῖν ὄντα; ἢ οὐ χαλεπὸν οὐδὲ σεμνοῦ ἀνδρὸς πάνυ τι οὐδὲ τοῦτο ἔοικεν εἶναι εὐπορεῖν; πᾶς γὰρ ἂν ἡμῖν εἴποι ὅτι τὸ πλουτεῖν ἀγαθόν· ἢ γάρ·

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ καλὸν εἶναι καὶ τᾶλλα κατὰ τὸ σῶμα ἰκανῶς παρεσκευάσθαι;

{ – } Συνεδόκει.

{ – } Ἀλλὰ μὴν εὐγένειαί γε καὶ δυνάμεις καὶ τιμαὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ δηλὰ ἐστὶν ἀγαθὰ ὄντα.

{ – } Ὁμολόγει.

{ – } Τί οὖν, ἔφη, ἔτι ἡμῖν λείπεται τῶν ἀγαθῶν; τί ἄρα ἐστὶν τὸ σώφρονά τε εἶναι καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον; πότερον πρὸς Διός, ὃ Κλεινία, ἠγῆ σύ, ἐὰν ταῦτα τιθῶμεν ὡς ἀγαθὰ, ὀρθῶς ἡμᾶς θήσειν, ἢ ἐὰν μή; ἴσως γὰρ ἂν τις ἡμῖν ἀμφισβητήσειεν· σοὶ δὲ πῶς δοκεῖ;

{ – } Ἀγαθὰ, ἔφη ὁ Κλεινίας.

{ – } Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν; ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις;

{ – } Ἐν τοῖς ἀγαθοῖς.

{ – } Ἐνθυμοῦ δὴ μή τι παραλείπωμεν τῶν ἀγαθῶν, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου.

{ – } Ἀλλὰ μοι δοκοῦμεν, ἔφη, οὐδέν, ὁ Κλεινίας.

{ – } Καὶ ἐγὼ ἀναμνησθεὶς εἶπον ὅτι Ναι μὰ Δία κινδυνεύομέν γε τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν παραλιπεῖν.

{ – } Τί τοῦτο; ἢ δ' ὅς.

{ – } Τὴν εὐτυχίαν, ὃ Κλεινία· ὁ πάντες φασί, καὶ οἱ πάνυ φαῦλοι, μέγιστον τῶν ἀγαθῶν εἶναι.

{ – } Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

{ – } Καὶ ἐγὼ αὖ πάλιν μετανοήσας εἶπον ὅτι Ὀλίγου καταγέλαστοι ἐγενόμεθα ὑπὸ τῶν ξένων ἐγώ τε καὶ σύ, ὃ παῖ Ἀξιόχου.

{ – } Τί δὴ, ἔφη, τοῦτο;

{ – } Ὅτι εὐτυχίαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν θέμενοι νυνδὴ αὐθις περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐλέγομεν.

{ – } Τί οὖν δὴ τοῦτο;

{ – } Καταγέλαστον δήπου, ὃ πάλαι πρόκειται, τοῦτο πάλιν προτιθέναι καὶ δις ταῦτά λέγειν.

{ – } Πῶς, ἔφη, τοῦτο λέγεις;

{ – } Ἡ σοφία δήπου, ἦν δ' ἐγώ, εὐτυχία ἐστίν· τοῦτο δὲ κἂν παῖς γνοίη.

{ – } Καὶ ὅς ἐθαύμασεν· οὕτως ἔτι νέος τε καὶ εὐήθης ἐστί.

{ – } Κἀγὼ γνοὺς αὐτὸν θαυμάζοντα, Ἄρα οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὃ Κλεινία, ὅτι περὶ αὐλημάτων εὐπραγίαν οἱ αὐληταὶ εὐτυχέστατοί εἰσιν;

{ – } Συνέφη.

{ – } Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ περὶ γραμμάτων γραφῆς τε καὶ ἀναγνώσεως οἱ γραμματισταί;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Τί δέ; πρὸς τοὺς τῆς θαλάττης κινδύνους μῶν οἶει εὐτυχεστέρους τινὰς εἶναι τῶν σοφῶν κυβερνητῶν, ὡς ἐπὶ πᾶν εἶπεῖν;

{ – } Οὐ δητὰ.

{ – } Τί δέ; στρατευόμενος μετὰ ποτέρου ἂν ἥδιον τοῦ κινδύνου τε καὶ τῆς τύχης μετέχοις, μετὰ σοφοῦ στρατηγοῦ ἢ μετὰ ἀμαθοῦς;

{ – } Μετὰ σοφοῦ.

{ – } Τί δέ; ἀσθενῶν μετὰ ποτέρου ἂν ἠδέως κινδυνεύοις, μετὰ σοφοῦ ἰατροῦ ἢ μετὰ ἀμαθοῦς;

{ – } Μετὰ σοφοῦ.

[280]

{ – } Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι εὐτυχέστερον ἂν οἶε πράττειν μετὰ σοφοῦ πράττων ἢ μετὰ ἀμαθοῦς;

{ – } Συνεχώρει.

{ – } Ἡ σοφία ἄρα πανταχοῦ εὐτυχεῖν ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. οὐ γὰρ δήπου ἀμαρτάνοι γ' ἂν ποτέ τι σοφία, ἀλλ' ἀνάγκη ὀρθῶς πράττειν καὶ τυγχάνειν· ἥ γὰρ ἂν οὐκέτι σοφία εἴη. Συνωμολογησάμεθα τελευτῶντες οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν κεφαλαίῳ οὕτω τοῦτο ἔχουν, σοφίας παρούσης, ᾧ ἂν παρῆ, μηδὲν προσδεῖσθαι εὐτυχίας· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο συνωμολογησάμεθα, πάλιν ἐπυθνανόμην αὐτοῦ τὰ πρότερον ὠμολογημένα πῶς ἂν ἡμῖν ἔχοι. Ὁμολογήσαμεν γάρ, ἔφην, εἰ ἡμῖν ἀγαθὰ πολλὰ παρείη, εὐδαιμονεῖν ἂν καὶ εὖ πράττειν.

{ – } Συνέφη.

{ – } Ἄρ' οὖν εὐδαιμονοῖμεν ἂν διὰ τὰ παρόντα ἀγαθὰ, εἰ μηδὲν ἡμᾶς ὠφελοῖ ἢ εἰ ὠφελοῖ;

{ – } Εἰ ὠφελοῖ, ἔφη.

{ – } Ἄρ' οὖν ἂν τι ὠφελοῖ, εἰ εἴη μόνον ἡμῖν, χρώμεθα δ' αὐτοῖς μή; οἷον σιτία εἰ ἡμῖν εἴη πολλά, ἐσθίομεν δὲ μή, ἢ ποτόν, πίνομεν δὲ μή, ἔσθ' ὅτι ὠφελοῖμεθ' ἂν;

{ – } Οὐ δῆτα, ἔφη.

{ – } Τί δέ; οἱ δημιουργοὶ πάντες, εἰ αὐτοῖς εἴη πάντα τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα ἐκάστῳ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, χρῶντο δὲ αὐτοῖς μή, ἄρ' ἂν οὗτοι εὖ πράττειεν διὰ τὴν κτῆσιν, ὅτι κεκτημένοι εἶεν πάντα ἃ δεῖ κεκτῆσθαι τὸν δημιουργόν; οἷον τέκτων, εἰ παρεσκευασμένος εἴη τὰ τε ὄργανα ἅπαντα καὶ ξύλα ἱκανά, τεκταίνοιτο δὲ μή, ἔσθ' ὅτι ὠφελοῖτ' ἂν ἀπὸ τῆς κτήσεως;

{ – } Οὐδαμῶς, ἔφη.

{ – } Τί δέ, εἴ τις κεκτημένος εἴη πλοῦτόν τε καὶ ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν πάντα τὰ ἀγαθὰ, χρῶτο δὲ αὐτοῖς μή, ἄρ' ἂν εὐδαιμονοῖ διὰ τὴν τούτων κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν;

{ – } Οὐ δῆτα, ᾧ Σώκρατες.

{ – } Δεῖ ἄρα, ἔφην, ὡς ἔοικεν, μὴ μόνον κεκτῆσθαι τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι αὐτοῖς· ἢ οὐδὲν ὄφελος τῆς κτήσεως γίνεται.

{ – } Ἀληθῆ λέγεις.

{ – } Ἄρ' οὖν, ᾧ Κλεινία, ἤδη τοῦτο ἱκανὸν πρὸς τὸ εὐδαίμονα ποιῆσαί τινα, τό τε κεκτῆσθαι τὰγαθὰ καὶ τὸ χρῆσθαι αὐτοῖς;

{ – } Ἐμοιγε δοκεῖ.

{ – } Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, ἐὰν ὀρθῶς χρῆταί τις ἢ καὶ ἐὰν μή;

{ – } Ἐὰν ὀρθῶς.

{ – } Καλῶς γε, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. πλεον γάρ που οἶμαι θάτερόν ἐστιν, ἐὰν τις χρῆται ὄψω οὐκ ὀρθῶς πράγματι ἢ ἐὰν ἔῃ· τὸ μὲν γὰρ κακόν, [281] τὸ δὲ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθόν. ἢ οὐχ οὕτω φασμέν;

{ – } Συνεχώρει.

{ – } Τί οὖν; ἐν τῇ ἐργασίᾳ τε καὶ χρήσει τῇ περὶ τὰ ξύλα μὲν ἄλλο τί ἐστὶν τὸ ἀπεργαζόμενον ὀρθῶς χρῆσθαι ἢ ἐπιστήμη ἢ τεκτονική;

{ – } Οὐ δῆτα, ἔφη.

{ – } Ἀλλὰ μὴν που καὶ ἐν τῇ περὶ τὰ σκευὴ ἐργασίᾳ τὸ ὀρθῶς ἐπιστήμη ἐστὶν ἢ ἀπεργαζομένη.

{ – } Συνέφη.

{ – } Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ περὶ τὴν χρεῖαν ὧν ἐλέγομεν τὸ πρῶτον τῶν ἀγαθῶν, πλούτου τε καὶ ὑγείας καὶ κάλλους, τὸ ὀρθῶς πᾶσι τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι ἐπιστήμη ἦν ἡγουμένη καὶ κατορθοῦσα

τὴν πρᾶξιν, ἢ ἄλλο τι;

{ – } Ἐπιστήμη, ἢ δ' ὅς.

{ – } Οὐ μόνον ἄρα εὐτυχίαν ἀλλὰ καὶ εὐπραγίαν, ὡς ἔοικεν, ἢ ἐπιστήμη παρέχει τοῖς ἀνθρώποις ἐν πάσῃ κτήσει τε καὶ πράξει.

{ – } Ὡμολόγει.

{ – } Ἄρ' οὖν ὧ πρὸς Διός, ἦν δ' ἐγώ, ὄφελός τι τῶν ἄλλων κτημάτων ἄνευ φρονήσεως καὶ σοφίας; ἄρα γε ἂν ὄναιτο ἄνθρωπος πολλὰ κεκτημένος καὶ πολλὰ πράττων νοῦν μὴ ἔχων, ἢ μᾶλλον ὀλίγα νοῦν ἔχων; ὧδε δὲ σκόπει· οὐκ ἐλάττω πράττων ἐλάττω ἂν ἐξαμαρτάνοι, ἐλάττω δὲ ἀμαρτάνων ἦττον ἂν κακῶς πράττοι, ἦττον δὲ κακῶς πράττων ἄθλιος ἦττον ἂν εἴη;

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Πότερον οὖν ἂν μᾶλλον ἐλάττω τις πράττοι πένης ὢν ἢ πλούσιος;

{ – } Πένης, ἔφη.

{ – } Πότερον δὲ ἀσθενῆς ἢ ἰσχυρός;

{ – } Ἀσθενῆς.

{ – } Πότερον δὲ ἔντιμος ἢ ἄτιμος;

{ – } Ἄτιμος.

{ – } Πότερον δὲ ἀνδρεῖος ὢν καὶ σώφρων ἐλάττω ἂν πράττοι ἢ δειλός;

{ – } Δειλός.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ἀργὸς μᾶλλον ἢ ἐργάτης;

{ – } Συνεχώρει.

{ – } Καὶ βραδὺς μᾶλλον ἢ ταχύς, καὶ ἀμβλὺ ὀρῶν καὶ ἀκούων μᾶλλον ἢ ὀξύ;

{ – } Πάντα τὰ τοιαῦτα συνεχωροῦμεν ἀλλήλοις.

{ – } Ἐν κεφαλαίῳ δ', ἔφην, ὧ Κλεινία, κινδυνεύει σύμπαντα ἃ τὸ πρῶτον ἔφαμεν ἀγαθὰ εἶναι, οὐ περὶ τούτου ὁ λόγος αὐτοῖς εἶναι, ὅπως αὐτὰ γε καθ' αὐτὰ πέφυκεν ἀγαθὰ εἶναι, ἀλλ' ὡς ἔοικεν ὧδ' ἔχει· ἐὰν μὲν αὐτῶν ἠγῆται ἀμαθία, μείζω κακὰ εἶναι τῶν ἐναντίων, ὅσῳ δυνατώτερα ὑπηρετεῖν τῷ ἠγουμένῳ κακῷ ὄντι, ἐὰν δὲ φρόνησίς τε καὶ σοφία, μείζω ἀγαθὰ, αὐτὰ δὲ καθ' αὐτὰ οὐδέτερα αὐτῶν οὐδενὸς ἄξια εἶναι.

{ – } Φαίνεται, ἔφη, ὡς ἔοικεν, οὕτως, ὡς σὺ λέγεις.

{ – } Τί οὖν ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν εἰρημένων; ἄλλο τι ἢ τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ὄν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, τούτοις δὲ δυοῖν ὄντοις ἢ μὲν σοφία ἀγαθόν, ἢ δὲ ἀμαθία κακόν;

{ – } Ὡμολόγει. [282] Ἔτι τοίνυν, ἔφην, τὸ λοιπὸν ἐπισκεψώμεθα. ἐπειδὴ εὐδαίμονες μὲν εἶναι προθυμούμεθα πάντες, ἐφάνημεν δὲ τοιοῦτοι γινόμενοι ἐκ τοῦ χρῆσθαι τε τοῖς πράγμασι καὶ ὀρθῶς χρῆσθαι, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ εὐτυχίαν ἐπιστήμη ἦν ἢ παρέχουσα, δεῖ δὴ, ὡς ἔοικεν, ἐκ παντὸς τρόπου ἅπαντα ἄνδρα τοῦτο παρασκευάζεσθαι, ὅπως ὡς σοφώτατος ἔσται· ἢ οὐ;

{ – } Ναί, ἔφη.

{ – } Καὶ παρὰ πατρός γε δήπου τοῦτο οἰόμενον δεῖν παραλαμβάνειν πολὺ μᾶλλον ἢ χρήματα, καὶ παρ' ἐπιτρόπων καὶ φίλων τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν φασκόντων ἐραστῶν εἶναι, καὶ ξένων καὶ πολιτῶν, δεόμενον καὶ ἱκετεύοντα σοφίας μεταδιδόναι, οὐδὲν αἰσχρόν, ὧ Κλεινία, οὐδὲ νημεσητὸν ἕνεκα τούτου ὑπηρετεῖν καὶ δουλεύειν καὶ ἐραστῆ καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι οὖν ἐθέλοντα ὑπηρετεῖν τῶν καλῶν ὑπηρετημάτων, προθυμούμενον σοφὸν γενέσθαι· ἢ οὐ δοκεῖ σοι, ἔφην ἐγώ, οὕτως;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ἢ δ' ὅς.

{ – } Εἰ ἔστι γε, ὧ Κλεινία, ἦν δ' ἐγώ, ἢ σοφία διδακτόν, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ ταύτομάτου παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἔτι ἄσκητον καὶ οὐπω διωμολογημένον ἐμοί τε καὶ σοί.

{ – } Ἄλλ’ ἔμοιγε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, διδακτὸν εἶναι δοκεῖ.

{ – } Καὶ ἐγὼ ἤσθεις εἶπον· Ἦ καλῶς λέγεις, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, καὶ εὖ ἐποίησας ἀπαλλάξας με σκέψεως πολλῆς περὶ τούτου αὐτοῦ, πότερον διδακτὸν ἢ οὐ διδακτὸν ἢ σοφία. νῦν οὖν ἐπειδὴ σοὶ καὶ διδακτὸν δοκεῖ καὶ μόνον τῶν ὄντων εὐδαίμονα καὶ εὐτυχεῖ ποιεῖν τὸν ἄνθρωπον, ἄλλο τι ἢ φαίης ἂν ἀναγκαῖον εἶναι φιλοσοφεῖν καὶ αὐτὸς ἐν νῶ ἔχεις αὐτὸ ποιεῖν;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς οἶόν τε μάλιστα. Κάγῳ ταῦτα ἄσμενος ἀκούσας, Τὸ μὲν ἐμόν, ἔφην, παράδειγμα, ὦ Διονυσόδωρ τε καὶ Εὐθύδημε, οἶων ἐπιθυμῶ τῶν προτρεπτικῶν λόγων εἶναι, τοιοῦτον, ιδιωτικὸν ἴσως καὶ μόλις διὰ μακρῶν λεγόμενον· σφῶν δὲ ὁπότερος βούλεται, ταῦτὸν τοῦτο τέχνη πράττων ἐπιδειξάτω ἡμῖν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλεσθον, ὅθεν ἐγὼ ἀπέλιπον, τὸ ἐξῆς ἐπιδείξατον τῷ μειρακίῳ, πότερον πᾶσαν ἐπιστήμην δεῖ αὐτὸν κτᾶσθαι, ἢ ἔστι τις μία ἢν δεῖ λαβόντα εὐδαιμονεῖν τε καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι, καὶ τίς αὐτῆ. ὡς γὰρ ἔλεγον ἀρχόμενος, περὶ πολλοῦ ἡμῖν τυγχάνει ὄν τόνδε τὸν νεανίσκον σοφὸν τε καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἶπον, ὦ Κρίτων· τῷ δὲ μετὰ τοῦτο ἐσομένῳ πάνυ σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν, καὶ ἐπεσκόπου τίνα ποτὲ τρόπον ἄψοινο τοῦ λόγου καὶ ὁπόθεν ἄρξοινο παρακελευόμενοι τῷ νεανίσκῳ σοφίαν τε καὶ ἀρετὴν ἀσκεῖν. [283] ὁ οὖν πρεσβύτερος αὐτῶν, ὁ Διονυσόδωρος, πρότερος ἤρχετο τοῦ λόγου, καὶ ἡμεῖς πάντες ἐβλέπομεν πρὸς αὐτὸν ὡς αὐτίκα μάλα ἀκουσόμενοι θαυμασίους τινὰς λόγους, ὅπερ οὖν καὶ συνέβη ἡμῖν· θαυμαστὸν γάρ τινα, ὦ Κρίτων, ἀνὴρ κατῆρχεν λόγον, οὗ σοὶ ἄξιον ἀκοῦσαι, ὡς παρακελευστικός ὁ λόγος ἦν ἐπ’ ἀρετὴν. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες τε καὶ ὑμεῖς οἱ ἄλλοι, ὅσοι φατέ ἐπιθυμεῖν τόνδε τὸν νεανίσκον σοφὸν γενέσθαι, πότερον παίζετε ταῦτα λέγοντες ἢ ὡς ἀληθῶς ἐπιθυμεῖτε καὶ σπουδάζετε; Κάγῳ διανοήθη ὅτι ὦθητήν ἄρα ἡμᾶς τὸ πρότερον παίζειν, ἠνίκα ἐκελεύομεν διαλεχθῆναι τῷ νεανίσκῳ αὐτῷ, καὶ διὰ ταῦτα προσεπαισάτην τε καὶ οὐκ ἐσπουδασάτην· ταῦτα οὖν διανοηθεὶς ἔτι μᾶλλον εἶπον ὅτι θαυμαστῶς σπουδάζοιμεν. Καὶ ὁ Διονυσόδωρος, Σκόπει μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅπως μὴ ἔξαρνος ἔση ἂ νῦν λέγεις.

{ – } Ἔσκεμμαι, ἦν δ’ ἐγὼ· οὐ γὰρ μὴ ποτ’ ἔξαρνος γένωμαι.

{ – } Τί οὖν; ἔφη· φατέ βούλεσθαι αὐτὸν σοφὸν γενέσθαι;

{ – } Πάνυ μὲν οὖν.

{ – } Νῦν δέ, ἦ δ’ ὅς, Κλεινίας πότερον σοφός ἐστιν ἢ οὐ;

{ – } Οὐκουν φησὶ γέ πω· ἔστιν δέ, ἦν δ’ ἐγὼ, οὐκ ἀλαζών.

{ – } Ὑμεῖς δέ, ἔφη, βούλεσθε γενέσθαι αὐτὸν σοφόν, ἀμαθῆ δὲ μὴ εἶναι;

{ – } Ὡμολογοῦμεν.

{ – } Οὐκοῦν ὅς μὲν οὐκ ἔστιν, βούλεσθε αὐτὸν γενέσθαι, ὅς δ’ ἔστι νῦν, μηκέτι εἶναι.

{ – } Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐθορυβήθη· ὁ δέ μου θορυβουμένου ὑπολαβὼν, Ἄλλο τι οὖν, ἔφη, ἐπεὶ βούλεσθε αὐτὸν ὅς νῦν ἐστὶν μηκέτι εἶναι, βούλεσθε αὐτόν, ὡς ἔοικεν, ἀπολωλέναι; καίτοι πολλοῦ ἂν ἄξιοι οἱ τοιοῦτοι εἶεν φίλοι τε καὶ ἐρασταί, οἵτινες τὰ παιδικὰ περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιντο ἐξολωλέναι. Καὶ ὁ Κτήσιππος ἀκούσας ἠγανάκτησέν τε ὑπὲρ τῶν παιδικῶν καὶ εἶπεν· Ὡς ξένη Θούριε, εἰ μὴ ἀγροικότερον, ἔφη, ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἄν· «Σοὶ εἰς κεφαλὴν,» ὅτι μαθὼν μου καὶ τῶν ἄλλων καταψεύδη τοιοῦτον πράγμα, ὃ ἐγὼ οἶμαι οὐδ’ ὅσιον εἶναι λέγειν, ὡς ἐγὼ τόνδε βουλοίμην ἂν ἐξολωλέναι. Τί δέ, ἔφη, ὦ Κτήσιππε, ὁ Εὐθύδημος, ἦ δοκεῖ σοὶ οἶόν τ’ εἶναι ψευδέσθαι;

{ – } Νῆ Δία, ἔφη, εἰ μὴ μαίνομαί γε.

{ – } Πότερον λέγοντα τὸ πράγμα περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ἦ, ἢ μὴ λέγοντα; [284]

{ – } Λέγοντα, ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν εἴπερ λέγει αὐτό, οὐκ ἄλλο λέγει τῶν ὄντων ἢ ἐκεῖνο ὅπερ λέγει;

{ – } Πῶς γὰρ ἂν; ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Ἐν μὴν κάκεινό γ' ἐστὶν τῶν ὄντων, ὃ λέγει, χωρὶς τῶν ἄλλων.

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν ὁ ἐκεῖνο λέγων τὸ ὄν, ἔφη, λέγει;

{ – } Ναί.

{ – } Ἀλλὰ μὴν ὃ γε τὸ ὄν λέγων καὶ τὰ ὄντα τάληθῆ λέγει· ὥστε ὁ Διονυσόδωρος, εἶπερ λέγει τὰ ὄντα, λέγει τάληθῆ καὶ οὐδὲν κατὰ σοῦ ψεύδεται. Ναί, ἔφη· ἀλλ' ὁ ταῦτα λέγων, ἔφη ὁ Κτήσιππος, ὦ Εὐθύδημε, οὐ τὰ ὄντα λέγει. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, Τὰ δὲ μὴ ὄντα, ἔφη, ἄλλο τι ἢ οὐκ ἔστιν;

{ – } Οὐκ ἔστιν.

{ – } Ἄλλο τι οὖν οὐδαμοῦ τά γε μὴ ὄντα ὄντα ἐστίν;

{ – } Οὐδαμοῦ.

{ – } Ἔστιν οὖν ὅπως περὶ ταῦτα, τὰ μὴ ὄντα, πράξειεν ἂν τίς τι, ὥστ' ἐκεῖνα ποιήσειεν ἂν καὶ ὄστισοῦν τὰ μηδαμοῦ ὄντα;

{ – } Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Τί οὖν; οἱ ῥήτορες ὅταν λέγωσιν ἐν τῷ δήμῳ, οὐδὲν πράττουσι;

{ – } Πράττουσι μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

{ – } Οὐκοῦν εἶπερ πράττουσι, καὶ ποιοῦσι;

{ – } Ναί.

{ – } Τὸ λέγειν ἄρα πράττειν τε καὶ ποιεῖν ἐστίν;

{ – } Ὁμολόγησεν.

{ – } Οὐκ ἄρα τά γε μὴ ὄντ', ἔφη, λέγει οὐδεὶς – ποιοῖ γὰρ ἂν ἤδη τί· σὺ δὲ ὠμολόγηκας τὸ μὴ ὄν μὴ οἶόν τ' εἶναι μηδένα ποιεῖν – ὥστε κατὰ τὸν σὸν λόγον οὐδεὶς ψευδῆ λέγει, ἀλλ' εἶπερ λέγει Διονυσόδωρος, τάληθῆ τε καὶ τὰ ὄντα λέγει. Νῆ Δία, ἔφη ὁ Κτήσιππος, ὦ Εὐθύδημε· ἀλλὰ τὰ ὄντα μὲν τρόπον τινὰ λέγει, οὐ μέντοι ὡς γε ἔχει. Πῶς λέγεις, ἔφη ὁ Διονυσόδωρος, ὦ Κτήσιππε; εἰσὶν γὰρ τινες οἱ λέγουσι τὰ πράγματα ὡς ἔχει;

{ – } Εἰσὶν μέντοι, ἔφη, οἱ καλοὶ τε κάγαθοι καὶ οἱ τάληθῆ λέγοντες.

{ – } Τί οὖν; ἦ δ' ὅς· τάγαθὰ οὐκ εὔ, ἔφη, ἔχει, τὰ δὲ κακὰ κακῶς;

{ – } Συνεχώρει.

{ – } Τοὺς δὲ καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ὁμολογεῖς λέγειν ὡς ἔχει τὰ πράγματα;

{ – } Ὁμολογῶ.

{ – } Κακῶς ἄρα, ἔφη, λέγουσιν, ὦ Κτήσιππε, οἱ ἀγαθοὶ τὰ κακὰ, εἶπερ ὡς ἔχει λέγουσιν.

{ – } Ναὶ μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, σφόδρα γε, τοὺς γοῦν κακοὺς ἀνθρώπους· ὦν σύ, ἐάν μοι πείθῃ, εὐλαβήσῃ εἶναι, ἵνα μὴ σε οἱ ἀγαθοὶ κακῶς λέγωσιν. ὡς εὔ ἴσθ' ὅτι κακῶς λέγουσιν οἱ ἀγαθοὶ τοὺς κακοὺς.

{ – } Καὶ τοὺς μεγάλους, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, μεγάλως λέγουσι καὶ τοὺς θερμοὺς θερμῶς;

{ – } Μάλιστα δήπου, ἔφη ὁ Κτήσιππος· τοὺς γοῦν ψυχροὺς ψυχρῶς λέγουσί τε καὶ φασὶν διαλέγεσθαι.

{ – } Σὺ μὲν, ἔφη ὁ Διονυσόδωρος, λοιδορῆ, ὦ Κτήσιππε, λοιδορῆ.

{ – } Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἦ δ' ὅς, ὦ Διονυσόδωρε, ἐπεὶ φιλῶ σε, ἀλλὰ νουθετῶ σε ὡς ἐταῖρον, καὶ πειρῶμαι πείθειν μηδέποτε ἐναντίον ἐμοῦ οὕτως ἀγροίκως λέγειν ὅτι ἐγὼ τούτους βούλομαι ἐξολωλέναι, [285] οὗς περὶ πλείστου ποιοῦμαι. Ἐγὼ οὖν, ἐπειδὴ μοι ἐδόκουν ἀγριωτέρως πρὸς ἀλλήλους ἔχειν, προσέπαιζόν τε τὸν Κτήσιππον καὶ εἶπον ὅτι ὦ Κτήσιππε, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ χρῆναι ἡμᾶς παρὰ τῶν ξένων δέχεσθαι ἃ λέγουσιν, ἐάν ἐθέλωσι διδόναι, καὶ μὴ ὀνόματι διαφέρεσθαι. εἰ γὰρ ἐπίστανται οὕτως ἐξολλύναι ἀνθρώπους, ὥστ' ἐκ πονηρῶν τε καὶ ἀφρόνων χρηστούς τε καὶ ἔμφρονας ποιεῖν, καὶ τοῦτο εἴτε αὐτῷ ηἰρήκατον εἴτε καὶ παρ' ἄλλου του ἐμαθέτην φθόρον τινὰ καὶ

ὄλεθρον τοιοῦτον, ὥστε ἀπολέσαντες πονηρὸν ὄντα χρηστὸν πάλιν ἀποφῆναι· εἰ τοῦτο ἐπίστασθον – δῆλον δὲ ὅτι ἐπίστασθον· ἐφάτην γοῦν τὴν τέχνην σφῶν εἶναι τὴν νεωστὶ ἠύρημένην ἀγαθοῦς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ πονηρῶν – συγχωρήσωμεν οὖν αὐτοῖν αὐτό· ἀπολεσάντων ἡμῖν τὸ μειράκιον καὶ φρόνιμον ποιησάντων, καὶ ἅπαντάς γε ἡμᾶς τοὺς ἄλλους. εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος· ὡς ἐγώ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμί, παρακινδυνεύειν ἔτοιμος καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσόδωρῳ τούτῳ ὥσπερ τῇ Μηδείᾳ τῇ Κόλχῳ. ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἐσπέτω, εἰ δ' ὅτι βούλεται, τοῦτο ποιεῖτω· μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. Καὶ ὁ Κτήσιππος, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, καὶ αὐτός, ὃ Σώκρατες, ἔτοιμός εἰμι παρέχειν ἐμαυτὸν τοῖς ξένοις, καὶ ἐὰν βούλωνται δέρειν ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν δέρουσιν, εἴ μοι ἢ δορὰ μὴ εἰς ἀσκὸν τελευτήσῃ, ὥσπερ ἡ τοῦ Μαρσίου, ἀλλ' εἰς ἀρετὴν. καίτοι με οἶεται Διονυσόδωρος οὐτοσί χαλεπαίνειν αὐτῷ· ἐγὼ δὲ οὐ χαλεπαίνω, ἀλλ' ἀντιλέγω πρὸς ταῦτα ἃ μοι δοκεῖ πρὸς με μὴ καλῶς λέγειν. ἀλλὰ σὺ τὸ ἀντιλέγειν, ἔφη, ὃ γενναῖε Διονυσόδωρε, μὴ κάλει λοιδορεῖσθαι· ἕτερον γὰρ τί ἐστὶ τὸ λοιδορεῖσθαι. Καὶ Διονυσόδωρος, Ὡς ὄντος, ἔφη, τοῦ ἀντιλέγειν, ὃ Κτήσιππε, ποιῆ τοὺς λόγους; Πάντως δήπου, ἔφη, καὶ σφόδρα γε· ἢ σὺ, ὃ Διονυσόδωρε, οὐκ οἶε εἶναι ἀντιλέγειν; Οὐκ οὐκ σὺ γ' ἂν, ἔφη, ἀποδείξαις πώποτε ἀκούσας οὐδενὸς ἀντιλέγοντος ἐτέρου ἐτέρῳ. Ἀληθῆ λέγεις; ἔφη· ἀλλὰ ἀκούων μὲν νυνὶ σοὶ ἀποδείκνυμι ἀντιλέγοντος Κτησίππου Διονυσόδωρῳ. Ἦ καὶ ὑπόσχοις ἂν τούτου λόγον; Πάνυ, ἔφη. Τί οὖν; ἢ δ' ὅς· εἰσὶν ἐκάστῳ τῶν ὄντων λόγοι;

{ – } Πάνυ γε.

{ – } Οὐκοῦν ὡς ἔστιν ἕκαστον ἢ ὡς οὐκ ἔστιν; [286]

{ – } Ὡς ἔστιν.

{ – } Εἰ γὰρ μέμνησαι, ἔφη, ὃ Κτήσιππε, καὶ ἄρτι ἐπεδείξαμεν μηδένα λέγοντα ὡς οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδεὶς ἐφάνη λέγων.

{ – } Τί οὖν δὴ τοῦτο; ἢ δ' ὅς ὁ Κτήσιππος· ἦτιόν τι ἀντιλέγομεν ἐγώ τε καὶ σὺ;

{ – } Πότερον οὖν, ἢ δ' ὅς, ἀντιλέγοιμεν ἂν τοῦ αὐτοῦ πράγματος λόγον ἀμφοτέρωι λέγοντες, ἢ οὕτω μὲν ἂν δήπου ταῦτὰ λέγοιμεν;

{ – } Συνεχώρει.

{ – } Ἀλλ' ὅταν μηδέτερος, ἔφη, τὸν τοῦ πράγματος λόγον λέγῃ, τότε ἀντιλέγοιμεν ἂν; ἢ οὕτω γε τὸ παράπαν οὐδ' ἂν μεμνημένος εἴη τοῦ πράγματος οὐδέτερος ἡμῶν;

{ – } Καὶ τοῦτο συνωμολόγει.

{ – } Ἀλλ' ἄρα, ὅταν ἐγὼ μὲν τὸν τοῦ πράγματος λόγον λέγω, σὺ δὲ ἄλλου τινὸς ἄλλον, τότε ἀντιλέγομεν; ἢ ἐγὼ λέγω μὲν τὸ πρᾶγμα, σὺ δὲ οὐδὲ λέγεις τὸ παράπαν; ὁ δὲ μὴ λέγων τῷ λέγοντι πῶς ἂν ἀντιλέγοι; Καὶ ὁ μὲν Κτήσιππος ἐσίγησεν· ἐγὼ δὲ θαυμάσας τὸν λόγον, Πῶς, ἔφη, ὃ Διονυσόδωρε, λέγεις; οὐ γὰρ τοι ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον πολλῶν δὴ καὶ πολλάκις ἀκηκῶς ἀεὶ θαυμάζω – καὶ γὰρ οἱ ἀμφὶ Πρωταγόραν σφόδρα ἐχρῶντο αὐτῷ καὶ οἱ ἔτι παλαιότεροι· ἐμοὶ δὲ ἀεὶ θαυμαστός τις δοκεῖ εἶναι καὶ τοὺς τε ἄλλους ἀνατρέπων καὶ αὐτὸς αὐτόν – οἶμαι δὲ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν παρὰ σοῦ κάλλιστα πευᾶεὶ θαυμάζω – καὶ γὰρ οἱ ἀμφὶ Πρωταγόραν σφόδρα ἐχρῶντο αὐτῷ καὶ οἱ ἔτι παλαιότεροι· ἐμοὶ δὲ ἀεὶ θαυμαστός τις δοκεῖ εἶναι καὶ τοὺς τε ἄλλους ἀνατρέπων καὶ αὐτὸς αὐτόν – οἶμαι δὲ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν παρὰ σοῦ κάλλιστα πεύσεσθαι. ἄλλο τι ψευδῆ λέγειν οὐκ ἔστιν; – τοῦτο γὰρ δύναται ὁ λόγος· ἢ γάρ; – ἀλλ' ἢ λέγοντ' ἀληθῆ λέγειν ἢ μὴ λέγειν; Συνεχώρει. Πότερον οὖν ψευδῆ μὲν λέγειν οὐκ ἔστι, δοξάζειν μὲντοι ἔστιν; Οὐδὲ δοξάζειν, ἔφη. Οὐδ' ἄρα ψευδῆς, ἢν δ' ἐγώ, δόξα ἔστι τὸ παράπαν. Οὐκ ἔφη. Οὐδ' ἄρα ἀμαθία οὐδ' ἀμαθεῖς ἀνθρώποι· ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη ἀμαθία, εἴπερ εἴη, τὸ ψεύδεσθαι τῶν πραγμάτων; Πάνυ γε, ἔφη. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν, ἢν δ' ἐγώ. Οὐκ ἔφη. Λόγου ἕνεκα, ὃ Διονυσόδωρε, λέγεις τὸν λόγον, ἵνα δὴ

ἄτοπον λέγῃς, ἢ ὡς ἀληθῶς δοκεῖ σοι οὐδεὶς εἶναι ἀμαθῆς ἀνθρώπων; Ἄλλὰ σύ, ἔφη, ἔλεγξον. ἼΗ καὶ ἔστι τοῦτο κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἐξελέγξαι, μηδενὸς ψευδομένου; Οὐκ ἔστιν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος. Οὐδ' ἄρα ἐκέλευεν, ἔφην ἐγώ, νυνδὴ Διονυσόδωρος ἐξελέγξαι; Τὸ γὰρ μὴ ὄν πῶς ἂν τις κελεύσαι; σὺ δὲ κελεύεις; Ὅτι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Εὐθύδημε, τὰ σοφὰ ταῦτα καὶ τὰ εὖ ἔχοντα οὐ πάνυ τι μανθάνω, ἀλλὰ παχέως πως ἐννοῶ. ἴσως μὲν οὖν φορτικώτερόν τι ἐρήσομαι, ἀλλὰ συγγίγνωσκε. ὅρα δέ· εἰ γὰρ μήτε ψεύδεσθαι ἔστιν μήτε ψευδῆ δοξάζειν μήτε ἀμαθῆ εἶναι, ἄλλο τι οὐδ' ἐξαμαρτάνειν ἔστιν, ὅταν τίς τι πράττη; πράττοντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἀμαρτάνειν τούτου ὃ πράττει· οὐχ οὕτω λέγετε; [287] Πάνυ γ', ἔφη. Τοῦτό ἐστιν ἤδη, ἦν δ' ἐγώ, τὸ φορτικὸν ἐρώτημα. εἰ γὰρ μὴ ἀμαρτάνομεν μήτε πράττοντες μήτε λέγοντες μήτε διανοοῦμενοι, ὑμεῖς, ὦ πρὸς Διός, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τίνος διδάσκαλοι ἦκατε; ἢ οὐκ ἄρτι ἔφατε ἀρετὴν κάλλιστ' ἂν παραδοῦναι ἀνθρώπων τῷ ἐθέλοντι μανθάνειν; Εἴτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος ὑπολαβὼν, οὕτως εἶ Κρόνος, ὥστε ἂ τὸ πρῶτον εἶπομεν νῦν ἀναμνησῆσκη, καὶ εἴ τι πέρυσιν εἶπον, νῦν ἀναμνησθήσκη, τοῖς δ' ἐν τῷ παρόντι λεγομένοις οὐχ ἔξεις ὅτι χρῆ; Καὶ γὰρ, ἔφην ἐγώ, χαλεποί εἰσιν πάνυ – εἰκότως· παρὰ σοφῶν γὰρ λέγονται – ἐπεὶ καὶ τούτῳ τῷ τελευταίῳ παγγάλεπον χρήσασθαι ἔστιν, ὃ λέγεις. τὸ γὰρ «οὐκ ἔχω ὅτι χρῶμαι» τί ποτε λέγεις, ὦ Διονυσόδωρε; ἢ δῆλον ὅτι ὡς οὐκ ἔχω ἐξελέγξαι αὐτόν; ἐπεὶ εἶπέ, τί σοι ἄλλο νοεῖ τοῦτο τὸ ῥῆμα, τὸ «οὐκ ἔχω ὅτι χρήσωμαι τοῖς λόγοις»; Ἄλλ' ὃ σὺ λέγεις, ἔφη, τούτῳ τῷ πάνυ χαλεπὸν χρῆσθαι· ἐπεὶ ἀπόκριται. Πρὶν σὲ ἀποκρίνασθαι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε; Οὐκ ἀποκρίνη; ἔφη. ἼΗ καὶ δίκαιον; Δίκαιον μέντοι, ἔφη. Κατὰ τίνα λόγον; ἦν δ' ἐγώ· ἢ δῆλον ὅτι κατὰ τόνδε, ὅτι σὺ νῦν πάσσοφός τις ἡμῖν ἀφῖξαι περὶ λόγους, καὶ οἶσθα ὅτε δεῖ ἀποκρίνασθαι καὶ ὅτε μή; καὶ νῦν οὐδ' ἂν ὀπιοῦν ἀποκρίνη, ἄτε γινώσκων ὅτι οὐ δεῖ; Λαλεῖς, ἔφη, ἀμελήσας ἀποκρίνασθαι· ἀλλ', ὠγαθέ, πείθου καὶ ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ ὁμολογεῖς με σοφὸν εἶναι. Πειστέον τοῖσιν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη, ὡς ἔοικεν· σὺ γὰρ ἄρχεις. ἀλλ' ἐρώτα. Πότερον οὖν ψυχὴν ἔχοντα νοεῖ τὰ νοοῦντα, ἢ καὶ τὰ ἄψυχα; Τὰ ψυχὴν ἔχοντα. Οἶσθα οὖν τι, ἔφη, ῥῆμα ψυχὴν ἔχον; Μὰ Δία οὐκ ἔγωγε. Τί οὖν ἄρτι ἦρου ὅτι μοι νοοῖ τὸ ῥῆμα; Τί ἄλλο γε, ἦν δ' ἐγώ, ἢ ἐξήμαρτον διὰ τὴν βλακείαν; ἢ οὐκ ἐξήμαρτον ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὀρθῶς εἶπον, εἰπὼν ὅτι νοεῖ τὰ ῥήματα; πότερα φῆς ἐξαμαρτάνειν με ἢ οὐ; εἰ γὰρ μὴ ἐξήμαρτον, οὐδὲ σὺ ἐξελέγξεις, καίπερ σοφὸς ὢν, οὐδ' ἔχεις ὅτι χρῆ τῷ λόγῳ· εἰ δ' ἐξήμαρτον, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς λέγεις, φάσκων οὐκ εἶναι ἐξαμαρτάνειν. καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἂ πέρυσιν ἔλεγες λέγω. ἀλλὰ ἔοικεν, ἔφην ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρέ τε καὶ Εὐθύδημε, οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐν ταύτῳ μένειν καὶ ἔτι ὡσπερ τὸ παλαιὸν καταβαλὼν πίπτειν, [288] καὶ ὥστε τοῦτο μὴ πάσχειν οὐδ' ὑπὸ τῆς ὑμετέρας πω τέχνης ἐξηυρῆσθαι, καὶ ταῦτα οὕτως ἰθαυμαστῆς οὔσης εἰς ἀκρίβειαν λόγων. Καὶ ὁ Κτήσιππος, Θαυμάσιά γε λέγεται, ἔφη, ὦ ἄνδρες Θούριοι εἴτε Χῖοι εἴθ' ὀπότεν καὶ ὄπη χαίρετον ὀνομαζόμενοι· ὡς οὐδὲν ὑμῖν μέλει τοῦ παραληρεῖν. Καὶ ἐγὼ φοβηθεὶς μὴ λαιδορία γένηται, πάλιν κατεπράυνον τὸν Κτήσιππον καὶ εἶπον· ὦ Κτήσιππε, καὶ νυνδὴ ἂ πρὸς Κλεινίαν ἔλεγον, καὶ πρὸς σὲ ταῦτα ταῦτα λέγω, ὅτι οὐ γινώσκεις τῶν ξένων τὴν σοφίαν ὅτι θαυμάσια ἔστιν. ἀλλ' οὐκ ἐθέλετον ἡμῖν ἐπιδείξασθαι σπουδάζοντες, ἀλλὰ τὸν Πρωτέα μιμεῖσθον τὸν Αἰγύπτιον σοφιστὴν γοητεύοντε ἡμᾶς. ἡμεῖς οὖν τὸν Μενέλαον μιμώμεθα, καὶ μὴ ἀφιώμεθα τοῖν ἀνδροῖν ἕως ἂν ἡμῖν ἐκφανῆτον ἐφ' ὃ αὐτῷ σπουδάζετον· οἶμαι γὰρ τι αὐτοῖν πάγκαλον φανεῖσθαι, ἐπειδὰν ἄρξωνται σπουδάζειν. ἀλλὰ δεώμεθα καὶ παραμυθώμεθα καὶ προσευχώμεθα αὐτοῖν ἐκφανῆναι. ἐγὼ οὖν μοι δοκῶ καὶ αὐτὸς πάλιν ὑφηγήσασθαι οἷω προσεύχομαι αὐτῷ φανῆναι μοι· ὅθεν γὰρ τὸ πρότερον ἀπέλιπον, τὸ ἐξῆς τούτοις πειράσομαι, ὅπως ἂν δύνωμαι, διελθεῖν, ἐάν πως ἐκκαλέσωμαι καὶ ἐλεήσαντέ με καὶ οἰκτίραντε συντεταμένον καὶ σπουδάζοντα καὶ αὐτῷ σπουδάσητον. Σὺ δέ, ὦ Κλεινία, ἔφην, ἀνάμνησόν με πότεν τότ' ἀπελίπομεν. ὡς μὲν οὖν ἐγῶμαι, ἐνθένδε ποθέν. φιλοσοφητέον ὠμολογήσαμεν τελευτῶντες· ἢ γάρ;

{ – } Ναί, ἦ δ' ὄς.

{ – } Ἡ δέ γε φιλοσοφία κτῆσις ἐπιστήμης· οὐχ οὕτως; ἔφην.

{ – } Ναί, ἔφη.

{ – } Τίνα ποτ' οὖν ἂν κτησάμενοι ἐπιστήμην ὀρθῶς κτησαίμεθα; ἄρ' οὐ τοῦτο μὲν ἀπλοῦν, ὅτι ταύτην ἦτις ἡμᾶς ὀνήσει;

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Ἄρ' οὖν ἂν τι ἡμᾶς ὀνήσειεν, εἰ ἐπισταίμεθα γινώσκειν περιόντες ὅπου τῆς γῆς χρυσίον πλεῖστον κατορώρεται;

{ – } Ἴσως, ἔφη.

{ – } Ἀλλὰ τὸ πρότερον, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο γε ἐξηλέγξαμεν, ὅτι οὐδὲν πλέον, οὐδ' εἰ ἄνευ πραγμάτων καὶ τοῦ ὀρύττειν τὴν γῆν τὸ πᾶν ἡμῖν χρυσίον γένοιτο· ὥστε οὐδ' εἰ τὰς πέτρας χρυσᾶς ἐπισταίμεθα ποιεῖν, [289] οὐδενὸς ἂν ἀξία ἢ ἐπιστήμη εἶη. εἰ γὰρ μὴ καὶ χρῆσθαι ἐπιστησόμεθα τῷ χρυσίῳ, οὐδὲν ὄφελος αὐτοῦ ἐφάνη ὄν· ἢ οὐ μέμνησαι; ἔφην ἐγώ.

{ – } Πάνυ γ', ἔφη, μέμνημαι.

{ – } Οὐδέ γε, ὡς ἔοικε, τῆς ἄλλης ἐπιστήμης ὄφελος γίνεταί οὐδέν, οὔτε χρηματιστικῆς οὔτε ἰατρικῆς οὔτε ἄλλης οὐδεμιᾶς, ἦτις ποιεῖν τι ἐπίσταται, χρῆσθαι δὲ μὴ ᾧ ἂν ποιήσῃ· οὐχ οὕτως;

{ – } Συνέφη.

{ – } Οὐδέ γε εἴ τις ἔστιν ἐπιστήμη ὥστε ἀθανάτους ποιεῖν, ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τῇ ἀθανασίᾳ χρῆσθαι οὐδὲ ταύτης ἔοικεν ὄφελος οὐδέν, εἴ τι δεῖ τοῖς πρόσθεν ὠμολογημένοις τεκμαίρεσθαι.

{ – } Συνεδόκει ἡμῖν πάντα ταῦτα.

{ – } Τοιαύτης τινὸς ἄρα ἡμῖν ἐπιστήμης δεῖ, ᾧ καλὲ παῖ, ἦν δ' ἐγώ, ἐν ἧ συμπέπτωκεν ἅμα τό τε ποιεῖν καὶ τὸ ἐπίστασθαι χρῆσθαι τούτῳ ὃ ἂν ποιῇ.

{ – } Φαίνεται, ἔφη.

{ – } Πολλοῦ ἄρα δεῖ, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς λυροποιούς δεῖν εἶναι καὶ τοιαύτης τινὸς ἐπιστήμης ἐπηβόλους. ἐνταῦθα γὰρ δὴ χωρὶς μὲν ἢ ποιούσα τέχνη, χωρὶς δὲ ἢ χρωμένη διήρηται τοῦ αὐτοῦ πέρι· ἢ γὰρ λυροποιική καὶ ἢ κιθαριστική πολὺ διαφέρετον ἀλλήλοισιν. οὐχ οὕτως;

{ – } Συνέφη.

{ – } Οὐδέ μὴν ἀλοποιικῆς γε δῆλον ὅτι δεόμεθα· καὶ γὰρ αὕτη ἐτέρα τοιαύτη.

{ – } Συνεδόκει.

{ – } Ἀλλὰ πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, εἰ τὴν λογοποιικὴν τέχνην μάθοιμεν, ἄρα ἔστιν αὕτη ἢν ἔδει κεκτημένους ἡμᾶς εὐδαίμονας εἶναι;

{ – } Οὐκ οἶμαι, ἔφη, ἐγώ, ὁ Κλεινίας ὑπολαβών. Τίνι τεκμηρίῳ, ἦν δ' ἐγώ, χρῆ; Ὅρῳ, ἔφη, τινὰς λογοποιούς, οἱ τοῖς ἰδίῳ λόγοις, οἷς αὐτοὶ ποιοῦσιν, οὐκ ἐπίστανται χρῆσθαι, ὥσπερ οἱ λυροποιοὶ ταῖς λύραις, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἄλλοι δυνατοὶ χρῆσθαι οἷς ἐκεῖνοι ἠργάσαντο, οἱ λογοποιεῖν αὐτοὶ ἀδύνατοι· δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ λόγους χωρὶς ἢ τοῦ ποιεῖν τέχνη καὶ ἢ τοῦ χρῆσθαι. Ἰκανόν μοι δοκεῖς, ἔφην ἐγώ, τεκμήριον λέγειν, ὅτι οὐχ αὕτη ἔστιν ἢ τῶν λογοποιῶν τέχνη, ἢν ἂν κτησάμενός τις εὐδαίμων εἶη. καίτοι ἐγὼ ὦμην ἐνταῦθά που φανήσεσθαι τὴν ἐπιστήμην ἢν δὴ πάλα ζητοῦμεν. καὶ γὰρ μοι οἱ τε ἄνδρες αὐτοὶ οἱ λογοποιοί, ὅταν συγγένωμαι αὐτοῖς, ὑπέρσοφοι, ᾧ Κλεινία, δοκοῦσιν εἶναι, καὶ αὕτη ἢ τέχνη αὐτῶν θεσπεσία τις καὶ ὑψηλή. καὶ μέντοι οὐδὲν θαυμαστόν· ἔστι γὰρ τῆς τῶν ἐπωδῶν τέχνης μόνιον μικρῷ τε ἐκείνης ὑποδεεστέρα. [290] ἢ μὲν γὰρ τῶν ἐπωδῶν ἔχεῶν τε καὶ φαλαγγίων καὶ σκορπίων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τε καὶ νόσων κήλησίς ἐστιν, ἢ δὲ δικαστῶν τε καὶ ἐκκλησιαστῶν καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων κήλησίς τε καὶ παραμυθία τυγχάνει οὔσα· ἢ σοί, ἔφην ἐγώ, ἄλλως πως δοκεῖ; Οὐκ, ἀλλ' οὕτω μοι φαίνεται, ἔφη, ὡς σὺ λέγεις. Ποῖ οὖν, ἔφην

ἐγώ, τραποίμεθ' ἂν ἔτι; ἐπὶ ποίαν τέχνην; Ἐγὼ μὲν οὐκ εὐπορῶ, ἔφη. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, ἐμὲ οἶμαι ἠύρηκένας. Τίνα; ἔφη ὁ Κλεινίας. Ἡ στρατηγική μοι δοκεῖ, ἔφη ἐγώ, τέχνη παντὸς μᾶλλον εἶναι ἢν ἂν τις κτησάμενος εὐδαίμων εἴη. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Πῶς; ἦν δ' ἐγώ. Θηρευτική τις ἦδε γέ ἐστιν τέχνη ἀνθρώπων. Τί δὴ οὖν; ἔφη ἐγώ. Οὐδεμία, ἔφη, τῆς θηρευτικῆς αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἐστὶν ἢ ὅσον θηρεῦσαι καὶ χειρώσασθαι· ἐπειδὴν δὲ χειρώσονται τοῦτο ὃ ἂν θηρεύονται, οὐ δύνανται τοῦτο χρῆσθαι, ἀλλ' οἱ μὲν κυνηγέται καὶ οἱ ἀλιῆς τοῖς ὀψοποιοῖς παραδιδόασιν, οἱ δ' αὖ γεωμέτραι καὶ οἱ ἀστρονόμοι καὶ οἱ λογιστικοὶ – θηρευτικοὶ γάρ εἰσι καὶ οὗτοι· οὐ γὰρ ποιοῦσι τὰ διαγράμματα ἕκαστοι τούτων, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἀνευρίσκουσιν – ἅτε οὖν χρῆσθαι αὐτοὶ αὐτοῖς οὐκ ἐπιστάμενοι, ἀλλὰ θηρεῦσαι μόνον, παραδιδόασιν δὴπου τοῖς διαλεκτικοῖς καταχρῆσθαι αὐτῶν τοῖς εὐρήμασιν, ὅσοι γε αὐτῶν μὴ παντάπασιν ἀνόητοί εἰσιν. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, ὧ κάλλιστε καὶ σοφώτατε Κλεινία· τοῦτο οὕτως ἔχει; Πάνυ μὲν οὖν. καὶ οἱ γε στρατηγοί, ἔφη, οὕτω τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐπειδὴν ἢ πόλιν τινὰ θηρεύσονται ἢ στρατόπεδον, παραδιδόασιν τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσιν – αὐτοὶ γὰρ οὐκ ἐπίστανται χρῆσθαι τούτοις ἃ ἐθήρευσαν – ὥσπερ οἶμαι οἱ ὀρυγοθηραὶ τοῖς ὀρυγοτρόφοις παραδιδόασιν. εἰ οὖν, ἦ δ' ὅς, δεόμεθα ἐκείνης τῆς τέχνης, ἣτις ᾧ ἂν κτήσεται ἢ ποιήσασα ἢ θηρευσαμένη αὐτὴ καὶ ἐπιστήσεται χρῆσθαι, καὶ ἡ τοιαύτη ποιήσει ἡμᾶς μακαρίους, ἄλλην δὴ τινα, ἔφη, ζητητέον ἀντὶ τῆς στρατηγικῆς.

{Κρίτων} Τί λέγεις σύ, ὦ Σώκρατες; ἐκεῖνο τὸ μειράκιον τοιαῦτ' ἐφθέγγετο;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶει, ὦ Κρίτων;

{Κρίτων} Μὰ Δί' οὐ μέντοι. οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἐγώ, εἰ ταῦτ' εἶπεν, οὐτ' Εὐθύδημου οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἔτ' ἀνθρώπου δεῖσθαι εἰς παιδείαν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἄρα, ὦ πρὸς Διός, μὴ ὁ Κτήσιππος ἦν ὁ ταῦτ' εἰπὼν, ἐγὼ δὲ οὐ μέμνημαι; [291]

{Κρίτων} Ποῖος Κτήσιππος;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τότε γε εὖ οἶδα, ὅτι οὔτε Εὐθύδημος οὔτε Διονυσόδωρος ἦν ὁ εἰπὼν ταῦτα· ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Κρίτων, μὴ τις τῶν κρειττόνων παρὼν αὐτὰ ἐφθέγγετο; ὅτι γὰρ ἤκουσά γε ταῦτα, εὖ οἶδα.

{Κρίτων} Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες· τῶν κρειττόνων μέντοι τις ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ πολὺ γε. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο ἔτι τινὰ ἐζητήσατε τέχνην; καὶ ἠύρετε ἐκείνην ἢ οὐχ ἠύρετε, ἦς ἔνεκα ἐζητεῖτε;

{Σωκράτης} Πόθεν, ὦ μακάριε, ἠύρομεν; ἀλλ' ἤμεν πάνυ γελοῖοι· ὥσπερ τὰ παιδιά τὰ τοὺς κορύδους διώκοντα, ἀεὶ ῥόμεθα ἐκάστην τῶν ἐπιστημῶν αὐτίκα λήψεσθαι, αἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφευγον. τὰ μὲν οὖν πολλὰ τί ἂν σοι λέγοιμι; ἐπὶ δὲ δὴ τὴν βασιλικὴν ἐλθόντες τέχνην καὶ διασκοπούμενοι αὐτὴν εἰ αὐτὴ εἴη ἢ τὴν εὐδαιμονίαν παρέχουσά τε καὶ ἀπεργαζομένη, ἐνταῦθα ὥσπερ εἰς λαβύρινθον ἐμπεσόντες, οἰόμενοι ἤδη ἐπὶ τέλει εἶναι, περικάμπσαντες πάλιν ὥσπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ζητήσεως ἀνεφάνημεν ὄντες καὶ τοῦ ἴσου δεόμενοι ὅσουπερ ὅτε τὸ πρῶτον ἐζητοῦμεν.

{Κρίτων} Πῶς δὴ τοῦτο ὑμῖν συνέβη, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ φράσω. ἔδοξε γὰρ δὴ ἡμῖν ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ βασιλικὴ τέχνη ἢ αὐτὴ εἶναι.

{Κρίτων} Τί οὖν δὴ;

{Σωκράτης} Ταύτη τῆ τέχνη ἢ τε στρατηγικὴ καὶ αἱ ἄλλαι παραδιδόναι ἄρχειν τῶν ἔργων ὧν αὐταὶ δημιουργοὶ εἰσιν, ὡς μόνη ἐπισταμένη χρῆσθαι. σαφῶς οὖν ἐδόκει ἡμῖν αὕτη εἶναι ἢν ἐζητοῦμεν, καὶ ἡ αἰτία τοῦ ὀρθῶς πράττειν ἐν τῆ πόλει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὸ Αἰσχύλου ἱαμβεῖον μόνη ἐν τῆ πρόμνη καθῆσθαι τῆς πόλεως, πάντα κυβερνῶσα καὶ πάντων ἄρχουσα πάντα χρήσιμα ποιεῖν.

{Κρίτων} Οὐκοῦν καλῶς ὑμῖν ἐδόκει, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Σὺ κρινεῖς, ὦ Κρίτων, ἐὰν βούλη ἀκούειν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἡμῖν. αὐθις γὰρ δὴ πάλιν ἐσκοποῦμεν ὧδέ πως· Φέρε, πάντων ἄρχουσα ἢ βασιλικὴ τέχνη τί ἡμῖν ἀπεργάζεται ἔργον ἢ οὐδέν; Πάντως δήπου, ἡμεῖς ἔφαμεν πρὸς ἀλλήλους. Οὐ καὶ σὺ ἂν ταῦτα φαίης, ὦ Κρίτων;

{Κρίτων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν φαίης αὐτῆς ἔργον εἶναι; ὥσπερ εἰ σὲ ἐγὼ ἐρωτῶην, πάντων ἄρχουσα ἢ ἱατρικὴ ὧν ἄρχει, τί ἔργον παρέχεται; οὐ τὴν ὑγίειαν ἂν φαίης;

{Κρίτων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἢ ὑμετέρα τέχνη ἢ γεωργία; πάντων ἄρχουσα ὧν ἄρχει, τί ἔργον ἀπεργάζεται; [292] οὐ τὴν τροφήν ἂν φαίης τὴν ἐκ τῆς γῆς παρέχειν ἡμῖν;

{Κρίτων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἢ βασιλικὴ πάντων ἄρχουσα ὧν ἄρχει; τί ἀπεργάζεται; ἴσως οὐ πάνυ γ' εὐπορεῖς.

{Κρίτων} Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, ὦ Κρίτων· ἀλλὰ τοσόνδε γε οἴσθα, ὅτι εἴπερ ἐστὶν αὕτη ἢν ἡμεῖς ζητοῦμεν, ὠφέλιμον αὐτὴν δεῖ εἶναι.

{Κρίτων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀγαθὸν γέ τι δεῖ ἡμῖν αὐτὴν παραδιδόναι;

{Κρίτων} Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀγαθὸν δέ γέ που ὠμολογήσαμεν ἀλλήλοις ἐγὼ τε καὶ Κλεινίας οὐδὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἐπιστήμην τινά.

{Κρίτων} Ναί, οὕτως ἔλεγες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ μὲν ἄλλα ἔργα, ἃ φαίη ἂν τις πολιτικῆς εἶναι – πολλὰ δέ που ταῦτ' ἂν εἴη, οἷον πλουσίους τοὺς πολίτας παρέχειν καὶ ἐλευθέρους καὶ ἀστασιάστους – πάντα ταῦτα οὔτε κακὰ οὔτε ἀγαθὰ ἐφάνη, ἔδει δὲ σοφοὺς ποιεῖν καὶ ἐπιστήμης μεταδιδόναι, εἴπερ ἔμελλεν αὕτη εἶναι ἢ ὠφελουῦσά τε καὶ εὐδαίμονας ποιούσα.

{Κρίτων} Ἔστι ταῦτα· τότε γοῦν οὕτως ὑμῖν ὠμολογήθη, ὡς σὺ τοὺς λόγους ἀπήγγειλας.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἢ βασιλικὴ σοφοὺς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀγαθοὺς;

{Κρίτων} Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἄρα πάντα καὶ πάντα ἀγαθοὺς; καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην, σκυτοτομικὴν τε καὶ τεκτονικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας, αὕτη ἢ παραδιδουῦσά ἐστιν;

{Κρίτων} Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τίνα δὴ ἐπιστήμην; ἢ τί χρῆσόμεθα; τῶν μὲν γὰρ ἔργων οὐδενὸς δεῖ αὐτὴν δημιουργὸν εἶναι τῶν μῆτε κακῶν μῆτε ἀγαθῶν, ἐπιστήμην δὲ παραδιδόναι μηδεμίαν ἄλλην ἢ αὐτὴν ἑαυτῆν. λέγωμεν δὴ οὖν τίς ποτέ ἐστιν αὕτη, ἢ τί χρῆσόμεθα; βούλει φῶμεν, ὦ Κρίτων, ἢ ἄλλους ἀγαθοὺς ποιήσομεν;

{Κρίτων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οἷ τί ἔσονται ἡμῖν ἀγαθοὶ καὶ τί χρήσιμοι; ἢ ἔτι λέγωμεν ὅτι ἄλλους ποιήσουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἄλλους; ὅτι δὲ ποτε ἀγαθοὶ εἰσιν, οὐδαμοῦ ἡμῖν φαίνονται, ἐπειδήπερ τὰ ἔργα τὰ λεγόμενα εἶναι τῆς πολιτικῆς ἠτιμάσαμεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται, καὶ ὅπερ ἔλεγον, τοῦ ἴσου ἡμῖν ἐνδεῖ ἢ ἔτι πλέονος πρὸς τὸ εἰδέναι τίς ποτέ ἐστιν ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη ἢ ἡμᾶς εὐδαίμονας ποιήσει;

{Κρίτων} Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἰς πολλήν γε ἀπορίαν, ὡς ἔοικεν, ἀφίκεσθε.

{Σωκράτης} Ἔγωγε οὖν καὶ αὐτός, ὦ Κρίτων, ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ ἐνεπεπτώκη, [293] πᾶσαν ἤδη φωνὴν ἠφίειν, δεόμενος τοῖν ξένοιον ὡσπερ Διοσκούρων ἐπικαλούμενος σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου, καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάσαι, καὶ σπουδάσαντας ἐπιδείξει τίς ποτ' ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη ἧς τυχόντες ἂν καλῶς τὸν ἐπίλοιπον βίον διέλθοιμεν.

{Κρίτων} Τί οὖν; ἠθέλησέν τι ὑμῖν ἐπιδείξει ὁ Εὐθύδημος;

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ οὐ; καὶ ἠρξάτο γε, ὦ ἑταῖρε, πάνυ μεγαλοφρόνως τοῦ λόγου ὧδε – Πότερον δὴ σε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἐπιστήμην, περὶ ἣν πάσαι ἀπορεῖτε, διδάξω, ἢ ἐπιδείξω ἔχοντα; ὦ μακάριε, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι δὲ ἐπὶ σοὶ τοῦτο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἐπίδειξον τοίνυν με νῆ Δί', ἔφη ἐγώ, ἔχοντα· πολὺ γὰρ ῥᾶον ἢ μανθάνειν τηλικόνδε ἄνδρα. Φέρε δὴ μοι ἀπόκριναι, ἔφη· ἔστιν ὅτι ἐπίστασαι;

{ – } Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πολλὰ, σμικρὰ γε.

{ – } Ἀρκεῖ, ἔφη. ἄρ' οὖν δοκεῖς οἷόν τέ τι τῶν ὄντων τοῦτο ὃ τυγχάνει ὄν, αὐτὸ τοῦτο μὴ εἶναι;

{ – } Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{ – } Οὐκοῦν σύ, ἔφη, ἐπίστασαι τι;

{ – } Ἔγωγε.

{ – } Οὐκοῦν ἐπιστήμων εἶ, εἵπερ ἐπίστασαι;

{ – } Πάνυ γε, τούτου γε αὐτοῦ.

{ – } Οὐδὲν διαφέρει· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη σε ἔχει πάντα ἐπίστασθαι ἐπιστήμονά γε ὄντα;

{ – } Μὰ Δί', ἔφη ἐγώ· ἐπεὶ πολλὰ ἄλλ' οὐκ ἐπίσταμαι.

{ – } Οὐκοῦν εἶ τι μὴ ἐπίστασαι, οὐκ ἐπιστήμων εἶ.

{ – } Ἐκείνου γε, ὦ φίλε, ἦν δ' ἐγώ.

{ – } Ἦττον οὖν τι, ἔφη, οὐκ ἐπιστήμων εἶ; ἄρτι δὲ ἐπιστήμων ἔφησθα εἶναι· καὶ οὕτως τυγχάνεις ὢν αὐτὸς οὗτος ὃς εἶ, καὶ αὖ πάλιν οὐκ εἶ, κατὰ ταῦτα ἅμα. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, Εὐθύδημε· τὸ γὰρ λεγόμενον, καλὰ δὴ παταγεῖς· πῶς οὖν ἐπίσταμαι ἐκείνην τὴν ἐπιστήμην ἣν ἐζητοῦμεν; ὡς δὴ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ, εἵπερ ἐν ἐπίσταμαι, ἅπαντα ἐπίσταμαι – οὐ γὰρ ἂν εἶην ἐπιστήμων τε καὶ ἀνεπιστήμων ἅμα – ἐπεὶ δὲ πάντα ἐπίσταμαι, κάκεινην δὴ τὴν ἐπιστήμην ἔχω· ἄρα οὕτως λέγεις, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ σοφόν; Αὐτὸς σαυτὸν γε δὴ ἐξελέγχεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Τί

δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Εὐθύδημε, σὺ οὐ πέπονθας τοῦτο τὸ αὐτὸ πάθος; ἐγὼ γάρ τοι μετὰ σοῦ ὅτιοῦν ἂν πάσχων καὶ μετὰ Διονυσόδωρου τοῦδε, φίλης κεφαλῆς, οὐκ ἂν πάνυ ἀγανακτοίην. εἶπέ μοι, σφῶ οὐχὶ τὰ μὲν ἐπίστασθον τῶν ὄντων, τὰ δὲ οὐκ ἐπίστασθον; Ἦκιστά γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος. Πῶς λέγετον; ἔφην ἐγώ· ἀλλ' οὐδὲν ἄρα ἐπίστασθον; Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. [294] Πάντ' ἄρα, ἔφην ἐγώ, ἐπίστασθον, ἐπειδήπερ καὶ ὅτιοῦν; Πάντ', ἔφη· καὶ σύ γε πρὸς, εἴπερ καὶ ἐν ἐπίστασαι, πάντα ἐπίστασαι. Ἦ Ζεῦ, ἔφην ἐγώ, ὡς θαυμαστὸν λέγεις καὶ ἀγαθὸν μέγα πεφάνθαι. μῶν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πάντ' ἐπίστανται, ἢ οὐδέν; Οὐ γὰρ δήπου, ἔφη, τὰ μὲν ἐπίστανται, τὰ δ' οὐκ ἐπίστανται, καὶ εἰσὶν ἅμα ἐπιστήμονές τε καὶ ἀνεπιστήμονες. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Πάντες, ἦ δ' ὅς, πάντα ἐπίστανται, εἴπερ καὶ ἐν. Ἦ πρὸς τῶν θεῶν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε – δηλοὶ γὰρ μοὶ ἔστων ἤδη ὅτι σπουδάζετον, καὶ μόλις ὑμᾶς προουκαλεσάμην σπουδάζειν – αὐτῶ τῶ ὄντι πάντα ἐπίστασθον; οἷον τεκτονικὴν καὶ σκυτικὴν; Πάνυ γ', ἔφη. Ἦ καὶ νευρορραφεῖν δυνατὸν ἔστων; Καὶ ναὶ μὰ Δία καττύειν, ἔφη. Ἦ καὶ τὰ τοιαῦτα, τοὺς ἀστέρας ὅποσοι εἰσὶ, καὶ τὴν ἄμμον; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς· εἴτ' οὐκ ἂν οἶε ὁμολογήσαι ἡμᾶς; Καὶ ὁ Κτήσιππος ὑπολαβὼν· Πρὸς Διός, ἔφη, Διονυσόδωρε, τεκμήριόν τί μοι τούτων ἐπιδείξατον τοιόνδε, ὃ εἴσομαι ὅτι ἀληθῆ λέγετον. Τί ἐπιδείξω; ἔφη. Οἶσθα Εὐθύδημον ὁπόσους ὀδόντας ἔχει, καὶ ὁ Εὐθύδημος ὁπόσους σύ; Οὐκ ἐξαρκεῖ σοι, ἔφη, ἀκοῦσαι ὅτι πάντα ἐπιστάμεθα; Μηδαμῶς, ἦ δ' ὅς, ἀλλὰ τοῦτο ἔτι ἡμῖν μόνον εἶπατον καὶ ἐπιδείξατον ὅτι ἀληθῆ λέγετον· καὶ ἐὰν εἴπητον ὁπόσους ἐκάτερος ἔχει ὑμῶν, καὶ φαίνησθε γνόντες ἡμῶν ἀριθμησάντων, ἤδη πεισόμεθα ὑμῖν καὶ τᾶλλα. Ἦγούμενω οὖν σκώπτεσθαι οὐκ ἠθέλητην, ἀλλ' ὠμολογησάτην πάντα χρήματα ἐπίστασθαι, καθ' ἐν ἕκαστον ἐρωτώμενοι ὑπὸ Κτησίππου. ὁ γὰρ Κτήσιππος πάνυ ἀπαρακαλύπτως οὐδὲν ὅτι οὐκ ἠρώτα τελευτῶν, καὶ τὰ αἰσχίστα, εἰ ἐπισταίσθη· τῶ δὲ ἀνδριότατα ὁμόσε ἦτην τοῖς ἐρωτήμασιν, ὁμολογοῦντες εἰδέναι, ὡσπερ οἱ κάπροι οἱ πρὸς τὴν πληγὴν ὁμόσε ὠθούμενοι, ὡστ' ἔγωγε καὶ αὐτός, ὦ Κρίτων, ὑπ' ἀπιστίας ἠναγκάσθην τελευτῶν ἐρέσθαι τὸν Εὐθύδημον εἰ καὶ ὀρχεῖσθαι ἐπίσταιτο ὁ Διονυσόδωρος· ὁ δέ, Πάνυ, ἔφη. Οὐ δήπου, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἐς μαχαίρας γε κυβιστᾶν καὶ ἐπὶ τροχοῦ δινεῖσθαι τηλικούτους ὦν, οὕτω πόρρω σοφίας ἦκει; Οὐδέν, ἔφη, ὅτι οὐ. Πότερον δέ, ἦν δ' ἐγώ, πάντα νῦν μόνον ἐπίστασθον ἢ καὶ αἰεὶ; Καὶ αἰεὶ, ἔφη. Καὶ ὅτε παιδία ἦσθιν καὶ εὐθύς γενόμενοι ἠπίστασθε πάντα; Ἐφάτην ἅμα ἀμφοτέρω. [295] Καὶ ἡμῖν μὲν ἄπιστον ἐδόκει τὸ πρᾶγμα εἶναι· ὁ δ' Εὐθύδημος, Ἀπιστεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες; Πλήν γ' ὅτι, ἦν δ' ἐγώ, εἰκὸς ὑμᾶς ἔστι σοφοὺς εἶναι. Ἀλλ' ἦν, ἔφη, ἐθελήσης μοι ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ ἐπιδείξω καὶ σὲ ταῦτα τὰ θαυμαστά ὁμολογοῦντα. Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ἠδιστα ταῦτα ἐξελέγχομαι. εἰ γὰρ τοι λέληθα ἐμαυτὸν σοφὸς ὢν, σὺ δὲ τοῦτο ἐπιδείξεις ὡς πάντα ἐπίσταμαι καὶ αἰεὶ, τί μεῖζον ἔρμαιον αὐτοῦ ἂν εὔροιμι ἐν παντὶ τῶ βίῳ; Ἀποκρίνου δή, ἔφη. Ὡς ἀποκρινουμένου ἐρώτα. Ἄρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπιστήμων του εἶ ἢ οὐ;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Πότερον οὖν ὃ ἐπιστήμων εἶ, τούτῳ καὶ ἐπίστασαι, ἢ ἄλλῳ τῷ;

{ – } Ὡς ἐπιστήμων. οἶμαι γὰρ σε τὴν ψυχὴν λέγειν· ἢ οὐ τοῦτο λέγεις; Οὐκ αἰσχύνῃ, ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐρωτώμενος ἀντερωτᾶς; Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλὰ πῶς ποιῶ; οὕτω γὰρ ποιήσω ὅπως ἂν σὺ κελεύῃς. ὅταν μὴ εἰδῶ ὅτι ἐρωτᾶς, κελεύεις με ὁμῶς ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐπανερέσθαι; Ὑπολαμβάνεις γὰρ δήπου τι, ἔφη, ὁ λέγω; Ἐγωγε, ἦν δ' ἐγώ. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ἀποκρίνου ὁ ὑπολαμβάνεις. Τί οὖν, ἔφην, ἂν σὺ μὲν ἄλλη ἐρωτᾶς διανοούμενος, ἐγὼ δὲ ἄλλη ὑπολάβω, ἔπειτα πρὸς τοῦτο ἀποκρίνωμαι, ἐξαρκεῖ σοι ἐὰν μηδὲν πρὸς ἔπος ἀποκρίνωμαι; Ἐμοιγε, ἦ δ' ὅς· οὐ μέντοι σοὶ γε, ὡς ἐγῶμαι. Οὐ τοίνυν μὰ Δία ἀποκρινοῦμαι, ἦν δ' ἐγώ, πρότερον πρὶν ἂν πύθωμαι. Οὐκ ἀποκρινῆ, ἔφη, πρὸς ἃ ἂν αἰεὶ ὑπολαμβάνῃς, ὅτι ἔχων φλυαρεῖς καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. Κἀγὼ ἔγνω αὐτὸν ὅτι μοι χαλεπαῖνοι διαστέλλοντι τὰ λεγόμενα, βουλόμενός με θηρεῦσαι τὰ

ὀνόματα περιστήσας. ἀνεμνήσθην οὖν τοῦ Κόννου, ὅτι μοι κάκεϊνος χαλεπαίνει ἐκάστοτε ὅταν αὐτῷ μὴ ὑπέικω, ἔπειτά μου ἤττον ἐπιμελεῖται ὡς ἀμαθοῦς ὄντος· ἐπεὶ δὲ οὖν διενενοήμην καὶ παρὰ τοῦτον φοιτᾶν, ᾤήτην δεῖν ὑπέικειν, μὴ με σκαιὸν ἠγησάμενος φοιτητὴν μὴ προσδέχοιτο. εἶπον οὖν· Ἄλλ' εἰ δοκεῖ σοι, Εὐθύδημε, οὕτω ποιεῖν, ποιητέον· σὺ γὰρ πάντως πού κάλλιον ἐπίστασαι διαλέγεσθαι ἢ ἐγώ, τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου. ἐρώτα οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς.

Ἀποκρίνου δὴ, ἔφη, πάλιν, πότερον ἐπίστασαι τῷ ἅ ἐπίστασαι, ἢ οὐ;

{ – } Ἔγωγε, ἔφην, τῇ γε ψυχῇ. [296] Οὗτος αὖ, ἔφη, προσαποκρίνεται τοῖς ἐρωτωμένοις. οὐ γὰρ ἔγωγε ἐρωτῶ ὅτῳ, ἀλλ' εἰ ἐπίστασαι τῷ. Πλέον αὖ, ἔφην ἐγώ, τοῦ δέοντος ἀπεκρινάμην ὑπὸ ἀπαιδευσίας. ἀλλὰ συγγίγνωσκέ μοι· ἀποκρινοῦμαι γὰρ ἤδη ἀπλῶς ὅτι ἐπίσταμαί τῳ ἅ ἐπίσταμαι.

{ – } Πότερον, ἢ δ' ὅς, τῷ αὐτῷ τούτῳ γ' αἰεὶ, ἢ ἔστι μὲν ὅτε τούτῳ, ἔστιν δὲ ὅτε ἐτέρῳ;

{ – } Αἰεὶ, ὅταν ἐπίστωμαι, ἦν δ' ἐγώ, τούτῳ. Οὐκ αὖ, ἔφη, παύση παραφθεγγόμενος; Ἄλλ' ὅπως μὴ τι ἡμᾶς σφήλη τὸ «αἰεὶ» τοῦτο. Οὐκοῦν ἡμᾶς γ', ἔφη, ἀλλ' εἶπερ, σέ. ἀλλ' ἀποκρίνου· ἢ αἰεὶ τούτῳ ἐπίστασαι;

{ – } Αἰεὶ, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ δεῖ ἀφελεῖν τὸ «ὅταν.»

{ – } Οὐκοῦν αἰεὶ μὲν τούτῳ ἐπίστασαι· αἰεὶ δ' ἐπιστάμενος πότερον τὰ μὲν τούτῳ ἐπίστασαι ᾧ ἐπίστασαι, τὰ δ' ἄλλῳ, ἢ τούτῳ πάντα;

{ – } Τούτῳ, ἔφην ἐγώ, ἅπαντα, ἅ γ' ἐπίσταμαι. Τοῦτ' ἐκεῖνο, ἔφη· ἠκεῖ τὸ αὐτὸ παράφθεγμα. Ἄλλ' ἀφαιρῶ, ἔφην ἐγώ, τὸ «ἅ γ' ἐπίσταμαι.» Ἄλλὰ μηδὲ ἓν, ἔφη, ἀφέλῃς· οὐδὲν γὰρ σου δέομαι. ἀλλὰ μοι ἀπόκρινα· δύναιο ἂν ἅπαντα ἐπίστασθαι, εἰ μὴ πάντα ἐπίσται; Τέρας γὰρ ἂν εἶη, ἦν δ' ἐγώ. Καὶ ὅς εἶπε· Προστίθει τοίνυν ἤδη ὅτι βούλει· ἅπαντα γὰρ ὁμολογεῖς ἐπίστασθαι. Ἔοικα, ἔφην ἐγώ, ἐπειδήπερ γε οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν τὸ «ἅ ἐπίσταμαι,» πάντα δὲ ἐπίσταμαι. Οὐκοῦν καὶ αἰεὶ ὁμολόγηκας ἐπίστασθαι τούτῳ ᾧ ἐπίστασαι, εἴτε ὅταν ἐπίστη εἴτε ὅπως βούλει· αἰεὶ γὰρ ὁμολόγηκας ἐπίστασθαι καὶ ἅμα πάντα. δῆλον οὖν ὅτι καὶ παῖς ὢν ἠπίστω, καὶ ὅτ' ἐγίνου, καὶ ὅτ' ἐφύου· καὶ πρὶν αὐτὸς γενέσθαι, καὶ πρὶν οὐρανὸν καὶ γῆν γενέσθαι, ἠπίστω ἅπαντα, εἶπερ αἰεὶ ἐπίστασαι. καὶ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, αὐτὸς αἰεὶ ἐπιστήση καὶ ἅπαντα, ἂν ἐγὼ βούλωμαι. Ἄλλὰ βουληθείης, ἦν δ' ἐγώ, ᾧ πολυτίμητε Εὐθύδημε, εἰ δὴ τῷ ὄντι ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' οὐ σοι πάνυ πιστεύω ἰκανῶ εἶναι, εἰ μὴ σοι συμβουληθείη ὁ ἀδελφός σου οὐτοσί Διονυσόδωρος· οὕτω δὲ τάχα ἂν. εἶπετον δέ μοι, ἦν δ' ἐγώ – τὰ μὲν γὰρ ἄλλα οὐκ ἔχω ὑμῖν πῶς ἀμφισβητοῖην, οὕτως εἰς σοφίαν τερατώδεσιν ἀνθρώποις, ὅπως ἐγὼ οὐ πάντα ἐπίσταμαι, ἐπειδὴ γε ὑμεῖς φατε – τὰ δὲ τοιάδε πῶς φῶ ἐπίστασθαι, Εὐθύδημε, ὡς οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἄδικοὶ εἰσιν; φέρε εἰπέ, τοῦτο ἐπίσταμαι ἢ οὐκ ἐπίσταμαι; Ἐπίστασαι μέντοι, ἔφη. Τί; ἦν δ' ἐγώ. Ὅτι οὐκ ἄδικοὶ εἰσιν οἱ ἀγαθοί. [297] Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ, πάλα. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλ' ὡς ἄδικοὶ εἰσιν οἱ ἀγαθοί, ποῦ ἐγὼ τοῦτο ἔμαθον; Οὐδαμοῦ, ἔφη ὁ Διονυσόδωρος. Οὐκ ἄρα ἐπίσταμαι, ἔφην, τοῦτο ἐγώ. Διαφθείρεις, ἔφη, τὸν λόγον, ὁ Εὐθύδημος πρὸς τὸν Διονυσόδωρον, καὶ φανήσεται οὐτοσί οὐκ ἐπιστάμενος, καὶ ἐπιστήμων ἅμα ὢν καὶ ἀνεπιστήμων. Καὶ ὁ Διονυσόδωρος ἠρυσθίασεν. Ἄλλὰ σύ, ἦν δ' ἐγώ, πῶς λέγεις, ᾧ Εὐθύδημε; οὐ δοκεῖ σοι ὀρθῶς ἀδελφὸς λέγειν ὁ πάντ' εἰδώς; Ἀδελφὸς γὰρ, ἔφη, ἐγὼ εἰμι Εὐθυδήμου, ταχὺ ὑπολαβὼν ὁ Διονυσόδωρος; Κάγῳ εἶπον· Ἔασον, ὡγαθέ, ἕως ἂν Εὐθύδημός με διδάξῃ ὡς ἐπίσταμαι τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ὅτι ἄδικοὶ εἰσι, καὶ μὴ μοι φθονήσης τοῦ μαθήματος. Φεύγεις, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος, καὶ οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. Εἰκότως γ', εἶπον ἐγώ· ἤττων γὰρ εἰμι καὶ τοῦ ἐτέρου ὑμῶν, ὥστε πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο γε φεύγειν. πολὺ γὰρ πού εἰμι φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὅς οὐχ οἴος τε ἦν τῇ τε ὕδρα διαμάχεσθαι, σοφιστρία οὐση καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνείση, εἰ μίαν κεφαλὴν τοῦ λόγου τις ἀποτέμοι, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς, καὶ καρκίνῳ τινὶ ἐτέρῳ σοφιστῇ ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστί, μοι δοκεῖν, καταπεπλευκότι· ὅς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει

οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἴόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο, ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς Ἴόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλεον ἂν θάτερον ποιήσειεν. Ἀπόκριναι δὴ, ἔφη ὁ Διονυσόδωρος, ὅποτε σοι ταῦτα ὕμνηται· πότερον ὁ Ἴόλεως τοῦ Ἡρακλέους μᾶλλον ἦν ἀδελφιδοῦς ἢ σός; Κράτιστον τοίνυν μοι, ὦ Διονυσόδωρε, ἦν δ' ἐγώ, ἀποκρίνασθαί σοι. οὐ γὰρ μὴ ἀνῆς ἐρωτῶν, σχεδόν τι ἐγὼ τοῦτ' εὖ οἶδα, φθονῶν καὶ διακωλύων, ἵνα μὴ διδάξῃ με Εὐθύδημος ἐκεῖνο τὸ σοφόν.

{ – } Ἀποκρίνου δὴ, ἔφη.

{ – } Ἀποκρίνομαι δὴ, εἶπον, ὅτι τοῦ Ἡρακλέους ἦν ὁ Ἴόλεως ἀδελφιδοῦς, ἐμὸς δ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδ' ὅπωςτιοῦν. οὐ γὰρ Πατροκλῆς ἦν αὐτῷ πατήρ, ὁ ἐμὸς ἀδελφός, ἀλλὰ παραπλήσιον μὲν τοῦνομα Ἰφικλῆς, ὁ Ἡρακλέους ἀδελφός.

{ – } Πατροκλῆς δέ, ἦ δ' ὅς, σός;

{ – } Πάνυ γ', ἔφην ἐγώ, ὁμομήτριός γε, οὐ μέντοι ὁμοπάτριος.

{ – } Ἀδελφὸς ἄρα ἐστὶ σοι καὶ οὐκ ἀδελφός.

{ – } Οὐχ ὁμοπάτριός γε, ὦ βέλτιστε, ἔφην· ἐκεῖνου μὲν γὰρ Χαιρέδημος ἦν πατήρ, ἐμὸς δὲ Σωφρονίσκος.

{ – } Πατήρ δὲ ἦν, ἔφη, Σωφρονίσκος καὶ Χαιρέδημος;

{ – } Πάνυ γ', ἔφην· ὁ μὲν γε ἐμὸς, ὁ δὲ ἐκεῖνου. [298]

{ – } Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, ἕτερος ἦν Χαιρέδημος τοῦ πατρός;

{ – } Τοῦμοῦ γ', ἔφην ἐγώ.

{ – } Ἄρ' οὖν πατήρ ἦν ἕτερος ὢν πατρός; ἢ σὺ εἶ ὁ αὐτὸς τῷ λίθῳ;

{ – } Δέδοικα μὲν ἔγωγ', ἔφην, μὴ φανῶ ὑπὸ σοῦ ὁ αὐτός· οὐ μέντοι μοι δοκῶ.

{ – } Οὐκοῦν ἕτερος εἶ, ἔφη, τοῦ λίθου;

{ – } Ἔτερος μέντοι.

{ – } Ἄλλο τι οὖν ἕτερος, ἦ δ' ὅς, ὢν λίθου οὐ λίθος εἶ; καὶ ἕτερος ὢν χρυσοῦ οὐ χρυσὸς εἶ;

{ – } Ἔστι ταῦτα.

{ – } Οὐκ οὖν καὶ ὁ Χαιρέδημος, ἔφη, ἕτερος ὢν πατρὸς οὐκ ἂν πατήρ ἐστίν.

{ – } Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγώ, οὐ πατήρ εἶναι. Εἰ γὰρ δήπου, ἔφη, πατήρ ἐστίν ὁ Χαιρέδημος, ὑπολαβὼν ὁ Εὐθύδημος, πάλιν αὖ ὁ Σωφρονίσκος ἕτερος ὢν πατρὸς οὐ πατήρ ἐστίν, ὥστε σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀπάτωρ εἶ. Καὶ ὁ Κτήσιππος ἐκδεξάμενος, Ὁ δὲ ὑμέτερος, ἔφη, αὗ πατήρ οὐ ταῦτα ταῦτα πέπονθεν; ἕτερός ἐστίν τοῦμοῦ πατρός;

{ – } Πολλοῦ γ', ἔφη, δεῖ, ὁ Εὐθύδημος.

{ – } Ἀλλά, ἦ δ' ὅς, ὁ αὐτός;

{ – } Ὁ αὐτὸς μέντοι.

{ – } Οὐκ ἂν συμβουλοίμην. ἀλλὰ πότερον, ὦ Εὐθύδημε, ἐμὸς μόνον ἐστὶ πατήρ ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων;

{ – } Καὶ τῶν ἄλλων, ἔφη· ἢ οἶε τὸν αὐτὸν πατέρα ὄντα οὐ πατέρα εἶναι;

{ – } Ὡμην δῆτα, ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Τί δέ; ἦ δ' ὅς· χρυσὸν ὄντα μὴ χρυσὸν εἶναι; ἢ ἄνθρωπον ὄντα μὴ ἄνθρωπον;

{ – } Μὴ γάρ, ἔφη ὁ Κτήσιππος, ὦ Εὐθύδημε, τὸ λεγόμενον, οὐ λίνον λίνῳ συνάπτεις· δεινὸν γὰρ λέγεις πρᾶγμα εἰ ὁ σὸς πατήρ πάντων ἐστίν πατήρ.

{ – } Ἄλλ' ἐστίν, ἔφη.

{ – } Πότερον ἀνθρώπων; ἦ δ' ὅς ὁ Κτήσιππος, ἢ καὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων πάντων ζώων;

{ – } Πάντων, ἔφη.

{ – } Ἦ καὶ μήτηρ ἢ μήτηρ;

{ – } Καὶ ἢ μήτηρ γε.

{ – } Καὶ τῶν ἐχίνων ἄρα, ἔφη, ἢ σὴ μήτηρ μήτηρ ἐστὶ τῶν θαλαττίων.

{ – } Καὶ ἢ σὴ γ', ἔφη.

{ – } Καὶ σὺ ἄρα ἀδελφὸς εἶ τῶν κωβιῶν καὶ κυναρίων καὶ χοιριδίων.

{ – } Καὶ γὰρ σὺ, ἔφη.

{ – } Κάπρος ἄρα σοὶ πατήρ ἐστὶ καὶ κύων.

{ – } Καὶ γὰρ σοί, ἔφη. Αὐτίκα δέ γε, ἦ δ' ὅς ὁ Διονυσόδωρος, ἄν μοι ἀποκρίνη, ὦ Κτήσιππε, ὁμολογήσεις ταῦτα. εἰπέ γάρ μοι, ἔστι σοὶ κύων;

{ – } Καὶ μάλα πονηρός, ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Ἔστιν οὖν αὐτῷ κυνίδια;

{ – } Καὶ μάλ', ἔφη, ἕτερα τοιαῦτα.

{ – } Οὐκοῦν πατήρ ἐστὶν αὐτῶν ὁ κύων;

{ – } Ἐγωγέ τοι εἶδον, ἔφη, αὐτὸν ὀχεύοντα τὴν κύνα.

{ – } Τί οὖν; οὐ σός ἐστὶν ὁ κύων;

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν πατήρ ὦν σός ἐστὶν, ὥστε σὸς πατήρ γίγνεται ὁ κύων καὶ σὺ κυναρίων ἀδελφός; Καὶ αὐθις ταχὺ ὑπολαβὼν ὁ Διονυσόδωρος, ἵνα μὴ πρότερόν τι εἴποι ὁ Κτήσιππος, Καὶ ἔτι γέ μοι μικρόν, ἔφη, ἀπόκριναι· τύπτεις τὸν κύνα τοῦτον;

{ – } Καὶ ὁ Κτήσιππος γελάσας, Νῆ τοὺς θεούς, ἔφη· οὐ γὰρ δύναμαι σέ.

{ – } Οὐκοῦν τὸν σαυτοῦ πατέρα, ἔφη, τύπτεις; [299] Πολὺ μέντοι, ἔφη, δικαιότερον τὸν ὑμέτερον πατέρ' ἂν τύπτοιμι, ὅτι μαθὼν σοφοὺς ὑεῖς οὕτως ἔφυσεν. ἀλλ' ἦ που, ὦ Εὐθύδημε ὁ Κτήσιππος, πόλλ' ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας σοφίας ταύτης ἀπολέλαυκεν ὁ πατήρ ὁ ὑμέτερός τε καὶ τῶν κυνιδίων. Ἀλλ' οὐδὲν δεῖται πολλῶν ἀγαθῶν, ὦ Κτήσιππε, οὐτ' ἐκεῖνος οὔτε σὺ. Οὐδὲ σὺ, ἦ δ' ὅς, ὦ Εὐθύδημε, αὐτός; Οὐδὲ ἄλλος γε οὐδεὶς ἀνθρώπων. εἰπέ γάρ μοι, ὦ Κτήσιππε, εἰ ἀγαθὸν νομίζεις εἶναι ἀσθενοῦντι φάρμακον πιεῖν ἢ οὐκ ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖ σοι, ὅταν δέηται· ἢ εἰς πόλεμον ὅταν ἴη, ὅπλα ἔχοντα μᾶλλον ἰέναι ἢ ἄνοπλον.

{ – } Ἐμοιγε, ἔφη. καίτοι οἴμαί τί σε τῶν καλῶν ἐρεῖν.

{ – } Σὺ ἄριστα εἶση, ἔφη· ἀλλ' ἀποκρίνου. ἐπειδὴ γὰρ ὠμολόγεις ἀγαθὸν εἶναι φάρμακον, ὅταν δέη, πίνειν ἀνθρώπῳ, ἄλλο τι τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ὡς πλεῖστον δεῖ πίνειν, καὶ καλῶς ἐκεῖ ἔξει, ἐάν τις αὐτῷ τρίψας ἐγκεράση ἐλλεβόρου ἄμαξαν;

{ – } Καὶ ὁ Κτήσιππος εἶπεν· Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Εὐθύδημε, ἐὰν ἦ γε ὁ πίνων ὄσος ὁ ἀνδριάς ὁ ἐν Δελφοῖς.

{ – } Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ἐπειδὴ ἀγαθὸν ἐστὶν ὅπλα ἔχειν, ὡς πλεῖστα δεῖ ἔχειν δόρατά τε καὶ ἀσπίδας, ἐπειδήπερ ἀγαθὸν ἐστὶν;

{ – } Μάλα δήπου, ἔφη ὁ Κτήσιππος· σὺ δ' οὐκ οἶει, ὦ Εὐθύδημε, ἀλλὰ μίαν καὶ ἐν δόρυ;

{ – } Ἐγωγε.

{ – } Ἦ καὶ τὸν Γηρυόνην ἄν, ἔφη, καὶ τὸν Βριάρεων οὕτως σὺ ὀπλίσιαι; ἐγὼ δὲ ὦμην σέ δεινότερον εἶναι, ἅτε ὀπλομάχην ὄντα, καὶ τόνδε τὸν ἑταῖρον. Καὶ ὁ μὲν Εὐθύδημος ἐσίγησεν· ὁ δὲ Διονυσόδωρος πρὸς τὰ πρότερον ἀποκεκριμένα τῷ Κτησίππῳ ἤρετο, Οὐκοῦν καὶ χρυσίον, ἦ δ' ὅς, ἀγαθὸν δοκεῖ σοὶ εἶναι ἔχειν;

{ – } Πάνυ, καὶ ταῦτά γε πολὺ, ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Τί οὖν; ἀγαθὰ οὐ δοκεῖ σοὶ χρῆναι ἀεὶ τ' ἔχειν καὶ πανταχοῦ;

{ – } Σφόδρα γ', ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ χρυσίον ἀγαθὸν ὁμολογεῖς εἶναι;

{ – } Ὁμολόγηκα μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

{ – } Οὐκοῦν αἰεὶ δεῖ αὐτὸ ἔχειν καὶ πανταχοῦ καὶ ὡς μάλιστα ἐν ἑαυτῷ; καὶ εἴη ἂν εὐδαιμονέστατος εἰ ἔχοι χρυσοῦ μὲν τρία τάλαντα ἐν τῇ γαστρὶ, τάλαντον δ' ἐν τῷ κρανίῳ, στατήρα δὲ χρυσοῦ ἐν ἑκατέρῳ τῷ φθαλμῷ;

{ – } Φασί γε οὖν, ὦ Εὐθύδημε, ἔφη ὁ Κτήσιππος, τούτους εὐδαιμονεστάτους εἶναι Σκυθῶν καὶ ἀρίστους ἀνδρας, οἱ χρυσίον τε ἐν τοῖς κρανίοις ἔχουσιν πολὺ τοῖς ἑαυτῶν, ὡσπερ σὺ νυνδὴ ἔλεγες τὸν κύνα τὸν πατέρα, καὶ ὁ θαυμασιώτερόν γε ἔτι, ὅτι καὶ πίνουσιν ἐκ τῶν ἑαυτῶν κρανίων κεχρυσωμένων, καὶ ταῦτα ἐντὸς καθορῶσιν, τὴν ἑαυτῶν κορυφὴν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες. [300]

Πότερον δὲ ὁρῶσιν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, καὶ Σκύθαι τε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ δυνατὰ ὁρᾶν ἢ τὰ ἀδύνατα;

{ – } Τὰ δυνατὰ δήπου.

{ – } Οὐκοῦν καὶ σύ, ἔφη;

{ – } Κἀγώ.

{ – } Ὅρᾳς οὖν τὰ ἡμέτερα ἰμάτια;

{ – } Ναί.

{ – } Δυνατὰ οὖν ὁρᾶν ἐστὶν ταῦτα.

{ – } Ὑπερφυῶς, ἔφη ὁ Κτήσιππος.

{ – } Τί δέ; ἦ δ' ὅς.

{ – } Μηδέν. σὺ δὲ ἴσως οὐκ οἶε αὐτὰ ὁρᾶν· οὕτως ἡδὺς εἶ. ἀλλὰ μοι δοκεῖς, Εὐθύδημε, οὐ καθεύδων ἐπικεκοιμηῆσθαι καί, εἰ οἶόν τε λέγοντα μηδὲν λέγειν, καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖν. Ἦ γὰρ οὐχ οἶόν τ', ἔφη ὁ Διονυσόδωρος, σιγῶντα λέγειν;

{ – } Οὐδ' ὅπως οὖν, ἦ δ' ὅς ὁ Κτήσιππος.

{ – } Ἄρ' οὐδὲ λέγοντα σιγᾶν;

{ – } Ἐτι ἦττον, ἔφη.

{ – } Ὅταν οὖν λίθους λέγῃς καὶ ξύλα καὶ σιδήρια, οὐ σιγῶντα λέγεις;

{ – } Οὐκοῦν εἴ γε ἐγώ, ἔφη, παρέρχομαι ἐν τοῖς χαλκείοις, ἀλλὰ φθεγγόμενα καὶ βοῶντα μέγιστον τὰ σιδήρια λέγεται, ἐάν τις ἄψηται· ὥστε τοῦτο μὲν ὑπὸ σοφίας ἔλαθες οὐδὲν εἰπών. ἀλλ' ἔτι μοι τὸ ἕτερον ἐπιδείξατον, ὅπως αὖ ἔστιν λέγοντα σιγᾶν. Καί μοι ἐδόκει ὑπεραγωνιᾶν ὁ Κτήσιππος διὰ τὰ παιδικά. Ὅταν σιγᾷς, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ πάντα σιγᾷς;

{ – } Ἐγώ γε, ἦ δ' ὅς.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὰ λέγοντα σιγᾷς, εἶπερ τῶν ἀπάντων ἐστὶν τὰ λεγόμενα.

{ – } Τί δέ; ἔφη ὁ Κτήσιππος, οὐ σιγᾷ πάντα;

{ – } Οὐ δήπου, ἔφη ὁ Εὐθύδημος.

{ – } Ἄλλ' ἄρα, ὦ βέλτιστε, λέγει τὰ πάντα;

{ – } Τὰ γε δήπου λέγοντα.

{ – } Ἀλλὰ, ἦ δ' ὅς, οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ἀλλὰ τὰ πάντα σιγᾷ ἢ λέγει; Οὐδέτερα καὶ ἀμφοτέρα, ἔφη ὑφαρπάσας ὁ Διονυσόδωρος· εὖ γὰρ οἶδα ὅτι τῇ ἀποκρίσει οὐχ ἔξεις ὅτι χρῆ. Καὶ ὁ Κτήσιππος, ὡσπερ εἰώθει, μέγα πάνυ ἀνακαγχάσας, ὦ Εὐθύδημε, ἔφη, ὁ ἀδελφός σου ἐξημφοτέρικεν τὸν λόγον, καὶ ἀπόλωλέ τε καὶ ἤττηται. Καὶ ὁ Κλεινίας πάνυ ἤσθη καὶ ἐγέλασεν, ὥστε ὁ Κτήσιππος ἐγένετο πλεῖον ἢ δεκαπλάσιος. ὁ δὲ μοι δοκεῖ ἄτε πανοῦργος ὢν, ὁ Κτήσιππος, παρ' αὐτῶν τούτων αὐτὰ ταῦτα παρηκηκόει· οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλων τοιαύτη σοφία τῶν νῦν ἀνθρώπων. Κἀγὼ εἶπον· Τί

γελᾷς, ὦ Κλεινία, ἐπὶ σπουδαίοις οὕτω πράγμασιν καὶ καλοῖς; Σὺ γὰρ ἤδη τι πώποτ' εἶδες, ὦ Σώκρατες, καλὸν πράγμα; ἔφη ὁ Διονυσόδωρος. Ἔγωγε, ἔφην, καὶ πολλὰ γε, ὦ Διονυσόδωρε. [301] Ἄρα ἕτερα ὄντα τοῦ καλοῦ, ἔφη, ἢ ταῦτά τῳ καλῷ; Κἀγὼ ἐν παντὶ ἐγενόμην ὑπὸ ἀπορίας, καὶ ἠγούμην δίκαια πεπονθέναι ὅτι ἔγρυξα, ὅμως δὲ ἕτερα ἔφην αὐτοῦ γε τοῦ καλοῦ· πάρεστιν μέντοι ἐκάστῳ αὐτῶν κάλλος τι. Ἐὰν οὖν, ἔφη, παραγένηται σοι βουῖς, βουῖς εἶ, καὶ ὅτι νῦν ἐγὼ σοι πάρειμι, Διονυσόδωρος εἶ; Εὐφήμεὶ τοῦτό γε, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλὰ τίνα τρόπον, ἔφη, ἐτέρου ἐτέρῳ παραγενομένου τὸ ἕτερον ἕτερον ἂν εἶη; Ἄρα τοῦτο, ἔφην ἐγώ, ἀπορεῖς; Ἦδη δὲ τοῖν ἀνδροῖν τὴν σοφίαν ἐπεχείρουν μιμεῖσθαι, ἅτε ἐπιθυμῶν αὐτῆς. Πῶς γὰρ οὐκ ἀπορῶ, ἔφη, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἄνθρωποι ὃ μὴ ἔστι; Τί λέγεις, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε; οὐ τὸ καλὸν καλὸν ἐστὶν καὶ τὸ αἰσχροὺν αἰσχροὺν;

{ – } Ἐὰν ἔμοιγε, ἔφη, δοκῆ.

{ – } Οὐκοῦν δοκεῖ;

{ – } Πάνυ γ', ἔφη.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τὸ ταῦτόν ταῦτόν καὶ τὸ ἕτερον ἕτερον; οὐ γὰρ δήπου τό γε ἕτερον ταῦτόν, ἀλλ' ἐγώ γε οὐδ' ἂν παῖδα ὦμην τοῦτο ἀπορῆσαι, ὡς οὐ τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν. ἀλλ', ὦ Διονυσόδωρε, τοῦτο μὲν ἐκὼν παρήκας, ἐπεὶ τὰ ἄλλα μοι δοκεῖτε ὡσπερ οἱ δημιουργοὶ οἷς ἕκαστα προσήκει ἀπεργάζεσθαι, καὶ ὑμεῖς τὸ διαλέγεσθαι παγκάλως ἀπεργάζεσθαι. Οἴσθη οὖν, ἔφη, ὅτι προσήκει ἐκάστοις τῶν δημιουργῶν; πρῶτον τίνα χαλκεύειν προσήκει, οἴσθη;

{ – } Ἔγωγε· ὅτι χαλκέα.

{ – } Τί δέ, κεραμεύειν;

{ – } Κεραμέα.

{ – } Τί δέ, σφάττειν τε καὶ ἐκδέρειν καὶ τὰ μικρὰ κρέα κατακόψαντα ἔψειν καὶ ὀπτᾶν;

{ – } Μάγειρον, ἦν δ' ἐγώ.

{ – } Οὐκοῦν ἐὰν τις, ἔφη, τὰ προσήκοντα πράττη, ὀρθῶς πράξει;

{ – } Μάλιστα.

{ – } Προσῆκει δέ γε, ὡς φῆς, τὸν μάγειρον κατακόπτειν καὶ ἐκδέρειν; ὠμολόγησας ταῦτα ἢ οὐ;

{ – } Ὁμολόγησα, ἔφην, ἀλλὰ συγγνώμην μοι ἔχε.

{ – } Δῆλον τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ὅτι ἂν τις σφάξας τὸν μάγειρον καὶ κατακόψας ἐψήσῃ καὶ ὀπτῆσῃ, τὰ προσήκοντα ποιήσει· καὶ ἐὰν τὸν χαλκέα τις αὐτὸν χαλκεύῃ καὶ τὸν κεραμέα κεραμεύῃ, καὶ οὗτος τὰ προσήκοντα πράξει. Ὡ πόσειδον, ἦν δ' ἐγώ, ἤδη κολοφῶνα ἐπιτιθεῖς τῇ σοφίᾳ. Ἄρά μοι ποτε αὕτη παραγενήσεται ὥστε μοι οἰκεία γενέσθαι; Ἐπιγνοίης ἂν αὐτήν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οἰκείαν γενομένην; Ἐὰν σύ γε βούλῃ, ἔφην ἐγώ, δῆλον ὅτι. Τί δέ, ἦ δ' ὅς, τὰ σαυτοῦ οἶε γινώσκεις; Εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις· ἀπὸ σοῦ γὰρ δεῖ ἄρχεσθαι, τελευτᾶν δ' εἰς Εὐθύδημον τόνδε. Ἄρ' οὖν, ἔφη, ταῦτα ἠγῆσά εἶναι, ὧν ἂν ἄρξης καὶ ἐξῆ σοι αὐτοῖς χρῆσθαι ὅτι ἂν βούλῃ; οἷον βουῖς καὶ πρόβατον, ἄρ' ἂν ἠγοῖο ταῦτα σά εἶναι, ἃ σοι ἐξεῖη καὶ ἀποδόσθαι καὶ δοῦναι καὶ θῦσαι ὄτω βούλοιο θεῶν; ἢ δ' ἂν μὴ οὕτως ἔχη, οὐ σά; [302] Κἀγὼ (ἦδη γὰρ ὅτι ἐξ αὐτῶν καλὸν τι ἀνακύψοιτο τῶν ἐρωτημάτων, καὶ ἅμα βουλόμενος ὅτι τάχιστ' ἀκούσαι) Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην, οὕτως ἔχει· τὰ τοιαῦτά ἐστιν μόνα ἐμά.

{ – } Τί δέ; ζῶα, ἔφη, οὐ ταῦτα καλεῖς ἃ ἂν ψυχὴν ἔχη;

{ – } Ναί, ἔφην.

{ – } Ὁμολογεῖς οὖν τῶν ζώων ταῦτα μόνα εἶναι σά, περὶ ἃ ἂν σοι ἐξουσία ἦ πάντα ταῦτα ποιεῖν ἃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον;

{ – } Ὁμολογῶ.

{ – } Καὶ ὅς, εἰρωνικῶς πάνυ ἐπισχῶν ὡς τι μέγα σκοπούμενος, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἔστιν σοι Ζεὺς πατρῷος;

{ – } Καὶ ἐγὼ ὑποπτεύσας ἤξιν τὸν λόγον οἷπερ ἔτελεύτησεν, ἄπορόν τινα στροφὴν ἔφευγόν τε καὶ ἐστρεφόμεν ἤδη ὡσπερ ἐν δικτύῳ εἰλημμένος· Οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε.

{ – } Ταλαίπωρος ἄρα τις σύ γε ἄνθρωπος εἶ καὶ οὐδὲ Ἀθηναῖος, ὃ μήτε θεοὶ πατρῷοὶ εἰσιν μήτε ἱερὰ μήτε ἄλλο μηδὲν καλὸν καὶ ἀγαθόν.

{ – } Ἔα, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Διονυσόδωρε, εὐφήμει τε καὶ μὴ χαλεπῶς με προδίδασκε. ἔστι γὰρ ἔμοιγε καὶ βωμοὶ καὶ ἱερὰ οἰκεῖα καὶ πατρῶα καὶ τὰ ἄλλα ὅσαπερ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις τῶν τοιούτων.

{ – } Εἶτα τοῖς ἄλλοις, ἔφη, Ἀθηναίοις οὐκ ἔστιν Ζεὺς ὁ πατρῷος;

{ – } Οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη ἡ ἐπωνυμία Ἴωνων οὐδενί, οὔθ' ὅσοι ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπωκισμένοι εἰσιν οὔθ' ἡμῖν, ἀλλὰ Ἀπόλλων πατρῷος διὰ τὴν τοῦ Ἴωνος γένεσιν· Ζεὺς δ' ἡμῖν πατρῷος μὲν οὐ καλεῖται, ἔρκειος δὲ καὶ φράτριος, καὶ Ἀθηναία φρατρία.

{ – } Ἄλλ' ἀρκεῖ γ', ἔφη ὁ Διονυσόδωρος· ἔστιν γὰρ σοι, ὡς ἔοικεν, Ἀπόλλων τε καὶ Ζεὺς καὶ Ἀθηνᾶ.

{ – } Πάνυ, ἦν δ' ἐγώ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ οὔτοι σοὶ θεοὶ ἂν εἶεν; ἔφη.

{ – } Πρόγονοι, ἦν δ' ἐγώ, καὶ δεσπόται.

{ – } Ἄλλ' οὖν σοὶ γε, ἔφη· ἢ οὐ σοὺς ὠμολόγηκας αὐτοὺς εἶναι;

{ – } Ὡμολόγηκα, ἔφην· τί γὰρ πάθω;

{ – } Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ζῶά εἰσιν οὔτοι οἱ θεοὶ; ὠμολόγηκας γὰρ ὅσα ψυχὴν ἔχει ζῶα εἶναι. ἢ οὔτοι οἱ θεοὶ οὐκ ἔχουσιν ψυχὴν;

{ – } Ἐχουσιν, ἦν δ' ἐγώ.

{ – } Οὐκοῦν καὶ ζῶά εἰσιν;

{ – } Ζῶα, ἔφην.

{ – } Τῶν δέ γε ζῶων, ἔφη, ὠμολόγηκας ταῦτ' εἶναι σά, ὅσα ἂν σοι ἐξῆ καὶ δοῦναι καὶ ἀποδόσθαι καὶ θῦσαι δὴ θεῶ ὅτῳ ἂν βούλη.

{ – } Ὡμολόγηκα, ἔφην· οὐκ ἔστιν γὰρ μοι ἀνάδυσις, ὦ Εὐθύδημε.

{ – } Ἴθι δὴ μοι εὐθύς, ἦ δ' ὅς, εἰπέ· ἐπειδὴ σὸν ὀμολογεῖς εἶναι τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, [303] ἄρα ἐξεστὶ σοὶ αὐτοὺς ἀποδόσθαι ἢ δοῦναι ἢ ἄλλ' ὅτι ἂν βούλη χρῆσθαι ὡσπερ τοῖς ἄλλοις ζῶοις; Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κρίτων, ὡσπερ πληγεὶς ὑπὸ τοῦ λόγου, ἐκείμην ἄφωνος· ὁ δὲ Κτήσιππος μοι ἰὼν ὡς βοηθήσων, Πυππάξ ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, καλοῦ λόγου.

{ – } Καὶ ὁ Διονυσόδωρος, Πότερον οὖν, ἔφη, ὁ Ἡρακλῆς πυππάξ ἐστὶν ἢ ὁ πυππάξ Ἡρακλῆς;

{ – } Καὶ ὁ Κτήσιππος, ὦ Πόσειδον, ἔφη, δεινῶν λόγων. ἀφίσταμαι· ἀμάχω τῷ ἄνδρῳ. Ἐνταῦθα μέντοι, ὦ φίλε Κρίτων, οὐδεὶς ὅστις οὐ τῶν παρόντων ὑπερεπήνεσε τὸν λόγον καὶ τῷ ἄνδρῳ, καὶ γελῶντες καὶ κροτοῦντες καὶ χαίροντες ὀλίγου παρετάθησαν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν ἐφ' ἐκάστοις πᾶσι παγκάλως ἐθορύβουν μόνοι οἱ τοῦ Εὐθύδημου ἐρασταί, ἐνταῦθα δὲ ὀλίγου καὶ οἱ κίονες οἱ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐθορύβησάν τ' ἐπὶ τοῖν ἀνδροῖν καὶ ἦσθησαν. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς οὔτῳ διετέθη, ὥστε ὀμολογεῖν μηδένας πώποτε ἀνθρώπους ἰδεῖν οὔτῳ σοφούς, καὶ παντάπασι καταδουλωθεὶς ὑπὸ τῆς σοφίας αὐτοῖν ἐπὶ τὸ ἐπαινεῖν τε καὶ ἐγκωμιάζειν αὐτῷ ἐτραπόμην, καὶ εἶπον· ὦ μακάριοι σφῶ τῆς θαυμαστῆς φύσεως, οἱ τοσοῦτον πρᾶγμα οὔτῳ ταχὺ καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξείργασθον. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα οἱ λόγοι ὑμῶν καλὰ ἔχουσιν, ὦ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε· ἐν δὲ τοῖς καὶ τοῦτο μεγαλοπρεπέστατον, ὅτι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν σεμνῶν δὴ καὶ δοκούντων τί εἶναι οὐδὲν ὑμῖν μέλει, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων ὑμῖν μόνον. ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδα ὅτι

τούτους τοὺς λόγους πάνυ μὲν ἂν ὀλίγοι ἀγαπῶεν ἄνθρωποι ὁμοιοὶ ὑμῖν, οἱ δ' ἄλλοι οὕτως ἀγνοοῦσιν αὐτούς, ὥστ' εὖ οἶδα ὅτι αἰσχυνοῦνται ἂν μᾶλλον ἐξελέγχοντες τοιούτοις λόγοις τοὺς ἄλλους ἢ αὐτοὶ ἐξελεγχόμενοι. καὶ τότε αὖ ἕτερον δημοτικόν τι καὶ πρᾶγον ἐν τοῖς λόγοις· ὁπότε φῆτε μήτε καλὸν εἶναι μηδὲν μήτε ἀγαθὸν πρᾶγμα μήτε λευκὸν μηδ' ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν, μηδὲ τὸ παράπαν ἐτέρων ἕτερον, ἀτεχνῶς μὲν τῷ ὄντι συρράπτετε τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ καὶ φατέ· ὅτι δ' οὐ μόνον τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δόξατε ἂν καὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, τοῦτο πάνυ χαρίεν τέ ἐστὶν καὶ τὸ ἐπαχθὲς τῶν λόγων ἀφαιρεῖται. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει ὑμῖν καὶ τεχνικῶς ἐξηγήρηται, ὥστ' ἐν πάνυ ὀλίγῳ χρόνῳ ὄντινόν ἂν μαθεῖν ἀνθρώπων· ἔγνω ἔγωγε καὶ τῷ Κτησίππῳ τὸν νοῦν προσέχων ὡς ταχὺ ὑμᾶς ἐκ τοῦ παραχρῆμα μιμεῖσθαι οἷός τε ἦν. τοῦτο μὲν οὖν τοῦ πράγματος σφῶν τὸ σοφὸν πρὸς μὲν τὸ ταχὺ παραδιδόναι καλόν, ἐναντίον δ' ἀνθρώπων διαλέγεσθαι οὐκ ἐπιτήδειον, ἀλλ' ἂν γέ μοι πειθησθε, εὐλαβήσεσθε μὴ πολλῶν ἐναντίον λέγειν, ἵνα μὴ ταχὺ ἐκμαθόντες ὑμῖν μὴ εἰδῶσιν χάριν. [304] ἀλλὰ μάλιστα μὲν αὐτῷ πρὸς ἀλλήλῳ μόνω διαλέγεσθον· εἰ δὲ μή, εἴπερ ἄλλου του ἐναντίον, ἐκείνου μόνου ὅς ἂν ὑμῖν διδῶ ἀργύριον. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα, ἐὰν σωφρονῆτε, καὶ τοῖς μαθηταῖς συμβουλευσете, μηδέποτε μηδενὶ ἀνθρώπων διαλέγεσθαι ἀλλ' ἢ ὑμῖν τε καὶ αὐτοῖς· τὸ γὰρ σπάνιον, ὃ Εὐθύδημε, τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὄν, ὡς ἔφη Πίνδαρος. ἀλλ' ἄγετε, ἦν δ' ἐγώ, ὅπως κάμει καὶ Κλεινίαν τόνδε παραδέξεσθον. Ταῦτα, ὃ Κρίτων, καὶ ἄλλα ἄττα ἔτι βραχέα διαλεχθέντες ἀπῆμεν. σκοπεῖ οὖν ὅπως συμφοιτήσεις παρὰ τῷ ἄνδρῳ, ὡς ἐκείνῳ φατὸν οἶω τε εἶναι διδάξαι τὸν ἐθέλοντ' ἀργύριον διδόναι, καὶ οὔτε φύσιν οὔθ' ἡλικίαν ἐξείργειν οὐδεμίαν – ὃ δὲ καὶ σοὶ μάλιστα προσήκει ἀκοῦσαι, ὅτι οὐδὲ τοῦ χρηματίζεσθαι φατὸν διακωλύειν οὐδέν – μὴ οὐ παραλαβεῖν ὄντινόν εὐπετῶς τὴν σφετέραν σοφίαν.

{Κρίτων} Καὶ μὴν, ὃ Σώκρατες, φιλήκοος μὲν ἔγωγε καὶ ἡδέως ἂν τι μαθάνοιμι, κινδυνεύω μέντοι κάγω εἶς εἶναι τῶν οὐχ ὁμοίων Εὐθυδήμῳ, ἀλλ' ἐκείνων ὧν δὴ καὶ σὺ ἔλεγες, τῶν ἡδίων ἂν ἐξελεγομένων ὑπὸ τῶν τοιούτων λόγων ἢ ἐξελεγχόντων. ἀτὰρ γελοῖον μὲν μοι δοκεῖ εἶναι τὸ νοουθετεῖν σε, ὅμως δέ, ἃ γ' ἤκουον, ἐθέλω σοὶ ἀπαγγεῖλαι. τῶν ἀφ' ὑμῶν ἀπιόντων ἴσθ' ὅτι προσελθὼν τίς μοι περιπατοῦντι, ἀνὴρ οἰόμενος πάνυ εἶναι σοφός, τούτων τις τῶν περὶ τοὺς λόγους τοὺς εἰς τὰ δικαστήρια δεινῶν, Ὡ Κρίτων, ἔφη, οὐδὲν ἀκροᾷ τῶνδε τῶν σοφῶν;

{ – } Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦν δ' ἐγώ· οὐ γὰρ οἷός τ' ἦ προσστάς κατακούειν ὑπὸ τοῦ ὄχλου.

{ – } Καὶ μὴν, ἔφη, ἄξιόν γ' ἦν ἀκοῦσαι.

{ – } Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ.

{ – } Ἴνα ἤκουσας ἀνδρῶν διαλεγόμενων οἱ νῦν σοφώτατοί εἰσι τῶν περὶ τοὺς τοιούτους λόγους.

{ – } Κάγω εἶπον· Τί οὖν ἐφαίνοντό σοι;

{ – } Τί δὲ ἄλλο, ἦ δ' ὅς, ἢ οἷάπερ ἀεὶ ἂν τις τῶν τοιούτων ἀκούσαι ληρούντων καὶ περὶ οὐδενὸς ἀξίων ἀναξίαν σπουδὴν ποιουμένων; (οὕτωσιν γὰρ πως καὶ εἶπεν τοῖς ὀνόμασιν).

{ – } Καὶ ἐγώ, Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, χαρίεν γέ τι πρᾶγμα ἐστὶν ἢ φιλοσοφία.

{ – } Ποῖον, ἔφη, χαρίεν, ὃ μακάριε; [305] οὐδενὸς μὲν οὖν ἄξιον. ἀλλὰ καὶ εἰ νῦν παρεγένου, πάνυ ἂν σε οἶμαι αἰσχυνοῦνται ὑπὲρ τοῦ σεαυτοῦ ἐταίρου· οὕτως ἦν ἄτοπος, ἐθέλων ἑαυτὸν παρέχειν ἀνθρώποις οἷς οὐδὲν μέλει ὅτι ἂν λέγωσιν, παντὸς δὲ ῥήματος ἀντέχονται. καὶ οὗτοι, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ἐν τοῖς κράτιστοῖς εἰσι τῶν νῦν. ἀλλὰ γάρ, ὃ Κρίτων, ἔφη, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπὶ τῷ πράγματι διατρίβοντες φαυλοὶ εἰσιν καὶ καταγέλαστοι. Ἐμοὶ δέ, ὃ Σώκρατες, τὸ πρᾶγμα ἐδόκει οὐκ ὀρθῶς ψέγειν οὔθ' οὗτος οὗτ' εἴ τις ἄλλος ψέγει· τὸ μέντοι ἐθέλειν διαλέγεσθαι τοιούτοις ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων ὀρθῶς μοι ἐδόκει μέμφεσθαι.

{Σωκράτης} ὦ Κρίτων, θαυμάσιοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες. ἀτὰρ οὐπω οἶδα ὅτι μέλλω ἐρεῖν. ποτέρων ἦν ὁ προσελθὼν σοὶ καὶ μεμφόμενος τὴν φιλοσοφίαν; πότερον τῶν ἀγωνίσασθαι δεινῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ῥήτωρ τις, ἢ τῶν τοὺς τοιοῦτους εἰσπεμπόντων, ποιητῆς τῶν λόγων οἷς οἱ ῥήτορες ἀγωνίζονται;

{Κρίτων} Ἦκιστα νῆ τὸν Δία ῥήτωρ, οὐδὲ οἶμαι πάποτ' αὐτὸν ἐπὶ δικαστήριον ἀναβεβηκέναι· ἀλλ' ἐπαῖειν αὐτὸν φασὶ περὶ τοῦ πράγματος νῆ τὸν Δία καὶ δεινὸν εἶναι καὶ δεινοὺς λόγους συντιθέναι.

{Σωκράτης} Ἦδη μανθάνω· περὶ τούτων καὶ αὐτὸς νυνδὴ ἐμελλον λέγειν. οὗτοι γὰρ εἰσιν μὲν, ὧ Κρίτων, οὓς ἔφη Πρόδικος μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, οἷονται δ' εἶναι πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων, πρὸς δὲ τῷ εἶναι καὶ δοκεῖν πάνυ παρὰ πολλοῖς, ὥστε παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν ἐμποδῶν σφίσι εἶναι οὐδένας ἄλλους ἢ τοὺς περὶ φιλοσοφίαν ἀνθρώπους. ἡγοῦνται οὖν, ἐὰν τούτους εἰς δόξαν καταστήσωσιν μηδενὸς δοκεῖν ἀξίους εἶναι, ἀναμφισβητήτως ἡδη παρὰ πᾶσιν τὰ νικητήρια εἰς δόξαν οἴσεσθαι σοφίας πέρι. εἶναι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σφᾶς σοφωτάτους, ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις λόγοις ὅταν ἀποληφθῶσιν, ὑπὸ τῶν ἀμφὶ Εὐθύδημον κολούεσθαι. σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι πάνυ – εἰκότως· μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου – μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δὲ ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρποῦσθαι τὴν σοφίαν.

{Κρίτων} Τί οὖν; δοκοῦσί σοί τι, ὧ Σώκρατες, λέγειν; οὐ γὰρ τοι ἀλλὰ ὁ γε λόγος ἔχει τινὰ εὐπρέπειαν τῶν ἀνδρῶν.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἔχει ὄντως, ὧ Κρίτων, εὐπρέπειαν μᾶλλον ἢ ἀλήθειαν. [306] οὐ γὰρ ῥάδιον αὐτοὺς πείσαι ὅτι καὶ ἄνθρωποι καὶ τᾶλλα πάντα ὅσα μεταξὺ τινοῖν δυοῖν ἐστὶν καὶ ἀμφοτέροις τυγχάνει μετέχοντα, ὅσα μὲν ἐκ κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τοῦ μὲν βελτίω, τοῦ δὲ χείρω γίνονται· ὅσα δὲ ἐκ δυοῖν ἀγαθοῖν μὴ πρὸς ταῦτόν, ἀμφοῖν χείρω πρὸς ὃ ἂν ἐκάτερον ἢ χρηστὸν ἐκείνων ἐξ ὧν συνετέθη· ὅσα δ' ἐκ δυοῖν κακοῖν συνεθέντα μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ ὄντιον ἐν τῷ μέσῳ ἐστίν, ταῦτα μόνον βελτίω ἐκατέρου ἐκείνων ἐστίν, ὧν ἀμφοτέρων μέρος μετέχουσιν. εἰ μὲν οὖν ἡ φιλοσοφία ἀγαθὸν ἐστὶν καὶ ἡ πολιτικὴ πρᾶξις, πρὸς ἄλλο δὲ ἐκάτερα, οὗτοι δ' ἀμφοτέρων μετέχοντες τούτων ἐν μέσῳ εἰσίν, οὐδὲν λέγουσιν – ἀμφοτέρων γὰρ εἰσι φαυλότεροι – εἰ δὲ ἀγαθὸν καὶ κακόν, τῶν μὲν βελτίους, τῶν δὲ χείρους· εἰ δὲ κακὰ ἀμφοτέρα, οὕτως ἂν τι λέγοιεν ἀληθές, ἄλλως δ' οὐδαμῶς. οὐκ ἂν οὖν οἶμαι αὐτοὺς ὁμολογήσαι οὔτε κακῶ αὐτῶ ἀμφοτέρω εἶναι οὔτε τὸ μὲν κακόν, τὸ δὲ ἀγαθόν· ἀλλὰ τῷ ὄντι οὗτοι ἀμφοτέρων μετέχοντες ἀμφοτέρων ἦττους εἰσίν πρὸς ἐκάτερον πρὸς ὃ ἢ τε πολιτικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία ἀξίω λόγου ἐστὸν, καὶ τρίτοι ὄντες τῇ ἀληθείᾳ ζητοῦσι πρῶτοι δοκεῖν εἶναι. συγγινώσκειν μὲν οὖν αὐτοῖς χρὴ τῆς ἐπιθυμίας καὶ μὴ χαλεπαίνειν, ἡγεῖσθαι μέντοι τοιοῦτους εἶναι οἷοί εἰσιν· πάντα γὰρ ἄνδρα χρὴ ἀγαπᾶν ὅστις καὶ ὅτιοῦν λέγει ἐχόμενον φρονήσεως πρᾶγμα καὶ ἀνδρείως ἐπεξίων διαπονεῖται.

{Κρίτων} Καὶ μὴν, ὧ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς περὶ τῶν ὑέων, ὥσπερ ἀεὶ πρὸς σε λέγω, ἐν ἀπορίᾳ εἰμι τί δεῖ αὐτοῖς χρήσασθαι. ὁ μὲν οὖν νεώτερος ἔτι καὶ σμικρὸς ἐστὶν, Κριτόβουλος δ' ἤδη ἡλικίαν ἔχει καὶ δεῖται τινος ὅστις αὐτὸν ὀνήσει. ἐγὼ μὲν οὖν ὅταν σοὶ συγγένωμαι, οὕτω διατίθεμαι ὥστ' ἐμοὶ δοκεῖ μανίαν εἶναι τὸ ἔνεκα τῶν παίδων ἄλλων μὲν πολλῶν σπουδὴν τοιαύτην ἐσχηκέναι, καὶ περὶ τοῦ γάμου ὅπως ἐκ γενναιοτάτης ἔσσονται μητρός, καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὅπως ὡς πλουσιώτατοι, αὐτῶν δὲ περὶ παιδείας ἀμελεῖσθαι· ὅταν δὲ εἴς τινα ἀποβλέψω τῶν φασκόντων ἂν παιδεῦσαι ἀνθρώπους, ἐκπέπληγμαί μοι δοκεῖ εἴς ἕκαστος αὐτῶν σκοποῦντι πάνυ ἀλλόκοτος

εἶναι, ὡς γε πρὸς σέ τάληθῆ εἰρῆσθαι· [307] ὥστε οὐκ ἔχω ὅπως προτρέπω τὸ μειράκιον ἐπὶ φιλοσοφίαν.

{Σωκράτης} ὦ φίλε Κρίτων, οὐκ οἶσθα ὅτι ἐν παντὶ ἐπιτηδεύματι οἱ μὲν φαῦλοι πολλοὶ καὶ οὐδενὸς ἄξιοι, οἱ δὲ σπουδαῖοι ὀλίγοι καὶ παντὸς ἄξιοι; ἐπεὶ γυμναστικῆ οὐ καλὸν δοκεῖ σοι εἶναι, καὶ χρηματιστικῆ καὶ ῥητορικῆ καὶ στρατηγία;

{Κρίτων} Ἔμοιγε πάντως δήπου.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἐν ἐκάστη τούτων τοὺς πολλοὺς πρὸς ἕκαστον τὸ ἔργον οὐ καταγελάστους ὀρᾷς;

{Κρίτων} Ναὶ μὰ τὸν Δία, καὶ μάλα ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἦ οὖν τούτου ἔνεκα αὐτός τε φεύξῃ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τῷ ὑεῖ οὐκ ἐπιτρέψεις;

{Κρίτων} Οὐκ οὐκ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν ὁ γε οὐ χρῆ ποίει, ὦ Κρίτων, ἀλλ' ἐάσας χαίρειν τοὺς ἐπιτηδεύοντας φιλοσοφίαν, εἴτε χρηστοὶ εἰσιν εἴτε πονηροί, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα βασανίσας καλῶς τε καὶ εὖ, ἐὰν μὲν σοι φαίνεται φαῦλον ὄν, πάντ' ἄνδρα ἀπότρεπε, μὴ μόνον τοὺς ὑεῖς· ἐὰν δὲ φαίνεται οἶον οἶμαι αὐτὸ ἐγὼ εἶναι, θαρρῶν δίωκε καὶ ἄσκει, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, αὐτός τε καὶ τὰ παιδιά.

Πρωταγόρας ἢ Σοφισταί, ἐπιδεικτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Ἐταῖρος, Σωκράτης.

[309.a]

{Ἐταῖρος} Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει; ἢ δὴλα δὴ ὅτι ἀπὸ κυνηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὄραν; καὶ μὴ μοι καὶ πρῶην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι, ἀνὴρ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ὡς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρησθαι, καὶ πώγωνος ἤδη ὑποπιμπλάμενος.

{Σωκράτης} Εἶτα τί τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὀμήρου ἐπαινέτης εἶ, [b] ὃς ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ πρῶτον ὑπηνήτου, ἣν νῦν Ἀλκιβιάδης ἔχει;

{Ἐταῖρος} Τί οὖν τὰ νῦν; ἢ παρ' ἐκείνου φαίνει; καὶ πῶς πρὸς σε ὁ νεανίας διάκειται;

{Σωκράτης} Εὖ, ἔμοιγε ἔδοξεν, οὐχ ἠκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν ἡμέρα· καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε βοηθῶν ἐμοί, καὶ οὖν καὶ ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἔρχομαι. ἄτοπον μέντοι τί σοι ἐθέλω εἰπεῖν· παρόντος γὰρ ἐκείνου, οὔτε προσεῖχον τὸν νοῦν, ἐπελανθανόμην τε αὐτοῦ θαμά.

[c] {Ἐταῖρος} Καὶ τί ἂν γεγονὸς εἶη περὶ σὲ κάκεινον τοσοῦτον πράγμα; οὐ γὰρ δήπου τινὶ καλλίονι ἐνέτυχες ἄλλω ἔν γε τῆδε τῇ πόλει.

{Σωκράτης} Καὶ πολὺ γε.

{Ἐταῖρος} Τί φῆς; ἀστῶ ἢ ξένω;

{Σωκράτης} Ξένω.

{Ἐταῖρος} Ποδαπῶ;

{Σωκράτης} Ἀβδηρίτη.

{Ἐταῖρος} Καὶ οὕτω καλὸς τις ὁ ξένος ἔδοξέν σοι εἶναι, ὥστε τοῦ Κλεινίου ὑέος καλλίων σοι φανῆναι;

{Σωκράτης} Πῶς δ' οὐ μέλλει, ὦ μακάριε, τὸ σοφώτατον κάλλιον φαίνεσθαι;

{Ἐταῖρος} Ἀλλ' ἢ σοφῶ τινὶ ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ἐντυχῶν πάρει;

[d] {Σωκράτης} Σοφωτάτω μὲν οὖν δήπου τῶν γε νῦν, εἴ σοι δοκεῖ σοφώτατος εἶναι Πρωταγόρας.

{Ἐταῖρος} ὦ τί λέγεις; Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκεν;

{Σωκράτης} Τρίτην γε ἤδη ἡμέραν.

{Ἐταῖρος} Καὶ ἄρτι ἄρα ἐκείνω συγγεγονῶς ἤκεις;

[310.a]

{Σωκράτης} Πάνυ γε, πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ ἀκούσας.

{*Ἐταῖρος*} Τί οὖν οὐ διηγῆσω ἡμῖν τὴν συνουσίαν, εἰ μὴ σέ τι κωλύει, καθεζόμενος ἐνταυθί, ἐξαναστήσας τὸν παῖδα τουτονί;

{*Σωκράτης*} Πάνυ μὲν οὖν· καὶ χάριν γε εἶσομαι, ἐὰν ἀκούητε.

{*Ἐταῖρος*} Καὶ μὴν καὶ ἡμεῖς σοί, ἐὰν λέγῃς.

{*Σωκράτης*} Διπλῆ ἂν εἶη ἡ χάρις. ἀλλ' οὖν ἀκούετε.

Τῆς γὰρ παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί, ἔτι βαθέος ὄρθρου, Ἴπποκράτης, ὁ Ἀπολλοδώρου υἱὸς Φάσωνος δὲ ἀδελφός, τὴν [b] θύραν τῆ βακτηρία πάνυ σφόδρα ἔκρουε, καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἀνέφξέ τις, εὐθύς εἶσω ἦι ἐπειγόμενος, καὶ τῆ φωνῆ μέγα λέγων, «ᾧ Σώκρατες,» ἔφη, «ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις;» Καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ, «Ἴπποκράτης,» ἔφην, «οὗτος· μὴ τι νεώτερον ἀγγέλλεις;» «Οὐδέν γ',» ἢ δ' ὅς, «εἰ μὴ ἀγαθὰ γε.» «Εὖ ἂν λέγοις,» ἦν δ' ἐγώ· «ἔστι δὲ τί, καὶ τοῦ ἔνεκα τηνικάδε ἀφίκου;» «Πρωταγόρας,» ἔφη, «ἦκει,» στὰς παρ' ἐμοί. «Πρώην,» ἔφην ἐγώ· «σὺ δὲ ἄρτι πέπυσαι;» «Νὴ τοὺς θεούς,» ἔφη, «ἐσπέρας γε.»

[c] Καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκίμποδος ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου, καὶ εἶπεν· «Ἐσπέρας δῆτα, μάλα γε ὀψὲ ἀφικόμενος ἐξ Οἰνός. ὁ γάρ τοι παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα· καὶ δῆτα μέλλων σοι φράζειν ὅτι διωξιμὴν αὐτόν, ὑπὸ τινος ἄλλου ἐπελαθόμην. ἐπειδὴ δὲ ἦλθον καὶ δεδευπηκότες ἦμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι, τότε μοι ἀδελφὸς λέγει ὅτι ἦκει Πρωταγόρας. καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθύς παρὰ σέ ἰέναι, ἔπειτά μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι· ἐπειδὴ [d] δὲ τάχιστα με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν, εὐθύς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην.» Καὶ ἐγὼ γινώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πτοίησιν, «Τί οὖν σοι,» ἦν δ' ἐγώ, «τοῦτο; μὴν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας;» Καὶ ὅς γελάσας, «Νὴ τοὺς θεούς,» ἔφη, «ᾧ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ.» «Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία,» ἔφην ἐγώ, «ἂν αὐτῷ διδῶς ἀργύριον καὶ πείθῃς ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σέ σοφόν.» «Εἰ γάρ,» ἢ δ' ὅς, «ᾧ Ζεῦ καὶ θεοί, ἐν [e] τούτῳ εἶη· ὡς οὐτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίπομι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς αὐτῷ. ἐγὼ γὰρ ἅμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἅμα δὲ οὐδὲ ἐώρακα Πρωταγόραν πώποτε οὐδ' ἀκήκοα οὐδέν· ἔτι γὰρ παῖς ἦ ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησε. ἀλλὰ γάρ, ᾧ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσιν καὶ φασιν σοφώτατον εἶναι λέγειν· ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵνα [311.a] ἔνδον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλλία τῷ Ἴπποκράτῳ· ἀλλ' ἴωμεν.» Καὶ ἐγὼ εἶπον· «Μήπω, ἀγαθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν – πρῶ γάρ ἐστιν – ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ περιόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν ἕως ἂν φῶς γένηται· εἶτα ἴωμεν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον διατρίβει, ὥστε, θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, ἔνδον.»

Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλήν περιῆμεν· καὶ ἐγὼ [b] ἀποπειρώμενος τοῦ Ἴπποκράτους τῆς ῥώμης διεσκόπουν αὐτόν καὶ ἠρώτων, Εἰπέ μοι, ἔφην ἐγώ, ᾧ Ἴπποκράτες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον τελῶν ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιζόμενος καὶ τίς γενησόμενος; ὥσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθῶν Ἴπποκράτῃ τὸν Κῶν, τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἤρετο· «Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ᾧ Ἴπποκράτες, Ἴπποκράτῃ [c] μισθὸν ὡς τίνι ὄντι;» τί ἂν ἀπεκρίνω; – Εἶπον ἂν, ἔφη, ὅτι ὡς ἰατρῷ. – «Ὡς τίς γενησόμενος;» – Ὡς ἰατρός, ἔφη. – Εἰ δὲ παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἴ τίς σε ἤρετο· «Τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῷ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ;» τί ἂν ἀπεκρίνω; – Εἶπον ἂν ὡς ἀγαματοποιοῖς. – «Ὡς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός;» – Δῆλον ὅτι ἀγαματοποιοῖς. –

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· [d] παρὰ δὲ δὴ Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγώ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἔτοιμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικνῆται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλίσκοντες. εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροιτο· «Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες τε καὶ Ἴππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῶ ἔχετε χρήματα τελεῖν;» τί ἂν αὐτῷ [e] ἀποκριναιόμεθα; τί ὄνομα ἄλλο γε λεγόμενον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν; ὡσπερ περὶ Φειδίου ἀγαλματοποιὸν καὶ περὶ Ὀμήρου ποιητὴν, τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν; – Σοφιστὴν δὴ τοι ὀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι, ἔφη. – Ὡς σοφιστῆ ἄρα ἐρχόμεθα τελούντες τὰ χρήματα; – Μάλιστα. – Εἰ οὖν καὶ τοῦτο τίς σε προσέροιτο· [312.a] «Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τίς γενησόμενος ἔρχη παρὰ τὸν Πρωταγόραν;» – Καὶ ὃς εἶπεν ἐρυθρίασας – ἦδη γὰρ ὑπέφαινεν τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι – Εἰ μὲν τι τοῖς ἐμπροσθεν ἔοικεν, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. – Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων; – Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἶπερ γε ἅ διανοοῦμαι χρή λέγειν. – Ἄλλ' ἄρα, ὦ Ἴππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν [b] ἔσσεσθαι, ἀλλ' οἷα περ ἢ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου; τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. – Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἢ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις.

Οἶσθα οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν, ἦ σε λανθάνει; ἦν δ' ἐγώ. – Τοῦ πέρι; – Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν [c] θεραπεῦσαι ἀνδρί, ὡς φῆς, σοφιστῆ· ὅτι δέ ποτε ὁ σοφιστὴς ἐστίν, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα. καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι. – Οἶμαί γ', ἔφη, εἰδέναι. – Λέγε δὴ, τί ἡγῆ εἶναι τὸν σοφιστὴν; – Ἐγὼ μὲν, ἦ δ' ὅς, ὡσπερ τοῦνομα λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. – Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· ἀλλ' [d] εἰ τις ἔροιτο ἡμᾶς, «Τῶν τί σοφῶν εἰσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες,» εἴπομεν ἂν που αὐτῷ ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τᾶλλα οὕτως. εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, «Ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστίν;» τί ἂν ἀποκριναιόμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; – Τί ἂν εἴπομεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν; – Ἴσως ἂν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἰκανῶς γε· ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἢ ἀπόκρισις ἡμῖν δεῖται, περὶ ὅτου ὁ σοφιστὴς δεινὸν ποιεῖ λέγειν· ὡσπερ ὁ κιθαριστὴς [e] δεινὸν δήπου ποιεῖ λέγειν περὶ οὔπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως· ἦ γάρ; – Ναί. – Εἶεν· ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; – Δῆλον ὅτι περὶ οὔπερ καὶ ἐπίστασθαι; – Εἰκός γε. τί δὴ ἐστίν τοῦτο περὶ οὗ αὐτὸς τε ἐπιστήμων ἐστίν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; – Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.

[313.a]

Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο· Τί οὖν; οἶσθα εἰς οἶόν τινα κίνδυνον ἔρχη ὑποθήσων τὴν ψυχὴν; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῷ διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω εἴτ' ἐπιτρεπτόν εἴτε οὐ, καὶ εἰς συμβουλήν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγῆ, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστίν τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε τῷ ἀδελφῷ [b] ἐπεκοινώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἐταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτόν εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας, ὡς φῆς, ὄρθριος ἦκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλήν ποιῆ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε

μή, ἔτοιμος δ' εἶ ἀναλίσκειν τά τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκῶς ὅτι πάντως συνεστέον Πρωταγόρα, ὃν οὔτε γινώσκεις, ὡς φής, οὔτε [c] διείλεξαι οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις, τὸν δὲ σοφιστὴν ὅτι ποτ' ἔστιν φαίνη ἀγνοῶν, ὃ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν; – Καὶ ὃς ἀκούσας, Ἔοικεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. – Ἄρ' οὖν, ὦ Ἰππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὢν ἔμπορος τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται; φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις. – Τρέφεται δέ, ὦ Σώκρατες, ψυχὴ τίς; – Μαθήμασιν δῆπου, ἦν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μή, ὦ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἃ πωλεῖ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς, ὡς περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ [d] ἔμπορος τε καὶ κάπηλος. καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅτι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσιν δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη γυμναστικός ἢ ἰατρός ὢν. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ ἀεὶ ἐπιθυμοῦντι ἐπαινοῦσιν μὲν πάντα ἃ πωλοῦσιν, τάχα δ' ἂν τινες, ὦ ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅτι χρηστὸν ἢ πονηρὸν [e] πρὸς τὴν ψυχὴν· ὡς δ' αὐτῶς καὶ οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη περὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἰατρικός ὢν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρὸν, ἀσφαλές σοι ὠνεῖσθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν· εἰ δὲ μή, ὄρα, ὦ μακάριε, [314.a] μὴ περὶ τοῖς φιλότοις κυβεύης τε καὶ κινδυνεύης. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὦν ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπῆλου καὶ ἐμπορίου ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πίνοντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἔξεστιν συμβουλευσάσθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαῖοντα, ὅτι τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅτι μή, καὶ ὅπόσον καὶ ὅποτε· ὥστε ἐν τῇ ὦν ἢ οὐ μέγας ὁ [b] κίνδυνος. μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγεῖῳ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη καταθέντα τὴν τιμὴν τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα ἀπέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτα οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι ὥστε τοσοῦτον πρᾶγμα διελέσθαι. νῦν μέντοι, ὡς περὶ ὠρμήσαμεν, ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός, ἔπειτα ἀκούσαντες καὶ ἄλλοις ἀνακοινώσωμεθα· καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, [c] ἀλλὰ καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος – οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον – καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

Δόξαν ἡμῖν ταῦτα ἐπορευόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, ἐπιστάντες περὶ τίνος λόγου διελεγόμεθα, ὅς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνέπεσεν· ἴν' οὖν μὴ ἀτελής γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως ἐσίοιμεν, στάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα ἕως συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις. δοκεῖ οὖν μοι, ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, κατήκουεν ἡμῶν, κινδυνεύει δὲ [d] διὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, «Ἔα,» ἔφη, «σοφισταί τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ.» καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἷός τ' ἦν ἐπήραξεν. καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν, καὶ ὃς ἐγκεκλημένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, «Ἦ ἄνθρωποι,» ἔφη, «οὐκ ἀκηκόατε ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ;» «Ἄλλ' ὠγαθέ,» ἔφη ἐγώ, «οὔτε παρὰ Καλλιᾶν ἤκομεν οὔτε σοφισταί ἐσμεν. ἀλλὰ θάρρει· [e] Πρωταγόραν γὰρ τοι δεόμενοι ἰδεῖν ἤλθομεν· εἰσαγγεῖλον οὖν.» μόγις οὖν ποτε ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέφξεν τὴν θύραν.

Ἐπειδὴ δὲ εἰσήλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστώφῳ περιπατοῦντα, ἐξῆς δ' αὐτῷ συμπεριεπάτου ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλιᾶς ὁ Ἰπποκράτους καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ [315.a] ὁ ὀμομήτριος, Πάραλος ὁ Περικλέους, καὶ Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἕτερος τῶν Περικλέους Ξάνθιππος, καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅσπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος. τούτων δὲ οἱ ὄπισθεν ἠκολούθηον ἐπακούοντες τῶν λεγομένων τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο – οὐς

ἄγει ἐξ ἐκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὡσπερ [b] Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἔπονται κεκληγμένοι – ἦσαν δὲ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἤσθην, ὡς καλῶς ἠύλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδῶν ἐν τῷ πρόσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περιεσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπῆκοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἐν κύκλῳ περιμόντες ἀεὶ εἰς τὸ ὀπισθεν καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰσένοησα, ἔφη Ὀμηρος, Ἴππιαν τὸν [c] Ἥλεϊον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστώῳ ἐν θρόνῳ· περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθητο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχος τε ὁ Ἄκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυρρίνουσιος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἄνδροτίωνος καὶ τῶν ξένων πολῖται τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τινές. ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων ἀστρονομικὰ ἄττα διερωτᾶν τὸν Ἴππιαν, ὁ δ' ἐν θρόνῳ καθήμενος ἐκάστοις αὐτῶν διέκριεν καὶ διεξῆι τα ἐρωτώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσείδον – ἐπεδήμει [d] γὰρ ἄρα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος – ἦν δὲ ἐν οἰκῆματί τινι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμειῷ ἐχρηῖτο Ἴππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας ξένους κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο, ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίῳ τισὶν καὶ στρώμασιν καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθητο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίναις Πausανίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων καὶ μετὰ Πausανίου νέον τι ἔτι μειράκιον, ὡς μὲν ἐγῶμαι καλὸν τε κάγαθὸν τὴν φύσιν, τὴν δ' οὖν ἰδέαν πάνυ καλός. ἔδοξα ἀκούσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα, καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ παιδικὰ Πausανίου τυγχάνει ὦν. τοῦτό τ' ἦν τὸ μειράκιον, καὶ τῷ Ἀδειμάντῳ ἀμφοτέρῳ, ὃ τε Κήπιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι τινές ἐφαίνοντο· περὶ δὲ ὧν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καίπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου – πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ [316.a] εἶναι καὶ θεῖος – ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκῆματι γινόμενος ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσεληλύθεμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισηλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὡς φῆς σὺ καὶ ἐγὼ πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου.

Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰσήλθομεν, ἔτι σμίκρ' ἄττα διατρίψαντες καὶ ταῦτα διαθεασάμενοι προσῆμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν, [b] καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἦλθομεν ἐγὼ τε καὶ Ἴπποκράτης οὗτος.

Πότερον, ἔφη, μόνῳ βουλόμενοι διαλεχθῆναι ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων;

Ἡμῖν μὲν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδὲν διαφέρει· ἀκούσας δὲ οὗ ἔνεκα ἦλθομεν, αὐτὸς σκέψαι.

Τί οὖν δὴ ἐστίν, ἔφη, οὗ ἔνεκα ἦκετε;

Ἴπποκράτης ὅδε ἐστίν μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος, αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι τοῖς ἡλικιώταις. ἐπιθυμεῖν δέ μοι [c] δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ οἶεται οἱ μάλιστα ἂν γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγένοιτο· ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἶει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους, ἢ μετ' ἄλλων.

Ὅρθῶς, ἔφη, προμηθῆ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ ἐμοῦ. ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας, καὶ ἐν ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους ἀπολείποντας τὰς τῶν ἄλλων συνουσίας, καὶ οἰκείων καὶ ὀθνείων, καὶ πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ συνεῖναι ὡς βελτίους ἐσομένους διὰ [d] τὴν ἑαυτοῦ συνουσίαν, χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γίνονται καὶ ἄλλαι δυσμένειαι τε καὶ ἐπιβουλαί. ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημί μὲν εἶναι

παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν ποιήσιν, οἷον Ὅμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὖτε τελετάς τε καὶ χρησμοδίας, τοὺς ἀμφὶ τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον· ἐνίους δὲ τινὰς ἥσθημαι καὶ γυμναστικὴν, οἷον Ἴκκος τε ὁ Ταραντῖνος καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἤττων σοφιστῆς [e] Ἡρόδικος ὁ Σηλυμβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρεύς· μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο, μέγας ὢν σοφιστῆς, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολλοί. οὗτοι πάντες, ὥσπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς τέχναις ταύταις παραπετάσασιν ἐχρήσαντο. ἐγὼ δὲ τούτοις [317.a] ἄπασιν κατὰ τοῦτο εἶναι οὐ συμφέρομαι· ἠγοῦμαι γὰρ αὐτοὺς οὐ τι διαπράξασθαι ὃ ἐβουλήθησαν – οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὧν περ ἔνεκα ταῦτ' ἐστὶν τὰ προσχήματα· ἐπεὶ οἳ γε πολλοὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' ἄττ' ἂν οὗτοι διαγγέλωσι, ταῦτα ὑμνοῦσιν – τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος, [b] καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώπους· ἠγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἄπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα, καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστῆς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους, καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι, τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἕξαρνον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτην ἔσκεμμαι, ὥστε, σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ [c] τὸ ὁμολογεῖν σοφιστῆς εἶναι. καίτοι πολλὰ γε ἔτη ἤδη εἰμι ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ σύμπαντα πολλὰ μοί ἐστιν – οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατήρ εἴην – ὥστε πολὺ μοι ἡδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε, περὶ τούτων ἀπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι.

Καὶ ἐγὼ – ὑπόπτουσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἰππία ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι ὅτι ἐρασταὶ [d] αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἶμεν – τί οὖν, ἔφη ἐγώ, οὐ καὶ Πρόδικον καὶ Ἰππίαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας.

Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθεζόμενοι διαλέγησθε;

Ἐδόκει χρῆναι· ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοὶ τε ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν παρὰ τῷ Ἰππία – ἐκεῖ γὰρ προϋπῆρχε τὰ βάθρα – ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης [e] ἠκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

Ἐπεὶ δὲ πάντες συνεκαθεζόμεθα, ὁ Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἂν, ἔφη, λέγοις, ὃ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἶδε πάρεισιν, περὶ ὧν ὀλίγον πρότερον μνεῖαν ἐποιῶ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου.

[318.a]

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡ αὐτὴ μοι ἀρχὴ ἐστίν, ὃ Πρωταγόρα, ἠπερ ἄρτι, περὶ ὧν ἀφικόμην. Ἰπποκράτης γὰρ ὅδε τυγχάνει ἐν ἐπιθυμίᾳ ὢν τῆς σῆς συνουσίας· ὅτι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται, ἐάν σοι συνῆ, ἠδέως ἂν φησι πυθέσθαι. τοσοῦτος ὁ γε ἡμέτερος λόγος.

Ἐπολαβὼν οὖν ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῆς, ἢ ἂν ἡμέρα ἐμοὶ συγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτα ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναί.

[b] Καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις, ἀλλὰ εἰκός, ἐπεὶ κὰν σύ, καίπερ τηλικούτος ὢν καὶ οὕτως σοφός, εἴ τίς σε διδάξειεν ὃ μὴ τυγχάνοις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιτο. ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἴπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειεν τῆς συνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σέ [c] νῦν, ἀκούσειεν αὐτοῦ ταῦτά ταῦτα ἄπερ σοῦ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας συνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει, εἰ αὐτόν ἐπανερόιτο· «Τί δὴ φῆς βελτίω ἔσσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν;» εἶποι ἂν αὐτῷ ὁ Ζεύξιππος ὅτι πρὸς γραφικὴν· κὰν εἰ Ὀρθαγόρα τῷ Θηβαίῳ συγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταῦτά ταῦτα ἄπερ σοῦ, ἐπανερόιτο αὐτόν εἰς ὅτι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγινόμενος ἐκείνῳ, εἶποι ἂν ὅτι εἰς αὐλησιν· οὕτω δὴ καὶ σύ εἶπε τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ [d] τούτου ἐρωτῶντι, Ἴπποκράτης ὅδε Πρωταγόρα συγγενόμενος, ἧ ἂν αὐτῷ ἡμέρα συγγένηται, βελτίων ἄπεισι γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἐκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ περὶ τοῦ;

Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτα ἀκούσας, Σύ τε καλῶς ἐρωτᾶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος. Ἴπποκράτης γὰρ παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ πείσεται ἄπερ ἂν ἔπαθεν ἄλλῳ τῷ συγγενόμενος τῶν σοφιστῶν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους· [e] τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας ἄκοντας πάλιν αὖ ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τέχνας, λογισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν διδάσκοντες – καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἰππίαν ἀπέβλεψεν – παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου τοῦ ἢ περὶ οὗ ἦκει. τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, [319.a] καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν.

Ἄρα, ἔφη ἐγὼ, ἔπομαί σου τῷ λόγῳ; δοκεῖς γὰρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας.

Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγγέλλομαι.

Ἦ καλόν, ἦν δ' ἐγὼ, τέχνημα ἄρα κέκτησαι, εἶπερ κέκτησαι· οὐ γὰρ τι ἄλλο πρὸς γε σέ εἰρήσεται ἢ ἄπερ νοῶ. ἐγὼ γὰρ τοῦτο, ὦ Πρωταγόρα, οὐκ ὤμην διδακτὸν [b] εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως [ἂν] ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ αὐτὸ ἠγοῦμαι οὐ διδακτὸν εἶναι μὴδ' ὑπ' ἀνθρώπων παρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνας, φημί σοφοὺς εἶναι. ὁρῶ οὖν, ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὰν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέη πράξαι τὴν πόλιν, τοὺς οἰκοδόμους μεταπεμπομένους συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, [c] ὅσα ἠγοῦνται μαθητὰ τε καὶ διδακτὰ εἶναι· ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλευεῖν ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἶονται δημιουργὸν εἶναι, κὰν πάνυ καλὸς ἦ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἢ οἱ τοξόται αὐτόν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξάρωνται κελευόντων τῶν πρυτάνεων. περὶ μὲν οὖν ὧν οἶονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω διαπράττονται· ἐπειδὰν δέ τι περὶ τῶν τῆς [d] πόλεως διοικήσεως δέη βουλευσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεὺς σκυτοτόμος, ἔμπορος ναύκληρος, πλούσιος πένης, γενναῖος ἀγεννῆς, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει ὥσπερ τοῖς πρότερον, ὅτι οὐδαμῶθεν μαθὼν, οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα συμβουλεύει ἐπιχειρεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οὐχ ἠγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς [e] πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἡμῖν οἱ σοφώτατοι καὶ ἄριστοι τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν ἣν ἔχουσιν οὐχ οἰοῖ τε ἄλλοις παραδιδόναι· ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ τουτωνὶ τῶν νεανίσκων πατήρ, τούτους ἃ μὲν διδασκάλων

εἶχετο καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, [320.a] ἃ δὲ αὐτὸς σοφὸς ἐστὶν οὔτε αὐτὸς παιδεύει οὔτε τῷ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ περιόντες νέμονται ὥσπερ ἄφετοι, ἐάν που αὐτόματοι περιτύχωσιν τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν, τὸν Ἀλκιβιάδου τουτουῖ νεώτερον ἀδελφόν, ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιὼς περὶ αὐτοῦ μὴ διαφθαρεῖ δὴ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευσεν· καὶ πρὶν ἕξ μῆνας γεγονέναι, [b] ἀπέδωκε τούτῳ οὐκ ἔχων ὅτι χρήσαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους σοὶ παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες οὐδένα πώποτε βελτίῳ ἐποίησαν οὔτε τῶν οἰκείων οὔτε τῶν ἀλλοτρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ ἠγοῦμαι διδασκτὸν εἶναι ἀρετὴν· ἐπειδὴ δὲ σου ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἴμαι τί σε λέγειν διὰ τὸ ἠγεῖσθαί σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξηυρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναργέστερον ἡμῖν ἐπιδειξαι ὡς [c] διδασκτὸν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, μὴ φθονήσης ἀλλ' ἐπίδειξον.

Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέροις, μῦθον λέγων ἐπιδείξω ἢ λόγῳ διεξιέλθῳ;

Πολλοὶ οὖν αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων ὁποτέρως βούλοιο οὕτως διεξίεναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι μῦθον ὑμῖν λέγειν.

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη [d] οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆι κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου,» ἔφη, «ἐπίσκεψαι·» καὶ οὕτω πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, [e] τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμη· τοὺς δὲ ὠπλιζε, τοῖς δ' ἄσπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύνάμιν εἰς σωτηρίαν. ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἠμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῷδε [321.a] αὐτῷ αὐτὰ ἔσφζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισθῶν ἔνεμεν. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀίστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χεიმῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ [b] ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν [c] καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄσπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξίεναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, [d] κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ – ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι – καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν – πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν – εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ

Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ [e] ἐφιλοτεχνείτην, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τήν τε ἔμπυρον τέχνην τήν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τήν ἄλλην τήν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ [322.a] βίου γίνεταί, Προμηθεά δὲ δι' Ἐπιμηθεά ὕστερον, ἥπερ λέγεταί, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς [b] ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής – πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμικὴ – ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

[c] Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμνηται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμνηται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ [d] οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας,» ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.» οὕτω δὲ, ὧ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλής, καὶ ἐάν [e] τις ἐκτὸς ὦν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς – εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι – ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν [323.a] πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. αὕτη, ὧ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Ἴνα δὲ μὴ οἷη ἀπαταῆσθαι ὡς τῷ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῆ ἀγαθὸς αὐλητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην ἢ μὴ ἐστίν, ἢ καταγελῶσιν [b] ἢ χαλεπαίνουσιν, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐάν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὁ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάντε ὧσιν ἐάντε μὴ, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον [δικαιοσύνην]· ὡς ἀναγκαῖον [c] οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

Ἵτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω· ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι ᾧ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδειξάι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι [d] φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὧσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ σμικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τίς οὕτως ἀνόητος ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν

ποιεῖν; ταῦτα μὲν γὰρ οἶμαι ἴσασιν ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίνεσθαι, τὰ καλὰ καὶ τὰναντία τούτοις· ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, [e] ἂν τις ταῦτα μὴ ἔχη, ἀλλὰ τὰναντία τούτων κακὰ, ἐπὶ τούτοις που οἷ τε θυμοὶ γίνονται καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ νοθετήσεις. ὧν ἐστὶν ἓν καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ [324.a] συλλήβδην πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νοθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὕσης. εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτὸ σε διδάξει ὅτι οἷ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῆν. οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις [b] μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται – οὐ γὰρ ἂν τό γεπραχθὲν ἀγέννητον θεῖη – ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. καὶ τοιαύτην δianoian ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῆν· ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοιπερ [c] τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἷ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετῆν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἷ σοὶ πολῖται καὶ χαλκῆος καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετῆν, ἀποδέδεικταί σοι, ὃ Σώκρατες, ἰκανῶς, ὡς γέ μοι [d] φαίνεται.

Ἔτι δὲ λοιπὴ ἀπορία ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δήποτε οἷ ἄνδρες οἷ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν ὑεῖς διδάσκουσιν ἂ διδασκάλων ἔχεται καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετῆν ἀγαθοὶ οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσιν. τούτου δὲ πέρι, ὃ Σώκρατες, οὐκέτι μῦθόν σοι ἐρῶ ἀλλὰ λόγον. ὧδε γὰρ ἐννόησον· πότερον ἔστιν τι ἐν ἧ οὐκ ἔστιν οὗ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, [e] εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ ἀπορία ἣν σὺ ἀπορεῖς ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἔστιν, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἐν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία [325.a] ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι, καὶ συλλήβδην ἐν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετῆν – εἰ τοῦτ' ἐστὶν οὗ δεῖ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, ἂν τι καὶ ἄλλο βούληται μανθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράττειν, ἄνευ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδάσκειν καὶ κολάζειν καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἔωσπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὅς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον [b] ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν – εἰ οὕτω μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἷ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς ὑεῖς, τοῦτο δὲ μή, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίνονται οἷ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ ἡγοῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀπεδείξαμεν· διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς ὑεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἢ ζημία ἂν μὴ ἐπίστωνται, ἐφ' ὃ δὲ ἢ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι [c] μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετῆν, καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν συλλήβδην τῶν οἷκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἷσθαί γε χρή, ὃ Σώκρατες. ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι οὗπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νοθετοῦσιν. ἐπειδὴν θάπτον συνιῆ τις τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς [d] ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν, καὶ τότε μὲν ὄσιον, τότε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποιεῖ, τὰ δὲ μὴ ποιεῖ. καὶ ἂν μὲν ἐκῶν πείθηται· εἰ δὲ μή, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς

διδασκάλων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίας τῶν παίδων ἢ γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὴν αὖ γράμματα μάθωσιν καὶ μέλλωσιν συνήσειν τὰ γεγραμμένα ὥσπερ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βήθρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν [326.a] ἀναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλὰ μὲν νοουητήσεις ἔνεισιν πολλὰ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι. οἱ τ' αὖ κιθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσιν· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ [b] κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἀρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ᾧσιν, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοσσότεροι γιγνόμενοι χρήσιμοι ᾧσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ [c] οὕση, καὶ μὴ ἀναγκάζονται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι μάλιστα – μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι – καὶ οἱ τούτων ὑεῖς, πρῶταί τε εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν, ὀψιαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὴν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὖ τοὺς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα, [d] ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν εἰκῆ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων ὑπογράψαντες γραμμάς τῇ γραφίδι οὕτω τὸ γραμματεῖον διδῶσιν καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὡς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὐρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ὅς δ' ἂν ἐκτὸς βαίῃ τούτων, κολάζει· καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτη καὶ παρ' ἡμῖν [e] καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὡς εὐθυνούσης τῆς δίκης, εὐθῆναι. τοσαύτης οὖν τῆς ἐπιμελείας οὕσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, θαυμάζεις, ᾧ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς εἰ διδακτόν ἐστὶν ἀρετή; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ διδακτόν.

Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ ὑεῖς φαῦλοι γίνονται; τοῦτο αὖ μάθε· οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, [327.a] τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα δεῖ ἰδιωτεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὁ λέγω οὕτως ἔχει – ἔχει δὲ μάλιστα πάντων οὕτως – ἐνθυμήθητι ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὁτιοῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν πόλιν εἶναι εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ ἐφθόνηι τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ οὐδ' [b] ἀποκρύπτεται ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημάτων – λυσιτελεῖ γὰρ οἴμαι ἡμῖν ἢ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετή· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθυμῶς λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα – εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἶχομεν ἀλλήλους διδάσκειν, οἶει ἂν τι, ἔφη, μᾶλλον, ᾧ Σώκρατες, τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς ὑεῖς γίνεσθαι ἢ τῶν φαύλων; οἴμαι μὲν οὐ, ἀλλὰ ὅτου ἔτυχεν ὁ ὑὸς εὐφυέστατος γενόμενος εἰς αὐλησιν, οὗτος [c] ἂν ἐλλόγιμος ἠύξῃθη, ὅτου δὲ ἀφυῆς, ἀκλεῆς· καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ φαῦλος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δ' ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ' οὖν αὐληταὶ γ' ἂν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπαίοντας. οὕτως οἴου καὶ νῦν, ὅστις σοὶ ἀδικώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι [d] πρὸς ἀνθρώπους οἷς μήτε παιδεία ἐστὶν μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία διὰ παντὸς

ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' εἶεν ἄγριοί τινες οἴοιπερ οὐς πέρυσιν Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ. ἦ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι, ἀγαπήσας ἂν εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδῃ, καὶ ἀνολοφύραι' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων [e] πονηρίαν. νῦν δὲ τρυφᾷς, ὧ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος, καὶ οὐδεὶς σοὶ φαίνεται· εἴθ', ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος [328.a] τοῦ ἐλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἷς φανείη, οὐδέ γ' ἂν οἶμαι εἰ ζητοῖς τίς ἂν ἡμῖν διδάξειεν τοὺς τῶν χειροτεχνῶν ὑεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην ἣν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ὁ πατήρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν, οὐ ῥάδιον οἶμαι εἶναι, ὧ Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι ῥάδιον, οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων· ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστιν τις ὅστις διαφέρει [b] ἡμῶν προβιβάσαι εἰς ἀρετὴν, ἀγαπητόν. ὧν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἷς εἶναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὄνῃσαί τινα πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποιήμα· ἐπειδὴν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθη, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· [c] ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερόν, ὁμόσας ὅσου ἂν φῆ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκε.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὧ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἠγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους ὑεῖς γίνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθούς, ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου ὑεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἠλικιῶται, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσίν, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν. τῶνδε δὲ [d] οὕπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γὰρ ἐν αὐτοῖς εἰσιν ἐλπίδες· νέοι γάρ.

Πρωταγόρας μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου. καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκλημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι, ἐπιθυμῶν ἀκούειν· ἐπεὶ δὲ δὴ ἤσθόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἶη, μόγις πῶς ἐμαυτὸν ὥσπερ εἰ συναγεῖρας εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἴπποκράτη· ὦ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοὶ ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιῶμαι [e] ἀκηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωταγόρου. ἐγὼ γὰρ ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ἠγοῦμένην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν ἢ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίνονται· νῦν δὲ πέπεισμαι. πλὴν σμικρόν τί μοι ἐμποδῶν, ὃ δὴλον ὅτι Πρωταγόρας ῥαδίως ἐπεκιδιδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξεν. καὶ γὰρ εἰ μὲν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγένοιτο ὄψοιεν τῶν [329.a] δημηγόρων, τάχ' ἂν καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινα τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ' ἐὰν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκία πληγέντα μακρὸν ἤχεϊ καὶ ἀποτείνει ἐὰν μὴ ἐπιλάβηται τις, καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω, σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου. Πρωταγόρας δὲ ὅδε ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρόμενος περιμεῖναι τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὧ Πρωταγόρα, σμικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν, εἴ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρετὴν φῆς διδακτὸν εἶναι, καὶ ἐγὼ εἶπερ ἄλλῳ τῷ ἀνθρώπῳ πειθοίμην ἂν, καὶ σοὶ πείθομαι· [c] ὃ δ' ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον. ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὐτὸν πολλοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἢ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἐν τι εἶη συλλήβδην, ἀρετὴ· ταῦτ' οὖν αὐτὰ δῖε λθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἐν μὲν τί ἐστὶν ἢ ἀρετὴ,

μόρια δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὀσιότης, ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἅ νυνδὴ ἐγὼ [d] ἔλεγον πάντα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος, τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἔτι ἐπιποθῶ.

Ἀλλὰ ῥάδιον τοῦτὸ γ', ἔφη, ὃ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἐνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστὶν ἅ ἐρωτᾷς. – Πότερον, ἔφην, ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστὶν, στόμα τε καὶ ῥίς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα, ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι; – Ἐκείνως μοι φαίνεται, ὃ [e] Σώκρατες, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. – Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἢ ἀνάγκη, ἐάνπερ τις ἐν λάβῃ, ἅπαντα ἔχειν; – Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἄδικοι δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὐ. – Ἔστιν γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια [330.a] τῆς ἀρετῆς, ἔφην ἐγὼ, σοφία τε καὶ ἀνδρεία; – Πάντων μάλιστα δήπου, ἔφη· καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων. – Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἐστὶν, ἦν δ' ἐγὼ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; – Ναί. – Ἡ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει; ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου, οὐκ ἐστὶν ὀφθαλμὸς οἷον τὰ ὦτα, οὐδ' ἡ δύναμις αὐτοῦ ἢ αὐτῆ· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐστὶν οἷον τὸ ἕτερον οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα· ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἐστὶν τὸ ἕτερον οἷον τὸ [b] ἕτερον, οὔτε αὐτὸ οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ; ἢ δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματι γε ἔοικε; – Ἄλλ' οὕτως, ἔφη, ἔχει, ὃ Σώκρατες. – Καὶ ἐγὼ εἶπον· Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἷον ἐπιστήμη, οὐδ' οἷον δικαιοσύνη, οὐδ' οἷον ἀνδρεία, οὐδ' οἷον σωφροσύνη, οὐδ' οἷον ὀσιότης. – Οὐκ ἔφη. – Φέρε δὴ, ἔφην ἐγὼ, κοινῇ σκεψώμεθα ποῖον τι αὐτῶν ἐστὶν ἕκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· [c] ἡ δικαιοσύνη πρᾶγμα τί ἐστὶν ἢ οὐδὲν πρᾶγμα; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· τί δὲ σοί; – Κάμοί, ἔφη. – Τί οὖν; εἴ τις ἔροίτο ἐμέ τε καὶ σέ· «ἜΩ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἶπετον δὴ μοι, τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὃ ὀνομάσατε ἄρτι, ἡ δικαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστὶν ἢ ἄδικον;» ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμην ὅτι δίκαιον· σὺ δὲ τίν' ἂν ψῆφον θεῖο; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ ἢ ἄλλην; – Τὴν αὐτὴν, ἔφη. – Ἔστιν ἄρα τοιοῦτον ἡ δικαιοσύνη οἷον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἔγωγε ἀποκρινόμενος τῷ [d] ἐρωτῶντι· οὐκοῦν καὶ σύ; – Ναί, ἔφη. – Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔροίτο· «Οὐκοῦν καὶ ὀσιότητά τινά φατε εἶναι;» φαίμεν ἂν, ὡς ἐγὼμαι. – Ναί, ἦ δ' ὅς. – «Οὐκοῦν φατε καὶ τοῦτο πρᾶγμα τί εἶναι;» φαίμεν ἂν· ἢ οὐ; – Καὶ τοῦτο συνέφη. – «Πότερον δὲ τοῦτο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα φατε τοιοῦτον πεφυκέναι οἷον ἀνόσιον εἶναι ἢ οἷον ὄσιον;» ἀγανακτήσαμεν ἂν ἔγωγ', ἔφην, τῷ ἐρωτήματι, καὶ εἵπομ' ἂν· Εὐφήμει, ὃ ἄνθρωπε· σχολῆ μεντᾶν τι ἄλλο ὄσιον εἶη, εἰ μὴ αὐτὴ [e] γε ἡ ὀσιότης ὄσιον ἔσται. τί δὲ σύ; οὐχ οὕτως ἂν ἀποκρίναιο; – Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο εἴποι ἐρωτῶν ἡμᾶς· «Πῶς οὖν ὀλίγον πρότερον ἐλέγετε; ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ὑμῶν κατήκουσα; ἐδόξατέ μοι φάναι τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια εἶναι οὕτως ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν οἷον τὸ ἕτερον·» εἵπομ' ἂν ἔγωγε ὅτι Τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμέ οἶε εἶπεῖν τοῦτο, παρήκουσας· Πρωταγόρας γὰρ [331.a] ὅδε ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δὲ ἠρώτων. εἰ οὖν εἴποι· «Ἀληθῆ ὅδε λέγει, ὃ Πρωταγόρα; σὺ φῆς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον μόριον οἷον τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἐστίν;» τί ἂν αὐτῷ ἀποκρίναιο; – Ἀνάγκη, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ὁμολογεῖν.

Τί οὖν, ὃ Πρωταγόρα, ἀποκρινόμεθα αὐτῷ, ταῦτα ὁμολογήσαντες, ἐὰν ἡμᾶς ἐπανέρηται· «Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὀσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη οἷον ὄσιον ἀλλ' οἷον μὴ ὄσιον· ἢ δ' ὀσιότης οἷον μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἄδικον [b] ἄρα, τὸ δὲ ἀνόσιον;» τί αὐτῷ ἀποκρινόμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ γε ἐμαυτοῦ φαίην ἂν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὄσιον εἶναι καὶ τὴν ὀσιότητα δίκαιον· καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἴ με ἐφῆς, ταῦτ' ἂν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἦτοι ταυτόν γ' ἐστὶν δικαιοσύνη ὀσιότητι

ἢ ὅτι ὁμοιώτατον, καὶ μάλιστα πάντων ἢ τε δικαιοσύνη οἷον ὀσιότης καὶ ἢ ὀσιότης οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ὅρα εἰ διακωλύεις ἀποκρίνεσθαι, ἢ καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτως. – Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὧ Σώκρατες, οὕτως ἀπλοῦν [c] εἶναι, ὥστε συγχωρῆσαι τὴν τε δικαιοσύνην ὅσιον εἶναι καὶ τὴν ὀσιότητα δίκαιον, ἀλλὰ τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; ἔφη· εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὅσιον καὶ ὀσιότης δίκαιον. – Μὴ μοι, ἦν δ' ἐγώ· οὐδὲν γὰρ δέομαι τὸ «εἰ βούλει» τοῦτο καὶ «εἰ σοὶ δοκεῖ» ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ· τὸ δ' «ἐμέ τε καὶ σέ» τοῦτο λέγω, οἰόμενος οὕτω τὸν λόγον βέλτιστ' [d] ἂν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ «εἰ» ἀφέλοι αὐτοῦ. – Ἀλλὰ μέντοι, ἦ δ' ὅς, προσέοικέν τι δικαιοσύνη ὀσιότητι· καὶ γὰρ ὅτιοῦν ὄφωῦν ἀμῆ γέ πη προσέοικεν. τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν ὅπη προσέοικεν, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ, καὶ τᾶλλα ἃ δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις· καὶ ἃ τότε ἔφαμεν ἄλλην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, τὰ τοῦ προσώπου μόρια, ἀμῆ γέ πη προσέοικεν καὶ ἔστιν τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον. ὥστε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ [e] κἂν ταῦτα ἐλέγχῃς, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντά ἐστιν ὅμοια ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὁμοίον τι ἔχοντα ὅμοια δίκαιον καλεῖν, οὐδὲ τὰ ἀνόμοιον τι ἔχοντα ἀνόμοια, κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοίον. – Καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἦ γὰρ οὕτω σοὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἀλλήλα ἔχει, ὥστε ὁμοίον τι σμικρὸν ἔχειν ἀλλήλοις; – Οὐ πάνυ, [332.a] ἔφη, οὕτως, οὐ μέντοι οὐδὲ αὖ ὡς σύ μοι δοκεῖς οἶεσθαι. – Ἀλλὰ μήν, ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ δυσχερῶς δοκεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, τότε δὲ ἄλλο ὧν ἔλεγες ἐπισκεψώμεθα. ἀφροσύνην τι καλεῖς; – Ἔφη. – Τούτῳ τῷ πράγματι οὐ πᾶν τούναντίον ἐστὶν ἡ σοφία; – Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. – Πότερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως, τότε σωφρονεῖν σοὶ δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ [εἰ] τούναντίον [ἔπραττον]; – Σωφρονεῖν, ἔφη. – Οὐκοῦν σωφροσύνη σωφρονοῦσιν; – Ἀνάγκη. – Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀφρόνως πράττουσιν καὶ οὐ σωφρονοῦσιν οὕτω πράττοντες; – Συνδοκεῖ μοι, ἔφη. – Τούναντίον ἄρα ἐστὶν τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως; – Ἔφη. – Οὐκοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνη πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως σωφροσύνη; – Ὁμολόγει. – Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχύϊ πράττεται, ἰσχυρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενεία, ἀσθενῶς; – Ἐδόκει. – Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτήτος, [c] βραδέως; – Ἔφη. – Καὶ εἴ τι διῆ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πράττεται, καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; – Συνέφη. – Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἔστιν τι καλόν; – Συνεχώρει. – Τούτῳ ἔστιν τι ἐναντίον πλην τὸ αἰσχρόν; – Οὐκ ἔστιν. – Τί δέ; ἔστιν τι ἀγαθόν; – Ἔστιν. – Τούτῳ ἔστιν τι ἐναντίον πλην τὸ κακόν; – Οὐκ ἔστιν. – Τί δέ; ἔστιν τι ὄξυ ἐν φωνῇ; – Ἔφη. – Τούτῳ μὴ ἔστιν τι ἐναντίον ἄλλο πλην τὸ βαρύν; – Οὐκ ἔφη. – Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐναντίων ἐν μόνον ἐστὶν ἐναντίον καὶ οὐ πολλά; – Συνωμολόγει.

[d] Ἦθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὠμολογημένα ἡμῖν. ὠμολογήκαμεν ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή; – Ὁμολογήκαμεν. – Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι; – Ἔφη. – Ὁμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; – Ἔφη. – Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; [e] – Συνεχώρει. – Οὐκοῦν εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττοιτ' ἂν; – Ναί. – Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης; – Ναί. – Ἐναντίως; – Πάνυ γε. – Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; – Ναί. – Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνης; – Φαίνεται. – Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὠμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφία ἐναντίον εἶναι; – Συνωμολόγει. – Ἐν δὲ ἐνὶ μόνον ἐναντίον [333.a] εἶναι; – Φημί. – Πότερον οὖν, ὧ Πρωταγόρα, λύσωμεν τῶν λόγων; τὸ ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον ἐν ᾧ ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόριον δὲ ἐκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια; πότερον οὖν διῆ λύσωμεν; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι

ἀμφοτέρω οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται· οὐ γὰρ συνάδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις. πῶς γὰρ ἂν συνάδοιεν, εἴπερ γε ἀνάγκη ἐνὶ [b] μὲν ἓν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείοσιν δὲ μή, τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἐνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὐτῷ φαίνεται· ἢ γὰρ, ὦ Πρωταγόρα, ἔφη ἐγώ, ἢ ἄλλως πως; – Ὁμολόγησεν καὶ μάλ' ἀκόντως. – Οὐκοῦν ἐν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία; τὸ δὲ πρότερον αὐτῷ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης σχεδόν τι ταῦτόν ὄν.

Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἄρα τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν [c] ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι ἀδικεῖ; – Αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν, ἐπεὶ πολλοὶ γέ φασι τῶν ἀνθρώπων. – Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφη, ἢ πρὸς σέ; – Εἰ βούλει, ἔφη, πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. – Ἄλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σύ γε ἀποκρίνη, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἶτε μή· τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω, συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι.

[d] Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας – τὸν γὰρ λόγον ἠτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι – ἔπειτα μέντοι συνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι. – Ἴθι δὴ, ἔφη ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκριναί. δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; – Ἔστω, ἔφη. – Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν; – Ἔφη. – Τὸ δ' εὖ φρονεῖν εὖ βουλευέσθαι, ὅτι ἀδικοῦσιν; – Ἔστω, ἔφη. – Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες ἢ εἰ κακῶς; – Εἰ εὖ. – Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἅττα εἶναι; – Λέγω. – Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ ἃ ἐστὶν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις; [e] – Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, κἂν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ἦ, ἔγωγε καλῶ ἀγαθὰ. – Καὶ μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴ οὖν ἑώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος ἡρέμα ἡρόμην. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ὦ [334.a] Πρωταγόρα, ἃ μὴδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστὶν, ἢ ἃ μὴδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς; – Οὐδαμῶς, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε πολλὰ οἶδ' ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελῆ ἐστὶ, καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὠφέλιμα· τὰ δὲ ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ· τὰ δὲ βουσὶν μόνον, τὰ δὲ κυσίν· τὰ δὲ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δέ· τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὰ, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἶον καὶ ἡ κόπρος πάντων [b] τῶν φυτῶν ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασιν ἐστὶν πάγκακον καὶ ταῖς θριξίν πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζῴων πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστὶν τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπὸν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ [c] σώματος ἀγαθὸν ἐστὶν τῷ ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς ταῦτόν τοῦτο κάκιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσιν τοῖς ἀσθενοῦσιν μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ ἀλλ' ἢ ὅτι σμικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδεσθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις.

Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ οἱ παρόντες ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγοι, καὶ ἐγώ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσμων τις ὢν ἄνθρωπος, καὶ ἐὰν τίς μοι μακρὰ λέγη, [d] ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ἦ ὁ λόγος. ὥσπερ οὖν εἰ ἐτύγχανον ὑπόκωφος ὢν, ᾧ οὐκ ἂν χρῆναι, εἴπερ ἔμελλές μοι διαλέξεσθαι, μεῖζον φθέγγεσθαι ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους, οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ ἐπιλήσμωνι ἐνέτυχες, σύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἔπεσθαι.

Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀποκρίνεσθαι; ἢ βραχυτέρά σοι, ἔφη, ἀποκρίνωμαι ἢ δεῖ;

Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ.

Άλλ' ὅσα δεῖ; ἔφη.

[e] Ναί, ἦν δ' ἐγώ.

Πότερα οὖν ὅσα ἐμοί δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, τοσαῦτά σοι ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σοί;

Άκήκοα γοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι σὺ οἷός τ' εἶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλον διδάξει περὶ τῶν αὐτῶν καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλη, οὕτως ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα [335.a] οὕτως ὥστε μηδένα σοῦ ἐν βραχυτέροις εἰπεῖν· εἰ οὖν μέλλεις ἐμοί διαλέξεσθαι, τῷ ἑτέρῳ χρῶ τρόπῳ πρὸς με, τῇ βραχυλογίᾳ.

Ἔω Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ πολλοῖς ἤδη εἰς ἀγῶνα λόγων ἀφικόμην ἀνθρώποις, καὶ εἰ τοῦτο ἐποιοῦν ὁ σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευέν με διαλέγεσθαι, οὕτω διελεγόμην, οὐδενὸς ἂν βελτίων ἐφαινόμην οὐδ' ἂν ἐγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν τοῖς Ἑλλησιν.

Καὶ ἐγώ – ἐγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρρεσεν αὐτὸς αὐτῷ ταῖς [b] ἀποκρίσεσιν ταῖς ἐμπροσθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἐθελήσοι ἐκὼν εἶναι ἀποκρινόμενος διαλέγεσθαι – ἠγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον εἶναι παρεῖναι ἐν ταῖς συνουσίαις, Ἄλλά τοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοι δοκοῦντα τὴν συνουσίαν ἡμῖν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴν σὺ βούλη διαλέγεσθαι ὡς ἐγὼ δύναμαι ἐπεσθαι, τότε σοι διαλέξομαι. σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῆς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ συνουσίας ποιεῖσθαι [c] – σοφὸς γὰρ εἶ – ἐγὼ δὲ τὰ μακρὰ ταῦτα ἀδύνατος, ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν οἷός τ' εἶναι. ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῖν συγχωρεῖν τὸν ἀμφοτέρα δυνάμενον, ἵνα ἡ συνουσία ἐγένετο· νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοί τις ἀσχολία ἐστὶν καὶ οὐκ ἂν οἷός τ' εἶην σοι παραμεῖναι ἀποτείνοντι μακροὺς λόγους – ἐλθεῖν γὰρ ποί με δεῖ – εἴμι· ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον.

Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνιστάμην ὡς ἀπιών· καὶ μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας τῆς χειρὸς τῇ δεξιᾷ, [d] τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτουῖ, καὶ εἶπεν· Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες· ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔσονταί οἱ διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν· ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδίων ἀκούσαιμι ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγομένων. ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσιν.

Καὶ ἐγὼ εἶπον – ἠδη δὲ ἀνειστήκη ὡς ἐξιών – Ἔω παῖ Ἰππονίκου, ἀεὶ μὲν ἐγωγά σου τὴν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, ἀτὰρ [e] καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ, ὥστε βουλοίμην ἂν χαρίζεσθαί σοι, εἴ μου δυνατὰ δέοιο· νῦν δ' ἐστὶν ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἰμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἐπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῷ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἐπεσθαι, [336.a] εἶπομι ἂν σοι ὅτι πολὺ σοῦ μᾶλλον ἐγὼ ἐμαυτοῦ δέομαι θεοῦσιν τούτοις ἀκολουθεῖν, ἀλλ' οὐ γὰρ δύναμαι, ἀλλ' εἴ τι δέη θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θεόντας, τούτου δέου συγκαθεῖναι· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύναμαι ταχὺ θεῖν, οὗτος δὲ δύναται βραδέως. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέου, ὥσπερ τὸ πρῶτόν μοι ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων τε καὶ αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα, οὕτω καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι· [b] εἰ δὲ μή, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῶν διαλόγων; χωρὶς γὰρ ἐγωγ' ὦμην εἶναι τὸ συνεῖναι τε ἀλλήλοις διαλεγομένους καὶ τὸ δημηγορεῖν.

Άλλ' – ὀρᾷς; – ἔφη, ὦ Σώκρατες, δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας ἀξιῶν αὐτῷ τε ἐξεῖναι διαλέγεσθαι ὅπως βούλεται, καὶ σὺ ὅπως ἂν αὖ σὺ βούλη.

Ἐπολαβῶν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη, ὦ Καλλία· Σωκράτης μὲν γὰρ ὁδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρα, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι [c] οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τῳ ἀνθρώπων παραχωρεῖ. εἰ μὲν οὖν καὶ Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι, ἔξαρκεῖ Σωκράτει· εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἑκάστη ἐρωτήσῃ μακρὸν λόγον ἀποτείνων, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων [d] διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων ἕως ἂν ἐπιλάθωνται περὶ ὅτου τὸ ἐρώτημα ἦν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων· ἐπεὶ Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καὶ φησιν ἐπιλήσεων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπεικέστερα Σωκράτης λέγειν· χρὴ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφαίνεσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγῶμαι, Κριτίας ἦν ὁ εἰπὼν· ὦ Πρόδικε καὶ Ἴππία, Καλλίας μὲν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς [e] Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ ἀεὶ φιλόνομος ἐστὶ πρὸς ὃ ἂν ὀρμήσῃ· ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ συμφιλονικεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρα, ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλύσαι τὴν συνουσίαν.

[337.a]

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Πρόδικος, Καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγινομένους κοινούς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγόμενοι ἀκροατάς, ἴσους δὲ μὴ – ἔστιν γὰρ οὐ ταυτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλεον, τῷ δὲ ἀμαθεστέρῳ ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς συγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν, [b] ἐρίζειν δὲ μὴ – ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσιν δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις – καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ συνουσία γίνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκιμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε – εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστιν παρὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλακίς παρὰ δόξαν ψευδομένων – [c] ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραϊνοίμεθα, οὐχ ἡδοίμεσθα – εὐφραῖνεσθαι μὲν γὰρ ἔστιν μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἡδεσθαι δὲ ἐσθιοντά τι ἢ ἄλλο ἢδὲ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι.

Ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Προδικίου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο· μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἴππίας ὁ σοφὸς εἶπεν, ὦ ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι – [d] φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστίν, ὁ δὲ νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται – ἡμᾶς οὖν αἰσχροὺς τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ [e] ἀξιώματος ἄξιον ἀποφῆνασθαι, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεσθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων [338.a] εἰς τὸ μέσον, καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβές τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἢδὲ Πρωταγόρα, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρία ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέρους τεμεῖν. ὥς οὖν ποιήσετε, καὶ πείθεσθέ μοι ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἐλέσθαι ὃς ὑμῖν [b] φυλάξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου.

Ταῦτα ἤρесе τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπήνεσαν, καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν καὶ ἐλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἶη βραβευτὴν ἐλέσθαι τῶν λόγων. εἶτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἰρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἶτε ὁμοιος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὁμοιος ἡμῖν ὁμοια καὶ ποιήσει, ὥστε ἐκ [c] περιττοῦ ἠρήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἰρήσεσθε. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγὼμαι, ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἐλέσθαι· εἰ δὲ αἰρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίνεσθαι, ὡς περ φαύλω ἀνθρώπῳ ἐπιστάτην αἰρεῖσθαι, ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν μοι διαφέρει. ἀλλ' οὕτως ἐθέλω ποιῆσαι, ἵν' ὁ προθυμεῖσθε συνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίνωνται· εἰ μὴ βούλεται [d] Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐρωτάτω, ἐγὼ δὲ ἀποκρινοῦμαι, καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι ὡς ἐγὼ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι ὅπως ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως. ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ διαφθεῖρουν τὴν συνουσίαν· [e] καὶ οὐδὲν δεῖ τούτου ἕνεκα ἕνα ἐπιστάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε. Ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι· καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ μὲν οὐκ ἠθέλεν, ὅμως δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογήσαι ἐρωτήσεις, καὶ ἐπειδὴν ἱκανῶς ἐρωτήσῃ, πάλιν δώσειν λόγον κατὰ σμικρὸν ἀποκρινόμενος.

Ἦρξατο οὖν ἐρωτᾶν οὕτως ὡς· Ἦγοῦμαι, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ἐγὼ ἀνδοὶ παιδείας μέγιστον μέρος εἶναι περὶ ἐπῶν [339.a] δεινὸν εἶναι· ἔστιν δὲ τοῦτο τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα οἷόν τ' εἶναι συνιέναι ἅ τε ὀρθῶς πεποιῆται καὶ ἅ μή, καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν τε καὶ ἐρωτώμενον λόγον δοῦναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔσται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν περὶ οὐπερ ἐγὼ τε καὶ σὺ νῦν διαλεγόμεθα, περὶ ἀρετῆς, μετενηνεγμένον δ' εἰς ποίησιν· τοσοῦτον μόνον διοίσει. λέγει γὰρ που Σιμωνίδης πρὸς Σκόπαν τὸν Κρέοντος ὕον τοῦ Θετταλοῦ ὅτι –

[b] ἄνδρ' ἀγαθὸν μὲν ἀλαθέως γενέσθαι χαλεπὸν,
 χερσίν τε καὶ ποσὶ καὶ νόφ' τετραγώνον, ἄνευ ψόγου
 τετυγμένον.

τοῦτο ἐπίστασαι τὸ ἄσμα, ἢ πᾶν σοι διεξέλθω;

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Οὐδὲν δεῖ· ἐπίσταμαί τε γάρ, καὶ πάνυ μοι τυγχάνει μεμεληκὸς τοῦ ἄσματος.

Εὖ, ἔφη, λέγεις. πότερον οὖν καλῶς σοι δοκεῖ πεποιῆσθαι καὶ ὀρθῶς, ἢ οὐ; – Πάνυ, ἔφην ἐγὼ, καλῶς τε καὶ ὀρθῶς. – Δοκεῖ δέ σοι καλῶς πεποιῆσθαι, εἰ ἐναντία λέγει αὐτὸς αὐτῷ ὁ ποιητής; – Οὐ καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. – Ὅρα δὴ, ἔφη, [c] βέλτιον. – Ἄλλ', ὠγαθέ, ἔσκεμμαι ἱκανῶς. – Οἶσθα οὖν, ἔφη, ὅτι προϊόντος τοῦ ἄσματος λέγει που –

οὐδέ μοι ἐμμελέως τὸ Πιττάκειον νέμεται,

καίτοι σοφοῦ παρὰ φωτὸς εἰρημένον· χαλεπὸν φάτ' ἐσθλὸν
 ἔμμεναι.

ἐννοεῖς ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ τάδε λέγει κάκεῖνα τὰ ἔμπροσθεν; – Οἶδα, ἦν δ' ἐγώ. – Δοκεῖ οὖν σοι, ἔφη, ταῦτα ἐκείνοις ὁμολογεῖσθαι; – Φαίνεται ἔμοιγε (καὶ ἅμα μέντοι ἐφοβούμην μὴ τί λέγοι) ἀτάρ, ἔφην ἐγώ, σοὶ οὐ φαίνεται; – Πῶς γὰρ ἂν [d] φαίνοιτο ὁμολογεῖν αὐτὸς ἑαυτῷ ὅ ταῦτα ἀμφοτέρα λέγων, ὅς γε τὸ μὲν πρῶτον αὐτὸς ὑπέθετο χαλεπὸν εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι ἀλαθείᾳ, ὀλίγον

δὲ τοῦ ποιήματος εἰς τὸ πρόσθεν προελθὼν ἐπελάθετο, καὶ Πιττακὸν τὸν ταῦτὰ λέγοντα ἑαυτῷ, ὅτι χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τοῦτον μέμφεται τε καὶ οὐ φησιν ἀποδέχεσθαι αὐτοῦ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ λέγοντος; καίτοι ὅποτε τὸν ταῦτὰ λέγοντα αὐτῷ μέμφεται, δῆλον ὅτι καὶ ἑαυτὸν μέμφεται, ὥστε ἦτοι τὸ πρότερον ἢ ὕστερον οὐκ ὀρθῶς λέγει.

Εἰπὼν οὖν ταῦτα πολλοῖς θόρυβον παρέσχεν καὶ ἔπαινον [e] τῶν ἀκουόντων· καὶ ἐγὼ τὸ μὲν πρῶτον, ὡσπερὶ ὑπὸ ἀγαθοῦ πύκτου πληγείς, ἐσκοτώθην τε καὶ ἰλιγγίασα εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθορυβησάντων· ἔπειτα – ὡς γε πρὸς σὲ εἰρήσθαι τάληθῆ, ἵνα μοι χρόνος ἐγγένηται τῇ σκέψει τί λέγοι ὁ ποιητής – τρέπομαι πρὸς τὸν Πρόδικον, καὶ καλέσας αὐτόν, ἦ Πρόδικε, ἔφην ἐγὼ, σὸς μέντοι Σιμωνίδης πολίτης· [340.a] δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ ἀνδρὶ. δοκῶ οὖν μοι ἐγὼ παρακαλεῖν σέ· ὡσπερ ἔφη Ὀμηρος τὸν Σκάμανδρον πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν Σιμόντα παρακαλεῖν, εἰπόντα –

φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφοτέροί περ

σχῶμεν,

ἀτὰρ καὶ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρση. καὶ γὰρ οὖν καὶ δεῖται τὸ ὑπὲρ Σιμωνίδου ἐπανόρθωμα τῆς σῆς μουσικῆς, ἣ τὸ τε βούλεσθαι καὶ [b] ἐπιθυμεῖν διαιρεῖς ὡς οὐ ταυτόν ὄν, καὶ ἃ νυνδὴ εἶπες πολλά τε καὶ καλά. καὶ νῦν σκόπει εἶ σοι συνδοκεῖ ὅπερ ἐμοί. οὐ γὰρ φαίνεται ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὐτῷ Σιμωνίδης. σὺ γάρ, ὦ Πρόδικε, προαπόφηναι τὴν σὴν γνώμην· ταυτόν σοι δοκεῖ εἶναι τὸ γενέσθαι καὶ τὸ εἶναι, ἢ ἄλλο; – Ἄλλο νῆ Δί', ἔφη ὁ Πρόδικος. – Οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις αὐτὸς ὁ Σιμωνίδης τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφῆνατο, ὅτι ἀνδρα [c] ἀγαθὸν ἀληθεία γενέσθαι χαλεπὸν εἶη; – Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη ὁ Πρόδικος. – Τὸν δέ γε Πιττακὸν, ἦν δ' ἐγὼ, μέμφεται, οὐχ ὡς οἶται Πρωταγόρας, ταυτόν ἑαυτῷ λέγοντα, ἀλλ' ἄλλο. οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγεν τὸ χαλεπὸν, γενέσθαι ἐσθλὸν, ὡσπερ ὁ Σιμωνίδης, ἀλλὰ τὸ ἔμμεναι· ἔστιν δὲ οὐ ταυτόν, ὦ Πρωταγόρα, ὡς φησιν Πρόδικος ὅδε, τὸ εἶναι καὶ τὸ γενέσθαι. εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶν τὸ εἶναι τῷ γενέσθαι, οὐκ ἐναντία λέγει ὁ Σιμωνίδης αὐτὸς αὐτῷ. καὶ ἴσως ἂν [d] φαίη Πρόδικος ὅδε καὶ ἄλλοι πολλοὶ καθ' Ἡσίοδον γενέσθαι μὲν ἀγαθὸν χαλεπὸν εἶναι – τῆς γὰρ ἀρετῆς ἔμπροσθεν τοὺς θεοὺς ἰδρῶτα θεῖναι – ὅταν δὲ τις αὐτῆς εἰς ἄκρον ἵκηται, ρηϊδίην δῆπειτα πέλειν, χαλεπὴν περ ἐοῦσαν, ἐκτῆσθαι.

Ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσέν με· ὁ δὲ Πρωταγόρας, τὸ ἐπανόρθωμά σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μεῖζον ἀμάρτημα ἔχει ἢ ὁ ἐπανορθοῖς.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· Κακὸν ἄρα μοι εἵργασται, ὡς ἔοικεν, ὦ [e] Πρωταγόρα, καὶ εἰμί τις γελοῖος ἰατρός· ἰώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιῶ.

Ἄλλ' οὕτως ἔχει, ἔφη.

Πῶς δὴ; ἦν δ' ἐγὼ.

Πολλὴ ἂν, ἔφη, ἀμαθία εἶη τοῦ ποιητοῦ, εἰ οὕτω φαῦλόν τί φησιν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἐκτῆσθαι, ὃ ἐστὶν πάντων χαλεπώτατον, ὡς ἅπασιν δοκεῖ ἀνθρώποις.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· Νῆ τὸν Δία, εἰς καιρὸν γε παρατετύχηκεν ἡμῖν ἐν τοῖς λόγοις Πρόδικος ὅδε. κινδυνεύει γὰρ τοι, ὦ [341.a] Πρωταγόρα, ἢ Προδίκου σοφία θεία τις εἶναι πάλα, ἦτοι ἀπὸ Σιμωνίδου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἔτι παλαιότερα. σὺ δὲ ἄλλων πολλῶν ἔμπειρος ὢν ταύτης ἄπειρος εἶναι

φαίνη, οὐχ ὥσπερ ἐγὼ ἔμπειρος διὰ τὸ μαθητὴς εἶναι Προδίκου τουτουί· καὶ νῦν μοι δοκεῖς οὐ μανθάνειν ὅτι καὶ τὸ «χαλεπὸν» τοῦτο ἴσως οὐχ οὕτως Σιμωνίδης ὑπελάμβανεν ὥσπερ σὺ ὑπολαμβάνεις, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τοῦ «δεινοῦ» Πρόδικός με οὕτως νουθετεῖ ἐκάστοτε, ὅταν ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ ἢ ἄλλον τινὰ λέγω ὅτι Πρωταγόρας σοφὸς καὶ δεινὸς ἐστὶν ἀνὴρ, ἐρωτᾷ [b] εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τάγαθὰ δεινὰ καλῶν. τὸ γὰρ δεινόν, φησὶν, κακόν ἐστίν· οὐδεὶς γοῦν λέγει ἐκάστοτε «δεινοῦ πλούτου» οὐδὲ «δεινῆς εἰρήνης» οὐδὲ «δεινῆς ὑγείας,» ἀλλὰ «δεινῆς νόσου» καὶ «δεινοῦ πολέμου» καὶ «δεινῆς πενίας,» ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος. ἴσως οὖν καὶ τὸ «χαλεπὸν» αὐτοῖσι Κεῖσι καὶ ὁ Σιμωνίδης ἢ κακὸν ὑπολαμβάνουσι ἢ ἄλλο τι ὃ σὺ οὐ μανθάνεις· ἐρώμεθα οὖν Πρόδικον – δίκαιον γὰρ τὴν Σιμωνίδου φωνὴν τοῦτον ἐρωτᾶν – τί ἔλεγεν, ὦ Πρόδικε, τὸ [c] «χαλεπὸν» Σιμωνίδης;

Κακόν, ἔφη.

Διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ μέμφεται, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ Πρόδικε, τὸν Πιττακὸν λέγοντα χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἤκουεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐστὶν κακὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι.

Ἀλλὰ τί οἶει, ἔφη, λέγειν, ὦ Σώκρατες, Σιμωνίδην ἄλλο ἢ τοῦτο, καὶ ὀνειδίζειν τῷ Πιττακῷ ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἠπίστατο ὀρθῶς διαιεῖν ἅτε Λέσβιος ὢν καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ τεθραμμένος;

Ἀκούεις δὴ, ἔφη ἐγὼ, ὦ Πρωταγόρα, Προδίκου τοῦδε.

[d] ἔχεις τι πρὸς ταῦτα λέγειν;

Καὶ ὁ Πρωταγόρας, Πολλοῦ γε δεῖ, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὦ Πρόδικε· ἀλλ' ἐγὼ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ Σιμωνίδης τὸ «χαλεπὸν» ἔλεγεν ὅπερ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οὐ τὸ κακόν, ἀλλ' ὃ ἂν μὴ ῥάδιον ἦ ἀλλὰ διὰ πολλῶν πραγμάτων γίγνηται.

Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ οἶμαι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο λέγειν Σιμωνίδην, καὶ Πρόδικόν γε τόνδε εἰδέναι, ἀλλὰ παίζειν καὶ σοῦ δοκεῖν ἀποπειρᾶσθαι εἰ οἷός τ' ἔση τῷ σαυτοῦ λόγῳ βοηθεῖν. ἐπεὶ ὅτι γε Σιμωνίδης οὐ λέγει τὸ χαλεπὸν [e] κακόν, μέγα τεκμήριόν ἐστὶν εὐθὺς τὸ μετὰ τοῦτο ῥῆμα· λέγει γὰρ ὅτι –

θεὸς ἂν μόνος τοῦτ' ἔχοι γέρας,

οὐ δῆπου τοῦτό γε λέγων, κακὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, εἶτα τὸν θεὸν φησὶν μόνον τοῦτο ἂν ἔχειν καὶ τῷ θεῷ τοῦτο γέρας ἀπένειμε μόνῳ· ἀκόλαστον γὰρ ἂν τινὰ λέγοι Σιμωνίδην ὁ Πρόδικος καὶ οὐδαμῶς Κεῖον. ἀλλ' ἃ μοι δοκεῖ διανοεῖσθαι Σιμωνίδης ἐν τούτῳ τῷ ᾄσματι, ἐθέλω σοι εἰπεῖν, [342.a] εἰ βούλει λαβεῖν μου πείραν ὅπως ἔχω, ὃ σὺ λέγεις τοῦτο, περὶ ἐπῶν· ἐὰν δὲ βούλη, σοῦ ἀκούσομαι.

Ὁ μὲν οὖν Πρωταγόρας ἀκούσας μου ταῦτα λέγοντος, Εἰ σὺ βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ὁ δὲ Πρόδικός τε καὶ ὁ Ἰππίας ἐκελευέτην πάνυ, καὶ οἱ ἄλλοι.

Ἐγὼ τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, ἃ γέ μοι δοκεῖ περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου, πειράσομαι ὑμῖν διεξελεῖν. φιλοσοφία γὰρ ἐστὶν παλαιότατη τε καὶ πλείστη τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ τε καὶ [b] ἐν Λακεδαίμονι, καὶ σοφισταὶ πλεῖστοι γῆς ἐκεῖ εἰσιν· ἀλλ' ἐξαρνοῦνται καὶ σχηματίζονται ἀμαθεῖς εἶναι, ἵνα μὴ κατάδηλοι ᾧσιν ὅτι σοφία τῶν Ἑλλήνων περιεῖσιν, ὥσπερ οὐς Πρωταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς, ἀλλὰ δοκῶσιν τῷ μάχεσθαι καὶ ἀνδρεία περιεῖναι, ἠγούμενοι, εἰ γνωσθεῖεν ᾧ περιεῖσιν, πάντας τοῦτο ἀσκήσειν, τὴν σοφίαν. νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνο ἐξηπατήκασιν τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας, καὶ οἱ μὲν ᾧτά τε κατάγνυνται μιμούμενοι [c] αὐτούς, καὶ ἰμάντας περιελίττονται

καὶ φιλογυμναστοῦσιν καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴν βούλωνται ἀνέδην τοῖς παρ' αὐτοῖς συγγενέσθαι σοφισταῖς καὶ ἤδη ἄχθονται λάθρα συγγιγνόμενοι, ξενηλασίας ποιούμενοι τῶν τε λακωνιζόντων τούτων καὶ ἐάν τις ἄλλος ξένος ὧν ἐπιδημήσῃ, συγγίγονται τοῖς σοφισταῖς λανθάνοντες τοὺς ξένους, καὶ αὐτοὶ οὐδένα ἐῶσιν τῶν νέων [d] εἰς τὰς ἄλλας πόλεις ἐξίεναι, ὥσπερ οὐδὲ Κρήτες, ἵνα μὴ ἀπομανθάνωσιν ἃ αὐτοὶ διδάσκουσιν. εἰσὶν δὲ ἐν ταύταις ταῖς πόλεσιν οὐ μόνον ἄνδρες ἐπὶ παιδεύσει μέγα φρονούντες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. γνοῖτε δ' ἂν ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἀληθῆ λέγω καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς φιλοσοφίαν καὶ λόγους ἄριστα πεπαίδευνται, ὧδε· εἰ γὰρ ἐθέλει τις Λακεδαιμονίων τῷ φαυλοτάτῳ συγγενέσθαι, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις εὐρήσει [e] αὐτὸν φαυλὸν τινα φαινόμενον, ἔπειτα, ὅπου ἂν τύχῃ τῶν λεγομένων, ἐνέβαλεν ῥῆμα ἄξιον λόγου βραχὺ καὶ συνεστραμμένον ὥσπερ δεινὸς ἀκοντιστής, ὥστε φαίνεσθαι τὸν προσδιαλεγόμενον παιδὸς μηδὲν βελτίω. τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ τῶν νῦν εἰσὶν οἱ κατανενοήκασιν καὶ τῶν πάλαι, ὅτι τὸ λακωνίζειν πολὺ μᾶλλον ἐστὶν φιλοσοφεῖν ἢ φιλογυμναστεῖν, εἰδότες ὅτι τοιαῦτα οἷόν τ' εἶναι ῥήματα φθέγγεσθαι [343.a] τελέως πεπαιδευμένου ἐστὶν ἀνθρώπου. τούτων ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς καὶ Σόλων ὁ ἡμέτερος καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος καὶ Μύσων ὁ Χηνεὺς, καὶ ἔβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χίλων. οὗτοι πάντες ζηλωταὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας, καὶ καταμάθοι ἂν τις αὐτῶν τὴν σοφίαν τοιαύτην οὕσαν, ῥήματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα ἐκάστῳ εἰρημένα· οὗτοι καὶ κοινῇ συνελθόντες [b] ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεῶν τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, Γνωθὶ σαυτὸν καὶ Μηδὲν ἄγαν. τοῦ δὴ ἔνεκα ταῦτα λέγω· ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἦν τῶν παλαιῶν τῆς φιλοσοφίας, βραχυλογία τις Λακωνική· καὶ δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἰδίᾳ περιεφέρετο τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν, τὸ Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. ὁ οὖν Σιμωνίδης, [c] ἄτε φιλότιμος ὧν ἐπὶ σοφίᾳ, ἔγνω ὅτι εἰ καθέλοι τοῦτο τὸ ῥῆμα ὥσπερ εὐδοκιμοῦντα ἀθλητὴν καὶ περιγένοιτο αὐτοῦ, αὐτὸς εὐδοκιμήσει ἐν τοῖς τότε ἀνθρώποις, εἰς τοῦτο οὖν τὸ ῥῆμα καὶ τούτου ἔνεκα τούτῳ ἐπιβουλεύων κολοῦσαι αὐτὸ ἅπαν τὸ ἄσμα πεποίηκεν, ὡς μοι φαίνεται.

Ἐπισκεψώμεθα δὴ αὐτὸ κοινῇ ἅπαντες, εἰ ἄρα ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. εὐθύς γὰρ τὸ πρῶτον τοῦ ἄσματος μανικὸν ἂν φανείη, εἰ βουλόμενος λέγειν ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι χαλεπὸν, [d] ἔπειτα ἐνέβαλε τὸ μὲν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ πρὸς ἓνα λόγον φαίνεται ἐμβεβληθῆναι, ἐὰν μὴ τις ὑπολάβῃ πρὸς τὸ τοῦ Πιττακοῦ ῥῆμα ὥσπερ ἐρίζοντα λέγειν τὸν Σιμωνίδην· λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ ὅτι χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ἀμφισβητοῦντα εἰπεῖν ὅτι Οὐκ, ἀλλὰ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν ἄνδρα ἀγαθὸν ἐστὶν, ὃ Πιττακέ, ὡς ἀληθῶς – οὐκ ἀληθεῖα ἀγαθόν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ λέγει τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἄρα ὄντων τινῶν [e] τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς ἀγαθῶν, τῶν δὲ ἀγαθῶν μὲν, οὐ μέντοι ἀληθῶς – εὐηθες γὰρ τοῦτό γε φανείη ἂν καὶ οὐ Σιμωνίδου – ἀλλ' ὑπερβατὸν δεῖ θεῖναι ἐν τῷ ἄσματι τὸ ἀλαθέως, οὕτωςί πως ὑπειπόντα τὸ τοῦ Πιττακοῦ, ὥσπερ ἂν εἰ θεῖμεν αὐτὸν λέγοντα τὸν Πιττακὸν καὶ Σιμωνίδην ἀποκρινόμενον εἰπόντα· ὦ ἄνθρωποι, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τὸν δὲ [344.a] ἀποκρινόμενον ὅτι ὦ Πιττακέ, οὐκ ἀληθῆ λέγεις· οὐ γὰρ εἶναι ἀλλὰ γενέσθαι μὲν ἐστὶν ἄνδρα ἀγαθὸν χερσὶ τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετραγώνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον, χαλεπὸν ἀλαθέως. οὕτω φαίνεται [τὸ] πρὸς λόγον τὸ μὲν ἐμβεβλημένον καὶ τὸ ἀλαθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον· καὶ τὰ ἐπόντα πάντα τούτῳ μαρτυρεῖ, ὅτι οὕτως εἴρηται. πολλὰ μὲν γὰρ ἔστι καὶ περὶ ἐκάστου τῶν [b] ἐν τῷ ἄσματι εἰρημένων ἀποδείξαι ὡς εὔ πεποίηται – πάνυ γὰρ χαριέντως καὶ μεμελημένως ἔχει – ἀλλὰ μακρὸν ἂν εἴη αὐτὸ οὕτω διελθεῖν· ἀλλὰ τὸν τύπον αὐτοῦ τὸν ὅλον διεξέλθωμεν καὶ τὴν βούλησιν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἔλεγχός ἐστὶν τοῦ Πιττακείου ῥήματος διὰ παντὸς τοῦ ἄσματος.

Λέγει γὰρ μετὰ τοῦτο ὀλίγα διελθὼν, ὡς ἂν εἰ λέγοι λόγον, ὅτι γενέσθαι μὲν ἄνδρα ἀγαθὸν χαλεπὸν ἀλαθέως, οἷόν τε μέντοι ἐπὶ γε χρόνον τινά· γενόμενον δὲ διαμένειν [c] ἐν ταύτῃ τῇ ἔξει καὶ εἶναι ἄνδρα ἀγαθόν, ὡς σὺ λέγεις, ὦ Πιπτακέ, ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀνθρώπειον, ἀλλὰ θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι τὸ γέρας,

ἄνδρα δ' οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι,

ὄν [ἂν] ἀμήχανος συμφορὰ καθέλη.

τίνα οὖν ἀμήχανος συμφορὰ καθαιρεῖ ἐν πλοίου ἀρχῇ; δῆλον ὅτι οὐ τὸν ιδιώτην· ὁ μὲν γὰρ ιδιώτης ἀεὶ καθήρηται. ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενόν τις ἂν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐστῶτά ποτε καταβάλοι ἂν τις ὥστε κείμενον ποιῆσαι, τὸν δὲ κείμενον [d] οὐ, οὕτω καὶ τὸν εὐμήχανον ὄντα ποτὲ ἀμήχανος ἂν συμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ ἀμήχανον ὄντα οὐ, καὶ τὸν κυβερνήτην μέγας χειμῶν ἐπιπεσῶν ἀμήχανον ἂν ποιήσειεν, καὶ γεωργὸν χαλεπῇ ὥρα ἐπελθοῦσα ἀμήχανον ἂν θείη, καὶ ἱατρὸν ταῦτά ταῦτα. τῷ μὲν γὰρ ἐσθλῷ ἐγχωρεῖ κακῷ γενέσθαι, ὥσπερ καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ μαρτυρεῖται τοῦ εἰπόντος –

αὐτὰρ ἀνήρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός·

[e] τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. ὥστε τὸν μὲν εὐμήχανον καὶ σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπειδὴν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλη, οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι· σὺ δὲ φῆς, ὦ Πιπτακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι· τὸ δ' ἐστὶ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν, δυνατὸν δέ, ἐσθλόν, ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον·

πράξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός,

κακός δ' εἰ κακῶς.

[345.a] τίς οὖν εἰς γράμματα ἀγαθὴ πρᾶξις ἐστίν, καὶ τίς ἄνδρα ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμματα; δῆλον ὅτι ἡ τούτων μάθησις. τίς δὲ εὐπραγία ἀγαθὸν ἱατρὸν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἡ τῶν καμνόντων τῆς θεραπείας μάθησις. κακός δὲ κακῶς· τίς οὖν ἂν κακὸς ἱατρός γένοιτο; δῆλον ὅτι ὃ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἱατρῷ εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ ἱατρῷ – οὗτος γὰρ ἂν καὶ κακὸς γένοιτο – ἡμεῖς δὲ οἱ ἱατρικῆς ἰδιῶται οὐκ ἂν ποτε γενοίμεθα κακῶς πράξαντες οὔτε ἱατροὶ οὔτε τέκτονες οὔτε [b] ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων· ὅστις δὲ μὴ ἱατρός ἂν γένοιτο κακῶς πράξας, δῆλον ὅτι οὐδὲ κακὸς ἱατρός. οὕτω καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἂν ποτε καὶ κακός ἢ ὑπὸ χρόνου ἢ ὑπὸ πόνου ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς περιπτώματος – αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶ κακὴ πρᾶξις, ἐπιστήμης στερηθῆναι – ὁ δὲ κακὸς ἀνὴρ οὐκ ἂν ποτε γένοιτο κακός – ἔστιν γὰρ ἀεὶ – ἀλλ' εἰ μέλλει κακὸς γενέσθαι, δεῖ αὐτὸν πρότερον ἀγαθὸν γενέσθαι. ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ἄσματος πρὸς τοῦτο τείνει, [c] ὅτι εἶναι μὲν ἄνδρα ἀγαθὸν οὐχ οἷόν τε, διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε, καὶ κακόν γε τὸν αὐτὸν τοῦτον· ἐπὶ πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστοὶ εἰσὶν οὓς ἂν οἱ θεοὶ φιλῶσιν.

Ταῦτά τε οὖν πάντα πρὸς τὸν Πιπτακὸν εἴρηται, καὶ τὰ ἐπιόντα γε τοῦ ἄσματος ἔτι μᾶλλον δηλοῖ. φησὶ γάρ –

τοῦνεκεν οὐ ποτ' ἐγὼ τὸ μὴ γενέσθαι δυνατὸν

διζήμενος κενεὰν ἐς ἄπρακτον ἐλπίδα μοῖραν αἰῶνος βαλέω,

πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός·

ἐπὶ θ' ὑμῖν εὐρῶν ἀπαγγελέω,

[d] φησὶν – οὕτω σφόδρα καὶ δι' ὅλου τοῦ ἄσματος ἐπεξέρχεται τῷ τοῦ Πιττακοῦ ῥήματι –

πάντας δ' ἐπαίνημι καὶ φιλέω

ἐκῶν ὅστις ἔρδη

μηδὲν αἰσχρόν· ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται·

καὶ τοῦτ' ἐστὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰρημένον. οὐ γὰρ οὕτως ἀπαίδευτος ἦν Σιμωνίδης, ὥστε τούτους φάναι ἐπαινεῖν, ὅς ἂν ἐκῶν μηδὲν κακὸν ποιῆ, ὡς ὄντων τινῶν οἱ ἐκόντες κακὰ ποιοῦσιν. ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν [e] σοφῶν ἀνδρῶν ἠγεῖται οὐδένα ἀνθρώπων ἐκόντα ἐξαμαρτάνειν οὐδὲ αἰσχρὰ τε καὶ κακὰ ἐκόντα ἐργάζεσθαι, ἀλλ' εὖ ἴσασιν ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες ἄκοντες ποιοῦσιν· καὶ δὴ καὶ ὁ Σιμωνίδης οὐχ ὅς ἂν μὴ κακὰ ποιῆ ἐκῶν, τούτων φησὶν ἐπαινέτης εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει τοῦτο τὸ ἐκῶν. ἠγεῖτο γὰρ ἄνδρα καλὸν κάγαθὸν πολλάκις αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ [346.a] ἐπαινέτην [φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν], οἷον ἀνδρὶ πολλάκις συμβῆναι μητέρα ἢ πατέρα ἀλλόκοτον ἢ πατρίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. τοὺς μὲν οὖν πονηροὺς, ὅταν τοιοῦτόν τι αὐτοῖς συμβῆ, ὥσπερ ἀσμένους ὄρᾶν καὶ ψέγοντας ἐπιδεικνύουσι καὶ κατηγορεῖν τὴν πονηρίαν τῶν γονέων ἢ πατρίδος, ἵνα αὐτοῖς ἀμελοῦσιν αὐτῶν μὴ ἐγκαλῶσιν οἱ ἄνθρωποι μηδ' ὄνειδίζωσιν ὅτι ἀμελοῦσιν, ὥστε ἔτι μᾶλλον ψέγειν τε αὐτούς καὶ ἔχθρας [b] ἐκουσίους πρὸς ταῖς ἀναγκαίαις προστίθεσθαι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐπικρύπτεσθαι τε καὶ ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι, καὶ ἂν τι ὀργισθῶσιν τοῖς γονεῦσιν ἢ πατρίδι ἀδικηθέντες, αὐτούς ἑαυτοὺς παραμυθεῖσθαι καὶ διαλλάττεσθαι προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαινεῖν. πολλάκις δὲ οἶμαι καὶ Σιμωνίδης ἠγήσατο καὶ αὐτὸς ἢ τύραννον ἢ ἄλλον τινὰ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσαι καὶ ἐγκωμιάσαι οὐχ ἐκῶν, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος. ταῦτα δὴ καὶ τῷ Πιττακῷ λέγει ὅτι Ἐγώ, [c] ὦ Πιττακέ, οὐ διὰ ταῦτά σε ψέγω, ὅτι εἰμὶ φιλόψογος, ἐπεὶ –

ἔμοιγ' ἐξαρκεῖ ὅς ἂν μὴ κακὸς ᾦ

μηδ' ἄγαν ἀπάλαμνος, εἰδώς τ' ὄνησίπολιν δίκαν ὑγιῆς ἀνήρ·

οὗ μιν ἐγὼ μωμήσομαι –

οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος –

τῶν γὰρ ἠλιθίων ἀπειρῶν γενέθλα,

ὥστ' εἴ τις χαίρει ψέγων, ἐμπλησθεῖη ἂν ἐκείνους μεμφόμενος –

πάντα τοι καλά, τοῖσί τ' αἰσχρὰ μὴ μέμικται.

[d] οὐ τοῦτο λέγει, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε πάντα τοι λευκά, οἷς μέλανα μὴ μέμικται – γελοῖον γὰρ ἂν εἶη πολλαχῆ – ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ τὰ μέσα ἀποδέχεται ὥστε μὴ ψέγειν. καὶ οὐ ζητῶ, ἔφη, πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός, ἐπὶ θ' ὑμῖν εὐρῶν ἀπαγγελέω· ὥστε τούτου γ' ἔνεκα οὐδένα ἐπαινεσομαι, ἀλλὰ μοι ἐξαρκεῖ ἂν ἢ μέσος καὶ μηδὲν κακὸν ποιῆ, ὡς ἐγὼ πάντας φιλέω καὶ ἐπαίνημι – καὶ τῇ φωνῇ ἐνταῦθα κέχρηται τῇ [e] τῶν Μυτιληναίων, ὡς πρὸς Πιττακὸν λέγων τὸ πάντας δὲ ἐπαίνημι καὶ φιλέω ἐκῶν – ἐνταῦθα δεῖ ἐν τῷ ἐκῶν διαλαβεῖν λέγοντα – ὅστις ἔρδη μηδὲν αἰσχρόν, ἄκων δ' ἔστιν οὐς ἐγὼ ἐπαινῶ καὶ φιλῶ. σὲ οὖν, καὶ εἰ μέσως [347.a] ἔλεγες ἐπεικῆ καὶ ἀληθῆ, ὦ Πιττακέ, οὐκ ἂν ποτε ἔψεγον· νῦν δὲ σφόδρα γὰρ καὶ περὶ τῶν

μεγίστων ψευδόμενος δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν, διὰ ταῦτά σε ἐγὼ ψέγω. ταῦτά μοι δοκεῖ, ὃ Πρόδικε καὶ Πρωταγόρα, ἦν δ' ἐγώ, Σιμωνίδης διανοούμενος πεπονηκέναι τοῦτο τὸ ἄσμα.

Καὶ ὁ Ἰππίας, Εὖ μὲν μοι δοκεῖς, ἔφη, ὃ Σώκρατες, καὶ σὺ περὶ τοῦ ἄσματος διεληλυθέναι· ἔστιν μέντοι, ἔφη, καὶ [b] ἐμοὶ λόγος περὶ αὐτοῦ εὖ ἔχων, ὃν ὑμῖν ἐπιδείξω, ἂν βούλησθε.

Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, Ναί, ἔφη, ὃ Ἰππία, εἰς αὐθίς γε· νῦν δὲ δίκαιόν ἐστιν ἃ ὠμολογησάτην πρὸς ἀλλήλω Πρωταγόρας καὶ Σωκράτης, Πρωταγόρας μὲν εἰ ἔτι βούλεται ἐρωτᾶν, ἀποκρίνεσθαι Σωκράτη, εἰ δὲ δὴ βούλεται Σωκράτει ἀποκρίνεσθαι, ἐρωτᾶν τὸν ἕτερον.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· Ἐπιτρέπω μὲν ἔγωγε Πρωταγόρα ὀπότερον αὐτῷ ἤδιον· εἰ δὲ βούλεται, περὶ μὲν ἄσμάτων τε καὶ ἐπῶν [c] ἐάσωμεν, περὶ δὲ ὧν τὸ πρῶτον ἐγὼ σε ἠρώτησα, ὃ Πρωταγόρα, ἠδέως ἂν ἐπὶ τέλος ἔλθοιμι μετὰ σοῦ σκοπούμενος. καὶ γὰρ δοκεῖ μοι τὸ περὶ ποιήσεως διαλέγεσθαι ὁμοιότατον εἶναι τοῖς συμποσίοις τοῖς τῶν φαύλων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ οὗτοι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις δι' ἑαυτῶν συνεῖναι ἐν τῷ πότῳ μηδὲ διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀπαιδευσίας, τιμίας ποιοῦσι [d] τὰς ἀυλητρίδας, πολλοῦ μισθοῦμενοι ἀλλοτρίαν φωνὴν τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων φωνῆς ἀλλήλοις σύνεισιν· ὅπου δὲ καλοὶ κάγαθοὶ συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι εἰσίν, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτ' ἀυλητρίδας οὔτε ὄρχηστρίδας οὔτε ψαλτρίδας, ἀλλὰ αὐτοὺς αὐτοῖς ἰκανοὺς ὄντας συνεῖναι ἄνευ τῶν λήρων τε καὶ παιδιῶν τούτων διὰ τῆς αὐτῶν φωνῆς, λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἐν μέρει ἑαυτῶν κοσμίως, κἂν πάνυ [e] πολὺν οἶνον πίωσιν. οὕτω δὲ καὶ αἱ τοιαῖδε συνουσίαι, ἐὰν μὲν λάβωνται ἀνδρῶν οἰοίπερ ἡμῶν οἱ πολλοὶ φασιν εἶναι, οὐδὲν δέονται ἀλλοτρίας φωνῆς οὐδὲ ποιητῶν, οὓς οὔτε ἀνερέσθαι οἷόν τ' ἐστὶν περὶ ὧν λέγουσιν, ἐπαγόμενοι τε αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἐν τοῖς λόγοις οἱ μὲν ταῦτά φασιν τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα, περὶ πράγματος διαλεγόμενοι ὃ ἀδυνατοῦσι ἐξελέγξαι· ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας συνουσίας [348.a] ἐῷσιν χαίρειν, αὐτοὶ δ' ἑαυτοῖς σύνεισιν δι' ἑαυτῶν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν λόγοις πεῖραν ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ διδόντες. τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, τῆς ἀληθείας καὶ ἡμῶν αὐτῶν πεῖραν λαμβάνοντας· κἂν μὲν βούλη ἔτι ἐρωτᾶν, ἔτοιμός εἰμί σοι παρέχειν ἀποκρινόμενος· ἐὰν δὲ βούλη, σὺ ἐμοὶ παράσχες, περὶ ὧν μεταξὺ ἐπαυσάμεθα διεξιόντες, τούτοις τέλος ἐπιθεῖναι.

[b] Λέγοντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἄλλα οὐδὲν ἀπεσάφει ὁ Πρωταγόρας ὀπότερα ποιήσοι. εἶπεν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸν Καλλίαν βλέψας, Ὡ Καλλία, δοκεῖ σοι, ἔφη, καὶ νῦν καλῶς Πρωταγόρας ποιεῖν, οὐκ ἐθέλων εἴτε δώσει λόγον εἴτε μὴ διασαφεῖν; ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ· ἀλλ' ἤτοι διαλεγέσθω ἢ εἰπέτω ὅτι οὐκ ἐθέλει διαλέγεσθαι, ἵνα τούτῳ μὲν ταῦτα συνειδῶμεν, Σωκράτης δὲ ἄλλῳ τῷ διαλέγεται ἢ ἄλλος ὅστις ἂν βούληται ἄλλῳ.

[c] Καὶ ὁ Πρωταγόρας αἰσχυνθείς, ὥς γέ μοι ἔδοξεν, τοῦ τε Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου καὶ τῶν ἄλλων σχεδόν τι τῶν παρόντων, μόγις προουτράπετο εἰς τὸ διαλέγεσθαι καὶ ἐκέλευεν ἐρωτᾶν αὐτὸν ὡς ἀποκρινόμενος.

Εἶπον δὲ ἐγώ· Ὡ Πρωταγόρα, μὴ οἷου διαλέγεσθαί μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἐκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ –

[d] σύν τε δὴ ἐρχομένῳ, καὶ τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.

εὐπορώτεροι γὰρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα· «μοῦνος δ' εἶπερ τε νοήση,» αὐτίκα περιῶν ζητεῖ ὅτω ἐπιδειξήται καὶ μεθ' ὅτου βεβαιώσηται, ἕως ἂν ἐντύχη. ὥσπερ καὶ ἐγὼ ἔνεκα τούτου σοὶ ἠδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλω τινί, ἡγούμενός σε βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων [e] περὶ ὧν εἰκὸς σκοπεῖσθαι τὸν ἐπεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς. τίνα γὰρ ἄλλον ἢ σέ; ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἶει καλὸς κάγαθός εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν ἐπεικεῖς εἰσιν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν· σὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς εἶ καὶ ἄλλους οἷός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθούς, καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε καὶ ἄλλων ταύτην τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων [349.a] σὺ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρυζάμενος εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, σοφιστὴν ἐπονομάσας σεαυτὸν, ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρνησθαι. πῶς οὖν οὐ σέ χρῆν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀνακοινοῦσθαι; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὔ. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ συνδιασκέψασθαι. ἦν δέ, [b] ὡς ἐγῶμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε· σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὄντα ὀνόματα, ἐπὶ ἐνὶ πράγματι ἐστίν, ἢ ἐκάστῳ τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπέκειται τις ἴδιος οὐσία καὶ πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον, οὐκ ὄν οἷον τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕτερον; ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἐνὶ εἶναι, ἀλλὰ [c] ἕκαστον ἰδίῳ πράγματι τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπικεῖσθαι, πάντα δὲ ταῦτα μόρια εἶναι ἀρετῆς, οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὁμοιά ἐστίν ἀλλήλοις καὶ τῷ ὄλῳ οὗ μόριά ἐστίν, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προσώπου μόρια καὶ τῷ ὄλῳ οὗ μόριά ἐστίν καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ μὲν σοὶ δοκεῖ ἔτι ὥσπερ τότε, φάθι· εἰ δὲ ἄλλως πως, τοῦτο διόρισαι, ὡς ἐγωγε οὐδέν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν πη ἄλλη νῦν φήσης· οὐ γὰρ ἂν θαυμάζοιμι εἰ τότε ἀποπειρώμενός [d] μου ταῦτα ἔλεγες.

Ἄλλ' ἐγὼ σοι, ἔφη, λέγω, ὃ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μὲν ἐστίν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέτταρα αὐτῶν ἐπεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἢ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρει πάντων τούτων. ὥδε δὲ γνώση ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· εὐρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως.

[e] Ἔχε δὴ, ἔφην ἐγὼ· ἄξιον γὰρ τοι ἐπισκέψασθαι ὃ λέγεις. πότερον τοὺς ἀνδρείους θαρράλέους λέγεις ἢ ἄλλο τι; – Καὶ ἴτας γε, ἔφη, ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. – Φέρε δὴ, τὴν ἀρετὴν καλὸν τι φῆς εἶναι, καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτοῦ σὺ διδάσκαλον σαυτὸν παρέχεις; – Κάλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μὴ μαινομαί γε. – Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, τὸ μὲν τι αὐτοῦ αἰσχρὸν, τὸ δέ τι καλόν, ἢ ὅλον καλόν; – Ὅλον που καλὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα. – Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ [350.a] φρέατα κολυμβῶσιν θαρράλέως; – Ἐγωγε, ὅτι οἱ κολυμβηταί. – Πότερον διότι ἐπίστανται ἢ δι' ἄλλο τι; – Ὅτι ἐπίστανται. – Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαρράλέοι εἰσίν; πότερον οἱ ἵππικοὶ ἢ οἱ ἄφιπποι; – Οἱ ἵππικοί. – Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες; οἱ πελταστικοὶ ἢ οἱ μή; – Οἱ πελταστικοί. καὶ τὰ ἄλλα γε πάντα, εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρράλεώτεροί εἰσιν, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν [b] ἐπειδὴν μάθωσιν ἢ πρὶν μαθεῖν. – Ἦδη δὲ τινας ἐώρακας, ἔφην, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαρρόντας δὲ πρὸς ἕκαστα τούτων; – Ἐγωγε, ἦ δ' ὅς, καὶ λίαν γε θαρρόντας. – Οὐκοῦν οἱ θαρράλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν; – Αἰσχρὸν μεντᾶν, ἔφη, εἶη ἢ ἀνδρεία· ἐπεὶ οὗτοι γε μαινόμενοί εἰσιν. – Πῶς οὖν, ἔφην ἐγὼ, λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαρράλέους εἶναι; – Καὶ νῦν γ', ἔφη. – [c] Οὐκοῦν οὗτοι, ἦν δ' ἐγὼ, οἱ οὕτω θαρράλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι ἀλλὰ μαινόμενοι φαίνονται; καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι καὶ θαρράλεώτατοί εἰσιν, θαρράλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρειότατοι; καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἢ σοφία ἂν ἀνδρεία εἶη;

Οὐ καλῶς, ἔφη, μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ εἰ οἱ ἀνδρεῖοι θαρράλαιοι εἰσίν, ὠμολόγησα· εἰ δὲ καὶ οἱ θαρράλαιοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην – εἰ γὰρ με τότε ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι [d] οὐ πάντες – τοὺς δὲ ἀνδρείους ὡς οὐ θαρράλαιοι εἰσίν, τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα οὐδαμοῦ ἐπέδειξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὠμολόγησα. ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους αὐτοὺς ἐαυτῶν θαρράλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις καὶ μὴ ἐπισταμένων ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἶει τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν ταῦτόν εἶναι· τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιῶν καὶ τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ οὕτω μετιῶν ἔροιο με εἰ οἱ ἰσχυροὶ [e] δυνατοὶ εἰσιν, φαίην ἂν· ἔπειτα, εἰ οἱ ἐπιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροί εἰσιν τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν ἐπειδὴν μάθωσιν ἢ πρὶν μαθεῖν, φαίην ἂν· ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογήσαντος ἐξείη ἂν σοι, χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις, λέγειν ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἢ σοφία ἐστὶν ἰσχὺς. ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχυροὺς εἶναι, τοὺς μέντοι ἰσχυροὺς δυνατούς· [351.a] οὐ γὰρ ταῦτόν εἶναι δύναμιν τε καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας γε καὶ θυμοῦ, ἰσχὺν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων. οὕτω δὲ κάκεῖ οὐ ταῦτόν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν· ὥστε συμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαρράλέους εἶναι, μὴ μέντοι τοὺς γε θαρράλέους ἀνδρείους πάντας· θάρσος μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίνεται ἀνθρώποις καὶ [b] ἀπὸ θυμοῦ γε καὶ ἀπὸ μανίας, ὥσπερ ἢ δύναμις, ἀνδρεία δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίνεται.

Λέγεις δὲ τινας, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ κακῶς; – Ἔφη. – Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι ἄνθρωπος ἂν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῶη; – Οὐκ ἔφη. – Τί δ' εἰ ἠδέως βιοὺς τὸν βίον τελευτήσειεν; οὐκ εὖ ἂν σοι δοκεῖ οὕτως βεβιωκένας; – Ἐμοιγ', ἔφη. – Τὸ μὲν ἄρα [c] ἠδέως ζῆν ἀγαθόν, τὸ δ' ἀηδῶς κακόν. – Εἶπερ τοῖς καλοῖς γ', ἔφη, ζῶη ἠδόμενος. – Τί δὴ, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σύ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἠδέ' ἄττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθὰ; ἐγὼ γὰρ λέγω, καθ' ὃ ἠδέα ἐστίν, ἄρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ, μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως οὕτως οὐ καθ' ὅσον ἀνιαρὰ, κακὰ; – Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἀπλῶς οὕτως, ὡς σὺ ἐρωτᾷς, [d] εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστὶν ὡς τὰ ἠδέα τε ἀγαθὰ ἐστὶν ἅπαντα καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακὰ· ἀλλὰ μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἔστι μὲν ἃ τῶν ἠδέων οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ἔστι δ' αὖ καὶ ἃ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἔστι κακὰ, ἔστι δ' ἃ ἔστι, καὶ τρίτον ἃ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ οὔτ' ἀγαθὰ. – Ἡδέα δὲ καλεῖς, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τὰ ἠδονῆς [e] μετέχοντα ἢ ποιοῦντα ἠδονῆν; – Πάνυ γ', ἔφη. – Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ἠδέα ἐστίν, εἰ οὐκ ἀγαθὰ, τὴν ἠδονῆν αὐτὴν ἐρωτῶν εἰ οὐκ ἀγαθόν ἐστίν. – Ὡσπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἐκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπώμεθα αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται ἠδύ τε καὶ ἀγαθόν, συγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μή, τότε ἤδη ἀμφισβητήσομεν.

Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως, ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι;

Δίκαιος, ἔφη, σὺ ἡγεῖσθαι· σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λόγου.

[352.a]

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τῆδέ πη καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο; ὥσπερ εἴ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἶδους ἢ πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἰδὼν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἶποι· «Ἴθι δὴ μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετὰφρενον ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκέψωμαι σαφέστερον,» καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ

ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδὺ ὡς φῆς, δέομαι τοιοῦτόν τι εἶπειν· ἴθι δὴ μοι, ὦ Πρωταγόρα, [b] καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον· πῶς ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην; πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὡσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν οὐδ' ἡγεμονικὸν οὐδ' ἀρχικὸν εἶναι· οὐδὲ ὡς περὶ τοιοῦτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν ἀλλ' ἄλλο τι, τοτὲ μὲν θυμὸν, τοτὲ δὲ ἡδονήν, τοτὲ δὲ λύπην, ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις δὲ φόβον, ἀτεχνῶς [c] διανοοῦμενοι περὶ τῆς ἐπιστήμης ὡσπερ περὶ ἀνδραπόδου, περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ἄρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, ἢ καλὸν τε εἶναι ἢ ἐπιστήμη καὶ οἶον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐάνπερ γινώσκῃ τις τὰγαθὰ καὶ τὰ κακά, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενὸς ὥστε ἄλλ' ἄττα πράττειν ἢ ἂν ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ;

Καὶ δοκεῖ, ἔφη, ὡσπερ σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἅμα, [d] εἴπερ τῷ ἄλλῳ, αἰσχροὺν ἐστὶ καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων.

Καλῶς γε, ἔφην ἐγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοὶ τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ πολλοὺς φασὶ γινώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλα πράττειν· καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ ἠρόμην ὅτι ποτε αἴτιόν ἐστι τούτου, ὑπὸ ἡδονῆς φασιν [e] ἠττωμένους ἢ λύπης ἢ ὧν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τίνος τούτων κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας.

Πολλὰ γὰρ οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι.

ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν ὃ ἐστὶν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὃ φασιν ὑπὸ [353.a] τῶν ἡδονῶν ἠττᾶσθαι καὶ οὐ πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα, ἐπεὶ γινώσκουσιν γε αὐτά. ἴσως γὰρ ἂν λεγόντων ἡμῶν ὅτι Οὐκ ὀρθῶς λέγετε, ὦ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἔροιντ' ἂν ἡμᾶς· «ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἐστὶν τοῦτο τὸ πάθος ἡδονῆς ἠττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστίν, καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι; εἶπατον ἡμῖν.»

Τί δέ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἱ ὅτι ἂν τύχωσι τοῦτο λέγουσιν;

[b] Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τᾶλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοὶ δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἠγήσασθαι ἢ οἶμαι ἂν ἐγῶγε κάλλιστα φανερόν γενέσθαι, ἔπου· εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ σοι φίλον, ἐῷ χαίρειν.

Ἄλλ', ἔφη, ὀρθῶς λέγεις· καὶ πέραινε ὡσπερ ἤρξω.

[c] Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο ἡμᾶς· «Τί οὖν φατε τοῦτο εἶναι, ὃ ἡμεῖς ἠττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν;» εἴποισι' ἂν ἐγῶγε πρὸς αὐτοὺς ὠδί· Ἀκούετε δὴ· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι. ἄλλο τι γάρ, ὦ ἄνθρωποι, φατέ ὑμῖν τοῦτο γίνεσθαι ἐν τοῖσδε, οἶον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων κρατούμενοι ἡδέων ὄντων, γινώσκοντες ὅτι πονηρὰ ἐστὶν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; —Φαῖεν ἂν. — Οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν· Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῆ φατε εἶναι; [d] πότερον ὅτι τὴν ἡδονήν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆμα παρέχει καὶ ἡδὺ ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει; ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν κακὰ ἦν, ὅτι μαθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὀπηοῦν; ἄρ' οἰόμεθ' ἂν αὐτούς, ὦ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν

κακά ἐστίν, [e] ἀλλὰ διὰ τὰ ὕστερον γινόμενα, νόσους τε καὶ τᾶλλα. – Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. – Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ, καὶ πενίας ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ; Ὁμολογοῖεν ἄν, ὡς ἐγὼμαι. – Συνέφη ὁ Πρωταγόρας. – Οὐκοῦν φαίνεται, ὧ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὡς φαμεν ἐγὼ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὄντα ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ καὶ ἄλλων [354.a] ἡδονῶν ἀποστερεῖ; Ὁμολογοῖεν ἄν; – Συνεδόκει ἡμῖν ἀμφοῖν. – Οὐκοῦν πάλιν ἂν αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα· ὦ ἄνθρωποι οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιαρὰ εἶναι, ἄρα οὐ τὰ τοιάδε λέγετε, οἷον τὰ τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας τὰς διὰ καύσεων τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γινομένης, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μὲν ἐστίν, ἀνιαρὰ δέ; Φαῖεν ἄν; – Συνεδόκει. – Πότερον [b] οὖν κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι ἐν τῷ παραχρῆμα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδόνας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειαι τε ἀπ' αὐτῶν γίνονται καὶ εὐεξία τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρία καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι; Φαῖεν ἄν, ὡς ἐγὼμαι. – Συνεδόκει. – Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ δι' ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτᾷ καὶ λυπῶν ἀπαλλαγὰς τε καὶ ἀποτροπὰς; ἢ ἔχετε τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ ἡδονὰς τε καὶ λύπας; Οὐκ ἂν φαῖεν, ὡς ἐγὼμαι. – Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. – Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν; – Συνεδόκει. – Τοῦτ' ἄρα ἡγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακόν εἶναι, ὅταν μειζόνων ἡδονῶν ἀποστερηῖ ἢ ὅσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους παρασκευάζῃ τῶν ἐν [d] αὐτῷ ἡδονῶν· ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλο τι αὐτὸ τὸ χαίρειν κακόν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέψαντες, ἔχοιτε ἂν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. – Οὐδ' ἐμοὶ δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. – Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάτῃ ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι [e] ἀγαθόν, ἢ πρὸς ὃ ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. – Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Πρωταγόρας.

Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγὼ, εἴ με ἀνέροισθε, ὧ ἄνθρωποι, «Τίνος οὖν δήποτε ἔνεκα πολλὰ περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῆ;» Συγγινώσκετέ μοι, φαίην ἂν ἐγωγε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ῥάδιον ἀποδείξει τι ἐστὶν ποτε τοῦτο ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἡττω εἶναι· ἔπειτα ἐν τούτῳ εἰσὶν πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν, [355.a] εἴ πῃ ἔχετε ἄλλο τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἢ τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ κακὸν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν· ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως καταβιῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν; εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημί γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι, ὅταν λέγητε ὅτι πολλάκις γινώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος ὅτι κακά ἐστίν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν [b] ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος· καὶ αὖθις αὖ λέγετε ὅτι γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ ἀγαθὰ πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονὰς, ὑπὸ τούτων ἡττώμενος. ὡς δὲ ταῦτα γελοῖα ἐστίν, κατάδηλον ἔσται, ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἅμα, ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ καὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα, δυοῖν καὶ ὀνόμασιν προσαγορεύωμεν αὐτά, πρῶτον μὲν ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἔπειτα αὖθις ἡδεῖ τε [c] καὶ ἀνιαρῶ. θέμενοι δὲ οὕτω λέγωμεν ὅτι Γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστίν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις ἡμᾶς ἔρηται, «Διὰ τί;» Ἠττώμενος, φήσομεν· «Ὑπὸ τοῦ;» ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἡδονῆς οὐκέτι ἔξεστιν εἰπεῖν – ἄλλο γὰρ ὄνομα μετεῖληφεν ἀντὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθόν – ἐκείνῳ δὲ ἀποκρινώμεθα καὶ λέγωμεν ὅτι Ἠττώμενος – «Ὑπὸ τίνος;» φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ, φήσομεν νῆ Δία. ἂν οὖν τύχη ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστῆς ὢν, γελάσεται [d] καὶ ἐρεῖ· «Ἡ γελοῖον λέγετε πρᾶγμα, εἰ πράττει τις κακά, γινώσκων

ὅτι κακά ἐστίν, οὐ δέον αὐτὸν πράττειν, ἠττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἄρα,» φήσει, «οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά, ἢ ἀξίων;» φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι, ὅτι Οὐκ ἀξίων ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὄν φαμεν ἠττω εἶναι τῶν ἡδονῶν. «Κατὰ τί δέ,» φήσει ἴσως, «ἀνάξιά ἐστίν τάγαθα τῶν κακῶν ἢ τὰ κακά τῶν ἀγαθῶν; ἢ κατ' ἄλλο τι ἢ ὅταν τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ [e] σμικρότερα ἦ; ἢ πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω ἦ;» οὐχ ἔξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο. «Δῆλον ἄρα,» φήσει, «ὅτι τὸ ἠττᾶσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακά λαμβάνειν.» Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω. μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν ὅτι Ἄνθρωπος πράττει – τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γινώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστίν, ἠττώμενος [356.a] ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὄντων νικᾶν. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῆ πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γινόμενα ἀλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον καὶ ἠττον. εἰ γὰρ τις λέγοι ὅτι «Ἀλλὰ πολὺ διαφέρει, ὧ Σώκρατες, τὸ παραχρηῖμα ἡδὺ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἡδέος καὶ λυπηροῦ,» Μῶν ἄλλω τω, φαίην ἂν ἔγωγε, ἢ ἡδονῆ καὶ λύπης; οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτω ἄλλω. ἀλλ' ὥσπερ [b] ἀγαθὸς ἰστάναι ἄνθρωπος, συνθεῖς τὰ ἡδέα καὶ συνθεῖς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπέ πότερα πλείω ἐστίν. ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἰσθῆς, τὰ μείζω ἀεὶ καὶ πλείω ληπτέα· ἐὰν δὲ λυπηρά πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ σμικρότερα· ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρὰ ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐάντε τὰ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν πόρρω ἐάντε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς, ταύτην τὴν πρᾶξιν πρακτέον ἐν ἧ ἂν ταῦτ' ἐνῆ· ἐὰν [c] δὲ τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πρακτέα. μή πη ἄλλη ἔχει, φαίην ἂν, ταῦτα, ὧ ἄνθρωποι; οἶδ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. – Συνεδόκει καὶ ἐκείνω.

Ἄρα δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τότε μοι ἀποκρίνασθε, φήσω. φαίνεται ὑμῖν τῆ ὄψει τὰ αὐτὰ μεγέθη ἐγγύθεν μὲν μείζω, πόρρωθεν δὲ ἐλάττω· ἢ οὐ; – Φήσουσιν. – Καὶ τὰ παχέα καὶ τὰ πολλὰ ὡσαύτως; καὶ αἱ φωναὶ αἱ ἴσαι ἐγγύθεν μὲν μείζους, πόρρωθεν δὲ σμικρότεροι; – Φαῖεν ἂν. – Εἰ οὖν [d] ἐν τούτῳ ἡμῖν ἦν τὸ εἶ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μέγαρα μήκη καὶ πράττειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου; ἄρα ἢ μετρητικὴ τέχνη ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα καὶ ἐποίει ἄνω τε καὶ κάτω πολλάκις μεταλαμβάνειν ταῦτα καὶ μεταμέλειν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν καὶ ἐν ταῖς αἰρέσεσιν τῶν μεγάλων τε καὶ σμικρῶν, ἢ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν ἐποίησε τοῦτο τὸ φάντασμα, δηλώσασα [e] δὲ τὸ ἀληθὲς ἡσυχίαν ἂν ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ ἔσωσεν ἂν τὸν βίον; ἄρ' ἂν ὁμολογοῖεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ταῦτα ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σώζειν ἂν τέχνην ἢ ἄλλην; – Τὴν μετρητικὴν, ὡμολόγει. – Τί δ' εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αἰρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὅποτε τὸ πλεον ὀρθῶς ἔδει ἐλέσθαι καὶ ὅποτε τὸ ἔλαττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἴτ' ἐγγύς εἴτε πόρρω εἴη; τί ἂν ἔσωζεν ἡμῖν τὸν [357.a] βίον; ἄρ' ἂν οὐκ ἐπιστήμη; καὶ ἄρ' ἂν οὐ μετρητικὴ τις, ἐπειδήπερ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἐστὶν ἡ τέχνη; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου, ἄρα ἄλλη τις ἢ ἀριθμητικὴ; Ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι ἢ οὐ; – Ἐδόκουν ἂν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. – Εἶεν, ὧ ἄνθρωποι· ἐπεὶ δὲ δὴ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἰρέσει ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὔσα, τοῦ τε πλεονος καὶ ἐλάττονος καὶ [b] μείζονος καὶ σμικροτέρου καὶ πόρρωτέρω καὶ ἐγγυτέρω, ἄρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὔσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις; – Ἄλλ' ἀνάγκη. – Ἐπεὶ δὲ μετρητικὴ, ἀνάγκη δὴπου τέχνη καὶ ἐπιστήμη. – Συμφήσουσιν. – Ἦτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, εἰς αὗθις σκεψόμεθα· ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστίν, τοσοῦτον ἔξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἦν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδειξαι περὶ ὧν ἤρεσθ' ἡμᾶς. ἤρεσθε δέ, εἰ μέμνησθε, ἠνίκα ἡμεῖς ἀλλήλοισ ὡμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν

εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο ἀεὶ κρατεῖν, ὅπου ἂν ἐνῆ, καὶ ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὠμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθε ἡμᾶς· «ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἠτᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶν καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι; εἴπατε [d] ἡμῖν.» εἰ μὲν οὖν τότε εὐθύς ὑμῖν εἶπομεν ὅτι Ἀμαθία, κατεγελᾶτε ἂν ἡμῶν· νῦν δὲ ἂν ἡμῶν καταγελᾶτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε. καὶ γὰρ ὑμεῖς ὠμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδεία ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἴρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας – ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ – καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἧς τὸ πρόσθεν ἔτι ὠμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς· ἡ δὲ ἐξαμαρτανομένη πρᾶξις [e] ἄνευ ἐπιστήμης ἴστε πού καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθία πράττεται. ὥστε τοῦτ' ἐστὶν τὸ ἡδονῆς ἠτῶ εἶναι, ἀμαθία ἢ μεγίστη, ἧς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρὸς εἶναι καὶ Πρόδικος καὶ Ἰππίας· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἶεσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδασκτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

[358.a]

Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἂν ἦμεν· ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ, ὦ Ἰππία τε καὶ Πρόδικε (κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος) πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν ἢ ψεύδεσθαι. – Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. – Ὁμολογεῖτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν. τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὀπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα [b] ὀνομάζων, ὦ βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκριναί. – Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος συνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. – Τί δὲ δὴ, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε; αἰ ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἄρ' οὐ καλαί [καὶ ὠφέλιμοι]; καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθὸν τε καὶ ὠφέλιμον; – Συνεδόκει. – Εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν ἐστὶν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι ἢ [c] ἃ ποιεῖ, καὶ δυνατὰ, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω· οὐδὲ τὸ ἠτῶ εἶναι αὐτοῦ ἄλλο τι τοῦτ' ἐστὶν ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείττω ἑαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. – Συνεδόκει πᾶσιν. – Τί δὲ δὴ; ἀμαθίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων; – Καὶ τοῦτο πᾶσι συνεδόκει. – Ἄλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ γε τὰ κακὰ οὐδεὶς ἐκὼν ἔρχεται οὐδὲ ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι, οὐδ' [d] ἔστι τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι ἐθέλειν ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν· ὅταν τε ἀναγκασθῆ δυοῖν κακοῖν τὸ ἕτερον αἰρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μεῖζον αἰρήσεται ἐξὸν τὸ ἔλαττον; – Ἄπαντα ταῦτα συνεδόκει ἅπασιν ἡμῖν. – Τί οὖν; ἔφην ἐγώ, καλεῖτε τι δέος καὶ φόβον; καὶ ἄρα ὅπερ ἐγώ; (πρὸς σὲ λέγω, ὦ Πρόδικε). προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον εἴτε δέος καλεῖτε. – Ἐδόκει Πρωταγόρα μὲν καὶ Ἰππία δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο, [e] Προδίκω δὲ δέος, φόβος δ' οὐ. – Ἄλλ' οὐδέν, ἔφην ἐγώ, Πρόδικε, διαφέρει· ἀλλὰ τόδε. εἰ ἀληθῆ τὰ ἐμπροσθέν ἐστὶν, ἄρα τις ἀνθρώπων ἐθελήσει ἐπὶ ταῦτα ἰέναι ἃ δέδοικεν, ἐξὸν ἐπὶ ἃ μή; ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν ὠμολογημένων; ἃ γὰρ δέδοικεν, ὠμολογῆται ἠγεῖσθαι κακὰ εἶναι· ἃ δὲ ἠγεῖται κακὰ, οὐδένα οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἐκόντα. – Ἐδόκει [359.a] καὶ ταῦτα πᾶσιν.

Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἦν δ' ἐγώ, Πρόδικέ τε καὶ Ἰππία, ἀπολογεῖσθω ἡμῖν Πρωταγόρας ὅδε ἃ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο πῶς ὀρθῶς ἔχει – μὴ ἃ τὸ πρῶτον παντάπασιν· τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄντων μορίων τῆς ἀρετῆς οὐδέν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὐτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἃ τὸ ὕστερον εἶπεν. τὸ γὰρ ὕστερον ἔφη τὰ μὲν τέτταρα

ἐπεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις [b] εἶναι, τὸ δὲ ἐν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν, γνῶσεσθαι δὲ μ' ἔφη τεκμηριῶ τῶδε· «Εὐρήσεις γάρ, ὦ Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δέ· ὧ γνῶση ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς.» καὶ ἐγὼ εὐθύς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεξήλθον. ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγοι θαρράλεους· ὁ δέ, «Καὶ [c] ἴτας γ',» ἔφη. μέμνησαι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος; – Ὡμολόγει. – Ἴθι δὴ, ἔφη ἐγώ, εἰπέ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἢ ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοί; – Οὐκ ἔφη. – Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα. – Ναί, ἦ δ' ὅς. – Πότερον οἱ μὲν δειλοί ἐπὶ τὰ θαρράλεα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; – Λέγεται δὴ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. – Ἀληθῆ, ἔφη ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτο [d] ἐρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ τί φῆς ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἡγουμένους δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μῆ; – Ἀλλὰ τοῦτό γ', ἔφη, ἐν οἷς σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. – Καὶ τοῦτο, ἔφη ἐγώ, ἀληθὲς λέγεις· ὥστ' εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι οὐδεὶς ἔρχεται, ἐπειδὴ τὸ ἥττω εἶναι ἑαυτοῦ ἠυρέθη ἀμαθία οὕσα. – Ὡμολόγει. – Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ ἃ γε θαρρόυσι πάντες αὐτῶν ἔρχονται, καὶ δειλοί καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ ταύτη γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ [e] ἔρχονται οἱ δειλοί τε καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. – Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πᾶν γε τούναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἱ τε δειλοί ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. – Πότερον, ἔφη ἐγώ, καλὸν ὄν ἰέναι ἢ αἰσχρόν; – Καλόν, ἔφη. – Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὠμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἀπάσας ἀγαθὰς ὠμολογήσαμεν. – Ἀληθῆ λέγεις, καὶ αἰεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. – Ὅρθῶς γε, ἔφη ἐγώ.

[360.a]

ἀλλὰ ποτέρους φῆς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλιν ἰέναι, καλὸν ὄν καὶ ἀγαθόν; – Τοὺς δειλοὺς, ἦ δ' ὅς. – Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ; – Ὡμολόγηται γοῦν, ἔφη. – Ἄρ' οὖν γινώσκοντες οἱ δειλοί οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον; – Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὁμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν ὁμολογίας. – Τί δ' ὁ ἀνδρεῖος; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ἔρχεται; – Ἀνάγκη, ἔφη, ὁμολογεῖν. – Οὐκοῦν ὅλως οἱ [b] ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσχρὰ θάρρη θαρρόυσιν; – Ἀληθῆ, ἔφη. – Εἰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, ἄρ' οὐ καλὰ; – Ὡμολόγει. – Εἰ δὲ καλὰ, καὶ ἀγαθὰ; – Ναί. – Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοί καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τούναντίον αἰσχροὺς τε φόβους φοβοῦνται καὶ αἰσχρὰ θάρρη θαρρόυσιν; – Ὡμολόγει. – Θαρρόυσιν δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν; – Οὕτως [c] ἔχει, ἔφη. – Τί οὖν; τοῦτο δι' ὃ δειλοί εἰσιν οἱ δειλοί, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς; – Δειλίαν ἔγωγ', ἔφη. – Δειλοί δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες; – Πάνυ γ', ἔφη. – Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοί εἰσιν; – Ὡμολόγει. – Δι' ὃ δὲ δειλοί εἰσιν, δειλία ὁμολογεῖται παρὰ σοῦ; – Συνέφη. – Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀμαθία δειλία ἂν εἴη; – Ἐπένευσε. – Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντίον [d] ἀνδρεία δειλία. – Ἔφη. – Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθία ἐστίν; – Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσε. – Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία; – Πάνυ μόγις ἐνταῦθα ἐπένευσε. – Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὕσα τῇ τούτων ἀμαθία; – Οὐκέτι ἐνταῦθα οὐτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν ἐσίγα τε. – Καὶ ἐγὼ εἶπον· Τί δὴ, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φῆς ἃ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφης; – Αὐτός, ἔφη, πέρανον. – Ἐν γ', ἔφη ἐγώ, μόνον [e] ἐρόμενος ἔτι σέ, εἴ σοι ὥσπερ τὸ πρῶτον ἔτι δοκοῦσιν εἶναι τινες ἀνθρώποι ἀμαθέστατοι μὲν, ἀνδρειότατοι δέ. – Φιλονικεῖν μοι, ἔφη, δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ

ἐμέ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον· χαριοῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι.

Οὗτοι, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλου ἔνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα ἢ σκέψασθαι βουλόμενος πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἢ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου φανεροῦ [361.a] γενομένου μάλιστα ἂν κατάδηλον γένοιτο ἐκεῖνο περὶ οὗ ἐγώ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἐκάτερος ἀπετείναμεν, ἐγώ μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετή, σὺ δ' ὡς διδακτόν. καὶ μοι δοκεῖ ἡμῶν ἢ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων ὡσπερ ἄνθρωπος κατηγορεῖν τε καὶ καταγελᾶν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν ἂν ὅτι «Ἄτοποι γ' ἐστέ, ὦ Σώκρατες τε καὶ Πρωταγόρα· σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἀρετή ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, νῦν σεαυτῶ τάναντία [b] σπεύδεις, ἐπιχειρῶν ἀποδειξαι ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὧ τρόπῳ μάλιστα' ἂν διδακτὸν φανεῖν ἢ ἀρετή. εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἢ ἐπιστήμη ἢ ἀρετή, ὡσπερ Πρωταγόρας ἐπεχείρει λέγειν, σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδακτόν· νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὅλον, ὡς σὺ σπεύδεις, ὦ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτόν ὄν. Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτόν τότε ὑποθέμενος, νῦν τούναντίον ἔοικεν σπεύδοντι ὀλίγου πάντα [c] μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἦκιστα εἶη διδακτόν.» ἐγώ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταραττόμενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι, καὶ βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξελθόντας ἡμᾶς ἐξελθεῖν καὶ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὅτι ἔστιν, καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτοῦ εἴτε διδακτόν εἴτε μὴ διδακτόν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει [d] σφήλη ἐξαπατήσας, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἡμέλησεν ἡμῶν, ὡς φῆς σὺ. ἤρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ Ἐπιμηθέως· ὧ χρώμενος ἐγώ καὶ προμηθεύμενος ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ ἐμαυτοῦ παντὸς πάντα ταῦτα πραγματεύομαι, καὶ εἰ σὺ ἐθέλεις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, μετὰ σοῦ ἂν ἦδιστα ταῦτα συνδιασκοποίην.

Καὶ ὁ Πρωταγόρας, Ἐγώ μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων. καὶ γὰρ οὔτε [e] τᾶλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἦκιστ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἶρηκα ὅτι ὧν ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄγαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων καὶ πάνυ· καὶ λέγω γε ὅτι οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιτο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφία. καὶ περὶ τούτων δὲ εἰς αὐθις, ὅταν βούλη, διέξιμεν· νῦν δ' ὦρα ἤδη καὶ ἐπ' ἄλλο τι τρέπεσθαι.

[362.a]

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, οὕτω χρή ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ. καὶ γὰρ ἐμοὶ οἵπερ ἔφην ἰέναι πάλα ὦρα, ἀλλὰ Καλλία τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες ἀπῆμεν.

Γοργίας ἢ περὶ Ρητορικῆς, ἀνατρεπτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Καλλικλῆς, Σωκράτης, Χαιρεφῶν Γοργίας, Πῶλος

[447.a]

{Καλλικλῆς} Πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὃ Σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν καὶ ὑστεροῦμεν;

{Καλλικλῆς} Καὶ μάλα γε ἀστείας ἐορτῆς· πολλὰ γὰρ καὶ καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὀλίγον πρότερον ἐπεδείξατο.

{Σωκράτης} Τούτων μέντοι, ὃ Καλλίκλεις, αἴτιος Χαιρεφῶν ὄδε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς διατρίψαι. [b]

{Χαιρεφῶν} Οὐδὲν πρᾶγμα, ὃ Σώκρατες· ἐγὼ γὰρ καὶ ἰάσομαι. φίλος γὰρ μοι Γοργίας, ὥστ' ἐπιδείξεται ἡμῖν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλη, εἰς αὐθις.

{Καλλικλῆς} Τί δέ, ὃ Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου;

{Χαιρεφῶν} Ἐπ' αὐτό γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν.

{Καλλικλῆς} Οὐκοῦν ὅταν βούλησθε παρ' ἐμὲ ἤκειν οἴκαδε· παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας καταλύει καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις, ὃ Καλλίκλεις. ἀλλ' ἄρα ἐθελήσειεν ἂν [c] ἡμῖν διαλεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστὶν ὃ ἐπαγγέλλεται τε καὶ διδάσκει· τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰς αὐθις, ὥσπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω.

{Καλλικλῆς} Οὐδὲν οἶον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὃ Σώκρατες. καὶ γὰρ αὐτῷ ἐν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νυνδὴ ἐρωτᾶν ὅτι τις βούλοιο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

{Σωκράτης} Ἦ καλῶς λέγεις. ὃ Χαιρεφῶν, ἐροῦ αὐτόν.

{Χαιρεφῶν} Τί ἔρωμαι; [d]

{Σωκράτης} Ὅστις ἐστίν.

{Χαιρεφῶν} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ὡσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίνατο ἂν δήπου σοι ὅτι σκυτοτόμος· ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω;

{Χαιρεφῶν} Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι. Εἰπέ μοι, ὃ Γοργία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὄδε ὅτι ἐπαγγέλλη ἀποκρίνεσθαι ὅτι ἂν τίς σε ἐρωτᾷ;

[448.a]

{Γοργίας} Ἀληθῆ, ὦ Χαιρεφῶν· καὶ γὰρ νυνδὴ αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελλόμεν, καὶ λέγω ὅτι οὐδεὶς μέγιστος ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν.

{Χαιρεφῶν} Ἦ που ἄρα ῥαδίως ἀποκρινῆ, ὦ Γοργία.

{Γοργίας} Πάρεστι τούτου πεῖραν, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν.

{Πῶλος} Νῆ Δία· ἂν δέ γε βούλη, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ. Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηκέναί μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήλυθεν.

{Χαιρεφῶν} Τί δέ, ὦ Πῶλε; οἶε σὺ κάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι; [b]

{Πῶλος} Τί δὲ τοῦτο, ἐὰν σοὶ γε ἰκανῶς;

{Χαιρεφῶν} Οὐδέν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνου.

{Πῶλος} Ἐρώτα.

{Χαιρεφῶν} Ἐρωτῶ δὴ· εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς τέχνης ἥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τί ἂν αὐτὸν ὠνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Χαιρεφῶν} Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες αὐτὸν εἶναι καλῶς ἂν ἐλέγομεν.

{Πῶλος} Ναί.

{Χαιρεφῶν} Εἰ δέ γε ἥσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; [c]

{Πῶλος} Δῆλον ὅτι ζωγράφον.

{Χαιρεφῶν} Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἐστίν, τίνα ἂν καλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς καλοῖμεν;

{Πῶλος} ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως ἠύρημένα· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην. ἐκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι· ὧν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὁδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν. [d]

{Σωκράτης} Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευάσθαι εἰς λόγους· ἀλλὰ γὰρ ὁ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ.

{Γοργίας} Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Τὸ ἐρωτώμενον οὐ πάνυ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

{Γοργίας} Ἀλλὰ σὺ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν.

{Σωκράτης} Οὐκ, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σέ. δῆλος γάρ μοι Πῶλος καὶ ἐξ ὧν εἶρηκεν ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν μᾶλλον μεμελέτηκεν ἢ διαλέγεσθαι.

[e]

{Πῶλος} Τί δὴ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος τίνος Γοργίας

ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην ὡσπερ τινὸς ψέγοντος, ἥτις δὲ ἐστὶν οὐκ ἀπεκρίνω.

{Πῶλος} Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἶη ἡ καλλίστη;

{Σωκράτης} Καὶ μάλα. ἀλλ' οὐδεὶς ἐρωτᾷ ποία τις ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς, καὶ ὄντινα δέοι καλεῖν τὸν Γοργίαν· ὡσπερ τὰ ἔμπροσθέν σοι ὑπετείνατο Χαιρεφῶν καὶ αὐτῷ καλῶς [449.a] καὶ διὰ βραχέων ἀπεκρίνω, καὶ νῦν οὕτως εἶπε τίς ἡ τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρῆ ἡμᾶς. μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἶπε τίνα σε χρῆ καλεῖν ὡς τίνος ἐπιστήμονα τέχνης.

{Γοργίας} Τῆς ρητορικῆς, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ῥήτορα ἄρα χρῆ σε καλεῖν;

{Γοργίας} Ἀγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὁ γε εὐχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὅμηρος, βούλει με καλεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ βούλομαι.

{Γοργίας} Κάλει δὴ. [b]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι ποιεῖν;

{Γοργίας} Ἐπαγγέλλομαί γε δὴ ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν, ὦ Γοργία, ὡσπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, εἰς αὐθις ἀποθέσθαι; ἀλλ' ὅπερ ὑπισχνῆ, μὴ ψεύση, ἀλλὰ ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

{Γοργίας} Εἰσὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔνια τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖα διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ [c] πειράσομαί γε ὡς διὰ βραχυτάτων. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἐν ἐστὶν ὧν φημι, μηδένα ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἶπεῖν.

{Σωκράτης} Τούτου μὴν δεῖ, ὦ Γοργία· καὶ μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ

τούτου ποιῆσαι, τῆς βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ εἰς αὐθις.

{Γοργίας} Ἀλλὰ ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογωτέρου ἀκοῦσαι.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ· ρητορικῆς γὰρ φῆς ἐπιστήμων τέχνης [d] εἶναι καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ῥήτορα· ἡ ρητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὔσα; ὡσπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τῶν ἱματίων ἐργασίαν· ἦ γάρ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τῶν μελῶν ποιήσιν;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Νῆ τὴν Ἥραν, ὦ Γοργία, ἄγαμαί γε τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνη ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων.

{Γοργίας} Πάνυ γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐπεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. ἴθι δὴ μοι ἀπόκριναι οὕτως καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη; [e]

{Γοργίας} Περὶ λόγους.

{Σωκράτης} Ποίους τούτους, ὦ Γοργία; ἄρα οἱ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιν;

{Γοργίας} Οὐ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ῥητορικὴ ἐστίν.

{Γοργίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατοὺς.

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν περὶ ὧν περ λέγειν, καὶ φρονεῖν;

{Γοργίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, [450.a] ἦν νυνδὴ ἐλέγομεν, ἡ ἰατρικὴ περὶ τῶν καμνόντων ποιεῖ δυνατοὺς εἶναι φρονεῖν καὶ λέγειν;

{Γοργίας} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικεν, περὶ λόγους ἐστίν.

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τοὺς γε περὶ τὰ νοσήματα;

{Γοργίας} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶν τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν;

{Γοργίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕτως [b] ἔχουσιν· ἐκάστη αὐτῶν περὶ λόγους ἐστὶν τούτους, οἱ τυγχάνουσιν ὄντες περὶ τὸ πρᾶγμα οὗ ἐκάστη ἐστὶν ἡ τέχνη.

{Γοργίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί οὖν δὴ ποτε τὰς ἄλλας τέχνας οὐ ῥητορικὰς καλεῖς, οὕσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην ῥητορικὴν καλεῖς, ἢ ἂν ἦ περὶ λόγους;

{Γοργίας} Ὅτι, ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις ὡς ἔπος εἰπεῖν πᾶσά ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδέν ἐστὶν τοιοῦτον χειροῦργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λόγων [c] ἐστίν. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγὼ φημι.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν μανθάνω οἶαν αὐτὴν βούλει καλεῖν; τάχα δὲ εἴσομαι σαφέστερον. ἀλλ' ἀπόκριναι· εἰσὶν ἡμῖν τέχναι. ἦ γάρ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Πασῶν δὴ οἶμαι τῶν τεχνῶν τῶν μὲν ἐργασία τὸ πολὺ ἐστὶν καὶ λόγου βραχέος δέονται, ἔναι δὲ οὐδενὸς ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαίνονται ἂν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ἄλλαι πολλαί. τὰς τοιαύτας [d] μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἧς οὐ φῆς τὴν ῥητορικὴν εἶναι· ἢ οὐ;

{Γοργίας} Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἔτεροι δὲ γέ εἰσι τῶν τεχνῶν αἱ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι, καὶ ἔργου ὡς ἔπος εἰπεῖν ἢ οὐδενὸς προσδέονται ἢ βραχέος πάνυ, οἷον ἢ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεπτευτικὴ γε καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι, ὧν ἔναι σχεδόν τι ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεις, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους, καὶ τὸ παράπαν πᾶσα ἢ πρᾶξις καὶ τὸ [e] κῦρος αὐταῖς διὰ λόγων ἐστίν. τῶν τοιούτων τινὰ μοι δοκεῖς λέγειν τὴν ῥητορικὴν.

{Γοργίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὗτοι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, ὅτι ἢ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορικὴ ἐστίν, καὶ ὑπολάβοι ἂν τις, εἰ βούλοιο δυσχεραίνειν ἐν τοῖς λόγοις, «Τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικὴν, ὦ Γοργία, λέγεις;» ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρίαν ῥητορικὴν λέγειν.

[451.a]

{Γοργίας} Ὅρθῶς γὰρ οἶε, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως ὑπολαμβάνεις.

{Σωκράτης} Ἴθι νυν καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἣν ἠρόμην διαπέρανον. ἐπεὶ γὰρ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὕσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσιν δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦτα οὕσαι, πειρῶ εἰπεῖν ἢ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορικὴ ἐστίν. ὥσπερ ἂν εἴ τις με ἔροιτο ὧν νυνδὴ ἔλεγον περὶ ἡσιτισσοῦν τῶν τεχνῶν· «ἼΩ Σώκρατες, τίς [b] ἐστὶν ἢ ἀριθμητικὴ τέχνη;» εἵπομ' ἂν αὐτῷ, ὥσπερ σὺ ἄρτι, ὅτι τῶν διὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἔχουσῶν. καὶ εἴ με ἐπανεῖροτο· «Τῶν περὶ τί;» εἵπομ' ἂν ὅτι τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν γνῶσις, ὅσα ἂν ἐκάτερα τυγχάνη ὄντα. εἰ δ' αὖ ἔροιτο· «Τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην;» εἵπομ' ἂν ὅτι καὶ αὕτη ἐστὶν τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων· καὶ εἰ ἐπανεῖροτο· «Ἡ περὶ τί;» εἵπομ' ἂν ὥσπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ [c] συγγραφόμενοι, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἢ ἀριθμητικὴ ἢ λογιστικὴ ἔχει – περὶ τὸ αὐτὸ γὰρ ἐστίν, τό τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν – διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἀλληλα πῶς ἔχει πλήθους ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἢ λογιστικὴ. καὶ εἴ τις τὴν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος ὅτι καὶ αὕτη λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, «Οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας,» εἰ φαίη, «περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρατες;» εἵπομ' ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρον φορὰν καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἀλληλα τάχους ἔχει.

{Γοργίας} Ὅρθῶς γε λέγων σύ, ὦ Σώκρατες. [d]

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ καὶ σὺ, ὦ Γοργία. τυγχάνει μὲν γὰρ δὴ ἢ ῥητορικὴ οὕσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυρουμένων· ἢ γάρ;

{Γοργίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ τῶν περὶ τί; τί ἐστὶ τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ οὗ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶν οἷς ἢ ῥητορικὴ χρῆται;

{Γοργίας} Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὃ Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

{Σωκράτης} Ἄλλ', ὃ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις [e] καὶ οὐδέν πω σαφές. οἶομαι γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ἄδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν, ἐν ᾧ καταριθμοῦνται ἄδοντες ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστιν, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δέ, ὡς φησιν ὁ ποιητῆς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως.

{Γοργίας} Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο λέγεις;

[452.a]

{Σωκράτης} Ὅτι εἴ σοι αὐτίκα παρασταῖεν οἱ δημιουργοὶ τούτων ὧν ἐπήνεσεν ὁ τὸ σκολιόν ποιήσας, ἰατρός τε καὶ παιδοτρίβης καὶ χρηματιστής, καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἰατρός ὅτι «ᾧ Σώκρατες, ἐξαπατᾷ σε Γοργίας· οὐ γάρ ἐστιν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡ ἐμή» – εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην· Σὺ δὲ τίς ὧν ταῦτα λέγεις; εἴποι ἂν ἴσως ὅτι ἰατρός. Τί οὖν λέγεις; ἢ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστόν ἐστιν ἀγαθόν; «Πῶς γὰρ οὐ,» φαίη ἂν ἴσως, «ὃ Σώκρατες, ὑγεία; τί δ' ἐστὶν μείζον ἀγαθὸν [b] ἀνθρώποις ὑγείας;» εἰ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παιδοτρίβης εἴποι ὅτι «Θαυμάζοιμί τᾶν, ὃ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς εἴ σοι ἔχοι Γοργίας μείζον ἀγαθὸν ἐπιδειξά τῆς αὐτοῦ τέχνης ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς;» εἴποιμ' ἂν αὖ καὶ πρὸς τοῦτον· Σὺ δὲ δὴ τίς εἶ, ὃ ἄνθρωπε, καὶ τί τὸ σὸν ἔργον; «Παιδοτρίβης,» φαίη ἂν, «τὸ δὲ ἔργον μού ἐστιν καλοῦς τε καὶ ἰσχυροῦς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα.» μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἴποι ἂν ὁ χρηματιστής, ὡς ἐγῶμαι πάνυ καταφρονῶν ἀπάντων· [c] «Σκόπει δῆτα, ὃ Σώκρατες, ἐάν σοι πλούτου φανῆ τι μείζον ἀγαθὸν ὃν ἢ παρὰ Γοργία ἢ παρ' ἄλλω ὀτρωοῦν.» φαίμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτόν· Τί δὲ δὴ; ἢ σὺ τούτου δημιουργός; Φαίη ἂν. Τίς ὧν; «Χρηματιστής.» Τί οὖν; κρίνεις σὺ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον; φήσομεν. «Πῶς γὰρ οὐκ;» ἐρεῖ. Καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας ὅδε τὴν παρ' αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἢ τὴν σὴν, φαίμεν ἂν ἡμεῖς, δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ τοῦτο ἔροιτ' ἂν· «Καὶ τί ἐστὶν [d] τοῦτο τὸ ἀγαθόν; ἀποκρινάσθω Γοργίας.» ἴθι οὖν νομίσας, ὃ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπ' ἐκείνων καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἀπόκριναί τί ἐστὶν τοῦτο ὃ φῆς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ.

{Γοργίας} Ὅπερ ἐστίν, ὃ Σώκρατες, τῆ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ αἴτιον ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει ἐκάστω.

{Σωκράτης} Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις; [e]

{Γοργίας} Τὸ πείθειν ἔγωγ' οἷόν τ' εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλω συλλόγῳ παντί, ὅστις ἂν πολιτικὸς σύλλογος γίγνηται. καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην· ὁ δὲ χρηματιστής οὗτος ἄλλω ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος καὶ οὐχ αὐτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη.

{Σωκράτης} Νῦν μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὃ Γοργία, ἐγγύτατα τὴν [453.a] ῥητορικὴν ἦντινα τέχνην ἠγῆ εἶναι, καὶ εἴ τι ἐγὼ συνίημι, λέγεις ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορικὴ, καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ· ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλέον τὴν ῥητορικὴν δύνασθαι ἢ πειθῶ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

{Γοργίας} Οὐδαμῶς, ὃ Σώκρατες, ἀλλὰ μοι δοκεῖς ἰκανῶς ὀρίζεσθαι· ἐστὶν γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

{Σωκράτης} Ἄκουσον δὴ, ὦ Γοργία. ἐγὼ γὰρ εὖ ἴσθ' ὅτι, ὡς [b] ἐμαυτὸν πείθω, εἴπερ τις ἄλλος ἄλλω διαλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστίν, καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σέ.

{Γοργίας} Τί οὖν δὴ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθῶ, ἣτις ποτ' ἐστὶν ἢν σὺ λέγεις καὶ περὶ ὄντων πραγμάτων ἐστὶν πειθῶ, σαφῶς μὲν εὖ ἴσθ' ὅτι οὐκ οἶδα, οὐ μὴν ἄλλ' ὑποπτεύω γε ἢν οἶμαί σε λέγειν καὶ περὶ ὧν· οὐδὲν μέντοι ἤττον ἐρήσομαι σε τίνα ποτὲ λέγεις τὴν πειθῶ τὴν ἀπὸ τῆς [c] ῥητορικῆς καὶ περὶ τίνων αὐτὴν εἶναι. τοῦ ἕνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπτεύων σὲ ἐρήσομαι, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς λέγω; οὐ σοῦ ἕνεκα ἀλλὰ τοῦ λόγου, ἵνα οὕτω προῖη ὡς μάλιστ' ἂν ἡμῖν καταφανὲς ποιῶι περὶ ὅτου λέγεται. σκόπει γὰρ εἴ σοι δοκῶ δικαίως ἀνερωτᾶν σε· ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστὶν τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἴ μοι εἶπες ὅτι ὁ τὰ ζῶα γράφων, ἄρ' οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῶων γράφων καὶ ποῦ;

{Γοργίας} Πάνυ γε. [d]

{Σωκράτης} Ἄρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῶα;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραφε, καλῶς ἂν σοι ἀπεκέκριτο;

{Γοργίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς εἰπέ· πότερόν σοι δοκεῖ πειθῶ ποιεῖν ἢ ῥητορικὴ μόνη ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅστις διδάσκει ὅτιοῦν πρᾶγμα, πότερον ὁ διδάσκει πείθει ἢ οὐ;

{Γοργίας} Οὐ δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει. [e]

{Σωκράτης} Πάλιν δὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγωμεν ὧν περ νυνδὴ· ἢ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς ὅσα ἐστὶν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;

{Γοργίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ πείθει;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Πειθοῦς ἄρα δημιουργὸς ἐστὶν καὶ ἡ ἀριθμητικὴ;

{Γοργίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινόμεθα που αὐτῷ ὅτι τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ [454.a] ἄρτιόν τε καὶ τὸ περιττόν ὅσον ἐστίν· καὶ τὰς ἄλλας ἄς νυνδὴ ἐλέγομεν τέχναις ἀπάσας ἐξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὐσας καὶ ἥστινος καὶ περὶ ὅτι· ἢ οὐ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ῥητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστὶν δημιουργός.

{Γοργίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου μετὰ τοῦτο ἐπανερόιμεθ' ἂν τὸν λέγοντα· Ποίας δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἢ ρητορικῆ ἔστιν τέχνη; ἢ οὐ δοκεῖ σοι [b] δίκαιον εἶναι ἐπανερέσθαι;

{Γοργίας} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀπόκριναι δὴ, ὦ Γοργία, ἐπειδὴ γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως.

{Γοργίας} Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, ὥσπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἅ ἔστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα.

{Σωκράτης} Καὶ ἐγὼ τοι ὑπόπτειον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὴ καὶ περὶ τούτων, ὦ Γοργία· ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζης ἐὰν καὶ ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τί σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ μὲν δῆλον [c] εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερῶ – ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἐξῆς ἔνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ, οὐ σοῦ ἔνεκα ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα ὑπονοοῦντες προαρπάζειν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὅπως ἂν βούλη περαίνης.

{Γοργίας} Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα. καλεῖς τι μεμαθηκένας;

{Γοργίας} Καλῶ.

{Σωκράτης} Τί δέ; πεπιστευκένας;

{Γοργίας} [d] Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ταυτόν δοκεῖ σοὶ εἶναι μεμαθηκένας καὶ πεπιστευκένας, καὶ μάθησις καὶ πίστις, ἢ ἄλλο τι;

{Γοργίας} Οἴομαι μὲν ἐγωγε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο.

{Σωκράτης} Καλῶς γὰρ οἶει· γνώση δὲ ἐνθένδε. εἰ γὰρ τίς σε ἔροιτο· «Ἄρ' ἔστιν τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδῆς καὶ ἀληθῆς;» φαίης ἂν, ὡς ἐγὼ οἶμαι.

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἐπιστήμη ἔστιν ψευδῆς καὶ ἀληθῆς;

{Γοργίας} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Δῆλον ἄρ' αὖ ὅτι οὐ ταυτόν ἔστιν.

{Γοργίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} [e] Ἀλλὰ μὴν οἷ τέ γε μεμαθηκότες πεπεισμένοι εἰσὶν καὶ οἱ πεπιστευκότες.

{Γοργίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν δύο εἶδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναί, τὸ δ' ἐπιστήμην;

{Γοργίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ποτέραν οὖν ἡ ῥητορικὴ πειθῶ ποιεῖ ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἧς πιστεύειν γίνεταί ἄνευ τοῦ εἰδέναί ἢ ἐξ ἧς τὸ εἰδέναί;

{Γοργίας} Δῆλον δήπου, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν.

{Σωκράτης} Ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικεν, πειθοῦς [455.a] δημιουργός ἐστιν πιστευτικῆς ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶν δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς μόνον· οὐ γὰρ δήπου ὄχλον γ' ἂν δύναίτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα.

{Γοργίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς [b] ῥητορικῆς· ἐγὼ μὲν γὰρ τοι οὐδ' αὐτὸς πῶ δύναμαι κατανοῆσαι ὅτι λέγω. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἰρέσεως ἢ τῆ πόλει σύλλογος ἢ περὶ ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους, ἄλλο τι ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν ἐκάστη αἰρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἰρεῖσθαι. οὐδ' ὅταν τειχῶν περὶ οἰκοδομῆσεως ἢ λιμένων κατασκευῆς ἢ νεωρίων, ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἰρέσεως πέρι ἢ τάξεώς τινος πρὸς πολεμίους ἢ χωρίων [c] καταλήψεως συμβουλὴ ἢ, ἀλλ' οἱ στρατηγικοὶ τότε συμβουλεύουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὐ· ἢ πῶς λέγεις, ὦ Γοργία, τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς τε φῆς ῥήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικούς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι. καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν· ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητῆς σου βουλόμενος γενέσθαι, ὡς ἐγὼ τινὰς σχεδὸν καὶ συχνούς αἰσθάνομαι, οἱ ἴσως αἰσχύνοιντ' ἂν σε ἀνερῆσθαι. ὑπ' [d] ἐμοῦ οὖν ἀνερωτώμενος νόμισον καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι. «Τί ἡμῖν, ὦ Γοργία, ἔσται, ἐάν σοι συνῶμεν; περὶ τίνων τῆ πόλει συμβουλεύειν οἴοί τε ἐσόμεθα; πότερον περὶ δικαίου μόνον καὶ ἀδίκου ἢ καὶ περὶ ὧν νυνδὴ Σωκράτης ἔλεγεν;» πειρῶ οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι.

{Γοργίας} Ἀλλ' ἐγὼ σοι πειράσομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύψαι τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν ἅπασαν· αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα [e] καὶ τὰ τεῖχη τὰ Ἀθηναίων καὶ ἡ τῶν λιμένων κατασκευὴ ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονεν, τὰ δ' ἐκ τῆς Περικλέους ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δημιουργῶν.

{Σωκράτης} Λέγεται ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.

[456.a]

{Γοργίας} Καὶ ὅταν γέ τις αἵρεσις ἢ ὧν νυνδὴ σὺ ἔλεγες, ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥητορὲς εἰσὶν οἱ συμβουλεύοντες καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων.

{Σωκράτης} Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλαί ἐρωτῶ τίς ποτε ἡ δύναμις ἐστὶν τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία γὰρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

{Γοργίας} Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὡς ἔπος εἶπεῖν ἀπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὐτῆ ἔχει. [b]

μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἦδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πείσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλη τέχνη ἢ τῆ ῥητορικῆ. φημί δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅπη βούλει ἐλθόντα ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἰατρόν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ ὀπότερον δεῖ αἰρεθῆναι ἰατρόν, οὐδαμοῦ [c] ἂν φανῆναι τὸν ἰατρόν, ἀλλ' αἰρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατὸν, εἰ βούλοιο. καὶ εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὄντιναοῦν ἀγωνίζοιο, πείσειεν ἂν αὐτὸν ἐλέσθαι ὁ ῥητορικὸς μᾶλλον ἢ ἄλλος ὅστισοῦν· οὐ γὰρ ἔστιν περὶ οὗτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς ἢ ἄλλος ὅστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. ἢ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶν καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης· δεῖ μέντοι, ὦ Σώκρατες, τῆ ῥητορικῆ χρῆσθαι ὡσπερ τῆ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ. καὶ γὰρ [d] τῆ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους, ὅτι ἔμαθεν πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὡστε κρείττων εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτείνουσαι. οὐδέ γε μὰ Δία ἐάν τις εἰς παλαιστράν φοιτήσας εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ τοὺς [e] παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίῳ χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας· [457.a] οἱ δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῆ ἰσχυί καὶ τῆ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. οὐκ οὖν οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκα ἐστίν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι οἴμαι ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὡστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν [b] ἔμβραχου περὶ οὗτου ἂν βούληται· ἀλλ' οὐδὲν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι – ὅτι δύναται ἂν τοῦτο ποιῆσαι – οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῆ ῥητορικῆ χρῆσθαι, ὡσπερ καὶ τῆ ἀγωνίᾳ. ἐάν δὲ οἴμαι ῥητορικὸς γενόμενός τις κᾶτα ταύτη τῆ δυνάμει καὶ τῆ τέχνῃ ἀδικῆ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ [c] δικαίου χρεῖα παρέδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτείνουσαι ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

{Σωκράτης} Οἴμαι, ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων καὶ καθεωρακένας ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι οὐ ῥαδίως δύναται περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσιν διαλέγεσθαι διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτοῦς, [d] οὕτω διαλύεσθαι τὰς συνουσίας, ἀλλ' ἐάν περὶ τοῦ ἀμφισβητήσωσιν καὶ μὴ φῆ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσί τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονικοῦντας ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ· καὶ ἔνιοι γε τελευτῶντες αἰσχίστα ἀπαλλάττονται, λοιδορηθέντες τε καὶ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων ἠξίωσαν [e] ἀκροαταὶ γενέσθαι. τοῦ δὲ ἕνεκα λέγω ταῦτα; ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς ῥητορικῆς· φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονικοῦντα λέγειν τοῦ καταφανέως γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ. [458.a] ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ σὺ εἶ τῶν ἀνθρώπων ὧν περὶ καὶ ἐγὼ, ἠδέως ἂν σε διερωτῶν· εἰ δὲ μή, ἐφῆν ἂν. ἐγὼ δὲ τίνων εἰμί; τῶν ἠδέως μὲν ἂν ἐλεγχθέντων εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγω, ἠδέως δ' ἂν ἐλεγχάντων εἴ τίς τι μὴ ἀληθὲς λέγοι, οὐκ ἀηδέστερον μεντὰν ἐλεγχθέντων ἢ ἐλεγχάντων· μεῖζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἠγοῦμαι, ὅσῳ περ μεῖζον ἀγαθὸν ἐστὶν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν γὰρ οἴμαι τοσοῦτον κακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ὅσον

δόξα [b] ψευδῆς περὶ ὧν τυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὧν. εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φῆς τοιοῦτος εἶναι, διαλεγώμεθα· εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἔαν, ἔωμεν ἤδη χαίρειν καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον.

{Γοργίας} Ἀλλὰ φημί μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγῆ· ἴσως μέντοι χρῆν ἔννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων. πάλαι γάρ τοι, πρὶν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἴσως πόρρω ἀποτενοῦμεν, [c] ἦν διαλεγώμεθα. σκοπεῖν οὖν χρῆ καὶ τὸ τούτων, μή τις αὐτῶν κατέχομεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν.

{Χαιρεφῶν} Τοῦ μὲν θορύβου, ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν βουλομένων ἀκούειν ἔάν τι λέγητε· ἐμοὶ δ' οὖν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη ἀσχολία, ὥστε τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφεμένῳ προύργιαίτερόν τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν. [d]

{Καλλικλῆς} Νῆ τοὺς θεούς, ὦ Χαιρεφῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτὸς πολλοῖς ἤδη λόγοις παραγενόμενος οὐκ οἶδ' εἰ πώποτε ἦσθην οὕτως ὥσπερ νυνί· ὥστ' ἐμοιγε, κἂν τὴν ἡμέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας.

{Γοργίας} Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπόν, ὦ Σώκρατες, γίνεταί ἐμέ γε μὴ ἐθέλιν, αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν ὅτι τις βούλεται. [e] ἀλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅτι βούλει.

{Σωκράτης} Ἄκουε δὴ, ὦ Γοργία, ἃ θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ· ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω. ρητορικὸν φῆς ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, ἔάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν περὶ πάντων ὥστ' ἐν ὄχλῳ πιθανὸν εἶναι, οὐ διδάσκοντα ἀλλὰ [459.a] πείθοντα;

{Γοργίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἔλεγές τοι νυνδὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ρήτωρ.

{Γοργίας} Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἐν γε ὄχλῳ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ τοῦτό ἐστιν, ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν; οὐ γὰρ δήπου ἐν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

{Γοργίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίνεταί;

{Γοργίας} Πάνυ [b] γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἱατρός γε ὧν· ἦ γάρ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ μὴ ἱατρός γε δήπου ἀνεπιστήμων ὧν ὁ ἱατρός ἐπιστήμων.

{Γοργίας} Δῆλον ὅτι.

{Σωκράτης} Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ ρήτωρ τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ᾖ. τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

{Γοργίας} Τοῦτο ἐνταῦθά γε συμβαίνει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας τέχνας ὡσαύτως ἔχει ὁ ρήτωρ καὶ ἡ ρητορικὴ· αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μηχανὴν [c] δέ τινα πειθοῦς ἠύρηκέναι ὥστε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδόντων.

{Γοργίας} Οὐκοῦν πολλὴ ῥαστώνη, ὦ Σώκρατες, γίνεταί, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν;

{Σωκράτης} Εἰ μὲν ἐλαττοῦται ἢ μὴ ἐλαττοῦται ὁ ρήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὕτως ἔχειν, αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα, ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγου ᾖ· νῦν δὲ τότε πρότερον σκεψόμεθα, ἄρα [d] τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὕτως ἔχων ὁ ρητορικὸς ὡς περὶ τὸ ὑγιεινὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰδὼς, τί ἀγαθὸν ἢ τί κακὸν ἐστὶν ἢ τί καλὸν ἢ τί αἰσχρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, πειθῶ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος ὥστε δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδὼς ἐν οὐκ εἰδόσιν [e] μᾶλλον τοῦ εἰδότος; ἢ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ προεπιστάμενον ταῦτα ἀφικέσθαι παρὰ σὲ τὸν μέλλοντα μαθήσεσθαι τὴν ρητορικὴν; εἰ δὲ μή, σὺ ὁ τῆς ρητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξεις τὸν ἀφικνούμενον – οὐ γὰρ σὸν ἔργον – ποιήσεις δ' ἐν τοῖς πολλοῖς δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδόμενα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα; ἢ τὸ παράπαν οὐχ οἷός τε ἔση αὐτὸν διδάξει τὴν ρητορικὴν, ἐάν μὴ προειδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; ἢ πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὦ Γοργία; [460.a] καὶ πρὸς Διός, ὥσπερ ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας τῆς ρητορικῆς εἰπέ τις ποθ' ἢ δύναμις ἐστίν.

{Γοργίας} Ἄλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐὰν τύχη μὴ εἰδὼς, καὶ ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθήσεται.

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ· καλῶς γὰρ λέγεις. ἐάνπερ ρητορικὸν σὺ τινα ποιήσης, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἥτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ σοῦ. [b]

{Γοργίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὁ τὰ τεκτονικὰ μεμαθηκῶς τεκτονικός, ἢ οὐ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὁ τὰ ἱατρικὰ ἱατρικός; καὶ τᾶλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκῶς ἕκαστα τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἡ ἐπιστήμη ἕκαστον ἀπεργάζεται;

{Γοργίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκῶς δίκαιος;

{Γοργίας} Πάντως δήπου.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει.

{Γοργίας} Ναί. [c]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι, τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν;

{Γοργίας} Φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

{Γοργίας} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι.

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ ῥητορικὸς ἀδικεῖν.

{Γοργίας} Οὐ φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Μέμνησαι οὖν λέγων ὀλίγω πρότερον ὅτι οὐ δεῖ τοῖς [d] παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ χρῆται τε καὶ ἀδίκως χρῆται καὶ ἀδικῇ, ὡσαύτως δὲ οὕτως καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ ἀδίκως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν μηδ' ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῇ ῥητορικῇ; ἐρρήθη ταῦτα ἢ οὐ;

{Γοργίας} Ἐρρήθη.

{Σωκράτης} Νῦν [e] δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται, ὁ ῥητορικὸς, οὐκ ἂν ποτε ἀδικήσας. ἢ οὐ;

{Γοργίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὦ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἶη οὐ τοὺς τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· ἢ γάρ;

{Γοργίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐγὼ τοίνυν σου τότε ταῦτα λέγοντος ὑπέλαβον ὡς οὐδέποτ' ἂν εἶη ἡ ῥητορικὴ ἄδικον πρᾶγμα, ὃ γ' αἰεὶ περὶ δικαιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον ἔλεγες ὅτι ὁ ῥήτωρ [461.a] τῇ ῥητορικῇ κἂν ἀδίκως χρῶτο, οὕτω θαυμάσας καὶ ἠγησάμενος οὐ συνάδειν τὰ λεγόμενα ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι εἰ μὲν κέρδος ἠγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι ὥσπερ ἐγώ, ἄξιον εἶη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, ἔἂν χαίρειν. ὕστερον δὲ ἡμῶν ἐπισκοπούμενων ὀρθῶς δὴ καὶ αὐτὸς ὅτι αὐτὸ ὁμολογεῖται τὸν ῥητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν. ταῦτα οὖν ὅπη ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν [b] κύνα, ὦ Γοργία, οὐκ ὀλίγης συνουσίας ἐστὶν ὥστε ἰκανῶς διασκέψασθαι.

{Πῶλος} Τί δέ, ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις ὥσπερ νῦν λέγεις; ἢ οἶε – ὅτι Γοργίας ἠσχύνθη σοι μὴ προσομολογήσαι τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια εἰδέναί καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτόν, αὐτὸς διδάξειν, ἔπειτα ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας ἐναντίον τι συνέβη ἐν τοῖς [c] λόγοις – τοῦτο ὃ δὴ ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἀγαγὼν ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα – ἐπεὶ τίνα οἶε ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; – ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροικία ἐστὶν τοὺς λόγους.

{Σωκράτης} ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλὰ τοὶ ἐξεπίτηδες κτώμεθα ἐταίρους καὶ ὑεῖς, ἵνα ἐπειδὴν αὐτοὶ πρεσβύτεροι γενόμενοι σφαλλόμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθώτε ἡμῶν τὸν βίον καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. καὶ νῦν εἴ τι ἐγὼ καὶ [d] Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, σὺ παρῶν ἐπανόρθου – δίκαιος δ' εἶ – καὶ ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὠμολογημένων εἶ τί σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὠμολογησθαι, ἀναθέσθαι ὅτι ἂν σὺ βούλη, ἐάν μοι ἐν μόνον φυλάττης.

{Πῶλος} Τί τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Τὴν μακρολογία, ὦ Πῶλε, ἣν καθέρξης, ἣ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησας χρῆσθαι.

{Πῶλος} Τί δέ; οὐκ ἐξέσται μοι λέγειν ὅποσα ἂν βούλωμαι; [e]

{Σωκράτης} Δεινὰ μεντὰν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσῃς. ἀλλὰ ἀντίθεος τοι· σοῦ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, οὐ δεινὰ ἂν αὐτὸ ἐγὼ πάθοιμι, εἰ μὴ ἐξέσται [462.a] μοι ἀπιέναι καὶ μὴ ἀκούειν σου; ἀλλ' εἴ τι κήδη τοῦ λόγου τοῦ εἰρημένου καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥσπερ νυνδὴ ἔλεγον, ἀναθέμενος ὅτι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει ἐρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος, ὥσπερ ἐγὼ τε καὶ Γοργίας, ἔλεγχέ τε καὶ ἐλέγχου. φῆς γὰρ δῆπου καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας· ἦ οὐ;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σαυτὸν ἐρωτᾶν ἐκάστοτε ὅτι ἂν τις βούληται, ὡς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

{Πῶλος} Πάνυ μὲν οὖν. [b]

{Σωκράτης} Καὶ νῦν δὴ τούτων ὀπότερον βούλει ποίει, ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου.

{Πῶλος} Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. καὶ μοι ἀπόκριναί, ὦ Σώκρατες· ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῆς εἶναι;

{Σωκράτης} Ἄρα ἐρωτᾶς ἦντινα τέχνην φημί εἶναι;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ὡς γε πρὸς σέ τάληθῆ εἰρησθαι.

{Πῶλος} Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

{Σωκράτης} Πρᾶγμα ὃ φῆς σὺ ποιῆσαι τέχνην ἐν τῷ συγγράμματι [c] ὃ ἐγὼ ἔναγχος ἀνέγνω.

{Πῶλος} Τί τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα.

{Πῶλος} Ἐμπειρία ἄρα σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

{Σωκράτης} Ἐμοιγε, εἰ μὴ τι σὺ ἄλλο λέγεις.

{Πῶλος} Τίνος ἐμπειρία;

{Σωκράτης} Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας.

{Πῶλος} Οὐκοῦν καλὸν σοὶ δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι οἷόν τε εἶναι ἀνθρώποις;

{Σωκράτης} Τί δέ, ὦ Πῶλε; ἤδη πέπυσαι παρ' ἐμοῦ ὅτι φημι [d] αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷς εἰ οὐ καλὴ μοι δοκεῖ εἶναι;

{Πῶλος} Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτὴν φῆς εἶναι;

{Σωκράτης} Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾶς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρὸν τί μοι χαρίσασθαι;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἐροῦ νῦν με, ὀψοποιία ἤτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

{Πῶλος} Ἐρωτῶ δὴ, τίς τέχνη ὀψοποιία;

{Σωκράτης} Οὐδεμία, ὦ Πῶλε.

{Πῶλος} Ἀλλὰ τί; φάθι.

{Σωκράτης} Φημι δὴ, ἐμπειρία τις.

{Πῶλος} Τίς; φάθι.

{Σωκράτης} Φημι δὴ, χάριτος καὶ ἡδονῆς [e] ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε.

{Πῶλος} Ταῦτόν ἄρ' ἐστὶν ὀψοποιία καὶ ῥητορικὴ;

{Σωκράτης} Οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς μὲν ἐπιτηδεύσεως μόριον.

{Πῶλος} Τίνος λέγεις ταύτης;

{Σωκράτης} Μὴ ἀγροικότερον ἢ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὀκνῶ γὰρ Γοργίου ἔνεκα λέγειν, μὴ οἴηταί με διακωμῶδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορικὴ ἢν Γοργίας [463.a] ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα – καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο τί ποτε οὔτος ἠγεῖται – ὁ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ῥητορικὴν, πράγματός τινός ἐστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν.

{Γοργίας} Τίνος, ὦ Σώκρατες; εἰπέ· μὴδὲν ἐμὲ αἰσχυρθῆς.

{Σωκράτης} Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναί τι ἐπιτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὐ, ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καλῶ δὲ αὐτοῦ [b] ἐγὼ τὸ κεφάλαιον κολακείαν. ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἐν δὲ καὶ ἡ ὀψοποιική· ὁ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἔστιν τέχνη ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. ταύτης μόριον καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ καὶ τὴν γε κομμωτικὴν καὶ τὴν σοφιστικὴν, τέτταρα ταῦτα μόρια ἐπὶ τέτταρσιν πράγμασιν. εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθανέσθω· οὐ γάρ [c] πω πέπυσται ὁποῖον φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικὴν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὐπὼ ἀποκεκριμένος, ὁ δὲ ἐπανερωτᾷ εἰ οὐ καλὸν ἠγοῦμαι εἶναι. ἐγὼ δὲ αὐτῶ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχυρὸν ἠγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικὴν πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὅτι ἐστίν. οὐ γὰρ δίκαιον, ὦ Πῶλε· ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι, ἐρώτα ὁποῖον μόριον τῆς κολακείας φημι εἶναι τὴν ῥητορικὴν.

{Πῶλος} Ἐρωτῶ δὴ, καὶ ἀπόκριναί ὁποῖον μόριον. [d]

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκρινάμενου; ἔστιν γὰρ ἡ ῥητορικὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἶδωλον.

{Πῶλος} Τί οὖν; καλὸν ἢ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι;

{Σωκράτης} Αἰσχρὸν ἔγωγε – τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ καλῶ – ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι ὡς ἦδη εἰδότε ἃ ἐγὼ λέγω.

{Γοργίας} Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς συνίημι ὅτι λέγεις. [e]

{Σωκράτης} Εἰκότως γε, ὦ Γοργία· οὐδὲν γὰρ πω σαφὲς λέγω, Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς.

{Γοργίας} Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα, ἐμοὶ δ' εἰπέ πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἶδωλον εἶναι τὴν ῥητορικὴν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὅ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἡ ῥητορικὴ· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὄν τοῦτο, Πῶλος ὅδε [464.a] ἐλέγξει. σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχὴν;

{Γοργίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τούτων οἶει τινὰ εἶναι ἐκατέρου εὐεξίαν;

{Γοργίας} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δέ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὐσαν δ' οὐ; οἷον τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥαδίως αἰσθοιτό τις ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἀλλ' ἡ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

{Γοργίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὃ ποιεῖ μὲν δοκεῖν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, [b] ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον.

{Γοργίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω ὃ λέγω. δυοῖν ὄντων τοῖν πραγμάτων δύο λέγω τέχναι· τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δὲ οὐσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἰατρικὴν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντὶ μὲν τῆς γυμναστικῆς τὴν νομοθετικὴν, ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην. [c] ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὔσαι, ἐκάτεραι τούτων, ἢ τε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ· ὅμως δὲ διαφέρουσιν τι ἀλλήλων. τεττάρων δὲ τούτων οὐσῶν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν τῶν μὲν τὸ σῶμα, τῶν δὲ τὴν ψυχὴν, ἡ κολακευτικὴ αἰσθομένη – οὐ γνοῦσα λέγω ἀλλὰ στοχασαμένη – τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται [d] εἶναι τοῦτο ὅπερ ὑπέδου, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ ἀεὶ ἡδίστῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν καὶ ἐξαπατᾷ, ὥστε δοκεῖ πλείστου ἀξία εἶναι. ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποικὴ ὑποδέδουκεν, καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰδέναι, ὥστ' εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρόν, ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτοις ὥσπερ οἱ παῖδες, πότερος ἐπάτει περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων καὶ [e] πονηρῶν, ὁ ἰατρός ἢ ὁ ὀψοποιός, λιμῶ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἰατρόν. κολακειάν μὲν οὖν αὐτὸ καλῶ, καὶ αἰσχρὸν φημι [465.a] εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὦ Πῶλε – τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω – ὅτι τοῦ ἡδέος

στοχάζεται ἀνευ τοῦ βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὴν οὐ φημι εἶναι ἀλλ' ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα ὃ προσφέρει ἢ προσφέρει ὅποι' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ὥστε τὴν αἰτίαν ἐκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ ὃ ἂν ἦ ἄλογον πρᾶγμα· τούτων δὲ περὶ εἰ ἀμφισβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον. [b]

Τῇ μὲν οὖν ἰατρικῇ, ὡσπερ λέγω, ἡ ὀψοποικὴ κολακεία ὑπόκειται· τῇ δὲ γυμναστικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἡ κομμωτικὴ, κακοῦργός τε καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασιν καὶ χρώμασιν καὶ λειότητι καὶ ἐσθῆσιν ἀπατῶσα, ὥστε ποιεῖν ἀλλότριον κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. ἴν' οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν ὡσπερ οἱ γεωμέτραι – ἦδη γὰρ [c] ἂν ἴσως ἀκολουθήσαιοις – ὅτι ὁ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικὴν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικὴν, καὶ ὅτι ὁ ὀψοποικὴ πρὸς ἰατρικὴν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαιοσύνην. ὅπερ μέντοι λέγω, διέστηκε μὲν οὕτω φύσει, ἅτε δ' ἐγγὺς ὄντων φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ ταῦτα σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅτι χρήσονται οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. καὶ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ σώματι [d] ἐπεστάτει, ἀλλ' αὐτὸ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεθεωρεῖτο καὶ διεκρίνετο ἢ τε ὀψοποικὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὐτό, τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν, ὃ φίλε Πῶλε – σὺ γὰρ τούτων ἐμπειρος – ὁμοῦ ἂν πάντα χρήματα ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν καὶ ὑγιεινῶν καὶ ὀψοποικῶν. ὁ μὲν οὖν ἐγὼ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκήκοας· ἀντίστροφον [e] ὀψοποιίας ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖνο ἐν σώματι. ἴσως μὲν οὖν ἄτοπον πεποίηκα, ὅτι σε οὐκ ἐὼν μακροὺς λόγους λέγειν αὐτὸς συχνὸν λόγον ἀποτέτακα. ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ συγγνώμην ἔχειν ἐστίν· λέγοντος γάρ μου βραχέα οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει ἦν σοι ἀπεκρινάμην οὐδὲν οἷός τ' ἦσθα, ἀλλ' ἐδέου διηγῆσεως. ἐὰν μὲν οὖν καὶ [466.a] ἐγὼ σοῦ ἀποκρινομένου μὴ ἔχω ὅτι χρήσωμαι, ἀπότεινε καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ ἔχω, ἕα με χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτη τῇ ἀποκρίσει εἴ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ.

{Πῶλος} Τί οὖν φῆς; κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορικὴ;

{Σωκράτης} Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον. ἀλλ' οὐ μνημονεύεις τηλικούτος ὢν, ὃ Πῶλε; τί τάχα δράσεις;

{Πῶλος} Ἄρ' οὖν δοκοῦσί σοι ὡς κόλακες ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες; [b]

{Σωκράτης} Ἐρώτημα τοῦτ' ἐρωτᾷς ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις;

{Πῶλος} Ἐρωτῶ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐδὲ νομίζεσθαι ἔμοιγε δοκοῦσιν.

{Πῶλος} Πῶς οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται ἐν ταῖς πόλεσιν;

{Σωκράτης} Οὐκ, εἰ τὸ δύνασθαί γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

{Πῶλος} Ἀλλὰ μὴν λέγω γε.

{Σωκράτης} Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ῥήτορες.

{Πῶλος} Τί δέ; οὐχ, ὡσπερ οἱ τύραννοι, ἀποκτείνουσίν τε [c] ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

{Σωκράτης} Νῆ τὸν κύνα, ἀμφιγνοῶ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἐκάστου ὧν λέγεις πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνῃ, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς.

{Πῶλος} Ἄλλ' ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ.

{Σωκράτης} Εἶεν, ὦ φίλε· ἔπειτα δύο ἅμα με ἐρωτᾷς;

{Πῶλος} Πῶς δύο;

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρτι οὕτω πως ἔλεγες· «Ἡ οὐχὶ ἀποκτείνουσιν [d] οἱ ῥήτορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;»

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Λέγω τοίνυν σοι ὅτι δύο ταῦτ' ἐστὶν τὰ ἐρωτήματα, καὶ ἀποκρινοῦμαι γέ σοι πρὸς ἀμφοτέρα. φημί γάρ, ὦ Πῶλε, ἐγὼ καὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσιν σμικρότατον, ὥσπερ νυνδὴ ἔλεγον· οὐδὲν [e] γὰρ ποιεῖν ὧν βούλωνται ὡς ἔπος εἰπεῖν, ποιεῖν μέντοι ὅτι ἂν αὐτοῖς δόξη βέλτιστον εἶναι.

{Πῶλος} Οὐκοῦν τοῦτο ἐστὶν τὸ μέγα δύνασθαι;

{Σωκράτης} Οὐχ, ὡς γέ φησιν Πῶλος.

{Πῶλος} Ἐγὼ οὐ φημι; φημί μὲν οὖν ἔγωγε.

{Σωκράτης} Μὰ τὸν – οὐ σύ γε, ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἔφης ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

{Πῶλος} Φημί γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἀγαθὸν οὖν οἶε εἶναι, ἐάν τις ποιῇ ταῦτα ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων; καὶ τοῦτο καλεῖς σὺ μέγα δύνασθαι;

{Πῶλος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ [467.a] τέχνην τὴν ῥητορικὴν ἀλλὰ μὴ κολακείαν, ἐμὲ ἐξελέγξας; εἰ δέ με ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο κεκτήσονται, ἢ δὲ δύναμις ἐστὶν, ὡς σὺ φῆς, ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἃ δοκεῖ καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι· ἢ οὐ;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναιντο ἢ οἱ τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῇ ὑπὸ Πῶλου ὅτι ποιοῦσιν ἃ βούλωνται; [b]

{Πῶλος} Οὗτος ἀνὴρ –

{Σωκράτης} Οὐ φημι ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλωνται· ἀλλὰ μ' ἔλεγε.

{Πῶλος} Οὐκ ἄρτι ὠμολόγεις ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι, τούτου πρόσθεν;

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

{Πῶλος} Οὐκ οὖν ποιοῦσιν ἃ βούλωνται;

{Σωκράτης} Οὐ φημι.

{Πῶλος} Ποιοῦντες ἅ δοκεῖ αὐτοῖς;

{Σωκράτης} Φημί.

{Πῶλος} Σχέτλιά γε λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Μὴ κακηγόρει, ὦ λῶστε Πῶλε, ἵνα προσείπω σε [c] κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, ἐπίδειξον ὅτι ψεύδομαι, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἀποκρίνου.

{Πῶλος} Ἄλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅτι λέγεις.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βούλεσθαι ὃ ἂν πράττωσιν ἐκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττουσιν τοῦθ' ὃ πράττουσιν; οἷον οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν πότερόν σοι δοκοῦσιν τοῦτο βούλεσθαι ὅπερ ποιοῦσιν, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν, ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν;

{Πῶλος} Δῆλον ὅτι τὸ [d] ὑγιαίνειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οἱ πλεοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονται, ὃ ποιοῦσιν ἐκάστοτε (τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν; ἀλλ' ἐκεῖνο οἶμαι οὗ ἕνεκα πλέουσιν, πλουτεῖν· πλούτου γὰρ ἕνεκα πλέουσιν.

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων; ἐάν τις τι πράττη ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο [e] οὗ ἕνεκα πράττει;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἔστιν τι τῶν ὄντων ὃ οὐχὶ ἦτοι ἀγαθόν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ τούτων, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν;

{Πῶλος} Πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν καὶ πλοῦτον καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τάναντία τούτων;

{Πῶλος} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἄρα τοιάδε λέγεις, ἃ ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, [468.a] ἐνίοτε δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίοτε δὲ οὐδετέρου, οἷον καθῆσθαι καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ οἷον αὖ λίθους καὶ ξύλα καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα; οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἄλλ' ἄττα καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ;

{Πῶλος} Οὐκ, ἀλλὰ ταῦτα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν ὅταν πράττωσιν, ἢ τὰγαθὰ τῶν μεταξὺ;

{Πῶλος} Τὰ [b] μεταξὺ δήπου τῶν ἀγαθῶν.

{Σωκράτης} Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἔσταμεν ὅταν ἐστῶμεν, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὐ;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἀποκτείνουμεν, εἴ τιν' ἀποκτείνουμεν, καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἴομενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

{Πῶλος} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὠμολογήσαμεν, ἃ ἔνεκά του ποιοῦμεν, μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, [c] ἀλλ' ἐκεῖνο οὐ ἔνεκα ταῦτα ποιοῦμεν;

{Πῶλος} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἀπλῶς οὕτως, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ἦ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῆς σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακὰ. ἦ γάρ; ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὐ; τί οὐκ ἀποκρίνη;

{Πῶλος} Ἀληθῆ. [d]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἴ τις ἀποκτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ, οἴομενος ἄμεινον εἶναι αὐτῷ, τυγχάνει δὲ ὄν κάκιον, οὗτος δήπου ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἦ γάρ;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; τί οὐκ ἀποκρίνη;

{Πῶλος} Ἄλλ' οὐ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος [e] μέγα δύναται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν;

{Πῶλος} Οὐκ ἔστιν.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτῷ μὴ μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται.

{Πῶλος} Ὡς δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιο ἐξεῖναί σοι ποιεῖν ὅτι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μή, οὐδὲ ζηλοῖς ὅταν ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὄν ἔδοξεν αὐτῷ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δῆσαντα.

{Σωκράτης} Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως;

[469.a]

{Πῶλος} Ὅποτερ' ἂν ποιῆ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν ἐστιν;

{Σωκράτης} Εὐφήμει, ὦ Πῶλε.

{Πῶλος} Τί δή;

{Σωκράτης} Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζήλωτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους, ἀλλ' ἐλεεῖν.

{Πῶλος} Τί δέ; οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων;

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Πῶλος} Ὅστις οὖν ἀποκτείνουσιν ὃν ἂν δόξη αὐτῷ, δικαίως ἀποκτείνουσ, ἄθλιος δοκεῖ σοι εἶναι καὶ ἐλεινός;

{Σωκράτης} Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

{Πῶλος} Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἔφησθα εἶναι; [b]

{Σωκράτης} Τὸν ἀδίκως γε, ὃ ἑτάϊρε, ἀποκτείναντα, καὶ ἐλεινόν γε πρὸς· τὸν δὲ δικαίως ἀζήλωτον.

{Πῶλος} Ἴη που ὃ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν.

{Σωκράτης} Ἴηττον ἢ ὁ ἀποκτείνουσ, ὃ Πῶλε, καὶ ἴηττον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

{Πῶλος} Πῶς δῆτα, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὕτως, ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὃν τὸ ἀδικεῖν.

{Πῶλος} Ἴη γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

{Σωκράτης} Ἴηκιστά γε.

{Πῶλος} Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν; [c]

{Σωκράτης} Βουλοίμην μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἶη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

{Πῶλος} Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;

{Σωκράτης} Οὐκ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὄπερ ἐγώ.

{Πῶλος} Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὄπερ ἄρτι, ἐξεῖναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ, ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτείνοντι καὶ ἐκβάλλοντι καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν.

{Σωκράτης} Ὡ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ. [d] εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ πληθούσῃ λαβὼν ὑπὸ μάλῃς ἐγχειρίδιον λέγοιμι πρὸς σέ ὅτι «Ὡ Πῶλε, ἐμοὶ δύνάμις τις καὶ τυραννὶς θαυμασία ἄρτι προσγένονεν· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξη τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὄρας αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξει οὗτος ὃν ἂν δόξη· κἂν τινὰ δόξη μοι τῆς κεφαλῆς αὐτῶν καταγῆναι δεῖν, κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα, κἂν θοιμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται – οὕτω [e] μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει,» εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δείξαμι τὸ ἐγχειρίδιον, ἴσως ἂν εἴποις ἰδὼν ὅτι «Ὡ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιτο, ἐπεὶ κἂν ἐμπρησθεῖη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ ἦντινά σοι δοκοῖ, καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ αἱ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια·» ἀλλ' οὐκ ἄρα τοῦτ' ἔστιν τὸ μέγα δύνασθαι, τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ δοκεῖ σοι;

{Πῶλος} Οὐ δῆτα οὕτω γε.

[470.a]

{Σωκράτης} Ἐχεις οὖν εἰπεῖν δι' ὅτι μέμφῃ τὴν τοιαύτην δύναμιν;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δή; λέγε.

{Πῶλος} Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιουῖσθαι ἐστίν.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ζημιουῖσθαι οὐ κακόν;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὃ θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἅ δοκεῖ ἔπεται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθὸν τε εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶν τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μή, κακὸν καὶ σμικρὸν δύνασθαι. [b] σκεψώμεθα δὲ καὶ τόδε· ἄλλο τι ὁμολογοῦμεν ἐνίστε μὲν ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἢ νυνδὴ ἐλέγμεν, ἀποκτείνονται τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίστε δὲ οὐ;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τοῦτο μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Πότε οὖν σὺ φῆς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπέ τίνα ὄρον ὀρίζη.

{Πῶλος} Σὺ μὲν οὖν, ὃ Σώκρατες, ἀπόκρινα ταῦτο τοῦτο. [c]

{Σωκράτης} Ἐγὼ μὲν τοίνυν φημί, ὃ Πῶλε, εἴ σοι παρ' ἐμοῦ ἡδιόν ἐστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάκιον.

{Πῶλος} Χαλεπὸν γέ σε ἐλέγξει, ὃ Σώκρατες· ἀλλ' οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

{Σωκράτης} Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῷ παιδί χάριν ἔξω, ἴσην δὲ καὶ σοί, ἐὰν με ἐλέγξης καὶ ἀπαλλάξης φλυαρίας. ἀλλὰ μὴ κάμης φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν, ἀλλ' ἔλεγχε.

{Πῶλος} Ἀλλὰ μὴν, ὃ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ παλαιοῖς [d] πράγμασιν ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρώην γεγονότα ταῦτα ἱκανά σε ἐξελέγξει ἐστὶν καὶ ἀποδειξαι ὡς πολλοὶ ἀδικοῦντες ἀνθρωποὶ εὐδαίμονές εἰσιν.

{Σωκράτης} Τὰ ποῖα ταῦτα;

{Πῶλος} Ἀρχέλαον δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὄραξ ἄρχοντα Μακεδονίας;

{Σωκράτης} Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε.

{Πῶλος} Εὐδαίμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἄθλιος;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶδα, ὃ Πῶλε· οὐ γάρ πω συγγέγονα τῷ ἀνδρὶ. [e]

{Πῶλος} Τί δέ; συγγενόμενος ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γινώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ;

{Σωκράτης} Μὰ Δί' οὐ δῆτα.

{Πῶλος} Δῆλον δή, ὃ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γινώσκεις φήσεις εὐδαίμονα ὄντα.

{Σωκράτης} Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ· οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης.

{Πῶλος} Τί δέ; ἐν τούτῳ ἢ πᾶσα εὐδαιμονία ἐστίν;

{Σωκράτης} Ὡς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

[471.a]

{Πῶλος} Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν σὸν λόγον;

{Σωκράτης} Εἶπερ γε, ὦ φίλε, ἄδικος.

{Πῶλος} Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος; ὃ γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἦν νῦν ἔχει, ὄντι ἐκ γυναικὸς ἢ ἦν δούλη Ἀλκέτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον δοῦλος ἦν Ἀλκέτου, καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκίτη καὶ ἦν εὐδαίμων κατὰ τὸν σὸν λόγον. νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν· [b] ὅς γε πρῶτον μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον μεταπεμψάμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν ἦν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας καὶ καταμεθύσας αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, σχεδὸν ἠλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἄμαξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν ἀπέσφαξέν τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους, καὶ ταῦτα ἀδικήσας ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος καὶ οὐ μετεμέλησεν αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον [c] ὕστερον τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱόν, παῖδα ὡς ἐπτέτη, οὗ ἢ ἀρχὴ ἐγένετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοῦς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι νῦν, ἅτε μέγιστα ἠδικηκῶς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστιν πάντων Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος, καὶ ἴσως ἔστιν ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ [d] ἀρξάμενος δέξαιτ' ἂν ἄλλος ὅστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος.

{Σωκράτης} Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὦ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπήνεσα ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ῥητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἡμεληκέναι· καὶ νῦν ἄλλο τι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ὃ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε, καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἶε, ἐξελέγγωμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι; πόθεν, ὦγαθέ; καὶ μὴν οὐδὲν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ ὧν σὺ φῆς.

[e]

{Πῶλος} Οὐ γὰρ ἐθέλεις, ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω.

{Σωκράτης} Ὡ μακάριε, ῥητορικῶς γὰρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἐτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχονται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τάναντία λέγων ἕνα τινὰ παρέχεται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστιν πρὸς τὴν [472.a] ἀλήθειαν· ἐνίστε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθεῖ τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναι τι. καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου σοι πάντες συμφήσουσιν ταῦτα Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι, ἐὰν βούλη κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω· μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλη, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἐστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ, ἐὰν δὲ βούλη, Ἀριστοκράτης [b] ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἐστὶν ἐν Πυθίου τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλη, ἢ Περικλέους ὅλη οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια ἦντινα ἂν βούλη τῶν ἐνθάδε ἐκλέξασθαι. ἀλλ' ἐγὼ σοι εἶς ὧν οὐχ ὁμολογῶ· οὐ γὰρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. ἐγὼ δὲ ἂν μὴ σέ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχωμαι

ὁμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πεπεράνθαι περὶ ὧν ἂν [c] ἡμῖν ὁ λόγος ἦ· οἶμαι δὲ οὐδὲ σοί, ἐὰν μὴ ἐγὼ σοι μαρτυρῶ εἰς ὧν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τούτους χαίρειν ἔῃς. ἔστιν μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς σὺ τε οἶει καὶ ἄλλοι πολλοί· ἔστιν δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὖ οἶμαι. παραβαλόντες οὖν παρ' ἀλλήλους σκεψώμεθα εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων. καὶ γὰρ καὶ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὰ ὄντα, ἀλλὰ σχεδόν τι ταῦτα περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον μὴ εἰδέναι τε αἴσχιστον· τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστὶν ἢ γινώσκειν ἢ ἀγνοεῖν ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶν καὶ [d] ὅστις μὴ. αὐτίκα πρῶτον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστίν, σὺ ἡγήσῃ οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον ὄντα, εἴπερ Ἀρχέλαον ἄδικον μὲν ἡγήσῃ εἶναι, εὐδαίμονα δὲ ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος διανοώμεθα;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. ἐν μὲν τουτὶ ἀμφισβητοῦμεν. εἶεν· ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται ἄρ', ἂν τυγχάνῃ δίκης τε καὶ τιμωρίας;

{Πῶλος} Ἦκιστά γε, ἐπεὶ οὕτω γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη. [e]

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ δίκης ὁ ἀδικῶν, κατὰ τὸν σὸν λόγον εὐδαίμων ἔσται;

{Πῶλος} Φημί.

{Σωκράτης} Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὃ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι ἐὰν μὴ διδῶ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἦττον δὲ ἄθλιος ἐὰν διδῶ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

[473.a]

{Πῶλος} Ἄτοπά γε, ὃ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν.

{Σωκράτης} Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὃ ἑταῖρε, ταῦτά ἐμοὶ λέγειν· φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. νῦν μὲν οὖν ἃ διαφερόμεθα ταῦτ' ἐστίν· σκόπει δὲ καὶ σὺ. εἶπον ἐγὼ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι.

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγὼ, καὶ ἐξηλέγχθην ὑπὸ σοῦ.

{Πῶλος} Ναὶ μὰ Δία. [b]

{Σωκράτης} Ὡς σὺ γε οἶει, ὃ Πῶλε.

{Πῶλος} Ἀληθῆ γε οἰόμενος.

{Σωκράτης} Ἦσως. σὺ δέ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικοῦντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην.

{Πῶλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἐγὼ δέ γε αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἦττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

{Πῶλος} Ἄλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἐξελέγξαι.

{Σωκράτης} Οὐ δῆτα, ὦ Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

{Πῶλος} Πῶς λέγεις; ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῆ τυραννίδι [c] ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται καὶ ἐκτέμνηται καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκάρηται, καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιδὼν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα τὸ ἔσχατον ἀνασταυρωθῆ ἢ καταπιττωθῆ, οὗτος εὐδαιμονέστερος ἔσται ἢ ἐὰν διαφυγὼν τύραννος καταστῆ καὶ ἄρχων ἐν τῇ πόλει διαβιῶ ποιῶν ὅτι ἂν βούληται, ζηλωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν [d] πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων; ταῦτα λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἐξελέγχειν;

{Σωκράτης} Μορμολύττη αὖ, ὦ γενναῖε Πῶλε, καὶ οὐκ ἐλέγχεις· ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου. ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμικρόν. ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι, εἶπες;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδίκως οὔτε ὁ διδοὺς δίκην – δυοῖν γὰρ ἀθλίωιν εὐδαιμονέστερος μὲν οὐκ ἂν εἴη – ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφεύγων καὶ τυραννεύσας. τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς; ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγχου ἐστίν, ἐπειδάν τις τι εἶπη, καταγελαῖν, ἐλέγχειν δὲ μή;

{Πῶλος} Οὐκ οἶε ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν τοιαῦτα λέγῃς ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἐροῦ τίνα τουτωνί.

{Σωκράτης} ὦ Πῶλε, οὐκ εἰμί τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρυσι βουλεύειν λαχὼν, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με [474.a] ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον καὶ οὐκ ἠπιστάμην ἐπιψηφίζειν. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς παρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἔλεγχον, ὅπερ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος, καὶ πείρασαι τοῦ ἐλέγχου οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὢν ἂν λέγω ἓνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς ὃν ἂν μοι ὁ λόγος ἦ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐὼ χαίρειν, καὶ ἓνα ἐπιψηφίζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ [b] πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι. ὄρα οὖν εἰ ἐθελήσεις ἐν τῷ μέρει διδόναι ἔλεγχον ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἠγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

{Πῶλος} Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα. ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν;

{Σωκράτης} Καὶ σύ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

{Πῶλος} Πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ οὔτε σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς. [c]

{Σωκράτης} Οὐκ οὐκ ἀποκρινῆ;

{Πῶλος} Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὅτι ποτ' ἐρεῖς.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ μοι, ἴν' εἰδῆς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων· πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιον εἶναι, τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι;

{Πῶλος} Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ; αἴσχιον πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; ἀποκρίνου.

{Πῶλος} Τὸ ἀδικεῖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἶπερ αἴσχιον.

{Πῶλος} Ἦκιστὰ γε.

{Σωκράτης} Μανθάνω· οὐ [d] ταῦτόν ἡγῆ σύ, ὡς ἔοικας, καλόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ αἰσχρόν.

{Πῶλος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τί δὲ τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἐκάστοτε καλὰ; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχὶ ἦτοι κατὰ τὴν χρεῖαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο, ἢ κατὰ ἡδονὴν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῆ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν περὶ σώματος κάλλους; [e]

{Πῶλος} Οὐκ ἔχω.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα καὶ χρώματα ἢ διὰ ἡδονὴν τινα ἢ διὰ ὠφελίαν ἢ δι' ἀμφοτέρα καλὰ προσαγορεύεις;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐ καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δήπου ἐκτὸς τούτων ἐστίν, τὰ καλὰ, τοῦ ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ ἡδέα ἢ ἀμφοτέρα. [475.a]

{Πῶλος} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως;

{Πῶλος} Πάνυ γε· καὶ καλῶς γε νῦν ὀρίζη, ὦ Σώκρατες, ἡδονῆ τε καὶ ἀγαθῷ ὀριζόμενος τὸ καλόν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ αἰσχρόν τῷ ἐναντίῳ, λύπη τε καὶ κακῷ;

{Πῶλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ὅταν ἄρα δυοῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον ᾖ, ἢ τῷ ἐτέρῳ τούτοις ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον κάλλιον ἐστίν, ἦτοι ἡδονῆ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις.

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ ὅταν δὲ διὰ δυοῖν αἰσχροῖν τὸ [b] ἕτερον αἴσχιον ᾖ, ἦτοι λύπη ἢ κακῷ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἔσται· ἢ οὐκ ἀνάγκη;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, πῶς ἐλέγετο νυνδὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἴσχιον;

{Πῶλος} Ἔλεγον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἦτοι λυπηρότερόν ἐστιν καὶ λύπη ὑπερβάλλον αἴσχιον ἂν εἶη ἢ κακῶ ἢ ἀμφοτέροις; οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

{Πῶλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Πρῶτον [c] μὲν δὴ σκεψώμεθα, ἄρα λύπη ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἢ οἱ ἀδικούμενοι;

{Πῶλος} Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα λύπη γε ὑπερέχει.

{Πῶλος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὴ λύπη, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι.

{Πῶλος} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τῷ ἐτέρῳ λείπεται.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Τῷ κακῶ.

{Πῶλος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κακῶ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἶη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

{Πῶλος} Δῆλον δὴ ὅτι. [d]

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὠμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

{Πῶλος} Ἔοικε.

{Σωκράτης} Δέξαιο ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἦττον; μὴ ὅκνει ἀποκρίνασθαι, ὦ Πῶλε· οὐδὲν γὰρ βλαβήση· ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὥσπερ ἰατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ ἢ [e] φάθι ἢ μὴ ἄ ἐρωτῶ.

{Πῶλος} Ἄλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

{Πῶλος} Οὐ μοι δοκεῖ κατὰ γε τοῦτον τὸν λόγον.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι οὐτ' ἂν ἐγὼ οὐτ' ἂν σὺ οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν.

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅρας οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσιν πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἶς ὢν [476.a] μόνος καὶ

ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, καὶ ἐγὼ σὲ μόνον ἐπισηφίζων τοὺς ἄλλους ἐὼ χαίρειν. καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω· μετὰ τοῦτο δὲ περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἡμφεσβητήσαμεν σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην ἄρα μέγιστον τῶν κακῶν ἐστίν, ὡς σὺ ᾧου, ἢ μείζον τὸ μὴ διδόναι, ὡς αὖ ἐγὼ ᾧμην.

Σκοπώμεθα δὲ τῆδε· τὸ διδόναι δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδικοῦντα ἄρα τὸ αὐτὸ καλεῖς;

{Πῶλος} Ἔγωγε. [b]

{Σωκράτης} Ἐχεις οὖν λέγειν ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα καλά ἐστίν, καθ' ὅσον δίκαια; καὶ διασκεψάμενος εἶπέ.

{Πῶλος} Ἀλλὰ μοι δοκεῖ, ᾧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ καὶ τόδε· ἄρα εἴ τίς τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσχον ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος;

{Πῶλος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρα τοῦτο πάσχον ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, καὶ τοιοῦτον οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι;

{Πῶλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὃ [c] τύπτων, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τύπτεσθαι;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστίν οἷον ἂν τὸ τύπτον ποιῆ;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις, ἀνάγκη τι κάεσθαι;

{Πῶλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Καὶ εἰ σφόδρα γε κάει ἢ ἀλγεινῶς, οὕτω κάεσθαι τὸ καόμενον ὡς ἂν τὸ κᾶον κᾶη;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τι, ὃ αὐτὸς λόγος; τέμνεται γάρ τι.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμήμα ἢ ἀλγεινόν, τοιοῦτον [d] τμήμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον οἷον τὸ τέμνον τέμνει;

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Συλλήβδην δὴ ὅρα εἰ ὁμολογεῖς, ὃ ἄρτι ἔλεγον, περὶ πάντων, οἷον ἂν ποιῆ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν.

{Πῶλος} Ἀλλ' ὁμολογῶ.

{Σωκράτης} Τούτων δὴ ὁμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι πότερον πάσχειν τί ἐστίν ἢ ποιεῖν;

{Πῶλος} Ἀνάγκη, ᾧ Σώκρατες, πάσχειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιῶντος;

{Πῶλος} Πῶς γὰρ οὐ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων [e] δικαίως κολάζει;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Δίκαια ποιῶν ἢ οὐ;

{Πῶλος} Δίκαια.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος δίκην διδούς δίκαια πάσχει;

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ δικάια που καλὰ ὠμολόγηται;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλὰ, ὁ δὲ πάσχει, ὁ κολαζόμενος.

{Πῶλος} Ναί.

[477.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ καλὰ, ἀγαθὰ; ἢ γὰρ ἡδέα ἢ ὠφέλιμα.

{Πῶλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς;

{Πῶλος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ὀφελεῖται ἄρα;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα ἦνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφελίαν; βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται, εἴπερ δικαίως κολάζεται;

{Πῶλος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδούς;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται [b] κακοῦ; ὧδε δὲ σκόπει· ἐν χρημάτων κατασκευῇ ἀνθρώπου κακίαν ἄλλην τινὰ ἐνορᾷς ἢ πενίαν;

{Πῶλος} Οὐκ, ἀλλὰ πενίαν.

{Σωκράτης} Τί δ' ἐν σώματος κατασκευῇ; κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἴσχος καὶ τὰ τοιαῦτα;

{Πῶλος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν ἡγῆ τινὰ εἶναι;

{Πῶλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς καὶ ἀμαθίαν καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

{Πῶλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν χρημάτων [c] καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν ὄντων, τριττὰς εἴρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδικίαν;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ ἡ ἀδικία καὶ συλλήβδην ἢ τῆς ψυχῆς πονηρία;

{Πῶλος} Πολύ γε.

{Σωκράτης} Εἰ δὴ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

{Πῶλος} Πῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεις;

{Σωκράτης} Ὡδί· αἰεὶ τὸ αἰσχιστόν ἦτοι λύπην μεγίστην παρέχον ἢ βλάβην ἢ ἀμφοτέρα αἰσχιστόν ἐστὶν ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

{Πῶλος} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Αἰσχιστόν δὲ ἀδικία καὶ σύμπασα ψυχῆς πονηρία νυνδὴ [d] ὠμολόγηται ἡμῖν;

{Πῶλος} Ὡμολόγηται γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἡ ἀνιαρότατόν ἐστι καὶ ἀνία ὑπερβάλλον αἰσχιστόν τούτων ἐστὶν ἢ βλάβη ἢ ἀμφοτέρα;

{Πῶλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἀλγεινότερόν ἐστι τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ;

{Πῶλος} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπὸ τούτων γε.

{Σωκράτης} Ὑπερφυεῖ τινι ἄρα ὡς μεγάλη βλάβη καὶ κακῶ θαυμασίῳ ὑπερβάλλουσα [e] τᾶλλα ἢ τῆς ψυχῆς πονηρία αἰσχιστόν ἐστι πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε, ὡς ὁ σὸς λόγος.

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν που τό γε μεγίστη βλάβη ὑπερβάλλον μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκόλασία καὶ ἡ ἄλλη ψυχῆς πονηρία μέγιστον τῶν ὄντων κακὸν ἐστὶν;

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; οὐ χρηματιστική;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς δὲ νόσου; οὐκ ἰατρική; [478.a]

{Πῶλος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τίς δὲ πονηρίας καὶ ἀδικίας; εἰ μὴ οὕτως εὐπορεῖς, ὧδε σκόπει· ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμνοντας τὰ σώματα;

{Πῶλος} Παρὰ τοὺς ἰατρούς, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας;

{Πῶλος} Παρὰ τοὺς δικαστὰς λέγεις;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

{Πῶλος} Φημί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ δικαιοσύνη τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες;

{Πῶλος} Δῆλον δὴ.

{Σωκράτης} Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, [b] ἰατρικὴ δὲ νόσου, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας.

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν ὧν λέγεις;

{Πῶλος} Τίνων λέγεις;

{Σωκράτης} Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης.

{Πῶλος} Πολὺ διαφέρει, ὧ Σώκρατες, ἡ δίκη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν αὖ ἤτοι ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ ἢ ὠφελίαν ἢ ἀμφοτέρω, εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τὸ ἰατρευέσθαι ἡδύ ἐστιν, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι;

{Πῶλος} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὠφέλιμόν γε. ἦ γάρ;

{Πῶλος} [c] Ναί.

{Σωκράτης} Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται, ὥστε λυσιτελεῖ ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιῆ εἶναι.

{Πῶλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὕτως ἂν περὶ σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη, ἰατρευόμενος, ἢ μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

{Πῶλος} Δῆλον ὅτι μηδὲ κάμνων.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικε, κακοῦ ἀπαλλαγῆ, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτήσις.

{Πῶλος} Ἔστι ταῦτα. [d]

{Σωκράτης} Τί δέ; ἀθλιώτερος πότερος δυοῖν ἐχόντων κακὸν εἶτ' ἐν σώματι εἶτ' ἐν ψυχῇ, ὁ ἰατρευόμενος καὶ ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἰατρευόμενος, ἔχων δέ;

{Πῶλος} Φαίνεται μοι ὁ μὴ ἰατρευόμενος.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ἦν, πονηρίας;

{Πῶλος} Ἦν γάρ.

{Σωκράτης} Σωφρονίζει γάρ που καὶ δικαιότερους ποιεῖ καὶ ἰατρικὴ γίγνεται πονηρίας ἢ δίκη.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο [e] μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

{Πῶλος} Δῆλον δέ.

{Σωκράτης} Δεύτερος δέ που ὁ ἀπαλλαττόμενος.

{Πῶλος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὗτος δ' ἦν ὁ νοουθετούμενός τε καὶ ἐπιπληττόμενος καὶ δίκην διδούς.

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Κάκιστα ἄρα ζῆ ὁ ἔχων ἀδικίαν καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενος.

{Πῶλος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὧν ὅς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστη ἀδικία διαπράξεται ὥστε μήτε νοουθετεῖσθαι [479.a] μήτε κολάζεσθαι μήτε δίκην διδόναι, ὥσπερ σὺ φῆς Ἀρχέλαον παρεσκευάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους καὶ ῥήτορας καὶ δυνάστας;

{Πῶλος} Ἔοικε.

{Σωκράτης} Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὧ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσὶν ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῖς μεγίστοις νοσήμασιν συνισχόμενος διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀμαρτημάτων τοῖς ἰατροῖς μηδὲ ἰατρεύεσθαι, φοβούμενος ὥσπερ ἀνὴρ παῖς τὸ κάεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι [b] ἀλγεινόν. ἢ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτω;

{Πῶλος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀγνοῶν γε, ὡς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ σώματος. κινδυνεύουσι γὰρ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὠμολογημένων τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὧ Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ ὑγιῶς σώματος μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ συνοικεῖν, ἀλλὰ σαθρᾶ καὶ ἀδίκῳ [c] καὶ ἀνοσίῳ, ὅθεν καὶ πᾶν ποιοῦσιν ὥστε δίκην μὴ διδόναι μηδ' ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι καὶ φίλους καὶ ὅπως ἂν ὧσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν· εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὠμολογήκαμεν, ὧ Πῶλε, ἄρ' αἰσθάνη τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; ἢ βούλει συλλογισώμεθα αὐτά;

{Πῶλος} Εἰ σοὶ γε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἢ ἀδικία καὶ τὸ [d] ἀδικεῖν;

{Πῶλος} Φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἀπαλλαγὴ γε ἐφάνη τούτου τοῦ κακοῦ τὸ δίκην διδόναι;

{Πῶλος} Κινδυνεύει.

{Σωκράτης} Τὸ δέ γε μὴ διδόναι ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Δεύτερον ἄρα ἐστὶν τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικεῖν· τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν.

{Πῶλος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφεσβητήσαμεν, σὺ μὲν τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα [e] δίκην οὐδεμίαν διδόντα, ἐγὼ δὲ τοῦναντίον οἰόμενος, εἴτε Ἀρχέλαος εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὅστισοῦν μὴ δίδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα;

{Πῶλος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο;

{Πῶλος} Φαίνεται.

[480.a]

{Σωκράτης} Εἶεν· εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς ἢ μεγάλη χρεια ἐστὶν τῆς ρητορικῆς; δεῖ μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν νῦν ὠμολογημένων αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσῃ, ὡς ἰκανὸν κακὸν ἔξοντα. οὐ γάρ;

{Πῶλος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κήδηται, αὐτὸν ἐκόντα ἰέναι ἐκεῖσε ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστὴν ὥσπερ παρὰ τὸν ἰατρόν, [b] σπεύδοντα ὅπως μὴ ἐγγρονισθὲν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας ὑποῦλον τὴν ψυχὴν ποιήσῃ καὶ ἀνίατον· ἢ πῶς λέγομεν, ὦ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὁμολογήματα; οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν συμφωνεῖν, ἄλλως δὲ μή;

{Πῶλος} Τί γὰρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὐτοῦ ἢ γονέων ἢ ἐταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος ἀδικούσης οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἢ ρητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε, εἰ μὴ εἴ τις [c] ὑπολάβοι ἐπὶ τοῦναντίον – κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων ὅς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι ἀλλ' εἰς τὸ φανερόν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῶ δίκην καὶ ὑγιῆς γένηται, ἀναγκάζειν τε αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα εὖ καὶ ἀνδρείως ὥσπερ τέμνειν καὶ κάειν ἰατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μὲν γε πληγῶν ἄξια ἠδίκηκώς [d] ἦ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ

δεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρῶτον ὄντα κατήγορον καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ ρητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. φῶμεν οὕτως ἢ μὴ φῶμεν, ὧ Πῶλε; [e]

{Πῶλος} Ἄτοπα μὲν, ὧ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς μέντοι ἔμπροσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ κάκεῖνα λυτέον ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν;

{Πῶλος} Ναί, τοῦτό γε οὕτως ἔχει.

{Σωκράτης} Τούναντίον δέ γε αὖ μεταβαλόντα, εἰ ἄρα δεῖ τινα κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρὸν εἴτε ὄντινον, ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ – τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον – ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῆ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον, καὶ [481.a] πράττοντα καὶ λέγοντα, ὅπως μὴ δῶ δίκην μὴδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῶ δίκην ὁ ἐχθρός, ἀλλ' ἐάντε χρυσίον ἢ ἥρπакώως πολὺ, μὴ ἀποδιδῶ τοῦτο ἀλλ' ἔχων ἀναλίσκη καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδικῶς καὶ ἀθέως, ἐάντε αὖ θανάτου ἄξια ἠδικηκῶς ἦ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται, μάλιστα μὲν μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται πονηρὸς ὢν, εἰ δὲ μή, ὅπως ὡς [b] πλεῖστον χρόνον βιώσεται τοιοῦτος ὢν. ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔμοιγε δοκεῖ, ὧ Πῶλε, ἡ ρητορικὴ χρήσιμος εἶναι, ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεῖα αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστιν τις χρεῖα, ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη οὔσα.

{Καλλικλῆς} Εἰπέ μοι, ὧ Χαιρεφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει;

{Χαιρεφῶν} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὧ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἶον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν.

{Καλλικλῆς} Νῆ τοὺς θεοὺς ἀλλ' ἐπιθυμῶ. εἰπέ μοι, ὧ Σώκρατες, [c] πότερόν σε θῶμεν νυνὶ σπουδάζοντα ἢ παίζοντα; εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι ἢ ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ ἐναντία πράττομεν, ὡς εἴκειν, ἢ ἃ δεῖ;

{Σωκράτης} ὦ Καλλίκλεις, εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι ἢ τὸ αὐτό, ἀλλὰ τις ἡμῶν ἰδίον τι ἔπασχεν πάθος ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ῥάδιον [d] ἐνδείξασθαι τῷ ἐτέρῳ τὸ ἑαυτοῦ πάθημα. λέγω δ' ἐννοήσας ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταυτὸν τι πεπονθότες, ἐρῶντε δύο ὄντε δυοῖν ἐκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἀλκιβιάδου τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ δυοῖν, τοῦ τε Ἀθηναίων δήμου καὶ τοῦ Πυριλάμπους. αἰσθάνομαι οὖν σου ἐκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅτι ἂν φῆ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῆ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἄνω [e] καὶ κάτω μεταβαλλομένου· ἐν τε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων μὴ φῆ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἃ ἐκεῖνος βούλεται, καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἔτερα πέπονθας. τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλευμάσιν τε καὶ λόγοις οὐχ οἷός τ' εἶ ἐναντιοῦσθαι, ὥστε, εἴ τίς σου λέγοντος ἐκάστοτε ἃ διὰ τούτους λέγεις θαυμάζοι ὡς ἄτοπα ἔστιν, ἴσως εἴποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο τάληθῆ λέγειν, ὅτι εἰ μή τις παύσει τὰ [482.a] σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύση ποτὲ ταῦτα λέγων. νόμιζε τοίνυν καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆναι ἔτερα τοιαῦτα ἀκούειν, καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικὰ, παῦσον ταῦτα λέγουσαν. λέγει γὰρ, ὧ φίλε ἑταῖρε, ἃ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις, καὶ μοὶ ἔστιν τῶν ἐτέρων παιδικῶν πολὺ ἧττον ἔμπληκτος· ὁ μὲν γὰρ Κλεινίειος οὗτος ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων, ἡ δὲ φιλοσοφία αἰεὶ [b]

τῶν αὐτῶν, λέγει δὲ ἅ σὺ νῦν θαυμάζεις, παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις. ἢ οὖν ἐκείνην ἐξέλεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν ἐστὶν καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ διδόναι ἀπάντων ἔσχατον κακῶν· ἢ εἰ τοῦτο ἐάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν, οὗ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὃ Καλλίκλεις, ἀλλὰ διαφωνήσῃ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ. καίτοι ἐγῶγε οἶμαι, ὃ βέλτιστε, καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀνάρμοστον τε καὶ διαφωνεῖν, καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην, [c] καὶ πλείστους ἀνθρώπους μὴ ὁμολογεῖν μοι ἀλλ' ἐναντία λέγειν μᾶλλον ἢ ἓνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶναι καὶ ἐναντία λέγειν.

{Καλλικλῆς} Ὡς Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὢν· καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς ταῦτον παθόντος Πώλου πάθος ὅπερ Γοργίου κατηγορεῖ πρὸς σὲ παθεῖν. ἐφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ σοῦ, ἐὰν ἀφίκηται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια ὁ τὴν ῥητορικὴν [d] βουλόμενος μαθεῖν, εἰ διδάξοι αὐτὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνηθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀγανακτοῖεν ἂν εἴ τις μὴ φαίῃ – διὰ δὴ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀναγκασθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὐτῷ εἰπεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶν – καὶ σου καταγελαῖν, ὡς γέ μοι δοκεῖν ὀρθῶς, τότε· νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταῦτον τοῦτο ἔπαθεν. καὶ ἐγῶγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι συνεχώρησεν τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι· ἐκ [e] ταύτης γὰρ αὐτῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ συμποδισθεὶς ἐν τοῖς λόγοις ἐπεστομίσθη, αἰσχυνηθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὄντι, ὃ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικά, φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἐστὶν καλὰ, νόμῳ δέ. ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντί' ἀλλήλοις ἐστίν, ἢ τε φύσις καὶ ὁ νόμος. [483.a] ἐὰν οὖν τις αἰσχύνηται καὶ μὴ τολμᾷ λέγειν ἄπερ νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία λέγειν. ὃ δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ σοφὸν κατανενοηκῶς κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μὲν τις κατὰ νόμον λέγη, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. ὡσπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Πώλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν λόγον ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν. φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἴσχιόν ἐστὶν ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν. οὐδὲ [b] γὰρ ἀνδρὸς τοῦτο γ' ἐστὶν τὸ πάθημα, τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἀνδραπόδου τινὸς ᾧ κρεῖττον ἐστὶν τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδικούμενος καὶ προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τέ ἐστιν αὐτὸς αὐτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ οὔ ἂν κήδηται. ἀλλ' οἶμαι οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἀνθρωποὶ εἰσιν καὶ οἱ πολλοί. πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τοὺς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσιν καὶ τοὺς [c] ψόγους ψέγουσιν· ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρβώμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσιν, λέγουσιν ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γὰρ οἶμαι αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσιν φαυλότεροι ὄντες. διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἢ δέ γε οἶμαι φύσις αὐτῆ ἀποφαίνει [d] αὐτό, ὅτι δίκαιόν ἐστὶν τὸν ἀμείνω τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου. δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὄλαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν, ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν κρεῖττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ Σκύθας; ἢ [e] ἄλλα μυρία ἂν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' οἶμαι οὗτοι κατὰ φύσιν τὴν τοῦ δικαίου ταῦτα πράττουσιν, καὶ ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα· πλάττοντες τοὺς βελτίστους καὶ ἐρβώμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν, ἐκ νέων λαμβάνοντες, ὡσπερ λέοντας, κατεπάδοντές τε καὶ γοητεύοντες καταδουλούμεθα [484.a] λέγοντες ὡς τὸ ἴσον χρῆ ἔχειν καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δέ γε οἶμαι φύσιν ἰκανὴν γένηται ἔχων ἀνήρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ

διάρρηξας καὶ διαφυγόν, καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμματα καὶ μαγγανεύματα καὶ ἐπιδὰς καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύσιν ἅπαντας, ἐπαναστὰς ἀνεφάνη δεσπότης ἡμέτερος ὁ δοῦλος, καὶ ἐνταῦθα [b] ἐξέλαμψεν τὸ τῆς φύσεως δίκαιον. δοκεῖ δέ μοι καὶ Πίνδαρος ἅπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ᾄσματι ἐν ᾧ λέγει ὅτι –

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων·

οὗτος δὲ δῆ, φησίν, –

ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτα χειρὶ· τεκμαίρομαι
ἔργοισιν Ἑρακλέος, ἐπεὶ – ἀπριάτας –

λέγει οὕτω πως – τὸ γὰρ ᾄσμα οὐκ ἐπίσταμαι – λέγει δ' ὅτι οὔτε πριάμενος οὔτε δόντος τοῦ Γηρυόνου ἠλάσατο τὰς βοῦς, [c] ὡς τούτου ὄντος τοῦ δικαίου φύσει, καὶ βοῦς καὶ τᾶλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ βελτιονός τε καὶ κρείττονος τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων.

Τὸ μὲν οὖν ἀληθές οὕτως ἔχει, γνώση δέ, ἂν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλθῃς ἐάσας ἤδη φιλοσοφίαν. φιλοσοφία γὰρ τοί ἐστιν, ᾧ Σώκρατες, χαρίεν, ἂν τις αὐτοῦ μετρίως ἄψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυῆς ᾖ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι [d] ἐστὶν ὧν χρῆ ἔμπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κάγαθον καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων οἷς δεῖ χρώμενον ὀμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἡθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίνονται. ἐπειδὴν οὖν ἔλθωσιν εἰς τινὰ ἰδίαν ἢ πολιτικὴν [e] πρᾶξιν, καταγέλαστοι γίνονται, ὥσπερ γε οἶμαι οἱ πολιτικοί, ἐπειδὴν αὐτὸς εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσιν καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσιν. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου· λαμπρός τέ ἐστιν ἕκαστος ἐν τούτῳ, καὶ ἐπὶ τοῦτ' ἐπιίγεται,

νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἴν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὢν·

[485.a]

ὅπου δ' ἂν φαῦλος ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο, τὸ δ' ἕτερον ἐπαινεῖ, εὐνοία τῇ ἑαυτοῦ, ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. ἀλλ' οἶμαι τὸ ὀρθότατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μετασχεῖν. φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὴν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ᾧ Σώκρατες, τὸ χρῆμα γίνεσθαι, καὶ ἔγωγε [b] ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω, ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ψελλιζόμενον καὶ παίζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ, ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγόμενου παιδαρίου ἀκούσω, πικρὸν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνῆξ μου τὰ ᾄτα καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ [c] ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζόμενου ἢ παίζοντα ὀρᾶ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον. ταῦτόν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. παρὰ νέω μὲν γὰρ μειρακίῳ ὀρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιόσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου [d] πράγματος· ὅταν δὲ δῆ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ᾧ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνὴρ. ὁ γὰρ νυνδὴ ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ,

κἂν πάνυ εὐφυῆς ἦ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνδρας ἀριπρεπεῖς γίνεσθαι, καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιδῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνία τριῶν ἢ [e] τεττάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἰκανὸν μηδέποτε φθέγγασθαι. ἐγὼ δέ, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπικεικῶς ἔχω φιλικῶς· κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίωνα ὁ Εὐριπίδου, οὐπὲρ ἐμνήσθη. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι «Ἀμελεῖς, ὦ Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν [486.a] μειρακιώδει τινὶ διατρέπεις μορφώματι, καὶ οὐτ' ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον, οὐτ' εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὐθ' ὑπὲρ ἄλλου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο.» καίτοι, ὦ φίλε Σώκρατες – καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῆς· εὐνοία γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ – οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἷσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅτι [b] χρήσιον σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιώης ἂν καὶ χασμῶ οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγοροῦ τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἂν, εἰ βούλοιο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτό ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἥτις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ [c] τῶν ἐχθρῶν περισυλαῖσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρησθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην. ἀλλ' ὦγαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δὲ ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄσκει ὀπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρή φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας, ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις· ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἀνδρας τὰ μικρὰ [d] ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἔστιν καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.

{Σωκράτης} Εἰ χρυσῆν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχὴν, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἂν οἶμι με ἄσμενον εὐρεῖν τούτων τινὰ τῶν λίθων ἢ βασανίζουσιν τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην, πρὸς ἡντινα ἐμελλον προσαγαγῶν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν ἐκείνη καλῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχὴν, εὖ εἴσεσθαι ὅτι ἰκανῶς ἔχω καὶ οὐδὲν με δεῖ ἄλλης βασάνου; [e]

{Καλλικλῆς} Πρὸς τί δὴ τοῦτο ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοι ἐρῶ· νῦν οἶμαι ἐγὼ σοὶ ἐντετυχηκῶς τοιοῦτῳ ἐρμαίῳ ἐντετυχηκέμαι.

{Καλλικλῆς} Τί δή;

{Σωκράτης} Εὖ οἶδ' ὅτι, ἂν μοι σὺ ὁμολογήσεις περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη ἐστὶν αὐτὰ τάληθῆ. ἐννοῶ γὰρ [487.a] ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἰκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν ἃ σὺ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὐνοίαν καὶ παρρησίαν. ἐγὼ γὰρ πολλοῖς ἐντυγχάνω οἱ ἐμὲ οὐχ οἷοί τέ εἰσιν βασανίζειν διὰ τὸ μὴ σοφοὶ εἶναι ὥσπερ σύ· ἕτεροι δὲ σοφοὶ μὲν εἰσιν, οὐκ ἐθέλουσιν δὲ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μὴ κήδεσθαι μου ὥσπερ σύ· τὼ δὲ ξένῳ τῷδε, Γοργίας τε καὶ Πῶλος, σοφῶ μὲν καὶ [b] φίλῳ ἐστὸν ἐμῷ, ἐνδεεστέρῳ δὲ παρρησίας καὶ αἰσχυνητοτέρῳ μᾶλλον τοῦ δέοντος· πῶς γὰρ οὐ; ὧ γε εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ ἐκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὐτῷ ἐναντία λέγειν ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων. σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσιν· πεπαίδευσά τε γὰρ ἰκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων, καὶ ἐμοὶ εἴ εὐνοῦς. [c] τίني τεκμηρίῳ χρῶμαι; ἐγὼ σοι ἐρῶ. οἶδα ὑμᾶς ἐγὼ, ὦ Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς γεγονότας σοφίας, σέ τε καὶ

Τείσανδρον τὸν Ἀφιδναῖον καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἄνδροτίωνος καὶ Ναυσικύδην τὸν Χολαργέα· καὶ ποτε ὑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἶη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν ἀκρίβειαν φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ εὐλαβεῖσθαι [d] παρεκελεύεσθε ἀλλήλοις ὅπως μὴ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήσετε διαφθαρέντες. ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταῦτα ἐμοὶ συμβουλευόντος ἄπερ τοῖς σεαυτοῦ ἐταιροτάτοις, ἰκανόν μοι τεκμήριόν ἐστιν ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εὖνους εἶ. καὶ μὴν ὅτι γε οἶος παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτὸς τε φῆς καὶ ὁ λόγος ὃν ὀλίγον πρότερον ἔλεγες ὁμολογεῖ σοι. ἔχει δὲ οὕτως δῆλον ὅτι τούτων περὶ νυκτὸς [e] ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογήσῃς μοι, βεβασανισμένον τοῦτ' ἤδη ἔσται ἰκανῶς ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν. οὐ γὰρ ἂν ποτε αὐτὸ συνεχώρησας σὺ οὔτε σοφίας ἐνδεία οὔτ' αἰσχύνῃς περιουσία, οὐδ' αὖ ἀπατῶν ἐμὲ συγχωρήσῃς ἄν· φίλος γὰρ μοι εἶ, ὡς καὶ αὐτὸς φῆς. τῷ ὄντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σὴ ὁμολογία τέλος ἤδη ἔξει τῆς ἀληθείας. πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν ἡ σκέψις, ᾧ Καλλικλῆις, περὶ τούτων ὧν σὺ δὴ μοι ἐπετίμησας, ποῖόν τινα χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί [488.a] ἐπιτηδεύειν καὶ μέχρι τοῦ, καὶ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ὄντα. ἐγὼ γὰρ εἶ τι μὴ ὀρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον τὸν ἐμαυτοῦ, εὖ ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἐκὼν ἐξαμαρτάνω ἀλλ' ἀμαθία τῇ ἐμῇ· σὺ οὖν, ὥσπερ ἤρξω νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῆς, ἀλλ' ἰκανῶς μοι ἐνδειξαι τί ἔστιν τοῦτο ὃ ἐπιτηδευτέον μοι, καὶ τίνα τρόπον κτησαίμην ἂν αὐτό, καὶ ἐάν με λάβῃς νῦν μὲν σοι ὁμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα ἄπερ ὁμολόγησα, πάνυ με ἡγοῦ βλάκα εἶναι καὶ [b] μηκέτι ποτέ με νουθετήσῃς ὑστερον, ὡς μηδενὸς ἄξιον ὄντα. ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε πῶς φῆς τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν; ἄγειν βία τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίῳ τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου; μὴ τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, ἢ ὀρθῶς μέμνημαι;

{Καλλικλῆς} Ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίῳ καλεῖς σὺ καὶ κρείττω; [c] οὐδὲ γὰρ τοι τότε οἶός τ' ἦ μαθεῖν σου τί ποτε λέγοις. πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς καὶ δεῖ ἀκροᾶσθαι τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους, οἷόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἰ μεγάλα πόλεις ἐπὶ τὰς μικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔρχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶν καὶ ἰσχυρότεραι, ὡς τὸ κρείττον καὶ τὸ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον ταῦτόν ὄν, ἢ ἔστι βελτίῳ μὲν εἶναι, ἡττω δὲ καὶ ἀσθενέστερον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δέ· ἢ ὁ αὐτὸς [d] ὅρος ἐστὶν τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττονος; τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον, ταῦτόν ἢ ἕτερόν ἐστιν τὸ κρείττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον;

{Καλλικλῆς} Ἀλλ' ἐγὼ σοι σαφῶς λέγω, ὅτι ταῦτόν ἐστιν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἐνὸς κρείττους εἰσὶν κατὰ φύσιν; οἱ δὲ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἐνί, ὥσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρείττωνων ἐστίν.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε. [e]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων; οἱ γὰρ κρείττους βελτίους πολὺ κατὰ τὸν σὸν λόγον.

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρείττωνων γε ὄντων;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως, ὡς ἄρτι αὖ σὺ ἔλεγες, δίκαιον εἶναι τὸ ἴσον ἔχειν καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν [489.a] τοῦ ἀδικεῖσθαι; ἔστιν ταῦτα ἢ οὐ; καὶ ὅπως μὴ ἀλώση ἐνταῦθα σὺ αὖ αἰσχυρόμενος. νομίζουσιν, ἢ οὐ, οἱ πολλοὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἀλλ' οὐ τὸ πλεόν δίκαιον εἶναι, καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι τοῦτο, Καλλίκλεις, ἴν', ἐάν μοι ὁμολογήσης, βεβαιώσωμαι ἤδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνῶναι ὁμολογηκός.

{Καλλικλῆς} Ἄλλ' οἱ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐστὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ [b] ἀδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει· ὥστε κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθεν οὐδὲ ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν λέγων ὅτι ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνοῦς κακουργῶ ἐν τοῖς λόγοις, ἐάν μὲν τις κατὰ φύσιν λέγη, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων, ἐάν δέ τις κατὰ νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν.

{Καλλικλῆς} Οὐτοσί ἀνὴρ οὐ παύσεται φλυαρῶν. εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνῃ τηλικούτος ὢν ὀνόματα θηρεύων, καὶ [c] ἐάν τις ῥήματι ἀμάρτη, ἔρμαιον τοῦτο ποιούμενος; ἐμέ γὰρ οἶε ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείττους εἶναι ἢ τὸ βελτίους; οὐ πάλα σοι λέγω ὅτι ταυτόν φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρείττον; ἢ οἶε με λέγειν, ἐάν συρφετὸς συλλεγῆ δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ οὗτοι φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα εἶναι νόμιμα;

{Σωκράτης} Εἶεν, ὦ σοφώτατε Καλλίκλεις· οὕτω λέγεις;

{Καλλικλῆς} Πάνυ μὲν οὖν. [d]

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ δαιμόνιε, καὶ αὐτὸς πάλα τοπάζω τοιοῦτόν τί σε λέγειν τὸ κρείττον, καὶ ἀνερωτῶ γλιχόμενος σαφῶς εἰδέναι ὅτι λέγεις. οὐ γὰρ δήπου σύ γε τοὺς δύο βελτίους ἢ γῆ τοῦ ἐνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σοῦ, ὅτι ἰσχυρότεροί εἰσιν ἢ σύ. ἀλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπέ τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ἰσχυροτέρους; καὶ ὦ θαυμάσιε πραότερόν με προδίδασκε, ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ. [e]

{Καλλικλῆς} Εἰρωνεύη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Μὰ τὸν Ζῆθον, ὦ Καλλίκλεις, ὅ σὺ χρώμενος πολλὰ νυνδὴ εἰρωνεύου πρὸς με· ἀλλ' ἴθι εἰπέ, τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

{Καλλικλῆς} Τοὺς ἀμείνους ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ὅρα ἄρα ὅτι σὺ αὐτὸς ὀνόματα λέγεις, δηλοῖς δὲ οὐδέν; οὐκ ἐρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

{Καλλικλῆς} Ἄλλὰ ναὶ μὰ Δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

[490.a]

{Σωκράτης} Πολλάκις ἄρα εἷς φρονῶν μυρίων μὴ φρονούντων κρείττων ἐστὶν κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τοῦτον ἄρχειν δεῖ, τοὺς δ' ἄρχεσθαι, καὶ πλεόν ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γὰρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν – καὶ οὐ ῥήματι θηρεύω – εἰ ὁ εἷς τῶν μυρίων κρείττων.

{Καλλικλῆς} Ἀλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγω. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμώτερον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων. [b]

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ αὐτοῦ. τί ποτε αὖ νῦν λέγεις; ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦμεν, ὡσπερ νῦν, πολλοὶ ἀθρόοι, καὶ ἡμῖν ἢ ἐν κοινῷ πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὦμεν δὲ παντοδαποί, οἱ μὲν ἰσχυροί, οἱ δ' ἀσθενεῖς, εἷς δὲ ἡμῶν ἢ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα, ἰατρὸς ὢν, ἢ δέ, οἷον εἰκός, τῶν μὲν ἰσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι ἢ οὗτος, φρονιμώτερος ἡμῶν ὢν, βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε. [c]

{Σωκράτης} Ἦ οὖν τούτων τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἐκτέον αὐτῷ, ὅτι βελτίων ἐστίν, ἢ τῷ μὲν ἄρχειν πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέμειν, ἐν τῷ δὲ ἀναλίσκεν τε αὐτὰ καὶ καταχρῆσθαι εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτικόν, εἰ μὴ μέλλει ζημιουῖσθαι, ἀλλὰ τῶν μὲν πλέον, τῶν δ' ἔλαττον ἐκτέον· ἐὰν δὲ τύχη πάντων ἀσθενέστατος ὢν, πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ, ὃ Καλλίκλεις; οὐχ οὕτως, ὠγαθέ;

{Καλλικλῆς} Περὶ σιτία, λέγεις, καὶ ποτά καὶ ἰατροὺς καὶ φλυαρίας. [d] ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα λέγω.

{Σωκράτης} Πότερον οὐ τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις; φάθι ἢ μή.

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

{Καλλικλῆς} Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

{Σωκράτης} Μανθάνω, ἀλλ' ἴσως ἰματίων, καὶ δεῖ τὸν ὑφαντικώτατον μέγιστον ἰμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀμπεχόμενον περιέναι;

{Καλλικλῆς} Ποίων ἰματίων;

{Σωκράτης} Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δῆλον ὅτι δεῖ πλεονεκτεῖν τὸν [e] φρονιμώτατον εἰς ταῦτα καὶ βέλτιστον. τὸν σκυτοτόμον ἴσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν.

{Καλλικλῆς} Ποῖα ὑποδήματα; φλυαρεῖς ἔχων.

{Σωκράτης} Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, ἴσως τὰ τοιάδε· οἷον γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοῦτον δὴ ἴσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων καὶ ὡς πλεῖστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὐτοῦ γῆν.

{Καλλικλῆς} Ὡς ἀεὶ ταῦτα λέγεις, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ μόνον γε, ὃ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

[491.a]

{Καλλικλῆς} Νῆ τοὺς θεοὺς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ κναφέας καὶ μαγεῖρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύη, ὡς περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων ὁ κρείττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ; ἢ οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξη οὐτ' αὐτὸς ἐρεῖς;

{Καλλικλῆς} Ἀλλ' ἐγωγε καὶ πάλαι λέγω. πρῶτον μὲν τοὺς κρείττους οἱ εἰσιν οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μαγεῖρους, ἀλλ' [b] οἱ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὄντινα ἂν τρόπον εὔ

οἰκοῖτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἱκανοὶ ὄντες ἅ ἂν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς.

{Σωκράτης} Ὅρθως, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταυτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ; σύ μὲν γὰρ ἐμέ φῆς ἀεὶ ταυτὰ λέγειν, καὶ μέμφη μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τούναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταυτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τοτὲ μὲν τοὺς [c] βελτίους τε καὶ κρείττους τοὺς ἰσχυροτέρους ὠρίζου, αὐθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, νῦν δ' αὖ ἕτερόν τι ἤκεις ἔχων· ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. ἀλλ', ὦγαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅτι.

{Καλλικλῆς} Ἄλλ' εἰρηκὰ γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρείους, τούτους γὰρ [d] προσήκει τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστίν, πλεόν ἔχειν τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων.

{Σωκράτης} Τί δέ; αὐτῶν, ὦ ἐταῖρε, τί; ἢ τι ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

{Καλλικλῆς} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐνα ἕκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

{Καλλικλῆς} Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

{Σωκράτης} Οὐδὲν ποικίλον ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί, σώφρονα ὄντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν [e] ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ.

{Καλλικλῆς} Ὡς ἡδὺς εἶ· τοὺς ἡλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας.

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ οὐ; οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν γνοιή ὅτι οὐ τοῦτο λέγω.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ἐπεὶ πῶς ἂν εὐδαίμων γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὄτρω; ἀλλὰ τοῦτ' ἐστίν τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγὼ σοι νῦν παρρησιαζόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἔαν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολάζειν, [492.a] ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὐσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρετεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν ἀεὶ ἡ ἐπιθυμία γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτ' οἴμαι τοῖς πολλοῖς οὐ δυνατόν· ὅθεν ψέγουσιν τοὺς τοιοῦτους δι' αἰσχύνην, ἀποκρυπτόμενοι τὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν, καὶ αἰσχρὸν δὴ φασιν εἶναι τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐγὼ ἔλεγον, δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἀδύναμοι ἐκπορίζεσθαι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν ἐπαινοῦσιν τὴν σωφροσύνην [b] καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν αὐτῶν ἀνανδρίαν. ἐπεὶ ὅσοις ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἡ βασιλείων ὑέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχὴν τινα ἢ τυραννίδα ἢ δυναστείαν, τί ἂν τῇ ἀληθείᾳ αἰσχίον καὶ κάκιον εἶη σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις, οἷς ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν καὶ μηδενὸς ἐμποδῶν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων νόμον τε καὶ λόγον καὶ ψόγον; ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες [c] εἶεν ὑπὸ τοῦ καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης, μηδὲν πλεόν νέμοντες τοῖς φίλοις τοῖς αὐτῶν ἢ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα ἄρχοντες ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει; ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἦν φῆς σύ διώκειν, ὧδ' ἔχει· τρυφή καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχη, τοῦτ' ἐστὶν ἀρετὴ τε καὶ εὐδαιμονία, τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ' ἐστὶν τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα ἀνθρώπων, φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια. [d]

{Σωκράτης} Οὐκ ἀγεννῶς γε, ὦ Καλλίκλεις, ἐπεξέρχη τῷ λόγῳ παρρησιαζόμενος· σαφῶς γὰρ σὺ νῦν λέγεις ἃ οἱ ἄλλοι διανοοῦνται μὲν, λέγειν δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. δέομαι οὖν ἐγὼ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι, ἵνα τῷ ὄντι κατάδηλον γένηται πῶς βιωτέον. καὶ μοι λέγε· τὰς μὲν ἐπιθυμίας φῆς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἶον δεῖ εἶναι, ἐῶντα δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας πλήρωσιν αὐταῖς ἀμόθεν γέ ποθεν ἐτοιμάζειν, καὶ [e] τοῦτο εἶναι τὴν ἀρετὴν;

{Καλλικλῆς} Φημὶ ταῦτα ἐγώ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαιμόνες εἶναι.

{Καλλικλῆς} Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι εἶεν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ ὡς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ βίος. οὐ γὰρ τοι θαυμάζομι ἂν εἰ Εὐριπίδης ἀληθῆ ἐν τοῖσδε λέγει, λέγων –τίς δ' οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ κατθανεῖν,– τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; [493.a] καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν· ἤδη γάρ του ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστὶν ἡμῖν σῆμα, τῆς δὲ ψυχῆς τοῦτο ἐν ᾧ ἐπιθυμία εἰσὶ τυγχάνει ὄν οἶον ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω κάτω, καὶ τοῦτο ἄρα τις μυθολογῶν κομψὸς ἀνὴρ, ἴσως Σικελὸς τις ἢ Ἰταλικός, παράγων τῷ ὀνόματι διὰ τὸ πιθανόν τε καὶ πειστικὸν ὠνόμασε Πίθον, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀμύητους, [b] τῶν δ' ἀνοήτων τοῦτο τῆς ψυχῆς οὐ αἰ ἐπιθυμία εἰσὶ, τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανόν, ὡς τετρημένος εἶη Πίθος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. τούναντίον δὴ οὗτος σοί, ὦ Καλλίκλεις, ἐνδείκνυται ὡς τῶν ἐν Ἄιδου – τὸ αἰδὲς δὴ λέγων – οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν εἶεν, οἱ ἀμύητοι, καὶ φοροῖεν εἰς τὸν τετρημένον Πίθον ὕδωρ ἐτέρῳ τοιοῦτῳ τετρημένῳ κοσκίνῳ. τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει, ὡς ἔφη ὁ πρὸς ἐμὲ [c] λέγων, τὴν ψυχὴν εἶναι· τὴν δὲ ψυχὴν κοσκίνῳ ἀπήκασεν τὴν τῶν ἀνοήτων ὡς τετρημένην, ἅτε οὐ δυναμένην στέγειν δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην. ταῦτ' ἐπεικῶς μὲν ἐστὶν ὑπὸ τι ἄτοπα, δηλοῖ μὴν ὃ ἐγὼ βούλομαι σοὶ ἐνδειξάμενος, ἐάν πως οἶός τε ὦ, πεῖσαι μεταθέσθαι, ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κοσμίως καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἰκανῶς καὶ ἐξαρκούντως ἔχοντα βίον ἐλέσθαι. ἀλλὰ πότερον [d] πείθω τί σε καὶ μετατίθεσθαι εὐδαιμονεστέρους εἶναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκολάστων, ἢ οὐδ' ἂν ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ, οὐδέν τι μᾶλλον μεταθήσῃ;

{Καλλικλῆς} Τοῦτ' ἀληθέστερον εἴρηκας, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, ἄλλην σοὶ εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ βίου ἐκατέρου, τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἶον εἰ δυοῖν ἀνδροῖν ἐκατέρῳ Πίθοι πολλοὶ εἶεν καὶ τῷ μὲν [e] ἐτέρῳ ὑγιεῖς καὶ πλήρεις, ὁ μὲν οἴνου, ὁ δὲ μέλιτος, ὁ δὲ γάλακτος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλῶν, νάματα δὲ σπάνια καὶ χαλεπὰ ἐκάστου τούτων εἶη καὶ μετὰ πολλῶν πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα· ὁ μὲν οὖν ἕτερος πληρωσάμενος μήτ' ἐποχετεύοι μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ' ἔνεκα τούτων ἡσυχίαν ἔχοι· τῷ δ' ἐτέρῳ τὰ μὲν νάματα, ὡσπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλεπὰ δέ, τὰ δ' ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά, ἀναγκάζοιτο δ' ἀεὶ καὶ νύκτα καὶ [494.a] ἡμέραν πιμπλάναι αὐτά, ἢ τὰς ἐσχάτας λυποῖτο λύπας· ἄρα τοιοῦτου ἐκατέρου ὄντος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὐδαιμονέστερον εἶναι ἢ τὸν τοῦ κοσμίου; πείθω τί σε ταῦτα λέγων συγχωρῆσαι τὸν κόσμιον βίον τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω εἶναι, ἢ οὐ πείθω;

{Καλλικλῆς} Οὐ πείθεις, ὦ Σώκρατες. τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ οὐκέτ' ἐστὶν ἡδονὴ οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶν, ὃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸ ὡσπερ λίθον ζῆν, ἐπειδὴν [b] πληρώσῃ, μήτε χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν τούτῳ ἐστὶν τὸ ἡδέως ζῆν, ἐν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιρρεῖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀνάγκη γ', ἂν πολὺ ἐπιρρέη, πολὺ καὶ τὸ ἀπίον εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς;

{Καλλικλῆς} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. καὶ μοι λέγε· τὸ τοιόνδε λέγεις οἶον πεινῆν καὶ πεινῶντα ἐσθίειν;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε. [c]

{Σωκράτης} Καὶ διψῆν γε καὶ διψῶντα πίνειν;

{Καλλικλῆς} Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἀπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦντα χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν.

{Σωκράτης} Εὐγε, ὃ βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὡσπερ ἦρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυνῆ. δεῖ δέ, ὡς ἔοικε, μὴδ' ἐμὲ ἀπαισχυθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν εἰπέ εἰ καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνησθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν. [d]

{Καλλικλῆς} Ὡς ἄτοπος εἶ, ὃ Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς δημηγόρος.

{Σωκράτης} Τοιγάρτοι, ὃ Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἐξέπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα, σὺ δὲ οὐ μὴ ἐκπλαγῆς οὐδὲ μὴ αἰσχυνηθῆς· ἀνδρεῖος γὰρ εἶ. ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον.

{Καλλικλῆς} Φημί τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον ἠδέως ἂν βιῶναι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ἠδέως, καὶ εὐδαιμόνως;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε. [e]

{Σωκράτης} Πότερον εἰ τὴν κεφαλὴν μόνον κνησιῶ – ἢ ἔτι τί σε ἐρωτῶ; ὄρα, ὃ Καλλίκλεις, τί ἀποκρινῆ, ἐάν τις σε τὰ ἐχόμενα τούτοις ἐφεξῆς ἅπαντα ἐρωτᾷ. καὶ τούτων τοιούτων ὄντων κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναίδων βίος, οὗτος οὐ δεινὸς καὶ αἰσχυρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ τούτους τολμήσεις λέγειν εὐδαιμόνας εἶναι, ἐὰν ἀφθόνως ἔχωσιν ὧν δέονται;

{Καλλικλῆς} Οὐκ αἰσχύνη εἰς τοιαῦτα ἄγων, ὃ Σώκρατες, τοὺς λόγους;

{Σωκράτης} Ἦ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἐνταῦθα, ὃ γενναῖε, ἢ ἐκεῖνος ὃς ἂν φῆ ἀνέδην οὕτω τοὺς χαίροντας, ὅπως ἂν χαίρωσιν, [495.a] εὐδαίμονας εἶναι, καὶ μὴ διορίζεται τῶν ἠδονῶν ὅποια ἀγαθαὶ καὶ κακαί; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν λέγε πότερον φῆς εἶναι τὸ αὐτὸ ἠδὺ καὶ ἀγαθόν, ἢ εἶναι τι τῶν ἠδέων ὃ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν;

{Καλλικλῆς} Ἴνα δὴ μοι μὴ ἀνομολογούμενος ἦ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι, τὸ αὐτὸ φημί εἶναι.

{Σωκράτης} Διαφθείρεις, ὃ Καλλίκλεις, τοὺς πρώτους λόγους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἐμοῦ ἰκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζεις, εἴπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἐρεῖς. [b]

{Καλλικλῆς} Καὶ γὰρ σὺ, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ οὔτ' ἐγώ, εἴπερ ποιῶ τοῦτο, οὔτε σὺ. ἀλλ', ὃ μακάριε, ἄθρει μὴ οὐ τοῦτο ἦ τὸ ἀγαθόν, τὸ πάντως χαίρειν· ταυτά τε γὰρ τὰ νυνδὴ αἰνιχθέντα πολλὰ καὶ αἰσχυρὰ φαίνεται συμβαίνοντα, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλὰ.

{Καλλικλῆς} Ὡς σύ γε οἶει, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὦ Καλλίκλεις, ταῦτα ἰσχυρίζη;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε. [c]

{Σωκράτης} Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ ὡς σοῦ σπουδάζοντος;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε σφόδρα.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ μοι, ἐπειδὴ οὕτω δοκεῖ, διελοῦ τάδε· ἐπιστήμην που καλεῖς τι;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐ καὶ ἀνδρείαν νυνδὴ ἔλεγές τινα εἶναι μετὰ ἐπιστήμης;

{Καλλικλῆς} Ἐλεγον γάρ.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες;

{Καλλικλῆς} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταυτὸν ἢ ἕτερον; [d]

{Καλλικλῆς} Ἐτερον δήπου, ὦ σοφώτατε σύ.

{Σωκράτης} Ἡ καὶ ἀνδρείαν ἐτέραν ἡδονῆς;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλικλῆς ἔφη Ἀχαρνεὺς ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταυτὸν εἶναι, ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον.

{Καλλικλῆς} Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὐχ ὁμολογεῖ ταῦτα. ἢ ὁμολογεῖ; [e]

{Σωκράτης} Οὐχ ὁμολογεῖ· οἴμαι δέ γε οὐδὲ Καλλικλῆς, ὅταν αὐτὸς αὐτὸν θεάσῃται ὀρθῶς. εἰπέ γάρ μοι, τοὺς εὖ πράττοντας τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τούναντίον ἡγῆ πάθος πεπονθέναι;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, εἴπερ ἐναντία ἐστὶν ταῦτα ἀλλήλοις, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν ὥσπερ περὶ ὑγείας ἔχει καὶ νόσου; οὐ γὰρ ἅμα δήπου ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγείας τε καὶ νόσου.

{Καλλικλῆς} Πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβῶν [496.a] σκόπει. νοσεῖ που ἄνθρωπος ὀφθαλμούς, ὃ ὄνομα ὀφθαλμία;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐ δήπου καὶ ὑγιαίνει γε ἅμα τοὺς αὐτούς;

{Καλλικλῆς} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

{Σωκράτης} Τί δὲ ὅταν τῆς ὀφθαλμίας ἀπαλλάττηται; ἄρα τότε καὶ τῆς ὑγιείας ἀπαλλάττεται τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τελευτῶν ἅμα ἀμφοτέρων ἀπήλλακται;

{Καλλικλῆς} Ἦκιστά γε.

{Σωκράτης} Θαυμάσιον γὰρ [b] οἶμαι καὶ ἄλογον γίγνεται· ἦ γάρ;

{Καλλικλῆς} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐν μέρει οἶμαι ἐκάτερον καὶ λαμβάνει καὶ ἀπολλύει;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἰσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὡσαύτως;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τάχος καὶ βραδυτήτα;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ τάγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὰναντία τούτων, κακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει καὶ ἐν μέρει ἀπαλλάττεται ἐκατέρου;

{Καλλικλῆς} Πάντως δήπου. [c]

{Σωκράτης} Ἐὰν εὐρωμεν ἄρα ἅττα ὧν ἅμα τε ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει, δῆλον ὅτι ταῦτά γε οὐκ ἂν εἶη τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὁμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ εὖ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνου.

{Καλλικλῆς} Ἄλλ' ὑπερφυῶς ὡς ὁμολογῶ.

{Σωκράτης} Ἦθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὠμολογημένα. τὸ πεινῆν ἔλεγεσ πότερον ἢδὺ ἢ ἀνιαρὸν εἶναι; αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν.

{Καλλικλῆς} Ἀνιαρὸν ἔγωγε· τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἢδὺ [d] λέγω.

{Σωκράτης} Μανθάνω· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ ἀνιαρόν. ἦ οὐχί;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν;

{Καλλικλῆς} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἐρωτῶ, ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἶναι;

{Καλλικλῆς} Ὅμολογῶ, ἀλλὰ μὴ ἐρώτα.

{Σωκράτης} Εἶεν· διψῶντα δὲ δὴ πίνειν ἄλλο τι ἢ ἢδὺ φῆς εἶναι;

{Καλλικλῆς} Ἦ Εγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούτου οὗ λέγεις τὸ μὲν διψῶντα λυπούμενον δήπου ἐστίν; [e]

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ πίνειν πλήρωσίς τε τῆς ἐνδείας καὶ ἡδονῆς;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν χαίρειν λέγεις;

{Καλλικλῆς} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Διψῶντά γε.

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Λυπούμενον;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Αἰσθάνη οὖν τὸ συμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἅμα, ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς; ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο γίνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος βούλει; οὐδὲν γὰρ οἶμαι διαφέρει. ἔστι ταῦτα ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα κακῶς [497.a] πράττειν ἅμα ἀδύνατον φῆς εἶναι.

{Καλλικλῆς} Φημί γάρ.

{Σωκράτης} Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὠμολόγηκας.

{Καλλικλῆς} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν ἐστὶν εὖ πράττειν οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι κακῶς, ὥστε ἕτερον γίνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

{Καλλικλῆς} Οὐκ οἶδ' ἄττα σοφίζῃ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οἴσθα, ἀλλὰ ἀκκίζῃ, ὦ Καλλίκλεις· καὶ πρόιθι γε ἔτι εἰς τὸ ἔμπροσθεν, [ὅτι ἔχων ληρεῖς] ἵνα εἰδῆς ὡς σοφὸς [b] ὦν με νουθετεῖς. οὐχ ἅμα διψῶν τε ἕκαστος ἡμῶν πέπαυται καὶ ἅμα ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν;

{Καλλικλῆς} Οὐκ οἶδα ὅτι λέγεις.

{Γοργίας} Μηδαμῶς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλ' ἀποκρίνου καὶ ἡμῶν ἔνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.

{Καλλικλῆς} Ἀλλ' αἰεὶ τοιοῦτός ἐστιν Σωκράτης, ὦ Γοργία· σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια ἀνερωτᾶ καὶ ἐξελέγχει.

{Γοργίας} Ἀλλὰ τί σοὶ διαφέρει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἢ τιμή, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες Σωκράτει ἐξελέγξει ὅπως ἂν βούληται. [c]

{Καλλικλῆς} Ἐρώτα δὴ σὺ τὰ σμικρὰ τε καὶ στενὰ ταῦτα, ἐπεὶπερ Γοργία δοκεῖ οὕτως.

{Σωκράτης} Εὐδαίμων εἶ, ὦ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρὰ· ἐγὼ δ' οὐκ ὤμνη θεμιτὸν εἶναι. ὅθεν οὖν ἀπέλιπες ἀποκρίνου, εἰ οὐχ ἅμα παύεται διψῶν ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος.

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ πεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν ἅμα παύεται;

{Καλλικλῆς} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν [d] καὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα παύεται;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν γε καὶ κακῶν οὐχ ἅμα παύεται, ὡς σὺ ὠμολόγεις· νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε· τί οὖν δή;

{Σωκράτης} Ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ γίγνεται, ὦ φίλε, τὰγαθὰ τοῖς ἡδέσιν οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς. τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύεται, τῶν δὲ οὐ, ὡς ἐτέρων ὄντων· πῶς οὖν ταῦτα ἂν εἶη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖς; ἐὰν δὲ βούλη, καὶ τῆδε ἐπίσκεψαι (οἶμαι γὰρ σοι οὐδὲ ταύτη [e] ὁμολογεῖσθαι· ἄθρει δέ) τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥσπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἂν κάλλος παρῆ;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς ἄφρονας καὶ δειλοῦς; οὐ γὰρ ἄρτι γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες· ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς;

{Καλλικλῆς} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τί δέ; παῖδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄνδρα δὲ οὕτω εἶδες ἀνόητον χαίροντα;

{Καλλικλῆς} Οἶμαι ἔγωγε· ἀλλὰ τί τοῦτο; [498.a]

{Σωκράτης} Οὐδέν· ἀλλ' ἀποκρίνου.

{Καλλικλῆς} Εἶδον.

{Σωκράτης} Τί δέ; νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἄφρονες;

{Καλλικλῆς} Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολὺ τι διαφέρειν.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἄρκεῖ καὶ τοῦτο. ἐν πολέμῳ δὲ ἤδη εἶδες ἄνδρα δειλόν;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἀπίοντων τῶν πολεμίων πότεροί σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρεῖοι;

{Καλλικλῆς} Ἀμφοτέροι ἔμοιγε [b] μᾶλλον· εἰ δὲ μή, παραπλησίως γε.

{Σωκράτης} Οὐδὲν διαφέρει. χαίρουσιν δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί;

{Καλλικλῆς} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Καὶ οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικεν.

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Προσιόντων δὲ οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι;

{Καλλικλῆς} Ἀμφότεροι.

{Σωκράτης} Ἴρα ὁμοίως;

{Καλλικλῆς} Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοί.

{Σωκράτης} Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν;

{Καλλικλῆς} Ἴσως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσιν καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, [c] ὡς σὺ φῆς, μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν οἷ γε φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἀγαθοί, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφρονες κακοί;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Παραπλησίως ἄρα χαίρουσιν καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ οἱ ἀγαθοὶ τε καὶ οἱ κακοί; ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ [οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί] εἰσὶν οἱ κακοί; [d]

{Καλλικλῆς} Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ὅτι λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκ οἶσθ' ὅτι τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθῶν φῆς παρουσίᾳ εἶναι ἀγαθούς, καὶ κακοὺς δὲ κακῶν; τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἀνίας;

{Καλλικλῆς} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσιν πάρεστιν τάγαθά, αἱ ἡδοναί, εἵπερ χαίρουσιν;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοὶ εἰσὶν οἱ χαίροντες;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστιν τὰ κακά, αἱ λῦπαι;

{Καλλικλῆς} Πάρεστιν. [e]

{Σωκράτης} Κακῶν δέ γε παρουσίᾳ φῆς σὺ εἶναι κακοὺς τοὺς κακοὺς· ἢ οὐκέτι φῆς;

{Καλλικλῆς} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ἀγαθοὶ ἄρα οἱ ἂν χαίρωσι, κακοὶ δὲ οἱ ἂν ἀνιῶνται;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οἷ μὲν γε μᾶλλον μᾶλλον, οἱ δ' ἤττον ἤττον, οἱ δὲ παραπλησίως παραπλησίως;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φῆς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἀνδρείους, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλοὺς;

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Συλλόγισαι δὴ κοινῇ μετ' ἐμοῦ τί ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ὠμολογημένων· καὶ δις γάρ τοι καὶ τρίς φασιν καλὸν [499.a] εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. ἀγαθὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φαμεν. ἢ γάρ;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Κακὸν δὲ τὸν ἀνιῶμενον;

{Καλλικλῆς} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἀνιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον [b] ἀγαθὸς ὁ κακός; οὐ ταῦτα συμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα, ἐάν τις ταῦτα φῆ ἠδέα τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὧ Καλλίκευς;

{Καλλικλῆς} Πάλαι τοί σου ἀκροῶμαι, ὧ Σώκρατες, καθομολογῶν, ἐνθυμούμενος ὅτι, κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῶ ὀτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχη ὥσπερ τὰ μειράκια. ὡς δὴ σὺ οἶε ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὄντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἠγεῖσθαι τὰς μὲν βελτίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους.

{Σωκράτης} Ἰοῦ ἰοῦ, ὧ Καλλίκευς, ὡς πανοῦργος εἶ καὶ μοι [c] ὥσπερ παιδὶ χρῆ, τοτὲ μὲν τὰ αὐτὰ φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἐτέρως, ἐξαπατῶν με. καίτοι οὐκ ὦμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἐκόντος εἶναι ἐξαπατηθῆσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ ἐψεύσθην, καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὔποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. ἔστιν δὲ δὴ, ὡς ἔοικεν, ὃ νῦν λέγεις, ὅτι ἡδοναὶ τινὲς εἰσὶν αἱ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ κακαί· ἢ γάρ; [d]

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραὶ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὁφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθὸν τι ποιῶσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακὸν τι;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν τὰς τοιάσδε λέγεις, οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἄς νυνδὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς, ἧ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιῶσαι ἐν τῷ σώματι, ἡ ἰσχὺν ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὗται μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ [e] τάναντία τούτων κακαί;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ λῦπαι ὡσαύτως αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἰρετέον ἐστὶν καὶ πρακτέον;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὰς δὲ πονηρὰς οὐ;

{Καλλικλῆς} Δῆλον δὴ.

{Σωκράτης} Ἐνεκα γὰρ που τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξεν πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἐμοί τε καὶ Πῶλῳ. ἄρα καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτω, τέλος εἶναι ἀπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκείνου ἔνεκα δεῖν πάντα τᾶλλα πράττεσθαι [500.a] ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων; σύμψηφος ἡμῖν εἶ καὶ σὺ ἐκ τρίτων;

{Καλλικλῆς} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἔνεκα δεῖ καὶ τᾶλλα καὶ τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τὰγαθὰ τῶν ἡδέων.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν παντὸς ἀνδρός ἐστὶν ἐκλέξασθαι ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστὶν καὶ ὅποια κακά, ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἕκαστον;

{Καλλικλῆς} Τεχνικοῦ.

{Σωκράτης} Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὖ ἐγὼ πρὸς Πῶλον καὶ Γοργίαν ἐτύγγανον λέγων. ἔλεγον γὰρ αὖ, εἰ μνημονεύεις, [b] ὅτι εἶεν παρασκευαί αἱ μὲν μέχρι ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ γινώσκουσαι ὅτι τε ἀγαθὸν καὶ ὅτι κακόν· καὶ ἐτίθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν ἐμπειρίαν ἀλλὰ οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν ἰατρικὴν τέχνην. καὶ πρὸς Φιλίου, ὃ Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἴου δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν μηδ' ὅτι ἂν τύχης παρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνου, μήτ' [c] αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχου ὡς παίζοντος· ὀρθὸς γὰρ ὅτι περὶ τούτου ἡμῖν εἰσιν οἱ λόγοι, οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο, ὄντινα χρὴ τρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ ὃν σὺ παρακαλεῖς ἐμέ, τὰ τοῦ ἀνδρός δὴ ταῦτα πράττοντα, λέγοντά τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ ρητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων. ἴσως [d] οὖν βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχείρησα,

διαριεῖσθαι, διελομένους δὲ καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοις, εἰ ἔστιν τούτῳ διττῷ τῷ βίῳ, σκέψασθαι τί τε διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ ὀπότερον βιωτέον αὐτοῖν. ἴσως οὖν οὕτω οἴσθαι τί λέγω.

{Καλλικλῆς} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐγὼ σοι σαφέστερον ἐρῶ. ἐπειδὴ ὁμολογήκαμεν ἐγὼ τε καὶ σὺ εἶναι μὲν τι ἀγαθόν, εἶναι δὲ τι ἡδύ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδύ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ – αὐτὸ δὲ μοι τοῦτο πρῶτον ἢ [e] σύμφαθι ἢ μή. σύμφης;

{Καλλικλῆς} Οὕτως φημί.

{Σωκράτης} Ἴθι δὴ, ἃ καὶ πρὸς τούσδε ἐγὼ ἔλεγον, διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοι ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. ἔλεγον δὲ πού ὅτι ἡ μὲν ὀψοποικὴ οὐ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι ἀλλ' ἐμπειρία, [501.a] ἢ δ' ἰατρικὴ, λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὐ θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἐκάστου δοῦναι, ἡ ἰατρικὴ· ἢ δ' ἕτερα τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ἡ θεραπεία αὐτῆ ἔστιν ἅπασα, κομιδῆ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν διαριθμησαμένη, τριβῆ καὶ ἐμπειρία μνήμην μόνον σφωζομένη [b] τοῦ εἰωθότος γίνεσθαι, ὃ δὴ καὶ πορίζεται τὰς ἡδονάς. ταῦτ' οὖν πρῶτον σκόπει εἰ δοκεῖ σοι ἰκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναι τινες καὶ περὶ ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαί, προμήθειάν τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχὴν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγοροῦσαι, ἐσκεμμένα δ' αὖ, ὥσπερ ἐκεῖ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα ἂν αὐτῇ τρόπον γίνοιτο, ἣτις δὲ ἢ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμεναι οὔτε μέλον αὐταῖς ἄλλο ἢ χαρίζεσθαι [c] μόνον, εἴτε βέλτιον εἴτε χείρον. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὃ Καλλίκλεις, δοκοῦσίν τε εἶναι, καὶ ἐγῶ γέ φημι τὸ τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ ἄλλο ὅτου ἂν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ, ἀσκέπτως ἔχων τοῦ ἀμείνονός τε καὶ τοῦ χείρονος· σὺ δὲ δὴ πότερον συγκατατίθεσαι ἡμῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀντίφης;

{Καλλικλῆς} Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ, ἵνα σοι καὶ περὶ αὐτῆ ὁ λόγος καὶ Γοργία τῷδε χαρίσωμαι. [d]

{Σωκράτης} Πότερον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχὴν ἔστιν τοῦτο, περὶ δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἔστιν;

{Καλλικλῆς} Οὐκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλὰς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἀθρώαις ἅμα χαρίζεσθαι ἔστι, μηδὲν σκοπούμενον τὸ βέλτιστον;

{Καλλικλῆς} Οἶμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἐχεις οὖν εἰπεῖν αἰτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἱ τοῦτο ποιῶσαι; μᾶλλον δὲ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἐρωτῶντος, ἢ μὲν ἂν σοι δοκῆ τούτων εἶναι, φάθι, ἢ δ' ἂν μή, μὴ φάθι. [e]

πρῶτον δὲ σκεψώμεθα τὴν αὐλητικὴν. οὐ δοκεῖ σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὃ Καλλίκλεις, τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν;

{Καλλικλῆς} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαῖδε ἅπασαι, οἷον ἢ κιθαριστικὴ ἢ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις; οὐ τοιαύτη τίς σοι καταφαίνεται; ἢ ἡγῆ τι φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον ὅθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίνωντο, ἢ ὅτι μέλλει [502.a] χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν;

{Καλλικλῆς} Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, Κινησίου γε πέρι.

{Σωκράτης} Τί δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ Μέλης; ἢ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει σοι κιθαρωδεῖν; ἢ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιστον; ἡνία γὰρ ἄδων τοὺς θεατάς, ἀλλὰ δὴ σκοπεῖ· οὐχὶ ἢ τε κιθαρωδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις ἡδονῆς χάριν ἠὲ ῥῆσθαι;

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε. [b]

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὐτῆ καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς τραγωδίας ποίησις, ἐφ' ᾧ ἐσπούδακεν; πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ, ὡς σοι δοκεῖ, χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι, ἐάν τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ἢ καὶ κεχαρισμένον, πονηρὸν δέ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ἄσεται, ἐάντε χαίρωσιν ἐάντε μὴ; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγωδιῶν ποίησις;

{Καλλικλῆς} Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι πρὸς τὴν [c] ἡδονὴν μᾶλλον ὥρμηται καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλεις, ἔφαμεν νυνδὴ κολακείαν εἶναι;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, εἴ τις περιέλοι τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι ἢ λόγοι γίνονται τὸ λειπόμενον;

{Καλλικλῆς} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὄχλον καὶ δῆμον οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Δημηγορία ἄρα τίς ἐστὶν ἡ ποιητικὴ. [d]

{Καλλικλῆς} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ρητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη· ἢ οὐ ρητορεῦειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις;

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Νῦν ἄρα ἡμεῖς ἠύρηκαμεν ρητορικὴν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἦν οὐ πάνυ ἀγάμεθα· κολακικὴν γὰρ αὐτὴν φάμεν εἶναι.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Εἶεν· τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ρητορικὴ [e] καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν δήμους τοὺς τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ἡμῖν αὕτη ἐστίν; πότερόν σοι δοκοῦσιν πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι, ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους, ἢ καὶ οὗτοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πολίταις ὥρμημένοι, καὶ ἔνεκα τοῦ ἰδίου

τοῦ αὐτῶν ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ, ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον, εἰ δέ γε βελτίους ἔσονται ἢ χεῖρους [503.a] διὰ ταῦτα, οὐδὲν φροντίζουσιν;

{Καλλικλῆς} Οὐχ ἀπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾶς· εἰσὶ μὲν γὰρ οἱ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἅ λέγουσιν, εἰσὶν δὲ καὶ οἷους σὺ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἐξαρκεῖ. εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερον που τούτου κολακεία ἂν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δ' ἕτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί, καὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν. [b]

ἀλλ' οὐ πάποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικὴν· ἢ εἴ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τίς ἐστιν;

{Καλλικλῆς} Ἀλλὰ μὰ Δία οὐκ ἔχω ἔγωγέ σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα.

{Σωκράτης} Τί δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τινὰ εἰπεῖν δι' ὄντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξατο δημηγορεῖν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ χεῖρους ὄντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα τίς ἐστιν οὗτος. [c]

{Καλλικλῆς} Τί δέ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας;

{Σωκράτης} Εἰ ἔστιν γε, ὃ Καλλίκλεις, ἦν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετὴν, ἀληθῆς, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὐτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρω λόγῳ ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν – ὅτι αἱ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, [d] ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἱ δὲ χεῖρω, μή, τοῦτο δὲ τέχνη τις εἴη – τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἶπω.

{Καλλικλῆς} Ἀλλ' ἐὰν ζητῆς καλῶς, εὐρήσεις.

{Σωκράτης} Ἴδωμεν δὴ οὕτως ἀτρέμα σκοπούμενοι εἴ τις τούτων τοιοῦτος γέγονεν· φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων, ἅ ἂν λέγη ἄλλο τι οὐκ εἰκῆ ἔρεῖ, ἀλλ' [e] ἀποβλέπων πρὸς τι; ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοὶ βλέποντες πρὸς τὸ αὐτῶν ἔργον ἕκαστος οὐκ εἰκῆ ἐκλεγόμενος προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν εἰδός τι αὐτῷ σχῆ τοῦτο ὃ ἐργάζεται. οἷον εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὄντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν ὃ ἂν τιθῆ, καὶ προσαναγκάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ πρέπον τε εἶναι καὶ ἀρμόττειν, ἕως ἂν τὸ [504.a] ἅπαν συστήσῃται τεταγμένον τε καὶ κεκοσμημένον πρᾶγμα· καὶ οἱ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ οὐς νυνδὴ ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα, παιδοτρίβαι τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσί που τὸ σῶμα καὶ συντάττουσιν. ὁμολογοῦμεν οὕτω τοῦτ' ἔχειν ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Ἔστω τοῦτο οὕτω.

{Σωκράτης} Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία χρηστὴ ἂν εἴη, ἀταξίας δὲ μοχθηρὰ;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύτως; [b]

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' ἡ ψυχὴ; ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρηστή, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός;

{Καλλικλῆς} Ἀνάγκη ἐκ τῶν πρόσθεν καὶ τοῦτο συνομολογεῖν.

{Σωκράτης} Τί οὖν ὄνομά ἐστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένω;

{Καλλικλῆς} Ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν ἴσως λέγεις. [c]

{Σωκράτης} Ἐγωγε. τί δὲ αὖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένω ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου; πειρῶ εὐρεῖν καὶ εἰπεῖν ὥσπερ ἐκεῖ τὸ ὄνομα.

{Καλλικλῆς} Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἴ σοι ἡδιόν ἐστιν, ἐγὼ ἐρῶ· σὺ δέ, ἂν μὲν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φάθι, εἰ δὲ μὴ, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὄνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ ἡ ὑγίεια γίγνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστιν ταῦτα ἢ οὐκ ἔστιν;

{Καλλικλῆς} Ἔστιν. [d]

{Σωκράτης} Ταῖς δέ γε τῆς ψυχῆς τάξεσι καὶ κοσμήσεσιν νόμιμόν τε καὶ νόμος, ὅθεν καὶ νόμιμοι γίνονται καὶ κόσμιοι· ταῦτα δ' ἔστιν δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη. φῆς ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Ἔστω.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθός, καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς οὓς ἂν λέγη, καὶ τὰς πράξεις ἀπάσας, καὶ δῶρον ἐάν τι διδῶ, δώσει, καὶ ἐάν τι ἀφαιρῆται, ἀφαιρήσεται, πρὸς τοῦτο αἰεὶ τὸν νοῦν ἔχων, ὅπως ἂν αὐτοῦ τοῖς πολίταις [e] δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ σωφροσύνη μὲν ἐγγίγνηται, ἀκολασία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίη. συγχωρεῖς ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Συγχωρῶ.

{Σωκράτης} Τί γὰρ ὄφελος, ὦ Καλλίκλεις, σώματί γε κάμνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένω σιτία πολλὰ διδόναι καὶ τὰ ἡδιστα ἢ ποτὰ ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτι πλέον ἢ τούναντίον κατὰ γε τὸν δίκαιον λόγον καὶ ἔλαττον; ἔστι ταῦτα;

[505.a]

{Καλλικλῆς} Ἔστω.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ οἶμαι λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώματος ζῆν ἀνθρώπων· ἀνάγκη γὰρ οὕτω καὶ ζῆν μοχθηρῶς. ἢ οὐχ οὕτως;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι, οἷον πεινῶντα φαγεῖν ὅσον βούλεται ἢ διψῶντα πιεῖν, ὑγιαίνοντα μὲν ἐῶσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλά, κάμνοντα δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέποτε ἐῶσιν ἐμπίμπλασθαι ὧν ἐπιθυμεῖ; συγχωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ;

{Καλλικλῆς} Ἐγωγε. [b]

{Σωκράτης} Περὶ δὲ ψυχὴν, ὧ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἕως μὲν ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἴργειν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἅττα ποιεῖν ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται· φῆς ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῆ ψυχῆ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἔστιν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ κολάζειν;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῆ ψυχῆ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία, ὥσπερ σὺ νυνδὴ ᾤου. [c]

{Καλλικλῆς} Οὐκ οἶδ' ἅττα λέγεις, ὧ Σώκρατες, ἀλλ' ἄλλον τινὰ ἐρώτα.

{Σωκράτης} Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ αὐτὸς τοῦτο πάσχων περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί, κολαζόμενος.

{Καλλικλῆς} Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις, καὶ ταῦτά σοι Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμην.

{Σωκράτης} Εἶεν· τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλύομεν;

{Καλλικλῆς} Αὐτὸς γνώση.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι [d] καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίη. ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπὰ, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλὴν λάβη.

{Καλλικλῆς} Ὡς βίαιος εἶ, ὧ Σώκρατες. ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ, ἐάσεις χαίρειν τοῦτον τὸν λόγον, ἢ καὶ ἄλλω τῷ διαλέξει.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει; μὴ γάρ τοι ἀτελεῖ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν.

{Καλλικλῆς} Αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ; [e]

{Σωκράτης} Ἴνα μοι τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου γένηται, ἃ «πρὸ τοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον,» εἶς ὧν ἱκανὸς γένωμαι. ἀτὰρ κινδυνεύει ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτως. εἰ μέντοι ποιήσομεν, οἶμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλονίκως ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθές τί ἐστιν περὶ ὧν λέγομεν καὶ τί ψεῦδος· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασιν φανερόν γενέσθαι αὐτό. δίειμι [506.a] μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐγὼ ὡς ἂν μοι δοκῆ ἔχειν· ἐὰν δὲ τῷ ὑμῶν μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἐμαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν. οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδῶς λέγω ἢ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν, ὥστε, ἂν τι φαίνεται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι. λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῷμεν ἤδη χαίρειν καὶ ἀπίωμεν.

{Γοργίας} Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὧ Σώκρατες, χρῆναί πω [b] ἀπιέναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν λόγον· φαίνεται δὲ μοι καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαί σου αὐτοῦ διόντος τὰ ἐπίλοιπα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὧ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἠδέως μὲν ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμεν, ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ σὺ, ὧ Καλλίκλεις, οὐκ

ἐθέλεις συνδιαπερᾶναι τὸν λόγον, ἀλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ [c] καλῶς λέγειν. καί με ἐὰν ἐξελέγῃς, οὐκ ἀχθεσθήσομαί σοι ὥσπερ σὺ ἐμοί, ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ' ἐμοί ἀναγεγράψη.

{Καλλικλῆς} Λέγε, ὦγαθέ, αὐτὸς καὶ πέραινε.

{Σωκράτης} Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λόγον. Ἄρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτὸ ἐστίν; – Οὐ ταῦτόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὠμολογήσαμεν. – Πότερον δὲ τὸ ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἔνεκα τοῦ ἡδέος; – Τὸ ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. – Ἡδὺ δὲ ἐστὶν τοῦτο οὗ [d] παραγενομένου ἡδόμεθα, ἀγαθὸν δὲ οὗ παρόντος ἀγαθοί ἐσμεν; – Πάνυ γε. – Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γέ ἐσμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τᾶλλα πάντα ὅσ' ἀγαθὰ ἐστίν, ἀρετῆς τίνος παραγενομένης; – Ἐμοιγε δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὃ Καλλίκλεις. – Ἀλλὰ μὲν δὴ ἢ γε ἀρετὴ ἐκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυχῆς αὖ καὶ ζώου παντός, οὐ τῷ εἰκῆ κάλλιστα παραγίγνεται, ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι καὶ τέχνῃ, ἣτις ἐκάστῳ ἀποδέδοται αὐτῶν· ἄρα ἐστὶν ταῦτα; – Ἐγὼ μὲν γάρ φημι. [e]

– Τάξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἐκάστου; – Φαίην ἂν ἐγώ γε. – Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἐκάστῳ ὁ ἐκάστου οἰκεῖος ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄντων; – Ἐμοιγε δοκεῖ. – Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου; – Ἀνάγκη. – Ἀλλὰ μὴν ἢ γε κόσμον ἔχουσα κοσμία; – Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; – Ἡ δὲ [507.a] γε κοσμία σώφρων; – Πολλὴ ἀνάγκη. – Ἡ ἄρα σώφρων ψυχὴ ἀγαθὴ. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναί, ὃ φίλε Καλλίκλεις· σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.

{Καλλικλῆς} Λέγ', ὦγαθέ.

{Σωκράτης} Λέγω δὴ ὅτι, εἰ ἡ σώφρων ἀγαθὴ ἐστίν, ἢ τούναντίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα κακὴ ἐστίν· ἦν δὲ αὕτη ἢ ἄφρων τε καὶ ἀκόλαστος. – Πάνυ γε. – Καὶ μὴν ὃ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττει ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους· οὐ γὰρ ἂν σωφρονοῖ τὰ μὴ προσήκοντα πράττων; [b] – Ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτω. – Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττει, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια· τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι. – Ἔστι ταῦτα. – Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη· οὐ γὰρ δὴ σώφρωνος ἀνδρός ἐστὶν οὔτε διώκειν οὔτε φεύγειν ἢ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἢ δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ· ὥστε πολλὴ [c] ἀνάγκη, ὃ Καλλίκλεις, τὸν σώφρονα, ὥσπερ διήλθομεν, δίκαιον ὄντα καὶ ἀνδρεῖον καὶ ὅσιον ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως, τὸν δὲ ἀγαθὸν εὔ τε καὶ καλῶς πράττειν ἢ ἂν πράττη, τὸν δ' εὔ πράττοντα μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα ἄθλιον· οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπήνεις.

Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθεμαι καὶ φημι ταῦτα ἀληθῆ εἶναι· εἰ δὲ ἔστιν ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον, ὡς ἔοικεν, εὐδαίμονα [d] εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῆ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ πάντα εἰς τοῦτο τὰ αὐτοῦ συντείνοντα καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη [e] τῷ μακαρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν, οὐκ ἐπιθυμίας ἐῶντα ἀκολάστους εἶναι καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτον κακόν, ληστοῦ βίον ζῶντα. οὔτε γὰρ ἂν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προσφιλῆς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὔτε θεῷ· κοινωνεῖν γὰρ ἀδύνατος, ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία, φιλία οὐκ

ἂν εἶη. φασὶ δ' οἱ σοφοί, ὧ Καλλίκλεις, καὶ οὐρανὸν καὶ [508.a] γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωσίαν συνέχειν καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὧ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν. σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὢν, ἀλλὰ λέληθῆν σε ὅτι ἡ ἰσότης ἢ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύνатаι, σὺ δὲ πλεονεξίαν οἶει δεῖν ἀσκεῖν· γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς. εἶεν· ἡ ἐξελεγκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος [b] ἡμῖν ἐστίν, ὡς οὐ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης κτήσεται εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ οἱ ἄθλιοι, ἢ εἰ οὗτος ἀληθὴς ἐστίν, σκεπτέον τί τὰ συμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα, ὧ Καλλίκλεις, συμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἤρου εἰ σπουδάζων λέγοιμι, λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἶη καὶ αὐτοῦ καὶ ὑέος καὶ ἑταίρου, ἐάν τι ἀδικῆ, καὶ τῆ ῤητορικῆ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἂ Πῶλον αἰσχύνῃ ᾧ συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι ὅσῳπερ [c] αἴσχιον τοσοῦτω κάκιον· καὶ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ῤητορικὸν ἔσεσθαι δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὐτὸ Γοργίαν ἔφη Πῶλος δι' αἰσχύνῃ ὁμολογήσαι.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων σκεψώμεθα τί ποτ' ἐστίν ἂ σὺ ἐμοὶ ὄνειδίζεις, ἄρα καλῶς λέγεται ἢ οὐ, ὡς ἄρα ἐγὼ οὐχ οἷός τ' εἰμί βοηθῆσαι οὔτε ἐμαυτῶ οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων, οὐδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, εἰμί δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ ὡσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέλοντος, [d] ἅντε τύπτειν βούληται, τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τὸ τοῦ σοῦ λόγου, ἐπὶ κόρρη, ἐάντε χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάντε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάντε, τὸ ἔσχατον, ἀποκτεῖναι· καὶ οὕτω διακεῖσθαι πάντων δὴ αἴσχιστόν ἐστίν, ὡς ὁ σὸς λόγος. ὁ δὲ δὴ ἐμὸς ὅστις, πολλάκις μὲν ἤδη εἴρηται, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἔτι λέγεσθαι· Οὐ φημι, ὧ Καλλίκλεις, τὸ τύπεσθαι ἐπὶ κόρρη ἀδίκως αἴσχιστον εἶναι, οὐδέ γε τὸ τέμνεσθαι [e] οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὔτε τὸ βαλλάντιον, ἀλλὰ τὸ τύπτειν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον, καὶ κλέπτειν γε ἅμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ τοιχωρυχεῖν καὶ συλλήβδην ὅτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ κάκιον καὶ αἴσχιον εἶναι ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις οὕτω φανέντα, ὡς ἐγὼ λέγω, κατέχεται καὶ δέδετα, καὶ [509.a] εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστίν, σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνους λόγοις, ὡς γοῦν ἂν δόξειεν οὕτωςί, οὐς σὺ εἰ μὴ λύσεις ἢ σοῦ τις νεανικώτερος, οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν ἀεὶ, ὅτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ὅτι μέντοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὡσπερ νῦν, οὐδεὶς οἷός τ' ἐστίν ἄλλως λέγων μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι. ἐγὼ μὲν οὖν αὐτὸ τίθημι [b] ταῦτα οὕτως ἔχει· εἰ δὲ οὕτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἐστίν ἢ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα ἂν βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος ἂν τῆ ἀληθείᾳ εἶη; ἄρα οὐ ταύτην, ἢ τις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε αὐτῷ μήτε τοῖς αὐτοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις, δευτέραν δὲ [c] τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ τᾶλλα οὕτως· ὡς ἐκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατὸν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν καὶ αἰσχύνῃ τοῦ μή. ἄρα ἄλλως ἢ οὕτως ἔχει, ὧ Καλλίκλεις;

{Καλλικλῆς} Οὐκ ἄλλως.

{Σωκράτης} Δυσὸν οὖν ὄντιον, τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μεῖζον μὲν φαμεν κακὸν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι. τί οὖν ἂν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὐτῷ, [d] ὡστε ἀμφοτέρας τὰς ὠφελίας ταύτας ἔχειν, τὴν τε ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι;

πότερα δύναμιν ἢ βούλησιν; ὧδε δὲ λέγω· πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται, ἢ ἐὰν δύναμιν παρασκευάσῃται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται;

{Καλλικλῆς} Δῆλον δὴ τοῦτο γε, ὅτι ἐὰν δύναμιν.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἰκανὸν τοῦτ' ἐστίν – οὐ γὰρ ἀδικήσῃ – ἢ καὶ ἐπὶ [e] τοῦτο δεῖ δύναμιν τινα καὶ τέχνην παρασκευάσασθαι, ὡς, ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσῃ; τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω, ὃ Καλλίκλεις, πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐγώ τε καὶ Πῶλος ἢ οὐ, ἤνικα ὁμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ' ἄκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν;

[510.a]

{Καλλικλῆς} Ἔστω σοι τοῦτο, ὃ Σώκρατες, οὕτως, ἵνα διαπεράνης τὸν λόγον.

{Σωκράτης} Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικεν, παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμιν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσωμεν.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ποτ' ἐστὶν τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς ὀλίγιστα; σκέψαι εἰ σοὶ δοκεῖ ἢ περ ἐμοί. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ ἢ δε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἐταῖρον εἶναι.

{Καλλικλῆς} Ὅρα, ὃ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἔτοιμός εἰμι ἐπαινεῖν, [b] ἂν τι καλῶς λέγῃς; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καλῶς εἰρηκέναι.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐὰν σοὶ δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἐκάστῳ εἶναι ὡς οἶόν τε μάλιστα, ὅν περ οἱ παλαιοὶ τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ. οὐ καὶ σοί;

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη, φοβοῖτο δὴπου ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος καὶ τούτῳ ἐξ ἅπαντος [c] τοῦ νοῦ οὐκ ἂν ποτε δύναίτο φίλος γενέσθαι;

{Καλλικλῆς} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδ' ἂν οὗτος· καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἂν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

{Καλλικλῆς} Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ, ὃς ἂν ὁμοίῃς ὢν, ταῦτα ψέγων καὶ ἐπαινῶν, ἐθέλῃ ἄρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ἄρχοντι. οὗτος μέγα [d] ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδικήσῃ. οὐχ οὕτως ἔχει;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, «Τίνα ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην καὶ μηδεὶς με ἀδικοῖ;» αὕτη, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστιν, εὐθύς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς

αὐτοῖς χαίρειν καὶ ἄχθεσθαι τῷ δεσπότη, καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅτι μάλιστα ὁμοῖος ἔσται ἐκείνῳ. οὐχ οὕτως;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέγα [e] δύνασθαι, ὡς ὁ ὑμέτερος λόγος, ἐν τῇ πόλει διαπεπράξεται.

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν; ἢ πολλοῦ δεῖ, εἴπερ ὁμοῖος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδίκῳ καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; ἀλλ' οἴμαι ἔγωγε, πᾶν τούναντίον οὕτως ἢ παρασκευῆ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ τὸ οἶφ τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην. ἦ γάρ;

{Καλλικλῆς} Φαίνεται.

[511.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει μοχθηρῷ ὄντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωβημένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότη καὶ δύναμιν.

{Καλλικλῆς} Οὐκ οἶδ' ὅπη στρέφεις ἐκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω, ὧ Σώκρατες· ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος τὸν μὴ μιμούμενον ἐκείνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται, καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα. [b]

{Σωκράτης} Οἶδα, ὡγαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ κωφός γ' εἰμί, καὶ σοῦ ἀκούων καὶ Πώλου ἄρτι πολλάκις καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει· ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀποκτενεῖ μὲν, ἂν βούληται, ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν κάγαθὸν ὄντα.

{Καλλικλῆς} Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν;

{Σωκράτης} Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. ἢ οἶε δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας αἰ ἡμᾶς ἀεὶ ἐκ τῶν [c] κινδύνων σώζουσιν, ὥσπερ καὶ ἦν σὺ κελεύεις ἐμὲ μελετᾶν τὴν ῥητορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασώζουσαν;

{Καλλικλῆς} Ναὶ μὰ Δία ὀρθῶς γέ σοι συμβουλεύων.

{Σωκράτης} Τί δέ, ὧ βέλτιστε; ἦ καὶ ἡ τοῦ νεῖν ἐπιστήμη σεμνὴ τίς σοι δοκεῖ εἶναι;

{Καλλικλῆς} Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἄνθρώπους, ὅταν εἷς τι τοιοῦτον ἐμπέσωσιν οὗ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δ' αὕτη σοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγὼ σοι [d] μείζω ταύτης ἐρῶ, τὴν κυβερνητικὴν, ἢ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σώζει ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ ῥητορικὴ. καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶν καὶ κοσμία, καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταῦτα διαπραξαμένη τῇ δικανικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σώσῃ, οἴμαι δὴ ὀβολοὺς ἐπράξατο, ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, [e] ἐὰν πάμπλου, ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας, σώσασα ἅ νυνδὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας, ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα δύο δραχμὰς ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐκβὰς παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν μετρίῳ σχήματι· λογίζεσθαι γὰρ οἴμαι ἐπίσταται ὅτι ἄδηλόν ἐστιν οὐστινὰς τε

ὠφέληκεν τῶν συμπλεόντων οὐκ ἑάσας καταποντωθῆναι καὶ οὐστυνας ἐβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν [512.a] αὐτοὺς βελτίους ἐξεβίβασεν ἢ οἳ ἐνέβησαν, οὔτε τὰ σώματα οὔτε τὰς ψυχὰς. λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ, εἰ μὲν τις μεγάλοις καὶ ἀνιάτοις νοσήμασιν κατὰ τὸ σῶμα συνεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη, οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν, καὶ οὐδὲν ὑπ' αὐτοῦ ὠφέληται· εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμωτέρῳ, τῇ ψυχῇ, πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνιάτα, τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστὶν καὶ τοῦτον ὀνήσει, ἄντε ἐκ θαλάττης ἄντε ἐκ δικαστηρίου ἐάντε ἄλλοθεν ὀποθενοῦν [b] σῶση, ἀλλ' οἶδεν ὅτι οὐκ ἄμεινόν ἐστιν ζῆν τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ· κακῶς γὰρ ἀνάγκη ἐστὶν ζῆν.

Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν κυβερνήτην, καίπερ σφάζοντα ἡμᾶς, οὐδέ γε, ὧ θραυμάσιε, τὸν μηχανοποιόν, ὃς οὔτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττω ἐνίστε δύναται σφάζειν· πόλεις γὰρ ἔστιν ὅτε ὅλας σφάζει. μὴ σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι; καίτοι εἰ βούλοιο λέγειν, ὧ Καλλίκλεις, ἅπερ ὑμεῖς, σεμνύνων [c] τὸ πρᾶγμα, καταχῶσειεν ἂν ὑμᾶς τοῖς λόγοις, λέγων καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίνεσθαι μηχανοποιούς, ὡς οὐδὲν τᾶλλά ἐστιν· ἰκανὸς γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος. ἀλλὰ σὺ οὐδὲν ἤττον αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν ὀνειδίει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν, καὶ τῷ ὑεῖ αὐτοῦ οὐτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις, οὐτ' ἂν αὐτὸς λαβεῖν τὴν ἐκείνου. καίτοι ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς, τίς δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιῦ καταφρονεῖς καὶ [d] τῶν ἄλλων ὧν νυνδὴ ἔλεγες; οἶδ' ὅτι φαίης ἂν βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων. τὸ δὲ βέλτιον εἰ μὴ ἔστιν ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή, τὸ σφάζειν αὐτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὄντα ὁποῖός τις ἔτυχεν, καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίνεταί καὶ μηχανοποιῦ καὶ ἱατροῦ καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὅσαι τοῦ σφάζειν ἔνεκα πεποιοῦνται. ἀλλ', ὧ μακάριε, ὄρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ ἢ τὸ σφάζειν τε καὶ σφάζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὀποσονδὴ [e] χρόνον, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα ἐάτεον ἐστὶν καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναῖξιν ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ' ἂν εἶς ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον τίς ἂν τρόπον τοῦτον ὄν μέλλοι χρόνον βιῶναι ὡς ἄριστα βιοίῃ, ἄρα ἐξομοιῶν [513.a] αὐτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐν ἢ ἂν οἰκῇ, καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ σὲ ὡς ὀμοιότατον γίνεσθαι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλέως εἶναι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦθ' ὄρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί, ὅπως μὴ, ὧ δαιμόνιε, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας, τὰς Θετταλίδας· σὺν τοῖς φιλτάτοις ἢ αἵρεσις ἡμῖν ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δέ σοι οἶε ὄντινοῦν ἀνθρώπων παραδώσειν τέχνην τινὰ τοιαύτην, ἣτις [b] σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε ἀνόμοιον ὄντα τῇ πολιτείᾳ εἶτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον εἶτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλευῆ, ὧ Καλλίκλεις· οὐ γὰρ μιμητὴν δεῖ εἶναι ἀλλ' αὐτοφυῶς ὀμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπους γε πρὸς. ὅστις οὖν σε τούτοις ὀμοιότατον ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς πολιτικὸς εἶναι, πολιτικὸν καὶ ῥητορικόν· τῷ αὐτῶν γὰρ [c] ἤθει λεγομένων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἄχθονται, εἰ μὴ τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὧ φίλη κεφαλή, λέγομέν τι πρὸς ταῦτα, ὧ Καλλίκλεις;

{Καλλικλῆς} Οὐκ οἶδ' ὄντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ λέγειν, ὧ Σώκρατες, πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος· οὐ πάνυ σοὶ πείθομαι.

{Σωκράτης} Ὁ δήμου γὰρ ἔρωσ, ὧ Καλλίκλεις, ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῆ ἀντιστατεῖ μοι· ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως καὶ βέλτιον [d] ταῦτα ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσῃ. ἀναμνήσθητι δ' οὖν ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν, μίαν μὲν πρὸς ἡδονὴν ὀμιλεῖν, τὴν ἑτέραν δὲ πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαριζόμενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. οὐ ταῦτα ἦν ἂ τότε ὠριζόμεθα;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ μὲν ἑτέρα, ἢ πρὸς ἡδονήν, ἀγεννῆς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὔσα· ἦ γάρ; [e]

{Καλλικλῆς} Ἔστω, εἰ βούλει, σοὶ οὕτως.

{Σωκράτης} Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὃν εἴτε ψυχὴ, ὃ θεραπεύομεν;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὕτως ἐπιχειρητέον ἡμῖν ἔστιν τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ηὔρισκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν [514.a] προσφέρειν, ἐὰν μὴ καλὴ κάγαθὴ ἢ διάνοια ἢ τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχὴν τινῶν ἢ ἄλλην δύναμιν ἠντινοῦν. φῶμεν οὕτως ἔχειν;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε, εἴ σοι ἴδιον.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους, ὧ Καλλίκλεις, δημοσίᾳ πράζοντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά, ἢ τειχῶν ἢ νεωρίων ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέπασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ [b] ἐξετάσαι πρῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν τέχνην ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, τὴν οἰκοδομικὴν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν; ἔδει ἂν ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δεύτερον αὖ τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ὠκοδομήκαμεν ἴδια ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἢ αἰσχρὸν ἔστιν· καὶ εἰ μὲν ηὔρισκομεν σκοπούμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ [c] ἐλλογίμους γεγονότας καὶ οἰκοδομήματα πολλὰ μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ὠκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ ἴδια ἡμῶν ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων, νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν ἰέναι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα· εἰ δὲ μήτε διδάσκαλον εἶχομεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιδειῖξαι οἰκοδομήματά τε ἢ μηδὲν ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια, οὕτω δὲ ἀνόητον ἦν δήπου ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά. φῶμεν ταῦτα ὀρθῶς λέγεσθαι [d] ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω πάντα, τά τε ἄλλα κἂν εἰ ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες, ἐπεσκεψάμεθα δήπου ἂν ἐγὼ τε σὲ καὶ σὺ ἐμέ, Φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ σῶμα πρὸς ὑγίειαν; ἢ ἤδη τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλλάγη νόσου, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; κἂν ἐγὼ οἶμαι περὶ σοῦ ἕτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν· καὶ εἰ μὴ ηὔρισκομεν δι' ἡμᾶς μηδένα [e] βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ξένων μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα μήτε γυναῖκα, πρὸς Διός, ὧ Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ, εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥστε, πρὶν ἰδιωτεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν ἐπιχειρεῖν μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν καὶ ἄλλους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητόν σοι δοκεῖ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν;

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε.

[515.a]

{Σωκράτης} Νῦν δέ, ὃ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς ἄρτι ἄρχη πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεψόμεθα ἀλλήλους, Φέρε, Καλλικλῆς ἤδη τινὰ βελτίω πεποιήκεν τῶν πολιτῶν; ἔστιν ὅστις πρότερον πονηρὸς ὢν, ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων, διὰ Καλλικλέα καλὸς τε κάγαθός γέγονεν, ἢ ξένος ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; λέγε μοι, [b] ἐάν τις σε ταῦτα ἐξετάζη, ὃ Καλλίκλεις, τί ἐρεῖς; τίνα φήσεις βελτίω πεποιηκέναι ἄνθρωπον τῇ συνουσίᾳ τῆ σῆ; ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι, εἴπερ ἔστιν τι ἔργον σὸν ἔτι ἰδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν;

{Καλλικλῆς} Φιλόνικος εἶ, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐ φιλονικία γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βουλόμενος εἰδέναι ὄντινὰ ποτε τρόπον οἶει δεῖν πολιτεῦσθαι ἐν ἡμῖν. ἢ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήση ἡμῖν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ [c] τῆς πόλεως πράγματα ἢ ὅπως ὅτι βέλτιστοι οἱ πολῖται ὦμεν; ἢ οὐ πολλάκις ἤδη ὠμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; ὠμολογήκαμεν ἢ οὐ; ἀποκρίνου. ὠμολογήκαμεν· ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. εἰ τοῖνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῇ ἑαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεῖς εἰπέ περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν ὀλίγω πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦσιν ἀγαθοὶ πολῖται γεγονέναι, [d] Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ἀγαθοί, δῆλον ὅτι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων. ἐποίει ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅτε Περικλῆς ἤρχετο λέγειν ἐν τῷ δήμῳ, χείρους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν;

{Καλλικλῆς} Ἴσως.

{Σωκράτης} Οὐκ ἴσως δὴ, ὃ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν ὠμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολίτης. [e]

{Καλλικλῆς} Τί οὖν δὴ;

{Σωκράτης} Οὐδέν· ἀλλὰ τότε μοι εἰπέ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τούναντίον διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω, Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργούς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορίαν πρῶτον καταστήσαντα.

{Καλλικλῆς} Τῶν τὰ ὄτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλ' οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ηὐδοκίμει Περικλῆς καὶ οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, ἠνίκα χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κάγαθοὶ ἐγεγόνεσαν [516.a] ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, ὀλίγου δὲ καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος.

{Καλλικλῆς} Τί οὖν; τούτου ἔνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς;

{Σωκράτης} Ὅνων γοῦν ἂν ἐπιμελητῆς καὶ ἵππων καὶ βοῶν τοιοῦτος ὢν κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λακτίζοντας ἑαυτὸν μηδὲ κυρίττοντας μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε ταῦτα ἅπαντα ποιῶντας δι' ἀγριότητα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι [b] κακὸς εἶναι ἐπιμελητῆς ὅστισοῦν ὄτουοῦν ζώου, ὃς ἂν παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀγριώτερα ἢ παρέλαβε; δοκεῖ ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε, ἵνα σοι χαρίσωμαι.

{Σωκράτης} Καὶ τότε τοῖνον μοι χάρισαι ἀποκρινάμενος· πότερον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῶν ζώων ἐστὶν ἢ οὐ;

{Καλλικλῆς} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὠμολογοῦμεν, δικαιότερους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων ὑπ' ἐκείνου, εἴπερ [c] ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο αὐτῶν ἀγαθὸς ὢν τὰ πολιτικά;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ γε δίκαιοι ἡμεροί, ὡς ἔφη Ὅμηρος· σὺ δὲ τί φῆς; οὐχ οὕτως;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτούς ἀπέφηεν ἢ οἴους παρέλαβεν, καὶ ταῦτ' εἰς αὐτόν, ὃν ἦκιστ' ἂν ἐβούλετο.

{Καλλικλῆς} Βούλει σοι ὁμολογήσω;

{Σωκράτης} Εἰ δοκῶ γε σοι ἀληθῆ λέγειν.

{Καλλικλῆς} Ἔστω δὴ ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους; [d]

{Καλλικλῆς} Ἔστω.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικά Περικλῆς ἦν ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

{Καλλικλῆς} Οὐ σύ γε φῆς.

{Σωκράτης} Μὰ Δί' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὠμολόγεις. πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἐξωστράκισαν αὐτὸν οὔτοι οὐς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς; καὶ Θεμιστοκλέα ταῦτα ταῦτα ἐποίησαν καὶ φυγῆ προσεζημίωσαν; Μιλτιάδην δὲ τὸν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον [e] ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρῦτανιν, ἐνέπεσεν ἂν; καίτοι οὔτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς σὺ φῆς, οὐκ ἂν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὐκ οἶ γε ἀγαθοὶ ἠνίοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὰν δὲ θεραπεύσωσιν τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἀμείνους γένωνται ἠνίοχοι, τότε ἐκπίπτουσιν· οὐκ ἔστι ταῦτ' οὔτ' ἐν ἠνιοχείᾳ οὔτ' ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενί· ἢ δοκεῖ σοι;

{Καλλικλῆς} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι ἦσαν, [517.a] ὅτι οὐδένα ἡμεῖς ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα τὰ πολιτικά ἐν τῆδε τῇ πόλει. σὺ δὲ ὠμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν, καὶ προεῖλου τούτους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες, ὥστε, εἰ οὗτοι ῥήτορες ἦσαν, οὔτε τῆ ἀληθινῆ ῥητορικῆ ἐχρῶντο – οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον – οὔτε τῆ κολακικῆ.

{Καλλικλῆς} Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ὃ Σώκρατες, μὴ ποτέ τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσῃται οἷα τούτων ὅστις [b] βούλει εἶργασται.

{Σωκράτης} Ὡ δαιμόνιε, οὐδ' ἐγὼ ψέγω τούτους ὡς γε διακόνους εἶναι πόλεως, ἀλλὰ μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονικώτεροι γεγονέναι καὶ μᾶλλον οἷοί τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει ὧν ἐπεθύμει. ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας καὶ μὴ ἐπιτρέπειν, πείθοντες καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο ὅθεν ἔμελλον ἀμείνους ἔσεσθαι οἱ πολῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν [c] τούτων διέφερον ἐκεῖνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ πολίτου. ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐγὼ σοι ὁμολογῶ δεινότερους εἶναι ἐκείνους τούτων ἐκπορίζειν. πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιούμεν ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λόγοις· ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ ὃν διαλεγόμεθα οὐδὲν παυόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι καὶ ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὅτι λέγομεν. ἐγὼ γοῦν σε πολλάκις οἶμαι ὠμολογηκέναί καὶ ἐγνωκέναί ὡς ἄρα διττὴ αὕτη τις [d] ἢ πραγματεία ἔστιν καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ μὲν ἑτέρα διακονικὴ ἐστίν, ἣ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῆ τὰ σώματα ἡμῶν, σιτία, ἐὰν δὲ διψῆ, ποτά, ἐὰν δὲ ῥιγῶ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλ' ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν· καὶ ἐξεπίτηδές σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων λέγω, ἵνα ῥᾶον καταμάθῃς. τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι ἢ κάπηλον ὄντα ἢ ἔμπορον ἢ δημιουργόν του αὐτῶν [e] τούτων, σιτοποιὸν ἢ ὀψοποιὸν ἢ ὑφάντην ἢ σκυτοτόμον ἢ σκυτοδεψόν, οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν ὄντα τοιοῦτον δόξαι καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότη ὅτι ἔστιν τις παρὰ ταύτας ἀπάσας τέχνη γυμναστικὴ τε καὶ ἰατρικὴ, ἣ δὴ τῷ ὄντι γε ἐστὶν σώματος θεραπεία, ἣν περὶ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἐστὶν εἰς ἀρετὴν [518.a] σώματος, τὰς δ' ἄλλας πάσας ταύτας ἀγνοεῖν· διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι περὶ σώματος πραγματεῖαν, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον δεσποίνας εἶναι τούτων. ταῦτα οὖν ταῦτα ὅτι ἔστιν καὶ περὶ ψυχὴν, τοτὲ μὲν μοι δοκεῖς μανθάνειν ὅτι λέγω, καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδῶς ὅτι ἐγὼ λέγω· ἦ κεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων ὅτι ἄνθρωποι [b] καλοὶ κάγαθοι γεγονάσιν πολῖται ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδὴν ἐγὼ ἐρωτῶ οἵτινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους περὶ τὰ πολιτικά, ὥσπερ ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικά ἐμοῦ ἐρωτῶντος οἵτινες ἀγαθοὶ γεγονάσιν ἢ εἰσὶν σωμάτων θεραπευταί, ἔλεγές μοι πάνυ σπουδάζων, Θεαρίων ὁ ἀρτοκόπος καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιίαν συγγεγραφὸς τὴν Σικελικὴν καὶ Σάραμβος ὁ κάπηλος, ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γεγονάσιν σωμάτων θεραπευταί, ὁ μὲν ἄρτους θαυμαστοὺς [c] παρασκευάζων, ὁ δὲ ὄψον, ὁ δὲ οἶνον. ἴσως ἂν οὖν ἠγανάκτις, εἰ σοι ἔλεγον ἐγὼ ὅτι Ἄνθρωπε, ἐπαίεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαίοντας καλὸν κάγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν, οἷ, ἂν οὕτω τύχωσιν, ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπ' αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχαίας σάρκας· οἱ [d] δ' αὖ δι' ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἐστιῶντας αἰτιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν, ἀλλ' οἱ ἂν αὐτοῖς τύχωσι τότε παρόντες καὶ συμβουλεύοντές τι, ὅταν δὴ αὐτοῖς ἦκη ἢ τότε πλησμονὴ νόσον φέρουσα συχνῶ ὕστερον χρόνῳ, ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γεγονουῖα, τούτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσιν καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἷοί τ' ὦσι, τοὺς δὲ προτέρους ἐκείνους καὶ αἰτίους τῶν κακῶν [e]

ἐγκωμιάσουσιν. καὶ σὺ νῦν, ὦ Καλλίκλεις, ὁμοιότατον τούτῳ ἐργάζῃ· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἱ τούτους εἰστιάκασιν εὐωχοῦντες ὧν ἐπεθύμουν. καὶ φασὶ μεγάλην τὴν πόλιν πεποικέναι αὐτούς· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστιν [519.a] δι' ἐκείνους τοὺς παλαιούς, οὐκ αἰσθάνονται. ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασιν τὴν πόλιν· ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται συμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάσουσιν, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοὺ δὲ ἴσως ἐπλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῆ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἐταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύωσι [b] πρὸς οἷς ἐκτίσαντο, οὐκ αἰτίων ὄντων τῶν κακῶν ἀλλ' ἴσως συναιτίων. καίτοι ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν ὀρῶ γιγνόμενον καὶ ἀκούω τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πέρι. αἰσθάνομαι γάρ, ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζεται ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτοῦντων καὶ σχετλιαζόντων ὡς δεινὰ πάσχουσι· πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποικότες ἄρα ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων λόγος. τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστιν· προστάτης γὰρ πόλεως [c] οὐδ' ἂν εἷς ποτε ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἧς προστατεῖ. κινδυνεύει γὰρ ταῦτόν εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταί. καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τᾶλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολλάκις κατηγοροῦσιν τῶν μαθητῶν ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς, τοὺς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, [d] εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῶν. καὶ τούτου τοῦ λόγου τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρᾶγμα, ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ ὧ οὐκ ἔχουσιν; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὦ ἐταῖρε; ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἠνάγκασας, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνεσθαι.

{Καλλικλῆς} Σὺ δ' οὐκ ἂν οἷός τ' εἴης λέγειν, εἰ μή τίς σοι ἀποκρίνοιτο; [e]

{Σωκράτης} Ἔοικά γε· νῦν γοῦν συχνοὺς τείνω τῶν λόγων, ἐπειδὴ μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ', ὠγαθέ, εἰπέ πρὸς Φιλίου, οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι ἀγαθὸν φάσκοντα πεποικέναι τινὰ μέμφεσθαι τούτῳ ὅτι ὑφ' ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονώς τε καὶ ὧν ἔπειτα πονηρός ἐστιν;

{Καλλικλῆς} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετὴν;

[520.a]

{Καλλικλῆς} Ἔγωγε· ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων πέρι οὐδενὸς ἀξίων;

{Σωκράτης} Τί δ' ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἱ φάσκοντες προεστάναι τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν, ὅταν τύχωσιν, ὡς πονηροτάτης; οἷε τι διαφέρειν τούτους ἐκείνων; ταῦτόν, ὦ μακάρι', ἐστὶν σοφιστής καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγὺς τι καὶ παραπλήσιον, ὡσπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον· σὺ δὲ δι' ἄγνοιαν [b] τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἷε εἶναι, τὴν ῥητορικὴν, τοῦ δὲ καταφρονεῖς. τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιον ἐστὶν σοφιστικὴ ῥητορικῆς ὅσῳπερ νομοθετικὴ δικαστικὴ καὶ γυμναστικὴ ἰατρικῆς· μόνοις δ' ἔγωγε καὶ ὦμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἅμα καὶ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ὅτι οὐδὲν ὠφελήκασιν οὐς φασὶν ὠφελεῖν. οὐχ οὕτως ἔχει; [c]

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ προέσθαι γε δήπου τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ ἔλεγον. ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθεὶς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσειε τὴν χάριν, εἰ προοῖτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης καὶ μὴ συνθέμενος αὐτῷ μισθὸν ὅτι μάλιστα ἅμα μεταδιδούς τοῦ τάχους λαμβάνοι [d] τὸ ἀργύριον· οὐ γὰρ δὴ τῇ βραδυτῆτι οἶμαι ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀδικία· ἧ γάρ;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιρεῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μήποτε ἀδικηθῆ, ἀλλὰ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό τις ἀγαθοὺς ποιεῖν. οὐχ οὕτω;

{Καλλικλῆς} Φημί.

{Σωκράτης} Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας συμβουλὰς συμβουλεύειν λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας περὶ ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρὸν. [e]

{Καλλικλῆς} Ἔοικέ γε.

{Σωκράτης} Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὄντιν' ἂν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἶη καὶ ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ ἢ πόλιν, αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι συμβουλεύειν, ἐὰν μὴ τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ. ἧ γάρ;

{Καλλικλῆς} Ναί.

{Σωκράτης} Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἰτίον ἐστίν, ὅτι μόνῃ αὕτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἄντ' εὖ ποιεῖν, ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ εὖ ποιήσας ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἄντ' εὖ πείσεται· εἰ δὲ μή, οὐ. ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

[521.a]

{Καλλικλῆς} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν τῆς πόλεως, διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἰατρόν, ἢ ὡς διακονήσοντα καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα; τάληθῆ μοι εἶπέ, ὦ Καλλίκλεις· δίκαιος γὰρ εἶ, ὥσπερ ἦρξω παρρήσιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἃ νοεῖς λέγων. καὶ νῦν εὖ καὶ γενναίως εἶπέ.

{Καλλικλῆς} Λέγω τοίνυν ὅτι ὡς διακονήσοντα. [b]

{Σωκράτης} Κολακεύσοντα ἄρα με, ὦ γενναιότατε, παρακαλεῖς.

{Καλλικλῆς} Εἴ σοι Μυσὸν γε ἥδιον καλεῖν, ὦ Σώκρατες· ὡς εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις –

{Σωκράτης} Μὴ εἴπης ὁ πολλάκις εἶρηκας, ὅτι ἀποκτενεῖ με ὁ βουλόμενος, ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω, ὅτι Πονηρός γε ὢν ἀγαθὸν ὄντα· μηδ' ὅτι ἀφαιρήσεται ἐάν τι ἔχω, ἵνα μὴ αὖ ἐγὼ εἴπω ὅτι Ἄλλ' ἀφελόμενος οὐχ ἔξει ὅτι χρήσεται αὐτοῖς, ἀλλ' ὥσπερ με ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτως καὶ [c] λαβὼν ἀδίκως χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς.

{Καλλικλῆς} Ὡς μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πιστεύειν μηδ' ἂν ἐν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδὼν καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάνυ ἴσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου καὶ φαύλου.

{Σωκράτης} Ἀνόητος ἄρα εἰμί, ὧ Καλλίκλεις, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἶμαι ἐν τῆδε τῇ πόλει ὄντιν οὖν ἂν ὅτι τύχοι, τοῦτο παθεῖν. τότε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι, ἐάνπερ εἰσῶ εἰς δικαστήριον περὶ [d] τούτων τινὸς κινδυνεύων, ὃ σὺ λέγεις, πονηρός τις μ' ἔσται ὁ εἰσάγων – οὐδεὶς γὰρ ἂν χρηστός μὴ ἀδικοῦντ' ἄνθρωπον εἰσαγάγοι – καὶ οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθάνοιμι. βούλει σοι εἶπω δι' ὅτι ταῦτα προσδοκῶ;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἶπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ καὶ πράττειν τὰ πολιτικά μόνος τῶν νῦν· ἄτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὐς λέγω ἐκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς [e] τὸ ἡδιστον, καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἃ σὺ παραινεῖς, τὰ κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἔξω ὅτι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ. ὁ αὐτὸς δέ μοι ἤκει λόγος ὄνπερ πρὸς Πῶλον ἔλεγον· κρινοῦμαι γὰρ ὡς ἐν παιδίῳ ἰατρός ἂν κρίνοιτο κατηγοροῦντος ὀψοποιοῦ. σκόπει γάρ, τί ἂν ἀπολογοῖτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθείς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τις λέγων ὅτι «ἽΩ παῖδες, πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ ὄδε εἴργασται ἀνὴρ καὶ αὐτούς, καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν διαφθείρει τέμνων τε καὶ κάων, καὶ [522.a] ἰσχυαίνων καὶ πνίγων ἀπορεῖν ποιεῖ, πικρότατα πώματα διδοὺς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἀναγκάζων, οὐχ ὥσπερ ἐγὼ πολλὰ καὶ ἡδέα καὶ παντοδαπὰ ἠυώχουν ὑμᾶς·» τί ἂν οἶε ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα ἰατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; ἢ εἰ εἶποι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι «Ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὧ παῖδες, ὑγιεινῶς,» πόσον τι οἶε ἂν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα;

{Καλλικλῆς} Ἴσως· οἴεσθαί γε χρή.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἶε ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχεσθαι ὅτι [b] χρή εἰπεῖν;

{Καλλικλῆς} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἂν εἰσελθὼν εἰς δικαστήριον. οὔτε γὰρ ἡδονὰς ἅς ἐκπεπόρικα ἔξω αὐτοῖς λέγειν, ἅς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελίας νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ οὔτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ οὔτε οἷς πορίζεται· ἐάν τέ τις με ἢ νεωτέρους φῆ διαφθεῖρειν ἀπορεῖν ποιοῦντα, ἢ τοὺς πρεσβυτέρους κακηγορεῖν λέγοντα πικροὺς λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, οὔτε τὸ ἀληθὲς ἔξω εἰπεῖν, ὅτι Δικαίως [c] πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω, καὶ πράττω τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο, ὧ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἄλλο οὐδέν· ὥστε ἴσως, ὅτι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

{Καλλικλῆς} Δοκεῖ οὖν σοι, ὧ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἄνθρωπος ἐν πόλει οὕτως διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὢν ἑαυτῷ βοηθεῖν;

{Σωκράτης} Εἰ ἐκεῖνό γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχει, ὧ Καλλίκλεις, ὃ σὺ πολλάκις ὠμολόγησας· εἰ βεβοηθηκῶς εἴη αὐτῷ, μήτε περὶ [d] ἀνθρώπους μήτε περὶ θεοὺς ἀδικὸν μηδὲν μήτε εἰρηκῶς μήτε εἰργασμένος. αὕτη γὰρ τῆς βοηθείας ἑαυτῷ πολλάκις ἡμῖν ὠμολόγηται κρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐμέ τις ἐξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἑμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις ἐξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ διὰ ταύτην τὴν ἀδυναμίαν ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοῖην ἂν· εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδεία τελευτῶν ἔγωγε, εὖ οἶδα ὅτι ῥαδίως ἴδοις ἂν με φέροντα [e] τὸν θάνατον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἀλόγιστός τε καὶ ἄνανδρός ἐστιν, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Αἴδου ἀφικέσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον λέξαι.

{Καλλικλῆς} Ἄλλ' ἐπέπερ γε καὶ τᾶλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦτο πέρανον.

[523.a]

{Σωκράτης} Ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἠγήση μῦθον, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοὶ λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὁδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ αἰεὶ καὶ νῦν ἔτι ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ [b] ὀσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεως τε καὶ δίκης δεσμοτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ἢ μέλλοιεν τελευτᾶν· κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὃ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι φοιτῶν [c] σφιν ἄνθρωποι ἐκατέρωσε ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεὺς· «Ἄλλ' ἐγώ,» ἔφη, «παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται. ἀμπεχόμενοι γάρ,» ἔφη, «οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν,» ἢ δ' ὅς, «ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἠμφισμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καί, ἐπειδὴν ἡ κρίσις ἦ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβίωκασιν· [d] οἱ οὖν δικασταὶ ὑπὸ τε τούτων ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὄτα καὶ ὄλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὲ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίνεσθαι, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν,» ἔφη, «παυστέον ἐστὶν προειδόμενος αὐτοῦ τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προϊῶσι. τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ [e] ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν. ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἐκάστου, ἔρημον πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκείνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ἦ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκῶς πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐποίησάμην δικαστὰς ὑεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, [524.a] ἕνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι οὖν ἐπειδὴν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ ἐξ ἧς φέρετον τὴν ὁδὴν, ἢ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἢ δ' εἰς Τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθος κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνω δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπορητὸν τι τῷ ἐτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ἦ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις.»

Ταῦτ' ἔστιν, ὃ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω [b] ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογιζομαι συμβαίνειν. ὁ θάνατος τυγχάνει ὧν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτων διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἀλλήλοιν· ἐπειδὴν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ἦττον ἐκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἔξιν τὴν αὐτοῦ ἢ ἡπερ καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος, τό τε σῶμα τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα ἐνδηλα [c] πάντα. οἷον εἴ τις ὡς μέγα ἦν τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφῇ ἢ ἀμφοτέρω ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχὺς, παχὺς καὶ ἀποθανόντος, καὶ τᾶλλα οὕτως· καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρὸς. μαστιγίας αὖ εἴ τις ἦν καὶ ἵχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· ἢ κατεαγότα εἴ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ [d] τεθνεῶτος ταῦτά ταῦτα ἐνδηλα. ἐνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι παρεσκευαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἐνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἢ πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπὶ τινὰ χρόνον. ταῦτ' ὃν δὴ μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὃ Καλλίκλεις· ἐνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴν γυμνωθῇ τοῦ σώματος, τὰ τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἐκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἄνθρωπος. ἐπειδὴν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ

μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας [e] παρὰ τὸν Ῥαδάμανθον, ὁ Ῥαδάμανθος ἐκείνους ἐπιστήσας θεᾶται ἐκάστου τὴν ψυχὴν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὄν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστήν ὑπὸ [525.a] ἐπιπορκιῶν καὶ ἀδικίας, ἃ ἐκάστη ἢ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι· καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρατίας τῶν πράξεων ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχροτήτος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν· ἰδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς, οἷ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλήναι τὰ προσήκοντα πάθη. [b]

προσῆκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ βελτίονι γίνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι, ἵνα ἄλλοι ὀρῶντες πάσχοντα ἃ ἂν πάσχη φοβούμενοι βελτίους γίνωνται. εἰσὶν δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοι τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων οὗτοι οἱ ἂν ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμάρτωσιν· ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίνονται αὐτοῖς ἢ ὠφελία καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Ἄϊδου· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. [c]

οἱ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίνονται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδὲν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι δὲ ὀνίνανται οἱ τούτους ὀρῶντες διὰ τὰς ἀμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν αἰεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνητημένους ἐκεῖ ἐν Ἄϊδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς αἰεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθετήματα. [d]

ὣν ἐγὼ φημι ἓνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι, εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος, καὶ ἄλλον ὅστις ἂν τοιοῦτος τύραννος ἦ· οἷμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων γεγονότας· οὗτοι γὰρ διὰ τὴν ἐξουσίαν μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνουσι. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος· βασιλέας γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκεν [e] τοὺς ἐν Ἄϊδου τὸν αἰεὶ χρόνον τιμωρουμένους, Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ιδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκεν μεγάλας τιμωρίας συνεχόμενον ὡς ἀνίατον – οὐ γὰρ οἷμαι ἐξῆν αὐτῷ· διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν – ἀλλὰ γάρ, ὧ Καλλίκλεις, ἐκ τῶν [526.a] δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονηροὶ γιγνόμενοι ἄνθρωποι· οὐδὲν μὴν κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι, καὶ σφόδρα γε ἄξιον ἀγασθαι τῶν γιγνομένων· χαλεπὸν γάρ, ὧ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενομένου δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γίνονται οἱ τοιοῦτοι· ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοι γέγονασιν, οἷμαι δὲ καὶ ἔσονται καλοὶ κάγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ δικαίως [b] διαχειρίζειν ἃ ἂν τις ἐπιτρέπη· εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου· οἱ δὲ πολλοί, ὧ ἄριστε, κακοὶ γίνονται τῶν δυναστῶν. ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὴν ὁ Ῥαδάμανθος ἐκεῖνος τοιοῦτόν τινα λάβη, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδὲν, οὐθ' ὅστις οὐθ' ὧντινων, ὅτι δὲ πονηρὸς τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς Τάρταρον, ἐπισημνήμενος, ἐάντε ἰάσιμος ἐάντε ἀνίατος δοκῆ εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖσε ἀφικόμενος [c] τὰ προσήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ιδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μὲν, ἔγωγέ φημι, ὧ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὐτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἠγάσθη τε καὶ ἐς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός – ἐκάτερος τούτων ράβδον ἔχων δικάζει – ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται, μόνος ἔχων χρυσοῦν [d] σκῆπτρον, ὡς φησὶν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὀμήρου ἰδεῖν αὐτὸν –
 χρύσειον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσιν.

ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τε τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχὴν· χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν ἀσκῶν πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω [e] ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύνωμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγὼ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι, καὶ ὀνειδίζω σοι ὅτι οὐχ οἷός τ' ἔση σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ἦ καὶ ἡ κρίσις ἦν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀλλὰ ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν, [527.a] τὸν τῆς Αἰγίνης ὑόν, ἐπειδὰν σου ἐπιλαβόμενος ἄγη, χασμήση καὶ ἰλιγγιάσεις οὐδὲν ἦττον ἢ ἐγὼ ἐνθάδε σὺ ἐκεῖ, καὶ σε ἴσως τυπήσει τις καὶ ἐπὶ κόρρησ ἀτίμως καὶ πάντως προπηλακιεῖ.

Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθος σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὡσπερ γραὸς καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν, καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἴ πη ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὐρεῖν· νῦν δὲ ὀρᾷς ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σὺ τε καὶ Πῶλος καὶ [b] Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδειῖσαι ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅσπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων. ἀλλ' ἐν τοσοῦτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων μόνος οὗτος ἡρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατὰ τι κακὸς γίγνηται, κολαστέος ἐστί, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίνεσθαι καὶ [c] κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλοὺς, φευκτέον· καὶ τῆ ῥητορικῆ οὕτω χρηστέον ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεὶ, καὶ τῆ ἄλλῃ πάσῃ πράξει. ἐμοὶ οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐνταῦθα, οἷ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. καὶ ἕασόν τινά σου καταφρονῆσαι ὡς ἀνοήτου καὶ προπηλακίσει, ἐὰν βούληται, καὶ ναὶ μὰ Δία σὺ γε θαρρῶν πατάξαι τὴν [d] ἄτιμον ταύτην πληγὴν· οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείση, ἐὰν τῷ ὄντι ἦς καλὸς κάγαθος, ἀσκῶν ἀρετὴν. κάπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες, τότε ἦδη, ἐὰν δοκῇ χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἢ ὅποιον ἂν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους ὄντες βουλευέσθαι ἢ νῦν. αἰσχρὸν γὰρ ἔχοντάς γε ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα νεανιεύεσθαι ὡς τὶ ὄντας, οἷς οὐδέποτε ταῦτα δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ [e] τῶν μεγίστων – εἰς τοσοῦτον ἦκομεν ἀπαιδευσίας – ὡσπερ οὖν ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. τούτῳ οὖν ἐπώμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ, ὃ σὺ πιστεῦων ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος ὦ Καλλίκλεις.

Μένων ἢ περὶ ἀρετῆς, πειραστικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[70]

{Μένων} Ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἄρα διδασκὸν ἢ ἀρετῆ; ἢ οὐ διδασκὸν ἀλλ' ἀσκητόν; ἢ οὔτε ἀσκητόν οὔτε μαθητόν, ἀλλὰ φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἄλλω τινὶ τρόπῳ;

{Σωκράτης} ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἑλλησιν καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἵππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σοῦ ἐταίρου Ἀριστίππου πολῖται Λαρισαῖοι. τούτου δὲ ὑμῖν αἰτιὸς ἐστὶ Γοργίας· ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἵληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστὶν Ἀρίστιππος, καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν. καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ὑμᾶς εἵθικεν, ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐάν τις τι ἔρηται, ὡσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας, ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὐτὸν ἐρωτῶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ ὅτι ἂν τις βούληται, καὶ οὐδενὶ ὄτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δέ, ὦ φίλε Μένων, τὸ ἐναντίον περιέστηκεν· ὡσπερ αὐχμὸς τις τῆς σοφίας γέγονεν, [71] καὶ κινδυνεύει ἐκ τῶνδε τῶν τόπων παρ' ὑμᾶς οἴχεσθαι ἢ σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐθέλεις οὕτως ἐρέσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ γελᾷσεται καὶ ἐρεῖ·

«ὦ ξένη, κινδυνεύω σοι δοκεῖν μακάριός τις εἶναι – ἀρετὴν γοῦν εἴτε διδασκὸν εἴθ' ὄτῳ τρόπῳ παραγίγνεται εἰδέναι – ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω εἴτε διδασκὸν εἴτε μὴ διδασκὸν εἰδέναι, ὥστ' οὐδὲ αὐτὸ ὅτι ποτ' ἐστὶ τὸ παράπαν ἀρετὴ τυγχάνω εἰδῶς.»

Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτός, ὦ Μένων, οὕτως ἔχω· συμπένομαι τοῖς πολίταις τούτου τοῦ πράγματος, καὶ ἐμαυτὸν καταμέμφομαι ὡς οὐκ εἰδῶς περὶ ἀρετῆς τὸ παράπαν· ὁ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστίν, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι εἰδείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μένωνα μὴ γινώσκει τὸ παράπαν ὅστις ἐστίν, τοῦτον εἰδέναι εἴτε καλὸς εἴτε πλούσιος εἴτε καὶ γενναῖός ἐστιν, εἴτε καὶ τάναντία τούτων; δοκεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι;

{Μένων} Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ σύ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οἶσθα, ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπαγγέλλωμεν;

{Σωκράτης} Μὴ μόνον γε, ὦ ἐταῖρε, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλω πῶ ἐνέτυχον εἰδοῖ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ.

{Μένων} Τί δέ; Γοργία οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν;

{Σωκράτης} Ἐγωγε.

{Μένων} Εἶτα οὐκ ἐδόκει σοι εἰδέναι;

{Σωκράτης} Οὐ πάνυ εἰμὶ μνήμων, ὦ Μένων, ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνός τε οἶδε, καὶ σὺ ἂ ἐκεῖνος ἔλεγε· ἀνάμνησον οὖν με πῶς ἔλεγεν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς εἰπέ· δοκεῖ γὰρ δήπου σοὶ ἄπερ ἐκεῖνω.

{Μένων} Ἐμοιγε.

{Σωκράτης} Ἐκεῖνον μὲν τοίνυν ἐώμεν, ἐπειδὴ καὶ ἄπεστιν· σὺ δὲ αὐτός, ὃ πρὸς θεῶν, Μένων, τί φῆς ἀρετὴν εἶναι; εἶπον καὶ μὴ φθονήσης, ἵνα εὐτυχέστατον ψεῦσμα ἐψευσμένος ὦ, ἂν φανῆς σὺ μὲν εἰδώς καὶ Γοργίας, ἐγὼ δὲ εἰρηκῶς μηδενὶ πώποτε εἰδῶτι ἐντετυχηκέναι.

{Μένων} Ἄλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, ῥάδιον, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χαλεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σφῶζουσάν τε τὰ ἔνδον καὶ κατήκοον οὕσαν τοῦ ἀνδρός, καὶ ἄλλη ἐστὶν παιδὸς ἀρετὴ, καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός, εἰ μὲν βούλει, ἐλευθέρου, εἰ δὲ βούλει, [72] δούλου. καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἀρεταὶ εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς πέρι ὅτι ἐστίν· καθ' ἐκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν πρὸς ἕκαστον ἔργον ἐκάστῳ ἡμῶν ἡ ἀρετὴ ἐστίν, ὡσαύτως δὲ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, καὶ ἡ κακία.

{Σωκράτης} Πολλῇ γέ τι εὐτυχία ἔοικα κεχρηῆσθαι, ὦ Μένων, εἰ μίαν ζητῶν ἀρετὴν σμῆνός τι ἀνηύρηκα ἀρετῶν παρὰ σοὶ κείμενον. ἀτάρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν περὶ τὰ σμῆνη, εἴ μου ἐρομένου μελίττης περὶ οὐσίας ὅτι ποτ' ἐστίν, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγεσ ἀυτὰς εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω μοι, εἴ σε ἠρόμην· «Ἄρα τούτῳ φῆς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων, τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτῳ μὲν οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλῳ δὲ τῷ, οἷον ἢ κάλλει ἢ μεγέθει ἢ ἄλλῳ τῷ τῶν τοιούτων;» εἰπέ, τί ἂν ἀπεκρίνω οὕτως ἐρωτηθεῖς;

{Μένων} Τοῦτ' ἐγώ γε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ἢ μέλιτται εἰσίν, ἢ ἕτερα τῆς ἕτερας.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν εἶπον μετὰ ταῦτα· «Τοῦτο τοίνυν μοι αὐτὸ εἰπέ, ὦ Μένων· ὃ οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλὰ ταῦτόν εἰσιν ἅπασαι, τί τοῦτο φῆς εἶναι;» εἶχες δήπου ἂν τί μοι εἰπεῖν;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν· κἂν εἰ πολλαὶ καὶ παντοδαπαὶ εἰσιν, ἓν γέ τι εἶδος ταῦτόν ἅπασαι ἔχουσιν δι' ὃ εἰσιν ἀρεταί, εἰς ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀποκρινόμενον τῷ ἐρωτήσαντι ἐκεῖνο δηλῶσαι, ὃ τυγχάνει οὕσα ἀρετὴ· ἢ οὐ μανθάνεις ὅτι λέγω;

{Μένων} Δοκῶ γέ μοι μανθάνειν· οὐ μέντοι ὡς βούλομαί γε πῶ κατέχω τὸ ἐρωτώμενον.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆς μόνον σοι οὕτω δοκεῖ, ὦ Μένων, ἄλλη μὲν ἀνδρὸς εἶναι, ἄλλη δὲ γυναικὸς καὶ τῶν ἄλλων, ἢ καὶ περὶ ὑγείας καὶ περὶ μεγέθους καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύτως; ἄλλη μὲν ἀνδρὸς δοκεῖ σοι εἶναι ὑγία, ἄλλη δὲ γυναικός; ἢ ταῦτόν πανταχοῦ εἶδος ἐστίν, ἕάνπερ ὑγία ᾗ, ἕάντε ἐν ἀνδρὶ ἕάντε ἐν ἄλλῳ ὄψων ᾗ;

{Μένων} Ἡ αὐτὴ μοι δοκεῖ ὑγία γὰρ εἶναι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς; ἕάνπερ ἰσχυρὰ γυνὴ ᾗ, τῷ αὐτῷ εἶδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ ἔσται; τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ τοῦτο λέγω· οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχύς εἶναι ἢ ἰσχύς, ἕάντε ἐν ἀνδρὶ ἢ ἕάντε ἐν γυναικί. ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν;

{Μένων} Οὐκ ἔμοιγε.

[73]

{Σωκράτης} Ἡ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, ἐάντε ἐν παιδί ἢ ἐάντε ἐν πρεσβύτῃ, ἐάντε ἐν γυναικί ἐάντε ἐν ἀνδρί;

{Μένων} Ἔμοιγέ πως δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο οὐκέτι ὁμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις τούτοις.

{Σωκράτης} Τί δέ; οὐκ ἀνδρὸς μὲν ἀρετὴν ἔλεγες πόλιν εὖ διοικεῖν, γυναικὸς δὲ οἰκίαν;

{Μένων} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οἷόν τε εὖ διοικεῖν ἢ πόλιν ἢ οἰκίαν ἢ ἄλλο ὅτιοῦν, μὴ σωφρόνως καὶ δικαίως διοικοῦντα;

{Μένων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄνπερ δικαίως καὶ σωφρόνως διοικῶσιν, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη διοικήσουσιν;

{Μένων} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφοτέρωθεν δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης.

{Μένων} Φαίνονται.

{Σωκράτης} Τί δὲ παῖς καὶ πρεσβύτης; μὴν ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἄδικοι ἀγαθοὶ ἂν ποτε γένοιτο;

{Μένων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Πάντες ἄρ' ἄνθρωποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοὶ εἰσιν· τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες ἀγαθοὶ γίνονται.

{Μένων} Ἔοικε.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν δήπου, εἴ γε μὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἦν αὐτῶν, τῷ αὐτῷ ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν.

{Μένων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστίν, πειρῶ εἰπεῖν καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτό φησι Γοργίας εἶναι καὶ σὺ μετ' ἐκείνου.

{Μένων} Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχειν οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἐν γέ τι ζητεῖς κατὰ πάντων.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ζητῶ γε. ἀλλ' ἄρα καὶ παιδὸς ἢ αὐτῆς ἀρετῆς, ὦ Μένων, καὶ δούλου, ἄρχειν οἶω τε εἶναι τοῦ δεσπότη, καὶ δοκεῖ σοι ἔτι ἂν δούλος εἶναι ὁ ἄρχων;

{Μένων} Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ εἰκός, ὦ ἄριστε· ἔτι γὰρ καὶ τότε σκόπει. ἄρχειν φῆς οἷόν τ' εἶναι. οὐ προσθήσομεν αὐτόσε τὸ δικαίως, ἀδίκως δὲ μή;

{Μένων} Οἶμαι ἔγωγε· ἢ γὰρ δικαιοσύνη, ὃ Σώκρατες, ἀρετὴ ἐστίν.

{Σωκράτης} Πότερον ἀρετὴ, ὃ Μένων, ἢ ἀρετὴ τις;

{Μένων} Πῶς τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Ὡς περὶ ἄλλου ὄπου οὖν. οἶον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος πέρι εἵπομι' ἂν ἔγωγε ὅτι σχῆμά τί ἐστίν, οὐχ οὕτως ἀπλῶς ὅτι σχῆμα. διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἂν εἵπομι, ὅτι καὶ ἄλλα ἔστι σχήματα.

{Μένων} Ὅρθως γε λέγων σύ, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην ἀλλὰ καὶ ἄλλας εἶναι ἀρετάς.

[74]

{Σωκράτης} Τίνας ταύτας; εἶπέ. οἶον καὶ ἐγὼ σοι εἵπομι ἂν καὶ ἄλλα σχήματα, εἴ με κελεύεις· καὶ σὺ οὖν ἐμοὶ εἶπέ ἄλλας ἀρετάς.

{Μένων} Ἡ ἀνδρεία τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι καὶ σωφροσύνη καὶ σοφία καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ἄλλαι πάμπολλαι.

{Σωκράτης} Πάλιν, ὃ Μένων, ταῦτόν πεπόνθαμεν· πολλὰς αὖ ἠυρήκαμεν ἀρετάς μίαν ζητοῦντες, ἄλλον τρόπον ἢ νυνδὴ· τὴν δὲ μίαν, ἢ διὰ πάντων τούτων ἐστίν, οὐ δυνάμεθα ἀνευρεῖν.

{Μένων} Οὐ γὰρ δύναμαί πω, ὃ Σώκρατες, ὡς σὺ ζητεῖς, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις.

{Σωκράτης} Εἰκότως γε· ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἶός τ' ὦ, ἡμᾶς προβιβάσαι. μανθάνεις γὰρ πού ὅτι οὕτως ἔχει περὶ παντός· εἴ τις σε ἀνέροιτο τοῦτο ὃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, «Τί ἐστίν σχῆμα, ὃ Μένων;» εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἄπερ ἐγὼ, «Πότερον σχῆμα ἢ στρογγυλότης ἐστίν ἢ σχῆμά τι;» εἶπες δήπου ἂν ὅτι σχῆμά τι.

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διὰ ταῦτα, ὅτι καὶ ἄλλα ἔστιν σχήματα;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ εἴ γε προσσηρώτα σε ὅποια, ἔλεγες ἂν;

{Μένων} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Καὶ αὖ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνήρετο ὅτι ἐστίν, καὶ εἰπόντος σου ὅτι τὸ λευκόν, μετὰ ταῦτα ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτῶν· «Πότερον τὸ λευκὸν χρωμᾶ ἐστίν ἢ χρωμᾶ τι;» εἶπες ἂν ὅτι χρωμᾶ τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα;

{Μένων} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Καὶ εἴ γέ σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἂν ἄλλα, ἃ οὐδὲν ἦττον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν ὥσπερ ἐγὼ μετήρει τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι «Ἄει εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα, ἀλλὰ μὴ μοι οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐνὶ τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φῆς οὐδὲν αὐτῶν ὅτι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα καὶ ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις, ὅτι ἐστὶν τοῦτο ὃ οὐδὲν ἦττον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ εὐθύ, ὃ δὴ ὀνομάζεις σχῆμα καὶ οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον σχῆμα εἶναι ἢ τὸ εὐθύ;» ἢ οὐχ οὕτω λέγεις;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον εἶναι στρογγύλον ἢ εὐθύ, οὐδὲ τὸ εὐθύ εὐθύ ἢ στρογγύλον;

{Μένων} Οὐ δῆπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν σχῆμά γε οὐδὲν μᾶλλον φῆς εἶναι τὸ στρογγύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου.

{Μένων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί ποτε οὖν τοῦτο οὗ τοῦτο ὄνομά ἐστίν, τὸ σχῆμα; πειρῶ λέγειν. [75] εἰ οὖν τῷ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ σχήματος ἢ χρώματος εἶπες ὅτι «Ἄλλ' οὐδὲ μανθάνω ἔγωγε ὅτι βούλει, ὦ ἄνθρωπε, οὐδὲ οἶδα ὅτι λέγεις;» ἴσως ἂν ἐθαύμασε καὶ εἶπεν· «Οὐ μανθάνεις ὅτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις ταυτόν;» ἢ οὐδὲ ἐπὶ τούτοις, ὦ Μένων, ἔχοις ἂν εἰπεῖν, εἴ τίς σε ἐρωτῶ· «Τί ἐστὶν ἐπὶ τῷ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δὴ σχήματα καλεῖς, ταυτόν ἐπὶ πᾶσιν;» πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καὶ γένηται σοι μελέτη πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν.

{Μένων} Μή, ἀλλὰ σύ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ.

{Σωκράτης} Βούλει σοι χαρίσωμαι;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἐθελήσεις οὖν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς ἀρετῆς;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Προθυμητέον τοίνυν· ἄξιον γάρ.

{Μένων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, πειρώμεθά σοι εἰπεῖν τί ἐστὶν σχῆμα. σκόπει οὖν εἰ τόδε ἀποδέχη αὐτὸ εἶναι· ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν τοῦτο σχῆμα, ὃ μόνον τῶν ὄντων τυγχάνει χρώματι ἀεὶ ἐπόμενον. ἰκανῶς σοι, ἢ ἄλλως πως ζητεῖς; ἐγὼ γὰρ κἂν οὕτως ἀγαπῶν εἴ μοι ἀρετὴν εἴποις.

{Μένων} Ἀλλὰ τοῦτό γε εὐήθες, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις;

{Μένων} Ὅτι σχῆμά πού ἐστὶν κατὰ τὸν σὸν λόγον ὃ ἀεὶ χροῖα ἔπεται. εἶεν· εἰ δὲ δὴ τὴν χροῖαν τις μὴ φαίη εἰδέναι, ἀλλὰ ὡσαύτως ἀποροῖ ὥσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν οἶει σοι ἀποκεκρίσθαι;

{Σωκράτης} Τάληθῆ ἔγωγε· καὶ εἰ μὲν γε τῶν σοφῶν τις εἶη καὶ ἐριστικῶν τε καὶ ἀγωνιστικῶν ὁ ἐρόμενος, εἴποιμ' ἂν αὐτῷ ὅτι «Ἐμοὶ μὲν εἴρηται· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνειν λόγον καὶ ἐλέγχειν.» εἰ δὲ ὥσπερ ἐγὼ τε καὶ σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες βούλοιντο ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ

πρῶτόν πως καὶ διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον μὴ μόνον τάληθῃ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ὧν ἂν προσομολογῇ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. πειράσομαι δὴ καὶ ἐγὼ σοι οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι· τελευτὴν καλεῖς τι; τοιόνδε λέγω οἷον πέρας καὶ ἔσχατον – πάντα ταῦτα ταυτόν τι λέγω· ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Πρόδικος διαφέροιτο, ἀλλὰ σύ γέ που καλεῖς πεπεράνθαι τι καὶ τετελευτηκέναι – τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν, οὐδὲν ποικίλον.

{Μένων} Ἀλλὰ καλῶ, καὶ οἶμαι μανθάνειν ὃ λέγεις.

[76]

{Σωκράτης} Τί δ'; ἐπίπεδον καλεῖς τι, καὶ ἕτερον αὖ στερεόν, οἷον ταῦτα τὰ ἐν ταῖς γεωμετρίας;

{Μένων} Ἔγωγε καλῶ.

{Σωκράτης} Ἦδη τοίνυν ἂν μάθοις μου ἐκ τούτων σχῆμα ὃ λέγω. κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος τοῦτο λέγω, εἰς ὃ τὸ στερεόν περαίνει, τοῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβῶν εἴποιμι στερεοῦ πέρας σχῆμα εἶναι.

{Μένων} Τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὑβριστής γ' εἶ, ὦ Μένων· ἀνδρὶ πρεσβύτη πράγματα προστάττεις ἀποκρίνεσθαι, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀναμνησθεὶς εἰπεῖν ὅτι ποτε λέγει Γοργίας ἀρετὴν εἶναι.

{Μένων} Ἀλλ' ἐπειδάν μοι σὺ τοῦτ' εἴπης, ὦ Σώκρατες, ἐρῶ σοι.

{Σωκράτης} Κἂν κατακεκαλυμμένος τις γνοίῃ, ὦ Μένων, διαλεγόμενου σου, ὅτι καλὸς εἶ καὶ ἐρασταί σοι ἔτι εἰσίν.

{Μένων} Τί δή;

{Σωκράτης} Ὅτι οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τρυφῶντες, ἅτε τυραννεύοντες ἕως ἂν ἐν ὥρᾳ ᾧσιν, καὶ ἅμα ἐμοῦ ἴσως κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἡττων τῶν καλῶν· χαριῶμαι οὖν σοι καὶ ἀποκρινοῦμαι.

{Μένων} Πάνυ μὲν οὖν χάρισαι.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ἢ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσῃς;

{Μένων} Βούλομαι· πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροάς τινας τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα;

{Μένων} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Καὶ πόρους εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι;

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἐκ τούτων δὴ «σύνες ὃ τοι λέγω,» ἔφη Πίνδαρος. ἔστιν γὰρ χροὰ ἀπορροή σχημάτων ὅψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός.

{Μένων} Ἄριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι.

{Σωκράτης} Ἴσως γάρ σοι κατὰ συνήθειαν εἴρηται· καὶ ἅμα οἶμαι ἐννοεῖς ὅτι ἔχοις ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν καὶ φωνὴν ὃ ἔστι, καὶ ὁσμὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.

{Μένων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τραγικὴ γάρ ἐστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις, ὥστε ἀρέσκει σοι μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος.

{Μένων} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀλεξιδήμου, ὡς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω, ἀλλ' ἐκείνη βελτίων· οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοὶ δόξαι, εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης.

[77]

{Μένων} Ἀλλὰ περιμένειμ' ἂν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλὰ τοιαῦτα λέγοις.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοῦ ἔνεκα καὶ ἐμαυτοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ' ἔσομαι πολλὰ τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' ἴθι δὴ πειρῶ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ ὅλου εἰπὼν ἀρετῆς περὶ ὅτι ἐστίν, καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἐνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἐκάστοτε οἱ σκόπτοντες, ἀλλὰ ἐάσας ὄλην καὶ ὑγιῆ εἰπέ τί ἐστίν ἀρετή. τὰ δέ γε παραδείγματα παρ' ἐμοῦ εἴληφας.

{Μένων} Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ ὁ ποιητὴς λέγει, «χαίρειν τε καλοῖσι καὶ δύνασθαι.» καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω ἀρετὴν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν δυνατὸν εἶναι πορίζεσθαι.

{Σωκράτης} ἼΑρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι;

{Μένων} Μάλιστα γε.

{Σωκράτης} ἼΑρα ὡς ὄντων τινῶν οἱ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἐτέρων δὲ οἱ τῶν ἀγαθῶν; οὐ πάντες, ὦριστε, δοκοῦσί σοι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν;

{Μένων} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τινες τῶν κακῶν;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Οἰόμενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἢ καὶ γινώσκοντες ὅτι κακὰ ἐστίν ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν;

{Μένων} Ἀμφότερα ἔμοιγε δοκοῦσιν.

{Σωκράτης} ἼΗ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστίν ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν;

{Μένων} Μάλιστα.

{Σωκράτης} Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἢ γενέσθαι αὐτῶ;

{Μένων} Γενέσθαι· τί γὰρ ἄλλο;

{Σωκράτης} Πότερον ἡγούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γένηται, ἢ γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ᾧ ἂν παρῆ;

{Μένων} Εἰσὶ μὲν οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν, εἰσὶν δὲ καὶ οἱ γινώσκοντες ὅτι βλάπτει.

{Σωκράτης} ἼΗ καὶ δοκοῦσί σοι γινώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστὶν οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν;

{Μένων} Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὔτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων ἃ ᾧοντο ἀγαθὰ εἶναι, ἔστιν δὲ ταῦτά γε κακὰ· ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι δῆλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὔ;

{Μένων} Κινδυνεύουσιν οὔτοι γε.

{Σωκράτης} Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες, ὡς φῆς σύ, ἡγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γένηται, γινώσκουσιν δήπου ὅτι βλαβήσονται ὑπ' αὐτῶν;

[78]

{Μένων} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὔτοι οὐκ οἴονται ἀθλίου εἶναι καθ' ὅσον βλάπτονται;

{Μένων} Καὶ τοῦτο ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Τοὺς δὲ ἀθλίου οὐ κακοδαίμονας;

{Μένων} Οἴμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἀθλιος καὶ κακοδαίμων εἶναι;

{Μένων} Οὐ μοι δοκεῖ, ᾧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα βούλεται, ᾧ Μένων, τὰ κακὰ οὐδεὶς, εἴπερ μὴ βούλεται τοιοῦτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἀθλιον εἶναι ἢ ἐπιθυμεῖν τε τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι;

{Μένων} Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ᾧ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεσθαι τὰ κακὰ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν νυνδὴ ἔλεγες ὅτι ἔστιν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαι τε τάγαθὰ καὶ δύνασθαι;

{Μένων} Εἶπον γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦ λεχθέντος τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶσιν ὑπάρχει, καὶ ταύτη γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου βελτίων;

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δῆλον ὅτι εἴπερ ἐστὶ βελτίων ἄλλος ἄλλου, κατὰ τὸ δύνασθαι ἂν εἶη ἀμείνων.

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τοῦτ' ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν σὸν λόγον ἀρετῆ, δύναμις τοῦ πορίζεσθαι τάγαθά.

{Μένων} Παντάπασι μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχειν ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις.

{Σωκράτης} Ἴδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις· ἴσως γὰρ ἂν εὖ λέγοις. τάγαθὰ φῆς οἷόν τ' εἶναι πορίζεσθαι ἀρετὴν εἶναι;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἷον ὑγίειάν τε καὶ πλοῦτον;

{Μένων} Καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι καὶ τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς.

{Σωκράτης} Μὴ ἄλλ' ἄττα λέγεις τάγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα;

{Μένων} Οὐκ, ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ τοιαῦτα.

{Σωκράτης} Εἶεν· χρυσίον δὲ δὴ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι ἀρετὴ ἔστιν, ὡς φησι Μένων ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως πατρικὸς ξένος. πότερον προστιθεῖς τούτῳ τῷ πόρῳ, ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ ὀσίως, ἢ οὐδὲν σοι διαφέρει, ἀλλὰ κἂν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζεται, ὁμοίως σὺ αὐτὰ ἀρετὴν καλεῖς;

{Μένων} Οὐ δῆπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ κακίαν.

{Μένων} Πάντως δῆπου.

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τούτῳ τῷ πόρῳ δικαιοσύνην ἢ σωφροσύνην ἢ ὀσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι μόνιον ἀρετῆς· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἀρετὴ, καίπερ ἐκπορίζουσα τάγαθά.

{Μένων} Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετὴ γένοιτ' ἂν;

{Σωκράτης} Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν μὴ δίκαιον ᾖ, [79] μήτε αὐτῷ μήτε ἄλλῳ, οὐκ ἀρετὴ καὶ αὕτη ἔστιν ἡ ἀπορία;

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἢ ἡ ἀπορία ἀρετῆ ἂν εἴη, ἀλλὰ, ὡς ἔοικεν, ὁ μὲν ἂν μετὰ δικαιοσύνης γίγνηται, ἀρετὴ ἔσται, ὁ δ' ἂν ἄνευ πάντων τῶν τοιούτων, κακία.

{Μένων} Δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόνιον ἀρετῆς ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἶτα, ὦ Μένων, παίζεις πρὸς με;

{Μένων} Τί δῆ, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὅτι ἄρτι ἐμοῦ δεηθέντος σου μὴ καταγνῦναι μηδὲ κερματίζειν τὴν ἀρετὴν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀποκρίνεσθαι, τούτου μὲν ἡμέλησας, λέγεις δὲ μοι ὅτι ἀρετὴ ἔστιν οἷόν τ' εἶναι τάγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τοῦτο δὲ φῆς μόνιον ἀρετῆς εἶναι;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν συμβαίνει ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττειν ὅτι ἂν πράττη, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι· τὴν γὰρ δικαιοσύνην μόνιον φῆς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων. τί οὖν δὴ τοῦτο λέγω; ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὄλον εἶπεῖν τὴν ἀρετὴν, αὐτὴν μὲν πολλοῦ δεῖς εἶπεῖν ὅτι ἐστίν, πᾶσαν δὲ φῆς πρᾶξιν ἀρετὴν εἶναι, ἐάνπερ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττηται, ὥσπερ εἰρηκῶς ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν τὸ ὄλον καὶ ἤδη γνωσομένου ἐμοῦ, καὶ ἐάν σὺ κατακερματίζης αὐτὴν κατὰ μόρια. δεῖται οὖν σοι πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὧ φίλε Μένων, τί ἐστὶν ἀρετὴ, εἰ μετὰ μορίου ἀρετῆς πᾶσα πρᾶξις ἀρετὴ ἂν εἴη; τοῦτο γὰρ ἐστὶν λέγειν, ὅταν λέγη τις, ὅτι πᾶσα ἢ μετὰ δικαιοσύνης πρᾶξις ἀρετὴ ἐστὶν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πάλιν δεῖσθαι τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ἀλλ' οἶει τινα εἰδέναι μόνιον ἀρετῆς ὅτι ἐστίν, αὐτὴν μὴ εἰδότα;

{Μένων} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγὼ σοι ἄρτι ἀπεκρινάμην περὶ τοῦ σχήματος, ἀπεβάλλομένου τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν τὴν διὰ τῶν ἔτι ζητουμένων καὶ μήπω ὠμολογημένων ἐπιχειροῦσαν ἀποκρίνεσθαι.

{Μένων} Καὶ ὀρθῶς γε ἀπεβάλλομεν, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Μὴ τοίνυν, ὧ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἔτι ζητουμένης ἀρετῆς ὅλης ὅτι ἐστὶν οἴου διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρινόμενος δηλώσειν αὐτὴν ὄφου, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων, ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως, τίνος ὄντος ἀρετῆς λέγεις ἢ λέγεις· ἢ οὐδὲν σοι δοκῶ λέγειν;

{Μένων} Ἔμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

{Σωκράτης} Ἀπόκριναι τοίνυν πάλιν ἐξ ἀρχῆς· τί φῆς ἀρετὴν εἶναι καὶ σὺ καὶ ὁ ἐταῖρός σου;

{Μένων} Ὡ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι [80] ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὡς γέ μοι δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάτεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονέναι. καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς, εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι, ὁμοιότατος εἶναι τὸ τε εἶδος καὶ τᾶλλα ταύτη τῇ πλατεῖα νάρκη τῇ θαλαττία· καὶ γὰρ αὐτὴ τὸν αἰεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκαῖν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκαῖν· ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκαῖν, καὶ οὐκ ἔχω ὅτι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυριάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἶρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάνυ εὖ, ὡς γε ἐμαυτῷ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὅτι ἐστὶν τὸ παράπαν ἔχω εἶπεῖν. καὶ μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.

{Σωκράτης} Πανοῦργος εἶ, ὧ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με.

{Μένων} Τί μάλιστα, ὧ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Γινώσκω οὐ ἔνεκά με ἤκασας.

{Μένων} Τίνος δὴ οἶει;

{Σωκράτης} Ἴνα σε ἀντεικάσω. ἐγὼ δὲ τοῦτο οἶδα περὶ πάντων τῶν καλῶν, ὅτι χαίρουσιν εἰκαζόμενοι – λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς· καλαὶ γὰρ οἶμαι τῶν καλῶν καὶ αἱ εἰκόνες – ἀλλ' οὐκ

ἀντεικάσομαί σε. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν ἡ νάρκη αὐτὴ ναρκῶσα οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μή, οὐ. οὐ γὰρ εὐπορῶν αὐτὸς τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν, ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον αὐτὸς ἀπορῶν οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν. καὶ νῦν περὶ ἀρετῆς ὃ ἔστιν ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, σὺ μέντοι ἴσως πρότερον μὲν ἤδησθα πρὶν ἐμοῦ ἄψασθαι, νῦν μέντοι ὁμοῖος εἶ οὐκ εἰδότης. ὅμως δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι καὶ συζητῆσαι ὅτι ποτέ ἐστιν.

{Μένων} Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὃ μὴ οἶσθα τὸ παράπαν ὅτι ἐστίν; ποῖον γὰρ ὧν οὐκ οἶσθα προθέμενος ζητήσεις; ἢ εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἐντύχοις αὐτῷ, πῶς εἴσῃ ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ σὺ οὐκ ἤδησθα;

{Σωκράτης} Μανθάνω οἶον βούλει λέγειν, ὦ Μένων. ὁρᾶς τοῦτον ὡς ἐριστικὸν λόγον κατάγεις, ὡς οὐκ ἄρα ἔστιν ζητεῖν ἀνθρώπῳ οὔτε ὃ οἶδε οὔτε ὃ μὴ οἶδε; οὔτε γὰρ ἂν ὃ γε οἶδεν ζητοῖ – οἶδεν γάρ, καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιοῦτῳ ζητήσεως – οὔτε ὃ μὴ οἶδεν – οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὅτι ζητήσει.

[81]

{Μένων} Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὁ λόγος οὗτος, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐκ ἔμοιγε.

{Μένων} Ἔχεις λέγειν ὅπη;

{Σωκράτης} Ἐγωγε· ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σοφῶν περὶ τὰ θεῖα πράγματα –

{Μένων} Τίνα λόγον λεγόντων;

{Σωκράτης} Ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν.

{Μένων} Τίνα τοῦτον, καὶ τίνες οἱ λέγοντες;

{Σωκράτης} Οἱ μὲν λέγοντές εἰσι τῶν ἱερέων τε καὶ τῶν ἱερειῶν ὅσοις μεμέληκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται λόγον οἷσις τ' εἶναι διδόναι· λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν ὅσοι θεοῖο εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσιν, ταυτί ἐστιν· ἀλλὰ σκοπεῖ εἴ σοι δοκοῦσιν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν – ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι – τοτὲ δὲ πάλιν γίνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε· δεῖν δὲ διὰ ταῦτα ὡς ὀσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον· οἷσιν γὰρ ἂν –

Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος

δέξεται, εἰς τὸν ὑπερθεὶν ἄλιον κείνων ἐνάτῳ ἔτεϊ

ἀντιδοῖ ψυχὰς πάλιν,

ἐκ τῶν βασιλῆες ἀγαυοὶ

καὶ σθένει κραιπνοὶ σοφίᾳ τε μέγιστοι

ἄνδρες αὔξοντ'· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἀγνοὶ

πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται.

Ἄτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατός τε οὔσα καὶ πολλάκις γεγонуῖα, καὶ ἑώρακυῖα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν Ἄιδου καὶ πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὅτι οὐ μεμάθηκεν· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων οἷόν τ' εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι, ἃ γε καὶ πρότερον ἠπίστατο. ἄτε γὰρ τῆς φύσεως ἀπάσης συγγενοῦς οὔσης, καὶ μεμαθηκυῖας τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἐν μόνον ἀναμνησθέντα – ὃ δὴ μάθησιν καλοῦσιν ἄνθρωποι – τᾶλλα πάντα αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρεῖος ἦ καὶ μὴ ἀποκάμνη ζητῶν· τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν ἀνάμνησις ὅλον ἐστίν. οὐκοῦν δεῖ

πείθεσθαι τούτῳ τῷ ἐριστικῷ λόγῳ· οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργούς ποιήσειεν καὶ ἔστιν τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδὺς ἀκοῦσαι, ὅδε δὲ ἐργατικούς τε καὶ ζητητικούς ποιεῖ· ὃ ἐγὼ πιστεύω ἀληθεῖ εἶναι ἐθέλω μετὰ σοῦ ζητεῖν ἀρετὴ ὅτι ἐστίν.

{Μένων} Ναί, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πῶς λέγεις τοῦτο, ὅτι οὐ μανθάνομεν, ἀλλὰ ἦν καλοῦμεν μάθησιν ἀνάμνησίς ἐστιν; ἔχεις με τοῦτο διδάξαι ὡς οὕτως ἔχει;

{Σωκράτης} Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ, [82] καὶ νῦν ἐρωτᾷς εἰ ἔχω σε διδάξαι, ὃς οὐ φημι διδασχὴν εἶναι ἀλλ' ἀνάμνησιν, ἵνα δὴ εὐθὺς φαίνωμαι αὐτὸς ἐμαυτῷ τάναντία λέγων.

{Μένων} Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο βλέψας εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔθους· ἀλλ' εἶ πῶς μοι ἔχεις ἐνδειξασθαι ὅτι ἔχει ὥσπερ λέγεις, ἐνδειξαι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἔστι μὲν οὐ ράδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προθυμηθῆναι σοῦ ἔνεκα. ἀλλά μοι προσκάλεσον τῶν πολλῶν ἀκολούθων τουτωνὶ τῶν σαυτοῦ ἕνα, ὄντινα βούλει, ἵνα ἐν τούτῳ σοι ἐπιδείξωμαι.

{Μένων} Πάνυ γε. δεῦρο πρόσσελθε.

{Σωκράτης} Ἑλλήν μὲν ἐστὶ καὶ ἐλληνίζει;

{Μένων} Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενῆς γε.

{Σωκράτης} Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ὁπότερ' ἂν σοι φαίνεται, ἢ ἀναμνησκόμενος ἢ μανθάνων παρ' ἐμοῦ.

{Μένων} Ἀλλὰ προσέξω.

{Σωκράτης} Εἰπέ δὴ μοι, ὦ παῖ, γινώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν;

{Παῖς Μένωνος} Ἐγώ γε.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν τετράγωνον χωρίον ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς ταύτας πάσας, τέτταρας οὔσας;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐ καὶ ταυτασί τὰς διὰ μέσου ἐστὶν ἴσας ἔχον;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἶη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μείζον καὶ ἕλαττον;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν εἶη αὕτη ἡ πλευρὰ δυοῖν ποδοῖν καὶ αὕτη δυοῖν, πόσων ἂν εἶη ποδῶν τὸ ὅλον; ὦδε δὲ σκόπει· εἰ ἦν ταύτη δυοῖν ποδοῖν, ταύτη δὲ ἐνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἄπαξ ἂν ἦν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δὲ δυοῖν ποδοῖν καὶ ταύτη, ἄλλο τι ἢ δις δυοῖν γίγνεται;

{Παῖς Μένωνος} Γίγνεται.

{Σωκράτης} Δυοῖν ἄρα δις γίγνεται ποδῶν;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Πόσοι οὖν εἰσιν οἱ δύο δις πόδες; λογισάμενος εἰπέ.

{Παῖς Μένωνος} Τέτταρες, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν γένοιτ' ἂν τούτου τοῦ χωρίου ἕτερον διπλάσιον, τοιοῦτον δέ, ἴσας ἔχον πάσας τὰς γραμμάς ὥσπερ τοῦτο;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Πόσων οὖν ἔσται ποδῶν;

{Παῖς Μένωνος} Ὅκτώ.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, πειρῶ μοι εἰπεῖν πηλίκη τις ἔσται ἐκείνου ἡ γραμμὴ ἐκάστη. ἡ μὲν γὰρ τοῦδε δυοῖν ποδοῖν· τί δὲ ἡ ἐκείνου τοῦ διπλασίου;

{Παῖς Μένωνος} Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι διπλασία.

{Σωκράτης} Ὅρα, ὦ Μένων, ὡς ἐγὼ τοῦτον οὐδὲν διδάσκω, ἀλλ' ἐρωτῶ πάντα; καὶ νῦν οὔτος οἶεται εἰδέναί ὅποια ἐστὶν ἀφ' ἧς τὸ ὀκτώπουν χωρίον γενήσεται· ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

{Μένων} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οἶδεν οὖν;

{Μένων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οἶεται δέ γε ἀπὸ τῆς διπλασίας;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Θεῶ δὴ αὐτὸν ἀναμιμνησκόμενον ἐφεξῆς, ὡς δεῖ ἀναμιμνήσκεσθαι.

Σὺ δέ μοι λέγε· ἀπὸ τῆς διπλασίας γραμμῆς φῆς [83] τὸ διπλάσιον χωρίον γίνεσθαι; τοῖονδε λέγω, μὴ ταύτη μὲν μακρόν, τῇ δὲ βραχύ, ἀλλὰ ἴσον πανταχῆ ἔστω ὥσπερ τουτί, διπλάσιον δὲ τούτου, ὀκτώπουν· ἀλλ' ὅρα εἰ ἔτι σοι ἀπὸ τῆς διπλασίας δοκεῖ ἔσεσθαι.

{Παῖς Μένωνος} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διπλασία αὕτη ταύτης γίνεταί, ἂν ἐτέραν τοσαύτην προσθῶμεν ἐνθένδε;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀπὸ ταύτης δὴ, φῆς, ἔσται τὸ ὀκτώπουν χωρίον, ἂν τέτταρες τοσαῦται γένωνται;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀναγραφώμεθα δὴ ἀπ' αὐτῆς ἴσας τέτταρας. ἄλλο τι ἢ τουτί ἂν εἴη ὁ φῆς τὸ ὀκτώπουν εἶναι;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ ἐστὶν ταυτὶ τέτταρα, ὧν ἕκαστον ἴσον τούτῳ ἐστὶν τῷ τετράποδι;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Πόσον οὖν γίγνεται; οὐ τετράκις τοσοῦτον;

{Παῖς Μένωνος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Διπλάσιον οὖν ἔστιν τὸ τετράκις τοσοῦτον;

{Παῖς Μένωνος} Οὐ μὰ Δία.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ποσαπλάσιον;

{Παῖς Μένωνος} Τετραπλάσιον.

{Σωκράτης} Ἀπὸ τῆς διπλασίας ἄρα, ὧ παῖ, οὐ διπλάσιον ἀλλὰ τετραπλάσιον γίγνεται χωρίον.

{Παῖς Μένωνος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τεττάρων γὰρ τετράκις ἔστιν ἑκκαίδεκα. οὐχί;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Ὀκτώπουν δ' ἀπὸ ποίας γραμμῆς; οὐχὶ ἀπὸ μὲν ταύτης τετραπλάσιον;

{Παῖς Μένωνος} Φημί.

{Σωκράτης} Τετράπουν δὲ ἀπὸ τῆς ἡμισέας ταυτησὶ τουτί;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἶεν· τὸ δὲ ὀκτώπουν οὐ τοῦδε μὲν διπλάσιόν ἔστιν, τούτου δὲ ἡμισυ;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἀπὸ μὲν μείζονος ἔσται ἢ τοσαύτης γραμμῆς, ἀπὸ ἐλάττονος δὲ ἢ τοσησδί; ἢ οὐ;

{Παῖς Μένωνος} Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω.

{Σωκράτης} Καλῶς· τὸ γὰρ σοι δοκοῦν τοῦτο ἀποκρίνου. καί μοι λέγε· οὐχ ἦδε μὲν δυοῖν ποδοῖν ἦν, ἢ δὲ τεττάρων;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Δεῖ ἄρα τὴν τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμὴν μείζω μὲν εἶναι τῆσδε τῆς δίποδος, ἐλάττω δὲ τῆς τετράποδος.

{Παῖς Μένωνος} Δεῖ.

{Σωκράτης} Πειρῶ δὴ λέγειν πηλίκην τινὰ φῆς αὐτὴν εἶναι.

{Παῖς Μένωνος} Τρίποδα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄνπερ τρίπους ἦ, τὸ ἡμισυ ταύτης προσληψόμεθα καὶ ἔσται τρίπους; δύο μὲν γὰρ οἶδε, ὁ δὲ εἷς· καὶ ἐνθένδε ὡσαύτως δύο μὲν οἶδε, ὁ δὲ εἷς· καὶ γίγνεται τοῦτο τὸ χωρίον ὃ φῆς.

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἂν ἦ τῆδε τριῶν καὶ τῆδε τριῶν, τὸ ὅλον χωρίον τριῶν τρεῖς ποδῶν γίγνεται;

{Παῖς Μένωνος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τρεῖς δὲ τρεῖς πόσοι εἰσὶ πόδες;

{Παῖς Μένωνος} Ἐννέα.

{Σωκράτης} Ἔδει δὲ τὸ διπλάσιον πόσων εἶναι ποδῶν;

{Παῖς Μένωνος} Ὀκτώ.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρ' ἀπὸ τῆς τρίποδος πῶ τὸ ὀκτώπουν χωρίον γίγνεται.

{Παῖς Μένωνος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἀπὸ ποίας; πειρῶ ἡμῖν εἰπεῖν ἀκριβῶς· [84] καὶ εἰ μὴ βούλει ἀριθμεῖν, ἀλλὰ δεῖξον ἀπὸ ποίας.

{Παῖς Μένωνος} Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ οἶδα.

{Σωκράτης} Ἐννοεῖς αὖ, ὦ Μένων, οὗ ἐστὶν ἤδη βαδίζων ὄδε τοῦ ἀναμιμνήσκεσθαι; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἤδει μὲν οὐ, ἤτις ἐστὶν ἡ τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμῆ, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πῶ οἶδεν, ἀλλ' οὖν ᾧετό γ' αὐτὴν τότε εἰδέναι, καὶ θαρραλέως ἀπεκρίνετο ὡς εἰδώς, καὶ οὐχ ἠγεῖτο ἀπορεῖν· νῦν δὲ ἠγεῖται ἀπορεῖν ἤδη, καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδεν, οὐδ' οἶεται εἰδέναι.

{Μένωνος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν νῦν βέλτιον ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα ὃ οὐκ ἤδει;

{Μένωνος} Καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἀπορεῖν οὖν αὐτὸν ποιήσαντες καὶ ναρκᾶν ὥσπερ ἡ νάρκη, μὴν τι ἐβλάψαμεν;

{Μένωνος} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Προὔργου γοῦν τι πεποιήκαμεν, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸ ἐξευρεῖν ὅπῃ ἔχει· νῦν μὲν γὰρ καὶ ζητήσκειν ἂν ἠδέως οὐκ εἰδώς, τότε δὲ ῥαδίως ἂν καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ πολλάκις ᾧετ' ἂν εὖ λέγειν περὶ τοῦ διπλασίου χωρίου, ὡς δεῖ διπλασίαν τὴν γραμμὴν ἔχειν μήκει.

{Μένωνος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οἶει οὖν ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρῆσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο ὃ ᾧετο εἰδέναι οὐκ εἰδώς, πρὶν εἰς ἀπορίαν κατέπεσεν ἠγησάμενος μὴ εἰδέναι, καὶ ἐπόθησεν τὸ εἰδέναι;

{Μένωνος} Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὡνητο ἄρα ναρκήσας;

{Μένωνος} Δοκεῖ μοι.

{Σωκράτης} Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὅτι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ' ἐμοῦ, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ οὐ διδάσκοντος· φύλαττε δὲ ἂν πού εὔρης με διδάσκοντα καὶ διεξιόντα αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ τὰς τούτου δόξας ἀνερωτῶντα.

Λέγε γάρ μοι σύ· οὐ τὸ μὲν τετράπουν τοῦτο ἡμῖν ἐστὶ χωρίον; μανθάνεις;

{Παῖς Μένωνος} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ἐτερον δὲ αὐτῷ προσθεῖμεν ἂν τουτὶ ἴσον;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τρίτον τόδε ἴσον ἑκατέρῳ τούτων;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν προσαναπληρωσαίμεθ' ἂν τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τόδε;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν γένοιτ' ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; τὸ ὅλον τόδε ποσαπλάσιον τοῦδε γίγνεται;

{Παῖς Μένωνος} Τετραπλάσιον.

{Σωκράτης} Ἐδει δέ γε διπλάσιον ἡμῖν γενέσθαι· ἢ οὐ μέμνησαι;

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐστὶν αὕτη γραμμὴ ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τινὰ [85] τέμνουσα δίχα ἕκαστον τούτων τῶν χωρίων;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τέτταρες αὗται γίνονται γραμμαὶ ἴσαι, περιέχουσαι τουτὶ τὸ χωρίον;

{Παῖς Μένωνος} Γίνονται γάρ.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ· πηλίκον τί ἐστὶν τοῦτο τὸ χωρίον;

{Παῖς Μένωνος} Οὐ μανθάνω.

{Σωκράτης} Οὐχὶ τεττάρων ὄντων τούτων ἡμισυ ἐκάστου ἐκάστη ἢ γραμμὴ ἀποτέτμηκεν ἐντός; ἢ οὐ;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Πόσα οὖν τηλικαῦτα ἐν τούτῳ ἔνεστιν;

{Παῖς Μένωνος} Τέτταρα.

{Σωκράτης} Πόσα δὲ ἐν τῷδε;

{Παῖς Μένωνος} Δύο.

{Σωκράτης} Τὰ δὲ τέτταρα τοῖν δυοῖν τί ἐστὶν;

{Παῖς Μένωνος} Διπλάσια.

{Σωκράτης} Τόδε οὖν ποσάπουν γίγνεται;

{Παῖς Μένωνος} Ὅκτώπουν.

{Σωκράτης} Ἀπὸ ποίας γραμμῆς;

{Παῖς Μένωνος} Ἀπὸ ταύτης.

{Σωκράτης} Ἀπὸ τῆς ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τεινούσης τοῦ τετράποδος;

{Παῖς Μένωνος} Ναί.

{Σωκράτης} Καλοῦσιν δέ γε ταύτην διάμετρον οἱ σοφισταί· ὥστ' εἰ ταύτη διάμετρος ὄνομα, ἀπὸ τῆς διαμέτρου ἄν, ὡς σὺ φῆς, ὃ παῖ Μένωνος, γίγνοιτ' ἄν τὸ διπλάσιον χωρίον.

{Παῖς Μένωνος} Πάνυ μὲν οὖν, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί σοι δοκεῖ, ὃ Μένων; ἔστιν ἦντινα δόξαν οὐχ αὐτοῦ οὔτος ἀπεκρίνατο;

{Μένων} Οὐκ, ἀλλ' ἑαυτοῦ.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν οὐκ ἦδει γε, ὡς ἔφαμεν ὀλίγον πρότερον.

{Μένων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἐνήσαν δέ γε αὐτῷ αὐταὶ αἱ δόξαι· ἢ οὐ;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Τῷ οὐκ εἰδότι ἄρα περὶ ὧν ἄν μὴ εἰδῆ ἔνεισιν ἀληθεῖς δόξαι περὶ τούτων ὧν οὐκ οἶδε;

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Καὶ νῦν μὲν γε αὐτῷ ὥσπερ ὄναρ ἄρτι ἀνακεκίνηται αἱ δόξαι αὐταί· εἰ δὲ αὐτόν τις ἀνερήσεται πολλάκις τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ πολλαχῆ, οἷσθ' ὅτι τελευτῶν οὐδενὸς ἦττον ἀκριβῶς ἐπιστήσεται περὶ τούτων.

{Μένων} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐδενὸς διδάξαντος ἀλλ' ἐρωτήσαντος ἐπιστήσεται, ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην οὐκ ἀναμνησκεισθαί ἐστιν;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ τὴν ἐπιστήμην, ἣν νῦν οὔτος ἔχει, ἦτοι ἔλαβέν ποτε ἢ ἀεὶ εἶχεν;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν ἀεὶ εἶχεν, ἀεὶ καὶ ἦν ἐπιστήμων· εἰ δὲ ἔλαβέν ποτε, οὐκ ἄν ἐν γε τῷ νῦν βίῳ εἰληφῶς εἶη· ἢ δεδίδαχεν τις τοῦτον γεωμετρεῖν; οὔτος γὰρ ποιήσει περὶ πάσης γεωμετρίας ταῦτα ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀπάντων. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτον πάντα δεδίδαχεν; δίκαιος γὰρ που εἶ εἰδέναι, ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν τῇ σῆ οἰκίᾳ γέγονεν καὶ τέθραπται.

{Μένων} Ἄλλ' οἶδα ἔγωγε ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξεν.

{Σωκράτης} Ἔχει δὲ ταύτας τὰς δόξας, ἢ οὐχί;

{Μένων} Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, φαίνεται.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβῶν, οὐκ ἤδη τοῦτο δῆλον, [86] ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἶχε καὶ ἐμεμαθήκει;

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὗτός γέ ἐστιν ὁ χρόνος ὅτ' οὐκ ἦν ἄνθρωπος;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ οὖν ὄν τ' ἂν ἦ χρόνον καὶ ὄν ἂν μὴ ἦ ἄνθρωπος, ἐνέσονται αὐτῷ ἀληθεῖς δόξαι, αἷ ἐρωτήσῃ ἐπεγερωθεῖσαι ἐπιστῆμαι γίνονται, ἄρ' οὖν τὸν αἰεὶ χρόνον μεμαθηκυῖα ἔσται ἢ ψυχὴ αὐτοῦ; δῆλον γὰρ ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ αἰεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη, ὥστε θαρροῦντα χρὴ ὁ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν – τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ μὴ μεμνημένος – ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι;

{Μένων} Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων, καὶ τὰ μὲν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνυ ὑπὲρ τοῦ λόγου δισχυρισαίμην· ὅτι δ' οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν ἢ μὴ τις οἶδεν βελτίους ἂν εἶμεν καὶ ἀνδρικότεροι καὶ ἦττον ἀργοὶ ἢ εἰ οἰοίμεθα ἢ μὴ ἐπιστάμεθα μηδὲ δυνατὸν εἶναι εὐρεῖν μηδὲ δεῖν ζητεῖν, περὶ τούτου πάνυ ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἷός τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

{Μένων} Καὶ τοῦτο μὲν γε δοκεῖς μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ὅτι ζητητέον περὶ οὗ μὴ τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἀρετῆ;

{Μένων} Πάνυ μὲν οὖν. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔγωγε ἐκεῖνο ἂν ἡδιστα, ὅπερ ἠρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψαίμην καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῷ ὄντι αὐτῷ δεῖ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς φύσει ἢ ὡς τίνι ποτὲ τρόπῳ παραγινομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἦρχον, ὦ Μένων, μὴ μόνον ἐμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σοῦ, οὐκ ἂν ἐσκεψάμεθα πρότερον εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἢ ἀρετῆ, πρὶν ὅτι ἐστὶν πρῶτον ἐζητήσαμεν αὐτό· ἐπειδὴ δὲ σὺ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχειρεῖς ἄρχειν, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ἦς, ἐμοῦ δὲ ἐπιχειρεῖς τε ἄρχειν καὶ ἄρχεις, συγχωρήσομαί σοι – τί γὰρ χρὴ ποιεῖν; – ἔοικεν οὖν σκεπτέον εἶναι ποῖόν τί ἐστὶν ὁ μήπω ἴσμεν ὅτι ἐστίν. εἰ μὴ τι οὖν ἀλλὰ σμικρὸν γέ μοι τῆς ἀρχῆς χάλασον, καὶ συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκοπεῖσθαι, εἴτε διδακτὸν ἐστὶν εἴτε ὅπως οὖν. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως ὧδε, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπειδὴν τις ἔρηται αὐτούς, οἷον περὶ χωρίου, εἰ οἷόν τε ἐς τόνδε τὸν κύκλον τόδε τὸ χωρίον [87] τρίγωνον ἐνταθῆναι, εἴποι ἂν τις ὅτι «Οὐπω οἶδα εἰ ἐστὶν τοῦτο τοιοῦτον, ἀλλ' ὥσπερ μὲν τινα ὑπόθεσιν προὔργου οἶμαι ἔχειν πρὸς τὸ πρᾶγμα τοιάνδε· εἰ μὲν ἐστὶν τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον οἷον παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῦ γραμμὴν παρατείναντα ἐλλείπει τοιοῦτῳ χωρίῳ οἷον ἂν αὐτὸ τὸ παρατεταμένον ἦ, ἄλλο τι συμβαίνει μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο

αὐτῷ, εἰ ἀδύνατόν ἐστιν ταῦτα παθεῖν. ὑποθέμενος οὖν ἐθέλω εἰπεῖν σοι τὸ συμβαῖνον περὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον, εἴτε ἀδύνατον εἴτε μή.» οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὐθ' ὅτι ἐστὶν οὐθ' ὅποιόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ σκοπῶμεν εἴτε διδασκτὸν εἴτε οὐ διδασκτὸν ἐστὶν, ὧδε λέγοντες· Εἰ ποῖόν τί ἐστιν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετὴ, διδασκτὸν ἂν εἴη ἢ οὐ διδασκτὸν; πρῶτον μὲν δὴ εἰ ἔστιν ἄλλοιον ἢ οἷον ἐπιστήμη, ἄρα διδασκτὸν ἢ οὐ, ἢ ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, ἀναμνηστὸν – διαφερέτω δὲ μηδὲν ἡμῖν ὁποτέρῳ ἂν τῷ ὀνόματι χρώμεθα – ἀλλ' ἄρα διδασκτὸν; ἢ τοῦτό γε παντὶ δῆλον, ὅτι οὐδὲν ἄλλο διδάσκεται ἄνθρωπος ἢ ἐπιστήμην;

{Μένων} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γ' ἐστὶν ἐπιστήμη τις ἢ ἀρετὴ, δῆλον ὅτι διδασκτὸν ἂν εἴη.

{Μένων} Πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Τούτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγμεθα, ὅτι τοιοῦδε μὲν ὄντος διδασκτὸν, τοιοῦδε δ' οὐ.

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, δεῖ σκέψασθαι πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἀρετὴ ἢ ἄλλοιον ἐπιστήμης.

{Μένων} Ἔμοιγε δοκεῖ τοῦτο μετὰ τοῦτο σκεπτέον εἶναι.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ; ἄλλο τι ἢ ἀγαθὸν αὐτὸ φάμεν εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ αὕτη ἢ ὑπόθεσις μένει ἡμῖν, ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι;

{Μένων} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν τί ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ ἄλλο χωριζόμενον ἐπιστήμης, τάχ' ἂν εἴη ἢ ἀρετὴ οὐκ ἐπιστήμη τις· εἰ δὲ μηδὲν ἐστὶν ἀγαθὸν ὃ οὐκ ἐπιστήμη περιέχει, ἐπιστήμην ἂν τιν' αὐτὸ ὑποπτεύοντες εἶναι ὀρθῶς ὑποπτεύοιμεν.

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἀρετῆ γ' ἐσμὲν ἀγαθοί;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ἀγαθοί, ὠφέλιμοι· πάντα γὰρ τάγαθὰ ὠφέλιμα. οὐχί;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ἢ ἀρετὴ δὴ ὠφέλιμόν ἐστιν;

{Μένων} Ἀνάγκη ἐκ τῶν ὠμολογημένων.

{Σωκράτης} Σκεψώμεθα δὴ καθ' ἕκαστον ἀναλαμβάνοντες ποῖά ἐστιν ἃ ἡμᾶς ὠφελεῖ. υἰγία, φάμεν, καὶ ἰσχὺς καὶ κάλλος καὶ πλοῦτος δὴ· ταῦτα λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμα. οὐχί;

{Μένων} Ναί.

[88]

{Σωκράτης} Ταῦτά δὲ ταῦτά φαμεν ἐνίοτε καὶ βλάπτειν· ἢ σὺ ἄλλως φῆς ἢ οὕτως;

{Μένων} Οὐκ, ἀλλ' οὕτως.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ, ὅταν τί ἐκάστου τούτων ἠγῆται, ὠφελεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅταν τί, βλάπτει; ἄρ' οὐχ ὅταν μὲν ὀρθῆ χρησις, ὠφελεῖ, ὅταν δὲ μή, βλάπτει;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἔτι τοῖνον καὶ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν σκεψώμεθα. σωφροσύνην τι καλεῖς καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ εὐμαθίαν καὶ μνήμην καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

{Μένων} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Σκόπει δὴ, τούτων ἅττα σοι δοκεῖ μὴ ἐπιστήμη εἶναι ἀλλ' ἄλλο ἐπιστήμης, εἰ οὐχὶ τοτὲ μὲν βλάπτει, τοτὲ δὲ ὠφελεῖ; οἷον ἀνδρεία, εἰ μὴ ἔστι φρόνησις ἢ ἀνδρεία ἀλλ' οἷον θάρρος τι· οὐχ ὅταν μὲν ἄνευ νοῦ θαρρῆ ἄνθρωπος, βλάπτεται, ὅταν δὲ σὺν νῶ, ὠφελεῖται;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ σωφροσύνη ὡσαύτως καὶ εὐμαθία· μετὰ μὲν νοῦ καὶ μανθανόμενα καὶ καταρτυόμενα ὠφέλιμα, ἄνευ δὲ νοῦ βλαβερά;

{Μένων} Πάνυ σφόδρα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν συλλήβδην πάντα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιχειρήματα καὶ καρτερήματα ἠγουμένης μὲν φρονήσεως εἰς εὐδαιμονίαν τελευτᾷ, ἀφροσύνης δ' εἰς τούναντίον;

{Μένων} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα ἀρετὴ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τί ἐστὶν καὶ ἀναγκαῖον αὐτῶ ὠφελίμω εἶναι, φρόνησιν αὐτὸ δεῖ εἶναι, ἐπειδήπερ πάντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ οὔτε ὠφέλιμα οὔτε βλαβερά ἐστὶν, προσγενομένης δὲ φρονήσεως ἢ ἀφροσύνης βλαβερά τε καὶ ὠφέλιμα γίνονται. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ὠφέλιμόν γε οὔσαν τὴν ἀρετὴν φρόνησιν δεῖ τιν' εἶναι.

{Μένων} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ καὶ τᾶλλα ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν, πλοῦτόν τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τοτὲ μὲν ἀγαθὰ τοτὲ δὲ βλαβερά εἶναι, ἄρα οὐχ ὡσπερ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ ἢ φρόνησις ἠγουμένη ὠφέλιμα τὰ τῆς ψυχῆς ἐποίει, ἢ δὲ ἀφροσύνη βλαβερά, οὕτως αὖ καὶ τούτοις ἢ ψυχὴ ὀρθῶς μὲν χρωμένη καὶ ἠγουμένη ὠφέλιμα αὐτὰ ποιεῖ, μὴ ὀρθῶς δὲ βλαβερά;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὅρθῶς δέ γε ἢ ἔμφρων ἠγεῖται, ἡμαρτημένως δ' ἢ ἄφρων;

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω δὴ κατὰ πάντων εἰπεῖν ἔστιν, τῶ ἀνθρώπῳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα εἰς τὴν ψυχὴν ἀνηρτῆσθαι, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἰς φρόνησιν, εἰ μέλλει ἀγαθὰ εἶναι· καὶ τούτῳ τῶ λόγῳ φρόνησις ἂν εἴη τὸ ὠφέλιμον· φαμέν δὲ τὴν ἀρετὴν ὠφέλιμον εἶναι;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Φρόνησιν ἄρα φαμέν ἀρετὴν εἶναι, ἥτοι σύμπασαν ἢ μέρος τι;

{Μένων} Δοκεῖ μοι καλῶς λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, τὰ λεγόμενα. [89]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἶεν φύσει οἱ ἀγαθοί.

{Μένων} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ἂν που καὶ τόδ' ἦν· εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἐγίνοντο, ἦσάν που ἂν ἡμῖν οἱ ἐγίνωσκον τῶν νέων τοὺς ἀγαθοὺς τὰς φύσεις, οὐς ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες ἐκείνων ἀποφηνάντων ἐφυλάττομεν ἂν ἐν ἀκροπόλει, κατασημνήμενοι πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον, ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίνοντο ταῖς πόλεσι.

{Μένων} Εἰκός γέ τοι, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἐπειδὴ οὐ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἀγαθοὶ γίνονται, ἄρα μαθήσει;

{Μένων} Δοκεῖ μοι ἤδη ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ δῆλον, ὦ Σώκρατες, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀρετὴ, ὅτι διδακτὸν ἐστίν.

{Σωκράτης} Ἴσως νῆ Δία· ἀλλὰ μὴ τοῦτο οὐ καλῶς ὠμολογήσαμεν;

{Μένων} Καὶ μὴν ἐδόκει γε ἄρτι καλῶς λέγεσθαι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἐν τῷ ἄρτι μόνον δέη αὐτὸ δοκεῖν καλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, εἰ μέλλει τι αὐτοῦ ὑγιὲς εἶναι.

{Μένων} Τί οὖν δῆ; πρὸς τί βλέπων δυσχεραίνεις αὐτὸ καὶ ἀπιστεῖς μὴ οὐκ ἐπιστήμη ἢ ἡ ἀρετὴ;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοι ἐρῶ, ὦ Μένων. τὸ μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ εἶναι, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστίν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι· ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, σκέψαι ἐάν σοι δοκῶ εἰκότως ἀπιστεῖν. τότε γάρ μοι εἶπέ· εἰ ἔστιν διδακτὸν ὅτιοῦν πράγμα, μὴ μόνον ἀρετὴ, οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῦ καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἶναι;

{Μένων} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τούναντίον αὖ, οὐ μῆτε διδάσκαλοι μῆτε μαθηταὶ εἶεν, καλῶς ἂν αὐτὸ εἰκάζοντες εἰκάζοιμεν μὴ διδακτὸν εἶναι;

{Μένων} Ἔστι ταῦτα· ἀλλ' ἀρετῆς διδάσκαλοι οὐ δοκοῦσί σοι εἶναι;

{Σωκράτης} Πολλάκις γοῦν ζητῶν εἴ τινες εἶεν αὐτῆς διδάσκαλοι, πάντα ποιῶν οὐ δύναμαι εὐρεῖν. καίτοι μετὰ πολλῶν γε ζητῶ, καὶ τούτων μάλιστα οὐς ἂν οἶμαι ἐμπειροτάτους εἶναι τοῦ πράγματος. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἡμῖν Ἄνυτος ὄδε παρεκαθέζετο, ᾧ μεταδῶμεν τῆς ζητήσεως. εἰκότως δ' ἂν μεταδοῖμεν. [90] Ἄνυτος γὰρ ὄδε πρῶτον μὲν ἐστὶ πατρὸς πλουσίου τε καὶ σοφοῦ Ἀνθεμίωνος, ὃς ἐγένετο πλούσιος οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὐδὲ δόντος τινός, ὥσπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφὼς τὰ Πολυκράτους χρήματα Ἴσμηνίας ὁ Θηβαῖος, ἀλλὰ τῆ αὐτοῦ σοφία κτησάμενος καὶ ἐπιμελεία, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλῆς ἀνὴρ· ἔπειτα τοῦτον εὖ ἔθρεψεν καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ Ἀθηναίων τῷ πλήθει· αἰροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. δίκαιον δὲ μετὰ τοιούτων ζητεῖν ἀρετῆς περὶ διδασκάλους, εἴτ' εἰσὶν εἴτε μὴ, καὶ οἵτινες. σὺ οὖν ἡμῖν, ὦ Ἄνυτε, συζήτησον, ἐμοί τε καὶ τῷ σαυτοῦ ξένῳ Μένωνι τῷδε, περὶ τούτου τοῦ πράγματος τίνες ἂν εἶεν διδάσκαλοι.

ὧδε δὲ σκέψαι· εἰ βουλοίμεθα Μένωνα τόνδε ἀγαθὸν ἰατρὸν γενέσθαι, παρὰ τίνας ἂν αὐτὸν πέμπομεν διδασκάλους; ἄρ' οὐ παρὰ τοὺς ἰατρούς;

{Ἄνυτος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ σκυτοτόμον ἀγαθὸν βουλοίμεθα γενέσθαι, ἄρ' οὐ παρὰ τοὺς σκυτοτόμους;

{Ἄνυτος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τᾶλλα οὕτως;

{Ἄνυτος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὡδε δὴ μοι πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν εἶπέ. παρὰ τοὺς ἰατρούς, φαμέν, πέμποντες τόνδε καλῶς ἂν ἐπέμπομεν, βουλόμενοι ἰατρὸν γενέσθαι· ἄρ' ὅταν τοῦτο λέγωμεν, τότε λέγομεν, ὅτι παρὰ τούτους πέμποντες αὐτὸν σωφρονοῖμεν ἂν, τοὺς ἀντιποιουμένους τε τῆς τέχνης μᾶλλον ἢ τοὺς μῆ, καὶ τοὺς μισθὸν πραττομένους ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἀποφήναντας αὐτοὺς διδασκάλους τοῦ βουλομένου ἵεναι τε καὶ μανθάνειν; ἄρ' οὐ πρὸς ταῦτα βλέψαντες καλῶς ἂν πέμπομεν;

{Ἄνυτος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ αὐλήσεως καὶ τῶν ἄλλων τὰ αὐτὰ ταῦτα; πολλὴ ἄνοιά ἐστι βουλομένους αὐλητὴν τινα ποιῆσαι παρὰ μὲν τοὺς ὑπισχνουμένους διδάξιν τὴν τέχνην καὶ μισθὸν πραττομένους μὴ ἐθέλειν πέμπειν, ἄλλοις δέ τισιν πράγματα παρέχειν, ζητοῦντα μανθάνειν παρὰ τούτων, οἳ μῆτε προσποιοῦνται διδάσκαλοι εἶναι μῆτ' ἔστιν αὐτῶν μαθητῆς μηδεὶς τούτου τοῦ μαθήματος ὃ ἡμεῖς ἀξιοῦμεν μανθάνειν παρ' αὐτῶν ὃν ἂν πέμπωμεν. οὐ πολλή σοι δοκεῖ ἀλογία εἶναι;

{Ἄνυτος} Ναὶ μὰ Δία ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρὸς.

{Σωκράτης} Καλῶς λέγεις. νῦν τοίνυν ἔξεστί σε μετ' ἐμοῦ [91] κοινῇ βουλευέσθαι περὶ τοῦ ξένου τουτουῖ Μένωνος. οὗτος γάρ, ὃ Ἄνυτε, πάλαι λέγει πρὸς με ὅτι ἐπιθυμεῖ ταύτης τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς ἢ οἱ ἄνθρωποι τὰς τε οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καλῶς διοικοῦσι, καὶ τοὺς γονέας τοὺς αὐτῶν θεραπεύουσι, καὶ πολίτας καὶ ξένους ὑποδέξασθαι τε καὶ ἀποπέμψαι ἐπίστανται ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. ταύτην οὖν τὴν ἀρετὴν σκόπει παρὰ τίνας ἂν πέμποντες αὐτὸν ὀρθῶς πέμπομεν. ἢ δῆλον δὴ κατὰ τὸν ἄρτι λόγον ὅτι παρὰ τούτους τοὺς ὑπισχνουμένους ἀρετῆς διδασκάλους εἶναι καὶ ἀποφήναντας αὐτοὺς κοινούς τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ μανθάνειν, μισθὸν τούτου ταξαμένους τε καὶ πραττομένους;

{Ἄνυτος} Καὶ τίνας λέγεις τούτους, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οἴσθα δήπου καὶ σὺ ὅτι οὗτοί εἰσιν οὓς οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι σοφιστάς.

{Ἄνυτος} Ἡράκλεις, εὐφήμει, ὃ Σώκρατες. μηδένα τῶν γ' ἐμῶν μῆτε οἰκείων μῆτε φίλων, μῆτε ἀστὸν μῆτε ξένον, τοιαύτη μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωβηθῆναι, ἐπεὶ οὗτοί γε φανερά ἐστι λώβη τε καὶ διαφθορά τῶν συγγιγνομένων.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις, ὃ Ἄνυτε; οὗτοι ἄρα μόνοι τῶν ἀντιποιουμένων τι ἐπίστασθαι εὐεργετεῖν τοσοῦτον τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, ὅσον οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὅτι ἂν τις αὐτοῖς παραδῶ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον διαφθείρουσιν; καὶ τούτων φανερῶς χρήματα ἀξιοῦσι

πράττεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔχω ὅπως σοι πιστεύσω· οἶδα γὰρ ἄνδρα ἓνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησάμενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας ἢ Φειδίαν τε, ὃς οὕτω περιφανῶς καλὰ ἔργα ἠργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριαντοποιῶν. καίτοι τέρας λέγεις εἰ οἱ μὲν τὰ ὑποδήματα ἐργαζόμενοι τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἱμάτια ἐξακούμενοι οὐκ ἂν δύναιτο λαθεῖν τριάκονθ' ἡμέρας μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρέλαβον τὰ ἱμάτιά τε καὶ ὑποδήματα, ἀλλ' εἰ τοιαῦτα ποιοῖεν, ταχὺ ἂν τῷ λιμῷ ἀποθάνοιεν, Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανεν διαφθείρων τοὺς συγγιγνομένους καὶ μοχθηροτέρους ἀποπέμπων ἢ παρελάμβανεν πλέον ἢ τετταράκοντα ἔτη – οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐγγὺς καὶ ἐβδομήκοντα ἔτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ ὄντα – καὶ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τούτῳ ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν ταυτηνὴ εὐδοκιμῶν οὐδὲν πέπαυται, καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπολλοι, [92] οἱ μὲν πρότερον γεγονότες ἐκείνου, οἱ δὲ καὶ νῦν ἔτι ὄντες. πότερον δὴ οὖν φῶμεν κατὰ τὸν σὸν λόγον εἰδόμενος αὐτοὺς ἐξαπατᾶν καὶ λωβᾶσθαι τοὺς νέους, ἢ λεληθέναι καὶ ἑαυτούς; καὶ οὕτω μαίνεσθαι ἀξιώσομεν τούτους, οὓς ἐνιοὶ φασι σοφωτάτους ἀνθρώπων εἶναι;

{Ἄνυτος} Πολλοῦ γε δέουσι μαίνεσθαι, ὃ Σώκρατες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ τούτοις διδόντες ἀργύριον τῶν νέων, τούτων δ' ἔτι μᾶλλον οἱ τούτοις ἐπιτρέποντες, οἱ προσήκοντες, πολὺ δὲ μάλιστα πάντων αἱ πόλεις, ἐῷσαι αὐτοὺς εἰσαφικνεῖσθαι καὶ οὐκ ἐξελεύνουσαι, εἴτε τις ξένος ἐπιχειρεῖ τοιοῦτόν τι ποιεῖν εἴτε ἀστός.

{Σωκράτης} Πότερον δέ, ὃ Ἄνυτε, ἠδίκηκέ τις σε τῶν σοφιστῶν, ἢ τί οὕτως αὐτοῖς χαλεπὸς εἶ;

{Ἄνυτος} Οὐδὲ μὰ Δία ἔγωγε συγγέγονα πάποτε αὐτῶν οὐδενί, οὐδ' ἂν ἄλλον ἐάσαιμι τῶν ἐμῶν οὐδένα.

{Σωκράτης} Ἄπειρος ἄρ' εἶ παντάπασιν τῶν ἀνδρῶν;

{Ἄνυτος} Καὶ εἶην γε.

{Σωκράτης} Πῶς οὖν ἂν, ὃ δαιμόνιε, εἰδείης περὶ τούτου τοῦ πράγματος, εἴτε τι ἀγαθὸν ἔχει ἐν αὐτῷ εἴτε φλαῦρον, οὗ παντάπασιν ἄπειρος εἶης;

{Ἄνυτος} Ῥαδίως· τούτους γοῦν οἶδα οἱ εἰσιν, εἴτ' οὖν ἄπειρος αὐτῶν εἰμι εἴτε μή.

{Σωκράτης} Μάντις εἶ ἴσως, ὃ Ἄνυτε· ἐπεὶ ὅπως γε ἄλλως οἶσθα τούτων πέρι, ἐξ ὧν αὐτὸς λέγεις θαυμάζοιμ' ἂν. ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτους ἐπιζητοῦμεν τίνες εἰσίν, παρ' οὓς ἂν Μένων ἀφικόμενος μοχθηρὸς γένοιτο – οὗτοι μὲν γάρ, εἰ σὺ βούλει, ἔστων οἱ σοφισταί – ἀλλὰ δὴ ἐκείνους εἰπέ ἡμῖν, καὶ τὸν πατρικὸν τόνδε ἐταῖρον εὐεργέτησον φράσας αὐτῷ παρὰ τίνος ἀφικόμενος ἐν τῷ αὐτῷ πόλει τὴν ἀρετὴν ἦν νυνδὴ ἐγὼ διήλθον γένοιτ' ἂν ἄξιος λόγου.

{Ἄνυτος} Τί δὲ αὐτῷ οὐ σὺ ἔφρασας;

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὓς μὲν ἐγὼ ᾧμην διδασκάλους τούτων εἶναι, εἶπον, ἀλλὰ τυγχάνω οὐδὲν λέγων, ὡς σὺ φῆς· καὶ ἴσως τί λέγεις. ἀλλὰ σὺ δὴ ἐν τῷ μέρει αὐτῷ εἰπέ παρὰ τίνος ἔλθη Ἀθηναίων· εἰπέ ὄνομα ὅτου βούλει.

{Ἄνυτος} Τί δὲ ἐνὸς ἀνθρώπου ὄνομα δεῖ ἀκούσθαι; ὅτῳ γὰρ ἂν ἐντύχη Ἀθηναίων τῶν καλῶν κάγαθων, οὐδεὶς ἔστιν ὃς οὐ βελτίω αὐτὸν ποιήσει ἢ οἱ σοφισταί, ἐάνπερ ἐθέλη πείθεσθαι.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ οὗτοι οἱ καλοὶ κάγαθοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἐγένοντο τοιοῦτοι, παρ' οὐδενὸς μαθόντες ὅμως μέντοι ἄλλους διδάσκειν οἷοί τε ὄντες ταῦτα ἃ αὐτοὶ οὐκ ἔμαθον; [93]

{Ἄνυτος} Καὶ τούτους ἔγωγε ἀξιῶ παρὰ τῶν προτέρων μαθεῖν, ὄντων καλῶν κάγαθῶν· ἢ οὐ δοκοῦσί σοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γεγονέναι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄνδρες;

{Σωκράτης} Ἐμοιγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικά, καὶ γεγονέναι ἔτι οὐχ ἦττον ἢ εἶναι· ἀλλὰ μῶν καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γέγονασιν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς; τοῦτο γὰρ ἐστὶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν τυγχάνει ὦν· οὐκ εἰ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἢ μὴ ἄνδρες ἐνθάδε, οὐδ' εἰ γέγονασιν ἐν τῷ πρόσθεν, ἀλλ' εἰ διδακτὸν ἐστὶν ἀρετὴ πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες τότε σκοποῦμεν, ἄρα οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ τῶν νῦν καὶ τῶν προτέρων ταύτην τὴν ἀρετὴν ἦν αὐτοὶ ἀγαθοὶ ἦσαν ἠπίσταντο καὶ ἄλλω παραδοῦναι, ἢ οὐ παραδοτὸν τοῦτο ἀνθρώπῳ οὐδὲ παραληπτὸν ἄλλω παρ' ἄλλου· τοῦτ' ἐστὶν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγὼ τε καὶ Μένων. ὦδε οὖν σκόπει ἐκ τοῦ σαυτοῦ λόγου· Θεμιστοκλέα οὐκ ἀγαθὸν ἂν φαίης ἄνδρα γεγονέναι;

{Ἄνυτος} Ἐγώ γε, πάντων γε μάλιστα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ διδάσκαλον ἀγαθόν, εἶπερ τις ἄλλος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διδάσκαλος ἦν, κάκεινον εἶναι;

{Ἄνυτος} Οἶμαι ἔγωγε, εἶπερ ἐβούλετό γε.

{Σωκράτης} Ἄλλ', οἶει, οὐκ ἂν ἐβουλήθη ἄλλους τέ τινας καλοὺς κάγαθοὺς γενέσθαι, μάλιστα δέ που τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ; ἢ οἶει αὐτὸν φθονεῖν αὐτῷ καὶ ἐξεπίτηδες οὐ παραδιδόναι τὴν ἀρετὴν ἦν αὐτὸς ἀγαθὸς ἦν; ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν; ἐπέμενε γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθὸς ἐστηκώς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἠργάζετο ἃ ἐκεῖνος αὐτὸν ἐπαιδεύσατο καὶ ἐποίησε σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἶχετο· ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων;

{Ἄνυτος} Ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν ἄρα τὴν γε φύσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἠτιάσατ' ἂν τις εἶναι κακὴν.

{Ἄνυτος} Ἴσως οὐκ ἂν.

{Σωκράτης} Τί δὲ τότε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἤδη του ἀκήκοας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου;

{Ἄνυτος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν αὐτοῦ υἱὸν παιδεῦσαι, ἦν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, οὐδὲν τῶν γειτόνων βελτίω ποιῆσαι, εἶπερ ἦν γε διδακτὸν ἢ ἀρετὴ;

{Ἄνυτος} Ἴσως μὰ Δί' οὔ.

{Σωκράτης} Οὗτος μὲν δὴ σοὶ τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν καὶ σὺ ὁμολογεῖς ἐν τοῖς ἄριστον τῶν προτέρων εἶναι· [94] ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου· ἢ τοῦτον οὐχ ὁμολογεῖς ἀγαθὸν γεγονέναι;

{Ἄνυτος} Ἐγώ γε, πάντως δῆπου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οὗτος τὸν ὑὸν τὸν αὐτοῦ Λυσίμαχον, ὅσα μὲν διδασκάλων εἶχετε, κάλλιστα Ἀθηναίων ἐπαίδευσεν, ἄνδρα δὲ βελτίω δοκεῖ σοι ὅτουοῦν πεποικέναι; τούτῳ γάρ που καὶ συγγέγονας καὶ ὄρας οἷός ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, Περικλέα, οὕτως μεγαλοπρεπῶς σοφὸν ἄνδρα, οἷσθ' ὅτι δύο ὑεῖς ἔθρεψε, Πάραλον καὶ Ξάνθιππον;

{Ἄνυτος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τούτους μέντοι, ὡς οἷσθα καὶ σύ, ἵππείας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενὸς χεῖρους Ἀθηναίων, καὶ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν καὶ τᾶλλα ἐπαίδευσεν ὅσα τέχνης ἔχεται οὐδενὸς χεῖρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; δοκῶ μὲν, ἐβούλετο, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ διδασκτόν. ἴνα δὲ μὴ ὀλίγους οἶη καὶ τοὺς φαυλοτάτους Ἀθηναίων ἀδυνάτους γεγενῆσθαι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμήθητι ὅτι Θουκυδίδης αὖ δύο ὑεῖς ἔθρεψεν, Μελησίαν καὶ Στέφανον, καὶ τούτους ἐπαίδευσεν τά τε ἄλλα εὖ καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων – τὸν μὲν γὰρ Ξανθία ἔδωκε, τὸν δὲ Εὐδώρω· οὗτοι δὲ που ἐδόκουν τῶν τότε κάλλιστα παλαίειν – ἢ οὐ μέμνησαι;

{Ἄνυτος} Ἔγωγε, ἀκοῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτος οὐκ ἂν ποτε, οἷ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοὺς αὐτοῦ, οἷ δὲ οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδαξεν, εἰ διδασκτόν ἦν; ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων; καὶ οἰκίας μεγάλης ἦν καὶ ἐδύνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὥστε εἴπερ ἦν τοῦτο διδασκτόν, ἐξυρεῖν ἂν ὅστις ἐμελλεν αὐτοῦ τοὺς ὑεῖς ἀγαθοὺς ποιῆσειν, ἢ τῶν ἐπιχωρίων τις ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζεν διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γάρ, ὧ ἑταῖρε Ἄνυτε, μὴ οὐκ ἦ διδασκτόν ἀρετῆ.

{Ἄνυτος} Ὡς Σώκρατες, ῥαδίως μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὖν ἂν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι· ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ῥᾶόν ἐστιν κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ, ἐν τῇδε δὲ καὶ πάνυ· [95] οἷμαι δὲ σὲ καὶ αὐτὸν εἰδέναι.

{Σωκράτης} Ὡς Μένων, Ἄνυτος μὲν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν, καὶ οὐδὲν θαυμάζω· οἶεται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα ἠγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς τούτων. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐάν ποτε γνῶ οἷόν ἐστιν τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων, νῦν δὲ ἀγνοεῖ· σὺ δὲ μοι εἰπέ, οὐ καὶ παρ' ὑμῖν εἰσιν καλοὶ κάγαθοὶ ἄνδρες;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἐθέλουσιν οὗτοι παρέχειν αὐτοὺς διδασκάλους τοῖς νέοις, καὶ ὁμολογεῖν διδάσκαλοί τε εἶναι καὶ διδασκτόν ἀρετῆν;

{Μένων} Οὐ μὰ τὸν Δία, ὧ Σώκρατες, ἀλλὰ τοτὲ μὲν ἂν αὐτῶν ἀκούσαις ὡς διδασκτόν, τοτὲ δὲ ὡς οὐ.

{Σωκράτης} Φῶμεν οὖν τούτους διδασκάλους εἶναι τούτου τοῦ πράγματος, οἷς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο ὁμολογεῖται;

{Μένων} Οὐ μοι δοκεῖ, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; οἱ σοφισταὶ σοι οὗτοι, οἷπερ μόνοι ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδάσκαλοι εἶναι ἀρετῆς;

{Μένων} Καὶ Γοργίου μάλιστα, ὃ Σώκρατες, ταῦτα ἄγαμαι, ὅτι οὐκ ἂν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσῃς ὑπισχνουμένου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καταγελαῖ, ὅταν ἀκούσῃ ὑπισχνουμένων· ἀλλὰ λέγειν οἶεται δεῖν ποιεῖν δεινούς.

{Σωκράτης} Οὐδ' ἄρα σοὶ δοκοῦσιν οἱ σοφισταὶ διδάσκαλοι εἶναι;

{Μένων} Οὐκ ἔχω λέγειν, ὃ Σώκρατες, καὶ γὰρ αὐτὸς ὅπερ οἱ πολλοὶ πέπονθα· τοτὲ μὲν μοι δοκοῦσιν, τοτὲ δὲ οὐ.

{Σωκράτης} Οἴσθα δὲ ὅτι οὐ μόνον σοὶ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτικοῖς τοῦτο δοκεῖ τοτὲ μὲν εἶναι διδακτόν, τοτὲ δ' οὐ, ἀλλὰ καὶ Θεόγνιν τὸν ποιητὴν οἴσθ' ὅτι ταῦτα ταῦτα λέγει;

{Μένων} Ἐν ποίοις ἔπεσιν;

{Σωκράτης} Ἐν τοῖς ἐλεγείοις, οὗ λέγει –

καὶ παρὰ τοῖσιν πῖνε καὶ ἔσθιε, καὶ μετὰ τοῖσιν
ἴζε, καὶ ἄνδανε τοῖς, ὧν μεγάλη δύναμις.
ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξει· ἦν δὲ κακοῖσιν
συμμίσγης, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἕντα νόον.

οἴσθ' ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὡς διδακτοῦ οὔσης τῆς ἀρετῆς λέγει;

{Μένων} Φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Ἐν ἄλλοις δὲ γε ὀλίγον μεταβάς, –

εἰ δ' ἦν ποιητόν, φησί, καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ νόημα, λέγει πως ὅτι –

πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον οἱ δυνάμενοι τοῦτο ποιεῖν, καὶ –

οὐ ποτ' ἂν ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἔγεντο κακός,
[96] πειθόμενος μύθοισι σαόφροσιν. ἀλλὰ διδάσκων
οὐ ποτε ποιήσεις τὸν κακὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

ἐννοεῖς ὅτι αὐτὸς αὐτῷ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν τάναντία λέγει;

{Μένων} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἐχεις οὖν εἰπεῖν ἄλλου ὄτουοῦν πράγματος, οὗ οἱ μὲν φάσκοντες διδάσκαλοι εἶναι οὐχ ὅπως ἄλλων διδάσκαλοι ὁμολογοῦνται, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ ἐπίστασθαι, ἀλλὰ πονηροὶ εἶναι περὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὗ φασι διδάσκαλοι εἶναι, οἱ δὲ ὁμολογούμενοι αὐτοὶ καλοὶ κάγαθοι τοτὲ μὲν φασιν αὐτὸ διδακτόν εἶναι, τοτὲ δὲ οὐ; τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ ὄτουοῦν φαίης ἂν σὺ κυρίως διδασκάλους εἶναι;

{Μένων} Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ κάγαθοὶ ὄντες διδάσκαλοί εἰσι τοῦ πράγματος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἄλλοι γε;

{Μένων} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

{Μένων} Δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Ὁμολογήκαμεν δέ γε, πράγματος οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, τοῦτο μηδὲ διδακτὸν εἶναι;

{Μένων} Ὁμολογήκαμεν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι;

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

{Μένων} Φαίνεται οὕτως.

{Σωκράτης} Ἀρετὴ ἄρα οὐκ ἂν εἴη διδακτὸν;

{Μένων} Οὐκ ἔοικεν, εἴπερ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκέμμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δὴ, ὦ Σώκρατες, πότερόν ποτε οὐδ' εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἴη τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων.

{Σωκράτης} Κινδυνεύομεν, ὦ Μένων, ἐγὼ τε καὶ σὺ φαῦλοί τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευκέναι καὶ ἐμὲ Πρόδικος. παντὸς μᾶλλον οὖν προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ζητητέον ὅστις ἡμᾶς ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ βελτίους ποιήσει· λέγω δὲ ταῦτα ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἄρτι ζήτησιν, ὡς ἡμᾶς ἔλαθεν καταγελάστως ὅτι οὐ μόνον ἐπιστήμης ἡγουμένης ὀρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ ἴσως καὶ διαφεύγει ἡμᾶς τὸ γινῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

{Μένων} Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὡδε· ὅτι μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δεῖ ὠφελίμους εἶναι, [97] ὀρθῶς ὠμολογήκαμεν τοῦτό γε ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι· ἢ γάρ;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ὅτι γε ὠφελίμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἡγῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτό που καλῶς ὠμολογοῦμεν;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ, τοῦτο ὁμοιοὶ ἐσμεν οὐκ ὀρθῶς ὠμολογηκόσιν.

{Μένων} Πῶς δὴ ὀρθῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐγὼ ἐρῶ. εἰ εἰδῶς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισαν ἢ ὅποι βούλει ἄλλοσε βαδίζοι καὶ ἄλλοις ἡγοῖτο, ἄλλο τι ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἡγοῖτο;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων ἦτις ἐστὶν ἡ ὁδός, ἐληλυθὼς δὲ μὴ μὴδ' ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὗτος ἂν ὀρθῶς ἡγοῖτο;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ ἕως γ' ἂν που ὀρθὴν δόξαν ἔχη περὶ ὧν ὁ ἕτερος ἐπιστήμην, οὐδὲν χείρων ἡγεμῶν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μή, τοῦ τοῦτο φρονούντος.

{Μένων} Οὐδὲν γάρ.

{Σωκράτης} Δόξα ἄρα ἀληθῆς πρὸς ὀρθότητα πράξεως οὐδὲν χείρων ἡγεμῶν φρονήσεως· καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ νυνδὴ παρελείπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει ὁποῖόν τι εἶη, λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν· τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθῆς.

{Μένων} Ἔοικέ γε.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα ἦττον ὠφέλιμόν ἐστιν ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης.

{Μένων} Τοσοῦτῳ γε, ὃ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων ἀεὶ ἂν ἐπιτυχάνοι, ὁ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν τοτὲ μὲν ἂν τυγχάνοι, τοτὲ δ' οὔ.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις; ὁ ἀεὶ ἔχων ὀρθὴν δόξαν οὐκ ἀεὶ ἂν τυγχάνοι, ἕωσπερ ὀρθὰ δοξάζοι;

{Μένων} Ἀνάγκη μοι φαίνεται· ὥστε θαυμάζω, ὃ Σώκρατες, τούτου οὕτως ἔχοντος, ὅτι δὴ ποτε πολὺ τιμιώτερα ἢ ἐπιστήμη τῆς ὀρθῆς δόξης, καὶ δι' ὅτι τὸ μὲν ἕτερον, τὸ δὲ ἕτερόν ἐστιν αὐτῶν.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν δι' ὅτι θαυμάζεις, ἢ ἐγὼ σοι εἶπω;

{Μένων} Πάνυ γ' εἶπέ.

{Σωκράτης} Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἔστιν παρ' ὑμῖν.

{Μένων} Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις;

{Σωκράτης} Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ἦ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει.

{Μένων} Τί οὖν δὴ;

{Σωκράτης} Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον – οὐ γὰρ παραμένει – δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον· πάνυ γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστίν. πρὸς τί οὖν δὴ λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς, καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσιν, καλὸν τὸ χρῆμα καὶ πάντ' ἀγαθὰ ἐργάζονται· [98] πολὺν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παραμένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε οὐ πολλοῦ ἄξιαί εἰσιν, ἕως ἂν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίας λογισμῶ. τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ Μένων ἐταῖρε, ἀνάμνησις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται. ἐπειδὴν δὲ δεθῶσιν, πρῶτον μὲν ἐπιστήμαι γίνονται, ἔπειτα μόνιμοι· καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμιώτερον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης ἐστίν, καὶ διαφέρει δεσμῶ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης.

{Μένων} Νῆ τὸν Δία, ὃ Σώκρατες, ἔοικεν τοιούτῳ τινί.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν καὶ ἐγὼ ὡς οὐκ εἰδῶς λέγω, ἀλλὰ εἰκάζω· ὅτι δὲ ἐστίν τι ἄλλοιόν ὀρθὴ δόξα καὶ ἐπιστήμη, οὐ πάνυ μοι δοκῶ τοῦτο εἰκάζειν, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο φαίην ἂν εἰδέναί – ὀλίγα δ' ἂν φαίην – ἐν δ' οὖν καὶ τοῦτο ἐκείνων θεῖην ἂν ὧν οἶδα.

{Μένων} Καὶ ὀρθῶς γε, ὃ Σώκρατες, λέγεις.

{Σωκράτης} Τί δέ; τόδε οὐκ ὀρθῶς, ὅτι ἀληθῆς δόξα ἡγουμένη τὸ ἔργον ἐκάστης τῆς πράξεως οὐδὲν χειρόν ἀπεργάζεται ἢ ἐπιστήμη;

{Μένων} Καὶ τοῦτο δοκεῖς μοι ἀληθῆ λέγειν.

{Σωκράτης} Οὐδὲν ἄρα ὀρθῆ δόξα ἐπιστήμης χειρόν οὐδὲ ἥττον ὠφελίμη ἔσται εἰς τὰς πράξεις, οὐδὲ ἀνὴρ ὁ ἔχων ὀρθὴν δόξαν ἢ ὁ ἐπιστήμην.

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ὁ γε ἀγαθὸς ἀνὴρ ὠφέλιμος ἡμῖν ὠμολόγηται εἶναι.

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνον δι' ἐπιστήμην ἀγαθοὶ ἄνδρες ἂν εἶεν καὶ ὠφέλιμοι ταῖς πόλεσιν, εἴπερ εἶεν, ἀλλὰ καὶ δι' ὀρθὴν δόξαν, τούτοις δὲ οὐδέτερον φύσει ἔστιν τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε ἐπιστήμη οὔτε δόξα ἀληθῆς, οὔτ' ἐπίκτητα – ἢ δοκεῖ σοι φύσει ὀποτεροῦν αὐτοῖν εἶναι;

{Μένων} Οὐκ ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ φύσει, οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ φύσει εἶεν ἂν.

{Μένων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δέ γε οὐ φύσει, ἐσκοποῦμεν τὸ μετὰ τοῦτο εἰ διδακτὸν ἔστιν.

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν διδακτὸν ἔδοξεν εἶναι, εἰ φρόνησις ἢ ἀρετή;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Κἂν εἴ γε διδακτὸν εἴη, φρόνησις ἂν εἶναι;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ εἰ μὲν γε διδάσκαλοι εἶεν, διδακτὸν ἂν εἶναι, μὴ ὄντων δὲ οὐ διδακτὸν;

{Μένων} Οὕτω.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ὠμολογήκαμεν μὴ εἶναι αὐτοῦ διδασκάλους;

{Μένων} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Ὁμολογήκαμεν ἄρα μήτε διδακτὸν αὐτὸ μήτε φρόνησιν εἶναι;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἀγαθὸν γε αὐτὸ ὀμολογοῦμεν εἶναι;

{Μένων} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁφέλιμον δὲ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς ἡγούμενον;

{Μένων} Πάνυ γε.

[99]

{Σωκράτης} Ὅρθῳς δέ γε ἠγεῖσθαι δύο ὄντα ταῦτα μόνα, δόξαν τε ἀληθῆ καὶ ἐπιστήμην, ἃ ἔχων ἄνθρωπος ὀρθῳς ἠγεῖται – τὰ γὰρ ἀπὸ τύχης τινὸς ὀρθῳς γινόμενα οὐκ ἀνθρωπίνη ἡγεμονία γίνεταί – ὧν δὲ ἄνθρωπος ἠγεμὼν ἐστὶν ἐπὶ τὸ ὀρθόν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθῆ καὶ ἐπιστήμη.

{Μένων} Δοκεῖ μοι οὕτω.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ διδακτόν ἐστὶν, οὐδ' ἐπιστήμη δὴ ἔτι γίνεταί ἢ ἀρετῆ;

{Μένων} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Δυσὶν ἄρα ὄντων ἀγαθοῖν καὶ ὠφελίμων τὸ μὲν ἕτερον ἀπολέλυται, καὶ οὐκ ἂν εἴη ἐν πολιτικῇ πράξει ἐπιστήμη ἠγεμὼν.

{Μένων} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα σοφία τινὶ οὐδὲ σοφοὶ ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ἠγοῦντο ταῖς πόλεσιν, οἱ ἀμφὶ Θεμιστοκλέα τε καὶ οὖς ἄρτι Ἄνυτος ὅδε ἔλεγεν· διὸ δὴ καὶ οὐχ οἷοί τε ἄλλους ποιεῖν τοιοῦτους οἷοι αὐτοὶ εἰσι, ἅτε οὐ δι' ἐπιστήμην ὄντες τοιοῦτοι.

{Μένων} Ἔοικεν οὕτως ἔχειν, ὦ Σώκρατες, ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὴ ἐπιστήμη, εὐδοξία δὴ τὸ λοιπὸν γίνεταί· ἢ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες χρώμενοι τὰς πόλεις ὀρθοῦσιν, οὐδὲν διαφερόντως ἔχοντες πρὸς τὸ φρονεῖν ἢ οἱ χρησμοδοὶ τε καὶ οἱ θεομάντιες· καὶ γὰρ οὗτοι ἐνθουσιῶντες λέγουσιν μὲν ἀληθῆ καὶ πολλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν.

{Μένων} Κινδυνεύει οὕτως ἔχειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὦ Μένων, ἄξιον τούτους θεῖους καλεῖν τοὺς ἄνδρας, οἵτινες νοῦν μὴ ἔχοντες πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθοῦσιν ὧν πράττουσι καὶ λέγουσι;

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ὅρθῳς ἄρ' ἂν καλοῖμεν θεῖους τε οὖς νυνδὴ ἐλέγομεν χρησμοδοὺς καὶ μάντιες καὶ τοὺς ποιητικοὺς ἅπαντας· καὶ τοὺς πολιτικοὺς οὐχ ἥκιστα τούτων φαῖμεν ἂν θεῖους τε εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν, ἐπίπνους ὄντας καὶ κατεχομένους ἐκ τοῦ θεοῦ, ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσιν.

{Μένων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Καὶ αἶ γε γυναῖκες δήπου, ὦ Μένων, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας θεῖους καλοῦσι· καὶ οἱ Λάκωνες ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, «Θεῖος ἀνὴρ,» φασίν, «οὗτος.»

{Μένων} Καὶ φαίνονται γε, ὦ Σώκρατες, ὀρθῳς λέγειν. καίτοι ἴσως Ἄνυτος ὅδε σοὶ ἄχθεταί λέγοντι.

{Σωκράτης} Οὐδὲν μέλει ἔμοιγε. τούτῳ μὲν, ὦ Μένων, καὶ αὐθις διαλεξόμεθα· εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσαμεν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει οὔτε διδακτόν, ἀλλὰ θεία μοῖρα παραγινομένη ἄνευ νοῦ οἷς ἂν παραγίγνηται, [100] εἰ μὴ τις εἴη τοιοῦτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν. εἰ δὲ εἴη, σχεδὸν ἂν τι οὗτος λέγοιτο τοιοῦτος ἐν τοῖς ζῶσιν οἷον ἔφη Ὅμηρος ἐν τοῖς τεθνεῶσιν τὸν Τειρεσίαν εἶναι, λέγων περὶ αὐτοῦ, ὅτι οἷος

πέπνυται τῶν ἐν Ἄιδου, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσι. ταῦτόν ἄν καὶ ἐνθάδε ὁ τοιοῦτος ὥσπερ παρὰ σκιάς ἀληθὲς ἄν πράγμα εἶη πρὸς ἀρετήν.

{Μένων} Κάλλιστα δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὃ Μένων, θεία μοίρα ἡμῖν φαίνεται παραγινομένη ἢ ἀρετὴ οἷς ἄν παραγίγηται· τὸ δὲ σαφὲς περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν πρὶν ὅτινι τρόπῳ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεται ἀρετὴ, πρότερον ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ζητεῖν τί ποτ' ἔστιν ἀρετὴ. νῦν δ' ἐμοὶ μὲν ὦρα ποιῆσαι, σὺ δὲ ταῦτά ταῦτα ἄπερ αὐτὸς πέπεισαι πείθεαι καὶ τὸν ξένον τόνδε Ἄνουτον, ἵνα πραότερος ᾖ· ὡς ἐὰν πείσης τοῦτον, ἔστιν ὅτι καὶ Ἀθηναίους ὀνήσεις.

Ἰππίας μείζων ἢ περὶ τοῦ καλοῦ, ἀνατρεπτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[281]

{Σωκράτης} Ἰππίας ὁ καλὸς τε καὶ σοφός· ὡς διὰ χρόνου ἡμῖν κατήρας εἰς τὰς Ἀθήνας.

{Ἰππίας} Οὐ γὰρ σχολή, ὦ Σώκρατες. ἢ γὰρ Ἥλις ὅταν τι δέηται διαπράξασθαι πρὸς τινα τῶν πόλεων, αἰεὶ ἐπὶ πρῶτον ἐμὲ ἔρχεται τῶν πολιτῶν αἰρουμένη πρεσβευτήν, ἡγουμένη δικαστὴν καὶ ἄγγελον ἰκανώτατον εἶναι τῶν λόγων οἳ ἂν παρὰ τῶν πόλεων ἐκάστων λέγονται. πολλάκις μὲν οὖν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ἐπρέσβευσα, πλεῖστα δὲ καὶ περὶ πλείστων καὶ μεγίστων εἰς τὴν Λακεδαιμόνα· διὸ δὴ, ὃ σὺ ἐρωτᾷς, οὐ θαμίζω εἰς τούσδε τοὺς τόπους.

{Σωκράτης} Τοιοῦτον μέντοι, ὦ Ἰππία, ἔστι τὸ τῆ ἀληθείᾳ σοφόν τε καὶ τέλειον ἄνδρα εἶναι. σὺ γὰρ καὶ ἰδίᾳ ἰκανὸς εἶ παρὰ τῶν νέων πολλὰ χρήματα λαμβάνων ἔτι πλείω ὠφελεῖν ὢν λαμβάνεις, καὶ αὖ δημοσίᾳ τὴν σαυτοῦ πόλιν ἰκανὸς εὐεργετεῖν, ὡσπερ χρητὸν μέλλοντα μὴ καταφρονήσεσθαι ἀλλ' εὐδοκίμησιν ἐν τοῖς πολλοῖς. ἀτάρ, ὦ Ἰππία, τί ποτε τὸ αἴτιον ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι, ὧν ὀνόματα μεγάλα λέγεται ἐπὶ σοφία, Πιττακοῦ τε καὶ Βίαντος καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Μιλήσιον Θαλῆν καὶ ἔτι τῶν ὕστερον μέχρι Ἀναξαγόρου, ὡς ἢ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ αὐτῶν φαίνονται ἀπεχόμενοι τῶν πολιτικῶν πράξεων;

{Ἰππίας} Τί δ' οἶε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γε ἢ ἀδύνατοι ἦσαν καὶ οὐχ ἰκανοὶ ἐξικνεῖσθαι φρονήσει ἐπ' ἀμφοτέρω, τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια;

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν πρὸς Διός, ὡσπερ αἱ ἄλλαι τέχναι ἐπιδεδώκασιν καὶ εἰσὶ παρὰ τοὺς νῦν δημιουργοὺς οἱ παλαιοὶ φαῦλοι, οὕτω καὶ τὴν ὑμετέραν τὴν τῶν σοφιστῶν τέχνην ἐπιδεδωκέναι φῶμεν καὶ εἶναι τῶν ἀρχαίων τοὺς περὶ τὴν σοφίαν φαύλους πρὸς ὑμᾶς;

{Ἰππίας} Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς λέγεις.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα νῦν ἡμῖν, ὦ Ἰππία, ὁ Βίας ἀναβιοίη, [282] γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς, ὡσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοί, νῦν εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοῦνομ' ἔσχεν, καταγέλαστον ἂν εἶναι.

{Ἰππίας} Ἔστι μὲν ταῦτα, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὡς σὺ λέγεις· εἴωθα μέντοι ἔγωγε τοὺς παλαιούς τε καὶ προτέρους ἡμῶν προτέρους τε καὶ μᾶλλον ἐγκωμιάζειν ἢ τοὺς νῦν, εὐλαβούμενος μὲν φθόνον τῶν ζώντων, φοβούμενος δὲ μῆνιν τῶν τετελευτηκότων.

{Σωκράτης} Καλῶς γε σύ, ὦ Ἰππία, ὀνομάζων τε καὶ διανοούμενος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς. συμμαρτυρῆσαι δέ σοι ἔχω ὅτι ἀληθῆ λέγεις, καὶ τῷ ὄντι ὑμῶν ἐπιδέδωκεν ἡ τέχνη πρὸς τὸ καὶ τὰ δημόσια πράττειν δύνασθαι μετὰ τῶν ἰδίων. Γοργίας τε γὰρ οὗτος ὁ Λεοντῖνος σοφιστῆς δεῦρο ἀφίκετο δημοσίᾳ οἰκοθεν πρεσβεύων, ὡς ἰκανώτατος ὢν Λεοντῖνων τὰ κοινὰ πράττειν, καὶ ἔν τε τῷ δήμῳ ἔδοξεν ἄριστα εἰπεῖν, καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος καὶ συνῶν τοῖς νέοις χρήματα πολλὰ ἠργάσατο καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως· εἰ δὲ βούλει, ὁ ἡμέτερος ἑταῖρος Πρόδικος οὗτος πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε δημοσίᾳ ἀφίκετο, ἀτάρ τὰ τελευταῖα ἔναγχος ἀφικόμενος δημοσίᾳ ἐκ Κέω λέγων τ' ἐν τῇ βουλῇ πάνυ ἠυδοκίμησεν καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος καὶ τοῖς νέοις συνῶν χρήματα ἔλαβεν

θαυμαστά ὄσα. τῶν δὲ παλαιῶν ἐκείνων οὐδεὶς πώποτε ἠξίωσεν ἀργύριον μισθὸν πράξασθαι οὐδ' ἐπιδείξει ποιήσασθαι ἐν παντοδαποῖς ἀνθρώποις τῆς ἑαυτοῦ σοφίας· οὕτως ἦσαν εὐήθεις καὶ ἐλελήθει αὐτοὺς ἀργύριον ὡς πολλοῦ ἄξιον εἶη. τούτων δ' ἐκάτερος πλέον ἀργύριον ἀπὸ σοφίας εἴργασται ἢ ἄλλος δημιουργὸς ἀφ' ἧστίνος τέχνης· καὶ ἔτι πρότερος τούτων Πρωταγόρας.

{*Ἰππίας*} Οὐδὲν γάρ, ὦ Σώκρατες, οἶσθα τῶν καλῶν περὶ τοῦτο. εἰ γὰρ εἰδείης ὅσον ἀργύριον εἴργασμαι ἐγώ, θαυμάσῃς ἄν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐῶ, ἀφικόμενος δέ ποτε εἰς Σικελίαν, Πρωταγόρου αὐτόθι ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος καὶ πρεσβυτέρου ὄντος πολὺ νεώτερος ὢν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάνυ πλέον ἢ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν μνᾶς ἠργασάμην, καὶ ἐξ ἑνός γε χωρίου πάνυ μικροῦ, Ἴνυκοῦ, πλέον ἢ εἴκοσι μνᾶς· καὶ τοῦτο ἐλθὼν οἴκαδε φέρων τῷ πατρὶ ἔδωκα, ὥστε ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας θαυμάζειν τε καὶ ἐκπεπλήχθαι. καὶ σχεδόν τι οἶμαι ἐμὲ πλείω χρήματα εἴργασθαι ἢ ἄλλους σύνδυο οὐστὶνας βούλει τῶν σοφιστῶν.

{*Σωκράτης*} Καλὸν γε, ὦ Ἰππία, λέγεις καὶ μέγα τεκμήριον σοφίας τῆς τε σεαυτοῦ καὶ τῶν νῦν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ἀρχαίους ὅσον διαφέρουσι. τῶν γὰρ προτέρων περὶ Ἀναξαγόρου λέγεται πολλὴ ἀμαθία κατὰ τὸν σὸν λόγον. τούναντίον γὰρ Ἀναξαγόρα φασὶ συμβῆναι ἢ ὑμῖν· [283] καταλειφθέντων γὰρ αὐτῷ πολλῶν χρημάτων καταμελῆσαι καὶ ἀπολέσαι πάντα – οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίζεσθαι – λέγουσι δὲ καὶ περὶ ἄλλων τῶν παλαιῶν ἕτερα τοιαῦτα. τοῦτο μὲν οὖν μοι δοκεῖς καλὸν τεκμήριον ἀποφαίνειν περὶ σοφίας τῶν νῦν πρὸς τοὺς προτέρους, καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὐτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι· τούτου δ' ὄρος ἐστὶν ἄρα, ὅς ἂν πλεῖστον ἀργύριον ἐργάσῃται. καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς ἐχέτω· τότε δέ μοι εἰπέ, σὺ αὐτὸς πόθεν πλεῖστον ἀργύριον ἠργάσω τῶν πόλεων εἰς ἃς ἀφικνῆ; ἢ δῆλον ὅτι ἐκ Λακεδαιμόνων, οἵπερ καὶ πλειστάκις ἀφῖξαι;

{*Ἰππίας*} Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Πῶς φῆς; ἀλλ' ἐλάχιστον;

{*Ἰππίας*} Οὐδὲν μὲν οὖν τὸ παράπαν πώποτε.

{*Σωκράτης*} Τέρας λέγεις καὶ θαυμαστόν, ὦ Ἰππία. καὶ μοι εἰπέ· πότερον ἢ σοφία ἢ σὴ οὐχ οἷα τοὺς συνόντας αὐτῇ καὶ μανθάνοντας εἰς ἀρετὴν βελτίους ποιεῖν;

{*Ἰππίας*} Καὶ πολὺ γε, ὦ Σώκρατες.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ τοὺς μὲν Ἴνυκίνων ὑεῖς οἷός τε ἦσθα ἀμείνους ποιῆσαι, τοὺς δὲ Σπαρτιατῶν ἠδυνάτεις;

{*Ἰππίας*} Πολλοῦ γε δέω.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ δῆτα Σικελιῶται μὲν ἐπιθυμοῦσιν ἀμείνους γίγνεσθαι, Λακεδαιμόνιοι δ' οὐ;

{*Ἰππίας*} Πάντως γέ που, ὦ Σώκρατες, καὶ Λακεδαιμόνιοι.

{*Σωκράτης*} Ἄρ' οὖν χρημάτων ἐνδεία ἔφευγον τὴν σὴν ὁμίλιαν;

{*Ἰππίας*} Οὐ δῆτα, ἐπεὶ ἱκανὰ αὐτοῖς ἐστίν.

{Σωκράτης} Τί δῆτ' ἂν εἶη ὅτι ἐπιθυμοῦντες καὶ ἔχοντες χρήματα, καὶ σοῦ δυναμένου τὰ μέγιστα αὐτοὺς ὠφελεῖν, οὐ πλήρη σε ἀργυρίου ἀπέπεψαν; ἀλλ' ἐκεῖνο, μὴ Λακεδαιμόνιοι σοῦ βέλτιον ἂν παιδεύσειαν τοὺς αὐτῶν παῖδας; ἢ τοῦτο φῶμεν οὕτω, καὶ σὺ συγχωρεῖς;

{Ἰππίας} Οὐδ' ὀπωστιοῦν.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν τοὺς νέους οὐχ οἷός τ' ἦσθα πείθειν ἐν Λακεδαίμονι ὡς σοὶ συνόντες πλέον ἂν εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδοῖεν ἢ τοῖς ἑαυτῶν, ἢ τοὺς ἐκείνων πατέρας ἡδυνάτεις πείθειν ὅτι σοὶ χρὴ παραδιδόναί μᾶλλον ἢ αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι, εἴπερ τι τῶν ὑέων κήδονται; οὐ γάρ που ἐφθόνουν γε τοῖς ἑαυτῶν παισὶν ὡς βελτίστοις γενέσθαι.

{Ἰππίας} Οὐκ οἶμαι ἔγωγε φθονεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν εὐνομός γ' ἡ Λακεδαίμων.

{Ἰππίας} Πῶς γὰρ οὐ;

[284]

{Σωκράτης} Ἐν δέ γε ταῖς εὐνόμοις πόλεσιν τιμιώτατον ἡ ἀρετή.

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Σὺ δὲ ταύτην παραδιδόναί ἄλλω κάλλιστ' ἀνθρώπων ἐπίστασαι.

{Ἰππίας} Καὶ πολὺ γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὁ οὖν κάλλιστ' ἐπιστάμενος ἵππικὴν παραδιδόναί ἄρ' οὐκ ἂν ἐν Θετταλίᾳ τῆς Ἑλλάδος μάλιστα τιμῶτο καὶ πλεῖστα χρήματα λαμβάνοι, καὶ ἄλλοθι ὅπου τοῦτο σπουδάζοιτο;

{Ἰππίας} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ δυνάμενος παραδιδόναί τὰ πλείστου ἄξια μαθήματα εἰς ἀρετὴν οὐκ ἐν Λακεδαίμονι μάλιστα τιμῆσεται καὶ πλεῖστα ἐργάσεται χρήματα, ἂν βούληται, καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ἢ τις τῶν Ἑλληνίδων εὐνομεῖται; ἀλλ' ἐν Σικελίᾳ, ὦ ἑταῖρε, οἷε μᾶλλον καὶ ἐν Ἴνυκῶ; ταῦτα πειθώμεθα, ὦ Ἰππία; ἐὰν γὰρ σὺ κελεύης, πειστέον.

{Ἰππίας} Οὐ γὰρ πάτριον, ὦ Σώκρατες, Λακεδαιμονίοις κινεῖν τοὺς νόμους, οὐδὲ παρὰ τὰ εἰωθότα παιδεύειν τοὺς ὑεῖς.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις; Λακεδαιμονίοις οὐ πάτριον ὀρθῶς πράττειν ἀλλ' ἐξαμαρτάνειν;

{Ἰππίας} Οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν πράττειεν βέλτιον ἀλλὰ μὴ χεῖρον παιδεύοντες τοὺς νέους;

{Ἰππίας} Ὀρθῶς· ἀλλὰ ξενικὴν παιδευσὶν οὐ νόμιμον αὐτοῖς παιδεύειν, ἐπεὶ εὔ ἴσθι, εἴπερ τις ἄλλος ἐκεῖθεν χρήματα ἔλαβεν πώποτε ἐπὶ παιδεύσει, καὶ ἐμὲ ἂν λαβεῖν πολὺ μάλιστα – χάρουσι γοῦν ἀκούοντες ἐμοῦ καὶ ἐπαινοῦσιν – ἀλλ', ὃ λέγω, οὐ νόμος.

{Σωκράτης} Νόμον δὲ λέγεις, ὦ Ἰππία, βλάβην πόλεως εἶναι ἢ ὠφελίαν;

{Ἰππίας} Τίθεται μὲν οἶμαι ὠφελίας ἔνεκα, ἐνίοτε δὲ καὶ βλάπτει, ἐὰν κακῶς τεθῆ ὁ νόμος.

{Σωκράτης} Τί δέ; οὐχ ὡς ἀγαθὸν μέγιστον πόλει τίθενται τὸν νόμον οἱ τιθέμενοι; καὶ ἄνευ τούτου μετὰ εὐνομίας ἀδύνατον οἰκεῖν;

{Ἰππίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅταν ἄρα ἀγαθοῦ ἀμάρτωσιν οἱ ἐπιχειροῦντες τοὺς νόμους τιθέναι, νομίμου τε καὶ νόμου ἡμαρτήκασιν· ἢ πῶς λέγεις;

{Ἰππίας} Τῷ μὲν ἀκριβεῖ λόγῳ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχει· οὐ μέντοι εἰώθασιν ἄνθρωποι ὀνομάζειν οὕτω.

{Σωκράτης} Πότερον, ὦ Ἰππία, οἱ εἰδότες ἢ οἱ μὴ εἰδότες;

{Ἰππίας} Οἱ πολλοί.

{Σωκράτης} Εἰσὶν δ' οὗτοι οἱ εἰδότες τάληθές, οἱ πολλοί;

{Ἰππίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν που οἱ γ' εἰδότες τὸ ὠφελιμώτερον τοῦ ἀνωφελεστέρου νομιμώτερον ἡγοῦνται τῇ ἀληθείᾳ πᾶσιν ἀνθρώποις· ἢ οὐ συγχωρεῖς;

{Ἰππίας} Naί, συγχωρῶ, ὅτι γε τῇ ἀληθείᾳ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἔστιν τε καὶ ἔχει οὕτως ὡς οἱ εἰδότες ἡγοῦνται;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἔστι δέ γε Λακεδαιμονίοις, ὡς σὺ φῆς, [285] ὠφελιμώτερον τὴν ὑπὸ σοῦ παιδευσιν, ξενικὴν οὕσαν, παιδεύεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν ἐπιχωρίαν.

{Ἰππίας} Καὶ ἀληθῆ γε λέγω.

{Σωκράτης} Καὶ γὰρ ὅτι τὰ ὠφελιμώτερα νομιμώτερά ἐστι, καὶ τοῦτο λέγεις, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Εἶπον γάρ.

{Σωκράτης} Κατὰ τὸν σὸν ἄρα λόγον τοῖς Λακεδαιμονίων ὑέσιν ὑπὸ Ἰππίου παιδεύεσθαι νομιμώτερόν ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῶν πατέρων ἀνομώτερον, εὔπερ τῷ ὄντι ὑπὸ σοῦ πλείω ὠφεληθήσονται.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ μὴν ὠφεληθήσονται, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Παρανομοῦσιν ἄρα Λακεδαιμόνιοι οὐ διδόντες σοι χρυσίον καὶ ἐπιτρέποντες τοὺς αὐτῶν ὑεῖς.

{Ἰππίας} Συγχωρῶ ταῦτα· δοκεῖς γάρ μοι τὸν λόγον πρὸς ἐμοῦ λέγειν, καὶ οὐδέν με δεῖ αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι.

{Σωκράτης} Παρανόμους μὲν δὴ, ὦ ἑταῖρε, τοὺς Λάκωνας εὐρίσκομεν, καὶ ταῦτ' εἰς τὰ μέγιστα, τοὺς νομιμωτάτους δοκοῦντας εἶναι. ἐπαινοῦσι δὲ δὴ σε πρὸς θεῶν, ὦ Ἰππία, καὶ χαίρουσιν ἀκούοντες ποῖα; ἢ δῆλον δὴ ὅτι ἐκεῖνα ἃ σὺ κάλλιστα ἐπίστασαι, τὰ περὶ τὰ ἄστρα τε καὶ τὰ οὐράνια πάθη;

{Ἰππίας} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν· ταῦτά γε οὐδ' ἀνέχονται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ περὶ γεωμετρίας τι χαίρουσιν ἀκούοντες;

{Ἰππίας} Οὐδαμῶς, ἐπεὶ οὐδ' ἀριθμεῖν ἐκείνων γε, ὡς ἔπος εἶπεῖν, πολλοὶ ἐπίστανται.

{Σωκράτης} Πολλοῦ ἄρα δέουσιν περὶ γε λογισμῶν ἀνέχεσθαί σου ἐπιδεικνυμένου.

{Ἰππίας} Πολλοῦ μέντοι νῆ Δία.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δῆτα ἐκεῖνα ἃ σὺ ἀκριβέστατα ἐπίστασαι ἀνθρώπων διαιρεῖν, περὶ τε γραμμάτων δυνάμεως καὶ συλλαβῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ ἀρμονιῶν;

{Ἰππίας} Ποίων, ὠγαθέ, ἀρμονιῶν καὶ γραμμάτων;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ τί μὴν ἐστὶν ἃ ἠδέως σου ἀκροῶνται καὶ ἐπαινοῦσιν; αὐτὸς μοι εἶπέ, ἐπειδὴ ἐγὼ οὐχ εὐρίσκω.

{Ἰππίας} Περὶ τῶν γενῶν, ὧ Σώκρατες, τῶν τε ἡρώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν κατοικήσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις, καὶ συλλήβδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας ἠδιστα ἀκροῶνται, ὥστ' ἐγὼ γε δι' αὐτοὺς ἠνάγκασμαι ἐκμεμαθηκέναι τε καὶ ἐκμεμελετηκέναι πάντα τὰ τοιαῦτα.

{Σωκράτης} Ναὶ μὰ Δί', ὧ Ἰππία, ἠτύχηκας γε ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐ χαίρουσιν ἂν τις αὐτοῖς ἀπὸ Σόλωνος τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἡμετέρους καταλέγη· εἰ δὲ μὴ, πράγματ' ἂν εἶχες ἐκμανθάνων.

{Ἰππίας} Πόθεν, ὧ Σώκρατες; ἅπαξ ἀκούσας πεντήκοντα ὀνόματα ἀπομνημονεύσω.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ λέγεις, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐνενόησα ὅτι τὸ μνημονικὸν ἔχεις· ὥστ' ἐννοῶ ὅτι εἰκότως σοι χαίρουσιν [286] οἱ Λακεδαιμόνιοι ἅτε πολλὰ εἰδότες, καὶ χρῶνται ὡσπερ ταῖς πρεσβύτισιν οἱ παῖδες πρὸς τὸ ἠδέως μυθολογεῖσθαι.

{Ἰππίας} Καὶ ναὶ μὰ Δί', ὧ Σώκρατες, περὶ γε ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ ἔναγχος αὐτόθι ἠυδοκίμησα διεξιῶν ἃ χρὴ τὸν νέον ἐπιτηδεύειν. ἔστι γάρ μοι περὶ αὐτῶν παγκάλως λόγος συγκείμενος, καὶ ἄλλως εὖ διακείμενος καὶ τοῖς ὀνόμασι· πρόσχημα δὲ μοί ἐστι καὶ ἀρχὴ τοιάδε τις τοῦ λόγου. ἐπειδὴ ἡ Τροία ἦλω, λέγει ὁ λόγος ὅτι Νεοπτόλεμος Νέστορα ἔροιτο ποῖα ἐστὶ καλὰ ἐπιτηδεύματα, ἃ ἂν τις ἐπιτηδεύσας νέος ὦν εὐδοκιμώτατος γένοιτο· μετὰ ταῦτα δὴ λέγων ἐστὶν ὁ Νέστωρ καὶ ὑποτιθέμενος αὐτῷ πάμπολλα νόμιμα καὶ πάγκαλα. τοῦτον δὲ καὶ ἐκεῖ ἐπεδειξάμην καὶ ἐνθάδε μέλλω ἐπιδεικνύειν εἰς τρίτην ἡμέραν, ἐν τῷ Φειδοστράτου διδασκαλείῳ, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄξια ἀκοῆς· ἐδεήθη γάρ μου Εὐδικὸς ὁ Ἀπημάντου. ἀλλ' ὅπως παρέση καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξιους, οἵτινες ἱκανοὶ ἀκούσαντες κρῖναι τὰ λεγόμενα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ταῦτ' ἔσται, ἂν θεὸς θέλη, ὧ Ἰππία. νυνὶ μέντοι βραχὺ τί μοι περὶ αὐτοῦ ἀπόκριται· καὶ γὰρ με εἰς καλὸν ὑπέμνησας. ἔναγχος γάρ τις, ὧ ἄριστε, εἰς ἀπορίαν με κατέβαλεν ἐν λόγοις τισὶ τὰ μὲν ψέγοντα ὡς αἰσχρά, τὰ δ' ἐπαινοῦντα ὡς καλά, οὕτω πως ἐρόμενος καὶ μάλα ὑβριστικῶς· «Πόθεν δέ μοι σύ,» ἔφη, «ὧ Σώκρατες, οἶσθα ὅποια καλὰ καὶ αἰσχρά; ἐπεὶ φέρε, ἔχεις ἂν εἶπεῖν τί ἐστὶ τὸ καλόν;» καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἐμὴν φαυλότητα ἠπορούμην τε καὶ οὐκ εἶχον αὐτῷ κατὰ τρόπον ἀποκρίνασθαι· ἀπιὼν οὖν ἐκ τῆς συνουσίας ἐμαυτῷ τε ὠργιζόμεν καὶ ὠνειδίζον, καὶ ἠπέιλουν, ὅποτε πρῶτον ὑμῶν τῶ τῶν σοφῶν ἐντύχοιμι, ἀκούσας καὶ μαθὼν καὶ ἐκμελετήσας ἰέναι πάλιν ἐπὶ τὸν ἐρωτήσαντα, ἀναμαχούμενος τὸν λόγον. νῦν οὖν, ὃ λέγω, εἰς καλὸν ἦκεις, καὶ με δίδαξον ἱκανῶς αὐτὸ τὸ καλὸν ὅτι ἐστί, καὶ πειρῶ μοι ὅτι μάλιστα ἀκριβῶς εἶπεῖν ἀποκρινόμενος,

μὴ ἐξελεγχθεὶς τὸ δεύτερον αὐθις γέλωτα ὄφλω. οἴσθα γὰρ δήπου σαφῶς, καὶ σμικρὸν που τοῦτ' ἂν εἶη μάθημα ὧν σὺ τῶν πολλῶν ἐπίστασαι.

{Ἰππίας} Σμικρὸν μέντοι νῆ Δί', ὧ Σώκρατες, καὶ οὐδενὸς ἄξιον, ὡς ἔπος εἶπεῖν.

{Σωκράτης} Ῥαδίως ἄρα μαθήσομαι καὶ οὐδεὶς με ἐξελέγξει ἔτι.

{Ἰππίας} Οὐδεὶς μέντοι· φαῦλον γὰρ ἂν εἶη τὸ ἐμὸν πρᾶγμα [287] καὶ ἰδιωτικόν.

{Σωκράτης} Εὖ γε νῆ τὴν Ἥραν λέγεις, ὧ Ἰππία, εἰ χειρωσόμεθα τὸν ἄνδρα. ἀτὰρ μὴ τι κωλύω μιμούμενος ἐγὼ ἐκεῖνον, ἐὰν σοῦ ἀποκρινομένου ἀντιλαμβάνωμαι τῶν λόγων, ἵνα ὅτι μάλιστα με ἐκμελετήσης; σχεδὸν γὰρ τι ἔμπειρός εἰμι τῶν ἀντιλήψεων. εἰ οὖν μὴ τί σοι διαφέρει, βούλομαι ἀντιλαμβάνεσθαι, ἵν' ἐρρωμενέστερον μάθω.

{Ἰππίας} Ἄλλ' ἀντιλαμβάνου. καὶ γὰρ, ὃ νυνδὴ εἶπον, οὐ μέγα ἐστὶ τὸ ἐρώτημα, ἀλλὰ καὶ πολὺ τούτου χαλεπώτερα ἂν ἀποκρίνασθαι ἐγὼ σε διδάξαιμι, ὥστε μηδένα ἀνθρώπων δύνασθαι σε ἐξελέγχειν.

{Σωκράτης} Φεῦ ὡς εὖ λέγεις· ἀλλ' ἄγ', ἐπειδὴ καὶ σὺ κελεύεις, φέρε ὅτι μάλιστα ἐκεῖνος γενόμενος πειρῶμαί σε ἐρωτᾷν. εἰ γὰρ δὴ αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον ἐπιδείξαις ὃν φῆς, τὸν περὶ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀκούσας, ἐπειδὴ παύσαιο λέγων, ἔροῖτ' ἂν οὐ περὶ ἄλλου πρότερον ἢ περὶ τοῦ καλοῦ – ἔθος γὰρ τι τοῦτ' ἔχει – καὶ εἶποι ἄν· «ἽΩ ξένη Ἥλεῖε, ἄρ' οὐ δικαιοσύνη δίκαιοι εἰσιν οἱ δίκαιοι;» ἀπόκριναί δὴ, ὧ Ἰππία, ὡς ἐκείνου ἐρωτῶντος.

{Ἰππίας} Ἀποκρινοῦμαι ὅτι δικαιοσύνη.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν ἔστι τι τοῦτο, ἢ δικαιοσύνη;»

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν καὶ σοφία οἱ σοφοὶ εἰσι σοφοὶ καὶ τῷ ἀγαθῷ πάντα τάγαθὰ ἀγαθὰ;»

{Ἰππίας} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} «Οὐσί γέ τισι τούτοις· οὐ γὰρ δήπου μὴ οὐσί γε.»

{Ἰππίας} Οὐσί μέντοι.

{Σωκράτης} «Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τὰ καλὰ πάντα τῷ καλῷ ἐστὶ καλά;»

{Ἰππίας} Ναί, τῷ καλῷ.

{Σωκράτης} «Ὅντι γέ τινι τούτῳ;»

{Ἰππίας} Ὅντι· ἀλλὰ τί γὰρ μέλλει;

{Σωκράτης} «Εἰπέ δὴ, ὧ ξένη,» φήσει, «τί ἐστὶ τοῦτο τὸ καλόν;»

{Ἰππίας} Ἄλλο τι οὖν, ὧ Σώκρατες, ὃ τοῦτο ἐρωτῶν δεῖται πυθέσθαι τί ἐστὶ καλόν;

{Σωκράτης} Οὐ μοι δοκεῖ, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ τὸ καλόν, ὧ Ἰππία.

{Ἰππίας} Καὶ τί διαφέρει τοῦτ' ἐκείνου;

{Σωκράτης} Οὐδέν σοι δοκεῖ;

{Ἰππίας} Οὐδέν γὰρ διαφέρει.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι δῆλον ὅτι σὺ κάλλιον οἶσθα. ὅμως δέ, ὦγαθέ, ἄθρει· ἐρωτᾷ γάρ σε οὐ τί ἐστὶ καλόν, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ τὸ καλόν.

{Ἰππίας} Μανθάνω, ὦγαθέ, καὶ ἀποκρινοῦμαι γε αὐτῷ ὅτι ἐστὶ τὸ καλόν, καὶ οὐ μὴ ποτε ἐλεγχθῶ. ἔστι γάρ, ὦ Σώκρατες, εὖ ἴσθι, εἰ δεῖ τὸ ἀληθές λέγειν, παρθένος καλὴ καλόν.

{Σωκράτης} Καλῶς γε, ὦ Ἰππία, νῆ τὸν κύνα καὶ εὐδόξως ἀπεκρίνω. ἄλλο τι οὖν, ἂν ἐγὼ τοῦτο ἀποκρίνωμαι, [288] τὸ ἐρωτώμενόν τε ἀποκεκριμένος ἔσομαι καὶ ὀρθῶς, καὶ οὐ μὴ ποτε ἐλεγχθῶ;

{Ἰππίας} Πῶς γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες, ἐλεγχθείης, ὃ γε πᾶσιν δοκεῖ καὶ πάντες σοι μαρτυρήσουσιν οἱ ἀκούοντες ὅτι ὀρθῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Εἶεν· πάνυ μὲν οὖν. φέρε δὴ, ὦ Ἰππία, πρὸς ἑμαυτὸν ἀναλάβω ὃ λέγεις. ὁ μὲν ἐρήσεται με οὕτωςί πως· «Ἴθι μοι, ὦ Σώκρατες, ἀπόκριναί· ταῦτα πάντα ἃ φῆς καλὰ εἶναι, εἰ τί ἐστὶν αὐτὸ τὸ καλόν, ταῦτ' ἂν εἶη καλά;» ἐγὼ δὲ δὴ ἐρῶ ὅτι εἰ παρθένος καλὴ καλόν, ἔστι δι' ὃ ταῦτ' ἂν εἶη καλά;

{Ἰππίας} Οἶε οὖν ἔτι αὐτὸν ἐπιχειρήσειν σε ἐλέγχειν ὡς οὐ καλόν ἐστὶν ὃ λέγεις, ἢ ἐὰν ἐπιχειρήσῃ, οὐ καταγέλαστον ἔσεσθαι;

{Σωκράτης} Ὅτι μὲν ἐπιχειρήσει, ὦ θαυμάσιε, εὖ οἶδα· εἰ δὲ ἐπιχειρήσας ἔσται καταγέλαστος, αὐτὸ δείξει. ἃ μέντοι ἐρεῖ, ἐθέλω σοι λέγειν.

{Ἰππίας} Λέγε δὴ.

{Σωκράτης} «ὦς γλυκὺς εἶ», φήσει, «ὦ Σώκρατες. θήλεια δὲ ἵππος καλὴ οὐ καλόν, ἦν καὶ ὁ θεὸς ἐν τῷ χρησμῷ ἐπήνεσεν;» τί φήσομεν, ὦ Ἰππία; ἄλλο τι ἢ φῶμεν καὶ τὴν ἵππον καλόν εἶναι, τὴν γε καλήν; πῶς γὰρ ἂν τολμῶμεν ἕξαρνοι εἶναι τὸ καλόν μὴ καλόν εἶναι;

{Ἰππίας} Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ τοι καὶ ὀρθῶς αὐτὸ ὁ θεὸς εἶπεν· πάγκαλαι γὰρ παρ' ἡμῖν ἵπποι γίνονται.

{Σωκράτης} «Εἶεν», φήσει δὴ· «τί δὲ λύρα καλή; οὐ καλόν;» φῶμεν, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐρεῖ τοίνυν μετὰ τοῦτ' ἐκεῖνος, σχεδόν τι εὖ οἶδα ἐκ τοῦ τρόπου τεκμαιρόμενος· «ᾧ βέλτιστε σὺ, τί δὲ χύτρα καλή; οὐ καλόν ἄρα;»

{Ἰππίας} ᾧ Σώκρατες, τίς δ' ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος; ὡς ἀπαίδευτός τις ὃς οὕτω φαῦλα ὀνόματα ὀνομάζειν τολμᾷ ἐν σεμνῷ πράγματι.

{Σωκράτης} Τοιοῦτός τις, ὦ Ἰππία, οὐ κομψὸς ἀλλὰ συρφετός, οὐδὲν ἄλλο φροντίζων ἢ τὸ ἀληθές. ἀλλ' ὅμως ἀποκριτέον τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἔγωγε προαποφαίνομαι· εἴπερ ἢ χύτρα κεκεραμευμένη εἶη ὑπὸ ἀγαθοῦ κεραμέως λεία καὶ στρογγύλη καὶ καλῶς ὠπτημένη, οἷαι τῶν καλῶν χυτῶν εἰσὶ τινες δῖωτοι, τῶν ἕξ χοᾶς χωρουσῶν, πάγκαλαι, εἰ τοιαύτην ἐρωτῶν χύτραν, καλήν ὁμολογητέον εἶναι. πῶς γὰρ ἂν φαῖμεν καλὸν ὃν μὴ καλόν εἶναι;

{Ἰππίας} Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν καὶ χύτρα», φήσει, «καλὴ καλόν; ἀποκρίνου.»

{Ἰππίας} Ἄλλ' οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἔχει, οἶμαι· καλὸν μὲν καὶ τοῦτο τὸ σκευδὸς ἐστὶ καλῶς εἰργασμένον, ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄξιον κρίνειν ὡς ὄν καλὸν πρὸς ἵππον τε καὶ παρθένον καὶ τᾶλλα πάντα τὰ καλά.

[289]

{Σωκράτης} Εἶεν· μανθάνω, ὦ Ἰππία, ὡς ἄρα χρὴ ἀντιλέγειν πρὸς τὸν ταῦτα ἐρωτῶντα τάδε· ὦ ἄνθρωπε, ἀγνοεῖς ὅτι τὸ τοῦ Ἡρακλείτου εὖ ἔχει, ὡς ἄρα «Πιθήκων ὁ κάλλιστος αἰσχροὺς ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν,» καὶ χυτρῶν ἢ καλλίστη αἰσχροῦ παρθένων γένει συμβάλλειν, ὡς φησὶν Ἰππίας ὁ σοφός, οὐχ οὕτως, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς ἀπεκρίνω.

{Σωκράτης} Ἄκουε δὴ. μετὰ τοῦτο γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι φήσεται· «Τί δέ, ὦ Σώκρατες; τὸ τῶν παρθένων γένος θεῶν γένει ἂν τις συμβάλλῃ, οὐ ταύτῃ πείσεται ὅπερ τὸ τῶν χυτρῶν τῶν παρθένων συμβαλλόμενον; οὐχ ἢ καλλίστη παρθένος αἰσχροῦ φανεῖται; ἢ οὐ καὶ Ἡράκλειτος αὐτὸ τοῦτο λέγει, ὄν σὺ ἐπάγη, ὅτι «Ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανεῖται καὶ σοφία καὶ κάλλει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν;» ὁμολογήσωμεν, Ἰππία, τὴν καλλίστην παρθένον πρὸς θεῶν γένος αἰσχροῦ εἶναι;

{Ἰππίας} Τίς γὰρ ἂν ἀντείποι τούτῳ γε, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἄν τοίνυν ταῦτα ὁμολογήσωμεν, γελάσεται τε καὶ ἐρεῖ· «ὦ Σώκρατες, μέμνησαι οὖν ὅτι ἠρωτήθης;» Ἔγωγε, φήσω, ὅτι αὐτὸ τὸ καλὸν ὅτι ποτὲ ἐστίν. «Ἐπειτα,» φήσεται, «ἐρωτηθεὶς τὸ καλὸν ἀποκρίνη ὃ τυγχάνει ὄν, ὡς αὐτὸς φῆς, οὐδὲν μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχροῦ;» Ἔοικε, φήσω· ἢ τί μοι συμβουλεύεις, ὦ φίλε, φάναι;

{Ἰππίας} Τοῦτο ἔγωγε· καὶ γὰρ δὴ πρὸς γε θεοὺς ὅτι οὐ καλὸν τὸ ἀνθρώπειον γένος, ἀληθῆ ἐρεῖ.

{Σωκράτης} «Εἰ δέ σε ἠρόμην,» φήσεται, «ἐξ ἀρχῆς τί ἐστὶ καλὸν τε καὶ αἰσχροῦ, εἴ μοι ἄπερ νῦν ἀπεκρίνω, ἄρ' οὐκ ἂν ὀρθῶς ἀπεκέκρισο; ἔτι δέ καὶ δοκεῖ σοι αὐτὸ τὸ καλόν, ὃ καὶ τᾶλλα πάντα κοσμεῖται καὶ καλὰ φαίνεται, ἐπειδὴν προσγένηται ἐκεῖνο τὸ εἶδος, τοῦτ' εἶναι παρθένος ἢ ἵππος ἢ λύρα;

{Ἰππίας} Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σώκρατες, εἰ τοῦτό γε ζητεῖ, πάντων ῥᾶστον ἀποκρίνασθαι αὐτῷ τί ἐστὶ τὸ καλὸν ὃ καὶ τὰ ἄλλα πάντα κοσμεῖται καὶ προσγενομένου αὐτοῦ καλὰ φαίνεται. εὐηθέστατος οὖν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐδὲν ἐπάγει περὶ καλῶν κτημάτων. ἐὰν γὰρ αὐτῷ ἀποκρίνη ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐρωτᾷ τὸ καλὸν οὐδὲν ἄλλο ἢ χρυσός, ἀπορήσει καὶ οὐκ ἐπιχειρήσει σε ἐλέγχειν. ἴσμεν γάρ που πάντες ὅτι ὅπου ἂν τοῦτο προσγένηται, κἂν πρότερον αἰσχροῦ φαίνεται, καλὸν φανεῖται χρυσῷ γε κοσμηθέν.

{Σωκράτης} Ἄπειρος εἶ τοῦ ἀνδρός, ὦ Ἰππία, ὡς σχέτλιός ἐστὶ καὶ οὐδὲν ῥαδίως ἀποδεχόμενος.

{Ἰππίας} Τί οὖν τοῦτο, ὦ Σώκρατες; τὸ γὰρ ὀρθῶς λεγόμενον [290] ἀνάγκη αὐτῷ ἀποδέχεσθαι, ἢ μὴ ἀποδεχομένῳ καταγελάστω εἶναι.

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ ταύτην γε τὴν ἀπόκρισιν, ὦ ἄριστε, οὐ μόνον οὐκ ἀποδέξεται, ἀλλὰ πάνυ με καὶ τωθάσεται, καὶ ἐρεῖ· «ὦ τετυφωμένε σύ, Φειδίαν οἶε κακὸν εἶναι δημιουργόν;» καὶ ἐγὼ οἶμαι ἐρῶ ὅτι Οὐδ' ὀπωστιοῦν.

{Ἰππίας} Καὶ ὀρθῶς γ' ἐρεῖς, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ὁρθῶς μέντοι. τοιγάρτοι ἐκεῖνος, ἐπειδὴν ἐγὼ ὁμολογῶ ἀγαθὸν εἶναι δημιουργὸν τὸν Φειδίαν, «Εἶτα,» φήσκει, «οἶμαι τοῦτο τὸ καλὸν ὃ σὺ λέγεις ἡγνῶει Φειδίας;» Καὶ ἐγώ· Τί μάλιστα; φήσω. «Ὅτι,» ἐρεῖ, «τῆς Ἀθηνᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐ χρυσοῦς ἐποίησεν, οὐδὲ τὸ ἄλλο πρόσωπον οὐδὲ τοὺς πόδας οὐδὲ τὰς χεῖρας, εἴπερ χρυσοῦν γε δὴ ὄν κάλλιστον ἔμελλε φαίνεσθαι, ἀλλ' ἐλεφάντινον· δῆλον ὅτι τοῦτο ὑπὸ ἀμαθίας ἐξήμαρτεν, ἀγνοῶν ὅτι χρυσὸς ἄρ' ἐστὶν ὁ πάντα καλὰ ποιῶν, ὅπου ἂν προσγένηται.» ταῦτα οὖν λέγοντι τί ἀποκρινώμεθα, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Οὐδὲν χαλεπὸν· ἐροῦμεν γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἐποίησε. καὶ γὰρ τὸ ἐλεφάντινον οἶμαι καλὸν ἐστίν.

{Σωκράτης} «Τοῦ οὖν ἔνεκα,» φήσκει, «οὐ καὶ τὰ μέσα τῶν ὀφθαλμῶν ἐλεφάντινα ἠργάσατο, ἀλλὰ λίθινα, ὡς οἶόν τ' ἦν ὁμοιότητα τοῦ λίθου τῷ ἐλέφαντι ἐξευρών; ἢ καὶ ὁ λίθος ὁ καλὸς καλὸν ἐστίν;» φήσομεν, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Φήσομεν μέντοι, ὅταν γε πρέπων ἦ.

{Σωκράτης} «Ὅταν δὲ μὴ πρέπων, αἰσχρόν;» ὁμολογῶ ἢ μή;

{Ἰππίας} Ὁμολογεῖ, ὅταν γε μὴ πρέπη.

{Σωκράτης} «Τί δὲ δὴ; ὁ ἐλέφας καὶ ὁ χρυσός,» φήσκει, «ὦ σοφὲ σύ, οὐχ ὅταν μὲν πρέπη, καλὰ ποιεῖ φαίνεσθαι, ὅταν δὲ μή, αἰσχρά;» ἔξαρνοι ἐσόμεθα ἢ ὁμολογήσομεν αὐτῷ ὀρθῶς λέγειν αὐτόν;

{Ἰππίας} Ὁμολογήσομεν τοῦτο γε, ὅτι ὁ ἂν πρέπη ἐκάστω, τοῦτο καλὸν ποιεῖ ἕκαστον.

{Σωκράτης} «Πότερον οὖν πρέπει,» φήσκει, «ὅταν τις τὴν χύτραν ἦν ἄρτι ἐλέγομεν, τὴν καλήν, ἔψη ἔττους καλοῦ μεστήν, χρυσοῦν τὸρύνη αὐτῇ ἢ συκίνῃ;»

{Ἰππίας} Ἡράκλεις, οἶον λέγεις ἄνθρωπον, ὦ Σώκρατες. οὐ βούλει μοι εἰπεῖν τίς ἐστίν;

{Σωκράτης} Οὐ γὰρ ἂν γνοίης, εἴ σοι εἴποιμι τοῦνομα.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔγωγε γινώσκω, ὅτι ἀμαθὴς τίς ἐστίν.

{Σωκράτης} Μέρμερος πάνυ ἐστίν, ὦ Ἰππία· ἀλλ' ὅμως τί φήσομεν; ποτέραν πρέπειν τοῖν τὸρύναι τῷ ἔττει καὶ τῇ χύτρῃ; ἢ δῆλον ὅτι τὴν συκίνῃ; εὐωδέστερον γὰρ που τὸ ἔττος ποιεῖ, καὶ ἅμα, ὦ ἔταῖρε, οὐκ ἂν συντρίψασα ἡμῖν τὴν χύτραν ἐκχέαι τὸ ἔττος καὶ τὸ πῦρ ἀποσβέσειεν καὶ τοὺς μέλλοντας ἐστιᾶσθαι ἄνευ ὄψου ἂν πάνυ γενναίου ποιήσειεν· ἢ δὲ χρυσοῦν ἐκείνη πάντα ἂν ταῦτα ποιήσειεν, ὥστ' ἔμοιγε [291] δοκεῖν τὴν συκίνῃν ἡμᾶς μᾶλλον φάναι πρέπειν ἢ τὴν χρυσοῦν, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις.

{Ἰππίας} Πρέπει μὲν γὰρ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον· οὐ μεντᾶν ἔγωγε τῷ ἀνθρώπῳ τοιαῦτα ἐρωτῶντι διαλεγόμεν.

{Σωκράτης} Ὁρθῶς γε, ὦ φίλε· σοὶ μὲν γὰρ οὐκ ἂν πρέποι τοιούτων ὀνομάτων ἀναπίμπλασθαι, καλῶς μὲν οὕτως ἀμπεχομένῳ, καλῶς δὲ ὑποδεδεμένῳ, εὐδοκιμοῦντι δὲ ἐπὶ σοφίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν. ἀλλ' ἐμοὶ οὐδὲν πρᾶγμα φύρεσθαι πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ἐμὲ οὖν προδίδασκε καὶ ἐμὴν χάριν ἀποκρίνου. «Εἰ γὰρ δὴ πρέπει γε μᾶλλον ἢ συκίνῃ τῆς χρυσοῦς,» φήσκει ὁ ἄνθρωπος, «ἄλλο τι καὶ καλλίων ἂν εἴη, ἐπειδήπερ τὸ πρέπον, ὦ Σώκρατες, κάλλιον ὁμολόγησας εἶναι τοῦ μὴ πρέποντος;» ἄλλο τι ὁμολογῶμεν, ὦ Ἰππία, τὴν συκίνῃν καλλίω τῆς χρυσοῦς εἶναι;

{Ἰππίας} Βούλει σοι εἶπω, ὦ Σώκρατες, ὃ εἰπὼν εἶναι τὸ καλὸν ἀπαλλάξεις σαυτὸν τῶν πολλῶν λόγων;

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν· μὴ μέντοι πρότερόν γε πρὶν ἄν μοι εἴπῃς ποτέραν ἀποκρίνωμαι οἷν ἄρτι ἔλεγον τοῖν τορύναιν πρέπουσάν τε καὶ καλλίω εἶναι.

{Ἰππίας} Ἄλλ', εἰ βούλει, αὐτῷ ἀπόκριναί ὅτι ἡ ἐκ τῆς συκῆς εἰργασμένη.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ νυνὶ ὃ ἄρτι ἔμελλες λέγειν. ταύτη μὲν γὰρ τῇ ἀποκρίσει, ἥ ἂν φῶ τὸ καλὸν χρυσὸν εἶναι, οὐδὲν ὡς ἔοικέ μοι ἀναφανήσεται κάλλιον ὄν χρυσὸς ἢ ξύλον σύκινον· τὸ δὲ νῦν τί αὖ λέγεις τὸ καλὸν εἶναι;

{Ἰππίας} Ἐγὼ σοι ἐρῶ. ζητεῖν γάρ μοι δοκεῖς τοιοῦτόν τι τὸ καλὸν ἀποκρίνασθαι, ὃ μηδέποτε αἰσχρὸν μηδαμοῦ μηδενὶ φανεῖται.

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἰππία· καὶ καλῶς γε νῦν ὑπολαμβάνεις.

{Ἰππίας} Ἄκουε δὴ· πρὸς γὰρ τοῦτο ἴσθι, ἐάν τις ἔχη ὅτι ἀντίπη, φάναι ἐμέ μὴδ' ὀτιοῦν ἐπαίειν.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ ὡς τάχιστα πρὸς θεῶν.

{Ἰππίας} Λέγω τοίνυν ἀεὶ καὶ παντὶ καὶ πανταχοῦ κάλλιστον εἶναι ἀνδρὶ, πλουτοῦντι, ὑγιαίνοντι, τιμωμένῳ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀφικομένῳ εἰς γῆρας, τοὺς αὐτοῦ γονέας τελευτήσαντας καλῶς περιστείλαντι, ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἐκγόνων καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ταφῆναι.

{Σωκράτης} Ἰοῦ ἰοῦ, ὦ Ἰππία, ἥ θαυμασιῶς τε καὶ μεγαλείως καὶ ἀξίως σαυτοῦ εἴρηκας· καὶ νῆ τὴν Ἥραν ἄγαμαί σου ὅτι μοι δοκεῖς εὐνοϊκῶς, καθ' ὅσον οἷός τ' εἶ, βοηθεῖν· ἀλλὰ γὰρ τοῦ ἀνδρός οὐ τυγχάνομεν, ἀλλ' ἡμῶν δὴ νῦν καὶ πλεῖστον καταγελάσεται, εὖ ἴσθι.

{Ἰππίας} Πονηρόν γ', ὦ Σώκρατες, γέλωτα· ὅταν γὰρ πρὸς ταῦτα ἔχη μὲν μηδὲν ὅτι λέγη, γελᾷ δέ, αὐτοῦ καταγελάσεται [292] καὶ ὑπὸ τῶν παρόντων αὐτὸς ἔσται καταγέλαστος.

{Σωκράτης} Ἴσως οὕτως ἔχει· ἴσως μέντοι ἐπὶ γε ταύτη τῇ ἀποκρίσει, ὡς ἐγὼ μαντεύομαι, κινδυνεύσει οὐ μόνον μου καταγελάων.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ τί μήν;

{Σωκράτης} Ὅτι, ἂν τύχη βακτηρίαν ἔχων, ἂν μὴ ἐκφύγω φεύγων αὐτόν, εὖ μάλα μου ἐφικέσθαι πειράσεται.

{Ἰππίας} Πῶς λέγεις; δεσπότης τίς σου ὁ ἀνθρωπός ἐστιν, καὶ τοῦτο ποιήσας οὐκ ἀχθήσεται καὶ δίκας ὀφλήσει; ἢ οὐκ ἔνδικος ὑμῖν ἡ πόλις ἐστίν, ἀλλ' ἐξ ἀδίκως τύπτειν ἀλλήλους τοὺς πολίτας;

{Σωκράτης} Οὐδ' ὅπωςτιοῦν ἐξ.

{Ἰππίας} Οὐκοῦν δώσει δίκην ἀδίκως γέ σε τύπτων.

{Σωκράτης} Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Ἰππία, οὐκ, εἰ ταῦτά γε ἀποκρινάιμην, ἀλλὰ δικαίως, ἔμοιγε δοκεῖ.

{Ἰππίας} Καὶ ἐμοὶ τοίνυν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδήπερ γε αὐτὸς ταῦτα οἶει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἶπω σοι καὶ ἥ αὐτὸς οἶομαι δικαίως ἂν τύπτεσθαι ταῦτα ἀποκρινόμενος; ἢ καὶ σύ με ἄκριτον τυπτήσεις; ἢ δέξῃ λόγον;

{Ἰππίας} Δεινὸν γὰρ ἂν εἶη, ὃ Σώκρατες, εἰ μὴ δεχοίμην· ἀλλὰ πῶς λέγεις;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ, τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ νυνδὴ, μιμούμενος ἐκεῖνον, ἵνα μὴ πρὸς σέ λέγω ῥήματα, οἷα ἐκεῖνος εἰς ἐμέ ἐρεῖ, χαλεπά τε καὶ ἀλλόκοτα. εὖ γὰρ ἴσθι, «εἰπέ μοι,» φήσκει, «ὃ Σώκρατες, οἷε ἂν ἀδίκως πληγὰς λαβεῖν, ὅστις διθύραμβον τοσοῦτον ἄσας οὕτως ἀμούσως πολὺ ἀπῆσας ἀπὸ τοῦ ἐρωτήματος;» Πῶς δὴ; φήσω ἐγώ. «Ὅπως;» φήσκει· «οὐχ οἷός τ' εἶ μεμνησθαι ὅτι τὸ καλὸν αὐτὸ ἠρώτων, ὃ παντὶ ὃ ἂν προσγένηται, ὑπάρχει ἐκείνῳ καλῶ εἶναι, καὶ λίθῳ καὶ ξύλῳ καὶ ἀνθρώπῳ καὶ θεῶ καὶ πάσῃ πράξει καὶ παντὶ μαθήματι; αὐτὸ γὰρ ἔγωγε, ὦνθρωπε, κάλλος ἐρωτῶ ὅτι ἐστίν, καὶ οὐδέν σοι μᾶλλον γεγωνεῖν δύναμαι ἢ εἶ μοι παρεκάθησο λίθος, καὶ οὗτος μυλία, μήτε ὧτα μήτε ἐγκέφαλον ἔχων.» εἰ οὖν φοβηθεὶς εἵποιμι ἐγὼ ἐπὶ τούτοις τάδε, ἄρα οὐκ ἂν ἄχθοιο, ὃ Ἰππία; Ἀλλὰ μέντοι τόδε τὸ καλὸν εἶναι Ἰππίας ἔφη· καίτοι ἐγὼ αὐτὸν ἠρώτων οὕτως ὥσπερ σὺ ἐμέ, ὃ πᾶσι καλὸν καὶ ἀεὶ ἐστὶ. πῶς οὖν φήσκει; οὐκ ἀχθέσει, ἂν εἶπω ταῦτα;

{Ἰππίας} Εὖ γ' οὖν οἶδα, ὃ Σώκρατες, ὅτι πᾶσι καλὸν τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἐγὼ εἶπον, καὶ δόξει.

{Σωκράτης} «Ἦ καὶ ἔσται;» φήσκει· «ἀεὶ γὰρ που τό γε καλὸν καλόν.»

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν καὶ ἦν;» φήσκει.

{Ἰππίας} Καὶ ἦν.

{Σωκράτης} «Ἦ καὶ τῷ Ἀχιλλεῖ,» φήσκει, «ὃ ξένος ὁ Ἥλεϊος ἔφη καλὸν εἶναι ὑστέρῳ τῶν προγόνων ταφῆναι, καὶ τῷ πάππῳ αὐτοῦ Αἰακῶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι ἐκ θεῶν γεγονάσι, καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς;»

{Ἰππίας} Τί τοῦτο; βάλλ' ἐς μακαρίαν. τοῦ ἀνθρώπου οὐδ' εὐφημα, ὃ Σώκρατες, ταῦτά γε τὰ ἐρωτήματα.

{Σωκράτης} Τί δέ; τὸ ἐρομένου ἐτέρου φάναι ταῦτα οὕτως ἔχειν οὐ πάνυ δύσφημον;

{Ἰππίας} Ἦ ἴσως.

{Σωκράτης} «Ἦ ἴσως τοίνυν σὺ εἶ οὗτος,» φήσκει, «ὃς παντὶ φῆς καὶ ἀεὶ καλὸν εἶναι ὑπὸ μὲν τῶν ἐκγόνων ταφῆναι, τοὺς δὲ γονέας θάψαι· ἢ οὐχ εἷς τῶν ἀπάντων καὶ Ἡρακλῆς ἦν καὶ [293] οὐς νυνδὴ ἐλέγομεν πάντες;»

{Ἰππίας} Ἀλλ' οὐ τοῖς θεοῖς ἔγωγε ἔλεγον.

{Σωκράτης} «Οὐδὲ τοῖς ἥρωσιν, ὡς ἔοικας.»

{Ἰππίας} Οὐχ ὅσοι γε θεῶν παῖδες ἦσαν.

{Σωκράτης} «Ἀλλ' ὅσοι μή;»

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν κατὰ τὸν σὸν αὖ λόγον, ὡς φαίνεται, τῶν ἠρώων τῷ μὲν Ταντάλῳ καὶ τῷ Δαρδάνῳ καὶ τῷ Ζήθῳ δεινόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ αἰσχρόν ἐστι, Πέλοπι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς οὕτω γεγονόσι καλόν.»

{Ἰππίας} Ἦ μοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} «Σοὶ τοίνυν δοκεῖ,» φήσει, «ὃ ἄρτι οὐκ ἔφησθα, τὸ θάψαντι τοὺς προγόνους ταφῆναι ὑπὸ τῶν ἐκγόνων ἐνίστε καὶ ἐνίοις αἰσχυρὸν εἶναι· ἔτι δὲ μᾶλλον, ὡς ἔοικεν, ἀδύνατον πᾶσι τοῦτο γενέσθαι καὶ εἶναι καλόν, ὥστε τοῦτό γε ὥσπερ καὶ τὰ ἔμπροσθεν ἐκεῖνα, ἢ τε παρθένος καὶ ἡ χύτρα, ταῦτόν πέπονθε, καὶ ἔτι γελοιοτέρως τοῖς μὲν ἐστὶ καλόν, τοῖς δ' οὐ καλόν. καὶ οὐδέπω καὶ τήμερον,» φήσει, «οἷός τ' εἶ, ὃ Σώκρατες, περὶ τοῦ καλοῦ ὅτι ἐστὶ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι.» ταῦτά μοι καὶ τοιαῦτα ὀνειδιεῖ δικαίως, ἐὰν αὐτῷ οὕτως ἀποκρίνωμαι. τὰ μὲν οὖν πολλά, ὃ Ἰππία, σχεδὸν τί μοι οὕτω διαλέγεται· ἐνίστε δὲ ὥσπερ ἐλεήσας μου τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀπαιδευσίαν αὐτός μοι προβάλλει ἐρωτῶν εἰ τοιόνδε μοι δοκεῖ εἶναι τὸ καλόν, ἢ καὶ περὶ ἄλλου ὅτου ἂν τύχη πυνθανόμενος καὶ περὶ οὗ ἂν λόγος ἦ.

{Ἰππίας} Πῶς τοῦτο λέγεις, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοὶ φράσω. «ἜΩ δαιμόνιε,» φησί, «Σώκρατες, τὰ μὲν τοιαῦτα ἀποκρινόμενος καὶ οὕτω παῦσαι – λίαν γὰρ εὐήθη τε καὶ εὐεξέλεγκτά ἐστιν – ἀλλὰ τὸ τοιόνδε σκόπει εἴ σοι δοκεῖ καλόν εἶναι, οὗ καὶ νυνδὴ ἐπελαβόμεθα ἐν τῇ ἀποκρίσει, ἠνίκ' ἔφαμεν τὸν χρυσὸν οἷς μὲν πρέπει καλόν εἶναι, οἷς δὲ μή, οὐ, καὶ ἄλλα πάντα οἷς ἂν τοῦτο προσῆ· αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ πρέπον καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ πρέποντος σκόπει εἰ τοῦτο τυγχάνει ὄν τὸ καλόν.» ἐγὼ μὲν οὖν εἴωθα συμφάναι τὰ τοιαῦτα ἐκάστοτε – οὐ γὰρ ἔχω ὅτι λέγω – σοὶ δ' οὖν δοκεῖ τὸ πρέπον καλόν εἶναι;

{Ἰππίας} Πάντως δήπου, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Σκοπώμεθα, μή πη ἄρ' ἐξαπατώμεθα.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ χρὴ σκοπεῖν.

{Σωκράτης} Ὅρα τοίνυν· τὸ πρέπον ἄρα τοῦτο λέγομεν, [294] ὃ παραγενόμενον ποιεῖ ἕκαστα φαίνεσθαι καλὰ τούτων οἷς ἂν παρῆ, ἢ ὃ εἶναι ποιεῖ, ἢ οὐδέτερα τούτων;

{Ἰππίας} Ἐμοιγε δοκεῖ πότερα ὃ ποιεῖ φαίνεσθαι καλὰ· ὥσπερ γε ἐπειδὴν ἰμάτιά τις λάβῃ ἢ ὑποδήματα ἀρμόττοντα, κἂν ἦ γελοῖος, καλλίων φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ καλλίω ποιεῖ φαίνεσθαι ἢ ἐστὶ τὸ πρέπον, ἀπάτη τις ἂν εἴη περὶ τὸ καλόν τὸ πρέπον, καὶ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν, ὃ Ἰππία; ἡμεῖς μὲν γὰρ που ἐκεῖνο ἐζητοῦμεν, ὃ πάντα τὰ καλὰ πράγματα καλὰ ἐστὶν – ὥσπερ ὃ πάντα τὰ μεγάλα ἐστὶ μεγάλα, τῷ ὑπερέχοντι· τούτῳ γὰρ πάντα μεγάλα ἐστί, καὶ ἐὰν μὴ φαίνηται, ὑπερέχῃ δέ, ἀνάγκη αὐτοῖς μεγάλοις εἶναι – οὕτω δὲ, φαμέν, καὶ τὸ καλόν, ὃ καλὰ πάντα ἐστίν, ἄντ' οὖν φαίνηται ἄντε μή, τί ἂν εἴη; τὸ μὲν γὰρ πρέπον οὐκ ἂν εἴη· καλλίω γὰρ ποιεῖ φαίνεσθαι ἢ ἐστὶν, ὡς ὁ σὸς λόγος, οἷα δ' ἐστὶν οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι. τὸ δὲ ποιοῦν εἶναι καλὰ, ὅπερ νυνδὴ εἶπον, ἐάντε φαίνηται ἐάντε μή, πειρατέον λέγειν τί ἐστὶ· τοῦτο γὰρ ζητοῦμεν, εἴπερ τὸ καλόν ζητοῦμεν.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ τὸ πρέπον, ὃ Σώκρατες, καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι ποιεῖ καλὰ παρόν.

{Σωκράτης} Ἀδύνατον ἄρα τῷ ὄντι καλὰ ὄντα μὴ φαίνεσθαι καλὰ εἶναι, παρόντος γε τοῦ ποιοῦντος φαίνεσθαι;

{Ἰππίας} Ἀδύνατον.

{Σωκράτης} Ὁμολογήσομεν οὖν τοῦτο, ὃ Ἰππία, πάντα τὰ τῷ ὄντι καλὰ καὶ νόμιμα καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ δοξάζεσθαι καλὰ εἶναι καὶ φαίνεσθαι ἀεὶ πᾶσιν, ἢ πᾶν τούναντίον ἀγνοεῖσθαι καὶ πάντων μάλιστα ἔριν καὶ μάχην περὶ αὐτῶν εἶναι καὶ ἰδίᾳ ἐκάστοις καὶ δημοσίᾳ ταῖς πόλεσιν;

{Ἰππίας} Οὕτω μᾶλλον, ὃ Σώκρατες· ἀγνοεῖσθαι.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄν, εἴ γέ που τὸ φαίνεσθαι αὐτοῖς προσῆν· προσῆν δ' ἄν, εἴπερ τὸ πρέπον καλὸν ἦν καὶ μὴ μόνον καλὰ ἐποίει εἶναι ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι. ὥστε τὸ πρέπον, εἰ μὲν τὸ καλὰ ποιοῦν ἐστὶν εἶναι, τὸ μὲν καλὸν ἄν εἴη, ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐ μέντοι τό γε ποιοῦν φαίνεσθαι· εἰ δ' αὖ τὸ φαίνεσθαι ποιοῦν ἐστὶν τὸ πρέπον, οὐκ ἄν εἴη τὸ καλόν, ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν. εἶναι γὰρ ἐκεῖνό γε ποιεῖ, φαίνεσθαι δὲ καὶ ποιεῖν εἶναι οὐ μόνον καλὰ οὐκ ἄν ποτε δύναίτο τὸ αὐτό, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο ὅτιοῦν. ἐλώμεθα δὴ πότερα δοκεῖ τὸ πρέπον εἶναι τὸ φαίνεσθαι καλὰ ποιοῦν, ἢ τὸ εἶναι.

{Ἰππίας} Τὸ φαίνεσθαι, ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ Σώκρατες.

[295]

{Σωκράτης} Βαβαῖ, οἴχεται ἄρ' ἡμᾶς διαπεφευγός, ὃ Ἰππία, τὸ καλὸν γινῶναι ὅτι ποτέ ἐστὶν, ἐπειδὴ γε τὸ πρέπον ἄλλο τι ἐφάνη ὄν ἢ καλόν.

{Ἰππίας} Ναὶ μὰ Δία, ὃ Σώκρατες, καὶ μάλα ἔμοιγε ἀτόπως.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι, ὃ ἐταῖρε, μήπω γε ἀνῶμεν αὐτό· ἔτι γὰρ τινα ἐλπίδα ἔχω ἐκφανήσεσθαι τί ποτ' ἐστὶν τὸ καλόν.

{Ἰππίας} Πάντως δήπου, ὃ Σώκρατες· οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν ἐστὶν εὐρεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι, εἰ ὀλίγον χρόνον εἰς ἐρημίαν ἐλθὼν σκεψαίμην πρὸς ἑμαυτόν, ἀκριβέστερον ἂν αὐτό σοι εἴποιμι τῆς ἀπάσης ἀκριβείας.

{Σωκράτης} Ἄ μὴ μέγα, ὃ Ἰππία, λέγε. ὀρθῶς ὅσα πράγματα ἡμῖν ἤδη παρέσχηκε· μὴ καὶ ὀργισθὲν ἡμῖν ἔτι μᾶλλον ἀποδρᾶ. καίτοι οὐδὲν λέγω· σὺ μὲν γὰρ οἶμαι ῥαδίως αὐτὸ εὐρήσεις, ἐπειδὴ μόνος γένῃ. ἀλλὰ πρὸς θεῶν ἐμοῦ ἐναντίον αὐτὸ ἔξευρε, εἰ δὲ βούλει, ὥσπερ νῦν ἐμοὶ συζήτει· καὶ ἐὰν μὲν εὐρωμεν, κάλλιστα ἔξει, εἰ δὲ μή, στέρξω οἶμαι ἐγὼ τῇ ἐμῇ τύχῃ, σὺ δ' ἀπελθὼν ῥαδίως εὐρήσεις· καὶ ἐὰν μὲν νῦν εὐρωμεν, ἀμέλει οὐκ ὀχληρὸς ἔσομαί σοι πυνθανόμενος ὅτι ἦν ἐκεῖνο ὃ κατὰ σαυτὸν ἐξηῦρες· νῦν δὲ θέασαι αὐτὸ ὃ σοι δοκεῖ εἶναι τὸ καλόν. λέγω δὴ αὐτὸ εἶναι – ἀλλὰ γὰρ ἐπισκόπει μοι πάνυ προσέχων τὸν νοῦν μὴ παραληρήσω – τοῦτο γὰρ δὴ ἔστω ἡμῖν καλόν, ὃ ἂν χρήσιμον ἦ. εἶπον δὲ ἐκ τῶνδε ἐννοούμενος· καλοί, φαμέν, οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσιν, οὐχ οἱ ἂν δοκῶσι τοιοῦτοι εἶναι οἷοι μὴ δυνατοὶ ὄρᾶν, ἀλλ' οἱ ἂν δυνατοὶ τε καὶ χρήσιμοι πρὸς τὸ ἰδεῖν. ἦ γάρ;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄλον σῶμα οὕτω λέγομεν καλὸν εἶναι, τὸ μὲν πρὸς δρόμον, τὸ δὲ πρὸς πάλην, καὶ αὖ τὰ ζῶα πάντα, ἵππον καλὸν καὶ ἀλεκτρούνα καὶ ὄρτυγα, καὶ τὰ σκεύη πάντα καὶ τὰ ὀχήματα τὰ τε πεζὰ καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ πλοῖα τε καὶ τριήρεις, καὶ τὰ γε ὄργανα πάντα τὰ τε ὑπὸ τῇ μουσικῇ καὶ τὰ ὑπὸ ταῖς ἄλλαις τέχναις, εἰ δὲ βούλει, τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τοὺς νόμους, σχεδὸν τι πάντα ταῦτα καλὰ προσαγορεύομεν τῷ αὐτῷ τρόπῳ· ἀποβλέποντες πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἢ πέφυκεν, ἢ εἵργασται, ἢ κεῖται, τὸ μὲν χρήσιμον καὶ ἢ χρήσιμον καὶ πρὸς ὃ χρήσιμον καὶ ὁπότε χρήσιμον καλὸν φαμεν εἶναι, τὸ δὲ ταύτη πάντῃ ἄχρηστον αἰσχροῦν· ἄρ' οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως, ὃ Ἰππία;

{Ἰππίας} Ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ὁρθῶς ἄρα νῦν λέγομεν ὅτι τυγχάνει παντὸς ὄν μαῖλλον καλὸν τὸ χρήσιμον;

{Ἰππίας} Ὁρθῶς μέντοι, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τὸ δυνατόν ἕκαστον ἀπεργάζεσθαι, εἰς ὅπερ δυνατόν, εἰς τοῦτο καὶ χρήσιμον, τὸ δὲ ἀδύνατον ἄχρηστον;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Δύναμις μὲν ἄρα καλόν, ἀδυναμία δὲ αἰσχρόν;

{Ἰππίας} Σφόδρα γε. τὰ τε γοῦν ἄλλα, [296] ὦ Σώκρατες, μαρτυρεῖ ἡμῖν ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ἀτὰρ οὖν καὶ τὰ πολιτικά· ἐν γὰρ τοῖς πολιτικοῖς τε καὶ τῇ ἑαυτοῦ πόλει τὸ μὲν δυνατόν εἶναι πάντων κάλλιστον, τὸ δὲ ἀδύνατον πάντων αἰσχιστον.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. ἄρ' οὖν πρὸς θεῶν, Ἰππία, διὰ ταῦτα καὶ ἡ σοφία πάντων κάλλιστον, ἡ δὲ ἀμαθία πάντων αἰσχιστον;

{Ἰππίας} Ἀλλὰ τί οἶει, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ ἡρέμα, ὦ φίλε ἑταῖρε· ὡς φοβοῦμαι τί ποτ' αὐτὸ λέγομεν.

{Ἰππίας} Τί δ' αὐτὸ φοβῆ, ὦ Σώκρατες, ἐπεὶ νῦν γέ σοι ὁ λόγος παγκάλως προβέβηκε;

{Σωκράτης} Βουλοίμην ἄν, ἀλλά μοι τόδε συνεπίσκεψαι· ἄρ' ἄν τις τι ποιήσειεν ὃ μὴτ' ἐπίστατο μήτε τὸ παράπαν δύναιτο;

{Ἰππίας} Οὐδαμῶς· πῶς γὰρ ἄν ὃ γε μὴ δύναιτο;

{Σωκράτης} Οἱ οὖν ἐξαμαρτάνοντες καὶ κακὰ ἐργαζόμενοί τε καὶ ποιοῦντες ἄκοντες, ἄλλο τι οὔτοι, εἰ μὴ ἐδύναντο ταῦτα ποιεῖν, οὐκ ἄν ποτε ἐποίουν;

{Ἰππίας} Δῆλον δὴ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι δυνάμει γε δύνανται οἱ δυνάμενοι· οὐ γάρ που ἀδυναμία γε.

{Ἰππίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Δύνανται δέ γε πάντες ποιεῖν οἱ ποιοῦντες ἢ ποιοῦσιν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Κακὰ δέ γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀρξάμενοι ἐκ παίδων, καὶ ἐξαμαρτάνουσιν ἄκοντες.

{Ἰππίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ταύτην τὴν δύναμιν καὶ ταῦτα τὰ χρήσιμα, ἃ ἄν ᾗ ἐπὶ τὸ κακόν τι ἐργάζεσθαι χρήσιμα, ἄρα φήσομεν ταῦτα εἶναι καλά, ἢ πολλοῦ δεῖ;

{Ἰππίας} Πολλοῦ, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα, ὦ Ἰππία, τὸ δυνατόν τε καὶ τὸ χρήσιμον ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ καλόν.

{Ἰππίας} Ἐάν γε, ὦ Σώκρατες, ἀγαθὰ δύνηται καὶ ἐπὶ τοιαῦτα χρήσιμον ᾗ.

{Σωκράτης} Ἐκεῖνο μὲν τοίνυν οἴχεται, τὸ δυνατόν τε καὶ χρήσιμον ἀπλῶς εἶναι καλόν· ἀλλ' ἄρα τοῦτ' ἦν ἐκεῖνο, ὃ Ἰππία, ὃ ἐβούλετο ἡμῶν ἢ ψυχῇ εἰπεῖν, ὅτι τὸ χρήσιμόν τε καὶ τὸ δυνατόν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοῦτ' ἐστὶ τὸ καλόν;

{Ἰππίας} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ὠφέλιμόν ἐστιν. ἢ οὐ;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὕτω δὴ καὶ τὰ καλὰ σώματα καὶ τὰ καλὰ νόμιμα καὶ ἡ σοφία καὶ ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν πάντα καλὰ ἐστίν, ὅτι ὠφέλιμα.

{Ἰππίας} Δῆλον ὅτι.

{Σωκράτης} Τὸ ὠφέλιμον ἄρα ἔοικεν ἡμῖν εἶναι τὸ καλόν, ὃ Ἰππία.

{Ἰππίας} Πάντως δήπου, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τό γε ὠφέλιμον τὸ ποιοῦν ἀγαθόν ἐστιν.

{Ἰππίας} Ἔστι γάρ.

{Σωκράτης} Τὸ ποιοῦν δέ γ' ἐστὶν οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ αἴτιον· ἦ γάρ;

{Ἰππίας} Οὕτως.

[297]

{Σωκράτης} Τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα αἴτιόν ἐστιν τὸ καλόν.

{Ἰππίας} Ἔστι γάρ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν τό γε αἴτιον, ὃ Ἰππία, καὶ οὐκ ἂν αἴτιον ἦ τὸ αἴτιον, ἄλλο ἐστίν· οὐ γάρ που τό γε αἴτιον αἰτίου αἴτιον ἂν εἶη. ὥδε δὲ σκόπει· οὐ τὸ αἴτιον ποιοῦν ἐφάνη;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος ποιεῖται οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ γινόμενον, ἀλλ' οὐ τὸ ποιοῦν;

{Ἰππίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄλλο τι τὸ γινόμενον, ἄλλο δὲ τὸ ποιοῦν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τό γ' αἴτιον αἴτιον αἰτίου ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ γινομένου ὑφ' ἑαυτοῦ.

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα τὸ καλόν ἐστὶν αἴτιον ἀγαθοῦ, γίγνεται ἂν ὑπὸ τοῦ καλοῦ τὸ ἀγαθόν· καὶ διὰ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σπουδάζομεν καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τᾶλλα πάντα τὰ καλὰ, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ τὸ ἔκγονον σπουδαστόν ἐστι, τὸ ἀγαθόν, καὶ κινδυνεύει ἐξ ὧν εὐρίσκομεν ἐν πατρός τινος ιδέα εἶναι τὸ καλόν τοῦ ἀγαθοῦ.

{Ἰππίας} Πάνυ μὲν οὖν· καλῶς γὰρ λέγεις, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τόδε καλῶς λέγω, ὅτι οὔτε ὁ πατήρ υἱός ἐστιν, οὔτε ὁ υἱός πατήρ;

{Ἰππίας} Καλῶς μέντοι.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε τὸ αἴτιον γιγνόμενόν ἐστιν, οὐδέ τὸ γιγνόμενον αὐτὸ αἴτιον.

{Ἰππίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Μὰ Δία, ὦ ἄριστε, οὐδέ ἄρα τὸ καλὸν ἀγαθόν ἐστιν, οὐδέ τὸ ἀγαθὸν καλόν· ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἐκ τῶν προειρημένων;

{Ἰππίας} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐ μοι φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀρέσκει οὖν ἡμῖν καὶ ἐθέλομεν ἂν λέγειν ὡς τὸ καλὸν οὐκ ἀγαθὸν οὐδέ τὸ ἀγαθὸν καλόν;

{Ἰππίας} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐ πάνυ μοι ἀρέσκει.

{Σωκράτης} Ναὶ μὰ τὸν Δία, ὦ Ἰππία· ἐμοὶ δέ γε πάντων ἤκιστα ἀρέσκει ὧν εἰρήκαμεν λόγων.

{Ἰππίας} Ὅμοιος γὰρ οὕτως.

{Σωκράτης} Κινδυνεύει ἄρα ἡμῖν, οὐχ ὥσπερ ἄρτι ἐφαίνετο κάλλιστος εἶναι τῶν λόγων τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ χρήσιμόν τε καὶ τὸ δυνατὸν ἀγαθόν τι ποιεῖν καλὸν εἶναι, οὐχ οὕτως ἔχειν, ἀλλ', εἰ οἷόν τε ἐστίν, ἐκείνων εἶναι γελοιότερος τῶν πρώτων, ἐν οἷς τήν τε παρθένον ὠόμεθα εἶναι τὸ καλὸν καὶ ἐν ἕκαστον τῶν ἔμπροσθεν λεχθέντων.

{Ἰππίας} Ὅμοιος.

{Σωκράτης} Καὶ ἐγὼ μὲν γε οὐκ ἔτι ἔχω, ὦ Ἰππία, ὅποι τράπωμαι, ἀλλ' ἀπορῶ· σὺ δὲ ἔχεις τι λέγειν;

{Ἰππίας} Οὐκ ἔν γε τῷ παρόντι, ἀλλ', ὥσπερ ἄρτι ἔλεγον, σκεψάμενος εὖ οἶδ' ὅτι εὐρήσω.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἐγὼ μοι δοκῶ ὑπὸ ἐπιθυμίας τοῦ εἰδέναι οὐχ οἷός τε σὲ εἶναι περιμένειν μέλλοντα· καὶ γὰρ οὖν δὴ τι καὶ οἶμαι ἄρτι ἠύπορηκέναί. ὅρα γάρ· εἰ ὁ ἂν χάρειν ἡμᾶς ποιῆ, μή τι πάσας τὰς ἡδονάς, ἀλλ' ὁ ἂν διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὄψεως, τοῦτο φαῖμεν εἶναι καλόν, [298] πῶς τι ἄρ' ἂν ἀγωνιζοίμεθα; οἱ τέ γέ που καλοὶ ἄνθρωποι, ὦ Ἰππία, καὶ τὰ ποικίλματα πάντα καὶ τὰ ζωγραφήματα καὶ τὰ πλάσματα τέρπει ἡμᾶς ὀρώντας, ἃ ἂν καλὰ ᾦ· καὶ οἱ φθόγγοι οἱ καλοὶ καὶ ἡ μουσικὴ σύμπασα καὶ οἱ λόγοι καὶ αἱ μυθολογία ταῦτόν τοῦτο ἐργάζονται, ὥστ' εἰ ἀποκρινάμεθα τῷ θρασεῖ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ ὅτι Ὡ γενναῖε, τὸ καλὸν ἐστὶ τὸ δι' ἀκοῆς τε καὶ δι' ὄψεως ἡδύ, οὐκ ἂν οἶε αὐτὸν τοῦ θράσους ἐπίσχοιμεν;

{Ἰππίας} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ νῦν γε, ὦ Σώκρατες, εὖ λέγεσθαι τὸ καλὸν ὃ ἐστίν.

{Σωκράτης} Τί δ'; ἄρα τὰ ἐπιτηδεύματα τὰ καλὰ καὶ τοὺς νόμους, ὦ Ἰππία, δι' ἀκοῆς ἢ δι' ὄψεως φήσομεν ἡδέα ὄντα καλὰ εἶναι, ἢ ἄλλο τι εἶδος ἔχειν;

{Ἰππίας} Ταῦτα δ' ἴσως, ὦ Σώκρατες, κἂν παραλάθοι τὸν ἄνθρωπον.

{Σωκράτης} Μὰ τὸν κύνα, ὦ Ἰππία, οὐχ ὄν γ' ἂν ἐγὼ μάλιστα αἰσχυνοίμην ληρῶν καὶ προσποιούμενός τι λέγειν μηδὲν λέγων.

{Ἰππίας} Τίνα τοῦτον;

{Σωκράτης} Τὸν Σωφρονίσκου, ὃς ἐμοὶ οὐδὲν ἂν μᾶλλον ταῦτα ἐπιτρέποι ἀνερεύνητα ὄντα ῥαδίως λέγειν ἢ ὡς εἰδότα ἃ μὴ οἶδα.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ μὴν ἔμοιγε καὶ αὐτῷ, ἐπειδὴ σὺ εἴπεις, δοκεῖ τι ἄλλο εἶναι τοῦτο τὸ περὶ τοὺς νόμους.

{Σωκράτης} Ἐχ' ἡσυχῆ, ὧ Ἰππία· κινδυνεύομεν γάρ τοι, ἐν τῇ αὐτῇ ἐμπεπτωκότες ἀπορία περὶ τοῦ καλοῦ ἐν ἧπερ νυνδὴ, οἶεσθαι ἐν ἄλλῃ τινὶ εὐπορία εἶναι.

{Ἰππίας} Πῶς τοῦτο λέγεις, ὧ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοι φράσω ὃ γ' ἐμοὶ καταφαίνεται, εἰ ἄρα τι λέγω. ταῦτα μὲν γὰρ τὰ περὶ τοὺς νόμους τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τάχ' ἂν φανείη οὐκ ἐκτὸς ὄντα τῆς αἰσθήσεως ἢ διὰ τῆς ἀκοῆς τε καὶ ὄψεως ἡμῖν οὕσα τυγχάνει· ἀλλ' ὑπομείνωμεν τοῦτον τὸν λόγον, τὸ διὰ τούτων ἡδὺ καλὸν εἶναι, μηδὲν τὸ τῶν νόμων εἰς μέσον παράγοντες. ἀλλ' εἰ ἡμᾶς ἔροιτο εἶτε οὗτος ὃν λέγω, εἶτε ἄλλος ὅστισοῦν· «Τί δὴ, ὧ Ἰππία τε καὶ Σώκρατες, ἀφωρίσατε τοῦ ἡδέος τὸ ταύτη ἡδὺ ἢ λέγετε καλὸν εἶναι, τὸ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις σίτων τε καὶ ποτῶν καὶ τῶν περὶ τὰ φροδίσια καὶ τᾶλλα πάντα τὰ τοιαῦτα οὐ φατε καλὰ εἶναι; ἢ οὐδὲ ἡδέα, οὐδὲ ἡδονὰς τὸ παράπαν ἐν τοῖς τοιούτοις φατὲ εἶναι, οὐδ' ἐν ἄλλῳ ἢ τῷ ἰδεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι;» τί φήσομεν, ὧ Ἰππία;

{Ἰππίας} Πάντως δὴπου φήσομεν, ὧ Σώκρατες, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μεγάλας πάνυ ἡδονὰς εἶναι.

{Σωκράτης} «Τί οὖν,» φήσει, «ἡδονὰς οὕσας οὐδὲν ἤττον ἢ καὶ ἐκείνας ἀφαιρεῖσθε τοῦτο τοῦνομα καὶ ἀποστερεῖτε τοῦ καλὰς εἶναι;» [299] Ὅτι, φήσομεν, καταγελῶν ἂν ἡμῶν οὐδεὶς ὅστις οὐ, εἰ φαῖμεν μὴ ἡδὺ εἶναι φαγεῖν, ἀλλὰ καλόν, καὶ ὄζειν ἡδὺ μὴ ἡδὺ ἀλλὰ καλόν· τὰ δὲ που περὶ τὰ ἀφροδίσια πάντες ἂν ἡμῖν μάχοιντο ὡς ἡδιστον ὄν, δεῖν δὲ αὐτό, ἐάν τις καὶ πράττη, οὕτω πράττειν ὥστε μηδένα ὄραν, ὡς αἰσχιστον ὄν ὀρᾶσθαι. ταῦτα ἡμῶν λεγόντων, ὧ Ἰππία, «Μανθάνω,» ἂν ἴσως φαίη, «καὶ ἐγὼ ὅτι πάλαι αἰσχύνεσθε ταύτας τὰς ἡδονὰς φάναι καλὰς εἶναι, ὅτι σὺ δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλ' ἐγὼ οὐ τοῦτο ἠρώτων, ὃ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς καλὸν εἶναι, ἀλλ' ὅτι ἔστιν.» ἐροῦμεν δὴ οἶμαι ὅπερ ὑπεθέμεθα, ὅτι «Τοῦθ' ἡμεῖς γέ φαμεν τὸ μέρος τοῦ ἡδέος, τὸ ἐπὶ τῇ ὄψει τε καὶ ἀκοῇ γιγνόμενον, καλὸν εἶναι. ἀλλὰ ἔχεις ἔτι τι χρῆσθαι τῷ λόγῳ, ἢ τι καὶ ἄλλο ἐροῦμεν, ὧ Ἰππία;

{Ἰππίας} Ἀνάγκη πρὸς γε τὰ εἰρημένα, ὧ Σώκρατες, μὴ ἄλλ' ἄττα ἢ ταῦτα λέγειν.

{Σωκράτης} «Καλῶς δὴ λέγετε,» φήσει. «οὐκοῦν εἴπερ τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ καλὸν ἐστίν, ὃ μὴ τοῦτο τυγχάνει ὃν τῶν ἡδέων, δηλὸν ὅτι οὐκ ἂν καλὸν εἶη;» ὁμολογήσομεν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} «Ἡ οὖν τὸ δι' ὄψεως ἡδὺ,» φήσει, «δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἐστίν ἡδὺ, ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδὺ δι' ἀκοῆς καὶ δι' ὄψεως ἐστίν ἡδὺ;» Οὐδαμῶς, φήσομεν, τὸ διὰ τοῦ ἐτέρου ὃν τοῦτο δι' ἀμφοτέρων εἶη ἂν – τοῦτο γὰρ δοκεῖ ἡμῖν λέγειν – ἀλλ' ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι καὶ ἐκάτερον τούτων αὐτὸ καθ' αὐτὸ τῶν ἡδέων καλὸν εἶη, καὶ ἀμφοτέρα. οὐχ οὕτως ἀποκρινόμεθα;

{Ἰππίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} «Ἄρ' οὖν,» φήσει, «ἡδὺ ἡδέος ὅτιοῦν ὅπουοῦν διαφέρει τούτῳ, τῷ ἡδὺ εἶναι; μὴ γὰρ εἰ μείζων τις ἡδονὴ ἢ ἐλάττων ἢ μᾶλλον ἢ ἤττον ἐστίν, ἀλλ' εἴ τις αὐτῷ τούτῳ διαφέρει, τῷ ἢ μὲν ἡδονὴ εἶναι, ἢ δὲ μὴ ἡδονὴ, τῶν ἡδονῶν;» Οὐχ ἡμῖν γε δοκεῖ· οὐ γάρ;

{Ἰππίας} Οὐ γὰρ οὖν δοκεῖ.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν,» φήσκει, «δι' ἄλλο τι ἢ ὅτι ἡδοναί εἰσι προεῖλεσθε ταύτας τὰς ἡδονὰς ἐκ τῶν ἄλλων ἡδονῶν, τοιοῦτόν τι ὀρῶντες ἐπ' ἀμφοῖν, ὅτι ἔχουσί τι διάφορον τῶν ἄλλων, εἰς ὃ ἀποβλέποντες καλὰς φατε αὐτὰς εἶναι; οὐ γὰρ που διὰ τοῦτο καλὴ ἐστὶν ἡδονὴ ἢ διὰ τῆς ὄψεως, ὅτι δι' ὄψεως ἐστὶν· εἰ γὰρ τοῦτο αὐτῇ ἦν τὸ αἴτιον καλῆ εἶναι, οὐκ ἂν ποτε ἦν ἡ ἐτέρα, ἢ διὰ τῆς ἀκοῆς, καλῆ· οὐκ οὐκ ἔστι γε δι' ὄψεως ἡδονή.» Ἀληθῆ λέγεις, φήσομεν;

{Ἰππίας} Φήσομεν γάρ.

[300]

{Σωκράτης} «Οὐδέ γ' αὖ ἢ δι' ἀκοῆς ἡδονή, ὅτι δι' ἀκοῆς ἐστὶ, διὰ ταῦτα τυγχάνει καλῆ· οὐ γὰρ ἂν ποτε αὖ ἢ διὰ τῆς ὄψεως καλὴ ἦν· οὐκ οὐκ ἔστι γε δι' ἀκοῆς ἡδονή.» ἀληθῆ φήσομεν, ὦ Ἰππία, λέγειν τὸν ἄνδρα ταῦτα λέγοντα;

{Ἰππίας} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} «Ἀλλὰ μέντοι ἀμφοτέραί γ' εἰσὶ καλαί, ὡς φατέ.» φαμέν γάρ;

{Ἰππίας} Φαμέν.

{Σωκράτης} «Ἐχουσιν ἄρα τι τὸ αὐτὸ ὃ ποιεῖ αὐτὰς καλὰς εἶναι, τὸ κοινὸν τοῦτο, ὃ καὶ ἀμφοτέραις αὐταῖς ἔπεστι κοινῇ καὶ ἑκατέρᾳ ἰδίᾳ· οὐ γὰρ ἂν που ἄλλως ἀμφοτέραί γε καλαὶ ἦσαν καὶ ἑκατέρα.» ἀποκρίνου ἐμοὶ ὡς ἐκείνῳ.

{Ἰππίας} Ἀποκρίνομαι, καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἔχειν ὡς λέγεις.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα τι αὐταὶ αἰ ἡδοναὶ ἀμφοτέραι πεπόνθησιν, ἑκατέρα δὲ μή, οὐκ ἂν τούτῳ γε τῷ παθήματι εἶεν καλαί.

{Ἰππίας} Καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτο, ὦ Σώκρατες, μηδετέρας πεπονθυίας τι τῶν ὄντων ὀτιοῦν, ἔπειτα τοῦτο τὸ πάθος, ὃ μηδετέρα πέπονθεν, ἀμφοτέρας πεπονθένα;

{Σωκράτης} Οὐ δοκεῖ σοι;

{Ἰππίας} Πολλὴ γὰρ ἂν μ' ἔχοι ἀπειρία καὶ τῆς τούτων φύσεως καὶ τῆς τῶν παρόντων λέξεως λόγων.

{Σωκράτης} Ἡδέως γε, ὦ Ἰππία. ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ ἴσως κινδυνεύω δοκεῖν μὲν τι ὀρᾶν οὕτως ἔχον ὡς σὺ φῆς ἀδύνατον εἶναι, ὀρῶ δ' οὐδέν.

{Ἰππίας} Οὐ κινδυνεύεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάνυ ἐτοιμῶς παρορᾷς.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν πολλὰ γέ μοι προφαίνεται τοιαῦτα πρὸ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπιστῶ αὐτοῖς, ὅτι σοὶ μὲν οὐ φαντάζεται, ἀνδρὶ πλεῖστον ἀργύριον εἰργασμένῳ τῶν νῦν ἐπὶ σοφίᾳ, ἐμοὶ δέ, ὃς οὐδὲν πώποτε ἠργασάμην. καὶ ἐνθυμοῦμαι, ὦ ἑταῖρε, μὴ παίζης πρὸς με καὶ ἐκὼν ἐξαπατᾷς· οὕτως μοι σφόδρα καὶ πολλὰ φαίνεται.

{Ἰππίας} Οὐδεὶς σοῦ, ὦ Σώκρατες, κάλλιον εἴσεται εἴτε παίζω εἴτε μή, ἐὰν ἐπιχειρήσης λέγειν τὰ προφανόμενά σοι ταῦτα· φανήσῃ γὰρ οὐδὲν λέγων. οὐ γὰρ μήποτε εὐρησῇ, ὃ μήτ' ἐγὼ πέπονθα μήτε σὺ, τοῦτ' ἀμφοτέρους ἡμᾶς πεπονθότας.

{Σωκράτης} Πῶς λέγεις, ὦ Ἰππία; ἴσως μὲν τί λέγεις, ἐγὼ δ' οὐ μανθάνω· ἀλλὰ μου σαφέστερον ἄκουσον ὃ βούλομαι λέγειν. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται, ὃ μήτ' ἐγὼ πέπονθα εἶναι μήτ' εἰμὶ μηδ' αὖ σὺ εἶ, τοῦτο ἀμφοτέρους πεπονθέναι ἡμᾶς οἷόν τ' εἶναι· ἕτερα δ' αὖ, ἃ ἀμφοτέροι πεπόνθαμεν εἶναι, ταῦτα οὐδέτερον εἶναι ἡμῶν.

{Ἰππίας} Τέρατα αὖ ἀποκρινομένῳ ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ἔτι μείζω ἢ ὀλίγον πρότερον ἀπεκρίνω. σκόπει γάρ· πότερον εἰ ἀμφοτέροι δίκαιοί ἐσμεν, οὐ καὶ ἐκάτερος ἡμῶν εἶη ἄν, ἢ εἰ ἄδικος ἐκάτερος, οὐ καὶ ἀμφοτέροι, ἢ εἰ ὑγιαίνοντες, [301] οὐ καὶ ἐκάτερος; ἢ εἰ κεκμηκῶς τι ἢ τετρωμένος ἢ πεπληγμένος ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν πεπονθῶς ἐκάτερος ἡμῶν εἶη, οὐ καὶ ἀμφοτέροι αὖ ἂν τοῦτο πεπόνθοιμεν; ἔτι τοίνυν εἰ χρυσοῖ ἢ ἀργυροῖ ἢ ἐλεφάντινοι, εἰ δὲ βούλει, γενναῖοι ἢ σοφοὶ ἢ τίμιοι ἢ γέροντές γε ἢ νέοι ἢ ἄλλο ὅτι βούλει τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀμφοτέροι τύχοιμεν ὄντες, ἄρ' οὐ μεγάλη ἀνάγκη καὶ ἐκάτερον ἡμῶν τοῦτο εἶναι;

{Σωκράτης} Πάντως γε δήπου.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ γὰρ δὴ σὺ, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ὅλα τῶν πραγμάτων οὐ σκοπεῖς, οὐδ' ἐκεῖνοι οἷς σὺ εἴωθας διαλέγεσθαι, κρούετε δὲ ἀπολαμβάνοντες τὸ καλὸν καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν τοῖς λόγοις κατατέμνοντες, διὰ ταῦτα οὕτω μεγάλα ὑμᾶς λανθάνει καὶ διανεκῆ σώματα τῆς οὐσίας πεφυκῶτα. καὶ νῦν τοσοῦτόν σε λέληθεν, ὥστε οἶει εἶναι τι ἢ πάθος ἢ οὐσίαν, ἢ περὶ μὲν ἀμφοτέρα ταῦτα ἔστιν ἅμα, περὶ δὲ ἐκάτερον οὐ, ἢ αὖ περὶ μὲν ἐκάτερον, περὶ δὲ ἀμφοτέρα οὐ· οὕτως ἀλογίστως καὶ ἀσκέπτως καὶ εὐήθως καὶ ἀδιανοήτως διάκεισθε.

{Σωκράτης} Τοιαῦτα, ὦ Ἰππία, τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεται τις, φασὶν ἀνθρώποι ἐκάστοτε παροιμαζόμενοι, ἀλλ' οἷα δύναται· ἀλλὰ σὺ ἡμᾶς ὀνίνης ἀεὶ νουθετῶν. ἐπεὶ καὶ νῦν, πρὶν ὑπὸ σοῦ ταῦτα νουθετηθῆναι, ὡς εὐήθως διεκείμεθα, ἔτι σοὶ μᾶλλον ἐγὼ ἐπιδείξω εἰπὼν ἃ διενοοῦμεθα περὶ αὐτῶν, ἢ μὴ εἶπω;

{Ἰππίας} Εἰδοῖτι μὲν ἐρεῖς, ὦ Σώκρατες· οἶδα γὰρ ἐκάστους τῶν περὶ τοὺς λόγους ὡς διάκεινται. ὅμως δ' εἴ τι σοὶ ἥδιον, λέγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν ἥδιον γε. ἡμεῖς γάρ, ὦ βέλτιστε, οὕτως ἀβέλτεροι ἤμεν, πρὶν σε ταῦτ' εἰπεῖν, ὥστε δόξαν εἶχομεν περὶ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ ὡς ἐκάτερος ἡμῶν εἶς ἐστι, τοῦτο δὲ ὃ ἐκάτερος ἡμῶν εἶη οὐκ ἄρα εἶμεν ἀμφοτέροι – οὐ γὰρ εἶς ἐσμεν, ἀλλὰ δύο – οὕτως εὐηθικῶς εἶχομεν· νῦν δὲ παρὰ σοῦ ἤδη ἀνεδιδάχθημεν ὅτι εἰ μὲν δύο ἀμφοτέροί ἐσμεν, δύο καὶ ἐκάτερον ἡμῶν ἀνάγκη εἶναι, εἰ δὲ εἶς ἐκάτερος, ἓνα καὶ ἀμφοτέρους ἀνάγκη· οὐ γὰρ οἷόν τε διανεκεῖ λόγῳ τῆς οὐσίας κατὰ Ἰππίαν ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ὃ ἂν ἀμφοτέρα ἦ, τοῦτο καὶ ἐκάτερον, καὶ ὃ ἐκάτερον, ἀμφοτέρα εἶναι. πεπεισμένος δὴ νῦν ἐγὼ ὑπὸ σοῦ ἐνθάδε κάθημαι. πρότερον μέντοι, ὦ Ἰππία, ὑπόμνησόν με· πότερον εἶς ἐσμεν ἐγὼ τε καὶ σὺ, ἢ σὺ τε δύο εἶ κάγῳ δύο;

{Ἰππίας} Τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ταῦτα ἅπερ λέγω· φοβοῦμαι γὰρ σε σαφῶς λέγειν, [302] ὅτι μοι χαλεπαίνεις, ἐπειδὴν τί δόξης σαυτῷ λέγειν. ὅμως δ' ἔτι μοι εἰπέ· οὐχ εἶς ἡμῶν ἐκάτερός ἐστι καὶ πέπονθε τοῦτο, εἶς εἶναι;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ εἶς, καὶ περιττὸς ἂν εἶη ἐκάτερος ἡμῶν· ἢ οὐ τὸ ἐν περιττὸν ἠγή;

{Ἰππίας} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἦ καὶ ἀμφοτέροι οὖν περιττοὶ ἐσμεν δύο ὄντες;

{Ἰππίας} Οὐκ ἂν εἶη, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄρτιοὶ γε ἀμφοτέροι· ἦ γάρ;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Μῶν οὖν, ὅτι ἀμφοτέροι ἄρτιοι, τούτου ἕνεκα καὶ ἐκάτερος ἄρτιος ἡμῶν ἐστίν;

{Ἰππίας} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα πᾶσα ἀνάγκη, ὡς νυνδὴ ἔλεγες, ἃ ἂν ἀμφοτέροι καὶ ἐκάτερον, καὶ ἃ ἂν ἐκάτερος καὶ ἀμφοτέρους εἶναι.

{Ἰππίας} Οὐ τά γε τοιαῦτα, ἀλλ' οἷα ἐγὼ πρότερον ἔλεγον.

{Σωκράτης} Ἐξαρκεῖ, ὦ Ἰππία· ἀγαπητὰ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐπειδὴ τὰ μὲν οὕτω φαίνεται, τὰ δ' οὐχ οὕτως ἔχοντα. καὶ γὰρ ἐγὼ ἔλεγον, εἰ μέμνησαι ὅθεν οὗτος ὁ λόγος ἐλέχθη, ὅτι ἡ διὰ τῆς ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδονὴ οὐ τούτω εἶεν καλαί, ὅτι τυγχάνοιεν ἐκατέρα μὲν αὐτῶν εἶναι πεπονθυῖα, ἀμφοτέραι δὲ μή, ἢ ἀμφοτέραι μὲν, ἐκατέρα δὲ μή, ἀλλ' ἐκείνω ὧ ἀμφοτέραι τε καὶ ἐκατέρα, διότι συνεχώρεις ἀμφοτέρας τε αὐτὰς εἶναι καλὰς καὶ ἐκατέραν. τούτου δὲ ἕνεκα τῆ οὐσίᾳ τῆ ἐπ' ἀμφοτέρα ἐπομένῃ ὧμην, εἶπερ ἀμφοτέρά ἐστι καλὰ, ταύτη δεῖν αὐτὰ καλὰ εἶναι, τῆ δὲ κατὰ τὰ ἕτερα ἀπολειπομένη μή· καὶ ἔτι νῦν οἶομαι. ἀλλὰ μοι λέγε, ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς· ἢ δι' ὄψεως ἡδονὴ καὶ ἢ δι' ἀκοῆς, εἶπερ ἀμφοτέραί τ' εἰσὶ καλαὶ καὶ ἐκατέρα, ἄρα καὶ ὁ ποιεῖ αὐτὰς καλὰς οὐχὶ καὶ ἀμφοτέραις γε αὐταῖς ἔπεται καὶ ἐκατέρα;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὅτι ἡδονὴ ἐκατέρα τ' ἐστὶ καὶ ἀμφοτέραι, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν καλαί; ἢ διὰ τοῦτο μὲν καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι ἂν οὐδὲν τούτων ἦττον εἶεν καλαί; οὐδὲν γὰρ ἦττον ἡδοναὶ ἐφάνησαν οὔσαι, εἰ μέμνησαι.

{Ἰππίας} Μέμνημαι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὅτι γε δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς αὐταὶ εἰσι, διὰ τοῦτο ἐλέγετο καλὰς αὐτὰς εἶναι.

{Ἰππίας} Καὶ ἐρρήθη οὕτως.

{Σωκράτης} Σκόπει δὲ εἰ ἀληθῆ λέγω. ἐλέγετο γάρ, ὡς ἐγὼ μνήμης ἔχω, τοῦτ' εἶναι καλὸν τὸ ἡδύ, οὐ πᾶν, ἀλλ' ὃ ἂν δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ᾖ.

{Ἰππίας} Ἀληθῆ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦτό γε τὸ πάθος ἀμφοτέραις μὲν ἔπεται, ἐκατέρα δ' οὐ; οὐ γάρ που ἐκατέρον γε αὐτῶν, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγετο, δι' ἀμφοτέρων ἐστίν, ἀλλ' ἀμφοτέρα μὲν δι' ἀμφοῖν, ἐκάτερον δ' οὐ· ἔστι ταῦτα;

{Ἰππίας} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τούτῳ γε ἐκάτερον αὐτῶν ἐστὶ καλόν, ὃ μὴ ἔπεται ἐκατέρῳ (τὸ γὰρ ἀμφοτέρῳ ἐκατέρῳ οὐχ ἔπεται) ὥστε ἀμφοτέρα μὲν αὐτὰ φάναι καλὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔξεστιν, [303] ἐκάτερον δὲ οὐκ ἔξεστιν· ἢ πῶς λέγομεν; οὐκ ἀνάγκη;

{Ἰππίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Φῶμεν οὖν ἀμφοτέρα μὲν καλὰ εἶναι, ἐκάτερον δὲ μὴ φῶμεν;

{Ἰππίας} Τί γὰρ κωλύει;

{Σωκράτης} Τόδε ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ φίλε, κωλύειν, ὅτι ἦν που ἡμῖν τὰ μὲν οὕτως ἐπιγινόμενα ἐκάστοις, εἴπερ ἀμφοτέροις ἐπιγίνοιτο, καὶ ἐκατέρῳ, καὶ εἴπερ ἐκατέρῳ, καὶ ἀμφοτέροις, ἅπαντα ὅσα σὺ διῆλθες· ἦ γάρ;

{Ἰππίας} Naί.

{Σωκράτης} Ἄ δέ γε αὖ ἐγὼ διῆλθον, οὐ· ὦν δὴ ἦν καὶ αὐτὸ τὸ ἐκάτερον καὶ τὸ ἀμφοτέρῳ. ἔστιν οὕτως;

{Ἰππίας} Ἔστιν.

{Σωκράτης} Ποτέρων οὖν, ὃ Ἰππία, δοκεῖ σοι τὸ καλὸν εἶναι; πότερον ὦν σὺ ἔλεγες· εἴπερ ἐγὼ ἰσχυρὸς καὶ σύ, καὶ ἀμφοτέροι, καὶ εἴπερ ἐγὼ δίκαιος καὶ σύ, καὶ ἀμφοτέροι, καὶ εἴπερ ἀμφοτέροι, καὶ ἐκάτερος· οὕτω δὴ καὶ εἴπερ ἐγὼ καλὸς καὶ σύ, καὶ ἀμφοτέροι, καὶ εἴπερ ἀμφοτέροι, καὶ ἐκάτερος; ἢ οὐδὲν κωλύει, ὡσπερ ἀρτίων ὄντων τινῶν ἀμφοτέρων τάχα μὲν ἐκάτερα περιττὰ εἶναι, τάχα δ' ἄρτια, καὶ αὖ ἀρρήτων ἐκατέρων ὄντων τάχα μὲν ῥητὰ τὰ συναμφοτέρα εἶναι, τάχα δ' ἄρρητα, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ ἔφην ἐμοὶ προφαίνεσθαι; ποτέρων δὴ τιθεῖς τὸ καλόν; ἢ ὡσπερ ἐμοὶ περὶ αὐτοῦ καταφαίνεται, καὶ σοί; πολλὴ γὰρ ἀλογία ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι ἀμφοτέρους μὲν ἡμᾶς εἶναι καλοὺς, ἐκάτερον δὲ μή, ἢ ἐκάτερον μὲν, ἀμφοτέρους δὲ μή, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τῶν τοιούτων. οὕτως αἰρή, ὡσπερ ἐγὼ, ἢ κείνως;

{Ἰππίας} Οὕτως ἔγωγε, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εὖ γε σὺ ποιῶν, ὃ Ἰππία, ἵνα καὶ ἀπαλλαγῶμεν πλείονος ζητήσεως· εἰ γὰρ τούτων γ' ἐστὶ τὸ καλόν, οὐκ ἂν ἔτι εἴη τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ καλόν. ἀμφοτέρα μὲν γὰρ ποιεῖ καλὰ τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς, ἐκάτερον δ' οὐ· τοῦτο δ' ἦν ἀδύνατον, ὡς ἐγὼ τε καὶ σὺ δὴ ὁμολογοῦμεν, ὃ Ἰππία.

{Ἰππίας} Ὁμολογοῦμεν γάρ.

{Σωκράτης} Ἀδύνατον ἄρα τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ καλὸν εἶναι, ἐπειδὴ γε καλὸν γινόμενον τῶν ἀδυνάτων τι παρέχεται.

{Ἰππίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} «Λέγετε δὴ πάλιν,» φήσει, «ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ τούτου διημάρτετε· τί φατε εἶναι τοῦτο τὸ καλὸν τὸ ἐπ' ἀμφοτέροις ταῖς ἡδοναῖς, δι' ὅτι ταύτας πρὸ τῶν ἄλλων τιμήσαντες καλὰς ὠνομάσατε;» ἀνάγκη δὴ μοι δοκεῖ εἶναι, ὃ Ἰππία, λέγειν ὅτι ἀσινέσταται αὐτὰ τῶν ἡδονῶν εἰσι καὶ βέλτισται, καὶ ἀμφοτέροι καὶ ἐκατέρῳ· ἢ σὺ τι ἔχεις λέγειν ἄλλο ὃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων;

{Ἰππίας} Οὐδαμῶς· τῷ ὄντι γὰρ βέλτισται εἰσιν.

{Σωκράτης} «Τοῦτ' ἄρα,» φήσει, «λέγετε δὴ τὸ καλὸν εἶναι, ἡδονὴν ὠφέλιμον;» Ἐοίκαμεν, φήσω ἔγωγε· σὺ δέ;

{Ἰππίας} Καὶ ἐγώ.

{Σωκράτης} «Οὐκοῦν ὠφέλιμον,» φήσει, «τὸ ποιοῦν τὰγαθόν, τὸ δὲ ποιοῦν καὶ τὸ ποιούμενον ἕτερον νυνδὴ ἐφάνη, καὶ εἰς τὸν πρότερον λόγον ἤκει ὑμῖν ὁ λόγος; οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἂν [304] εἶη καλὸν οὔτε τὸ καλὸν ἀγαθόν, εἴπερ ἄλλο αὐτῶν ἐκάτερόν ἐστι.» Παντός γε μᾶλλον, φήσομεν, ὦ Ἰππία, ἂν σωφρονῶμεν· οὐ γάρ που θέμις τῷ ὀρθῶς λέγοντι μὴ συγχωρεῖν.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ δὴ γ', ὦ Σώκρατες, τί οἶει ταῦτα εἶναι συνάπαντα; κνήσματα τοί ἐστι καὶ περιτμήματα τῶν λόγων, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, κατὰ βραχὺ διηρημένα· ἀλλ' ἐκεῖνο καὶ καλὸν καὶ πολλοῦ ἄξιον, οἷόν τ' εἶναι εὖ καὶ καλῶς λόγον καταστησάμενον ἐν δικαστηρίῳ ἢ ἐν βουλευτηρίῳ ἢ ἐπὶ ἄλλῃ τινὶ ἀρχῇ, πρὸς ἣν ἂν ὁ λόγος ᾗ, πείσαντα οἴχεσθαι φέροντα οὐ τὰ σμικρότατα ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν ἄθλων, σωτηρίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ χρημάτων καὶ φίλων. τούτων οὖν χρὴ ἀντέχεσθαι, χαίρειν ἐάσαντα τὰς σμικρολογίας ταύτας, ἵνα μὴ δοκῇ λίαν ἀνόητος εἶναι λήρους καὶ φλυαρίας ὥσπερ νῦν μεταχειριζόμενος.

{Σωκράτης} ὦ Ἰππία φίλε, σὺ μὲν μακάριος εἶ, ὅτι τε οἴσθα ἃ χρὴ ἐπιτηδεύειν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιτετήδευκας ἱκανῶς, ὡς φής· ἐμὲ δὲ δαιμονία τις τύχη, ὡς ἔοικε, κατέχει, ὅστις πλανῶμαι μὲν καὶ ἀπορῶ ἀεὶ, ἐπιδεικνύς δὲ τὴν ἐμαυτοῦ ἀπορίαν ὑμῖν τοῖς σοφοῖς λόγῳ αὐτὸ ὑπὸ ὑμῶν προπηλακίζομαι, ἐπειδὴν ἐπιδείξω. λέγετε γάρ με, ἅπερ καὶ σὺ νῦν λέγεις, ὡς ἡλίθιά τε καὶ σμικρὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια πραγματεύομαι· ἐπειδὴν δὲ αὐτὸ ἀναπεισθεὶς ὑπὸ ὑμῶν λέγω ἅπερ ὑμεῖς, ὡς πολὺ κράτιστόν ἐστιν οἷόν τ' εἶναι λόγον εὖ καὶ καλῶς καταστησάμενον περαίνειν ἐν δικαστηρίῳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὑπὸ τε ἄλλων τινῶν τῶν ἐνθάδε καὶ ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀεὶ με ἐλέγχοντος πάντα κακὰ ἀκούω. καὶ γάρ μοι τυγχάνει ἐγγύτατα γένους ὧν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ· ἐπειδὴν οὖν εἰσέλθω οἴκαδε εἰς ἐμαυτοῦ καὶ μου ἀκούση ταῦτα λέγοντος, ἐρωτᾷ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τολμῶν περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων διαλέγεσθαι, οὕτω φανερώς ἐξελεγχόμενος περὶ τοῦ καλοῦ ὅτι οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ποτέ ἐστιν οἶδα. «Καίτοι πῶς σὺ εἶση,» φησὶν, «ἢ λόγον ὅστις καλῶς κατεστήσατο ἢ μή, ἢ ἄλλην πρᾶξιν ἠντινοῦν, τὸ καλὸν ἀγνοῶν; καὶ ὅποτε οὕτω διάκεισαι, οἶει σοὶ κρεῖττον εἶναι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι;» συμβέβηκε δὴ μοι, ὅπερ λέγω, κακῶς μὲν ὑπὸ ὑμῶν ἀκούειν καὶ ὀνειδίζεσθαι, κακῶς δὲ ὑπ' ἐκείνου. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀναγκαῖον ὑπομένειν ταῦτα πάντα· οὐδὲν γὰρ ἄτοπον εἰ ὠφελοίμην. ἐγὼ οὖν μοι δοκῶ, ὦ Ἰππία, ὠφελῆσθαι ἀπὸ τῆς ἀμφοτέρων ὑμῶν ὀμιλίας· τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτέ λέγει, τὸ «Χαλεπὰ τὰ καλά,» δοκῶ μοι εἰδέναι.

Ἰππίας ἐλάσσων ἢ περὶ τοῦ ψεύδους, ἀνατρεπτικός τοῦ Πλάτωνος www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Εὐδίκος, Σωκράτης, Ἰππίας

[363.a]

{Εὐδίκος} Σὺ δὲ δὴ τί σιγᾶς, ὦ Σώκρατες, Ἰππίου τοσαῦτα ἐπιδειξαμένου, καὶ οὐχὶ ἢ συνεπαινεῖς τῶν εἰρημένων ἢ καὶ ἐλέγχεις, εἴ τί σοι μὴ καλῶς δοκεῖ εἰρηκέναι; ἄλλως τε ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ λελείμεθα, οἱ μάλιστα ἂν ἀντιποιησαίμεθα μετεῖναι ἡμῖν τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβῆς.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν, ὦ Εὐδিকে, ἔστι γε ἃ ἠδέως ἂν πυθοίμην [b] Ἰππίου ὧν νυνδὴ ἔλεγεν περὶ Ὀμήρου. καὶ γὰρ τοῦ σοῦ πατρὸς Ἀπημάντου ἤκουον ὅτι ἡ Ἰλιάς κάλλιον εἶη ποίημα τῷ Ὀμήρῳ ἢ ἡ Ὀδύσσεια, τοσοῦτω δὲ κάλλιον, ὅσῳ ἀμείνων Ἀχιλλεὺς Ὀδυσσέως εἶη· ἐκάτερον γὰρ τούτων τὸ μὲν εἰς Ὀδυσσεά εἶρη πεποισθῆναι, τὸ δ' εἰς Ἀχιλλέα. περὶ ἐκείνου οὖν ἠδέως ἂν, εἰ βουλομένῳ ἐστὶν Ἰππία, ἀναπυθοίμην ὅπως αὐτῷ δοκεῖ περὶ τοῖν ἀνδροῖν τούτοις, πότερον [c] ἀμείνω φησὶν εἶναι, ἐπειδὴ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἡμῖν ἐπιδέδεικται καὶ περὶ ποιητῶν τε ἄλλων καὶ περὶ Ὀμήρου.

{Εὐδίκος} Ἀλλὰ δῆλον ὅτι οὐ φθονήσει Ἰππίας, ἐάν τι αὐτὸν ἐρωτᾶς, ἀποκρίνεσθαι. ἢ γάρ, ὦ Ἰππία, ἐάν τι ἐρωτᾶ σε Σωκράτης, ἀποκρινῆ; ἢ πῶς ποιήσεις;

{Ἰππίας} Καὶ γὰρ ἂν δεινὰ ποιοίην, ὦ Εὐδিকে, εἰ Ὀλυμπίαζε μὲν εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων πανήγυριν, ὅταν τὰ Ὀλύμπια ᾦ, [d] ἀεὶ ἐπανιών οἴκοθεν ἐξ Ἥλιδος εἰς τὸ ἱερὸν παρέχω ἑμαυτὸν καὶ λέγοντα ὅτι ἂν τις βούληται ὧν ἂν μοι εἰς ἐπίδειξιν παρεσκευασμένον ᾦ, καὶ ἀποκρινόμενον τῷ βουλομένῳ ὅτι ἂν τις ἐρωτᾶ, νῦν δὲ τὴν Σωκράτους ἐρώτησιν φύγοιμι.

[364.a]

{Σωκράτης} Μακάριόν γε, ὦ Ἰππία, πάθος πέπονθας, εἰ ἐκάστης Ὀλυμπιάδος οὕτως εὐελπὶς ὧν περὶ τῆς ψυχῆς εἰς σοφίαν ἀφικνῆ εἰς τὸ ἱερὸν· καὶ θαυμάσοιμ' ἂν εἴ τις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀθλητῶν οὕτως ἀφόβως τε καὶ πιστευτικῶς ἔχων τῷ σώματι ἔρχεται αὐτόσε ἀγωνιούμενος, ὥσπερ σὺ φῆς τῆς διανοίας.

{Ἰππίας} Εἰκότως, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τοῦτο πέπονθα· ἐξ οὗ γὰρ ἦργμαι Ὀλυμπίασιν ἀγωνίζεσθαι, οὐδενὶ πώποτε κρείττονι εἰς οὐδὲν ἑμαυτοῦ ἐνέτυχον.[b]

{Σωκράτης} Καλόν γε λέγεις, ὦ Ἰππία, καὶ τῆς Ἡλείων πόλει τῆς σοφίας ἀνάθημα τὴν δόξαν εἶναι τὴν σὴν καὶ τοῖς γονεῦσι τοῖς σοῖς. ἀτὰρ τί δὴ λέγεις ἡμῖν περὶ τοῦ Ἀχιλλέως τε καὶ τοῦ Ὀδυσσέως; πότερον ἀμείνω καὶ κατὰ τί φῆς εἶναι; ἠνίκα μὲν γὰρ πολλοὶ ἔνδον ἦμεν καὶ σὺ τὴν ἐπίδειξιν ἐποιοῦ, ἀπελείφθην σου τῶν λεγομένων – ὥκνουν γὰρ ἐπανερέσθαι, διότι ὄχλος τε πολὺς ἔνδον ᾦν, καὶ μὴ σοι ἐμποδῶν εἶην ἐρωτῶν τῆς ἐπίδειξης – νυνὶ δὲ ἐπειδὴ ἐλάττους τέ ἐσμεν καὶ Εὐδίκος ὅδε κελεύει ἐρέσθαι, εἰπέ τε καὶ [c] δίδαξον ἡμᾶς σαφῶς, τί ἔλεγες περὶ τούτοις τοῖν ἀνδροῖν; πῶς διέκρινες αὐτούς;

{Ἰππίας} Ἄλλ' ἐγὼ σοι, ὦ Σώκρατες, ἐθέλω ἔτι σαφέστερον ἢ τότε διελθεῖν ἃ λέγω καὶ περὶ τούτων καὶ ἄλλων. φημὶ γὰρ Ὅμηρον πεποικέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσεά.

{Σωκράτης} Βαβαῖ, ὦ Ἰππία· ἄρ' ἂν τί μοι χαρίσαιο τοιόνδε, μή μου καταγεῶν, ἐὰν μόγις μανθάνω τὰ λεγόμενα καὶ [d] πολλάκις ἀνερωτῶ; ἀλλά μοι πειρῶ πρῶως τε καὶ εὐκόλως ἀποκρίνεσθαι.

{Ἰππίας} Αἰσχρὸν γὰρ ἂν εἶη, ὦ Σώκρατες, εἰ ἄλλους μὲν αὐτὰ ταῦτα παιδεύω καὶ ἀξιῶ διὰ ταῦτα χρήματα λαμβάνειν, αὐτὸς δὲ ὑπὸ σοῦ ἐρωτώμενος μὴ συγγνώμην τ' ἔχοιμι καὶ πρῶως ἀποκρινοίμην.

{Σωκράτης} Πάνυ καλῶς λέγεις. ἐγὼ γάρ τοι, ἡνίκα μὲν ἄριστον τὸν Ἀχιλλέα ἔφησθα πεποικῆσθαι, ἐδόκουν σοι μανθάνειν [e] ὅτι ἔλεγες, καὶ ἡνίκα τὸν Νέστορα σοφώτατον· ἐπειδὴ δὲ τὸν Ὀδυσσεά εἶπες ὅτι πεποικῶς εἶη ὁ ποιητὴς πολυτροπώτατον, τοῦτο δ', ὡς γε πρὸς σὲ ἀληθῆ εἰρησθαι, παντάπασιν οὐκ οἶδ' ὅτι λέγεις. καί μοι εἰπέ, ἂν τι ἐνθένδε μᾶλλον μάθω· ὁ Ἀχιλλεὺς οὐ πολύτροπος τῷ Ὀμήρῳ πεποιήται;

{Ἰππίας} Ἦκιστά γε, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἀπλούστατος καὶ ἀληθέστατος, ἐπεὶ καὶ ἐν Λιταῖς, ἡνίκα πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ αὐτοὺς διαλεγομένους, λέγει αὐτῷ ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Ὀδυσσεά –
[365.a]

Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
ὥσπερ δὴ κρανεῶ τε καὶ ὡς τελέεσθαι οἴω·
ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Αἴδαο πύλησιν, [b]

ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπη.
αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὡς καὶ τετελεσμένον ἔσται.

ἐν τούτοις δηλοῖ τοῖς ἔπεσιν τὸν τρόπον ἑκατέρου τοῦ ἀνδρός, ὡς ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς εἶη ἀληθής τε καὶ ἀπλοῦς, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς πολύτροπος τε καὶ ψευδής· ποιεῖ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὸν Ὀδυσσεά λέγοντα ταῦτα τὰ ἔπη.

{Σωκράτης} Νῦν ἤδη, ὦ Ἰππία, κινδυνεύω μανθάνειν ὃ λέγεις· τὸν πολύτροπον ψευδῆ λέγεις, ὡς γε φαίνεται. [c]

{Ἰππίας} Μάλιστα, ὦ Σώκρατες· τοιοῦτον γὰρ πεποίηκεν τὸν Ὀδυσσεά Ὅμηρος πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἰλιάδι καὶ ἐν Ὀδυσσειᾷ.

{Σωκράτης} Ἐδόκει ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ὀμήρῳ ἕτερος μὲν εἶναι ἀνήρ ἀληθής, ἕτερος δὲ ψευδής, ἀλλ' οὐχ ὁ αὐτός.

{Ἰππίας} Πῶς γὰρ οὐ μέλλει, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ἦ καὶ σοὶ δοκεῖ αὐτῷ, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Πάντων μάλιστα· καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἶη εἰ μή.

{Σωκράτης} Τὸν μὲν Ὅμηρον τοίνυν ἐάσωμεν, ἐπειδὴ καὶ [d] ἀδύνατον ἐπανερέσθαι τί ποτε νοῶν ταῦτα ἐποίησεν τὰ ἔπη· σὺ δ' ἐπειδὴ φαίνη ἀναδεχόμενος τὴν αἰτίαν, καὶ σοὶ συνδοκεῖ ταῦτα ἄπερ φησὶ Ὅμηρον λέγειν, ἀπόκρινα κοινῇ ὑπὲρ Ὀμήρου τε καὶ σαυτοῦ.

{Ἰππίας} Ἔσται ταῦτα· ἀλλ' ἐρώτα ἔμβραχυ ὅτι βούλει.

{Σωκράτης} Τοὺς ψευδεῖς λέγεις οἷον ἀδυνάτους τι ποιεῖν, ὥσπερ τοὺς κάμνοντας, ἢ δυνατοὺς τι ποιεῖν;

{Ἰππίας} Δυνατοὺς ἔγωγε καὶ μάλα σφόδρα ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἐξαπατᾶν ἀνθρώπους. [e]

{Σωκράτης} Δυνατοὶ μὲν δὴ, ὡς ἔοικεν, εἰσὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ πολύτροποι· ἦ γάρ;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Πολύτροποι δ' εἰσὶ καὶ ἀπατεῶνες ὑπὸ ἡλιθιότητος καὶ ἀφροσύνης, ἢ ὑπὸ πανουργίας καὶ φρονήσεώς τινος;

{Ἰππίας} Ὑπὸ πανουργίας πάντων μάλιστα καὶ φρονήσεως.

{Σωκράτης} Φρόνιμοι μὲν ἄρα εἰσὶν, ὡς ἔοικεν.

{Ἰππίας} Ναὶ μὰ Δία, λίαν γε.

{Σωκράτης} Φρόνιμοι δὲ ὄντες οὐκ ἐπίστανται ὅτι ποιοῦσιν, ἢ ἐπίστανται;

{Ἰππίας} Καὶ μάλα σφόδρα ἐπίστανται· διὰ ταῦτα καὶ κακουργοῦσιν.

{Σωκράτης} Ἐπιστάμενοι δὲ ταῦτα ἃ ἐπίστανται πότερον ἀμαθεῖς εἰσὶν ἢ σοφοί;

{Ἰππίας} Σοφοὶ μὲν οὖν αὐτὰ γε ταῦτα, [366.a] ἐξαπατᾶν.

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ· ἀναμνησθῶμεν τί ἐστὶν ὃ λέγεις. τοὺς ψευδεῖς φῆς εἶναι δυνατοὺς καὶ φρονίμους καὶ ἐπιστήμονας καὶ σοφοὺς εἰς ἅπερ ψευδεῖς;

{Ἰππίας} Φημί γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἄλλους δὲ τοὺς ἀληθεῖς τε καὶ ψευδεῖς, καὶ ἐναντιωτάτους ἀλλήλοις;

{Ἰππίας} Λέγω ταῦτα.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ· τῶν μὲν δυνατῶν τινες καὶ σοφῶν, ὡς ἔοικεν, εἰσὶν οἱ ψευδεῖς κατὰ τὸν σὸν λόγον.

{Ἰππίας} Μάλιστα γε.

{Σωκράτης} Ὅταν δὲ [b] λέγῃς δυνατοὺς καὶ σοφοὺς εἶναι τοὺς ψευδεῖς εἰς αὐτὰ ταῦτα, πότερον λέγεις δυνατοὺς εἶναι ψεύδεσθαι ἢ βούλωνται, ἢ ἀδυνάτους εἰς ταῦτα ἅπερ ψεύδονται;

{Ἰππίας} Δυνατοὺς ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἄρα εἰρήσθαι, οἱ ψευδεῖς εἰσὶν οἱ σοφοὶ τε καὶ δυνατοὶ ψεύδεσθαι.

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀδύνατος ἄρα ψεύδεσθαι ἀνὴρ καὶ ἀμαθὴς οὐκ ἂν εἶη ψευδής.

{Ἰππίας} Ἔχει οὕτως.

{Σωκράτης} Δυνατὸς δέ γ' ἐστὶν ἕκαστος ἄρα, ὅς ἂν ποιῇ τότε ὃ ἂν βούληται, ὅταν βούληται· [c] οὐχ ὑπὸ νόσου λέγω ἐξειργόμενον οὐδὲ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ὥσπερ σὺ δυνατὸς εἶ γράψαι τοῦμὸν ὄνομα ὅταν βούλη, οὕτω λέγω. ἢ οὐχ, ὅς ἂν οὕτως ἔχη, καλεῖς σὺ δυνατόν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Λέγε δὴ μοι, ὦ Ἰππία, οὐ σὺ μέντοι ἔμπειρος εἶ λογισμῶν καὶ λογιστικῆς;

{Ἰππίας} Πάντων μάλιστα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ καὶ τίς σε ἔροιτο τὰ τρις ἑπτακόσια ὀπόσος ἐστὶν ἀριθμὸς, εἰ βούλοιο, πάντων τάχιστα καὶ [d] μάλιστ' ἂν εἴποις τάληθῆ περὶ τούτου;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} ἼΑρα ὅτι δυνατώτατός τε εἶ καὶ σοφώτατος κατὰ ταῦτα;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σοφώτατός τε εἶ καὶ δυνατώτατος μόνον, ἢ καὶ ἄριστος ταῦτα ἅπερ δυνατώτατός τε καὶ σοφώτατος, τὰ λογιστικά;

{Ἰππίας} Καὶ ἄριστος δήπου, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τὰ μὲν δὴ ἀληθῆ σὺ ἂν δυνατώτατα εἴποις [e] περὶ τούτων· ἢ γάρ;

{Ἰππίας} Οἶμαι ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ τὰ ψευδῆ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων; καὶ μοι, ὥσπερ τὰ πρότερα, γενναίως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀπόκριναι, ὦ Ἰππία· εἴ τίς σε ἔροιτο τὰ τρις ἑπτακόσια πόσα ἐστί, πότερον σὺ ἂν μάλιστα ψεύδοιο καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτα ψευδῆ λέγοις περὶ τούτων, βουλόμενος ψεύδεσθαι καὶ μηδέποτε ἀληθῆ ἀποκρίνεσθαι, ἢ ὁ [367.a] ἀμαθῆς εἰς λογισμοὺς δύναιτ' ἂν σοῦ μᾶλλον ψεύδεσθαι βουλομένου; ἢ ὁ μὲν ἀμαθῆς πολλάκις ἂν βουλόμενος ψευδῆ λέγειν τάληθῆ ἂν εἴποι ἄκων, εἰ τύχοι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναί, σὺ δὲ ὁ σοφός, εἴπερ βούλοιο ψεύδεσθαι, ἀεὶ ἂν κατὰ τὰ αὐτὰ ψεύδοιο;

{Ἰππίας} Ναί, οὕτως ἔχει ὡς σὺ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὁ ψευδῆς οὖν πότερον περὶ μὲν τᾶλλα ψευδῆς ἐστίν, οὐ μέντοι περὶ ἀριθμὸν, οὐδὲ ἀριθμῶν ἂν ψεύσαιτο;

{Ἰππίας} Καὶ ναὶ μὰ Δία περὶ ἀριθμὸν.

{Σωκράτης} Θῶμεν ἄρα καὶ τοῦτο, ὦ Ἰππία, περὶ λογισμὸν τε καὶ ἀριθμὸν εἶναι τινα [b] ἄνθρωπον ψευδῆ;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ἂν εἴη οὗτος; οὐχὶ δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ, εἴπερ μέλλει ψευδῆς ἔσεσθαι, ὡς σὺ ἄρτι ὠμολόγεις, δυνατόν εἶναι ψεύδεσθαι; ὁ γὰρ ἀδύνατος ψεύδεσθαι, εἰ μένησαι, ὑπὸ σοῦ ἐλέγετο ὅτι οὐκ ἂν ποτε ψευδῆς γένοιτο.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ μένημαι καὶ ἐλέχθη οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἄρτι ἐφάνης σὺ δυνατώτατος ὢν ψεύδεσθαι περὶ λογισμῶν;

{Ἰππίας} Ναί, ἐλέχθη γέ τοι καὶ τοῦτο. [c]

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ δυνατώτατος εἶ ἀληθῆ λέγειν περὶ λογισμῶν;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς ψευδῆ καὶ ἀληθῆ λέγειν περὶ λογισμῶν δυνατώτατος· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἀγαθὸς περὶ τούτων, ὁ λογιστικός.

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν ψευδῆς περὶ λογισμῶν γίνεταί, ὦ Ἰππία, ἄλλος ἢ ὁ ἀγαθός; ὁ αὐτὸς γὰρ καὶ δυνατός· οὗτος δὲ καὶ ἀληθής.

{Ἰππίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὅρας οὖν ὅτι ὁ αὐτὸς ψευδῆς τε καὶ ἀληθής περὶ τούτων, καὶ οὐδὲν ἀμείνων ὁ ἀληθής τοῦ ψευδοῦς; [d] ὁ αὐτὸς γὰρ δήπου ἐστὶ καὶ οὐκ ἐναντιώτατα ἔχει, ὥσπερ σὺ ᾧου ἄρτι.

{Ἰππίας} Οὐ φαίνεται ἐνταῦθά γε.

{Σωκράτης} Βούλει οὖν σκεψώμεθα καὶ ἄλλοι;

{Ἰππίας} Εἰ [ἄλλως] γε σὺ βούλει.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ γεωμετρίας ἔμπειρος εἶ;

{Ἰππίας} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐ καὶ ἐν γεωμετρίᾳ οὕτως ἔχει· ὁ αὐτὸς δυνατώτατος ψεύδεσθαι καὶ ἀληθῆ λέγειν περὶ τῶν διαγραμμάτων, ὁ γεωμετρικός;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Περὶ ταῦτα οὖν [e] ἀγαθὸς ἄλλος τις ἢ οὗτος;

{Ἰππίας} Οὐκ ἄλλος.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς γεωμέτρης δυνατώτατός γε ἀμφοτέρω; καὶ εἴπερ τις ἄλλος ψευδῆς περὶ διαγράμματα, οὗτος ἂν εἴη, ὁ ἀγαθός; οὗτος γὰρ δυνατός, ὁ δὲ κακὸς ἀδύνατος ἦν ψεύδεσθαι· ὥστε οὐκ ἂν γένοιτο ψευδῆς ὁ μὴ δυνάμενος ψεύδεσθαι, ὡς ὠμολόγηται.

{Ἰππίας} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Ἔτι τοίνυν καὶ τὸν τρίτον ἐπισκεψώμεθα, τὸν ἀστρονόμον, ἧς αὖ σὺ τέχνης ἔτι μᾶλλον ἐπιστήμων οἶε [368.a] εἶναι ἢ τῶν ἔμπροσθεν. ἦ γάρ, ὦ Ἰππία;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ταῦτά ταῦτά ἐστιν;

{Ἰππίας} Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ἄρα εἶπερ τις καὶ ἄλλος ψευδῆς, ὁ ἀγαθὸς ἀστρονόμος ψευδῆς ἔσται, ὁ δυνατὸς ψεῦδεσθαι. οὐ γὰρ ὁ γε ἀδύνατος· ἀμαθῆς γάρ.

{Ἰππίας} Φαίνεται οὕτως.

{Σωκράτης} Ὁ αὐτὸς ἄρα καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ἀληθῆς τε καὶ ψευδῆς ἔσται.

{Ἰππίας} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Ἦτι δὴ, ὦ Ἰππία, ἀνέδην οὕτως ἐπίσκεψαι κατὰ [b] πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, εἴ που ἔστιν ἄλλως ἔχον ἢ οὕτως. πάντως δὲ πλείστας τέχνας πάντων σοφώτατος εἶ ἄνθρώπων, ὡς ἐγὼ ποτέ σου ἤκουον μεγαλαυχουμένου, πολλὴν σοφίαν καὶ ζηλωτὴν σαυτοῦ διεξιόντος ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις. ἔφησθα δὲ ἀφικέσθαι ποτέ εἰς Ὀλυμπίαν ἃ εἶχες περὶ τὸ σῶμα ἅπαντα σαυτοῦ ἔργα ἔχων· πρῶτον μὲν δακτύλιον – ἐντεῦθεν γὰρ ἤρχου – ὃν εἶχες σαυτοῦ ἔχειν [c] ἔργον, ὡς ἐπιστάμενος δακτυλίους γλύφειν, καὶ ἄλλην σφραγίδα σὸν ἔργον, καὶ στλεγγίδα καὶ λήκυθον ἃ αὐτὸς ἠργάσω· ἔπειτα ὑποδήματα ἃ εἶχες ἔφησθα αὐτὸς σκυτοτομήσαι, καὶ τὸ ἰμάτιον ὑφῆναι καὶ τὸν χιτωνίσκον· καὶ ὁ γε πᾶσιν ἔδοξεν ἀτοπώτατον καὶ σοφίας πλείστης ἐπίδειγμα, ἐπειδὴ τὴν ζώνην ἔφησθα τοῦ χιτωνίσκου, ἣν εἶχες, εἶναι μὲν οἷαι αἱ Περσικαὶ τῶν πολυτελῶν, ταύτην δὲ αὐτὸς πλέξει· πρὸς δὲ τούτοις ποιήματα ἔχων ἐλθεῖν, καὶ ἔπη καὶ τραγωδίας [d] καὶ διθυράμβους, καὶ καταλογάδην πολλοὺς λόγους καὶ παντοδαποὺς συγκειμένους· καὶ περὶ τῶν τεχνῶν δὴ ὧν ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον ἐπιστήμων ἀφικέσθαι διαφερόντως τῶν ἄλλων, καὶ περὶ ῥυθμῶν καὶ ἀρμονιῶν καὶ γραμμάτων ὀρθότητος, καὶ ἄλλα ἔτι πρὸς τούτοις πάνυ πολλὰ, ὡς ἐγὼ δοκῶ μνημονεύειν· καίτοι τό γε μνημονικὸν ἐπελαθόμεν σου, ὡς ἔοικε, τέχνημα, ἐν ᾧ σὺ οἶε λαμπρότατος εἶναι· οἷμαι δὲ καὶ [e] ἄλλα πάμπολλα ἐπιλελῆσθαι. ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ εἰς τὰς σαυτοῦ τέχνας βλέψας – ἱκαναὶ δέ – καὶ εἰς τὰς τῶν ἄλλων εἰπέ μοι, ἐάν που εὐρῆς ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἐμοί τε καὶ σοί, ὅπου ἔστιν ὁ μὲν ἀληθῆς, ὁ δὲ ψευδῆς, χωρὶς καὶ οὐχ ὁ αὐτός; ἐν ἧτινι βούλει σοφία τοῦτο σκέψαι ἢ πανουργία [369.a] ἢ ὀτιοῦν χαίρεις ὀνομάζων· ἀλλ' οὐχ εὐρήσεις, ὦ ἑταῖρε – οὐ γὰρ ἔστιν – ἐπεὶ σὺ εἰπέ.

{Ἰππίας} Ἄλλ' οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, νῦν γε οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε ἔξεις, ὡς ἐγὼ οἶμαι· εἰ δ' ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, μέμνησαι ὃ ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τοῦ λόγου, ὦ Ἰππία.

{Ἰππίας} Οὐ πάνυ τι ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες, ὃ λέγεις.

{Σωκράτης} Νυνὶ γὰρ ἴσως οὐ χρῆ τῷ μνημονικῷ τεχνήματι – δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ οἶε δεῖν – ἀλλὰ ἐγὼ σε ὑπομήσω. οἶσθα ὅτι τὸν μὲν Ἀχιλλεὺς ἔφησθα ἀληθῆ εἶναι, τὸν δὲ Ὀδυσσεὶα [b] ψευδῆ καὶ πολύτροπον;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Νῦν οὖν αἰσθάνη ὅτι ἀναπέφανται ὁ αὐτὸς ὧν ψευδῆς τε καὶ ἀληθῆς, ὥστε εἰ ψευδῆς ὁ Ὀδυσσεὺς ἦν, καὶ ἀληθῆς γίγνεται, καὶ εἰ ἀληθῆς ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ψευδῆς, καὶ οὐ διάφοροι ἀλλήλων οἱ ἄνδρες οὐδ' ἐναντίοι, ἀλλ' ὅμοιοι; ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπη, [b] ὀλίγον ὕστερον λέγει ὡς οὐτ' ἂν ἀναπεισθεῖν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεὺς τε καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος οὔτε μένοι τὸ παράπαν ἐν τῇ Τροίᾳ, ἀλλ' –

αὔριον ἰρὰ Διὶ ῥέξας, φησί, καὶ πᾶσι θεοῖσιν,

νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἄλαδε προερεύσσω,
 ὄψεαι, αἶ κ' ἐθέλησθα καὶ αἶ κέν τοι τὰ μεμήγη,
 ἦρι μάλ' Ἐλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας [c]
 νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας·
 εἰ δέ κεν εὐπλοῖην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
 ἦματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἰκοίμην.

ἔτι δὲ πρότερον τούτων πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λοιδορούμενος εἶπεν –
 νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπεὶ ἦ πολὺ λωῖόν ἐστιν [d]
 οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' οἴω
 ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.

{Ἰππίας} ὦ Σώκρατες, αἰεὶ σύ τινος τοιούτους πλέκεις λόγους, καὶ ἀπολαμβάνων ὃ ἂν ἦ
 δυσχερέστατον τοῦ λόγου, τούτου [c] ἔχη κατὰ σμικρὸν ἐφαπτόμενος, καὶ οὐχ ὅλῳ ἀγωνίζῃ τῷ
 πράγματι περὶ οὗτοῦ ἂν ὁ λόγος ἦ· ἐπεὶ καὶ νῦν, ἐὰν βούλη, ἐπὶ πολλῶν τεκμηρίων ἀποδείξω σοὶ
 ἰκανῶ λόγῳ Ὅμηρον Ἀχιλλέα πεποικέναι ἀμείνω Ὀδυσσέως καὶ ἀψευδῆ, τὸν δὲ δολερὸν τε καὶ
 πολλὰ ψευδόμενον καὶ χεῖρω Ἀχιλλέως. εἰ δὲ βούλει, σὺ αὖ ἀντιπαράβαλλε λόγον παρὰ λόγον, ὡς ὁ
 ἕτερος ἀμείνων ἐστί· καὶ μᾶλλον εἴσονται οὗτοι ὀπότερος ἄμεινον λέγει.

{Σωκράτης} ὦ Ἰππία, ἐγὼ τοι οὐκ ἀμφισβητῶ μὴ οὐχὶ σὲ εἶναι σοφώτερον ἢ ἐμέ· ἀλλ' αἰεὶ εἴωθα,
 ἐπειδάν τις λέγῃ τι, προσέχειν τὸν νοῦν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λέγων, καὶ
 ἐπιθυμῶν μαθεῖν ὅτι λέγει διαπυθάνομαι καὶ ἐπανασκοπῶ καὶ συμβιβάζω τὰ λεγόμενα, ἵνα μάθω·
 ἐὰν δὲ φαῦλος δοκῇ μοι εἶναι ὁ λέγων, οὔτε ἐπανερωτῶ οὔτε μοι μέλει ὧν λέγει. καὶ γνώση τούτῳ
 οὐς ἂν ἐγὼ ἠγῶμαι σοφοὺς εἶναι· εὐρήσεις γάρ με λυπαρῆ ὄντα περὶ τὰ λεγόμενα [e] ὑπὸ τούτου
 καὶ πυθθάνομενον παρ' αὐτοῦ, ἵνα μαθῶν τι ὠφελθῶ. ἐπεὶ καὶ νῦν ἐννεόηκα σοῦ λέγοντος, ὅτι ἐν
 τοῖς ἔπεσιν οἷς σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἐνδεικνύμενος τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὸν Ὀδυσσέα λέγειν ὡς ἀλαζόνα
 ὄντα, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ σὺ ἀληθῆ λέγεις, ὅτι ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς οὐδαμοῦ [370.a] φαίνεται
 ψευδόμενος, ὁ πολύτροπος, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς πολύτροπός τις φαίνεται κατὰ τὸν σὸν λόγον· ψευδεται
 γοῦν. προειπὼν γὰρ ταῦτα τὰ ἔπη, ἅπερ καὶ σὺ εἶπες ἄρτι –

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Αἴδαο πύλησιν,
 ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπη, [b]

ὀλίγον ὕστερον λέγει ὡς οὗτ' ἂν ἀναπεισθεῖν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως τε καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος οὔτε
 μένοι τὸ παράπαν ἐν τῇ Τροίᾳ, ἀλλ' –

αὔριον ἱρὰ Διὶ ρέξας, φησί, καὶ πᾶσι θεοῖσιν,
 νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἄλαδε προερεύσσω,
 ὄψεαι, αἶ κ' ἐθέλησθα καὶ αἶ κέν τοι τὰ μεμήγη,
 ἦρι μάλ' Ἐλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας [c]
 νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας·
 εἰ δέ κεν εὐπλοῖην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
 ἦματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἰκοίμην.

ἔτι δὲ πρότερον τούτων πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λοιδορούμενος εἶπεν –
 νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπεὶ ἦ πολὺ λωῖόν ἐστιν [d]
 οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' οἴω
 ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.

ταῦτα εἰπὼν τοτὲ μὲν ἐναντίον τῆς στρατιᾶς ἀπάσης, τοτὲ δὲ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ἐταίρους, οὐδαμοῦ

φαίνεται οὔτε παρασκευασάμενος οὔτ' ἐπιχειρήσας καθέλκειν τὰς ναῦς ὡς ἀποπλευσούμενος οἴκαδε, ἀλλὰ πάνυ γενναίως ὀλιγωρῶν τοῦ τάληθῆ λέγειν. ἐγὼ μὲν οὖν, ὃ Ἰππία, καὶ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρόμην ἀπορῶν ὀπότερος τούτοις τοῖν ἀνδροῖν ἀμείνων [e] πεποιήται τῷ ποιητῆ, καὶ ἠγούμενος ἀμφοτέρω ἀρίστῳ εἶναι καὶ δύσκριτον ὀπότερος ἀμείνων εἶη καὶ περὶ ψεύδους καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς· ἀμφοτέρω γὰρ καὶ κατὰ τοῦτο παραπλησίω ἐστὸν.

{Ἰππίας} Οὐ γὰρ καλῶς σκοπεῖς, ὃ Σώκρατες. ἃ μὲν γὰρ ὁ Ἀχιλλεὺς ψεύδεται, οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς φαίνεται ψευδόμενος ἀλλ' ἄκων, διὰ τὴν συμφορὰν τὴν τοῦ στρατοπέδου ἀναγκασθεὶς καταμεῖναι καὶ βοηθῆσαι· ἃ δὲ ὁ Ὀδυσσεύς, ἐκὼν τε καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς.

{Σωκράτης} Ἐξαπατᾶς με, ὃ φίλτατε Ἰππία, καὶ αὐτὸς τὸν Ὀδυσσεά μιμη.

[371.a]

{Ἰππίας} Οὐδαμῶς, ὃ Σώκρατες· λέγεις δὴ τί καὶ πρὸς τί;

{Σωκράτης} Ὅτι οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς φῆς τὸν Ἀχιλλέα ψεύδεσθαι, ὅς ἦν οὕτω γόης καὶ ἐπίβουλος πρὸς τῇ ἀλαζονείᾳ, ὡς πεποιήκεν Ὅμηρος, ὥστε καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς τοσοῦτον φαίνεται φρονεῖν πλέον πρὸς τὸ ῥαδίως λανθάνειν αὐτὸν ἀλαζονεύμενος, ὥστε ἐναντίον αὐτοῦ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐτόλμα ἐναντία λέγειν καὶ ἐλάνθανεν τὸν Ὀδυσσεά· οὐδὲν γοῦν φαίνεται εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ὡς αἰσθανόμενος αὐτοῦ ψευδομένου [b] ὁ Ὀδυσσεύς.

{Ἰππίας} Ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὃ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐκ οἶσθα ὅτι λέγων ὕστερον ἢ ὡς πρὸς τὸν Ὀδυσσεά ἔφη ἅμα τῇ ἠοῖ ἀποπλευσεῖσθαι, πρὸς τὸν Αἴαντα οὐκ αὖ φησιν ἀποπλευσεῖσθαι, ἀλλὰ ἄλλα λέγει;

{Ἰππίας} Ποῦ δὴ;

{Σωκράτης} Ἐν οἷς λέγει –

οὐ γὰρ πρὶν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος, [c]
 πρὶν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος, Ἔκτορα δῖον,
 Μυρμιδόνων ἐπὶ τε κλισίας καὶ νῆας ἰκέσθαι
 κτείνοντ' Ἀργείους, κατὰ τε φλέξαι πυρὶ νῆας·
 ἀμφὶ δέ μιν τῆ' μῆ κλισίῃ καὶ νηὶ μελαίνῃ
 Ἔκτορα καὶ μεμαῶτα μάχης στήσεσθαι οἴω.

σὺ δὲ οὖν, ὃ Ἰππία, πότερον οὕτως ἐπιλήσμονα οἶε εἶναι [d] τὸν τῆς Θέτιδος τε καὶ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Χείρωνος πεπαιδευμένον, ὥστε ὀλίγον πρότερον λοιδοροῦντα τοὺς ἀλαζόνας τῆ ἐσχάτῃ λοιδορίᾳ αὐτὸν παραχρῆμα πρὸς μὲν τὸν Ὀδυσσεά φάναι ἀποπλευσεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸν Αἴαντα μενεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλεύοντά τε καὶ ἠγούμενον ἀρχαῖον εἶναι τὸν Ὀδυσσεά καὶ αὐτοῦ αὐτῷ τούτῳ τῷ τεχνάζειν τε καὶ ψεύδεσθαι περιέσεσθαι;

{Ἰππίας} Οὐκ οὐκ ἐμοίγε δοκεῖ, ὃ Σώκρατες· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ [e] ταῦτα ὑπὸ εὐνοίας ἀναπεισθεὶς πρὸς τὸν Αἴαντα ἄλλα εἶπεν ἢ πρὸς τὸν Ὀδυσσεά· ὁ δὲ Ὀδυσσεύς ἃ τε ἀληθῆ λέγει, ἐπιβουλεύσας ἀεὶ λέγει, καὶ ὅσα ψεύδεται, ὡσαύτως.

{Σωκράτης} Ἀμείνων ἄρ' ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ὁ Ὀδυσσεύς Ἀχιλλέως.

{Ἰππίας} Ἦκιστά γε δήπου, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δέ; οὐκ ἄρτι ἐφάνησαν οἱ ἐκόντες ψευδόμενοι βελτίους ἢ οἱ ἄκοντες;

{Ἰππίας} Καὶ πῶς ἂν, ὦ Σώκρατες, οἱ ἐκόντες ἀδικοῦντες καὶ [372.a] ἐκόντες ἐπιβουλευσάντες καὶ κακὰ ἐργασάμενοι βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδῶς τις ἀδικήσῃ ἢ ψεύσῃται ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ; καὶ οἱ νόμοι δήπου πολὺ χαλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἐκοῦσι κακὰ ἐργαζομένοις καὶ ψευδομένοις ἢ τοῖς ἄκουσιν.

{Σωκράτης} Ὅρα, ὦ Ἰππία, ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, λέγων ὡς [b] λιπαρῆς εἰμι πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τῶν σοφῶν; καὶ κινδυνεύω ἐν μόνον ἔχειν τοῦτο ἀγαθόν, τᾶλλα ἔχων πάνυ φαῦλα· τῶν μὲν γὰρ πραγμάτων ἢ ἔχει ἔσφαλμαι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπη ἐστί. τεκμήριον δέ μοι τούτου ἰκανόν, ὅτι ἐπειδὴν συγγένωμά τῳ ὑμῶν τῶν εὐδοκιμούντων ἐπὶ σοφίᾳ καὶ οἷς οἱ Ἕλληνες πάντες μάρτυρές εἰσι τῆς σοφίας, φαίνομαι οὐδὲν εἰδῶς· οὐδὲν γάρ μοι δοκεῖ τῶν αὐτῶν καὶ ὑμῖν, ὡς ἔπος [c] εἰπεῖν. καίτοι τί μεῖζον ἀμαθίας τεκμήριον ἢ ἐπειδὴν τις σοφοῖς ἀνδράσι διαφέρηται; ἐν δὲ τοῦτο θαυμάσιον ἔχω ἀγαθόν, ὃ με σώζει· οὐ γὰρ αἰσχύνομαι μανθάνων, ἀλλὰ πυνθάνομαι καὶ ἐρωτῶ καὶ χάριν πολλὴν ἔχω τῷ ἀποκρινομένῳ, καὶ οὐδένα πώποτε ἀπεστέρησα χάριτος. οὐ γὰρ πώποτε ἔξαρνος ἐγενόμην μαθῶν τι, ἐμαυτοῦ ποιούμενος τὸ μάθημα εἶναι ὡς εὐρημα· ἀλλ' ἐγκωμιάζω τὸν διδάξαντά με ὡς σοφὸν ὄντα, ἀποφαίνων ἃ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ [d] νῦν ἂ σὺ λέγεις οὐχ ὁμολογῶ σοι, ἀλλὰ διαφέρομαι πάνυ σφόδρα· καὶ τοῦτ' εὖ οἶδα ὅτι δι' ἐμὲ γίνεταί, ὅτι τοιοῦτός εἰμι οἷόσπερ εἰμί, ἵνα μηδὲν ἐμαυτὸν μεῖζον εἶπω. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται, ὦ Ἰππία, πᾶν τούναντίον ἢ ὃ σὺ λέγεις· οἱ βλάπτοντες τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀδικοῦντες καὶ ψευδόμενοι καὶ ἐξαπατῶντες καὶ ἀμαρτάνοντες ἐκόντες ἀλλὰ μὴ ἄκοντες, βελτίους εἶναι ἢ οἱ ἄκοντες. ἐνίστε μέντοι καὶ τούναντίον δοκεῖ μοι τούτων καὶ πλανῶμαι περὶ ταῦτα, δῆλον ὅτι διὰ [e] τὸ μὴ εἰδέναί· νυνὶ δὲ ἐν τῷ παρόντι μοι ὡσπερ κατηβολὴ περιελήλυθεν, καὶ δοκοῦσί μοι οἱ ἐκόντες ἐξαμαρτάνοντες περὶ τι βελτίους εἶναι τῶν ἀκόντων. αἰτιῶμαι δὲ τοῦ νῦν παρόντος παθήματος τοὺς ἔμπροσθεν λόγους αἰτίους εἶναι, ὥστε φαίνεσθαι νῦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς ἄκοντας τούτων ἕκαστα ποιούντας πονηροτέρους ἢ τοὺς ἐκόντας. σὺ οὖν χάρισαι καὶ μὴ φθονήσῃς ἰάσασθαι τὴν ψυχὴν μου· πολὺ [373.a] γάρ τοι μεῖζον με ἀγαθὸν ἐργάσῃ ἀμαθίας παύσας τὴν ψυχὴν ἢ νόσου τὸ σῶμα. μακρὸν μὲν οὖν λόγον εἰ θέλεις λέγειν, προλέγω σοι ὅτι οὐκ ἂν με ἰάσαιο – οὐ γὰρ ἂν ἀκολουθήσαιμι – ὡσπερ δὲ ἄρτι εἰ θέλεις μοι ἀποκρίνεσθαι, πάνυ ὀνήσεις, οἷμαι δὲ οὐδ' αὐτὸν σὲ βλαβήσεσθαι. δικαίως δ' ἂν καὶ σὲ παρακαλοῖην, ὦ παῖ Ἀημάντου· σὺ γὰρ με ἐπῆρας Ἰππία διαλέγεσθαι, καὶ νῦν, ἐὰν μὴ μοι ἐθέλῃ Ἰππίας ἀποκρίνεσθαι, δέου αὐτοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ.

{Εὐδίκος} Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οἷμαι οὐδὲν δεήσεισθαι Ἰππίαν [b] τῆς ἡμετέρας δεήσεως· οὐ γὰρ τοιαῦτα αὐτῷ ἐστί τὰ προειρημένα, ἀλλ' ὅτι οὐδενὸς ἂν φύγοι ἀνδρὸς ἐρώτησιν. ἢ γάρ, ὦ Ἰππία; οὐ ταῦτα ἦν ἃ ἔλεγες;

{Ἰππίας} Ἔγωγε· ἀλλὰ Σωκράτης, ὦ Εὐδিকে, ἀεὶ ταραττεῖ ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἔοικεν ὡσπερ κακουργοῦντι.

{Σωκράτης} Ὡ βέλτιστε Ἰππία, οὐτι ἐκὼν γε ταῦτα ἐγὼ ποιῶ – σοφὸς γὰρ ἂν ἦ καὶ δεινὸς κατὰ τὸν σὸν λόγον – ἀλλὰ ἄκων, ὥστε μοι συγγνώμην ἔχε· φῆς γὰρ αὐ δεῖν, ὅς ἂν κακουργῆ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. [c]

{Εὐδίκος} Καὶ μηδαμῶς γε, ὦ Ἰππία, ἄλλως ποίει, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἔνεκα καὶ τῶν προειρημένων σοι λόγων ἀποκρίνου ἂν σε ἐρωτᾷ Σωκράτης.

{Ἰππίας} Ἄλλ' ἀποκρινοῦμαι, σοῦ γε δεομένου. ἀλλ' ἐρώτα ὅτι βούλει.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν σφόδρα γε ἐπιθυμῶ, ὦ Ἰππία, διασκέψασθαι τὸ νυνδὴ λεγόμενον, πότεροί ποτε ἀμείνους, οἱ ἐκόντες ἢ οἱ ἄκοντες ἀμαρτάνοντες. οἶμαι οὖν ἐπὶ τὴν σκέψιν ὀρθότατ' ἂν ᾧδε ἐλθεῖν. ἀλλ' ἀπόκριναί· καλεῖς τινα δρομέα ἀγαθόν; [d]

{Ἰππίας} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Καὶ κακόν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀγαθὸς μὲν ὁ εὖ θέων, κακὸς δὲ ὁ κακῶς;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ βραδέως θέων κακῶς θεῖ, ὁ δὲ ταχέως εὖ;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐν δρόμῳ μὲν ἄρα καὶ τῷ θεῖν τάχος μὲν ἀγαθόν, βραδυτῆς δὲ κακόν;

{Ἰππίας} Ἀλλὰ τί μέλλει;

{Σωκράτης} Πότερος οὖν ἀμείνων δρομεύς, ὁ ἐκὼν βραδέως θέων ἢ ὁ ἄκων;

{Ἰππίας} Ὁ ἐκὼν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐ ποιεῖν τί ἐστὶ τὸ θεῖν;

{Ἰππίας} Ποιεῖν μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ποιεῖν, οὐ καὶ ἐργάζεσθαι [e] τι;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ κακῶς ἄρα θέων κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐν δρόμῳ τοῦτο ἐργάζεται;

{Ἰππίας} Κακόν· πῶς γὰρ οὐ;

{Σωκράτης} Κακῶς δὲ θεῖ ὁ βραδέως θέων;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεύς ἐκὼν τὸ κακὸν τοῦτο ἐργάζεται καὶ τὸ αἰσχρὸν, ὁ δὲ κακὸς ἄκων;

{Ἰππίας} Ἔοικέν γε.

{Σωκράτης} Ἐν δρόμῳ μὲν ἄρα πονηρότερος ὁ ἄκων κακὰ ἐργαζόμενος ἢ ὁ ἐκὼν;

[374.a]

{Ἰππίας} Ἐν δρόμῳ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' ἐν πάλλῃ; πότερος παλαιστής ἀμείνων, ὁ ἐκὼν πίπτων ἢ ὁ ἄκων;

{Ἰππίας} Ὁ ἐκὼν, ὡς ἔοικεν.

{Σωκράτης} Πονηρότερον δὲ καὶ αἴσχιον ἐν πάλῃ τὸ πίπτειν ἢ τὸ καταβάλλειν;

{Ἰππίας} Τὸ πίπτειν.

{Σωκράτης} Καὶ ἐν πάλῃ ἄρα ὁ ἐκὼν τὰ πονηρὰ καὶ αἰσχρὰ ἐργαζόμενος βελτίων παλαιστῆς ἢ ὁ ἄκων.

{Ἰππίας} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Τί δὲ ἐν τῇ ἄλλῃ πάσῃ τῇ τοῦ σώματος χρεῖα; οὐχ ὁ βελτίων τὸ σῶμα δύναται ἀμφοτέρωθεν ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ [b] ἀσθενῆ, καὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ καλά· ὥστε ὅταν κατὰ τὸ σῶμα πονηρὰ ἐργάζεται, ἐκὼν ἐργάζεται ὁ βελτίων τὸ σῶμα, ὁ δὲ πονηρότερος ἄκων;

{Ἰππίας} Ὅμοιον καὶ τὰ κατὰ τὴν ἰσχὺν οὕτως ἔχειν.

{Σωκράτης} Τί δὲ κατ' εὐσχημοσύνην, ὧ Ἰππία; οὐ τοῦ βελτίονος σώματός ἐστιν ἐκόντος τὰ αἰσχρὰ καὶ πονηρὰ σχήματα σχηματίζειν, τοῦ δὲ πονηροτέρου ἄκοντος; ἢ πῶς σοι δοκεῖ;

{Ἰππίας} Οὕτως.

{Σωκράτης} Καὶ ἀσχημοσύνη ἄρα ἢ μὲν ἐκούσιος [c] πρὸς ἀρετῆς ἐστίν, ἢ δὲ ἀκούσιος πρὸς πονηρίας σώματος.

{Ἰππίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Τί δὲ φωνῆς περὶ λέγεις; ποτέραν φῆς εἶναι βελτίω, τὴν ἐκουσίως ἀπάδουσιν ἢ τὴν ἀκουσίως;

{Ἰππίας} Τὴν ἐκουσίως.

{Σωκράτης} Μοχθηροτέραν δὲ τὴν ἀκουσίως;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Δέξαι δ' ἂν πότερον τάγαθὰ κεκτηῖσθαι ἢ τὰ κακά;

{Ἰππίας} Τάγαθὰ.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ἂν δέξαι πόδας κεκτηῖσθαι ἐκουσίως χολαίνοντας ἢ ἀκουσίως; – [d]

{Ἰππίας} Ἐκουσίως.

{Σωκράτης} Χωλεῖα δὲ ποδῶν οὐχὶ πονηρία καὶ ἀσχημοσύνη ἐστίν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἀμβλυωπία οὐ πονηρία ὀφθαλμῶν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ποτέρους οὖν ἂν βούλοιο ὀφθαλμοὺς κεκτηῖσθαι καὶ ποτέροις συνεῖναι; οἷς ἐκὼν ἂν τις ἀμβλυώττοι καὶ παρορώη ἢ οἷς ἄκων;

{Ἰππίας} Οἷς ἐκὼν.

{Σωκράτης} Βελτίω ἄρα ἦγεσαι τῶν σαυτοῦ τὰ ἐκουσίως πονηρὰ ἐργαζόμενα ἢ τὰ ἀκουσίως;

{Ἰππίας} Τὰ γοῦν τοιαῦτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πάντα, οἶον καὶ ὄττα καὶ ῥίνας καὶ στόμα καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις, εἷς λόγος συνέχει, τὰς μὲν ἀκόντως [e] κακὰ ἐργαζομένας ἀκτήτους εἶναι ὡς πονηρὰς οὔσας, τὰς δὲ ἐκουσίως κτητὰς ὡς ἀγαθὰς οὔσας.

{Ἰππίας} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δέ; ὀργάνων ποτέρων βελτίων ἢ κοινωνία, οἷς ἐκὼν τις κακὰ ἐργάζεται ἢ οἷς ἄκων; οἶον πηδάλιον ᾧ ἄκων κακῶς τις κυβερνήσει βέλτιον ἢ ᾧ ἐκὼν;

{Ἰππίας} Ὡς ἐκὼν.

{Σωκράτης} Οὐ καὶ τόξον ὡσαύτως καὶ λύρα καὶ αὐλοὶ καὶ τᾶλλα σύμπαντα;

[375.a]

{Ἰππίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί δέ; ψυχὴν κεκτηῖσθαι ἵππου, ἢ ἐκὼν τις κακῶς ἵππεύσει, ἄμεινον ἢ ἢ ἄκων;

{Ἰππίας} Ἦν ἐκὼν.

{Σωκράτης} Ἀμείνων ἄρα ἐστίν.

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τῇ ἀμείνονι ἄρα ψυχῇ ἵππου τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα ταύτης τὰ πονηρὰ ἐκουσίως ἂν ποιοῖ, τῇ δὲ τῆς πονηρᾶς ἀκουσίως;

{Ἰππίας} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ κυνὸς καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάντων;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; ἀνθρώπου ψυχὴν ἐκτεῖσθαι τοξότου ἄμεινόν ἐστιν, ἥτις ἐκουσίως ἀμαρτάνει [b] τοῦ σκοποῦ, ἢ ἥτις ἀκουσίως;

{Ἰππίας} Ἦτις ἐκουσίως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ αὕτη ἀμείνων εἰς τοξικὴν ἐστίν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ ψυχὴ ἄρα ἀκουσίως ἀμαρτάνουσα πονηροτέρα ἢ ἐκουσίως;

{Ἰππίας} Ἐν τοξικῇ γε.

{Σωκράτης} Τί δ' ἐν ἰατρικῇ; οὐχὶ ἢ ἐκοῦσα κακὰ ἐργαζομένη περὶ τὰ σώματα ἰατρικωτέρα;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀμείνων ἄρα αὕτη ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ τῆς μὴ ἰατρικῆς.

{Ἰππίας} Ἀμείνων.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἢ κιθαριστικώτερα καὶ αὐλητικώτερα καὶ τᾶλλα πάντα τὰ κατὰ τὰς τέχνας [c] τε καὶ τὰς ἐπιστήμας, οὐχὶ ἢ ἀμείνων ἐκοῦσα τὰ κακὰ ἐργάζεται καὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ ἐξαμαρτάνει, ἢ δὲ πονηροτέρα ἄκουσα;

{Ἰππίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν που τὰς γε τῶν δούλων ψυχὰς κεκτῆσθαι δεξαίμεθ' ἂν μᾶλλον τὰς ἐκουσίως ἢ τὰς ἀκουσίως ἀμαρτανούσας τε καὶ κακουργούσας, ὡς ἀμείνους οὐσας εἰς ταῦτα.

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; τὴν ἡμετέραν αὐτῶν οὐ βουλοίμεθ' ἂν ὡς βελτίστην ἐκτῆσθαι; – [d]

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν βελτίων ἔσται, ἐὰν ἐκοῦσα κακουργῇ τε καὶ ἐξαμαρτάνῃ, ἢ ἐὰν ἄκουσα;

{Ἰππίας} Δεινὸν μεντὰν εἶη, ὃ Σώκρατες, εἰ οἱ ἐκόντες ἀδικοῦντες βελτίους ἔσονται ἢ οἱ ἄκοντες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν φαίνονται γε ἐκ τῶν εἰρημένων.

{Ἰππίας} Οὐκουν ἔμοιγε.

{Σωκράτης} Ἐγὼ δ' ὦμην, ὃ Ἰππία, καὶ σοὶ φανῆναι. πάλιν δ' ἀπόκριναι· ἢ δικαιοσύνη οὐχὶ ἢ δύναμις τίς ἐστὶν ἢ ἐπιστήμη ἢ ἀμφοτέρα; ἢ οὐκ ἀνάγκη ἔν γε τι τούτων εἶναι τὴν [e] δικαιοσύνην;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μὲν δύναμις ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἢ δικαιοσύνη, ἢ δυνατωτέρα ψυχὴ δικαιοτέρα ἐστί; βελτίων γάρ που ἡμῖν ἐφάνη, ὃ ἄριστε, ἢ τοιαύτη.

{Ἰππίας} Ἐφάνη γάρ.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ ἐπιστήμη; οὐχ ἢ σοφωτέρα ψυχὴ δικαιοτέρα, ἢ δὲ ἀμαθεστέρα ἀδικωτέρα;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ ἀμφοτέρα; οὐχ ἢ ἀμφοτέρας ἔχουσα, ἐπιστήμην καὶ δύναμιν, δικαιοτέρα, ἢ δ' ἀμαθεστέρα ἀδικωτέρα; οὐχ οὕτως ἀνάγκη ἔχειν;

{Ἰππίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ δυνατωτέρα καὶ σοφωτέρα αὕτη ἀμείνων οὐσα ἐφάνη καὶ ἀμφοτέρα μᾶλλον δυναμένη ποιεῖν, καὶ τὰ [376] καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ, περὶ πᾶσαν ἐργασίαν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ὅταν ἄρα τὰ αἰσχρὰ ἐργάζεται, ἐκοῦσα ἐργάζεται διὰ δύναμιν καὶ τέχνην· ταῦτα δὲ δικαιοσύνης φαίνεται, ἥτοι ἀμφοτέρα ἢ τὸ ἕτερον.

{Ἰππίας} Ὅμοιον.

{Σωκράτης} Καὶ τὸ μὲν γε ἀδικεῖν κακὰ ποιεῖν ἐστὶν, τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν καλά.

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἢ δυνατωτέρα καὶ ἀμείνων ψυχὴ, ὅταν περ ἀδικῇ, ἐκοῦσα ἀδικήσῃ, ἢ δὲ πονηρὰ ἄκουσα;

{Ἰππίας} Φαίνεται. [b]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ τὴν ἀγαθὴν ψυχὴν ἔχων, κακὸς δὲ ὁ τὴν κακὴν;

{Ἰππίας} Ναί.

{Σωκράτης} Ἀγαθοῦ μὲν ἄρα ἀνδρὸς ἐστὶν ἐκόντα ἀδικεῖν, κακοῦ δὲ ἄκοντα, εἴπερ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθὴν ψυχὴν ἔχει.

{Ἰππίας} Ἀλλὰ μὴν ἔχει γε.

{Σωκράτης} Ὁ ἄρα ἐκὼν ἀμαρτάνων καὶ αἰσχρὰ καὶ ἄδικα ποιῶν, ὃ Ἰππία, εἴπερ τίς ἐστὶν οὗτος, οὐκ ἂν ἄλλος εἴη ἢ ὁ ἀγαθός.

{Ἰππίας} Οὐκ ἔχω ὅπως σοὶ συγχωρήσω, ὃ Σώκρατες, ταῦτα.

{Σωκράτης} Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὃ Ἰππία· ἀλλ' ἀναγκαῖον οὕτω [c] φαίνεσθαι νῦν γε ἡμῖν ἐκ τοῦ λόγου. ὅπερ μέντοι πάλαι ἔλεγον, ἐγὼ περὶ ταῦτα ἄνω καὶ κάτω πλανῶμαι καὶ οὐδέποτε ταῦτά μοι δοκεῖ. καὶ ἐμὲ μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν πλανᾶσθαι οὐδὲ ἄλλον ἰδιώτην· εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς πλανήσεσθε οἱ σοφοί, τοῦτο ἤδη καὶ ἡμῖν δεινὸν εἰ μηδὲ παρ' ὑμᾶς ἀφικόμενοι παυσόμεθα τῆς πλάνης.

Ἴων ἢ περὶ Ἰλιάδος, πειραστικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[530]

{Σωκράτης} Τὸν Ἴωνα χαίρειν. πόθεν τὰ νῦν ἡμῖν ἐπιδεδήμηκας; ἢ οἴκοθεν ἐξ Ἐφέσου;

{Ἴων} Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐξ Ἐπιδαύρου ἐκ τῶν Ἀσκληπιείων.

{Σωκράτης} Μῶν καὶ ῥαψωδῶν ἀγῶνα τιθέασιν τῷ θεῷ οἱ Ἐπιδαύριοι;

{Ἴων} Πάνυ γε, καὶ τῆς ἄλλης γε μουσικῆς.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ἠγωνίζου τι ἡμῖν; καὶ πῶς τι ἠγωνίσω;

{Ἴων} Τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων ἠνεγκάμεθα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις· ἄγε δὴ ὅπως καὶ τὰ Παναθήναια νικήσομεν.

{Ἴων} Ἄλλ' ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλη.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν πολλάκις γε ἐζήλωσα ὑμᾶς τοὺς ῥαψωδούς, ὦ Ἴων, τῆς τέχνης· τὸ γὰρ ἅμα μὲν τὸ σῶμα κεκοσμηθῆσθαι ἀεὶ πρέπον ὑμῶν εἶναι τῇ τέχνῃ καὶ ὡς καλλίστοις φαίνεσθαι, ἅμα δὲ ἀναγκαῖον εἶναι ἔν τε ἄλλοις ποιηταῖς διατριβεῖν πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καὶ δὴ καὶ μάλιστα ἐν Ὀμήρῳ, τῷ ἀρίστῳ καὶ θειοτάτῳ τῶν ποιητῶν, καὶ τὴν τούτου διάνοιαν ἐκμανθάνειν, μὴ μόνον τὰ ἔπη, ζηλωτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἂν γένοιτό ποτε ἀγαθὸς ῥαψωδός, εἰ μὴ συνείη τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. τὸν γὰρ ῥαψωδὸν ἐρμηνεῖα δεῖ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας γίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι· τοῦτο δὲ καλῶς ποιεῖν μὴ γινώσκοντα ὅτι λέγει ὁ ποιητὴς ἀδύνατον. ταῦτα οὖν πάντα ἄξια ζηλοῦσθαι.

{Ἴων} Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες· ἐμοὶ γοῦν τοῦτο πλεῖστον ἔργον παρέσχεν τῆς τέχνης, καὶ οἶμαι κάλλιστα ἀνθρώπων λέγειν περὶ Ὀμήρου, ὡς οὔτε Μητρόδωρος ὁ Λαμψακηνὸς οὔτε Στησίμβροτος ὁ Θάσιος οὔτε Γλαύκων οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν πώποτε γενομένων ἔσχεν εἰπεῖν οὕτω πολλὰς καὶ καλὰς διανοίας περὶ Ὀμήρου ὅσας ἐγώ.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις, ὦ Ἴων· δῆλον γὰρ ὅτι οὐ φθονήσεις μοι ἐπιδειξαι.

{Ἴων} Καὶ μὴν ἄξιόν γε ἀκοῦσαι, ὦ Σώκρατες, ὡς εὖ κεκόσμηκα τὸν Ὀμηρον· ὥστε οἶμαι ὑπὸ Ὀμηριδῶν ἄξιος εἶναι χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθῆναι.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἐγὼ ἔτι ποιήσομαι σχολὴν ἀκροάσασθαί σου, [531] νῦν δέ μοι τοσόνδε ἀπόκριναι· πότερον περὶ Ὀμήρου μόνον δεινὸς εἶ ἢ καὶ περὶ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου;

{Ἴων} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ περὶ Ὀμήρου μόνον· ἱκανὸν γὰρ μοι δοκεῖ εἶναι.

{Σωκράτης} Ἔστι δὲ περὶ οὗτο Ὀμηρός τε καὶ Ἡσιόδου ταῦτα λέγετον;

{Ἴων} Οἶμαι ἐγωγε καὶ πολλά.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν περὶ τούτων κάλλιον ἂν ἐξηγήσαιο ἢ Ὀμηρος λέγει ἢ ἢ Ἡσιόδου;

{Ἴων} Ὅμοίως ἂν περὶ γε τούτων, ὦ Σώκρατες, περὶ ὧν ταῦτά λέγουσιν.

{Σωκράτης} Τί δὲ ὧν πέρι μὴ ταῦτά λέγουσιν; οἷον περὶ μαντικῆς λέγει τι Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος.

{Ἴων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν; ὅσα τε ὁμοίως καὶ ὅσα διαφόρως περὶ μαντικῆς λέγετον τῷ ποιητᾷ τούτῳ, πότερον σὺ κάλλιον ἂν ἐξηγήσαιο ἢ τῶν μάντεων τις τῶν ἀγαθῶν;

{Ἴων} Τῶν μάντεων.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ σὺ ἦσθα μάντις, οὐκ, εἴπερ περὶ τῶν ὁμοίως λεγομένων οἷός τ' ἦσθα ἐξηγήσασθαι, καὶ περὶ τῶν διαφόρως λεγομένων ἠπίστω ἂν ἐξηγεῖσθαι;

{Ἴων} Δῆλον ὅτι.

{Σωκράτης} Τί οὖν ποτε περὶ μὲν Ὅμηρου δεινός εἰ, περὶ δὲ Ἡσιόδου οὐ, οὐδὲ τῶν ἄλλων ποιητῶν; ἢ Ὅμηρος περὶ ἄλλων τινῶν λέγει ἢ ὧν περὶ σύμπαντες οἱ ἄλλοι ποιηταί; οὐ περὶ πολέμου τε τὰ πολλὰ διελέλυθεν καὶ περὶ ὁμιλιῶν πρὸς ἀλλήλους ἀνθρώπων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ιδιωτῶν καὶ δημιουργῶν, καὶ περὶ θεῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὁμιλούντων, ὡς ὁμιλοῦσι, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων παθημάτων καὶ περὶ τῶν ἐν Ἄιδου, καὶ γενέσεις καὶ θεῶν καὶ ἡρώων; οὐ ταῦτά ἐστι περὶ ὧν Ὅμηρος τὴν ποίησιν πεποίηκεν;

{Ἴων} Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τί δὲ οἱ ἄλλοι ποιηταί; οὐ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων;

{Ἴων} Ναί, ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐχ ὁμοίως πεποίηκασι καὶ Ὅμηρος.

{Σωκράτης} Τί μήν; κάκιον;

{Ἴων} Πολύ γε.

{Σωκράτης} Ὅμηρος δὲ ἄμεινον;

{Ἴων} Ἄμεινον μέντοι νῆ Δία.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὦ φίλη κεφαλῆ Ἴων, ὅταν περὶ ἀριθμοῦ πολλῶν λεγόντων εἷς τις ἄριστα λέγη, γνῶσεται δήπου τις τὸν εὖ λέγοντα;

{Ἴων} Φημί.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ὁ αὐτὸς ὅσπερ καὶ τοὺς κακῶς λέγοντας, ἢ ἄλλος;

{Ἴων} Ὁ αὐτὸς δήπου.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ τὴν ἀριθμητικὴν τέχνην ἔχων οὗτός ἐστιν;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δ'; ὅταν πολλῶν λεγόντων περὶ ὑγιεινῶν σιτίων ὁποῖά ἐστιν, εἷς τις ἄριστα λέγη, πότερον ἕτερος μὲν τις τὸν ἄριστα λέγοντα γνῶσεται ὅτι ἄριστα λέγει, ἕτερος δὲ τὸν κάκιον ὅτι κάκιον, ἢ ὁ αὐτός;

{Ἴων} Δῆλον δήπου, ὁ αὐτός.

{Σωκράτης} Τίς οὗτος; τί ὄνομα αὐτῷ;

{Ἴων} Ἰατρός.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐν κεφαλαίῳ λέγομεν ὡς ὁ αὐτὸς γινώσεται ἀεὶ, περὶ τῶν αὐτῶν πολλῶν λεγόντων, [532] ὅστις τε εὖ λέγει καὶ ὅστις κακῶς· ἢ εἰ μὴ γινώσεται τὸν κακῶς λέγοντα, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸν εὖ, περὶ γε τοῦ αὐτοῦ.

{Ἴων} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς γίνεταί δεινὸς περὶ ἀμφοτέρων;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σὺ φῆς καὶ Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ποιητάς, ἐν οἷς καὶ Ἡσίοδος καὶ Ἀρχίλοχος ἐστίν, περὶ γε τῶν αὐτῶν λέγειν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τὸν μὲν εὖ γε, τοὺς δὲ χεῖρον;

{Ἴων} Καὶ ἀληθῆ λέγω.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, εἴπερ τὸν εὖ λέγοντα γινώσκεις, καὶ τοὺς χεῖρον λέγοντας γινώσκεις ἂν ὅτι χεῖρον λέγουσιν.

{Ἴων} Ἔοικέν γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὃ βέλτιστε, ὁμοίως τὸν Ἴωνα λέγοντες περὶ Ὀμήρου τε δεινὸν εἶναι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐχ ἀμαρτησόμεθα, ἐπειδὴ γε αὐτὸς ὁμολογῆ τὸν αὐτὸν ἔσσεσθαι κριτὴν ἰκανὸν πάντων ὅσοι ἂν περὶ τῶν αὐτῶν λέγωσι, τοὺς δὲ ποιητάς σχεδὸν ἅπαντας τὰ αὐτὰ ποιεῖν.

{Ἴων} Τί οὖν ποτε τὸ αἴτιον, ὃ Σώκρατες, ὅτι ἐγώ, ὅταν μὲν τις περὶ ἄλλου τοῦ ποιητοῦ διαλέγεται, οὔτε προσέχω τὸν νοῦν ἀδυνατῶ τε καὶ ὀπιοῦν συμβαλέσθαι λόγου ἄξιον, ἀλλ' ἀτεχνῶς νυστάζω, ἐπειδὴν δέ τις περὶ Ὀμήρου μνησθῆ, εὐθύς τε ἐγρήγορα καὶ προσέχω τὸν νοῦν καὶ εὐπορῶ ὅτι λέγω;

{Σωκράτης} Οὐ χαλεπὸν τοῦτό γε εἰκάσαι, ὃ ἑταῖρε, ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὅτι τέχνη καὶ ἐπιστήμη περὶ Ὀμήρου λέγειν ἀδύνατος εἶ· εἰ γὰρ τέχνη οἷός τε ἦσθα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν ἀπάντων λέγειν οἷός τ' ἂν ἦσθα· ποιητικὴ γὰρ πού ἐστιν τὸ ὅλον. ἢ οὐ;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴν λάβῃ τις καὶ ἄλλην τέχνην ἠντινοῦν ὄλην, ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς σκέψεως ἔσται περὶ ἀπασῶν τῶν τεχνῶν; πῶς τοῦτο λέγω, δέη τί μου ἀκοῦσαι, ὃ Ἴων;

{Ἴων} Ναὶ μὰ τὸν Δία, ὃ Σώκρατες, ἔγωγε· χαίρω γὰρ ἀκούων ὑμῶν τῶν σοφῶν.

{Σωκράτης} Βουλοίμην ἂν σε ἀληθῆ λέγειν, ὃ Ἴων· ἀλλὰ σοφοὶ μὲν πού ἐστε ὑμεῖς οἱ ράψωδοὶ καὶ ὑποκριταὶ καὶ ὧν ὑμεῖς ἄδετε τὰ ποιήματα, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ τάληθῆ λέγω, οἷον εἰκὸς ἰδιώτην ἄνθρωπον. ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου οὗ νῦν ἠρόμην σε, θέασαι ὡς φαῦλον καὶ ἰδιωτικόν ἐστι καὶ παντὸς ἀνδρὸς γινῶναι ὃ ἔλεγον, τὴν αὐτὴν εἶναι σκέψιν, ἐπειδὴν τις ὄλην τέχνην λάβῃ. λάβωμεν γὰρ τῷ λόγῳ· γραφικὴ γὰρ τίς ἐστι τέχνη τὸ ὅλον;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ γραφῆς πολλοὶ καὶ εἰσὶ καὶ γεγονασιν ἀγαθοὶ καὶ φαῦλοι;

{Ἴων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἦδη οὖν τινα εἶδες ὅστις περὶ μὲν Πολυγνώτου τοῦ Ἀγλαοφῶντος δεινός ἐστιν ἀποφαίνειν ἃ εὖ τε γράφει καὶ ἃ μή, περὶ δὲ τῶν ἄλλων γραφῶν ἀδύνατος; [533] καὶ ἐπειδὴν μὲν τις τὰ τῶν ἄλλων ζωγράφων ἔργα ἐπιδεικνύη, νυστάζει τε καὶ ἀπορεῖ καὶ οὐκ ἔχει ὅτι συμβάληται, ἐπειδὴν δὲ περὶ Πολυγνώτου ἢ ἄλλου ὅτου βούλει τῶν γραφῶν ἑνὸς μόνου δέη ἀποφῆνασθαι γνώμην, ἐγρήγορέν τε καὶ προσέχει τὸν νοῦν καὶ εὐπορεῖ ὅτι εἴπη;

{Ἴων} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἐν ἀνδριαντοποιίᾳ ἤδη τιν' εἶδες ὅστις περὶ μὲν Δαιδάλου τοῦ Μητίονος ἢ Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως ἢ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἢ ἄλλου τινὸς ἀνδριαντοποιοῦ ἑνὸς πέρι δεινός ἐστιν ἐξηγεῖσθαι ἃ εὖ πεποίηκεν, ἐν δὲ τοῖς τῶν ἄλλων ἀνδριαντοποιῶν ἔργοις ἀπορεῖ τε καὶ νυστάζει, οὐκ ἔχων ὅτι εἴπη;

{Ἴων} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐδὲ τοῦτον ἐώρακα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν, ὡς γ' ἐγὼ οἶμαι, οὐδ' ἐν αὐλήσει γε οὐδὲ ἐν κιθαρίσει οὐδὲ ἐν κιθαρωδίᾳ οὐδὲ ἐν ῥαψωδίᾳ οὐδεπώποτ' εἶδες ἄνδρα ὅστις περὶ μὲν Ὀλύμπου δεινός ἐστιν ἐξηγεῖσθαι ἢ περὶ Θαμύρου ἢ περὶ Ὀρφέως ἢ περὶ Φημίου τοῦ Ἰθακησίου ῥαψωδοῦ, περὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ἐφεσίου ῥαψωδοῦ ἀπορεῖ καὶ οὐκ ἔχει συμβαλέσθαι ἃ τε εὖ ῥαψωδεῖ καὶ ἃ μή.

{Ἴων} Οὐκ ἔχω σοι περὶ τούτου ἀντιλέγειν, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐμαυτῷ σύνοιδα, ὅτι περὶ Ὀμήρου κάλλιστ' ἀνθρώπων λέγω καὶ εὐπορῶ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες μέ φασιν εὖ λέγειν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ. καίτοι ὄρα τοῦτο τί ἔστιν.

{Σωκράτης} Καὶ ὁρῶ, ὦ Ἴων, καὶ ἔρχομαί γέ σοι ἀποφανόμενος ὃ μοι δοκεῖ τοῦτο εἶναι. ἔστι γὰρ τοῦτο τέχνη μὲν οὐκ ὄν παρὰ σοι περὶ Ὀμήρου εὖ λέγειν, ὃ νυνδὴ ἔλεγον, θεία δὲ δύναμις ἢ σε κινεῖ, ὡσπερ ἐν τῇ λίθῳ ἦν Εὐριπίδης μὲν Μαγνητὴν ὠνόμασεν, οἱ δὲ πολλοὶ Ἡρακλείαν. καὶ γὰρ αὕτη ἢ λίθος οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς δακτυλίους ἄγει τοὺς σιδηροῦς, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐντίθησι τοῖς δακτυλίοις ὡστ' αὐτὸ δύνασθαι ταῦτόν τοῦτο ποιεῖν ὅπερ ἢ λίθος, ἄλλους ἄγειν δακτυλίους, ὡστ' ἐνίοτε ὄρμαθὸς μακρὸς πάνυ σιδηρίων καὶ δακτυλίων ἐξ ἀλλήλων ἠρτηται· πᾶσι δὲ τούτοις ἐξ ἐκείνης τῆς λίθου ἢ δύναμις ἀνήρτηται. οὕτω δὲ καὶ ἡ Μοῦσα ἐνθέους μὲν ποιεῖ αὕτη, διὰ δὲ τῶν ἐνθέων τούτων ἄλλων ἐνθουσιαζόντων ὄρμαθὸς ἐξαρτᾶται. πάντες γὰρ οἱ τε τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἐκ τέχνης ἀλλ' ἐνθεοὶ ὄντες καὶ κατεχόμενοι πάντα ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα, καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως, [534] ὡσπερ οἱ κορυβαντιῶντες οὐκ ἔμφρονες ὄντες ὀρχοῦνται, οὕτω καὶ οἱ μελοποιοὶ οὐκ ἔμφρονες ὄντες τὰ καλὰ μέλη ταῦτα ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐπειδὴν ἐμβῶσιν εἰς τὴν ἀρμονίαν καὶ εἰς τὸν ρυθμόν, βακχεύουσι καὶ κατεχόμενοι, ὡσπερ αἱ βάρκχαι ἀρύονται ἐκ τῶν ποταμῶν μέλι καὶ γάλα κατεχόμεναι, ἔμφρονες δὲ οὔσαι οὐ, καὶ τῶν μελοποιῶν ἢ ψυχὴ τοῦτο ἐργάζεται, ὅπερ αὐτοὶ λέγουσι. λέγουσι γὰρ δήπουθεν πρὸς ἡμᾶς οἱ ποιηταὶ ὅτι ἀπὸ κρηνῶν μελιρρύτων ἐκ Μουσῶν κήπων τινῶν καὶ ναπῶν δρεπόμενοι τὰ μέλη ἡμῖν φέρουσιν ὡσπερ αἱ μέλιται, καὶ αὐτοὶ οὕτω πετόμενοι· καὶ ἀληθῆ λέγουσι. κοῦφον γὰρ χρῆμα ποιητῆς ἐστὶν καὶ πτηνὸν καὶ ἱερὸν, καὶ οὐ πρότερον οἷός τε ποιεῖν πρὶν ἂν ἐνθέός τε γένηται καὶ ἐκφρων καὶ ὁ νοῦς μηκέτι ἐν αὐτῷ ἐνῆ· ἕως δ' ἂν τουτὶ ἔχη τὸ κτῆμα, ἀδύνατος πᾶς ποιεῖν ἀνθρωπός ἐστιν καὶ χρησιμωδεῖν. ἄτε οὖν οὐ τέχνη ποιοῦντες καὶ πολλὰ λέγοντες καὶ καλὰ περὶ τῶν πραγμάτων, ὡσπερ σὺ περὶ Ὀμήρου, ἀλλὰ θεία μοίρα, τοῦτο μόνον οἷός τε ἕκαστος ποιεῖν καλῶς ἐφ' ὃ ἡ Μοῦσα αὐτὸν

ῶρμησεν, ὁ μὲν διθυράμβους, ὁ δὲ ἐγκώμια, ὁ δὲ ὑπορχήματα, ὁ δ' ἔπη, ὁ δ' ἰάμβους· τὰ δ' ἄλλα φαῦλος αὐτῶν ἕκαστός ἐστιν. οὐ γὰρ τέχνη ταῦτα λέγουσιν ἀλλὰ θεία δυνάμει, ἐπεὶ, εἰ περὶ ἑνὸς τέχνη καλῶς ἠπίσταντο λέγειν, κἂν περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· διὰ ταῦτα δὲ ὁ θεὸς ἐξαιρούμενος τούτων τὸν νοῦν τούτοις χρῆται ὑπηρεταῖς καὶ τοῖς χρησμοφοῖς καὶ τοῖς μάντεσι τοῖς θείοις, ἵνα ἡμεῖς οἱ ἀκούοντες εἰδῶμεν ὅτι οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ ταῦτα λέγοντες οὕτω πολλοῦ ἄξια, οἷς νοῦς μὴ πάρεστιν, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ λέγων, διὰ τούτων δὲ φθέγγεται πρὸς ἡμᾶς. μέγιστον δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ Τύννιχος ὁ Χαλκιδεύς, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποίησε ποίημα ὅτου τις ἂν ἀξιῶσειεν μνησθῆναι, τὸν δὲ παίωνα ὃν πάντες ἄδουσι, σχεδόν τι πάντων μελῶν κάλλιστον, ἀτεχνῶς, ὅπερ αὐτὸς λέγει, «εὐρημά τι Μοισᾶν.» ἐν τούτῳ γὰρ δὴ μάλιστά μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι ἡμῖν, ἵνα μὴ διστάζωμεν, ὅτι οὐκ ἀνθρώπινά ἐστιν τὰ καλὰ ταῦτα ποιήματα οὐδὲ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῖα καὶ θεῶν, οἱ δὲ ποιηταὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐρμηνῆς εἰσιν τῶν θεῶν, κατεχόμενοι ἐξ ὅτου ἂν ἕκαστος κατέχηται. ταῦτα ἐνδεικνύμενος ὁ θεὸς ἐξεπίτηδες διὰ τοῦ φαυλοτάτου ποιητοῦ τὸ κάλλιστον μέλος ἦσεν· [535] ἢ οὐ δοκῶ σοι ἀληθῆ λέγειν, ὦ Ἴων;

{Ἴων} Ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔμοιγε· ἄπει γὰρ πῶς μου τοῖς λόγοις τῆς ψυχῆς, ὦ Σώκρατες, καὶ μοι δοκοῦσι θεία μοῖρα ἡμῖν παρὰ τῶν θεῶν ταῦτα οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἐρμηνεύειν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑμεῖς αὖ οἱ ῥαψῳδοὶ τὰ τῶν ποιητῶν ἐρμηνεύετε;

{Ἴων} Καὶ τοῦτο ἀληθὲς λέγεις.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐρμηνέων ἐρμηνῆς γίνεσθε;

{Ἴων} Παντάπασι γε.

{Σωκράτης} Ἔχε δὴ μοι τόδε εἰπέ, ὦ Ἴων, καὶ μὴ ἀποκρύψη ὅτι ἂν σε ἔρωμαι· ὅταν εὖ εἴπης ἔπη καὶ ἐκπλήξης μάλιστα τοὺς θεωμένους, ἢ τὸν Ὀδυσσεά ὅταν ἐπὶ τὸν οὐδὸν ἐφαλλόμενον ἄδῃς, ἐκφανῆ γιγνόμενον τοῖς μνηστῆρσι καὶ ἐκχέοντα τοὺς ὀιστοὺς πρὸ τῶν ποδῶν, ἢ Ἀχιλλέα ἐπὶ τὸν Ἔκτορα ὀρμῶντα, ἢ καὶ τῶν περὶ Ἀνδρομάχην ἐλείνων τι ἢ περὶ Ἑκάβην ἢ περὶ Πρίαμον, τότε πότερον ἔμφρων εἶ ἢ ἔξω σαυτοῦ γίγνη καὶ παρὰ τοῖς πράγμασιν οἴεται σου εἶναι ἢ ψυχὴ οἷς λέγεις ἐνθουσιάζουσα, ἢ ἐν Ἰθάκῃ οὖσιν ἢ ἐν Τροίᾳ ἢ ὅπως ἂν καὶ τὰ ἔπη ἔχη;

{Ἴων} Ὡς ἐναργὲς μοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, τὸ τεκμήριον εἶπες· οὐ γὰρ σε ἀποκρυψάμενος ἐρῶ. ἐγὼ γὰρ ὅταν ἐλείνων τι λέγω, δακρύων ἐμπίμπλантаί μου οἱ ὀφθαλμοί· ὅταν τε φοβερὸν ἢ δεινόν, ὀρθαὶ αἱ τρίχες ἴστανται ὑπὸ φόβου καὶ ἡ καρδία πηδᾷ.

{Σωκράτης} Τί οὖν; φῶμεν, ὦ Ἴων, ἔμφρονα εἶναι τότε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἂν κεκοσμημένος ἐσθῆτι ποικίλῃ καὶ χρυσοῖσι στεφάνοις κλάῃ τ' ἐν θυσίαις καὶ ἐορταῖς, μηδὲν ἀπολωλεκῶς τούτων, ἢ φοβῆται πλέον ἢ ἐν δισμυρίοις ἀνθρώποις ἐστηκῶς φιλίοις, μηδενὸς ἀποδύοντος μηδὲ ἀδικοῦντος;

{Ἴων} Οὐ μὰ τὸν Δία, οὐ πάνυ, ὦ Σώκρατες, ὥς γε τάληθές εἰρησθαι.

{Σωκράτης} Οἶσθα οὖν ὅτι καὶ τῶν θεατῶν τοὺς πολλοὺς ταῦτα ταῦτα ὑμεῖς ἐργάζεσθε;

{Ἴων} Καὶ μάλα καλῶς οἶδα· καθορῶ γὰρ ἐκάστοτε αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ βήματος κλάοντάς τε καὶ δεινὸν ἐμβλέποντας καὶ συνθαμβοῦντας τοῖς λεγομένοις. δεῖ γὰρ με καὶ σφόδρ' αὐτοῖς τὸν νοῦν προσέχειν· ὡς ἐὰν μὲν κλάοντας αὐτοὺς καθίσω, αὐτὸς γελάσομαι ἀργύριον λαμβάνων, ἐὰν δὲ γελῶντας, αὐτὸς κλαύσομαι ἀργύριον ἀπολλύς.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεατῆς τῶν δακτυλίων ὁ ἔσχατος, ὃν ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τῆς Ἡρακλειώτιδος λίθου ἀπ' ἀλλήλων τὴν δύναμιν λαμβάνειν; ὁ δὲ μέσος σὺ ὁ ραψωδὸς καὶ ὑποκριτής, [536] ὁ δὲ πρῶτος αὐτὸς ὁ ποιητής· ὁ δὲ θεὸς διὰ πάντων τούτων ἔλκει τὴν ψυχὴν ὅποι ἂν βούληται τῶν ἀνθρώπων, ἀνακρεμαννύς ἐξ ἀλλήλων τὴν δύναμιν. καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς λίθου ἐκείνης ὄρμαθὸς πάμπολυς ἐξήρηται χορευτῶν τε καὶ διδασκάλων καὶ ὑποδιδασκάλων, ἐκ πλαγίου ἐξηρητημένων τῶν τῆς Μούσης ἐκκρεμαμένων δακτυλίων. καὶ ὁ μὲν τῶν ποιητῶν ἐξ ἄλλης Μούσης, ὁ δὲ ἐξ ἄλλης ἐξήρηται – ὀνομάζομεν δὲ αὐτὸ κατέχεται, τὸ δὲ ἐστὶ παραπλήσιον· ἔχεται γάρ – ἐκ δὲ τούτων τῶν πρώτων δακτυλίων, τῶν ποιητῶν, ἄλλοι ἐξ ἄλλου αὐτῶν ἠρητημένοι εἰσὶ καὶ ἐνθουσιάζουσιν, οἱ μὲν ἐξ Ὀρφέως, οἱ δὲ ἐκ Μουσαίου· οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὀμήρου κατέχονται τε καὶ ἔχονται. ὢν σὺ, ὦ Ἴων, εἷς εἶ καὶ κατέχη ἐξ Ὀμήρου, καὶ ἐπειδὴ μὲν τις ἄλλου τοῦ ποιητοῦ ἄδη, καθεύδεις τε καὶ ἀπορεῖς ὅτι λέγῃς, ἐπειδὴ δὲ τούτου τοῦ ποιητοῦ φθέγγεται τις μέλος, εὐθὺς ἐγρήγορας καὶ ὀρχεῖται σου ἢ ψυχὴ καὶ εὐπορεῖς ὅτι λέγῃς· οὐ γὰρ τέχνη οὐδ' ἐπιστήμη περὶ Ὀμήρου λέγεις ἢ λέγεις, ἀλλὰ θεῖα μοῖρα καὶ κατοκωχῆ, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἐκείνου μόνου αἰσθάνονται τοῦ μέλους ὀξεῶς ὃ ἂν ᾗ τοῦ θεοῦ ἐξ ὅτου ἂν κατέχωνται, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέλος καὶ σχημάτων καὶ ῥημάτων εὐποροῦσι, τῶν δὲ ἄλλων οὐ φροντίζουσιν· οὕτω καὶ σὺ, ὦ Ἴων, περὶ μὲν Ὀμήρου ὅταν τις μνησθῆ, εὐπορεῖς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπορεῖς· τούτου δ' ἐστὶ τὸ αἴτιον, ὃ μ' ἐρωτᾷς, δι' ὅτι σὺ περὶ μὲν Ὀμήρου εὐπορεῖς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ, ὅτι οὐ τέχνη ἀλλὰ θεῖα μοῖρα Ὀμήρου δεινὸς εἶ ἐπαινέτης.

{Ἴων} Σὺ μὲν εὖ λέγεις, ὦ Σώκρατες· θαυμάζοιμι μεντὰν εἰ οὕτως εὖ εἴποις, ὥστε με ἀναπεῖσαι ὡς ἐγὼ κατεχόμενος καὶ μαινόμενος Ὀμηρον ἐπαινῶ. οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοὶ δόξαιμι, εἴ μου ἀκούσῃς λέγοντος περὶ Ὀμήρου.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ἐθέλω γε ἀκούσαι, οὐ μέντοι πρότερον πρὶν ἂν μοι ἀποκρίνη τόδε· ὢν Ὀμηρος λέγει περὶ τίνος εὖ λέγεις; οὐ γὰρ δήπου περὶ ἀπάντων γε.

{Ἴων} Εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες, περὶ οὐδενὸς ὅτου οὔ.

{Σωκράτης} Οὐ δήπου καὶ περὶ τούτων ὢν σὺ μὲν τυγχάνεις οὐκ εἰδώς, Ὀμηρος δὲ λέγει.

{Ἴων} Καὶ ταῦτα ποῖα ἐστὶν ἃ Ὀμηρος μὲν λέγει, ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα; [537]

{Σωκράτης} Οὐ καὶ περὶ τεχνῶν μέντοι λέγει πολλαχοῦ Ὀμηρος καὶ πολλά; οἶον καὶ περὶ ἠνιοχείας – ἐὰν μνησθῶ τὰ ἔπη, ἐγὼ σοὶ φράσω.

{Ἴων} Ἄλλ' ἐγὼ ἐρῶ· ἐγὼ γὰρ μέμνημαι.

{Σωκράτης} Εἰπέ δή μοι ἃ λέγει Νέστωρ Ἀντιλόχῳ τῷ υἱεῖ, παραινῶν εὐλαβηθῆναι περὶ τὴν καμπὴν ἐν τῇ ἵπποδρομίᾳ τῇ ἐπὶ Πατρόκλῳ.

{Ἴων} Κλινθῆναι δέ, φησί, καὶ αὐτὸς εὐξέστω ἐνὶ δίφρῳ ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖν· ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον κένσαι ὀμοκλήσας, εἷξαι τέ οἱ ἠνία χερσίν. ἐν νύσση δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχιμφθήτω, ὡς ἂν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἰκέσθαι κύκλου ποιητοῦ· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν.

{Σωκράτης} Ἀρκεῖ. ταῦτα δή, ὦ Ἴων, τὰ ἔπη εἴτε ὀρθῶς λέγει Ὀμηρος εἴτε μή, πότερος ἂν γνοίη ἄμεινον, ἰατρὸς ἢ ἠνίοχος;

{Ἴων} Ἡνίοχος δήπου.

{Σωκράτης} Πότερον ὅτι τέχνην ταύτην ἔχει ἢ κατ' ἄλλο τι;

{Ἴων} Οὐκ, ἀλλ' ὅτι τέχνην.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκάστη τῶν τεχνῶν ἀποδέδοται τι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔργον οἷα τε εἶναι γινώσκεις; οὐ γάρ που ἄ κυβερνητικῇ γινώσκομεν, γνωσόμεθα καὶ ἰατρικῇ.

{Ἴων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε ἄ ἰατρικῇ, ταῦτα καὶ τεκτονικῇ.

{Ἴων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὕτω καὶ κατὰ πασῶν τῶν τεχνῶν, ἃ τῇ ἐτέρᾳ τέχνῃ γινώσκομεν, οὐ γνωσόμεθα τῇ ἐτέρᾳ; τότε δέ μοι πρότερον τούτου ἀπόκρινα· τὴν μὲν ἐτέραν φῆς εἶναι τινα τέχνην, τὴν δ' ἐτέραν;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄρα ὥσπερ ἐγὼ τεκμαιρόμενος, ὅταν ἡ μὲν ἐτέρων πραγμάτων ᾗ ἐπιστήμη, ἡ δ' ἐτέρων, οὕτω καλῶ τὴν μὲν ἄλλην, τὴν δὲ ἄλλην τέχνην, οὕτω καὶ σύ;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ γάρ που τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπιστήμη εἴη τις, τί ἂν τὴν μὲν ἐτέραν φαῖμεν εἶναι, τὴν δ' ἐτέραν, ὅποτε γε ταῦτα εἴη εἰδέναι ἀπ' ἀμφοτέρων; ὥσπερ ἐγὼ τε γινώσκω ὅτι πέντε εἰσὶν οὔτοι οἱ δάκτυλοι, καὶ σύ, ὥσπερ ἐγὼ, περὶ τούτων ταῦτα γινώσκεις· καὶ εἴ σε ἐγὼ ἐροίμην εἰ τῇ αὐτῇ τέχνῃ γινώσκομεν τῇ ἀριθμητικῇ τὰ αὐτὰ ἐγὼ τε καὶ σύ ἢ ἄλλῃ, φαίης ἂν δήπου τῇ αὐτῇ.

{Ἴων} Ναί.

[538]

{Σωκράτης} Ὁ τοίνυν ἄρτι ἔμελλον ἐρήσεσθαί σε, νυνὶ εἰπέ, εἰ κατὰ πασῶν τῶν τεχνῶν οὕτω σοι δοκεῖ, τῇ μὲν αὐτῇ τέχνῃ τὰ αὐτὰ ἀναγκαῖον εἶναι γινώσκεις, τῇ δ' ἐτέρᾳ μὴ τὰ αὐτά, ἀλλ' εἴπερ ἄλλη ἐστίν, ἀναγκαῖον καὶ ἕτερα γινώσκεις.

{Ἴων} Οὕτω μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅστις ἂν μὴ ἔχη τινὰ τέχνην, ταύτης τῆς τέχνης τὰ λεγόμενα ἢ πραττόμενα καλῶς γινώσκεις οὐχ οἷός τ' ἔσται;

{Ἴων} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν περὶ τῶν ἐπῶν ὧν εἶπες, εἴτε καλῶς λέγει Ὅμηρος εἴτε μή, σὺ κάλλιον γνώση ἢ ἠνίοχος;

{Ἴων} Ἠνίοχος.

{Σωκράτης} Ῥαψωδὸς γάρ που εἶ ἄλλ' οὐχ ἠνίοχος.

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἡ δὲ Ῥαψωδικὴ τέχνη ἐτέρα ἐστὶ τῆς ἠνιοχικῆς;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ ἄρα ἐτέρα, περὶ ἐτέρων καὶ ἐπιστήμη πραγμάτων ἐστίν.

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ ὅταν Ὅμηρος λέγῃ ὡς τετρωμένῳ τῷ Μαχάονι Ἐκαμήδη ἢ Νέστορος παλλακὴ κυκεῶνα πίνειν δίδωσι; καὶ λέγει πως οὕτως – οἴνω πραμνεῖω, φησίν, ἐπὶ δ' αἴγειον κνή τυρὸν κνήστι χαλκείῃ· παρὰ δὲ κρόμου ποτῷ ὄψον· ταῦτα εἶτε ὀρθῶς λέγει Ὅμηρος εἶτε μή, πότερον ἰατρικῆς ἐστὶ διαγνῶναι καλῶς ἢ ῥαψωδικῆς;

{Ἴων} Ἰατρικῆς.

{Σωκράτης} Τί δέ, ὅταν λέγῃ Ὅμηρος –

ἢ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ἵκανεν,
ἢ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμμεμαυῖα
ἔρχεται ὠμηστῆσι μετ' ἰχθύσι πῆμα φέρουσα·

ταῦτα πότερον φῶμεν ἀλιευτικῆς εἶναι τέχνης μᾶλλον κρῖναι ἢ ῥαψωδικῆς, ἅττα λέγει καὶ εἶτε καλῶς εἶτε μή;

{Ἴων} Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἀλιευτικῆς.

{Σωκράτης} Σκέψαι δὴ, σοῦ ἐρομένου, εἰ ἔροίό με· «Ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, τούτων τῶν τεχνῶν ἐν Ὀμήρῳ εὐρίσκεις ἃ προσήκει ἐκάστη διακρίνειν, ἴθι μοι ἔξευρε καὶ τὰ τοῦ μάντεώς τε καὶ μαντικῆς, ποῖά ἐστιν ἃ προσήκει αὐτῷ οἶφ' εἶναι διαγιγνώσκειν, εἶτε εὖ εἶτε κακῶς πεποίηται» – σκέψαι ὡς ῥαδίως τε καὶ ἀληθῆ ἐγώ σοι ἀποκρινοῦμαι. πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἐν Ὀδυσσεΐα λέγει, οἶον καὶ ἃ ὁ τῶν Μελαμποδιδῶν λέγει μάντις πρὸς τοὺς μνηστῆρας, Θεοκλύμενος –

[539]

δαιμόνιοι, τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γοῦνα,
οἰμωγὴ δὲ δέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί·
εἰδώλων τε πλέον πρόθυρον, πλείη δὲ καὶ αὐλή
ἰεμένων ἔρεβόσδε ὑπὸ ζόφον· ἠέλιος δὲ
οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς·

πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐν Ἰλιάδι, οἶον καὶ ἐπὶ τειχομαχίᾳ· λέγει γὰρ καὶ ἐνταῦθα –

ὄρνις γὰρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
φοινῆεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
ζφόν, ἔτ' ἀσπαίροντα· καὶ οὐπω λήθετο χάρμης.
κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος παρὰ δειρήν
ιδνωθεὶς ὀπίσω, ὁ δ' ἀπὸ ἔθεν ἦκε χαμᾶζε
ἀλγήσας ὀδύνησι, μέσφ' δ' ἐνὶ κάββαλ' ὀμίλῳ·
αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῆς ἀνέμοιο.

ταῦτα φήσω καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ μάντει προσήκειν καὶ σκοπεῖν καὶ κρίνειν.

{Ἴων} Ἀληθῆ γε σὺ λέγων, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Καὶ σύ γε, ὦ Ἴων, ἀληθῆ ταῦτα λέγεις. ἴθι δὴ καὶ σὺ ἐμοί, ὥσπερ ἐγὼ σοὶ ἐξέλεξα καὶ ἐξ Ὀδυσσεΐας καὶ ἐξ Ἰλιάδος ὅποια τοῦ μάντεώς ἐστι καὶ ὅποια τοῦ ἱατροῦ καὶ ὅποια τοῦ ἀλιέως, οὕτω καὶ σὺ ἐμοί ἔκλεξον, ἐπειδὴ καὶ ἐμπειρότερος εἶ ἐμοῦ τῶν Ὀμήρου, ὅποια τοῦ ῥαψωδοῦ ἐστίν, ὦ Ἴων, καὶ τῆς τέχνης τῆς ῥαψωδικῆς, ἃ τῷ ῥαψωδῷ προσήκει καὶ σκοπεῖσθαι καὶ διακρίνειν παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

{Ἴων} Ἐγὼ μὲν φημι, ὦ Σώκρατες, ἅπαντα.

{Σωκράτης} Οὐ σύ γε φῆς, ὦ Ἴων, ἅπαντα· ἢ οὕτως ἐπιλήσμων εἶ; καίτοι οὐκ ἂν πρόποι γε ἐπιλήσμονα εἶναι ῥαψωδὸν ἄνδρα. [540]

{Ἴων} Τί δὲ δὴ ἐπιλανθάνομαι;

{Σωκράτης} Οὐ μέμνησαι ὅτι ἔφησθα τὴν ῥαψωδικὴν τέχνην ἑτέραν εἶναι τῆς ἠνιοχικῆς;

{Ἴων} Μέμνημαι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἑτέραν οὔσαν ἕτερα γνώσεσθαι ὠμολόγεις;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα πάντα γε γνώσεται ἡ ῥαψωδικὴ κατὰ τὸν σὸν λόγον οὐδὲ ὁ ῥαψωδός.

{Ἴων} Πλήν γε ἴσως τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Τὰ τοιαῦτα δὲ λέγεις πλήν τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν σχεδόν τι· ἀλλὰ ποῖα δὴ γνώσεται, ἐπειδὴ οὐχ ἅπαντα;

{Ἴων} Ἄ πρέπει, οἶμαι ἔγωγε, ἀνδρὶ εἰπεῖν καὶ ὅποια γυναικί, καὶ ὅποια δούλῳ καὶ ὅποια ἐλευθέρῳ, καὶ ὅποια ἀρχομένῳ καὶ ὅποια ἄρχοντι.

{Σωκράτης} Ἄρα ὅποια ἄρχοντι, λέγεις, ἐν θαλάττῃ χειμαζομένου πλοίου πρέπει εἰπεῖν, ὁ ῥαψωδός γνώσεται κάλλιον ἢ ὁ κυβερνήτης;

{Ἴων} Οὐκ, ἀλλὰ ὁ κυβερνήτης τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ὅποια ἄρχοντι κάμνοντος πρέπει εἰπεῖν, ὁ ῥαψωδός γνώσεται κάλλιον ἢ ὁ ἱατρός;

{Ἴων} Οὐδὲ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οἷα δούλῳ πρέπει, λέγεις;

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Οἷον βουκόλῳ λέγεις δούλῳ ἃ πρέπει εἰπεῖν ἀγριαινουσῶν βοῶν παραμυθουμένῳ, ὁ ῥαψωδός γνώσεται ἀλλ' οὐχ ὁ βουκόλος;

{Ἴων} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οἷα γυναικί πρόποντά ἐστιν εἰπεῖν ταλασιουργῷ περὶ ἐρίων ἐργασίας;

{Ἴων} Οὔ.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οἷα ἀνδρὶ πρέπει εἰπεῖν γνώσεται στρατηγῷ στρατιώταις παραινούντι;

{Ἴων} Ναί, τὰ τοιαῦτα γνώσεται ὁ ῥαψωδός.

{Σωκράτης} Τί δέ; ἡ ῥαψωδικὴ τέχνη στρατηγικὴ ἐστίν;

{Ἴων} Γνοίην γοῦν ἂν ἔγωγε οἷα στρατηγὸν πρέπει εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Ἴσως γὰρ εἶ καὶ στρατηγικός, ὦ Ἴων. καὶ γὰρ εἰ ἐτύγχανες ἵππικὸς ὦν ἅμα καὶ καθαριστικός, ἔγνωσ ἂν ἵππους εὔ καὶ κακῶς ἵππαζομένους· ἀλλ' εἰ σ' ἐγὼ ἠρόμην· «Ποτέρᾳ δὴ τέχνῃ, ὦ Ἴων, γινώσκεις τοὺς εὔ ἵππαζομένους ἵππους; ἢ ἵππεὺς εἶ ἢ ἢ καθαριστής;» τί ἂν μοι ἀπεκρίνω;

{Ἴων} ἼΗ ἵππεύς, ἔγωγ' ἂν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ καὶ τοὺς εὔ καθαρίζοντας διεγίνωσκεις, ὠμολόγεις ἂν, ἢ καθαριστὴς εἶ, ταύτη διαγιγνώσκεις, ἀλλ' οὐχ ἢ ἵππεύς.

{Ἴων} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπειδὴ δὲ τὰ στρατιωτικὰ γινώσκεις, πότερον ἢ στρατηγικός εἶ γινώσκεις ἢ ἢ ῥαψωδὸς ἀγαθός;

{Ἴων} Οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν. [541]

{Σωκράτης} Πῶς; οὐδὲν λέγεις διαφέρειν; μίαν λέγεις τέχνην εἶναι τὴν ῥαψωδικὴν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἢ δύο;

{Ἴων} Μία ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ὅστις ἄρα ἀγαθὸς ῥαψωδὸς ἐστίν, οὗτος καὶ ἀγαθὸς στρατηγὸς τυγχάνει ὦν;

{Ἴων} Μάλιστα, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὅστις ἀγαθὸς στρατηγὸς τυγχάνει ὦν, ἀγαθὸς καὶ ῥαψωδὸς ἐστίν.

{Ἴων} Οὐκ αὖ μοι δοκεῖ τοῦτο.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐκεῖνο μὴν δοκεῖ σοι, ὅστις γε ἀγαθὸς ῥαψωδὸς, καὶ στρατηγὸς ἀγαθὸς εἶναι;

{Ἴων} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σὺ τῶν Ἑλλήνων ἄριστος ῥαψωδὸς εἶ;

{Ἴων} Πολύ γε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} ἼΗ καὶ στρατηγός, ὦ Ἴων, τῶν Ἑλλήνων ἄριστος εἶ;

{Ἴων} Εὔ ἴσθι, ὦ Σώκρατες· καὶ ταῦτά γε ἐκ τῶν Ὀμήρου μαθών.

{Σωκράτης} Τί δὴ ποτ' οὖν πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Ἴων, ἀμφοτέρᾳ ἄριστος ὦν τῶν Ἑλλήνων, καὶ στρατηγὸς καὶ ῥαψωδός, ῥαψωδεῖς μὲν περιῶν τοῖς Ἑλλησι, στρατηγεῖς δ' οὐ; ἢ ῥαψωδοῦ μὲν δοκεῖ σοι χρυσῶ στεφάνῳ ἐστεφανωμένου πολλὴ χρεία εἶναι τοῖς Ἑλλησι, στρατηγοῦ δὲ οὐδεμία;

{Ἴων} ἼΗ μὲν γὰρ ἡμετέρα, ὦ Σώκρατες, πόλις ἄρχεται ὑπὸ ὑμῶν καὶ στρατηγεῖται καὶ οὐδὲν δεῖται στρατηγοῦ, ἢ δὲ ὑμετέρα καὶ ἡ Λακεδαιμονίων οὐκ ἂν με ἔλοιτο στρατηγόν· αὐτοὶ γὰρ οἴεσθε ἱκανοὶ εἶναι.

{Σωκράτης} ἼΩ βέλτιστε Ἴων, Ἀπολλόδωρον οὐ γινώσκεις τὸν Κυζικηνόν;

{Ἴων} Ποῖον τοῦτον;

{Σωκράτης} Ὅν Ἀθηναῖοι πολλάκις ἑαυτῶν στρατηγὸν ἤρηνται ξένον ὄντα· καὶ Φανοσθένη τὸν Ἄνδριον καὶ Ἡρακλείδην τὸν Κλαζομένιον, οὓς ἦδε ἡ πόλις ξένους ὄντας, ἐνδειξαμένους ὅτι ἄξιοι λόγου εἰσὶ, καὶ εἰς στρατηγίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄγει· Ἴωνα δ' ἄρα τὸν Ἐφέσιον οὐχ αἰρήσεται στρατηγὸν καὶ τιμήσει, ἐὰν δοκῇ ἄξιος λόγου εἶναι; τί δέ; οὐκ Ἀθηναῖοι μὲν ἔστε οἱ Ἐφέσιοι τὸ ἀρχαῖον, καὶ ἡ Ἐφεσος οὐδεμιᾶς ἐλάττων πόλεως; ἀλλὰ γὰρ σύ, ὦ Ἴων, εἰ μὲν ἀληθῆ λέγεις ὡς τέχνη καὶ ἐπιστήμη οἷός τε εἶ Ὀμηρον ἐπαινεῖν, ἀδικεῖς, ὅστις ἐμοὶ ὑποσχόμενος ὡς πολλὰ καὶ καλὰ περὶ Ὀμήρου ἐπίστασαι καὶ φάσκων ἐπιδείξειν, ἐξαπατᾷς με καὶ πολλοῦ δεῖς ἐπιδεῖξαι, ὅς γε οὐδὲ ἅττα ἐστὶ ταῦτα περὶ ὧν δεινὸς εἶ ἐθέλεις εἰπεῖν, πάλα ἐμοῦ λυπαροῦντος, ἀλλὰ ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεύς παντοδαπὸς γίγνη στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, ἕως τελευτῶν διαφυγὼν με στρατηγὸς ἀνεφάνης, [542] ἵνα μὴ ἐπιδείξης ὡς δεινὸς εἶ τὴν περὶ Ὀμήρου σοφίαν. εἰ μὲν οὖν τεχνικὸς ὢν, ὅπερ νυνδὴ ἔλεγον, περὶ Ὀμήρου ὑποσχόμενος ἐπιδείξειν ἐξαπατᾷς με, ἄδικος εἶ· εἰ δὲ μὴ τεχνικὸς εἶ, ἀλλὰ θεῖα μοῖρα κατεχόμενος ἐξ Ὀμήρου μηδὲν εἰδὼς πολλὰ καὶ καλὰ λέγεις περὶ τοῦ ποιητοῦ, ὥσπερ ἐγὼ εἶπον περὶ σοῦ, οὐδὲν ἀδικεῖς. ἐλοῦ οὖν πότερα βούλει νομίζεσθαι ὑπὸ ἡμῶν ἄδικος ἀνὴρ εἶναι ἢ θεῖος.

{Ἴων} Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες· πολὺ γὰρ κάλλιον τὸ θεῖον νομίζεσθαι.

{Σωκράτης} Τοῦτο τοίνυν τὸ κάλλιον ὑπάρχει σοι παρ' ἡμῖν, ὦ Ἴων, θεῖον εἶναι καὶ μὴ τεχνικὸν περὶ Ὀμήρου ἐπαινέτην.

Μενέξενος ἢ ἐπιτάφιος, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[234]{Σωκράτης} Ἐξ ἀγορᾶς ἢ πόθεν Μενέξενος;

{Μενέξενος} Ἐξ ἀγορᾶς, ὃ Σώκρατες, καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου.

{Σωκράτης} Τί μάλιστα σοὶ πρὸς βουλευτήριον; ἢ δῆλα δὴ ὅτι παιδεύσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τέλει ἡγῆ εἶναι, καὶ ὡς ἱκανῶς ἤδη ἔχων ἐπὶ τὰ μείζω ἐπινοεῖς τρέπεσθαι, καὶ ἄρχειν ἡμῶν, ὃ θαυμάσιε, ἐπιχειρεῖς τῶν πρεσβυτέρων τηλικούτος ὢν, ἵνα μὴ ἐκλίπη ὑμῶν ἡ οἰκία ἀεὶ τινα ἡμῶν ἐπιμελητὴν παρεχομένη;

{Μενέξενος} Ἐὰν σύ γε, ὃ Σώκρατες, ἔῃς καὶ συμβουλεύης ἄρχειν, προθυμήσομαι· εἰ δὲ μή, οὔ. νῦν μέντοι ἀφικόμην πρὸς τὸ βουλευτήριον πυθόμενος ὅτι ἡ βουλή μέλλει αἰρεῖσθαι ὅστις ἐρεῖ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσιν· ταφὰς γὰρ οἶσθ' ὅτι μέλλουσι ποιεῖν.

{Σωκράτης} Πάνυ γε· ἀλλὰ τίνα εἶλοντο;

{Μενέξενος} Οὐδένα, ἀλλὰ ἀνεβάλοντο εἰς τὴν αὔριον. οἶμαι μέντοι Ἀρχῖνον ἢ Δίωνα αἰρεθήσεσθαι.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν, ὃ Μενέξενε, πολλαχῆ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὐτῷ ἔτυχεν, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῆ ἐπαινούμενων, ἀλλὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, οἱ οὕτως καλῶς ἐπαινοῦσιν, [235] ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἐκάστου λέγοντες, κάλλιστ' ἂν πῶς τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες, γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζοντες κατὰ πάντας τρόπους καὶ τοὺς τετελευτηκότας ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν ἅπαντας τοὺς ἔμπροσθεν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς τοὺς ἔτι ζῶντας ἐπαινοῦντες, ὥστ' ἔγωγε, ὃ Μενέξενε, γενναίως πάνυ διατίθεμαι ἐπαινούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐκάστοτε ἐξέστηκα ἀκροώμενος καὶ κηλούμενος, ἡγούμενος ἐν τῷ παραχρῆμα μείζων καὶ γενναιότερος καὶ καλλίως γεγόνειν. καὶ οἶα δὴ τὰ πολλὰ ἀεὶ μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἔπονται καὶ συνακροῶνται πρὸς οὓς ἐγὼ σεμνότερος ἐν τῷ παραχρῆμα γίγνομαι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ταῦτα ταῦτα δοκοῦσί μοι πάσχειν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν, θαυμασιωτέραν αὐτὴν ἡγεῖσθαι εἶναι ἢ πρότερον, ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀναπειθόμενοι. καὶ μοι αὕτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς· οὕτως ἔναυλος ὁ λόγος τε καὶ ὁ φθόγγος παρὰ τοῦ λέγοντος ἐνδύεται εἰς τὰ ὦτα, ὥστε μόγις τετάρτη ἢ πέμπτη ἡμέρα ἀναμνησκόμενοι ἑαυτοῦ καὶ αἰσθάνομαι οὐ γῆς εἶμι, τέως δὲ οἶμαι μόνον οὐκ ἐν μακάρων νήσοις οἰκεῖν· οὕτως ἡμῖν οἱ ῥήτορες δεξιοὶ εἰσιν.

{Μενέξενος} Ἀεὶ σὺ προσπαίζεις, ὃ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας. νῦν μέντοι οἶμαι ἐγὼ τὸν αἰρεθέντα οὐ πάνυ εὐπορήσειν· ἐξ ὑπογύου γὰρ παντάπασιν ἡ αἴρεσις γέγονεν, ὥστε ἴσως ἀναγκασθήσεται ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν.

{Σωκράτης} Πόθεν, ὠγαθέ; εἰσὶν ἐκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι, καὶ ἅμα οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν τά γε τοιαῦτα χαλεπόν. εἰ μὲν γὰρ δέοι Ἀθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν ἢ Πελοποννησίους ἐν Ἀθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δέοι τοῦ πείσοντος καὶ εὐδοκίμησοντος· ὅταν δὲ τις ἐν τούτοις ἀγωνίζεται οὐσπερ καὶ ἐπαινεῖ, οὐδὲν μέγα δοκεῖν εὖ λέγειν.

{Μενέξενος} Οὐκ οἶει, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης} Οὐ μέντοι μὰ Δία.

{Μενέξενος} ἼΗ οἶει οἴός τ' ἂν εἶναι αὐτὸς εἰπεῖν, εἰ δέοι καὶ ἔλοιτό σε ἡ βουλή;

{Σωκράτης} Καὶ ἐμοὶ μὲν γε, ὦ Μενέξενε, οὐδὲν θαυμαστὸν οἴω τ' εἶναι εἰπεῖν, ὃ τυγχάνει διδάσκαλος οὕσα οὐ πάνυ φαύλη περὶ ῥητορικῆς, ἀλλ' ἤπερ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πεποίηκε ῥήτορας, ἓνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων, Περικλέα τὸν Ξανθίππου.

{Μενέξενος} Τίς αὐτῆ; ἢ δῆλον ὅτι Ἀσπασίαν λέγεις;

{Σωκράτης} Λέγω γάρ, καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου· [236] οὗτοι γάρ μοι δύο εἰσὶν διδάσκαλοι, ὁ μὲν μουσικῆς, ἡ δὲ ῥητορικῆς. οὕτω μὲν οὖν τρεφόμενον ἄνδρα οὐδὲν θαυμαστὸν δεινὸν εἶναι λέγειν· ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδευθῆ, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθείς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, ὁμῶς κἂν οὗτος οἴός τ' εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν.

{Μενέξενος} Καὶ τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, εἰ δέοι σε λέγειν;

{Σωκράτης} Αὐτὸς μὲν παρ' ἐμαυτοῦ ἴσως οὐδέν, Ἀσπασίας δὲ καὶ χθὲς ἠκροώμην περὶ αὐτῶν ἐπιτάφιον λόγον περὶ αὐτῶν τούτων. ἤκουσε γὰρ ἅπερ σὺ λέγεις, ὅτι μέλλοιεν Ἀθηναῖοι αἰρεῖσθαι τὸν ἐροῦντα· ἔπειτα τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραχρημά μοι διήει, οἷα δέοι λέγειν, τὰ δὲ πρότερον ἐσκεμμένη, ὅτε μοι δοκεῖ συνετίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὃν Περικλῆς εἶπεν, περιλείμματ' ἄττα ἐξ ἐκείνου συγκολλῶσα.

{Μενέξενος} ἼΗ καὶ μνημονεύσαις ἂν ἃ ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία;

{Σωκράτης} Εἰ μὴ ἀδικῶ γε· ἐμάνθανόν γέ τοι παρ' αὐτῆς, καὶ ὀλίγου πληγὰς ἔλαβον ὅτ' ἐπελανθανόμην.

{Μενέξενος} Τί οὖν οὐ διῆλθες;

{Σωκράτης} Ἀλλ' ὅπως μὴ μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος, ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον.

{Μενέξενος} Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἶπέ, καὶ πάνυ μοι χαριῆ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν εἴτε ὅτουοῦν· ἀλλὰ μόνον εἶπέ.

{Σωκράτης} Ἀλλ' ἴσως μου καταγελάσῃ, ἂν σοι δόξω πρεσβύτης ὢν ἔτι παίζειν.

{Μενέξενος} Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἶπέ παντὶ τρόπῳ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι, ὥστε κἂν ὀλίγου, εἴ με κελεύοις ἀποδύντα ὀρχήσασθαι, χαρισαίμην ἂν, ἐπειδὴ γε μόνω ἐσμέν. ἀλλ' ἄκουε. ἔλεγε γάρ, ὡς ἐγὼμαι, ἀρξάμενη λέγειν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεθνεώτων οὕτωσί.

Ἔργω μὲν ἡμῖν οἶδε ἔχουσιν τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς, ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἰμαρμένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων· λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὃ τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσιν καὶ χρή. ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίγνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων· δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἰκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν

εὐμενῶς παραινέσεται, ἐκγόνοις μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμεῖσθαι τὴν τῶνδε ἀρετὴν παρακελευόμενος, πατέρας δὲ καὶ μητέρας καὶ εἴ τινας τῶν ἄνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται, [237] τούτους δὲ παραμυθούμενος. τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιοῦτος λόγος φανείη; ἢ πόθεν ἂν ὀρθῶς ἀρξάμεθα ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες, οἱ ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν ὑψοφαινον δι' ἀρετὴν, καὶ τὴν τελευταίαν ἀντὶ τῆς τῶν ζώντων σωτηρίας ἠλλάξαντο; δοκεῖ μοι χρῆναι κατὰ φύσιν, ὥσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς. ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν, δεύτερον δὲ τροφήν τε καὶ παιδείαν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τῶν ἔργων πρᾶξις ἐπιδειξόμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων ἀπεφάνοντο. τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις οὐκ ἔπηλυς οὔσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηνάμενη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ ἄλλοθεν σφῶν ἠκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι ἐν πατρίδι οἰκοῦντας καὶ ζῶντας, καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρικῆς ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς τῆς χώρας ἐν ἧ ὥκουν, καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. δικαιοτάτον δὲ κοσμήσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτὴν· οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη.

Ἔστι δὲ ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον ὅτι τυγχάνει οὔσα θεοφιλῆς. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἕρις τε καὶ κρίσις· ἦν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἂν αὐτῆς εἴη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυε ζῶα παντοδαπά, θηρία τε καὶ βοτά, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζῶων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ἦδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδὲ τε καὶ ἡμετέρους προγόνους. πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφήν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκη, ᾧ καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς καὶ μή, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχη πηγὰς τροφῆς τῷ γεννωμένῳ. ὃ δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἰκανὸν τεκμήριον παρέχεται ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη· μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφήν ἀνθρωπεῖαν [238] ἤνεγκεν τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῶον αὐτὴ γεννησαμένη. μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἡ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια· οὐ γὰρ γῆ γυναικᾶ μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἐνειμεν καὶ τοῖς ἄλλοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνων ἀρωγήν, ἀνῆκεν τοῖς ἐκγόνοις· θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς ἡβὴν ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν θεοὺς ἐπηγάγετο· ὧν τὰ μὲν ὀνόματα πρέπει ἐν τῷ τοιῷδε ἔαν – ἴσμεν γάρ – οἱ τὸν βίον ἡμῶν κατεσκεύασαν πρὸς τε τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν, τέχνας πρώτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὄπλων κτήσιν τε καὶ χρῆσιν διδασκόμενοι.

Γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι ὥκουν πολιτείαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι. πολιτεία γὰρ τροφή ἀνθρώπων ἐστίν, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐναντία κακῶν. ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτρέφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλωῶσαι, δι' ἣν δὴ κάκεῖνοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἶδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες. ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν, ἀριστοκρατία, ἐν ἧ νῦν τε πολιτευόμεθα καὶ τὸν αἰεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά. καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρη, ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ μετ' εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία. βασιλῆς μὲν γὰρ αἰεὶ ἡμῖν εἰσιν· οὗτοι δὲ τοτὲ μὲν ἐκ γένους, τοτὲ δὲ αἰρετοί· ἐγκρατές δὲ τῆς πόλεως τὰ πολλά τὸ πλῆθος, τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ κράτος τοῖς αἰεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι, καὶ οὔτε ἀσθενεία οὔτε πενία οὔτ' ἀγνωσία πατέρων ἀπελήλαται οὐδεὶς

οὐδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀλλὰ εἷς ὄρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι κρατεῖ καὶ ἄρχει. αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης ἢ ἐξ ἴσου γένεσις. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμένοι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάτων, ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι· οἰκοῦσιν οὖν ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ δεσπότης ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, [239] μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπότης ἀλλήλων εἶναι, ἀλλ' ἢ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπέικειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως.

Ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδὲ γε πατέρες καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφάναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, οἴομενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἑλλησιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι καὶ βαρβάροις ὑπὲρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου μὲν οὖν καὶ Ἀμαζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν καὶ τῶν ἔτι προτέρων ὡς ἡμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν Ἀργείοις πρὸς Καδμείους καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὃ τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταὶ τε αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνήσαντες εἰς πάντας μεμνηκάσιν· ἐὰν οὖν ἡμεῖς ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ ψιλῶ κοσμεῖν, τάχ' ἂν δεῦτεροι φανοίμεθα. ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ μοι ἔαν, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν· ὧν δὲ οὔτε ποιητὴς πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει ἔτι τέ ἐστιν ἐν ἀμνηστία, τούτων πέρι μοι δοκεῖ χρῆναι ἐπιμνησθῆναι ἐπαινοῦντά τε καὶ προμνώμενον ἄλλοις ἐς ὧδάς τε καὶ τὴν ἄλλην ποίησιν αὐτὰ θεῖναι πρεπόντως τῶν πραξάντων. ἔστιν δὲ τούτων ὧν λέγω πρῶτα· Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας καὶ δουλουμένους τὴν Εὐρώπην ἔσχον οἱ τῆσδε τῆς χώρας ἔκγονοι, γονῆς δὲ ἡμέτεροι, ὧν καὶ δίκαιον καὶ χρῆ πρῶτον μεμνημένους ἐπαινεῖσαι αὐτῶν τὴν ἀρετὴν. δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τις καλῶς ἐπαινεῖν, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον λόγῳ, ὅτε πᾶσα μὲν ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ, ὧν ὁ μὲν πρῶτος Κῦρος ἐλευθερώσας Πέρσας τοὺς αὐτοῦ πολίτας τῷ αὐτοῦ φρονήματι ἅμα καὶ τοὺς δεσπότης Μήδους ἐδουλώσατο καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρι Αἰγύπτου ἤρξεν, ὁ δὲ υἱὸς Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης ὄσον οἶόν τ' ἦν ἐπιβαίνειν, τρίτος δὲ Δαρεῖος πεζῇ μὲν μέχρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὠρίσατο, [240] ναυσὶ δὲ τῆς τε θαλάττης ἐκράτει καὶ τῶν νήσων, ὥστε μηδὲ ἀξιοῦν ἀντίπαλον αὐτῷ μηδένα εἶναι· αἱ δὲ γυνῶμαι δεδουλωμένοι ἀπάντων ἀνθρώπων ἦσαν· οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένα ἦν ἡ Περσῶν ἀρχή. αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἑρετριᾶς, Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι προφασιζόμενος, πέμπσας μυριάδας μὲν πεντήκοντα ἐν τε πλοίοις καὶ ναυσίν, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δᾶτιν δὲ ἄρχοντα, εἶπεν ἦκειν ἄγοντα Ἑρετριᾶς καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιο τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν· ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἑρετρίαν ἐπ' ἄνδρας οἱ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδοκιμώτατοι ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον καὶ οὐκ ὀλίγοι, τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις, διηρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι, τοιοῦτῳ τρόπῳ· ἐπὶ τὰ ὄρια ἐλθόντες τῆς Ἑρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας διηλθον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔχοιεν τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἶη. τῇ δ' αὐτῇ διανοίᾳ κατηγάγοντο ἐξ Ἑρετρίας εἰς Μαραθῶνα, ὡς ἔτοιμόν σφισιν ὄν καὶ Ἀθηναίους ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἑρετριεῦσιν ἄγειν. τούτων δὲ τῶν μὲν πραχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων οὗτ' Ἑρετριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς οὔτε Ἀθηναίους πλὴν Λακεδαιμονίων – οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο – οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι, ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν ἤγον. ἐν τούτῳ δὴ ἂν τις γενόμενος γνοίῃ οἶοι ἄρα ἐτύγχανον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι δεξάμενοι τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν καὶ κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανίαν ὅλης τῆς Ἀσίας καὶ πρῶτοι στήσαντες τρόπαια τῶν βαρβάρων, ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι ὅτι οὐκ ἄμαχος εἶη ἢ

Περσῶν δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπέικει. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας φημί οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμετέρας καὶ συμπάντων τῶν ἐν τῇδε τῇ ἡπείρῳ· εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔργον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ὑστερας μάχας ἐτόλμησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλληνας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶν γενόμενοι. τὰ μὲν οὖν ἀριστεῖα τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, [241] τὰ δὲ δευτερεῖα τοῖς περὶ Σαλαμίνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσασι καὶ νικήσασι. καὶ γὰρ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι διελθεῖν, καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἡμύναντο ταῦτα· ὁ δὲ μοι δοκεῖ καὶ ἐκείνων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἐξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσοῦτον μόνον ἐπέδειξαν τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἷόν τε ἀμύνασθαι τοὺς βαρβάρους ὀλίγοις πολλοὺς, νασι δὲ ἔτι ἦν ἄδηλον καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατταν καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ τέχνῃ καὶ ῥώμῃ· τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. ὑπ' ἀμφοτέρων δὲ συμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμίῳ ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους. τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῷ καὶ ἀρετῇ γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀθηναίων. τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἡμύναντο, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον· μετὰ δὲ τοῦτο πολλὰ μὲν πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. δίκαιον δὲ καὶ τούτων ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι, οἱ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν ἀνακαθηράμενοι καὶ ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης. ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ τε ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχήσαντες καὶ οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον πλεύσαντες καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε, ὧν χρὴ μεμνήσθαι καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναί, ὅτι βασιλεῖα ἐποίησαν δεῖσαντα τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νοῦν προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν φθορᾷ.

Καὶ οὗτος μὲν δὴ πάσῃ τῇ πόλει διητηλήθη ὁ πόλεμος [242] ὑπὲρ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους· εἰρήνης δὲ γενομένης καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος· ὁ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι κατέστησεν. μετὰ δὲ τοῦτο γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν Τανάγρα ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαιμονίοις μαχόμενοι, ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον· οἱ μὲν γὰρ ὄχοντο ἀπόντες, καταλιπόντες Βοιωτοὺς οἷς ἐβόηθουν, οἱ δ' ἡμέτεροι τρίτη ἡμέρᾳ ἐν Οἰνοφύτοις νικήσαντες τοὺς ἀδίκως φεύγοντας δικαίως κατήγαγον. οὗτοι δὲ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοηθοῦντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι καὶ ἐλευθερώσαντες οἷς ἐβόηθουν, ἐν τῷδε τῷ μνηματι τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως πρῶτοι ἐτέθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων καὶ τεμόντων τὴν χώραν καὶ ἀναξίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς ναυμαχίᾳ οἱ ἡμέτεροι καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγίᾳ, ἐξὸν αὐτοῖς διαφθεῖραι ἐφείσαντο καὶ ἀπέδωσαν καὶ εἰρήνην ἐποίησαντο, ἡγούμενοι πρὸς μὲν τὸ ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὀργὴν ἰδίαν πόλεως τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους μέχρι διαφθορᾶς. τούτους δὲ ἄξιον ἐπαινεῖσαι τοὺς ἄνδρας, οἱ τοῦτον τὸν πόλεμον

πολεμήσαντες ἐνθάδε κείνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴ τις ἄρα ἠμφεσβήτει ὡς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἀμφισβητοῖεν· οὗτοι γὰρ ἐνταῦθα ἔδειξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγενόμενοι τῷ πολέμῳ, τοὺς προεστῶτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρωσάμενοι, μεθ' ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῆ, τούτους νικῶντες ἰδίᾳ. τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τελευτήσαντες ἐνθάδε κείνται, [243] πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν πλεῖστα τρόπαια στήσαντες ὑπὲρ τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας, οἷς βοηθοῦντες διὰ τοὺς ὄρκους ἔπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως καταστάσης καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ ἀπειπόντες ἐδυστύχησαν· ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι· πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ' Ἑλλήσποντον, μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἐλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες· ὁ δ' εἶπον δεινὸν καὶ ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τότε λέγω τὸ εἰς τοσοῦτον φιλονικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε τολμησαὶ τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκεύσασθαι βασιλεῖ, ὃν κοινῆ ἐξέβαλον μεθ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι, βάρβαρον ἐφ' Ἕλληνας, καὶ συναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάντας Ἕλληνας τε καὶ βαρβάρους. οὗ δὲ καὶ ἐκφανῆς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετή. οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν καταπεπολεμηθῆαι καὶ ἀπειλημμένων ἐν Μυτιλήνῃ τῶν νεῶν, βοηθήσαντες ἐξήκοντα ναυσίν, αὐτοὶ ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἄριστοι, νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φιλίους, ἀναξίου τύχης τυχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης κείνται ἐνθάδε. ὧν χρὴ αἰεὶ μεμνηθῆσθαι τε καὶ ἐπαινεῖν· τῇ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀρετῇ ἐνίκησαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον· δόξαν γὰρ δι' αὐτοὺς ἡ πόλις ἔσχεν μή ποτ' ἂν καταπολεμηθῆναι μηδ' ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων – καὶ ἀληθῆ ἔδοξεν – τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ ἐκρατήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων· ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ γε ἐκείνων ἐσμέν, ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνίκησαμεν καὶ ἠττήθημεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκεῖος ἡμῖν πόλεμος οὕτως ἐπολεμήθη, ὥστε εἴπερ εἰμαρμένον εἶη ἀνθρώποις στασιάσαι, μὴ ἂν ἄλλως εὖξασθαι μηδένα πόλιν ἑαυτοῦ νοσήσαι. ἔκ τε γὰρ τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ ἄστεως ὡς ἀσμένως καὶ οἰκειῶς ἀλλήλοις συνέμειξαν οἱ πολῖται καὶ παρ' ἐλπίδα τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, [244] τὸν τε πρὸς τοὺς Ἐλευσῖνι πόλεμον ὡς μετρίως ἔθεντο· καὶ τούτων ἀπάντων οὐδὲν ἄλλ' αἴτιον ἢ ἡ τῷ ὄντι συγγένεια, φιλίαν βέβαιον καὶ ὁμόφυλον οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ παρεχομένη. χρὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τελευτησάντων ὑπ' ἀλλήλων μνεῖαν ἔχειν καὶ διαλλάττειν αὐτοὺς ᾧ δυνάμεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις, ἐν τοῖς τοιοῖσδε, τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν εὐχομένους, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα. οὐ γὰρ κακία ἀλλήλων ἦψαντο οὐδ' ἐχθρὰ ἀλλὰ δυστυχία. μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐσμεν τούτων οἱ ζῶντες· οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένει συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποιήσαμεν ὧν τ' ἐπάθομεν. μετὰ δὲ τοῦτο παντελῶς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἤγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάροις συγγινώσκουσα, ὅτι παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς ἰκανῶς οὐκ ἐνδεῶς ἡμύναντο, τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὔπαθόντες ὑπ' αὐτῆς οἷαν χάριν ἀπέδοσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάροις, τὰς τε ναῦς περιελάμενοι αἴ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τάκείνων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν· διανοουμένη δὲ

ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμῦναι μήτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις μήτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ᾧκει. ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων ἠγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ' ἔπραττον. καὶ μηκύνειν μὲν τί δεῖ; οὐ γὰρ πάλαι οὐδὲ παλαιῶν ἀνθρώπων γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ

μετὰ ταῦτα· αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρεῖαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι, καὶ τό γε θειότατον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥστε περιστῆναι αὐτῷ μηδαμόθεν ἄλλοθεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύμως ἀπώλλυ. καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιτο τῆς πόλεως κατηγορῆσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς αἰεὶ λίαν φιλοικτίρμων ἐστὶ καὶ τοῦ ἥττονος θεραπείς. καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐχ οἷα τε ἐγένετο καρτερῆσαι οὐδὲ διαφυλάξαι ἃ ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σφᾶς ἀδικησάντων, [245] ἀλλὰ ἐκάμφθη καὶ ἐβόηθησεν, καὶ τοὺς μὲν Ἑλληνας αὐτὴ βοηθήσασα ἀπελύσατο δουλείας, ὥστ' ἐλευθέρους εἶναι μέχρι οὗ πάλιν αὐτοὶ αὐτοὺς κατεδουλώσαντο, βασιλεῖ δὲ αὐτὴ μὲν οὐκ ἐτόλμησεν βοηθῆσαι, αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τὰ τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς, φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντὰς ἐάσασα μόνον βοηθῆσαι ὁμολογουμένως ἔσωσεν. τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων ἐπολέμει Λακεδαιμονίους. φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἐώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας, ἀποστῆναι βουλόμενος ἐξήτει τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπειρῷ, οὓσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδοσαν, εἰ μέλλοι συμμαχήσειν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμαχοῖς, ἡγούμενος οὐκ ἐθέλησειν, ἴν' αὐτῷ πρόφασις εἴη τῆς ἀποστάσεως. καὶ τῶν μὲν ἄλλων συμμαχῶν ἐψεύσθη· ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι καὶ συνέθεντο καὶ ὤμοσαν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπειρῷ Ἑλληνας· μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι οὔτε ὁμόσαι. οὕτω δὴ τοι τό γε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλεύθερον βέβαιόν τε καὶ ὑγιές ἐστιν καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι Ἑλληνας καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων. οὐ γὰρ Πέλοπες οὐδὲ Κάδμοι οὐδὲ Αἴγυπτοὶ τε καὶ Δαναοὶ οὐδὲ ἄλλοι πολλοὶ φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἑλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἑλληνες, οὐ μειζοβάρβαροι οἰκοῦμεν, ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτηκε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτρίας φύσεως. ὅμως δ' οὖν ἐμονώθημεν πάλιν διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι Ἑλληνας βαρβάρους ἐκδόντες. ἐλθόντες οὖν εἰς ταῦτα ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον· καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου οὕτως, ὥστ' ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι. ἀνδρῶν μέντοι ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερήθημεν, τῶν τε ἐν Κορίνθῳ χρησαμένων δυσχωρία καὶ ἐν Λεχαίῳ προδοσία· [246] ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ βασιλέα ἐλευθερώσαντες καὶ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους· ὧν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀναμνησκῶ, ὑμᾶς δὲ πρέπει συνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοιούτους ἄνδρας.

Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε κειμένων καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετελευτήκασιν, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλά, πολὺ δ' ἔτι πλείω καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολλὰ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ νύκτες οὐχ ἰκαναὶ γένοιτο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαίνειν. τούτων οὖν χρὴ μεμνημένους τοῖς τούτων ἐκγόνοις πάντ' ἄνδρα παρακελεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, μὴ λείπειν τὴν τάξιν τὴν τῶν προγόνων μηδ' εἰς τοῦπίσω ἀναχωρεῖν εἰκοντας κάκη. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτός, ὃ παῖδες ἀνδρῶν ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι καὶ ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ, ὅπου ἂν τῷ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύομαι προθυμεῖσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους· ἐν δὲ τῷ παρόντι δικαίως εἶμι εἰπεῖν ἃ οἱ πατέρες ἡμῖν ἐπέσκηπτον ἀπαγγέλλειν τοῖς αἰεὶ λειπομένοις, εἴ τι πάσχοιεν, ἠνίκα κινδυνεύσειν ἔμελλον. φράσω δὲ ὑμῖν ἃ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων καὶ οἷα νῦν ἡδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν λαβόντες δύναμιν, τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον. ἀλλὰ νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων ἃ ἂν ἀπαγγέλλω· ἔλεγον δὲ τάδε –

Ὡ παῖδες, ὅτι μὲν ἔστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ νῦν παρόν· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἰρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὄνειδη καταστῆσαι καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι, ἡγούμενοι τῷ τοῦ αὐτοῦ αἰσχύναντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιοῦτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι οὔτ' ἐπὶ γῆς οὔθ' ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἐάν τι καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς, εἰδότες ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακὰ. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας – ἄλλω γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ καὶ οὐχ ἑαυτῷ – οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχὺς δειλῶ καὶ κακῶ συνοικοῦντα πρόποντα φαίνεται ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, [247] οὐ σοφία φαίνεται. ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διὰ παντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλεία· εἰ δὲ μή, ἴστε ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῆ, ἢ νίκη αἰσχύνῃ φέρει, ἢ δὲ ἦττα, ἐάν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μάλιστα δ' ἂν νικῶμεθα καὶ ὑμεῖς νικῶητε, εἰ παρασκευάσαισθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησόμενοι μηδ' ἀναλώσοντες αὐτήν, γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τί εἶναι οὐκ ἔστιν αἴσχιον οὐδὲν ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῶ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἀνανδρον, ἀπορία ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἐάν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν ὑμᾶς ἢ προσήκουσα μοῖρα κομίση· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω.

Πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσὶ, καὶ μητέρας ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι ὡς ῥᾶστα φέρειν τὴν συμφορὰν, ἐάν ἄρα συμβῆ γενέσθαι, καὶ μὴ συνοδύρεσθαι – οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζειν – ἀλλ' ἰωμένους καὶ πρᾶυνοντας ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι ὧν ἠῦχοντο τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγονάσιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι παῖδας ἠῦχοντο γενέσθαι ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς, ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων· πάντα δὲ οὐ ῥάδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν ἀνδρείως τὰς συμφορὰς δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι, ὑπέκοντες δὲ ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι· χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων, ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι ἔργῳ, παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἀνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ γὰρ ὄντι εὖ λέγεται. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα ἢ ἐγγὺς τούτου, [248] καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκευάσται ζῆν, οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων καὶ οὗτος ὁ ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος· οὗτος γιγνομένων χρημάτων καὶ παίδων καὶ διαφθειρομένων μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. τοιοῦτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ βουλόμεθα καὶ φαμέν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιοῦτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὲ καὶ πατέρων καὶ μητέρων τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι ὅτι οὐ θρηνοῦντες οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται, ἀλλ' εἴ τις ἔστι τοῖς τετελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα, ἑαυτούς τε κακοῦντες καὶ βαρέως φέροντες τὰς συμφορὰς· κούφως δὲ καὶ μετρίως

μάλιστ' ἂν χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευταίην ἤδη ἔξει ἤπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις, ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν· γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμενοι καὶ τρέφοντες καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ καὶ ζῶεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀγγέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρακελευοίμεθ' ἂν ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν ὅτι καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται.

Ταῦτα οὖν, ὧ παῖδες καὶ γονῆς τῶν τελευταίων, ἐκεῖνοί τε ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ ὡς δύναμαι προθυμότερα ἀπαγγέλλω· καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν μιμεῖσθαι τοὺς αὐτῶν, τῶν δὲ θαρρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησόντων ὑμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἐκάστῳ ἐντυγχάνῃ ὄψομαι τῶν ἐκείνων. τῆς δὲ πόλεως ἵστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι νόμους θεμένη περὶ τοὺς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευταίων παῖδας τε καὶ γεννήτορας ἐπιμελεῖται, [249] καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχὴν ἤπερ μεγίστη ἐστίν, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες· τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτῇ, προθυμουμένη ὅτι μάλιστ' ἄδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι, ἐν πατρὸς σχήματι καταστᾶσα αὐτοῖς αὐτὴ ἔτι τε παισὶν οὖσιν, καὶ ἐπειδὴν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερά αὐτῶν πανοπλία κοσμήσασα, ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα ὄργανα τῆς πατρώας ἀρετῆς διδοῦσα, καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἄρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρώαν ἐστίαν ἄρξοντα μετ' ἰσχύος ὄπλοις κεκοσμημένον. αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευταίους τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν αὐτῇ τὰ νομιζόμενα ποιῶσα κοινῇ πᾶσιν ἄπερ ἐκάστῳ ἰδίᾳ γίγνεται, πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικούς καὶ ἵππικούς τιθεῖσα καὶ μουσικῆς πάσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευταίων ἐν κληρονόμου καὶ υἱοῦ μοίρα καθεστηκυῖα, τῶν δὲ υἱῶν ἐν πατρὸς, γονέων δὲ τῶν τούτων ἐν ἐπιτρόπου, πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη. ὧν χρὴ ἐνθυμουμένους πραότερον φέρειν τὴν συμφορὰν· τοῖς τε γὰρ τελευταίους καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἶτε καὶ ῥᾶστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. νῦν δὲ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τετελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι ἄπιτε.

Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὧ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστίν.

{Μενέξενος} Νῆ Δία, ὧ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ γυνὴ οὖσα τοιούτους λόγους οἷα τ' ἐστὶ συντιθέναι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσῃ αὐτῆς λεγούσης.

{Μενέξενος} Πολλάκις, ὧ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οἷα ἐστίν.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῆς;

{Μενέξενος} Καὶ πολλὴν γε, ὧ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνη ἢ ἐκείνῳ ὅστις σοι ὁ εἰπὼν ἐστὶν αὐτόν· καὶ πρὸς γε ἄλλων πολλῶν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι.

{Σωκράτης} Εὖ ἂν ἔχοι· ἀλλ' ὅπως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὐθὶς σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παρ' αὐτῆς πολιτικούς ἀπαγγέλλω.

{Μενέξενος} Θάρρει, οὐ κατερῶ· μόνον ἀπάγγελλε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ταῦτ' ἐστὶ

Κλειτοφῶν ἢ προτρεπτικός, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[406]

{Σωκράτης} Κλειτοφῶντα τὸν Ἀριστωνόμου τις ἡμῖν διηγεῖτο ἔναγχος, ὅτι Λυσία διαλεγόμενος τὰς μὲν μετὰ Σωκράτους διατριβὰς ψέγοι, τὴν Θρασυμάχου δὲ συνουσίαν ὑπερεπαινοῖ.

{Κλειτοφῶν} Ὅστις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ὀρθῶς ἀπεμνημόνευέ σοι τοὺς ἐμοὶ περὶ σοῦ γενομένους λόγους πρὸς Λυσίαν· τὰ μὲν γὰρ ἔγωγε οὐκ ἐπήνουν σε, τὰ δὲ καὶ ἐπήνουν. ἐπεὶ δὲ δηλὸς εἶ μεμφόμενος μὲν μοι, προσποιούμενος δὲ μηδὲν φροντίζειν, ἥδιστ' ἂν σοι διεξέλθοιμι αὐτοὺς αὐτός, ἐπειδὴ καὶ μόνω τυγχάνομεν ὄντε, ἵνα ἦττόν με ἡγήῃ πρὸς σέ φαύλως ἔχειν. νῦν γὰρ ἴσως οὐκ ὀρθῶς ἀκήκοας, ὥστε φαίνη πρὸς ἐμὲ ἔχειν τραχυτέρως τοῦ δέοντος· εἰ δέ μοι δίδως παρρησίαν, ἥδιστα ἂν δεξαίμην καὶ ἐθέλω λέγειν.

[407]

{Σωκράτης} Ἄλλ' αἰσχρὸν μὴ σοῦ γε ὠφελεῖν με προθυμουμένου μὴ ὑπομένειν· δηλὸν γὰρ ὡς γνοὺς ὅπη χεῖρων εἰμί καὶ βελτίων, τὰ μὲν ἀσκήσω καὶ διώξομαι, τὰ δὲ φεύξομαι κατὰ κράτος.

{Κλειτοφῶν} Ἀκούεις ἂν. ἐγὼ γάρ, ὦ Σώκρατες, σοὶ συγγιγνόμενος πολλάκις ἐξεπληττόμην ἀκούων, καὶ μοι ἐδόκει παρατὸς ἄλλους ἀνθρώπους κάλλιστα λέγειν, ὅποτε ἐπιτιμῶν τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ ἐπὶ μηχανῆς τραγικῆς θεός, ὕμνεις λέγων· «Ποῖ φέρεσθε, ὠνθρωποι; καὶ ἀγνοεῖτε οὐδὲν τῶν δεόντων πράττοντες, οἵτινες χρημάτων μὲν πέρι τὴν πᾶσαν σπουδὴν ἔχετε ὅπως ὑμῖν ἔσται, τῶν δ' ὑέων οἷς ταῦτα παραδώσετε ὅπως ἐπιστήσονται χρῆσθαι δικαίως τούτοις, οὔτε διδασκάλους αὐτοῖς εὐρίσκετε τῆς δικαιοσύνης, εἴπερ μαθητόν – εἰ δὲ μελετητόν τε καὶ ἀσκητόν, οἵτινες ἐξασκήσουσιν καὶ ἐκμελετήσουσιν ἱκανῶς – οὐδέ γ' ἔτι πρότερον ὑμᾶς αὐτοὺς οὕτως ἐθεραπεύσατε. ἀλλ' ὀρῶντες γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας ὑμῶν ἱκανῶς μεμαθηκότας – ἃ δὴ παιδείαν ἀρετῆς εἶναι τελέαν ἡγεῖσθε – κάπειτα οὐδὲν ἦττον κακοὺς γιγνομένους περὶ τὰ χρήματα, πῶς οὐ καταφρονεῖτε τῆς νῦν παιδεύσεως οὐδὲ ζητεῖτε οἵτινες ὑμᾶς παύσουσι ταύτης τῆς ἀμουσίας; καίτοι διὰ γε ταύτην τὴν πλημμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφῷ καὶ πόλεις πόλεσιν ἀμέτρως καὶ ἀναρμόστως προσφερόμεναι στασιάζουσι καὶ πολεμοῦντες τὰ ἔσχατα δρῶσιν καὶ πάσχουσιν. ὑμεῖς δὲ φατε οὐ δι' ἀπαιδευσίαν οὐδὲ δι' ἀγνοίαν ἀλλ' ἐκόντας τοὺς ἀδίκους ἀδίκους εἶναι, πάλιν δ' αὖ τολμᾶτε λέγειν ὡς αἰσχρὸν καὶ θεομισῆς ἢ ἀδικία· πῶς οὖν δὴ τις τό γε τοιοῦτον κακὸν ἐκὼν αἰροῖτ' ἂν; Ἦττων ὅς ἂν ἦ, φατέ, τῶν ἡδονῶν. οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀκούσιον, εἴπερ τὸ νικᾶν ἐκούσιον; ὥστε ἐκ παντὸς τρόπου τό γε ἀδικεῖν ἀκούσιον ὁ λόγος αἰρεῖ, καὶ δεῖν ἐπιμέλειαν τῆς νῦν πλείω ποιεῖσθαι πάντ' ἄνδρα ἰδίᾳ θ' ἅμα καὶ δημοσίᾳ συμπάσας τὰς πόλεις.»

Ταῦτ' οὖν, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ὅταν ἀκούω σοῦ θαμὰ λέγοντος, καὶ μάλα ἄγαμαι καὶ θαυμαστῶς ὡς ἐπαινῶ. καὶ ὅποταν αὖ φῆς τὸ ἐφεξῆς τούτῳ, τοὺς ἀσκούντας μὲν τὰ σώματα, τῆς δὲ ψυχῆς ἡμεληκότας ἕτερόν τι πράττειν τοιοῦτον, τοῦ μὲν ἄρξοντος ἀμελεῖν, περὶ δὲ τὸ ἀρξόμενον ἐσπουδακέναι. καὶ ὅταν λέγῃς ὡς ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταται χρῆσθαι, κρεῖττον ἔαν τὴν τούτου χρῆσιν· εἰ δὴ τις μὴ ἐπίσταται ὀφθαλμοῖς χρῆσθαι μηδὲ ὠσὶν μηδὲ σύμπαντι τῷ σώματι, τούτῳ μῆτε ἀκούειν μῆθ' ὀρᾶν μῆτ' ἄλλην χρεῖαν μηδεμίαν χρῆσθαι τῷ σώματι κρεῖττον ἢ ὀπηοῦν χρῆσθαι.

[408]

Καὶ δὴ καὶ περὶ τέχνην ὡσαύτως· ὅστις γὰρ δὴ μὴ ἐπίσταται τῇ ἑαυτοῦ λύρα χρῆσθαι, δῆλον ὡς οὐδὲ τῇ τοῦ γείτονος, οὐδὲ ὅστις μὴ τῇ τῶν ἄλλων, οὐδὲ τῇ ἑαυτοῦ, οὐδ' ἄλλω τῶν ὀργάνων οὐδὲ κτημάτων οὐδενί. καὶ τελευτᾷ δὴ καλῶς ὁ λόγος οὗτός σοι, ὡς ὅστις ψυχῇ μὴ ἐπίσταται χρῆσθαι, τούτῳ τὸ ἄγειν ἡσυχίαν τῇ ψυχῇ καὶ μὴ ζῆν κρεῖττον ἢ ζῆν πράττοντι καθ' αὐτόν· εἰ δέ τις ἀνάγκη ζῆν εἴη, δούλω ἄμεινον ἢ ἐλευθέρῳ διάγειν τῷ τοιούτῳ τὸν βίον ἐστὶν ἄρα, καθάπερ πλοίου παραδόντι τὰ πηδάλια τῆς διανοίας ἄλλω, τῷ μαθόντι τὴν τῶν ἀνθρώπων κυβερνητικὴν, ἣν δὴ σὺ πολιτικὴν, ὧ Σώκρατες, ἐπονομάζεις πολλακίς, τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην δικαστικὴν τε καὶ δικαιοσύνην ὡς ἔστιν λέγων. τούτοις δὴ τοῖς λόγοις καὶ ἑτέροις τοιούτοις παμπόλλοις καὶ παγκάλως λεγομένοις, ὡς διδακτὸν ἀρετῆ καὶ πάντων ἑαυτοῦ δεῖ μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι, σχεδὸν οὐτ' ἀντεῖπον πώποτε οὐτ' οἶμαι μήποτε ὕστερον ἀντείπω, προτρεπτικωτάτους τε ἡγοῦμαι καὶ ὠφελιμωτάτους, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ καθεύδοντας ἐπεγείρειν ἡμᾶς. προσεῖχον δὴ τὸν νοῦν τὸ μετὰ ταῦτα ὡς ἀκουσόμενος, ἐπανερωτῶν οὔτι σὲ τὸ πρῶτον, ὧ Σώκρατες, ἀλλὰ τῶν ἡλικιωτῶν τε καὶ συνεπιθυμητῶν ἢ ἐταίρων σῶν, ἢ ὅπως δεῖ πρὸς σὲ περὶ αὐτῶν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζειν. τούτων γὰρ τοὺς τί μάλιστα εἶναι δοξαζομένους ὑπὸ σοῦ πρώτους ἐπανηρώτων, πυνθανόμενος τίς ὁ μετὰ ταῦτ' εἴη λόγος, καὶ κατὰ σὲ τρόπον τινὰ ὑποτείνων αὐτοῖς, «ὦ βέλτιστοι,» ἔφην, «ὕμεις, πῶς ποτε νῦν ἀποδεχόμεθα τὴν Σωκράτους προτροπὴν ἡμῶν ἐπ' ἀρετῆν; ὡς ὄντος μόνου τούτου, ἐπεξελεῖν δὲ οὐκ ἔνι τῷ πράγματι καὶ λαβεῖν αὐτὸ τελέως, ἀλλ' ἡμῖν παρὰ πάντα δὴ τὸν βίον ἔργον τοῦτ' ἔσται, τοὺς μήπω προτετραμμένους προτρέπειν, καὶ ἐκείνους αὖ ἑτέρους; ἢ δεῖ τὸν Σωκράτη καὶ ἀλλήλους ἡμᾶς τὸ μετὰ τοῦτ' ἐπανερωτᾶν, ὁμολογήσαντας τοῦτ' αὐτὸ ἀνθρώπῳ πρακτέον εἶναι, τί τούντευθεν; πῶς ἄρχεσθαι δεῖν φαμεν δικαιοσύνης πέρι μαθήσεως; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἡμᾶς προύτρεπεν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, μηδὲν προνοοῦντας ὀρῶν καθάπερ παῖδας ὡς ἔστιν τις γυμναστικὴ καὶ ἰατρικὴ, κἄπειτα ὠνείδιζεν, λέγων ὡς αἰσχροὺς πυρῶν μὲν καὶ κριθῶν καὶ ἀμπέλων ἐπιμέλειαν πᾶσαν ποιεῖσθαι, καὶ ὅσα τοῦ σώματος ἔνεκα διαπονούμεθα τε καὶ κτώμεθα, τούτου δ' αὐτοῦ μηδεμίαν τέχνην μηδὲ μηχανὴν, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τὸ σῶμα, ἐξευρίσκειν, καὶ ταῦτα οὔσαν. εἰ δ' ἐπανηρόμεθα τὸν ταῦθ' ἡμᾶς προτρέποντα· [409] Λέγεις δὲ εἶναι τίνας ταύτας τὰς τέχνας; εἶπεν ἂν ἴσως ὅτι γυμναστικὴ καὶ ἰατρικὴ. καὶ νῦν δὴ τίνα φαμέν εἶναι τὴν ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ τέχνην; λεγέσθω.» Ὁ δὴ δοκῶν αὐτῶν ἐρρωμενέστατος εἶναι πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμενος εἶπέν μοι ταύτην τὴν τέχνην εἶναι ἥπερ ἀκούεις σὺ λέγοντος, ἔφη, Σωκράτους, οὐκ ἄλλην ἢ δικαιοσύνην. Εἰπόντος δ' ἐμοῦ «Μὴ μοι τὸ ὄνομα μόνον εἴπης, ἀλλὰ ὧδε.

Ἰατρικὴ πού τις λέγεται τέχνη· ταύτης δ' ἐστὶν διττὰ τὰ ἀποτελούμενα, τὸ μὲν ἰατροὺς ἀεὶ πρὸς τοῖς οὔσιν ἑτέρους ἐξεργάζεσθαι, τὸ δὲ ὑγίαιαν· ἔστιν δὲ τούτων θάτερον οὐκέτι τέχνη, τῆς τέχνης δὲ τῆς διδασκούσης τε καὶ διδασκομένης ἔργον, ὃ δὴ λέγομεν ὑγίαιαν. καὶ τεκτονικῆς δὲ κατὰ ταῦτα οἰκία τε καὶ τεκτονικὴ τὸ μὲν ἔργον, τὸ δὲ δίδαγμα. τῆς δὴ δικαιοσύνης ὡσαύτως τὸ μὲν δικαίους ἔστω ποιεῖν, καθάπερ ἐκεῖ τοὺς τεχνίτας ἐκάστους· τὸ δ' ἕτερον, ὃ δύναται ποιεῖν ἡμῖν ἔργον ὁ δίκαιος, τί τοῦτό φαμεν; εἶπέ.» Οὗτος μὲν, ὡς οἶμαι, τὸ συμφέρον ἀπεκρίνατο, ἄλλος δὲ τὸ δέον, ἕτερος δὲ τὸ ὠφέλιμον, ὃ δὲ τὸ λυσιτελοῦν. ἐπανῆειν δὴ ἐγὼ λέγων ὅτι «Κάκεϊ τά γε ὀνόματα ταῦτ' ἐστὶν ἐν ἐκάστη τῶν τεχνῶν, ὀρθῶς πράττειν, λυσιτελοῦντα, ὠφέλιμα καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ πρὸς ὅτι ταῦτα πάντα τείνει, ἐρεῖ τὸ ἴδιον ἐκάστη ἢ τέχνη, οἷον ἢ τεκτονικὴ τὸ εὔ, τὸ καλῶς, τὸ δεόντως, ὥστε τὰ ξύλινα, φήσει, σκευὴ γίνεσθαι, ἃ δὴ οὐκ ἔστιν τέχνη. λεγέσθω δὴ καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης ὡσαύτως.» τελευτῶν ἀπεκρίνατό τις ὧ Σώκρατες μοι τῶν σῶν ἐταίρων, ὃς δὴ κομψότατα ἔδοξεν εἰπεῖν, ὅτι τοῦτ' εἴη τὸ τῆς δικαιοσύνης ἴδιον ἔργον, ὃ τῶν ἄλλων οὐδεμιᾶς, φιλίαν ἐν ταῖς πόλεσιν

ποιεῖν. οὗτος δ' αὖ ἐρωτώμενος τὴν φιλίαν ἀγαθὸν τ' ἔφη εἶναι καὶ οὐδέποτε κακόν, τὰς δὲ τῶν παίδων φιλίας καὶ τὰς τῶν θηρίων, ἃς ἡμεῖς τοῦτο τοῦνομα ἐπονομάζομεν, οὐκ ἀπεδέχετο εἶναι φιλίας ἐπανερωτώμενος· συνέβαινε γὰρ αὐτῷ τὰ πλείω τὰς τοιαύτας βλαβερὰς ἢ ἀγαθὰς εἶναι. φεύγων δὴ τὸ τοιοῦτον οὐδὲ φιλίας ἔφη τὰς τοιαύτας εἶναι, ψευδῶς δὲ ὀνομάζειν αὐτὰς τοὺς οὕτως ὀνομάζοντας· τὴν δὲ ὄντως καὶ ἀληθῶς φιλίαν εἶναι σαφέστατα ὁμόνοιαν. τὴν δὲ ὁμόνοιαν ἐρωτώμενος εἰ ὁμοδοξίαν εἶναι λέγοι ἢ ἐπιστήμην, τὴν μὲν ὁμοδοξίαν ἠτίμαζεν· ἠναγκάζοντο γὰρ πολλὰ καὶ βλαβερὰ γίνεσθαι ὁμοδοξίαι ἀνθρώπων, τὴν δὲ φιλίαν ἀγαθὸν ὠμολογῆκει πάντως εἶναι καὶ δικαιοσύνης ἔργον, ὥστε ταῦτόν ἔφησεν εἶναι ὁμόνοιαν καὶ ἐπιστήμην οὖσαν, ἀλλ' οὐ δόξαν. ὅτε δὴ ἐνταῦθα ἤμεν τοῦ λόγου ἀποροῦντες, [410] οἱ παρόντες ἱκανοὶ ἦσαν ἐπιπλήττειν τε αὐτῷ καὶ λέγειν ὅτι περιδεδράμηκεν εἰς ταῦτόν ὁ λόγος τοῖς πρώτοις, καὶ ἔλεγον ὅτι «Καὶ ἡ ἰατρικὴ ὁμόνοιά τις ἐστὶ καὶ ἅπασαι αἱ τέχναι, καὶ περὶ ὅτου εἰσὶν ἔχουσι λέγειν· τὴν δὲ ὑπὸ σοῦ λεγομένην δικαιοσύνην ἢ ὁμόνοιαν, ὅποι τείνουσά ἐστιν, διαπέφευγεν, καὶ ἄδηλον αὐτῆς ὅτι ποτ' ἐστὶν τὸ ἔργον.»

Ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τελευτῶν καὶ σὲ αὐτὸν ἠρώτων, καὶ εἵπές μοι δικαιοσύνης εἶναι τοὺς μὲν ἐχθροὺς βλάπτειν, τοὺς δὲ φίλους εὖ ποιεῖν. ὕστερον δὲ ἐφάνη βλάπτειν γε οὐδέποτε ὁ δίκαιος οὐδένα· πάντα γὰρ ἐπ' ὠφελίᾳ πάντας δρᾶν. ταῦτα δὲ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις ἀλλὰ πολὺν δὴ ὑπομείνας χρόνον καὶ λιπαρῶν ἀπείρηκα, νομίσας σε τὸ μὲν προτρέπειν εἰς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν κάλλιστ' ἀνθρώπων δρᾶν, δυοῖν δὲ θάτερον, ἢ τοσοῦτον μόνον δύνασθαι, μακρότερον δὲ οὐδέν, ὃ γένοιτ' ἂν καὶ περὶ ἄλλην ἠντιναοῦν τέχνην, οἷον μὴ ὄντα κυβερνήτην καταμελετῆσαι τὸν ἔπαινον περὶ αὐτῆς, ὡς πολλοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀξία, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὡσαύτως· ταῦτόν δὴ καὶ σοὶ τις ἐπενέγκοι τάχ' ἂν περὶ δικαιοσύνης, ὡς οὐ μᾶλλον ὄντι δικαιοσύνης ἐπιστήμονι, διότι καλῶς αὐτὴν ἐγκωμιάζεις. οὐ μὴν τό γε ἐμὸν οὕτως ἔχει· δυοῖν δὲ θάτερον, ἢ οὐκ εἰδέναι σε ἢ οὐκ ἐθέλειν αὐτῆς ἐμοὶ κοινωνεῖν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ πρὸς Θρασύμαχον οἶμαι πορεύεσθαι καὶ ἄλλοσε ὅποι δύναμαι, ἀπορῶν· ἐπεὶ εἴ γ' ἐθέλεις σὺ τούτων μὲν ἤδη παύσασθαι πρὸς ἐμὲ τῶν λόγων τῶν προτρεπτικῶν, οἷον δέ, εἰ περὶ γυμναστικῆς προτετραμμένος ἢ τοῦ σώματος δεῖν μὴ ἀμελεῖν, τὸ ἐφεξῆς ἂν τῷ προτρεπτικῷ λόγῳ ἔλεγεσ οἷον τὸ σῶμά μου φύσει ὄν οἷας θεραπείας δεῖται, καὶ νῦν δὴ ταῦτόν γιγνέσθω. θές τὸν Κλειτοφῶντα ὁμολογοῦντα ὡς ἐστὶν καταγέλαστον τῶν μὲν ἄλλων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ψυχῆς δέ, ἧς ἔνεκα τᾶλλα διαπονούμεθα, ταύτης ἡμεληκένα· καὶ τᾶλλα πάντα οἷου με νῦν οὕτως εἰρηκένα τὰ τούτοις ἐξῆς, ἃ καὶ νυνδὴ διῆλθον. καὶ σου δεόμενος λέγω μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖν, ἵνα μή, καθάπερ νῦν, τὰ μὲν ἐπαινῶ σε πρὸς Λυσίαν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, τὰ δέ τι καὶ ψέγω. μὴ μὲν γὰρ προτετραμμένῳ σε ἀνθρώπῳ, ὦ Σώκρατες, ἄξιον εἶναι τοῦ παντὸς φήσω, προτετραμμένῳ δὲ σχεδὸν καὶ ἐμπόδιον τοῦ πρὸς τέλος ἀρετῆς ἐλθόντα εὐδαίμονα γενέσθαι.

Πολιτεία ἢ περὶ δικαίου, πολιτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

10 Βιβλία: Α', Β', Γ', Δ', Ε', Ζ', Η', Θ', Ι'

Βιβλίον Α'

Σωκράτης

[327.a]

Κατέβην χθές εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος προσευξόμενός τε τῇ θεῷ καὶ ἅμα τὴν ἐορτὴν βουλόμενος θεάσασθαι τίνα τρόπον ποιήσουσιν ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. καλὴ μὲν οὖν μοι καὶ ἡ τῶν ἐπιχωρίων πομπὴ ἔδοξεν εἶναι, οὐ μέντοι ἦττον ἐφαίνετο πρέπειν ἢν οἱ Θοῤᾳκες ἔπεμπον.

[b] προσευξάμενοι δὲ καὶ θεωρήσαντες ἀπῆμεν πρὸς τὸ ἄστν. κατιδὼν οὖν πόρῳθεν ἡμᾶς οἴκαδε ὠρμημένους Πολέμαρχος ὁ Κεφάλου ἐκέλευσε δραμόντα τὸν παῖδα περιμεῖναι ἔκελεῦσαι. καὶ μου ὄπισθεν ὁ παῖς λαβόμενος τοῦ ἱματίου, Κελεύει ὑμᾶς, ἔφη, Πολέμαρχος περιμεῖναι. Καὶ ἐγὼ μετεστράφην τε καὶ ἠρόμην ὅπου αὐτὸς εἴη. Οὗτος, ἔφη, ὄπισθεν προσέρχεται· ἀλλὰ περιμένετε. Ἀλλὰ περιμενοῦμεν, ἦ δ' ὅς ὁ Γλαύκων.

[c] Καὶ ὀλίγω ὕστερον ὃ τε Πολέμαρχος ἦκε καὶ Ἀδείμαντος ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφὸς καὶ Νικήρατος ὁ Νικίου καὶ ἄλλοι τινὲς ὡς ἀπὸ τῆς πομπῆς.

Ὁ οὖν Πολέμαρχος ἔφη· ὦ Σώκρατες, δοκεῖτέ μοι πρὸς ἄστν ὠρμῆσθαι ὡς ἀπιόντες.

Οὐ γὰρ κακῶς δοξάζεις, ἦν δ' ἐγώ.

Ὅρᾳς οὖν ἡμᾶς, ἔφη, ὅσοι ἐσμέν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἦ τοίνυν τούτων, ἔφη, κρείττους γένεσθε ἢ μένετ' αὐτοῦ.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι ἐν λείπεται, τὸ ἦν πείσωμεν ὑμᾶς ὡς χρὴ ἡμᾶς ἀφεῖναι;

Ἦ καὶ δύναισθ' ἄν, ἦ δ' ὅς, πείσαι μὴ ἀκούοντας;

Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Γλαύκων.

Ὡς τοίνυν μὴ ἀκουσομένων, οὕτω διανοεῖσθε.

[328.a]

Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Ἄρά γε, ἦ δ' ὅς, οὐδ' ἴστε ὅτι λαμπὰς ἔσται πρὸς ἑσπέραν ἀφ' ἵππων τῇ θεῷ;

Ἀφ' ἵππων; ἦν δ' ἐγώ· καινόν γε τοῦτο. λαμπάδια ἔχοντες διαδώσουσιν ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι τοῖς ἵπποις; ἦ πῶς λέγεις;

Οὕτως, ἔφη ὁ Πολέμαρχος. καὶ πρὸς γε παννυχίδα ποιήσουσιν, ἦν ἄξιον θεάσασθαι· ἐξαναστησόμεθα γὰρ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὴν παννυχίδα θεασόμεθα. καὶ συνεσόμεθά τε πολλοῖς τῶν νέων αὐτόθι καὶ διαλεξόμεθα. ἀλλὰ μένετε [b] καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖτε.

Καὶ ὁ Γλαύκων, Ἔοικεν, ἔφη, μενετέον εἶναι.

Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ἦν δ' ἐγώ, οὕτω χρὴ ποιεῖν.

Ἦμεν οὖν οἴκαδε εἰς τοῦ Πολεμάρχου, καὶ Λυσίαν τε αὐτόθι κατελάβομεν καὶ Εὐθύδημον, τοὺς τοῦ Πολεμάρχου ἀδελφούς, καὶ δὴ καὶ Θρασύμαχον τὸν Καλχηρόνιον καὶ Χαρμαντίδην τὸν Παιανιά καὶ Κλειτοφῶντα τὸν Ἀριστωνύμου· ἦν δ' ἔνδον καὶ ὁ πατήρ ὁ τοῦ Πολεμάρχου Κέφαλος, καὶ μάλα πρεσβύτης μοι ἔδοξεν εἶναι· διὰ χρόνου γὰρ καὶ [c] ἑωράκη αὐτόν. καθῆστο δὲ ἐστεφανωμένος ἐπὶ τινος προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου· τεθυκῶς γὰρ ἐτύγγανεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἐκαθεζόμεθα οὖν παρ' αὐτόν· ἔκειντο γὰρ δίφροι τινες αὐτόθι κύκλω.

Εὐθύς οὖν με ἰδὼν ὁ Κέφαλος ἠσπάζετό τε καὶ εἶπεν· ὦ Σώκρατες, οὐ δὲ θαμίζεις ἡμῖν καταβαίνων εἰς τὸν Πειραιᾶ. χρῆν μέντοι. εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἢ τοῦ ῥαδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄστυ, οὐδὲν ἂν σέ ἔδει δεῦρο [d] ἰέναι, ἀλλ' ἡμεῖς ἂν παρὰ σέ ἦμεν· νῦν δέ σε χρὴ πυκνότερον δεῦρο ἰέναι. ὡς εὔ ἴσθι ὅτι ἔμοιγε ὅσον αἱ ἄλλαι αἰ κατὰ τὸ σῶμα ἠδοναὶ ἀπομαραίνονται, τοσοῦτον αὖξονται αἱ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμίαι τε καὶ ἠδοναί. μὴ οὖν ἄλλως ποίει, ἀλλὰ τοῖσδέ τε τοῖς νεανίσκοις σύνισθι καὶ δεῦρο παρ' ἡμᾶς φοίτα ὡς παρὰ φίλους τε καὶ πάνυ οἰκείους.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κέφαλε, χαίρω γε διαλεγόμενος [e] τοῖς σφόδρα πρεσβύταις· δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι παρ' αὐτῶν πυθάνεσθαι, ὥσπερ τινὰ ὁδὸν προεληλυθότων ἦν καὶ ἡμᾶς ἴσως δεήσει πορεύεσθαι, ποία τίς ἐστίν, τραχεῖα καὶ χαλεπή, ἢ ῥαδία καὶ εὐπορος. καὶ δὴ καὶ σοῦ ἠδέως ἂν πυθοίμην ὅτι σοι φαίνεται τοῦτο, ἐπειδὴ ἔνταῦθα ἤδη εἰ τῆς ἡλικίας δὲ δὴ «ἐπὶ γήραος οὐδῶ» φασιν εἶναι οἱ ποιηταί, πότερον χαλεπὸν τοῦ βίου, ἢ πῶς σὺ αὐτὸ ἐξαγγέλλεις.

[329.a]

Ἐγὼ σοι, ἔφη, νῆ τὸν Δία ἐρῶ, ὦ Σώκρατες, οἷόν γέ μοι φαίνεται. πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταῦτόν παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασφύζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν· οἱ οὖν πλεῖστοι ἡμῶν ὀλοφύρονται συνιόντες, τὰς ἐν τῇ νεότητι ἠδονὰς ποθοῦντες καὶ ἀναμνησκόμενοι περὶ τε τὰ φροδίσια καὶ περὶ πότους τε καὶ εὐωχίας καὶ ἄλλ' ἄττα ἃ τῶν τοιούτων ἔχεται, καὶ ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν ἀπεστερημένοι καὶ τότε μὲν εὖ ζῶντες, νῦν δὲ οὐδὲ ζῶντες.

[b] ἔνιοι δὲ καὶ τὰς τῶν οἰκείων προπηλακίσεις τοῦ γήραος ὀδύρονται, καὶ ἐπὶ τούτῳ δὴ τὸ γήραος ὕμνοῦσιν ὅσων κακῶν σφίσιν αἴτιον. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, οὕτοι οὐ τὸ αἴτιον αἰτιᾶσθαι. εἰ γὰρ ἦν τοῦτ' αἴτιον, κἂν ἐγὼ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐπεπόνθη, ἔνεκά γε γήραος, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ἔνταῦθα ἤλθον ἡλικίας. νῦν δ' ἐγὼ γε ἤδη ἐντετύχηκα οὐχ οὕτως ἔχουσιν καὶ ἄλλοις, καὶ δὴ καὶ Σοφοκλεῖ ποτε τῷ ποιητῇ παρεγενόμην ἐρωτώμενος ὑπὸ τινος «Πῶς,» ἔφη, [c] «ὦ Σοφόκλεις, ἔχεις πρὸς τὰ φροδίσια; ἔτι οἷός τε εἰ γυναικὶ συγγίγνεσθαι;» καὶ ὅς, «Εὐφήμει,» ἔφη, «ὦ ἄνθρωπε· ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὸ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττωντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποδράς.» εὖ οὖν μοι καὶ τότε ἔδοξεν ἐκεῖνος εἰπεῖν, καὶ νῦν οὐχ ἦττον. παντάπασιν γὰρ τῶν γε τοιούτων ἐν τῷ γήρα πολλὴ εἰρήνη γίγνεται καὶ ἐλευθερία· ἐπειδὴ αἱ ἐπιθυμίαι παύσονται κατατείνουσαι καὶ χαλάσωσιν, παντάπασιν τὸ τοῦ Σοφοκλέους γίγνεται, [d] δεσποτῶν πάνυ πολλῶν ἐστὶ καὶ μαινομένων ἀπηλλάχθαι. ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι καὶ τῶν γε πρὸς τοὺς οἰκείους μία τις αἰτία ἐστίν, οὐ τὸ γήραος, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὁ τρόπος τῶν ἀνθρώπων. ἂν μὲν γὰρ κόσμιοι καὶ εὐκόλοι ᾖσιν, καὶ τὸ γήραος μετριῶς ἐστὶν ἐπίπονον· εἰ δὲ μή, καὶ γήραος, ὦ Σώκρατες, καὶ νεότης χαλεπὴ τῷ τοιούτῳ συμβαίνει.

Καὶ ἐγὼ ἀγασθεῖς αὐτοῦ εἰπόντος ταῦτα, βουλόμενος ἔτι [e] λέγειν αὐτόν ἐκίνουν καὶ εἶπον· ὦ Κέφαλε, οἴμαι σου τοὺς πολλούς, ὅταν ταῦτα λέγῃς, οὐκ ἀποδέχεσθαι ἀλλ' ἠγεῖσθαί σε

ῥαδίως τὸ γῆρας φέρειν οὐ διὰ τὸν τρόπον ἀλλὰ διὰ τὸ πολλὴν οὐσίαν κεκτησθαι· τοῖς γὰρ πλουσίοις πολλὰ παραμύθια φασιν εἶναι.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις· οὐ γὰρ ἀποδέχονται. καὶ λέγουσι μὲν τι, οὐ μέντοι γε ὅσον οἴονται· ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους εὖ ἔχει, ὃς τῷ Σεριφίῳ λαιδορομένῳ καὶ λέγοντι [330a] ὅτι οὐ δι' αὐτὸν ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν εὐδοκίμοι, ἀπεκρίνατο ὅτι οὐτ' ἂν αὐτὸς Σεριφίος ὢν ὀνομαστὸς ἐγένετο οὐτ' ἐκεῖνος Ἀθηναῖος. καὶ τοῖς δὴ μὴ πλουσίοις, χαλεπῶς δὲ τὸ γῆρας φέρουσιν, εὖ ἔχει ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι οὐτ' ἂν ὁ ἐπιεικῆς πάνυ τι ῥαδίως γῆρας μετὰ πενίας ἐνέγκοι οὐθ' ὁ μὴ ἐπιεικῆς πλουτήσας εὐκόλως ποτ' ἂν ἑαυτῷ γένοιτο.

Πότερον δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κέφαλε, ὢν κέκτησαι τὰ πλείω παρελάβες ἢ ἐπεκτήσω;

[b] Ποῖ' ἐπεκτησάμην, ἔφη, ὦ Σώκρατες; μέσος τις γέγονα χρηματιστῆς τοῦ τε πάππου καὶ τοῦ πατρὸς. ὁ μὲν γὰρ πάππος τε καὶ ὁμώνυμος ἐμοὶ σχεδόν τι ὅσην ἐγὼ νῦν οὐσίαν κέκτημαι παραλαβὼν πολλάκις τοσαύτην ἐποίησεν, Λυσανίας δὲ ὁ πατὴρ ἔτι ἐλάττω αὐτὴν ἐποίησε τῆς νῦν οὔσης· ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ ἔαν μὴ ἐλάττω καταλίπω τούτοισιν, ἀλλὰ βραχεῖ γέ τι πλείω ἢ παρέλαβον.

Οὗτοι ἔνεκα ἠρόμην, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι μοι ἔδοξας οὐ σφόδρα [c] ἀγαπᾶν τὰ χρήματα, τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὡς τὸ πολὺ οἱ ἂν μὴ αὐτοὶ κτήσωνται· οἱ δὲ κτησάμενοι διπλῆ ἢ οἱ ἄλλοι ἀσπάζονται αὐτά. ὥσπερ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ αὐτῶν ποιήματα καὶ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας ἀγαπῶσιν, ταύτη τε δὴ καὶ οἱ χρηματιστάμενοι περὶ τὰ χρήματα σπουδάζουσιν ὡς ἔργον ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τὴν χρεῖαν ἤπερ οἱ ἄλλοι. χαλεποὶ οὖν καὶ συγγενέσθαι εἰσὶν, οὐδὲν ἐθέλοντες ἐπαινεῖν ἀλλ' ἢ τὸν πλοῦτον.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

[d] Πάνυ μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ μοι ἔτι τοσόνδε εἰπέ· τί μέγιστον οἶε ἀγαθὸν ἀπολελαυκέναι τοῦ πολλὴν οὐσίαν κεκτησθαι;

Ὅ, ἦ δ' ὅς, ἴσως οὐκ ἂν πολλοὺς πείσαιμι λέγων. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι, ἐπειδάν τις ἐγγὺς ἢ τοῦ οἴεσθαι τελευτήσῃ, εἰσέρχεται αὐτῷ δέος καὶ φροντὶς περὶ ὧν ἔμπροσθεν οὐκ εἰσήει. οἱ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν Ἄιδου, ὡς τὸν ἐνθάδε ἀδικήσαντα δεῖ ἐκεῖ διδόναι [e] δίκην, καταγελώμενοι τέως, τότε δὴ στρέφουσιν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν μὴ ἀληθεῖς ὦσιν· καὶ αὐτὸς – ἦτοι ὑπὸ τῆς τοῦ γῆρος ἀσθενείας ἢ καὶ ὥσπερ ἤδη ἐγγυτέρῳ ὢν τῶν ἐκεῖ μᾶλλον τι καθορᾷ αὐτά – ὑποψίας δ' οὖν καὶ δείματος μεστὸς γίγνεται καὶ ἀναλογίζεται ἤδη καὶ σκοπεῖ εἴ τινα τι ἠδίκησεν. ὁ μὲν οὖν εὐρίσκων ἑαυτοῦ ἐν τῷ βίῳ πολλὰ ἀδικήματα καὶ ἐκ τῶν ὑπῶν, ὥσπερ οἱ παῖδες, θαμὰ ἐγειρόμενος δειμαίνει [331.a] καὶ ζῆ μετὰ κακῆς ἐλπίδος τῷ δὲ μηδὲν ἑαυτῷ ἄδικον συνειδότε ἠδεῖα ἐλπίς ἀεὶ πάρεστι καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος, ὡς καὶ Πίνδαρος λέγει. χαριέντως γάρ τοι, ὦ Σώκρατες, τοῦτ' ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὀσίως τὸν βίον διαγάγη,

γλυκεῖά οἱ καρδίαν

ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναορεῖ

ἐλπίς ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον

γνώμαν κυβερνᾷ.

εὖ οὖν λέγει θαυμαστῶς ὡς σφόδρα. πρὸς δὴ τοῦτ' ἔγωγε τίθημι τὴν τῶν χρημάτων κτήσιν πλείστου ἀξίαν εἶναι, οὐ [b] τι παντὶ ἀνδρὶ ἀλλὰ τῷ ἐπιεικεῖ καὶ κοσμίῳ. τὸ γὰρ μηδὲ ἄκοντά τινα ἐξαπατῆσαι ἢ ψεύσασθαι, μηδ' αὖ ὀφείλοντα ἢ θεῷ θυσίας τινὰς ἢ ἀνθρώπῳ χρήματα ἔπειτα ἐκεῖσε ἀπιέναι δεδιότα, μέγα μέρος εἰς τοῦτο ἢ τῶν χρημάτων κτήσιν

συμβάλλεται. ἔχει δὲ καὶ ἄλλας χρείας πολλάς· ἀλλὰ ἓν γε ἀνθ' ἐνὸς οὐκ ἐλάχιστον ἔγωγε θεῖην ἂν εἰς τοῦτο ἀνδρὶ νοῦν ἔχοντι, ὃ Σώκρατες, πλοῦτον χρησιμώτατον εἶναι.

[c] Παγκάλως, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ὦ Κέφαλε. τοῦτο δ' αὐτό, τὴν δικαιοσύνην, πότερα τὴν ἀλήθειαν αὐτὸ φήσομεν εἶναι ἀπλῶς οὕτως καὶ τὸ ἀποδιδόναι ἅν τις τι παρὰ του λάβῃ, ἢ καὶ αὐτὰ ταῦτα ἔστιν ἐνίοτε μὲν δικαίως, ἐνίοτε δὲ ἀδίκως ποιεῖν; οἷον τοιόνδε λέγω· πᾶς ἄν που εἴποι, εἴ τις λάβοι παρὰ φίλου ἀνδρὸς σωφρονοῦντος ὄπλα, εἰ μανεῖς ἀπαιτοῖ, ὅτι οὔτε χρὴ τὰ τοιαῦτα ἀποδιδόναι, οὔτε δίκαιος ἂν εἴη ὁ ἀποδιδούς, οὐδ' αὖ πρὸς τὸν οὕτως ἔχοντα πάντα ἐθέλων τάληθῆ λέγειν.

[d] Ὅρθῶς, ἔφη, λέγεις.

Οὐκ ἄρα οὗτος ὅρος ἐστὶν δικαιοσύνης, ἀληθῆ τε λέγειν καὶ ἂ ἂν λάβῃ τις ἀποδιδόναι.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπολαβὼν ὁ Πολέμαρχος, εἶπερ γέ τι χρὴ Σιμωνίδῃ πείθεσθαι.

Καὶ μέντοι, ἔφη ὁ Κέφαλος, καὶ παραδίδωμι ὑμῖν τὸν λόγον· δεῖ γάρ με ἤδη τῶν ἱερῶν ἐπιμεληθῆναι.

Οὐκοῦν, ἔφη, ἐγώ, ὁ Πολέμαρχος, τῶν γε σῶν κληρονόμος;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς γε λάσας, καὶ ἅμα ἦει πρὸς τὰ ἱερά.

[e] Λέγε δῆ, εἶπον ἐγώ, σὺ ὁ τοῦ λόγου κληρονόμος, τί φῆς τὸν Σιμωνίδην λέγοντα ὀρθῶς λέγειν περὶ δικαιοσύνης;

Ὅτι, ἦ δ' ὅς, τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἐκάστῳ ἀποδιδόναι δίκαιόν ἐστι· τοῦτο λέγων δοκεῖ ἔμοιγε καλῶς λέγειν.

Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, Σιμωνίδῃ γε οὐ ῥάδιον ἀπιστεῖν – σοφὸς γὰρ καὶ θεῖος ἀνὴρ – τοῦτο μέντοι ὅτι ποτὲ λέγει, σὺ μὲν, ὦ Πολέμαρχε, ἴσως γιγνώσκεις, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ· δηλον γὰρ ὅτι οὐ τοῦτο λέγει, ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, τὸ τινος παρακαταθεμένου τι ὄψωυν μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῦντι ἀποδιδόναι. [332.a] καίτοι γε ὀφειλόμενόν πού ἐστιν τοῦτο ὃ παρακατέθετο· ἦ γάρ;

Ναί.

Ἀποδοτέον δέ γε οὐδ' ὅπωςτιοῦν τότε ὅποτε τις μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῖ;

Ἀληθῆ, ἦ δ' ὅς.

Ἄλλο δῆ τι ἢ τὸ τοιοῦτον, ὡς ἔοικεν, λέγει Σιμωνίδης τὸ τὰ ὀφειλόμενα δίκαιον εἶναι ἀποδιδόναι.

Ἄλλο μέντοι νῆ Δί, ἔφη· τοῖς γὰρ φίλοις οἶεται ὀφείλειν τοὺς φίλους ἀγαθὸν μὲν τι δοῦν, κακὸν δὲ μὴδέν.

Μανθάνω, ἦν δ' ἐγώ – ὅτι οὐ τὰ ὀφειλόμενα ἀποδίδωσιν ὅς ἂν τῷ χρυσίον ἀποδῶ παρακαταθεμένῳ, ἐάνπερ ἢ ἀπόδοσις [b] καὶ ἢ λῆψις βλαβερὰ γίγνηται, φίλοι δὲ ὦσιν ὅ τε ἀπολαμβάνων καὶ ὁ ἀποδιδούς – οὐχ οὕτω λέγειν φῆς τὸν Σιμωνίδην;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δέ; τοῖς ἐχθροῖς ἀποδοτέον ὅτι ἂν τύχῃ ὀφειλόμενον;

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη, ὅ γε ὀφείλεται αὐτοῖς, ὀφείλεται δὲ γε οἶμαι παρὰ γε τοῦ ἐχθροῦ τῷ ἐχθρῷ ὅπερ καὶ προσήκει, κακόν τι.

Ἦνίξαστο ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὡς ἔοικεν, ὁ Σιμωνίδης ποιητικῶς [c] τὸ δίκαιον ὃ εἶη, διενοεῖτο μὲν γάρ, ὡς φαίνεται, ὅτι τοῦτ' εἶη δίκαιον, τὸ προσήκον ἐκάστω ἀποδιδόναι, τοῦτο δὲ ὠνόμασεν ὀφειλόμενον.

Ἀλλὰ τί οἶει; ἔφη.

᾿Ω πρὸς Διός, ἦν δ' ἐγώ, εἰ οὖν τις αὐτὸν ἤρετο· «᾿Ω Σιμωνίδη, ἢ τίσιν οὖν τί ἀποδιδούσα ὀφειλόμενον καὶ προσήκον τέχνη ἰατρικὴ καλεῖται;» τί ἂν οἶει ἡμῖν αὐτὸν ἀποκρίνασθαι;

Δῆλον ὅτι, ἔφη, ἢ σώμασιν φάρμακά τε καὶ σιτία καὶ ποτά.

Ἦ δὲ τίσιν τί ἀποδιδούσα ὀφειλόμενον καὶ προσήκον τέχνη μαγειρικὴ καλεῖται;

[d] Ἦ τοῖς ὄψοις τὰ ἠδύσματα.

Εἶεν ἢ οὖν δὴ τίσιν τί ἀποδιδούσα τέχνη δικαιοσύνη ἂν καλοῖτο;

Εἰ μὲν τι, ἔφη, δεῖ ἀκολουθεῖν, ᾧ Σώκρατες, τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἢ τοῖς φίλοις τε καὶ ἐχθροῖς ὠφελίας τε καὶ βλάβας ἀποδιδούσα.

Τὸ τοὺς φίλους ἄρα εὖ ποιεῖν καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς δικαιοσύνην λέγει;

Δοκεῖ μοι.

Τίς οὖν δυνατώτατος κάμνοντας φίλους εὖ ποιεῖν καὶ ἐχθροὺς κακῶς πρὸς νόσον καὶ ὑγίειαν;

Ἰατρός.

[e] Τίς δὲ πλέοντας πρὸς τὸν τῆς θαλάττης κίνδυνον;

Κυβερνήτης.

Τί δὲ ὁ δίκαιος; ἐν τίνι πράξει καὶ πρὸς τί ἔργον δυνατώτατος φίλους ὠφελεῖν καὶ ἐχθροὺς βλάπτειν;

Ἐν τῷ προσπολεμεῖν καὶ ἐν τῷ συμμαχεῖν, ἔμοιγε δοκεῖ.

Εἶεν μὴ κάμνουσί γε μὴν, ᾧ φίλε Πολέμαρχε, ἰατρὸς ἄχρηστος.

Ἀληθῆ.

Καὶ μὴ πλέουσι δὴ κυβερνήτης.

Ναί.

Ἄρα καὶ τοῖς μὴ πολεμοῦσιν ὁ δίκαιος ἄχρηστος;

Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτο.

Χρήσιμον ἄρα καὶ ἐν εἰρήνῃ δικαιοσύνη;

[333.a]

Χρήσιμον.

Καὶ γὰρ γεωργία ἢ οὐ;

Ναί.

Πρὸς γε καρποῦ κτήσιν;

Ναί.

Καὶ μὴν καὶ σκυτοτομική;

Ναί.

Πρὸς γε ὑποδημάτων ἂν οἷμαι φαίης κτήσιν;

Πάνυ γε.

Τί δὲ δὴ; τὴν δικαιοσύνην πρὸς τίνος χρεῖαν ἢ κτήσιν ἐν εἰρήνῃ φαίης ἂν χρήσιμον εἶναι;

Πρὸς τὰ συμβόλαια, ὦ Σώκρατες.

Συμβόλαια δὲ λέγεις κοινωνήματα ἢ τι ἄλλο;

Κοινωνήματα δῆτα.

[b] Ἄρ' οὖν ὁ δίκαιος ἀγαθὸς καὶ χρήσιμος κοινωνὸς εἰς πεττῶν θέσιν, ἢ ὁ πεττευτικός;

Ὁ πεττευτικός.

Ἄλλ' εἰς πλίνθων καὶ λίθων θέσιν ὁ δίκαιος χρησιμώτερός τε καὶ ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ οἰκοδομικοῦ;

Οὐδαμῶς.

Ἄλλ' εἰς τίνα δὴ κοινωνίαν ὁ δίκαιος ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ οἰκοδομικοῦ τε καὶ κιθαριστικοῦ, ὥσπερ ὁ κιθαριστικὸς τοῦ δικαίου εἰς κρουμάτων;

Εἰς ἀργυρίου, ἔμοιγε δοκεῖ.

Πλὴν γ' ἴσως, ὦ Πολέμαρχε, πρὸς τὸ χρῆσθαι ἀργυρίῳ, ὅταν δέῃ ἀργυρίου κοινῇ πρίασθαι ἢ ἀποδόσθαι ἵππον· τότε [c] δέ, ὡς ἐγὼ οἷμαι, ὁ ἵππικός. ἢ γάρ;

Φαίνεται.

Καὶ μὴν ὅταν γε πλοῖον, ὁ ναυπηγὸς ἢ ὁ κυβερνήτης;

Ἔοικεν.

Ὅταν οὖν τί δέῃ ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ κοινῇ χρῆσθαι, ὁ δίκαιος χρησιμώτερος τῶν ἄλλων;

Ὅταν παρακαταθέσθαι καὶ σῶν εἶναι, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν λέγεις ὅταν μὴδὲν δέῃ αὐτῷ χρῆσθαι ἀλλὰ κείσθαι;

Πάνυ γε.

Ὅταν ἄρα ἄχρηστον ἢ ἀργύριον, τότε χρήσιμος ἐπ' αὐτῷ [d] ἢ δικαιοσύνη;

Κινδυνεύει.

Καὶ ὅταν δὴ δρέπανον δέῃ φυλάττειν, ἢ δικαιοσύνη χρήσιμος καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ· ὅταν δὲ χρῆσθαι, ἢ ἀμπελουργική;

Φαίνεται.

Φήσεις δὲ καὶ ἀσπίδα καὶ λύραν ὅταν δέῃ φυλάττειν καὶ μὴδὲν χρῆσθαι, χρήσιμον εἶναι τὴν δικαιοσύνην, ὅταν δὲ χρῆσθαι, τὴν ὀπλιτικὴν καὶ τὴν μουσικήν;

Ἀνάγκη.

Καὶ περὶ τᾶλλα δὴ πάντα ἢ δικαιοσύνη ἐκάστου ἐν μὲν χρήσει ἄχρηστος, ἐν δὲ ἀχρηστία χρήσιμος;

Κινδυνεύει.

[e] Οὐκ ἂν οὖν, ὦ φίλε, πάνυ γέ τι σπουδαῖον εἶη ἢ δικαιοσύνη, εἰ πρὸς τὰ ἄχρηστα χρήσιμον ὄν τυγχάνει. τότε δὲ σκεψώμεθα. ἄρ' οὐχ ὁ πατάξαι δεινότατος ἐν μάχῃ εἴτε πυκτικῇ εἴτε τινὶ καὶ ἄλλῃ, οὕτως καὶ φυλάξασθαι;

Πάνυ γε.

Ἄρ' οὖν καὶ νόσον ὅστις δεινὸς φυλάξασθαι, καὶ λαθεῖν οὕτως δεινότατος ἐμποιήσας;

Ἐμοιγε δοκεῖ.

[334.a]

Ἀλλὰ μὴν στρατοπέδου γε ὁ αὐτὸς φύλαξ ἀγαθός, ὅσπερ καὶ τὰ τῶν πολεμίων κλέψαι καὶ βουλευμάτα καὶ τὰς ἄλλας πράξεις;

Πάνυ γε.

Ὅτου τις ἄρα δεινὸς φύλαξ, τούτου καὶ φῶρ δεινός.

Ἐοικεν.

Εἰ ἄρα ὁ δίκαιος ἀργύριον δεινὸς φυλάττειν, καὶ κλέπτειν δεινός.

Ὡς γοῦν ὁ λόγος, ἔφη, σημαίνει.

Κλέπτῃς ἄρα τις ὁ δίκαιος, ὡς ἔοικεν, ἀναπέφανται, καὶ κινδυνεύεις παρ' Ὀμήρου μεμαθηκέναι αὐτό· καὶ γὰρ ἐκεῖνος [b] τὸν τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς μητρὸς πάππον Αὐτόλυκον ἀγαπᾷ τε καὶ φησιν αὐτὸν πάντας ἀνθρώπους κεκάσθαι κλεπτοσύνη θ' ὄρκῳ τε. ἔοικεν οὖν ἢ δικαιοσύνη καὶ κατὰ σὲ καὶ καθ' Ὀμηρον καὶ κατὰ Σιμωνίδην κλεπτικῇ τις εἶναι, ἐπ' ὠφελία μέντοι τῶν φίλων καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐχθρῶν. οὐχ οὕτως ἔλεγες;

Οὐ μὰ τὸν Δί, ἔφη, ἀλλ' οὐκέτι οἶδα ἔγωγε ὅτι ἔλεγον τοῦτο μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ ἔτι, ὠφελεῖν μὲν τοὺς φίλους ἢ δικαιοσύνη, βλάπτειν δὲ τοὺς ἐχθρούς.

[c] Φίλους δὲ λέγεις εἶναι πότερον τοὺς δοκοῦντας ἐκάστῳ χρηστοὺς εἶναι, ἢ τοὺς ὄντας, κἂν μὴ δοκῶσι, καὶ ἐχθροὺς ὡσαύτως;

Εἰκὸς μὲν, ἔφη, οὓς ἂν τις ἠγῆται χρηστοὺς φιλεῖν, οὓς δ' ἂν πονηροὺς μισεῖν.

Ἄρ' οὖν οὐχ ἁμαρτάνουσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ τοῦτο, ὥστε δοκεῖν αὐτοῖς πολλοὺς μὲν χρηστοὺς εἶναι μὴ ὄντας, πολλοὺς δὲ τοῦναντίον;

Ἄμαρτάνουσιν.

Τούτοις ἄρα οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἐχθροί, οἱ δὲ κακοὶ φίλοι;

Πάνυ γε.

Ἄλλ' ὅμως δίκαιον τότε τούτοις τοὺς μὲν πονηροὺς [d] ὠφελεῖν, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς βλάπτειν;

Φαίνεται.

Ἀλλὰ μὴν οἱ γε ἀγαθοὶ δίκαιοί τε καὶ οἱ μὴ ἀδικεῖν;

Ἀληθῆ.

Κατὰ δὴ τὸν σὸν λόγον τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας δίκαιον κακῶς ποιεῖν.

Μηδαμῶς, ἔφη, ὃ Σώκρατες· πονηρὸς γὰρ ἔοικεν εἶναι ὁ λόγος.

Τοὺς ἀδίκους ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, δίκαιον βλάπτειν, τοὺς δὲ δικαίους ὠφελεῖν;

Οὗτος ἐκείνου καλλίων φαίνεται.

Πολλοῖς ἄρα, ὃ Πολέμαρχε, συμβήσεται, ὅσοι διημαρτήκασιν [e] τῶν ἀνθρώπων, δίκαιον εἶναι τοὺς μὲν φίλους βλάπτειν – πονηροὶ γὰρ αὐτοῖς εἰσιν – τοὺς δ' ἐχθροὺς ὠφελεῖν – ἀγαθοὶ γάρ· καὶ οὕτως ἐροῦμεν αὐτὸ τούναντίον ἢ τὸν Σιμωνίδην ἔφαμεν λέγειν.

Καὶ μάλα, ἔφη, οὕτω συμβαίνει. ἀλλὰ μεταθώμεθα· κινδυνεύομεν γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν θέσθαι.

Πῶς θέμενοι, ὃ Πολέμαρχε;

Τὸν δοκοῦντα χρηστὸν, τοῦτον φίλον εἶναι.

Νῦν δὲ πῶς, ἦν δ' ἐγώ, μεταθώμεθα;

Τὸν δοκοῦντά τε, ἦ δ' ὅς, καὶ τὸν ὄντα χρηστὸν φίλον [335.a] τὸν δὲ δοκοῦντα μὲν, ὄντα δὲ μὴ, δοκεῖν ἀλλὰ μὴ εἶναι φίλον. καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ δὲ ἡ αὐτὴ θέσις.

Φίλος μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, τούτῳ τῷ λόγῳ ὁ ἀγαθὸς ἔσται, ἐχθρὸς δὲ ὁ πονηρὸς.

Ναί.

Κελεύεις δὴ ἡμᾶς προσθεῖναι τῷ δικαίῳ ἢ ὡς τὸ πρῶτον ἐλέγομεν, λέγοντες δίκαιον εἶναι τὸν μὲν φίλον εὔ ποιεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν κακῶς· νῦν πρὸς τούτῳ ὧδε λέγειν, ὅτι ἔστιν δίκαιον τὸν μὲν φίλον ἀγαθὸν ὄντα εὔ ποιεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν κακὸν ὄντα βλάπτειν;

[b] Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτως ἂν μοι δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι.

Ἔστιν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, δικαίου ἀνδρὸς βλάπτειν καὶ ὄντινοῦν ἀνθρώπων;

Καὶ πάνυ γε, ἔφη· τοὺς γε πονηροὺς τε καὶ ἐχθροὺς δεῖ βλάπτειν.

Βλαπτόμενοι δ' ἵπποι βελτίους ἢ χεῖρους γίνονται;

Χείρους.

Ἄρα εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀρετὴν, ἢ εἰς τὴν τῶν ἵππων;

Εἰς τὴν τῶν ἵππων.

Ἄρ' οὖν καὶ κύνες βλαπτόμενοι χεῖρους γίνονται εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν τῶν ἵππων ἀρετὴν;

Ἀνάγκη.

[c] Ἀνθρώπους δέ, ὃ ἑταῖρε, μὴ οὕτω φῶμεν, βλαπτομένους εἰς τὴν ἀνθρωπεῖαν ἀρετὴν χεῖρους γίνεσθαι;

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἀλλ' ἢ δικαιοσύνη οὐκ ἀνθρωπεῖα ἀρετή;

Καὶ τοῦτ' ἀνάγκη.

Καὶ τοὺς βλαπτομένους ἄρα, ὧ φίλε, τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκη ἀδικωτέρους γίνεσθαι.

Ἔοικεν.

Ἄρ' οὖν τῇ μουσικῇ οἱ μουσικοὶ ἀμούσους δύνανται ποιεῖν;

Ἀδύνατον.

Ἀλλὰ τῇ ἵππικῇ οἱ ἵππικοὶ ἀφίππους;

Οὐκ ἔστιν.

Ἀλλὰ τῇ δικαιοσύνῃ δὴ οἱ δίκαιοι ἀδίκους; ἢ καὶ [d] συλλήβδην ἀρετῇ οἱ ἀγαθοὶ κακοῦς;

Ἀλλὰ ἀδύνατον.

Οὐ γὰρ θερμοτόητος οἶμαι ἔργον ψύχειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου.

Ναί.

Οὐδὲ ξηρότης ὑγραίνειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου.

Πάνυ γε.

Οὐδὲ δὴ τοῦ ἀγαθοῦ βλάπτειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου.

Φαίνεται.

Ὁ δέ γε δίκαιος ἀγαθός;

Πάνυ γε.

Οὐκ ἄρα τοῦ δικαίου βλάπτειν ἔργον, ὧ Πολέμαρχε, οὔτε φίλον οὔτ' ἄλλον οὐδένα, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, τοῦ ἀδίκου.

Παντάπασί μοι δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν, ἔφη, ὧ Σώκρατες.

[e] Εἰ ἄρα τὰ ὀφειλόμενα ἐκάστῳ ἀποδιδόναι φησὶν τις δίκαιον εἶναι, τοῦτο δὲ δὴ νοεῖ αὐτῷ τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρός, τοῖς δὲ φίλοις ὠφελίαν, οὐκ ἦν σοφὸς ὁ ταῦτα εἰπών. οὐ γὰρ ἀληθῆ ἔλεγεν· οὐδαμοῦ γὰρ δίκαιον οὐδένα ἡμῖν ἐφάνη ὄν βλάπτειν.

Συγχωρῶ, ἦ δ' ὅς.

Μαχούμεθα ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, κοινῇ ἐγώ τε καὶ σύ, ἐάν τις αὐτὸ φῆ ἢ Σιμωνίδην ἢ Βίαντα ἢ Πιπτακὸν εἰρηκέναι ἢ τιν' ἄλλον τῶν σοφῶν τε καὶ μακαρίων ἀνδρῶν.

Ἐγὼ γοῦν, ἔφη, ἔτοιμός εἰμι κοινωνεῖν τῆς μάχης.

[336.a]

Ἄλλ' οἴσθα, ἦν δ' ἐγώ, οὔ μοι δοκεῖ εἶναι τὸ ῥῆμα, τὸ φάναι δίκαιον εἶναι τοὺς μὲν φίλους ὠφελεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς βλάπτειν;

Τίνος; ἔφη.

Οἶμαι αὐτὸ Περιάνδρου εἶναι ἢ Περδίκκου ἢ Ξέρξου ἢ Ἰσμηνίου τοῦ Θηβαίου ἢ τινος ἄλλου μέγα οἰομένου δύνασθαι πλουσίου ἀνδρός.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐφάνη ἢ δικαιοσύνη ὃν οὐδὲ τὸ δίκαιον, τί ἂν ἄλλο τις αὐτὸ φαίη εἶναι;

[b] Καὶ ὁ Θρασύμαχος πολλάκις μὲν καὶ διαλεγόμενων ἡμῶν μεταξὺ ὥρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκωλύετο βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον· ὡς δὲ διεπαυσάμεθα καὶ ἐγὼ ταῦτ' εἶπον, οὐκέτι ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ συστρέψας ἑαυτὸν ὥσπερ θηρίον ἦκεν ἐφ' ἡμᾶς ὡς διαρπασόμενος.

Καὶ ἐγὼ τε καὶ ὁ Πολέμαρχος δεισαντες διεπτοήθημεν· ὁ δ' εἰς τὸ μέσον φθεγξάμενος, Τίς, ἔφη, ὑμᾶς πάλαι φλυαρία [c] ἔχει, ὦ Σώκρατες; καὶ τί εὐηθίζεσθε πρὸς ἀλλήλους ὑποκατακλιόμενοι ὑμῖν αὐτοῖς; ἀλλ' εἶπερ ὡς ἀληθῶς βούλει εἰδέναι τὸ δίκαιον ὅτι ἔστι, μὴ μόνον ἐρώτα μὴδὲ φιλοτιμοῦ ἐλέγχων ἐπειδὴν τίς τι ἀποκρίνηται, ἐγνωκῶς τοῦτο, ὅτι ῥᾶον ἐρωτᾶν ἢ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀποκρίναι καὶ εἰπε τί φῆς εἶναι τὸ δίκαιον. καὶ ὅπως μοι μὴ ἐρεῖς ὅτι τὸ [d] δέον ἐστὶν μὴδ' ὅτι τὸ ὠφέλιμον μὴδ' ὅτι τὸ λυσιτελοῦν μὴδ' ὅτι τὸ κερδαλέον μὴδ' ὅτι τὸ συμφέρον, ἀλλὰ σαφῶς μοι καὶ ἀκριβῶς λέγε ὅτι ἂν λέγῃς ὡς ἐγὼ οὐκ ἀποδέξομαι ἔαν ὕθλους τοιούτους λέγῃς.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐξεπλάγην καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἐωρᾶκη αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. νῦν δὲ ἠνίκα ὑπὸ τοῦ λόγου ἦρχετο ἐξαγριαίνεσθαι, προσέβλεψα αὐτὸν πρότερος, [e] ὥστε αὐτῷ οἷός τ' ἐγενόμην ἀποκρίνασθαι, καὶ εἶπον ὑποτρέμων ὦ Θρασύμαχε, μὴ χαλεπὸς ἡμῖν ἴσθι· εἰ γὰρ τι ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγὼ τε καὶ ὄδε, εὖ ἴσθι ὅτι ἄκοντες ἀμαρτάνομεν. μὴ γὰρ δὴ οἷου, εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἂν ποτε ἡμᾶς ἐκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει καὶ διαφθείρειν τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ, δικαιοσύνην δὲ ζητοῦντας, πρᾶγμα πολλῶν χρυσίων τιμιώτερον, ἔπειθ' οὕτως ἀνοήτως ὑπείκειν ἀλλήλοις καὶ οὐ σπουδάζειν ὅτι μάλιστα φανῆναι αὐτό. οἷου γε σύ, ὦ φίλε. ἀλλ' οἶμαι οὐδυνάμεθα· ἐλεεῖσθαι οὖν ἡμᾶς πολὺ [337a] μᾶλλον εἰκός ἐστὶν πού ὑπὸ ὑμῶν τῶν δεινῶν ἢ χαλεπαίνεσθαι.

Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδάνιον καὶ εἶπεν ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, αὕτη ἡ κείνη ἢ εἰωθυῖα εἰρωνεῖα Σωκράτους, καὶ ταῦτ' ἐγὼ ἤδη τε καὶ τούτοις προούλεγον, ὅτι σὺ ἀποκρίνασθαι μὲν οὐκ ἐθελήσοις, εἰρωνεύσοιο δὲ καὶ πάντα μᾶλλον ποιήσοις ἢ ἀποκρινοῖο, εἰ τίς τί σε ἐρωτᾷ.

Σοφὸς γὰρ εἶ, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ Θρασύμαχε· εὖ οὖν ἠδησθα ὅτι εἰ τινα ἔροιο ὅποσα ἐστὶν τὰ δώδεκα, καὶ ἐρόμενος προεῖποις [b] αὐτῷ – «Ὅπως μοι, ὦ ἄνθρωπε, μὴ ἐρεῖς ὅτι ἔστιν τὰ δώδεκα δις ἕξ μὴδ' ὅτι τρεῖς τέτταρα μὴδ' ὅτι ἑξάκις δύο μὴδ' ὅτι τετράκις τρία· ὡς οὐκ ἀποδέξομαί σου ἔαν τοιαῦτα φλυαρῆς» – δηλον οἶμαί σοι ἦν ὅτι οὐδεὶς ἀποκρινοῖτο τῷ οὕτως πυνθανομένῳ. ἀλλ' εἰ σοι εἶπεν «ὦ Θρασύμαχε, πῶς λέγεις; μὴ ἀποκρίνωμαι ὧν προεῖπες μὴδέν; πότερον, ὦ θαυμάσιε, μὴδ' εἰ τούτων τι τυγχάνει ὧν, ἀλλ' ἕτερον εἶπω τι [c] τοῦ ἀληθοῦς; ἢ πῶς λέγεις;» τί ἂν αὐτῷ εἶπες πρὸς ταῦτα;

Εἶεν, ἔφη· ὡς δὴ ὅμοιον τοῦτο ἐκείνῳ.

Οὐδέν γε κωλύει, ἦν δ' ἐγὼ· εἰ δ' οὖν καὶ μὴ ἔστιν ὅμοιον, φαίνεται δὲ τῷ ἐρωτηθέντι τοιοῦτον, ἥττον τι αὐτὸν οἶε ἀποκρινεῖσθαι τὸ φαινόμενον ἑαυτῷ, ἔαντε ἡμεῖς ἀπαγορεύωμεν ἔαντε μή;

Ἄλλο τι οὖν, ἔφη, καὶ σὺ οὕτω ποιήσεις ὧν ἐγὼ ἀπεῖπον, τούτων τι ἀποκρινῆ;

Οὐκ ἂν θαυμάσαμι, ἦν δ' ἐγὼ· εἰ μοι σκεψαμένῳ οὕτω δόξειεν.

[d] Τί οὖν, ἔφη, ἂν ἐγὼ δεῖξω ἑτέραν ἀπόκρισιν παρὰ πάσας ταύτας περὶ δικαιοσύνης, βελτίω τούτων; τί ἀξιοῖς παθεῖν;

Τί ἄλλο, ἦν δ' ἐγώ, ἢ ὅπερ προσήκει πάσχειν τῷ μὴ εἰδότι; προσήκει δέ που μαθεῖν παρὰ τοῦ εἰδότος καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ἀξιῶ παθεῖν.

Ἦδὺς γὰρ εἶ, ἔφη· ἀλλὰ πρὸς τῷ μαθεῖν καὶ ἀπότεισον ἀργύριον.

Οὐκοῦν ἐπειδάν μοι γένηται, εἶπον.

Ἄλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' ἔνεκα ἀργυρίου, ὃ Θρασύμαχε, λέγε· πάντες γὰρ ἡμεῖς Σωκράτει εἰσοίσομεν.

[e] Πάνυ γε οἶμαι, ἦ δ' ὅς ἴνα Σωκράτης τὸ εἰωθὸς διαπράξῃται· αὐτὸς μὲν μὴ ἀποκρίνηται, ἄλλου δ' ἀποκρινομένου λαμβάνη λόγον καὶ ἐλέγχῃ.

Πῶς γὰρ ἂν, ἔφην ἐγώ, ὃ βέλτιστε, τίς ἀποκρίναιτο πρῶτον μὲν μὴ εἰδὼς μηδὲ φάσκων εἰδέναί, ἔπειτα, εἶ τι καὶ οἶεται, περὶ τούτων ἀπειρημένον αὐτῷ εἶη ὅπως μηδὲν ἐρεῖ ὢν ἠγεῖται ὑπ' ἀνδρὸς οὐ φαύλου; ἀλλὰ σὲ δὴ μᾶλλον [338.a] εἰκὸς λέγειν· σὺ γὰρ δὴ φῆς εἰδέναί καὶ ἔχειν εἰπεῖν. μὴ οὖν ἄλλως ποιεῖ, ἀλλὰ ἐμοί τε χαρίζου ἀποκρινόμενος καὶ μὴ φθονήσης καὶ Γλαύκωνα τόνδε διδάξαι καὶ τοὺς ἄλλους.

Εἰπόντος δέ μου ταῦτα, ὃ τε Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο αὐτοῦ μὴ ἄλλως ποιεῖν. καὶ ὁ Θρασύμαχος φανερὸς μὲν ἦν ἐπιθυμῶν εἰπεῖν ἵν' εὐδοκιμήσειεν, ἠγούμενος ἔχειν ἀπόκρισιν παγκάλην προσεποιεῖτο δὲ φιλονικεῖν πρὸς τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον. τελευτῶν δὲ συνεχώρησεν, [b] κᾶπειτα, Αὕτη δὴ, ἔφη, ἡ Σωκράτους σοφία· αὐτὸν μὲν μὴ ἐθέλειν διδάσκειν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων περιμόντα μανθάνειν καὶ τούτων μηδὲ χάριν ἀποδιδόναι.

Ὅτι μὲν, ἦν δ' ἐγώ, μανθάνω παρὰ τῶν ἄλλων, ἀληθῆ εἶπες, ὃ Θρασύμαχε, ὅτι δὲ οὐ με φῆς χάριν ἐκτίνειν, ψεύδη ἐκτίνω γὰρ ὅσην δύναμαι. δύναμαι δὲ ἐπαινεῖν μόνον· χρήματα γὰρ οὐκ ἔχω. ὡς δὲ προθύμως τοῦτο δρῶ, ἕαν τίς μοι δοκῇ εὖ λέγειν, εὖ εἴση αὐτίκα δὴ μάλα, ἐπειδὴν ἀποκρίνη· οἶμαι γὰρ σε εὖ ἐρεῖν.

[c] Ἄκουε δὴ, ἦ δ' ὅς. φημί γὰρ ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπαινεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐθελήσεις.

Ἐὰν μάθω γε πρῶτον, ἔφην, τί λέγεις· νῦν γὰρ οὐπω οἶδα. τὸ τοῦ κρείττονος φῆς συμφέρον δίκαιον εἶναι. καὶ τοῦτο, ὃ Θρασύμαχε, τί ποτε λέγεις; οὐ γὰρ που τό γε τοιόνδε φῆς εἰ Πουλυδάμας ἡμῶν κρείττων ὁ παγκρατιαστὴς καὶ αὐτῷ συμφέρει τὰ βόεια κρέα πρὸς τὸ σῶμα, τοῦτο τὸ [d] σιτίον εἶναι καὶ ἡμῖν τοῖς ἥττοσιν ἐκείνου συμφέρον ἅμα καὶ δίκαιον.

Βδελυρὸς γὰρ εἶ, ἔφη, ὃ Σώκρατες, καὶ ταύτη ὑπολαμβάνεις ἢ ἂν κακουργήσῃς μάλιστα τὸν λόγον.

Οὐδαμῶς, ὃ ἄριστε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλὰ σαφέστερον εἶπε τί λέγεις.

Εἴτ' οὐκ οἶσθ', ἔφη, ὅτι τῶν πόλεων αἱ μὲν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται, αἱ δὲ ἀριστοκρατοῦνται;

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν τοῦτο κρατεῖ ἐν ἐκάστη πόλει, τὸ ἄρχον;

Πάνυ γε.

[e] Τίθεται δέ γε τοὺς νόμους ἐκάστη ἢ ἀρχὴ πρὸς τὸ αὐτῆ συμφέρον, δημοκρατία μὲν δημοκρατικούς, τυραννὶς δὲ τυραννικούς, καὶ αἱ ἄλλαι οὕτως θέμεναι δὲ ἀπέφηναν τοῦτο δίκαιον τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, τὸ σφίσι συμφέρον, καὶ τὸν τούτου ἐκβαίνοντα κολάζουσιν ὡς παρανομοῦντά τε καὶ ἀδικοῦντα. τοῦτ' οὖν ἐστίν, ὃ βέλτιστε, ὃ λέγω ἐν ἀπάσαις [339.a] ταῖς πόλεσιν ταῦτόν εἶναι δίκαιον, τὸ τῆς καθεστηκυίας ἀρχῆς συμφέρον· αὕτη δὲ πού κρατεῖ, ὥστε συμβαίνει τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ πανταχοῦ εἶναι τὸ αὐτὸ δίκαιον, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον.

Νῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἔμαθον ὃ λέγεις· εἰ δὲ ἀληθὲς ἢ μή, πειράσομαι μαθεῖν. τὸ συμφέρον μὲν οὖν, ὃ Θρασύμαχε, καὶ σὺ ἀπεκρίνω δίκαιον εἶναι – καίτοι ἔμοιγε ἀπηγόρευες ὅπως μὴ τοῦτο ἀποκρινοίμην – πρόσσεστιν δὲ δὴ αὐτόθι τὸ «τοῦ κρείττονος.»

[b] Σμικρὰ γε ἴσως, ἔφη, προσθήκη.

Οὕτω δῆλον οὐδ' εἰ μεγάλη· ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο σκεπτόν εἰ ἀληθῆ λέγεις, δῆλον. ἐπειδὴ γὰρ συμφέρον γέ τι εἶναι καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ τὸ δίκαιον, σὺ δὲ προστιθεῖς καὶ αὐτὸ φῆς εἶναι τὸ τοῦ κρείττονος, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ, σκεπτόν δῆ.

Σκόπει, ἔφη.

Ταῦτ' ἔσται, ἦν δ' ἐγώ. καὶ μοι εἶπέ· οὐ καὶ πείθεσθαι μέντοι τοῖς ἄρχουσιν δίκαιον φῆς εἶναι; Ἔγωγε.

[c] Πότερον δὲ ἀναμάρτητοί εἰσιν οἱ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκάσταις ἢ οἷοί τι καὶ ἁμαρτεῖν;

Πάντως πού, ἔφη, οἷοί τι καὶ ἁμαρτεῖν.

Οὐκοῦν ἐπιχειροῦντες νόμους τιθέναι τοὺς μὲν ὀρθῶς τιθέασιν, τοὺς δὲ τινὰς οὐκ ὀρθῶς;

Οἶμαι ἔγωγε.

Τὸ δὲ ὀρθῶς ἄρα τὸ τὰ συμφέροντά ἐστι τίθεσθαι ἑαυτοῖς, τὸ δὲ μὴ ὀρθῶς ἀσύμφορα; ἢ πῶς λέγεις;

Οὕτως.

Ἄ δ' ἂν θῶνται ποιητέον τοῖς ἀρχομένοις, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον;

Πῶς γὰρ οὔ;

[d] Οὐ μόνον ἄρα δίκαιόν ἐστιν κατὰ τὸν σὸν λόγον τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ποιεῖν ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον, τὸ μὴ συμφέρον.

Τί λέγεις σύ; ἔφη.

Ἄ σὺ λέγεις, ἔμοιγε δοκῶ σκοπῶμεν δὲ βέλτιον. οὐχ ὠμολόγηται τοὺς ἄρχοντας τοῖς ἀρχομένοις προστάττοντας ποιεῖν ἅττα ἐνίοτε διαμαρτάνειν τοῦ ἑαυτοῖς βελτίστου, ἃ δ' ἂν προστάττωσιν οἱ ἄρχοντες δίκαιον εἶναι τοῖς ἀρχομένοις ποιεῖν; ταῦτ' οὐχ ὠμολόγηται;

Οἶμαι ἔγωγε, ἔφη.

[e] Οἷου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ ἀσύμφορα ποιεῖν τοῖς ἄρχουσίν τε καὶ κρείττοσιν δίκαιον εἶναι ὠμολογησθαί σοι, ὅταν οἱ μὲν ἄρχοντες ἄκοντες κακὰ αὐτοῖς προστάττωσιν, τοῖς δὲ δίκαιον εἶναι φῆς ταῦτα ποιεῖν ἃ ἐκεῖνοι προσέταξαν – ἄρα τότε, ὃ σοφώτατε Θρασύμαχε,

οὐκ ἀναγκαῖον συμβαίνειν αὐτὸ οὕτωςί, δίκαιον εἶναι ποιεῖν τὸναντίον ἢ ὃ σὺ λέγεις; τὸ γὰρ τοῦ κρείττονος ἀσύμφορον δήπου προστάττεται τοῖς ἥττοσιν ποιεῖν.

[340.a]

Ναὶ μὰ Δί, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Πολέμαρχος, σαφέστατά γε.

Ἐὰν σύ γ', ἔφη, αὐτῷ μαρτυρήσης, ὁ Κλειτοφῶν ὑπολαβών.

Καὶ τί, ἔφη, δεῖται μάρτυρος; αὐτὸς γὰρ Θρασύμαχος ὁμολογεῖ τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐνίοτε ἑαυτοῖς κακὰ προστάττειν, τοῖς δὲ δίκαιον εἶναι ταῦτα ποιεῖν.

Τὸ γὰρ τὰ κελευόμενα ποιεῖν, ὦ Πολέμαρχε, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων δίκαιον εἶναι ἔθετο Θρασύμαχος.

Καὶ γὰρ τὸ τοῦ κρείττονος, ὦ Κλειτοφῶν, συμφέρον [b]δίκαιον εἶναι ἔθετο. ταῦτα δὲ ἀμφοτέρωθεν θέμενος ὡμολόγησεν αὐτὸς ἐνίοτε τοὺς κρείττους τὰ αὐτοῖς ἀσύμφορα κελεύειν τοὺς ἥττους τε καὶ ἀρχομένους ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτων τῶν ὁμολογιῶν οὐδὲν μᾶλλον τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον δίκαιον ἂν εἴη ἢ τὸ μὴ συμφέρον.

Ἄλλ', ἔφη ὁ Κλειτοφῶν, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ἔλεγεν ὃ ἡγοῖτο ὁ κρείττων αὐτῷ συμφέρειν· τοῦτο ποιητέον εἶναι τῷ ἥττονι, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο ἐτίθετο.

Ἄλλ' οὐχ οὕτως, ἦ δ' ὅς ὁ Πολέμαρχος, ἐλέγετο.

[c]Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πολέμαρχε, διαφέρει, ἀλλ' εἰ νῦν οὕτω λέγει Θρασύμαχος, οὕτως αὐτοῦ ἀποδεχόμεθα. Καί μοι εἶπέ, ὦ Θρασύμαχε· τοῦτο ἦν ὃ ἐβούλου λέγειν τὸ δίκαιον, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον δοκοῦν εἶναι τῷ κρείττονι, ἐάντε συμφέρη ἐάντε μή; οὕτω σε φῶμεν λέγειν;

Ἦκιστα γε, ἔφη· ἀλλὰ κρείττω με οἶμαι καλεῖν τὸν ἐξαμαρτάνοντα ὅταν ἐξαμαρτάνῃ;

Ἐγώ γε, εἶπον, ὦμην σε τοῦτο λέγειν ὅτε τοὺς ἄρχοντας ὡμολόγεις οὐκ ἀναμαρτήτους εἶναι ἀλλὰ τι καὶ ἐξαμαρτάνειν.

[d]Συκοφάντης γὰρ εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν τοῖς λόγοις· ἐπεὶ αὐτίκα ἰατρὸν καλεῖς σὺ τὸν ἐξαμαρτάνοντα περὶ τοὺς κάμνοντας κατ' αὐτὸ τοῦτο ὃ ἐξαμαρτάνει; ἢ λογιστικόν, ὃς ἂν ἐν λογισμῷ ἁμαρτάνῃ, τότε ὅταν ἁμαρτάνῃ, κατὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ' οἶμαι λέγομεν τῷ ῥήματι οὕτως, ὅτι ὁ ἰατρὸς ἐξήμαρτεν καὶ ὁ λογιστὴς ἐξήμαρτεν καὶ ὁ γραμματιστής· τὸ δ' οἶμαι ἕκαστος τούτων, καθ' ὅσον τοῦτ' ἔστιν [e]ὃ προσαγορεύομεν αὐτόν, οὐδέποτε ἁμαρτάνει· ὥστε κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον, ἐπειδὴ καὶ σὺ ἀκριβολογῆ, οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν ἁμαρτάνει. ἐπιλειπούσης γὰρ ἐπιστήμης ὁ ἁμαρτάνων ἁμαρτάνει, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δημιουργός· ὥστε δημιουργός ἢ σοφός ἢ ἄρχων οὐδεὶς ἁμαρτάνει τότε ὅταν ἄρχων ἦ, ἀλλὰ πᾶς γ' ἂν εἴποι ὅτι ὁ ἰατρὸς ἥμαρτεν καὶ ὁ ἄρχων ἥμαρτεν. τοιοῦτον οὖν δή σοι καὶ ἐμὲ ὑπόλαβε νυνδὴ ἀποκρίνεσθαι· τὸ δὲ ἀκριβέστατον ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν, τὸν ἄρχοντα, καθ' [341.a] ὅσον ἄρχων ἐστίν, μὴ ἁμαρτάνειν, μὴ ἁμαρτάνοντα δὲ τὸ αὐτῷ βέλτιστον τίθεσθαι, τοῦτο δὲ τῷ ἀρχομένῳ ποιητέον. ὥστε ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον δίκαιον λέγω, τὸ τοῦ κρείττονος ποιεῖν συμφέρον.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε· δοκῶ σοι συκοφαντεῖν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Οἶμαι γὰρ με ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τοῖς λόγοις κακουργοῦντά σε ἐρέσθαι ὡς ἠρόμην;

Εὖ μὲν οὖν οἶδα, ἔφη. καὶ οὐδέν γέ σοι πλέον ἔσται [b] οὔτε γὰρ ἄν με λάθοις κακουργῶν, οὔτε μὴ λαθῶν βιάσασθαι τῷ λόγῳ δύναιο.

Οὐδέ γ' ἄν ἐπιχειρήσῃμι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ μακάριε. ἀλλ' ἵνα μὴ αὐθις ἡμῖν τοιοῦτον ἐγγένηται, διόρισαι ποτέρως λέγεις τὸν ἄρχοντά τε καὶ τὸν κρείττονα, τὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἢ τὸν ἀκριβεῖ λόγῳ, ὃ νυνδὴ ἔλεγες, οὗ τὸ συμφέρον κρείττονος ὄντος δίκαιον ἔσται τῷ ἥττονι ποιεῖν.

Τὸν τῷ ἀκριβεστάτῳ, ἔφη, λόγῳ ἄρχοντα ὄντα. πρὸς ταῦτα κακούργει καὶ συκοφάντει, εἴ τι δύνασαι – οὐδέν σου παρίεμαι – ἀλλ' οὐ μὴ οἴός τ' ἦς.

[c] Οἶε γὰρ ἄν με, εἶπον, οὕτω μανῆναι ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον;

Νῦν γοῦν, ἔφη, ἐπεχείρησας, οὐδὲν ὦν καὶ ταῦτα.

Ἄδην, ἦν δ' ἐγώ, τῶν τοιούτων. ἀλλ' εἶπέ μοι ὁ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ ἰατρός, ὃν ἄρτι ἔλεγες, πότερον χρηματιστής ἐστίν ἢ τῶν καμνόντων θεραπευτής; καὶ λέγε τὸν τῷ ὄντι ἰατρὸν ὄντα.

Τῶν καμνόντων, ἔφη, θεραπευτής.

Τί δὲ κυβερνήτης; ὁ ὀρθῶς κυβερνήτης ναυτῶν ἄρχων ἐστίν ἢ ναύτης;

Ναυτῶν ἄρχων.

[d] Οὐδὲν οἶμαι τοῦτο ὑπολογιστέον, ὅτι πλεῖ ἐν τῇ νηί, οὐδ' ἐστὶν κλητέος ναύτης; οὐ γὰρ κατὰ τὸ πλεῖν κυβερνήτης καλεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν τῶν ναυτῶν ἀρχήν.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Οὐκοῦν ἐκάστῳ τούτων ἔστιν τι συμφέρον;

Πάνυ γε.

Οὐ καὶ ἡ τέχνη, ἦν δ' ἐγώ, ἐπὶ τούτῳ πέφυκεν, ἐπὶ τῷ τὸ συμφέρον ἐκάστῳ ζητεῖν τε καὶ ἐκπορίζειν;

Ἐπὶ τούτῳ, ἔφη.

Ἄρ' οὖν καὶ ἐκάστη τῶν τεχνῶν ἔστιν τι συμφέρον ἄλλο ἢ ὅτι μάλιστα τελέαν εἶναι;

[e] Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς;

Ὡσπερ, ἔφην ἐγώ, εἴ με ἔροιο εἰ ἐξαρκεῖ σώματι εἶναι σώματι ἢ προσδεῖται τινος, εἶπομι' ἄν ὅτι «Παντάπασι μὲν οὖν προσδεῖται. διὰ ταῦτα καὶ ἡ τέχνη ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ νῦν ηἰρημένη, ὅτι σῶμά ἐστιν πονηρὸν καὶ οὐκ ἐξαρκεῖ αὐτῷ τοιούτῳ εἶναι. τούτῳ οὖν ὅπως ἐκπορίζῃ τὰ συμφέροντα, ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάσθη ἡ τέχνη.» ἢ ὀρθῶς σοι δοκῶ, ἔφην, ἄν εἰπεῖν οὕτω λέγων, ἢ οὐ;

Ὅρθως, ἔφη.

[342.a]

Τί δὲ δῆ; αὐτὴ ἡ ἰατρικὴ ἐστὶν πονηρά, ἢ ἄλλη τις τέχνη ἔσθ' ὅτι προσδεῖται τινος ἀρετῆς – ὥσπερ ὀφθαλμοὶ ὄψεως καὶ ὠτα ἀκοῆς καὶ διὰ ταῦτα ἐπ' αὐτοῖς δεῖ τινος τέχνης τῆς τὸ συμφέρον εἰς αὐτὰ ταῦτα σκευομένης τε καὶ ἐκποριούσης – ἄρα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τέχνῃ ἔνι τις πονηρία, καὶ δεῖ ἐκάστη τέχνη ἄλλης τέχνης ἢ τις αὐτῇ τὸ συμφέρον σκέπεται, καὶ τῇ σκοπούμενη ἐτέρας αὐτῆς τοιαύτης, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀπέραντον; [b] ἢ αὐτὴ αὐτῇ τὸ συμφέρον σκέπεται; ἢ οὔτε αὐτῆς οὔτε ἄλλης προσδεῖται ἐπὶ τὴν αὐτῆς πονηρίαν τὸ συμφέρον

σκοπεῖν· οὔτε γὰρ πονηρία οὔτε ἄμαρτία οὐδεμία οὐδεμιᾶ τέχνη πάρεστιν, οὐδὲ προσήκει τέχνη ἄλλω τὸ συμφέρον ζητεῖν ἢ ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστίν, αὐτὴ δὲ ἀβλαβὴς καὶ ἀκέραιός ἐστιν ὀρθὴ οὔσα, ἕωςπερ ἂν ἢ ἐκάστη ἀκριβὴς ὅλη ἤπερ ἐστίν; καὶ σκοπεῖ ἐκείνῳ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ οὕτως ἢ ἄλλως ἔχει;

Οὕτως, ἔφη, φαίνεται.

[c] Οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἰατρικὴ ἰατρικὴ τὸ συμφέρον σκοπεῖ ἀλλὰ σώματα.

Ναί, ἔφη.

Οὐδὲ ἵππικὴ ἵππικὴ ἀλλ' ἵπποις οὐδὲ ἄλλῃ τέχνη οὐδεμία ἑαυτῇ – οὐδὲ γὰρ προσδεῖται – ἀλλ' ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστίν.

Φαίνεται, ἔφη, οὕτως.

Ἀλλὰ μὴν, ὦ Θρασύμαχε, ἄρχουσί γε αἱ τέχναι καὶ κρατοῦσιν ἐκείνου οὐπὲρ εἰσὶν τέχναι.

Συνεχώρησεν ἐνταῦθα καὶ μάλα μόγις.

Οὐκ ἄρα ἐπιστήμη γε οὐδεμία τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον σκοπεῖ οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἥττονός τε καὶ ἄρχομένου [d] ὑπὸ ἑαυτῆς.

Συνωμολόγησε μὲν καὶ ταῦτα τελευτῶν, ἐπεχείρει δὲ περὶ αὐτὰ μάχεσθαι· ἐπειδὴ δὲ ὠμολόγησεν, ἄλλο τι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδὲ ἰατρὸς οὐδεὶς, καθ' ὅσον ἰατρὸς, τὸ τῷ ἰατρῷ συμφέρον σκοπεῖ οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ κείμενῳ; ὠμολόγηται γὰρ ὁ ἀκριβὴς ἰατρὸς σωματῶν εἶναι ἄρχων ἀλλ' οὐ χρηματιστής. ἢ οὐχ ὠμολόγηται;

Συνέφη.

Οὐκοῦν καὶ ὁ κυβερνήτης ὁ ἀκριβὴς ναυτῶν εἶναι ἄρχων ἀλλ' οὐ ναύτης;

[e] ὠμολόγηται.

Οὐκ ἄρα ὅ γε τοιοῦτος κυβερνήτης τε καὶ ἄρχων τὸ τῷ κυβερνήτῃ συμφέρον σκέπεται τε καὶ προστάξει, ἀλλὰ τὸ τῷ ναύτῃ τε καὶ ἄρχομένῳ.

Συνέφησε μόγις.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε, οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς ἐν οὐδεμιᾶ ἀρχῇ, καθ' ὅσον ἄρχων ἐστίν, τὸ αὐτῷ συμφέρον σκοπεῖ οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ καὶ ὃ ἂν αὐτὸς δημιουργῇ, καὶ πρὸς ἐκείνο βλέπων καὶ τὸ ἐκείνῳ συμφέρον καὶ πρέπον, καὶ λέγει ἢ λέγει καὶ ποιεῖ ἢ ποιεῖ ἅπαντα.

[343.a]

Ἐπειδὴ οὖν ἐνταῦθα ἤμεν τοῦ λόγου καὶ πᾶσι καταφανὲς ἦν ὅτι ὁ τοῦ δικαίου λόγος εἰς τοῦναντίον περιεστήκει, ὁ Θρασύμαχος ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνεσθαι, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τίτθῃ σοι ἔστιν;

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· οὐκ ἀποκρίνεσθαι χρῆν μᾶλλον ἢ τοιαῦτα ἐρωτᾶν;

Ὅτι τοί σε, ἔφη, κορυζῶντα περιορᾷ καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον, ὅς γε αὐτῇ οὐδὲ πρόβατα οὐδὲ ποιμένα γινώσκεις.

Ὅτι δὴ τί μάλιστα; ἦν δ' ἐγώ.

[b] Ὅτι οἶει τοὺς ποιμένας ἢ τοὺς βουκόλους τὸ τῶν προβάτων ἢ τὸ τῶν βοῶν ἀγαθὸν σκοπεῖν καὶ παχύνειν αὐτοὺς καὶ θεραπεύειν πρὸς ἄλλο τι βλέποντας ἢ τὸ τῶν δεσποτῶν

ἀγαθὸν καὶ τὸ αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας, οἱ ὡς ἀληθῶς ἄρχουσιν, ἄλλως πως ἡγῆ διανοεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἢ ὥσπερ ἄν τις πρὸς πρόβατα διατεθεῖη, καὶ ἄλλο τι σκοπεῖν αὐτοὺς διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἢ τοῦτο, [c] ὅθεν αὐτοὶ ὠφελήσονται. καὶ οὕτω πόρρω εἶπερὶ τε τοῦ δικαίου καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδίκου τε καὶ ἀδικίας, ὥστε ἀγνοεῖς ὅτι ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ τὸ δίκαιον ἀλλότριον ἀγαθὸν τῷ ὄντι, τοῦ κρείττονός τε καὶ ἄρχοντος συμφέρον, οἰκεία δὲ τοῦ πειθομένου τε καὶ ὑπηρετοῦντος βλάβη, ἡ δὲ ἀδικία τοῦναντίον, καὶ ἄρχει τῶν ὡς ἀληθῶς εὐηθικῶν τε καὶ δικαίων, οἱ δ' ἀρχόμενοι ποιοῦσιν τὸ ἐκείνου συμφέρον κρείττονος ὄντος, καὶ εὐδαίμονα ἐκείνον ποιοῦσιν ὑπηρετοῦντες [d] αὐτῷ, ἑαυτοὺς δὲ οὐδ' ὅπωςιοῦν. σκοπεῖσθαι δέ, ὡς εὐηθέστατε Σώκρατες, οὕτωςι χρή, ὅτι δίκαιος ἀνὴρ ἀδίκου πανταχοῦ ἔλαττον ἔχει. πρῶτον μὲν ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις, ὅπου ἄν ὁ τοιοῦτος τῷ τοιούτῳ κοινωνήσῃ, οὐδαμοῦ ἄν εὗροις ἐν τῇ διαλύσει τῆς κοινωνίας πλέον ἔχοντα τὸν δίκαιον τοῦ ἀδίκου ἀλλ' ἔλαττον ἔπειτα ἐν τοῖς πρὸς τὴν πόλιν, ὅταν τέτινες εἰσφοραὶ ᾖσιν, ὁ μὲν δίκαιος ἀπὸ τῶν ἴσων πλέον εἰσφέρει, ὁ δ' ἔλαττον, ὅταν τε λήψεις, [e] ὁ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ πολλὰ κερδαίνει. καὶ γὰρ ὅταν ἀρχὴν τινα ἀρχὴ ἐκάτερος, τῷ μὲν δικαίῳ ὑπάρχει, καὶ εἰ μηδεμία ἄλλη ζημία, τά γε οἰκεία δι' ἀμέλειαν μοχθηροτέρως ἔχειν, ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου μηδὲν ὠφελεῖσθαι διὰ τὸ δίκαιον εἶναι, πρὸς δὲ τοῦτοις ἀπεχθέσθαι τοῖς τε οἰκείοις καὶ τοῖς γνωρίμοις, ὅταν μηδὲν ἐθέλῃ αὐτοῖς ὑπηρετεῖν παρὰ τὸ δίκαιον τῷ δὲ ἀδίκῳ πάντα τούτων τάναντία ὑπάρχει. λέγω γὰρ [344.a] ὅνπερ νυνδὴ ἔλεγον, τὸν μεγάλα δυνάμενον πλεονεκτεῖν τοῦτον οὐκ σκόπει, εἴπερ βούλει κρίνειν ὅσῳ μᾶλλον συμφέρεῖ ἰδίᾳ αὐτῷ ἀδικὸν εἶναι ἢ τὸ δίκαιον. πάντων δὲ ῥᾶστα μαθήσῃ, ἐὰν ἐπὶ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν ἔλθῃς, ἢ τὸν μὲν ἀδικήσαντα εὐδαιμονέστατον ποιεῖ, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας καὶ ἀδικῆσαι οὐκ ἄν ἐθέλοντας ἀθλιωτάτους. ἔστιν δὲ τοῦτο τυραννίς, ἢ οὐ κατὰ σμικρὸν τὰλλότρια καὶ λάθρα καὶ βία ἀφαιρεῖται, καὶ ἱερὰ καὶ ὅσια καὶ ἴδια καὶ δημόσια, ἀλλὰ [b] συλλήβδην ὧν ἐφ' ἐκάστῳ μέρει ὅταν τις ἀδικήσας μὴ λάθῃ, ζημιοῦται τε καὶ ὄνειδῃ ἔχει τὰ μέγιστα – καὶ γὰρ ἱερόσυλοι καὶ ἀνδραποδισταὶ καὶ τοιχωρῦχοι καὶ ἀποστερηταὶ καὶ κλέπται οἱ κατὰ μέρη ἀδικοῦντες τῶν τοιούτων κακουργημάτων καλοῦνται – ἐπειδὴν δὲ τις πρὸς τοῖς τῶν πολιτῶν χρήμασιν καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδισάμενος δουλώσῃται, ἀντὶ τούτων τῶν αἰσχυρῶν ὀνομάτων εὐδαιμόνες καὶ μακάριοι [c] κέκληνται, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὅσοι ἄν πύθωνται αὐτὸν τὴν ὅλην ἀδικίαν ἡδίκηκότα· οὐ γὰρ τὸ ποιεῖν τὰ ἀδίκα ἀλλὰ τὸ πάσχειν φοβούμενοι ὄνειδίξουσιν οἱ ὄνειδίξοντες τὴν ἀδικίαν. οὕτως, ὡς Σώκρατες, καὶ ἰσχυρότερον καὶ ἐλευθεριώτερον καὶ δεσποτικώτερον ἀδικία δικαιοσύνης ἐστὶν ἰκανῶς γιγνομένη, καὶ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, τὸ μὲν τοῦ κρείττονος συμφέρον τὸ δίκαιον τυγχάνει ὄν, τὸ δ' ἀδικὸν ἑαυτῷ λυσιτελοῦν τε καὶ συμφέρον.

[d] Ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὄτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον· οὐ μὴν εἴασάν γε αὐτὸν οἱ παρόντες, ἀλλ' ἠγάγκασαν ὑπομεῖναι τε καὶ παρασχεῖν τῶν εἰρημένων λόγον. καὶ δὴ ἔγωγε καὶ αὐτὸς πάνυ ἐδεόμην τε καὶ εἶπον· ὦ δαιμόνιε Θρασύμαχε, οἷον ἐμβαλὼν λόγον ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι πρὶν διδάξαι ἰκανῶς ἢ μαθεῖν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως [e] ἔχει; ἢ σμικρὸν οἶε ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα διορίζεσθαι ὅλου βίου διαγωγὴν, ἢ ἄν διαγόμενος ἕκαστος ἡμῶν λυσιτελεστάτην ζωὴν ζῶῃ;

Ἐγὼ γὰρ οἶμαι, ἔφη ὁ Θρασύμαχος, τουτὶ ἄλλως ἔχειν;

Ἔοικας, ἦν δ' ἐγὼ – ἦτοι ἡμῶν γε οὐδὲν κήδεσθαι, οὐδέ τι φροντίζεῖν εἴτε χειρὸν εἴτε βέλτιον βιωσόμεθα ἀγνοοῦντες ὃ σὺ φῆς εἰδέναί. ἀλλ', ὠγαθέ, προθυμοῦ καὶ ἡμῖν ἐνδείξασθαι – [345.a] οὗτοι κακῶς σοι κείσεται ὅτι ἄν ἡμᾶς τοσοῦσδε ὄντας εὐεργετήσῃς – ἐγὼ γὰρ δὴ σοὶ λέγω τό γ' ἐμόν, ὅτι οὐ πειθομαι οὐδ' οἶμαι ἀδικίαν δικαιοσύνης κερδαλεώτερον εἶναι, οὐδ' ἐὰν ἔᾳ τις αὐτὴν καὶ μὴ διακωλύῃ πράττειν ἃ βούλεται. ἀλλ', ὠγαθέ, ἔστω μὲν ἀδικός,

δυνάσθω δὲ ἀδικεῖν ἢ τῷ λανθάνειν ἢ τῷ διαμάχεσθαι, ὅμως ἐμέ γε οὐ πείθει ὡς ἔστι τῆς δικαιοσύνης κερδαλεώτερον. ταῦτ' οὖν [b] καὶ ἕτερος ἴσως τις ἡμῶν πέπονθεν, οὐ μόνος ἐγώ· πείσον οὖν, ὦ μακάριε, ἱκανῶς ἡμᾶς ὅτι οὐκ ὀρθῶς βουλευόμεθα δικαιοσύνην ἀδικίας περὶ πλείονος ποιούμενοι.

Καὶ πῶς, ἔφη, σὲ πείσω; εἰ γὰρ οἷς νυνδὴ ἔλεγον μὴ πέπεισαι, τί σοι ἔτι ποιήσω; ἢ εἰς τὴν ψυχὴν φέρων ἐνθῶ τὸν λόγον;

Μὰ Δί, ἦν δ' ἐγώ, μὴ σύ γε· ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἃ ἂν εἴπης, ἔμμενε τούτοις, ἢ ἐὰν μετατιθῆ, φανερώς μετατίθεσο καὶ ἡμᾶς μὴ ἐξάπατα. νῦν δὲ ὀρθῶς, ὦ Θρασύμαχε – ἔτι [c] γὰρ τὰ ἔμπροσθεν ἐπισκεψώμεθα – ὅτι τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν τὸ πρῶτον ὀριζόμενος τὸν ὡς ἀληθῶς ποιμένα οὐκέτι ᾧου δεῖν ὑστερον ἀκριβῶς φυλάξαι, ἀλλὰ πιαίνειν οἶει αὐτὸν τὰ πρόβατα, καθ' ὅσον ποιμὴν ἐστίν, οὐ πρὸς τὸ τῶν προβάτων βέλτιστον βλέποντα ἀλλ', ὥσπερ δαιτυμόνα τινὰ καὶ μέλλοντα ἐστιάσεσθαι, πρὸς τὴν εὐωχίαν, ἢ αὖ πρὸς τὸ [d] ἀποδόσθαι, ὥσπερ χρηματιστὴν ἀλλ' οὐ ποιμένα. τῇ δὲ ποιμενικῇ οὐ δήπου ἄλλου του μέλει ἢ ἐφ' ᾧ τέτακται, ὅπως τούτῳ τὸ βέλτιστον ἐκποριεῖ – ἐπεὶ τά γε αὐτῆς ὥστ' εἶναι βελτίστη ἱκανῶς δήπου ἐκπεπόρισται, ἕως γ' ἂν μηδὲν ἐνδέη τοῦ ποιμενικῆ εἶναι – οὕτω δὲ ᾧμην ἔγωγε νυνδὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἡμῖν ὁμολογεῖν πᾶσαν ἀρχήν, καθ' ὅσον ἀρχή, μηδενὶ ἄλλῳ τὸ βέλτιστον σκοπεῖσθαι ἢ ἐκείνῳ, τῷ [e] ἀρχομένῳ τε καὶ θεραπευομένῳ, ἐν τε πολιτικῇ καὶ ἰδιωτικῇ ἀρχῇ. σὺ δὲ τοὺς ἀρχοντας ἐν ταῖς πόλεσιν, τοὺς ὡς ἀληθῶς ἀρχοντας, ἐκόντας οἶει ἀρχεῖν;

Μὰ Δί οὐκ, ἔφη, ἀλλ' εὖ οἶδα.

Τί δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε; τὰς ἄλλας ἀρχὰς οὐκ ἐννοεῖς ὅτι οὐδεὶς ἐθέλει ἀρχεῖν ἐκόν, ἀλλὰ μισθὸν αἰτοῦσιν, ὡς οὐχὶ αὐτοῖσιν ὠφελίαν ἐσομένην ἐκ τοῦ ἀρχεῖν ἀλλὰ [346.a] τοῖς ἀρχομένοις; ἐπεὶ τοσόνδε εἶπέ· οὐχὶ ἐκάστην μέντοι φαμὲν ἐκάστοτε τῶν τεχνῶν τούτῳ ἑτέραν εἶναι, τῷ ἑτέραν τὴν δύναμιν ἔχειν; καί, ὦ μακάριε, μὴ παρὰ δόξαν ἀποκρίνου, ἵνα τι καὶ περαίνωμεν.

Ἀλλὰ τούτῳ, ἔφη, ἑτέρα.

Οὐκοῦν καὶ ὠφελίαν ἐκάστη τούτων ἰδίαν τινὰ ἡμῖν παρέχεται ἀλλ' οὐ κοινήν, οἷον ἰατρικὴ μὲν ὑγίειαν, κυβερνητικὴ δὲ σωτηρίαν ἐν τῷ πλεῖν, καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω;

Πάνυ γε.

[b] Οὐκοῦν καὶ μισθωτικὴ μισθόν; αὕτη γὰρ αὐτῆς ἡ δύναμις ἢ τὴν ἰατρικὴν σὺ καὶ τὴν κυβερνητικὴν τὴν αὐτὴν καλεῖς; ἢ ἐάνπερ βούλη ἀκριβῶς διορῖζειν, ὥσπερ ὑπέθου, οὐδέν τι μᾶλλον, ἐὰν τις κυβερνῶν ὑγιῆς γίγνηται διὰ τὸ συμφέρον αὐτῷ πλεῖν ἐν τῇ θαλάττῃ, ἔνεκα τούτου καλεῖς μᾶλλον αὐτὴν ἰατρικὴν;

Οὐ δήτα, ἔφη.

Οὐδέ γ', οἶμαι, τὴν μισθωτικὴν, ἐὰν ὑγιαίνῃ τις μισθαρονῶν.

Οὐ δήτα.

Τί δέ; τὴν ἰατρικὴν μισθαρονητικὴν, ἐὰν ἰώμενός τις μισθαρονῆ;

[c] Οὐκ ἔφη.

Οὐκοῦν τὴν γε ὠφελίαν ἐκάστης τῆς τέχνης ἰδίαν ὠμολογήσαμεν εἶναι;

Ἔστω, ἔφη.

Ἦντινα ἄρα ὠφελίαν κοινῇ ὠφελοῦνται πάντες οἱ δημιουργοί, δηλονότι κοινῇ τινι τῶ αὐτῶ προσχρόμενοι ἀπ' ἐκείνου ὠφελοῦνται.

Ἔειπεν, ἔφη.

Φαμὲν δέ γε τὸ μισθὸν ἀρνημένους ὠφελῆσθαι τοὺς δημιουργοὺς ἀπὸ τοῦ προσχρῆσθαι τῇ μισθωτικῇ τέχνῃ γίνεσθαι αὐτοῖς.

Συνέφη μόγις.

[d] Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τέχνης ἐκάστω αὕτη ἡ ὠφελία ἐστίν, ἢ τοῦ μισθοῦ λήψις, ἀλλ', εἰ δεῖ ἀκριβῶς σκοπεῖσθαι, ἢ μὲν ἰατρικὴ ὑγίειαν ποιεῖ, ἢ δὲ μισθαρνητικὴ μισθόν, καὶ ἢ μὲν οἰκοδομικὴ οἰκίαν, ἢ δὲ μισθαρνητικὴ αὐτῇ ἐπομένῃ μισθόν, καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι οὕτως τὸ αὐτῆς ἐκάστη ἔργον ἐργάζεται καὶ ὠφελεῖ ἐκεῖνο ἐφ' ᾧ τέτακται. ἐὰν δὲ μὴ μισθὸς αὐτῇ προσγίγηται, ἔσθ' ὅτι ὠφελεῖται ὁ δημιουργὸς ἀπὸ τῆς τέχνης;

Οὐ φαίνεται, ἔφη.

[e] Ἄρ' οὖν οὐδ' ὠφελεῖ τότε, ὅταν προῖκα ἐργάζεται;

Οἶμαι ἔγωγε.

Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε, τοῦτο ἤδη δηλονότι, ὅτι οὐδεμία τέχνη οὐδὲ ἀρχὴ τὸ αὐτῇ ὠφέλιμον παρασκευάζει, ἀλλ', ὅπερ πάλαι ἐλέγομεν, τὸ τῶ ἀρχομένῳ καὶ παρασκευάζει καὶ ἐπιτάττει, τὸ ἐκείνου συμφέρον ἢ ττονος ὄντος σκοποῦσα, ἀλλ' οὐ τὸ τοῦ κρείττονος, διὰ δὴ ταῦτα ἔγωγε, ὦ φίλε Θρασύμαχε, καὶ ἄρτι ἔλεγον μηδένα ἐθέλειν ἐκόντα ἄρχειν καὶ τὰ ἀλλότρια κακὰ μεταχειρίζεσθαι ἀνορθοῦντα, [347.a] ἀλλὰ μισθὸν αἰτεῖν, ὅτι ὁ μέλλον καλῶς τῇ τέχνῃ πράξειν οὐδέποτε αὐτῶ τὸ βέλτιστον πράττει οὐδ' ἐπιτάττει κατὰ τὴν τέχνην ἐπιτάττων, ἀλλὰ τῶ ἀρχομένῳ ὧν δὴ ἔνεκα, ὡς ἔοικε, μισθὸν δεῖν ὑπάρχειν τοῖς μέλλουσιν ἐθελήσειν ἄρχειν, ἢ ἀργύριον ἢ τιμὴν, ἢ ζημίαν ἐὰν μὴ ἄρχῃ.

Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Γλαύκων· τοὺς μὲν γὰρ δύο μισθοὺς γινώσκω, τὴν δὲ ζημίαν ἦντινα λέγεις καὶ ὡς ἐν μισθοῦ μέρει εἴρηκας, οὐ συνῆκα.

Τὸν τῶν βελτίστων ἄρα μισθόν, ἔφην, οὐ συνιεῖς, δι' ὃν [b] ἄρχουσιν οἱ ἐπιεικέστατοι, ὅταν ἐθέλωσιν ἄρχειν. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸ φιλότιμόν τε καὶ φιλάργυρον εἶναι ὄνειδος λέγεται τε καὶ ἔστιν;

Ἔγωγε, ἔφη.

Διὰ ταῦτα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, οὔτε χρημάτων ἔνεκα ἐθέλουσιν ἄρχειν οἱ ἀγαθοὶ οὔτε τιμῆς οὔτε γὰρ φανερῶς πραπτόμενοι τῆς ἀρχῆς ἔνεκα μισθὸν μισθωτοὶ βούλονται κεκλησθαι, οὔτε λάθρα αὐτοὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς λαμβάνοντες κλέπται. οὐδ' αὖ τιμῆς ἔνεκα· οὐ γὰρ εἰσι φιλότιμοι. δεῖ δὴ [c] αὐτοῖς ἀνάγκην προσεῖναι καὶ ζημίαν, εἰ μέλλουσιν ἐθέλειν ἄρχειν – ὅθεν κινδυνεύει τὸ ἐκόντα ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἰέναι ἀλλὰ μὴ ἀνάγκην περιμένειν αἰσχροὺς νενομίσθαι – τῆς δὲ ζημίας μεγίστη τὸ ὑπὸ πονηροτέρου ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐθέλη ἄρχειν ἢν δεῖσαντές μοι φαίνονται ἄρχειν, ὅταν ἄρχωσιν, οἱ ἐπιεικεῖς, καὶ τότε ἔρχονται ἐπὶ τὸ ἄρχειν οὐχ ὡς ἐπ' ἀγαθόν τι ἰόντες οὐδ' ὡς εὐπαθήσοντες ἐν αὐτῶ, ἀλλ' [d] ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον καὶ οὐκ ἔχοντες ἑαυτῶν βελτίσιον ἐπιτρέψαι οὐδὲ ὁμοίους. ἐπεὶ κινδυνεύει πόλις ἀνδρῶν ἀγαθῶν εἰ γένοιτο, περιμάχητον ἂν εἶναι τὸ μὴ ἄρχειν ὡσπερ νυνὶ τὸ ἄρχειν, καὶ ἐνταῦθ' ἂν καταφανὲς γενέσθαι ὅτι τῶ ὄντι ἀληθινὸς ἄρχων οὐ πέφυκε τὸ αὐτῶ συμφέρον σκοπεῖσθαι ἀλλὰ τὸ τῶ ἀρχομένῳ ὥστε πᾶς ἂν ὁ γινώσκων τὸ ὠφελῆσθαι μᾶλλον ἔλοιτο ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλον ὠφελῶν πράγματα ἔχειν. τοῦτο μὲν οὖν ἔγωγε οὐδαμῇ συγχωρῶ [e] Θρασυμάχῳ, ὡς τὸ δίκαιόν ἐστιν τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὴ καὶ εἰς

αὐθις σκεψόμεθα· πολὺ δέ μοι δοκεῖ μείζον εἶναι ὃ νῦν λέγει Θρασύμαχος, τὸν τοῦ ἀδίκου βίον φάσκων εἶναι κρείττω ἢ τὸν τοῦ δικαίου. σὺ οὖν ποτέρως, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων, αἰρῆ; καὶ πότερον ἀληθεστέρως δοκεῖ σοι λέγεσθαι;

Τὸν τοῦ δικαίου ἔγωγε λυσιτελέστερον βίον εἶναι.

[348.a]

Ἦκουσας, ἦν δ' ἐγώ, ὅσα ἄρτι Θρασύμαχος ἀγαθὰ διήλθεν τῷ τοῦ ἀδίκου;

Ἦκουσα, ἔφη, ἀλλ' οὐ πείθομαι.

Βούλει οὖν αὐτὸν πείθωμεν, ἂν δυνώμεθά πη ἐξευρεῖν, ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγει;

Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἦ δ' ὅς.

Ἄν μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἀντικατατείναντες λέγωμεν

αὐτῷ λόγον παρὰ λόγον, ὅσα αὖ ἀγαθὰ ἔχει τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ αὐθις οὗτος, καὶ ἄλλον ἡμεῖς, ἀριθμεῖν δεήσει [b] τὰ ἀγαθὰ καὶ μετρεῖν ὅσα ἐκότεροι ἐν ἐκατέρῳ λέγομεν, καὶ ἤδη δικαστῶν τινῶν τῶν διακρινούτων δεησόμεθα· ἂν δὲ ὥσπερ ἄρτι ἀνομολογούμενοι πρὸς ἀλλήλους σκοπῶμεν, ἅμα αὐτοῖ τε δικασταὶ καὶ ῥήτορες ἐσόμεθα.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ὅποτέρως οὖν σοι, ἦν δ' ἐγώ, ἀρέσκει.

Οὕτως, ἔφη.

Ἦτι δῆ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε, ἀποκρίναι ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς. τὴν τελέαν ἀδικίαν τελέας οὔσης δικαιοσύνης λυσιτελεστέραν φῆς εἶναι;

[c] Πάνυ μὲν οὖν καὶ φημί, ἔφη, καὶ δι' ἅ, εἴρηκα.

Φέρε δῆ, τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν πῶς λέγεις; τὸ μὲν που ἀρετὴν αὐτοῖν καλεῖς, τὸ δὲ κακίαν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν τὴν μὲν δικαιοσύνην ἀρετὴν, τὴν δὲ ἀδικίαν κακίαν;

Εἰκός γ', ἔφη, ὦ ἠδιστε, ἐπειδὴ γε καὶ λέγω ἀδικίαν μὲν λυσιτελεῖν, δικαιοσύνην δ' οὐ.

Ἀλλὰ τί μῖν;

Τοῦναντίον, ἦ δ' ὅς.

Ἦ τὴν δικαιοσύνην κακίαν;

Οὐκ, ἀλλὰ πάνυ γενναίαν εὐήθειαν.

Τὴν ἀδικίαν ἄρα κακοήθειαν καλεῖς;

Οὐκ, ἀλλ' εὐβουλίαν, ἔφη.

Ἦ καὶ φρόνιμοί σοι, ὦ Θρασύμαχε, δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀγαθοὶ οἱ ἄδικοι;

Οἱ γε τελέως, ἔφη, οἷοί τε ἀδικεῖν, πόλεις τε καὶ ἔθνη δυνάμενοι ἀνθρώπων ὑφ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι· σὺ δὲ οἶμι με ἴσως τοὺς τὰ βαλλάντια ἀποτέμοντας λέγειν. λυσιτελεῖ μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐάνπερ λανθάνῃ· ἔστι δὲ οὐκ ἄξια λόγου, ἀλλ' ἂ νυνδὴ ἔλεγον.

[e] Τοῦτο μὲν, ἔφην, οὐκ ἀγνοῶ ὃ βούλει λέγειν, ἀλλὰ τόδε ἐθαύμασα, εἰ ἐν ἀρετῆς καὶ σοφίας τιθεὶς μέρει τὴν ἀδικίαν, τὴν δὲ δικαιοσύνην ἐν τοῖς ἐναντίοις.

Ἀλλὰ πάνυ οὕτω τίθημι.

Τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, ἤδη στερεώτερον, ὃ ἑταῖρε, καὶ οὐκέτι ῥάδιον ἔχειν ὅτι τις εἶπη. εἰ γὰρ λυσιτελεῖν μὲν τὴν ἀδικίαν ἐτίθεσο, κακίαν μέντοι ἢ αἰσχροὺν αὐτὸ ὁμολόγεις εἶναι ὥσπερ ἄλλοι τινές, εἴχομεν ἂν τι λέγειν κατὰ τὰ νομιζόμενα λέγοντες νῦν δὲ δῆλος εἶ ὅτι φήσεις αὐτὸ καὶ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν εἶναι καὶ τᾶλλα αὐτῷ πάντα προσθήσεις [349.a] ἢ ἡμεῖς τῷ δικαίῳ προσετίθεμεν, ἐπειδὴ γε καὶ ἐν ἀρετῇ αὐτὸ καὶ σοφία ἐτόλμησας θεῖναι.

Ἀληθέστατα, ἔφη, μαντεύη.

Ἄλλ' οὐ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, ἀποκνητέον γε τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν σκοπούμενον, ἕως ἂν σε ὑπολαμβάνω λέγειν ἄπερ διανοῆ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖς σύ, ὦ Θρασύμαχε, ἀτεχνῶς νῦν οὐ σκώπτειν, ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα περὶ τῆς ἀληθείας λέγειν.

Τί δέ σοι, ἔφη, τοῦτο διαφέρει, εἴτε μοι δοκεῖ εἴτε μή, ἀλλ' οὐ τὸν λόγον ἐλέγχεις;

[b] Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ τόδε μοι πειρῶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀποκρίνασθαι ὁ δίκαιος τοῦ δικαίου δοκεῖ τί σοι ἂν ἐθέλειν πλέον ἔχειν;

Οὐδαμῶς, ἔφη, οὐ γὰρ ἂν ἦν ἀστεῖος, ὥσπερ νῦν, καὶ εὐήθης.

Τί δέ; τῆς δικαίας πράξεως;

Οὐδὲ τῆς δικαίας, ἔφη.

Τοῦ δὲ ἀδίκου πότερον ἀξιοῖ ἂν πλεονεκτεῖν καὶ ἡγοῖτο δίκαιον εἶναι, ἢ οὐκ ἂν ἡγοῖτο; Ἡγοῖτ' ἂν, ἦ δ' ὅς, καὶ ἀξιοῖ, ἀλλ' οὐκ ἂν δύναίτο.

Ἄλλ' οὐ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, ἐρωτῶ, ἀλλ' εἰ τοῦ μὲν [c] δικαίου μὴ ἀξιοῖ πλέον ἔχειν μηδὲ βούλεται ὁ δίκαιος, τοῦ δὲ ἀδίκου;

Ἄλλ' οὕτως, ἔφη, ἔχει.

Τί δὲ δὴ ὁ ἄδικος; ἄρα ἀξιοῖ τοῦ δικαίου πλεονεκτεῖν καὶ τῆς δικαίας πράξεως;

Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη, ὅς γε πάντων πλέον ἔχειν ἀξιοῖ;

Οὐκοῦν καὶ ἀδίκου γε ἀνθρώπου τε καὶ πράξεως ὁ ἄδικος πλεονεκτῆσει καὶ ἀμιλλήσεται ὡς ἀπάντων πλεῖστον αὐτὸς λάβη;

Ἔστι ταῦτα.

Ἔδὲ δὴ λέγωμεν, ἔφην· ὁ δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτεῖ, τοῦ δὲ ἀνομοίου, ὁ δὲ ἄδικος τοῦ τε ὁμοίου καὶ [d] τοῦ ἀνομοίου;

Ἄριστα, ἔφη, εἰρηκας.

Ἔστιν δέ γε, ἔφην, φρόνιμός τε καὶ ἀγαθὸς ὁ ἄδικος, ὁ δὲ δίκαιος οὐδέτερος;

Καὶ τοῦτ', ἔφη, εὔ.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἔοικε τῷ φρονίμῳ καὶ τῷ ἀγαθῷ ὁ ἄδικος, ὁ δὲ δίκαιος οὐκ ἔοικεν;

Πῶς γὰρ οὐ μέλλει, ἔφη, ὁ τοιοῦτος ὦν καὶ εἰκέναι τοῖς τοιούτοις, ὁ δὲ μὴ εἰκέναι;

Καλῶς, τοιοῦτος ἄρα ἐστὶν ἐκάτερος αὐτῶν οἷσπερ ἔοικεν;

Ἄλλὰ τί μέλλει; ἔφη.

Εἶεν, ὦ Θρασύμαχε· μουσικὸν δέ τινα λέγεις, ἕτερον δὲ [e] ἄμουσον;

Ἔγωγε.

Πότερον φρόνιμον καὶ πότερον ἄφρονα;

Τὸν μὲν μουσικὸν δήπου φρόνιμον, τὸν δὲ ἄμουσον ἄφρονα.

Οὐκοῦν καὶ ἄπερ φρόνιμον, ἀγαθόν, ἃ δὲ ἄφρονα, κακόν;

Ναί.

Τί δὲ ἰατρικόν; οὐχ οὕτως;

Οὕτως.

Δοκεῖ ἂν οὖν τίς σοι, ὦ ἄριστε, μουσικὸς ἀνὴρ ἀρμοσπτόμενος λύραν ἐθέλειν μουσικοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ ἐπιτάσει καὶ ἀνέσει τῶν χορδῶν πλεονεκτεῖν ἢ ἀξιοῦν πλέον ἔχειν;

Οὐκ ἔμοιγε.

Τί δέ; ἀμούσου;

Ἀνάγκη, ἔφη.

[350a]

Τί δὲ ἰατρικόν; ἐν τῇ ἐδωδῇ ἢ πόσει ἐθέλειν ἂν τι ἰατρικοῦ πλεονεκτεῖν ἢ ἀνδρὸς ἢ πράγματος;

Οὐ δῆτα.

Μὴ ἰατρικοῦ δέ;

Ναί.

Περὶ πάσης δὴ ὅρα ἐπιστήμης τε καὶ ἀνεπιστημοσύνης εἴ τίς σοι δοκεῖ ἐπιστήμων ὅστισοῦν πλείω ἂν ἐθέλειν αἰρεῖσθαι ἢ ὅσα ἄλλος ἐπιστήμων ἢ πράττειν ἢ λέγειν, καὶ οὐ ταῦτα τῷ ὁμοίῳ ἑαυτῷ εἰς τὴν αὐτὴν προᾶξιν.

Ἄλλ' ἴσως, ἔφη, ἀνάγκη τοῦτό γε οὕτως ἔχειν.

Τί δὲ ὁ ἀνεπιστήμων; οὐχὶ ὁμοίως μὲν ἐπιστήμονος [b] πλεονεκτήσειεν ἂν, ὁμοίως δὲ ἀνεπιστήμονος;

Ἴσως.

Ὁ δὲ ἐπιστήμων σοφός;

Φημί.

Ὁ δὲ σοφὸς ἀγαθός;

Φημί.

Ὁ ἄρα ἀγαθός τε καὶ σοφὸς τοῦ μὲν ὁμοίου οὐκ ἐθελήσει πλεονεκτεῖν, τοῦ δὲ ἀνομοίου τε καὶ ἐναντίου.

Ἔοικεν, ἔφη.

Ὁ δὲ κακός τε καὶ ἀμαθὴς τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ ἐναντίου.

Φαίνεται.

Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε, ἦν δ' ἐγώ, ὁ ἄδικος ἡμῖν τοῦ ἀνομοίου τε καὶ ὁμοίου πλεονεκτεῖ; ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες;

Ἔγωγε, ἔφη.

[c] Ὁ δέ γε δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτῆσει, τοῦ δὲ ἀνομοίου;

Ναί.

Ἔοικεν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὁ μὲν δίκαιος τῷ σοφῷ καὶ ἀγαθῷ, ὁ δὲ ἄδικος τῷ κακῷ καὶ ἀμαθεῖ.

Κινδυνεύει.

Ἀλλὰ μὴν ὠμολογοῦμεν, ὦ γε ὅμοιος ἐκάτερος εἴη, τοιοῦτον καὶ ἐκάτερον εἶναι.

Ὁμολογοῦμεν γάρ.

Ὁ μὲν ἄρα δίκαιος ἡμῖν ἀναπέφανται ὧν ἀγαθός τε καὶ σοφός, ὁ δὲ ἄδικος ἀμαθὴς τε καὶ κακός.

Ὁ δὲ Θρασύμαχος ὠμολόγησε μὲν πάντα ταῦτα, οὐχ [d] ὡς ἐγὼ νῦν ῥαδίως λέγω, ἀλλ' ἐλκόμενος καὶ μόγις, μετὰ ἰδρωτός θυμαστοῦ ὄσου, ἅτε καὶ θέρους ὄντος – τότε καὶ εἶδον ἐγώ, πρότερον δὲ οὐπω, Θρασύμαχον ἐρυθριῶντα – ἐπειδὴ δὲ οὐκ ὠμολογησάμεθα τὴν δικαιοσύνην ἀρετὴν εἶναι καὶ σοφίαν, τὴν δὲ ἀδικίαν κακίαν τε καὶ ἀμαθίαν, εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτω κείσθω, ἔφαμεν δὲ δὴ καὶ ἰσχυρὸν εἶναι τὴν ἀδικίαν. ἢ οὐ μέμνησαι, ὦ Θρασύμαχε;

Μέμνημαι, ἔφη· ἀλλ' ἔμοιγε οὐδὲ ἂν νῦν λέγεις ἀρέσκει, καὶ ἔχω περὶ αὐτῶν λέγειν. εἰ οὐκ ἔγωγε, εὖ οἶδ' ὅτι [e] δημηγορεῖν ἂν με φαίης. ἢ οὐκ ἔα με εἰπεῖν ὅσα βούλομαι, ἢ, εἰ βούλει ἐρωτᾶν, ἐρώτα· ἐγὼ δέ σοι, ὥσπερ ταῖς γραυσὶν ταῖς τοὺς μύθους λεγούσαις, «εἶεν» ἐρῶ καὶ κατανεύσομαι καὶ ἀνανεύσομαι.

Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ, παρὰ γε τὴν σαυτοῦ δόξαν.

Ὡστε σοί, ἔφη, ἀρέσκειν, ἐπειδήπερ οὐκ ἔῃς λέγειν. καίτοι τί ἄλλο βούλει;

Οὐδὲν μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλ' εἴπερ τοῦτο ποιήσεις, ποίει· ἐγὼ δὲ ἐρωτήσω.

Ἐρώτα δή.

Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ, ὅπερ ἄρτι, ἵνα καὶ ἐξῆς [351.a] διασκεψώμεθα τὸν λόγον, ὁποῖόν τι τυγχάνει ὄν δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν. ἐλέχθη γάρ που ὅτι καὶ δυνατώτερον καὶ ἰσχυρότερον εἴη ἀδικία δικαιοσύνης· νῦν δέ γ', ἔφην, εἴπερ σοφία τε καὶ ἀρετὴ ἐστὶν δικαιοσύνη, ῥαδίως οἶμαι φανήσεται καὶ ἰσχυρότερον ἀδικίας, ἐπειδήπερ ἐστὶν ἀμαθία ἢ ἀδικία – οὐδεὶς ἂν ἔτι τοῦτο ἀγνοήσειεν – ἀλλ' οὐ τι οὕτως ἀπλῶς, ὦ Θρασύμαχε, ἔγωγε ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τῆδὲ πη σκέψασθαι [b] πόλιν φαίης ἂν ἄδικον εἶναι καὶ ἄλλας πόλεις ἐπιχειρεῖν δουλοῦσθαι ἀδίκως καὶ καταδεδουλωθῆναι, πολλὰς δὲ καὶ ὑφ' ἑαυτῆ ἔχειν δουλωσαμένην;

Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη. καὶ τοῦτό γε ἡ ἀρίστη μάλιστα ποιήσει καὶ τελεώτατα οὕσα ἄδικος.

Μανθάνω, ἔφη, ὅτι σὸς οὗτος ἦν ὁ λόγος. ἀλλὰ τόδε περὶ αὐτοῦ σκοπῶ· πότερον ἢ κρείττων γιγνομένη πόλις πόλεως ἄνευ δικαιοσύνης τὴν δύναμιν ταύτην ἔξει, ἢ ἀνάγκη αὐτῇ μετὰ δικαιοσύνης;

[c] Εἰ μὲν, ἔφη, ὡς σὺ ἄρτι ἔλεγες ἔχει – ἡ δικαιοσύνη σοφία – μετὰ δικαιοσύνης· εἰ δ' ὡς ἐγὼ ἔλεγον, μετὰ ἀδικίας.

Πάνυ ἄγαμαι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε, ὅτι οὐκ ἐπινεύεις μόνον καὶ ἀνανεύεις, ἀλλὰ καὶ ἀποκρίνη πάνυ καλῶς.

Σοὶ γάρ, ἔφη, χαρίζομαι.

Εὖ γε σὺ ποιῶν· ἀλλὰ δὴ καὶ τόδε μοι χάρισαι καὶ λέγε· δοκεῖς ἂν ἢ πόλιν ἢ στρατόπεδον ἢ ληστὰς ἢ κλέπτας ἢ ἄλλο τι ἔθνος, ὅσα κοινῇ ἐπὶ τι ἔρχεται ἀδίκως, προῖξαι ἂν τι δύνασθαι, εἰ ἀδικοῖεν ἀλλήλους;

[d] Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς.

Τί δ' εἰ μὴ ἀδικοῖεν; οὐ μᾶλλον;

Πάνυ γε.

Στάσεις γάρ που, ὦ Θρασύμαχε, ἢ γε ἀδικία καὶ μίση καὶ μάχας ἐν ἀλλήλοις παρέχει, ἢ δὲ δικαιοσύνη ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν· ἦ γάρ;

Ἔστω, ἦ δ' ὅς, ἵνα σοὶ μὴ διαφέρωμαι.

Ἀλλ' εὖ γε σὺ ποιῶν, ὦ ἄριστε. τόδε δέ μοι λέγε· ἄρα εἰ τοῦτο ἔργον ἀδικίας, μῖσος ἐμποιεῖν ὅπου ἂν ἐνῆ, οὐ καὶ ἐν ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις ἐγγιγνομένη μισεῖν ποιήσει ἀλλήλους καὶ στασιάζειν καὶ ἀδυνάτους εἶναι κοινῇ μετ' [e] ἀλλήλων πράττειν;

Πάνυ γε.

Τί δὲ ἂν ἐν δυοῖν ἐγγένηται; οὐ διοίσονται καὶ μισήσουσιν καὶ ἐχθροὶ ἔσονται ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς δικαίοις;

Ἔσονται, ἔφη.

Ἐὰν δὲ δῆ, ὦ θαυμάσιε, ἐν ἐνὶ ἐγγένηται ἀδικία, μὴν μὴ ἀπολεῖ τὴν αὐτῆς δύναμιν, ἢ οὐδὲν ἦττον ἔξει;

Μηδὲν ἦττον ἐχέτω, ἔφη.

Οὐκοῦν τοιάνδε τινὰ φαίνεται ἔχουσα τὴν δύναμιν, οἴαν, ὅ ἂν ἐγγένηται, εἴτε πόλει τινὶ εἴτε γένει εἴτε στρατοπέδῳ εἴτε [352.a] ἄλλῳ ὄψωυν, πρῶτον μὲν ἀδύνατον αὐτὸ ποιεῖν πράττειν μεθ' αὐτοῦ διὰ τὸ στασιάζειν καὶ διαφέρεσθαι, ἔτι δ' ἐχθρὸν εἶναι ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἐναντίῳ παντὶ καὶ τῷ δικαίῳ; οὐχ οὕτως;

Πάνυ γε.

Καὶ ἐν ἐνὶ δὴ οἶμαι ἐνοῦσα ταῦτα ταῦτα ποιήσει ἄπερ πέφυκεν ἐργάζεσθαι· πρῶτον μὲν ἀδύνατον αὐτὸν πράττειν ποιήσει στασιάζοντα καὶ οὐχ ὁμοιοῦντα αὐτὸν ἑαυτῷ, ἔπειτα ἐχθρὸν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς δικαίοις ἦ γάρ;

Ναί.

Δίκαιοι δὲ γ' εἰσὶν, ὦ φίλε, καὶ οἱ θεοί;

Ἐστω, ἔφη.

[b] Καὶ θεοῖς ἄρα ἐχθρὸς ἔσται ὁ ἄδικος, ὃ Θρασύμαχε, ὁ δὲ δίκαιος φίλος.

Εὐωχοῦ τοῦ λόγου, ἔφη, θαρρόων· οὐ γὰρ ἔγωγέ σοι ἐναντιώσομαι, ἵνα μὴ τοῖσδε ἀπέχθωμαι.

Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὰ λοιπὰ μοι τῆς ἐστιάσεως ἀποπλήρωσον ἀποκρινόμενος ὥσπερ καὶ νῦν. ὅτι μὲν γὰρ καὶ σοφώτεροι καὶ ἀμείνους καὶ δυνατώτεροι πράττειν οἱ δίκαιο φαίνονται, οἱ δὲ ἄδικοι οὐδὲ πράττειν μετ' ἀλλήλων οἴοι [c] τε – ἀλλὰ δὴ καὶ οὐς φαμεν ἐρῶμένως πώποτέ τι μετ' ἀλλήλων κοινῇ προᾶξι ἀδίκους ὄντας, τοῦτο οὐ παντάπασιν ἀληθὲς λέγομεν· οὐ γὰρ ἂν ἀπείχοντο ἀλλήλων κομιδῇ ὄντες ἄδικοι, ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐνῆν τις αὐτοῖς δικαιοσύνη, ἢ αὐτοὺς ἐποίει μήτοι καὶ ἀλλήλους γε καὶ ἐφ' οὓς ἦσαν ἅμα ἀδικεῖν, δι' ἣν ἔπραξαν ἢ ἔπραξαν, ὠρμησαν δὲ ἐπὶ τὰ ἄδικα ἀδικία ἡμιμόχθηροι ὄντες, ἐπεὶ οἱ γε παμπόνηροι καὶ τελέως ἄδικοι τελέως εἰσι καὶ πράττειν ἀδύνατοι – ταῦτα [d] μὲν οὖν ὅτι οὕτως ἔχει μανθάνω, ἀλλ' οὐχ ὡς σὺ τὸ πρῶτον ἐτίθεσο· εἰ δὲ καὶ ἄμεινον ζῶσιν οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων καὶ εὐδαιμονέστεροί εἰσιν, ὅπερ τὸ ὕστερον προουθέμεθα σκέψασθαι, σκεπτέον. φαίνονται μὲν οὖν καὶ νῦν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν ὅμως δ' ἔτι βέλτιον σκεπτέον. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐπιτυχόντος ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὄντινα τρόπον χρῆ ζῆν.

Σκόπει δὴ, ἔφη.

Σκοπῶ, ἦν δ' ἐγώ. καὶ μοι λέγε· δοκεῖ τί σοι εἶναι ἵππου ἔργον;

[e] Ἐμοιγε.

Ἄρ' οὖν τοῦτο ἂν θείης καὶ ἵππου καὶ ἄλλου ὁτουοῦν ἔργον, ὃ ἂν ἢ μόνω ἐκείνω ποιῆ τις ἢ ἄριστα;

Οὐ μανθάνω, ἔφη.

Ἄλλ' ὧδε· ἔσθ' ὅτῳ ἂν ἄλλῳ ἴδοις ἢ ὀφθαλμοῖς;

Οὐ δῆτα.

Τί δέ; ἀκούσαις ἄλλῳ ἢ ὠσίν;

Οὐδαμῶς.

Οὐκοῦν δικαίως [ἂν] ταῦτα τούτων φαμὲν ἔργα εἶναι;

Πάνυ γε.

[353.a]

Τί δέ; μαχαίρα ἂν ἀμπέλου κλῆμα ἀποτέμοις καὶ σμίλη καὶ ἄλλοις πολλοῖς;

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἄλλ' οὐδενί γ' ἂν οἶμαι οὕτω καλῶς ὡς δρεπάνῳ τῷ ἐπὶ τούτῳ ἐργασθέντι.

Ἀληθῆ.

Ἄρ' οὖν οὐ τοῦτο τούτου ἔργον θήσομεν;

Θήσομεν μὲν οὖν.

Νῦν δὴ οἶμαι ἄμεινον ἂν μάθοις ὃ ἄρτι ἠρώτων, πυνθανόμενος εἰ οὐ τοῦτο ἐκάστου εἶη ἔργον ὃ ἂν ἢ μόνον τι ἢ κάλλιστα τῶν ἄλλων ἀπεργάζεται.

Ἀλλά, ἔφη, μανθάνω τε καὶ μοι δοκεῖ τοῦτο ἐκάστου [b] πράγματος ἔργον εἶναι.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. οὐκοῦν καὶ ἀρετὴ δοκεῖ σοι εἶναι ἐκάστω ὅπερ καὶ ἔργον τι προστέτακται; ἴωμεν δὲ ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ὀφθαλμῶν, φαμέν, ἔστι τι ἔργον;

Ἔστιν.

Ἄρ' οὖν καὶ ἀρετὴ ὀφθαλμῶν ἔστιν;

Καὶ ἀρετή.

Τί δέ; ὥτων ἦν τι ἔργον;

Ναί.

Οὐκοῦν καὶ ἀρετή;

Καὶ ἀρετή.

Τί δὲ πάντων πέρι τῶν ἄλλων; οὐχ οὕτω;

Οὕτω.

Ἔχε δὴ ἄρ' ἂν ποτε ὄμματα τὸ αὐτῶν ἔργον καλῶς [c] ἀπεργάσαιντο μὴ ἔχοντα τὴν αὐτῶν οἰκείαν ἀρετήν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἀρετῆς κακίαν;

Καὶ πῶς ἂν; ἔφη· τυφλότητα γὰρ ἴσως λέγεις ἀντὶ τῆς ὄψεως.

Ἦτις, ἦν δ' ἐγώ, αὐτῶν ἢ ἀρετῆ· οὐ γὰρ πω τοῦτο

ἔρωτῶ, ἀλλ' εἰ τῆ οἰκεία μὲν ἀρετῆ τὸ αὐτῶν ἔργον εὖ ἐργάσεται τὰ ἐργαζόμενα, κακία δὲ κακῶς.

Ἀληθές, ἔφη, τοῦτό γε λέγεις.

Οὐκοῦν καὶ ὅσα στερόμενα τῆς αὐτῶν ἀρετῆς κακῶς τὸ αὐτῶν ἔργον ἀπεργάσεται;

Πάνυ γε.

[d] Τίθεμεν οὖν καὶ τᾶλλα πάντα εἰς τὸν αὐτὸν λόγον;

Ἔμοιγε δοκεῖ.

Ἦτι δὴ, μετὰ ταῦτα τόδε σκέψαι. ψυχῆς ἔστιν τι ἔργον ὃ ἄλλω τῶν ὄντων οὐδ' ἂν ἐνὶ προξαις, οἷον τὸ τοιόνδε· τὸ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄρχειν καὶ βουλευέσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ἔσθ' ὅτω ἄλλω ἢ ψυχῇ δικαίως ἂν αὐτὰ ἀποδοῖμεν καὶ φαῖμεν ἴδια ἐκείνης εἶναι;

Οὐδενὶ ἄλλω.

Τί δ' αὖ τὸ ζῆν; οὐ ψυχῆς φήσομεν ἔργον εἶναι;

Μάλιστα γ', ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἀρετὴν φαμέν τινα ψυχῆς εἶναι;

Φαμέν.

[e] Ἄρ' οὖν ποτε, ὦ Θρασύμαχε, ψυχῇ τὰ αὐτῆς ἔργα εὖ ἀπεργάσεται στερομένη τῆς οἰκείας ἀρετῆς, ἢ ἀδύνατον;

Ἀδύνατον.

Ἀνάγκη ἄρα κακῆ ψυχῆ κακῶς ἄρχειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, τῇ δὲ ἀγαθῇ πάντα ταῦτα εὖ πράττειν.

Ἀνάγκη.

Οὐκοῦν ἀρετὴν γε συνεχωρήσαμεν ψυχῆς εἶναι δικαιοσύνην, κακίαν δὲ ἀδικίαν;

Συνεχωρήσαμεν γάρ.

Ἡ μὲν ἄρα δικαία ψυχὴ καὶ ὁ δίκαιος ἀνὴρ εὖ βιώσεται, κακῶς δὲ ὁ ἄδικος.

Φαίνεται, ἔφη, κατὰ τὸν σὸν λόγον.

[354.a]

Ἀλλὰ μὴν ὅ γε εὖ ζῶν μακάριός τε καὶ εὐδαίμων, ὁ δὲ μὴ τάναντία.

Πῶς γὰρ οὖ;

Ὁ μὲν δίκαιος ἄρα εὐδαίμων, ὁ δ' ἄδικος ἄθλιος.

Ἔστω, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν ἄθλιόν γε εἶναι οὐ λυσιτελεῖ, εὐδαίμονα δέ.

Πῶς γὰρ οὖ;

Οὐδέποτ' ἄρα, ὦ μακάριε Θρασύμαχε, λυσιτελέστερον ἀδικία δικαιοσύνης.

Ταῦτα δὴ σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἰσιτιάσθω ἐν τοῖς Βενδιδίοις.

Ἐπὶ σοῦ γε, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε, ἐπειδὴ μοι προῶς ἐγένου καὶ χαλεπαίνων ἐπαύσω. οὐ μέντοι καλῶς γε [b]εἰσιτίαμαι, δι' ἐμαυτὸν ἀλλ' οὐ διὰ σέ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ λίχνοι τοῦ ἀεὶ παραφερομένου ἀπογεύονται ἀρπάζοντες, πρὶν τοῦ προτέρου μετρίως ἀπολαῦσαι, καὶ ἐγώ μοι δοκῶ οὕτω, πρὶν δὲ τὸ πρῶτον ἐσκοποῦμεν εὐρεῖν, τὸ δίκαιον ὅτι ποτ' ἐστίν, ἀφέμενος ἐκείνου ὀρμηθεὶς ἐπὶ τὸ σκέψασθαι περὶ αὐτοῦ εἴτε κακία ἐστὶν καὶ ἀμαθία, εἴτε σοφία καὶ ἀρετή, καὶ ἐμπειρόντος αὖ ὑστερον λόγου, ὅτι λυσιτελέστερον ἢ ἀδικία τῆς δικαιοσύνης, οὐκ ἀπεσχόμην τὸ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀπ' ἐκείνου, ὥστε μοι νυνὶ γέγονεν ἐκ τοῦ διαλόγου μηδὲν [c]εἰδέναί· ὁπότε γὰρ τὸ δίκαιον μὴ οἶδα ὅ ἐστιν, σχολῆ εἶσομαι εἴτε ἀρετὴ τις οὔσα τυγχάνει εἴτε καὶ οὐ, καὶ πότερον ὁ ἔχων αὐτὸ οὐκ εὐδαίμων ἐστὶν ἢ εὐδαίμων.

---

10 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#)

Βιβλίον Β'

[357.a]

Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν ᾧμην λόγου ἀπηλλάχθαι· τὸ δ' ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, προοίμιον. ὁ γὰρ Γλαύκων ἀεὶ τε δὴ ἀνδρειότατος ὦν τυγχάνει πρὸς ἅπαντα, καὶ δὴ καὶ τότε τοῦ Θρασυμάχου τὴν ἀπόρρησιν οὐκ ἀπεδέξατο, ἀλλ' ἔφη· ὦ Σώκρατες, πότερον ἡμᾶς βούλει δοκεῖν πεπεικέναι ἢ ὡς [b]ἀληθῶς πείσαι ὅτι παντὶ τρόπῳ ἄμεινόν ἐστιν δίκαιον εἶναι ἢ ἄδικον;

Ὡς ἀληθῶς, εἶπον, ἔγωγ' ἂν ἐλοίμην, εἰ ἐπ' ἐμοὶ εἴη.

Οὐ τοίνυν, ἔφη, ποιεῖς ὃ βούλει. λέγε γάρ μοι ἄρα σοι δοκεῖ τοιόνδε τι εἶναι ἀγαθόν, ὃ δεξαίμεθ' ἂν ἔχειν οὐ τῶν ἀποβαινόντων ἐφιέμενοι, ἀλλ' αὐτὸ αὐτοῦ ἔνεκα ἀσπαζόμενοι, οἷον τὸ χαίρειν καὶ αἰ ἡδοναὶ ὅσαι ἀβλαβεῖς καὶ μηδὲν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ ταύτας γίγνεται ἄλλο ἢ χαίρειν ἔχοντα;

Ἔμοιγε, ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ τι εἶναι τοιοῦτον.

[c] Τί δέ; ὃ αὐτό τε αὐτοῦ χάριν ἀγαπῶμεν καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ γιγνομένων, οἷον αὖ τὸ φρονεῖν καὶ τὸ ὄραν καὶ τὸ ὑγιαίνειν; τὰ γὰρ τοιαῦτά που δι' ἀμφοτέρω ἀσπαζόμεθα.

Ναί, εἶπον.

Τρίτον δὲ ὁρᾷς τι, ἔφη, εἶδος ἀγαθοῦ, ἐν ᾧ τὸ γυμνάζεσθαι καὶ τὸ κάμνοντα ἰατρεύεσθαι καὶ ἰατρευσίς τε καὶ ὁ ἄλλος χρηματισμός; ταῦτα γὰρ ἐπίποννα φαῖμεν ἂν, ὠφελεῖν δὲ ἡμᾶς, καὶ αὐτὰ μὲν ἑαυτῶν ἔνεκα οὐκ ἂν δεξαίμεθα ἔχειν, [d] τῶν δὲ μισθῶν τε χάριν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα γίγνεται ἀπ' αὐτῶν.

Ἔστιν γὰρ οὖν, ἔφην, καὶ τοῦτο τρίτον. ἀλλὰ τί δή;

Ἐν ποίῳ, ἔφη, τούτων τὴν δικαιοσύνην τιθεῖς;

[358.a]

Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, ἐν τῷ καλλίστῳ, ὃ καὶ δι' αὐτὸ καὶ διὰ τὰ γιγνόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἀγαπητέον τῷ μέλλοντι μακαρίῳ ἔσεσθαι.

Οὐ τοίνυν δοκεῖ, ἔφη, τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ τοῦ ἐπιπόνου εἶδους, ὃ μισθῶν θ' ἔνεκα καὶ εὐδοκμήσεων διὰ δόξαν ἐπιτηδευτέον, αὐτὸ δὲ δι' αὐτὸ φευκτέον ὡς ὃν χαλεπόν.

Οἶδα, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι δοκεῖ οὕτω καὶ πάσαι ὑπὸ Θρασυμάχου ὡς τοιοῦτον ὃν ψέγεται, ἀδικία δ' ἐπαινεῖται· ἀλλ' ἐγὼ τις, ὡς ἔοικε, δυσμαθής.

[b] Ἦθι δή, ἔφη, ἄκουσον καὶ ἐμοῦ, ἐάν σοι ἔτι ταῦτα δοκῇ. Θρασύμαχος γάρ μοι φαίνεται πρῶαιτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφρις κηληθῆναι, ἐμοὶ δὲ οὐπω κατὰ νοῦν ἢ ἀπόδειξις γέγονεν περὶ ἐκατέρου· ἐπιθυμῶ γὰρ ἀκοῦσαι τί τ' ἔστιν ἐκάτερον καὶ τίνα ἔχει δύναμιν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐνδὸν ἐν τῇ ψυχῇ, τοὺς δὲ μισθοὺς καὶ τὰ γιγνόμενα ἀπ' αὐτῶν ἑᾶσαι χαίρειν. οὕτως οὖν ποιήσω, ἐάν καὶ σοὶ δοκῇ· ἐπανανεώσομαι [c] τὸν Θρασυμάχου λόγον, καὶ πρῶτον μὲν ἐρῶ δικαιοσύνην οἷον εἶναι φασιν καὶ ὅθεν γεγενῆσθαι, δεύτερον δὲ ὅτι πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες ἄκοντες ἐπιτηδεύουσιν ὡς ἀναγκαῖον ἀλλ' οὐκ ὡς ἀγαθόν, τρίτον δὲ ὅτι εἰκότως αὐτὸ δρῶσι· πολὺ γὰρ ἀμείνων ἄρα ὁ τοῦ ἀδίκου ἢ ὁ τοῦ δικαίου βίος, ὡς λέγουσιν. ἐπεὶ ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, οὐ τι δοκεῖ οὕτως ἀπορῶ μέντοι διατεθρυλημένος τὰ ὅσα ἀκούων Θρασυμάχου καὶ μυρίων ἄλλων, τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης λόγον, ὡς [d] ἄμεινον ἀδικίας, οὐδενός πω ἀκήκοα ὡς βούλομαι – βούλομαι δὲ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐγκωμιαζόμενον ἀκοῦσαι – μάλιστα δ' οἶμαι ἂν σοῦ πυθέσθαι. διὸ κατατείνας ἐρῶ τὸν ἀδικὸν βίον ἐπαινῶν, εἰπὼν δὲ ἐνδείξομαί σοι ὃν τρόπον αὖ βούλομαι καὶ σοῦ ἀκούειν ἀδικίαν μὲν ψέγοντος, δικαιοσύνην δὲ ἐπαινοῦντος. ἀλλ' ὅρα εἴ σοι βουλομένῳ ἄ λέγω.

Πάντων μάλιστα, ἦν δ' ἐγώ· περὶ γὰρ τίνος ἂν μᾶλλον πολλάκις τις νοῦν ἔχων χαίροι λέγων καὶ ἀκούων;

[e] Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις· καὶ ὃ πρῶτον ἔφην ἐρεῖν, περὶ τούτου ἄκουε, τί ὃν τε καὶ ὅθεν γέγονε δικαιοσύνη.

Πεφυκέναι γὰρ δή φασιν τὸ μὲν ἀδικεῖν ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι κακόν, πλέονι δὲ κακῷ ὑπερβάλλειν τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ ἀγαθῷ τὸ ἀδικεῖν, ὥστ' ἐπειδὰν ἀλλήλους ἀδικῶσί τε καὶ

ἀδικῶνται καὶ ἀμφοτέρων γεύονται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ [359.a] μὲν ἐκφεύγειν τὸ δὲ αἰρεῖν δοκεῖ λυσιτελεῖν συνθέσθαι ἀλλήλοις μήτ' ἀδικεῖν μήτ' ἀδικεῖσθαι· καὶ ἐντεῦθεν δὴ ἄρξασθαι νόμους τίθεσθαι καὶ συνθήκας αὐτῶν, καὶ ὀνομάσαι τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπίταγμα νόμιμον τε καὶ δίκαιον· καὶ εἶναι δὴ ταύτην γένεσίν τε καὶ οὐσίαν δικαιοσύνης, μεταξὺ οὕσαν τοῦ μὲν ἀρίστου ὄντος, ἐὰν ἀδικῶν μὴ διδῶ δίκην, τοῦ δὲ κακίστου, ἐὰν ἀδικούμενος τιμωρεῖσθαι ἀδύνατος ἦ· τὸ δὲ δίκαιον ἐν μέσῳ ὄν τούτων ἀμφοτέρων ἀγαπᾶσθαι οὐχ ὡς [b] ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς ἀρῶστίᾳ τοῦ ἀδικεῖν τιμώμενον· ἐπεὶ τὸν δυνάμενον αὐτὸ ποιεῖν καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνδρα οὐδ' ἂν ἐνὶ ποτε συνθέσθαι τὸ μήτε ἀδικεῖν μήτε ἀδικεῖσθαι· μαίνεσθαι γὰρ ἄν· ἢ μὲν οὖν δὴ φύσις δικαιοσύνης, ὃ Σώκρατες, αὕτη τε καὶ τοιαύτη, καὶ ἐξ ὧν πέφυκε τοιαῦτα, ὡς ὁ λόγος.

Ὡς δὲ καὶ οἱ ἐπιτηδεύοντες ἀδυναμία τοῦ ἀδικεῖν ἄκοντες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι, μάλιστα' ἂν αἰσθοίμεθα, εἰ τοιόνδε ποιήσαιμεν [c] τῇ διανοίᾳ· δόντες ἐξουσίαν ἑκατέρῳ ποιεῖν ὅτι ἂν βούληται, τῷ τε δικαίῳ καὶ τῷ ἀδίκῳ, εἴτ' ἐπακολουθήσαιμεν θεώμενοι ποῖ ἢ ἐπιθυμία ἑκάτερον ἄξει. ἐπ' αὐτοφώρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ εἰς ταῦτον ἰόντα διὰ τὴν πλεονεξίαν, ὃ πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν ὡς ἀγαθόν, νόμῳ δὲ βία παράγεται ἐπὶ τὴν τοῦ ἴσου τιμὴν. εἴη δ' ἂν ἡ ἐξουσία ἦν λέγω τοιαύδε μάλιστα, εἰ αὐτοῖς γένοιτο οἷαν [d] ποτέ φασιν δύναμιν τῷ [Γύγου] τοῦ Λυδοῦ προγόνῳ γενέσθαι. εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν ποιμένα θηγεύοντα παρὰ τῷ τότε Λυδίας ἄρχοντι, ὄμβρου δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ σεισμοῦ ῥαγῆναί τι τῆς γῆς καὶ γενέσθαι χάσμα κατὰ τὸν τόπον ἢ ἔνεμεν. ἰδόντα δὲ καὶ θαυμάσαντα καταβῆναι καὶ ἰδεῖν ἄλλα τε δὴ ἃ μυθολογοῦσιν θαυμαστά καὶ ἵππον χαλκοῦν, κοῖλον, θυρίδας ἔχοντα, καθ' ὧς ἐγκύψαντα ἰδεῖν ἐνόητα νεκρόν, ὡς φαίνεσθαι μείζω ἢ κατ' ἄνθρωπον, τοῦτον δὲ ἄλλο μὲν οὐδέν, περὶ δὲ [e] τῇ χειρὶ χρυσοῦν δακτύλιον ὄντα περιελόμενον ἐκβῆναι. συλλόγου δὲ γενομένου τοῖς ποιμέσιν εἰωθότος, ἴν' ἐξαγγέλλοιεν κατὰ μῆνα τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τὰ ποιμνία, ἀφικέσθαι καὶ ἐκεῖνον ἔχοντα τὸν δακτύλιον· καθήμενον οὖν μετὰ τῶν ἄλλων τυχεῖν τὴν σφενδόνην τοῦ δακτυλίου περιαγαγόντα πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὸ εἶσω τῆς χειρός, τούτου δὲ γενομένου [360.a] ἀφανῆ αὐτὸν γενέσθαι τοῖς παρακαθημένοις, καὶ διαλέγεσθαι ὡς περὶ οἰχομένου. καὶ τὸν θαυμάζειν τε καὶ πάλιν ἐπιψηλαφῶντα τὸν δακτύλιον στρέψαι ἔξω τὴν σφενδόνην, καὶ στρέψαντα φανερόν γενέσθαι. καὶ τοῦτο ἐννοήσαντα ἀποπειρᾶσθαι τοῦ δακτυλίου εἰ ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ αὐτῷ οὕτω συμβαίνειν, στρέφοντι μὲν εἶσω τὴν σφενδόνην ἀδήλω γίνεσθαι, ἔξω δὲ δήλω· αἰσθόμενον δὲ εὐθὺς διαπράξασθαι τῶν ἀγγέλων γενέσθαι τῶν παρὰ τὸν βασιλέα, ἐλθόντα [b] δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μοιχεύσαντα, μετ' ἐκείνης ἐπιθέμενον τῷ βασιλεῖ ἀποκτεῖναι καὶ τὴν ἀρχὴν οὕτω κατασχεῖν. εἰ οὖν δύο τοιούτω δακτυλίῳ γενοίσθην, καὶ τὸν μὲν ὁ δίκαιος περιθεῖτο, τὸν δὲ ὁ ἄδικος, οὐδεὶς ἂν γένοιτο, ὡς δόξειεν, οὕτως ἀδαμάντινος, ὃς ἂν μείνειεν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τολμήσειεν ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλοτριῶν καὶ μὴ ἄπτεσθαι, ἐξὸν αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀδεῶς ὅτι βούλοιο λαμβάνειν, [c] καὶ εἰσιόντι εἰς τὰς οἰκίας συγγίγνεσθαι ὅτῳ βούλοιο, καὶ ἀποκτείνουσαι καὶ ἐκ δεσμῶν λύειν οὐστῖνας βούλοιο, καὶ τᾶλλα πράττειν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἰσόθεον ὄντα. οὕτω δὲ δρῶν οὐδὲν ἂν διάφορον τοῦ ἑτέρου ποιοῖ, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτ' ἂν ἴοιεν ἀμφότεροι. καίτοι μέγα τοῦτο τεκμήριον ἂν φαίη τις ὅτι οὐδεὶς ἐκῶν δίκαιος ἀλλ' ἀναγκαζόμενος, ὡς οὐκ ἀγαθοῦ ἰδίᾳ ὄντος, ἐπεὶ ὅπου γ' ἂν οἴηται ἕκαστος οἷός τε ἔσεσθαι ἀδικεῖν, ἀδικεῖν. λυσιτελεῖν γὰρ δὴ οἶεται πᾶς ἀνὴρ πολὺν [d] μᾶλλον ἰδίᾳ τὴν ἀδικίαν τῆς δικαιοσύνης, ἀληθῆ οἰόμενος, ὡς φήσει ὁ περὶ τοῦ τοιούτου λόγου λέγων· ἐπεὶ εἴ τις τοιαύτης ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος μηδὲν ποτε ἐθέλοι ἀδικῆσαι μηδὲ ἄψαιτο τῶν ἄλλοτριῶν, ἀθλιώτατος μὲν ἂν δόξειεν εἶναι τοῖς αἰσθανομένοις καὶ ἀνοητότατος, ἐπαινοῖεν δ' ἂν αὐτὸν ἀλλήλων ἐναντίον ἐξαπατῶντες ἀλλήλους διὰ τὸν τοῦ ἀδικεῖσθαι φόβον. ταῦτα μὲν οὖν δὴ οὕτω.

[e] Τὴν δὲ κρίσιν αὐτὴν τοῦ βίου περὶ ὧν λέγομεν, ἐὰν διαστησώμεθα τὸν τε δικαιοτάτον καὶ τὸν ἀδικιώτατον, οἷοί τ' ἐσόμεθα κρίναι ὀρθῶς· εἰ δὲ μή, οὐ. τίς οὖν δὴ ἡ διάστασις; ἤδε· μηδὲν ἀφαιρῶμεν μήτε τοῦ ἀδίκου ἀπὸ τῆς ἀδικίας, μήτε τοῦ δικαίου ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ τέλειον ἐκάτερον εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα τιθῶμεν. πρῶτον μὲν οὖν ὁ ἄδικος ὥσπερ οἱ δεινοὶ δημιουργοὶ ποιεῖτω – οἷον κυβερνήτης ἄκρος ἢ ἰατρὸς τὰ τε ἀδύνατα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὰ δυνατὰ διαισθᾶ/[361.a]νεταί, καὶ τοῖς μὲν ἐπιχειρεῖ, τὰ δὲ ἑᾶ· ἔτι δὲ ἐὰν ἄρα πη σφαλῆ, ἱκανὸς ἐπανορθοῦσθαι – οὕτω καὶ ὁ ἄδικος ἐπιχειρῶν ὀρθῶς τοῖς ἀδικήμασιν λανθανέτω, εἰ μέλλει σφόδρα ἄδικος εἶναι. τὸν ἀλισκόμενον δὲ φαῦλον ἠγητέον· ἐσχάτη γὰρ ἀδικία δοκεῖν δίκαιον εἶναι μὴ ὄντα. δοτέον οὖν τῷ τελέως ἀδίκῳ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν, καὶ οὐκ ἀφαιρετέον ἀλλ' ἐατέον τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα τὴν μεγίστην δόξαν αὐτῷ [b] παρεσκευασμέναι εἰς δικαιοσύνην, καὶ ἐὰν ἄρα σφάλληται τι, ἐπανορθοῦσθαι δυνατῷ εἶναι, λέγειν τε ἱκανῷ ὄντι πρὸς τὸ πείθειν, ἐὰν τι μνηύηται τῶν ἀδικημάτων, καὶ βιάσασθαι ὅσα ἂν βίας δέηται, διὰ τε ἀνδρείαν καὶ ῥώμην καὶ διὰ παρασκευὴν φίλων καὶ οὐσίας. τοῦτον δὲ τοιοῦτον θέντες τὸν δίκαιον αὖ παρ' αὐτὸν ἰσθῶμεν τῷ λόγῳ, ἄνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον, κατ' Αἰσχύλον οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα. ἀφαιρετέον δὴ τὸ δοκεῖν. εἰ γὰρ δόξει δίκαιος [c] εἶναι, ἔσσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιοῦτω εἶναι· ἄδηλον οὖν εἶτε τοῦ δικαίου εἶτε τῶν δωρεῶν τε καὶ τιμῶν ἕνεκα τοιοῦτος εἶη. γυμνωτέος δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης καὶ ποιητέος ἐναντίως διακειμένος τῷ προτέρῳ· μηδὲν γὰρ ἀδικῶν δόξαν ἐχέτω τὴν μεγίστην ἀδικίας, ἵνα ἢ βεβασανισμένος εἰς δικαιοσύνην τῷ μὴ τέγγεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς γιγνομένων, ἀλλὰ ἴτω ἀμετάστατος μέχρι [d] θανάτου, δοκῶν μὲν εἶναι ἄδικος διὰ βίου, ὧν δὲ δίκαιος, ἵνα ἀμφοτέρω εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλυθότες, ὁ μὲν δικαιοσύνης, ὁ δὲ ἀδικίας, κρίνωνται ὁπότερος αὐτοῖν εὐδαιμονέστερος.

Βαβαῖ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Γλαύκων, ὡς ἐρῶμένως ἐκάτερον ὥσπερ ἀνδριάντα εἰς τὴν κρίσιν ἐκκαθαίρεις τοῖν ἀνδροῖν.

Ὡς μάλιστ', ἔφη, δύναμαι. ὄντοιν δὲ τοιοῦτοιν, οὐδὲν

ἔτι, ὡς ἐγῶμαι, χαλεπὸν ἐπεξελεθεῖν τῷ λόγῳ οἷος ἐκάτερον [e] βίος ἐπιμένει. λεκτέον οὖν καὶ δὴ κἂν ἀγροικοτέρως λέγηται, μὴ ἐμὲ οἴου λέγειν, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τοὺς ἐπαινοῦντας πρὸ δικαιοσύνης ἀδικίαν. ἐροῦσι δὲ τάδε, ὅτι οὕτω διακειμένος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, [362.a] δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τῷ φθαλμῷ, τελευτῶν πάντα κακὰ παθῶν ἀνασχίνδουλευθήσεται καὶ γνώσεται ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν. τὸ δὲ τοῦ Αἰσχύλου πολὺ ἦν ἄρα ὀρθότερον λέγειν κατὰ τοῦ ἀδίκου. τῷ ὄντι γὰρ φήσουσι τὸν ἄδικον, ἅτε ἐπιτηδεύοντα πρᾶγμα ἀληθείας ἐχόμενον καὶ οὐ πρὸς δόξαν ζῶντα, οὐ δοκεῖν ἄδικον ἀλλ' εἶναι ἐθέλειν,

βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενον,

[b] ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλευμάτα,

πρῶτον μὲν ἄρχειν ἐν τῇ πόλει δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι, ἔπειτα γαμῆν ὁπόθεν ἂν βούληται, ἐκδιδόναι εἰς οὓς ἂν βούληται, συμβάλλειν, κοινωνεῖν οἷς ἂν ἐθέλη, καὶ παρὰ ταῦτα πάντα ὠφελεῖσθαι κερδαίνοντα τῷ μὴ δυσχεραίνειν τὸ ἀδικεῖν· εἰς ἀγῶνας τοίνυν ἰόντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ περιγίγνεσθαι καὶ πλεονεκτεῖν τῶν ἐχθρῶν, πλεονεκτοῦντα δὲ πλουτεῖν καὶ [c] τοὺς τε φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τοὺς ἐχθροὺς βλάπτειν, καὶ θεοῖς θυσίας καὶ ἀναθήματα ἱκανῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς θύειν τε καὶ ἀνατιθέναι, καὶ θεραπεύειν τοῦ δικαίου πολὺ ἄμεινον τοὺς θεοὺς καὶ τῶν ἀνθρώπων οὓς ἂν βούληται, ὥστε καὶ θεοφιλέστερον αὐτὸν εἶναι μᾶλλον προσήκειν ἐκ τῶν εἰκότων ἢ τὸν δίκαιον. οὕτω φασίν, ὦ Σώκρατες, παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων τῷ ἀδίκῳ παρεσκευασθαι τὸν βίον ἄμεινον ἢ τῷ δικαίῳ.

[d] Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Γλαύκωνος ἐγὼ μὲν αὖ ἐν νῶ εἶχόν τι λέγειν πρὸς ταῦτα, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀδείμαντος, Οὐ τί που οἶει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς εἰρησθαι περὶ τοῦ λόγου;

Ἄλλὰ τί μὴν; εἶπον.

Αὐτό, ἦ δ' ὅς, οὐκ εἴρηται ὁ μάλιστα ἔδει ῥηθῆναι.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη· ὥστε καὶ σύ, εἴ τι ὅδε ἐλλείπει, ἐπάμυνε. καίτοι ἐμέ γε ἱκανὰ καὶ τὰ ὑπὸ τούτου ῥηθέντα καταπαλαῖσαι καὶ ἀδύνατον ποιῆσαι βοηθεῖν δικαιοσύνη.

[e] Καὶ ὅς, Οὐδέν, ἔφη, λέγεις· ἀλλ' ἔτι καὶ τάδε ἄκουε. δεῖ γὰρ διελθεῖν ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐναντίους λόγους ὧν ὅδε εἶπεν, οἷ δικαιοσύνην μὲν ἐπαινοῦσιν, ἀδικίαν δὲ ψέγουσιν, ἢ ἢ σαφέστερον ὅ μοι δοκεῖ βούλεσθαι Γλαύκων. λέγουσι δέ που καὶ παρακελεύονται πατέρες τε ὑέσιν, καὶ πάντες οἱ [363.a] τινῶν κηδόμενοι, ὡς χρὴ δίκαιον εἶναι, οὐκ αὐτὸ δικαιοσύνην ἐπαινοῦντες ἀλλὰ τὰς ἀπ' αὐτῆς εὐδοκμήσεις, ἵνα δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι γίγνηται ἀπὸ τῆς δόξης ἀρχαί τε καὶ γάμοι καὶ ὅσαπερ Γλαύκων διηλθεν ἄρτι, ἀπὸ τοῦ εὐδοκιμεῖν ὄντα τῷ δικαίῳ. ἐπὶ πλέον δὲ οὗτοι τὰ τῶν δοξῶν λέγουσιν. τὰς γὰρ παρὰ θεῶν εὐδοκμήσεις ἐμβάλλοντες ἄφθονα ἔχουσι λέγειν ἀγαθὰ, τοῖς ὁσίοις ἅ φασι θεοὺς διδόναι· ὥσπερ ὁ γενναῖος Ἡσίοδός τε καὶ Ὀμηρός φασι, ὁ μὲν τὰς δρυς [b] τοῖς δικαίοις τοὺς θεοὺς ποιεῖν ἄκρας μὲν τε φέρειν βαλάνους, μέσσας δὲ μελίσσας· εἰροπόκοι δ' ὄιες, φησὶν, μαλλοῖς καταβεβρίθασι, καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ἀγαθὰ τούτων ἐχόμενα. παραπλήσια δὲ καὶ ὁ ἕτερος ὡς τέ τευ γάρ φησιν

ἦ βασιλῆος ἀμύμονος ὅς τε θεουδῆς

εὐδικίας ἀνέχησι, φέρησι δὲ γαῖα μέλαινα

[c] πυροὺς καὶ κριθάς, βρίθησι δὲ δένδρεα καρπῶ,

τίκτη δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχη ἰχθύς.

Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τάγαθὰ καὶ ὁ ὑὸς αὐτοῦ παρὰ θεῶν διδόασιν τοῖς δικαίοις· εἰς Ἄιδου γὰρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ καὶ κατακλίναντες καὶ συμπόσιον τῶν ὁσίων κατασκευάσαντες ἐστεφανωμένους ποιοῦσιν τὸν ἅπαντα χρόνον [d] ἤδη διάγειν μεθύοντας, ἠγησάμενοι κάλλιστον ἀρετῆς μισθὸν μέθην αἰώνιον. οἱ δ' ἔτι τούτων μακροτέρους ἀποτείνουσι μισθοὺς παρὰ θεῶν· παῖδας γὰρ παιδῶν φασι καὶ γένος κατόπισθεν λείπεσθαι τοῦ ὁσίου καὶ εὐόρκου. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην· τοὺς δὲ ἀνοσίους αὖ καὶ ἀδίκους εἰς πηλὸν τινα κατορύττουσιν ἐν Ἄιδου καὶ κοσκίνῳ ὕδωρ ἀναγκάζουσι φέρειν, ἔτι τε ζῶντας [e] εἰς κακὰς δόξας ἄγοντες, ἅπερ Γλαύκων περὶ τῶν δικαίων δοξαζομένων δὲ ἀδίκων διηλθε τιμωρήματα, ταῦτα περὶ τῶν ἀδίκων λέγουσιν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔχουσι. ὁ μὲν οὖν ἔπαινος καὶ ὁ ψόγος οὗτος ἐκατέρων.

Πρὸς δὲ τούτοις σκέψαι, ὦ Σώκρατες, ἄλλο αὖ εἶδος λόγων περὶ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας ἰδία τε λεγόμενον [364.a] καὶ ὑπὸ ποιητῶν. πάντες γὰρ ἐξ ἐνὸς στόματος ὑμνοῦσιν ὡς καλὸν μὲν ἢ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μὲντοι καὶ ἐπίπονον, ἀκολασία δὲ καὶ ἀδικία ἠδὲ μὲν καὶ εὐπετὲς κτήσασθαι, δόξη δὲ μόνον καὶ νόμῳ αἰσχροὺς λυσιτελέστερα δὲ τῶν δικαίων τὰ ἄδικα ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος λέγουσι, καὶ πονηροὺς πλουσίους καὶ ἄλλας δυνάμεις ἔχοντας εὐδαμονίζειν καὶ τιμᾶν εὐχερῶς ἐθέλουσιν δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, τοὺς δὲ ἀτιμάζειν καὶ ὑπερορᾶν, οἷ ἂν πη ἀσθενεῖς τε [b] καὶ πένητες ὦσιν, ὁμολογοῦντες αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι τῶν ἐτέρων. τούτων δὲ πάντων οἱ περὶ θεῶν τε λόγοι καὶ ἀρετῆς θαυμασιώτατοι λέγονται, ὡς ἄρα καὶ θεοὶ πολλοῖς μὲν ἀγαθοῖς δυστυχίας τε καὶ βίον κακὸν ἔνειμαν, τοῖς δ' ἐναντίοις ἐναντίαν μοῖραν. ἀγύρται δὲ καὶ μάντις ἐπὶ πλουσίων θύρας ἰόντες πείθουσιν ὡς

ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη θυσίαις τε καὶ ἐπωδαῖς, εἴτε τι [c] ἀδίκημά του γέγονεν αὐτοῦ ἢ προγόνων, ἀκείσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἔορτῶν, ἐάν τέ τινα ἐχθρὸν πημῆναι ἐθέλη, μετὰ σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ βλάβῃσι ἐπαγωγαῖς τισιν καὶ καταδέσμοις, τοὺς θεοὺς, ὡς φασιν, πείθοντές σφισιν ὑπηρετεῖν. τούτοις δὲ πᾶσιν τοῖς λόγοις μάρτυρας ποιητὰς ἐπάγονται οἱ μὲν κακίας πέρι, εὐπετείας διδόντες, ὡς

τὴν μὲν κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι

[d] ῥηϊδίως λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει

τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωῶτα θεοὶ προπάροισεν ἔθηκαν

καὶ τινα ὁδὸν μακρὰν τε καὶ τραχεῖαν καὶ ἀνάντη· οἱ δὲ τῆς τῶν θεῶν ὑπ' ἀνθρώπων παραγωγῆς τὸν Ὅμηρον μαρτύρονται, ὅτι καὶ ἐκεῖνος εἶπεν –

λιστοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,

καὶ τοὺς μὲν θυσίαισι καὶ εὐχολαῖς ἀγαναῖσιν

[e] λοιβῆ τε κνίση τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι

λίσσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβῆη καὶ ἀμάρτη.

βίβλων δὲ ὄμαδον παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐκγόνων, ὡς φασιν, καθ' ἃς θυηπολοῦσιν, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ [365.a] παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσι μὲν ἔτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν, ἃς δὴ τελετὰς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς, μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περιμένει.

Ταῦτα πάντα, ἔφη, ὃ φίλε Σώκρατες, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα λεγόμενα ἀρετῆς πέρι καὶ κακίας, ὡς ἄνθρωποι καὶ θεοὶ περὶ αὐτὰ ἔχουσι τιμῆς, τί οἴομεθα ἀκουούσας νέων ψυχὰς ποιεῖν, ὅσοι εὐφυεῖς καὶ ἱκανοὶ ἐπὶ πάντα τὰ λεγόμενα ὥσπερ ἐπιπτόμενοι συλλογίσασθαι ἐξ αὐτῶν ποῖός τις ἂν [b] ὦν καὶ πῆ πορευθεὶς τὸν βίον ὡς ἄριστα διέλθοι; λέγοι γὰρ ἂν ἐκ τῶν εἰκότων πρὸς αὐτὸν κατὰ Πίνδαρον ἐκεῖνο τὸ Πότερον δίκαιον εἶναι ἢ σκολιαῖς ἀπάταις ἀναβᾶς καὶ ἐμαυτὸν οὕτω περιφράξας διαβῶ; τὰ μὲν γὰρ λεγόμενα δικαίῳ μὲν ὄντι μοι, ἐὰν μὴ καὶ δοκῶ ὄφελος οὐδὲν φασιν εἶναι, πόνους δὲ καὶ ζημίας φανεράς· ἀδίκῳ δὲ δόξαν δικαιοσύνης παρεσκευασμένῳ θεσπέσιος βίος λέγεται.

[c] οὐκοῦν, ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὰν ἀλάθειαν βιάται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτόν ὄλως πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλω περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτόν, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἐλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην. «Ἀλλὰ γὰρ, φησί τις, οὐ ῥάδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα.» Οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν εὐπετές, [d] φήσομεν, τῶν μεγάλων· ἀλλ' ὅμως, εἰ μέλλομεν εὐδαιμονήσειν, ταύτη ἰτέον, ὡς τὰ ἔχνη τῶν λόγων φέρει. ἐπὶ γὰρ τὸ λανθάνειν συνωμοσίας τε καὶ ἐταιρίας συνάξομεν, εἰσὶν τε πειθοῦς διδάσκαλοι σοφίαν δημογορικὴν τε καὶ δικανικὴν διδόντες, ἐξ ὧν τὰ μὲν πείσομεν, τὰ δὲ βιασόμεθα, ὡς πλεονεκτοῦντες δίκην μὴ διδόναι. «Ἀλλὰ δὴ θεοὺς οὔτε λανθάνειν οὔτε βιάσασθαι δυνατόν.» Οὐκοῦν, εἰ μὲν μὴ εἰσὶν ἢ μηδὲν αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπίνων μέλει, τί καὶ ἡμῖν [e] μελητέον τοῦ λανθάνειν; εἰ δὲ εἰσὶ τε καὶ ἐπιμελοῦνται, οὐκ ἄλλοθὲν τοι αὐτοὺς ἴσμεν ἢ ἀκηκόαμεν ἢ ἐκ τε τῶν νόμων καὶ τῶν γενεαλογησάντων ποιητῶν, οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι λέγουσιν ὡς εἰσὶν οἱοὶ θυσίαις τε καὶ εὐχολαῖς ἀγανῆσιν καὶ ἀναθήμασιν παράγεσθαι ἀναπειθόμενοι, οἷς ἢ ἀμφοτέρω ἢ οὐδέτερω πειστέον. εἰ δ' οὖν πειστέον, ἀδικητέον καὶ θυτέον [366.a] ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων. δίκαιοι μὲν γὰρ ὄντες ἀξήμιοι μόνον ὑπὸ θεῶν ἐσόμεθα, τὰ δ' ἐξ ἀδικίας κέρδη ἀπωσόμεθα· ἀδικοὶ δὲ κερδανούμεν

τε καὶ λισσόμενοι ὑπερβαίνοντες καὶ ἁμαρτάνοντες, πείθοντες αὐτοὺς ἀζήμιοι ἀπαλλάξομεν. «Ἄλλὰ γὰρ ἐν Ἄιδου δίκην δώσομεν ὧν ἂν ἐνθάδε ἀδικήσωμεν, ἢ αὐτοὶ ἢ παῖδες παίδων.» Ἄλλ', ὦ φίλε, φήσει λογιζόμενος, αἱ τελεταὶ αὐτὰ μέγα δύνανται καὶ οἱ λύσιοι θεοί, ὡς αἱ [b] μέγισται πόλεις λέγουσι καὶ οἱ θεῶν παῖδες ποιηταὶ καὶ προφήται τῶν θεῶν γενόμενοι, οἷ ταῦτα οὕτως ἔχειν μηνύουσιν.

Κατὰ τίνα οὖν ἔτι λόγον δικαιοσύνην ἂν πρὸς μεγίστης ἀδικίας αἰροίμεθ' ἄν, ἢν ἐὰν μετ' εὐσχημοσύνης κιβδήλου κτησώμεθα, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις πράξομεν κατὰ νοῦν ζῶντές τε καὶ τελευτήσαντες, ὡς ὁ τῶν πολλῶν τε καὶ ἄκρων λεγόμενος λόγος; ἐκ δὲ πάντων τῶν εἰρημένων [c] τίς μηχανή, ὧς Σώκρατες, δικαιοσύνην τιμᾶν ἐθέλῃν ἢ τις δύναμις ὑπάρχει ψυχῆς ἢ χρημάτων ἢ σώματος ἢ γένους, ἀλλὰ μὴ γελᾶν ἐπαινουμένης ἀκούοντα; ὡς δὴ τοι εἴ τις ἔχει ψευδῆ μὲν ἀποφῆναι ἃ εἰρήκαμεν, ἱκανῶς δὲ ἔγνωκεν ὅτι ἄριστον δικαιοσύνη, πολλήν που συγγνώμην ἔχει καὶ οὐκ ὀργίζεται τοῖς ἀδίκους, ἀλλ' οἶδεν ὅτι πλην εἴ τις θεία φύσει δυσχεραίνων τὸ ἀδικεῖν ἢ ἐπιστήμην λαβὼν [d] ἀπέχεται αὐτοῦ, τῶν γε ἄλλων οὐδεὶς ἐκὼν δίκαιος, ἀλλ' ὑπὸ ἀνανδρίας ἢ γήρωσ ἢ τινος ἄλλης ἀσθενείας ψέγει τὸ ἀδικεῖν, ἀδυνατῶν αὐτὸ δοῦν. ὡς δέ, δῆλον ὅ γὰρ πρῶτος τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν ἐλθὼν πρῶτος ἀδικεῖ, καθ' ὅσον ἂν οἷός τ' ἦ. καὶ τούτων ἀπάντων οὐδὲν ἄλλο αἴτιον ἢ ἐκεῖνο, ὅθεν περ ἅπας ὁ λόγος οὕτως ὥρμησεν καὶ τῷδε καὶ ἐμοὶ πρὸς σέ, ὧς Σώκρατες, εἰπεῖν, ὅτι «ὦ θαυμάσιε, πάντων [e] ὑμῶν, ὅσοι ἐπαινέται φατὲ δικαιοσύνης εἶναι, ἀπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἠρώων ἀρξάμενοι, ὅσων λόγοι λελειμμένοι, μέχρι τῶν νῦν ἀνθρώπων οὐδεὶς πώποτε ἔψεξεν ἀδικίαν οὐδ' ἐπήνεσεν δικαιοσύνην ἄλλως ἢ δόξας τε καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γιγνομένας· αὐτὸ δ' ἐκάτερον τῆ αὐτοῦ δυνάμει τί δοῦν, τῆ τοῦ ἔχοντος ψυχῆ ἐνόν, καὶ λανθάνον θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπου, οὐδεὶς πώποτε οὐτ' ἐν ποιήσει οὐτ' ἐν ἰδίῳ λόγῳ ἐπεξήλθεν ἱκανῶς τῷ λόγῳ ὡς τὸ μὲν μέγιστον κακῶν ὅσα ἴσχει ψυχὴ ἐν αὐτῇ, δικαιοσύνη δὲ μέγιστον ἀγαθόν.

[367.a]

εἰ γὰρ οὕτως ἐλέγετο ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ πάντων ὑμῶν καὶ ἐκ νέων ἡμᾶς ἐπείθετε, οὐκ ἂν ἀλλήλους ἐφυλάττομεν μὴ ἀδικεῖν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῦ ἢν ἕκαστος ἄριστος φύλαξ, δεδιὼς μὴ ἀδικῶν τῷ μεγίστῳ κακῷ σύνοικος ἦ.»

Ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἴσως δὲ καὶ ἔτι τούτων πλείω Θρασύμαχος τε καὶ ἄλλος πού τις ὑπὲρ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας λέγοιεν ἄν, μεταστρέφοντες αὐτοῖν τὴν δύναμιν φορτικῶς, ὡς γέ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐγώ, οὐδὲν γὰρ σε [b] δέομαι ἀποκρύπτεσθαι, σοῦ ἐπιθυμῶν ἀκοῦσαι τὰναντία, ὡς δύναιμι μάλιστα κατατείνας λέγω. μὴ οὖν ἡμῖν μόνον ἐνδείξει τῷ λόγῳ ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρεῖττον, ἀλλὰ τί ποιούσα ἐκατέρω τὸν ἔχοντα αὐτὴ δι' αὐτὴν ἢ μὲν κακόν, ἢ δὲ ἀγαθόν ἐστίν· τὰς δὲ δόξας ἀφαιρεῖ, ὥσπερ Γλαύκων διεκελεύσατο. εἰ γὰρ μὴ ἀφαιρήσεις ἐκατέρωθεν τὰς ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς προσθήσεις, οὐ τὸ δίκαιον φήσομεν ἐπαινεῖν σε ἀλλὰ τὸ δοκεῖν, οὐδὲ τὸ ἄδικον εἶναι [c] ψέγειν ἀλλὰ τὸ δοκεῖν, καὶ παρακελεύεσθαι ἄδικον ὄντα λανθάνειν, καὶ ὁμολογεῖν Θρασυμάχῳ ὅτι τὸ μὲν δίκαιον ἀλλότριον ἀγαθόν, συμφέρον τοῦ κρεῖττονος, τὸ δὲ ἄδικον αὐτῷ μὲν συμφέρον καὶ λυσιτελοῦν, τῷ δὲ ἥττονι ἀσύμφορον. ἐπειδὴ οὖν ὁμολόγησας τῶν μεγίστων ἀγαθῶν εἶναι δικαιοσύνην, ἃ τῶν τε ἀποβαινόντων ἀπ' αὐτῶν ἕνεκα ἄξια κεκτηῖσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὰ αὐτῶν, οἷον ὄραν, [d] ἀκούειν, φρονεῖν, καὶ ὑγιαίνειν δὴ, καὶ ὅσ' ἄλλα ἀγαθὰ γόνιμα τῆ αὐτῶν φύσει ἀλλ' οὐ δόξη ἐστίν, τοῦτ' οὖν αὐτὸ ἐπαίνεσον δικαιοσύνης, ὃ αὐτὴ δι' αὐτὴν τὸν ἔχοντα ὀνήνησιν καὶ ἀδικία βλάπτει, μισθοὺς δὲ καὶ δόξας πάρες ἄλλοις ἐπαινεῖν· ὡς ἐγὼ τῶν μὲν ἄλλων ἀποδεχοίμην ἂν οὕτως ἐπαινούντων δικαιοσύνην καὶ ψεγόντων ἀδικίαν, δόξας τε περὶ αὐτῶν καὶ μισθοὺς ἐγκωμιαζόντων καὶ λοιδορούντων, σοῦ δὲ οὐκ ἄν, εἰ μὴ σὺ κελύοις, διότι πάντα τὸν βίον [e] οὐδὲν ἄλλο σκοπῶν διελήλυθας ἢ τοῦτο. μὴ οὖν ἡμῖν

ἐνδείξει μόνον τῷ λόγῳ ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρείττον, ἀλλὰ καὶ τί ποιοῦσα ἑκατέρα τὸν ἔχοντα αὐτὴ δι' αὐτήν, ἐάντε λανθάνῃ ἐάντε μὴ θεοῦς τε καὶ ἀνθρώπους, ἢ μὲν ἀγαθόν, ἢ δὲ κακόν ἐστι.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἀεὶ μὲν δὴ τὴν φύσιν τοῦ τε Γλαύκωνος καὶ τοῦ Ἀδεϊμάντου ἠγάμην, ἀτὰρ οὖν καὶ τότε πάνυ γε [368.a] ἤσθην καὶ εἶπον· Οὐ κακῶς εἰς ὑμᾶς, ὧ παῖδες ἐκείνου τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλεγείων ἐποίησεν ὁ Γλαύκωνος ἐραστής, εὐδοκμήσαντας περὶ τὴν Μεγαροῖ μάχην, εἰπὼν –

παῖδες Ἀρίστωνος, κλεινοῦ θεῖον γένος ἀνδρός

τοῦτό μοι, ὧ φίλοι, εὖ δοκεῖ ἔχειν· πάνυ γὰρ θεῖον πεπόνθατε, εἰ μὴ πέπεισθε ἀδικίαν δικαιοσύνης ἄμεινον εἶναι, οὕτω δυνάμενοι εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ. δοκεῖτε δὴ μοι ὡς [b] ἀληθῶς οὐ πεπεισθαι – τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ ὑμετέρου τρόπου, ἐπεὶ κατὰ γε αὐτοὺς τοὺς λόγους ἠπίστουν ἂν ὑμῖν – ὅσῳ δὲ μᾶλλον πιστεύω, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀπορῶ ὅτι χρήσωμαι. οὔτε γὰρ ὅπως βοηθῶ ἔχω· δοκῶ γάρ μοι ἀδύνατος εἶναι – σημεῖον δέ μοι, ὅτι ἂ πρὸς Θρασύμαχον λέγων ὤμην ἀποφαίνειν ὡς ἄμεινον δικαιοσύνη ἀδικίας, οὐκ ἀπεδέξασθέ μου – οὔτ' αὖ ὅπως μὴ βοηθήσω ἔχω· δέδοικα γὰρ μὴ οὐδ' ὅσιον ἢ παραγενόμενον δικαιοσύνη κακηγορουμένη [c] ἀπαγορεύειν καὶ μὴ βοηθεῖν ἔτι ἐμπνέοντα καὶ δυνάμενον φθέγγεσθαι. κράτιστον οὖν οὕτως ὅπως δύναμαι ἐπικουρεῖν αὐτῇ.

Ὅ τε οὖν Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο παντὶ τρόπῳ βοηθῆσαι καὶ μὴ ἀνεῖναι τὸν λόγον, ἀλλὰ διερευνήσασθαι τί τέ ἐστιν ἑκάτερον καὶ περὶ τῆς ὠφελίας αὐτοῖν τάληθες ποτέως ἔχει. εἶπον οὖν ὅπερ ἐμοὶ ἔδοξεν, ὅτι Τὸ ζήτημα ὧ ἐπιχειροῦμεν οὐ φαῦλον ἀλλ' ὄξυ βλέποντος, ὡς ἐμοὶ [d] φαίνεται. ἐπειδὴ οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοί, δοκῶ μοι, ἦν δ' ἐγώ, τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἴανπερ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόρρωθεν ἀναγνῶναι μὴ πάνυ ὄξυ βλέπουσιν, ἔπειτά τις ἐνενόησεν, ὅτι τὰ αὐτὰ γράμματα ἔστι που καὶ ἄλλοθι μεῖζω τε καὶ ἐν μεῖζονι, ἔρμαιον ἂν ἐφάνη οἶμαι ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας οὕτως ἐπισκοπεῖν τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ἀδεϊμάντος· ἀλλὰ τί τοιοῦτον, ὧ [e] Σώκρατες, ἐν τῇ περὶ τὸ δίκαιον ζητήσει καθορᾶς;

Ἐγὼ σοι, ἔφην, ἐρῶ. δικαιοσύνη, φαμέν, ἔστι μὲν ἀνδρὸς ἑνός, ἔστι δέ που καὶ ὅλης πόλεως;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν μεῖζον πόλις ἑνὸς ἀνδρός;

Μεῖζον, ἔφη.

Ἴσως τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μεῖζονι ἐνεῖη καὶ ῥάων καταμαθεῖν. εἰ οὖν βούλεσθε, πρῶτον ἐν ταῖς [369.a] πόλεσι ζητήσωμεν ποῖόν τί ἐστιν· ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψώμεθα καὶ ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ, τὴν τοῦ μεῖζονος ὁμοιότητα ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέα ἐπισκοποῦντες.

Ἀλλὰ μοι δοκεῖς, ἔφη, καλῶς λέγειν.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, εἰ γιγνομένην πόλιν θεασαίμεθα λόγῳ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς ἴδομεν ἂν γιγνομένην καὶ τὴν ἀδικίαν;

Τάχ' ἂν, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν γενομένου αὐτοῦ ἐλπίς εὐπετέστερον ἰδεῖν ὃ ζητοῦμεν;

[b] Πολύ γε.

Δοκεῖ οὖν χρῆναι ἐπιχειρῆσαι περαίνειν; οἶμαι μὲν γὰρ οὐκ ὀλίγον ἔργον αὐτὸ εἶναι σκοπεῖτε οὖν.

Ἐσκεπται, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος ἀλλὰ μὴ ἄλλως ποίει.

Γίγνεται τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, πόλις, ὡς ἐγῶμαι, ἐπειδὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρχης, ἀλλὰ πολλῶν ὧν ἐνδεής ἢ τιν' οἶει ἀρχὴν ἄλλην πόλιν οἰκίζειν;

Οὐδεμίαν, ἦ δ' ὅς.

[c] Οὕτω δὴ ἄρα παραλαμβάνων ἄλλος ἄλλον, ἐπ' ἄλλου, τὸν δ' ἐπ' ἄλλου χρεῖα, πολλῶν δεόμενοι, πολλοὺς εἰς μίαν οἴκησιν ἀγείραντες κοινωνοὺς τε καὶ βοηθοὺς, ταύτη τῇ συνοικίᾳ ἐθέμεθα πόλιν ὄνομα· ἦ γάρ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Μεταδίδωσι δὴ ἄλλος ἄλλω, εἴ τι μεταδίδωσιν, ἢ μεταλαμβάνει, οἴομενος αὐτῷ ἄμεινον εἶναι;

Πάνυ γε.

Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, τῷ λόγῳ ἐξ ἀρχῆς ποιῶμεν πόλιν· ποιήσει δὲ αὐτήν, ὡς ἔοικεν, ἡ ἡμετέρα χρεῖα.

Πῶς δ' οὐ;

[d] Ἀλλὰ μὴν πρώτη γε καὶ μεγίστη τῶν χρεῶν ἡ τῆς τροφῆς παρασκευὴ τοῦ εἶναί τε καὶ ζῆν ἕνεκα.

Παντάπασί γε.

Δευτέρα δὴ οἰκίσεως, τρίτη δὲ ἐσθῆτος καὶ τῶν τοιούτων.

Ἐστί ταῦτα.

Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, πῶς ἡ πόλις ἀρκέσει ἐπὶ τοσαύτην παρασκευήν; ἄλλο τι γεωργὸς μὲν εἷς, ὁ δὲ οἰκοδόμος, ἄλλος δέ τις ὑφάντης; ἢ καὶ σκυτοτόμον αὐτόσε προσθήσομεν ἢ τιν' ἄλλον τῶν περὶ τὸ σῶμα θεραπευτήν;

Πάνυ γε.

Εἴη δ' ἂν ἢ γε ἀναγκαιοτάτη πόλις ἐκ τεττάρων ἢ πέντε ἀνδρῶν.

[e] Φαίνεται.

Τί δὴ οὖν; ἕνα ἕκαστον τούτων δεῖ τὸ αὐτοῦ ἔργον ἅπασι κοινὸν κατατιθέναι, οἷον τὸν γεωργὸν ἕνα ὄντα παρασκευάζειν σιτία τέτταρσιν καὶ τετραπλάσιον χρόνον τε καὶ πόνον ἀναλίσκειν ἐπὶ σίτου παρασκευῇ καὶ ἄλλοις κοινωνεῖν, ἢ ἀμελήσαντα ἑαυτῷ μόνον τέταρτον μέρος ποιεῖν τούτου τοῦ [370a] σίτου ἐν τετάρτῳ μέρει τοῦ χρόνου, τὰ δὲ τρία, τὸ μὲν ἐπὶ τῇ τῆς οἰκίας παρασκευῇ διατρίβειν, τὸ δὲ ἱματίου, τὸ δὲ ὑποδημάτων, καὶ μὴ ἄλλοις κοινωνοῦντα πράγματα ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸν δι' αὐτὸν τὰ αὐτοῦ πράττειν;

Καὶ ὁ Ἀδείμαντος ἔφη· Ἄλλ' ἴσως, ὦ Σώκρατες, οὕτω ῥᾶον ἢ κείνως.

Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ, μὰ Δία ἄτοπον. ἐννοῶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἰπόντος σοῦ, ὅτι πρῶτον μὲν ἡμῶν φύεται ἕκαστος οὐ πάνυ [b] ὅμοιος ἑκάστῳ, ἀλλὰ διαφέρων τὴν φύσιν, ἄλλος ἐπ' ἄλλου ἔργου πράξει. ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

Ἔμοιγε.

Τί δέ; πότερον κάλλιον πράττοι ἂν τις εἷς ὢν πολλὰς τέχνας ἐργαζόμενος, ἢ ὅταν μίαν εἷς;

Ὅταν, ἦ δ' ὅς, εἷς μίαν.

Ἀλλὰ μὴν οἶμαι καὶ τόδε δῆλον, ὥς, ἐάν τις τινος παρῆ ἔργου καιρόν, διόλλυται.

Δῆλον γάρ.

Οὐ γὰρ οἶμαι ἐθέλει τὸ πραττόμενον τὴν τοῦ πράττοντος σχολὴν περιμένειν, ἀλλ' ἀνάγκη τὸν πράττοντα τῷ πραττομένῳ [c] ἐπακολουθεῖν μὴ ἐν παρέργου μέρει.

Ἀνάγκη.

Ἐκ δὴ τούτων πλείω τε ἕκαστα γίγνεται καὶ κάλλιον καὶ ῥᾶον, ὅταν εἷς ἐν κατὰ φύσιν καὶ ἐν καιρῷ, σχολὴν τῶν ἄλλων ἄγων, πράττη.

Παντάπασι μὲν οὖν.

Πλειόνων δὴ, ὦ Ἀδείμαντε, δεῖ πολιτῶν ἢ τεττάρων ἐπὶ τὰς παρασκευὰς ὧν ἐλέγομεν. ὁ γὰρ γεωργός, ὡς ἔοικεν, οὐκ αὐτὸς ποιήσεται ἑαυτῷ τὸ ἄροτρον, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι, [d] οὐδὲ σμινύην, οὐδὲ τᾶλλα ὄργανα ὅσα περὶ γεωργίαν. οὐδ' αὖ ὁ οἰκοδόμος πολλῶν δὲ καὶ τούτῳ δεῖ. ὡσαύτως δ' ὁ ὑφάντης τε καὶ ὁ σκυτοτόμος ἢ οὐ;

Ἀληθῆ.

Τέκτονες δὴ καὶ χαλκῆς καὶ τοιοῦτοὶ τινες πολλοὶ δημιουργοί, κοινωνοὶ ἡμῖν τοῦ πολιχνίου γιγνόμενοι, συχνὸν αὐτὸ ποιοῦσιν.

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἀλλ' οὐκ ἂν πω πάνυ γε μέγα τι εἶη, εἰ αὐτοῖς βουκόλους τε καὶ ποιμένας τοὺς τε ἄλλους νομέας προσθεῖμεν, ἵνα οἱ τε [e] γεωργοὶ ἐπὶ τὸ ἀροῦν ἔχοιεν βοῦς, οἱ τε οἰκοδόμοι πρὸς τὰς ἀγωγὰς μετὰ τῶν γεωργῶν χρῆσθαι ὑποζυγίοις, ὑφάνται δὲ καὶ σκυτοτόμοι δέρμασιν τε καὶ ἐρίοις.

Οὐδέ γε, ἦ δ' ὅς, σμικρὰ πόλις ἂν εἶη ἔχουσα πάντα ταῦτα.

Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, κατοικίσαι γε αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς

τοιοῦτον τόπον οὗ ἐπεισαγωγίμων μὴ δεήσειται, σχεδόν τι ἀδύνατον.

Ἀδύνατον γάρ.

Προσδεήσει ἄρα ἔτι καὶ ἄλλων, οἱ ἐξ ἄλλης πόλεως αὐτῇ κομιοῦσιν ὧν δεῖται.

Δεήσει.

Καὶ μὴν κενὸς ἂν ἦ ὁ διάκονος, μηδὲν ἄγων ὧν ἐκεῖνοι [371.a] δέονται παρ' ὧν ἂν κομίζονται ὧν ἂν αὐτοῖς χρεῖα, κενὸς ἄπεισιν. ἦ γάρ;

Δοκεῖ μοι.

Δεῖ δὴ τὰ οἴκοι μὴ μόνον ἑαυτοῖς ποιεῖν ἱκανά, ἀλλὰ καὶ οἷα καὶ ὅσα ἐκείνοις ὧν ἂν δέωνται.

Δεῖ γάρ.

Πλειόνων δὴ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δεῖ ἡμῖν τῆ πόλει.

Πλειόνων γάρ.

Καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων που τῶν τε εἰσαξόντων καὶ ἐξαξόντων ἕκαστα. οὗτοι δέ εἰσιν ἔμποροι ἢ γάρ;

Ναί.

Καὶ ἐμπόρων δὴ δεησόμεθα.

Πάνυ γε.

Καὶ ἐὰν μὲν γε κατὰ θάλατταν ἡ ἐμπορία γίγνηται, συχνῶν [b] καὶ ἄλλων προσδεήσεται τῶν ἐπιστημόνων τῆς περὶ τὴν θάλατταν ἐργασίας.

Συχνῶν μέντοι.

Τί δὲ δὴ; ἐν αὐτῇ τῇ πόλει πῶς ἀλλήλοις μεταδώσουσιν ὧν ἂν ἕκαστοι ἐργάζωνται; ὧν δὴ ἔνεκα καὶ κοινωνίαν ποιησάμενοι πόλιν ὠκίσσαμεν.

Δῆλον δὴ, ἢ δ' ὅς, ὅτι πωλοῦντες καὶ ὠνούμενοι.

Ἄγορὰ δὴ ἡμῖν καὶ νόμισμα σύμβολον τῆς ἀλλαγῆς ἔνεκα γενήσεται ἐκ τούτου.

Πάνυ μὲν οὖν.

[c] Ἄν οὖν κομίσας ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγορὰν τι ὧν ποιεῖ, ἢ τις ἄλλος τῶν δημιουργῶν, μὴ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἤκη τοῖς δεομένοις τὰ παρ' αὐτοῦ ἀλλάξασθαι, ἀργήσει τῆς αὐτοῦ δημιουργίας καθήμενος ἐν ἀγορᾷ;

Οὐδαμῶς, ἢ δ' ὅς, ἀλλὰ εἰσὶν οἱ τοῦτο ὀρῶντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν διακονίαν τάττουσιν ταύτην, ἐν μὲν ταῖς ὀρθῶς οἰκουμέναις πόλεσι σχεδόν τι οἱ ἀσθενέστατοι τὰ σώματα καὶ ἀχρεῖοί τι ἄλλο ἔργον πράττειν. αὐτοῦ γὰρ δεῖ μένοντας [d] αὐτοὺς περὶ τὴν ἀγορὰν τὰ μὲν ἀντ' ἀργυρίου ἀλλάξασθαι τοῖς τι δεομένοις ἀποδόσθαι, τοῖς δὲ ἀντὶ αὐτῷ ἀργυρίου διαλλάττειν ὅσοι τι δέονται πρίασθαι.

Αὕτη ἄρα, ἢν δ' ἐγώ, ἡ χρεῖα καπήλων ἡμῖν γένεσιν ἐμποιεῖ τῇ πόλει. ἢ οὐ καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας ἰδρυμένους ἐν ἀγορᾷ, τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις ἐμπόρους;

Πάνυ μὲν οὖν.

[e] Ἐτι δὴ τινες, ὡς ἐγῶμαι, εἰσὶ καὶ ἄλλοι διάκονοι, οἱ ἂν τὰ μὲν τῆς διανοίας μὴ πάνυ ἀξιοκοινωνήτοι ὧσιν, τὴν δὲ τοῦ σώματος ἰσχὺν ἱκανὴν ἐπὶ τοὺς πόνους ἔχωσιν· οἱ δὴ πωλοῦντες τὴν τῆς ἰσχύος χρεῖαν, τὴν τιμὴν ταύτην μισθὸν καλοῦντες, κέκληνται, ὡς ἐγῶμαι, μισθωτοί ἢ γάρ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Πλήρωμα δὴ πόλεώς εἰσιν, ὡς ἔοικε, καὶ μισθωτοί.

Δοκεῖ μοι.

Ἄρ' οὖν, ὦ Ἀδεΐμαντε, ἤδη ἡμῖν ἠϋξῆται ἡ πόλις, ὥστ' εἶναι τελέα;

Ἴσως.

Ποῦ οὖν ἂν ποτε ἐν αὐτῇ εἴη ἢ τε δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία; καὶ τίνι ἅμα ἐγγενομένη ὧν ἐσκέμεθα;

[372.a]

Ἐγὼ μὲν, ἔφη, οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες, εἰ μὴ που ἐν αὐτῶν τούτων χρεῖα τινὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους.

Ἄλλ' ἴσως, ἦν δ' ἐγώ, καλῶς λέγεις καὶ σκεπτέον γε καὶ οὐκ ἀποκνητέον.

Πρῶτον οὖν σκεψώμεθα τίνα τρόπον διαιτῆσονται οἱ οὕτω παρεσκευασμένοι. ἄλλο τι ἢ σίτον τε ποιοῦντες καὶ οἶνον καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα; καὶ οἰκοδομησάμενοι οἰκίας, θέρους μὲν τὰ πολλὰ γυμνοὶ τε καὶ ἀνυπόδητοι ἐργάζονται, τοῦ δὲ [b] χειμῶνος ἠμφιεσμένοι τε καὶ ὑποδεδεμένοι ἱκανῶς θρέφονται δὲ ἐκ μὲν τῶν κριθῶν ἄλφιστα σκευαζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν ἄλευρα, τὰ μὲν πέψαντες, τὰ δὲ μάξαντες, μάζας γενναίας καὶ ἄρτους ἐπὶ κάλαμόν τινα παραβαλλόμενοι ἢ φύλλα καθαρὰ, κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων ἐστρωμένων μίλακί τε καὶ μυρρίναις, εὐωχῆσονται αὐτοὶ τε καὶ τὰ παιδιά, ἐπιπίνοντες τοῦ οἴνου, ἐστεφανωμένοι καὶ ὑμνοῦντες τοὺς θεοὺς, ἠδέως συνόντες ἀλλήλοις, οὐχ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν ποιούμενοι [c] τοὺς παῖδας, εὐλαβούμενοι πενίαν ἢ πόλεμον.

Καὶ ὁ Γλαύκων ὑπολαβὼν, Ἄνευ ὄψου, ἔφη, ὡς ἔοικας, ποιεῖς τοὺς ἄνδρας ἐστιωμένους.

Ἀληθῆ, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. ἐπελαθόμεν ὅτι καὶ ὄψον ἔξουσιν, ἅλας τε δῆλον ὅτι καὶ ἐλάας καὶ τυρόν, καὶ βολβούς καὶ λάχανά γε, οἷα δὲ ἐν ἀγροῖς ἐψήματα, ἐψήσονται. καὶ τραγήματά που παραθήσομεν αὐτοῖς τῶν τε σύκων καὶ ἐρεβίνθων καὶ κυάμων, καὶ μύρτα καὶ φηγοὺς σποδιοῦσιν [d] πρὸς τὸ πῦρ, μετριῶς ὑποπίνοντες καὶ οὕτω διάγοντες τὸν βίον ἐν εἰρήνῃ μετὰ ὑγιείας, ὡς εἰκόσ, γηραιοὶ τελευτῶντες ἄλλον τοιοῦτον βίον τοῖς ἐκγόνοις παραδώσουσιν.

Καὶ ὅς, Εἰ δὲ ὑῶν πόλιν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, κατεσκευάζεις, τί ἂν αὐτὰς ἄλλο ἢ ταῦτα ἐχόρταζεις;

Ἀλλὰ πῶς χρή, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων;

Ἄπερ νομίζεται, ἔφη ἐπὶ τε κλινῶν κατακεῖσθαι οἷμαι τοὺς μέλλοντας μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τραπεζῶν [e] δειπνεῖν, καὶ ὄψα ἅπερ καὶ οἱ νῦν ἔχουσι καὶ τραγήματα.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· μανθάνω. οὐ πόλιν, ὡς εἰκε, σκοποῦμεν μόνον ὅπως γίνεται, ἀλλὰ καὶ τρυφῶσαν πόλιν. ἴσως οὖν οὐδὲ κακῶς ἔχει σκοποῦντες γὰρ καὶ τοιαύτην τάχ' ἂν κατίδοιμεν τὴν τε δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ὅπη ποτὲ ταῖς πόλεσιν ἐμφύονται. ἡ μὲν οὖν ἀληθινὴ πόλις δοκεῖ μοι εἶναι ἦν διεληλύθαμεν, ὥσπερ ὑγιῆς τις· εἰ δ' αὖ βούλεσθε, καὶ φλεγμαίνουσαν πόλιν θεωρήσωμεν· οὐδὲν ἀποκωλύει.

[373.a]

ταῦτα γὰρ δὴ τισιν, ὡς δοκεῖ, οὐκ ἐξαρκέσει, οὐδὲ αὕτη ἡ δίαιτα, ἀλλὰ κλίναί τε προσέσονται καὶ τραπέζαι καὶ τᾶλλα σκευή, καὶ ὄψα δὲ καὶ μύρα καὶ θυμιάματα καὶ ἑταῖροι καὶ πέμματα, καὶ ἕκαστα τούτων παντοδαπά. καὶ δὲ καὶ ἃ τὸ πρῶτον ἐλέγομεν οὐκέτι τἀναγκαῖα θετέον, οἰκίας τε καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα, ἀλλὰ τὴν τε ζωγραφίαν κινήτεον καὶ τὴν ποικιλίαν, καὶ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα κητέον. ἢ γάρ;

[b]Ναί, ἔφη.

Οὐκοῦν μείζονά τε αὖ τὴν πόλιν δεῖ ποιεῖν· ἐκείνη γὰρ ἢ ὑγιεινὴ οὐκέτι ἰκανή, ἀλλ' ἤδη ὄγκου ἐμπληστέρα καὶ πλήθους, ἃ οὐκέτι τοῦ ἀναγκαίου ἔνεκά ἐστιν ἐν ταῖς πόλεσιν, οἷον οἷ τε θηρευταὶ πάντες οἷ τε μιμηταί, πολλοὶ μὲν οἷ περὶ τὰ σχήματά τε καὶ χρώματα, πολλοὶ δὲ οἷ περὶ μουσικὴν, ποιηταί τε καὶ τούτων ὑπηρέται, ῥαψωδοί, ὑποκριταί, χορευταί, ἐργολάβοι, σκευῶν τε παντοδαπῶν δημιουργοί, τῶν τε ἄλλων [c] καὶ τῶν περὶ τὸν γυναικεῖον κόσμον. καὶ δὴ καὶ διακόνων πλειόνων δεησόμεθα· ἢ οὐ δοκεῖ δεήσειν παιδαγωγῶν, τιθῶν, τροφῶν, κομμωτριῶν, κουρέων, καὶ αὖ ὀψοποιῶν τε καὶ μαγείρων; ἔτι δὲ καὶ συβωτῶν προσδεησόμεθα· τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἐν τῇ προτέρᾳ πόλει οὐκ ἐνήν – ἔδει γὰρ οὐδέν – ἐν δὲ ταύτῃ καὶ τούτου προσδεήσει. δεήσει δὲ καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων παμπόλλων, εἴ τις αὐτὰ ἔδεται ἢ γάρ;

Πῶς γὰρ οὐ;

[d] Οὐκοῦν καὶ ἰατρῶν ἐν χρείαις ἐσόμεθα πολὺ μᾶλλον οὕτω διαιτώμενοι ἢ ὡς τὸ πρότερον;

Πολύ γε.

Καὶ ἡ χώρα γέ που, ἢ τότε ἰκανὴ τρέφειν τοὺς τότε, σμικρὰ δὴ ἐξ ἰκανῆς ἔσται. ἢ πῶς λέγομεν;

Οὕτως, ἔφη.

Οὐκοῦν τῆς τῶν πλησίον χώρας ἡμῖν ἀποτιμητέον, εἰ μέλλομεν ἰκανὴν ἔξειν νέμειν τε καὶ ἀροῦν, καὶ ἐκείνοις αὖ τῆς ἡμετέρας, ἐὰν καὶ ἐκείνοι ἀφῶσιν αὐτοὺς ἐπὶ χρημάτων κτήσιν ἄπειρον, ὑπερβάντες τὸν τῶν ἀναγκαίων ὄρον;

[e] Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Πολεμήσομεν δὴ τὸ μετὰ τοῦτο, ὦ Γλαύκων; ἢ πῶς ἔσται;

Οὕτως, ἔφη.

Καὶ μηδέν γέ πω λέγομεν, ἦν δ' ἐγώ, μήτ' εἴ τι κακὸν μήτ' εἰ ἀγαθὸν ὁ πόλεμος ἐργάζεται, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι πολέμου αὖ γένεσιν ἠυρήκαμεν, ἐξ ὧν μάλιστα ταῖς πόλεσιν καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ κακὰ γίνονται, ὅταν γίνηται.

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἔτι δὴ, ὦ φίλε, μείζονος τῆς πόλεως δεῖ οὐ τι σμικρῶ, [374.a] ἀλλ' ὄλω στρατοπέδω, ὃ ἐξεληθὸν ὑπὲρ τῆς οὐσίας ἀπάσης καὶ ὑπὲρ ὧν νυνδὴ ἐλέγομεν διαμαχεῖται τοῖς ἐπιούσιν.

Τί δέ; ἢ δ' ὅς· αὐτοὶ οὐχ ἰκανοί;

Οὐκ, εἰ σύ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἡμεῖς ἅπαντες ὠμολογήσαμεν καλῶς, ἠνίκα ἐπλάττομεν τὴν πόλιν· ὠμολογοῦμεν δέ που, εἰ μέμνησαι, ἀδύνατον ἓνα πολλὰς καλῶς ἐργάζεσθαι τέχνας.

Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

[b] Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ· ἢ περὶ τὸν πόλεμον ἀγωνία οὐ τεχνικὴ δοκεῖ εἶναι;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Ἦ οὖν τι σκυτικῆς δεῖ μᾶλλον κήδεσθαι ἢ πολεμικῆς;

Οὐδαμῶς.

Ἄλλ' ἄρα τὸν μὲν σκυτοτόμον διεκωλύομεν μήτε γεωργὸν ἐπιχειρεῖν εἶναι ἅμα μήτε ὑφάντην μήτε οἰκοδόμον ἀλλὰ σκυτοτόμον, ἵνα δὴ ἡμῖν τὸ τῆς σκυτικῆς ἔργον καλῶς γίγνοιτο, καὶ

τῶν ἄλλων ἐνὶ ἐκάστῳ ὡσαύτως ἐν ἀπεδίδομεν, πρὸς δὲ ἐπεφύκει ἕκαστος καὶ ἐφ' ᾧ ἔμελλε τῶν ἄλλων [c]σχολῆν ἄγων διὰ βίου αὐτὸ ἐργαζόμενος οὐ παρῆς τοὺς καιροὺς καλῶς ἀπεργάσασθαι· τὰ δὲ διηπερὶ τὸν πόλεμον πότερον οὐ περὶ πλείστου ἐστὶν εὖ ἀπεργασθέντα; ἢ οὕτω ῥάδιον, ὥστε καὶ γεωργῶν τις ἅμα πολεμικὸς ἔσται καὶ σκυτοτομῶν καὶ ἄλλην τέχνην ἠντινοῦν ἐργαζόμενος, πεπτευτικὸς δὲ ἢ κυβευτικὸς ἰκανῶς οὐδ' ἂν εἷς γένοιτο μὴ αὐτὸ τοῦτο ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ παρέργῳ χρώμενος; [d] καὶ ἀσπίδα μὲν λαβὼν ἢ τι ἄλλο τῶν πολεμικῶν ὄπλων τε καὶ ὀργάνων αὐθημερόν ὀπλιτικῆς ἢ τινος ἄλλης μάχης τῶν κατὰ πόλεμον ἰκανὸς ἔσται ἀγωνιστῆς, τῶν δὲ ἄλλων ὀργάνων οὐδὲν οὐδένα δημιουργὸν οὐδὲ ἀθλητὴν ληφθὲν ποιήσει, οὐδ' ἔσται χρῆσιμον τῷ μῆτε τὴν ἐπιστήμην ἐκάστου λαβόντι μῆτε τὴν μελέτην ἰκανὴν παρασχομένῳ;

Πολλοῦ γὰρ ἂν, ἢ δ' ὅς, τὰ ὄργανα ἦν ἄξια.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὅσῳ μέγιστον τὸ τῶν φυλάκων ἔργον, [e] τοσοῦτῳ σχολῆς τε τῶν ἄλλων πλείστης ἂν εἴη καὶ αὐτῆς τέχνης τε καὶ ἐπιμελείας μεγίστης δεόμενον.

Οἴμαι ἔγωγε, ἢ δ' ὅς.

Ἄρ' οὖν οὐ καὶ φύσεως ἐπιτηδείας εἰς αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα;

Πῶς δ' οὐ;

Ἡμέτερον δὴ ἔργον ἂν εἴη, ὡς ἔοικεν, εἴπερ οἰοί τ' ἐσμέν, ἐκλέξασθαι τίνες τε καὶ ποῖαι φύσεις ἐπιτήδεια εἰς πόλεως φυλακὴν.

Ἡμέτερον μέντοι.

Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ ἄρα φαῦλον πρᾶγμα ἠράμεθα· ὅμως δὲ οὐκ ἀποδειλιατέον, ὅσον γ' ἂν δύναμις παρείκη.

[375.a]

Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη.

Οἶει οὖν τι, ἦν δ' ἐγώ, διαφέρειν φύσιν γενναίου σκύλακος εἰς φυλακὴν νεανίσκου εὐγενοῦς;

Τὸ ποῖον λέγεις;

Οἶον ὀξύν τέ που δεῖ αὐτοῖν ἐκάτερον εἶναι πρὸς αἰσθησὶν καὶ ἐλαφρὸν πρὸς τὸ αἰσθανόμενον διωκάθειν, καὶ ἰσχυρὸν αὐτῷ, ἐὰν δέη ἐλόντα διαμάχεσθαι.

Δεῖ γὰρ οὖν, ἔφη, πάντων τούτων.

Καὶ μὴν ἀνδρεῖόν γε, εἴπερ εὖ μαχεῖται.

Πῶς δ' οὐ;

Ἀνδρεῖος δὲ εἶναι ἄρα ἐθελήσει ὁ μὴ θυμοειδῆς εἴτε ἵππος εἴτε κύων ἢ ἄλλο ὀτιοῦν ζῷον; ἢ οὐκ ἐννενόηκας ὡς [b] ἄμαχόν τε καὶ ἀνίκητον θυμὸς, οὗ παρόντος ψυχῆ πᾶσα πρὸς πάντα ἀφοβός τέ ἐστι καὶ ἀήττητος;

Ἐννενόηκα.

Τὰ μὲν τοίνυν τοῦ σώματος οἶον δεῖ τὸν φύλακα εἶναι, δηλαδὴ.

Ναί.

Καὶ μὴν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ὅτι γε θυμοειδῆ.

Καὶ τοῦτο.

Πῶς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων, οὐκ ἄγριοι ἀλλήλοις τε ἔσσονται καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ὄντες τοιοῦτοι τὰς φύσεις;

Μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, οὐ ῥαδίως.

[c] Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους πρῶτους αὐτοὺς εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους χαλεπούς· εἰ δὲ μή, οὐ περιμενοῦσιν ἄλλους σφᾶς διολέσαι, ἀλλ' αὐτοὶ φθήσονται αὐτὸ δρᾶσαντες.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Τί οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ποιήσομεν; πόθεν ἅμα πρῶτον καὶ μεγάλου ἦθος εὐρήσομεν; ἐναντία γὰρ που θυμοειδεῖ πραεῖα φύσις.

Φαίνεται.

Ἀλλὰ μέντοι τούτων γε ὁποτέρου ἂν στέρηται, φύλαξ ἀγαθὸς οὐ μὴ γένηται· ταῦτα δὲ ἀδυνάτοις ἔοικεν, καὶ οὕτω [d] δὴ συμβαίνει ἀγαθὸν φύλακα ἀδύνατον γενέσθαι.

Κινδυνεύει, ἔφη.

Καὶ ἐγὼ ἀπορήσας τε καὶ ἐπισκεψάμενος τὰ ἔμπροσθεν, Δικαίως γε, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε, ἀποροῦμεν ἥς γὰρ προουθέμεθα εἰκόνας ἀπελείφθημεν.

Πῶς λέγεις;

Οὐκ ἐννεοῦκαμεν ὅτι εἰσὶν ἄρα φύσεις οἷας ἡμεῖς οὐκ ᾤθημεν, ἔχουσαι τὰναντία ταῦτα.

Ποῦ δῆ;

Ἴδοι μὲν ἂν τις καὶ ἐν ἄλλοις ζώοις, οὐ μεντὰν ἥκιστα [e] ἐν ᾧ ἡμεῖς παρεβάλλομεν τῷ φύλακι. οἴσθα γὰρ που τῶν γενναίων κυνῶν, ὅτι τοῦτο φύσει αὐτῶν τὸ ἦθος, πρὸς μὲν τοὺς συνήθεις τε καὶ γνωρίμους ὡς οἷόν τε πραοτάτους εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνώτας τοῦναντίον.

Οἶδα μέντοι.

Τοῦτο μὲν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, δυνατόν, καὶ οὐ παρὰ φύσιν ζητοῦμεν τοιοῦτον εἶναι τὸν φύλακα.

Οὐκ ἔοικεν.

Ἄρ' οὖν σοι δοκεῖ ἔτι τοῦδε προσδεῖσθαι ὁ φυλακικὸς ἐσόμενος, πρὸς τῷ θυμοειδεῖ ἔτι προσγενέσθαι φιλόσοφος τὴν φύσιν;

[376.a]

Πῶς δῆ; ἔφη· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

Καὶ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, ἐν τοῖς κυσὶν κατόψει, ὃ καὶ ἄξιον θαυμάσαι τοῦ θηρίου.

Τὸ ποῖον;

Ὅτι ὄν μὲν ἂν ἴδη ἀγνώτα, χαλεπαίνει, οὐδὲ ἐν κακὸν προπεπονθῶς ὄν δ' ἂν γνώριμον, ἀσπάζεται, κἂν μηδὲν πρόποτε ὑπ' αὐτοῦ ἀγαθὸν πεπόνθη. ἢ οὐπω τοῦτο ἐθαύμασας;

Οὐ πάνυ, ἔφη, μέχρι τούτου προσέσχον τὸν νοῦν· ὅτι δέ που δρᾷ ταῦτα, δῆλον.

Ἀλλὰ μὴν κομψόν γε φαίνεται τὸ πάθος αὐτοῦ τῆς [b] φύσεως καὶ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφον.

Πῆ δῆ;

Ἔτι, ἦν δ' ἐγώ, ὄψιν οὐδενὶ ἄλλω φίλῃν καὶ ἐχθρὰν διακρίνει ἢ τῷ τὴν μὲν καταμαθεῖν, τὴν δὲ ἀγνοῆσαι. καίτοι πῶς οὐκ ἂν φιλομαθὲς εἴη συνέσει τε καὶ ἀγνοία ὀριζόμενον τό τε οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον;

Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς, ὅπως οὐ.

Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον ἐγώ, τό γε φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον ταῦτόν;

Ταῦτόν γάρ, ἔφη.

Οὐκοῦν θαρρόυντες τιθῶμεν καὶ ἐν ἀνθρώπῳ, εἰ μέλλει [c] πρὸς τοὺς οἰκεῖους καὶ γνωρίμους πρῶτος τις ἔσεσθαι, φύσει φιλόσοφον καὶ φιλομαθῆ αὐτὸν δεῖν εἶναι;

Τιθῶμεν, ἔφη.

Φιλόσοφος δὴ καὶ θυμοειδὴς καὶ ταχὺς καὶ ἰσχυρὸς ἡμῖν τὴν φύσιν ἔσται ὁ μέλλων καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἔσεσθαι φύλαξ πόλεως.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὗτος μὲν δὴ ἂν οὕτως ὑπάρχοι. θρέφονται δὲ δὴ ἡμῖν οὗτοι καὶ παιδευθήσονται τίνα τρόπον; καὶ ἄρα τι προὔργου ἡμῖν ἔστιν αὐτὸ σκοποῦσι πρὸς τὸ κατιδεῖν οὔτερον ἕνεκα [d] πάντα σκοποῦμεν, δικαιοσύνην τε καὶ ἀδικίαν τίνα τρόπον ἐν πόλει γίγνεται; ἵνα μὴ ἐῶμεν ἱκανὸν λόγον ἢ συχρὸν διεξιῶμεν.

Καὶ ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφός, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ἔγωγε προσδοκῶ προὔργου εἶναι εἰς τοῦτο ταύτην τὴν σκέψιν.

Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Ἀδείμαντε, οὐκ ἄρα ἀφετέον, οὐδ' εἰ μακροτέρα τυγχάνει οὔσα.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ἔτι οὖν, ὥσπερ ἐν μύθῳ μυθολογοῦντές τε καὶ σχολὴν ἄγοντες λόγῳ παιδεύωμεν τοὺς ἄνδρας.

[e] Ἀλλὰ χρὴ.

Τίς οὖν ἡ παιδεία; ἢ χαλεπὸν εὐρεῖν βελτίω τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου ἠύρημένης; ἔστιν δὲ που ἢ μὲν ἐπὶ σώμασι γυμναστική, ἢ δ' ἐπὶ ψυχῇ μουσική.

Ἔστιν γάρ.

Ἄρ' οὖν οὐ μουσικῆ πρότερον ἀρξόμεθα παιδεύοντες ἢ γυμναστικῆ;

Πῶς δ' οὐ;

Μουσικῆς δ', εἶπον, τιθεῖς λόγους, ἢ οὐ;

Ἔγωγε.

Λόγων δὲ διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀληθές, ψεῦδος δ' ἕτερον;

Ναί.

[377.a]

Παιδευτέον δ' ἐν ἀμφοτέροις, πρότερον δ' ἐν τοῖς ψευδέσιν;

Οὐ μανθάνω, ἔφη, πῶς λέγεις.

Οὐ μανθάνεις, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι πρῶτον τοῖς παιδίοις μύθους λέγομεν; τοῦτο δέ που ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν ψεῦδος, ἔνι δὲ καὶ ἀληθῆ. πρότερον δὲ μύθοις πρὸς τὰ παιδία ἢ γυμνασίοις χρώμεθα.

Ἔστι ταῦτα.

Τοῦτο δὴ ἔλεγον, ὅτι μουσικῆς πρότερον ἀπτόεν ἢ γυμναστικῆς.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Οὐκοῦν οἶσθ' ὅτι ἀρχὴ παντὸς ἔργου μέγιστον, ἄλλως [b] τε δὴ καὶ νέω καὶ ἀπαλῶ ὀτρωῦν; μάλιστα γὰρ δὴ τότε πλάττεται, καὶ ἐνδύεται τύπος ὃν ἂν τις βούληται ἐνσημῆνασθαι ἐκάστω.

Κομιδῆ μὲν οὔν.

Ἄρ' οὔν ῥαδίως οὔτω παρήσομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων μύθους πλασθέντας ἀκούειν τοὺς παῖδας καὶ λαμβάνειν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναντίας δόξας ἐκείναις ἄς, ἐπειδὰν τελεωθῶσιν, ἔχειν οἰησόμεθα δεῖν αὐτούς;

Οὐδ' ὀπωστιοῦν παρήσομεν.

Πρῶτον δὴ ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἐπιστατητέον τοῖς μυθοποιοῖς, [c] καὶ ὃν μὲν ἂν καλὸν [μῦθον] ποιήσωσιν, ἐγκριτέον, ὃν δ' ἂν μὴ, ἀποκριτέον. τοὺς δ' ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφούς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισίν, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσίν· ὧν δὲ νῦν λέγουσι τοὺς πολλοὺς ἐκβλητέον.

Ποίους δὴ; ἔφη.

Ἐν τοῖς μείζουσιν, ἦν δ' ἐγώ, μύθοις ὀψόμεθα καὶ τοὺς ἐλάττους. δεῖ γὰρ δὴ τὸν αὐτὸν τύπον εἶναι καὶ ταῦτόν [d] δύνασθαι τοὺς τε μείζους καὶ τοὺς ἐλάττους. ἢ οὐκ οἶει;

Ἔγωγ', ἔφη· ἄλλ' οὐκ ἐννοῶ οὐδὲ τοὺς μείζους τίνας λέγεις.

Οὗς Ἡσίοδος τε, εἶπον, καὶ Ὅμηρος ἡμῖν ἐλεγέτην καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. οὔτοι γὰρ που μύθους τοῖς ἀνθρώποις ψευδεῖς συντιθέντες ἔλεγον τε καὶ λέγουσι.

Ποίους δὴ, ἦ δ' ὅς, καὶ τί αὐτῶν μεμφόμενος λέγεις;

Ὅπερ, ἦν δ' ἐγώ, χρὴ καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα μέμφεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐάν τις μὴ καλῶς ψεύδηται.

Τί τοῦτο;

[e] Ὅταν εἰκάξῃ τις κακῶς [οὐσίαν] τῷ λόγῳ, περὶ θεῶν τε καὶ ἡρώων οἰοί εἰσιν, ὥσπερ γραφεὺς μηδὲν εἰκότα γράφων οἷς ἂν ὅμοια βουληθῆ γράψαι.

Καὶ γὰρ, ἔφη, ὀρθῶς ἔχει τά γε τοιαῦτα μέμφεσθαι. ἀλλὰ πῶς δὴ λέγομεν καὶ ποῖα;

Πρῶτον μὲν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μέγιστον καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψεῦδος ὁ εἰπὼν οὐ καλῶς ἐψεύσατο ὡς Οὐρανός τε ἠργάσατο ἅ φησι δρᾶσαι αὐτὸν Ἡσίοδος, ὃ τε αὖ Κρόνος [378.a] ὡς ἐτιμωρήσατο αὐτόν. τὰ δὲ δὴ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ ἕεος, οὐδ' ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ ᾧμην δεῖν ῥαδίως οὔτως λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους, ἀλλὰ μάλιστα μὲν σιγᾶσθαι, εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἦν λέγειν, δι' ἀπορῶρήτων ἀκούειν ὡς ὀλιγίστους, θυσασμένους οὐ χοῖρον ἀλλά τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα, ὅπως ὅτι ἐλαχίστοις συνέβη ἀκοῦσαι.

Καὶ γὰρ, ἦ δ' ὅς, οὔτοι γε οἱ λόγοι χαλεποί.

[b]Καὶ οὐ λεκτέοι γ', ἔφην, ὦ Ἀδείμαντε, ἐν τῇ ἡμετέρῃ πόλει. οὐδὲ λεκτέον νέφ' ἀκούοντι ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιοῖ, οὐδ' αὖ ἀδικοῦντα πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῶν ἂν ὅπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ ἐπιτήδεια εἶναι λέγειν.

Οὐδέ γε, ἦν δ' ἐγώ, τὸ παράπαν ὡς θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσί [c] τε καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ μάχονται – οὐδὲ γὰρ ἀληθῆ – εἴ γε δεῖ ἡμῖν τοὺς μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάξιν αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥαδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι – πολλοῦ δεῖ γιγαντομαχίας τε μυθολογητέον αὐτοῖς καὶ ποικιλτέον, καὶ ἄλλας ἔχθρας πολλὰς καὶ παντοδαπὰς θεῶν τε καὶ ἡρώων πρὸς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους αὐτῶν – ἀλλ' εἴ πως μέλλομεν πείσειν ὡς οὐδεὶς πώποτε πολίτης ἕτερος ἐτέρῳ ἀπήχθετο οὐδ' ἔστιν τοῦτο ὅσιον, τοιαῦτα λεκτέα μᾶλλον πρὸς [d] τὰ παιδιά εὐθὺς καὶ γέρουσι καὶ γραυσί, καὶ πρεσβυτέροις γιγνομένοις καὶ τοὺς ποιητὰς ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν. Ἦρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ ὑέος καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρός, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένη ἀμυνεῖν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας οὔτε ἄνευ ὑπονοιῶν. ὁ γὰρ νέος οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅτι τε ὑπόνοια καὶ ὃ μὴ, ἀλλ' ἂ ἂν τηλικούτος ὢν λάβῃ ἐν ταῖς δόξαις δυσέκνιπτά [e] τε καὶ ἀμετάστατα φιλεῖ γίγνεσθαι ὧν δὴ ἴσως ἔνεκα περὶ παντὸς ποιητέον ἂ πρῶτα ἀκούουσιν ὅτι κάλλιστα μεμυθολογημένα πρὸς ἀρετὴν ἀκούειν.

Ἔχει γάρ, ἔφη, λόγον. ἀλλ' εἴ τις αὖ καὶ ταῦτα ἐρωτῶν ἡμᾶς, ταῦτα ἄττα τ' ἐστὶν καὶ τίνες οἱ μῦθοι, τίνας ἂν φαίμεν;

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὦ Ἀδείμαντε, οὐκ ἐσμὲν ποιηταὶ ἐγὼ τε [379.a] καὶ σὺ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οἰκισταὶ πόλεως· οἰκισταῖς δὲ τοὺς μὲν τύπους προσήκει εἰδέναί ἐν οἷς δεῖ μυθολογεῖν τοὺς ποιητὰς, παρ' οὓς ἂν ποιῶσιν οὐκ ἐπιτρεπτέον, οὐ μὴν αὐτοῖς γε ποιητέον μύθους.

Ὅρθῶς, ἔφη· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο, οἱ τύποι περὶ θεολογίας τίνες ἂν εἶεν;

Τοιοῖδε πού τινες, ἦν δ' ἐγώ· οἷος τυγχάνει ὁ θεὸς ὢν, ἀεὶ δήπου ἀποδοτέον, ἐάντε τις αὐτὸν ἐν ἔπεσιν ποιῇ ἐάντε ἐν μέλεσιν ἐάντε ἐν τραγωδίᾳ.

Δεῖ γάρ.

[b]Οὐκοῦν ἀγαθὸς ὃ γε θεὸς τῷ ὄντι τε καὶ λεκτέον οὔτω;

Τί μὴν;

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲν γε τῶν ἀγαθῶν βλαβερόν· ἦ γάρ;

Οὐ μοι δοκεῖ.

Ἄρ' οὖν ὃ μὴ βλαβερόν βλάπτει;

Οὐδαμῶς.

Ὅ δὲ μὴ βλάπτει κακόν τι ποιεῖ;

Οὐδὲ τοῦτο.

Ὅ δὲ γε μὴδὲν κακὸν ποιεῖ οὐδ' ἂν τινος εἴη κακοῦ αἴτιον;

Πῶς γάρ;

Τί δέ; ὠφέλιμον τὸ ἀγαθόν;

Ναί.

Αἴτιον ἄρα εὐπραγίας;

Ναί.

Οὐκ ἄρα πάντων γε αἴτιον τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τῶν μὲν εὖ ἔχόντων αἴτιον, τῶν δὲ κακῶν ἀναίτιον.

[c] Παντελῶς γ', ἔφη.

Οὐδ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὁ θεός, ἐπειδὴ ἀγαθός, πάντων ἂν εἴη αἴτιος, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἀλλὰ ὀλίγων μὲν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιος, πολλῶν δὲ ἀναίτιος· πολὺ γὰρ ἐλάττω τὰγαθὰ τῶν κακῶν ἡμῖν, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν οὐδένα ἄλλον αἰτιατέον, τῶν δὲ κακῶν ἄλλ' ἅττα δεῖ ζητεῖν τὰ αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν θεόν.

Ἀληθέστατα, ἔφη, δοκεῖς μοι λέγειν.

Οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἀποδεκτέον οὔτε Ὅμηρου οὔτ' ἄλλου [d] ποιητοῦ ταύτην τὴν ἀμαρτίαν περὶ τοὺς θεοὺς ἀνοήτως ἀμαρτάνοντος καὶ λέγοντος –

ὡς δοιοὶ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει

κηρῶν ἔμπλειοι, ὁ μὲν ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ δειλῶν·

καὶ ᾧ μὲν ἂν μείζας ὁ Ζεὺς δῶ ἀμφοτέρων,

ἄλλοτε μὲν τε κακῶ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῶ·

ᾧ δ' ἂν μή, ἀλλ' ἄκρατα τὰ ἕτερα,

τὸν δὲ κακῆ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα διὰν ἐλαύνει·

[e] οὐδ' ὡς ταμίας ἡμῖν Ζεὺς –

ἀγαθῶν τε κακῶν τε τέτυκται.

τὴν δὲ τῶν ὄρκων καὶ σπονδῶν σύγχυσιν, ἦν ὁ Πάνδαρος συνέχεεν, ἐάν τις φῆ δι' Ἀθηναῖς τε καὶ Διὸς γεγονέναι, οὐκ ἐπαινεσόμεθα, οὐδὲ θεῶν ἔριν τε καὶ κρίσιν [380.a] διὰ Θέμιτός τε καὶ Διός, οὐδ' αὖ, ὡς Αἰσχύλος λέγει, ἐατέον ἀκούειν τοὺς νέους, ὅτι –

θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς,

ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλη.

ἀλλ' ἐάν τις ποιῆ ἐν οἷς ταῦτα τὰ ἱαμβεῖα ἔνεστιν, τὰ τῆς Νιόβης πάθη, ἢ τὰ Πελοπιδῶν ἢ τὰ Τρωικὰ ἢ τι ἄλλο τῶν τοιοῦτων, ἢ οὐ θεοῦ ἔργα ἐατέον αὐτὰ λέγειν, ἢ εἰ θεοῦ, ἐξευρετέον αὐτοῖς σχεδὸν ὃν νῦν ἡμεῖς λόγον ζητοῦμεν, καὶ [b] λεκτέον ὡς ὁ μὲν θεὸς δίκαιά τε καὶ ἀγαθὰ ἠργάζετο, οἱ δὲ ὀνίαντο κολαζόμενοι· ὡς δὲ ἄθλιοι μὲν οἱ δίκην διδόντες, ἦν δὲ δὴ ὁ δρῶν ταῦτα θεός, οὐκ ἐατέον λέγειν τὸν ποιητήν. ἀλλ' εἰ μὲν ὅτι ἐδεήθησαν κολάσεως λέγοιεν ὡς ἄθλιοι οἱ κακοί, διδόντες δὲ δίκην ὠφελοῦντο ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἐατέον κακῶν δὲ αἴτιον φάναι θεόν τινι γίνεσθαι ἀγαθὸν ὄντα, διαμαχετέον παντὶ τρόπῳ μῆτε τινὰ λέγειν ταῦτα ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει, εἰ μέλλει εὐνομήσεσθαι, μῆτε τινὰ ἀκούειν, [c] μῆτε νεώτερον μῆτε πρεσβύτερον, μῆτ' ἐν μέτρῳ μῆτε ἄνευ μέτρου μυθολογοῦντα, ὡς οὔτε ὅσα ἂν λεγόμενα εἰ λέγοιτο, οὔτε σύμφορα ἡμῖν οὔτε σύμφωνα αὐτὰ αὐτοῖς.

Σύμψηφός σοί εἰμι, ἔφη, τούτου τοῦ νόμου, καί μοι ἀρέσκει.

Οὗτος μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, εἷς ἂν εἴη τῶν περὶ θεοὺς νόμων τε καὶ τύπων, ἐν ᾧ δεήσει τοὺς τε λέγοντας λέγειν καὶ τοὺς ποιοῦντας ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεὸν ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν.

Καὶ μάλ', ἔφη, ἀπόχρη.

[d] Τί δὲ δὴ ὁ δεύτερος ὄδε; ἄρα γόητα τὸν θεὸν οἶει εἶναι καὶ οἶον ἐξ ἐπιβουλῆς φαντάζεσθαι ἄλλοτε ἐν ἄλλαις ἰδέαις τοτὲ μὲν αὐτὸν γιγνόμενον, [καὶ] ἀλλάττοντα τὸ αὐτοῦ εἶδος εἰς πολλὰς μορφάς, τοτὲ δὲ ἡμᾶς ἀπατῶντα καὶ ποιοῦντα περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα δοκεῖν, ἢ ἀπλοῦν τε εἶναι καὶ πάντων ἥκιστα τῆς ἑαυτοῦ ἰδέας ἐκβαίνειν;

Οὐκ ἔχω, ἔφη, νῦν γε οὕτως εἰπεῖν.

Τί δὲ τόδε; οὐκ ἀνάγκη, εἶπερ τι ἐξίσταται τῆς αὐτοῦ [e] ἰδέας, ἢ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ μεθίστασθαι ἢ ὑπ' ἄλλου;

Ἀνάγκη.

Οὐκοῦν ὑπὸ μὲν ἄλλου τὰ ἄριστα ἔχοντα ἥκιστα ἀλλοιοῦται τε καὶ κινεῖται; οἶον σῶμα ὑπὸ σιτίων τε καὶ ποτῶν καὶ πόνων, καὶ πᾶν φυτὸν ὑπὸ εἰλήσεων τε καὶ ἀνέμων καὶ τῶν τοιούτων παθημάτων, οὐ τὸ ὑγιέστατον καὶ ἰσχυρότατον [381.a] ἥκιστα ἀλλοιοῦται;

Πῶς δ' οὐ;

Ψυχὴν δὲ οὐ τὴν ἀνδρειοτάτην καὶ φρονιμωτάτην ἥκιστ' ἂν τι ἔξωθεν πάθος ταράξειεν τε καὶ ἀλλοιώσειεν;

Ναί.

Καὶ μὴν που καὶ τά γε σύνθετα πάντα σκευή τε καὶ οἰκοδομήματα καὶ ἀμφιέσματα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὰ εὖ εἰργασμένα καὶ εὖ ἔχοντα ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων ἥκιστα ἀλλοιοῦται.

Ἔστι δὴ ταῦτα.

[b] Πᾶν δὴ τὸ καλῶς ἔχον ἢ φύσει ἢ τέχνῃ ἢ ἀμφοτέροις ἐλαχίστην μεταβολὴν ὑπ' ἄλλου ἐνδέχεται.

Ἔοικεν.

Ἀλλὰ μὴν ὁ θεὸς γε καὶ τὰ τοῦ θεοῦ πάντα ἄριστα ἔχει.

Πῶς δ' οὐ;

Ταύτη μὲν δὴ ἥκιστα ἂν πολλὰς μορφὰς ἴσχοι ὁ θεός.

Ἔκιστα δῆτα.

Ἀλλ' ἄρα αὐτὸς αὐτὸν μεταβάλλοι ἂν καὶ ἀλλοιοῖ;

Δῆλον, ἔφη, ὅτι, εἶπερ ἀλλοιοῦται.

Πότερον οὖν ἐπὶ τὸ βέλτιόν τε καὶ κάλλιον μεταβάλλει ἑαυτὸν ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ αἴσχιον ἑαυτοῦ;

[c] Ἀνάγκη, ἔφη, ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἶπερ ἀλλοιοῦται· οὐ γάρ που ἐνδεᾶ γε φήσομεν τὸν θεὸν κάλλους ἢ ἀρετῆς εἶναι.

Ὅρθότατα, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, καὶ οὕτως ἔχοντος δοκεῖ ἂν τίς σοι, ὦ Ἀδείμαντε, ἐκὼν αὐτὸν χεῖρω ποιεῖν ὀπηοῦν ἢ θεῶν ἢ ἀνθρώπων;

Ἀδύνατον, ἔφη.

Ἀδύνατον ἄρα, ἔφην, καὶ θεῶ ἐθέλειν αὐτὸν ἀλλοιοῦν, ἀλλ' ὡς ἔοικε, κάλλιστος καὶ ἄριστος ὢν εἰς τὸ δυνατὸν ἕκαστος αὐτῶν μένει ἀεὶ ἀπλῶς ἐν τῇ αὐτοῦ μορφῇ.

Ἄπασα, ἔφη, ἀνάγκη ἔμοιγε δοκεῖ.

[d] Μηδεὶς ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὦ ἄριστε, λεγέτω ἡμῖν τῶν ποιητῶν, ὡς –

θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,

παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστροφῶσι πόλης

μηδὲ Πρωτέως καὶ Θέτιδος καταψευδέσθω μηδεὶς, μηδ' ἐν τραγωδίαις μηδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ποιήμασιν εἰσαγέτω Ἑρᾶν ἠλλοιωμένην, ὡς ἰέρειαν ἀγείρουσαν –

Ἰνάχου Ἀργείου ποταμοῦ παισὶν βιοδώροις

[e] καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ μὴ ἡμῖν ψευδέσθω. μηδ' αὖ ὑπὸ τούτων ἀναπειθόμενοι αἱ μητέρες τὰ παιδία ἐκδειματούντων, λέγουσαι τοὺς μύθους κακῶς, ὡς ἄρα θεοὶ τινες περιέρχονται νύκτωρ πολλοῖς ξένοις καὶ παντοδαποῖς ἰνδαλλόμενοι, ἵνα μὴ ἅμα μὲν εἰς θεοὺς βλασφημῶσιν, ἅμα δὲ τοὺς παῖδας ἀπεργάζωνται δειλοτέρους.

Μὴ γάρ, ἔφη.

Ἄλλ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοὶ μὲν οἱ θεοὶ εἰσὶν οἷοι μὴ μεταβάλλειν, ἡμῖν δὲ ποιοῦσιν δοκεῖν σφᾶς παντοδαποὺς φαίνεσθαι, ἐξαπατῶντες καὶ γοητεύοντες;

Ἴσως, ἔφη.

[382.a]

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· ψεύδεσθαι θεὸς ἐθέλοι ἂν ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ φάντασμα προτείνων;

Οὐκ οἶδα, ἦ δ' ὅς.

Οὐκ οἶσθα, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι τό γε ὡς ἀληθῶς ψεῦδος, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, πάντες θεοὶ τε καὶ ἄνθρωποι μισοῦσιν;

Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Οὕτως, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι τῷ κυριωτάτῳ που ἑαυτῶν ψεύδεσθαι καὶ περὶ τὰ κυριώτατα οὐδεὶς ἐκὼν ἐθέλει, ἀλλὰ πάντων μάλιστα φοβεῖται ἐκεῖ αὐτὸ κεκτῆσθαι.

Οὐδὲ νῦν πω, ἦ δ' ὅς, μανθάνω.

[b] Οἶει γάρ τί με, ἔφην, σεμνὸν λέγειν· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι τῇ ψυχῇ περὶ τὰ ὄντα ψεύδεσθαί τε καὶ ἐψεῦσθαι καὶ ἀμαθῆ εἶναι καὶ ἐνταῦθα ἔχειν τε καὶ κεκτῆσθαι τὸ ψεῦδος πάντες ἥκιστα ἂν δέξαιντο, καὶ μισοῦσι μάλιστα αὐτὸ ἐν τῷ τοιούτῳ.

Πολύ γε, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν ὀρθότατά γ' ἂν, ὃ νυνδὴ ἔλεγον, τοῦτο ὡς ἀληθῶς ψεῦδος καλοῖτο, ἢ ἐν τῇ ψυχῇ ἄγνοια ἢ τοῦ ἐψευσμένου· ἐπεὶ τό γε ἐν τοῖς λόγοις μίμημά τι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστὶν παθήματος καὶ ὕστερον γεγονὸς εἰδῶλον, οὐ πάνυ [c] ἄκρατον ψεῦδος, ἢ οὐχ οὕτω;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τὸ μὲν δὴ τῷ ὄντι ψεῦδος οὐ μόνον ὑπὸ θεῶν ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων μισεῖται.

Δοκεῖ μοι.

Τί δὲ δὴ τὸ ἐν τοῖς λόγοις [ψεῦδος]; πότε καὶ τῷ χρήσιμον, ὥστε μὴ ἄξιον εἶναι μίσους; ἄρ' οὐ πρὸς τε τοὺς πολεμίους καὶ τῶν καλουμένων φίλων, ὅταν διὰ μανίαν ἢ τινα ἄνοιαν κακόν τι ἐπιχειρῶσιν πράττειν, τότε ἀποτροπῆς ἕνεκα ὡς φάρμακον χρήσιμον γίγνεται; καὶ ἐν αἷς νυνδὴ [d] ἐλέγομεν ταῖς μυθολογίαις, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι ὅπη τὰληθὲς ἔχει περὶ τῶν παλαιῶν, ἀφομοιοῦντες τῷ ἀληθεῖ τὸ ψεῦδος ὅτι μάλιστα, οὕτω χρήσιμον ποιοῦμεν;

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς, οὕτως ἔχει.

Κατὰ τί δὴ οὖν τούτων τῷ θεῷ τὸ ψεῦδος χρήσιμον; πότερον διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ παλαιὰ ἀφομοιωῶν ἂν ψεύδοιτο;

Γελοῖον μεντᾶν εἶη, ἔφη.

Ποιητῆς μὲν ἄρα ψευδῆς ἐν θεῷ οὐκ ἔνι.

Οὐ μοι δοκεῖ.

Ἀλλὰ δεδιῶς τοὺς ἐχθροὺς ψεύδοιτο;

[e] Πολλοῦ γε δεῖ.

Ἀλλὰ δι' οἰκείων ἄνοιαν ἢ μανίαν;

Ἄλλ' οὐδεῖς, ἔφη, τῶν ἀνοήτων καὶ μαινομένων θεοφιλῆς.

Οὐκ ἄρα ἔστιν οὐ ἕνεκα ἂν θεὸς ψεύδοιτο.

Οὐκ ἔστιν.

Πάντη ἄρα ἀψευδὲς τὸ δαιμόνιον τε καὶ τὸ θεῖον.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Κομιδῆ ἄρα ὁ θεὸς ἀπλοῦν καὶ ἀληθὲς ἐν τε ἔργῳ καὶ λόγῳ, καὶ οὔτε αὐτὸς μεθίσταται οὔτε ἄλλους ἐξαπατᾷ, οὔτε κατὰ φαντασίας οὔτε κατὰ λόγους οὔτε κατὰ σημείων πομπάς, οὔθ' ὕπαρ οὐδ' ὄναρ.

[383.a]

Οὕτως, ἔφη, ἔμοιγε καὶ αὐτῷ φαίνεται σοῦ λέγοντος.

Συγχωρεῖς ἄρα, ἔφην, τοῦτον δεύτερον τύπον εἶναι ἐν ᾧ δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν, ὡς μήτε αὐτοὺς γόητας ὄντας τῷ μεταβάλλειν ἑαυτοὺς μήτε ἡμᾶς ψεύδεισι παράγειν ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ;

Συγχωρῶ.

Πολλὰ ἄρα Ὅμηρου ἐπαινοῦντες, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐπαινεσόμεθα, τὴν τοῦ ἐνυπνίου πομπὴν ὑπὸ Διὸς τῷ Ἀγαμέμνονι οὐδὲ Αἰσχύλῳ, ὅταν φῆ ἢ Θέτις τὸν Ἀπόλλῳ ἐν τοῖς αὐτῆς [b] γάμοις ἄδοντα ἐνδατεῖσθαι τὰς ἐὰς εὐπαιδίας –

νόσων τ' ἀπείρους καὶ μακροίωνας βίους,

ξύμπαντά τ' εἰπὼν θεοφιλεῖς ἡμᾶς τύχας

παιᾶν' ἐπηυφήμησεν, εὐθυμῶν ἐμέ.

κἀγὼ τὸ Φοίβου θεῖον ἀψευδὲς στόμα

ἥλιζον εἶναι, μαντικῆ βρύον τέχνη·

ὁ δ', αὐτὸς ὑμῶν, αὐτὸς ἐν θοίνῃ παρών,
αὐτὸς τὰδ' εἰπών, αὐτός ἐστιν ὁ κτανὼν
τὸν παῖδα τὸν ἐμόν -

[c] ὅταν τις τοιαῦτα λέγῃ περὶ θεῶν, χαλεπανοῦμέν τε καὶ χορὸν οὐ δώσομεν, οὐδὲ τοὺς διδασκάλους ἐάσομεν ἐπὶ παιδείᾳ χρῆσθαι τῶν νέων, εἰ μέλλουσιν ἡμῖν οἱ φύλακες θεοσεβεῖς τε καὶ θεῖοι γίγνεσθαι, καθ' ὅσον ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον οἶόν τε.

Παντάπασιν, ἔφη, ἔγωγε τοὺς τύπους τούτους συγχωρῶ, καὶ ὡς νόμοις ἂν χρώμην.

---

10 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), Γ', [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#)

Βιβλίον Γ'

[386.a]

Τὰ μὲν δὴ περὶ θεοῦς, ἦν δ' ἐγώ, τοιαῦτ' ἅττα, ὡς ἔοικεν, ἀκουστέον τε καὶ οὐκ ἀκουστέον εὐθύς ἐκ παίδων τοῖς θεοῦς τε τιμήσουσιν καὶ γονέας τήν τε ἀλλήλων φιλίαν μὴ περὶ σμικροῦ ποιησομένοις.

Καὶ οἷμαί γ', ἔφη, ὀρθῶς ἡμῖν φαίνεσθαι.

Τί δὲ δὴ εἰ μέλλουσιν εἶναι ἀνδρεῖοι; ἄρα οὐ ταῦτά τε λεκτέον καὶ οἷα αὐτοὺς ποιῆσαι ἥμιστα τὸν θάνατον δεδιέναι; [b] ἢ ἡγή τινά ποτ' ἂν γενέσθαι ἀνδρεῖον ἔχοντα ἐν αὐτῷ τοῦτο τὸ δεῖμα;

Μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, οὐκ ἔγωγε.

Τί δέ; τὰν Ἄιδου ἠγούμενον εἶναι τε καὶ δεινὰ εἶναι οἷε τινὰ θανάτου ἀδεῆ ἔσεσθαι καὶ ἐν ταῖς μάχαις αἰρήσεσθαι πρὸ ἥττης τε καὶ δουλείας θάνατον;

Οὐδαμῶς.

Δεῖ δὴ, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς ἐπιστατεῖν καὶ περὶ τούτων τῶν μύθων τοῖς ἐπιχειροῦσιν λέγειν, καὶ δεῖσθαι μὴ λαιδορεῖν ἀπλῶς οὕτως τὰ ἐν Ἄιδου ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαινεῖν, ὡς οὔτε ἀληθῆ [c] ἂν λέγοντας οὔτε ὠφέλιμα τοῖς μέλλουσιν μαχίμοις ἔσεσθαι.

Δεῖ μέντοι, ἔφη.

Ἐξαλείψομεν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἔπους ἀρξάμενοι πάντα τὰ τοιαῦτα -

βουλοίμην κ' ἐπάροχος ἐὼν θητευέμεν ἄλλω

ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ᾧ μὴ βίωτος πολὺς εἴη

ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν

καὶ τὸ -

[d] οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη

σμερδαλέ', εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ

καὶ -

ὣ πόποι, ἦ ῥά τις ἔστι καὶ εἰν Αἴδαο δόμοισιν
ψυχὴ καὶ εἶδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν

καὶ τὸ –

οἴω πεπνῦσθαι, ταὶ δὲ σκιαὶ αἰίσσουσι

καὶ –

ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων παταμένη Ἄϊδόσδε βεβήκει,
ὄν πότμον γοώωσα, λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην

[387.a] καὶ τὸ –

ψυχὴ δὲ κατὰ χθονός, ἠΰτε καπνός,
ῥῆγετο τετριγυῖα

καὶ –

ὥς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῶ ἄντρου θεσπεσίοιο
τριζουσαι ποτέονται, ἐπεὶ κέ τις ἀποπέσησιν
ὄρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλησιν ἔχονται,
ὥς αἰ τετριγυῖαι ἅμ' ἦσαν.

[b] ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα παραιτησόμεθα Ὅμηρόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς μὴ χαλεπαίνειν ἂν διαγράφωμεν, οὐχ ὡς οὐ ποιητικὰ καὶ ἠδέα τοῖς πολλοῖς ἀκούειν, ἀλλ' ὅσῳ ποιητικώτερα, τοσοῦτῳ ἦττον ἀκουστέον παισὶ καὶ ἀνδράσιν οὓς δεῖ ἐλευθέρους εἶναι, δουλείαν θανάτου μᾶλλον πεφοβημένους.

Παντάπασιν μὲν οὖν.

Οὐκοῦν ἔτι καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀνόματα πάντα τὰ δεινὰ τε καὶ φοβερὰ ἀποβλητέα, Κωκυτοῦς τε καὶ Στύγας καὶ [c] ἐνέρους καὶ ἀλίβαντας, καὶ ἄλλα ὅσα τούτου τοῦ τύπου ὀνομαζόμενα φρίττειν δὴ ποιεῖ ὡς οἶεται πάντας τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἴσως εὖ ἔχει πρὸς ἄλλο τι ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τῶν φυλάκων φοβούμεθα μὴ ἐκ τῆς τοιαύτης φρίκης θερμότεροι καὶ μαλακώτεροι τοῦ δέοντος γένωνται ἡμῖν.

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, φοβούμεθα.

Ἀφαιρετέα ἄρα;

Ναί.

Τὸν δὲ ἐναντίον τύπον τούτοις λεκτέον τε καὶ ποιητέον;

Δῆλα δῆ.

[d] Καὶ τοὺς ὀδυρμούς ἄρα ἐξαιρήσομεν καὶ τοὺς οἴκτους τοὺς τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν;

Ἀνάγκη, ἔφη, εἶπερ καὶ τὰ πρότερα.

Σκόπει δῆ, ἦν δ' ἐγώ, εἰ ὀρθῶς ἐξαιρήσομεν ἢ οὐ. φαμὲν δὲ δὴ ὅτι ὁ ἐπιεικὴς ἀνὴρ τῷ ἐπιεικεῖ, οὔτερ καὶ ἑταῖρός ἐστιν, τὸ τεθνάναι οὐ δεινὸν ἠγήσεται.

Φαμὲν γάρ.

Οὐκ ἄρα ὑπὲρ γ' ἐκείνου ὡς δεινόν τι πεπονθότος ὀδύροιτ' ἄν.

Οὐ δῆτα.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε λέγομεν, ὡς ὁ τοιοῦτος μάλιστα αὐτὸς αὐτῷ αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν καὶ διαφερόντως τῶν [e] ἄλλων ἦκιστα ἐτέρου προσδεῖται.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἔκιστα ἄρ' αὐτῷ δεινὸν στερηθῆναι ὑέος ἢ ἀδελφοῦ ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων.

Ἔκιστα μέντοι.

Ἔκιστ' ἄρα καὶ ὀδύρεσθαι, φέρειν δὲ ὡς πρότατα, ὅταν τις αὐτὸν τοιαύτη συμφορὰ καταλάβῃ.

Πολύ γε.

Ὅρθως ἄρ' ἂν ἐξαιροῖμεν τοὺς θρήνους τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, γυναιξὶ δὲ ἀποδιδόμεν, καὶ οὐδὲ ταύταις σπουδῶν δαίαις, καὶ ὅσοι κακοὶ τῶν ἀνδρῶν, ἵνα ἡμῖν δυσχεραίνωσιν ὅμοια τούτοις ποιεῖν οὐδὲ δή φάμεν ἐπὶ φυλακῇ τῆς χώρας τρέφειν.

Ὅρθως, ἔφη.

Πάλιν δὲ Ὅμηρου τε δεησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν μὴ ποιεῖν Ἀχιλλεῖα θεᾶς παῖδα –

ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρᾶς κατακείμενον, ἄλλοτε δ' αὖτε

ὑπτιον, ἄλλοτε δὲ πρηγῆ,

τοτὲ δ' ὀρθὸν ἀναστάντα πλωΐζοντ' ἀλύοντ' ἐπὶ [b]θῖν' ἀλὸς ἀτρυγέτοιο, μηδὲ ἀμφοτέραισιν χερσὶν ἐλόντα κόνιν αἰθαλόεσσαν χευάμενον κακῆ κεφαλῆς, μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησε, μηδὲ Πρίαμον ἐγγὺς θεῶν γεγονότα λιτανεύοντά τε καὶ –

κυλινδόμενον κατὰ κόπρον,

ἐξονομακλήδην ὀνομάζοντ' ἄνδρα ἕκαστον.

πολὺ δ' ἔτι τούτων μᾶλλον δεησόμεθα μήτοι θεοῦς γε ποιεῖν ὀδυρομένους καὶ λέγοντας –

[c] ὦμοι ἐγὼ δειλή, ὦμοι δυσαριστοτόκεια·

εἰ δ' οὖν θεοῦς, μήτοι τόν γε μέγιστον τῶν θεῶν τολμῆσαι οὕτως ἀνομοίως μιμήσασθαι, ὥστε

ὦ πόποι, φάναι, ἢ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ ἄστου

ὀφθαλμοῖσιν ὀρῶμαι, ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ·

καὶ –

αἶ αἶ ἐγών, ὅ τέ μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν

[d]μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενoitιάδαο δαμῆναι.

εἰ γάρ, ὦ φίλε Ἀδεύμαντε, τὰ τοιαῦτα ἡμῖν οἱ νέοι σπουδῆ ἀκούοιεν καὶ μὴ καταγελῶεν ὡς ἀναξίως λεγομένων, σχολῇ ἂν ἑαυτὸν γέ τις ἄνθρωπον ὄντα ἀνάξιον ἠγήσαιτο τούτων καὶ ἐπιπλήξειεν, εἰ καὶ ἐπὶ αὐτῷ τι τοιοῦτον ἢ λέγειν ἢ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲν αἰσχυρόμενος οὐδὲ καρτερῶν πολλοὺς ἐπὶ σμικροῖσιν παθήμασιν θρήνους ἂν ἄδοι καὶ ὀδυρομύς.

[e] Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Δεῖ δέ γε οὐχ, ὡς ἄρτι ἡμῖν ὁ λόγος ἐσήμαινεν· ᾧ πειστέον, ἕως ἄν τις ἡμᾶς ἄλλω καλλίονι πείσῃ.

Οὐ γὰρ οὖν δεῖ.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ φιλογέλωτάς γε δεῖ εἶναι. σχεδὸν γὰρ ὅταν τις ἐπιῆ ἰσχυρῶ γέλωτι, ἰσχυρὰν καὶ μεταβολὴν ζητεῖ τὸ τοιοῦτον.

Δοκεῖ μοι, ἔφη.

Οὔτε ἄρα ἀνθρώπους ἀξιόους λόγου κρατουμένους ὑπὸ [389.a] γέλωτος ἄν τις ποιῆ, ἀποδεκτέον, πολὺ δὲ ἦττον, ἐὰν θεοῦς.

Πολὺ μέντοι, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν Ὅμηρου οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἀποδεξιόμεθα περὶ θεῶν –

ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
ὡς ἴδον Ἑφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα·

οὐκ ἀποδεκτέον κατὰ τὸν σὸν λόγον.

Εἰ σύ, ἔφη, βούλει ἐμὸν τιθέναι· οὐ γὰρ οὖν δὴ [b] ἀποδεκτέον.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀλήθειάν γε περὶ πολλοῦ ποιητέον. εἰ γὰρ ὀρθῶς ἐλέγομεν ἄρτι, καὶ τῷ ὄντι θεοῖσι μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον ὡς ἐν φαρμάκου εἶδει, δῆλον ὅτι τό γε τοιοῦτον ἰατροῖς δοτέον, ἰδιώταις δὲ οὐχ ἄπτεον.

Δῆλον, ἔφη.

Τοῖς ἄρχουσιν δὴ τῆς πόλεως, εἶπερ τισὶν ἄλλοις, προσήκει ψεύδεσθαι ἢ πολεμίων ἢ πολιτῶν ἕνεκα ἐπ' ὠφελίᾳ τῆς πόλεως, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσιν οὐχ ἄπτεον τοῦ τοιοῦτου· [c] ἀλλὰ πρὸς γε δὴ τοὺς τοιοῦτους ἄρχοντας ἰδιώτῃ ψεύσασθαι ταῦτόν καὶ μεῖζον ἀμάρτημα φήσομεν ἢ κάμνοντι πρὸς ἰατρὸν ἢ ἀσκοῦντι πρὸς παιδοτρίβην περὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ σώματος παθημάτων μὴ τάληθῆ λέγειν, ἢ πρὸς κυβερνήτην περὶ τῆς νεώς τε καὶ τῶν ναυτῶν μὴ τὰ ὄντα λέγοντι ὅπως ἢ αὐτὸς ἢ τις τῶν συνναυτῶν πράξεως ἔχει.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

[d] Ἄν ἄρ' ἄλλον τινὰ λαμβάνῃ ψευδόμενον ἐν τῇ πόλει –

τῶν οἱ δημοεργοὶ ἕασι,

μάντιν ἢ ἰητήρα κακῶν ἢ τέκτονα δούρων,

κολάσει ὡς ἐπιτήδευμα εἰσάγοντα πόλεως ὥσπερ νεῶς ἀνατρεπτικόν τε καὶ ὀλέθριον.

Ἐάνπερ, ἦ δ' ὅς, ἐπί γε λόγῳ ἔργα τελεῖται.

Τί δέ; σωφροσύνης ἄρα οὐ δεήσει ἡμῖν τοῖς νεανίαις;

Πῶς δ' οὐ;

Σωφροσύνης δὲ ὡς πλήθει οὐ τὰ τοιάδε μέγιστα, ἀρχόντων [e] μὲν ὑπηκόους εἶναι, αὐτοὺς δὲ ἄρχοντας τῶν περὶ πότους καὶ ἀφροδίσια καὶ περὶ ἐδωδὰς ἡδονῶν;

Ἐμοιγε δοκεῖ.

Τὰ δὴ τοιάδε φήσομεν οἶμαι καλῶς λέγεσθαι, οἷα καὶ Ὅμηρῳ Διομήδης λέγει –

τέττα, σιωπῆ ἦσο, ἐμῷ δ' ἐπιπεῖθεο μύθῳ,

καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα, τὰ –

ἴσαν μένεα πνεύοντες Ἀχαιοί,

σιγῆ δειδιότες σημάντορας,

καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.

Καλῶς.

Τί δέ; τὰ τοιάδε –

οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο

[390a] καὶ τὰ τούτων ἐξῆς ἄρα καλῶς, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει εἴρηκε νεανιεύματα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας;

Οὐ καλῶς.

Οὐ γὰρ οἶμαι εἷς γε σωφροσύνην νέοις ἐπιτήδεια ἀκούειν· εἰ δέ τινα ἄλλην ἡδονὴν παρέχεται, θαυμαστὸν οὐδέν. ἢ πῶς σοι φαίνεται;

Οὕτως, ἔφη.

Τί δέ; ποιεῖν ἄνδρα τὸν σοφώτατον λέγοντα ὡς δοκεῖ αὐτῷ κάλλιστον εἶναι πάντων, ὅταν –

παρὰ πλείαι ὦσι τράπεζαι

[b] σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων

οἰνοχόος φορέησι καὶ ἐγγεῖη δεπάεσσι,

δοκεῖ σοι ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς ἐγκράτειαν ἑαυτοῦ ἀκούειν νέῳ; ἢ τὸ –

λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν;

ἢ Δία, καθευδόντων τῶν ἄλλων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ὡς, μόνος ἐργηγορῶς ἃ ἐβουλεύσατο, τούτων πάντων ῥαδίως [c] ἐπιλανθανόμενον διὰ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν, καὶ οὕτως ἐκπλαγέντα ἰδόντα τὴν Ἥραν, ὥστε μὴδ' εἰς τὸ δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ βουλόμενον χαμαὶ συγγίγνεσθαι, λέγοντα ὡς οὕτως ὑπὸ ἐπιθυμίας ἔχεται, ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἐφοίτων πρὸς ἀλλήλους φίλους λήθοντε τοκῆας οὐδὲ Ἄρεώς τε καὶ Ἀφροδίτης ὑπὸ Ἥφαιστου δεσμὸν δι' ἕτερα τοιαῦτα.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, οὐ μοι φαίνεται ἐπιτήδειον.

[d] Ἄλλ' εἴ πού τινες, ἦν δ' ἐγώ, καρτερίαι πρὸς ἅπαντα καὶ λέγονται καὶ πράττονται ὑπὸ ἐλλογίμων ἀνδρῶν, θεατέον τε καὶ ἀκουστέον, οἷον καὶ τὸ –

στήθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·

τέτλαθι δὴ, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐ μὲν δὴ δωροδόκους γε ἑατέον εἶναι τοὺς ἄνδρας οὐδὲ φιλοχρημάτων.

[e] Οὐδαμῶς.

Οὐδ' ἄστέον αὐτοῖς ὅτι –

δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας·

οὐδὲ τὸν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγὸν Φοῖνικα ἐπαινετέον ὡς μετρίως ἔλεγε συμβουλευῶν αὐτῷ δῶρα μὲν λαβόντι ἐπαμύννειν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἄνευ δὲ δῶρων μὴ ἀπαλλάττεσθαι τῆς μήνιος. οὐδ' αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα ἀξιόσομεν οὐδ' ὁμολογήσομεν οὕτω φιλοχρήματον εἶναι, ὥστε παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος δῶρα λαβεῖν, καὶ τιμὴν αὐτῷ λαβόντα νεκροῦ [391.a] ἀπολύειν, ἄλλως δὲ μὴ θέλειν.

Οὐκουν δίκαιόν γε, ἔφη, ἐπαινεῖν τὰ τοιαῦτα.

Ὅκνω δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, δι' Ὅμηρον λέγειν ὅτι οὐδ' ὅσιον ταῦτά γε κατὰ Ἀχιλλέως φάναι καὶ ἄλλων λεγόντων πείθεσθαι, καὶ αὐτῷ ὡς πρὸς τὸν Ἀπόλλω εἶπεν –

ἔβλαψάς μ' ἐκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων·

ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμις γε παρείη·

[b]καὶ ὡς πρὸς τὸν ποταμόν, θεὸν ὄντα, ἀπειθῶς εἶχεν καὶ μάχεσθαι ἔτοιμος ἦν, καὶ αὐτῷ τὰς τοῦ ἑτέρου ποταμοῦ Σπερχειοῦ ἱερὰς τριχῆς Πατρόκλω ἦρωϊ, ἔφη, κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι, νεκρῷ ὄντι, καὶ ὡς ἔδρασεν τοῦτο, οὐ πειστέον· τὰς τε αὐτῷ Ἐκτορος ἔλξεις περὶ τὸ σῆμα τὸ Πατρόκλου καὶ τὰς τῶν ζωγρηθέντων σφαγὰς εἰς τὴν πυράν, σύμπαντα ταῦτα οὐ φήσομεν ἀληθῆ εἰρησθαι, οὐδ' ἐάσομεν [c] πείθεσθαι τοὺς ἡμετέρους ὡς Ἀχιλλεύς, θεᾶς ὦν παῖς καὶ Πηλέως, σωφρονεστάτου τε καὶ τρίτου ἀπὸ Διός, καὶ ὑπὸ τῷ σοφωτάτῳ Χείρωνι τεθραμμένος, τοσαύτης ἦν ταραχῆς πλέως, ὥστ' ἔχειν ἐν αὐτῷ νοσήματε δύο ἐναντίω ἀλλήλοιν, ἀνελευθερίαν μετὰ φιλοχρηματίας καὶ αὐτῷ ὑπερηφανίαν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

Ὅρθῶς, ἔφη, λέγεις.

Μὴ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, μηδὲ τάδε πειθόμεθα μηδ' ἐῷμεν λέγειν, ὡς Θησεὺς Ποσειδῶνος υἱὸς Πειριθόους τε Διὸς [d] ὄρμησαν οὕτως ἐπὶ δεινὰς ἀρπαγὰς, μηδέ τιν' ἄλλον θεοῦ παῖδά τε καὶ ἦρω τολμήσαι ἂν δεινὰ καὶ ἀσεβῆ ἐργάσασθαι, οἷα νῦν καταψεύδονται αὐτῶν· ἀλλὰ προσαναγκάζωμεν τοὺς ποιητὰς ἢ μὴ τούτων αὐτὰ ἔργα φάναι ἢ τούτους μὴ εἶναι θεῶν παῖδας, ἀμφοτέρω δὲ μὴ λέγειν, μηδὲ ἡμῖν ἐπιχειρεῖν πείθειν τοὺς νέους ὡς οἱ θεοὶ κακὰ γεννώσιν, καὶ ἦρωες ἀνθρώπων οὐδὲν βελτίους· ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, [e] οὐθ' ὅσια ταῦτα οὐτε ἀληθῆ· ἐπεδείξαμεν γὰρ ποῦ ὅτι ἐκ θεῶν κακὰ γίνεσθαι ἀδύνατον.

Πῶς γὰρ οὐ;

Καὶ μὴν τοῖς γε ἀκούουσιν βλαβερά· πᾶς γὰρ ἑαυτῷ συγγνώμην ἔξει κακῷ ὄντι, πεισθεὶς ὡς ἄρα τοιαῦτα πράττουσιν τε καὶ ἔπραττον καὶ –

οἱ θεῶν ἀγχίσποροι,

οἱ Ζηνὸς ἐγγύς, ὧν κατ' Ἰδαῖον πάγον

Διὸς πατρῶου βωμός ἐστ' ἐν αἰθέρι,

καὶ –

οὐ πῶ σφιν ἐξίτηλον αἶμα δαυμόνων.

ὧν ἕνεκα παυστέον τοὺς τοιοῦτους μύθους, μὴ ἡμῖν πολλὴν [392.a] εὐχέρειαν ἐντίκτωσι τοῖς νέοις πονηρίας.

Κομιδῆ μὲν οὖν, ἔφη.

Τί οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἡμῖν ἔτι λοιπὸν εἶδος λόγων περὶ ὀριζομένοις οἴους τε λεκτέον καὶ μὴ; περὶ γὰρ θεῶν ὡς δεῖ λέγεσθαι εἴρηται, καὶ περὶ δαιμόνων τε καὶ ἡρώων καὶ τῶν ἐν Ἄιδου.

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἴη ἄν;

Δῆλα δῆ.

Ἀδύνατον δῆ, ὦ φίλε, ἡμῖν τοῦτό γε ἐν τῷ παρόντι τάξαι.

Πῶς;

Ὅτι οἶμαι ἡμᾶς ἐρεῖν ὡς ἄρα καὶ ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ *[b]* κακῶς λέγουσιν περὶ ἀνθρώπων τὰ μέγιστα, ὅτι εἰσὶν ἄδικοι μὲν εὐδαίμονες πολλοί, δίκαιοι δὲ ἄθλιοι, καὶ ὡς λυσιτελεῖ τὸ ἀδικεῖν, ἐὰν λανθάνῃ, ἢ δὲ δικαιοσύνη ἀλλότριον μὲν ἀγαθόν, οἰκεία δὲ ζημία· καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπερεῖν λέγειν, τὰ δ' ἐναντία τούτων προστάξιν ἄδειν τε καὶ μυθολογεῖν. ἢ οὐκ οἶει;

Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα.

Οὐκοῦν ἐὰν ὁμολογῆς ὀρθῶς με λέγειν, φήσω σε ὁμολογηκέναι ἃ πάλαι ζητοῦμεν;

Ὅρθῶς, ἔφη, ὑπέλαβες.

[c] Οὐκοῦν περὶ γε ἀνθρώπων ὅτι τοιούτους δεῖ λόγους λέγεσθαι, τότε διομολογησόμεθα, ὅταν εὗρωμεν οἷόν ἐστιν δικαιοσύνη καὶ ὡς φύσει λυσιτελοῦν τῷ ἔχοντι, ἐάντε δοκῇ ἐάντε μὴ τοιοῦτος εἶναι;

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Τὰ μὲν δὴ λόγων περὶ ἐχέτω τέλος· τὸ δὲ λέξεως, ὡς ἐγὼ οἶμαι, μετὰ τοῦτο σκεπτέον, καὶ ἡμῖν ἅ τε λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον παντελῶς ἐσκέψεται.

Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Τοῦτο, ἦ δ' ὅς, οὐ μανθάνω ὅτι λέγεις.

[d] Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, δεῖ γε ἴσως οὖν τῆδε μᾶλλον εἶση. ἄρ' οὐ πάντα ὅσα ὑπὸ μυθολόγων ἢ ποιητῶν λέγεται διήγησις οὔσα τυγχάνει ἢ γεγονότων ἢ ὄντων ἢ μελλόντων;

Τί γάρ, ἔφη, ἄλλο;

Ἄρ' οὖν οὐχὶ ἤτοι ἀπλῆ διηγήσει ἢ διὰ μμῆσεως γιγνομένη ἢ δι' ἀμφοτέρων περαίνουσιν;

Καὶ τοῦτο, ἦ δ' ὅς, ἔτι δέομαι σαφέστερον μαθεῖν.

Γελοῖος, ἦν δ' ἐγώ, ἔοικα διδάσκαλος εἶναι καὶ ἀσαφής· ὥσπερ οὖν οἱ ἀδύνατοι λέγειν, οὐ κατὰ ὄλον ἀλλ' ἀπολαβὸν μέρος τι πειράσομαι σοι ἐν τούτῳ δηλῶσαι ὃ βούλομαι. καί μοι εἰπέ· ἐπίστασαι τῆς Ἰλιάδος τὰ πρῶτα, ἐν οἷς ὁ ποιητής φησι τὸν μὲν Χρῦσην δεῖσθαι τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀπολῦσαι τὴν θυγατέρα, τὸν δὲ χαλεπαίνειν, τὸν δέ, ἐπειδὴ *[393a]* οὐκ ἐτύγγανεν, κατεύχεσθαι τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὸν θεόν;

Ἐγωγε.

Οἶσθ' οὖν ὅτι μέχρι μὲν τούτων τῶν ἐπῶν –

καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιοῦς,

Ἄτρεΐδα δὲ μάλιστα δῦω, κοσμήτορε λαῶν

λέγει τε αὐτὸς ὁ ποιητὴς καὶ οὐδὲ ἐπιχειρεῖ ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἄλλοσε τρέπειν ὡς ἄλλος τις ὁ λέγων ἢ αὐτός· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ὡσπερ αὐτὸς ὢν ὁ Χρῦσης λέγει καὶ πειρᾶται *[b]* ἡμᾶς ὅτι μάλιστα ποιῆσαι μὴ Ὅμηρον δοκεῖν εἶναι τὸν λέγοντα ἀλλὰ τὸν ἱερέα, πρεσβύτην ὄντα. καὶ τὴν ἄλλην δὴ πᾶσαν σχεδόν τι οὕτω πεποιήται διήγησιν περὶ τε τῶν ἐν Ἰλίῳ καὶ περὶ τῶν ἐν Ἰθάκῃ καὶ ὅλη Ὀδυσσεΐα παθημάτων.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν διήγησις μὲν ἐστὶν καὶ ὅταν τὰς ῥήσεις ἐκάστοτε λέγῃ καὶ ὅταν τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων;

Πῶς γὰρ οὐ;

[c] Ἄλλ' ὅταν γέ τινα λέγῃ ῥῆσιν ὡς τις ἄλλος ὢν, ἄρ' οὐ τότε ὁμοιοῦν αὐτὸν φήσομεν ὅτι μάλιστα τὴν αὐτοῦ λέξιν ἐκάστω ὢν ἂν προεῖπῃ ὡς ἐροῦντα;

Φήσομεν· τί γάρ;

Οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλω ἢ κατὰ φωνὴν ἢ κατὰ σχῆμα μιμῆσθαί ἐστιν ἐκείνον ὃ ἂν τις ὁμοιοῖ;

Τί μὴν;

Ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ, ὡς ἔοικεν, οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ διὰ μιμῆσεως τὴν διήγησιν ποιοῦνται.

Πάνυ μὲν οὖν.

Εἰ δέ γε μηδαμοῦ ἑαυτὸν ἀποκρύπτοιο ὁ ποιητὴς, πᾶσα *[d]* ἂν αὐτῷ ἄνευ μιμῆσεως ἢ ποιήσεις τε καὶ διήγησις γεγονυῖα εἴη. ἴνα δὲ μὴ εἴπῃς ὅτι οὐκ αὖ μανθάνεις, ὅπως ἂν τοῦτο γένοιτο ἐγὼ φράσω. εἰ γὰρ Ὅμηρος εἰπὼν ὅτι ἦλθεν ὁ Χρῦσης τῆς τε θυγατρὸς λύτρα φέρων καὶ ἰκέτης τῶν Ἀχαιῶν, μάλιστα δὲ τῶν βασιλέων, μετὰ τοῦτο μὴ ὡς Χρῦσης γενόμενος ἔλεγεν ἀλλ' ἔτι ὡς Ὅμηρος, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν μίμησις ἦν ἀλλὰ ἀπλῆ διήγησις. εἶχε δ' ἂν ὥδε πως – φράσω δὲ ἄνευ μέτρον· οὐ γὰρ εἰμι ποιητικός – Ἐλθὼν *[e]* ὁ ἱερεὺς ἠύχετο ἐκείνοις μὲν τοὺς θεοὺς δοῦναι ἐλόντας τὴν Τροίαν αὐτοὺς σωθῆναι, τὴν δὲ θυγατέρα οἱ λῦσαι δεξαμένους ἄποινα καὶ τὸν θεὸν αἰδεσθέντας. ταῦτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ οἱ μὲν ἄλλοι ἐσέβοντο καὶ συνήνουν, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἠγροῖαεν ἐντελλόμενος νῦν τε ἀπιέναι καὶ αὐθις μὴ ἐλθεῖν, μὴ αὐτῷ τό τε σκῆπτρον καὶ τὰ τοῦ θεοῦ στέμματα οὐκ ἐπαρκέσοι· πρὶν δὲ λυθῆναι αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἐν Ἄργει ἔφη γηράσειν μετὰ οὐ· ἀπιέναι δ' ἐκέλευεν καὶ μὴ ἐρεθίζειν, *[394.a]* ἴνα σῶς οἴκαδε ἔλθοι. ὁ δὲ πρεσβύτης ἀκούσας ἔδειςέν τε καὶ ἀπήει σιγῇ, ἀποχωρήσας δὲ ἐκ τοῦ στρατοπέδου πολλὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἠύχετο, τὰς τε ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλῶν καὶ ὑπομιμησκῶν καὶ ἀπαιτῶν, εἴ τι πώποτε ἦ ἐν ναῶν οἰκοδομήσεσιν ἢ ἐν ἱερῶν θυσίαις κεχαρισμένον δωρήσαιο· ὢν δὴ χάριν κατηύχετο τεῖσαι τοὺς Ἀχαιοὺς τὰ ἄδᾶκρυα τοῖς ἐκείνου βέλεσιν. οὕτως, ἦν δ' ἐγώ, ὃ ἑταῖρε, ἄνευ *[b]* μιμῆσεως ἀπλῆ διήγησις γίγνεται.

Μανθάνω, ἔφη.

Μάνθανε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ταύτης αὖ ἐναντία γίγνεται, ὅταν τις τὰ τοῦ ποιητοῦ τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων ἐξαιρῶν τὰ ἀμοιβαῖα καταλείπη.

Καὶ τοῦτο, ἔφη, μανθάνω, ὅτι ἔστιν τὸ περὶ τὰς τραγωδίας τοιοῦτον.

Ὅρθότατα, ἔφην, ὑπέλαβες, καὶ οἶμαί σοι ἤδη δηλοῦν ὃ ἔμπροσθεν οὐχ οἶός τ' ἦ, ὅτι τῆς ποιήσεώς τε καὶ μυθολογίας *[c]* ἢ μὲν διὰ μιμῆσεως ὅλη ἐστίν, ὡσπερ σὺ λέγεις, τραγωδία τε

καὶ κωμωδία, ἢ δὲ δι' ἀπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ – εὗροις δ' ἂν αὐτὴν μάλιστα που ἐν διθυράμβοις – ἢ δ' αὖ δι' ἀμφοτέρων ἐν τε τῇ τῶν ἐπῶν ποιήσει, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοθι, εἴ μοι μανθάνεις.

Ἀλλὰ συνίημι, ἔφη, ὃ τότε ἐβούλου λέγειν.

Καὶ τὸ πρὸ τούτου δὴ ἀναμνήσθητι, ὅτι ἔφαμεν ἃ μὲν λεκτέον ἤδη εἰρησθαι, ὡς δὲ λεκτέον ἔτι σκεπτέον εἶναι.

Ἀλλὰ μέμνημαι.

[d] Τοῦτο τοίνυν αὐτὸ ἦν ὃ ἔλεγον, ὅτι χρεῖη διομολογήσασθαι πότερον ἐάσομεν τοὺς ποιητὰς μιμουμένους ἡμῖν τὰς διηγήσεις ποιεῖσθαι ἢ τὰ μὲν μιμουμένους, τὰ δὲ μή, καὶ ὅποια ἐκάτερα, ἢ οὐδὲ μιμεῖσθαι.

Μαντεύομαι, ἔφη, σκοπεῖσθαί σε εἴτε παραδεξόμεθα τραγωδίαν τε καὶ κωμωδίαν εἰς τὴν πόλιν, εἴτε καὶ οὐ.

Ἴσως, ἦν δ' ἐγώ, ἴσως δὲ καὶ πλείω ἔτι τούτων· οὐ γὰρ δὴ ἐγωγέ πω οἶδα, ἀλλ' ὅπη ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρῃ, ταύτη ἰτέον.

Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις.

[e] Τόδε τοίνυν, ὦ Ἀδεΐμαντε, ἄθρει, πότερον μιμητικούς ἡμῖν δεῖ εἶναι τοὺς φύλακας ἢ οὐ· ἢ καὶ τοῦτο τοῖς ἔμπροσθεν ἔπεται, ὅτι εἷς ἕκαστος ἐν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύει, πολλὰ δ' οὐ, ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ, πολλῶν ἐφαπτόμενος πάντων ἀποτυγχάνοι ἂν, ὥστ' εἶναί που ἐλλόγιμος;

Τί δ' οὐ μέλλει;

Οὐκοῦν καὶ περὶ μιμήσεως ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι πολλὰ ὁ αὐτὸς μιμεῖσθαι εὖ ὥσπερ ἐν οὐ δυνατός;

Οὐ γὰρ οὖν.

[395.a]

Σχολῆ ἄρα ἐπιτηδεύσει γέ τι ἅμα τῶν ἀξίων λόγου ἐπιτηδευμάτων καὶ πολλὰ μιμήσεται καὶ ἔσται μιμητικός, ἐπεὶ που οὐδὲ τὰ δοκοῦντα ἐγγὺς ἀλλήλων εἶναι δύο μιμήματα δύνανται οἱ αὐτοὶ ἅμα εὖ μιμεῖσθαι, οἷον κωμωδίαν καὶ τραγωδίαν ποιοῦντες. ἢ οὐ μιμήματα ἄρτι τούτω ἐκάλεις;

Ἐγωγε· καὶ ἀληθῆ γε λέγεις, ὅτι οὐ δύνανται οἱ αὐτοί.

Οὐδὲ μὴν ῥαψωδοί γε καὶ ὑποκριταὶ ἅμα.

Ἀληθῆ.

Ἀλλ' οὐδέ τοι ὑποκριταὶ κωμωδοῖς τε καὶ τραγωδοῖς οἱ [b] αὐτοί· πάντα δὲ ταῦτα μιμήματα. ἢ οὐ;

Μιμήματα.

Καὶ ἔτι γε τούτων, ὦ Ἀδεΐμαντε, φαίνεται μοι εἰς μικρότερα κατακεκερματίσθαι ἢ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, ὥστε ἀδύνατος εἶναι πολλὰ καλῶς μιμεῖσθαι ἢ αὐτὰ ἐκεῖνα πράττειν ὧν δὴ καὶ τὰ μιμήματά ἐστιν ἀφομοιώματα.

Ἀληθέστατα, ἢ δ' ὅς.

Εἰ ἄρα τὸν πρῶτον λόγον διασώσομεν, τοὺς φύλακας ἡμῖν τῶν ἄλλων πασῶν δημιουργιῶν ἀφειμένους δεῖν εἶναι [c] δημιουργοὺς ἐλευθερίας τῆς πόλεως πάννυ ἀκριβεῖς καὶ μηδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύειν ὅτι μὴ εἰς τοῦτο φέρει, οὐδὲν δὴ δέοι ἂν αὐτοὺς ἄλλο πράττειν οὐδὲ μιμῆσθαι· ἐὰν δὲ μιμῶνται, μιμῆσθαι τὰ τοῦτοις προσήκοντα εὐθύς ἐκ παίδων, ἀνδρείους, σώφρονας, ὀσίους, ἐλευθέρους, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, τὰ δὲ ἀνελεύθερα μήτε ποιεῖν μήτε δεινοὺς εἶναι μιμήσασθαι, μηδὲ ἄλλο μηδὲν τῶν αἰσχυρῶν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς μιμήσεως τοῦ εἶναι [d] ἀπολαύσωσιν. ἢ οὐκ ἦσθησαι ὅτι αἱ μιμήσεις, ἐὰν ἐκ νέων πόρρω διατελέσωσιν, εἰς ἔθνη τε καὶ φύσιν καθίστανται καὶ κατὰ σῶμα καὶ φωνὰς καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν;

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς.

Οὐ δὴ ἐπιτρέπομεν, ἦν δ' ἐγώ, ὧν φαμὲν κήδεσθαι καὶ δεῖν αὐτοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, γυναῖκα μιμῆσθαι ἄνδρας ὄντας, ἢ νέαν ἢ πρεσβυτέραν, ἢ ἀνδρὶ λοιδορουμένην ἢ πρὸς θεοὺς ἐρίζουσάν τε καὶ μεγαλαυχουμένην, οἰομένην [e] εὐδαίμονα εἶναι, ἢ ἐν συμφοραῖς τε καὶ πένθεσιν καὶ θρήνοις ἔχομένην· κάμνουσαν δὲ ἢ ἐρῶσαν ἢ ὠδίνουσαν, πολλοῦ καὶ δεήσομεν.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

Οὐδέ γε δούλας τε καὶ δούλους πράττοντας ὅσα δούλων.

Οὐδὲ τοῦτο.

Οὐδέ γε ἄνδρας κακοὺς, ὡς ἔοικεν, δειλοὺς τε καὶ τὰ

ἐναντία πράττοντας ὧν νυνδὴ εἶπομεν, κακηγοροῦντάς τε καὶ κωμωδοῦντας ἀλλήλους καὶ αἰσχυρολογοῦντας, μεθύοντας ἢ [396.a] καὶ νήφοντας, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις ἀμαρτάνουσιν εἰς αὐτοὺς τε καὶ εἰς ἄλλους, οἷμαι δὲ οὐδὲ μαινομένοις ἐθιστέον ἀφομοιοῦν αὐτοὺς ἐν λόγοις οὐδὲ ἐν ἔργοις· γνωστέον μὲν γὰρ καὶ μαινομένους καὶ πονηροὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ποιητέον δὲ οὐδὲν τούτων οὐδὲ μιμητέον.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· χαλκεύοντας ἢ τι ἄλλο δημιουργοῦντας, [b] ἢ ἐλαύνοντας τριήρεις ἢ κελεύοντας τούτοις, ἢ τι ἄλλο τῶν περὶ ταῦτα μιμητέον;

Καὶ πῶς; ἔφη, οἷς γε οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν τούτων οὐδενὶ ἐξέσται;

Τί δέ; ἵππους χρεμετίζοντας καὶ ταύρους μυκωμένους καὶ ποταμοὺς ψοφοῦντας καὶ θάλατταν κτυποῦσαν καὶ βροντὰς καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα ἢ μιμήσονται;

Ἄλλ' ἀπείρηται αὐτοῖς, ἔφη, μήτε μαίνεσθαι μήτε μαινομένοις ἀφομοιοῦσθαι.

Εἰ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, μανθάνω ἃ σὺ λέγεις, ἔστιν τι εἶδος λέξεώς τε καὶ διηγήσεως ἐν ᾧ ἂν διηγοῖτο ὁ τῷ ὄντι καλὸς [c] κἀγαθός, ὅποτε τι δέοι αὐτὸν λέγειν, καὶ ἕτερον αὖ ἀνόμοιον τούτῳ εἶδος, οὗ ἂν ἔχοιτο ἀεὶ καὶ ἐν ᾧ διηγοῖτο ὁ ἐναντίως ἐκείνῳ φύς τε καὶ τραφεῖς.

Ποῖα δὴ, ἔφη, ταῦτα;

Ὁ μὲν μοι δοκεῖ, ἦν δ' ἐγώ, μέτριος ἀνὴρ, ἐπειδὰν ἀφίκηται ἐν τῇ διηγήσει ἐπὶ λέξιν τινὰ ἢ πρᾶξιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐθελήσειν ὡς αὐτὸς ὧν ἐκεῖνος ἀπαγγέλλειν καὶ οὐκ αἰσχυνεῖσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μιμήσει, μάλιστα μὲν μιμούμενος [d] τὸν ἀγαθὸν ἀσφαλῶς τε καὶ ἐμφρόνως πράττοντα, ἐλάττω δὲ καὶ ἥττον ἢ ὑπὸ νόσων ἢ ὑπὸ ἐρώτων ἐσφαλμένον ἢ καὶ ὑπὸ μέθης ἢ τινος ἄλλης συμφορᾶς· ὅταν δὲ γίγνηται κατὰ τινὰ ἑαυτοῦ ἀνάξιον, οὐκ ἐθελήσειν σπουδῇ ἀπεικάξειν ἑαυτὸν τῷ χειρόνι, εἰ μὴ ἄρα κατὰ βραχύ, ὅταν τι χρηστὸν ποιῇ, ἀλλ'

αἰσχυνεῖσθαι, ἅμα μὲν ἀγύμναστος ὦν τοῦ μιμεῖσθαι τοὺς τοιούτους, ἅμα δὲ καὶ δυσχεραίνων αὐτὸν ἐκμάττειν τε καὶ [e] ἐνιστάναι εἰς τοὺς τῶν κακιόνων τύπους, ἀτιμάζων τῇ διανοίᾳ, ὅτι μὴ παιδιᾶς χάριν.

Εἰκός, ἔφη.

Οὐκοῦν διηγῆσει χρήσεται οἷα ἡμεῖς ὀλίγον πρότερον διήλθομεν περὶ τὰ τοῦ Ὅμηρου ἔπη, καὶ ἔσται αὐτοῦ ἡ λέξις μετέχουσα μὲν ἀμφοτέρων, μιμήσεώς τε καὶ τῆς ἄλλης διηγήσεως, σμικρὸν δέ τι μέρος ἐν πολλῷ λόγῳ τῆς μιμήσεως; ἢ οὐδὲν λέγω;

Καὶ μάλα, ἔφη, οἷόν γε ἀνάγκη τὸν τύπον εἶναι τοῦ τοιούτου ῥήτορος.

[397.a]

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὁ μὴ τοιοῦτος αὖ, ὅσῳ ἂν φαυλότερος ἦ, πάντα τε μᾶλλον διηγῆσεται καὶ οὐδὲν ἑαυτοῦ ἀνάξιον οἰήσεται εἶναι, ὥστε πάντα ἐπιχειρήσει μιμεῖσθαι σπουδῇ τε καὶ ἐναντίον πολλῶν, καὶ ἂ νυνδὴ ἐλέγομεν, βροντάς τε καὶ ψόφους ἀνέμων τε καὶ χαλαζῶν καὶ ἄξόνων τε καὶ τροχιλιῶν, καὶ σαλπύγων καὶ αὐλῶν καὶ συρίγγων καὶ πάντων ὀργάνων φωνάς, καὶ ἔτι κυνῶν καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων φθόγγους [b] καὶ ἔσται δὴ ἡ τούτου λέξις ἅπασα διὰ μιμήσεως φωναῖς τε καὶ σχήμασιν, ἢ σμικρόν τι διηγήσεως ἔχουσα;

Ἀνάγκη, ἔφη, καὶ τοῦτο.

Ταῦτα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἔλεγον τὰ δύο εἶδη τῆς λέξεως.

Καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη.

Οὐκοῦν αὐτοῖν τὸ μὲν σμικρὰς τὰς μεταβολὰς ἔχει, καὶ

ἐάν τις ἀποδιδῶ πρόπουσαν ἀρμονίαν καὶ ῥυθμὸν τῇ λέξει, ὀλίγου πρὸς τὴν αὐτὴν γίνεται λέγειν τῷ ὀρθῶς λέγοντι καὶ ἐν μιᾷ ἀρμονίᾳ – σμικραὶ γὰρ αἱ μεταβολαί – καὶ δὴ καὶ ἐν [c] ῥυθμῷ ὡσαύτως παραπλησίῳ τινί;

Κομιδῇ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτως ἔχει.

Τί δὲ τὸ τοῦ ἐτέρου εἶδος; οὐ τῶν ἐναντίων δεῖται, πασῶν μὲν ἀρμονιῶν, πάντων δὲ ῥυθμῶν, εἰ μέλλει αὖ οἰκείως λέγεσθαι, διὰ τὸ παντοδαπὰς μορφὰς τῶν μεταβολῶν ἔχειν;

Καὶ σφόδρα γε οὕτως ἔχει.

Ἄρ' οὖν πάντες οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ τι λέγοντες ἢ τῷ ἐτέρῳ τούτων ἐπιτυγχάνουσιν τύπῳ τῆς λέξεως ἢ τῷ ἐτέρῳ ἢ ἐξ ἀμφοτέρων τινὶ συγκεραννύντες;

Ἀνάγκη, ἔφη.

[d] Τί οὖν ποιήσομεν; ἦν δ' ἐγώ· πρότερον εἰς τὴν πόλιν πάντας τούτους παραδεξόμεθα ἢ τῶν ἀκράτων τὸν ἕτερον ἢ τὸν κεκραμένον;

Ἐὰν ἡ ἐμή, ἔφη, νικᾷ, τὸν τοῦ ἐπεικοῦς μιμητὴν ἄκρατον.

Ἀλλὰ μὴν, ὦ Ἀδεύμαντε, ἠδύς γε καὶ ὁ κεκραμένος, πολὺ δὲ ἠδιστος παισὶ τε καὶ παιδαγωγοῖς ὁ ἐναντίος οὗ σὺ αἰρῆ καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ.

Ἐδιστος γάρ.

Ἄλλ' ἴσως, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀρμόττειν φαίης τῇ [e] ἡμετέρα πολιτεία, ὅτι οὐκ ἔστιν διπλοῦς ἀνὴρ παρ' ἡμῖν οὐδὲ πολλαπλοῦς, ἐπειδὴ ἕκαστος ἐν πράττει.

Οὐ γὰρ οὖν ἀρμόττει.

Οὐκοῦν διὰ ταῦτα ἐν μόνῃ τῇ τοιαύτῃ πόλει τὸν τε σκυτοτόμον σκυτοτόμον εὐρήσομεν καὶ οὐ κυβερνήτην πρὸς τῇ σκυτοτομίᾳ, καὶ τὸν γεωργὸν γεωργὸν καὶ οὐ δικαστὴν πρὸς τῇ γεωργίᾳ, καὶ τὸν πολεμικὸν πολεμικὸν καὶ οὐ χρηματιστὴν πρὸς τῇ πολεμικῇ, καὶ πάντας οὕτω;

Ἀληθῆ, ἔφη.

[398.a]

Ἄνδρα δὴ, ὡς ἔοικε, δυνάμενον ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίνεσθαι καὶ μιμεῖσθαι πάντα χρήματα, εἰ ἡμῖν ἀφίκοιτο εἰς τὴν πόλιν αὐτός τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπιδείξασθαι, προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν ὡς ἱερὸν καὶ θαυμαστὸν καὶ ἠδύν, εἴπομεν δ' ἂν ὅτι οὐκ ἔστιν τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῖν οὔτε θέμις ἐγγενέσθαι, ἀποπέμπομέν τε εἰς ἄλλην πόλιν μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες καὶ ἐρίῳ στέψαντες, αὐτοὶ δ' ἂν τῷ αὐστηροτέρῳ καὶ ἀηδεστερῷ ποιητῇ [b] χρώμεθα καὶ μυθολόγῳ ὠφελίας ἕνεκα, ὃς ἡμῖν τὴν τοῦ ἐπεικοῦς λέξιν μιμοῖτο καὶ τὰ λεγόμενα λέγοι ἐν ἐκείνοις τοῖς τύποις οἷς κατ' ἀρχὰς ἐνομοθετήσαμεθα, ὅτε τοὺς στρατιώτας ἐπεχειροῦμεν παιδεύειν.

Καὶ μάλ', ἔφη, οὕτως ἂν ποιοῖμεν, εἰ ἐφ' ἡμῖν εἴη.

Νῦν δὴ, εἶπον ἐγώ, ὦ φίλε, κινδυνεύει ἡμῖν τῆς μουσικῆς τὸ περὶ λόγους τε καὶ μύθους παντελῶς διαπεπεράνθαι· ἅ τε γὰρ λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον εἴρηται.

Καὶ αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη.

[c] Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, τὸ περὶ ὠδῆς τρόπου καὶ μελῶν λοιπόν;

Δῆλα δὴ.

Ἄρ' οὖν οὐ πᾶς ἤδη ἂν εὐροὶ ἂ ἡμῖν λεκτέον περὶ αὐτῶν οἷα δεῖ εἶναι, εἶπερ μέλλομεν τοῖς προειρημένοις συμφωνήσιν;

Καὶ ὁ Γλαύκων ἐπιγέλασας, Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύω ἐκτὸς τῶν πάντων εἶναι· οὐκ οὐκ ἰκανῶς γε ἔχω ἐν τῷ παρόντι συμβαλέσθαι ποῖα ἄττα δεῖ ἡμᾶς λέγειν· ὑποπτεύω μέντοι.

Πάντως δήπου, ἦν δ' ἐγώ, πρῶτον μὲν τόδε ἰκανῶς ἔχεις [d] λέγειν, ὅτι τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἔστιν συγκεῖμενον, λόγου τε καὶ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ.

Ναί, ἔφη, τοῦτό γε.

Οὐκοῦν ὅσον γε αὐτοῦ λόγος ἐστίν, οὐδὲν δήπου διαφέρει τοῦ μὴ ἀδομένου λόγου πρὸς τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς δεῖν τύποις λέγεσθαι οἷς ἄρτι προείπομεν καὶ ὡσαύτως;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Καὶ μὴν τὴν γε ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἀκολουθεῖν δεῖ τῷ λόγῳ.

Πῶς δ' οὐ;

Ἀλλὰ μέντοι θρήνων γε καὶ ὀδυρμῶν ἔφαμεν ἐν λόγοις οὐδὲν προσδεῖσθαι.

Οὐ γὰρ οὖν.

[e] Τίνες οὖν θρηνώδεις ἁρμονίαι; λέγε μοι· σὺ γὰρ μουσικός.

Μειξολυδιστί, ἔφη, καὶ συντονολυδιστί καὶ τοιαῦταί τινες.

Οὐκοῦν αὐται, ἦν δ' ἐγώ, ἀφαιρετέαι; ἄχρηστοι γὰρ καὶ γυναιξίν ἄς δεῖ ἐπιεικεῖς εἶναι, μὴ ὅτι ἀνδράσι.

Πάνυ γε.

Ἀλλὰ μὴν μέθη γε φύλαξιν ἀπρεπέστατον καὶ μαλακία καὶ ἀργία.

Πῶς γὰρ οὐ;

Τίνες οὖν μαλακαί τε καὶ συμποτικάι τῶν ἁρμονιῶν;

Ἰαστί, ἦ δ' ὅς, καὶ λυδιστὶ αὖ τινες χαλαραὶ καλοῦνται.

[399.a]

Ταύταις οὖν, ὦ φίλε, ἐπὶ πολεμικῶν ἀνδρῶν ἔσθ' ὅτι χρήσι;

Οὐδαμῶς, ἔφη; ἀλλὰ κινδυνεύει σοι δωριστὶ λείπεσθαι καὶ φρυγιστί.

Οὐκ οἶδα, ἔφην ἐγώ, τὰς ἁρμονίας, ἀλλὰ κατάλειπε ἐκείνην τὴν ἁρμονίαν, ἣ ἔν τε πολεμικῇ πράξει ὄντος ἀνδρείου καὶ ἐν πάσῃ βιαίῳ ἐργασίᾳ προεπόντως ἂν μιμήσαιτο φθόγγους τε καὶ προσωδίας, καὶ ἀποτυχόντος ἢ εἰς τραύματα ἢ εἰς θανάτους ἰόντος ἢ εἰς τινα ἄλλην συμφορὰν πεσόντος, ἐν πᾶσι τούτοις παρατεταγμένως καὶ καρτερούντως ἀμυνομένου τὴν τύχην· καὶ ἄλλην αὖ ἐν εἰρηνικῇ τε καὶ μὴ βιαίῳ ἀλλ' ἐν ἐκουσίᾳ πράξει ὄντος, ἢ τινὰ τι πείθοντός τε καὶ δεομένου, ἢ εὐχῇ θεὸν ἢ διδαχῇ καὶ νουθητήσῃ ἀνθρώπων, ἢ τοῦναντίον ἄλλω δεομένῳ ἢ διδάσκοντι ἢ μεταπειθόντι ἑαυτὸν ἐπέχοντα, καὶ ἐκ τούτων πράξαντα κατὰ νοῦν, καὶ μὴ ὑπερηφάνως ἔχοντα, ἀλλὰ σωφρόνως τε καὶ μετρίως ἐν πᾶσι τούτοις [c] πράττοντά τε καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἀγαπῶντα. ταύτας δύο ἁρμονίας, βίαιον, ἐκούσιον, δυστυχοῦντων, εὐτυχοῦντων, σωφρόνων, ἀνδρείων [ἁρμονίας] αἵτινες φθόγγους μιμήσονται κάλλιστα, ταύτας λείπε.

Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, οὐκ ἄλλας αἰτεῖς λείπειν ἢ ἄς νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον.

Οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, πολυχορδίας γε οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει ἐν ταῖς ψδαῖς τε καὶ μέλεσιν.

Οὐ μοι, ἔφη, φαίνεται.

Τριγῶνων ἄρα καὶ πηκτίδων καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα [d] πολύχορδα καὶ πολυαρμόνια, δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν.

Οὐ φαινόμεθα.

Τί δέ; ἀύλοποιοὺς ἢ ἀύλητὰς παραδέξῃ εἰς τὴν πόλιν; ἢ οὐ τοῦτο πολυχορδότατον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια αὐλοῦ τυγχάνει ὄντα μίμημα;

Δῆλα δὴ, ἦ δ' ὅς.

Λύρα δὴ σοι, ἦν δ' ἐγώ, καὶ κιθάρα λείπεται [καὶ] κατὰ

πόλιν χρήσιμα· καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς νομεῦσι σύριγξ ἂν τις εἴη.

Ὡς γοῦν, ἔφη, ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει.

[e] Οὐδέν γε, ἦν δ' ἐγώ, καινὸν ποιοῦμεν, ὦ φίλε, κρίνοντες τὸν Ἀπόλλω καὶ τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ὄργανα πρὸ Μαρσύου τε καὶ τῶν ἐκείνου ὀργάνων.

Μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, οὐ μοι φαινόμεθα.

Καὶ νῆ τὸν κύνα, εἶπον, λελήθαμέν γε διακαθαίροντες πάλιν ἦν ἄρτι τρυφᾶν ἔφαμεν πόλιν.
Σωφρονοῦντές γε ἡμεῖς, ἦ δ' ὅς.

Ἔτι δὴ, ἔφην, καὶ τὰ λοιπὰ καθαίρωμεν. ἐπόμενον γὰρ δὴ ταῖς ἁρμονίαις ἂν ἡμῖν εἴη τὸ περὶ ῥυθμούς, μὴ ποικίλους αὐτοὺς διώκειν μηδὲ παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ βίου ῥυθμοὺς ἰδεῖν κοσμίου τε καὶ ἀνδρείου τίνες εἰσὶν· οὗς ἰδόντα τὸν [400.a] πόδα τῷ τοιούτου λόγῳ ἀναγκάζειν ἔπεσθαι καὶ τὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ λόγον ποδὶ τε καὶ μέλει. οἵτινες δ' ἂν εἶεν οὗτοι οἱ ῥυθμοί, σὸν ἔργον, ὥσπερ τὰς ἁρμονίας, φράσαι.

Ἀλλὰ μὰ Δί, ἔφη, οὐκ ἔχω λέγειν. ὅτι μὲν γὰρ τριῶν ἄττα ἐστὶν εἶδη ἐξ ὧν αἱ βάσεις πλέκονται, ὥσπερ ἐν τοῖς φθόγγοις τέτταρα, ὅθεν αἱ πᾶσαι ἁρμονίαι, τεθεαμένος ἂν εἴπομι· ποῖα δὲ ὁποίου βίου μιμήματα, λέγειν οὐκ ἔχω.

[b] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μετὰ Δάμωνος βουλευσόμεθα, τίνες τε ἀνελευθερίας καὶ ὕβρεως ἢ μανίας καὶ ἄλλης κακίας πρέπουσαι βάσεις, καὶ τίνες τοῖς ἐναντίοις λειπτέον ῥυθμούς· οἶμαι δέ με ἀκηκοέναι οὐ σαφῶς ἐνόπλιόν τέ τινα ὀνομάζοντος αὐτοῦ σύνθετον καὶ δάκτυλον καὶ ἠρῶν γε, οὐκ οἶδα ὅπως διακοσμοῦντος καὶ ἴσον ἄνω καὶ κάτω τιθέντος, εἰς βραχὺ τε καὶ μακρὸν γιγνόμενον, καί, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἴαμβον καὶ τιν' ἄλλον τροχαῖον ὠνόμαζε, μήκη δὲ καὶ [c] βραχύτητας προσῆπτε. καὶ τούτων τισὶν οἶμαι τὰς ἀγωγὰς τοῦ ποδὸς αὐτὸν οὐχ ἦπτον ψέγειν τε καὶ ἐπαινεῖν ἢ τοὺς ῥυθμοὺς αὐτούς – ἦτοι συναμφοτέρον τι· οὐ γὰρ ἔχω λέγειν – ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὥσπερ εἶπον, εἰς Δάμωνα ἀναβεβλήσθω· διελέσθαι γὰρ οὐ μικροῦ λόγου. ἦ σὺ οἶει;

Μὰ Δί, οὐκ ἔγωγε.

Ἀλλὰ τόδε γε, ὅτι τὸ τῆς εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης τῷ εὐρύθμῳ τε καὶ ἀρῶν ῥυθμῷ ἀκολουθεῖ, δύνασαι διελέσθαι;

Πῶς δ' οὐ;

[d] Ἀλλὰ μὴν τὸ εὐρυθμὸν γε καὶ τὸ ἀρῶν ῥυθμὸν τὸ μὲν τῇ καλῇ λέξει ἔπεται ὁμοιούμενον, τὸ δὲ τῇ ἐναντίᾳ, καὶ τὸ εὐάρμοστον καὶ ἀνάρμοστον ὡσαύτως, εἶπερ ῥυθμὸς γε καὶ ἁρμονία λόγῳ, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο, ἀλλὰ μὴ λόγος τούτοις.

Ἀλλὰ μὴν, ἦ δ' ὅς, ταῦτά γε λόγῳ ἀκολουθητέον.

Τί δ' ὁ τρόπος τῆς λέξεως, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ὁ λόγος; οὐ τῷ τῆς ψυχῆς ἦθει ἔπεται;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τῇ δὲ λέξει τὰ ἄλλα;

Ναί.

Εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία [e] εὐηθεία ἀκολουθεῖ, οὐχ ἦν ἄνοιαν οὕσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν [ὡς εὐηθειαν], ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν.

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ πανταχοῦ ταῦτα διωκτέα τοῖς νέοις, εἰ μέλλουσι τὸ αὐτῶν πράττειν;

Διωκτέα μὲν οὖν.

[401.a]

Ἔστιν δέ γέ που πλήρης μὲν γραφικῆ αὐτῶν καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη δημιουργία, πλήρης δὲ

ὕφαντικὴ καὶ ποικιλία καὶ οἰκοδομία καὶ πᾶσα αὖ ἢ τῶν ἄλλων σκευῶν ἐργασία, ἔτι δὲ ἢ τῶν σωμάτων φύσις καὶ ἢ τῶν ἄλλων φυτῶν ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἔνεστιν εὐσχημοσύνη ἢ ἀσχημοσύνη. καὶ ἢ μὲν ἀσχημοσύνη καὶ ἀρῶθυμία καὶ ἀναρμοστία κακολογίας καὶ κακοθεΐας ἀδελφά, τὰ δ' ἐναντία τοῦ ἐναντίου, σῶφρονός τε καὶ ἀγαθοῦ ἦθους, ἀδελφά τε καὶ μιμήματα.

Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη.

[b] Ἄρ' οὖν τοῖς ποιηταῖς ἡμῖν μόνον ἐπιστατητέον καὶ προαναγκαστέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ εἰκόνα ἦθους ἐμποιεῖν τοῖς ποιήμασιν ἢ μὴ παρ' ἡμῖν ποιεῖν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς ἐπιστατητέον καὶ διακωλυτέον τὸ κακόηθες τοῦτο καὶ ἀκόλαστον καὶ ἀνελευθέρον καὶ ἀσχημον μῆτε ἐν εἰκόσι ζῶων μῆτε ἐν οἰκοδομήμασι μῆτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ δημιουργουμένῳ ἐμποιεῖν, ἢ ὁ μὴ οἶός τε ὢν οὐκ ἑατέος παρ' ἡμῖν δημιουργεῖν, ἵνα μὴ ἐν κακίας εἰκόσι τρεφόμενοι ἡμῖν οἱ [c] φύλακες ὥσπερ ἐν κακῇ βοτάνῃ, πολλὰ ἐκάστης ἡμέρας κατὰ σμικρὸν ἀπὸ πολλῶν δρεπόμενοί τε καὶ νεμόμενοι, ἐν τι συνιστάντες λανθάνωσιν κακὸν μέγα ἐν τῇ αὐτῶν ψυχῇ, ἀλλ' ἐκείνους ζητητέον τοὺς δημιουργοὺς τοὺς εὐφυῶς δυναμένους ἰχνεύειν τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ εὐσχήμονος φύσιν, ἵνα ὥσπερ ἐν ὑγιεινῷ τόπῳ οἰκοῦντες οἱ νέοι ἀπὸ παντὸς ὠφελῶνται, ὀπόθεν ἂν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων ἢ πρὸς ὄψιν ἢ πρὸς ἀκοήν τι προσβάλλῃ, ὥσπερ αὔρα φέρουσα ἀπὸ [d] χρηστῶν τόπων ὑγίειαν, καὶ εὐθὺς ἐκ παίδων λανθάνῃ εἰς ὁμοιότητά τε καὶ φιλίαν καὶ συμφωνίαν τῷ καλῷ λόγῳ ἄγουσα;

Πολὺ γὰρ ἂν, ἔφη, κάλλιστα οὕτω τραφεῖεν.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαῦκων, τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφή, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὅ τε ῥυθμὸς καὶ ἁρμονία, καὶ ἐρῶμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην, καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, [e] ἕάν τις ὀρθῶς τραφῇ, εἰ δὲ μή, τοῦναντίον; καὶ ὅτι αὖ τῶν παραλειπομένων καὶ μὴ καλῶς δημιουργηθέντων ἢ μὴ καλῶς φύντων ὀξύτατ' ἂν αἰσθάνοιτο ὁ ἐκεῖ τραφεὶς ὡς ἔδει, καὶ ὀρθῶς δὴ δυσχεραίνων τὰ μὲν καλὰ ἐπαινοῖ καὶ χαίρων καὶ καταδεχόμενος εἰς τὴν ψυχὴν τρέφοιτ' ἂν ἀπ' αὐτῶν καὶ [402.a] γίγνοιτο καλός τε κἀγαθός, τὰ δ' αἰσχροὰ φέγοι τ' ἂν ὀρθῶς καὶ μισοῖ ἔτι νέος ὢν, πρὶν λόγον δυνατὸς εἶναι λαβεῖν, ἐλθόντος δὲ τοῦ λόγου ἀσπάζοιτ' ἂν αὐτὸν γνωρίζων δι' οἰκειότητα μάλιστα ὁ οὕτω τραφεὶς;

Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ἔφη, τῶν τοιούτων ἕνεκα ἐν μουσικῇ εἶναι ἢ τροφή.

Ὅσπερ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, γραμμάτων πέρι τότε ἱκανῶς εἶχομεν, ὅτε τὰ στοιχεῖα μὴ λανθάνοι ἡμᾶς ὀλίγα ὄντα ἐν ἅπασιν οἷς ἔστιν περιφερόμενα, καὶ οὐτ' ἐν σμικρῷ οὐτ' ἐν [b] μεγάλῳ ἠτιμάζομεν αὐτά, ὡς οὐδέοι αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ πανταχοῦ προουθυμούμεθα διαγιγνώσκειν, ὡς οὐ πρότερον ἐσόμενοι γραμματικοὶ πρὶν οὕτως ἔχομεν –

Ἀληθῆ.

Οὐκοῦν καὶ εἰκόνας γραμμάτων, εἴ που ἢ ἐν ὕδασι ἢ ἐν κατόπτροις ἐμφαίνοντο, οὐ πρότερον γνωσόμεθα, πρὶν ἂν αὐτὰ γνῶμεν, ἀλλ' ἔστιν τῆς αὐτῆς τέχνης τε καὶ μελέτης;

Παντάπασι μὲν οὖν.

Ἄρ' οὖν, ὁ λέγω, πρὸς θεῶν, οὕτως οὐδὲ μουσικοὶ πρότερον [c] ἐσόμεθα, οὔτε αὐτοὶ οὔτε οὐς φάμεν ἡμῖν παιδευτέον εἶναι τοὺς φύλακας, πρὶν ἂν τὰ τῆς σωφροσύνης εἶδη καὶ ἀνδρείας καὶ ἐλευθεριότητος καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ καὶ τὰ τούτων αὖ ἐναντία πανταχοῦ περιφερόμενα γνωρίζωμεν καὶ ἐνόητα ἐν οἷς ἔνεστιν αἰσθανώμεθα καὶ αὐτὰ καὶ εἰκόνας αὐτῶν, καὶ μῆτε ἐν σμικροῖς μῆτε ἐν μεγάλοις ἀτιμάζωμεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οἰώμεθα τέχνης εἶναι καὶ μελέτης;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

[d] Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτου ἂν συμπίπτῃ ἓν τε τῇ ψυχῇ καλὰ ἦθη ἐνόητα καὶ ἐν τῷ εἶδει ὁμολογοῦντα ἐκείνοις καὶ συμφωνοῦντα, τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα τύπου, τοῦτ' ἂν εἴη κάλλιστον θέαμα τῷ δυναμένῳ θεᾶσθαι;

Πολύ γε.

Καὶ μὴν τό γε κάλλιστον ἐρασιμώτατον;

Πῶς δ' οὔ;

Τῶν δὴ ὅτι μάλιστα τοιούτων ἀνθρώπων ὅ γε μουσικὸς ἐρώη ἄν· εἰ δὲ ἀσύμφωνος εἴη, οὐκ ἂν ἐρώη.

Οὐκ ἄν, εἴ γέ τι, ἔφη, κατὰ τὴν ψυχὴν ἐλλείποι· εἰ μέντοι τι κατὰ τὸ σῶμα, ὑπομείνειεν ἂν ὥστε ἐθέλειν [e] ἀσπάζεσθαι.

Μανθάνω, ἦν δ' ἐγώ· ὅτι ἔστιν σοὶ ἢ γέγονεν παιδικὰ τοιαῦτα, καὶ συγχωρῶ. ἀλλὰ τότε μοι εἶπέ· σωφροσύνη καὶ ἡδονῇ ὑπερβαλλούσῃ ἔστι τις κοινωνία;

Καὶ πῶς; ἔφη, ἢ γε ἔκφρονα ποιεῖ οὐχ ἦττον ἢ λύπη;

Ἀλλὰ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ;

[403.a]

Οὐδαμῶς.

Τί δέ; ὕβρει τε καὶ ἀκολασίᾳ;

Πάντων μάλιστα.

Μεῖζω δέ τινα καὶ ὀξυτέραν ἔχεις εἰπεῖν ἡδονὴν τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια;

Οὐκ ἔχω, ἦ δ' ὅς, οὐδέ γε μανικωτέραν.

Ὁ δὲ ὀρθὸς ἔρωσ πέφυκε κοσμίῳ τε καὶ καλοῦ σωφρόνως τε καὶ μουσικῶς ἐρᾶν;

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς.

Οὐδὲν ἄρα προσοιστέον μανικὸν οὐδὲ συγγενὲς ἀκολασίας τῷ ὀρθῷ ἔρωτι;

Οὐ προσοιστέον.

[b] Οὐ προσοιστέον ἄρα αὕτη ἢ ἡδονή, οὐδὲ κοινωνητέον αὐτῆς ἐραστῇ τε καὶ παιδικοῖς ὀρθῶς ἐρῶσί τε καὶ ἐρωμένους;

Οὐ μέντοι μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, προσοιστέον.

Οὕτω δὴ, ὡς ἔοικε, νομοθετήσεις ἐν τῇ οἰκισομένῃ πόλει φιλεῖν μὲν καὶ συνεῖναι καὶ ἄπτεσθαι ὥσπερ ὑέος παιδικῶν ἐραστῆν, τῶν καλῶν χάριν, ἐὰν πείθῃ, τὰ δ' ἄλλα οὕτως ὁμιλεῖν πρὸς ὃν τις σπουδάξῃ, ὅπως μηδέποτε δόξῃ μακρότερα [c] τούτων συγγίγνεσθαι· εἰ δὲ μή, ψόγον ἀμουσίας καὶ ἀπειροκαλίας ὑφέξοντα.

Οὕτως, ἔφη.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ σοὶ φαίνεται τέλος ἡμῖν ἔχειν ὁ περὶ μουσικῆς λόγος; οἱ γοῦν δεῖ τελευτᾶν, τετελευτήτηκεν· δεῖ δέ που τελευτᾶν τὰ μουσικὰ εἰς τὰ τοῦ καλοῦ ἐρωτικά.

Σύμφημι, ἦ δ' ὅς.

Μετὰ δὴ μουσικὴν γυμναστικῇ θρεπτέοι οἱ νεανίαι.

Τί μὴν;

Δεῖ μὲν δὴ καὶ ταύτη ἀκριβῶς τρέφεσθαι ἐκ παίδων διὰ *[d]*βίου. ἔχει δέ πως, ὡς ἐγὼμαι, ὧδε σκοπεῖ δὲ καὶ σύ. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ φαίνεται, ὃ ἂν χρηστὸν ἦ σῶμα, τοῦτο τῇ αὐτοῦ ἀρετῇ ψυχὴν ἀγαθὴν ποιεῖν, ἀλλὰ τοῦναντίον ψυχὴ ἀγαθὴ τῇ αὐτῆς ἀρετῇ σῶμα παρέχειν ὡς οἷόν τε βέλτιστον· σοὶ δὲ πῶς φαίνεται;

Καὶ ἐμοί, ἔφη, οὕτως.

Οὐκοῦν εἰ τὴν διάνοιαν ἱκανῶς θεραπεύσαντες παραδοῖμεν αὐτῇ τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀκριβολογεῖσθαι, ἡμεῖς δὲ ὅσον τοὺς *[e]*τύπους ὑφηγησαίμεθα, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν, ὀρθῶς ἂν ποιοῖμεν;

Πάνυ μὲν οὖν.

Μέθης μὲν δὴ εἶπομεν ὅτι ἀφεκτέον αὐτοῖς· παντὶ γὰρ που μᾶλλον ἐγχωρεῖ ἢ φύλακι μεθυσθέντι μὴ εἰδέναι ὅπου γῆς ἐστίν.

Γελοῖον γὰρ, ἦ δ' ὅς, τὸν γε φύλακα φύλακος δεῖσθαι.

Τί δὲ δὴ σίτων πέρι; ἀθληταὶ μὲν γὰρ οἱ ἄνδρες τοῦ μεγίστου ἀγῶνος. ἢ οὐχί;

Ναί.

[404.a]

Ἄρ' οὖν ἢ τῶνδε τῶν ἀσκητῶν ἕξις προσήκουσ' ἂν εἴη τούτοις;

Ἴσως.

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, ὑπνώδης αὕτη γέ τις καὶ σφαλερὰ πρὸς ὑγίειαν. ἢ οὐχ ὀρθῶς ὅτι καθεύδουσί τε τὸν βίον καί, ἐὰν σμικρὰ ἐκβῶσιν τῆς τεταγμένης διαίτης, μεγάλα καὶ σφόδρα νοσοῦσιν οὗτοι οἱ ἀσκηταί;

Ὅρω.

Κομποτέρας δὴ τινος, ἦν δ' ἐγώ, ἀσκήσεως δεῖ τοῖς πολεμικοῖς ἀθληταῖς, οὓς γε ὥσπερ κύνας ἀγρούπνους τε ἀνάγκη εἶναι καὶ ὅτι μάλιστα ὀξὺ ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ πολλὰς μεταβολὰς ἐν ταῖς στρατείαις μεταβάλλοντας ὑδάτων *[b]*τε καὶ τῶν ἄλλων σίτων καὶ εἰλήσεων καὶ χεμῶνων μὴ ἀκροσφαλεῖς εἶναι πρὸς ὑγίειαν.

Φαίνεται μοι.

Ἄρ' οὖν ἢ βελτίστη γυμναστικὴ ἀδελφὴ τις ἂν εἴη τῆς ἀπλῆς μουσικῆς ἢν ὀλίγον πρότερον διῆμεν;

Πῶς λέγεις;

Ἀπλῆ που καὶ ἐπιεικῆς γυμναστικῇ, καὶ μάλιστα ἢ τῶν περὶ τὸν πόλεμον.

Πῆ δὴ;

Καὶ παρ' Ὀμήρου, ἦν δ' ἐγώ, τά γε τοιαῦτα μάθοι ἂν τις. οἶσθα γὰρ ὅτι ἐπὶ στρατιᾶς ἐν ταῖς τῶν ἡρώων ἐστιάσεσιν οὔτε ἰχθύσιν αὐτοὺς ἐστιᾶ, καὶ ταῦτα ἐπὶ *[c]*θαλάττῃ ἐν Ἑλλησπόντῳ ὄντας, οὔτε ἐφθοῖς κρέασιν ἀλλὰ μόνον ὀπτοῖς, ἃ δὴ μάλιστα ἂν εἴη στρατιώταις εὐπορᾶ· πανταχοῦ γὰρ ὡς ἔπος εἰπεῖν αὐτῷ τῷ πυρὶ χρῆσθαι εὐπορώτερον ἢ ἀγγεῖα συμπεριφέρειν.

Καὶ μάλα.

Οὐδὲ μὴν ἡδυσμάτων, ὡς ἐγῶμαι, Ὅμηρος πρόποτε ἐμνήσθη. ἢ τοῦτο μὲν καὶ οἱ ἄλλοι ἀσκηταὶ ἴσασιν, ὅτι τῷ μέλλοντι σώματι εὖ ἔξιν ἀφεκτέον τῶν τοιούτων ἀπάντων;

Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη, ἴσασί τε καὶ ἀπέχονται.

[d] Συρακοσίαν δέ, ὦ φίλε, τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνεῖς, εἶπερ σοι ταῦτα δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν.

Οὐ μοι δοκῶ.

Ψέγεις ἄρα καὶ Κορινθίαν κόρην φίλην εἶναι ἀνδράσιν μέλλουσιν εὖ σώματος ἔξιν.

Παντάπασι μὲν οὖν.

Οὐκοῦν καὶ Ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας;

Ἀνάγκη.

Ὅλην γὰρ οἶμαι τὴν τοιαύτην σίτησιν καὶ δίαιταν τῇ μελοποιίᾳ τε καὶ ᾠδῇ τῇ ἐν τῷ παναρμονίῳ καὶ ἐν πᾶσι [e] ῥυθμοῖς πεποιημένη ἀπεικάζοντες ὀρθῶς ἂν ἀπεικάζομεν.

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν ἐκεῖ μὲν ἀκολασίαν ἢ ποικιλίᾳ ἐνέτικτεν, ἐνταῦθα δὲ νόσον, ἢ δὲ ἀπλότης κατὰ μὲν μουσικὴν ἐν ψυχαῖς σωφροσύνην, κατὰ δὲ γυμναστικὴν ἐν σώμασιν ὑγίειαν;

Ἀληθέστατα, ἔφη.

[405.a]

Ἀκολασίας δὲ καὶ νόσων πληθουσῶν ἐν πόλει ἄρ' οὐ δικαστήριά τε καὶ ἰατρεία πολλὰ ἀνοίγεται, καὶ δικανικὴ τε καὶ ἰατρικὴ σεμνύνονται, ὅταν δὴ καὶ ἐλεύθεροι πολλοὶ καὶ σφόδρα περὶ αὐτὰ σπουδάζωσιν;

Τί γὰρ οὐ μέλλει;

Τῆς δὲ κακῆς τε καὶ αἰσχροῦ παιδείας ἐν πόλει ἄρα μὴ τι μείζον ἔξεις λαβεῖν τεκμήριον ἢ τὸ δεῖσθαι ἰατρῶν καὶ δικαστῶν ἄκρων μὴ μόνον τοὺς φαύλους τε καὶ χειροτέχνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἐλευθέρῳ σχήματι προσποιουμένους τεθρόφθαι; [b] ἢ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ καὶ ἀπαιδευσίας μέγα τεκμήριον τὸ ἐπακτῷ παρ' ἄλλων, ὡς δεσποτῶν τε καὶ κριτῶν, τῷ δικαίῳ ἀναγκάζεσθαι χρῆσθαι, καὶ ἀπορία οἰκείων;

Πάντων μὲν οὖν, ἔφη, αἰσχιστον.

Ἡ δοκεῖ σοι, ἦν δ' ἐγώ, τούτου αἰσχίον εἶναι τοῦτο, ὅταν δὴ τις μὴ μόνον τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν δικαστηρίοις φεύγων τε καὶ διώκων κατατρίβηται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀπειροκαλίας ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ πεισθῆ καλλωπίξεσθαι, ὡς δεινὸς [c] ὦν περὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ ἰκανὸς πάσας μὲν στροφὰς στρέφεσθαι, πάσας δὲ διεξόδους διεξεληθῶν ἀποστραφῆναι λυγιζόμενος, ὥστε μὴ παρασχεῖν δίκην, καὶ ταῦτα σμικρῶν τε καὶ οὐδενὸς ἀξίων ἔνεκα, ἀγνοῶν ὅσῳ κάλλιον καὶ ἄμεινον τὸ παρασκευάζειν τὸν βίον αὐτῷ μηδὲν δεῖσθαι νυστάζοντος δικαστοῦ;

Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτ', ἔφη, ἐκείνου ἔτι αἰσχίον.

Τὸ δὲ ἰατρικῆς, ἦν δ' ἐγώ, δεῖσθαι ὅτι μὴ τραυμάτων ἔνεκα ἢ τινῶν ἐπετείων νοσημάτων ἐπιπεσόντων, ἀλλὰ δι' [d] ἀργίαν τε καὶ δίαιταν οἷαν διήλθομεν, ῥευμάτων τε καὶ

πνευμάτων ὡσπερ λίμνας ἐμπιπλαμένους φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομποὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ;

Καὶ μάλ', ἔφη ὡς ἀληθῶς καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα.

Οἶα, ἦν δ' ἐγώ, ὡς οἶμαι, οὐκ ἦν ἐπ' Ἀσκληπιοῦ.

[e] τεκμαίρομαι δέ, ὅτι αὐτοῦ οἱ ὑεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ ἐπ' οἶνον Πράμνειον ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπασθέντα [406.a] καὶ τυρὸν ἐπιξυσθέντα, ἃ δὴ δοκεῖ φλεγματώδη εἶναι, οὐκ ἐμέμψαντο τῇ δούσῃ πιεῖν, οὐδὲ Πατρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπετίμησαν.

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη, ἄτοπόν γε τὸ πῶμα οὕτως ἔχοντι.

Οὐκ, εἴ γ' ἐννοεῖς, εἶπον, ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιάδα οὐκ ἐχρῶντο, ὡς φασι, πρὶν Ἡρόδικον γενέσθαι· Ἡρόδικος δὲ παιδοτρύβης ὢν καὶ νοσώδης γενόμενος, μείξας γυμναστικὴν [b] ἰατρικῇ, ἀπέκναισε πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα ἑαυτὸν, ἔπειτ' ἄλλους ὕστερον πολλούς.

Πῆ δὴ; ἔφη.

Μακρόν, ἦν δ' ἐγώ, τὸν θάνατον αὐτῷ ποιήσας. παρακολουθῶν γὰρ τῷ νοσήματι θανασίμῳ ὄντι οὔτε ἰάσασθαι οἶμαι οἶός τ' ἦν ἑαυτὸν, ἐν ἀσχολίᾳ τε πάντων ἰατρευόμενος διὰ βίου ἔζη, ἀποκναιόμενος εἴ τι τῆς εἰωθυίας διαίτης ἐκβαίῃ, δυσθανατῶν δὲ ὑπὸ σοφίας εἰς γῆρας ἀφίκετο.

Καλὸν ἄρα τὸ γέρας, ἔφη, τῆς τέχνης ἠνέγκατο.

[c] Οἶον εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, τὸν μὴ εἰδότα ὅτι Ἀσκληπιὸς οὐκ ἀγνοία οὐδὲ ἀπειρία τούτου τοῦ εἶδους τῆς ἰατρικῆς τοῖς ἐκγόνοις οὐ κατέδειξεν αὐτό, ἀλλ' εἰδὼς ὅτι πᾶσι τοῖς εὐνομουμένοις ἔργον τι ἐκάστω ἐν τῇ πόλει προστέτακται, ὃ ἀναγκαῖον ἐργάζεσθαι, καὶ οὐδενὶ σχολῇ διὰ βίου κάμνειν ἰατρευόμενῳ. ὃ ἡμεῖς γελοίως ἐπὶ μὲν τῶν δημιουργῶν αἰσθανόμεθα, ἐπὶ δὲ τῶν πλουσίων τε καὶ εὐδαμιόνων δοκούντων εἶναι οὐκ αἰσθανόμεθα.

Πῶς; ἔφη.

[d] Τέκτων μὲν, ἦν δ' ἐγώ, κάμνων ἀξιοῖ παρὰ τοῦ ἰατροῦ φάρμακον πῶν ἐξεμέσαι τὸ νόσημα, ἢ κάτω καθαρθεῖς ἢ καύσει ἢ τομῇ χρῆσάμενος ἀπηλλάχθαι· ἐὰν δέ τις αὐτῷ μακρὰν δίαιταν προστάτῃ, πιλίδια τε περὶ τὴν κεφαλὴν περιτιθεῖς καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, ταχὺ εἶπεν ὅτι οὐ σχολῇ κάμνειν οὐδὲ λυσιτελεῖ οὕτω ζῆν, νοσήματι τὸν νοῦν προσέχοντα, τῆς δὲ προκειμένης ἐργασίας ἀμελοῦντα. καὶ μετὰ ταῦτα χαίρειν [e] εἰπὼν τῷ τοιούτῳ ἰατρῷ, εἰς τὴν εἰωθυίαν δίαιταν ἐμβάς, ὑγιῆς γενόμενος ζῆ τὰ ἑαυτοῦ πράττων· ἐὰν δὲ μὴ ἰκανὸν ἦ τὸ σῶμα ὑπενεγκεῖν, τελευτήσας πραγμάτων ἀπηλλάγη.

Καὶ τῷ τοιούτῳ μὲν γ', ἔφη, δοκεῖ πρέπειν οὕτω ἰατρικῇ χρῆσθαι.

[407.a]

Ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἦν τι αὐτῷ ἔργον, ὃ εἰ μὴ πράττοι, οὐκ ἐλυσιτελεῖ ζῆν;

Δῆλον, ἔφη.

Ὁ δὲ δὴ πλούσιος, ὡς φαμεν, οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον ἔργον προκειμένον, οὗ ἀναγκαζομένῳ ἀπέχεσθαι ἀβίωτον.

Οὐκ οὐν δὴ λέγεταί γε.

Φωκυλίδου γάρ, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ ἀκούεις πῶς φησι δεῖν, ὅταν τῷ ἤδη βίος ἦ, ἀρετὴν ἀσκεῖν.

Οἶμαι δέ γε, ἔφη, καὶ πρότερον.

Μηδέν, εἶπον, περὶ τούτου αὐτῷ μαχόμεθα, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς διδάξωμεν πρότερον μελετητέον τοῦτο τῷ πλουσίῳ [b] καὶ ἀβίωτον τῷ μὴ μελετῶντι, ἢ νοσοτροφία τεκτονικῇ μὲν καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις ἐμπόδιον τῇ προσέξει τοῦ νοῦ, τὸ δὲ Φωκυλίδου παρακείμεμα οὐδὲν ἐμποδίζει.

Ναὶ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, σχεδόν γέ τι πάντων μάλιστα

ἢ γε περαιτέρω γυμναστικῆς ἢ περιττῆ αὐτῆ ἐπιμέλεια τοῦ σώματος· καὶ γὰρ πρὸς οἰκονομίας καὶ πρὸς στρατείας καὶ πρὸς ἐδραίους ἐν πόλει ἀρχὰς δύσκολος.

Τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι καὶ πρὸς μαθήσεις ἀστινασοῦν καὶ [c] ἐννοήσεις τε καὶ μελέτας πρὸς ἑαυτὸν χαλεπῆ, κεφαλῆς τινος ἀεὶ διατάσεις καὶ ἱλίγγους ὑποπτεύουσα καὶ αἰτιωμένη ἐκ φιλοσοφίας ἐγγίγνεσθαι, ὥστε, ὅπῃ ταύτῃ ἀρετὴ ἀσκεῖται καὶ δοκιμάζεται, πάντῃ ἐμπόδιος κάμνειν γὰρ οἶεσθαι ποιεῖ ἀεὶ καὶ ὠδίνοντα μήποτε λήγειν περὶ τοῦ σώματος.

Εἰκός γε, ἔφη.

Οὐκοῦν ταῦτα γινώσκοντα φῶμεν καὶ Ἀσκληπιὸν τοὺς μὲν φύσει τε καὶ διαίτη ὑγιεινῶς ἔχοντας τὰ σώματα, [d] νόσημα δέ τι ἀποκεκρωμένον ἴσχοντας ἐν αὐτοῖς, τούτοις μὲν καὶ ταύτῃ τῇ ἔξει καταδειξαὶ ἰατρικὴν, φαρμάκοις τε καὶ τομαῖς τὰ νοσήματα ἐκβάλλοντα αὐτῶν τὴν εἰωθυῖαν προστάττειν δίαιταν, ἵνα μὴ τὰ πολιτικὰ βλάβοι, τὰ δ' εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκότα σώματα οὐκ ἐπιχειρεῖν διαίταις κατὰ σμικρὸν ἀπαντλοῦντα καὶ ἐπιχέοντα μακρὸν καὶ κακὸν βίον ἀνθρώπῳ ποιεῖν, καὶ ἔκγονα αὐτῶν, ὡς τὸ εἰκός, ἕτερα τοιαῦτα φυτεύειν, ἀλλὰ τὸν μὴ δυνάμενον ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ [e] περιόδῳ ζῆν μὴ οἶεσθαι δεῖν θεραπεύειν, ὡς οὔτε αὐτῷ οὔτε πόλει λυσιτελεῖ;

Πολιτικόν, ἔφη, λέγεις Ἀσκληπιόν.

Δῆλον, ἦν δ' ἐγώ· καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ὅτι τοιοῦτος ἦν, [408.a] οὐχ ὀρθῶς ὡς καὶ ἐν Τροίᾳ ἀγαθοὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐφάνησαν, καὶ τῇ ἰατρικῇ, ὡς ἐγὼ λέγω, ἐχρῶντο; ἢ οὐ μέμνησαι ὅτι καὶ τῷ Μενέλεω ἐκ τοῦ τραύματος οὗ ὁ Πάνδαρος ἔβαλεν –

αἶμ' ἐκμυζήσαντες ἐπ' ἦπια φάρμακ' ἔπασσον,

ὅτι δ' ἐχρῶν μετὰ τοῦτο ἢ πιεῖν ἢ φαγεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἢ τῷ Εὐρυπύλῳ προσέταπτον, ὡς ἱκανῶν ὄντων τῶν φαρμάκων ἰάσασθαι ἄνδρας πρὸ τῶν τραυμάτων ὑγιεινοὺς τε καὶ [b] κοσμίους ἐν διαίτῃ, κἂν εἰ τύχοιεν ἐν τῷ παραχρῆμα κυκεῶνα πιόντες, νοσώδη δὲ φύσει τε καὶ ἀκόλαστον οὔτε αὐτοῖς οὔτε τοῖς ἄλλοις ὄντο λυσιτελεῖν ζῆν, οὐδ' ἐπὶ τούτοις τὴν τέχνην δεῖν εἶναι, οὐδὲ θεραπευτέον αὐτούς, οὐδ' εἰ Μίδου πλουσιώτεροι εἶεν.

Πάνυ κομψούς, ἔφη, λέγεις Ἀσκληπιοῦ παῖδας.

Πρέπει, ἦν δ' ἐγώ, καίτοι ἀπειθοῦντές γε ἡμῖν οἱ τραγωδοποιοὶ τε καὶ Πίνδαρος Ἀπόλλωνος μὲν φασιν Ἀσκληπιὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον [c] ἤδη ὄντα ἰάσασθαι, ὅθεν δὴ καὶ κεραινωθῆναι αὐτόν. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὰ προειρημένα οὐ πεισόμεθα αὐτοῖς ἀμφοτέρω, ἀλλ' εἰ μὲν θεοῦ ἦν, οὐκ ἦν, φήσομεν, αἰσχροκερδῆς· εἰ δ' αἰσχροκερδῆς, οὐκ ἦν θεοῦ.

Ὅρθότατα, ἦ δ' ὅς, ταῦτά γε. ἀλλὰ περὶ τοῦδε τί λέγεις, ὦ Σώκρατες; ἄρ' οὐκ ἀγαθοὺς δεῖ ἐν τῇ πόλει κεκτῆσθαι ἰατρούς; εἶεν δ' ἄν που μάλιστα τοιοῦτοι ὅσοι [d] πλείστους μὲν ὑγιεινοὺς, πλείστους δὲ νοσώδεις μετεχειρίσαντο, καὶ δικασταὶ αὖ ὡσαύτως οἱ παντοδαπαῖς φύσεσιν ὠμιληκότες.

Καὶ μάλα, εἶπον, ἀγαθοὺς λέγω. ἀλλ' οἶσθα οὐς ἡγοῦμαι τοιούτους;

Ἄν εἴπης, ἔφη.

Ἀλλὰ πειράσομαι, ἦν δ' ἐγώ· σὺ μέντοι οὐχ ὅμοιον πρᾶγμα τῷ αὐτῷ λόγῳ ἦρου.

Πῶς; ἔφη.

Ἴατροὶ μὲν, εἶπον, δεινότατοι ἂν γένοιτο, εἰ ἐκ παίδων ἀρξάμενοι πρὸς τῷ μανθάνειν τὴν τέχνην ὡς πλείστοις τε καὶ πονηροτάτοις σώμασιν ὁμιλήσειαν καὶ αὐτοὶ πάσας [e] νόσους κάμοιεν καὶ εἶεν μὴ πάνυ ὑγιεινοὶ φύσει. οὐ γὰρ οἶμαι σῶματι σῶμα θεραπεύουσιν – οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ ἐνεχώρει κακὰ εἶναι ποτε καὶ γενέσθαι – ἀλλὰ ψυχῇ σῶμα, ἣ οὐκ ἐγχωρεῖ κακὴν γενομένην τε καὶ οὔσαν εὔ τι θεραπεύειν.

Ὅρθῶς, ἔφη.

[409.a]

Δικαστῆς δέ γε, ὦ φίλε, ψυχῇ ψυχῆς ἄρχει, ἣ οὐκ ἐγχωρεῖ ἐκ νέας ἐν πονηραῖς ψυχαῖς τεθράφθαι τε καὶ ὠμιληκῆναι καὶ πάντα ἀδικήματα αὐτὴν ἡδίκηκυῖαν διεξεληλυθέναι, ὥστε ὀξέως ἀφ' αὐτῆς τεκμαίρεσθαι τὰ τῶν ἄλλων ἀδικήματα οἷον κατὰ σῶμα νόσους ἀλλ' ἄπειρον αὐτὴν καὶ ἀκέραιον δεῖ κακῶν ἠθῶν νέαν οὔσαν γεγονέναι, εἰ μέλλει καλὴ καγαθὴ οὔσα κρινεῖν ὑγιῶς τὰ δίκαια. διὸ δὴ καὶ εὐήθεις νέοι ὄντες οἱ ἐπιεικεῖς φαίνονται καὶ εὐεξαπάτητοι [b] ὑπὸ τῶν ἀδίκων, ἅτε οὐκ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς παραδείγματα ὁμοιοπαθῆ τοῖς πονηροῖς.

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη, σφόδρα γε αὐτὸ πάσχουσι.

Τῷ τοι, ἦν δ' ἐγώ, οὐ νέον ἀλλὰ γέροντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν εἶναι, ὁψιμαθῆ γεγονότα τῆς ἀδικίας οἷόν ἐστιν, οὐκ οἰκείαν ἐν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ ἐνοῦσαν ἠσθημένον, ἀλλ' ἀλλοτριαν ἐν ἀλλοτριαῖς μεμελετηκότα ἐν πολλῷ χρόνῳ διαισθάνεσθαι οἷον πέφυκε κακόν, ἐπιστήμη, οὐκ [c] ἐμπειρία οἰκεία κεχρημένον.

Γενναϊότατος γοῦν, ἔφη, ἔοικεν εἶναι ὁ τοιοῦτος δικαστής.

Καὶ ἀγαθός γε, ἦν δ' ἐγώ, ὃ σὺ ἠρώτας· ὁ γὰρ ἔχων ψυχὴν ἀγαθὴν ἀγαθός. ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος καὶ καχύποπτος, ὁ πολλὰ αὐτὸς ἡδίκηκῶς καὶ πανοῦργός τε καὶ σοφὸς οἰόμενος εἶναι, ὅταν μὲν ὁμοίοις ὁμιλῇ, δεινὸς φαίνεται ἐξευλαβούμενος, πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ παραδείγματα ἀποσκοπῶν· ὅταν δὲ ἀγαθοῖς καὶ πρεσβυτέροις ἤδη πλησιάσῃ, ἀβέλτερος [d] αὖ φαίνεται, ἀπιστῶν παρὰ καιρὸν καὶ ἀγνοῶν ὑγιῆς ἦθος, ἅτε οὐκ ἔχων παράδειγμα τοῦ τοιούτου. πλεονάκεις δὲ πονηροῖς ἢ χρηστοῖς ἐντυγχάνων σοφώτερος ἢ ἀμαθέστερος δοκεῖ εἶναι αὐτῷ τε καὶ ἄλλοις.

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη, ἀληθῆ.

Οὐ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τοιοῦτον χρὴ τὸν δικαστὴν ζητεῖν τὸν ἀγαθόν τε καὶ σοφόν, ἀλλὰ τὸν πρότερον· πονηρία μὲν γὰρ ἀρετὴν τε καὶ αὐτὴν οὔποτ' ἂν γνοίῃ, ἀρετὴ δὲ φύσεως παιδευομένης χρόνῳ ἅμα αὐτῆς τε καὶ πονηρίας ἐπιστήμην [e] λήψεται. σοφὸς οὖν οὔτος, ὡς μοι δοκεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ κακὸς γίγνεται.

Καὶ ἐμοί, ἔφη, συνδοκεῖ.

Οὐκοῦν καὶ ἰατρικὴν, οἷαν εἶπομεν, μετὰ τῆς τοιαύτης δικαστικῆς κατὰ πόλιν νομοθετήσεις, αἱ τῶν πολιτῶν σοὶ [410.a] τοὺς μὲν εὐφυεῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς θεραπεύσουσι, τοὺς δὲ μὴ, ὅσοι μὲν κατὰ σῶμα τοιοῦτοι, ἀποθνήσκουσιν, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν κακοφυεῖς καὶ ἀνιάτους αὐτοὶ ἀποκτενοῦσιν;

Τὸ γοῦν ἄριστον, ἔφη, αὐτοῖς τε τοῖς πάσχουσιν καὶ τῇ πόλει οὕτω πέφανται.

Οἱ δὲ δὴ νέοι, ἦν δ' ἐγώ, δηλὸν ὅτι εὐλαβήσονται σοι δικαστικῆς εἰς χρεῖαν ἰέναι, τῇ ἀπλῇ ἐκεῖνη μουσικῇ χρώμενοι ἦν δὲ ἔφαμεν σωφροσύνην ἐντίκτειν.

Τί μῆν; ἔφη.

[b] Ἄρ' οὖν οὐ κατὰ ταῦτ' ἴχνη ταῦτα ὁ μουσικὸς γυμναστικὴν διώκων, ἐὰν ἐθέλη, αἰρήσει, ὥστε μηδὲν ἰατρικῆς δεῖσθαι ὅτι μὴ ἀνάγκη;

Ἐμοιγε δοκεῖ.

Αὐτὰ γε μὴν τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς πόνους πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων κάκεῖνο ἐγειρῶν πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν, οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ ῥώμης ἕνεκα σιτία καὶ πόνους μεταχειριεῖται.

Ὅρθότατα, ἦ δ' ὅς.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαῦκων, καὶ οἱ καθιστάντες [c] μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν οὐχ οὗ ἕνεκά τινες οἴονται καθιστᾶσιν, ἵνα τῇ μὲν τὸ σῶμα θεραπεύοιτο, τῇ δὲ τὴν ψυχὴν;

Ἄλλὰ τί μῆν; ἔφη.

Κινδυνεύουσιν, ἦν δ' ἐγώ, ἀμφοτέρω τῆς ψυχῆς ἕνεκα τὸ μέγιστον καθιστάναι.

Πῶς δὴ;

Οὐκ ἐννοεῖς, εἶπον, ὡς διατίθενται αὐτὴν τὴν διάνοιαν οἱ ἂν γυμναστικῇ μὲν διὰ βίου ὁμιλήσωσιν, μουσικῆς δὲ μὴ ἄψωνται; ἢ αὖ ὅσοι ἂν τοῦναντίον διατεθῶσιν;

Τίνος δέ, ἦ δ' ὅς, πέρι λέγεις;

[d] Ἀγριότητός τε καὶ σκληρότητος, καὶ αὖ μαλακίας τε καὶ ἡμερότητος, ἦν δ' ἐγώ –

Ἐγωγε, ἔφη ὅτι οἱ μὲν γυμναστικῇ ἀκράτῳ χρησάμενοι ἀγριώτεροι τοῦ δέοντος ἀποβαίνουσιν, οἱ δὲ μουσικῇ μαλακώτεροι αὖ γίνονται ἢ ὡς κάλλιον αὐτοῖς.

Καὶ μῆν, ἦν δ' ἐγώ, τό γε ἄγριον τὸ θυμοειδὲς ἂν τῆς φύσεως παρέχοιτο, καὶ ὀρθῶς μὲν τραφὲν ἀνδρεῖον ἂν εἴη, μᾶλλον δ' ἐπιταθὲν τοῦ δέοντος σκληρόν τε καὶ χαλεπὸν γίγνοιτ' ἂν, ὡς τὸ εἶκός.

Δοκεῖ μοι, ἔφη.

[e] Τί δέ; τὸ ἡμερον οὐχ ἢ φιλόσοφος ἂν ἔχοι φύσις, καὶ μᾶλλον μὲν ἀνεθέντος αὐτοῦ μαλακώτερον εἴη τοῦ δέοντος, καλῶς δὲ τραφέντος ἡμερόν τε καὶ κόσμιον;

Ἐστὶ ταῦτα.

Δεῖν δέ γέ φαμεν τοὺς φύλακας ἀμφοτέρω ἔχειν τούτῳ τῷ φύσει.

Δεῖ γάρ.

Οὐκοῦν ἠρμόσθαι δεῖ αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας;

Πῶς δ' οὐ;

Καὶ τοῦ μὲν ἠρμοσμένου σώφρωνος τε καὶ ἀνδρείου ἢ [411.a] ψυχῆ;

Πάνυ γε.

Τοῦ δὲ ἀναρμόστου δειλὴ καὶ ἄγροικος;

Καὶ μάλα.

Οὐκοῦν ὅταν μὲν τις μουσικῇ παρέχη καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὧτων ὥσπερ διὰ χώνης ἃς νυνδὴ ἡμεῖς ἐλέγομεν τὰς γλυκείας τε καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας, καὶ μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ὥδης διατελῆ τὸν βίον ὅλον, οὗτος τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν καὶ χρήσιμον *[b]* ἐξ ἀχρήστου καὶ σκληροῦ ἐποίησεν· ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνιῆ ἀλλὰ κηλῆ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει, ἕως ἂν ἐκτῆξῃ τὸν θυμὸν καὶ ἐκτέμῃ ὥσπερ νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ ποιήσῃ «μαλθακὸν αἰχμητήν.»

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Καὶ ἐὰν μὲν γε, ἦν δ' ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς φύσει ἄθυμον λάβῃ, ταχὺ τοῦτο διεπράξατο· ἐὰν δὲ θυμοειδῆ, ἀσθενῆ ποιήσας τὸν θυμὸν ὀξύρροπον ἀπηργάσατο, ἀπὸ σμικρῶν ταχὺ ἐρεθιζόμενόν *[c]* τε καὶ κατασβεπνύμενον. ἀκράχοιοι οὖν καὶ ὀργίλοι ἀντὶ θυμοειδοῦς γεγέννηται, δυσκολίας ἔμπλεω.

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Τί δὲ ἂν αὖ γυμναστικῇ πολλὰ πονῆ καὶ εὐωχῆται εὖ μάλα, μουσικῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας μὴ ἄπτηται; οὐ πρῶτον μὲν εὖ ἴσχων τὸ σῶμα φρονήματός τε καὶ θυμοῦ ἐμπύπλται καὶ ἀνδρειότερος γίγνεται αὐτὸς αὐτοῦ;

Καὶ μάλα γε.

Τί δὲ ἐπειδὰν ἄλλο μηδὲν πράττη μηδὲ κοινωνῆ Μούσης *[d]* μηδαμῆ; οὐκ εἴ τι καὶ ἐνῆν αὐτοῦ φιλομαθὲς ἐν τῇ ψυχῇ, ἅτε οὔτε μαθήματος γευόμενον οὐδενὸς οὔτε ζητήματος, οὔτε λόγου μετίσχον οὔτε τῆς ἄλλης μουσικῆς, ἀσθενὲς τε καὶ κωφὸν καὶ τυφλὸν γίγνεται, ἅτε οὐκ ἐγειρόμενον οὐδὲ τρεφόμενον οὐδὲ διακαθαίρομένων τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ;

Οὕτως, ἔφη.

Μισόλογος δὴ οἶμαι ὁ τοιοῦτος γίγνεται καὶ ἄμουσος, καὶ πειθοῖ μὲν διὰ λόγων οὐδὲν ἔτι χρῆται, βία δὲ καὶ *[e]* ἀγριότητι ὥσπερ θηρίον πρὸς πάντα διαπράττεται, καὶ ἐν ἀμαθία καὶ σκαιότητι μετὰ ἀρῶθυμίας τε καὶ ἀχαριστίας ζῆ.

Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς, οὕτως ἔχει.

Ἐπὶ δὴ δύ' ὄντε τούτω, ὡς ἔοικε, δύο τέχνα θεὸν ἔγωγ' ἂν τινα φαίην δεδωκέναι τοῖς ἀνθρώποις, μουσικὴν τε καὶ γυμναστικὴν ἐπὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ φιλόσοφον, οὐκ ἐπὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, εἰ μὴ εἰ πάρεργον, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνω, ὅπως *[412.a]* ἂν ἀλλήλοισιν συναρμοσθῆτον ἐπιτεινομένω καὶ ἀνιεμένω μέχρι τοῦ προσήκοντος.

Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη.

Τὸν κάλλιστ' ἄρα μουσικῇ γυμναστικὴν κεραννύντα καὶ μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα, τοῦτον ὀρθότατ' ἂν φαίμεν εἶναι τελέως μουσικώτατον καὶ εὐαρμοστότατον, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸν τὰς χορδὰς ἀλλήλαις συνιστάντα.

Εἰκότως γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν καὶ ἐν τῇ πόλει ἡμῖν, ὦ Γλαῦκων, δεήσει τοῦ τοιοῦτου τινὸς ἀεὶ ἐπιστάτου, εἰ μέλλει ἡ πολιτεία σφῆσθαι;

[b] Δεήσει μέντοι ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα.

Οἱ μὲν δὴ τύποι τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς οὗτοι ἂν εἶεν. χορείας γὰρ τί ἄν τις διεξίῃ τῶν τοιούτων καὶ θήρας τε καὶ κυνηγέσια καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἵππικούς; σχεδὸν γὰρ τι δηλοῦν δὴ ὅτι τούτοις ἐπόμενα δεῖ αὐτὰ εἶναι, καὶ οὐκέτι χαλεπὰ εὐρεῖν.

Ἴσως, ἢ δ' ὅς, οὐ χαλεπὰ.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ· τὸ δὴ μετὰ τοῦτο τί ἂν ἡμῖν διαιρετέον εἴη; ἄρ' οὐκ αὐτῶν τούτων οἵτινες ἄρξουσὶ τε καὶ ἄρξονται;

[c] Τί μήν;

Οὐκοῦν ὅτι μὲν πρεσβυτέρους τοὺς ἄρχοντας δεῖ εἶναι, νεωτέρους δὲ τοὺς ἀρχομένους, δηλον;

Δηλον.

Καὶ ὅτι γε τοὺς ἀρίστους αὐτῶν;

Καὶ τοῦτο.

Οἱ δὲ γεωργῶν ἄριστοι ἄρ' οὐ γεωργικώτατοι γίνονται;

Ναί.

Νῦν δ', ἐπειδὴ φυλάκων αὐτοὺς ἀρίστους δεῖ εἶναι, ἄρ' οὐ φυλακικωτάτους πόλεως;

Ναί.

Οὐκοῦν φρονίμους τε εἰς τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν καὶ δυνατοὺς καὶ ἔτι κηδεμόνας τῆς πόλεως;

[d] Ἔστι ταῦτα.

Κήδοιτο δέ γ' ἄν τις μάλιστα τούτου ὃ τυγχάνοι φιλῶν.

Ἀνάγκη.

Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν μάλιστα φιλοῖ, ᾧ συμφέρειν ἠγοῖτο

τὰ αὐτὰ καὶ ἑαυτῷ καὶ [ὅταν μάλιστα] ἐκείνου μὲν εὖ πράττοντος οἷοιτο συμβαίνειν καὶ ἑαυτῷ εὖ πράττειν, μὴ δέ, τὸναντίον.

Οὕτως, ἔφη.

Ἐκλεκτέον ἄρ' ἐκ τῶν ἄλλων φυλάκων τοιούτους ἄνδρας, οἳ ἂν σκοποῦσιν ἡμῖν μάλιστα φαίνωνται παρὰ πάντα τὸν [e]βίον, ὃ μὲν ἂν τῇ πόλει ἠγήσωνται συμφέρειν, πάσῃ προθυμίᾳ ποιεῖν, ὃ δ' ἂν μή, μηδενὶ τρόπῳ πρᾶξαι ἂν ἐθέλειν.

Ἐπιτήδειοι γάρ, ἔφη.

Δοκεῖ δὴ μοι τηρητέον αὐτοὺς εἶναι ἐν ἀπάσαις ταῖς ἡλικίαις, εἰ φυλακικοὶ εἰσι τούτου τοῦ δόγματος καὶ μήτε γοητευόμενοι μήτε βιαζόμενοι ἐκβάλλουσιν ἐπιλανθανόμενοι δόξαν τὴν τοῦ ποιεῖν δεῖν ἢ τῇ πόλει βέλτιστα.

Τίνα, ἔφη, λέγεις τὴν ἐκβολήν;

Ἐγὼ σοι, ἔφην, ἐρῶ. φαίνεται μοι δόξα ἐξιέναι ἐκ διανοίας ἢ ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, ἐκουσίως μὲν ἢ ψευδῆς [413.a] τοῦ μεταμανθάνοντος, ἀκουσίως δὲ πᾶσα ἢ ἀληθής.

Τὸ μὲν τῆς ἔκουσίου, ἔφη, μανθάνω, τὸ δὲ τῆς ἀκουσίου δέομαι μαθεῖν.

Τί δέ; οὐ καὶ σὺ ἡγή, ἔφην ἐγώ, τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀκουσίως στέρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τῶν δὲ κακῶν ἔκουσίως; ἢ οὐ τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας κακόν, τὸ δὲ ἀληθεύειν ἀγαθόν; ἢ οὐ τὸ τὰ ὄντα δοξάζειν ἀληθεύειν δοκεῖ σοι εἶναι;

Ἄλλ', ἢ δ' ὅς, ὀρθῶς λέγεις, καὶ μοι δοκοῦσιν ἄκοντες ἀληθοῦς δόξης στεροίσκεσθαι.

[b] Οὐκοῦν κλαπέντες ἢ γοητευθέντες ἢ βιασθέντες τοῦτο πάσχουσιν;

Οὐδὲ νῦν, ἔφη, μανθάνω.

Τραγικῶς, ἦν δ' ἐγώ, κινδυνεύω λέγειν. κλαπέντας μὲν γὰρ τοὺς μεταπεισθέντας λέγω καὶ τοὺς ἐπιλανθανομένους, ὅτι τῶν μὲν χρόνος, τῶν δὲ λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει· νῦν γὰρ που μανθάνεις;

Ναί.

Τοὺς τοίνυν βιασθέντας λέγω οὓς ἂν ὀδύνη τις ἢ ἀλγηδὼν μεταδοξάσαι ποιήσῃ.

Καὶ τοῦτ', ἔφη, ἔμαθον, καὶ ὀρθῶς λέγεις.

[c] Τοὺς μὴν γοητευθέντας, ὡς ἐγῶμαι, κἂν σὺ φαίης εἶναι οἱ ἂν μεταδοξάσωσιν ἢ ὑφ' ἡδονῆς κηληθέντες ἢ ὑπὸ φόβου τι δείσαντες.

Ἔοικε γάρ, ἢ δ' ὅς, γοητεύειν πάντα ὅσα ἀπατᾶ.

Ὁ τοίνυν ἄρτι ἔλεγον, ζητητέον τίνες ἄριστοι φύλακες τοῦ παρ' αὐτοῖς δόγματος, τοῦτο ὡς ποιητέον ὃ ἂν τῇ πόλει ἀεὶ δοκῶσι βέλτιστον εἶναι [αὐτοῖς ποιεῖν]. τηρητέον δὴ εὐθύς ἐκ παίδων προθεμένοις ἔργα ἐν οἷς ἂν τις τὸ τοιοῦτον μάλιστα ἐπιλανθάνοιτο καὶ ἐξαπατῶτο, καὶ τὸν μὲν μνήμονα [d] καὶ δυσεξαπάτητον ἐγκριτέον, τὸν δὲ μὴ ἀποκριτέον. ἢ γάρ;

Ναί.

Καὶ πόρους γε αὖ καὶ ἀλγηδόνας καὶ ἀγῶνας αὐτοῖς θετέον, ἐν οἷς ταῦτα ταῦτα τηρητέον.

Ὄρθως, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τρίτου εἴδους τούτοις γοητείας ἄμιλλαν ποιητέον, καὶ θεατέον – ὥσπερ τοὺς πῶλους ἐπὶ τοὺς ψόφους τε καὶ θορύβους ἄγοντες σκοποῦσιν εἰ φοβεροί, οὕτω νέους ὄντας εἰς δεῖματ' ἄττα κομιστέον καὶ εἰς ἡδονὰς [e] αὖ μεταβλητέον, βασανίζοντας πολὺ μᾶλλον ἢ χρυσὸν ἐν πυρὶ – εἰ δυσγοήτευτος καὶ εὐσχήμων ἐν πᾶσι φαίνεται, φύλαξ αὐτοῦ ὢν ἀγαθὸς καὶ μουσικῆς ἥς ἐμάνθανεν, εὐρυθμόν τε καὶ εὐάρμοστον ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τούτοις παρέχων, οἷος δὴ ἂν ὢν καὶ ἑαυτῷ καὶ πόλει χρησιμώτατος εἴη. καὶ τὸν ἀεὶ ἐν τε παισὶ καὶ νεανίσκοις καὶ ἐν ἀνδράσι βασανιζόμενον καὶ ἀκήρατον ἐκβαίνοντα καταστατέον ἄρχοντα τῆς πόλεως καὶ φύλακα, καὶ τιμὰς δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι, τάφων τε καὶ τῶν ἄλλων μνημείων μέγιστα γέρα λαγχάνοντα· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ἀποκριτέον. τοιαύτη τις, ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ μοι, ὦ Γλαύκων, ἢ ἐκλογὴ εἶναι καὶ κατάστασις τῶν ἀρχόντων τε καὶ φυλάκων, ὡς ἐν τύπῳ, μὴ δι' ἀκριβείας, εἰρησθαι.

Καὶ ἐμοί, ἢ δ' ὅς, οὕτως πη φαίνεται.

[b] Ἄρ' οὖν ὡς ἀληθῶς ὀρθότατον καλεῖν τούτους μὲν φύλακας παντελεῖς τῶν τε ἔξωθεν πολεμίων τῶν τε ἐντὸς φιλίων, ὅπως οἱ μὲν μὴ βουλήσονται, οἱ δὲ μὴ δυνήσονται κακουργεῖν, τοὺς δὲ νέους, οὓς δὴ νῦν φύλακας ἐκαλοῦμεν, ἐπικούρους τε καὶ βοηθοὺς τοῖς τῶν ἀρχόντων δόγμασιν;

Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Τίς ἂν οὖν ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ, μηχανὴ γένοιτο τῶν ψευδῶν τῶν ἐν δέοντι γιγνομένων, ὧν δὴ νῦν ἐλέγομεν, γενναῖόν *[c]* τι ἐν ψευδομένους πείσαι μάλιστα μὲν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας, εἰ δὲ μὴ, τὴν ἄλλην πόλιν;

Ποῖόν τι; ἔφη.

Μηδὲν καινόν, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλὰ Φοινικικόν τι, πρότερον μὲν ἤδη πολλαχοῦ γεγονός, ὡς φασιν οἱ ποιηταὶ καὶ πεπεύκασιν, ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐ γεγονός οὐδ' οἶδα εἰ γενόμενον ἂν, πείσαι δὲ συχνῆς πειθοῦς.

Ὡς ἔοικας, ἔφη, ὀκνοῦντι λέγειν.

Δόξω δέ σοι, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μάλ' εἰκότως ὀκνεῖν, ἐπειδὰν εἴπω.

Λέγ', ἔφη, καὶ μὴ φοβοῦ.

[d] Λέγω δὴ – καίτοι οὐκ οἶδα ὁποῖα τόλμη ἢ ποίοις λόγοις χρώμενος ἐρῶ – καὶ ἐπιχειρήσω πρῶτον μὲν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας πείθειν καὶ τοὺς στρατιώτας, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄλλην πόλιν, ὡς ἄρ' ἂ ἡμεῖς αὐτοὺς ἐτρέφομεν τε καὶ ἐπαιδεύομεν, ὥσπερ ὀνειράτα ἐδόκουν ταῦτα πάντα πάσχειν τε καὶ γίνεσθαι περὶ αὐτούς, ἦσαν δὲ τότε τῇ ἀληθείᾳ ὑπὸ γῆς ἐντὸς πλαττόμενοι καὶ τρεφόμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ *[e]* ὄπλα αὐτῶν καὶ ἡ ἄλλη σκευὴ δημιουργουμένη, ἐπειδὴ δὲ παντελῶς ἐξειργασμένοι ἦσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτοὺς μήτηρ οὔσα ἀνήκεν, καὶ νῦν δεῖ ὡς περὶ μητρὸς καὶ τροφοῦ τῆς χώρας ἐν ἣ εἰσι βουλευέσθαι τε καὶ ἀμύνειν αὐτούς, ἐάν τις ἐπ' αὐτὴν ἴη, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς ἀδελφῶν ὄντων καὶ γηγενῶν διανοεῖσθαι.

Οὐκ ἐτός, ἔφη, πάλαι ἠσχύνου τὸ ψεῦδος λέγειν.

[415.a]

Πάνυ, ἦν δ' ἐγώ, εἰκότως ἀλλ' ὅμως ἄκουε καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ μύθου. ἔστε μὲν γὰρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἀδελφοί, ὡς φήσομεν πρὸς αὐτοὺς μυθολογοῦντες, ἀλλ' ὁ θεὸς πλάττων, ὅσοι μὲν ὑμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν, χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει συνέμειξεν αὐτοῖς, διὸ τιμιώτατοί εἰσιν ὅσοι δ' ἐπίκουροι, ἄργυρον· σίδηρον δὲ καὶ χαλκὸν τοῖς τε γεωργοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς. ἄτε οὖν συγγενεῖς ὄντες πάντες τὸ μὲν πολὺ ὁμοίους ἂν ὑμῖν αὐτοῖς γεννῶτε, *[b]* ἔστι δ' ὅτε ἐκ χρυσοῦ γεννηθεῖ ἂν ἀργυροῦν καὶ ἐξ ἀργύρου χρυσοῦν ἔκγονον καὶ τἄλλα πάντα οὕτως ἐξ ἀλλήλων. τοῖς οὖν ἄρχουσι καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα παραγγέλλει ὁ θεός, ὅπως μηδενὸς οὔτω φύλακες ἀγαθοὶ ἔσονται μηδ' οὔτω σφόδρα φυλάξουσιν μηδὲν ὡς τοὺς ἐκγόνουσ, ὅτι αὐτοῖς τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς παραμέμικται, καὶ ἐάν τε σφέτερος ἔκγονος ὑπόχαλκος ἢ ὑποσίδηρος γένηται, μηδενὶ *[c]* τρόπῳ κατελεήσουσιν, ἀλλὰ τὴν τῇ φύσει προσήκουσαν τιμὴν ἀποδόντες ὥσουςιν εἰς δημιουργοὺς ἢ εἰς γεωρούς, καὶ ἂν αὖ ἐκ τούτων τις ὑπόχρυσος ἢ ὑπάργυρος φυῆ, τιμήσαντες ἀνάξουσιν τοὺς μὲν εἰς φυλακὴν, τοὺς δὲ εἰς ἐπικουρίαν, ὡς χρησιμοῦ ὄντος τότε τὴν πόλιν διαφθαρεῖναι, ὅταν αὐτὴν ὁ σιδηροῦς φύλαξ ἢ ὁ χαλκοῦς φυλάξῃ. τοῦτον οὖν τὸν μῦθον ὅπως ἂν πεισθεῖεν, ἔχεις τινὰ μηχανήν;

[d] Οὐδαμῶς, ἔφη, ὅπως γ' ἂν αὐτοὶ οὗτοι ὅπως μεντᾶν οἱ τούτων ὑεῖς καὶ οἱ ἔπειτα οἱ τ' ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὕστερον.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, εὖ ἂν ἔχοι πρὸς τὸ μᾶλλον αὐτοὺς τῆς πόλεως τε καὶ ἀλλήλων κήδεσθαι· σχεδὸν γὰρ τι μανθάνω ὃ λέγεις.

Καὶ τοῦτο μὲν δὴ ἔξει ὄπη ἂν αὐτὸ ἢ φήμη ἀγάγη· ἡμεῖς δὲ τούτους τοὺς γηγενεῖς ὀπλίσαντες προάγωμεν ἠγουμένων τῶν ἀρχόντων. ἐλθόντες δὲ θεασάσθων τῆς πόλεως ὅπου κάλλιστον

στρατοπεδεύσασθαι, ὅθεν τοὺς τε [e] ἔνδον μάλιστ' ἂν κατέχοιεν, εἴ τις μὴ ἐθέλοι τοῖς νόμοις πείθεσθαι, τοὺς τε ἔξωθεν ἀπαμύνοιεν, εἰ πολέμιος ὥσπερ λύκος ἐπὶ ποιμήνην τις ἴοι· στρατοπεδευσάμενοι δέ, θύσαντες οἷς χρή, εὐνάς ποιησάσθων. ἢ πῶς;

Οὕτως, ἔφη.

Οὐκοῦν τοιαύτας, οἷας χειμῶνός τε στέγειν καὶ θέρους ἱκανὰς εἶναι;

Πῶς γὰρ οὐχί; οἰκήσεις γάρ, ἔφη, δοκεῖς μοι λέγειν.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, στρατιωτικὰς γε, ἀλλ' οὐ χρηματιστικὰς.

[416.a]

Πῶς, ἔφη, αὐτὸ τοῦτο λέγεις διαφέρειν ἐκείνου;

Ἐγώ σοι, ἦν δ' ἐγώ, πειράσομαι εἰπεῖν. δεινότατον γάρ που πάντων καὶ αἰσχιστον ποιμέσι τοιούτους γε καὶ οὕτω τρέφειν κύνας ἐπικούρους ποιμνίων, ὥστε ὑπὸ ἀκολασίας ἢ λιμοῦ ἢ τινος ἄλλου κακοῦ ἔθους αὐτοὺς τοὺς κύνας ἐπιχειρήσαι τοῖς προβάτοις κακουργεῖν καὶ ἀντὶ κυνῶν λύκοις ὁμοιωθῆναι.

Δεινόν, ἦ δ' ὅς πῶς δ' οὐ;

[b] Οὐκοῦν φυλακτέον παντὶ τρόπῳ μὴ τοιοῦτον ἡμῖν οἱ ἐπίκουροι ποιήσωσι πρὸς τοὺς πολίτας, ἐπειδὴ αὐτῶν κρείττους εἰσίν, ἀντὶ συμμαχῶν εὐμενῶν δεσπόταις ἀγροίους ἀφομοιωθῶσιν;

Φυλακτέον, ἔφη.

Οὐκοῦν τὴν μεγίστην τῆς εὐλαβείας παρεσκευασμένοι ἂν εἶεν, εἰ τῷ ὄντι καλῶς πεπαιδευμένοι εἰσίν;

Ἄλλα μὴν εἰσίν γ', ἔφη.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· Τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον δισχυρίζεσθαι, ὃ φίλε Γλαύκων· ὁ μέντοι ἄρτι ἐλέγομεν, ἄξιον, ὅτι δεῖ [c] αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν παιδείας, ἣτις ποτὲ ἐστίν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν πρὸς τὸ ἡμεροὶ εἶναι αὐτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν.

Καὶ ὀρθῶς γε, ἦ δ' ὅς.

Πρὸς τοίνυν τῇ παιδείᾳ ταύτῃ φαίη ἂν τις νοῦν ἔχων δεῖν καὶ τὰς οἰκήσεις καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν τοιαύτην αὐτοῖς παρεσκευάσθαι, ἣτις μήτε τοῦ φύλακας ὡς ἀρίστους εἶναι παύσει [d] αὐτούς, κακουργεῖν τε μὴ ἐπαρεῖ περὶ τοὺς ἄλλους πολίτας.

Καὶ ἀληθῶς γε φήσει.

Ὅρα δὴ, εἶπον ἐγώ, εἰ τοιόνδε τινὰ τρόπον δεῖ αὐτοὺς ζῆν τε καὶ οἰκεῖν, εἰ μέλλουσι τοιοῦτοι ἔσεσθαι· πρῶτον μὲν οὐσίαν κεκτημένον μηδεμίαν μηδένα ἰδίαν, ἂν μὴ πᾶσα ἀνάγκη ἔπειτα οἰκῆσιν καὶ ταμιεῖον μηδενὶ εἶναι μηδὲν τοιοῦτον, εἰς δ' οὐ πᾶς ὁ βουλόμενος εἴσεισι· τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅσων δέονται ἄνδρες ἀθληταὶ πολέμου σώφρονές τε καὶ [e] ἀνδρεῖοι, ταξαμένους παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν δέχεσθαι μισθὸν τῆς φυλακῆς τοσοῦτον ὅσον μήτε περιεῖναι αὐτοῖς εἰς τὸν ἐνιαυτὸν μήτε ἐνδεῖν· φοιτῶντας δὲ εἰς συσσίτια ὥσπερ ἐστρατοπεδευμένους κοινῇ ζῆν· χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι θεῖον παρὰ θεῶν ἀεὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἔχουσι καὶ οὐδὲν προσδέονται τοῦ ἀνθρωπέου, οὐδὲ ὅσια τὴν ἐκείνου κτήσιν τῇ τοῦ θνητοῦ χρυσοῦ κτήσει συμμειγνύντας μαιίνειν, διότι πολλὰ καὶ ἀνόσια περὶ τὸ τῶν [417.a] πολλῶν νόμισμα γέγονεν, τὸ παρ' ἐκείνοις δὲ ἀκήρατον· ἀλλὰ μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει μεταχειρίζεσθαι καὶ ἄπτεσθαι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου οὐ θέμις, οὐδ' ὑπὸ τὸν

αὐτὸν ὄροφον ἰέναι οὐδὲ περιάψασθαι οὐδὲ πίνειν ἕξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ. καὶ οὕτω μὲν σφύζοντό τ' ἂν καὶ σφύζοιεν τὴν πόλιν· ὅποτε δ' αὐτοὶ γῆν τε ἰδίαν καὶ οἰκίας καὶ νομίματα κτήσονται, οἰκονόμοι μὲν καὶ γεωργοὶ ἀντὶ φυλάκων ἔσονται, [b]δεσπῶται δ' ἐχθροὶ ἀντὶ συμμάχων τῶν ἄλλων πολιτῶν γενήσονται, μισοῦντες δὲ δὴ καὶ μισούμενοι καὶ ἐπιβουλεύοντες καὶ ἐπιβουλεύομενοι διάξουσι πάντα τὸν βίον, πολὺ πλείω καὶ μᾶλλον δεδιότες τοὺς ἔνδον ἢ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, θέοντες ἤδη τότε ἐγγύτατα ὀλέθρου αὐτοῖ τε καὶ ἡ ἄλλη πόλις. τούτων οὖν πάντων ἕνεκα, ἦν δ' ἐγώ, φῶμεν οὕτω δεῖν κατασκευάσθαι τοὺς φύλακας οἰκῆσεώς τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα νομοθετήσωμεν, ἢ μή;

Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς ὁ Γλαύκων.

10 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#)

Βιβλίον Δ΄

[419.a]

Καὶ ὁ Ἀδείμαντος ὑπολαβὼν, Τί οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀπολογία, ἐάν τις σε φῆ μὴ πάνυ τι εὐδαίμονα ποιεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῦτα δι' ἑαυτούς, ὧν ἔστι μὲν ἡ πόλις τῆ ἀληθεία, οἱ δὲ μηδὲν ἀπολαύουσιν ἀγαθὸν τῆς πόλεως, οἷον ἄλλοι ἀγροῦς τε κεκτημένοι καὶ οἰκίας οἰκοδομούμενοι καλὰς καὶ μεγάλας, καὶ ταύταις πρόπευσαν κατασκευῆν κτώμενοι, καὶ θυσίας θεοῖς ἰδίας θύοντες, καὶ ξενοδοκοῦντες, καὶ δὴ καὶ ἅ νυνδὴ σὺ ἔλεγες, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον κεκτημένοι καὶ πάντα ὅσα νομίζεται τοῖς μέλλουσιν μακαρίοις εἶναι; ἀλλ' ἀτεχνῶς, φαίη ἂν, ὥσπερ ἐπίκουροι μισθωτοὶ ἐν [420.a] τῇ πόλει φαίνονται καθῆσθαι οὐδὲν ἄλλο ἢ φρουροῦντες.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ταῦτά γε ἐπισίτιοι καὶ οὐδὲ μισθὸν πρὸς τοῖς σιτίοις λαμβάνοντες ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὥστε οὐδ' ἂν ἀποδηῆσαι βούλωνται ἰδίᾳ, ἐξέσται αὐτοῖς, οὐδ' ἑταίραις διδόναι, οὐδ' ἀναλίσκειν ἂν ποι βούλωνται ἄλλοσε, οἷα δὴ οἱ εὐδαίμονες δοκοῦντες εἶναι ἀναλίσκουσι. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα συχνὰ τῆς κατηγορίας ἀπολείπεις.

Ἄλλ', ἦ δ' ὅς, ἔστω καὶ ταῦτα κατηγορημένα.

[b] Τί οὖν δὴ ἀπολογησόμεθα, φῆς;

Ναί.

Τὸν αὐτὸν οἶμον, ἦν δ' ἐγώ, πορευόμενοι εὐρήσομεν, ὡς ἐγῶμαι, ἅ λεκτέα. ἐροῦμεν γὰρ ὅτι θαυμαστὸν μὲν ἂν οὐδὲν εἴη εἰ καὶ οὗτοι οὕτως εὐδαιμονέστατοί εἰσιν, οὐ μὴν πρὸς τοῦτο βλέποντες τὴν πόλιν οἰκίζομεν, ὅπως ἔν τι ἡμῖν ἔθνος ἔσται διαφερόντως εὐδαιμον, ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα ὅλη ἡ πόλις. ᾤθημεν γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ μάλιστα ἂν εὐρεῖν δικαιοσύνην καὶ αὖ ἐν τῇ κάκιστα οἰκουμένη [c] ἀδικίαν, κατιδόντες δὲ κρῖναι ἂν ὁ πάλοι ζητοῦμεν. νῦν μὲν οὖν, ὡς οἴομεθα, τὴν εὐδαίμονα πλάττομεν οὐκ ἀπολαβόντες ὀλίγους ἐν αὐτῇ τοιούτους τινὰς τιθέντες, ἀλλ' ὅλην αὐτίκα δὲ τὴν ἐναντίαν σκεψόμεθα. ὥσπερ οὖν ἂν εἰ ἡμᾶς ἀνδριάντα γράφοντας προσελθὼν τις ἔψεγε λέγων ὅτι οὐ τοῖς καλλίστοις τοῦ ζώου τὰ κάλλιστα φάρμακα προστίθεμεν – οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ κάλλιστον ὄν οὐκ ὀστρεῖω ἐναληλιμμένοι εἶεν ἀλλὰ μέλανι – μετρίως ἂν ἐδοκοῦμεν [d] πρὸς αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι λέγοντες· «ὦ θαυμάσιε, μὴ οἶου δεῖν ἡμᾶς οὕτω καλοὺς ὀφθαλμοὺς γράφειν, ὥστε μηδὲ ὀφθαλμοὺς φαίνεσθαι, μηδ' αὖ τᾶλλα μέρη, ἀλλ' ἄθρει εἰ τὰ προσήκοντα ἐκάστοις ἀποδιδόντες τὸ ὅλον καλὸν ποιούμεν καὶ δὴ καὶ νῦν μὴ ἀνάγκαζε ἡμᾶς τοιαύτην

εὐδαιμονίαν τοῖς φύλαξι προσάπτειν, ἢ ἐκείνους πᾶν μᾶλλον [e] ἀπεργάσεται ἢ φύλακας. ἐπιστάμεθα γὰρ καὶ τοὺς γεωργοὺς ξυστίδας ἀμφιέσαντες καὶ χρυσὸν περιθέντες πρὸς ἡδονὴν ἐργάζεσθαι κελεύειν τὴν γῆν, καὶ τοὺς κερამέας κατακλίναντες ἐπὶ δεξιὰ πρὸς τὸ πῦρ διαπίνοντάς τε καὶ εὐωχομένους, τὸν τροχὸν παραθεμένους, ὅσον ἂν ἐπιθυμῶσι κερამεύειν, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοιοῦτω τρόπῳ μακαρίους ποιεῖν, ἵνα δὴ ὅλη ἢ πόλις εὐδαιμονῇ. ἀλλ' ἡμᾶς μὴ οὕτω νουθέτει ὥς, ἂν σοι πειθώμεθα, οὔτε ὁ γεωργὸς γεωργὸς [421.a] ἔσται οὔτε ὁ κερამεὺς κερამεὺς οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὐδὲν ἔχων σχῆμα ἐξ ὧν πόλις γίγνεται. ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάττων λόγος νευροῤῥάφοι γὰρ φαῦλοι γενόμενοι καὶ διαφθαρέντες καὶ προσποιησάμενοι εἶναι μὴ ὄντες πόλει οὐδὲν δεινόν, φύλακες δὲ νόμων τε καὶ πόλεως μὴ ὄντες ἀλλὰ δοκοῦντες ὀρθῶς δὴ ὅτι πᾶσαν ἄρδην πόλιν ἀπολλύσασιν, καὶ αὐτὸ τοῦ εὖ οἰκεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν μόνοι τὸν καιρὸν ἔχουσιν.» εἰ μὲν οὖν ἡμεῖς μὲν φύλακας ὡς ἀληθῶς [b] ποιούμεν ἥκιστα κακούργους τῆς πόλεως, ὁ δ' ἐκείνο λέγων γεωργοὺς τινὰς καὶ ὥσπερ ἐν πανηγύρει ἀλλ' οὐκ ἐν πόλει ἐστιάτορας εὐδαίμονας, ἄλλο ἂν τι ἢ πόλιν λέγοι. σκεπτέον οὖν πότερον πρὸς τοῦτο βλέποντες τοὺς φύλακας καθιστῶμεν, ὅπως ὅτι πλείστη αὐτοῖς εὐδαιμονία ἐγγενήσεται, ἢ τοῦτο μὲν εἰς τὴν πόλιν ὅλην βλέποντας θεατέον εἰ ἐκείνη ἐγγίγνεται, τοὺς δ' ἐπικούρους τούτους καὶ τοὺς [c] φύλακας ἐκείνο ἀναγκαστέον ποιεῖν καὶ πειστέον, ὅπως ὅτι ἄριστοι δημιουργοὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔργου ἔσονται, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὡσαύτως, καὶ οὕτω συμπάσης τῆς πόλεως ἀξαναομένης καὶ καλῶς οἰκισομένης ἑατέον ὅπως ἑκάστοις τοῖς ἔθνεσιν ἢ φύσις ἀποδίδωσι τοῦ μεταλαμβάνειν εὐδαιμονίας.

Ἄλλ', ἢ δ' ὅς, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τούτου ἀδελφὸν δόξω σοι μετρίως λέγειν;

Τί μάλιστα;

[d] Τοὺς ἄλλους αὐτὸ δημιουργοὺς σκόπει εἰ τάδε διαφθείρει, ὥστε καὶ κακοὺς γίγνεσθαι.

Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα;

Πλοῦτος, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πενία.

Πῶς δὴ;

ᾧδε. πλουτήσας χυτρεὺς δοκεῖ σοι ἔτ' ἐθελήσειν ἐπιμελεῖσθαι τῆς τέχνης;

Οὐδαμῶς, ἔφη.

Ἄργος δὲ καὶ ἀμελὴς γενήσεται μᾶλλον αὐτὸς αὐτοῦ;

Πολύ γε.

Οὐκοῦν κακίων χυτρεὺς γίγνεται;

Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ.

Καὶ μὴν καὶ ὄργανά γε μὴ ἔχων παρέχεσθαι ὑπὸ πενίας ἢ τι ἄλλο τῶν εἰς τὴν τέχνην τά τε ἔργα πονηρότερα [e] ἐργάσεται καὶ τοὺς ὑεῖς ἢ ἄλλους οὓς ἂν διδάσκη χείρους δημιουργοὺς διδάξεται.

Πῶς δ' οὐ;

Ἐπ' ἀμφοτέρων δὴ, πενίας τε καὶ πλούτου, χείρω μὲν τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα, χείρους δὲ αὐτοί.

Φαίνεται.

Ἔτερα δὴ, ὡς ἔοικε, τοῖς φύλαξιν ἠϋρήκαμεν, ἃ παντὶ τρόπῳ φυλακτέον ὅπως μήποτε αὐτοὺς λήσει εἰς τὴν πόλιν παραδύντα.

Τὰ ποῖα ταῦτα;

[422.a]

Πλοῦτός τε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πενία· ὡς τοῦ μὲν τρυφὴν καὶ ἀργίαν καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντος, τῆς δὲ ἀνελευθερίαν καὶ κακοεργίαν πρὸς τῷ νεωτερισμῷ.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τόδε μέντοι, ὃ Σώκρατες, σκόπει, πῶς ἡμῖν ἢ πόλις οἷα τ' ἔσται πολεμεῖν, ἐπειδὰν χρήματα μὴ κεκτημένη ἦ, ἄλλως τε κὰν πρὸς μεγάλην τε καὶ πλουσίαν ἀναγκασθῆ πολεμεῖν.

Δῆλον, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι πρὸς μὲν μίαν χαλεπώτερον, [b] πρὸς δὲ δύο τοιαύτας ῥᾶον.

Πῶς εἶπες; ἦ δ' ὅς.

Πρῶτον μὲν που, εἶπον, ἐὰν δέη μάχεσθαι, ἄρα οὐ πλουσίοις ἀνδράσι μαχοῦνται αὐτοὶ ὄντες πολέμου ἀθληταί;

Ναὶ τοῦτό γε, ἔφη.

Τί οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὃ Ἀδείμαντε; εἷς πύκτης ὡς οἷόν τε κάλλιστα ἐπὶ τοῦτο παρεσκευασμένος δυοῖν μὴ πύκταιν, πλουσίῳ δὲ καὶ πινόνῳ, οὐκ ἂν δοκεῖ σοι ῥαδίως μάχεσθαι;

Οὐκ ἂν ἴσως, ἔφη, ἅμα γε.

Οὐδ' εἰ ἐξείη, ἦν δ' ἐγώ, ὑποφεύγοντι τὸν πρότερον ἀεὶ [c] προσφερόμενον ἀναστρέφοντα κρούειν, καὶ τοῦτο ποιοῖ πολλάκις ἐν ἡλίῳ τε καὶ πνίγει; ἄρα γε οὐ καὶ πλείους χειρώσασι' ἂν τοιοῦτους ὁ τοιοῦτος;

Ἀμέλει, ἔφη, οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν.

Ἄλλ' οὐκ οἶει πυκτικῆς πλέον μετέχειν τοὺς πλουσίους ἐπιστήμη τε καὶ ἐμπειρία ἢ πολεμικῆς;

Ἔγωγ', ἔφη.

Ῥαδίως ἄρα ἡμῖν οἱ ἀθληταὶ ἐκ τῶν εἰκότων διπλασίοις τε καὶ τριπλασίοις αὐτῶν μαχοῦνται.

Συγχωρήσομαί σοι, ἔφη· δοκεῖς γάρ μοι ὀρθῶς λέγειν.

[d] Τί δ' ἂν πρεσβείαν πέμψαντες εἰς τὴν ἑτέραν πόλιν τάληθῆ εἴπωσιν, ὅτι «Ἡμεῖς μὲν οὐδὲν χρυσίῳ οὐδ' ἀργυρίῳ χρώμεθα, οὐδ' ἡμῖν θέμις, ὑμῖν δέ· συμπολεμήσαντες οὖν μεθ' ἡμῶν ἔχετε τὰ τῶν ἐτέρων;» οἶει τινὰς ἀκούσαντας ταῦτα αἰρήσεσθαι κυστὶ πολεμεῖν στερεοῖς τε καὶ ἰσχυροῖς μᾶλλον ἢ μετὰ κυνῶν προβάτοις πίσσι τε καὶ ἀπαλοῖς;

Οὐ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐὰν εἰς μίαν, ἔφη, πόλιν συναθροισθῆ [e] τὰ τῶν ἄλλων χρήματα, ὅρα μὴ κίνδυνον φέρη τῇ μὴ πλουτούσῃ.

Εὐδαίμων εἶ, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οἶει ἄξιον εἶναι ἄλλην τινὰ προσειπεῖν πόλιν ἢ τὴν τοιαύτην οἷαν ἡμεῖς κατεσκευάζομεν.

Ἄλλὰ τί μῖν; ἔφη.

Μειζόνως, ἦν δ' ἐγώ, χρὴ προσαγορεύειν τὰς ἄλλας

ἐκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. δύο μὲν, κἂν ὀτιοῦν ἦ, πολεμία [423.a] ἀλλήλαις, ἡ μὲν πενήτων, ἡ δὲ πλουσίων· τούτων δ' ἐν ἑκατέρῃ πάνυ πολλαί, αἷς ἂν μὲν ὡς μιᾷ προσφέρῃ, παντὸς ἂν ἀμάρτοις, ἂν δὲ ὡς πολλαῖς, διδοῦς τὰ τῶν ἐτέρων τοῖς ἐτέροις χρήματά τε καὶ δυνάμεις ἢ καὶ αὐτούς, συμμάχοις μὲν ἀεὶ πολλοῖς χρήσῃ, πολεμίοις δ' ὀλίγοις. καὶ ἕως ἂν ἡ πόλις σοὶ οἰκῇ σωφρόνως ὡς ἄρτι ἐτάχθη, μεγίστη ἔσται, οὐ τῷ εὐδοκμεῖν λέγω, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς μεγίστη, καὶ ἂν μόνον ἢ χιλίων τῶν προπολεμούντων· οὕτω γὰρ μεγάλην πόλιν μίαν οὐ ῥαδίως οὔτε ἐν Ἑλλησιν οὔτε ἐν βαρβάροις [b] εὐρήσεις, δοκούσας δὲ πολλὰς καὶ πολλαπλασίας τῆς τηλικαύτης. ἢ ἄλλως οἶει;

Οὐ μὰ τὸν Δί, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οὗτος ἂν εἴη καὶ κάλλιστος ὄρος τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν, ὅσῃν δεῖ τὸ μέγεθος τὴν πόλιν ποιεῖσθαι καὶ ἡλικὴ οὔσῃ ὅσῃν χώραν ἀφορισαμένους τὴν ἄλλην χαίρειν ἔαν.

Τίς, ἔφη, ὄρος;

Οἶμαι μὲν, ἦν δ' ἐγώ, τόνδε· μέχρι οὗ ἂν ἐθέλῃ αὐξομένη εἶναι μία, μέχρι τούτου αὔξειν, πέρα δὲ μή.

[c] Καὶ καλῶς γ', ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ τοῦτο αὖ ἄλλο πρόσταγμα τοῖς φύλαξι προστάξομεν, φυλάττειν παντὶ τρόπῳ ὅπως μήτε σμικρὰ ἢ πόλις ἔσται μήτε μεγάλη δοκούσα, ἀλλὰ τις ἱκανὴ καὶ μία.

Καὶ φαῦλόν γ', ἔφη, ἴσως αὐτοῖς προστάξομεν.

Καὶ τούτου γε, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι φαυλότερον τόδε, οὗ καὶ ἐν τῷ πρόσθεν ἐπεμνήσθημεν λέγοντες ὡς δέοι, ἐάντε τῶν φυλάκων τις φαῦλος ἔκγονος γένηται, εἰς τοὺς ἄλλους [d] αὐτὸν ἀποπέμπεσθαι, ἐάντ' ἐκ τῶν ἄλλων σπουδαῖος, εἰς τοὺς φύλακας. τοῦτο δ' ἐβούλετο δηλοῦν ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας, πρὸς ὃ τις πέφυκεν, πρὸς τοῦτο ἕνα πρὸς ἕνα ἕκαστον ἔργον δεῖ κομίζειν, ὅπως ἂν ἐν τῷ αὐτοῦ ἐπιτηδεύων ἕκαστος μὴ πολλοὶ ἀλλ' εἷς γίγνηται, καὶ οὕτω δὴ σύμπασα ἢ πόλις μία φύηται ἀλλὰ μὴ πολλαί.

Ἔστι γάρ, ἔφη, τοῦτο ἐκείνου σμικρότερον.

Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, ὧ ἀγαθὲ Ἀδεΐμαντε, ὡς δόξειεν ἂν τις, ταῦτα πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῖς προστάττομεν ἀλλὰ [e] πάντα φαῦλα, ἂν τὸ λεγόμενον ἐν μέγα φυλάττωσι, μᾶλλον δ' ἀντὶ μεγάλου ἱκανόν.

Τί τοῦτο; ἔφη.

Τὴν παιδείαν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τροφήν· ἂν γὰρ εὖ παιδευόμενοι μέτριοι ἄνδρες γίνωνται, πάντα ταῦτα ῥαδίως διόψονται, καὶ ἄλλα γε ὅσα νῦν ἡμεῖς παραλείπομεν, τὴν τε τῶν γυναικῶν κτῆσιν καὶ γάμων καὶ παιδοποιίας, ὅτι [424.a] δεῖ ταῦτα κατὰ τὴν παροιμίαν πάντα ὅτι μάλιστα κοινὰ τὰ φίλων ποιεῖσθαι.

Ὅρθότατα γάρ, ἔφη, γίγνοιτ' ἂν.

Καὶ μὴν, εἶπον, πολιτεία ἐάνπερ ἄπαξ ὀρμήσῃ εὖ, ἔρχεται ὥσπερ κύκλος αὐξανομένη· τροφὴ γὰρ καὶ παιδείαις χρηστὴ σφροδμένη φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ, καὶ αὖ φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβάνομεν ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται, εἷς τε τᾶλλα καὶ εἰς τὸ [b] γεννᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις.

Εἰκός γ', ἔφη.

Ὡς τοίνυν διὰ βραχέων εἰπεῖν, τούτου ἀνθεκτέον τοῖς ἐπιμεληταῖς τῆς πόλεως, ὅπως ἂν αὐτοὺς μὴ λάθῃ διαφθαρὲν ἀλλὰ παρὰ πάντα αὐτὸ φυλάττωσι, τὸ μὴ νεωτερίζειν περὶ γυμναστικὴν τε καὶ μουσικὴν παρὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ὡς οἶόν τε μάλιστα φυλάττειν, φοβουμένους ὅταν τις λέγῃ ὡς τὴν

ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπιφρονέουσ' ἄνθρωποι,

ἥτις ἀειδόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται,

[c]μὴ πολλάκις τὸν ποιητὴν τις οἴηται λέγειν οὐκ ἄσματα νέα ἀλλὰ τρόπον ᾧδῆς νέον, καὶ τοῦτο ἐπαινῆ. δεῖ δ' οὐτ' ἐπαινεῖν τὸ τοιοῦτον οὔτε ὑπολαμβάνειν. εἶδος γὰρ καινὸν μουσικῆς μεταβάλλειν εὐλαβητέον ὡς ἐν ὄλῳ κινδυνεύοντα· οὐδαμοῦ γὰρ κινῶνται μουσικῆς τρόποι ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων, ὡς φησὶ τε Δάμων καὶ ἐγὼ πείθομαι.

Καὶ ἐμὲ τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, θὲς τῶν πεπεισμένων.

[d] Τὸ δὲ φυλακτήριον, ἦν δ' ἐγώ, ὡς ἔοικεν, ἐνταῦθά που οἰκοδομητέον τοῖς φύλαξιν, ἐν μουσικῇ.

Ἡ γοῦν παρανομία, ἔφη, ῥαδίως αὕτη λανθάνει παραδυομένη.

Ναί, ἔφην, ὡς ἐν παιδιᾷς γε μέρει καὶ ὡς κακὸν οὐδὲν ἐργαζομένη.

Οὐδὲ γὰρ ἐργάζεται, ἔφη, ἄλλο γε ἢ κατὰ σμικρὸν εἰσοικισαμένη ἡρέμα ὑπορῶει πρὸς τὰ ἦθη τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· ἐκ δὲ τούτων εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους συμβόλαια μείζων ἐκβαίνει, ἐκ δὲ δὴ τῶν συμβολαίων ἔρχεται ἐπὶ [e] τοὺς νόμους καὶ πολιτείας σὺν πολλῇ, ὧς Σώκρατες, ἀσελγεία, ἕως ἂν τελευτῶσα πάντα ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀνατρέψῃ.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· οὕτω τοῦτ' ἔχει;

Δοκεῖ μοι, ἔφη.

Οὐκοῦν, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, τοῖς ἡμετέροις παισὶν ἐννομωτέρου εὐθύς παιδιᾷς μεθεκτέον, ὡς παρανόμου γιγνομένης αὐτῆς καὶ παιδῶν τοιούτων ἐννόμους τε καὶ σπουδαίους [425.a] ἐξ αὐτῶν ἄνδρας αὐξάνεσθαι ἀδύνατον ὄν;

Πῶς δ' οὐχί; ἔφη.

Ὅταν δὲ ἄρα καλῶς ἀρξάμενοι παῖδες παίζειν εὐνομίαν διὰ τῆς μουσικῆς εἰσδέξωνται, πάλιν τούναντίον ἢ κείνοις εἰς πάντα συνέπεταί τε καὶ αὔξει, ἐπανορθοῦσα εἴ τι καὶ πρότερον τῆς πόλεως ἔκειτο.

Ἀληθῆ μέντοι, ἔφη.

Καὶ τὰ σμικρὰ ἄρα, εἶπον, δοκοῦντα εἶναι νόμιμα ἐξευρίσκουσιν οὗτοι, ἃ οἱ πρότερον ἀπώλλυσαν πάντα.

Τὰ ποῖα;

[b] Τὰ τοιάδε· σιγᾶς τε τῶν νεωτέρων παρὰ πρεσβυτέροις ἃς πρέπει, καὶ κατακλίσεις καὶ ὑπαναστάσεις καὶ γονέων θεραπείας, καὶ κουράς γε καὶ ἀμπεχόνας καὶ ὑποδέσεις καὶ ὄλον τὸν τοῦ σώματος σχηματισμὸν καὶ τᾶλλα ὅσα τοιαῦτα. ἢ οὐκ οἶει;

Ἐγωγε.

Νομοθετεῖν δ' αὐτὰ οἶμαι εὐήθης· οὔτε γὰρ που γίγνεται οὔτ' ἂν μείνειεν λόγῳ τε καὶ γράμμασιν νομοθετηθέντα.

Πῶς γάρ;

Κινδυνεύει γοῦν, ἣν δ' ἐγώ, ὦ Ἀδείμαντε, ἐκ τῆς παιδείας [c] ὅποι ἂν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἐπόμενα εἶναι. ἢ οὐκ ἂν εἰς τὸ ὅμοιον ὄν ὅμοιον παρακαλεῖ;

Τί μὴν;

Καὶ τελευτῶν δὴ οἶμαι φαῖμεν ἂν εἰς ἓν τι τέλος καὶ νεανικὸν ἀποβαίνειν αὐτὸ ἢ ἀγαθὸν ἢ καὶ τοῦναντίον.

Τί γὰρ οὐκ; ἢ δ' ὅς.

Ἐγὼ μὲν τοίνυν, εἶπον, διὰ ταῦτα οὐκ ἂν ἔτι τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήσοιμι νομοθετεῖν.

Εἰκότως γ', ἔφη.

Τί δέ, ὦ πρὸς θεῶν, ἔφην, τάδε τὰ ἀγοραῖα, συμβολαίων

τε πέρι κατ' ἀγορὰν ἕκαστοι ἂν πρὸς ἀλλήλους συμβάλλουσιν, [d] εἰ δὲ βούλει, καὶ χειροτεχνικῶν περὶ συμβολαίων καὶ λαιδοριῶν καὶ αἰκίας καὶ δικῶν λήξεως καὶ δικαστῶν καταστάσεως, καὶ εἴ που τελῶν τινες ἢ πράξεις ἢ θέσεις ἀναγκαῖοί εἰσιν ἢ κατ' ἀγορὰς ἢ λιμένας, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀγορανομικὰ ἅττα ἢ ἀστυνομικὰ ἢ ἐλλιμενικὰ ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τούτων τολμήσομέν τι νομοθετεῖν;

Ἄλλ' οὐκ ἄξιον, ἔφη, ἀνδράσι καλοῖς καγαθοῖς ἐπιτάττειν [e] τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν, ὅσα δεῖ νομοθετήσασθαι, ῥαδίως που εὐρήσουσιν.

Ναί, ὦ φίλε, εἶπον, ἐάν γε θεὸς αὐτοῖς διδῶ σωτηρίαν τῶν νόμων ὧν ἔμπροσθεν διήλθομεν.

Εἰ δὲ μή γε, ἢ δ' ὅς, πολλὰ τοιαῦτα τιθέμενοι ἂν καὶ ἐπανορθούμενοι τὸν βίον διατελοῦσιν, οἰόμενοι ἐπιλήψεσθαι τοῦ βελτίστου.

Λέγεις, ἔφην ἐγώ, βιώσεσθαι τοὺς τοιοῦτους ὥσπερ τοὺς κάμνοντάς τε καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπὸ ἀκολασίας ἐκβῆναι πονηρᾶς διαίτης.

Πάνυ μὲν οὖν.

[426.a]

Καὶ μὴν οὗτοί γε χαριέντως διατελοῦσιν· ἰατρευόμενοι γὰρ οὐδὲν περαίνουσιν, πλήν γε ποικιλώτερα καὶ μεῖζω ποιοῦσι τὰ νοσήματα, καὶ ἂν ἐλπίζοντες, ἐάν τις φάρμακον συμβουλεύσῃ, ὑπὸ τούτου ἔσεσθαι ὑγιεῖς.

Πάνυ γάρ, ἔφη, τῶν οὕτω καμνόντων τὰ τοιαῦτα πάθη.

Τί δέ; ἣν δ' ἐγώ· τόδε αὐτῶν οὐ χαρίεν, τὸ πάντων ἔχθιστον ἠγεῖσθαι τὸν τάληθῆ λέγοντα, ὅτι πρὶν ἂν μεθύων καὶ ἐμπιπλάμενος καὶ ἀφροδισιάζων καὶ ἀργῶν παύσῃται, [b] οὔτε φάρμακα οὔτε καύσεις οὔτε τομαὶ οὐδ' αὖ ἐπρωδαὶ αὐτὸν οὐδὲ περιάπτα οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιοῦτων οὐδὲν ὀνήσει;

Οὐ πάνυ χαρίεν, ἔφη· τὸ γὰρ τῷ εὖ λέγοντι χαλεπαίνειν οὐκ ἔχει χάριν.

Οὐκ ἐπαινέτης εἶ, ἔφην ἐγώ, ὡς ἔοικας, τῶν τοιοῦτων ἀνδρῶν.

Οὐ μέντοι μὰ Δία.

Οὐδ' ἂν ἡ πόλις ἄρα, ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, ὅλη τοιοῦτον ποιῆ, οὐκ ἐπαινέσῃ. ἢ οὐ φαίνονται σοι ταῦτον ἐργάζεσθαι τούτοις τῶν πόλεων ὅσαι κακῶς πολιτευόμεναι προαγορεύουσι [c] τοῖς πολίταις τὴν μὲν κατάστασιν τῆς πόλεως ὅλην μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθानουμένους, ὃς ἂν τοῦτο δοῶ· ὃς δ' ἂν σφᾶς οὕτω πολιτευομένους ἥδιστα θεραπεύῃ καὶ χαρίζηται ὑποτρέχων καὶ προγιγνώσκων τὰς σφετέρως βουλήσεις καὶ ταύτας δεινὸς ἢ ἀποπληροῦν, οὗτος ἄρα ἀγαθός τε ἔσται ἀνὴρ καὶ σοφὸς τὰ μεγάλα καὶ τιμῆσεται ὑπὸ σφῶν;

Ταῦτον μὲν οὖν, ἔφη, ἔμοιγε δοκοῦσι δοῶν, καὶ οὐδ' ὅπωςτιοῦν ἐπαινώ.

[d] Τί δ' αὖ τοὺς ἐθέλοντας θεραπεύειν τὰς τοιαύτας πόλεις καὶ προθυμουμένους; οὐκ ἄγασαι τῆς ἀνδρείας τε καὶ εὐχερείας;

Ἐγώ, ἔφη, πλὴν γ' ὅσοι ἐξηπάτηνται ὑπ' αὐτῶν καὶ οἴονται τῇ ἀληθείᾳ πολιτικοὶ εἶναι, ὅτι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τῶν πολλῶν.

Πῶς λέγεις; οὐ συγγιγνώσκεις, ἦν δ' ἐγώ, τοῖς ἀνδράσιν; ἢ οἶει οἶόν τ' εἶναι ἀνδρὶ μὴ ἐπισταμένῳ μετρεῖν, ἐτέρων [e] τοιούτων πολλῶν λεγόντων ὅτι τετράπηχός ἐστιν, αὐτὸν ταῦτα μὴ ἠγεῖσθαι περὶ αὐτοῦ;

Οὐκ αὖ, ἔφη, τοῦτό γε.

Μὴ τοίνυν χαλέπαινε· καὶ γὰρ πού εἰσι πάντων χαριέστατοι οἱ τοιοῦτοι, νομοθετοῦντές τε οἷα ἄρτι διήλθομεν καὶ ἐπανορθοῦντες, ἀεὶ οἰόμενοι τι πέρας εὐρήσειν περὶ τὰ ἐν τοῖς συμβολαίοις κακουργήματα καὶ περὶ ἃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀγνοοῦντες ὅτι τῷ ὄντι ὡσπερ ὕδραν τέμνουσιν.

[427.a]

Καὶ μὴν, ἔφη, οὐκ ἄλλο γέ τι ποιοῦσιν.

Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ τοιοῦτον εἶδος νόμων πέρι καὶ πολιτείας οὔτ' ἐν κακῶς οὔτ' ἐν εὖ πολιτευομένῃ πόλει ὥμην ἂν δεῖν τὸν ἀληθινὸν νομοθέτην πραγματεύεσθαι, ἐν τῇ μὲν ὅτι ἀνωφελῆ καὶ πλεον οὐδέν, ἐν δὲ τῇ ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν κἂν ὅστισοῦν εὖροι, τὰ δὲ ὅτι αὐτόματα ἔπεισιν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν ἐπιτηδευμάτων.

[b] Τί οὖν, ἔφη, ἔτι ἂν ἡμῖν λοιπὸν τῆς νομοθεσίας εἴη;

Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡμῖν μὲν οὐδέν, τῷ μέντοι Ἀπόλλωνι τῷ ἐν Δελφοῖς τά γε μέγιστα καὶ κάλλιστα καὶ πρῶτα τῶν νομοθετημάτων.

Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς.

Ἰερῶν τε ἰδρύσεις καὶ θυσίαι καὶ ἄλλαι θεῶν τε καὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων θεραπείαι· τελευτησάντων τε αὖ θῆκαι καὶ ὅσα τοῖς ἐκεῖ δεῖ ὑπηρετοῦντας ἴλεως αὐτοὺς ἔχειν. τὰ γὰρ δὴ τοιαῦτα οὔτ' ἐπιστάμεθα ἡμεῖς οἰκίζοντές τε πόλιν [c] οὐδενὶ ἄλλῳ πεισόμεθα, ἐὰν νοῦν ἔχωμεν, οὐδὲ χρῆσόμεθα ἐξηγητῇ ἄλλ' ἢ τῷ πατρίῳ· οὗτος γὰρ δήπου ὁ θεὸς περὶ τὰ τοιαῦτα πᾶσιν ἀνθρώποις πάτριος ἐξηγητῆς [ἐν μέσῳ] τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καθήμενος ἐξηγεῖται.

Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις· καὶ ποιητέον οὕτω.

Ὁικισμένη μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἤδη ἂν σοι εἴη, ὃ παῖ [d] Ἀρίστωνος, ἡ πόλις τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο σκόπει ἐν αὐτῇ, φῶς ποθὲν πορισάμενος ἰκανόν, αὐτός τε καὶ τὸν ἀδελφὸν παρακάλει καὶ Πολέμαρχον καὶ τοὺς ἄλλους, ἐὰν πῶς ἴδωμεν ποῦ ποτ' ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη καὶ ποῦ ἡ ἀδικία, καὶ τί ἀλλήλοισιν διαφέρετον, καὶ πότερον δεῖ κεκτῆσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα εἶναι, ἐάντε λανθάνῃ ἐάντε μὴ πάντας θεοὺς τε καὶ ἀνθρώπους.

Οὐδὲν λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων· σὺ γὰρ ὑπέσχου ζητήσῃν, [e] ὡς οὐχ ὅσιόν σοι ὄν μὴ οὐ βοηθεῖν δικαιοσύνη εἰς δύναμιν παντὶ τρόπῳ.

Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, ὑπομιμνήσκεις, καὶ ποιητέον μὲν γε οὕτως, χρῆ δὲ καὶ ὑμᾶς συλλαμβάνειν.

Ἄλλ', ἔφη, ποιήσομεν οὕτω.

Ἐλπίζω τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, εὐρήσειν αὐτὸ ὧδε. οἶμαι ἡμῖν τὴν πόλιν, εἶπερ ὀρθῶς γε ᾤκισται, τελέως ἀγαθὴν εἶναι.

Ἀνάγκη γ', ἔφη.

Δῆλον δὴ ὅτι σοφὴ τ' ἐστὶ καὶ ἀνδρεία καὶ σώφρων καὶ δικαία.

Δῆλον.

Οὐκοῦν ὅτι ἂν αὐτῶν εὐρωμεν ἐν αὐτῇ, τὸ ὑπόλοιπον ἔσται τὸ οὐχ ἠύρημένον;

[428.a]

Τί μὴν;

Ὡσπερ τοίνυν ἄλλων τινῶν τεττάρων, εἰ ἐν τι ἐζητοῦμεν αὐτῶν ἐν ὁπωῦν, ὅποτε πρῶτον ἐκεῖνο ἔγνωμεν, ἱκανῶς ἂν εἶχεν ἡμῖν, εἰ δὲ τὰ τρία πρότερον ἐγνωρίσαμεν, αὐτῷ ἂν τούτῳ ἐγνωρίστο τὸ ζητούμενον· δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἄλλο ἔτι ἦν ἢ τὸ ὑπολειφθέν.

Ὅρθως, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν καὶ περὶ τούτων, ἐπειδὴ τέτταρα ὄντα τυγχάνει, ὡσαύτως ζητητέον;

Δῆλα δὴ.

Καὶ μὲν δὴ πρῶτόν γε μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ κατάδηλον εἶναι [b] ἢ σοφία· καὶ τι ἄτοπον περὶ αὐτὴν φαίνεται.

Τί; ἦ δ' ὅς.

Σοφὴ μὲν τῷ ὄντι δοκεῖ μοι ἢ πόλις εἶναι ἢν διήλθομεν· εὐβουλος γάρ, οὐχί;

Ναί.

Καὶ μὴν τοῦτό γε αὐτό, ἢ εὐβουλία, δῆλον ὅτι ἐπιστήμη τίς ἐστίν· οὐ γάρ που ἀμαθία γε ἄλλ' ἐπιστήμη εὖ βουλευόνται.

Δῆλον.

Πολλὰ δέ γε καὶ παντοδαπαὶ ἐπιστήμαι ἐν τῇ πόλει εἰσίν.

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἄρ' οὖν διὰ τὴν τῶν τεκτόνων ἐπιστήμην σοφὴ καὶ εὐβουλος ἢ πόλις προσρητέα;

[c] Οὐδαμῶς, ἔφη, διὰ γε ταύτην, ἀλλὰ τεκτονική.

Οὐκ ἄρα διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐπιστήμην, βουλευομένη ὡς ἂν ἔχοι βέλτιστα, σοφὴ κλητέα πόλις.

Οὐ μέντοι.

Τί δέ; τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ χαλκοῦ ἢ τινα ἄλλην τῶν τοιούτων;

Οὐδ' ἠντινοῦν, ἔφη.

Οὐδὲ τὴν ὑπὲρ τοῦ καρποῦ τῆς γενέσεως ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ γεωργική.

Δοκεῖ μοι.

Τί δ'; ἦν δ' ἐγὼ ἔστι τις ἐπιστήμη ἐν τῇ ἄρτι ὑφ' ἡμῶν οἰκισθείσῃ παρὰ τισι τῶν πολιτῶν, ἣ οὐχ ὑπὲρ τῶν [d] ἐν τῇ πόλει τινὸς βουλευέται, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς ὅλης, ὄντινα τρόπον αὐτὴ τε πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις ἄριστα ὁμιλοῖ;

Ἔστι μέντοι.

Τίς, ἔφην ἐγώ, καὶ ἐν τίσιν;

Αὕτη, ἣ δ' ὅς, ἡ φυλακική, καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσιν οὐς νυνδὴ τελέους φύλακας ὠνομάζομεν.

Διὰ ταύτην οὖν τὴν ἐπιστήμην τί τὴν πόλιν προσαγορεύεις;

Εὐβουλον, ἔφη, καὶ τῷ ὄντι σοφὴν.

Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἐν τῇ πόλει οἶει ἡμῖν χαλκέας [e] πλείους ἐνέσεσθαι ἢ τοὺς ἀληθινοὺς φύλακας τούτους;

Πολύ, ἔφη, χαλκέας.

Οὐκοῦν, ἔφην, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ἐπιστήμας ἔχοντες ὠνομάζονται τινες εἶναι, πάντων τούτων οὗτοι ἂν εἶεν ὀλίγιστοι;

Πολύ γε.

Τῷ μικροτάτῳ ἄρα ἔθνει καὶ μέρει ἑαυτῆς καὶ τῇ ἐν τούτῳ ἐπιστήμῃ, τῷ προεστῶτι καὶ ἄρχοντι, ὅλη σοφὴ ἂν εἴη κατὰ φύσιν οἰκισθεῖσα πόλις καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, φύσει [429.a] ὀλίγιστον γίγνεται γένος, ᾧ προσήκει ταύτης τῆς ἐπιστήμης μεταλαγχάνειν ἢ μόνῃν δεῖ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν σοφίαν καλεῖσθαι.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τεττάρων οὐκ οἶδα ὄντινα τρόπον ἠύρηκαμεν, αὐτό τε καὶ ὅπου τῆς πόλεως ἴδρῃται.

Ἔμοι γοῦν δοκεῖ, ἔφη, ἀποχρώντως ἠύρησθαι.

Ἀλλὰ μὴν ἀνδρεία γε αὐτὴ τε καὶ ἐν ᾧ κεῖται τῆς πόλεως, δι' ὃ τοιαύτη κλητέα ἢ πόλις, οὐ πάνυ χαλεπὸν ἰδεῖν.

Πῶς δὴ;

[b] Τίς ἂν, ἦν δ' ἐγώ, εἰς ἄλλο τι ἀποβλέψας ἢ δειλὴν ἢ ἀνδρείαν πόλιν εἴποι ἀλλ' ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὃ προπολεμεῖ τε καὶ στρατεύεται ὑπὲρ αὐτῆς;

Οὐδ' ἂν εἷς, ἔφη, εἰς ἄλλο τι.

Οὐ γὰρ οἶμαι, εἶπον, οἳ γε ἄλλοι ἐν αὐτῇ ἢ δειλοὶ ἢ ἀνδρεῖοι ὄντες κύριοι ἂν εἶεν ἢ τοίαν αὐτὴν εἶναι ἢ τοίαν.

Οὐ γάρ.

Καὶ ἀνδρεία ἄρα πόλις μέρει τινὶ ἑαυτῆς ἐστὶ, διὰ τὸ ἐν ἐκείνῳ ἔχειν δύναμιν τοιαύτην ἢ διὰ παντὸς σώσει τὴν περὶ [c] τῶν δεινῶν δόξαν, ταῦτά τε αὐτὰ εἶναι καὶ τοιαῦτα, ἃ τε καὶ οἷα ὁ νομοθέτης παρήγγελλεν ἐν τῇ παιδείᾳ. ἢ οὐ τοῦτο ἀνδρείαν καλεῖς;

Οὐ πάνυ, ἔφη, ἔμαθον ὃ εἶπες, ἀλλ' αὐθις εἰπέ.

Σωτηρίαν ἔγωγ', εἶπον, λέγω τινὰ εἶναι τὴν ἀνδρείαν.

Ποίαν δὴ σωτηρίαν;

Τὴν τῆς δόξης τῆς ὑπὸ νόμου διὰ τῆς παιδείας γεγονυίας περὶ τῶν δεινῶν ἃ τέ ἐστι καὶ οἷα· διὰ παντὸς δὲ ἔλεγον αὐτῆς σωτηρίαν τὸ ἐν τε λύπαις ὄντα διασώζεσθαι αὐτὴν καὶ ἐν [d] ἡδοναῖς καὶ ἐν ἐπιθυμίαις καὶ ἐν φόβοις καὶ μὴ ἐκβάλλειν. ᾧ δέ μοι δοκεῖ ὅμοιον εἶναι ἐθέλω ἀπεικάσαι, εἰ βούλει.

Ἀλλὰ βούλομαι.

Οὐκοῦν οἶσθα, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οἱ βαφῆς, ἐπειδὴν βουλευθῶσι βάψαι ἔρια ὥστ' εἶναι ἀλουργά, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσοῦτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν, ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν, οὐκ ὀλίγη παρασκευῆ θεραπεύσαντες ὅπως δέξεται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος, καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι.

[e] καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῆ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν, καὶ ἡ πλύσις οὐτ' ἄνευ ῥυμμάτων οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι· ἃ δ' ἂν μὴ, οἶσθα οἷα δὴ γίγνεται, ἐάντε τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ ἐάντε καὶ ταῦτα μὴ προθεραπεύσας.

Οἶδα, ἔφη, ὅτι καὶ ἐκπλυτα καὶ γελοῖα.

Τοιοῦτον τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας καὶ [430.a] ἐπαιδεύομεν μουσικῆ καὶ γυμναστικῆ· μηδὲν οἷου ἄλλο μηχανᾶσθαι ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο ὥσπερ βαφῆν, ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἢ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων διὰ τὸ τὴν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδεῖαν ἐσχηκέναι, καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφῆν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἢ τε ἡδονή, παντὸς χαλεστραίου δεινότερα οὔσα τοῦτο δρᾶν [b] καὶ κονίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὴ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διὰ παντὸς δόξης ὀρθῆς τε καὶ νομίμου δεινῶν τε πέρι καὶ μὴ ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι, εἰ μὴ τι σὺ ἄλλο λέγεις.

Ἀλλ' οὐδέν, ἦ δ' ὅς, λέγω· δοκεῖς γάρ μοι τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἄνευ παιδείας γεγονυῖαν, τὴν τε θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη, οὔτε πάνυ νόμιμον ἠγεῖσθαι, ἄλλο τέ τι ἢ ἀνδρείαν καλεῖν.

[c] Ἀληθέστατα, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις.

Ἀποδέχομαι τοίνυν τοῦτο ἀνδρείαν εἶναι.

Καὶ γὰρ ἀποδέχου, ἦν δ' ἐγώ, πολιτικὴν γε, καὶ ὀρθῶς ἀποδέξῃ· αὐθις δὲ περὶ αὐτοῦ, ἐὰν βούλῃ, ἔτι κάλλιον δίμην. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο ἐζητοῦμεν, ἀλλὰ δικαιοσύνην πρὸς οὓν τὴν ἐκεῖνου ζήτησιν, ὡς ἐγῶμαι, ἰκανῶς ἔχει.

Ἀλλὰ καλῶς, ἔφη, λέγεις.

Δύο μὲν, ἦν δ' ἐγώ, ἔτι λοιπὰ ἃ δεῖ κατιδεῖν ἐν τῇ [d] πόλει, ἢ τε σωφροσύνη καὶ οὐδὲν ἕνεκα πάντα ζητοῦμεν, δικαιοσύνη.

Πάνυ μὲν οὖν.

Πῶς οὖν ἂν τὴν δικαιοσύνην εὔρομεν, ἵνα μηκέτι πραγματευώμεθα περὶ σωφροσύνης;

Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, οὔτε οἶδα οὔτ' ἂν βουλοίμην αὐτὸ πρότερον φανῆναι, εἴπερ μηκέτι ἐπισκεψόμεθα σωφροσύνην· ἀλλ' εἰ ἔμοιγε βούλει χαρίζεσθαι, σκόπει πρότερον τοῦτο ἐκεῖνου.

[e] Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, βούλομαί γε, εἰ μὴ ἀδικῶ.

Σκόπει δὴ, ἔφη.

Σκεπτέον, εἶπον· καὶ ὥς γε ἐντεῦθεν ἰδεῖν, συμφωνία τινὶ καὶ ἁρμονία προσέοικεν μᾶλλον ἢ τὰ πρότερον.

Πῶς;

Κόσμος πού τις, ἦν δ' ἐγώ, ἡ σωφροσύνη ἐστὶν καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια, ὥς φασι κρείττω δὴ αὐτοῦ ἀποφαίνοντες οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον, καὶ ἄλλα ἅττα τοιαῦτα ὥσπερ ἵχνη αὐτῆς λέγεται. ἦ γὰρ;

Πάντων μάλιστα, ἔφη.

Οὐκοῦν τὸ μὲν κρείττω αὐτοῦ γελοῖον; ὁ γὰρ ἑαυτοῦ κρείττων καὶ ἥττων δήπου ἂν αὐτοῦ εἶη καὶ ὁ ἥττων κρείττων [431.a] ὁ αὐτὸς γὰρ ἐν ἅπασιν τούτοις προσαγορεύεται.

Τί δ' οὐ;

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, φαίνεται μοι βούλεσθαι λέγειν οὗτος ὁ λόγος ὥς τι ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὴν ψυχὴν τὸ μὲν βέλτιον ἔνι, τὸ δὲ χεῖρον, καὶ ὅταν μὲν τὸ βέλτιον φύσει τοῦ χείρονος ἐγκρατὲς ᾖ, τοῦτο λέγειν τὸ κρείττω αὐτοῦ – ἐπαινεῖ γοῦν – ὅταν δὲ ὑπὸ τροφῆς κακῆς ἢ τινος ὁμιλίας κρατηθῇ ὑπὸ πλῆθους τοῦ χείρονος σμικρότερον τὸ βέλτιον [b] ὄν, τοῦτο δὲ ὥς ἐν ὀνειδίει ψέγειν τε καὶ καλεῖν ἥττω ἑαυτοῦ καὶ ἀκόλαστον τὸν οὕτω διακειμένον.

Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη.

Ἀπόβλεπε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τὴν νέαν ἡμῖν πόλιν, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῇ τὸ ἕτερον τούτων ἐνόν· κρείττω γὰρ αὐτὴν αὐτῆς δικαίως φήσεις προσαγορεύεσθαι, εἴπερ οὐ τὸ ἄμεινον τοῦ χείρονος ἄρχει σῶφρον κλητέον καὶ κρείττον αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἀποβλέπω, ἔφη, καὶ ἀληθῆ λέγεις.

Καὶ μὴν καὶ τάς γε πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἐπιθυμίας καὶ [c] ἡδονάς τε καὶ λύπας ἐν παισὶ μάλιστα ἂν τις εὔροι καὶ γυναιξὶ καὶ οἰκέταις καὶ τῶν ἐλευθέρων λεγομένων ἐν τοῖς πολλοῖς τε καὶ φαύλοις.

Πάνυ μὲν οὖν.

Τὰς δὲ γε ἀπλᾶς τε καὶ μετριάς, αἱ δὴ μετὰ νοῦ τε καὶ δόξης ὀρθῆς λογισμῶ ἄγονται, ἐν ὀλίγοις τε ἐπιτεύξῃ καὶ τοῖς βέλτιστα μὲν φύσιν, βέλτιστα δὲ παιδευθεῖσιν.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ταῦτα ὀρθᾶ ἐνόητα σοὶ ἐν τῇ πόλει καὶ κρατουμένας αὐτόθι τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἐν τοῖς πολλοῖς τε [d] καὶ φαύλοις ὑπὸ τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς φρονήσεως τῆς ἐν τοῖς ἐλάττωσι τε καὶ ἐπιεικεστέροις;

Ἐγωγ', ἔφη.

Εἰ ἄρα δεῖ τινα πόλιν προσαγορεύειν κρείττω ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ αὐτὴν αὐτῆς, καὶ ταύτην προσητέον.

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ καὶ σώφρονα κατὰ πάντα ταῦτα;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Καὶ μὴν εἶπερ αὖ ἐν ἄλλῃ πόλει ἢ αὐτὴ δόξα ἔνεστι τοῖς [e] τε ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις περὶ τοῦ οὔστινας δεῖ ἄρχειν, καὶ ἐν ταύτῃ ἂν εἴη τοῦτο ἐνόν. ἢ οὐ δοκεῖ;

Καὶ μάλα, ἔφη, σφόδρα.

Ἐν ποτέροις οὖν φήσεις τῶν πολιτῶν τὸ σωφρονεῖν ἐνεῖναι ὅταν οὕτως ἔχωσιν; ἐν τοῖς ἄρχουσιν ἢ ἐν τοῖς ἀρχομένοις;

Ἐν ἀμφοτέροις που, ἔφη.

Ὅρθᾶς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι ὡς ἀρμονία τινὶ ἢ σωφροσύνη ὁμοίωται;

Τί δή;

Ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ [432.a] ἑκατέρω ἐνοῦσα ἢ μὲν σοφὴν, ἢ δὲ ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρείχετο, οὐχ οὕτω ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι' ὅλης ἀτεχνῶς τέταται διὰ πασῶν παρεχομένη συνάδοντας τοὺς τε ἀσθενεστάτους ταῦτόν καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ τοὺς μέσους, εἰ μὲν βούλει, φρονήσει, εἰ δὲ βούλει, ἰσχύει, εἰ δέ, καὶ πλήθει ἢ χρήμασιν ἢ ἄλλω ὀτφοῦν τῶν τοιούτων· ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι, χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν συμφωνίαν ὀπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἐνὶ ἐκάστω.

[b] Πάνυ μοι, ἔφη, συνδοκεῖ.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τὰ μὲν τρία ἡμῖν ἐν τῇ πόλει κατῶπται, ὡς γε οὕτως δόξαι· τὸ δὲ δὴ λοιπὸν εἶδος, δι' ὃ ἂν εἴη ἀρετῆς μετέχοι πόλις, τί ποτ' ἂν εἴη; δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη.

Δῆλον.

Οὐκοῦν, ὦ Γλαῦκων, νῦν δὴ ἡμᾶς δεῖ ὥσπερ κυνηγέτας τινὰς θάμνον κύκλω περιίστασθαι προσέχοντας τὸν νοῦν, μὴ πη διαφύγη ἢ δικαιοσύνη καὶ ἀφανισθεῖσα ἄδηλος γένηται.

[c] φανερόν γὰρ δὴ ὅτι ταύτη πη ἔστιν· ὄρα οὖν καὶ προθυμοῦ κατιδεῖν, ἐάν πως πρότερος ἐμοῦ ἴδῃς καὶ ἐμοὶ φράσης.

Εἰ γὰρ ὄφελον, ἔφη. ἀλλὰ μᾶλλον, ἐάν μοι ἐπομένῳ χρῆ καὶ τὰ δεικνύμενα δυναμένῳ καθορᾶν, πάνυ μοι μετρίως χρῆσις.

Ἐπου, ἦν δ' ἐγώ, εὐξάμενος μετ' ἐμοῦ.

Ποιήσω ταῦτα, ἀλλὰ μόνον, ἢ δ' ὅς, ἡγοῦ.

Καὶ μὴν, εἶπον ἐγώ, δύσβατός γέ τις ὁ τόπος φαίνεται καὶ ἐπίσκοπος ἔστι γοῦν σκοτεινὸς καὶ δυσδιερεύνητος. ἀλλὰ γὰρ ὅμως ἰτέον.

[d] Ἰτέον γὰρ, ἔφη.

Καὶ ἐγὼ κατιδὼν, Ἰοῦ ἰοῦ, εἶπον, ὦ Γλαῦκων· κινδυνεύομέν τι ἔχειν ἴχνος, καὶ μοι δοκεῖ οὐ πάνυ τι ἐκφευξεῖσθαι ἡμᾶς.

Εὖ ἀγγέλλεις, ἦ δ' ὄς.

Ἥ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, βλακικόν γε ἡμῶν τὸ πάθος.

Τὸ ποῖον;

Πάλαι, ὦ μακάριε, φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτό, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες ζητοῦσιν [e] ἐνίοτε ὃ ἔχουσιν, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ μὲν οὐκ ἀπεβλέπομεν, πόρρω δέ ποι ἀπεσκοποῦμεν, ἦ δὴ καὶ ἐλάνθανεν ἴσως ἡμᾶς.

Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Οὕτως, εἶπον, ὡς δοκοῦμέν μοι καὶ λέγοντες αὐτὸ καὶ ἀκούοντες πάλαι οὐ μανθάνειν ἡμῶν αὐτῶν, ὅτι ἐλέγομεν τρόπον τινὰ αὐτό.

Μακρόν, ἔφη, τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι.

[433.a]

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, ἄκουε εἴ τι ἄρα λέγω. ὃ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐθέμεθα δεῖν ποιεῖν διὰ παντός, ὅτε τὴν πόλιν κατωκίζομεν, τοῦτό ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἦτοι τούτου τι εἶδος ἢ δικαιοσύνη. ἐθέμεθα δὲ δήπου καὶ πολλάκις ἐλέγομεν, εἰ μέμνησαι, ὅτι ἓνα ἕκαστον ἐν δέοι ἐπιτηδεύειν τῶν περὶ τὴν πόλιν, εἰς δ' αὐτοῦ ἢ φύσις ἐπιτηδειοτάτη πεφυκυῖα εἶη.

Ἐλέγομεν γάρ.

Καὶ μὴν ὅτι γε τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν δικαιοσύνη ἐστί, καὶ τοῦτο ἄλλων τε πολλῶν [b] ἀκηρόαμεν καὶ αὐτοὶ πολλάκις εἰρήκαμεν.

Εἰρήκαμεν γάρ.

Τοῦτο τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε, κινδυνεύει τρόπον τινὰ γιγνόμενον ἢ δικαιοσύνη εἶναι, τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν. οἴσθα ὅθεν τεκμαίρομαι;

Οὐκ, ἀλλὰ λέγ', ἔφη.

Δοκεῖ μοι, ἦν δ' ἐγώ, τὸ ὑπόλοιπον ἐν τῇ πόλει ὧν ἐσκέμμεθα, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως, τοῦτο εἶναι, ὃ πᾶσιν ἐκείνοις τὴν δύναμιν παρέσχεν ὥστε ἐγγενέσθαι, καὶ ἐγγενομένοις γε σωτηρίαν παρέχειν, ἕωσπερ ἂν [c] ἐνῆ. καίτοι ἔφαμεν δικαιοσύνην ἔσεσθαι τὸ ὑπολειφθὲν ἐκείνων, εἰ τὰ τρία εὕρομεν.

Καὶ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη.

Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, εἰ δέοι γε κρῖναι τί τὴν πόλιν ἡμῖν τούτων μάλιστα ἀγαθὴν ἀπεργάσεται ἐγγεγόμενον, δύσκριτον ἂν εἶη πότερον ἢ ὁμοδοξία τῶν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, ἢ ἢ περὶ δεινῶν τε καὶ μί, ἅττα ἐστί, δόξης ἐννόμου σωτηρία ἐν τοῖς στρατιώταις ἐγγενομένη, ἢ ἢ ἐν [d] τοῖς ἄρχουσι φρόνησις τε καὶ φυλακὴ ἐνοῦσα, ἢ τοῦτο μάλιστα ἀγαθὴν αὐτὴν ποιεῖ ἐνὸν καὶ ἐν παιδί καὶ ἐν γυναικὶ καὶ δούλῳ καὶ ἐλευθέρῳ καὶ δημιουργῷ καὶ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, ὅτι τὸ αὐτοῦ ἕκαστος εἰς ὧν ἔπραττε καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει.

Δύσκριτον, ἔφη· πῶς δ' οὐ;

Ἐνάμιλλον ἄρα, ὡς ἔοικε, πρὸς ἀρετὴν πόλεως τῇ τε σοφία αὐτῆς καὶ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀνδρείᾳ ἢ τοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὰ αὐτοῦ πράττειν δύναμις.

Καὶ μάλα, ἔφη.

Οὐκοῦν δικαιοσύνην τό γε τούτοις ἐνάμιλλον ἂν εἰς ἀρετὴν [e] πόλεως θεΐης;

Παντάπασι μὲν οὖν.

Σκόπει δὴ καὶ τῆδε εἰ οὕτω δόξει· ἄρα τοῖς ἄρχουσιν ἐν τῇ πόλει τὰς δίκας προστάξεις δικάζειν;

Τί μήν;

Ἡ ἄλλου οὐτινοσοῦν μᾶλλον ἐφιέμενοι δικάσουσιν ἢ τούτου, ὅπως ἂν ἕκαστοι μήτ' ἔχωσι τὰλλότρια μήτε τῶν αὐτῶν στέρωνται;

Οὐκ, ἀλλὰ τούτου.

Ὡς δικαίου ὄντος;

Ναί.

Καὶ ταύτη ἄρα πῆ ἢ τοῦ οἰκείου τε καὶ ἑαυτοῦ ἕξις τε καὶ [434.a] προᾶξις δικαιοσύνη ἂν ὁμολογοῖτο.

Ἔστι ταῦτα.

Ἴδὲ δὴ ἐὰν σοὶ ὅπερ ἐμοὶ συνδοκῆ. τέκτων σκυτοτόμου ἐπιχειρῶν ἔργα ἐργάζεσθαι ἢ σκυτοτόμος τέκτονος, ἢ τὰ ὄργανα μεταλαμβάνοντες τὰλλήλων ἢ τιμάς, ἢ καὶ ὁ αὐτὸς ἐπιχειρῶν ἀμφοτέρω πράττειν, πάντα τᾶλλα μεταλλαττόμενα, ἄρα σοὶ ἂν τι δοκεῖ μέγα βλάψαι πόλιν;

Οὐ πάνυ, ἔφη.

Ἄλλ' ὅταν γε οἶμαι δημιουργὸς ὢν ἢ τις ἄλλος χρηματιστὴς [b] φύσει, ἔπειτα ἐπαιρόμενος ἢ πλούτῳ ἢ πλήθει ἢ ἰσχύϊ ἢ ἄλλῳ τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ τοῦ πολεμικοῦ εἶδος ἐπιχειρῆ ἰέναι, ἢ τῶν πολεμικῶν τις εἰς τὸ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ φύλακος ἀνάξιος ὢν, καὶ τὰ ἀλλήλων οὗτοι ὄργανα μεταλαμβάνωσι καὶ τὰς τιμάς, ἢ ὅταν ὁ αὐτὸς πάντα ταῦτα ἅμα ἐπιχειρῆ πράττειν, τότε οἶμαι καὶ σοὶ δοκεῖν ταύτην τὴν τούτων μεταβολὴν καὶ πολυπραγμοσύνην ὄλεθρον εἶναι τῇ πόλει.

Παντάπασι μὲν οὖν.

Ἡ τριῶν ἄρα ὄντων γενῶν πολυπραγμοσύνη καὶ μεταβολὴ [c] εἰς ἄλληλα μεγίστη τε βλάβη τῇ πόλει καὶ ὀρθότατ' ἂν προσαγορευοῖτο μάλιστα κακουργία.

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Κακουργίαν δὲ τὴν μεγίστην τῆς ἑαυτοῦ πόλεως οὐκ ἀδικίαν φήσεις εἶναι;

Πῶς δ' οὐ;

Τοῦτο μὲν ἄρα ἀδικία. πάλιν δὲ ὧδε λέγωμεν· χρηματιστικοῦ, ἐπικουρικοῦ, φυλακικοῦ γένους οἰκειοπραγία, ἑκάστου τούτων τὸ αὐτοῦ πράττοντος ἐν πόλει, τοῦναντίον ἐκείνου δικαιοσύνη τ' ἂν εἴη καὶ τὴν πόλιν δικαίαν παρέχοι;

[d] Οὐκ ἄλλη ἔμοιγε δοκεῖ, ἢ δ' ὅς, ἔχειν ἢ ταύτη.

Μηδέν, ἦν δ' ἐγώ, πῶ πάνυ παγίως αὐτὸ λέγωμεν, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡμῖν καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἰδὸν τὸ εἶδος τοῦτο ὁμολογῆται καὶ ἐκεῖ δικαιοσύνη εἶναι, συγχωρησόμεθα ἤδη – τί γὰρ καὶ ἐροῦμεν; – εἰ δὲ μή, τότε ἄλλο τι σκεψόμεθα. νῦν δ' ἐκτελέσωμεν τὴν σκέψιν ἣν ὠήθημεν, εἰ ἐν μεζόνι τινι τῶν ἐχόντων δικαιοσύνην πρότερον ἢ ἐκεῖ ἐπιχειρήσαμεν

θεάσασθαι, ῥᾶον ἂν ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ κατιδεῖν οἷόν ἐστιν. καὶ [e] ἔδοξε δὴ ἡμῖν τοῦτο εἶναι πόλις, καὶ οὕτω ᾠκίζομεν ὡς ἐδυνάμεθα ἀρίστην, εὖ εἰδότες ὅτι ἐν γε τῇ ἀγαθῇ ἂν εἴη. ὃ οὖν ἡμῖν ἐκεῖ ἐφάνη, ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸν ἕνα, κἂν μὲν ὁμολογῆται, καλῶς ἔξει· ἐὰν δέ τι ἄλλο ἐν τῷ ἐνὶ ἐμφαίνεται, πάλιν ἐπανιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν βασανιοῦμεν, καὶ [435.a] τάχ' ἂν παρ' ἄλληλα σκοποῦντες καὶ τριβόντες, ὥσπερ ἐκ πυρείων ἐκλάμψαι ποιήσαιμεν τὴν δικαιοσύνην· καὶ φανερὰν γενομένην βεβαιωσόμεθα αὐτὴν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς.

Ἄλλ', ἔφη, καθ' ὁδόν τε λέγεις καὶ ποιεῖν χρῆ οὕτως.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅ γε ταῦτ' ἂν τις προσείποι μείζον τε καὶ ἔλαττον, ἀνόμοιον τυγχάνει ὃν ταύτῃ ἢ ταῦτ' ἂν προσαγορεύεται, ἢ ὅμοιον;

Ὅμοιον, ἔφη.

[b] Καὶ δίκαιος ἄρα ἀνὴρ δικαίας πόλεως κατ' αὐτὸ τὸ τῆς δικαιοσύνης εἶδος οὐδὲν διοίσει, ἀλλ' ὅμοιος ἔσται.

Ὅμοιος, ἔφη.

Ἄλλὰ μέντοι πόλις γε ἔδοξεν εἶναι δικαία ὅτε ἐν αὐτῇ

τριτὰ γένη φύσεων ἐνόητα τὸ αὐτῶν ἕκαστον ἔπραττεν, σῶφρων δὲ αὖ καὶ ἀνδρεία καὶ σοφὴ διὰ τῶν αὐτῶν τούτων γενῶν ἄλλ' ἅττα πάθη τε καὶ ἔξεις.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Καὶ τὸν ἕνα ἄρα, ὃ φίλε, οὕτως ἀξιόσομεν, τὰ αὐτὰ ταῦτα [c] εἶδη ἐν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ ἔχοντα, διὰ τὰ αὐτὰ πάθη ἐκεῖνοις τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ὀρθῶς ἀξιοῦσθαι τῇ πόλει.

Πᾶσα ἀνάγκη, ἔφη.

Εἰς φαῦλόν γε αὖ, ἦν δ' ἐγώ, ὃ θαυμάσιε, σκέμμα ἐμπεπτώκαμεν περὶ ψυχῆς, εἴτε ἔχει τὰ τρία εἶδη ταῦτα ἐν αὐτῇ εἴτε μή.

Οὐ πάνυ μοι δοκοῦμεν, ἔφη, εἰς φαῦλον ἴσως γάρ, ὃ Σώκρατες, τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά.

Φαίνεται, ἦν δ' ἐγώ. καὶ εὖ γ' ἴσθι, ὃ Γλαῦκων, ὡς ἡ [d] ἐμὴ δόξα, ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ τοιούτων μεθόδων, οἷαις νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μὴ ποτε λάβωμεν – ἄλλη γὰρ μακροτέρα καὶ πλείων ὁδὸς ἢ ἐπὶ τοῦτο ἄγουσα – ἴσως μέντοι τῶν γε προειρημένων τε καὶ προεσκεμμένων ἀξίως.

Οὐκοῦν ἀγαπητόν; ἔφη· ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐν γε τῷ παρόντι ἱκανῶς ἂν ἔχοι.

Ἄλλὰ μέντοι, εἶπον, ἔμοιγε καὶ πάνυ ἐξαρκέσει.

Μὴ τοίνυν ἀποκάμης, ἔφη, ἀλλὰ σκόπει.

[e] Ἄρ' οὖν ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ, πολλὴ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι γε τὰ αὐτὰ ἐν ἐκάστῳ ἔνεστιν ἡμῶν εἶδη τε καὶ ἦθη ἅπερ ἐν τῇ πόλει; οὐ γὰρ που ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφίκται. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἴ τις οἰηθεῖ τὸ θυμοειδὲς μὴ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγγεγονέναι, οἳ δὴ καὶ ἔχουσι ταύτην τὴν αἰτίαν, οἷον οἱ κατὰ τὴν Θράκην τε καὶ Σκυθικὴν καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον, ἢ τὸ φιλομαθές, ὃ δὴ τὸν παρ' ἡμῖν [436.a] μάλιστ' ἂν τις αἰτιάσαιτο τόπον, ἢ τὸ φιλοχρήματον τὸ περὶ τοὺς τε Φοίνικας εἶναι καὶ τοὺς κατὰ Αἴγυπτον φαίη τις ἂν οὐχ ἥμιστα.

Καὶ μάλα, ἔφη.

Τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, καὶ οὐδὲν χαλεπὸν γνῶναι.

Οὐ δῆτα.

Τόδε δὲ ἤδη χαλεπὸν, εἰ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἕκαστα πράττομεν ἢ τρισὶν οὖσιν ἄλλο ἄλλῳ· μανθάνομεν μὲν ἑτέρῳ, θυμούμεθα δὲ ἄλλῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ἐπιθυμοῦμεν δ' αὖ τρίτῳ τινὶ τῶν περὶ τὴν τροφήν τε καὶ γέννησιν ἡδονῶν καὶ ὅσα τούτων [b] ἀδελφά, ἢ ὅλη τῇ ψυχῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν πράττομεν, ὅταν ὀρμησώμεν. ταῦτ' ἔσται τὰ χαλεπὰ διορίσασθαι ἀξίως λόγου.

Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη.

Ἔωδε τοίνυν ἐπιχειρῶμεν αὐτὰ ὀρίζεσθαι, εἴτε τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις εἴτε ἕτερά ἐστι.

Πῶς;

Δῆλον ὅτι ταῦτὸν τὰναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν κατὰ ταῦτόν γε καὶ πρὸς ταῦτόν οὐκ ἐθελήσει ἅμα, ὥστε ἂν που εὐρίσκωμεν ἐν αὐτοῖς ταῦτα γιγνόμενα, εἰσόμεθα ὅτι οὐ ταῦτόν [c] ἦν ἀλλὰ πλείω.

Εἶεν.

Σκόπει δὴ ὃ λέγω.

Λέγε, ἔφη.

Ἐστάναι, εἶπον, καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατόν;

Οὐδαμῶς.

Ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον ὁμολογησώμεθα, μή πη προϊόντες ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινουῦντα δὲ τὰς χεῖράς τε καὶ τὴν κεφαλὴν, ὅτι ὁ αὐτὸς ἑστηκέ τε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἂν οἶμαι ἀξιοῖμεν οὕτω [d] λέγειν δεῖν, ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν τι αὐτοῦ ἑστηκε, τὸ δὲ κινεῖται. οὐχ οὕτω;

Οὕτω.

Οὐκοῦν καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμενος ὡς οἱ γε στρόβιλοι ὅλοι ἐστᾶσί τε ἅμα καὶ κινουῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πῆξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἢ καὶ ἄλλο τι κύκλῳ περιὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἔδρᾳ τοῦτο δρᾷ, οὐκ ἂν ἀποδεχοίμεθα, ὡς οὐ κατὰ ταῦτὰ ἑαυτῶν [e] τὰ τοιαῦτα τότε μενόντων τε καὶ φερομένων, ἀλλὰ φαῖμεν ἂν ἔχειν αὐτὰ εὐθύ τε καὶ περιφερὲς ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθύ ἐστάναι – οὐδαμῇ γὰρ ἀποκλίνειν – κατὰ δὲ τὸ περιφερὲς κύκλῳ κινεῖσθαι, καὶ ὅταν δὲ τὴν εὐθυωρίαν ἢ εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστερὰν ἢ εἰς τὸ πρόσθεν ἢ εἰς τὸ ὀπίσθεν ἐγκλίνη ἅμα περιφερόμενον, τότε οὐδαμῇ [ἔστιν] ἐστάναι.

Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη.

Οὐδὲν ἄρα ἡμᾶς τῶν τοιοῦτων λεγόμενον ἐκπλήξει, οὐδὲ μᾶλλον τι πείσει ὡς ποτέ τι ἂν τὸ αὐτὸ ὄν ἅμα κατὰ [437.a] τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ τὰναντία πάθοι ἢ καὶ εἴη ἢ καὶ ποιήσειεν.

Οὐκουν ἐμέ γε, ἔφη.

Ἄλλ' ὅμως, ἦν δ' ἐγώ, ἵνα μὴ ἀναγκαζώμεθα πάσας τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις ἐπεξιόντες καὶ βεβαιούμενοι ὡς οὐκ ἀληθεῖς οὖσας μηκύνειν, ὑποθέμενοι ὡς τούτου οὕτως ἔχοντος εἰς τὸ πρόσθεν προϊόμεν, ὁμολογήσαντες, ἐάν ποτε ἄλλη φανῇ ταῦτα ἢ ταύτη, πάντα ἡμῖν τὰ ἀπὸ τούτου συμβαίοντα λελυμένα ἔσεσθαι.

Ἄλλὰ χροῖ, ἔφη, ταῦτα ποιεῖν.

[b] Ἄρ' ἂν οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ ἐπινεύειν τῷ ἀνανεύειν καὶ τὸ ἐφίεσθαι τινος λαβεῖν τῷ ἀπαρνεῖσθαι καὶ τὸ προσάγεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θεῖς εἴτε ποιημάτων εἴτε παθημάτων; οὐδὲν γὰρ ταύτη διοίσει.

Ἄλλ', ἦ δ' ὅς, τῶν ἐναντίων.

Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ· διψῆν καὶ πεινῆν καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ βούλεσθαι, οὐ πάντα ταῦτα [c] εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θεῖς τὰ εἶδη τὰ νυνδὴ λεχθέντα; οἷον ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκεῖνου οὗ ἂν ἐπιθυμῆ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληται οἱ γενέσθαι, ἢ αὖ, καθ' ὅσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι, ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτὴν ὡσπερ τινὸς ἐρωτῶντος, ἐπορευομένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως;

Ἔγωγε.

Τί δέ; τὸ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν μὴδ' ἐπιθυμεῖν οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς καὶ εἰς ἅπαντα τὰναντία ἐκεῖνοις θήσομεν;

[d] Πῶς γὰρ οὐ;

Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων ἐπιθυμιῶν τι φήσομεν εἶναι εἶδος, καὶ ἐναργιστάτας αὐτῶν τούτων ἦν τε δίψαν καλοῦμεν καὶ ἦν πείναν;

Φήσομεν, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν τὴν μὲν ποτοῦ, τὴν δ' ἐδωδῆς;

Ναί.

Ἄρ' οὖν, καθ' ὅσον δίψα ἐστὶ, πλέονος ἂν τινος ἢ οὗ λέγομεν ἐπιθυμία ἐν τῇ ψυχῇ εἶη, οἷον δίψα ἐστὶ δίψα ἅρα γε θερμοῦ ποτοῦ ἢ ψυχροῦ, ἢ πολλοῦ ἢ ὀλίγου, ἢ καὶ ἐνὶ λόγῳ ποιοῦ τινος πώματος; ἢ ἐὰν μὲν τις θερμοῦ τῷ [e] δίψει προσῆ, τὴν τοῦ ψυχροῦ ἐπιθυμίαν προσπαρέχοιτ' ἂν, ἐὰν δὲ ψυχρότης, τὴν τοῦ θερμοῦ; ἐὰν δὲ διὰ πλήθους παρουσίαν πολλὴ ἢ δίψα ἦ, τὴν τοῦ πολλοῦ παρέξεται, ἐὰν δὲ ὀλίγη, τὴν τοῦ ὀλίγου; αὐτὸ δὲ τὸ διψῆν οὐ μὴ ποτε ἄλλου γένηται ἐπιθυμία ἢ οὐπερ πέφυκεν, αὐτοῦ πώματος, καὶ αὖ τὸ πεινῆν βρώματος;

Οὕτως, ἔφη, αὐτὴ γε ἡ ἐπιθυμία ἐκάστη αὐτοῦ μόνον ἐκάστου οὗ πέφυκεν, τοῦ δὲ τοίου ἢ τοίου τὰ προσγιγνώμενα.

[438.a]

Μήτοι τις, ἦν δ' ἐγώ, ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήση, ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ ἀλλὰ χρηστοῦ ποτοῦ, καὶ οὐ σίτου ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου. πάντες γὰρ ἅρα τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν· εἰ οὖν ἡ δίψα ἐπιθυμία ἐστὶ, χρηστοῦ ἂν εἶη εἴτε πώματος εἴτε ἄλλου ὅτου ἐστὶν ἐπιθυμία, καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω.

Ἴσως γὰρ ἂν, ἔφη, δοκοῖ τι λέγειν ὁ ταῦτα λέγων.

Ἄλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, ὅσα γ' ἐστὶ τοιαῦτα οἷα εἶναι [b] του, τὰ μὲν ποιά ἅττα ποιοῦ τινός ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰ δ' αὐτὰ ἕκαστα αὐτοῦ ἐκάστου μόνον.

Οὐκ ἔμαθον, ἔφη.

Οὐκ ἔμαθες, ἔφη, ὅτι τὸ μείζον τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τινὸς εἶναι μείζον;

Πάνυ γε.

Οὐκοῦν τοῦ ἐλάττονος;

Ναί.

Τὸ δέ γε πολὺ μείζον πολὺ ἐλάττονος, ἦ γάρ;

Ναί.

Ἄρ' οὖν καὶ τὸ ποτὲ μείζον ποτὲ ἐλάττονος, καὶ τὸ ἐσόμενον μείζον ἐσομένου ἐλάττονος;

Ἄλλὰ τί μὴν; ἦ δ' ὅς.

[c] Καὶ τὰ πλείω δὴ πρὸς τὰ ἐλάττω καὶ τὰ διπλάσια πρὸς τὰ ἡμίσεια καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ αὐτὰ βαρύτερα πρὸς κουφότερα καὶ θάττω πρὸς τὰ βραδύτερα, καὶ ἔτι γε τὰ θερμὰ πρὸς τὰ ψυχρὰ καὶ πάντα τὰ τούτοις ὅμοια ἄρ' οὐχ οὕτως ἔχει;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δὲ τὰ περὶ τὰς ἐπιστήμας; οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἐπιστήμη μὲν αὐτὴ μαθήματος αὐτοῦ ἐπιστήμη ἐστὶν ἢ ὅτου δὴ δεῖ θεῖναι τὴν ἐπιστήμην, ἐπιστήμη δὲ τις καὶ ποιά τις [d] ποιοῦ τινος καὶ τινός. λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οὐκ ἐπειδὴ οἰκίας ἐργασίας ἐπιστήμη ἐγένετο, διήνεγκε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ὥστε οἰκοδομικὴ κληθῆναι;

Τί μὴν;

Ἄρ' οὐ τῷ ποιά τις εἶναι, οἷα ἑτέρα οὐδεμία τῶν ἄλλων;

Ναί.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ ποιοῦ τινος, καὶ αὐτὴ ποιά τις ἐγένετο; καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω τέχναι τε καὶ ἐπιστήμαι;

Ἔστιν οὕτω.

Τοῦτο τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, φάθι με τότε βούλεσθαι λέγειν, εἰ ἄρα νῦν ἔμαθες, ὅτι ὅσα ἐστὶν οἷα εἶναί του, αὐτὰ μὲν μόνα αὐτῶν μόνων ἐστίν, τῶν δὲ ποιῶν τινων ποιά ἅττα.

[e] καὶ οὐ τι λέγω, ὡς, οἷων ἂν ἦ, τοιαῦτα καὶ ἔστιν, ὡς ἄρα καὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσῶδων ἢ ἐπιστήμη ὑγιεινὴ καὶ νοσώδης καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν κακὴ καὶ ἀγαθὴ· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ αὐτοῦ οὔπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἐγένετο ἐπιστήμη, ἀλλὰ ποιοῦ τινος, τοῦτο δ' ἦν ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες, ποιά δὴ τις συνέβη καὶ αὐτὴ γενέσθαι, καὶ τοῦτο αὐτὴν ἐποίησεν μηκέτι ἐπιστήμην ἀπλῶς καλεῖσθαι, ἀλλὰ τοῦ ποιοῦ τινος προσγενομένου ἰατρικὴν.

Ἔμαθον, ἔφη, καὶ μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν.

[439.a]

Τὸ δὲ δὴ δίψος, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τούτων θήσεις τῶν τινός εἶναι τοῦτο ὅπερ ἐστίν; ἔστι δὲ δήπου δίψος –

Ἔγωγε, ἦ δ' ὅς· πώματός γε.

Οὐκοῦν ποιοῦ μὲν τινος πώματος ποιόν τι καὶ δίψος, δίψος δ' οὖν αὐτὸ οὔτε πολλοῦ οὔτε ὀλίγου, οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ, οὐδ' ἐνὶ λόγῳ ποιοῦ τινος, ἀλλ' αὐτοῦ πώματος μόνον αὐτὸ δίψος πέφυκεν;

Παντάπασι μὲν οὖν.

Τοῦ διψῶντος ἄρα ἢ ψυχὴ, καθ' ὅσον διψῆ, οὐκ ἄλλο *[b]* τι βούλεται ἢ πιεῖν, καὶ τούτου ὀρέγεται καὶ ἐπὶ τοῦτο ὀρμᾶ.

Δῆλον δὴ.

Οὐκοῦν εἴ ποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερον ἂν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος καὶ ἄγοντος ὥσπερ θηρίον ἐπὶ τὸ πιεῖν; οὐ γὰρ δὴ, φασμέν, τό γε αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμ' ἂν τάναντία πράττοι.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ὅσπερ γε οἴμαι τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνται τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι ἄλλη μὲν ἢ ἀπωθοῦσα χεῖρ, ἑτέρα δὲ ἢ προσαγομένη.

[c] Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Πότερον δὴ φῶμέν τινας ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν;

Καὶ μάλα γ', ἔφη, πολλοὺς καὶ πολλάκις.

Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλύον πιεῖν, ἄλλο ὃν καὶ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος;

Ἐμοιγε, ἔφη, δοκεῖ.

Ἄρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλύον τὰ τοιαῦτα ἐγγίγνεται, ὅταν *[d]* ἐγγένηται, ἐκ λογισμοῦ, τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἔλκοντα διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται;

Φαίνεται.

Οὐ δὴ ἀλόγως, ἦν δ' ἐγώ, ἀξιῶσομεν αὐτὰ διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, τὸ μὲν ᾧ λογίζεται λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ᾧ ἐρᾶ τε καὶ πεινῆ καὶ διψῆ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόχεται ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν, πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἐταῖρον.

[e] Οὐκ, ἀλλ' εἰκότως, ἔφη, ἠγοίμεθ' ἂν οὕτως.

Ταῦτα μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, δύο ἡμῖν ὠρίσθω εἶδη ἐν ψυχῇ ἐνόνητα· τὸ δὲ δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα πότερον τρίτον, ἢ τούτων ποτέρω ἂν εἴη ὁμοφύες;

Ἴσως, ἔφη, τῷ ἐτέρω, τῷ ἐπιθυμητικῷ.

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, ποτὲ ἀκούσας τι πιστεύω τούτῳ· ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιῶν ἐκ Πειραιῶς ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος ἐκτός, αἰσθόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημίῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δὲ αὖ δυσχεραῖνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτόν, καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ παρακαλύπτοιο, *[440.a]* κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύσας τοὺς ὀφθαλμούς, προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκρούς, «Ἴδου ὑμῖν,» ἔφη, «ᾧ κακοδαίμονες, ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος.»

Ἦκουσα, ἔφη, καὶ αὐτός.

Οὗτος μέντοι, ἔφην, ὁ λόγος σημαίνει τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνόχτε ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς ἄλλο ὃν ἄλλω.

Σημαίνει γὰρ, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι, ἔφην, πολλαχοῦ αἰσθανόμεθα, ὅταν *[b]*βιάζωνται τινα παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι, λοιδοροῦντά τε αὐτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν αὐτῷ, καὶ ὥσπερ δυοῖν στασιαζόντων σύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου; ταῖς δ' ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαντα, αἰροῦντος λόγου μὴ δεῖν ἀντιπράττειν, οἴμαι σε οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτὲ ἐν σαυτῷ τοῦ τοιούτου αἰσθῆσθαι, οἴμαι δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη.

Τί δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν; οὐχ ὅσῳ ἂν γενναιότερος ἦ, τοσοῦτῳ ἦπτον δύναται ὀργίζεσθαι καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν καὶ ἄλλο ὅτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ' ἐκείνου ὃν ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δορᾶν, καί, ὃ λέγω, οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμός;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Τί δὲ ὅταν ἀδικεῖσθαι τις ἠγῆται; οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνει καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ καί, διὰ τὸ πεινῆν καὶ διὰ τὸ ῥιγοῦν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν, *[d]* ὑπομένων καὶ νικᾷ καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται ἢ τελευτήσῃ ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς πρᾶυνθῆ;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ἔοικε τούτῳ ᾧ λέγεις; καίτοι γ' ἐν τῇ ἡμετέρῃ πόλει τοὺς ἐπικούρους ὥσπερ κύνας ἐθέμεθα ὑπηκόους τῶν ἀρχόντων ὥσπερ ποιμένων πόλεως.

Καλῶς γάρ, ἦν δ' ἐγώ, νοεῖς ὃ βούλομαι λέγειν. ἀλλ' ἢ πρὸς τούτῳ καὶ τόδε ἐνθυμῆ;

[e] Τὸ ποῖον;

Ὅτι τὸναντίον ἢ ἀρτίως ἡμῖν φαίνεται περὶ τοῦ θυμοειδοῦς. τότε μὲν γὰρ ἐπιθυμητικὸν τι αὐτὸ ᾧόμεθα εἶναι, νῦν δὲ πολλοῦ δεῖν φαμεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὸ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς στάσει τίθεσθαι τὰ ὄπλα πρὸς τὸ λογιστικόν.

Παντάπασιν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν ἕτερον ὃν καὶ τούτου, ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος,

ὥστε μὴ τρία ἀλλὰ δύο εἶδη εἶναι ἐν ψυχῇ, λογιστικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν; ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν αὐτὴν τρία *[441.a]* ὄντα γένη, χρηματιστικόν, ἐπικουρητικόν, βουλευτικόν, οὕτως καὶ ἐν ψυχῇ τρίτον τοῦτό ἐστι τὸ θυμοειδές, ἐπικουρον ὃν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθαρή;

Ἀνάγκη, ἔφη, τρίτον.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, ἂν γε τοῦ λογιστικοῦ ἄλλο τι φανῆ, ὥσπερ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐφάνη ἕτερον ὄν.

Ἄλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη, φανῆναι; καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γ' ἂν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν εὐθὺς γενόμενα μεστὰ ἐστί, λογισμοῦ δ' ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε μεταλαμβάνειν, *[b]* οἱ δὲ πολλοὶ ὀψέ ποτε.

Ναὶ μὰ Δί, ἦν δ' ἐγώ, καλῶς γε εἶπες. ἔτι δὲ ἐν τοῖς θηρίοις ἂν τις ἴδοι ὃ λέγεις, ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὃ ἄνω που *[ἐκεῖ]* εἶπομεν, τὸ τοῦ Ὀμήρου μαρτυρήσει, τὸ στήθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·

ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλήττον πεποίηκεν *[c]* Ὀμηρος τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτιονός τε καὶ χειρόνος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ.

Κομιδῆ, ἔφη, ὀρθῶς λέγεις.

Ταῦτα μὲν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, μόγις διανενεύκαμεν, καὶ ἡμῖν ἐπιεικῶς ὁμολόγηται τὰ αὐτὰ μὲν ἐν πόλει, τὰ αὐτὰ δ' ἐν ἐνὸς ἐκάστου τῆ ψυχῆ γένη ἐνεῖναι καὶ ἴσα τὸν ἀριθμόν.

Ἔστι ταῦτα.

Οὐκοῦν ἐκεῖνό γε ἤδη ἀναγκαῖον, ὡς πόλις ἦν σοφὴ καὶ ᾧ, οὕτω καὶ τὸν ἰδιώτην καὶ τούτῳ σοφὸν εἶναι;

Τί μὴν;

[d] Καὶ ᾧ δὴ ἀνδρείος ἰδιώτης καὶ ὡς, τούτῳ καὶ πόλιν ἀνδρείαν καὶ οὕτως, καὶ τᾶλλα πάντα πρὸς ἀρετὴν ὡσαύτως ἀμφοτέρω ἔχειν;

Ἀνάγκη.

Καὶ δίκαιον δὴ, ᾧ Γλαύκων, οἶμαι φήσομεν ἄνδρα εἶναι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ᾧπερ καὶ πόλις ἦν δικαία.

Καὶ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη.

Ἄλλ' οὐ πη μὴν τοῦτό γε ἐπιλελήσμεθα, ὅτι ἐκεῖνη γε τῷ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ πράττειν τριῶν ὄντων γενῶν δικαία ἦν.

Οὐ μοι δοκοῦμεν, ἔφη, ἐπιλελῆσθαι.

Μνημονευτέον ἄρα ἡμῖν ὅτι καὶ ἡμῶν ἕκαστος, ὅτου ἂν [e] τὰ αὐτοῦ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ πράττει, οὗτος δίκαιός τε ἔσται καὶ τὰ αὐτοῦ πράττων.

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς, μνημονευτέον.

Οὐκοῦν τῷ μὲν λογιστικῷ ἄρχειν προσήκει, σοφῷ ὄντι καὶ ἔχοντι τὴν ὑπὲρ ἀπάσης τῆς ψυχῆς προμήθειαν, τῷ δὲ θυμοειδεῖ ὑπηκόω εἶναι καὶ συμμάχῳ τούτου;

Πάνυ γε.

Ἄρ' οὖν οὐχ, ὡςπερ ἐλέγομεν, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς κρᾶσις σύμφωνα αὐτὰ ποιήσει, τὸ μὲν ἐπιτείνουσα καὶ [442.a] τρέφουσα λόγοις τε καλοῖς καὶ μαθήμασιν, τὸ δὲ ἀνιείσα παραμυθουμένη, ἡμεροῦσα ἀρμονία τε καὶ ῥυθμῷ;

Κομιδῆ γε, ἦ δ' ὅς.

Καὶ τούτῳ δὴ οὕτω τραφέντε καὶ ὡς ἀληθῶς τὰ αὐτῶν μαθόντε καὶ παιδευθέντε προστήσεσθον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ – ὃ δὴ πλεῖστον τῆς ψυχῆς ἐν ἐκάστῳ ἐστὶ καὶ χρημάτων φύσει ἀπληστότατον – ὃ τηρήσετον μὴ τῷ πίμπλασθαι τῶν περὶ τὸ σῶμα καλουμένων ἡδονῶν πολὺ καὶ ἰσχυρὸν γενόμενον [b] οὐκ αὖ τὰ αὐτοῦ πράττει, ἀλλὰ καταδουλώσασθαι καὶ ἄρχειν ἐπιχειρήσῃ ὧν οὐ προσήκον αὐτῷ γένει, καὶ σύμπαντα τὸν βίον πάντων ἀνατρέψῃ.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τούτῳ ἂν κάλλιστα φυλαττοίτην ὑπὲρ ἀπάσης τῆς ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος, τὸ μὲν βουλευόμενον, τὸ δὲ προπολεμοῦν, ἐπόμενον [δὲ] τῷ ἄρχοντι καὶ τῆ ἀνδρεία ἐπιτελοῦν τὰ βουλευθέντα;

Ἔστι ταῦτα.

Καὶ ἀνδρείον δὴ οἶμαι τούτῳ τῷ μέρει καλοῦμεν ἕνα [c] ἕκαστον, ὅταν αὐτοῦ τὸ θυμοειδὲς διασῶξῃ διὰ τε λυπῶν καὶ ἡδονῶν τὸ ὑπὸ τῶν λόγων παραγγελθὲν δεινόν τε καὶ μῆ.

Ὅρθῶς γ', ἔφη.

Σοφὸν δέ γε ἐκείνῳ τῷ σμικρῷ μέρει, τῷ δ' ἡρχέν τ' ἐν αὐτῷ καὶ ταῦτα παρήγγελλεν, ἔχον αὐτὸν κάκεινο ἐπιστήμην ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ συμφέροντος ἐκάστω τε καὶ ὅλῳ τῷ κοινῷ σφῶν αὐτῶν τριῶν ὄντων.

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δέ; σῶφρονα οὐ τῇ φιλία καὶ συμφωνία τῇ αὐτῶν τούτων, ὅταν τό τε ἄρχον καὶ τὸ ἀρχομένῳ τὸ λογιστικὸν [d] ὁμοδοξῶσι δεῖν ἄρχειν καὶ μὴ στασιάζωσιν αὐτῷ;

Σωφροσύνη γοῦν, ἣ δ' ὅς, οὐκ ἄλλο τί ἐστὶν ἢ τοῦτο, πόλεός τε καὶ ιδιώτου.

Ἀλλὰ μὲν δὴ δίκαιός γε, ᾧ πολλάκις λέγομεν, τούτῳ καὶ οὕτως ἔσται.

Πολλὴ ἀνάγκη.

Τί οὖν; εἶπον ἐγώ· μή πη ἡμῖν ἀπαμβλύνεται ἄλλο τι δικαιοσύνη δοκεῖν εἶναι ἢ ὅπερ ἐν τῇ πόλει ἐφάνη;

Οὐκ ἔμοιγε, ἔφη, δοκεῖ.

Ἔωδε γάρ, ἣν δ' ἐγώ, παντάπασιν ἂν βεβαιωσαίμεθα [e] εἴ τι ἡμῶν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ ἀμφισβητεῖ, τὰ φορτικὰ αὐτῷ προσφέροντες.

Ποῖα δὴ;

Οἷον εἰ δέοι ἡμᾶς ἀνομολογεῖσθαι περὶ τε ἐκείνης τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐκείνη ὁμοίως πεφυκότος τε καὶ τεθραμμένου ἀνδρός, εἰ δοκεῖ ἂν παρακαταθήκην χρυσοῦ ἢ ἀργυρίου δεξάμενος ὁ τοιοῦτος ἀποστερῆσαι, τίν' ἂν οἶει οἰηθῆναι [443.a] τοῦτον αὐτὸ δοῦναι μᾶλλον ἢ ὅσοι μὴ τοιοῦτοι;

Οὐδέν' ἂν, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἱεροσυλιῶν καὶ κλοπῶν καὶ προδοσιῶν, ἣ ἰδίᾳ ἐταίρων ἢ δημοσίᾳ πόλεων, ἐκτὸς ἂν οὗτος εἴη;

ἐκτός.

Καὶ μὴν οὐδ' ὀπωστιοῦν γ' ἂν ἄπιστος ἢ κατὰ ὄρκους ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ὁμολογίας.

Πῶς γὰρ ἂν;

Μοιχεῖαί γε μὴν καὶ γονέων ἀμέλεια καὶ θεῶν ἀθεραπευσία παντὶ ἄλλῳ μᾶλλον ἢ τῷ τοιοῦτῳ προσήκουσι.

Παντὶ μέντοι, ἔφη.

[b] Οὐκοῦν τούτων πάντων αἴτιον ὅτι αὐτοῦ τῶν ἐν αὐτῷ ἕκαστον τὰ αὐτοῦ πράττει ἀρχῆς τε πέρι καὶ τοῦ ἄρχεσθαι;

Τοῦτο μὲν οὖν, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ἔτι τι οὖν ἕτερον ζητεῖς δικαιοσύνην εἶναι ἢ ταύτην τὴν δύναμιν ἢ τοὺς τοιούτους ἄνδρας τε παρέχεται καὶ πόλεις;

Μὰ Δία, ἣ δ' ὅς, οὐκ ἔγωγε.

Τέλεον ἄρα ἡμῖν τὸ ἐνύπνιον ἀποτετέλεσται, ὃ ἔφαμεν ὑποπτεῦσαι ὡς εὐθὺς ἀρχόμενοι τῆς πόλεως οἰκίζεῖν κατὰ [c]θεόν τινα εἰς ἀρχὴν τε καὶ τύπον τινὰ τῆς δικαιοσύνης κινδυνεύομεν ἐμβεβηκέναι.

Παντάπασι μὲν οὖν.

Τὸ δέ γε ἦν ἄρα, ὃ Γλαύκων – δι' ὃ καὶ ὠφελεῖ – εἰδωλόν τι τῆς δικαιοσύνης, τὸ τὸν μὲν σκυτοτομικὸν φύσει ὀρθῶς ἔχειν σκυτοτομεῖν καὶ ἄλλο μηδὲν πράττειν, τὸν δὲ τεκτονικὸν τεκταίνεσθαι, καὶ τᾶλλα δὴ οὕτως.

Φαίνεται.

Τὸ δέ γε ἀληθές, τοιοῦτόν τι ἦν, ὡς ἔοικεν, ἡ δικαιοσύνη ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἔξω πράξιν τῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν [d]ἐντός, ὡς ἀληθῶς περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἐάσαντα τὰλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὐτῷ μηδὲ πολυπραγμονεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένη, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὰ οἰκεία εὖ θέμενον καὶ ἄρξαντα αὐτὸν αὐτοῦ καὶ κοσμήσαντα καὶ φίλον γενόμενον ἑαυτῷ καὶ συναρμόσαντα τρία ὄντα, ὥσπερ ὄρους τρεῖς ἀρμονίας ἀτεχνῶς, νεάτης τε καὶ ὑπάτης καὶ μέσης, καὶ εἰ ἄλλα ἄττα μεταξὺ τυγχάνει ὄντα, πάντα ταῦτα [e]συνδήσαντα καὶ παντάπασι ἓνα γενόμενον ἐκ πολλῶν, σώφρονα καὶ ἡρμοσμένον, οὕτω δὴ πράττειν ἤδη, ἐάν τι πράττη ἢ περὶ χρημάτων κτήσιν ἢ περὶ σώματος θεραπείαν ἢ καὶ πολιτικόν τι ἢ περὶ τὰ ἴδια συμβόλαια, ἐν πᾶσι τούτοις ἡγούμενον καὶ ὀνομάζοντα δικαίαν μὲν καὶ καλὴν πράξιν ἢ ἂν ταύτην τὴν ἔξιν σφῆξιν τε καὶ συναπεργάζηται, σοφίαν δὲ τὴν ἐπιστατοῦσαν ταύτῃ τῇ πράξει ἐπιστήμην, ἀδικον δὲ [444.a]πρᾶξιν ἢ ἂν ἀεὶ ταύτην λύη, ἀμαθίαν δὲ τὴν ταύτῃ αὖ ἐπιστατοῦσαν δόξαν.

Παντάπασι, ἢ δ' ὅς, ὃ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγεις.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τὸν μὲν δίκαιον καὶ ἄνδρα καὶ πόλιν καὶ δικαιοσύνην, ὃ τυγχάνει ἐν αὐτοῖς ὄν, εἰ φαῖμεν ἠύρηκέναι, οὐκ ἂν πάνυ τι οἶμαι δόξαμεν ψεύδεσθαι.

Μὰ Δία οὐ μέντοι, ἔφη.

Φῶμεν ἄρα;

Φῶμεν.

Ἐστω δὴ, ἦν δ' ἐγώ· μετὰ γὰρ τοῦτο σκεπτέον οἶμαι ἀδικίαν.

Δῆλον.

[b]Οὐκοῦν στάσις τινὰ αὖ τριῶν ὄντων τούτων δεῖ αὐτὴν εἶναι καὶ πολυπραγμοσύνην καὶ ἀλλοτριοπραγμοσύνην καὶ ἐπανάστασις μέρους τινὸς τῷ ὅλῳ τῆς ψυχῆς, ἴν' ἄρχῃ ἐν αὐτῇ οὐ προσῆκον, ἀλλὰ τοιοῦτου ὄντος φύσει οἴου πρέπειν αὐτῷ δουλεύειν, τῷ δ' οὐ δουλεύειν ἀρχικοῦ γένους ὄντι; τοιαῦτ' ἄττα οἶμαι φήσομεν καὶ τὴν τούτων ταραχὴν καὶ πλάνην εἶναι τὴν τε ἀδικίαν καὶ ἀκολασίαν καὶ δειλίαν καὶ ἀμαθίαν καὶ συλλήβδην πᾶσαν κακίαν.

Αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα, ἔφη.

[c]Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ ἀδίκῃ πράττειν καὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ αὖ τὸ δίκαια ποιεῖν, ταῦτα πάντα τυγχάνει ὄντα κατάδηλα ἤδη σαφῶς, εἶπερ καὶ ἡ ἀδικία τε καὶ δικαιοσύνη;

Πῶς δὴ;

Ἵτι, ἦν δ' ἐγώ, τυγχάνει οὐδὲν διαφέροντα τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν, ὡς ἐκεῖνα ἐν σώματι, ταῦτα ἐν ψυχῇ.

Πῆ; ἔφη.

Τὰ μὲν που ὑγιεινὰ ὑγίειαν ἐμποιεῖ, τὰ δὲ νοσώδη νόσον.

Ναί.

Οὐκοῦν καὶ τὸ μὲν δίκαια πράττειν δικαιοσύνην ἐμποιεῖ, [d] τὸ δ' ἄδικα ἀδικίαν;

Ἀνάγκη.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑγίειαν ποιεῖν τὰ ἐν τῷ σώματι κατὰ φύσιν καθιστάναι κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων, τὸ δὲ νόσον παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου.

Ἔστι γάρ.

Οὐκοῦν αὖ, ἔφη, τὸ δικαιοσύνην ἐμποιεῖν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ φύσιν καθιστάναι κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀδικίαν παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου;

Κομιδῆ, ἔφη.

Ἄρετὴ μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὑγεία τέ τις ἂν εἴη καὶ [e] κάλλος καὶ εὐεξία ψυχῆς, κακία δὲ νόσος τε καὶ αἰσχος καὶ ἀσθένεια.

Ἔστιν οὕτω.

Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τὰ μὲν καλὰ ἐπιτηδεύματα εἰς ἀρετῆς κτήσιν φέρει, τὰ δ' αἰσχροῖα εἰς κακίας;

Ἀνάγκη.

Τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἐστὶ σκέψασθαι [445.a] πότερον αὖ λυσιτελεῖ δίκαιά τε πράττειν καὶ καλὰ ἐπιτηδεύειν καὶ εἶναι δίκαιον, ἔάντε λανθάνῃ ἔάντε μὴ τοιοῦτος ὢν, ἢ ἀδικεῖν τε καὶ ἄδικον εἶναι, ἔάνπερ μὴ διδῶ δίκην μηδὲ βελτίων γίγνηται κολαζόμενος.

Ἄλλ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, γελοῖον ἔμοιγε φαίνεται τὸ σκέμμα γίνεσθαι ἤδη, εἰ τοῦ μὲν σώματος τῆς φύσεως διαφθειρομένης δοκεῖ οὐ βιωτὸν εἶναι οὐδὲ μετὰ πάντων σιτίων τε καὶ ποτῶν καὶ παντὸς πλούτου καὶ πάσης ἀρχῆς, τῆς δὲ αὐτοῦ τούτου ᾧ ζῶμεν φύσεως ταραττομένης καὶ [b] διαφθειρομένης βιωτὸν ἄρα ἔσται, ἔάνπερ τις ποιῇ ὃ ἂν βουλευθῇ ἄλλο πλὴν τοῦτο ὁπόθεν κακίας μὲν καὶ ἀδικίας ἀπαλλαγῆσεται, δικαιοσύνην δὲ καὶ ἀρετὴν κτήσεται, ἐπειδήπερ ἐφάνη γε ὄντα ἐκάτερα οἷα ἡμεῖς διεληλύθαμεν.

Γελοῖον γάρ, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὅμως ἐπεῖπερ ἐνταῦθα ἐληλύθαμεν, ὅσον οἷόν τε σαφέστατα κατιδεῖν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει οὐ χρὴ ἀποκάνειν.

Ἦκιστα, νῆ τὸν Δία, ἔφη, πάντων ἀποκητέον.

[c] Δεῦρό νυν, ἦν δ' ἐγώ, ἵνα καὶ ἴδῃς ὅσα καὶ εἶδη ἔχει ἡ κακία, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἅ γε δὴ καὶ ἄξια θέας.

Ἔπομαι, ἔφη· μόνον λέγε.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς μοι φαίνεται, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἀναβεβήκαμεν τοῦ λόγου, ἐν μὲν εἶναι εἶδος τῆς ἀρετῆς, ἀπειρα δὲ τῆς κακίας, τέτταρα δ' ἐν αὐτοῖς ἅττα ὢν καὶ ἄξιον ἐπιμνησθῆναι.

Πῶς λέγεις; ἔφη.

Ὅσοι, ἦν δ' ἐγώ, πολιτειῶν τρόποι εἰσὶν εἶδη ἔχοντες, τοσοῦτοι κινδυνεύουσι καὶ ψυχῆς τρόποι εἶναι.

Πόσοι δὴ;

[d] Πέντε μὲν, ἦν δ' ἐγώ, πολιτειῶν, πέντε δὲ ψυχῆς.

Λέγε, ἔφη, τίνες.

Λέγω, εἶπον, ὅτι εἷς μὲν οὗτος ὄν ἡμεῖς διεληλύθαμεν πολιτείας εἷη ἂν τρόπος, ἐπονομασθείη δ' ἂν καὶ διχῆ· ἐγγενομένου μὲν γὰρ ἀνδρὸς ἐνὸς ἐν τοῖς ἄρχουσι διαφέροντος βασιλεία ἂν κληθείη, πλειόνων δὲ ἀριστοκρατία.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Τοῦτο μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐν εἶδος λέγω· οὔτε γὰρ ἂν

[e] πλείους οὔτε εἷς ἐγγενομένοι κινήσειεν ἂν τῶν ἀξίων λόγου νόμων τῆς πόλεως, τροφῆ τε καὶ παιδεία χρησάμενος ἢ διήλθομεν.

Οὐ γὰρ εἰκός, ἔφη.

10 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#)

Βιβλίον Ε΄

[449.a]

Ἀγαθὴν μὲν τοίνυν τὴν τοιαύτην πόλιν τε καὶ πολιτείαν καὶ ὀρθὴν καλῶ, καὶ ἄνδρα τὸν τοιοῦτον· κακὰς δὲ τὰς ἄλλας καὶ ἡμαρτημένας, εἶπερ αὕτη ὀρθή, περὶ τε πόλεων διοικήσεις καὶ περὶ ἰδιωτῶν ψυχῆς τρόπου κατασκευῆν, ἐν τέτταρσι πονηρίας εἶδεσιν οὔσας.

Ποίας δὴ ταύτας; ἔφη.

Καὶ ἐγώ μὲν ἦα τὰς ἐφεξῆς ἐρῶν, ὡς μοι ἐφαίνοντο [b] ἕκασται ἐξ ἀλλήλων μεταβαίνειν· ὁ δὲ Πολέμαρχος – σμικρὸν γὰρ ἀπωτέρω τοῦ Ἀδεϊμάντου καθῆστο – ἐκτείνας τὴν χεῖρα καὶ λαβόμενος τοῦ ἱματίου ἄνωθεν αὐτοῦ παρὰ τὸν ὦμον, ἐκεῖνόν τε προσηγάγετο καὶ προτείνας ἑαυτὸν ἔλεγεν ἅττα προσκεκυφώς, ὧν ἄλλο μὲν οὐδὲν κατηκούσαμεν, τότε δέ· Ἀφήσομεν οὖν, ἔφη, ἢ τί δράσομεν;

Ἐκίστά γε, ἔφη ὁ Ἀδεϊμαντος μέγα ἤδη λέγων.

Καὶ ἐγώ, Τί μάλιστα, ἔφην, ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε;

Σέ, ἦ δ' ὅς.

[c] Ὅτι, ἐγὼ εἶπον, τί μάλιστα;

Ἀπορῶραθυμεῖν ἡμῖν δοκεῖς, ἔφη, καὶ εἶδος ὅλον οὐ τὸ ἐλάχιστον ἐκκλέπτειν τοῦ λόγου ἵνα μὴ διέλθῃς, καὶ λήσειν οἰηθῆναι εἰπὼν αὐτὸ φαύλως, ὡς ἄρα περὶ γυναικῶν τε καὶ παίδων παντὶ δῆλον ὅτι κοινὰ τὰ φίλων ἔσται.

Οὐκοῦν ὀρθῶς, ἔφην, ὦ Ἀδεϊμαντε;

Ναί, ἦ δ' ὅς. ἀλλὰ τὸ ὀρθῶς τοῦτο, ὥσπερ τᾶλλα, λόγου δεῖται τίς ὁ τρόπος τῆς κοινωνίας· πολλοὶ γὰρ ἂν γένοιτο.

[d]μὴ οὖν παρῆς ὄντινα σὺ λέγεις· ὡς ἡμεῖς πάλα περιμένομεν οἰόμενοί σέ που μνησθήσεσθαι παιδοποιίας τε πέρι, πῶς παιδοποιήσονται, καὶ γενομένους πῶς θρέψουσιν, καὶ ὅλην ταύτην ἦν λέγεις κοινωνίαν γυναικῶν τε καὶ παίδων· μέγα γὰρ τι οἰόμεθα φέρειν καὶ ὅλον εἰς πολιτείαν ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς γιγνόμενον. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἄλλης ἐπιλαμβάνη πολιτείας πρὶν ταῦτα ἰκανῶς διελέσθαι, δέδοκται ἡμῖν τοῦτο [450.a] ὃ σὺ ἤκουσας, τὸ σὲ μὴ μεθίεναι πρὶν ἂν ταῦτα πάντα ὥσπερ τᾶλλα διέλθῃς.

Καὶ ἐμὲ τοίνυν, ὁ Γλαύκων ἔφη, κοινωνὸν τῆς ψήφου ταύτης τίθετε.

Ἀμέλει, ἔφη ὁ Θρασύμαχος, πᾶσι ταῦτα δεδογμένα ἡμῖν νόμιζε, ὦ Σώκρατες.

Οἶον, ἦν δ' ἐγώ, εἰργάσασθε ἐπιλαβόμενοί μου. ὅσον λόγον πάλιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς, κινεῖτε περὶ τῆς πολιτείας· ἦν ὡς ἤδη διεληλυθὼς ἔγωγε ἔχαιρον, ἀγαπῶν εἴ τις εἶποι ταῦτα ἀποδεξάμενος ὡς τότε ἐρῶρήθη. ἂ νῦν ὑμεῖς παρακαλοῦντες [b] οὐκ ἴστε ὅσον ἐσμὸν λόγων ἐπεγεύρετε· ὃν ὀρῶν ἐγὼ παρῆκα τότε, μὴ παράσχοι πολὺν ὄχλον.

Τί δέ; ἦ δ' ὅς ὁ Θρασύμαχος· χρυσοχοήσοντας οἶε τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφίχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους;

Ναί, εἶπον, μετρίων γε.

Μέτρον δέ γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαύκων, τοιούτων λόγων ἀκούειν ὅλος ὁ βίος νοῦν ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέτερον ἔα· σὺ δὲ περὶ ὧν ἐρωτῶμεν μηδαμῶς ἀποκάμῃς ἢ [c] σοι δοκεῖ διεξιῶν, τίς ἢ κοινωνία τοῖς φύλαξιν ἡμῖν παίδων τε πέρι καὶ γυναικῶν ἔσται καὶ τροφῆς νέων ἔτι ὄντων, τῆς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γιγνομένης γενέσεώς τε καὶ παιδείας, ἢ δὴ ἐπιπονωτάτη δοκεῖ εἶναι. πειρῶ οὖν εἰπεῖν τίνα τρόπον δεῖ γίγνεσθαι αὐτήν.

Οὐ ρᾶδιον, ὦ εὐδαίμων, ἦν δ' ἐγώ, διελθεῖν· πολλὰς γὰρ ἀπιστίας ἔχει ἔτι μᾶλλον τῶν ἔμπροσθεν ὧν διήλθομεν. καὶ γὰρ ὡς δυνατὰ λέγεται, ἀπιστοῖτ' ἂν, καὶ εἰ ὅτι μάλιστα γένοιτο, ὡς ἄριστ' ἂν εἴη ταῦτα, καὶ ταύτη ἀπιστήσεται.

[d]διὸ δὴ καὶ ὄκνος τις αὐτῶν ἄπτεσθαι, μὴ εὐχῆ δοκῆ εἶναι ὁ λόγος, ὦ φίλε ἑταῖρε.

Μηδέν, ἦ δ' ὅς, ὄκνει· οὔτε γὰρ ἀγνώμονες οὔτε ἄπιστοι οὔτε δύσνοι οἱ ἀκουσόμενοι.

Καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ ἄριστε, ἢ που βουλόμενός με παραθαρόρῳνειν λέγεις;

Ἐγωγ', ἔφη.

Πᾶν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦναντίον ποιεῖς. πιστεύοντος μὲν γὰρ ἐμοῦ ἐμοὶ εἰδέναί ἂ λέγω, καλῶς εἶχεν ἢ παραμυθία· ἐν γὰρ φρονίμοις τε καὶ φίλοις περὶ τῶν μεγίστων τε καὶ [e] φίλων τάληθῆ εἰδότα λέγειν ἀσφαλὲς καὶ θαρρόαλέον, ἀπιστοῦντα δὲ καὶ ζητοῦντα ἅμα τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, ὃ δὴ [451.a] ἐγὼ δρῶ, φοβερόν τε καὶ σφαλερόν, οὗ τι γέλωτα ὀφλεῖν – παιδικὸν γὰρ τοῦτό γε – ἀλλὰ μὴ σφαλῆς τῆς ἀληθείας οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους συνεπισπασάμενος κείσομαι περὶ ἃ ἤκιστα δεῖ σφάλλῃσθαι. προσκυνῶ δὲ Ἀδράστειαν, ὦ Γλαύκων, χάριν οὗ μέλλω λέγειν· ἐλπίζω γὰρ οὖν ἔλαττον ἀμάρτημα ἀκουσίως τινὸς φονέα γενέσθαι ἢ ἀπατεῶνα καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων νομίμων πέρι. τοῦτο οὖν τὸ κινδύνευμα κινδυνεύειν ἐν ἐχθροῖς κρεῖττον ἢ [b] φίλοις, ὥστε εὖ με παραμυθῆ.

Καὶ ὁ Γλαύκων γελάσας, Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐάν τι πάθωμεν πλημμελὲς ὑπὸ τοῦ λόγου, ἀφίεμέν σε ὥσπερ φόνου καὶ καθαρὸν εἶναι καὶ μὴ ἀπατεῶνα ἡμῶν. ἀλλὰ θαρρόήσας λέγε.

Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, καθαρὸς γε καὶ ἐκεῖ ὁ ἀφεθεῖς, ὡς ὁ νόμος λέγει· εἰκὸς δέ γε, εἶπερ ἐκεῖ, κἀνθάδε.

Λέγε τοίνυν, ἔφη, τούτου γ' ἔνεκα.

Λέγειν δὴ, ἔφην ἐγώ, χρὴ ἀνάπαλιν αὖ νῦν, ἃ τότε ἴσως [c] ἔδει ἐφεξῆς λέγειν· τάχα δὲ οὕτως ἂν ὀρθῶς ἔχοι, μετὰ ἀνδρεῖον δράμα παντελῶς διαπερανθὲν τὸ γυναικεῖον αὖ περαίνειν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ σὺ οὕτω προκαλῆ.

Ἀνθρώποις γὰρ φῦσι καὶ παιδευθεῖσιν ὡς ἡμεῖς διήλθομεν, κατ' ἐμὴν δόξαν οὐκ ἔστ' ἄλλη ὀρθὴ παίδων τε καὶ γυναικῶν κτῆσίς τε καὶ χρεία ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ὀρμὴν ἰοῦσιν, ἦνπερ τὸ πρῶτον ὠρμήσαμεν· ἐπεχειρήσαμεν δέ που ὡς ἀγέλης φύλακας τοὺς ἄνδρας καθιστάναι τῷ λόγῳ.

Ναί.

[d] Ἀκολουθῶμεν τοίνυν καὶ τὴν γένεσιν καὶ τροφήν παραπλησίαν ἀποδιδόντες, καὶ σκοπῶμεν εἰ ἡμῖν πρόκειται ἢ οὐ.

Πῶς; ἔφη.

Ἔδδε. τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα συμφυλάττειν οἴομεθα δεῖν ἅπερ ἂν οἱ ἄρῶνες φυλάττωσι καὶ συνθηρεῦειν καὶ τᾶλλα κοινῇ πράττειν, ἢ τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποιμνία;

[e] Κοινῇ, ἔφη, πάντα· πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα, τοῖς δὲ ὡς ἰσχυροτέροις.

Οἷόν τ' οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαί τινα ζῶν, ἂν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ παιδείαν ἀποδιδῶς;

Οὐχ οἷόν τε.

Εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ ταῦτα χρῆσόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι, ταῦτα καὶ διδακτέον αὐτάς.

[452.a]

Ναί.

Μουσικὴ μὴν ἐκείνοις γε καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη.

Ναί.

Καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τῷ τέχνῳ καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον καὶ χρηστέον κατὰ ταῦτά.

Εἰκόδες ἐξ ὧν λέγεις, ἔφη.

Ἴσως δὴ, εἶπον, παρὰ τὸ ἔθος γελοῖα ἂν φαίνοιτο πολλὰ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα, εἰ πράξεται ἢ λέγεται.

Καὶ μάλα, ἔφη.

Τί, ἦν δ' ἐγώ, γελοιώτατον αὐτῶν ὀρᾶς; ἢ δήλα δὴ ὅτι γυμνὰς τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς παλαιστραῖς γυμναζομένας μετὰ [b] τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον τὰς νέας, ἀλλὰ καὶ ἤδη τὰς πρεσβυτέρας, ὥσπερ τοὺς γέροντας ἐν τοῖς γυμνασίοις, ὅταν ῥυσοὶ καὶ μὴ ἠδεῖς τὴν ὄψιν ὅμως φιλογυμναστῶσιν;

Νῆ τὸν Δία, ἔφη· γελοῖον γὰρ ἂν, ὡς γε ἐν τῷ παρεστῶτι, φανείη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐπεὶ περ ὠρμήσαμεν λέγειν, οὐ φοβητέον τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα, ὅσα καὶ οἷα ἂν εἴποιεν εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν γενομένην καὶ περὶ τὰ γυμνάσια [c] καὶ περὶ μουσικὴν καὶ οὐκ ἐλάχιστα περὶ τὴν τῶν ὄπλων σχέσιν καὶ ἵππων ὀχήσεις.

Ὅρθως, ἔφη, λέγεις.

Ἄλλ' ἐπεὶ περ λέγειν ἠρξάμεθα, πορευτέον πρὸς τὸ τραχὺ τοῦ νόμου, δεηθεῖσιν τε τούτων μὴ τὰ αὐτῶν πράττειν ἀλλὰ σπουδάζειν, καὶ ὑπομνήσασιν ὅτι οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ τοῖς Ἑλλήσιν ἐδόκει αἰσχρὰ εἶναι καὶ γελοῖα ἅπερ νῦν τοῖς πολλοῖς τῶν βαρβάρων, γυμνοὺς ἄνδρας ὀρᾶσθαι, καὶ ὅτε ἦρχοντο τῶν γυμνασίων πρῶτοι μὲν Κρηῖτες, ἔπειτα Λακεδαιμόνιοι, [d] ἐξῆν τοῖς τότε ἀστείοις πάντα ταῦτα κωμωδεῖν. ἦ οὐκ οἶει;

Ἐγωγε.

Ἄλλ' ἐπεὶ δὴ οἶμαι χρωμένοις ἄμεινον τὸ ἀποδύεσθαι τοῦ συγκαλύπτειν πάντα τὰ τοιαῦτα ἐφάνη, καὶ τὸ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς δὴ γελοῖον ἐξεῖρήνῃ ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς λόγοις μνηυθέντος ἀρίστου· καὶ τοῦτο ἐνεδείξατο, ὅτι μάταιος ὅς γελοῖον ἄλλο τι ἠγεῖται ἢ τὸ κακόν, καὶ ὁ γελωτοποιεῖν ἐπιχειρῶν πρὸς ἄλλην τινὰ ὄψιν ἀποβλέπων ὡς γελοίου ἢ τὴν τοῦ ἄφρονός [e] τε καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ αὖ σπουδάζει πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν στησάμενος ἢ τὸν τοῦ ἀγαθοῦ.

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ πρῶτον μὲν τοῦτο περὶ αὐτῶν ἀνομολογητέον, εἰ δυνατὰ ἢ οὐ, καὶ δοτέον ἀμφισβήτησιν εἴτε τις φιλοπαΐσμων εἴτε σπουδαστικὸς ἐθέλει ἀμφισβητῆσαι, πότερον [453.a] δυνατὴ φύσις ἢ ἀνθρωπίνη ἢ θήλεια τῆ τοῦ ἄρῶνος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα ἢ οὐδ' εἰς ἓν, ἢ εἰς τὰ μὲν οἷα τε, εἰς δὲ τὰ οὐ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ περὶ τὸν πόλεμον ποτέρων ἐστίν; ἄρ' οὐχ οὕτως ἂν κάλλιστα τις ἀρχόμενος ὡς τὸ εἰκὸς καὶ κάλλιστα τελευτήσειεν;

Πολύ γε, ἔφη.

Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἡμεῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀμφισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἐτέρου λόγου πολιορκῆται;

[b] Οὐδέν, ἔφη, κωλύει.

Λέγωμεν δὴ ὑπὲρ αὐτῶν ὅτι «ὦ Σώκρατες τε καὶ Γλαύκων, οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλλους ἀμφισβητεῖν· αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικίσεως, ἦν ὠκίζετε πόλιν, ὠμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἓνα ἐν τὸ αὐτοῦ πράττειν.»

Ὁμολογήσαμεν οἶμαι πῶς γὰρ οὐ;

«Ἐστὶν οὖν ὅπως οὐ πάμπλου διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν;»

Πῶς δ' οὐ διαφέρει;

«Οὐκοῦν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρω προσήκει προστάττειν [c] τὸ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν;»

Τί μὴν;

«Πῶς οὖν οὐχ ἁμαρτάνετε νυνὶ καὶ τὰναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε φάσκοντες αὖ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖστον κευχωρισμένην φύσιν ἔχοντας;» ἔξεις τι, ὃ θαυμάσιε, πρὸς ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι;

Ὡς μὲν ἐξαίφνης, ἔφη, οὐ πάνυ ῥάδιον· ἀλλὰ σοῦ δεήσομαί τε καὶ δέομαι καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν λόγον, ὅστις ποτ' ἐστίν, ἐρμηνεῦσαι.

Ταῦτ' ἐστίν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων, καὶ ἄλλα πολλὰ [d] τοιαῦτα, ἃ ἐγὼ πάλαι προορῶν ἐφοβούμην τε καὶ ὠκνοῦν ἄπτεσθαι τοῦ νόμου τοῦ περὶ τὴν τῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν κτήσιν καὶ τροφήν.

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη· οὐ γὰρ εὐκόλῳ ἔοικεν.

Οὐ γὰρ, εἶπον. ἀλλὰ δὴ ὧδ' ἔχει ἄντε τις εἰς κολυμβήθραν μικρὰν ἐμπέσῃ ἄντε εἰς τὸ μέγιστον πέλαγος μέσον, ὅμως γε νεῖ οὐδὲν ἦττον.

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν καὶ ἡμῖν νευστέον καὶ πειρατέον σφῆξασθαι ἐκ τοῦ λόγου, ἦτοι δελφῖνά τινα ἐλπίζοντας ἡμᾶς ὑπολαβεῖν ἂν ἢ τινα ἄλλην ἄπορον σωτηρίαν.

[e] Ἔοικεν, ἔφη.

Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἐάν πη εὐρωμεν τὴν ἔξοδον. ὁμολογοῦμεν γὰρ δὴ ἄλλην φύσιν ἄλλο δεῖν ἐπιτηδεύειν, γυναικὸς δὲ καὶ ἀνδρὸς ἄλλην εἶναι· τὰς δὲ ἄλλας φύσεις τὰ αὐτὰ φαμεν νῦν δεῖν ἐπιτηδεῦσαι. ταῦτα ἡμῶν κατηγορεῖται;

Κομιδῆ γε.

[454.a]

Ἡ γενναία, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων, ἡ δύναμις τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης.

Τί δὴ;

Ὅτι, εἶπον, δοκοῦσί μοι εἰς αὐτὴν καὶ ἄκοντες πολλοὶ ἐμπίπτειν καὶ οἶσθαι οὐκ ἐρίξειν ἀλλὰ διαλέγεσθαι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κατ' εἶδη διαιρούμενοι τὸ λεγόμενον ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ ὄνομα διώκειν τοῦ λεχθέντος τὴν ἐναντίωσιν, ἔριδι, οὐ διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι.

Ἔστι γὰρ δὴ, ἔφη, περὶ πολλοὺς τοῦτο τὸ πάθος· ἀλλὰ μῶν καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦτο τείνει ἐν τῷ παρόντι;

[b] Παντάπασι μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγώ· κινδυνεύομεν γοῦν ἄκοντες ἀντιλογίας ἄπτεσθαι.

Πῶς;

Τὸ μὴ τὴν αὐτὴν φύσιν ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ ἐπιτηδευμάτων τυγχάνειν πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα διώκομεν, ἐπεσκεψάμεθα δὲ οὐδ' ὀπηροῦν τί εἶδος τὸ τῆς ἐτέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ πρὸς τί τείνον ὠριζόμεθα τότε, ὅτε τὰ ἐπιτηδεύματα ἄλλη φύσει ἄλλα, τῇ δὲ αὐτῇ τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν.

Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη, ἐπεσκεψάμεθα.

[c] Τοιγάρτοι, εἶπον, ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰ ἢ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν καὶ οὐχ ἢ ἐναντία, καὶ ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν ἐναντίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτοτομῶσιν, μὴ ἐὰν κομήτας, ἐὰν δ' αὖ κομηται, μὴ τοὺς ἐτέρους.

Γελοῖον μεντὰν εἶη, ἔφη.

Ἄρα κατ' ἄλλο τι, εἶπον ἐγώ, γελοῖον, ἢ ὅτι τότε οὐ πάντως τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἐτέραν φύσιν ἐπιθέμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μόνον [d] ἐφυλάττομεν τὸ πρὸς αὐτὰ τείνον τὰ ἐπιτηδεύματα; οἷον ἰατρικὸν μὲν καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν [ὄντα] τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν ἢ οὐκ οἶει;

Ἐγωγε.

Ἰατρικὸν δέ γε καὶ τεκτονικὸν ἄλλην;

Πάντως που.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν μὲν πρὸς τέχνην τινὰ ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρων φαίνεται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρω δεῖν ἀποδιδόναι· ἐὰν δ' αὐτῷ τούτῳ φαίνεται διαφέρειν, τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, [e] τὸ δὲ ἄρῶν ὀχεύειν, οὐδέν τί πω φήσομεν μᾶλλον ἀποδεδείχθαι ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς λέγομεν διαφέρει γυνὴ ἀνδρός, ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τοὺς τε φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν.

Καὶ ὁρθῶς γ', ἔφη.

Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο κελεύομεν τὸν τὰ ἐναντία λέγοντα [455.a] τοῦτο αὐτὸ διδάσκειν ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἢ τί ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευῆν οὐχ ἢ αὐτὴ ἀλλὰ ἕτερα φύσις γυναικός τε καὶ ἀνδρός;

Δίκαιον γοῦν.

Τάχα τοίνυν ἄν, ὅπερ σὺ ὀλίγον πρότερον ἔλεγες, εἶποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα ἰκανῶς εἰπεῖν οὐ ῥάδιον, ἐπισκεψαμένῳ δὲ οὐδὲν χαλεπόν.

Εἶποι γὰρ ἄν.

Βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀντιλέγοντος ἀκολουθῆσαι [b] ἡμῖν, ἐὰν πως ἡμεῖς ἐκεῖνῳ ἐνδειξώμεθα ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ πρὸς διοικήσιν πόλεως;

Πάνυ γε.

Ἴθι δὴ, φήσομεν πρὸς αὐτόν, ἀποκρίνου· ἄρα οὕτως

ἔλεγες τὸν μὲν εὐφυῆ πρὸς τι εἶναι, τὸν δὲ ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥαδίως τι μαθήσεται, ὁ δὲ χαλεπῶς; καὶ ὁ μὲν ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολλῷ εὐρετικὸς εἶη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης μηδ' ἂ ἔμαθε σφῆζοιτο; καὶ τῷ μὲν τὰ τοῦ σώματος ἰκανῶς ὑπηρετοῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ [c] δὲ ἐναντιοῖτο; ἄρ' ἄλλα ἅττα ἐστὶν ἢ ταῦτα, οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα καὶ τὸν μὴ ὠρίζου;

Οὐδεὶς, ἦ δ' ὅς, ἄλλα φήσει.

Οἶσθά τι οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος διαφερόντως ἔχει ἢ τὸ τῶν γυναικῶν; ἢ μακρολογῶμεν τήν τε ὑφαντικὴν λέγοντες καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε καὶ ἐψημάτων θεραπείαν, ἐν οἷς δὴ τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν [d] ἐστὶ πάντων ἠττώμενον;

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν τὸ γένος τοῦ γένους. γυναῖκες μέντοι πολλὰ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλὰ· τὸ δὲ ὅλον ἔχει ὡς σὺ λέγεις.

Οὐδὲν ἄρα ἐστίν, ὦ φίλε, ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς διότι γυνή, οὐδ' ἀνδρὸς διότι ἀνήρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοις, καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ [e] φύσιν, πάντων δὲ ἀνήρ, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός.

Πάνυ γε.

Ἦ οὖν ἀνδράσι πάντα προστάξομεν, γυναικὶ δ' οὐδέν;

Καὶ πῶς;

Ἄλλ' ἔστι γὰρ οἶμαι, ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἢ δ' οὐ, καὶ μουσικὴ, ἢ δ' ἄμουσος φύσει.

Τί μὴν;

[456.a]

[Καὶ] γυμναστικὴ δ' ἄρα οὐ, οὐδὲ πολεμικὴ, ἢ δὲ ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστικὴ;

Οἶμαι ἔγωγε.

Τί δέ; φιλόσοφος τε καὶ μισόσοφος; καὶ θυμοειδής, ἢ δ' ἄθυμός ἐστι;

Καὶ ταῦτα.

Ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνή, ἢ δ' οὐ. ἢ οὐ τοιαύτην καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξάμεθα;

Τοιαύτην μὲν οὐν.

Καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς ἢ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα ἀσθενεστέρα, ἢ δὲ ἰσχυροτέρα ἐστίν.

Φαίνεται.

[b] Καὶ γυναῖκες ἄρα αἱ τοιαῦται τοῖς τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκταὶ συνοικεῖν τε καὶ συμφυλάττειν, ἐπεὶπερ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ συγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν.

Πάνυ γε.

Τὰ δ' ἐπιτηδεύματα οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδοτέα ταῖς αὐταῖς φύσεσιν;

Τὰ αὐτά.

Ἦκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ μουσικὴν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι.

Παντάπασιν μὲν οὐν.

Οὐκ ἄρα ἀδύνατά γε οὐδὲ εὐχαῖς ὅμοια ἐνομοθετοῦμεν, [c] ἐπεὶπερ κατὰ φύσιν ἐτίθεμεν τὸν νόμον· ἀλλὰ τὰ νῦν παρὰ ταῦτα γινόμενα παρὰ φύσιν μᾶλλον, ὡς ἔοικε, γίγνεται.

Ἔοικεν.

Οὐκοῦν ἢ ἐπίσκεψις ἡμῖν ἦν εἰ δυνατά γε καὶ βέλτιστα λέγομεν;

Ἦν γάρ.

Καὶ ὅτι μὲν δὴ δυνατά, διωμολόγηται;

Ναί.

Ἦτι δὲ δὴ βέλτιστα, τὸ μετὰ τοῦτο δεῖ διομολογηθῆναι;

Δῆλον.

Οὐκοῦν πρὸς γε τὸ φυλακικὴν γυναῖκα γενέσθαι, οὐκ ἄλλη μὲν ἡμῖν ἀνδρας ποιήσει παιδεία, ἄλλη δὲ γυναῖκας, ἄλλως [d] τε καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν παραλαβοῦσα;

Οὐκ ἄλλη.

Πῶς οὖν ἔχεις δόξης τοῦ τοιοῦδε πέρι;

Τίνος δῆ;

Τοῦ ὑπολαμβάνειν παρὰ σεαυτῶ τὸν μὲν ἀμείνω ἄνδρα, τὸν δὲ χείρω ἢ πάντας ὁμοίους ἡγή;

Οὐδαμῶς.

Ἐν οὖν τῇ πόλει ἣν ᾠκίζομεν, πότερον οἶει ἡμῖν ἀμείνους ἄνδρας ἐξεργάσθαι τοὺς φύλακας, τυχόντας ἥς διήλθομεν παιδείας, ἢ τοὺς σκυτοτόμους, τῇ σκυτικῇ παιδευθέντας;

Γελοῖον, ἔφη, ἐρωτᾶς.

Μανθάνω, ἔφη. τί δέ; τῶν ἄλλων πολιτῶν οὐχ οὔτοι [e] ἄριστοι;

Πολύ γε.

Τί δέ; αἱ γυναῖκες τῶν γυναικῶν οὐχ αὗται ἔσσονται βέλτισται;

Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ.

Ἔστι δέ τι πόλει ἄμεινον ἢ γυναικῆς τε καὶ ἄνδρος ὡς ἀρίστους ἐγγίγνεσθαι;

Οὐκ ἔστιν.

Τοῦτο δὲ μουσικῆ τε καὶ γυμναστικῆ παραγιγνόμεναι, ὡς [457.a] ἡμεῖς διήλθομεν, ἀπεργάζονται;

Πῶς δ' οὔ;

Οὐ μόνον ἄρα δυνατὸν ἀλλὰ καὶ ἄριστον πόλει νόμιμον ἐτίθεμεν.

Οὕτως.

Ἀποδυτέον δὴ ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξίν, ἐπεὶπερ ἀρετὴν ἀντὶ ἱματίων ἀμφιέσσονται, καὶ κοινωνητέον πολέμου τε καὶ τῆς ἄλλης φυλακῆς τῆς περὶ τὴν πόλιν, καὶ οὐκ ἄλλα πρακτέον τούτων δ' αὐτῶν τὰ ἐλαφρότερα ταῖς γυναιξίν ἢ τοῖς ἀνδράσι δοτέον διὰ τὴν τοῦ γένους ἀσθένειαν. ὁ [b] δὲ γελῶν ἀνήρ ἐπὶ γυμναῖς γυναιξί, τοῦ βελτίστου ἔνεκα γυμναζομέναις, ἀτελῆ τοῦ γελοίου σοφίας δρέπων καρπὸν, οὐδὲν οἶδεν, ὡς ἔοικεν, ἐφ' ᾧ γελᾷ οὐδ' ὅτι πράττει κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν, τὸ δὲ βλαβερόν αἰσχρόν.

Παντάπασι μὲν οὖν.

Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐν ὥσπερ κῦμα φῶμεν διαφεύγειν τοῦ γυναικείου πέρι νόμου λέγοντες, ὥστε μὴ παντάπασι κατακλυσθῆναι τιθέντας ὡς δεῖ κοινῇ πάντα ἐπιτηδεύειν τοὺς τε [c] φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς φυλακίδας, ἀλλὰ πη τὸν λόγον αὐτὸν αὐτῶ ὁμολογεῖσθαι ὡς δυνατὰ τε καὶ ὠφέλιμα λέγει;

Καὶ μάλα, ἔφη, οὐ σμικρὸν κῦμα διαφεύγεις.

Φήσεις γε, ἦν δ' ἐγώ, οὐ μέγα αὐτὸ εἶναι, ὅταν τὸ μετὰ τοῦτο ἴδης.

Λέγε δῆ, ἴδω, ἔφη.

Τούτῳ, ἦν δ' ἐγώ, ἔπεται νόμος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἐγῶμαι, ὅδε.

Τίς;

Τὰς γυναῖκας ταύτας τῶν ἀνδρῶν τούτων πάντων πάσας

[d]εῖναι κοινὰς, ἰδίᾳ δὲ μηδενὶ μηδεμίαν συνοικεῖν· καὶ τοὺς παῖδας αὖ κοινούς, καὶ μήτε γονεὰ ἔκγονον εἶδέναι τὸν αὐτοῦ μήτε παῖδα γονεὰ.

Πολύ, ἔφη, τοῦτο ἐκείνου μείζον πρὸς ἀπιστίαν καὶ τοῦ δυνατοῦ πέρι καὶ τοῦ ὠφελίμου.

Οὐκ οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, περὶ γε τοῦ ὠφελίμου ἀμφισβητεῖσθαι ἄν, ὡς οὐ μέγιστον ἀγαθὸν κοινὰς μὲν τὰς γυναῖκας εἶναι, κοινούς δὲ τοὺς παῖδας, εἴπερ οἶόν τε· ἀλλ' οἶμαι περὶ τοῦ εἰ δυνατὸν ἢ μὴ πλείστην ἂν ἀμφισβήτησιν γενέσθαι.

[e]Περὶ ἀμφοτέρων, ἦ δ' ὅς, εὖ μάλ' ἂν ἀμφισβητηθεῖη.

Λέγεις, ἦν δ' ἐγώ, λόγων σύστασιν· ἐγὼ δ' ὄμην ἔκ γε τοῦ ἑτέρου ἀποδράσεσθαι, εἴ σοι δόξειεν ὠφέλιμον εἶναι, λοιπὸν δὲ δή μοι ἔσεσθαι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή.

Ἄλλ' οὐκ ἔλαθες, ἦ δ' ὅς, ἀποδιδράσκων, ἀλλ' ἀμφοτέρων πέρι δίδου λόγον.

Ἐφεκτέον, ἦν δ' ἐγώ, δίκην. τοσόνδε μέντοι χάρισαί [458.a] μοι ἕασόν με ἐορτάσαι, ὥσπερ οἱ ἄργοι τὴν διάνοιαν εἰώθασιν ἐστιᾶσθαι ὑφ' ἑαυτῶν, ὅταν μόνοι πορεύονται. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοί που, πρὶν ἐξευρεῖν τίνα τρόπον ἔσται τι ὧν ἐπιθυμοῦσι, τοῦτο παρέντες, ἵνα μὴ κάμνωσι βουλευόμενοι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή, θέντες ὡς ὑπάρχον εἶναι ὃ βούλονται, ἤδη τὰ λοιπὰ διατάττουσιν καὶ χαίρουσιν διεξιόντες οἷα δράσουσι γενομένου, ἄργον καὶ ἄλλως ψυχὴν ἔτι [b] ἀργότεραν ποιοῦντες. ἤδη οὖν καὶ αὐτὸς μαλθακίζομαι, καὶ ἐκεῖνα μὲν ἐπιθυμῶ ἀναβαλέσθαι καὶ ὕστερον ἐπισκέψασθαι, ἦ δυνατὰ, νῦν δὲ ὡς δυνατῶν ὄντων θεῖς σκέπομαι, ἄν μοι παριῆς, πῶς διατάξουσιν αὐτὰ οἱ ἄρχοντες γιγνόμενα, καὶ ὅτι πάντων συμφορώτατ' ἂν εἴη πραχθέντα τῇ τε πόλει καὶ τοῖς φύλαξιν. ταῦτα πειράσομαί σοι πρότερα συνδιασκοπεῖσθαι, ὕστερα δ' ἐκεῖνα, εἴπερ παριεῖς.

Ἀλλὰ παρήμι, ἔφη, καὶ σκόπει.

Οἶμαι τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ ἔσονται οἱ ἄρχοντες ἄξιοι [c] τούτου τοῦ ὀνόματος, οἱ τε τούτοις ἐπίκουροι κατὰ ταῦτά, τοὺς μὲν ἐθελήσειν ποιεῖν τὰ ἐπιταπτόμενα, τοὺς δὲ ἐπιτάξειν, τὰ μὲν αὐτοὺς πειθομένους τοῖς νόμοις, τὰ δὲ καὶ μιμουμένους, ὅσα ἂν ἐκεῖνοις ἐπιτρέψωμεν.

Εἰκός, ἔφη.

Σὺ μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὁ νομοθέτης αὐτοῖς, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας ἐξέλεξας, οὕτω καὶ τὰς γυναῖκας ἐκλέξας παραδώσεις καθ' ὅσον οἶόν τε ὁμοφυεῖς· οἱ δέ, ἅτε οἰκίας τε καὶ συσσίτια κοινὰ ἔχοντες, ἰδίᾳ δὲ οὐδενὸς οὐδὲν τοιοῦτον κεκτημένου, [d] ὁμοῦ δὴ ἔσονται, ὁμοῦ δὲ ἀναμειγμένων καὶ ἐν γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ τροφῇ ὑπ' ἀνάγκης οἶμαι τῆς ἐμφύτου ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μεῖξιν. ἢ οὐκ ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν;

Οὐ γεωμετρικαῖς γε, ἦ δ' ὅς, ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις, αἱ κινδυνεύουσιν ἐκείνων δριμύτεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν τε καὶ ἔλκειν τὸν πολὺν λεών.

Καὶ μάλα, εἶπον. ἀλλὰ μετὰ δὴ ταῦτα, ὃ Γλαύκων, ἀτάκτως μὲν μείγνυσθαι ἀλλήλοις ἢ ἄλλο ὅτιοῦν ποιεῖν οὔτε [e] ὄσιον ἐν εὐδαιμόνων πόλει οὔτ' ἕασουσιν οἱ ἄρχοντες.

Οὐ γὰρ δίκαιον, ἔφη.

Δῆλον δὴ ὅτι γάμους τὸ μετὰ τοῦτο ποιήσομεν ἱεροὺς εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα· εἶεν δ' ἂν ἱεροὶ οἱ ὠφελιμώτατοι.

Παντάπασιν μὲν οὖν.

[459.a]

Πῶς οὖν δὴ ὠφελιμώτατοι ἔσονται; τότε μοι λέγε, ὃ Γλαύκων· ὁρῶ γὰρ σου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ

κύνας θηρευτικούς καὶ τῶν γενναίων ὀρνίθων μάλα συχνούς· ἄρ' οὖν, ὃ πρὸς Διός, προσέσχηκός τι τοῖς τούτων γάμοις τε καὶ παιδοποιία;

Τὸ ποῖον; ἔφη.

Πρῶτον μὲν αὐτῶν τούτων, καίπερ ὄντων γενναίων, ἄρ' οὐκ εἰσὶ τινες καὶ γίνονται ἄριστοι;

Εἰσίν.

Πότερον οὖν ἐξ ἀπάντων ὁμοίως γεννᾶς, ἢ προθυμῇ ὅτι μάλιστα ἐκ τῶν ἀρίστων;

Ἐκ τῶν ἀρίστων.

[b] Τί δ'; ἐκ τῶν νεωτάτων ἢ ἐκ τῶν γεραιτάτων ἢ ἐξ ἀκμαζόντων ὅτι μάλιστα;

Ἐξ ἀκμαζόντων.

Καὶ ἂν μὴ οὕτω γεννᾶται, πολὺ σοὶ ἡγή χειρόν ἔσσεσθαι τό τε τῶν ὀρνίθων καὶ τὸ τῶν κυνῶν γένος;

Ἐγωγ', ἔφη.

Τί δὲ ἵππων οἶει, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τῶν ἄλλων ζώων; ἢ ἄλλη πη ἔχειν;

Ἄτοπον μεντᾶν, ἦ δ' ὅς, εἴη.

Βαβαῖ, ἦν δ' ἐγώ, ὃ φίλε ἑταῖρε, ὡς ἄρα σφόδρα ἡμῖν δεῖ ἄκρων εἶναι τῶν ἀρχόντων, εἵπερ καὶ περὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὡσαύτως ἔχει.

[c] Ἀλλὰ μὲν δὴ ἔχει, ἔφη· ἀλλὰ τί δὴ;

Ὅτι ἀνάγκη αὐτοῖς, ἦν δ' ἐγώ, φαρμάκοις πολλοῖς χρῆσθαι. ἰατρὸν δέ που μὴ δεομένοις μὲν σώμασι φαρμάκων, ἀλλὰ διαίτη ἐθελόντων ὑπακούειν, καὶ φαυλότερον ἐξαρκεῖν ἡγούμεθα εἶναι· ὅταν δὲ δὴ καὶ φαρμακεύειν δέη, ἴσμεν ὅτι ἀνδρειότερου δεῖ τοῦ ἰατροῦ.

Ἀληθῆ· ἀλλὰ πρὸς τί λέγεις;

Πρὸς τόδε, ἦν δ' ἐγώ· συχνῶ τῷ ψεύδει καὶ τῇ ἀπάτῃ κινδυνεύει ἡμῖν δεήσειν χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας ἐπ' ὠφελία [d] τῶν ἀρχομένων. ἔφαμεν δέ που ἐν φαρμάκου εἶδει πάντα τὰ τοιαῦτα χρήσιμα εἶναι.

Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη.

Ἐν τοῖς γάμοις τοίνυν καὶ παιδοποιίαις ἔοικε τὸ ὀρθὸν τοῦτο γίνεσθαι οὐκ ἐλάχιστον.

Πῶς δὴ;

Δεῖ μὲν, εἶπον, ἐκ τῶν ὁμολογημένων τοὺς ἀρίστους ταῖς ἀρίσταις συγγίνεσθαι ὡς πλειστάκις, τοὺς δὲ φαυλοτάτους ταῖς φαυλοτάταις τούναντίον, καὶ τῶν μὲν τὰ ἔκγονα τρέφειν, [e] τῶν δὲ μή, εἰ μέλλει τὸ ποίμνιον ὅτι ἀκρότατον εἶναι, καὶ ταῦτα πάντα γιγνόμενα λανθάνειν πλὴν αὐτοῦς τοὺς ἄρχοντας, εἰ αὖ ἢ ἀγέλη τῶν φυλάκων ὅτι μάλιστα ἀστασίαστος ἔσται.

Ὅρθότατα, ἔφη.

Οὐκοῦν δὴ ἑορταί τινες νομοθετηταί ἐν αἷς συνάξομεν τάς τε νύμφας καὶ τοὺς νυμφίους καὶ θυσίαι, καὶ ὕμνοι [460.a] ποιητέοι τοῖς ἡμετέροις ποιηταῖς πρόποντες τοῖς γιγνομένοις γάμοις· τὸ δὲ πλῆθος τῶν γάμων ἐπὶ τοῖς ἄρχουσι ποιήσομεν, ἵν' ὡς μάλιστα διασώζωσι τὸν αὐτὸν

ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, πρὸς πολέμους τε καὶ νόσους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀποσκοποῦντες, καὶ μῆτε μεγάλη ἡμῖν ἢ πόλις κατὰ τὸ δυνατὸν μῆτε σμικρὰ γίγνηται.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Κληροὶ δὴ τινες οἶμαι ποιητέοι κομποί, ὥστε τὸν φαῦλον ἐκεῖνον αἰτιᾶσθαι ἐφ' ἐκάστης συνέροξενος τύχην ἀλλὰ μὴ τοὺς ἄρχοντας.

Καὶ μάλα, ἔφη.

[b] Καὶ τοῖς ἀγαθοῖς γέ που τῶν νέων ἐν πολέμῳ ἢ ἄλλοθί που γέρα δοτέον καὶ ἄθλα ἄλλα τε καὶ ἀφθονεστέρα ἢ ἐξουσία τῆς τῶν γυναικῶν συγκοιμήσεως, ἵνα καὶ ἅμα μετὰ προφάσεως ὡς πλείστοι τῶν παίδων ἐκ τῶν τοιούτων σπεύρωνται.

Ὅρθῶς.

Οὐκοῦν καὶ τὰ ἀεὶ γιγνόμενα ἔκγονα παραλαμβάνουσαι αἰ ἐπὶ τούτων ἐφεστηκυῖαι ἀρχαὶ εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν εἴτε ἀμφοτέρω – κοιναὶ μὲν γὰρ που καὶ ἀρχαὶ γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν –

Ναί.

[c] Τὰ μὲν δὴ τῶν ἀγαθῶν, δοκῶ, λαβοῦσαι εἰς τὸν σηκὸν οἴσουσιν παρά τινος τροφοῦς χωρὶς οἰκούσας ἐν τινι μέρει τῆς πόλεως τὰ δὲ τῶν χειρόνων, καὶ ἐάν τι τῶν ἐτέρων ἀνάπηρον γίγνηται, ἐν ἀπορῶρήτῳ τε καὶ ἀδήλω κατακρύψουσιν ὡς πρέπει.

Εἶπερ μέλλει, ἔφη, καθαρὸν τὸ γένος τῶν φυλάκων ἔσεσθαι.

Οὐκοῦν καὶ τροφῆς οὗτοι ἐπιμελήσονται τάς τε μητέρας ἐπὶ τὸν σηκὸν ἄγοντες ὅταν σπαργῶσι, πᾶσαν μηχανὴν [d] μηχανώμενοι ὅπως μηδεμία τὸ αὐτῆς αἰσθήσεται, καὶ ἄλλας γάλα ἐχούσας ἐκπορίζοντες, ἐὰν μὴ αὐταὶ ἱκαναὶ ᾧσι, καὶ αὐτῶν τούτων ἐπιμελήσονται ὅπως μέτριον χρόνον θηλάσονται, ἀγρυπνίας δὲ καὶ τὸν ἄλλον πόνον τίθῃς τε καὶ τροφοῖς παραδώσουσιν;

Πολλὴν ὀραστώνην, ἔφη, λέγεις τῆς παιδοποιίας ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξίν.

Πρέπει γάρ, ἦν δ' ἐγώ. τὸ δ' ἐφεξῆς διέλθωμεν ὃ προυθέμεθα. ἔφαμεν γὰρ δὴ ἐξ ἀκμαζόντων δεῖν τὰ ἔκγονα γίγνεσθαι.

Ἀληθῆ.

[e] Ἄρ' οὖν σοὶ συνδοκεῖ μέτριος χρόνος ἀκμῆς τὰ εἴκοσι ἔτη γυναικί, ἀνδρὶ δὲ τὰ τριάκοντα;

Τὰ ποῖα αὐτῶν; ἔφη.

Γυναικὶ μὲν, ἦν δ' ἐγώ, ἀρξαμένη ἀπὸ εἰκοσιετίδος μέχρι τετραρακονταετίδος τίκτειν τῇ πόλει ἀνδρὶ δέ, ἐπειδὰν τὴν ὀξυτάτην δρόμου ἀκμὴν παρῆ, τὸ ἀπὸ τούτου γεννᾶν τῇ πόλει μέχρι πεντεκαιπεντηκονταέτους.

[461.a]

Ἀμφοτέρων γοῦν, ἔφη, αὕτη ἀκμὴ σώματός τε καὶ φρονήσεως.

Οὐκοῦν ἐάντε πρεσβύτερος τούτων ἐάντε νεώτερος τῶν

εἰς τὸ κοινὸν γεννήσεων ἄψηται, οὔτε ὄσιον οὔτε δίκαιον φήσομεν τὸ ἀμάρτημα, ὡς παῖδα φυτεύοντος τῇ πόλει, ὅς, ἂν λάθῃ, γεννήσεται οὐχ ὑπὸ θυσιῶν οὐδ' ὑπὸ εὐχῶν φύς, ἅς ἐφ' ἐκάστοις τοῖς γάμοις εὕξονται καὶ ἰέρεια καὶ ἰερεῖς καὶ σύμπασα ἢ πόλις ἐξ ἀγαθῶν

ἀμείνους καὶ ἐξ ὠφελίμων [b] ὠφελιμωτέρους ἀεὶ τοὺς ἐκγόνους γίγνεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ σκότου μετὰ δεινῆς ἀκρατείας γεγονώς.

Ὅρθως, ἔφη.

Ὁ αὐτὸς δέ γ', εἶπον, νόμος, ἐάν τις τῶν ἔτι γεννώντων μὴ συνέρξαντος ἄρχοντος ἄπτηται τῶν ἐν ἡλικίᾳ γυναικῶν νόθον γὰρ καὶ ἀνέγγυον καὶ ἀνίερον φήσομεν αὐτὸν παῖδα τῆ πόλει καθιστάναι.

Ὅρθότατα, ἔφη.

Ὅταν δὲ δὴ οἶμαι αἶ τε γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ γεννᾶν ἐκβῶσι τὴν ἡλικίαν, ἀφήσομέν που ἐλευθέρους αὐτοὺς συγγίγνεσθαι [c] ᾧ ἂν ἐθέλωσι, πλὴν θυγατρὶ καὶ μητρὶ καὶ ταῖς τῶν θυγατέρων παισὶ καὶ ταῖς ἄνω μητρος, καὶ γυναῖκας αὖ πλὴν ὑεὶ καὶ πατρὶ καὶ τοῖς τούτων εἰς τὸ κάτω καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω, καὶ ταῦτά γ' ἦδη πάντα διακελευσάμενοι προθυμεῖσθαι μάλιστα μὲν μηδ' εἰς φῶς ἐκφέρειν κύημα μηδέ γ' ἔν, ἐὰν γένηται, ἐὰν δέ τι βιάσῃται, οὕτω τιθέναι, ὡς οὐκ οὔσης τροφῆς τῷ τοιούτῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν γ', ἔφη, μετρίως λέγεται πατέρας δὲ καὶ [d] θυγατέρας καὶ ἃ νυνδὴ ἔλεγεσ πῶς διαγνώσσονται ἀλλήλων;

Οὐδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ἀφ' ἧς ἂν ἡμέρας τις αὐτῶν νυμφίος γένηται, μετ' ἐκείνην δεκάτῳ μηνὶ καὶ ἐβδόμῳ δὴ ἃ ἂν γένηται ἔκγονα, ταῦτα πάντα προσερεῖ τὰ μὲν ἄρῶνα ὑεῖς, τὰ δὲ θήλεα θυγατέρας, καὶ ἐκεῖνα ἐκεῖνον πατέρα, καὶ οὕτω δὴ τὰ τούτων ἔκγονα παίδων παῖδας, καὶ ἐκεῖν' αὖ ἐκεῖνους πάππους τε καὶ τηθᾶς, τὰ δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγονότα, ἐν ᾧ αἱ μητέρες καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐγέννων, [e] ἀδελφᾶς τε καὶ ἀδελφούς, ὥστε, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, ἀλλήλων μὴ ἄπτεσθαι. ἀδελφοὺς δὲ καὶ ἀδελφᾶς δώσει ὁ νόμος συνοικεῖν, ἐὰν ὁ κληρὸς ταύτη συμπίπτη καὶ ἡ Πυθία προσαναιρεῖ.

Ὅρθότατα, ἦ δ' ὅς.

Ἡ μὲν δὴ κοινωνία, ᾧ Γλαύκων, αὕτη τε καὶ τοιαύτη γυναικῶν τε καὶ παίδων τοῖς φύλαξί σοι τῆς πόλεως· ὡς δὲ ἐπομένη τε τῆ ἄλλῃ πολιτεία καὶ μακρῶ βελτίστη, δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο βεβαιώσασθαι παρὰ τοῦ λόγου. ἦ πῶς ποιῶμεν;

[462.a]

Οὕτω νῆ Δία, ἦ δ' ὅς.

Ἄρ' οὖν οὐχ ἦδε ἀρχὴ τῆς ὁμολογίας, ἐρέσθαι ἡμᾶς αὐτοὺς τί ποτε τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἔχομεν εἰπεῖν εἰς πόλεως κατασκευήν, οὗ δεῖ στοχαζόμενον τὸν νομοθέτην τιθέναι τοὺς νόμους, καὶ τί μέγιστον κακόν, εἴτα ἐπισκέψασθαι ἄρα ἃ νυνδὴ διήλθομεν εἰς μὲν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἴχνος ἡμῖν ἀρμόττει, τῷ δὲ τοῦ κακοῦ ἀναρμοστεῖ;

Πάντων μάλιστα, ἔφη.

Ἔχομεν οὖν τι μείζον κακὸν πόλει ἢ ἐκεῖνο ὃ ἂν αὐτὴν [b] διασπᾶ καὶ ποιῇ πολλὰς ἀντὶ μιᾶς; ἢ μείζον ἀγαθὸν τοῦ ὃ ἂν συνδῆ τε καὶ ποιῇ μίαν;

Οὐκ ἔχομεν.

Οὐκοῦν ἢ μὲν ἡδονῆς τε καὶ λύπης κοινωνία συνδεῖ, ὅταν ὅτι μάλιστα πάντες οἱ πολῖται τῶν αὐτῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων παραπλησίως χαίρωσι καὶ λυπῶνται;

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Ἡ δέ γε τῶν τοιούτων ιδίωσις διαλύει, ὅταν οἱ μὲν περιαλγεῖς, οἱ δὲ περιχαρεῖς γίνωνται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς [c] παθήμασι τῆς πόλεώς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει;

Τί δ' οὖ;

Ἄρ' οὖν ἐκ τοῦδε τὸ τοιόνδε γίγνεται, ὅταν μὴ ἅμα φθέγγωνται ἐν τῇ πόλει τὰ τοιάδε ῥήματα, τό τε ἐμόν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν; καὶ περὶ τοῦ ἀλλοτρίου κατὰ ταῦτά;

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Ἐν ἧτινι δὴ πόλει πλεῖστοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ ταῦτά τοῦτο λέγουσι τὸ ἐμόν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν, αὕτη ἄριστα διοικεῖται;

Πολύ γε.

Καὶ ἦτις δὴ ἐγγύτατα ἐνὸς ἀνθρώπου ἔχει; οἷον ὅταν πού ἡμῶν δάκτυλός του πληγῆ, πᾶσα ἡ κοινωμία ἢ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν τεταμένη εἰς μίαν σύνταξιν τὴν τοῦ ἄρχοντος [d] ἐν αὐτῇ ἦσθετό τε καὶ πᾶσα ἅμα συνήλησεν μέρους πονήσαντος ὅλη, καὶ οὕτω δὴ λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν δάκτυλον ἀλγεῖ· καὶ περὶ ἄλλου ὁ τοιοῦτον τῶν τοῦ ἀνθρώπου ὁ αὐτὸς λόγος, περὶ τε λύπης πονοῦντος μέρους καὶ περὶ ἡδονῆς ῥαίζοντος;

Ὁ αὐτὸς γάρ, ἔφη· καὶ τοῦτο δ' ἐρωτᾶς, τοῦ τοιοῦτου ἐγγύτατα ἢ ἄριστα πολιτευομένη πόλις οἰκεῖ.

Ἐνὸς δὴ οἶμαι πάσχοντος τῶν πολιτῶν ὅτιοῦν ἢ ἀγαθὸν [e] ἢ κακὸν ἢ τοιαύτη πόλις μάλιστά τε φήσει ἑαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ἢ συνησθήσεται ἅπασα ἢ συλλυπήσεται.

Ἀνάγκη, ἔφη, τὴν γε εὖνομον.

Ὄρα ἂν εἴη, ἦν δ' ἐγώ, ἐπανιέναι ἡμῖν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ τὰ τοῦ λόγου ὁμολογήματα σκοπεῖν ἐν αὐτῇ, εἰ αὐτὴ μάλιστ' ἔχει εἴτε καὶ ἄλλη τις μᾶλλον.

Οὐκοῦν χρή, ἔφη.

[463.a]

Τί οὖν; ἔστι μὲν πού καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἄρχοντές τε καὶ δῆμος, ἔστι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ;

Ἔστι.

Πολίτας μὲν δὴ πάντες οὗτοι ἀλλήλους προσεροῦσι;

Πῶς δ' οὖ;

Ἀλλὰ πρὸς τῷ πολίτας τί ὁ ἐν ταῖς ἄλλαις δῆμος τοὺς ἄρχοντας προσαγορεύει;

Ἐν μὲν ταῖς πολλαῖς δεσπότας, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατουμέναις αὐτὸ τοῦνομα τοῦτο, ἄρχοντας.

Τί δ' ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δῆμος; πρὸς τῷ πολίτας τί τοὺς ἄρχοντάς φησιν εἶναι;

[b] Σωτήρας τε καὶ ἐπικούρους, ἔφη.

Τί δ' οὗτοι τὸν δῆμον;

Μισθοδότας τε καὶ τροφείας.

Οἱ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἄρχοντες τοὺς δήμους;

Δούλους, ἔφη.

Τί δ' οἱ ἄρχοντες ἀλλήλους;

Συνάρχοντας, ἔφη.

Τί δ' οἱ ἡμέτεροι;

Συμφύλακας.

Ἔχεις οὖν εἰπεῖν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, εἴ τίς τινα ἔχει προσειπεῖν τῶν συναρχόντων τὸν μὲν ὡς οἰκεῖον, τὸν δ' ὡς ἀλλότριον;

Καὶ πολλοὺς γε.

Οὐκοῦν τὸν μὲν οἰκεῖον ὡς ἑαυτοῦ νομίζει τε καὶ λέγει, [c] τὸν δ' ἀλλότριον ὡς οὐχ ἑαυτοῦ;

Οὕτω.

Τί δὲ οἱ παρὰ σοὶ φύλακες; ἔσθ' ὅστις αὐτῶν ἔχοι ἂν τῶν συμφυλάκων νομίσαι τινα ἢ προσειπεῖν ὡς ἀλλότριον;

Οὐδαμῶς, ἔφη· παντὶ γὰρ ᾧ ἂν ἐντυγχάνῃ, ἢ ὡς ἀδελφῷ ἢ ὡς ἀδελφῇ ἢ ὡς πατρὶ ἢ ὡς μητρὶ ἢ ὑεῖ ἢ θυγατρὶ ἢ τούτων ἐκγόνοις ἢ προγόνοις νομιεῖ ἐντυγχάνειν.

Κάλλιστα, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ἀλλ' ἔτι καὶ τόδε εἰπέ· πότερον αὐτοῖς τὰ ὀνόματα μόνον οἰκεῖα νομοθετήσεις, ἢ [d] καὶ τὰς πράξεις πάσας κατὰ τὰ ὀνόματα πράττειν, περὶ τε τοὺς πατέρας, ὅσα νόμος περὶ πατέρας αἰδοῦς τε πέρι καὶ κηδεμονίας καὶ τοῦ ὑπήκοον δεῖν εἶναι τῶν γονέων, ἢ μήτε πρὸς θεῶν μήτε πρὸς ἀνθρώπων αὐτῷ ἄμεινον ἔσεσθαι, ὡς οὔτε ὅσια οὔτε δίκαια πράττοντος ἂν, εἰ ἄλλα πράττοι ἢ ταῦτα; αὐταῖ σοὶ ἢ ἄλλαι φῆμαι ἐξ ἀπάντων τῶν πολιτῶν ὑμνήσουσιν εὐθὺς περὶ τὰ τῶν παιδῶν ᾧτα καὶ περὶ πατέρων, οὓς ἂν αὐτοῖς τις ἀποφήνῃ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν;

[e] Αὐταῖ, ἔφη· γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἰ ἄνευ ἔργων οἰκεῖα ὀνόματα διὰ τῶν στομάτων μόνον φθέγγοντο.

Πασῶν ἄρα πόλεων μάλιστα ἐν αὐτῇ συμφωνήσουσιν ἐνός τινος ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττοντος ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν τὸ ῥῆμα, τὸ ὅτι τὸ ἐμὸν εὖ πράττει ἢ ὅτι τὸ ἐμὸν κακῶς.

Ἀληθέστατα αὖ, ἢ δ' ὅς.

[464.a]

Οὐκοῦν μετὰ τούτου τοῦ δόγματός τε καὶ ῥήματος ἔφαμεν συνακολουθεῖν τάς τε ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας κοινῇ;

Καὶ ὀρθῶς γε ἔφαμεν.

Οὐκοῦν μάλιστα τοῦ αὐτοῦ κοινωνήσουσιν ἡμῖν οἱ πολῖται, ὃ δὴ ἐμὸν ὀνομάσουσιν; τούτου δὲ κοινωνοῦντες οὕτω δὴ λύπης τε καὶ ἡδονῆς μάλιστα κοινωνίαν ἔξουσιν;

Πολύ γε.

Ἄρ' οὖν τούτων αἰτία πρὸς τῇ ἄλλῃ καταστάσει ἢ τῶν γυναικῶν τε καὶ παιδῶν κοινωνία τοῖς φύλαξιν;

Πολὺ μὲν οὖν μάλιστα, ἔφη.

[b] Ἀλλὰ μὴν μέγιστόν γε πόλει αὐτὸ ὁμολογήσαμεν ἀγαθόν, ἀπεικάζοντες εὖ οἰκουμένην πόλιν σώματι πρὸς μέρος αὐτοῦ λύπης τε πέρι καὶ ἡδονῆς ὡς ἔχει.

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, ὁμολογήσαμεν.

Τοῦ μεγίστου ἄρα ἀγαθοῦ τῆ πόλει αἰτία ἡμῖν πέφανται ἡ κοινωνία τοῖς ἐπικούροις τῶν τε παίδων καὶ τῶν γυναικῶν.

Καὶ μάλ', ἔφη.

Καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς πρόσθεν γε ὁμολογοῦμεν ἔφαμεν γάρ που οὔτε οἰκίας τούτοις ἰδίας δεῖν εἶναι οὔτε γῆν οὔτε [c]τι κτήμα, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἄλλων τροφήν λαμβάνοντας, μισθὸν τῆς φυλακῆς, κοινῇ πάντας ἀναλίσκειν, εἰ μέλλοιεν ὄντως φύλακες εἶναι.

Ὅρθως, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐχ, ὅπερ λέγω, τά τε πρόσθεν εἰρημένα καὶ τὰ νῦν λεγόμενα ἔτι μᾶλλον ἀπεργάζεται αὐτοὺς ἀληθινούς φύλακας, καὶ ποιεῖ μὴ διασπᾶν τὴν πόλιν τὸ ἐμὸν ὀνομάζοντας μὴ τὸ αὐτὸ ἀλλ' ἄλλον ἄλλο, τὸν μὲν εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἔλκοντα ὅτι ἂν δύνηται χωρὶς τῶν ἄλλων κτήσασθαι, [d] τὸν δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἑτέραν οὔσαν, καὶ γυναῖκά τε καὶ παῖδας ἑτέρους, ἠδονάς τε καὶ ἀλγηδόνας ἐμποιοῦντας ἰδίων ὄντων ἰδίας, ἀλλ' ἐνὶ δόγματι τοῦ οἰκείου πέρι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τείνοντας πάντας εἰς τὸ δυνατὸν ὁμοπαθεῖς λύπης τε καὶ ἠδονῆς εἶναι;

Κομιδῆ μὲν οὖν, ἔφη.

Τί δέ; δίκαι τε καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους οὐκ οἰχῆσεται ἐξ αὐτῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν διὰ τὸ μηδὲν ἴδιον ἐκτῆσθαι πλὴν τὸ σῶμα, τὰ δ' ἄλλα κοινά; ὅθεν δὴ ὑπάρχει [e] τούτοις ἀστασιάστοις εἶναι, ὅσα γε διὰ χρημάτων ἢ παίδων καὶ συγγενῶν κτήσιν ἄνθρωποι στασιάζουσιν;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ἀπηλλάχθαι.

Καὶ μὴν οὐδὲ βιαίων γε οὐδ' αἰκίας δίκαι δικαίως ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖς ἤλιξι μὲν γὰρ ἠλικας ἀμύνεσθαι καλὸν καὶ δίκαιόν που φήσομεν, ἀνάγκην σωμάτων ἐπιμελεία τιθέντες.

Ὅρθως, ἔφη.

[465.a]

Καὶ γὰρ τόδε ὀρθὸν ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, οὗτος ὁ νόμος εἴ ποὺ τίς τῷ θυμοῖτο, ἐν τῷ τοιοῦτῳ πληρῶν τὸν θυμὸν ἦττον ἐπὶ μείζους ἂν ἴοι στάσεις.

Πάνυ μὲν οὖν.

Πρεσβυτέρῳ μὴν νεωτέρων πάντων ἄρχειν τε καὶ κολάζειν προστετάξεται.

Δῆλον.

Καὶ μὴν ὅτι γε νεώτερος πρεσβύτερον, ἂν μὴ ἄρχοντες προστάττωσιν, οὔτε ἄλλο βιάζεσθαι ἐπιχειρήσει ποτὲ οὔτε τύπτειν, ὡς τὸ εἰκός. οἶμαι δ' οὐδὲ ἄλλως ἀτιμάσει· ἱκανῶ γὰρ τῷ φύλακε κωλύοντε, δέος τε καὶ αἰδώς, αἰδῶς μὲν ὡς [h] γονέων μὴ ἄπτεσθαι εἴργουσα, δέος δὲ τὸ τῷ πάσχοντι τοὺς ἄλλους βοηθεῖν, τοὺς μὲν ὡς υἱεῖς, τοὺς δὲ ὡς ἀδελφούς, τοὺς δὲ ὡς πατέρας.

Συμβαίνει γὰρ οὕτως, ἔφη.

Πανταχῆ δὴ ἐκ τῶν νόμων εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἄξουσιν;

Πολλὴν γε.

Τούτων μὴν ἐν ἑαυτοῖς μὴ στασιαζόντων οὐδὲν δεινὸν μὴ ποτε ἢ ἄλλη πόλις πρὸς τούτους ἢ πρὸς ἀλλήλους διχοστατήση.

Οὐ γὰρ οὖν.

Τὰ γε μὴν σμικρότατα τῶν κακῶν δι' ἀπρέπειαν ὀκνῶ

[c]καὶ λέγειν, ὧν ἀπηλλαγμένοι ἂν εἶεν, κολακείας τε πλουσίων πένητες ἀπορίας τε καὶ ἀλγηδόνας ὅσας ἐν παιδοτροφία καὶ χρηματισμοῖς διὰ τροφὴν οἰκετῶν ἀναγκαίαν ἴσχουσι, τὰ μὲν δανειζόμενοι, τὰ δ' ἐξαρονούμενοι, τὰ δὲ πάντως πορισάμενοι θέμενοι παρὰ γυναικῆς τε καὶ οἰκέτας, ταμιεύειν παραδόντες, ὅσα τε, ὧ φίλε, περὶ αὐτὰ καὶ οἷα πάσχουσι, δηλὰ τε δὴ καὶ ἀγεννῆ καὶ οὐκ ἄξια λέγειν.

[d] Δῆλα γάρ, ἔφη, καὶ τυφλῶ.

Πάντων τε δὴ τούτων ἀπαλλάξονται, ζήσουσί τε τοῦ μακαριστοῦ βίου ὃν οἱ ὀλυμπιονῆται ζῶσι μακαριώτερον.

Πῆ;

Διὰ σμικρόν που μέρος εὐδαιμονίζονται ἐκεῖνοι ὧν τούτοις ὑπάρχει. ἢ τε γὰρ τῶνδε νίκη καλλίων, ἢ τ' ἐκ τοῦ δημοσίου τροφὴ τελεωτέρα. νίκην τε γὰρ νικῶσι συμπάσης τῆς πόλεως σωτηρίαν, τροφὴ τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσων βίος δεῖται αὐτοί τε καὶ παῖδες ἀναδοῦνται, καὶ γέρα δέχονται [e]παρὰ τῆς αὐτῶν πόλεως ζῶντές τε καὶ τελευτήσαντες ταφῆς ἀξίας μετέχουσιν.

Καὶ μάλα, ἔφη, καλά.

Μέμνησαι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἐν τοῖς πρόσθεν οὐκ οἶδα ὅτου λόγος ἡμῖν ἐπέπληξεν ὅτι τοὺς φύλακας οὐκ εὐδαίμονας ποιοῖμεν, [466.a] οἷς ἐξὸν πάντα ἔχειν τὰ τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἔχοιεν; ἡμεῖς δὲ που εἶπομεν ὅτι τοῦτο μὲν, εἴ που παραπίπτοι, εἰς αὐθις σκεψοίμεθα, νῦν δὲ τοὺς μὲν φύλακας φύλακας ποιοῖμεν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οἰοί τ' εἶμεν εὐδαιμονεστάτην, ἀλλ' οὐκ εἰς ἓν ἔθνος ἀποβλέποντες ἐν αὐτῇ τοῦτο εὐδαίμον πλάττομεν;

Μέμνημαι, ἔφη.

Τί οὖν; νῦν ἡμῖν ὁ τῶν ἐπικούρων βίος, εἶπερ τοῦ γε τῶν ὀλυμπιονικῶν πολὺ τε καλλίων καὶ ἀμείνων φαίνεται, [b]μή πη κατὰ τὸν τῶν σκυτοτόμων φαίνεται βίον ἢ τινῶν ἄλλων δημιουργῶν ἢ τὸν τῶν γεωργῶν;

Οὐ μοι δοκεῖ, ἔφη.

Ἀλλὰ μέντοι, ὅ γε καὶ ἐκεῖ ἔλεγον, δίκαιον καὶ ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὅτι εἰ οὕτως ὁ φύλαξ ἐπιχειρήσει εὐδαίμων γίνεσθαι, ὥστε μηδὲ φύλαξ εἶναι, μηδ' ἀρκέσει αὐτῷ βίος οὕτω μέτριος καὶ βέβαιος καὶ ὡς ἡμεῖς φάμεν ἄριστος, ἀλλ' ἀνόητός τε καὶ μειρακιώδης δόξα ἐμπεσοῦσα εὐδαιμονίας περὶ ὀρμήσει [c]αὐτὸν διὰ δύνάμιν ἐπὶ τὸ ἅπαντα τὰ ἐν τῇ πόλει οἰκειοῦσθαι, γινώσεται τὸν Ἡσίοδον ὅτι τῷ ὄντι ἦν σοφὸς λέγων πλέον εἶναί πως ἡμισυ παντός.

Ἐμοὶ μὲν, ἔφη, συμβούλῳ χρώμενος μενεῖ ἐπὶ τούτῳ τῷ βίῳ.

Συγχωρεῖς ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὴν τῶν γυναικῶν κοινωνίαν τοῖς ἀνδράσιν, ἦν διεληλύθαμεν, παιδείας τε πέρι καὶ παιδῶν καὶ φυλακῆς τῶν ἄλλων πολιτῶν, κατὰ τε πόλιν μενούσας εἰς πόλεμόν τε ἰούσας καὶ συμφυλάττειν δεῖν καὶ συνθηρεῦειν ὥσπερ κύνας, καὶ πάντα πάντη κατὰ τὸ δυνατόν κοινωνεῖν, καὶ ταῦτα πραττούσας τὰ τε βέλτιστα πράξειν καὶ οὐ παρὰ φύσιν τὴν τοῦ θήλεος πρὸς τὸ ἄρῶν, ἢ πεφύκατον πρὸς ἀλλήλῳ κοινωνεῖν;

Συγχωρῶ, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐκεῖνο λοιπὸν διελέσθαι, εἰ ἄρα καὶ ἐν ἀνθρώποις δυνατόν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ζῴοις, ταύτην τὴν κοινωνίαν ἐγγενέσθαι, καὶ ὅπη δυνατόν;

Ἐφθης, ἔφη, εἰπὼν ἢ ἔμελλον ὑπολήψεσθαι.

[e] Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ οἶμαι, ἔφην, δῆλον ὃν τρόπον πολεμήσουσιν.

Πῶς; ἢ δ' ὅς.

Ὅτι κοινῇ στρατεύονται, καὶ πρὸς γε ἄξουσι τῶν παίδων εἰς τὸν πόλεμον ὅσοι ἀδροί, ἴν' ὥσπερ οἱ τῶν ἄλλων δημιουργῶν θεῶνται ταῦτα ἃ τελεωθέντας δεήσει δημιουργεῖν [467.a] πρὸς δὲ τῇ θεᾷ διακονεῖν καὶ ὑπηρετεῖν πάντα τὰ περὶ τὸν πόλεμον, καὶ θεραπεύειν πατέρας τε καὶ μητέρας. ἢ οὐκ ἦσθησαι τὰ περὶ τὰς τέχνας, οἷον τοὺς τῶν κεραιμένων παῖδας, ὡς πολὺν χρόνον διακονοῦντες θεωροῦσι πρὶν ἄπτεσθαι τοῦ κεραιμεύειν;

Καὶ μάλα.

Ἡ οὖν ἐκείνοις ἐπιμελέστερον παιδευτέον ἢ τοῖς φύλαξι τοὺς αὐτῶν ἐμπειρία τε καὶ θεᾷ τῶν προσηκόντων;

Καταγέλαστον μεντᾶν, ἔφη, εἶη.

Ἀλλὰ μὴν καὶ μαχεῖται γε πᾶν ζῶον διαφερόντως [b] παρόντων ὧν ἂν τέκη.

Ἔστιν οὕτω. κίνδυνος δέ, ὃ Σώκρατες, οὐ μικρὸς σφαλεῖσιν, οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ, πρὸς ἑαυτοῖς παῖδας ἀπολέσαντας ποιῆσαι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἀδύνατον ἀναλαβεῖν.

Ἀληθῆ, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. ἀλλὰ σὺ πρῶτον μὲν ἡγῆ παρασκευαστέον τὸ μὴ ποτε κινδυνεῦσαι; Οὐδαμῶς.

Τί δ'; εἴ που κινδυνευτέον, οὐκ ἐν ᾧ βελτίους ἔσονται κατορθοῦντες;

Δῆλον δῆ.

[c] Ἀλλὰ μικρὸν οἶει διαφέρειν καὶ οὐκ ἄξιον κινδύνου θεωρεῖν ἢ μὴ τὰ περὶ τὸν πόλεμον παῖδας τοὺς ἀνδρας πολεμικοὺς ἔσομένους;

Οὐκ, ἀλλὰ διαφέρει πρὸς ὃ λέγεις.

Τοῦτο μὲν ἄρα ὑπαρκτέον, θεωροὺς πολέμου τοὺς παῖδας ποιεῖν, προσημανᾶσθαι δ' αὐτοῖς ἀσφάλειαν, καὶ καλῶς ἔξει ἢ γάρ;

Ναί.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, πρῶτον μὲν αὐτῶν οἱ πατέρες, ὅσα ἄνθρωποι, οὐκ ἀμαθεῖς ἔσονται ἀλλὰ γνωμονικοὶ τῶν [d] στρατειῶν ὅσαι τε καὶ μὴ ἐπικίνδυνοι;

Εἰκός, ἔφη.

Εἰς μὲν ἄρα τὰς ἄξουσιν, εἰς δὲ τὰς εὐλαβήσονται.

Ὅρθως.

Καὶ ἄρχοντάς γέ που, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τοὺς φαυλοτάτους αὐτοῖς ἐπιστήσουσιν ἀλλὰ τοὺς ἐμπειρία τε καὶ ἡλικία ἱκανοὺς ἡγεμόνας τε καὶ παιδαγωγοὺς εἶναι.

Πρέπει γάρ.

Ἀλλὰ γάρ, φήσομεν, καὶ παρὰ δόξαν πολλὰ πολλοῖς δὴ ἐγένετο.

Καὶ μάλα.

Πρὸς τοίνυν τὰ τοιαῦτα, ὦ φίλε, πτεροῦν χρὴ παιδία ὄντα εὐθύς, ἴν', ἄν τι δέη, πετόμενοι ἀποφεύγωσιν.

[e] Πῶς λέγεις; ἔφη.

Ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἦν δ' ἐγώ, ἀναβιβαστέον ὡς νεωτάτους, καὶ διδαξαμένους ἵππεύειν ἐφ' ἵππων ἀκτέον ἐπὶ τὴν θεάν, μὴ θυμοειδῶν μηδὲ μαχητικῶν, ἀλλ' ὅτι ποδωκεστάτων καὶ εὐηγιωτάτων. οὕτω γὰρ κάλλιστά τε θεάσονται τὸ αὐτῶν ἔργον, καὶ ἀσφαλέστατα, ἄν τι δέη, σωθήσονται μετὰ πρεσβυτέρων ἡγεμόνων ἐπόμενοι.

Ὅρθῶς, ἔφη, μοι δοκεῖς λέγειν.

[468.a]

Τί δὲ δὴ, εἶπον, τὰ περὶ τὸν πόλεμον; πῶς ἐκτέον σοι τοὺς στρατιώτας πρὸς αὐτούς τε καὶ τοὺς πολεμίους; ἄρ' ὀρθῶς μοι καταφαίνεται ἢ οὐ;

Λέγ', ἔφη, ποῖ' αὖ.

Αὐτῶν μὲν, εἶπον, τὸν λιπόντα τάξιν ἢ ὄπλα ἀποβαλόντα

ἢ τι τῶν τοιούτων ποιήσαντα διὰ κάκην ἄρα οὐ δημιουργόν τινα δεῖ καθιστάναι ἢ γεωργόν;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τὸν δὲ ζῶντα εἰς τοὺς πολεμίους ἀλόντα ἄρ' οὐ δωρεὰν διδόναι τοῖς ἐλοῦσι χρῆσθαι τῇ ἄγρᾳ ὅτι ἂν βούλωνται;

[b] Κομιδῆ γε.

Τὸν δὲ ἀριστεύσαντά τε καὶ εὐδοκμηήσαντα οὐ πρῶτον μὲν ἐπὶ στρατιᾶς ὑπὸ τῶν συστρατευομένων μειρακίων τε καὶ παίδων ἐν μέρει ὑπὸ ἐκάστου δοκεῖ σοι χρῆναι στεφανωθῆναι; ἢ οὐ;

Ἐμοιγε.

Τί δέ; δεξιωθῆναι;

Καὶ τοῦτο.

Ἀλλὰ τόδ' οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, οὐκέτι σοι δοκεῖ.

Τὸ ποῖον;

Τὸ φιλησαί τε καὶ φιληθῆναι ὑπὸ ἐκάστου.

Πάντων, ἔφη, μάλιστα· καὶ προστίθιμί γε τῷ νόμῳ, [c] ἕως ἂν ἐπὶ ταύτης ὣσι τῆς στρατιᾶς, καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι ἀπαρνηθῆναι ὃν ἂν βούληται φιλεῖν, ἵνα καί, ἐάν τις του τύχη ἐρῶν ἢ ἄρῶνος ἢ θηλείας, προθυμότερος ἢ πρὸς τὸ τὰριστεῖα φέρειν.

Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. ὅτι μὲν γὰρ ἀγαθῶ ὄντι γάμοι τε ἔτοιμοι πλείους ἢ τοῖς ἄλλοις καὶ αἰρέσεις τῶν τοιούτων πολλάκις παρὰ τοὺς ἄλλους ἔσσονται, ἴν' ὅτι πλείστοι ἐκ τοῦ τοιούτου γίνωνται, εἴρηται ἤδη.

Εἵπομεν γὰρ, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν καὶ καθ' Ὅμηρον τοῖς τοιοῖσδε δίκαιον τιμᾶν [d] τῶν νέων ὅσοι ἀγαθοί. καὶ γὰρ Ὅμηρος τὸν εὐδοκμηήσαντα ἐν τῷ πολέμῳ νώτοισιν Αἴαντα ἔφη διηνεκέεσσι γεραίρεσθαι,

ὡς ταύτην οἰκείαν οὕσαν τιμὴν τῷ ἡβῶντί τε καὶ ἀνδρείῳ, ἐξ ἧς ἅμα τῷ τιμᾶσθαι καὶ τὴν ἰσχὺν αὐξήσει.

Ὅρθότατα, ἔφη.

Πεισόμεθα ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ταῦτά γε Ὅμηρῳ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐν τε θυσίαις καὶ τοῖς τοιούτοις πᾶσι τοὺς ἀγαθοὺς, καθ' ὅσον ἂν ἀγαθοὶ φαίνωνται, καὶ ὕμνοις καὶ οἷς νυνδὴ ἐλέγομεν τιμήσομεν, πρὸς δὲ τοῦτοις ἔδραις τε καὶ κρέασιν [ε]ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν, ἵνα ἅμα τῷ τιμᾶν ἀσκῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας.

Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις.

Εἶεν τῶν δὲ δὴ ἀποθανόντων ἐπὶ στρατιᾶς ὃς ἂν εὐδοκμήσας τελευτήσῃ ἄρ' οὐ πρῶτον μὲν φήσομεν τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι;

Πάντων γε μάλιστα.

Ἄλλ' οὐ πεισόμεθα Ἡσιόδῳ, ἐπειδὴν τινες τοῦ τοιούτου γένους τελευτήσωσιν, ὡς ἄρα –

[469.a]

οἱ μὲν δαίμονες ἀγνοὶ ἐπιχθόνιοι τελέθουσιν,

ἔσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων;

Πεισόμεθα μὲν οὖν.

Διαπυθόμενοι ἄρα τοῦ θεοῦ πῶς χρὴ τοὺς δαιμονίους τε καὶ θείους τιθέναι καὶ τίνι διαφόρῳ, οὕτω καὶ ταύτη θήσομεν ἢ ἂν ἐξηγητῆται;

Τί δ' οὐ μέλλομεν;

Καὶ τὸν λοιπὸν δὴ χρόνον ὡς δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομέν [b]τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν τὰς θήκας; ταῦτά δὲ ταῦτα νομιοῦμεν ὅταν τις γήρα ἢ τινι ἄλλῳ τρόπῳ τελευτήσῃ τῶν ὅσοι ἂν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγαθοὶ κριθῶσιν;

Δίκαιον γοῦν, ἔφη.

Τί δέ; πρὸς τοὺς πολεμίους πῶς ποιήσουσιν ἡμῖν οἱ στρατιῶται;

Τὸ ποῖον δὴ;

Πρῶτον μὲν ἀνδραποδισμοῦ πέρι, δοκεῖ δίκαιον Ἑλληνας Ἑλληνίδας πόλεις ἀνδραποδίζεσθαι, ἢ μὴδ' ἄλλη ἐπιτρέπειν κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ τοῦτο ἐθίζειν, τοῦ Ἑλληνικοῦ [c]γένους φεΐδεσθαι, εὐλαβουμένους τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων δουλείαν;

Ὅλω καὶ παντί, ἔφη, διαφέρει τὸ φεΐδεσθαι.

Μηδὲ Ἑλληνα ἄρα δοῦλον ἐκτῆσθαι μήτε αὐτούς, τοῖς τε ἄλλοις Ἑλλησιν οὕτω συμβουλεύειν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη; μᾶλλον γ' ἂν οὖν οὕτω πρὸς τοὺς βαρβάρους τρέποιντο, ἑαυτῶν δ' ἀπέχοιντο.

Τί δέ; σκυλεύειν, ἦν δ' ἐγώ, τοὺς τελευτήσαντας πλὴν ὄπλων, ἐπειδὴν νικήσωσιν, ἢ καλῶς ἔχει; ἢ οὐ πρόφασιν [d]μὲν τοῖς δειλοῖς ἔχει μὴ πρὸς τὸν μαχόμενον ἰέναι, ὡς τι τῶν δεόντων δρῶντας ὅταν περὶ τὸν τεθνεῶτα κυπτάξωσι, πολλὰ δὲ ἤδη στρατόπεδα διὰ τὴν τοιαύτην ἀρπαγὴν ἀπώλετο;

Καὶ μάλα.

Ἄνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας τε καὶ σμικρᾶς
 διανοίας τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λελοιπότεος
 δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἶει τι διάφορον δρᾶν τοὺς τοῦτο *[e]* ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἷ τοῖς λίθοις
 οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἀπτόμεναι;

Οὐδὲ σμικρὸν, ἔφη.

Ἐατέον ἄρα τὰς νεκροσυλίας καὶ τὰς τῶν ἀναιρέσεων διακωλύσεις;

Ἐατέον μέντοι, ἔφη, νῆ Δία.

Οὐδὲ μὴν που πρὸς τὰ ἱερὰ τὰ ὄπλα οἴσομεν ὡς ἀναθήσοντες, ἄλλως τε καὶ τὰ τῶν
 Ἑλλήνων, ἐὰν τι ἡμῖν μέλη *[470.a]* τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας εὐνοίας; μᾶλλον δὲ καὶ
 φοβησόμεθα μὴ τι μίαισμα ἢ πρὸς ἱερὸν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῶν οἰκείων φέρειν, ἐὰν μὴ τι δὴ ὁ
 θεὸς ἄλλο λέγη.

Ὅρθότατα, ἔφη.

Τί δὲ γῆς τε τμήσεως τῆς Ἑλληνικῆς καὶ οἰκιῶν ἐμπρήσεως; ποῖόν τί σοι δράσουσιν οἱ
 στρατιῶται πρὸς τοὺς πολεμίους;

Σοῦ, ἔφη, δόξαν ἀποφαινομένου ἠδέως ἂν ἀκούσαιμι.

Ἐμοὶ μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ τούτων μηδέτερα ποιεῖν, *[b]* ἀλλὰ τὸν ἐπέτειον καρπὸν
 ἀφαιρεῖσθαι. καὶ ὧν ἔνεκα, βούλει σοι λέγω;

Πάνυ γε.

Φαίνεται μοι, ὥσπερ καὶ ὀνομάζεται δύο ταῦτα ὀνόματα, πόλεμος τε καὶ στάσις, οὕτω καὶ
 εἶναι δύο, ὄντα ἐπὶ δυοῖν τινοῖν διαφοραῖν. λέγω δὲ τὰ δύο τὸ μὲν οἰκείον καὶ συγγενές, τὸ
 δὲ ἀλλότριον καὶ ὀθνεῖον. ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρα στάσις κέκληται, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ
 ἀλλοτρίου πόλεμος.

Καὶ οὐδέν γε, ἔφη, ἀπὸ τρόπου λέγεις.

[c] Ὅρα δὴ καὶ εἰ τόδε πρὸς τρόπου λέγω. φημὶ γὰρ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν γένος αὐτὸ αὐτῷ
 οἰκείον εἶναι καὶ συγγενές, τῷ δὲ βαρβαρικῷ ὀθνεῖόν τε καὶ ἀλλότριον.

Καλῶς γε, ἔφη.

Ἑλληνας μὲν ἄρα βαρβάροις καὶ βαρβάρους Ἑλλησι πολεμεῖν μαχομένους τε φήσομεν καὶ
 πολεμίους φύσει εἶναι, καὶ πόλεμον τὴν ἔχθραν ταύτην κλητέον. Ἑλληνας δὲ Ἑλλησιν, ὅταν
 τι τοιοῦτον δρῶσιν, φύσει μὲν φίλους εἶναι, νοσεῖν δ' ἐν τῷ τοιοῦτῳ τὴν Ἑλλάδα καὶ
 στασιάζειν, *[d]* καὶ στάσιν τὴν τοιαύτην ἔχθραν κλητέον.

Ἐγὼ μὲν, ἔφη, συγχωρῶ οὕτω νομίζειν.

Σκόπει δὴ, εἶπον, ὅτι ἐν τῇ νῦν ὁμολογουμένη στάσει, ὅπου ἂν τι τοιοῦτον γένηται καὶ
 διαστῆ πόλις, ἐὰν ἑκάτεροι ἑκατέρων τέμνωσιν ἀγροὺς καὶ οἰκίας ἐμπιμπρῶσιν, ὡς
 ἀλιτηριώδης τε δοκεῖ ἢ στάσις εἶναι καὶ οὐδέτεροι αὐτῶν φιλοπόλιδες – οὐ γὰρ ἂν ποτε
 ἐτόλμων τὴν τροφὸν τε καὶ μητέρα κείρειν – ἀλλὰ μέτριον εἶναι τοὺς καρποὺς ἀφαιρεῖσθαι
[e] τοῖς κρατοῦσι τῶν κρατουμένων, καὶ διανοεῖσθαι ὡς διαλλαγησομένων καὶ οὐκ ἀεὶ
 πολεμησόντων.

Πολὺν γὰρ, ἔφη, ἡμερωτέρων αὕτη ἡ διάνοια ἐκείνης.

Τί δὲ δὴ; ἔφην· ἦν σὺ πόλιν οἰκίζεις, οὐχ Ἑλληνὶς ἔσται;

Δεῖ γ' αὐτήν, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοὶ τε καὶ ἡμεροὶ ἔσονται;

Σφόδρα γε.

Ἄλλ' οὐ φιλέλληνες; οὐδὲ οἰκείαν τὴν Ἑλλάδα ἠγήσονται, οὐδὲ κοινωνήσουσιν ὧνπερ οἱ ἄλλοι ἱερῶν;

Καὶ σφόδρα γε.

[471.a]

Οὐκοῦν τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας διαφορὰν, ὡς οἰκείους, στάσιν ἠγήσονται καὶ οὐδὲ ὀνομάσουσιν πόλεμον;

Οὐ γάρ.

Καὶ ὡς διαλλαγησόμενοι ἄρα διοίσονται;

Πάνυ μὲν οὖν.

Εὐμενῶς δὴ σωφρονοιῦσιν, οὐκ ἐπὶ δουλείᾳ κολάζοντες οὐδ' ἐπ' ὀλέθρῳ, σωφρονισταὶ ὄντες, οὐ πολέμιοι.

Οὕτως, ἔφη.

Οὐδ' ἄρα τὴν Ἑλλάδα Ἑλληνες ὄντες κεροῦσιν, οὐδὲ οἰκήσεις ἐμπρήσουσιν, οὐδὲ ὁμολογήσουσιν ἐν ἐκάστη πόλει πάντα ἐχθροὺς αὐτοῖς εἶναι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ἀλλ' ὀλίγους αἰεὶ ἐχθροὺς τοὺς αἰτίους τῆς διαφορᾶς.

[b] καὶ διὰ ταῦτα πάντα οὔτε τὴν γῆν ἐθελήσουσιν κεῖρην αὐτῶν, ὡς φίλων τῶν πολλῶν, οὔτε οἰκίας ἀνατρέπειν, ἀλλὰ μέχρι τούτου ποιήσονται τὴν διαφορὰν, μέχρι οὗ ἂν οἱ αἴτιοι ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναιτίων ἀλγούντων δοῦναι δίκην.

Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὁμολογῶ οὕτω δεῖν πρὸς τοὺς ἐναντίους τοὺς ἡμετέρους πολίτας προσφέρεσθαι πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, ὡς νῦν οἱ Ἑλληνες πρὸς ἀλλήλους.

Τιθῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τὸν νόμον τοῖς φύλαξι, μήτε γῆν [c] τέμνειν μήτε οἰκίας ἐμπιμπράναι;

Θῶμεν, ἔφη, καὶ ἔχειν γε καλῶς ταῦτά τε καὶ τὰ πρόσθεν.

Ἄλλὰ γάρ μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἐάν τις σοὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπη λέγειν, οὐδέποτε μνησθήσεσθαι ὃ ἐν τῷ πρόσθεν παρωσάμενος πάντα ταῦτα εἴρηκας, τὸ ὡς δυνατὴ αὕτη ἡ πολιτεία γενέσθαι καὶ τίνα τρόπον ποτὲ δυνατὴ· ἐπεὶ ὅτι γε, εἰ γένοιτο, πάντ' ἂν εἴη ἀγαθὰ πόλει ἢ γένοιτο, καὶ ἃ σὺ παραλείπεις ἐγὼ λέγω, ὅτι καὶ τοῖς πολεμίοις [d] ἄριστ' ἂν μάχοντο τῷ ἡκιστα ἀπολείπειν ἀλλήλους, γινώσκοντές τε καὶ ἀνακαλοῦντες ταῦτα τὰ ὀνόματα ἑαυτοῦς, ἀδελφούς, πατέρας, ὑεῖς· εἰ δὲ καὶ τὸ θῆλυ συστρατεύοιτο, εἴτε καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει εἴτε καὶ ὀπισθεν ἐπιτεταγμένον, φόβων τε ἔνεκα τοῖς ἐχθροῖς καὶ εἴ ποτέ τις ἀνάγκη βοηθείας γένοιτο, οἶδ' ὅτι ταύτη πάντη ἄμαχοι ἂν εἶεν· καὶ οἴκοι γε ἃ παραλείπεται ἀγαθὰ, ὅσα ἂν εἴη αὐτοῖς, ὀρῶ.

[e] ἀλλ' ὡς ἐμοῦ ὁμολογοῦντος πάντα ταῦτα ὅτι εἴη ἂν καὶ ἄλλα γε μυρία, εἰ γένοιτο ἡ πολιτεία αὕτη, μηκέτι πλείω περὶ αὐτῆς λέγε, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἤδη πειρώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς πείθειν, ὡς δυνατὸν καὶ ἢ δυνατόν, τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἐῶμεν.

[472.a]

Ἐξαίφνης γε σύ, ἦν δ' ἐγώ, ὥσπερ καταδρομὴν ἐποιήσω ἐπὶ τὸν λόγον μου, καὶ οὐ συγγινώσκεις στραγγευσμένω. ἴσως γὰρ οὐκ οἶσθα ὅτι μόγις μοι τῶ δύο κύματε ἐκφυγόντι νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις, ὃ ἐπειδὰν ἴδῃς τε καὶ ἀκούσῃς, πάνυ συγγνώμην ἔξεις, ὅτι εἰκότως ἄρα ὤκνουν τε καὶ ἐδεδοίκη οὕτω παράδοξον λόγον λέγειν τε καὶ ἐπιχειρεῖν διασκοπεῖν.

Ὅσω ἂν, ἔφη, τοιαῦτα πλείω λέγῃς, ἦττον ἀφεθήσῃ [b] ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν πῆ δυνατὴ γίνεσθαι αὕτη ἢ πολιτεία. ἀλλὰ λέγε καὶ μὴ διάτριβε.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, πρῶτον μὲν τόδε χρὴ ἀναμνησθῆναι, ὅτι ἡμεῖς ζητοῦντες δικαιοσύνην οἷόν ἐστι καὶ ἀδικίαν δεῦρο ἤκομεν.

Χρὴ· ἀλλὰ τί τοῦτο; ἔφη.

Οὐδέν· ἀλλ' ἐὰν εὕρωμεν οἷόν ἐστι δικαιοσύνη, ἄρα καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον ἀξιόσομεν μηδὲν δεῖν αὐτῆς ἐκείνης διαφέρειν, ἀλλὰ πανταχῇ τοιοῦτον εἶναι οἷον δικαιοσύνη [c] ἐστίν; ἢ ἀγαπήσομεν ἐὰν ὅτι ἐγγύτατα αὐτῆς ἢ καὶ πλείστα τῶν ἄλλων ἐκείνης μετέχη;

Οὕτως, ἔφη· ἀγαπήσομεν.

Παραδείγματος ἄρα ἔνεκα, ἦν δ' ἐγώ, ἐζητοῦμεν αὐτό τε δικαιοσύνην οἷόν ἐστι, καὶ ἄνδρα τὸν τελῶς δίκαιον εἰ γένοιτο, καὶ οἷος ἂν εἴη γενόμενος, καὶ ἀδικίαν αὐτὸν καὶ τὸν ἀδικώτατον, ἵνα εἰς ἐκείνους ἀποβλέποντες, οἷοι ἂν ἡμῖν φαίνονται εὐδαιμονίας τε πέρι καὶ τοῦ ἐναντίου, ἀναγκαζώμεθα καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁμολογεῖν, ὃς ἂν ἐκείνοις ὅτι [d] ὁμοιώτατος ἦ, τὴν ἐκείνης μοῖραν ὁμοιοτάτην ἔξῃν, ἀλλ' οὐ τούτου ἔνεκα, ἵν' ἀποδείξωμεν ὡς δυνατὰ ταῦτα γίνεσθαι.

Τοῦτο μὲν, ἔφη, ἀληθὲς λέγεις.

Οἷει ἂν οὖν ἦττόν τι ἀγαθὸν ζωγράφον εἶναι ὃς ἂν γράψας παράδειγμα οἷον ἂν εἴη ὁ κάλλιστος ἄνθρωπος καὶ πάντα εἰς τὸ γράμμα ἰκανῶς ἀποδοὺς μὴ ἔχη ἀποδείξαι ὡς καὶ δυνατὸν γενέσθαι τοιοῦτον ἄνδρα;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη.

Τί οὖν; οὐ καὶ ἡμεῖς, φαμέν, παράδειγμα ἐποιοῦμεν [e] λόγῳ ἀγαθῆς πόλεως;

Πάνυ γε.

ἦττόν τι οὖν οἷει ἡμᾶς εὖ λέγειν τούτου ἔνεκα, ἐὰν μὴ ἔχωμεν ἀποδείξαι ὡς δυνατὸν οὕτω πόλιν οἰκῆσαι ὡς ἐλέγετο;

Οὐ δῆτα, ἔφη.

Τὸ μὲν τοίνυν ἀληθές, ἦν δ' ἐγώ, οὕτω· εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο προθυμηθῆναι δεῖ σὴν χάριν, ἀποδείξαι πῆ μάλιστα καὶ κατὰ τί δυνατώτατ' ἂν εἴη, πάλιν μοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν τὰ αὐτὰ διομολόγησαι.

Τὰ ποῖα;

[473.a]

Ἄρ' οἷόν τέ τι πρᾶχθῆναι ὡς λέγεται, ἢ φύσιν ἔχει πρᾶξιν λέξεως ἦττον ἀληθείας ἐφάπτεσθαι, κἂν εἰ μὴ τῷ δοκεῖ; ἀλλὰ σὺ πότερον ὁμολογεῖς οὕτως ἢ οὐ;

Ὅμολογῶ, ἔφη.

Τοῦτο μὲν δὴ μὴ ἀνάγκαζέ με, οἷα τῷ λόγῳ διήλθομεν, τοιαῦτα παντάπασι καὶ τῷ ἔργῳ δεῖν γιγνόμενα ἂν ἀποφαίνεῖν· ἀλλ', ἐὰν οἷοί τε γενώμεθα εὐρεῖν ὡς ἂν ἐγγύτατα τῶν εἰρημένων πόλις οἰκήσειεν, φάναι ἡμᾶς *[b]* ἐξηυρημέναι ὡς δυνατὰ ταῦτα γίνεσθαι ἃ σὺ ἐπιτάτεις. ἢ οὐκ ἀγαπήσεις τούτων τυγχάνων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἂν ἀγαπῶην.

Καὶ γὰρ ἐγώ, ἔφη.

Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, πειρώμεθα ζητεῖν τε καὶ ἀποδεικνύειν τί ποτε νῦν κακῶς ἐν ταῖς πόλεσι πράττεται δι' ὃ οὐχ οὕτως οἰκοῦνται, καὶ τίνος ἂν σμικροτάτου μεταβαλόντος ἔλθοι εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας πόλις, μάλιστα μὲν ἑνός, εἰ δὲ μή, δυοῖν, εἰ δὲ μή, ὅτι ὀλιγίστων τὸν ἀριθμὸν καὶ σμικροτάτων τὴν δύναμιν.

[c] Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Ἐνός μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, μεταβαλόντος δοκοῦμέν μοι ἔχειν δεῖξαι ὅτι μεταπέσοι ἂν, οὐ μέντοι σμικροῦ γε οὐδὲ ῥαδίου, δυνατοῦ δέ.

Τίνος; ἔφη.

Ἐπ' αὐτῷ δὴ, ἦν δ' ἐγώ, εἰμὶ ὃ τῷ μεγίστῳ προσηκάζομεν κύματι. εἰρήσεται δ' οὖν, εἰ καὶ μέλλει γέλωτί τε ἀτεχνῶς ὥσπερ κῦμα ἐκγελῶν καὶ ἀδοξία κατακλύσειν. σκόπει δὲ ὃ μέλλω λέγειν.

Λέγε, ἔφη.

Ἐὰν μή, ἦν δ' ἐγώ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν *[d]* ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ βασιλῆς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταῦτον συμπέση, δύναμις τε πολιτικῆ καὶ φιλοσοφία, τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ' ἑκάτερον αἱ πολλὰ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν, οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα, ὧ φίλε Γλαύκων, ταῖς πόλεσι, δοκῶ δ' οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, *[e]* οὐδὲ αὕτη ἡ πολιτεία μὴ ποτε πρότερον φυῆ τε εἰς τὸ δυνατὸν καὶ φῶς ἡλίου ἴδῃ, ἦν νῦν λόγῳ διεληλύθαμεν. ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ὃ ἐμοὶ πάλαι ὄκνον ἐντίθησι λέγειν, ὁρῶντι ὡς πολὺ παρὰ δόξαν ῥηθήσεται· χαλεπὸν γὰρ ἰδεῖν ὅτι οὐκ ἂν ἄλλη τις εὐδαιμονήσειεν οὔτε ἰδία οὔτε δημοσία.

Καὶ ὅς, ὦ Σώκρατες, ἔφη, τοιοῦτον ἐκβέβληκας ῥῆμά τε καὶ λόγον, ὃν εἰπὼν ἡγοῦ ἐπὶ σὲ πάνυ πολλοὺς τε καὶ *[474.a]* οὐ φαύλους νῦν οὕτως, οἷον ῥίψαντας τὰ ἱμάτια, γυμνοὺς λαβόντας ὅτι ἐκάστῳ παρέτυχεν ὄπλον, θεῖν διατεταμένους ὡς θαυμάσια ἐργασομένους· οὐς εἰ μὴ ἀμυνῆ τῷ λόγῳ καὶ ἐκφεύξῃ, τῷ ὄντι τωθαζόμενος δώσεις δίκην.

Οὐκοῦν σύ μοι, ἦν δ' ἐγώ, τούτων αἴτιος;

Καλῶς γ', ἔφη, ἐγὼ ποιῶν. ἀλλὰ τοί σε οὐ προδώσω, ἀλλ' ἀμυνῶ οἷς δύναμαι· δύναμαι δὲ εὐνοία τε καὶ τῷ παρακελεύεσθαι, καὶ ἴσως ἂν ἄλλου του ἐμμελέστερόν σοι *[b]* ἀποκρινοίμην. ἀλλ' ὡς ἔχων τοιοῦτον βοηθὸν πειρῶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ἢ σὺ λέγεις.

Πειρατέον, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ καὶ σὺ οὕτω μεγάλην συμμαχίαν παρέχη. ἀναγκαῖον οὖν μοι δοκεῖ, εἰ μέλλομέν πη ἐκφεύξεσθαι οὐς λέγεις, διορίσασθαι πρὸς αὐτοὺς τοὺς φιλοσόφους τίνας λέγοντες τολμῶμεν φάναι δεῖν ἄρχειν, ἴνα διαδήλων γενομένων δύνηται τις ἀμύνεσθαι, ἐνδεικνύμενος *[c]* ὅτι τοῖς μὲν προσήκει φύσει ἄπτεσθαι τε φιλοσοφίας ἡγεμονεύειν τ' ἐν πόλει, τοῖς δ' ἄλλοις μήτε ἄπτεσθαι ἀκολουθεῖν τε τῷ ἡγουμένῳ.

Ὡρα ἂν εἴη, ἔφη, ὀρίζεσθαι.

Ἴθι δὴ, ἀκολούθησόν μοι τῆδε, ἐὰν αὐτὸ ἀμῆ γέ πη ἱκανῶς ἐξηγησώμεθα.

Ἄγε, ἔφη.

Ἀναμιμνήσκεις οὖν σε, ἦν δ' ἐγώ, δεήσει, ἢ μέμνησαι ὅτι ὄν ἂν φῶμεν φιλεῖν τι, δεῖ φανῆναι αὐτόν, ἐὰν ὀρθῶς λέγεται, οὐ τὸ μὲν φιλοῦντα ἐκείνου, τὸ δὲ μή, ἀλλὰ πᾶν στέργοντα;

[d] Ἀναμιμνήσκεις, ἔφη, ὡς ἔοικεν, δεῖ οὐ γὰρ πάνυ γε ἐννοῶ.

Ἄλλω, εἶπον, ἔπρεπεν, ὃ Γλαύκων, λέγειν ἂ λέγεις· ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῶ οὐ πρέπει ἀμνημονεῖν ὅτι πάντες οἱ ἐν ὥρᾳ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἀμῆ γέ πη δάκνουσί τε καὶ κινουσί, δοκοῦντες ἄξιοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι. ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλοὺς; ὁ μὲν, ὅτι σιμός, ἐπίχαρις κληθεὶς ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν, τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν βασιλικόν φατε εἶναι, τὸν δὲ δὴ διὰ [e] μέσου τούτων ἐμμετρώτατα ἔχειν, μέλανας δὲ ἀνδρικοὺς ἰδεῖν, λευκοὺς δὲ θεῶν παῖδας εἶναι· μελιγλώρους δὲ καὶ τούνομα οἶει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκοριζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ἦ; καὶ ἐνὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε [475.a] καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούτων ἐν ὥρᾳ.

Εἰ βούλει, ἔφη, ἐπ' ἐμοῦ λέγειν περὶ τῶν ἐρωτικῶν ὅτι οὕτω ποιοῦσι, συγχωρῶ τοῦ λόγου χάριν.

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· τοὺς φιλοῖνους οὐ τὰ αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντας ὀρθῶς; πάντα οἶνον ἐπὶ πάσης προφάσεως ἀσπαζομένους;

Καὶ μάλα.

Καὶ μὴν φιλοτίμους γε, ὡς ἐγῶμαι, καθορᾶς ὅτι, ἂν μὴ στρατηγῆσαι δύνωνται, τριττυαρχοῦσιν, κἂν μὴ ὑπὸ μειζόνων [b] καὶ σεμνοτέρων τιμᾶσθαι, ὑπὸ σμικροτέρων καὶ φαυλοτέρων τιμώμενοι ἀγαπῶσιν, ὡς ὅλως τιμῆς ἐπιθυμηταὶ ὄντες.

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Τοῦτο δὴ φάθι ἢ μή; ἄρα ὄν ἂν τινος ἐπιθυμητικὸν λέγωμεν, παντὸς τοῦ εἴδους τούτου φήσομεν ἐπιθυμεῖν, ἢ τοῦ μὲν, τοῦ δὲ οὐ;

Παντός, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ τὸν φιλόσοφον σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι, οὐ τῆς μὲν, τῆς δ' οὐ, ἀλλὰ πάσης;

Ἀληθῆ.

Τὸν ἄρα περὶ τὰ μαθήματα δυσχεραίνοντα, ἄλλως τε [c] καὶ νέον ὄντα καὶ μήπω λόγον ἔχοντα τί τε χρηστὸν καὶ μή, οὐ φήσομεν φιλομαθῆ οὐδὲ φιλόσοφον εἶναι, ὥσπερ τὸν περὶ τὰ σιτία δυσχερῆ οὔτε πεινῆν φάμεν οὐτ' ἐπιθυμεῖν σιτίων, οὐδὲ φιλόσιτον ἀλλὰ κακόσιτον εἶναι.

Καὶ ὀρθῶς γε φήσομεν.

Τὸν δὲ δὴ εὐχερῶς ἐθέλοντα παντὸς μαθήματος γεύεσθαι καὶ ἀσμένως ἐπὶ τὸ μανθάνειν ἰόντα καὶ ἀπλήστως ἔχοντα, τοῦτον δ' ἐν δίκῃ φήσομεν φιλόσοφον· ἢ γάρ;

[d] Καὶ ὁ Γλαύκων ἔφη· Πολλοὶ ἄρα καὶ ἄτοποι ἔσονταί σοι τοιοῦτοι. οἱ τε γὰρ φιλοθεάμονες πάντες ἔμοιγε δοκοῦσι τῷ καταμανθάνειν χαίροντες τοιοῦτοι εἶναι, οἱ τε φιλήκοοι ἀτοπώτατοί τινές εἰσιν ὡς γ' ἐν φιλοσόφοις τιθέναι, οἱ πρὸς μὲν λόγους καὶ τοιαύτην διατριβὴν ἐκόντες οὐκ ἂν ἐθέλοιεν ἐλθεῖν, ὥσπερ δὲ ἀπομεισθωκότες τὰ ὧτα ἐπακοῦσαι πάντων χορῶν περιθέουσι τοῖς Διονυσίοις οὔτε τῶν κατὰ πόλεις οὔτε τῶν κατὰ

κώμας ἀπολειπόμενοι. τούτους οὖν πάντας καὶ ἄλλους τοιούτων τινῶν [e]μαθητικούς καὶ τοὺς τῶν τεχνυδρίων φιλοσόφους φήσομεν;

Οὐδαμῶς, εἶπον, ἀλλ' ὁμοίους μὲν φιλοσόφοις.

Τοὺς δὲ ἀληθινούς, ἔφη, τίνας λέγεις;

Τοὺς τῆς ἀληθείας, ἦν δ' ἐγώ, φιλοθεάμονας.

Καὶ τοῦτο μὲν γ', ἔφη, ὀρθῶς· ἀλλὰ πῶς αὐτὸ λέγεις;

Οὐδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ, ῥαδίως πρὸς γε ἄλλον· σὲ δὲ οἶμαι ὁμολογήσειν μοι τὸ τοιόνδε.

Τὸ ποῖον;

Ἐπειδὴ ἐστὶν ἐναντίον καλὸν αἰσχρῶ, δύο αὐτῷ εἶναι.

[476.a]

Πῶς δ' οὐ;

Οὐκοῦν ἐπειδὴ δύο, καὶ ἓν ἐκάτερον;

Καὶ τοῦτο.

Καὶ περὶ δὴ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ πάντων τῶν εἰδῶν πέρι ὁ αὐτὸς λόγος, αὐτὸ μὲν ἓν ἕκαστον εἶναι, τῇ δὲ τῶν πράξεων καὶ σωματίων καὶ ἀλλήλων κοινωνία πανταχοῦ φανταζόμενα πολλὰ φαίνεσθαι ἕκαστον.

Ὅρθῶς, ἔφη, λέγεις.

Ταύτη τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, διαιρῶ, χωρὶς μὲν οὐς νυνδὴ ἔλεγες φιλοθεάμονάς τε καὶ φιλοτέχνους καὶ πρακτικούς, [b] καὶ χωρὶς αὐτῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, οὐς μόνους ἂν τις ὀρθῶς προσείποι φιλοσόφους.

Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Οἱ μὲν που, ἦν δ' ἐγώ, φιλήκοοι καὶ φιλοθεάμονες τάς τε καλὰς φωνὰς ἀσπάζονται καὶ χροῶς καὶ σχήματα καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν τοιούτων δημιουργούμενα, αὐτοῦ δὲ τοῦ καλοῦ ἀδύνατος αὐτῶν ἢ διάνοια τὴν φύσιν ἰδεῖν τε καὶ ἀσπάζεσθαι.

Ἔχει γὰρ οὖν δὴ, ἔφη, οὕτως.

Οἱ δὲ δὴ ἐπ' αὐτὸ τὸ καλὸν δυνατοὶ ἰέναι τε καὶ ὀρᾶν καθ' αὐτὸ ἄρα οὐ σπάνιοι ἂν εἶεν;

[c] Καὶ μάλα.

Ὁ οὖν καλὰ μὲν πράγματα νομίζων, αὐτὸ δὲ κάλλος μήτε νομίζων μήτε, ἂν τις ἠγῆται ἐπὶ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, δυνάμενος ἔπεσθαι, ὄναρ ἢ ὕπαρ δοκεῖ σοι ζῆν; σκόπει δέ. τὸ ὄνειρώττειν ἄρα οὐ τόδε ἐστίν, ἐάντε ἐν ὕπνῳ τις ἐάντ' ἐγρηγορῶς τὸ ὁμοίον τῷ μὴ ὁμοίον ἀλλ' αὐτὸ ἠγῆται εἶναι ὃ ἔοικεν;

Ἐγὼ γοῦν ἂν, ἦ δ' ὅς, φαίην ὄνειρώττειν τὸν τοιοῦτον.

Τί δέ; ὁ τάναντία τούτων ἠγούμενός τέ τι αὐτὸ καλὸν [d] καὶ δυνάμενος καθορᾶν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ἐκείνου μετέχοντα, καὶ οὔτε τὰ μετέχοντα αὐτὸ οὔτε αὐτὸ τὰ μετέχοντα ἠγούμενος, ὕπαρ ἢ ὄναρ αὐτῶν καὶ οὗτος δοκεῖ σοι ζῆν;

Καὶ μάλα, ἔφη, ὕπαρ.

Οὐκοῦν τούτου μὲν τὴν διάνοιαν ὡς γινώσκοντος γνώμην ἂν ὀρθῶς φαίμεν εἶναι, τοῦ δὲ δόξαν ὡς δοξάζοντος;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί οὖν ἐὰν ἡμῖν χαλεπαίνει οὗτος, ὃν φάμεν δοξάζειν ἀλλ' οὐ γινώσκειν, καὶ ἀμφισβητῆ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν; *[e]* ἔξομέν τι παραμυθεῖσθαι αὐτὸν καὶ πείθειν ἠρέμα, ἐπικρουπτόμενοι ὅτι οὐχ ὑγιαίνει;

Δεῖ γέ τοι δῆ, ἔφη.

Ἴθι δῆ, σκοπεῖ τί ἐροῦμεν πρὸς αὐτόν. ἢ βούλει ὧδε πυνθανόμεθα παρ' αὐτοῦ, λέγοντες ὡς εἴ τι οἶδεν οὐδεὶς αὐτῷ φθόνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἂν ἴδοιμεν εἰδότα τι. ἀλλ' ἡμῖν εἰπὲ τόδε· ὁ γινώσκων γινώσκει τί ἢ οὐδέν; σὺ οὖν μοι ὑπὲρ ἐκείνου ἀποκρίνου.

Ἀποκρινούμαι, ἔφη, ὅτι γινώσκει τί.

Πότερον ὃν ἢ οὐκ ὃν;

[477.a]

ἽΟν· πῶς γὰρ ἂν μὴ ὃν γέ τι γνωσθεῖη;

Ἰκανῶς οὖν τοῦτο ἔχομεν, κἂν εἰ πλεοναχῆ σκοποῖμεν, ὅτι τὸ μὲν παντελῶς ὃν παντελῶς γνωστόν, μὴ ὃν δὲ μηδαμῆ πάντῃ ἄγνωστον;

Ἰκανώτατα.

Εἶεν· εἰ δὲ δῆ τι οὕτως ἔχει ὡς εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, οὐ μεταξὺ ἂν κέοιτο τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος καὶ τοῦ αὔ μηδαμῆ ὄντος;

Μεταξύ.

Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τῷ ὄντι γνῶσις ἦν, ἀγνωσία δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ μὴ ὄντι, ἐπὶ δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ μεταξύ τι καὶ ζητητέον *[b]* ἀγνοίας τε καὶ ἐπιστήμης, εἴ τι τυγχάνει ὃν τοιοῦτον;

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἄρ' οὖν λέγομέν τι δόξαν εἶναι;

Πῶς γὰρ οὐ;

Πότερον ἄλλην δύναμιν ἐπιστήμης ἢ τὴν αὐτήν;

Ἄλλην.

Ἐπ' ἄλλῳ ἄρα τέτακται δόξα καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἐπιστήμη, κατὰ τὴν δύναμιν ἐκατέρω τὴν αὐτῆς.

Οὕτω.

Οὐκοῦν ἐπιστήμη μὲν ἐπὶ τῷ ὄντι πέφυκε, γνῶναι ὡς ἔστι τὸ ὄν; – μᾶλλον δὲ ὧδέ μοι δοκεῖ πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι διελέσθαι.

Πῶς;

[c] Φήσομεν δυνάμεις εἶναι γένος τι τῶν ὄντων, αἷς δὲ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα ἢ δυνάμεθα καὶ ἄλλο πᾶν ὅτι περ ἂν δύνηται, οἷον λέγω ὄψιν καὶ ἀκοὴν τῶν δυνάμεων εἶναι, εἰ ἄρα μανθάνεις ὃ βούλομαι λέγειν τὸ εἶδος.

Ἀλλὰ μανθάνω, ἔφη.

Ἄκουσον δὴ ὅ μοι φαίνεται περὶ αὐτῶν. δυνάμεως γὰρ ἐγὼ οὔτε τινὰ χρόαν ὀρῶ οὔτε σχῆμα οὔτε τι τῶν τοιούτων οἷον καὶ ἄλλων πολλῶν, πρὸς ἃ ἀποβλέπων ἔνια διορίζομαι παρ' ἑμαυτῷ τὰ μὲν ἄλλα εἶναι, τὰ δὲ ἄλλα· δυνάμεως [d] δ' εἰς ἐκεῖνο μόνον βλέπω ἐφ' ᾧ τε ἔστι καὶ ὃ ἀπεργάζεται, καὶ ταύτῃ ἐκάστην αὐτῶν δύναμιν ἐκάλεσα, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τεταγμένην καὶ τὸ αὐτὸ ἀπεργαζομένην τὴν αὐτὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ ἑτέρῳ καὶ ἕτερον ἀπεργαζομένην ἄλλην. τί δὲ σύ; πῶς ποιεῖς;

Οὕτως, ἔφη.

Δεῦρο δὴ πάλιν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ ἄριστε. ἐπιστήμην πότερον δύναμιν τινα φῆς εἶναι αὐτήν, ἢ εἰς τί γένος τιθεῖς;

Εἰς τοῦτο, ἔφη, πασῶν γε δυνάμεων ἐρῶμενεστάτην.

[e] Τί δέ, δόξαν εἰς δύναμιν ἢ εἰς ἄλλο εἶδος οἴσομεν;

Οὐδαμῶς, ἔφη ᾧ γὰρ δοξάζειν δυνάμεθα, οὐκ ἄλλο τι ἢ δόξα ἐστίν.

Ἀλλὰ μὲν δὴ ὀλίγον γε πρότερον ὠμολόγεις μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι ἐπιστήμην τε καὶ δόξαν.

Πῶς γὰρ ἄν, ἔφη, τό γε ἀναμάρτητον τῷ μὴ ἀναμαρτήτῳ ταυτόν τις νοῦν ἔχων τιθεῖ;

Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ δῆλον ὅτι ἕτερον ἐπιστήμης δόξα [478.a] ὁμολογεῖται ἡμῖν.

Ἔτερον.

Ἐφ' ἑτέρῳ ἄρα ἕτερόν τι δυναμένη ἐκατέρω αὐτῶν πέφυκεν;

Ἀνάγκη.

Ἐπιστήμη μὲν γέ που ἐπὶ τῷ ὄντι, τὸ ὄν γινῶναι ὡς ἔχει;

Ναί.

Δόξα δέ, φαμέν, δοξάζειν;

Ναί.

Ἡ ταυτόν ὅπερ ἐπιστήμη γινώσκει; καὶ ἔσται γνωστόν τε καὶ δοξαστὸν τὸ αὐτό; ἢ ἀδύνατον;

Ἀδύνατον, ἔφη, ἐκ τῶν ὠμολογημένων· εἴπερ ἐπ' ἄλλῳ ἄλλη δύναμις πέφυκεν, δυνάμεις δὲ ἀμφοτέραι ἐστων, δόξα τε [b] καὶ ἐπιστήμη, ἄλλη δὲ ἐκατέρω, ὡς φαμεν, ἐκ τούτων δὴ οὐκ ἐγγωρεῖ γνωστόν καὶ δοξαστὸν ταυτόν εἶναι.

Οὐκοῦν εἰ τὸ ὄν γνωστόν, ἄλλο τι ἂν δοξαστὸν ἢ τὸ ὄν εἴη;

Ἄλλο.

Ἄρ' οὖν τὸ μὴ ὄν δοξάζει; ἢ ἀδύνατον καὶ δοξάσαι τό γε μὴ ὄν; ἐννοεῖ δέ. οὐχ ὁ δοξάζων ἐπὶ τί φέρει τὴν δόξαν; ἢ οἷόν τε αὖ δοξάζειν μὲν, δοξάζειν δὲ μηδέν;

Ἀδύνατον.

Ἄλλ' ἔν γε τι δοξάζει ὁ δοξάζων;

Ναί.

Ἀλλὰ μὴν μὴ ὄν γε οὐχ ἔν τι ἀλλὰ μηδὲν ὀρθότατ' ἂν [c] προσαγορευέοιτο;

Πάνυ γε.

Μὴ ὄντι μὴν ἄγνοιαν ἐξ ἀνάγκης ἀπέδομεν, ὄντι δὲ γνῶσιν;

Ὅρθῶς, ἔφη.

Οὐκ ἄρα ὄν οὐδὲ μὴ ὄν δοξάζει;

Οὐ γάρ.

Οὔτε ἄρα ἄγνοια οὔτε γνῶσις δόξα ἂν εἴη;

Οὐκ ἔοικεν.

Ἄρ' οὖν ἐκτὸς τούτων ἐστίν, ὑπερβαίνουσα ἢ γνῶσιν σαφηνεῖα ἢ ἄγνοιαν ἀσαφεία;

Οὐδέτερα.

Ἄλλ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, γνώσεως μὲν σοι φαίνεται δόξα σκοτωδέστερον, ἀγνοίας δὲ φανότερον;

Καὶ πολὺ γε, ἔφη.

[d] Ἐντὸς δ' ἀμφοῖν κεῖται;

Ναί.

Μεταξὺ ἄρα ἂν εἴη τούτοις δόξα.

Κομιδῇ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν ἔφαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, εἴ τι φανεῖ οἷον ἅμα ὄν τε καὶ μὴ ὄν, τὸ τοιοῦτον μεταξὺ κεῖσθαι τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος τε καὶ τοῦ πάντως μὴ ὄντος, καὶ οὔτε ἐπιστήμην οὔτε ἄγνοιαν ἐπ' αὐτῷ ἔσεσθαι, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ αὐτῶν φανέν ἀγνοίας καὶ ἐπιστήμης;

Ὅρθῶς.

Νῦν δέ γε πέφανται μεταξὺ τούτοις ὃ δὴ καλοῦμεν δόξαν;

Πέφανται.

[e] Ἐκεῖνο δὴ λείποιτ' ἂν ἡμῖν εὐρεῖν, ὡς ἔοικε, τὸ ἀμφοτέρων μετέχον, τοῦ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, καὶ οὐδέτερον εἰλικρινῆς ὀρθῶς ἂν προσαγορευόμενον, ἵνα, ἐὰν φανῇ, δοξαστὸν αὐτὸ εἶναι ἐν δίκῃ προσαγορεύωμεν, τοῖς μὲν ἄκροις τὰ ἄκρα, τοῖς δὲ μεταξὺ τὰ μεταξὺ ἀποδιδόντες. ἢ οὐχ οὕτως;

Οὕτω.

Τούτων δὴ ὑποκειμένων λεγέτω μοι, φήσω, καὶ ἀπο[479.a]κρινέσθω ὁ χρηστὸς ὃς αὐτὸ μὲν καλὸν καὶ ιδέα τινὰ αὐτοῦ κάλλους μηδεμίαν ἠγεῖται ἀεὶ μὲν κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχουσαν, πολλὰ δὲ τὰ καλὰ νομίζει, ἐκεῖνος ὁ φιλοθεάμων καὶ οὐδαμῇ ἀνεχόμενος ἂν τις ἐν τὸ καλὸν φῆ εἶναι καὶ δίκαιον καὶ τᾶλλα οὕτω. «Τούτων γὰρ δὴ, ὦ ἄριστε, φήσομεν, τῶν πολλῶν καλῶν μῶν τι ἔστιν ὃ οὐκ αἰσχροὺς φανήσεται; καὶ τῶν δικαίων, ὃ οὐκ ἄδικον; καὶ τῶν ὀσίων, ὃ οὐκ ἀνόσιον;»

[b] Οὐκ, ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, καὶ καλά πως αὐτὰ καὶ αἰσχροὰ φανῆναι, καὶ ὅσα ἄλλα ἐρωτᾷς.

Τί δὲ τὰ πολλὰ διπλάσια; ἥττόν τι ἡμίσεια ἢ διπλάσια φαίνεται;

Οὐδέν.

Καὶ μεγάλα δὴ καὶ μικρὰ καὶ κοῦφα καὶ βαρῆα μὴ τι μᾶλλον ἂν φήσωμεν, ταῦτα προσρηθήσεται ἢ τὰναντία;

Οὐκ, ἀλλ' ἀεὶ, ἔφη, ἕκαστον ἀμφοτέρων ἕξεται.

Πότερον οὖν ἔστι μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστιν ἕκαστον τῶν πολλῶν τοῦτο ὃ ἂν τις φῆ αὐτὸ εἶναι;

Τοῖς ἐν ταῖς ἐστιάσεσιν, ἔφη, ἐπαμφοτερίζουσιν ἔοικεν, [c] καὶ τῶ τῶν παίδων αἰνίγματι τῶ περὶ τοῦ εὐνούχου, τῆς βολῆς περὶ τῆς νυκτερίδος, ᾧ καὶ ἐφ' οὗ αὐτὸν αὐτὴν αἰνίττονται βαλεῖν καὶ γὰρ ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὐτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὔτε ἀμφότερα οὔτε οὐδέτερον.

Ἔχεις οὖν αὐτοῖς, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι χρῆσις, ἢ ὅποι θήσεις καλλίω θέσιν τῆς μεταξὺ οὐσίας τε καὶ τοῦ μὴ εἶναι; οὔτε γὰρ που σκοτωδέστερα μὴ ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον μὴ εἶναι [d] φανήσεται, οὔτε φανότερα ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον εἶναι.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Ἡύρηκαμεν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν πολλὰ νόμιμα καλοῦ τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων μεταξὺ που κυλινδεῖται τοῦ τε μὴ ὄντος καὶ τοῦ ὄντος εἰλικρινῶς.

Ἡύρηκαμεν.

Προωμολογήσαμεν δέ γε, εἴ τι τοιοῦτον φανείη, δοξαστὸν

αὐτὸ ἀλλ' οὐ γνωστὸν δεῖν λέγεσθαι, τῇ μεταξὺ δυνάμει τὸ μεταξὺ πλανητὸν ἀλισκόμενον.

Ὡμολογήκαμεν.

[e] Τοὺς ἄρα πολλὰ καλὰ θεωμένους, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν μὴ ὀρῶντας μηδ' ἄλλω ἐπ' αὐτὸ ἄγοντι δυναμένους ἔπεσθαι, καὶ πολλὰ δίκαια, αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον μὴ, καὶ πάντα οὕτω, δοξάζειν φήσομεν ἅπαντα, γινώσκειν δὲ ὧν δοξάζουσιν οὐδέν.

Ἀνάγκη, ἔφη.

Τί δὲ αὖ τοὺς αὐτὰ ἕκαστα θεωμένους καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ὄντα; ἄρ' οὐ γινώσκειν ἀλλ' οὐ δοξάζειν;

Ἀνάγκη καὶ ταῦτα.

Οὐκοῦν καὶ ἀσπάζεσθαι τε καὶ φιλεῖν τούτους μὲν ταῦτα [480.a] φήσομεν ἐφ' οἷς γνῶσις ἔστιν, ἐκείνους δὲ ἐφ' οἷς δόξα; ἢ οὐ μνημονεύομεν ὅτι φωνάς τε καὶ χροῶς καλὰς καὶ τὰ τοιαῦτ' ἔφαμεν τούτους φιλεῖν τε καὶ θεᾶσθαι, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν οὐδ' ἀνέχεσθαι ὡς τι ὄν;

Μεμνήμεθα.

Μὴ οὖν τι πλημμελήσομεν φιλοδόξους καλοῦντες αὐτοὺς μᾶλλον ἢ φιλοσόφους; καὶ ἄρα ἡμῖν σφόδρα χαλεπανοῦσιν ἂν οὕτω λέγωμεν;

Οὐκ, ἂν γέ μοι πείθωνται, ἔφη· τῶ γὰρ ἀληθεῖ χαλεπαίνειν οὐ θέμις.

Τοὺς αὐτὸ ἄρα ἕκαστον τὸ ὄν ἀσπαζομένους φιλοσόφους ἀλλ' οὐ φιλοδόξους κλητέον;

Παντάπασι μὲν οὖν.

10 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#)

Βιβλίον Σ΄

[484.a]

Οἱ μὲν δὴ φιλόσοφοι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων, καὶ οἱ μὴ διὰ μακροῦ τινος διεξελθόντες λόγου μόγις πως ἀνεφάνησαν οἱ εἰσιν ἑκάτεροι.

Ἴσως γάρ, ἔφη, διὰ βραχέος οὐ ῥάδιον.

Οὐ φαίνεται, εἶπον· ἐμοὶ γοῦν ἔτι δοκεῖ ἂν βελτιόνως φανῆναι εἰ περὶ τούτου μόνου ἔδει ῥηθῆναι, καὶ μὴ πολλὰ τὰ λοιπὰ διελθεῖν μέλλοντι κατόψεσθαι τί διαφέρει βίος [b] δίκαιος ἀδίκου.

Τί οὖν, ἔφη, τὸ μετὰ τοῦτο ἡμῖν;

Τί δ' ἄλλο, ἦν δ' ἐγώ, ἢ τὸ ἐξῆς; ἐπειδὴ φιλόσοφοι μὲν οἱ τοῦ ἀεὶ κατὰ ταῦτ' ὡσαύτως ἔχοντος δυνάμενοι ἐφάπτεσθαι, οἱ δὲ μὴ ἄλλ' ἐν πολλοῖς καὶ παντοίως ἴσχουσιν πλανώμενοι οὐ φιλόσοφοι, ποτέρους δὴ δεῖ πόλεως ἡγεμόνας εἶναι;

Πῶς οὖν λέγοντες ἂν αὐτό, ἔφη, μετρίως λέγομεν;

Ἐπότεροι ἂν, ἦν δ' ἐγώ, δυνατοὶ φαίνονται φυλάξαι νόμους τε καὶ ἐπιτηδεύματα πόλεων, τούτους καθιστάναι [c] φύλακας.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Τόδε δέ, ἦν δ' ἐγώ, ἄρα δῆλον, εἴτε τυφλὸν εἴτε ὄξυ ὄρωντα χρὴ φύλακα τηρεῖν ὅτιοῦν;

Καὶ πῶς, ἔφη, οὐ δῆλον;

Ἢ οὖν δοκοῦσί τι τυφλῶν διαφέρειν οἱ τῷ ὄντι τοῦ ὄντος

ἐκάστου ἐστερημένοι τῆς γνώσεως, καὶ μηδὲν ἐναργὲς ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντες παράδειγμα, μηδὲ δυνάμενοι ὡσπερ γραφῆς εἰς τὸ ἀληθέστατον ἀποβλέποντες κἀκεῖσε ἀεὶ ἀναφέροντές τε [d] καὶ θεώμενοι ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, οὕτω δὴ καὶ τὰ ἐνθάδε νόμιμα καλῶν τε πέρι καὶ δικαίων καὶ ἀγαθῶν τίθεσθαι τε, ἐὰν δέη τίθεσθαι, καὶ τὰ κείμενα φυλάττοντες σώζειν;

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, οὐ πολὺ τι διαφέρει.

Τούτους οὖν μᾶλλον φύλακας στησόμεθα ἢ τοὺς ἐγνωκότας μὲν ἕκαστον τὸ ὄν, ἐμπειρία δὲ μηδὲν ἐκείνων ἐλλείποντας μὴδ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ μέρει ἀρετῆς ὑστεροῦντας;

Ἄτοπον μεντᾶν, ἔφη, εἴη ἄλλους αἰρεῖσθαι, εἴ γε τᾶλλα μὴ ἐλλείποντο· τούτῳ γὰρ αὐτῶ σχεδόν τι τῷ μεγίστῳ ἂν προέχοιεν.

[485.a]

Οὐκοῦν τοῦτο δὴ λέγωμεν, τίνα τρόπον οἷοί τ' ἔσονται οἱ αὐτοὶ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ἔχειν;

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἐοίην ἀρχόμενοι τούτου τοῦ λόγου ἐλέγομεν, τὴν φύσιν αὐτῶν πρῶτον δεῖ καταμαθεῖν· καὶ οἶμαι, ἐὰν ἐκείνην ἱκανῶς ὁμολογήσωμεν, ὁμολογήσειν καὶ ὅτι οἷοί τε ταῦτα ἔχειν οἱ αὐτοί, ὅτι τε οὐκ ἄλλους πόλεων ἡγεμόνας δεῖ εἶναι ἢ τούτους.

Πῶς;

Τοῦτο μὲν δὴ τῶν φιλοσόφων φύσεων πέρι ὁμολογήσθω *[b]* ἡμῖν ὅτι μαθήματός γε ἀεὶ ἐρωσιν ὃ ἂν αὐτοῖς δηλοῖ ἐκείνης τῆς οὐσίας τῆς ἀεὶ οὔσης καὶ μὴ πλανωμένης ὑπὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Ὁμολογήσθω.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ὅτι πάσης αὐτῆς, καὶ οὔτε σμικροῦ οὔτε μεζονος οὔτε τιμιωτέρου οὔτε ἀτιμοτέρου μέρους ἐκόντες ἀφίενται, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν περὶ τε τῶν φιλοτίμων καὶ ἐρωτικῶν διήλθομεν.

Ὅρθῶς, ἔφη, λέγεις.

Τόδε τοίνυν μετὰ τοῦτο σκόπει εἰ ἀνάγκη ἔχειν πρὸς *[c]* τούτῳ ἐν τῇ φύσει οἷ ἂν μέλλωσιν ἔσεσθαι οἴους ἐλέγομεν.

Τὸ ποῖον;

Τὴν ἀψεύδειαν καὶ τὸ ἐκόντας εἶναι μηδαμῆ προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος ἀλλὰ μισεῖν, τὴν δ' ἀλήθειαν στέργειν.

Εἰκός γ', ἔφη.

Οὐ μόνον γε, ὃ φίλε, εἰκός, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀνάγκη τὸν ἐρωτικῶς του φύσει ἔχοντα πᾶν τὸ συγγενές τε καὶ οἰκειὸν τῶν παιδικῶν ἀγαπᾶν.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Ἡ οὖν οἰκειότερον σοφία τι ἀληθείας ἂν εὗροις;

Καὶ πῶς; ἦ δ' ὅς.

Ἡ οὖν δυνατὸν εἶναι τὴν αὐτὴν φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ *[d]* φιλοψευδῆ;

Οὐδαμῶς γε.

Τὸν ἄρα τῷ ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθύς ἐκ νέου ὅτι μάλιστα ὀρέγεσθαι.

Παντελῶς γε.

Ἀλλὰ μὴν ὅτῳ γε εἰς ἓν τι αἰ ἐπιθυμία σφόδρα ῥέπουσιν, ἴσμεν που ὅτι εἰς τᾶλλα τούτῳ ἀσθενέστερα, ὥσπερ ῥεῦμα ἐκείσε ἀπωχτευμένον.

Τί μὴν;

Ὅτι δὴ πρὸς τὰ μαθήματα καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐρῶρήκασιν, περὶ τὴν τῆς ψυχῆς οἶμαι ἡδονὴν αὐτῆς καθ' αὐτὴν εἶεν ἂν, τὰς δὲ διὰ τοῦ σώματος ἐκλείπειν, εἰ μὴ πεπλασμένως ἀλλ' *[e]* ἀληθῶς φιλόσοφος τις εἴη.

Μεγάλη ἀνάγκη.

Σώφρων μὴν ὅ γε τοιοῦτος καὶ οὐδαμῆ φιλοχρήματος ὢν γὰρ ἔνεκα χρήματα μετὰ πολλῆς δαπάνης σπουδάζεται, ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον ἢ τούτῳ προσήκει σπουδάζειν.

Οὕτω.

[486.a]

Καὶ μὴν που καὶ τόδε δεῖ σκοπεῖν, ὅταν κρίνειν μέλλῃς φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ μί.

Τὸ ποῖον;

Μὴ σε λάθῃ μετέχουσα ἀνελευθερίας· ἐναντιώτατον γάρ που σμικρολογία ψυχῆ μελλούση τοῦ ὅλου καὶ παντὸς ἀεὶ ἐπορέξεσθαι θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Ἦ οὖν ὑπάρχει διανοία μεγαλοπρέπεια καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, οἷόν τε οἶε τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον;

Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς.

[b] Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἠγήσεται ὁ τοιοῦτος;

Ἐκιστα γε.

Δειλῆ δὴ καὶ ἀνελευθέρῳ φύσει φιλοσοφίας ἀληθινῆς, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἂν μετεΐη.

Οὐ μοι δοκεῖ.

Τί οὖν; ὁ κόσμιος καὶ μὴ φιλοχρήματος μηδ' ἀνελεύθερος μηδ' ἀλαζῶν μηδὲ δειλὸς ἔσθ' ὅπη ἂν δυσσύμβολος ἢ ἄδικος γένοιτο;

Οὐκ ἔστιν.

Καὶ τοῦτο δὴ ψυχὴν σκοπῶν φιλόσοφον καὶ μὴ εὐθύς νέου ὄντος ἐπισκέψη, εἰ ἄρα δικαία τε καὶ ἡμερος ἢ δυσκοινώνητος καὶ ἀγρία.

Πάνυ μὲν οὖν.

[c] Οὐ μὴν οὐδὲ τόδε παραλείψεις, ὡς ἐγὼμαι.

Τὸ ποῖον;

Εὐμαθὴς ἢ δυσμαθὴς. ἢ προσδοκᾶς ποτέ τινά τι ἰκανῶς ἂν στέρξαι, ὃ πράττων ἂν ἀλγῶν τε πράττοι καὶ μόγις σμικρὸν ἀνύτων;

Οὐκ ἂν γένοιτο.

Τί δ' εἰ μηδὲν ὧν μάθοι σφῆξιν δύναίτο, λήθης ὧν πλέως; ἄρ' ἂν οἷός τ' εἶη ἐπιστήμης μὴ κενὸς εἶναι;

Καὶ πῶς;

Ἀνόνητα δὴ πονῶν οὐκ οἶε ἀναγκασθήσεται τελευτῶν αὐτόν τε μισεῖν καὶ τὴν τοιαύτην προᾶξιν;

Πῶς δ' οὐ;

[d] Ἐπιλήσιμονα ἄρα ψυχὴν ἐν ταῖς ἰκανῶς φιλοσόφοις μὴ ποτε ἐγκρίνωμεν, ἀλλὰ μνημονικὴν αὐτὴν ζητῶμεν δεῖν εἶναι.

Παντάπασιν μὲν οὖν.

Ἄλλ' οὐ μὴν τό γε τῆς ἀμούσου τε καὶ ἀσχήμονος φύσεως ἄλλοσέ ποι ἂν φαῖμεν ἔλκειν ἢ εἰς ἀμετρίαν.

Τί μὴν;

Ἀλήθειαν δ' ἀμετρία ἠγῆ συγγενῆ εἶναι ἢ ἐμμετρία;

Ἐμμετρία.

Ἐμμετρον ἄρα καὶ εὐχαριν ζητῶμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις διάνοιαν φύσει, ἣν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος ἰδέαν ἐκάστου τὸ αὐτοφυῆς εὐάγωγον παρῆξει.

Πῶς δ' οὐ;

[e] Τί οὖν; μὴ πη δοκοῦμέν σοι οὐκ ἀναγκαῖα ἕκαστα διεληλυθέναι καὶ ἐπόμενα ἀλλήλοις τῇ μελλούσῃ τοῦ ὄντος ἱκανῶς τε καὶ τελέως ψυχῇ μεταλήψεσθαι;

[487.a]

Ἀναγκαιότατα μὲν οὖν, ἔφη.

Ἔστιν οὖν ὅπη μέμψη τοιοῦτον ἐπιτήδευμα, ὃ μὴ ποτ' ἂν τις οἷός τε γένοιτο ἱκανῶς ἐπιτηδεῦσαι, εἰ μὴ φύσει εἴη μνήμων, εὐμαθής, μεγαλοπρεπής, εὐχαρις, φίλος τε καὶ συγγενῆς ἀληθείας, δικαιοσύνης, ἀνδρείας, σωφροσύνης;

Οὐδ' ἂν ὁ Μῶμος, ἔφη, τό γε τοιοῦτον μέμψαιτο.

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, τελειωθεῖσι τοῖς τοιούτοις παιδεία τε καὶ ἡλικία ἄρα οὐ μόνοις ἂν τὴν πόλιν ἐπιτρέποις;

[b] Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, ὦ Σώκρατες, ἔφη, πρὸς μὲν ταῦτά σοι οὐδεὶς ἂν οἷός τ' εἴη ἀντειπεῖν. ἀλλὰ γὰρ τοιόνδε τι πάσχουσιν οἱ ἀκούοντες ἐκάστοτε ἃ νῦν λέγεις ἠγοῦνται δι' ἀπειρίαν τοῦ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου παρ' ἕκαστον τὸ ἐρώτημα σμικρὸν παραγόμενοι, ἀθροισθέντων τῶν σμικρῶν ἐπὶ τελευτῆς τῶν λόγων μέγα τὸ σφάλμα καὶ ἐναντίον τοῖς πρώτοις ἀναφαίνεσθαι, καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῶν πεττεύειν δεινῶν οἱ μὴ τελευτῶντες ἀποκλείονται καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅτι [c] φέρωσιν, οὕτω καὶ σφεῖς τελευτῶντες ἀποκλείεσθαι καὶ οὐκ ἔχειν ὅτι λέγωσιν ὑπὸ πεττείας αὐτῆς τινὸς ἑτέρας, οὐκ ἐν ψήφοις ἀλλ' ἐν λόγοις ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐδέν τι μᾶλλον ταύτῃ ἔχειν. λέγω δ' εἰς τὸ παρὸν ἀποβλέψας. νῦν γὰρ φαίη ἂν τίς σοι λόγῳ μὲν οὐκ ἔχειν καθ' ἕκαστον τὸ ἐρωτώμενον ἐναντιοῦσθαι, ἔργῳ δὲ ὄραν, ὅσοι ἂν ἐπὶ φιλοσοφίαν ὀρμήσαντες μὴ τοῦ πεπαιδεῦσθαι ἔνεκα ἀψάμενοι νέοι ὄντες [d] ἀπαλλάττωνται, ἀλλὰ μακρότερον ἐνδιατρίψωσιν, τοὺς μὲν πλείστους καὶ πάνυ ἀλλοκότους γιγνομένους, ἵνα μὴ παμπονήρους εἴπωμεν, τοὺς δ' ἐπιεικεστάτους δοκοῦντας ὅμως τοῦτό γε ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος οὐ σὺ ἐπαινεῖς πάσχοντας, ἀχρήστους ταῖς πόλεσι γιγνομένους.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, Οἶει οὖν, εἶπον, τοὺς ταῦτα λέγοντας ψεύδεσθαι;

Οὐκ οἶδα, ἦ δ' ὅς, ἀλλὰ τὸ σοὶ δοκοῦν ἠδέως ἂν ἀκούοιμι.

Ἀκούοις ἂν ὅτι ἔμοιγε φαίνονται τάλιθῃ λέγειν.

[e] Πῶς οὖν, ἔφη, εὖ ἔχει λέγειν ὅτι οὐ πρότερον κακῶν παύσσονται αἱ πόλεις, πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσιν, οὐδ' ἀχρήστους ὁμολογοῦμεν αὐταῖς εἶναι;

Ἐρωτᾶς, ἦν δ' ἐγώ, ἐρώτημα δεόμενον ἀποκρίσεως δι' εἰκόνας λεγομένης.

Σὺ δέ γε, ἔφη, οἶμαι οὐκ εἴωθας δι' εἰκόνων λέγειν.

Εἶεν, εἶπον· σκώπτεις ἐμβεβληκῶς με εἰς λόγον οὕτω [488.a] δυσασπόδεικτον; ἄκουε δ' οὖν τῆς εἰκόνας, ἵν' ἔτι μᾶλλον ἴδῃς ὡς γλίσχρως εἰκάξω. οὕτω γὰρ χαλεπὸν τὸ πάθος τῶν ἐπιεικεστάτων, ὃ πρὸς τὰς πόλεις πεπόνθασιν, ὥστε οὐδ' ἔστιν ἐν οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον πεπονθός, ἀλλὰ δεῖ ἐκ πολλῶν αὐτὸ συναγαγεῖν εἰκάζοντα καὶ ἀπολογοῦμενον ὑπὲρ αὐτῶν, οἷον οἱ γραφῆς τραγελάφους καὶ τὰ τοιαῦτα μειγνύντες γράφουσιν. νόησον γὰρ τοιοῦτον ἢ γενόμενον εἴτε πολλῶν νεῶν πέρι εἴτε μιᾶς ναύκληρον μεγέθει μὲν καὶ [b] ῥώμῃ ὑπὲρ τοὺς ἐν τῇ νηὶ πάντας, ὑπόκωφον δὲ καὶ ὀρῶντα ὡσαύτως βραχὺ τι καὶ γινώσκοντα περὶ ναυτικῶν

ἕτερα τοιαῦτα, τοὺς δὲ ναύτας στασιάζοντας πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστον οἰόμενον δεῖν κυβερνᾶν, μήτε μαθόντα πώποτε τὴν τέχνην μήτε ἔχοντα ἀποδείξει διδάσκαλον ἑαυτοῦ μηδὲ χρόνον ἐν ᾧ ἐμάνθανεν, πρὸς δὲ τούτοις φάσκοντας μηδὲ διδακτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα ὡς διδακτὸν ἐτοιμοὺς κατατέμνειν, αὐτοὺς δὲ αὐτῷ ἀεὶ τῷ [c] ναυκλήρῳ περικεχύσθαι δεομένους καὶ πάντα ποιοῦντας ὅπως ἂν σφίσι τὸ πηδάλιον ἐπιτρέψῃ, ἐνίοτε δ' ἂν μὴ πείθωσιν ἀλλὰ ἄλλοι μᾶλλον, τοὺς μὲν ἄλλους ἢ ἀποκτεινύντας ἢ ἐκβάλλοντας ἐκ τῆς νεῶς, τὸν δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρα ἢ μέθη ἢ τινα ἄλλῳ συμποδίσαντας τῆς νεῶς ἄρχειν χρωμένους τοῖς ἐνοῦσι, καὶ πίνοντάς τε καὶ εὐωχομένους πλεῖν ὡς τὸ εἰκὸς τοὺς τοιούτους, πρὸς δὲ τούτοις ἐπαινοῦντας [d] ναυτικὸν μὲν καλοῦντας καὶ κυβερνητικὸν καὶ ἐπιστάμενον τὰ κατὰ ναῦν, ὃς ἂν συλλαμβάνειν δεινὸς ἢ ὅπως ἄρξουσιν ἢ πείθοντες ἢ βιαζόμενοι τὸν ναύκληρον, τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ψέγοντας ὡς ἄχρηστον, τοῦ δὲ ἀληθινοῦ κυβερνήτου πέρι μηδ' ἐπαίοντες, ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι ἐνιαυτοῦ καὶ ὠρῶν καὶ οὐρανοῦ καὶ ἄστρον καὶ πνευμάτων καὶ πάντων τῶν τῆ τέχνη προσηκόντων, εἰ μέλλει τῷ ὄντι νεῶς ἀρχικὸς ἔσσεσθαι, ὅπως δὲ κυβερνήσει [e] ἕάντε τινες βούλωνται ἕάντε μή, μήτε τέχνην τούτου μήτε μελέτην οἰόμενοι δυνατὸν εἶναι λαβεῖν ἅμα καὶ τὴν κυβερνητικὴν. τοιούτων δὲ περὶ τὰς ναῦς γιγνομένων τὸν ὡς ἀληθῶς κυβερνητικὸν οὐχ ἡγῆ ἂν τῷ ὄντι μετεωροσκόπον [489.a] τε καὶ ἀδολέσχην καὶ ἄχρηστον σφίσι καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς οὕτω κατεσκευασμέναις ναυσὶ πλωτῆρων;

Καὶ μάλα, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος.

Οὐ δὴ, ἦν δ' ἐγώ, οἴμαι δεῖσθαί σε ἐξεταζομένην τὴν εἰκόνα ἰδεῖν, ὅτι ταῖς πόλεσι πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς φιλοσόφους τὴν διάθεσιν ἔοικεν, ἀλλὰ μανθάνειν ὃ λέγω.

Καὶ μάλα', ἔφη.

Πρῶτον μὲν τοίνυν ἐκεῖνον τὸν θαυμάζοντα ὅτι οἱ φιλόσοφοι οὐ τιμῶνται ἐν ταῖς πόλεσι διδάσκέ τε τὴν εἰκόνα καὶ πειρῶ πείθειν ὅτι πολὺ ἂν θαυμαστότερον ἦν [b] εἰ ἐτιμῶντο.

Ἀλλὰ διδάξω, ἔφη.

Καὶ ὅτι τοίνυν τᾶληθῆ λέγεις, ὡς ἄχρηστοι τοῖς πολλοῖς οἱ ἐπεικέστατοι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ τῆς μέντοι ἀχρηστίας τοὺς μὴ χρωμένους κέλευε αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἐπεικεῖς. οὐ γὰρ ἔχει φύσιν κυβερνήτην ναυτῶν δεῖσθαι ἄρχεσθαι ὑφ' αὐτοῦ οὐδὲ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἰέναι, ἀλλ' ὁ τοῦτο κομψευσάμενος ἐψεύσατο, τὸ δὲ ἀληθὲς πέφυκεν, ἕάντε πλούσιος ἕάντε πένης κάμνη, ἀναγκαῖον [c] εἶναι ἐπὶ ἰατρῶν θύρας ἰέναι καὶ πάντα τὸν ἄρχεσθαι δεόμενον ἐπὶ τὰς τοῦ ἄρχειν δυναμένου, οὐ τὸν ἄρχοντα δεῖσθαι τῶν ἀρχομένων ἄρχεσθαι, οὔ ἂν τῆ ἀληθείᾳ τι ὄφελος ἦ. ἀλλὰ τοὺς νῦν πολιτικοὺς ἄρχοντας ἀπεικάζων οἷς ἄρτι ἐλέγομεν ναύταις οὐχ ἁμαρτήση, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων ἀχρήστους λεγομένους καὶ μετεωρολέσχας τοῖς ὡς ἀληθῶς κυβερνήταις.

Ὅρθότατα, ἔφη.

Ἐκ τε τοίνυν τούτων καὶ ἐν τούτοις οὐ ῥᾶδιον εὐδοκμεῖν τὸ βέλτιστον ἐπιτήδευμα ὑπὸ τῶν τάναντία ἐπιτηδεύοντων [d] πολὺ δὲ μεγίστη καὶ ἰσχυροτάτη διαβολὴ γίγνεται φιλοσοφία διὰ τοὺς τὰ τοιαῦτα φάσκοντας ἐπιτηδεύειν, οὗς δὴ σὺ φῆς τὸν ἐγκαλοῦντα τῆ φιλοσοφία λέγειν ὡς παμπόνηροι οἱ πλεῖστοι τῶν ἰόντων ἐπ' αὐτήν, οἱ δὲ ἐπεικέστατοι ἄχρηστοι, καὶ ἐγὼ συνεχώρησα ἀληθῆ σε λέγειν. ἦ γάρ;

Ναί.

Οὐκοῦν τῆς μὲν τῶν ἐπεικῶν ἀχρηστίας τὴν αἰτίαν διεληλύθαμεν;

Καὶ μάλα.

Τῆς δὲ τῶν πολλῶν πονηρίας τὴν ἀνάγκην βούλει τὸ μετὰ τοῦτο διέλθωμεν, καὶ ὅτι οὐδὲ τούτου φιλοσοφία αἰτία, [e] ἂν δυνώμεθα, πειραθῶμεν δεῖξαι;

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἀκούωμεν δὴ καὶ λέγωμεν ἐκεῖθεν ἀναμνησθέντες, ὅθεν διῆμεν τὴν φύσιν οἷον ἀνάγκη φῦναι τὸν καλὸν τε καὶ γαθὸν [490.a] ἐσόμενον. ἠγεῖτο δ' αὐτῷ, εἰ νῦν ἔχεις, πρῶτον μὲν ἀλήθεια, ἣν διώκειν αὐτὸν πάντως καὶ πάντη ἔδει ἢ ἀλαζόνι ὄντι μηδαμῆ μετεῖναι φιλοσοφίας ἀληθινῆς.

Ἦν γὰρ οὕτω λεγόμενον.

Οὐκοῦν ἔν μὲν τοῦτο σφόδρα οὕτω παρὰ δόξαν τοῖς νῦν δοκουμένοις περὶ αὐτοῦ;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Ἄρ' οὖν δὴ οὐ μετρίως ἀπολογησόμεθα ὅτι πρὸς τὸ ὄν πεφυκῶς εἶη ἀμιλλᾶσθαι ὃ γε ὄντως φιλομαθῆς, καὶ οὐκ [b] ἐπιμένοι ἐπὶ τοῖς δοξαζομένοις εἶναι πολλοῖς ἐκάστοις, ἀλλ' ἴοι καὶ οὐκ ἀμβλύνοιτο οὐδ' ἀπολήγοι τοῦ ἔρωτος, πρὶν αὐτοῦ ὃ ἔστιν ἐκάστου τῆς φύσεως ἄψασθαι ὃ προσήκει ψυχῆς ἐφάπτεσθαι τοῦ τοιούτου – προσήκει δὲ συγγενεῖ – ὃ πλησιάσας καὶ μιγεῖς τῷ ὄντι ὄντως, γεννήσας νοῦν καὶ ἀλήθειαν, γνοίη τε καὶ ἀληθῶς ζῶη καὶ τρέφοιτο καὶ οὕτω λήγοι ὠδίνος, πρὶν δ' οὐ;

Ὡς οἷόν τ', ἔφη, μετριώτατα.

Τί οὖν; τούτω τι μετέσται ψεῦδος ἀγαπᾶν ἢ πᾶν τούναντίον μισεῖν;

[c] Μισεῖν, ἔφη.

Ἦγουμένης δὴ ἀληθείας οὐκ ἂν ποτε οἶμαι φαμέν αὐτῇ χορὸν κακῶν ἀκολουθῆσαι.

Πῶς γάρ;

Ἄλλ' ὑγιές τε καὶ δίκαιον ἦθος, ὃ καὶ σωφροσύνην ἔπαισται.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Καὶ δὴ τὸν ἄλλον τῆς φιλοσόφου φύσεως χορὸν τί δεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἀναγκάζοντα τάττειν; μέμνησαι γάρ που ὅτι συνέβη προσῆκον τούτοις ἀνδρεία, μεγαλοπρέπεια, εὐμάθεια, μνήμη· καὶ σοῦ ἐπιλαβομένου ὅτι πᾶς μὲν ἀναγκασθήσεται [d] ὁμολογεῖν οἷς λέγομεν, ἐάσας δὲ τοὺς λόγους, εἰς αὐτοὺς ἀποβλέψας περὶ ὧν ὁ λόγος, φαίη ὁρᾶν αὐτῶν τοὺς μὲν ἀχρήστους, τοὺς δὲ πολλοὺς κακοὺς πᾶσαν κακίαν, τῆς διαβολῆς τὴν αἰτίαν ἐπισκοποῦντες ἐπὶ τούτῳ νῦν γεγόναμεν, τί ποθ' οἱ πολλοὶ κακοί, καὶ τούτου δὴ ἔνεκα πάλιν ἀνελήφαμεν τὴν τῶν ἀληθῶς φιλοσόφων φύσιν καὶ ἐξ ἀνάγκης ὠρισάμεθα.

[e] Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα.

Ταύτης δὴ, ἦν δ' ἐγώ, τῆς φύσεως δεῖ θεάσασθαι τὰς φθοράς, ὡς διόλλυται ἐν πολλοῖς, σμικρὸν δὲ τι ἐκφεύγει, οὐς δὴ καὶ οὐ πονηροὺς, ἀχρήστους δὲ καλοῦσι· καὶ μετὰ [491.a] τοῦτο αὖ τὰς μμιουμένας ταύτην καὶ εἰς τὸ ἐπιτήδευμα καθισταμένας αὐτῆς, οἷαι οὖσαι φύσεις ψυχῶν εἰς ἀνάξιον καὶ μειζρον ἑαυτῶν ἀφικνούμεναι ἐπιτήδευμα, πολλαχῆ πλημμελοῦσαι, πανταχῆ καὶ ἐπὶ πάντας δόξαν οἷαν λέγεις φιλοσοφία προσῆψαν.

Τίνας δέ, ἔφη, τὰς διαφθορὰς λέγεις;

Ἐγὼ σοι, εἶπον, ἂν οἷός τε γένωμαι, πειράσομαι διελθεῖν. τόδε μὲν οὖν οἶμαι πᾶς ἡμῖν ὁμολογήσει, τοιαύτην φύσιν καὶ πάντα ἔχουσαν ὅσα προσετάξαμεν νυνδὴ, εἰ τελέως [b] μέλλοι φιλόσοφος γενέσθαι, ὀλιγάκις ἐν ἀνθρώποις φύεσθαι καὶ ὀλίγας, ἢ οὐκ οἶει;

Σφόδρα γε.

Τούτων δὴ τῶν ὀλίγων σκόπει ὡς πολλοὶ ὄλεθροι καὶ μεγάλοι.

Τίνες δὴ;

Ὁ μὲν πάντων θαυμαστότατον ἀκοῦσαι, ὅτι ἐν ἕκαστον ὧν ἐπηνέσαμεν τῆς φύσεως ἀπόλλυσι τὴν ἔχουσαν ψυχὴν καὶ ἀποσπᾶ φιλοσοφίας. λέγω δὲ ἀνδρείαν, σωφροσύνην καὶ πάντα ἃ διήλθομεν.

Ἄτοπον, ἔφη, ἀκοῦσαι.

[c] Ἐτι τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τούτοις τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πάντα φθείρει καὶ ἀποσπᾶ, κάλλος καὶ πλοῦτος καὶ ἰσχυρὸς σώματος καὶ συγγένεια ἐρῶμένη ἐν πόλει καὶ πάντα τὰ τούτων οἰκεία· ἔχεις γὰρ τὸν τύπον ὧν λέγω.

Ἐχω, ἔφη, καὶ ἠδέως γ' ἂν ἀκριβέστερον ἃ λέγεις πυθοίμην.

Λαβοῦ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὅλου αὐτοῦ ὀρθῶς, καὶ σοι εὐδηλὸν τε φανεῖται καὶ οὐκ ἄτοπα δόξει τὰ προειρημένα περὶ αὐτῶν.

Πῶς οὖν, ἔφη, κελεύεις;

[d] Παντός, ἦν δ' ἐγώ, σπέρματος πέρι ἢ φυτοῦ, εἴτε ἐγγείων εἴτε τῶν ζώων, ἴσμεν ὅτι τὸ μὴ τυχὸν τροφῆς ἢς προσήκει ἐκάστω μὴδ' ὥρας μὴδὲ τόπου, ὅσω ἂν ἐρῶμενέστερον ἦ, τοσοῦτω πλειόνων ἐνδεῖ τῶν πρεπόντων· ἀγαθῷ γὰρ που κακὸν ἐναντιώτερον ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ.

Πῶς δ' οὖ;

Ἐχει δὴ οἶμαι λόγον τὴν ἀρίστην φύσιν ἐν ἀλλοτριωτέρα οὔσαν τροφῇ κάκιον ἀπαλλάττειν τῆς φαύλης.

Ἐχει.

[e] Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Ἀδείμαντε, καὶ τὰς ψυχὰς οὕτω φῶμεν τὰς εὐφροσύνας κακῆς παιδαγωγίας τυχοῦσας διαφερόντως κακὰς γίνεσθαι; ἢ οἶει τὰ μεγάλα ἀδικήματα καὶ τὴν ἄκρατον πονηρίαν ἐκ φαύλης ἀλλ' οὐκ ἐκ νεανικῆς φύσεως τροφῆς διολομένης γίνεσθαι, ἀσθενῆ δὲ φύσιν μεγάλων οὔτε ἀγαθῶν οὔτε κακῶν αἰτίαν ποτὲ ἔσεσθαι;

Οὐκ, ἀλλά, ἦ δ' ὅς, οὕτως.

[492.a]

Ἦν τοίνυν ἔθεμεν τοῦ φιλοσόφου φύσιν, ἂν μὲν οἶμαι μαθήσεως προσηκούσης τύχη, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀνάγκη αὐξανομένην ἀφικνεῖσθαι, ἐὰν δὲ μὴ ἐν προσηκούσῃ σπαρεῖσά τε καὶ φυτευθεῖσα τρέφεται, εἰς πάντα τάναντία αὖ, ἐὰν μὴ τις αὐτῇ βοηθήσας θεῶν τύχη. ἢ καὶ σὺ ἡγή, ὥσπερ οἱ πολλοί, διαφθειρομένους τινὰς εἶναι ὑπὸ σοφιστῶν νέους, διαφθείροντας δὲ τινὰς σοφιστὰς ἰδιωτικούς, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς τοὺς ταῦτα λέγοντας μεγίστους [b] μὲν εἶναι σοφιστὰς, παιδεύειν δὲ τελεώτατα καὶ ἀπεργάζεσθαι οἷους βούλονται εἶναι καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας;

Πότε δὴ; ἦ δ' ὅς.

Ὅταν, εἶπον, συγκαθεζόμενοι ἄθροοι πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας ἢ εἰς δικαστήρια ἢ θέατρα ἢ στρατόπεκα ἢ τινα ἄλλον κοινὸν πλήθους σύλλογον σὺν πολλῷ θορύβῳ τὰ μὲν ψέγωσι τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, τὰ δὲ ἐπαινώσιν, ὑπερβαλλόντως ἐκάτερα, καὶ ἐκβοῶντες καὶ κροτοῦντες, πρὸς δ' [c] αὐτοῖς αἶ τε πέτραι καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἂν ᾧσιν ἐπηχοῦντες διπλάσιον θόρυβον παρέχωσι τοῦ ψόγου καὶ ἐπαίνου. ἐν δὲ τῷ τοιοῦτῳ τὸν νέον, τὸ λεγόμενον, τίνα οἶει καρδίαν ἴσχειν; ἢ ποίαν [ἄν] αὐτῷ παιδείαν ἰδιωτικὴν ἀνθέξειν, ἣν οὐ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου ψόγου ἢ ἐπαίνου οἰχήσεσθαι φερομένην κατὰ ῥοῦν ἢ ἂν οὗτος φέρῃ, καὶ φήσιν τε τὰ αὐτὰ τούτοις καλὰ καὶ αἰσχρὰ εἶναι, καὶ ἐπιτηδεύσειν ἅπερ ἂν οὗτοι, καὶ ἔσσεσθαι τοιοῦτον;

[d] Πολλή, ἢ δ' ὅς, ὃ Σώκρατες, ἀνάγκη.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, οὐπω τὴν μεγίστην ἀνάγκην εἰρήκαμεν.

Ποίαν; ἔφη.

Ἦν ἔργῳ προστιθέασι λόγῳ μὴ πείθοντες οὗτοι οἱ παιδευταί τε καὶ σοφισταί. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμίαις τε καὶ χρήμασι καὶ θανάτοις κολάζουσι;

Καὶ μάλα, ἔφη, σφόδρα.

Τίνα οὖν ἄλλον σοφιστὴν οἶει ἢ ποίους ἰδιωτικοὺς λόγους ἐναντία τούτοις τείνοντας κρατήσιν;

[e] Οἶμαι μὲν οὐδένα, ἢ δ' ὅς.

Οὐ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχειρεῖν πολλὴ ἄνοια. οὔτε γὰρ γίγνεται οὔτε γέγονεν οὐδὲ οὖν μὴ γένηται ἄλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον, ἀνθρώπειον, ὃ ἔταίρε – θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παρομίαν ἐξαίρωμεν λόγῳ – εὖ γὰρ χρὴ εἰδέναί, ὅτιπερ ἂν σωθῆ τε [493.a] καὶ γένηται οἷον δεῖ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πολιτειῶν, θεοῦ μοῖραν αὐτὸ σῶσαι λέγων οὐ κακῶς ἐρεῖς.

Οὐδ' ἐμοὶ ἄλλως, ἔφη, δοκεῖ.

Ἔτι τοίνυν σοι, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τούτοις καὶ τόδε δοξάτω.

Τὸ ποῖον;

Ἐκαστος τῶν μισθαρνούτων ἰδιωτῶν, οὓς δὲ οὗτοι σοφιστὰς καλοῦσι καὶ ἀντιτέχνους ἠγοῦνται, μὴ ἄλλα παιδεύειν ἢ ταῦτα τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, ἃ δοξάζουσιν ὅταν ἀθροισθῶσιν, καὶ σοφίαν ταύτην καλεῖν· οἷόνπερ ἂν εἰ θρέμματος μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου τὰς ὀργὰς τις καὶ [b] ἐπιθυμίας κατεμάνθανεν, ὅπῃ τε προσελθεῖν χρὴ καὶ ὅπῃ ἄψασθαι αὐτοῦ, καὶ ὅποτε χαλεπώτατον ἢ πρᾶτότατον καὶ ἐκ τίνων γίγνεται, καὶ φωνὰς δὲ ἐφ' οἷς ἐκάστας εἴωθεν φθέγγεσθαι, καὶ οἷας αὖ ἄλλου φθεγγομένου ἡμεροῦταί τε καὶ ἀγριαίνει, καταμαθὼν δὲ ταῦτα πάντα συνουσία τε καὶ χρόνου τριβῆ σοφίαν τε καλέσειεν καὶ ὡς τέχνην συστησάμενος ἐπὶ διδασκαλίαν τρέποιτο, μηδὲν εἰδὼς τῆ ἀληθείᾳ τούτων τῶν δογμάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν ὅτι καλὸν ἢ αἰσχρὸν [c] ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὀνομάζοι δὲ πάντα ταῦτα ἐπὶ ταῖς τοῦ μεγάλου ζώου δόξαις, οἷς μὲν χαιροὶ ἐκεῖνο ἀγαθὰ καλῶν, οἷς δὲ ἄχθοιτο κακά, ἄλλον δὲ μηδένα ἔχοι λόγον περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τὰναγκαῖα δίκαια καλοῖ καὶ καλά, τὴν δὲ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀγαθοῦ φύσιν, ὅσον διαφέρει τῷ ὄντι, μήτε ἑωρακῶς εἴη μήτε ἄλλῳ δυνατὸς δεῖξαι. τοιοῦτος δὲ ὢν πρὸς Διὸς οὐκ ἄτοπος ἂν σοι δοκεῖ εἶναι παιδευτής;

Ἔμοιγ', ἔφη.

Ἦ οὖν τι τούτου δοκεῖ διαφέρειν ὁ τὴν τῶν πολλῶν καὶ [d] παντοδαπῶν συνιόντων ὀργὴν καὶ ἡδονὰς κατανενοηκέναι σοφίαν ἡγούμενος, εἴτ' ἐν γραφικῇ εἴτ' ἐν μουσικῇ εἴτε δὴ ἐν πολιτικῇ; ὅτι μὲν γὰρ ἄν τις τούτοις ὁμιλῇ ἐπιδεικνύμενος, ἢ ποιήσιν ἢ τινα ἄλλην δημιουργίαν ἢ πόλει διακονίαν, κυρίους αὐτοῦ ποιῶν τοὺς πολλοὺς, πέρα τῶν ἀναγκαίων, ἢ Διομηδεῖα λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσιν· ὡς δὲ καὶ ἀγαθὰ καὶ καλὰ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ, ἤδη πρότε τοῦ ἡδουσας αὐτῶν λόγον διδόντος οὐ καταγέλαστον;

[e]

Οἶμαι δέ γε, ἦ δ' ὅς, οὐδ' ἀκούσομαι.

Ταῦτα τοίνυν πάντα ἐννοήσας ἐκεῖνο ἀναμνήσθητι· αὐτὸ τὸ καλὸν ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ καλὰ, ἢ αὐτό τι ἕκαστον καὶ [494.a] μὴ τὰ πολλὰ ἕκαστα, ἔσθ' ὅπως πλῆθος ἀνέξεται ἢ ἡγήσεται εἶναι;

Ἦκιστα γ', ἔφη.

Φιλόσοφον μὲν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, πλῆθος ἀδύνατον εἶναι.

Ἀδύνατον.

Καὶ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἄρα ἀνάγκη ψέγεσθαι ὑπ' αὐτῶν.

Ἀνάγκη.

Καὶ ὑπὸ τούτων δὴ τῶν ιδιωτῶν, ὅσοι προσομιλοῦντες ὄγλω ἀρέσκειν αὐτῷ ἐπιθυμοῦσι.

Δῆλον.

Ἐκ δὴ τούτων τίνα ὀρεῖς σωτηρίαν φιλοσόφῳ φύσει, ὅστ' ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι μείνασαν πρὸς τέλος ἐλθεῖν; ἐννοεῖ δ' [b] ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. ὠμολόγηται γὰρ δὴ ἡμῖν εὐμάθεια καὶ μνήμη καὶ ἀνδρεία καὶ μεγαλοπρέπεια ταύτης εἶναι τῆς φύσεως.

Ναί.

Οὐκοῦν εὐθύς ἐν παισὶν ὁ τοιοῦτος πρῶτος ἔσται ἐν ἅπασιν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τὸ σῶμα φυῇ προσφερῆς τῇ ψυχῇ;

Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη.

Βουλήσονται δὴ οἶμαι αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπειδὰν πρεσβύτερος γίγνηται, ἐπὶ τὰ αὐτῶν πράγματα οἷ τε οἰκεῖοι καὶ οἷ πολῖται.

Πῶς δ' οὐ;

[c] Ὑποκείσονται ἄρα δεόμενοι καὶ τιμῶντες, προκαταλαμβάνοντες καὶ προκολακεύοντες τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν.

Φιλεῖ γοῦν, ἔφη, οὕτω γίγνεσθαι.

Τί οὖν οἶει, ἦν δ' ἐγώ, τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοιοῦτοις ποιήσιν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τύχη μεγάλης πόλεως ὧν καὶ ἐν ταύτῃ πλούσιός τε καὶ γενναῖος, καὶ ἔτι εὐειδῆς καὶ μέγας; ἄρ' οὐ πληρωθήσεται ἀμηχάνου ἐλπίδος, ἡγούμενον καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ἱκανὸν ἔσεσθαι [d] πράττειν, καὶ ἐπὶ τούτοις ὑψηλὸν ἐξαρεῖν αὐτόν, σχηματισμοῦ καὶ φρονήματος κενοῦ ἄνευ νοῦ ἐμπιπλάμενον;

Καὶ μάλ', ἔφη.

Τῷ δὴ οὕτω διατιθεμένῳ ἔάν τις ἡρέμα προσελθὼν τάληθῆ λέγη, ὅτι νοῦς οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, δεῖται δέ, τὸ δὲ οὐ κτητὸν μὴ δουλεύσαντι τῇ κτήσει αὐτοῦ, ἄρ' εὐπετέες οἶει εἶναι εἰσακοῦσαι διὰ τοσοῦτων κακῶν;

Πολλοῦ γε δεῖ, ἦ δ' ὅς.

Ἐάν δ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, διὰ τὸ εὖ πεφυκέναι καὶ τὸ συγγενὲς [e] τῶν λόγων εἰσαισθάνηται τέ πη καὶ κάμπτηται καὶ ἔλκηται πρὸς φιλοσοφίαν, τί οἰόμεθα δράσειν ἐκείνους τοὺς ἡγουμένους ἀπολλύναι αὐτοῦ τὴν χρεῖαν τε καὶ ἔταιρίαν; οὐ πᾶν μὲν ἔργον, πᾶν δ' ἔπος λέγοντάς τε καὶ πράττοντας καὶ περὶ αὐτόν, ὅπως ἂν μὴ πεισθῆ, καὶ περὶ τὸν πείθοντα, ὅπως ἂν μὴ οἶός τ' ἦ, καὶ ἰδίᾳ ἐπιβουλεύοντας καὶ δημοσίᾳ εἰς ἀγῶνας καθιστάντας;

[495.a]

Πολλή, ἦ δ' ὅς, ἀνάγκη.

Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος φιλοσοφήσει;

Οὐ πάνυ.

Ὅρᾳς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οὐ κακῶς ἐλέγομεν ὡς ἄρα καὶ αὐτὰ τὰ τῆς φιλοσόφου φύσεως μέρη, ὅταν ἐν κακῇ τροφῇ γένηται, αἴτια τρόπον τινὰ τοῦ ἐκπεσεῖν ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος, καὶ τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ, πλοῦτοί τε καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη παρασκευή;

Οὐ γάρ, ἀλλ' ὀρθῶς, ἔφη, ἐλέχθη.

Οὗτος δὴ, εἶπον, ὦ θαυμάσιε, ὄλεθρός τε καὶ διαφθορὰ [b] τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τῆς βελτίστης φύσεως εἰς τὸ ἄριστον ἐπιτηδεύμα, ὀλίγης καὶ ἄλλως γιγνομένης, ὡς ἡμεῖς φαμεν. καὶ ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀνδρῶν καὶ οἱ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργαζόμενοι τὰς πόλεις γίνονται καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ οἱ τὰ γαθὰ, οἱ ἂν ταύτη τύχῃσι ῥυέντες σμικρὰ δὲ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε ἰδιώτην οὔτε πόλιν δρᾷ.

Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς.

Οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἐκπίπτοντες, οἷς μάλιστα προσήκει, [c] ἔρημον καὶ ἀτελῆ φιλοσοφίαν λείποντες αὐτοί τε βίον οὐ προσήκοντα οὐδ' ἀληθῆ ζῶσιν, τὴν δέ, ὥσπερ ὀρφανὴν συγγενῶν, ἄλλοι ἐπεισελθόντες ἀνάξιοι ἥσυχνάν τε καὶ ὄνειδη περιῆψαν, οἷα καὶ σὺ φῆς ὄνειδίξειν τοὺς ὄνειδίζοντας, ὡς οἱ συνόντες αὐτῇ οἱ μὲν οὐδενός, οἱ δὲ πολλοὶ πολλῶν κακῶν ἄξιοί εἰσιν.

Καὶ γὰρ οὖν, ἔφη, τά γε λεγόμενα ταῦτα.

Εἰκότως γε, ἦν δ' ἐγώ, λεγόμενα. καθορῶντες γὰρ ἄλλοι ἀνθρωπίσκοι κενὴν τὴν χώραν ταύτην γιγνομένην, καλῶν [d] δὲ ὀνομάτων καὶ προσχημάτων μεστήν, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν εἰργμῶν εἰς τὰ ἱερὰ ἀποδιδράσκοντες, ἄσμενοι καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τεχνῶν ἐκπηδῶσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἱ ἂν κομψότατοι ὄντες τυγχάνωσι περὶ τὸ αὐτῶν τεχνίον. ὅμως γὰρ δὴ πρὸς γε τὰς ἄλλας τέχνας καίπερ οὕτω πραττούσης φιλοσοφίας τὸ ἀξίωμα μεγαλοπρεπέστερον λείπεται, οὗ δὴ ἐφιέμενοι πολλοὶ ἀτελεῖς μὲν τὰς φύσεις, ὑπὸ δὲ τῶν τεχνῶν τε καὶ δημιουργιῶν ὥσπερ τὰ σώματα λελώβηται, οὕτω [e] καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκλασμένοι τε καὶ ἀποτεθρυμμένοι διὰ τὰς βαναυσίας τυγχάνουσιν – ἦ οὐκ ἀνάγκη;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Δοκεῖς οὖν τι, ἦν δ' ἐγώ, διαφέρειν αὐτοὺς ἰδεῖν ἀργύριον κτησαμένου χαλκέως φαλακροῦ καὶ σμικροῦ, νεωστὶ μὲν ἐκ δεσμῶν λελυμένου, ἐν βαλανείῳ δὲ λελουμένου, νεουογόν

ἰμάτιον ἔχοντος, ὡς νυμφίου παρεσκευασμένου, διὰ πενίαν καὶ ἐρημίαν τοῦ δεσπότου τὴν θυγατέρα μέλλοντος γαμεῖν;

[496.a]

Οὐ πάνυ, ἔφη, διαφέρει.

Ποῖ ἄττα οὖν εἰκὸς γεννᾶν τοὺς τοιούτους; οὐ νόθα καὶ φαῦλα;

Πολλὴ ἀνάγκη.

Τί δέ; τοὺς ἀναξίους παιδεύσεως, ὅταν αὐτῇ πλησιάζοντες ὁμιλῶσι μὴ κατ' ἀξίαν, ποῖ ἄττα φῶμεν γεννᾶν διανοήματά τε καὶ δόξας; ἄρ' οὐχ ὡς ἀληθῶς προσήκοντα ἀκοῦσαι σοφίσματα, καὶ οὐδὲν γνήσιον οὐδὲ φρονήσεως [ἄξιον] ἀληθινῆς ἐχόμενον;

Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη.

Πάνσμικρον δὴ τι, ἔφην ἐγώ, ὧ Ἀδεΐμαντε, λείπεται τῶν [b] κατ' ἀξίαν ὁμιλούντων φιλοσοφία, ἣ που ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος, ἀπορία τῶν διαφθερούντων κατὰ φύσιν μείναν ἐπ' αὐτῇ, ἣ ἐν σμικρᾷ πόλει ὅταν μεγάλη ψυχὴ φυῆ καὶ ἀτιμάσασα τὰ τῆς πόλεως ὑπερίδῃ βραχὺ δέ πού τι καὶ ἀπ' ἄλλης τέχνης δικαίως ἀτιμάσασα εὐφυῆς ἐπ' αὐτὴν ἂν ἔλθοι. εἴη δ' ἂν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου ἐταίρου Θεάγουσ χαλινὸς οἶος κατασχεῖν καὶ γὰρ [c] Θεάγει τὰ μὲν ἄλλα πάντα παρεσκευάσται πρὸς τὸ ἐκπεσεῖν φιλοσοφίας, ἣ δὲ τοῦ σώματος νοσοτροφία ἀπείργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν κατέχει. τὸ δ' ἡμέτερον οὐκ ἄξιον λέγειν, τὸ δαιμόνιον σημεῖον ἣ γὰρ πού τινα ἄλλω ἣ οὐδενὶ τῶν ἔμπροσθεν γέγονεν. καὶ τούτων δὴ τῶν ὀλίγων οἱ γενόμενοι καὶ γευσάμενοι ὡς ἡδὺ καὶ μακάριον τὸ κτῆμα, καὶ τῶν πολλῶν αὖ ἱκανῶς ἰδόντες τὴν μανίαν, καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ὑγιᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράττει οὐδ' ἔστι [d] σύμμαχος μεθ' ὅτου τις ἰὼν ἐπὶ τὴν τῷ δικαίῳ βοήθειαν σφῶσιτ' ἄν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς θηρία ἄνθρωπος ἐμπεσών, οὔτε συναδικεῖν ἐθέλων οὔτε ἱκανὸς ὢν εἰς πᾶσιν ἀγροῖσι ἀντέχειν, πρὶν τι τὴν πόλιν ἣ φίλους ὀνήσαι προαπολόμενος ἀνωφελῆς αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν γένοιτο – ταῦτα πάντα λογισμῷ λαβών, ἥσυχίαν ἔχων καὶ τὰ αὐτοῦ πράττων, οἷον ἐν χειμῶνι κονιορτοῦ καὶ ζάλης ὑπὸ πνεύματος φερομένου ὑπὸ τειχίον ἀποστάς, ὁρῶν τοὺς ἄλλους καταπιμπλαμένους ἀνομίας, ἀγαπᾷ εἴ πῃ αὐτὸς καθαρὸς ἀδικίας τε καὶ ἀνοσίων [e] ἔργων τόν τε ἐνθάδε βίον βιώσεται καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ μετὰ καλῆς ἐλπίδος ἰλεῶς τε καὶ εὐμενῆς ἀπαλλάσσεται.

[497.a]

Ἀλλὰ τοι, ἣ δ' ὅς, οὐ τὰ ἐλάχιστα ἂν διαπραξάμενος ἀπαλλάττοιο.

Οὐδέ γε, εἶπον, τὰ μέγιστα, μὴ τυχὼν πολιτείας προσηκούσης ἐν γὰρ προσηκούσῃ αὐτὸς τε μᾶλλον ἀυξήσεται καὶ μετὰ τῶν ἰδίων τὰ κοινὰ σώσει.

Τὸ μὲν οὖν τῆς φιλοσοφίας ὧν ἔνεκα διαβολὴν εἴληφεν καὶ ὅτι οὐ δικαίως, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μετρίως εἰρησθαι, εἰ μὴ ἔτ' ἄλλο λέγεις τι σύ.

Ἄλλ' οὐδέν, ἣ δ' ὅς, ἔτι λέγω περὶ τούτου· ἀλλὰ τὴν προσηκούσαν αὐτῇ τίνα τῶν νῦν λέγεις πολιτειῶν;

[b] Οὐδ' ἠντινοῦν, εἶπον, ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπαιτιῶμαι, μηδεμίαν ἀξίαν εἶναι τῶν νῦν κατάστασιν πόλεως φιλοσόφου φύσεως διὸ καὶ στρέφεσθαί τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι αὐτὴν, ὥσπερ ξενικὸν σπέρμα ἐν γῆ ἄλλῃ σπειρόμενον ἐξίτηλον εἰς τὸ ἐπιχώριον φιλεῖ κρατούμενον ἰέναι, οὔτω καὶ τοῦτο τὸ γένος νῦν μὲν οὐκ ἴσχειν τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἀλλ' εἰς ἀλλότριον ἦθος ἐκπίπτειν· εἰ δὲ λήψεται τὴν ἀρίστην πολιτείαν, ὥσπερ [c] καὶ αὐτὸ ἀριστόν ἐστιν, τότε

δηλώσει ὅτι τοῦτο μὲν τῷ ὄντι θεῖον ἦν, τὰ δὲ ἄλλα ἀνθρώπινα, τὰ τε τῶν φύσεων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων. δηλὸς δὴ οὖν εἶ ὅτι μετὰ τοῦτο ἐρήση τίς αὕτη ἢ πολιτεία.

Οὐκ ἔγνων, ἔφη· οὐ γὰρ τοῦτο ἔμελλον, ἀλλ' εἰ αὕτη ἦν ἡμεῖς διεληλύθαμεν οἰκίζοντες τὴν πόλιν ἢ ἄλλη.

Τὰ μὲν ἄλλα, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη· τοῦτο δὲ αὐτὸ ἐρῶθη μὲν καὶ τότε, ὅτι δεήσοι τι ἀεὶ ἐνεῖναι ἐν τῇ πόλει λόγον [d] ἔχον τῆς πολιτείας τὸν αὐτὸν ὄνπερ καὶ σὺ ὁ νομοθέτης ἔχων τοὺς νόμους ἐτίθεις.

Ἐρῶθη γὰρ, ἔφη.

Ἀλλ' οὐχ ἰκανῶς, εἶπον, ἐδηλώθη, φόβῳ ὧν ὑμεῖς ἀντιλαμβανόμενοι δεδηλώκατε μακρὰν καὶ χαλεπὴν αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν· ἐπεὶ καὶ τὸ λοιπὸν οὐ πάντων ῥᾶστον διελθεῖν.

Τὸ ποῖον;

Τίνα τρόπον μεταχειριζομένη πόλις φιλοσοφίαν οὐ διολεῖται. τὰ γὰρ δὴ μεγάλα πάντα ἐπισφαλῆ, καὶ τὸ λεγόμενον τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά.

[e] Ἀλλ' ὅμως, ἔφη, λαβέτω τέλος ἢ ἀπόδειξις τούτου φανεροῦ γενομένου.

Οὐ τὸ μὴ βούλεσθαι, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλ' εἶπερ, τὸ μὴ

δύνασθαι διακωλύσει· παρῶν δὲ τὴν γ' ἐμὴν προθυμίαν εἶση. σκόπει δὲ καὶ νῦν ὡς προθύμως καὶ παρακινδυνευτικῶς μέλλω λέγειν, ὅτι τούναντίον ἢ νῦν δεῖ τοῦ ἐπιτηδεύματος τούτου πόλιν ἄπτεσθαι.

Πῶς;

Νῦν μὲν, ἦν δ' ἐγώ, οἱ καὶ ἀπτόμενοι μειράκια ὄντα ἄρτι [498.a] ἐκ παίδων τὸ μεταξὺ οἰκονομίας καὶ χρηματισμοῦ πλησιάσαντες αὐτοῦ τῷ χαλεπωτάτῳ ἀπαλλάττονται, οἱ φιλοσοφώτατοι ποιοῦμενοι – λέγω δὲ χαλεπώτατον τὸ περὶ τοὺς λόγους – ἐν δὲ τῷ ἔπειτα, ἐὰν καὶ ἄλλων τοῦτο πραττόντων παρακαλούμενοι ἐθέλωσιν ἀκροαταὶ γίγνεσθαι, μεγάλα ἡγοῦνται, πάρεργον οἰόμενοι αὐτὸ δεῖν πράττειν· πρὸς δὲ τὸ γῆρας ἐκτὸς δὴ τινῶν ὀλίγων ἀποσβέννυνται πολὺ μᾶλλον τοῦ [b] Ἡρακλείειου ἡλίου, ὅσον αὐθις οὐκ ἐξάπτονται.

Δεῖ δὲ πῶς; ἔφη.

Πᾶν τούναντίον· μειράκια μὲν ὄντα καὶ παῖδας μειρακιώδη παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν μεταχειρίζεσθαι, τῶν τε σωμάτων, ἐν ᾧ βλαστάνει τε καὶ ἀνδροῦται, εὖ μάλα ἐπιμελεῖσθαι, ὑπηρεσίαν φιλοσοφία κτωμένους· προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας, ἐν ἣ ἢ ψυχὴ τελεοῦσθαι ἄρχεται, ἐπιτείνειν τὰ ἐκείνης γυμνάσια· ὅταν δὲ λήγη μὲν ἡ ῥώμη, πολιτικῶν δὲ καὶ [c] στρατειῶν ἐκτὸς γίγνηται, τότε ἤδη ἀφέτους νέμεσθαι καὶ μηδὲν ἄλλο πράττειν, ὅτι μὴ πάρεργον, τοὺς μέλλοντας εὐδαιμόνως βιώσεσθαι καὶ τελευτήσαντας τῷ βίῳ τῷ βεβιωμένῳ τὴν ἐκεῖ μοῖραν ἐπιστήσειν πρέπουσαν.

Ὡς ἀληθῶς μοι δοκεῖς, ἔφη, λέγειν γε προθύμως, ὃ Σώκρατες οἶμαι μέντοι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκουόντων προθυμότερον ἔτι ἀντιτείνειν οὐδ' ὅπως οὖν πεισομένους, ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξαμένους.

Μὴ διάβαλλε, ἦν δ' ἐγώ, ἐμὲ καὶ Θρασύμαχον ἄρτι [d] φίλους γεγονότας, οὐδὲ πρὸ τοῦ ἐχθροὺς ὄντας. πείρας γὰρ οὐδὲν ἀνήσομεν, ἕως ἂν ἢ πείσωμεν καὶ τοῦτον καὶ τοὺς ἄλλους, ἢ προὔργου τι ποιήσωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βίον, ὅταν αὐθις γενόμενοι τοῖς τοιούτοις ἐντύχωσι λόγοις.

Εἰς μικρόν γ', ἔφη, χρόνον εἴρηκας.

Εἰς οὐδέν μὲν οὖν, ἔφην, ὡς γε πρὸς τὸν ἅπαντα. τὸ μέντοι μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις τοὺς πολλοὺς θαῦμα οὐδέν· οὐ γὰρ πώποτε εἶδον γενόμενον τὸ νῦν λεγόμενον, [e] ἄλλα πολὺ μᾶλλον τοιαῦτ' ἄττα ῥήματα ἐξεπίτηδες ἀλλήλοις ὁμοιωμένα, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὥσπερ νῦν συμπεσόντα. ἄνδρα δὲ ἀρετῇ παρισωμένον καὶ ὁμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελῶς ἔργω τε καὶ λόγῳ, δυναστεύοντα [499.a] ἐν πόλει ἐτέρα τοιαύτη, οὐ πώποτε ἑωράκασιν, οὔτε ἓνα οὔτε πλείους. ἦ οἶει;

Οὐδαμῶς γε.

Οὐδέ γε αὖ λόγων, ὦ μακάριε, καλῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἱκανῶς ἐπήκοοι γεγόνασιν, οἷων ζητεῖν μὲν τὸ ἀληθές συντεταμένως ἐκ παντὸς τρόπου τοῦ γινῶναι χάριν, τὰ δὲ κομψά τε καὶ ἐριστικά καὶ μηδαμόσε ἄλλοσε τείνοντα ἢ πρὸς δόξαν καὶ ἔριν καὶ ἐν δίκαις καὶ ἐν ἰδίαις συνουσίαις πόρρωθεν ἀσπαζομένων.

Οὐδὲ τούτων, ἔφη.

Τούτων τοι χάριν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ταῦτα προορώμενοι [b] ἡμεῖς τότε καὶ δεδιότες ὅμως ἐλέγομεν, ὑπὸ τάληθοῦς ἠναγκασμένοι, ὅτι οὔτε πόλις οὔτε πολιτεία οὐδέ γ' ἀνῆρ ὁμοίως μὴ ποτε γένηται τέλος, πρὶν ἂν τοῖς φιλοσόφοις τούτοις τοῖς ὀλίγοις καὶ οὐ πονηροῖς, ἀχρήστοις δὲ νῦν κεκλημένοις, ἀνάγκη τις ἐκ τύχης περιβάλλῃ, εἴτε βούλονται εἴτε μή, πόλεως ἐπιμεληθῆναι, καὶ τῇ πόλει κατηκόω γενέσθαι, ἢ τῶν νῦν ἐν δυναστείαις ἢ βασιλείαις ὄντων ὑέσιν ἢ αὐτοῖς [c] ἐκ τινος θείας ἐπιπνοίας ἀληθινῆς φιλοσοφίας ἀληθινὸς ἔρως ἐμπέσῃ. τούτων δὲ πότερα γενέσθαι ἢ ἀμφοτέρω ὡς ἄρα ἐστὶν ἀδύνατον, ἐγὼ μὲν οὐδένα φημι ἔχειν λόγον. οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς δικαίως καταγελώμεθα, ὡς ἄλλως εὐχαῖς ὅμοια λέγοντες. ἦ οὐχ οὕτως;

Οὕτως.

Εἰ τοίνυν ἄκροισ εἰς φιλοσοφίαν πόλεως τις ἀνάγκη ἐπιμεληθῆναι ἢ γέγονεν ἐν τῷ ἀπείρῳ τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἢ καὶ νῦν ἔστιν ἐν τινι βαρβαρικῷ τόπῳ, πόρρω που [d] ἐκτὸς ὄντι τῆς ἡμετέρας ἐπόψεως, ἢ καὶ ἔπειτα γενήσεται, περὶ τούτου ἔτομοι τῷ λόγῳ διαμάχεσθαι, ὡς γέγονεν ἢ εἰρημένη πολιτεία καὶ ἔστιν καὶ γενήσεται γε, ὅταν αὕτη ἢ Μοῦσα πόλεως ἐγκρατῆς γένηται. οὐ γὰρ ἀδύνατος γενέσθαι, οὐδ' ἡμεῖς ἀδύνατα λέγομεν· χαλεπὰ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖται.

Καὶ ἐμοί, ἔφη, οὕτω δοκεῖ.

Τοῖς δὲ πολλοῖς, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οὐκ αὖ δοκεῖ, ἔρεῖς;

Ἴσως, ἔφη.

Ἔω μακάριε, ἦν δ' ἐγώ, μὴ πάνυ οὕτω τῶν πολλῶν κατηγόρει.

[e] ἄλλοίαν τοι δόξαν ἔξουσιν, ἐὰν αὐτοῖς μὴ φιλονικῶν ἀλλὰ παραμυθούμενος καὶ ἀπολυόμενος τὴν τῆς φιλομαθείας διαβολὴν ἐνδεικνύῃ οὓς λέγεις τοὺς φιλοσόφους, καὶ διορίζῃ [500.a] ὥσπερ ἄρτι τὴν τε φύσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιτήδευσιν, ἵνα μὴ ἠγῶνται σε λέγειν οὓς αὐτοὶ οἴονται. [ἦ καὶ ἐὰν οὕτω θεῶνται, ἄλλοίαν τοι φήσεις αὐτοὺς δόξαν λήψεσθαι καὶ ἄλλα ἀποκρινεῖσθαι.] ἦ οἶει τινὰ χαλεπαίνειν τῷ μὴ χαλεπῷ ἢ φθονεῖν τῷ μὴ φθονερῷ ἀφθονόν τε καὶ πρᾶον ὄντα; ἐγὼ μὲν γὰρ σε προφθάσας λέγω ὅτι ἐν ὀλίγοις τισὶν ἠγοῦμαι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ πλήθει, χαλεπὴν οὕτω φύσιν γίγνεσθαι.

Καὶ ἐγὼ ἀμέλει, ἔφη, συνοίομαι.

[b] Οὐκοῦν καὶ αὐτὸ τοῦτο συνοίει, τοῦ χαλεπῶς πρὸς φιλοσοφίαν τοὺς πολλοὺς διακεῖσθαι ἐκείνους αἰτίους εἶναι τοὺς ἔξωθεν οὐ προσήκον ἐπείσκεωμακότας, λοιδορουμένους τε αὐτοῖς καὶ φιλαπεχθημόνως ἔχοντας καὶ ἀεὶ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιουμένους, ἥκιστα φιλοσοφία πρέπον ποιοῦντας;

Πολύ γ', ἔφη.

Οὐδὲ γάρ που, ὦ Ἀδείμαντε, σχολὴ τῷ γε ὡς ἀληθῶς πρὸς τοῖς οὖσι τὴν διάνοιαν ἔχοντι κάτω βλέπειν εἰς ἀνθρώπων [c] πραγματείας, καὶ μαχόμενον αὐτοῖς φθόνου τε καὶ δυσμενείας ἐμπύπλασθαι, ἀλλ' εἰς τεταγμένα ἅττα καὶ κατὰ ταῦτα ἀεὶ ἔχοντα ὀρῶντας καὶ θεωμένους οὐτ' ἀδικοῦντα οὐτ' ἀδικούμενα ὑπ' ἀλλήλων, κόσμῳ δὲ πάντα καὶ κατὰ λόγον ἔχοντα, ταῦτα μιμῆσθαι τε καὶ ὅτι μάλιστα ἀφομοιοῦσθαι. ἢ οἶει τινὰ μηχανὴν εἶναι, ὅτῳ τις ὀμιλεῖ ἀγάμενος, μὴ μιμῆσθαι ἐκεῖνο;

Ἀδύνατον, ἔφη.

Θεῖῳ δὴ καὶ κοσμίῳ ὃ γε φιλόσοφος ὀμιλῶν κόσμιός τε [d] καὶ θεῖος εἰς τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ γίγνεται· διαβολὴ δ' ἐν πᾶσι πολλή.

Παντάπασιν μὲν οὖν.

Ἄν οὖν τις, εἶπον, αὐτῷ ἀνάγκη γένηται ἃ ἐκεῖ ὄρα μελετῆσαι εἰς ἀνθρώπων ἦθη καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ τιθέναι καὶ μὴ μόνον ἑαυτὸν πλάττειν, ἄρα κακὸν δημιουργὸν αὐτὸν οἶει γενήσεσθαι σωφροσύνης τε καὶ δικαιοσύνης καὶ συμπάσης τῆς δημοτικῆς ἀρετῆς;

Ἐκιστα γε, ἢ δ' ὅς.

Ἄλλ' ἐὰν δὴ αἰσθῶνται οἱ πολλοὶ ὅτι ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ [e] λέγομεν, χαλεπανοῦσι δὴ τοῖς φιλοσόφοις καὶ ἀπιστήσουσιν ἡμῖν λέγουσιν ὡς οὐκ ἂν ποτε ἄλλως εὐδαμονήσειε πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψαι οἱ τῷ θεῖῳ παραδείγματι χρώμενοι ζωγράφοι;

Οὐ χαλεπανοῦσιν, ἢ δ' ὅς, ἐάνπερ αἰσθῶνται. ἀλλὰ δὴ [501.a] τίνα λέγεις τρόπον τῆς διαγραφῆς;

Λαβόντες, ἢν δ' ἐγώ, ὥσπερ πίνακα πόλιν τε καὶ ἦθη ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν καθαρὰν ποιήσειαν ἂν, ὃ οὐ πάνυ ῥᾶδιον· ἀλλ' οὖν οἶσθ' ὅτι τούτῳ ἂν εὐθύς τῶν ἄλλων διενέγκοιεν, τῷ μῆτε ἰδιώτου μῆτε πόλεως ἐθελῆσαι ἂν ἄψασθαι μηδὲ γράφειν νόμους, πρὶν ἢ παραλαβεῖν καθαρὰν ἢ αὐτοὶ ποιῆσαι.

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη.

Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα οἶει ὑπογράψασθαι ἂν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας;

Τί μήν;

[b] Ἐπειτα οἶμαι ἀπεργαζόμενοι πυκνὰ ἂν ἐκατέρωσ' ἀποβλέποιν, πρὸς τε τὸ φύσει δίκαιον καὶ καλὸν καὶ σῶφρον καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ πρὸς ἐκεῖν' αὖ τὸ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐμποιοῖεν, συμμειγνύντες τε καὶ κεραννύντες ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων τὸ ἀνδρείκελον, ἀπ' ἐκείνου τεκμαιρόμενοι, ὃ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐκάλεσεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνόμενον θεοειδές τε καὶ θεοείκελον.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Καὶ τὸ μὲν ἂν οἶμαι ἐξαλείφοιεν, τὸ δὲ πάλιν ἐγγράφοιεν, [c] ἕως ὅτι μάλιστα ἀνθρώπεια ἦθη εἰς ὅσον ἐνδέχεται θεοφιλῆ ποιήσειαν.

Καλλίστη γοῦν ἄν, ἔφη, ἡ γραφὴ γένοιτο.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, πειθόμεν πῆ ἐκείνους, οὓς διατεταμένους ἐφ' ἡμᾶς ἔφησθα ἰέναι, ὡς τοιοῦτός ἐστι πολιτειῶν ζωγράφος ὃν τότ' ἐπηνούμεν πρὸς αὐτούς, δι' ὃν ἐκεῖνοι ἐχαλέπαινον ὅτι τὰς πόλεις αὐτῶ παρεδίδομεν, καί τι μᾶλλον αὐτὸ νῦν ἀκούοντες प्राύνονται;

Καὶ πολὺ γε, ἦ δ' ὅς, εἰ σωφρονοῦσιν.

[d] Πῆ γὰρ δὴ ἔξουσιν ἀμφισβητῆσαι; πότερον μὴ τοῦ ὄντος τε καὶ ἀληθείας ἐραστὰς εἶναι τοὺς φιλοσόφους;

Ἄτοπον μεντᾶν, ἔφη, εἴη.

Ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αὐτῶν οἰκείαν εἶναι τοῦ ἀρίστου, ἦν ἡμεῖς διήλθομεν;

Οὐδὲ τοῦτο.

Τί δέ; τὴν τοιαύτην τυχοῦσαν τῶν προσηκόντων ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἀγαθὴν τελέως ἔσεσθαι καὶ φιλόσοφον, εἴπερ τινὰ ἄλλην; ἢ ἐκείνους φήσει μᾶλλον, οὓς ἡμεῖς ἀφωρίσαμεν;

[e] Οὐ δῆπου.

Ἔτι οὖν ἀγριανοῦσι λεγόντων ἡμῶν ὅτι πρὶν ἂν πόλεως τὸ φιλόσοφον γένος ἐγκρατὲς γένηται, οὔτε πόλει οὔτε πολίταις κακῶν παῦλα ἔσται, οὐδὲ ἡ πολιτεία ἦν μυθολογοῦμεν λόγῳ ἔργῳ τέλος λήψεται;

Ἴσως, ἔφη, ἦττον.

Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, μὴ ἦττον φῶμεν αὐτοὺς ἀλλὰ [502.a] παντάπασι πράγους γεγονέναι καὶ πεπεῖσθαι, ἴνα, εἰ μὴ τι, ἀλλὰ αἰσχυρθέντες ὁμολογήσωσιν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Οὔτοι μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο πεπεισμένοι ἔστων τοῦδε δὲ πέρι τις ἀμφισβητήσει, ὡς οὐκ ἂν τύχοιεν γενόμενοι βασιλέων ἔκγονοι ἢ δυναστῶν τὰς φύσεις φιλόσοφοι;

Οὐδ' ἂν εἷς, ἔφη.

Τοιούτους δὲ γενομένους ὡς πολλὴ ἀνάγκη διαφθαρῆναι, ἔχει τις λέγειν; ὡς μὲν γὰρ χαλεπὸν σωθῆναι, καὶ ἡμεῖς [b] συγχωροῦμεν ὡς δὲ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῶν πάντων οὐδέποτε οὐδ' ἂν εἷς σωθείη, ἔσθ' ὅστις ἀμφισβητήσει;

Καὶ πῶς;

Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, εἷς ἱκανὸς γενόμενος, πόλιν ἔχων πειθομένην, πάντ' ἐπιτελέσαι τὰ νῦν ἀπιστούμενα.

Ἴκανὸς γάρ, ἔφη.

Ἄρχοντος γάρ, ἦν δ' ἐγώ, τιθέντος τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἃ διεληλύθαμεν, οὐ δῆπου ἀδύνατον ἐθέλειν ποιεῖν τοὺς πολίτας.

Οὐδ' ὅπωςτιοῦν.

Ἀλλὰ δῆ, ἄπερ ἡμῖν δοκεῖ, δόξαι καὶ ἄλλοις θαυμαστόν τι καὶ ἀδύνατον;

[c] Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, ἦ δ' ὅς.

Καὶ μὴν ὅτι γε βέλτιστα, εἵπερ δυνατά, ἰκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἐγῶμαι, διήλθομεν.

Ἰκανῶς γάρ.

Νῦν δὴ, ὡς ἔοικεν, συμβαίνει ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας ἄριστα μὲν εἶναι ἃ λέγομεν, εἰ γένοιτο, χαλεπὰ δὲ γενέσθαι, οὐ μέντοι ἀδύνατά γε.

Συμβαίνει γάρ, ἔφη.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ τοῦτο μόνις τέλος ἔσχεν, τὰ ἐπίλοιπα δὴ μετὰ τοῦτο λεκτέον, τίνα τρόπον ἡμῖν καὶ ἐκ τίνων μαθημάτων [d] τε καὶ ἐπιτηδευμάτων οἱ σωτῆρες ἐνέσσονται τῆς πολιτείας, καὶ κατὰ ποίας ἡλικίας ἕκαστοι ἐκάστων ἀπτόμενοι;

Λεκτέον μέντοι, ἔφη.

Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ σοφόν μοι ἐγένετο τὴν τε τῶν γυναικῶν τῆς κτήσεως δυσχέριαν ἐν τῷ πρόσθεν παραλιπόντι καὶ παιδογονίαν καὶ τὴν τῶν ἀρχόντων κατάστασιν, εἰδοῖτι ὡς ἐπίφθονός τε καὶ χαλεπὴ γίνεσθαι ἢ παντελῶς ἀληθῆς· νῦν γὰρ οὐδὲν ἦττον ἦλθεν τὸ δεῖν αὐτὰ διελθεῖν.

[e] καὶ τὰ μὲν δὴ τῶν γυναικῶν τε καὶ παίδων πεπέρανται, τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς μετελθεῖν δεῖ. ἐλέγομεν [503.a] δ', εἰ μνημονεύεις, δεῖν αὐτοὺς φιλοπόλιδας τε φαίνεσθαι, βασανιζομένους ἐν ἡδοναῖς τε καὶ λύπαις, καὶ τὸ δόγμα τοῦτο μὴτ' ἐν πόνοις μὴτ' ἐν φόβοις μὴτ' ἐν ἄλλῃ μηδεμιᾷ μεταβολῇ φαίνεσθαι ἐκβάλλοντας, ἢ τὸν ἀδυνατοῦντα ἀποκριτέον, τὸν δὲ πανταχοῦ ἀκῆρατον ἐκβαίνοντα ὥσπερ χρυσὸν ἐν πυρὶ βασανιζόμενον, στατέον ἄρχοντα καὶ γέρα δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι καὶ ἄθλα. τοιαῦτ' ἄττα ἦν τὰ λεγόμενα παρεξιόντος καὶ παρακαλυπτομένου τοῦ [b] λόγου, πεφοβημένου κινεῖν τὸ νῦν παρόν.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις· μέμνημαι γάρ.

Ἔοικος γάρ, ἔφη, ὦ φίλε, ἐγώ, εἰπεῖν τὰ νῦν ἀποτετολιμημένα· νῦν δὲ τοῦτο μὲν τετολιμήσθω εἰπεῖν, ὅτι τοὺς ἀκριβεστάτους φύλακας φιλοσόφους δεῖ καθιστάναι.

Εἰρήσθω γάρ, ἔφη.

Νόησον δὴ ὡς εἰκότως ὀλίγοι ἔσσονται σοι· ἦν γὰρ διήλθομεν φύσιν δεῖν ὑπάρχειν αὐτοῖς, εἰς ταῦτόν συμφύεσθαι αὐτῆς τὰ μέρη ὀλιγάκις ἐθέλει, τὰ πολλὰ δὲ διεσπασμένη φύεται.

[c] Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Εὐμαθεῖς καὶ μνήμονες καὶ ἀγχίνοι καὶ ὀξεῖς καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἔπεται οἷσθ' ὅτι οὐκ ἐθέλουσιν ἅμα φύεσθαι καὶ νεανικοί τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τὰς διανοίας οἷοι κοσμίως μετὰ ἡσυχίας καὶ βεβαιότητος ἐθέλειν ζῆν, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ ὀξύτητος φέρονται ὅπη ἂν τύχωσιν, καὶ τὸ βέβαιον ἅπαν αὐτῶν ἐξοίχεται.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν τὰ βέβαια αὐτὰ ἦθη καὶ οὐκ εὐμετάβολα, οἷς

[d] ἂν τις μᾶλλον ὡς πιστοῖς χρῆσαιτο, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πρὸς τοὺς φόβους δυσκίνητα ὄντα, πρὸς τὰς μαθήσεις αὐτῶν ποιεῖ ταῦτόν· δυσκινήτως ἔχει καὶ δυσμαθῶς ὥσπερ ἀπονεναρκωμένα, καὶ ὕπνου τε καὶ χάσματος ἐμπύμπλονται, ὅταν τι δέη τοιοῦτον διαπονεῖν.

Ἔστι ταῦτα, ἔφη.

Ἡμεῖς δὲ γέ φαμεν ἀμφοτέρων δεῖν εὖ τε καὶ καλῶς μετέχειν, ἢ μήτε παιδείας τῆς ἀκριβεστάτης δεῖν αὐτῷ μεταδιδόναι μήτε τιμῆς μήτε ἀρχῆς.

Ὅρθῶς, ἢ δ' ὅς.

Οὐκοῦν σπάνιον αὐτὸ οἶει ἔσεσθαι;

Πῶς δ' οὐ;

[e] Βασανιστέον δὴ ἔν τε οἷς τότε ἐλέγομεν πόνοις τε καὶ φόβοις καὶ ἡδοναῖς, καὶ ἔτι δὴ ὁ τότε παρῆμεν νῦν λέγομεν, ὅτι καὶ ἐν μαθήμασι πολλοῖς γυμνάζειν δεῖ, σκοποῦντας εἰ καὶ τὰ μέγιστα μαθήματα δυνατὴ ἔσται ἐνεργεῖν εἴτε καὶ [504.a] ἀποδειλιάσει, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀποδειλιῶντες.

Πρέπει γέ τοι δὴ, ἔφη, οὕτω σκοπεῖν. ἀλλὰ ποῖα δὴ λέγεις μαθήματα μέγιστα;

Μνημονεύεις μὲν που, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι τριτὰ εἶδη ψυχῆς διαστησάμενοι συνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τε πέρι καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ σοφίας ὁ ἕκαστον εἶη.

Μὴ γὰρ μνημονεύων, ἔφη, τὰ λοιπὰ ἂν εἶην δίκαιος μὴ ἀκούειν.

Ἦ καὶ τὸ προῤῥηθὲν αὐτῶν;

Τὸ ποῖον δὴ;

[b] Ἐλέγομέν που ὅτι ὡς μὲν δυνατὸν ἦν κάλλιστα αὐτὰ κατιδεῖν ἄλλη μακροτέρα εἶη περίοδος, ἦν περιελθόντι καταφανῆ γίγνοιτο, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν προειρημένων ἐπομένως ἀποδείξεις οἷόν τ' εἶη προσάψαι. καὶ ὑμεῖς ἐξαρκεῖν ἔφατε, καὶ οὕτω δὴ ἐῤῥήθη τὰ τότε τῆς μὲν ἀκριβείας, ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο, ἐλλιπῆ, εἰ δὲ ὑμῖν ἀρεσκόντως, ὑμεῖς ἂν τοῦτο εἴποιτε.

Ἄλλ' ἔμοιγε, ἔφη, μετρίως ἐφαίνετο μὴν καὶ τοῖς ἄλλοις.

[c] Ἄλλ', ὦ φίλε, ἦν δ' ἐγώ, μέτρον τῶν τοιούτων ἀπολείπον καὶ ὀτιοῦν τοῦ ὄντος οὐ πάνυ μετρίως γίγνεται· ἀτελὲς γὰρ οὐδὲν οὐδενὸς μέτρον. δοκεῖ δ' ἐνιότέ τισιν ἱκανῶς ἤδη ἔχειν καὶ οὐδὲν δεῖν περαιτέρω ζητεῖν.

Καὶ μάλα, ἔφη, συχνοὶ πάσχουσιν αὐτὸ διὰ ῥαθυμίαν.

Τούτου δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, τοῦ παθήματος ἥκιστα προσδεῖ φύλακι πόλεώς τε καὶ νόμων.

Εἰκόσ, ἢ δ' ὅς.

Τὴν μακροτέραν τοίνυν, ὦ ἑταῖρε, ἔφην, περιτέον τῷ [d] τοιούτῳ, καὶ οὐχ ἦττον μανθάνοντι πονητέον ἢ γυμναζομένῳ ἢ, ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, τοῦ μεγίστου τε καὶ μάλιστα προσήκοντος μαθήματος ἐπὶ τέλος οὐποτε ἦξει.

Οὐ γὰρ ταῦτα, ἔφη, μέγιστα, ἀλλ' ἔτι τι μεῖζον δικαιοσύνης τε καὶ ὧν διήλθομεν;

Καὶ μεῖζον, ἦν δ' ἐγώ, καὶ αὐτῶν τούτων οὐχ ὑπογραφῆν δεῖ ὥσπερ νῦν θεάσασθαι, ἀλλὰ τὴν τελεωτάτην ἀπεργασίαν μὴ παριέναι. ἢ οὐ γελοῖον ἐπὶ μὲν ἄλλοις σμικροῦ ἀξίους [e] πᾶν ποιεῖν συντεινομένους ὅπως ὅτι ἀκριβεστάτα καὶ καθαρώτατα ἔξει, τῶν δὲ μεγίστων μὴ μεγίστας ἀξιούσιν εἶναι καὶ τὰς ἀκριβείας;

Καὶ μάλα, ἔφη, [ἄξιον τὸ διανόημα]· ὁ μὲντοι μέγιστον μάθημα καὶ περὶ ὅτι αὐτὸ λέγεις, οἶει τιν' ἂν σε, ἔφη, ἀφεῖναι μὴ ἐρωτήσαντα τί ἐστίν;

Οὐ πάνυ, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐρώτα. πάντως αὐτὸ οὐκ ὀλιγάκις ἀκήκοας, νῦν δὲ ἢ οὐκ ἐννοεῖς ἢ αὖ διανοῇ [505.a] ἐμοὶ πράγματα παρέχειν ἀντιλαμβανόμενος. οἶμαι δὲ τοῦτο

μᾶλλον· ἐπεὶ ὅτι γε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα μέγιστον μάθημα, πολλάκις ἀκήκοας, ἧ δὴ καὶ δίκαια καὶ τᾶλλα προσχρησάμενα χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα γίνονται. καὶ νῦν σχεδὸν οἶσθ' ὅτι μέλλω τοῦτο λέγειν, καὶ πρὸς τούτῳ ὅτι αὐτὴν οὐχ ἰκανῶς ἴσμεν· εἰ δὲ μὴ ἴσμεν, ἄνευ δὲ ταύτης εἰ ὅτι μάλιστα τᾶλλα ἐπισταίμεθα, οἶσθ' ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος, ὥσπερ οὐδ' εἰ *[b]* κεκτήμεθά τι ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ οἶει τι πλεον εἶναι πᾶσαν κτήσιν ἐκτῆσθαι, μὴ μέντοι ἀγαθὴν; ἢ πάντα τᾶλλα φρονεῖν ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ, καλὸν δὲ καὶ ἀγαθὸν μηδὲν φρονεῖν;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε οἶσθα, ὅτι τοῖς μὲν πολλοῖς ἡδονὴ δοκεῖ εἶναι τὸ ἀγαθόν, τοῖς δὲ κομποτέροις φρόνησις.

Πῶς δ' οὐ;

Καὶ ὅτι γε, ὦ φίλε, οἱ τοῦτο ἠγούμενοι οὐκ ἔχουσι δεῖξαι ἥτις φρόνησις, ἀλλ' ἀναγκάζονται τελευτῶντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φάναί.

Καὶ μάλα, ἔφη, γελοίως.

[c] Πῶς γὰρ οὐχί, ἦν δ' ἐγώ, εἰ ὀνειδίζοντές γε ὅτι οὐκ ἴσμεν τὸ ἀγαθὸν λέγουσι πάλιν ὡς εἰδόσιν; φρόνησιν γὰρ αὐτό φασι εἶναι ἀγαθοῦ, ὡς αὖ συνιέντων ἡμῶν ὅτι λέγουσιν, ἐπειδὴ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ φθέγγονται ὄνομα.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Τί δὲ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὀριζόμενοι; μὴν μὴ τι ἐλάττονος πλάνης ἔμπλεω τῶν ἐτέρων; ἢ οὐ καὶ οὗτοι ἀναγκάζονται ὁμολογεῖν ἡδονὰς εἶναι κακάς;

Σφόδρα γε.

Συμβαίνει δὴ αὐτοῖς οἶμαι ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι καὶ κακὰ ταυτά. ἦ γάρ;

[d] Τί μήν;

Οὐκοῦν ὅτι μὲν μεγάλα καὶ πολλὰ ἀμφισβητήσεις περὶ αὐτοῦ, φανερόν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τί δέ; τόδε οὐ φανερόν, ὡς δίκαια μὲν καὶ καλὰ πολλοὶ ἂν ἔλοινο τὰ δοκοῦντα, κἂν εἰ μὴ εἶη, ὅμως ταῦτα πράττειν καὶ κεκτῆσθαι καὶ δοκεῖν, ἀγαθὰ δὲ οὐδενὶ ἔτι ἀρκεῖ τὰ δοκοῦντα κτᾶσθαι, ἀλλὰ τὰ ὄντα ζητοῦσιν, τὴν δὲ δόξαν ἐνταῦθα ἤδη πᾶς ἀτιμάζει;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Ἐοικὸς δὲ διώκει μὲν ἅπασα ψυχὴ καὶ τούτου ἔνεκα πάντα *[e]* πράττει, ἀπομαντευομένη τι εἶναι, ἀποροῦσα δὲ καὶ οὐκ ἔχουσα λαβεῖν ἰκανῶς τί ποτ' ἐστὶν οὐδὲ πίστει χρῆσασθαι μονίμῳ οἴῳ καὶ περὶ τᾶλλα, διὰ τοῦτο δὲ ἀποτυγχάνει καὶ τῶν ἄλλων εἴ τι ὄφελος ἦν, περὶ δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτ' *[506.a]* ὅπως οὕτω φῶμεν δεῖν ἐσκοτῶσθαι καὶ ἐκείνους τοὺς βελτίστους ἐν τῇ πόλει, οἷς πάντα ἐγχειριοῦμεν;

Ἐκιστά γ', ἔφη.

Οἶμαι γοῦν, εἶπον, δίκαιά τε καὶ καλὰ ἀγνοούμενα ὅπη ποτὲ ἀγαθὰ ἐστίν, οὐ πολλοῦ τινος ἄξιον φύλακα κεκτῆσθαι ἂν ἑαυτῶν τὸν τοῦτο ἀγνοοῦντα· μαντεύομαι δὲ μηδένα αὐτὰ πρότερον γνῶσεσθαι ἰκανῶς.

Καλῶς γάρ, ἔφη, μαντεύη.

Οὐκοῦν ἡμῖν ἡ πολιτεία τελέως κεκοσμήσεται, ἐὰν ὁ [b] τοιοῦτος αὐτὴν ἐπισκοπῇ φύλαξ, ὁ τούτων ἐπιστήμων;

Ἀνάγκη, ἔφη. ἀλλὰ σὺ δὴ, ὦ Σώκρατες, πότερον ἐπιστήμην τὸ ἀγαθὸν φῆς εἶναι ἢ ἡδονὴν, ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα;

Οὗτος, ἦν δ' ἐγώ, ἀνήρ, καλῶς ἦσθα καὶ πάλαι καταφανῆς ὅτι σοι οὐκ ἀποχρήσοι τὸ τοῖς ἄλλοις δοκοῦν περὶ αὐτῶν.

Οὐδὲ γὰρ δίκαιόν μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, φαίνεται τὰ τῶν

ἄλλων μὲν ἔχειν εἰπεῖν δόγματα, τὸ δ' αὐτοῦ μή, τοσοῦτον [c] χρόνον περὶ ταῦτα πραγματευόμενον.

Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ· δοκεῖ σοι δίκαιον εἶναι περὶ ὧν τις μὴ οἶδεν λέγειν ὡς εἰδότα;

Οὐδαμῶς γ', ἔφη, ὡς εἰδότα, ὡς μέντοι οἰόμενον ταῦθ' ἃ οἶεται ἐθέλειν λέγειν.

Τί δέ; εἶπον· οὐκ ἦσθησαι τὰς ἄνευ ἐπιστήμης δόξας, ὡς πᾶσαι αἰσχροαί; ὧν αἱ βέλτισται τυφλαί – ἢ δοκοῦσί τί σοι τυφλῶν διαφέρειν ὁδὸν ὀρθῶς πορευομένων οἱ ἄνευ νοῦ ἀληθές τι δοξάζοντες;

Οὐδέν, ἔφη.

Βούλει οὖν αἰσχροὰ θεάσασθαι, τυφλά τε καὶ σκολιά, ἐξὸν [d] παρ' ἄλλων ἀκούειν φανὰ τε καὶ καλά;

Μὴ πρὸς Διός, ἦ δ' ὅς, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαῦκων, ὥσπερ ἐπὶ τέλει ὧν ἀποστής· ἀρκέσει γὰρ ἡμῖν, κἂν ὥσπερ δικαιοσύνης πέρι καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων διήλθης, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ διέλθης.

Καὶ γὰρ ἐμοί, ἦν δ' ἐγώ, ὦ ἑταῖρε, καὶ μάλα ἀρκέσει· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ' ἔσομαι, προθυμούμενος δὲ ἀσχημονῶν γέλωτα ὀφλήσω. ἀλλ', ὦ μακάριοι, αὐτὸ μὲν τί ποτ' [e] ἐστὶ τὰ γὰρ ἀγαθὸν ἐάσωμεν τὸ νῦν εἶναι – πλέον γάρ μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὀρμὴν ἐφικέσθαι τοῦ γε δοκοῦντος ἐμοὶ τὰ νῦν – ὅς δὲ ἔκγονός τε τοῦ ἀγαθοῦ φαίνεται καὶ ὁμοιότατος ἐκείνῳ, λέγειν ἐθέλω, εἰ καὶ ὑμῖν φίλον, εἰ δὲ μή, ἔαν.

Ἀλλ', ἔφη, λέγε· εἰς αὐθις γὰρ τοῦ πατρὸς ἀποτείσσεις τὴν διήγησιν.

[507.a]

Βουλοίμην ἄν, εἶπον, ἐμέ τε δύνασθαι αὐτὴν ἀποδοῦναι καὶ ὑμᾶς κομίσασθαι, ἀλλὰ μὴ ὥσπερ νῦν τοὺς τόκους μόνον. τοῦτον δὲ δὴ οὖν τὸν τόκον τε καὶ ἔκγονον αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ κομίσασθε. εὐλαβεῖσθε μέντοι μὴ πη ἐξαπατήσω ὑμᾶς ἄκων, κίβδηλον ἀποδιδούς τὸν λόγον τοῦ τόκου.

Εὐλαβησόμεθα, ἔφη, κατὰ δύναμιν· ἀλλὰ μόνον λέγε.

Διομολογησάμενός γ' ἔφην ἐγώ, καὶ ἀναμνήσας ὑμᾶς τὰ τ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθέντα καὶ ἄλλοτε ἤδη πολλάκις εἰρημένα.

[b] Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς.

Πολλὰ καλά, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ἕκαστα οὕτως εἶναί φαμέν τε καὶ διορίζομεν τῷ λόγῳ.

Φαμέν γάρ.

Καὶ αὐτὸ δὴ καλὸν καὶ αὐτὸ ἀγαθόν, καὶ οὕτω περὶ πάντων ἅ τότε ὡς πολλὰ ἐτίθεμεν, πάλιν αὖ κατ' ἰδέαν μίαν ἐκάστου ὡς μιᾶς οὕσης τιθέντες, «ὃ ἔστιν» ἕκαστον προσαγορεύομεν.

Ἔστι ταῦτα.

Καὶ τὰ μὲν δὴ ὀραῖσθαί φαμεν, νοεῖσθαι δ' οὐ, τὰς δ' αὖ ιδέας νοεῖσθαι μὲν, ὀραῖσθαι δ' οὐ. Παντάπασι μὲν οὖν.

[c] Τῷ οὖν ὀρώμεν ἡμῶν αὐτῶν τὰ ὀρώμενα;

Τῇ ὄψει, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀκοῇ τὰ ἀκουόμενα, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι πάντα τὰ αἰσθητά;

Τί μὴν;

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἐννεόηκας τὸν τῶν αἰσθήσεων δημιουργὸν ὅσω πολυτελεστάτην τὴν τοῦ ὀραῖν τε καὶ ὀραῖσθαι δύναμιν ἐδημιούργησεν;

Οὐ πάνυ, ἔφη.

Ἄλλ' ὧδε σκόπει. ἔστιν ὅτι προσδεῖ ἀκοῇ καὶ φωνῇ γένους ἄλλου εἰς τὸ τὴν μὲν ἀκούειν, τὴν δὲ ἀκούεσθαι, ὃ [d] ἐὰν μὴ παραγένηται τρίτον, ἢ μὲν οὐκ ἀκούσεται, ἢ δὲ οὐκ ἀκουσθήσεται;

Οὐδενός, ἔφη.

Οἶμαι δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, οὐδ' ἄλλαις πολλαῖς, ἵνα μὴ εἴπω ὅτι οὐδεμιᾶ, τοιούτου προσδεῖ οὐδενός. ἢ σύ τινα ἔχεις εἰπεῖν;

Οὐκ ἔγωγε, ἦ δ' ὅς.

Τὴν δὲ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὀρατοῦ οὐκ ἐννοεῖς ὅτι προσδεῖται;

Πῶς;

Ἐνούσης που ἐν ὄμμασιν ὄψεως καὶ ἐπιχειροῦντος τοῦ ἔχοντος χρῆσθαι αὐτῇ, παρούσης δὲ χροᾶς ἐν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ [e] παραγένηται γένος τρίτον ἰδίᾳ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεφυκός, οἶσθα ὅτι ἢ τε ὄψις οὐδὲν ὄψεται, τὰ τε χρώματα ἔσται ἀόρατα.

Τίνος δὴ λέγεις, ἔφη, τούτου;

Ὅ δὴ σὺ καλεῖς, ἦν δ' ἐγώ, φῶς.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Οὐ μικρᾶ ἄρα ιδέα ἢ τοῦ ὀραῖν αἰσθησις καὶ ἢ τοῦ ὀραῖσθαι [508.a] δύναμις τῶν ἄλλων συζεύξεων τιμιωτέρῳ ζυγῷ ἐζύγησαν, εἶπερ μὴ ἄτιμον τὸ φῶς.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, πολλοῦ γε δεῖ ἄτιμον εἶναι.

Τίνα οὖν ἔχεις αἰτιάσασθαι τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν τούτου κύριον, οὗ ἡμῖν τὸ φῶς ὄψιν τε ποιεῖ ὀραῖν ὅτι κάλλιστα καὶ τὰ ὀρώμενα ὀραῖσθαι;

Ὅνπερ καὶ σύ, ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι τὸν ἥλιον γὰρ δῆλον ὅτι ἐρωτᾶς.

Ἄρ' οὖν ὧδε πέφυκεν ὄψις πρὸς τοῦτον τὸν θεόν;

Πῶς;

Οὐκ ἔστιν ἥλιος ἢ ὄψις οὔτε αὐτὴ οὔτ' ἐν ᾧ ἐγγίγνεται, ὃ *[b]* δὴ καλοῦμεν ὄμμα.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ἄλλ' ἠλιοειδέστατόν γε οἶμαι τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις ὀργάνων.

Πολύ γε.

Οὐκοῦν καὶ τὴν δύναμιν ἣν ἔχει ἐκ τούτου ταμειουμένην ὥσπερ ἐπίρῳτον κέκτηται;

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἄρ' οὖν οὐ καὶ ὁ ἥλιος ὄψις μὲν οὐκ ἔστιν, αἴτιος δ' ὧν αὐτῆς ὁρᾶται ὑπ' αὐτῆς ταύτης;

Οὕτως, ἦ δ' ὄς.

Τοῦτον τοίνυν, ἣν δ' ἐγώ, φάναι με λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον, ὃν τὰ γαθὸν ἐγέννησεν ἀνάλογον ἑαυτῷ, ὅτι περ αὐτὸ *[c]* ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρὸς τε νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τοῦτο τοῦτον ἐν τῷ ὁρατῷ πρὸς τε ὄψιν καὶ τὰ ὁρώμενα.

Πῶς; ἔφη ἔτι διέλθέ μοι.

Ὄφθαλμοί, ἣν δ' ἐγώ, οἶσθ' ὅτι, ὅταν μηκέτι ἐπ' ἐκεῖνά τις αὐτοὺς τρέπη ὧν ἂν τὰς χροῶς τὸ ἡμερινὸν φῶς ἐπέχη, ἀλλὰ ὧν νυκτερινὰ φέγγη, ἀμβλυώττουσί τε καὶ ἐγγὺς φαίνονται τυφλῶν, ὥσπερ οὐκ ἐνούσης καθαράς ὄψεως;

Καὶ μάλα, ἔφη.

[d] Ὄταν δέ γ' οἶμαι ὧν ὁ ἥλιος καταλάμπει, σαφῶς ὁρῶσι, καὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις ὄμμασιν ἐνούσα φαίνεται.

Τί μῆν;

Οὕτω τοίνυν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὧδε νόει ὅταν μὲν οὐ καταλάμπει ἀλήθειά τε καὶ τὸ ὄν, εἰς τοῦτο ἀπερείσηται, ἐνόησέν τε καὶ ἔγνω αὐτὸ καὶ νοῦν ἔχειν φαίνεται ὅταν δὲ εἰς τὸ τῷ σκότῳ κεκραμένον, τὸ γιγνόμενόν τε καὶ ἀπολλύμενον, δοξάζει τε καὶ ἀμβλυώττει ἄνω καὶ κάτω τὰς δόξας μεταβάλλον, καὶ ἔοικεν αὐτῷ νοῦν οὐκ ἔχοντι.

Ἔοικε γάρ.

[e] Τοῦτο τοίνυν τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινωσκομένοις καὶ τῷ γινώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδόν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάθι εἶναι αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὔσαν καὶ ἀληθείας, ὡς γινωσκομένης μὲν διανοοῦ, οὕτω δὲ καλῶν ἀμφοτέρων ὄντων, γνώσεός τε καὶ ἀληθείας, ἄλλο καὶ κάλλιον ἔτι τούτων ἡγούμενος αὐτὸ ὀρθῶς ἡγήσῃ ἐπιστήμην *[509.a]* δὲ καὶ ἀλήθειαν, ὥσπερ ἐκεῖ φῶς τε καὶ ὄψιν ἠλιοειδῆ μὲν νομίζειν ὀρθόν, ἥλιον δ' ἡγεῖσθαι οὐκ ὀρθῶς ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀγαθοειδῆ μὲν νομίζειν ταῦτ' ἀμφοτέρω ὀρθόν, ἀγαθὸν δὲ ἡγεῖσθαι ὀπότερον αὐτῶν οὐκ ὀρθόν, ἀλλ' ἔτι μειζρόνως τιμητέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἔξιν.

Ἀμήχανον κάλλος, ἔφη, λέγεις, εἰ ἐπιστήμην μὲν καὶ ἀλήθειαν παρέχει, αὐτὸ δ' ὑπὲρ ταῦτα κάλλει ἐστίν· οὐ γὰρ δήπου σύ γε ἠδονὴν αὐτὸ λέγεις.

Εὐφήμει, ἣν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὧδε μᾶλλον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι ἐπισκόπει.

[b] Πῶς;

Τὸν ἥλιον τοῖς ὀρωμένοις οὐ μόνον οἶμαι τὴν τοῦ ὀρᾶσθαι δύναμιν παρέχειν φήσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ αὖξιν καὶ τροφήν, οὐ γένεσιν αὐτὸν ὄντα.

Πῶς γάρ;

Καὶ τοῖς γινωσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γινώσκεισθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ' ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρῆσβεία καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος.

[c] Καὶ ὁ Γλαῦκων μάλα γελοίως, Ἄπολλον, ἔφη, δαμιονίας ὑπερβολῆς.

Σὺ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, αἴτιος, ἀναγκάζων τὰ ἐμοὶ δοκοῦντα περὶ αὐτοῦ λέγειν.

Καὶ μηδαμῶς γ', ἔφη, παύση, εἰ μὴ τι, ἀλλὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον ὁμοιότητα αὖ διεξιῶν, εἴ πη ἀπολείπεις.

Ἀλλὰ μὴν, εἶπον, συχνά γε ἀπολείπω.

Μηδὲ σμικρὸν τοίνυν, ἔφη, παραλίπης.

Οἶμαι μὲν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πολὺ ὅμως δέ, ὅσα γ' ἐν τῷ παρόντι δυνατόν, ἐκὼν οὐκ ἀπολείψω.

Μὴ γάρ, ἔφη.

[d] Νόησον τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὥσπερ λέγομεν, δύο αὐτῶ εἶναι, καὶ βασιλεύειν τὸ μὲν νοητοῦ γένους τε καὶ τόπου, τὸ δ' αὖ ὄρατοῦ, ἵνα μὴ οὐρανοῦ εἰπὼν δόξω σοι σοφίζεσθαι περὶ τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὖν ἔχεις ταῦτα διττὰ εἶδη, ὄρατόν, νοητόν;

Ἔχω.

Ὅσπερ τοίνυν γραμμὴν δίχα τετμημένην λαβὼν ἄνισα τμήματα, πάλιν τέμνε ἐκάτερον τὸ τμήμα ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τό τε τοῦ ὀρωμένου γένους καὶ τὸ τοῦ νοουμένου, καὶ σοι ἔσται σαφηνεῖα καὶ ἀσαφεία πρὸς ἄλληλα ἐν μὲν τῷ ὀρωμένῳ [e] τὸ μὲν ἕτερον τμήμα εἰκόνας – λέγω δὲ τὰς εἰκόνας πρῶτον [510.a] μὲν τὰς σκιάς, ἔπειτα τὰ ἐν τοῖς ὕδασι φαντάσματα καὶ ἐν τοῖς ὅσα πυκνά τε καὶ λεῖα καὶ φανὰ συνέστηκεν, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον, εἰ κατανοεῖς.

Ἀλλὰ κατανοῶ.

Τὸ τοίνυν ἕτερον τίθει ᾧ τοῦτο ἔοικεν, τά τε περὶ ἡμᾶς ζῶς καὶ πᾶν τὸ φυτευτὸν καὶ τὸ σκευαστὸν ὅλον γένος.

Τίθημι, ἔφη.

Ἦ καὶ ἐθέλοις ἀν αὐτὸ φάναι, ἦν δ' ἐγώ, διηρῆσθαι ἀληθεία τε καὶ μῆ, ὡς τὸ δοξαστὸν πρὸς τὸ γνωστόν, οὕτω τὸ ὁμοιωθὲν πρὸς τὸ ᾧ ὁμοιωθή;

[b] Ἔγωγ', ἔφη, καὶ μάλα.

Σκόπει δὴ αὖ καὶ τὴν τοῦ νοητοῦ τομὴν ἢ τμητέον.

Πῆ;

Ἦ τὸ μὲν αὐτοῦ τοῖς τότε μιμηθεῖσιν ὡς εἰκόσιν χρωμένη ψυχῇ ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορευομένη ἀλλ' ἐπὶ τελευτήν, τὸ δ' αὖ ἕτερον – τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον – ἐξ ὑποθέσεως ἰοῦσα καὶ ἄνευ τῶν περὶ ἐκεῖνο εἰκόνων, αὐτοῖς εἶδεσι δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιουμένη.

Ταῦτ', ἔφη, ἂ λέγεις, οὐκ ἱκανῶς ἔμαθον.

[c] Ἄλλ' αὐθις, ἦν δ' ἐγὼ ῥᾶον γὰρ τούτων προειρημένων μαθήσῃ. οἶμαι γὰρ σε εἰδέναι ὅτι οἱ περὶ τὰς γεωμετρίας τε καὶ λογισμοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα πραγματευόμενοι, ὑποθέμενοι τό τε περιπτόν καὶ τὸ ἄρτιον καὶ τὰ σχήματα καὶ γωνιῶν τριπτά εἶδη καὶ ἄλλα τούτων ἀδελφὰ καθ' ἐκάστην μέθοδον, ταῦτα μὲν ὡς εἰδότες, ποιησάμενοι ὑποθέσεις αὐτά, οὐδένα λόγον οὔτε αὐτοῖς οὔτε ἄλλοις ἔτι ἀξιοῦσι περὶ αὐτῶν διδόναι [d] ὡς παντὶ φανερῶν, ἐκ τούτων δ' ἀρχόμενοι τὰ λοιπὰ ἤδη διεξιόντες τελευτῶσιν ὁμολογουμένως ἐπὶ τοῦτο οὐκ ἂν ἐπὶ σκέψιν ὀρμήσωσι.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, τοῦτό γε οἶδα.

Οὐκοῦν καὶ ὅτι τοῖς ὀρωμένοις εἶδεσι προσχρῶνται καὶ τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ποιοῦνται, οὐ περὶ τούτων διανοοῦμενοι, ἀλλ' ἐκείνων πέρι οἷς ταῦτα ἔοικε, τοῦ τετραγώνου αὐτοῦ ἔνεκα τοὺς λόγους ποιοῦμενοι καὶ διαμέτρου αὐτῆς, ἀλλ' οὐ [e] ταύτης ἦν γράφουσιν, καὶ τᾶλλα οὕτως, αὐτὰ μὲν ταῦτα ἂ πλάττουσιν τε καὶ γράφουσιν, ὧν καὶ σκιαὶ καὶ ἐν ὕδασι εἰκόνες εἰσίν, τούτοις μὲν ὡς εἰκόσιν αὐτῶν χρώμενοι, ζητοῦντες [511.a] δὲ αὐτὰ ἐκεῖνα ἰδεῖν ἂ οὐκ ἂν ἄλλως ἴδοι τις ἢ τῇ διανοίᾳ.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Τοῦτο τοίνυν νοητὸν μὲν τὸ εἶδος ἔλεγον, ὑποθέσει δ' ἀναγκαζομένην ψυχὴν χρῆσθαι περὶ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν ἰοῦσαν, ὡς οὐ δυναμένην τῶν ὑποθέσεων ἀνωτέρω ἐκβαίνειν, εἰκόσι δὲ χρωμένην αὐτοῖς τοῖς ὑπὸ τῶν κάτω ἀπεικασθεῖσιν καὶ ἐκείνοις πρὸς ἐκεῖνα ὡς ἐναργέσι δεδοξασμένοις τε καὶ τετιμημένοις.

[b] Μανθάνω, ἔφη, ὅτι τὸ ὑπὸ ταῖς γεωμετρίας τε καὶ ταῖς ταύτης ἀδελφαῖς τέχναις λέγεις.

Τὸ τοίνυν ἕτερον μάνθανε τμήμα τοῦ νοητοῦ λέγοντά με τοῦτο οὐκ αὐτὸς ὁ λόγος ἄπτεται τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει, τὰς ὑποθέσεις ποιοῦμενος οὐκ ἀρχὰς ἀλλὰ τῷ ὄντι ὑποθέσεις, οἷον ἐπιβάσεις τε καὶ ὀρμάς, ἵνα μέχρι τοῦ ἀνυποθέτου ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν ἰὼν, ἀψάμενος αὐτῆς, πάλιν αὐτῶν ἐχόμενος τῶν ἐκείνης ἐχομένων, οὕτως ἐπὶ τελευτὴν καταβαίνει, [c] αἰσθητῶ παντάπασιν οὐδενὶ προσχρῶμενος, ἀλλ' εἶδεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν εἰς αὐτά, καὶ τελευτᾶ εἰς εἶδη.

Μανθάνω, ἔφη, ἱκανῶς μὲν οὐ – δοκεῖς γὰρ μοι συχνὸν ἔργον λέγειν – ὅτι μέντοι βούλει διορίζειν σαφέστερον εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ διαλέγεσθαι ἐπιστήμης τοῦ ὄντος τε καὶ νοητοῦ θεωρούμενον ἢ τὸ ὑπὸ τῶν τεχνῶν καλουμένων, αἷς αἱ ὑποθέσεις ἀρχαὶ καὶ διανοία μὲν ἀναγκάζονται ἀλλὰ μὴ αἰσθήσεσιν αὐτὰ θεᾶσθαι οἱ θεώμενοι, διὰ δὲ τὸ μὴ ἐπ' ἀρχὴν [d] ἀνελθόντες σκοπεῖν ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεων, νοῦν οὐκ ἴσχειν περὶ αὐτὰ δοκοῦσί σοι, καίτοι νοητῶν ὄντων μετὰ ἀρχῆς. διάνοιαν δὲ καλεῖν μοι δοκεῖς τὴν τῶν γεωμετρικῶν τε καὶ τὴν τῶν τοιούτων ἔξιν ἀλλ' οὐ νοῦν, ὡς μεταξὺ τι δόξης τε καὶ νοῦ τὴν διάνοιαν οὔσαν.

Ἰκανώτατα, ἦν δ' ἐγὼ, ἀπεδέξω. καί μοι ἐπὶ τοῖς τέτταρσι τμήμασι τέτταρα ταῦτα παθήματα ἐν τῇ ψυχῇ γιγνόμενα λαβέ, νόησιν μὲν ἐπὶ τῷ ἀνωτάτῳ, διάνοιαν [e] δὲ ἐπὶ τῷ δευτέρῳ, τῷ τρίτῳ δὲ πίστιν ἀπόδος καὶ τῷ τελευταίῳ εἰκασίαν, καὶ τάξον αὐτὰ ἀνὰ λόγον, ὥσπερ ἔφ' οἷς ἐστὶν ἀληθείας μετέχει, οὕτω ταῦτα σαφηνείας ἡγησάμενος μετέχειν.

Μανθάνω, ἔφη, καὶ συγχωρῶ καὶ τάττω ὡς λέγεις.

Βιβλίον Ζ'

[514.a]

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέκασον τοιοῦτω πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούση μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ [b]πρόσθεν μόνον ὄρᾶν, κύκλω δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὄπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρω, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους [c]σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας [515.a] καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἄν τι ἔωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὸν αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας;

Πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι [b]εἶεν διὰ βίου;

Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

Τί μὴν;

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῆ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὄρῳεν;

Ἀνάγκη.

Τί δ' εἰ καὶ ἡχῶ τὸ δεσμοτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὸν ἔχοι; ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγαίτο, οἶει ἂν ἄλλο τι αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιά;

Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη.

[c]Παντάπασι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἂν ἄλλο τι νομίζοιεν τὸ ἀληθὲς ἢ τὰς τῶν σκευαστῶν σκιάς.

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

Σκόπει δὴ, ἦν δ' ἐγώ, αὐτῶν λύσιν τε καὶ ἴασιν τῶν τε δεσμῶν καὶ τῆς ἀφροσύνης, οἷα τις ἂν εἶη, εἰ φύσει τοιάδε συμβαίνοι αὐτοῖς· ὅποτε τις λυθείη καὶ ἀναγκάζοιτο ἐξαίφνης ἀνίστασθαι τε καὶ περιάγειν τὸν αὐχένα καὶ βαδίξειν καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέπειν, πάντα δὲ ταῦτα ποιῶν ἀλγοῖ τε καὶ διὰ τὰς μαρμαρυγὰς ἀδυνατοῖ καθορᾶν ἐκεῖνα ὧν [d] τότε τὰς σκιάς ἑώρα, τί ἂν οἶει αὐτὸν εἰπεῖν, εἴ τις αὐτῷ λέγοι ὅτι τότε μὲν ἑώρα φλυαρίας, νῦν δὲ μᾶλλον τι ἐγγυτέρω τοῦ ὄντος καὶ πρὸς μᾶλλον ὄντα τετραμμένος ὀρθότερον βλέπει, καὶ δὴ καὶ ἕκαστον τῶν παριόντων δεικνὺς αὐτῷ ἀναγκάζοι ἐρωτῶν ἀποκρίνεσθαι ὅτι ἔστιν; οὐκ οἶει αὐτὸν ἀπορεῖν τε ἂν καὶ ἡγεῖσθαι τὰ τότε ὀρώμενα ἀληθέστερα ἢ τὰ νῦν δεικνύμενα;

Πολύ γ', ἔφη.

[e] Οὐκοῦν κἄν εἰ πρὸς αὐτὸ τὸ φῶς ἀναγκάζοι αὐτὸν βλέπειν, ἀλγεῖν τε ἂν τὰ ὄμματα καὶ φεύγειν ἀποστρεφόμενον πρὸς ἐκεῖνα ἃ δύνανται καθορᾶν, καὶ νομίζειν ταῦτα τῷ ὄντι σαφέστερα τῶν δεικνυμένων;

Οὕτως, ἔφη.

Εἰ δέ, ἦν δ' ἐγώ, ἐντεῦθεν ἔλκοι τις αὐτὸν βία διὰ τραχείας τῆς ἀναβάσεως καὶ ἀνάντους, καὶ μὴ ἀνεῖη πρὶν ἐξελκύσειεν εἰς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἄρα οὐχὶ ὀδυνᾶσθαι τε [516.a] ἂν καὶ ἀγανακτεῖν ἐλκόμενον, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸ φῶς ἔλθοι, αὐγῆς ἂν ἔχοντα τὰ ὄμματα μεστὰ ὁρᾶν οὐδ' ἂν ἐν δύνασθαι τῶν νῦν λεγομένων ἀληθῶν;

Οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἐξαίφνης γε.

Συνηθείας δὴ οἶμαι δέοιτ' ἂν, εἰ μέλλοι τὰ ἄνω ὄψεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὰς σκιάς ἂν ῥᾶστα καθορῶ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὕδασι τὰ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ τῶν ἄλλων εἶδωλα, ὕστερον δὲ αὐτά· ἐκ δὲ τούτων τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν νύκτωρ ἂν ῥᾶον θεάσαιτο, προσβλέπων τὸ τῶν [b] ἄστρον τε καὶ σελήνης φῶς, ἢ μεθ' ἡμέραν τὸν ἥλιόν τε καὶ τὸ τοῦ ἡλίου.

Πῶς δ' οὐ;

Τελευταῖον δὴ οἶμαι τὸν ἥλιον, οὐκ ἐν ὕδασι οὐδ' ἐν ἀλλοτρῴᾳ ἔδρᾳ φαντάσματα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸν καθ' αὐτὸν ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ δύναιτ' ἂν κατιδεῖν καὶ θεάσασθαι οἷός ἐστιν.

Ἀναγκαῖον, ἔφη.

Καὶ μετὰ ταῦτ' ἂν ἤδη συλλογίζοιτο περὶ αὐτοῦ ὅτι οὗτος

ὁ τὰς τε ὥρας παρέχων καὶ ἐνιαυτοὺς καὶ πάντα ἐπιτροπεύων [c] τὰ ἐν τῷ ὁρωμένῳ τόπῳ, καὶ ἐκείνων ὧν σφεῖς ἐώρων τρόπον τινὰ πάντων αἴτιος.

Δῆλον, ἔφη, ὅτι ἐπὶ ταῦτα ἂν μετ' ἐκεῖνα ἔλθοι.

Τί οὖν; ἀναμιμνησκόμενον αὐτὸν τῆς πρώτης οἰκήσεως καὶ τῆς ἐκεῖ σοφίας καὶ τῶν τότε συνδεσμοτῶν οὐκ ἂν οἶει αὐτὸν μὲν εὐδαιμονίζειν τῆς μεταβολῆς, τοὺς δὲ ἐλεεῖν;

Καὶ μάλα.

Τιμαὶ δὲ καὶ ἔπαινοι εἴ τινες αὐτοῖς ἦσαν τότε παρ' ἀλλήλων καὶ γέρα τῷ ὀξύτατα καθορῶντι τὰ παριόντα, καὶ μνημονεύοντι μάλιστα ὅσα τε πρότερα αὐτῶν καὶ ὕστερα [d] εἰώθει καὶ ἅμα πορεύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων δὴ δυνατώτατα ἀπομαντευομένων τὸ μέλλον ἦξιν, δοκεῖς ἂν αὐτὸν ἐπιθυμητικῶς αὐτῶν ἔχειν καὶ ζηλοῦν τοὺς παρ' ἐκείνοις τιμωμένους τε καὶ ἐνδυναστεύοντας, ἢ τὸ τοῦ Ὀμήρου ἂν πεπονθέναι καὶ σφόδρα βούλεσθαι «ἐπάρουρον ἐόντα θητευέμεν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ» καὶ ὀτιοῦν ἂν πεπονθέναι μᾶλλον ἢ κείνά τε δοξάζειν καὶ ἐκείνως ζῆν;

[e] Οὕτως, ἔφη, ἔγωγε οἶμαι, πᾶν μᾶλλον πεπονθέναι ἂν δέξασθαι ἢ ζῆν ἐκείνως.

Καὶ τότε δὴ ἐννόησον, ἦν δ' ἐγώ. εἰ πάλιν ὁ τοιοῦτος καταβὰς εἰς τὸν αὐτὸν θάκον καθίζοιτο, ἄρ' οὐ σκότους ἂν ἀνάπλεως σχοίη τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐξαίφνης ἦκων ἐκ τοῦ ἡλίου;

Καὶ μάλα γ', ἔφη.

Τὰς δὲ δὴ σκιάς ἐκείνας πάλιν εἰ δέοι αὐτὸν γνωματεύοντα διαμιλλᾶσθαι τοῖς αἰεὶ δεσμώταις ἐκείνοις, ἐν ᾧ ἀμβλυώπτει, [517.a] πρὶν καταστήναι τὰ ὄμματα, οὗτος δ' ὁ χρόνος μὴ πάνυ ὀλίγος εἴη τῆς συνηθείας, ἄρ' οὐ γέλωτ' ἂν παρὰσχοι, καὶ λέγοιτο ἂν περὶ αὐτοῦ ὡς ἀναβὰς

ἄνω διεφθαρμένος ἤκει τὰ ὄμματα, καὶ ὅτι οὐκ ἄξιον οὐδὲ πειραῖσθαι ἄνω ἰέναι; καὶ τὸν ἐπιχειροῦντα λύειν τε καὶ ἀνάγειν, εἴ πως ἐν ταῖς χερσὶ δύναιντο λαβεῖν καὶ ἀποκτείνειν, ἀποκτείνουναί ἄν;

Σφόδρα γ', ἔφη.

Ταύτην τοίνυν, ἣν δ' ἐγώ, τὴν εἰκόνα, ᾧ φίλε Γλαύκων, *[b]*προσαπτεόν ἅπασαν τοῖς ἔμπροσθεν λεγομένοις, τὴν μὲν δι' ὄψεως φαινομένην ἔδραν τῆ τοῦ δεσμοτηρίου οἰκῆσει ἀφομοιοῦντα, τὸ δὲ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῇ φῶς τῆ τοῦ ἡλίου δυνάμει τὴν δὲ ἄνω ἀνάβασιν καὶ θέαν τῶν ἄνω τὴν εἰς τὸν νοητὸν τόπον τῆς ψυχῆς ἄνοδον τιθεὶς οὐχ ἁμαρτήση τῆς γ' ἐμῆς ἐλπίδος, ἐπειδὴ ταύτης ἐπιθυμεῖς ἀκούειν. θεὸς δέ που οἶδεν εἰ ἀληθῆς οὔσα τυγχάνει. τὰ δ' οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται, ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἢ τοῦ *[c]*ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὀραῖσθαι, ὀφθεῖσα δὲ συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἔν τε ὀρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα, ἔν τε νοητῷ αὕτη κυρία ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη, καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ.

Συνοίωμα, ἔφη, καὶ ἐγώ, ὅν γε δὴ τρόπον δύναμαι.

Ἴθι τοίνυν, ἣν δ' ἐγώ, καὶ τόδε συνοιήθητι καὶ μὴ θαυμάσης ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐλθόντες οὐκ ἐθέλουσιν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράττειν, ἀλλ' ἄνω ἀεὶ ἐπέιγονται αὐτῶν αἰ ψυχὰι διατρίβειν *[d]*εἰκὸς γάρ που οὕτως, εἶπερ αὖ κατὰ τὴν προειρημένην εἰκόνα τοῦτ' ἔχει.

Εἰκὸς μέντοι, ἔφη.

Τί δέ; τόδε οἶμι τι θαυμαστόν, εἰ ἀπὸ θεῶν, ἣν δ' ἐγώ, θεωριῶν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπειά τις ἐλθὼν κακὰ ἀσχημονεῖ τε καὶ φαίνεται σφόδρα γελοῖος ἔτι ἀμβλυώττων καὶ πρὶν ἰκανῶς συνήθης γενέσθαι τῷ παρόντι σκότῳ ἀναγκαζόμενος ἐν δικαστηρίοις ἢ ἄλλοθί που ἀγωνίζεσθαι περὶ τῶν τοῦ δικαίου σκιῶν ἢ ἀγαλμάτων ὧν αἰ σκιαί, καὶ διαμιλλᾶσθαι *[e]*περὶ τούτου, ὅπη ποτὲ ὑπολαμβάνεται ταῦτα ὑπὸ τῶν αὐτῆν δικαιοσύνην μὴ πώποτε ἰδόντων;

Οὐδ' ὅπωςτιοῦν θαυμαστόν, ἔφη.

[518.a]

Ἄλλ' εἰ νοῦν γε ἔχοι τις, ἣν δ' ἐγώ, μεμνήτ' ἂν ὅτι διτταὶ καὶ ἀπὸ διττῶν γίνονται ἐπιταράξεις ὄμμασιν, ἔκ τε φωτὸς εἰς σκότος μεθισταμένων καὶ ἐκ σκότους εἰς φῶς. ταῦτα δὲ ταῦτα νομίσας γίνεσθαι καὶ περὶ ψυχὴν, ὅποτε ἴδοι θορυβουμένην τινὰ καὶ ἀδυνατοῦσάν τι καθορᾶν, οὐκ ἂν ἀλογίστεως γελῶ, ἀλλ' ἐπισκοποῖ ἂν πρότερον ἐκ φανερότερου βίου ἤκουσα ὑπὸ ἀηθείας ἐσκότῳ, ἢ ἐξ ἀμαθίας πλείονος εἰς φανερότερον ἰοῦσα ὑπὸ λαμπροτέρου μαρμαρυγῆς *[b]*ἐμπέπλησται, καὶ οὕτω δὴ τὴν μὲν εὐδαμονίσειεν ἂν τοῦ πάθους τε καὶ βίου, τὴν δὲ ἐλεήσειεν, καὶ εἰ γελᾶν ἐπ' αὐτῇ βούλοιο, ἦττον ἂν καταγέλαστος ὁ γέλως αὐτῷ εἴη ἢ ὁ ἐπὶ τῇ ἄνωθεν ἐκ φωτὸς ἠκούση.

Καὶ μάλα, ἔφη, μετρίως λέγεις.

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ *[c]*ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἣν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δυνάμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ

γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναι φαμεν [d] τὰγαθόν. ἦ γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος – τῷ ὄντι γὰρ [e] οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν – ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὔσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον [519.a] καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερόν γίγνεται. ἢ οὐπω ἐννεόηκας, τῶν λεγομένων πονηρῶν μὲν, σοφῶν δέ, ὡς δριμύ μὲν βλέπει τὸ ψυχάριον καὶ ὀξέως διορᾷ ταῦτα ἐφ' ἃ τέτραπται, ὡς οὐ φαύλην ἔχον τὴν ὄψιν, κακία δ' ἠναγκασμένον ὑπηρετεῖν, ὥστε ὅσῳ ἂν ὀξύτερον βλέπη, τοσοῦτῳ πλείω κακὰ ἐργαζόμενον;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τοῦτο μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, τὸ τῆς τοιαύτης φύσεως εἰ ἐκ παιδὸς εὐθύς κοπτόμενον περιεκόπη τὰς τῆς γενέσεως [b] συγγενεῖς ὥσπερ μολυβδίδα, αἱ δὴ ἐδώδαις τε καὶ τοιούτων ἡδοναῖς τε καὶ λιχνείαις προσφυεῖς γιγνόμεναι [περὶ] κάτω στρέφουσι τὴν τῆς ψυχῆς ὄψιν· ὣν εἰ ἀπαλλαγὴν περιεστρέφετο εἰς τὰ ἀληθῆ, καὶ ἐκεῖνα ἂν τὸ αὐτὸ τοῦτο τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ὀξύτερα ἐώρα, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἃ νῦν τέτραπται.

Εἰκός γε, ἔφη.

Τί δέ; τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπειρούς [c] ἱκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὔ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδία τε καὶ δημοσία, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἠγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν [d] καὶ ἀναβῆναι ἐκεῖνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνους πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἔπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

[e] Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὔ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι [520.a] ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποίων τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει,

οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

Σκέψαι τοίνυν, εἶπον, ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ἀδικήσομεν τοὺς παρ' ἡμῖν φιλοσόφους γιγνομένους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, προσαναγκάζοντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τε καὶ φυλάττειν. ἐροῦμεν γὰρ ὅτι οἱ μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις [b] πόλεσι τοιοῦτοι γιγνόμενοι εἰκότως οὐ μετέχουσι τῶν ἐν αὐταῖς πόνων· αὐτόματοι γὰρ ἐμφύονται ἀκούσης τῆς ἐν ἐκάστη πολιτείας, δίκην δ' ἔχει τό γε αὐτοφυῆς μηδενὶ τροφήν ὀφείλον μηδ' ἐκτίνειν τῷ προθυμείσθαι τὰ τροφεῖα· ὑμᾶς δ' ἡμεῖς ὑμῖν τε αὐτοῖς τῇ τε ἄλλῃ πόλει ὥσπερ ἐν σιμήνεσιν ἠγεμόνας τε καὶ βασιλέας ἐγεννήσαμεν, ἄμεινόν τε καὶ τελεώτερον ἐκείνων πεπαιδευμένους καὶ μᾶλλον δυνατοὺς [c] ἀμφοτέρων μετέχειν. καταβατέον οὖν ἐν μέρει ἐκάστω εἰς τὴν τῶν ἄλλων συνοίκησιν καὶ συνεθιστέον τὰ σκοτεινὰ θεάσασθαι· συνεθιζόμενοι γὰρ μυρίῳ βέλτιον ὄψεσθε τῶν ἐκεῖ καὶ γνώσεσθε ἕκαστα τὰ εἶδωλα ἅττα ἐστὶ καὶ ὧν, διὰ τὸ τάληθῆ ἔωρακέναι καλῶν τε καὶ δικαίων καὶ ἀγαθῶν πέρι. καὶ οὕτω ὕπαρ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἡ πόλις οἰκῆσεται ἀλλ' οὐκ ὄναρ, ὡς νῦν αἱ πολλαὶ ὑπὸ σκιαμαχούντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν [d] οἰκοῦνται, ὡς μεγάλου τινὸς ἀγαθοῦ ὄντος. τὸ δέ που ἀληθὲς ὧδ' ἔχει· ἐν πόλει ἧ ἥκιστα πρόθυμοι ἄρχειν οἱ μέλλοντες ἄρξειν, ταύτην ἄριστα καὶ ἀστασιαστότατα ἀνάγκη οἰκεῖσθαι, τὴν δ' ἐναντίους ἄρχοντας σχοῦσαν ἐναντίως.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ἀπειθήσουσιν οὖν ἡμῖν οἶοι οἱ τρόφιμοι ταῦτ' ἀκούοντες,

καὶ οὐκ ἐθελήσουσιν συμπονεῖν ἐν τῇ πόλει ἕκαστοι ἐν μέρει, τὸν δὲ πολὺν χρόνον μετ' ἀλλήλων οἰκεῖν ἐν τῷ καθαρῷ;

[e] Ἀδύνατον, ἔφη· δίκαια γὰρ δὴ δικαίοις ἐπιτάξομεν. παντὸς μὴν μᾶλλον ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον αὐτῶν ἕκαστος εἶσι τὸ ἄρχειν, τοῦναντίον τῶν νῦν ἐν ἐκάστη πόλει ἀρχόντων.

Οὕτω γὰρ ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, ὦ ἑταῖρε· εἰ μὲν βίον ἐξευρήσεις [521.a] ἀμείνω τοῦ ἄρχειν τοῖς μέλλουσιν ἄρξειν, ἔστι σοι δυνατὴ γενέσθαι πόλις εὖ οἰκουμένη· ἐν μόνη γὰρ αὐτῇ ἄρξουσιν οἱ τῷ ὄντι πλούσιοι, οὐ χρυσίου ἀλλ' οὐ δεῖ τὸν εὐδαίμονα πλουτεῖν, ζωῆς ἀγαθῆς τε καὶ ἔμφορος. εἰ δὲ πτωχοὶ καὶ πεινῶντες ἀγαθῶν ἰδίων ἐπὶ τὰ δημόσια ἴασιν, ἐντεῦθεν οἰόμενοι τὰ γαθὸν δεῖν ἀρπάζειν, οὐκ ἔστι περιμάχητον γὰρ τὸ ἄρχειν γιγνόμενον, οἰκεῖος ὦν καὶ ἔνδον ὁ τοιοῦτος πόλεμος αὐτοῦς τε ἀπόλλυσι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

[b] Ἐχεις οὖν, ἦν δ' ἐγώ, βίον ἄλλον τινὰ πολιτικῶν ἀρχῶν καταφρονοῦντα ἢ τὸν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας;

Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς.

Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε μὴ ἐραστὰς τοῦ ἄρχειν ἰέναι ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μή, οἳ γε ἀντερασταὶ μαχοῦνται.

Πῶς δ' οὐ;

Τίνας οὖν ἄλλους ἀναγκάσεις ἰέναι ἐπὶ φυλακὴν τῆς πόλεως ἢ οἳ περὶ τούτων τε φρονιμώτατοι δι' ὧν ἄριστα πόλις οἰκεῖται, ἔχουσί τε τιμὰς ἄλλας καὶ βίον ἀμείνω τοῦ πολιτικοῦ;

Οὐδένας ἄλλους, ἔφη.

[c] Βούλει οὖν τοῦτ' ἤδη σκοπῶμεν, τίνα τρόπον οἱ τοιοῦτοι ἐγγενήσονται, καὶ πῶς τις ἀνάξει αὐτοὺς εἰς φῶς, ὥσπερ ἐξ Ἄιδου λέγονται δὴ τινες εἰς θεοὺς ἀνελθεῖν;

Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἔφη.

Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ,

ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν, τοῦ ὄντος οὕσαν ἐπάνοδον, ἣν δὴ φιλοσοφίαν ἀληθῆ φήσομεν εἶναι.

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν δεῖ σκοπεῖσθαι τί τῶν μαθημάτων ἔχει τοιαύτην [d] δύναμιν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τί ἂν οὖν εἴη, ὦ Γλαύκων, μάθημα ψυχῆς ὀκλὸν ἀπὸ τοῦ γιγνομένου ἐπὶ τὸ ὄν; τόδε δ' ἐννοῶ λέγων ἅμα· οὐκ ἀθλητὰς μέντοι πολέμου ἔφαμεν τούτους ἀναγκαῖον εἶναι νέους ὄντας;

Ἔφαμεν γάρ.

Δεῖ ἄρα καὶ τοῦτο προσέχειν τὸ μάθημα ὃ ζητοῦμεν πρὸς ἐκεῖνω.

Τὸ ποῖον;

Μὴ ἄχρηστον πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἶναι.

Δεῖ μέντοι, ἔφη, εἶπερ οἷόν τε.

Γυμναστικὴ μὴν καὶ μουσικὴ ἔν γε τῷ πρόσθεν ἐπαιδεύοντο [e] ἡμῖν.

Ἦν ταῦτα, ἔφη.

Καὶ γυμναστικὴ μὲν που περὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον τετεύτακεν· σώματος γὰρ αὔξης καὶ φθίσεως. ἐπιστατεῖ.

Φαίνεται.

Τοῦτο μὲν δὴ οὐκ ἂν εἴη ὃ ζητοῦμεν μάθημα.

[522.a]

Οὐ γάρ.

Ἄλλ' ἄρα μουσικὴ ὅσην τὸ πρότερον διήλθομεν;

Ἄλλ' ἦν ἐκεῖνη γ', ἔφη, ἀντίστροφος τῆς γυμναστικῆς, εἰ μέμνησαι, ἔθεσι παιδεύουσα τοὺς φύλακας, κατὰ τε ἁρμονίαν εὐαρμοστίαν τινά, οὐκ ἐπιστήμην, παραδιδούσα, καὶ κατὰ ῥυθμὸν εὐρυθμίαν, ἔν τε τοῖς λόγοις ἕτερα τούτων ἀδελφὰ ἔθη ἅττα ἔχουσα, καὶ ὅσοι μυθῶδεις τῶν λόγων καὶ ὅσοι ἀληθινώτεροι ἦσαν· μάθημα δὲ πρὸς τοιοῦτόν τι [b] ἄγον, οἷον σὺ νῦν ζητεῖς, οὐδὲν ἦν ἐν αὐτῇ.

Ἀκριβέστατα, ἦν δ' ἐγώ, ἀναμνησκεις με· τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον οὐδὲν εἶχεν. ἀλλ', ὦ δαμόνιε Γλαύκων, τί ἂν εἴη τοιοῦτον; αἶ τε γὰρ τέχνην βάνουσοί που ἅπασαι ἔδοξαν εἶναι –

Πῶς δ' οὐ; καὶ μὴν τί ἔτ' ἄλλο λείπεται μάθημα, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν τεχνῶν κεχωρισμένον;

Φέρε, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μηδὲν ἔτι ἐκτὸς τούτων ἔχομεν λαβεῖν, τῶν ἐπὶ πάντα τεινόντων τι λάβωμεν.

Τὸ ποῖον;

[c] Οἷον τοῦτο τὸ κοινόν, ὃ πᾶσαι προσχρῶνται τέχναι τε καὶ διάνοιαι καὶ ἐπιστήμαι – ὃ καὶ παντὶ ἐν πρώτοις ἀνάγκη μανθάνειν.

Τὸ ποῖον; ἔφη.

Τὸ φαῦλον τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, τὸ ἐν τε καὶ τὰ δύο καὶ τὰ τρία διαγιγνώσκειν λέγω δὲ αὐτὸ ἐν κεφαλαίῳ ἀριθμὸν τε καὶ λογισμὸν. ἢ οὐχ οὕτω περὶ τούτων ἔχει, ὡς πᾶσα τέχνη τε καὶ ἐπιστήμη ἀναγκάζεται αὐτῶν μέτοχος γίγνεσθαι;

Καὶ μάλα, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἡ πολεμική;

Πολλή, ἔφη, ἀνάγκη.

[d] Παγγέλοιον γοῦν, ἔφην, στρατηγὸν Ἀγαμέμνονα ἐν ταῖς τραγωδίαις Παλαμίδης ἐκάστοτε ἀποφαίνει. ἢ οὐκ ἐννεόηκας ὅτι φησὶν ἀριθμὸν εὐρῶν τάς τε τάξεις τῷ στρατοπέδῳ καταστήσαι ἐν Ἰλίῳ καὶ ἐξαριθμῆσαι ναῦς τε καὶ τᾶλλα πάντα, ὡς πρὸ τοῦ ἀναριθμητῶν ὄντων καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς ἔοικεν, οὐδ' ὅσους πόδας εἶχεν εἰδότης, εἶπερ ἀριθμεῖν μὴ ἠπίστατο; καίτοι ποῖόν τιν' αὐτὸν οἶει στρατηγὸν εἶναι;

Ἄτοπόν τιν', ἔφη, ἔγωγε, εἰ ἦν τοῦτ' ἀληθές.

[e] Ἄλλο τι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, μάθημα ἀναγκαῖον πολεμικῷ ἀνδρὶ θήσομεν λογίζεσθαι τε καὶ ἀριθμεῖν δύνασθαι;

Πάντων γ', ἔφη, μάλιστα, εἰ καὶ ὅτιοῦν μέλλει τάξεων ἐπαίειν, μᾶλλον δ' εἰ καὶ ἄνθρωπος ἔσσεσθαι.

Ἐννοεῖς οὖν, εἶπον, περὶ τοῦτο τὸ μάθημα ὅπερ ἐγώ;

Τὸ ποῖον;

[523.a]

Κινδυνεύει τῶν πρὸς τὴν νόησιν ἀγόντων φύσει εἶναι ὧν ζητοῦμεν, χρῆσθαι δ' οὐδεὶς αὐτῶ ὀρθῶς, ἐλκτικῶ ὄντι παντάπασιν πρὸς οὐσίαν.

Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Ἐγὼ πειράσομαι, ἦν δ' ἐγώ, τό γ' ἐμοὶ δοκοῦν δηλῶσαι. ἃ γὰρ διαιροῦμαι παρ' ἐμαυτῷ ἀγωγὰ τε εἶναι οἷ λέγομεν καὶ μὴ, συνθεατῆς γενόμενος σύμφαθι ἢ ἄπειπε, ἴνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἴδωμεν εἰ ἔστιν οἷον μαντεύομαι.

Δείκνυ', ἔφη.

Δείκνυμι δὴ, εἶπον, εἰ καθορᾶς, τὰ μὲν ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν [b] οὐ παρακαλοῦντα τὴν νόησιν εἰς ἐπίσκεψιν, ὡς ἰκανῶς ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως κρινόμενα, τὰ δὲ παντάπασιν διακελευόμενα ἐκείνην ἐπισκέψασθαι, ὡς τῆς αἰσθήσεως οὐδὲν ὑγιὲς ποιούσης.

Τὰ πόρρωθεν, ἔφη, φαινόμενα δηλὸν ὅτι λέγεις καὶ τὰ ἐσκιαγραφημένα.

Οὐ πάνυ, ἦν δ' ἐγώ, ἔτυχες οὗ λέγω.

Ποῖα μὴν, ἔφη, λέγεις;

Τὰ μὲν οὐ παρακαλοῦντα, ἦν δ' ἐγώ, ὅσα μὴ ἐκβαίνει *[c]* εἰς ἐναντίαν αἴσθησιν ἅμα· τὰ δ' ἐκβαίνοντα ὡς παρακαλοῦντα τίθημι, ἐπειδὴν ἡ αἴσθησις μηδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τὸ ἐναντίον δηλοῖ, εἴτ' ἐγγύθεν προσπίπτουσα εἴτε πόρρωθεν. ὧδε δὲ ἂ λέγω σαφέστερον εἴσῃ. οὗτοί φαμεν τρεῖς ἂν εἶεν δάκτυλοι, ὅ τε σμικρότατος καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ μέσος.

Πάνυ γ', ἔφη.

Ὡς ἐγγύθεν τοίνυν ὀρωμένους λέγοντός μου διανοοῦ. ἀλλὰ μοι περὶ αὐτῶν τόδε σκόπει.

Τὸ ποῖον;

Δάκτυλος μὲν που αὐτῶν φαίνεται ὁμοίως ἕκαστος, καὶ *[d]* ταύτη γε οὐδὲν διαφέρει, ἐάντε ἐν μέσῳ ὀρᾶται ἐάντ' ἐπ' ἐσχάτῳ, ἐάντε λευκὸς ἐάντε μέλας, ἐάντε παχὺς ἐάντε λεπτός, καὶ πᾶν ὅτι τοιοῦτον. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις οὐκ ἀναγκάζεται τῶν πολλῶν ἡ ψυχὴ τὴν νόησιν ἐπερέσθαι τί ποτ' ἐστὶ δάκτυλος· οὐδαμοῦ γὰρ ἡ ὄψις αὐτῇ ἅμα ἐσήμηνεν τὸ δάκτυλον τοῦναντίον ἢ δάκτυλον εἶναι.

Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, εἰκότως τό γε τοιοῦτον νοήσεως οὐκ *[e]* ἂν παρακλητικὸν οὐδ' ἐγεργικὸν εἴη.

Εἰκότως.

Τί δὲ δῆ; τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν σμικρότητα ἡ ὄψις ἄρα ἱκανῶς ὀρᾷ, καὶ οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει ἐν μέσῳ τινὰ αὐτῶν κεῖσθαι ἢ ἐπ' ἐσχάτῳ; καὶ ὡσαύτως πάχος καὶ λεπτότητα ἢ μαλακότητα καὶ σκληρότητα ἢ ἀφή; καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις ἄρ' οὐκ ἐνδεῶς τὰ τοιαῦτα δηλοῦσιν; ἢ *[524.a]* ὧδε ποιεῖ ἕκαστη αὐτῶν· πρῶτον μὲν ἡ ἐπὶ τῷ σκληρῷ τεταγμένη αἴσθησις ἠνάγκασται καὶ ἐπὶ τῷ μαλακῷ τετάχθαι, καὶ παραγγέλλει τῇ ψυχῇ ὡς ταῦτον σκληρόν τε καὶ μαλακὸν αἰσθανομένη;

Οὕτως, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἀναγκαῖον ἔν γε τοῖς τοιούτοις αὖ τὴν ψυχὴν ἀπορεῖν τί ποτε σημαίνει αὕτη ἡ αἴσθησις τὸ σκληρόν, εἴπερ τὸ αὐτὸ καὶ μαλακὸν λέγει, καὶ ἡ τοῦ κοῦφου καὶ ἡ τοῦ βαρέος, τί τὸ κοῦφον καὶ βαρὺ, εἰ τό τε βαρὺ κοῦφον καὶ τὸ κοῦφον βαρὺ σημαίνει;

[b] Καὶ γάρ, ἔφη, αὐταῖ γε ἄτοποι τῇ ψυχῇ αἱ ἐρμηνεῖαι καὶ ἐπισκέψεως δεόμεναι.

Εἰκότως ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἐν τοῖς τοιούτοις πρῶτον μὲν πειρᾶται λογισμὸν τε καὶ νόησιν ψυχὴ παρακαλοῦσα ἐπισκοπεῖν εἴτε ἐν εἴτε δύο ἐστὶν ἕκαστα τῶν εἰσαγγελλομένων.

Πῶς δ' οὖ;

Οὐκοῦν ἐὰν δύο φαίνηται, ἕτερόν τε καὶ ἐν ἑκάτερον φαίνεται;

Ναί.

Εἰ ἄρα ἐν ἑκάτερον, ἀμφότερα δὲ δύο, τά γε δύο κεχωρισμένα *[c]* νοήσει· οὐ γὰρ ἂν ἀχώριστά γε δύο ἐνόει, ἀλλ' ἔν.

Ὅρθῶς.

Μέγα μὴν καὶ ὄψις καὶ σμικρὸν ἐώρα, φαμέν, ἀλλ' οὐ κεχωρισμένον ἀλλὰ συγκεχυμένον τι. ἦ γάρ;

Ναί.

Διὰ δὲ τὴν τούτου σαφήνειαν μέγα αὖ καὶ σμικρὸν ἢ νόησις ἠναγκάσθη ἰδεῖν, οὐ συγκεχυμένα ἀλλὰ διωρισμένα, τοῦναντίον ἢ κείνη.

Ἀληθῆ.

Οὐκοῦν ἐντεῦθεν ποθεν πρῶτον ἐπέρχεται ἐρέσθαι ἡμῖν τί οὖν ποτ' ἐστὶ τὸ μέγα αὖ καὶ τὸ σμικρὸν;

Παντάσασιν μὲν οὖν.

Καὶ οὕτω δὴ τὸ μὲν νοητόν, τὸ δ' ὄρατὸν ἐκαλέσαμεν.

[d] Ὅρθότατ', ἔφη.

Ταῦτα τοίνυν καὶ ἄρτι ἐπεχείρουν λέγειν, ὡς τὰ μὲν παρακλητικὰ τῆς διανοίας ἐστί, τὰ δ' οὐ, ἃ μὲν εἰς τὴν αἴσθησιν ἅμα τοῖς ἐναντίοις ἑαυτοῖς ἐμπίπτει, παρακλητικὰ ὀριζόμενος, ὅσα δὲ μή, οὐκ ἐγερχομὲν τῆς νοήσεως.

Μανθάνω τοίνυν ἤδη, ἔφη, καὶ δοκεῖ μοι οὕτω.

Τί οὖν; ἀριθμὸς τε καὶ τὸ ἐν ποτέρων δοκεῖ εἶναι;

Οὐ συννοῶ, ἔφη.

Ἄλλ' ἐκ τῶν προειρημένων, ἔφην, ἀναλογίζου. εἰ μὲν γὰρ ἰκανῶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὄραται ἢ ἄλλη τινὲ αἰσθήσει [e] λαμβάνεται τὸ ἐν, οὐκ ἂν ὀλκὸν εἶη ἐπὶ τὴν οὐσίαν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δακτύλου ἐλέγομεν· εἰ δ' αἰεὶ τι αὐτῷ ἅμα ὄραται ἐναντίωμα, ὥστε μηδὲν μᾶλλον ἐν ἢ καὶ τοῦναντίον φαίνεσθαι, τοῦ ἐπικρινούντος δὴ δέοι ἂν ἤδη καὶ ἀναγκάξοιτ' ἂν ἐν αὐτῷ ψυχὴ ἀπορεῖν καὶ ζητεῖν, κινουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐννοίαν, καὶ ἀνερωτᾶν τί ποτὲ ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἐν, καὶ οὕτω τῶν [525.a] ἀγωγῶν ἂν εἶη καὶ μεταστρεπτικῶν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος θέαν ἢ περὶ τὸ ἐν μάθησις.

Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, τοῦτό γ' ἔχει οὐχ ἥκιστα ἢ περὶ αὐτὸ ὄψις ἅμα γὰρ ταῦτὸν ὡς ἐν τε ὄρωμεν καὶ ὡς ἄπειρα τὸ πλῆθος.

Οὐκοῦν εἶπερ τὸ ἐν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ σύμπας ἀριθμὸς ταῦτὸν πέπονθε τοῦτο;

Πῶς δ' οὐ;

Ἀλλὰ μὴν λογιστικὴ τε καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμὸν πᾶσα.

Καὶ μάλα.

[b] Ταῦτα δέ γε φαίνεται ἀγωγὰ πρὸς ἀλήθειαν.

Ἐπερφυῶς μὲν οὖν.

Ἐν ζητοῦμεν ἄρα, ὡς εἶοικε, μαθημάτων ἂν εἶη· πολεμικῶ μὲν γὰρ διὰ τὰς τάξεις ἀναγκαῖον μαθεῖν ταῦτα, φιλοσόφῳ δὲ διὰ τὸ τῆς οὐσίας ἀπτόειν εἶναι γενέσεως ἐξαναδύντι, ἢ μηδέποτε λογιστικῶ γενέσθαι.

Ἐστὶ ταῦτ', ἔφη.

Ὁ δέ γε ἡμέτερος φύλαξ πολεμικός τε καὶ φιλόσοφος τυγχάνει ὢν.

Τί μὴν;

Προσῆκον δὴ τὸ μάθημα ἂν εἶη, ὃ Γλαύκων, νομοθετῆσαι καὶ πείθειν τοὺς μέλλοντας ἐν τῇ πόλει τῶν μεγίστων [c] μεθέξειν ἐπὶ λογιστικὴν ἰέναι καὶ ἀνθάπτεσθαι αὐτῆς μὴ ἰδιωτικῶς,

ἀλλ' ἕως ἂν ἐπὶ θεάν τῆς τῶν ἀριθμῶν φύσεως ἀφίκωνται τῇ νοήσει αὐτῇ, οὐκ ὦνῆς οὐδὲ πράσεως χάριν ὡς ἐμπόρους ἢ καπήλους μελετῶντας, ἀλλ' ἔνεκα πολέμου τε καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ῥαστώνης μεταστροφῆς ἀπὸ γενέσεως ἐπ' ἀλήθειάν τε καὶ οὐσίαν.

Κάλλιστ', ἔφη, λέγεις.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, νῦν καὶ ἐννοῶ, ῥηθέντος τοῦ περὶ *[d]* τοὺς λογισμοὺς μαθήματος, ὡς κομψόν ἐστι καὶ πολλαχῆ χρήσιμον ἡμῖν πρὸς ὃ βουλόμεθα, ἐὰν τοῦ γνωρίζειν ἔνεκά τις αὐτὸ ἐπιτηδεύῃ ἀλλὰ μὴ τοῦ καπηλεύειν.

Πῆ δὴ; ἔφη.

Τοῦτό γε, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, ὡς σφόδρα ἄνω ποι ἄγει τὴν ψυχὴν καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν ἀναγκάζει διαλέγεσθαι, οὐδαμῆ ἀποδεχόμενον ἐὰν τις αὐτῇ ὄρατὰ ἢ ἀπτὰ σώματα ἔχοντας ἀριθμοὺς προτεινόμενος διαλέγεται. οἴσθα γάρ που τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς αὐτῶς, ἐὰν τις αὐτὸ τὸ *[e]* ἐν ἐπιχειρῆ τῷ λόγῳ τέμνειν, καταγελοῦσίν τε καὶ οὐκ ἀποδέχονται, ἀλλ' ἐὰν σὺ κερματίζῃς αὐτό, ἐκεῖνοι πολλαπλασιοῦσιν, εὐλαβούμενοι μὴ ποτε φανῆ τὸ ἐν μὴ ἐν ἀλλὰ πολλὰ μόρια.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

[526.a]

Τί οὖν οἶει, ὦ Γλαύκων, εἴ τις ἔροίτο αὐτούς «ὦ θαυμάσιοι, περὶ ποίων ἀριθμῶν διαλέγεσθε, ἐν οἷς τὸ ἐν οἷον ὑμεῖς ἀξιοῦτέ ἐστιν, ἴσον τε ἕκαστον πᾶν παντὶ καὶ οὐδὲ σμικρὸν διαφέρον, μόριόν τε ἔχον ἐν ἑαυτῷ οὐδέν;» τί ἂν οἶει αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι;

Τοῦτο ἔγωγε, ὅτι περὶ τούτων λέγουσιν ὧν διανοηθῆναι μόνον ἐγχωρεῖ, ἄλλως δ' οὐδαμῶς μεταχειρίζεσθαι δυνατόν.

Ὅραξ οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε, ὅτι τῷ ὄντι ἀναγκαῖον *[b]* ἡμῖν κινδυνεύει εἶναι τὸ μάθημα, ἐπειδὴ φαίνεται γε προσαναγκάζον αὐτῇ τῇ νοήσει χρῆσθαι τὴν ψυχὴν ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν;

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη, σφόδρα γε ποιεῖ αὐτό.

Τί δέ; τόδε ἤδη ἐπεσκέψω, ὡς οἱ τε φύσει λογιστικοὶ εἰς πάντα τὰ μαθήματα ὡς ἔπος εἰπεῖν ὀξεῖς φύονται, οἱ τε βραδεῖς, ἂν ἐν τούτῳ παιδευθῶσιν καὶ γυμνάσωνται, κἂν μηδὲν ἄλλο ὠφεληθῶσιν, ὅμως εἰς γε τὸ ὀξύτεροι αὐτοὶ αὐτῶν γίνεσθαι πάντες ἐπιιδόασιν;

Ἔστιν, ἔφη, οὕτω.

[c] Καὶ μὴν, ὡς ἐγῶμαι, ἅ γε μείζω πόνον παρέχει μανθάνοντι καὶ μελετῶντι, οὐκ ἂν ῥαδίως οὐδὲ πολλὰ ἂν εὐροῖς ὡς τοῦτο.

Οὐ γὰρ οὖν.

Πάντων δὲ ἔνεκα τούτων οὐκ ἀφετέον τὸ μάθημα, ἀλλ' οἱ ἄριστοι τὰς φύσεις παιδευτέοι ἐν αὐτῷ.

Σύμφημι, ἦ δ' ὅς.

Τοῦτο μὲν τοίνυν, εἶπον, ἐν ἡμῖν κείσθω· δεύτερον δὲ τὸ ἐχόμενον τούτου σκεψώμεθα ἄρά τι προσήκει ἡμῖν.

Τὸ ποῖον; ἢ γεωμετρίαν, ἔφη, λέγεις;

Αὐτὸ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ.

[d] Ὅσον μὲν, ἔφη, πρὸς τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ τείνει, δῆλον ὅτι προσήκει πρὸς γὰρ τὰς στρατοπεδεύσεις καὶ καταλήψεις χωρίων καὶ συναγωγὰς καὶ ἐκτάσεις στρατιᾶς καὶ ὅσα δὴ ἄλλα σχηματίζουσι τὰ στρατόπεδα ἐν αὐταῖς τε ταῖς μάχαις καὶ πορείαις διαφέρει ἂν αὐτὸς αὐτοῦ γεωμετρικός τε καὶ μὴ ὢν.

Ἄλλ' οὖν δὴ, εἶπον, πρὸς μὲν τὰ τοιαῦτα καὶ βραχὺ τι ἂν ἐξαρκοῖ γεωμετρίας τε καὶ λογισμῶν μόριον· τὸ δὲ πολὺ αὐτῆς καὶ πορρωτέρω προῖον σκοπεῖσθαι δεῖ εἴ τι πρὸς ἐκεῖνο [e] τείνει, πρὸς τὸ ποιεῖν κατιδεῖν ῥᾶον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν. τείνει δέ, φαμέν, πάντα αὐτόσε, ὅσα ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον μεταστρέφεσθαι ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ εὐδαιμονέστατον τοῦ ὄντος, ὃ δεῖ αὐτὴν παντὶ τρόπῳ ἰδεῖν.

Ὅρθως, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν εἰ μὲν οὐσίαν ἀναγκάζει θεάσασθαι, προσήκει, εἰ δὲ γένεσιν, οὐ προσήκει.

Φαμέν γε δὴ.

[527.a]

Οὐ τοίνυν τοῦτό γε, ἦν δ' ἐγώ, ἀμφισβητήσουσιν ἡμῖν ὅσοι καὶ σμικρὰ γεωμετρίας ἔμπειροι, ὅτι αὕτη ἢ ἐπιστήμη πᾶν τοῦναντίον ἔχει τοῖς ἐν αὐτῇ λόγοις λεγομένοις ὑπὸ τῶν μεταχειριζομένων.

Πῶς; ἔφη.

Λέγουσι μὲν που μάλα γελοίως τε καὶ ἀναγκαίως ὥς γὰρ πράττοντές τε καὶ πράξεως ἕνεκα πάντας τοὺς λόγους ποιούμενοι λέγουσιν τετραγωνίζειν τε καὶ παρατείνειν καὶ προστιθέναι καὶ πάντα οὕτω φθεγγόμενοι, τὸ δ' ἔστι που [b] πᾶν τὸ μάθημα γνώσεως ἕνεκα ἐπιτηδευόμενον.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν τοῦτο ἔτι διομολογητέον;

Τὸ ποῖον;

Ὅς τοῦ ἀεὶ ὄντος γνώσεως, ἀλλὰ οὐ τοῦ ποτέ τι γιγνομένου καὶ ἀπολλυμένου.

Εὐομολόγητον, ἔφη· τοῦ γὰρ ἀεὶ ὄντος ἢ γεωμετρικὴ γνῶσις ἐστίν.

Ὅλκον ἄρα, ᾧ γενναῖε, ψυχῆς πρὸς ἀλήθειαν εἶη ἂν καὶ ἀπεργαστικὸν φιλοσόφου διανοίας πρὸς τὸ ἄνω σχεῖν ἢ νῦν κάτω οὐ δέον ἔχομεν.

Ὅς οἷόν τε μάλιστα, ἔφη.

[c] Ὅς οἷόν τ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, μάλιστα προστακτέον ὅπως οἱ ἐν τῇ καλλιπόλει σοὶ μηδενὶ τρόπῳ γεωμετρίας ἀφέξονται. καὶ γὰρ τὰ πάρεργα αὐτοῦ οὐ σμικρὰ.

Ποῖα; ἦ δ' ὅς.

Ἄ τε δὴ σὺ εἶπες, ἦν δ' ἐγώ, τὰ περὶ τὸν πόλεμον, καὶ δὴ καὶ πρὸς πάσας μαθήσεις, ὥστε κάλλιον ἀποδέχεσθαι, ἴσμεν που ὅτι τῷ ὄλῳ καὶ παντὶ διοίσει ἡμμένος τε γεωμετρίας καὶ μή.

Τῷ παντὶ μέντοι νῆ Δί, ἔφη.

Δεύτερον δὴ τοῦτο τιθῶμεν μάθημα τοῖς νέοις;

Τιθῶμεν, ἔφη.

[d] Τί δέ; τρίτον θῶμεν ἀστρονομίαν; ἢ οὐ δοκεῖ;

Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη· τὸ γὰρ περὶ ὥρας εὐαισθητοτέρως ἔχειν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν οὐ μόνον γεωργία οὐδὲ ναυτιλία προσήκει, ἀλλὰ καὶ στρατηγία οὐχ ἦττον.

Ἦδὺς εἶ, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἔοικας δεδιότι τοὺς πολλοὺς, μὴ δοκῆς ἄχρηστα μαθήματα προστάττειν. τὸ δ' ἔστιν οὐ πάνυ φαῦλον ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεῦσαι ὅτι ἐν τούτοις τοῖς μαθήμασιν ἐκάστου ὄργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεται τε καὶ [e] ἀναζωπυρεῖται ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, κρεῖττον δὲ σωθῆναι μυρίων ὀμμάτων μόνῳ γὰρ αὐτῷ ἀλήθεια ὁράται. οἷς μὲν οὖν ταῦτα συνδοκεῖ ἀμηχάνως ὡς εὖ δόξεις λέγειν, ὅσοι δὲ τούτου μηδαμῆ ἠσθημένοι εἰσὶν εἰκότως ἠγήσονται σε λέγειν οὐδέν· ἄλλην γὰρ ἀπ' αὐτῶν οὐχ ὁρῶσιν ἀξίαν λόγου ὠφελίαν. σκοπεῖ [528.a] οὖν αὐτόθεν πρὸς ποτέρους διαλέγη· ἢ οὐδὲ πρὸς ἑτέρους, ἀλλὰ σαυτοῦ ἕνεκα τὸ μέγιστον ποιῆ τοὺς λόγους, φθονοῖς μὴν οὐδ' ἂν ἄλλῳ, εἴ τις τι δύναίτο ἀπ' αὐτῶν ὄνασθαι.

Οὕτως, ἔφη, αἰροῦμαι, ἑμαυτοῦ ἕνεκα τὸ πλεῖστον λέγειν τε καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι.

Ἄναγε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, εἰς τοῦπίσω· νυνδὴ γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸ ἐξῆς ἐλάβομεν τῆ γεωμετρίας.

Πῶς λαβόντες; ἔφη.

Μετὰ ἐπίπεδον, ἦν δ' ἐγώ, ἐν περιφορᾷ ὃν ἤδη στερεὸν [b] λαβόντες, πρὶν αὐτὸ καθ' αὐτὸ λαβεῖν· ὀρθῶς δὲ ἔχει ἐξῆς μετὰ δευτέραν αὔξιν τρίτην λαμβάνειν. ἔστι δέ που τοῦτο περὶ τὴν τῶν κύβων αὔξιν καὶ τὸ βάθους μετέχον.

Ἔστι γάρ, ἔφη· ἀλλὰ ταῦτά γε, ὦ Σώκρατες, δοκεῖ οὕτω ἠρῆσθαι.

Διτὰ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, τὰ αἷτια· ὅτι τε οὐδεμία πόλις ἐντίμως αὐτὰ ἔχει, ἀσθενῶς ζητεῖται χαλεπὰ ὄντα, ἐπιστάτου τε δέονται οἱ ζητοῦντες, ἄνευ οὗ οὐκ ἂν εὐροῖεν, ὃν πρῶτον μὲν γενέσθαι χαλεπὸν, ἔπειτα καὶ γενομένου, ὡς νῦν ἔχει, [c] οὐκ ἂν πείθοιντο οἱ περὶ ταῦτα ζητητικοὶ μεγαλοφρονούμενοι. εἰ δὲ πόλις ὅλη συνεπιστατοῖ ἐντίμως ἄγουσα αὐτά, οὗτοί τε ἂν πείθοιντο καὶ συνεχῶς τε ἂν καὶ ἐντόνως ζητούμενα ἐκφανῆ γένοιτο ὅπη ἔχει· ἐπεὶ καὶ νῦν ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀτιμαζόμενα καὶ κολουόμενα, ὑπὸ δὲ τῶν ζητούντων λόγον οὐκ ἔχόντων καθ' ὅτι χρήσιμα, ὅμως πρὸς ἅπαντα ταῦτα βία ὑπὸ χάριτος ἀυξάνεται, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν αὐτὰ φανῆναι.

[d] Καὶ μὲν δὴ, ἔφη, τό γε ἐπίχαρι καὶ διαφερόντως ἔχει. ἀλλὰ μοι σαφέστερον εἰπέ ἂν νυνδὴ ἔλεγες. τὴν μὲν γὰρ που τοῦ ἐπιπέδου πραγματεῖαν γεωμετρίαν ἐτίθεις.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ.

Εἶτά γ', ἔφη, τὸ μὲν πρῶτον ἀστρονομίαν μετὰ ταύτην, ὕστερον δ' ἀνεχώρησας.

Σπεύδων γάρ, ἔφην, ταχὺ πάντα διεξελθεῖν μᾶλλον βραδύνω· ἐξῆς γὰρ οὕσαν τὴν βάθους αὔξιν μέθοδον, ὅτι τῆ ζητήσῃ γελοιῶς ἔχει, ὑπερβὰς αὐτὴν μετὰ γεωμετρίαν [e] ἀστρονομίαν ἔλεγον, φορὰν οὕσαν βάθους.

Ὄρθως, ἔφη, λέγεις.

Τέταρτον τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τιθῶμεν μάθημα ἀστρονομίαν, ὡς ὑπαρχούσης τῆς νῦν παραλειπομένης, ἐὰν αὐτὴν πόλις μετή.

Εἰκόσ, ἦ δ' ὅς. καὶ ὁ γε νυνδὴ μοι, ὦ Σώκρατες, ἐπέπληξας περὶ ἀστρονομίας ὡς φορτικῶς ἐπαινοῦντι, νῦν ἢ σὺ μετέρχη [529.a] ἐπαινώ· παντὶ γὰρ μοι δοκεῖ δῆλον ὅτι αὕτη γε ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς τὸ ἄνω ὁρᾶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐνθένδε ἐκείσε ἄγει.

Ἴσως, ἦν δ' ἐγώ, παντὶ δήλον πλὴν ἐμοῦ· ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ οὕτως.

Ἀλλὰ πῶς; ἔφη.

Ὡς μὲν νῦν αὐτὴν μεταχειρίζονται οἱ εἰς φιλοσοφίαν ἀνάγοντες, πάνυ ποιεῖν κάτω βλέπειν.

Πῶς, ἔφη, λέγεις;

Οὐκ ἀγεννῶς μοι δοκεῖς, ἦν δ' ἐγώ, τὴν περὶ τὰ ἄνω μάθησιν λαμβάνειν παρὰ σαυτῶ ἢ ἐστὶ κινδυνεύεις γὰρ [b] καὶ εἴ τις ἐν ὀροφῇ ποικίλματα θεώμενος ἀνακύπτων καταμανθάνοι τι, ἠγεῖσθαι ἂν αὐτὸν νοήσῃ ἀλλ' οὐκ ὄμμασι θεωρεῖν. Ἴσως οὖν καλῶς ἠγγῆ, ἐγὼ δ' εὐηθικῶς. ἐγὼ γὰρ αὖ οὐ δύναμαι ἄλλο τι νομίσαι ἄνω ποιοῦν ψυχὴν βλέπειν μάθημα ἢ ἐκεῖνο δ' ἂν περὶ τὸ ὄν τε ἢ καὶ τὸ ἀόρατον, ἐάν τέ τις ἄνω κεχηνῶς ἢ κάτω συμμεμυκῶς τῶν αἰσθητῶν τι ἐπιχειρῆ μανθάνειν, οὔτε μαθεῖν ἂν ποτέ φημι αὐτόν – ἐπιστήμην [c] γὰρ οὐδὲν ἔχειν τῶν τοιούτων – οὔτε ἄνω ἀλλὰ κάτω αὐτοῦ βλέπειν τὴν ψυχὴν, κἂν ἐξ ὑπτίας νέων ἐν γῆ ἢ ἐν θαλάττῃ μανθάνῃ.

Δίκην, ἔφη, ἔχω· ὀρθῶς γὰρ μοι ἐπέπληξας. ἀλλὰ πῶς δὴ ἔλεγες δεῖν ἀστρονομίαν μανθάνειν παρὰ ἃ νῦν μανθάνουσιν, εἰ μέλλοιεν ὠφελίμως πρὸς ἃ λέγομεν μαθήσεσθαι;

Ἔωδε, ἦν δ' ἐγώ. ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ποικίλματα, ἐπεὶπερ ἐν ὄρατῷ πεποίκιλται, κάλλιστα μὲν ἠγεῖσθαι καὶ [d] ἀκριβέστατα τῶν τοιούτων ἔχειν, τῶν δὲ ἀληθινῶν πολὺ ἐνδεῖν, ἃς τὸ δὴ τάχος καὶ ἢ οὕσα βραδυτῆς ἐν τῷ ἀληθινῷ ἀριθμῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀληθεῖσι σχήμασι φορὰς τε πρὸς ἄλληλα φέρεται καὶ τὰ ἐνόητα φέρει, ἃ δὴ λόγῳ μὲν καὶ διανοίᾳ ληπτὰ, ὄψει δ' οὐ· ἢ σὺ οἶεις;

Οὐδαμῶς γε, ἔφη.

Οὐκοῦν, εἶπον, τῆ περὶ τὸν οὐρανὸν ποικιλία παραδείγμασι χρηστέον τῆς πρὸς ἐκεῖνα μαθήσεως ἔνεκα, ὁμοίως ὥσπερ ἂν [e] εἴ τις ἐντύχοι ὑπὸ Δαιδάλου ἢ τινος ἄλλου δημιουργοῦ ἢ γραφῆως διαφερόντως γεγραμμένοις καὶ ἐκπεπονημένοις διαγράμμασιν. ἠγήσαιτο γὰρ ἂν πού τις ἔμπειρος γεωμετρίας, ἰδὼν τὰ τοιαῦτα, κάλλιστα μὲν ἔχειν ἀπεργασία, γελοῖον μὴν ἐπισκοπεῖν αὐτὰ σπουδῆ ὡς τὴν ἀλήθειαν ἐν αὐτοῖς ληψόμενον [530.a] ἴσων ἢ διπλασίων ἢ ἄλλης τινὸς συμμετρίας.

Τί δ' οὐ μέλλει γελοῖον εἶναι; ἔφη.

Τῷ ὄντι δὴ ἀστρονομικόν, ἦν δ' ἐγώ, ὄντα οὐκ οἶει ταῦτόν πείσεσθαι εἰς τὰς τῶν ἄστρον φορὰς ἀποβλέποντα; νομεῖν μὲν ὡς οἶόν τε κάλλιστα τὰ τοιαῦτα ἔργα συστήσασθαι, οὕτω συνεστάναι τῷ τοῦ οὐρανοῦ δημιουργῷ αὐτόν τε καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ νυκτὸς πρὸς ἡμέραν συμμετρίαν καὶ τούτων πρὸς μῆνα καὶ μηνὸς πρὸς ἐνιαυτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον [b] πρὸς τε ταῦτα καὶ πρὸς ἄλληλα, οὐκ ἄτοπον, οἶει, ἠγήσεται τὸν νομίζοντα γίνεσθαι τε ταῦτα ἀεὶ ὡσαύτως καὶ οὐδαμῆ οὐδὲν παραλλάττειν, σῶμά τε ἔχοντα καὶ ὀρώμενα, καὶ ζητεῖν παντὶ τρόπῳ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν λαβεῖν;

Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ἔφη, σοῦ νῦν ἀκούοντι.

Προβλήμασιν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, χρώμενοι ὥσπερ γεωμετρίαν οὕτω καὶ ἀστρονομίαν μέτιμεν, τὰ δ' ἐν τῷ οὐρανῷ ἐάσομεν, εἰ μέλλομεν ὄντως ἀστρονομίας μεταλαμβάνοντες χρήσιμον [c] τὸ φύσει φρόνιμον ἐν τῇ ψυχῇ ἐξ ἀχρήστου ποιήσῃν.

Ἡ πολλαπλάσιον, ἔφη, τὸ ἔργον ἢ ὡς νῦν ἀστρονομεῖται προστάτεις.

Οἶμαι δέ γε, εἶπον, καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προστάξιν ἡμᾶς, ἐάν τι ἡμῶν ὡς νομοθετῶν ὄφελος ἦ. ἀλλὰ γὰρ τι ἔχεις ὑπομνήσαι τῶν προσηκόντων μαθημάτων;

Οὐκ ἔχω, ἔφη, νῦν γ' οὕτωςί.

Οὐ μὴν ἔν, ἀλλὰ πλείω, ἦν δ' ἐγώ, εἶδη παρέχεται ἡ φορὰ, [d] ὡς ἐγῶμαι. τὰ μὲν οὖν πάντα ἴσως ὅστις σοφὸς ἔξει εἰπεῖν· ἃ δὲ καὶ ἡμῖν προφανῆ, δύο.

Ποῖα δῆ;

Πρὸς τούτῳ, ἦν δ' ἐγώ, ἀντίστροφον αὐτοῦ.

Τὸ ποῖον;

Κινδυνεύει, ἔφην, ὡς πρὸς ἀστρονομίαν ὄμματα πέπηγεν, ὡς πρὸς ἐναρμόνιον φορὰν ὄτα παγῆναι, καὶ αὐταὶ ἀλλήλων ἀδελφαὶ τινες αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι, ὡς οἱ τε Πυθαγόρειοί φασι καὶ ἡμεῖς, ὧ Γλαύκων, συγχωροῦμεν. ἢ πῶς ποιοῦμεν;

Οὕτως, ἔφη.

[e] Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ πολὺ τὸ ἔργον, ἐκείνων πευσόμεθα πῶς λέγουσι περὶ αὐτῶν καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς τούτοις· ἡμεῖς δὲ παρὰ πάντα ταῦτα φυλάξομεν τὸ ἡμέτερον.

Ποῖον;

Μὴ ποτ' αὐτῶν τι ἀτελὲς ἐπιχειρῶσιν ἡμῖν μαθάνειν οὓς θρέψομεν, καὶ οὐκ ἐξήκον ἐκείσε ἀεὶ, οἷ πάντα δεῖ ἀφήκειν, οἷον ἄρτι περὶ τῆς ἀστρονομίας ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι [531.a] καὶ περὶ ἀρμονίας ἔτερον τοιοῦτον ποιοῦσι; τὰς γὰρ ἀκουομένας αὖ συμφωνίας καὶ φθόγγους ἀλλήλοις ἀναμετροῦντες ἀνήνυτα, ὥσπερ οἱ ἀστρονόμοι, πονοῦσιν.

Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, καὶ γελοῖως γε, πυκνώματ' ἄττα ὀνομάζοντες καὶ παραβάλλοντες τὰ ὄτα, οἷον ἐκ γειτόνων φωνὴν θηρευόμενοι, οἱ μὲν φασιν ἔτι κατακοῦειν ἐν μέσῳ τινὰ ἠχὴν καὶ σμικρότατον εἶναι τοῦτο διάστημα, ὧ μετρητέον, οἱ δὲ ἀμφισβητοῦντες ὡς ὅμοιον ἦδη φθεγγομένων, ἀμφοτέρω [b] ὄτα τοῦ νοῦ προστησάμενοι.

Σὺ μὲν, ἦν δ' ἐγώ, τοὺς χρηστοὺς λέγεις τοὺς ταῖς χορδαῖς πράγματα παρέχοντας καὶ βασανίζοντας, ἐπὶ τῶν κολλόπων στρεβλοῦντας· ἵνα δὲ μὴ μακροτέρα ἢ εἰκῶν γίγνηται πλήκτρῳ τε πληγῶν γιγνομένων καὶ κατηγορίας πέρι καὶ ἐξαρνήσεως καὶ ἀλαζονείας χορδῶν, παύομαι τῆς εἰκόνης καὶ οὐ φημι τούτους λέγειν, ἀλλ' ἐκείνους οὓς ἔφαμεν νυνδὴ περὶ ἀρμονίας ἐρήσεσθαι. ταῦτ' ὅν γὰρ ποιοῦσι τοῖς ἐν τῇ [c] ἀστρονομίᾳ· τοὺς γὰρ ἐν ταύταις ταῖς συμφωνίαις ταῖς ἀκουομέναις ἀριθμοὺς ζητοῦσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς προβλήματα ἀνίστασιν, ἐπισκοπεῖν τίνες σύμφωνοι ἀριθμοὶ καὶ τίνες οὐ, καὶ διὰ τί ἑκάτεροι.

Δαμόνιον γάρ, ἔφη, πρᾶγμα λέγεις.

Χρήσιμον μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ζήτησιν, ἄλλως δὲ μεταδιωκόμενον ἄχρηστον.

Εἰκός γ', ἔφη.

Οἷμαι δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἡ τούτων πάντων ὧν διεληλύθαμεν [d] μέθοδος ἐὰν μὲν ἐπὶ τὴν ἀλλήλων κοινωνίαν ἀφίκηται καὶ συγγένειαν, καὶ συλλογισθῇ ταῦτα ἢ ἐστὶν ἀλλήλοις οἰκεῖα, φέρειν τι αὐτῶν εἰς ἃ βουλόμεθα τὴν πραγματείαν καὶ οὐκ ἀνόνητα πονεῖσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀνόνητα.

Καὶ ἐγώ, ἔφη, οὕτω μαντεύομαι. ἀλλὰ πάμπολυ ἔργον λέγεις, ὧ Σώκρατες.

Τοῦ προοιμίου, ἦν δ' ἐγώ, ἢ τίνος λέγεις; ἢ οὐκ ἴσμεν ὅτι πάντα ταῦτα προοιμίᾳ ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ νόμου ὃν δεῖ μαθεῖν; οὐ γὰρ που δοκοῦσί γέ σοι οἱ ταῦτα δεινοὶ διαλεκτικοὶ [e] εἶναι.

Οὐ μὰ τὸν Δί, ἔφη, εἰ μὴ μάλα γέ τινες ὀλίγοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα.

Ἀλλὰ δὴ, εἶπον, μὴ δυνατοὶ οἵτινες δοῦναί τε καὶ ἀποδέξασθαι λόγον εἴσεσθαι ποτέ τι ὧν φαμεν δεῖν εἰδέναι;

Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοῦτό γε.

[532.a]

Οὐκοῦν, εἶπον, ὦ Γλαύκων, οὗτος ἤδη αὐτός ἐστιν ὁ νόμος ὃν τὸ διαλέγεσθαι περαίνει; ὃν καὶ ὄντα νοητὸν μιμοῖτ' ἂν ἢ τῆς ὄψεως δύναμις, ἣν ἐλέγομεν πρὸς αὐτὰ ἤδη τὰ ζῶα ἐπιχειρεῖν ἀποβλέπειν καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἄστρα τε καὶ τελευταῖον δὴ πρὸς αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω καὶ ὅταν τις τῷ διαλέγεσθαι ἐπιχειρῇ ἄνευ πασῶν τῶν αἰσθήσεων διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτὸ ὃ ἔστιν ἕκαστον ὁρμᾶν, καὶ μὴ ἀποστή πρὶν [b] ἂν αὐτὸ ὃ ἔστιν ἀγαθὸν αὐτῇ νοήσει λάβῃ, ἐπ' αὐτῷ γίγνεται τῷ τοῦ νοητοῦ τέλει, ὥσπερ ἐκεῖνος τότε ἐπὶ τῷ τοῦ ὄρατοῦ.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Τί οὖν; οὐ διαλεκτικὴν ταύτην τὴν πορείαν καλεῖς;

Τί μὴν;

Ἡ δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, λύσις τε ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ μεταστροφὴ ἀπὸ τῶν σκιῶν ἐπὶ τὰ εἰδῶλα καὶ τὸ φῶς καὶ ἐκ τοῦ καταγείου εἰς τὸν ἥλιον ἐπάνοδος, καὶ ἐκεῖ πρὸς μὲν τὰ ζῶα τε καὶ φυτὰ καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἔτι ἀδυναμία [c] βλέπειν, πρὸς δὲ τὰ ἐν ὕδασι φαντάσματα θεῖα καὶ σκιάς τῶν ὄντων, ἀλλ' οὐκ εἰδώλων σκιάς δι' ἑτέρου τοιούτου φωτὸς ὡς πρὸς ἥλιον κρίνειν ἀποσκιαζόμενας – πᾶσα αὕτη ἢ πραγματεία τῶν τεχνῶν ἃς διήλθομεν ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ἐπαναγωγὴν τοῦ βελτίστου ἐν ψυχῇ πρὸς τὴν τοῦ ἀρίστου ἐν τοῖς οὖσι θέαν, ὥσπερ τότε τοῦ σαφεστάτου ἐν σώματι πρὸς τὴν τοῦ φανοτάτου ἐν τῷ σωματοειδεῖ τε καὶ [d] ὄρατῷ τόπῳ.

Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἀποδέχομαι οὕτω. καίτοι παντάπασι γέ μοι δοκεῖ χαλεπὰ μὲν ἀποδέχεσθαι εἶναι, ἄλλον δ' αὖ τρόπον χαλεπὰ μὴ ἀποδέχεσθαι. ὅμως δέ – οὐ γὰρ ἐν τῷ νῦν παρόντι μόνον ἀκουστέα, ἀλλὰ καὶ αὐθις πολλάκις ἐπανιτέον – ταῦτα θέντες ἔχειν ὡς νῦν λέγεται, ἐπ' αὐτὸν δὴ τὸν νόμον ἴωμεν, καὶ διέλθωμεν οὕτως ὥσπερ τὸ προοίμιον διήλθομεν. λέγε οὖν τίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμεως, καὶ [e] κατὰ ποῖα δὴ εἶδη διέστηκεν, καὶ τίνες αὖ ὁδοί' αὐταὶ γὰρ ἂν ἤδη, ὡς ἔοικεν, αἱ πρὸς αὐτὸ ἄγουσαι εἶεν, οἳ ἀφικόμενῳ ὥσπερ ὁδοῦ ἀνάπαυλα ἂν εἴη καὶ τέλος τῆς πορείας.

[533.a]

Οὐκέτ', ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Γλαύκων, οἷός τ' ἔση ἀκολουθεῖν – ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν ἂν προθυμίας ἀπολίποι – οὐδ' εἰκόνα ἂν ἔτι οὗ λέγομεν ἴδοις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθές, ὃ γε δὴ μοι φαίνεται – εἰ δ' ὄντως ἢ μή, οὐκέτ' ἄξιον τοῦτο δισχυρίζεσθαι· ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ τοιοῦτόν τι ἰδεῖν, ἰσχυριστέον. ἢ γάρ;

Τί μὴν;

Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἢ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις μόνη ἂν φήνειεν ἐμπείρω ὄντι ὧν νυνδὴ διήλθομεν, ἄλλη δὲ οὐδαμῆ δυνατόν;

Καὶ τοῦτ', ἔφη, ἄξιον δισχυρίζεσθαι.

[b] Τόδε γοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδεὶς ἡμῖν ἀμφισβητήσει λέγουσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἐκάστου πέρι ὃ ἔστιν ἕκαστον ἄλλη τις ἐπιχειρεῖ μέθοδος ὁδῶν περὶ παντὸς λαμβάνειν. ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι τέχναι ἢ πρὸς δόξας ἀνθρώπων καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἢ πρὸς γενέσεις τε καὶ συνθέσεις,

ἢ πρὸς θεραπείαν τῶν φυομένων τε καὶ συντιθεμένων ἅπασαι τετράφαται αἱ δὲ λοιπαί, ἅς τοῦ ὄντος τι ἔφαμεν ἐπιλαμβάνεσθαι, γεωμετρίας τε καὶ τὰς ταύτη ἐπομένας, ὁρῶμεν ὡς ὄνειρώττουσι μὲν [c]περὶ τὸ ὄν, ὕπαρ δὲ ἀδύνατον αὐταῖς ἰδεῖν, ἕως ἂν ὑποθέσῃς χρώμεναι ταύτας ἀκινήτους ἕωσι, μὴ δυνάμεναι λόγον διδόναι αὐτῶν. ᾧ γὰρ ἀρχὴ μὲν ὃ μὴ οἶδε, τελευτὴ δὲ καὶ τὰ μεταξὺ ἐξ οὗ μὴ οἶδεν συμπλέκεται, τίς μηχανὴ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν ποτὲ ἐπιστήμην γενέσθαι;

Οὐδεμία, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἢ διαλεκτικὴ μέθοδος μόνη ταύτη πορεύεται, τὰς ὑποθέσεις ἀναιροῦσα, ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν [d]ἵνα βεβαιώσῃται, καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῶ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορθωγμένον ἠρέμα ἔλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, συνερίθους καὶ συμπεριγωγούς χρωμένη αἷς διήλθομεν τέχναις· ἅς ἐπιστήμας μὲν πολλάκις προσείπομεν διὰ τὸ ἔθος, δέονται δὲ ὀνόματος ἄλλου, ἐναργεστέρου μὲν ἢ δόξης, ἀμυδροτέρου δὲ ἢ ἐπιστήμης – διάνοιαν δὲ αὐτὴν ἐν γε τῷ πρόσθεν που ὠρισάμεθα – ἔστι δ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ περὶ [e]ὀνόματος ἀμφισβήτησις, οἷς τοσοῦτων πέρι σκέψις ὅσων ἡμῖν πρόκειται.

Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ἄλλ' ὃ ἂν μόνον δηλοῖ πως τὴν ἕξιν σαφηνεῖα λέγειν ἐν ψυχῇ ἀρκέσει;

Ναί.

Ἀρκέσει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὡσπερ τὸ πρότερον, τὴν μὲν πρώτην μοῖραν ἐπιστήμην καλεῖν, δευτέραν δὲ διάνοιαν, τρί[534.a]την δὲ πίστιν καὶ εἰκασίαν τετάρτην· καὶ συναμφότερα μὲν ταῦτα δόξαν, συναμφότερα δ' ἐκείνα νόησιν· καὶ δόξαν μὲν περὶ γένεσιν, νόησιν δὲ περὶ οὐσίαν· καὶ ὅτι οὐσία πρὸς γένεσιν, νόησιν πρὸς δόξαν, καὶ ὅτι νόησις πρὸς δόξαν, ἐπιστήμην πρὸς πίστιν καὶ διάνοιαν πρὸς εἰκασίαν· τὴν δ' ἐφ' οἷς ταῦτα ἀναλογίαν καὶ διαίρεσιν διχῆ ἑκατέρου, δοξαστοῦ τε καὶ νοητοῦ, ἕωμεν, ᾧ Γλαύκων, ἵνα μὴ ἡμᾶς πολλαπλασίων λόγων ἐμπλήση ἢ ὅσων οἱ παρεληλυθότες.

[b]Ἄλλὰ μὴν ἐμοίγ', ἔφη, τά γε ἄλλα, καθ' ὅσον δύναμαι ἔπεσθαι, συνδοκεῖ.

Ἦ καὶ διαλεκτικὸν καλεῖς τὸν λόγον ἐκάστου λαμβάνοντα

τῆς οὐσίας; καὶ τὸν μὴ ἔχοντα, καθ' ὅσον ἂν μὴ ἔχη λόγον αὐτῷ τε καὶ ἄλλῳ διδόναι, κατὰ τοσοῦτον νοῦν περὶ τούτου οὐ φήσεις ἔχειν;

Πῶς γὰρ ἂν, ἦ δ' ὅς, φαίην;

Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως· ὃς ἂν μὴ ἔχη διορίσασθαι τῷ λόγῳ ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων ἀφελὼν τὴν [c]τοῦ ἀγαθοῦ ιδέαν, καὶ ὡσπερ ἐν μάχῃ διὰ πάντων ἐλέγχων διεξιῶν, μὴ κατὰ δόξαν ἀλλὰ κατ' οὐσίαν προθυμούμενος ἐλέγχειν, ἐν πᾶσι τούτοις ἀπτῶτι τῷ λόγῳ διαπορεύηται, οὔτε αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν φήσεις εἰδέσθαι τὸν οὕτως ἔχοντα οὔτε ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν, ἀλλ' εἴ πη εἰδώλου τινὸς ἐφάπτεται, δόξη, οὐκ ἐπιστήμη ἐφάπτεσθαι, καὶ τὸν νῦν βίον ὄνειροπολοῦντα καὶ ὑπνώττοντα, πρὶν ἐνθάδ' ἐξεγρέσθαι, εἰς Ἄιδου [d]πρότερον ἀφικόμενον τελέως ἐπικαταδαρθεῖν;

Νῆ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, σφόδρα γε πάντα ταῦτα φήσω.

Ἄλλὰ μὴν τοὺς γε σαυτοῦ παῖδας, οὓς τῷ λόγῳ τρέφεις τε καὶ παιδεύεις, εἴ ποτε ἔργῳ τρέφοις, οὐκ ἂν ἐάσῃς, ὡς ἐγῶμαι, ἀλόγους ὄντας ὡσπερ γραμμάς, ἄρχοντας ἐν τῇ πόλει κυρίους τῶν μεγίστων εἶναι.

Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη.

Νομοθετήσεις δὴ αὐτοῖς ταύτης μάλιστα τῆς παιδείας ἀντιλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστημονέστατα οἷοί τ' ἔσονται;

[e] Νομοθετήσω, ἔφη, μετὰ γε σοῦ.

Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι, ἔφην ἐγώ, ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἢ διαλεκτικῇ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι, καὶ οὐκέτ' ἄλλο τούτου μάθημα ἀνωτέρω ὀρθῶς ἂν ἐπιτίθεσθαι, ἀλλ' ἔχειν [535.a] ἤδη τέλος τὰ τῶν μαθημάτων;

Ἔμοιγ', ἔφη.

Διανομὴ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ λοιπὸν σοι, τίσιν ταῦτα τὰ μαθήματα δώσομεν καὶ τίνα τρόπον.

Δῆλον, ἔφη.

Μέμνησαι οὖν τὴν προτέραν ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, οἷους ἐξελέξαμεν;

Πῶς γάρ, ἦ δ' ὅς, οὔ;

Τὰ μὲν ἄλλα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐκείνας τὰς φύσεις οἷου δεῖν ἐκλεκτέας εἶναι τοὺς τε γὰρ βεβαιοτάτους καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους προαιρετέον, καὶ κατὰ δύναμιν τοὺς εὐειδεστάτους [b] πρὸς δὲ τούτοις ζητητέον μὴ μόνον γενναίους τε καὶ βλοσυροὺς τὰ ἦθη, ἀλλὰ καὶ ἃ τῆδε τῇ παιδείᾳ τῆς φύσεως πρόσφορα ἐκτέον αὐτοῖς.

Ποῖα δὴ διαστέλλῃ;

Δριμύτητα, ὦ μακάριε, ἔφην, δεῖ αὐτοῖς πρὸς τὰ μαθήματα ὑπάρχειν, καὶ μὴ χαλεπῶς μανθάνειν. πολὺ γάρ τοι μᾶλλον ἀποδειλιῶσι ψυχαὶ ἐν ἰσχυροῖς μαθήμασιν ἢ ἐν γυμνασίοις οἰκειότερος γὰρ αὐταῖς ὁ πόνος, ἴδιος ἄλλ' οὐ κοινὸς ὢν μετὰ τοῦ σώματος.

Ἀληθῆ, ἔφη.

[c] Καὶ μνήμονα δὴ καὶ ἄρῶρα καὶ πάντη φιλόπονον ζητητέον. ἢ τίνοι τρόπῳ οἶε τά τε τοῦ σώματος ἐθελήσειν τινὰ διαπονεῖν καὶ τσαύτην μάθησίν τε καὶ μελέτην ἐπιτελεῖν;

Οὐδένα, ἦ δ' ὅς, ἐὰν μὴ παντάπασί γ' ἦ εὐφυῆς.

Τὸ γοῦν νῦν ἀμάρτημα, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἡ ἀτιμία φιλοσοφία διὰ ταῦτα προσπέπτωκεν, ὃ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῆς ἄπτονται· οὐ γὰρ νόθους ἔδει ἄπτεσθαι, ἀλλὰ γνησίους.

Πῶς; ἔφη.

[d] Πρῶτον μὲν, εἶπον, φιλοπονία οὐ χωλὸν δεῖ εἶναι τὸν ἀψόμενον, τὰ μὲν ἡμίσεια φιλόπονον ὄντα, τὰ δ' ἡμίσεια ἄπονον. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν τις φιλογυμναστὴς μὲν καὶ φιλόθηρος ἦ καὶ πάντα τὰ διὰ τοῦ σώματος φιλοπονῇ, φιλομαθὴς δὲ μὴ, μηδὲ φιλήκοος μηδὲ ζητητικός, ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις μισοπονῇ· χωλὸς δὲ καὶ ὁ τάναντία τούτου μεταβεβληκῶς τὴν φιλοπονίαν.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Οὐκοῦν καὶ πρὸς ἀλήθειαν, ἦν δ' ἐγώ, ταυτὸν τοῦτο ἀνάπηρον [e] ψυχὴν θήσομεν, ἢ ἂν τὸ μὲν ἐκούσιον ψεῦδος μισῇ καὶ χαλεπῶς φέρῃ αὐτὴ τε καὶ ἑτέρων ψευδομένων ὑπεραγανακτῇ, τὸ δ' ἀκούσιον εὐκόλως προσδέχεται καὶ ἀμαθαίνουσά που ἀλισκομένη μὴ ἀγανακτῇ, ἀλλ' εὐχερῶς ὥσπερ θηρίον ὕειον ἐν ἀμαθίᾳ μολύνηται;

[536.a]

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Καὶ πρὸς σωφροσύνην, ἣν δ' ἐγώ, καὶ ἀνδρείαν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς μέρη οὐχ ἥκιστα δεῖ φυλάττειν τὸν νόθον τε καὶ τὸν γνήσιον. ὅταν γὰρ τις μὴ ἐπίσθηται πάντα τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, λανθάνουσι χωλοῖς τε καὶ νόθοις χρώμενοι πρὸς ὅτι ἂν τύχῃσι τούτων, οἱ μὲν φίλοις, οἱ δὲ ἄρχουσι.

Καὶ μάλα, ἔφη, οὕτως ἔχει.

Ἡμῖν δὲ, ἣν δ' ἐγώ, πάντα τὰ τοιαῦτα διευλαβητέον· [b] ὡς ἐὰν μὲν ἀρτιμελεῖς τε καὶ ἀρτίφρονας ἐπὶ τοσαύτην μάθησιν καὶ τοσαύτην ἄσκησιν κομίσαντες παιδεύωμεν, ἢ τε δίκη ἡμῖν οὐ μέμψεται αὐτῇ, τὴν τε πόλιν καὶ πολιτείαν σώσομεν, ἄλλοίους δὲ ἄγοντες ἐπὶ ταῦτα τὰναντία πάντα καὶ πρᾶξομεν καὶ φιλοσοφίας ἔτι πλείω γέλωτα καταντλήσομεν.

Αἰσχρὸν μεντὰν εἶη, ἣ δ' ὅς.

Πάνυ μὲν οὖν, εἶπον· γελοῖον δ' ἔγωγε καὶ ἐν τῷ παρόντι τι ἔοικα παθεῖν.

Τὸ ποῖον; ἔφη.

[c] Ἐπελαθόμεν, ἣν δ' ἐγώ, ὅτι ἐπαίζομεν, καὶ μᾶλλον ἐντεινάμενος εἶπον. λέγων γὰρ ἅμα ἔβλεψα πρὸς φιλοσοφίαν, καὶ ἰδὼν προπεπηλακισμένην ἀναξίως ἀγανακτήσας μοι δοκῶ καὶ ὥσπερ θυμωθεὶς τοῖς αἰτίοις σπουδαιότερον εἰπεῖν ἢ εἶπον.

Οὐ μὰ τὸν Δί, ἔφη, οὐκ οὖν ὡς γ' ἐμοὶ ἀκροατῆ.

Ἄλλ' ὡς ἐμοί, ἣν δ' ἐγώ, ῥήτορι. τόδε δὲ μὴ ἐπιλανθανώμεθα, ὅτι ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐκλογῇ πρεσβύτας ἐξελέγομεν, [d] ἐν δὲ ταύτῃ οὐκ ἐγχωρήσει· Σόλωνι γὰρ οὐ πειστέον ὡς γηράσκων τις πολλὰ δυνατὸς μανθάνειν, ἀλλ' ἦττον ἢ τρέχειν, νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πολλοὶ πόνοι.

Ἀνάγκη, ἔφη.

Τὰ μὲν τοίνυν λογισμῶν τε καὶ γεωμετριῶν καὶ πάσης τῆς προπαιδείας, ἣν τῆς διαλεκτικῆς δεῖ προπαιδευθῆναι, παισὶν οὕσι χρὴ προβάλλειν, οὐχ ὡς ἐπάναγκες μαθεῖν τὸ σχῆμα τῆς διδαχῆς ποιουμένους.

Τί δή;

[e] Ὅτι, ἣν δ' ἐγώ, οὐδὲν μάθημα μετὰ δουλείας τὸν ἐλεύθερον χρὴ μανθάνειν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ σώματος πόνοι βία πονοῦμενοι χεῖρον οὐδὲν τὸ σῶμα ἀπεργάζονται, ψυχῇ δὲ βίαιον οὐδὲν ἔμμονον μάθημα.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Μὴ τοίνυν βία, εἶπον, ὧ ἄριστε, τοὺς παῖδας ἐν τοῖς [537.a] μαθήμασιν ἀλλὰ παίζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τ' ἦς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκεν.

Ἔχει δὲ λέγεις, ἔφη, λόγον.

Οὐκοῦν μνημονεύεις, ἣν δ' ἐγώ, ὅτι καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔφαμεν τοὺς παῖδας εἶναι ἀκτέον ἐπὶ τῶν ἵππων θεωρούς, καὶ ἐὰν που ἀσφαλες ἦ, προσακτέον ἐγγύς καὶ γευστέον αἵματος, ὥσπερ τοὺς σκύλακας;

Μέμνημαι, ἔφη.

Ἐν πᾶσι δὴ τούτοις, ἦν δ' ἐγώ, τοῖς τε πόνοις καὶ μαθήμασι καὶ φόβοις ὃς ἂν ἐντρεχέστατος ἀεὶ φαίνεται, εἰς ἀριθμὸν τινα ἐγκριτέον.

[b] Ἐν τίνι, ἔφη, ἡλικία;

Ἦνίκα, ἦν δ' ἐγώ, τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων μεθίενται· οὗτος γὰρ ὁ χρόνος, ἐάντε δύο ἐάντε τρία ἔτη γίγνηται, ἀδύνατός τι ἄλλο προᾶξαι· κόποι γὰρ καὶ ὕπνοι μαθήμασι πολέμιοι. καὶ ἅμα μία καὶ αὕτη τῶν βασάνων οὐκ ἐλαχίστη, τίς ἕκαστος ἐν τοῖς γυμνασίοις φανεῖται.

Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη.

Μετὰ δὴ τοῦτον τὸν χρόνον, ἦν δ' ἐγώ, ἐκ τῶν εἰκοσιετῶν οἱ προκριθέντες τιμᾶς τε μείζους τῶν ἄλλων οἴσονται, [c] τά τε χύδην μαθήματα παισὶν ἐν τῇ παιδείᾳ γενόμενα τούτοις συνακτέον εἰς σύνοψιν οἰκειότητός τε ἀλλήλων τῶν μαθημάτων καὶ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως.

Μόνη γοῦν, εἶπεν, ἡ τοιαύτη μάθησις βέβαιος, ἐν οἷς ἂν ἐγγένηται.

Καὶ μεγίστη γε, ἦν δ' ἐγώ, πεῖρα διαλεκτικῆς φύσεως καὶ μή· ὁ μὲν γὰρ συνοπτικὸς διαλεκτικός, ὁ δὲ μὴ οὐ.

Συνοίομαι, ἦ δ' ὅς.

Ταῦτα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, δεήσει σε ἐπισκοποῦντα οἷ ἂν [d] μάλιστα τοιοῦτοι ἐν αὐτοῖς ὧσι καὶ μόνιμοι μὲν ἐν μαθήμασι, μόνιμοι δ' ἐν πολέμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, τούτους αὖ, ἐπειδὴν τὰ τριάκοντα ἔτη ἐκβαίνωσιν, ἐκ τῶν προκριτῶν προκρινάμενον εἰς μείζους τε τιμᾶς καθιστάναι καὶ σκοπεῖν, τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει βασανίζοντα τίς ὁμμάτων καὶ τῆς ἄλλης αἰσθήσεως δυνατὸς μεθιέμενος ἐπ' αὐτὸ τὸ ὄν μετ' ἀληθείας ἰέναί. καὶ ἐνταῦθα δὴ πολλῆς φυλακῆς ἔργον, ὧ ἔταῖρε.

Τί μάλιστα; ἦ δ' ὅς.

[e] Οὐκ ἐννοεῖς, ἦν δ' ἐγώ, τὸ νῦν περὶ τὸ διαλέγεσθαι κακὸν γιγνόμενον ὅσον γίγνεται;

Τὸ ποῖον; ἔφη.

Παρανομίας που, ἔφην ἐγώ, ἐμπίμπλονται.

Καὶ μάλα, ἔφη.

Θαυμαστὸν οὖν τι οἶει, εἶπον, πάσχειν αὐτούς, καὶ οὐ συγγιγνώσκεις;

Πῆ μάλιστα; ἔφη.

Οἷον, ἦν δ' ἐγώ, εἴ τις ὑποβολιμαῖος τραφεῖη ἐν πολλοῖς [538.a] μὲν χρήμασι, πολλῶ δὲ καὶ μεγάλῳ γένει καὶ κόλαξι πολλοῖς, ἀνὴρ δὲ γενόμενος αἰσθοῖτο ὅτι οὐ τούτων ἐστὶ τῶν φασκόντων γονέων, τοὺς δὲ τῷ ὄντι γεννήσαντας μὴ εὔροι, τοῦτον ἔχεις μαντεύσασθαι πῶς ἂν διατεθεῖη πρὸς τε τοὺς κόλακας καὶ πρὸς τοὺς ὑποβαλομένους ἐν ἐκείνῳ τε τῷ χρόνῳ ᾧ οὐκ ἤδει τὰ περὶ τῆς ὑποβολῆς, καὶ ἐν ᾧ αὖ ἤδει; ἢ βούλει ἐμοῦ μαντευομένου ἀκοῦσαι;

Βούλομαι, ἔφη.

Μαντεύομαι τοίνυν, εἶπον, μᾶλλον αὐτὸν τιμᾶν ἂν τὸν [b] πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους οἰκειοὺς δοκοῦντας ἢ τοὺς κολακεύοντας, καὶ ἦττον μὲν ἂν περιδεῖν ἐνδεεῖς τινος, ἦττον δὲ παράνομόν τι δρᾶσαι ἢ εἰπεῖν εἰς αὐτούς, ἦττον δὲ ἀπειθεῖν τὰ μεγάλα ἐκείνοις ἢ τοῖς κόλαξιν, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ ἀληθὲς μὴ εἰδεῖη.

Εἰκός, ἔφη.

Αἰσθόμενον τοίνυν τὸ ὄν μαντεύομαι αὐτὸ περὶ μὲν τούτους ἀνεῖναι ἂν τὸ τιμᾶν τε καὶ σπουδάξαι, περὶ δὲ τοὺς κόλακας ἐπιτεῖναι, καὶ πείθεσθαι τε αὐτοῖς διαφερόντως ἢ πρότερον [c] καὶ ζῆν ἂν ἤδη κατ' ἐκείνους, συνόντα αὐτοῖς ἀπαρακαλύπτως, πατὴρ δὲ ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων ποιουμένων οἰκείων, εἰ μὴ πάνυ εἴη φύσει ἐπιεικῆς, μέλειν τὸ μηδέν.

Πάντ', ἔφη, λέγεις οἷά περ ἂν γένοιτο. ἀλλὰ πῆ πρὸς τοὺς ἀπτομένους τῶν λόγων αὕτη φέρει ἢ εἰκῶν;

Τῆδε. ἔστι που ἡμῖν δόγματα ἐκ παίδων περὶ δικαίων καὶ καλῶν, ἐν οἷς ἐκτεθράμμεθα ὥσπερ ὑπὸ γονεῦσι, πειθαρχοῦντές τε καὶ τιμῶντες αὐτά.

Ἔστι γάρ.

[d] Οὐκοῦν καὶ ἄλλα ἐναντία τούτων ἐπιτηδεύματα ἠδονὰς ἔχοντα, ἃ κολακεύει μὲν ἡμῶν τὴν ψυχὴν καὶ ἔλκει ἐφ' αὐτά, πείθει δ' οὐ τοὺς καὶ ὀπιοῦν μετρίους· ἀλλ' ἐκεῖνα τιμῶσι τὰ πάτρια καὶ ἐκείνοις πειθαρχοῦσιν.

Ἔστι ταῦτα.

Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ· ὅταν τὸν οὕτως ἔχοντα ἐλθὼν ἐρώτημα ἔρηται· Τί ἐστι τὸ καλόν, καὶ ἀποκριναμένου δ' τοῦ νομοθέτου ἤκουεν ἐξελέγχῃ ὁ λόγος, καὶ πολλάκις καὶ πολλαχῆ ἐλέγχων εἰς δόξαν καταβάλλῃ ὡς τοῦτο οὐδὲν μᾶλλον [e] καλὸν ἢ αἰσχρόν, καὶ περὶ δικαίου ὡσαύτως καὶ ἀγαθοῦ καὶ ἃ μάλιστα ἦγεν ἐν τιμῇ, μετὰ τοῦτο τί οἶει ποιήσῃ αὐτὸν πρὸς αὐτὰ τιμῆς τε πέρι καὶ πειθαρχίας;

Ἀνάγκη, ἔφη, μήτε τιμᾶν ἔτι ὁμοίως μήτε πείθεσθαι.

Ὅταν οὖν, ἦν δ' ἐγώ, μήτε ταῦτα ἠγῆται τίμαι καὶ οἰκεία ὥσπερ πρὸ τοῦ, τά τε ἀληθῆ μὴ εὐρίσκη, ἔστι πρὸς ὅποιον [539.a] βίον ἄλλον ἢ τὸν κολακεύοντα εἰκότως προσχωρήσεται;

Οὐκ ἔστιν, ἔφη.

Παράνομος δὴ οἶμαι δόξει γεγονέναι ἐκ νομίμου.

Ἀνάγκη.

Οὐκοῦν, ἔφην, εἰκόδες τὸ πάθος τῶν οὕτω λόγων ἀπτομένων καί, ὃ ἄρτι ἔλεγον, πολλῆς συγγνώμης ἄξιον;

Καὶ ἐλέου γ', ἔφη.

Οὐκοῦν ἵνα μὴ γίγνηται ὁ ἔλεος οὗτος περὶ τοὺς τριακοντούτας σοι, εὐλαβουμένῳ παντὶ τρόπῳ τῶν λόγων ἀπτέον;

Καὶ μάλ', ἦ δ' ὅς.

[b] Ἄρ' οὖν οὐ μία μὲν εὐλάβεια αὕτη συχνή, τὸ μὴ νέους ὄντας αὐτῶν γεύεσθαι; οἶμαι γάρ σε οὐ ληθῆναι ὅτι οἱ μειρακίσκοι, ὅταν τὸ πρῶτον λόγων γεύωνται, ὡς παιδιᾶ αὐτοῖς καταχρῶνται, ἀεὶ εἰς ἀντιλογίαν χρώμενοι, καὶ μιμούμενοι τοὺς ἐξελέγχοντας αὐτοῖ ἄλλους ἐλέγχουσι, χαίροντες ὥσπερ σκυλάκια τῷ ἔλκειν τε καὶ σπαράττειν τῷ λόγῳ τοὺς πλησίον ἀεὶ.

Ἐπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν ὅταν δὴ πολλοὺς μὲν αὐτοῖ ἐλέγξωσιν, ὑπὸ πολλῶν [c] δὲ ἐλεγχθῶσι, σφόδρα καὶ ταχὺ ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ μηδέν ἠγεῖσθαι ὥνπερ πρότερον· καὶ ἐκ τούτων δὴ αὐτοῖ τε καὶ τὸ ὅλον φιλοσοφίας πέρι εἰς τοὺς ἄλλους διαβέβληνται.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Ὁ δὲ δὴ πρεσβύτερος, ἦν δ' ἐγώ, τῆς μὲν τοιαύτης μανίας οὐκ ἂν ἐθέλοι μετέχειν, τὸν δὲ διαλέγεσθαι ἐθέλοντα καὶ σκοπεῖν τάληθες μᾶλλον μιμήσεται ἢ τὸν παιδιᾶς χάριν παίζοντα καὶ ἀντιλέγοντα, καὶ αὐτός τε μετριώτερος ἔσται καὶ τὸ ἐπιτήδευμα τιμιώτερον ἀντὶ ἀτιμοτέρου ποιήσει.

Ὅρθως, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ τὰ προειρημένα τούτου ἐπ' εὐλαβείᾳ πάντα προείρηται, τὸ τὰς φύσεις κοσμίους εἶναι καὶ στασίμους οἷς τις μεταδώσει τῶν λόγων, καὶ μὴ ὡς νῦν ὁ τυχὼν καὶ οὐδὲν προσήκων ἔρχεται ἐπ' αὐτό;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρκει δὴ ἐπὶ λόγων μεταλήψει μείναι ἐνδεδελεχῶς καὶ συντόνως μηδὲν ἄλλο πράττοντι, ἀλλ' ἀντιστρόφως γυμναζομένῳ τοῖς περὶ τὸ σῶμα γυμνασίοις, ἔτη διπλάσια ἢ τότε;

[e] Ἐξ, ἔφη, ἢ τέτταρα λέγεις;

Ἀμέλει, εἶπον, πέντε θές. μετὰ γὰρ τοῦτο καταβιβαστέοι ἔσονταί σοι εἰς τὸ σπήλαιον πάλιν ἐκεῖνο, καὶ ἀναγκαστέοι ἄρχειν τά τε περὶ τὸν πόλεμον καὶ ὅσαι νέων ἀρχαί, ἵνα μηδ' ἐμπειρία ὑστερῶσι τῶν ἄλλων· καὶ ἔτι καὶ ἐν τούτοις [540.a] βασανιστέοι εἰ ἐμμενοῦσιν ἐλκόμενοι πανταχόσε ἢ τι καὶ παρακινήσουσι.

Χρόνον δέ, ἢ δ' ὅς, πόσον τοῦτον τιθεῖς;

Πεντεκαίδεκα ἔτη, ἦν δ' ἐγώ. γενομένων δὲ πεντηκοντοῦτῶν τοὺς διασωθέντας καὶ ἀριστεύσαντας πάντα πάντη ἐν ἔργοις τε καὶ ἐπιστήμαις πρὸς τέλος ἤδη ἀκτέον, καὶ ἀναγκαστέον ἀνακλίναντας τὴν τῆς ψυχῆς αὐγὴν εἰς αὐτὸ ἀποβλέψαι τὸ πᾶσι φῶς παρέχον, καὶ ἰδόντας τὸ ἀγαθὸν αὐτό, παραδείγματι χρωμένους ἐκείνῳ, καὶ πόλιν καὶ ἰδιώτας [b] καὶ ἑαυτοὺς κοσμεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐν μέρει ἐκάστους, τὸ μὲν πολὺ πρὸς φιλοσοφία διατρίβοντας, ὅταν δὲ τὸ μέρος ἦκη, πρὸς πολιτικοῖς ἐπιταλαιπωροῦντας καὶ ἄρχοντας ἐκάστους τῆς πόλεως ἕνεκα, οὐχ ὡς καλόν τι ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον πράττοντας, καὶ οὕτως ἄλλους ἀεὶ παιδεύσαντας τοιοῦτους, ἀντικαταλιπόντας τῆς πόλεως φύλακας, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντας οἰκεῖν μνημεῖα δ' αὐτοῖς καὶ θυσίας [c] τὴν πόλιν δημοσίᾳ ποιεῖν, ἐὰν καὶ ἡ Πυθία συναναιρῇ, ὡς δαίμοσιν, εἰ δὲ μή, ὡς εὐδαίμοσί τε καὶ θείοις.

Παγκάλους, ἔφη, τοὺς ἄρχοντας, ὧ Σώκρατες, ὥσπερ ἀνδριαντοποιὸς ἀπειργασαί.

Καὶ τὰς ἀρχούσας γε, ἦν δ' ἐγώ, ὧ Γλαύκων· μηδὲν

γάρ τι οἴου με περὶ ἀνδρῶν εἰρηκέναι μᾶλλον ἢ εἴρηκα ἢ περὶ γυναικῶν, ὅσαι ἂν αὐτῶν ἱκαναὶ τὰς φύσεις ἐγγίγνωνται.

Ὅρθως, ἔφη, εἴπερ ἴσα γε πάντα τοῖς ἀνδράσι κοινωνήσουσιν, ὡς διήλθομεν.

[d] Τί οὖν; ἔφην· συγχωρεῖτε περὶ τῆς πόλεως τε καὶ πολιτείας μὴ παντάπασιν ἡμᾶς εὐχὰς εἰρηκέναι, ἀλλὰ χαλεπὰ μὲν, δυνατὰ δὲ πη, καὶ οὐκ ἄλλη ἢ εἴρηται, ὅταν οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι δυνάσται, ἢ πλείους ἢ εἷς, ἐν πόλει γενόμενοι τῶν μὲν νῦν τιμῶν καταφρονήσωσιν, ἡγησάμενοι ἀνελευθέρους εἶναι καὶ οὐδενὸς ἀξίας, τὸ δὲ ὀρθὸν περὶ [e] πλείστου ποιησάμενοι καὶ τὰς ἀπὸ τούτου τιμάς, μέγιστον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον τὸ δίκαιον, καὶ τούτῳ δὴ ὑπηρετοῦντές τε καὶ αὔξοντες αὐτὸ διασκευωρήσωσιν τὴν ἑαυτῶν πόλιν;

Πῶς; ἔφη.

Ὅσοι μὲν ἄν, ἦν δ' ἐγώ, πρεσβύτεροι τυγχάνωσι δεκετῶν [541.a] ἐν τῇ πόλει, πάντας ἐκπέμψωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν παραλαβόντες ἐκτὸς τῶν νῦν ἡθῶν, ἃ καὶ οἱ γονῆς ἔχουσι, θρέψωνται ἐν τοῖς σφετέροις τρόποισι καὶ νόμοις, οὔσιν οἷοις διεληλύθαμεν τότε· καὶ οὕτω τάχιστα τε καὶ ῥᾶστα πόλιν τε καὶ πολιτείαν, ἣν ἐλέγομεν, καταστᾶσαν αὐτὴν τε εὐδαιμονήσῃν καὶ τὸ ἔθνος ἐν ᾧ ἂν ἐγγένηται πλεῖστα ὀνήσῃν;

Πολύ γ', ἔφη καὶ ὡς ἂν γένοιτο, εἴπερ ποτὲ γίγνοιτο, [b]δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εὖ εἰρηκέναι.

Οὐκοῦν ἄδην ἤδη, εἶπον ἐγώ, ἔχουσιν ἡμῖν οἱ λόγοι περὶ τε τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ ὁμοίου ταύτῃ ἀνδρός; δῆλος γάρ που καὶ οὗτος οἷον φήσομεν δεῖν αὐτὸν εἶναι.

Δῆλος, ἔφη καὶ ὅπερ ἐρωτᾷς, δοκεῖ μοι τέλος ἔχειν.

10 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#)

Βιβλίον Η΄

[543.a]

Εἶεν ταῦτα μὲν δὴ ὠμολόγηται, ὦ Γλαύκων, τῇ μελλούσῃ ἄκρως οἰκεῖν πόλει κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινούς δὲ παῖδας εἶναι καὶ πᾶσαν παιδείαν, ὡσαύτως δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα κοινὰ ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῃ, βασιλέας δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ τε καὶ πρὸς τὸν πόλεμον γεγονότας ἀρίστους.

Ὁμολόγηται, ἔφη.

[b]Καὶ μὴν καὶ τάδε συνεχωρήσαμεν, ὡς, ὅταν δὴ καταστῶσιν οἱ ἄρχοντες, ἄγοντες τοὺς στρατιώτας κατοικιοῦσιν εἰς οἰκήσεις οἷας προείπομεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν οὐδενὶ ἐχούσας, κοινὰς δὲ πᾶσι πρὸς δὲ ταῖς τοιαύταις οἰκήσεσι, καὶ τὰς κτήσεις, εἰ μνημονεύεις, διωμολογησάμεθ' αὖτις.

Ἀλλὰ μνημονεύω, ἔφη, ὅτι γε οὐδὲν οὐδένα ὠόμεθα δεῖν κεκτηῖσθαι ὧν νῦν οἱ ἄλλοι, ὡσπερ δὲ ἀθλητὰς τε πολέμου [c]καὶ φύλακας, μισθὸν τῆς φυλακῆς δεχομένους εἰς ἐνιαυτὸν τὴν εἰς ταῦτα τροφὴν παρὰ τῶν ἄλλων, αὐτῶν τε δεῖν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ἐπιμελεῖσθαι.

Ὅρθως, ἔφην, λέγεις. ἀλλ' ἄγ', ἐπειδὴ τοῦτ' ἀπετελέσαμεν, ἀναμνησθῶμεν πόθεν δεῦρο ἐξετραπόμεθα, ἵνα πάλιν τὴν αὐτὴν ἴωμεν.

Οὐ χαλεπόν, ἔφη. σχεδὸν γάρ, καθάπερ νῦν, ὡς διεληλυθὼς περὶ τῆς πόλεως τοὺς λόγους ἐποιοῦ, λέγων ὡς ἀγαθὴν μὲν τὴν τοιαύτην, οἷαν τότε διήλθες, τιθείης πόλιν, [d]καὶ ἄνδρα τὸν ἐκείνη ὅμοιον, καὶ ταῦτα, ὡς ἔοικας, καλλίω [544.a] ἔτι ἔχων εἰπεῖν πόλιν τε καὶ ἄνδρα. ἀλλ' οὖν δὴ τὰς ἄλλας ἡμαρτημένας ἔλεγες, εἰ αὕτη ὀρθή. τῶν δὲ λοιπῶν πολιτειῶν ἔφησθα, ὡς μνημονεύω, τέτταρα εἶδη εἶναι, ὧν καὶ πέρι λόγον ἄξιον εἶη ἔχειν καὶ ἰδεῖν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα καὶ τοὺς ἐκείναις αὖ ὁμοίους, ἵνα πάντας αὐτοὺς ἰδόντες, καὶ ὁμολογησάμενοι τὸν ἄριστον καὶ τὸν κάκιστον ἄνδρα, ἐπισκεψάμεθα εἰ ὁ ἄριστος εὐδαιμονέστατος καὶ ὁ κάκιστος ἀθλιώτατος, ἢ ἄλλως ἔχοι καὶ ἐμοῦ ἐρομένου τίνας λέγοις [b]τὰς τέτταρας πολιτείας, ἐν τούτῳ ὑπέλαβε Πολέμαρχός τε καὶ Ἀδείμαντος, καὶ οὕτω δὴ σὺ ἀναλαβὼν τὸν λόγον δεῦρ' ἀφίξαι.

Ὅρθότατα, εἶπον, ἐμνημόνευσας.

Πάλιν τοίνυν, ὥσπερ παλαιστής, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε, καὶ τὸ αὐτὸ ἐμοῦ ἐρομένου πειρῶ εἰπεῖν ἄπερ τότε ἔμελλες λέγειν.

Ἐάνπερ, ἦν δ' ἐγώ, δύνωμαι.

Καὶ μὴν, ἦ δ' ὅς, ἐπιθυμῶ γε καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαι τίνας ἔλεγεσ τὰς τέτταρας πολιτείας.

[c] Οὐ χαλεπῶς, ἦν δ' ἐγώ, ἀκούση. εἰσὶ γὰρ ἄς λέγω, αἵπερ καὶ ὀνόματα ἔχουσιν, ἢ τε ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπαινουμένη, ἢ Κρητικὴ τε καὶ Λακωνικὴ αὕτη καὶ δευτέρα καὶ δευτέρως ἐπαινουμένη, καλουμένη δ' ὀλιγαρχία, συχνῶν γέμουσα κακῶν πολιτεία· ἢ τε ταύτη διάφορος καὶ ἐφεξῆς γιγνομένη δημοκρατία, καὶ ἢ γενναία δὴ τυραννὶς καὶ πασῶν τούτων διαφέρουσα, τέταρτόν τε καὶ ἔσχατον πόλεως νόσημα. ἢ τινα ἄλλην ἔχεις ιδέαν πολιτείας, ἣτις καὶ ἐν εἴδει διαφανεῖ [d] τινι κεῖται; δυναστεῖαι γὰρ καὶ ὀνηταὶ βασιλεῖαι καὶ τοιαῦταί τινες πολιτεῖαι μεταξὺ τι τούτων πού εἰσιν, εὗροι δ' ἂν τις αὐτὰς οὐκ ἐλάττους περὶ τοὺς βαρβάρους ἢ τοὺς Ἑλληνας.

Πολλὰ γοῦν καὶ ἄτοποι, ἔφη, λέγονται.

Οἶσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι καὶ ἀνθρώπων εἶδη τοσαῦτα ἀνάγκη τρόπων εἶναι, ὅσαπερ καὶ πολιτειῶν; ἢ οἶει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίνεσθαι, ἀλλ' [e] οὐχὶ ἐκ τῶν ἡθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἃ ἂν ὥσπερ ῥέψαντα τᾶλλα ἐφελκύσῃται;

Οὐδαμῶς ἔγωγ', ἔφη, ἄλλοθεν ἢ ἐντεῦθεν.

Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν πόλεων πέντε, καὶ αἱ τῶν ἰδιωτῶν κατασκευαὶ τῆς ψυχῆς πέντε ἂν εἶεν.

Τί μὴν;

Τὸν μὲν δὴ τῆ ἀριστοκρατία ὅμοιον διεληλύθαμεν ἤδη, ὃν ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον ὀρθῶς φάμεν εἶναι.

[545.a]

Διεληλύθαμεν.

Ἄρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο διτέον τοὺς χεῖρους, τὸν φιλόνικόν τε καὶ φιλότιμον, κατὰ τὴν Λακωνικὴν ἐστῶτα πολιτείαν, καὶ ὀλιγαρχικὸν αὖ καὶ δημοκρατικὸν καὶ τὸν τυραννικόν, ἵνα τὸν ἀδικώτατον ἰδόντες ἀντιθῶμεν τῷ δικαιοτάτῳ καὶ ἡμῖν τελέα ἢ σκέψις ἦ, πῶς ποτε ἢ ἄκρατος δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν τὴν ἄκρατον ἔχει εὐδαιμονίας τε πέρι τοῦ ἔχοντος καὶ ἀθλιότητος, ἵνα ἢ Θρασυμάχῳ πειθόμενοι [b] διώκωμεν ἀδικίαν ἢ τῷ νῦν προφαινομένῳ λόγῳ δικαιοσύνην;

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω ποιητέον.

Ἄρ' οὖν, ὥσπερ ἠρξάμεθα ἐν ταῖς πολιτείαις πρότερον σκοπεῖν τὰ ἡθῆ ἢ ἐν τοῖς ἰδιώταις, ὡς ἐναργέστερον ὄν, καὶ νῦν οὕτω πρῶτον μὲν τὴν φιλότιμον σκεπτέον πολιτείαν – ὄνομα γὰρ οὐκ ἔχω λεγόμενον ἄλλο· ἢ τιμοκρατίαν ἢ τιμαρχίαν αὐτὴν κλητέον – πρὸς δὲ ταύτην τὸν τοιοῦτον [c] ἄνδρα σκεψόμεθα, ἔπειτα ὀλιγαρχίαν καὶ ἄνδρα ὀλιγαρχικόν, αὗθις δὲ εἰς δημοκρατίαν ἀποβλέψαντες θεασόμεθα ἄνδρα δημοκρατικόν, τὸ δὲ τέταρτον εἰς τυραννουμένην πόλιν ἐλθόντες καὶ ἰδόντες, πάλιν εἰς τυραννικὴν ψυχὴν βλέποντες, πειρασόμεθα περὶ ὧν προεθέμεθα ἱκανοὶ κριταὶ γενέσθαι;

Κατὰ λόγον γέ τοι ἂν, ἔφη, οὕτω γίγνοιτο ἢ τε θέα καὶ ἢ κρίσις.

Φέρε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, πειρώμεθα λέγειν τίνα τρόπον τιμοκρατία γένοιτ' ἂν ἐξ ἀριστοκρατίας. ἢ τότε μὲν ἀπλοῦν, *[d]* ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ στάσις ἐγγένηται ὁμονοοῦντος δέ, κἂν πάνυ ὀλίγον ἦ, ἀδύνατον κινήθῃναι;

Ἔστι γὰρ οὕτω.

Πῶς οὖν δὴ, εἶπον, ὦ Γλαῦκων, ἢ πόλις ἡμῖν κινήθησεται, καὶ πῆ στασιάσουσιν οἱ ἐπίκουροι καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς ἑαυτούς; ἢ βούλει, ὥσπερ Ὅμηρος, εὐχόμεθα ταῖς Μούσαις εἰπεῖν ἡμῖν ὅπως δὴ *[e]* πρῶτον στάσις ἔμπεσε, καὶ φῶμεν αὐτὰς τραγικῶς ὡς πρὸς παῖδας ἡμᾶς παιζούσας καὶ ἐρεσχηλούσας, ὡς δὴ σπουδῆ λεγούσας, ὑψηλολογουμένας λέγειν;

Πῶς;

[546.a]

Ἔδὲ πως χαλεπὸν μὲν κινήθῃναι πόλιν οὕτω συστᾶσαν· ἀλλ' ἐπεὶ γενομένῳ παντὶ φθορὰ ἐστίν, οὐδ' ἢ τοιαύτη σύστασις τὸν ἅπαντα μενεῖ χρόνον, ἀλλὰ λυθήσεται. λύσις δὲ ἦδε· οὐ μόνον φυτοῖς ἐγγείοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγείοις ζώοις φορὰ καὶ ἀφορία ψυχῆς τε καὶ σωμάτων γίνονται, ὅταν περιτροπαὶ ἐκάστοις κύκλων περιφορὰς συνάπτωσι, βραχυβίοις μὲν βραχυπόρους, ἐναντίοις δὲ ἐναντίας, γένους δὲ ὑμετέρου εὐγονίας τε καὶ ἀφορίας, καίπερ ὄντες σοφοί, *[b]* οὐδ' ἠγεμόνας πόλεως ἐπαιδεύσασθε, οὐδὲν μᾶλλον λογισμῷ μετ' αἰσθήσεως τεύξονται, ἀλλὰ πάρεισιν αὐτοὺς καὶ γεννήσουσι παῖδάς ποτε οὐ δέον. ἔστι δὲ θεῖῳ μὲν γεννητῷ περίοδος ἦν ἀριθμὸς περιλαμβάνει τέλειος, ἀνθρωπεῖῳ δὲ ἐν ᾧ πρῶτῳ αὐξήσεις δυνάμεναί τε καὶ δυναστευόμεναί, τρεῖς ἀποστάσεις, τέτταρας δὲ ὄρους λαβοῦσαι ὁμοιούντων τε καὶ ἀνομοιούντων καὶ αὐξόντων καὶ φθινόντων, πάντα προσήγορα *[c]* καὶ ῥητὰ πρὸς ἄλληλα ἀπέφηναν· ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεῖς δύο ἀρμονίας παρέχεται τρεῖς αὐξηθεῖς, τὴν μὲν ἴσην ἰσάκις, ἑκατὸν τοσαυτάκις, τὴν δὲ ἰσομήκη μὲν τῆ, προμήκη δέ, ἑκατὸν μὲν ἀριθμῶν ἀπὸ διαμέτρων ῥητῶν πεμπάδος, δεομένων ἑνὸς ἐκάστων, ἀρῶν δὲ δυοῖν, ἑκατὸν δὲ κύβων τριάδος. σύμπας δὲ οὗτος ἀριθμὸς γεωμετρικός, τοιοῦτου κύριος, ἀμεινόνων τε καὶ χειρόνων γενέσεων, *[d]* ἅς ὅταν ἀγνοήσαντες ὑμῖν οἱ φύλακες συνοικίξωσιν νύμφας νυμφίοις παρὰ καιρὸν, οὐκ εὐφυεῖς οὐδ' εὐτυχεῖς παῖδες ἔσσονται· ὧν καταστήσουσι μὲν τοὺς ἀρίστους οἱ πρότεροι, ὅμως δὲ ὄντες ἀνάξιοι, εἰς τὰς τῶν πατέρων αὐτῶν δυνάμεις ἐλθόντες, ἡμῶν πρῶτον ἀρξονται ἀμελεῖν φύλακες ὄντες, παρ' ἔλαττον τοῦ δέοντος ἠγησάμενοι τὰ μουσικῆς, δεύτερον δὲ τὰ γυμναστικῆς, ὅθεν ἀμουςότεροι γενήσονται ὑμῖν οἱ νέοι. ἐκ δὲ τούτων ἄρχοντες οὐ πάνυ φυλακικοὶ *[e]* καταστήσονται πρὸς τὸ δοκιμάζειν τὰ Ἡσιόδου τε καὶ τὰ παρ' *[547.a]* ὑμῖν γένη, χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν καὶ χαλκοῦν καὶ σιδηροῦν· ὁμοῦ δὲ μιγέντος σιδηροῦ ἀργυρῷ καὶ χαλκοῦ χρυσοῦ ἀνομοιότης ἐγγενήσεται καὶ ἀνωμαλία ἀνάρμοστος, ἃ γενόμενα, οὗ ἂν ἐγγένηται, ἀεὶ τίκει πόλεμον καὶ ἔχθραν. ταύτης τοι γενεῆς χρὴ φάναι εἶναι στάσιν, ὅπου ἂν γίγνηται ἀεὶ.

Καὶ ὁρθῶς γ', ἔφη, αὐτὰς ἀποκρίνεσθαι φήσομεν.

Καὶ γάρ, ἦν δ' ἐγώ, ἀνάγκη Μούσας γε οὔσας.

[b] Τί οὖν, ἢ δ' ὅς, τὸ μετὰ τοῦτο λέγουσιν αἱ Μοῦσαι;

Στάσεως, ἦν δ' ἐγώ, γενομένης εἰλκήτην ἄρα ἑκατέρω τῷ γένει, τὸ μὲν σιδηροῦν καὶ χαλκοῦν ἐπὶ χρηματισμὸν καὶ γῆς κτήσιν καὶ οἰκίας χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου, τῷ δ' αὖ, τὸ χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν, ἅτε οὐ πενομένῳ ἀλλὰ φύσει ὄντε πλουσίῳ, τὰς ψυχὰς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἠγέτην· βιαζομένων δὲ καὶ ἀντιτεινόντων ἀλλήλοις, εἰς μέσον

ὁμολόγησαν γῆν μὲν καὶ οἰκίας κατανευμαμένους [c]ιδιώσασθαι, τοὺς δὲ πρὶν φυλαττομένους ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐλευθέρους φίλους τε καὶ τροφείας, δουλωσάμενοι τότε περιοίκους τε καὶ οἰκέτας ἔχοντες, αὐτοὶ πολέμου τε καὶ φυλακῆς αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.

Δοκεῖ μοι, ἔφη, αὕτη ἢ μετάβασις ἐντεῦθεν γίγνεσθαι.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐν μέσῳ τις ἂν εἴη ἀριστοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας αὕτη ἢ πολιτεία;

Πάνυ μὲν οὖν.

Μεταβήσεται μὲν δὴ οὕτω μεταβάσα δὲ πῶς οἰκήσει; ἢ [d] φανερόν ὅτι τὰ μὲν μιμήσεται τὴν προτέραν πολιτείαν, τὰ δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν, ἅτ' ἐν μέσῳ οὔσα, τὸ δέ τι καὶ αὐτῆς ἔξει ἴδιον;

Οὕτως, ἔφη.

Οὐκοῦν τῷ μὲν τιμᾶν τοὺς ἄρχοντας καὶ γεωργῶν ἀπέχεσθαι τὸ προπολεμοῦν αὐτῆς καὶ χειροτεχνῶν καὶ τοῦ ἄλλου χρηματισμοῦ, συσσίτια δὲ κατεσκευάσθαι καὶ γυμναστικῆς τε καὶ τῆς τοῦ πολέμου ἀγωνίας ἐπιμελεῖσθαι, πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὴν προτέραν μιμήσεται;

Ναί.

[e] Τῷ δέ γε φοβεῖσθαι τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἄγειν, ἅτε οὐκέτι κεκτημένην ἀπλοῦς τε καὶ ἀτενεῖς τοὺς τοιούτους ἄνδρας ἀλλὰ μεικτούς, ἐπὶ δὲ θυμοειδεῖς τε καὶ ἀπλουστέρους ἀποκλίνειν, τοὺς πρὸς πόλεμον μᾶλλον πεφυκότας ἢ πρὸς [548a] εἰρήνην, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δόλους τε καὶ μηχανὰς ἐντίμως ἔχειν, καὶ πολεμοῦσα τὸν ἀεὶ χρόνον διάγειν, αὐτὴ ἑαυτῆς αὐτὰ πολλὰ τῶν τοιούτων ἴδια ἔξει;

Ναί.

Ἐπιθυμηταὶ δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, χρημάτων οἱ τοιοῦτοι ἔσονται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ τιμῶντες ἀγρῶς ὑπὸ σκότου χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, ἅτε κεκτημένοι ταμειᾶ καὶ οἰκείους θησαυρούς, οἳ θέμενοι ἂν αὐτὰ κρύψειαν, καὶ αὐτὰ περιβόλους οἰκήσεων, ἀτεχνῶς νεοττίας ἰδίας, ἐν αἷς [b] ἀναλίσκοντες γυναιξί τε καὶ οἷς ἐθέλοιεν ἄλλοις πολλὰ ἂν δαπανῶντο.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ φειδωλοὶ χρημάτων, ἅτε τιμῶντες καὶ οὐ φανερῶς κτώμενοι, φιλιαναλωταὶ δὲ ἀλλοτριῶν δι' ἐπιθυμίαν, καὶ λάθρα τὰς ἡδονὰς καρπούμενοι, ὥσπερ παῖδες πατέρα τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντες, οὐχ ὑπὸ πειθοῦς ἀλλ' ὑπὸ βίας πεπαιδευμένοι διὰ τὸ τῆς ἀληθινῆς Μούσης τῆς μετὰ λόγων [c] τε καὶ φιλοσοφίας ἡμεληκέναι καὶ πρᾶσβυτέρως γυμναστικὴν μουσικῆς τετιμηκέναι.

Παντάπασιν, ἔφη, λέγεις μεμειγμένην πολιτείαν ἐκ κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ.

Μέμεικται γάρ, ἦν δ' ἐγώ, διαφανέστατον δ' ἐν αὐτῇ ἐστὶν ἓν τι μόνον ὑπὸ τοῦ θυμοειδοῦς κρατοῦντος, φιλονικίαι καὶ φιλοτιμίαι.

Σφόδρα γε, ἦ δ' ὄς.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη μὲν ἢ πολιτεία οὕτω γεγонуῖα καὶ τοιαύτη ἂν τις εἴη, ὡς λόγῳ σχῆμα πολιτείας ὑπογράψαντα [d] μὴ ἀκριβῶς ἀπεργάσασθαι διὰ τὸ ἐξαρκεῖν μὲν ἰδεῖν καὶ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τὸν τε δικαιοτάτον καὶ τὸν ἀδικώτατον, ἀμήχανον δὲ μήκει ἔργον εἶναι πάσας μὲν πολιτείας, πάντα δὲ ἦθη μηδὲν παραλιπόντα διελεῖν.

Καὶ ὁρθῶς, ἔφη.

Τίς οὖν ὁ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν ἀνὴρ; πῶς τε γενόμενος ποῖός τέ τις ὢν;

Οἶμαι μὲν, ἔφη ὁ Ἀδεύμαντος, ἐγγύς τι αὐτὸν Γλαύκωνος τουτουὶ τείνειν ἔνεκά γε φιλονικίας.

[e] Ἰσως, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτό γε· ἀλλὰ μοι δοκεῖ τάδε οὐ κατὰ τοῦτον πεφυκέναι.

Τὰ ποῖα;

Αὐθαδέστερόν τε δεῖ αὐτόν, ἦν δ' ἐγώ, εἶναι καὶ ὑποαμουσώτερον, φιλόμουσον δέ, καὶ φιλήκοον μὲν, ῥητορικὸν δ' [549.a] οὐδαμῶς. καὶ δούλοις μὲν τις ἂν ἄγριος εἴη ὁ τοιοῦτος, οὐ καταφρονῶν δούλων, ὥσπερ ὁ ἰκανῶς πεπαιδευμένος, ἐλευθέροις δὲ ἡμερος, ἀρχόντων δὲ σφόδρα ὑπήκοος, φίλαρχος δὲ καὶ φιλότιμος, οὐκ ἀπὸ τοῦ λέγειν ἀξίων ἄρχειν οὐδ' ἀπὸ τοιοῦτου οὐδενός, ἀλλ' ἀπὸ ἔργων τῶν τε πολεμικῶν καὶ τῶν περὶ τὰ πολεμικά, φιλογυμναστής τε τις ὢν καὶ φιλόθηρος.

Ἔστι γάρ, ἔφη, τοῦτο τὸ ἦθος ἐκείνης τῆς πολιτείας.

Οὐκοῦν καὶ χρημάτων, ἦν δ' ἐγώ, ὁ τοιοῦτος νέος μὲν ὢν [b] καταφρονοῖ ἂν, ὅσῳ δὲ πρεσβύτερος γίνοιτο, μᾶλλον ἀεὶ ἀσπάζοιτο ἂν τῷ τε μετέχειν τῆς τοῦ φιλοχρημάτου φύσεως καὶ μὴ εἶναι εἰλικρινῆς πρὸς ἀρετὴν διὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τοῦ ἀρίστου φύλακος;

Τίνος; ἦ δ' ὅς ὁ Ἀδεύμαντος.

Λόγου, ἦν δ' ἐγώ, μουσικῆ κεκραμένου· ὃς μόνος ἐγγενόμενος σωτὴρ ἀρετῆς διὰ βίου ἐνοικεῖ τῷ ἔχοντι.

Καλῶς, ἔφη, λέγεις.

Καὶ ἔστι μὲν γ', ἦν δ' ἐγώ, τοιοῦτος ὁ τιμοκρατικὸς νεανίας, τῇ τοιαύτῃ πόλει εἰοικώς.

[c] Πάνυ μὲν οὖν.

Γίνεται δὲ γ', εἶπον, οὗτος ὧδέ πως ἐνίοτε πατρὸς ἀγαθοῦ ὢν νέος υἱὸς ἐν πόλει οἰκοῦντος οὐκ εὖ πολιτευομένη, φεύγοντος τάς τε τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ δίκας καὶ τὴν τοιαύτην πᾶσαν φιλοπραγμοσύνην καὶ ἐθέλοντος ἐλαττοῦσθαι ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν –

Πῆ δὴ, ἔφη, γίνεται;

Ὅταν, ἦν δ' ἐγώ, πρῶτον μὲν τῆς μητρὸς ἀκούη ἀχθομένης ὅτι οὐ τῶν ἀρχόντων αὐτῇ ὁ ἀνὴρ ἐστίν, καὶ ἐλαττουμένης διὰ [d] ταῦτα ἐν ταῖς ἄλλαις γυναιξίν, ἔπειτα ὀρώσης μὴ σφόδρα περὶ χρήματα σπουδάζοντα μηδὲ μαχόμενον καὶ λοιδορούμενον ἰδίᾳ τε ἐν δικαστηρίοις καὶ δημοσίᾳ, ἀλλὰ ῥαθύμως πάντα τὰ τοιαῦτα φέροντα, καὶ ἑαυτῷ μὲν τὸν νοῦν προσέχοντα ἀεὶ αἰσθάνηται, ἑαυτὴν δὲ μήτε πάνυ τιμῶντα μήτε ἀτιμάζοντα, ἐξ ἀπάντων τούτων ἀχθομένης τε καὶ λεγούσης ὡς ἀνανδρός τε αὐτῷ ὁ πατήρ καὶ λίαν ἀνεμμένος, καὶ ἄλλα δὴ ὅσα καὶ [e] οἷα φιλοῦσιν αἱ γυναῖκες περὶ τῶν τοιούτων ὑμνεῖν.

Καὶ μάλ', ἔφη ὁ Ἀδεύμαντος, πολλά τε καὶ ὅμοια ἑαυταῖς.

Οἴσθα οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι καὶ οἱ οἰκέται τῶν τοιούτων ἐνίοτε λάθρα πρὸς τοὺς ὑεῖς τοιαῦτα λέγουσιν, οἱ δοκοῦντες εὖνοι εἶναι, καὶ ἕαν τινα ἴδωσιν ἢ ὀφείλοντα χρήματα, ᾧ μὴ ἐπεξέρχεται ὁ πατήρ, ἢ τι ἄλλο ἀδικοῦντα, διακελεύονται ὅπως, ἐπειδὰν ἀνὴρ γένηται, τιμωρήσεται πάντας τοὺς τοιούτους [550.a] καὶ ἀνὴρ μᾶλλον ἔσται τοῦ πατρὸς. καὶ ἐξῴων ἕτερα τοιαῦτα ἀκούει καὶ ὀρᾷ, τοὺς μὲν τὰ αὐτῶν πράττοντας ἐν τῇ πόλει ἠλιθίους τε καλουμένους καὶ ἐν σμικρῷ λόγῳ ὄντας, τοὺς δὲ μὴ τὰ αὐτῶν τιμωμένους τε καὶ ἐπαινουμένους. τότε δὴ ὁ νέος πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκούων τε καὶ ὀρῶν, καὶ αὖ τοὺς τοῦ πατρὸς λόγους ἀκούων τε καὶ ὀρῶν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐγγύθεν παρὰ τὰ τῶν ἄλλων,

ἐλκόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων [b] τούτων, τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ τὸ λογιστικὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἄρδοντός τε καὶ αὐξωντός, τῶν δὲ ἄλλων τό τε ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές, διὰ τὸ μὴ κακοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὴν φύσιν, ὁμιλίαις δὲ ταῖς τῶν ἄλλων κακαῖς κεχρησθαι, εἰς τὸ μέσον ἐλκόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἦλθε, καὶ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν παρέδωκε τῷ μέσῳ τε καὶ φιλονίκῳ καὶ θυμοειδεῖ, καὶ ἐγένετο ὑψηλόφρων τε καὶ φιλότιμος ἀνὴρ.

Κομιδῆ μοι, ἔφη, δοκεῖς τὴν τούτου γένεσιν διεληλυθέναι.

[c] Ἔχομεν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὴν τε δευτέραν πολιτείαν καὶ τὸν δεύτερον ἄνδρα.

Ἔχομεν, ἔφη.

Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, τὸ τοῦ Αἰσχύλου, λέγωμεν, «ἄλλον ἄλλη πρὸς πόλει τεταγμένον,» μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν προτέραν τὴν πόλιν;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Εἶη δέ γ' ἄν, ὡς ἐγῶμαι, ὀλιγαρχία ἢ μετὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν.

Λέγεις δέ, ἦ δ' ὅς, τὴν ποίαν κατάστασιν ὀλιγαρχίαν;

Τὴν ἀπὸ τιμημάτων, ἦν δ' ἐγώ, πολιτείαν, ἐν ἣ οἱ μὲν [d] πλούσιοι ἄρχουσιν, πέννητι δὲ οὐ μέτεστιν ἀρχῆς.

Μανθάνω, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν ὡς μεταβαίνει πρῶτον ἐκ τῆς τιμαρχίας εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ῥητέον;

Ναί.

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τυφλῷ γε δῆλον ὡς μεταβαίνει.

Πῶς;

Τὸ ταμιεῖον, ἦν δ' ἐγώ, ἐκεῖνο ἐκάστῳ χρυσίου πληρούμενον ἀπόλλυσι τὴν τοιαύτην πολιτείαν. πρῶτον μὲν γὰρ δαπάνας αὐτοῖς ἐξευρίσκουσιν, καὶ τοὺς νόμους ἐπὶ τοῦτο παράγουσιν, ἀπειθοῦντες αὐτοῖ τε καὶ γυναῖκες αὐτῶν.

Εἰκός, ἔφη.

[e] Ἐπειτά γε οἶμαι ἄλλος ἄλλον ὁρῶν καὶ εἰς ξῆλον ἰὼν τὸ πλῆθος τοιοῦτον αὐτῶν ἀπηργάσαντο.

Εἰκός.

Τοῦντεῦθεν τοίνυν, εἶπον, προϊόντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμιώτερον ἡγῶνται, τοσοῦτῳ ἀρετὴν ἀτιμοτέραν. ἢ οὐχ οὕτω πλούτου ἀρετὴ διέστηκεν, ὅσπερ ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ κειμένου ἑκατέρου, ἀεὶ τοῦναντίον ῥέποντε;

Καὶ μάλ', ἔφη.

[551.a]

Τιμώμενου δὴ πλούτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων ἀτιμοτέρα ἀρετὴ τε καὶ οἱ ἀγαθοί.

Δῆλον.

Ἀσκεῖται δὴ τὸ ἀεὶ τιμώμενον, ἀμελεῖται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον.

Οὕτω.

Ἄντι δὴ φιλονίκων καὶ φιλοτίμων ἀνδρῶν φιλοχρηματισταὶ καὶ φιλοχρήματοι τελευτῶντες ἐγένοντο, καὶ τὸν μὲν πλούσιον ἐπαινοῦσίν τε καὶ θαυμάζουσι καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς ἄγουσι, τὸν δὲ πένητα ἀτιμάζουσι.

Πάνυ γε.

Οὐκοῦν τότε δὴ νόμον τίθενται ὅρον πολιτείας ὀλιγαρχικῆς [b] ταξάμενοι πλῆθος χρημάτων, οὗ μὲν μᾶλλον ὀλιγαρχία, πλέον, οὗ δ' ἦττον, ἔλαττον, προειπόντες ἀρχῶν μὴ μετέχειν ᾧ ἂν μὴ ἦ οὐσία εἰς τὸ ταχθὲν τίμημα, ταῦτα δὲ ἢ βία μεθ' ὅπλων διαπράττονται, ἢ καὶ πρὸ τούτου φοβήσαντες κατεστήσαντο τὴν τοιαύτην πολιτείαν. ἢ οὐχ οὕτως;

Οὕτω μὲν οὖν.

Ἡ μὲν δὴ κατάστασις ὡς ἔπος εἶπεῖν αὕτη.

Ναί, ἔφη· ἀλλὰ τίς δὴ ὁ τρόπος τῆς πολιτείας; καὶ ποῖά [c] ἐστὶν ἃ ἔφαμεν αὐτὴν ἀμαρτήματα ἔχειν;

Πρῶτον μὲν, ἔφην, τοῦτο αὐτό, ὅρος αὐτῆς οἷός ἐστιν. ἄθρει γάρ, εἰ νεῶν οὕτω τις ποιοῖτο κυβερνήτας, ἀπὸ τιμημάτων, τῷ δὲ πένητι, εἰ καὶ κυβερνητικώτερος εἴη, μὴ ἐπιτρέποι –

Πονηράν, ἢ δ' ὅς, τὴν ναυτιλίαν αὐτοὺς ναυτίλλεσθαι.

Οὐκοῦν καὶ περὶ ἄλλου οὕτως ὁτουτοῦν [ἢ τινος] ἀρχῆς;

Οἶμαι ἔγωγε.

Πλὴν πόλεως; ἦν δ' ἐγώ· ἢ καὶ πόλεως πέρι;

Πολύ γ', ἔφη, μάλιστα, ὅσῳ χαλεπωτάτη καὶ μεγίστη ἡ ἀρχή.

[d] Ἐν μὲν δὴ τοῦτο τοσοῦτον ὀλιγαρχία ἂν ἔχοι ἀμάρτημα.

Φαίνεται.

Τί δέ; τόδε ἄρα τι τούτου ἔλαττον;

Τὸ ποῖον;

Τὸ μὴ μίαν ἀλλὰ δύο ἀνάγκη εἶναι τὴν τοιαύτην πόλιν, τὴν μὲν πενήτων, τὴν δὲ πλουσίων, οἰκοῦντας ἐν τῷ αὐτῷ, ἀεὶ ἐπιβουλεύοντας ἀλλήλοις.

Οὐδὲν μὰ Δί, ἔφη, ἔλαττον.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τόδε καλόν, τὸ ἀδυνάτους εἶναι ἴσως πόλεμόν τινα πολεμεῖν διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι ἢ χρωμένους [e] τῷ πλήθει ὀπλισμένῳ δεδιέναι μᾶλλον ἢ τοὺς πολεμίους, ἢ μὴ χρωμένους ὡς ἀληθῶς ὀλιγαρχικοὺς φανῆναι ἐν αὐτῷ τῷ μάχεσθαι, καὶ ἅμα χρήματα μὴ ἐθέλειν εἰσφέρειν, ἅτε φιλοχρημάτους.

Οὐ καλόν.

Τί δέ; ὁ πάλαι ἐλοιδοροῦμεν, τὸ πολυπραγμονεῖν γεωρ[552.a]γοῦντας καὶ χρηματιζομένους καὶ πολεμοῦντας ἅμα τοὺς αὐτοὺς ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἢ δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν;

Οὐδ' ὅπως οὖν.

Ὅρα δὴ, τούτων πάντων τῶν κακῶν εἰ τόδε μέγιστον αὕτη πρώτη παραδέχεται.

Τὸ ποῖον;

Τὸ ἐξεῖναι πάντα τὰ αὐτοῦ ἀποδόσθαι, καὶ ἄλλω κτήσασθαι τὰ τούτου, καὶ ἀποδόμενον οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει μηδὲν ὄντα τῶν τῆς πόλεως μερῶν, μήτε χρηματιστὴν μήτε δημιουργὸν μήτε ἱπέα μήτε ὀπλίτην, ἀλλὰ πένητα καὶ ἄπορον κεκλημένον.

[b] Πρώτη, ἔφη.

Οὕκουν διακωλύεται γε ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις τὸ τοιοῦτον· οὐ γὰρ ἂν οἱ μὲν ὑπέρπλουτοι ἦσαν, οἱ δὲ παντάπασι πένητες.

Ἵορθῶς.

Τόδε δὲ ἄθρει· ἄρα ὅτε πλούσιος ὦν ἀνήλισκεν ὁ τοιοῦτος, μᾶλλον τι τότε ἦν ὄφελος τῇ πόλει εἰς ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν; ἢ ἐδόκει μὲν τῶν ἀρχόντων εἶναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ οὔτε ἄρχων οὔτε ὑπηρέτης ἦν αὐτῆς, ἀλλὰ τῶν ἐτοίμων ἀναλωτῆς;

[c] Οὕτως, ἔφη· ἐδόκει, ἦν δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀναλωτῆς.

Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, φῶμεν αὐτόν, ὡς ἐν κηρίῳ κηφὴν ἐγγίγνεται, σμήνους νόσημα, οὕτω καὶ τὸν τοιοῦτον ἐν οἰκίᾳ κηφῆνα ἐγγίγνεσθαι, νόσημα πόλεως;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν, ὦ Ἀδείμαντε, τοὺς μὲν πτηνοὺς κηφῆνας πάντας ἀκέντρους ὁ θεὸς πεποίηκεν, τοὺς δὲ πεζοὺς τούτους ἐνίοις μὲν αὐτῶν ἀκέντρους, ἐνίοις δὲ δεινὰ κέντρα ἔχοντας; καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀκέντρων πτωχοὶ πρὸς τὸ γῆρας τελευτῶσιν, ἐκ δὲ [d] τῶν κεκεντρωμένων πάντες ὅσοι κέκληνται κακοῦργοι;

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Δῆλον ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἐν πόλει οὗ ἂν ἴδης πτωχοὺς, ὅτι εἰσὶ που ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀποκεκρυμμένοι κλέπται τε καὶ βαλλαντιατόμοι καὶ ἱερόσυλοι καὶ πάντων τῶν τοιούτων κακῶν δημιουργοί.

Δῆλον, ἔφη.

Τί οὖν; ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις πόλεσι πτωχοὺς οὐχ ὀρθῶς ἐνόησας;

Ὀλίγου γ', ἔφη, πάντας τοὺς ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων.

[e] Μὴ οὖν οἰόμεθα, ἔφην ἐγώ, καὶ κακούργους πολλοὺς ἐν αὐταῖς εἶναι κέντρα ἔχοντας, οὓς ἐπιμελεία βία κατέχουσιν αἱ ἀρχαί;

Οἰόμεθα μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ δι' ἀπαιδευσίαν καὶ κακὴν τροφὴν καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας φήσομεν τοὺς τοιούτους αὐτόθι ἐγγίγνεσθαι;

Φήσομεν.

Ἄλλ' οὖν δὴ τοιαύτη γέ τις ἂν εἴη ἢ ὀλιγαρχουμένη πόλις καὶ τοσαῦτα κακὰ ἔχουσα, ἴσως δὲ καὶ πλείω.

Σχεδόν τι, ἔφη.

[553.a]

Ἀπειργάσθω δὴ ἡμῖν καὶ αὕτη, ἦν δ' ἐγώ, ἢ πολιτεία, ἦν ὀλιγαρχίαν καλοῦσιν, ἐκ τιμημάτων ἔχουσα τοὺς ἀρχοντας τὸν δὲ ταύτη ὅμοιον μετὰ ταῦτα σκοπῶμεν, ὡς τε γίγνεται οἷός τε γενόμενός ἐστιν.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄρ' οὖν ὧδε μάλιστα εἰς ὀλιγαρχικὸν ἐκ τοῦ τιμοκρατικοῦ ἐκείνου μεταβάλλει;

Πῶς;

Ὅταν αὐτοῦ παῖς γενόμενος τὸ μὲν πρῶτον ζηλοῖ τε τὸν πατέρα καὶ τὰ ἐκείνου ἵχνη διώκη, ἔπειτα αὐτὸν ἴδη ἐξαίφνης *[b]* πταίσαντα ὥσπερ πρὸς ἔρματι πρὸς τῇ πόλει, καὶ ἐκχέαντα τὰ τε αὐτοῦ καὶ ἑαυτὸν, ἢ στρατηγήσαντα ἢ τιν' ἄλλην μεγάλην ἀρχὴν ἄρξαντα, εἶτα εἰς δικαστήριον ἐμπεσόντα *[βλαπτόμενον]* ὑπὸ συκοφαντῶν ἢ ἀποθανόντα ἢ ἐκπεσόντα ἢ ἀτιμωθέντα καὶ τὴν οὐσίαν ἄπασαν ἀποβαλόντα.

Εἰκός γ', ἔφη.

Ἴδὼν δέ γε, ὦ φίλε, ταῦτα καὶ παθὼν καὶ ἀπολέσας τὰ ὄντα, δείσας οἶμαι εὐθύς ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ ἐκ τοῦ θρόνου *[c]* τοῦ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ φιλοτιμίαν τε καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐκείνο, καὶ ταπεινωθεὶς ὑπὸ πενίας πρὸς χρηματισμὸν τραπόμενος γλίσχρως καὶ κατὰ σμικρὸν φειδόμενος καὶ ἐργαζόμενος χρήματα συλλέγεται. Ἄρ' οὐκ οἶει τὸν τοιοῦτον τότε εἰς μὲν τὸν θρόνον ἐκείνον τὸ ἐπιθυμητικὸν τε καὶ φιλοχρήματον ἐγκαθίξειν καὶ μέγαν βασιλέα ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ, τιάρας τε καὶ στρεπτοὺς καὶ ἀκινάκας παραζωννύντα;

Ἐγωγ', ἔφη.

[d] Τὸ δέ γε οἶμαι λογιστικὸν τε καὶ θυμοειδὲς χαμαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρακαθίσας ὑπ' ἐκείνῳ καὶ καταδουλωσάμενος, τὸ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐὰν λογίζεσθαι οὐδὲ σκοπεῖν ἄλλ' ἢ ὀπόθεν ἐξ ἐλαττόνων χρημάτων πλείω ἔσται, τὸ δὲ αὖ θαυμάζειν καὶ τιμᾶν μηδὲν ἄλλο ἢ πλοῦτόν τε καὶ πλουσίους, καὶ φιλοτιμεῖσθαι μηδ' ἐφ' ἐνὶ ἄλλῳ ἢ ἐπὶ χρημάτων κτήσει καὶ ἐάν τι ἄλλο εἰς τοῦτο φέροι.

Οὐκ ἔστ' ἄλλη, ἔφη, μεταβολὴ οὕτω ταχεῖά τε καὶ ἰσχυρὰ ἐκ φιλοτίμου νέου εἰς φιλοχρήματον.

[e] Ἄρ' οὖν οὗτος, ἦν δ' ἐγώ, ὀλιγαρχικός ἐστιν;

Ἡ γοῦν μεταβολὴ αὐτοῦ ἐξ ὁμοίου ἀνδρός ἐστι τῇ πολιτείᾳ, ἐξ ἧς ἡ ὀλιγαρχία μετέστη.

Σκοπῶμεν δὴ εἰ ὅμοιος ἂν εἴη.

[554.a]

Σκοπῶμεν.

Οὐκοῦν πρῶτον μὲν τῷ χρήματα περὶ πλείστου ποιεῖσθαι ὅμοιος ἂν εἴη;

Πῶς δ' οὐ;

Καὶ μὴν τῷ γε φειδωλὸς εἶναι καὶ ἐργάτης, τὰς ἀναγκαίους ἐπιθυμίας μόνον τῶν παρ' αὐτῷ ἀποπιμπλάς, τὰ δὲ ἄλλα ἀναλώματα μὴ παρεχόμενος, ἀλλὰ δουλούμενος τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ὡς ματαίους.

Πάνυ μὲν οὖν.

Αὐχμηρός γέ τις, ἦν δ' ἐγώ, ὧν καὶ ἀπὸ παντὸς περιουσίαν ποιοῦμενος, θησαυροποιὸς ἀνήρ – οὐς δὴ καὶ ἐπαινεῖ τὸ πλῆθος *[b]* – ἢ οὐχ οὗτος ἂν εἴη ὁ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ ὅμοιος;

Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ χρήματα γοῦν μάλιστα ἔντιμα τῇ τε πόλει καὶ παρὰ τῷ τοιούτῳ.

Οὐ γὰρ οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, παιδεία ὁ τοιοῦτος προσέσχηκεν.

Οὐ δοκῶ, ἔφη· οὐ γὰρ ἂν τυφλὸν ἡγεμόνα τοῦ χοροῦ ἐστήσατο καὶ ἐτίμα μάλιστα.

Εὖ, ἦν δ' ἐγώ. τόδε δὲ σκόπει· κηφηνώδεις ἐπιθυμίας ἐν αὐτῷ διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν μὴ φῶμεν ἐγγίγνεσθαι, τὰς μὲν [c]πτωχικάς, τὰς δὲ κακούργους, κατεχομένας βία ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας;

Καὶ μάλ', ἔφη.

Οἴσθ' οὖν, εἶπον, οἱ ἀποβλέψας κατόψει αὐτῶν τὰς κακουργίας;

Ποῖ; ἔφη.

Εἰς τὰς τῶν ὀρφανῶν ἐπιτροπεύσεις, καὶ εἴ ποῦ τι αὐτοῖς τοιοῦτον συμβαίνει, ὥστε πολλῆς ἐξουσίας λαβέσθαι τοῦ ἀδικεῖν.

Ἀληθῆ.

Ἄρ' οὖν οὐ τοῦτῳ δηλὸν ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις συμβολαίοις ὁ τοιοῦτος, ἐν οἷς εὐδοκιμεῖ δοκῶν δίκαιος εἶναι, ἐπεικεῖ [d]τινὶ ἑαυτοῦ βία κατέχει ἄλλας κακὰς ἐπιθυμίας ἐνούσας, οὐ πείθων ὅτι οὐκ ἄμεινον, οὐδ' ἡμερῶν λόγῳ, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ φόβῳ, περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας τρέμων;

Καὶ πάνυ γ', ἔφη.

Καὶ νῆ Δία, ἦν δ' ἐγώ, ὃ φίλε, τοῖς πολλοῖς γε αὐτῶν ἐνευρήσεις, ὅταν δέη τὰλλότρια ἀναλίσκειν, τὰς τοῦ κηφῆνος συγγενεῖς ἐνούσας ἐπιθυμίας.

Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς, σφόδρα.

Οὐκ ἄρ' ἂν εἴη ἀστασίαστος ὁ τοιοῦτος ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ εἷς ἀλλὰ διπλοῦς τις, ἐπιθυμίας δὲ ἐπιθυμιῶν ὡς τὸ πολὺ [e]κρατούσας ἂν ἔχοι βελτίους χειρόνων.

Ἔστιν οὕτω.

Διὰ ταῦτα δὴ οἶμαι εὐσχημονέστερος ἂν πολλῶν ὁ τοιοῦτος εἴη· ὁμονοητικῆς δὲ καὶ ἡρμωμένης τῆς ψυχῆς ἀληθῆς ἀρετῆ πόρρω ποι ἐκφεύγοι ἂν αὐτόν.

Δοκεῖ μοι.

Καὶ μὴν ἀνταγωνιστῆς γε ἰδίᾳ ἐν πόλει ὁ φειδωλὸς [555.a] φαῦλος ἢ τινος νίκης ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν, χρήματά τε οὐκ ἐθέλων εὐδοξίας ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνων ἀναλίσκειν, δεδιὼς τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἀναλωτικὰς ἐγείρειν καὶ συμπαρακαλεῖν ἐπὶ συμμαχίαν τε καὶ φιλονικίαν, ὀλίγοις τισὶν ἑαυτοῦ πολεμῶν ὀλιγαρχικῶς τὰ πολλὰ ἠττᾶται καὶ πλουτεῖ.

Καὶ μάλα, ἔφη.

Ἔτι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἀπιστοῦμεν μὴ κατὰ τὴν ὀλιγαρχουμένην πόλιν ὁμοιότητι τὸν φειδωλὸν τε καὶ χρηματιστὴν [b]τετάχθαι;

Οὐδαμῶς, ἔφη.

Δημοκρατίαν δὴ, ὡς ἔοικε, μετὰ τοῦτο σκεπτέον, τίνα τε γίνεται τρόπον, γενομένη τε ποῖόν τινα ἔχει, ἴν' αὖ τὸν τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς τρόπον γνόντες παραστησώμεθ' αὐτὸν εἰς κρίσιν.

Ὅμοίως γοῦν ἂν, ἔφη, ἡμῖν αὐτοῖς πορευοίμεθα.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, μεταβάλλει μὲν τρόπον τινὰ τοιόνδε ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς δημοκρατίαν, δι' ἀπληστίαν τοῦ προκειμένου ἀγαθοῦ, τοῦ ὡς πλουσιώτατον δεῖν γίγνεσθαι;

Πῶς δὴ;

Ἄτε οἶμαι ἄρχοντες ἐν αὐτῇ οἱ ἄρχοντες διὰ τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι, οὐκ ἐθέλουσιν εἶργειν νόμῳ τῶν νέων ὅσοι ἂν ἀκόλαστοι γίνωνται, μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς ἀναλίσκειν τε καὶ ἀπολλύναι τὰ αὐτῶν, ἵνα ὠνούμενοι τὰ τῶν τοιούτων καὶ εἰσδανείζοντες ἔτι πλουσιώτεροι καὶ ἐντιμότεροι γίνωνται.

Παντός γε μᾶλλον.

Οὐκοῦν δῆλον ἤδη τοῦτο ἐν πόλει, ὅτι πλοῦτον τιμᾶν καὶ σωφροσύνην ἅμα ἱκανῶς κτᾶσθαι ἐν τοῖς πολίταις *[d]* ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τοῦ ἐτέρου ἀμελεῖν ἢ τοῦ ἐτέρου;

Ἐπεικῶς, ἔφη, δῆλον.

Παραμελοῦντες δὲ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ἐφιέντες ἀκολασταίνειν οὐκ ἀγεννεῖς ἐνίστε ἀνθρώπους πένητας ἠνάγκασαν γενέσθαι.

Μάλα γε.

Κάθηνται δὲ οἶμαι οὗτοι ἐν τῇ πόλει κεκεντρωμένοι τε καὶ ἐξωπλισμένοι, οἱ μὲν ὀφείλοντες χρεᾶ, οἱ δὲ ἄτιμοι γεγονότες, οἱ δὲ ἀμφοτέρω, μισοῦντές τε καὶ ἐπιβουλεύοντες τοῖς κτησαμένοις τὰ αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις, νεωτερισμοῦ *[e]* ἐρῶντες.

Ἔστι ταῦτα.

Οἱ δὲ δὴ χρηματισταὶ ἐγκύψαντες, οὐδὲ δοκοῦντες τούτους ὄρα, τῶν λοιπῶν τὸν ἀεὶ ὑπεῖκοντα ἐνιέντες ἀργύριον τιτρώσκοντες, καὶ τοῦ πατρὸς ἐκγόνους τόκους πολλαπλασίους κομιζόμενοι, *[556.a]* πολὺν τὸν κηφήνα καὶ πτωχὸν ἐμποιοῦσι τῇ πόλει.

Πῶς γάρ, ἔφη, οὐ πολύν;

Καὶ οὔτε γ' ἐκείνη, ἣν δ' ἐγώ, τὸ τοιοῦτον κακὸν ἐκκαόμενον ἐθέλουσιν ἀποσβεννύναι, εἶργοντες τὰ αὐτοῦ ὅπη τις βούλεται τρέπειν, οὔτε τῆδε, ἣ αὖ κατὰ ἕτερον νόμον τὰ τοιαῦτα λύεται.

Κατὰ δὴ τίνα;

Ὅς μετ' ἐκείνόν ἐστι δεύτερος καὶ ἀναγκάζων ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι τοὺς πολίτας. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδύνῳ *[b]* τὰ πολλὰ τις τῶν ἐκουσίων συμβολαίων προστάτη συμβάλλειν, χρηματίζονται μὲν ἂν ἦπτον ἀναιδῶς ἐν τῇ πόλει, ἐλάττω δ' ἐν αὐτῇ φύοιτο τῶν τοιούτων κακῶν οἴων νυνδὴ εἴπομεν.

Καὶ πολὺ γε, ἣ δ' ὅς.

Νῦν δέ γ', ἔφην ἐγώ, διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα τοὺς μὲν δὲ ἀρχομένους οὕτω διατιθέασιν ἐν τῇ πόλει οἱ ἄρχοντες· σφᾶς δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς αὐτῶν – ἄρ' οὐ τρυφῶντας μὲν τοὺς νέους καὶ ἀπόνους καὶ πρὸς τὰ τοῦ σώματος καὶ πρὸς *[c]* τὰ τῆς ψυχῆς, μαλακοὺς δὲ καρτερεῖν πρὸς ἡδονὰς τε καὶ λύπας καὶ ἀργούς;

Τί μὴν;

Αὐτοὺς δὲ πλὴν χρηματισμοῦ τῶν ἄλλων ἡμεληκότας, καὶ οὐδὲν πλείω ἐπιμέλειαν πεποιημένους ἀρετῆς ἢ τοὺς πένητας;

Οὐ γὰρ οὖν.

Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι ὅταν παραβάλλωσιν ἀλλήλοις οἱ τε ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἢ ἐν ὁδῶν πορείαις ἢ ἐν ἄλλαις τισὶ κοινωνίαις, ἢ κατὰ θεωρίας ἢ κατὰ στρατείας, ἢ σύμπλοι γιγνόμενοι ἢ συστρατιῶται, ἢ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς [d]κινδύνοις ἀλλήλους θεώμενοι μηδαμῆ ταύτη καταφρονῶνται οἱ πένητες ὑπὸ τῶν πλουσίων, ἀλλὰ πολλάκις ἰσχνὸς ἀνήρ πένης, ἠλιωμένος, παραταχθεὶς ἐν μάχῃ πλουσίῳ ἐσκιατροφηκότι, πολλὰς ἔχοντι σάρκας ἀλλοτρίας, ἴδη ἄσθματός τε καὶ ἀπορίας μεστόν, ἃρ' οἶει αὐτὸν οὐχ ἠγεῖσθαι κακία τῆ σφετέρᾳ πλουτεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ ἄλλον ἄλλῳ παραγγέλλειν, ὅταν ἰδίᾳ συγγίγνωνται, ὅτι «Ἄνδρες ἡμέτεροι [e]εἰσὶ γὰρ οὐδέν;»

Εὖ οἶδα μὲν οὖν, ἔφη, ἔγωγε, ὅτι οὕτω ποιοῦσιν.

Οὐκοῦν ὥσπερ σῶμα νοσῶδες μικρᾶς ῥοπῆς ἔξωθεν δεῖται προσλαβέσθαι πρὸς τὸ κάμνειν, ἐνίστε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει αὐτὸ αὐτῷ, οὕτω δὴ καὶ ἡ κατὰ ταῦτὰ ἐκεῖνῳ διακεμένη πόλις ἀπὸ μικρᾶς προφάσεως, ἔξωθεν ἐπαγομένων ἢ τῶν ἐτέρων ἐξ ὀλιγαρχουμένης πόλεως συμμαχίαν ἢ τῶν ἐτέρων ἐκ δημοκρατουμένης, νοσεῖ τε καὶ αὐτὴ αὐτῇ μάχεται, ἐνίστε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει;

[557.a]

Καὶ σφόδρα γε.

Δημοκρατία δὴ οἶμαι γίγνεται ὅταν οἱ πένητες νικήσαντες τοὺς μὲν ἀποκτείνωσι τῶν ἐτέρων, τοὺς δὲ ἐκβάλωσι, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐξ ἴσου μεταδώσι πολιτείας τε καὶ ἀρχῶν, καὶ ὡς τὸ πολὺ ἀπὸ κλήρων αἱ ἀρχαὶ ἐν αὐτῇ γίνονται.

Ἔστι γὰρ, ἔφη, αὕτη ἡ κατάστασις δημοκρατίας, ἐάντε καὶ δι' ὄπλων γένηται ἐάντε καὶ διὰ φόβον ὑπεξεληθόντων τῶν ἐτέρων.

Τίνα δὴ οὖν, ἦν δ' ἐγώ, οὗτοι τρόπον οἰκοῦσι; καὶ ποία [b]τις ἡ τοιαύτη αὗ πολιτεία; δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνήρ δημοκρατικός τις ἀναφανήσεται.

Δῆλον, ἔφη.

Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δὴ ἐλεύθεροι, καὶ ἐλευθερίας ἢ πόλις μεστὴ καὶ παρῶρησίας γίγνεται, καὶ ἐξουσία ἐν αὐτῇ ποιεῖν ὅτι τις βούλεται;

Λέγεται γε δὴ, ἔφη.

Ὅπου δέ γε ἐξουσία, δῆλον ὅτι ἰδίαν ἕκαστος ἂν κατασκευῆν τοῦ αὐτοῦ βίου κατασκευάζοιτο ἐν αὐτῇ, ἥτις ἕκαστον ἀρέσκοι.

Δῆλον.

[c]Παντοδαποὶ δὴ ἂν οἶμαι ἐν ταύτῃ τῇ πολιτεία μάλιστ' ἐγγίγνοιτο ἄνθρωποι.

Πῶς γὰρ οὐ;

Κινδυνεύει, ἦν δ' ἐγώ, καλλίστη αὕτη τῶν πολιτειῶν εἶναι ὥσπερ ἰμάτιον ποικίλον πᾶσιν ἀνθεσι πεποικιλμένον, οὕτω καὶ αὕτη πᾶσιν ἠθεσιν πεποικιλμένη καλλίστη ἂν φαίνοιτο. καὶ ἴσως μὲν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ταύτην, ὥσπερ οἱ παῖδες τε καὶ αἱ γυναῖκες τὰ ποικίλα θεώμενοι, καλλίστην ἂν πολλοὶ κρίνειαν.

Καὶ μάλ', ἔφη.

[d]Καὶ ἔστιν γε, ὦ μακάριε, ἦν δ' ἐγώ, ἐπιτήδειον ζητεῖν ἐν αὐτῇ πολιτείαν.

Τί δὴ;

Ὅτι πάντα γένη πολιτειῶν ἔχει διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ κινδυνεύει τῷ βουλομένῳ πόλιν κατασκευάζειν, ὃ νυνδὴ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν, ἀναγκαῖον εἶναι εἰς δημοκρατουμένην ἐλθόντι πόλιν, ὃς ἂν αὐτὸν ἀρέσκη τρόπος, τοῦτον ἐκλέξασθαι, ὥσπερ εἰς παντοπώλιον ἀφικομένῳ πολιτειῶν, καὶ ἐκλεξαμένῳ οὕτω κατοικίξειν.

[e] Ἴσως γοῦν, ἔφη, οὐκ ἂν ἀποροῖ παραδειγμάτων.

Τὸ δὲ μηδεμίαν ἀνάγκην, εἶπον, εἶναι ἄρχειν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, μηδ' ἂν ἦς ἰκανὸς ἄρχειν, μηδὲ αὖ ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ βούλη, μηδὲ πολεμεῖν πολεμούντων, μηδὲ εἰρήνην ἄγειν τῶν ἄλλων ἀγόντων, ἐὰν μὴ ἐπιθυμῆς εἰρήνης, μηδὲ αὖ, ἐάν τις ἄρχειν νόμος σε διακωλύῃ ἢ δικάζειν, μηδὲν ἦττον καὶ [558.a] ἄρχειν καὶ δικάζειν, ἐὰν αὐτῷ σοι ἐπίη, ἄρ' οὐ θεσπεσία καὶ ἠδεῖα ἢ τοιαύτη διαγωγὴ ἐν τῷ παραυτίκα;

Ἴσως, ἔφη, ἐν γε τούτῳ.

Τί δέ; ἢ πραότης ἐνίων τῶν δικασθέντων οὐ κομψή; ἢ οὕπω εἶδες, ἐν τοιαύτῃ πολιτεία [ἀνθρώπων] καταψηφισθέντων θανάτου ἢ φυγῆς, οὐδὲν ἦττον αὐτῶν μενόντων τε καὶ ἀναστρεφομένων ἐν μέσῳ, [καὶ] ὡς οὐτε φροντίζοντος οὐτε ὀρῶντος οὐδενὸς περινοστεῖ ὥσπερ ἦρως;

Καὶ πολλοὺς γ', ἔφη.

[b] Ἡ δὲ συγγνώμη καὶ οὐδ' ὅπωςτιοῦν σμικρολογία αὐτῆς, ἀλλὰ καταφρόνησις ὧν ἡμεῖς ἐλέγομεν σεμνύνοντες, ὅτε τὴν πόλιν ὠκίζομεν, ὡς εἰ μὴ τις ὑπερβεβλημένην φύσιν ἔχει, οὐποτ' ἂν γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθός, εἰ μὴ παῖς ὧν εὐθύς παίζοι ἐν καλοῖς καὶ ἐπιτηδεύοι τὰ τοιαῦτα πάντα, ὡς μεγαλοπρεπῶς καταπατήσας ἅπαντ' αὐτὰ οὐδὲν φροντίζει ἐξ ὁποίων ἂν τις ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ πολιτικὰ ἰὼν πράττη, ἀλλὰ τιμᾶ, [c] ἐὰν φῆ μόνον εὖνους εἶναι τῷ πλήθει;

Πάνυ γ', ἔφη, γενναία.

Ταῦτά τε δὴ, ἔφην, ἔχει ἂν καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ δημοκρατία, καὶ εἴη, ὡς ἔοικεν, ἠδεῖα πολιτεία καὶ ἀναρχος καὶ ποικίλη, ἰσότητά τινα ὁμοίως ἴσοις τε καὶ ἀνίσοις διανέμουσα.

Καὶ μάλ', ἔφη, γνώριμα λέγεις.

Ἄθρει δὴ, ἦν δ' ἐγώ, τίς ὁ τοιοῦτος ἰδίᾳ. ἢ πρῶτον σκεπτέον, ὥσπερ τὴν πολιτείαν ἐσκεψάμεθα, τίνα τρόπον γίγνεται;

Ναί, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐχ ὧδε; τοῦ φειδωλοῦ ἐκείνου καὶ ὀλιγαρχικοῦ [d] γένοιτ' ἂν οἶμαι ὑὸς ὑπὸ τῷ πατρὶ τεθραμμένος ἐν τοῖς ἐκείνου ἡθεσι;

Τί γὰρ οὔ;

Βία δὴ καὶ οὔτος ἄρχων τῶν ἐν αὐτῷ ἠδονῶν, ὅσαι ἀναλωτικαὶ μὲν, χρηματιστικαὶ δὲ μὴ αἰ δὴ οὐκ ἀναγκαῖαι κέκληνται –

Δῆλον, ἔφη.

Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὀρισώμεθα τὰς τε ἀναγκαίους ἐπιθυμίας καὶ τὰς μὴ;

Βούλομαι, ἦ δ' ὅς.

Οὐκοῦν ἄς τε οὐκ ἂν οἴοί τ' εἶμεν ἀποτρέψαι, δικαίως [e] ἂν ἀναγκαῖαι καλοῖντο, καὶ ὅσαι ἀποτελούμεναι ὠφελούσιν ἡμᾶς; τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐφίεσθαι ἡμῶν τῇ φύσει ἀνάγκη. ἢ οὐ;

Καὶ μάλα.

[559.a]

Δικαίως δὴ τοῦτο ἐπ' αὐταῖς ἐροῦμεν, τὸ ἀναγκαῖον.

Δικαίως.

Τί δέ; ἄς γέ τις ἀπαλλάξειεν ἄν, εἰ μελετῶ ἐκ νέου, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνοῦσαι δρωῶσιν, αἱ δὲ καὶ τοῦναντίον, πάσας ταύτας εἰ μὴ ἀναγκαίους φαῖμεν εἶναι, ἄρ' οὐ καλῶς ἂν λέγομεν;

Καλῶς μὲν οὖν.

Προελώμεθα δὴ τι παράδειγμα ἑκατέρων αἱ εἰσιν, ἵνα τύπῳ λάβωμεν αὐτάς;

Οὐκοῦν χρή.

Ἄρ' οὖν οὐχ ἢ τοῦ φαγεῖν μέχρι ὑγιείας τε καὶ εὐεξίας [b] καὶ αὐτοῦ σίτου τε καὶ ὄψου ἀναγκαῖος ἂν εἴη;

Οἶμαι.

Ἡ μὲν γέ που τοῦ σίτου κατ' ἀμφοτέρα ἀναγκαῖα, ἢ τε ὠφέλιμος ἢ τε μὴ παῦσαι ζῶντα δυνατή.

Ναί.

Ἡ δὲ ὄψου, εἴ πῃ τινα ὠφελίαν πρὸς εὐεξίαν παρέχεται,

Πάνυ μὲν οὖν.

Τί δὲ ἢ πέρα τούτων καὶ ἀλλοίων ἐδεσμάτων ἢ τοιούτων ἐπιθυμία, δυνατὴ δὲ κολαζομένη ἐκ νέων καὶ παιδευομένη ἐκ τῶν πολλῶν ἀπαλλάττεσθαι, καὶ βλαβερὰ μὲν σώματι, βλαβερὰ δὲ ψυχῇ πρὸς τε φρόνησιν καὶ τὸ σωφρονεῖν; ἄρα [c] γε ὁρθῶς οὐκ ἀναγκαῖα ἂν καλοῖτο;

Ὅρθότατα μὲν οὖν.

Οὐκοῦν καὶ ἀναλωτικὰς φῶμεν εἶναι ταύτας, ἐκείνας δὲ χρηματιστικὰς διὰ τὸ χρησίμους πρὸς τὰ ἔργα εἶναι;

Τί μὴν;

Οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀφροδισίων καὶ τῶν ἄλλων φήσομεν;

Οὕτω.

Ἄρ' οὖν καὶ ὄν νυνδὴ κηφῆνα ὠνομάζομεν, τοῦτον ἐλέγομεν τὸν τῶν τοιούτων ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν γέμοντα καὶ [d] ἀρχόμενον ὑπὸ τῶν μὴ ἀναγκαίων, τὸν δὲ ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων φειδωλόν τε καὶ ὀλιγαρχικόν;

Ἄλλὰ τί μὴν;

Πάλιν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, λέγομεν ὡς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ δημοκρατικὸς γίγνεται. φαίνεται δέ μοι τά γε πολλὰ ὥδε γίνεσθαι.

Πῶς;

Ὅταν νέος, τεθραμμένος ὡς νυνδὴ ἐλέγομεν, ἀπαιδευτῶς τε καὶ φειδωλῶς, γεύσῃται κηφήνων μέλιτος, καὶ συγγένηται αἰθῶσι θηρσὶ καὶ δεινοῖς, παντοδαπὰς ἡδονὰς καὶ ποικίλας καὶ παντοίως ἐχούσας δυναμένους σκευάζειν, ἐνταῦθ' ἀποφασίζω οἷον εἶναι ἀρχὴν αὐτῷ μεταβολῆς ... ὀλιγαρχικῆς τῆς ἐαυτῷ εἰς δημοκρατικὴν.

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

Ἄρ' οὖν, ὥσπερ ἡ πόλις μετέβαλλε βοηθησάσης τῷ ἐτέρῳ μέρει συμμαχίας ἔξωθεν, ὁμοίως ὁμοίῳ, οὕτω καὶ ὁ νεανίας μεταβάλλει βοηθοῦντος αὐτῷ εἴδους ἐπιθυμιῶν ἔξωθεν τῷ ἐτέρῳ τῶν παρ' ἐκείνῳ, συγγενοῦς τε καὶ ὁμοίου;

Παντάπασιν μὲν οὖν.

Καὶ ἐὰν μὲν γε οἶμαι ἀντιβοηθήσῃ τις τῷ ἐν ἐαυτῷ ὀλιγαρχικῷ συμμαχία, ἢ ποθεν παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ καὶ τῶν [560.a] ἄλλων οἰκείων νοουθετούντων τε καὶ κακιζόντων, στάσις δὴ καὶ ἀντίστασις καὶ μάχη ἐν αὐτῷ πρὸς αὐτὸν τότε γίγνεται.

Τί μὴν;

Καὶ ποτὲ μὲν οἶμαι τὸ δημοκρατικὸν ὑπεχώρησε τῷ ὀλιγαρχικῷ, καὶ τινες τῶν ἐπιθυμιῶν αἰ μὲν διεφθάρησαν, αἰ δὲ καὶ ἐξέπεσον, αἰδοῦς τινος ἐγγενομένης ἐν τῇ τοῦ νέου ψυχῇ, καὶ κατεκοσμήθη πάλιν.

Γίγνεται γὰρ ἐνίοτε, ἔφη.

Αὐθις δὲ οἶμαι τῶν ἐκπεσουσῶν ἐπιθυμιῶν ἄλλαι ὑποτρφεύμεναι [b] συγγενεῖς δι' ἀνεπιστημοσύνην τροφῆς πατρὸς πολλαί τε καὶ ἰσχυραὶ ἐγένοντο.

Φιλεῖ γοῦν, ἔφη, οὕτω γίγνεσθαι.

Οὐκοῦν εἰλκυσάν τε πρὸς τὰς αὐτὰς ὁμιλίαις, καὶ λάθρα συγγιγνόμεναι πλῆθος ἐνέτεκον.

Τί μὴν;

Τελευτῶσαι δὴ οἶμαι κατέλαβον τὴν τοῦ νέου τῆς ψυχῆς ἀκρόπολιν, αἰσθόμεναι κενὴν μαθημάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ λόγων ἀληθῶν, οἳ δὴ ἄριστοι φρουροὶ τε καὶ φύλακες ἐν ἀνδρῶν θεοφιλῶν εἰσι διανοαίαις.

[c] Καὶ πολὺ γ', ἔφη.

Ψευδεῖς δὴ καὶ ἀλαζόνες οἶμαι λόγοι τε καὶ δόξαι ἀντ' ἐκείνων ἀναδραμόντες κατέσχον τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ τοιούτου.

Σφόδρα γ', ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ πάλιν τε εἰς ἐκείνους τοὺς Λωτοφάγους ἐλθὼν φανερῶς κατοικεῖ, καὶ ἐὰν παρ' οἰκείων τις βοήθεια τῷ φειδωλῷ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀφικνηται, κλήσαντες οἱ ἀλαζόνες λόγοι ἐκείνοι τὰς τοῦ βασιλικοῦ τεῖχους ἐν αὐτῷ πύλας οὔτε αὐτὴν τὴν συμμαχίαν παριᾶσιν, οὔτε πρέσβεις πρεσβυτέρων [d] λόγους ἰδιωτῶν εἰσδέχονται, αὐτοὶ τε κρατοῦσι μαχόμενοι, καὶ τὴν μὲν αἰδῶ ἡλιθιότητα ὀνομάζοντες ὠθοῦσιν ἔξω ἀτίμως φυγάδα, σωφροσύνην δὲ ἀνανδρίαν καλοῦντές τε καὶ προπηλακίζοντες ἐκβάλλουσι, μετριότητα δὲ καὶ κοσμίαν δαπάνην ὡς ἀγροικίαν καὶ ἀνελευθερίαν οὔσαν πείθοντες ὑπερορρίζουσι μετὰ πολλῶν καὶ ἀνωφελῶν ἐπιθυμιῶν;

Σφόδρα γε.

Τούτων δέ γέ που κενώσαντες καὶ καθήραντες τὴν τοῦ [e]κατεχομένου τε ὑπ' αὐτῶν καὶ τελουμένου ψυχὴν μεγάλοισι τέλεσι, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη ὕβριν καὶ ἀναρχίαν καὶ ἀσωτίαν καὶ ἀναίδειαν λαμπρὰς μετὰ πολλοῦ χοροῦ κατάγουσιν ἐστεφανωμένας, ἐγκωμιάζοντες καὶ ὑποκοριζόμενοι, ὕβριν μὲν εὐπαιδευσίαν καλοῦντες, ἀναρχίαν δὲ ἐλευθερίαν, ἀσωτίαν [561.a] δὲ μεγαλοπρέπειαν, ἀναίδειαν δὲ ἀνδρείαν. ἄρ' οὐχ οὕτω πως, ἦν δ' ἐγώ, νέος ὢν μεταβάλλει ἐκ τοῦ ἐν ἀναγκαίοις ἐπιθυμίαις τρεφομένου τὴν τῶν μὴ ἀναγκαίων καὶ ἀνωφελῶν ἡδονῶν ἐλευθέρωσίν τε καὶ ἄνεσιν;

Καὶ μάλα γ', ἦ δ' ὅς, ἐναργῶς.

Ζῆ δὴ οἶμαι μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος οὐδὲν μᾶλλον εἰς ἀναγκαίους ἢ μὴ ἀναγκαίους ἡδονὰς ἀναλίσκων καὶ χρήματα καὶ πόρους καὶ διατριβάς· ἀλλ' ἐὰν εὐτυχῆς ἦ καὶ μὴ πέρα ἐκβακχευθῆ, ἀλλά τι καὶ πρεσβύτερος γενόμενος τοῦ πολλοῦ [b]θορύβου παρελθόντος μέρη τε καταδέξεται τῶν ἐκπεσόντων καὶ τοῖς ἐπεισελθοῦσι μὴ ὄλον ἐαυτὸν ἐνδῶ, εἰς ἴσον δὴ τι καταστήσας τὰς ἡδονὰς διάγει, τῇ παραπιπτούσῃ ἀεὶ ὥσπερ λαχούσῃ τὴν ἐαυτοῦ ἀρχὴν παραδιδούς ἕως ἂν πληρωθῆ, καὶ αὐθις ἄλλη, οὐδεμίαν ἀτιμάζων ἀλλ' ἐξ ἴσου τρέφων.

Πάνυ μὲν οὖν.

Καὶ λόγον γε, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ οὐ προσδεχόμενος οὐδὲ παριεῖς εἰς τὸ φρούριον, ἐὰν τις λέγῃ ὡς αἰ μὲν εἰσι τῶν [c]καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐπιθυμιῶν ἡδοναί, αἰ δὲ τῶν πονηρῶν, καὶ τὰς μὲν χρῆ ἐπιτηδεύειν καὶ τιμᾶν, τὰς δὲ κολάζειν τε καὶ δουλοῦσθαι· ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀνανεύει τε καὶ ὁμοίας φησὶν ἀπάσας εἶναι καὶ τιμητέας ἐξ ἴσου.

Σφόδρα γάρ, ἔφη, οὕτω διακείμενος τοῦτο δοῶ.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ διαζῆ τὸ καθ' ἡμέραν οὕτω χαριζόμενος τῇ προσπιπτούσῃ ἐπιθυμίᾳ, τοτὲ μὲν μεθύων καὶ καταυλούμενος, αὐθις δὲ ὑδροποτῶν καὶ κατισχναινόμενος, [d]τοτὲ δ' αὖ γυμναζόμενος, ἔστιν δ' ὅτε ἀργῶν καὶ πάντων ἀμελῶν, τοτὲ δ' ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίβων. πολλάκις δὲ πολιτεύεται, καὶ ἀναπηδῶν ὅτι ἂν τύχῃ λέγει τε καὶ πράττει· ἄν ποτέ τινας πολεμικοὺς ζηλώσῃ, ταύτῃ φέρεται, ἢ χρηματιστικῶς, ἐπὶ τοῦτ' αὖ. καὶ οὔτε τις τάξις οὔτε ἀνάγκη ἔπεστιν αὐτοῦ τῷ βίῳ, ἀλλ' ἡδύν τε δὴ καὶ ἐλευθέριον καὶ μακάριον καλῶν τὸν βίον τοῦτον χρῆται αὐτῷ διὰ παντός.

[e]Παντάπασι, ἦ δ' ὅς, διελήλυθας βίον ἰσονομικοῦ τινος ἀνδρός.

Οἶμαι δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ παντοδαπὸν τε καὶ πλείστων ἡθῶν μεστόν, καὶ τὸν καλόν τε καὶ ποικίλον, ὥσπερ ἐκείνην τὴν πόλιν, τοῦτον τὸν ἄνδρα εἶναι· ὃν πολλοὶ ἂν καὶ πολλὰ ζηλώσειαν τοῦ βίου, παραδείγματα πολιτειῶν τε καὶ τρόπων πλείστα ἐν αὐτῷ ἔχοντα.

Οὗτος γάρ, ἔφη, ἔστιν.

[562.a]

Τί οὖν; τετάχθω ἡμῖν κατὰ δημοκρατίαν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὡς δημοκρατικὸς ὀρθῶς ἂν προσαγορευόμενος;

Τετάχθω, ἔφη.

Ἡ καλλίστη δὴ, ἦν δ' ἐγώ, πολιτεία τε καὶ ὁ κάλλιστος ἀνὴρ λοιπὰ ἂν ἡμῖν εἴη διελθεῖν, τυραννίς τε καὶ τύραννος.

Κομιδῆ γ', ἔφη.

Φέρε δὴ, τίς τρόπος τυραννίδος, ὃ φίλε ἑταῖρε, γίγνεται; ὅτι μὲν γὰρ ἐκ δημοκρατίας μεταβάλλει σχεδὸν δῆλον.

Δῆλον.

Ἄρ' οὖν τρόπον τινὰ τὸν αὐτὸν ἔκ τε ὀλιγαρχίας δημοκρατία *[b]* γίγνεται καὶ ἐκ δημοκρατίας τυραννίς;

Πῶς;

Ἐπὶ προύθεντο, ἦν δ' ἐγώ, ἀγαθόν, καὶ δι' ὃ ἡ ὀλιγαρχία καθίστατο – τοῦτο δ' ἦν [ὑπερ] πλοῦτος ἢ γάρ; –

Ναί.

Ἡ πλούτου τοίνυν ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια διὰ χρηματισμὸν αὐτὴν ἀπόλλυ.

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἄρ' οὖν καὶ ὁ δημοκρατία ὀρίζεται ἀγαθόν, ἡ τούτου ἀπληστία καὶ ταύτην καταλύει;

Λέγεις δ' αὐτὴν τί ὀρίζεσθαι;

Τὴν ἐλευθερίαν, εἶπον. τοῦτο γάρ που ἐν δημοκρατουμένη *[c]* πόλει ἀκούσαις ἂν ὡς ἔχει τε κάλλιστον καὶ διὰ ταῦτα ἐν μόνῃ ταύτῃ ἄξιον οἰκεῖν ὅστις φύσει ἐλεύθερος.

Λέγεται γὰρ δὴ, ἔφη, καὶ πολὺ τοῦτο τὸ ῥῆμα.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅπερ ἦα νυνδὴ ἐρῶν, ἡ τοῦ τοιοῦτου ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια καὶ ταύτην τὴν πολιτείαν μεθίστησιν τε καὶ παρασκευάζει τυραννίδος δεηθῆναι;

Πῶς; ἔφη.

Ἐπὶ οἷμαι δημοκρατουμένη πόλις ἐλευθερίας διψήσασα *[d]* κακῶν οἰνοχόων προστατούντων τύχῃ, καὶ πορρωτέρω τοῦ δέοντος ἀκράτου αὐτῆς μεθυσθῆ, τοὺς ἄρχοντας δὴ, ἂν μὴ πάνυ πρᾶοι ὥσι καὶ πολλὴν παρέχουσι τὴν ἐλευθερίαν, κολάζει αἰτιωμένη ὡς μιαιρούς τε καὶ ὀλιγαρχικούς.

Δρωσιν γάρ, ἔφη, τοῦτο.

Τοὺς δέ γε, εἶπον, τῶν ἀρχόντων κατηκόους προσηλακίζει ὡς ἐθελοδούλους τε καὶ οὐδὲν ὄντας, τοὺς δὲ ἄρχοντας μὲν ἀρχομένους, ἀρχομένους δὲ ἄρχουσιν ὁμοίους ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεῖ τε καὶ τιμᾶ. Ἄρ' οὐκ ἀνάγκη ἐν τοιαύτῃ *[e]* πόλει ἐπὶ πᾶν τὸ τῆς ἐλευθερίας ἰέναι;

Πῶς γὰρ οὐ;

Καὶ καταδύεσθαι γε, ἦν δ' ἐγώ, ὃ φίλε, εἰς τε τὰς ἰδίας οἰκίας καὶ τελευτᾶν μέχρι τῶν θηρίων τὴν ἀναρχίαν ἐμφυομένην.

Πῶς, ἦ δ' ὅς, τὸ τοιοῦτον λέγομεν;

Οἶον, ἔφην, πατέρα μὲν ἐθίζεσθαι παιδὶ ὅμοιον γίνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι τοὺς ὑεῖς, ὑὸν δὲ πατρί, καὶ μήτε αἰσχύνεσθαι μήτε δεδιέναι τοὺς γονέας, ἴνα δὴ ἐλεύθερος ἦ· μέτοικον δὲ *[563.a]* ἀστῶ καὶ ἀστὸν μετοίκῳ ἐξισοῦσθαι, καὶ ξένον ὡσαύτως.

Γίγνεται γὰρ οὕτως, ἔφη.

Ταῦτά τε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ σμικρὰ τοιάδε ἄλλα γίγνεται διδάσκαλός τε ἐν τῷ τοιοῦτῳ φοιτητᾷ φοβεῖται καὶ θωπεύει, φοιτηταί τε διδασκάλων ὀλιγοροῦσιν, οὕτω δὲ καὶ παιδαγωγῶν· καὶ ὅλως οἱ μὲν νέοι πρεσβυτέροις ἀπεικάζονται καὶ διαμιλλῶνται καὶ ἐν

λόγοις καὶ ἐν ἔργοις, οἱ δὲ γέροντες συγκαθιέντες τοῖς νέοις εὐτραπελίας τε καὶ χαριεντισμοῦ [b] ἐμπίμπλονται, μιμούμενοι τοὺς νέους, ἵνα δὴ μὴ δοκῶσιν ἀηδεῖς εἶναι μηδὲ δεσποτικοί.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τὸ δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, ἔσχατον, ὦ φίλε, τῆς ἐλευθερίας τοῦ πλήθους, ὅσον γίνεται ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει, ὅταν δὴ οἱ ἑωνημένοι καὶ αἱ ἑωνημένοι μηδὲν ἦπτον ἐλεύθεροι ὥσι τῶν πριαμένων. ἐν γυναιξὶ δὲ πρὸς ἄνδρα καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας ὅση ἡ ἰσονομία καὶ ἐλευθερία γίνεται, ὀλίγου ἐπελαθόμεθ' εἰπεῖν.

[c] Οὐκοῦν κατ' Αἰσχύλον, ἔφη, «ἐροῦμεν ὅτι νῦν ἦλθ' ἐπὶ στόμα;»

Πάνυ γε, εἶπον· καὶ ἔγωγε οὕτω λέγω· τὸ μὲν γὰρ τῶν θηρίων τῶν ὑπὸ τοῖς ἀνθρώποις ὅσω ἐλευθερώτερά ἐστιν ἐνταῦθα ἢ ἐν ἄλλῃ, οὐκ ἄν τις πείθοιτο ἄπειρος. ἀτεχνῶς γὰρ αἱ τε κύνες κατὰ τὴν παρομίαν οἰαίπερ αἱ δέσποιναί γίνονται τε δὴ καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι, πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι, κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτω [d] μεστὰ ἐλευθερίας γίνεται.

Τὸ ἐμόν γ', ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ· αὐτὸς γὰρ εἰς ἀγρὸν πορευόμενος θαμὰ αὐτὸ πάσχω.

Τὸ δὲ δὴ κεφάλαιον, ἦν δ' ἐγώ, πάντων τούτων συνηθροισμένων, ἐννοεῖς ὡς ἀπαλὴν τὴν ψυχὴν τῶν πολιτῶν ποιεῖ, ὥστε κἂν ὀτιοῦν δουλείας τις προσφέρηται, ἀγανακτεῖν καὶ μὴ ἀνέχεσθαι; τελευτῶντες γὰρ που οἴσθ' ὅτι οὐδὲ τῶν νόμων φροντίζουσιν γεγραμμένων ἢ ἀγράφων, ἵνα δὴ μηδαμῇ [e] μηδεὶς αὐτοῖς ἦ δεσπότης.

Καὶ μάλ', ἔφη, οἶδα.

Αὕτη μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε, ἡ ἀρχὴ οὕτως καλὴ καὶ νεανικὴ, ὅθεν τυραννὶς φύεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Νεανικὴ δῆτα, ἔφη· ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο;

Ταῦτόν, ἦν δ' ἐγώ, ὅπερ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ νόσημα ἐγγενόμενον ἀπώλεσεν αὐτήν, τοῦτο καὶ ἐν ταύτῃ πλέον τε καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐγγενόμενον καταδουλοῦται δημοκρατίαν. καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν μεγάλην φιλεῖ εἰς τοῦναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναί, ἐν ὥραις τε καὶ ἐν [564.a] φυτοῖς καὶ ἐν σώμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐν πολιτείαις οὐχ ἥκιστα.

Εἰκός, ἔφη.

Ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν καὶ ιδιώτη καὶ πόλει.

Εἰκὸς γάρ.

Εἰκότως τοίνυν, εἶπον, οὐκ ἐξ ἄλλης πολιτείας τυραννὶς καθίσταται ἢ ἐκ δημοκρατίας, ἐξ οἷμαι τῆς ἀκροτάτης ἐλευθερίας δουλεία πλείστη τε καὶ ἀγριωτάτη.

Ἔχει γάρ, ἔφη, λόγον.

Ἄλλ' οὐ τοῦτ' οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, ἠρώτας, ἀλλὰ ποῖον [b] νόσημα ἐν ὀλιγαρχίᾳ τε φυόμενον ταῦτόν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ δουλοῦται αὐτήν.

Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

Ἐκεῖνο τοίνυν, ἔφην, ἔλεγον τὸ τῶν ἀργῶν τε καὶ δαπανηρῶν ἀνδρῶν γένος, τὸ μὲν ἀνδρειότατον ἠγούμενον αὐτῶν, τὸ δ' ἀνανδρότερον ἐπόμενον· οὗς δὴ ἀφομοιοῦμεν κηφήσι, τοὺς μὲν κέντρα ἔχουσι, τοὺς δὲ ἀκέντροις.

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη.

Τούτω τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ταράττετον ἐν πάσῃ πολιτεία ἐγγιγνομένω, οἷον περὶ σῶμα φλέγμα τε καὶ χολή· ὦ δὴ καὶ [c] δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἰατρόν τε καὶ νομοθέτην πόλεως μὴ ἦττον ἢ σοφὸν μελιττουργὸν πόρρωθεν εὐλαβεῖσθαι, μάλιστα μὲν ὅπως μὴ ἐγγενήσεσθον, ἂν δὲ ἐγγένησθον, ὅπως ὅτι τάχιστα σὺν αὐτοῖσι τοῖς κηρίοις ἐκτετιμήσεσθον.

Ναὶ μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, παντάπασί γε.

ᾧδε τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, λάβωμεν, ἴν' εὐκρινέστερον ἴδωμεν ὃ βουλόμεθα.

Πῶς;

Τριχῆ διαστησώμεθα τῷ λόγῳ δημοκρατουμένην πόλιν, [d] ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει. ἐν μὲν γάρ που τὸ τοιοῦτον γένος ἐν αὐτῇ ἐμφύεται δι' ἐξουσίαν οὐκ ἔλαττον ἢ ἐν τῇ ὀλιγαρχουμένῃ.

Ἔστιν οὕτω.

Πολὺ δέ γε δορυμύτερον ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἐκεῖνῃ.

Πῶς;

Ἐκεῖ μὲν διὰ τὸ μὴ ἔντιμον εἶναι, ἀλλ' ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν, ἀγύμναστον καὶ οὐκ ἐρῶμένον γίνεταί· ἐν δημοκρατία δὲ τοῦτό που τὸ προεστὸς αὐτῆς, ἐκτὸς ὀλίγων, καὶ τὸ μὲν δορυμύτατον αὐτοῦ λέγει τε καὶ πράττει, τὸ δ' ἄλλο περὶ τὰ βήματα προσίζον βομβεῖ τε καὶ οὐκ ἀνέχεται τοῦ [e] ἄλλα λέγοντος, ὥστε πάντα ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου διοικεῖται ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτεία χωρὶς τινῶν ὀλίγων.

Μάλα γε, ἦ δ' ὅς.

Ἄλλο τοίνυν τοιόνδε ἀεὶ ἀποκρίνεται ἐκ τοῦ πλήθους.

Τὸ ποῖον;

Χρηματιζομένων που πάντων, οἱ κοσμιώτατοι φύσει ὡς τὸ πολὺ πλουσιώτατοι γίνονται.

Εἰκός.

Πλεῖστον δὴ οἶμαι τοῖς κηφῆσι μέλι καὶ εὐπορώτατον ἐντεῦθεν βλίττει.

Πῶς γὰρ ἂν, ἔφη, παρὰ γε τῶν σμικρὰ ἐχόντων τις βλίσειεν;

Πλούσιοι δὴ οἶμαι οἱ τοιοῦτοι καλοῦνται κηφῆων βοτάνῃ.

Σχεδόν τι, ἔφη.

[565.a]

Δῆμος δ' ἂν εἴη τρίτον γένος, ὅσοι αὐτουργοί τε καὶ ἀπράγμονες, οὐ πάνυ πολλὰ κεκτημένοι· ὃ δὴ πλεῖστόν τε καὶ κυριώτατον ἐν δημοκρατία ὅτανπερ ἀθροισθῆ.

Ἔστιν γὰρ, ἔφη· ἀλλ' οὐ θαμὰ ἐθέλει ποιεῖν τοῦτο, ἐὰν μὴ μέλιτός τι μεταλαμβάνῃ.

Οὐκοῦν μεταλαμβάνει, ἦν δ' ἐγώ, ἀεὶ, καθ' ὅσον δύνανται οἱ προεστῶτες, τοὺς ἔχοντας τὴν οὐσίαν ἀφαιρούμενοι, διανέμοντες τῷ δήμῳ, τὸ πλεῖστον αὐτοὶ ἔχειν.

[b] Μεταλαμβάνει γὰρ οὖν, ἦ δ' ὅς, οὕτως.

Ἀναγκάζονται δὴ οἶμαι ἀμύνεσθαι, λέγοντές τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ πράττοντες ὅπῃ δύνανται, οὗτοι ὧν ἀφαιροῦνται.

Πῶς γὰρ οὐ;

Αἰτίαν δὴ ἔσχον ὑπὸ τῶν ἐτέρων, κὰν μὴ ἐπιθυμῶσι νεωτερίζειν, ὡς ἐπιβουλεύουσι τῷ δήμῳ καὶ εἰσιν ὀλιγαρχικοί.

Τί μῆν;

Οὐκοῦν καὶ τελευτῶντες, ἐπειδὰν ὀρώσι τὸν δήμον, οὐχ ἐκόντα ἀλλ' ἀγνοήσαντά τε καὶ ἔξαπατηθέντα ὑπὸ τῶν [c]διαβαλλόντων, ἐπιχειροῦντα σφᾶς ἀδικεῖν, τότε ἤδη, εἴτε βούλονται εἴτε μῆ, ὡς ἀληθῶς ὀλιγαρχικοί γίνονται, οὐχ ἐκόντες, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κακὸν ἐκεῖνος ὁ κηφὴν ἐντίκτει κεντῶν αὐτούς.

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Εἰσαγγελία δὴ καὶ κρίσεις καὶ ἀγῶνες περὶ ἀλλήλων γίνονται.

Καὶ μάλα.

Οὐκοῦν ἓνα τινὰ ἀεὶ δήμος εἴωθεν διαφερόντως προΐστασθαι ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτον τρέφειν τε καὶ αὔξειν μέγαν;

Εἴωθε γάρ.

[d] Τοῦτο μὲν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, δῆλον, ὅτι, ὅτανπερ φύηται τύραννος, ἐκ προστατικῆς ῥίψης καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἐκβλαστάνει.

Καὶ μάλα δῆλον.

Τίς ἀρχὴ οὖν μεταβολῆς ἐκ προστατοῦ ἐπὶ τύραννον; ἢ δῆλον ὅτι ἐπειδὰν ταῦτόν ἄρξῃται δρᾶν ὁ προστατῆς τῷ ἐν τῷ μύθῳ ὃς περὶ τὸ ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Λυκαίου ἱερὸν λέγεται;

Τίς; ἔφη.

Ὡς ἄρα ὁ γευσάμενος τοῦ ἀνθρωπίνου σπλάγγνου, ἐν ἄλλοις ἄλλων ἱερείων ἐνδὸς ἐγκατατετημένον, ἀνάγκη δὴ [e] τούτῳ λύκῳ γενέσθαι. ἢ οὐκ ἀκήκοας τὸν λόγον;

Ἐγωγε.

Ἄρ' οὖν οὕτω καὶ ὃς ἂν δήμου προεστῶς, λαβὼν σφόδρα πειθόμενον ὄχλον, μὴ ἀπόσχηται ἐμφυλίου αἵματος, ἀλλ' ἀδίκως ἐπαιτιώμενος, οἷα δὴ φιλοῦσιν, εἰς δικαστήρια ἄγων μαιφονῆ, βίον ἀνδρὸς ἀφανίζων, γλώττη τε καὶ στόματι ἀνοσίῳ γευόμενος φόνου συγγενοῦς, καὶ ἀνδρηλατῆ καὶ [566.a] ἀποκτεινύῃ καὶ ὑποσημαίνῃ χρεῶν τε ἀποκοπᾶς καὶ γῆς ἀναδασμόν, ἄρα τῷ τοιούτῳ ἀνάγκη δὴ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ εἴμαρται ἢ ἀπολωλέναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἢ τυραννεῖν καὶ λύκῳ ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

Οὗτος δὲ, ἔφη, ὁ στασιάζων γίνονται πρὸς τοὺς ἔχοντας τὰς οὐσίας.

Οὗτος.

Ἄρ' οὖν ἐκπεσὼν μὲν καὶ κατελθὼν βία τῶν ἐχθρῶν τύραννος ἀπειρογασμένος κατέρχεται;

Δῆλον.

[b] Ἐὰν δὲ ἀδύνατοι ἐκβάλλειν αὐτὸν ᾧσιν ἢ ἀποκτεῖναι διαβάλλοντες τῇ πόλει, βιαίῳ δὲ θανάτῳ ἐπιβουλεύουσιν ἀποκτείνουσι λάθρα.

Φιλεῖ γοῦν, ἦ δ' ὅς, οὕτω γίγνεσθαι.

Τὸ δὴ τυραννικὸν αἶτημα τὸ πολυθρόλυτον ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ εἰς τοῦτο προβεβηκότες ἔξουρίσκουσιν, αἰτεῖν τὸν δῆμον φύλακὰς τινὰς τοῦ σώματος, ἵνα σῶς αὐτοῖς ἦ ὁ τοῦ δήμου βοηθός.

Καὶ μάλ', ἔφη.

Διδόασι δὴ οἷμαι δείσαντες μὲν ὑπὲρ ἐκείνου, θαρρόησαντες δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν.

[c] Καὶ μάλα.

Οὐκοῦν τοῦτο ὅταν ἴδῃ ἀνὴρ χρήματα ἔχων καὶ μετὰ τῶν χρημάτων αἰτίαν μισόδημος εἶναι, τότε δὴ οὗτος, ὃ ἑταῖρε, κατὰ τὸν Κροίσῳ γενόμενον χρησμὸν –

πολυψήφίδα παρ' Ἑρμῶν

Φεύγει, οὐδὲ μένει, οὐδ' αἰδεῖται κακὸς εἶναι.

Οὐ γὰρ ἄν, ἔφη, δεύτερον αὐθις αἰδесθεῖη.

Ὅ δέ γε οἷμαι, ἦν δ' ἐγώ, καταληφθεὶς θανάτῳ δίδοται.

Ἀνάγκη.

Ὅ δὲ δὴ προστάτης ἐκείνος αὐτὸς δῆλον δὴ ὅτι μέγας [d] μεγαλωστὶ οὐ κεῖται, ἀλλὰ καταβαλὼν ἄλλους πολλοὺς ἔστηκεν ἐν τῷ δίφρῳ τῆς πόλεως, τύραννος ἀντὶ προστάτου ἀποτετελεσμένος.

Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη.

Διέλθωμεν δὴ τὴν εὐδαιμονίαν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς πόλεως, ἐν ἧ ἂν ὁ τοιοῦτος βροτὸς ἐγγένηται;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, διέλθωμεν.

Ἄρ' οὖν, εἶπον, οὐ ταῖς μὲν πρώταις ἡμέραις τε καὶ χρόνῳ προσγελᾶ τε καὶ ἀσπάξεται πάντας, ὃ ἂν περιτυγχάνη, καὶ [e] οὔτε τύραννός φησιν εἶναι ὑπισχνεῖται τε πολλὰ καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ, χρεῶν τε ἠλευθέρωσε καὶ γῆν διένεμε δήμῳ τε καὶ τοῖς περὶ ἑαυτὸν καὶ πᾶσιν ἰλεῶς τε καὶ πρῶτος εἶναι προσποιεῖται;

Ἀνάγκη, ἔφη.

Ὅταν δέ γε οἷμαι πρὸς τοὺς ἔξω ἐχθροὺς τοῖς μὲν καταλλαγῆ, τοὺς δὲ καὶ διαφθείρῃ, καὶ ἡσυχία ἐκείνων γένηται, πρῶτον μὲν πολέμους τινὰς ἀεὶ κινεῖ, ἴν' ἐν χρεῖᾳ ἡγεμόνος ὁ δῆμος ἦ.

Εἰκός γε.

[567.a]

Οὐκοῦν καὶ ἵνα χρήματα εἰσφέροντες πένητες γιγνόμενοι πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ἀναγκάζονται εἶναι καὶ ἦττον αὐτῷ ἐπιβουλεύωσι;

Δῆλον.

Καὶ ἂν γέ τινὰς οἷμαι ὑποπτέυῃ ἐλεύθερα φρονήματα ἔχοντας μὴ ἐπιτρέψειν αὐτῷ ἄρχειν, ὅπως ἂν τούτους μετὰ προφάσεως ἀπολλύῃ ἐνδοῦς τοῖς πολεμίοις; τούτων πάντων ἕνεκα τυράννω ἀεὶ ἀνάγκη πόλεμον ταράττειν;

Ἀνάγκη.

Ταῦτα δὴ ποιοῦντα ἔτοιμον μᾶλλον ἀπεχθάνεσθαι τοῖς *[b]* πολίταις;

Πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν καὶ τινες τῶν συγκαταστησάντων καὶ ἐν δυνάμει ὄντων παρῶρησιάζεσθαι καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐπιπλήττοντας τοῖς γιγνομένοις, οἳ ἂν τυγχάνωσιν ἀνδρικότατοι ὄντες;

Εἰκός γε.

Ὑπεξαιρεῖν δὴ τούτους πάντας δεῖ τὸν τύραννον, εἰ μέλλει ἄρξιν, ἕως ἂν μήτε φίλων μήτ' ἐχθρῶν λίπη μηδένα ὅτου τι ὄφελος.

Δῆλον.

Ὅξέως ἄρα δεῖ ὄραν αὐτὸν τίς ἀνδρεῖος, τίς μεγαλόφρων, *[c]* τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος· καὶ οὕτως εὐδαίμων ἐστίν, ὥστε τούτοις ἅπασιν ἀνάγκη αὐτῷ, εἴτε βούλεται εἴτε μή, πολεμίῳ εἶναι καὶ ἐπιβουλεύειν, ἕως ἂν καθήρη τὴν πόλιν.

Καλόν γε, ἔφη, καθαρόν.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, τὸν ἐναντίον ἢ οἱ ἰατροὶ τὰ σώματα· οἱ μὲν γὰρ τὸ χεῖριστον ἀφαιροῦντες λείπουσι τὸ βέλτιστον, ὁ δὲ τοῦναντίον.

Ὡς ἔοικε γάρ, αὐτῷ, ἔφη, ἀνάγκη, εἴπερ ἄρξει.

[d] Ἐν μακαρίᾳ ἄρα, εἶπον ἐγώ, ἀνάγκη δέδεται, ἢ προστάττει αὐτῷ ἢ μετὰ φαύλων τῶν πολλῶν οἰκεῖν, καὶ ὑπὸ τούτων μισούμενον, ἢ μὴ ζῆν.

Ἐν τοιαύτῃ, ἦ δ' ὅς.

Ἄρ' οὖν οὐχὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τοῖς πολίταις ἀπεχθάνηται ταῦτα δρῶν, τοσοῦτῳ πλειόνων καὶ πιστοτέρων δορυφόρων δεήσεται;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τίνες οὖν οἱ πιστοί; καὶ πόθεν αὐτοὺς μεταπέμψεται;

Αὐτόματοι, ἔφη, πολλοὶ ἤξουσι πετόμενοι, ἐὰν τὸν μισθὸν διδῷ.

Κηφῆνας, ἦν δ' ἐγώ, νῆ τὸν κύνα, δοκεῖς αὐτῷ τινὰς μοι *[e]* λέγειν ξενικούς τε καὶ παντοδαπούς.

Ἀληθῆ γάρ, ἔφη, δοκῶ σοι.

Τίς δὲ αὐτόθεν; ἄρ' οὐκ ἂν ἐθελήσειεν –

Πῶς;

Τοὺς δούλους ἀφελόμενος τοὺς πολίτας, ἐλευθερώσας, τῶν περὶ ἑαυτὸν δορυφόρων ποιήσασθαι.

Σφόδρα γ', ἔφη· ἐπεὶ τοι καὶ πιστότατοι αὐτῷ οὗτοί εἰσιν.

Ἡ μακάριον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις τυράννου χρῆμα, εἰ τοιούτοις *[568.a]* φίλοις τε καὶ πιστοῖς ἀνδράσι χρῆται, τοὺς προτέρους ἐκείνους ἀπολέσας.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, τοιούτοις γε χρῆται.

Καὶ θαυμάζουσι δὴ, εἶπον, οὗτοι οἱ ἑταῖροι αὐτὸν καὶ σύνεισιν οἱ νέοι πολῖται, οἱ δ' ἐπεικειῖς μισοῦσί τε καὶ φεύγουσι;

Τί δ' οὐ μέλλουσιν;

Οὐκ ἐτός, ἦν δ' ἐγώ, ἢ τε τραγωδία ὅλως σοφὸν δοκεῖ εἶναι καὶ ὁ Εὐριπίδης διαφέρων ἐν αὐτῇ.

Τί δὴ;

Ὅτι καὶ τοῦτο πυκνῆς διανοίας ἐχόμενον ἐφθέγγετο, ὡς [b] ἄρα «σοφοὶ τύραννοί» εἰσι «τῶν σοφῶν συνουσία.» καὶ ἔλεγε δῆλον ὅτι τούτους εἶναι τοὺς σοφοὺς οἷς σύνεστιν.

Καὶ ὡς ἰσόθεόν γ', ἔφη, τὴν τυραννίδα ἐγκωμιάζει, καὶ ἕτερα πολλά, καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί.

Τοιγάρτοι, ἔφη, ἅτε σοφοὶ ὄντες οἱ τῆς τραγωδίας ποιηταὶ συγγιγνώσκουσιν ἡμῖν τε καὶ ἐκείνοις ὅσοι ἡμῶν ἐγγὺς πολιτεύονται, ὅτι αὐτοὺς εἰς τὴν πολιτείαν οὐ παραδεξόμεθα ἅτε τυραννίδος ὑμνητάς.

Οἶμαι ἐγώ γ', ἔφη, συγγιγνώσκουσιν ὅσοιπέρ γε αὐτῶν [c] κομποί.

Εἰς δέ γε οἶμαι τὰς ἄλλας περιμόντες πόλεις, συλλέγοντες τοὺς ὄχλους, καλὰς φωνὰς καὶ μεγάλας καὶ πιθανὰς μισθωσάμενοι, εἰς τυραννίδας τε καὶ δημοκρατίας ἔλκουσι τὰς πολιτείας.

Μάλα γε.

Οὐκοῦν καὶ προσέτι τούτων μισθοὺς λαμβάνουσι καὶ τιμῶνται, μάλιστα μὲν, ὥσπερ τὸ εἰκόσ, ὑπὸ τυράννων, δεύτερον δὲ ὑπὸ δημοκρατίας· ὅσφ δ' ἂν ἀνωτέρω ἴωσιν πρὸς [d] τὸ ἀναντες τῶν πολιτειῶν, μᾶλλον ἀπαγορεύει αὐτῶν ἢ τιμή, ὥσπερ ὑπὸ ἄσθματος ἀδυνατοῦσα πορεύεσθαι.

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἀλλὰ δὴ, εἶπον, ἐνταῦθα μὲν ἐξέβημεν· λέγωμεν δὲ πάλιν ἐκεῖνο τὸ τοῦ τυράννου στρατόπεδον, τὸ καλόν τε καὶ πολὺ καὶ ποικίλον καὶ οὐδέποτε ταυτόν, πόθεν θρέπεται.

Δῆλον, ἔφη, ὅτι, ἐάν τε ἱερὰ χρήματα ἢ ἐν τῇ πόλει, ταῦτα ἀναλώσει, ὅποι ποτὲ ἂν αἰεὶ ἐξαρκῆ τὰ τῶν ἀποδομένων, ἐλάττους εἰσφορὰς ἀναγκάζων τὸν δῆμον εἰσφέρειν.

[e] Τί δ' ὅταν δὴ ταῦτα ἐπιλίπη;

Δῆλον, ἔφη, ὅτι ἐκ τῶν πατρῶων θρέπεται αὐτός τε καὶ οἱ συμπόται τε καὶ ἑταῖροι καὶ ἑταῖραι.

Μανθάνω, ἦν δ' ἐγώ· ὅτι ὁ δῆμος ὁ γεννήσας τὸν τύραννον θρέψει αὐτόν τε καὶ ἑταίρους.

Πολλὴ αὐτῷ, ἔφη, ἀνάγκη.

Πῶς [δὲ] λέγεις; εἶπον· ἐὰν δὲ ἀγανακτῆ τε καὶ λέγη ὁ δῆμος ὅτι οὔτε δίκαιον τρέφεσθαι ὑπὸ πατρὸς ὑὸν ἠβῶντα, ἀλλὰ τοῦναντίον ὑπὸ ὑέος πατέρα, οὔτε τούτου αὐτὸν ἔνεκα [569.a] ἐγέννησέν τε καὶ κατέστησεν, ἵνα, ἐπειδὴ μέγας γένοιτο, τότε αὐτὸς δουλεύων τοῖς αὐτοῦ δούλοις τρέφοι ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς δούλους μετὰ συγκλύδων ἄλλων, ἀλλ' ἵνα ἀπὸ τῶν πλουσίων τε καὶ καλῶν κἀγαθῶν λεγομένων ἐν τῇ πόλει ἐλευθερωθεῖ ἐκεῖνου προστάντος, καὶ νῦν κελεύει ἀπιέναι ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ τοὺς ἑταίρους, ὥσπερ πατὴρ ὑὸν ἐξ οἰκίας μετὰ ὀχληρῶν συμποτῶν ἐξελαύνων;

Γνώσεταιί γε, νῆ Δία, ἣ δ' ὅς, τότ' ἤδη ὁ δῆμος οἶος οἶον [b]θρέμμα γεννῶν ἠσπάζετό τε καὶ ἠῤῥεν, καὶ ὅτι ἀσθενέστερος ὢν ἰσχυροτέρους ἐξελαύνει.

Πῶς, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις; τολμήσει τὸν πατέρα βιάζεσθαι, κἂν μὴ πείθεται, τύπτειν ὁ τύραννος;

Ναί, ἔφη, ἀφελόμενός γε τὰ ὄπλα.

Πατραλοίαν, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις τύραννον καὶ χαλεπὸν γηροτρόφον, καὶ ὡς ἔοικε τοῦτο δὴ ὁμολογουμένη ἂν ἤδη τυραννὶς εἴη, καί, τὸ λεγόμενον, ὁ δῆμος φεύγων ἂν καπνὸν [c] δουλείας ἐλευθέρων εἰς πῦρ δούλων δεσποτείας ἂν ἐμπεπτωκὼς εἴη, ἀντὶ τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ ἀκαίρου ἐλευθερίας τὴν χαλεπωτάτην τε καὶ πικροτάτην δούλων δουλείαν μεταμπισχόμενος.

Καὶ μάλα, ἔφη, ταῦτα οὕτω γίγνεται.

Τί οὖν; εἶπον· οὐκ ἐμμελῶς ἡμῖν εἰρήσεται, ἐὰν φῶμεν ἰκανῶς διεληλυθέναι ὡς μεταβαίνει τυραννὶς ἐκ δημοκρατίας, γενομένη τε οἷα ἐστίν;

Πάνυ μὲν οὖν ἰκανῶς, ἔφη.

10 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#)

Βιβλίον Θ'

[571.a]

Αὐτὸς δὴ λοιπός, ἦν δ' ἐγώ, ὁ τυραννικὸς ἀνὴρ σκέψασθαι, πῶς τε μεθίσταται ἐκ δημοκρατικοῦ, γενόμενός τε ποῖός τις ἐστὶν καὶ τίνα τρόπον ζῆ, ἄθλιον ἢ μακάριον.

Λοιπὸς γὰρ οὖν ἔτι οὗτος, ἔφη.

Οἶσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὃ ποθῶ ἔτι;

Τὸ ποῖον;

Τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, οἷαί τε καὶ ὅσαι εἰσίν, οὗ μοι δοκοῦμεν ἰκανῶς διηρηθῆσθαι. τούτου δὴ ἐνδεῶς ἔχοντος, ἀσαφεστέρα [b] ἔσται ἢ ζήτησις οὗ ζητούμεν.

Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, ἔτ' ἐν καλῷ;

Πάνυ μὲν οὖν· καὶ σκόπει γε ὃ ἐν αὐταῖς βούλομαι ἰδεῖν. ἔστιν δὲ τόδε. τῶν μὴ ἀναγκαίων ἠδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν δοκοῦσί τινές μοι εἶναι παράνομοι, αἱ κινδυνεύουσι μὲν ἐγγίγνεσθαι παντί, κολαζόμεναι δὲ ὑπὸ τε τῶν νόμων καὶ τῶν βελτιόνων ἐπιθυμιῶν μετὰ λόγου ἐνίων μὲν ἀνθρώπων ἢ παντάπασιν ἀπαλλάττεσθαι ἢ ὀλίγαι λείπεσθαι καὶ ἀσθενεῖς, [c] τῶν δὲ ἰσχυρότεραι καὶ πλείους.

Λέγεις δὲ καὶ τίνας, ἔφη, ταύτας;

Τὰς περὶ τὸν ὕπνον, ἦν δ' ἐγώ, ἐγειρομένας, ὅταν τὸ μὲν ἄλλο τῆς ψυχῆς εὐδὴ, ὅσον λογιστικὸν καὶ ἡμερον καὶ ἄρχον ἐκείνου, τὸ δὲ θηριῶδες τε καὶ ἄγριον, ἢ σίτων ἢ μέθης πλησθέν, σκιρτᾷ τε καὶ ἀπωσάμενον τὸν ὕπνον ζητῆ ἰέναι καὶ ἀποπιμπλάναι τὰ αὐτοῦ ἦθη· οἶσθ' ὅτι πάντα ἐν τῷ τοιοῦτῳ τολμᾷ ποιεῖν, ὡς ἀπὸ πάσης λελυμένον τε καὶ ἀπηλλαγμένον αἰσχύνῃς καὶ φρονήσεως. μητρὶ τε γὰρ ἐπιχειρεῖν [d] μείγνυσθαι, ὡς οἶεται, οὐδὲν ὀκνεῖ,

ἄλλω τε ὄψοῦν ἀνθρώπων καὶ θεῶν καὶ θηρίων, μαιφονεῖν τε ὄτιοῦν, βρώματός τε ἀπέχεσθαι μηδενός· καὶ ἐνὶ λόγῳ οὔτε ἀνοίας οὐδὲν ἐλλείπει οὔτ' ἀναισχυντίας.

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Ὅταν δέ γε οἶμαι ὑγιεινῶς τις ἔχη αὐτὸς αὐτοῦ καὶ σωφρόνως, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἴη τὸ λογιστικὸν μὲν ἐγείρας ἑαυτοῦ καὶ ἐστιάσας λόγων καλῶν καὶ σκέψεων, εἰς σύννοιαν [e] αὐτὸς αὐτῷ ἀφικόμενος, τὸ ἐπιθυμητικὸν δὲ μήτε ἐνδεία δοῦς μήτε πλησμονῆ, ὅπως ἂν κοιμηθῆ καὶ μὴ παρέχη θόρυβον [572.a] τῷ βελτίστῳ χαῖρον ἢ λυπούμενον, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον καθαρὸν σκοπεῖν καὶ ὀρέγεσθαι του αἰσθάνεσθαι ὃ μὴ οἶδεν, ἢ τι τῶν γεγονότων ἢ ὄντων ἢ καὶ μελλόντων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς προάνας καὶ μὴ τισιν εἰς ὀργὰς ἐλθὼν κεκινήμεν τῷ θυμῷ καθεύδη, ἀλλ' ἠσυχάσας μὲν τῷ δύο εἶδη, τὸ τρίτον δὲ κινήσας ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίγνεται, οὕτως ἀναπαύηται, οἷσθ' ὅτι τῆς τ' ἀληθείας ἐν τῷ τοιοῦτῳ μάλιστα ἄπτεται καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις [b] φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων.

Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη, οἶμαι οὕτως.

Ταῦτα μὲν τοίνυν ἐπὶ πλέον ἐξήχημεν εἰπεῖν· ὃ δὲ βουλόμεθα γνῶναι τόδ' ἐστίν, ὡς ἄρα δεινόν τι καὶ ἄγριον καὶ ἄνομον ἐπιθυμιῶν εἶδος ἐκάστω ἔνεστι, καὶ πάνυ δοκοῦσιν ἡμῶν ἐνίοις μετρίοις εἶναι· τοῦτο δὲ ἄρα ἐν τοῖς ὕπνοις γίγνεται ἐνδηλον. εἰ οὖν τι δοκῶ λέγειν καὶ συγχωρεῖς, ἄθρει.

Ἀλλὰ συγχωρῶ.

Τὸν τοίνυν δημοτικὸν ἀναμνήσθητι οἷον ἔφαμεν εἶναι.

[c]ἦν δέ που γεγονὼς ἐκ νέου ὑπὸ φειδωλῷ πατρὶ τεθραμμένος, τὰς χρηματιστικὰς ἐπιθυμίας τιμῶντι μόνας, τὰς δὲ μὴ ἀναγκαίους ἀλλὰ παιδιᾶς τε καὶ καλλωπισμοῦ ἕνεκα γιγνομένας ἀτιμάζοντι. ἢ γάρ;

Ναί.

Συγγενόμενος δὲ κομποτέροις ἀνδράσι καὶ μεστοῖς ὧν ἄρτι διήλθομεν ἐπιθυμιῶν, ὀρμήσας εἰς ὕβριν τε πᾶσαν καὶ τὸ ἐκείνων εἶδος μίσει τῆς τοῦ πατρὸς φειδωλίας, φύσιν δὲ τῶν διαφθειρόντων βελτίῳ ἔχων, ἀγόμενος ἀμφοτέρωσιν [d] κατέστη εἰς μέσον ἀμφοῖν τοῖν τρόποιν, καὶ μετρίως δὴ, ὡς ᾤετο, ἐκάστων ἀπολαύων οὔτε ἀνελεύθερον οὔτε παράνομον βίον ζῆ, δημοτικὸς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ γεγονώς.

Ἦν γάρ, ἔφη, καὶ ἔστιν αὕτη ἡ δόξα περὶ τὸν τοιοῦτον.

Θὲς τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν τοῦ τοιοῦτου ἤδη πρεσβυτέρου γεγονότος νέον ὕδεν ἐν τοῖς τούτου αὐτῷ ἠθεσιν τεθραμμένον.

Τίθημι.

Τίθει τοίνυν καὶ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν γινόμενα ἅπερ καὶ περὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀγόμενόν τε εἰς πᾶσαν [e] παρανομίαν, ὀνομαζομένην δ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων ἐλευθερίαν ἄπασαν, βοηθοῦντά τε ταῖς ἐν μέσῳ ταύταις ἐπιθυμίαις πατέρα τε καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, τοὺς δ' αὖ παραβοηθοῦντας· ὅταν δ' ἐλπίσωσιν οἱ δεινοὶ μάγοι τε καὶ τυραννοποιοὶ οὔτοι μὴ ἄλλως τὸν νέον καθέξειν, ἔρωτά τινα αὐτῷ μηχανωμένους ἐμποιῆσαι προστάτην τῶν ἀργῶν καὶ τὰ [573.a] ἔτοίμα διανεμομένων ἐπιθυμιῶν, ὑπόπτειρον καὶ μέγαν κηφῆνά τινα – ἢ τί ἄλλο οἶει εἶναι τὸν τῶν τοιοῦτων ἔρωτα; –

Οὐδὲν ἔγωγε, ἦ δ' ὅς, ἀλλ' ἢ τοῦτο.

Οὐκοῦν ὅταν δὴ περὶ αὐτὸν βομβοῦσαι αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι, θυμιαμάτων τε γέμουσαι καὶ μύρων καὶ στεφάνων καὶ οἴνων καὶ τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις συνουσίαις ἡδονῶν ἀνεμμένων, ἐπὶ τὸ ἔσχατον αὐξουσαί τε καὶ τρέφουσαι πόθου κέντρον ἐμποιήσωσι τῷ κηφῆνι, τότε δὴ δορυφορεῖται τε ὑπὸ μανίας καὶ [b]οίστρα ὅς τοι οὗτος ὁ προστάτης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐάν τινες ἐν αὐτῷ δόξας ἢ ἐπιθυμίας λάβῃ ποιουμένας χρηστὰς καὶ ἔτι ἐπαισχυνομένας, ἀποκτείνει τε καὶ ἔξω ὠθεῖ παρ' αὐτοῦ, ἕως ἂν καθήρη σωφροσύνης, μανίας δὲ πληρώσῃ ἐπακτοῦ.

Παντελῶς, ἔφη, τυραννικοῦ ἀνδρὸς λέγεις γένεσιν.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ πάλαι διὰ τὸ τοιοῦτον τύραννος ὁ Ἔρως λέγεται;

Κινδυνεύει, ἔφη.

Οὐκοῦν, ὦ φίλε, εἶπον, καὶ μεθυσθεὶς ἀνὴρ τυραννικόν τι [c]φρόνημα ἴσχει;

Ἴσχει γάρ.

Καὶ μὴν ὅ γε μαινόμενος καὶ ὑποκεκνηκῶς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θεῶν ἐπιχειρεῖ τε καὶ ἐλπίζει δυνατὸς εἶναι ἄρχειν.

Καὶ μάλ', ἔφη.

Τυραννικὸς δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ δαιμόνιε, ἀνὴρ ἀκριβῶς γίγνεται, ὅταν ἢ φύσει ἢ ἐπιτηδεύμασιν ἢ ἀμφοτέροις μεθυστικός τε καὶ ἐρωτικός καὶ μελαγχολικός γένηται.

Παντελῶς μὲν οὖν.

Γίγνεται μὲν, ὡς ἔοικεν, οὕτω καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ· ζῆ δὲ δὴ πῶς;

[d]Τὸ τῶν παιζόντων, ἔφη, τοῦτο σὺ καὶ ἐμοὶ ἐρεῖς.

Λέγω δὴ, ἔφην. οἴμαι γὰρ τὸ μετὰ τοῦτο ἐορταὶ γίνονται παρ' αὐτοῖς καὶ κῶμοι καὶ θάλειαι καὶ ἐταῖραι καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὧν ἂν Ἔρως τύραννος ἔνδον οἰκῶν διακυβερονᾷ τὰ τῆς ψυχῆς ἅπαντα.

Ἀνάγκη, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐ πολλὰ καὶ δεινὰ παραβλασάνουσιν ἐπιθυμίαι ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐκάστης, πολλῶν δεόμεναι;

Πολλὰ μέντοι.

Ταχὺ ἄρα ἀναλίσκονται ἐάν τινες ὧσι πρόσοδοι.

Πῶς δ' οὐ;

[e]Καὶ μετὰ τοῦτο δὴ δανεισμοὶ καὶ τῆς οὐσίας παραιρέσεις.

Τί μήν;

Ὅταν δὲ δὴ πάντ' ἐπιλείπῃ, ἄρα οὐκ ἀνάγκη μὲν τὰς ἐπιθυμίας βοᾶν πυκνάς τε καὶ σφοδράς ἐννενοοτευμένας, τοὺς δ' ὥσπερ ὑπὸ κέντρων ἐλαυνομένους τῶν τε ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ διαφερόντως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος, πάσαις ταῖς ἄλλαις ὥσπερ δορυφόροις ἡγουμένου, οἰστρεῖν καὶ σκοπεῖν τίς τι ἔχει, ὃν δυνατὸν ἀφελῆσθαι ἀπατήσαντα ἢ [574.a]βιασάμενον;

Σφόδρα γ', ἔφη.

Ἀναγκαῖον δὴ πανταχόθεν φέρειν, ἢ μεγάλαις ὠδίσι τε καὶ ὀδύναις συνέχεσθαι.

Ἀναγκαῖον.

Ἄρ' οὖν, ὥσπερ αἱ ἐν αὐτῷ ἡδοναὶ ἐπιγιγνόμεναι τῶν ἀρχαίων πλέον εἶχον καὶ τὰ ἐκείνων ἀφηροῦντο, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀξιώσει νεώτερος ὢν πατρός τε καὶ μητρὸς πλέον ἔχειν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι, ἐὰν τὸ αὐτοῦ μέρος ἀναλώσῃ, ἀπονευμάμενος τῶν πατρῶων;

Ἀλλὰ τί μὴν; ἔφη.

[b] Ἄν δὲ δὴ αὐτῷ μὴ ἐπιτρέπωσιν, ἄρ' οὐ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχειροῖ ἂν κλέπτειν καὶ ἀπατᾶν τοὺς γονέας;

Πάντως.

Ὅποτε δὲ μὴ δύναίτο, ἀρπάξοι ἂν καὶ βιάζοιτο μετὰ τοῦτο;

Οἶμαι, ἔφη.

Ἀντεχομένων δὴ καὶ μαχομένων, ὃ θαυμάσιε, γέροντός

τε καὶ γραός, ἄρ' εὐλαβηθεῖν ἂν καὶ φείσαιτο μὴ τι δοῦσαι τῶν τυραννικῶν;

Οὐ πάνυ, ἢ δ' ὅς, ἔγωγε θαρῶν περὶ τῶν γονέων τοῦ τοιοῦτου.

Ἄλλ', ὃ Ἀδεΐμαντε, πρὸς Διός, ἔνεκα νεωστὶ φίλης καὶ οὐκ ἀναγκαίας ἐταίρας γεγонуίας τὴν πάλαι φίλην καὶ ἀναγκαίαν [c]μητέρα, ἢ ἔνεκα ὠραίου νεωστὶ φίλου γεγονότος οὐκ ἀναγκαίου τὸν ἄωρόν τε καὶ ἀναγκαῖον πρεσβύτην πατέρα καὶ τῶν φίλων ἀρχαιότατον δοκεῖ ἂν σοι ὁ τοιοῦτος πληγαῖς τε δοῦναι καὶ καταδουλώσασθαι ἂν αὐτοὺς ὑπ' ἐκείνοις, εἰ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ἀγάγοιτο;

Ναὶ μὰ Δία, ἢ δ' ὅς.

Σφόδρα γε μακάριον, ἦν δ' ἐγώ, ἔοικεν εἶναι τὸ τυραννικὸν ὑὸν τεκεῖν.

Πάνυ γ', ἔφη.

[d] Τί δ', ὅταν δὴ τὰ πατρὸς καὶ μητρὸς ἐπιλείπη τὸν τοιοῦτον, πολὺ δὲ ἤδη συνειλεγμένον ἐν αὐτῷ ἢ τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος, οὐ πρῶτον μὲν οἰκίας τινὸς ἐφάψεται τοίχου ἢ τινος ὀψὲ νύκτωρ ἰόντος τοῦ ἱματίου, μετὰ δὲ ταῦτα ἱερὸν τι νεωκορήσει; καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν, ἃς πάλαι εἶχεν δόξας ἐκ παιδὸς περὶ καλῶν τε καὶ αἰσχροῶν, τὰς δικαίας ποιουμένας, αἱ νεωστὶ ἐκ δουλείας λελυμένα, δορυφοροῦσαι τὸν Ἴερωτα, κρατήσουσι μετ' ἐκείνου, αἱ πρότερον μὲν ὄναρ [e] ἐλύοντο ἐν ὑπνῷ, ὅτε ἦν αὐτὸς ἔτι ὑπὸ νόμοις τε καὶ πατρὶ δημοκρατούμενος ἐν ἑαυτῷ τυραννευθεὶς δὲ ὑπὸ Ἴερωτος, οἷος ὀλιγάκις ἐγίγνετο ὄναρ, ὕπαρ τοιοῦτος ἀεὶ γενόμενος, οὔτε τινὸς φόνου δεινοῦ ἀφέξεται οὔτε βρώματος οὔτ' ἔργου, [575.a] ἀλλὰ τυραννικῶς ἐν αὐτῷ ὁ Ἴερως ἐν πάσῃ ἀναρχία καὶ ἀνομία ζῶν, ἅτε αὐτὸς ὢν μόναρχος, τὸν ἔχοντά τε αὐτὸν ὥσπερ πόλιν ἄξει ἐπὶ πᾶσαν τόλμαν, ὅθεν αὐτόν τε καὶ τὸν περὶ αὐτὸν θόρυβον θρέψει, τὸν μὲν ἔξωθεν εἰσεληλυθότα ἀπὸ κακῆς ὁμιλίας, τὸν δ' ἔνδοθεν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τρόπων καὶ ἑαυτοῦ ἀνεθέντα καὶ ἐλευθερωθέντα· ἢ οὐχ οὕτως ὁ βίος τοῦ τοιοῦτου;

Οὕτως μὲν οὖν, ἔφη.

Καὶ ἂν μὲν γε, ἦν δ' ἐγώ, ὀλίγοι οἱ τοιοῦτοι ἐν πόλει [b] ὥσι καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος σωφρονῆ, ἐξεληθόντες ἄλλον τινὰ δορυφοροῦσι τύραννον ἢ μισθοῦ ἐπικουροῦσιν, ἐὰν που πόλεμος ἦ· ἐὰν δ' ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ἡσυχία γένωνται, αὐτοῦ δὴ ἐν τῇ πόλει κακὰ δρῶσι σμικρὰ πολλά.

Τὰ ποῖα δὴ λέγεις;

Οἷα κλέπτουσι, τοιχωρουχοῦσι, βαλλαντιοτομοῦσι, λωποδυτοῦσιν, ἱεροσυλοῦσιν, ἀνδραποδίζονται· ἔστι δ' ὅτε συκοφαντοῦσιν, ἐὰν δυνατοὶ ᾧσι λέγειν, καὶ ψευδομαρτυροῦσι καὶ δωροδοκοῦσιν.

[c] Σμικρά γ', ἔφη, κακὰ λέγεις, ἐὰν ὀλίγοι ᾧσιν οἱ τοιοῦτοι.

Τὰ γὰρ σμικρά, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τὰ μεγάλα σμικρά ἐστίν, καὶ ταῦτα δὴ πάντα πρὸς τύραννον πονηρία τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως, τὸ λεγόμενον, οὐδ' ἴκταρ βάλλει. ὅταν γὰρ δὴ πολλοὶ ἐν πόλει γένωνται οἱ τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι οἱ συνεπόμενοι αὐτοῖς, καὶ αἰσθωνται ἑαυτῶν τὸ πλῆθος, τότε οὔτοί εἰσιν οἱ τὸν τύραννον γεννῶντες μετὰ δήμου ἀνοίας ἐκείνων, ὃς ἂν αὐτῶν μάλιστα αὐτὸς ἐν αὐτῷ μέγιστον καὶ πλεῖστον [d] ἐν τῇ ψυχῇ τύραννον ἔχη.

Εἰκότως γ', ἔφη, τυραννικώτατος γὰρ ἂν εἴη.

Οὐκοῦν ἐὰν μὲν ἐκόντες ὑπείκωσιν· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπη ἡ πόλις, ὥσπερ τότε μητέρα καὶ πατέρα ἐκόλαξεν, οὕτω πάλιν τὴν πατρίδα, ἐὰν οἷός τ' ἦ, κολάσεται ἐπεισαγόμενος νέους ἐταίρους, καὶ ὑπὸ τούτοις δὴ δουλεύουσιν τὴν πάλαι φίλην μητρίδα τε, Κρητὲς φασί, καὶ πατρίδα ἔξει τε καὶ θρέψει. καὶ τοῦτο δὴ τὸ τέλος ἂν εἴη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ τοιούτου ἀνδρός.

[e] Τοῦτο, ἦ δ' ὅς, παντάπασί γε.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οὔτοί γε τοιοῦδε γίνονται ἰδίᾳ καὶ πρὶν ἄρχειν· πρῶτον μὲν οἷς ἂν συνῶσιν, ἢ κόλαξιν ἑαυτῶν συνόντες καὶ πᾶν ἐτοίμοις ὑπηρετεῖν, ἢ ἐὰν τοῦ τι δέωνται, [576.a] αὐτοὶ ὑποπεσόντες, πάντα σχήματα τολμῶντες ποιεῖν ὡς οἰκεῖοι, διαπραξάμενοι δὲ ἀλλότριοι;

Καὶ σφόδρα γε.

Ἐν παντὶ ἄρα τῷ βίῳ ζῶσι φίλοι μὲν οὐδέποτε οὐδενί, ἀεὶ δέ του δεσπόζοντες ἢ δουλεύοντες ἄλλω, ἐλευθερίας δὲ καὶ φιλίας ἀληθοῦς τυραννικὴ φύσις ἀεὶ ἄγευστος.

Πάνυ μὲν οὖν.

Ἄρ' οὖν οὐκ ὀρθῶς ἂν τοὺς τοιούτους ἀπίστους καλοῖμεν;

Πῶς δ' οὔ;

Καὶ μὴν ἀδίκους γε ὡς οἷόν τε μάλιστα, εἶπερ ὀρθῶς [b] ἐν τοῖς πρόσθεν ὡμολογήσαμεν περὶ δικαιοσύνης οἷόν ἐστιν.

Ἀλλὰ μὴν, ἦ δ' ὅς, ὀρθῶς γε.

Κεφαλαιωσώμεθα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τὸν κάκιστον. ἔστιν δέ που, οἷον ὄναρ διήλθομεν, ὃς ἂν ὑπαρ τοιοῦτος ἦ.

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐκοῦν οὗτος γίγνεται ὃς ἂν τυραννικώτατος φύσει ὦν μοναρχήσῃ, καὶ ὅσῳ ἂν πλείω χρόνον ἐν τυραννίδι βιῶ, τοσοῦτῳ μᾶλλον τοιοῦτος.

Ἀνάγκη, ἔφη διαδεξάμενος τὸν λόγον ὁ Γλαύκων.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὃς ἂν φαίνεται πονηρότατος, καὶ [c] ἀθλιώτατος φανήσεται; καὶ ὃς ἂν πλεῖστον χρόνον καὶ μάλιστα τυραννεύσῃ, μάλιστα τε καὶ πλεῖστον χρόνον τοιοῦτος γεγωνῶς τῇ ἀληθείᾳ; τοῖς δὲ πολλοῖς πολλὰ καὶ δοκεῖ.

Ἀνάγκη, ἔφη, ταῦτα γοῦν οὕτως ἔχειν.

Ἄλλο τι οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅ γε τυραννικὸς κατὰ τὴν
 τυραννουμένην πόλιν ἂν εἴη ὁμοιότητι, δημοτικὸς δὲ κατὰ δημοκρατουμένην, καὶ οἱ ἄλλοι
 οὕτω;

Τί μῆν;

Οὐκοῦν, ὅτι πόλις πρὸς πόλιν ἀρετῆ καὶ εὐδαιμονία, τοῦτο καὶ ἀνὴρ πρὸς ἀνδρα;

[d] Πῶς γὰρ οὕ;

Τί οὖν ἀρετῆ τυραννουμένη πόλις πρὸς βασιλευομένην οἴαν τὸ πρῶτον διήλθομεν;

Πᾶν τούναντίον, ἔφη· ἡ μὲν γὰρ ἀρίστη, ἡ δὲ κακίστη.

Οὐκ ἐρήσομαι, εἶπον, ὁποτέραν λέγεις· δηλὸν γάρ. ἀλλ' εὐδαιμονίας τε αὖ καὶ ἀθλιότητος
 ὡσαύτως ἢ ἄλλως κρίνει; καὶ μὴ ἐκπληττώμεθα πρὸς τὸν τύραννον ἕνα ὄντα βλέποντες, μηδ'
 εἴ τινες ὀλίγοι περὶ ἐκείνον, ἀλλ' ὡς χρὴ ὅλην [e] τὴν πόλιν εἰσελθόντας θεάσασθαι,
 καταδύντες εἰς ἅπασαν καὶ ἰδόντες, οὕτω δόξαν ἀποφαινόμεθα.

Ἄλλ' ὀρθῶς, ἔφη, προκαλῆ· καὶ δηλὸν παντὶ ὅτι τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα,
 βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν τὰ αὐτὰ ταῦτα [577.a] προκαλούμενος ὀρθῶς ἂν
 προκαλοίμην, ἀξιῶν κρίνειν περὶ αὐτῶν ἐκείνον, ὃς δύναται τῇ διανοίᾳ εἰς ἀνδρὸς ἦθος
 ἐνδύς διιδεῖν καὶ μὴ καθάπερ παῖς ἔξωθεν ὀρῶν ἐκπλήττεται ὑπὸ τῆς τῶν τυραννικῶν
 προστάσεως ἢν πρὸς τοὺς ἔξω σχηματίζονται, ἀλλ' ἱκανῶς διορᾷ; εἰ οὖν οἰοίμην δεῖν ἐκείνου
 πάντας ἡμᾶς ἀκούειν, τοῦ δυνατοῦ μὲν κρῖναι, συνωκηκός δὲ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ
 παραγεγονότος ἐν τε ταῖς κατ' οἰκίαν πράξεσιν, ὡς πρὸς ἐκάστους τοὺς οἰκείους ἔχει, ἐν οἷς
 [b] μάλιστα γυμνὸς ἂν ὀφθεῖη τῆς τραγικῆς σκευῆς, καὶ ἐν αὖ τοῖς δημοσίοις κινδύνοις, καὶ
 ταῦτα πάντα ἰδόντα κελεύοιμεν ἐξαγγέλλειν πῶς ἔχει εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ὁ
 τύραννος πρὸς τοὺς ἄλλους;

Ὅρθότατ' ἂν, ἔφη, καὶ ταῦτα προκαλοῖο.

Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, προσποιησώμεθα ἡμεῖς εἶναι τῶν δυνατῶν ἂν κρῖναι καὶ ἤδη
 ἐντυχόντων τοιούτοις, ἵνα ἔχωμεν ὅστις ἀποκρινεῖται ἃ ἐρωτῶμεν;

Πάνυ γε.

[c] Ἴθι δὴ μοι, ἔφη, ὧδε σκόπει. τὴν ὁμοιότητα ἀναμιμνησκόμενος τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ
 ἀνδρός, οὕτω καθ' ἕκαστον ἐν μέρει ἀθρῶν, τὰ παθήματα ἐκατέρου λέγε.

Τὰ ποῖα; ἔφη.

Πρῶτον μὲν, ἦν δ' ἐγώ, ὡς πόλιν εἰπεῖν, ἐλευθέραν ἢ δούλην τὴν τυραννουμένην ἐρεῖς;

Ὡς οἶόν τ', ἔφη, μάλιστα δούλην.

Καὶ μὴν ὀρθῶς γε ἐν αὐτῇ δεσπότας καὶ ἐλευθέρους.

Ὅρθῶ, ἔφη, σμικρόν γέ τι τοῦτο· τὸ δὲ ὅλον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν αὐτῇ καὶ τὸ ἐπεικέστατον
 ἀτίμως τε καὶ ἀθλίως δοῦλον.

[d] Εἰ οὖν, εἶπον, ὁμοῖος ἀνὴρ τῇ πόλει, οὐ καὶ ἐν ἐκείνῳ ἀνάγκη τὴν αὐτὴν τάξιν ἐνεῖναι,
 καὶ πολλῆς μὲν δουλείας τε καὶ ἀνελευθερίας γέμειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ

μέρη δουλεύειν, ἅπερ ἦν ἐπιεικέστατα, μικρὸν δὲ καὶ τὸ μοχθηρότατον καὶ μανικώτατον δεσπόζειν;

Ἀνάγκη, ἔφη.

Τί οὖν; δούλην ἢ ἐλευθέραν τὴν τοιαύτην φήσεις εἶναι ψυχὴν;

Δούλην δήπου ἔγωγε.

Οὐκοῦν ἢ γε αὖ δούλη καὶ τυραννουμένη πόλις ἤμιστα ποιεῖ ἢ βούλεται;

Πολύ γε.

[e] Καὶ ἡ τυραννουμένη ἄρα ψυχὴ ἤμιστα ποιήσει ἢ ἂν βουλευθῆ, ὡς περὶ ὅλης εἰπεῖν ψυχῆς ὑπὸ δὲ οἴστρου ἀεὶ ἐλκομένη βία ταραχῆς καὶ μεταμελείας μεστὴ ἔσται.

Πῶς γὰρ οὖ;

Πλουσίαν δὲ ἢ πενομένην ἀνάγκη τὴν τυραννουμένην πόλιν εἶναι;

Πενομένην.

[578.a]

Καὶ ψυχὴν ἄρα τυραννικὴν πενιχρὰν καὶ ἄπληστον ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι.

Οὕτως, ἢ δ' ὅς.

Τί δέ; φόβου γέμειν ἄρ' οὐκ ἀνάγκη τὴν τε τοιαύτην πόλιν τόν τε τοιοῦτον ἄνδρα;

Πολλή γε.

Ὅδυρμούς τε καὶ στεναγμούς καὶ θρήνους καὶ ἀλγηδόνας οἶει ἔν τινι ἄλλῃ πλείους εὐρήσειν;

Οὐδαμῶς.

Ἐν ἀνδρὶ δὲ ἡγῆ τὰ τοιαῦτα ἐν ἄλλῳ τινὶ πλείω εἶναι ἢ ἐν τῷ μαινομένῳ ὑπὸ ἐπιθυμιῶν τε καὶ ἐρώτων τούτῳ τῷ τυραννικῷ;

Πῶς γὰρ ἄν; ἔφη.

[b] Εἰς πάντα δὴ οἶμαι ταῦτά τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέψας τὴν τε πόλιν τῶν πόλεων ἀθλιωτάτην ἔκρινας –

Οὐκοῦν ὀρθῶς; ἔφη.

Καὶ μάλα, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὖ τοῦ τυραννικοῦ τί λέγεις εἰς ταῦτά ταῦτα ἀποβλέπων;

Μακρῶ, ἔφη, ἀθλιώτατον εἶναι τῶν ἄλλων ἀπάντων.

Τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, οὐκέτ' ὀρθῶς λέγεις.

Πῶς; ἢ δ' ὅς.

Οὕπω, ἔφην, οἶμαι, οὗτός ἐστιν ὁ τοιοῦτος μάλιστα.

Ἀλλὰ τίς μήν;

Ὅδε ἴσως σοι ἔτι δόξει εἶναι τούτου ἀθλιώτερος.

Ποῖος;

[c] Ὅς ἂν, ἦν δ' ἐγώ, τυραννικὸς ὦν μὴ ἰδιώτην βίον καταβιῶ, ἀλλὰ δυστυχής ἦ καὶ αὐτῷ ὑπὸ τινος συμφορᾶς ἐκπορισθῆ ὥστε τυράννῳ γενέσθαι.

Τεκμαίρομαι σε, ἔφη, ἐκ τῶν προειρημένων ἀληθῆ λέγειν.

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλ' οὐκ οἴεσθαι χρὴ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' εὖ μάλα τῷ τοιούτῳ λόγῳ σκοπεῖν· περὶ γὰρ τοι τοῦ μεγίστου ἢ σκέψις, ἀγαθοῦ τε βίου καὶ κακοῦ.

Ὅρθότατα, ἦ δ' ὅς.

Σκόπει δὴ εἰ ἄρα τι λέγω. δοκεῖ γάρ μοι δεῖν ἐννοῆσαι [d] ἐκ τῶνδε περὶ αὐτοῦ σκοποῦντας.

Ἐκ τίνων;

Ἐξ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἰδιωτῶν, ὅσοι πλούσιοι ἐν πόλεσιν ἀνδράποδα πολλὰ κέκτηνται. οὗτοι γὰρ τοῦτο γε προσόμοιον ἔχουσιν τοῖς τυράννοις, τὸ πολλῶν ἄρχειν· διαφέρει δὲ τὸ ἐκείνου πλῆθος.

Διαφέρει γάρ.

Οἴσθ' οὖν ὅτι οὗτοι ἀδεῶς ἔχουσιν καὶ οὐ φοβοῦνται τοὺς οἰκέτας;

Τί γὰρ ἂν φοβοῖντο;

Οὐδέν, εἶπον· ἀλλὰ τὸ αἴτιον ἐννοεῖς;

Ναί, ὅτι γε πᾶσα ἡ πόλις ἐνὶ ἐκάστῳ βοηθεῖ τῶν ἰδιωτῶν.

[e] Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. τί δέ; εἴ τις θεῶν ἄνδρα ἓνα, ὅτῳ ἔστιν ἀνδράποδα πεντήκοντα ἢ καὶ πλείω, ἄρας ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας θεῖη εἰς ἐρημίαν μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας τε καὶ τῶν οἰκετῶν, ὅπου αὐτῷ μηδεὶς τῶν ἐλευθέρων μέλλοι βοηθήσειν, ἐν ποίῳ ἂν τινι καὶ ὀπόσω φόβῳ οἴει γενέσθαι αὐτὸν περὶ τε αὐτοῦ καὶ παιδῶν καὶ γυναικός, μὴ ἀπόλοιτο ὑπὸ τῶν οἰκετῶν;

Ἐν παντί, ἦ δ' ὅς, ἔγωγε.

[579.a]

Οὐκοῦν ἀναγκάζοιτο ἂν τινας ἤδη θωπεύειν αὐτῶν τῶν δούλων καὶ ὑπισχνεῖσθαι πολλὰ καὶ ἐλευθεροῦν οὐδὲν δεόμενος, καὶ κόλαξ αὐτὸς ἂν θεραπόντων ἀναφανείη;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, αὐτῷ, ἢ ἀπολωλέναι.

Τί δ', εἰ καὶ ἄλλους, ἦν δ' ἐγώ, ὁ θεὸς κύκλῳ κατοικίσειεν γείτονας πολλοὺς αὐτῷ, οἳ μὴ ἀνέχοντο εἴ τις ἄλλος ἄλλου δεσπόζειν ἀξιοῖ, ἀλλ' εἴ πού τινα τοιοῦτον λαμβάνοιεν, ταῖς ἐσχάταις τιμωροῖντο τιμωρίαις;

[b] Ἐτι ἂν, ἔφη, οἶμαι, μᾶλλον ἐν παντὶ κακοῦ εἶη, κύκλῳ φρουρούμενος ὑπὸ πάντων πολεμίων.

Ἄρ' οὖν οὐκ ἐν τοιούτῳ μὲν δεσποτηρίῳ δέδεται ὁ τύραννος, φύσει ὦν οἷον διεληλύθαμεν, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν φόβων καὶ ἐρώτων μεστός· λίχνῳ δὲ ὄντι αὐτῷ τὴν ψυχὴν μόνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει οὔτε ἀποδημῆσαι ἔξεστιν οὐδαμῶσε, οὔτε θεωρῆσαι ὅσων δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι ἐπιθυμηταὶ εἰσιν, καταδεδυκῶς δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰ πολλὰ ὡς γυνὴ ζῆ, [c] φθονῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ἐὰν τις ἔξω ἀποδημῆ καὶ τι ἀγαθὸν ὄρᾳ;

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν τοῖς τοιούτοις κακοῖς πλείω καρποῦται ἀνὴρ ὃς ἂν κακῶς ἐν ἑαυτῷ πολιτευόμενος, ὄν νυνδὴ σὺ ἀθλιώτατον ἔκρινας, τὸν τυραννικόν, ὡς μὴ ιδιώτης καταβιῶ, ἀλλὰ ἀναγκασθῆ ὑπὸ τινος τύχης τυραννεῦσαι καὶ ἑαυτοῦ ὦν ἀκράτωρ ἄλλων ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν, ὥσπερ εἴ τις κάμνοντι σώματι καὶ ἀκράτορι ἑαυτοῦ μὴ ιδιωτεύων ἀλλ' ἀγωνιζόμενος [d] πρὸς ἄλλα σώματα καὶ μαχόμενος ἀναγκάζοιτο διάγειν τὸν βίον.

Παντάπασιν, ἔφη, ὁμοιώτατά τε καὶ ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Γλαῦκων, παντελῶς τὸ πάθος ἄθλιον, καὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κριθέντος χαλεπώτατα ζῆν χαλεπώτερον ἔτι ζῆν ὁ τυραννῶν;

Κομιδῆ γ', ἔφη.

Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ μὴ τῷ δοκεῖ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος τῷ ὄντι δοῦλος τὰς μεγίστας θωπείας καὶ δουλείας [e] καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων, καὶ τὰς ἐπιθυμίας οὐδ' ὀπωστιοῦν ἀποπιμπλάς, ἀλλὰ πλείστων ἐπιδεέστατος καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται, ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίσθηται θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης, εἴπερ τῇ τῆς πόλεως διαθέσει ἥς ἄρχει ἔοικεν. ἔοικεν δέ· ἦ γάρ;

Καὶ μάλα, ἔφη.

[580.a]

Οὐκοῦν καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ἀποδώσομεν τῷ ἀνδρὶ καὶ ἃ τὸ πρότερον εἶπομεν, ὅτι ἀνάγκη καὶ εἶναι καὶ ἔτι μᾶλλον γίγνεσθαι αὐτῷ ἢ πρότερον διὰ τὴν ἀρχὴν φθονεῶν, ἀπίστων, ἀδίκων, ἀφίλων, ἀνοσίων καὶ πάσης κακίας πανδοκεῖ τε καὶ τροφεῖ, καὶ ἐξ ἀπάντων τούτων μάλιστα μὲν αὐτῷ δυστυχεῖ εἶναι, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησίον αὐτῷ τοιούτους ἀπεργάζεσθαι.

Οὐδεὶς σοι, ἔφη, τῶν νοῦν ἔχόντων ἀντερεῖ.

Ἔτι δὴ μοι, ἔφην ἐγώ, νῦν ἤδη ὥσπερ ὁ διὰ πάντων [b] κριτῆς ἀποφαίνεται, καὶ σὺ οὕτω, τίς πρῶτος κατὰ τὴν σὴν δόξαν εὐδαιμονία καὶ τίς δεύτερος, καὶ τοὺς ἄλλους ἐξῆς πέντε ὄντας κρῖνε, βασιλικόν, τιμοκρατικόν, ὀλιγαρχικόν, δημοκρατικόν, τυραννικόν.

Ἀλλὰ ῥαδία, ἔφη, ἡ κρίσις. καθάπερ γὰρ εἰσηλθὼν ἔγωγε ὥσπερ χοροὺς κρῖνω ἀρετῆ καὶ κακία καὶ εὐδαιμονία καὶ τῷ ἐναντίῳ.

Μισθωσώμεθα οὖν κήρυκα, ἦν δ' ἐγώ, ἢ αὐτὸς ἀνείπω ὅτι ὁ Ἄριστωνος υἱὸς τὸν ἄριστόν τε καὶ δικαιοτάτον εὐδαιμονέστατον [c] ἔκρινε, τοῦτον δ' εἶναι τὸν βασιλικώτατον καὶ βασιλεύοντα αὐτοῦ, τὸν δὲ κάκιστόν τε καὶ ἀδικιώτατον ἀθλιώτατον, τοῦτον δὲ αὖ τυγχάνειν ὄντα ὃς ἂν τυραννικώτατος ὦν ἑαυτοῦ τε ὅτι μάλιστα τυραννῆ καὶ τῆς πόλεως;

Ἀνειρήσθω σοι, ἔφη.

Ἦ οὖν προσαναγορεύω, εἶπον, ἐάντε λανθάνωσιν τοιοῦτοι ὄντες ἐάντε μὴ πάντας ἀνθρώπους τε καὶ θεούς;

Προσαναγόρευε, ἔφη.

Εἶεν δὴ, εἶπον· αὕτη μὲν ἡμῖν ἢ ἀπόδειξις μία ἂν εἴη, [d] δευτέραν δὲ ἰδὲ τήνδε, ἐάν τι δόξη εἶναι.

Τίς αὕτη;

Ἐπειδὴ, ὥσπερ πόλις, ἦν δ' ἐγώ, διήρηται κατὰ τρία εἶδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἐνὸς ἐκάστου τριχῆ, [λογιστικὸν] δέξεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐτέραν ἀπόδειξιν.

Τίνα ταύτην;

Τήνδε. τριῶν ὄντων τριττὰ καὶ ἡδοναὶ μοι φαίνονται, ἑνὸς ἐκάστου μία ἰδίᾳ ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί.

Πῶς λέγεις; ἔφη.

Τὸ μὲν, φαμέν, ἦν ᾧ μανθάνει ἄνθρωπος, τὸ δὲ ᾧ θυμοῦται, τὸ δὲ τρίτον διὰ πολυειδίαν ἐνὶ οὐκ ἔσχομεν ὀνόματι προσειπεῖν [e] ἰδίῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὃ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον εἶχεν ἐν αὐτῷ, τούτῳ ἐπωνομάσαμεν ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλήκαμεν διὰ σφοδρότητα τῶν τε περὶ τὴν ἐδωδὴν ἐπιθυμιῶν καὶ πόσιν καὶ ἀφροδίσια καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἀκόλουθα, καὶ φιλοχρήματον δὴ, ὅτι διὰ χρημάτων μάλιστα ἀποτελοῦνται [581.a] αἱ τοιαῦται ἐπιθυμίαι.

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη.

Ἄρ' οὖν καὶ τὴν ἡδονὴν αὐτοῦ καὶ φιλίαν εἰ φαίμεν εἶναι τοῦ κέρδους, μάλιστ' ἂν εἰς ἐν κεφάλαιον ἀπερειδοίμεθα τῷ λόγῳ, ὥστε τι ἡμῖν αὐτοῖς δηλοῦν, ὅποτε τοῦτο τῆς ψυχῆς τὸ μέρος λέγομεν, καὶ καλοῦντες αὐτὸ φιλοχρήματον καὶ φιλοκερδὲς ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν;

Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ἔφη.

Τί δέ; τὸ θυμοειδὲς οὐ πρὸς τὸ κρατεῖν μέντοι φαμέν καὶ νικᾶν καὶ εὐδοκιμεῖν ἀεὶ ὄλον ὠρμῆσθαι;

[b] Καὶ μάλα.

Εἰ οὖν φιλόνικον αὐτὸ καὶ φιλότιμον προσαγορεύομεν, ἢ ἐμμελῶς ἂν ἔχοι;

Ἐμμελέστατα μὲν οὖν.

Ἀλλὰ μὴν ᾧ γε μανθάνομεν, παντὶ δῆλον ὅτι πρὸς τὸ εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν ὅπῃ ἔχει πᾶν ἀεὶ τέταται, καὶ χρημάτων τε καὶ δόξης ἥκιστα τούτων τούτῳ μέλει.

Πολύ γε.

Φιλομαθὲς δὴ καὶ φιλόσοφον καλοῦντες αὐτὸ κατὰ τρόπον ἂν καλοῖμεν;

Πῶς γὰρ οὔ;

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἄρχει ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν μὲν [c] τοῦτο, τῶν δὲ τὸ ἕτερον ἐκείνων, ὁπότερον ἂν τύχη;

Οὕτως, ἔφη.

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀνθρώπων λέγομεν τὰ πρῶτα τριττὰ γένη εἶναι, φιλόσοφον, φιλόνικον, φιλοκερδές;

Κομιδῆ γε.

Καὶ ἡδονῶν δὴ τρία εἶδη, ὑποκείμενον ἐν ἐκάστῳ τούτων;

Πάνυ γε.

Οἶσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι εἰ θέλοις τρεῖς τοιούτους ἀνθρώπους ἐν μέρει ἕκαστον ἀνερωτᾶν τίς τούτων τῶν βίων ἡδιστος, τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος μάλιστα ἐγκωμιάσεται; ὃ τε [d] χρηματιστικὸς πρὸς τὸ κερδαίνειν τὴν τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονὴν ἢ τὴν τοῦ μανθάνειν οὐδενὸς ἀξίαν φήσει εἶναι, εἰ μὴ εἴ τι αὐτῶν ἀργύριον ποιεῖ;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Τί δὲ ὁ φιλότιμος; ἦν δ' ἐγώ· οὐ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρημάτων ἡδονὴν φορτικὴν τινα ἡγεῖται, καὶ αὖ τὴν ἀπὸ τοῦ μανθάνειν, ὅτι μὴ μάθημα τιμὴν φέρει, καπνὸν καὶ φλυαρίαν;

Οὕτως, ἔφη, ἔχει.

Τὸν δὲ φιλόσοφον, ἦν δ' ἐγώ, τί οἰώμεθα τὰς ἄλλας [e] ἡδονὰς νομίζειν πρὸς τὴν τοῦ εἰδέναι τάληθες ὅπῃ ἔχει καὶ ἐν τοιούτῳ τινὶ ἀεὶ εἶναι μανθάνοντα; [τῆς ἡδονῆς] οὐ πάνυ πόρρω; καὶ καλεῖν τῷ ὄντι ἀναγκαίας, ὡς οὐδὲν τῶν ἄλλων δεόμενον, εἰ μὴ ἀνάγκη ἦν;

Εὖ, ἔφη, δεῖ εἰδέναι;

Ὅτε δὴ οὖν, εἶπον, ἀμφισβητοῦνται ἐκάστου τοῦ εἶδους αἱ ἡδοναὶ καὶ αὐτὸς ὁ βίος, μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον ζῆν μηδὲ τὸ χειρὸν καὶ ἄμεινον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ [582.a] ἡδιον καὶ ἀλυπότερον, πῶς ἂν εἰδείμεν τίς αὐτῶν ἀληθέστατα λέγει;

Οὐ πάνυ, ἔφη, ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν.

Ἄλλ' ὥδε σκόπει· τίνοι χρὴ κρίνεσθαι τὰ μέλλοντα καλῶς κριθήσεσθαι; ἄρ' οὐκ ἐμπειρία τε καὶ φρονήσις καὶ λόγος; ἢ τούτων ἔχοι ἂν τις βέλτιον κριτήριον;

Καὶ πῶς ἂν; ἔφη.

Σκόπει δὴ· τριῶν ὄντων τῶν ἀνδρῶν τίς ἐμπειρότατος πασῶν ὧν εἵπομεν ἡδονῶν; πότερον ὁ φιλοκερδῆς, μανθάνων αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν οἷόν ἐστιν, ἐμπειρότερος δοκεῖ σοι εἶναι τῆς [b] ἀπὸ τοῦ εἰδέναι ἡδονῆς, ἢ ὁ φιλόσοφος τῆς ἀπὸ τοῦ κερδαίνειν;

Πολύ, ἔφη, διαφέρει. τῷ μὲν γὰρ ἀνάγκη γεύεσθαι τῶν ἐτέρων ἐκ παιδὸς ἀρξαμένῳ· τῷ δὲ φιλοκερδεῖ, ὅπῃ πέφυκε τὰ ὄντα μανθάνοντι, τῆς ἡδονῆς ταύτης, ὡς γλυκεῖα ἐστίν, οὐκ ἀνάγκη γεύεσθαι οὐδ' ἐμπείρω γίνεσθαι, μᾶλλον δὲ καὶ προθυμουμένῳ οὐ ῥάδιον.

Πολὺ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, διαφέρει τοῦ γε φιλοκερδοῦς ὁ φιλόσοφος ἐμπειρία ἀμφοτέρων τῶν ἡδονῶν.

[c] Πολὺ μέντοι.

Τί δὲ τοῦ φιλοτίμου; ἄρα μᾶλλον ἄπειρός ἐστι τῆς ἀπὸ τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονῆς ἢ ἐκεῖνος τῆς ἀπὸ τοῦ φρονεῖν;

Ἀλλὰ τιμὴ μὲν, ἔφη, ἐάνπερ ἐξεργάζωνται ἐπὶ ὃ ἕκαστος ὥρμηκε, πᾶσιν αὐτοῖς ἔπεται – καὶ γὰρ ὁ πλούσιος ὑπὸ πολλῶν τιμᾶται καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ σοφός – ὥστε ἀπὸ γε τοῦ τιμᾶσθαι, οἷόν ἐστιν, πάντες τῆς ἡδονῆς ἐμπειροὶ· τῆς δὲ τοῦ ὄντος θέας, οἷαν ἡδονὴν ἔχει, ἀδύνατον ἄλλῳ γεγεῦσθαι πλὴν τῷ φιλοσόφῳ.

[d] Ἐμπειρίας μὲν ἄρα, εἶπον, ἔνεκα κάλλιστα τῶν ἀνδρῶν κρίνει οὗτος.

Πολύ γε.

Καὶ μὴν μετὰ γε φρονήσεως μόνος ἐμπειρὸς γεγονὼς ἔσται.

Τί μὴν;

Ἀλλὰ μὴν καὶ δι' οὗ γε δεῖ ὄργανου κρίνεσθαι, οὐ τοῦ φιλοκερδοῦς τοῦτο ὄργανον οὐδὲ τοῦ φιλοτίμου, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου.

Τὸ ποῖον;

Διὰ λόγων που ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι. ἢ γάρ;

Ναί.

Λόγοι δὲ τούτου μάλιστα ὄργανον.

Πῶς δ' οὐ;

Οὐκοῦν εἰ μὲν πλούτῳ καὶ κέρδει ἄριστα ἐκρίνεται τὰ [e]κρινόμενα, ἃ ἐπὶ φιλοκερδῆς καὶ ἔψευγεν, ἀνάγκη ἂν ἦν ταῦτα ἀληθέστατα εἶναι.

Πολλή γε.

Εἰ δὲ τιμῆ τε καὶ νίκῃ καὶ ἀνδρείᾳ, ἄρ' οὐχ ἃ ὁ φιλότιμός τε καὶ φιλόνομος;

Δῆλον.

Ἐπειδὴ δ' ἐμπειρία καὶ φρονήσει καὶ λόγῳ;

Ἀνάγκη, ἔφη, ἃ ὁ φιλόσοφος τε καὶ ὁ φιλόλογος ἐπαινεῖ, ἀληθέστατα εἶναι.

[583.a]

Τριῶν ἄρ' οὐσῶν τῶν ἡδονῶν ἢ τούτου τοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ᾧ μανθάνομεν ἡδίστη ἂν εἴη, καὶ ἐν ᾧ ἡμῶν τοῦτο ἄρχει, ὁ τούτου βίος ἡδιστος;

Πῶς δ' οὐ μέλλει; ἔφη· κύριος γοῦν ἐπαινέτης ὢν ἐπαινεῖ τὸν ἑαυτοῦ βίον ὁ φρόνιμος.

Τίνα δὲ δεύτερον, εἶπον, βίον καὶ τίνα δευτέραν ἡδονὴν φησὶν ὁ κριτὴς εἶναι;

Δῆλον ὅτι τὴν τοῦ πολεμικοῦ τε καὶ φιλοτίμου· ἐγγυτέρω γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἢ ἡ τοῦ χρηματιστοῦ.

Ἐσάτην δὲ τὴν τοῦ φιλοκερδοῦς, ὡς ἔοικεν.

Τί μὴν; ἢ δ' ὅς.

[b] Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτω δὴ ἐφεξῆς ἂν εἴη καὶ δις νενικηκῶς ὁ δίκαιος τὸν ἄδικον· τὸ δὲ τρίτον ὀλυμπικῶς τῷ σωτήρῳ τε καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ Δίῳ, ἄθρει ὅτι οὐδὲ παναληθῆς ἐστὶν ἢ τῶν ἄλλων ἡδονῆ πλὴν τῆς τοῦ φρονίμου οὐδὲ καθαρὰ, ἀλλ' ἐσκιαγραφημένη τις, ὡς ἐγὼ δοκῶ μοι τῶν σοφῶν τινος ἀκηκοέναι. καίτοι τοῦτ' ἂν εἴη μέγιστόν τε καὶ κυριώτατον τῶν πτωμάτων.

Πολύ γε· ἀλλὰ πῶς λέγεις;

[c] Ὡδ', εἶπον, ἐξευρήσω, σοῦ ἀποκρινομένου ζητῶν ἅμα.

Ἐρώτα δὴ, ἔφη.

Λέγε δὴ, ἦν δ' ἐγώ· οὐκ ἐναντίον φαμὲν λύπην ἡδονῆ;

Καὶ μάλα.

Οὐκοῦν καὶ τὸ μῆτε χαίρειν μῆτε λυπεῖσθαι εἶναί τι;

Εἶναι μέντοι.

Μεταξὺ τούτων ἀμφοῖν ἐν μέσῳ ὃν ἡσυχίαν τινὰ περὶ ταῦτα τῆς ψυχῆς; ἢ οὐχ οὕτως αὐτὸ λέγεις;

Οὕτως, ἢ δ' ὅς.

Ἄρ' οὐκ μνημονεύεις, ἦν δ' ἐγώ, τοὺς τῶν καμνόντων λόγους, οὓς λέγουσιν ὅταν κάμνωσιν;

Ποίους;

Ὡς οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἥδιον τοῦ ὑγιαίνειν, ἀλλὰ σφᾶς *[d]* ἐλελήθει, πρὶν κάμνειν, ἥδιστον ὄν.

Μέμνημαι, ἔφη.

Οὐκοῦν καὶ τῶν περιωδυνία τινὶ ἐχομένων ἀκούεις λεγόντων ὡς οὐδὲν ἥδιον τοῦ παύσασθαι ὀδυνώμενον;

Ἄκούω.

Καὶ ἐν ἄλλοις γε οἶμαι πολλοῖς τοιοῦτοις αἰσθάνη γιγνομένους τοὺς ἀνθρώπους, ἐν οἷς, ὅταν λυπῶνται, τὸ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τοιοῦτου ἐγκωμιάζουσιν ὡς ἥδιστον, οὐ τὸ χαίρειν.

Τοῦτο γάρ, ἔφη, τότε ἡδὺ ἴσως καὶ ἀγαπητὸν γίγνεται, ἡσυχία.

[e] Καὶ ὅταν παύσηται ἄρα, εἶπον, χαίρων τις, ἢ τῆς ἡδονῆς ἡσυχία λυπηρὸν ἔσται.

Ἴσως, ἔφη.

Ὁ μεταξὺ ἄρα νυνδὴ ἀμφοτέρων ἔφαμεν εἶναι, τὴν ἡσυχίαν, τοῦτό ποτε ἀμφοτέρα ἔσται, λύπη τε καὶ ἡδονή.

Ἔοικεν.

Ἢ καὶ δυνατὸν τὸ μηδέτερα ὄν ἀμφοτέρα γίνεσθαι;

Οὐ μοι δοκεῖ.

Καὶ μὴν τό γε ἡδὺ ἐν ψυχῇ γιγνόμενον καὶ τὸ λυπηρὸν κίνησις τις ἀμφοτέρω ἐστὸν ἢ οὐ;

Ναί.

[584.a]

Τὸ δὲ μήτε λυπηρὸν μήτε ἡδὺ οὐχὶ ἡσυχία μέντοι καὶ ἐν μέσῳ τούτοις ἐφάνη ἄρτι;

Ἐφάνη γάρ.

Πῶς οὖν ὀρθῶς ἔστι τὸ μὴ ἀλγεῖν ἡδὺ ἡγεῖσθαι ἢ τὸ μὴ χαίρειν ἀνιαρόν;

Οὐδαμῶς.

Οὐκ ἔστιν ἄρα τοῦτο, ἀλλὰ φαίνεται, ἦν δ' ἐγώ, παρὰ τὸ ἀλγεινὸν ἡδὺ καὶ παρὰ τὸ ἡδὺ ἀλγεινὸν τότε ἢ ἡσυχία, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς τούτων τῶν φαντασμάτων πρὸς ἡδονῆς ἀλήθειαν, ἀλλὰ γοητεία τις.

Ὡς γοῦν ὁ λόγος, ἔφη, σημαίνει.

[b] Ἴδὲ τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ἡδονάς, αἱ οὐκ ἐκ λυπῶν εἰσίν, ἵνα μὴ πολλάκις οἰηθῆς ἐν τῷ παρόντι οὕτω τοῦτο πεφυκέναι, ἡδονὴν μὲν παῦλαν λύπης εἶναι, λύπην δὲ ἡδονῆς.

Ποῦ δὴ, ἔφη, καὶ ποίας λέγεις;

Πολλὰ μὲν, εἶπον, καὶ ἄλλαι, μάλιστα δ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι τὰς περὶ τὰς ὁσμάς ἡδονάς. αὗται γὰρ οὐ προλυπηθέντι ἐξαίφνης ἀμήχανοι τὸ μέγεθος γίνονται, παυσάμεναί τε λύπην οὐδεμίαν καταλείπουσιν.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

[c] Μὴ ἄρα πειθώμεθα καθαρὰν ἡδονὴν εἶναι τὴν λύπης ἀπαλλαγὴν, μὴδὲ λύπην τὴν ἡδονῆς.

Μὴ γάρ.

Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, αἶ γε διὰ τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνουσαι καὶ λεγόμεναι ἡδοναί, σχεδὸν αἱ πλεῖσταί τε καὶ μέγιστα, τούτου τοῦ εἶδους εἰσὶ, λυπῶν τινες ἀπαλλαγαί.

Εἰσὶ γάρ.

Οὐκοῦν καὶ αἱ πρὸ μελλόντων τούτων ἐκ προσδοκίας γιγνόμεναι προησθήσεις τε καὶ προλυπήσεις κατὰ ταῦτα ἔχουσιν;

Κατὰ ταῦτά.

[d] Οἷσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, οἷαί εἰσιν καὶ ᾧ μάλιστα εἰκόασιν;

Τῷ; ἔφη.

Νομίζεις τι, εἶπον, ἐν τῇ φύσει εἶναι τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω, τὸ δὲ μέσον;

Ἔγωγε.

Οἷει οὖν ἂν τινα ἐκ τοῦ κάτω φερόμενον πρὸς μέσον ἄλλο τι οἷεσθαι ἢ ἄνω φέρεσθαι; καὶ ἐν μέσῳ στάντα, ἀφορῶντα ὅθεν ἐνήνεκται, ἄλλοθί που ἂν ἠγεῖσθαι εἶναι ἢ ἐν τῷ ἄνω, μὴ ἔωρακότα τὸ ἀληθῶς ἄνω;

Μὰ Δί, οὐκ ἔγωγε, ἔφη, ἄλλως οἶμαι οἰηθῆναι ἂν τὸν τοιοῦτον.

[e] Ἄλλ' εἰ πάλιν γ', ἔφην, φέροιτο, κάτω τ' ἂν οἷοιτο φέρεσθαι καὶ ἀληθῆ οἷοιτο;

Πῶς γὰρ οὔ;

Οὐκοῦν ταῦτα πάσχοι ἂν πάντα διὰ τὸ μὴ ἔμπειρος εἶναι τοῦ ἀληθινῶς ἄνω τε ὄντος καὶ ἐν μέσῳ καὶ κάτω;

Δῆλον δῆ.

Θαυμάζεις ἂν οὖν εἰ καὶ οἱ ἄπειροι ἀληθείας περὶ πολλῶν τε ἄλλων μὴ ὑγιεῖς δόξας ἔχουσιν, πρὸς τε ἡδονὴν καὶ λύπην καὶ τὸ μεταξὺ τούτων οὕτω διάκεινται, ὥστε, ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ [585.a] λυπηρὸν φέρωνται, ἀληθῆ τε οἷονται καὶ τῷ ὄντι λυποῦνται, ὅταν δὲ ἀπὸ λύπης ἐπὶ τὸ μεταξὺ, σφόδρα μὲν οἷονται πρὸς πληρώσει τε καὶ ἡδονῇ γίγνεσθαι, ὥσπερ πρὸς μέλαν φαιὸν ἀποσκοποῦντες ἀπειρία λευκοῦ, καὶ πρὸς τὸ ἄλυπον οὕτω λύπην ἀφορῶντες ἀπειρία ἡδονῆς ἀπατῶνται;

Μὰ Δία, ἦ δ' ὅς, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ μὴ οὕτως ἔχει.

Ἔδὲ γ' οὖν, εἶπον, ἐννόει οὐχὶ πείνα καὶ δίψα καὶ τὰ [b] τοιαῦτα κενώσεις τινές εἰσιν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἕξεως;

Τί μῆν;

Ἄγνοια δὲ καὶ ἀφροσύνη ἄρ' οὐ κενότης ἐστὶ τῆς περὶ ψυχὴν αὖ ἕξεως;

Μάλα γε.

Οὐκοῦν πληροῖτ' ἂν ὅ τε τροφῆς μεταλαμβάνων καὶ ὁ νοῦν ἴσχων;

Πῶς δ' οὔ;

Πλήρωσις δὲ ἀληθεστέρα τοῦ ἥττον ἢ τοῦ μᾶλλον ὄντος;

Δῆλον ὅτι τοῦ μᾶλλον.

Πότερα οὖν ἡγῆ τὰ γένη μᾶλλον καθαρᾶς οὐσίας μετέχειν, τὰ οἶον σίτου τε καὶ ποτοῦ καὶ ὄψου καὶ συμπάσης τροφῆς, ἢ τὸ δόξης τε ἀληθοῦς εἶδος καὶ ἐπιστήμης καὶ νοῦ καὶ [c] συλλήβδην αὖ πάσης ἀρετῆς; ὧδε δὲ κρῖνε· τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου ἐχόμενον καὶ ἀθανάτου καὶ ἀληθείας, καὶ αὐτὸ τοιοῦτον ὄν καὶ ἐν τοιοῦτῳ γιγνόμενον, μᾶλλον εἶναί σοι δοκεῖ, ἢ τὸ μηδέποτε ὁμοίου καὶ θνητοῦ, καὶ αὐτὸ τοιοῦτον καὶ ἐν τοιοῦτῳ γιγνόμενον;

Πολύ, ἔφη, διαφέρει τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου.

Ἡ οὖν ἀεὶ ὁμοίου οὐσία οὐσίας τι μᾶλλον ἢ ἐπιστήμης μετέχει;

Οὐδαμῶς.

Τί δ'; ἀληθείας;

Οὐδὲ τοῦτο.

Εἰ δὲ ἀληθείας ἦττον, οὐ καὶ οὐσίας;

Ἀνάγκη.

[d] Οὐκοῦν ὅλως τὰ περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν γένη γῶν γενῶν αὖ τῶν περὶ τὴν τῆς ψυχῆς θεραπείαν ἦττον ἀληθείας τε καὶ οὐσίας μετέχει;

Πολύ γε.

Σῶμα δὲ αὐτὸ ψυχῆς οὐκ οἶει οὕτως;

Ἐγωγε.

Οὐκοῦν τὸ τῶν μᾶλλον ὄντων πληρούμενον καὶ αὐτὸ μᾶλλον ὄν ὄντως μᾶλλον πληροῦται ἢ τὸ τῶν ἦττον ὄντων καὶ αὐτὸ ἦττον ὄν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Εἰ ἄρα τὸ πληροῦσθαι τῶν φύσει προσηκόντων ἡδύ ἐστι, τὸ τῷ ὄντι καὶ τῶν ὄντων πληρούμενον μᾶλλον μᾶλλον [e] ὄντως τε καὶ ἀληθεστέρως χαίρειν ἂν ποιοῖ ἡδονῆ ἀληθεῖ, τὸ δὲ τῶν ἦττον ὄντων μεταλαμβάνον ἦττόν τε ἂν ἀληθῶς καὶ βεβαίως πληροῖτο καὶ ἀπιστοτέρας ἂν ἡδονῆς καὶ ἦττον ἀληθοῦς μεταλαμβάνοι.

Ἀναγκαιότατα, ἔφη.

[586.a]

Οἱ ἄρα φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἄπειροι, εὐωχίαις δὲ καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀεὶ συνόντες, κάτω, ὡς ἔοικεν, καὶ μέχρι πάλιν πρὸς τὸ μεταξὺ φέρονται τε καὶ ταύτη πλανῶνται διὰ βίου, ὑπερβάντες δὲ τοῦτο πρὸς τὸ ἀληθῶς ἄνω οὔτε ἀνέβλεψαν πώποτε οὔτε ἠνέχθησαν, οὐδὲ τοῦ ὄντος τῷ ὄντι ἐπληρώθησαν, οὐδὲ βεβαίου τε καὶ καθαρᾶς ἡδονῆς ἐγεύσαντο, ἀλλὰ βοσκημάτων δίκην κάτω ἀεὶ βλέποντες καὶ κεκυφότες εἰς γῆν καὶ εἰς τραπέζας βόσκονται χορταζόμενοι καὶ ὀχεύοντες, [b] καὶ ἔνεκα τῆς τούτων πλεονεξίας λακτίζοντες καὶ κυρίττοντες ἀλλήλους σιδηροῖς κέρασί τε καὶ ὀπλαῖς ἀποκτεινύασι δι' ἀπληστίαν, ἅτε οὐχὶ τοῖς οὕσιν οὐδὲ τὸ ὄν οὐδὲ τὸ στέγον ἑαυτῶν πιμπλάντες.

Παντελῶς, ἔφη ὁ Γλαῦκων, τὸν τῶν πολλῶν, ὃ Σώκρατες, χρησιμδεῖς βίον.

Ἄρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη καὶ ἡδοναῖς συνεῖναι μεμειγμέναις λύπαις, εἰδώλοις τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς καὶ ἐσκιαγραφημέναις, [c] ὑπὸ τῆς παρ' ἀλλήλας θέσεως ἀποχραιομέναις, ὥστε σφοδροῦς

ἐκατέρως φαίνεσθαι, καὶ ἔρωτας ἑαυτῶν λυττῶντας τοῖς ἄφροσιν ἐντίκτειν καὶ περιμαχίτους εἶναι, ὥσπερ τὸ τῆς Ἑλένης εἶδωλον ὑπὸ τῶν ἐν Τροίᾳ Σησίχορός φησι γενέσθαι περιμάχητον ἀγνοία τοῦ ἀληθοῦς;

Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, τοιοῦτόν τι αὐτὸ εἶναι.

Τί δέ; περὶ τὸ θυμοειδὲς οὐχ ἕτερα τοιαῦτα ἀνάγκη γίνεσθαι, ὅς ἂν αὐτὸ τοῦτο διαπράττηται ἢ φθόνῳ διὰ φιλοτιμίαν ἢ βία διὰ φιλονικίαν ἢ θυμῷ διὰ δυσκολίαν, [d] πλησμονὴν τιμῆς τε καὶ νίκης καὶ θυμοῦ διώκων ἄνευ λογιμοῦ τε καὶ νοῦ;

Τοιαῦτα, ἢ δ' ὅς, ἀνάγκη καὶ περὶ τοῦτο εἶναι.

Τί οὖν, ἦν δ' ἐγώ· θαρρόοῦντες λέγωμεν ὅτι καὶ περὶ τὸ φιλοκερδὲς καὶ τὸ φιλόνικον ὅσαι ἐπιθυμίαι εἰσὶν, αἱ μὲν ἂν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ λόγῳ ἐπόμεναι καὶ μετὰ τούτων τὰς ἡδονὰς διώκουσαι, ἃς ἂν τὸ φρόνιμον ἐξηγῆται, λαμβάνωσι, τὰς ἀληθεστάτας τε λήψονται, ὡς οἶόν τε αὐταῖς ἀληθεῖς [e] λαβεῖν, ἅτε ἀληθεία ἐπομένων, καὶ τὰς ἑαυτῶν οἰκείας, εἴπερ τὸ βέλτιστον ἐκάστω, τοῦτο καὶ οἰκειότατον;

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, οἰκειότατόν γε.

Τῷ φιλοσόφῳ ἄρα ἐπομένης ἀπάσης τῆς ψυχῆς καὶ μὴ στασιαζούσης ἐκάστω τῷ μέρει ὑπάρχει εἰς τε τᾶλλα τὰ ἑαυτοῦ πράττειν καὶ δικαίῳ εἶναι, καὶ δὴ καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἑαυτοῦ ἕκαστον καὶ τὰς βελτίστας καὶ εἰς τὸ δυνατὸν τὰς [587.a] ἀληθεστάτας καρποῦσθαι.

Κομιδῆ μὲν οὖν.

Ὅταν δὲ ἄρα τῶν ἐτέρων τι κρατήσῃ, ὑπάρχει αὐτῷ μήτε τὴν ἑαυτοῦ ἡδονὴν ἐξευρίσκειν, τά τε ἄλλ' ἀναγκάζειν ἄλλοτρίαν καὶ μὴ ἀληθῆ ἡδονὴν διώκειν.

Οὕτως, ἔφη.

Οὐκοῦν ἂ πλείστον φιλοσοφίας τε καὶ λόγου ἀφέστηκεν, μάλιστα' ἂν τοιαῦτα ἐξεργάζοιτο;

Πολύ γε.

Πλείστον δὲ λόγου ἀφίσταται οὐχ ὅπερ νόμου τε καὶ τάξεως;

Δῆλον δῆ.

Ἐφάνησαν δὲ πλείστον ἀφεστῶσαι οὐχ αἱ ἐρωτικάι τε [b] καὶ τυραννικαὶ ἐπιθυμίαι;

Πολύ γε.

Ἐλάχιστον δὲ αἱ βασιλικαὶ τε καὶ κόσμιαι;

Ναί.

Πλείστον δὲ οἶμαι ἀληθοῦς ἡδονῆς καὶ οἰκείας ὁ τύραννος ἀφεστήξει, ὁ δὲ ὀλίγιστον.

Ἀνάγκη.

Καὶ ἀηδέστατα ἄρα, εἶπον, ὁ τύραννος βιώσεται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἡδίστα.

Πολλὴ ἀνάγκη.

Οἶσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὅσῳ ἀηδέστερον ζῆ τύραννος βασιλέως;

Ἄν εἴπῃς, ἔφη.

Τριῶν ἡδονῶν, ὡς ἔοικεν, οὐσῶν, μιᾶς μὲν γνησίας, δυοῖν [c] δὲ νόθαιν, τῶν νόθων εἰς τὸ ἐπέκεινα ὑπερβᾶς ὁ τύραννος, φυγῶν νόμον τε καὶ λόγον, δούλαις τισὶ δορυφόροις ἡδοναῖς συνοικεῖ, καὶ ὁπόσῳ ἐλαττοῦται οὐδὲ πάνυ ῥάδιον εἰπεῖν, πλὴν ἴσως ὧδε.

Πῶς; ἔφη.

Ἀπὸ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ τρίτος που ὁ τύραννος ἀφειστήκει· ἐν μέσῳ γὰρ αὐτῶν ὁ δημοτικὸς ἦν.

Ναί.

Οὐκοῦν καὶ ἡδονῆς τρίτῳ εἰδώλῳ πρὸς ἀλήθειαν ἀπ' ἐκείνου συνοικοῖ ἄν, εἰ τὰ πρόσθεν ἀληθῆ;

Οὕτω.

Ὅ δέ γε ὀλιγαρχικὸς ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ αὖ τρίτος, ἐὰν [d] εἰς ταῦτὸν ἀριστοκρατικὸν καὶ βασιλικὸν τιθῶμεν.

Τρίτος γάρ.

Τριπλασίου ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τριπλάσιον ἀριθμῷ ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀφέστηκεν τύραννος.

Φαίνεται.

Ἐπίπεδον ἄρ', ἔφην, ὡς ἔοικεν, τὸ εἶδωλον κατὰ τὸν τοῦ μήκους ἀριθμὸν ἡδονῆς τυραννικῆς ἄν εἴη.

Κομιδῆ γε.

Κατὰ δὲ δύναμιν καὶ τρίτην αὕξιν δῆλον δὴ ἀπόστασιν ὅσῃν ἀφεστηκῶς γίγνεται.

Δῆλον, ἔφη, τῷ γε λογιστικῷ.

Οὐκοῦν ἐὰν τις μεταστρέψας ἀληθεία ἡδονῆς τὸν βασιλέα [e] τοῦ τυράννου ἀφεστηκότα λέγῃ ὅσον ἀφέστηκεν, ἐννεακαιεικοσικαιεπτακοσιοπλασιάκις ἥδιον αὐτὸν ζῶντα εὐρήσει τελειωθείση τῇ πολλαπλασιώσει, τὸν δὲ τύραννον ἀνιαρότερον τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀποστάσει.

Ἀμύχανον, ἔφη, λογισμὸν καταπεφόρηκας τῆς διαφορότητος [588.a] τοῖν ἀνδροῖν, τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, πρὸς ἡδονὴν τε καὶ λύπην.

Καὶ μέντοι καὶ ἀληθῆ καὶ προσήκοντά γε, ἦν δ' ἐγώ, βίοις ἀριθμὸν, εἶπερ αὐτοῖς προσήκουσιν ἡμέραι καὶ νύκτες καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί.

Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, προσήκουσιν.

Οὐκοῦν εἰ τοσοῦτον ἡδονῆν νικᾷ ὁ ἀγαθός τε καὶ δίκαιος τὸν κακὸν τε καὶ ἄδικον, ἀμυχάνῳ δὴ ὅσῳ πλείονι νικήσει εὐσχημοσύνη τε βίου καὶ κάλλει καὶ ἀρετῆ;

Ἀμυχάνῳ μέντοι νῆ Δία, ἔφη.

[b] Εἶεν δὴ, εἶπον· ἐπειδὴ ἐνταῦθα λόγου γεγόναμεν, ἀναλάβωμεν τὰ πρῶτα λεχθέντα, δι' ἃ δεῦρ' ἤκομεν. ἦν δέ που λεγόμενον λυσιτελεῖν ἀδικεῖν τῷ τελείῳ μὲν ἀδίκῳ, δοξαζομένῳ δὲ δικαίῳ· ἢ οὐχ οὕτως ἐλέχθη;

Οὕτω μὲν οὔν.

Νῦν δὴ, ἔφην, αὐτῷ διαλεγώμεθα, ἐπειδὴ διωμολογησάμεθα τό τε ἀδικεῖν καὶ τὸ δίκαια πράττειν ἢν ἐκάτερον ἔχει δύναμιν.

Πῶς; ἔφη.

Εἰκόνα πλάσαντες τῆς ψυχῆς λόγῳ, ἵνα εἰδῆ ὁ ἐκεῖνα λέγων οἷα ἔλεγεν.

[c] Ποίαν τινά; ἦ δ' ὅς.

Τῶν τοιούτων τινά, ἦν δ' ἐγώ, οἷαι μυθολογοῦνται παλαιαὶ γενέσθαι φύσεις, ἢ τε Χιμαίρας καὶ ἡ Σκύλλης καὶ Κερβέρου, καὶ ἄλλαι τινὲς συχνὰ λέγονται συμπεφυκυῖαι ιδέαι πολλὰ εἰς ἓν γενέσθαι.

Λέγονται γάρ, ἔφη.

Πλάττε τοίνυν μίαν μὲν ιδέαν θηρίου ποικίλου καὶ πολυκεφάλου, ἡμέρων δὲ θηρίων ἔχοντος κεφαλὰς κύκλῳ καὶ ἀγρίων, καὶ δυνατοῦ μεταβάλλειν καὶ φύειν ἐξ αὐτοῦ πάντα ταῦτα.

[d] Δεινοῦ πλάστου, ἔφη, τὸ ἔργον· ὅμως δέ, ἐπειδὴ εὐπλαστότερον κηροῦ καὶ τῶν τοιούτων λόγος, πεπλάσθω.

Μίαν δὴ τοίνυν ἄλλην ιδέαν λέοντος, μίαν δὲ ἀνθρώπου· πολὺ δὲ μέγιστον ἔστω τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον τὸ δεύτερον.

Ταῦτα, ἔφη, ῥάω, καὶ πέπλασται.

Σύναπτε τοίνυν αὐτὰ εἰς ἓν τρία ὄντα, ὥστε πη συμπεφυκέναι ἀλλήλοις.

Συνῆπται, ἔφη.

Περίπλασον δὴ αὐτοῖς ἔξωθεν ἑνὸς εἰκόνα, τὴν τοῦ

ἀνθρώπου, ὥστε τῷ μὴ δυναμένῳ τὰ ἐντὸς ὁρᾶν, ἀλλὰ τὸ [e] ἔξω μόνον ἔλυτρον ὁρῶντι, ἐν ζῶν φαινέσθαι, ἄνθρωπον.

Περιπέπλασται, ἔφη.

Λέγωμεν δὴ τῷ λέγοντι ὡς λυσιτελεῖ τούτῳ ἀδικεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, δίκαια δὲ πράττειν οὐ συμφέρει, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησὶν ἢ λυσιτελεῖν αὐτῷ τὸ παντοδαπὸν θηρίον εὐωχοῦντι ποιεῖν ἰσχυρὸν καὶ τὸν λέοντα καὶ τὰ περὶ τὸν λέοντα, τὸν [589.a] δὲ ἄνθρωπον λιμοκτονεῖν καὶ ποιεῖν ἀσθενῆ, ὥστε ἔλκεσθαι ὅπῃ ἂν ἐκεῖνων ὀπότερον ἄγῃ, καὶ μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ συνεθίζειν μηδὲ φίλον ποιεῖν, ἀλλ' ἐὰν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς δάκνεσθαί τε καὶ μαχόμενα ἐσθίειν ἄλληλα.

Παντάπασι γάρ, ἔφη, ταῦτ' ἂν λέγοι ὁ τὸ ἀδικεῖν ἐπαινῶν.

Οὐκοῦν αὖ ὁ τὰ δίκαια λέγων λυσιτελεῖν φαίη ἂν δεῖν ταῦτα πράττειν καὶ ταῦτα λέγειν, ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς [b] ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος, καὶ τοῦ πολυκεφάλου θρέμματος ἐπιμελήσεται ὥσπερ γεωργός, τὰ μὲν ἡμερα τρέφων καὶ τιθασεύων, τὰ δὲ ἄγρια ἀποκωλύων φύεσθαι, σύμμαχον ποιησάμενος τὴν τοῦ λέοντος φύσιν, καὶ κοινῇ πάντων κηδόμενος, φίλα ποιησάμενος ἀλλήλοις τε καὶ αὐτῷ, οὕτω θρέψει;

Κομιδῆ γὰρ αὖ λέγει ταῦτα ὁ τὸ δίκαιον ἐπαινῶν.

Κατὰ πάντα τρόπον δὴ ὁ μὲν τὰ δίκαια ἐγκωμιάζων ἀληθῆ [c] ἂν λέγοι, ὁ δὲ τὰ ἄδικα ψεύδοιτο. πρὸς τε γὰρ ἡδονὴν καὶ πρὸς εὐδοξίαν καὶ ὠφελίαν σκοπούμενος ὁ μὲν ἐπαινέτης τοῦ δικαίου ἀληθεύει, ὁ δὲ ψέκτης οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ' εἰδὼς ψέγει ὅτι ψέγει.

Οὐ μοι δοκεῖ, ἦ δ' ὅς, οὐδαμῆ γε.

Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρῶως – οὐ γὰρ ἐκὼν ἀμαρτάνει – ἐρωτῶντες· ὦ μακάριε, οὐ καὶ τὰ καλὰ καὶ αἰσχρὰ νόμιμα διὰ τὰ τοιαῦτ' ἂν φαίμεν γεγονέναι· τὰ μὲν καλὰ τὰ ὑπὸ [d] τῷ ἀνθρώπῳ, μᾶλλον δὲ ἴσως τὰ ὑπὸ τῷ θεῷ τὰ θηριώδη ποιοῦντα τῆς φύσεως, αἰσχρὰ δὲ τὰ ὑπὸ τῷ ἀγρίῳ τὸ ἡμέρον δουλούμενα; συμφήσει ἢ πῶς;

Ἐάν μοι, ἔφη, πείθεται.

Ἔστιν οὖν, εἶπον, ὅτω λυσιτελεῖ ἐκ τούτου τοῦ λόγου χρυσίον λαμβάνειν ἀδίκως, εἴτερ τοιόνδε τι γίγνεται, λαμβάνων τὸ χρυσίον ἅμα καταδουλοῦται τὸ βέλτιστον ἑαυτοῦ [e] τῷ μοθηροτάτῳ; ἢ εἰ μὲν λαβὼν χρυσίον ὕδν ἢ θυγατέρα ἐδουλοῦτο, καὶ ταῦτ' εἰς ἀγρίων τε καὶ κακῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐλυσιτέλει οὐδ' ἂν πάμπολυ ἐπὶ τούτῳ λαμβάνειν, εἰ δὲ τὸ ἑαυτοῦ θεϊότατον ὑπὸ τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ μιαρωτάτῳ δουλοῦται καὶ μηδὲν ἐλεεῖ, οὐκ ἄρα ἄθλιός ἐστι καὶ πολὺ [590.a] ἐπὶ δεινότερῳ ὀλέθρῳ χρυσὸν δωροδοκεῖ ἢ Ἐριφύλη ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ψυχῇ τὸν ὄρκον δεξαμένη;

Πολὺ μέντοι, ἢ δ' ὅς ὁ Γλαύκων· ἐγὼ γάρ σοι ὑπὲρ ἐκείνου ἀποκρινοῦμαι.

Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀκολασταίνειν οἶει διὰ τοιαῦτα πάλαι ψέγεσθαι, ὅτι ἀνίεται ἐν τῷ τοιούτῳ τὸ δεινόν, τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ πολυειδὲς θρέμμα, πέρα τοῦ δέοντος;

Δῆλον, ἔφη.

Ἡ δ' αὐθάδεια καὶ δυσκολία ψέγεται οὐχ ὅταν τὸ λεοντώδές [b] τε καὶ ὀφεῶδες αὔξηται καὶ συντείνηται ἀναρμόστως;

Πάνυ μὲν οὖν.

Τρυφή δὲ καὶ μαλθακία οὐκ ἐπὶ τῇ αὐτοῦ τούτου χαλάσει τε καὶ ἀνέσει ψέγεται, ὅταν ἐν αὐτῷ δειλίαν ἐμποιῇ;

Τί μὴν;

Κολακεία δὲ καὶ ἀνελευθερία οὐχ ὅταν τις τὸ αὐτὸ τοῦτο, τὸ θυμοειδές, ὑπὸ τῷ ὀχλώδει θηρίῳ ποιῇ καὶ ἔνεκα χρημάτων καὶ τῆς ἐκείνου ἀπληστίας προπηλακιζόμενον ἐθίξῃ ἐκ νέου ἀντὶ λέοντος πίθηκον γίγνεσθαι;

[c] Καὶ μάλα, ἔφη.

Βαναυσία δὲ καὶ χειροτεχνία διὰ τί οἶει ὄνειδος φέρει; ἢ δι' ἄλλο τι φήσομεν ἢ ὅταν τις ἀσθενὲς φύσει ἔχῃ τὸ τοῦ βελτίστου εἶδος, ὥστε μὴ ἂν δύνασθαι ἄρχειν τῶν ἐν αὐτῷ θρεμμάτων, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐκεῖνα, καὶ τὰ θωπεύματα αὐτῶν μόνον δύνηται μανθάνειν;

Ἔοικεν, ἔφη.

Οὐκοῦν ἵνα καὶ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ ὁμοίου ἄρχηται οἴουπερ ὁ βέλτιστος, δοῦλον αὐτόν φαμεν δεῖν εἶναι ἐκείνου τοῦ βελτίστου [d] καὶ ἔχοντος ἐν αὐτῷ τὸ θεῖον ἄρχον, οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῇ τοῦ δούλου οἰόμενοι δεῖν ἄρχεσθαι αὐτόν, ὥσπερ Θρασύμαχος ᾤετο τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' ὡς ἄμεινον ὄν παντὶ ὑπὸ θεοῦ καὶ φρονίμου ἄρχεσθαι, μάλιστα μὲν οἰκείον ἔχοντος ἐν αὐτῷ, εἰ δὲ μὴ, ἔξωθεν ἐφεστῶτος, ἵνα εἰς δύναμιν πάντες ὅμοιοι ὦμεν καὶ φίλοι, τῷ αὐτῷ κυβερνώμενοι;

Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη.

[e] Δηλοῖ δέ γε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ὁ νόμος ὅτι τοιοῦτον βούλεται, πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει σύμμαχος ὢν· καὶ ἢ τῶν παιδῶν ἀρχή, τὸ μὴ ἔαν ἐλευθέρους εἶναι, ἕως ἂν ἐν αὐτοῖς ὥσπερ ἐν πόλει

πολιτείαν καταστήσωμεν, καὶ τὸ βέλτιστον [591.a]θεραπεύσαντες τῷ παρ' ἡμῖν τοιούτῳ ἀντικαταστήσωμεν φύλακα ὅμοιον καὶ ἄρχοντα ἐν αὐτῷ, καὶ τότε δὴ ἐλεύθερον ἀφίεμεν.

Δηλοῖ γάρ, ἦ δ' ὅς.

Πῆ δὴ οὖν φήσομεν, ὦ Γλαύκων, καὶ κατὰ τίνα λόγον λυσιτελεῖν ἀδικεῖν, ἢ ἀκολασταίνειν ἢ τι αἰσχρὸν ποιεῖν, ἐξ ὧν πονηρότερος μὲν ἔσται, πλείω δὲ χρήματα ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν κεκτήσεται;

Οὐδαμῆ, ἦ δ' ὅς.

Πῆ δ' ἀδικοῦντα λανθάνειν καὶ μὴ διδόναι δίκην λυσιτελεῖν; [b] ἢ οὐχὶ ὁ μὲν λανθάνων ἔτι πονηρότερος γίγνεται, τοῦ δὲ μὴ λανθάνοντος καὶ κολαζομένου τὸ μὲν θηριῶδες κοιμίζεται καὶ ἡμεροῦται, τὸ δὲ ἡμερον ἐλευθεροῦται, καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ εἰς τὴν βελτίστην φύσιν καθισταμένη τιμιωτέραν ἔξιν λαμβάνει, σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως κτωμένη, ἢ σῶμα ἰσχύν τε καὶ κάλλος μετὰ ὑγιείας λαμβάνον, τοσοῦτῳ ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος τιμιωτέρα;

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη.

[c] Οὐκοῦν ὅ γε νοῦν ἔχων πάντα τὰ αὐτοῦ εἰς τοῦτο συντείνας βιώσεται, πρῶτον μὲν τὰ μαθήματα τιμῶν, ἃ τοιαύτην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀπεργάσεται, τὰ δὲ ἄλλα ἀτιμάζων;

Δῆλον, ἔφη.

Ἐπειτά γ', εἶπον, τὴν τοῦ σώματος ἔξιν καὶ τροφὴν οὐχ ὅπως τῆ θηριῶδει καὶ ἀλόγῳ ἡδονῇ ἐπιτρέψας ἐνταῦθα τετραμμένος ζήσει, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑγιείαν βλέπων, οὐδὲ τοῦτο πρεσβεύων, ὅπως ἰσχυρὸς ἢ ὑγιὴς ἢ καλὸς ἔσται, ἐὰν μὴ [d] καὶ σωφρονήσειν μέλλῃ ἀπ' αὐτῶν, ἀλλ' αἰεὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἀρμονίαν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἔνεκα συμφωνίας ἀρμολογούμενος φανεῖται.

Παντάπασιν μὲν οὖν, ἔφη, ἐάνπερ μέλλῃ τῇ ἀληθείᾳ μουσικὸς εἶναι.

Οὐκοῦν, εἶπον, καὶ τὴν ἐν τῇ τῶν χρημάτων κτήσει σύνταξίν τε καὶ συμφωνίαν; καὶ τὸν ὄγκον τοῦ πλήθους οὐκ ἐκπληττόμενος ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαρισμοῦ ἄπειρον αὐξήσει, ἀπέραντα κακὰ ἔχων;

Οὐκ οἶομαι, ἔφη.

[e] Ἀλλ' ἀποβλέπων γε, εἶπον, πρὸς τὴν ἐν αὐτῷ πολιτείαν, καὶ φυλάττων μὴ τι παρακινήσῃ αὐτοῦ τῶν ἐκεῖ διὰ πλῆθος οὐσίας ἢ δι' ὀλιγότητα, οὕτως κυβερνῶν προσθήσει καὶ ἀναλώσει τῆς οὐσίας καθ' ὅσον ἂν οἷός τ' ἦ.

Κομιδῆ μὲν οὖν, ἔφη.

[592.a]

Ἀλλὰ μὴν καὶ τιμάς γε, εἰς ταῦτ' ἀποβλέπων, τῶν μὲν μεθέξει καὶ γεύσεται ἐκόν, ἃς ἂν ἡγήται ἀμείνω αὐτὸν ποιήσιν, ἃς δ' ἂν λύσειν τὴν ὑπάρχουσαν ἔξιν, φεύξεται ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Οὐκ ἄρα, ἔφη, τά γε πολιτικὰ ἐθελήσει πράττειν, ἐάνπερ τούτου κήδηται.

Νῆ τὸν κύνα, ἦν δ' ἐγώ, ἐν γε τῇ ἑαυτοῦ πόλει καὶ μάλα, οὐ μέντοι ἴσως ἐν γε τῇ πατρίδι, ἐὰν μὴ θεῖα τις συμβῆ τύχη.

Μανθάνω, ἔφη· ἐν ἧ νῦν διήλθομεν οἰκίζοντες πόλει λέγεις, τῇ ἐν λόγοις κειμένη, ἐπεὶ γῆς γε οὐδαμοῦ οἶμαι *[b]* αὐτὴν εἶναι.

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται τῷ βουλομένῳ ὄραν καὶ ὄρωντι ἑαυτὸν κατοικίζειν. διαφέρει δὲ οὐδὲν εἴτε που ἔστιν εἴτε ἔσται· τὰ γὰρ ταύτης μόνης ἂν πράξειεν, ἄλλης δὲ οὐδεμιᾶς.

Εἰκός γ', ἔφη.

10 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#)

Βιβλίον Ι'

[595.a]

Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ αὐτῆς ἐννοῶ, ὡς παντὸς ἄρα μᾶλλον ὀρθῶς ὠκίζομεν τὴν πόλιν, οὐχ ἦκιστα δὲ ἐνθυμηθεὶς περὶ ποιήσεως λέγω.

Τὸ ποῖον; ἔφη.

Τὸ μηδαμῇ παραδέχεσθαι αὐτῆς ὅση μμητική· παντὸς γὰρ μᾶλλον οὐ παραδεκτέα νῦν καὶ ἐναργέστερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, φαίνεται, ἐπειδὴ χωρὶς ἕκαστα διήρηται τὰ τῆς ψυχῆς *[b]* εἶδη.

Πῶς λέγεις;

Ὡς μὲν πρὸς ὑμᾶς εἰρησθαι – οὐ γὰρ μου κατερεῖτε πρὸς τοὺς τῆς τραγωδίας ποιητὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μμητικούς – λῶβη ἔοικεν εἶναι πάντα τὰ τοιαῦτα τῆς τῶν ἀκουόντων διανοίας, ὅσοι μὴ ἔχουσι φάρμακον τὸ εἰδέναι αὐτὰ οἷα τυγχάνει ὄντα.

Πῆ δὴ, ἔφη, διανοούμενος λέγεις;

Ῥητέον, ἦν δ' ἐγώ· καίτοι φιλία γέ τίς με καὶ αἰδῶς ἐκ παιδὸς ἔχουσα περὶ Ὀμήρου ἀποκωλύει λέγειν. ἔοικε μὲν *[c]* γὰρ τῶν καλῶν ἀπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν γενέσθαι. ἀλλ' οὐ γὰρ πρό γε τῆς ἀληθείας τιμητέος ἀνὴρ, ἀλλ', ὃ λέγω, ῥητέον.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Ἄκουε δὴ, μᾶλλον δὲ ἀποκρίνου.

Ἐρώτα.

Μίμησιν ὅλως ἔχοις ἂν μοι εἰπεῖν ὅτι ποτ' ἐστίν; οὐδὲ γὰρ τοι αὐτὸς πάνυ τι συννοῶ τί βούλεται εἶναι.

Ἦ που ἄρ', ἔφη, ἐγὼ συννοήσω.

Οὐδὲν γε, ἦν δ' ἐγώ, ἄτοπον, ἐπεὶ πολλὰ τοι ὀξύτερον *[596.a]* βλεπόντων ἀμβλύτερον ὀρώντες πρότεροι εἶδον.

Ἔστιν, ἔφη, οὕτως· ἀλλὰ σοῦ παρόντος οὐδ' ἂν προθυμηθῆναι οἷός τε εἶην εἰπεῖν, εἴ τί μοι καταφαίνεται, ἀλλ' αὐτὸς ὄρα.

Βούλει οὖν ἐνθένδε ἀρξώμεθα ἐπισκοποῦντες, ἐκ τῆς εἰωθυίας μεθόδου; εἶδος γάρ πού τι ἐν ἕκαστον εἰώθαμεν τίθεσθαι περὶ ἕκαστα τὰ πολλὰ, οἷς ταῦτὸν ὄνομα ἐπιφέρομεν. ἢ οὐ μανθάνεις;

Μανθάνω.

Θῶμεν δὴ καὶ νῦν ὅτι βούλει τῶν πολλῶν. οἶον, εἰ *[b]* θέλεις, πολλαί πού εἰσι κλίνας καὶ τραπέζαι.

Πῶς δ' οὐ;

Ἀλλὰ ιδέαι γέ που περὶ ταῦτα τὰ σκευὴ δύο, μία μὲν κλίνης, μία δὲ τραπέζης.

Ναί.

Οὐκοῦν καὶ εἰώθαμεν λέγειν ὅτι ὁ δημιουργὸς ἑκατέρου τοῦ σκεύους πρὸς τὴν ιδέαν βλέπων οὕτω ποιεῖ ὁ μὲν τὰς κλίνας, ὁ δὲ τὰς τραπέζας, αἷς ἡμεῖς χρώμεθα, καὶ τᾶλλα κατὰ ταῦτά; οὐ γάρ που τὴν γε ιδέαν αὐτὴν δημιουργεῖ οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν πῶς γάρ;

Οὐδαμῶς.

Ἄλλ' ὅρα δὴ καὶ τόνδε τίνα καλεῖς τὸν δημιουργόν.

[c] Τὸν ποῖον;

Ὅς πάντα ποιεῖ, ὅσαπερ εἷς ἕκαστος τῶν χειροτεχνῶν.

Δεινόν τινα λέγεις καὶ θαυμαστὸν ἄνδρα.

Οὕτω γε, ἀλλὰ τάχα μᾶλλον φήσεις, ὁ αὐτὸς γὰρ οὗτος χειροτέχνης οὐ μόνον πάντα οἷός τε σκευὴ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ἅπαντα ποιεῖ καὶ ζῶα πάντα ἐργάζεται, τὰ τε ἄλλα καὶ ἑαυτόν, καὶ πρὸς τούτοις γῆν καὶ οὐρανὸν καὶ θεοὺς καὶ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν Ἄιδου ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἐργάζεται.

[d] Πάνυ θαυμαστόν, ἔφη, λέγεις σοφιστήν.

Ἀπιστεῖς; ἦν δ' ἐγώ. καί μοι εἶπέ, τὸ παράπαν οὐκ ἂν σοι δοκεῖ εἶναι τοιοῦτος δημιουργός, ἢ τινὲ μὲν τρόπῳ γενέσθαι ἂν τούτων ἁπάντων ποιητής, τινὲ δὲ οὐκ ἂν; ἢ οὐκ αἰσθάνη ὅτι καὶ αὐτὸς οἷός τ' εἶης πάντα ταῦτα ποιῆσαι τρόπῳ γέ τινι;

Καὶ τίς, ἔφη, ὁ τρόπος οὗτος;

Οὐ χαλεπός, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλὰ πολλαχῆ καὶ ταχὺ δημιουργούμενος, τάχιστα δέ που, εἰ θέλεις λαβὼν κάτοπτρον *[e]* περιφέρειν πανταχῆ; ταχὺ μὲν ἥλιον ποιήσεις καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, ταχὺ δὲ γῆν, ταχὺ δὲ σαυτόν τε καὶ τᾶλλα ζῶα καὶ σκευὴ καὶ φυτὰ καὶ πάντα ὅσα νυνδὴ ἐλέγετο.

Ναί, ἔφη, φαινόμενα, οὐ μέντοι ὄντα γέ που τῇ ἀληθείᾳ.

Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ εἰς δέον ἔρχη τῷ λόγῳ. τῶν τοιούτων γὰρ οἶμαι δημιουργῶν καὶ ὁ ζωγράφος ἐστίν. ἢ γάρ;

Πῶς γὰρ οὐ;

Ἀλλὰ φήσεις οὐκ ἀληθῆ οἶμαι αὐτὸν ποιεῖν ἂ ποιεῖ. καίτοι τρόπῳ γέ τινι καὶ ὁ ζωγράφος κλίνην ποιεῖ ἢ οὐ;

Ναί, ἔφη, φαινομένην γε καὶ οὗτος.

[597.a]

Τί δὲ ὁ κλινοποιός; οὐκ ἄρτι μέντοι ἔλεγες ὅτι οὐ τὸ εἶδος ποιεῖ, ὃ δὴ φαμεν εἶναι ὃ ἔστι κλίνη, ἀλλὰ κλίνην τινά;

Ἔλεγον γάρ.

Οὐκοῦν εἰ μὴ ὃ ἔστιν ποιεῖ, οὐκ ἂν τὸ ὄν ποιοῖ, ἀλλὰ τι τοιοῦτον οἷον τὸ ὄν, ὄν δὲ οὐ· τελέως δὲ εἶναι ὄν τὸ τοῦ κλινουργοῦ ἔργον ἢ ἄλλου τινὸς χειροτέχνου εἴ τις φαίη, κινδυνεύει οὐκ ἂν ἀληθῆ λέγειν;

Οὐκουν, ἔφη, ὥς γ' ἂν δόξειεν τοῖς περὶ τοὺς τοιούσδε λόγους διατρίβουσιν.

Μηδὲν ἄρα θαυμάζωμεν εἰ καὶ τοῦτο ἀμυδρόν τι τυγχάνει ὄν πρὸς ἀλήθειαν.

[b]Μὴ γάρ.

Βούλει οὖν, ἔφην, ἐπ' αὐτῶν τούτων ζητήσωμεν τὸν μιμητὴν τοῦτον, τίς ποτ' ἐστίν;

Εἰ βούλει, ἔφη.

Οὐκοῦν τριτταί τινες κλῖναι αὗται γίνονται· μία μὲν ἢ ἐν τῇ φύσει οὔσα, ἣν φαίμεν ἄν, ὥς ἐγῶμαι, θεὸν ἐργάσασθαι. ἢ τίν' ἄλλον;

Οὐδένα, οἶμαι.

Μία δέ γε ἦν ὁ τέκτων.

Ναί, ἔφη.

Μία δὲ ἦν ὁ ζωγράφος. ἢ γάρ;

Ἔστω.

Ζωγράφος δὴ, κλινοποιός, θεός, τρεῖς οὔτοι ἐπιστάται τρισὶν εἶδεσι κλινῶν.

Ναὶ τρεῖς.

[c] Ὁ μὲν δὴ θεός, εἴτε οὐκ ἐβούλετο, εἴτε τις ἀνάγκη ἐπῆν μὴ πλέον ἢ μίαν ἐν τῇ φύσει ἀπεργάσασθαι αὐτὸν κλίνην, οὕτως ἐποίησεν μίαν μόνον αὐτὴν ἐκείνην ὃ ἔστιν κλίνη· δύο δὲ τοιαῦται ἢ πλείους οὔτε ἐφυτεύθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ οὔτε μὴ φυῶσιν.

Πῶς δὴ; ἔφη.

Ὅτι, ἦν δ' ἐγώ, εἰ δύο μόνας ποιήσειεν, πάλιν ἂν μία ἀναφανείη ἥς ἐκείναι ἂν αὐτὴ ἀμφοτέραι τὸ εἶδος ἔχοιεν, καὶ εἴη ἂν ὃ ἔστιν κλίνη ἐκείνη ἀλλ' οὐχ αἱ δύο.

Ὅρθως, ἔφη.

[d] Ταῦτα δὴ οἶμαι εἰδὼς ὁ θεός, βουλόμενος εἶναι ὄντως κλίνης ποιητῆς ὄντως οὔσης, ἀλλὰ μὴ κλίνης τινὸς μηδὲ κλινοποιός τις, μίαν φύσει αὐτὴν ἔφυσεν.

Ἔοικεν.

Βούλει οὖν τοῦτον μὲν φυτουργὸν τούτου προσαγορεύωμεν, ἢ τι τοιοῦτον;

Δίκαιον γοῦν, ἔφη, ἐπειδὴ περ φύσει γε καὶ τοῦτο καὶ τᾶλλα πάντα πεποίηκεν.

Τί δὲ τὸν τέκτονα; ἄρ' οὐ δημιουργὸν κλίνης;

Ναί.

Ἦ καὶ τὸν ζωγράφον δημιουργὸν καὶ ποιητὴν τοῦ τοιούτου;

Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ τί αὐτὸν κλίνης φήσεις εἶναι;

[e] Τοῦτο, ἦ δ' ὅς, ἔμοιγε δοκεῖ μετριώτατ' ἂν προσαγορευέσθαι, μιμητὴς οὗ ἐκεῖνοι δημιουργοί.

Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τὸν τοῦ τρίτου ἄρα γεννήματος ἀπὸ τῆς φύσεως μιμητὴν καλεῖς;

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

Τοῦτ' ἄρα ἔσται καὶ ὁ τραγωδοποιός, εἴπερ μιμητὴς ἐστὶ, τρίτος τις ἀπὸ βασιλέως καὶ τῆς ἀληθείας πεφυκώς, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι μιμηταί.

Κινδυνεύει.

Τὸν μὲν δὴ μιμητὴν ὠμολογήκαμεν. εἰπέ δέ μοι περὶ [598.a] τοῦ ζωγράφου τόδε· πότερα ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ ἐν τῇ φύσει ἕκαστον δοκεῖ σοι ἐπιχειρεῖν μιμεῖσθαι ἢ τὰ τῶν δημιουργῶν ἔργα;

Τὰ τῶν δημιουργῶν, ἔφη.

Ἄρα οἷα ἔστιν ἢ οἷα φαίνεται; τοῦτο γὰρ ἔτι διόρισον.

Πῶς λέγεις; ἔφη.

Ἔωδε· κλίνη, ἐάντε ἐκ πλαγίου αὐτὴν θεᾶ ἐάντε καταντικρὺ ἢ ὀπηοῦν, μὴ τι διαφέρει αὐτῆ ἐαυτῆς, ἢ διαφέρει μὲν οὐδέν, φαίνεται δὲ ἄλλοια; καὶ τᾶλλα ὡσαύτως;

Οὕτως, ἔφη φαίνεται, διαφέρει δ' οὐδέν.

[b] Τοῦτο δὴ αὐτὸ σκόπει· πρὸς πότερον ἢ γραφικὴ πεποιήται περὶ ἕκαστον; πότερα πρὸς τὸ ὄν, ὡς ἔχει, μιμήσασθαι, ἢ πρὸς τὸ φαινόμενον, ὡς φαίνεται, φαντάσματος ἢ ἀληθείας οὔσα μίμησις;

Φαντάσματος, ἔφη.

Πόρρω ἄρα που τοῦ ἀληθοῦς ἢ μιμητικὴ ἐστὶν καί, ὡς ἔοικεν, διὰ τοῦτο πάντα ἀπεργάζεται, ὅτι σμικρὸν τι ἐκάστου ἐφάπτεται, καὶ τοῦτο εἶδωλον. οἷον ὁ ζωγράφος, φαμέν, ζωγραφῆσει ἡμῖν σκυτοτόμον, τέκτονα, τοὺς ἄλλους δημιουργούς, [c] περὶ οὐδενὸς τούτων ἐπαίμων τῶν τεχνῶν· ἀλλ' ὅμως παῖδάς γε καὶ ἄφρονας ἀνθρώπους, εἰ ἀγαθὸς εἶη ζωγράφος, γράψας ἂν τέκτονα καὶ πόρρωθεν ἐπιδεικνὺς ἐξαπατῶ ἂν τῷ δοκεῖν ὡς ἀληθῶς τέκτονα εἶναι.

Τί δ' οὐ;

Ἀλλὰ γὰρ οἶμαι ὧ φίλε, τόδε δεῖ περὶ πάντων τῶν τοιούτων διανοεῖσθαι· ἐπειδάν τις ἡμῖν ἀπαγγέλλῃ περὶ του, ὡς ἐνέτυχεν ἀνθρώπῳ πάσας ἐπισταμένῳ τὰς δημιουργίας καὶ τᾶλλα πάντα ὅσα εἷς ἕκαστος οἶδεν, οὐδὲν ὅτι οὐχὶ [d] ἀκριβέστερον ὄτουοῦν ἐπισταμένῳ, ὑπολαμβάνειν δεῖ τῷ τοιούτῳ ὅτι εὐήθης τις ἀνθρώπος, καί, ὡς ἔοικεν, ἐντυχὼν γόητί τινι καὶ μιμητῇ ἐξηπατήθη, ὥστε ἔδοξεν αὐτῷ πάσσοφος εἶναι, διὰ τὸ αὐτὸς μὴ οἶός τ' εἶναι ἐπιστήμην καὶ ἀνεπιστημοσύνην καὶ μίμησιν ἐξετάσαι.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, μετὰ τοῦτο ἐπισκεπτέον τὴν τε τραγωδίαν καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ὅμηρον, ἐπειδὴ τινῶν [e] ἀκούομεν ὅτι οὗτοι πάσας μὲν τέχνας ἐπίστανται, πάντα δὲ τὰ

ἀνθρώπεια τὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ τὰ γε θεῖα· ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀγαθὸν ποιητὴν, εἰ μέλλει περὶ ὧν ἂν ποιῆ καλῶς ποιήσῃ, εἰδότες ἄρα ποιεῖν, ἢ μὴ οἷόν τε εἶναι ποιεῖν. δεῖ δὴ ἐπισκέψασθαι πότερον μιμηταῖς τούτοις οὗτοι ἐντυχόντες ἐξηπάτηνται καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες [599.a] οὐκ αἰσθάνονται τριτὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος καὶ ῥάδια ποιεῖν μὴ εἰδότες τὴν ἀλήθειαν – φαντάσματα γὰρ ἄλλ’ οὐκ ὄντα ποιοῦσιν – ἢ τι καὶ λέγουσιν καὶ τῷ ὄντι οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἴσασι περὶ ὧν δοκοῦσιν τοῖς πολλοῖς εὖ λέγειν.

Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ἐξεταστέον.

Οἷε οὖν, εἴ τις ἀμφοτέρωθεν δύναίτο ποιεῖν, τό τε μιμηθησόμενον καὶ τὸ εἶδωλον, ἐπὶ τῇ τῶν εἰδώλων δημιουργίᾳ ἑαυτὸν ἀφείναι ἂν σπουδάζειν καὶ τοῦτο προστήσασθαι τοῦ [b] ἑαυτοῦ βίου ὡς βέλτιστον ἔχοντα;

Οὐκ ἔγωγε.

Ἄλλ’ εἵπερ γε οἶμαι ἐπιστήμων εἴη τῇ ἀληθείᾳ τούτων πέρι ἅπερ καὶ μιμεῖται, πολὺ πρότερον ἐν τοῖς ἔργοις ἂν σπουδάσειεν ἢ ἐπὶ τοῖς μιμήμασι, καὶ πειρωτοῦ ἂν πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἑαυτοῦ καταλιπεῖν μνημεῖα, καὶ εἶναι προθυμοῖτ’ ἂν μᾶλλον ὁ ἐγκωμιαζόμενος ἢ ὁ ἐγκωμιάζων.

Οἶμαι, ἔφη, οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἢ τε τιμὴ καὶ ἡ ὠφελία.

Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων πέρι μὴ ἀπαιτῶμεν λόγον Ὅμηρον [c] ἢ ἄλλον ὄντιν οὖν τῶν ποιητῶν, ἐρωτῶντες εἰ ἰατρικὸς ἦν τις αὐτῶν ἀλλὰ μὴ μιμητὴς μόνον ἰατρικῶν λόγων, τίνας ὑγιεῖς ποιητῆς τις τῶν παλαιῶν ἢ τῶν νέων λέγεται πεποιηκέναι, ὥσπερ Ἀσκληπιός, ἢ τίνας μαθητὰς ἰατρικῆς κατελίπετο, ὥσπερ ἐκεῖνος τοὺς ἐγγόνους, μηδ’ αὖ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας αὐτοὺς ἐρωτῶμεν, ἀλλ’ ἔωμεν περὶ δὲ ὧν μεγίστων τε καὶ καλλίστων ἐπιχειρεῖ λέγειν Ὅμηρος, πολέμων τε πέρι καὶ στρατηγιῶν καὶ διοικήσεων πόλεων, καὶ [d] παιδείας πέρι ἀνθρώπου, δίκαιόν που ἐρωτᾶν αὐτὸν πυνθανομένους ὦ φίλε Ὅμηρε, εἵπερ μὴ τρίτος ἀπὸ τῆς ἀληθείας εἰ ἀρετῆς πέρι, εἰδώλου δημιουργός, ὃν δὴ μιμητὴν ὠρισάμεθα, ἀλλὰ καὶ δεύτερος, καὶ οἷός τε ἦσθα γινώσκειν ποῖα ἐπιτηδεύματα βελτίους ἢ χείρους ἀνθρώπους ποιεῖ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, λέγε ἡμῖν τίς τῶν πόλεων διὰ σὲ βέλτιον ὤκησεν, ὥσπερ διὰ Λυκοῦργον Λακεδαιμόνων καὶ δι’ ἄλλους πολλοὺς [e] πολλὰ μεγάλα τε καὶ σμικραῖ; σὲ δὲ τίς αἰτιᾶται πόλις νομοθέτην ἀγαθὸν γεγονέναι καὶ σφᾶς ὠφεληκέναι; Χαρώνδαν μὲν γὰρ Ἰταλία καὶ Σικελία, καὶ ἡμεῖς Σόλων· σὲ δὲ τίς; ἔξει τινὰ εἰπεῖν;

Οὐκ οἶμαι, ἔφη ὁ Γλαύκων· οὐκ οὐκ λέγεται γὰρ οὐδ’ ὑπ’ αὐτῶν Ὀμηριδῶν.

[600.a]

Ἀλλὰ δὴ τίς πόλεμος ἐπὶ Ὀμήρου ὑπ’ ἐκείνου ἄρχοντος ἢ συμβουλευόντος εὖ πολεμηθεὶς μνημονεύεται;

Οὐδεὶς.

Ἄλλ’ οἷα δὴ εἰς τὰ ἔργα σοφοῦ ἀνδρὸς πολλὰ ἐπίνοια καὶ εὐμήχανοι εἰς τέχνας ἢ τίνας ἄλλας πράξεις λέγονται, ὥσπερ αὖ Θάλεώ τε πέρι τοῦ Μιλησίου καὶ Ἀναχάρσιος τοῦ Σκύθου;

Οὐδαμῶς τοιοῦτον οὐδέν.

Ἀλλὰ δὴ εἰ μὴ δημοσίᾳ, ἰδίᾳ τισὶν ἡγεμῶν παιδείας αὐτὸς ζῶν λέγεται Ὅμηρος γενέσθαι, οἱ ἐκεῖνον ἡγάπων ἐπὶ [b] συνουσίᾳ καὶ τοῖς ὑστέροις ὁδόν τινα παρέδοσαν βίου Ὀμηρικῆν, ὥσπερ Πυθαγόρας αὐτὸς τε διαφερόντως ἐπὶ τούτῳ ἠγαπήθη, καὶ οἱ ὑστεροὶ ἔτι καὶ νῦν Πυθαγόρειον τρόπον ἐπονομάζοντες τοῦ βίου διαφανεῖς πη δοκοῦσιν εἶναι ἐν τοῖς ἄλλοις;

Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοιοῦτον οὐδὲν λέγεται. ὁ γὰρ Κρεώφυλος, ὃ Σώκρατες, ἴσως, ὁ τοῦ Ὀμήρου ἑταῖρος, τοῦ ὀνόματος ἂν γελοιότερος ἔτι πρὸς παιδείαν φανεῖη, εἰ τὰ λεγόμενα περὶ Ὀμήρου ἀληθῆ. λέγεται γὰρ ὡς πολλή τις ἀμέλεια περὶ [c] αὐτὸν ἦν ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου, ὅτε ἔζη.

Λέγεται γὰρ οὖν, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' οἶει, ὃ Γλαύκων, εἰ τῷ ὄντι οἷός τ' ἦν παιδεύειν ἀνθρώπους καὶ βελτίους ἀπεργάζεσθαι Ὀμηρος, ἅτε περὶ τούτων οὐ μιμῆσθαι ἀλλὰ γινώσκειν δυνάμενος, οὐκ ἄρ' ἂν πολλοὺς ἑταίρους ἐποιήσατο καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ Πρωταγόρας μὲν ἄρα ὁ Ἀβδηρίτης καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πάμπολλοι δύνανται τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν παριστάναι ἰδία συγγιγνόμενοι [d] ὡς οὔτε οἰκίαν οὔτε πόλιν τὴν αὐτῶν διοικεῖν οἷοί τ' ἔσονται, ἐὰν μὴ σφεῖς αὐτῶν ἐπιστατήσωσιν τῆς παιδείας, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. Ὀμηρον δ' ἄρα οἱ ἐπ' ἐκείνου, εἶπερ οἷός τ' ἦν πρὸς ἀρετὴν ὀνήσαι ἀνθρώπους, ἢ Ἡσίοδον ῥαψωδεῖν ἂν περιόντας εἶων, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἂν αὐτῶν ἀντείχοντο ἢ τοῦ χρυσοῦ καὶ [e] ἠνάγκαζον παρὰ σφίσις οἴκοι εἶναι, ἢ εἰ μὴ ἔπειθον, αὐτοὶ ἂν ἐπαιδαγώγουν ὅπῃ ἦσαν, ἕως ἰκανῶς παιδείας μεταλάβοιεν;

Παντάπασιν, ἔφη, δοκεῖς μοι, ὃ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγειν.

Οὐκοῦν τιθῶμεν ἀπὸ Ὀμήρου ἀρξαμένους πάντας τοὺς ποιητικοὺς μιμητὰς εἰδώλων ἀρετῆς εἶναι καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ποιοῦσιν, τῆς δὲ ἀληθείας οὐχ ἄπτεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ νυνδὴ ἐλέγομεν, ὁ ζωγράφος σκυτοτόμον ποιήσει δοκοῦντα [601a] εἶναι, αὐτὸς τε οὐκ ἐπαίῳν περὶ σκυτοτομίας καὶ τοῖς μὴ ἐπαίῳσιν, ἐκ τῶν χρωμάτων δὲ καὶ σχημάτων θεωροῦσιν;

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὕτω δὴ οἶμαι καὶ τὸν ποιητικὸν φήσομεν χρώματα ἅττα ἐκάστων τῶν τεχνῶν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασι ἐπιχρωματίζειν αὐτὸν οὐκ ἐπαίῳντα ἀλλ' ἢ μιμῆσθαι, ὥστε ἑτέροις τοιούτοις ἐκ τῶν λόγων θεωροῦσι δοκεῖν, ἐάντε περὶ σκυτοτομίας τις λέγη ἐν μέτρῳ καὶ ῥυθμῷ καὶ ἀρμονίᾳ, πάνυ εὖ δοκεῖν λέγεσθαι, ἐάντε περὶ στρατηγίας ἐάντε περὶ ἄλλου [b] ὁπουοῦν οὕτω φύσει αὐτὰ ταῦτα μεγάλην τινὰ κήλησιν ἔχειν. ἐπεὶ γυμνωθέντα γε τῶν τῆς μουσικῆς χρωμάτων τὰ τῶν ποιητῶν, αὐτὰ ἐφ' αὐτῶν λεγόμενα, οἶμαί σε εἰδέναι οἷα φαίνεται. τεθέασαι γὰρ που.

Ἐγώ γ', ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἔοικεν τοῖς τῶν ὠραίων προσώποις, καλῶν δὲ μὴ, οἷα γίνεταί ἰδεῖν ὅταν αὐτὰ τὸ ἄνθος προλίπη;

Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς.

Ἴθι δὴ, τόδε ἄθρει. ὁ τοῦ εἰδώλου ποιητῆς, ὁ μιμητῆς, φαμέν, τοῦ μὲν ὄντος οὐδὲν ἐπαίει, τοῦ δὲ φαινομένου οὐχ [c] οὔτως;

Ναί.

Μὴ τοίνυν ἡμίσεως αὐτὸ καταλίπωμεν ῥηθέν, ἀλλ' ἰκανῶς ἴδωμεν.

Λέγε, ἔφη.

Ζωγράφος, φαμέν, ἠνίας τε γράψει καὶ χαλινόν;

Ναί.

Ποιήσει δέ γε σκυτοτόμος καὶ χαλκεύς;

Πάνυ γε.

Ἄρ' οὖν ἐπαίει οἷας δεῖ τὰς ἡγίας εἶναι καὶ τὸν χαλινὸν ὁ γραφεύς; ἢ οὐδ' ὁ ποιήσας, ὅ τε χαλκεὺς καὶ ὁ σκυτεὺς, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅσπερ τούτοις ἐπίσταται χρῆσθαι, μόνος ὁ ἵππικός;

Ἀληθέστατα.

Ἄρ' οὖν οὐ περὶ πάντα οὕτω φήσομεν ἔχειν;

Πῶς;

[d] Περὶ ἕκαστον ταύτας τινὰς τρεῖς τέχνας εἶναι, χρησομένην, ποιήσουσαν, μιμησομένην;

Ναί.

Οὐκοῦν ἀρετὴ καὶ κάλλος καὶ ὀρθότης ἐκάστου σκεύους καὶ ζώου καὶ πράξεως οὐ πρὸς ἄλλο τι ἢ τὴν χρεῖαν ἐστίν, πρὸς ἣν ἂν ἕκαστον ἢ πεποιημένον ἢ πεφυκός;

Οὕτως.

Πολλὴ ἄρα ἀνάγκη τὸν χρώμενον ἐκάστω ἐμπειρότατόν τε εἶναι καὶ ἄγγελον γίνεσθαι τῷ ποιητῇ οἷα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ποιεῖ ἐν τῇ χρεῖα ᾧ χρῆται· οἷον ἀυλητῆς που ἀυλοποιῶ [e] ἐξαγγέλλει περὶ τῶν ἀυλῶν, οἳ ἂν ὑπηρετῶσιν ἐν τῷ ἀυλεῖν, καὶ ἐπιτάξει οἷους δεῖ ποιεῖν, ὁ δ' ὑπηρετήσῃ.

Πῶς δ' οὐ;

Οὐκοῦν ὁ μὲν εἰδὼς ἐξαγγέλλει περὶ χρηστῶν καὶ πονηρῶν ἀυλῶν, ὁ δὲ πιστεύων ποιήσει;

Ναί.

Τοῦ αὐτοῦ ἄρα σκεύους ὁ μὲν ποιητῆς πίστιν ὀρθὴν ἔξει περὶ κάλλους τε καὶ πονηρίας, συνὼν τῷ εἰδῶτι καὶ ἀναγκα[602.a]ζόμενος ἀκούειν παρὰ τοῦ εἰδῶτος, ὁ δὲ χρώμενος ἐπιστήμην.

Πάνυ γε.

Ὁ δὲ μιμητῆς πότερον ἐκ τοῦ χρῆσθαι ἐπιστήμην ἔξει περὶ ὧν ἂν γράφῃ, εἴτε καλὰ καὶ ὀρθὰ εἴτε μὴ, ἢ δόξαν ὀρθὴν διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης συνεῖναι τῷ εἰδῶτι καὶ ἐπιτάττεσθαι οἷα χρῆ γράφειν;

Οὐδέτερα.

Οὔτε ἄρα εἴσεται οὔτε ὀρθὰ δοξάσει ὁ μιμητῆς περὶ ὧν ἂν μιμῆται πρὸς κάλλος ἢ πονηρίαν.

Οὐκ ἔοικεν.

Χαρίεις ἂν εἴη ὁ ἐν τῇ ποιήσει μιμητικὸς πρὸς σοφίαν περὶ ὧν ἂν ποιῆ.

Οὐ πάνυ.

[b] Ἄλλ' οὖν δὴ ὅμως γε μιμήσεται, οὐκ εἰδὼς περὶ ἐκάστου ὅπῃ πονηρὸν ἢ χρηστόν· ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οἷον φαίνεται καλὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς τε καὶ μηδὲν εἰδόσιν, τοῦτο μιμήσεται.

Τί γὰρ ἄλλο;

Ταῦτα μὲν δὴ, ὡς γε φαίνεται, ἐπεικῶς ἡμῖν διωμολόγηται, τόν τε μιμητικὸν μηδὲν εἰδέναί· ἄξιον λόγου περὶ ὧν μιμῆται, ἀλλ' εἶναι παιδιάν τινα καὶ οὐ σπουδὴν τὴν μίμησιν, τοὺς τε

τῆς τραγικῆς ποιήσεως ἀπτομένους ἐν ἰαμβείοις καὶ ἐν ἔπεσι πάντας εἶναι μιμητικούς ὡς οἶόν τε μάλιστα.

Πάνυ μὲν οὖν.

[c] Πρὸς Διός, ἦν δ' ἐγώ, τὸ δὲ δὴ μμεῖσθαι τοῦτο οὐ περὶ τρίτον μὲν τί ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας; ἦ γάρ;

Ναί.

Πρὸς δὲ δὴ ποῖόν τί ἐστὶν τῶν τοῦ ἀνθρώπου ἔχον τὴν δύναμιν ἣν ἔχει;

Τοῦ ποίου τινὸς πέρι λέγεις;

Τοῦ τοιοῦδε· ταῦτόν που ἡμῖν μέγεθος ἐγγύθεν τε καὶ πόρρωθεν διὰ τῆς ὄψεως οὐκ ἴσον φαίνεται.

Οὐ γάρ.

Καὶ ταῦτὰ καμπύλα τε καὶ εὐθέα ἐν ὕδατι τε θεωμένοις καὶ ἔξω, καὶ κοιλὰ τε δὴ καὶ ἐξέχοντα διὰ τὴν περὶ τὰ χρώματα αὐτῶν πλάνην τῆς ὄψεως, καὶ πᾶσά τις ταραχὴ δῆλη [d] ἡμῖν ἐνοῦσα αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ· ὧ δὲ ἡμῶν τῷ παθήματι τῆς φύσεως ἢ σκιαγραφία ἐπιθεμένη γοητείας οὐδὲν ἀπολείπει, καὶ ἢ θαυμαστοποιία καὶ αἰ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται μηχαναί.

Ἀληθῆ.

Ἄρ' οὖν οὐ τὸ μετρεῖν καὶ ἀριθμεῖν καὶ ἰστάναι βοήθειαι χαριέσταται πρὸς αὐτὰ ἐφάνησαν, ὥστε μὴ ἄρχειν ἐν ἡμῖν τὸ φαινόμενον μεῖζον ἢ ἔλαττον ἢ πλέον ἢ βαρύτερον, ἀλλὰ τὸ λογισάμενον καὶ μετροῦσαν ἢ καὶ στήσαν;

Πῶς γὰρ οὐ;

[e] Ἄλλὰ μὴν τοῦτό γε τοῦ λογιστικοῦ ἂν εἴη τοῦ ἐν ψυχῇ ἔργον.

Τούτου γὰρ οὖν.

Τούτῳ δὲ πολλάκις μετροῦσαντι καὶ σημαίνοντι μεῖζω ἅττα εἶναι ἢ ἐλάττω ἕτερα ἐτέρων ἢ ἴσα τὰναντία φαίνεται ἅμα περὶ ταῦτά.

Ναί.

Οὐκοῦν ἔφαμεν τῷ αὐτῷ ἅμα περὶ ταῦτά ἐναντία δοξάζειν ἀδύνατον εἶναι;

Καὶ ὀρθῶς γ' ἔφαμεν.

[603.a]

Τὸ παρὰ τὰ μέτρα ἄρα δοξάζον τῆς ψυχῆς τῷ κατὰ τὰ μέτρα οὐκ ἂν εἴη ταῦτόν.

Οὐ γὰρ οὖν.

Ἀλλὰ μὴν τὸ μέτρον γε καὶ λογισμῷ πιστεῦον βέλτιστον ἂν εἴη τῆς ψυχῆς.

Τί μὴν;

Τὸ ἄρα τούτῳ ἐναντιούμενον τῶν φάσεων ἂν τι εἴη ἐν ἡμῖν.

Ἀνάγκη.

Τοῦτο τοίνυν διομολογήσασθαι βουλόμενος ἔλεγον ὅτι ἡ γραφικὴ καὶ ὅλως ἡ μιμητικὴ πόρρω μὲν τῆς ἀληθείας ὄν τὸ αὐτῆς ἔργον ἀπεργάζεται, πόρρω δ' αὖ φρονήσεως ὄντι τῷ [b] ἐν ἡμῖν προσομιλεῖ τε καὶ ἑταίρα καὶ φίλη ἐστὶν ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ οὐδ' ἀληθεῖ.

Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς.

Φαύλη ἄρα φαύλω συγγιγνομένη φαῦλα γεννᾷ ἡ μιμητικὴ.

Ἔοικεν.

Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, ἡ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον, ἢ καὶ κατὰ τὴν ἀκοήν, ἦν δὴ ποιήσιν ὀνομάζομεν;

Εἰκός γ', ἔφη, καὶ ταύτην.

Μὴ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τῷ εἰκότι μόνον πιστεύσωμεν ἐκ τῆς γραφικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτὸ αὖ ἔλθωμεν τῆς διανοίας [c] τοῦτο ᾧ προσομιλεῖ ἢ τῆς ποιήσεως μιμητικὴ, καὶ ἴδωμεν φαῦλον ἢ σπουδαῖον ἐστίν.

Ἀλλὰ χρῆ.

Ἔωδε δὴ προθώμεθα· πράττοντας, φαμέν, ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἐκουσίας πράξεις, καὶ ἐκ τοῦ πράττειν ἢ εὖ οἰομένους ἢ κακῶς πεπραγέναι, καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν ἢ λυπουμένους ἢ χαίροντας, μὴ τι ἄλλο ἦν παρὰ ταῦτα;

Οὐδέν.

Ἄρ' οὖν ἐν ἅπασιν τούτοις ὁμοιομητικῶς ἄνθρωπος διάκειται; [d] ἢ ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν ἐστασίαζεν καὶ ἐναντίας εἶχεν ἐν ἑαυτῷ δόξας ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν στασιάζει τε καὶ μάχεται αὐτὸς αὐτῷ; ἀναμιμνήσκομαι δὲ ὅτι τοῦτό γε νῦν οὐδὲν δεῖ ἡμᾶς διομολογεῖσθαι· ἐν γὰρ τοῖς ἄνω λόγοις ἰκανῶς πάντα ταῦτα διωμολογησάμεθα, ὅτι μυρίων τοιούτων ἐναντιωμάτων ἅμα γιγνομένων ἡ ψυχὴ γέμει ἡμῶν.

Ὅρθῶς, ἔφη.

Ὅρθῶς γάρ, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὁ τότε ἀπελίπομεν, νῦν μοι [e] δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι διεξελεθῆναι.

Τὸ ποῖον; ἔφη.

Ἀνὴρ, ἦν δ' ἐγώ, ἐπεικῆς τοιαύδε τύχης μετασχών, ὑὸν ἀπολέσας ἢ τι ἄλλο ὧν περὶ πλείστου ποιεῖται, ἐλέγομέν που καὶ τότε ὅτι ῥᾶστα οἶσει τῶν ἄλλων.

Πάνυ γε.

Νῦν δέ γε τόδ' ἐπισκεψώμεθα, πότερον οὐδὲν ἀχθέσεται, ἢ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, μετριάσει δέ πως πρὸς λύπην.

Οὕτω μᾶλλον, ἔφη, τό γε ἀληθές.

[604.a]

Τόδε νῦν μοι περὶ αὐτοῦ εἶπέ· πότερον μᾶλλον αὐτὸν οἶει τῇ λύπῃ μαχεῖσθαι τε καὶ ἀντιτείνειν, ὅταν ὁρᾶται ὑπὸ τῶν ὁμοίων, ἢ ὅταν ἐν ἐρημίᾳ μόνος αὐτὸς καθ' αὐτὸν γίγνηται;

Πολύ που, ἔφη, διοίσει, ὅταν ὁρᾶται.

Μονωθεὶς δέ γε οἶμαι πολλὰ μὲν τολμήσει φθέγγασθαι, ἃ εἴ τις αὐτοῦ ἀκούοι αἰσχύνοιτ' ἄν, πολλὰ δὲ ποιήσει, ἃ οὐκ ἂν δέξαιτό τινα ἰδεῖν δρῶντα.

Οὕτως ἔχει, ἔφη.

Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀντιτείνειν διακελευόμενον λόγος καὶ νόμος [b] ἐστίν, τὸ δὲ ἔλκον ἐπὶ τὰς λύπας αὐτὸ τὸ πάθος;

Ἀληθῆ.

Ἐναντίας δὲ ἀγωγῆς γιγνομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα, δύο φαμέν αὐτὸ ἀναγκαῖον εἶναι.

Πῶς δ' οὐ;

Οὐκοῦν τὸ μὲν ἕτερον τῷ νόμῳ ἔτοιμον πείθεσθαι, ἢ ὁ νόμος ἐξηγεῖται;

Πῶς;

Λέγει που ὁ νόμος ὅτι κάλλιστον ὅτι μάλιστα ἡσυχίαν ἄγειν ἐν ταῖς συμφοραῖς καὶ μὴ ἀγανακτεῖν, ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν τοιούτων, οὔτε εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς φέροντι, οὔτε τι τῶν [c] ἀνθρωπίνων ἄξιον ὄν μεγάλης σπουδῆς, ὅ τε δεῖ ἐν αὐτοῖς ὅτι τάχιστα παραγίνεσθαι ἡμῖν, τούτῳ ἐμποδῶν γιγνόμενον τὸ λυπεῖσθαι.

Τίτι, ἢ δ' ὅς, λέγεις;

Τῷ βουλευέσθαι, ἦν δ' ἐγώ, περὶ τὸ γεγονὸς καὶ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ αὐτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἰρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ προσπταίσαντας καθάπερ παῖδας ἐχομένους τοῦ πληγέντος ἐν τῷ βοᾶν διατρίβειν, ἀλλ' αἰεὶ ἐθίζειν τὴν ψυχὴν ὅτι [d] τάχιστα γίνεσθαι πρὸς τὸ ἰᾶσθαι τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσήσαν, ἰατρικῆ θρηνηφδίαν ἀφανίζοντα.

Ὅρθότατα γοῦν ἂν τις, ἔφη, πρὸς τὰς τύχας οὕτω προσφέροιο.

Οὐκοῦν, φαμέν, τὸ μὲν βέλτιστον τούτῳ τῷ λογισμῷ ἐθέλει ἔπεσθαι.

Δῆλον δῆ.

Τὸ δὲ πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τε τοῦ πάθους καὶ πρὸς τοὺς ὀδυρμούς ἄγον καὶ ἀπλήστως ἔχον αὐτῶν ἄρ' οὐκ ἀλόγιστόν τε φήσομεν εἶναι καὶ ἀργὸν καὶ δειλίας φίλον;

Φήσομεν μὲν οὐν.

[e] Οὐκοῦν τὸ μὲν πολλὴν μίμησιν καὶ ποικίλῃν ἔχει, τὸ ἀγανακτητικόν, τὸ δὲ φρόνιμόν τε καὶ ἡσύχιον ἦθος, παραπλήσιον ὄν αἰεὶ αὐτὸ αὐτῷ, οὔτε ῥάδιον μιμήσασθαι οὔτε μιμουμένου εὐπετέες καταμαθεῖν, ἄλλως τε καὶ πανηγύρει καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις εἰς θέατρα συλλεγομένοις ἀλλοτρίου γὰρ που πάθους ἢ μίμησις αὐτοῖς γίγνεται.

[605.a]

Παντάπασιν μὲν οὐν.

Ὁ δὲ μμητικὸς ποιητὴς δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὸ τοιοῦτον τῆς ψυχῆς πέφυκε τε καὶ ἡ σοφία αὐτοῦ τούτῳ ἀρέσκειν πέπηγεν, εἰ μέλλει εὐδοκιμήσειν ἐν τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀγανακτητικόν τε καὶ ποικίλον ἦθος διὰ τὸ εὐμίμητον εἶναι.

Δῆλον.

Οὐκοῦν δικαίως ἂν αὐτοῦ ἤδη ἐπιλαμβανοίμεθα, καὶ τιθεῖμεν ἀντίστροφον αὐτὸν τῷ ζωγράφῳ· καὶ γὰρ τῷ φαῦλα ποιεῖν πρὸς ἀλήθειαν ἔοικεν αὐτῷ, καὶ τῷ πρὸς ἕτερον

τοιούτον [b] ὁμιλεῖν τῆς ψυχῆς ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, καὶ ταύτη ὁμοίωται. καὶ οὕτως ἤδη ἂν ἐν δίκῃ οὐ παραδεχοίμεθα εἰς μέλλουσαν εὐνομεῖσθαι πόλιν, ὅτι τοῦτο ἐγείρει τῆς ψυχῆς καὶ τρέφει καὶ ἰσχυρὸν ποιῶν ἀπόλλυσι τὸ λογιστικόν, ὥσπερ ἐν πόλει ὅταν τις μοχθηροὺς ἐγκρατεῖς ποιῶν παραδιδῶ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ χαριεστέρους φθείρῃ· ταῦτόν καὶ τὸν μιμητικὸν ποιητὴν φήσομεν κακὴν πολιτείαν ἰδίᾳ ἐκάστου τῆ ψυχῆ ἐμποιεῖν, τῷ ἀνοήτῳ αὐτῆς [c] χαριζόμενον καὶ οὔτε τὰ μείζω οὔτε τὰ ἐλάττω διαγιγνώσκοντι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν μεγάλα ἡγουμένῳ, τοτὲ δὲ σμικρὰ, εἶδωλα εἰδωλοποιοῦντα, τοῦ δὲ ἀληθοῦς πόρρω πάνυ ἀφεστῶτα.

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὐ μέντοι πῶ τό γε μέγιστον κατηγορήκαμεν αὐτῆς. τὸ γὰρ καὶ τοὺς ἐπεικειῖς ἱκανὴν εἶναι λωβᾶσθαι, ἐκτὸς πάνυ τινῶν ὀλίγων, πάνδεινόν που.

Τί δ' οὐ μέλλει, εἴπερ γε δορᾷ αὐτό;

Ἀκούων σκόπει. οἱ γὰρ που βέλτιστοι ἡμῶν ἀκροώμενοι Ὀμήρου ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τραγωδοποιῶν μιμουμένου [d] τινὰ τῶν ἡρώων ἐν πένθει ὄντα καὶ μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνοντα ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς ἢ καὶ ἄδοντάς τε καὶ κοπτομένους, οἷσθ' ὅτι χαίρομέν τε καὶ ἐνδόντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπόμεθα συμπάσχοντες καὶ σπουδάζοντες ἐπαινοῦμεν ὡς ἀγαθὸν ποιητὴν, ὃς ἂν ἡμᾶς ὅτι μάλιστα οὕτω διαθῆ.

Οἶδα· πῶς δ' οὐ;

Ὅταν δὲ οἰκειόν τι ἡμῶν κῆδος γένηται, ἐννοεῖς αὖ ὅτι ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ καλλωπιζόμεθα, ἂν δυνώμεθα ἡσυχίαν ἄγειν [e] καὶ καρτερεῖν, ὡς τοῦτο μὲν ἀνδρὸς ὄν, ἐκεῖνο δὲ γυναικός, ὃ τότε ἐπιηνοῦμεν.

Ἐννοῶ, ἔφη.

Ἡ καλῶς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, οὗτος ὁ ἔπαινος ἔχει, τὸ ὁρῶντα τοιοῦτον ἄνδρα, οἷον ἑαυτόν τις μὴ ἀξιοῖ εἶναι ἀλλ' αἰσχύνοιο ἄν, μὴ βδελύττεσθαι ἀλλὰ χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν;

Οὐ μὰ τὸν Δί, ἔφη, οὐκ εὐλόγῳ ἔοικεν.

[606.a]

Ναί, ἦν δ' ἐγώ, εἰ ἐκείνη γ' αὐτὸ σκοποῖς.

Πῆ;

Εἰ ἐνθυμοῖο ὅτι τὸ βία κατεχόμενον τότε ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς καὶ πεπεινηκὸς τοῦ δακρῦσαί τε καὶ ἀποδύρασθαι ἱκανῶς καὶ ἀποπλησθῆναι, φύσει ὄν τοιοῦτον οἷον τούτων ἐπιθυμεῖν, τότε ἐστὶν τοῦτο τὸ ὑπὸ τῶν ποιητῶν πιμπλάμενον καὶ χαῖρον· τὸ δὲ φύσει βέλτιστον ἡμῶν, ἅτε οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευμένον λόγῳ οὐδὲ ἔθει, ἀνίησιν τὴν φυλακὴν τοῦ [b] θρηνώδους τούτου, ἅτε ἀλλότρια πάθη θεωροῦν καὶ ἑαυτῷ οὐδὲν αἰσχυρὸν ὄν εἰ ἄλλος ἀνὴρ ἀγαθὸς φάσκων εἶναι ἀκαίρως πενθεῖ, τοῦτον ἐπαινεῖν καὶ ἐλεεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο κερδαίνειν ἡγεῖται, τὴν ἡδονήν, καὶ οὐκ ἂν δέξαιτο αὐτῆς στερηθῆναι καταφρονήσας ὄλου τοῦ ποιήματος. λογίζεσθαι γὰρ οἶμαι ὀλίγοις τισὶν μέτεστιν ὅτι ἀπολαύειν ἀνάγκη ἀπὸ τῶν ἀλλοτριῶν εἰς τὰ οἰκεία· θρέψαντα γὰρ ἐν ἐκείνοις ἰσχυρὸν τὸ ἐλεινὸν οὐ ῥάδιον ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσι κατέχειν.

[c] Ἀληθέστατα, ἔφη.

Ἄρ' οὖν οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ γελοίου; ὅτι, ἂν αὐτὸς αἰσχύνοιο γελωτοποιῶν, ἐν μιμήσει δὲ κωμωδικῇ ἢ καὶ ἰδίᾳ ἀκούων σφόδρα χαρῆς καὶ μὴ μισῆς ὡς πονηρά, ταῦτόν

ποιεῖς ὅπερ ἐν τοῖς ἐλέοις; ὃ γὰρ τῷ λόγῳ αὐτῷ κατεῖχες ἐν σαυτῷ βουλόμενον γελωτοποιεῖν, φοβούμενος δόξαν βωμολοχίας, τότε αὐτῷ ἀνιείς, καὶ ἐκεῖ νεανικὸν ποιήσας ἔλαθες πολλάκις ἐν τοῖς οἰκείοις ἐξενεχθεὶς ὥστε κωμωδοποιὸς γενέσθαι.

Καὶ μάλα, ἔφη.

[d] Καὶ περὶ ἀφροδισίων δὴ καὶ θυμοῦ καὶ περὶ πάντων τῶν ἐπιθυμητικῶν τε καὶ λυπηρῶν καὶ ἠδέων ἐν τῇ ψυχῇ, ἃ δὴ φαμεν πάσῃ πράξει ἡμῖν ἔπεσθαι, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς ἡ ποιητικὴ μίμησις ἐργάζεται: τρέφει γὰρ ταῦτα ἄρδουσα, δέον αὐχμεῖν, καὶ ἄρχοντα ἡμῖν καθίστησιν, δέον ἄρχεσθαι αὐτὰ ἵνα βελτίους τε καὶ εὐδαμονέστεροι ἀντὶ χειρόνων καὶ ἀθλιωτέρων γινώμεθα.

Οὐκ ἔχω ἄλλως φάναι, ἦ δ' ὅς.

[e] Οὐκοῦν, εἶπον, ὦ Γλαύκων, ὅταν Ὅμηρου ἐπαινέταις ἐντύχης λέγουσιν ὡς τὴν Ἑλλάδα πεπαιδευκεν οὗτος ὁ ποιητὴς καὶ πρὸς διοίκησιν τε καὶ παιδείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἄξιος ἀναλαβόντι μανθάνειν τε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ποιητὴν πάντα τὸν αὐτοῦ βίον κατασκευασάμενον ζῆν, [607a] φιλεῖν μὲν χρὴ καὶ ἀσπάζεσθαι ὡς ὄντας βελτίστους εἰς ὅσον δύνανται, καὶ συγχωρεῖν Ὅμηρον ποιητικώτατον εἶναι καὶ πρῶτον τῶν τραγωδοποιῶν, εἰδέναι δὲ ὅτι ὅσον μόνον ὕμνους θεοῖς καὶ ἐγκώμια τοῖς ἀγαθοῖς ποιήσεως παραδεκτέον εἰς πόλιν· εἰ δὲ τὴν ἠδυσμένην Μοῦσαν παραδέξῃ ἐν μέλεισιν ἢ ἔπεσιν, ἠδονὴ σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύσετον ἀντὶ νόμου τε καὶ τοῦ κοινῆ ἀεὶ δόξαντος εἶναι βελτίστου λόγου.

Ἀληθέστατα, ἔφη.

[b] Ταῦτα δὴ, ἔφην, ἀπολελογήσθω ἡμῖν ἀναμνησθεῖσιν περὶ ποιήσεως, ὅτι εἰκότως ἄρα τότε αὐτὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπεστέλλομεν τοιαύτην οὕσαν· ὁ γὰρ λόγος ἡμᾶς ἤρει. προσείπωμεν δὲ αὐτῇ, μὴ καὶ τινα σκληρότητα ἡμῶν καὶ ἀγροικίαν καταγνῶ, ὅτι παλαιὰ μὲν τις διαφορὰ φιλοσοφία τε καὶ ποιητικὴ· καὶ γὰρ ἡ «λακέρυζα πρὸς δεσπότην κύων» ἐκεῖνη «κραυγάζουσα» καὶ «μέγας ἐν ἀφρόνων κενεαγορίαισι»

[c] καὶ ὁ «τῶν διασόφων ὄχλος κρατῶν» καὶ οἱ «λεπτῶς μερμινῶντες», ὅτι ἄρα «πένονται», καὶ ἄλλα μυρία σημεῖα παλαιᾶς ἐναντιώσεως τούτων. ὅμως δὲ εἰρήσθω ὅτι ἡμεῖς γε, εἴ τινα ἔχοι λόγον εἰπεῖν ἢ πρὸς ἠδονὴν ποιητικὴ καὶ ἡ μίμησις, ὡς χρὴ αὐτὴν εἶναι ἐν πόλει εὐνομουμένη, ἄσμενοι ἂν καταδεχοίμεθα, ὡς σύνηθες γέ ἡμῖν αὐτοῖς κηλουμένοις ὑπ' αὐτῆς· ἀλλὰ γὰρ τὸ δοκοῦν ἀληθὲς οὐχ ὅσιον προδιδόναί. ἦ γάρ, ὦ φίλε, οὐ κηλὴ ὑπ' αὐτῆς [d] καὶ σὺ, καὶ μάλιστα ὅταν δι' Ὅμηρου θεωρῆς αὐτήν;

Πολύ γε.

Οὐκοῦν δικαία ἐστὶν οὕτω κατιέναι, ἀπολογησαμένη ἐν μέλει ἢ τινὶ ἄλλῳ μέτρῳ;

Πάνυ μὲν οὖν.

Δοῖμεν δὲ γέ που ἂν καὶ τοῖς προστάταις αὐτῆς, ὅσοι μὴ ποιητικοί, φιλοποιηταὶ δέ, ἄνευ μέτρου λόγον ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν, ὡς οὐ μόνον ἠδεῖα ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη πρὸς τὰς πολιτείας καὶ τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινόν ἐστιν· καὶ εὐμενῶς ἀκουσόμεθα.

[e] κερδανοῦμεν γὰρ που ἐὰν μὴ μόνον ἠδεῖα φανῆ ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη.

Πῶς δ' οὐ μέλλομεν, ἔφη, κερδαίνειν;

Εἰ δέ γε μή, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὥσπερ οἱ ποτέ του ἐρασθέντες, ἐὰν ἠγήσωνται μὴ ὠφέλιμον εἶναι τὸν ἔρωτα, βία μὲν, ὅμως δὲ ἀπέχονται, καὶ ἡμεῖς οὕτως, διὰ τὸν ἐγγεγονότα μὲν ἔρωτα τῆς

τοιαύτης ποιήσεως ὑπὸ τῆς τῶν καλῶν πολι[608.a]τειῶν τροφῆς, εὖνοι μὲν ἐσόμεθα φανῆναι αὐτὴν ὡς βελτίστην καὶ ἀληθεστάτην, ἕως δ' ἂν μὴ οἶα τ' ἢ ἀπολογήσασθαι, ἀκροσαόμεθ' αὐτῆς ἐπάδοντες ἡμῖν αὐτοῖς τοῦτον τὸν λόγον, ὃν λέγομεν, καὶ ταύτην τὴν ἐπωδὴν, εὐλαβοῦμενοι πάλιν ἐμπεσεῖν εἰς τὸν παιδικόν τε καὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔρωτα. ἄσόμεθα δ' οὖν ὡς οὐ σπουδαστέον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ποιήσει ὡς ἀληθείας τε ἀπτομένη καὶ σπουδαία, ἀλλ' εὐλαβητέον [b] αὐτὴν ὃν τῷ ἀκροωμένῳ, περὶ τῆς ἐν αὐτῷ πολιτείας δεδιότι, καὶ νομιστέα ἅπερ εἰρήκαμεν περὶ ποιήσεως.

Παντάπασιν, ἢ δ' ὅς, σύμφημι.

Μέγας γάρ, ἔφην, ὁ ἀγὼν, ὃ φίλε Γλαύκων, μέγας, οὐχ ὅσος δοκεῖ, τὸ χρηστὸν ἢ κακὸν γενέσθαι, ὥστε οὔτε τιμῇ ἐπαρθέντα οὔτε χρήμασιν οὔτε ἀρχῇ οὐδεμιᾶ οὐδέ γε ποιητικῇ ἄξιον ἀμελεῖσαι δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς.

Σύμφημί σοι, ἔφη, ἐξ ὧν διεληλύθαμεν· οἶμαι δὲ καὶ ἄλλον ὄντινοῦν.

[c] Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, τά γε μέγιστα ἐπίχειρα ἀρετῆς καὶ προκειμένα ἄθλα οὐ διεληλύθαμεν.

Ἀμήχανόν τι, ἔφη, λέγεις μέγεθος, εἰ τῶν εἰρημένων μεῖζω ἐστὶν ἄλλα.

Τί δ' ἄν, ἦν δ' ἐγώ, ἔν γε ὀλίγῳ χρόνῳ μέγα γένοιτο; πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος πού τις ἂν εἴη.

Οὐδὲν μὲν οὖν, ἔφη.

Τί οὖν; οἶει ἀθανάτῳ πράγματι ὑπὲρ τοσούτου δεῖν [d] χρόνου ἐσπουδακέναι, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τοῦ παντός;

Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη· ἀλλὰ τί τοῦτο λέγεις;

Οὐκ ἦσθησαι, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἀθάνατος ἡμῶν ἢ ψυχὴ καὶ οὐδέποτε ἀπόλλυται;

Καὶ ὃς ἐμβλέψας μοι καὶ θαυμάσας εἶπε· Μὰ Δι', οὐκ ἔγωγε· σὺ δὲ τοῦτ' ἔχεις λέγειν;

Εἰ μὴ ἀδικῶ γ', ἔφην. οἶμαι δὲ καὶ σύ· οὐδὲν γὰρ χαλεπόν.

Ἔμοιγ', ἔφη· σοῦ δ' ἂν ἠδέως ἀκούσαιμι τὸ οὐ χαλεπὸν τοῦτο.

Ἀκούοις ἄν, ἦν δ' ἐγώ.

Λέγε μόνον, ἔφη.

Ἀγαθόν τι, εἶπον, καὶ κακὸν καλεῖς;

Ἔγωγε.

[e] Ἄρ' οὖν ὥσπερ ἐγὼ περὶ αὐτῶν διανοῆ;

Τὸ ποῖον;

Τὸ μὲν ἀπολλύον καὶ διαφθεῖρον πᾶν τὸ κακὸν εἶναι, τὸ δὲ σῶζον καὶ ὠφελοῦν τὸ ἀγαθόν.

Ἔγωγ', ἔφη.

Τί δέ; κακὸν ἐκάστω τι καὶ ἀγαθὸν λέγεις; οἷον ὀφθαλ[609.a]μοῖς ὀφθαλμίαν καὶ σύμπαντι τῷ σώματι νόσον, σίτῳ τε ἐρουσίβην, σηπεδόνα τε ξύλοις, χαλκῷ δὲ καὶ σιδήρῳ ἰόν, καί, ὅπερ λέγω, σχεδὸν πᾶσι σύμφυτον ἐκάστω κακόν τε καὶ νόσημα;

Ἔγωγ', ἔφη.

Οὐκοῦν ὅταν τῷ τι τούτων προσγένηται, πονηρόν τε ποιεῖ ὃ προσεγένετο, καὶ τελευτῶν ὅλον διέλυσεν καὶ ἀπώλεσεν;

Πῶς γὰρ οὐ;

Τὸ σύμφυτον ἄρα κακὸν ἐκάστου καὶ ἡ πονηρία ἕκαστον ἀπόλλυσιν, ἢ εἰ μὴ τοῦτο ἀπολεῖ, οὐκ ἂν ἄλλο γε αὐτὸ ἔτι *[b]* διαφθείρειεν. οὐ γὰρ τό γε ἀγαθὸν μὴ ποτέ τι ἀπολέσῃ, οὐδὲ αὖ τὸ μῆτε κακὸν μῆτε ἀγαθόν.

Πῶς γὰρ ἄν; ἔφη.

Ἐὰν ἄρα τι εὐρίσκωμεν τῶν ὄντων, ὃ ἔστι μὲν κακὸν ὃ ποιεῖ αὐτὸ μοχθηρόν, τοῦτο μέντοι οὐχ οἷόν τε αὐτὸ λύειν ἀπολλύον, οὐκ ἤδη εἰσόμεθα ὅτι τοῦ πεφυκότος οὕτως ὄλεθρος οὐκ ἦν;

Οὕτως, ἔφη, εἰκός.

Τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ· ψυχῇ ἄρ' οὐκ ἔστιν ὃ ποιεῖ αὐτὴν αὐτὴν κακὴν;

Καὶ μάλα, ἔφη· ἂ νυνδὴ διήμεν πάντα, ἀδικία τε καὶ *[c]* ἀκολασία καὶ δειλία καὶ ἀμαθία.

Ἡ οὖν τι τούτων αὐτὴν διαλύει τε καὶ ἀπόλλυσι; καὶ ἐννόει μὴ ἐξαπατηθῶμεν οἰηθέντες τὸν ἄδικον ἄνθρωπον καὶ ἀνόητον, ὅταν ληφθῇ ἀδικῶν, τότε ἀπολωλέναι ὑπὸ τῆς ἀδικίας, πονηρίας οὕσης ψυχῆς. ἀλλ' ὥδε ποιεῖ ὡσπερ σῶμα ἢ σώματος πονηρία νόσος οὕσα τήκει καὶ διόλλυσι καὶ ἄγει εἰς τὸ μηδὲ σῶμα εἶναι, καὶ ἂ νυνδὴ ἐλέγομεν *[d]* ἅπαντα ὑπὸ τῆς οἰκείας κακίας, τῷ προσκαθῆσθαι καὶ ἐνεῖναι διαφθειρούσης, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀφικνεῖται – οὐχ οὕτω;

Ναί.

Ἴθι δὴ, καὶ ψυχὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκόπει. ἄρα ἐνοῦσα ἐν αὐτῇ ἀδικία καὶ ἡ ἄλλη κακία τῷ ἐνεῖναι καὶ προσκαθῆσθαι φθείρει αὐτὴν καὶ μαραίνει, ἕως ἂν εἰς θάνατον ἀγαγοῦσα τοῦ σώματος χωρίσῃ;

Οὐδαμῶς, ἔφη, τοῦτό γε.

Ἀλλὰ μέντοι ἐκεῖνό γε ἄλογον, ἦν δ' ἐγώ, τὴν μὲν ἄλλου πονηρίαν ἀπολλύναι τι, τὴν δὲ αὐτοῦ μὴ.

Ἄλογον.

[e] Ἐννόει γὰρ, ἦν δ' ἐγώ, ὃ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ὑπὸ τῆς τῶν σιτίων πονηρίας, ἢ ἂν ἢ αὐτῶν ἐκείνων, εἴτε παλαιότης εἴτε σαπρότης εἴτε ἠτισοῦν οὕσα, οὐκ οἰόμεθα δεῖν σῶμα ἀπόλλυσθαι· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐμποιῇ ἢ αὐτῶν πονηρία τῶν σιτίων τῷ σώματι σώματος μοχθηρίαν, φήσομεν αὐτὸ δι' ἐκεῖνα ὑπὸ τῆς αὐτοῦ κακίας νόσου οὕσης ἀπολωλέναι· ὑπὸ *[610a]* δὲ σιτίων πονηρίας ἄλλων ὄντων ἄλλο ὄν τὸ σῶμα, ὑπ' ἀλλοτρίου κακοῦ μὴ ἐμποιήσαντος τὸ ἔμφυτον κακόν, οὐδέποτε ἀξιῶσομεν διαφθείρεσθαι.

Ὅρθότατ' αὖ, ἔφη, λέγεις.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον, ἦν δ' ἐγώ, ἐὰν μὴ σώματος πονηρία ψυχῇ ψυχῆς πονηρίαν ἐμποιῇ, μὴ ποτε ἀξιῶμεν ὑπὸ ἀλλοτρίου κακοῦ ἄνευ τῆς ἰδίας πονηρίας ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, τῷ ἑτέρου κακῷ ἕτερον.

Ἐχει γὰρ, ἔφη, λόγον.

Ἦ τοίνυν ταῦτα ἐξελέγξωμεν ὅτι οὐ καλῶς λέγομεν, ἢ *[b]* ἕως ἂν ἢ ἀνέλεγκτα, μὴ ποτε φῶμεν ὑπὸ πυρετοῦ μηδ' αὖ ὑπ' ἄλλης νόσου μηδ' αὖ ὑπὸ σφαγῆς, μηδ' εἴ τις ὅτι σμικρότατα ὅλον τὸ σῶμα κατατέμοι, ἔνεκα τούτων μηδὲν μᾶλλον ποτε ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, πρὶν ἂν τις ἀποδείξῃ ὡς διὰ ταῦτα τὰ παθήματα τοῦ σώματος αὐτὴ ἐκείνη ἀδικωτέρα καὶ ἀνοσιωτέρα γίγνεται· ἀλλοτρίου δὲ κακοῦ ἐν ἄλλῳ γιγνομένου, τοῦ δὲ ἰδίου ἐκάστῳ μὴ ἐγγιγνομένου, *[c]* μήτε ψυχὴν μήτε ἄλλο μηδὲν ἐῶμεν φάναι τινὰ ἀπόλλυσθαι.

Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, τοῦτό γε οὐδεὶς ποτε δείξει, ὡς τῶν ἀποθνησκόντων ἀδικωτέραι αἱ ψυχαὶ διὰ τὸν θάνατον γίνονται.

Ἐὰν δέ γέ τις, ἔφην ἐγώ, ὁμόσε τῷ λόγῳ τολμᾷ ἰέναι καὶ λέγειν ὡς πονηρότερος καὶ ἀδικωτέρος γίγνεται ὁ ἀποθνήσκων, ἵνα δὴ μὴ ἀναγκάζεται ἀθανάτους τὰς ψυχὰς ὁμολογεῖν, ἀξιόσομέν που, εἰ ἀληθῆ λέγει ὁ ταῦτα λέγων, τὴν ἀδικίαν εἶναι θανάσιμον τῷ ἔχοντι ὡσπερ νόσον, καὶ ὑπ' *[d]* αὐτοῦ, τοῦ ἀποκτεινύντος τῆ ἑαυτοῦ φύσει, ἀποθνήσκειν τοὺς λαμβάνοντας αὐτό, τοὺς μὲν μάλιστα θᾶπτον, τοὺς δ' ἥττον σχολαίτερον, ἀλλὰ μὴ ὡσπερ νῦν διὰ τοῦτο ὑπ' ἄλλων δίκην ἐπιτιθέντων ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄδικοι.

Μὰ Δί, ἢ δ' ὅς, οὐκ ἄρα πάνδεινον φανεῖται ἡ ἀδικία, εἰ θανάσιμον ἔσται τῷ λαμβάνοντι – ἀπαλλαγὴ γὰρ ἂν εἴη κακῶν – ἀλλὰ μᾶλλον οἶμαι αὐτὴν φανήσεσθαι πᾶν τοῦναντίον *[e]* τοὺς ἄλλους ἀποκτεινῦσαν, εἴπερ οἷόν τε, τὸν δ' ἔχοντα καὶ μάλα ζωτικὸν παρέχουσαν, καὶ πρὸς γ' ἔτι τῷ ζωτικῷ ἄγρουπνον· οὕτω πόρρω που, ὡς ἔοικεν, ἐσκήνηται τοῦ θανάσιμος εἶναι.

Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. ὁπότε γὰρ δὴ μὴ ἰκανὴ ἢ γε οἰκεία πονηρία καὶ τὸ οἰκεῖον κακὸν ἀποκτεῖναι καὶ ἀπολέσαι ψυχὴν, σχολῆ τό γε ἐπ' ἄλλου ὀλέθρῳ τεταγμένον κακὸν ψυχὴν ἢ τι ἄλλο ἀπολεῖ, πλὴν ἐφ' ᾧ τέτακται.

Σχολῆ γ', ἔφη, ὡς γε τὸ εἰκός.

Οὐκοῦν ὁπότε μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀπόλλυται κακοῦ, μήτε *[611.a]* οἰκείου μήτε ἀλλοτρίου, δηλὸν ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἀεὶ ὄν εἶναι· εἰ δ' ἀεὶ ὄν, ἀθάνατον.

Ἀνάγκη, ἔφη.

Τοῦτο μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, οὕτως ἐχέτω· εἰ δ' ἔχει, ἐννοεῖς ὅτι ἀεὶ ἂν εἶεν αἱ αὐταί. οὔτε γὰρ ἂν που ἐλάττους γένοιτο μηδεμιᾶς ἀπολλυμένης, οὔτε αὖ πλείους· εἰ γὰρ ὅτιοῦν τῶν ἀθανάτων πλέον γίγνοιτο, οἷσθ' ὅτι ἐκ τοῦ θνητοῦ ἂν γίγνοιτο καὶ πάντα ἂν εἴη τελευτῶντα ἀθάνατα.

Ἀληθῆ λέγεις.

Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, μήτε τοῦτο οἰώμεθα – ὁ γὰρ λόγος οὐκ *[b]* ἐάσει – μήτε γε αὖ τῆ ἀληθεστάτη φύσει τοιοῦτον εἶναι ψυχὴν, ὥστε πολλῆς ποικιλίας καὶ ἀνομοιότητός τε καὶ διαφορᾶς γέμειν αὐτὸ πρὸς αὐτό.

Πῶς λέγεις; ἔφη.

Οὐ ῥάδιον, ἦν δ' ἐγώ, αἰδίδιον εἶναι σύνθετόν τε ἐκ πολλῶν καὶ μὴ τῆ καλλίστη κεχρημένον συνθέσει, ὡς νῦν ἡμῖν ἐφάνη ἡ ψυχὴ.

Οὔκουν εἰκός γε.

Ἦ τοίνυν ἀθάνατον ψυχὴν, καὶ ὁ ἄρτι λόγος καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκάσειαν ἂν· οἷον δ' ἐστὶν τῆ ἀληθεία, οὐ λελωβημένον *[c]* δεῖ αὐτὸ θεάσασθαι ὑπὸ τε τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας καὶ ἄλλων κακῶν, ὡσπερ νῦν ἡμεῖς θεώμεθα, ἀλλ' οἷόν ἐστιν καθαρὸν γιγνόμενον, τοιοῦτον

ἰκανῶς λογισμῷ διαθεατέον, καὶ πολὺ γε κάλλιον αὐτὸ εὐρήσει καὶ ἐναργέστερον δικαιοσύνας τε καὶ ἀδικίας διόψεται καὶ πάντα ἃ νῦν διήλθομεν. νῦν δὲ εἵπομεν μὲν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ, οἷον ἐν τῷ παρόντι φαίνεται· τεθεάμεθα μέντοι διακείμενον αὐτό, ὥσπερ οἱ τὸν [d]θαλάττιον Γλαῦκον ὀρῶντες οὐκ ἂν ἔτι ῥαδίως αὐτοῦ ἴδοιεν τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὑπὸ τοῦ τά τε παλαιὰ τοῦ σώματος μέρη τὰ μὲν ἐκκεκλάσθαι, τὰ δὲ συντετριφθαι καὶ πάντως λελωβῆσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἄλλα δὲ προσπεφυκέναι, ὄστρεά τε καὶ φυκία καὶ πέτρας, ὥστε παντὶ μᾶλλον θηρίῳ ἐοικέναι ἢ οἷος ἦν φύσει, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡμεῖς θεώμεθα διακειμένην ὑπὸ μυρίων κακῶν. ἀλλὰ δεῖ, ὦ Γλαῦκων, ἐκεῖσε βλέπειν.

Ποῖ; ἦ δ' ὅς.

[e] Εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς, καὶ ἐννοεῖν ὧν ἄπτεται καὶ οἷων ἐφίεται ὁμιλιῶν, ὡς συγγενῆς οὔσα τῷ τε θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ τῷ ἀεὶ ὄντι, καὶ οἷα ἂν γένοιτο τῷ τοιούτῳ πᾶσα ἐπισπομένη καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ὀρμῆς ἐκκομισθεῖσα ἐκ τοῦ πόντου ἐν ᾧ νῦν ἐστίν, καὶ περικρουσθεῖσα πέτρας [612.a] τε καὶ ὄστρεα ἃ νῦν αὐτῆ, ἅτε γῆν ἐστιωμένην, γεηρὰ καὶ πετρώδη πολλὰ καὶ ἄγρια περιπέφυκεν ὑπὸ τῶν εὐδαίμωνων λεγομένων ἐστιάσεων. καὶ τότε ἂν τις ἴδοι αὐτῆς τὴν ἀληθῆ φύσιν, εἴτε πολυειδῆς εἴτε μονοειδῆς, εἴτε ὅπη ἔχει καὶ ὅπως· νῦν δὲ τὰ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ πάθη τε καὶ εἶδη, ὡς ἐγῶμαι, ἐπεικῶς αὐτῆς διεληλύθαμεν.

Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τά τε ἄλλα ἀπελυσάμεθα ἐν τῷ λόγῳ, [b] καὶ οὐ τοὺς μισθοὺς οὐδὲ τὰς δόξας δικαιοσύνης ἐπηνέκαμεν, ὥσπερ Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἡμεῖς ἔφατε, ἀλλ' αὐτὸ δικαιοσύνην αὐτῆ ψυχῆ ἄριστον ἠύρομεν, καὶ ποιητέον εἶναι αὐτῆ τὰ δίκαια, ἐάντ' ἔχη τὸν Γύγου δακτύλιον, ἐάντε μή, καὶ πρὸς τοιούτῳ δακτυλίῳ τὴν Ἄιδος κυνήην;

Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαῦκων, νῦν ἤδη ἀνεπίφθονόν ἐστιν πρὸς ἐκείνοις καὶ τοὺς μισθοὺς τῆ δικαιοσύνης καὶ τῆ [c] ἄλλῃ ἀρετῆ ἀποδοῦναι, ὅσους τε καὶ οἷους τῆ ψυχῆ παρέχει παρ' ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ζῶντός τε ἔτι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπειδὴν τελευτήσῃ;

Παντάπασι μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

Ἄρ' οὖν ἀποδώσετέ μοι ἃ ἐδανείσασθε ἐν τῷ λόγῳ;

Τί μάλιστα;

Ἔδωκα ὑμῖν τὸν δίκαιον δοκεῖν ἄδικον εἶναι καὶ τὸν ἄδικον δίκαιον· ἡμεῖς γὰρ ἠτεῖσθε, κἂν εἰ μὴ δυνατὸν εἶη ταῦτα λανθάνειν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ὅμως δοτέον εἶναι τοῦ λόγου ἔνεκα, ἵνα αὐτῆ δικαιοσύνης πρὸς ἀδικίαν αὐτὴν [d] κριθεῖη. ἢ οὐ μνημονεύεις;

Ἀδικοίην μεντᾶν, ἔφη, εἰ μή.

Ἐπειδὴ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, κεκρωμένοι εἰσὶ, πάλιν ἀπαιτῶ ὑπερ δικαιοσύνης, ὥσπερ ἔχει δόξης καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶς ὁμολογεῖν περὶ αὐτῆς δοκεῖσθαι οὕτω, ἵνα καὶ τὰ νικητήρια κομίσῃται, ἀπὸ τοῦ δοκεῖν κτωμένη ἃ δίδωσι τοῖς ἔχουσιν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ εἶναι ἀγαθὰ διδοῦσα ἐφάνη καὶ οὐκ ἐξαπατῶσα τοὺς τῷ ὄντι λαμβάνοντας αὐτήν.

[e] Δίκαια, ἔφη, αἰτῆ.

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, πρῶτον μὲν τοῦτο ἀποδώσετε, ὅτι θεοὺς γε οὐ λανθάνει ἐκάτερος αὐτῶν οἷός ἐστιν;

Ἀποδώσομεν, ἔφη.

Εἰ δὲ μὴ λανθάνετον, ὁ μὲν θεοφιλῆς ἂν εἴη, ὁ δὲ θεομισῆς, ὡσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ὁμολογοῦμεν.

Ἔστι ταῦτα.

Τῷ δὲ θεοφιλεῖ οὐχ ὁμολογήσομεν, ὅσα γε ἀπὸ θεῶν [613a] γίγνεται, πάντα γίνεσθαι ὡς οἷόν τε ἄριστα, εἰ μὴ τι ἀναγκαῖον αὐτῷ κακὸν ἐκ προτέρας ἁμαρτίας ὑπῆρχεν;

Πάνυ μὲν οὖν.

Οὕτως ἄρα ὑποληπτέον περὶ τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐάντ' ἐν πενία γίγνηται ἐάντ' ἐν νόσοις ἢ τινι ἄλλῳ τῶν δοκούντων κακῶν, ὡς τούτῳ ταῦτα εἰς ἀγαθὸν τι τελευτήσῃ ζῶντι ἢ καὶ ἀποθανόντι. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ γε θεῶν ποτε ἀμελεῖται ὃς ἂν προθυμείσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίνεσθαι καὶ ἐπιτηδεύων [b] ἀρετὴν εἰς ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ.

Εἰκός γ', ἔφη, τὸν τοιοῦτον μὴ ἀμελεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ὁμοίου.

Οὐκοῦν περὶ τοῦ ἀδίκου τὰναντία τούτων δεῖ διανοεῖσθαι;

Σφόδρα γε.

Τὰ μὲν δὴ παρὰ θεῶν τοιαῦτ' ἄττ' ἂν εἴη νικητήρια τῷ δικαίῳ.

Κατὰ γοῦν ἐμὴν δόξαν, ἔφη.

Τί δέ, ἦν δ' ἐγώ, παρ' ἀνθρώπων; ἄρ' οὐχ ὧδε ἔχει, εἰ δεῖ τὸ ὄν τιθέναι; οὐχ οἱ μὲν δεινοὶ τε καὶ ἄδικοι δρωσιν ὅπερ οἱ δρομῆς ὅσοι ἂν θέωσιν εὔ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω μή; τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσιν, τελευτῶντες [c] δὲ καταγέλαστοι γίνονται, τὰ ὧτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες· οἱ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δρομικοὶ εἰς τέλος ἐλθόντες τά τε ἄθλα λαμβάνουσιν καὶ στεφανοῦνται. οὐχ οὕτω καὶ περὶ τῶν δικαίων τὸ πολὺ συμβαίνει; πρὸς τὸ τέλος ἐκάστης πράξεως καὶ ὁμιλίας καὶ τοῦ βίου εὐδοκίμοῦσί τε καὶ τὰ ἄθλα παρὰ τῶν ἀνθρώπων φέρονται;

Καὶ μάλα.

Ἀνέξι ἄρα λέγοντος ἐμοῦ περὶ τούτων ἅπερ αὐτὸς ἔλεγε [d] περὶ τῶν ἀδίκων; ἐρῶ γὰρ δὴ ὅτι οἱ μὲν δίκαιοι, ἐπειδὰν πρεσβύτεροι γένωνται, ἐν τῇ αὐτῶν πόλει ἄρχουσί τε ἂν βούλωνται τὰς ἀρχάς, γαμοῦσί τε ὀπόθεν ἂν βούλωνται, ἐκδιδώσιν τε εἰς οὓς ἂν ἐθέλωσι· καὶ πάντα ἃ σὺ περὶ ἐκείνων, ἐγὼ νῦν λέγω περὶ τῶνδε. καὶ αὖ καὶ περὶ τῶν ἀδίκων, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν, καὶ ἐὰν νέοι ὄντες λάθωσιν, ἐπὶ τέλος τοῦ δρόμου αἰρεθέντες καταγέλαστοί εἰσιν καὶ γέροντες γιγνόμενοι ἄθλιοι προπηλακίζονται ὑπὸ ξένων τε [e] καὶ ἀστῶν, μαστιγούμενοι καὶ ἃ ἄγροικα ἔφησθα σὺ εἶναι, ἀληθῆ λέγων – εἶτα στρεβλώσονται καὶ ἐκκαυθήσονται – πάντα ἐκεῖνα οἷου καὶ ἐμοῦ ἀκηκοέναι ὡς πάσχουσιν. ἀλλ' ὃ λέγω, ὅρα εἰ ἀνέξι.

Καὶ πάνυ, ἔφη· δίκαια γὰρ λέγεις.

Ἄ μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ζῶντι τῷ δικαίῳ παρὰ θεῶν τε [614a] καὶ ἀνθρώπων ἄθλά τε καὶ μισθοὶ καὶ δῶρα γίγνεται πρὸς ἐκείνοις τοῖς ἀγαθοῖς οἷς αὐτὴ παρείχετο ἢ δικαιοσύνη, τοιαῦτ' ἂν εἴη.

Καὶ μάλ', ἔφη, καλά τε καὶ βέβαια.

Ταῦτα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδέν ἐστι πλήθει οὐδὲ μεγέθει

πρὸς ἐκεῖνα ἃ τελευτήσαντα ἐκάτερον περιμένει· χρὴ δ' αὐτὰ ἀκοῦσαι, ἵνα τελέως ἐκάτερος αὐτῶν ἀπειλήφῃ τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου ὀφειλόμενα ἀκοῦσαι.

[b] Λέγοις ἄν, ἔφη, ὡς οὐ πολλὰ ἄλλ' ἥδιον ἀκούοντι.

Ἄλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίμου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἡρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου· ὅς ποτε ἐν πολέμῳ τελευτήσας, ἀναιρεθέντων δεκαταίων τῶν νεκρῶν ἤδη διεφθαρμένων, ὑγιῆς μὲν ἀνηρέθη, κομισθεὶς δ' οἴκαδε μέλλων θάπτεσθαι δωδεκαταῖος ἐπὶ τῇ πυρᾷ κείμενος ἀνεβίω, ἀναβίους δ' ἔλεγεν ἃ ἐκεῖ ἴδοι. ἔφη δέ, ἐπειδὴ οὐ ἐκβῆναι, τὴν ψυχὴν πορεύεσθαι [c] μετὰ πολλῶν, καὶ ἀφικνεῖσθαι σφᾶς εἰς τόπον τινὰ δαμόνιον, ἐν ᾧ τῆς τε γῆς δὴ εἶναι χάσματα ἐχομένω ἀλλήλοιν καὶ τοῦ οὐρανοῦ αὖ ἐν τῷ ἄνω ἄλλα καταντικρῦ. δικαστὰς δὲ μεταξὺ τούτων καθῆσθαι, οὕς, ἐπειδὴ διαδικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιάψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν, τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὀπισθεν σημεῖα πάντων ὧν [d] ἔπραξαν. ἑαυτοῦ δὲ προσελθόντος εἰπεῖν ὅτι δύο αὐτὸν ἄγγελον ἀνθρώποις γενέσθαι τῶν ἐκεῖ καὶ διακελεύοιτό οἱ ἀκούειν τε καὶ θεᾶσθαι πάντα τὰ ἐν τῷ τόπῳ. ὁρᾶν δὴ ταύτη μὲν καθ' ἐκάτερον τὸ χάσμα τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῆς γῆς ἀπιούσας τὰς ψυχὰς, ἐπειδὴ αὐταῖς δικασθεῖν, κατὰ δὲ τῷ ἑτέρῳ ἐκ μὲν τοῦ ἀνιέναι ἐκ τῆς γῆς μεστὰς ἀύχμου τε καὶ κόνεως, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου καταβαίνειν ἑτέρας ἐκ τοῦ [e] οὐρανοῦ καθαρὰς, καὶ τὰς ἀεὶ ἀφικνουμένας ὥσπερ ἐκ πολλῆς πορείας φαίνεσθαι ἦκειν, καὶ ἀσμένας εἰς τὸν λειμῶνα ἀπιούσας οἷον ἐν πανηγύρει κατασκηναῖσθαι, καὶ ἀσπάξεσθαι τε ἀλλήλας ὅσαι γινώριμαι, καὶ πυνθάνεσθαι τὰς τε ἐκ τῆς γῆς ἠκούσας παρὰ τῶν ἑτέρων τὰ ἐκεῖ καὶ τὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ παρ' ἐκεῖναις. διηγεῖσθαι δὲ ἀλλήλαις τὰς [615.a] μὲν ὀδυρομένας τε καὶ κλαούσας, ἀναμιμνησκομένας ὅσα τε καὶ οἷα πάθοιεν καὶ ἴδοιεν ἐν τῇ ὑπὸ γῆς πορεία – εἶναι δὲ τὴν πορείαν χιλιέτη – τὰς δ' αὖ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εὐπαθείας διηγεῖσθαι καὶ θεᾶς ἀμηχάνους τὸ κάλλος. τὰ μὲν οὖν πολλὰ, ᾧ Γλαύκων, πολλοῦ χρόνου διηγῆσασθαι· τὸ δ' οὖν κεφάλαιον ἔφη τόδε εἶναι, ὅσα πώποτε τινα ἠδίκησαν καὶ ὄσους ἕκαστοι, ὑπὲρ ἀπάντων δίκην δεδωκέναί ἐν μέρει, ὑπὲρ ἑκάστου δεκάκις – τοῦτο δ' εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα [b] ἑκάστην, ὡς βίου ὄντος τοσοῦτου τοῦ ἀνθρωπίνου – ἵνα δεκαπλάσιον τὸ ἔκτεισμα τοῦ ἀδικήματος ἐκτίνοιεν, καὶ οἷον εἴ τινας πολλοῖς θανάτων ἦσαν αἴτιοι, ἢ πόλεις προδόντες ἢ στρατόπεδα, καὶ εἰς δουλείας ἐμβεβληκότες ἢ τινας ἄλλης κακουχίας μεταίτιοι, πάντων τούτων δεκαπλασίας ἀλγηδόνας ὑπὲρ ἑκάστου κομίσαιντο, καὶ αὖ εἴ τινας εὐεργεσίας εὐεργετηκότες καὶ δίκαιοι καὶ ὅσιοι γεγονότες εἶεν, κατὰ ταῦτα [c] τὴν ἀξίαν κομίζοιεντο. τῶν δὲ εὐθύς γενομένων καὶ ὀλίγον χρόνον βιούντων πέρι ἄλλα ἔλεγεν οὐκ ἄξια μνήμης. εἰς δὲ θεοὺς ἀσεβείας τε καὶ εὐσεβείας καὶ γονέας καὶ αὐτόχειρος φόνου μείζους ἔτι τοὺς μισθοὺς διηγείτο.

Ἔφη γὰρ δὴ παραγενέσθαι ἐρωτωμένῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου

ὅπου εἴη Ἄρδιαῖος ὁ μέγας, ὁ δὲ Ἄρδιαῖος οὗτος τῆς Παμφυλίας ἐν τινὶ πόλει τύραννος ἐγεγόνει, ἦδη χιλιοστὸν ἔτος εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, γέροντά τε πατέρα ἀποκτείνας [d] καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν, καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένος, ὡς ἐλέγετο. ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν, «Οὐχ ἦκει,» φάναι, «οὐδ' ἂν ἦξει δεῦρο. ἐθεασάμεθα γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θεαμάτων· ἐπειδὴ ἐγγὺς τοῦ στομίου ἦμεν μέλλοντες ἀνιέναι καὶ τὰλλα πάντα πεπονθότες, ἐκεῖνόν τε κατείδομεν ἐξαίφνης καὶ ἄλλους – σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους ἦσαν δὲ καὶ ἰδιωταὶ τινες τῶν [e] μεγάλα ἡμαρτηκόντων – οὕς οἰομένους ἦδη ἀναβῆσεσθαι οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ' ἐμυκάτο ὅποτε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην ἐπιχειροῖ ἀνιέναι. ἐνταῦθα δὴ ἄνδρες, ἔφη, ἄγριοι, διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, τοὺς μὲν

διαλαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἄρδιαϊὸν καὶ ἄλλους [616.a] συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλὴν, καταβαλόντες καὶ ἐκδεῖραντες, εἶλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ' ἀσπαλάθων κνάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τε καὶ ὅτι εἰς τὸν Τάρταρον ἐμπεσοῦμενοι ἄγοιντο.» ἔνθα δὴ φόβων, ἔφη, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν σφίσι γεγονότων, τοῦτον ὑπερβάλλειν, μὴ γένοιτο ἐκάστω τὸ φθέγμα ὅτε ἀναβαῖνοι, καὶ ἀσμενέστατα ἕκαστον σιγήσαντος ἀναβῆναι. καὶ τὰς μὲν δὴ δίκας τε καὶ τιμωρίας τοιαύτας τινὰς [b] εἶναι, καὶ αὖ τὰς εὐεργεσίας ταύταις ἀντιστρόφους. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἐκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιτο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν δεῖν τῇ ὁγδόῃ πορεύεσθαι, καὶ ἀφικνεῖσθαι τεταρταίους ὅθεν καθορᾶν ἄνωθεν διὰ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς τεταμένον φῶς εὐθύ, οἷον κίονα, μάλιστα τῇ Ἰριδι προσφερῆ, λαμπρότερον δὲ καὶ καθαρότερον εἰς ὃ ἀφικέσθαι προελθόντες ἡμερησίαν ὁδόν, καὶ ἰδεῖν αὐτόθι κατὰ [c] μέσον τὸ φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄκρα αὐτοῦ τῶν δεσμῶν τεταμένα – εἶναι γὰρ τοῦτο τὸ φῶς σύνδεσμον τοῦ οὐρανοῦ, οἷον τὰ ὑποζώματα τῶν τριήρων, οὕτω πᾶσαν συνέχον τὴν περιφορὰν – ἐκ δὲ τῶν ἄκρων τεταμένον Ἀνάγκης ἄτρακτον, δι' οὗ πᾶσας ἐπιστρέφεσθαι τὰς περιφορὰς· οὗ τὴν μὲν ἠλακάτην τε καὶ τὸ ἄγκιστρον εἶναι ἐξ ἀδάμαντος, τὸν δὲ σφόνδυλον μεικτὸν ἔκ τε τούτου καὶ ἄλλων γενῶν. τὴν δὲ [d] τοῦ σφονδύλου φύσιν εἶναι τοιάνδε· τὸ μὲν σχῆμα οἷαπερ ἡ τοῦ ἐνθάδε, νοῆσαι δὲ δεῖ ἐξ ὧν ἔλεγεν τοιόνδε αὐτὸν εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν ἐνὶ μεγάλῳ σφονδύλῳ κοίλῳ καὶ ἐξεγλυμμένῳ διαμπερὲς ἄλλος τοιοῦτος ἐλάττων ἐγκέοιτο ἀρμόττων, καθάπερ οἱ κᾶδοι οἱ εἰς ἀλλήλους ἀρμόττοντες, καὶ οὕτω δὴ τρίτον ἄλλον καὶ τέταρτον καὶ ἄλλους τέτταρας. ὁκτῶ γὰρ εἶναι τοὺς σύμπαντας σφονδύλους, ἐν ἀλλήλοις ἐγκεμιένους, [e] κύκλους ἄνωθεν τὰ χεῖλη φαίνοντας, νῶτον συνεχῆς ἐνὸς σφονδύλου ἀπεργαζομένους περὶ τὴν ἠλακάτην· ἐκείνην δὲ διὰ μέσου τοῦ ὁγδοῦ διαμπερὲς ἐληλάσθαι. τὸν μὲν οὖν πρῶτόν τε καὶ ἐξωτάτω σφόνδυλον πλατύτατον τὸν τοῦ χεῖλους κύκλον ἔχειν, τὸν δὲ τοῦ ἔκτου δευτέρου, τρίτον δὲ τὸν τοῦ τετάρτου, τέταρτον δὲ τὸν τοῦ ὁγδοῦ, πέμπτον δὲ τὸν τοῦ ἐβδόμου, ἕκτον δὲ τὸν τοῦ πέμπτου, ἕβδομον δὲ τὸν τοῦ τρίτου, ὄγδοον δὲ τὸν τοῦ δευτέρου. καὶ τὸν μὲν τοῦ μεγίστου ποικίλον, τὸν δὲ τοῦ ἐβδόμου λαμπρότατον, τὸν δὲ [617.a] τοῦ ὁγδοῦ τὸ χρῶμα ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔχειν προσλάμποντος, τὸν δὲ τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου παραπλήσια ἀλλήλοις, ξανθότερα ἐκείνων, τρίτον δὲ λευκότερον χρῶμα ἔχειν, τέταρτον δὲ ὑπέρουθρον, δευτέρου δὲ λευκότητι τὸν ἕκτον. κυκλεῖσθαι δὲ δὴ στρεφόμενον τὸν ἄτρακτον ὅλον μὲν τὴν αὐτὴν φορὰν, ἐν δὲ τῷ ὄλῳ περιφερομένῳ τοὺς μὲν ἐντὸς ἑπτὰ κύκλους τὴν ἐναντίαν τῷ ὄλῳ ἠρέμα περιφέρεισθαι, αὐτῶν δὲ τούτων τάχιστα μὲν ἰέναι τὸν ὄγδοον, δευτέρους δὲ καὶ ἅμα [b] ἀλλήλοις τὸν τε ἕβδομον καὶ ἕκτον καὶ πέμπτον [τὸν] τρίτον δὲ φορᾶ ἰέναι, ὡς σφίσι φαίνεσθαι, ἐπανακυκλούμενον τὸν τέταρτον, τέταρτον δὲ τὸν τρίτον καὶ πέμπτον τὸν δευτέρου. στρέφεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν τοῖς τῆς Ἀνάγκης γόνασιν. ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων αὐτοῦ ἄνωθεν ἐφ' ἐκάστου βεβηκέναι Σειρήνα συμπεριφερομένην, φωνὴν μίαν ἰεῖσαν, ἕνα τόνον· ἐκ πασῶν δὲ ὁκτῶ οὐσῶν μίαν ἀρμονίαν συμφωνεῖν. ἄλλας δὲ καθημένας [c] πέριξ δι' ἴσου τρεῖς, ἐν θρόνῳ ἐκάστην, θυγατέρας τῆς Ἀνάγκης, Μοίρας, λευχειμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐχούσας, Λάχεσιν τε καὶ Κλωθῶ καὶ Ἄτροπον, ὑμνεῖν πρὸς τὴν τῶν Σειρήνων ἀρμονίαν, Λάχεσιν μὲν τὰ γεγονότα, Κλωθῶ δὲ τὰ ὄντα, Ἄτροπον δὲ τὰ μέλλοντα. καὶ τὴν μὲν Κλωθῶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐφαπτομένην συνεπιστρέφειν τοῦ ἀτράκτου τὴν ἔξω περιφορὰν, διαλείπουσαν χρόνον, τὴν δὲ Ἄτροπον τῇ ἀριστερᾷ τὰς ἐντὸς αὐτῶν ὡσαύτως τὴν δὲ Λάχεσιν [d] ἐν μέρει ἐκατέρας ἐκατέρῃ τῇ χειρὶ ἐφάπτεσθαι. σφᾶς οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθύς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. προφήτην οὖν τινα σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστήσαι, ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπὶ τι βῆμα ὑψηλὸν εἰπεῖν –

«Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος. Ψυχὰι ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου.

[e] οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἰρήσεσθε. πρῶτος δ' ὁ λαχὼν πρῶτος αἰρεῖσθω βίον ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἦν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἔξει. αἰτία ἐλομένου· θεὸς ἀναίτιος.»

Ταῦτα εἰπόντα ῥῖψαι ἐπὶ πάντας τοὺς κλήρους, τὸν δὲ παρ' αὐτὸν πεσόντα ἕκαστον ἀναιρεῖσθαι πλὴν οὗ, ἔδὲ οὐκ ἔαν· τῷ δὲ ἀνελομένῳ δῆλον εἶναι ὀπόστος εἰλήχει. [618.a] μετὰ δὲ τοῦτο αὐθις τὰ τῶν βίων παραδείγματα εἰς τὸ πρόσθεν σφῶν θεῖναι ἐπὶ τὴν γῆν, πολὺ πλείω τῶν παρόντων. εἶναι δὲ παντοδαπά· ζῶων τε γὰρ πάντων βίους καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους ἅπαντας. τυραννίδας τε γὰρ ἐν αὐτοῖς εἶναι, τὰς μὲν διατελεῖς, τὰς δὲ καὶ μεταξὺ διαφθειρομένας καὶ εἰς πενίας τε καὶ φυγὰς καὶ εἰς πτωχείας τελευτώσας· εἶναι δὲ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν βίους, τοὺς μὲν ἐπὶ εἶδεσιν καὶ κατὰ κάλλη καὶ τὴν ἄλλην ἰσχύν [b] τε καὶ ἀγωνίαν, τοὺς δ' ἐπὶ γένεσιν καὶ προγόνων ἀρεταῖς, καὶ ἀδοκίμων κατὰ ταῦτα, ὡσαύτως δὲ καὶ γυναικῶν. ψυχῆς δὲ τάξιν οὐκ ἐνεῖναι διὰ τὸ ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλον ἐλομένην βίον ἀλλοίαν γίνεσθαι· τὰ δ' ἄλλα ἀλλήλοις τε καὶ πλούτοις καὶ πενίαις, τὰ δὲ νόσοις, τὰ δ' ὑγιείαις μεμεῖχθαι, τὰ δὲ καὶ μεσοῦν τούτων. ἔνθα δὴ, ὡς ἔοικεν, ᾧ φίλε Γλαύκων, ὁ πᾶς κίνδυνος ἀνθρώπων, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα [c] ἐπιμελητέον ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας τούτου τοῦ μαθήματος καὶ ζητητῆς καὶ μαθητῆς ἔσται, ἐάν ποθεν οἴδῃς τ' ἢ μαθεῖν καὶ ἐξευρεῖν τίς αὐτὸν ποιήσει δυνατὸν καὶ ἐπιστήμονα, βίον καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν διαγιγνώσκοντα, τὸν βελτίω ἐκ τῶν δυνατῶν ἀεὶ πανταχοῦ αἰρεῖσθαι ἀναλογιζόμενον πάντα τὰ νυνδὴ ῥηθέντα καὶ συντιθέμενα ἀλλήλοις καὶ διαιρούμενα πρὸς ἀρετὴν βίου πῶς ἔχει, εἰδέναι τί κάλλος πενία ἢ πλοῦτος κραθὲν καὶ [d] μετὰ ποίας τινὸς ψυχῆς ἔξεως κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐργάζεται, καὶ τί εὐγένεια καὶ δυσγένεια καὶ ιδιωτεῖα καὶ ἀρχαὶ καὶ ἰσχύες καὶ ἀσθένεια καὶ εὐμαθία καὶ δυσμαθία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν φύσει περὶ ψυχῆν ὄντων καὶ τῶν ἐπικτητῶν τί συγκεραυνύμενα πρὸς ἄλληλα ἐργάζεται, ὥστε ἐξ ἀπάντων αὐτῶν δυνατὸν εἶναι συλλογισάμενον αἰρεῖσθαι, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀποβλέποντα, τὸν τε χεῖρω καὶ τὸν ἀμείνω [e] βίον, χεῖρω μὲν καλοῦντα ὃς αὐτὴν ἐκείσε ἄξει, εἰς τὸ ἀδικωτέραν γίνεσθαι, ἀμείνω δὲ ὅστις εἰς τὸ δικαιοτέραν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα χαίρειν ἑάσει· ἐωράκαμεν γὰρ ὅτι ζῶντί τε καὶ τελευτήσαντι αὕτη κρατίστη αἵρεσις. ἀδαμαντίνως δὴ [619.a] δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα εἰς Ἄιδου ἰέναι, ὅπως ἂν ἢ καὶ ἐκεῖ ἀνέκκλητος ὑπὸ πλούτων τε καὶ τῶν τοιούτων κακῶν, καὶ μὴ ἐμπεσὼν εἰς τυραννίδας καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις πολλὰ μὲν ἐργάσεται καὶ ἀνήκεστα κακά, ἔτι δὲ αὐτὸς μεῖζω πάθη, ἀλλὰ γινῶ τὸν μέσον ἀεὶ τῶν τοιούτων βίον αἰρεῖσθαι καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα ἑκατέρωσε καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἐν παντὶ τῷ ἔπειτα· οὕτω γὰρ [b] εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος.

Καὶ δὴ οὖν καὶ τότε ὁ ἐκεῖθεν ἄγγελος ἠγγελλε τὸν μὲν προφήτην οὕτως εἰπεῖν· «Καὶ τελευταίῳ ἐπιόντι, ξὺν νῷ ἐλομένῳ, συντόμως ζῶντι κεῖται βίος ἀγαπητός, οὐ κακός. μήτε ὁ ἀρχῶν αἰρέσεως ἀμελείτω μήτε ὁ τελευτῶν ἀθυμείτω.»

Εἰπόντος δὲ ταῦτα τὸν πρῶτον λαχόντα ἔφη εὐθύς ἐπιόντα τὴν μεγίστην τυραννίδα ἐλέσθαι, καὶ ὑπὸ ἀφροσύνης τε καὶ λαίμαργίας οὐ πάντα ἰκανῶς ἀνασκεψάμενον ἐλέσθαι, ἀλλ' [c] αὐτὸν λαθεῖν ἐνοῦσαν εἰμαρμένην παιδῶν αὐτοῦ βρώσεις καὶ ἄλλα κακά· ἐπειδὴ δὲ κατὰ σχολὴν σκέψασθαι, κόπτεσθαι τε καὶ ὀδύρεσθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἐμμένοντα τοῖς προῤῥηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ προφήτου· οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιασθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τύχην τε καὶ δαίμονα καὶ πάντα μᾶλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκόντων, ἐν τεταγμένη πολιτεία ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει [d] ἄνευ φιλοσοφίας ἀρετῆς μετεληφότα. ὡς δὲ καὶ εἰπεῖν, οὐκ ἐλάττους εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις ἀλισκομένους τοὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκόντας, ἅτε πόνων ἀγυμνάστους· τῶν δ' ἐκ τῆς γῆς τοὺς πολλοὺς, ἅτε αὐτοὺς τε πεπονηκότας ἄλλους τε ἐωρακότας, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς τὰς αἰρέσεις ποιεῖσθαι. διὸ δὴ καὶ

μεταβολὴν τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν γίνεσθαι καὶ διὰ τὴν τοῦ κλήρου τύχην· ἐπεὶ εἴ τις ἀεὶ, ὅποτε εἰς τὸν ἐνθάδε βίον ἀφικνοῖτο, ὑγιῶς φιλοσοφοῖ [e] καὶ ὁ κληρὸς αὐτῷ τῆς αἰρέσεως μὴ ἐν τελευταίοις πίπτει, κινδυνεύει ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλομένων οὐ μόνον ἐνθάδε εὐδαιμονεῖν ἄν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε καὶ δεῦρο πάλιν πορείαν οὐκ ἂν χθονίαν καὶ τραχεῖαν πορεύεσθαι, ἀλλὰ λείαν τε καὶ οὐρανίαν.

Ταύτην γὰρ δὴ ἔφη τὴν θέαν ἀξίαν εἶναι ἰδεῖν, ὡς ἕκασται [620.a] αἱ ψυχὰι ἤροῦντο τοὺς βίους· ἐλεινήν τε γὰρ ἰδεῖν εἶναι καὶ γελοῖαν καὶ θαυμασίαν. κατὰ συνήθειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου τὰ πολλὰ αἰρεῖσθαι. ἰδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν ἔφη τὴν ποτε Ὀρφέως γενομένην κύκνου βίον αἰρουμένην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ γεννηθεῖσαν γενέσθαι· ἰδεῖν δὲ τὴν Θαμύρου ἀηδόνας ἐλομένην· ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μεταβάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἴρεσιν, καὶ ἄλλα ζῶα μουσικὰ ὡσαύτως.

[b]εἰκοστὴν δὲ λαχοῦσαν ψυχὴν ἐλέσθαι λέοντος βίον· εἶναι δὲ τὴν Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, φεύγουσαν ἀνθρωπὸν γενέσθαι, μεμνημένην τῆς τῶν ὄπλων κρίσεως. τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ Ἀγαμέμνωνος ἔχθρα δὲ καὶ ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τὰ πάθη ἀετοῦ διαλλάξαι βίον. ἐν μέσοις δὲ λαχοῦσαν τὴν Ἀταλάντης ψυχὴν, κατιδοῦσαν μεγάλας τιμὰς ἀθλητοῦ ἀνδρός, οὐ δύνασθαι παρελθεῖν, ἀλλὰ λαβεῖν. μετὰ [c] δὲ ταύτην ἰδεῖν τὴν Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως εἰς τεχνικῆς γυναικὸς ἰοῦσαν φύσιν· πόρρω δ' ἐν ὑστάτοις ἰδεῖν τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ Θεροσίτου πίθηκον ἐνδυομένην. κατὰ τύχην δὲ τὴν Ὀδυσσεὺς λαχοῦσαν πασῶν ὑστάτην αἰρησομένην ἰέναι, μνήμη δὲ τῶν προτέρων πόνων φιλοτιμίας λελωφηκυῖαν ζητεῖν περιουῶσαν χρόνον πολὺν βίον ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπράγμονος, καὶ μόγις εὐρεῖν κείμενόν που καὶ παρημελημένον [d] ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ εἰπεῖν ἰδοῦσαν ὅτι τὰ αὐτὰ ἂν ἔπραξεν καὶ πρώτη λαχοῦσα, καὶ ἀσμένην ἐλέσθαι. καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὴ θηρίων ὡσαύτως εἰς ἀνθρώπους ἰέναι καὶ εἰς ἄλληλα, τὰ μὲν ἄδικα εἰς τὰ ἄγρια, τὰ δὲ δίκαια εἰς τὰ ἡμερα μεταβάλλοντα, καὶ πάσας μείξεις μίγνυσθαι.

Ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ἤρῃσθαι, ὡσπερ ἔλαχον ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν ἐκείνην δ' ἐκάστω ὃν εἴλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα συμπέμπειν [e] τοῦ βίου καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἰρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν αὐτὴν πρὸς τὴν Κλωθῶ ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἦν λαχῶν εἴλετο μοῖραν· ταύτης δ' ἐφάπαμινον αὐθις ἐπὶ τὴν τῆς Ἀτρώπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα ποιοῦντα· ἐντεῦθεν δὲ δὴ ἀμεταστρεπτὶ ὑπὸ τὸν τῆς [621.a] Ἀνάγκης ἰέναι θρόνον, καὶ δι' ἐκείνου διεξελθόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διήλθον, πορεύεσθαι ἅπαντας εἰς τὸ τῆς Λήθης πεδίον διὰ καύματός τε καὶ πνίγους δεινοῦ· καὶ γὰρ εἶναι αὐτὸ κενὸν δένδρων τε καὶ ὅσα γῆ φύει. σκηναῖσθαι οὖν σφᾶς ἤδη ἐσπέρας γιγνομένης παρὰ τὸν Ἀμέλιτα ποταμόν, οὗ τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον οὐδὲν στέγειν. μέτρον μὲν οὖν τι τοῦ ὕδατος πᾶσιν ἀναγκαῖον εἶναι πιεῖν, τοὺς δὲ φρονήσει μὴ σφζομένους πλέον πίνειν τοῦ μέτρον· τὸν δὲ ἀεὶ πίνοντα [b] πάντων ἐπιλανθάνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κοιμηθῆναι καὶ μέσας νύκτας γενέσθαι, βροντὴν τε καὶ σεισμὸν γενέσθαι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης ἄλλον ἄλλη φέρεσθαι ἄνω εἰς τὴν γένεσιν, ἄπτοντας ὡσπερ ἀστέρας. αὐτὸς δὲ τοῦ μὲν ὕδατος κωλυθῆναι πιεῖν· ὅπῃ μέντοι καὶ ὅπως εἰς τὸ σῶμα ἀφίκοιτο, οὐκ εἰδέναι, ἀλλ' ἐξαίφνης ἀναβλέψας ἰδεῖν ἔωθεν αὐτὸν κείμενον ἐπὶ τῇ πυρᾷ.

Καὶ οὕτως, ὃ Γλαῦκων, μῦθος ἐσώθη καὶ οὐκ ἀπώλετο, [c] καὶ ἡμᾶς ἂν σώσειεν, ἂν πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ τὸν τῆς Λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα καὶ τὴν ψυχὴν οὐ μιανθησόμεθα. ἀλλ' ἂν ἐμοὶ πειθώμεθα, νομίζοντες ἀθάνατον ψυχὴν καὶ δυνατὴν πάντα μὲν κακὰ ἀνέχεσθαι, πάντα δὲ ἀγαθὰ, τῆς ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἐξόμεθα καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς,

αὐτοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπειδὴν τὰ ἄθλα [d] αὐτῆς κομιζόμεθα, ὥσπερ οἱ νικηφόροι περιαγειρόμενοι, καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τῇ χιλιέτει πορεία, ἦν διεληλύθαμεν, εὖ πράττωμεν.

Τίμαιος ἢ περὶ φύσεως, φυσικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Τίμαιος. Ἐρμοκράτης, Κριτίας

[17.a]

{Σωκράτης} Εἷς, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέταρτος ἡμῖν, ὃ φίλε Τίμαιε, ποῦ τῶν χθές μὲν δαιτυμόνων, τὰ νῦν δὲ ἐστιατόρων;

{Τίμαιος} Ἀσθένειά τις αὐτῷ συνέπεσεν, ὃ Σώκρατες· οὐ γὰρ ἂν ἐκὼν τῆσδε ἀπελείπετο τῆς συνουσίας.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σὸν τῶνδέ τε ἔργον καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος ἀναπληροῦν μέρος; [b]

{Τίμαιος} Πάνυ μὲν οὔν, καὶ κατὰ δύναμιν γε οὐδὲν ἐλλείψομεν· οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη δίκαιον, χθές ὑπὸ σοῦ ξενισθέντας οἷς ἦν πρόπον ξενίους, μὴ οὐ προθύμως σὲ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἀνταφροστιάω.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐ μὲν μὲνησθε ὅσα ὑμῖν καὶ περὶ ὧν ἐπέταξα εἰπεῖν;

{Τίμαιος} Τὰ μὲν μεμνήμεθα, ὅσα δὲ μὴ, σὺ παρῶν ὑπομνήσεις· μᾶλλον δέ, εἰ μὴ τί σοι χαλεπὸν, ἐξ ἀρχῆς διὰ βραχέων πάλιν ἐπάνελθε αὐτά, ἵνα βεβαιωθῆ μᾶλλον παρ' ἡμῖν. [c]

{Σωκράτης} Ταῦτ' ἔσται. χθές που τῶν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντων λόγων περὶ πολιτείας ἦν τὸ κεφάλαιον οἷα τε καὶ ἐξ οἷων ἀνδρῶν ἀρίστη κατεφαίνεται ἂν μοι γενέσθαι.

{Τίμαιος} Καὶ μάλα γε ἡμῖν, ὃ Σώκρατες, ῥηθεῖσα πᾶσιν κατὰ νοῦν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὐκ οὐ τὸ τῶν γεωργῶν ὅσαι τε ἄλλαι τέχναι πρότον ἐν αὐτῇ χωρὶς διειλόμεθα ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ τῶν προπολεμησόντων;

{Τίμαιος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ κατὰ φύσιν δὴ δόντες τὸ καθ' αὐτὸν ἐκάστω [d] πρόσφορον ἐν μόνον ἐπιτήδευμα, μίαν ἐκάστω τέχνην, τούτους οὖς πρὸ πάντων ἔδει πολεμεῖν, εἵπομεν ὡς ἄρ' αὐτοὺς δέοι φύλακας εἶναι μόνον τῆς πόλεως, εἴτε τις ἐξωθεν ἢ καὶ τῶν ἔνδοθεν ἴοι κακουργήσων, δικάζοντας μὲν πράως τοῖς [18.a] ἀρχομένοις ὑπ' αὐτῶν καὶ φύσει φίλοις οὔσιν, χαλεποὺς δὲ ἐν ταῖς μάχαις τοῖς ἐντυγχάνουσιν τῶν ἐχθρῶν γιγνομένους.

{Τίμαιος} Παντάπασι μὲν οὔν.

{Σωκράτης} Φύσιν γὰρ οἷμαί τινα τῶν φυλάκων τῆς ψυχῆς ἐλέγομεν ἅμα μὲν θυμοειδῆ, ἅμα δὲ φιλόσοφον δεῖν εἶναι διαφερόντως, ἵνα πρὸς ἑκατέρους δύναιντο ὀρθῶς πρᾶοι καὶ χαλεποὶ γίνεσθαι.

{Τίμαιος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ τροφήν; ἄρ' οὐ γυμναστικῆ καὶ μουσικῆ μαθήμασιν τε ὅσα προσήκει τούτοις, ἐν ἅπασιν τεθράφθαι;

{Τίμαιος} Πάνυ μὲν οὖν. [b]

{Σωκράτης} Τοὺς δέ γε οὕτω τραφέντας ἐλέχθη που μήτε χρυσὸν μήτε ἄργυρον μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτῆμα ἑαυτῶν ἴδιον νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σφωζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σώφροσιν μέτριος, ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ καὶ συνδιαιωμένους μετὰ ἀλλήλων ζῆν, ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διὰ παντός, τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἄγοντας σχολῆν.

{Τίμαιος} Ἐλέχθη καὶ ταῦτα ταύτη. [c]

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γυναικῶν ἐπεμνήσθημεν, ὡς τὰς φύσεις τοῖς ἀνδράσιν παραπλησίας εἶη συναρμοστέον, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα πάντα κοινὰ κατὰ τε πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην δίαιταν δοτέον πάσαις.

{Τίμαιος} Ταύτη καὶ ταῦτα ἐλέγετο.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ τὸ περὶ τῆς παιδοποιίας; ἢ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀθήθειαν τῶν λεχθέντων εὐμνημόνευτον, ὅτι κοινὰ τὰ τῶν γάμων καὶ τὰ τῶν παίδων πᾶσιν ἀπάντων ἐτίθεμεν, μηχανωμένους ὅπως μηδεὶς ποτε τὸ γεγενημένον αὐτῶν ἰδίᾳ γνώσοιτο, [d] νομιούσιν δὲ πάντες πάντας αὐτοὺς ὁμογενεῖς, ἀδελφὰς μὲν καὶ ἀδελφοὺς ὅσοιπερ ἂν τῆς πρεπούσης ἐντὸς ἡλικίας γίνωνται, τοὺς δ' ἔμπροσθεν καὶ ἄνωθεν γονέας τε καὶ γονέων προγόνους, τοὺς δ' εἰς τὸ κάτωθεν ἐκγόνους παῖδάς τε ἐκγόνων;

{Τίμαιος} Naί, καὶ ταῦτα εὐμνημόνευτα ἦ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὅπως δὲ δὴ κατὰ δύναμιν εὐθὺς γίνονται ὡς ἄριστοι τὰς φύσεις, ἄρ' οὐ μεμνήμεθα ὡς τοὺς ἄρχοντας ἔφαμεν καὶ τὰς ἀρχούσας δεῖν εἰς τὴν τῶν γάμων σύνερξιν λάθρα [e] μηχανᾶσθαι κλήροις τισὶν ὅπως οἱ κακοὶ χωρὶς οἱ τ' ἀγαθοὶ ταῖς ὁμοίαις ἐκάτεροι συλλήξονται, καὶ μή τις αὐτοῖς ἔχθρα διὰ ταῦτα γίνηται, τύχην ἡγουμένοις αἰτίαν τῆς συλλήξεως;

{Τίμαιος} Μεμνήμεθα.

[19.a]

{Σωκράτης} Καὶ μὴν ὅτι γε τὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν θρεπτέον ἔφαμεν εἶναι, τὰ δὲ τῶν κακῶν εἰς τὴν ἄλλην λάθρα διαδοτέον πόλιν· ἐπαυξανομένων δὲ σκοποῦντας ἀεὶ τοὺς ἀξίους πάλιν ἀνάγειν δεῖν, τοὺς δὲ παρὰ σφίσιν ἀναξίους εἰς τὴν τῶν ἐπανιόντων χώραν μεταλλάττειν;

{Τίμαιος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν δὴ διεληλύθαμεν ἤδη καθάπερ χθές, ὡς ἐν κεφαλαίοις πάλιν ἐπανελθεῖν, ἢ ποθοῦμεν ἔτι τι τῶν ῥηθέντων, ὧ φίλε Γίμαιο, ὡς ἀπολειπόμενον; [b]

{Τίμαιος} Οὐδαμῶς, ἀλλὰ αὐτὰ ταῦτ' ἦν τὰ λεχθέντα, ὧ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀκούοιτ' ἂν ἤδη τὰ μετὰ ταῦτα περὶ τῆς πολιτείας ἦν διήλθομεν, οἷόν τι πρὸς αὐτὴν πεπονθῶς τυγχάνω. προσέοικεν δὲ δὴ τινὶ μοι τοιῷδε τὸ πάθος, οἷον εἴ τις ζῶα καλά που θεασάμενος, εἴτε ὑπὸ γραφῆς εἰργασμένα εἴτε καὶ ζῶντα ἀληθινῶς ἠσυχίαν δὲ ἄγοντα, εἰς ἐπιθυμίαν ἀφίκοιτο θεάσασθαι κινούμενά τε αὐτὰ καὶ τι τῶν τοῖς σώμασιν δοκούντων [c] προσήκειν κατὰ τὴν ἀγωνίαν ἀθλοῦντα· ταῦτόν καὶ ἐγὼ πέπονθα πρὸς τὴν πόλιν ἦν διήλθομεν. ἠδέως γὰρ ἂν του λόγῳ διεξιόντος ἀκούσαιμι' ἂν ἄθλους οὓς πόλις ἀθλεῖ, τούτους αὐτὴν

ἀγωνιζομένην πρὸς πόλεις ἄλλας, πρεπόντως εἰς τε πόλεμον ἀφικομένην καὶ ἐν τῷ πολεμεῖν τὰ προσήκοντα ἀποδιδούσαν τῇ παιδείᾳ καὶ τροφῇ κατὰ τε τὰς ἐν τοῖς ἔργοις πράξεις καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διερμηνεύσεις πρὸς ἐκάστας τῶν πόλεων. ταῦτ' οὖν, ὧ Κριτία καὶ Ἑρμοκράτες, [d] ἑμαυτοῦ μὲν αὐτὸς κατέγνωκα μή ποτ' ἂν δυνατὸς γενέσθαι τοὺς ἄνδρας καὶ τὴν πόλιν ἰκανῶς ἐγκωμιάσαι. καὶ τὸ μὲν ἐμὸν οὐδὲν θαυμαστόν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν δόξαν εἴληφα καὶ περὶ τῶν πάσαι γεγονότων καὶ περὶ τῶν νῦν ὄντων ποιητῶν, οὗτι τὸ ποιητικὸν ἀτιμάζων γένος, ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὡς τὸ μιμητικὸν ἔθνος, οἷς ἂν ἐντραφῇ, ταῦτα μιμῆσεται ῥᾶστα καὶ ἄριστα, τὸ δ' ἐκτὸς τῆς τροφῆς ἐκάστοις [e] γιγνόμενον χαλεπὸν μὲν ἔργοις, ἔτι δὲ χαλεπώτερον λόγοις εὖ μιμεῖσθαι. τὸ δὲ τῶν σοφιστῶν γένος αὖ πολλῶν μὲν λόγων καὶ καλῶν ἄλλων μάλ' ἔμπειρον ἦγῃμαι, φοβοῦμαι δὲ μή πως, ἅτε πλανητὸν ὄν κατὰ πόλεις οἰκήσεις τε ἰδίας οὐδαμῇ διωκηκός, ἄστοχον ἅμα φιλοσόφων ἀνδρῶν ἧ καὶ πολιτικῶν, ὅσ' ἂν οἶά τε ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις πράττοντες ἔργῳ καὶ λόγῳ προσομιλοῦντες ἐκάστοις πράττειεν καὶ λέγοιεν. καταλέλειπται δὴ τὸ τῆς ὑμετέρας ἕξεως γένος, [20.a] ἅμα ἀμφοτέρων φύσει καὶ τροφῇ μετέχον. Τίμαιός τε γὰρ ὄδε, εὐνομωτάτης ὦν πόλεως τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρίδος, οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὕστερος ὦν τῶν ἐκεῖ, τὰς μεγίστας μὲν ἀρχὰς τε καὶ τιμὰς τῶν ἐν τῇ πόλει μετακεχείρισται, φιλοσοφίας δ' αὖ κατ' ἐμὴν δόξαν ἐπ' ἄκρον ἀπάσης ἐλήλυθεν· Κριτίαν δὲ που πάντες οἱ τῆδε ἴσμεν οὐδενὸς ἰδιώτην ὄντα ὦν λέγομεν. τῆς δὲ Ἑρμοκράτους αὖ περὶ φύσεως καὶ τροφῆς, πρὸς ἅπαντα ταῦτ' εἶναι ἰκανὴν πολλῶν μαρτυρούντων [b] πιστευτέον. διὸ καὶ χθὲς ἐγὼ διανοούμενος, ὑμῶν δεομένων τὰ περὶ τῆς πολιτείας διελθεῖν, προθύμως ἐχαριζόμην, εἰδὼς ὅτι τὸν ἐξῆς λόγον οὐδένας ἂν ὑμῶν ἐθελόντων ἰκανώτερον ἀποδοῖεν—εἰς γὰρ πόλεμον πρέποντα καταστήσαντες τὴν πόλιν ἅπαντ' αὐτῇ τὰ προσήκοντα ἀποδοῖτ' ἂν μόνον τῶν νῦν—εἰπὼν δὴ τάπιταχθέντα ἀντεπέταξα ὑμῖν ἃ καὶ νῦν λέγω. συνωμολογήσατ' οὖν κοινῇ σκεψάμενοι πρὸς ὑμᾶς [c] αὐτοὺς εἰς νῦν ἀνταποδώσειν μοι τὰ τῶν λόγων ξένια, πάρεμί τε οὖν δὴ κεκοσμημένος ἐπ' αὐτὰ καὶ πάντων ἐτοιμότητος ὦν δέχεσθαι.

{Ἑρμοκράτης} Καὶ μὲν δὴ, καθάπερ εἶπεν Τίμαιος ὄδε, ὧ Σώκρατες, οὔτε ἐλλείψομεν προθυμίας οὐδὲν οὔτε ἔστιν οὐδεμία πρόφασις ἡμῖν τοῦ μὴ δρᾶν ταῦτα· ὥστε καὶ χθὲς, εὐθύς ἐνθένδε ἐπειδὴ παρὰ Κριτίαν πρὸς τὸν ξενῶνα οὗ καὶ καταλύομεν ἀφικόμεθα, καὶ ἔτι πρότερον καθ' ὁδὸν αὐτὰ ταῦτ' ἐσκοποῦμεν. [d] ὄδε οὖν ἡμῖν λόγον εἰσηγήσατο ἐκ παλαιᾶς ἀκοῆς· ὄν καὶ νῦν λέγε, ὧ Κριτία, τῷδε, ἵνα συνδοκιμάσῃ πρὸς τὴν ἐπίταξιν εἴτ' ἐπιτήδειος εἴτε ἀνεπιτήδειός ἐστι.

{Κριτίας} Ταῦτα χρὴ δρᾶν, εἰ καὶ τῷ τρίτῳ κοινῶν Τιμαίῳ συνδοκεῖ.

{Τίμαιος} Δοκεῖ μὴν.

{Κριτίας} Ἄκουε δὴ, ὧ Σώκρατες, λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς, ὡς ὁ τῶν ἐπτὰ σοφώτατος [e] Σόλων ποτ' ἔφη. ἦν μὲν οὖν οἰκεῖος καὶ σφόδρα φίλος ἡμῖν Δρωπίδου τοῦ προπάππου, καθάπερ λέγει πολλαχοῦ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει· πρὸς δὲ Κριτίαν τὸν ἡμέτερον πάππον εἶπεν, ὡς ἀπεμνημόνευεν αὖ πρὸς ἡμᾶς ὁ γέρων, ὅτι μεγάλα καὶ θαυμαστά τῆσδ' εἶη παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως ὑπὸ χρόνου καὶ φθορᾶς ἀνθρώπων ἠφανισμένα, πάντων δὲ ἐν μέγιστον, [21.a] οὗ νῦν ἐπιμνησθεῖσιν πρέπον ἂν ἡμῖν εἴη σοί τε ἀποδοῦναι χάριν καὶ τὴν θεὸν ἅμα ἐν τῇ πανηγύρει δικαίως τε καὶ ἀληθῶς οἷόνπερ ὑμνοῦντας ἐγκωμιάζειν.

{Σωκράτης} Εὖ λέγεις. ἀλλὰ δὴ ποῖον ἔργον τοῦτο Κριτίας οὐ λεγόμενον μὲν, ὡς δὲ πραχθὲν ὄντως ὑπὸ τῆσδε τῆς πόλεως ἀρχαῖον διηγεῖτο κατὰ τὴν Σόλωνος ἀκοήν;

{Κριτίας} Ἐγὼ φράσω, παλαιὸν ἀκηκοὺς λόγον οὐ νέου ἀνδρός. ἦν μὲν γὰρ δὴ τότε Κριτίας, ὡς ἔφη, σχεδὸν ἐγγὺς [b] ἤδη τῶν ἐνενήκοντα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ πη μάλιστα δεκέτης· ἡ δὲ Κουρεῶτις ἡμῖν οὕσα ἐτύγχανεν Ἀπατουρίων. τὸ δὴ τῆς ἐορτῆς σύνηθες ἐκάστοτε καὶ τότε συνέβη τοῖς παισίν· ἄθλα γὰρ ἡμῖν οἱ πατέρες ἔθεσαν ῥαψωδίας, πολλῶν μὲν οὖν δὴ καὶ πολλὰ ἐλέχθη ποιητῶν ποιήματα, ἅτε δὲ νέα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὄντα τὰ Σόλωνος πολλοὶ τῶν παίδων ἤσαμεν. εἶπεν οὖν τις τῶν φρατέρων, εἴτε δὴ δοκοῦν αὐτῷ τότε εἴτε καὶ χάριν τινὰ τῷ Κριτίᾳ φέρων, δοκεῖν οἱ τά τε [c] ἄλλα σοφώτατον γεγονέναι Σόλωνα καὶ κατὰ τὴν ποίησιν αὐτῶν ποιητῶν πάντων ἐλευθεριώτατον. ὁ δὲ γέρων –σφόδρα γὰρ οὖν μέμνημαι– μάλα τε ἤσθη καὶ διαμειδιάσας εἶπεν· «Εἴ γε, ὦ Ἀμύνανδρε, μὴ παρέργω τῇ ποιήσει κατεχρήσατο, ἀλλ' ἐσπουδάκει καθάπερ ἄλλοι, τὸν τε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτου δεῦρο ἠνέγκατο ἀπετέλεσεν, καὶ μὴ διὰ τὰς στάσεις ὑπὸ κακῶν τε ἄλλων ὅσα ἡῦρεν ἐνθάδε ἠκων ἠναγκάσθη [d] καταμελῆσαι, κατὰ γε ἐμὴν δόξαν οὔτε Ἡσίοδος οὔτε Ὅμηρος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ποιητῆς εὐδοκιμώτερος ἐγένετο ἂν ποτε αὐτοῦ.» «Τίς δ' ἦν ὁ λόγος,» ἦ δ' ὅς, «ὦ Κριτία,» «Ἡ περὶ μεγίστης,» ἔφη, «καὶ ὀνομαστοτάτης πασῶν δικαιοτάτ' ἂν πράξεως οὔσης, ἦν ἥδε ἡ πόλις ἔπραξε μὲν, διὰ δὲ χρόνον καὶ φθορὰν τῶν ἐργασαμένων οὐ διήρκεσε δεῦρο ὁ λόγος.» «Λέγε ἐξ ἀρχῆς,» ἦ δ' ὅς, «τί τε καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνων ὡς ἀληθῆ διακηκοὺς ἔλεγεν ὁ Σόλων.»[e]

«Ἔστιν τις κατ' Αἴγυπτον,» ἦ δ' ὅς, «ἐν τῷ Δέλτα, περὶ ὃν κατὰ κορυφὴν σχίζεται τὸ τοῦ Νεῖλου ῥεῦμα Σαῖτικὸς ἐπικαλούμενος νομός, τούτου δὲ τοῦ νομοῦ μεγίστη πόλις Σαῖς –ὄθεν δὴ καὶ Ἄμασις ἦν ὁ βασιλεύς– οἷς τῆς πόλεως θεὸς ἀρχηγός τις ἐστίν, Αἰγυπτιστὶ μὲν τοῦνομα Νηίθ, Ἑλληνιστὶ δέ, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, Ἀθηνᾶ· μάλα δὲ φιλαθῆναιοὶ καὶ τινα τρόπον οἰκεῖοι τῶνδ' εἶναί φασιν. οἳ δὴ Σόλων ἔφη πορευθεὶς σφόδρα τε γενέσθαι παρ' αὐτοῖς ἔντιμος, [22.a] καὶ δὴ καὶ τὰ παλαιὰ ἀνερωτῶν ποτε τοὺς μάλιστα περὶ ταῦτα τῶν ἱερέων ἐμπείρους, σχεδὸν οὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον Ἑλληνα οὐδένα οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν εἰδότα περὶ τῶν τοιούτων ἀνευρεῖν. καὶ ποτε προαγαγεῖν βουλευθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους, τῶν τῆδε τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖν, περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν αὐτῶν περὶ Δευκαλίωνος [b] καὶ Πύρρας ὡς διεγένοντο μυθολογεῖν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενεαλογεῖν, καὶ τὰ τῶν ἐτῶν ὅσα ἦν οἷς ἔλεγεν πειρᾶσθαι διαμνημονεύων τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν· καὶ τινα εἰπεῖν τῶν ἱερέων εὖ μάλα παλαιόν· «ὦ Σόλων, Σόλων, Ἑλληνες ἀεὶ παῖδες ἐστε, γέρων δὲ Ἑλληνα οὐκ ἔστιν.» Ἀκούσας οὖν, «Πῶς τί τοῦτο λέγεις;» φάναι. «Νέοι ἐστέ,» εἰπεῖν, «τὰς ψυχὰς πάντες»· οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν παλαιάν δόξαν οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολὺν οὐδέν. τὸ [c] δὲ τούτων αἴτιον τόδε. πολλὰ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γέγονασιν ἀνθρώπων καὶ ἔσσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγιστα, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεροι βραχύτεροι. τὸ γὰρ οὖν καὶ παρ' ὑμῖν λεγόμενον, ὡς ποτε Φαέθων Ἥλιου παῖς τὸ τοῦ πατρὸς ἄρμα ζεύξας διὰ τὸ μὴ δυνατὸς εἶναι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὁδὸν ἐλαύνειν τὰ τ' ἐπὶ γῆς συνέκαυσεν καὶ αὐτὸς κεραυνωθεὶς διεφθάρη, τοῦτο μύθου μὲν σχῆμα ἔχον λέγεται, τὸ δὲ [d] ἀληθές ἐστι τῶν περὶ γῆν κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῶ φθορά. τότε οὖν ὅσοι κατ' ὄρη καὶ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ξηροῖς οἰκοῦσιν μᾶλλον διόλλυνται τῶν ποταμοῖς καὶ θαλάττῃ προσοικούντων· ἡμῖν δὲ ὁ Νεῖλος εἷς τε τᾶλλα σωτήρ καὶ τότε ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας σώζει λυόμενος. ὅταν δ' αὖ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν διασφύζονται βουκόλοι νομῆς τε, οἱ δ' ἐν ταῖς [e] παρ' ὑμῖν πόλεσιν εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν ποταμῶν φέρονται· κατὰ δὲ τήνδε χώραν οὔτε τότε οὔτε ἄλλοτε ἄνωθεν ἐπὶ τὰς ἀρούρας ὕδωρ ἐπιρρεῖ, τὸ δ' ἐναντίον κάτωθεν πᾶν ἐπανιέναι πέφυκεν. ὄθεν καὶ δι' ἃς αἰτίας τάνθάδε σωζόμενα λέγεται παλαιότατα· τὸ δὲ ἀληθές, ἐν πᾶσιν τοῖς

τόποις ὅπου μὴ χειμῶν ἐξαίσιος ἢ καῦμα ἀπείργει, πλέον, [23.a] τοτὲ δὲ ἔλαττον ἀεὶ γένος ἐστὶν ἀνθρώπων. ὅσα δὲ ἢ παρ' ὑμῖν ἢ τῆδε ἢ καὶ κατ' ἄλλον τόπον ὧν ἀκοῆ ἴσμεν, εἴ ποῦ τι καλὸν ἢ μέγα γέγονεν ἢ καὶ τινα διαφορὰν ἄλλην ἔχον, πάντα γεγραμμένα ἐκ παλαιοῦ τῆδ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ σεσωσμένα· τὰ δὲ παρ' ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρτι κατεσκευασμένα ἐκάστοτε τυγχάνει γράμμασι καὶ ἅπασιν ὁπόσων πόλεις δέονται, καὶ πάλιν δι' εἰωθότων ἐτῶν ὥσπερ νόσημα ἤκει φερόμενον αὐτοῖς ῥεῦμα οὐράνιον καὶ τοὺς ἀγραμμάτους [b] τε καὶ ἀμούσους ἔλιπεν ὑμῶν, ὥστε πάλιν ἐξ ἀρχῆς οἷον νέοι γίνεσθε, οὐδὲν εἰδότες οὔτε τῶν τῆδε οὔτε τῶν παρ' ὑμῖν, ὅσα ἦν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. τὰ γοῦν νυνδὴ γενεαλογηθέντα, ὧ Σόλων, περὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἃ διήλθες, παίδων βραχὺ τι διαφέρει μύθων, οἱ πρῶτον μὲν ἓνα γῆς κατακλυσμὸν μέμνησθε πολλῶν ἔμπροσθεν γεγονότων, ἔτι δὲ τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον γένος ἐπ' ἀνθρώπους ἐν τῇ χώρᾳ παρ' ὑμῖν οὐκ ἴσθε γεγονός, ἐξ ὧν σύ τε καὶ πᾶσα ἡ [c] πόλις ἔστιν τὰ νῦν ὑμῶν, περιλειφθέντος ποτὲ σπέρματος βραχέος, ἀλλ' ὑμᾶς λέληθεν διὰ τὸ τοὺς περιγενομένους ἐπὶ πολλὰς γενεὰς γράμμασιν τελευτᾶν ἀφώνους. ἦν γὰρ δὴ ποτε, ὧ Σόλων, ὑπὲρ τὴν μεγίστην φθορὰν ὕδασις ἢ νῦν Ἀθηναίων οὕσα πόλις ἀρίστη πρὸς τε τὸν πόλεμον καὶ κατὰ πάντα εὐνομωτάτη διαφερόντως· ἢ κάλλιστα ἔργα καὶ πολιτεῖαι γενέσθαι λέγονται κάλλιστα πασῶν ὁπόσων ὑπὸ [d] τὸν οὐρανὸν ἡμεῖς ἀκοῆν παρεδεξάμεθα.» Ἀκούσας οὖν ὁ Σόλων ἔφη θαυμάσαι καὶ πᾶσαν προθυμίαν σχεῖν δεόμενος τῶν ἱερέων πάντα δι' ἀκριβείας οἱ τὰ περὶ τῶν πάλαι πολιτῶν ἐξῆς διελεῖν. τὸν οὖν ἱερέα φάναι·

«Φθόνος οὐδεὶς, ὧ Σόλων, ἀλλὰ σοῦ τε ἔνεκα ἐρῶ καὶ τῆς πόλεως ὑμῶν, μάλιστα δὲ τῆς θεοῦ χάριν, ἢ τὴν τε ὑμετέραν καὶ τήνδε ἔλαχεν καὶ ἔθρεψεν καὶ ἐπαίδευσεν, προτέραν μὲν τὴν παρ' ὑμῖν [e] ἔτεσιν χιλίοις, ἐκ Γῆς τε καὶ Ἡφαίστου τὸ σπέρμα παραλαβοῦσα ὑμῶν, τήνδε δὲ ὑστέραν. τῆς δὲ ἐνθάδε διακοσμήσεως παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὀκτακισχιλίων ἐτῶν ἀριθμὸς γέγραπται. περὶ δὴ τῶν ἐνακισχίλια γεγονότων ἔτη πολιτῶν σοὶ δηλώσω διὰ βραχέων νόμους, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῖς ὁ κάλλιστον ἐπράχθη· τὸ δ' ἀκριβὲς περὶ [24.a] πάντων ἐφεξῆς εἰς αὐθις κατὰ σχολὴν αὐτὰ τὰ γράμματα λαβόντες διέξιμεν. τοὺς μὲν οὖν νόμους σκόπει πρὸς τοὺς τῆδε· πολλὰ γὰρ παραδείγματα τῶν τότε παρ' ὑμῖν ὄντων ἐνθάδε νῦν ἀνευρήσεις, πρῶτον μὲν τὸ τῶν ἱερέων γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρὶς ἀφωρισμένον, μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τῶν δημιουργῶν, ὅτι καθ' αὐτὸ ἕκαστον ἄλλω δὲ οὐκ ἐπιμειγνύμενον δημιουργεῖ, τό τε τῶν νομέων καὶ τὸ τῶν θηρευτῶν τό τε [b] τῶν γεωργῶν. καὶ δὴ καὶ τὸ μάχιμον γένος ἦσθησαί που τῆδε ἀπὸ πάντων τῶν γενῶν κεχωρισμένον, οἷς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ νόμου προσετάχθη μέλιν· ἔτι δὲ ἡ τῆς ὀπλίσεως αὐτῶν σχέσις ἀσπίδων καὶ δοράτων, οἷς ἡμεῖς πρῶτοι τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν ὀπλίσαμεθα, τῆς θεοῦ καθάπερ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις παρ' ὑμῖν πρώτοις ἐνδειξαμένης. τὸ δ' αὖ περὶ τῆς φρονήσεως, ὄρᾳς που τὸν νόμον τῆδε ὅσῃν ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο εὐθύς κατ' ἀρχὰς περὶ τε [c] τὸν κόσμον, ἅπαντα μέχρι μαντικῆς καὶ ἰατρικῆς πρὸς ὑγίειαν ἐκ τούτων θείων ὄντων εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἀνευρών, ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἔπεται μαθήματα πάντα κτησάμενος. ταύτην οὖν δὴ τότε σύμπασαν τὴν διακόσμησιν καὶ σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα κατώκισεν, ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τὴν εὐκρασίαν τῶν ὠρῶν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι φρονιμωτάτους ἄνδρας οἷσσι· ἄτε οὖν φιλοπόλεμός [d] τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὕσα τὸν προσφερεστάτους αὐτῆς μέλλοντα οἷσιν τόπον ἄνδρας, τοῦτον ἐκλεξαμένη πρῶτον κατώκισεν. ὠκεῖτε δὴ οὖν νόμοις τε τοιούτοις χρώμενοι καὶ ἔτι μᾶλλον εὐνομούμενοι πάση τε παρὰ πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβληκότες ἀρετῆ, καθάπερ εἰκὸς γεννήματα καὶ παιδεύματα θεῶν ὄντας. πολλὰ μὲν οὖν ὑμῶν καὶ μεγάλα ἔργα τῆς πόλεως τῆδε γεγραμμένα θαυμάζεται, πάντων μὴν [e] ἐν ὑπερέχει μεγέθει καὶ ἀρετῆ· λέγει γὰρ τὰ γεγραμμένα ὅσῃν ἡ πόλις ὑμῶν ἔπαυσεν ποτε δύναμιν ὕβρει πορευομένην ἅμα ἐπὶ πᾶσαν

Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ἔξωθεν ὀρμηθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους. τότε γὰρ πορεύσιμον ἦν τὸ ἐκεῖ πέλαγος· νῆσον γὰρ πρὸ τοῦ στόματος εἶχεν ὁ καλεῖτε, ὡς φατε, ὑμεῖς Ἡρακλέους στήλας, ἡ δὲ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων, ἐξ ἧς ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότε ἐγίνετο πορευομένοις, ἐκ δὲ τῶν νήσων [25.a] ἐπὶ τὴν καταντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον. τάδε μὲν γάρ, ὅσα ἐντὸς τοῦ στόματος οὗ λέγομεν, φαίνεται λιμὴν στενὸν τινα ἔχων εἰσπλουν· ἐκεῖνο δὲ πέλαγος ὄντως ἢ τε περιέχουσα αὐτὸ γῆ παντελῶς ἀληθῶς ὀρθότατ' ἂν λέγοιτο ἤπειρος. ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀτλαντίδι νήσῳ ταύτῃ μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἠπείρου· πρὸς δὲ τούτοις ἔτι τῶν ἐντὸς τῆδε [b] Λιβύης μὲν ἦρχον μέχρι πρὸς Αἴγυπτον, τῆς δὲ Εὐρώπης μέχρι Τυρρηνίας. αὕτη δὴ πᾶσα συναθροισθεῖσα εἰς ἓν ἡ δύναμις τὸν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον μιᾷ ποτὲ ἐπεχείρησεν ὀρμῇ δουλοῦσθαι. τότε οὖν ὑμῶν, ὦ Σόλων, τῆς πόλεως ἡ δύναμις εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαφανῆς ἀρετῇ τε καὶ ῥώμῃ ἐγένετο· πάντων γὰρ προστάσα εὐψυχία καὶ τέχναις ὅσαι κατὰ πόλεμον, [c] τὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἡγουμένη, τὰ δ' αὐτὴ μονωθεῖσα ἐξ ἀνάγκης τῶν ἄλλων ἀποστάντων, ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους, κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων τρόπαιον ἔστησεν, τοὺς δὲ μήπω δεδουλωμένους διεκώλυσεν δουλωθῆναι, τοὺς δ' ἄλλους, ὅσοι κατοικοῦμεν ἐντὸς ὄρων Ἡρακλείων, ἀφθόνως ἅπαντας ἠλευθέρωσεν. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλισμῶν γενομένων, μιᾷ [d] ἡμέρας καὶ νυκτὸς χαλεπῆς ἐπελθούσης, τό τε παρ' ὑμῖν μάχιμον πᾶν ἀθρόον ἔδου κατὰ γῆς, ἢ τε Ἀτλαντὶς νῆσος ὡσαύτως κατὰ τῆς θαλάττης δῦσα ἠφανίσθη· διὸ καὶ νῦν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον γέγονεν τοῦκεῖ πέλαγος, πηλοῦ κάρτα βραχέος ἐμποδῶν ὄντος, ὃν ἡ νῆσος ἰζομένη παρέσχετο.»

Τὰ μὲν δὴ ῥηθέντα, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ [e] Κριτίου κατ' ἀκοὴν τὴν Σόλωνος, ὡς συντόμως εἰπεῖν, ἀκήκοας· λέγοντος δὲ δὴ χθὲς σοῦ περὶ πολιτείας τε καὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς ἔλεγες, ἐθαύμαζον ἀναμνησκόμενος αὐτὰ ἃ νῦν λέγω, κατανοῶν ὡς δαιμονίως ἔκ τινος τύχης οὐκ ἄπο σκοποῦ συνηνέχθης τὰ πολλὰ οἷς Σόλων εἶπεν. οὐ μὴν [26.a] ἐβουλήθην παραχρῆμα εἰπεῖν· διὰ χρόνου γὰρ οὐχ ἰκανῶς ἐμνημήην. ἐνενόησα οὖν ὅτι χρεῶν εἶη με πρὸς ἑμαυτὸν πρῶτον ἰκανῶς πάντα ἀναλαβόντα λέγειν οὕτως. ὅθεν ταχὺ συνωμολόγησά σοι τὰ ἐπιταχθέντα χθὲς, ἡγούμενος, ὅπερ ἐν ἅπασι τοῖς τοιοῖσδε μέγιστον ἔργον, λόγον τινὰ πρέποντα τοῖς βουλήμασιν ὑποθέσθαι, τούτου μετρίως ἡμᾶς εὐπορήσειν. οὕτω δὴ, καθάπερ ὁδ' εἶπεν, χθὲς τε εὐθύς ἐνθένδε ἀπιὼν [b] πρὸς τούσδε ἀνέφερον αὐτὰ ἀναμνησκόμενος, ἀπελθὼν τε σχεδὸν τι πάντα ἐπισκοπῶν τῆς νυκτὸς ἀνέλαβον. ὡς δὴ τοι, τὸ λεγόμενον, τὰ παίδων μαθήματα θαυμαστὸν ἔχει τι μνημεῖον. ἐγὼ γὰρ ἃ μὲν χθὲς ἤκουσα, οὐκ ἂν οἶδ' εἰ δυναίμην ἅπαντα ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἃ πάμπολυν χρόνον διακήκοα, παντάπασι θαυμάσαμεν ἂν εἴ τί με αὐτῶν διαπέφευγεν. ἦν μὲν οὖν μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ [c] παιδιᾶς τότε ἀκουόμενα, καὶ τοῦ πρεσβύτου προθύμως με διδάσκοντος, ἅτ' ἐμοῦ πολλάκις ἐπανερωτῶντος, ὥστε οἷον ἐγκαύματα ἀνεκπλύτου γραφῆς ἔμμονά μοι γέγονεν· καὶ δὴ καὶ τοῖσδε εὐθύς ἔλεγον ἔωθεν αὐτὰ ταῦτα, ἵνα εὐποροῖεν λόγων μετ' ἐμοῦ. νῦν οὖν, οὐπερ ἔνεκα πάντα ταῦτα εἴρηται, λέγειν εἰμὶ ἔτοιμος, ὦ Σώκρατες, μὴ μόνον ἐν κεφαλαίοις ἀλλ' ὥσπερ ἤκουσα καθ' ἕκαστον· τοὺς δὲ πολίτας καὶ τὴν πόλιν ἦν χθὲς ἡμῖν ὡς ἐν μύθῳ διήεισθα σύ, νῦν μετενεγκόντες [d] ἐπὶ τάληθες δεῦρο θήσομεν ὡς ἐκείνην τήνδε οὔσαν, καὶ τοὺς πολίτας οὓς διεννοῦ φήσομεν ἐκείνους τοὺς ἀληθινούς εἶναι προγόνους ἡμῶν, οὓς ἔλεγεν ὁ ἱερεύς. πάντως ἀρμόσουσι καὶ οὐκ ἀπασόμεθα λέγοντες αὐτοὺς εἶναι τοὺς ἐν τῷ τότε ὄντας χρόνῳ. κοινῇ δὲ διαλαμβάνοντες ἅπαντες πειρασόμεθα τὸ πρέπον εἰς δύναμιν οἷς ἐπέταξας ἀποδοῦναι. σκοπεῖν οὖν δὴ χρὴ, ὦ Σώκρατες, εἰ κατὰ νοῦν ὁ λόγος ἡμῖν [e] οὗτος, ἢ τινα ἔτ' ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ζητητέον.

{Σωκράτης} Καὶ τίς ἄν, ὦ Κριτία, μᾶλλον ἀντὶ τούτου μεταλάβοιμεν, ὃς τῆ τε παρουσίᾳ τῆς θεοῦ θυσιά διὰ τὴν οἰκειότητ' ἄν πρόποι μάλιστα, τό τε μὴ πλασθέντα μῦθον ἀλλ' ἀληθινὸν λόγον εἶναι πάμμεγά που. πῶς γὰρ καὶ πόθεν ἄλλους ἀνευρήσομεν ἀφέμενοι τούτων; οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀγαθῆ τύχῃ χρὴ λέγειν μὲν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ ἀντὶ τῶν χθῆς λόγων νῦν [27.a] ἡσυχίαν ἄγοντα ἀντακούειν.

{Κριτίας} Σκόπει δὴ τὴν τῶν ξενίων σοι διάθεσιν, ὦ Σώκρατες, ἣ διέθεμεν. ἔδοξεν γὰρ ἡμῖν Τίμαιον μὲν, ἅτε ὄντα ἀστρονομικώτατον ἡμῶν καὶ περὶ φύσεως τοῦ παντὸς εἰδέναι μάλιστα ἔργον πεπονημένον, πρῶτον λέγειν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, τελευτᾶν δὲ εἰς ἀνθρώπων φύσιν· ἐμὲ δὲ μετὰ τοῦτον, ὡς παρὰ μὲν τούτου δεδεγμένον ἀνθρώπους τῷ λόγῳ γεγονότας, παρὰ σοῦ δὲ πεπαιδευμένους διαφερόντως [b] αὐτῶν τινας, κατὰ δὲ τὸν Σόλωνος λόγον τε καὶ νόμον εἰσαγαγόντα αὐτοὺς ὡς εἰς δικαστὰς ἡμᾶς ποιῆσαι πολίτας τῆς πόλεως τῆσδε ὡς ὄντας τοὺς τότε Ἀθηναίους, οὓς ἐμήνυσεν ἀφανεῖς ὄντας ἢ τῶν ἱερῶν γραμμάτων φήμη, τὰ λοιπὰ δὲ ὡς περὶ πολιτῶν καὶ Ἀθηναίων ὄντων ἤδη ποιῆσθαι τοὺς λόγους.

{Σωκράτης} Τελέως τε καὶ λαμπρῶς ἔοικα ἀνταπολήψεσθαι τὴν τῶν λόγων ἐστίασιν. σὸν οὖν ἔργον λέγειν ἄν, ὦ Τίμαιε, τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, εἶη καλέσαντα κατὰ νόμον θεοῦ. [c]

{Τίμαιος} Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε δὴ πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ παντὸς ὀρμῆ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν αἰεὶ που καλοῦσιν· ἡμᾶς δὲ τοὺς περὶ τοῦ παντὸς λόγους ποιῆσθαι πη μέλλοντας, ἣ γέγονεν ἢ καὶ ἀγενές ἐστίν, εἰ μὴ παντάπασι παραλλάττομεν, ἀνάγκη θεοῦ τε καὶ θεᾶς ἐπικαλουμένους εὐχεσθαι πάντα κατὰ νοῦν ἐκείνοις μὲν μάλιστα, ἐπομένως [d] δὲ ἡμῖν εἰπεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν ταύτη παρακεκλήσθω· τὸ δ' ἡμέτερον παρακλητέον, ἣ ῥᾶστ' ἄν ὑμεῖς μὲν μάθοιτε, ἐγὼ δὲ ἣ διανοοῦμαι μάλιστ' ἄν περὶ τῶν προκειμένων ἐνδειξαίμην.

Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὄν αἰεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν [28.a] αἰεὶ, ὄν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτόν, αἰεὶ κατὰ ταυτὰ ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστόν, γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. πᾶν δὲ αὖ τὸ γιγνόμενον ὑπ' αἰτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι· παντὶ γὰρ ἀδύνατον χωρὶς αἰτίου γένεσιν σχεῖν. ὅτου μὲν οὖν ἄν ὁ δημιουργὸς πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ ἔχον βλέπων αἰεὶ, τοιοῦτῳ τινὶ προσχρῶμενος παραδείγματι, τὴν ιδέαν καὶ δύναμιν αὐτοῦ ἀπεργάζηται, καλὸν ἐξ ἀνάγκης [b] οὕτως ἀποτελεῖσθαι πᾶν· οὗ δ' ἄν εἰς γεγονός, γεννητῷ παραδείγματι προσχρῶμενος, οὐ καλόν. ὁ δὲ πᾶς οὐρανός— ἢ κόσμος ἢ καὶ ἄλλο ὅτι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἄν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὀνομάσθω—σκεπτέον δ' οὖν περὶ αὐτοῦ πρῶτον, ὅπερ ὑπόκειται περὶ παντὸς ἐν ἀρχῇ δεῖν σκοπεῖν, πότερον ἦν αἰεὶ, γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν, ἀπ' ἀρχῆς τινος ἀρξάμενος. γέγονεν· ὀρατὸς γὰρ ἀπτὸς τέ ἐστίν καὶ σῶμα ἔχων, πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα αἰσθητά, τὰ [c] δ' αἰσθητά, δόξῃ περιληπτὰ μετ' αἰσθήσεως, γιγνόμενα καὶ γεννητὰ ἐφάνη. τῷ δ' αὖ γενομένῳ φαιμέν ὑπ' αἰτίου τινὸς ἀνάγκην εἶναι γενέσθαι. τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς εὐρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν· τότε δ' οὖν ἄλλο ἐπισκεπτέον περὶ αὐτοῦ, πρὸς πότερον τῶν παραδειγμάτων ὁ τεκταινόμενος αὐτὸν [29.a] ἀπηργάζετο, πότερον πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον ἢ πρὸς τὸ γεγονός. εἰ μὲν δὲ καλὸς ἐστίν ὅδε ὁ κόσμος ὃς τε δημιουργὸς ἀγαθός, δῆλον ὡς πρὸς τὸ αἰεὶ εἶναι· εἰ δὲ ὁ μὴδ' εἰπεῖν τινὶ θέμις, πρὸς γεγονός. παντὶ δὲ σαφές ὅτι πρὸς τὸ αἰεὶ· ὁ μὲν γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριστος τῶν αἰτίων. οὕτω δὲ γεγεννημένος πρὸς τὸ λόγῳ καὶ φρονήσει περιληπτὸν καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχον δεδημιούργηται· [b] τούτων δὲ ὑπαρχόντων αὖ πᾶσα ἀνάγκη τόνδε τὸν κόσμον εἰκόνα τινὸς εἶναι. μέγιστον δὲ παντὸς

ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ἀρχήν. ὧδε οὖν περὶ τε εἰκόνας καὶ περὶ τοῦ παραδείγματος αὐτῆς διοριστέον, ὡς ἄρα τοὺς λόγους, ὧν πέρ εἰσιν ἐξηγηταί, τούτων αὐτῶν καὶ συγγενεῖς ὄντας· τοῦ μὲν οὖν μονίμου καὶ βεβαίου καὶ μετὰ νοῦ καταφανοῦς μονίμου καὶ ἀμεταπτώτους –καθ’ ὅσον οἶόν τε καὶ ἀνελέγκτοις προσήκει λόγοις εἶναι καὶ ἀνικητοῖς, τούτου δεῖ [c] μηδὲν ἐλλείπειν– τοὺς δὲ τοῦ πρὸς μὲν ἐκεῖνο ἀπεικασθέντος, ὄντος δὲ εἰκόνας εἰκότας ἀνὰ λόγον τε ἐκείνων ὄντας· ὅτι περὶ πρὸς γένεσιν οὐσία, τοῦτο πρὸς πίστιν ἀλήθεια. ἐὰν οὖν, ὧ Σώκρατες, πολλὰ πολλῶν πέρι, θεῶν καὶ τῆς τοῦ παντός γενέσεως, μὴ δυνατοὶ γινώμεθα πάντη πάντως αὐτοῦς ἑαυτοῖς ὁμολογουμένους λόγους καὶ ἀπηκριβωμένους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσης· ἀλλ’ ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἦττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή, μεμνημένους ὡς ὁ λέγων ἐγὼ [d] ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν, ὥστε περὶ τούτων τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους πρέπει τούτου μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν.

{Σωκράτης} Ἄριστα, ὧ Τίμαιε, παντάπασί τε ὡς κελεύεις ἀποδεκτέον· τὸ μὲν οὖν προοίμιον θαυμασίως ἀπεδεξάμεθά σου, τὸν δὲ δὴ νόμον ἡμῖν ἐφεξῆς πέραινε.

{Τίμαιος} Λέγωμεν δὴ δι’ ἣντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν [e] τόδε ὁ συνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος· τούτου δ’ ἐκτὸς ὧν πάντα ὅτι μάλιστα ἐβουλήθη γενέσθαι παραπλήσια ἑαυτῷ. ταύτην δὴ γενέσεως καὶ κόσμου μάλιστα ἂν τις ἀρχὴν κυριωτάτην [30.a] παρ’ ἀνδρῶν φρονίμων ἀποδεχόμενος ὀρθότατα ἀποδέχοιτ’ ἂν. βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὄρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου πάντως ἄμεινον. θέμις δ’ οὐτ’ ἦν οὐτ’ ἔστιν τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον· [b] λογισάμενος οὖν ἠύρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὄρατῶν οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαι ποτε ἔργον, νοῦν δ’ αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῷ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δ’ ἐν σώματι συνιστὰς τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστον εἶη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν τόνδε τὸν κόσμον ζῶν ἔμψυχον ἔνουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ [c] γενέσθαι πρόνοιαν.

Τούτου δ’ ὑπάρχοντος αὖ τὰ τούτοις ἐφεξῆς ἡμῖν λεκτέον,

τίνοι τῶν ζῶν αὐτὸν εἰς ὁμοιότητα ὁ συνιστὰς συνέστησεν. τῶν μὲν οὖν ἐν μέρους εἶδει πεφυκότων μηδενὶ καταξιώσωμεν –ἀτελεῖ γὰρ εἰκότος οὐδὲν ποτ’ ἂν γένοιτο καλόν– οὗ δ’ ἔστιν ἄλλα ζῶα καθ’ ἑν καὶ κατὰ γένη μόρια, τούτῳ πάντων ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τιθῶμεν. τὰ γὰρ δὴ νοητὰ ζῶα πάντα ἐκεῖνο ἐν ἑαυτῷ περιλαβὼν ἔχει, καθάπερ ὅδε ὁ [d] κόσμος ἡμᾶς ὅσα τε ἄλλα θρέμματα συνέστησεν ὄρατά. τῷ γὰρ τῶν νοουμένων καλλίστῳ καὶ κατὰ πάντα τελέῳ μάλιστα αὐτὸν ὁ θεὸς ὁμοιωσάμενος βουληθεὶς ζῶν ἐν ὄρατόν, πάνθ’ ὅσα [31.a] αὐτοῦ κατὰ φύσιν συγγενῆ ζῶα ἐντὸς ἔχον ἑαυτοῦ, συνέστησε. πότερον οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προσειρήκαμεν, ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους λέγειν ἦν ὀρθότερον; ἕνα, εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένος ἔσται. τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὅποσα νοητὰ ζῶα μεθ’ ἐτέρου δεύτερον οὐκ ἂν ποτ’ εἶη· πάλιν γὰρ ἂν ἕτερον εἶναι τὸ περὶ ἐκείνῳ δέοι ζῶν, οὗ μέρος ἂν εἴτην ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἂν ἔτι ἐκείνοι ἀλλ’ ἐκείνῳ τῷ περιέχοντι τόδ’ ἂν ἀφωμοιωμένον λέγοιτο ὀρθότερον. ἵνα [b] οὖν τόδε κατὰ τὴν μόνωσιν ὁμοιον ἦ τῷ παντελεῖ ζῶν, διὰ ταῦτα οὐτε δύο οὐτ’ ἀπείρους ἐποίησεν ὁ ποιῶν κόσμους, ἀλλ’ εἷς ὅδε μονογενὴς οὐρανὸς γεγονὼς ἔστιν καὶ ἔτ’ ἔσται.

Σωματοειδές δὲ δὴ καὶ ὄρατὸν ἄπτὸν τε δεῖ τὸ γενόμενον εἶναι, χωρισθὲν δὲ πυρὸς οὐδὲν ἂν ποτε ὄρατὸν γένοιτο, οὐδὲ ἄπτὸν ἄνευ τινὸς στερεοῦ, στερεὸν δὲ οὐκ ἄνευ γῆς· ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ θεὸς ἐποίει. δύο δὲ μόνω καλῶς συνίστασθαι τρίτου χωρὶς [c] οὐ δυνατόν· δεσμὸν γὰρ ἐν μέσῳ δεῖ τινα ἀμφοῖν συναγωγὸν γίνεσθαι. δεσμῶν δὲ κάλλιστος ὃς ἂν αὐτὸν καὶ τὰ συνδούμενα ὅτι μάλιστα ἐν ποιῇ, τοῦτο δὲ πέφυκεν ἀναλογίῳ κάλλιστα ἀποτελεῖν. ὁπότεν γὰρ ἀριθμῶν τριῶν εἴτε ὄγκων [32.a] εἴτε δυνάμεων ὠντινωνοῦν ἦ τὸ μέσον, ὅτιπερ τὸ πρῶτον πρὸς αὐτό, τοῦτο αὐτὸ πρὸς τὸ ἔσχατον, καὶ πάλιν αὖθις, ὅτι τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ μέσον, τὸ μέσον πρὸς τὸ πρῶτον, τότε τὸ μέσον μὲν πρῶτον καὶ ἔσχατον γινόμενον, τὸ δ' ἔσχατον καὶ τὸ πρῶτον αὖ μέσα ἀμφοτέρα, πάνθ' οὕτως ἐξ ἀνάγκης τὰ αὐτὰ εἶναι συμβήσεται, τὰ αὐτὰ δὲ γενόμενα ἀλλήλοις ἐν πάντα ἔσται. εἰ μὲν οὖν ἐπίπεδον μὲν, βάθος δὲ μηδὲν ἔχον ἔδει γίνεσθαι τὸ τοῦ παντὸς σῶμα, μία μεσότης ἂν ἐξήρκει [b] τά τε μεθ' αὐτῆς συνδεῖν καὶ ἑαυτήν, νῦν δὲ στερεοειδῆ γὰρ αὐτὸν προσῆκεν εἶναι, τὰ δὲ στερεὰ μία μὲν οὐδέποτε, δύο δὲ αἰεὶ μεσότητες συναρμόττουσιν· οὕτω δὴ πυρὸς τε καὶ γῆς ὕδωρ ἀέρα τε ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θείς, καὶ πρὸς ἄλληλα καθ' ὅσον ἦν δυνατόν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος, ὅτιπερ πῦρ πρὸς ἀέρα, τοῦτο ἀέρα πρὸς ὕδωρ, καὶ ὅτι ἀῆρ πρὸς ὕδωρ, ὕδωρ πρὸς γῆν, συνέδησεν καὶ συνεστήσατο οὐρανὸν ὄρατὸν καὶ ἄπτὸν. καὶ διὰ ταῦτα ἕκ τε δὴ τούτων τοιούτων [c] καὶ τὸν ἀριθμὸν τεττάρων τὸ τοῦ κόσμου σῶμα ἐγεννήθη δι' ἀναλογίας ὁμολογήσαν, φιλίαν τε ἔσχεν ἐκ τούτων, ὥστε εἰς ταῦτὸν αὐτῶ συνελθὸν ἄλυτον ὑπὸ τοῦ ἄλλου πλὴν ὑπὸ τοῦ συνδήσαντος γενέσθαι.

Τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἐν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἢ τοῦ κόσμου σύστασις. ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύνάμιν ἔξωθεν ὑπολιπών, τάδε διανοηθεὶς, [d] πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῶν τέλειον ἐκ τελέων [33.a] τῶν μερῶν εἴη, πρὸς δὲ τούτοις ἐν, ἅτε οὐχ ὑπολειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτον γένοιτ' ἂν, ἔτι δὲ ἴν' ἀγήρων καὶ ἄνοσον ἦ, κατανοῶν ὡς συστάτῳ σώματι θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει περιεστώμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως λύει καὶ νόσους γῆρας τε ἐπάγοντα φθίνειν ποιεῖ. διὰ δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε ἕνα ὅλον ὅλων ἐξ ἀπάντων τέλειον καὶ ἀγήρων καὶ ἄνοσον [b] αὐτὸν ἐτεκτήνατο. σχῆμα δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πρέπον καὶ τὸ συγγενές. τῷ δὲ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ζῶα περιέχειν μέλλοντι ζῶῳ πρέπον ἂν εἴη σχῆμα τὸ περιειληφὸς ἐν αὐτῷ πάντα ὅποσα σχήματα· διὸ καὶ σφαιροειδές, ἐκ μέσου πάντη πρὸς τὰς τελευτάς ἴσον ἀπέχον, κυκλοτερές αὐτὸ ἔτορνεύσατο, πάντων τελεώτατον ὁμοιότατόν τε αὐτὸ ἑαυτῷ σχημάτων, νομίσας μυρίῳ κάλλιον ὁμοιον ἀνομοίου. λεῖτον δὲ δὴ κύκλῳ [c] πᾶν ἔξωθεν αὐτὸ ἀπηκριβοῦτο πολλῶν χάριν. ὀμμάτων τε γὰρ ἐπεδεῖτο οὐδέν, ὄρατὸν γὰρ οὐδὲν ὑπελείπετο ἔξωθεν, οὐδ' ἀκοῆς, οὐδὲ γὰρ ἀκουστόν· πνεῦμά τε οὐκ ἦν περιστὸς δεόμενον ἀναπνοῆς, οὐδ' αὖ τινος ἐπιδεές ἦν ὀργάνου σχεῖν ᾧ τὴν μὲν εἰς ἑαυτὸ τροφήν δέξοιτο, τὴν δὲ πρότερον ἐξικμασμένην ἀποπέμψοι πάλιν. ἀπῆει τε γὰρ οὐδὲν οὐδὲ προσῆειν αὐτῷ ποθεν—οὐδὲ γὰρ ἦν— αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφήν τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον καὶ πάντα ἐν ἑαυτῷ καὶ ὑφ' [d] ἑαυτοῦ πάσχον καὶ δρῶν ἐκ τέχνης γέγονεν· ἠγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς αὐταρκες ὃν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεῖς ἄλλων. χειρῶν δέ, αἷς οὔτε λαβεῖν οὔτε αὖ τινα ἀμύνασθαι χρεῖα τις ἦν, μάτην οὐκ ᾤετο δεῖν αὐτῷ προσάπτειν, οὐδὲ ποδῶν οὐδὲ ὄλως τῆς περὶ τὴν βάσιν [34.a] ὑπηρεσίας. κίνησιν γὰρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν, τῶν ἐπτὰ τὴν περὶ νοῦν καὶ φρόνησιν μάλιστα οὔσαν· διὸ δὴ κατὰ ταῦτὰ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν ἑαυτῷ περιελαβὼν αὐτὸ ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον, τὰς δὲ ἐξ ἀπάσας κινήσεις ἀφείλεν καὶ ἀπλανές ἀπηργάσατο ἐκείνων. ἐπὶ δὲ τὴν περίοδον ταύτην ἄτ' οὐδὲν ποδῶν δέον ἀσκελές καὶ ἄπουν αὐτὸ ἐγέννησεν.

Οὗτος δὴ πᾶς ὄντος ἀεὶ λογισμὸς θεοῦ περὶ τὸν ποτὲ [b] ἐσόμενον θεὸν λογισθεὶς λείων καὶ ὀμαλὸν πανταχῆ τε ἐκ μέσου ἴσον καὶ ὄλον καὶ τέλειον ἐκ τελέων σωμάτων σῶμα ἐποίησεν· ψυχὴν δὲ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ θεὸς διὰ παντός τε ἔτεινεν καὶ ἔτι ἔξωθεν τὸ σῶμα αὐτῆ περιεκάλυψεν, καὶ κύκλῳ δὴ κύκλον στρεφόμενον οὐρανὸν ἓνα μόνον ἔρημον κατέστησεν, δι' ἀρετὴν δὲ αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον συγγίγνεσθαι καὶ οὐδενὸς ἐτέρου προσδεόμενον, γνῶριμον δὲ καὶ φίλον ἰκανῶς αὐτὸν αὐτῷ. διὰ πάντα δὴ ταῦτα εὐδαίμονα θεὸν αὐτὸν ἐγεννήσατο.

Τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν, [c] οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν—οὐ γὰρ ἂν ἄρχεσθαι πρεσβύτερον ὑπὸ νεωτέρου συνέρξας εἶασεν— ἀλλὰ πῶς ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος τε καὶ εἰκῆ ταύτη πη καὶ λέγομεν, ὁ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῆ προτέραν καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος ὡς δεσπότην καὶ ἄρξουσιν ἀρξομένου [35.a] συνεστήσατο ἐκ τῶνδὲ τε καὶ τοιῶδε τρόπῳ. τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτα ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταύτου φύσεως αὖ πέρι καὶ τῆς τοῦ ἐτέρου, καὶ κατὰ ταῦτα συνέστησεν ἐν μέσῳ τοῦ τε ἀμεροῦς αὐτῶν καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μεριστοῦ· καὶ τρία λαβὼν αὐτὰ ὄντα συνεκεράσατο εἰς μίαν πάντα ιδέαν, τὴν θατέρου φύσιν δύσμεικτον οὔσαν εἰς ταῦτὸν συναρμόττων βίᾳ. [b]

μειγνύς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας καὶ ἐκ τριῶν ποιησάμενος ἓν, πάλιν ὄλον τοῦτο μοίρας ὅσας προσῆκεν διένειμεν, ἐκάστην δὲ ἕκ τε ταύτου καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμειγμένην. ἤρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε. μίαν ἀφείλεν τὸ πρῶτον ἀπὸ παντός μοῖραν, μετὰ δὲ ταύτην ἀφήρει διπλασίαν ταύτης, τὴν δ' αὖ τρίτην ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης, τετάρτην δὲ τῆς δευτέρας διπλῆν, πέμπτην δὲ τριπλῆν τῆς [c] τρίτης, τὴν δ' ἕκτην τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν, ἑβδόμη δ' ἑπτακαίκοσιπλασίαν τῆς πρώτης· μετὰ δὲ ταῦτα συνεπληροῦτο [36.a] τὰ τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα, μοίρας ἔτι ἐκεῖθεν ἀποτέμνων καὶ τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων, ὥστε ἐν ἐκάστῳ διαστήματι δύο εἶναι μεσότητος, τὴν μὲν αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσιν καὶ ὑπερεχομένην, τὴν δὲ ἴσῳ μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχουσιν, ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην. ἡμιολίων δὲ διαστάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδῶν γενομένων ἐκ τούτων τῶν δεσμῶν ἐν ταῖς πρόσθεν διαστάσεσιν, [b] τῷ τοῦ ἐπογδῶου διαστήματι τὰ ἐπιτρίτα πάντα συνεπληροῦτο, λείπων αὐτῶν ἐκάστου μόριον, τῆς τοῦ μορίου ταύτης διαστάσεως λειφθείσης ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν ἐχούσης τοὺς ὄρους ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίων πρὸς τρία καὶ τετταράκοντα καὶ διακόσια. καὶ δὴ καὶ τὸ μειχθέν, ἕξ οὗ ταῦτα κατέτεμνε, οὕτως ἤδη πᾶν κατανηλώκει. ταύτην οὖν τὴν σύστασιν πᾶσαν διπλῆν κατὰ μῆκος σχίσας, μέσην πρὸς μέσην ἐκατέραν ἀλλήλαις οἶον χεῖ προσβαλὼν κατέκαμψεν [c] εἰς ἓν κύκλῳ, συνάψας αὐταῖς τε καὶ ἀλλήλαις ἐν τῷ καταντικρῷ τῆς προσβολῆς, καὶ τῆ κατὰ ταῦτα ἐν αὐτῷ περιεγεμένη κινήσει πέριξ αὐτὰς ἔλαβεν, καὶ τὸν μὲν ἔξω, τὸν δ' ἐντὸς ἐποιεῖτο τῶν κύκλων. τὴν μὲν οὖν ἔξω φορὰν ἐπεφήμισεν εἶναι τῆς ταύτου φύσεως, τὴν δ' ἐντὸς τῆς θατέρου. τὴν μὲν δὴ ταύτου κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ περιήγαγεν, τὴν δὲ θατέρου κατὰ διάμετρον ἐπ' ἀριστερά, κράτος δ' ἔδωκεν τῆ [d] ταύτου καὶ ὁμοίου περιφορᾶ· μίαν γὰρ αὐτὴν ἄσχιστον εἶασεν, τὴν δ' ἐντὸς σχίσας ἕξαχῆ ἑπτὰ κύκλους ἀνίσους κατὰ τὴν τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου διάστασιν ἐκάστην, οὐσῶν ἐκατέρων τριῶν, κατὰ τάναντία μὲν ἀλλήλοις προσέταξεν ἰεῖναι τοὺς κύκλους, τάχει δὲ τρεῖς μὲν ὁμοίως, τοὺς δὲ τέτταρας ἀλλήλοις καὶ τοῖς τρισὶν ἀνομοίως, ἐν λόγῳ δὲ φερομένους.

Ἐπεὶ δὲ κατὰ νοῦν τῷ συνιστάντι πᾶσα ἢ τῆς ψυχῆς σύστασις ἐγεγένητο, μετὰ τοῦτο πᾶν τὸ σωματοειδὲς ἐντὸς [e] αὐτῆς ἐτεκταίνετο καὶ μέσον μέση συναγαγὼν προσήρμοττεν· ἢ δ' ἐκ μέσου

πρὸς τὸν ἔσχατον οὐρανὸν πάντῃ διαπλακεῖσα κύκλῳ τε αὐτὸν ἔξωθεν περικαλύψασα, αὐτὴ ἐν αὐτῇ στρεφομένη, θεῖαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύστου καὶ ἔμφρονος βίου πρὸς τὸν σύμπαντα χρόνον. καὶ τὸ μὲν δὴ σῶμα ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὐτὴ δὲ ἀόρατος μὲν, λογισμοῦ δὲ μετέχουσα καὶ [37.a] ἀρμονίας ψυχῆ, τῶν νοητῶν αἰεὶ τε ὄντων ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀρίστη γενομένη τῶν γεννηθέντων. ἄτε οὖν ἐκ τῆς ταύτου καὶ τῆς θατέρου φύσεως ἕκ τε οὐσίας τριῶν τούτων συγκραθεῖσα μοιρῶν, καὶ ἀνὰ λόγον μερισθεῖσα καὶ συνδεθεῖσα, αὐτὴ τε ἀνακυκλουμένη πρὸς αὐτήν, ὅταν οὐσίαν σκεδαστὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται καὶ ὅταν ἀμέριστον, λέγει κινουμένη διὰ πάσης ἑαυτῆς ὅτῳ τ' ἂν τι ταυτόν ἦ καὶ ὅτου ἂν [b] ἕτερον, πρὸς ὅτι τε μάλιστα καὶ ὅπῃ καὶ ὅπως καὶ ὁπότε συμβαίνει κατὰ τὰ γινόμενά τε πρὸς ἕκαστον ἕκαστα εἶναι καὶ πάσχειν καὶ πρὸς τὰ κατὰ ταῦτά ἔχοντα αἰεὶ. λόγος δὲ ὁ κατὰ ταυτόν ἀληθῆς γινόμενος περὶ τε θάτερον ὄν καὶ περὶ τὸ ταυτόν, ἐν τῷ κινουμένῳ ὑφ' αὐτοῦ φερόμενος ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ἰὼν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγεῖλη, δόξα καὶ πίστεις γίνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς, [c] ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογιστικὸν ἦ καὶ ὁ τοῦ ταύτου κύκλος εὐτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται· τούτῳ δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἂν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἶπῃ, πᾶν μᾶλλον ἢ τάληθές ἐρεῖ.

Ὡς δὲ κινήθην αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησεν τῶν αἰδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ, ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεῖς ἔτι δὴ μᾶλλον ὁμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. [d]

καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῶν αἰδίων ὄν, καὶ τότε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. ἢ μὲν οὖν τοῦ ζῶου φύσις ἐτύγχανεν οὕσα αἰώνιος, καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γεννητῷ παντελῶς προσάπτειν οὐκ ἦν δυνατόν· εἰκὼ δ' ἐπενόει κινήτῳ τινι αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἐνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὄν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν. [e]

ἡμέρας γὰρ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς, οὐκ ὄντας πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, τότε ἅμα ἐκείνῳ συνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται· ταῦτα δὲ πάντα μέρη χρόνου, καὶ τό τ' ἦν τό τ' ἔσται χρόνου γεγονότα εἶδη, ἃ δὴ φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν αἰδίων οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστιν τε καὶ ἔσται, τῇ δὲ τὸ ἔστιν μόνον κατὰ τὸν [38.a] ἀληθῆ λόγον προσήκει, τὸ δὲ ἦν τό τ' ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι –κινήσεις γὰρ ἔστων, τὸ δὲ αἰεὶ κατὰ ταῦτά ἔχον ἀκινήτως οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον προσήκει γίνεσθαι διὰ χρόνου οὐδὲ γενέσθαι ποτέ οὐδὲ γεγονέναι νῦν οὐδ' εἰς αὐθις ἔσεσθαι, τὸ παράπαν τε οὐδὲν ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθήσει φερομένοις προσῆψεν, ἀλλὰ χρόνου ταῦτα αἰῶνα μιμουμένου καὶ κατ' ἀριθμὸν κυκλουμένου γέγονεν εἶδη– καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε, [b] τό τε γεγονὸς εἶναι γεγονὸς καὶ τὸ γινόμενον εἶναι γινόμενον, ἔτι τε τὸ γενησόμενον εἶναι γενησόμενον καὶ τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν εἶναι, ὧν οὐδὲν ἀκριβὲς λέγομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων τάχ' ἂν οὐκ εἴη καιρὸς πρέπων ἐν τῷ παρόντι διακριβολογεῖσθαι.

Χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ἵνα ἅμα γεννηθέντες ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἂν ποτε λύσις τις αὐτῶν γίγνηται, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς διαιωνίας φύσεως, ἴν' ὡς ὁμοιότατος [c] αὐτῷ κατὰ δύναμιν ἦ· τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα πάντα αἰῶνά ἐστιν ὄν, ὁ δ' αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν, ἵνα γεννηθῆ χρόνος, ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα, ἐπίκλην ἔχοντα πλανητά, εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονεν· σώματα δὲ αὐτῶν ἐκάστων ποιήσας ὁ θεὸς ἔθηκεν εἰς τὰς περιφορὰς ἃς ἡ θατέρου περίοδος ἦεν, ἑπτὰ οὐσας ὄντα [d] ἑπτὰ, σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν

πρῶτον, ἥλιον δὲ εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς, ἑωσφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον εἰς τὸν τάχει μὲν ἰσόδρομον ἡλίῳ κύκλον ἰόντας, τὴν δὲ ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν· ὅθεν καταλαμβάνουσιν τε καὶ καταλαμβάνονται κατὰ ταῦτά ὑπ' ἀλλήλων ἡλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἑωσφόρος. τὰ δ' ἄλλα οἷ δὴ καὶ δι' ἅς αἰτίας ἰδρύσατο, εἴ τις ἐπεξίῃ πάσας, ὁ λόγος [e] πάρεργος ὢν πλέον ἂν ἔργον ὢν ἔνεκα λέγεται παράσχοι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως τάχ' ἂν κατὰ σχολὴν ὑστερον τῆς ἀξίας τύχοι διηγήσεως· ἐπειδὴ δὲ οὖν εἰς τὴν ἑαυτῷ πρέπουσαν ἕκαστον ἀφίκετο φορὰν τῶν ὅσα ἔδει συναπεργάζεσθαι χρόνον, δεσμοῖς τε ἐμπύχοις σώματα δεθέντα ζῶα ἐγεννήθη τό τε προσταχθὲν ἔμαθεν, κατὰ δὴ τὴν θατέρου φορὰν [39.a] πλαγίαν οὔσαν, διὰ τῆς ταύτου φορᾶς ἰούσης τε καὶ κρατουμένης, τὸ μὲν μείζονα αὐτῶν, τὸ δ' ἐλάττω κύκλον ἰόν, θάπτον μὲν τὰ τὸν ἐλάττω, τὰ δὲ τὸν μείζω βραδύτερον περιήειν. τῇ δὴ ταύτου φορᾷ τὰ τάχιστα περιούonta ὑπὸ τῶν βραδύτερον ἰόντων ἐφαίνετο καταλαμβάνοντα καταλαμβάνεσθαι· πάντας γὰρ τοὺς κύκλους αὐτῶν στρέφουσα ἔλικα διὰ τὸ διχῆ κατὰ [b] τὰ ἐναντία ἅμα προϊέναι τὸ βραδύτατα ἀπὸν ἀφ' αὐτῆς οὔσης ταχίστης ἐγγύτατα ἀπέφαινε. ἵνα δ' εἴη μέτρον ἐναργές τι πρὸς ἄλληλα βραδυτήτι καὶ τάχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀκτῶ φορὰς πορευόιτο, φῶς ὁ θεὸς ἀνήψεν ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν περιόδων, ὃ δὴ νῦν κεκλήκαμεν ἥλιον, ἵνα ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν μετὰσχοι τε ἀριθμοῦ τὰ ζῶα ὅσοις ἦν προσῆκον, μαθόντα παρὰ τῆς ταύτου καὶ ὁμοίου [c] περιφορᾶς. νῦξ μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονεν οὕτως καὶ διὰ ταῦτα, ἡ τῆς μιᾶς καὶ φρονιμωτάτης κυκλήσεως περίοδος· μείς δὲ ἐπειδὴν σελήνη περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἥλιον ἐπικαταλάβη, ἐνιαυτὸς δὲ ὅποταν ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθῃ κύκλον. τῶν δ' ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄνθρωποι, πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν, οὔτε ὀνομάζουσιν οὔτε πρὸς ἄλληλα συμμετροῦνται σκοποῦντες ἀριθμοῖς, ὥστε ὡς ἔπος [d] εἶπεῖν οὐκ ἴσασι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας, πλήθει μὲν ἀμηχάνῳ χρωμένας, πεποικιλμένας δὲ θαυμαστῶς· ἔστιν δ' ὅμως οὐδὲν ἥττον κατανοῆσαι δυνατὸν ὡς ὁ γε τέλος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλος ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἀπασῶν τῶν ὀκτῶ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα συμπερανθέντα τάχη σχῆ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταύτου καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλω. κατὰ ταῦτα δὴ καὶ τούτων ἔνεκα ἐγεννήθη τῶν ἄστρων ὅσα δι' οὐρανοῦ πορευόμενα ἔσχεν τροπὰς, ἵνα τότε [e] ὡς ὁμοιότατον ἦ τῷ τελέῳ καὶ νοητῷ ζῶῳ πρὸς τὴν τῆς διαιωνίας μίμησιν φύσεως.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἤδη μέχρι χρόνου γενέσεως ἀπείργαστο εἰς ὁμοιότητα ᾧπερ ἀπεικάζετο, τὸ δὲ μήπω τὰ πάντα ζῶα ἐντὸς αὐτοῦ γεγενημένα περιελθόμενα, ταύτη ἔτι εἶχεν ἀνομοίως. τοῦτο δὴ τὸ κατάλοιπον ἀπηργάζετο αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ παραδείγματος ἀποτυπούμενος φύσιν. ἥπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ὃ ἔστιν ζῶον, οἷα τε ἔνεισι καὶ ὅσαι, καθορᾶ, τοιαύτας καὶ τοσαύτας διανοήθη δεῖν καὶ τότε σχεῖν. εἰσὶν δὴ τέτταρες, μία μὲν οὐράνιον θεῶν γένος, ἄλλη δὲ [40.a] πτηνὸν καὶ ἀεροπόρον, τρίτη δὲ ἐνυδρον εἶδος, πεζὸν δὲ καὶ χερσαῖον τέταρτον. τοῦ μὲν οὖν θείου τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἀπηργάζετο, ὅπως ὅτι λαμπρότατον ἰδεῖν τε κάλλιστον εἶη, τῷ δὲ παντὶ προσεικάζων εὐκύκλον ἐποίει, τίθησιν τε εἰς τὴν τοῦ κρατίστου φρόνησιν ἐκείνῳ συνεπόμενον, νεῖμας περὶ πάντα κύκλω τὸν οὐρανόν, κόσμον ἀληθινὸν αὐτῷ πεποικιλμένον εἶναι καθ' ὅλον. κινήσεις δὲ δύο προσῆψεν ἐκάστῳ, τὴν μὲν ἐν ταῦτῳ κατὰ ταῦτά, περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ [b] τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ διανοουμένῳ, τὴν δὲ εἰς τὸ πρόσθεν, ὑπὸ τῆς ταύτου καὶ ὁμοίου περιφορᾶς κρατουμένῳ· τὰς δὲ πέντε κινήσεις ἀκίνητον καὶ ἐστός, ἵνα ὅτι μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον γένοιτο ὡς ἄριστον. ἐξ ἧς δὴ τῆς αἰτίας γέγονεν ὅσ' ἀπλανῆ τῶν ἄστρων ζῶα θεῖα ὄντα καὶ αἰδία καὶ κατὰ ταῦτά ἐν ταῦτῳ στρεφόμενα ἀεὶ μένει· τὰ δὲ τρεπόμενα καὶ πλάνη τοιαύτην ἴσχοντα, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, κατ' ἐκεῖνα γέγονεν. γῆν δὲ τροφὸν μὲν ἡμετέραν, ἰλλομένην δὲ [c] τὴν περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐμχανήσατο, πρώτην καὶ

πρεσβυτάτην θεῶν ὅσοι ἐντὸς οὐρανοῦ γεγονάσιν. χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ παραβολὰς ἀλλήλων, καὶ περὶ τὰς τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανακυκλήσεις καὶ προχωρήσεις, ἔν τε ταῖς συνάψεσιν ὅποιοι τῶν θεῶν κατ' ἀλλήλους γιγνόμενοι καὶ ὅσοι καταντικρῶ, μεθ' οὐστίνας τε ἐπίπροσθεν ἀλλήλοις ἡμῖν τε κατὰ χρόνους οὐστίνας ἕκαστοι κατακαλύπτονται καὶ πάλιν ἀναφαινόμενοι φόβους καὶ σημεῖα τῶν [d] μετὰ ταῦτα γενησομένων τοῖς οὐ δυναμένοις λογίζεσθαι πέμπουσιν, τὸ λέγειν ἄνευ δι' ὄψεως τούτων αὐτῶν μιμημάτων μάταιος ἂν εἴη πόνος· ἀλλὰ ταῦτά τε ἰκανῶς ἡμῖν ταῦτη καὶ τὰ περὶ θεῶν ὀρατῶν καὶ γεννητῶν εἰρημένα φύσεως ἐχέτω τέλος.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γινῶναι τὴν γένεσιν μείζον ἢ καθ' ἡμᾶς, πειστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δὲ πού τους γε αὐτῶν προγόνους εἰδόσιν· ἀδύνατον οὖν θεῶν [e] παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν ἐπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον. οὕτως οὖν κατ' ἐκείνους ἡμῖν ἢ γένεσις περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω. Γῆς τε καὶ Οὐρανοῦ παῖδες Ὠκεανός τε καὶ Τηθύς ἐγενέσθην, τούτων δὲ Φόρκυς Κρόνος τε καὶ Ῥέα καὶ ὅσοι μετὰ [41.a] τούτων, ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας Ζεὺς Ἥρα τε καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν ἀδελφοὺς λεγομένους αὐτῶν, ἔτι τε τούτων ἄλλους ἐκγόνους· ἐπεὶ δ' οὖν πάντες ὅσοι τε περιπολοῦσιν φανερώς καὶ ὅσοι φαίνονται καθ' ὅσον ἂν ἐθέλωσιν θεοὶ γένεσιν ἔσχον, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ τότε τὸ πᾶν γενήσας τάδε –

«Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατήρ τε ἔργων, δι' ἐμοῦ γεγόμενα ἅλυστα ἐμοῦ γε μὴ ἐθέλοντος, τὸ μὲν οὖν δὴ [b] δεθὲν πᾶν λυτόν, τό γε μὴν καλῶς ἀρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύειν ἐθέλειν κακοῦ· δι' ἃ καὶ ἐπεὶπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλλοι τὸ πάμπαν, οὐτὶ μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων οἷς ὄτ' ἐγένεσθε συνεδεῖσθε. νῦν οὖν ὁ λέγω πρὸς ὑμᾶς ἐνδεικνύμενος, μάθετε. θνητὰ ἔτι γένη λοιπὰ τρία ἀγέννητα· τούτων δὲ μὴ γενομένων οὐρανοῦ ἀτελής ἔσται· τὰ γὰρ ἅπαντ' ἐν [c] αὐτῷ γένη ζῶων οὐχ ἔξει, δεῖ δέ, εἰ μέλλει τέλος ἰκανῶς εἶναι. δι' ἐμοῦ δὲ ταῦτα γεγόμενα καὶ βίου μετασχόντα θεοῖς ἰσάζοιτ' ἂν· ἵνα οὖν θνητὰ τε ἢ τό τε πᾶν τότε ὄντως ἅπαν ἦ, τρέπεσθε κατὰ φύσιν ὑμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ζῶων δημιουργίαν, μιμούμενοι τὴν ἐμὴν δύναμιν περὶ τὴν ὑμετέραν γένεσιν. καὶ καθ' ὅσον μὲν αὐτῶν ἀθανάτοις ὁμώνυμον εἶναι προσήκει, θεῖον λεγόμενον ἡγεμονοῦν τε ἐν αὐτοῖς τῶν ἀεὶ δίκη καὶ ὑμῖν ἐθελόντων ἔπεσθαι, σπείρας καὶ ὑπαρξάμενος [d] ἐγὼ παραδώσω· τὸ δὲ λοιπὸν ὑμεῖς, ἀθανάτω θνητὸν προσουφαίνοντες, ἀπεργάζεσθε ζῶα καὶ γεννᾶτε τροφήν τε διδόντες αὐξάνετε καὶ φθίνοντα πάλιν δέχεσθε.»

Ταῦτ' εἶπε, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν κεραννὺς ἔμισγεν, τὰ τῶν πρόσθεν ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίσγων τρόπον μὲν τινα τὸν αὐτόν, ἀκήρατα δὲ οὐκέτι κατὰ ταῦτά ὡσαύτως, ἀλλὰ δευτέρα καὶ τρίτα. συστήσας δὲ τὸ πᾶν διεῖλεν ψυχὰς ἰσαριθμούς τοῖς ἄστροις, [e] ἐνειμένθ' ἐκάστην πρὸς ἕκαστον, καὶ ἐμβιβάσας ὡς ἐς ὄχημα τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἔδειξεν, νόμους τε τοὺς εἰμαρμένους εἶπεν αὐταῖς, ὅτι γένεσις πρώτη μὲν ἔσοιτο τεταγμένη μία πᾶσιν, ἵνα μή τις ἐλαττοῖτο ὑπ' αὐτοῦ, δέοι δὲ σπαρείσας αὐτὰς εἰς τὰ προσήκοντα ἐκάσταις ἕκαστα ὄργανα χρόνων [42.a] φῦναι ζῶων τὸ θεοσεβέστατον, διπλῆς δὲ οὐσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ κρεῖττον τοιοῦτον εἶη γένος ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήσοιτο ἀνὴρ. ὁπότε δὴ σώμασιν ἐμφυτευθεῖεν ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ μὲν προσίοι, τὸ δ' ἀπίοι τοῦ σώματος αὐτῶν, πρῶτον μὲν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἶη μίαν πᾶσιν ἐκ βιαίων παθημάτων σύμφυτον γίνεσθαι, δεύτερον δὲ ἡδονῆ καὶ λύπῃ μεμειγμένον ἔρωτα, πρὸς δὲ τούτοις φόβον καὶ θυμὸν ὅσα [b] τε ἐπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως πέφυκε

διεστηκότα· ὧν εἰ μὲν κρατήσοιεν, δίκη βιώσοιντο, κρατηθέντες δὲ ἀδικία. καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα χρόνον βιούς, πάλιν εἰς τὴν τοῦ συννόμου πορευθεὶς οἴκησιν ἄστρου, βίον εὐδαίμονα καὶ συνήθη ἔξει, σφαλεῖς δὲ τούτων εἰς γυναικὸς φύσιν ἐν τῇ [c] δευτέρᾳ γενέσει μεταβαλοῖ· μὴ παυόμενός τε ἐν τούτοις ἔτι κακίας, τρόπον ὃν κακύνοιτο, κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως εἰς τινα τοιαύτην αἰεὶ μεταβαλοῖ θήρειον φύσιν, ἀλλάττων τε οὐ πρότερον πόνων λήξει, πρὶν τῇ ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιόδῳ τῇ ἐν αὐτῷ συνεπισπώμενος τὸν πολὺν ὄχλον καὶ ὕστερον προσφύντα ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος [d] καὶ γῆς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα, λόγῳ κρατήσας εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἔξεως. διαθεσμοθετήσας δὲ πάντα αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα τῆς ἔπειτα εἴη κακίας ἐκάστων ἀνάτιος, ἔσπειρεν τοὺς μὲν εἰς γῆν, τοὺς δ' εἰς σελήνην, τοὺς δ' εἰς τᾶλλα ὅσα ὄργανα χρόνου· τὸ δὲ μετὰ τὸν σπῶρον τοῖς νέοις παρέδωκεν θεοῖς σώματα πλάττειν θνητά, τό τ' ἐπίλοιπον, ὅσον ἔτι ἦν ψυχῆς ἀνθρωπίνης δέον [e] προσγενέσθαι, τοῦτο καὶ πάνθ' ὅσα ἀκόλουθα ἐκείνοις ἀπεργασαμένους ἄρχειν, καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ θνητὸν διακυβερνᾶν ζῶον, ὅτι μὴ κακῶν αὐτὸ ἑαυτῷ γίγνοιτο αἴτιον.

Καὶ ὁ μὲν δὴ ἅπαντα ταῦτα διατάξας ἔμενε ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ἦθει· μένοντος δὲ νοήσαντες οἱ παῖδες τὴν τοῦ πατρὸς τάξιν ἐπέειθοντο αὐτῇ, καὶ λαβόντες ἀθάνατον ἀρχὴν θνητοῦ ζῶου, μιμούμενοι τὸν σφέτερον δημιουργόν, πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανειζόμενοι [43.a] μόρια ὡς ἀποδοθησόμενα πάλιν, εἰς ταῦτόν τὰ λαμβανόμενα συνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ συνείχοντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις πυκνοῖς γόμοις συντήκοντες, ἐν ἐξ ἀπάντων ἀπεργαζόμενοι σῶμα ἕκαστον, τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. αἱ δ' εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν οὐτ' ἐκράτουν οὐτ' ἐκράτουῦντο, βία δὲ ἐφέροντο καὶ ἔφερον, ὥστε τὸ [b] μὲν ὄλον κινεῖσθαι ζῶον, ἀτάκτως μὴν ὄπη τύχοι προῖενα καὶ ἀλόγως, τὰς ἐξ ἀπάσας κινήσεις ἔχον· εἰς τε γὰρ τὸ πρόσθε καὶ ὀπισθεν καὶ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κάτω τε καὶ ἄνω καὶ πάντη κατὰ τοὺς ἐξ τόπους πλανώμενα προήειν. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀπορρέοντος κύματος ὃ τὴν τροφήν παρεῖχεν, ἔτι μείζω θόρυβον ἀπηργάζετο τὰ τῶν προσπιπτόντων παθήματα ἐκάστοις, ὅτε [c] πυρὶ προσκρούσειε τὸ σῶμά τινος ἔξωθεν ἀλλοτρίῳ περιτυχὸν ἢ καὶ στερεῷ γῆς πάγῳ ὑγροῖς τε ὀλισθήμασιν ὑδάτων, εἴτε ζάλη πνευμάτων ὑπὸ ἀέρος φερομένων καταληφθεῖη, καὶ ὑπὸ πάντων τούτων διὰ τοῦ σώματος αἱ κινήσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν φερόμεναι προσπίπτοιεν· αἱ δὲ καὶ ἔπειτα διὰ ταῦτα ἐκλήθησάν τε καὶ νῦν ἔτι αἰσθήσεις συνάπασαι κέκληνται. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν τῷ παρόντι πλείστην καὶ μεγίστην παρεχόμεναι κινήσιν, μετὰ τοῦ ῥέοντος ἐνδελεχῶς [d] ὀχετοῦ κινεῖσθαι καὶ σφοδρῶς σείουσαι τὰς τῆς ψυχῆς περιόδους, τὴν μὲν ταυτοῦ παντάπασιν ἐπέδησαν ἐναντία αὐτῇ ῥέουσai καὶ ἐπέσχον ἄρχουσai καὶ ἰοῦσαν, τὴν δ' αὖ θατέρου διέσεισαν, ὥστε τὰς τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου τρεῖς ἐκατέρας ἀποστάσεις καὶ τὰς τῶν ἡμιολίων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδῶν μεσότητος καὶ συνδέσεις, ἐπειδὴ παντελῶς λυταὶ οὐκ ἦσαν πλὴν ὑπὸ τοῦ συνδήσαντος, πάσας μὲν [e] στρέψαι στροφάς, πάσας δὲ κλάσεις καὶ διαφθοράς τῶν κύκλων ἐμποιεῖν, ὡσαχῆπερ ἦν δυνατόν, ὥστε μετ' ἀλλήλων μόγις συνεχόμενας φέρεσθαι μὲν, ἀλόγως δὲ φέρεσθαι, τοτὲ μὲν ἀντίας, ἄλλοτε δὲ πλαγίας, τοτὲ δὲ ὑπτίας· οἷον ὅταν τις ὑπτιος ἐρείσας τὴν κεφαλὴν μὲν ἐπὶ γῆς, τοὺς δὲ πόδας ἄνω προσβαλὼν ἔχη πρὸς τινι, τότε ἐν τούτῳ τῷ πάθει τοῦ τε πάσχοντος καὶ τῶν ὀρώντων τά τε δεξιὰ ἀριστερὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ δεξιὰ ἐκατέροις τὰ ἐκατέρων φαντάζεται. ταῦτόν δὲ τοῦτο καὶ τοιαῦτα ἕτερα αἱ περιφοραὶ πάσχουσai σφοδρῶς, [44.a] ὅταν τέ τῳ τῶν ἔξωθεν τοῦ ταυτοῦ γένους ἢ τοῦ θατέρου περιτύχουσai, τότε ταῦτόν τῳ καὶ θάτερόν του τάναντία τῶν ἀληθῶν προσαγορεύουσai ψευδεῖς καὶ ἀνόητοι γεγόνασai, οὐδεμία τε ἐν αὐταῖς τότε περίοδος ἄρχουσα οὐδ' ἠγεμών ἐστίν· αἷς δ' ἂν ἔξωθεν

αἰσθήσεις τινὲς φερόμεναι καὶ προσπεσοῦσαι συνεπισπάσονται καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἅπαν κύτος, τόθ' αὐταὶ κρατούμεναι κρατεῖν δοκοῦσι. καὶ διὰ δὴ ταῦτα πάντα τὰ παθήματα νῦν κατ' ἀρχάς τε ἄνους ψυχὴ γίγνεται [b] τὸ πρῶτον, ὅταν εἰς σῶμα ἐνδεθῆ θνητόν. ὅταν δὲ τὸ τῆς αὔξης καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπιή ρεῦμα, πάλιν δὲ αἱ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης τὴν ἑαυτῶν ὁδὸν ἴωσι καὶ καθιστῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἐκάστων τῶν κύκλων αἱ περιφοραὶ κατευθυνόμεναι, τό τε θάτερον καὶ τὸ ταῦτόν προσαγορεύουσαι κατ' ὀρθόν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γιγνόμενον ἀποτελοῦσιν. ἂν μὲν οὖν δὴ καὶ συνεπιλαμβάνηταί τις ὀρθὴ τροφὴ παιδεύσεως, [c] ὀλόκληρος ὑγίης τε παντελῶς, τὴν μεγίστην ἀποφυγῶν νόσον, γίγνεται· καταμελήσας δέ, χολὴν τοῦ βίου διαπορευθεὶς ζωὴν, ἀτελής καὶ ἀνόητος εἰς Ἄιδου πάλιν ἔρχεται. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερά ποτε γίγνεται· περὶ δὲ τῶν νῦν προτεθέντων δεῖ διελεθῆν ἀκριβέστερον, τὰ δὲ πρὸ τούτων, περὶ σωμάτων κατὰ μέρη τῆς γενέσεως καὶ περὶ ψυχῆς, δι' ἃς τε αἰτίας καὶ προνοίας γέγονε θεῶν, τοῦ μάλιστα [d] εἰκότος ἀντεχομένοις, οὕτω καὶ κατὰ ταῦτα πορευομένοις διεξιτέον.

Τὰς μὲν δὴ θείας περιόδους δύο οὔσας, τὸ τοῦ παντὸς σχῆμα ἀπομιμησάμενοι περιφερὲς ὄν, εἰς σφαιροειδὲς σῶμα ἐνέδησαν, τοῦτο δὲ νῦν κεφαλὴν ἐπονομάζομεν, ὃ θεϊστάτον τέ ἐστίν καὶ τῶν ἐν ἡμῖν πάντων δεσποτοῦν· ᾧ καὶ πᾶν τὸ σῶμα παρέδοσαν ὑπηρεσίαν αὐτῷ συναθροίσαντες θεοί, κατανόησαντες ὅτι πασῶν ὅσαι κινήσεις ἔσονται μετέχοι. ἴν' οὖν μὴ κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὕψη τε καὶ βάθη παντοδαπὰ [e] ἐχούσης ἀποροὶ τὰ μὲν ὑπερβαίνειν, ἔνθεν δὲ ἐκβαίνειν, ὄχημα αὐτῷ τοῦτο καὶ εὐπορίαν ἔδοσαν· ὅθεν δὴ μῆκος τὸ σῶμα ἔσχεν, ἐκτατά τε κῶλα καὶ καμπτὰ ἔφυσεν τέτταρα θεοῦ μηχανησαμένου πορείαν, οἷς ἀντιλαμβάνόμενον καὶ ἀπερειδόμενον διὰ πάντων τόπων πορεύεσθαι δυνατόν γέγονε, [45.a] τὴν τοῦ θειοτάτου καὶ ἱερωτάτου φέρον οἴκησιν ἐπάνωθεν ἡμῶν. σκέλη μὲν οὖν χεῖρές τε ταύτη καὶ διὰ ταῦτα προσέφου πᾶσιν· τοῦ δ' ὀπισθεν τὸ πρόσθεν τιμιώτερον καὶ ἀρχικώτερον νομίζοντες θεοὶ ταύτη τὸ πολὺ τῆς πορείας ἡμῖν ἔδοσαν. ἔδει δὲ διωρισμένον ἔχειν καὶ ἀνόμοιον τοῦ σώματος τὸ πρόσθεν ἄνθρωπον. διὸ πρῶτον μὲν περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς κύτος, ὑποθέντες αὐτόσε τὸ πρόσωπον, ὄργανα ἐνέδησαν [b] τούτῳ πάση τῇ τῆς ψυχῆς προνοίᾳ, καὶ διέταξαν τὸ μετέχον ἡγεμονίας τοῦτ' εἶναι, τὸ κατὰ φύσιν πρόσθεν· τῶν δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτῆναντο ὄμματα, τοιαῦτα ἐνδήσαντες αἰτίᾳ. τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν κάειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἡμερον, οἰκεῖον ἐκάστης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὄν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ρεῖν λεῖον καὶ πυκνὸν ὄλον μὲν, μάλιστα δὲ τὸ μέσον συμπλήσαντες [c] τῶν ὀμμάτων, ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτον δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὅταν οὖν μεθημερινὸν ἦ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ρεῦμα, τότε ἐκπῖπτον ὁμοιον πρὸς ὁμοιον, συμπαγῆς γενόμενον, ἐν σῶμα οἰκειωθὲν συνέστη κατὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπηπερ ἂν ἀντερειδίη τὸ προσπῖπτον ἐνδοθεν πρὸς ὃ τῶν ἔξω συνέπεσεν. ὁμοιοπαθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτό [d] ποτε ἐφάπτηται καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτων τὰς κινήσεις διαδιδὸν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα μέχρι τῆς ψυχῆς αἰσθησιν παρέσχετο ταύτην ἢ δὴ ὄραν φαμεν. ἀπελθόντος δὲ εἰς νύκτα τοῦ συγγενοῦς πυρὸς ἀποτέμνεται· πρὸς γὰρ ἀνόμοιον ἐξὶν ἀλλοιοῦται τε αὐτὸ καὶ κατασβέννυται, συμφυὲς οὐκέτι τῷ πλησίον ἀερί γιγνόμενον, ἅτε πῦρ οὐκ ἔχοντι. παύεται τε οὖν ὀρῶν, ἔτι τε ἐπαγωγὸν ὕπνου γίγνεται· σωτηρίαν γὰρ ἦν οἱ θεοὶ τῆς ὄψεως ἐμηχανήσαντο, τὴν τῶν βλεφάρων [e] φύσιν, ὅταν ταῦτα συμμύση, καθείργνυσι τὴν τοῦ πυρὸς ἐντὸς δύναμιν, ἢ δὲ διαχεῖ τε καὶ ὁμαλύνει τὰς ἐντὸς κινήσεις, ὁμαλυνθειῶν δὲ ἡσυχία γίγνεται, γενομένης δὲ πολλῆς μὲν ἡσυχίας βραχυόνειρος ὕπνος ἐμπίπτει, καταλειφθειῶν δὲ τινῶν κινήσεων μειζόνων, οἷαι καὶ ἐν οἷοις ἂν τόποις λείπωνται, [46.a] τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα παρέσχοντο ἀφομοιωθέντα ἐντὸς ἔξω τε ἐγερθεῖσιν

ἀπομνημονευόμενα φαντάσματα. τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιίαν καὶ πάντα ὅσα ἐμφανῆ καὶ λεῖα, κατιδεῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν. ἐκ γὰρ τῆς ἐντὸς ἐκτός τε τοῦ πυρὸς ἐκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοισι, ἐνός τε αὖ περὶ τὴν λειότητα ἐκάστοτε γενομένου καὶ πολλαχῆ μεταρρυθμισθέντος, [b] πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνεται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς τῷ περὶ τὴν ὄψιν πυρὶ περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν συμπαγοῦς γιγνομένου. δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερά, ὅτι τοῖς ἐναντίοις μέρεσιν τῆς ὄψεως περὶ τὰναντία μέρη γίνεταί ἐπαφὴ παρὰ τὸ καθεστὸς ἔθος τῆς προσβολῆς· δεξιὰ δὲ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ ἀριστερὰ τούναντίον, ὅταν μεταπέση συμπηγνύμενον ᾧ συμπήγνυται φῶς, [c] τοῦτο δέ, ὅταν ἡ τῶν κατόπτρων λειότης, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὕψη λαβοῦσα, τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀπόσῃ τῆς ὄψεως καὶ θάτερον ἐπὶ θάτερον. κατὰ δὲ τὸ μῆκος στραφέν τοῦ προσώπου ταῦτόν τοῦτο ὑπτίον ἐποίησεν πᾶν φαίνεσθαι, τὸ κάτω πρὸς τὸ ἄνω τῆς αὐγῆς τό τ' ἄνω πρὸς τὸ κάτω πάλιν ἀπῶσαν.

Ταῦτ' οὖν πάντα ἔστιν τῶν συναιτίων οἷς θεὸς ὑπηρετοῦσιν χρῆται τὴν τοῦ ἀρίστου κατὰ τὸ δυνατόν ιδέαν [d] ἀποτελῶν· δοξάζεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων οὐ συναιτία ἀλλὰ αἷτια εἶναι τῶν πάντων, ψύχοντα καὶ θερμαίνοντα πηγνύοντα τε καὶ διαχέοντα καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπεργαζόμενα. λόγον δὲ οὐδένα οὐδὲ νοῦν εἰς οὐδὲν δυνατὰ ἔχειν ἐστίν. τῶν γὰρ ὄντων ᾧ νοῦν μόνω κτᾶσθαι προσήκει, λεκτέον ψυχὴν –τοῦτο δὲ ἀόρατον, πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ σώματα πάντα ὀρατὰ γέγονεν– τὸν δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης ἐραστὴν ἀνάγκη τὰς τῆς ἔμφρονος φύσεως αἰτίας πρώτας [e] μεταδιώκειν, ὅσαι δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν κινουμένων, ἕτερα δὲ κατὰ ἀνάγκης κινούντων γίνονται, δευτέρας. ποιητέον δὴ κατὰ ταῦτα καὶ ἡμῖν· λεκτέα μὲν ἀμφοτέρα τὰ τῶν αἰτιῶν γένη, χωρὶς δὲ ὅσαι μετὰ νοῦ καλῶν καὶ ἀγαθῶν δημιουργοὶ καὶ ὅσαι μονωθεῖσαι φρονήσεως τὸ τυχὸν ἄτακτον ἐκάστοτε ἐξεργάζονται. τὰ μὲν οὖν τῶν ὀμμάτων συμμεταίτια πρὸς τὸ σχεῖν τὴν δύναμιν ἦν νῦν εἴληχεν εἰρήσθω· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῶν εἰς ὠφελίαν ἔργον, δι' ὃ θεὸς αὐθ' ἡμῖν [47.a] δεδώρηται, μετὰ τοῦτο ῥητέον. ὄψις δὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον αἰτία τῆς μεγίστης ὠφελείας γέγονεν ἡμῖν, ὅτι τῶν νῦν λόγων περὶ τοῦ παντός λεγομένων οὐδεὶς ἂν ποτε ἐρρήθη μήτε ἄστρα μήτε ἥλιον μήτε οὐρανὸν ἰδόντων. νῦν δ' ἡμέρα τε καὶ νύξ ὀφθεῖσαι μῆνες τε καὶ ἐνιαυτῶν περίοδοι καὶ ἰσημερία καὶ τροπαὶ μεμηχάνηται μὲν ἀριθμὸν, χρόνου δὲ ἔννοιαν περὶ τε τῆς τοῦ παντός φύσεως ζήτησιν ἔδοσαν· ἐξ ὧν [b] ἐπορισάμεθα φιλοσοφίας γένος, οὗ μείζον ἀγαθὸν οὐτ' ἦλθεν οὔτε ἤξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. λέγω δὴ τοῦτο ὀμμάτων μέγιστον ἀγαθόν· τᾶλλα δὲ ὅσα ἐλάττω τί ἂν ὑμνοῖμεν, ὧν ὁ μὴ φιλόσοφος τυφλωθεὶς ὀδυρόμενος ἂν θρηνοῖ μάτην; ἀλλὰ τούτου λεγέσθω παρ' ἡμῶν αὕτη ἐπὶ ταῦτα αἰτία, θεὸν ἡμῖν ἀνευρεῖν δωρησασθαι τε ὄψιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ τοῦ νοῦ κατιδόντες περιόδους χρῆσαίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ἡμῖν διανοήσεως, συγγενεῖς [c] ἐκείναις οὔσας, ἀταράκτοις τεταραγμένας, ἐκμαθόντες δὲ καὶ λογισμῶν κατὰ φύσιν ὀρθότητος μετασχόντες, μιμούμενοι τὰς τοῦ θεοῦ πάντως ἀπλανεῖς οὔσας, τὰς ἐν ἡμῖν πεπλανημένας καταστησαίμεθα. φωνῆς τε δὴ καὶ ἀκοῆς πέρι πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος, ἐπὶ ταῦτα τῶν αὐτῶν ἕνεκα παρὰ θεῶν δεδωρησθαι. λόγος τε γὰρ ἐπ' αὐτὰ ταῦτα τέτακται, τὴν μεγίστην συμβαλλόμενος εἰς αὐτὰ μοῖραν, ὅσον τ' αὖ μουσικῆς [d] φωνῆς χρῆσιμον πρὸς ἀκοὴν ἕνεκα ἀρμονίας ἐστὶ δοθέν. ἡ δὲ ἀρμονία, συγγενεῖς ἔχουσα φορὰς ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περίοδοις, τῷ μετὰ νοῦ προσχρωμένῳ Μούσαις οὐκ ἐφ' ἡδονὴν ἄλογον καθάπερ νῦν εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γεγνουῖαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοστον ψυχῆς περίοδον εἰς κατακόσμησιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ σύμμαχος ὑπὸ Μουσῶν δέδοται· καὶ ῥυθμὸς αὖ διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων [e] ἐπιδεᾶ γιγνομένην ἐν τοῖς πλείστοις ἔξιν ἐπίκουρος ἐπὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδόθη.

Τὰ μὲν οὖν παρεληλυθότα τῶν εἰρημένων πλὴν βραχέων ἐπιδέδεικται τὰ διὰ νοῦ δεδημιουργημένα· δεῖ δὲ καὶ τὰ δι' ἀνάγκης γιγνόμενα τῷ λόγῳ παραθέσθαι. μεμειγμένη γὰρ [48.a] οὖν ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη· νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος τῷ πείθην αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγειν, ταύτη κατὰ ταῦτά τε δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς ἔμφορος οὕτω κατ' ἀρχὰς συνίστατο τότε τὸ πᾶν. εἴ τις οὖν ἦ γέγονεν κατὰ ταῦτα ὄντως ἐρεῖ, μεικτέον καὶ τὸ τῆς πλανωμένης εἶδος αἰτίας, ἣ φέρειν πέφυκεν· ὧδε οὖν πάλιν [b] ἀναχωρητέον, καὶ λαβοῦσιν αὐτῶν τούτων προσήκουσαν ἑτέραν ἀρχὴν αὐθις αὖ, καθάπερ περὶ τῶν τότε νῦν οὕτω περὶ τούτων πάλιν ἀρκτέον ἀπ' ἀρχῆς. τὴν δὴ πρὸ τῆς οὐρανοῦ γενέσεως πυρὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς φύσιν θεατέον αὐτὴν καὶ τὰ πρὸ τούτου πάθη· νῦν γὰρ οὐδεὶς πω γένεσιν αὐτῶν μεμήνυκεν, ἀλλ' ὡς εἰδόσιν πῦρ ὅτι ποτέ ἐστιν καὶ ἕκαστον αὐτῶν λέγομεν ἀρχὰς αὐτὰ τιθέμενοι στοιχεῖα τοῦ παντός, προσῆκον αὐτοῖς οὐδ' ἂν ὡς ἐν συλλαβῆς [c] εἶδεσιν μόνον εἰκότως ὑπὸ τοῦ καὶ βραχὺ φρονοῦντος ἀπεικασθῆναι. νῦν δὲ οὖν τό γε παρ' ἡμῶν ὧδε ἐχέτω· τὴν μὲν περὶ ἀπάντων εἴτε ἀρχὴν εἴτε ἀρχὰς εἴτε ὅπη δοκεῖ τούτων πέρι τὸ νῦν οὐ ῥητέον, δι' ἄλλο μὲν οὐδέν, διὰ δὲ τὸ χαλεπὸν εἶναι κατὰ τὸν παρόντα τρόπον τῆς διεξόδου δηλῶσαι τὰ δοκοῦντα, μήτ' οὖν ὑμεῖς οἴεσθε δεῖν ἐμὲ λέγειν, οὔτ' αὐτὸς αὖ πείθην ἐμαυτὸν εἶην ἂν δυνατὸς ὡς ὀρθῶς ἐγχειροῖμ' [d] ἂν τοσοῦτον ἐπιβαλλόμενος ἔργον· τὸ δὲ κατ' ἀρχὰς ῥηθὲν διαφυλάττων, τὴν τῶν εἰκότων λόγων δύναμιν, πειράσομαι μηδενὸς ἡττον εἰκότα, μᾶλλον δέ, καὶ ἔμπροσθεν ἀπ' ἀρχῆς περὶ ἐκάστων καὶ συμπάντων λέγειν. θεὸν δὴ καὶ νῦν ἐπ' ἀρχῆ τῶν λεγομένων σωτήρα ἐξ ἀτόπου καὶ ἀήθους διηγῆσεως πρὸς τὸ τῶν εἰκότων δόγμα διασώζειν ἡμᾶς [e] ἐπικαλεσάμενοι πάλιν ἀρχώμεθα λέγειν.

Ἡ δ' οὖν αὐθις ἀρχὴ περὶ τοῦ παντός ἔστω μειζόνως τῆς πρόσθεν διηρημένη· τότε μὲν γὰρ δύο εἶδη διειλόμεθα, νῦν δὲ τρίτον ἄλλο γένος ἡμῖν δηλωτέον. τὰ μὲν γὰρ δύο ἱκανὰ ἦν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν λεχθεῖσιν, ἐν μὲν ὡς παραδείγματος εἶδος ὑποτεθέν, νοητὸν καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὄν, μίμημα δὲ [49.a] παραδείγματος δευτέρον, γένεσιν ἔχον καὶ ὁρατόν. τρίτον δὲ τότε μὲν οὐ διειλόμεθα, νομίσαντες τὰ δύο ἔξιν ἱκανῶς· νῦν δὲ ὁ λόγος ἔοικεν εἰσαναγκάζειν χαλεπὸν καὶ ἀμυδρὸν εἶδος ἐπιχειρεῖν λόγοις ἐμφανίσαι. τί ν' οὖν ἔχον δύναμιν καὶ φύσιν αὐτὸ ὑποληπτέον; τοιάνδε μάλιστα· πάσης εἶναι γενέσεως ὑποδοχὴν αὐτὴν οἶον τιθήνην. εἴρηται μὲν οὖν τάληθές, δεῖ δὲ ἐναργέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, χαλεπὸν [b] δὲ ἄλλως τε καὶ διότι προαπορηθῆναι περὶ πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς ἀναγκαῖον τούτου χάριν· τούτων γὰρ εἰπεῖν ἕκαστον ὅποιον ὄντως ὕδωρ χρὴ λέγειν μᾶλλον ἢ πῦρ, καὶ ὅποιον ὅτιοῦν μᾶλλον ἢ καὶ ἅπαντα καθ' ἕκαστόν τε, οὕτως ὥστε τινὶ πιστῷ καὶ βεβαίῳ χρήσασθαι λόγῳ, χαλεπὸν. πῶς οὖν δὴ τοῦτ' αὐτὸ καὶ πῆ καὶ τί περὶ αὐτῶν εἰκότως διαπορηθέντες ἂν λέγοιμεν; πρῶτον μὲν, ὃ δὴ νῦν ὕδωρ ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον ὡς δοκοῦμεν λίθους καὶ γῆν γιγνόμενον [c] ὀρῶμεν, τηκόμενον δὲ καὶ διακρινόμενον αὖ ταῦτὸν τοῦτο πνεῦμα καὶ ἀέρα, συγκαυθέντα δὲ ἀέρα πῦρ, ἀνάπαλιν δὲ συγκριθὲν καὶ κατασβεσθὲν εἰς ἰδέαν τε ἀπὸν αὐθις ἀέρος πῦρ, καὶ πάλιν ἀέρα συνιόντα καὶ πυκνούμενον νέφος καὶ ὀμίχλην, ἐκ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον συμπλουμένων ῥέον ὕδωρ, ἐξ ὕδατος δὲ γῆν καὶ λίθους αὐθις, κύκλον τε οὕτω διαδιδόντα εἰς ἄλληλα, ὡς φαίνεται, τὴν γένεσιν. οὕτω δὴ τούτων οὐδέποτε [d] τῶν αὐτῶν ἐκάστων φανταζομένων, ποῖον αὐτῶν ὡς ὄν ὅτιοῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο παγίως δισχυριζόμενος οὐκ αἰσχυνεῖται τις ἑαυτόν; οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀσφαλέστατα μακρῷ περὶ τούτων τιθεμένους ὧδε λέγειν· ἀεὶ ὃ καθορῶμεν ἄλλοτε ἄλλη γιγνόμενον, ὡς πῦρ, μὴ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐκάστοτε προσαγορεύειν πῦρ, μηδὲ ὕδωρ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀεὶ, μηδὲ ἄλλο ποτὲ μηδὲν ὡς τινα ἔχον βεβαιότητα, ὅσα [e] δεικνύντες τῷ ῥήματι τῷ τότε καὶ τοῦτο προσχρώμενοι δηλοῦν ἠγούμεθα τι·

φεύγει γὰρ οὐχ ὑπομένον τὴν τοῦ τόδε καὶ τοῦτο καὶ τὴν τῷδε καὶ πᾶσαν ὅση μόνιμα ὡς ὄντα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἕκαστα μὴ λέγειν, τὸ δὲ τοιοῦτον ἀεὶ περιφερόμενον ὅμοιον ἐκάστου πέρι καὶ συμπάντων οὕτω καλεῖν, καὶ δὴ καὶ πῦρ τὸ διὰ παντὸς τοιοῦτον, καὶ ἅπαν ὅσον περ ἂν ἔχη γένεσιν· ἐν ᾧ δὲ ἐγγιγνόμενα ἀεὶ ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκείθεν [50.a] ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὖ προσαγορεύειν τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι, τὸ δὲ ὁποιοῦν τι, θερμὸν ἢ λευκὸν ἢ καὶ ὀτιοῦν τῶν ἐναντίων, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ τούτων, μηδὲν ἐκεῖνο αὖ τούτων καλεῖν. ἔτι δὲ σαφέστερον αὐτοῦ πέρι προθυμητέον αὐθις εἰπεῖν. εἰ γὰρ πάντα τις σχήματα πλάσας ἐκ χρυσοῦ μηδὲν μεταπλάττων παύοιτο ἕκαστα εἰς ἅπαντα, δεικνύντος δὴ τινος αὐτῶν ἐν καὶ ἐρομένου [b] τί ποτ' ἐστί, μακρῶ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλέστατον εἰπεῖν ὅτι χρυσός, τὸ δὲ τρίγωνον ὅσα τε ἄλλα σχήματα ἐνεγίγνετο, μηδέποτε λέγειν ταῦτα ὡς ὄντα, ἃ γε μεταξὺ τιθεμένου μεταπίπτει, ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τὸ τοιοῦτον μετ' ἀσφαλείας ἐθέλη δέχεσθαι τινος, ἀγαπᾶν. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς τὰ πάντα δεχομένης σώματα φύσεως. ταῦτόν αὐτὴν ἀεὶ προσρητέον· ἐκ γὰρ τῆς ἑαυτῆς τὸ παράπαν οὐκ ἐξίσταται δυνάμεως –δέχεται τε γὰρ ἀεὶ τὰ πάντα, καὶ [c] μορφήν οὐδεμίαν ποτὲ οὐδενὶ τῶν εἰσιόντων ὁμοίαν εἴληφεν οὐδαμῆ οὐδαμῶς· ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται, κινούμενόν τε καὶ διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων, φαίνεται δὲ δι' ἐκεῖνα ἄλλοτε ἄλλοιόν – τὰ δὲ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τῶν ὄντων ἀεὶ μιμήματα, τυπωθέντα ἀπ' αὐτῶν τρόπον τινὰ δύσφραστον καὶ θαυμαστόν, ὃν εἰς αὐθις μέτιμεν. ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι χρῆ γένη διανοηθῆναι τριττά, τὸ μὲν [d] γιγνόμενον, τὸ δ' ἐν ᾧ γίγνεται, τὸ δ' ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ προσεικάσαι πρέπει τὸ μὲν δεχόμενον μητρί, τὸ δ' ὅθεν πατρί, τὴν δὲ μεταξὺ τούτων φύσιν ἐκγόνῳ, νοῆσαι τε ὡς οὐκ ἂν ἄλλως, ἐκτυπώματος ἔσσεσθαι μέλλοντος ἰδεῖν ποικίλου πάσας ποικιλίας, τοῦτ' αὐτὸ ἐν ᾧ ἐκτυπούμενον ἐνίσταται γένοιτ' ἂν παρεσκευασμένον εὔ, πλήν ἄμορφον ὃν ἐκείνων ἀπασῶν τῶν ἰδεῶν ὅσας [e] μέλλοι δέχεσθαι ποθεν. ὅμοιον γὰρ ὃν τῶν ἐπεισιόντων τινὲς τὰ τῆς ἐναντίας τὰ τε τῆς τὸ παράπαν ἄλλης φύσεως ὅπότε ἔλθοι δεχόμενον κακῶς ἂν ἀφομοιοῖ, τὴν αὐτοῦ παρεμφαῖνον ὄψιν. διὸ καὶ πάντων ἐκτὸς εἰδῶν εἶναι χρεῶν τὸ τὰ πάντα ἐκδεξόμενον ἐν αὐτῷ γένη, καθάπερ περὶ τὰ ἀλείμματα ὅποσα εὐώδη τέχνη μηχανῶνται πρῶτον τοῦτ' αὐτὸ ὑπάρχον, ποιοῦσιν ὅτι μάλιστα ἀώδη τὰ δεξόμενα ὑγρά τὰς ὀσμάς· ὅσοι τε ἐν τισιν τῶν μαλακῶν σχήματα ἀπομάττειν ἐπιχειροῦσι, τὸ παράπαν σχῆμα οὐδὲν ἔνδηλον ὑπάρχειν ἐῶσι, προομαλύναντες δὲ ὅτι λειότατον ἀπεργάζονται. [51.a] ταῦτόν οὖν καὶ τῷ τὰ τῶν πάντων ἀεὶ τε ὄντων κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ πολλάκις ἀφομοιώματα καλῶς μέλλοντι δέχεσθαι πάντων ἐκτὸς αὐτῷ προσήκει πεφυκέναι τῶν εἰδῶν. διὸ δὴ τὴν τοῦ γεγονότος ὀρατοῦ καὶ πάντως αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν μήτε γῆν μήτε ἀέρα μήτε πῦρ μήτε ὕδωρ λέγωμεν, μήτε ὅσα ἐκ τούτων μήτε ἐξ ὧν ταῦτα γέγονεν· ἀλλ' ἀνόρατον εἶδος τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές, μεταλαμβάνον [b] δὲ ἀπορώτατά πη τοῦ νοητοῦ καὶ δυσσαλωτότατον αὐτὸ λέγοντες οὐ ψευσόμεθα. καθ' ὅσον δ' ἐκ τῶν προειρημένων δυνατὸν ἐφικνεῖσθαι τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῆδ' ἂν τις ὀρθότατα λέγοι· πῦρ μὲν ἐκάστοτε αὐτοῦ τὸ πεπυρωμένον μέρος φαίνεσθαι, τὸ δὲ ὑγρανθὲν ὕδωρ, γῆν τε καὶ ἀέρα καθ' ὅσον ἂν μιμήματα τούτων δέχηται. λόγῳ δὲ δὴ μᾶλλον τὸ τοιόνδε διοριζομένους περὶ αὐτῶν διασκεπτέον· ἄρα ἔστιν τι πῦρ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ πάντα περὶ ὧν ἀεὶ λέγομεν οὕτως [c] αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὄντα ἕκαστα, ἢ ταῦτα ἅπερ καὶ βλέπομεν, ὅσα τε ἄλλα διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα, μόνον ἔστιν τοιαύτην ἔχοντα ἀλήθειαν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα οὐδαμῆ οὐδαμῶς, ἀλλὰ μάτην ἐκάστοτε εἶναι τί φαμεν εἶδος ἐκάστου νοητόν, τὸ δ' οὐδὲν ἄρ' ἦν πλήν λόγος; οὔτε οὖν δὴ τὸ παρὸν ἄκριτον καὶ ἀδίκαστον ἀφέντα ἄξιον φάναι δισχυριζόμενον ἔχειν οὕτως, οὔτ' ἐπὶ λόγου μήκει πάρεργον [d] ἄλλο μῆκος ἐπεμβλητέον· εἰ δέ τις ὄρος ὀρισθεὶς μέγας διὰ βραχέων φανείη, τοῦτο μάλιστα ἐγκαιριώτατον γένοιτ' ἂν. ὧδε οὖν τὴν γ' ἐμὴν αὐτὸς τίθεμαι ψῆφον. εἰ μὲν νοῦς καὶ δόξα ἀληθῆς ἔστων δύο γένη,

παντάπασιν εἶναι καθ' αὐτὰ ταῦτα, ἀναίσθητα ὑφ' ἡμῶν εἶδη, νοούμενα μόνον· εἰ δ', ὡς τισιν φαίνεται, δόξα ἀληθῆς νοῦ διαφέρει τὸ μηδέν, πάνθ' ὀπόσ' αὐτὸ διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα θετέον βεβαιότατα. [e]

δύο δὴ λεκτέον ἐκείνω, διότι χωρὶς γεγονότων ἀνομοίως τε ἔχεται. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν διὰ διδαχῆς, τὸ δ' ὑπὸ πειθοῦς ἡμῖν ἐγγίγνεται· καὶ τὸ μὲν αἰεὶ μετ' ἀληθοῦς λόγου, τὸ δὲ ἄλογον· καὶ τὸ μὲν ἀκίνητον πειθοῖ, τὸ δὲ μεταπειστόν· καὶ τοῦ μὲν πάντα ἄνδρα μετέχειν φατέον, νοῦ δὲ θεοῦς, ἀνθρώπων δὲ γένος βραχὺ τι. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων [52.a] ὁμολογητέον ἔν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταῦτα εἶδος ἔχον, ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε εἰς ἑαυτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποιῖον, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον, τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν· τὸ δὲ ὁμώνυμον ὁμοίον τε ἐκείνω δεύτερον, αἰσθητόν, γεννητόν, πεφορημένον αἰεὶ, γιγνόμενόν τε ἔν τινι τόπῳ καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξη μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν· τρίτον δὲ αὐτὸ γένος ὄν τὸ τῆς χώρας αἰεὶ, φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, [b] ἔδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γένεσιν πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετ' ἀναισθησίας ἀπτόν λογισμῶν τινι νόθῳ, μόγις πιστόν, πρὸς ὃ δὴ καὶ ὄνειροπολοῦμεν βλέποντες καὶ φαμεν ἀναγκαῖον εἶναί που τὸ ὄν ἅπαν ἔν τινι τόπῳ καὶ κατέχον χώραν τινά, τὸ δὲ μήτ' ἐν γῆ μήτε που κατ' οὐρανὸν οὐδὲν εἶναι. ταῦτα δὴ πάντα καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ καὶ περὶ τὴν αὔπνον καὶ ἀληθῶς φύσιν ὑπάρχουσαν ὑπὸ ταύτης τῆς ὄνειρώξεως [c] οὐ δυνατοὶ γιγνόμεθα ἐγερθέντες διοριζόμενοι τάληθές λέγειν, ὡς εἰκόνι μὲν, ἐπεὶπερ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐφ' ᾧ γέγονεν ἑαυτῆς ἐστίν, ἐτέρου δὲ τινος αἰεὶ φέρεται φάντασμα, διὰ ταῦτα ἔν ἐτέρῳ προσήκει τινὶ γίνεσθαι, οὐσίας ἀμωσγέπως ἀντεχομένην, ἢ μηδὲν τὸ παράπαν αὐτὴν εἶναι, τῷ δὲ ὄντως ὄντι βοηθὸς ὁ δι' ἀκριβείας ἀληθῆς λόγος, ὡς ἕως ἄν τι τὸ μὲν ἄλλο ἦ, τὸ δὲ ἄλλο, οὐδέτερον ἔν οὐδέτερόν ποτε γενόμενον [d] ἔν ἅμα ταῦτόν καὶ δύο γενήσεσθον.

Οὗτος μὲν οὖν δὴ παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω λόγος, ὄν τε καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι, τρία τριχῆ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι· τὴν δὲ δὴ γενέσεως τιθήνην ὑγραυνομένην καὶ πυρουμένην καὶ τὰς γῆς τε καὶ ἀέρος μορφὰς δεχομένην, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις πάθη συνέπεται [e] πάσχουσαν, παντοδαπὴν μὲν ἰδεῖν φαίνεσθαι, διὰ δὲ τὸ μήθ' ὁμοίων δυνάμεων μήτε ἰσορροπῶν ἐμπίμπλασθαι κατ' οὐδὲν αὐτῆς ἰσορροπεῖν, ἀλλ' ἀνωμάλως πάντη ταλαντουμένην σειέσθαι μὲν ὑπ' ἐκείνων αὐτὴν, κινουμένην δ' αὐτὴν πάλιν ἐκεῖνα σειεῖν· τὰ δὲ κινούμενα ἄλλα ἄλλοσε αἰεὶ φέρεσθαι διακρινόμενα, ὡσπερ τὰ ὑπὸ τῶν πλοκάνων τε καὶ ὀργάνων τῶν περὶ τὴν τοῦ σίτου κάθαρσιν σειόμενα καὶ [53.a] ἀνικνύμενα τὰ μὲν πυκνὰ καὶ βαρῆα ἄλλη, τὰ δὲ ματὰ καὶ κοῦφα εἰς ἐτέραν ἵζει φερόμενα ἔδραν· τότε οὕτω τὰ τέτταρα γένη σειόμενα ὑπὸ τῆς δεξαμενῆς, κινουμένης αὐτῆς οἷον ὀργάνου σεισμὸν παρέχοντος, τὰ μὲν ἀνομοιότατα πλεῖστον αὐτὰ ἀφ' αὐτῶν ὀρίζειν, τὰ δὲ ὁμοιότατα μάλιστα εἰς ταῦτόν συνωθεῖν, διὸ δὴ καὶ χώραν ταῦτα ἄλλα ἄλλην ἴσχειν, πρὶν καὶ τὸ πᾶν ἐξ αὐτῶν διακοσμηθὲν γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν δὴ πρὸ τούτου πάντα ταῦτ' εἶχεν ἀλόγως καὶ ἀμέτρως· [b] ὅτε δ' ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν, πῦρ πρῶτον καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, ἴχνη μὲν ἔχοντα αὐτῶν ἄττα, παντάπασί γε μὴν διακείμενα ὡσπερ εἰκὸς ἔχειν ἅπαν ὅταν ἀπῆ τινος θεός, οὕτω δὴ τότε πεφυκότα ταῦτα πρῶτον διεσχηματίσατο εἶδεσί τε καὶ ἀριθμοῖς. τὸ δὲ ἦ δυνατόν ὡς κάλλιστα ἀριστὰ τε ἐξ οὐχ οὕτως ἐχόντων τὸν θεὸν αὐτὰ συνιστάναι, παρὰ πάντα ἡμῖν ὡς αἰεὶ τοῦτο λεγόμενον ὑπαρχέτω· νῦν δ' οὖν τὴν διάταξιν αὐτῶν ἐπιχειρητέον ἐκάστων καὶ γένεσιν [c] ἀήθει λόγῳ πρὸς ὑμᾶς δηλοῦν, ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ μετέχετε τῶν κατὰ παιδείουσι ὁδῶν δι' ὧν ἐνδείκνυσθαι τὰ λεγόμενα ἀνάγκη, συνέψεσθε.

Πρῶτον μὲν δὴ πῦρ καὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ ὅτι σώματά ἐστι, δῆλόν που καὶ παντί· τὸ δὲ τοῦ σώματος εἶδος πᾶν καὶ βάθος ἔχει. τὸ δὲ βάθος αὖ πᾶσα ἀνάγκη τὴν ἐπίπεδον περιειληφέναι φύσιν· ἢ δὲ ὀρθή τῆς ἐπιπέδου βάσεως ἐκ τριγώνων συνέστηκεν. τὰ δὲ τρίγωνα πάντα ἐκ δυοῖν ἄρχεται [d] τριγώνοι, μίαν μὲν ὀρθὴν ἔχοντος ἐκατέρου γωνίαν, τὰς δὲ ὀξείας· ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἐκατέρωθεν ἔχει μέρος γωνίας ὀρθῆς πλευραῖς ἴσαις διηρημένης, τὸ δ' ἕτερον ἀνίσοις ἄνισα μέρη νενεμημένης. ταύτην δὴ πυρὸς ἀρχὴν καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων ὑποτιθέμεθα κατὰ τὸν μετ' ἀνάγκης εἰκότα λόγον πορευόμενοι· τὰς δ' ἔτι τούτων ἀρχὰς ἄνωθεν θεὸς οἶδεν καὶ ἀνδρῶν ὅς ἂν ἐκείνῳ φίλος ἦ. δεῖ δὲ λέγειν ποῖα [e] κάλλιστα σώματα γένοιτ' ἂν τέτταρα, ἀνόμοια μὲν ἑαυτοῖς, δυνατὰ δὲ ἐξ ἀλλήλων αὐτῶν ἅττα διαλυόμενα γίνεσθαι· τούτου γὰρ τυχόντες ἔχομεν τὴν ἀλήθειαν γενέσεως πέρι γῆς τε καὶ πυρὸς τῶν τε ἀνά λόγον ἐν μέσῳ. τότε γὰρ οὐδενὶ συγχωρησόμεθα, καλλίω τούτων ὀρώμενα σώματα εἶναι που καθ' ἐν γένος ἕκαστον ὄν. τοῦτ' οὖν προθυμητέον, τὰ διαφέροντα κάλλιε σωμάτων τέτταρα γένη συναρμόσασθαι καὶ φάναι τὴν τούτων ἡμᾶς φύσιν ἰκανῶς εἰληφέναι.

[54.a]

τοῖν δὲ δυοῖν τριγώνοι τὸ μὲν ἰσοσκελὲς μίαν εἴληχεν φύσιν, τὸ δὲ πρόμηκες ἀπεράντους· προαιρετέον οὖν αὖ τῶν ἀπείρων τὸ κάλλιστον, εἰ μέλλομεν ἄρξεσθαι κατὰ τρόπον. ἂν οὖν τις ἔχη κάλλιον ἐκλεξάμενος εἰπεῖν εἰς τὴν τούτων σύστασιν, ἐκεῖνος οὐκ ἐχθρὸς ὧν ἀλλὰ φίλος κρατεῖ· τιθέμεθα δ' οὖν τῶν πολλῶν τριγώνων κάλλιστον ἔν, ὑπερβάντες τᾶλλα, ἐξ οὗ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκ τρίτου συνέστηκεν. [b] διότι δέ, λόγος πλείων· ἀλλὰ τῷ τοῦτο ἐλέγξαντι καὶ ἀνευρόντι δὴ οὕτως ἔχον κεῖται φίλια τὰ ἄθλα. προηρήσθω δὲ δύο τρίγωνα ἐξ ὧν τό τε τοῦ πυρὸς καὶ τὰ τῶν ἄλλων σώματα μεμηχάνηται, τὸ μὲν ἰσοσκελὲς, τὸ δὲ τριπλῆν κατὰ δύναμιν ἔχον τῆς ἐλάττονος τὴν μείζω πλευρὰν ἀεί. τὸ δὲ πρόσθεν ἀσαφῶς ῥηθὲν νῦν μᾶλλον διοριστέον. τὰ γὰρ τέτταρα γένη δι' ἀλλήλων εἰς ἄλληλα ἐφαίνετο πάντα γενέσιν ἔχειν, οὐκ ὀρθῶς φανταζόμενα· γίγνεται μὲν γὰρ ἐκ [c] τῶν τριγώνων ὧν προηρήμεθα γένη τέτταρα, τρία μὲν ἐξ ἑνὸς τοῦ τὰς πλευρὰς ἀνίσους ἔχοντος, τὸ δὲ τέταρτον ἐν μόνον ἐκ τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου συναρμοσθέν. οὐκ οὖν δυνατὰ πάντα εἰς ἄλληλα διαλυόμενα ἐκ πολλῶν σμικρῶν ὀλίγα μεγάλα καὶ τούναντίον γίνεσθαι, τὰ δὲ τρία οἷον τε· ἐκ γὰρ ἑνὸς ἅπαντα πεφυκότα λυθέντων τε τῶν μειζόνων πολλὰ σμικρὰ ἐκ τῶν αὐτῶν συστήσεται, δεχόμενα τὰ προσήκοντα ἑαυτοῖς σχήματα, καὶ σμικρὰ ὅταν αὖ πολλὰ κατὰ [d] τὰ τρίγωνα διασπαρῆ, γενόμενος εἰς ἀριθμὸς ἑνὸς ὅγκου μέγα ἀποτελέσειεν ἂν ἄλλο εἶδος ἔν. ταῦτα μὲν οὖν λελέχθω περὶ τῆς εἰς ἄλληλα γενέσεως· οἷον δὲ ἕκαστον αὐτῶν γέγονεν εἶδος καὶ ἐξ ὧν συμπεσόντων ἀριθμῶν, λέγειν ἂν ἐπόμενον εἶη. ἄρξει δὲ τό τε πρῶτον εἶδος καὶ σμικρότατον συνιστάμενον, στοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς διπλασίαν ἔχον μήκει· σύνδυο δὲ τοιούτων κατὰ διάμετρον συντιθεμένων καὶ τρις τούτου [e] γενομένου, τὰς διαμέτρους καὶ τὰς βραχείας πλευρὰς εἰς ταῦτόν ὡς κέντρον ἐρεισάντων, ἐν ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐξ ἑξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων γέγονεν. τρίγωνα δὲ ἰσόπλευρα συνιστάμενα τέτταρα κατὰ σύντριες ἐπιπέδους γωνίας μίαν στερεὰν [55.a] γωνίαν ποιεῖ, τῆς ἀμβλυτάτης τῶν ἐπιπέδων γωνιῶν ἐφεξῆς γεγонуῖαν· τοιούτων δὲ ἀποτελεσθεισῶν τεττάρων πρῶτον εἶδος στερεόν, ὅλου περιφεροῦς διανεμητικὸν εἰς ἴσα μέρη καὶ ὅμοια, συνίσταται. δεύτερον δὲ ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν τριγώνων, κατὰ δὲ ἰσόπλευρα τρίγωνα ὀκτώ συστάντων, μίαν ἀπεργασαμένων στερεὰν γωνίαν ἐκ τεττάρων ἐπιπέδων· καὶ γενομένων ἑξ τοιούτων τὸ δεύτερον αὖ σῶμα οὕτως ἔσχεν τέλος. τὸ δὲ τρίτον ἐκ δις ἐξήκοντα τῶν στοιχείων συμπαγόντων, [b] στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέδων τριγώνων ἰσοπλεύρων περιεχομένης ἐκάστης, εἴκοσι βάσεις ἔχον ἰσοπλεύρους τριγώνους γέγονεν. καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἀπήλλακτο τῶν στοιχείων ταῦτα γεννήσαν, τὸ δὲ ἰσοσκελὲς τρίγωνον ἐγέννα τὴν τοῦ

τετάρτου φύσιν, κατὰ τέτταρα συνιστάμενον, εἰς τὸ κέντρον τὰς ὀρθὰς γωνίας συνάγον, ἐν ἰσόπλευρον τετράγωνον ἀπεργασάμενον· ἕξ δὲ τοιαῦτα [c] συμπαγέτα γωνίας ὀκτῶ στερεὰς ἀπετέλεσεν, κατὰ τρεῖς ἐπιπέδους ὀρθὰς συναρμοσθείσης ἐκάστης· τὸ δὲ σχῆμα τοῦ συστάντος σώματος γέγονεν κυβικόν, ἕξ ἐπιπέδους τετραγώνους ἰσοπλεύρους βάσεις ἔχον. ἔτι δὲ οὕσης συστάσεως μιᾶς πέμπτης, ἐπὶ τὸ πᾶν ὁ θεὸς αὐτῇ κατεχρήσατο ἐκεῖνο διαζωγραφῶν.

Ἄ δὴ τις εἰ πάντα λογιζόμενος ἐμμελῶς ἀποροῖ πότερον ἀπείρους χρητὴ κόσμους εἶναι λέγειν ἢ πέρας ἔχοντας, τὸ μὲν [d] ἀπείρους ἠγήσασθαι ἂν ὄντως ἀπείρου τινὸς εἶναι δόγμα ὧν ἔμπειρον χρεῶν εἶναι, πότερον δὲ ἓνα ἢ πέντε αὐτοὺς ἀληθεία πεφυκότας λέγειν ποτὲ προσήκει, μᾶλλον ἂν ταύτην στὰς εἰκότως διαπορήσαι. τὸ μὲν οὖν δὴ παρ' ἡμῶν ἓνα αὐτὸν κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πεφυκότα μηνύει θεόν, ἄλλος δὲ εἰς ἄλλα πη βλέψας ἕτερα δοξάσει. καὶ τοῦτον μὲν μεθετέον, τὰ δὲ γεγονότα νῦν τῷ λόγῳ γένη διανείωμεν εἰς πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα. γῆ μὲν δὴ τὸ κυβικόν εἶδος δῶμεν· [e] ἀκίνητοτάτη γὰρ τῶν τεττάρων γενῶν γῆ καὶ τῶν σωμάτων πλαστικωτάτη, μάλιστα δὲ ἀνάγκη γεγονέναι τοιοῦτον τὸ τὰς βάσεις ἀσφαλεστάτας ἔχον· βάσις δὲ ἢ τε τῶν κατ' ἀρχὰς τριγώνων ὑποτεθέντων ἀσφαλεστέρα κατὰ φύσιν ἢ τῶν ἴσων πλευρῶν τῆς τῶν ἀνίσων, τό τε ἐξ ἐκατέρου συντεθέν ἐπίπεδον ἰσόπλευρον ἰσοπλεύρου τετράγωνον τριγώνου κατὰ τε μέρη καὶ καθ' ὅλον στασιμωτέρως ἐξ ἀνάγκης βέβηκεν. διὸ [56.a] γῆ μὲν τοῦτο ἀπονέμοντες τὸν εἰκότα λόγον διασφύζομεν, ὕδατι δ' αὖ τῶν λοιπῶν τὸ δυσκινητότατον εἶδος, τὸ δ' εὐκίνητοτάτον πυρὶ, τὸ δὲ μέσον ἀέρι· καὶ τὸ μὲν σμικρότατον σῶμα πυρὶ, τὸ δ' αὖ μέγιστον ὕδατι, τὸ δὲ μέσον ἀέρι· καὶ τὸ μὲν ὀξύτατον αὖ πυρὶ, τὸ δὲ δευτέρον ἀέρι, τὸ δὲ τρίτον ὕδατι. ταῦτ' οὖν δὴ πάντα, τὸ μὲν ἔχον ὀλιγίστας βάσεις εὐκίνητοτάτον ἀνάγκη πεφυκέναι, τμητικωτάτον τε [b] καὶ ὀξύτατον ὄν πάντη πάντων, ἔτι τε ἐλαφρότατον, ἐξ ὀλιγίστων συνεστὸς τῶν αὐτῶν μερῶν· τὸ δὲ δευτέρον δευτέρως τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἔχειν, τρίτως δὲ τὸ τρίτον. ἔστω δὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα τὸ μὲν τῆς πυραμίδος στερεὸν γεγονὸς εἶδος πυρὸς στοιχεῖον καὶ σπέρμα· τὸ δὲ δευτέρον κατὰ γένεσιν εἴπωμεν ἀέρος, τὸ δὲ τρίτον ὕδατος. πάντα οὖν δὴ ταῦτα δεῖ διανοεῖσθαι σμικρὰ οὕτως, ὡς καθ' [c] ἐν ἕκαστον μὲν τοῦ γένους ἐκάστου διὰ σμικρότητα οὐδὲν ὀρώμενον ὑφ' ἡμῶν, συναθροισθέντων δὲ πολλῶν τοὺς ὄγκους αὐτῶν ὀραῖσθαι· καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀναλογιῶν περὶ τε τὰ πλήθη καὶ τὰς κινήσεις καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις πανταχῇ τὸν θεόν, ὅπηπερ ἢ τῆς ἀνάγκης ἐκοῦσα πεισθεῖσά τε φύσις ὑπέεικεν, ταύτη πάντη δι' ἀκριβείας ἀποτελεσθεῖσῶν ὑπ' αὐτοῦ συνηρμόσθαι ταῦτα ἀνά λόγον.

Ἐκ δὴ πάντων ὧν περ τὰ γένη προειρήκαμεν ὧδ' ἂν κατὰ [d] τὸ εἶκος μάλιστα ἂν ἔχοι. γῆ μὲν συντυγχάνουσα πυρὶ διαλυθεῖσά τε ὑπὸ τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ φέροιτ' ἂν, εἴτ' ἐν αὐτῷ πυρὶ λυθεῖσα εἴτ' ἐν ἀέρος εἴτ' ἐν ὕδατος ὄγκῳ τύχοι, μέχριπερ ἂν αὐτῆς πη συντυχόντα τὰ μέρη, πάλιν συναρμοσθέντα αὐτὰ αὐτοῖς, γῆ γένοιτο –οὐ γὰρ εἰς ἄλλο γε εἶδος ἔλθοι ποτ' ἂν– ὕδωρ δὲ ὑπὸ πυρὸς μερισθέν, εἴτε καὶ ὑπ' ἀέρος, ἐγχωρεῖ γίνεσθαι συστάνα ἐν μὲν πυρὸς σῶμα, δύο [e] δὲ ἀέρος· τὰ δὲ ἀέρος τμήματα ἐξ ἑνὸς μέρους διαλυθέντος δύο ἂν γενοίσθην σώματα πυρὸς. καὶ πάλιν, ὅταν ἀέρι πῦρ ὕδασίν τε ἢ τινι γῆ περιλαμβανόμενον ἐν πολλοῖς ὀλίγον, κινούμενον ἐν φερομένοις, μαχόμενον καὶ νικηθὲν καταθραυσθῆ, δύο πυρὸς σώματα εἰς ἐν συνίστασθον εἶδος ἀέρος· καὶ κρατηθέντος ἀέρος κερματισθέντος τε ἐκ δυοῖν ὅλοιν καὶ ἡμίσεος ὕδατος εἶδος ἐν ὅλον ἔσται συμπαγές. ὧδε γὰρ δὴ λογισώμεθα αὐτὰ πάλιν, ὡς ὅταν ἐν πυρὶλαμβανόμενον τῶν [57.a] ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ τι γένος τῆ τῶν γωνιῶν καὶ κατὰ τὰς πλευρὰς ὀξύτητι τέμνηται, συστὰν μὲν εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν πέπαυται τεμνόμενον –τὸ γὰρ ὁμοιον καὶ ταῦτὸν αὐτῷ γένος ἕκαστον οὔτε τινὰ μεταβολὴν ἐμποῖσθαι δυνατόν οὔτε τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ κατὰ ταῦτα ὁμοίως τε ἔχοντος– ἕως δ' ἂν εἰς

ἄλλο τι γιγνόμενον ἦττον ὄν κρείττονι μάχεται, λυόμενον οὐ παύεται. τὰ τε αὖ σμικρότερα ὅταν ἐν τοῖς μείζουσιν πολλοῖς περιλαμβανόμενα [b] ὀλίγα διαθραυόμενα κατασβεννύηται, συνίστασθαι μὲν ἐθέλοντα εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος ιδέαν πέπαιται κατασβεννύμενα γίνεταί τε ἐκ πυρός ἀήρ, ἐξ ἀέρος ὕδωρ· ἐὰν δ' εἰς ταῦτα ἴη καὶ τῶν ἄλλων τι συνιὼν γενῶν μάχεται, λυόμενα οὐ παύεται, πρὶν ἢ παντάπασιν ὠθούμενα καὶ διαλυθέντα ἐκφύγη πρὸς τὸ συγγενές, ἢ νικηθέντα, ἐν ἐκ πολλῶν ὁμοίον τῷ κρατήσαντι γνόμενον, αὐτοῦ σύνοικον μείνη. καὶ [c] δὴ καὶ κατὰ ταῦτα τὰ παθήματα διαμείβεται τὰς χώρας ἅπαντα· διέστηκεν μὲν γὰρ τοῦ γένους ἐκάστου τὰ πλήθη κατὰ τόπον ἴδιον διὰ τὴν τῆς δεχομένης κίνησιν, τὰ δὲ ἀνομοιούμενα ἐκάστοτε ἑαυτοῖς, ἄλλοις δὲ ὁμοιούμενα, φέρεται διὰ τὸν σεισμόν πρὸς τὸν ἐκείνων οἷς ἂν ὁμοιωθῆ τόπον.

Ὅσα μὲν οὖν ἄκρατα καὶ πρῶτα σώματα διὰ τοιούτων αἰτιῶν γέγονεν· τὸ δ' ἐν τοῖς εἶδεσιν αὐτῶν ἕτερα ἐμπεφυκέναι γένη τὴν ἐκατέρου τῶν στοιχείων αἰτιατέον σύστασιν, [d] μὴ μόνον ἐν ἐκατέραν μέγεθος ἔχον τὸ τρίγωνον φυτεῦσαι κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἐλάττω τε καὶ μείζω, τὸν ἀριθμὸν δὲ ἔχοντα τοσοῦτον ὅσαπερ ἂν ἦ τὰν τοῖς εἶδεσι γένη. διὸ δὴ συμμειγνύμενα αὐτὰ τε πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα τὴν ποικιλίαν ἐστὶν ἄπειρα· ἥς δὴ δεῖ θεωροῦς γίνεσθαι τοὺς μέλλοντας περὶ φύσεως εἰκότι λόγῳ χρήσεσθαι.

Κινήσεως οὖν στάσεώς τε πέρι, τίνα τρόπον καὶ μεθ' ὧντινων γίνεσθον, εἰ μὴ τις διομολογήσεται, πόλλ' ἂν εἴη [e] ἐμποδῶν τῷ κατόπισθεν λογισμῷ. τὰ μὲν οὖν ἤδη περὶ αὐτῶν εἴρηται, πρὸς δ' ἐκείνοις ἔτι τάδε, ἐν μὲν ὁμαλότητι μηδέποτε ἐθέλειν κίνησιν ἐνεῖναι. τὸ γὰρ κινήσόμενον ἄνευ τοῦ κινήσοντος ἢ τὸ κινήσον ἄνευ τοῦ κινήσομένου χαλεπὸν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, εἶναι· κινήσεις δὲ οὐκ ἔστιν τούτων ἀπόντων, ταῦτα δὲ ὁμαλὰ εἶναι ποτε ἀδύνατον. οὕτω δὴ στάσιν μὲν ἐν ὁμαλότητι, κίνησιν δὲ εἰς ἀνωμαλότητα ἀεὶ [58.a] τιθῶμεν· αἰτία δὲ ἀνισότης αὖ τῆς ἀνωμάλου φύσεως. ἀνισότητος δὲ γένεσιν μὲν διεληλύθαμεν· πῶς δὲ ποτε οὐ κατὰ γένη διαχωρισθέντα ἕκαστα πέπαιται τῆς δι' ἀλλήλων κινήσεως καὶ φορᾶς, οὐκ εἴπομεν. ὧδε οὖν πάλιν ἐροῦμεν. ἢ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβεν τὰ γένη, κυκλοτερῆς οὔσα καὶ πρὸς αὐτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι συνιέναι, σφίγγει πάντα καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐξ εὐλείπεσθαι. διὸ [b] δὴ πῦρ μὲν εἰς ἅπαντα διελήλυθε μάλιστα, ἀήρ δὲ δεύτερον, ὡς λεπτότητι δεύτερον ἔφυ, καὶ τᾶλλα ταύτη· τὰ γὰρ ἐκ μεγίστων μερῶν γεγονότα μεγίστην κενότητα ἐν τῇ συστάσει παραλέλοιπεν, τὰ δὲ σμικρότατα ἐλαχίστην. ἢ δὴ τῆς πλήσεως σύνοδος τὰ σμικρὰ εἰς τὰ τῶν μεγάλων διάκενα συνωθεῖ. σμικρῶν οὖν παρὰ μεγάλα τιθεμένων καὶ τῶν ἐλαττόνων τὰ μείζονα διακρινόντων, τῶν δὲ μείζονων ἐκεῖνα συγκρινόντων, πάντ' ἄνω κάτω μεταφέρεται πρὸς τοὺς ἑαυτῶν τόπους· [c] μεταβάλλον γὰρ τὸ μέγεθος ἕκαστον καὶ τὴν τόπων μεταβάλλει στάσιν. οὕτω δὴ διὰ ταῦτα τε ἢ τῆς ἀνωμαλότητος διασφωζομένη γένεσις ἀεὶ τὴν ἀεὶ κίνησιν τούτων οὔσαν ἐσομένην τε ἐνδελεχῶς παρέχεται.

Μετὰ δὴ ταῦτα δεῖ νοεῖν ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ γέγονεν, οἷον φλόξ τό τε ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπιόν, ὃ κάει μὲν οὐ, φῶς δὲ τοῖς ὄμμασιν παρέχει, τό τε φλογὸς ἀποσβεσθείσης ἐν [d] τοῖς διαπύροις καταλειπόμενον αὐτοῦ· κατὰ ταῦτα δὲ ἀέρος, τὸ μὲν εὐαγέστατον ἐπίκλην αἰθὴρ καλούμενος, ὃ δὲ θολερώτατος ὁμίχλη τε καὶ σκότος, ἕτερα τε ἀνώνυμα εἶδη, γεγονότα διὰ τὴν τῶν τριγῶνων ἀνισότητα. τὰ δὲ ὕδατος διχῆ μὲν πρῶτον, τὸ μὲν ὑγρόν, τὸ δὲ χυτὸν γένος αὐτοῦ. τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν διὰ τὸ μετέχον εἶναι τῶν γενῶν τῶν ὕδατος ὅσα σμικρὰ, ἀνίσων ὄντων, κινητικὸν αὐτὸ τε καθ' αὐτὸ καὶ ὑπ' ἄλλου διὰ τὴν ἀνωμαλότητα καὶ τὴν τοῦ σχήματος ιδέαν γέγονεν· τὸ [e] δὲ ἐκ μεγάλων καὶ ὁμαλῶν στασιμώτερον μὲν ἐκείνου καὶ βαρὺ πεπηγὸς ὑπὸ ὁμαλότητός ἐστιν, ὑπὸ δὲ πυρός εἰσιόντος καὶ διαλύοντος αὐτὸ τὴν ὁμαλότητα ἀποβάλλει, ταύτην δὲ ἀπολέσαν μετίσχει μᾶλλον

κινήσεως, γενόμενον δὲ εὐκίνητον, ὑπὸ τοῦ πλησίον ἀέρος ὠθούμενον καὶ κατατεινόμενον ἐπὶ γῆν, τήκεσθαι μὲν τὴν τῶν ὄγκων καθαίρεσιν, ῥοὴν δὲ τὴν κατάτασιν ἐπὶ γῆν ἐπωνυμίαν ἑκατέρου τοῦ πάθους ἔλαβεν.

[59.a]

πάλιν δ' ἐκπίπτοντος αὐτόθεν τοῦ πυρός, ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος, ὠθούμενος ὁ πλησίον ἀήρ εὐκίνητον ὄντα ἔτι τὸν ὑγρὸν ὄγκον εἰς τὰς τοῦ πυρός ἔδρας συνωθῶν αὐτὸν αὐτῷ συμμειγνυσιν· ὁ δὲ συνωθούμενος ἀπολαμβάνων τε τὴν ὀμαλότητα πάλιν, ἅτε τοῦ τῆς ἀνωμαλότητος δημιουργοῦ πυρός ἀπιόντος, εἰς ταῦτόν αὐτῷ καθίσταται. καὶ τὴν μὲν τοῦ πυρός ἀπαλλαγὴν ψῦξιν, τὴν δὲ σύνοδον ἀπελθόντος ἐκείνου πεπηγὸς εἶναι γένος προσερρήθη. τούτων δὲ πάντων [b] ὅσα χυτὰ προσείπομεν ὕδατα, τὸ μὲν ἐκ λεπτοτάτων καὶ ὀμαλωτάτων πυκνότερον γινόμενον, μονοειδὲς γένος, στίλβοντι καὶ ξανθῷ χρώματι κοινωθέν, τιμαλφέστατον κτῆμα χρυσοῦς ἠθημένος διὰ πέτρας ἐπάγη· χρυσοῦ δὲ ὄζος, διὰ πυκνότητα σκληρότατον ὄν καὶ μελανθέν, ἀδάμας ἐκλήθη. τὸ δ' ἐγγὺς μὲν χρυσοῦ τῶν μερῶν, εἶδη δὲ πλείονα ἐνὸς ἔχον, πυκνότητι δὲ, τῇ μὲν χρυσοῦ πυκνότερον ὄν, καὶ γῆς μόριον ὀλίγον καὶ λεπτόν μετασχόν, ὥστε σκληρότερον εἶναι, τῷ δὲ μεγάλα ἐντὸς αὐτοῦ διαλείμματα ἔχειν κουφότερον, τῶν λαμπρῶν πηκτῶν τε ἐν γένος ὑδάτων χαλκὸς συσταθεὶς γέγονεν· τὸ δ' ἐκ γῆς αὐτῷ μειχθέν, ὅταν παλαιουμένω διαχωρίζησθον πάλιν ἀπ' ἀλλήλων, ἐκφανὲς καθ' αὐτὸ γινόμενον ἰὸς λέγεται. τᾶλλα δὲ τῶν τοιούτων οὐδὲν ποικίλον ἔτι διαλογίσασθαι τὴν τῶν εἰκότων μύθων μεταδιώκοντα ἰδέαν· ἦν ὅταν τις ἀναπαύσεως ἔνεκα τοὺς περὶ τῶν ὄντων ἀεὶ καταθέμενος λόγους, τοὺς γενέσεως περὶ διαθεώμενος [d] εἰκότας ἀμεταμέλητον ἠδονὴν κτᾶται, μέτριον ἂν ἐν τῷ βίῳ παιδιὰν καὶ φρόνιμον ποιοῖτο. ταῦτη δὲ καὶ τὰ νῦν ἐφέντες τὸ μετὰ τοῦτο τῶν αὐτῶν περὶ τὰ ἐξῆς εἰκότα δίμην τῆδε. τὸ πυρὶ μεμειγμένον ὕδωρ, ὅσον λεπτόν ὑγρὸν τε διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁδὸν ἦν κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὑγρὸν λέγεται, μαλακόν τε αὖ τῷ τὰς βάσεις ἦττον ἐδραίους οὔσας ἢ τὰς γῆς ὑπείκειν, τοῦτο ὅταν πυρὸς ἀποχωρισθὲν ἀέρος τε μονωθῇ, [e] γέγονεν μὲν ὀμαλότερον, συνέωσται δὲ ὑπὸ τῶν ἐξιόντων εἰς αὐτό, παγὲν τε οὕτως τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς μάλιστα παθὸν ταῦτα χάλαζα, τὸ δ' ἐπὶ γῆς κρύσταλλος, τὸ δὲ ἦττον, ἡμιπαγὲς τε ὄν ἔτι, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς αὖ χιών, τὸ δ' ἐπὶ γῆς συμπαγὲν ἐκ δρόσου γενόμενον πάχνη λέγεται. τὰ δὲ δὴ πλεῖστα ὑδάτων εἶδη μεμειγμένα ἀλλήλοις –σύμπαν μὲν τὸ γένος, [60.a] διὰ τῶν ἐκ γῆς φυτῶν ἠθημένα, χυμοὶ λεγόμενοι– διὰ δὲ τὰς μείξεις ἀνομοιότητα ἕκαστοι σχόντες τὰ μὲν ἄλλα πολλὰ ἀνώνυμα γένη παρέσχοντο, τέτταρα δὲ ὅσα ἔμπυρα εἶδη, διαφανῆ μάλιστα γενόμενα, εἴληφεν ὀνόματα αὐτῶν, τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος θερμαντικὸν οἶνος, τὸ δὲ λεῖον καὶ διακριτικὸν ὄψεως διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν καὶ στίλβον λιπαρόν τε φανταζόμενον ἐλαιηρὸν εἶδος, πίττα καὶ κίκι καὶ ἔλαιον αὐτὸ ὅσα τ' ἄλλα τῆς αὐτῆς δυνάμεως· ὅσον δὲ διαχυτικὸν [b] μέχρι φύσεως τῶν περὶ τὸ στόμα συνόδων, ταῦτη τῇ δυνάμει γλυκύτητα παρεχόμενον, μέλι τὸ κατὰ πάντων μάλιστα πρόσρημα ἔσχεν, τὸ δὲ τῆς σαρκὸς διαλυτικὸν τῷ κάειν, ἀφρῶδες γένος, ἐκ πάντων ἀφορισθὲν τῶν χυμῶν, ὅπως ἐπωνομάσθη.

Γῆς δὲ εἶδη, τὸ μὲν ἠθημένον διὰ ὕδατος τοιῶδε τρόπῳ γίγνεται σῶμα λίθινον. τὸ συμμειγὲς ὕδωρ ὅταν ἐν τῇ συμμείξει κοπῆ, μετέβαλεν εἰς ἀέρος ἰδέαν· γενόμενος δὲ [c] ἀήρ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀναθεῖ. κενὸν δ' ὑπερεῖχεν αὐτῶν οὐδέν· τὸν οὖν πλησίον ἔωσεν ἀέρα. ὁ δὲ ἅτε ὦν βαρὺς, ὡσθεις καὶ περιχυθεὶς τῷ τῆς γῆς ὄγκῳ, σφόδρα ἔθλιψεν συνέωσέν τε αὐτὸν εἰς τὰς ἔδρας ὅθεν ἀνήει ὁ νέος ἀήρ· συνωσθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀέρος ἀλύτως ὕδατι γῆ συνίσταται πέτρα, καλλίων μὲν ἢ τῶν ἴσων καὶ ὀμαλῶν διαφανῆς μερῶν, αἰσχίων δὲ ἢ ἐναντία. τὸ δὲ ὑπὸ πυρός τάχους τὸ νοτερόν [d] πᾶν ἐξαρπασθὲν καὶ κραυρότερον ἐκείνου συστάν, ᾧ γένει κέραμον ἐπωνομάκαμεν, τοῦτο γέγονεν·

ἔστιν δὲ ὅτε νοτίδος ὑπολειφθείσης χυτὴ γῆ γενομένη διὰ πυρὸς ὅταν ψυχθῆ, γίνεταί τὸ μέλαν χρῶμα ἔχον λίθος. τὸ δ' αὖ κατὰ ταῦτα μὲν ταῦτα ἐκ συμμειξεως ὕδατος ἀπομονουμένω πολλοῦ, λεπτοτέρων δὲ ἐκ γῆς μερῶν ἀλμυρῶ τε ὄντε, ἡμιπαγῆ γενομένω καὶ λυτῶ πάλιν ὑφ' ὕδατος, τὸ μὲν ἐλαίου καὶ γῆς καθαρτικὸν γένος λίτρον, τὸ δ' εὐάρμοστον ἐν ταῖς κοινωνίαις [e] ταῖς περὶ τὴν τοῦ στόματος αἴσθησιν ἀλῶν κατὰ λόγον νόμου θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο. τὰ δὲ κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν ὕδατι μὲν οὐ λυτά, πυρὶ δέ, διὰ τὸ τοιόνδε οὕτω συμπήγνυται. γῆς ὄγκους πῦρ μὲν ἀήρ τε οὐ τήκει· τῆς γὰρ συστάσεως τῶν διακένων αὐτῆς σμικρομερέστερα πεφυκότα, διὰ πολλῆς εὐρυχωρίας ἰόντα, οὐ βιαζόμενα, ἄλυτον αὐτὴν ἐάσαντα ἄτηκτον παρέσχεν· τὰ δὲ ὕδατος ἐπειδὴ μείζω πέφυκεν μέρη, βίαιον ποιούμενα τὴν διέξοδον, λύοντα αὐτὴν τήκει. γῆν [61.a] μὲν γὰρ ἀσύστατον ὑπὸ βίας οὕτως ὕδωρ μόνον λύει, συνεστηκυῖαν δὲ πλὴν πυρὸς οὐδέν· εἴσοδος γὰρ οὐδενὶ πλὴν πυρὶ λείπειται. τὴν δὲ ὕδατος αὖ σύνοδον τὴν μὲν βαιοτάτην πῦρ μόνον, τὴν δὲ ἀσθενεστέραν ἀμφοτέρα, πῦρ τε καὶ ἀήρ, διαχεῖτον, ὁ μὲν κατὰ τὰ διάκενα, τὸ δὲ καὶ κατὰ τὰ τρίγωνα· βία δὲ ἀέρα συστάντα οὐδέν λύει πλὴν κατὰ τὸ στοιχεῖον, ἀβίαστον δὲ κατατῆκει μόνον πῦρ. τὰ δὲ τῶν συμμεικτῶν ἐκ γῆς τε καὶ ὕδατος σωμάτων, μέχρι περ ἂν [b] ὕδωρ αὐτοῦ τὰ τῆς γῆς διάκενα καὶ βία συμπεπλημένα κατέχη, τὰ μὲν ὕδατος ἐπιόντα ἐξῶθεν εἴσοδον οὐκ ἔχοντα μέρη περιρρέοντα τὸν ὅλον ὄγκον ἄτηκτον εἶασεν, τὰ δὲ πυρὸς εἰς τὰ τῶν ὑδάτων διάκενα εἰσιόντα, ὅπερ ὕδωρ γῆν, τοῦτο πῦρ ἀέρα ἀπεργαζόμενα, τηχθέντι τῷ κοινῷ σώματι ρεῖν μόνα αἴτια συμβέβηκεν· τυγχάνει δὲ ταῦτα ὄντα, τὰ μὲν ἔλαττον ἔχοντα ὕδατος ἢ γῆς, τό τε περὶ τὴν ὕαλον γένος [c] ἅπαν ὅσα τε λίθων χυτὰ εἶδη καλεῖται, τὰ δὲ πλέον ὕδατος αὖ, πάντα ὅσα κηροειδῆ καὶ θυμιατικά σώματα συμπήγνυται.

Καὶ τὰ μὲν δὴ σχήμασι κοινωνίαις τε καὶ μεταλλαγαῖς εἰς ἄλληλα πεποικιλμένα εἶδη σχεδὸν ἐπιδέδεικται· τὰ δὲ παθήματα αὐτῶν δι' ἃς αἰτίας γέγονεν πειρατέον ἐμφανίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν αἴσθησιν δεῖ τοῖς λεγομένοις αἰεὶ, σαρκὸς δὲ καὶ τῶν περὶ σάρκα γένεσιν, ψυχῆς τε ὅσον θνητόν, οὕτω διεληλύθαμεν· τυγχάνει δὲ οὕτε ταῦτα χωρὶς [d] τῶν περὶ τὰ παθήματα ὅσα αἰσθητικά οὐτ' ἐκεῖνα ἄνευ τούτων δυνατὰ ἰκανῶς λεχθῆναι, τὸ δὲ ἅμα σχεδὸν οὐ δυνατόν. ὑποθετέον δὲ πρότερον θάτερα, τὰ δ' ὑποθεθέντα ἐπάνιμεν αὐθις. ἵνα οὖν ἐξῆς τὰ παθήματα λέγηται τοῖς γένεσιν, ἔστω πρότερα ἡμῖν τὰ περὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ὄντα. πρῶτον μὲν οὖν ἢ πῦρ θερμὸν λέγομεν, ἴδωμεν ὧδε σκοποῦντες, τὴν διάκρισιν καὶ τομὴν αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν γιγνομένην [e] ἐννοηθέντες. ὅτι μὲν γὰρ ὀξύ τι τὸ πάθος, πάντες σχεδὸν αἰσθανόμεθα· τὴν δὲ λεπτότητα τῶν πλευρῶν καὶ γωνιῶν ὀξύτητα τῶν τε μορίων σμικρότητα καὶ τῆς φορᾶς τὸ τάχος, οἷς πᾶσι σφοδρὸν ὄν καὶ τομὸν ὀξέως τὸ προστυχόν αἰεὶ [62.a] τέμνει, λογιστέον ἀναμιμνησκομένοις τὴν τοῦ σχήματος αὐτοῦ γένεσιν, ὅτι μάλιστα ἐκεῖνη καὶ οὐκ ἄλλη φύσις διακρίνουσα ἡμῶν κατὰ σμικρά τε τὰ σώματα κερματίζουσα τοῦτο ὃ νῦν θερμὸν λέγομεν εἰκότως τὸ πάθημα καὶ τοῦνομα παρέσχεν. τὸ δ' ἐναντίον τούτων κατάδηλον μὲν, ὅμως δὲ μηδὲν ἐπιδεῖς ἔστω λόγου. τὰ γὰρ δὴ τῶν περὶ τὸ σῶμα ὑγρῶν μεγαλομερέστερα εἰσιόντα, τὰ σμικρότερα ἐξωθοῦντα, εἰς τὰς ἐκείνων οὐ δυνάμενα ἔδρας ἐνδῦναι, συνωθοῦντα ἡμῶν [b] τὸ νοτερόν, ἐξ ἀνωμάλου κεκινημένου τε ἀκίνητον δι' ὁμαλότητα καὶ τὴν σύνωσιν ἀπεργαζόμενα πήγνυσι· τὸ δὲ παρὰ φύσιν συναγόμενον μάχεται κατὰ φύσιν αὐτὸ ἑαυτὸ εἰς τούναντίον ἀπωθοῦν. τῆ δὲ μάχῃ καὶ τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος καὶ ῥίγος ἐτέθη, ψυχρόν τε τὸ πάθος ἅπαν τοῦτο καὶ τὸ δρῶν αὐτὸ ἔσχεν ὄνομα. σκληρὸν δέ, ὅσοις ἂν ἡμῶν ἢ σὰρξ ὑπέικη, μαλακὸν δέ, ὅσα ἂν τῆ σαρκί· πρὸς ἄλληλά τε οὕτως. ὑπέικει δὲ ὅσον ἐπὶ σμικροῦ βαίνει· τὸ δὲ ἐκ [c] τετραγώνων ὄν βάσεων, ἅτε βεβηκὸς σφόδρα, ἀντιτυπώτατον εἶδος, ὅτι τε ἂν εἰς πυκνότητα συνιὸν πλείστην ἀντίτονον ἢ μάλιστα. βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον μετὰ τῆς τοῦ κάτω φύσεως ἄνω τε λεγομένης ἐξεταζόμενον ἂν δηλωθεῖ σαφέστατα. φύσει γὰρ δὴ τινὰς τόπους δύο

εἶναι διεληφότας διχῆ τὸ πᾶν ἐναντίους, τὸν μὲν κάτω, πρὸς ὃν φέρεται πάνθ' ὅσα τινὰ ὄγκον σώματος ἔχει, τὸν δὲ ἄνω, πρὸς ὃν ἀκουσίως ἔρχεται πᾶν, οὐκ ὀρθὸν οὐδαμῆ νομίζειν· τοῦ γὰρ παντὸς [d] οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος, ὅσα μὲν ἀφεστῶτα ἴσον τοῦ μέσου γέγονεν ἔσχατα, ὁμοίως αὐτὰ χρῆ ἔσχατα πεφυκέναι, τὸ δὲ μέσον τὰ αὐτὰ μέτρα τῶν ἐσχάτων ἀφεστηκός ἐν τῷ καταντικρῷ νομίζειν δεῖ πάντων εἶναι. τοῦ δὲ κόσμου ταύτη πεφυκός, τί τῶν εἰρημένων ἄνω τις ἢ κάτω τιθέμενος οὐκ ἐν δίκη δόξει τὸ μηδὲν προσῆκον ὄνομα λέγειν; ὁ μὲν γὰρ μέσος ἐν αὐτῷ τόπος οὔτε κάτω πεφυκός οὔτε ἄνω λέγεσθαι δίκαιος, ἀλλ' αὐτὸ ἐν μέσῳ· ὁ δὲ περίξ οὔτε δὴ μέσος οὔτ' ἔχων διάφορον αὐτοῦ μέρος ἕτερον θατέρου μᾶλλον πρὸς τὸ μέσον ἢ τι τῶν καταντικρῷ. τοῦ δὲ ὁμοίως πάντη πεφυκός ποῖά τις ἐπιφέρων ὀνόματα αὐτῷ ἐναντία καὶ πῆ καλῶς ἂν ἠγοῖτο λέγειν; εἰ γὰρ τι καὶ στερεὸν εἶη κατὰ μέσον τοῦ [63.a] παντὸς ἰσοπαλές, εἰς οὐδὲν ἂν ποτε τῶν ἐσχάτων ἐνεχθεῖ διὰ τὴν πάντη ὁμοιότητα αὐτῶν· ἀλλ' εἰ καὶ περὶ αὐτὸ πορεύοιτο τις ἐν κύκλῳ, πολλάκις ἂν στάς ἀντίπους ταῦτὸν αὐτοῦ κάτω καὶ ἄνω προσείποι. τὸ μὲν γὰρ ὅλον, καθάπερ εἴρηται νυνδὴ, σφαιροειδὲς ὄν, τόπον τινὰ κάτω, τὸν δὲ ἄνω λέγειν ἔχειν οὐκ ἔμφορος· ὅθεν δὲ ὠνομάσθη ταῦτα καὶ ἐν οἷς ὄντα εἰθίσμεθα δι' ἐκεῖνα καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον οὕτω διαιρούμενοι [b] λέγειν, ταῦτα διομολογητέον ὑποθεμένοις τάδε ἡμῖν. εἴ τις ἐν τῷ τοῦ παντὸς τόπῳ καθ' ὃν ἢ τοῦ πυρὸς εἴληχε μάλιστα φύσις, οὗ καὶ πλεῖστον ἂν ἠθροισμένον εἶη πρὸς ὃ φέρεται, ἐπεμβὰς ἐπ' ἐκεῖνο καὶ δύναμιν εἰς τοῦτο ἔχων, μέρη τοῦ πυρὸς ἀφαιρῶν ἰσταίη τιθεὶς εἰς πλάστιγγας, αἴρων τὸν ζυγὸν καὶ τὸ πῦρ ἔλκων εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βιαζόμενος [c] δῆλον ὡς τοῦλαττόν που τοῦ μείζονος ῥᾶον βιάται· ῥώμη γὰρ μιᾶ δυοῖν ἅμα μετεωριζομένων τὸ μὲν ἔλαττον μᾶλλον, τὸ δὲ πλεόν ἦττον ἀνάγκη που κατατεινόμενον συνέπεσθαι τῇ βίᾳ, καὶ τὸ μὲν πολὺ βαρὺ καὶ κάτω φερόμενον κληθῆναι, τὸ δὲ σμικρὸν ἐλαφρὸν καὶ ἄνω. ταῦτὸν δὲ τοῦτο δεῖ φωρᾶσαι δρῶντας ἡμᾶς περὶ τόνδε τὸν τόπον. ἐπὶ γὰρ γῆς βεβῶτες γεῶδη γένη διιστάμενοι, καὶ γῆν ἐνίστε αὐτήν, ἔλκομεν εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βία καὶ παρὰ φύσιν, ἀμφότερα τοῦ [d] συγγενοῦς ἀνετεχόμενα, τὸ δὲ σμικρότερον ῥᾶον τοῦ μείζονος βιαζόμενοις εἰς τὸ ἀνόμοιον πρότερον συνέπεται· κοῦφον οὖν αὐτὸ προσειρήκαμεν, καὶ τὸν τόπον εἰς ὃν βιαζόμεθα, ἄνω, τὸ δ' ἐναντίον τούτοις πάθος βαρὺ καὶ κάτω. ταῦτ' οὖν δὴ διαφόρως ἔχειν αὐτὰ πρὸς αὐτὰ ἀνάγκη διὰ τὸ τὰ πλήθη τῶν γενῶν τόπον ἐναντίον ἄλλα ἄλλοις κατέχειν—τὸ γὰρ ἐν ἐτέρῳ κοῦφον ὃν τόπῳ τῷ κατὰ τὸν ἐναντίον τόπον ἐλαφρῷ [e] καὶ τῷ βαρεῖ τὸ βαρὺ τῷ τε κάτω τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω τῷ ἄνω πάντ' ἐναντία καὶ πλάγια καὶ πάντως διάφορα πρὸς ἄλληλα ἀνευρεθήσεται γινόμενα καὶ ὄντα—τόδε γε μὴν ἐν τι διανοητέον περὶ πάντων αὐτῶν, ὡς ἢ μὲν πρὸς τὸ συγγενὲς ὁδὸς ἐκάστοις οὔσα βαρὺ μὲν τὸ φερόμενον ποιεῖ, τὸν δὲ τόπον εἰς ὃν τὸ τοιοῦτον φέρεται, κάτω, τὰ δὲ τούτοις ἔχοντα ὡς ἐτέρως θάτερα. περὶ δὲ τούτων αὖ τῶν παθημάτων ταῦτα αἴτια εἰρήσθω. λείου δ' αὖ καὶ τραχέος παθήματος αἰτίαν πᾶς που κατιδὼν καὶ ἐτέρῳ δυνατὸς ἂν εἶη λέγειν· σκληρότης γὰρ ἀνωμαλότητι μειχθεῖσα, τὸ δ' [64.a] ὀμαλότης πυκνότητι παρέχεται.

Μέγιστον δὲ καὶ λοιπὸν τῶν κοινῶν περὶ ὅλον τὸ σῶμα παθημάτων τὸ τῶν ἠδέων καὶ τῶν ἀλγεινῶν αἴτιον ἐν οἷς διεληλύθαμεν, καὶ ὅσα διὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων αἰσθήσεις κεκτημένα καὶ λύπας ἐν αὐτοῖς ἠδονὰς θ' ἅμα ἐπομένας ἔχει. ὧδ' οὖν κατὰ παντὸς αἰσθητοῦ καὶ ἀναισθήτου παθήματος τὰς αἰτίας λαμβάνωμεν, ἀναμνησκόμενοι τὸ τῆς [b] εὐκινήτου τε καὶ δυσκινήτου φύσεως ὅτι διειλόμεθα ἐν τοῖς πρόσθεν· ταύτη γὰρ δὴ μεταδιωκτέον πάντα ὅσα ἐπινοοῦμεν ἐλεῖν. τὸ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν εὐκίνητον, ὅταν καὶ βραχὺ πάθος εἰς αὐτὸ ἐμπίπτῃ, διαδίδωσιν κύκλῳ μόρια ἕτερα ἐτέροις ταῦτὸν ἀπεργαζόμενα, μέχριπερ ἂν ἐπὶ τὸ φρόνιμον ἐλθόντα ἐξαγγεῖλη τοῦ ποιήσαντος τῆς δύναμιν· τὸ δ' ἐναντίον ἐδραῖον ὃν κατ' οὐδένα τε κύκλον ἰὸν πάσχει μόνον, [c] ἄλλο δὲ οὐ κινεῖ τῶν πλησίον, ὥστε οὐ διαδιδόντων μορίων μορίοις ἄλλων ἄλλοις τὸ πρῶτον πάθος ἐν αὐτοῖς

ἀκίνητον εἰς τὸ πᾶν ζῶον γενόμενον ἀναίσθητον παρέσχεν τὸ παθόν. ταῦτα δὲ περὶ τε ὅστᾳ καὶ τὰς τρίχας ἐστὶν καὶ ὅσ' ἄλλα γήϊνα τὸ πλεῖστον ἔχομεν ἐν ἡμῖν μόρια· τὰ δὲ ἔμπροσθεν περὶ τὰ τῆς ὄψεως καὶ ἀκοῆς μάλιστα, διὰ τὸ πυρὸς ἀέρος τε ἐν αὐτοῖς δύναμιν ἐνεῖναι μεγίστην. τὸ δὲ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ὧδε δεῖ διανοεῖσθαι· τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ [d] βίαιον γινόμενον ἀθρόον παρ' ἡμῖν πάθος ἀλγαινόν, τὸ δ' εἰς φύσιν ἀπιὸν πάλιν ἀθρόον ἡδύ, τὸ δὲ ἡρέμα καὶ κατὰ σμικρὸν ἀναίσθητον, τὸ δ' ἐναντίον τούτοις ἐναντίως. τὸ δὲ μετ' εὐπετείας γινόμενον ἅπαν αἰσθητὸν μὲν ὅτι μάλιστα, λύπης δὲ καὶ ἡδονῆς οὐ μετέχον, οἷον τὰ περὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν παθήματα, ἢ δὴ σῶμα ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη καθ' ἡμέραν συμφυῆς ἡμῶν γίνεσθαι. ταύτη γὰρ τομαὶ μὲν καὶ καύσεις καὶ ὅσα ἄλλα πάσχει λύπας οὐκ ἐμποιοῦσιν, οὐδὲ [e] ἡδονὰς πάλιν ἐπὶ ταῦτόν ἀπιούσης εἶδος, μέγιστα δὲ αἰσθήσεις καὶ σαφέσταται καθ' ὅτι τ' ἂν πάθη καὶ ὅσων ἂν αὐτὴ πη προσβαλοῦσα ἐφάπτηται· βία γὰρ τὸ πάμπαν οὐκ ἐν τῇ διακρίσει τε αὐτῆς καὶ συγκρίσει. τὰ δ' ἐκ μειζόνων μερῶν σώματα μόγις εἴκοντα τῷ δρῶντι, διαδιδόντα δὲ εἰς ὅλον τὰς κινήσεις, ἡδονὰς ἴσχει καὶ λύπας, ἀλλοτριούμενα [65.a] μὲν λύπας, καθιστάμενα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἡδονὰς. ὅσα δὲ κατὰ σμικρὸν τὰς ἀποχωρήσεις ἑαυτῶν καὶ κενώσεις εἴληφεν, τὰς δὲ πληρώσεις ἀθρόας καὶ κατὰ μεγάλα, κενώσεως μὲν ἀναίσθητα, πληρώσεως δὲ αἰσθητικὰ γινόμενα, λύπας μὲν οὐ παρέχει τῷ θνητῷ τῆς ψυχῆς, μεγίστας δὲ ἡδονὰς· ἔστιν δὲ ἐνδηλα περὶ τὰς εὐωδίας. ὅσα δὲ ἀπαλλοτριούται μὲν ἀθρόα, κατὰ σμικρὰ δὲ μόγις τε εἰς ταῦτόν [b] πάλιν ἑαυτοῖς καθίσταται, τὸναντίον τοῖς ἔμπροσθεν πάντα ἀποδίδωσιν· ταῦτα δ' αὖ περὶ τὰς καύσεις καὶ τομάς τοῦ σώματος γινόμενά ἐστιν κατάδηλα.

Καὶ τὰ μὲν δὴ κοινὰ τοῦ σώματος παντὸς παθήματα, τῶν τ' ἐπωνυμιῶν ὅσαι τοῖς δρῶσιν αὐτὰ γεγόνασι, σχεδὸν εἴρηται· τὰ δ' ἐν ἰδίῳις μέρεσιν ἡμῶν γινόμενα, τὰ τε πάθη καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν δρῶντων, πειρατέον εἰπεῖν, ἂν πη [c] δυνώμεθα. πρῶτον οὖν ὅσα τῶν χυμῶν πέρι λέγοντες ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπελίπομεν, ἴδια ὄντα παθήματα περὶ τὴν γλῶτταν, ἐμφανιστέον ἢ δυνατόν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πολλὰ, διὰ συγκρίσεών τε τινῶν καὶ διακρίσεων γίνεσθαι, πρὸς δὲ αὐταῖς κεχρηῆσθαι μᾶλλον τι τῶν ἄλλων τραχύτησιν τε καὶ λειότησιν. ὅσα μὲν γὰρ εἰσιόντα περὶ τὰ φλέβια, οἷον περὶ δοκίμια τῆς γλώττης [d] τεταμένα ἐπὶ τὴν καρδίαν, εἰς τὰ νοτερά τῆς σαρκὸς καὶ ἀπαλὰ ἐμπίπτοντα γήϊνα μέρη κατατηκόμενα συνάγει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει, τραχύτερα μὲν ὄντα στρυφνά, ἥττον δὲ τραχύνοντα αὐστηρὰ φαίνεται· τὰ δὲ τούτων τε ῥυπτικά καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύνοντα, πέρα μὲν τοῦ μετρίου τοῦτο δρῶντα καὶ προσεπιλαμβανόμενα ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τῆς φύσεως, οἷον ἢ τῶν λίτρων [e] δύναμις, πικρὰ πάνθ' οὕτως ὠνόμασται, τὰ δὲ ὑποδεέστερα τῆς λιτρώδους ἕξεως ἐπὶ τὸ μέτριον τε τῇ ῥύψει χρώμενα ἀλυκὰ ἄνευ πικρότητος τραχείας καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν φαντάζεται. τὰ δὲ τῇ τοῦ στόματος θερμότητι κοινωνήσαντα καὶ λεαινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, συνεκπυρούμενα καὶ πάλιν αὐτὰ ἀντικαίοντα τὸ διαθερμῆναν, φερόμενά τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, τέμνοντά τε [66.a] πάνθ' ὀπόσοις ἂν προσπίπτῃ, διὰ ταύτας τὰς δυνάμεις δριμέα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐλέχθη. τὸ δὲ αὐτῶν προλελεπτυσμένων μὲν ὑπὸ σηπεδόνοσ, εἰς δὲ τὰς στενάς φλέβας ἐνδυομένων, καὶ τοῖς ἐνοῦσιν αὐτόθι μέρεσιν γεώδεσιν καὶ ὅσα ἀέρος συμμετρίαν ἔχοντα, ὥστε κινήσαντα περὶ ἄλληλα ποιεῖν κυκᾶσθαι, κυκώμενα δὲ περιπίπτειν τε καὶ εἰς ἕτερα ἐνδυόμενα ἕτερα κοῖλα ἀπεργάζεσθαι περιτεινόμενα τοῖς εἰσιούσιν –[b] ἃ δὲ νοτίδος περὶ ἀέρα κοίλης περιταθείσης, τοτὲ μὲν γεώδους, τοτὲ δὲ καὶ καθαρᾶς, νοτερά ἀγγεῖα ἀέρος, ὕδατα κοῖλα περιφερῆ τε γενέσθαι, καὶ τὰ μὲν τῆς καθαρᾶς διαφανεῖς περιστῆναι κληθείσας ὄνομα πομφόλυγας, τὰ δὲ τῆς γεώδους ὁμοῦ κινουμένης τε καὶ αἰρομένης ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν ἐπίκλιν λελθῆναι– τὸ δὲ τούτων αἴτιον τῶν παθημάτων ὅξυ προσρηθῆναι. σύμπασι δὲ τοῖς περὶ ταῦτα εἰρημένους [c] πάθος ἐναντίον ἀπ' ἐναντίας ἐστὶ

προφάσεως· ὁπόταν ἢ τῶν εἰσιόντων σύστασις ἐν ὑγροῖς, οἰκεία τῇ τῆς γλώττης ἕξει πεφυκυῖα, λεαίνη μὲν ἐπαλείφουσα τὰ τραχυνθέντα, τὰ δὲ παρὰ φύσιν συνεστῶτα ἢ κεχυμένα τὰ μὲν συνάγη, τὰ δὲ χαλᾶ, καὶ πάνθ' ὅτι μάλιστα ἰδρῦη κατὰ φύσιν, ἠδὲ καὶ προσφιλὲς παντὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθημάτων γιγνόμενον κέκληται γλυκύ. [d]

Καὶ τὰ μὲν ταῦτα ταῦτα· περὶ δὲ δὴ τὴν τῶν μυκτῆρων δύναμιν, εἶδη μὲν οὐκ ἔνι. τὸ γὰρ τῶν ὁσμῶν πᾶν ἡμιγενές, εἶδει δὲ οὐδενὶ συμβέβηκεν συμμετρία πρὸς τὸ τινα σχεῖν ὁσμήν· ἀλλ' ἡμῶν αἱ περὶ ταῦτα φλέβες πρὸς μὲν τὰ γῆς ὕδατος τε γένη στενότεραι συνέστησαν, πρὸς δὲ τὰ πυρὸς ἀέρος τε εὐρύτεραι, διὸ τούτων οὐδεὶς οὐδενὸς ὁσμῆς πάποτε ἦσθητό τινος, ἀλλὰ ἢ βρεχομένων ἢ σηπομένων ἢ τηκομένων ἢ θυμιωμένων γίνονται τινων. μεταβάλλοντος γὰρ [e] ὕδατος εἰς ἀέρα ἀέρος τε εἰς ὕδωρ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων γεγονάσιν, εἰσὶν τε ὁσμαὶ σύμπασαι καπνὸς ἢ ὀμίχλη, τούτων δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ ἰὸν ὀμίχλη, τὸ δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα καπνός· ὅθεν λεπτότεραι μὲν ὕδατος, παχύτεραι δὲ ὁσμαὶ σύμπασαι γεγονάσιν ἀέρος. δηλοῦνται δὲ ὁπόταν τινὸς ἀντιφραχθέντος περὶ τὴν ἀναπνοὴν ἄγη τις βία τὸ πνεῦμα εἰς αὐτόν· τότε γὰρ ὁσμὴ μὲν οὐδεμία συνδιηθεῖται, τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ὁσμῶν ἐρημωθὲν αὐτὸ μόνον [67.a] ἔπεται. δὴ οὖν ταῦτα ἀνώνυμα τὰ τούτων ποικίλματα γέγονεν, οὐκ ἐκ πολλῶν οὐδὲ ἀπλῶν εἰδῶν ὄντα, ἀλλὰ διχῆ τὸ θ' ἠδὲ καὶ τὸ λυπηρὸν αὐτόθι μόνω διαφανῆ λέγεσθον, τὸ μὲν τραχύνον τε καὶ βιαζόμενον τὸ κύτος ἅπαν, ὅσον ἡμῶν μεταξὺ κορυφῆς τοῦ τε ὀμφαλοῦ κεῖται, τὸ δὲ ταῦτόν τοῦτο καταπραῦνον καὶ πάλιν ἢ πέφυκεν ἀγαπητῶς ἀποδιδόν.

Τρίτον δὲ αἰσθητικὸν ἐν ἡμῖν μέρος ἐπισκοποῦσιν τὸ περὶ [b] τὴν ἀκοήν, δι' ἧς αἰτίας τὰ περὶ αὐτὸ συμβαίνει παθήματα, λεκτέον. ὅλως μὲν οὖν φωνὴν θῶμεν τὴν δι' ὧτων ὑπ' ἀέρος ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδομένην, τὴν δὲ ὑπ' αὐτῆς κίνησιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μὲν ἀρχομένην, τελευτῶσαν δὲ περὶ τὴν τοῦ ἥπατος ἔδραν, ἀκοήν· ὅση δ' αὐτῆς ταχεῖα, ὀξεῖαν, ὅση δὲ βραδυτέρα, βαρυτέραν· τὴν δὲ ὁμοίαν ὀμαλὴν τε καὶ λείαν, τὴν δὲ ἐναντίαν τραχεῖαν· [c] μεγάλην δὲ τὴν πολλήν, ὅση δὲ ἐναντία, σμικράν. τὰ δὲ περὶ συμφωνίας αὐτῶν ἐν τοῖς ὕστερον λεχθησομένοις ἀνάγκη ῥηθῆναι.

Τέταρτον δὲ λοιπὸν ἔτι γένος ἡμῖν αἰσθητικόν, ὃ διελέσθαι δεῖ συχνὰ ἐν ἑαυτῷ ποικίλματα κεκτημένον, ἃ σύμπαντα μὲν χροᾶς ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἐκάστων ἀπορρέουσαν, ὅψει σύμμετρα μόρια ἔχουσιν πρὸς αἴσθησιν· ὅψεως δ' ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτὸ περὶ τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως [d] ἐρρήθη. τῆ δ' οὖν τῶν χρωμάτων πέρι μάλιστα εἰκὸς πρέποι τ' ἂν ἐπεικεῖ λόγῳ διεξελεθῆν· τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μόρια ἐπίπτοντά τε εἰς τὴν ὄψιν τὰ μὲν ἐλάττω, τὰ δὲ μείζω, τὰ δ' ἴσα τοῖς αὐτῆς τῆς ὅψεως μέρεσιν εἶναι· τὰ μὲν οὖν ἴσα ἀναίσθητα, ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν, τὰ δὲ μείζω καὶ ἐλάττω, τὰ μὲν συγκρίνοντα, τὰ δὲ διακρίνοντα αὐτήν, τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ τοῖς [e] περὶ τὴν γλώτταν στρυφνοῖς, καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα δριμύα ἐκαλέσαμεν, ἀδελφὰ εἶναι, τὰ τε λευκὰ καὶ τὰ μέλανα, ἐκείνων παθήματα γεγονότα ἐν ἄλλω γένει τὰ αὐτά, φανταζόμενα δὲ ἄλλα διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. οὕτως οὖν αὐτὰ προσρητέον· τὸ μὲν διακριτικὸν τῆς ὅψεως λευκόν, τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ μέλαν, τὴν δὲ ὀξυτέραν φορὰν καὶ γένους πυρὸς ἐτέρου προσπίπτουσιν καὶ διακρίνουσιν τὴν ὄψιν μέχρι τῶν ὀμμάτων, αὐτάς τε τῶν ὀφθαλμῶν τὰς διεξόδους [68.a] βία διωθοῦσιν καὶ τήκουσιν, πῦρ μὲν ἀθρόον καὶ ὕδωρ, ὃ δάκρυον καλοῦμεν, ἐκεῖθεν ἐκχέουσιν, αὐτὴν δὲ οὔσαν πῦρ ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσαν, καὶ τοῦ μὲν ἐκπηδῶντος πυρὸς οἶον ἀπ' ἀστραπῆς, τοῦ δ' εἰσιόντος καὶ περὶ τὸ νοτερόν κατασβεννυμένου,

παντοδαπῶν ἐν τῇ κυκίσει ταύτη γιγνομένων χρωμάτων, μαρμαρυγὰς μὲν τὸ πάθος προσείπομεν, τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον λαμπρόν τε καὶ στίλβον ἐπωνομάσαμεν. [b]

τὸ δὲ τούτων αὖ μεταξὺ πυρὸς γένος, πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφικνούμενον καὶ κεραυνύμενον αὐτῷ, στίλβον δὲ οὐ· τῇ δὲ διὰ τῆς νοτίδος αὐγῇ τοῦ πυρὸς μειγνυμένου χρῶμα ἔναιμον παρασχομένη, τοῦνομα ἐρυθρὸν λέγομεν. λαμπρόν τε ἐρυθρῷ λευκῷ τε μειγνύμενον ξανθὸν γέγονεν· τὸ δὲ ὅσον μέτρον ὅσοις, οὐδ' εἴ τις εἰδείη, νοῦν ἔχει τὸ λέγειν, ὧν μήτε τινα ἀνάγκην μήτε τὸν εἰκότα λόγον καὶ μετρίως ἂν τις εἰπεῖν εἴη δυνατός. ἐρυθρὸν δὲ δὴ [c] μέλανι λευκῷ τε κραθὲν ἀλουργόν· ὄρφνινον δέ, ὅταν τούτοις μεμειγμένοις καυθεῖσιν τε μᾶλλον συγκραθῆ μέλαν. πυρρὸν δὲ ξανθοῦ τε καὶ φαιοῦ κράσει γίγνεται, φαιὸν δὲ λευκοῦ τε καὶ μέλανος, τὸ δὲ ὠχρὸν λευκοῦ ξανθῷ μειγνυμένου. λαμπρῷ δὲ λευκὸν συνελθὸν καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται, κυανοῦ δὲ λευκῷ κεραυνυμένου γλαυκόν, πυρροῦ δὲ μέλανι πράσιον. τὰ δὲ [d] ἄλλα ἀπὸ τούτων σχεδὸν δῆλα αἷς ἂν ἀφομοιούμενα μίξεσιν διασφῶζοι τὸν εἰκότα μῦθον. εἰ δέ τις τούτων ἔργῳ σκοπούμενος βάσανον λαμβάνοι, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἡγνοηκῶς ἂν εἴη διάφορον, ὅτι θεὸς μὲν τὰ πολλὰ εἰς ἓν συγκεραυνύει καὶ πάλιν ἐξ ἑνὸς εἰς πολλὰ διαλύειν ἱκανῶς ἐπιστάμενος ἅμα καὶ δυνατός, ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς οὐδέτερα τούτων ἱκανὸς οὔτε ἔστι νῦν οὔτε εἰς αὐθὶς ποτε ἔσται. [e]

Ταῦτα δὴ πάντα τότε ταύτη πεφυκότα ἐξ ἀνάγκης ὁ τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου δημιουργὸς ἐν τοῖς γιγνομένοις παρελάμβανεν, ἡνίκα τὸν αὐτάρκη τε καὶ τὸν τελεώτατον θεὸν ἐγέννα, χρώμενος μὲν ταῖς περὶ ταῦτα αἰτίαις ὑπηρετούσαις, τὸ δὲ εὖ τεκταινόμενος ἐν πᾶσιν τοῖς γιγνομένοις αὐτός. διὸ δὴ χρῆ δὴ αἰτίας εἶδη διορίζεσθαι, τὸ μὲν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ θεῖον, καὶ τὸ μὲν θεῖον ἐν ἅπασιν ζητεῖν [69.a] κτήσεως ἔνεκα εὐδαίμονος βίου, καθ' ὅσον ἡμῶν ἢ φύσις ἐνδέχεται, τὸ δὲ ἀναγκαῖον ἐκείνων χάριν, λογιζόμενον ὡς ἄνευ τούτων οὐ δυνατὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐφ' οἷς σπουδάζομεν μόνον κατανοεῖν οὐδ' αὖ λαβεῖν οὐδ' ἄλλως πως μετασχεῖν.

Ὅτ' οὖν δὴ τὰ νῦν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ὕλη παράκειται τὰ τῶν αἰτίων γένη διυλισμένα, ἐξ ὧν τὸν ἐπίλοιπον λόγον δεῖ συνυφανθῆναι, πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἐπανέλθωμεν διὰ βραχέων, ταχύ τε εἰς ταῦτὸν πορευθῶμεν ὅθεν δεῦρο ἀφικόμεθα, [b] καὶ τελευτὴν ἤδη κεφαλὴν τε τῷ μύθῳ πειρώμεθα ἀρμόττουσαν ἐπιθεῖναι τοῖς πρόσθεν. ὥσπερ γὰρ οὖν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐλέχθη, ταῦτα ἀτάκτως ἔχοντα ὁ θεὸς ἐν ἐκάστῳ τε αὐτῷ πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς ἄλληλα συμμετρίας ἐνεποίησεν, ὅσας τε καὶ ὅπη δυνατόν ἦν ἀνάλογα καὶ σύμμετρα εἶναι. τότε γὰρ οὔτε τούτων, ὅσον μὴ τύχη, τι μετεῖχεν, οὔτε τὸ παράπαν ὀνομάσαι τῶν νῦν ὀνομαζομένων ἀξιόλογον ἦν οὐδέν, οἷον πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ εἴ τι τῶν ἄλλων· ἀλλὰ πάντα ταῦτα [c] πρῶτον διεκόσμησεν, ἔπειτ' ἐκ τούτων πᾶν τόδε συνεστήσατο, ζῶον ἐν ζῶῳ ἔχον τὰ πάντα ἐν ἑαυτῷ θνητὰ ἀθάνατά τε. καὶ τῶν μὲν θείων αὐτὸς γίγνεται δημιουργός, τῶν δὲ θνητῶν τὴν γένεσιν τοῖς ἑαυτοῦ γεννήμασιν δημιουργεῖν προσέταξεν. οἱ δὲ μιμούμενοι, παραλαβόντες ἀρχὴν ψυχῆς ἀθάνατον, τὸ μετὰ τοῦτο θνητὸν σῶμα αὐτῇ περιετόρνυσαν ὄχημά τε πᾶν τὸ σῶμα ἔδοσαν ἄλλο τε εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσφκοδόμουν τὸ θνητόν, δεινὰ καὶ ἀναγκαῖα ἐν ἑαυτῷ [d] παθήματα ἔχον, πρῶτον μὲν ἡδονήν, μέγιστον κακοῦ δέλεαρ, ἔπειτα λύπας, ἀγαθῶν φυγὰς, ἔτι δ' αὖ θάρρος καὶ φόβον, ἄφρονε συμβούλω, θυμὸν δὲ δυσπαραμύθητον, ἐλπίδα δ' εὐπαράγωγον· αἰσθήσει δὲ ἀλόγῳ καὶ ἐπιχειρητῇ παντὸς ἔρωτι συγκερασάμενοι ταῦτα, ἀναγκαίως τὸ θνητὸν γένος συνέθεσαν. καὶ διὰ ταῦτα δὴ σεβόμενοι μαινέειν τὸ θεῖον, ὅτι μὴ πᾶσα ἦν ἀνάγκη, χωρὶς ἐκείνου κατοικίζουσιν εἰς [e] ἄλλην τοῦ σώματος οἴκησιν τὸ θνητόν, ἰσθμὸν καὶ ὄρον διοικοδομήσαντες τῆς τε κεφαλῆς καὶ τοῦ στήθους, ἀχένα μεταξὺ τιθέντες, ἴν' εἴη χωρὶς. ἐν δὴ

τοῖς στήθεσιν καὶ τῷ καλουμένῳ θώρακι τὸ τῆς ψυχῆς θνητὸν γένος ἐνέδουν. καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄμεινον αὐτῆς, τὸ δὲ χεῖρον ἐπεφύκει, διοικοδομοῦσι τοῦ θώρακος αὐτὸ κύτος, διορίζοντες οἷον [70.a] γυναικῶν, τὴν δὲ ἀνδρῶν χωρὶς οἴκησιν, τὰς φρένας διάφραγμα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τιθέντες. τὸ μετέχον οὖν τῆς ψυχῆς ἀνδρείας καὶ θυμοῦ, φιλόνικον ὄν, κατώκισαν ἐγγυτέρω τῆς κεφαλῆς μεταξὺ τῶν φρενῶν τε καὶ ἀχέρονος, ἵνα τοῦ λόγου κατήκοον ὄν κοινῇ μετ' ἐκείνου βία τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν κατέχοι γένος, ὁπότε ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῷ τ' ἐπιτάγματι καὶ λόγῳ μηδαμῇ πείθεσθαι ἐκὼν ἐθέλοι· τὴν δὲ δὴ καρδίαν [b] ἄμμα τῶν φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵνα, ὅτε ζέσειεν τὸ τοῦ θυμοῦ μένος, τοῦ λόγου παραγγεῖλαντος ὡς τις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίνεταί πρᾶξις ἔξωθεν ἢ καὶ τις ἀπὸ τῶν ἐνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι, τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον, γίγνοιτο ἐπήκοον καὶ ἔποιτο πάντη, καὶ τὸ βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς [c] πᾶσιν ἡγεμονεῖν ἐῶ. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει, προγιγνώσκοντες ὅτι διὰ πυρὸς ἢ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλεν οἴδησις γίνεσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι τὴν τοῦ πλεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν, πρῶτον μὲν μαλακὴν καὶ ἄναιμον, εἶτα σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου κατατετρημένας, ἵνα τό τε πνεῦμα καὶ τὸ πῶμα δεχομένη, [d] ψύχουσα, ἀναπνοὴν καὶ ῥαστώνην ἐν τῷ καύματι παρέχοι· διὸ δὴ τῆς ἀρτηρίας ὄχετους ἐπὶ τὸν πλεύμονα ἔτεμον, καὶ περὶ τὴν καρδίαν αὐτὸν περιέστησαν οἷον μάλαγμα, ἵν' ὁ θυμὸς ἡνίκα ἐν αὐτῇ ἀκμάζοι, πηδῶσα εἰς ὑπεῖκον καὶ ἀναψυχομένη, πονοῦσα ἦττον, μᾶλλον τῷ λόγῳ μετὰ θυμοῦ δύναιτο ὑπηρετεῖν.

Τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς καὶ ὅσων ἐνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο [e] εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὄμφαλὸν ὄρου κατώκισαν, οἷον φάτην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ τεκτηνάμενοι· καὶ κατέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα ὡς θρέμμα ἄγριον, τρέφειν δὲ συνημμένον ἀναγκαῖον, εἶπερ τι μέλλοι ποτὲ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. ἵν' οὖν αἰεὶ νεμόμενον πρὸς φάτην καὶ ὅτι πορρωτάτω τοῦ βουλευομένου κατοικοῦν, θόρυβον καὶ βοὴν ὡς ἐλαχίστην παρέχον, [71.a] τὸ κράτιστον καθ' ἡσυχίαν περὶ τοῦ πᾶσι κοινῇ καὶ ἰδίᾳ συμφέροντος ἐῶ βουλευέσθαι, διὰ ταῦτα ἐνταῦθ' ἔδοσαν αὐτῷ τὴν τάξιν. εἰδότες δὲ αὐτὸ ὡς λόγου μὲν οὔτε συνήσειν ἔμελλεν, εἶ τέ πη καὶ μεταλαμβάνοι τινὸς αὐτῶν αἰσθήσεως, οὐκ ἔμφυτον αὐτῷ τὸ μέλειν τινῶν ἔσοιτο λόγων, ὑπὸ δὲ εἰδώλων καὶ φαντασμάτων νυκτός τε καὶ μεθ' ἡμέραν μάλιστα ψυχαγωγῆσοιτο, τούτῳ δὲ θεὸς ἐπιβουλεύσας αὐτῷ τὴν ἥπατος [b] ἰδέαν συνέστησε καὶ ἔθηκεν εἰς τὴν ἐκείνου κατοίκησιν, πυκνὸν καὶ λεῖον καὶ λαμπρὸν καὶ γλυκὺ καὶ πικρότητα ἔχον μηχανησάμενος, ἵνα ἐν αὐτῷ τῶν διανοημάτων ἢ ἐκ τοῦ νοῦ φερομένη δύναμις, οἷον ἐν κατόπτρῳ δεχομένῳ τύπους καὶ κατιδεῖν εἶδωλα παρέχοντι, φοβοῖ μὲν αὐτό, ὁπότε μέρει τῆς πικρότητος χρωμένη συγγενεῖ, χαλεπὴ προσενεχθεῖσα ἀπειλῇ, κατὰ πᾶν ὑπομεινῶσα ὀξέως τὸ ἥπαρ, χολώδη χρώματα ἐμφαίνοι, συνάγουσά τε πᾶν ῥύσον καὶ τραχὺ ποιοῖ, [c] λοβὸν δὲ καὶ δοχὰς πύλας τε τὸ μὲν ἐξ ὀρθοῦ κατακάμπτουσα καὶ συσπῶσα, τὰ δὲ ἐμφράττουσα συγκλείουσά τε, λύπας καὶ ἄσας παρέχοι, καὶ ὅτ' αὐτὸ τάναντία φαντάσματα ἀποζωγραφοῖ πραότητός τις ἐκ διανοίας ἐπίπνοια, τῆς μὲν πικρότητος ἡσυχίαν παρέχουσα τῷ μήτε κινεῖν μήτε προσάπτεσθαι τῆς ἐναντίας ἑαυτῇ φύσεως ἐθέλειν, γλυκύτητι δὲ τῇ κατ' ἐκεῖνο συμφύτῳ πρὸς αὐτὸ χρωμένη καὶ πάντα [d] ὀρθὰ καὶ λεῖα αὐτοῦ καὶ ἐλεύθερα ἀπευθύνουσα, ἴλεών τε καὶ εὐήμερον ποιοῖ τὴν περὶ τὸ ἥπαρ ψυχῆς μοῖραν κατωκισμένην, ἐν τε τῇ νυκτὶ διαγωγὴν ἔχουσαν μετρίαν, μαντεία χρωμένη καθ' ὕπνον, ἐπειδὴ λόγου καὶ φρονήσεως οὐ μετεῖχε. μεμνημένοι γὰρ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπιστολῆς οἱ συστήσαντες ἡμᾶς, ὅτε τὸ θνητὸν ἐπέστελλεν γένος ὡς ἄριστον εἰς δύναμιν ποιεῖν, οὕτω δὴ

κατορθοῦντες καὶ τὸ φαῦλον [e] ἡμῶν, ἵνα ἀληθείας πη προσάπτοιτο, κατέστησαν ἐν τούτῳ τὸ μαντεῖον. ἱκανὸν δὲ σημεῖον ὡς μαντικὴν ἀφροσύνη θεὸς ἀνθρωπίνῃ δέδωκεν· οὐδεὶς γὰρ ἔννοους ἐφάπτεται μαντικῆς ἐνθέου καὶ ἀληθοῦς, ἀλλ' ἢ καθ' ὕπνον τὴν τῆς φρονήσεως πεδηθεὶς δύναμιν ἢ διὰ νόσον, ἢ διὰ τινὰ ἐνθουσιασμόν παραλλάξας, ἀλλὰ συννοῆσαι μὲν ἔμφρονος τὰ τε ῥηθέντα ἀναμνησθέντα ὄναρ ἢ ὕπαρ ὑπὸ τῆς μαντικῆς τε καὶ ἐνθουσιαστικῆς φύσεως, καὶ ὅσα ἂν φαντάσματα [72.a] ὀφθῆ, πάντα λογισμῷ διελέσθαι ὅπῃ τι σημαίνει καὶ ὅτῳ μέλλοντος ἢ παρελθόντος ἢ παρόντος κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ· τοῦ δὲ μανέντος ἔτι τε ἐν τούτῳ μένοντος οὐκ ἔργον τὰ φανέντα καὶ φωνηθέντα ὑφ' ἑαυτοῦ κρίνειν, ἀλλ' εὖ καὶ πάλαι λέγεται τὸ πράττειν καὶ γνῶναι τὰ τε αὐτοῦ καὶ ἑαυτὸν σώφρονι μόνῳ προσήκειν. ὅθεν δὴ καὶ τὸ τῶν προφητῶν γένος ἐπὶ [b] ταῖς ἐνθέοις μαντεῖαις κριτὰς ἐπικαθιστάναι νόμος· οὐς μάντις αὐτοὺς ὀνομάζουσιν τινες, τὸ πᾶν ἠγνοηκότες ὅτι τῆς δι' αἰνιγμῶν οὗτοι φήμης καὶ φαντάσεως ὑποκριταί, καὶ οὔτι μάντις, προφηταὶ δὲ μαντευομένων δικαιοτάτα ὀνομάζονται ἂν.

Ἡ μὲν οὖν φύσις ἥπατος διὰ ταῦτα τοιαύτη τε καὶ ἐν τόπῳ ᾧ λέγομεν πέφυκε, χάριν μαντικῆς· καὶ ἔτι μὲν δὴ ζῶντος ἐκάστου τὸ τοιοῦτον σημεῖα ἐναργέστερα ἔχει, στερηθὲν δὲ τοῦ ζῆν γέγονε τυφλὸν καὶ τὰ μαντεῖα ἀμυδρότερα [c] ἔσχεν τοῦ τι σαφὲς σημαίνειν. ἢ δ' αὖ τοῦ γείτονος αὐτῷ σύστασις καὶ ἔδρα σπλάγχνου γέγονεν ἐξ ἀριστερᾶς χάριν ἐκείνου, τοῦ παρέχειν αὐτὸ λαμπρὸν αἶμα καὶ καθαρὸν, οἷον κατόπτρῳ παρεσκευασμένον καὶ ἔτοιμον αἶμα παρακείμενον ἐκμαγεῖον. διὸ δὴ καὶ ὅταν τινὲς ἀκαθαρσίαι γίνωνται διὰ νόσους σώματος περὶ τὸ ἥπαρ, πάντα ἢ σπληνὸς καθαίρουσα αὐτὰ δέχεται μανότης, ἅτε κοίλου καὶ ἀναίμου ὑφανθέντος· [d] ὅθεν πληρούμενος τῶν ἀποκαθαιρομένων μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται, καὶ πάλιν, ὅταν καθαρθῆ τὸ σῶμα, ταπεινούμενος εἰς ταῦτόν συνίζει.

Τὰ μὲν οὖν περὶ ψυχῆς, ὅσον θνητὸν ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπῃ καὶ μεθ' ὧν καὶ δι' ἃ χωρὶς ᾤκησθη, τὸ μὲν ἀληθὲς ὡς εἴρηται, θεοῦ συμφήσαντος τότε ἂν οὕτως μόνως διισχυριζοίμεθα· τό γε μὴν εἰκὸς ἡμῖν εἰρησθαι, καὶ νῦν καὶ ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον τὸ φάναι καὶ πεφάσθω. [e]

τὸ δ' ἐξῆς δὴ τούτοιςιν κατὰ ταῦτὰ μεταδιωκτέον· ἦν δὲ τὸ τοῦ σώματος ἐπίλοιπον ἢ γέγονεν. ἐκ δὲ λογισμοῦ τοιοῦδε συνίστασθαι μάλιστα ἂν αὐτὸ πάντων πρέποι. τὴν ἐσομένην ἐν ἡμῖν ποτῶν καὶ ἐδεστῶν ἀκολασίαν ἤδεσαν οἱ συντιθέντες ἡμῶν τὸ γένος, καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ ἀναγκαίου διὰ μαργότητα πολλῶ χρησοίμεθα πλέονι· ἴν' οὖν μὴ φθορὰ διὰ νόσους ὀξεῖα γίνοιτο καὶ ἀτελὲς τὸ γένος εὐθὺς [73.a] τὸ θνητὸν τελευτῶ, ταῦτα προορώμενοι τῆ τοῦ περιγενησομένου πώματος ἐδέσματος τε ἔξει τὴν ὀνομαζομένην κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν, εἵλιξαν τε περίξ τὴν τῶν ἐντέρων γένεσιν, ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἢ τροφή ταχὺ πάλιν τροφῆς ἐτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι, καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν, διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον πᾶν ἀποτελοῖ τὸ γένος, ἀνυπήκοον τοῦ θειοτάτου τῶν παρ' ἡμῖν. [b]

Τὸ δὲ ὁστῶν καὶ σαρκῶν καὶ τῆς τοιαύτης φύσεως περὶ πάσης ὧδε ἔσχεν. τούτοις σύμπασις ἀρχὴ μὲν ἢ τοῦ μυελοῦ γένεσις· οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοί, τῆς ψυχῆς τῷ σώματι συνδουμένης, ἐν τούτῳ διαδούμενοι κατερρίζουν τὸ θνητὸν γένος· αὐτὸς δὲ ὁ μυελὸς γέγονεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγῶνων ὅσα πρῶτα ἀστραβῆ καὶ λεῖα ὄντα πῦρ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα ἦν παρασχεῖν δυνατά, ταῦτα ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν ἕκαστα γενῶν χωρὶς [c] ἀποκρίνων, μειγνύς δὲ ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπηργάσατο, καὶ μετὰ ταῦτα δὴ φυτεύων ἐν αὐτῷ κατέδει τὰ τῶν ψυχῶν γένη, σχημάτων τε ὅσα

ἔμελλεν αὐτὸ σχήσειν οἷά τε καθ' ἕκαστα εἶδη, τὸν μυελὸν αὐτὸν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διηρεῖτο σχήματα εὐθὺς ἐν τῇ διανομῇ τῇ καθ' ἀρχάς. καὶ τὴν μὲν τὸ θεῖον σπέρμα οἷον ἄρουραν μέλλουσαν ἔξειν ἐν αὐτῇ περιφερῇ πανταχῇ πλάσας ἐπωνόμασεν τοῦ μυελοῦ [d] ταύτην τὴν μοῖραν ἐγκέφαλον, ὡς ἀποτελεσθέντος ἐκάστου ζώου τὸ περὶ τοῦτ' ἀγγεῖον κεφαλὴν γενησόμενον· ὁ δ' αὖ τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἔμελλε καθέξειν, ἅμα στρογγύλα καὶ προμήκη διηρεῖτο σχήματα, μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφήμισεν, καὶ καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν βαλλόμενος ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμούς περὶ τοῦτο σύμπαν ἤδη τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπηργάζετο, στέγασμα μὲν αὐτῷ πρῶτον συμπηγνὺς περὶ [e] ὄλον ὀστέινον. τὸ δὲ ὀστοῦν συνίστησιν ὧδε. γῆν διαττήσας καθαρὰν καὶ λείαν ἐφύρασε καὶ ἔδευσεν μυελῷ, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς πῦρ αὐτὸ ἐντίθησιν, μετ' ἐκεῖνο δὲ εἰς ὕδωρ βάπτει, πάλιν δὲ εἰς πῦρ, αὐθὺς τε εἰς ὕδωρ· μεταφέρων δ' οὕτω πολλάκις εἰς ἕκαστον ὑπ' ἀμφοῖν ἄτηκτον ἀπηργάσατο. καταχρώμενος δὴ τούτῳ περὶ μὲν τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ σφαῖραν περιετόρνυσεν ὀστέϊνην, ταύτη δὲ στενὴν διέξοδον [74.a] κατελείπετο· καὶ περὶ τὸν διαυχένιον ἅμα καὶ νωτιαῖον μυελὸν ἐξ αὐτοῦ σφονδύλους πλάσας ὑπέτεινε οἷον στρόφιγγας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, διὰ παντὸς τοῦ κύτους. καὶ τὸ πᾶν δὴ σπέρμα διασφάζων οὕτως λιθοειδεῖ περιβόλῳ συνέφραξεν, ἐμποιῶν ἄρθρα, τῇ θατέρου προσχρώμενος ἐν αὐτοῖς ὡς μέση ἐνισταμένη δυνάμει, κινήσεως καὶ κάμψεως ἕνεκα. τὴν δ' αὖ τῆς ὀστέϊνης φύσεως ἔξιν ἠγησάμενος [b] τοῦ δέοντος κραυροτέραν εἶναι καὶ ἀκαμπτοτέραν, διάπυρόν τ' αὖ γιγνομένην καὶ πάλιν ψυχομένην σφακελίσασαν ταχὺ διαφθερεῖν τὸ σπέρμα ἐντὸς αὐτῆς, διὰ ταῦτα οὕτω τὸ τῶν νεύρων καὶ τὸ τῆς σαρκὸς γένος ἐμηχανᾶτο, ἵνα τῷ μὲν πάντα τὰ μέλη συνδήσας ἐπιτεινομένῳ καὶ ἀνιεμένῳ περὶ τοὺς στρόφιγγας καμπτόμενον τὸ σῶμα καὶ ἐκτεινόμενον παρέχοι, τὴν δὲ σάρκα προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμῶνων, ἔτι δὲ πτωμάτων οἷον τὰ πηλῆτὰ ἔσσεσθαι κτήματα, [c] σώμασιν μαλακῶς καὶ πράως ὑπέικουσαν, θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχουσαν θέρους μὲν ἀνιδίουσαν καὶ νοτιζομένην ἔξωθεν ψῦχος κατὰ πᾶν τὸ σῶμα παρέξειν οἰκεῖον, διὰ χειμῶνος δὲ πάλιν αὐτῷ τούτῳ τῷ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔξωθεν καὶ περιστάμενον πάγον ἀμυνεῖσθαι μετρίως. ταῦτα ἡμῶν διανοηθεὶς ὁ κηροπλάστης, ὕδατι μὲν καὶ πυρὶ καὶ γῆ συμμείξας καὶ συναρμόσας, ἔξ ὀξέος καὶ ἀλμυροῦ συνθεῖς [d] ζύμωμα ὑπομείξας αὐτοῖς, σάρκα ἔγχυμον καὶ μαλακὴν συνέστησεν· τὴν δὲ τῶν νεύρων φύσιν ἐξ ὀστοῦ καὶ σαρκὸς ἀζύμου κράσεως μίαν ἐξ ἀμφοῖν μέσην δυνάμει συνεκεράσατο, ξανθῷ χρώματι προσχρώμενος. ὅθεν συντονωτέραν μὲν καὶ γλισχροτέραν σαρκῶν, μαλακωτέραν δὲ ὀστῶν ὑγροτέραν τε ἐκτήσατο δύνάμιν νεῦρα· οἷς συμπεριλαβὼν ὁ θεὸς ὀστᾶ καὶ μυελόν, δῆσας πρὸς ἄλληλα νεύροις, μετὰ ταῦτα σαρξίν [e] πάντα αὐτὰ κατεσκίασεν ἄνωθεν. ὅσα μὲν οὖν ἐμψυχότατα τῶν ὀστῶν ἦν, ὀλιγίσταις συνέφραττε σαρξίν, ἃ δ' ἀψυχότατα ἐντός, πλείσταις καὶ πυκνοτάταις, καὶ δὴ κατὰ τὰς συμβολὰς τῶν ὀστῶν, ὅπη μήτινα ἀνάγκη ὁ λόγος ἀπέφαινε δεῖν αὐτὰς εἶναι, βραχεῖαν σάρκα ἔφυσεν, ἵνα μήτε ἐμποδῶν ταῖς καμπαῖσιν οὔσαι δύσφορα τὰ σώματα ἀπεργάζοιντο, ἅτε δυσκίνητα γιγνόμενα, μήτ' αὖ πολλὰ καὶ πυκνὰ σφόδρα τε ἐν ἀλλήλαις ἐμπεπιλημένα, διὰ στερεότητα ἀναισθησίαν ἐμποιοῦσαι, δυσμνημονευτότερα καὶ κωφότερα τὰ περὶ τὴν διάνοιαν ποιοῖεν. διὸ δὴ τό τε τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν καὶ [75.a] τὸ περὶ τὴν τῶν ἰσχύων φύσιν τὰ τε περὶ τὰ τῶν βραχιόνων ὀστᾶ καὶ τὰ τῶν πήχεων, καὶ ὅσα ἄλλα ἡμῶν ἀναρθρα, ὅσα τε ἐντός ὀστᾶ δι' ὀλιγότητα ψυχῆς ἐν μυελῷ κενά ἐστιν φρονήσεως, ταῦτα πάντα συμπεπλήρωται σαρξίν· ὅσα δὲ ἔμφρονα, ἦττον –εἰ μὴ πού τινα αὐτὴν καθ' αὐτὴν αἰσθήσεων ἕνεκα σάρκα οὕτω συνέστησεν, οἷον τὸ τῆς γλώττης εἶδος– τὰ δὲ πλείστα ἐκείνως· ἢ γὰρ ἐξ ἀνάγκης γιγνομένη καὶ [b] συντρεφομένη φύσις οὐδαμῇ προσδέχεται πυκνὸν ὀστοῦν καὶ σάρκα πολλὴν ἅμα τε αὐτοῖς ὀξυήκοον αἰσθησιν. μάλιστα γὰρ ἂν αὐτὰ πάντων ἔσχεν ἢ περὶ τὴν κεφαλὴν σύστασις, εἴπερ ἅμα συμπίπτειν ἠθελησάτην, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος σαρκώδη ἔχον ἐφ' ἑαυτῷ καὶ νευρώδη

κρατεράν τε κεφαλὴν βίον ἂν διπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν καὶ ὑγιεινότερον καὶ ἀλυπότερον τοῦ νῦν κατεκτήσατο. νῦν δὲ τοῖς περὶ τὴν ἡμετέραν γένεσιν δημιουργοῖς, ἀναλογιζομένοις πότερον πολυχρονιώτερον [c] χειρὸν ἢ βραχυχρονιώτερον βέλτιον ἀπεργάσαιντο γένος, συνέδοξεν τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δέ, τὸν ἐλάττονα ἀμείνονα ὄντα παντὶ πάντως αἰρετέον· ὅθεν δὴ μανῶ μὲν ὄστῳ, σαρξὶν δὲ καὶ νεύροις κεφαλὴν, ἅτε οὐδὲ καμπὰς ἔχουσαν, οὐ συνεστέγασαν. κατὰ πάντα οὖν ταῦτα εὐαισθητοτέρα μὲν καὶ φρονιμωτέρα, πολὺ δὲ ἀσθενεστέρα παντὸς ἀνδρὸς προσετέθη κεφαλὴ σώματι. τὰ δὲ νεῦρα διὰ [d] ταῦτα καὶ οὕτως ὁ θεὸς ἐπ' ἐσχάτην τὴν κεφαλὴν περιστήσας κύκλῳ περὶ τὸν τράχηλον ἐκόλλησεν ὁμοίότητι, καὶ τὰς σιαγόνας ἄκρας αὐτοῖς συνέδησεν ὑπὸ τὴν φύσιν τοῦ προσώπου· τὰ δ' ἄλλα εἰς ἅπαντα τὰ μέλη διέσπειρε, συνάπτων ἄρθρον ἄρθρῳ. τὴν δὲ δὴ τοῦ στόματος ἡμῶν δύναμιν ὁδοῦσιν καὶ γλώττη καὶ χεῖλεσιν ἔνεκα τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἀρίστων διεκόσμησεν οἱ διακοσμοῦντες ἢ νῦν [e] διατέτακται, τὴν μὲν εἴσοδον τῶν ἀναγκαίων μηχανώμενοι χάριν, τὴν δ' ἔξοδον τῶν ἀρίστων· ἀναγκαῖον μὲν γὰρ πᾶν ὅσον εἰσέρχεται τροφήν διδὸν τῷ σώματι, τὸ δὲ λόγων νᾶμα ἔξω ῥέον καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει κάλλιστον καὶ ἄριστον πάντων ναμάτων. τὴν δ' αὖ κεφαλὴν οὕτε μόνον ὀστεΐνην ψιλὴν δυνατὸν ἔαν ἦν διὰ τὴν ἐν ταῖς ὥραις ἐφ' ἐκάτερον ὑπερβολὴν, οὕτ' αὖ συσκιασθεῖσαν κωφὴν καὶ ἀναίσθητον διὰ τὸν τῶν σαρκῶν ὄχλον περιιδεῖν γιγνομένην· τῆς δὴ [76.a] σαρκοειδοῦς φύσεως οὐ καταξηραιομένης λέμμα μείζον περιγιγνόμενον ἐχωρίζετο, δέρμα τὸ νῦν λεγόμενον. τοῦτο δὲ διὰ τὴν περὶ τὸν ἐγκέφαλον νοτίδα συνιὸν αὐτὸ πρὸς αὐτὸ καὶ βλαστάνον κύκλῳ περιημφιέννυεν τὴν κεφαλὴν· ἡ δὲ νοτις ὑπὸ τὰς ῥαφὰς ἀνιοῦσα ἦρδε καὶ συνέκλεισεν αὐτὸ ἐπὶ τὴν κορυφήν, οἷον ἄμμα συναγαοῦσα, τὸ δὲ τῶν ῥαφῶν παντοδαπὸν εἶδος γέγονε διὰ τὴν τῶν περιόδων δύναμιν καὶ τῆς τροφῆς, μᾶλλον μὲν ἀλλήλοις μαχομένων τούτων πλείους, [b] ἦττον δὲ ἐλάττους. τοῦτο δὲ πᾶν τὸ δέρμα κύκλῳ κατεκέντει πυρὶ τὸ θεῖον, τρηθέντος δὲ καὶ τῆς ἰκμάδος ἔξω δι' αὐτοῦ φερομένης τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὅσον εἰλικρινὲς ἀπήειν, τὸ δὲ μεικτὸν ἐξ ὧν καὶ τὸ δέρμα ἦν, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῆς φορᾶς ἔξω μακρὸν εἰσείνετο, λεπτότητα ἴσην ἔχον τῷ κατακεντήματι, διὰ δὲ βραδυτῆτα ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ περιστῶτος ἔξωθεν πνεύματος πάλιν ἐντὸς ὑπὸ τὸ δέρμα [c] εἰλλόμενον κατερριζοῦτο· καὶ κατὰ ταῦτα δὴ τὰ πάθη τὸ τριχῶν γένος ἐν τῷ δέρματι πέφυκεν, συγγενὲς μὲν ἱμαντῶδες ὄν αὐτοῦ, σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῇ πλήσει τῆς ψύξεως, ἦν ἀποχωριζομένη δέρματος ἐκάστη θριξ ψυχθεῖσα συνεπιλήθη. τούτῳ δὲ λασίαν ἡμῶν ἀπηργάσατο τὴν κεφαλὴν ὁ ποιῶν, χρώμενος μὲν αἰτίοις τοῖς εἰρημένοις, διανοούμενος δὲ ἀντὶ σαρκὸς αὐτὸ δεῖν εἶναι στέγασμα τῆς [d] περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἔνεκα ἀσφαλείας κοῦφον καὶ θέρους χειμῶνός τε ἰκανὸν σκιὰν καὶ σκέπη παρέχειν, εὐαισθησίας δὲ οὐδὲν διακώλυμα ἐμποδῶν γενησόμενον. τὸ δ' ἐν τῇ περὶ τοὺς δακτύλους καταπλοκῇ τοῦ νεύρου καὶ τοῦ δέρματος ὁστοῦ τε, συμμειχθὲν ἐκ τριῶν, ἀποξηρανθὲν ἐν κοινὸν συμπάντων σκληρὸν γέγονεν δέρμα, τοῖς μὲν συναιτίοις τούτοις δημιουργηθέν, τῇ δὲ αἰτιωτάτῃ διανοίᾳ τῶν ἔπειτα ἐσομένων ἔνεκα εἰργασμένον. ὥς γὰρ ποτε ἐξ ἀνδρῶν γυναῖκες καὶ ἄλλα [e] θηρία γενήσονται, ἠπίσταντο οἱ συνιστάντες ἡμᾶς, καὶ δὴ καὶ τῆς τῶν ὀνύχων χρείας ὅτι πολλὰ τῶν θρεμμάτων καὶ ἐπὶ πολλὰ δεήσοιτο ἦδεσαν, ὅθεν ἐν ἀνθρώποις εὐθὺς γιγνομένοις ὑπετυπώσαντο τὴν τῶν ὀνύχων γένεσιν. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ καὶ ταῖς προφάσεσιν ταύταις δέρμα τρίχας ὀνυχὰς τε ἐπ' ἄκροις τοῖς κώλοις ἔφυσαν.

Ἐπειδὴ δὲ πάντ' ἦν τὰ τοῦ θνητοῦ ζώου συμπεφυκότα [77.a] μέρη καὶ μέλη, τὴν δὲ ζωὴν ἐν πυρὶ καὶ πνεύματι συνέβαινε ἐξ ἀνάγκης ἔχειν αὐτῷ, καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ τούτων τηκόμενον κενούμενόν τ' ἔφθινεν, βοήθειαν αὐτῷ θεοὶ μηχανῶνται. τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης συγγενῆ φύσεως φύσιν ἄλλαις ιδέαις καὶ αἰσθήσεσιν κεραννύντες, ὥσθ' ἕτερον ζῶον εἶναι, φυτεύουσιν· ἃ δὲ νῦν ἡμερὰ δένδρα

καὶ φυτὰ καὶ σπέρματα παιδευθέντα ὑπὸ γεωργίας τιθασῶς πρὸς ἡμᾶς ἔσχεν, πρὶν δὲ ἦν μόνα τὰ [b] τῶν ἀγρίων γένη, πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων ὄντα. πᾶν γὰρ οὖν ὅτιπερ ἂν μετάσχη τοῦ ζῆν, ζῶον μὲν ἂν ἐν δίκῃ λέγοιτο ὀρθότατα· μετέχει γε μὴν τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἰδρῦσθαι λόγος, ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ μέτεστιν τὸ μηδέν, αἰσθήσεως δὲ ἠδείας καὶ ἀλγεινῆς μετὰ ἐπιθυμιῶν. πάσχον γὰρ διατελεῖ πάντα, στραφέντι δ' αὐτῷ ἐν ἑαυτῷ περὶ ἑαυτό, τὴν [c] μὲν ἔξωθεν ἀπωσαμένῳ κίνησιν, τῇ δ' οἰκείᾳ χρησαμένῳ, τῶν αὐτοῦ τι λογίσασθαι κατιδόντι φύσει οὐ παραδέδωκεν ἢ γένεσις. διὸ δὲ ζῆ μὲν ἔστιν τε οὐχ ἕτερον ζῶου, μόνιμον δὲ καὶ κατερριζωμένον πέπηγεν διὰ τὸ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεως ἐστερηθῆναι.

Ταῦτα δὲ τὰ γένη πάντα φυτεύσαντες οἱ κρείττους τοῖς ἤττοσιν ἡμῖν τροφήν, τὸ σῶμα αὐτὸ ἡμῶν διωχέτευσαν τέμνοντες οἶον ἐν κήποις ὀχετούς, ἵνα ὥσπερ ἐκ νάματος ἐπιόντος ἄρδοιτο. καὶ πρῶτον μὲν ὀχετούς κρυφαίους ὑπὸ [d] τὴν σύμφυσιν τοῦ δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς δύο φλέβας ἕτεμον νωτιαίας, δίδυμον ὡς τὸ σῶμα ἐτύγχανεν δεξιῶς τε καὶ ἀριστεροῖς ὄν· ταύτας δὲ καθῆκαν παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ τὸν γόνιμον μεταξὺ λαβόντες μυελόν, ἵνα οὗτός τε ὅτι μάλιστα θάλλοι, καὶ ἐπὶ τᾶλλα εὐρους ἐντεῦθεν ἄτε ἐπὶ κάταντες ἢ ἐπίχυσιν γιγνομένη παρέχοι τὴν ὑδρείαν ὀμαλήν. μετὰ δὲ ταῦτα σχίσαντες περὶ τὴν κεφαλὴν τὰς φλέβας καὶ δι' [e] ἀλλήλων ἐναντίας πλέξαντες διεῖσαν, τὰς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, τὰς δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά κλίναντες, ὅπως δεσμός ἅμα τῇ κεφαλῇ πρὸς τὸ σῶμα εἴη μετὰ τοῦ δέρματος, ἐπειδὴ νεύροις οὐκ ἦν κύκλω κατὰ κορυφὴν περιελημμένη, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν αἰσθήσεων πάθος ἴν' ἀφ' ἐκατέρων τῶν μερῶν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα εἴη διάδηλον. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν παρεσκεύασαν τρόπῳ τινὶ [78.a] τοιῶδε, ὃν κατοψόμεθα ῥᾶον προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε, ὅτι πάντα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται στέγει τὰ μείζω, τὰ δὲ ἐκ μειζόνων τὰ σμικρότερα οὐ δύναται, πῦρ δὲ πάντων γενῶν σμικρομερέστατον, ὅθεν δι' ὕδατος καὶ γῆς ἀέρος τε καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται διαχωρεῖ καὶ στέγειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταῦτόν δὲ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, [b] στέγει, πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ σμικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύναται. τούτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν, πλέγμα ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς οἶον οἱ κύρτοι συνυφηνάμενος, διπλᾶ κατὰ τὴν εἴσοδον ἐγκύρτια ἔχον, ὧν θάτερον αὖ πάλιν διέπλεξεν δίκρουν· καὶ ἀπὸ τῶν ἐγκυρτίων δὲ διετεῖνατο οἶον σχοίνους κύκλω διὰ παντός πρὸς τὰ ἔσχατα τοῦ πλέγματος. τὰ μὲν [c] οὖν ἔνδον ἐκ πυρὸς συνεστήσατο τοῦ πλοκάνου ἅπαντα, τὰ δ' ἐγκύρτια καὶ τὸ κύτος ἀεροειδῆ, καὶ λαβὼν αὐτὸ περιέστησεν τῷ πλασθέντι ζῶῳ τρόπον τοιόνδε. τὸ μὲν τῶν ἐγκυρτίων εἰς τὸ στόμα μεθῆκεν· διπλοῦ δὲ ὄντος αὐτοῦ κατὰ μὲν τὰς ἀρτηρίας εἰς τὸν πλεύμονα καθῆκεν θάτερον, τὸ δ' εἰς τὴν κοιλίαν παρὰ τὰς ἀρτηρίας· τὸ δ' ἕτερον σχίσας τὸ μέρος ἐκάτερον κατὰ τοὺς ὀχετούς τῆς ῥίνος ἀφῆκεν κοινόν, ὥσθ' ὅτε μὴ κατὰ στόμα ἴοι θάτερον, ἐκ τούτου πάντα καὶ τὰ [d] ἐκείνου ρεύματα ἀναπληροῦσθαι. τὸ δὲ ἄλλο κύτος τοῦ κύρτου περὶ τὸ σῶμα ὅσον κοῖλον ἡμῶν περιέφυσεν, καὶ πᾶν δὲ τοῦτο τοτὲ μὲν εἰς τὰ ἐγκύρτια συρρεῖν μαλακῶς, ἄτε ἀέρα ὄντα, ἐποίησεν, τοτὲ δὲ ἀναρρεῖν μὲν τὰ ἐγκύρτια, τὸ δὲ πλέγμα, ὡς ὄντος τοῦ σώματος μανοῦ, δύεσθαι εἴσω δι' αὐτοῦ καὶ πάλιν ἔξω, τὰς δὲ ἐντὸς τοῦ πυρὸς ἀκτῖνας διαδεδεμένας ἀκολουθεῖν ἐφ' ἐκάτερα ἰόντος τοῦ ἀέρος, καὶ τοῦτο, [e] ἔωσπερ ἂν τὸ θνητὸν συνεστήκη ζῶον, μὴ διαπαύεσθαι γιγνόμενον· τούτῳ δὲ δὴ τῷ γένει τὸν τὰς ἐπωνυμίας θέμενον ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν λέγομεν θέσθαι τοῦνομα. πᾶν δὲ δὴ τὸ τ' ἔργον καὶ τὸ πάθος τοῦθ' ἡμῶν τῷ σώματι γέγονεν ἄρδομένῳ καὶ ἀναψυχομένῳ τρέφεσθαι καὶ ζῆν· ὁπότεν γὰρ εἴσω καὶ ἔξω τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης τὸ πῦρ ἐντὸς συνημμένον ἔπηται, διαιωρούμενον δὲ ἀεὶ διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὼν τὰ [79.a] σιτία καὶ ποτὰ λάβῃ, τήκει δὲ, καὶ κατὰ σμικρὰ διαιροῦν, διὰ τῶν

ἐξόδων ἤπερ πορεύεται διάγον, οἷον ἐκ κρήνης ἐπ' ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν αὐτά, ρεῖν ὥσπερ αὐλῶνος διὰ τοῦ σώματος τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ρεύματα.

Πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος, αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόνπερ τὰ νῦν ἐστίν. ὧδ' οὖν. [b]

ἐπειδὴ κενὸν οὐδὲν ἐστίν εἰς ὃ τῶν φερομένων δύναται ἄν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δήλον ὡς οὐκ εἰς κενόν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἔδρας ὠθεῖ· τὸ δ' ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον αἰεὶ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἔδραν ὅθεν ἐξῆλθεν τὸ πνεῦμα, εἰσιὸν ἐκεῖσε καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν συνέπεται τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν [c] οἷον τροχοῦ περιελαυνόμενου γίνεταί διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πλεύμονος ἔξω μεθιέν τὸ πνεῦμα πάλιν ὑπὸ τοῦ περιτὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνόμενου, γίνεταί πληρῆς· αὐθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀήρ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ κατὰ τὴν τοῦ στόματος καὶ τὴν τῶν μυκτῆρων δίοδον. τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν θετέον [d] τήνδε. πᾶν ζῶον αὐτοῦ τάντος περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέβας θερμότερα ἔχει, οἷον ἐν ἑαυτῷ πηγὴν τινα ἐνοῦσαν πυρός· ὃ δὴ καὶ προσηκάζομεν τῷ τοῦ κύρτου πλέγματι, κατὰ μέσον διατεταμένον ἐκ πυρός πεπλέχθαι πᾶν, τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἔξωθεν, ἀέρος. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἔξω πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι· δυοῖν δὲ τοῖν διεξόδοις οὔσαι, τῆς μὲν κατὰ τὸ σῶμα ἔξω, τῆς δὲ αὖ [e] κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥίνας, ὅταν μὲν ἐπὶ θάτερα ὀρμήσῃ, θάτερα περιωθεῖ, τὸ δὲ περιωσθὲν εἰς τὸ πῦρ ἐμπῆτον θερμαίνεται, τὸ δ' ἐξίον ψύχεται. μεταβαλλούσης δὲ τῆς θερμότητος καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἔξοδον θερμότερων γινομένων πάλιν ἐκεῖνη ρέπον αὖ τὸ θερμότερον μᾶλλον, πρὸς τὴν αὐτοῦ φύσιν φερόμενον, περιωθεῖ τὸ κατὰ θάτερα· τὸ δὲ τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδόν αἰεὶ, κύκλον οὕτω σαλευόμενον ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίνεσθαι παρέχεται.

Καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων [80.a] αἷτια καὶ τὰ τῆς καταπόσεως τὰ τε τῶν ῥιπτουμένων, ὅσα ἀφεθέντα μετέωρα καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς φέρεται, ταύτη διωκτέον, καὶ ὅσοι φθόγγοι ταχεῖς τε καὶ βραδεῖς ὀξεῖς τε καὶ βαρεῖς φαίνονται, τοτὲ μὲν ἀνάρμοστοι φερόμενοι δι' ἀνομοιότητα τῆς ἐν ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν κινήσεως, τοτὲ δὲ σύμφωνοι δι' ὁμοιότητα. τὰς γὰρ τῶν προτέρων καὶ θαπτόνων οἱ βραδύτεροι κινήσεις ἀποπαυομένας ἤδη τε εἰς ὅμοιον ἐληλυθυίας, [b] αἷς ὕστερον αὐτοὶ προσφερόμενοι κινουσιν ἐκεῖνας, καταλαμβάνουσιν, καταλαμβάνοντες δὲ οὐκ ἄλλην ἐπεμβάλλοντες ἀνετάραξαν κίνησιν, ἀλλ' ἀρχὴν βραδυτέρας φορᾶς κατὰ τὴν τῆς θάπτονος, ἀποληγούσης δὲ, ὁμοιότητα προσάψαντες, μίαν ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας συνεκεράσαντο πάθην· ὅθεν ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσιν διὰ τὴν τῆς θείας ἀρμονίας μίμησιν ἐν θνηταῖς γενομένην φοραῖς παρέσχον. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ὑδάτων πάντα ρεύματα, ἔτι δὲ [c] τὰ τῶν κεραυνῶν πτώματα καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἠλέκτρων περὶ τῆς ἔλξεως καὶ τῶν Ἡρακλείων λίθων, πάντων τούτων ὀλκὴ μὲν οὐκ ἔστιν οὐδενὶ ποτε, τὸ δὲ κενὸν εἶναι μηδὲν περιωθεῖν τε αὐτὰ ταῦτα εἰς ἄλληλα, τό τε διακρινόμενα καὶ συγκρινόμενα πρὸς τὴν αὐτῶν διαμειβόμενα ἔδραν ἕκαστα ἰέναι πάντα, τούτοις τοῖς παθήμασιν πρὸς ἄλληλα συμπλεχθεῖσιν τεθαυματουργημένα τῷ κατὰ τρόπον ζητοῦντι φανήσεται. [d]

Καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς, ὅθεν ὁ λόγος ὥρμησεν, κατὰ ταῦτα καὶ διὰ τούτων γέγονεν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τέμνοντος μὲν τὰ σιτία τοῦ πυρός, αἰωρουμένου δὲ ἐντὸς τῷ πνεύματι συνεπομένου, τὰς φλέβας τε ἐκ τῆς κοιλίας τῇ συναιωρήσει πληροῦντος τῷ τὰ τετμημένα αὐτόθεν

ἐπαντλεῖν· καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πᾶσιν τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γέγονεν. νεότηματα δὲ καὶ ἀπὸ συγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν καρπῶν, τὰ δὲ χλόης, [e] ἃ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν ἐφύτευσεν, εἶναι τροφήν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν σύμμειξιν, ἢ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὰ χροὰ διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένη φύσις. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ρέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἶαν ὄψιν διεληλύθαμεν ὁ καλοῦμεν αἷμα, νομὴν σαρκῶν καὶ σύμπαντος τοῦ σώματος, [81.a] ὅθεν ὑδρευόμενα ἕκαστα πληροῖ τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν· ὁ δὲ τρόπος τῆς πληρώσεως ἀποχωρήσεώς τε γίνεταί καθάπερ ἐν τῷ παντὶ παντὸς ἢ φορὰ γέγονεν, ἦν τὸ συγγενὲς πᾶν φέρεται πρὸς ἑαυτό. τὰ μὲν γὰρ δὴ περιστῶτα ἐκτὸς ἡμᾶς τήκει τε αἰεὶ καὶ διανέμει πρὸς ἕκαστον εἶδος τὸ ὁμόφυλον ἀποπέμποντα, τὰ δὲ ἔναιμα αὖ, κερματισθέντα ἐντὸς παρ' ἡμῖν καὶ περιειλημμένα ὡσπερ ὑπ' [b] οὐρανοῦ συνεστῶτος ἐκάστου τοῦ ζώου, τὴν τοῦ παντὸς ἀναγκάζεται μιμεῖσθαι φορὰν· πρὸς τὸ συγγενὲς οὖν φερόμενον ἕκαστον τῶν ἐντὸς μερισθέντων τὸ κενωθὲν τότε πάλιν ἀνεπλήρωσεν. ὅταν μὲν δὴ πλεόν τοῦ ἐπιρρέοντος ἀπίη, φθίνει πᾶν, ὅταν δὲ ἔλαττον, αὐξάνεται. νέα μὲν οὖν σύστασις τοῦ παντὸς ζώου, καινὰ τὰ τρίγωνα οἶον ἐκ δρυόχων ἔτι ἔχουσα τῶν γενῶν, ἰσχυρὰν μὲν τὴν σύγκλεισιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα κέκτηται, συμπέπηγεν δὲ ὁ πᾶς ὄγκος αὐτῆς [c] ἀπαλός, ἅτ' ἐκ μυελοῦ μὲν νεωστὶ γεγονυίας, τεθραμμένης δὲ ἐν γάλακτι· τὰ δὴ περιλαμβανόμενα ἐν αὐτῇ τρίγωνα ἔξωθεν ἐπεισελθόντα, ἐξ ὧν ἂν ἦ τὰ τε σιτία καὶ ποτά, τῶν ἑαυτῆς τριγῶνων παλαιότερα ὄντα καὶ ἀσθενέστερα καινοῖς ἐπικρατεῖ τέμνουσα, καὶ μέγα ἀπεργάζεται τὸ ζῶον τρέφουσα ἐκ πολλῶν ὁμοίων. ὅταν δ' ἡ ρίζα τῶν τριγῶνων χαλᾷ διὰ τὸ πολλοὺς ἀγῶνας ἐν πολλῷ χρόνῳ πρὸς πολλὰ [d] ἠγωνίσθαι, τὰ μὲν τῆς τροφῆς εἰσιόντα οὐκέτι δύναται τέμνειν εἰς ὁμοιότητα ἑαυτοῖς, αὐτὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων εὐπετῶς διαιρεῖται· φθίνει δὴ πᾶν ζῶον ἐν τούτῳ κρατούμενον, γῆράς τε ὀνομάζεται τὸ πάθος. τέλος δέ, ἐπειδὴ τῶν περὶ τὸν μυελὸν τριγῶνων οἱ συναρμοσθέντες μηκέτι ἀντέχουσιν δεσμοὶ τῷ πόνῳ διστώμενοι, μεθίσθουσιν τοὺς τῆς ψυχῆς αὖ δεσμούς, ἢ δὲ λυθεῖσα κατὰ φύσιν μεθ' ἡδονῆς [e] ἐξέπτει· πᾶν γὰρ τὸ μὲν παρὰ φύσιν ἀλγεινόν, τὸ δ' ἢ πέφυκεν γιγνόμενον ἡδύ. καὶ θάνατος δὴ κατὰ ταῦτα ὁ μὲν κατὰ νόσους καὶ ὑπὸ τραυμάτων γιγνόμενος ἀλγεινὸς καὶ βίαιος, ὁ δὲ μετὰ γήρωσιν ἐπὶ τέλος κατὰ φύσιν ἀπονώτατος τῶν θανάτων καὶ μᾶλλον μεθ' ἡδονῆς γιγνόμενος ἢ λύπης.

Τὸ δὲ τῶν νόσων ὅθεν συνίσταται, δῆλόν που καὶ παντί.

[82.a]

τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν ἐξ ὧν συμπέπηγεν τὸ σῶμα, γῆς πυρὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος, τούτων ἢ παρὰ φύσιν πλεονεξία καὶ ἔνδεια καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἄλλοτριαν γιγνομένη, πυρὸς τε αὖ καὶ τῶν ἐτέρων ἐπειδὴ γένη πλείονα ἐνὸς ὄντα τυγχάνει, τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνειν, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις καὶ νόσους παρέχει· παρὰ φύσιν γὰρ ἐκάστου γιγνομένου καὶ μεθισταμένου θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρότερον ψύχεται, [b] ξηρὰ δὲ ὄντα εἰς ὕστερον γίνεταί νοτερά, καὶ κοῦφα δὴ καὶ βαρέα, καὶ πάσας πάντη μεταβολὰς δέχεται. μόνως γὰρ δὴ, φαμέν, ταῦτ' αὐτῷ κατὰ ταῦτ' ὡσαύτως καὶ ἀνὰ λόγον προσγιγνόμενον καὶ ἀπογιγνόμενον ἑάσει ταῦτ' ὄντα αὐτῷ σῶν καὶ ὑγιᾶς μένειν· ὁ δ' ἂν πλημμελήσῃ τι τούτων ἐκτὸς ἀπὸν ἢ προσίον, ἀλλοιότητος παμποικίλας καὶ νόσους φθοράς τε ἀπίρους παρέξει.

Δευτέρων δὲ συστάσεων αὖ κατὰ φύσιν συνεστηκυῶν, [c] δευτέρα κατανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ γίνεταί συννοῆσαι. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὅστού τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου συμπαγένης, ἔτι τε αἵματος ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ

πλεῖστα ἤπερ τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῆδε χαλεπὰ συμπέπτωκεν· ὅταν ἀνάπαλιν ἢ γένεσις τούτων πορευῆται, τότε ταῦτα διαφθείρεται. κατὰ φύσιν γὰρ σάρκες μὲν καὶ νεῦρα ἐξ αἵματος γίνονται, νεῦρον μὲν ἐξ ἰνῶν διὰ τὴν συγγένειαν, [d] σάρκες δὲ ἀπὸ τοῦ παγέντος ὃ πήγνυται χωριζόμενον ἰνῶν· τὸ δὲ ἀπὸ τῶν νεύρων καὶ σαρκῶν ἀπιὸν αὖ γλίσχρον καὶ λιπαρὸν ἅμα μὲν τὴν σάρκα κολλᾷ πρὸς τὴν τῶν ὀστέων φύσιν αὐτό τε τὸ περὶ τὸν μυελὸν ὀστοῦν τρέφον αὔξει, τὸ δ' αὖ διὰ τὴν πυκνότητα τῶν ὀστέων διηθούμενον καθαρῶτατον γένος τῶν τριγόνων λειότατόν τε καὶ λιπαρῶτατον, λειβόμενον ἀπὸ τῶν ὀστέων καὶ στάζον, ἄρδει τὸν [e] μυελόν. καὶ κατὰ ταῦτα μὲν γιγνομένων ἐκάστων ὑγίεια συμβαίνει τὰ πολλά· νόσοι δέ, ὅταν ἐναντίως. ὅταν γὰρ τηκομένη σὰρξ ἀνάπαλιν εἰς τὰς φλέβας τὴν τηκεδόνα ἐξίη, τότε μετὰ πνεύματος αἷμα πολὺ τε καὶ παντοδαπὸν ἐν ταῖς φλεψὶ χρώμασι καὶ πικρότησι ποικιλλόμενον, ἔτι δὲ ὀξείαις καὶ ἀλμυραῖς δυνάμεσι, χολὰς καὶ ἰχώρας καὶ φλέγματα παντοῖα ἴσχει· παλιναίρετα γὰρ πάντα γεγονότα καὶ διεφθαρμένα τό τε αἷμα αὐτὸ πρῶτον διόλλυσι, καὶ αὐτὰ οὐδεμίαν [83.a] τροφήν ἔτι τῷ σώματι παρέχοντα φέρεται πάντη διὰ τῶν φλεβῶν, τάξιν τῶν κατὰ φύσιν οὐκέτ' ἴσχοντα περιόδων, ἐχθρὰ μὲν αὐτὰ αὐτοῖς διὰ τὸ μηδεμίαν ἀπόλαυσιν ἑαυτῶν ἔχειν, τῷ συνεστῶτι δὲ τοῦ σώματος καὶ μένοντι κατὰ χώραν πολέμια, διολλύντα καὶ τήκοντα. ὅσον μὲν οὖν ἂν παλαιότατον ὄν τῆς σαρκὸς τακῆ, δύσπεπτον γιγνόμενον μελαίνει μὲν ὑπὸ παλαιᾶς συγκαύσεως, διὰ δὲ τὸ πάντη διαβεβρωῖσθαι [b] πικρὸν ὄν παντὶ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώματος ὅσον ἂν μήπω διεφθαρμένον ἦ, καὶ τοτὲ μὲν ἀντὶ τῆς πικρότητος ὀξύτητα ἔσχεν τὸ μέλαν χρῶμα, ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πικροῦ, τοτὲ δὲ ἢ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἷματι χρῶμα ἔσχεν ἐρυθρῶτερον, τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ συγκεραννυμένου χλοῶδες· ἔτι δὲ συμμειγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα συντακῆ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός. καὶ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσιν τούτοις ἢ τινες [c] ἰατρῶν που χολὴν ἐπωνόμασαν, ἢ καὶ τις ὢν δυνατὸς εἰς πολλά μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν, ὁρᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς ἐν γένος ἐνὸν ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσιν· τὰ δ' ἄλλα ὅσα χολῆς εἶδη λέγεται, κατὰ τὴν χρόαν ἔσχεν λόγον αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ἰχώρ δέ, ὃ μὲν αἷματος ὀρὸς πρᾶος, ὃ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξείας τε ἄγριος, ὅταν συμμειγνύηται διὰ θερμότητα ἀλμυρᾶ δυνάμει· καλεῖται δὲ ὄξυ φλέγμα τὸ τοιοῦτον. τὸ δ' αὖ μετ' ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας καὶ ἀπαλῆς σαρκός, τούτου δὲ [d] ἀνεμωθέντος καὶ συμπεριληφθέντος ὑπὸ ὑγρότητος, καὶ πομφολύγων συστασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου καθ' ἐκάστην μὲν ἀοράτων διὰ σμικρότητα, συναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων ὀρατόν, χρῶμα ἔχουσῶν διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν ἰδεῖν λευκόν, ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἀπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. φλέγματος δὲ αὖ νέου συνισταμένου ὀρὸς ἰδρώς καὶ δάκρυον, [e] ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα σώματα τὸ καθ' ἡμέραν χεῖται καθαιρόμενα· καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα νόσων ὄργανα γέγονεν, ὅταν αἷμα μὴ ἐκ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν πληθύσῃ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τὸν ὄγκον παρὰ τοὺς τῆς φύσεως λαμβάνη νόμους. διακρινομένης μὲν οὖν ὑπὸ νόσων τῆς σαρκὸς ἐκάστης, μενόντων δὲ τῶν πυθμένων αὐταῖς ἡμίσεια τῆς συμφορᾶς ἢ δύναμις –ἀνάληψιν γὰρ ἔτι μετ' εὐπετείας ἴσχει– [84.a] τὸ δὲ δὴ σάρκας ὀστοῖς συνδοῦν ὁπότε ἂν νοσήσῃ, καὶ μηκέτι αὐτὸ ἐξ ἰνῶν αἷμα καὶ νεύρων ἀποχωριζόμενον ὀστῶ μὲν τροφή, σαρκὶ δὲ πρὸς ὀστοῦν γίγνηται δεσμός, ἀλλ' ἐκ λιπαροῦ καὶ λείου καὶ γλίσχρου τραχὺ καὶ ἀλμυρὸν ἀύχμησαν ὑπὸ κακῆς διαίτης γένηται, τότε ταῦτα πάσχον πᾶν τὸ τοιοῦτον καταψήχεται μὲν αὐτὸ πάλιν ὑπὸ τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα, ἀφιστάμενον ἀπὸ τῶν ὀστέων, αἱ δ' ἐκ τῶν [b] ῥιζῶν συνεκπίπτουσαι τὰ τε νεῦρα γυμνὰ καταλείπουσι καὶ μεστὰ ἄλμης· αὐταὶ δὲ πάλιν εἰς τὴν αἷματος φορὰν ἐμπεσοῦσαι τὰ πρόσθεν ῥηθέντα νοσήματα πλείω ποιοῦσιν. χαλεπῶν δὲ τούτων περὶ τὰ σώματα παθημάτων γιγνομένων μείζω ἔτι γίνονται τὰ πρὸ τούτων, ὅταν ὀστοῦν διὰ πυκνότητα σαρκὸς ἀναπνοὴν μὴ λαμβάνον ἰκανήν, ὑπ' εὐρώτος θερμαινόμενον, σφακελίσαν μήτε τὴν τροφήν καταδέχηται [c] πάλιν τε αὐτὸ εἰς ἐκείνην ἐναντίως ἢ ψηχόμενον, ἢ

δ' εἰς σάρκας, σὰρξ δὲ εἰς αἷμα ἐμπίπτουσα τραχύτερα πάντα τῶν πρόσθεν τὰ νοσήματα ἀπεργάζεται· τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅταν ἢ τοῦ μυελοῦ φύσις ἀπ' ἐνδείας ἢ τινος ὑπερβολῆς νοσήσῃ, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ, πάσης ἀνάπαλιν τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἐξ ἀνάγκης ρυείσης.

Τρίτον δ' αὖ νοσημάτων εἶδος τριχῆ δεῖ διανοεῖσθαι [d] γινόμενον, τὸ μὲν ὑπὸ πνεύματος, τὸ δὲ φλέγματος, τὸ δὲ χολῆς. ὅταν μὲν γὰρ ὁ τῶν πνευμάτων τῷ σώματι ταμίας πλεύμων μὴ καθαρὰς παρέχῃ τὰς διεξόδους ὑπὸ ρευμάτων φραχθεῖς, ἔνθα μὲν οὐκ ἰόν, ἔνθα δὲ πλεῖον ἢ τὸ προσῆκον πνεῦμα εἰσὶν τὰ μὲν οὐ τυγχάνοντα ἀναψυχῆς σήπει, τὰ δὲ τῶν φλεβῶν διαβιαζόμενον καὶ συνεπιστρέφον αὐτὰ τῆκόν τε τὸ σῶμα εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ διάφραγμά τ' ἴσχον [e] ἐναπολαμβάνεται, καὶ μυρία δὴ νοσήματα ἐκ τούτων ἀλγεινὰ μετὰ πλήθους ἰδρωτός πολλὰκις ἀπείργασται. πολλὰκις δ' ἐν τῷ σώματι διακριθείσης σαρκὸς πνεῦμα ἐγγενόμενον καὶ ἀδυνατοῦν ἔξω πορευθῆναι τὰς αὐτὰς τοῖς ἐπεισεληλυθόσιν ὠδῖνας παρέσχεν, μεγίστας δέ, ὅταν περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ ταύτη φλέβια περιστὰν καὶ ἀνοιδῆσαν τούς τε ἐπιτόνους καὶ τὰ συνεχῆ νεῦρα οὕτως εἰς τὸ ἐξόπισθεν κατατείνῃ τούτοις· ἃ δὴ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τῆς συντονίας τοῦ παθήματος τὰ νοσήματα τέτανοί τε καὶ ὀπισθότονοι προσερρήθησαν. ὧν καὶ τὸ φάρμακον χαλεπὸν· πυρετοὶ γὰρ οὖν δὴ τὰ τοιαῦτα ἐπιγιγνόμενοι μάλιστα λύουσιν. [85.a] τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθέν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα λεύκας ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων συγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτον. μετὰ χολῆς δὲ μελαίνης κερασθὲν ἐπὶ τὰς περιόδους τε τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ θειοτάτας οὔσας ἐπισκεδαννύμενον καὶ συνταράττον αὐτάς, καθ' ὕπνον μὲν ἰὸν πράύτερον, [b] ἐγρηγορόσιν δὲ ἐπιτιθέμενον δυσσαπλλακτότερον· νόσημα δὲ ἱερᾶς ὄν φύσεως ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. φλέγμα δ' ὄξυ καὶ ἀλμυρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα γίνονται καταρροϊκά· διὰ δὲ τοὺς τόπους εἰς οὓς ρεῖ παντοδαπούς ὄντας παντοῖα ὀνόματα εἴληφεν. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ κάεσθαι τε καὶ φλέγεσθαι, διὰ χολῆν γέγονε πάντα. λαμβάνουσα μὲν οὖν ἀναπνοὴν ἔξω παντοῖα [c] ἀναπέμπει φύματα ζέουσα, καθειργνυμένη δ' ἐντὸς πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ, μέγιστον δέ, ὅταν αἷματι καθαρῷ συγκερασθεῖσα τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἐκ τῆς ἑαυτῶν διαφορῆς τάξεως, αἷ διεσπάρησαν μὲν εἰς αἷμα, ἵνα συμμέτρως λεπτότητος ἴσχοι καὶ πάχους καὶ μήτε διὰ θερμότητα ὡς ὑγρὸν ἐκ μανοῦ τοῦ σώματος ἐκρέοι, μήτ' αὖ πυκνότερον δυσκίνητον [d] ὄν μόλις ἀναστρέφοιτο ἐν ταῖς φλεψίν. καιρὸν δὴ τούτων ἴνες τῆς φύσεως γενέσει φυλάττουσιν· ἃς ὅταν τις καὶ τεθνεῶτος αἵματος ἐν ψύξει τε ὄντος πρὸς ἀλλήλας συναγάγῃ, διαχεῖται πᾶν τὸ λοιπὸν αἷμα, ἐαθεῖσαι δὲ ταχὺ μετὰ τοῦ περιστώτος αὐτὸ ψύχους συμπηγνύασιν. ταύτην δὴ τὴν δύναμιν ἐχουσῶν ἰνῶν ἐν αἷματι χολὴ φύσει παλαιὸν αἷμα γεγονυῖα καὶ πάλιν ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς τοῦτο τετηκυῖα, θερμὴ καὶ ὑγρὰ κατ' ὀλίγον τὸ πρῶτον ἐμπίπτουσα πήγνυται [e] διὰ τὴν τῶν ἰνῶν δύναμιν, πηγνυμένη δὲ καὶ βίᾳ κατασβεννυμένη χειμῶνα καὶ τρόμον ἐντὸς παρέχει. πλείων δ' ἐπιρρέουσα, τῆ παρ' αὐτῆς θερμότητι κρατήσασα τὰς ἴνας εἰς ἀταξίαν ζέσασα διέσεισεν· καὶ ἐὰν μὲν ἰκανὴ διὰ τέλους κρατῆσαι γένηται, πρὸς τὸ τοῦ μυελοῦ διαπεράσασα γένος κάουσα ἔλυσεν τὰ τῆς ψυχῆς αὐτόθεν οἶον νεῶς πείσματα μεθῆκέν τε ἐλευθέραν, ὅταν δ' ἐλάττων ἢ τό τε σῶμα ἀντίσχη τηκόμενον, αὐτὴ κρατηθεῖσα ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐξέπεσεν, ἢ διὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κάτω συνωσθεῖσα ἢ τὴν ἄνω κοιλίαν, οἶον φυγὰς ἐκ πόλεως στασιασάσης ἐκ [86.a] τοῦ σώματος ἐκπίπτουσα, διαρροίας καὶ δυσεντερίας καὶ τὰ τοιαῦτα νοσήματα πάντα παρέσχετο. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσήσαν σῶμα συνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται, τὸ δ' ἐξ ἀέρος ἀμφημερινούς, τριταίους δ' ὕδατος διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι· τὸ δὲ γῆς,

τετάρτως ὄν νωθέστατον τούτων, ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν ἀπαλλάττεται μόλις. [b]

Καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσήματα ταύτη συμβαίνει γινόμενα, τὰ δὲ περὶ ψυχὴν διὰ σώματος ἕξις τῆδε. νόσον μὲν δὴ ψυχῆς ἄνοιαν συγχωρητέον, δύο δ' ἀνοίας γένη, τὸ μὲν μανίαν, τὸ δὲ ἀμαθίαν. πᾶν οὖν ὅτι πάσχων τις πάθος ὀπότερον αὐτῶν ἴσχει, νόσον προσρητέον, ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας ὑπερβαλλούσας τῶν νόσων μεγίστας θετέον τῇ ψυχῇ· περιχαρῆς γὰρ ἄνθρωπος ὢν ἢ καὶ τάναντία ὑπὸ [c] λύπης πάσχων, σπεύδων τὸ μὲν ἐλεῖν ἀκαίρως, τὸ δὲ φυγεῖν, οὔθ' ὄρᾶν οὔτε ἀκούειν ὀρθὸν οὐδὲν δύναται, λυττᾶ δὲ καὶ λογισμοῦ μετασχεῖν ἤκιστα τότε δὴ δυνατός. τὸ δὲ σπέρμα ὅτῳ πολὺ καὶ ῥυῶδες περὶ τὸν μυελὸν γίγνεται καὶ καθαπερὶ δένδρον πολυκαρπότερον τοῦ συμμέτρου πεφυκὸς ἦ, πολλὰς μὲν καθ' ἕκαστον ὠδῖνας, πολλὰς δ' ἡδονὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἔμμανῆς τὸ πλεῖστον γινόμενος τοῦ βίου διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς [d] καὶ λύπας, νοσοῦσαν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν ἀλλ' ὡς ἐκὼν κακὸς δοξάζεται· τὸ δὲ ἀληθὲς ἢ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία κατὰ τὸ πολὺ μέρος διὰ τὴν ἐνὸς γένους ἕξις ὑπὸ μανότητος ὁστῶν ἐν σώματι ῥυῶδη καὶ ὑγραίνουσιν νόσος ψυχῆς γέγονεν. καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὀπόσα ἡδονῶν ἀκράτεια καὶ ὄνειδος ὡς ἐκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὄνειδίζεται· κακὸς [e] μὲν γὰρ ἐκὼν οὐδεὶς, διὰ δὲ πονηρὰν ἕξις τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφήν ὁ κακὸς γίγνεται κακός, παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ καὶ ἄκοντι προσγίγνεται. καὶ πάλιν δὴ τὸ περὶ τὰς λύπας ἢ ψυχὴ κατὰ ταῦτ' ἀπὸ σώματος πολλὴν ἴσχει κακίαν. ὅτου γὰρ ἂν ἢ τῶν ὀξέων καὶ τῶν ἀλυκῶν φλεγμάτων καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολῶδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοήν, ἐντὸς δὲ εἰλλόμενοι [87.a] τὴν ἀφ' αὐτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς φορᾶ συμμείξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήματα ψυχῆς ἐμποιοῦσι μᾶλλον καὶ ἤττον καὶ ἐλάττω καὶ πλείω, πρὸς τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυχῆς, πρὸς ὃν ἂν ἕκαστ' αὐτῶν προσπίπτῃ, ποικίλλει μὲν εἶδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπὰ, ποικίλλει δὲ θρασυτήτος τε καὶ δειλίας, ἔτι δὲ λήθης ἅμα καὶ δυσμαθίας. πρὸς δὲ τούτοις, ὅταν οὕτως [b] κακῶς παγέντων πολιτεῖται κακαὶ καὶ λόγοι κατὰ πόλεις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ λεχθῶσιν, ἔτι δὲ μαθήματα μηδαμῇ τούτων ἰατικὰ ἐκ νέων μανθάνηται, ταύτη κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γινόμεθα· ὧν αἰτιατέον μὲν τοὺς φυτεύοντας ἀεὶ τῶν φυτευομένων μᾶλλον καὶ τοὺς τρέφοντας τῶν τρεφομένων, προθυμητέον μὲν, ὅπῃ τις δύναται, καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι' ἐπιτηδεύματων μαθημάτων τε φυγεῖν μὲν κακίαν, τούναντίον δὲ ἐλεῖν. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἄλλος λόγων. [c]

Τὸ δὲ τούτων ἀντίστροφον αὖ, τὸ περὶ τὰς τῶν σωμάτων καὶ διανοήσεων θεραπείας αἷς αἰτίαις σφάζεται, πάλιν εἰκὸς καὶ πρέπον ἀνταποδοῦναι· δικαιότερον γὰρ τῶν ἀγαθῶν πέρι μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν ἴσχειν λόγον. πᾶν δὴ τὸ ἀγαθὸν καλόν, τὸ δὲ καλὸν οὐκ ἄμετρον· καὶ ζῶν οὖν τὸ τοιοῦτον ἐσόμενον σύμμετρον θετέον. συμμετριῶν δὲ τὰ μὲν σμικρὰ διαισθανόμενοι συλλογιζόμεθα, τὰ δὲ κυριώτατα καὶ μέγιστα [d] ἀλογίστεως ἔχομεν. πρὸς γὰρ ὑγιείας καὶ νόσου ἀρετὰς τε καὶ κακίας οὐδεμία συμμετρία καὶ ἀμετρία μείζων ἢ ψυχῆς αὐτῆς πρὸς σῶμα αὐτό· ὧν οὐδὲν σκοποῦμεν οὐδ' ἐννοοῦμεν, ὅτι ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ πάντῃ μεγάλην ἀσθενέστερον καὶ ἔλαττον εἶδος ὅταν ὀχῆ, καὶ ὅταν αὖ τούναντίον συμπαγῆτον τούτῳ, οὐ καλὸν ὅλον τὸ ζῶν –ἀσύμμετρον γὰρ ταῖς μεγίσταις συμμετρίαις– τὸ δὲ ἐναντίως ἔχον πάντων θεαμάτων τῷ δυναμένῳ καθορᾶν κάλλιστον καὶ ἐρασμιώτατον. [e]

οἷον οὖν ὑπερσκελὲς ἢ καὶ τινα ἐτέραν ὑπέρεξις ἄμετρον ἑαυτῷ τι σῶμα ὃν ἅμα μὲν αἰσχροῦν, ἅμα δ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν πόνων πολλοὺς μὲν κόπους, πολλὰ δὲ σπάζματα καὶ διὰ τὴν παραφορότητα

πτώματα παρέχον μυρίων κακῶν αἴτιον ἑαυτῷ, ταῦτόν δὴ διανοητέον καὶ περὶ τοῦ συναμφοτέρου, ζῶον ὃ καλοῦμεν, ὡς ὅταν τε ἐν αὐτῷ ψυχὴ κρείττων [88.a] οὔσα σώματος περιθύμως ἴσχη, διασειούσα πᾶν αὐτὸ ἔνδοθεν νόσων ἐμπύμπλησι, καὶ ὅταν εἷς τινὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις συντόνως ἴη, κατατήκει, διδαχὰς τ' αὖ καὶ μάχας ἐν λόγοις ποιουμένη δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ δι' ἐρίδων καὶ φιλονικίας γιγνομένων διάπυρον αὐτὸ ποιούσα σαλεύει, καὶ ρεύματα ἐπάγουσα, τῶν λεγομένων ἰατρῶν ἀπατῶσα τοὺς πλείστους, τὰναίτια αἰτιᾶσθαι ποιεῖ· σῶμά τε ὅταν αὖ μέγα καὶ ὑπέρψυχον μικρᾷ συμφορῇ ἀσθενεῖ τε διανοία γένηται, διττῶν [b] ἐπιθυμιῶν οὐσῶν φύσει κατ' ἀνθρώπους, διὰ σῶμα μὲν τροφῆς, διὰ δὲ τὸ θειότατον τῶν ἐν ἡμῖν φρονήσεως, αἰ τοῦ κρείττονος κινήσεις κρατοῦσαι καὶ τὸ μὲν σφέτερον αὔξουσαι, τὸ δὲ τῆς ψυχῆς κωφὸν καὶ δυσμαθὲς ἀμνημόν τε ποιούσαι, τὴν μεγίστην νόσον ἀμαθίαν ἐναπεργάζονται. μία δὲ σωτηρία πρὸς ἅμφω, μήτε τὴν ψυχὴν ἄνευ σώματος κινεῖν μήτε σῶμα ἄνευ ψυχῆς, ἵνα ἀμυνομένῳ γίγνησθον ἰσορρόπῳ καὶ [c] ὑγιῇ. τὸν δὴ μαθηματικὸν ἢ τινὰ ἄλλην σφόδρα μελέτην διανοία κατεργαζόμενον καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀποδοτέον κινήσιν, γυμναστικῇ προσομιλοῦντα, τὸν τε αὖ σῶμα ἐπιμελῶς πλάττοντα τὰς τῆς ψυχῆς ἀνταποδοτέον κινήσεις, μουσικῇ καὶ πάσῃ φιλοσοφίᾳ προσχρῶμενον, εἰ μέλλει δικαίως τις ἅμα μὲν καλός, ἅμα δὲ ἀγαθὸς ὀρθῶς κεκληθῆσθαι. κατὰ δὲ ταῦτα ταῦτα καὶ τὰ μέρη θεραπευτέον, τὸ τοῦ παντός [d] ἀπομιμούμενον εἶδος. τοῦ γὰρ σώματος ὑπὸ τῶν εἰσιόντων καομένου τε ἐντὸς καὶ ψυχομένου, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ξηρανομένου καὶ ὑγρανομένου καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα πάσχοντος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν κινήσεων, ὅταν μὲν τις ἡσυχίαν ἄγον τὸ σῶμα παραδιδῷ ταῖς κινήσεσι, κρατηθὲν διώλετο, ἐὰν δὲ ἦν τε τροφὸν καὶ τιθήνην τοῦ παντός προσείπομεν μιμηταί τις, καὶ τὸ σῶμα μάλιστα μὲν μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγειν ἐᾷ, κινή δὲ καὶ σεισμούς ἀεὶ τινὰς ἐμποιῶν αὐτῷ διὰ [e] παντός τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἀμύνηται κατὰ φύσιν κινήσεις, καὶ μετρίως σείων τὰ τε περὶ τὸ σῶμα πλανώμενα παθήματα καὶ μέρη κατὰ συγγενείας εἰς τάξιν κατακοσμητῆ πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὸν πρόσθεν λόγον ὃν περὶ τοῦ παντός ἐλέγομεν, οὐκ ἐχθρὸν παρ' ἐχθρὸν τιθέμενον ἐάσει πολέμους ἐντίκτειν τῷ σώματι καὶ νόσους, ἀλλὰ φίλον παρὰ φίλον τεθὲν ὑγίειαν [89.a] ἀπεργαζόμενον παρέξει. τῶν δ' αὖ κινήσεων ἢ ἐν ἑαυτῷ ὑφ' αὐτοῦ ἀρίστη κινήσις – μάλιστα γὰρ τῇ διανοητικῇ καὶ τῇ τοῦ παντός κινήσει συγγενής – ἢ δὲ ὑπ' ἄλλου χείρων· χειρίστη δὲ ἡ κειμένου τοῦ σώματος καὶ ἄγοντος ἡσυχίαν δι' ἐτέρων αὐτὸ κατὰ μέρη κινούσα. διὸ δὴ τῶν καθάρσεων καὶ συστάσεων τοῦ σώματος ἢ μὲν διὰ τῶν γυμνασίων ἀρίστη, δευτέρα δὲ ἢ διὰ τῶν αἰωρήσεων κατὰ τε τοὺς πλοῦς καὶ ὀπηπερ ἂν ὀχήσεις ἄκοποι γίνωνται· τρίτον δὲ εἶδος κινήσεως [b] σφόδρα ποτὲ ἀναγκαζόμενῳ χρήσιμον, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς τῷ νοῦν ἔχοντι προσδεκτέον, τὸ τῆς φαρμακευτικῆς καθάρσεως γιγνόμενον ἰατρικόν. τὰ γὰρ νοσήματα, ὅσα μὴ μεγάλους ἔχει κινδύνους, οὐκ ἐρεθιστέον φαρμακείαις. πᾶσα γὰρ σύστασις νόσων τρόπον τινὰ τῇ τῶν ζῶων φύσει προσέοικε. καὶ γὰρ ἡ τούτων σύνοδος ἔχουσα τεταγμένους τοῦ βίου γίνεταί χρόνους τοῦ τε γένους σύμπαντος, καὶ καθ' αὐτὸ τὸ ζῶον εἰμαρμένον ἕκαστον ἔχον τὸν βίον φύεται, [c] χωρὶς τῶν ἐξ ἀνάγκης παθημάτων· τὰ γὰρ τρίγωνα εὐθύς κατ' ἀρχὰς ἐκάστου δύναμιν ἔχοντα συνίσταται μέχρι τινὸς χρόνου δυνατὰ ἐξαρκεῖν, οὗ βίον οὐκ ἂν ποτέ τις εἰς τὸ πέραν ἔτι βιώη. τρόπος οὖν ὁ αὐτὸς καὶ τῆς περὶ τὰ νοσήματα συστάσεως· ἦν ὅταν τις παρὰ τὴν εἰμαρμένην τοῦ χρόνου φθειρή φαρμακείαις, ἅμα ἐκ μικρῶν μεγάλα καὶ πολλὰ ἐξ ὀλίγων νοσήματα φιλεῖ γίνεσθαι. διὸ παιδαγωγεῖν δεῖ διαίταις πάντα τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅσον ἂν ἦ τῷ σχολῇ, [d] ἀλλ' οὐ φαρμακεύοντα κακὸν δύσκολον ἐρεθιστέον.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ κοινοῦ ζῶου καὶ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ μέρους, ἢ τις ἂν καὶ διαπαιδαγωγῶν καὶ διαπαιδαγωγούμενος ὑφ' αὐτοῦ μάλιστ' ἂν κατὰ λόγον ζῶη, ταύτη λελέχθω· τὸ δὲ δὴ

παιδαγωγῆσον αὐτὸ μᾶλλον που καὶ πρότερον παρασκευαστέον εἰς δύναμιν ὅτι κάλλιστον καὶ ἄριστον εἰς τὴν παιδαγωγίαν εἶναι. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ τούτων [e] διελθεῖν ἱκανὸν ἂν γένοιτο αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον ἔργον· τὸ δ' ἐν παρέργῳ κατὰ τὰ πρόσθεν ἐπόμενος ἂν τις οὐκ ἄπο τρόπου τῆδε σκοπῶν ὧδε τῷ λόγῳ διαπεράναίτ' ἂν. καθάπερ εἵπομεν πολλάκις, ὅτι τρία τριχῆ ψυχῆς ἐν ἡμῖν εἶδη κατώκισται, τυγχάνει δὲ ἕκαστον κινήσεις ἔχον, οὕτω κατὰ ταῦτα καὶ νῦν ὡς διὰ βραχυτάτων ῥητέον ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν ἐν ἀργίᾳ διάγον καὶ τῶν ἑαυτοῦ κινήσεων ἡσυχίαν ἄγον ἀσθενέστατον ἀνάγκη γίνεσθαι, τὸ δ' ἐν γυμνασίοις ἐρρωμενέστατον· [90.a] διὸ φυλακτέον ὅπως ἂν ἔχωσιν τὰς κινήσεις πρὸς ἄλληλα συμμετρουσ. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἶδους διανοεῖσθαι δεῖ τῆδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἐκάστῳ δέδωκεν, τοῦτο ὃ δὴ φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἶρειν ὡς ὄντας φυτὸν οὐκ ἔγγειον ἀλλὰ οὐράνιον, ὀρθότατα λέγοντες· ἐκεῖθεν γάρ, ὅθεν ἡ πρώτη τῆς ψυχῆς γένεσις ἔφυ, τὸ θεῖον τὴν κεφαλὴν καὶ ρίζαν ἡμῶν [b] ἀνακρεμαννὺν ὀρθοῖ πᾶν τὸ σῶμα. τῷ μὲν οὖν περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἢ περὶ φιλονικίας τετευακῶτι καὶ ταῦτα διαπονοῦντι σφόδρα πάντα τὰ δόγματα ἀνάγκη θνητὰ ἐγγεγονέναί, καὶ παντάπασιν καθ' ὅσον μάλιστα δυνατὸν θνητῷ γίνεσθαι, τούτου μηδὲ σμικρὸν ἐλλείπειν, ἅτε τὸ τοιοῦτον ἠύξηκῶτι· τῷ δὲ περὶ φιλομαθίαν καὶ περὶ τὰς ἀληθεῖς φρονήσεις ἐσπουδακῶτι καὶ ταῦτα μάλιστα τῶν αὐτοῦ γεγυμνασμένῳ [c] φρονεῖν μὲν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἄνπερ ἀληθείας ἐφάπτηται, πᾶσα ἀνάγκη που, καθ' ὅσον δ' αὖ μετασχεῖν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀθανασίας ἐνδέχεται, τούτου μηδὲν μέρος ἀπολείπειν, ἅτε δὲ αἰεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ κεκοσμημένον τὸν δαίμονα σύνοικον ἑαυτῷ, διαφορόντως εὐδαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ παντὶ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἐκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναί. τῷ δ' ἐν ἡμῖν θεῖῳ συγγενεῖς εἰσὶν κινήσεις αἰ τοῦ παντὸς διανοήσεις [d] καὶ περιφοραί· ταύταις δὴ συνεπόμενον ἕκαστον δεῖ, τὰς περὶ τὴν γένεσιν ἐν τῇ κεφαλῇ διεφθαρμένας ἡμῶν περιόδους ἐξορθοῦντα διὰ τὸ καταμανθάνειν τὰς τοῦ παντὸς ἀρμονίας τε καὶ περιφοράς, τῷ κατανοουμένῳ τὸ κατανοοῦν ἐξομοιωσάι κατὰ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὁμοιώσαντα δὲ τέλος ἔχειν τοῦ προτεθέντος ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἀρίστου βίου πρὸς τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον. [e]

Καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς παραγγελθέντα διεξελεθεῖν περὶ τοῦ παντὸς μέχρι γενέσεως ἀνθρωπίνης σχεδὸν ἔοικε τέλος ἔχειν. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα ἢ γέγονεν αὖ, διὰ βραχέων ἐπιμνηστέον, ὃ μὴ τις ἀνάγκη μηκύνειν· οὕτω γὰρ ἐμμετρότερός τις ἂν αὐτῷ δόξειεν περὶ τοὺς τούτων λόγους εἶναι. τῆδ' οὖν τὸ τοιοῦτον ἔστω λεγόμενον. τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειλοὶ καὶ τὸν βίον ἀδίκως διῆλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναικὲς μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ [91.a] γενέσει· καὶ κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς συνουσίας ἔρωτα ἐτεκτήναντο, ζῶον τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξίν συστήσαντες ἔμψυχον, τοῖσδε τρόπῳ ποιήσαντες ἐκάτερον. τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ἣ διὰ τοῦ πλεύμονος τὸ πῶμα ὑπὸ τοὺς νεφρούς εἰς τὴν κύστιν ἐλθὼν καὶ τῷ πνεύματι θλιφθὲν συνεκπέμπει δεχομένη, συνέτρησαν εἰς τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν αὐχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως [b] μυελὸν συμπεπηγῶτα, ὃν δὴ σπέρμα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις εἵπομεν· ὃ δέ, ἅτ' ἔμψυχος ὢν καὶ λαβῶν ἀναπνοήν, τοῦθ' ἤπερ ἀνέπνευσεν, τῆς ἐκροῆς ζωτικῆν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας αὐτῷ, τοῦ γεννᾶν ἔρωτα ἀπετέλεσεν. διὸ δὴ τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων φύσιν ἀπειθές τε καὶ αὐτοκρατὲς γεγονός, οἷον ζῶον ἀνυπήκοον τοῦ λόγου, πάντων δι' ἐπιθυμίας οἰστρώδεις ἐπιχειρεῖ κρατεῖν· αἱ δ' ἐν [c] ταῖς γυναιξίν αὖ μητραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι διὰ τὰ αὐτὰ ταῦτα, ζῶον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιίας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γίγνηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει, καὶ πλανώμενον πάντη κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν οὐκ ἔων εἰς ἀπορίας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας

παρέχει, μέχρι περ ἂν ἐκατέρων ἢ ἐπιθυμία καὶ ὁ [d] ἔρως συναγαγόντες, οἷον ἀπὸ δένδρων καρπὸν καταδρέψαντες, ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῶα κατασπείραντες καὶ πάλιν διακρίναντες μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψονται καὶ μετὰ τοῦτο εἰς φῶς ἀγαγόντες ζῶων ἀποτελέσωσι γένεσιν. γυναικῆς μὲν οὖν καὶ τὸ θῆλυ πᾶν οὕτω γέγονεν· τὸ δὲ τῶν ὀρνέων φύλον μετερρυθμίζετο, ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φύον, ἐκ τῶν ἀκάκων ἀνδρῶν, κούφων δέ, καὶ μετεωρολογικῶν μὲν, ἡγουμένων δὲ δι' ὄψεως [e] τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις βεβαιοτάτας εἶναι δι' εὐήθειαν. τὸ δ' αὖ πεζὸν καὶ θηριῶδες γέγονεν ἐκ τῶν μηδὲν προσχρωμένων φιλοσοφία μηδὲ ἀθρούντων τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν φύσεως πέρι μηδὲν, διὰ τὸ μηκέτι ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ χρῆσθαι περιόδοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὰ στήθη τῆς ψυχῆς ἡγεμόσιν ἔπεσθαι μέρεσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων τὰ τ' ἐμπρόσθια κῶλα καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς γῆν ἐλκόμενα ὑπὸ συγγενείας ἤρρισαν, προμήκεις τε καὶ παντοίας ἔσχον τὰς [92.a] κορυφάς, ὅπη συνεθλίφθησαν ὑπὸ ἀργίας ἐκάστων αἰ περιφοραί· τετράπουν τε τὸ γένος αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐφύετο καὶ πολύπουν τῆς προφάσεως, θεοῦ βάσεις ὑποτιθέντος πλείους τοῖς μᾶλλον ἄφροσιν, ὡς μᾶλλον ἐπὶ γῆν ἔλκοιντο. τοῖς δ' ἀφρονεστάτοις αὐτῶν τούτων καὶ παντάπασιν πρὸς γῆν πᾶν τὸ σῶμα κατατεινομένοις ὡς οὐδὲν ἔτι ποδῶν χρείας οὔσης, ἄποδα αὐτὰ καὶ ἰλυσπώμενα ἐπὶ γῆς ἐγέννησαν. τὸ δὲ [b] τέταρτον γένος ἔνυδρον γέγονεν ἐκ τῶν μάλιστα ἀνοητοτάτων καὶ ἀμαθεστάτων, οὓς οὐδ' ἀναπνοῆς καθαρᾶς ἔτι ἠξίωσαν οἱ μεταπλάττοντες, ὡς τὴν ψυχὴν ὑπὸ πλημμελείας πάσης ἀκαθάρτως ἐχόντων, ἀλλ' ἀντὶ λεπτιῆς καὶ καθαρᾶς ἀναπνοῆς ἀέρος εἰς ὕδατος θολερὰν καὶ βαθεῖαν ἔωσαν ἀνάπνευσιν· ὅθεν ἰχθύων ἔθνος καὶ τὸ τῶν ὀστρέων συναπάντων τε ὅσα ἔνυδρα γέγονεν, δίκην ἀμαθίας ἐσχάτης ἐσχάτας οἰκήσεις [c] εἰληχότων. καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάντα τότε καὶ νῦν διαμείβεται τὰ ζῶα εἰς ἄλληλα, νοῦ καὶ ἀνοίας ἀποβολῆ καὶ κτήσει μεταβαλλόμενα.

Καὶ δὴ καὶ τέλος περὶ τοῦ παντὸς νῦν ἤδη τὸν λόγον ἡμῖν φῶμεν ἔχειν· θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβῶν καὶ συμπληρωθεὶς ὁδε ὁ κόσμος οὕτω, ζῶον ὀρατὸν τὰ ὀρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ αἰσθητός, μέγιστος καὶ ἄριστος κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν εἷς οὐρανὸς ὁδε μονογενῆς ὢν.

Κριτίας ἢ Ἀτλαντικός, ἠθικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[106]

{Τίμαιος} Ὡς ἄσμενος, ὃ Σώκρατες, οἶον ἐκ μακρᾶς ἀναπεπαυμένος ὁδοῦ, νῦν οὕτως ἐκ τῆς τοῦ λόγου διαπορείας ἀγαπητῶς ἀπήλλαγμαί. τῷ δὲ πρὶν μὲν πάλαι ποτ' ἔργω, νῦν δὲ λόγοις ἄρτι θεῶ γεγονότι προσεύχομαι, τῶν ρηθέντων ὅσα μὲν ἐρρήθη μετρίως, σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸν αὐτῶν διδόναι, παρὰ μέλος δὲ εἴ τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναί. δίκη δὲ ὀρθὴ τὸν πλημμελοῦντα ἐμμελῆ ποιεῖν· ἴν' οὖν τὸ λοιπὸν τοὺς περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθῶς λέγωμεν λόγους, φάρμακον ἡμῖν αὐτὸν τελεώτατον καὶ ἄριστον φαρμάκων ἐπιστήμην εὐχόμεθα διδόναι, προσευξάμενοι δὲ παραδίδομεν κατὰ τὰς ὁμολογίας Κριτία τὸν ἐξῆς λόγον.

{Κριτίας} Ἄλλ', ὃ Τίμαιε, δέχομαι μὲν, ὃ δὲ καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς ἐχρήσω, συγγνώμην αἰτούμενος ὡς περὶ μεγάλων μέλλων λέγειν, ταῦτόν καὶ νῦν ἐγὼ τοῦτο παραιτοῦμαι, [107] μειζόνως δὲ αὐτοῦ τυχεῖν ἔτι μᾶλλον ἀξιώ περὶ τῶν μελλόντων ρηθήσεσθαι. καίτοι σχεδὸν μὲν οἶδα παραίτησιν εὖ μάλα φιλότιμον καὶ τοῦ δέοντος ἀγροικότεραν μέλλων παραιτεῖσθαι, ρητέον δὲ ὁμῶς. ὡς μὲν γὰρ οὐκ εἶ τα παρὰ σοῦ λεχθέντα εἴρηται, τίς ἂν ἐπιχειρήσειεν ἔμφρων λέγειν; ὅτι δὲ τὰ ρηθησόμενα πλείονος συγγνώμης δεῖται χαλεπώτερα ὄντα, τοῦτο πειρατέον πη διδάξει. περὶ θεῶν γάρ, ὃ Τίμαιε, λέγοντά τι πρὸς ἀνθρώπους δοκεῖν ἱκανῶς λέγειν ῥᾶον ἢ περὶ θνητῶν πρὸς ἡμᾶς. ἢ γὰρ ἀπειρία καὶ σφόδρα ἄγνοια τῶν ἀκουόντων περὶ ὧν ἂν οὕτως ἔχωσιν πολλὴν εὐπορίαν παρέχεσθον τῷ μέλλοντι λέγειν τι περὶ αὐτῶν· περὶ δὲ δὴ θεῶν ἴσμεν ὡς ἔχομεν. ἴνα δὲ σαφέστερον ὁ λέγω δηλώσω, τῆδέ μοι συνεπίσπεσθε. μίμησιν μὲν γὰρ δὴ καὶ ἀπεικασίαν τὰ παρὰ πάντων ἡμῶν ρηθέντα χρεῶν που γενέσθαι· τὴν δὲ τῶν γραφῶν εἰδωλοποιίαν περὶ τὰ θεῖα τε καὶ τὰ ἀνθρώπινα σώματα γιγνομένην ἴδωμεν ῥαστώνης τε πέρι καὶ χαλεπότητος πρὸς τὸ τοῖς ὀρῶσιν δοκεῖν ἀποχρώντως μεμιμησθαι, καὶ κατοψόμεθα ὅτι γῆν μὲν καὶ ὄρη καὶ ποταμούς καὶ ὕλην οὐρανόν τε σύμπαντα καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ὄντα καὶ ἰόντα πρῶτον μὲν ἀγαπῶμεν ἂν τίς τι καὶ βραχὺ πρὸς ὁμοιότητα αὐτῶν ἀπομιμῆσθαι δυνατὸς ἦ, πρὸς δὲ τούτοις, ἅτε οὐδὲν εἰδότες ἀκριβῆς περὶ τῶν τοιούτων, οὔτε ἐξετάζομεν οὔτε ἐλέγχομεν τὰ γεγραμμένα, σκιαγραφία δὲ ἀσαφεῖ καὶ ἀπατηλῶ χρώμεθα περὶ αὐτά· τὰ δὲ ἡμέτερα ὁπότεν τις ἐπιχειρῆ σώματα ἀπεικάζειν, ὀξέως αἰσθανόμενοι τὸ παραλειπόμενον διὰ τὴν αἰεὶ σύνοικον κατανόησιν χαλεποὶ κριταὶ γιγνώμεθα τῷ μὴ πάσας πάντως τὰς ὁμοιότητας ἀποδιδόντι. ταῦτόν δὴ καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἰδεῖν δεῖ γιγνόμενον, ὅτι τὰ μὲν οὐράνια καὶ θεῖα ἀγαπῶμεν καὶ σμικρῶς εἰκότα λεγόμενα, τὰ δὲ θνητὰ καὶ ἀνθρώπινα ἀκριβῶς ἐξετάζομεν. ἐκ δὲ τοῦ παραχρῆμα νῦν λεγόμενα, τὸ πρέπον ἂν μὴ δυνώμεθα πάντως ἀποδιδόναι, συγγιγνώσκειν χρεῶν· οὐ γὰρ ὡς ῥάδια τὰ θνητὰ ἀλλ' ὡς χαλεπὰ πρὸς δόξαν ὄντα ἀπεικάζειν δεῖ διανοεῖσθαι.

[108] Ταῦτα δὴ βουλόμενος ὑμᾶς ὑπομῆσαι, καὶ τὸ τῆς συγγνώμης οὐκ ἔλαττον ἀλλὰ μεῖζον αἰτῶν περὶ τῶν μελλόντων ρηθήσεσθαι, πάντα ταῦτα εἴρηκα, ὃ Σώκρατες. εἰ δὴ δικαίως αἰτεῖν φαίνομαι τὴν δωρεάν, ἐκόντες δίδοτε.

{Σωκράτης} Τί δ' οὐ μέλλομεν, ὃ Κριτία, διδόναι; καὶ πρὸς γε ἔτι τρίτῳ δεδόσθω ταῦτόν τοῦτο Ἑρμοκράτει παρ' ἡμῶν. δηλὸν γὰρ ὡς ὀλίγον ὕστερον, ὅταν αὐτὸν δέη λέγειν, παραιτήσεται καθάπερ ὑμεῖς ἴν' οὖν ἑτέραν ἀρχὴν ἐκπορίζεται καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀναγκασθῆ λέγειν, ὡς ὑπαρχούσης αὐτῷ συγγνώμης εἰς τότε οὕτω λεγέτω. προλέγω γε μὴν, ὃ φίλε Κριτία, σοὶ τὴν τοῦ

θεάτρου διάνοιαν, ὅτι θαυμαστῶς ὁ πρότερος ηὐδοκίμηκεν ἐν αὐτῷ ποιητής, ὥστε τῆς συγγνώμης δεήσει τινός σοι παμπόλλης, εἰ μέλλεις αὐτὰ δυνατὸς γενέσθαι παραλαβεῖν.

{*Ἐρμοκράτης*} Ταῦτόν μὴν, ὃ Σώκρατες, κάμοι παραγγέλλεις ὅπερ τῷδε. ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὕτω τρόπαιον ἔστησαν, ὃ Κριτία· προΐεναι τε οὖν ἐπὶ τὸν λόγον ἀνδρείως χρή, καὶ τὸν Παῖώνα τε καὶ τὰς Μούσας ἐπικαλούμενον τοὺς παλαιούς πολιτάς ἀγαθοὺς ὄντας ἀναφαίνειν τε καὶ ὑμνεῖν.

{*Κριτίας*} ὦ φίλε Ἐρμόκρατες, τῆς ὑστέρας τεταγμένος, ἐπίπροσθεν ἔχων ἄλλον, ἔτι θαρρεῖς. τοῦτο μὲν οὖν οἷόν ἐστιν, αὐτό σοι τάχα δηλώσει· παραμυθουμένῳ δ' οὖν καὶ παραθαρρύνοντί σοι πειστέον, καὶ πρὸς οἷς θεοῖς εἶπες τοὺς τε ἄλλους κλητέον καὶ δὴ καὶ τὰ μάλιστα Μνημοσύνην. σχεδὸν γὰρ τὰ μέγιστα ἡμῖν τῶν λόγων ἐν ταύτῃ τῇ θεῷ πάντ' ἐστίν· μνησθέντες γὰρ ἰκανῶς καὶ ἀπαγγείλαντες τὰ ποτε ῥηθέντα ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ δεῦρο ὑπὸ Σόλωνος κομισθέντα σχεδὸν οἶδ' ὅτι τῷδε τῷ θεάτρῳ δόξομεν τὰ προσήκοντα μετρίως ἀποτετελεκέναι. τοῦτ' οὖν αὐτ' ἤδη δραστέον, καὶ μελλητέον οὐδὲν ἔτι.

Πάντων δὴ πρῶτον μνησθῶμεν ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν ἐνακισχίλια ἔτη, ἀφ' οὗ γεγωνῶς ἐμηνύθη πόλεμος τοῖς θ' ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω κατοικοῦσιν καὶ τοῖς ἐντὸς πᾶσιν· ὃν δεῖ νῦν διαπεραίνειν. τῶν μὲν οὖν ἦδε ἡ πόλις ἄρξασα καὶ πάντα τὸν πόλεμον διαπολεμήσασα ἐλέγετο, τῶν δ' οἱ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου βασιλῆς, ἦν δὴ Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζω νῆσον οὕσαν ἔφαμεν εἶναι ποτε, νῦν δὲ ὑπὸ σεισμῶν δῦσαν ἄπορον πηλὸν τοῖς ἐνθένδε ἐκπλέουσιν ἐπὶ τὸ πᾶν πέλαγος, [109] ὥστε μηκέτι πορεύεσθαι, κωλυτὴν παρασχεῖν. τὰ μὲν δὴ πολλὰ ἔθνη βάρβαρα, καὶ ὅσα Ἑλλήνων ἦν γένη τότε, καθ' ἕκαστα ἢ τοῦ λόγου διέξοδος οἷον ἀνειλλομένην τὸ προστυχὸν ἕκασταχοῦ δηλώσει· τὸ δὲ Ἀθηναίων τε τῶν τότε καὶ τῶν ἐναντίων, οἷς διεπολέμησαν, ἀνάγκη κατ' ἀρχὰς διελθεῖν πρῶτα, τὴν τε δύναμιν ἐκατέρων καὶ τὰς πολιτείας. αὐτῶν δὲ τούτων τὰ τῆδε ἔμπροσθεν προτιμητέον εἰπεῖν.

Θεοὶ γὰρ ἅπασαν γῆν ποτε κατὰ τοὺς τόπους διελάγχανον – οὐ κατ' ἔριν· οὐ γὰρ ἂν ὀρθὸν ἔχοι λόγον θεοὺς ἀγνοεῖν τὰ πρέποντα ἐκάστοις αὐτῶν, οὐδ' αὖ γινώσκοντας τὸ μᾶλλον ἄλλοις προσῆκον τοῦτο ἐτέρους αὐτοῖς δι' ἐρίδων ἐπιχειρεῖν κτᾶσθαι – δίκης δὴ κλήροις τὸ φίλον λαγχάνοντες κατώκιζον τὰς χώρας, καὶ κατοικίσαντες, οἷον νομῆς ποιμνία, κτήματα καὶ θρέμματα ἑαυτῶν ἡμᾶς ἔτρεφον, πλὴν οὐ σώμασι σώματα βιαζόμενοι, καθάπερ ποιμένες κτήνη πληγῆ νέμοντες, ἀλλ' ἢ μάλιστα εὐστροφον ζῶον, ἐκ πρύμνης ἀπευθύνοντες, οἷον οἶακι πειθοῖ ψυχῆς ἐφαπτόμενοι κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν, οὕτως ἄγοντες τὸ θνητὸν πᾶν ἐκυβέρνων. ἄλλοι μὲν οὖν κατ' ἄλλους τόπους κληρουχῆσαντες θεῶν ἐκεῖνα ἐκόσμου, Ἥφαιστος δὲ κοινήν καὶ Ἀθηναῖ φύσιν ἔχοντες, ἅμα μὲν ἀδελφὴν ἐκ ταῦτοῦ πατρός, ἅμα δὲ φιλοσοφία φιλοτεχνία τε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἐλθόντες, οὕτω μίαν ἅμφω λῆξιν τήνδε τὴν χώραν εἰλήχατον ὡς οἰκείαν καὶ πρόσφορον ἀρετῇ καὶ φρονήσει πεφυκυῖαν, ἄνδρας δὲ ἀγαθοὺς ἐμποιήσαντες αὐτόχθονας ἐπὶ νοῦν ἔθεσαν τὴν τῆς πολιτείας τάξιν· ὧν τὰ μὲν ὀνόματα σέσωται, τὰ δὲ ἔργα διὰ τὰς τῶν παραλαμβανόντων φθορὰς καὶ τὰ μήκη τῶν χρόνων ἠφανίσθη. τὸ γὰρ περιλειπούμενον ἀεὶ γένος, ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐρρήθη, κατελείπετο ὄρειον καὶ ἀγράμματον, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ δυναστῶν τὰ ὀνόματα ἀκηκοὸς μόνον καὶ βραχέα πρὸς αὐτοῖς τῶν ἔργων. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα τοῖς ἐκγόνοις ἐτίθεντο ἀγαπῶντες, τὰς δὲ ἀρετὰς καὶ τοὺς νόμους τῶν ἔμπροσθεν οὐκ εἰδότες, εἰ μὴ σκοτεινὰς περὶ ἐκάστων τινὰς ἀκοάς, [110] ἐν ἀπορίᾳ δὲ τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ πολλὰς γενεὰς ὄντες αὐτοὶ καὶ παῖδες, πρὸς οἷς ἠπόρουσαν τὸν νοῦν ἔχοντες, τούτων πέρι καὶ τοὺς λόγους ποιούμενοι, τῶν ἐν τοῖς πρόσθεν καὶ πάλαι ποτὲ γεγονότων ἡμέλουσαν.

μυθολογία γὰρ ἀναζήτησίς τε τῶν παλαιῶν μετὰ σχολῆς ἄμ' ἐπὶ τὰς πόλεις ἔρχεσθον, ὅταν ἴδητόν τισιν ἤδη τοῦ βίου τὰναγκαῖα κατεσκευασμένα, πρὶν δὲ οὐ. ταῦτη δὴ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἄνευ τῶν ἔργων διασέσωται. λέγω δὲ αὐτὰ τεκμαιρόμενος ὅτι Κέκροπος τε καὶ Ἐρεχθέως καὶ Ἐριχθονίου καὶ Ἐρυσίχθονος τῶν τε ἄλλων τὰ πλεῖστα ὅσαπερ καὶ Θησέως τῶν ἄνω περὶ τῶν ὀνομάτων ἐκάστων ἀπομνημονεύεται, τούτων ἐκείνους τὰ πολλὰ ἐπονομάζοντας τοὺς ἱερέας Σόλων ἔφη τὸν τότε διηγεῖσθαι πόλεμον, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν κατὰ τὰ αὐτά. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς θεοῦ σχῆμα καὶ ἄγαλμα, ὡς κοινὰ τότε ἦν τὰ ἐπιτηδεύματα ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ περὶ τὸν πόλεμον, οὕτω κατ' ἐκείνον τὸν νόμον ὠπλισμένην τὴν θεὸν ἀνάθημα εἶναι τοῖς τότε, ἔνδειγμα ὅτι πάνθ' ὅσα σύννομα ζῶα θήλεα καὶ ὅσα ἄρρενα, τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν ἐκάστω γένει πᾶν κοινῇ δυνατὸν ἐπιτηδεύειν πέφυκεν.

᾿Ωκεὶ δὲ δὴ τότε ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη τῶν πολιτῶν περὶ τὰς δημιουργίας ὄντα καὶ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, τὸ δὲ μάχιμον ὑπ' ἀνδρῶν θείων κατ' ἀρχὰς ἀφορισθὲν ὦκει χωρὶς, πάντα εἰς τροφήν καὶ παιδείωσιν τὰ προσήκοντα ἔχον, ἴδιον μὲν αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲν κεκτημένος, ἅπαντα δὲ πάντων κοινὰ νομίζοντες αὐτῶν, πέρα δὲ ἰκανῆς τροφῆς οὐδὲν ἀξιοῦντες παρὰ τῶν ἄλλων δέχεσθαι πολιτῶν, καὶ πάντα δὴ τὰ χθῆς λεχθέντα ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύοντες, ὅσα περὶ τῶν ὑποτεθέντων ἐρρήθη φυλάκων. καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς χώρας ἡμῶν πιθανὸν καὶ ἀληθὲς ἐλέγετο, πρῶτον μὲν τοὺς ὅρους αὐτὴν ἐν τῷ τότε ἔχειν ἀφωρισμένους πρὸς τὸν Ἴσθμόν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἄλλην ἡπειρον μέχρι τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ Πάρνηθος τῶν ἄκρων, καταβαίνειν δὲ τοὺς ὅρους ἐν δεξιᾷ τὴν Ὠρωπίαν ἔχοντας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ πρὸς θαλάττης ἀφορίζοντας τὸν Ἀσωπόν· ἀρετῇ δὲ πᾶσαν γῆν ὑπὸ τῆς ἐνθάδε ὑπερβάλλεσθαι, διὸ καὶ δυνατὴν εἶναι τότε τρέφειν τὴν χώραν στρατόπεδον πολὺ τῶν περὶ γῆν ἀργὸν ἔργων. μέγα δὲ τεκμήριον ἀρετῆς· τὸ γὰρ νῦν αὐτῆς λείψανον ἐνάμιλλον ἐστὶ πρὸς ἠντινοῦν τῷ πάμπορον εὐκαρπὸν τε εἶναι καὶ τοῖς ζῴοις πᾶσιν εὐβοτον. [111] τότε δὲ πρὸς τῷ κάλλει καὶ παμπλήθει ταῦτα ἔφερον. πῶς οὖν δὴ τοῦτο πιστόν, καὶ κατὰ τί λείψανον τῆς τότε γῆς ὀρθῶς ἂν λέγοιτο; πᾶσα ἀπὸ τῆς ἄλλης ἡπείρου μακρὰ προτείνουσα εἰς τὸ πέλαγος οἶον ἄκρα κεῖται· τὸ δὴ τῆς θαλάττης ἀγγεῖον περὶ αὐτὴν τυγχάνει πᾶν ἀγχιβαθὲς ὄν. πολλῶν οὖν γεγονότων καὶ μεγάλων κατακλυσμῶν ἐν τοῖς ἐνακισχιλίαις ἔτεσι – τοσαῦτα γὰρ πρὸς τὸν νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου γέγονεν ἔτη – τὸ τῆς γῆς ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις καὶ πάθεισιν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ἀπορρέον οὕτε χῶμα, ὡς ἐν ἄλλοις τόποις, προχοῖ λόγου ἄξιον αἰεὶ τε κύκλῳ περιρρέον εἰς βάθος ἀφανίζεται· λέλειπται δὴ, καθάπερ ἐν ταῖς σμικραῖς νήσοις, πρὸς τὰ τότε τὰ νῦν οἶον νοσήσαντος σώματος ὅσα, περιερρηκυίας τῆς γῆς ὄση πείρα καὶ μαλακῆ, τοῦ λεπτοῦ σώματος τῆς χώρας μόνου λειφθέντος. τότε δὲ ἀκέραιος οὐσα τὰ τε ὄρη γηλόφους ὑψηλοὺς εἶχε, καὶ τὰ φελλέως νῦν ὀνομασθέντα πεδία πλήρη γῆς πείρας ἐκέκτητο, καὶ πολλὴν ἐν τοῖς ὄρεσιν ὕλην εἶχεν, ἥς καὶ νῦν ἔτι φανερὰ τεκμήρια· τῶν γὰρ ὀρῶν ἔστιν ἃ νῦν μὲν ἔχει μελίτταις μόναις τροφήν, χρόνος δ' οὐ πάμπολυς ὅτε δένδρων αὐτόθεν εἰς οἰκοδομήσεις τὰς μεγίστας ἐρεψίμων τμηθέντων στεγάσματ' ἐστὶν ἔτι σα. πολλὰ δ' ἦν ἄλλ' ἡμερὰ ὑψηλὰ δένδρα, νομὴν δὲ βοσκήμασιν ἀμήχανον ἔφερον. καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' ἐνιαυτὸν ὕδωρ ἐκαρποῦτ' ἐκ Διός, οὐχ ὡς νῦν ἀπολλῦσα ῥέον ἀπὸ ψιλῆς τῆς γῆς εἰς θάλατταν, ἀλλὰ πολλὴν ἔχουσα καὶ εἰς αὐτὴν καταδεχομένη, τῇ κεραμίδι στεγοῦση γῆν διαταμιευομένη, τὸ καταποθὲν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ὕδωρ εἰς τὰ κοῖλα ἀφιεῖσα κατὰ πάντας τοὺς τόπους παρείχετο ἄφθονα κρηνῶν καὶ ποταμῶν νάματα, ὧν καὶ νῦν ἔτι ἐπὶ ταῖς πηγαῖς πρότερον οὐσαις ἰερὰ λελειμμένα ἐστὶν σημεῖα ὅτι περὶ αὐτῆς ἀληθῆ λέγεται τὰ νῦν.

Τὰ μὲν οὖν τῆς ἄλλης χώρας φύσει τε οὕτως εἶχε, καὶ διεκεκόσμητο ὡς εἰκὸς ὑπὸ γεωργῶν μὲν ἀληθινῶν καὶ πραττόντων αὐτὸ τοῦτο, φιλοκάλων δὲ καὶ εὐφυῶν, γῆν δὲ ἀρίστην καὶ ὕδωρ

ἀφθονώτατον ἐχόντων καὶ ὑπὲρ τῆς γῆς ὥρας μετριώτατα κεκραμέναι· τὸ δ' ἄστὺ κατωκισμένον ὧδ' ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ. [112] πρῶτον μὲν τὸ τῆς ἀκροπόλεως εἶχε τότε οὐχ ὡς τὰ νῦν ἔχει. νῦν μὲν γὰρ μία γενομένη νῦξ ὑγρὰ διαφερόντως γῆς αὐτὴν ψιλὴν περιτήξασα πεποίηκε, σεισμῶν ἅμα καὶ πρὸ τῆς ἐπὶ Δευκαλίωνος φθορᾶς τρίτου πρότερον ὕδατος ἐξαισίου γενομένου· τὸ δὲ πρὶν ἐν ἐτέρῳ χρόνῳ μέγεθος μὲν ἦν πρὸς τὸν Ἑριδανὸν καὶ τὸν Ἴλισόν ἀποβεβηκυῖα καὶ περιελιφυῖα ἐντὸς τὴν Πύκνα καὶ τὸν Λυκαβηττὸν ὄρον ἐκ τοῦ καταντικρῦ τῆς Πυκνὸς ἔχουσα, γεώδης δ' ἦν πᾶσα καὶ πλὴν ὀλίγον ἐπίπεδος ἄνωθεν.

Ἔκειτο δὲ τὰ μὲν ἔξωθεν, ὑπ' αὐτὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, ὑπὸ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν γεωργῶν ὅσοι πλησίον ἐγεώργουν· τὰ δ' ἐπάνω τὸ μάχιμον αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον γένος περὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ἑφαισίου τε ἱερὸν κατωκίειν, οἷον μιᾶς οἰκίας κῆπον ἐνὶ περιβόλῳ προσπεριβεβλημένοι. τὰ γὰρ πρόσβορρα αὐτῆς ᾧκουν οἰκίας κοινὰς καὶ συσσίτια χειμερινὰ κατασκευασάμενοι, καὶ πάντα ὅσα πρέποντ' ἦν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ δι' οἰκοδομήσεων ὑπάρχειν αὐτῶν καὶ τῶν ἱερῶν, ἄνευ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου – τούτοις γὰρ οὐδὲν οὐδαμόσε προσεχρῶντο, ἀλλὰ τὸ μέσον ὑπερηφανίας καὶ ἀνελευθερίας μεταδιώκοντες κοσμίας ᾧκοδομοῦντο οἰκῆσεις, ἐν αἷς αὐτοὶ τε καὶ ἐκγόνων ἔκγονοι καταγερῶντες ἄλλοις ὁμοίοις τὰς αὐτὰς ἀεὶ παρεδίδοσαν – τὰ δὲ πρὸς νότου, κήπους καὶ γυμνάσια συσσίτια τε ἀνέντες οἷα θέρους, κατεχρῶντο ἐπὶ ταῦτα αὐτοῖς. κρήνη δ' ἦν μία κατὰ τὸν τῆς νῦν ἀκροπόλεως τόπον, ἧς ἀποσβεσθείσης ὑπὸ τῶν σεισμῶν τὰ νῦν νάματα μικρὰ κύκλῳ καταλέλειπται, τοῖς δὲ τότε πᾶσιν παρεῖχεν ἄφθονον ῥεῦμα, εὐκρὰς οὔσα πρὸς χειμῶνά τε καὶ θέρος. τούτῳ δὲ κατώκουν τῷ σχήματι, τῶν μὲν αὐτῶν πολιτῶν φύλακες, τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων ἡγεμόνες ἐκόντων, πλῆθος δὲ διαφυλάττοντες ὅτι μάλιστα ταῦτ' αὐτῶν εἶναι πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὸ δυνατὸν πολεμεῖν ἤδη καὶ τὸ ἔτι, περὶ δύο μάλιστα ὄντας μυριάδας.

Οὗτοι μὲν οὖν δὴ τοιοῦτοί τε ὄντες αὐτοὶ καὶ τινα τοιοῦτον ἀεὶ τρόπον τὴν τε αὐτῶν καὶ τὴν Ἑλλάδα δίκη διοικούντες, ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν κατὰ τε σωμάτων κάλλη καὶ κατὰ τὴν τῶν ψυχῶν παντοίαν ἀρετὴν ἐλλόγιμοί τε ἦσαν καὶ ὀνομαστότατοι πάντων τῶν τότε· τὰ δὲ δὴ τῶν ἀντιπολεμησάντων αὐτοῖς οἷα ἦν ὡς τε ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο, μνήμης ἂν μὴ στερηθῶμεν ὧν ἔτι παῖδες ὄντες ἠκούσαμεν, εἰς τὸ μέσον αὐτὰ νῦν ἀποδώσομεν ὑμῖν τοῖς φίλοις εἶναι κοινά.

[113]

Τὸ δ' ἔτι βραχὺ πρὸ τοῦ λόγου δεῖ δηλῶσαι, μὴ πολλάκις ἀκούοντες Ἑλληνικὰ βαρβάρων ἀνδρῶν ὀνόματα θαυμάζετε· τὸ γὰρ αἴτιον αὐτῶν πεύσεσθε. Σόλων, ἅτ' ἐπινοῶν εἰς τὴν αὐτοῦ ποίησιν καταχρήσασθαι τῷ λόγῳ, διαπυθνανόμενος τὴν τῶν ὀνομάτων δύναμιν, ἠὔρεν τοὺς τε Αἰγυπτίους τοὺς πρώτους ἐκείνους αὐτὰ γραψαμένους εἰς τὴν αὐτῶν φωνὴν μετενηνοχότας, αὐτὸς τε αὖ πάλιν ἐκάστου τὴν διάνοιαν ὀνόματος ἀναλαμβάνων εἰς τὴν ἡμετέραν ἄγων φωνὴν ἀπεγράφετο· καὶ ταῦτά γε δὴ τὰ γράμματα παρὰ τῷ πάπῳ τ' ἦν καὶ ἔτ' ἐστὶν παρ' ἐμοὶ νῦν, διαμεμελέτηται τε ὑπ' ἐμοῦ παιδὸς ὄντος. ἂν οὖν ἀκούητε τοιαῦτα οἷα καὶ τῆδε ὀνόματα, μηδὲν ὑμῖν ἔστω θαῦμα· τὸ γὰρ αἴτιον αὐτῶν ἔχετε. μακροῦ δὲ δὴ λόγου τοιάδε τις ἦν ἀρχὴ τότε.

Καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέχθη περὶ τῆς τῶν θεῶν λήξεως, ὅτι κατενείμαντο γῆν πᾶσαν ἔνθα μὲν μείζους λήξεις, ἔνθα δὲ καὶ ἐλάττους, ἱερὰ θυσίας τε αὐτοῖς κατασκευάζοντες, οὕτω δὲ καὶ τὴν νῆσον Ποσειδῶν τὴν Ἀτλαντίδα λαχὼν ἐκγόνους αὐτοῦ κατώκισεν ἐκ θνητῆς γυναικὸς γεννήσας ἔν τινι τόπῳ τοῖδε τῆς νήσου. πρὸς θαλάττης μὲν, κατὰ δὲ μέσον πάσης πεδίου ἦν, ὃ δὴ πάντων πεδίων κάλλιστον ἀρετῆ τε ἱκανὸν γενέσθαι λέγεται, πρὸς τῷ πεδίῳ δὲ αὖ κατὰ μέσον σταδίους ὡς πεντήκοντα ἀφεςτὸς ἦν ὄρος βραχὺ πάντη. τούτῳ δ' ἦν ἔνοικος τῶν ἐκεῖ κατὰ ἀρχὰς ἐκ γῆς ἀνδρῶν

γεγονότων Εὐήνωρ μὲν ὄνομα, γυναικὶ δὲ συνοικῶν Λευκίππη· Κλειτῶ δὲ μονογενῆ θυγατέρα ἐγεννησάσθην. ἤδη δ' εἰς ἀνδρὸς ὥραν ἠκούσης τῆς κόρης ἢ τε μήτηρ τελευτᾷ καὶ ὁ πατήρ, αὐτῆς δὲ εἰς ἐπιθυμίαν Ποσειδῶν ἐλθῶν συμμείγνυται, καὶ τὸν γήλοφον, ἐν ᾧ κατῶκιστο, ποιῶν εὐερκῆ περιρρήγνυσιν κύκλω, θαλάττης γῆς τε ἐναλλάξ ἐλάττους μείζους τε περὶ ἀλλήλους ποιῶν τροχούς, δύο μὲν γῆς, θαλάττης δὲ τρεῖς οἷον τορνεύων ἐκ μέσης τῆς νήσου, πάντη ἴσον ἀφεστῶτας, ὥστε ἄβατον ἀνθρώποις εἶναι· πλοῖα γὰρ καὶ τὸ πλεῖν οὕτω τότε ἦν. αὐτὸς δὲ τὴν τε ἐν μέσῳ νῆσον οἷα δὴ θεὸς εὐμαρῶς διεκόσμησεν, ὕδατα μὲν διττὰ ὑπὸ γῆς ἄνω πηγαῖα κομίσας, τὸ μὲν θερμόν, ψυχρὸν δὲ ἐκ κρήνης ἀπορρέον ἕτερον, τροφήν δὲ παντοίαν καὶ ἱκανὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδούς. παίδων δὲ ἀρρένων πέντε γενέσεις διδύμους γεννησάμενος ἐθρέψατο, καὶ τὴν νῆσον τὴν Ἀτλαντίδα πᾶσαν δέκα μέρη κατανείμας τῶν μὲν πρεσβυτάτων [114] τῷ προτέρῳ γενομένῳ τὴν τε μητρῶαν οἴκησιν καὶ τὴν κύκλω λῆξιν, πλείστην καὶ ἀρίστην οὕσαν, ἀπένειμε, βασιλέα τε τῶν ἄλλων κατέστησε, τοὺς δὲ ἄλλους ἄρχοντας, ἐκάστῳ δὲ ἀρχὴν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ τόπον πολλῆς χώρας ἔδωκεν. ὀνόματα δὲ πᾶσιν ἔθετο, τῷ μὲν πρεσβυτάτῳ καὶ βασιλεῖ τοῦτο οὐδὲν καὶ πᾶσα ἡ νῆσος τότε πέλαγος ἔσχεν ἐπωνυμίαν, Ἀτλαντικὸν λεχθέν, ὅτι τοῦνομ' ἦν τῷ πρώτῳ βασιλεύσαντι τότε Ἄτλας· τῷ δὲ διδύμῳ μετ' ἐκεῖνόν τε γενομένῳ, λῆξιν δὲ ἄκρας τῆς νήσου πρὸς Ἡρακλείων στηλῶν εἰληχότι ἐπὶ τὸ τῆς Γαδειρικῆς νῦν χώρας κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὀνομαζομένης, Ἑλληνιστὶ μὲν Εὐμηλον, τὸ δ' ἐπιχώριον Γάδειρον, ὅπερ τ' ἦν ἐπὶ κλην ταύτῃ ὄνομ' ἂν παράσχοι. τοῖν δὲ δευτέρῳ γενομένῳ τὸν μὲν Ἀμφήρη, τὸν δὲ Εὐαίμονα ἐκάλεσεν· τρίτοισι δὲ, Μνησέα μὲν τῷ προτέρῳ γενομένῳ, τῷ δὲ μετὰ τοῦτον Αὐτόχθονα· τῶν δὲ τετάρτων Ἑλάσιππον μὲν τὸν πρότερον, Μῆστορα δὲ τὸν ὕστερον· ἐπὶ δὲ τοῖς πέμπτοις τῷ μὲν ἔμπροσθεν Ἀζάης ὄνομα ἐτέθη, τῷ δ' ὕστερῳ Διαπρέπης. οὗτοι δὴ πάντες αὐτοὶ τε καὶ ἔκγονοι τούτων ἐπὶ γενεὰς πολλὰς ᾠκοῦν ἄρχοντες μὲν πολλῶν ἄλλων κατὰ τὸ πέλαγος νήσων, ἔτι δὲ, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, μέχρι τε Αἰγύπτου καὶ Τυρρηνίας τῶν ἐντὸς δεῦρο ἐπάρχοντες.

Ἄτλαντος δὲ πολὺ μὲν ἄλλο καὶ τίμιον γίνεταί γένος, βασιλεὺς δὲ ὁ πρεσβύτατος αἰεὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐκγόνων παραδίδους ἐπὶ γενεὰς πολλὰς τὴν βασιλείαν διέσωζον, πλοῦτον μὲν κεκτημένοι πλήθει τοσοῦτον, ὅσος οὔτε πῶ πρόσθεν ἐν δυναστείαις τισὶν βασιλέων γέγονεν οὔτε ποτὲ ὕστερον γενέσθαι ῥάδιος, κατεσκευασμένα δὲ πάντ' ἦν αὐτοῖς ὅσα ἐν πόλει καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἄλλην χώραν ἦν ἔργον κατασκευάσασθαι. πολλὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς προσήειν ἔξωθεν, πλεῖστα δὲ ἡ νῆσος αὐτὴ παρείχετο εἰς τὰς τοῦ βίου κατασκευάς, πρῶτον μὲν ὅσα ὑπὸ μεταλλείας ὀρυττόμενα στερεὰ καὶ ὅσα τηκτὰ γέγονε, καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον μόνον – τότε δὲ πλέον ὀνόματος ἦν τὸ γένος ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρειχάλκου κατὰ τόπους πολλοὺς τῆς νήσου, πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν – καὶ ὅσα ὕλη πρὸς τὰ τεκτόνων διαπονήματα παρέχεται, πάντα φέρουσα ἄφθονα, τὰ τε αὖ περὶ τὰ ζῶα ἱκανῶς ἡμερα καὶ ἄγρια τρέφουσα. καὶ δὴ καὶ ἐλεφάντων ἦν ἐν αὐτῇ γένος πλεῖστον· νομὴ γὰρ τοῖς τε ἄλλοις ζώοις, ὅσα καθ' ἑλὴ καὶ λίμνας καὶ ποταμούς, [115] ὅσα τ' αὖ κατ' ὄρη καὶ ὅσα ἐν τοῖς πεδίοις νέμεται, σύμπασιν παρῆν ἄδην, καὶ τούτῳ κατὰ ταῦτα τῷ ζῳῳ, μεγίστῳ πεφυκότη καὶ πολυβορωτάτῳ. πρὸς δὲ τούτοις, ὅσα εὐώδη τρέφει πού γῆ τὰ νῦν, ῥιζῶν ἢ χλόης ἢ ξύλων ἢ χυλῶν στακτῶν εἴτε ἀνθῶν ἢ καρπῶν, ἔφερέν τε ταῦτα καὶ ἔτρεφεν εὔ· ἔτι δὲ τὸν ἡμερον καρπὸν, τὸν τε ξηρόν, ὃς ἡμῖν τῆς τροφῆς ἕνεκά ἐστιν, καὶ ὅσοις χάριν τοῦ σίτου προσχρώμεθα – καλοῦμεν δὲ αὐτοῦ τὰ μέρη σύμπαντα ὄσπρια – καὶ τὸν ὅσος ξύλινος, πώματα καὶ βρώματα καὶ ἀλείμματα φέρων, παιδιᾶς τε ὃς ἕνεκα ἠδονῆς τε γέγονε δυσθησαύριστος ἀκροδρῶν καρπός, ὅσα τε παραμύθια πλησμονῆς μεταδόρπια ἀγαπητὰ κάμνοντι τίθεμεν, ἅπαντα ταῦτα ἢ τότε ποτὲ οὐσα ὑφ' ἡλίῳ νῆσος ἱερὰ καλά τε καὶ θαυμαστά καὶ πλήθεσιν ἄπειρ' ἔφερον.

ταῦτα οὖν λαμβάνοντες πάντα παρὰ τῆς γῆς κατεσκευάζοντο τά τε ἱερὰ καὶ τὰς βασιλικὰς οἰκίσεις καὶ τοὺς λιμένας καὶ τὰ νεώρια καὶ σύμπασαν τὴν ἄλλην χώραν, τοιαῦδ' ἐν τάξει διακοσμοῦντες.

Τοὺς τῆς θαλάττης τροχοὺς, οἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἦσαν μητρόπολιν, πρῶτον μὲν ἐγεφύρωσαν, ὁδὸν ἔξω καὶ ἐπὶ τὰ βασίλεια ποιοῦμενοι. τὰ δὲ βασίλεια ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν προγόνων κατοικήσει κατ' ἀρχὰς ἐποιήσαντο εὐθύς, ἕτερος δὲ παρ' ἑτέρου δεχόμενος, κεκοσμημένα κοσμῶν, ὑπερεβάλλετο εἰς δύναμιν αἰεὶ τὸν ἔμπροσθεν, ἕως εἰς ἔκπληξιν μεγέθεσιν κάλλεσίν τε ἔργων ἰδεῖν τὴν οἴκησιν ἀπηργάσαντο. διώρυχα μὲν γὰρ ἐκ τῆς θαλάττης ἀρχόμενοι τρίπλεθρον τὸ πλάτος, ἑκατὸν δὲ ποδῶν βάθος, μῆκος δὲ πεντήκοντα σταδίων, ἐπὶ τὸν ἐξωτάτω τροχὸν συνέτρησαν, καὶ τὸν ἀνάπλου ἐκ τῆς θαλάττης ταύτῃ πρὸς ἐκεῖνον ὡς εἰς λιμένα ἐποιήσαντο, διελόντες στόμα ναυσὶν ταῖς μεγίσταις ἱκανὸν εἰσπλεῖν. καὶ δὴ καὶ τοὺς τῆς γῆς τροχοὺς, οἱ τοὺς τῆς θαλάττης διεῖργον, κατὰ τὰς γεφύρας διεῖλον ὅσον μιᾷ τριήρει διέκπλου εἰς ἀλλήλους, καὶ κατεστέγασαν ἄνωθεν ὥστε τὸν ὑπόπλου ἐκτῶθεν εἶναι· τὰ γὰρ τῶν τῆς γῆς τροχῶν χεῖλη βάθος εἶχεν ἱκανὸν ὑπερέχον τῆς θαλάττης. ἦν δὲ ὁ μὲν μέγιστος τῶν τροχῶν, εἰς ὃν ἡ θάλαττα συνετέτρητο, τριστάδιος τὸ πλάτος, ὁ δ' ἑξῆς τῆς γῆς ἴσος ἐκείνῳ· τοῖν δὲ δευτέρῳ ὁ μὲν ὑγρὸς δυοῖν σταδίοις πλάτος, ὁ δὲ ξηρὸς ἴσος αὖ πάλιν τῷ πρόσθεν ὑγρῷ· [116] σταδίου δὲ ὁ περὶ αὐτὴν τὴν ἐν μέσῳ νῆσον περιθέων. ἡ δὲ νῆσος, ἐν ἣ τὰ βασίλεια ἦν, πέντε σταδίων τὴν διάμετρον εἶχεν. ταύτῃ δὴ κύκλῳ καὶ τοὺς τροχοὺς καὶ τὴν γέφυραν πλεθριαίαν τὸ πλάτος οὔσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λιθίνῳ περιβάλλοντο τείχει, πύργους καὶ πύλας ἐπὶ τῶν γεφυρῶν κατὰ τὰς τῆς θαλάττης διαβάσεις ἑκασταχόσε ἐπιστήσαντες· τὸν δὲ λίθον ἔτεμνον ὑπὸ τῆς νήσου κύκλῳ τῆς ἐν μέσῳ καὶ ὑπὸ τῶν τροχῶν ἔξωθεν καὶ ἐντός, τὸν μὲν λευκόν, τὸν δὲ μέλανα, τὸν δὲ ἐρυθρὸν ὄντα, τέμνοντες δὲ ἅμ' ἠργάζοντο νεωσοίκους κοίλους διπλοῦς ἐντός, κατρηφεῖς αὐτῇ τῇ πέτρᾳ. καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τὰ μὲν ἀπλᾶ, τὰ δὲ μειγνύντες τοὺς λίθους ποικίλα ὕφαινον παιδιᾶς χάριν, ἡδονὴν αὐτοῖς σύμφυτον ἀπονέμοντες· καὶ τοῦ μὲν περὶ τὸν ἐξωτάτω τροχὸν τείχους χαλκῷ περιελάμβανον πάντα τὸν περίδρομον, οἷον ἀλοιφῇ προσχρῶμενοι, τοῦ δ' ἐντός καττιτέρῳ περιέτηκον, τὸν δὲ περὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν ὀρειχάλκῳ μαρμαρυγὰς ἔχοντι πυρώδεις.

Τὰ δὲ δὴ τῆς ἀκροπόλεως ἐντός βασίλεια κατεσκευασμένα ὧδ' ἦν. ἐν μέσῳ μὲν ἱερὸν ἅγιον αὐτόθι τῆς τε Κλειτοῦς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἄβατον ἀφεῖτο, περιβόλῳ χρυσῷ περιβεβλημένον, τοῦτ' ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐφίτυσαν καὶ ἐγέννησαν τὸ τῶν δέκα βασιλειδῶν γένος· ἔνθα καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἐκ πασῶν τῶν δέκα λήξεων ὥραϊα αὐτόσε ἀπετέλουν ἱερὰ ἐκείνων ἐκάστῳ. τοῦ δὲ Ποσειδῶνος αὐτοῦ νεῶς ἦν, σταδίου μὲν μῆκος, εὖρος δὲ τρίπλεθρος, ὕψος δ' ἐπὶ τούτοις σύμμετρον ἰδεῖν, εἶδος δὲ τι βαρβαρικὸν ἔχοντος. πάντα δὲ ἔξωθεν περιήλειψαν τὸν νεῶν ἀργύρῳ, πλὴν τῶν ἀκρωτηρίων, τὰ δὲ ἀκρωτήρια χρυσῷ· τὰ δ' ἐντός, τὴν μὲν ὀροφὴν ἐλεφαντίνην ἰδεῖν πᾶσαν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ ὀρειχάλκῳ πεποικιλμένην, τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῶν τοίχων τε καὶ κιόνων καὶ ἐδάφους ὀρειχάλκῳ περιέλαβον. χρυσᾷ δὲ ἀγάλματα ἐνέστησαν, τὸν μὲν θεὸν ἐφ' ἄρματος ἐστῶτα ἔξ ὑποπτέρων ἵππων ἠνίοχον, αὐτόν τε ὑπὸ μεγέθους τῇ κορυφῇ τῆς ὀροφῆς ἐφαπτόμενον, Νηρηΐδας δὲ ἐπὶ δελφίνων ἑκατὸν κύκλῳ – τοσαύτας γὰρ ἐνόμιζον αὐτὰς οἱ τότε εἶναι – πολλὰ δ' ἐντός ἄλλα ἀγάλματα ἰδιωτῶν ἀναθήματα ἐνῆν. περὶ δὲ τὸν νεῶν ἔξωθεν εἰκόνες ἀπάντων ἔστασαν ἐκ χρυσοῦ, τῶν γυναικῶν καὶ αὐτῶν ὅσοι τῶν δέκα ἐγεγόνεσαν βασιλέων, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀναθήματα μεγάλα τῶν τε βασιλέων καὶ ἰδιωτῶν ἐξ αὐτῆς τε τῆς πόλεως καὶ τῶν ἔξωθεν ὄσων ἐπῆρχον. [117] βωμός τε δὴ συνεπόμενος ἦν τὸ μέγεθος καὶ τὸ τῆς ἐργασίας ταύτῃ τῇ κατασκευῇ, καὶ τὰ βασίλεια κατὰ τὰ αὐτὰ πρέποντα μὲν τῷ τῆς ἀρχῆς μεγέθει, πρέποντα δὲ τῷ περὶ τὰ ἱερὰ κόσμῳ. ταῖς δὲ δὴ κρήναις, τῇ τοῦ ψυχροῦ καὶ τῇ τοῦ θερμοῦ νάματος, πλήθος μὲν ἄφθονον ἐχούσαις, ἡδονῇ δὲ καὶ ἀρετῇ τῶν ὑδάτων

πρὸς ἑκατέρου τὴν χρῆσιν θαυμαστοῦ πεφυκότος, ἐχρῶντο περιστήσαντες οἰκοδομήσεις καὶ δένδρων φυτεύσεις πρεπούσας ὕδασι, δεξαμενάς τε αὐτὰς μὲν ὑπαιθρίους, τὰς δὲ χειμερινὰς τοῖς θερμοῖς λουτροῖς ὑποστέγους περιτιθέντες, χωρὶς μὲν βασιλικὰς, χωρὶς δὲ ἰδιωτικὰς, ἔτι δὲ γυναιξὶν ἄλλας καὶ ἐτέρας ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις, τὸ πρόσφορον τῆς κοσμήσεως ἐκάστοις ἀπονέμοντες. τὸ δὲ ἀπορρέον ἦγον ἐπὶ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἄλσος, δένδρα παντοδαπὰ κάλλος ὕψος τε δαιμόνιον ὑπ' ἀρετῆς τῆς γῆς ἔχοντα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἔξω κύκλους δι' ὀχετῶν κατὰ τὰς γεφύρας ἐπωχέτευον· οὗ δὴ πολλὰ μὲν ἱερὰ καὶ πολλῶν θεῶν, πολλοὶ δὲ κῆποι καὶ πολλὰ γυμνάσια ἐκεχειρούργητο, τὰ μὲν ἀνδρῶν, τὰ δὲ ἵππων χωρὶς ἐν ἑκατέρᾳ τῇ τῶν τροχῶν νήσῳ, τὰ τε ἄλλα καὶ κατὰ μέσην τὴν μείζω τῶν νήσων ἐξηρημένος ἵππόδρομος ἦν αὐτοῖς, σταδίου τὸ πλάτος ἔχων, τὸ δὲ μῆκος περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἀφεῖτο εἰς ἄμιλλαν τοῖς ἵπποις. δορυφορικὰ δὲ περὶ αὐτὸν ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν οἰκῆσεις ἦσαν τῷ πλήθει τῶν δορυφόρων· τοῖς δὲ πιστοτέροις ἐν τῷ μικροτέρῳ τροχῷ καὶ πρὸς τῆς ἀκροπόλεως μᾶλλον ὄντι διετέτακτο ἢ φρουρά, τοῖς δὲ πάντων διαφέρουσιν πρὸς πίστιν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοὺς βασιλέας αὐτοὺς ἦσαν οἰκῆσεις δεδομένα. τὰ δὲ νεώρια τριήρων μεστὰ ἦν καὶ σκευῶν ὅσα τριήρεσιν προσήκει, πάντα δὲ ἐξηρτυμένα ἱκανῶς. καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ τὴν τῶν βασιλέων οἰκῆσιν οὕτω κατεσκεύαστο· διαβάντι δὲ τοὺς λιμένας ἔξω τρεῖς ὄντας ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς θαλάττης ἦειν ἐν κύκλῳ τεῖχος, πεντήκοντα σταδίου τοῦ μεγίστου τροχοῦ τε καὶ λιμένος ἀπέχον πανταχῆ, καὶ συνέκλειεν εἰς ταῦτόν πρὸς τὸ τῆς διώρυχος στόμα τὸ πρὸς θαλάττης. τοῦτο δὴ πᾶν συνωκεῖτο μὲν ὑπὸ πολλῶν καὶ πυκνῶν οἰκήσεων, ὁ δὲ ἀνάπλους καὶ ὁ μέγιστος λιμὴν ἔγεμεν πλοίων καὶ ἐμπόρων ἀφικνουμένων πάντοθεν, φωνὴν καὶ θόρυβον παντοδαπὸν κτύπον τε μεθ' ἡμέραν καὶ διὰ νυκτὸς ὑπὸ πλήθους παρεχομένων.

Τὸ μὲν οὖν ἄστυ καὶ τὸ περὶ τὴν ἀρχαίαν οἰκῆσιν σχεδὸν ὡς τότε ἔλέχθη νῦν διεμνημόνευται· [118] τῆς δ' ἄλλης χώρας ὡς ἡ φύσις εἶχεν καὶ τὸ τῆς διακοσμήσεως εἶδος, ἀπομνημονεῦσαι πειρατέον. πρῶτον μὲν οὖν ὁ τόπος ἅπας ἐλέγετο σφόδρα τε ὑψηλὸς καὶ ἀπότομος ἐκ θαλάττης, τὸ δὲ περὶ τὴν πόλιν πᾶν πεδίον, ἐκείνην μὲν περιέχον, αὐτὸ δὲ κύκλῳ περιεχόμενον ὄρεσιν μέχρι πρὸς τὴν θάλατταν καθειμένοις, λεῖον καὶ ὁμαλές, πρόμηκες δὲ πᾶν, ἐπὶ μὲν θάτερα τρισχιλίων σταδίων, κατὰ δὲ μέσον ἀπὸ θαλάττης ἄνω δισχιλίων.

Ὁ δὲ τόπος οὗτος ὅλης τῆς νήσου πρὸς νότον ἐτέτραπτο, ἀπὸ τῶν ἄρκτων κατάβορρος. τὰ δὲ περὶ αὐτὸν ὄρη τότε ὑμνεῖτο πλήθος καὶ μέγεθος καὶ κάλλος παρὰ πάντα τὰ νῦν ὄντα γεγονέναι, πολλὰς μὲν κόμας καὶ πλουσίας περιοίκων ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα, ποταμοὺς δὲ καὶ λίμνας καὶ λειμῶνας τροφὴν τοῖς πᾶσιν ἡμέροις καὶ ἀγρίοις ἱκανὴν θρέμμασιν, ὕλην δὲ καὶ πλήθει καὶ γένεσι ποικίλην σύμπασιν τε τοῖς ἔργοις καὶ πρὸς ἕκαστα ἄφθονον. ὧδε οὖν τὸ πεδίον φύσει καὶ ὑπὸ βασιλέων πολλῶν ἐν πολλῷ χρόνῳ διεπεπόνητο. τετράγωνον μὲν αὐθ' ὑπῆρχεν τὰ πλεῖστ' ὀρθὸν καὶ πρόμηκες, ὅτι δὲ ἐνέλειπε, κατηύθυντο τάφρου κύκλῳ περιορυχθείσης· τὸ δὲ βάθος καὶ πλάτος τό τε μῆκος αὐτῆς ἄπιστον μὲν λεχθέν, ὡς χειροποίητον ἔργον, πρὸς τοῖς ἄλλοις διαπονήμασι τοσοῦτον εἶναι, ῥητέον δὲ ὅ γε ἠκούσαμεν· πλέθρου μὲν γὰρ βάθος ὀρώρυκτο, τὸ δὲ πλάτος ἀπάντη σταδίου, περὶ δὲ πᾶν τὸ πεδίον ὀρυχθεῖσα συνέβαινε εἶναι τὸ μῆκος σταδίων μυρίων. τὰ δ' ἐκ τῶν ὀρῶν καταβαίνοντα ὑποδεχομένη ρεύματα καὶ περὶ τὸ πεδίον κυκλωθεῖσα, πρὸς τὴν πόλιν ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν ἀφικομένη, ταύτη πρὸς θάλατταν μεθεῖτο ἐκρεῖν. ἄνωθεν δὲ ἀπ' αὐτῆς τὸ πλάτος μάλιστα ἑκατὸν ποδῶν διώρυχες εὐθεῖαι τετμημένα κατὰ τὸ πεδίον πάλιν εἰς τὴν τάφρον τὴν πρὸς θαλάττης ἀφεῖντο, ἐτέρα δὲ ἀφ' ἐτέρας αὐτῶν σταδίου ἑκατὸν ἀπέιχεν· ἢ δὴ τὴν τε ἐκ τῶν ὀρῶν ὕλην κατήγον εἰς τὸ ἄστυ καὶ τᾶλλα δὲ ὠραῖα πλοίοις κατεκομίζοντο, διάπλους ἐκ τῶν διωρύχων εἰς ἀλλήλας τε πλαγίας καὶ πρὸς τὴν πόλιν τεμόντες, καὶ δις δὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν γῆν ἐκαρποῦντο,

χειμῶνος μὲν τοῖς ἐκ Διὸς ὕδασι χρώμενοι, θέρους δὲ ὅσα γῆ φέρει τὰ ἐκ τῶν διωρύχων ἐπάγοντες νάματα. πλήθος δέ, τῶν μὲν ἐν τῷ πεδίῳ χρησίμων πρὸς πόλεμον ἀνδρῶν ἐτέτακτο [119] τὸν κλῆρον ἕκαστον παρέχειν ἄνδρα ἡγεμόνα, τὸ δὲ τοῦ κλήρου μέγεθος εἰς δέκα δεκάκις ἦν στάδια, μυριάδες δὲ συμπάντων τῶν κλήρων ἦσαν ἕξ· τῶν δ' ἐκ τῶν ὄρων καὶ τῆς ἄλλης χώρας ἀπέραντος μὲν ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐλέγετο, κατὰ δὲ τόπους καὶ κόμας εἰς τούτους τοὺς κλήρους πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἅπαντες διενενέμνητο. τὸν οὖν ἡγεμόνα ἦν τεταγμένον εἰς τὸν πόλεμον παρέχειν ἕκτον μὲν ἄρματος πολεμιστηρίου μόριον εἰς μύρια ἄρματα, ἵππους δὲ δύο καὶ ἀναβάτας, ἔτι δὲ συνωρίδα χωρὶς δίφρου καταβάτην τε μικράσπιδα καὶ τὸν ἀμφοῖν μετ' ἐπιβάτην τοῖν ἵπποιν ἠνίοχον ἔχουσαν, ὀπίτας δὲ δύο καὶ τοξότας σφενδονήτας τε ἑκατέρους δύο, γυμνήτας δὲ λιθοβόλους καὶ ἀκοντιστάς τρεῖς ἑκατέρους, ναύτας δὲ τέτταρας εἰς πλήρωμα διακοσίων καὶ χιλίων νεῶν. τὰ μὲν οὖν πολεμιστήρια οὕτω διετέτακτο τῆς βασιλικῆς πόλεως, τῶν δὲ ἐννέα ἄλλα ἄλλως, ἃ μακρὸς ἂν χρόνος εἴη λέγειν.

Τὰ δὲ τῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν ὧδ' εἶχεν ἕξ ἀρχῆς διακοσμηθέντα. τῶν δέκα βασιλέων εἷς ἕκαστος ἐν μὲν τῷ καθ' αὐτὸν μέρει κατὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν πλείστων νόμων ἦρχεν, κολάζων καὶ ἀποκτείνους ὄντιν' ἐθελήσειεν· ἡ δὲ ἐν ἀλλήλοις ἀρχὴ καὶ κοινωνία κατὰ ἐπιστολάς ἦν τὰς τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ὁ νόμος αὐτοῖς παρέδωκεν καὶ γράμματα ὑπὸ τῶν πρώτων ἐν στήλῃ γεγραμμένα ὀρειχαλκίῃ, ἡ κατὰ μέσην τὴν νῆσον ἔκειτ' ἐν ἱερῷ Ποσειδῶνος, οἷ δὴ δι' ἐνιαυτοῦ πέμπτου, τοτὲ δὲ ἐναλλάξ ἕκτου, συνελέγοντο, τῷ τε ἀρτίῳ καὶ τῷ περιττῷ μέρος ἴσον ἀπονέμοντες, συλλεγόμενοι δὲ περὶ τε τῶν κοινῶν ἐβουλεύοντο καὶ ἐξήταζον εἴ τίς τι παραβαίνει, καὶ ἐδίκασον. ὅτε δὲ δικάζειν μέλλοιεν, πίστει ἀλλήλοις τοιάσδε ἐδίδοσαν πρότερον. ἀφέτων ὄντων ταύρων ἐν τῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερῷ, μόνοι γιγνόμενοι δέκα ὄντες, ἐπευξάμενοι τῷ θεῷ τὸ κεχαρισμένον αὐτῷ θῦμα ἐλεῖν, ἄνευ σιδήρου ξύλοις καὶ βρόχοις ἐθήρευον, ὄν δὲ ἔλοιεν τῶν ταύρων, πρὸς τὴν στήλην προσαγαγόντες κατὰ κορυφὴν αὐτῆς ἔσφαττον κατὰ τῶν γραμμάτων. ἐν δὲ τῇ στήλῃ πρὸς τοῖς νόμοις ὄρκος ἦν μεγάλας ἀράς ἐπευχόμενος τοῖς ἀπειθοῦσιν. [120] ὅτ' οὖν κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους θύσαντες καθαγίζοιεν πάντα τοῦ ταύρου τὰ μέλη, κρατῆρα κεράσαντες ὑπὲρ ἐκάστου θρόμβον ἐνέβαλλον αἵματος, τὸ δ' ἄλλ' εἰς τὸ πῦρ ἔφερον, περικαθήραντες τὴν στήλην· μετὰ δὲ τοῦτο χρυσαῖς φιάλαις ἐκ τοῦ κρατῆρος ἀρυτόμενοι, κατὰ τοῦ πυρὸς σπένδοντες ἐπώμνυσαν δικάσειν τε κατὰ τοὺς ἐν τῇ στήλῃ νόμους καὶ κολάσειν εἴ τίς τι πρότερον παραβεβηκῶς εἴη, τό τε αὖ μετὰ τοῦτο μηδὲν τῶν γραμμάτων ἐκόντες παραβῆσθαι, μηδὲ ἄρξειν μηδὲ ἄρχοντι πείσεσθαι πλὴν κατὰ τοὺς τοῦ πατρὸς ἐπιτάττοντι νόμους. ταῦτα ἐπευξάμενος ἕκαστος αὐτῶν αὐτῷ καὶ τῷ ἀφ' αὐτοῦ γένει, πίων καὶ ἀναθεις τὴν φιάλην εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, περὶ τὸ δεῖπνον καὶ τὰναγκαῖα διατρίψας, ἐπειδὴ γίγνοιτο σκότος καὶ τὸ πῦρ ἐψυγμένον τὸ περὶ τὰ θύματα εἴη, πάντες οὕτως ἐνδύντες ὅτι καλλίστην κυανῆν στολὴν, ἐπὶ τὰ τῶν ὄρκωμοσίων καύματα χαμαὶ καθίζοντες, νύκτωρ, πᾶν τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἀποσβεννύντες πῦρ, ἐδικάζοντό τε καὶ ἐδίκασον εἴ τίς τι παραβαίνειν αὐτῶν αἰτιῶτό τινα· δικάσαντες δέ, τὰ δικασθέντα, ἐπειδὴ φῶς γένοιτο, ἐν χρυσῷ πίνακι γράψαντες μετὰ τῶν στολῶν μνημεῖα ἀνετίθεσαν. νόμοι δὲ πολλοὶ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ γέρα τῶν βασιλέων ἐκάστων ἦσαν ἴδιοι, τὰ δὲ μέγιστα, μήτε ποτὲ ὄπλα ἐπ' ἀλλήλους οἴσειν βοηθήσειν τε πάντας, ἂν πού τις αὐτῶν ἐν τινὶ πόλει τὸ βασιλικὸν καταλύειν ἐπιχειρῆ γένος, κοινῇ δέ, καθάπερ οἱ πρόσθεν, βουλευόμενοι τὰ δόξαντα περὶ πολέμου καὶ τῶν ἄλλων πράξεων, ἡγεμονίαν ἀποδιδόντες τῷ Ἀτλαντικῷ γένει. θανάτου δὲ τὸν βασιλέα τῶν συγγενῶν μηδενὸς εἶναι κύριον, ὄν ἂν μὴ τῶν δέκα τοῖς ὑπὲρ ἡμισυ δοκῆ.

Ταύτην δὴ τοσαύτην καὶ τοιαύτην δύναμιν ἐν ἐκείνοις τότε οὔσαν τοῖς τόποις ὁ θεὸς ἐπὶ τούσδε αὐτοὺς τόπους συντάξας ἐκόμισεν ἕκ τινος τοιαύσδε, ὡς λόγος, προφάσεως.

Ἐπὶ πολλὰς μὲν γενεάς, μέχριτερ ἢ τοῦ θεοῦ φύσις αὐτοῖς ἐξήρκει, κατήκοοί τε ἦσαν τῶν νόμων καὶ πρὸς τὸ συγγενὲς θεῖον φιλοφρόνως εἶχον· τὰ γὰρ φρονήματα ἀληθινὰ καὶ πάντη μεγάλα ἐκέκτηντο, πραότητι μετὰ φρονήσεως πρὸς τε τὰς αἰεὶ συμβαινούσας τύχας καὶ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι, [121] διὸ πλὴν ἀρετῆς πάντα ὑπερορῶντες μικρὰ ἠγοῦντο τὰ παρόντα καὶ ῥαδίως ἔφερον οἷον ἄχθος τὸν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὄγκον, ἀλλ' οὐ μεθύοντες ὑπὸ τρυφῆς διὰ πλοῦτον ἀκράτορες αὐτῶν ὄντες ἐσφάλλοντο, νήφοντες δὲ ὀξὺ καθεώρων ὅτι καὶ ταῦτα πάντα ἐκ φιλίας τῆς κοινῆς μετ' ἀρετῆς αὐξάνεται, τῇ δὲ τούτων σπουδῇ καὶ τιμῇ φθίνει ταῦτά τε αὐτὰ κάκεινη συναπόλλυται τούτοις. ἐκ δὲ λογισμοῦ τε τοιοῦτου καὶ φύσεως θείας παραμενούσης πάντ' αὐτοῖς ηὔξηθη ἅ πρὶν διήλθομεν. ἐπεὶ δ' ἢ τοῦ θεοῦ μὲν μοῖρα ἐξίτηλος ἐγένετο ἐν αὐτοῖς πολλῶ τῷ θνητῷ καὶ πολλάκις ἀνακεραυνυμένη, τὸ δὲ ἀνθρώπινον ἦθος ἐπεκράτει, τότε ἤδη τὰ παρόντα φέρειν ἀδυνατοῦντες ἠσχημόνουν, καὶ τῷ δυναμένῳ μὲν ὄραν αἰσχροὶ κατεφαίνοντο, τὰ κάλλιστα ἀπὸ τῶν τιμιωτάτων ἀπολλύντες, τοῖς δὲ ἀδυνατοῦσιν ἀληθινὸν πρὸς εὐδαιμονίαν βίον ὄραν τότε δὴ μάλιστα πάγκαλοι μακάριοί τε ἐδοξάζοντο εἶναι, πλεονεξίας ἀδίκου καὶ δυνάμεως ἐμπιπλάμενοι. θεὸς δὲ ὁ θεῶν Ζεὺς ἐν νόμοις βασιλεύων, ἅτε δυνάμενος καθορᾶν τὰ τοιαῦτα, ἐννοήσας γένος ἐπιεικὲς ἀθλίως διατιθέμενον, δίκην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι βουλευθεὶς, ἵνα γένοιτο ἐμμελέστεροι σωφρονισθέντες, συνήγειρεν θεοὺς πάντας εἰς τὴν τιμιωτάτην αὐτῶν οἴκησιν, ἣ δὴ κατὰ μέσον παντὸς τοῦ κόσμου βεβηκυῖα καθορᾶ πάντα ὅσα γενέσεως μετείληφεν, καὶ συναγείρας εἶπεν «...»

Μίνως ἢ περὶ νόμου, πολιτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[313.a]

{Σωκράτης} Ὁ νόμος ἡμῖν τί ἐστίν;

{Ἐταῖρος} Ὅποῖον καὶ ἐρωτᾷς τῶν νόμων;

{Σωκράτης} Τί δ'; ἐστίν ὅτι διαφέρει νόμος νόμου κατ' αὐτὸ τοῦτο, κατὰ τὸ νόμος εἶναι; σκόπει γὰρ δὴ ὁ τυγχάνω ἐρωτῶν σε. ἐρωτῶ γάρ, ὥσπερ εἰ ἀνηρόμην τί ἐστίν χρυσός, εἴ με ὡσαύτως ἀνήρου ὅποῖον καὶ λέγω χρυσόν, οἴομαί σε οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐρέσθαι. οὐδὲν γάρ που διαφέρει οὔτε χρυσός [b] χρυσοῦ οὔτε λίθος λίθου κατὰ γε τὸ λίθος εἶναι καὶ κατὰ τὸ χρυσός· οὕτω δὲ οὐδὲ νόμος που νόμου οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ πάντες εἰσὶν ταυτόν. νόμος γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἐστίν ὁμοίως, οὐχ ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δ' ἥττον· τοῦτο δὴ αὐτὸ ἐρωτῶ, τὸ πᾶν τί ἐστίν νόμος. εἰ οὖν σοι πρόχειρον, εἰπέ.

{Ἐταῖρος} Τί οὖν ἄλλο νόμος εἶη ἂν, ὃ Σώκρατες, ἀλλ' ἢ τὰ νομιζόμενα;

{Σωκράτης} Ἦ καὶ λόγος σοι δοκεῖ εἶναι τὰ λεγόμενα, ἢ ὄψις τὰ ὀρώμενα, ἢ ἀκοή τὰ ἀκουόμενα; ἢ ἄλλο μὲν λόγος, ἄλλο [c] δὲ τὰ λεγόμενα· καὶ ἄλλο μὲν ὄψις, ἄλλο δὲ τὰ ὀρώμενα· καὶ ἄλλο μὲν ἀκοή, ἄλλο δὲ τὰ ἀκουόμενα, καὶ ἄλλο δὴ νόμος, ἄλλο δὲ τὰ νομιζόμενα; οὕτως ἢ πῶς σοι δοκεῖ;

{Ἐταῖρος} Ἄλλο μοι νῦν ἐφάνη.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα νόμος ἐστίν τὰ νομιζόμενα.

{Ἐταῖρος} Οὐ μοι δοκεῖ.

{Σωκράτης} Τί δῆτ' ἂν εἶη νόμος; ἐπισκεψώμεθ' αὐτὸ ὧδε. εἴ τις ἡμᾶς τὰ νυνδὴ λεγόμενα ἀνήρετο, «Ἐπειδὴ ὄψει φατέ [314.a] τὰ ὀρώμενα ὀρᾶσθαι, τίνι ὄντι τῇ ὄψει ὀρᾶται;» ἀπεκρινάμεθ' ἂν αὐτῷ ὅτι αἰσθήσει ταύτη τῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δηλούση τὰ πράγματα· εἰ δ' αὖ ἤρετο ἡμᾶς, «Τί δέ; ἐπειδὴ ἀκοῇ τὰ ἀκουόμενα ἀκούεται, τίνι ὄντι τῇ ἀκοῇ;» ἀπεκρινάμεθ' ἂν αὐτῷ ὅτι αἰσθήσει ταύτη τῇ διὰ τῶν ὠτων δηλούση ἡμῖν τὰς φωνάς. οὕτω τοίνυν καὶ εἰ ἀνέροιτο ἡμᾶς, «Ἐπειδὴ νόμῳ τὰ νομιζόμενα νομίζεται, τίνι ὄντι τῷ νόμῳ νομίζεται; [b] πότερον αἰσθήσει τινὶ ἢ δηλώσει, ὥσπερ τὰ μανθανόμενα μανθάνεται δηλούση τῇ ἐπιστήμῃ, ἢ εὐρέσει τινί, ὥσπερ τὰ εὐρισκόμενα εὐρίσκεται, οἶον τὰ μὲν ὑγιεινὰ καὶ νοσώδη ἰατρικῇ, ἃ δὲ οἱ θεοὶ διανοοῦνται, ὡς φασὶν οἱ μάντις, μαντικῇ; ἢ γάρ που τέχνη ἡμῖν εὐρεσίς ἐστίν τῶν πραγμάτων· ἢ γάρ;»

{Ἐταῖρος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἂν τούτων ὑπολάβοιμεν μάλιστα τὸν νόμον εἶναι;

{Ἐταῖρος} Τὰ δόγματα ταῦτα καὶ ψηφίσματα, ἔμοιγε δοκεῖ. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις φαίη νόμον εἶναι; ὥστε κινδυνεύει, ὃ [c] σὺ ἐρωτᾷς, τὸ ὅλον τοῦτο, νόμος, δόγμα πόλεως εἶναι.

{Σωκράτης} Δόξαν, ὡς ἔοικε, λέγεις πολιτικὴν τὸν νόμον.

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Καὶ ἴσως καλῶς λέγεις· τάχα δὲ ὧδε ἄμεινον εἰσόμεθα. λέγεις τινὰς σοφούς;

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ σοφοὶ εἰσὶν σοφία σοφοί;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δέ; οἱ δίκαιοι δικαιοσύνη δίκαιοι;

{Ἐταῖρος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οἱ νόμιμοι νόμῳ νόμιμοι;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ [d] ἄνομοι ἀνομία ἄνομοι;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ νόμιμοι δίκαιοι;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ ἄνομοι ἄδικοι;

{Ἐταῖρος} Ἄδικοι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κάλλιστον ἢ δικαιοσύνη τε καὶ ὁ νόμος;

{Ἐταῖρος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Αἰσχιστον δὲ ἢ ἀδικία τε καὶ ἡ ἀνομία;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Καὶ τὸ μὲν σώζει τὰς πόλεις καὶ τᾶλλα πάντα, τὸ δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀνατρέπει;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ὡς περὶ καλοῦ ἄρα τινὸς ὄντος δεῖ τοῦ νόμου διανοεῖσθαι, καὶ ὡς ἀγαθὸν αὐτὸ ζητεῖν.

{Ἐταῖρος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δόγμα ἔφαμεν εἶναι πόλεως τὸν νόμον; [e]

{Ἐταῖρος} Ἔφαμεν γάρ.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οὐκ ἔστιν τὰ μὲν χρηστὰ δόγματα, τὰ δὲ πονηρά;

{Ἐταῖρος} Ἔστιν μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν νόμος γε οὐκ ἦν πονηρός.

{Ἐταῖρος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἔχει ἀποκρίνεσθαι οὕτως ἀπλῶς ὅτι νόμος ἐστὶ δόγμα πόλεως.

{Ἐταῖρος} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἀρμόττοι ἂν τὸ πονηρὸν δόγμα νόμος εἶναι.

{Ἐταῖρος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν δόξα γέ τις καὶ αὐτῷ μοι καταφαίνεται ὁ νόμος εἶναι· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἡ πονηρὰ δόξα, ἄρα οὐκ ἤδη τοῦτο κατάδηλον, ὡς ἡ χρηστή, εἴπερ δόξα νόμος ἐστί;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Δόξα δὲ χρηστή τίς ἐστίν; οὐχ ἡ ἀληθής; [315.a]

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἡ ἀληθὴς δόξα τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις;

{Ἐταῖρος} Ἔστιν γάρ.

{Σωκράτης} Ὁ νόμος ἄρα βούλεται τοῦ ὄντος εἶναι ἐξεύρεσις.

{Ἐταῖρος} Πῶς οὖν, ὦ Σώκρατες, εἰ ὁ νόμος ἐστὶν τοῦ ὄντος ἐξεύρεσις, οὐκ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρώμεθα περὶ τῶν αὐτῶν, εἰ τὰ ὄντα γε ἡμῖν ἐξηύρηται;

{Σωκράτης} Βούλεται μὲν οὐδὲν ἥττον ὁ νόμος εἶναι τοῦ ὄντος ἐξεύρεσις· οἱ δ' ἄρα μὴ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμενοι [b] ἄνθρωποι, ὡς δοκοῦμεν, οὐκ ἀεὶ δύνανται ἐξευρίσκειν ὃ βούλεται ὁ νόμος, τὸ ὄν. ἐπεὶ φέρε ἴδωμεν ἐὰν ἄρα ἡμῖν ἐνθένδε κατάδηλον γένηται εἴτε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμεθα ἢ ἄλλοτε ἄλλοις, καὶ εἰ ἅπαντες τοῖς αὐτοῖς ἢ ἄλλοι ἄλλοις.

{Ἐταῖρος} Ἀλλὰ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν γνῶναι, ὅτι οὔτε οἱ αὐτοὶ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρῶνται ἄλλοι τε ἄλλοις. ἐπεὶ αὐτίκα ἡμῖν μὲν οὐ νόμος ἐστὶν ἄνθρωπος θύειν ἀλλ' ἀνόσιον, Καρχηδόνιοι δὲ θύουσιν ὡς ὄσιον ὄν [c] καὶ νόμιμον αὐτοῖς, καὶ ταῦτα ἔνιοι αὐτῶν καὶ τοὺς αὐτῶν ὑεῖς τῷ Κρόνῳ, ὡς ἴσως καὶ σὺ ἀκήκοας. καὶ μὴ ὅτι βάρβαροι ἄνθρωποι ἡμῶν ἄλλοις νόμοις χρῶνται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Λυκαίᾳ οὗτοι καὶ οἱ τοῦ Ἀθάμαντος ἔκγονοι οἷας θυσίας θύουσιν Ἑλληνας ὄντες. ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς οἴσθ' αἴ ποτε καὶ αὐτὸς ἀκούων οἷσις νόμοις ἐχρώμεθα πρὸ τοῦ περὶ τοὺς ἀποθανόντας, ἱερεῖά τε προσφάττοντες πρὸ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ καὶ ἐγχυτιστρίας μεταπεμπόμενοι· οἱ [d] δ' αὖ ἐκείνων ἔτι πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας· ἡμεῖς δὲ τούτων οὐδὲν ποιοῦμεν. μυρία δ' ἂν τις ἔχοι τοιαῦτα εἰπεῖν· πολλὴ γὰρ εὐρυχωρία τῆς ἀποδείξεως ὡς οὔτε ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κατὰ ταῦτα νομίζομεν οὔτε ἀλλήλοις οἱ ἄνθρωποι.

{Σωκράτης} Οὐδὲν τοι θαυμαστόν ἐστιν, ὦ βέλτιστε, εἰ σὺ μὲν ὀρθῶς λέγεις, ἐμὲ δὲ τοῦτο λέληθεν. ἀλλ' ἕως ἂν σὺ τε κατὰ σαυτὸν λέγῃς ἃ σοὶ δοκεῖ μακρῷ λόγῳ καὶ πάλιν ἐγώ, [e] οὐδὲν μὴ ποτε συμβῶμεν, ὡς ἐγὼ οἶμαι· ἐὰν δὲ κοινὸν τεθῆ τὸ σκέμμα, τάχ' ἂν ὁμολογήσαιμεν. εἰ μὲν οὖν βούλει, πυνθανόμενός τι παρ' ἐμοῦ κοινῇ μετ' ἐμοῦ σκόπει· εἰ δ' αὖ βούλει, ἀποκρινόμενος.

{Ἐταῖρος} Ἀλλ' ἐθέλω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνεσθαι ὅτι ἂν βούλη.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ σὺ, πότερα νομίζεις τὰ δίκαια ἄδικα εἶναι καὶ τὰ ἄδικα δίκαια, ἢ τὰ μὲν δίκαια δίκαια, τὰ δὲ ἄδικα ἄδικα;

{Ἐταῖρος} Ἐγὼ μὲν τὰ τε δίκαια δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἄδικα. [316.a]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ παρὰ πᾶσιν οὕτως ὡς ἐνθάδε νομίζεται;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐν Πέρσαις;

{Ἐταῖρος} Καὶ ἐν Πέρσαις.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ἀεὶ δήπου;

{Ἐταῖρος} Ἀεὶ.

{Σωκράτης} Πότερον δὲ τὰ πλεῖον ἔλκοντα βαρύτερα νομίζεται ἐνθάδε, τὰ δὲ ἕλαττον κουφότερα, ἢ τοῦναντίον;

{Ἐταῖρος} Οὐκ, ἀλλὰ τὰ πλεῖον ἔλκοντα βαρύτερα, τὰ δὲ ἕλαττον κουφότερα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐν Καρχηδόνι καὶ ἐν Λυκαίαις;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὰ μὲν καλά, ὡς ἔοικε, πανταχοῦ νομίζεται [b] καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ αἰσχρὰ, ἀλλ' οὐ τὰ αἰσχρὰ καλὰ οὐδὲ τὰ καλὰ αἰσχρὰ.

{Ἐταῖρος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ὡς κατὰ πάντων εἶπεῖν, τὰ ὄντα νομίζεται εἶναι, οὐ τὰ μὴ ὄντα, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

{Ἐταῖρος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ὅς ἂν ἄρα τοῦ ὄντος ἀμαρτάνη, τοῦ νομίμου ἀμαρτάνει.

{Ἐταῖρος} Οὕτω μὲν, ὃ Σώκρατες, ὡς σὺ λέγεις, καὶ φαίνεται ταῦτα νόμιμα καὶ ἡμῖν ἀεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις· ἐπειδὴν δ' ἐννοήσω [c] ὅτι οὐδὲν παυόμεθα ἄνω κάτω μετατιθέμενοι τοὺς νόμους, οὐ δύναμαι πεισθῆναι.

{Σωκράτης} Ἴσως γὰρ οὐκ ἐννοεῖς ταῦτα μεταπεττευόμενα ὅτι ταῦτά ἐστιν. ἀλλ' ὧδε μετ' ἐμοῦ αὐτὰ ἄθρει. ἤδη ποτὲ ἐνέτυχες συγγράμματι περὶ ὑγιείας τῶν καμνόντων;

{Ἐταῖρος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν τίνος τέχνης τοῦτ' ἐστὶ τὸ σύγγραμμα;

{Ἐταῖρος} Οἶδα, ὅτι ἰατρικῆς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἰατροὺς καλεῖς τοὺς ἐπιστήμονας περὶ τούτων;

{Ἐταῖρος} Φημί. [d]

{Σωκράτης} Πότερον οὖν οἱ ἐπιστήμονες ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν νομίζουσιν ἢ ἄλλοι ἄλλα;

{Ἐταῖρος} Ταῦτα ἔμοιγε δοκοῦσι.

{Σωκράτης} Πότερον οἱ Ἕλληνες μόνοι τοῖς Ἕλλησιν ἢ καὶ οἱ βάρβαροι αὐτοῖς τε καὶ τοῖς Ἕλλησι, περὶ ὧν ἂν εἰδῶσι, ταῦτα νομίζουσι;

{Ἐταῖρος} Ταῦτὰ δήπου πολλὴ ἀνάγκη ἐστὶν τοὺς εἰδότας αὐτοὺς αὐτοῖς συννομίζειν καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους.

{Σωκράτης} Καλῶς γε ἀπεκρίνω. οὐκοῦν καὶ αἰεὶ;

{Ἐταῖρος} Ναί, καὶ αἰεὶ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ οἱ ἱατροὶ συγγράφουσι περὶ ὑγείας ἅπερ [e] καὶ νομίζουσιν εἶναι;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἰατρικὰ ἄρα καὶ ἱατρικοὶ νόμοι ταῦτα τὰ συγγράμματα ἐστὶν τὰ τῶν ἱατρῶν.

{Ἐταῖρος} Ἰατρικὰ μέντοι.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ τὰ γεωργικὰ συγγράμματα γεωργικοὶ νόμοι εἰσίν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίνων οὖν ἐστὶν τὰ περὶ κήπων ἐργασίας συγγράμματα καὶ νόμιμα;

{Ἐταῖρος} Κηπουρῶν.

{Σωκράτης} Κηπουρικοὶ ἄρα νόμοι ἡμῖν εἰσιν οὗτοι.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τῶν ἐπισταμένων κήπων ἄρχειν;

{Ἐταῖρος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Ἐπίστανται δ' οἱ κηπουροί.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίνων δὲ τὰ περὶ ὄψου σκευασίας συγγράμματά τε καὶ νόμιμα;

{Ἐταῖρος} Μαγείρων.

{Σωκράτης} Μαγειρικοὶ ἄρα οὗτοι νόμοι εἰσίν;

{Ἐταῖρος} Μαγειρικοί.

{Σωκράτης} Τῶν ἐπισταμένων, ὡς ἔοικεν, ὄψου σκευασίας ἄρχειν; [317.a]

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπίστανται δέ, ὡς φασιν, οἱ μάγειροι;

{Ἐταῖρος} Ἐπίστανται γάρ.

{Σωκράτης} Εἶεν· τίνων δὲ διὰ τὰ περὶ πόλεως διοικήσεως συγγράμματα τε καὶ νόμιμά ἐστιν; ἄρ' οὐ τῶν ἐπισταμένων πόλεων ἄρχειν;

{Ἐταῖρος} Ἦμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἐπίστανται δὲ ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ πολιτικοὶ τε καὶ οἱ βασιλικοί;

{Ἐταῖρος} Οὗτοι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Πολιτικά ἄρα ταῦτα συγγράμματά ἐστιν, οὓς οἱ ἄνθρωποι νόμους καλοῦσι, βασιλέων τε καὶ ἀνδρῶν [b] ἀγαθῶν συγγράμματα.

{Ἐταῖρος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν οἷ γε ἐπιστάμενοι οὐκ ἄλλοτε ἄλλα συγγράψουσι περὶ τῶν αὐτῶν;

{Ἐταῖρος} Οὐ.

{Σωκράτης} Οὐδὲ μεταθήσονται ποτε περὶ τῶν αὐτῶν ἕτερα καὶ ἕτερα νόμιμα;

{Ἐταῖρος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Ἐὰν οὖν ὀρθῶμέν τινας ὅπου οὖν τοῦτο ποιοῦντας, πότερα φήσομεν ἐπιστήμονας εἶναι ἢ ἀνεπιστήμονας τοὺς τοῦτο ποιοῦντας;

{Ἐταῖρος} Ἀνεπιστήμονας.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ὁ μὲν ἂν ὀρθὸν ᾖ, νόμιμον αὐτὸ φήσομεν ἐκάστῳ εἶναι, ἢ τὸ ἰατρικὸν ἢ τὸ μαγειρικὸν ἢ τὸ κηπουρικόν; [c]

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ δ' ἂν μὴ ὀρθὸν ᾖ, οὐκέτι φήσομεν τοῦτο νόμιμον εἶναι;

{Ἐταῖρος} Οὐκέτι.

{Σωκράτης} Ἄνομον ἄρα γίγνεται.

{Ἐταῖρος} Ἀνάγκη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῖς περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ ὅλως περὶ πόλεως διακοσμήσεώς τε καὶ περὶ τοῦ ὡς χρὴ πόλιν διοικεῖν, τὸ μὲν ὀρθὸν νόμος ἐστὶ βασιλικός, τὸ δὲ μὴ ὀρθὸν οὐ, ὃ δοκεῖ νόμος εἶναι τοῖς μὴ εἰδόσιν· ἔστιν γὰρ ἄνομον.

{Ἐταῖρος} Ναί. [d]

{Σωκράτης} Ὅρθως ἄρα ὠμολογήσαμεν νόμον εἶναι τοῦ ὄντος εὐρεσιν.

{Ἐταῖρος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἔτι δὲ καὶ τότε ἐν αὐτῷ διαθεώμεθα. τίς ἐπιστήμων διανεῖμαι ἐπὶ γῆ τὰ σπέρματα;

{Ἐταῖρος} Γεωργός.

{Σωκράτης} Οὗτος δὲ τὰ ἄξια σπέρματα ἐκάστη γῆ διανέμει;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Ὁ γεωργός ἄρα νομεὺς ἀγαθὸς τούτων, καὶ οἱ τούτου νόμοι καὶ διανομαὶ ἐπὶ ταῦτα ὀρθαί εἰσιν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς δὲ κρουμάτων ἐπὶ τὰ μέλη ἀγαθὸς νομεύς, καὶ τὰ ἄξια νεῖμαι; καὶ οἱ τίνος νόμοι ὀρθοὶ εἰσιν;

{Ἐταῖρος} Οἱ τοῦ [e] αὐλητοῦ καὶ τοῦ κιθαριστοῦ.

{Σωκράτης} Ὁ νομικώτατος ἄρα ἐν τούτοις, οὗτος αὐλητικώτατος.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς δὲ τὴν τροφήν ἐπὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα διανεῖμαι ἄριστος; οὐχ ὅσπερ τὴν ἄξιαν;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Αἱ τούτου ἄρα διανομαὶ καὶ οἱ νόμοι βέλτιστοι, καὶ ὅστις περὶ ταῦτα νομικώτατος, καὶ νομεὺς ἄριστος.

{Ἐταῖρος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τίς οὗτος; [318.a]

{Ἐταῖρος} Παιδοτρίβης.

{Σωκράτης} Οὗτος τὴν ἀνθρωπεῖαν ἀγέλην τοῦ σώματος νέμειν κράτιστος;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς δὲ τὴν τῶν προβάτων ἀγέλην κράτιστος νέμειν; τί ὄνομα αὐτῶ;

{Ἐταῖρος} Ποιμὴν.

{Σωκράτης} Οἱ τοῦ ποιμένος ἄρα νόμοι ἄριστοι τοῖς προβάτοις.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ τοῦ βουκόλου τοῖς βουσί.

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ τοῦ τίνος νόμοι ἄριστοι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων; οὐχ οἱ τοῦ βασιλέως; φάθι.

{Ἐταῖρος} Φημὶ δὴ. [b]

{Σωκράτης} Καλῶς τοίνυν λέγεις. ἔχουσιν ἂν οὖν εἰπεῖν τίς τῶν παλαιῶν ἀγαθὸς γέγονεν ἐν τοῖς αὐλητικοῖς νόμοις νομοθέτης; ἴσως οὐκ ἐννοεῖς, ἀλλ' ἐγὼ βούλει σε ὑπομνήσω;

{Ἐταῖρος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ὁ Μαρσύας λέγεται καὶ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ Ὀλυμπος ὁ Φρύξ;

{Ἐταῖρος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Τούτων δὴ καὶ τὰ αὐλήματα θεϊοτάτα ἐστὶ, καὶ μόνα κινεῖ καὶ ἐκφαίνει τοὺς τῶν θεῶν ἐν χρεῖα ὄντας· καὶ ἔτι καὶ νῦν μόνα λοιπά, ὡς θεῖα ὄντα. [c]

{Ἐταῖρος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Τίς δὲ λέγεται τῶν παλαιῶν βασιλέων ἀγαθὸς νομοθέτης γεγονέναι, οὗ ἔτι καὶ νῦν τὰ νόμιμα μένει ὡς θεῖα ὄντα;

{Ἐταῖρος} Οὐκ ἐννοῶ.

{Σωκράτης} Οὐκ οἴσθα τίνες παλαιστάτοις νόμοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων;

{Ἐταῖρος} Ἄρα Λακεδαιμονίους λέγεις καὶ Λυκοῦργον τὸν νομοθέτην;

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ταῦτά γε οὐδέπω ἴσως ἔτη τριακόσια ἢ ὀλίγω τούτων πλείω. ἀλλὰ τούτων τῶν νομίμων τὰ βέλτιστα πόθεν ἤκει; οἴσθα; [d]

{Ἐταῖρος} Φασὶ γε ἐκ Κρήτης.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὗτοι παλαιστάτοις νόμοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων;

{Ἐταῖρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν τίνες τούτων ἀγαθοὶ βασιλῆς ἦσαν; Μίνως καὶ Ῥαδάμανθος, οἱ Διὸς καὶ Εὐρώπης παῖδες, ὧν οἶδε εἰσὶν οἱ νόμοι.

{Ἐταῖρος} Ῥαδάμανθὺν γέ φασιν, ὃ Σώκρατες, δίκαιον ἄνδρα, τὸν δὲ Μίνων ἄγριόν τινα καὶ χαλεπὸν καὶ ἄδικον.

{Σωκράτης} Ἀττικόν, ὃ βέλτιστε, λέγεις μῦθον καὶ τραγικόν. [e]

{Ἐταῖρος} Τί δέ; οὐ ταῦτα λέγεται περὶ Μίνω;

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑπὸ γε Ὀμήρου καὶ Ἡσίοδου· καίτοι γε πιθανώτεροί εἰσιν ἢ σύμπαντες οἱ τραγωδοποιοί, ὧν σὺ ἀκούων ταῦτα λέγεις.

{Ἐταῖρος} Ἀλλὰ τί μὴν οὗτοι περὶ Μίνω λέγουσιν;

{Σωκράτης} Ἐγὼ δὴ σοὶ ἐρῶ, ἵνα μὴ καὶ σὺ ὡσπερ οἱ πολλοὶ ἀσεβῆς. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτι τούτου ἀσεβέστερόν ἐστιν οὐδ' ὅτι χρὴ μᾶλλον εὐλαβεῖσθαι, πλὴν εἰς θεοὺς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξαμαρτάνειν, δεύτερον δὲ εἰς τοὺς θεῖους ἀνθρώπους· ἀλλὰ πάνυ πολλὴν χρὴ προμήθειαν ποιεῖσθαι ἀεὶ, ὅταν μέλλης [319.a] ἄνδρα ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι, μὴ οὐκ ὀρθῶς εἴπῃς. τούτου καὶ ἔνεκα χρὴ μανθάνειν διαγιγνώσκειν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἄνδρας. νεμεσᾷ γὰρ ὁ θεός, ὅταν τις ψέγη τὸν ἑαυτῷ ὅμοιον ἢ ἐπαινῇ τὸν ἑαυτῷ ἐναντίως ἔχοντα· ἔστι δ' οὗτος ὁ ἀγαθός. μὴ γάρ τι οἴου λίθους μὲν εἶναι ἱεροὺς καὶ ξύλα καὶ ὄρνεα καὶ ὄφεις, ἀνθρώπους δὲ μὴ· ἀλλὰ πάντων τούτων ἱερώτατόν ἐστιν ἄνθρωπος ὁ ἀγαθός, καὶ μιαιώτατον ὁ πονηρός.

Ἦδη οὖν καὶ περὶ Μίνω, ὡς αὐτὸν Ὀμηρός τε καὶ Ἡσίοδος [b] ἐγκωμιάζουσι, τούτου ἔνεκα φράσω, ἵνα μὴ ἄνθρωπος ὢν ἀνθρώπου εἰς ἥρω Διὸς ὑὸν λόγῳ ἐξαμαρτάνῃς. Ὀμηρος γὰρ περὶ Κρήτης λέγων ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἐν αὐτῇ εἰσιν καὶ ἐνενήκοντα πόλῃες, τῆσι δέ, φησὶν –

ἔνι Κνωσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως

ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς. [c]

ἔστιν οὖν τοῦτο Ὀμήρου ἐγκώμιον εἰς Μίνων διὰ βραχέων εἰρημένον, οἷον οὐδ' εἰς ἓνα τῶν ἡρώων ἐποίησεν Ὀμηρος. ὅτι μὲν γὰρ ὁ Ζεὺς σοφιστὴς ἐστὶν καὶ ἡ τέχνη αὕτη παγκάλη ἐστὶ, πολλαχοῦ καὶ ἄλλοθι δηλοῖ, ἀτὰρ καὶ ἐνταῦθα. λέγει γὰρ τὸν Μίνων συγγίγνεσθαι ἐνάτῳ ἔτει τῷ Διὶ ἐν λόγοις καὶ φοιτᾶν παιδευθησόμενον ὡς ὑπὸ σοφιστοῦ ὄντος τοῦ Διός. ὅτι οὖν τοῦτο τὸ γέρας οὐκ ἔστιν ὄψω

ἀπένειμεν Ὅμηρος τῶν ἡρώων, ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι, ἄλλω ἢ Μίνω, [d] τοῦτ' ἔστιν ἔπαινος θαυμαστός. καὶ Ὀδυσσεΐας ἐν Νεκυΐᾳ δικάζοντα χρυσοῦν σκῆπτρον ἔχοντα πεποιήκε τὸν Μίνω, οὐ τὸν Ῥαδάμανθυν· Ῥαδάμανθυν δὲ οὐτ' ἐνταῦθα δικάζοντα πεποιήκεν οὔτε συγγινόμενον τῷ Διὶ οὐδαμοῦ. διὰ ταῦτά φημι· ἐγὼ Μίνω ἀπάντων μάλιστα ὑπὸ Ὀμήρου ἐγκεκωμιάσθαι. τὸ γὰρ Διὸς ὄντα παῖδα μόνον ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι οὐκ ἔχει ὑπερβολὴν ἐπαίνου – τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἔπος τὸ –

ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς, [e]

συνουσιαστήν τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Μίνω. οἱ γὰρ ὄαροι λόγοι εἰσίν, καὶ ὀαριστῆς συνουσιαστής ἔστιν ἐν λόγοις – ἐφοίτα οὖν δι' ἐνάτου ἔτους εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον ὁ Μίνως, τὰ μὲν μαθησόμενος, τὰ δὲ ἀποδειξόμενος ἃ τῇ προτέρᾳ ἐννετηρίδι ἐμεμαθήκει παρὰ τοῦ Διὸς. εἰσίν δὲ οἱ ὑπολαμβάνουσι τὸν ὀαριστῆν συμπότην καὶ συμπαιστήν εἶναι τοῦ Διὸς, ἀλλὰ τῷδε ἂν τις τεκμηρίω χρῶτο ὅτι οὐδὲν λέγουσιν οἱ οὕτως [320.a] ὑπολαμβάνοντες· πολλῶν γὰρ ὄντων ἀνθρώπων καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, οὐκ ἔστιν οἵτινες ἀπέχονται συμποσίων καὶ ταύτης τῆς παιδείας, οὗ ἔστιν οἶνος, ἄλλοι ἢ Κρήτες καὶ Λακεδαιμόνιοι δεῦτεροι, μαθόντες παρὰ Κρητῶν. ἐν Κρήτῃ δὲ εἷς οὗτός ἐστι τῶν ἄλλων νόμων οὗς Μίνως ἔθηκε, μὴ συμπίνειν ἀλλήλοις εἰς μέθην. καίτοι δῆλον ὅτι ἃ ἐνόμιζεν καλὰ εἶναι, ταῦτα νόμιμα ἔθηκεν καὶ τοῖς αὐτοῦ πολίταις. [b]

οὐ γὰρ που, ὥσπερ γε φαῦλος ἄνθρωπος, ὁ Μίνως ἐνόμιζεν μὲν ἕτερα, ἐποίει δὲ ἄλλα παρ' ἃ ἐνόμιζεν· ἀλλὰ ἦν αὕτη ἡ συνουσία ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διὰ λόγων ἐπὶ παιδείᾳ εἰς ἀρετὴν. ὅθεν δὴ καὶ τοὺς νόμους τούτους ἔθηκε τοῖς αὐτοῦ πολίταις, δι' οὗς ἢ τε Κρήτη τὸν πάντα χρόνον εὐδαιμονεῖ καὶ Λακεδαιμόνων, ἅφ' οὗ ἤρξατο τούτοις χρῆσθαι, ἅτε θείοις οὖσιν.

Ῥαδάμανθος δὲ ἀγαθὸς μὲν ἦν ἀνὴρ· ἐπεπαίδευτο γὰρ [c] ὑπὸ τοῦ Μίνω. ἐπεπαίδευτο μέντοι οὐχ ὅλην τὴν βασιλικὴν τέχνην, ἀλλ' ὑπηρεσίαν τῇ βασιλικῇ, ὅσον ἐπιστατεῖν ἐν τοῖς δικαστηρίοις· ὅθεν καὶ δικαστῆς ἀγαθὸς ἐλέχθη εἶναι. νομοφύλακι γὰρ αὐτῷ ἐχρήτο ὁ Μίνως κατὰ τὸ ἄστυ, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλλην Κρήτην τῷ Τάλω. ὁ γὰρ Τάλως τρεῖς περιήει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κόμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς, ἐν χαλκοῖς γραμματείοις ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους, ὅθεν χαλκοῦς ἐκλήθη. εἶρηκε δὲ καὶ Ἡσίοδος ἀδελφὰ [d] τούτων εἰς τὸν Μίνω. μνησθεῖς γὰρ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος φησὶν –

ὃς βασιλεύτατος γένετο θνητῶν βασιλέων,

καὶ πλείστων ἦνασσε περικτιόνων ἀνθρώπων,

Ζηνὸς ἔχων σκῆπτρον· τῷ καὶ πολέων βασίλευεν.

καὶ οὗτος λέγει τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν παιδείαν τὴν τοῦ Διὸς, ἣ εὐθύνει τὴν Κρήτην.

{Ἐταῖρος} Διὰ τί οὖν ποτε, ὦ Σώκρατες, αὕτη ἡ φήμη κατεσκεδάσται τοῦ Μίνω ὡς ἀπαιδευτοῦ τινὸς καὶ χαλεποῦ ὄντος; [e]

{Σωκράτης} Δι' ὃ καὶ σύ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῆς, εὐλαβήσῃ, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὄτω μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὅποτέρα ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ εὐλογοῦντες ἢ κακηγοροῦντες. ὃ δὴ καὶ ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, πολεμήσας τῆδε τῇ πόλει, ἐν ἣ ἄλλη τε πολλὴ σοφία ἐστὶ καὶ ποιηταὶ παντοδαποὶ τῆς τε ἄλλης ποιήσεως [321.a] καὶ τραγωδίας. ἡ δὲ τραγωδία ἐστὶν παλαιὸν ἐνθάδε, οὐχ ὡς οἴονται ἀπὸ Θέσπιδος ἀρξαμένη οὐδ' ἀπὸ Φρυνίχου, ἀλλ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι, πάνυ παλαιὸν αὐτὸ εὐρήσεις ὃν τῆσδε τῆς πόλεως εὐρημα. ἔστιν δὲ τῆς ποιήσεως δημοτερπέστατόν τε καὶ

ψυχαγωγικώτατον ἢ τραγωδία· ἐν ἧ δὴ καὶ ἐντείνοντες ἡμεῖς τὸν Μίνων τιμωρούμεθα ἀνθ' ὧν ἡμᾶς ἠνάγκασε τοὺς δασμοὺς τελεῖν ἐκείνους. τοῦτο οὖν ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, ἀπεχθόμενος ἡμῖν, ὅθεν δὴ, ὃ σὺ ἐρωτᾷς, κακοδοξότερος [b] γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι γε ἀγαθὸς ἦν καὶ νόμιμος, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, νομεὺς ἀγαθός, τοῦτο μέγιστον σημεῖον, ὅτι ἀκίνητοι αὐτοῦ οἱ νόμοι εἰσίν, ἅτε τοῦ ὄντος περὶ πόλεως οἰκίσεως ἐξευρόντος εὖ τὴν ἀλήθειαν.

{Ἐταῖρος} Δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εἰκότα τὸν λόγον εἰρηκέναι.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, δοκοῦσί σοι παλαιοτάτοις Κρήτες οἱ Μίνω καὶ Ῥαδαμάνθυος πολῖται νόμοις χρῆσθαι;

{Ἐταῖρος} Φαίνονται.

{Σωκράτης} Οὗτοι ἄρα τῶν παλαιῶν ἄριστοι νομοθέται γεγόνασιν, [c] νομῆς τε καὶ ποιμένες ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἔφη ποιμένα λαῶν εἶναι τὸν ἀγαθὸν στρατηγόν.

{Ἐταῖρος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ πρὸς Διὸς φιλίου· εἴ τις ἡμᾶς ἔροιτο, ὃ τῷ σώματι ἀγαθὸς νομοθέτης τε καὶ νομεὺς τί ἐστὶν ταῦτα ἃ διανέμων ἐπὶ τὸ σῶμα βέλτιον αὐτὸ ποιεῖ, εἴποιμεν ἂν καλῶς τε καὶ διὰ βραχέων ἀποκρινόμενοι, ὅτι τροφήν τε καὶ πόνους, τῇ μὲν αὖξων, τοῖς δὲ γυμνάζων καὶ συνιστὰς τὸ σῶμα αὐτό.

{Ἐταῖρος} Ὅρθῶς γε. [d]

{Σωκράτης} Εἰ οὖν δὴ μετὰ τοῦτο ἔροιτο ἡμᾶς, «Τί δὲ δὴ ποτε ἐκεῖνά ἐστὶν, ἃ ὁ ἀγαθὸς νομοθέτης τε καὶ νομεὺς διανέμων ἐπὶ τὴν ψυχὴν βελτίω αὐτὴν ποιεῖ;» τί ἂν ἀποκρινάμενοι οὐκ ἂν αἰσχυνθεῖμεν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν;

{Ἐταῖρος} Οὐκέτι τοῦτ' ἔχω εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μέντοι αἰσχρόν γε τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐστὶν ἐκατέρου, τὰ μὲν ἐν αὐταῖς φαίνεσθαι μὴ εἰδυίας, ἐν οἷς αὐταῖς ἔνεστι καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ φλαῦρον, τὰ δὲ τοῦ σώματος καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐσκέφθαι.

Νόμοι ἢ περὶ νομοθεσίας, πολιτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

12 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#), [ΙΑ΄](#), [ΙΒ΄](#)

Βιβλίον Α΄

[624.a]

{Αθηναίος} Θεὸς ἢ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὃ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως;

{Κλεινίας} Θεός, ὃ ξένε, θεός, ὡς γε τὸ δικαιοτάτον εἶπειν· παρὰ μὲν ἡμῖν Ζεὺς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις, ὄθεν ὄδε ἐστίν, οἴμαι φάναι τούτους Ἀπόλλωνα. ἢ γάρ;

{Μέγιλλος} Ναί.

{Αθηναίος} Μῶν οὖν καθ' Ὅμηρον λέγεις ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος [b] πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἐκάστοτε συνουσίαν δι' ἐνάτου ἔτους καὶ κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεσιν ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους;

{Κλεινίας} Λέγεται γὰρ οὕτω παρ' ἡμῖν· καὶ δὴ καὶ τὸν ἀδελφόν γε αὐτοῦ Ῥαδάμανθον —ἀκούετε γὰρ τὸ ὄνομα— δικαιοτάτον γεγονέναι. [625.a] τοῦτον οὖν φαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε οἱ Κρηῖτες, ἐκ τοῦ τότε διανέμειν τὰ περὶ τὰς δίκας, ὀρθῶς τοῦτον τὸν ἔπαινον αὐτὸν εἴληφέναι.

{Αθηναίος} Καὶ καλόν γε τὸ κλέος ὑεῖτε Διὸς μάλα πρόπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἤθεσι τέθραφθε νομικοῖς σύ τε καὶ ὄδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀηδῶς περὶ τε πολιτείας τὰ νῦν καὶ νόμων τὴν διατριβήν, λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ [b] τὴν πορείαν, ποιήσασθαι. πάντως δ' ἢ γε ἐκ Κνωσοῦ ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερόν, ὡς ἀκούομεν, ἰκανή, καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς εἰκός, πνίγους ὄντος τὰ νῦν, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσιν εἰσι σκιαραί, καὶ ταῖς ἡλικίαις πρόπον ἂν ἡμῶν εἶη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς, λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν ἄπασαν οὕτω μετὰ ῥαστώνης διαπερᾶναι.

{Κλεινίας} Καὶ μὴν ἔστιν γε, ὃ ξένε, προϊόντι κυπαρίττων τε [c] ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια, καὶ λειμῶνες ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβοιμεν ἂν.

{Αθηναίος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν· ἰδόντες δὲ μᾶλλον φήσομεν. ἀλλ' ἴωμεν ἀγαθῇ τύχῃ.

{Αθηναίος} Ταῦτ' εἶη. καὶ μοι λέγε· κατὰ τί τὰ συσσίτια τε ὑμῖν συντέταχεν ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὄπλων ἔξιν;

{Κλεινίας} Οἴμαι μὲν, ὃ ξένε, καὶ παντὶ ῥάδιον ὑπολαβεῖν εἶναι τὰ γε ἡμέτερα. τὴν γὰρ τῆς χώρας πάσης Κρήτης φύσιν [d] ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἔστι, καθάπερ ἢ τῶν Θετταλῶν, πεδιάς, διὸ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρωῖνται μᾶλλον, δρόμοισιν δὲ ἡμεῖς ἦδε γὰρ ἀνώμαλος αὖ καὶ πρὸς τὴν τῶν πεζῶν δρόμων ἄσκησιν μᾶλλον σύμμετρος. ἐλαφρὰ δὴ τὰ ὄπλα ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοιούτῳ κεκτῆσθαι καὶ μὴ βάρους ἔχοντα θεῖν· τῶν δὴ τόξων καὶ τοξευμάτων ἢ κουφότης ἀρμόττειν δοκεῖ. ταῦτ' οὖν πρὸς τὸν πόλεμον ἡμῖν ἅπαντα ἐξήρτυται, [e] καὶ πάνθ' ὁ νομοθέτης, ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται, πρὸς τοῦτο βλέπων συνετάττετο· ἐπεὶ καὶ τὰ συσσίτια κινδυνεύει συναγαγεῖν, ὁρῶν ὡς πάντες ὁπόταν

στρατεύονται, τόθ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναγκάζονται φυλακῆς αὐτῶν ἕνεκα συσσιτεῖν τοῦτον τὸν χρόνον. ἄνοιαν δὴ μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν ὡς οὐ μανθανόντων ὅτι πόλεμος ἀεὶ πᾶσιν διὰ βίου συνεχῆς ἐστὶ πρὸς ἀπάσας τὰς πόλεις· εἰ δὴ πολέμου γε ὄντος φυλακῆς ἕνεκα δεῖ συσσιτεῖν καὶ τινὰς ἄρχοντας καὶ [626.a] ἀρχομένους διακεκοσμημένους εἶναι φύλακας αὐτῶν, τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ δραστήον. ἦν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ' εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι. καὶ σχεδὸν ἀνευρήσεις, οὕτω σκοπῶν, τὸν Κρητῶν νομοθέτην ὡς εἰς τὸν πόλεμον ἅπαντα δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ νόμιμα ἡμῖν ἀποβλέπων συνετάξατο, καὶ κατὰ ταῦτα [b] οὕτω φυλάττειν παρέδωκε τοὺς νόμους, ὡς τῶν ἄλλων οὐδενὸς οὐδὲν ὄφελος ὃν οὔτε κτημάτων οὔτ' ἐπιτηδευμάτων, ἂν μὴ τῷ πολέμῳ ἄρα κρατῆ τις, πάντα δὲ τὰ τῶν νικωμένων ἀγαθὰ τῶν νικούντων γίγνεσθαι.

{Αθηναίος} Καλῶς γε, ὦ ξένε, φαίνη μοι γεγυμνάσθαι πρὸς τὸ διειδέναι τὰ Κρητῶν νόμιμα. τότε δέ μοι φράζε ἔτι σαφέστερον· ὃν γὰρ ὄρον ἔθου τῆς εὖ πολιτευομένης πόλεως, [c] δοκεῖς μοι λέγειν οὕτω κεκοσμημένην οἰκεῖν δεῖν, ὥστε πολέμῳ νικᾶν τὰς ἄλλας πόλεις. ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν· οἶμαι δὲ καὶ τῷδε οὕτω συνδοκεῖν.

{Μέγιλλος} Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἀποκρίναιτο, ὦ θεῖε, Λακεδαιμονίων γε ὀπισσοῦν;

{Αθηναίος} Πότερ' οὖν δὴ πόλεσι μὲν πρὸς πόλεις ὀρθὸν τοῦτ' ἐστί, κώμῃ δὲ πρὸς κώμην ἕτερον;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς.

{Αθηναίος} Ἀλλὰ ταῦτόν;

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Τί δέ; πρὸς οἰκίαν οἰκία τῶν ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρὸς ἄνδρα ἀνδρὶ ἐνὶ πρὸς ἓνα, ταῦτόν ἔτι;

{Κλεινίας} Ταῦτόν.

[d] {Αθηναίος} Αὐτῷ δὲ πρὸς αὐτὸν πότερον ὡς πολεμίῳ πρὸς πολέμιον διανοητέον; ἢ πῶς ἔτι λέγομεν;

{Κλεινίας} ὦ ξένε Ἀθηναῖε — οὐ γὰρ σε Ἀττικὸν ἐθέλοισιμ' ἂν προσαγορεύειν· δοκεῖς γὰρ μοι τῆς θεοῦ ἐπωνυμίας ἄξιός εἶναι μᾶλλον ἐπονομάζεσθαι· τὸν γὰρ λόγον ἐπ' ἀρχὴν ὀρθῶς ἀναγαγὼν σαφέστερον ἐποίησας, ὥστε ῥᾶον ἀνευρήσεις ὅτι νυνδὴ ὑφ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐρρήθη τὸ πολεμίους εἶναι πάντας πᾶσιν δημοσίᾳ τε, καὶ ἰδίᾳ ἐκάστους αὐτοὺς σφίσις αὐτοῖς.

[e] {Αθηναίος} Πῶς εἴρηκας, ὦ θαυμάσιε;

{Κλεινίας} Κάνταῦθα, ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἠττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἰσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. ταῦτα γὰρ ὡς πολέμου ἐν ἐκάστοις ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σημαίνει.

{Αθηναίος} Πάλιν τοίνυν τὸν λόγον ἀναστρέψωμεν. ἐπειδὴ γὰρ εἷς ἕκαστος ἡμῶν ὁ μὲν κρείττων αὐτοῦ, ὁ δὲ ἠττων [627.a] ἐστί, πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώμην καὶ πόλιν ἔχειν ταῦτόν τοῦτο ἐν αὐταῖς ἢ μὴ φῶμεν;

{Κλεινίας} Τὸ κρείττω τε ἑαυτῆς εἶναι λέγεις τινά, τὴν δ' ἠττω;

{Αθηναίος} Ναί.

{Κλεινίας} Καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἦρου· πάνυ γὰρ ἔστι καὶ σφόδρα τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἤκιστα ἐν ταῖς πόλεσιν. ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσιν τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χεῖρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε ἑαυτῆς λέγοιθ' ἢ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιοτάτα τῇ τοιαύτῃ νίκη· τούναντίον δέ, ὅπου τάναντία.

[b] {Αθηναίος} Τὸ μὲν τοίνυν εἴ ποτέ ἐστὶν που τὸ χεῖρον κρείττων τοῦ ἀμείνονος ἐάσωμεν — μακροτέρου γὰρ λόγου— τὸ δὲ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὡς ποτε πολῖται, συγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες, ἄδικοι καὶ πολλοὶ συνελθόντες, δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι, καὶ ὅταν μὲν κρατήσωσιν, ἥττων ἢ πόλις αὐτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιθ' ἂν ἅμα καὶ κακῆ, ὅπου δ' ἂν ἥττωνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθῆ.

[c] {Κλεινίας} Καὶ μάλα ἄτοπον, ὦ ξένε, τὸ νῦν λεγόμενον· ὅμως δὲ ὁμολογεῖν οὕτως ἀναγκαϊότατον.

{Αθηναίος} Ἔχε δὴ. καὶ τότε πάλιν ἐπισκεψώμεθα· πολλοὶ ἀδελφοί που γένοιντ' ἂν ἐνὸς ἀνδρός τε καὶ μιᾶς ὑεῖς, καὶ δὴ καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς πλείους μὲν ἀδίκους αὐτῶν γίνεσθαι, τοὺς δὲ ἐλάττους δικαίους.

{Κλεινίας} Οὐ γὰρ οὔν.

{Αθηναίος} Καὶ οὐκ ἂν εἶη γε πρέπον ἐμοί τε καὶ ὑμῖν τοῦτο θηρεύειν, ὅτι νικῶντων μὲν τῶν πονηρῶν ἢ τε οἰκία καὶ ἡ συγγένεια αὕτη πᾶσα ἥττων αὐτῆς λέγοιθ' ἂν, κρείττων δὲ [d] ἥττωμένων· οὐ γὰρ εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης ῥημάτων ἔνεκα τὰ νῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον, ἀλλ' ὀρθότητός τε καὶ ἀμαρτίας περὶ νόμων, ἣτις ποτ' ἐστὶν φύσει.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα, ὦ ξένε, λέγεις.

{Μέγιλλος} Καλῶς μὲν οὔν, ὡς γε ἐμοὶ συνδοκεῖν, τό γε τοσοῦτον, τὰ νῦν.

{Αθηναίος} Ἴδωμεν δὴ καὶ τότε· τούτοις τοῖς ἄρτι λεγομένοις ἀδελφοῖς γένοιθ' ἂν πού τις δικαστής;

{Κλεινίας} Πάνυ γε.

{Αθηναίος} Πότερος οὔν ἀμείνων, ὅστις τοὺς μὲν ἀπολέσειεν [e] αὐτῶν ὅσοι κακοί, τοὺς δὲ βελτίους ἄρχειν αὐτοὺς αὐτῶν προστάξειεν, ἢ ὅδε ὅς ἂν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἄρχειν, τοὺς χεῖρους δ' ἐάσας ζῆν ἄρχεσθαι ἐκόντας ποιήσειεν; τρίτον δὲ που δικαστὴν πρὸς ἀρετὴν εἴπωμεν, εἴ τις εἶη τοιοῦτος ὅστις παραλαβὼν συγγένειαν μίαν διαφορομένην, μήτε ἀπο[628.a]λέσειεν μηδένα, διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, νόμους αὐτοῖς θεῖς, πρὸς ἀλλήλους παραφυλάττειν δύναιτο ὥστε εἶναι φίλους.

{Κλεινίας} Μακρῶ ἀμείνων γίγνοιθ' ἂν ὁ τοιοῦτος δικαστής τε καὶ νομοθέτης.

{Αθηναίος} Καὶ μὴν τούναντίον γε ἢ πρὸς πόλεμον ἂν βλέπων αὐτοῖς τοὺς νόμους διανομοθετοῖ.

{Κλεινίας} Τοῦτο μὲν ἀληθές.

{Αθηναίος} Τί δ' ὁ τὴν πόλιν συναρμόττων; πρὸς πόλεμον αὐτῆς ἂν τὸν ἔξωθεν βλέπων τὸν βίον κοσμοῖ μᾶλλον, [b] ἢ πρὸς πόλεμον τὸν ἐν αὐτῇ γιγνόμενον ἐκάστοτε, ἢ δὴ καλεῖται στάσις; ὃν

μάλιστα μὲν ἅπας ἂν βούλοιτο μήτε γενέσθαι ποτὲ ἐν ἑαυτοῦ πόλει γενόμενόν τε ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι.

{Κλεινίας} Δῆλον ὅτι πρὸς τοῦτον.

{Ἀθηναίος} Πότερα δὲ ἀπολομένων αὖ τῶν ἐτέρων εἰρήνην τῆς στάσεως γενέσθαι, νικησάντων δὲ ποτέρων, δέξαιτ' ἂν τις, μᾶλλον ἢ φιλίας τε καὶ εἰρήνης ὑπὸ διαλλαγῶν γενομένης, οὕτω τοῖς ἔξωθεν πολεμίοις προσέχειν ἀνάγκην εἶναι τὸν [c] νοῦν;

{Κλεινίας} Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ ἰκείως περὶ τὴν αὐτοῦ γίνεσθαι πόλιν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ νομοθέτης ὡσαύτως;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἄρα οὖν οὐ τοῦ ἀρίστου ἔνεκα πάντα ἂν τὰ νόμιμα τιθεῖ πᾶς;

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

{Ἀθηναίος} Τό γε μὴν ἄριστον οὔτε ὁ πόλεμος οὔτε ἡ στάσις, ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεηθῆναι τούτων, εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη, καὶ δὴ καὶ τὸ νικᾶν, ὡς ἔοικεν, αὐτὴν [d] αὐτὴν πόλιν οὐκ ἦν τῶν ἀρίστων ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων· ὅμοιον ὡς εἰ κάμνον σῶμα ἰατρικῆς καθάρσεως τυχὸν ἠγοιτό τις ἄριστα πράττειν τότε, τῷ δὲ μηδὲ τὸ παράπαν δεηθέντι σώματι μηδὲ προσέχοι τὸν νοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν ἢ καὶ ἰδιώτου διανοούμενος οὕτω τις οὐτ' ἂν ποτε πολιτικός γένοιτο ὀρθῶς, πρὸς τὰ ἔξωθεν πολεμικὰ ἀποβλέπων μόνον καὶ πρῶτον, οὐτ' ἂν νομοθέτης ἀκριβῆς, εἰ μὴ χάριν εἰρήνης τὰ πολέμου νομοθετοῖ μᾶλλον [e] ἢ τῶν πολεμικῶν ἔνεκα τὰ τῆς εἰρήνης.

{Κλεινίας} Φαίνεται μὲν πως ὁ λόγος οὗτος, ὃ ξένε, ὀρθῶς εἰρησθαι, θαυμάζω γε μὴν εἰ τὰ τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἔνεκα πεποιήται.

[629.a]

{Ἀθηναίος} Τάχ' ἂν ἴσως· δεῖ δὲ οὐδὲν σκληρῶς ἡμᾶς αὐτοῖς διαμάχεσθαι τὰ νῦν ἀλλ' ἡρέμα ἀνερωτᾶν, ὡς μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόντων. καὶ μοι τῷ λόγῳ συνακολουθήσατε. προστησώμεθα γοῦν Τύρταιον, τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ ταῦτα ἐσπούδακεν εἰπὼν ὅτι —

οὐτ' ἂν μνησαίμην οὐτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην

[b] οὐτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησὶν, οὐτ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος, εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα, ὃς μὴ περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνεται· ἀεὶ. ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα· ὃδε μὲν γὰρ οἶμαι διακορῆς αὐτῶν ἐστι.

{Μέγιλλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Κλεινίας} Καὶ μὴν καὶ παρ' ἡμᾶς ἐλήλυθε κομισθέντα ἐκ Λακεδαίμονος.

{Ἀθηναίος} Ἴθι νυν ἀνερώμεθα κοινῇ τουτονὶ τὸν ποιητὴν οὕτωςί πως· «Ἵ Τύρταιε, ποιητὰ θειότατε —δοκεῖς γὰρ δὴ [c] σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθός, ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ διαφέροντας διαφερόντως ἐγκεκωμιάκας— ἤδη οὖν τυγχάνομεν ἐγὼ τε καὶ ὃδε καὶ Κλεινίας ὁ Κνώσιος οὕτωσι συμφερόμενοί σοι περὶ τούτου σφόδρα, ὡς δοκοῦμεν· εἰ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν ἀνδρῶν ἢ μή, βουλόμεθα σαφῶς εἰδέναί. λέγε οὖν ἡμῖν· ἄρα εἶδη δύο πολέμου καθάπερ ἡμεῖς ἡγῆ καὶ σὺ σαφῶς;

ἢ πῶς;» πρὸς ταῦτ' οἶμαι κἂν πολὺ φαυλότερος [d] εἶποι Τυρταίου τις τάληθές, ὅτι δύο, τὸ μὲν ὁ καλοῦμεν ἅπαντες στάσις, ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος, ὡς ἔφαμεν ἡμεῖς νυνδὴ· τὸ δὲ ἄλλο πολέμου θήσομεν οἶμαι γένος ἅπαντες ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἄλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πραότερον ἐκείνου.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναῖος} Φέρε δὴ, ποτέρους, καὶ πρὸς πότερον ἐπαινῶν τὸν πόλεμον, οὕτως ὑπερεπήνεσας, τοὺς δὲ ἔψεξας τῶν ἀνδρῶν; ἔοικας μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ἐκτός· εἵρηκας γοῦν ὧδε ἐν τοῖς [e] ποιήμασιν, ὡς οὐδαμῶς τοὺς τοιοῦτους ἀνεχόμενος, οἳ μὴ τολμήσωσιν μὲν ὄρᾶν

φόνον αἱματόεντα,

καὶ δηίων ὀρέγοντ' ἐγγύθεν ἰστάμενοι.

οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα εἵπομεν ἂν ἡμεῖς ὅτι «Σὺ μὲν ἐπαινεῖς, ὡς ἔοικας, ᾧ Τύρταιε, μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν ὀθνεῖόν τε καὶ ἔξωθεν πόλεμον γιγνομένους ἐπιφανεῖς.» φαίη ταῦτ' ἂν που καὶ ὁμολογοῖ;

{Κλεινίας} Τί μήν;

[630.a]

{Ἀθηναῖος} Ἡμεῖς δέ γε ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἔτι φαμέν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς· ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρ' ἔχομεν, Θεόγνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὃς φησιν —

πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερῦσασθαι

ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

τοῦτον δὴ φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ [b] σωφροσύνη καὶ φρόνησις εἰς ταῦτόν ἐλθοῦσαι μετ' ἀνδρείας, αὐτῆς μόνης ἀνδρείας. πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιής ἐν στάσεσιν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἄνευ συμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ' εὖ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν ᾧ πολέμῳ φράζει Τύρταιος τῶν μισθοφόρων εἰσὶν πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάντων, ἐκτός δὴ τινῶν εὖ μάλα ὀλίγων. ποῖ δὴ τελευτᾷ νῦν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, καὶ τί [c] φανερόν ποτε ποιῆσαι βουλευθεὶς λέγει ταῦτα; δηλὸν ὅτι τόδε, ὡς παντὸς μᾶλλον καὶ ὁ τῆδε παρὰ Διὸς νομοθέτης, πᾶς τε οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, οὐκ ἄλλο ἢ πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα βλέπων ἀεὶ θήσει τοὺς νόμους· ἔστι δέ, ὡς φησιν Θεόγνις, αὐτῆς πιστότης ἐν τοῖς δεινοῖς, ἣν τις δικαιοσύνην ἂν τελέαν ὀνομάσειεν. ἦν δ' αὖ Τύρταιος ἐπήνεσεν μάλιστα, καλῆ μὲν καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ, τετάρτη μέντοι ὁμῶς ἀριθμῶ τε καὶ δυνάμει τοῦ [d] τιμῆ εἶναι λέγοιτ' ἂν ὀρθότατα.

{Κλεινίας} ὦ ξένε, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν εἰς τοὺς πόρρω νομοθέτας.

{Ἀθηναῖος} Οὐχ ἡμεῖς γε, ᾧ ἄριστε, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς, ὅταν οἰώμεθα πάντα τὰ τ' ἐν Λακεδαιμόνι καὶ τὰ τῆδε πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα βλέποντας Λυκοῦργόν τε καὶ Μίνω τίθεσθαι τὰ νόμιμα.

{Κλεινίας} Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν;

{Ἀθηναῖος} Ὡσπερ τό τε ἀληθές οἶμαι καὶ τὸ δίκαιον ὑπὲρ γε [e] θείας διαλεγόμενος λέγειν, οὐχ ὡς πρὸς ἀρετῆς τι μόνιον, καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον, ἐτίθει βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ κατ' εἶδη ζητεῖν αὐτῶν τοὺς νόμους οὐδ' ἄπερ οἱ τῶν νῦν εἶδη προτιθέμενοι ζητοῦσιν. οὗ γὰρ ἂν ἕκαστος ἐν χρεῖᾳ γίγνηται, τοῦτο ζητεῖ νῦν παραθέμενος, ὁ μὲν τὰ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων,

ὁ δὲ τῆς αἰκίας πέρι, ἄλλοι δὲ ἄλλ' ἄττα μυρία τοιαῦτα· ἡμεῖς δὲ φαμεν εἶναι τὸ περὶ [631.a] νόμους ζήτημα τῶν εὖ ζητούντων ὥσπερ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα. καὶ σοῦ τὴν μὲν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξηγήσεως περὶ τοὺς νόμους παντάπασιν ἄγαμαι· τὸ γὰρ ἀπ' ἀρετῆς ἄρχεσθαι, λέγοντα ὡς ἐτίθει ταύτης ἔνεκα τοὺς νόμους, ὀρθόν· ὅτι δὲ πάντα εἰς μόριον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα τὸ σμικρότατον, ἐπαναφέροντα ἔφησθ' αὐτὸν νομοθετεῖν, οὔτε ὀρθῶς ἔτι μοι κατεφάνης λέγων τὸν τε ὕστερον νῦν λόγον τοῦτον πάντα εἴρηκα διὰ ταῦτα. πῆ δὴ οὖν σε ἔτ' ἂν ἐβουλόμην διελόμενον [b] λέγειν αὐτός τε ἀκούειν; βούλει σοι φράζω;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναῖος} «ᾧ ξένε,» ἐχρῆν εἰπεῖν, «οἱ Κρητῶν νόμοι οὐκ εἰσὶν μάτην διαφερόντως ἐν πᾶσιν εὐδόκιμοι τοῖς Ἑλλησιν· ἔχουσιν γὰρ ὀρθῶς, τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας ἀποτελοῦντες, πάντα γὰρ τάγαθὰ πορίζουσιν. διπλᾶ δὲ ἀγαθὰ ἐστίν, τὰ μὲν ἀνθρώπινα, τὰ δὲ θεῖα· ἡρτηται δ' ἐκ τῶν θεῶν θάτερα, καὶ ἐὰν μὲν δέχηται τις τὰ μείζονα πόλις, [c] κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα, εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα ὧν ἠγεῖται μὲν ὑγεία, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς εἷς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι, τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος οὐ τυφλὸς ἀλλ' ὁξὺ βλέπων, ἄνπερ ἄμ' ἔπηται φρονήσει· ὁ δὴ πρῶτον αὖ τῶν θεῶν ἠγεμονοῦν ἐστὶν ἀγαθῶν, ἡ φρόνησις, δεύτερον δὲ μετὰ νοῦ σώφρων ψυχῆς ἔξις, ἐκ δὲ τούτων μετ' ἀνδρείας κραθέντων τρίτον ἂν εἴη δικαιοσύνη, τέταρτον δὲ [d] ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων ἔμπροσθεν τέτακται φύσει, καὶ δὴ καὶ τῷ νομοθέτῃ τακτέον οὕτως. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι διακελευστέον, τούτων δὲ τὰ μὲν ἀνθρώπινα εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα εἰς τὸν ἠγεμόνα νοῦν σύμπαντα βλέπειν· περὶ τε γάμους ἀλλήλοισ ἐπικοινωνομένους, μετὰ τε ταῦτα ἐν ταῖς τῶν παίδων γεννήσεσιν καὶ τροφαῖς ὅσοι [e] τε ἄρβενες καὶ ὅσαι θήλειαι, νέων τε ὄντων καὶ ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων μέχρι γήρως, τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι δεῖ καὶ ἀτιμάζοντα, ἐν πάσαις ταῖς τούτων ὁμιλίαις τὰς τε λύπας αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας συμπάντων [632.a] τε ἐρώτων τὰς σπουδὰς ἐπεσκεμμένον καὶ παραπεφυλαχότα, ψέγειν τε ὀρθῶς καὶ ἐπαινεῖν δι' αὐτῶν τῶν νόμων· ἐν ὄργαις τε αὖ καὶ ἐν φόβοις, ὅσοι τε διὰ δυστυχίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γίνονται καὶ ὅσοι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτων ἀποφυγαί, ὅσοι τε κατὰ νόσους ἢ κατὰ πολέμους ἢ πενίας ἢ τὰ τούτοις ἐναντία γιγνόμενα προσπίπτει τοῖς ἀνθρώποις παθήματα, ἐν πᾶσιν τοῖς τοιούτοις τῆς ἐκάστων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὀριστεῖον τό τε καλὸν καὶ μῆ. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ἀναλώματα φυλάττειν ὄντιν' ἂν γίγηται τρόπον, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πᾶσιν τούτοις κοινωνίας καὶ διαλύσεις ἐκοῦσιν τε καὶ ἄκουσιν καθ' ὅποιον ἂν ἕκαστον πράττωσιν τῶν τοιούτων πρὸς ἀλλήλους ἐπισκοπεῖν, τό τε δίκαιον καὶ μῆ ἐν οἷς ἔστιν τε καὶ ἐν οἷς ἐλλείπει, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσιν τῶν νόμων τιμὰς ἀπονέμειν, τοῖς δὲ δυσπειθέσι δίκας τακτὰς [c] ἐπιτιθέναι, μέχριπερ ἂν πρὸς τέλος ἀπάσης πολιτείας ἐπεξεληθῶν, ἴδη τῶν τελευτησάντων τίνα δεῖ τρόπον ἐκάστοις γίνεσθαι τὰς ταφὰς καὶ τιμὰς ἄστινας αὐτοῖς ἀπονέμειν δεῖ· κατιδὼν δὲ ὁ θεὸς τοὺς νόμους ἅπασιν τούτοις φύλακας ἐπιστήσει, τοὺς μὲν διὰ φρονήσεως, τοὺς δὲ δι' ἀληθοῦς δόξης ἰόντας, ὅπως πάντα ταῦτα συνδήσας ὁ νοῦς ἐπόμενα σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη ἀποφήνη, ἀλλὰ μὴ πλούτῳ μηδὲ [d] φιλοτιμίᾳ.» οὕτως, ὦ ξένοι, ἐγώ γε ἤθελον ἂν ὑμᾶς καὶ ἔτι νῦν βούλομαι διεξελεῖν πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς λεγομένοις νόμοις τοῖς τε τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὓς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην, ἔνεστιν τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπη τάξιν τίνα εἰληφότα διάδηλά ἐστιν τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνῃ εἴτε καὶ τισιν ἔθεσιν, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστὶ καταφανῆ.

{Κλεινίας} Πῶς οὖν, ὦ ξένε, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα;

{Ἀθηναίος} Ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἔμοιγε δοκεῖ χρῆναι διεξελθεῖν, [e] καθάπερ ἠρξάμεθα, τὰ τῆς ἀνδρείας πρῶτον ἐπιτηδεύματα, ἔπειτα ἕτερον καὶ αὐθις ἕτερον εἶδος τῆς ἀρετῆς διέξιμεν, ἐὰν βούλησθε· ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον διεξέλθωμεν, πειρασώμεθα αὐτὸ παράδειγμα θέμενοι καὶ τᾶλλ' οὕτω διαμυθολογοῦντες παραμύθια ποιήσασθαι τῆς ὁδοῦ, ὕστερον δὲ ἀρετῆς πάσης ἃ γε νυνδὴ διήλθομεν ἐκεῖσε βλέποντα ἀποφανοῦμεν, ἂν θεὸς ἐθέλη.

[633.a] {Μέγιλλος} Καλῶς λέγεις, καὶ πειρῶ πρῶτον κρίνειν τὸν τοῦ Διὸς ἐπαινέτην τόνδε ἡμῖν.

{Ἀθηναίος} Πειράσομαι, καὶ σέ τε καὶ ἐμαυτόν· κοινὸς γὰρ ὁ λόγος. λέγετε οὖν· τὰ συσσίτια φαμεν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξηυρηῆσθαι τῷ νομοθέτῃ;

{Μέγιλλος} Ναί.

{Ἀθηναίος} Καὶ τρίτον ἢ τέταρτον; ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρεῖη διαριθμῆσασθαι καὶ περὶ τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν εἴτε ἅπτ' αὐτὰ καλεῖν χρεῶν ἐστὶ, δηλοῦντα μόνον ἃ λέγει.

[b] {Μέγιλλος} Τρίτον τοίνυν, ἔγωγ' εἵπομ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίων ὅστισοῦν, τὴν θήραν ἠῦρε.

{Ἀθηναίος} Τέταρτον δέ, ἢ πέμπτον εἰ δυναίμεθα, λέγειν πειρώμεθα.

{Μέγιλλος} Ἔτι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρώμην ἂν λέγειν, τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀληθόνων πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον, ἔν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ταῖς χερσὶ μάχαις καὶ ἐν ἀρπαγαῖς τισὶν διὰ πολλῶν πληγῶν ἐκάστοτε γιγνομένων· ἔτι δὲ καὶ κρυπτεία τις ὀνομάζεται θαυμαστῶς πολύπονος [c] πρὸς τὰς καρτερήσεις, χειμώνων τε ἀνυποδησίαι καὶ ἀστρωσίαι καὶ ἄνευ θεραπόντων αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν. ἔτι δὲ κὰν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίνονται τῇ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων, καὶ πάμπολλα ἕτερα, σχεδὸν ὅσα οὐκ ἂν παύσαιτό τις ἐκάστοτε διεξιῶν.

{Ἀθηναίος} Εὖ γε, ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, λέγεις. τὴν ἀνδρείαν δέ, φέρε, τί θῶμεν; πότερον ἀπλῶς οὕτως εἶναι πρὸς φόβους [d] καὶ λύπας διαμάχην μόνον, ἢ καὶ πρὸς πόθους τε καὶ ἡδονὰς καὶ τινὰς δεινὰς θωπείας κολακικάς, αἱ καὶ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς ποιοῦσιν κηρίνους.

{Μέγιλλος} Οἴμαι μὲν οὕτω· πρὸς ταῦτα σύμπαντα.

{Ἀθηναίος} Εἰ γοῦν μεμνήμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, ἦττω τινὰ ὅδε καὶ πόλιν ἔλεγεν αὐτὴν αὐτῆς καὶ ἄνδρα. ἦ γάρ, ὦ ξένε Κνώσιε;

{Κλεινίας} Καὶ πάνυ γε.

[e] {Ἀθηναίος} Νῦν οὖν πότερα λέγομεν τὸν τῶν λυπῶν ἦττω κακὸν ἢ καὶ τὸν τῶν ἡδονῶν;

{Κλεινίας} Μᾶλλον, ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν τῶν ἡδονῶν· καὶ πάντες που μᾶλλον λέγομεν τὸν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν κρατούμενον τοῦτον τὸν ἐπονειδίστως ἦττονα ἑαυτοῦ πρότερον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν λυπῶν.

[634.a] {Ἀθηναίος} Ὁ Διὸς οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικός νομοθέτης οὐ δήπου χολῆν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον, πρὸς τὰριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν; ἢ πρὸς ἀμφοτέρα;

{Κλεινίας} Πρὸς ἀμφοτέρα ἔγωγε ἀξιῶ.

{*Ἀθηναίος*} Λέγωμεν τοίνυν πάλιν ἐπιτηδεύματα ποῖα ἔσθ' ὑμῖν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, ἃ γέγοντα τῶν ἡδονῶν καὶ οὐ φεύγοντα αὐτάς, καθάπερ τὰς λύπας οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἄγοντα εἰς μέσας, ἠνάγκαζε καὶ ἔπειθεν τιμαῖς ὥστε κρατεῖν [b] αὐτῶν; ποῦ δὴ τοῦτ' ἔστιν ταῦτόν περὶ τὰς ἡδονὰς συντεταγμένον ἐν τοῖς νόμοις; λεγέσθω τί τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἀπεργάζεται ὑμῖν ὁμοίως πρὸς τε ἀλγηδόνας καὶ πρὸς ἡδονὰς τοὺς αὐτοὺς ἀνδρείους, νικῶντάς τε ἃ δεῖ νικᾶν καὶ οὐδαμῶς ἤττους πολεμίων τῶν ἐγγύτατα ἑαυτῶν καὶ χαλεπωτάτων.

{*Μέγιλλος*} Οὕτω μὲν τοίνυν, ὦ ξένε, καθάπερ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας εἶχον νόμους ἀντιτεταγμένους πολλοὺς εἰπεῖν, οὐκ ἂν [c] ἴσως εὐποροῖην κατὰ μέγала μέρη καὶ διαφανῆ λέγων περὶ τῶν ἡδονῶν· κατὰ δὲ σμικρὰ ἴσως εὐποροῖην ἄν.

{*Κλεινίας*} Οὐ μὴν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔγωγε ἐν τοῖς κατὰ Κρήτην νόμοις ἔχομι ἐμφανὲς ὁμοίως ποιεῖν τὸ τοιοῦτον.

{*Ἀθηναίος*} Ὡ ἄριστοι ξένων, καὶ οὐδέν γε θαυμαστόν. ἀλλ' ἂν ἄρα τις ἡμῶν περὶ τοὺς ἐκάστων οἴκοι νόμους ψέξη τι, βουλόμενος ἰδεῖν τό τε ἀληθὲς ἅμα καὶ τὸ βέλτιστον, μὴ χαλεπῶς ἀλλὰ πρῶως ἀποδεχόμεθα ἀλλήλων.

{*Κλεινίας*} Ὅρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας, καὶ πειστέον.

[d] {*Ἀθηναίος*} Οὐ γὰρ ἂν, ὦ Κλεινία, τηλικοῖσδε ἀνδράσιν πρόποι τὸ τοιοῦτον.

{*Κλεινίας*} Οὐ γὰρ οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς ἢ μὴ τις ἐπιτιμᾷ τῇ τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, λόγος ἂν ἕτερος εἴη· τὰ δ' οὖν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ μᾶλλον ἔχομι ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκευάσται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἑᾶν ποῖα καλῶς [e] αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει, μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντα συμφωνεῖν ὡς πάντα καλῶς κεῖται θέντων θεῶν, καὶ ἐάν τις ἄλλως λέγη, μὴ ἀνέχεσθαι τὸ παράπαν ἀκούοντας· γέρων δὲ εἴ τις τι συννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν, πρὸς ἄρχοντά τε καὶ πρὸς ἡλικιώτην μηδενὸς ἐναντίον νέου ποιεῖσθαι τοὺς τοιοῦτους λόγους.

{*Κλεινίας*} Ὅρθότατά γε, ὦ ξένε, λέγεις, καὶ καθάπερ μάντις, [635.a] ἀπὼν τῆς τότε διανοίας τοῦ τιθέντος αὐτά, νῦν ἐπεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι καὶ σφόδρα ἀληθῆ λέγειν.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν ἡμῖν τὰ νῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐτοὶ δ' ἔνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους μηδὲν ἂν πλημμελεῖν;

{*Κλεινίας*} Ἔστι ταῦτα οὕτως, εἰς ἃ καὶ μηδὲν γε ἀνῆς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν· οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι τῶν μὴ καλῶν ἄτιμον, ἀλλὰ ἴασιν ἐξ αὐτοῦ συμβαίνει γίνεσθαι [b] τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ δεχομένῳ.

{*Ἀθηναίος*} Καλῶς· οὐ μὴν ἐπιτιμῶν γε ἐρῶ τοῖς νόμοις πω, πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέπασθαι, μᾶλλον δὲ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι καὶ μὴ γεύεσθαι, τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων, ὅπερ ἄρτι διεληλύθαμεν, ἠγήσατο εἴ τις ἐκ παίδων [c] φευξεῖται διὰ τέλους, ὅπότεν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φόβους καὶ λύπας, φευξεῖσθαι τοὺς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένους καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταῦτόν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νομοθέτην, λέγοντα αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἡμῖν ἐκ νέων εἰ ἄπειροι τῶν

μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται, καὶ ἀμελέτητοι γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχυρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἔνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς [d] ἡδονὰς ταυτὸν πείσονται τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων· δουλεύσουσι τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ' αἰσχύω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονάς, ἀνθρώποις ἐνίστε παντάπασι κακοῖς, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ μὲν δούλῃ τῇ δὲ ἐλευθέρῃ ἐξουσιν, καὶ οὐκ ἄξιοι ἀπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλευθέριοι ἔσονται προσαγορευέσθαι. σκοπεῖτε οὖν εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι.

[e] {Κλεινίας} Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως λεγομένου τοῦ λόγου· περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥαδίως μὴ νέων τε ἢ μᾶλλον καὶ ἀνοήτων.

{Ἀθηναῖος} Ἄλλ' εἰ τὸ μετὰ ταῦτα διεξιόμεν ὧν προυθέμεθα, ὧ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε —μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν— τί διαφέρων ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις ἢ ταῖς τῶν εἰκῆ πολιτευομένων ἀνευρήσομεν, [636.a] ὥσπερ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νυνδῆ;

{Μέγιλλος} Σχεδὸν οὐ ῥάδιον· ἀλλ' εἴκειν γὰρ τὰ τε συσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς ἠϋρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρας.

{Ἀθηναῖος} Ἔοικεν δῆτα, ὧ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας ἀναμφισβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γίνεσθαι· κινδυνεύει γάρ, καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προστάξει τι πρὸς ἓν σῶμα ἐν ἐπιτήδευμα, ἐν ᾧ οὐκ ἂν φανείη ταυτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλάπτει τὰ ἡμῶν σώματα, [b] τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν. ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ συσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά —δηλοῦσιν δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες— καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα καὶ κατὰ φύσιν, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θηρίων, διεφθαρκέναι. καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρώτας ἂν τις αἰτιῶτο καὶ [c] ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἄπτονται τῶν γυμνασίων· καὶ εἴτε παίζοντα εἴτε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐννοητέον ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀρρένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰούση τῆς γεννήσεως ἢ περὶ ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ, ἀρρένων δὲ πρὸς ἀρρένας ἢ θηλειῶν πρὸς θηλείας παρὰ φύσιν καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλμημ' εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. πάντες δὲ δὴ Κρητῶν τὸν περὶ Γανυμήδη μῦθον [d] κατηγοροῦμεν ὡς λογοποιησάντων τούτων· ἐπειδὴ παρὰ Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμένοι ἦσαν γεγονέναι, τοῦτον τὸν μῦθον προστεθηκέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα ἐπόμενοι δὴ τῷ θεῷ καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδονήν. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω, νόμων δὲ πέρι διασκοπούμενων ἀνθρώπων ὀλίγου πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις περὶ τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας ἐν τε πόλεσιν καὶ ἐν ἰδίῳ ἡθελῶσιν· δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε [e] δεῖ καὶ ὅποτε καὶ ὅπόσον εὐδαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης καὶ ζῶν ἅπαν, ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκτὸς τῶν καιρῶν τάναντία ἂν ἐκείνῳ ζῶη.

{Μέγιλλος} Λέγεται μὲν ταῦτα, ὧ ξένε, καλῶς πως· οὐ μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει τί ποτε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα, ὅμως δ' ἔμοιγε ὀρθῶς δοκεῖ τὸ τὰς ἡδονὰς φεύγειν διακελεύεσθαι τὸν γε ἐν Λακεδαιμόνι νομοθέτην, περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσῷ νόμων ὅδε, ἂν ἐθέλῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν [637.a] Σπάρτῃ κάλλιστ' ἀνθρώπων δοκεῖ μοι κεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς· οὗ γὰρ μάλιστα ἀνθρώποι καὶ μεγίσταις προσπίπτουσιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέβαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας συμπάσης, καὶ οὐτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις, οὐτ' ἐν ἄσπεσιν ὅσων Σπαρτιάταις μέλει, συμπόσια οὐδ' ὅποσα τούτοις συνεπόμενα πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν, οὐδ' ἔστιν ὅστις ἂν ἀπαντῶν κωμάζοντί τι [b] μετὰ μέθης οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη, καὶ οὐδ' ἂν Διονύσια

πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥσπερ ἐν ἀμάξαις εἶδόν ποτε παρ' ὑμῖν ἐγώ, καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκιοις πᾶσαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν δ' οὐκ ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον.

{*Ἀθηναίος*} ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν πάντ' ἐστὶν τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισιν καρτερήσεις, ὅπου δὲ ἀνεῖνται, [c] βλακικώτερα· ταχὺ γάρ σου λάβοιτ' ἂν τις τῶν παρ' ἡμῶν ἀμυνόμενος, δεικνὺς τὴν τῶν γυναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασιν δὴ τοῖς τοιούτοις, καὶ ἐν Τάραντι καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δέ, μία ἀπόκρισις ἀπολύεσθαι δοκεῖ τοῦ μὴ κακῶς ἔχειν ἀλλ' ὀρθῶς· πᾶς γὰρ ἀποκρινόμενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ, τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὀρώντι, «Μὴ θαύμαζε, ὦ ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων [d] ἕτερος.» ἡμῖν δ' ἐστὶ νῦν, ὧ φίλοι ἄνδρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρετῆς. ἔτι γὰρ οὖν εἵπωμεν πλείω περὶ ἀπάσης μέθης· οὐ γὰρ σμικρὸν ἐστὶν τὸ ἐπιτήδευμα οὐδὲ φαύλου διαγνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου περὶ πόσεως τὸ παράπαν ἢ μή, μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον ὥσπερ Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι χρηστέον, καὶ ἔτι Καρχηδόνιοι καὶ Κελτοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾶκες, πολεμικὰ [e] σύμπαντα ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθάπερ ὑμεῖς· ὑμεῖς μὲν γάρ, ὅπερ λέγεις, τὸ παράπαν ἀπέχεσθε, Σκύθαι δὲ καὶ Θρᾶκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοί, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν καὶ εὐδαιμον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύειν νενομίκασι. Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶνται καὶ ταῖς ἄλλαις τρυφαῖς ἅς ὑμεῖς ἀποβάλλετε, ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων.

[638.a] {*Μέγилλος*} ὦ λῶσθε, διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας τούτους, ὅταν ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας λάβωμεν.

{*Ἀθηναίος*} ὦ ἄριστε, μὴ λέγε ταῦτα· πολλαὶ γὰρ δὴ φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασιν τε καὶ ἔσσονται, διὸ φανερόν ὅρον τοῦτον οὐκ ἂν ποτε λέγοιμεν, ἀλλὰ ἀμφισβητήσιμον, περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ μή, νίκην τε καὶ ἡτταν λέγοντες μάχης. ἐπειδὴ γὰρ αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις [b] νικῶσιν μαχόμεναι καὶ καταδουλοῦνται, Συρακόσιοι μὲν Λοκρούς, οἱ δὴ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον γεγονέναι, Κείους δὲ Ἀθηναῖοι· μυρία δὲ ἄλλα τοιαῦτ' ἂν εὐροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἐκάστου ἐπιτηδεύματος πειρώμεθα λέγοντες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς, νίκας δὲ καὶ ἡττας ἐκτὸς λόγου τὰ νῦν θῶμεν, λέγωμεν δ' ὡς τὸ μὲν τοιόνδ' ἐστὶν καλόν, τὸ δὲ τοιόνδε οὐ καλόν. πρῶτον δ' ἀκούσατέ τί μου, περὶ αὐτῶν τούτων ὡς δεῖ τό τε χρηστὸν καὶ τὸ μὴ σκοπεῖν.

[c] {*Μέγилλος*} Πῶς οὖν δὴ λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Δοκοῦσί μοι πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα, καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθέν, οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον, ἀλλὰ ταῦτὸν ποιεῖν οἷον εἰ δὴ τις, ἐπαινέσαντός τινος πυρούς βρῶμα ὡς ἀγαθόν, εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε τὴν ἐργασίαν μήτε τὴν προσφορὰν, ὄντινα τρόπον καὶ οἷστισι καὶ μεθ' ὧν καὶ ὅπως ἔχοντα καὶ ὅπως προσφέρειν ἔχουσιν. νῦν δὴ ταυτόν μοι [d] δοκοῦμεν ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ποιεῖν· περὶ μέθης γὰρ ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον, εὐθὺς οἱ μὲν ψέγειν αὐτό, οἱ δ' ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως. μάρτυσιν γὰρ καὶ ἐπαινέταις χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἐκάτεροι, καὶ οἱ μὲν, ὅτι πολλοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμέν τι λέγειν κύριον, οἱ δέ, ὅτι τοὺς μὴ χρωμένους αὐτῷ ὀρῶμεν νικῶντας μαχομένους· ἀμφισβητεῖται δ' αὖ καὶ τοῦτο ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἐκάστων [e] οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομίμων διέξιμεν, οὐκ ἂν ἔμοιγε κατὰ νοῦν εἶη, τρόπον δὲ ἄλλον, ὃν ἐμοὶ φαίνεται δεῖν, ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου, τῆς μέθης,

πειρώμενος ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ ἀπάντων τῶν τοιούτων ὀρθὴν μέθοδον ἡμῖν δηλοῦν, ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμφισβητοῦντα ὑμῖν πόλεσι δυοῖν τῷ λόγῳ διαμάχουτ' ἂν.

{Μέγιλλος} Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν τῶν τοιούτων, [639.a] οὐκ ἀποκνητέον ἀκούειν.

{Ἀθηναίος} Σκεψώμεθα δὴ πη τῆδε. φέρε, εἴ τις αἰγῶν τροφήν, καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ κτήμα ὡς ἔστιν καλόν, ἐπαινοῖ, ἄλλος δέ τις ἐωρακῶς αἴγας χωρὶς νεμομένης αἰπόλου ἐν ἐργασίμοις χωρίοις δρώσας κακὰ διασέγει, καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοῦ τοιούτου ψόγον ἠγούμεθα ὑγιᾶς ἂν ποτε ψέξει καὶ ὀτιοῦν;

{Μέγιλλος} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Χρηστὸς δὲ ἄρχων ἔσθ' ἡμῖν ἐν πλοίοις πότερον ἐὰν [b] τὴν ναυτικὴν ἔχη ἐπιστήμην μόνον, ἄντ' οὖν ναυτιᾷ ἄντε μή, ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν;

{Μέγιλλος} Οὐδαμῶς, ἂν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχη καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὃ λέγεις.

{Ἀθηναίος} Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἄρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχη ἐπιστήμην, ἰκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ;

{Μέγιλλος} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Ἄν δὲ αὖ μήτε ἔχη τὴν τέχνην δειλὸς τε ἦ;

{Μέγιλλος} Παντάπασιν τινα πονηρὸν λέγεις, καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα ἀλλὰ τινῶν σφόδρα γυναικῶν.

[c] {Ἀθηναίος} Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἡστινοσοῦν ἢ πέφυκέν τε ἄρχων εἶναι μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν, ὃ δὲ μήτε ἐωρακῶς εἴη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὐτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, αἰεὶ δὲ ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων συνοῦσαν; οἴομεθα δὴ ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστὸν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσθαι;

{Μέγιλλος} Πῶς δ' ἂν, μηδέποτε γε ἰδόντας μηδὲ συγγενομένους [d] ὀρθῶς γενομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων;

{Ἀθηναίος} Ἔχε δὴ· τῶν πολλῶν κοινωνιῶν συμπότας καὶ συμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ συνουσίαν εἶναι;

{Μέγιλλος} Καὶ σφόδρα γε.

{Ἀθηναίος} Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τις πώποτε ἐθεάσατο; καὶ σφῶν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥάδιον ὡς οὐδεπώποτε τὸ παράπαν —οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο οὐδὲ νόμιμον— ἐγὼ δὲ ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ, καὶ προσέτι πάσας ὡς ἔπος εἰπεῖν διηρώτηκα, καὶ σχεδὸν ὅλην [e] μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἐώρακα οὐδὲ ἀκήκοα, μόρια δ' εἴ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δὲ σύμπανθ' ὡς εἰπεῖν διημαρτημένα.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ ξένε, λέγεις; εἰπέ ἔτι σαφέστερον· ἡμεῖς μὲν γάρ, ὅπερ εἶπες, ἀπειρία τῶν τοιούτων, οὐδὲ [640.a] ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως εὐθύς γε γνοῖμεν τό τε ὀρθὸν καὶ μὴ γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς.

{Αθηναίος} Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος πειρῶ μανθάνειν. τὸ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε συνόδοις, καὶ κοινωνίαις πράξεων ὠντινωνοῦν, ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἐκάστοις ἄρχοντα εἶναι, μανθάνεις;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Καὶ μὴν ἐλέγομεν νυνδὴ μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντ' εἶναι.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

{Αθηναίος} Ὁ μὴν ἀνδρεῖος τῶν δειλῶν ὑπὸ φόβων ἤττον τεθορύβηται.

[b] {Κλεινίας} Καὶ τοῦτο οὕτως.

{Αθηναίος} Εἰ δ' ἦν τις μηχανὴ μὴδὲν τὸ παράπαν δεδιότα μὴδὲ θορυβούμενον ἐπιστῆσαι στρατοπέδῳ στρατηγόν, ἄρ' οὐ τοῦτ' ἂν παντὶ τρόπῳ ἐπράττομεν;

{Κλεινίας} Σφόδρα μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου περὶ λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὁμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

[c] {Αθηναίος} Ἔστιν δέ γε ἡ τοιαύτη συνουσία, εἴπερ ἔσται μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος. ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Πῶς γάρ; ἀλλ' οἶμαι πᾶν τούναντίον.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τούτοις ἄρχοντος δεῖ;

{Κλεινίας} Τί μὴν; ὡς οὐδενί γε πράγματι.

{Αθηναίος} Πότερον οὖν ἀθόρυβον, εἰ δυνατόν εἴη, τὸν τοιοῦτον ἄρχοντα ἐκπορίζεσθαι δεῖ;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Καὶ μὴν περὶ γε συνουσίας, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν φρόνιμον εἶναι δεῖ· γίγνεται γὰρ φύλαξ τῆς τε ὑπαρχούσης [d] φιλίας αὐτοῖς, καὶ ἔτι πλείονος ἐπιμελητῆς ὅπως ἔσται διὰ τὴν τότε συνουσίαν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν νήφοντά τε καὶ σοφὸν ἄρχοντα μεθύοντων δεῖ καθιστάναι, καὶ μὴ τούναντίον; μεθύοντων γὰρ μεθύων καὶ νέος ἄρχων μὴ σοφός, εἰ μὴ κακὸν ἀπεργάσαιτό τι μέγα, πολλῇ χρεῶτ' ἂν ἀγαθῇ τύχῃ.

{Κλεινίας} Παμπόλλη μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν εἰ μὲν γιγνομένων ὡς δυνατόν ὀρθότατα τούτων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν συνουσιῶν μέμφοιτό τις, ἐπικαλῶν [e] αὐτῷ τῷ πράγματι, τάχ' ἂν ὀρθῶς ἴσως μέμφοιτο· εἰ δὲ ἀμαρτανόμενον ὡς οἶόν τε μάλιστα ἐπιτήδευμά τις ὀρῶν λαιδορεῖ, πρῶτον μὲν δῆλον ὡς ἀγνοεῖ τοῦτ' αὐτὸ γιγνόμενον οὐκ ὀρθῶς, εἴθ' ὅτι πᾶν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται πονηρόν, δεσπότης τε καὶ ἄρχοντος νήφοντος χωρὶς πραττόμενον. ἦ οὐ συννοεῖς τοῦθ', ὅτι μεθύων κυβερνήτης καὶ πᾶς παντὸς ἄρχων [641.a] ἀνατρέπει πάντα εἴτε πλοῖα εἴτε ἄρματα εἴτε στρατόπεδον, εἴθ' ὅτι ποτ' εἴη τὸ κυβερνώμενον ὑπ' αὐτοῦ;

{Κλεινίας} Παντάπασιν τοῦτό γε ἀληθές εἴρηκας, ὦ ξένε· τοῦπι τῶδε δ' ἡμῖν λέγε, τί ποτε, ἂν γίγηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς; οἶον, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν, καὶ [b] τᾶλλ' οὕτω· συμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα ιδιώταις ἢ τῇ πόλει γίνοιτ' ἄν;

{Ἀθηναίος} Τί δέ; παιδὸς ἐνός ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἐνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἵπομεν ἂν ὡς ἐνός μὲν βραχὺ τι τῇ πόλει γίνοιτ' ἂν ὄφελος, εἰ δ' ὄλως ἐρωτᾶς παιδεῖαν τῶν παιδευθέντων τί μέγα τὴν πόλιν ὀνήνησιν, οὐ χαλεπὸν εἶπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίνοιτ' ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γενόμενοι [c] δὲ τοιοῦτοι τά τε ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῶεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεῖα μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίστε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὑβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεῖα μὲν οὐδεπώποτε γέγονεν Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλὰ δὴ τοιαῦται γεγόνασιν τε καὶ ἔσσονται.

{Κλεινίας} Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ φίλε, τὴν ἐν τοῖς οἴνοις κοινήν [d] διατριβὴν ὡς εἰς παιδεῖας μεγάλην μοῖραν τείνουσαν λέγειν, ἂν ὀρθῶς γίγηται.

{Ἀθηναίος} Τί μήν;

{Κλεινίας} Ἐχοις ἂν οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἶπεῖν ὡς ἔστιν τὸ νῦν εἰρημένον ἀληθές;

{Ἀθηναίος} Τὸ μὲν ἀληθές, ὦ ξένε, δυσχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ· εἰ δ' ὅπη ἐμοὶ φαίνεται δεῖ λέγειν, οὐδεὶς φθόνος, ἐπεὶπερ ὠρμήκαμέν γε τοὺς λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τὰ νῦν.

{Κλεινίας} Τοῦτ' αὐτὸ δὴ πειρώμεθα, τὸ σοὶ δοκοῦν περὶ τῶν [e] νῦν ἀμφισβητουμένων καταμαθεῖν.

{Ἀθηναίος} Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν οὕτως, ὑμᾶς τε ἐπὶ τὸ μαθεῖν καὶ ἐμὲ ἐπὶ τὸ δηλῶσαι πειρώμενον ἀμῶς γέ πως, συντεῖναι, τὸν λόγον. πρῶτον δέ μου ἀκούσατε τὸ τοιόνδε. τὴν πόλιν ἅπαντες ἡμῶν Ἕλληνες ὑπολαμβάνουσιν ὡς φιλόλογός τε ἐστὶ καὶ πολύλογος, Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν βραχύλογον, τὴν δὲ πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν· [642] σκοπῶ δὴ μὴ δόξαν ὑμῖν παράσχωμαι περὶ σμικροῦ πολλὰ λέγειν, μέθης πέρι, σμικροῦ πράγματος, παμμήκη λόγον ἀνακαθαίρομενος. τὸ δὲ ἢ κατὰ φύσιν αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναίτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητός ποτε σαφές οὐδὲ ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν, μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδεῖας τῆς πάσης οὐκ ἂν αὖ ποτε δύναίτο· ταῦτα δὲ παμπόλλων ἐστὶν λόγων. ὁρᾶτε οὖν τί ποιῶμεν εἰ ταῦτα μὲν ἐάσαιμεν ἐν τῷ [b] παρόντι, μετεκβαῖμεν δ' εἰς ἕτερόν τινα νόμων πέρι λόγον.

{Μέγιλλος} Ὡ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθ' ἴσως ὅτι τυγχάνει ἡμῶν ἢ ἐστία τῆς πόλεως οὔσα ὑμῶν πρόξενος. ἴσως μὲν οὖν καὶ πᾶσιν τοῖς παισίν, ἐπειδὴν ἀκούσωσιν ὅτι τινός εἰσιν πόλεως πρόξενος, ταύτη τις εὐνοία ἐκ νέων εὐθύς ἐνδύεται ἕκαστον ἡμῶν τῶν προξένων τῇ πόλει, ὡς δευτέρᾳ οὔσῃ πατρίδι μετὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν· καὶ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ταῦτόν τοῦτο ἐγγέγονεν. ἀκούων γὰρ τῶν παίδων εὐθύς, [c] εἴ τι μέφοιντο ἢ καὶ ἐπαινοῖεν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίους, ὡς «Ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε,» ἔφασαν, «ἡμᾶς οὐ καλῶς ἢ καλῶς ἔρρεξε» — ταῦτα δὴ ἀκούων, καὶ μαχόμενος πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας, πᾶσαν εὐνοίαν ἔσχον, καὶ μοι νῦν ἢ τε φωνὴ προσφιλῆς ὑμῶν, τό τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως

εἰσὶν τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι· μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης αὐτοφυῶς, θεία μοῖρα [d] ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαστῶς εἰσὶν ἀγαθοί. θαρρῶν δὴ ἐμοῦ γε ἔνεκα λέγοις ἂν τοσαῦτα ὀπόσα σοὶ φίλον.

{Κλεινίας} Καὶ μὴν, ὦ ξένε, καὶ τὸν παρ' ἐμοῦ λόγον ἀκούσας τε καὶ ἀποδεξάμενος, θαρρῶν ὀπόσα βούλει λέγε. τῆδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας ὡς Ἐπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσιν πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντεῖαν, θυσίας τε ἐθύσατό [e] τινὰς ἃς ὁ θεὸς ἀνεῖλεν, καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον, εἶπεν ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἤξουσιν, ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγῆσονται πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον, παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. τότε οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, καὶ εὖνοιαν ἐκ τόσου ἔγωγε ὑμῖν καὶ [643.a] οἱ ἡμέτεροι ἔχουσιν γονῆς.

{Ἀθηναίος} Τὰ μὲν τοίνυν ὑμέτερα ἀκούειν, ὡς ἔοικεν, ἔτοιμ' ἂν εἶη· τὰ δ' ἐμὰ βούλεσθαι μὲν ἔτοιμα, δύνασθαι δὲ οὐ πάνυ ῥάδια, ὅμως δὲ πειρατέον. πρῶτον δὴ οὖν πρὸς τὸν λόγον ὀρισώμεθα παιδεῖαν τί ποτ' ἐστὶν καὶ τίνα δύναμιν ἔχει· διὰ γὰρ ταύτης φαμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ' ἡμῶν, μέχριτερ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφίκηται.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν δρῶμεν ταῦτα, εἶπερ σοὶ γε ἡδύ.

[b] {Ἀθηναίος} Λέγοντος τοίνυν ἐμοῦ τί ποτε χρὴ φάναι παιδεῖαν εἶναι, σκέψασθε ἂν ἀρέσκη τὸ λεχθέν.

{Κλεινίας} Λέγοις ἂν.

{Ἀθηναίος} Λέγω δὴ, καὶ φημι τὸν ὀτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσσεσθαι τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾶν δεῖν, παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἐκάστοις προσήκουσιν. οἷον τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσσεσθαι γεωργὸν ἢ τίνα οἰκοδόμον, τὸν μὲν οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδεῖων [c] οἰκοδομημάτων παίζειν χρὴ, τὸν δ' αὖ γεωργοῦντα, καὶ ὄργανα ἐκατέρω σμικρά, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν τὸν τρέφοντα αὐτῶν ἐκάτερον, καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι προμανθάνειν, οἷον τέκτονα μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι καὶ πολεμικὸν ἵππευειν παίζοντα ἢ τι τῶν τοιούτων ἄλλο ποιοῦντα, καὶ πειρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἱ ἀφικομένους αὐτοὺς δεῖ τέλος ἔχειν. κεφάλαιον δὴ παιδεῖας [d] λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν, ἢ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα μάλιστα ἄξει τούτου ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς· ὀρᾶτε οὖν εἰ μέχρι τούτου γε, ὅπερ εἶπον, ὑμῖν ἀρέσκει τὸ λεχθέν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Μὴ τοίνυν μηδ' ὃ λέγομεν εἶναι παιδεῖαν ἀόριστον γένηται. νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαινοῦντές θ' ἐκάστων τὰς τροφάς, λέγομεν ὡς τὸν μὲν πεπαιδευμένον ἡμῶν ὄντα τινά, [e] τὸν δὲ ἀπαιδευτὸν ἐνίστε εἶς τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα πεπαιδευμένων σφόδρα ἀνθρώπων· οὐ γὰρ ταῦτα ἡγουμένων, ὡς ἔοικ', εἶναι παιδεῖαν ὃ νῦν λόγος ἂν εἶη, τὴν δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδεῖαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης. ταύτην [644.a] τὴν τροφήν ἀφορισάμενος ὁ λόγος οὗτος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, νῦν βούλοιστ' ἂν μόνην παιδεῖαν προσαγορεύειν, τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν ἢ τίνα πρὸς ἰσχύν, ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἄνευ νοῦ καὶ δίκης, βάνουσον τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδεῖαν καλεῖσθαι. ἡμεῖς δὴ μηδὲν ὀνόματι

διαφερώμεθ' αὐτοῖς, ἀλλ' ὁ νυνδὴ λόγος ἡμῖν ὁμολογηθεὶς μενέτω, ὡς οἱ γε ὀρθῶς πεπαιδευμένοι σχεδὸν ἀγαθοὶ γίνονται, καὶ δεῖ δὴ τὴν παιδεῖαν [b] μηδαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν παραγιγνόμενον· καὶ εἴ ποτε ἐξέρχεται, δυνατὸν δ' ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ' αἰεὶ δραστέον δια βίου παντὶ κατὰ δύναμιν.

{Κλεινίας} Ὅρθως, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Καὶ μὴν πάλαι γε συνεχωρήσαμεν ὡς ἀγαθῶν μὲν ὄντων τῶν δυναμένων ἄρχειν αὐτῶν, κακῶν δὲ τῶν μὴ.

{Κλεινίας} Λέγεις ὀρθότατα.

{Ἀθηναῖος} Σαφέστερον ἔτι τοίνυν ἀναλάβωμεν τοῦτ' αὐτὸ ὅτι [c] ποτὲ λέγομεν. καὶ μοι δι' εἰκόνοσ ἀποδέξασθε ἕάν πως δυνατὸς ὑμῖν γένωμαι δηλῶσαι τὸ τοιοῦτον.

{Κλεινίας} Λέγε μόνον.

{Ἀθηναῖος} Οὐκοῦν ἕνα μὲν ἡμῶν ἕκαστον αὐτὸν τιθῶμεν;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναῖος} Δύο δὲ κεκτημένον ἐν αὐτῷ συμβούλω ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὃ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην;

{Κλεινίας} Ἔστι ταῦτα.

{Ἀθηναῖος} Πρὸς δὲ τούτοις ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων, οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς, ἴδιον δέ, φόβος μὲν ἢ πρὸ λύπης [d] ἐλπίς, θάρρος δὲ ἢ πρὸ τοῦ ἐναντίου· ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις λογισμὸς ὅτι ποτ' αὐτῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον, ὃς γενόμενος δόγμα πόλεως κοινὸν νόμος ἐπωνόμασται.

{Κλεινίας} Μόγισ μὲν πως ἐφέπομαι, λέγε μὴν τὸ μετὰ ταῦτα ὡς ἐπομένου.

{Μέγιλλος} Καὶ ἐν ἐμοὶ μὴν ταῦτον τοῦτο πάθος ἐνι.

{Ἀθηναῖος} Περὶ δὴ τούτων διανοηθῶμεν οὕτως. θαῦμα μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἡγησώμεθα τῶν ζώων θεῖον, εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων εἴτε ὡς σπουδῆ τινι συνεστηκός· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό [e] γε γινώσκομεν, τότε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοί τινες ἐνοῦσαι σπῶσίν τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντία οὔσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μιᾷ γὰρ φησὶν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων συνεπόμενον αἰεὶ καὶ μηδαμῆ ἀπολεπτόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον, ταύτην [645.a] δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱεράν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην, ἄλλας δὲ σκληρὰς καὶ σιδηρὰς, τὴν δὲ μαλακὴν ἄτε χρυσῆν οὔσαν, τὰς δὲ ἄλλας παντοδαποῖς εἴδεσιν ὁμοίας. δεῖν δὴ τῆ καλλίστη ἀγωγῆ τῆ τοῦ νόμου αἰεὶ συλλαμβάνειν· ἄτε γὰρ τοῦ λογισμοῦ καλοῦ μὲν ὄντος, πράου δὲ καὶ οὐ βιαίου, δεῖσθαι ὑπηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγὴν, ὅπως ἂν ἐν ἡμῖν τὸ χρυσοῦν γένος νικᾷ τὰ ἄλλα [b] γένη. καὶ οὕτω δὴ περὶ θαυμάτων ὡς ὄντων ἡμῶν ὁ μῦθος ἀρετῆς σεσωμένος ἂν εἴη, καὶ τὸ κρείττω ἑαυτοῦ καὶ ἥττω εἶναι τρόπον τινὰ φανερόν ἂν γίνοιτο μᾶλλον ὃ νοεῖ, καὶ ὅτι πόλιν καὶ ἰδιώτην, τὸν μὲν λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἑαυτῷ περὶ τῶν ἕλξεων τούτων, τούτῳ ἐπόμενον δεῖ ζῆν, πόλιν δὲ ἢ παρὰ θεῶν τινος ἢ παρὰ τούτου τοῦ γνότος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὐτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. οὕτω καὶ κακία δὴ καὶ ἀρετὴ [c] σαφέστερον ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη· ἐναργεστέρου δ' αὐτοῦ γενομένου καὶ παιδεία καὶ τᾶλλα ἐπιτηδεύματα

ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν τοῖς οἴνοις διατριβῆς, ὃ δοξασθεῖν μὲν ἂν εἶναι φαύλου πέρυ μῆκος πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον, φανείη δὲ τάχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκους γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον.

{Κλεινίας} Εὖ λέγεις, καὶ περαίνωμεν ὅτιπερ ἂν τῆς γε νῦν διατριβῆς ἄξιον γίγνηται.

[d] {Ἀθηναῖος} Λέγε δὴ· προσφέροντες τῷ θαύματι τούτῳ τὴν μέθην, ποῖόν τί ποτε αὐτὸ ἀπεργαζόμεθα;

{Κλεινίας} Πρὸς τί δὲ σκοπούμενος αὐτὸ ἐπανερωτᾶς;

{Ἀθηναῖος} Οὐδέν πω πρὸς ὅτι, τοῦτο δὲ ὅλως κοινωνῆσαν τούτῳ ποῖόν τι συμπίπτει γίγνεσθαι. ἔτι δὲ σαφέστερον ὃ βούλομαι πειράσομαι φράζειν. ἐρωτῶ γὰρ τὸ τοιόνδε· ἄρα σφοδροτέρας τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ ἔρωτας ἢ τῶν οἴνων πόσις ἐπιτείνει;

{Κλεινίας} Πολὺ γε.

[e] {Ἀθηναῖος} Τί δ' αὖ τὰς αἰσθήσεις καὶ μνήμας καὶ δόξας καὶ φρονήσεις; πότερον ὡσαύτως σφοδροτέρας; ἢ πάμπαν ἀπολείπει ταῦτα αὐτόν, ἂν κατακορῆς τις τῇ μέθῃ γίγνηται;

{Κλεινίας} Ναί, πάμπαν ἀπολείπει.

{Ἀθηναῖος} Οὐκοῦν εἰς ταῦτόν ἀφικνεῖται τὴν τῆς ψυχῆς ἔξιν τῇ τότε ὅτε νέος ἦν παῖς;

{Κλεινίας} Τί μὴν;

{Ἀθηναῖος} Ἦκιστα δὴ τότε ἂν αὐτὸς αὐτοῦ γίγνοιτο ἐγκρατής.

[646.a] {Κλεινίας} Ἦκιστα.

{Ἀθηναῖος} Ἄρ' οὖν πονηρότατος, φασμέν, ὁ τοιοῦτος;

{Κλεινίας} Πολὺ γε.

{Ἀθηναῖος} Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δις παῖς γίγνοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθεὶς.

{Κλεινίας} Ἄριστα εἶπες, ὦ ξένη.

{Ἀθηναῖος} Τούτου δὴ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἔσθ' ὅστις λόγος ἐπιχειρήσει πείθειν ἡμᾶς ὡς χρὴ γεύεσθαι καὶ μὴ φεύγειν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν;

{Κλεινίας} Ἔοικ' εἶναι· σὺ γοῦν φῆς καὶ ἔτοιμος ἦσθα νυνδὴ λέγειν.

[b] {Ἀθηναῖος} Ἀληθῆ μέντοι μνημονεύεις· καὶ νῦν γ' εἴμ' ἔτοιμος, ἐπειδήπερ σφῶ γε ἐθελήσειν προθύμως ἔφατον ἀκούειν.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτόπου, εἰ δεῖ ἐκόντα ποτὲ ἄνθρωπον εἰς ἅπασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν.

{Ἀθηναῖος} Ψυχῆς λέγεις· ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναῖος} Τί δέ; σώματος, ὦ ἑταῖρε, εἰς πονηρίαν, λεπτότητά τε καὶ αἴσχος καὶ ἀδυναμίαν, θαυμάζοιμεν ἂν εἴ ποτέ τις [c] ἐκὼν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖται;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρεῖα αὐτοὺς βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακοποσίᾳ ἀγνοεῖν οἰόμεθα ὅτι μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔξουσιν τοιοῦτον τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλλοιεν, ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ πόνους ἰόντας οὐκ ἴσμεν ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα γίνονται;

{Κλεινίας} Πάντα ταῦτα ἴσμεν.

{Αθηναίος} Καὶ ὅτι τῆς μετὰ ταῦτα ὠφελίας ἔνεκα ἐκόντες πορεύονται;

[d] {Κλεινίας} Κάλλιστα.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν χρή καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων περὶ διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον;

{Κλεινίας} Πάνυ γε.

{Αθηναίος} Καὶ τῆς περὶ τὸν οἶνον ἄρα διατριβῆς ὡσαύτως διανοητέον, εἴπερ ἓν τοῦτο ἐν τούτοις ὀρθῶς διανοηθῆναι.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

{Αθηναίος} Ἄν ἄρα τινὰ ἡμῖν ὠφελίαν ἔχουσα φαίνεται μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω, τῇ γε ἀρχῇ τὴν σωμασκήν νικᾷ τῷ τὴν μὲν μετ' ἀλγηδόνων εἶναι, τὴν δὲ μή.

[e] {Κλεινίας} Ὅρθῶς λέγεις, θαυμάζοιμι δ' ἂν εἴ τι δυναίμεθα τοιοῦτον ἐν αὐτῷ καταμαθεῖν.

{Αθηναίος} Τοῦτ' αὐτὸ δὴ νῦν, ὡς ἔοιχ', ἡμῖν ἤδη πειρατέον φράζειν. καὶ μοι λέγε· δύο φόβων εἶδη σχεδὸν ἐναντία δυνάμεθα κατανοῆσαι;

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ;

{Αθηναίος} Τὰ τοιάδε· φοβούμεθα μὲν πού τὰ κακά, προσδοκῶντες γενήσεσθαι.

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἠγούμενοι δοξάζεσθαι κακοί, πράττοντες ἢ λέγοντές τι τῶν μὴ καλῶν· ὃν [647.a] δὴ καὶ καλοῦμεν τὸν φόβον ἡμεῖς γε, οἴμαι δὲ καὶ πάντες, αἰσχύνην.

{Κλεινίας} Τί δ' οὐ;

{Αθηναίος} Τούτους δὴ δύο ἔλεγον φόβους· ὧν ὁ ἕτερος ἐναντίος μὲν ταῖς ἀλγηδόσιν καὶ τοῖς ἄλλοις φόβοις, ἐναντίος δ' ἐστὶ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἡδοναῖς.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ καὶ νομοθέτης, καὶ πᾶς οὐ καὶ σμικρὸν ὄφελος, τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστη σέβει, καὶ καλῶν αἰδῶ, τὸ τούτῳ θάρρος ἐναντίον ἀναιδεῖαν τε προσαγορεύει [b] καὶ μέγιστον κακὸν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πᾶσι νενόμικεν;

{Κλεινίας} Ὅρθῶς λέγεις.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν τά τ' ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὗτος σφάζει, καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην καὶ σωτηρίαν ἐν πρὸς ἐν οὐδὲν οὕτως σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται; δύο γὰρ οὖν ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάρρος μὲν πολεμίων, φίλων δὲ φόβος αἰσχύνης πέρι κακῆς.

{Κλεινίας} Ἔστι ταῦτα.

{Αθηναίος} Ἄφοβον ἡμῶν ἄρα δεῖ γίνεσθαι καὶ φοβερὸν [c] ἕκαστον· ὧν δ' ἐκάτερον ἕνεκα, διηρήμεθα.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Καὶ μὴν ἄφοβόν γε ἕκαστον βουλευθέντες ποιεῖν φόβων πολλῶν τινων, εἰς φόβον ἄγοντες αὐτὸν μετὰ νόμου, τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα.

{Κλεινίας} Φαινόμεθα.

{Αθηναίος} Τί δ' ὅταν ἐπιχειρῶμέν τινα φοβερὸν ποιεῖν μετὰ δίκης; ἄρ' οὐκ ἀναισχυντία συμβάλλοντας αὐτὸν καὶ προσγυμνάζοντας νικᾶν δεῖ ποιεῖν διαμαχόμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς; ἢ τῇ μὲν δειλίᾳ τῇ ἐν αὐτῷ προσμαχόμενον καὶ [d] νικῶντα αὐτὴν δεῖ τέλεον οὕτω γίνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν, ἄπειρος δὲ δήπου καὶ ἀγύμναστος ὧν τῶν τοιούτων ἀγῶνων ὅστισοῦν οὐδ' ἂν ἡμισυς ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετὴν, σώφρων δὲ ἄρα τελέως ἔσται μὴ πολλαῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις προτρεπούσαις ἀναισχυνεῖν καὶ ἀδικεῖν διαμεμαχημένος καὶ νενικηκῶς μετὰ λόγου καὶ ἔργου καὶ τέχνης ἐν τε παιδιαῖς καὶ ἐν σπουδαῖς, ἀλλ' ἀπαθῆς ὧν πάντων τῶν τοιούτων;

{Κλεινίας} Οὐκοῦν τὸν γ' εἰκότα λόγον ἂν ἔχοι.

[e] {Αθηναίος} Τί οὖν; φόβου φάρμακον ἔσθ' ὅστις θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις, ὥστε ὀπόσω πλέον ἂν ἐθέλη τις πίνειν αὐτοῦ, τοσοῦτω μᾶλλον αὐτὸν νομίζειν καθ' ἐκάστην πόσιν δυστυχῆ γίνεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὐτῷ [648.a] πάντα, καὶ τελευτῶντα εἰς πᾶν δέος ἰέναι τὸν ἀνδρειότατον ἀνθρώπων, ἐκκοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ πώματος ἀπαλλαγέντα πάλιν ἐκάστοτε τὸν αὐτὸν γίνεσθαι.

{Κλεινίας} Καὶ τί τοιοῦτον φαῖμεν ἂν, ὃ ξένη, ἐν ἀνθρώποις γεγόνενα πῶμα;

{Αθηναίος} Οὐδέν· εἰ δ' οὖν ἐγένετό ποθεν, ἔσθ' ὅτι πρὸς ἀνδρείαν ἦν ἂν νομοθέτη χρήσιμον; οἷον τὸ τοιόνδε περὶ αὐτοῦ καὶ μάλα εἶχομεν ἂν αὐτῷ διαλέγεσθαι· Φέρε, ὃ νομοθέτα, εἴτε Κρησὶν εἴθ' οἰστισινοῦν νομοθετεῖς, πρῶτον [b] μὲν τῶν πολιτῶν ἄρ' ἂν δέξαιο βάσανον δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ἀνδρείας τε πέρι καὶ δειλίας;

{Κλεινίας} Φαίη που πᾶς ἂν δῆλον ὅτι.

{Αθηναίος} Τί δέ; μετ' ἀσφαλείας καὶ ἄνευ κινδύνων μεγάλων ἢ μετὰ τῶν ἐναντίων;

{Κλεινίας} Καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἀσφαλείας συνομολογήσει πᾶς.

{Αθηναίος} Χρῆος δ' ἂν εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγων καὶ ἐλέγχων ἐν τοῖς παθήμασιν, ὥστε ἀναγκάζειν ἄφοβον γίνεσθαι, [c] παρακελευόμενος καὶ νουθετῶν καὶ τιμῶν, τὸν δὲ ἀτιμάζων, ὅστις σοὶ μὴ πείθοιτο εἶναι τοιοῦτος οἷον σὺ τάττοις ἐν πᾶσιν; καὶ γυμνασάμενον μὲν εὔ καὶ ἀνδρείως ἀζήμιον ἀπαλλάττοις ἂν, κακῶς δέ, ζημίαν ἐπιτιθείς; ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἂν χρῆος, μηδὲν ἄλλο ἐγκαλῶν τῷ πώματι;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς οὐκ ἂν χρῶτο, ὦ ξένε;

{Ἀθηναίος} Γυμνασία γοῦν, ὦ φίλε, παρὰ τὰ νῦν θαυμαστὴ ῥαστώνης ἂν εἶη καθ' ἓνα καὶ καθ' ὀλίγους καὶ καθ' ὀπόσους [d] τις ἀεὶ βούλοιοτο· καὶ εἴτε τις ἄρα μόνος ἐν ἐρημίᾳ, τὸ τῆς αἰσχύνης ἐπίπροσθεν ποιούμενος, πρὶν εὖ σχεῖν ἠγούμενος ὀρᾶσθαι μὴ δεῖν, οὕτω πρὸς τοὺς φόβους γυμνάζοιοτο, πῶμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζόμενος, ὀρθῶς ἂν τι πράττοι, εἴτε τις ἑαυτῷ πιστεύων φύσει καὶ μελέτη καλῶς παρεσκευάσθαι, μηδὲν ὀκνοῖ μετὰ συμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν τῇ τοῦ πώματος ἀναγκαίᾳ [e] διαφορᾷ δύναμιν ὑπερθέων καὶ κρατῶν, ὥστε ὑπ' ἀσχημοσύνης μηδὲ ἐν σφάλλεσθαι μέγα μηδ' ἀλλοιοῦσθαι δι' ἀρετὴν, πρὸς δὲ τὴν ἐσχάτην πόσιν ἀπαλλάττοιο πρὶν ἀφικνεῖσθαι, τὴν πάντων ἦτταν φοβούμενος ἀνθρώπων τοῦ πώματος.

{Κλεινίας} Ναί· σωφρονοῖ γὰρ ἂν, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος οὕτω πράττων.

[649.a] {Ἀθηναίος} Πάλιν δὴ πρὸς τὸν νομοθέτην λέγωμεν τάδε· Εἶεν, ὦ νομοθέτα, τοῦ μὲν δὴ φόβου σχεδὸν οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα —τοὺς γὰρ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω— τῆς δὲ ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρρῆναι καὶ ἀκαίρως ἅ μὴ χρῆ, πότερον ἔστιν πῶμα, ἢ πῶς λέγομεν;

{Κλεινίας} Ἔστιν, φήσει που, τὸν οἶνον φράζων.

{Ἀθηναίος} Ἡ καὶ τούναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νυνδὴ λεγομένῳ; πίνοντα τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν αὐτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἴλεων εὐθύς [b] μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ ὀπόσω ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσοῦτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦσθαι καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν; καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας ὡς σοφὸς ὢν μεστοῦται καὶ ἐλευθερίας, πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὀτιοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρᾶξαι; πᾶς ἡμῖν, οἴμαι, ταῦτ' ἂν συγχωροῖ.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἀναμνησθῶμεν δὴ τόδε, ὅτι δύο ἔφαμεν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς δεῖν θεραπεύεσθαι, τὸ μὲν ὅπως ὅτι μάλιστα [c] θαρρήσομεν, τὸ δὲ τούναντίον ὅτι μάλιστα φοβησόμεθα.

{Κλεινίας} Ἄ τῆς αἰδοῦς ἔλεγε, ὡς οἰόμεθα.

{Ἀθηναίος} Καλῶς μνημονεύετε. ἐπειδὴ δὲ τὴν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἄρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἶη.

{Κλεινίας} Τό γ' οὖν εἰκός.

{Ἀθηναίος} Ἄ παθόντες ἄρα πεφύκαμεν διαφορόντως θαρράλαιοι τ' εἶναι καὶ θρασεῖς, ἐν τούτοις δέον ἂν, ὡς ἔοικ', εἶη τὸ μελετᾶν ὡς ἠκιστα εἶναι ἀναισχύντους τε καὶ θρασύτητος [d] γέμοντας, φοβεροὺς δὲ εἰς τό τι τολμᾶν ἐκάστοτε λέγειν ἢ πάσχειν ἢ καὶ δρᾶν αἰσχρὸν ὀτιοῦν.

{Κλεινίας} Ἔοικεν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ταῦτά ἐστι πάντα ἐν οἷς ἐσμὲν τοιοῦτοι, θυμός, ἔρωσ, ὕβρις, ἀμαθία, φιλοκέρδεια, δειλία, καὶ ἔτι τοιάδε, πλοῦτος, κάλλος, ἰσχύς, καὶ πάνθ' ὅσα δι' ἡδονῆς αὖ μεθύσκοντα παράφρονας ποιεῖ; τούτων δὲ εὐτελεῖ τε καὶ ἀσινεστέραν πρῶτον μὲν πρὸς τὸ λαμβάνειν πείραν, εἶτα εἰς τὸ μελετᾶν, πλὴν τῆς ἐν οἴνῳ βασάνου καὶ παιδιᾶς, τίνα [e] ἔχομεν ἡδονὴν εἰπεῖν ἔμμετρον μᾶλλον, ἂν καὶ ὀπωστιοῦν μετ' εὐλαβείας γίγνηται; σκοπῶμεν γὰρ δὴ·

δυσκόλου ψυχῆς καὶ ἀγρίας, ἐξ ἧς ἀδικίαί μυρίαί γίνονται, πότερον ἰόντα εἰς τὰ συμβόλαια πείραν λαμβάνειν, κινδυνεύοντα περὶ [650.a] αὐτῶν, σφαλερώτερον, ἢ συγγεγόμενον μετὰ τῆς τοῦ Διονύσου θεωρίας; ἢ πρὸς τὰ φροδίσια ἠττημένης τινὸς ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν, ἐπιτρέποντα αὐτοῦ θυγατέρας τε καὶ υἱεὶς καὶ γυναῖκας, οὕτως, ἐν τοῖς φιλτάτοις κινδυνεύσαντες, ἦθος ψυχῆς θεάσασθαι; καὶ μυρία δὴ λέγων οὐκ ἂν τίς ποτε ἀνύσειεν ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδείας τὴν ἄλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους θεωρεῖν. καὶ δὴ καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸ περὶ [b] γε τούτων οὐτ' ἂν Κρήτας οὐτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πείραν τε ἀλλήλων ἐπεικῆ ταύτην εἶναι, τό τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους.

{Κλεινίας} Ἀληθές τοῦτό γε.

{Ἀθηναίος} Τοῦτο μὲν ἄρ' ἂν τῶν χρησιμωτάτων ἐν εἴῃ, τὸ γνῶναι τὰς φύσεις τε καὶ ἕξεις τῶν ψυχῶν, τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ ἧς ἐστὶν ταῦτα θεραπεύειν· ἐστὶν δέ που, φαμέν, ὡς οἴμαι, πολιτικῆς. ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

12 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#), [ΙΑ΄](#), [ΙΒ΄](#)

Βιβλίον Β΄

[652.a] {Ἀθηναίος} Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σκεπτέον ἐκεῖνο περὶ αὐτῶν, πότερα τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχει, τὸ κατιδεῖν πῶς ἔχομεν τὰς φύσεις, ἢ καὶ τι μέγεθος ὠφελείας ἄξιον πολλῆς σπουδῆς ἔνεστ' ἐν τῇ κατ' ὀρθὸν χρεῖα τῆς ἐν οἴῳ συνουσίας. τί οὖν δὴ λέγομεν; ἔνεσθ', ὡς ὁ λόγος ἔοικεν βούλεσθαι σημαίνειν· ὅπῃ δὲ καὶ ὅπως, ἀκούωμεν προσέχοντες [b] τὸν νοῦν, μὴ πῃ παραποδισθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ.

{Κλεινίας} Λέγ' οὖν.

{Ἀθηναίος} Ἀναμνησθῆναι τοίνυν ἔγωγε πάλιν ἐπιθυμῶ τί ποτε [653.a] λέγομεν ἡμῖν εἶναι τὴν ὀρθὴν παιδείαν. τούτου γάρ, ὡς γε ἐγὼ τοπάζω τὰ νῦν, ἐστὶν ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι τούτῳ καλῶς κατορθουμένῳ σωτηρία.

{Κλεινίας} Μέγα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Λέγω τοίνυν τῶν παίδων παιδικὴν εἶναι πρώτην αἴσθησιν ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ ἐν οἷς ἀρετὴ ψυχῆ καὶ κακία παραγίγνεται πρῶτον, ταῦτ' εἶναι, φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους εὐτυχὲς ὄτῳ καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο· τέλος δ' οὖν ἔστ' ἄνθρωπος ταῦτα καὶ τὰ ἐν [b] τούτοις πάντα κεκτημένος ἀγαθὰ. παιδείαν δὴ λέγω τὴν παραγινομένην πρῶτον παισὶν ἀρετὴν· ἡδονὴ δὴ καὶ φιλία καὶ λύπη καὶ μῖσος ἂν ὀρθῶς ἐν ψυχαῖς ἐγγίγνωνται μήπω δυναμένων λόγῳ λαμβάνειν, λαβόντων δὲ τὸν λόγον, συμφωνήσωσι τῷ λόγῳ ὀρθῶς εἰθίσθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔθῶν, αὕτη 'σθ' ἢ συμφωνία σύμπασα μὲν ἀρετὴ, τὸ δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθραμμένον αὐτῆς ὀρθῶς ὥστε [c] μισεῖν μὲν ἃ χρὴ μισεῖν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους, στέργειν δὲ ἃ χρὴ στέργειν, τοῦτ' αὐτὸ ἀποτεμῶν τῷ λόγῳ καὶ παιδείαν προσαγορεύων, κατὰ γε τὴν ἐμὴν ὀρθῶς ἂν προσαγορεύοις.

{Κλεινίας} Καὶ γάρ, ὦ ξένε, ἡμῖν καὶ τὰ πρότερον ὀρθῶς σοὶ παιδείας περὶ καὶ τὰ νῦν εἰρησθαι δοκεῖ.

{Ἀθηναίος} Καλῶς τοίνυν. τούτων γὰρ δὴ τῶν ὀρθῶς τεθραμμένων ἡδονῶν καὶ λυπῶν παιδειῶν οὐσῶν χαλᾶται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται κατὰ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ, θεοὶ [d] δὲ οἰκτίραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο τὰς τῶν ἐορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς, καὶ Μούσας Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην καὶ Διόνυσον συνεορταστάς ἔδοσαν, ἵν' ἐπανορθῶνται, τὰς τε τροφὰς γενομένας ἐν ταῖς ἐορταῖς μετὰ θεῶν. ὁρᾶν ἅ χρὴ πότερον ἀληθῆς ἡμῖν κατὰ φύσιν ὁ λόγος ὑμνεῖται τὰ νῦν, ἢ πῶς. φησὶν δὲ τὸ νέον ἅπαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, [e] κινεῖσθαι δὲ αἰεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι, τὰ μὲν ἀλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα, τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῶα οὐκ ἔχειν αἴσθησιν τῶν ἐν ταῖς κινήσεσιν τάξεων οὐδὲ ἀταξιῶν, οἷς δὴ ῥυθμὸς ὄνομα καὶ ἀρμονία· ἡμῖν δὲ οὐς [654.a] εἶπομεν τοὺς θεοὺς συγχορευτὰς δεδόσθαι, τούτους εἶναι καὶ τοὺς δεδωκότας τὴν ἔνρυθμόν τε καὶ ἐναρμόνιον αἴσθησιν μεθ' ἡδονῆς, ἣ δὴ κινεῖν τε ἡμᾶς καὶ χορηγεῖν ἡμῶν τούτους, ῥοδαῖς τε καὶ ὀρχήσεσιν ἀλλήλοις συνείροντας, χορούς τε ὠνομακέναι παρὰ τὸ τῆς χαρᾶς ἔμφυτον ὄνομα. πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξώμεθα; θῶμεν παιδείαν εἶναι πρώτην διὰ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος, ἢ πῶς;

{Κλεινίας} Οὕτως.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπαιδευτὸς ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται, τὸν [b] δὲ πεπαιδευμένον ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Χορεία γε μὴν ὀρχησίς τε καὶ ῥοδή τὸ σύνολόν ἐστιν.

{Κλεινίας} Ἀναγκαῖον.

{Ἀθηναίος} Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος ἄδειν τε καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς.

{Κλεινίας} Ἔοικεν.

{Ἀθηναίος} Ἴδωμεν δὴ τί ποτ' ἐστὶ τὸ νῦν αὖ λεγόμενον.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ;

{Ἀθηναίος} «Καλῶς ἄδει,» φαμέν, «καὶ καλῶς ὀρχεῖται»· πότερον [c] «εἰ καὶ καλὰ ἄδει καὶ καλὰ ὀρχεῖται» προσθῶμεν ἢ μή;

{Κλεινίας} Προσθῶμεν.

{Ἀθηναίος} Τί δ' ἂν τὰ καλὰ τε ἡγούμενος εἶναι καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ αἰσχρὰ οὕτως αὐτοῖς χρῆται; βέλτιον ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος ἡμῖν ἔσται τὴν χορείαν τε καὶ μουσικὴν ἢ ὅς ἂν τῷ μὲν σώματι καὶ τῇ φωνῇ τὸ διανοηθὲν εἶναι καλὸν ἱκανῶς ὑπηρετεῖν δυνηθῆ ἑκάστοτε, χαίρη δὲ μὴ τοῖς καλοῖς μηδὲ μισῇ τὰ μὴ καλὰ; ἢ κείνος ὅς ἂν τῇ μὲν φωνῇ καὶ [d] τῷ σώματι μὴ πάνυ δυνατὸς ἦ κατορθοῦν, ἢ διανοεῖσθαι, τῇ δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ κατορθοῖ, τὰ μὲν ἀσπαζόμενος, ὅσα καλὰ, τὰ δὲ δυσχεραίνων, ὅποσα μὴ καλὰ;

{Κλεινίας} Πολὺ τὸ διαφέρον, ὦ ξένε, λέγεις τῆς παιδείας.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ καλὸν ᾧδῆς τε καὶ ὀρχήσεως πέρι γινώσκομεν τρεῖς ὄντες, ἴσμεν καὶ τὸν πεπαιδευμένον τε καὶ ἀπαίδευτον ὀρθῶς· εἰ δὲ ἀγνοοῦμέν γε τοῦτο, οὐδ' εἴ τις παιδείας ἐστὶν φυλακὴ καὶ ὅπου διαγιγνώσκειν ἂν ποτε [e] δυναίμεθα. ἄρ' οὐχ οὕτως;

{Κλεινίας} Οὕτω μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ταῦτ' ἄρα μετὰ τοῦθ' ἡμῖν αὖ καθάπερ κυσὶν ἰχνευούσαις διερευνητέον, σχῆμά τε καλὸν καὶ μέλος καὶ ᾧδὴν καὶ ὀρχησιν· εἰ δὲ ταῦθ' ἡμᾶς διαφυγόντα οἰχθήσεται, μάταιος ὁ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν περὶ παιδείας ὀρθῆς εἶθ' Ἑλληνικῆς εἶτε βαρβαρικῆς λόγος ἂν εἴη.

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Εἶεν· τί δὲ δὴ τὸ καλὸν χρῆ φάναι σχῆμα ἢ μέλος εἶναι ποτε; φέρε, ἀνδρικῆς ψυχῆς ἐν πόνοις ἐχομένης καὶ [655.a] δειλῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς τε καὶ ἴσοις ἄρ' ὅμοια τά τε σχήματα καὶ τὰ φθέγματα συμβαίνει γίνεσθαι;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς, ὅτε γε μηδὲ τὰ χρώματα;

{Αθηναίος} Καλῶς γε, ὧ ἑταῖρε. ἀλλ' ἐν γὰρ μουσικῇ καὶ σχήματα μὲν καὶ μέλη ἔνεστιν, περὶ ρυθμὸν καὶ ἀρμονίαν οὕσης τῆς μουσικῆς, ὥστε εὐρυθμον μὲν καὶ εὐάρμοστον, εὐχρῶν δὲ μέλος ἢ σχῆμα οὐκ ἔστιν ἀπεικάζοντα, ὥσπερ οἱ χοροδιδάσκαλοι ἀπεικάζουσιν, ὀρθῶς φθέγγεσθαι· τὸ δὲ τοῦ δειλοῦ τε καὶ ἀνδρείου σχῆμα ἢ μέλος ἔστιν τε, καὶ [b] ὀρθῶς προσαγορεύειν ἔχει τὰ μὲν τῶν ἀνδρείων καλά, τὰ τῶν δειλῶν δὲ αἰσχρά. καὶ ἵνα δὴ μὴ μακρολογία πολλή τις γίγνηται περὶ ταῦθ' ἡμῖν ἅπαντα, ἀπλῶς ἔστω τὰ μὲν ἀρετῆς ἐχόμενα ψυχῆς ἢ σώματος, εἶτε αὐτῆς εἶτε τινὸς εἰκόνας, σύμπαντα σχήματά τε καὶ μέλη καλά, τὰ δὲ κακίας αὖ, τούναντίον ἅπαν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς τε προκαλῆ καὶ ταῦθ' ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἀποκεκρίσθω τὰ νῦν.

{Αθηναίος} Ἔτι δὴ τόδε· πότερον ἅπαντες πάσαις χορείαις [c] ὁμοίως χαίρομεν, ἢ πολλοῦ δεῖ;

{Κλεινίας} Τοῦ παντὸς μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τί ποτ' ἂν οὖν λέγομεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; πότερον οὐ ταυτά ἐστὶ καλὰ ἡμῖν πᾶσιν, ἢ τὰ μὲν αὐτά, ἀλλ' οὐ δοκεῖ ταυτά εἶναι; οὐ γάρ που ἐρεῖ γέ τις ὡς ποτε τὰ τῆς κακίας ἢ ἀρετῆς καλλίονα χορεύματα, οὐδ' ὡς αὐτὸς μὲν χαίρει τοῖς τῆς μοχθηρίας σχήμασιν, οἱ δ' ἄλλοι ἐναντία ταύτης Μούσῃ τινί· καίτοι λέγουσιν γε οἱ πλεῖστοι μουσικῆς [d] ὀρθότητα εἶναι τὴν ἡδονὴν ταῖς ψυχαῖς πορίζουσαν δύναμιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔτε ἀνεκτὸν οὔτε ὄσιον τὸ παράπαν φθέγγεσθαι, τόδε δὲ μᾶλλον εἰκὸς πλανᾶν ἡμᾶς.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Ἐπειδὴ μιμήματα τρόπων ἐστὶ τὰ περὶ τὰς χορείας, ἐν πράξεσί τε παντοδαπαῖς γινόμενα καὶ τύχαις, καὶ ἤθεσι καὶ μιμήσεσι διεξιόντων ἐκάστων, οἷς μὲν ἂν πρὸς τρόπου τὰ ῥηθέντα ἢ μελωδηθέντα ἢ καὶ ὅπως οὖν χορευθέντα, ἢ [e] κατὰ φύσιν ἢ κατὰ ἔθος ἢ κατ' ἀμφοτέρω, τούτους μὲν καὶ τούτοις χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν αὐτὰ καὶ προσαγορεύειν καλὰ ἀναγκαῖον, οἷς δ' ἂν παρὰ φύσιν ἢ τρόπον ἢ τινα συνήθειαν, οὔτε χαίρειν δυνατὸν οὔτε ἐπαινεῖν αἰσχρά τε προσαγορεύειν. οἷς δ' ἂν τὰ μὲν τῆς φύσεως ὀρθὰ συμβαίη, τὰ δὲ τῆς συνηθείας ἐναντία, ἢ τὰ μὲν τῆς συνηθείας ὀρθὰ, τὰ δὲ τῆς φύσεως ἐναντία, οἷτοι δὲ ταῖς ἡδοναῖς [656.a] τοὺς ἐπαίνους ἐναντίους προσαγορεύουσιν· ἡδέα γὰρ τούτων ἕκαστα εἶναι φασι, πονηρὰ δέ, καὶ

ἐναντίον ἄλλων οὐς οἴονται φρονεῖν αἰσχύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα, αἰσχύνονται δὲ ἄδειν ὡς ἀποφαινόμενοι καλὰ μετὰ σπουδῆς, χαίρουσιν δὲ παρ' αὐτοῖς.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Μῶν οὖν τι βλάβην ἔσθ' ἦντινα φέρει τῷ χαίροντι πονηρίας ἢ σχήμασιν ἢ μέλεσιν, ἢ τιν' ὠφελίαν αὐτοῖς πρὸς τάναντία τὰς ἡδονὰς ἀποδεχομένοις;

{Κλεινίας} Εἰκός γε.

[b] {Ἀθηναίος} Πότερον εἰκός ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταῦτόν εἶναι ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἦθεσιν συνῶν κακῶν ἀνθρώπων μὴ μισῇ, χαίρη δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγη δὲ ὡς ἐν παιδιᾷ μοίρα, ὄνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν; τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὀπότεροις ἂν χαίρη, ἐὰν ἄρα καὶ ἐπαινεῖν αἰσχύνηται· καίτοι τοῦ τοιούτου τί μείζον ἀγαθὸν ἢ κακὸν φαῖμεν ἂν ἡμῖν ἐκ πάσης ἀνάγκης γίνεσθαι;

{Κλεινίας} Δοκῶ μὲν οὐδέν.

[c] {Ἀθηναίος} Ὅπου δὴ νόμοι καλῶς εἰσι κείμενοι ἢ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσονται τὴν περὶ τὰς Μούσας παιδεῖαν τε καὶ παιδιάν, οἴομεθα ἐξέσεσθαι τοῖς ποιητικοῖς, ὅτιπερ ἂν αὐτὸν τὸν ποιητὴν ἐν τῇ ποιήσει τέρπη ῥυθμοῦ ἢ μέλους ἢ ῥήματος ἐχόμενον, τοῦτο διδάσκοντα καὶ τοὺς τῶν εὐνόμων παῖδας καὶ νέους ἐν τοῖς χοροῖς, ὅτι ἂν τύχη ἀπεργάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ μοχθηρίαν;

{Κλεινίας} Οὗτοι δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχει· πῶς γὰρ ἂν;

[d] {Ἀθηναίος} Νῦν δέ γε αὐτὸ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἔξεστι δρᾶν, πλὴν κατ' Αἴγυπτον.

{Κλεινίας} Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δὴ πῶς τὸ τοιοῦτον φῆς νενομοθετῆσθαι;

{Ἀθηναίος} Θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. πάλαι γὰρ δὴ ποτε, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσθη παρ' αὐτοῖς οὗτος ὁ λόγος ὄν τὰ νῦν λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι καλὰ μὲν σχήματα, καλὰ δὲ μέλη δεῖ μεταχειρίζεσθαι ταῖς συνηθείαις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν νέους· ταξάμενοι δὲ ταῦτα, ἅττα ἐστὶ καὶ ὀποῖ' ἅττα ἀπέφηναν ἐν τοῖς ἱεροῖς, [e] καὶ παρὰ ταῦτ' οὐκ ἐξῆν οὔτε ζωγράφους, οὔτ' ἄλλοις ὅσοι σχήματα καὶ ὀποῖ' ἅττα ἀπεργάζονται, καινοτομεῖν οὐδ' ἐπινοεῖν ἄλλ' ἅττα ἢ τὰ πάτρια, οὐδὲ νῦν ἔξεστιν, οὔτε ἐν τούτοις οὔτε ἐν μουσικῇ συμπάσῃ. σκοπῶν δὲ εὐρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα ἢ τετυπωμένα —οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστὸν ἄλλ' ὄντως— τῶν νῦν [657.a] δεδημιουργημένων οὔτε τι καλλίονα οὔτ' αἰσχίω, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην ἀπειργασμένα.

{Κλεινίας} Θαυμαστὸν λέγεις.

{Ἀθηναίος} Νομοθετικὸν μὲν οὖν καὶ πολιτικὸν ὑπερβαλλόντως. ἀλλ' ἕτερα φαῦλ' ἂν εὖροις αὐτόθι· τοῦτο δ' οὖν τὸ περὶ μουσικὴν ἀληθές τε καὶ ἄξιον ἐννοίας, ὅτι δυνατὸν ἄρ' ἦν περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖσθαι βεβαίως θαρρόντα μέλη τὰ τὴν ὀρθότητα φύσει παρεχόμενα. τοῦτο δὲ θεοῦ ἢ θείου τινὸς ἀνδρὸς ἂν εἴη, καθάπερ ἐκεῖ φασιν τὰ τὸν πολὺν τοῦτον [b] σεσωμένα χρόνον μέλη τῆς Ἰσίδος ποιήματα γεγονέναι. ὡσθ', ὅπερ ἔλεγον, εἰ δύναίτο τις ἐλεῖν αὐτῶν καὶ ὀπωσοῦν τὴν ὀρθότητα, θαρρόντα χρὴ εἰς νόμον ἄγειν καὶ τάξιν αὐτά· ὡς ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησις τοῦ καινῆς ζητεῖν ἀεὶ μουσικῆς χρῆσθαι σχεδὸν οὐ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ διαφθεῖραι τὴν

καθιερωθεῖσαν χορείαν ἐπικαλοῦσα ἀρχαιότητα. τὴν γοῦν ἐκεῖ οὐδαμῶς ἔοικε δυνατὴ γεγονέναι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τούναντίον.

[c] {Κλεινίας} Φαίνεται οὕτως ἂν ταῦτα ἔχειν ἐκ τῶν ὑπὸ σοῦ τὰ νῦν λεχθέντων.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν θαρρόυντες λέγομεν τὴν τῆ μουσικῆ καὶ τῆ παιδιᾶ μετὰ χορείας χρεῖαν ὀρθὴν εἶναι τοιῶδέ τινα τρόπον; χαίρομεν ὅταν οἰώμεθα εὖ πράττειν, καὶ ὁπόταν χαίρωμεν, οἰώμεθα εὖ πράττειν αὖ; μῶν οὐχ οὕτως;

{Κλεινίας} Οὕτω μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν ἔν γε τῷ τοιούτῳ, χαίροντες, ἡσυχίαν οὐ δυνάμεθα ἄγειν.

{Κλεινίας} Ἔστι ταῦτα.

[d] {Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐχ ἡμῶν οἱ μὲν νέοι αὐτοὶ χορεύειν ἔτοιμοι, τὸ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν ἐκείνους αὖ θεωροῦντες διάγειν ἡγούμεθα πρεπόντως, χαίροντες τῆ ἐκείνων παιδιᾶ τε καὶ ἑορτάσει, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ἡμᾶς ἐλαφρὸν ἐκλείπει νῦν, ὃ ποθοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι τίθεμεν οὕτως ἀγῶνας τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ὅτι μάλιστ' εἰς τὴν νεότητα μνήμη ἐπεγείρειν;

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Ἀθηναίος} Μῶν οὖν οἰώμεθα καὶ κομιδῆ μάτην τὸν νῦν λεγόμενον [e] λόγον περὶ τῶν ἑορταζόντων λέγειν τοὺς πολλούς, ὅτι τοῦτον δεῖ σοφώτατον ἡγεῖσθαι καὶ κρίνειν νικᾶν, ὃς ἂν ἡμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι μάλιστα ἀπεργάζεται; δεῖ γὰρ δὴ, ἐπεὶ περ ἀφείμεθα γε παίζειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὸν πλείστους καὶ μάλιστα χαίρειν ποιοῦντα, τοῦτον μάλιστα τιμᾶσθαι τε, καὶ ὅπερ εἶπον νυνδὴ, τὰ νικητήρια φέρειν.

[658.a] ἄρ' οὐκ ὀρθῶς λέγεταί τε τοῦτο καὶ πράττοιτ' ἂν, εἰ ταύτη γίγνοιτο;

{Κλεινίας} Τάχ' ἂν.

{Ἀθηναίος} Ἄλλ', ὦ μακάριε, μὴ ταχὺ τὸ τοιοῦτον κρίνωμεν, ἀλλὰ διαιροῦντες αὐτὸ κατὰ μέρη σκοπώμεθα τοιῶδέ τινα τρόπον· τί ἂν, εἴ ποτέ τις οὕτως ἀπλῶς ἀγῶνα θεῖη ὄντινον, μηδὲν ἀφορίσας μήτε γυμνικὸν μήτε μουσικὸν μήθ' ἵππικόν, ἀλλὰ πάντας συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει προεῖποι, θεῖς νικητήρια, τὸν βουλόμενον ἤκειν ἀγωνιούμενον ἡδονῆς περὶ [b] μόνον, ὃς δ' ἂν τέρψη τοὺς θεατὰς μάλιστα, μηδὲν ἐπιταττόμενος ὅτινι τρόπον, νικήσῃ δὲ αὐτὸ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἀπεργασάμενος καὶ κριθῆ τῶν ἀγωνισαμένων ἡδιστος γεγονέναι — τί ποτ' ἂν ἡγούμεθα ἐκ ταύτης τῆς προῤῥήσεως συμβαίνειν;

{Κλεινίας} Τοῦ περὶ λέγεις;

{Ἀθηναίος} Εἰκός που τὸν μὲν τινα ἐπιδεικνύναι, καθάπερ Ὅμηρος, ῥαψωδίαν, ἄλλον δὲ κιθαρωδίαν, τὸν δὲ τινα τραγωδίαν, τὸν δ' αὖ κωμωδίαν, οὐ θαυμαστὸν δὲ εἴ τις καὶ [c] θαύματα ἐπιδεικνὺς μάλιστ' ἂν νικᾶν ἡγοῖτο· τούτων δὴ τοιούτων καὶ ἐτέρων ἀγωνιστῶν μυρίων ἐλθόντων ἔχομεν εἰπεῖν τίς ἂν νικῶ δικάίως;

{Κλεινίας} Ἄτοπον ἤρου· τίς γὰρ ἂν ἀποκρίνοιτό σοι τοῦτο ὡς γνοὺς ἂν ποτε πρὶν ἀκοῦσαί τε, καὶ τῶν ἀθλητῶν ἐκάστων αὐτήκοος αὐτὸς γενέσθαι;

{Ἀθηναίος} Τί οὖν δὴ; βούλεσθε ἐγὼ σφῶν τὴν ἄτοπον ἀπόκρισιν ταύτην ἀποκρίνωμαι;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ κρίνοι παιδιά, κρινοῦσιν τὸν τὰ θαύματα ἐπιδεικνύοντα· ἢ γάρ;

[d] {Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κωμωδίας· τραγωδίαν δὲ αἶ τε πεπαιδευμένοι τῶν γυναικῶν καὶ τὰ νέα μεράκια καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος πάντων.

{Κλεινίας} ἴσως δῆτα.

{Ἀθηναίος} Ῥαψῶδον δέ, καλῶς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν ἢ τι τῶν Ἡσιοδείων διατιθέντα, τάχ' ἂν ἡμεῖς οἱ γέροντες ἥδιστα ἀκούσαντες νικᾶν ἂν φαῖμεν πάμπολυ. τίς οὖν ὀρθῶς ἂν νενικηκῶς εἴη; τοῦτο μετὰ τοῦτο· ἢ γάρ;

{Κλεινίας} Ναί.

[e] {Ἀθηναίος} Δῆλον ὡς ἔμοιγε καὶ ὑμῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν φάναι τοὺς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡλικιωτῶν κριθέντας ὀρθῶς ἂν νικᾶν. τὸ γὰρ ἔθος ἡμῖν τῶν νῦν δὴ πάμπολυ δοκεῖ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπάσαις καὶ πανταχοῦ βέλτιστον γίνεσθαι.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Συγχωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονὴν κρίνεσθαι, μὴ μέντοι τῶν γε ἐπιτυχόντων, ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι Μοῦσαν καλλίστην ἣτις τοὺς βελτίστους καὶ ἰκανῶς πεπαιδευμένους τέρπει, μάλιστα [659.a] δὲ ἣτις ἕνα τὸν ἀρετῆ τε καὶ παιδείᾳ διαφέροντα· διὰ ταῦτα δὲ ἀρετῆς φαμεν δεῖσθαι τοὺς τούτων κριτάς, ὅτι τῆς τε ἄλλης μετόχους αὐτοὺς εἶναι δεῖ φρονήσεως καὶ δὴ καὶ τῆς ἀνδρείας, οὔτε γὰρ παρὰ θεάτρου δεῖ τὸν γε ἀληθῆ κριτὴν κρίνειν μανθάνοντα, καὶ ἐκπληττόμενον ὑπὸ θορύβου τῶν πολλῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπαιδευσίας, οὔτ' αὖ γινώσκοντα δι' ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν ἐκ ταύτου στόματος οὔπερ τοὺς θεοὺς [b] ἐπεκαλέσατο μέλλων κρίνειν, ἐκ τούτου ψευδόμενον ἀποφαίνεσθαι ραθύμως τὴν κρίσιν· οὐ γὰρ μαθητὴς ἀλλὰ διδάσκαλος, ὡς γε τὸ δίκαιον, θεατῶν μᾶλλον ὁ κριτὴς καθίζει, καὶ ἐναντιωσόμενος τοῖς τὴν ἡδονὴν μὴ προσηκόντως μηδὲ ὀρθῶς ἀποδιδούσι θεαταῖς. ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ, οὐ καθάπερ ὁ Σικελικὸς τε καὶ Ἰταλικὸς νόμος νῦν, τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπων καὶ τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίας, διέφθαρκε μὲν τοὺς ποιητὰς αὐτούς [c] —πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν ἡδονὴν ποιοῦσιν οὔσαν φαύλην, ὥστε αὐτοὶ αὐτοὺς οἱ θεαταὶ παιδεύουσιν— διέφθαρκεν δ' αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τὰς ἡδονάς· δέον γὰρ αὐτοὺς ἀεὶ βελτίω τῶν αὐτῶν ἡθῶν ἀκούοντας βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν, νῦν αὐτοῖς δρῶσιν πᾶν τούναντίον συμβαίνει. τί ποτ' οὖν ἡμῖν τὰ νῦν αὖ διαπερανθέντα τῷ λόγῳ σημαίνειν βούλεται; σκοπεῖσθ' εἰ τόδε.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Δοκεῖ μοι τρίτον ἢ τέταρτον ὁ λόγος εἰς ταῦτόν [d] περιφερόμενος ἦκειν, ὡς ἄρα παιδεία μὲν ἐστ' ἢ αἰδῶν ὀλκή τε καὶ ἀγωγή πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον, καὶ τοῖς ἐπεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν συνδεδογμένον ὡς ὄντως ὀρθός ἐστιν· ἴν' οὖν ἢ ψυχὴ τοῦ παιδὸς μὴ ἐναντία χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐθίζηται τῷ νόμῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις, ἀλλὰ συνέπηται χαίρουσά τε καὶ λυπούμενη τοῖς αὐτοῖς τούτοις οἷσπερ ὁ [e] γέρων, τούτων ἕνεκα, ἃς ὥδὰς καλοῦμεν, ὄντως μὲν ἐπῶδαί ταῖς ψυχαῖς αὐταὶ νῦν γεγονέναι, πρὸς τὴν

τοιαύτην ἣν λέγομεν συμφωνίαν ἐσπουδασμένοι, διὰ δὲ τὸ σπουδῆν μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν νέων ψυχὰς, παιδιαί τε καὶ ῥοδαὶ καλεῖσθαι καὶ πράττεσθαι, καθάπερ τοῖς κάμνουσιν τε καὶ ἀσθενῶς ἴσχουσιν τὰ σώματα ἐν ἡδέσι τισὶν σιτίοις καὶ [660.a] πώμασι τὴν χρηστὴν πειρῶνται τροφήν προσφέρειν οἷς μέλει τούτων, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν ἐν ἀηδέσιν, ἵνα τὴν μὲν ἀσπάζονται, τὴν δὲ μισεῖν ὀρθῶς ἐθίζονται. ταῦτόν δὴ καὶ τὸν ποιητικὸν ὁ ὀρθὸς νομοθέτης ἐν τοῖς καλοῖς ῥήμασι καὶ ἐπαινετοῖς πείσει τε, καὶ ἀναγκάσει μὴ πείθων, τὰ τῶν σωφρόνων τε καὶ ἀνδρείων καὶ πάντως ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐν τε ῥυθμοῖς σχήματα καὶ ἐν ἀρμονίαισιν μέλη ποιοῦντα ὀρθῶς ποιεῖν.

[b] {Κλεινίας} Νῦν οὖν οὕτω δοκοῦσιν σοι, πρὸς Διός, ὦ ξένε, ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ποιεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ καθ' ὅσον αἰσθάνομαι, πλὴν παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἃ σὺ νῦν λέγεις οὐκ οἶδα πραττόμενα, καινὰ δὲ ἅττα ἀεὶ γιγνόμενα περὶ τε τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν σύμπασαν, οὐχ ὑπὸ νόμων μεταβαλλόμενα ἀλλ' ὑπὸ τινῶν ἀτάκτων ἡδονῶν, πολλοῦ δεουσῶν τῶν αὐτῶν εἶναι καὶ κατὰ ταῦτά, ὡς [c] σὺ κατ' Αἴγυπτον ἀφερμηνεύεις, ἀλλ' οὐδέποτε τῶν αὐτῶν.

{Ἀθηναῖος} Ἄριστά γ', ὦ Κλεινία. εἰ δ' ἔδοξά σοι ἃ σὺ λέγεις λέγειν ὡς νῦν γιγνόμενα, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ μὴ σαφῶς λέγων ἃ διανοοῦμαι τοῦτο ἐποίησα καὶ ἔπαθον· ἀλλ' ἃ βούλομαι γίνεσθαι περὶ μουσικὴν, τοιαῦτ' ἅττα εἶπον ἴσως ὥστε σοὶ δόξαι ταῦτα ἐμὲ λέγειν. λοιδορεῖν γὰρ πράγματα ἀνάιατα καὶ πόρρω προβεβηκότα ἀμαρτίας οὐδαμῶς ἡδύ, [d] ἀναγκαῖον δ' ἐνιότη ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συνδοκεῖ καὶ σοί, φέρε, φῆς παρ' ὑμῖν καὶ τοῖσδε μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναῖος} Τί δ' εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίνοιθ' οὕτω; πότερον αὐτὰ καλλιόνως οὕτως εἶναι φαῖμεν ἢ καθάπερ νῦν γίνεσθαι γιγνόμενα;

{Κλεινίας} Πολύ που τὸ διαφέρον, εἰ καθάπερ παρὰ τε τοῖσδε καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἔτι καθάπερ εἶπες σὺ νυνδὴ δεῖν εἶναι, γίνοιτο.

{Ἀθηναῖος} Φέρε δὴ, συνομολογησόμεθα τὰ νῦν. ἄλλο τι παρ' [e] ὑμῖν ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ μουσικῇ τὰ λεγόμενά ἐστι τάδε; τοὺς ποιητὰς ἀναγκάζετε λέγειν ὡς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ σώφρων ὢν καὶ δίκαιος εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος, ἐάντε μέγας καὶ ἰσχυρὸς ἐάντε μικρὸς καὶ ἀσθενὴς ἦ, καὶ ἐὰν πλουτῆ καὶ μὴ· ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῆ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ἦ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῆ. καὶ «οὗτ' ἂν μνησαίμην,» φησὶν ὑμῖν ὁ ποιητής, εἶπερ ὀρθῶς λέγει, «οὗτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην,» ὃς μὴ πάντα τὰ λεγόμενα καλὰ μετὰ δικαιοσύνης πράττοι καὶ κτῶτο, καὶ δὴ [661.a] «καὶ δηῖων» τοιοῦτος ὢν «ὀρέγοιτο ἐγγύθεν ἰστάμενος,» ἄδικος δὲ ὢν μήτε τολμῶ «ὀρῶν φόνον αἰματόεντα» μήτε νικῶ θέων «Θρηίκιον Βορέην,» μήτε ἄλλο αὐτῷ μηδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν γίνοιτό ποτε. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμεν' ἀγαθὰ οὐκ ὀρθῶς λέγεται. λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον μὲν ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, μυρία δὲ ἄλλα ἀγαθὰ λέγεται· καὶ γὰρ ὄξυ ὀρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ [b] πάντα ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων εὐαίσθητως ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα ὅτι ἂν ἐπιθυμῆ, καὶ τὸ δὴ τέλος ἀπάσης μακαριότητος εἶναι τὸ πάντα ταῦτα κεκτημένον ἀθάνατον εἶναι γενόμενον ὅτι τάχιστα. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγὼ που τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτα ἐστὶ σύμπαντα δικαίους μὲν καὶ ὀσίους ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκους δὲ κάκιστα σύμπαντα, ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγείας· καὶ δὴ καὶ τὸ ὀρᾶν [c] καὶ τὸ ἀκούειν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ παράπαν ζῆν μέγιστον μὲν κακὸν τὸν σύμπαντα χρόνον ἀθάνατον ὄντα καὶ κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πλὴν δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἀπάσης, ἔλαττον δέ, ἂν ὡς ὀλίγιστον ὁ τοιοῦτος χρόνος

ἐπιζῶη. ταῦτα δὴ λέγειν, οἶμαι, τοὺς παρ' ὑμῖν ποιητάς, ἅπερ ἐγώ, πείσετε καὶ ἀναγκάσετε, καὶ ἔτι τούτοις ἐπομένους ῥυθμούς τε καὶ ἀρμονίας ἀποδιδόντας παιδεύειν οὕτω τοὺς νέους ἡμῶν. ἢ γάρ; ὁρᾶτε. ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω [d] σαφῶς τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα ἀγαθὰ τοῖς ἀδίκους εἶναι, τοῖς δὲ δικαίοις κακὰ, τὰ δ' ἀγαθὰ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὄντως ἀγαθὰ, τοῖς δὲ κακοῖς κακὰ· ὅπερ οὖν ἡρόμην, ἄρα συμφωνοῦμεν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς, ἢ πῶς;

{Κλεινίας} Τὰ μὲν ἔμοιγε φαινόμεθ' ὡς, τὰ δ' οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν ὑγείαν τε κεκτημένον καὶ πλοῦτον καὶ τυραννίδα διὰ τέλους —καὶ ἔτι προστίθημι ὑμῖν ἰσχὺν διαφέρουσαν [e] καὶ ἀνδρείαν μετ' ἀθανασίας, καὶ μηδὲν ἄλλο αὐτῶ τῶν λεγομένων κακῶν εἶναι γιγνόμενον— ἀδικίαν δὲ καὶ ὕβριν ἔχοντα ἐν αὐτῶ μόνον, τὸν οὕτω ζῶντα ἴσως ὑμᾶς οὐ πείθω μὴ οὐκ ἄρα εὐδαίμονα ἀλλ' ἄθλιον γίγνεσθαι σαφῶς;

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Εἶεν· τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ἡμᾶς χρεῶν; ἀνδρεῖος γὰρ δὴ καὶ ἰσχυρὸς καὶ καλὸς καὶ πλούσιος, καὶ [662.a] ποιῶν ὅτιπερ ἐπιθυμοῖ τὸν βίον ἅπαντα, οὐχ ὑμῖν δοκεῖ, εἴπερ ἄδικος εἶη καὶ ὕβριστής, ἐξ ἀνάγκης αἰσχροῦς ἂν ζῆν; ἢ τοῦτο μὲν ἴσως ἂν συγχωρήσαίτε, τό γε αἰσχροῦς;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; τὸ καὶ κακῶς;

{Κλεινίας} Οὐκ ἂν ἔτι τοῦθ' ὁμοίως.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; τὸ καὶ ἀηδῶς καὶ μὴ συμφερόντως αὐτῶ;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς ἂν ταῦτά γ' ἔτι συγχωροῖμεν;

[b] {Ἀθηναίος} Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὃ φίλοι, δοίη τις συμφωνίαν, ὡς νῦν γε σχεδὸν ἀπάδομεν ἀπ' ἀλλήλων. ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνεται ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδέ, ὃ φίλε Κλεινία, Κρήτη νῆσος σαφῶς· καὶ νομοθέτης ὢν ταύτη πειρώμην ἂν τοὺς τε ποιητάς ἀναγκάζειν φθέγγεσθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, ζημίαν τε ὀλίγου μεγίστην ἐπιτιθεῖν ἂν, εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ φθέγγατο ὡς εἰσὶν τινες [c] ἄνθρωποι ποτε πονηροὶ μὲν, ἠδέως δὲ ζῶντες, ἢ λυσιτελοῦντα μὲν ἄλλα ἐστὶ καὶ κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα, καὶ πόλλ' ἄττ' ἂν παρὰ τὰ νῦν λεγόμενα ὑπὸ τε Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ὡς ἔοικε, καὶ δήπου καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διάφορα πείθοιμ' ἂν τοὺς πολίτας μοι φθέγγεσθαι. φέρε γάρ, ὃ πρὸς Διὸς τε καὶ Ἀπόλλωνος, ὃ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν, εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν αὐτοὺς τούτους ἐροίμεθα θεοῦς· [d] «Ἄρ' ὁ δικαιότατός ἐστιν βίος ἡδιστος, ἢ δὴ ἐστὸν τινε βίῳ, οἷν ὁ μὲν ἡδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος;» εἰ δὴ δύο φαῖεν, ἐροίμεθ' ἂν ἴσως αὐτοὺς πάλιν, εἴπερ ὀρθῶς ἐπανερωτῶμεν· «Ποτέρους δὲ εὐδαιμονεστέρους χρὴ λέγειν, τοὺς τὸν δικαιότατον ἢ τοὺς τὸν ἡδιστον διαβιοῦντας βίον;» εἰ μὲν δὴ φαῖεν τοὺς τὸν ἡδιστον, ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίνοιτο. βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ θεῶν λέγεσθαι τὸ [e] τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ πατέρων καὶ νομοθετῶν μᾶλλον, καὶ μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημένα πατέρα τε καὶ νομοθέτην ἠρωτήσθω, ὁ δ' εἰπέτω ὡς ὁ ζῶν τὸν ἡδιστον βίον ἐστὶν μακαριώτατος· εἶτα μετὰ ταῦτα ἐγὼ γ' ἂν φαίην· «ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατά με ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' αἰεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δικαιότατα.» ταύτη μὲν οὖν ὁ τιθέμενος εἶτε νομοθέτης εἶτε καὶ πατὴρ ἄτοπος ἂν οἶμαι καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ συμφωνοῦντος ἑαυτῶ λέγειν· εἰ δ' αὖ τὸν δικαιότατον εὐδαιμονέστατον ἀποφαίνοιτο βίον εἶναι, ζητοῖ που πᾶς ἂν ὁ ἀκούων, οἶμαι, τί ποτ' ἐν αὐτῶ τὸ τῆς

ἡδονῆς [663.a] κρεῖττον ἀγαθὸν τε καὶ καλὸν ὁ νόμος ἐνὸν ἐπαινεῖ. τί γὰρ δὴ δικαίῳ χωριζόμενον ἡδονῆς ἀγαθὸν ἂν γίγνοιτο; φέρε, κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν ἄρ' ἐστὶν ἀγαθὸν μὲν καὶ καλόν, ἀηδὲς δέ, δύσκλεια δὲ τάναντία; ἤκιστα, ὦ φίλε νομοθέτα, φήσομεν. ἀλλὰ τὸ μήτε τινὰ ἀδικεῖν μήτε ὑπὸ τινος ἀδικεῖσθαι μῶν ἀηδὲς μὲν, ἀγαθὸν δὲ ἢ καλόν, τὰ δ' ἕτερα ἡδέα μὲν, αἰσχρὰ δὲ καὶ κακά;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ὁ μὲν μὴ χωρίζων λόγος ἡδύ τε καὶ δίκαιον [b] καὶ ἀγαθὸν τε καὶ καλὸν πιθανός γ', εἰ μηδὲν ἕτερον, πρὸς τό τινα ἐθέλειν ζῆν τὸν ὅσιον καὶ δίκαιον βίον, ὥστε νομοθέτη γε αἰσχιστος λόγων καὶ ἐναντιώτατος ὅς ἂν μὴ φῆ ταῦτα οὕτως ἔχειν· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἐκὼν ἐθέλοι πείθεσθαι πράττειν τοῦτο ὅτῳ μὴ τὸ χαίρειν τοῦ λυπεῖσθαι πλεον ἔπεται. σκοτοδιναῖον δὲ τὸ πόρρωθεν ὀρώμενον πᾶσιν τε ὡς ἔπος εἰπεῖν καὶ δὴ καὶ τοῖς παισὶ παρέχει, νομοθέτης εἰ μὴ δόξαν εἰς τὸναντίον τούτου καταστήσει, τὸ σκότος [c] ἀφελών, καὶ πείσει ἀμῶς γέ πως ἔθεσι καὶ ἐπαίνοις καὶ λόγοις ὡς ἐσκιαγραφημένα τὰ δίκαιά ἐστι καὶ ἄδικα, τὰ μὲν ἄδικα τῷ τοῦ δικαίου ἐναντίως φαινόμενα, ἐκ μὲν ἀδίκου καὶ κακοῦ ἑαυτοῦ θεωρούμενα ἡδέα, τὰ δὲ δίκαια ἀηδέστατα, ἐκ δὲ δικαίου πάντα τάναντία παντὶ πρὸς ἀμφοτέρα.

{Κλεινίας} Φαίνεται.

{Ἀθηναίος} Τὴν δ' ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποτέραν κυριωτέραν εἶναι φῶμεν; πότερα τὴν τῆς χείρονος ψυχῆς ἢ τὴν τῆς βελτίονος;

[d] {Κλεινίας} Ἀναγκαῖόν που τὴν τῆς ἀμείνονος.

{Ἀθηναίος} Ἀναγκαῖον ἄρα τὸν ἄδικον βίον οὐ μόνον αἰσχίω καὶ μοχθηρότερον, ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δικαίου τε εἶναι καὶ ὀσίου βίου.

{Κλεινίας} Κινδυνεύει κατὰ γε τὸν νῦν λόγον, ὦ φίλοι.

{Ἀθηναίος} Νομοθέτης δὲ οὔ τι καὶ σμικρὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ τοῦτο ἦν οὕτως ἔχον, ὡς καὶ νῦν αὐτὸ ἦρηχ' ὁ λόγος ἔχειν, εἶπερ τι καὶ ἄλλο ἐτόλμησεν ἂν ἐπ' ἀγαθῷ ψεύδεσθαι πρὸς τοὺς νέους, ἔστιν ὅτι τούτου ψεῦδος λυσιτελέστερον ἂν [e] ἐψεύσατό ποτε καὶ δυνάμενον μᾶλλον ποιεῖν μὴ βία ἀλλ' ἐκόντας πάντας πάντα τὰ δίκαια;

{Κλεινίας} Καλὸν μὲν ἢ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον· ἔοικε μὴν οὐ ράδιον εἶναι πείθειν.

{Ἀθηναίος} Εἶεν· τὸ μὲν τοῦ Σιδωνίου μυθολόγημα ράδιον ἐγένετο πείθειν, οὕτως ἀπίθανον ὄν, καὶ ἄλλα μυρία;

{Κλεινίας} Ποῖα;

{Ἀθηναίος} Τὸ σπαρέντων ποτὲ ὀδόντων ὀπλίτας ἐξ αὐτῶν φῦναι. καίτοι μέγα γ' ἐστὶ νομοθέτη παράδειγμα τοῦ [664.a] πείσειν ὅτι ἂν ἐπιχειρῇ τις πείθειν τὰς τῶν νέων ψυχάς, ὥστε οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν δεῖ σκοποῦντα ἀνευρίσκειν ἢ τί πείσας μέγιστον ἀγαθὸν ἐργάσαιτο ἂν πόλιν, τούτου δὲ πέρι πᾶσαν μηχανὴν εὐρίσκειν ὄντινά ποτε τρόπον ἢ τοιαύτη συνοικία πᾶσα περὶ τούτων ἐν καὶ ταῦτόν ὅτι μάλιστα φθέγγοιτ' αἰεὶ διὰ βίου παντὸς ἐν τε ᾠδαῖς καὶ μύθοις καὶ λόγοις. εἰ δ' οὖν ἄλλη περὶ δοκεῖ ἢ ταύτη, πρὸς ταῦτα οὐδεὶς φθόνος ἀμφισβητήσαι τῷ λόγῳ.

[b] {Κλεινίας} Ἄλλ' οὐ μοι φαίνεται πρὸς γε ταῦτα δύνασθαι ἡμῶν ἀμφισβητήσαι ποτ' ἂν οὐδέτερος.

{Ἀθηναίος} Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν ἐμὸν ἂν εἶη λέγειν. φημί γὰρ ἅπαντας δεῖν ἐπάδειν τρεῖς ὄντας τοὺς χοροὺς ἔτι νέαις οὔσαις ταῖς ψυχαῖς καὶ ἀπαλαῖς τῶν παίδων, τά τε ἄλλα καλὰ λέγοντας πάντα ὅσα διεληλύθαμέν τε καὶ ἔτι διέλθοιμεν ἂν, τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτῶν τοῦτο ἔστω· τὸν αὐτὸν ἡδιστόν τε καὶ ἄριστον ὑπὸ θεῶν βίον λέγεσθαι φάσκοντες, [c] ἀληθέστατα ἐροῦμεν ἅμα, καὶ μᾶλλον πείσομεν οὐς δεῖ πείθειν ἢ ἔαν ἄλλως πως φθεγγώμεθα λέγοντες.

{Κλεινίας} Συγχωρητέον ἂ λέγεις.

{Ἀθηναίος} Πρῶτον μὲν τοίνυν ὁ Μουσῶν χορὸς ὁ παιδικὸς ὀρθότατ' ἂν εἰσίοι πρῶτος τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ μέσον ἄσόμενος ἀπάσῃ σπουδῇ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει, δεύτερος δὲ ὁ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, τὸν τε Παιᾶνα ἐπικαλούμενος μάρτυρα τῶν λεγομένων ἀληθείας περὶ καὶ τοῖς νέοις ἴλεων μετὰ πειθοῦς [d] γίγνεσθαι ἐπευχόμενος. δεῖ δὲ δὴ καὶ ἔτι τρίτους τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῶν ἐξήκοντα γεγονότας ἄδειν· τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα —οὐ γὰρ ἔτι δυνατοὶ φέρειν ὠδὰς— μυθολόγους περὶ τῶν αὐτῶν ἡθῶν διὰ θείας φήμης καταλελειφθαι.

{Κλεινίας} Λέγεις δέ, ὦ ξένε, τίνας τούτους τοὺς χοροὺς τοὺς τρίτους; οὐ γὰρ πάνυ συνίεμεν σαφῶς ὅτι ποτὲ βούλει φράζειν αὐτῶν περὶ.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν εἰσὶν γε οὗτοι σχεδὸν ὧν χάριν οἱ πλεῖστοι τῶν ἔμπροσθεν ἐρρήθησαν λόγων.

[e] {Κλεινίας} Οὕτω μεμαθήκαμεν, ἀλλ' ἔτι σαφέστερον πειρῶ φράζειν.

{Ἀθηναίος} Εἵπομεν, εἰ μεμνήμεθα, κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὡς ἡ φύσις ἀπάντων τῶν νέων διάπυρος οὔσα ἡσυχίαν οὐχ οἶα τε ἄγειν οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν εἶη, φθέγγοιτο δ' αἰεὶ ἀτάκτως καὶ πηδῶ, τάξεως δ' αἴσθησιν τούτων ἀμφοτέρων, τῶν ἄλλων μὲν ζῶων οὐδὲν ἐφάπτοιτο, ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις ἔχει μόνη τοῦτο· τῇ δὲ τῆς κινήσεως [665.a] τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἶη, τῇ δὲ αὖ τῆς φωνῆς, τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος συγκεραυνυμένων, ἀρμονία ὄνομα προσαγορεύοιτο, χορεία δὲ τὸ συναμφοτέρον κληθείη. θεοὺς δὲ ἔφαμεν ἐλεοῦντας ἡμᾶς συγχορευτάς τε καὶ χορηγοὺς ἡμῖν δεδωκένας τὸν τε Ἀπόλλωνα καὶ Μούσας, καὶ δὴ καὶ τρίτον ἔφαμεν, εἰ μεμνήμεθα, Διόνυσον.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ μεμνήμεθα;

{Ἀθηναίος} Ὁ μὲν τοίνυν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν [b] χορὸς εἴρηται, τὸν δὲ τρίτον καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν ἀνάγκη τοῦ Διονύσου λέγεσθαι.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ; λέγε· μάλα γὰρ ἄτοπος γίγνοιτ' ἂν ὡς γε ἐξαίφνης ἀκούσαντι Διονύσου πρεσβυτῶν χορὸς, εἰ ἄρα οἱ ὑπὲρ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα δὲ γεγονότες ἔτη μέχρι ἐξήκοντα αὐτῶ χορεύουσιν.

{Ἀθηναίος} Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. λόγου δὴ δεῖ πρὸς ταῦτα οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὐλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται;

[c] {Κλεινίας} Τοῦ πέρι;

{Ἀθηναίος} Τὸ δεῖν πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλυν τε καὶ ἄρρενα, καὶ ὅλη τῆ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὐτῇ ἐπάδουσιν μὴ παύεσθαι ποτε ταῦτα ἃ διεληλύθαμεν, ἀμῶς γέ πως ἄει μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν, ὥστε ἀπληστίαν εἶναι τινὰ τῶν ὕμνων τοῖς ἄδουσιν καὶ ἡδονήν.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτ' ἂν δεῖν ταῦτα οὕτω πράττεσθαι;

[d] {Ἀθηναίος} Ποῦ δὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσιν πιθανώτατον ὄν τῶν ἐν τῇ πόλει, ἄδον τὰ κάλλιστα μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθὰ; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ὠδῶν;

{Κλεινίας} Ἀλλὰ ἀδύνατον τὸ μεθίεναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα.

{Ἀθηναίος} Πῶς οὖν πρόπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῆδε.

{Κλεινίας} Πῆ δὴ;

{Ἀθηναίος} Πᾶς που γιγνόμενος πρεσβύτερος ὄκνου πρὸς τὰς [e] ὠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἥττον πράττων τοῦτο καὶ ἀνάγκης γιγνομένης αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλλον, ὅσῳ πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον. ἄρ' οὐχ οὕτως;

{Κλεινίας} Οὕτω μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ἄδειν ἐστὼς ὀρθὸς ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἂν· καὶ ταῦτά γ' εἰ καθάπερ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι πεφωνασκηκότες ἰσχυροὶ τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζονται ἄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασιν που ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυνητῶς ἄδοντες ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζονται;

[666.a] {Κλεινίας} Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις.

{Ἀθηναίος} Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ὠδὰς; ἄρ' οὐ νομοθετήσομεν πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρι ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν εἷς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ εὐλαβουμένους ἕξιν τῶν νέων· μετὰ δὲ τοῦτο οἴνου μὲν δὴ γεύεσθαι τοῦ μετρίου μέχρι [b] τριάκοντα ἐτῶν, μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι· τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς συσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τοὺς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν, ἣν τοῖς ἀνθρώποις ἐπικουρον τῆς τοῦ γήρωσ ἀυστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀνηβᾶν ἡμᾶς, καὶ δυσθυμίας λήθη γίνεσθαι μαλακώτερον ἐκ [c] σκληροτέρου τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα γιγνόμενον, καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι; πρῶτον μὲν δὴ διατεθεῖς οὕτως ἕκαστος ἄρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν γε, ἥττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλὰ ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ἄδειν τε καὶ ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν ἐπάδειν;

{Κλεινίας} Καὶ πολὺ γε.

{Ἀθηναίος} Εἰς μὲν γε τὸ προάγειν τοῖνυν αὐτοὺς μετέχειν ἡμῖν ὠδῆς οὗτος ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν ἀσχήμων [d] γίγνοιτο.

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Ποίαν δὲ ἤσουσιν οἱ ἄνδρες φωνήν; ἢ μοῦσαν [ἦ] δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τίς ἂν οὖν πρόποι θεῖοις ἀνδράσιν; ἄρ' ἂν ἡ τῶν χορῶν;

{Κλεινίας} Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οἶδε οὐκ ἄλλην ἂν τινα δυναίμεθα ῥῶδην ἢ ἦν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν συνήθεις ἄδειν γενόμενοι.

{Ἀθηναίος} Εἰκότως γε· ὄντως γὰρ οὐκ ἐπήβολοι γεγονάτε τῆς [e] καλλίστης ῥῶδης. στρατοπέδου γὰρ πολιτείαν ἔχετε ἀλλ' οὐκ ἐν ἄστεσι κατωκηκότων, ἀλλ' οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλη νεμομένους φορβάδας τοὺς νέους κέκτησθε· λαβὼν δ' ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὐτοῦ, παρὰ τῶν συννόμων σπάσας σφόδρα ἀγριαίνοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἵπποκόμον τε ἐπέστησεν ἰδίᾳ καὶ παιδεύει ψήγων τε καὶ ἡμερῶν, καὶ πάντα προσήκοντα ἀποδιδούς τῇ παιδοτροφίᾳ ὅθεν οὐ μόνον ἀγαθὸς [667.a] ἂν στρατιώτης εἶη, πόλιν δὲ καὶ ἄσπῃ δυνάμενος διοικεῖν, ὃν δὴ κατ' ἀρχὰς εἶπομεν τῶν Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμικώτερον, τέταρτον ἀρετῆς ἀλλ' οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρείαν κτῆμα τιμῶντα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, ἰδιώταις τε καὶ συμπάσῃ πόλει.

{Κλεινίας} Οὐκ οἶδα ἡμῶν, ὦ ξένε, ὅπῃ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις.

{Ἀθηναίος} Οὐκ, ὦγαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν νοῦν δρῶ τοῦτο, εἶπερ· ἀλλ' ὁ λόγος ὅπῃ φέρει, ταύτη πορευόμεθα, εἰ βούλεσθε. εἰ γὰρ ἔχομεν μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίῳ καὶ [b] τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις οὐς φάμεν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δέ, ἥτις καλλίστη, ταύτης κοινωνεῖν.

{Κλεινίας} Πάνυ γε.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τόδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν ὅσοις συμπαρέπεται τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ἢ τινα ὀρθότητα, ἢ τὸ τρίτον ὠφελίαν; οἷον δὴ λέγω ἐδωδῆ μὲν καὶ πόσει καὶ συμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν, ἢν ἡδονὴν ἂν προσεῖποιμεν· ἢν [c] δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφελίαν, ὅπερ ὑγιεινὸν τῶν προσφερομένων λέγομεν ἐκάστοτε, τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος, τὴν ἡδονὴν, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφελίαν καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν.

{Κλεινίας} Ἔστιν οὕτως.

{Ἀθηναίος} Τί δὲ τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ ὅσαι τέχναι εἰκαστικάι; [d] ἄρ' οὐκ, ἂν τοῦτο ἐξεργάζωνται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐτοῖς γίνεσθαι παρεπόμενον, ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιοτάτον ἂν εἶη προσαγορεύειν;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναίος} Τὴν δὲ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἢ ἰσότης ἂν, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἶπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσοῦτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἡδονή.

{Κλεινίας} Καλῶς.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἡδονῆ κρίνοιτ' ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μήτε τινὰ ὠφελίαν μήτε ἀλήθειαν μήτε ὁμοιότητα ἀπεργαζόμενον [e] παρέχεται, μηδ' αὖ γε βλάβην, ἀλλ' αὐτοῦ τούτου μόνου ἔνεκα γίγνοιτο τοῦ συμπαραπομένου τοῖς ἄλλοις, τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῆ;

{Κλεινίας} Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονήν μόνον.

{Ἀθηναίος} Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε, ὅταν μήτε τι βλάβη μήτε ὠφελῆ σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἂν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἥκιστα ἡδονῆ προσήκειν κρίνεσθαι καὶ δόξη μὴ [668.a] ἀληθεῖ —καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα· οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ ἢ μή τις χαίρει τῳ, τό γε ἴσον ἴσον οὐδὲ τὸ σύμμετρον ἂν εἶη σύμμετρον ὅλως— ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὄφουον ἄλλῳ;

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν μουσικὴν γε πᾶσάν φαμεν εἰκαστικὴν τε εἶναι καὶ μιμητικὴν;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἦκιστ' ἄρα ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῆ φῆ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην [b] ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ γίγνοιτο, ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Ἀθηναίος} Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ὥδὴν τε ζητοῦσι καὶ μοῦσαν ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥτις ἡδεῖα ἀλλ' ἥτις ὀρθῆ· μιμήσεως γὰρ ἦν, ὡς φαμεν, ὀρθότης, εἰ τὸ μιμηθὲν ὅσον τε καὶ οἶον ἦν ἀποτελοῖτο.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοῖ περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτὴν ἐστὶν ποιήματα μίμησις τε [c] καὶ ἀπεικασία· καὶ τοῦτό γε μὴν οὐκ ἂν σύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταί καὶ ὑποκριταί;

{Κλεινίας} Καὶ μάλα.

{Ἀθηναίος} Δεῖ δὴ καθ' ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γινώσκειν τῶν ποιημάτων ὅτι ποτ' ἐστὶν τὸν μέλλοντα ἐν αὐτῷ μὴ ἀμαρτήσεσθαι· μὴ γὰρ γινώσκων τὴν οὐσίαν, τί ποτε βούλεται καὶ ὅτου ποτ' ἐστὶν εἰκὼν ὄντως, σχολῆ τὴν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἀμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται.

{Κλεινίας} Σχολῆ· πῶς δ' οὐ;

[d] {Ἀθηναίος} Ὅ δὲ τὸ ὀρθῶς μὴ γινώσκων ἄρ' ἂν ποτε τό γε εὖ καὶ τὸ κακῶς δυνατὸς εἶη διαγνώσθαι; λέγω δὲ οὐ πάνυ σαφῶς, ἀλλ' ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθεῖη.

{Κλεινίας} Πῶς;

{*Ἀθηναίος*} Εἰσὶν δὴπου κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαί.

{*Κλεινίας*} Ναί.

{*Ἀθηναίος*} Τί οὖν εἴ τις καὶ ἐν τούτοις ἀγνοοῖ τῶν μεμιμημένων ὅτι ποτ' ἐστὶν ἕκαστον τῶν σωμάτων; ἄρ' ἂν ποτε τό γε ὀρθῶς αὐτῶν εἰργασμένον γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος καὶ ἐκάστων τῶν μερῶν [*e*] τὰς θέσεις εἰ ἔχει, ὅσοι τέ εἰσιν καὶ ὅποια παρ' ὅποια αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπέιληφεν —καὶ ἔτι δὴ χρώματα τε καὶ σχήματα— ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἰργασται· μὴν δοκεῖ ταῦτ' ἂν ποτε διαγνῶναί τις τὸ παράπαν ἀγνοῶν ὅτι ποτ' ἐστὶ τὸ μεμιμημένον ζῶον;

{*Κλεινίας*} Καὶ πῶς;

{*Ἀθηναίος*} Τί δ' εἰ γινώσκοιμεν ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ μέρη πάντα τὰ ἑαυτοῦ [*669.a*] καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπέιληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης; ἄρα γε ἀναγκαῖον ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι καὶ ἐκεῖνο ἐτοιμῶς γινώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἔλλιπες ἂν εἶη κάλλους;

{*Κλεινίας*} Πάντες μεντᾶν ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ ξένη, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγινώσκομεν.

{*Ἀθηναίος*} Ὅρθότατα λέγεις. ἄρ' οὖν οὐ περὶ ἐκάστην εἰκόνα, καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάντῃ, τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα τρία ἔχειν, ὃ τέ ἐστὶ [*b*] πρῶτον γινώσκειν, ἔπειτα ὡς ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὔ, τὸ τρίτον, εἰργασται τῶν εἰκόνων ἠτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς;

{*Κλεινίας*} Ἔοικε γοῦν.

{*Ἀθηναίος*} Μὴ τοίνυν ἀπείλωμεν λέγοντες τὸ περὶ τὴν μουσικὴν ἢ χαλεπὸν· ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλαβείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων. ἀμαρτῶν τε γὰρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιο, [*c*] ἤθη κακὰ φιλοφρονούμενος, χαλεπώτατόν τε αἰσθέσθαι διὰ τὸ τοὺς ποιητὰς φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μουσῶν. οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιεν ποτε τοσοῦτον ὥστε ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι τὸ χρῶμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι, καὶ μέλος ἐλευθέρων αὖ καὶ σχήματα συνθεῖσαι ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν, οὐδ' αὖ ῥυθμοὺς καὶ σχήματα ἐλευθέρων ὑποθεῖσαι μέλος ἢ λόγον ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς, ἔτι δὲ θηρίων φωνὰς [*d*] καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων καὶ πάντας ψόφους εἰς ταῦτόν οὐκ ἂν ποτε συνθεῖεν, ὡς ἔν τι μιμούμεναι· ποιηταὶ δὲ ἀνθρώπινοι σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμπλέκοντες καὶ συγκυκῶντες ἀλόγως, γέλωτ' ἂν παρασκευάζοιεν τῶν ἀνθρώπων ὄσους φησὶν Ὅρφεὺς λαχεῖν ὥραν τῆς τέρψιος. ταῦτά γε γὰρ ὀρῶσι πάντα κυκώμενα, καὶ ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταὶ ῥυθμὸν μὲν καὶ σχήματα μέλους χωρὶς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα [*e*] τιθέντες, μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμὸν ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει τε καὶ αὐλήσει προσχρώμενοι, ἐν οἷς δὴ παγχάλεπον ἄνευ λόγου γινόμενον ῥυθμὸν τε καὶ ἁρμονίαν γινώσκειν ὅτι τε βούλεται καὶ ὅτῳ ἔοικε τῶν ἀξιολόγων μιμημάτων· ἀλλὰ ὑπολαβεῖν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ τοιοῦτόν γε πολλῆς ἀγροικίας μεστὸν πᾶν, ὅπόσον τάχους τε καὶ ἀπταισίας καὶ φωνῆς θηριώδους σφόδρα φίλον ὥστ' αὐλήσει γε χρῆσθαι καὶ [*670.a*] κιθαρίσει πλὴν ὅσον ὑπὸ ὄρχησίν τε καὶ ὠδῆν, ψιλῶ δ' ἐκατέρω πᾶσά τις ἀμουσία καὶ θαυματουργία γίνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα μὲν ἔχει ταύτη λόγον· ἡμεῖς δὲ γε οὐχ ὅτι μὴ δεῖ ταῖς Μούσαις ἡμῶν προσχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακοντούτας καὶ τῶν πεντήκοντα πέραν γεγονότας σκοποῦμεθα, ἀλλ' ὅτι ποτὲ δεῖ. τότε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ λόγος ἡμῖν δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη, τῆς

γε χορικῆς Μούσης ὅτι πεπαιδεῦσθαι [b] δεῖ βέλτιον τοὺς πεντηκοντούτας ὅσοιςπερ ἂν ἄδειν προσήκη. τῶν γὰρ ῥυθμῶν καὶ τῶν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶν εὐαισθητῶς ἔχειν καὶ γινώσκειν· ἢ πῶς τις τὴν ὀρθότητα γινώσεται τῶν μελῶν, ᾧ προσήκεν ἢ μὴ προσήκεν τοῦ δωριστί, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προσῆψεν, ὀρθῶς ἢ μή;

{Κλεινίας} Δῆλον ὡς οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Γελοῖος γὰρ ὁ γε πολὺς ὄχλος ἡγούμενος ἱκανῶς γινώσκειν τό τε εὐάρμοστον καὶ εὐρυθμον καὶ μή, ὅσοι προσάδειν αὐτῶν καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γεγονάσι διηναγκασμένοι, [c] ὅτι δὲ δρῶσιν ταῦτα ἀγνοοῦντες αὐτῶν ἕκαστα, οὐ συλλογίζονται. τὸ δὲ που προσήκοντα μὲν ἔχον πᾶν μέλος ὀρθῶς ἔχει, μὴ προσήκοντα δὲ ἡμαρτημένως.

{Κλεινίας} Ἀναγκαιότατα.

{Ἀθηναίος} Τί οὖν ὁ μὴδ' ὅτι ποτ' ἔχει γινώσκων; ἄρα, ὅπερ εἵπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γινώσεται ποτε ἐν ὄτῳ;

{Κλεινίας} Καὶ τίς μηχανή;

{Ἀθηναίος} Τοῦτ' οὖν, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὖ τὰ νῦν, ὅτι τοῖς ῥυθμοῖς ἡμῖν, οὓς νῦν παρακαλοῦμεν καὶ ἐκόντας τινὰ [d] τρόπον ἀναγκάζομεν ἄδειν, μέχρι γε τοσοῦτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι συνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσιν τῶν ῥυθμῶν καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν, ἵνα καθορῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς, ἐκλέγεσθαι τε τὰ προσήκοντα οἰοί τ' ὧσιν ἂ τοῖς τηλικούτοις τε καὶ τοιούτοις ἄδειν πρέπον, καὶ οὕτως ἄδωσιν, καὶ ἄδοντες αὐτοὶ τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἡδῶνται καὶ τοῖς νεωτέροις [e] ἡγεμόνες ἡθῶν χρηστῶν ἀσπασμοῦ προσήκοντος γίνωνται· μέχρι δὲ τοσοῦτου παιδευθέντες ἀκριβεστέραν ἂν παιδεῖαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι καὶ τῆς περὶ τοὺς ποιητὰς αὐτούς. τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμίαν ἀνάγκη ποιητῆ γινώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα, τὸ δὲ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ σχεδὸν ἀνάγκη, τοῖς δὲ πάντα τὰ τρία τῆς ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου, ἢ [671.a] μηδέποτε ἱκανὸν ἐπὶ τὸν γίνεσθαι νέοις πρὸς ἀρετὴν. καὶ ὅπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τῷ τοῦ Διονύσου χορῷ βοήθειαν ἐπιδείξει καλῶς λεγομένην, εἰς δύναμιν εἴρηκεν· σκοπώμεθα δὴ εἰ τοῦθ' οὕτω γέγονεν. θορυβώδης μὲν που ὁ σύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης προΐουσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ συμβαίνει γινόμενος, ὅπερ ὑπεθέμεθα κατ' ἀρχὰς ἀναγκαῖον εἶναι γίνεσθαι περὶ τῶν νῦν [b] λεγομένων.

{Κλεινίας} Ἀνάγκη.

{Ἀθηναίος} Πᾶς δὲ γε αὐτὸς αὐτοῦ κουφότερος αἴρεται καὶ γέγηθέν τε καὶ παρρησίας ἐμπίμπλαται καὶ ἀνηκουστίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας, ἄρχων δ' ἱκανὸς ἀξιοῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίνηται ταῦτα, καθάπερ τινὰ σίδηρον τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων διαπύρους γιγνομένας μαλθακωτέρας γίνεσθαι καὶ νεωτέρας, ὥστε εὐαγωγούς [c] συμβαίνειν τῷ δυναμένῳ τε καὶ ἐπισταμένῳ παιδεύειν τε καὶ πλάττειν, καθάπερ ὅτ' ἦσαν νέαι; τοῦτον δ' εἶναι τὸν πλάστην τὸν αὐτὸν ὡσπερ τότε, τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, οὗ νόμους εἶναι δεῖ συμποτικούς, δυναμένους τὸν εὐέλπιν καὶ θαρράλεον ἐκεῖνον γινόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος, καὶ

οὐκ ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ πόσεως καὶ μούσης ὑπομένειν, ἐθέλειν ποιεῖν πάντα τούτοις τάναντία, καὶ εἰσιόντι τῷ μὴ καλῶ θάρρει [d] τὸν κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰσπέμπειν οἴους τ' εἶναι μετὰ δίκης, ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον ὠνομάκαμεν;

{Κλεινίας} Ἔστιν ταῦτα.

{Ἀθηναίος} Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας καὶ συνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἄθορύβους καὶ νήφοντας τῶν μὴ νηφόντων στρατηγούς, ὧν δὴ χωρὶς μέθη διαμάχεσθαι δεινότερον ἢ πολεμίοις εἶναι μὴ μετὰ ἀρχόντων ἄθορύβων, καὶ τὸν αὖ μὴ δυνάμενον ἐθέλειν πείθεσθαι τούτοις καὶ τοῖς [e] ἡγεμόσιν τοῖς τοῦ Διονύσου, τοῖς ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονόσιν, ἴσην καὶ μείζω τὴν αἰσχύνην φέρειν ἢ τὸν τοῖς τοῦ Ἄρεως ἀπειθοῦντα ἄρχουσιν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν εἴ γε εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη δὲ παιδιά, μῶν οὐκ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιοῦτοι συμπόται καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον ἀπαλλάττοντο ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχ [672.a] ὥσπερ τὰ νῦν ἐχθροί, κατὰ νόμους δὲ πᾶσαν τὴν συνουσίαν συγγενόμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, ὁπότε ἀφηγοῖντο οἱ νήφοντες τοῖς μὴ νήφουσιν;

{Κλεινίας} Ὅρθῶς, εἴ γε δὴ εἴη τοιαύτη οἶαν νῦν λέγεις.

{Ἀθηναίος} Μὴ τοίνυν ἐκεῖνό γ' ἔτι τῆς τοῦ Διονύσου δωρεᾶς ψέγωμεν ἀπλῶς, ὡς ἔστιν κακὴ καὶ εἰς πόλιν οὐκ ἀξία παραδέχεσθαι. καὶ γὰρ ἔτι πλείω τις ἂν ἐπεξέλθοι λέγων· ἐπεὶ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ὃ δωρεῖται λέγειν μὲν ὄκνος εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ κακῶς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ ὑπολαβεῖν [b] καὶ γνῶναι λεχθέν.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ;

{Ἀθηναίος} Λόγος τις ἅμα καὶ φήμη ὑπορρεῖ πως ὡς ὁ θεὸς οὗτος ὑπὸ τῆς μητρῶς Ἥρας διεφορήθη τῆς ψυχῆς τὴν γνώμην, διὸ τὰς τε βακχείας καὶ πᾶσαν τὴν μανικὴν ἐμβάλλει χορείαν τιμωρούμενος· ὅθεν καὶ τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸ δεδώρηται. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα τοῖς ἀσφαλῆς ἡγουμένοις εἶναι λέγειν περὶ θεῶν ἀφίημι λέγειν, τὸ δὲ τοσονδε [c] οἶδα, ὅτι πᾶν ζῶον, ὅσον αὐτῷ προσήκει νοῦν ἔχειν τελεωθέντι, τοῦτον καὶ τοσοῦτον οὐδὲν ἔχον ποτὲ φύεται· ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ μήπω κέκτηται τὴν οἰκείαν φρόνησιν, πᾶν μαίνεται τε καὶ βοᾷ ἀτάκτως, καὶ ὅταν ἀκταινώσῃ ἑαυτὸ τάχιστα, ἀτάκτως αὖ πηδᾷ. ἀναμνησθῶμεν δὲ ὅτι μουσικῆς τε καὶ γυμναστικῆς ἔφαμεν ἀρχὰς ταύτας εἶναι.

{Κλεινίας} Μεμνήμεθα· τί δ' οὐ;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ ὅτι τὴν ῥυθμοῦ τε καὶ ἀρμονίας αἴσθησιν [d] τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐνδεδωκέναι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔφαμεν, Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Μούσας καὶ Διόνυσον θεῶν αἰτίους γεγονέναι;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Καὶ δὴ καὶ τὸν οἶνον γε, ὡς ἔοικεν, ὁ τῶν ἄλλων λόγος, ἵνα μανῶμεν, φησὶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ τῶν ἀνθρώπων δεδόσθαι· ὁ δὲ νῦν λεγόμενος ὑφ' ἡμῶν φάρμακον ἐπὶ τούναντίον φησὶν αἰδοῦς μὲν ψυχῆς κτήσεως ἔνεκα δεδόσθαι, σώματος δὲ ὑγιείας τε καὶ ἰσχύος.

{Κλεινίας} Κάλλιστα, ὧ ξένη, τὸν λόγον ἀπεμνημόνευκας.

[e] {Αθηναίος} Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς χορείας ἡμίσεα διαπεπεράνθω· τὰ δ' ἡμίσεα, ὅπως ἂν ἔτι δοκῇ, περανοῦμεν ἢ καὶ ἐάσομεν.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ λέγεις, καὶ πῶς ἐκάτερα διαιρῶν;

{Αθηναίος} Ὅλη μὲν που χορεία ὅλη παιδευσίς ἦν ἡμῖν, τούτου δ' αὖ τὸ μὲν ρυθμοὶ τε καὶ ἁρμονίαι, τὸ κατὰ τὴν φωνήν.

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Τὸ δέ γε κατὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν ρυθμὸν μὲν κοινὸν τῇ τῆς φωνῆς εἶχε κινήσει, σχῆμα δὲ ἴδιον.

[673.a] ἐκεῖ δὲ μέλος ἢ τῆς φωνῆς κίνησις.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Αθηναίος} Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέχρι τῆς ψυχῆς πρὸς ἀρετὴν παιδείας οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον ὠνομάσαμεν μουσικὴν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τὰ δέ γε τοῦ σώματος, ἃ παίζοντων ὄρχησιν εἶπομεν, ἐὰν μέχρι τῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς ἢ τοιαύτη κίνησις γίνηται, τὴν ἔντεχνον ἀγωγὴν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ γυμναστικὴν προσείπωμεν.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα.

[b] {Αθηναίος} Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς, ὃ νυνδὴ σχεδὸν ἡμισυ διεληλυθέναι τῆς χορείας εἶπομεν καὶ διαπεπεράνθαι, καὶ νῦν οὕτως εἰρήσθω· τὸ δ' ἡμισυ λέγωμεν, ἢ πῶς καὶ πῆ ποιητέον;

{Κλεινίας} Ὡ ἄριστε, Κρησὶν καὶ Λακεδαιμονίοις διαλεγόμενος, μουσικῆς πέρι διελθόντων ἡμῶν, ἐλλειπόντων δὲ γυμναστικῆς, τί ποτε οἶε σοὶ πότερον ἡμῶν ἀποκρινεῖσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν;

{Αθηναίος} Ἀποκεκρίσθαι ἔγωγ' ἂν σε φαίην σχεδὸν ταῦτ' [c] ἐρόμενον σαφῶς, καὶ μανθάνω ὡς ἐρώτησις οὕσα αὕτη τὰ νῦν ἀπόκρισις τέ ἐστίν, ὡς εἶπον, καὶ ἔτι πρόσταξις διαπεπεράνασθαι τὰ περὶ γυμναστικῆς.

{Κλεινίας} Ἄρισθ' ὑπέλαβές τε καὶ οὕτω δὴ ποίει.

{Αθηναίος} Ποιητέον· οὐδὲ γὰρ πάνυ χαλεπὸν ἐστὶν εἰπεῖν ὑμῖν γε ἀμφοτέροις γνώριμα. πολὺ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ πλέον ἐμπειρίας ἢ ἐν ἐκείνῃ μετέχετε.

{Κλεινίας} Σχεδὸν ἀληθῆ λέγεις.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν αὖ ταύτης ἀρχὴ μὲν τῆς παιδείας τὸ κατὰ [d] φύσιν πηδᾶν εἰθίσθαι πᾶν ζῶον, τὸ δὲ ἀνθρώπινον, ὡς ἔφαμεν, αἴσθησιν λαβὸν τοῦ ρυθμοῦ ἐγέννησέν τε ὄρχησιν καὶ ἔτεκεν, τοῦ δὲ μέλους ὑπομιμνήσκοντος καὶ ἐγείροντος τὸν ρυθμὸν, κοινωθέντ' ἀλλήλοις χορείαν καὶ παιδιὰν ἐτεκέτην.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Αθηναίος} Καὶ τὸ μὲν, φαμέν, ἤδη διεληλύθαμεν αὐτοῦ, τὸ δὲ πειρασόμεθα ἐφεξῆς διελθεῖν.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἐπὶ τοίνυν τῇ τῆς μέθης χρεῖα τὸν κολοφῶνα [e] πρῶτον ἐπιθῶμεν, εἰ καὶ σφῶν συνδοκεῖ.

{Κλεινίας} Ποῖον δὴ καὶ τίνα λέγεις;

{Αθηναίος} Εἰ μὲν τις πόλις ὡς οὐσης σπουδῆς τῷ ἐπιτηδεύματι τῷ νῦν εἰρημένῳ χρήσεται μετὰ νόμων καὶ τάξεως, ὡς τοῦ σωφρονεῖν ἔνεκα μελέτη χρωμένη, καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν μὴ ἀφέξεται ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τοῦ κρατεῖν αὐτῶν ἔνεκα μηχανωμένη, τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἅπασι τούτοις χρηστέον· εἰ δ' ὡς παιδιᾶ τε, καὶ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ καὶ ὅταν βούληται καὶ μεθ' ὧν ἂν [674.a] βούληται πίνειν μετ' ἐπιτηδευμάτων ὠντινωνοῦν ἄλλων, οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην τὴν ψῆφον, ὡς δεῖ ποτε μέθη χρῆσθαι ταύτην τὴν πόλιν ἢ τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρεῖας προσθείμην ἂν τῷ τῶν Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τούτου τοῦ πάματος, ἀλλ' ὑδροποσίαις συγγίνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα, καὶ κατὰ πόλιν μήτε δούλην μήτε δοῦλον γεύεσθαι μηδέποτε, μηδὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν [b] ἐνιαυτὸν ὃν ἂν ἄρχωσιν, μηδ' αὖ κυβερνήτας μηδὲ δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας οἴνου γεύεσθαι τὸ παράπαν, μηδ' ὅστις βουλευσόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται, μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τὸ παράπαν εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἔνεκα, μηδ' αὖ νύκτωρ ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ ἀμύπολλα ἂν τις λέγοι ἐν οἷς τοῖς νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν οὐ ποτέος [c] οἶνος· ὥστε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδ' ἀμπελώνων ἂν πολλῶν δέοι οὐδ' ἦτινι πόλει, τακτὰ δὲ τὰ τ' ἄλλ' ἂν εἴη γεωργήματα καὶ πᾶσα ἡ δίαίτα, καὶ δὴ τὰ γε περὶ οἶνον σχεδὸν ἀπάντων ἐμμετρότατα καὶ ὀλίγιστα γίγνοιτ' ἂν. οὗτος, ὃ ξένοι, ἡμῖν, εἰ συνδοκεῖ, κολοφῶν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω.

{Κλεινίας} Καλῶς, καὶ συνδοκεῖ.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον Γ'

[676.a] {Αθηναίος} Ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτη· πολιτείας δὲ ποτὲ φῶμεν γεγονέναι; μῶν οὐκ ἐνθένδε τις ἂν αὐτὴν ῥᾶστα τε καὶ κάλλιστα κατίδοι;

{Κλεινίας} Πόθεν;

{Αθηναίος} Ὅθενπερ καὶ τὴν τῶν πόλεων ἐπίδοσιν εἰς ἀρετὴν μεταβαίνουσιν ἅμα καὶ κακίαν ἐκάστοτε θεατέον.

{Κλεινίας} Λέγεις δὲ πόθεν;

{Αθηναίος} Οἶμαι μὲν ἀπὸ χρόνου μήκους τε καὶ ἀπειρίας καὶ [b] τῶν μεταβολῶν ἐν τῷ τοιούτῳ.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Αθηναίος} Φέρε, ἀφ' οὗ πόλεις τ' εἰσὶν καὶ ἄνθρωποι πολιτευόμενοι, δοκεῖς ἂν ποτε κατανοῆσαι χρόνου πλῆθος ὅσον γέγονεν;

{Κλεινίας} Οὐκ οὐκ ῥάδιόν γε οὐδαμῶς.

{Αθηναίος} Τὸ δέ γε ὡς ἄπλετόν τι καὶ ἀμήχανον ἂν εἶη;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν τοῦτό γε.

{Αθηναίος} Μῶν οὖν οὐ μυρίαί μὲν ἐπὶ μυρίαὶς ἡμῖν γεγονάσι πόλεις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ πλήθους [c] λόγον οὐκ ἐλάττους ἐφθαρμένοι; πεπολιτευμένοι δ' αὖ πάσας πολιτείας πολλάκις ἐκασταχοῦ; καὶ τότε μὲν ἐξ ἐλαττόνων μείζους, τότε δ' ἐκ μειζόνων ἐλάττους, καὶ χείρους ἐκ βελτιόνων γεγονάσι καὶ βελτίους ἐκ χειρόνων;

{Κλεινίας} Ἀναγκαῖον.

{Αθηναίος} Ταύτης δὴ πέρι λάβωμεν, εἰ δυναίμεθα, τῆς μεταβολῆς τὴν αἰτίαν· τάχα γὰρ ἂν ἴσως δείξειεν ἡμῖν τὴν πρώτην τῶν πολιτειῶν γένεσιν καὶ μετάβασιν.

{Κλεινίας} Εὖ λέγεις, καὶ προθυμεῖσθαι δεῖ, σὲ μὲν ὃ διανοῆ περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενον, ἡμᾶς δὲ συνεπομένους.

[677.a] {Αθηναίος} Ἄρ' οὖν ὑμῖν οἱ παλαιοὶ λόγοι ἀλήθειαν ἔχειν τινὰ δοκοῦσιν;

{Κλεινίας} Ποῖοι δὴ;

{Αθηναίος} Τὸ πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυσμοῖς τε καὶ νόσοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχὺ τι τῶν ἀνθρώπων λείπεσθαι γένος.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν πιθανὸν τὸ τοιοῦτον πᾶν παντί.

{Αθηναίος} Φέρε δὴ, νοήσωμεν μίαν τῶν πολλῶν ταύτην τὴν τῷ κατακλυσμῷ ποτε γενομένην.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῆς διανοηθέντες;

[b] {Αθηναίος} Ὡς οἱ τότε περιφυγόντες τὴν φθορὰν σχεδὸν ὄρειοί τινες ἂν εἶεν νομῆς, ἐν κορυφαῖς που σμικρὰ ζώπυρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων διασεσωμένα γένους.

{Κλεινίας} Δῆλον.

{Αθηναίος} Καὶ δὴ τοὺς τοιοῦτους γε ἀνάγκη που τῶν ἄλλων ἀπίρους εἶναι τεχνῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄστεσι πρὸς ἀλλήλους μηχανῶν εἶς τε πλεονεξίας καὶ φιλονικίας καὶ ὀπόσ' ἄλλα κακουργήματα πρὸς ἀλλήλους ἐπινοοῦσιν.

{Κλεινίας} Εἰκὸς γοῦν.

[c] {Αθηναίος} Θῶμεν δὴ τὰς ἐν τοῖς πεδίοις πόλεις καὶ πρὸς θαλάττη κατοικούσας ἄρδην ἐν τῷ τότε χρόνῳ διαφθεῖρεσθαι;

{Κλεινίας} Θῶμεν.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν ὄργανά τε πάντα ἀπόλλυσθαι, καὶ εἴ τι τέχνης ἦν ἐχόμενον σπουδαίως ὑρρημένον ἢ πολιτικῆς ἢ καὶ σοφίας τινὸς ἐτέρας, πάντα ἔρρειν ταῦτα ἐν τῷ τότε χρόνῳ φήσομεν;

πῶς γὰρ ἂν, ὃ ἄριστε, εἴ γε ἔμενεν τάδε οὕτω τὸν πάντα χρόνον ὡς νῦν διακεκόσμηται, καινὸν ἀνηυρίσκειτό ποτε καὶ ὀτιοῦν;

[d] {Κλεινίας} Τοῦτο ὅτι μὲν μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν ἄρα τοὺς τότε, χίλια δὲ ἀφ' οὗ γέγονεν ἢ δις τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγονεν, τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμῆδει, τὰ δὲ περὶ μουσικὴν Μαρσύα καὶ Ὀλύμπῳ, περὶ λύραν δὲ Ἀμφίονι, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν χθές καὶ πρόην γεγονότα.

{Ἀθηναίος} Ἄριστ', ὃ Κλεινία, τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες, τὸν ἀτεχνῶς χθές γενόμενον.

{Κλεινίας} Μῶν φράζεις Ἐπιμενίδην;

[e] {Ἀθηναίος} Ναί, τοῦτον· πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε τῷ μηχανήματι τοὺς σύμπαντας, ὃ φίλε, ὁ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι, τῷ δὲ ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν, ὡς ὑμεῖς φατε.

{Κλεινίας} Φαμὲν γὰρ οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν οὕτω δὴ λέγωμεν ἔχειν τότε, ὅτ' ἐγένετο ἡ φθορά, τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους πράγματα, μυρίαν μὲν τινα φοβερὰν ἐρημίαν, γῆς δ' ἀφθόνου πληθὸς πάμπολυ, ζώων δὲ τῶν ἄλλων ἐρρόντων, βουκόλι' ἄττα, καὶ εἴ τί που αἰγῶν περιλειφθὲν ἐτύγχανεν γένος, σπάνια καὶ ταῦτα [678.a] νέμουσιν εἶναι ζῆν τότε κατ' ἀρχάς;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Πόλεως δὲ καὶ πολιτείας περὶ καὶ νομοθεσίας, ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν παρέστηκεν, ἄρ' ὡς ἔπος εἰπεῖν οἰόμεθα καὶ μνήμην εἶναι τὸ παράπαν;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἐξ ἐκείνων τῶν διακειμένων οὕτω τὰ νῦν γέγονεν ἡμῖν σύμπαντα, πόλεις τε καὶ πολιτεῖαι καὶ τέχναι καὶ νόμοι, καὶ πολλὴ μὲν πονηρία, πολλὴ δὲ καὶ ἀρετή;

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

[b] {Ἀθηναίος} Ἄρ' οἰόμεθα, ὃ θαυμάσιε, τοὺς τότε, ἀπείρους ὄντας πολλῶν μὲν καλῶν τῶν κατὰ τὰ ἄσθη, πολλῶν δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τελέους πρὸς ἀρετὴν ἢ πρὸς κακίαν γεγονέναι;

{Κλεινίας} Καλῶς εἶπες, καὶ μανθάνομεν ὃ λέγεις.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν προϊόντος μὲν τοῦ χρόνου, πληθύοντος δ' ἡμῶν τοῦ γένους, εἰς πάντα τὰ νῦν καθεστηκότα προελήλυθεν πάντα;

{Κλεινίας} Ὅρθότατα.

{Ἀθηναίος} Οὐκ ἐξαίφνης γε, ὡς εἰκός, κατὰ σμικρὸν δὲ ἐν παμπόλλῳ τινὶ χρόνῳ.

[c] {Κλεινίας} Καὶ μάλα πρέπει τοῦθ' οὕτως.

{Ἀθηναίος} Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν, οἴμαι, πᾶσιν φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὐχ ἄσμενοι μὲν ἑαυτοὺς ἐώρων δι' ὀλιγότητα ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, πορεῖα δέ, ὥστ' ἐπ' ἀλλήλους τότε πορεύεσθαι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν, σὺν ταῖς τέχναις ὡς ἔπος

εἶπεῖν πάντα σχεδὸν ἀπωλώλει; συμμίσγειν οὖν ἀλλήλοις οὐκ ἦν οἶμαι σφόδρα δυνατόν· σίδηρος γὰρ [d] καὶ χαλκὸς καὶ πάντα τὰ μεταλλεῖα συγκεχυμένα ἠφάνιστο, ὥστε ἀπορία πᾶσα ἦν τοῦ ἀνακαθαίρεσθαι τὰ τοιαῦτα, δρυστομίας τε εἶχον σπάνιν. εἰ γὰρ πού τι καὶ περιγεγονὸς ἦν ὄργανον ἐν ὄρεσι, ταῦτα μὲν ταχὺ κατατριβέντα ἠφάνιστο, ἄλλα δὲ οὐκ ἔμελλεν γενήσεσθαι, πρὶν πάλιν ἢ τῶν μεταλλέων ἀφίκοιτο εἰς ἀνθρώπους τέχνη.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Γενεαῖς δὴ πόσαις ὕστερον οἰόμεθα τοῦθ' οὕτως γεγονέναι;

[e] {Κλεινίας} Δῆλον ὅτι παμπόλλαις τισίν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ τέχνη, ὅσαιπερ σιδήρου δέονται καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων, τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔτι πλείονα ἠφανισμένα ἂν εἶεν ἐν τῷ τότε;

{Κλεινίας} Τί μὴν;

{Ἀθηναίος} Καὶ τοίνυν στάσις ἅμα καὶ πόλεμος ἀπωλώλει κατὰ τὸν τότε χρόνον πολλαχῆ.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναίος} Πρῶτον μὲν ἠγάπων καὶ ἐφιλοφρονοῦντο ἀλλήλους δι' ἔρημίαν, ἔπειτα οὐ περιμάχητος ἦν αὐτοῖς ἡ τροφή.

[679.a] νομῆς γὰρ οὐκ ἦν σπάνις, εἰ μὴ τισιν κατ' ἀρχὰς ἴσως, ἧ δὴ τὸ πλεῖστον διέζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ· γάλακτος γὰρ καὶ κρεῶν οὐδαμῶς ἐνδεεῖς ἦσαν, ἔτι δὲ θηρεύοντες οὐ φαύλην οὐδ' ὀλίγην τροφήν παρείχοντο. καὶ μὴν ἀμπεχόνης γε καὶ στρωμνῆς καὶ οἰκήσεων καὶ σκευῶν ἐμπύρων τε καὶ ἀπύρων ἠπόρουσαν· αἱ πλαστικαὶ γὰρ καὶ ὅσαι πλεκτικαὶ τῶν τεχνῶν οὐδὲ ἐν προσδέονται σιδήρου, ταῦτα δὲ [b] πάντα τούτω τῷ τέχνῳ θεὸς ἔδωκε πορίζειν τοῖς ἀνθρώποις, ἵν' ὁπότε εἰς τὴν τοιαύτην ἀπορίαν ἔλθοιεν, ἔχοι βλάστην καὶ ἐπίδοσιν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. πένητες μὲν δὴ διὰ τὸ τοιοῦτον σφόδρα οὐκ ἦσαν, οὐδ' ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι διάφοροι ἑαυτοῖς ἐγίνοντο· πλούσιοι δ' οὐκ ἂν ποτε ἐγένοντο ἄχρυσοὶ τε καὶ ἀνάργυροι ὄντες, ὃ τότε ἐν ἐκείνοις παρῆν. ἧ δ' ἂν ποτε συνοικία μῆτε πλοῦτος συνοικῆ μῆτε πενία, σχεδὸν ἐν ταύτῃ γενναιότατα ἦθη γίνονται· ἄν· οὔτε [c] γὰρ ὕβρις οὔτ' ἀδικία, ζῆλοι τε αὖ καὶ φθόνοι οὐκ ἐγγίγγονται. ἀγαθοὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτά τε ἦσαν καὶ διὰ τὴν λεγομένην εὐήθειαν· ἃ γὰρ ἤκουον καλὰ καὶ αἰσχρά, εὐήθεις ὄντες ἠγοῦντο ἀληθέστατα λέγεσθαι καὶ ἐπέειποντο. ψεῦδος γὰρ ὑπονοεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο διὰ σοφίαν, ὥσπερ τὰ νῦν, ἀλλὰ περὶ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὰ λεγόμενα ἀληθῆ νομίζοντες ἔζων κατὰ ταῦτα· διόπερ ἦσαν τοιοῦτοι παντάπασιν οἷους αὐτοὺς ἡμεῖς ἄρτι διεληλύθαμεν.

[d] {Κλεινίας} Ἐμοὶ γοῦν δὴ καὶ τῷδε οὕτως ταῦτα συνδοκεῖ.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν εἶπωμεν ὅτι γενεαὶ διαβιοῦσαι πολλὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῶν πρὸ κατακλισμοῦ γεγονότων καὶ τῶν νῦν ἀτεχνότεροι μὲν καὶ ἀμαθέστεροι πρὸς τε τὰς ἄλλας μέλλουσιν εἶναι τέχνας καὶ πρὸς τὰς πολεμικάς, ὅσαι τε πεζαὶ καὶ ὅσαι κατὰ θάλατταν γίνονται τὰ νῦν, καὶ ὅσαι δὴ κατὰ πόλιν μόνον αὐτοῦ, δίκαι καὶ στάσεις λεγόμεναι, λόγοις [e] ἔργοις τε μεμηχανημένοι πάσας μηχανὰς εἰς τὸ κακουργεῖν τε ἀλλήλους καὶ ἀδικεῖν, εὐηθέστεροι δὲ καὶ ἀνδρείότεροι καὶ ἅμα σωφρονέστεροι καὶ σύμπαντα δικαιότεροι; τὸ δὲ τούτων αἴτιον ἤδη διεληλύθαμεν.

{Κλεινίας} Ὁρθῶς λέγεις.

{Ἀθηναίος} Λελέχθω δὴ ταῦτα ἡμῖν καὶ τὰ τούτοις συνεπόμενα ἔτι πάντα εἰρήσθω τοῦδ' ἕνεκα, ἵνα νοήσωμεν τοῖς τότε [680.a] νόμων τίς ποτ' ἦν χρεία καὶ τίς ἦν νομοθέτης αὐτοῖς.

{Κλεινίας} Καὶ καλῶς γε εἴρηκας.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν ἐκεῖνοι μὲν οὐτ' ἐδέοντο νομοθετῶν οὔτε πω ἐφίλει κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον; οὐδὲ γὰρ γράμματα ἔστι πω τοῖς ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς περιόδου γεγονόσιν, ἀλλ' ἔθεσι καὶ τοῖς λεγομένοις πατρίοις νόμοις ἐπόμενοι ζῶσιν.

{Κλεινίας} Εἰκὸς γοῦν.

{Ἀθηναίος} Πολιτείας δέ γε ἤδη καὶ τρόπος ἐστὶν τις οὗτος.

{Κλεινίας} Τίς;

[b] {Ἀθηναίος} Δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν δυναστείαν καλεῖν, ἢ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἑλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστίν· λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὀμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν, εἰπὼν —

τοῖσιν δ' οὐτ' ἀγοραὶ βουλευφόροι οὔτε θέμιστες,
ἀλλ' οἳ γ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος

[c] παίδων ἢ δ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.

{Κλεινίας} Ἐοικέν γε ὁ ποιητὴς ὑμῖν οὗτος γεγονέναι χαρίεις. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα αὐτοῦ διεληλύθαμεν μάλ' ἀστεῖα, οὐ μὴν πολλὰ γε· οὐ γὰρ σφόδρα χρώμεθα οἱ Κρήτες τοῖς ξενικοῖς ποιήμασιν.

{Μέγιλλος} Ἡμεῖς δ' αὖ χρώμεθα μὲν, καὶ ἔοικέν γε κρατεῖν τῶν τοιούτων ποιητῶν, οὐ μέντοι Λακωνικόν γε ἀλλά τινα [d] μᾶλλον Ἴωνικὸν βίον διεξέρχεται ἐκάστοτε. νῦν μὴν εἴ τῳ σῶ λόγῳ ἔοικε μαρτυρεῖν, τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀγριότητα διὰ μυθολογίας ἐπανενεγκῶν.

{Ἀθηναίος} Ναί· συμμαρτυρεῖ γάρ, καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτὴν ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίνονται ποτε.

{Κλεινίας} Καλῶς.

{Ἀθηναίος} Μῶν οὖν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, [e] ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἐπόμενοι καθάπερ ὄρνιθες ἀγέλην μίαν ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Μετὰ δὲ ταῦτά γε εἰς τὸ κοινὸν μίζζους ποιοῦντες πόλεις πλείους συνέρχονται, καὶ ἐπὶ γεωργίας τὰς ἐν ταῖς [681.a] ὑπωρείαις τρέπονται πρῶτας, περιβόλους τε αἵμασιώδεις τινὰς τευχῶν ἐρύματα τῶν θηρίων ἕνεκα ποιοῦνται, μίαν οἰκίαν αὖ κοινήν καὶ μεγάλην ἀποτελοῦντες.

{Κλεινίας} Τὸ γοῦν εἰκὸς ταῦθ' οὕτως γίγνεσθαι.

{Αθηναίος} Τί δέ; τόδε ἄρα οὐκ εἰκός;

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Τῶν οἰκίσεων τούτων μειζόνων ἀυξανομένων ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ πρώτων, ἐκάστην τῶν σμικρῶν παρεῖναι κατὰ γένος ἔχουσιν τὸν τε πρεσβύτατον ἄρχοντα καὶ αὐτῆς [b] ἔθη ἅττα ἴδια διὰ τὸ χωρὶς ἀλλήλων οἰκεῖν, ἕτερα ἅψ' ἐτέρων ὄντων τῶν γεννητόρων τε καὶ θρεψάντων, ἃ εἰθίσθησαν περὶ θεοῦ τε καὶ ἑαυτοῦς, κοσμιωτέρων μὲν κοσμιώτερα καὶ ἀνδρικῶν ἀνδρικώτερα, καὶ κατὰ τρόπον οὕτως ἐκάστους τὰς αὐτῶν ἂν αἰρέσεις εἰς τοὺς παῖδας ἀποτυπουμένους καὶ παίδων παῖδας, ὃ λέγομεν, ἦκειν ἔχοντας ἰδίους νόμους εἰς τὴν μείζονα συνοικίαν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

[c] {Αθηναίος} Καὶ μὴν τοὺς γε αὐτῶν νόμους ἀρέσκουσιν ἐκάστοις ἀναγκαῖόν που, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ὑστέρους.

{Κλεινίας} Οὕτως.

{Αθηναίος} Ἀρχῇ δὴ νομοθεσίας οἷον ἐμβάντες ἐλάθομεν, ὡς ἔοικεν.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον αἰρεῖσθαι τοὺς συνελθόντας τούτους κοινούς τινας ἑαυτῶν, οἳ δὴ τὰ πάντων ἰδόντες νόμιμα, τὰ σφισιν ἀρέσκοντα αὐτῶν μάλιστα εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀγαγοῦσι τοὺς δήμους οἷον [d] βασιλευσι φανερά δείξαντες ἐλέσθαι τε δόντες, αὐτοὶ μὲν νομοθεταὶ κληθήσονται, τοὺς δὲ ἄρχοντας καταστήσαντες, ἀριστοκρατίαν τινὰ ἐκ τῶν δυναστειῶν ποιήσαντες ἢ καὶ τινα βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας οἰκήσουσιν.

{Κλεινίας} Ἐφεξῆς γοῦν ἂν οὕτω τε καὶ ταύτῃ γίγνοιτο.

{Αθηναίος} Τρίτον τοίνυν εἴπωμεν ἔτι πολιτείας σχῆμα γιγνόμενον, ἐν ᾧ δὴ πάντα εἶδη καὶ παθήματα πολιτειῶν καὶ ἅμα πόλεων συμπίπτει γίνεσθαι.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο;

[e] {Αθηναίος} Ὁ μετὰ τὸ δεῦτερον καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, λέγων τὸ τρίτον οὕτω γεγονέναι.

«κτίσσε δὲ Δαρδανίην» γάρ που φησιν, «ἐπεὶ οὐπω Ἴλιος ἱρή

ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,

ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾠκουν πολυπιδάκου Ἰδης.»

[682.a] λέγει γὰρ δὴ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ ἐκεῖνα, ἃ περὶ τῶν Κυκλώπων εἶρηκεν, κατὰ θεὸν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν· θεῖον γὰρ οὖν δὴ καὶ τὸ ποιητικὸν ἐνθεαστικὸν ὄν γένος ὑμνωδοῦν, πολλῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν γιγνομένων σὺν τισιν Χάρισιν καὶ Μούσαις ἐφάπτεται ἐκάστοτε.

{Κλεινίας} Καὶ μάλα.

{Αθηναίος} Εἰς δὴ τὸ πρόσθεν προέλωμεν ἔτι τοῦ νῦν ἐπελθόντος ἡμῖν μύθου· τάχα γὰρ ἂν σημήνειέ τι τῆς ἡμετέρας περὶ βουλήσεως, οὐκοῦν χρή;

[b] {Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Κατωκίσθη δὴ, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν καὶ ἔχοντα ποταμούς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἰδης ὠρμημένους.

{Κλεινίας} Φασὶ γοῦν.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐκ ἐν πολλοῖς τισὶ χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτο οἰόμεθα γεγονέναι;

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐκ ἐν πολλοῖς;

{Αθηναίος} Δεινὴ γοῦν ἔοικεν αὐτοῖς λήθη τότε παρεῖναι τῆς [c] νῦν λεγομένης φθορᾶς, ὅθ' οὕτως ὑπὸ ποταμούς πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν ῥέοντας πόλιν ὑπέθεσαν, πιστεύσαντες οὐ σφόδρα ὑψηλοῖς τισὶν λόφοις.

{Κλεινίας} Δῆλον οὖν ὡς παντάπασί τινα μακρὸν ἀπεῖχον χρόνον τοῦ τοιούτου πάθους.

{Αθηναίος} Καὶ ἄλλαι γε οἶμαι πόλεις τότε κατῶκουν ἤδη πολλάι, πληθύντων τῶν ἀνθρώπων.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Αθηναίος} Αἶ γέ που καὶ ἐπεστρατεύσαντο αὐτῇ, καὶ κατὰ θάλατταν δὲ ἴσως, ἀφόβως ἤδη πάντων χρωμένων τῇ θαλάττῃ.

[d] {Κλεινίας} Φαίνεται.

{Αθηναίος} Δέκα δ' ἔτη που μείναντες Ἀχαιοὶ τὴν Τροίαν ἀνάστατον ἐποίησαν.

{Κλεινίας} Καὶ μάλα.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκέτει, ὄν τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἐκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ συνέβαινε γινόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων, οἳ καὶ ἀφικομένους τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὐτῶν πόλεις τε καὶ οἰκίας οὐ καλῶς οὐδ' ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο, [e] ἀλλ' ὥστε θανάτους τε καὶ σφαγὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι παμπόλλας· οἳ πάλιν ἐκπεσόντες κατῆλθον μεταβαλόντες ὄνομα, Δωριῆς ἀντ' Ἀχαιῶν κληθέντες διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα εἶναι τὰς τότε φυγὰς Δωριᾶ. καὶ δὴ ταῦτα γε ἤδη πάνθ' ὑμεῖς, ᾧ Λακεδαιμόνιοι, τάντεῦθεν μυθολογεῖτέ τε καὶ διαπεραίνετε.

{Μέγιλλος} Τί μήν;

{Αθηναίος} Ὅθεν δὴ κατ' ἀρχὰς ἐξετραπόμεθα περὶ νόμων διαλεγόμενοι, περιπεσόντες μουσικῇ τε καὶ ταῖς μέθαις, νῦν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀφίγμεθα ὥσπερ κατὰ θεόν, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἶον λαβὴν ἀποδίδωσιν· ἦκει γὰρ ἐπὶ τὴν εἰς Λακεδαί[683.a]μονα κατοίκισιν αὐτήν, ἣν ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατοικεῖσθαι καὶ Κρήτην ὡς ἀδελφοῖς νόμοις. νῦν οὖν δὴ τοσόνδε πλεονεκτοῦμεν τῇ πλάνῃ τοῦ λόγου, διὰ πολιτειῶν τινῶν καὶ κατοικισμῶν διεξελθόντες· ἔθεασάμεθα πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην πόλιν, ἀλλήλων, ὡς οἰόμεθα, ταῖς κατοικίσεσιν ἐχομένας ἐν χρόνου τινὸς μήκεσιν ἀπλέτοις, νῦν δὲ δὴ τετάρτη τις ἡμῖν αὕτη πόλις, εἰ δὲ βούλεσθε, ἔθνος ἦκει κατοικιζόμενόν τέ ποτε καὶ νῦν κατωκισμένον.

[b] ἐξ ὧν ἀπάντων εἴ τι συνεῖναι δυνάμεθα τί τε καλῶς ἢ μὴ κατωκίσθη, καὶ ποῖοι νόμοι σφάζουσιν αὐτῶν τὰ σφάζόμενα καὶ ποῖοι φθειροῦσι τὰ φθειρόμενα, καὶ ἀντὶ ποίων ποῖα μετατεθέντα

εὐδαίμονα πόλιν ἀπεργάζοιτ' ἄν, ὃ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, ταῦτα δὴ πάλιν οἶον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν λεκτέον, εἰ μὴ τι τοῖς εἰρημένοις ἐγκαλοῦμεν λόγους.

{Μέγιλλος} Εἰ γοῦν, ὃ ξένε, τις ἡμῖν ὑπόσχοιτο θεὸς ὡς, ἐὰν [c] ἐπιχειρήσωμεν τὸ δεύτερον τῇ τῆς νομοθεσίας σκέψει, τῶν νῦν εἰρημένων λόγων οὐ χεῖρους οὐδ' ἐλάττους ἀκουσόμεθα, μακρὰν ἂν ἔλθοιμι ἔγωγε, καὶ μοι βραχεῖ' ἂν δόξειεν ἢ νῦν παροῦσα ἡμέρα γίγνεσθαι. καίτοι σχεδόν γ' ἐστὶν ἢ ἐκ θερινῶν εἰς τὰ χειμερινὰ τοῦ θεοῦ τρεπομένου.

{Ἀθηναίος} Χρῆ δὴ ταῦτα, ὡς ἔοικεν, σκοπεῖν.

{Μέγιλλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Γενώμεθα δὴ ταῖς διανοίαις ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ὅτε Λακεδαίμων μὲν καὶ Ἄργος καὶ Μεσσήνη καὶ τὰ μετὰ [d] τούτων ὑποχέτρια τοῖς προγόνοις ὑμῶν, ὃ Μέγιλλε, ἱκανῶς ἐγεγόνει· τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς γε λέγεται τὸ τοῦ μύθου, τριχῆ τὸ στράτευμα διανείμαντας, τρεῖς πόλεις κατοικίζειν, Ἄργος, Μεσσήνην, Λακεδαίμονα.

{Μέγιλλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους Τήμενος ἐγένετο, Μεσσήνης δὲ Κρεσφόντης, Λακεδαίμονος δὲ Προκλῆς καὶ Εὐρυσθένης.

{Μέγιλλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Καὶ πάντες δὴ τούτοις ὤμοσαν οἱ τότε βοηθήσειν, [e] ἐὰν τις τὴν βασιλείαν αὐτῶν διαφθείρη.

{Μέγιλλος} Τί μὴν;

{Ἀθηναίος} Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὃ πρὸς Διός, ἢ καὶ τις ἀρχὴ πάποτε κατελύθη, μῶν ὑπὸ τινων ἄλλων ἢ σφῶν αὐτῶν; ἢ νυνδὴ μὲν, ὀλίγον ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις, οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα;

{Μέγιλλος} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον· περιτυχόντες γὰρ ἔργοις γενομένοις, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν, ὥστε οὐ περὶ κενόν τι ζητήσομεν [684.a] τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγονός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν. γέγονεν δὴ τάδε· βασιλεῖται τρεῖς βασιλευομέναις πόλεσιν τριτταῖς ὤμοσαν ἀλλήλαις ἐκάτεραι, κατὰ νόμους οὓς ἔθεντο τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κοινούς, οἱ μὲν μὴ βιαιοτέραν τὴν ἀρχὴν ποιήσεσθαι προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ γένους, οἱ δέ, ταῦτα ἐμπεδούντων τῶν ἀρχόντων, μήτε αὐτοὶ τὰς βασιλείας ποτὲ καταλύσειν μήτ' ἐπιτρέψειν ἐπιχειροῦσιν [b] ἑτέροις, βοηθήσειν δὲ βασιλῆς τε βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις καὶ δήμοις, καὶ δήμοι δήμοις καὶ βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις. ἄρ' οὐχ οὕτως;

{Μέγιλλος} Οὕτω μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τό γε μέγιστον ταῖς καταστάσεσιν τῶν πολιτειῶν ὑπῆρχεν ταῖς ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσι νομοθετουμέναις, εἴτε οἱ βασιλῆς ἐνομοθέτουν εἴτ' ἄλλοι τινές;

{Μέγιλλος} Ποῖον;

{Αθηναίος} Τὸ βοηθούς γε εἶναι τὰς δύο ἐπὶ τὴν μίαν ἀεὶ πόλιν, τὴν τοῖς τεθεῖσιν νόμοις ἀπειθοῦσαν.

{Μέγιλλος} Δῆλον.

[c] {Αθηναίος} Καὶ μὴν τοῦτό γε οἱ πολλοὶ προστάττουσιν τοῖς νομοθέταις, ὅπως τοιούτους θήσουσιν τοὺς νόμους οὓς ἐκόντες οἱ δῆμοι καὶ τὰ πλήθη δέξονται, καθάπερ ἂν εἴ τις γυμνασταῖς ἢ ἰατροῖς προστάττοι μεθ' ἡδονῆς θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι τὰ θεραπευόμενα σώματα.

{Μέγιλλος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τὸ δέ γ' ἐστὶν ἀγαπητὸν πολλάκις εἰ καὶ τις μετὰ λύπης μὴ μεγάλης δύναίτο εὐεκτικὰ τε καὶ ὑγιῆ σώματα ἀπεργάζεσθαι.

{Μέγιλλος} Τί μὴν;

[d] {Αθηναίος} Καὶ τότε γε ἔτι τοῖς τότε ὑπῆρχεν οὐ μικρὸν εἰς ῥαστώνην τῆς θέσεως τῶν νόμων.

{Μέγιλλος} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Οὐκ ἦν τοῖς νομοθέταις ἡ μεγίστη τῶν μέμψεων, ἰσότητα αὐτοῖς τινα κατασκευάζουσιν τῆς οὐσίας, ἥπερ ἐν ἄλλαις νομοθετουμέναις πόλεσι πολλαῖς γίνεται, ἐάν τις ζητῇ γῆς τε κτῆσιν κινεῖν καὶ χρεῶν διάλυσιν, ὁρῶν ὡς οὐκ ἂν δύναίτο ἄνευ τούτων γενέσθαι ποτὲ τὸ ἴσον ἰκανῶς· ὡς ἐπιχειροῦντι δὴ νομοθέτῃ κινεῖν τῶν τοιούτων τι πᾶς ἀπαντᾷ [e] λέγων μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ ἐπαρᾶται γῆς τε ἀναδασμούς εἰσηγούμενον καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς, ὥστ' εἰς ἀπορίαν καθίστασθαι πάντ' ἄνδρα. τοῖς δὲ δὴ Δωριεῦσι καὶ τοῦθ' οὕτως ὑπῆρχεν καλῶς καὶ ἀνεμεσήτως, γῆν τε ἀναμφισβητήτως διανεμέσθαι, καὶ χρέα μεγάλα καὶ παλαιὰ οὐκ ἦν.

{Μέγιλλος} Ἀληθῆ.

{Αθηναίος} Πῆ δὴ ποτε οὖν, ὃ ἄριστοι, κακῶς οὕτως αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ κατοικίσις τε καὶ νομοθεσία;

[685.a] {Μέγιλλος} Πῶς δὴ καὶ τί μεμφόμενος αὐτῶν λέγεις;

{Αθηναίος} Ὅτι τριῶν γενομένων τῶν οἰκήσεων τὰ δύο αὐτῶν μέρη ταχὺ τὴν τε πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους διέφθειρεν, τὸ δὲ ἓν μόνον ἔμεινεν, τὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως.

{Μέγιλλος} Οὐ πάνυ ῥάδιον ἐρωτᾷς.

{Αθηναίος} Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας, περὶ νόμων παίζοντας παιδιὰν πρεσβυτικὴν σῶφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύπως, ὡς ἔφαμεν ἠνίκα [b] ἤρχόμεθα πορεύεσθαι.

{Μέγιλλος} Τί μὴν; καὶ ποιητέον γε ὡς λέγεις.

{Αθηναίος} Τίν' οὖν ἂν σκέψιν καλλίω ποιησαίμεθα περὶ νόμων ἢ τούτων οἱ ταύτας διακεκοσμήκασιν; ἢ πόλεων περὶ τίνων εὐδοκιμωτέρων τε καὶ μειζόνων κατοικίσεων σκοποίμεθ' ἂν;

{Μέγιλλος} Οὐ ῥάδιον ἀντὶ τούτων ἑτέρας λέγειν.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν ὅτι μὲν διεννοοῦντό γε οἱ τότε τὴν κατασκευὴν ταύτην οὐ Πελοποννήσῳ μόνον ἔσσεσθαι βοηθὸν [c] ἱκανήν, σχεδὸν δὴλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἑλλησιν πᾶσιν, εἴ τις τῶν βαρβάρων αὐτοὺς ἀδικοῖ, καθάπερ οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες τότε, πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νῆινον γενομένη, θρασυνόμενοι τὸν πόλεμον ἤγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν. ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σωζόμενον οὐ σμικρόν· καθάπερ νῦν τὸν μέγαν βασιλέα φοβούμεθα ἡμεῖς, καὶ τότε ἐκείνην τὴν συσταθεῖσαν σύνταξιν ἐδέδισαν οἱ τότε. μέγα γὰρ ἔγκλημα πρὸς αὐτοὺς [d] ἢ τῆς Τροίας ἄλωσης τὸ δεύτερον ἐγεγόνει· τῆς ἀρχῆς γὰρ τῆς ἐκείνων ἦν μόριον. πρὸς δὴ ταῦτ' ἦν πάντα ἢ τοῦ στρατοπέδου τοῦ τότε διανεμηθεῖσα εἰς τρεῖς πόλεις κατασκευὴ μία ὑπὸ βασιλέων ἀδελφῶν, παίδων Ἑρακλέους, καλῶς, ὡς ἐδόκει, ἀνηυρημένη καὶ κατακεκοσμημένη καὶ διαφερόντως τῆς ἐπὶ τὴν Τροίαν ἀφικομένης. πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς Ἑρακλείδας τῶν Πελοπιδῶν ἀμείνους ἠγοῦντο ἀρχόντων ἄρχοντας ἔχειν, ἔπειτ' αὖ τὸ στρατόπεδον τοῦτο [e] τοῦ ἐπὶ Τροίαν ἀφικομένου διαφέρειν πρὸς ἀρετήν· νενικηκέναι γὰρ τούτους, ἠτᾶσθαι δ' ὑπὸ τούτων ἐκείνους, Ἀχαιοὺς ὄντας ὑπὸ Δωριῶν. ἄρ' οὐχ οὕτως οἴομεθα καὶ τινι διανοίᾳ ταύτη κατασκευάζεσθαι τοὺς τότε;

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν καὶ τὸ βεβαίως οἴεσθαι ταῦθ' ἔξιν εἰκὸς [686.a] αὐτοὺς καὶ χρόνον τιν' ἂν πολὺν μένειν, ἅτε κεκοινωνηκότας μὲν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἀλλήλοις, ὑπὸ γένους δὲ ἐνὸς τῶν βασιλέων ἀδελφῶν ὄντων διακεκοσμηθῆσθαι, πρὸς τούτοις δ' ἔτι καὶ πολλοῖς μάντεσι κεκρημένους εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι;

{*Μέγилλος*} Πῶς δ' οὐκ εἰκός;

{*Ἀθηναίος*} Ταῦτα δὴ τὰ μεγάλα οὕτως προσδοκώμενα διέπτατο, ὡς ἔοικε, τότε ταχύ, πλὴν ὅπερ εἴπομεν νυνδὴ σμικροῦ [b] μέρους τοῦ περὶ τὸν ὑμέτερον τόπον, καὶ τοῦτο δὴ πρὸς τὰ δύο μέρη πολεμοῦν οὐ πώποτε πέπαυται μέχρι τὰ νῦν· ἐπεὶ γενομένη γε ἢ τότε διάνοια καὶ συμφωνήσασα εἰς ἓν, ἀνυπόστατον ἂν τινὰ δύναμιν ἔσχε κατὰ πόλεμον.

{*Μέγилλος*} Πῶς γὰρ οὐ;

{*Ἀθηναίος*} Πῶς οὖν καὶ πῆ διώλετο; ἄρ' οὐκ ἄξιον ἐπισκοπεῖν τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον σύστημα ἢ τις ποτὲ τύχη διέφθειρε;

{*Μέγилλος*} Σχολῆ γὰρ οὖν δὴ τις ἂν ἄλλο σκοπῶν, ἢ νόμους [c] ἢ πολιτείας ἄλλας θεάσαιτο σωζούσας καλὰ καὶ μεγάλα πράγματα ἢ καὶ τούναντίον διαφθειρούσας τὸ παράπαν, εἰ ἀμελήσειε τούτων.

{*Ἀθηναίος*} Τοῦτο μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, εὐτυχῶς πως ἐμβεβήκαμέν γε εἰς τινὰ σκέψιν ἱκανήν.

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Ἄρ' οὖν, ὃ θαυμάσιε, λελήθαμεν ἄνθρωποι πάντες, καὶ τὰ νῦν δὴ ἡμεῖς, οἴομενοι μὲν ἐκάστοτέ τι καλὸν ὄραν πρᾶγμα γενόμενον καὶ θαυμαστά ἂν ἐργασάμενον, εἴ τις ἄρα [d] ἠπιστήθη καλῶς αὐτῷ χρῆσθαι κατὰ τινὰ τρόπον, τὸ δὲ νῦν γε ἡμεῖς τάχ' ἂν ἴσως περὶ τοῦτο αὐτὸ οὐτ' ὀρθῶς διανοοίμεθα οὔτε κατὰ φύσιν, καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ ἄλλα πάντες πάντα, περὶ ὧν ἂν οὕτω διανοηθῶμεν;

{*Μέγилλος*} Λέγεις δὲ δὴ τί, καὶ περὶ τίνος σοι φῶμεν μάλιστα εἰρησθαι τοῦτον τὸν λόγον;

{Αθηναίος} Ὁγαθέ, καὶ αὐτὸς ἑμαυτοῦ νυνδὴ κατεγέλασα. ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον οὐδὲ περὶ διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι καὶ θαυμαστὸν κτῆμα παραπεσεῖν τοῖς Ἑλλησιν, ὅπερ εἶπον, εἴ τις ἄρα αὐτῷ τότε [e] καλῶς ἐχρήσατο.

{Μέγилλος} Οὐκοῦν εὖ καὶ ἐχόντως νοῦν σύ τε πάντα εἶπες καὶ ἐπηγέσαμεν ἡμεῖς;

{Αθηναίος} Ἴσως· ἐννοῶ γε μὴν ὡς πᾶς, ὃς ἂν ἴδῃ τι μέγα καὶ δύναμιν ἔχον πολλὴν καὶ ῥώμην, εὐθὺς ἔπαθε τοῦτο, ὡς εἶπερ ἐπίσταιτο ὁ κεκτημένος αὐτῷ χρῆσθαι τοιοῦτῳ τε ὄντι καὶ τηλικούτῳ, θαυμάστ' ἂν καὶ πολλὰ κατεργασάμενος εὐδαιμονοῖ.

[687.a] {Μέγилλος} Οὐκοῦν ὀρθὸν καὶ τοῦτο; ἢ πῶς λέγεις;

{Αθηναίος} Σκόπει δὴ ποῖ βλέπων ὁ τὸν ἔπαινον τοῦτον περὶ ἐκάστου τιθέμενος ὀρθῶς λέγει· πρῶτον δὲ περὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν λεγομένου, πῶς, εἰ κατὰ τρόπον ἠπιστήθησαν τάξει τὸ στρατόπεδον οἱ τότε διακοσμοῦντες, τοῦ καιροῦ πῶς ἂν ἔτυχον; ἄρ' οὐκ εἰ συνέστησάν τε ἀσφαλῶς αὐτὸ διέσωζόν τε εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, ὥστε αὐτούς τε ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἄλλων ἄρχοντας ὧν βουληθεῖεν, καὶ ὅλως ἐν ἀνθρώποις πᾶσι [b] καὶ Ἑλλησι καὶ βαρβάροις πράττειν ὅτι ἐπιθυμοῖεν αὐτοῖ τε καὶ οἱ ἔκγονοι; μῶν οὐ τούτων χάριν ἐπαινοῖεν ἂν;

{Μέγилλος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν καὶ ὃς ἂν ἰδὼν πλοῦτον μέγαν ἢ τιμὰς διαφερούσας γένους, ἢ καὶ ὅτιοῦν τῶν τοιούτων, εἶπῃ ταῦτά ταῦτα, πρὸς τοῦτο βλέπων εἶπεν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτῷ γενησόμενα ὧν ἂν ἐπιθυμῇ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα καὶ ὅσα ἀξιώτατα λόγου;

{Μέγилλος} Ἔοικε γοῦν.

[c] {Αθηναίος} Φέρε δὴ, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν ἐπιθύμημα ἔν τι τὸ νῦν ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενον, ὡς αὐτὸς φησιν ὁ λόγος;

{Μέγилλος} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Τὸ κατὰ τὴν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπίταξιν τὰ γινόμενα γίνεσθαι, μάλιστα μὲν ἅπαντα, εἰ δὲ μή, τὰ γε ἀνθρώπινα.

{Μέγилλος} Τί μὴν;

{Αθηναίος} Οὐκοῦν ἐπεὶπερ βουλόμεθα πάντες τὸ τοιοῦτον αἰεὶ, παῖδές τε ὄντες καὶ ἄνδρες πρεσβῦται, τοῦτ' αὐτὸ καὶ εὐχοίμεθ' ἂν ἀναγκαίως διὰ τέλους;

{Μέγилλος} Πῶς δ' οὐ;

[d] {Αθηναίος} Καὶ μὴν τοῖς γε φίλοις που συνευχοίμεθ' ἂν ταῦτα ἅπερ ἐκεῖνοι ἑαυτοῖσιν.

{Μέγилλος} Τί μὴν;

{Αθηναίος} Φίλος μὲν ὑὸς πατρί, παῖς ὧν ἀνδρί.

{Μέγилλος} Πῶς δ' οὐ;

{Αθηναίος} Καὶ μὴν ὧν γ' ὁ παῖς εὐχεται ἑαυτῷ γίνεσθαι, πολλὰ ὁ πατήρ ἀπεύξαιτ' ἂν τοῖς θεοῖς μηδαμῶς κατὰ τὰς τοῦ ὑέος εὐχὰς γίνεσθαι.

{Μέγιλλος} Ὅταν ἀνόητος ὦν καὶ ἔτι νέος εὐχεται, λέγεις;

{Ἀθηναίος} Καὶ ὅταν γε ὁ πατήρ ὦν γέρων ἢ καὶ σφόδρα νεανίας, [e] μηδὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων γινώσκων, εὐχεται μάλα προθύμως ἐν παθήμασιν ἀδελφοῖς ὦν τοῖς γενομένοις Θησεῖ πρὸς τὸν δυστυχῶς τελευτήσαντα Ἴππόλυτον, ὁ δὲ παῖς γινώσκῃ, τότε, δοκεῖς, παῖς πατρὶ συνεύξεται;

{Μέγιλλος} Μανθάνω ὃ λέγεις. λέγειν γάρ μοι δοκεῖς ὡς οὐ τοῦτο εὐκτέον οὐδὲ ἐπεικτέον, ἔπεσθαι πάντα τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει, τὴν βούλησιν δὲ πολὺ μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει· τοῦτο δὲ καὶ πόλιν καὶ ἕνα ἡμῶν ἕκαστον καὶ εὐχεσθαι δεῖν καὶ σπεύδειν, ὅπως νοῦν ἔξει.

[688.a] {Ἀθηναίος} Ναί, καὶ δὴ καὶ πολιτικόν γε ἄνδρα νομοθέτην ὡς αἰεὶ δεῖ πρὸς τοῦτο βλέποντα τιθέναι τὰς τάξεις τῶν νόμων, αὐτός τε ἐμνήσθην καὶ ὑμᾶς ἐπαναμνησκῶ, κατ' ἀρχὰς εἰ μεμνήμεθα τὰ λεχθέντα, ὅτι τὸ μὲν σφῶν ἦν παρακέλευμα ὡς χρεῶν εἶη τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πάντα πολέμου χάριν τὰ νόμιμα τιθέναι, τὸ δὲ ἐμὸν ἔλεγον ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς μίαν ἀρετὴν οὐσῶν τεττάρων κελεύοι τίθεσθαι τοὺς νόμους, [b] δέοι δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν μὲν βλέπειν, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς πρώτην τὴν τῆς συμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς, φρόνησις δ' εἶη τοῦτο καὶ νοῦς καὶ δόξα μετ' ἔρωτός τε καὶ ἐπιθυμίας τούτοις ἐπομένης. ἦκει δὴ πάλιν ὁ λόγος εἰς ταυτόν, καὶ ὁ λέγων ἐγὼ νῦν λέγω πάλιν ἄπερ τότε, εἰ μὲν βούλεσθε, ὡς παίζων, εἰ δ', ὡς σπουδάζων, ὅτι δὴ φημι εὐχῆ χρησθαι σφαλερὸν εἶναι νοῦν μὴ κεκτημένον, ἀλλὰ τάναντία ταῖς βουλήσεσιν [c] οἱ γίνεσθαι. σπουδάζοντα δ' εἶ με τιθέναι βούλεσθε, τίθετε· πάνυ γὰρ οὖν προσδοκῶ νῦν ὑμᾶς εὐρήσειν, τῷ λόγῳ ἐπομένους ὄν ὀλίγον ἔμπροσθε προυθέμεθα, τῆς τῶν βασιλέων τε φθορᾶς καὶ ὄλου τοῦ διανοήματος οὐ δειλίαν οὐσαν τὴν αἰτίαν, οὐδ' ὅτι τὰ περὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἠπίσταντο ἄρχοντές τε καὶ οὐς προσῆκεν ἄρχεσθαι, τῇ λοιπῇ δὲ πάσῃ κακίᾳ διεφθαρμένα, καὶ μάλιστα τῇ περὶ τὰ μέγιστα τῶν [d] ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμαθία. ταῦτ' οὖν ὡς οὕτω γέγονε περὶ τὰ τότε, καὶ νῦν, εἴ που, γίνεται, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον οὐκ ἄλλως συμβήσεται, ἐὰν βούλησθε, πειράσομαι ἰὼν κατὰ τὸν ἐξῆς λόγον ἀνευρίσκειν τε καὶ ὑμῖν δηλοῦν κατὰ δύναμιν ὡς οὔσιν φίλοις.

{Κλεινίας} Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξέने, ἐπαινεῖν ἐπαχθέστερον, ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα· προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν, ἐν οἷς ὁ γε ἐλεύθερος ἐπαινῶν καὶ μὴ μάλιστ' ἐστὶν καταφανής.

[e] {Μέγιλλος} Ἄριστ', ὦ Κλεινία, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

{Κλεινίας} Ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. λέγε μόνον.

{Ἀθηναίος} Φαμὲν δὴ νυν, καθ' ὁδὸν ἰόντες τὴν λοιπὴν τοῦ λόγου, τὴν μεγίστην ἀμαθίαν τότε ἐκείνην τὴν δύναμιν ἀπολέσαι καὶ νῦν ταυτόν τοῦτο πεφυκέναι ποιεῖν, ὥστε τὸν γε νομοθέτην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πειρατέον ταῖς πόλεσιν φρόνησιν μὲν ὄσῃ δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ' ἄνοιαν ὅτι μάλιστα ἐξαιρεῖν.

{Κλεινίας} Δῆλον.

[689.a] {Ἀθηναίος} Τίς οὖν ἡ μεγίστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε εἰ συνδόξει καὶ σφῶν λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι.

{Κλεινίας} Ποίαν;

{Αθηναίος} Τὴν ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι μὴ φιλῆ τοῦτο ἀλλὰ μισῆ, τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῆ τε καὶ ἀσπάζηται. ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην, μεγίστην δέ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς· [b] τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς ὅπερ δῆμός τε καὶ πλῆθος πόλεως ἐστίν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις ἢ δόξαις ἢ λόγῳ ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς, ἢ ψυχῇ, τοῦτο ἄνοιαν προσαγορεύω, πόλεως τε, ὅταν ἄρχουσιν καὶ νόμοις μὴ πειθῆται τὸ πλῆθος, ταυτόν, καὶ δὴ καὶ ἐνὸς ἀνδρός, ὁπότεν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσιν πλέον ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τούναντίον, ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας [c] ἔγωγ' ἂν θείην πόλεως τε καὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν, εἰ ἄρα μου καταμανθάνετε, ὦ ξένοι, ὃ λέγω.

{Κλεινίας} Μανθάνομέν τε, ὦ φίλε, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

{Αθηναίος} Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ' ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτόν ἀρχῆς ἐχόμενον καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὄνειδιστέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοὶ τε ὦσι καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα [d] πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα, τοὺς δὲ τούναντίον ἔχοντας τούτων ὡς σοφούς τε προσρητέον, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον μῆτε γράμματα μῆτε νεῖν ἐπίστωνται, καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφορσιν. πῶς γὰρ ἂν, ὦ φίλοι, ἄνευ συμφωνίας γένοιτ' ἂν φρονήσεως καὶ τὸ μικρότατον εἶδος; οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν συμφωνιῶν μεγίστη δικαιοτάτ' ἂν λέγοιτο σοφία, ἧς ὁ μὲν κατὰ λόγον ζῶν μέτοχος, ὁ δὲ ἀπολειπόμενος οἰκοφθόρος καὶ περὶ πόλιν οὐδαμῆ σωτὴρ ἀλλὰ πᾶν τούναντίον ἀμαθαίνων εἰς ταῦτα [e] ἐκάστοτε φανεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερ εἵπομεν ἄρτι, λελεγμένα τεθήτω ταύτη.

{Κλεινίας} Κείσθω γὰρ οὖν.

{Αθηναίος} Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναι που.

{Κλεινίας} Τί μήν;

[690.a] {Αθηναίος} Εἶεν· ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι ποῖά ἐστι καὶ πόσα, ἐν τε πόλεσιν μεγάλας καὶ μικραῖς ἐν τε οἰκίαις ὡσαύτως; ἄρ' οὐχὶ ἐν μὲν τό τε πατὴρ καὶ μητρός; καὶ ὅλως γονέας ἐκγόνων ἄρχειν ἀξίωμα ὀρθὸν πανταχοῦ ἂν εἴη;

{Κλεινίας} Καὶ μάλα.

{Αθηναίος} Τούτῳ δὲ γε ἐπόμενον γενναίους ἀγεννῶν ἄρχειν· καὶ τρίτον ἔτι τούτοις συνέπεται τὸ πρεσβυτέρους μὲν ἄρχειν δεῖν, νεωτέρους δὲ ἄρχεσθαι.

{Κλεινίας} Τί μήν;

[b] {Αθηναίος} Τέταρτον δ' αὖ δούλους μὲν ἄρχεσθαι, δεσπότας δὲ ἄρχειν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Πέμπτον γε οἶμαι τὸ κρεῖττονα μὲν ἄρχειν, τὸν ἥττω δὲ ἄρχεσθαι.

{Κλεινίας} Μάλα γε ἀναγκαῖον ἀρχὴν εἴρηκας.

{Αθηναίος} Καὶ πλείστην γε ἐν σύμπασι τοῖς ζώοις οὖσαν καὶ κατὰ φύσιν, ὡς ὁ Θηβαῖος ἔφη ποτὲ Πίνδαρος. τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικεν, ἀξίωμα ἔκτον ἂν γίγνοιτο, ἔπεσθαι μὲν τὸν ἀνεπιστήμονα κελεῦον, τὸν δὲ φρονούντα ἠγεῖσθαι τε καὶ [c] ἄρχειν. καίτοι τοῦτό γε, ὦ Πίνδαρε σοφώτατε,

σχεδὸν οὐκ ἂν παρὰ φύσιν ἔγωγε φαίην γίγνεσθαι, κατὰ φύσιν δέ, τὴν τοῦ νόμου ἐκόντων ἀρχὴν ἀλλ' οὐ βίαιον πεφυκυῖαν.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Θεοφιλῆ δέ γε καὶ εὐτυχῆ τινα λέγοντες ἐβδόμην ἀρχὴν, εἰς κληρὸν τινα προάγομεν, καὶ λαχόντα μὲν ἄρχειν, δυσκληροῦντα δὲ ἀπιόντα ἄρχεσθαι τὸ δικαιοτάτον εἶναι φαμεν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

[d] {Ἀθηναίος} «Ὁρᾶς δὴ,» φαῖμεν ἄν, «ὃ νομοθέτα,» πρὸς τινα παίζοντες τῶν ἐπὶ νόμων θέσιν ἰόντων ῥαδίως, «ὄσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας ἀξιώματα, καὶ ὅτι πεφυκότα πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; νῦν γὰρ δὴ στάσεων πηγὴν τινα ἀνηυρήκαμεν ἡμεῖς, ἣν δεῖ σε θεραπεύειν. πρῶτον δὲ μεθ' ἡμῶν ἀνάσκειαι πῶς τε καὶ τί παρὰ ταῦτα ἀμαρτόντες οἱ περὶ τε Ἄργος καὶ Μεσσήνην βασιλῆς αὐτοὺς ἅμα καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν, [e] οὗσαν θαυμαστὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, διέφθειραν. ἄρ' οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα ὡς τὸ ἡμισυ τοῦ παντὸς πολλακίς ἐστὶ πλέον; ὅποταν ἦ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἡμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὄν χειρόνος.»

{Κλεινίας} Ὅρθότατά γε.

{Ἀθηναίος} Πότερον οὖν οἰόμεθα περὶ βασιλέως τοῦτ' ἐγγιγνόμενον ἐκάστοτε διαφθεῖρειν πρότερον, ἢ ἐν τοῖσιν δήμοις;

[691.a] {Κλεινίας} Τὸ μὲν εἰκὸς καὶ τὸ πολὺ, βασιλέων τοῦτ' εἶναι νόσημα ὑπερφάνως ζώντων διὰ τρυφάς.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν δῆλον ὡς πρῶτον τοῦτο οἱ τότε βασιλῆς ἔσχον, τὸ πλεονεκτεῖν τῶν τεθέντων νόμων, καὶ ὃ λόγῳ τε καὶ ὄρκῳ ἐπήνεσαν, οὐ συνεφώνησαν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἢ διαφωνία, ὡς ἡμεῖς φαμεν, οὗσα ἀμαθία μεγίστη, δοκοῦσα δὲ σοφία, πάντ' ἐκεῖνα διὰ πλημμέλειαν καὶ ἀμουσίαν τὴν πικρὰν διέφθειρεν;

{Κλεινίας} Ἔοικε γοῦν.

{Ἀθηναίος} Εἶεν· τί δὴ τὸν νομοθέτην ἔδει τότε τιθέντα εὐλαβηθῆναι τούτου περὶ τοῦ πάθους τῆς γενέσεως; ἄρ' ὃ πρὸς θεῶν νῦν μὲν οὐδὲν σοφὸν γνῶναι τοῦτο οὐδ' εἰπεῖν χαλεπὸν, εἰ δὲ προῖδεῖν ἦν τότε, σοφώτερος ἂν ἦν ἡμῶν ὁ προῖδών;

{Μέγιλλος} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Ἀθηναίος} Εἰς τὸ γεγονὸς παρ' ὑμῖν, ὃ Μέγιλλε, ἔστιν νῦν γε κατιδόντα γνῶναι, καὶ γνόντα εἰπεῖν ῥάδιον, ὃ τότε ἔδει γίγνεσθαι.

{Μέγιλλος} Σαφέστερον ἔτι λέγε.

{Ἀθηναίος} Τὸ τοίνυν σαφέστατον ἂν εἶη τὸ τοιόνδε.

{Μέγιλλος} Τὸ ποῖον;

[c] {Ἀθηναίος} Ἐάν τις μείζονα διδῶ τοῖς ἐλάττοσι [δύναμιν] παρὲς τὸ μέτριον, πλοίοις τε ἰστία καὶ σώμασιν τροφήν καὶ ψυχαῖς ἀρχάς, ἀνατρέπεται που πάντα, καὶ ἐξυβρίζοντα τὰ μὲν εἰς νόσους θεῖ,

τὰ δ' εἰς ἔκγονον ὕβρεως ἀδικίαν. τί οὖν δὴ ποτε λέγομεν; ἄρα γε τὸ τοιόνδε, ὡς Οὐκ ἔστι, ὧ φίλοι ἄνδρες, θνητῆς ψυχῆς φύσις ἣτις ποτὲ δυνήσεται τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις ἀρχὴν φέρειν νέα καὶ ἀνυπεύθυνος, [d] ὥστε μὴ τῆς μεγίστης νόσου ἀνοίας πληρωθεῖσα αὐτῆς τὴν διάνοιαν, μῖσος ἔχειν πρὸς τῶν ἐγγύτατα φίλων, ὃ γενόμενον ταχὺ διέφθειρεν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἠφάνισεν αὐτῆς; τοῦτ' οὖν εὐλαβηθῆναι γνόντας τὸ μέτριον μεγάλων νομοθετῶν. ὡς οὖν δὴ τότε γενόμενον, νῦν ἔστιν μετριώτατα τοπάσαι· τὸ δ' εἴοικεν εἶναι —

{Μέγιλλος} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναῖος} Θεὸς εἶναι κηδόμενος ὑμῶν τις, ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν βασιλέων γένεσιν [e] ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον συνέστειλε. καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη μεμειγμένη θεία τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν ἔτι, μείγνυσιν τὴν [692.a] κατὰ γῆρας σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος αὐθάδει ῥώμῃ, τὴν τῶν ὀκτῶ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων ποιήσασα δύναμει. ὁ δὲ τρίτος σωτήρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὀρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως· καὶ κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἢ βασιλεία παρ' ὑμῖν, ἐξ ὧν ἔδει σύμμεικτος γενομένη καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα αὐτῇ σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν [b] αἰτία. ἐπεὶ ἐπὶ γε Τημένῳ καὶ Κρεσφόντῃ καὶ τοῖς τότε νομοθέταις, οἵτινες ἄρα ἦσαν νομοθετοῦντες, οὐδ' ἢ Ἀριστοδήμου μερὶς ἐσώθη ποτ' ἂν — οὐ γὰρ ἰκανῶς ἦσαν νομοθεσίας ἔμπειροι· σχεδὸν γὰρ οὐκ ἂν ποτ' ᾤθησαν ὄρκους μετριάσαι ψυχὴν νέαν, λαβοῦσαν ἀρχὴν ἐξ ἧς δυνατὸν ἦν τυραννίδα γενέσθαι — νῦν δ' ὁ θεὸς ἔδειξεν οἷαν ἔδει καὶ δεῖ δὴ τὴν μενοῦσαν μάλιστα ἀρχὴν γίνεσθαι. τὸ δὲ παρ' [c] ἡμῶν γιγνώσκεισθαι ταῦτα, ὅπερ εἶπον ἔμπροσθεν, νῦν μὲν γενόμενον οὐδὲν σοφόν — ἐκ γὰρ παραδείγματος ὀρᾶν γεγονότος οὐδὲν χαλεπόν — εἰ δ' ἦν τις προορῶν τότε ταῦτα καὶ δυνάμενος μετριάσαι τὰς ἀρχὰς καὶ μίαν ἐκ τριῶν ποιῆσαι, τά τε νοηθέντα ἂν καλὰ τότε πάντα ἀπέσωσε καὶ οὐκ ἂν ποτε ὁ Περσικὸς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς στόλος ἂν ὤρμησε, καταφρονήσας ὡς ὄντων ἡμῶν βραχέος ἀξίῳ.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ λέγεις.

[d] {Ἀθηναῖος} Αἰσχροῦς γοῦν ἡμύναντο αὐτούς, ὧ Κλεινία. τὸ δ' αἰσχρὸν λέγω οὐχ ὡς οὐ νικῶντές γε οἱ τότε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καλὰς νενικήκασι μάχας· ἀλλὰ ὃ φημι αἰσχρὸν τότε εἶναι, τότε λέγω, τὸ πρῶτον μὲν ἐκείνων τῶν πόλεων τριῶν οὐσῶν μίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀμῦναι, τῶ δὲ δύο κακῶς οὕτως εἶναι διεφθαρμένα, ὥστε ἢ μὲν καὶ Λακεδαίμονα διεκώλυεν ἐπαμύνειν αὐτῇ, πολεμοῦσα αὐτῇ κατὰ κράτος, ἢ δ' αὖ πρωτεύουσα ἐν τοῖς τότε χρόνοις τοῖς [e] περὶ τὴν διανομήν, ἢ περὶ τὸ Ἄργος, παρακαλουμένη ἀμύνειν τὸν βάρβαρον οὐθ' ὑπήκουσεν οὐτ' ἤμυεν. πολλὰ δὲ λέγων ἂν τις τὰ τότε γενόμενα περὶ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον, τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εὐσχήμονα ἂν κατηγοροῖ· οὐδ' αὖ ἀμύνασθαι τὴν γε Ἑλλάδα λέγων ὀρθῶς ἂν λέγοι, ἀλλ' εἰ μὴ τότε Ἀθηναίων καὶ τὸ Λακεδαιμονίων κοινῇ διανόημα [693.a] ἤμυεν τὴν ἐπιούσαν δουλείαν, σχεδὸν ἂν ἤδη πάντ' ἦν μεμειγμένα τὰ τῶν Ἑλλήνων γένη ἐν ἀλλήλοις, καὶ βάρβαρα ἐν Ἑλλησι καὶ Ἑλληνικὰ ἐν βαρβάροις, καθάπερ ὧν Πέρσαι τυραννοῦσι τὰ νῦν διαπεφορημένα καὶ συμπεφορημένα κακῶς ἐσπαρμένα κατοικεῖται. ταῦτ', ὧ Κλεινία καὶ Μέγилле, ἔχομεν ἐπιτιμᾶν τοῖς τε πάλαι πολιτικοῖς λεγομένοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς νῦν, ἵνα τὰς αἰτίας αὐτῶν ἀναζητοῦντες, [b] ἀνευρίσκωμεν τί παρὰ ταῦτα ἔδει πράττειν ἄλλο· οἷον δὴ καὶ τὸ παρὸν εἶπομεν, ὡς ἄρα οὐ δεῖ μεγάλας ἀρχὰς οὐδ' αὖ ἀμείκτους νομοθετεῖν, διανοηθέντας τὸ τοιόνδε, ὅτι πόλιν ἐλευθέραν τε εἶναι δεῖ καὶ ἔμφορα καὶ ἑαυτῇ φίλην, καὶ τὸν νομοθετοῦντα πρὸς ταῦτα βλέποντα δεῖ νομοθετεῖν.

μὴ θαυμάσωμεν δὲ εἰ πολλάκις ἤδη προθέμενοι ἄττα, εἰρήκαμεν ὅτι πρὸς ταῦτα δεῖ νομοθετεῖν βλέποντα τὸν νομοθέτην, [c] τὰ δὲ προτεθέντα οὐ ταῦτ' ἡμῖν φαίνεται ἐκάστοτε· ἀλλὰ ἀναλογίζεσθαι χρὴ, ὅταν πρὸς τὸ σωφρονεῖν φῶμεν δεῖν βλέπειν, ἢ πρὸς φρόνησιν ἢ φιλίαν, ὡς ἔσθ' οὗτος ὁ σκοπὸς οὐχ ἕτερος ἀλλ' ὁ αὐτός, καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ἡμᾶς τοιαῦτα ἂν γίνηται ῥήματα μὴ διαταραττέτω.

{Κλεινίας} Πειρασόμεθα ποιεῖν οὕτως ἐπανιόντες τοὺς λόγους· καὶ νῦν δὴ τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρονήσεως καὶ ἐλευθερίας, πρὸς ὅτι βουλόμενος ἔμελλες λέγειν δεῖν στοχάζεσθαι [d] τὸν νομοθέτην, λέγε.

{Ἀθηναίος} Ἄκουσον δὴ νυν. εἰσὶν πολιτειῶν οἷον μητέρες δύο τινές, ἐξ ὧν τὰς ἄλλας γεγονέναί λέγων ἂν τις ὀρθῶς λέγοι, καὶ τὴν μὲν προσαγορεύειν μοναρχίαν ὀρθόν, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν, καὶ τῆς μὲν τὸ Περσῶν γένος ἄκρον ἔχειν, τῆς δὲ ἡμᾶς· αἱ δ' ἄλλα σχεδὸν ἅπασαι, καθάπερ εἶπον, ἐκ τούτων εἰσὶ διαπεποικιλμένα. δεῖ δὴ οὖν καὶ ἀναγκαῖον μεταλαβεῖν ἀμφοῖν τούτων, εἴπερ ἐλευθερία τ' ἔσται καὶ [e] φιλία μετὰ φρονήσεως· ὃ δὴ βούλεται ἡμῖν ὁ λόγος προστάττειν, λέγων ὡς οὐκ ἂν ποτε τούτων πόλις ἄμοιρος γενομένη πολιτευθῆναι δύναται ἂν καλῶς.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἂν;

{Ἀθηναίος} Ἡ μὲν τοίνυν τὸ μοναρχικόν, ἢ δὲ τὸ ἐλεύθερον ἀγαπήσασα μειζόνως ἢ ἔδει μόνον, οὐδετέρα τὰ μέτρια κέκτηται τούτων, αἱ δὲ ὑμέτεραι, ἢ τε Λακωνικὴ καὶ Κρητικὴ, μᾶλλον· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πέρσαι τὸ μὲν πάλαι οὕτω [694.a] πως, τὸ νῦν δὲ ἤττον. τὰ δ' αἴτια διέλθωμεν· ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Πάντως, εἴ γέ που μέλλομεν ὃ προυθέμεθα περαίνειν.

{Ἀθηναίος} Ἀκούωμεν δὴ. Πέρσαι γάρ, ὅτε μὲν τὸ μέτριον μᾶλλον δουλείας τε καὶ ἐλευθερίας ἤγον ἐπὶ Κύρου, πρῶτον μὲν ἐλεύθεροι ἐγένοντο, ἔπειτα δὲ ἄλλων πολλῶν δεσπότες. ἐλευθερίας γὰρ ἄρχοντες μεταδιδόντες ἀρχομένοις καὶ ἐπὶ τὸ ἴσον ἄγοντες, μᾶλλον φίλοι τε ἦσαν στρατιῶται στρατηγοῖς [b] καὶ προθύμους αὐτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις παρείχοντο· καὶ εἴ τις αὖ φρόνιμος ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ βουλεύειν δυνατός, οὐ φθονεροῦ τοῦ βασιλέως ὄντος, διδόντος δὲ παρρησίαν καὶ τιμῶντος τοὺς εἰς τι δυναμένους συμβουλεύειν, κοινήν τὴν τοῦ φρονεῖν εἰς τὸ μέσον παρείχετο δύναμιν, καὶ πάντα δὴ τότε ἐπέδωκεν αὐτοῖς δι' ἐλευθερίαν τε καὶ φιλίαν καὶ νοῦ κοινωνίαν.

{Κλεινίας} Ἔοικέν γέ πως τὰ λεγόμενα οὕτω γεγονένα.

[c] {Ἀθηναίος} Πῆ δὴ οὖν ποτε ἀπώλετο ἐπὶ Καμβύσου καὶ πάλιν ἐπὶ Δαρείου σχεδὸν ἐσώθη; βούλεσθε οἷον μαντεία διανοηθέντες χρώμεθα;

{Κλεινίας} Φέρει γοῦν ἡμῖν σκέψιν τοῦτο ἐφ' ὅπερ ὠρμήκαμεν.

{Ἀθηναίος} Μαντεύομαι δὴ νῦν περὶ γε Κύρου, τὰ μὲν ἄλλ' αὐτὸν στρατηγόν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν, παιδείας δὲ ὀρθῆς οὐχ ἠφθαι τὸ παράπαν, οἰκονομία τε οὐδὲν τὸν νοῦν προσεσηκέναι.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον φῶμεν;

[d] {Ἀθηναίος} Ἔοικεν ἐκ νέου στρατεύεσθαι διὰ βίου, ταῖς γυναξίν παραδοὺς τοὺς παῖδας τρέφειν. αἱ δὲ ὡς εὐδαίμονας αὐτοὺς ἐκ τῶν παίδων εὐθὺς καὶ μακαρίους ἤδη γεγονότας καὶ ἐπιδεεῖς ὄντας τούτων οὐδενὸς ἔτρεφον· κωλύουσαι δὲ ὡς οὔσιν ἰκανῶς εὐδαίμοσιν μήτε αὐτοῖς

ἐναντιοῦσθαι μηδένα εἰς μηδέν, ἐπαινεῖν τε ἀναγκάζουσαι πάντας τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν, ἔθρειψαν τοιούτους τινάς.

{Κλεινίας} Καλήν, ὡς ἔοικας, τροφήν εἴρηκας.

[e] {Ἀθηναίος} Γυναικείαν μὲν οὖν βασιλίδων γυναικῶν νεωστὶ γεγονυῖων πλουσίων, καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐρημία, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ὑπὸ πολέμων καὶ πολλῶν κινδύνων, τοὺς παῖδας τρεφουσῶν.

{Κλεινίας} Ἔχει γὰρ λόγον.

{Ἀθηναίος} Ὁ δὲ πατήρ γε αὐτοῖς αὖ ποιμνία μὲν καὶ πρόβατα καὶ ἀγέλας ἀνδρῶν τε καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὰς ἐκτᾶτο, [695.a] αὐτοὺς δὲ οἷς ταῦτα παραδώσειν ἔμελλεν ἡγγόει τὴν πατρώαν οὐ παιδευομένους τέχνην, οὐσαν Περσικὴν —ποιμένων ὄντων Περσῶν, τραχείας χώρας ἐκγόνων— σκληρὰν καὶ ἰκανὴν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυροὺς καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν καὶ εἰ στρατεύεσθαι δέοι στρατεύεσθαι· διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας [b] αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς, ὅθεν ἐγένοντο οἴους ἦν αὐτοὺς εἰκὸς γενέσθαι, τροφῇ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας. παραλαβόντες δ' οὖν οἱ παῖδες τελευτήσαντος Κύρου τρυφῆς μεστοὶ καὶ ἀνεπιπληξίας, πρῶτον μὲν τὸν ἕτερον ἄτερος ἀπέκτεινε τῷ ἴσῳ ἀγανακτῶν, μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸς μαινόμενος ὑπὸ μέθης τε καὶ ἀπαιδευσίας τὴν ἀρχὴν ἀπώλεσεν ὑπὸ Μήδων τε καὶ τοῦ λεγομένου τότε εὐνούχου, καταφρονήσαντος τῆς Καμβύσου μωρίας.

[c] {Κλεινίας} Λέγεται δὴ ταῦτά γε, καὶ ἔοικεν σχεδὸν οὕτω πως γεγονέναι.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν καὶ πάλιν εἰς Πέρσας ἐλθεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ Δαρείου καὶ τῶν ἐπτὰ λέγεται ποῦ.

{Κλεινίας} Τί μὴν;

{Ἀθηναίος} Θεωρῶμεν δὴ συνεπόμενοι τῷ λόγῳ. Δαρεῖος γὰρ βασιλέως οὐκ ἦν υἱός, παιδεία τε οὐ διατρυφώση τεθραμμένος, ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ λαβὼν αὐτὴν ἔβδομος, διείλητο ἐπτὰ μέρη τεμόμενος, ὧν καὶ νῦν ἔτι σμικρὰ ὀνειράτα λείπεται, καὶ νόμους ἡξίου θέμενος οἰκεῖν ἰσότητα [d] κοινὴν τινα εἰσφέρων, καὶ τὸν τοῦ Κύρου δασμόν, ὃν ὑπέσχετο Πέρσαις, εἰς τὸν νόμον ἐνέδει, φιλίαν πορίζων καὶ κοινωνίαν πᾶσιν Πέρσαις, χρήμασι καὶ δωρεαῖς τὸν Περσῶν δῆμον προσαγόμενος· τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ στρατεύματα μετ' εὐνοίας προσεκτίσατο χώρας οὐκ ἐλάττους ὧν κατέλιπε Κῦρος. μετὰ δὲ Δαρεῖον ὁ τῆ βασιλικῆ καὶ τρυφώση πάλιν παιδευθεὶς παιδεία Ξέρξης —«ὦ Δαρεῖε,» εἰπεῖν ἐστὶν δικαιοτάτον ἴσως, «ὃς τὸ Κύρου κακὸν οὐκ [e] ἔμαθες, ἐθρέψω δὲ Ξέρξην ἐν τοῖς αὐτοῖς ἡθεσιν ἐν οἷσπερ Κῦρος Καμβύσην»— ὁ δὲ, ἅτε τῶν αὐτῶν παιδειῶν γενόμενος ἔκγονος, παραπλήσια ἀπετέλεσεν τοῖς Καμβύσου παθήμασιν· καὶ σχεδὸν ἕκ γε τοσούτου βασιλεὺς ἐν Πέρσαις οὐδεὶς πω μέγας ἐγγέγονεν ἀληθῶς, πλήν γε ὀνόματι. τὸ δ' αἴτιον οὐ τύχης, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὁ κακὸς βίος ὃν οἱ τῶν [696.a] διαφερόντως πλουσίων καὶ τυράννων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσιν· οὐ γὰρ μὴ ποτε γένηται παῖς καὶ ἀνὴρ καὶ γέρον ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς διαφέρων πρὸς ἀρετὴν. ἂ δὴ, φαμέν, τῷ νομοθέτῃ σκεπτέον, καὶ ἡμῖν δὲ ἐν τῷ νῦν παρόντι. δίκαιον μὴν, ὃ Λακεδαιμόνιοι, τοῦτό γε τῆ πόλει ὑμῶν ἀποδιδόναι, ὅτι πενία καὶ πλούτῳ καὶ ιδιωτεία καὶ βασιλείᾳ διαφέρουσιν οὐδ' ἠντινοῦν τιμὴν καὶ τροφήν νέμετε, ἅς μὴ τὸ κατ' ἀρχὰς [b] ὑμῖν θεῖον παρὰ θεοῦ διεμαντεύσατό τις. οὐ γὰρ δὴ δεῖ κατὰ πόλιν γε εἶναι τὰς τιμὰς ὑπερεχούσας, ὅτι τίς ἐστὶν πλούτῳ διαφέρων, ἐπεὶ οὐδ' ὅτι ταχὺς ἢ καλὸς ἢ ἰσχυρὸς ἄνευ τινὸς ἀρετῆς, οὐδ' ἀρετῆς ἢς ἂν σωφροσύνη ἀπῆ.

{Μέγιλλος} Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἀνδρεία που μῦριον ἀρετῆς ἔν;

{Μέγιλλος} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Δίκασον τοίνυν αὐτὸς τὸν λόγον ἀκούσας εἴ σοι δέξαι ἂν σύνοικον ἢ γείτονα εἶναί τινα σφόδρα μὲν ἀνδρεῖον, μὴ σῶφρονα δὲ ἀλλ' ἀκόλαστον.

[c] {Μέγιλλος} Εὐφήμει.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; τεχνικὸν μὲν καὶ περὶ ταῦτα σοφόν, ἄδικον δέ;

{Μέγιλλος} Οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Ἀλλὰ μὴν τό γε δίκαιον οὐ φύεται χωρὶς τοῦ σωφρονεῖν.

{Μέγιλλος} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Οὐδὲ μὴν ὄν γε σοφὸν ἡμεῖς νυνδὴ προουθέμεθα, τὸν τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας κεκτημένον συμφώνους τοῖς ὀρθοῖς λόγοις καὶ ἐπομένας.

{Μέγιλλος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Ἀθηναίος} Ἔτι δὴ καὶ τότε ἐπισκεψώμεθα τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν [d] τιμήσεων ἔνεκα, ποῖαί τε ὀρθαὶ καὶ μὴ γίνονται ἐκάστοτε.

{Μέγιλλος} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Σωφροσύνη ἄνευ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐν ψυχῇ τινι μεμονωμένη τίμιον ἢ ἄτιμον γίγνεται ἂν κατὰ δίκην;

{Μέγιλλος} Οὐκ ἔχω ὅπως εἶπω.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν εἰρηκὰς γε μετρίως· εἰπὼν γὰρ δὴ ὧν ἡρόμην ὀποτερονοῦν, παρὰ μέλος ἔμοιγ' ἂν δοκεῖς φθέγγασθαι.

{Μέγιλλος} Καλῶς τοίνυν γεγονὸς ἂν εἶη.

{Ἀθηναίος} Εἶεν· τὸ μὲν δὴ πρόσθημα ὧν τιμαὶ τε καὶ ἀτιμῖαι [e] οὐ λόγου, ἀλλὰ τινος μᾶλλον ἀλόγου σιγῆς, ἄξιον ἂν εἶη.

{Μέγιλλος} Σωφροσύνην μοι φαίνει λέγειν.

{Ἀθηναίος} Ναί. τὸ δέ γε τῶν ἄλλων πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελοῦν μετὰ τῆς προσθήκης μάλιστα ἂν τιμώμενον ὀρθότατα τιμῶτο, καὶ τὸ δεύτερον δευτέρως· καὶ οὕτω δὴ κατὰ τὸν ἐξῆς λόγον τὰς ἐφεξῆς τιμὰς λαγχάνον ἕκαστον ὀρθῶς ἂν λαγχάνοι.

[697.a] {Μέγιλλος} Ἔχει ταύτη.

{Ἀθηναίος} Τί οὖν; οὐ νομοθέτου καὶ ταῦτα αὖ φήσομεν εἶναι διανεμῆιν;

{Μέγιλλος} Καὶ μάλα.

{*Ἀθηναίος*} Βούλει δὴ τὰ μὲν ἅπαντα καὶ ἐφ’ ἕκαστον ἔργον καὶ κατὰ σμικρὰ ἐκείνῳ δῶμεν νεῖμαι, τὸ δὲ τριχῆ διελεῖν, ἐπειδὴ νόμων ἔσμεν καὶ αὐτοὶ πῶς ἐπιθυμηταί, πειραθῶμεν, διατεμεῖν χωρὶς τὰ τε μέγιστα καὶ δεῦτερα καὶ τρίτα;

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Λέγομεν τοίνυν ὅτι πόλιν, ὡς ἔοικεν, τὴν μέλλουσαν [b] σῶζεσθαι τε καὶ εὐδαιμονήσῃν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τιμὰς τε καὶ ἀτιμίας διανεμῆν ὀρθῶς. ἔστιν δὲ ὀρθῶς ἄρα τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῆ, δεῦτερα δὲ τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ τρίτα τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα· τούτων δὲ ἂν ἐκτός τις βραῖνη νομοθέτης ἢ πόλις, εἰς τιμὰς ἢ χρήματα προάγουσα [c] ἢ τι τῶν ὑστέρων εἰς τὸ πρόσθεν τιμαῖς τάττουσα, οὔθ’ ὅσιον οὔτε πολιτικὸν ἂν δρῶη πρᾶγμα. εἰρήσθω ταῦτα ἢ πῶς ἡμῖν;

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν εἰρήσθω σαφῶς.

{*Ἀθηναίος*} Ταῦτα μὲν τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐποίησεν εἰπεῖν ἢ Περσῶν περὶ διάσκεψις τῆς πολιτείας· ἀνευρίσκομεν δὲ ἐπὶ ἔτι χεῖρους αὐτοὺς γεγονότας, τὴν δὲ αἰτίαν φαμέν, ὅτι τὸ ἐλεύθερον λίαν ἀφελόμενοι τοῦ δήμου, τὸ δεσποτικὸν δ’ ἐπαγαγόντες μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τὸ φίλον ἀπώλεσαν [d] καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πόλει. τούτου δὲ φθαρέντος, οὔθ’ ἢ τῶν ἀρχόντων βουλὴ ὑπὲρ ἀρχομένων καὶ τοῦ δήμου βουλεύεται, ἀλλ’ ἔνεκα τῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἂν τι καὶ σμικρὸν πλέον ἐκάστοτε ἡγῶνται ἔσσεσθαι σφισιν, ἀναστάτους μὲν πόλεις, ἀνάστατα δὲ ἔθνη φίλια πυρὶ καταφθείραντες, ἐχθρῶς τε καὶ ἀνηλεῆτως μισοῦντες μισοῦνται· ὅταν τε εἰς χρεῖαν τοῦ μάχεσθαι περὶ ἑαυτῶν τοὺς δήμους ἀφικνῶνται, οὐδὲν κοινὸν ἐν αὐτοῖς αὖ μετὰ προθυμίας τοῦ ἐθέλειν κινδυνεύειν καὶ [e] μάχεσθαι ἀνευρίσκουσιν, ἀλλὰ κεκτημένοι μυριάδας ἀπεράντους λογισμῶ, ἀχρήστους εἰς πόλεμον πάσας κέκτηνται, καὶ καθάπερ ἐνδεεῖς ἀνθρώπων μισθούμενοι, ὑπὸ μισθῶν καὶ ὀθνεῖων ἀνθρώπων ἡγούνται ποτε σωθήσεσθαι. πρὸς δὲ [698.a] τούτοις ἀμαθαίνειν ἀναγκάζονται, λέγοντες ἔργοις ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρόν ἐστιν ἐκάστοτε τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν.

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Τὰ μὲν δὴ περὶ γε Περσῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς τὰ νῦν διοικεῖται διὰ τὴν σφόδρα δουλείαν τε καὶ δεσποτείαν, τέλος ἐχέτω.

{*Μέγилλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Τὰ δὲ περὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς αὖ πολιτείας τὸ μετὰ τοῦτο ὡσαύτως ἡμᾶς διεξελεθεῖν χρεῶν, ὡς ἢ παντελῆς καὶ [b] ἀπὸ πασῶν ἀρχῶν ἐλευθερία τῆς μέτρον ἐχούσης ἀρχῆς ὑφ’ ἐτέρων οὐ σμικρῶ χείρων· ἡμῖν γὰρ κατ’ ἐκείνον τὸν χρόνον, ὅτε ἢ Περσῶν ἐπίθεσις τοῖς Ἕλλησιν, ἴσως δὲ σχεδὸν ἅπασιν τοῖς τὴν Εὐρώπην οἰκοῦσιν, ἐγίγνετο, πολιτεία τε ἦν παλαιὰ καὶ ἐκ τιμημάτων ἀρχαῖ τινες τεττάρων, καὶ δεσπότης ἐνῆν τις αἰδῶς, δι’ ἣν δουλεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἠθέλομεν. καὶ πρὸς τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν γενόμενον, φόβον ἄπορον ἐμβάλον, δουλείαν [c] ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς τε ἄρχουσιν καὶ τοῖς νόμοις δουλεῦσαι, καὶ διὰ πάντα ταῦθ’ ἡμῖν συνέπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφόδρα φιλία. σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσιν πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο Δᾶτις Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμψαντος Δαρείου διαρρήδην ἐπὶ τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριᾶς, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν, θάνατον αὐτῶ προειπῶν

μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς μὲν Ἐρετριᾶς ἐν τινὶ [d] βραχεῖ χρόνῳ παντάπασιν κατὰ κράτος τε εἶλεν μυριάσι συχναῖς, καὶ τινα λόγον εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκεν φοβερόν, ὡς οὐδεὶς Ἐρετριῶν αὐτὸν ἀποπεφευγῶς εἶη· συνάψαντες γὰρ ἄρα τὰς χεῖρας σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὲ λόγος, εἴτ' ἀληθῆς εἶτε καὶ ὄπη ἀφίκετο, τοὺς τε ἄλλους Ἑλληνας καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττεν, καὶ πρεσβευομένοις αὐτοῖς [e] πανταχόσε βοθηεῖν οὐδεὶς ἠθέλεν πλὴν γε Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ ὑπὸ τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου καὶ εἰ δὴ τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτούς —οὐ γὰρ ἴσμεν λεγόμενον— ὕστεροι δ' οὖν ἀφίκοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ. μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλα λεγόμενα καὶ ἀπειλαὶ ἐφοίτων μυρίαὶ παρὰ βασιλέως. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρχὴν καὶ οὐδαμῶς [699.a] ἀφίστασθαι τῆς ὀρμῆς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πᾶν τοῦτο ᾤοντο ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι διὰ τὸ Μαραθῶνι γενόμενον, καὶ ἀκούοντες Ἄθων τε διορυττόμενον καὶ Ἑλλήσποντον ζευγνύμενον καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος, ἠγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφίσι εἶναι σωτηρίαν οὔτε κατὰ θάλατταν· οὔτε γὰρ βοθηεῖν αὐτοῖς οὐδένα —μεμνημένοι ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρότερον ἤλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν οὐδ' ἐκινδύνευσεν συμμαχόμενος· ταῦτόν [b] δὲ προσεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε κατὰ γῆν— καὶ κατὰ θάλατταν δ' αὐτὰς πᾶσαν ἀπορίαν ἐώρων σωτηρίας, νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὲ σωτηρίαν συνενόουν, λεπτήν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην δ' οὖν, βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων καὶ τότε ἐφαίνετο γενέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένους· ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος ὀχούμενοι ταύτης ἠύρισκον καταφυγὴν αὐτοῖς εἰς αὐτοὺς μόνους [c] εἶναι καὶ τοὺς θεοὺς. ταῦτ' οὖν αὐτοῖς πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ φόβος ὁ τότε παρῶν ὃ τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονῶς, ὃν δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἦν αἰδῶ πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἶπομεν, ἧ καὶ δουλεύειν ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι, ἧς ὁ δειλὸς ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος· ὃν εἰ τότε μὴ δέος ἔλαβεν, οὐκ ἂν ποτε συνελθὼν ἡμύνατο, οὐδ' ἤμυεν ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, [d] ὥσπερ τότε ἐβοήθησεν, ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκεδασθεὶς ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη.

{Μέγιλλος} Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας καὶ σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως.

{Ἀθηναῖος} Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε· πρὸς γὰρ σὲ τὰ ἐν τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινωνὸν τῇ τῶν πατέρων γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν. ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας εἴ τι πρὸς τὴν νομοθεσίαν προσήκοντα λέγομεν· οὐ γὰρ μύθων [e] ἕνεκα διεξέρχομαι, οὗ λέγω δ' ἕνεκα. ὀρᾶτε γάρ· ἐπειδὴ τινα τρόπον ταῦτόν ἡμῖν συμβεβήκει πάθος ὅπερ Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ πᾶσαν δουλείαν ἄγουσιν τὸν δῆμον, ἡμῖν δ' αὐτὸν τῶν ἐπι πᾶσαν ἐλευθερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη, πῶς δὴ καὶ τί λέγωμεν τούντεῦθεν, οἱ προγεγονότες ἡμῖν ἔμπροσθεν λόγοι τρόπον τινὰ καλῶς εἰσὶν εἰρημένοι.

[700.a] {Μέγιλλος} Λέγεις εὖ· πειρῶ δ' ἔτι σαφέστερον ἡμῖν σημῆναι τὸ νῦν λεγόμενον.

{Ἀθηναῖος} Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμος τινῶν κύριος, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἐκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις.

{Μέγιλλος} Ποίοις δὲ λέγεις;

{Ἀθηναῖος} Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε, ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου. διηρημένη γὰρ δὴ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἶδη τε [b] ἑαυτῆς ἅττα καὶ

σχήματα, καὶ τι ἦν εἶδος ὠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο· καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ὠδῆς ἕτερον εἶδος —θρήνους δὲ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσεν— καὶ παῖωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο, Διονύσου γένεσις οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοῦνομα ἐκάλουν, ὠδὴν ὡς τινα ἐτέραν· ἐπέλεγον δὲ κιθαρωδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων καὶ ἄλλων τινῶν, οὐκ ἐξῆν ἄλλο [c] εἰς ἄλλο καταχρηῆσθαι μέλους εἶδος· τὸ δὲ κῦρος τούτων γινῶναί τε καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι, ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον, οὐ σύριγξ ἦν οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ τὰ νῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παιδείουσι δεδογμένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἢ νουθέτησις ἐγίγνετο.

[d] ταῦτ' οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρχεσθαι τῶν πολιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾶν κρίνειν διὰ θορύβου· μετὰ δὲ ταῦτα, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἄρχοντες μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας ποιηταὶ ἐγίγνοντο φύσει μὲν ποιητικοί, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς Μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ' ἡδονῆς, κεραννύντες δὲ θρήνους τε ὕμνοις καὶ παῖωνας διθύραμβοις, καὶ αὐλωδίας δὴ ταῖς κιθαρωδίαις μιμούμενοι, καὶ πάντα εἰς πάντα συνάγοντες, [e] μουσικῆς ἄκοντες ὑπ' ἀνοίας καταψευδόμενοι ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχοι οὐδ' ἠντινοῦν μουσική, ἡδονῆ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποιοῦντες ποιήματα, λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους, τοῖς πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τόλμαν ὡς ἱκανοῖς οὖσιν κρίνειν· ὅθεν δὴ τὰ [701.a] θέατρα ἐξ ἀφῶνων φωνήεντ' ἐγένοντο, ὡς ἐπαῖοντα ἐν μουσαῖς τό τε καλὸν καὶ μῆ, καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν. εἰ γὰρ δὴ καὶ δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός· νῦν δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἢ πάντων εἰς πάντα σοφίας δόξα καὶ παρανομία, συνεφέσπετο δὲ ἐλευθερία. ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο ὡς εἰδότες, ἢ δὲ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκεν· τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος [b] δόξαν μὴ φοβεῖσθαι διὰ θράσος, τοῦτ' αὐτὸ ἐστὶν σχεδὸν ἢ πονηρὰ ἀναισχυντία, διὰ δὴ τίνος ἐλευθερίας λίαν ἀποτετολμημένης.

{Μέγιλλος} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἢ τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ' ἂν, καὶ ἐπομένη ταύτῃ φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν, καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσιν νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι, [c] πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ τέλει ὄρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῶσι καὶ μιμουμένοις, ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀφικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας μὴ λῆξαι ποτε κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν φαίνεται ἔμοιγε οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἐκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βία ὑπὸ τοῦ λόγου [d] φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπὸ τίνος ὄνου πεσεῖν, ἀλλ' ἐπανερωτᾶν τὸ νυνδὴ λεχθέν, τὸ τίνος δὴ χάριν ἔνεκα ταῦτα ἐλέχθη;

{Μέγιλλος} Καλῶς.

{Ἀθηναῖος} Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἔνεκα.

{Μέγιλλος} Τίνων;

{*Ἀθηναίος*} Ἐλέξαμεν ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν, ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ καὶ νοῦν ἔξει. ταῦτ' ἦν· ἡ γάρ;

{*Μέγιλλος*} Πάνυ μὲν οὖν.

[*e*] {*Ἀθηναίος*} Τούτων ἔνεκα δὴ πολιτείας τὴν τε δεσποτικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπισκοποῦμεν νυνὶ ποτέρα τούτων ὀρθῶς πολιτεύεται· λαβόντες δὲ αὐτῶν ἑκατέρας μετριότητά τινα, τῶν μὲν τοῦ δεσπόζειν, τῶν δὲ τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατείδομεν ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπραγία, ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων ἑκατέρων, τῶν μὲν δουλείας, τῶν δὲ τούναντίου, οὐ συνήνεγκεν οὔτε τοῖς οὔτε τοῖς.

[702.a] {*Μέγιλλος*} Ἀληθέστατα λέγεις.

{*Ἀθηναίος*} Καὶ μὴν αὐτῶν γ' ἔνεκα καὶ τὸ Δωρικὸν ἔθεασάμεθα κατοικιζόμενον στρατόπεδον καὶ τὰς τοῦ Δαρδάνου ὑπωρείας τε καὶ τὴν ἐπὶ θαλάττῃ κατοίκισιν, καὶ τοὺς πρώτους δὴ τοὺς περιλιπεῖς γενομένους τῆς φθορᾶς, ἔτι δὲ τοὺς ἔμπροσθεν τούτων γενομένους ἡμῖν λόγους περὶ τε μουσικῆς καὶ μέθης καὶ τὰ τούτων ἔτι πρότερα. ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται τοῦ κατιδεῖν ἔνεκα πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη, καὶ ἰδίᾳ [*b*] πῶς ἂν τις βέλτιστα τὸν αὐτοῦ βίον διαγάγοι· εἰ δὲ δὴ τι πεποιήκαμεν προὔργου, τίς ποτ' ἂν ἔλεγχος γίνοιτο ἡμῖν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς λεχθεῖς, ὃ Μέγιλλε τε καὶ Κλεινία;

{*Κλεινίας*} Ἐγὼ τινα, ὃ ξένε, μοι δοκῶ κατανοεῖν. εἴκειν κατὰ τύχην τινα ἡμῖν τὰ τῶν λόγων τούτων πάντων ὧν διεξήλθομεν γεγονέναι· σχεδὸν γὰρ εἰς χρεῖαν αὐτῶν ἔγωγ' ἐλήλυθα τὰ νῦν, καὶ κατὰ τινα αὖ καιρὸν σὺ τε παραγέγονας ἅμα καὶ [*c*] Μέγιλλος ὄδε. οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι σφῶ τὸ νῦν ἐμοὶ συμβαῖνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰωνόν τινα ποιοῦμαι. ἡ γὰρ πλείστη τῆς Κρήτης ἐπιχειρεῖ τινα ἀποικίαν ποιήσασθαι, καὶ προστάττει τοῖς Κνωσίοις ἐπιμεληθῆναι τοῦ πράγματος, ἡ δὲ τῶν Κνωσίων πόλις ἐμοὶ τε καὶ ἄλλοις ἐννέα· ἅμα δὲ καὶ νόμους τῶν τε αὐτόθι, εἴ τινες ἡμᾶς ἀρέσκουσιν, τίθεσθαι κελεύει, καὶ εἴ τινες ἐτέρωθεν, μηδὲν ὑπολογιζομένους τὸ ξενικὸν αὐτῶν, ἂν βελτίους φαίνωνται. νῦν οὖν ἐμοὶ τε καὶ [*d*] ὑμῖν ταύτην δῶμεν χάριν· ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέξαντες, τῷ λόγῳ συστησώμεθα πόλιν, οἷον ἐξ ἀρχῆς κατοικίζοντες, καὶ ἅμα μὲν ἡμῖν οὗ ζητοῦμεν ἐπίσκεψις γενήσεται, ἅμα δὲ ἐγὼ τάχ' ἂν χρησαίμην εἰς τὴν μέλλουσαν πόλιν ταύτη τῇ συστάσει.

{*Ἀθηναίος*} Οὐ πόλεμόν γε ἐπαγγέλλεις, ὃ Κλεινία· ἀλλ' εἰ μὴ τι Μεγίλλω πρόσαντες, τὰ παρ' ἐμοῦ γε ἡγοῦ σοι πάντα κατὰ νοῦν ὑπάρχειν εἰς δύναμιν.

{*Κλεινίας*} Εὖ λέγεις.

{*Μέγιλλος*} Καὶ μὴν καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ.

[*e*] {*Κλεινίας*} Κάλλιστ' εἰρήκατον. ἀτὰρ πειρώμεθα λόγῳ πρῶτον κατοικίζειν τὴν πόλιν.

Βιβλίον Δ΄

[704.a] {Αθηναίος} Φέρε δὴ, τίνα δεῖ διανοηθῆναί ποτε τὴν πόλιν ἔσεσθαι; λέγω δὲ οὐτι τοῦνομα αὐτῆς ἐρωτῶν ὅτι ποτ' ἔστι τὰ νῦν, οὐδὲ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅτι δεήσει καλεῖν αὐτήν —τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἂν ἴσως καὶ ὁ κατοικισμὸς αὐτῆς ἢ τις τόπος, ἢ ποταμοῦ τινος ἢ κρήνης ἢ θεῶν ἐπωνυμία τῶν ἐν τῷ [b] τόπῳ, προσθεῖη τὴν αὐτῶν φήμην καινῇ γενομένη τῇ πόλει— τότε δὲ περὶ αὐτῆς ἐστὶν ὁ βουλούμενος μᾶλλον ἐπερωτῶ, πότερον ἐπιθαλαττίδιος ἔσται τις ἢ χερσαία.

{Κλεινίας} Σχεδόν, ὧ ξένε, ἀπέχει θαλάττης γε ἡ πόλις, ἥς περὶ τὰ νυνδὴ λεχθέντα ἡμῖν, εἰς τινὰς ὀγδοήκοντα σταδίους.

{Αθηναίος} Τί δέ; λιμένες ἄρ' εἰσὶν κατὰ ταῦτα αὐτῆς, ἢ τὸ παράπαν ἀλίμενος;

{Κλεινίας} Εὐλίμενος μὲν οὖν ταύτη γε ὡς δυνατόν ἐστὶν μάλιστα, ὧ ξένε.

[c] {Αθηναίος} Παπαί, οἷον λέγεις. τί δὲ περὶ αὐτήν ἡ χώρα; πότερα πάμφορος ἢ καὶ τινῶν ἐπιδεής;

{Κλεινίας} Σχεδόν οὐδενὸς ἐπιδεής.

{Αθηναίος} Γείτων δὲ αὐτῆς πόλις ἄρ' ἔσται τις πλησίον;

{Κλεινίας} Οὐ πάνυ, διὸ καὶ κατοικίζεται· παλαιὰ γὰρ τις ἐξοίκησις ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργασται χρόνον ἀμήχανον ὅσον.

{Αθηναίος} Τί δὲ πεδίων τε καὶ ὄρων καὶ ὕλης; πῶς μέρος ἐκάστων ἡμῖν εἴληχεν;

{Κλεινίας} Προσέεικε τῇ τῆς ἄλλης Κρήτης φύσει ὅλη.

[d] {Αθηναίος} Τραχυτέραν αὐτήν ἢ πεδαινοτέραν ἂν λέγοις.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Οὐ τοίνυν ἀνιάτός γε ἂν εἶη πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐπιθαλαττία τε ἔμελλεν εἶναι καὶ εὐλίμενος καὶ μὴ πάμφορος ἀλλ' ἐπιδεής πολλῶν, μεγάλου τινὸς ἔδει σωτήρός τε αὐτῇ καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν, εἰ μὴ πολλὰ τε ἔμελλεν ἦθι καὶ ποικίλα καὶ φαῦλα ἔξειν τοιαύτη φύσει γενομένη· νῦν δὲ παραμύθιον ἔχει τὸ τῶν ὀγδοήκοντα σταδίων. ἐγγύτερον μέντοι τοῦ δέοντος κεῖται τῆς θαλάττης, [705.a] σχεδόν ὅσον εὐλιμενωτέραν αὐτήν φῆς εἶναι, ὅμως δὲ ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πρόσσοικος γὰρ θάλαττα χώρα τὸ μὲν παρ' ἐκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἀλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα· ἐμπορίας γὰρ καὶ χρηματισμοῦ διὰ καπηλείας ἐμπιπλάσσα αὐτήν, ἦθη παλίμβολα καὶ ἄπιστα ταῖς ψυχαῖς ἐντίκτουσα, αὐτήν τε πρὸς αὐτήν τὴν πόλιν ἄπιστον καὶ ἄφιλον ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡσαύτως. παραμύθιον δὲ δὴ πρὸς ταῦτα καὶ τὸ πάμφορος εἶναι κέκτηται, [b] τραχεῖα δὲ οὔσα δῆλον ὡς οὐκ ἂν πολύφορός τε εἶη καὶ πάμφορος ἅμα· τοῦτο γὰρ ἔχουσα, πολλὴν ἐξαγωγὴν ἂν παρεχομένη, νομίσματος ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ πάλιν ἀντεμπίμπλαιτ' ἂν, οὗ μείζον κακὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν πόλει ἀνθ' ἑνὸς ἐν οὐδὲν ἂν γίνοιτο εἰς γενναίων καὶ δικαίων ἠθῶν κτῆσιν, ὡς ἔφαμεν, εἰ μεμνήμεθα, ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις.

{Κλεινίας} Ἀλλὰ μεμνήμεθα, καὶ συγχωροῦμεν τότε λέγειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ τὰ νῦν.

[c] {Αθηναίος} Τί δὲ δὴ; ναυπηγησίμης ὕλης ὁ τόπος ἡμῖν τῆς χώρας πῶς ἔχει;

{Κλεινίας} Οὐκ ἔστιν οὔτε τις ἐλάττη λόγου ἀξία οὔτ' αὖ πύκη, κυπάριττός τε οὐ πολλή· πίτυν τ' αὖ καὶ πλάτανον ὀλίγην ἂν εὔροι τις, οἷς δὴ πρὸς τὰ τῶν ἐντὸς τῶν πλοίων μέρη ἀναγκαῖον τοῖς ναυπηγοῖς χρῆσθαι ἐκάστοτε.

{Ἀθηναίος} Καὶ ταῦτα οὐκ ἂν κακῶς ἔχοι τῇ χώρᾳ τῆς φύσεως.

{Κλεινίας} Τί δὴ;

{Ἀθηναίος} Μιμήσεις πονηρὰς μιμεῖσθαι τοὺς πολεμίους μὴ [d] ῥαδίως δύνασθαι τινα πόλιν ἀγαθόν.

{Κλεινίας} Εἰς δὴ τί τῶν εἰρημένων βλέψας εἶπες ὃ λέγεις;

{Ἀθηναίος} ὦ δαιμόνιε, φύλαττέ με εἰς τὸ κατ' ἀρχὰς εἰρημένον ἀποβλέπων, τὸ περὶ τῶν Κρητικῶν νόμων ὡς πρὸς ἓν τι βλέποινεν, καὶ δὴ καὶ τοῦτ' ἐλεγέτην αὐτὸ εἶναι σφῶ τὸ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐγὼ δὲ ὑπολαβὼν εἶπον ὡς ὅτι μὲν εἰς ἀρετὴν ποι βλέποι τὰ τοιαῦτα νόμιμα κείμενα, καλῶς ἔχοι, τὸ δὲ ὅτι πρὸς μέρος ἀλλ' οὐ πρὸς πᾶσαν σχεδόν, οὐ [e] πάνυ συνεχώρουν· νῦν οὖν ὑμεῖς μοι τῆς παρουσίας νομοθεσίας ἀντιφυλάξατε ἐπόμενοι, ἐὰν ἄρα τι μὴ πρὸς ἀρετὴν τεῖνον ἢ πρὸς ἀρετῆς μόριον νομοθετῶ. τοῦτον γὰρ δὴ τίθεσθαι τὸν νόμον ὀρθῶς ὑποτίθεμαι μόνον, ὃς ἂν δίκην [706.a] τοξότου ἐκάστοτε στοχάζηται τούτου ὅτῳ ἂν συνεχῶς τούτων ἀεὶ καλόν τι συνέπηται μόνῳ, τὰ δὲ ἄλλα σύμπαντα παραλείπη, ἐάντε τις πλοῦτος ἐάντε ἄρα τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὄν τυγχάνη ἄνευ τῶν προειρημένων. τὴν δὲ δὴ μίμησιν ἔλεγον τὴν τῶν πολεμίων τὴν κακὴν τοιάνδε γίνεσθαι, ὅταν οἰκῇ μὲν τις πρὸς θαλάττη, λυπῆται δ' ὑπὸ πολεμίων, οἷον —φράσω γὰρ οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν— Μίνως γὰρ δὴ ποτε τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀττικὴν [b] παρεστήσατο εἰς χαλεπὴν τινα φορὰν δασμοῦ, δύναμιν πολλὴν κατὰ θάλατταν κεκτημένος, οἱ δ' οὔτε πω πλοῖα ἐκέκτηντο, καθάπερ νῦν, πολεμικά, οὔτ' αὖ τὴν χώραν πλήρη ναυπηγησίων ξύλων ὥστ' εὐμαρῶς ναυτικὴν παρασχέσθαι δύναμιν· οὐκ οὐκ οἷοί τ' ἐγένοντο διὰ μιμήσεως ναυτικῆς αὐτοῖ ναῦται γενόμενοι εὐθὺς τότε τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι. ἔτι γὰρ ἂν πλεονάκις ἐπτά ἀπολέσαι παῖδας αὐτοῖς [c] συνήνεγκεν, πρὶν ἀντὶ πεζῶν ὀπλιτῶν μονίμων ναυτικούς γενομένους ἐθισθῆναι, πυκνὰ ἀποπηδῶντας, δρομικῶς εἰς τὰς ναῦς ταχὺ πάλιν ἀποχωρεῖν, καὶ δοκεῖν μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν μὴ τολμῶντας ἀποθνήσκειν μένοντας ἐπιφερομένων πολεμίων, ἀλλ' εἰκυίας αὐτοῖς γίνεσθαι προφάσεις καὶ σφόδρα ἐτοίμας ὄπλα τε ἀπολλῦσιν καὶ φεύγουσι δὴ τινὰς οὐκ αἰσχράς, ὡς φασιν, φυγὰς. ταῦτα γὰρ ἐκ ναυτικῆς ὀπλιτείας ῥήματα φιλεῖ συμβαίνειν, οὐκ ἀξια ἐπαίνων πολλάκις [d] μυρίων, ἀλλὰ τούναντίον· ἔθῃ γὰρ πονηρὰ οὐδέποτε ἐθίζειν δεῖ, καὶ ταῦτα τὸ τῶν πολιτῶν βέλτιστον μέρος. ἦν δέ που τοῦτό γε καὶ παρ' Ὀμήρου λαβεῖν, ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα ἦν τὸ τοιοῦτον οὐ καλόν. Ὀδυσσεὺς γὰρ αὐτῷ λοιδορεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα, τῶν Ἀχαιῶν τότε ὑπὸ τῶν Τρώων κατεχομένων τῇ μάχῃ, κελεύοντα τὰς ναῦς εἰς τὴν θάλατταν καθέλκειν, ὃ δὲ χαλεπαίνει τε αὐτῷ [e] καὶ λέγει —

ὃς κέλευαι πολέμοιο συνεσταότος καὶ αὐτῆς
 νῆας εὐσέλμους ἄλαδ' ἔλκειν, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
 Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται ἐέλδομένοισί περ ἔμπης,
 ἡμῖν δ' αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιρρέπη· οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
 σχήσουσιν πολέμου νηῶν ἄλαδ' ἐλκομενάων,
 ἀλλ' ἀποπαπτανέουσιν, ἐρώησουσι δὲ χάρμης·

[707.a] ἔνθα κε σὴ βουλή δηλήσεται, οἷ' ἀγορεύεις. ταῦτ' οὖν ἐγίγνωσκε καὶ ἐκεῖνος, ὅτι κακὸν ἐν

θαλάττη τριήρεις ὀπλίταις παρεστῶσαι μαχομένοις· καὶ λέοντες ἂν ἐλάφους ἐθισθεῖεν φεύγειν τοιούτοις ἔθεσι χρώμενοι. πρὸς δὲ τούτοις αἱ διὰ τὰ ναυτικά πόλεων δυνάμεις ἅμα σωτηρία τιμὰς οὐ τῷ καλλίστῳ τῶν πολεμικῶν ἀποδιδόασιν· διὰ κυβερνητικῆς γὰρ καὶ πεντηκονταρχίας καὶ ἐρετικῆς, καὶ [b] παντοδαπῶν καὶ οὐ πάνυ σπουδαίων ἀνθρώπων γιγνομένης, τὰς τιμὰς ἐκάστοις οὐκ ἂν δύναίτο ὀρθῶς ἀποδιδόναι τις, καίτοι πῶς ἂν ἔτι πολιτεία γίγνοιτο ὀρθῆ τούτου στερομένη;

{Κλεινίας} Σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλὰ μὴν, ὦ ξένε, τὴν γε περὶ Σαλαμίνα ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένην ἡμεῖς γε οἱ Κρηῖτες τὴν Ἑλλάδα φαμέν σῶσαι.

{Αθηναίος} Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων [c] λέγουσι ταῦτα. ἡμεῖς δέ, ὦ φίλε, ἐγὼ τε καὶ ὄδε, Μέγιλλος, φαμέν τὴν πεζὴν μάχην τὴν ἐν Μαραθῶνι γενομένην καὶ ἐν Πλαταιαῖς, τὴν μὲν ἄρξαι τῆς σωτηρίας τοῖς Ἑλλήσι, τὴν δὲ τέλος ἐπιθεῖναι, καὶ τὰς μὲν βελτίους τοὺς Ἑλληνας ποιῆσαι, τὰς δὲ οὐ βελτίους, ἴν' οὕτως λέγωμεν περὶ τῶν τότε συσσωσασῶν ἡμᾶς μαχῶν· πρὸς γὰρ τῇ περὶ Σαλαμίνα τὴν περὶ τὸ Ἄρτεμισίον σοι προσθήσω κατὰ θάλατταν μάχην. [d] ἀλλὰ γὰρ ἀποβλέποντες νῦν πρὸς πολιτείας ἀρετὴν, καὶ χώρας φύσιν σκοπούμεθα καὶ νόμων τάξιν, οὐ τὸ σῶζεσθαι τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἠγούμενοι, καθάπερ οἱ πολλοί, τὸ δ' ὡς βελτίστους γίγνεσθαι τε καὶ εἶναι τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν ὦσιν· εἴρηται δ' ἡμῖν οἴμαι καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρόσθεν.

{Κλεινίας} Τί μὴν;

{Αθηναίος} Τοῦτο τοίνυν σκοπώμεθα μόνον, εἰ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐρχόμεθα βελτίστην οὕσαν πόλεσι κατοικήσεων πέρι καὶ νομοθεσιῶν.

{Κλεινίας} Καὶ πολὺ γε.

[e] {Αθηναίος} Λέγε δὴ τοίνυν τὸ τούτοις ἐξῆς· τίς ὁ κατοικιζόμενος ὑμῖν λεῶς ἔσται; πότερον ἐξ ἀπάσης Κρήτης ὁ ἐθέλων, ὡς ὄχλου τινὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκάσταις γεγενημένου πλείονος ἢ κατὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν; οὐ γὰρ που τὸν βουλόμενόν γε Ἑλλήνων συνάγετε. καίτοι τινὰς ὑμῖν ἔκ τε Ἄργους ὀρῶ καὶ Αἰγίνης καὶ ἄλλοθεν τῶν Ἑλλήνων εἰς [708.a] τὴν χώραν κατακισμένους, τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν λέγε πότεν ἔσεσθαι φῆς στρατόπεδον τῶν πολιτῶν τὰ νῦν;

{Κλεινίας} Ἐκ τε Κρήτης συμπάσης ἔοικεν γενήσεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἑλλήνων μάλιστα μοι φαίνονται τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου προσδέξασθαι συνοίκους. καὶ γὰρ ὁ νῦν δὴ λέγεις, ἀληθὲς φράζεις, ὡς ἐξ Ἄργους εἰσίν, καὶ τό γε μάλιστ' εὐδοκιμοῦν τὰ νῦν ἐνθάδε γένος, τὸ Γορτυνικόν· ἐκ Γόρτυνος γὰρ τυγχάνει ἀπρωκῆκος ταύτης τῆς Πελοποννησιακῆς.

[b] {Αθηναίος} Οὐ τοίνυν εὐκόλος ὁμοίως γίγνοιτ' ἂν ὁ κατοικισμὸς ταῖς πόλεσιν, ὅταν μὴ τὸν τῶν ἐσμῶν γίγνηται τρόπον, ἐν γένος ἀπὸ μιᾶς ἰὸν χώρας οἰκίζηται, φίλον παρὰ φίλων, στενοχωρία τινὶ πολιορκηθὲν γῆς ἢ τισιν ἄλλοις τοιούτοις παθήμασιν ἀναγκασθέν. ἔστιν δ' ὅτε καὶ στάσεις βιαζόμενον ἀναγκάζοιτ' ἂν ἐτέρωσε ἀποξενουῖσθαι πόλεώς τι μόριον· ἤδη δὲ ποτε καὶ συνάπασα πόλις τινῶν ἔφυγεν, ἄρδην κρείττονι κρατηθεῖσα πολέμῳ. ταῦτ' οὖν πάντ' ἐστὶ [c] τῇ μὲν ῥᾶω κατοικίσεσθαι τε καὶ νομοθετεῖσθαι, τῇ δὲ χαλεπώτερα. τὸ μὲν γὰρ ἐν τι εἶναι γένος ὁμόφωνον καὶ ὁμόνομον ἔχει τινὰ φιλίαν, κοινωνὸν ἱερῶν ὄν καὶ τῶν τοιούτων πάντων, νόμους δ' ἐτέρους καὶ πολιτείας ἄλλας τῶν οἴκοθεν οὐκ εὐπετῶς ἀνέχεται, τὸ δ' ἐνίοτε πονηρὰ νόμων ἐστασιακὸς καὶ διὰ συνήθειαν ζητοῦν ἔτι χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς ἡθεσιν δι' ἃ καὶ πρότερον ἐφθάρη, χαλεπὸν τῷ κατοικίζοντι [d] καὶ νομοθετοῦντι καὶ δυσπειθὲς γίγνεται· τὸ δ' αὖ παντοδαπὸν ἐς ταῦτόν

συνεβρύηκός γένος ὑπακοῦσαι μὲν τινῶν νόμων καινῶν τάχα ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον, τὸ δὲ συμπενεῦσαι, καὶ καθάπερ ἵππων ζευγος καθ' ἓνα εἰς ταυτόν, τὸ λεγόμενον, συμφυσῆσαι, χρόνου πολλοῦ καὶ παγχάλεπον. ἀλλ' ὄντως ἐστὶν νομοθεσία καὶ πόλεων οἰκισμοὶ πάντων τελεώτατον πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν.

{Κλεινίας} Εἰκός· ὅπη δ' αὖ βλέπων τοῦτ' εἴρηκας, φράζ' ἔτι σαφέστερον.

[e] {Ἀθηναίος} Ὡγαθέ, ἔοικα περὶ νομοθετῶν ἐπανίων καὶ σκοπῶν ἅμα ἐρεῖν τι καὶ φαῦλον· ἀλλ' ἐὰν πρὸς καιρὸν τινα λέγωμεν, πρᾶγμ' οὐδὲν γίγνοιτ' ἂν ἔτι. καίτοι τί ποτε δυσχεραίνω; σχεδὸν γάρ τοι πάντα οὕτως ἔοικ' ἔχειν τὰ ἀνθρώπινα.

{Κλεινίας} Τοῦ δὴ πέρι λέγεις;

[709.a] {Ἀθηναίος} Ἐμελλον λέγειν ὡς οὐδεὶς ποτε ἀνθρώπων οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ συμφοραὶ παντοῖαι πίπτουσαι παντοίως νομοθετοῦσι τὰ πάντα ἡμῖν. ἢ γὰρ πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέβαλε νόμους, ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία· πολλὰ δὲ καὶ νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν, λοιμῶν τε ἐμπιπτόντων, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις ἀκαιρία. ταῦτα δὴ πάντα προΐδων τις ἄξιεν ἂν εἰπεῖν ὅπερ ἐγὼ νυνδὴ, τὸ θνητὸν μὲν μηδένα νομοθετεῖν μηδὲν, τύχας δ' εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· τὸ δ' ἔστιν περὶ τε ναυτιλίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν πάντα ταῦτ' εἰπόντα δοκεῖν εὖ λέγειν, ἀλλὰ γὰρ ὁμοίως αὖ καὶ τόδε ἔστιν λέγοντα εὖ λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Ὡς θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς, τὰνθρώπινα διακυβερνῶσι σύμπαντα. ἡμερώτερον μὲν τρίτον [c] συγχωρῆσαι τούτοις δεῖν ἔπεσθαι τέχνην· καιρῶ γὰρ χειμῶνος συλλαβέσθαι κυβερνητικὴν ἢ μή, μέγα πλεονέκτημα ἔγωγ' ἂν θείην. ἢ πῶς;

{Κλεινίας} Οὕτως.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον, καὶ δὴ καὶ νομοθεσία ταυτόν τοῦτο δοτέον· τῶν ἄλλων συμπιπτόντων, ὅσα δεῖ χώρα συντυχεῖν, εἰ μέλλοι ποτὲ εὐδαιμόνως οἰκήσειν, τὸν νομοθέτην ἀληθείας ἐχόμενον τῇ τοιαύτῃ παραπεσεῖν ἐκάστοτε πόλει δεῖν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

[d] {Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ὃ γε πρὸς ἕκαστόν τι τῶν εἰρημένων ἔχων τὴν τέχνην κἂν εὐξασθαί που δύναιτο ὀρθῶς, τί παρὸν αὐτῶ διατύχης, τῆς τέχνης ἂν μόνον ἐπιδέοι;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Οἱ τε ἄλλοι γε δὴ πάντες οἱ νυνδὴ ῥηθέντες, κελευόμενοι τὴν αὐτῶν εὐχὴν εἰπεῖν, εἵποιεν ἂν. ἢ γάρ;

{Κλεινίας} Τί μὲν;

{Ἀθηναίος} Ταυτόν δὴ καὶ νομοθέτης οἶμαι δράσειεν.

{Κλεινίας} Ἐγὼγ' οἶμαι.

{Αθηναίος} «Φέρε δὴ, νομοθέτα,» πρὸς αὐτὸν φῶμεν, «τί σοι [e] καὶ πῶς πόλιν ἔχουσαν δῶμεν, ὁ λαβῶν ἔξεις ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἰκανῶς διοικῆσαι;»

{Κλεινίας} Τί μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὀρθῶς ἔστιν ἄρα;

{Αθηναίος} Τοῦ νομοθέτου φράζομεν τοῦτο, ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Τόδε· «Τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν,» φήσει· «τύραννος δ' ἔστω νέος καὶ μνήμων καὶ εὐμαθὴς καὶ ἀνδρεῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς φύσει· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖν ἔπεσθαι σύμπασιν τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ [710.a] τυραννουμένη ψυχῇ τοῦτο συνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος εἶναι τι.»

{Κλεινίας} Σωφροσύνην μοι δοκεῖ φράζειν, ὦ Μέγιλλε, δεῖν εἶναι τὴν συνεπομένην ὁ ξένος. ἦ γάρ;

{Αθηναίος} Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἦν τις σεμνύνων ἂν λέγοι, φρόνησιν προσαναγκάζων εἶναι τὸ σωφρονεῖν, ἀλλ' ὅπερ εὐθύς παισὶν καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, σύμφυτον ἐπανθεῖ, τοῖς δὲ ἐγκρατῶς· ὁ [b] καὶ μονούμενον ἔφαμεν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν λεγομένων οὐκ ἄξιον εἶναι λόγου. ἔχετε γὰρ ὁ λέγω που.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ταύτην τοίνυν ἡμῖν ὁ τύραννος τὴν φύσιν ἐχέτω πρὸς ἐκείναις ταῖς φύσεσιν, εἰ μέλλει πόλις ὡς δυνατόν ἐστι τάχιστα καὶ ἄριστα σχήσειν πολιτείαν ἢ λαβοῦσα εὐδαιμονέστατα διάξει. θάττων γὰρ ταύτης καὶ ἀμείνων πολιτείας διάθεσις οὐτ' ἔστιν οὐτ' ἂν ποτε γένοιτο.

[c] {Κλεινίας} Πῶς δὴ καὶ τίνι λόγῳ τοῦτο, ὦ ξένε, λέγων ἂν τις ὀρθῶς λέγειν αὐτὸν πείθῃ;

{Αθηναίος} Ῥαδίον που τοῦτό γε νοεῖν ἐστ', ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν ὡς ἔστι τοῦθ' οὕτω.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο, φῆς, νέος, σῶφρων, εὐμαθὴς, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπής;

{Αθηναίος} Εὐτυχῆς, πρόσθετος, μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι τε ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου, καὶ τινα τύχην εἰς [d] ταῦτὸν ἀγαγεῖν αὐτῶ· γενομένου γὰρ τούτου, πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ὅπερ ὅταν βουλευθῆ διαφερόντως εἴ πρᾶξαι τινα πόλιν. δεῦτερον δέ, ἐὰν ποτὲ τινες δύο ἄρχοντες γίνωνται τοιοῦτοι, τρίτον δ' αὖ καὶ κατὰ λόγον ὡσαύτως χαλεπώτερον ὅσῳ πλείους, ὅσῳ δ' ἐναντίον, ἐναντίως.

{Κλεινίας} Ἐκ τυραννίδος ἀρίστην φῆς γενέσθαι πόλιν ἂν, ὡς φαίνεται, μετὰ νομοθέτου γε ἄκρου καὶ τυράννου κοσμίῳ, καὶ ῥᾶστά τε καὶ τάχιστ' ἂν μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ τοιούτου, [e] δεῦτερον δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας — ἢ πῶς λέγεις; — καὶ τὸ τρίτον ἐκ δημοκρατίας.

{Αθηναίος} Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον, δεῦτερον δὲ ἐκ βασιλικῆς πολιτείας, τρίτον δὲ ἐκ τινος δημοκρατίας. τὸ δὲ τέταρτον, ὀλιγαρχία, τὴν τοῦ τοιούτου γένεσιν χαλεπώτατα δύναιτ' ἂν προσδέξασθαι· πλεῖστοι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάσται γίνονται. λέγομεν δὲ ταῦτα γίνεσθαι τότε, ὅταν ἀληθῆς μὲν νομοθέτης γένηται φύσει, κοινῇ δὲ αὐτῶ τις συμβῆ ῥώμη πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυναμένους· [711.a] οὗ δ' ἂν τοῦτο ἀριθμῶ μὲν βραχύτατον, ἰσχυρότατον δέ, καθάπερ ἐν τυραννίδι, γένηται, ταύτη καὶ τότε τάχος καὶ ῥαστώνη τῆς μεταβολῆς γίνεσθαι φιλεῖ.

{Κλεινίας} Πῶς; οὐ γὰρ μανθάνομεν.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν εἴρηταί γ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ ἀλλ' οἶμαι πολλάκις· ὑμεῖς δὲ τάχα οὐδὲ τεθέασθε τυραννομένην πόλιν.

{Κλεινίας} Οὐδέ γε ἐπιθυμητὴς ἔγωγ' εἰμι τοῦ θεάματος.

[b] {Ἀθηναίος} Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν ἴδοις ἐν αὐτῇ τὸ νυνδὴ λεγόμενον.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Οὐδὲν δεῖ πόνων οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βουλευθέντι πόλεως ἦθη, πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτη, ὅπηπερ ἂν ἐθελήσῃ, ἐάντε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα, προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας, ἐάντε ἐπὶ τούναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν, [c] τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἐκάστας τῶν πράξεων.

{Κλεινίας} Καὶ πῶς οἰόμεθα ταχὺ συνακολουθήσειν τοὺς ἄλλους πολίτας τῷ τὴν τοιαύτην πειθῶ καὶ ἅμα βίαν εἰληφότι;

{Ἀθηναίος} Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὧ φίλοι, ἄλλη θᾶπτον καὶ ῥᾶον μεταβάλλειν ἂν ποτε πόλιν τοὺς νόμους ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονία, μηδὲ νῦν γε ἄλλη γίνεσθαι μηδ' αὐθις ποτε γενήσεσθαι. καὶ γὰρ οὐκ ἡμῖν οὐ τοῦτ' ἐστὶν [d] ἀδύνατον οὐδέ χαλεπῶς ἂν γενόμενον· ἀλλὰ τόδ' ἐστὶ τὸ χαλεπὸν γενέσθαι, καὶ ὀλίγον δὴ τὸ γεγονὸς ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, ὅταν δὲ συμβῇ, μυρία καὶ πάντ' ἐν πόλει ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, ἐν ἧ ποτ' ἂν ἐγγένηται.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ὅταν ἔρωσ θεῖος τῶν σωφρόνων τε καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλας τιςὶν δυναστείας, ἢ κατὰ μοναρχίαν δυναστευούσαις ἢ κατὰ πλούτων ὑπεροχὰς διαφερούσαις [e] ἢ γενῶν, ἢ τὴν Νέστορος ἐάν ποτέ τις ἐπανενέγκῃ φύσιν, ὃν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμη φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώπων πλέον ἔτι τῷ σωφρονεῖν διαφέρειν. τοῦτ' οὐκ ἐπὶ μὲν Τροίας, ὡς φασί, γέγονεν, ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐδαμῶς, εἰ δ' οὐκ ἔγινονεν ἢ καὶ γενήσεται τοιοῦτος ἢ νῦν ἡμῶν ἔστιν τις, μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῆ, μακάριοι δὲ οἱ συνήκοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. ὡσαύτως δὲ καὶ συμπάσης δυνάμεως ὁ αὐτὸς περὶ λόγος, ὡς ὅταν εἰς [712.a] ταῦτόν τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἢ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώπῳ συμπέσῃ, τότε πολιτείας τῆς ἀρίστης καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γενέσεις, ἄλλως δὲ οὐ μὴ ποτε γένηται. ταῦτα μὲν οὐκ ἀκαταπέρι μῦθος τις λεχθεὶς κεχρησμοδῆσθω, καὶ ἐπιδειχθῶ τῇ μὲν χαλεπὸν ὃν τὸ πόλιν εὐνομον γίνεσθαι, τῇ δ', εἴπερ γένοιτο ὃ λέγομεν, πάντων τάχιστόν τε καὶ ῥᾶστον μακρῷ.

{Κλεινίας} Πῶς;

[b] {Ἀθηναίος} Πειρώμεθα προσαρμόττοντες τῇ πόλει σοι, καθάπερ παῖδες πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς νόμους.

{Κλεινίας} Ἴωμεν δὴ καὶ μὴ μέλλωμεν ἔτι.

{Ἀθηναίος} Θεὸν δὴ πρὸς τὴν τῆς πόλεως κατασκευὴν ἐπικαλώμεθα· ὁ δὲ ἀκούσειέν τε, καὶ ἀκούσας ἴλεως εὐμενῆς τε ἡμῖν ἔλθοι συνδιακοσμήσων τὴν τε πόλιν καὶ τοὺς νόμους.

{Κλεινίας} Ἔλθοι γὰρ οὖν.

{Ἀθηναίος} Ἀλλὰ τίνα δὴ ποτε πολιτείαν ἔχομεν ἐν νῶ τῇ [c] πόλει προστάττειν;

{Κλεινίας} Οἶον δὴ τί λέγεις βουλευθείς; φράζ' ἔτι σαφέστερον. οἶον δημοκρατίαν τινὰ ἢ ὀλιγαρχίαν ἢ ἀριστοκρατίαν ἢ βασιλικήν; οὐ γὰρ δὴ τυραννίδα γέ που λέγοις ἄν, ὡς γ' ἡμεῖς ἂν οἰηθεῖμεν.

{Ἀθηναίος} Φέρε δὴ τοίνυν, πότερος ὑμῶν ἀποκρίνασθαι πρότερος ἂν ἐθέλοι, τὴν οἴκοι πολιτείαν εἰπὼν τίς τούτων ἐστίν;

{Μέγιλλος} Μῶν οὖν τὸν πρεσβύτερον ἐμὲ δικαιότερον εἰπεῖν πρότερον;

[d] {Κλεινίας} Ἴσως.

{Μέγιλλος} Καὶ μὴν συννοῶν γε, ὦ ξένε, τὴν ἐν Λακεδαιμόνι πολιτείαν οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως ἦντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ. καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι — τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε — καὶ τις ἐνιότη μοι φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατουμένη μάλιστ' εἰσὶν. τὸ δ' αὖ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν [e] αὐτὴν εἶναι παντάπασιν ἄτοπον· καὶ μὲν δὴ βασιλεία γε διὰ βίου τ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν καὶ πρὸς πάντων ἀνθρώπων καὶ ἡμῶν αὐτῶν λεγομένη. ἐγὼ δὲ οὕτω νῦν ἐξαίφνης ἂν ἐρωτηθείς, ὄντως, ὅπερ εἶπον, οὐκ ἔχω διορισάμενος εἰπεῖν τίς τούτων ἐστὶν τῶν πολιτειῶν.

{Κλεινίας} Ταυτόν σοι πάθος, ὦ Μέγιλλε, καταφαίνομαι πεπονθέναι· πάνυ γὰρ ἀπορῶ τὴν ἐν Κνωσῶ πολιτείαν τούτων τινὰ δυσχυριζόμενος εἰπεῖν.

{Ἀθηναίος} ὄντως γάρ, ὦ ἄριστοι, πολιτειῶν μετέχετε· ἅς δὲ ὠνομάκαμεν νῦν, οὐκ εἰσὶν πολιτεῖαι, πόλεων δὲ οἰκῆσεις [713.a] δεσποζομένων τε καὶ δουλευουσῶν μέρεσιν ἑαυτῶν τισι, τὸ τοῦ δεσπότου δὲ ἐκάστη προσαγορεύεται κράτος. χρῆν δ' εἶπερ του τοιούτου τὴν πόλιν ἔδει ἐπονομάζεσθαι, τὸ τοῦ ἀληθῶς τῶν τὸν νοῦν ἐχόντων δεσπύζοντος θεοῦ ὄνομα λέγεσθαι.

{Κλεινίας} Τίς δ' ὁ θεός;

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν μύθῳ σμικρά γ' ἔτι προσχρηστέον, εἰ μέλλομεν ἐμμελῶς πως δηλῶσαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον;

{Κλεινίας} Οὐκοῦν χρὴ ταύτη δρᾶν;

{Ἀθηναίος} Πάνυ μὲν οὖν. τῶν γὰρ δὴ πόλεων ὧν ἔμπροσθε [b] τὰς συνοικήσεις διήλθομεν, ἔτι προτέρα τούτων πάμπλου λέγεται τις ἀρχὴ τε καὶ οἴκησις γεγονέναι ἐπὶ Κρόνου μάλ' εὐδαίμων, ἧς μίμημα ἔχουσα ἐστὶν ἡτις τῶν νῦν ἄριστα οἰκεῖται.

{Κλεινίας} Σφόδρ' ἂν, ὡς ἔοικ', εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν.

{Ἀθηναίος} Ἐμοὶ γοῦν φαίνεται· διὸ καὶ παρήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τοῖς λόγοις.

{Κλεινίας} Ὅρθότατά γε δρῶν· καὶ τόν γε ἐξῆς περαίνων ἂν [c] μῦθον, εἴπερ προσήκων ἐστίν, μάλ' ὀρθῶς ἂν ποιίης.

{Ἀθηναίος} Δραστέον ὡς λέγετε. φήμην τοίνυν παραδεδέγμεθα τῆς τῶν τότε μακαρίας ζωῆς ὡς ἄφθονά τε καὶ αὐτόματα πάντ' εἶχεν. ἡ δὲ τούτων αἰτία λέγεται τοιάδε τις. γινώσκων ὁ Κρόνος ἄρα, καθάπερ ἡμεῖς διεληλύθαμεν, ὡς ἀνθρωπεῖα φύσις οὐδεμία ἰκανὴ τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσα

αὐτοκράτωρ πάντα, μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι, ταῦτ' οὖν διανοούμενος ἐφίστη τότε βασιλέας τε καὶ [d] ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἡμῶν, οὐκ ἀνθρώπους ἀλλὰ γένους θειοτέρου τε καὶ ἀμείνονος, δαίμονας, οἷον νῦν ἡμεῖς δρῶμεν τοῖς ποιμνίοις καὶ ὅσων ἡμεροὶ εἰσιν ἀγέλαι· οὐ βοῦς βοῶν οὐδὲ αἴγας αἰγῶν ἄρχοντας ποιούμεν αὐτοῖσί τινας, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γένος. ταῦτόν δὴ καὶ ὁ θεὸς ἄρα καὶ φιλόανθρωπος ὢν, τὸ γένος ἄμεινον ἡμῶν ἐφίστη τὸ τῶν δαιμόνων, ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥαστώνης, [e] πολλῆς δ' ἡμῖν, ἐπιμελούμενον ἡμῶν, εἰρήνην τε καὶ αἰδῶ καὶ εὐνομίαν καὶ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀστασίαστα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπηργάζετο γένη. λέγει δὴ καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος, ἀληθεία χρώμενος, ὡς ὅσων ἂν πόλεων μὴ θεὸς ἀλλὰ τις ἄρχη θνητός, οὐκ ἔστιν κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάφυξις· ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἶεται πάση μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθόμενους [714.a] δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰς τ' οἰκίσεις καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον. εἰ δ' ἄνθρωπος εἷς ἢ ὀλιγαρχία τις, ἢ καὶ δημοκρατία ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδὲν ἀλλ' ἀνηγύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῷ νοσήματι συνεχομένην, ἄρξει δὴ πόλεως ἢ τινος ιδιώτου καταπατήσας ὁ τοιοῦτος τοὺς νόμους, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. σκοπεῖν δὴ δεῖ τοῦτον τὸν λόγον ἡμᾶς, [b] ὃ Κλεινία, πότερον αὐτῷ πεισόμεθα ἢ πῶς δράσομεν.

{Κλεινίας} Ἀνάγκη δὴπου πείθεσθαι.

{Ἀθηναίος} Ἐννοεῖς οὖν ὅτι νόμων εἶδη τινές φασιν εἶναι τοσαῦτα ὅσαπερ πολιτειῶν, πολιτειῶν δὲ ἄρτι διεληλύθαμεν ὅσα λέγουσιν οἱ πολλοί; μὴ δὴ φαύλου περὶ νομίσης εἶναι τὴν νῦν ἀμφισβήτησιν, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου· τὸ γὰρ δίκαιον καὶ ἄδικον οἷ χρῆ βλέπειν, πάλιν ἡμῖν ἀμφισβητούμενον ἐλήλυθεν. οὔτε γὰρ πρὸς τὸν πόλεμον οὔτε πρὸς ἀρετὴν [c] ὅλην βλέπειν δεῖν φασὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἥτις ἂν καθεστηκυῖα ἢ πολιτεία, ταύτη ἰδεῖν τὸ συμφέρον, ὅπως ἄρξει τε αἰεὶ καὶ μὴ καταλυθῆσεται, καὶ τὸν φύσει ὄρον τοῦ δικαίου λέγεσθαι κάλλισθ' οὕτω.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναίος} Ὅτι τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ἐστίν.

{Κλεινίας} Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

{Ἀθηναίος} Ὡδε. τίθεται δὴπου, φασίν, τοὺς νόμους ἐν τῇ πόλει ἐκάστοτε τὸ κρατοῦν. ἢ γάρ;

{Κλεινίας} Ἀληθῆ λέγεις.

[d] {Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οἶει, φασίν, ποτὲ δῆμον νικήσαντα, ἢ τινα πολιτείαν ἄλλην, ἢ καὶ τύραννον, θήσεσθαι ἐκόντα πρὸς ἄλλο τι πρῶτον νόμους ἢ τὸ συμφέρον ἑαυτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ μένειν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ ὃς ἂν ταῦτα τὰ τεθέντα παραβαίνει, κολάσει ὁ θέμενος ὡς ἀδικοῦντα, δίκαια εἶναι ταῦτ' ἐπονομάζων;

{Κλεινίας} Ἔοικε γοῦν.

{Ἀθηναίος} Ταῦτ' ἄρ' αἰεὶ καὶ οὕτω καὶ ταύτη τὸ δίκαιον ἂν ἔχοι.

{Κλεινίας} Φησὶ γοῦν οὗτος ὁ λόγος.

{Αθηναίος} Ἔστι γὰρ τοῦτο ἐν ἐκείνων τῶν ἀξιωματῶν [e] ἀρχῆς πέρι.

{Κλεινίας} Ποίων δῆ;

{Αθηναίος} Τῶν ἃ τότε ἐπεσκοποῦμεν, τίνας τίνων ἄρχειν δεῖ. καὶ ἐφάνη δὴ γονέας μὲν ἐκγόνων, νεωτέρων δὲ πρεσβυτέρους, γενναίους δὲ ἀγεννῶν, καὶ σύχν' ἄττα ἦν ἄλλ', εἰ μεμνήμεθα, καὶ ἐμπόδια ἕτερα ἐτέροισι· καὶ δὴ καὶ ἐν ἧν [715.a] αὐτῶν τοῦτο, καὶ ἔφαμέν που κατὰ φύσιν τὸν Πίνδαρον ἄγειν δικαιοῦντα τὸ βιαϊότατον, ὡς φάναί.

{Κλεινίας} Ναί, ταῦτ' ἦν ἃ τότε ἐλέχθη.

{Αθηναίος} Σκόπει δὴ ποτέροις τισὶν ἢ πόλις ἡμῖν ἐστὶν παραδοτέα. γέγονεν γὰρ δὴ μυριάκις ἤδη τὸ τοιοῦτον ἐν τισὶ πόλεσιν.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Ἀρχῶν περιμαχῆτων γενομένων, οἱ νικήσαντες τὰ τε πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐσφετέρισαν σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς μηδ' ὀτιοῦν μεταδιδόναι τοῖς ἡττηθεῖσιν, μήτε αὐτοῖς μήτε ἐκγόνοις, παραφυλάττοντες δὲ ἀλλήλους ζῶσιν, [b] ὅπως μὴ ποτέ τις εἰς ἀρχὴν ἀφικόμενος ἐπαναστῆ μεμνημένος τῶν ἐμπροσθεν γεγονότων κακῶν. ταύτας δὴπου φαμέν ἡμεῖς νῦν οὐτ' εἶναι πολιτείας, οὐτ' ὀρθοὺς νόμους ὅσοι μὴ συμπάσης τῆς πόλεως ἔνεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν· οἱ δ' ἔνεκά τινων, στασιώτας ἀλλ' οὐ πολίτας τούτους φαμέν, καὶ τὰ τούτων δίκαια ἃ φασιν εἶναι, μάτην εἰρησθαι. λέγεται δὲ τοῦδ' ἔνεκα ταῦθ' ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς τῇ σῆ πόλει ἀρχὰς οὐθ' ὅτι πλούσιός ἐστὶν τις δώσομεν, οὐθ' ὅτι τῶν [c] τοιούτων ἄλλο οὐδὲν κεκτημένος, ἰσχὺν ἢ μέγεθος ἢ τι γένος· ὅς δ' ἂν τοῖς θεθεῖσι νόμοις εὐπειθέστατός τε ἦ καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν τῇ πόλει, τούτῳ φαμέν καὶ τὴν τῶν θεῶν ὑπηρεσίαν δοτέον εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώτῳ, καὶ δευτέραν τῷ τὰ δεύτερα κρατοῦντι, καὶ κατὰ λόγον οὕτω τοῖς ἐφεξῆς τὰ μετὰ ταῦθ' ἕκαστα ἀποδοτέον εἶναι. τοὺς δ' ἀρχοντας λεγομένους νῦν ὑπηρετάς τοῖς νόμοις ἐκάλεσα οὐτι καινοτομίας ὀνομάτων ἔνεκα, ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε πόλει καὶ τούναντίον. ἐν ἧ μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ἦ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὀρῶ τῇ τοιαύτῃ ἐτοιμῇ οὕσαν· ἐν ἧ δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἀρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ὅσα θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν ἀγαθὰ γινόμενα καθορῶ.

{Κλεινίας} Ναὶ μὰ Δία, ὦ ξένε· καθ' ἡλικίαν γὰρ ὄξυ βλέπεις.

{Αθηναίος} Νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα [e] αὐτὸς αὐτοῦ ὀρᾷ, γέρον δὲ ὄξύτατα.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Αθηναίος} Τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ἄρ' οὐχ ἤκοντας μὲν καὶ παρόντας θῶμεν τοὺς ἐποίκους, τὸν δ' ἐξῆς αὐτοῖς διαπεραντέον ἂν εἶη λόγον;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} «Ἄνδρες» τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, «ὁ μὲν δὴ θεός, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ [716.a] μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων, εὐθεία περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δὲ αἰεὶ συνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός, ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος συνέπεται ταπεινός καὶ κεκοσμημένος, ὁ δὲ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ

μεγαλαυχίας, ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς, ἢ καὶ σώματος εὐμορφία ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς οὔτε ἄρχοντας οὔτε τινὸς ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἠγεῖσθαι, [b] καταλείπεται ἔρημος θεοῦ, καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους προσλαβὼν σκιρτᾷ ταράττων πάντα ἅμα, καὶ πολλοῖς τισιν ἔδοξεν εἶναι τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ ἑαυτὸν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν. πρὸς ταῦτ' οὖν οὕτω διατεταγμένα τί χρὴ δρᾶν ἢ διανοεῖσθαι καὶ τί μὴ τὸν ἔμφορνα;»

{Κλεινίας} Δῆλον δὴ τοῦτό γε· ὡς τῶν συνακολουθησόντων ἐσόμενον τῷ θεῷ δεῖ διανοηθῆναι πάντα ἄνδρα.

[c] {Ἀθηναίος} «Τίς οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία, καὶ ἓνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄμετρα οὔτε ἀλλήλοις οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. ὁ δὲ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ πού τις, ὡς φασιν, ἄνθρωπος· τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προσφιλεῖ γενησόμενον, εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι, [d] καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος, ὁμοῖος γάρ, ὁ δὲ μὴ σώφρων ἀνόμοιός τε καὶ διάφορος καὶ ὁ ἄδικος, καὶ τὰ ἄλλ' οὕτως κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει. νοήσωμεν δὴ τούτοις ἐπόμενον εἶναι τὸν τοιόνδε λόγον, ἀπάντων κάλλιστον καὶ ἀληθέστατον οἶμαι λόγων, ὡς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν καὶ προσομιλεῖν ἀεὶ τοῖς θεοῖς εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασιν καὶ συμπάσῃ θεραπείᾳ θεῶν κάλλιστον καὶ ἄριστον καὶ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸν εὐδαίμονα [e] βίον καὶ δὴ καὶ διαφερόντως πρέπον, τῷ δὲ κακῷ τούτων τάναντία πέφυκεν. ἀκάθαρτος γάρ τὴν ψυχὴν ὃ γε κακός, καθαρὸς δὲ ὁ ἐναντίος, παρὰ δὲ μισοῦ δῶρα οὔτε [717.a] ἄνδρ' ἀγαθὸν οὔτε θεὸν ἔστιν ποτὲ τό γε ὀρθὸν δέχεσθαι· μάτην οὖν περὶ θεοῦ ὁ πολὺς ἐστὶ πόνος τοῖς ἀνοσίοις, τοῖσιν δὲ ὁσίοις ἐγκαιρότατος ἅπασιν. σκοπὸς μὲν οὖν ἡμῖν οὗτος οὐ δεῖ στοχάζεσθαι· βέλγη δὲ αὐτοῦ καὶ οἶον ἢ τοῖς βέλεσιν ἔφεςις τὰ ποῖ' ἂν λεγόμενα ὀρθότατα φέροιτ' ἄν; πρῶτον μὲν, φαμέν, τιμὰς τὰς μετ' Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς τοῖς χθονίοις ἂν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων ὀρθότατα τοῦ τῆς [b] εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι, τὰ δὲ τούτων ἄνωθεν [τὰ περιττὰ] καὶ ἀντίφωνα, τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσιν νυνδὴ. μετὰ θεοῦ δὲ τούσδε καὶ τοῖς δαίμοσιν ὃ γε ἔμφορον ὀργιάζοιτ' ἄν, ἥρωσιν δὲ μετὰ τούτους. ἐπακολουθοῖ δ' αὐτοῖς ἰδρύματα ἴδια πατρῶων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα, γονέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ ζώντων· ὡς θέμις ὀφείλοντα ἀποτίνειν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα ὀφειλήματα, χρεῶν πάντων πρεσβύτατα, νομίζειν δέ, ἃ κέκτηται καὶ ἔχει, πάντα εἶναι τῶν [c] γεννησάντων καὶ θρεψαμένων πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνοις κατὰ δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας, δεύτερα τὰ τοῦ σώματος, τρίτα τὰ τῆς ψυχῆς, ἀποτίνοντα δανείσματα ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας, ἀποδιδόντα δὲ παλαιοῖς ἐν τῷ γήρα σφόδρα κεκρημένοις. παρὰ δὲ πάντα τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοῦ γονέας εὐφημίαν [d] διαφερόντως, διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία —πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη Δίκης Νέμεσις ἄγγελος— θυμουμένοις τε οὖν ὑπέικειν δεῖ καὶ ἀποπιμπλάσι τὸν θυμόν, ἔάντ' ἐν λόγοις ἔάντ' ἐν ἔργοις δρῶσιν τὸ τοιοῦτον, συγγιγνώσκοντα, ὡς εἰκότως μάλιστα πατῆρ ὑεὶ δοξάζων ἀδικεῖσθαι θυμοῖτ' ἂν διαφερόντως. τελευτησάντων δὲ γονέων ταφή μὲν ἢ σωφρονεστάτη καλλίστη, μήτε ὑπεραίροντα τῶν εἰθισμένων ὄγκων μήτ' ἐλλείποντα [e] ὢν οἱ προπάτορες τοὺς ἑαυτῶν γεννητὰς ἐτίθεσαν, τὰς τε αὖ κατ' ἐνιαυτὸν τῶν ἤδη τέλος ἐχόντων ὡσαύτως ἐπιμελείας τὰς κόσμον φερούσας ἀποδιδόναι· τῷ δὲ μὴ [718.a] παραλείπειν μνήμην ἐνδελεχῆ παρεχόμενον, τούτῳ μάλιστα ἀεὶ πρεσβεύειν, δαπάνης τε τῆς διδομένης ὑπὸ τύχης τὸ μέτριον τοῖς κεκμηκόσιν νέμοντα. ταῦτ' ἂν ποιοῦντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες ἐκάστοτε ἕκαστοι τὴν

ἀξίαν ἂν παρὰ θεῶν καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν κομιζοίμεθα, ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς διάγοντες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου.» ἃ δὲ πρὸς ἐκγόνους καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πολίτας, ὅσα τε ξενικὰ πρὸς θεῶν θεραπεύματα καὶ ὁμιλίας συμπάντων τούτων ἀποτελοῦντα [b] τὸν αὐτοῦ βίον φαιδρυνάμενον κατὰ νόμον κοσμεῖν δεῖ, τῶν νόμων αὐτῶν ἢ διέξοδος, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ μὴ ὑπέικοντα πειθοῖ τῶν ἡθῶν βία καὶ δίκη κολάζουσα, τὴν πόλιν ἡμῖν συμβουλευθέντων θεῶν μακαρίαν τε καὶ εὐδαίμονα ἀποτελεῖ· ἃ δὲ χρὴ μὲν αὖ καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν νομοθέτην ὅστις ἄπερ ἐγὼ διανοεῖται, ἐν δὲ σχήματι νόμου ἀναρμοστεῖ λεγόμενα, τούτων περὶ δοκεῖ μοι δεῖγμα προενεγκόντα [c] αὐτῷ τε καὶ ἐκεῖνοις οἷς νομοθετήσῃ, τὰ λοιπὰ πάντα εἰς δύναμιν διεξελθόντα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄρχεσθαι τῆς θέσεως τῶν νόμων. ἔστιν δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα ἐν τίνι μάλιστα σχήματι κείμενα; οὐ πάνυ ῥᾶδιον ἐν ἐνὶ περιλαβόντα εἰπεῖν αὐτὰ οἷόν τινα τύπῳ, ἀλλ’ οὕτωςί τινα τρόπον λάβωμεν, ἂν τι δυνώμεθα περὶ αὐτῶν βεβαιώσασθαι.

{Κλεινίας} Λέγε τὸ ποῖον.

{Ἀθηναίος} Βουλοίμην ἂν αὐτοὺς ὡς εὐπειθεστάτους πρὸς ἀρετὴν εἶναι, καὶ δῆλον ὅτι πειράσεται τοῦτο ὁ νομοθέτης ἐν ἀπάσῃ ποιεῖν τῇ νομοθεσίᾳ.

[d] {Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τὰ τοῖνυν δὴ λεχθέντα ἔδοξέν τί μοι προὔργου δρᾶν εἰς τὸ περὶ ὧν ἂν παραινῆ, μὴ παντάπασιν ὠμῆς ψυχῆς λαβόμενα, ἡμερώτερόν τε ἂν ἀκούειν καὶ εὐμενέστερον· ὥστε εἰ καὶ μὴ μέγα τι, σμικρὸν δέ, τὸν ἀκούοντα ὅπερ φησὶν εὐμενέστερον γιγνόμενον εὐμαθέστερον ἀπεργάσεται, πᾶν ἀγαπητόν. οὐ γὰρ πολλή τις εὐπέτεια οὐδὲ ἀφθονία τῶν προθυμουμένων ὡς ἀρίστων ὅτι μάλιστα καὶ ὡς τάχιστα [e] γίγνεσθαι, τὸν δὲ Ἡσίοδον οἱ πολλοὶ σοφὸν ἀποφαίνουσι λέγοντα ὡς ἢ μὲν ἐπὶ τὴν κακότητα ὁδὸς λεία καὶ ἀνιδιτὶ παρέχει πορεύεσθαι, μάλα βραχεῖα οὖσα, τῆς δὲ ἀρετῆς, φησὶν,

ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἴμος ἐς αὐτήν, [719.a]
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ’ εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηιδίη δὴ ἴπειτα φέρειν, χαλεπὴ περ ἐοῦσα.

{Κλεινίας} Καὶ καλῶς γ’ ἔοικεν λέγοντι.

{Ἀθηναίος} Πάνυ μὲν οὖν. ὁ δὲ προάγων λόγος ὃ γέ μοι ἀπείργασται, βούλομαι ὑμῖν εἰς τὸ μέσον αὐτὸ θεῖναι.

{Κλεινίας} Τίθει δὴ.

{Ἀθηναίος} Λέγωμεν δὴ τῷ νομοθέτῃ διαλεγόμενοι τόδε· «Εἰπέ [b] ἡμῖν, ὃ νομοθέτα· εἴπερ ὅτι χρὴ πράττειν ἡμᾶς καὶ λέγειν εἰδείης, ἄρα οὐ δῆλον ὅτι καὶ ἂν εἴποις;»

{Κλεινίας} Ἀναγκαῖον.

{Ἀθηναίος} «Σμικρῷ μὲν δὴ πρόσθεν ἄρα οὐκ ἠκούσαμεν σου λέγοντος ὡς τὸν νομοθέτην οὐ δεῖ τοῖς ποιηταῖς ἐπιτρέπειν ποιεῖν ὃ ἂν αὐτοῖς ἦ φίλον; οὐ γὰρ ἂν εἰδείεν τί ποτ’ ἐναντίον τοῖς νόμοις ἂν λέγοντες βλάπτοιεν τὴν πόλιν.»

{Κλεινίας} Ἀληθῆ μέντοι λέγεις.

{Αθηναίος} Ὑπὲρ δὴ τῶν ποιητῶν εἰ τάδε λέγοιμεν πρὸς αὐτόν, ἄρ' ἂν τὰ λεχθέντα εἴη μέτρια;

{Κλεινίας} Ποῖα;

[c] {Αθηναίος} Τάδε· «Παλαιὸς μῦθος, ὃ νομοθέτα, ὑπὸ τε αὐτῶν ἡμῶν ἀεὶ λεγόμενός ἐστιν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν συνδεδογμένος, ὅτι ποιητής, ὁπότεν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης καθίζηται, τότε οὐκ ἔμφρων ἐστίν, οἷον δὲ κρήνη τις τὸ ἐπιὸν ῥεῖν ἐτοίμως ἔῃ, καὶ τῆς τέχνης οὔσης μιμήσεως ἀναγκάζεται, ἐναντίως ἀλλήλοισι ἀνθρώπους ποιῶν διατιθεμένους, ἐναντία λέγειν αὐτῷ πολλακίς, οἷδεν δὲ οὔτ' εἰ ταῦτα [d] οὔτ' εἰ θάτερα ἀληθῆ τῶν λεγομένων. τῷ δὲ νομοθέτῃ τοῦτο οὐκ ἔστι ποιεῖν ἐν τῷ νόμῳ, δύο περὶ ἐνός, ἀλλὰ ἓνα περὶ ἐνός ἀεὶ δεῖ λόγον ἀποφαίνεσθαι. σκέψαι δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπὸ σοῦ νυνδὴ λεχθέντων. οὔσης γὰρ ταφῆς τῆς μὲν ὑπερβεβλημένης, τῆς δὲ ἔλλειπούσης, τῆς δὲ μετρίας, τὴν μίαν ἐλόμενος σύ, τὴν μέσην, ταύτην προστάττεις καὶ ἐπήνεσας ἀπλῶς· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν γυνή μοι διαφέρουσα εἴη πλούτῳ καὶ θάπτειν αὐτὴν διακελεύοιτο ἐν τῷ ποιήματι, τὸν ὑπερβάλλοντα [e] ἂν τάφον ἐπαινοῖην, φειδωλὸς δ' αὖ τις καὶ πένης ἀνὴρ τὸν καταδεᾶ, μέτρον δὲ οὐσίας κεκτημένος καὶ μέτριος αὐτὸς ὢν τὸν αὐτὸν ἂν ἐπαινέσαι. σοὶ δὲ οὐχ οὔτῳ ῥητέον ὡς νῦν εἶπες μέτριον εἰπών, ἀλλὰ τί τὸ μέτριον καὶ ὁπόσον ῥητέον, ἢ τὸν τοιοῦτον λόγον μήπω σοὶ διανοοῦ γίνεσθαι νόμον».

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Αθηναίος} Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ τεταγμένος ἐπὶ τοῖς νόμοις μηδὲν τοιοῦτον προαγορεύῃ ἐν ἀρχῇ τῶν νόμων, ἀλλ' εὐθύς ὁ δεῖ ποιεῖν καὶ μὴ φράζῃ τε, καὶ ἐπαπειλήσας τὴν ζημίαν, ἐπ' [720.a] ἄλλον τρέπηται νόμον, παραμυθίας δὲ καὶ πειθοῦς τοῖς νομοθετούμενοις μηδὲ ἐν προσδιδῶ; καθάπερ ἰατρὸς δέ τις, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δ' ἐκείνως ἡμᾶς εἴωθεν ἐκάστοτε θεραπεύειν — ἀναμνησκόμεθα δὲ τὸν τρόπον ἐκάτερον, ἵνα τοῦ νομοθέτου δεώμεθα, καθάπερ ἰατροῦ δέοιτο ἂν παῖδες τὸν πρῶτον αὐτὸν θεραπεύειν τρόπον ἑαυτοῦς. οἷον δὴ τί λέγομεν; εἰσὶν πού τινες ἰατροί, φάμεν, καὶ τινες ὑπηρεταὶ τῶν ἰατρῶν, ἰατροὺς δὲ καλοῦμεν δήπου καὶ τούτους.

[b] {Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἐάντε γε ἐλεύθεροι ὧσιν ἐάντε δοῦλοι, κατ' ἐπίταξιν δὲ τῶν δεσποτῶν καὶ θεωρίαν καὶ κατ' ἐμπειρίαν τὴν τέχνην κτῶνται, κατὰ φύσιν δὲ μή, καθάπερ οἱ ἐλεύθεροι αὐτοὶ τε μεμαθήκασιν οὕτω τούς τε αὐτῶν διδάσκουσι παῖδας. θείης ἂν ταῦτα δύο γένη τῶν καλουμένων ἰατρῶν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν καὶ συννοεῖς ὅτι, δούλων καὶ ἐλευθέρων [c] ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς μὲν δούλους σχεδόν τι οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσιν περιτρέχοντες καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες, καὶ οὔτε τινὰ λόγον ἐκάστου πέρι νοσήματος ἐκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν οὐδ' ἀποδέχεται, προστάξας δ' αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας, ὡς ἀκριβῶς εἰδῶς, καθάπερ τύραννος αὐθαδῶς, οἴχεται ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην, καὶ ῥαστώνην οὕτω τῷ δεσπότη παρασκευάζει τῶν καμνόντων [d] τῆς ἐπιμελείας· ὁ δὲ ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τε καὶ ἐπισκοπεῖ, καὶ ταῦτα ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσοῦντων, ἅμα δὲ καὶ καθ' ὅσον οἷός τε ἐστίν, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτόν, καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξεν πρὶν ἂν πῆ συμπίσῃ, τότε δὲ μετὰ πειθοῦς ἡμερούμενον ἀεὶ [e] παρασκευάζων τὸν κάμνοντα, εἰς τὴν ὑγίειαν ἄγων, ἀποτελεῖν πειρᾶται; πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως

ιατρός τε ἰώμενος ἀμείνων καὶ γυμναστής γυμνάζων· διχῆ τὴν μίαν ἀποτελῶν δύναμιν, ἢ μοναχῆ καὶ κατὰ τὸ χεῖρον τοῖν δυοῖν καὶ ἀγριώτερον ἀπεργαζόμενος;

{Κλεινίας} Πολύ που διαφέρων, ὦ ξένε, τὸ διπλῆ.

{Ἀθηναίος} Βούλει δὴ καὶ θεασώμεθα τὸ διπλοῦν τοῦτο καὶ ἀπλοῦν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐταῖς γινόμενον;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι;

{Ἀθηναίος} Φέρε δὴ πρὸς θεῶν, τίς ἄρα πρῶτον νόμον θεῖτ' ἂν ὁ νομοθέτης; ἄρ' οὐ κατὰ φύσιν τὴν περὶ γενέσεως ἀρχὴν [721.a] πρώτην πόλεων πέρι κατακοσμήσει ταῖς τάξεσιν;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῶν γενέσεων πάσαις πόλεσιν ἄρ' οὐχ ἢ τῶν γάμων σύμμιξις καὶ κοινωνία;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Γαμικοὶ δὴ νόμοι πρῶτοι κινδυνεύουσιν τιθέμενοι καλῶς ἂν τίθεσθαι πρὸς ὀρθότητα πάση πόλει.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Λέγωμεν δὴ πρῶτον τὸν ἀπλοῦν, ἔχοι δ' ἂν πως ἴσως ὧδε —

[b] Γαμεῖν δέ, ἐπειδὴν ἐτῶν ἦ τις τριάκοντα, μέχρι ἐτῶν πέντε καὶ τριάκοντα, εἰ δὲ μή, ζημιουῖσθαι χρήμασιν τε καὶ ἀτιμία, χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῆ καὶ τῆ δὲ ἀτιμία.

Ὁ μὲν ἀπλοῦς ἔστω τις τοιοῦτος περὶ γάμων, ὁ δὲ διπλοῦς ὅδε — Γαμεῖν δέ, ἐπειδὴν ἐτῶν ἦ τις τριάκοντα, μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα, διανοηθέντα ὡς ἔστιν ἦ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας, οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν [c] ἴσχειν πᾶς πᾶσαν· τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα τοῦ τοιοῦτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστὶν τι συμφυῆς τοῦ παντὸς χρόνου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν, τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταῦτόν καὶ ἐν ὄν ἀεί, γενέσει τῆς ἀθανασίας μετείληφέναι· τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἐκόντα ἑαυτὸν οὐδέποτε ὄσιον, ἐκ προνοίας δὲ ἀποστερεῖ ὅς ἂν παίδων καὶ γυναικὸς ἀμελῆ. πειθόμενος [d] μὲν οὖν τῷ νόμῳ ἀζήμιος ἀπαλλάττοιο ἂν, μὴ πειθόμενος δὲ αὖ, μηδὲ γαμῶν ἔτη τριάκοντα γεγονῶς καὶ πέντε, ζημιούσθω μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τόσῳ καὶ τόσῳ, ἵνα μὴ δοκῆ τὴν μοναυλίαν οἱ κέρδος καὶ ῥαστώνην φέρειν, καὶ μὴ μετεχέτω δὲ τιμῶν ὧν ἂν οἱ νεώτεροι ἐν τῇ πόλει τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν τιμῶσιν ἐκάστοτε.

Τοῦτον δὴ παρ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ἀκούσαντα ἔξεστιν περὶ ἐνὸς ἐκάστου διανοηθῆναι, πότερον αὐτοὺς διπλοῦς οὕτω [e] δεῖ γίνεσθαι τῷ μήκει τὸ σμικρότατον, διὰ τὸ πείθειν τε ἅμα καὶ ἀπειλεῖν, ἢ τῷ ἀπειλεῖν μόνον χρωμένους ἀπλοῦς γίνεσθαι τοῖς μήκεσιν.

{Μέγιλλος} Πρὸς μὲν τοῦ Λακωνικοῦ τρόπου, ὦ ξένε, τὸ τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν· τούτων μὴν τῶν γραμμάτων εἴ τις κριτὴν ἐμὲ κελεύει γίνεσθαι πότερα βουλοίμην ἂν ἐν τῇ πόλει μοι γεγραμμένα θεῆναι, τὰ μακρότερ' ἂν ἐλοίμην, [722.a] καὶ δὴ καὶ περὶ παντὸς νόμου κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, εἰ γίγνοιτο ἐκάτερα, ταῦτόν τοῦτ' ἂν αἰροίμην. οὐ μὴν ἀλλά που καὶ Κλεινία τῷδ'

ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα· τούτου γὰρ ἡ πόλις ἡ νῦν τοῖς τοιούτοις νόμοις χρῆσθαι διανοουμένη.

{Κλεινίας} Καλῶς γ', ὦ Μέγилле, εἶπες.

{Ἀθηναίος} Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον λίαν εὐηθες —τὰ γὰρ οἶμαι βέλτιστα, ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον— τὰ δ' ἐν τοῖς νυνδῆ νόμοις ῥηθεῖσιν οὐ διπλῶ θάτερα τῶν ἐτέρων διάφορα μόνον εἰς ἀρετὴν τῆς χρείας, ἀλλ' ὅπερ ἐρρήθη νυνδῆ, τὸ τῶν διττῶν ἰατρῶν γένος ὀρθότατα παρετέθη. πρὸς τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔοικε διανοηθῆναι πώποτε τῶν νομοθετῶν, ὡς ἐξὸν δυοῖν χρῆσθαι πρὸς τὰς νομοθεσίας, πειθοῖ καὶ βία, καθ' ὅσον οἶόν τε ἐπὶ τὸν ἄπειρον παιδείας ὄχλον, τῷ ἐτέρῳ χρῶνται [c] μόνον· οὐ γὰρ πειθοῖ κεραννύντες τὴν μάχην νομοθετοῦσιν, ἀλλ' ἀκράτῳ μόνον τῇ βία. ἐγὼ δ', ὦ μακάριοι, καὶ τρίτον ἔτι περὶ τοὺς νόμους ὀρῶ γίνεσθαι δέον, οὐδαμῆ τὰ νῦν γιγνόμενον.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἐξ αὐτῶν ὧν νυνδῆ διειλεγμέθα ἡμεῖς κατὰ θεόν τινα γεγονός. σχεδὸν γὰρ ἐξ ὅσου περὶ τῶν νόμων ἤργμεθα λέγειν, ἐξ ἐωθινοῦ μεσημβρία τε γέγονε καὶ ἐν ταύτῃ παγκάλῃ ἀναπαύλῃ τινὶ γεγόναμεν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ περὶ νόμων διαλεγόμενοι, [d] νόμους δὲ ἄρτι μοι δοκοῦμεν λέγειν ἄρχεσθαι, τὰ δ' ἔμπροσθεν ἦν πάντα ἡμῖν προοίμια νόμων. τί δὲ ταῦτ' εἶρηκα; τότε εἶπεῖν βουλευθεῖς, ὅτι λόγων πάντων καὶ ὅσων φωνὴ κεκοινώνηκεν προοίμιά τέ ἐστίν καὶ σχεδὸν οἶόν τινας ἀνακινήσεις, ἔχουσαί τινα ἔντεχνον ἐπιχείρησιν χρήσιμον πρὸς τὸ μέλλον περαίνεσθαι. καὶ δὴ που κιθαρωδικῆς ὥδῆς λεγομένων νόμων καὶ πάσης μούσης προοίμια θαυμαστῶς [e] ἐσπουδασμένα πρόκειται· τῶν δὲ ὄντως νόμων ὄντων, οὐς δὴ πολιτικούς εἶναί φαμεν, οὐδεὶς πώποτε οὐτ' εἶπέ τι προοίμιον οὔτε συνθέτης γενόμενος ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς, ὡς οὐκ ὄντος φύσει. ἡμῖν δὲ ἡ νῦν διατριβὴ γεγονουῖα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σημαίνει ὡς ὄντος, οἷόν γε δὴ διπλοῖ ἔδοξαν νυνδῆ μοι λεχθέντες νόμοι οὐκ εἶναι ἀπλῶς οὕτω πως διπλοῖ, ἀλλὰ δύο μὲν τινε, νόμος τε καὶ προοίμιον τοῦ νόμου· ὃ δὴ τυραννικὸν ἐπίταγμα ἀπεικασθὲν ἐρρήθη τοῖς ἐπιτάγμασιν τοῖς [723.a] τῶν ἰατρῶν οὐς εἶπομεν ἀνελευθέρους, τοῦτ' εἶναι νόμος ἄκρατος, τὸ δὲ πρὸ τούτου ῥηθέν, πειστικὸν λεχθὲν ὑπὸ τοῦδε, ὄντως μὲν εἶναι πειστικόν, προοιμίον μὴν τοῦ περὶ λόγους δύναμιν ἔχειν. ἵνα γὰρ εὐμενῶς, καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν εὐμαθέστερον, τὴν ἐπίταξιν, ὃ δὴ ἐστίν ὁ νόμος, δέξεται ᾧ τὸν νόμον ὁ νομοθέτης λέγει, τούτου χάριν εἰρησθῆναι μοι κατεφάνη πᾶς ὁ λόγος οὗτος, ὃν πείθων εἶπεν ὁ λέγων· διὸ δὴ κατὰ [b] γε τὸν ἐμὸν λόγον τοῦτ' αὐτό, προοίμιον, ἀλλ' οὐ λόγος ἂν ὀρθῶς προσαγορευοίτο εἶναι τοῦ νόμου. ταῦτ' οὖν εἰπὼν, τί τὸ μετὰ τοῦτο ἂν μοι βουλευθεῖν εἰρησθῆναι; τότε, ὡς τὸν νομοθέτην πρὸ πάντων τε αἰεὶ τῶν νόμων χρεῶν ἐστίν μὴ ἀμοίρους αὐτοὺς προοιμίον ποιεῖν καὶ καθ' ἕκαστον, ἢ διοίσουσιν ἑαυτῶν ὅσον νυνδῆ τῷ λεχθέντε διηνεγκάτην.

{Κλεινίας} Τό γ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως νομοθετεῖν διακελεύοιτο ἡμῖν τὸν τούτων ἐπιστήμονα.

[c] {Ἀθηναίος} Καλῶς μὲν τοίνυν, ὦ Κλεινία, δοκεῖς μοι τό γε τοσοῦτον λέγειν, ὅτι πᾶσιν γε νόμοις ἔστιν προοίμια καὶ ὅτι πάσης ἀρχόμενον νομοθεσίας χρὴ προτιθένα παντὸς τοῦ λόγου τὸ πεφυκὸς προοίμιον ἐκάστοις —οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ μετὰ τοῦτό ἐστιν ῥηθησόμενον, οὐδ' ὀλίγον διαφέρον ἢ σαφῶς ἢ μὴ σαφῶς αὐτὰ μνημονεύεσθαι— τὸ μέντοι μεγάλων πέρι λεγομένων νόμων καὶ σμικρῶν εἰ ὁμοίως προοιμιάζεσθαι προστάττοιμεν, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν. οὐδὲ γὰρ ἄσματος [d] οὐδὲ λόγου παντὸς δεῖ τὸ τοιοῦτον δρᾶν —καίτοι πέφυκέν γε εἶναι πᾶσιν, ἀλλ' οὐ χρηστέον ἅπασιν— αὐτῷ δὲ τῷ τε ῥήτορι καὶ τῷ μελωδῷ καὶ νομοθέτῃ τὸ τοιοῦτον ἐκάστοτε ἐπιτρεπτέον.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα δοκεῖς μοι λέγειν. ἀλλὰ δὴ μηκέτ', ὧ ξένε, διατριβὴν πλείω τῆς μελλήσεως ποιώμεθα, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἐπανέλθωμεν καὶ ἀπ' ἐκείνων ἀρχώμεθα, εἴ σοι φίλον, ὧν οὐχ ὡς προοιμιαζόμενος εἶπες τότε. πάλιν οὖν, οἷόν [e] φασιν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν, ὡς προοίμιον ἀλλ' οὐ τὸν τυχόντα λόγον περαίνοντες, καθάπερ ἄρτι· λάβωμεν δ' αὐτῶν ἀρχὴν ὁμολογοῦντες προοιμιάζεσθαι. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν τιμῆς προγόνων τε θεραπείας, καὶ τὰ νυνδὴ λεχθέντα ἱκανά· τὰ δ' ἐξῆς πειρώμεθα λέγειν, μέχριπερ ἂν σοι πᾶν τὸ προοίμιον ἱκανῶς εἰρήσθαι δοκῆ. μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη τοὺς νόμους αὐτοὺς διέξει λέγων.

[724.a] {Ἀθηναῖος} Οὐκοῦν περὶ θεῶν μὲν καὶ τῶν μετὰ θεοὺς καὶ γονέων ζώντων τε πέρι καὶ τελευτησάντων τότε ἱκανῶς προοιμιασάμεθα, ὡς νῦν λέγομεν· τὸ δὲ ἀπολειπόμενον ἔτι τοῦ τοιούτου φαίνη μοι σὺ διακελεύεσθαι τὰ νῦν οἷον πρὸς τὸ φῶς ἐπανάγειν.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναῖος} Ἀλλὰ μὴν μετὰ γε τὰ τοιαῦτα, ὡς χρὴ τὰ περὶ τὰς αὐτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς οὐσίας σπουδῆς [b] τε πέρι καὶ ἀνέσεως ἴσχειν, προσῆκόν τ' ἐστὶ καὶ κοινότατον ἀναπεμπαζομένους τὸν τε λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας παιδείας γίνεσθαι κατὰ δύναμιν ἐπηβόλους· ταῦτ' οὖν ἡμῖν αὐτὰ μετ' ἐκεῖνα ὄντως ἐστὶν ῥητέα τε καὶ ἀκουστέα.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον Ε'

[726.a] {Ἀθηναῖος} Ἀκούοι δὴ πᾶς ὅσπερ νυνδὴ τὰ περὶ θεῶν τε ἤκουε καὶ τῶν φίλων προπατόρων· πάντων γὰρ τῶν αὐτοῦ κτημάτων μετὰ θεοὺς ψυχὴ θεϊότατον, οἰκειότατον ὄν. τὰ δ' αὐτοῦ διττὰ πάντ' ἐστὶ πᾶσιν. τὰ μὲν οὖν κρείττω καὶ ἀμείνω δεσπόζοντα, τὰ δὲ ἥττω καὶ χεῖρω δοῦλα· τῶν οὖν αὐτοῦ τὰ δεσπόζοντα ἀεὶ προτιμητέον τῶν δουλευόντων. οὕτω δὴ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν [727.a] μετὰ θεοὺς ὄντας δεσπότης καὶ τοὺς τούτοις ἐπομένους τιμᾶν δεῖν λέγων δευτέραν, ὀρθῶς παρακελεύομαι. τιμᾶ δ' ὡς ἔπος εἰπεῖν ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς, δοκεῖ δέ· θεῖον γὰρ ἀγαθόν που τιμῆ, τῶν δὲ κακῶν οὐδὲν τίμιον, ὃ δ' ἡγούμενος ἢ τισὶ λόγοις ἢ δώροις αὐτὴν αὔξειν ἢ τισὶν ὑπείξεσιν, μηδὲν βελτίω δὲ ἐκ χείρονος αὐτὴν ἀπεργαζόμενος, τιμᾶν μὲν δοκεῖ, δρᾶ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς. αὐτίκα παῖς εὐθὺς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς ἡγεῖται πάντα ἱκανὸς εἶναι γινώσκειν, [b] καὶ τιμᾶν οἶεται ἐπαινῶν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, καὶ προθυμούμενος ἐπιτρέπει πράττειν ὅτι ἂν ἐθέλη, τὸ δὲ νῦν λεγόμενόν ἐστὶν ὡς δρῶν ταῦτα βλάπτει καὶ οὐ τιμᾶ· δεῖ δέ, ὡς φαμεν, μετὰ γε θεοὺς δευτέραν. οὐδέ γε ὅταν ἄνθρωπος τῶν αὐτοῦ ἐκάστοτε ἀμαρτημάτων μὴ ἑαυτὸν αἴτιον ἡγήται καὶ τῶν πλείστων κακῶν καὶ μεγίστων, ἀλλὰ ἄλλους, ἑαυτὸν δὲ ἀεὶ ἀναίτιον ἐξαιρῆ, τιμῶν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ὡς δὴ δοκεῖ, ὃ δὲ [c] πολλοῦ δεῖ δρᾶν τοῦτο· βλάπτει γάρ. οὐδ' ὅποταν ἡδοναῖς παρὰ λόγον τὸν τοῦ νομοθέτου καὶ ἔπαινον χαρίζεται, τότε οὐδαμῶς τιμᾶ, ἀτιμάζει δὲ κακῶν καὶ μεταμελείας ἐμπιμπλὰς αὐτὴν. οὐδέ γε ὅποταν αὖ τάναντία τοὺς ἐπαινουμένους πόνους καὶ φόβους καὶ ἀλγηδόνας καὶ λύπας μὴ διαπονῆ καρτερῶν ἀλλὰ ὑπεῖκη, τότε οὐ τιμᾶ ὑπεῖκων· ἄτιμον γὰρ αὐτὴν ἀπεργάζεται δρῶν τὰ τοιαῦτα σύμπαντα. οὐδ' ὅποταν [d] ἡγήται τὸ ζῆν πάντως ἀγαθὸν εἶναι, τιμᾶ,

ἀτιμάζει δ' αὐτήν καὶ τότε· τὰ γὰρ ἐν Ἄιδου πράγματα πάντα κακὰ ἡγουμένης τῆς ψυχῆς εἶναι, ὑπέκει καὶ οὐκ ἀντιτείνει διδάσκων τε καὶ ἐλέγχων ὡς οὐκ οἶδεν οὐδ' εἰ τάναντία πέφυκεν μέγιστα εἶναι πάντων ἀγαθῶν ἡμῖν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐκεῖ. οὐδὲ μὴν πρὸ ἀρετῆς ὁπότεν αὖ προτιμᾷ τις κάλλος, τοῦτ' ἔστιν οὐχ ἕτερον ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ πάντως ἀτιμία. ψυχῆς γὰρ σῶμα ἐντιμότερον οὗτος ὁ λόγος φησὶν εἶναι, [e] ψευδόμενος· οὐδὲν γὰρ γηγενὲς Ὀλυμπίων ἐντιμότερον, ἀλλ' ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως δοξάζων ἀγνοεῖ ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος ἀμελεῖ. οὐδέ γε ὁπότεν χρήματά τις ἐρᾷ κτᾶσθαι [728.a] μὴ καλῶς, ἢ μὴ δυσχερῶς φέρη κτώμενος, δώροις ἄρα τιμᾷ τότε τὴν αὐτοῦ ψυχὴν —παντὸς μὲν οὖν λείπει— τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδοται σμικροῦ χρυσίου· πᾶς γὰρ ὁ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος. ὡς δὲ εἶπεῖν συλλήβδην, ὃς ἅπερ ἂν νομοθέτης αἰσχυρὰ εἶναι καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττη καὶ τούναντιον ἀγαθὰ καὶ καλὰ, τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μὴ ἐθέλη πάση μηχανῇ, τὰ δὲ ἐπιτηδεύειν σύμπασαν κατὰ δύναμιν, οὐκ οἶδεν ἐν [b] τούτοις πᾶσιν πᾶς ἄνθρωπος ψυχὴν θειότατον ὄν ἀτιμότερα καὶ κακοσημονέστατα διατιθεῖς. τὴν γὰρ λεγομένην δίκην τῆς κακουργίας τὴν μεγίστην οὐδεὶς ὡς ἔπος εἶπεῖν λογίζεται, ἔστιν δ' ἡ μεγίστη τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς οὖσιν κακοῖς ἀνδράσιν, ὁμοιούμενον δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους καὶ ἀποσχίζεσθαι, τοῖς δὲ προσκολλᾶσθαι διώκοντα κατὰ τὰς συνουσίας· προσπεφυκότα δὲ τοῖς τοιούτοις ἀνάγκη ποιεῖν [c] καὶ πάσχειν ἃ πεφύκασιν ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν καὶ λέγειν. τοῦτο οὖν δὴ τὸ πάθος δίκη μὲν οὐκ ἔστιν —καλὸν γὰρ τό γε δίκαιον καὶ ἡ δίκη— τιμωρία δέ, ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη, ἧς ὁ τε τυχὼν καὶ μὴ τυγχάνων ἄθλιος, ὁ μὲν οὐκ ἰατρευόμενος, ὁ δέ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σφάζονται, ἀπολλύμενος. τιμὴ δ' ἔστιν ἡμῖν, ὡς τὸ ὄλον εἶπεῖν, τοῖς μὲν ἀμείνοσιν ἔπεσθαι, τὰ δὲ χείρονα, γενέσθαι δὲ βελτίω δυνατά, τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἄριστα ἀποτελεῖν.

Ψυχῆς οὖν ἀνθρώπῳ κτῆμα οὐκ ἔστιν εὐφρέστερον εἰς [d] τὸ φυγεῖν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ ἐλεῖν τὸ πάντων ἄριστον, καὶ ἐλόντα αὖ κοινῇ συνοικεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον· διὸ δευτέρον ἐτάχθη τιμῇ, τὸ δὲ τρίτον —πᾶς ἂν τοῦτό γε νοήσειεν— τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατὰ φύσιν τιμὴν· τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν, καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς καὶ ὅσαι κίβδηλοι, τοῦτο δὲ νομοθέτου. μηνύειν δὴ μοι φαίνεται τάσδε καὶ τοιάσδε τινὰς αὐτὰς εἶναι, τίμιον εἶναι σῶμα οὐ τὸ καλὸν οὐδὲ ἰσχυρὸν οὐδὲ τάχος ἔχον οὐδὲ μέγα, οὐδέ [e] γε τὸ ὑγιεινόν —καίτοι πολλοῖς ἂν τοῦτό γε δοκοῖ— καὶ μὴν οὐδὲ τὰ τούτων γ' ἐναντία, τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἀπάσης ταύτης τῆς ἕξεως ἐφαπτόμενα σωφρονέστατα ἅμα τε ἀσφαλέστατα εἶναι μακρῶ· τὰ μὲν γὰρ χαύνους τὰς ψυχὰς καὶ θρασεῖας ποιεῖ, τὰ δὲ ταπεινάς τε καὶ ἀνελευθέρους. ὡς δ' αὐτῶς ἢ τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων κτῆσις, καὶ τιμήσεως κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἔχει· τὰ μὲν ὑπέρογκα γὰρ ἐκάστων [729.a] τούτων ἔχθρας καὶ στάσεις ἀπεργάζεται ταῖς πόλεσιν καὶ ἰδίᾳ, τὰ δ' ἐλλείποντα δουλείας ὡς τὸ πολὺ. μὴ δὲ τις φιλοχρημονεῖτω παίδων γ' ἔνεκα, ἵνα ὅτι πλουσιωτάτους καταλίπη· οὔτε γὰρ ἐκείνοις οὔτε αὖ τῇ πόλει ἄμεινον. ἢ γὰρ τῶν νέων ἀκολάκευτος οὐσία, τῶν δ' ἀναγκαίων μὴ ἐνδεής, αὕτη πασῶν μουσικωτάτη τε καὶ ἀρίστη· συμφωνοῦσα γὰρ ἡμῖν καὶ συναρμόττουσα εἰς ἅπαντα ἄλυπον τὸν [b] βίον ἀπεργάζεται. παισὶν δὲ αἰδῶ χρηὴ πολλήν, οὐ χρυσὸν καταλείπειν. οἰόμεθα δὲ ἐπιπλήττοντες τοῖς νέοις ἀναισχυντοῦσιν τοῦτο καταλείψειν· τὸ δ' ἔστιν οὐκ ἐκ τοῦ νῦν παρακελεύματος τοῖς νέοις γιγνόμενον, ὃ παρακελεύονται λέγοντες ὡς δεῖ πάντα αἰσχύνεσθαι τὸν νέον. ὁ δὲ ἔμφρων νομοθέτης τοῖς πρεσβυτέροις ἂν μᾶλλον παρακελεύοιτο αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους, καὶ πάντων μάλιστα εὐλαβεῖσθαι μὴ ποτέ τις αὐτὸν ἴδη τῶν νέων ἢ καὶ ἐπακούση δρῶντα ἢ [c] λέγοντά τι τῶν αἰσχυρῶν, ὡς ὅπου ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα εἶναι ἀναιδεστάτους· παιδεῖα γὰρ νέων διαφέρουσά ἐστιν ἅμα καὶ αὐτῶν οὐ τὸ νουθετεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ἄλλον νουθετῶν εἴποι τις,

φαίνεσθαι ταῦτα αὐτὸν δρῶντα διὰ βίου. συγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων θεῶν κοινωνίαν πᾶσαν ταυτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις καὶ σεβόμενος, εὖνους ἂν γενεθλίου θεοῦ εἰς παίδων αὐτοῦ σπορὰν ἴσχοι κατὰ λόγον. καὶ μὴν τό γε φίλων καὶ ἐταίρων [d] πρὸς τὰς ἐν βίῳ ὁμιλίας εὐμενεῖς ἂν τις κτῶτο, μείζους μὲν καὶ σεμνοτέρας τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας εἰς αὐτὸν ἠγούμενος ἢ ἑκεῖνοι, ἐλάττους δ' αὖ τὰς αὐτοῦ διανοούμενος εἰς τοὺς φίλους χάριτας αὐτῶν τῶν φίλων τε καὶ ἐταίρων. εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῶ ἄριστος ὅστις πρὸ τοῦ Ὀλυμπίασιν καὶ ἀπάντων ἀγῶνων πολεμικῶν τε καὶ εἰρηλικῶν νικᾶν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς [e] ὑπηρετικῶς πάντων κάλλιστ' ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ. πρὸς δ' αὖ τοὺς ξένους διανοητέον ὡς ἀγιώτατα συμβόλαια ὄντα· σχεδὸν γὰρ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τοὺς ξένους ἀμαρτήματα παρὰ τὰ τῶν πολιτῶν εἰς θεὸν ἀνηρητημένα τιμωρὸν μᾶλλον. ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἐταίρων τε καὶ συγγενῶν ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ θεοῖς· ὁ δυνάμενος οὖν τιμωρεῖν μᾶλλον βοηθεῖ προθυμότερον, δύναται [730.a] δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἐκάστων δαίμων καὶ θεὸς τῷ ξενίῳ συνεπόμενοι Δίι. πολλῆς οὖν εὐλαβείας, ᾧ καὶ σμικρὸν προμηθείας ἔνι, μηδὲν ἀμάρτημα περὶ ξένους ἀμαρτόντα ἐν τῷ βίῳ πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ πορευθῆναι. ξενικῶν δ' αὖ καὶ ἐπιχωρίων ἀμαρτημάτων τὸ περὶ τοὺς ἰκέτας μέγιστον γίγνεται ἀμάρτημα ἐκάστοις· μεθ' οὗ γὰρ ἰκετεύσας μάρτυρος ὁ ἰκέτης θεοῦ ἔτυχεν ὁμολογιῶν, φύλαξ διαφέρων οὗτος τοῦ παθόντος γίγνεται, ὥστ' οὐκ ἂν ποτε ἀτιμώρητος πάθοι ὁ τυχὼν ὢν ἔπαθε.

[b] Τὰ μὲν οὖν περὶ γονέας τε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, περὶ πόλιν τε καὶ φίλους καὶ συγγένειαν, ξενικά τε καὶ ἐπιχώρια, διεληλύθαμεν σχεδὸν ὁμιλήματα, τὸ δὲ ποῖός τις ὢν αὐτὸς ἂν κάλλιστα διαγάγοι τὸν βίον, ἐπόμενον τούτῳ διεξελεῖν· ὅσα μὴ νόμος, ἀλλ' ἔπαινος παιδεύων καὶ ψόγος ἐκάστους εὐνήγιους μᾶλλον καὶ εὐμενεῖς τοῖς τεθήσεσθαι μέλλουσιν νόμοις ἀπεργάζεται, ταῦτ' ἐστὶν μετὰ τοῦτο ἡμῖν [c] ῥητέον. ἀλήθεια δὴ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἠγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις· ἥς ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε καὶ εὐδαίμων ἐξ ἀρχῆς εὐθύς μέτοχος εἶη, ἵνα ὡς πλεῖστον χρόνον ἀληθῆς ὢν διαβιοῖ. πιστὸς γάρ· ὁ δὲ ἄπιστος ᾧ φίλον ψεῦδος ἐκούσιον, ὅτῳ δὲ ἀκούσιον, ἄνους. ὢν οὐδέτερον ζηλωτόν. ἀφίλος γὰρ δὴ πᾶς ὁ γε ἄπιστος καὶ ἀμαθής, χρόνου δὲ προϊόντος γνωσθεῖς, εἰς τὸ χαλεπὸν γῆρας ἐρημίαν αὐτῷ πᾶσαν κατεσκευάσατο ἐπὶ τέλει τοῦ βίου, ὥστε ζώντων [d] καὶ μὴ ἐταίρων καὶ παίδων σχεδὸν ὁμοίως ὄρφανὸν αὐτῷ γενέσθαι τὸν βίον. τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν, ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικουῖσιν ἀδικεῖν πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιός ἐκείνου· ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιός ἐτέρων, μηνύων τὴν τῶν ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν. ὁ δὲ καὶ συγκολάζων εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει καὶ τέλειος, οὗτος ἀναγορευέσθω νικηφόρος ἀρετῆ.

[e] τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον καὶ περὶ σωφροσύνης χρῆ λέγειν καὶ περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ τις κέκτηται δυνατὰ μὴ μόνον αὐτὸν ἔχειν ἀλλὰ καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι· καὶ τὸν μὲν μεταδιδόντα ὡς ἀκρότατον χρῆ τιμᾶν, τὸν δ' αὖ μὴ δυνάμενον, ἐθέλοντα δέ, ἔἴαν δευτέρον, τὸν δὲ φθονοῦντα καὶ ἐκόντα μηδενὶ κοινωνὸν διὰ φιλίας γιγνόμενον ἀγαθῶν [731.a] τινῶν αὐτὸν μὲν ψέγειν, τὸ δὲ κτῆμα μηδὲν μᾶλλον διὰ τὸν κεκτημένον ἀτιμάζειν, ἀλλὰ κτᾶσθαι κατὰ δύναμιν. φιλονικεῖτω δὲ ἡμῖν πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἀφθόνως. ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος τὰς πόλεις αὔξει, ἀμιλλώμενος μὲν αὐτός, τοὺς ἄλλους δὲ οὐ κολουῶν διαβολαῖς· ὁ δὲ φθονερός, τῇ τῶν ἄλλων διαβολῇ δεῖν οἰόμενος ὑπερέχειν, αὐτός τε ἦττον συντείνει πρὸς ἀρετὴν τὴν ἀληθῆ, τοὺς τε ἀνθαμιλλωμένους εἰς ἀθυμίαν καθίστησι τῷ ἀδίκως ψέγεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα ἀγύμναστον τὴν πόλιν ὄλην εἰς ἀμιλλαν ἀρετῆς ποιῶν, σμικροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπεργάζεται. θυμοειδῆ μὲν δὴ χρῆ πάντα ἄνδρα εἶναι, πρᾶον δὲ ὡς ὅτι μάλιστα. τὰ γὰρ τῶν ἄλλων χαλεπὰ καὶ δυσίατα ἢ καὶ τὸ

παράπαν ἀνίατα ἀδικήματα οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκφυγεῖν ἢ μαχόμενον καὶ ἀμυνόμενον νικῶντα καὶ τῷ μηδὲν ἀνιέναι κολάζοντα, τοῦτο δὲ ἄνευ θυμοῦ γενναίου ψυχῆ πᾶσα [c] ἀδύνατος δρᾶν. τὰ δ' αὖ τῶν ὅσοι ἀδικοῦσιν μὲν, ἰατὰ δέ, γινώσκειν χρή πρῶτον μὲν ὅτι πᾶς ὁ ἄδικος οὐχ ἑκὼν ἄδικος· τῶν γὰρ μεγίστων κακῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ οὐδὲν ἑκὼν κεκτηῖτο ἂν ποτε, πολὺ δὲ ἤκιστα ἐν τοῖς τῶν ἑαυτοῦ τιμιωτάτοις. ψυχῆ δ', ὡς εἵπομεν, ἀληθεία γέ ἐστιν πᾶσιν τιμιώτατον· ἐν οὖν τῷ τιμιωτάτῳ τὸ μέγιστον κακὸν οὐδεὶς ἑκὼν μὴ ποτε λάβῃ καὶ ζῆ διὰ βίου κεκτημένος αὐτό. ἀλλὰ ἐλεεινὸς μὲν πάντως ὁ γε ἄδικος καὶ ὁ τὰ κακὰ ἔχων, ἐλεεῖν [d] δὲ τὸν μὲν ἰάσιμα ἔχοντα ἐγγωρεῖ καὶ ἀνείργοντα τὸν θυμὸν πραῦνειν καὶ μὴ ἀκραχοῦντα γυναικείως πικραίνόμενον διατελεῖν, τῷ δ' ἀκράτως καὶ ἀπαραμυθῆτως πλημμελεῖ καὶ κακῷ ἐφίεναι δεῖ τὴν ὀργήν· διὸ δὴ θυμοειδῆ πρέπειν καὶ πρᾶόν φαρμεν ἐκάστοτε εἶναι δεῖν τὸν ἀγαθόν.

Πάντων δὲ μέγιστον κακῶν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστιν, οὗ πᾶς αὐτῷ συγγνώμην ἔχων [e] ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται· τοῦτο δ' ἔστιν ὃ λέγουσιν ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστιν καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον. τὸ δὲ ἀληθεία γε πάντων ἀμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἐκάστῳ γίγνεται ἐκάστοτε. τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν, ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κακῶς [732.a] κρίνει, τὸ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς αἰεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος· οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρή τὸν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν, ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἕαντε παρ' αὐτῷ ἕαντε παρ' ἄλλῳ μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνῃ. ἐκ ταύτου δὲ ἀμαρτήματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν παρ' αὐτῷ δοκεῖν σοφίαν εἶναι γέγονε πᾶσιν· ὅθεν οὐκ εἰδότες ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέν, οἴομεθα τὰ πάντα εἰδέναί, οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ [b] ἄλλοις ἢ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν, ἀναγκαζόμεθα ἀμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες. διὸ πάντα ἄνθρωπον χρή φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὐτόν, τὸν δ' ἑαυτοῦ βελτίῳ διώκειν αἰεὶ, μηδεμίαν αἰσχύνῃ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον.

Ἄ δὲ σμικρότερα μὲν τούτων καὶ λεγόμενα πολλάκις ἐστίν, χρήσιμα δὲ τούτων οὐχ ἦττον, χρή λέγειν ἑαυτὸν ἀναμνησκόντα· ὥσπερ γὰρ τινος ἀπορρέοντος αἰεὶ δεῖ τούναντίον ἐπιρρεῖν, ἀνάμνησις δ' ἐστὶν ἐπιρροή φρονήσεως ἀπολειπούσης.

[c] διὸ δὴ γελῶτων τε εἴργεσθαι χρή τῶν ἐξαισίων καὶ δακρύων, παραγγέλλειν δὲ παντὶ πάντ' ἄνδρα, καὶ ὅλην περιχάρειαν πᾶσαν ἀποκρυπτόμενον καὶ περιωδυνίαν εὐσημονεῖν πειρᾶσθαι, κατὰ τε εὐπραγίας ἰσταμένου τοῦ δαίμονος ἐκάστου, καὶ κατὰ τύχας οἷον πρὸς ὑψηλὰ καὶ ἀνάτη δαιμόνων ἀνθισταμένων τισὶν πράξεσιν, ἐλπίζειν δ' αἰεὶ τοῖς γε ἀγαθοῖσι τὸν θεὸν ἃ δωρεῖται πόνων μὲν ἐπιπιπτότων [d] ἀντὶ μειζόνων ἐλάττους ποιήσῃ τῶν τ' αὖ νῦν παρόντων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολάς, περὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐναντία τούτων αἰεὶ πάντ' αὐτοῖς παραγενήσεσθαι μετ' ἀγαθῆς τύχης. ταύταις δὴ ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον χρή ζῆν καὶ ταῖς ὑπομνήσεσι πάντων τῶν τοιούτων, μηδὲν φειδόμενον, ἀλλ' αἰεὶ κατὰ τε παιδίας καὶ σπουδᾶς ἀναμνησκόντα ἕτερόν τε καὶ ἑαυτὸν σαφῶς.

Νῦν οὖν δὴ περὶ μὲν ἐπιτηδευμάτων, οἷα χρή ἐπιτηδεύειν, [e] καὶ περὶ αὐτοῦ ἐκάστου, ποῖόν τινα χρεῶν εἶναι, λέλεκται σχεδὸν ὅσα θεῖά ἐστι, τὰ δὲ ἀνθρώπινα νῦν ἡμῖν οὐκ εἴρηται, δεῖ δέ· ἀνθρώποις γὰρ διαλεγόμεθα ἀλλ' οὐ θεοῖς. ἔστιν δὴ φύσει ἀνθρώπειον μάλιστα ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμῖαι, ἐξ ὧν ἀνάγκη τὸ θνητὸν πᾶν ζῶον ἀτεχνῶς οἷον ἐξηρητῆσθαι τε καὶ ἐκκρεμάμενον εἶναι σπουδαῖς ταῖς μεγίσταις· δεῖ δὴ τὸν κάλλιστον βίον ἐπαινεῖν, μὴ μόνον ὅτι τῷ [733.a] σχήματι κρατεῖ πρὸς εὐδοξίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς, ἂν τις ἐθέλῃ γεύεσθαι καὶ μὴ νέος ὢν φυγὰς ἀπ' αὐτοῦ γένηται, κρατεῖ καὶ τούτῳ ὃ πάντες ζητοῦμεν, τῷ χαίρειν πλείω, ἐλάττω δὲ λυπεῖσθαι παρὰ τὸν βίον ἅπαντα. ὡς δὲ ἔσται τοῦτο σαφές, ἂν γεύηται τις ὀρθῶς, ἐτοίμως καὶ σφόδρα φανήσεται. ἢ δὲ ὀρθότης τίς;

τοῦτο ἤδη παρὰ τοῦ λόγου χρὴ λαμβάνοντα σκοπεῖν· εἴτε οὕτως ἡμῖν κατὰ φύσιν πέφυκεν εἴτε ἄλλως παρὰ φύσιν, βίον χρὴ παρὰ βίον ἡδίω καὶ λυπηρότερον ὧδε σκοπεῖν. ἡδονὴν βουλόμεθα ἡμῖν εἶναι, [b] λύπην δὲ οὐθ' αἰρούμεθα οὔτε βουλόμεθα, τὸ δὲ μηδέτερον ἀντὶ μὲν ἡδονῆς οὐ βουλόμεθα, λύπης δὲ ἀλλάττεσθαι βουλόμεθα· λύπην δ' ἐλάττω μετὰ μείζονος ἡδονῆς βουλόμεθα, ἡδονὴν δ' ἐλάττω μετὰ μείζονος λύπης οὐ βουλόμεθα, ἴσα δὲ ἀντὶ ἴσων ἐκάτερα τούτων οὐχ ὡς βουλόμεθα ἔχοιμεν ἂν διασαφεῖν. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶν πλήθει καὶ μεγέθει καὶ σφοδρότησιν ἰσότησιν τε, καὶ ὅσα ἐναντία ἐστὶν πᾶσι τοῖς τοιούτοις πρὸς βούλησιν, διαφέροντά τε καὶ μηδὲν [c] διαφέροντα πρὸς αἴρεσιν ἐκάστων. οὕτω δὴ τούτων ἐξ ἀνάγκης διακεκοσμημένων, ἐν ᾧ μὲν βίῳ ἔνεστι πολλὰ ἐκάτερα καὶ μεγάλα καὶ σφοδρά, ὑπερβάλλει δὲ τὰ τῶν ἡδονῶν, βουλόμεθα, ἐν ᾧ δὲ τὰ ἐναντία, οὐ βουλόμεθα· καὶ αὖ ἐν ᾧ ὀλίγα ἐκάτερα καὶ σμικρὰ καὶ ἡρεμαῖα, ὑπερβάλλει δὲ τὰ λυπηρά, οὐ βουλόμεθα, ἐν ᾧ δὲ τὰναντία, βουλόμεθα. ἐν ᾧ δ' αὖ βίῳ ἰσορροπεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν δεῖ διανοεῖσθαι· τὸν ἰσορροπον βίον ὡς τῶν μὲν ὑπερβαλλόντων [d] τῷ φίλῳ ἡμῖν βουλόμεθα, τῶν δ' αὖ τοῖς ἐχθροῖς οὐ βουλόμεθα. πάντας δὴ δεῖ διανοεῖσθαι τοὺς βίους ἡμῶν ὡς ἐν τούτοις ἐνδεδεμένοι πεφύκασιν, καὶ δεῖ διανοεῖσθαι ποίους φύσει βουλόμεθα· εἰ δὲ τι παρὰ ταῦτα ἄρα φαμὲν βούλεσθαι, διὰ τινα ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ὄντων βίων αὐτὰ λέγομεν.

Τίνες δὴ καὶ πόσοι εἰσὶ βίοι, ὧν περὶ δεῖ προελόμενον τὸ βούλητόν τε καὶ [ἐκούσιον ἀβούλητόν τε καὶ] ἀκούσιον [e] ἰδόντα εἰς νόμον ἑαυτῷ ταξάζομενον, τὸ φίλον ἅμα καὶ ἡδὺ καὶ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον ἐλόμενον, ζῆν ὡς οἶόν τ' ἐστὶν ἄνθρωπον μακαριώτατα; λέγωμεν δὴ σώφρονα βίον ἕνα εἶναι καὶ φρόνιμον ἕνα καὶ ἕνα τὸν ἀνδρεῖον, καὶ τὸν ὑγιεινὸν βίον ἕνα ταξώμεθα· καὶ τούτοις οὗσιν τέτταρσιν ἐναντίους ἄλλους τέτταρας, ἄφρονα, δειλόν, ἀκόλαστον, νοσῶδη. σώφρονα μὲν οὖν βίον ὁ γινώσκων θήσει πρᾶον ἐπὶ πάντα, [734.a] καὶ ἡρεμαίας μὲν λύπας, ἡρεμαίας δὲ ἡδονάς, μαλακὰς δὲ ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτας οὐκ ἐμμανεῖς παρεχόμενον, ἀκόλαστον δέ, ὅξυν ἐπὶ πάντα, καὶ σφοδρὰς μὲν λύπας, σφοδρὰς δὲ ἡδονάς, συντόνους δὲ καὶ οἰστρώδεις ἐπιθυμίας τε καὶ ἔρωτας ὡς οἶόν τε ἐμμανεστάτους παρεχόμενον, ὑπερβαλλούσας δὲ ἐν μὲν τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀχθηδόνων, ἐν δὲ τῷ ἀκολάστῳ τὰς λύπας τῶν ἡδονῶν μεγέθει καὶ πλήθει καὶ πυκνότησιν. ὅθεν ὁ μὲν ἡδίῳ ἡμῖν τῶν βίων, ὁ δὲ [b] λυπηρότερος ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει κατὰ φύσιν γίνεσθαι, καὶ τὸν γε βουλόμενον ἡδέως ζῆν οὐκέτι παρῆκει ἐκόντα γε ἀκολάστως ζῆν, ἀλλ' ἤδη δηλὸν ὡς, εἰ τὸ νῦν λεγόμενον ὀρθόν, πᾶς ἐξ ἀνάγκης ἄκων ἐστὶν ἀκόλαστος· ἢ γὰρ δι' ἀμαθίαν ἢ δι' ἀκράτειαν ἢ δι' ἀμφοτέρω, τοῦ σωφρονεῖν ἐνδεῆς ὧν ζῆ ὁ πᾶς ἀνθρώπινος ὄχλος. ταῦτά δὲ περὶ νοσῶδους τε καὶ ὑγιεινοῦ βίου διανοητέον, ὡς ἔχουσι μὲν ἡδονὰς καὶ λύπας, ὑπερβάλλουσι δὲ ἡδοναὶ μὲν λύπας ἐν ὑγιείᾳ, λῦπαι δὲ ἡδονὰς ἐν νόσοις. ἡμῖν δὲ ἡ βούλησις τῆς αἰρέσεως τῶν βίων οὐχ ἵνα τὸ λυπηρὸν ὑπερβάλλῃ· ὅπου δ' ὑπερβάλλεται, τοῦτον τὸν βίον ἡδίῳ κεκρίκαμεν. ὁ δὲ σώφρων τοῦ ἀκολάστου καὶ ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονος, φαῖμεν ἂν, καὶ ὁ τῆς ἀνδρείας τοῦ τῆς δειλίας ἐλάττονα καὶ σμικρότερα καὶ μανότερα ἔχων ἀμφοτέρω, τῆ τῶν ἡδονῶν ἐκάτερος ἐκάτερον ὑπερβάλλων, τῆ τῆς λύπης ἐκείνων ὑπερβαλλόντων [d] αὐτούς, ὁ μὲν ἀνδρεῖος τὸν δειλόν, ὁ δὲ φρόνιμος τὸν ἄφρονα νικῶσιν, ὥστε ἡδίους εἶναι τοὺς βίους τῶν βίων, σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον καὶ ὑγιεινὸν δειλοῦ καὶ ἄφρονος καὶ ἀκολάστου καὶ νοσῶδους, καὶ συλλήβδην τὸν ἀρετῆς ἐχόμενον κατὰ σῶμα ἢ καὶ κατὰ ψυχὴν τοῦ τῆς μοχθηρίας ἐχομένου βίου ἡδίῳ τε εἶναι καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἐκ περιττοῦ κάλλει καὶ ὀρθότητι καὶ ἀρετῇ καὶ εὐδοξίᾳ, ὥστε [e] τὸν ἔχοντα αὐτὸν ζῆν εὐδαιμονέστερον ἀπεργάζεσθαι τοῦ ἐναντίου τῷ παντὶ καὶ ὄλῳ.

Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τῶν νόμων ἐνταυθοῖ λεχθὲν τῶν λόγων τέλος ἐχέτω, μετὰ δὲ τὸ προοίμιον ἀναγκαῖόν που νόμον ἔπεσθαι, μᾶλλον δὲ τό γε ἀληθὲς νόμους πολιτείας ὑπογράφειν. καθάπερ οὖν

δὴ τινα συνυφὴν ἢ καὶ πλέγμ' ἄλλ' ὅτιοῦν, οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόν τ' ἐστὶν τὴν τε ἐφυφὴν καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι, διαφέρειν δ' ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος — ἰσχυρόν τε γὰρ καὶ τινα [735.a] βεβαιότητα ἐν τοῖς τρόποις εἰληφός, τὸ δὲ μαλακώτερον καὶ ἐπιεικεία τινὶ δικαίᾳ χρώμενον — ὅθεν δὴ τοὺς τὰς ἀρχὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρξοντας δεῖ διακρίνεσθαι τινα τρόπον ταύτη καὶ τοὺς σμικρᾶ παιδείᾳ βασανισθέντας ἐκάστοτε κατὰ λόγον. ἐστὸν γὰρ δὴ δύο πολιτείας εἶδη, τὸ μὲν ἀρχῶν καταστάσεις ἐκάστοις, τὸ δὲ νόμοι ταῖς ἀρχαῖς ἀποδοθέντες.

Τὸ δὲ πρὸ τούτων ἀπάντων δεῖ διανοεῖσθαι τὰ τοιάδε.

[b] πᾶσαν ἀγέλην ποιμὴν καὶ βουκόλος τροφεύς τε ἵππων καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα παραλαβόν, οὐκ ἄλλως μὴ ποτε ἐπιχειρήσει θεραπεύειν ἢ πρῶτον μὲν τὸν ἐκάστη προσήκοντα καθαρμὸν καθαρεῖ τῇ συνοικήσει, διαλέξας δὲ τὰ τε ὑγιῆ καὶ τὰ μὴ καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀγεννῆ, τὰ μὲν ἀποπέμψει πρὸς ἄλλας τινὰς ἀγέλας, τὰ δὲ θεραπεύσει, διανοούμενος ὡς μάταιος ἂν ὁ πόνος εἴη καὶ ἀνήνυτος περὶ τε σῶμα καὶ ψυχάς, ἃς φύσις [c] καὶ πονηρὰ τροφή διεφθαρκυῖα προσὰπλόλλυσιν τὸ τῶν ὑγιῶν καὶ ἀκηράτων ἠθῶν τε καὶ σωμάτων γένος ἐν ἐκάστοις τῶν κτημάτων, ἂν τις τὰ ὑπάρχοντα μὴ διακαθαίρηται. τὰ μὲν δὴ τῶν ἄλλων ζώων ἐλάττων τε σπουδὴ καὶ παραδείγματος ἕνεκα μόνον ἄξια παραθέσθαι τῷ λόγῳ, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων σπουδῆς τῆς μεγίστης τῷ τε νομοθέτῃ διερευνᾶσθαι καὶ φράζειν τὸ προσήκον ἐκάστοις καθαρμοῦ τε πέρι καὶ συμπασῶν [d] τῶν ἄλλων πράξεων. αὐτίκα γὰρ τὸ περὶ καθαρμούς πόλεως ὧδ' ἔχον ἂν εἴη· πολλῶν οὐσῶν τῶν διακαθάρσεων αἱ μὲν ῥάους εἰσὶν, αἱ δὲ χαλεπώτεροι, καὶ τὰς μὲν τύραννος μὲν ὦν καὶ νομοθέτης ὁ αὐτός, ὅσαι χαλεπαὶ τ' εἰσὶν καὶ ἄρισται, δύναιτ' ἂν καθῆραι, νομοθέτης δὲ ἄνευ τυραννίδος καθιστὰς πολιτείαν καινὴν καὶ νόμους, εἰ καὶ τὸν πρᾶτότατον τῶν καθαρμῶν καθήρειεν, ἀγαπώντως ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον δράσειεν. ἔστι δ' ὁ μὲν ἄριστος ἀλγείνός, καθάπερ ὅσα τῶν [e] φαρμάκων τοιουτότροπα, ὁ τῇ δίκῃ μετὰ τιμωρίας εἰς τὸ κολάζειν ἄγων, θάνατον ἢ φυγὴν τῇ τιμωρίᾳ τὸ τέλος ἐπιτιθείς· τοὺς γὰρ μέγιστα ἐξημαρτηκότας, ἀνιάτους δὲ ὄντας, μεγίστην δὲ οὐσαν βλάβην πόλεως, ἀπαλλάττειν εἴωθεν. ὁ δὲ πρᾶτότερός ἐστι τῶν καθαρμῶν ὁ τοιόσδε ἡμῖν· ὅσοι διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀπορίαν τοῖς ἡγεμόσιν ἐπὶ τὰ τῶν ἐχόντων μὴ ἔχοντες ἐτοιμούς αὐτοὺς ἐνδείκνυνται [736.a] παρεσκευακότες ἔπεσθαι, τούτοις ὡς νοσήματι πόλεως ἐμπεφυκότες, δι' εὐφημίας ἀπαλλαγὴν, ὄνομα ἀποικίαν τιθέμενος, εὐμενῶς ὅτι μάλιστα ἐξεπέμψατο. παντὶ μὲν οὖν νομοθετοῦντι τοῦτο ἀμῶς γέ πως κατ' ἀρχὰς δραστέον, ἡμῖν μὴν ἔτι τούτων ἀκοπώτερα τὰ περὶ ταῦτ' ἐστὶ συμβεβηκότα νῦν· οὔτε γὰρ ἀποικίαν οὔτ' ἐκλογὴν τινα καθάρσεως δεῖ μηχανᾶσθαι πρὸς τὸ παρόν, οἷον δὲ τινῶν συρρέοντων ἐκ πολλῶν τὰ μὲν πηγῶν [b] τὰ δὲ χειμάρρων εἰς μίαν λίμνην, ἀναγκαῖον προσέχοντας τὸν νοῦν φυλάττειν ὅπως ὅτι καθαρῶτατον ἔσται τὸ συρρέον ὕδωρ, τὰ μὲν ἐξαντλοῦντας, τὰ δ' ἀποχετεύοντας καὶ παρατρέποντας. πόνος δ', ὡς ἔοικεν, καὶ κίνδυνός ἐστιν ἐν πάσῃ κατασκευῇ πολιτικῇ. τὰ δ' ἐπεὶ λόγῳ γ' ἐστὶν τὰ νῦν ἄλλ' οὐκ ἔργῳ πραττόμενα, πεπεράνθω τε ἡμῖν ἢ συλλογὴ καὶ κατὰ νοῦν ἢ καθαρότης αὐτῆς ἔστω συμβεβηκυῖα· τοὺς γὰρ κακοὺς [c] τῶν ἐπιχειρούντων εἰς τὴν νῦν πόλιν ὡς πολιτευσομένους συνιέναι πειθοῖ πάσῃ καὶ ἰκανῷ χρόνῳ διαβασανίσαντες, διακωλύσωμεν ἀφικνεῖσθαι, τοὺς δ' ἀγαθοὺς εἰς δύναμιν εὐμενεῖς ἴλεώ τε προσαγώμεθα.

Τόδε δὲ μὴ λανθανέτω γιγνόμενον ἡμᾶς εὐτύχημα, ὅτι καθάπερ εἶπομεν τὴν τῶν Ἑρακλειδῶν ἀποικίαν εὐτυχεῖν, ὡς γῆς καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ νομῆς πέρι δεινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἔριν ἐξέφυγεν, ἣν νομοθετεῖσθαι ἀναγκασθεῖση [d] πόλει τῶν ἀρχαίων οὔτε ἔαν οἷόν τε ἀκίνητον οὔτ' αὖ κινεῖν δυνατόν ἐστί τινα τρόπον, εὐχὴ δὲ μόνον ὡς ἔπος εἰπεῖν λείπεται, καὶ σμικρὰ μετάβασις εὐλαβῆς ἐν πολλῷ χρόνῳ σμικρὸν μεταβιβάζουσιν, ἥδε· τῶν κινούντων ἀεὶ κερτημένων μὲν αὐτῶν

γῆν ἄφθονον ὑπάρχειν, κεκτημένων δὲ καὶ ὀφειλέτας αὐτοῖς πολλοὺς ἐθελόντων τε τούτων πῆ τοῖς ἀπορουμένοις [e] δι' ἐπιείκειαν κοινωνεῖν, τὰ μὲν ἀφιέντας, τὰ δὲ νεμομένους, ἀμῆ γέ πῆ τῆς μετριότητος ἔχομένους καὶ πενίαν ἡγουμένους εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω. σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίνεταί, καὶ ἐπὶ ταύτης οἶον κρηπῖδος μονίμου ἐποικοδομεῖν δυνατὸν ὄντινα ἂν ὕστερον ἐποικοδομῆ τις κόσμον πολιτικὸν προσήκοντα τῇ τοιαύτῃ καταστάσει· ταύτης δὲ σαθρᾶς οὐσης τῆς [737.a] μεταβάσεως, οὐκ εὖπορος ἢ μετὰ ταῦτα πολιτικῆ πρᾶξις οὐδεμιᾶ γίνοιτο ἂν πόλει. ἦν ἡμεῖς μὲν, ὡς φαμεν, ἐκφεύγομεν· ὅμως δὲ εἰρησθαι γε ὀρθότερον, εἰ καὶ μὴ ἐξεφεύγομεν, ὅπῃ ποτ' ἂν ἐποιούμεθα αὐτῆς τὴν φυγὴν. εἰρήσθω δὴ νυν ὅτι διὰ τοῦ μὴ φιλοχρηματεῖν μετὰ δίκης, ἄλλη δ' οὐκ ἔστιν οὐτ' εὐρεῖα οὐτε στενὴ τῆς τοιαύτης μηχανῆς διαφυγῆ· καὶ τοῦτο μὲν οἶον ἔρμα πόλεως ἡμῖν κείσθω τὰ νῦν. ἀνεγκλήτους [b] γὰρ δεῖ τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους κατασκευάζεσθαι ἀμῶς γέ πως, ἢ μὴ προϊέναι πρότερον εἰς τοῦμπροσθεν ἐκόντα εἶναι τῆς ἄλλης κατασκευῆς οἷς ἢ παλαιὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, [καὶ] ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν μετῆ· οἷς δέ, ὡς ἡμῖν νῦν, θεὸς ἔδωκε καινὴν τε πόλιν οἰκίζειν καὶ μὴ τινὰς ἔχθρας εἶναι πω πρὸς ἀλλήλους, τούτους ἔχθρας αὐτοῖς αἰτίους γενέσθαι διὰ τὴν διανομὴν τῆς γῆς τε καὶ οἰκίσεων οὐκ ἀνθρώπινος ἂν εἴη μετὰ κάκης πάσης ἀμαθία.

[c] Τίς οὖν δὴ τρόπος ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς διανομῆς; πρῶτον μὲν τὸν αὐτῶν ὄγκον τοῦ ἀριθμοῦ δεῖ τάσασθαι, πόσον εἶναι χρεῶν· μετὰ δὲ τοῦτο τὴν διανομὴν τῶν πολιτῶν, καθ' ὅποσα μέρη πλήθει καὶ ὀπηλίκῃ διαιρετέον αὐτούς, ἀνομολογητέον· ἐπὶ δὲ ταῦτα τὴν τε γῆν καὶ τὰς οἰκίσεις ὅτι μάλιστα ἴσας ἐπιμεμητέον. ὄγκος δὲ πλήθους ἰκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίνοιτο ἂν λεχθεὶς ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ πρὸς τὰς τῶν [d] πλησιοχώρων πόλεις· γῆ μὲν ὀπόση πόσους σῶφρονας ὄντας ἰκανὴ τρέφειν, πλείονος δὲ οὐδὲν προσδεῖ, πλήθους δέ, ὅποσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτούς ἀμύνασθαι δυνατοὶ καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθησαὶ μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύνανται ἂν. ταῦτα δέ, ἰδόντες τὴν χώραν καὶ τοὺς γείτονας, ὀριοῦμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις· νῦν δὲ σχήματος ἔνεκα καὶ ὑπογραφῆς, ἵνα περαίνηται, πρὸς τὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος ἴτω.

[e] Πεντάκις μὲν χίλιοι ἔστωσαν καὶ τετταράκοντα, ἀριθμοῦ τινος ἔνεκα προσήκοντος, γεωμόροι τε καὶ ἀμυνοῦντες τῇ νομῇ· γῆ δὲ καὶ οἰκίσεις ὡσαύτως τὰ αὐτὰ μέρη διανεμηθήτων, γενόμενα ἀνήρ καὶ κλῆρος συννομή. δύο μὲν δὲ μέρη τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὸ πρῶτον νεμηθήτω, μετὰ δὲ ταῦτα τρία τὸν αὐτόν· πέφυκε γὰρ καὶ τέτταρα καὶ πέντε καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐφεξῆς. δεῖ δὲ περὶ ἀριθμῶν τό γε τοσοῦτον πάντα [738.a] ἄνδρα νομοθετοῦντα νενοηκέναι, τίς ἀριθμὸς καὶ ποῖος πάσαις πόλεσιν χρησιμώτατος ἂν εἴη. λέγωμεν δὲ τὸν πλείστας καὶ ἐφεξῆς μάλιστα διανομὰς ἐν αὐτῷ κεκτημένον. ὁ μὲν δὲ πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχεν· ὁ δὲ τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων εἷς τε πόλεμον καὶ ὅσα κατ' εἰρήνην πρὸς ἅπαντα τὰ συμβόλαια καὶ κοινωνήματα, εἰσφορῶν τε πέρι καὶ διανομῶν, οὐ πλείους μιᾶς δεουσῶν ἐξήκοντα δύναται ἂν τέμνεσθαι τομῶν, συνεχεῖς δὲ ἀπὸ μιᾶς [b] μέχρι τῶν δέκα.

Ταῦτα μὲν οὖν δὴ καὶ κατὰ σχολὴν δεῖ βεβαίως λαβεῖν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάτῃ λαμβάνειν· ἔχει γὰρ οὖν οὐκ ἄλλως ἢ ταύτη, δεῖ δὲ αὐτὰ ῥηθῆναι τῶνδε ἔνεκα κατοικίζονται πόλιν. οὐτ' ἂν καινὴν ἐξ ἀρχῆς τις ποιῆ οὐτ' ἂν παλαιὰν διεφθαρμένην ἐπισκευάζηται, περὶ θεῶν γε καὶ ἱερῶν, ἅττα τε ἐν τῇ πόλει ἐκάστοις ἰδρῦσθαι δεῖ καὶ ὦντινων ἐπονομάζεσθαι θεῶν ἢ δαιμόνων, οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν νοῦν ἔχων [c] ὅσα ἐκ Δελφῶν ἢ Δωδώνης ἢ παρ' Ἄμμωνος ἢ τινες ἔπεισαν παλαιοὶ λόγοι ὀπηδῆ τινὰς πείσαντες, φασμάτων γενομένων ἢ ἐπιπνοίας λεχθείσης θεῶν, πείσαντες δὲ θυσίας τελεταῖς συμμείκτους κατεστήσαντο εἴτε αὐτόθεν ἐπιχωρίους εἴτ' οὖν Τυρρῆνικὰς εἴτε Κυπρίας εἴτε

ἄλλοθεν ὄθεν οὖν, καθιέρωσαν δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις φήμας τε καὶ ἀγάλματα καὶ βωμούς καὶ ναούς, τεμένη τε τούτων ἐκάστοις ἐτεμένισαν· τούτων [d] νομοθέτη τὸ σμικρότατον ἀπάντων οὐδὲν κινητέον, τοῖς δὲ μέρεσιν ἐκάστοις θεὸν ἢ δαίμονα ἢ καὶ τινα ἥρωα ἀποδοτέον, ἐν δὲ τῇ τῆς γῆς διανομῇ πρώτοις ἐξαιρέτα τεμένη τε καὶ πάντα τὰ προσήκοντα ἀποδοτέον, ὅπως ἂν σύλλογοι ἐκάστων τῶν μερῶν κατὰ χρόνους γιγνόμενοι τοὺς προσταχθέντας εἰς τε τὰς χρείας ἐκάστας εὐμάρειαν παρασκευάζωσι καὶ φιλοφρονῶνται τε ἀλλήλους μετὰ θυσιῶν καὶ οἰκειῶνται [e] καὶ γνωρίζωσιν, οὗ μείζον οὐδὲν πόλει ἀγαθὸν ἢ γνωρίμους αὐτοὺς αὐτοῖς εἶναι. ὅπου γὰρ μὴ φῶς ἀλλήλοις ἐστὶν ἀλλήλων ἐν τοῖς τρόποις ἀλλὰ σκότος, οὗτ' ἂν τιμῆς τῆς ἀξίας οὗτ' ἀρχῶν οὐτε δίκης ποτέ τις ἂν τῆς προσηκούσης ὀρθῶς τυγχάνοι· δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα ἐν πρὸς ἐν τοῦτο σπεύδειν ἐν πάσαις πόλεσιν, ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὄψωσιν, ἀπλοῦς δὲ καὶ ἀληθῆς ἀεὶ, μήτε ἄλλος τοιοῦτος ὦν αὐτὸν διαπατήσει.

[739.a] Ἦ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο φορά, καθάπερ πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ, τῆς τῶν νόμων κατασκευῆς, ἀήθης οὔσα, τάχ' ἂν θαυμάσαι τὸν ἀκούοντα τὸ πρῶτον ποιήσειεν· οὐ μὴν ἀλλ' ἀναλογιζομένῳ καὶ πειρωμένῳ φανεῖται δευτέρως ἂν πόλις οἰκεῖσθαι πρὸς τὸ βέλτιστον. τάχα δ' οὐκ ἂν τις προσδέξαιτο αὐτὴν διὰ τὸ μὴ σύνηθες νομοθέτη μὴ τυραννοῦντι· τὸ δ' ἔστιν ὀρθότατον εἰπεῖν μὲν τὴν ἀρίστην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, [b] δοῦναι δὲ εἰπόντα αἵρεσιν ἐκάστῳ τῷ τῆς συνοικήσεως κυρίῳ. ποιῶμεν δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τὰ νῦν ἡμεῖς, εἰπόντες ἀρετῇ πρώτην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην· τὴν δὲ αἵρεσιν Κλεινία τε ἀποδιδῶμεν τὰ νῦν καὶ εἴ τις ἄλλος ἀεὶ ποτε ἐθελήσειεν ἐπὶ τὴν τῶν τοιούτων ἐκλογὴν ἐλθὼν κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον ἀπονεύμασθαι τὸ φίλον αὐτῷ τῆς αὐτοῦ πατρίδος.

Πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστὶν καὶ πολιτεία καὶ νόμοι [c] ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα· λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. τοῦτ' οὖν εἴτε που νῦν ἔστιν εἴτ' ἔσται ποτέ —κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινούς δὲ εἶναι παῖδας, κοινὰ δὲ χρήματα σύμπαντα— καὶ πάση μηχανῇ τὸ λεγόμενον ἴδιον πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου ἅπαν ἐξήρηται, μεμηχάνηται δ' εἰς τὸ δυνατόν καὶ τὰ φύσει ἴδια κοινὰ ἀμῆ γέ πη γεγονέναι, οἷον ὄμματα καὶ ὄτα καὶ χεῖρας κοινὰ μὲν ὄρᾶν δοκεῖν καὶ [d] ἀκούειν καὶ πράττειν, ἐπαινεῖν τ' αὖ καὶ ψέγειν καθ' ἐν ὅτι μάλιστα σύμπαντας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς χαίροντας καὶ λυπουμένους, καὶ κατὰ δύναμιν οἵτινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολῇ πρὸς ἀρετὴν οὐδεὶς ποτε ὄρον ἄλλον θέμενος ὀρθότερον οὐδὲ βελτίω θήσεται. ἢ μὲν δὴ τοιαύτη πόλις, εἴτε που θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν αὐτὴν οἰκοῦσι πλείους ἑνός, οὕτω διαζῶντες εὐφραϊνόμενοι κατοικοῦσι· [e] διὸ δὴ παράδειγμά γε πολιτείας οὐκ ἄλλη χρὴ σκοπεῖν, ἀλλ' ἐχομένους ταύτης τὴν ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν. ἦν δὲ νῦν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμεν, εἴη τε ἂν γενομένη πως ἀθανασίας ἐγγύτατα καὶ ἡ μία δευτέρως· τρίτην δὲ μετὰ ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλη, διαπερανούμεθα. νῦν δ' οὖν ταύτην τίνα λέγομεν καὶ πῶς γενομένην ἂν τοιαύτην; Νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ [740.a] κοινῇ γεωργούντων, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον μείζον ἢ κατὰ τὴν νῦν γένεσιν καὶ τροφήν καὶ παιδείουσιν εἴρηται· νεμέσθων δ' οὖν τοιαῦδε διανοία πως, ὡς ἄρα δεῖ τὸν λαχόντα τὴν λῆξιν ταύτην νομίζειν μὲν κοινήν αὐτὴν τῆς πόλεως συμπάσης, πατρίδος δὲ οὔσης τῆς χώρας θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μειζόνως ἢ μητέρα παῖδας, τῷ καὶ δέσποιναν θεὸν αὐτὴν οὔσαν θνητῶν ὄντων γεγονέναι, ταῦτα δ' ἔχειν διανοήματα καὶ περὶ τοὺς [b] ἐγχωρίους θεοὺς τε ἅμα καὶ δαίμονας. ὅπως δ' ἂν ταῦτα εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον οὕτως ἔχοντα ὑπάρχη, τάδε προσδιανοητέον, ὅσαι εἰσὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἐστίαι διανεμηθεῖσαι τὸν ἀριθμόν, ταύτας δεῖν ἀεὶ τοσαύτας εἶναι καὶ μήτε τι πλείους γίνεσθαι μήτε τί ποτε ἐλάττους. ὧδ' οὖν ἂν τὸ τοιοῦτον βεβαίως γίγνοιτο περὶ πᾶσαν πόλιν· ὁ λαχὼν τὸν κλῆρον καταλειπέτω ἀεὶ

ταύτης τῆς οἰκίσεως ἓνα μόνον κληρονόμον τῶν ἑαυτοῦ παίδων, ὃν ἂν αὐτῷ μάλιστα ἦ φίλον, διάδοχον [c] καὶ θεραπευτὴν θεῶν καὶ γένους καὶ πόλεως τῶν τε ζώντων καὶ ὄσους ἂν ἤδη τέλος εἰς τὸν τότε χρόνον ἔχη· τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας, οἷς ἂν πλείους ἑνὸς γίνωνται, θηλείας τε ἐκδόσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιταχθησόμενον, ἄρρενάς τε, οἷς ἂν τῆς γενέσεως ἐλλείπη τῶν πολιτῶν, τούτοις ὑεῖς διανέμειν, κατὰ χάριν μὲν μάλιστα, ἐὰν δὲ τισιν ἐλλείπωσιν χάριτες, ἢ πλείους ἐπίγονοι γίνωνται θήλειαι ἢ τινες ἄρρενες ἐκάστων, ἢ καὶ τούναντίον ὅταν ἐλάττους ᾖσιν, παίδων ἀφορίας γενομένης, [d] πάντων τούτων ἀρχὴν ἦν ἂν θώμεθα μεγίστην καὶ τιμιωτάτην, αὕτη σκεψαμένη τί χρῆ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι, ποριζέτω μηχανὴν ὅτι μάλιστα ὅπως αἱ πεντακισχίλια καὶ τετταράκοντα οἰκίσεις ἀεὶ μόνον ἔσονται. μηχαναὶ δ' εἰσὶν πολλαί· καὶ γὰρ ἐπισχέσεις γενέσεως οἷς ἂν εὐρους ἦ γένεσις, καὶ τούναντίον ἐπιμέλεια καὶ σπουδαὶ πλήθους γεννημάτων εἰσὶν τιμαῖς τε καὶ ἀτιμίαις καὶ νουθετήσεσι πρεσβυτῶν περὶ νέους διὰ λόγων [e] νουθετητικῶν ἀπαντῶσαι αἱ δύνανται ποιεῖν ὃ λέγομεν. καὶ δὴ καὶ τό γε τέλος, ἂν πᾶσα ἀπορία περὶ τὴν ἀνίσωσιν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα οἰκῶν γίγηται, ἐπίχυσις δὲ ὑπερβάλλουσα ἡμῖν πολιτῶν διὰ φιλοφροσύνην τὴν τῶν συνοικοῦντων ἀλλήλοις συμβαίη καὶ ἀπορῶμεν, τὸ παλαιόν που ὑπάρχει μηχανήμα, ὃ πολλάκις εἵπομεν, ἐκπομπὴ ἀποικιῶν, φίλη γιγνομένη παρὰ φίλων, ὧν ἂν ἐπιτήδειον εἶναι δοκῇ. ἐὰν τ' αὖ καὶ τούναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κύμα [741.a] κατακλυσμὸν φέρον νόσων, ἢ πολέμων φθορά, ἐλάττους δὲ πολὺ τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ δι' ὄρφανίας γένωνται, ἐκόντας μὲν οὐ δεῖ πολίτας παρεμβάλλειν νόθη παιδεία πεπαιδευμένους, ἀνάγκη δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι.

Ταῦτ' οὖν δὴ τὸν νῦν λεγόμενον λόγον ἡμῖν φῶμεν παραινεῖν λέγοντα· ὦ πάντων ἀνδρῶν ἄριστοι, τὴν ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα καὶ τὸ ταῦτόν καὶ ὁμολογούμενον τιμῶντες κατὰ φύσιν μὴ ἀνίετε κατὰ τε ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν δύναμιν [b] τὴν τῶν καλῶν κάγαθῶν πραγμάτων· καὶ δὴ καὶ νῦν τὸν ἀριθμὸν μὲν πρῶτον διὰ βίου παντὸς φυλάξατε τὸν εἰρημένον, εἶτα τὸ τῆς οὐσίας ὕψος τε καὶ μέγεθος, ὃ τὸ πρῶτον ἐνείμασθε μέτριον ὄν, μὴ ἀτιμάσητε τῷ τε ὠνεῖσθαι καὶ τῷ πωλεῖν πρὸς ἀλλήλους —οὔτε γὰρ ὁ νεῖμας κληρὸς ὧν θεὸς ὑμῖν σύμμαχος οὔτε ὁ νομοθέτης— νῦν γὰρ δὴ πρῶτον τῷ ἀπειθοῦντι νόμος προστάττει, προειπὼν ἐπὶ τούτοις κληροῦσθαι [c] τὸν ἐθέλοντα ἢ μὴ κληροῦσθαι, ὡς πρῶτον μὲν τῆς γῆς ἱεράς οὐσης τῶν πάντων θεῶν, εἶτα ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν εὐχὰς ποιησομένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις καὶ μέχρι τριῶν, τὸν πριάμενον ἢ ἀποδόμενον ὧν ἔλαχεν οἰκοπέδων ἢ γηπέδων τὰ ἐπὶ τούτοις πρέποντα πάσχειν πάθη· γράψαντες δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καταγεγραμμένας, πρὸς τούτοις δ' ἔτι φυλακτήρια τούτων, ὅπως ἂν γίγηται, [d] καταστήσουσιν ἐν ταύτῃ τῶν ἀρχῶν ἣτις ἂν ὀξύτατον ὄρᾳν δοκῇ, ἵνα αἱ παρὰ ταῦτα ἐκάστοτε παραγωγαὶ γιγνόμεναι μὴ λανθάνωσιν αὐτούς, ἀλλὰ κολάζωσι τὸν ἀπειθοῦντα ἅμα νόμῳ καὶ τῷ θεῷ. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὃν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι, τὴν ἐπομένην κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν οὐδεὶς εἴσεται ποτε κακὸς ὧν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπεικὴς ἔθεσι [e] γενόμενος· χρηματισμὸς γὰρ οὗτ' ἔνεστιν σφόδρα ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, συνέπεταί τε αὐτῇ μηδὲ δεῖν μηδ' ἐξεῖναι χρηματίζεσθαι τῶν ἀνελευθέρων χρηματισμῶν μηδενὶ μηδένα, καθ' ὅσον ἐπονείδιστος λεγομένη βαναυσία ἦθος ἀποτρέπει ἐλεύθερον, μηδὲ τὸ παράπαν ἀξιοῦν ἐκ τῶν τοιούτων συλλέγειν χρήματα.

Πρὸς τούτοις δ' ἔτι νόμος ἔπεται πᾶσι τούτοις, μηδ' [742.a] ἐξεῖναι χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον κερτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ, νόμισμα δὲ ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἣν δημιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, καὶ πᾶσιν ὁπόσων χρεῖα τῶν τοιούτων μισθοὺς μισθωτοῖς, δούλοις καὶ ἐποίκοις, ἀποτίνειν. ὧν ἕνεκά φαμεν τὸ νόμισμα κτητέον αὐτοῖς μὲν ἔντιμον, τοῖς δὲ ἄλλοις

ἀνθρώποις ἀδόκιμον· κοινὸν δὲ Ἑλληνικὸν νόμισμα ἕνεκά τε στρατειῶν καὶ ἀποδημιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἷον πρεσβειῶν ἢ καὶ [b] τινος ἀναγκαίας ἄλλης τῆ πόλει κηρυκείας, ἐκπέμπειν τινὰ ἂν δέη, τούτων χάριν ἀνάγκη ἐκάστοτε κεκτῆσθαι τῆ πόλει νόμισμα Ἑλληνικόν. ἰδιώτη δὲ ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνηται ἀποδημεῖν, παρέμενος μὲν τοὺς ἄρχοντας ἀποδημεῖτω, νόμισμα δὲ ἂν ποθεν ἔχων ξενικὸν οἴκαδε ἀφίκηται περιγεγόμενον, τῆ πόλει αὐτὸ καταβαλλέτω πρὸς λόγον ἀπολαμβάνων τὸ ἐπιχώριον· ἰδιούμενος δὲ ἂν τις φαίνεται, δημόσιόν τε γιγνέσθω καὶ ὁ συνειδῶς καὶ μὴ φράζων ἀρᾶ καὶ ὀνειδίει μετὰ τοῦ ἀγαθόντος ἔνοχος ἔστω, καὶ ζημία [c] πρὸς τούτοις μὴ ἐλάττονι τοῦ ξενικοῦ κομισθέντος νομίματος. γαμοῦντα δὲ καὶ ἐκδιδόντα μήτ' οὖν διδόναι μήτε δέχεσθαι προῖκα τὸ παράπαν μηδ' ἠντινοῦν, μηδὲ νόμισμα παρακατατίθεσθαι ὄτω μὴ τις πιστεύει, μηδὲ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἐξὸν μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε τόκον μήτε κεφάλαιον· ταῦτα δ' ὅτι βέλτιστ' ἐστὶν πόλει ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύειν, ὧδε ἂν τις σκοπῶν ὀρθῶς [d] ἂν αὐτὰ διακρίνοι, ἐπαναφέρων εἰς τὴν ἀρχὴν αἰεὶ καὶ τὴν βούλησιν. ἔστιν δὲ τοῦ νοῦν ἔχοντος πολιτικοῦ βούλησις, φαμέν, οὐχ ἦνπερ ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν, δεῖν βούλεσθαι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πόλιν ἢ νοῶν εὖ νομοθετοῖ, καὶ ὅτι μάλιστα πλουσίαν, κεκτημένην δ' αὖ χρύσεια καὶ ἀργύρεια, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἄρχουσαν ὅτι πλείστων· προσθεῖεν δ' ἂν καὶ ὡς ἀρίστην δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν εἶναι καὶ ὡς εὐδαιμονεστάτην [e] τὸν γε ὀρθῶς νομοθετοῦντα. τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατὰ ἐστὶν γίνεσθαι, τὰ δ' οὐ δυνατὰ· τὰ μὲν οὖν δυνατὰ βούλοιτ' ἂν ὁ διακοσμῶν, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὐτ' ἂν βούλοιτο ματαίας βουλήσεις οὐτ' ἂν ἐπιχειροῖ. σχεδὸν μὲν γὰρ εὐδαίμονας ἅμα καὶ ἀγαθοὺς ἀνάγκη γίνεσθαι —τοῦτο μὲν οὖν βούλοιτ' ἂν— πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθοὺς ἀδύνατον, οὓς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ καταλέγουσι· λέγουσιν δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων πλείστου νομίματος ἄξια κτήματα, ἃ καὶ κακὸς τις κεκτῆτ' [743.a] ἂν. εἰ δ' ἔστιν τοῦτο οὕτως ἔχον, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτε συγχωροίην τὸν πλούσιον εὐδαίμονα τῆ ἀληθείᾳ γίνεσθαι μὴ καὶ ἀγαθὸν ὄντα· ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφόρως καὶ πλούσιον εἶναι διαφερόντως ἀδύνατον. «Τί δὴ;» φαίη τις ἂν ἴσως. Ὅτι, φαῖμεν ἂν, ἢ τε ἐκ δικαίου καὶ ἀδίκου κτήσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶν τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνον, τὰ τε ἀναλώματα μήτε καλῶς μήτε αἰσχυρῶς ἐθέλοντα ἀναλίσκεσθαι τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων δαπανᾶσθαι διπλασίῳ [b] ἐλάττονα· οὐκ οὐ ποτὲ ἂν τῶν ἐκ διπλασίων μὲν κτημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων ὁ τὰ ἐναντία τούτων πράττων γένοιτ' ἂν πλουσιώτερος. ἔστιν δὲ ὁ μὲν ἀγαθὸς τούτων, ὁ δὲ οὐ κακὸς ὅταν ἢ φειδωλός, τοτὲ δὲ ποτε καὶ πάγκακος, ἀγαθὸς δὲ, ὅπερ εἴρηται τὰ νῦν, οὐδέποτε. ὁ μὲν γὰρ δικαίως καὶ ἀδίκως λαμβάνων καὶ μήτε δικαίως μήτε ἀδίκως ἀναλίσκων πλούσιος, ὅταν καὶ φειδωλός ἢ, ὁ δὲ πάγκακος, ὡς τὰ πολλὰ ὦν ἄσωτος, μάλα πένης· ὁ δὲ ἀναλίσκων τε [c] εἰς τὰ καλὰ καὶ κτώμενος ἐκ τῶν δικαίων μόνον οὐτ' ἂν διαφέρων πλούτῳ ῥαδίως ἂν ποτε γένοιτο οὐδ' αὖ σφόδρα πένης. ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί· εἰ δὲ μὴ ἀγαθοί, οὐδὲ εὐδαίμονες.

Ἡμῖν δὲ ἢ τῶν νόμων ὑπόθεσις ἐνταῦθα ἔβλεπεν, ὅπως ὡς εὐδαιμονέστατοι ἔσσονται καὶ ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις φίλοι· εἶεν δὲ οὐκ ἂν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι [d] ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται. λέγομεν δὴ μήτε χρυσὸν δεῖν μήτε ἄργυρον ἐν τῆ πόλει, μήτε αὖ χρηματισμὸν πολὺν διὰ βαναυσίας καὶ τόκων μηδὲ βοσκημάτων αἰσχυρῶν, ἀλλ' ὅσα γεωργία δίδωσι καὶ φέρει, καὶ τούτων ὅποσα μὴ χρηματιζόμενον ἀναγκάσειεν ἀμελεῖν ὦν ἕνεκα πέφυκε τὰ χρήματα· ταῦτα δ' ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, ἃ χωρὶς γυμναστικῆς καὶ [e] τῆς ἄλλης παιδείας οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἄξια λόγου. διὸ δὴ χρημάτων ἐπιμέλειαν οὐχ ἅπασι εἰρήκαμεν ὡς χρή τελευταῖον τιμᾶν· ὄντων γὰρ τριῶν τῶν ἀπάντων περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, τελευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν ἢ τῶν χρημάτων ὀρθῶς σπουδαζομένη σπουδῆ, σώματος δὲ

πέρι μέση, πρώτη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ δὴ καὶ νῦν ἦν διεξερχόμεθα πολιτείαν, εἰ μὲν τὰς τιμὰς οὕτω τάττεται, ὀρθῶς νενομοθέτηται· εἰ δέ τις τῶν προσταττομένων αὐτόθι νόμων [744.a] σωφροσύνης ἔμπροσθεν ὑγίειαν ἐν τῇ πόλει φανεῖται ποιῶν τιμίαν, ἢ πλοῦτον ὑγείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, οὐκ ὀρθῶς ἀναφανεῖται τιθέμενος. τοῦτ' οὖν δὴ πολλάκις ἐπισημαίνεσθαι χρὴ τὸν νομοθέτην —Τί τε βούλομαι; καὶ εἴ μοι συμβαίνει τοῦτο ἢ καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ;— καὶ οὕτω τάχ' ἂν ἴσως ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτός τε ἐκβαίνοι καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαλλάττοι, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον οὐδ' ἂν ἓνα ποτέ.

Ὁ δὴ λαχὼν κεκτήσθω, φαμέν, τὸν κληρὸν ἐπὶ τούτοις [b] οἷς εἰρήκαμεν. ἦν μὲν δὴ καλὸν καὶ τᾶλλα ἴσα πάντ' ἔχοντα ἓνα ἕκαστον ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀποικίαν· ἐπειδὴ δὲ οὐ δυνατόν, ἀλλ' ὁ μὲν τις πλείω κεκτημένος ἀφίξεται χρήματα, ὁ δ' ἐλάττονα, δεῖ δὴ πολλῶν ἔνεκα, τῶν τε κατὰ πόλιν καιρῶν ἰσότητος ἔνεκα, τιμήματα ἄνισα γενέσθαι, ἵνα ἀρχαί τε καὶ εἰσφοραὶ καὶ διανομαί, τὴν τῆς ἀξίας ἐκάστοις τιμὴν μὴ κατ' ἀρετὴν μόνον τὴν τε προγόνων καὶ τὴν αὐτοῦ, [c] μηδὲ κατὰ σωμάτων ἰσχυῆς καὶ εὐμορφίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλοῦτου χρῆσιν καὶ πενίαν, τὰς τιμὰς τε καὶ ἀρχὰς ὡς ἰσαίτατα τῷ ἀνίσω συμμέτρῳ δὲ ἀπολαμβάνοντες μὴ διαφέρωνται. τούτων χάριν τέτταρα μεγέθει τῆς οὐσίας τιμήματα ποιεῖσθαι χρεῶν, πρώτους καὶ δευτέρους καὶ τρίτους καὶ τετάρτους, ἢ τισιν ἄλλοις προσαγορευομένους ὀνόμασιν, ὅταν τε μένωσιν ἐν τῷ αὐτῷ τιμήματι καὶ ὅταν πλουσιώτεροι ἐκ πενήτων καὶ ἐκ πλουσίων πένητες γιγνόμενοι [d] μεταβαίνωσιν εἰς τὸ προσῆκον ἕκαστοι ἑαυτοῖσιν τίμημα.

Τόδε δ' ἐπὶ τούτοις αὖ νόμου σχῆμα ἔγωγε ἂν τιθεῖν ὡς ἐπόμενον. δεῖ γὰρ ἐν πόλει που, φαμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούση, ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἶη κεκληῖσθαι, μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισιν τῶν πολιτῶν μήτε αὖ πλοῦτον, ὡς ἀμφοτέρων τικτόντων ταῦτα ἀμφοτέρα· νῦν οὖν ὄρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην φράζειν. Ἔστω δὴ πενίας μὲν ὄρος ἡ τοῦ [e] κλήρου τιμῆ, ὃν δεῖ μένειν καὶ ὃν ἀρχῶν οὐδεὶς οὐδενί ποτε περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν τε ἄλλων κατὰ ταῦτα οὐδεὶς ὅστις φιλότιμος ἐπ' ἀρετῆ. μέτρον δὲ αὐτὸν θέμενος ὁ νομοθέτης διπλάσιον ἑάσει τούτου κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον καὶ μέχρι τετραπλασίου· πλείονα δ' ἂν τις κτᾶται τούτων, εὐρῶν ἢ δοθέντων ποθὲν ἢ χρηματισάμενος, ἢ τινι τύχῃ [745.a] τοιαύτη κτησάμενος ἄλλη τὰ περιγιγνόμενα τοῦ μέτρου, τῇ πόλει ἂν αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσιν θεοῖς ἀπονέμων εὐδόκιμος τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἶη· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτῳ τῷ νόμῳ, φανεῖ μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς ἡμίσεσιν, ὁ δὲ ὀφλῶν ἄλλο τοσοῦτον μέρος ἀποτεῖσει τῆς αὐτοῦ κτήσεως, τὰ δ' ἡμίσεια τῶν θεῶν. ἢ δὲ κτήσις χωρὶς τοῦ κλήρου πάντων πᾶσα ἐν τῷ φανερωῦ γεγράφθω παρά φύλαξιν ἀρχουσιν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάξῃ, ὅπως ἂν αἱ δίκαι [b] περὶ πάντων, ὅσαι εἰς χρήματα, ῥάδιαί τε ὦσι καὶ σφόδρα σαφεῖς.

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο πρῶτον μὲν τὴν πόλιν ἰδρῦσθαι δεῖ τῆς χώρας ὅτι μάλιστα ἐν μέσῳ, καὶ τᾶλλα ὅσα πρόσφορα πόλει τῶν ὑπαρχόντων ἔχοντα τόπον ἐκλεξάμενον, ἃ νοῆσαι τε καὶ εἰπεῖν οὐδὲν χαλεπόν· μετὰ δὲ ταῦτα μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον Ἐστίας πρῶτον καὶ Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἀκρόπολιν ὀνομάζοντα, κύκλον περιβάλλοντα, ἀφ' [c] οὗ τὰ δώδεκα μέρη τέμνειν τὴν τε πόλιν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν. ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη τῷ τὰ μὲν ἀγαθῆς γῆς εἶναι σμικρά, τὰ δὲ χείρονος μείζω. κλήρους δὲ διελεῖν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίου, τούτων τε αὖ δίχα τεμεῖν ἕκαστον καὶ συγκληρῶσαι δύο τμήματα, τοῦ τε ἐγγύς καὶ τοῦ πόρρω μετέχοντα ἑκάτερον· τὸ πρὸς τῇ πόλει μέρος τῷ πρὸς τοῖς ἐσχάτοις εἶς κληρὸς, καὶ τὸ [d] δευτέρον ἀπὸ πόλεως τῷ ἀπ' ἐσχάτων δευτέρῳ, καὶ τᾶλλα οὕτως πάντα. μηχανᾶσθαι δὲ καὶ ἐν τοῖς δίχα τμήμασι

τὸ νυνδὴ λεγόμενον φαυλότητός τε καὶ ἀρετῆς χώρας, ἐπανισουμένους τῷ πλήθει τε καὶ ὀλιγότητι τῆς διανομῆς. νείμασθαι δὲ δὴ καὶ τοὺς ἄνδρας δώδεκα μέρη, τὴν τῆς ἄλλης οὐσίας εἰς ἴσα ὅτι μάλιστα τὰ δώδεκα μέρη συνταξάμενον, ἀπογραφῆς πάντων γενομένης· καὶ δὴ καὶ μετὰ τοῦτο δώδεκα θεοὶς δώδεκα κλήρους θέντας, ἐπονομάσαι καὶ καθιερῶσαι [e] τὸ λαχὸν μέρος ἐκάστῳ τῷ θεῷ, καὶ φυλὴν αὐτὴν ἐπονομάσαι. τέμνειν δ' αὖ καὶ τὰ δώδεκα τῆς πόλεως τμήματα τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ καὶ τὴν ἄλλην χώραν διένεμον· καὶ δύο νέμεσθαι ἕκαστον οἰκήσεις, τὴν τε ἐγγὺς τοῦ μέσου καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων. καὶ τὴν μὲν κατοίκισιν οὕτω τέλος ἔχειν.

Ἐννοεῖν δὲ ἡμᾶς τὸ τοιόνδε ἐστὶν χρεῶν ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς τὰ νῦν εἰρημένα πάντα οὐκ ἂν ποτε εἰς τοιούτους καιροὺς συμπέσοι, ὥστε συμβῆναι κατὰ λόγον οὕτω [746.a] σύμπαντα γενόμενα, ἄνδρας τε οἱ μὴ δυσχερανοῦσι τὴν τοιαύτην συνοικίαν, ἀλλ' ὑπομενοῦσιν χρήματά τε ἔχοντες τακτὰ καὶ μέτρια διὰ βίου παντὸς καὶ παίδων γενέσεις ἅς εἰρήκαμεν ἐκάστοις, καὶ χρυσοῦ στερόμενοι καὶ ἐτέρων ὧν δῆλος ὁ νομοθέτης προστάξων ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν νῦν εἰρημένων, ἔτι δὲ χώρας τε καὶ ἄστεος, ὡς εἴρηκεν, μεσότητάς τε καὶ ἐν κύκλῳ οἰκήσεις πάντη, σχεδὸν οἷον ὄνειράτα λέγων, ἢ πλάττων καθάπερ ἐκ κηροῦ τινα πόλιν καὶ πολίτας, ἔχει [b] δὴ τὰ τοιαῦτα οὐ κακῶς τινα τρόπον εἰρημένα, χρὴ δ' ἐπαναλαμβάνειν πρὸς αὐτὸν τὰ τοιάδε. πάλιν ἄρα ἡμῖν ὁ νομοθετῶν φράζει τόδε· «Ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, ὧ φίλοι, μηδ' αὐτὸν δοκεῖτέ με λεληθέναι τὸ νῦν λεγόμενον ὡς ἀληθῆ διεξέρχεται τινα τρόπον. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἐκάστοις τῶν μελλόντων ἔσσεσθαι δικαιοτάτον οἶμαι τόδε εἶναι, τὸν τὸ παράδειγμα δεικνύοντα, οἷον δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίνεσθαι, μηδὲν ἀπολείπειν τῶν καλλίστων τε καὶ ἀληθεστάτων, ὧ δὲ [c] ἀδύνατόν τι συμβαίνει τούτων γίνεσθαι, τοῦτο μὲν αὐτὸ ἐκκλίνειν καὶ μὴ πράττειν, ὅτι δὲ τούτου τῶν λοιπῶν ἐγγύτατά ἐστιν καὶ συγγενέστατον ἔφυ τῶν προσηκόντων πράττειν, τοῦτ' αὐτὸ διαμηχανᾶσθαι ὅπως ἂν γίνηται, τὸν νομοθέτην δ' εἶσαι τέλος ἐπιθεῖναι τῇ βουλήσει, γενομένου δὲ τούτου, τότε ἤδη κοινῇ μετ' ἐκείνου σκοπεῖν ὅτι τε συμφέρει τῶν εἰρημένων καὶ τί πρόσαντες εἴρηται τῆς νομοθεσίας· τὸ γὰρ ὁμολογούμενον αὐτὸ αὐτῷ δεῖ που πανταχῇ [d] ἀπεργάζεσθαι καὶ τὸν τοῦ φαυλοτάτου δημιουργὸν ἄξιον ἐσόμενον λόγου.»

Νῦν δὴ τοῦτ' αὐτὸ προθυμητέον ἰδεῖν μετὰ τὴν δόξαν τῆς τῶν δώδεκα μερῶν διανομῆς, τὸ τίνα τρόπον δῆλον δὴ τὰ δώδεκα μέρη, τῶν ἐντὸς αὐτοῦ πλείστας ἔχοντα διανομάς, καὶ τὰ τούτοις συνεπόμενα καὶ ἐκ τούτων γεννώμενα, μέχρι τῶν τετταράκοντά τε καὶ πεντακισχιλίων —ὄθεν φρατρίας καὶ δήμους καὶ κώμας, καὶ πρὸς γε τὰς πολεμικὰς τάξεις τε [e] καὶ ἀγωγὰς, καὶ ἔτι νομίσματα καὶ μέτρα ξηρά τε καὶ ὑγρά καὶ σταθμά— πάντα ταῦτα ἔμμετρά τε καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα δεῖ τὸν γε νόμον τάττειν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ἐκεῖνα φοβητέα, δείσαντα τὴν δόξασαν ἂν γίνεσθαι σμικρολογίαν, ἂν τις προστάτῃ πάντα ὅπόσ' ἂν σκευὴ κτῶνται, μηδὲν ἄμετρον αὐτῶν εἶναι, καὶ κοινῷ λόγῳ νομίσαντα [747.a] πρὸς πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀριθμῶν διανομάς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται καὶ ὅσα ἐν μήκεσι καὶ ἐν βάθει ποικίλματα, καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι ταῖς τε κατὰ τὴν εὐθυπορίαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς καὶ τῆς κύκλῳ περιφορᾶς· πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέψαντα τὸν γε νομοθέτην προστάττειν τοῖς πολίταις πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς συντάξεως. πρὸς τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας ἐν οὐδὲν οὕτω δύναμιν ἔχει παίδειον μάθημα μεγάλην, ὡς ἢ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχνίουν ἀπεργάζεται, παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θεία τέχνη. ταῦτα δὴ πάντα, ἐὰν μὲν ἄλλοις νόμοις τε καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἀφαιρῆται τις τὴν ἀνελευθερίαν καὶ φιλοχρηματίαν ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν μελλόντων αὐτὰ [c] ἱκανῶς τε καὶ ὀνησίμως κτήσεσθαι, καλὰ τὰ παιδεύματα καὶ προσήκοντα γίνοιτ' ἂν· εἰ δὲ μή, τὴν καλουμένην ἂν τις

πανουργίαν ἀντὶ σοφίας ἀπεργασάμενος λάθοι, καθάπερ Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπειργασμένα γένη νῦν ἔστιν ἰδεῖν ὑπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων καὶ κτημάτων ἀνελευθερίας, εἴτε τις νομοθέτης αὐτοῖς φαῦλος ἂν γενόμενος ἐξηργάσατο τὰ τοιαῦτα εἴτε χαλεπή τύχη [d] προσπεσοῦσα εἴτε καὶ φύσις ἄλλη τις τοιαύτη. καὶ γάρ, ὧ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων ὡς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τινὲς διαφέροντες ἄλλων τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους, οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον· οἱ μὲν γέ που διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ δι' εἰλήσεις ἀλλόκοτοὶ τέ εἰσιν καὶ ἐνάισιοι αὐτῶν, οἱ δὲ δι' ὕδατα, οἱ δὲ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, ἀναδιδουῶσαν [e] οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐχ ἥττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν, τούτων δ' αὖ πάντων μέγιστον διαφέρειεν ἂν τόποι χώρας ἐν οἷς θεῖα τις ἐπίπνοια καὶ δαιμόνων λήξεις εἶεν, τοὺς ἀεὶ κατοικιζομένους ἴλεω δεχόμενοι καὶ τούναντίον. οἷς ὁ γε νοῦν ἔχων νομοθέτης, ἐπισκεψάμενος ὡς ἄνθρωπον οἷόν τ' ἔστιν σκοπεῖν τὰ τοιαῦτα, οὕτω πειρῶτ' ἂν τιθέσθαι τοὺς νόμους. ὃ δὲ καὶ σοὶ ποιητέον, ὧ Κλεινία· πρῶτον τρεπτέον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα μέλλοντί γε κατοικίζειν χώραν.

{Κλεινίας} Ἄλλ', ὧ ξένε Ἀθηναῖε, λέγεις τε παγκάλως ἐμοί τε οὕτως ποιητέον.

---

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον Ζ'

[751.a] {Ἀθηναῖος} Ἀλλὰ μὴν μετὰ γε πάντα τὰ νῦν εἰρημένα σχεδὸν ἂν ἀρχῶν εἶέν σοι καταστάσεις τῇ πόλει.

{Κλεινίας} Ἔχει γὰρ οὖν οὕτω.

{Ἀθηναῖος} Δύο εἶδη ταῦτα περὶ πολιτείας κόσμον γιγνόμενα τυγχάνει, πρῶτον μὲν καταστάσεις ἀρχῶν τε καὶ ἀρξόντων, ὅσας τε αὐτὰς εἶναι δεῖ καὶ τρόπον ὄντινα καθισταμένας· ἔπειτα οὕτω δὲ τοὺς νόμους ταῖς ἀρχαῖς ἐκάσταις ἀποδοτέον, [b] οὐστίνας τε αὖ καὶ ὄσους καὶ οἷους προσῆκον ἂν ἐκάσταις εἶη. σμικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸ τῆς αἰρέσεως, εἴπωμεν προσήκοντά τινα λόγον περὶ αὐτῆς ῥηθῆναι.

{Κλεινίας} Τίνα δὲ τοῦτον;

{Ἀθηναῖος} Τόνδε. παντὶ που δῆλον τὸ τοιοῦτον, ὅτι μεγάλου τῆς νομοθεσίας ὄντος ἔργου, τοῦ πόλιν εὖ παρεσκευασμένην ἀρχὰς ἀνεπιτηδεῖους ἐπιστῆσαι τοῖς εὖ κειμένοις νόμοις, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον εὖ τεθέντων, οὐδ' ὅτι γέλως ἂν ἀμπολυς [c] συμβαίνοι, σχεδὸν δὲ βλάβαι καὶ λῶβαι πολὺ μέγιστα ταῖς πόλεσι γίνονται ἂν ἐξ αὐτῶν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὖ;

{Ἀθηναῖος} Τοῦτο τοίνυν νοήσωμέν σοι περὶ τῆς νῦν, ὧ φίλε, πολιτείας τε καὶ πόλεως συμβαῖνον. ὀρθῶς γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν δεῖ τοὺς ὀρθῶς ἰόντας ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δυνάμεις βάσανον ἱκανὴν αὐτούς τε καὶ γένος ἐκάστων ἐκ παίδων μέχρι τῆς αἰρέσεως εἶναι δεδωκότας, ἔπειτα αὖ τοὺς μέλλοντας αἰρήσεσθαι τεθράφθαι [τε] ἐν ἡθεσι νόμων εὖ πεπαιδευμένους [d] πρὸς τὸ δυσχεραίνοντάς τε καὶ ἀποδεχομένους ὀρθῶς κρίνειν καὶ ἀποκρίνειν δυνατούς γίγνεσθαι τοὺς

ἀξιούς ἐκατέρων· ταῦτα δὲ οἱ νεωστὶ συνεληλυθότες ὄντες τε ἀλλήλων ἀγνώτες, ἔτι δ' ἀπαίδευτοι, πῶς ἂν ποτε δύναιτο ἀμέμπτως τὰς ἀρχὰς αἰρεῖσθαι;

{Κλεινίας} Σχεδὸν οὐκ ἂν ποτε.

{Ἀθηναίος} Ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις φασὶν οὐ πάνυ δέχεσθαι· καὶ δὴ καὶ σοὶ τοῦτο νῦν καὶ ἐμοὶ ποιητέον, ἐπεὶπερ [e] σὺ μὲν δὴ τὴν πόλιν ὑπέστης τῷ Κρητῶν ἔθνει προθύμως κατοικιεῖν δέκατος αὐτός, ὡς φῆς, τὰ νῦν, ἐγὼ δ' αὖ σοὶ [752.a] συλλήψεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμῖν τὰ νῦν μυθολογίαν. οὐκ οὐκ δὴπου λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἐκὼν καταλίπομι· πλανώμενος γὰρ ἂν ἀπάντη τοιοῦτος ὢν ἄμορφος φαίνοιτο.

{Κλεινίας} Ἄριστ' εἴρηκας, ὦ ξένε.

{Ἀθηναίος} Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ δράσω κατὰ δύναμιν οὕτω.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν ποιῶμεν ἤπερ καὶ λέγομεν.

{Ἀθηναίος} Ἔσται ταῦτ', ἂν θεὸς ἐθέλῃ καὶ γήρως ἐπικρατῶμεν τό γε τοσοῦτον.

[b] {Κλεινίας} Ἄλλ' εἰκὸς ἐθέλειν.

{Ἀθηναίος} Εἰκὸς γὰρ οὖν. ἐπόμενοι δὲ αὐτῷ λάβωμεν καὶ τόδε.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Ὡς ἀνδρείως καὶ παρακεκινδυνευμένως ἐν τῷ νῦν ἡ πόλις ἡμῖν ἔσται κατωκισμένη.

{Κλεινίας} Περὶ τί βλέπων καὶ ποῖ μάλιστα αὐτὸ εἴρηκας τὰ νῦν;

{Ἀθηναίος} Ὡς εὐκόλως καὶ ἀφόβως ἀπείροις ἀνδράσι νομοθετοῦμεν, ὅπως δέξονται ποτε τοὺς νῦν θεθέντας νόμους. δῆλον δὲ τό γε τοσοῦτον, ὦ Κλεινία, παντὶ σχεδὸν καὶ τῷ [c] μὴ πάνυ σοφῷ, τὸ μὴ ῥαδίως γε αὐτοὺς μηδένας προσδέξεσθαι κατ' ἀρχὰς, εἰ δὲ μείναιμεν πῶς τοσοῦτον χρόνον ἕως οἱ γευσάμενοι παῖδες τῶν νόμων καὶ συντραφέντες ἰκανῶς συνήθεις τε αὐτοῖς γενόμενοι τῶν ἀρχαιρεσιῶν τῇ πόλει πάσῃ κοινωνήσῃαν· γενομένου γε μὴν οὐ λέγομεν, εἴπερ τινὲς τρόπῳ καὶ μηχανῇ γίγνοιτο ὀρθῶς, πολλὴν ἔγωγε ἀσφάλειαν οἶμαι καὶ μετὰ τὸν τότε παρόντα χρόνον ἂν γενέσθαι τοῦ μεῖναι τὴν παιδαγωγηθεῖσαν οὕτω πόλιν.

[d] {Κλεινίας} Ἔχει γοῦν λόγον.

{Ἀθηναίος} Ἴδωμεν τοίνυν πρὸς τοῦτο εἴ πῃ τίνα πόρον ἰκανὸν πορίζοιμεν ἂν κατὰ τάδε. φημί γάρ, ὦ Κλεινία, Κνωσίους χρῆναι τῶν ἄλλων διαφερόντως Κρητῶν μὴ μόνον ἀφοσιώσασθαι περὶ τῆς χώρας ἣν νῦν κατοικίζετε, συντόμως δ' ἐπιμεληθῆναι τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς δύναμιν ὅπως ἂν ἰστῶσιν ὡς ἀσφαλέστατα καὶ ἄριστα. τὰς μὲν οὖν ἄλλας [e] καὶ βραχύτερον ἔργον, νομοφύλακας δ' ἡμῖν πρώτους αἰρεῖσθαι ἀναγκαιότατον ἀπάσῃ σπουδῇ.

{Κλεινίας} Τίνα οὖν ἐπὶ τούτῳ πόρον καὶ λόγον ἀνευρίσκομεν;

{Ἀθηναίος} Τόνδε. φημί, ὦ παῖδες Κρητῶν, χρῆναι Κνωσίους, διὰ τὸ πρεσβεύειν τῶν πολλῶν πόλεων, κοινῇ μετὰ τῶν ἀφικομένων εἰς τὴν συνοίκησιν ταύτην ἐξ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων αἰρεῖσθαι τριάκοντα μὲν καὶ ἑπτὰ τοὺς πάντας, ἑννέα δὲ καὶ δέκα ἐκ τῶν ἐποικησάντων, τοὺς δὲ ἄλλους

[753.a] ἐξ αὐτῆς Κνωσοῦ· τούτους δ' οἱ Κνώσιοι τῇ πόλει σοι δόντων, καὶ αὐτόν σε πολίτην εἶναι ταύτης τῆς ἀποικίας καὶ ἓνα τῶν ὀκτωκαίδεκα, πείσαντες ἢ τῇ μετρίᾳ δυνάμει βιασάμενοι.

{Κλεινίας} Τί δῆτα οὐ καὶ σύ τε καὶ ὁ Μέγιλλος, ὃ ξένε, ἐκοινωνησάτην ἡμῖν τῆς πολιτείας;

{Ἀθηναίος} Μέγα μὲν, ὃ Κλεινία, φρονοῦσιν αἱ Ἀθηναίαι, μέγα δὲ καὶ ἡ Σπάρτη, καὶ μακρὰν ἀποικοῦσιν ἐκάτεραι· σοὶ δὲ κατὰ πάντα ἐμμελῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκισταῖς κατὰ [b] ταῦτά, ὥσπερ τὰ περὶ σοῦ νῦν λεγόμενα. ὡς μὲν οὖν γένοιτ' ἂν ἐπεικέστατα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν τὰ νῦν, εἰρήσθω, προελθόντος δὲ χρόνου καὶ μεινάσης τῆς πολιτείας, αἴρεσις αὐτῶν ἔστω τοιάδε τις· Πάντες μὲν κοινωνούντων τῆς τῶν ἀρχόντων αἰρέσεως ὅποσοιπερ ἂν ὄπλα ἵππικὰ ἢ πεζικὰ τιθῶνται καὶ πολέμου κεκοινωνήκωσιν ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν τῆς ἡλικίας δυνάμεσιν· ποιεῖσθαι δὲ τὴν αἴρεσιν ἐν [c] ἱερῷ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἡγήται τιμιώτατον, φέρειν δ' ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ βωμὸν ἕκαστον εἰς πινάκιον γράψαντα τοῦνομα πατρόθεν καὶ φυλῆς καὶ δήμου ὁπόθεν ἂν δημοτεύηται, παρεγγράφειν δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ κατὰ ταῦτά οὕτως ὄνομα. τῷ βουλομένῳ δ' ἐξέστω τῶν πινακίων ὅτιπερ ἂν φαίνηται μὴ κατὰ νοῦν αὐτῷ γεγραμμένον ἀνελόντα εἰς ἀγορὰν θεῖναι μὴ ἔλαττον τριάκοντα ἡμερῶν. τὰ δὲ τῶν πινακίων κριθέντα ἐν πρώτοις μέχρι τριακοσίων δεῖξαι τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν [d] πάσῃ τῇ πόλει, τὴν δὲ πόλιν ὡσαύτως ἐκ τούτων φέρειν πάλιν ὃν ἂν ἕκαστος βούληται, τοὺς δὲ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν προκριθέντας ἑκατὸν δεῖξαι πάλιν ἅπασιν. τὸ δὲ τρίτον φερέτω μὲν ἐκ τῶν ἑκατὸν ὁ βουλευθεὶς ὃν ἂν βούληται, διὰ τομίῳν πορευόμενος· ἑπτὰ δὲ καὶ τριάκοντα, οἷς ἂν πλεῖσται γένωνται ψῆφοι, κρίναντες ἀποφηνάντων ἄρχοντας.

Τίνες οὖν, ὃ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, πάντα ἡμῖν ταῦτ' ἐν [e] τῇ πόλει καταστήσουσι τῶν ἀρχῶν τε πέρι καὶ δοκιμασιῶν αὐτῶν; ἄρα ἐννοοῦμεν ὡς ταῖς πρώτων οὕτω καταζευγνυμένας πόλεσιν ἀνάγκη μὲν εἶναι τινὰς, οἵτινες δὲ εἶεν ἂν πρὸς πασῶν τῶν ἀρχῶν γεγονότες, οὐκ ἔστιν; δεῖ μὴν ἀμῶς γέ πως, καὶ ταῦτα οὐ φαύλους ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄκρους. ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἡμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἐκάστοτε· τὸ δ' ἔστιν τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ [754.a] ἡμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Μὴ τοίνυν γινώσκοντές γε παρῶμεν αὐτὸ ἄρρητον, μηδὲν διασαφήσαντες ἡμῖν αὐτοῖς τίνα ἔσται τρόπος. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδαμῶς εὐπορῶ πλήν γε ἐνός εἰπεῖν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίου καὶ συμφέροντος λόγου.

{Κλεινίας} Τίνος δῆ;

{Ἀθηναίος} Φημί ταύτη τῇ πόλει, ἣν οἰκίζειν μέλλομεν, οἷον πατέρα καὶ μητέρα οὐκ εἶναι πλὴν τὴν κατοικίζουσαν αὐτὴν [b] πόλιν, οὐκ ἀγνοῶν ὅτι πολλὰ τῶν κατοικισθεισῶν διάφοροι ταῖς κατοικισάσαις πολλάκις ἐνὶ γεγονασίν τε καὶ ἔσσονται. νῦν μὴν ἐν τῷ παρόντι, καθάπερ παῖς, εἰ καὶ ποτε μέλλει διάφορος εἶναι τοῖς γεννήσασιν, ἔν γε τῇ παρουσίᾳ παιδίας ἀπορία στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννησάντων, καὶ φεύγων ἀεὶ πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀναγκαίους μόνους εὐρίσκει συμμάχους· ἃ δὴ νῦν φημί Κνωσίους διὰ τὴν ἐπιμέλειαν [c] πρὸς τὴν νέαν πόλιν καὶ τῇ νέᾳ πρὸς Κνωσὸν ὑπάρχειν ἐτοίμως γεγονότα. λέγω δῆ, καθάπερ εἶπον νυνδὴ, —δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει— Κνωσίους δεῖν ἐπιμεληθῆναι πάντων τούτων κοινῇ, προσελομένους τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἀφικομένων, τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἐλομένους, μὴ ἔλαττον

ἑκατὸν ἀνδρῶν· καὶ αὐτῶν Κνωσίων ἔστωσαν ἑκατὸν ἕτεροι. τούτους δὲ ἐλθόντας φημὶ δεῖν εἰς τὴν καινὴν πόλιν συνεπιμεληθῆναι ὅπως αἶ τε ἀρχαὶ [d] καταστῶσιν κατὰ νόμους, καταστᾶσαι τε δοκιμασθῶσι· γενομένων δὲ τούτων, τὴν μὲν Κνωσὸν τοὺς Κνωσίους οἰκεῖν, τὴν δὲ νέαν πόλιν αὐτὴν αὐτὴν πειρᾶσθαι σῶζειν τε καὶ εὐτυχεῖν. οἱ δὲ δὴ γενόμενοι τῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔπειτα σύμπαντα χρόνον ἐπὶ τοῖσδε ἡμῖν ἡρήσθωσαν· πρῶτον μὲν φύλακες ἔστωσαν τῶν νόμων, ἔπειτα τῶν γραμμάτων ὧν ἂν ἕκαστος ἀπογράψῃ τοῖς ἀρχουσι τὸ πλῆθος τῆς αὐτῶν οὐσίας, πλὴν ὁ μὲν μέγιστον τίμημα [e] ἔχων τεττάρων μνῶν, ὁ δὲ τὸ δεύτερον τριῶν, ὁ δὲ τρίτος δυοῖν μναῖν, μναῖς δὲ ὁ τέταρτος. ἐὰν δὲ τις ἕτερον φαίνεται τι παρὰ τὰ γεγραμμένα κεκτημένος, δημόσιον μὲν ἔστω τὸ τοιοῦτον ἅπαν, πρὸς τούτῳ δὲ δίκην ὑπεχέτω τῷ βουλομένῳ μετιέναι μὴ καλὴν μηδ' εὐόνομον ἀλλ' αἰσχροάν, ἐὰν ἀλίσκεται διὰ τὸ κέρδος τῶν νόμων καταφρονῶν. αἰσχροκερδείας οὖν αὐτὸν γραψάμενος ὁ βουλευθεὶς ἐπεξίτω τῇ δίκῃ ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοφύλαξι· ἐὰν δ' ὁ φεύγων ὄφλη, [755.a] τῶν κοινῶν κτημάτων μὴ μετεχέτω, διανομὴ δὲ ὅταν τῇ πόλει γίγνηται τις, ἄμοιρος ἔστω πλὴν γε τοῦ κλήρου, γεγράφθω δὲ ὠφληκῶς, ἕως ἂν ζῆ, ὅπου πᾶς ὁ βουλούμενος αὐτὰ ἀναγνώσεται. μὴ πλέον δὲ εἴκοσιν ἐτῶν νομοφύλαξ ἀρχέτω, φερέσθω δ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα γεγονῶς ἐτῶν· ἐξηκοντούτης δὲ ἐνεχθεὶς δέκα μόνον ἀρχέτω ἔτη, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅπως ἂν τις πλέον [b] ὑπερβᾶς ἑβδομήκοντα ζῆ, μηκέτι ἐν τούτοις τοῖς ἀρχουσι τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν ὡς ἀρξῶν διανοηθῆτω.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν νομοφυλάκων ταῦτα εἰρήσθω προστάγματα τρία, προϊόντων δὲ εἰς τοῦμπροσθε τῶν νόμων ἕκαστος προστάξει τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ὧντινων αὐτούς δεῖ πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις προσεπιμελεῖσθαι· νῦν δ' ἐξῆς ἄλλων ἀρχῶν αἰρέσεως πέρι λέγομεν ἂν. δεῖ γὰρ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα στρατηγούς αἰρεῖσθαι, καὶ τούτοις εἰς τὸν πόλεμον [c] οἷόν τινας ὑπηρεσίας ἱππάρχους καὶ φυλάρχους καὶ τῶν πεζῶν φυλῶν κοσμητὰς τῶν τάξεων, οἷς πρόπον ἂν εἴη τοῦτ' αὐτὸ τοῦνομα μάλιστα, οἷον καὶ οἱ πολλοὶ ταξιάρχους αὐτούς ἐπονομάζουσι. τούτων δὲ στρατηγούς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ταύτης οἱ νομοφύλακες προβαλλέσθω, αἰρεῖσθω δ' ἐκ τῶν προβληθέντων πάντες οἱ τοῦ πολέμου κοινωνοὶ γενομένοι τε ἐν ταῖς ἡλικίαις καὶ γιγνόμενοι ἐκάστοτε. ἐὰν δὲ τις ἄρα δοκῆ τι τῶν μὴ προβεβλημένων ἀμείνων [d] εἶναι τῶν προβληθέντων τινός, ἐπονομάσας ἀνθ' ὅτου ὄντινα προβάλλεται, τοῦτ' αὐτὸ ὀμνύς ἀντιπροβαλλέσθω τὸν ἕτερον· ὀπότερος δ' ἂν δόξη χειροτονούμενος, εἰς τὴν αἴρεσιν ἐγκρινέσθω. τρεῖς δέ, οἷς ἂν ἡ πλείστη χειροτονία γίγνηται, τούτους εἶναι στρατηγούς τε καὶ ἐπιμελητὰς τῶν κατὰ πόλεμον, δοκιμασθέντων καθάπερ οἱ νομοφύλακες· ταξιάρχους δὲ αὐτοῖσι προβάλλεσθαι μὲν τοὺς αἰρεθέντας στρατηγούς [e] δώδεκα, ἐκάστη φυλῆ ταξίαρχον, τὴν δ' ἀντιπροβολὴν εἶναι, καθάπερ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο τὴν αὐτὴν καὶ περὶ τῶν ταξιαρχῶν, καὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν καὶ τὴν κρίσιν. τὸν δὲ σύλλογον τοῦτον ἐν τῷ παρόντι, πρὶν πρυτάνεις τε καὶ βουλήν ἡρῆσθαι, τοὺς νομοφύλακας συλλέξαντας εἰς χωρίον ὡς ἱερώτατόν τε καὶ ἱκανώτατον καθίσαι, χωρὶς μὲν τοὺς ὀπλίτας, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππέας, τρίτον δ' ἐφεξῆς τούτοις πᾶν ὅσον ἐμπολέμιον· χειροτονούντων δὲ στρατηγούς μὲν καὶ ἱππάρχους πάντες, ταξιάρχους δὲ οἱ [756.a] τὴν ἀσπίδα τιθέμενοι, φυλάρχους δὲ αὐτῶν τούτοις πᾶν τὸ ἱππικὸν αἰρεῖσθω, ψιλῶν δὲ ἢ τοξοτῶν ἢ τινος ἄλλου τῶν ἐμπολεμίων ἡγεμόνας οἱ στρατηγοὶ ἑαυτοῖς καθιστάντων. ἱππάρχων δὲ κατάστασις ἂν ἡμῖν ἔτι λοιπὴ γίγνοιτο. τούτους οὖν προβαλλέσθω μὲν οἷπερ καὶ τοὺς στρατηγούς προβάλλοντο, τὴν δὲ αἴρεσιν καὶ τὴν ἀντιπροβολὴν τούτων τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι καθάπερ ἢ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο, [b] χειροτονεῖτω δὲ τὸ ἱππικὸν αὐτούς ἐναντίον ὀρώντων τῶν πεζῶν, δύο δὲ οἷς ἂν πλείστη χειροτονία γίγνηται, τούτους ἡγεμόνας εἶναι πάντων τῶν ἱππευόντων.

τάς δὲ ἀμφισβητήσεις τῶν χειροτονιῶν μέχρι δυοῖν εἶναι· τὸ δὲ τρίτον ἐὰν ἀμφισβητῆ τις, διαψηφίζεσθαι τούτους οἷσπερ τῆς χειροτονίας μέτρον ἑκάστοις ἕκαστον ἦν.

Βουλὴν δὲ εἶναι μὲν τριάκοντα δωδεκάδας —ἐξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίνονται ἂν πρέποντες ταῖς διανομαῖς— μέρη [c] δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενήκοντα τὸν ἀριθμὸν τούτων, ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων φέρειν ἐνενήκοντα βουλευτάς. πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης, ἢ ζημιοῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον τῇ δοξάσει ζημία· ἐπειδὴν δ' ἐνεχθῶσι, τούτους μὲν κατασημήνασθαι, τῇ δὲ ὑστεραία φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ ταῦτα καθάπερ τῇ πρόσθεν, τρίτη δ' ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον, ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς τῶν [d] τριῶν τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας, ὅς ἂν αὐτῶν μὴ βούληται φέρειν. τετάρτη δὲ φέρειν μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούληται· τὸν δ' ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ πρώτου μὴ φέροντα ζημιοῦσθαι, τὸν μὲν [e] ἐκ τοῦ δευτέρου τριπλασία τῆς πρώτης ζημίας, τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου τετραπλασία. πέμπτη δὲ ἡμέρα τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις, φέρειν δ' ἐκ τούτων αὐτὰ πάντα ἄνδρα ἢ ζημιοῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ· ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστων τῶν τιμημάτων, τοὺς ἡμίσεις τούτων ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι, τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς.

Ἡ μὲν αἴρεσις οὕτω γιγνομένη μέσον ἂν ἔχοι μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας, ἥς ἀεὶ δεῖ μεσεύειν τὴν πολιτείαν· [757.a] δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπότες οὐκ ἂν ποτε γένοιτο φίλοι, οὐδὲ ἐν ἴσαις τιμαῖς διαγορευόμενοι φαῦλοι καὶ σπουδαῖοι —τοῖς γὰρ ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίνονται ἂν, εἰ μὴ τυγχάνοι τοῦ μέτρου— διὰ γὰρ ἀμφοτέρα ταῦτα στάσεων αἱ πολιτεῖαι πληροῦνται. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὢν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς· ἦτις δ' ἐστὶ ποτε ἰσότης ἢ τοῦτο αὐτὸ δυναμένη, διὰ τὸ μὴ [b] σφόδρα σαφὴς εἶναι σφόδρα ἡμᾶς διαταράττει. δυοῖν γὰρ ἰσοτήτων οὔσαι, ὁμωνύμοι μὲν, ἔργω δὲ εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαι, τὴν μὲν ἐτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἱκανὴ παραγαγεῖν καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν· τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥάδιον παντὶ ἰδεῖν. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστὶ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ, πᾶν δὲ ὅσον ἂν ἐπαρκέσει πόλεσιν ἢ [c] καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται· τῷ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρω, καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τούναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. ἔστιν γὰρ δήπου καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον· οὐ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὧ Κλεινία, ἀποβλέποντας, τὴν νῦν [d] φουομένην κατοικίζειν πόλιν. ἄλλην τε ἂν ποτὲ τις οἰκίσει, πρὸς ταῦτόν τοῦτο σκοπούμενον χρεῶν νομοθετεῖν, ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους ἢ πρὸς ἓνα ἢ καὶ κράτος δήμου τι, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεὶ, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νυνδὴ λεχθέν, τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοτε δοθέν· ἀναγκαῖόν γε μὴν καὶ τούτοις παρωνυμιοῖσι ποτε προσχρήσασθαι πόλιν ἅπασαν, εἰ μέλλει στάσεων ἑαυτῇ μὴ προσκοινωνήσιν κατὰ [e] τι μέρος —τὸ γὰρ ἐπεικὲς καὶ σύγγνωμον τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς παρὰ δίκην τὴν ὀρθὴν ἐστὶν παρατεθραυμένον, ὅταν γίνηται— διὸ τῷ τοῦ κλήρου ἴσῳ ἀνάγκη προσχρήσασθαι δυσκολίας τῶν πολλῶν ἕνεκα, θεὸν καὶ ἀγαθὴν τύχην καὶ τότε ἐν εὐχαῖς ἐπικαλούμενους ἀπορθοῦν αὐτοὺς τὸν κληρὸν πρὸς τὸ δικαιότατον. οὕτω δὴ χρηστὸν ἀναγκαίως [758.a] μὲν τοῖν ἰσοτήτων ἀμφοῖν, ὡς δ' ὅτι μάλιστα ἐπ' ὀλιγίστοις τῇ ἐτέρα, τῇ τῆς τύχης δεομένη.

Ταῦτα οὕτως διὰ ταῦτα, ὧ φίλοι, ἀναγκαῖον τὴν μέλλουσαν σῶζεσθαι δρᾶν πόλιν· ἐπειδὴ δὲ ναῦς τε ἐν θαλάττῃ πλέουσα φυλακῆς ἡμέρας δεῖται καὶ νυκτὸς ἀεὶ, πόλις τε ὡσαύτως ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων διαγομένη καὶ παντοδαπαῖσιν ἐπιβουλαῖς οἰκεῖ κινδυνεύουσα ἀλίσκεσθαι, δεῖ δὴ δι' ἡμέρας τε εἰς νύκτα καὶ ἐκ νυκτὸς συνάπτειν πρὸς [b] ἡμέραν ἄρχοντας ἄρχουσιν, φρουροῦντάς τε φρουροῦσιν διαδεχομένους ἀεὶ καὶ παραδιδόντας μηδέποτε λήγειν. πλῆθος δὲ οὐ δυνατὸν ὀξέως οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν, ἀναγκαῖον δὲ τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τὸν πλεῖστον τοῦ χρόνου ἔαν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἰδίοισι μένοντας εὐθημονεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς αὐτῶν οἰκίσεις, τὸ δὲ δωδέκατον μέρος αὐτῶν ἐπὶ δώδεκα μῆνας νεύμαντας, ἐν ἐφ' ἐνὶ παρέχειν αὐτοὺς [c] φύλακας ἰόντι τέ τινί ποθεν ἄλλοθεν εἴτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐτοιμῶς ἐπιτυχεῖν, ἄντε ἀγγέλλειν βούληταί τις ἑάντ' αὐτῶν πυθάνεσθαι τι τῶν ὧν προσήκει πόλει πρὸς πόλεις ἄλλας ἀποκρίνεσθαι τε, καὶ ἐρωτήσασαν ἑτέρας, ἀποδέξασθαι τὰς ἀποκρίσεις, καὶ δὴ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐκάστοτε νεωτερισμῶν ἕνεκα παντοδαπῶν εἰωθότων ἀεὶ γίνεσθαι, ὅπως [d] ἂν μάλιστα μὲν μὴ γίνωνται, γενομένων δέ, ὅτι τάχιστα αἰσθημένης τῆς πόλεως ἰαθῆ τὸ γενόμενον· δι' ἃ συλλογῶν τε ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύριον καὶ διαλύσεων, τῶν τε κατὰ νόμους τῶν τε ἐξαίφνης προσπιπτουσῶν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν οὖν πάντα τὸ δωδέκατον ἂν μέρος τῆς βουλῆς εἴη τὸ διακοσμοῦν, τὰ ἕνδεκα ἀναπαυόμενον τοῦ ἑνιαυτοῦ μέρη· κοινῇ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν δεῖ τὰς φυλακὰς ταύτας φυλάττειν κατὰ πόλιν τοῦτο τὸ μόνιον τῆς βουλῆς ἀεὶ.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν οὕτως ἔχοντα μετρίως ἂν εἴη [e] διατεταγμένα· τῆς δὲ ἄλλης χώρας πάσης τίς ἐπιμέλεια καὶ τίς τάξις; ἄρα οὐχ ἡνίκα πᾶσα μὲν ἢ πόλις, σύμπασα δὲ ἢ χώρα κατὰ δώδεκα μέρη διανεμένηται, τῆς πόλεως αὐτῆς ὁδῶν καὶ οἰκίσεων καὶ οἰκοδομιῶν καὶ λιμένων καὶ ἀγορᾶς καὶ κρηνῶν, καὶ δὴ καὶ τεμενῶν καὶ ἱερῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ἐπιμελητάς δεῖ τινὰς ἀποδεδειγμένους εἶναι;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

[759.a] {Ἀθηναῖος} Λέγωμεν δὴ τοῖς μὲν ἱεροῖς νεωκόρους τε καὶ ἱερέας καὶ ἱερείας δεῖν γίνεσθαι· ὁδῶν δὲ καὶ οἰκοδομιῶν καὶ κόσμου τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνθρώπων τε, ἵνα μὴ ἀδικῶσιν, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων, ἐν αὐτῶν τε τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ καὶ προαστείῳ ὅπως ἂν τὰ προσήκοντα πόλεσιν γίνηται, ἐλέσθαι δεῖ τρία μὲν ἀρχόντων εἶδη, περὶ μὲν τὸ νυνδὴ λεχθὲν ἀστυνόμους ἐπονομάζοντα, τὸ δὲ περὶ ἀγορᾶς κόσμον ἀγορανόμους, ἱερῶν δὲ ἱερέας, οἷς μὲν εἰσὶν πάτρια [b] ἱερωσύνη καὶ αἴς, μὴ κινεῖν· εἰ δέ, οἷον τὸ πρῶτον κατοικιζομένοις εἰκὸς γίνεσθαι περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδενὶ ἢ τισὶν ὀλίγοις, οἷς μὴ καθεστήκοι καταστατέον ἱερέας τε καὶ ἱερείας νεωκόρους γίνεσθαι τοῖς θεοῖς. τούτων δὲ πάντων τὰ μὲν αἰρετὰ χρή, τὰ δὲ κληρωτὰ ἐν ταῖς καταστάσεσι γίνεσθαι, μειγνύοντας πρὸς φιλίαν ἀλλήλοις δῆμον καὶ μὴ δῆμον ἐν ἐκάστη χώρα καὶ πόλει, ὅπως ἂν μάλιστα ὁμοιοῶν εἴη. τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερέων, τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον [c] γίνεσθαι, κληροῦν οὕτω τῇ θεῷ τύχῃ ἀποδιδόντα, δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα πρῶτον μὲν ὀλόκληρον καὶ γνήσιον, ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκίσεων, φόνου δὲ ἀγνὸν καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ θεῖα ἀμαρτανομένων αὐτὸν καὶ πατέρα καὶ μητέρα κατὰ ταῦτα βεβιωκότας. ἐκ Δελφῶν δὲ χρή νόμους περὶ τὰ θεῖα πάντα κομισαμένους καὶ καταστήσαντας ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγητάς, [d] τούτοις χρῆσθαι. κατ' ἑνιαυτὸν δὲ εἶναι καὶ μὴ μακρότερον τὴν ἱερωσύνην ἐκάστην, ἔτη δὲ μὴ ἕλαττον ἐξήκοντα ἡμῖν εἴη γεγονῶς ὁ μέλλων καθ' ἱερούς νόμους περὶ τὰ θεῖα ἱκανῶς ἀγιστεύσειν· ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἔστω τὰ νόμιμα. τοὺς δὲ ἐξηγητάς τρεῖς φερέτωσαν μὲν αἱ τέτταρες φυλαὶ τέτταρας, ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, τρεῖς δέ, οἷς ἂν πλείστη γένηται ψῆφος, δοκιμάσαντας, ἐννέα

πέμπειν εἰς Δελφοὺς ἀνελεῖν ἕξ ἐκάστης τριάδος ἓνα· τὴν δὲ δοκιμασίαν αὐτῶν [e] καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἡλικίαν εἶναι καθάπερ τῶν ἱερέων. οὗτοι δὲ ἔστων ἐξηγηταὶ διὰ βίου· τὸν δὲ γε λιπόντα προαιρείσθωσαν αἱ τέτταρες φυλαὶ ὅθεν ἂν ἐκλίπη. ταμίας δὲ δὴ τῶν τε ἱερῶν χρημάτων ἐκάστοις τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμενῶν καὶ καρπῶν τούτων καὶ μισθώσεων κυρίους αἰρεῖσθαι μὲν [760.a] ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων τρεῖς εἰς τὰ μέγιστα ἱερά, δύο δ' εἰς τὰ μικρότερα, πρὸς δὲ τὰ ἐμμελέστατα ἓνα· τὴν δὲ αἴρεσιν τούτων καὶ τὴν δοκιμασίαν γίνεσθαι καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο. καὶ τὰ μὲν αὖ περὶ τὰ ἱερά ταῦτα γινέσθω.

Ἀφρούρητον δὲ δὴ μηδὲν εἰς δύναμιν ἔστω. πόλεως μὲν οὖν αἱ φρουραὶ περὶ ταύτη γινέσθωσαν, στρατηγῶν ἐπιμελουμένων καὶ ταξιαρχῶν καὶ ἱππάρχων καὶ φυλάρχων καὶ [b] πρυτάνεων, καὶ δὴ καὶ ἀστυνόμων καὶ ἀγορανόμων, ὅποταν αἰρεθέντες ἡμῖν καταστῶσιν τινες ἰκανῶς· τὴν δὲ ἄλλην χώραν φυλάττειν πᾶσαν κατὰ τάδε. δώδεκα μὲν ἡμῖν ἡ χώρα πᾶσα εἰς δύναμιν ἴσα μόρια νενέμηται, φυλὴ δὲ μία τῷ μορίῳ ἐκάστῳ ἐπικληρωθεῖσα κατ' ἑνιαυτὸν παρεχέτω πέντε οἶον ἀγρονόμους τε καὶ φρουράρχους, τούτοις δ' ἔστω καταλέξασθαι τῆς αὐτῶν φυλῆς ἐκάστῳ δώδεκα τῶν πέντε [c] ἐκ τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότας, μὴ πλεῖον δὲ ἢ τριάκοντα. τούτοις δὲ διακληρωθήτω τὰ μόρια τῆς χώρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἐκάστοις, ὅπως ἂν πάσης τῆς χώρας ἔμπειροί τε καὶ ἐπιστήμονες γίνωνται πάντες. δύο δ' ἔτη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φρουρὰν γίνεσθαι φρουροῖς τε καὶ ἄρχουσιν. ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον λάχωσιν τὰ μέρη, τοὺς τῆς χώρας τόπους, μεταλλάττοντας ἀεὶ τὸν ἐξῆς τόπον [d] ἐκάστου μηνὸς ἠγεῖσθαι τοὺς φρουράρχους ἐπὶ δεξιὰ κύκλῳ· τὸ δ' ἐπὶ δεξιὰ γινέσθω τὸ πρὸς ἔω. περιελθόντος δὲ τοῦ ἑνιαυτοῦ, τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἵνα ὡς πλεῖστοι τῶν φρουρῶν μὴ μόνον ἔμπειροί τῆς χώρας γίνωνται κατὰ μίαν ὥραν τοῦ ἑνιαυτοῦ, πρὸς τῇ χώρᾳ δὲ ἅμα καὶ τῆς ὥρας ἐκάστης περὶ ἕκαστον τὸν τόπον τὸ γινόμενον ὡς πλεῖστοι καταμάθωσιν, οἱ τότε ἠγούμενοι πάλιν ἀφηγεῖσθωσαν εἰς τὸν εὐώνυμον [e] ἀεὶ μεταβάλλοντες τόπον, ἕως ἂν τὸ δεύτερον διεξέλθωσιν ἔτος· τῷ τρίτῳ δὲ ἄλλους ἀγρονόμους αἰρεῖσθαι καὶ φρουράρχους τοὺς πέντε τῶν δώδεκα ἐπιμελητάς. ἐν δὲ δὴ ταῖς διατριβαῖς τῷ τόπῳ ἐκάστῳ τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι τοιάνδε τινά· πρῶτον μὲν ὅπως εὐερκῆς ἡ χώρα πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι μάλιστα ἔσται, ταφρεύοντάς τε ὅσα ἂν τούτου δέη καὶ ἀποσκάπτοντας καὶ ἐνοικοδομήμασιν εἰς δύναμιν εἴργοντας τοὺς ἐπιχειροῦντας ὅτιοῦν τὴν χώραν καὶ τὰ κτήματα κακουργεῖν, χρωμένους δ' ὑποζυγίοις καὶ τοῖς οἰκέταις τοῖς ἐν [761.a] τῷ τόπῳ ἐκάστῳ πρὸς ταῦτα, δι' ἐκείνων ποιοῦντας, ἐκείνοις ἐπιστατοῦντας, τῶν οἰκείων ἔργων αὐτῶν ἀργίας ὅτι μάλιστα ἐκλεγομένους. δύσβατα δὲ δὴ πάντα ποιεῖν μὲν τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς δὲ φίλοις ὅτι μάλιστα εὐβάτα, ἀνθρώποις τε καὶ ὑποζυγίοις καὶ βοσκήμασιν, ὁδῶν τε ἐπιμελουμένους ὅπως ὡς ἡμερώταται ἕκασται γίνωνται, καὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων, ἵνα τὴν χώραν μὴ κακουργῇ, μᾶλλον δ' ὠφελῇ ῥέοντα ἐκ [b] τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι νάπας ὅσαι κοῖλαι, τὰς ἐκροὰς αὐτῶν εἴργοντας οἰκοδομήμασί τε καὶ ταφρεύμασιν, ὅπως ἂν τὰ παρὰ τοῦ Διὸς ὑδάτα καταδεχόμενα καὶ πίνουσαι, τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσιν νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσαι, καὶ τοὺς ἀχμηροτάτους τόπους πολυύδρους τε καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται· τὰ τε πηγαῖα ὑδάτα, ἕαντε τίς ποταμὸς ἕαντε καὶ κρήνη ἦ, κοσμοῦντες φυτεύμασί [c] τε καὶ οἰκοδομήμασιν εὐπρεπέστερα, καὶ συνάγοντες μεταλλείαις νάματα, πάντα ἄφθονα ποιῶσιν, ὑδρείαις τε καθ' ἐκάστας τὰς ὥρας, εἴ τίς ποῦ ἄλλος ἢ τέμενος περὶ ταῦτα ἀφειμένον ἦ, τὰ ρεύματα ἀφιέντες εἰς αὐτὰ τὰ τῶν θεῶν ἱερά, κοσμῶσι. πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις γυμνάσια χρῆ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὐτοῖς τε καὶ τοῖς γέρουσι γεροντικὰ λουτρά θερμὰ παρέχοντας, ὕλην παρατιθέντας αὔην [d] καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει καμνόντων τε νόσοις καὶ πόνοις τετραμμένα γεωργικοῖς σώματα δεχομένους εὐμενῶς, ἱατροῦ δέξιν μὴ πάνυ σοφοῦ βελτίονα συχνῶ.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα κόσμος τε καὶ ὠφελία τοῖς τόποις γίνονται ἂν μετὰ παιδείας οὐδαμῆ ἀχαρίτου· σπουδὴ δὲ περὶ ταῦτα ἦδε ἔστω. τοὺς ἐξήκοντα ἐκάστους τὸν αὐτῶν τόπον φυλάττειν, μὴ μόνον πολεμίων ἔνεκα ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων φασκόντων εἶναι· γειτόνων δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν [e] ἦν ἄλλος ἄλλον ἀδικῆ, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, δικάζοντας τῷ ἀδικεῖσθαι φάσκοντι, τὰ μὲν σμικρὰ αὐτοὺς τοὺς πέντε ἄρχοντας, τὰ δὲ μείζονα μετὰ τῶν δώδεκα τοὺς ἑπτακαίδεκα δικάζειν μέχρι τριῶν μῶν, ὅσα ἂν ἕτερος ἐτέρῳ ἐπικαλῆ. δικαστὴν δὲ καὶ ἄρχοντα ἀνυπεύθυνον οὐδένα δικάζειν καὶ ἄρχειν δεῖ πλὴν τῶν τὸ τέλος ἐπιτιθέντων οἷον βασιλέων· καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀγρονόμους τούτους, ἐὰν ὑβρίζωσί τι περὶ τοὺς ὧν ἐπιμελοῦνται, προστάξεις τε προστάττοντες ἀνίσους, [762.a] καὶ ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν ἐν ταῖς γεωργίαις μὴ πείσαντες, καὶ ἐὰν δέχωνται τι κολακείας ἔνεκα διδόντων, ἢ καὶ δίκας ἀδίκως διανέμωσι, ταῖς μὲν θωπείαις ὑπέικοντες ὀνειδὴ φερέσθωσαν ἐν πάσῃ τῇ πόλει, τῶν δὲ ἄλλων ἀδικημάτων ὅτι ἂν ἀδικῶσι τοὺς ἐν τῷ τόπῳ, τῶν μέχρι μῶν ἐν τοῖς κωμήταις καὶ γείτοσιν ὑπεχέτωσαν ἐκόντες δίκας, τῶν δὲ μειζόνων ἐκάστοτε ἀδικημάτων ἢ καὶ [b] τῶν ἐλαττόνων, ἐὰν μὴ ἴθελωσιν ὑπέχειν, πιστεύοντες τῷ μεθίστασθαι κατὰ μῆνας εἰς ἕτερον αἰεὶ τόπον φεύγοντες ἀποφευξεῖσθαι, τούτων περὶ λαγχάνειν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς δίκαις τὸν ἀδικούμενον, ἐὰν δ' ἔλη, τὴν διπλασίαν πραττέσθω τὸν ὑποφεύγοντα καὶ μὴ ἔθελήσαντα ὑποσχεῖν ἐκόντα τιμωρίαν. διαιτάσθω δὲ οἱ τε ἄρχοντες οἱ τ' ἀγρονόμοι τὰ δύο ἔτη τοιόνδε τινὰ τρόπον· πρῶτον μὲν δὴ καθ' ἐκάστους [c] τοὺς τόπους εἶναι συσσίτια, ἐν οἷς κοινῇ τὴν δίαιταν ποιητέον ἅπασιν· ὁ δὲ ἀποσυσσιτήσας κἂν ἡντιναοῦν ἡμέραν, ἢ νύκτα ἀποκοιμηθεῖς, μὴ τῶν ἀρχόντων ταξάντων ἢ πάσης τινὸς ἀνάγκης ἐπιπεσοῦσης, ἐὰν ἀποφῆνωσιν αὐτὸν οἱ πέντε, καὶ γράψαντες θῶσιν ἐν ἀγορᾷ καταλελυκότα τὴν φρουράν, ὀνειδὴ τε ἐχέτω τὴν πολιτείαν ὡς προδιδούς τὸ ἑαυτοῦ μέρος, κολαζέσθω τε πληγαῖς ὑπὸ τοῦ συντυγχάνοντος καὶ [d] ἐθέλοντος κολάζειν ἀτιμωρήτως. τῶν δὲ ἀρχόντων αὐτῶν ἐὰν τίς τι δρᾷ τοιοῦτον αὐτός, ἐπιμελεῖσθαι μὲν τοῦ τοιοῦτου πάντας τοὺς ἐξήκοντα χρεῶν, ὁ δὲ αἰσθόμενός τε καὶ πυθόμενος μὴ ἐπέξιὼν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω νόμοις καὶ πλείονι τῶν νέων ζημιούσθω· περὶ τὰς τῶν νέων ἀρχὰς ἠτιμάσθω πάσας. τούτων δὲ οἱ νομοφύλακες ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς ἔστωσαν, ὅπως ἢ μὴ γίγηται τὴν ἀρχὴν ἢ γιγνόμενα [e] τῆς ἀξίας δίκης τυγχάνη. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἀπάντων ἀνθρώπων ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου, καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι, πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις, ὡς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν, ἔπειτ' αἰεὶ τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι τοὺς νέους. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης δεῖ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπόρου γεγευμένον εἶναι τὰ δύο ἔτη ταῦτα τὸν τῶν ἀγρονόμων γεγονότα. ἐπειδὴν γὰρ δὴ καταλεγῶσιν οἱ δώδεκα, συνελθόντες μετὰ τῶν πέντε, βουλευέσθωσαν ὡς [763.a] οἷόνπερ οἰκέται οὐχ ἔξουσιν αὐτοῖς ἄλλους οἰκέτας τε καὶ δούλους, οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων γεωργῶν τε καὶ κωμητῶν τοῖς ἐκείνων ἐπὶ τὰ ἴδια χρήσονται ὑπηρετήματα διακόνοις, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἰς τὰ δημόσια· τὰ δ' ἄλλα αὐτοὶ δι' αὐτῶν διανοηθῆτωσαν ὡς βιωσόμενοι διακονοῦντές τε καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς, πρὸς δὲ τούτοις πᾶσαν τὴν χώραν διεξερευνώμενοι θέρους καὶ χειμῶνος σὺν τοῖς ὄπλοις φυλακῆς τε [b] καὶ γνωρίσεως ἔνεκα πάντων αἰεὶ τῶν τόπων. κινδυνεύει γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον μάθημα εἶναι δι' ἀκριβείας ἐπίστασθαι πάντας τὴν αὐτῶν χώραν· οὗ δὴ χάριν κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν οὐχ ἦττον ἐπιτηδεύειν δεῖ τὸν ἡβῶντα ἢ τῆς ἄλλης ἡδονῆς ἅμα καὶ ὠφελίας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα γιγνομένης πᾶσιν. τούτους οὖν, αὐτοὺς τε καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, εἴτε τις κρυπτοὺς εἴτε ἀγρονόμους εἴθ' ὅτι καλῶν χαίρει, [c] τοῦτο προσαγορεύων, προθύμως πᾶς ἀνὴρ εἰς δύναμιν ἐπιτηδεύετω, ὅσοι μέλλουσι τὴν αὐτῶν πόλιν ἰκανῶς σφάζειν.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀρχόντων αἰρέσεως ἀγορανόμων πέρι καὶ ἀστυνόμων πέρι ἦν ἡμῖν ἐπόμενον. ἔποιντο δ' ἂν ἀγρονόμοις γε ἀστυνόμοι τρεῖς ἐξήκοντα οὔσιν, τριχῆ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, μιμούμενοι ἐκείνους τῶν τε ὁδῶν ἐπιμελούμενοι τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πόλιν αἰεὶ τεταμένων καὶ τῶν οἰκοδομιῶν, [d] ἵνα κατὰ νόμους γίνωνται πᾶσαι, καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων, ὅπως ἂν αὐτοῖς πέμπωσι καὶ παραδιδῶσιν οἱ φρουροῦντες τεθεραπευμένα, ὅπως εἰς τὰς κρήνας ἱκανὰ καὶ καθαρὰ πορευόμενα, κοσμῆ τε ἅμα καὶ ὠφελῆ τὴν πόλιν. δεῖ δὴ καὶ τούτους δυνατοὺς τε εἶναι καὶ σχολάζοντας τῶν κοινῶν ἐπιμελεῖσθαι· διὸ προβαλλέσθω μὲν πᾶς ἀνὴρ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἀστυνόμον ὃν ἂν βούληται, διαχειροτονηθέντων [e] δὲ καὶ ἀφικομένων εἰς ἕξ οἷς ἂν πλειῖσται γίνωνται, τοὺς τρεῖς ἀποκληρωσάντων οἷς τούτων ἐπιμελές, δοκιμασθέντες δὲ ἀρχόντων κατὰ τοὺς θεθέντας αὐτοῖς νόμους.

Ἀγορανόμους δ' ἐξῆς τούτοις αἰρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων πέντε, τὰ δ' ἄλλα αὐτῶν γίνεσθαι τὴν αἴρεσιν καθάπερ ἢ τῶν ἀστυνόμων· δέκα ἐκ τῶν ἄλλων χειροτονηθέντας τοὺς πέντε ἀποκληρῶσαι, καὶ δοκιμασθέντας αὐτοὺς ἄρχοντας ἀποφῆναι. χειροτονεῖτω δὲ πᾶς πάντα· [764.a] ὁ δὲ μὴ ἴθελων, ἐὰν εἰσαγγελθῆ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ζημιούσθω πεντήκοντα δραχμαῖς πρὸς τῷ κακὸς εἶναι δοκεῖν. ἴτω δ' εἰς ἐκκλησίαν καὶ τὸν κοινὸν σύλλογον ὁ βουλόμενος, ἐπάναγκες δ' ἔστω τῷ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων, δέκα δραχμαῖς ζημιουμένῳ ἐὰν μὴ παρῶν ἐξετάζηται τοῖς συλλόγοις· τρίτῳ δὲ τιμῆματι καὶ τῷ τετάρτῳ μὴ ἐπάναγκες, ἀλλὰ ἀζήμιος ἀφείσθω, ἐὰν μὴ τι παραγγείλωσιν οἱ ἄρχοντες [b] πᾶσιν ἕκ τινος ἀνάγκης συνιέναι. τοὺς δὲ δὴ ἀγορανόμους τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κόσμον διαταχθέντα ὑπὸ νόμων φυλάττειν, καὶ ἱερῶν καὶ κρηνῶν ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἀγορὰν, ὅπως μηδὲν ἀδίκῃ μηδεὶς, τὸν ἀδικοῦντα δὲ κολάζειν, πληγαῖς μὲν καὶ δεσμοῖς δοῦλον καὶ ξένον, ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὣν τις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκοσμῆ, μέχρι μὲν ἑκατὸν δραχμῶν νομίματος αὐτοὺς εἶναι κυρίους διαδικάζοντας, μέχρι δὲ διπλασίου [c] τούτου κοινῆ μετὰ ἀστυνόμων ζημιοῦν δικάζοντας τῷ ἀδικοῦντι. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀστυνόμοις ἔστω ζημιώματά τε καὶ κολάσεις ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, μέχρι μὲν μναῖς αὐτοὺς ζημιοῦντας, τὴν διπλασίαν δὲ μετὰ ἀγορανόμων.

Μουσικῆς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ γυμναστικῆς ἄρχοντας καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη, διττοὺς ἑκατέρων, τοὺς μὲν παιδείας αὐτῶν ἕνεκα, τοὺς δὲ ἀγωνιστικῆς. παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος γυμνασίων καὶ διδασκαλείων ἐπιμελητὰς [d] κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας τῶν φοιτήσεων τε πέρι καὶ οἰκίσεων ἀρρένων καὶ θηλειῶν κορῶν, ἀγωνίας δέ, ἐν τε τοῖς γυμνασίοις καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθληταῖς, διττοὺς αὖ τούτους, περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους. ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων τοὺς αὐτοὺς, μουσικῆς δὲ ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονωδίαν τε καὶ μιμητικὴν, οἷον [e] ράψωδῶν καὶ κιθαρωδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίνεσθαι, τῶν δὲ περὶ χορωδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τὴν τῶν χορῶν παιδιὰν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν κορῶν ἐν ὀρχήσεσι καὶ τῇ τάξει τῇ ἀπάσῃ γιγνομένη μουσικῇ τοὺς ἄρχοντας αἰρεῖσθαι που χρεῶν· ἱκανὸς δὲ εἰς ἄρχων αὐτοῖς, [765.a] μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγονῶς ἐτῶν. ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονωδίαν εἶς, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονῶς ἐτῶν, εἰσαγωγεὺς τε εἶναι καὶ τοῖς ἀμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὴ χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα αἰρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον. ὅσοι μὲν φιλοφρόνως ἐσχῆκασιν περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τὸν σύλλογον ἴτωσαν, ἐπιζήμιοι ἐὰν μὴ ἴωσιν — τούτου δὲ οἱ νομοφύλακες κριταί— τοῖς δ' ἄλλοις, ἐὰν μὴ βούλωνται, μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω. καὶ [b] τὴν προβολὴν δὴ τὸν αἰρούμενον ἐκ τῶν ἐμπείρων ποιητέον, ἐν τε τῇ δοκιμασίᾳ κατηγορημα ἐν

τοῦτ' ἔστω καὶ ἀπηγόρημα, τῶν μὲν ὡς ἄπειρος ὁ λαχὼν, τῶν δ' ὡς ἔμπειρος· ὅς δ' ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα λάχη, δοκιμασθεὶς, τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω κατὰ νόμον. κατὰ ταῦτά δὲ τούτοις καὶ ταύτη ὁ λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν μονωδιῶν τε καὶ συναυλιῶν ἀρχέτω, εἰς [c] τοὺς κριτὰς ἀποδιδούς ὁ λαχὼν τὴν κρίσιν. μετὰ δὲ ταῦτα χρεῶν ἀγωνίας ἀθλοθέτας αἰρεῖσθαι τῆς περὶ τὰ γυμνάσια ἵππων τε καὶ ἀνθρώπων ἐκ τῶν τρίτων τε καὶ ἔτι τῶν δευτέρων τιμημάτων· εἰς δὲ τὴν αἴρεσιν ἔστω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τρισὶν [καὶ] πορευέσθαι τιμήμασι, τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. τρεῖς δ' ἔστωσαν οἱ λαχόντες, τῶν προχειροτονηθέντων μὲν εἴκοσι, λαχόντων δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι τριῶν, οὓς ἂν καὶ ψῆφος ἢ τῶν δοκιμαζόντων δοκιμάσῃ· ἐὰν [d] δὲ τις ἀποδοκιμασθῇ καθ' ἠντιναοῦν ἀρχῆς λῆξιν καὶ κρίσιν, ἄλλους ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταῦτά καὶ τὴν δοκιμασίαν ὡσαύτως αὐτῶν πέρι ποιεῖσθαι.

Λοιπὸς δὲ ἄρχων περὶ τὰ προειρημένα ἡμῖν ὁ τῆς παιδείας ἐπιμελητῆς πάσης θηλειῶν τε καὶ ἀρρένων. εἷς μὲν δὴ καὶ ὁ τούτων ἄρξων ἔστω κατὰ νόμους, ἐτῶν μὲν γεγονῶς μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα, παίδων δὲ γνησίων πατήρ, μάλιστα μὲν ὑέων καὶ θυγατέρων, εἰ δὲ μή, θάτερα· διανοηθῆτω [e] δὲ αὐτός τε ὁ προκριθεὶς καὶ ὁ προκρίνων ὡς οὖσαν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστην. παντὸς γὰρ δὴ φυτοῦ ἢ πρώτη βλάστη καλῶς ὀρμηθεῖσα, πρὸς ἀρετὴν τῆς αὐτοῦ φύσεως κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσφορον, τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων [766.a] καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων· ἄνθρωπος δέ, ὡς φαμεν, ἡμερον, ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν ἀγριώτατον, ὅποσα φύει γῆ. ὧν ἔνεκα οὐ δευτερον οὐδὲ πάρεργον δεῖ τὴν παίδων τροφὴν τὸν νομοθέτην ἔαν γίνεσθαι, πρῶτον δὲ ἄρξασθαι χρεῶν τὸν μέλλοντα αὐτῶν ἐπιμελήσεσθαι καλῶς αἰρεθῆναι, τῶν ἐν τῇ πόλει ὅς ἂν ἄριστος εἰς πάντα ἦ, τοῦτον κατὰ δύναμιν ὅτι [b] μάλιστα αὐτοῖς καθιστάντα προστάττειν ἐπιμελητήν. αἱ πᾶσαι τοίνυν ἀρχαὶ πλὴν βουλῆς καὶ πρυτάνεων εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐλθοῦσαι φερόντων ψῆφον κρύβδην, τῶν νομοφυλάκων ὄντιν' ἂν ἕκαστος ἡγήται κάλλιστ' ἂν τῶν περὶ παιδείαν ἄρξαι γενομένων· ὧ δ' ἂν πλεῖστα ψῆφοι συμβῶσιν, δοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῶν ἐλομένων, πλὴν νομοφυλάκων, ἀρχέτω ἔτη πέντε, ἔκτω δὲ κατὰ [c] ταῦτά ἄλλον ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν αἰρεῖσθαι. Ἐὰν δὲ τις δημοσίαν ἀρχὴν ἄρχων ἀποθάνῃ πρὶν ἐξήκειν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν πλεῖον ἢ τριάκοντα ἐπίδουμένην ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον καθιστάναι οἷς ἦν τοῦτο προσηκόντως μέλον. καὶ ἐὰν ὀρφανῶν ἐπίτροπος τελευτήσῃ τις, οἱ προσήκοντες καὶ ἐπιδημοῦντες πρὸς πατρός καὶ μητρὸς μέχρι ἀνεπιβῶν παίδων ἄλλον καθιστάντων [d] ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἢ ζημιούσθων ἕκαστος δραχμῆ τῆς ἡμέρας, μέχριπερ ἂν τοῖς παισὶν καταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον.

Πᾶσα δὲ δήπου πόλις ἄπολις ἂν γίνοιτο, ἐν ἣ δικαστήρια μὴ καθεστῶτα εἶη κατὰ τρόπον· ἄφωνος δ' αὖ δικαστῆς ἡμῖν καὶ μὴ πλείω τῶν ἀντιδίκων ἐν ταῖς ἀνακρίσεισι φθεγγόμενος, καθάπερ ἐν ταῖς διαίταις, οὐκ ἂν ποτε ἱκανὸς γένοιτο περὶ τὴν τῶν δικαίων κρίσιν· ὧν ἔνεκα οὐτε πολλοὺς ὄντας ῥάδιον εὖ δικάζειν οὐτε ὀλίγους φαύλους. σαφὲς δὲ αἰεὶ τὸ [e] ἀμφισβητούμενον χρεῶν γίνεσθαι παρ' ἑκατέρων, ὁ δὲ χρόνος ἅμα καὶ τὸ βραδύ τό τε πολλάκις ἀνακρίνειν πρὸς τὸ φανεράν γίνεσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν σύμφορον. ὧν ἔνεκα πρῶτον μὲν εἰς γείτονας ἰέναι χρὴ τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις καὶ τοὺς φίλους τε καὶ συνειδότας ὅτι μάλιστα [767.a] τὰς ἀμφισβητουμένας πράξεις, ἐὰν δ' ἄρα μὴ ἐν τούτοις τις ἱκανὴν κρίσιν λαμβάνῃ, πρὸς ἄλλο δικαστήριον ἴτω· τὸ δὲ τρίτον, ἂν τὰ δύο δικαστήρια μὴ δύνηται διαλλάξαι, τέλος ἐπιθέτω τῇ δίκῃ.

Τρόπον δὴ τινα καὶ τῶν δικαστηρίων αἱ καταστάσεις ἀρχόντων εἰσὶν αἰρέσεις· πάντα μὲν γὰρ ἄρχοντα ἀναγκαῖον καὶ δικαστὴν εἶναι τινῶν, δικαστῆς δὲ οὐκ ἄρχων καὶ τινα τρόπον ἄρχων οὐ πάνυ φαῦλος γίγνεται τὴν τόθ' ἡμέραν ἤπερ ἂν κρίνων τὴν δίκην ἀποτελεῖ. θέντες δὴ καὶ τοὺς [b] δικαστὰς ὡς ἄρχοντας, λέγωμεν τίνες ἂν εἶεν πρόποντες καὶ τινῶν ἄρα δικασταὶ καὶ πόσοι ἐφ' ἕκαστον. κυριώτατον μὲν τοίνυν ἔστω δικαστήριον ὅπερ ἂν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀποφῆνωσιν ἕκαστοι, κοινῇ τινὰς ἐλόμενοι· δύο δὴ τῶν λοιπῶν ἔστω κριτήρια, τὸ μὲν ὅταν τίς τινα ιδιώτην ιδιώτης, ἐπαιτιώμενος ἀδικεῖν αὐτόν, ἄγων εἰς δίκην βούληται διακριθῆναι, τὸ δ' ὁπότεν τὸ δημόσιον ὑπὸ τινος τῶν πολιτῶν ἡγήται [c] τις ἀδικεῖσθαι καὶ βουλευθῆ τῷ κοινῷ βοηθεῖν, λεκτέον ὁποῖοι τ' εἰσὶν καὶ τίνες οἱ κριταί. πρῶτον δὴ δικαστήριον ἡμῖν γιγνέσθω κοινὸν ἅπασιν τοῖς τὸ τρίτον ἀμφισβητοῦσιν ιδιώταις πρὸς ἀλλήλους, γενόμενον τῆδέ πη. πάσας δὴ τὰς ἀρχὰς, ὅποσαι τε κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ὅποσαι πλείω χρόνον ἄρχουσιν, ἐπειδὴν μέλλη νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν εἰς ἓν ἱερὸν καὶ τὸν [d] θεὸν ὁμόσαντας οἷον ἀπάρξασθαι πάσης ἀρχῆς ἓνα δικαστὴν, ὃς ἂν ἐν ἀρχῇ ἐκάστη ἄριστός τε εἶναι δόξη καὶ ἄριστ' ἂν καὶ ὀσιώτατα τὰς δίκας τοῖς πολίταις αὐτῷ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν φαίνεται διακρίνειν. τούτων δὲ αἰρεθέντων γίνεσθαι μὲν δοκιμασίαν ἐν τοῖς ἐλομένοις αὐτοῖς, ἐὰν δὲ ἀποδοκιμασθῇ τις, ἕτερον ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταῦτά, τοὺς δὲ δοκιμασθέντας δικάζειν μὲν τοῖς τᾶλλα δικαστήρια φυγοῦσι, τὴν δὲ ψῆφον φανερὰν φέρειν· ἐπηκόους δ' εἶναι καὶ θεατὰς [e] τούτων τῶν δικῶν ἐξ ἀνάγκης μὲν βουλευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας τοὺς ἐλομένους αὐτούς, τῶν δὲ ἄλλων τὸν βουλόμενον. ἐὰν δὲ τις ἐπαιτιᾶται τινα ἐκόντα ἀδίκως κρίναι τὴν δίκην, εἰς τοὺς νομοφύλακας ἰὼν κατηγορεῖτω· ὁ δὲ ὀφλὼν τὴν τοιαύτην δίκην ὑπεχέτω μὲν τοῦ βλάβους τῷ βλαφθέντι τὸ ἡμισυ τίνειν, ἐὰν δὲ μείζονος ἄξιός εἶναι δόξη ζημίας, προστιμᾶν τοὺς κρίναντας τὴν δίκην ὅτι χρὴ πρὸς τούτῳ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίνειν τῷ κοινῷ καὶ τῷ τὴν δίκην δικασαμένῳ. περὶ δὲ τῶν δημοσίων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖον [768.a] πρῶτον μὲν τῷ πλήθει μεταδιδόναι τῆς κρίσεως—οἱ γὰρ ἀδικούμενοι πάντες εἰσὶν, ὁπότεν τις τὴν πόλιν ἀδικῆ, καὶ χαλεπῶς ἂν ἐν δίκῃ φέροιεν ἄμοιροι γιγνόμενοι τῶν τοιούτων διακρίσεων— ἀλλ' ἀρχὴν τε εἶναι χρὴ τῆς τοιαύτης δίκης καὶ τελευτὴν εἰς τὸν δῆμον ἀποδιδομένην, τὴν δὲ βᾶσανον ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τρισίν, ἃς ἂν ὁ τε φεύγων καὶ ὁ διώκων συνομολογῆτον· ἐὰν δὲ μὴ δύνησθον κοινωνῆσαι τῆς ὁμολογίας αὐτοῖ, τὴν βουλήν ἐπικρίνειν αὐτῶν τὴν αἴρεσιν [b] ἑκατέρου. δεῖ δὲ καὶ τῶν ἰδίων δικῶν κοινωνεῖν κατὰ δύναμιν ἅπαντας· ὁ γὰρ ἀκοινωνήτος ὢν ἐξουσίας τοῦ συνδικάζειν ἡγεῖται τὸ παράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ κατὰ φυλὰς ἀναγκαῖον δικαστήριά τε γίνεσθαι καὶ κλήρω δικαστὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀδιαφθόρους ταῖς δεήσεσι δικάζειν, τὸ δὲ τέλος κρίνειν πάντων τῶν τοιούτων ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, ὃ φάμεν εἶς γε ἀνθρωπίνην δύναμιν ὡς οἷόν τε ἀδιαφθορώτατα παρεσκευάσθαι τοῖς μὴ [c] δυναμένοις μήτε ἐν τοῖς γείτοσι μήτε ἐν τοῖς φυλετικοῖς δικαστηρίοις ἀπαλλάττεσθαι.

Νῦν δὴ περὶ μὲν δικαστήρια ἡμῖν—ἃ δὴ φάμεν οὐθ' ὡς ἀρχὰς οὔτε ὡς μὴ ῥάδιον εἰπόντα ἀναμφισβητήτως εἰρηκέναι— περὶ μὲν ταῦτα οἷον περιγραφὴ τις ἕξωθεν περιγεγραμμένη τὰ μὲν εἴρηκεν, τὰ δ' ἀπολείπει σχεδόν· πρὸς γὰρ τέλει νομοθεσίας ἢ δικῶν ἀκριβῆς νόμων θέσις ἅμα καὶ διαίρεσις ὀρθότατα γίγνεται ἂν μακρῷ. ταύταις μὲν οὖν [d] εἰρήσθω πρὸς τῷ τέλει περιμένειν ἡμᾶς, αἱ δὲ περὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστάσεις σχεδὸν τὴν πλείστην εἰλήφασιν νομοθεσίαν· τὸ δὲ ὅλον καὶ ἀκριβὲς περὶ ἑνός τε καὶ πάντων τῶν κατὰ πόλιν καὶ πολιτικὴν πᾶσαν διοικήσεων οὐκ ἔστιν γενέσθαι σαφές, πρὶν ἂν ἡ διέξοδος ἀπ' ἀρχῆς τὰ τε δευτέρα καὶ τὰ μέσα καὶ πάντα μέρη τὰ ἑαυτῆς ἀπολαβοῦσα πρὸς τέλος ἀφίκηται. νῦν μὲν ἐν τῷ παρόντι μέχρι τῆς τῶν [e] ἀρχόντων αἰρέσεως

γενομένης τελευτῆ μὲν τῶν ἔμπροσθεν αὕτη γίγνεται ἂν ἰκανή, νόμων δὲ θέσεως ἀρχὴ καὶ ἀναβολῶν ἅμα καὶ ὄκνων οὐδὲν ἔτι δεομένη.

{Κλεινίας} Πάντως μοι κατὰ νοῦν, ὧς ξένη, τὰ ἔμπροσθεν εἰρηκῶς, τὴν ἀρχὴν νῦν τελευτῆ προσάψας περὶ τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐκείνων εἴρηκας φιλίως.

[769.a] {Ἀθηναίος} Καλῶς τοίνυν ἂν ἡμῖν ἢ πρεσβυτῶν ἔμφρων παιδιὰ μέχρι δεῦρ' εἴη τὰ νῦν διαπεπαισμένη.

{Κλεινίας} Καλὴν τὴν σπουδὴν ἔοικας δηλοῦν τῶν ἀνδρῶν.

{Ἀθηναίος} Εἰκός γε· τότε δ' ἐννοήσωμεν εἰ σοὶ δοκεῖ καθάπερ ἐμοί.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ καὶ περὶ τίνων;

{Ἀθηναίος} Οἶσθ' ὅτι καθάπερ ζωγράφων οὐδὲν πέρας ἔχειν ἢ πραγματεία δοκεῖ περὶ ἐκάστων τῶν ζώων, ἀλλ' ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν, ἢ ὅτιδήποτε καλοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ [b] ζωγράφων παῖδες, οὐκ ἂν ποτε δοκεῖ παύσασθαι κοσμοῦσα, ὥστε ἐπίδοσιν μηκέτ' ἔχειν εἰς τὸ καλλίω τε καὶ φανερώτερα γίνεσθαι τὰ γεγραμμένα.

{Κλεινίας} Σχεδὸν ἐννοῶ ἀκούων καὶ αὐτὸς ταῦτα ἃ λέγεις, ἐπεὶ ἐντριβής γε οὐδαμῶς γέγονα τῇ τοιαύτῃ τέχνῃ.

{Ἀθηναίος} Καὶ οὐδὲν γε ἐβλάβης. χρῆσόμεθά γε μὴν τῷ νῦν παρατυχόντι περὶ αὐτῆς ἡμῖν λόγῳ τὸ τοιόνδε, ὡς εἴ ποτέ [c] τις ἐπινοήσειε γράψαι τε ὡς κάλλιστον ζῶον καὶ τοῦτ' αὖ μὴδέποτε ἐπιφαυλότερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴσχειν τοῦ ἐπιόντος ἀεὶ χρόνου, συννοεῖς ὅτι θνητὸς ὢν, εἰ μὴ τινα καταλείψει διάδοχον τοῦ ἐπανορθοῦν τε, ἐάν τι σφάλῃται τὸ ζῶον ὑπὸ χρόνων, καὶ τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τέχνην οἷός τε εἰς τὸ πρόσθεν ἔσται φαιδρύνων ποιεῖν ἐπιδιδόναι, σμικρὸν τινα χρόνον αὐτῷ πόνος παραμενεῖ πάμπολυς;

{Κλεινίας} Ἀληθῆ.

[d] {Ἀθηναίος} Τί οὖν; ἄρ' οὐ τοιοῦτον δοκεῖ σοὶ τὸ τοῦ νομοθέτου βούλημ' εἶναι; πρῶτον μὲν γράψαι τοὺς νόμους πρὸς τὴν ἀκρίβειαν κατὰ δύναμιν ἰκανῶς· ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν δοξάντων ἔργῳ πειρώμενον, ἄρ' οἶε τινα οὕτως ἄφρονα γεγονέναι νομοθέτην, ὥστ' ἀγνοεῖν ὅτι πάμπολλα ἀνάγκη παραλείπεσθαι τοιαῦτα, ἃ δεῖ τινα συνεπόμενον ἐπανορθοῦν, ἵνα μηδαμῇ χείρων, βελτίων δὲ ἢ πολιτεία [e] καὶ ὁ κόσμος ἀεὶ γίγνηται περὶ τὴν ὠκισμένην αὐτῷ πόλιν;

{Κλεινίας} Εἰκός — πῶς γὰρ οὐ; — βούλεσθαι πάντα ὄντινοῦν τὸ τοιοῦτον.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν εἴ τις τινα μηχανὴν ἔχοι πρὸς τοῦτο, ἔργῳ καὶ λόγοις τίνα τρόπον διδάξειεν ἂν ἕτερον εἴτε μείζονα εἴτε ἐλάττω περὶ τοῦτ' ἔχειν ἐννοίαν, ὅπως χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους, οὐκ ἂν ποτε λέγων ἀπείποι τὸ τοιοῦτον πρὶν ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν;

[770.a] {Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἂν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἐν τῷ νῦν παρόντι ποιητέον ἐμοὶ καὶ σφῶν τοῦτο;

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{Αθηναίος} Ἐπειδὴ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν, ἤρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες, ἡμεῖς δ' ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου, οἱ δ' ὡς πρὸς ἡμᾶς νέοι, ἅμα μὲν, ὡς φαμεν, δεῖ νομοθετεῖν ἡμᾶς, ἅμα δὲ πειραῖσθαι ποιεῖν καὶ τούτους αὐτοὺς νομοθέτας τε καὶ νομοφύλακας εἰς τὸ δυνατόν.

[b] {Κλεινίας} Τί μήν; εἶπερ οἶοί τέ γ' ἐσμὲν ἰκανῶς.

{Αθηναίος} Ἄλλ' οὖν πειρατέα γε καὶ προθυμητέα.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

{Αθηναίος} Λέγωμεν δὴ πρὸς αὐτούς· ὦ φίλοι σωτῆρες νόμων, ἡμεῖς περὶ ἐκάστων ὧν τίθεμεν τοὺς νόμους πάμπολλα παραλείψομεν —ἀνάγκη γάρ— οὐ μὴν ἄλλ' ὅσα γε μὴ σμικρὰ καὶ τὸ ὅλον εἰς δύναμιν οὐκ ἀνήσομεν ἀπεριήγητον καθάπερ τινὶ περιγραφῇ· τοῦτο δὲ δεήσει συμπληροῦν ὑμᾶς τὸ περιηγηθέν.

[c] ὅποι δὲ βλέποντες δράσετε τὸ τοιοῦτον, ἀκούειν χρή. Μέγιλλος μὲν γὰρ καὶ ἐγὼ καὶ Κλεινίας εἰρήκαμέν τε αὐτὰ ἀλλήλοις οὐκ ὀλιγάκις, ὁμολογοῦμέν τε λέγεσθαι καλῶς· ὑμᾶς δὲ ἡμῖν βουλόμεθα συγγνώμονας τε ἅμα καὶ μαθητὰς γίγνεσθαι, βλέποντας πρὸς ταῦτα εἰς ἅπερ ἡμεῖς συνεχωρήσαμεν ἀλλήλοις τὸν νομοφύλακά τε καὶ νομοθέτην δεῖν βλέπειν. ἦν δὲ ἡ συγχώρησις ἐν ἔχουσα κεφάλαιον, ὅπως [d] ποτὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνοιτ' ἂν, τὴν ἀνθρώπῳ προσήκουσαν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔχων ἐκ τινος ἐπιτηδεύματος ἢ τινος ἡθους ἢ ποιᾶς κτήσεως ἢ ἐπιθυμίας ἢ δόξης ἢ μαθημάτων ποτέ τινων, εἴτε ἄρρῆν τις τῶν συνοικούντων οὔσα ἢ φύσις εἴτε θήλεια, νέων ἢ γερόντων, ὅπως εἰς ταῦτόν τοῦτο ὃ λέγομεν τεταμένη σπουδὴ πᾶσα ἔσται διὰ παντὸς τοῦ βίου, τῶν δ' ἄλλων ὅποσα ἐμπόδια τούτοις μηδὲν προτιμῶν φανεῖται [e] μηδ' ὅστισοῦν, τελευτῶν δὲ καὶ πόλεως, ἐὰν ἀνάστατον ἀνάγκη φαίνεται γίγνεσθαι πρὶν ἐθέλῃν δούλειον ὑπομείνασα ζυγὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χειρόνων, ἢ λείπειν φυγῆ τὴν πόλιν· ὡς πάντα τὰ τοιαῦτα ἄρ' ἔσθ' ὑπομενετέον πάσχοντας πρὶν ἀλλάξασθαι πολιτείαν ἢ χεῖρους ἀνθρώπους πέφυκε ποιεῖν. ταῦτα ἡμεῖς τε ἔμπροσθεν συνωμολογησάμεθα, καὶ νῦν ἡμεῖς ἡμῶν εἰς ταῦτα ἐκάτερα βλέποντες ἐπαινέετε καὶ [771.a] ψέγετε τοὺς νόμους ὅσοι μὴ ταῦτα δυνατοί, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀσπάζεσθὲ τε καὶ φιλοφρόνως δεχόμενοι ζῆτε ἐν αὐτοῖς· τὰ δ' ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ πρὸς ἄλλα τείνοντα τῶν ἀγαθῶν λεγομένων χαίρειν χρή προσαγορεύειν.

Ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μετὰ ταῦτα ἡμῖν νόμων ἡδε τις, ἀφ' ἱερῶν ἠργμένη. τὸν ἀριθμὸν γὰρ δὴ δεῖ πρῶτον ἀναλαβεῖν ἡμᾶς τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα, ὅσας εἶχεν [b] τε καὶ ἔχει τομὰς προσφόρους ὃ τε ὅλος ἅμα καὶ ὁ κατὰ φυλάς, ὃ δὴ τοῦ παντὸς ἔθεμεν δωδεκατημόριον, ἐν καὶ εἴκοσιν εἰκοσάκις ὀρθότατα φύν. ἔχει δὲ διανομὰς δώδεκα μὲν ὁ πᾶς ἀριθμὸς ἡμῖν, δώδεκα δὲ καὶ ὁ τῆς φυλῆς· ἐκάστην δὴ τὴν μοῖραν διανοεῖσθαι χρεῶν ὡς οὔσαν ἱεράν, θεοῦ δῶρον, ἐπομένην τοῖς μῆσιν καὶ τῇ τοῦ παντὸς περιόδῳ. διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ σύμφυτον ἱεροῦν αὐτάς, ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνεύμαντό τε καὶ εὐτυχέστερον ἐθείωσαν τὴν [c] διανομήν· ἡμεῖς δὲ οὖν νῦν φαμεν ὀρθότατα προηρῆσθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμὸν, ὃς πάσας τὰς διανομὰς ἔχει μέχρι τῶν δώδεκα ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος πλὴν ἐνδεκάδος —αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιῆς γίγνεται δυοῖν ἐστίαιν ἀπονεμηθείσαι— ὡς δ' ἐστὶν ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐκ ἂν πολὺς ἐπιδείξειεν μῦθος. πιστεύσαντες δὴ τὰ νῦν τῇ παρουσίᾳ φήμη [d] καὶ λόγῳ, νείμωμέν τε ταύτην, καὶ ἐκάστη μοῖρα θεὸν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες, βωμούς τε καὶ τὰ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν πέρι συνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ μηνός, δώδεκα μὲν τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ, θεῶν μὲν δὴ

πρῶτον χάριτος ἔνεκα καὶ τῶν περὶ θεοῦ, δεύτερον δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὡς φαῖμεν ἄν, καὶ [e] ὁμιλίας ἔνεκα πάσης. πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ σύμμειξιν ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν παρ' ὧν τέ τις ἄγεται καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι, περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλῃσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ τὸ δυνατόν. τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἔνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδιάς ποιεῖσθαι χορευόντας τε καὶ χορευούσας [772.a] κόρους καὶ κόρας, καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντάς τε καὶ θεωρούμενους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνάς μέχριτερ αἰδοῦς σώφρονος ἐκάστων. τούτων δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν χορῶν ἄρχοντας γίνεσθαι καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν τάττοντες· ἀναγκαῖον δέ, ὅπερ εἴπομεν, περὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅσα μικρὰ [b] καὶ πολλὰ νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμπείρους ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν, ἀπὸ τῆς χρείας μανθάνοντας, τάττεσθαι καὶ ἐπανορθουμένους κινεῖν κατ' ἐνιαυτὸν, ἕως ἂν ὄρος ἰκανὸς δόξη τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέναι. χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἰκανὸς γίγνοιτ' ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκαετηρὶς θυσιῶν τε καὶ χορειῶν, ἐπὶ πάντα καὶ ἕκαστα ταχθεῖς, ζῶντος μὲν τοῦ τάξαντος νομοθέτου [c] κοινῇ, τέλος δὲ σχόντος, αὐτὰς ἐκάστας τὰς ἀρχὰς εἰς τοὺς νομοφύλακας εἰσφερούσας τὸ παραλειπόμενον τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἐπανορθοῦσθαι, μέχριτερ ἂν τέλος ἔχειν ἕκαστον δόξη τοῦ καλῶς ἐξεργάσθαι, τότε δὲ ἀκίνητα θεμένους, ἤδη χρῆσθαι μετὰ τῶν ἄλλων νόμων οὐς ἔταξε κατ' ἀρχὰς ὁ θεὸς αὐτοῖς νομοθέτης· ὧν πέρι κινεῖν μὲν ἐκόντας μηδέποτε μηδέν, εἰ δέ τις ἀνάγκη δόξειέ ποτε καταλαβεῖν, πάσας μὲν [d] τὰς ἀρχὰς χρὴ συμβούλους, πάντα δὲ τὸν δῆμον καὶ πάσας θεῶν μαντείας ἐπελθόντας, ἐὰν συμφωνῶσι πάντες, οὕτω κινεῖν, ἄλλως δὲ μηδέποτε μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸν κωλύοντα ἀεὶ κατὰ νόμον κρατεῖν.

Ὅποτε τις οὖν καὶ ὀπηνίκα τῶν πέντε καὶ εἴκοσι γεγονότων ἔτη, σκοπῶν καὶ σκοπούμενος ὑπ' ἄλλων, κατὰ νοῦν ἑαυτῷ καὶ πρέποντα εἰς παίδων κοινωνίαν καὶ γένεσιν ἐξηυρηκέναι [e] πιστεύει, γαμείτω μὲν πᾶς ἐντὸς τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ ἀρμόττον ὡς χρὴ ζητεῖν, πρῶτον ἐπακουσάτω· δεῖ γάρ, ὡς φησὶν Κλεινίας, ἔμπροσθεν τοῦ νόμου προοίμιον οἰκεῖον ἐκάστω προτιθέναι.

{Κλεινίας} Κάλλιστα, ὦ ξένη, διεμνημόνευσας, ἔλαβές τε τοῦ λόγου καιρὸν καὶ μάλ' ἐμοὶ δοκοῦντ' εἶναι σύμμετρον.

{Ἀθηναῖος} Εὖ λέγεις. Ὡ παῖ, τοίνυν φῶμεν ἀγαθῶν πατέρων [773.a] φύντι, τοὺς παρὰ τοῖς ἔμφορσιν εὐδόξους γάμους χρὴ γαμεῖν, οἳ σοὶ παραινοῖεν ἂν μὴ φεύγειν τὸν τῶν πενήτων μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων διώκειν διαφερόντως γάμον, ἀλλ' ἐὰν τᾶλλα ἰσάζη, τὸν ὑποδεέστερον ἀεὶ τιμῶντα εἰς τὴν κοινωνίαν συνιέναι. τῇ τε γὰρ πόλει σύμφορον ἂν εἴη ταύτη ταῖς τε συνιούσαις ἐστίαις· τὸ γὰρ ὀμαλὸν καὶ σύμμετρον ἀκράτου μυρίον διαφέρει πρὸς ἀρετήν. κοσμίων τε πατέρων χρὴ [b] προθυμεῖσθαι γίνεσθαι κηδεστήν τὸν αὐτῷ συνειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς πάσας τὰς πράξεις φερόμενον· τὸν δ' ἐναντίως πεφυκότα ἐπὶ τάναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. καὶ κατὰ παντὸς εἷς ἔστω μῦθος γάμου· τὸν γὰρ τῇ πόλει δεῖ συμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, οὐ τὸν ἡδιστὸν αὐτῷ. φέρεται δὲ πως πᾶς ἀεὶ κατὰ φύσιν πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὐτῷ, ὅθεν ἀνώμαλος ἢ [c] πόλις ὅλη γίγνεται χρήμασιν τε καὶ τρόπων ἠθεσιν· ἐξ ὧν ἂ μὴ βουλόμεθα συμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα συμβαίνει ταῖς πλείσταις πόλεσι. ταῦτα δὴ διὰ λόγου μὲν νόμῳ προστάττειν, μὴ γαμεῖν πλούσιον πλουσίου, μηδὲ πολλὰ δυνάμενον πράττειν ἄλλου τοιούτου, θάττους δὲ ἠθεσι πρὸς βραδυτέρους καὶ βραδυτέρους πρὸς θάττους ἀναγκάζειν τῇ τῶν γάμων

κοινωνία πορεύεσθαι, πρὸς τῷ γελοῖα εἶναι θυμὸν ἂν ἐγείραι πολλοῖς· οὐ γὰρ ῥάδιον ἐννοεῖν ὅτι πόλιν εἶναι [d] δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην, οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἐτέρου θεοῦ καλὴν κοινωνίαν λαβὼν ἀγαθὸν πῶμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. τοῦτ' οὖν γιγνόμενον ἐν τῇ τῶν παίδων μείξει διορᾶν ὡς ἔπος εἶπειν δυνατὸς οὐδεὶς· τούτων δὲ χάριν ἔαν μὲν νόμῳ τὰ τοιαῦτα ἀναγκαῖον, ἐπάδοντα δὲ πείθην πειραῖσθαι τὴν τῶν παίδων ὁμαλότητα αὐτῶν αὐτοῖς τῆς τῶν γάμων [e] ἰσότητος ἀπλήστου χρημάτων οὔσης περὶ πλείονος ἕκαστον ποιεῖσθαι, καὶ δι' ὀνειδούς ἀποτρέπειν τὸν περὶ τὰ χρήματα ἐν τοῖς γάμοις ἐσπουδακότα, ἀλλὰ μὴ γραπτῷ νόμῳ βιαζόμενον.

Περὶ γάμων δὲ ταῦτ' ἔστω παραμύθια λεγόμενα, καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθε τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι τῷ παῖδα παιδὼν καταλείποντα ἀεὶ τῷ [774.a] θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὐτοῦ παραδιδόναι. πάντα οὖν ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τις ἂν εἴποι περὶ γάμων, ὡς χρὴ γαμεῖν, προοιμιαζόμενος ὀρθῶς· ἂν δ' ἄρα τις μὴ πείθεται ἐκὼν, ἀλλότριον δὲ αὐτὸν καὶ ἀκοινωνήτον ἐν τῇ πόλει ἔχη καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαιτριακοντούτης, ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος ἑκατὸν δραχμαῖς, ὁ δὲ τὸ δεύτερον ἐβδομήκοντα, τρίτον δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τὸ τέταρτον τριάκοντα. τοῦτο δ' ἔστω τῆς Ἥρας [b] ἱερὸν. ὁ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτὸν δεκαπλάσιον ὀφειλέτω· πραττέσθω δὲ ὁ ταμίας τῆς θεοῦ, μὴ ἐκπράξας δὲ αὐτὸς ὀφειλέτω καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιοῦτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ ἔθελων γαμεῖν ταῦτα ζημιούσθω, τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἄτιμος πάσης ἔστω, καὶ μηδεὶς ὑπακουέτω μηδὲν αὐτῷ ἐκὼν τῶν νέων· ἐὰν δὲ κολάζειν τινὰ ἐπιχειρῇ, πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθείτω καὶ [c] ἀμυνέτω, μὴ βοηθῶν δὲ ὁ παραγενόμενος δειλὸς τε ἅμα καὶ κακὸς ὑπὸ τοῦ νόμου πολίτης εἶναι λεγέσθω.

Περὶ δὲ προικὸς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, εἰρήσθω δὲ πάλιν ὡς ἴσα ἀντὶ ἴσων ἐστὶν τὸ μήτε λαμβάνοντι μήτ' ἐκδιδόντι διὰ χρημάτων ἀπορίαν γηράσκειν τοὺς πένητας· τὰ γὰρ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντά ἐστι πᾶσι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὕβρις δὲ ἤττον γυναξὶ καὶ δουλεία ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος [d] διὰ χρήματα τοῖς γήμασι γίγνοιτο ἂν. καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἐν τῶν καλῶν δρώη τοῦτ' ἂν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πεντήκοντα ἄξια δραχμῶν ἐσθῆτος χάριν, ὁ δὲ μναῖς, ὁ δὲ τριῶν ἡμιμναίων, ὁ δὲ δυοῖν μναῖν, ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος, ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον, τὸ δὲ δοθὲν ἢ ληφθὲν ἱερὸν ἔστω τῆς Ἥρας τε καὶ τοῦ Διός, πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοις [e] τοῖν θεοῖν, καθάπερ ἐρρήθη τῶν μὴ γαμούντων πέρι τοὺς ταμίας ἐκπράττειν ἐκάστοτε τοὺς τῆς Ἥρας ἢ παρ' αὐτῶν ἐκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίνειν.

Ἐγγύην δὲ εἶναι κυρίαν πατρὸς μὲν πρῶτον, δευτέραν ἀπάππου, τρίτην δὲ ἀδελφῶν ὁμοπατρίων, ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς ἢ τούτων, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσαύτως· ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀήθης συμβαίνει, τοὺς ἐγγύτατα γένους ἀεὶ κυρίους εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρόπων.

Ὅσα δὲ προτέλεια γάμων ἢ τις ἄλλη περὶ τὰ τοιαῦτα [775.a] ἱερουργία μελλόντων ἢ γιγνομένων ἢ γεγονότων προσήκουσά ἐστιν τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς ἐρωτῶντα χρὴ καὶ πειθόμενον ἐκείνους ἕκαστον ἠγεῖσθαι πάντα ἑαυτῷ μετρίως γίνεσθαι.

Περὶ δὲ τῶν ἐστιάσεων, φίλους μὲν χρὴ καὶ φίλας μὴ πλείους πέντε ἐκατέρων συγκαλεῖν, συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσοῦτους ἄλλους ἐκατέρων· ἀνάλωμα δὲ μὴ γίνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί, τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ μναῖν, τῷ δ' ἡμισυ τοῦ τοσοῦτου, τῷ δ' [b] ἐφεξῆς οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἐκάστῳ τὸ τίμημα. καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ ἐπαινεῖν χρὴ πάντας, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἱ νομοφύλακες ὡς ἀπειρόκαλόν τε ὄντα καὶ ἀπαίδευτον

τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων. πίνειν δὲ εἰς μέθην οὔτε ἄλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἑορταῖς, οὐδ' ἀσφαλές, οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπουδακότα, ἐν οἷς ἔμφρονα μάλιστα εἶναι πρέπει [c] νύμφην καὶ νυμφίον μεταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφρόνων ἀεὶ γίγνηται· σχεδὸν γὰρ ἄδηλον ὅποια νύξ ἢ φῶς αὐτὸ γεννήσει μετὰ θεοῦ. καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγὲς ἀπλανὲς ἡσυχαιῶν τε ἐν μοίρᾳ συνίστασθαι τὸ φυόμενον. ὁ δὲ διωνωμένος αὐτός τε φέρεται πάντη καὶ [d] φέρει, λυττῶν κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν· σπεῖρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ κακὸς ὁ μεθύων, ὥστ' ἀνώμαλα καὶ ἄπιστα καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννῶν ποτ' ἄν. διὸ μᾶλλον μὲν ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρή, μάλιστα δὲ ὅπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι καὶ μὴ πράττειν μήτε ὅσα νοσώδη ἐκόντα εἶναι μήτε ὅσα ὑβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα —εἰς γὰρ τὰς τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκειν [e] πάντη φαυλότερα— διαφερόντως δὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπέχεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρχὴ γὰρ καὶ θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἰδρυμένη σφάζει πάντα, τιμῆς ἔαν τῆς προσηκούσης αὐτῇ παρ' ἐκάστου τῶν χρωμένων λαγχάνη.

Νομίσαντα δ' εἶναι χρὴ τὸν γαμοῦντα ταῖν οἰκίαιν ταῖν ἐν [776.a] τῷ κλήρῳ τὴν ἐτέραν οἶον νεοττῶν ἐγγέννησιν καὶ τροφήν, χωρισθέντα ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἰκήσιν καὶ τὴν τροφήν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων. ἐν γὰρ ταῖς φιλίαις ἐὰν μὲν πόθος ἐνῆ τις, κολλᾷ καὶ συνδεῖ πάντα ἦθη· κατακορῆς δὲ συνουσία καὶ οὐκ ἴσχυσα τὸν διὰ χρόνου πόθον ἀπορῥεῖν ἀλλήλων ποιεῖ ὑπερβολαῖς πλησμονῆς. ὧν δὴ χάριν μητρὶ καὶ πατρὶ καὶ τοῖς τῆς γυναικὸς οἰκείοις παρέντας χρὴ τὰς αὐτῶν οἰκῆσεις, οἶον [b] εἰς ἀποικίαν ἀφικομένους, αὐτοὺς ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπούμενους οἰκεῖν, γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων, θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους.

Κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο ποῖα ἂν τις κεκτημένος ἐμμελεστάτην οὐσίαν κεκτηῖτο; τὰ μὲν οὖν πολλὰ οὔτε νοῆσαι χαλεπὸν οὔτε κτήσασθαι, τὰ δὲ δὴ τῶν οἰκετῶν χαλεπὰ πάντη. τὸ δ' αἴτιον, οὐκ ὀρθῶς πως καὶ τινα τρόπον ὀρθῶς περὶ αὐτῶν λέγομεν· ἐναντία γὰρ ταῖς χρείαις, καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ, ποιούμεθα περὶ δούλων καὶ τὰ λεγόμενα.

{Μέγιλλος} Πῶς δ' αὖ τοῦτο λέγομεν; οὐ γάρ πω μανθάνομεν, ὧ ξένε, ὅτι τὰ νῦν φράζεις.

{Ἀθηναῖος} Καὶ μάλα γε, ὧ Μέγιλλε, εἰκότως· σχεδὸν γὰρ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἢ Λακεδαιμονίων εἰλωτεία πλείστην ἀπορίαν παράσχοιτ' ἂν καὶ ἔριν τοῖς μὲν ὡς εὔ, τοῖς δ' ὡς οὐκ εὔ γεγονυῖα ἐστίν —ἐλάττω δὲ ἢ τε Ἡρακλεωτῶν [d] δουλεία τῆς τῶν Μαρριανδυνῶν καταδουλώσεως ἔριν ἂν ἔχοι, τὸ Θετταλῶν τ' αὖ πενεστικὸν ἔθνος— εἰς ἃ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα βλέψαντας ἡμᾶς τί χρὴ ποιεῖν περὶ κτήσεως οἰκετῶν; ὁ δὴ παριῶν τῷ λόγῳ ἔτυχον εἰπών, καὶ σύ με εἰκότως τί ποτε φράζοιμι ἠρώτησας, τόδε ἐστίν. ἴσμεν ὅτι που πάντες εἴπομεν ἂν ὡς χρὴ δούλους ὡς εὐμενεστάτους ἐκτῆσθαι καὶ ἀρίστους· πολλοὶ γὰρ ἀδελφῶν ἤδη δούλοι καὶ ὑέων τισὶν κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι, σεσώκασιν δεσπότης [e] καὶ κτήματα τὰς τε οἰκῆσεις αὐτῶν ὅλας. ταῦτα γὰρ ἴσμεν που περὶ δούλων λεγόμενα.

{Μέγιλλος} Τί μήν;

{Ἀθηναῖος} Οὐκοῦν καὶ τούναντίον, ὡς ὑγῆς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον; ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν καὶ ἀπεφήνατο, ὑπὲρ τοῦ Διὸς ἀγορεύων, ὡς —

[777.a] ἡμισυ γάρ τε νόου, φησίν, ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἡμαρ ἔλῃσι.

ταῦτα δὴ διαλαβόντες ἕκαστοι τοῖς διανοήμασιν οἱ μὲν πιστεύουσί τε οὐδὲν γένει οἰκετῶν, κατὰ δὲ θηρίων φύσιν κέντροις καὶ μάστιξιν οὐ τρίς μόνον ἀλλὰ πολλάκις ἀπεργάζονται δούλας τὰς ψυχὰς τῶν οἰκετῶν· οἱ δ' αὖ τάναντία τούτων δρῶσι πάντα.

{Μέγιλλος} Τί μὴν;

[b] {Κλεινίας} Τί οὖν δὴ χρὴ ποιεῖν, τούτων, ὃ ξένε, διαφορομένων οὕτω, περὶ τῆς ἡμετέρας αὖ χώρας ἡμᾶς, τῆς τε κτήσεως ἅμα καὶ κολάσεως τῶν δούλων πέρι;

{Ἀθηναῖος} Τί δ', ὃ Κλεινία; δῆλον ὡς ἐπειδὴ δύσκολόν ἐστι τὸ θρέμμα ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν διόρισιν, τὸ δοῦλόν τε ἔργῳ διορίζεσθαι καὶ ἐλεύθερον καὶ δεσπότην, οὐδαμῶς εὐχρηστον ἐθέλειν εἶναι τε καὶ γίνεσθαι φαίνεται, [c] χαλεπὸν δὴ τὸ κτῆμα· ἔργῳ γὰρ πολλάκις ἐπιδέδεικται περὶ τὰς Μεσσηνίων συχνὰς εἰωθυίας ἀποστάσεις γίνεσθαι, καὶ περὶ γε τὰς τῶν ἐκ μιᾶς φωνῆς πολλοὺς οἰκέτας κτωμένων πόλεις, ὅσα κακὰ συμβαίνει, καὶ ἔτι τὰ τῶν λεγομένων περιδίνων τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν γιγνομένων παντοδαπὰ κλωπῶν ἔργα τε καὶ παθήματα. πρὸς ἃ τις ἂν πάντα βλέψας διαπορήσειε τί χρὴ δρᾶν περὶ ἀπάντων τῶν τοιούτων. δύο δὴ λείπεσθον μόνω μηχανά, μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς [d] μέλλοντας ῥᾶον δουλεύσειν, ἀσυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα, τρέφειν δ' αὐτοὺς ὀρθῶς, μὴ μόνον ἐκείνων ἔνεκα, πλέον δὲ αὐτῶν προτιμῶντας· ἡ δὲ τροφή τῶν τοιούτων μήτε τινὰ ὕβριν ὕβριζειν εἰς τοὺς οἰκέτας, ἥττον δέ, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν ἢ τοὺς ἐξ ἴσου. διάδηλος γὰρ ὁ φύσει καὶ μὴ πλαστῶς σέβων τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον, ἐν τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς αὐτῷ ῥάδιον ἀδικεῖν· ὁ περὶ τὰ τῶν δούλων οὖν ἦθη καὶ πράξεις γιγνόμενός τις ἀμίαντος [e] τοῦ τε ἀνοσίου πέρι καὶ ἀδίκου, σπεῖρειν εἰς ἀρετῆς ἔκφυσιν ἰκανώτατος ἂν εἶη, ταῦτόν δ' ἔστ' εἰπεῖν τοῦτο ὀρθῶς ἅμα λέγοντα ἐπὶ τε δεσπότη καὶ τυράννῳ καὶ πᾶσαν δυναστείαν δυναστεύοντι πρὸς ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ δούλους δεῖ, καὶ μὴ νοθετοῦντας ὡς ἐλευθέρους θρύπτεσθαι ποιεῖν· τὴν δὲ οἰκέτου πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν [778.a] ἐπίταξιν πᾶσαν γίνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῆ μηδαμῶς οἰκέταις, μήτ' οὖν θηλείαις μήτε ἄρρεσιν, ἃ δὴ πρὸς δούλους φιλοῦσι πολλοὶ σφόδρα ἀνοήτως θρύπτοντες χαλεπώτερον ἀπεργάζεσθαι τὸν βίον ἐκείνοις τε ἄρχεσθαι καὶ ἑαυτοῖς ἄρχειν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Οὐκοῦν ὅτε τις οἰκέταις κατεσκευασμένος εἰς δύναμιν εἶη πλήθει καὶ ἐπιτηδειότητι πρὸς ἐκάστας τὰς τῶν ἔργων παραβοηθείας, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο οἰκήσεις χρὴ διαγράφειν τῷ λόγῳ;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

[b] {Ἀθηναῖος} Καὶ συμπάσης γε ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔοικεν τῆς οἰκοδομικῆς πέρι τὴν γε δὴ νέαν καὶ ἀοίκητον ἐν τῷ πρόσθεν πόλιν ἐπιμελητέον εἶναι, τίνα τρόπον ἕκαστα ἔξει τούτων περὶ τε ἱερὰ καὶ τεῖχη. γάμων δ' ἦν ἔμπροσθεν ταῦτα, ὃ Κλεινία, νῦν δ' ἔπειπερ λόγῳ γίννεται, καὶ μάλ' ἐγχωρεῖ ταύτη γίνεσθαι τὰ νῦν· ἔργῳ μὴν ὅταν γίννηται, ταῦτ' ἔμπροσθεν τῶν γάμων, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ποιήσαντες, ἐκεῖνα ἤδη τότε ἐπὶ [c] πᾶσιν τοῖς τοιούτοις ἀποτελοῦμεν. νῦν δὲ μόνον ὅσον τινὰ τύπον αὐτῶν δι' ὀλίγων ἐπεξέλθωμεν.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν περίξ τὴν τε ἀγορὰν χρῆ κατασκευάζειν, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκειᾶς τε καὶ καθαρότητος χάριν· πρὸς δὲ αὐτοῖς οἰκῆσεις τε ἀρχόντων καὶ δικαστηρίων, ἐν οἷς τὰς δίκας ὡς ἱερωτάτοις οὖσιν λήψονται τε καὶ δώσουσι, τὰ μὲν [*d*] ὡς ὀσίων πέρι, τὰ δὲ καὶ τοιούτων θεῶν ἰδρύματα, καὶ ἐν τούτοις δικαστήρια, ἐν οἷς αἶ τε τῶν φόνων πρέπουσαι δίκαι γίνονται· ἂν καὶ ὅσα θανάτων ἄξια ἀδικήματα. περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ συμφεροίμην τὸ καθεῦδεν ἕαν ἐν τῇ γῆ κατακείμενα τὰ τεῖχη καὶ μὴ ἐπανιστάναι, τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τεῖχη [*e*] μᾶλλον ἢ γήινα· τὸ δ' ἡμέτερον ἔτι πρὸς τούτοις γέλωτ' ἂν δικαίως πάμπολυν ὄφλοι, τὸ κατ' ἐνιαυτὸν μὲν ἐκπέμπειν εἰς τὴν χώραν τοὺς νέους, τὰ μὲν σκάψοντας, τὰ δὲ ταφρεύοντας, τὰ δὲ καὶ διὰ τινων οἰκοδομήσεων εἴρζοντας τοὺς πολεμίους, ὡς δὴ τῶν ὄρων τῆς χώρας οὐκ ἐάσοντας ἐπιβαίνειν, τεῖχος δὲ περιβαλοίμεθα, ὃ πρῶτον μὲν πρὸς ὑγίειαν ταῖς πόλεσιν οὐδαμῶς συμφέρει, πρὸς δὲ τίνα μαλθακὴν ἔξιν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνοικούντων εἶωθε ποιεῖν, προκαλούμενον [779.a] εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας μὴ ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους, μηδὲ τῷ φρουρεῖν αἰεὶ τινὰ ἐν αὐτῇ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τούτῳ τῆς σωτηρίας τυγχάνειν, τεῖχεσι δὲ καὶ πύλαις διανοεῖσθαι φραχθέντας τε καὶ καθεῦδοντας σωτηρίας ὄντως ἔξιν μηχανάς, ὡς ἐπὶ τὸ μὴ πονεῖν γεγονότας, ἀγνοοῦντας δ' αὖ τὴν ῥαστώνην ὡς ὄντως ἐστὶν ἐκ τῶν πόνων· ἐκ ῥαστώνης δὲ γε, οἴμαι, τῆς αἰσχροῦς οἱ πόνοι καὶ ῥαθυμίας πεφύκασι γίνεσθαι πάλιν. ἀλλ' εἰ δὴ τεῖχος γέ τι χρεῶν [*b*] ἀνθρώποις εἶναι, τὰς οἰκοδομίας χρῆ τὰς τῶν ἰδίων οἰκῆσεων οὕτως ἐξ ἀρχῆς βάλλεσθαι, ὅπως ἂν ἢ πᾶσα ἢ πόλις ἐν τεῖχος, ὁμαλότητί τε καὶ ὁμοιότησιν εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκῆσεων ἐχουσῶν εὐέρκειαν, ἰδεῖν τε οὐκ ἀηδὲς μιᾶς οἰκίας σχῆμα ἐχούσης αὐτῆς, εἷς τε τὴν τῆς φυλακῆς ῥαστώνην ὄλω καὶ παντὶ πρὸς σωτηρίαν γίγνεται· ἂν διάφορος. τούτων δέ, ὡς ἂν μένη τὰ κατ' ἀρχὰς οἰκοδομηθέντα, μέλει μὲν μάλιστα τοῖς ἐνοικοῦσι πρέπον ἂν εἴη, [*c*] τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι καὶ προσαναγκάζοντας τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας, καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστὺ καθαρότητος τ' ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται. καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τούτους ἐπιμελεῖσθαι χρεῶν, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὀπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη· ταῦτα δὲ πάντα συνιδόντες ταῖς χρεῖαις οἱ νομοφύλακες ἐπινομοθετούντων καὶ τῶν ἄλλων ὀπόσα ἂν ὁ νόμος ἐκλείπη δι' ἀπορίαν. ὅτε δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ περὶ ἀγορὰν οἰκοδομήματα καὶ τὰ περὶ τὰ γυμνάσια καὶ πάντα ὅσα διδασκαλεῖα κατεσκευασμένα περιμένει τοὺς φοιτητὰς καὶ θεατὰς θέατρα, πορευόμεθα ἐπὶ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, τῆς νομοθεσίας ἐξῆς ἐχόμενοι.

{*Κλεινίας*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Γάμοι μὲν τοίνυν ἡμῖν ἔστωσαν γεγονότες, ὦ Κλεινία· δίαίτα δὲ πρὸ παιδογονίας οὐκ ἐλάττων ἐνιαυσίας [*e*] γίγνεται· ἂν τὸ μετὰ τοῦτο, ἦν δὴ τίνα τρόπον χρῆ ζῆν νυμφίον καὶ νύμφην ἐν πόλει διαφερούση τῶν πολλῶν ἐσομένη —τὸ δὴ τῶν νῦν εἰρημένων ἐχόμενον— εἰπεῖν οὐ πάντων εὐκολώτατον, ἀλλὰ ὄντων οὐκ ὀλίγων τῶν ἔμπροσθεν τοιούτων, τοῦτο ἔτι ἐκείνων τῶν πολλῶν δυσχερέστερον ἀποδέχεσθαι τῷ πλήθει. τό γε μὴν δοκοῦν ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς εἶναι πάντως ῥητέον, ὦ Κλεινία.

{*Κλεινίας*} Πάνυ μὲν οὖν.

[780.a] {*Ἀθηναίος*} Ὅστις δὴ διανοεῖται πόλεσιν ἀποφαίνεσθαι νόμους, πῆ τὰ δημόσια καὶ κοινὰ αὐτοὺς χρῆ ζῆν πράττοντας, τῶν δὲ ἰδίων ὅσον ἀνάγκη μηδὲ οἶεται δεῖν, ἐξουσίαν δὲ ἐκάστοις εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως ἂν ἐθέλη, καὶ μὴ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίνεσθαι, προέμενος δὲ τὰ ἴδια

ἀνομοθέτητα, ἡγεῖται τὰ γε κοινὰ καὶ δημόσια ἐθελήσιν αὐτοὺς ζῆν διὰ νόμων, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖται. τίνος δὴ χάριν ταῦτα εἴρηται; τοῦδε, ὅτι φήσομεν δεῖν ἡμῖν τοὺς νυμφίους μηδὲν διαφερόντως [b] μηδὲ ἦττον ἐν συσσιτίοις τὴν δαίταν ποιεῖσθαι τοῦ πρὸ τῶν γάμων χρόνου γενομένου. καὶ τοῦτο μὲν δὴ θαυμαστὸν ὄν, ὅτε κατ' ἀρχὰς πρῶτον ἐγένετο ἐν τοῖς παρ' ὑμῖν τόποις, πολέμου τινὸς αὐτό, ὡς γ' εἰκός, νομοθετήσαντος ἢ τινος ἐτέρου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντος πράγματος ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολλῆς ἀπορίας ἐχομένοις, γευσαμένοις δὲ καὶ ἀναγκασθεῖσι χρήσασθαι τοῖς συσσιτίοις ἔδοξεν [c] μέγα διαφέρειν εἰς σωτηρίαν τὸ νόμιμον, καὶ κατέστη δὴ τρόπῳ τινὶ τοιούτῳ τὸ ἐπιτήδευμα ὑμῖν τὸ τῶν συσσιτίων.

{Κλεινίας} Ἔοικε γοῦν.

{Ἀθηναίος} Ὁ δὴ ἔλεγον, ὅτι θαυμαστὸν ὄν τοῦτό ποτε καὶ φοβερὸν ἐπιτάξει τισίν, νῦν οὐχ ὁμοίως τῷ προστάττοντι δυσχερὲς ἂν εἴη νομοθετεῖν αὐτό· τὸ δ' ἐξῆς τούτῳ, πεφυκός τε ὀρθῶς ἂν γίνεσθαι γινόμενον, νῦν τε οὐδαμῆ γινόμενον, ὀλίγου τε ποιῶν τὸν νομοθέτην, τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ ξαίνειν καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἀνήγνυτα ποιῶντα δρᾶν, οὐ [d] ῥάδιον οὔτ' εἰπεῖν οὔτ' εἰπόντα ἀποτελεῖν.

{Κλεινίας} Τί δὴ τοῦτο, ὦ ξένε, ἐπιχειρῶν λέγειν ἔοικας σφόδρα ἀποκνεῖν;

{Ἀθηναίος} Ἀκούοιτ' ἂν, ἵνα μὴ πολλὴ διατριβὴ γίγνηται περὶ τοῦτ' αὐτὸ μάτην. πᾶν μὲν γάρ, ὅτιπερ ἂν τάξεως καὶ νόμου μετέχον ἐν πόλει γίγνηται, πάντα ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, τῶν δὲ ἀτάκτων ἢ τῶν κακῶς ταχθέντων λύει τὰ πολλὰ τῶν εὖ τεταγμένων ἄλλα ἕτερα. οὐ δὴ καὶ νῦν ἐφέστηκεν πέρι τὸ λεγόμενον. ὑμῖν γάρ, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, τὰ μὲν περὶ [e] τοὺς ἄνδρας συσσίτια καλῶς ἅμα καί, ὅπερ εἶπον, θαυμαστῶς καθέστηκεν ἐκ θείας τινὸς ἀνάγκης, τὸ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας [781.a] οὐδαμῶς ὀρθῶς ἀνομοθέτητον μεθεῖται καὶ οὐκ εἰς τὸ φῶς ἦκται τὸ τῆς συσσιτίας αὐτῶν ἐπιτήδευμα, ἀλλ' ὃ καὶ ἄλλως γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων λαθραιότερον μᾶλλον καὶ ἐπικλοπώτερον ἔφου, τὸ θῆλυ, διὰ τὸ ἀσθενές, οὐκ ὀρθῶς τοῦτο εἴξαντος τοῦ νομοθέτου δύστακτον ὄν ἀφείθη. διὰ δὲ τούτου μεθειμένου πολλὰ ὑμῖν παρέρρει, πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα, εἰ νόμων ἔτυχεν, ἢ τὰ νῦν· οὐ γὰρ ἡμισυ μόνον ἐστίν, ὡς [b] δόξειεν ἂν, τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμήτως περιορώμενον, ὅσῳ δὲ ἢ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσοῦτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλεον ἢ διπλάσιον εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐπαναλαβεῖν καὶ ἐπανορθώσασθαι καὶ πάντα συντάξασθαι κοινῇ γυναίξει τε καὶ ἀνδράσιν ἐπιτηδεύματα βέλτιον πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν· νῦν δὲ οὕτως ἦκται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδαμῶς εἰς τοῦτο εὐτυχῶς, ὥστε οὐδὲ μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ ἐν ἄλλοις γ' ἐστὶν τόποις καὶ πόλεσιν [c] νοῦν ἔχοντος, ὅπου μηδὲ συσσίτια ὑπάρχει τὸ παράπαν δεδογμένα κατὰ πόλιν εἶναι. πόθεν δὴ τίς γε ἔργῳ μὴ καταγελάστως ἐπιχειρήσει γυναῖκας προσβιάζεσθαι τὴν σίτων καὶ ποτῶν ἀνάλωσιν φανεράν θεωρεῖσθαι; τούτου γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτι χαλεπώτερον ἂν ὑπομείνειεν τοῦτο τὸ γένος· εἰθισμένον γὰρ δεδουκὸς καὶ σκοτεινὸν ζῆν, ἀγόμενον δ' εἰς φῶς βία πᾶσαν ἀντίτασιν ἀντιτεῖνον, πολὺ κρατήσῃ τοῦ [d] νομοθέτου. τοῦτ' οὖν ἄλλοθι μὲν, ὅπερ εἶπον, οὐδ' ἂν τὸν λόγον ὑπομείνειε τὸν ὀρθὸν ῥηθέντα ἄνευ πάσης βοῆς, ἐνθάδε δὲ ἴσως ἂν. εἰ δὴ δοκεῖ λόγου γ' ἔνεκα μὴ ἀτυχῆ τὸν περὶ πάσης τῆς πολιτείας γενέσθαι λόγον, ἐθέλω λέγειν ὡς ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ πρέπον, εἰ καὶ σφῶν συνδοκεῖ ἀκούειν, εἰ δὲ μή, ἔάν.

{Κλεινίας} Ἄλλ', ὦ ξένε, θαυμαστῶς τό γε ἀκοῦσαι νῶν πάντως που συνδοκεῖ.

{Αθηναίος} Ἀκούωμεν δὴ. θαυμάσητε δὲ μηδὲν ἔαν ὑμῖν ἄνωθέν [e] ποθεν ἐπιχειρεῖν δόξω· σχολῆς γὰρ ἀπολαύομεν καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἐστὶ τὸ κατεπειγόν τὸ μὴ πάντῃ πάντως σκοπεῖν τὰ περὶ τοὺς νόμους.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς εἴρηκας.

{Αθηναίος} Πάλιν τοίνυν ἐπὶ τὰ πρῶτα ἐπαναχωρήσωμεν λεχθέντα. εὖ γὰρ δὴ τό γε τοσοῦτον χρή πάντ' ἄνδρα συννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις ἢ τὸ παράπαν ἀρχὴν [782.a] οὐδεμίαν εἴληχεν οὐδ' ἔξει ποτέ γε τελευτήν, ἀλλ' ἦν τε αἰεὶ καὶ ἔσται πάντως, ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς ἀφ' οὗ γέγονεν ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Αθηναίος} Τί οὖν; πόλεων συστάσεις καὶ φθοράς, καὶ ἐπιτηδεύματα παντοῖα τάξεώς τε καὶ ἀταξίας, καὶ βρώσεως καὶ πωμάτων τε ἅμα καὶ βρωμάτων ἐπιθυμήματα παντοδαπά, πάντως καὶ περὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἄρ' οὐκ οἴομεθα γεγονέναι, καὶ στροφὰς ὠρῶν παντοίας, ἐν αἷς τὰ ζῶα μεταβάλλειν αὐτῶν [b] παμπληθεῖς μεταβολὰς εἰκός;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Τί οὖν; πιστεύομεν ἀμπέλους τε φανῆναί ποῦ ποτε πρότερον οὐκ οὔσας; ὡσαύτως δὲ καὶ ἐλάας καὶ τὰ Δήμητρος τε καὶ Κόρης δῶρα; Τριπτόλεμόν τέ τινα τῶν τοιούτων γενέσθαι διάκονον; ἐν ᾧ δὲ μὴ ταῦτα ἦν τῷ χρόνῳ, μῶν οὐκ οἴομεθα τὰ ζῶα, καθάπερ νῦν, ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἐδωδὴν τρέπεσθαι;

{Κλεινίας} Τί μήν;

[c] {Αθηναίος} Τὸ δὲ μὴν θύειν ἀνθρώπους ἀλλήλους ἔτι καὶ νῦν παραμένον ὀρῶμεν πολλοῖς· καὶ τούναντίον ἀκούομεν ἐν ἄλλοις, ὅτε οὐδὲ βοῶς ἐτόλμων μὲν γεύεσθαι, θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖσι ζῶα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἀγνὰ θύματα, σαρκῶν δ' ἀπείχοντο ὡς οὐχ ὅσιον ὄν ἐσθίειν οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μαινεῖν, ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ τούναντίον [d] πάντων ἀπεχόμενοι.

{Κλεινίας} Καὶ σφόδρα λεγόμενά τ' εἴρηκας καὶ πιστεύεσθαι πιθανά.

{Αθηναίος} Πρὸς οὖν δὴ τί ταῦτα, εἴποι τις ἂν, ὑμῖν πάντ' ἐρρήθη τὰ νῦν;

{Κλεινίας} Ὅρθῶς ὑπέλαβες, ὦ ξένε.

{Αθηναίος} Καὶ τοίνυν, ἐὰν δύνωμαι, τὰ τούτοις ἐξῆς, ὦ Κλεινία, πειράσομαι φράζειν.

{Κλεινίας} Λέγοις ἂν.

{Αθηναίος} Ὅρῳ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριττῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἡρτημένα, δι' ὧν ἀρετὴ τε αὐτοῖς ἀγομένοις ὀρθῶς [e] καὶ τούναντίον ἀποβαίνει κακῶς ἀχθεῖσιν. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐδωδὴ μὲν καὶ πόσις εὐθὺς γενομένοις, ἦν περὶ ἅπασαν πᾶν ζῶον ἔμφυτον ἔρωτα ἔχον, μεστὸν οἴστρου τέ ἐστὶν καὶ ἀνηκουστίας τοῦ λέγοντος ἄλλο τι δεῖν πράττειν πλὴν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τὰς περὶ ἅπαντα ταῦτα ἀποπληροῦντα, λύπης τῆς ἀπάσης αἰεὶ δεῖν σφᾶς ἀπαλλάττειν· τρίτη [783.a] δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία καὶ ἔρωτος ὀξύτατος ὕστατος μὲν ὀρμαῖται, διαπυρωτάτους δὲ τοὺς ἀνθρώπους

μανίαις ἀπεργάζεται πάντως, ὁ περὶ τὴν τοῦ γένους σπορὰν ὕβρει πλείστη κάομενος. ἃ δὴ δεῖ τρία νοσήματα, τρέποντα εἰς τὸ βέλτιστον παρὰ τὸ λεγόμενον ἡδιστον, τρισὶ μὲν τοῖς μεγίστοις πειρᾶσθαι κατέχειν, φόβῳ καὶ νόμῳ καὶ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ, προσχρωμένους μέντοι Μούσαις τε καὶ ἀγωνίοισι θεοῖς, [b] σβεννύντων τὴν αὔξην τε καὶ ἐπίρροήν.

Παίδων δὲ δὴ γένεσιν μετὰ τοὺς γάμους θῶμεν, καὶ μετὰ γένεσιν τροφήν καὶ παιδείαν· καὶ τάχ' ἂν οὕτω προϊόντων τῶν λόγων ὁ τε νόμος ἡμῖν ἕκαστος περαίνοιτο εἰς τοῦμπροσθεν ἐπὶ συσσίτια ἡνίκα ἀφικόμεθα —τὰς τοιαύτας κοινωνίας εἴτε ἄρα γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν δεῖ μόνων γίγνεσθαι, προσμείζαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν ἴσως μᾶλλον κατοψόμεθα— τὰ τε ἐπίπροσθεν αὐτῶν, ἔτι νῦν ὄντα ἀνομοθέτητα, [c] τάξαντες αὐτὰ ἐπίπροσθεν ποιησόμεθα, καὶ ὅπερ ἐρρήθη νυνδὴ, κατοψόμεθά τε αὐτὰ ἀκριβέστερον, μᾶλλον τε τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ πρέποντας νόμους ἂν θείημεν.

{Κλεινίας} Ὁρθότατα λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Φυλάξωμεν τοίνυν τῇ μνήμῃ τὰ νυνδὴ λεχθέντα· ἴσως γὰρ χρεῖαν ποτ' αὐτῶν πάντων ἔξομεν.

{Κλεινίας} Τὰ ποῖα δὴ διακελεύη;

{Ἀθηναῖος} Ἄ τοῖς τρισὶ διωριζόμεθα ῥήμασι· βρωῶσιν μὲν ἐλέγομέν που, καὶ δεύτερον πόσιν, καὶ ἀφροδισίων δὲ τινα [d] διαπτόησιν τρίτον.

{Κλεινίας} Πάντως, ὦ ξένε, μεμνησόμεθά που ὧν τὰ νῦν διακελεύη.

{Ἀθηναῖος} Καλῶς. ἔλθωμεν δ' ἐπὶ τὰ νυμφικά, διδάξοντές τε αὐτοὺς πῶς χρῆ καὶ τίνα τρόπον τοὺς παῖδας ποιῆσθαι, καὶ ἐὰν ἄρα μὴ πείθωμεν, ἀπειλήσοντές τισιν νόμοις.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναῖος} Νύμφην χρῆ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ [e] πόλει. πάντες δ' ἄνθρωποι κοινωνοὶ πάσης πράξεως, ἡνίκα μὲν ἂν προσέχωσιν αὐτοῖς τε καὶ τῇ πράξει τὸν νοῦν, πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται, μὴ προσέχοντες δὲ ἢ μὴ ἔχοντες νοῦν, τάναντία. προσεχέτω δὴ καὶ ὁ νυμφίος τῇ τε νύμφῃ καὶ τῇ παιδοποιίᾳ τὸν νοῦν, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ νύμφη, τοῦτον τὸν χρόνον διαφερόντως ὃν ἂν μήπω παῖδες [784.a] αὐτοῖς ὧσιν γεγονότες. ἐπίσκοποι δ' ἔστωσαν τούτων ἃς εἰλόμεθα γυναῖκες, πλείους εἴτ' ἐλάττους, τοῖς ἄρχουσιν ὁπόσας ἂν δοκῇ προστάττειν τε καὶ ὁπόταν, πρὸς τὸ τῆς Εἰλειθυίας ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας συλλεγόμενα μέχρι τρίτου μέρους ὥρας, οἳ δὴ συλλεχθεῖσαι διαγγελόντων ἀλλήλαις εἴ τις τινα ὀρᾷ πρὸς ἄλλ' ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς [b] γάμοις θυσιῶν τε καὶ ἱερῶν γενομένων. ἡ δὲ παιδοποιία καὶ φυλακὴ τῶν παιδοποιουμένων δεκέτις ἔστω, μὴ πλείω δὲ χρόνον, ὅταν εὐροια ἦ τῆς γενέσεως· ἂν δὲ ἄγονοί τινες εἰς τοῦτον γίνωνται τὸν χρόνον, μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἀρχουσῶν γυναικῶν διαζεύγνυσθαι κοινῇ βουλευομένους εἰς τὰ πρόσφορα ἑκατέρους. ἐὰν δ' ἀμφισβήτησιν τις γίγνηται περὶ τῶν ἑκατέρους πρεπόντων καὶ προσφόρων, δέκα τῶν [c] νομοφυλάκων ἐλομένους, οἳς ἂν ἐπιτρέψωσιν οἱ δὲ τάξωσι, τούτοις ἐμμένειν. εἰσιοῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες, τὰ μὲν νουθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι, παυόντων αὐτοὺς τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀμαθίας· ἐὰν δ' ἀδυνατῶσι, πρὸς τοὺς νομοφυλάκας ἰοῦσαι φραζόντων, οἱ δ' εἰργόντων. ἂν δὲ καὶ ἐκεῖνοὶ πῶς ἀδυνατήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράψαντές τε καὶ ὁμόσαντες ἢ μὴν ἀδυνατεῖν [d] τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν. ὁ δὲ ἀναγραφεὶς ἄτιμος ἔστω, μὴ ἐλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας, τῶνδε·

μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω μήτε εἰς τὰς τῶν παίδων ἐπιτελειώσεις, ἂν δὲ ἴη, πληγαῖς ὁ βουλευθεὶς ἀθῶος αὐτὸν κολαζέτω. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμιμα· τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ γενέθλια τῶν παίδων φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἔαν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως [e] ἀναγραφῆ καὶ μὴ ἔλη τὴν δίκην. ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσονται κατὰ νόμους, ἔαν ἀλλοτρία τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινωῆ γυναικὶ ἢ γυνὴ ἀνδρὶ, ἔαν μὲν παιδοποιούμενοι ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν σωφρονῶν καὶ σωφρονοῦσα εἰς τὰ τοιαῦτα ἔστω πάντα εὐδόκιμος, ὁ δὲ τούναντίον ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω. καὶ μετριαζόντων μὲν [785.a] περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν πλειόνων ἀνομοθέτητα σιγῆ κείσθω, ἀκοσμοῦντων δὲ νομοθετηθέντα ταύτη πραττέσθω κατὰ τοὺς τότε τεθέντας νόμους. βίου μὲν ἀρχῆ τοῦ παντὸς ἐκάστοις ὁ πρῶτος ἐνιαυτός· ὃν γεγράφθαι χρεῶν ἐν ἱεροῖσι πατρώοις ζωῆς ἀρχῆ. κόρῳ καὶ κόρῃ παραγεγράφθω δ' ἐν τοίχῳ λελευκωμένῳ ἐν πάσῃ φρατρῖα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔτεσιν ἀριθμουμένων· τῆς δὲ φρατρῖας αἰὲ [b] τοὺς ζῶντας μὲν γεγράφθαι πλησίον, τοὺς δ' ὑπεκχωροῦντας τοῦ βίου ἐξαλείφειν. γάμου δὲ ὅρον εἶναι κόρῃ μὲν ἀπὸ ἐκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρῳ δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα· εἰς δὲ ἀρχὰς γυναικὶ μὲν τετταράκοντα, ἀνδρὶ δὲ τριάκοντα ἔτη· πρὸς πόλεμον δὲ ἀνδρὶ μὲν εἴκοσι μέχρι τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν· γυναικὶ δὲ, ἣν ἂν δοκῆ χρεῖαν δεῖν χρῆσθαι πρὸς τὰ πολεμικά, ἐπειδὰν παῖδας γεννήσῃ, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἐκάσταις προστάττειν μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον Ζ'

[788.a] {*Ἀθηναίος*} Γενομένων δὲ παίδων ἀρρένων καὶ θηλειῶν, τροφὴν μὲν που καὶ παιδείαν τὸ μετὰ ταῦτα λέγειν ὀρθότατ' ἂν γίνοιθ' ἡμῖν, ἣν εἶναι μὲν ἀρρήτον πάντως ἀδύνατον, λεγομένη δὲ διδαχῆ τι καὶ νοθετήσῃ μᾶλλον ἢ νόμοις εἰκοῦτ' ἂν ἡμῖν φαίνοιτο. ἰδίᾳ γὰρ καὶ κατ' οἰκίας πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ οὐκ ἐμφανῆ πᾶσι γινόμενα, ῥαδίως ὑπὸ τῆς [b] ἐκάστων λύπης τε καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας ἕτερα παρὰ τὰς τοῦ νομοθέτου συμβουλάς παραγενόμενα, παντοδαπὰ καὶ οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις ἀπεργάζοιτ' ἂν τὰ τῶν πολιτῶν ἦθη. τοῦτο δὲ κακὸν ταῖς πόλεσιν· καὶ γὰρ διὰ σμικρότητα αὐτῶν καὶ πυκνότητα ἐπιζήμια τιθέντα ποιεῖν νόμους ἀπρεπὲς ἅμα καὶ ἄσχημον, διαφθείρει δὲ καὶ τοὺς γραφῆ τεθέντας νόμους, ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ πυκνοῖς ἐθισθέντων τῶν ἀνθρώπων παρανομεῖν.

[c] ὥστε ἀπορία μὲν περὶ αὐτὰ νομοθετεῖν, σιγᾶν δὲ ἀδύνατον. ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον οἶον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς· νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατὰ τι σκότος.

{*Κλεινίας*} Ἀληθέστατα λέγεις.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν ὅτι μὲν σώματα καὶ ψυχὰς τὴν γε ὀρθὴν πάντως δεῖ τροφὴν φαίνεσθαι δυναμένην ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα ἐξεργάζεσθαι, τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἴρηται που.

{*Κλεινίας*} Τί μήν;

[d] {*Ἀθηναίος*} Σώματα δὲ κάλλιστα, οἷομαι, τό γε ἀπλούστατον, ὡς ὀρθότατα δεῖ νέων ὄντων εὐθὺς φύεσθαι τῶν παίδων.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τί δέ; τόδε οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἡ πρώτη βλάβη παντὸς ζώου πολὺ μεγίστη καὶ πλείστη φύεται, ὥστε καὶ ἔριν πολλοῖς παρέσχηκεν μὴ γίνεσθαι τὰ γ' ἀνθρώπινα μήκη διπλάσια ἀπὸ πέντε ἐτῶν ἐν τοῖς λοιποῖς εἴκοσιν ἔτεσιν αὐξανόμενα;

{Κλεινίας} Ἀληθῆ.

{Αθηναίος} Τί οὖν; πολλὴ αὐξή ὅταν ἐπὶ ῥέῃ πόνων χωρὶς [789.a] πολλῶν καὶ συμμέτρων, οὐκ ἴσμεν ὅτι μυρία κακὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀποτελεῖ;

{Κλεινίας} Πάνυ γε.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν τότε δεῖται πλείστων πόνων, ὅταν ἡ πλείστη τροφή προσγίγνηται τοῖς σώμασι.

{Κλεινίας} Τί δῆτ', ὦ ξένη; ἢ τοῖς ἄρτι γεγονόσι καὶ νεωτάτοις πόνους πλείστους προστάζομεν;

{Αθηναίος} Οὐδαμῶς γε, ἀλλ' ἔτι καὶ πρότερον τοῖς ἐντὸς τῶν αὐτῶν μητέρων τρεφομένοις.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις, ὦ λῶστέ; ἢ τοῖς κυουμένοισι φράζεις;

[b] {Αθηναίος} Ναί. θαυμαστὸν δ' οὐδέν ἐστιν ἀγνοεῖν ὑμᾶς τὴν τῶν τηλικούτων γυμναστικὴν, ἣν βουλοίμην ἂν ὑμῖν καίπερ ἄτοπον οὔσαν δηλῶσαι.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἔστι τοίνυν παρ' ἡμῖν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον κατανοεῖν διὰ τὸ τὰς παιδίας αὐτόθι μειζόνως τινὰς παίζειν ἢ δεῖ· τρέφουσι γὰρ δὴ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παῖδες ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροί τινες ὀρνίθων θρέμματα, ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἄλληλα. ἀσκοῦντας τὰ τοιαῦτα τῶν θηρίων πολλοῦ [c] δὴ δέουσιν ἠγεῖσθαι τοὺς πόνους αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἄλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ ἀνακινουῖσι γυμνάζοντες· πρὸς γὰρ τούτοις λαβόντες ὑπὸ μάλης ἕκαστος, τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας, μειζοὺς δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντός, πορεύονται περιπατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἔνεκα τῆς εὐεξίας οὗτι τῆς τῶν αὐτῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν θρεμμάτων, καὶ τό γε τοσοῦτον δηλοῦσι τῷ δυναμένῳ καταμαθεῖν, [d] ὅτι τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τῶν σεισμῶν τε καὶ κινήσεων κινούμενα ἄκοπα ὀνίνονται πάντων, ὅσα τε ὑπὸ ἑαυτῶν, ἢ καὶ ἐν αἰώραις ἢ καὶ κατὰ θάλατταν, ἢ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχουμένων καὶ ὑπ' ἄλλων ὀπωσοῦν δὴ φερομένων τῶν σωμάτων, κινεῖται, καὶ διὰ ταῦτα τὰς τῶν σίτων τροφὰς καὶ ποτῶν κατακρατοῦντα, ὑγίειαν καὶ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ῥώμην ἡμῖν δυνατὰ ἐστὶ παραδίδόναι. τί οὖν ἂν φαῖμεν ἐχόντων οὕτω τούτων τὸ μετὰ τοῦτο ἡμᾶς δεῖν ποιεῖν; βούλεσθε [e] ἅμα γέλωτι φράζωμεν, τιθέντες νόμους τὴν μὲν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ γενόμενον δὲ πλάττειν τε οἷον κήρινον, ἕως ὑγρόν, καὶ μέχρι δυοῖν ἐτοῖν σπαργανᾶν; καὶ δὴ καὶ τὰς τροφὰς ἀναγκάζωμεν νόμῳ ζημιοῦντας τὰ παιδιά ἢ πρὸς ἀγροὺς ἢ πρὸς ἱερὰ ἢ πρὸς οἰκείους ἀεὶ πη φέρειν, μέχριπερ ἂν ἱκανῶς ἴστασθαι δυνατὰ γίγνηται, καὶ τότε, διευλαβουμένας ἔτι νέων ὄντων μὴ πη βία ἐπερειδομένων στρέφεται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας ἕως ἂν τριετὲς ἀποτελεσθῆ τὸ γενόμενον; εἰς δύναμιν δὲ ἰσχυρὰς αὐτὰς εἶναι χρεῶν [790.a] καὶ μὴ μίαν; ἐπὶ δὲ τούτοις ἕκαστοις, ἂν μὴ γίγνηται, ζημίαν τοῖς μὴ ποιοῦσι γράφωμεν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ; τὸ γὰρ ἄρτι ῥηθὲν γίγνοιτ' ἂν πολὺ καὶ ἄφθονον.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Τὸ γέλωτα ἂν πολὺν ὀφλεῖν ἡμᾶς πρὸς τῷ μὴ ἐθέλειν ἂν πείθεσθαι γυναικεῖά τε καὶ δούλεια ἦθη τροφῶν.

{Κλεινίας} Ἄλλὰ τίνας δὴ χάριν ἔφαμεν αὐτὰ δεῖν ῥηθῆναι;

{Αθηναίος} Τοῦδε· τὰ τῶν δεσποτῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἐν ταῖς [b] πόλεσιν ἦθη τάχ' ἂν ἀκούσαντα εἰς σύννοιαν ἀφίκοιτ' ἂν τὴν ὀρθήν, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὀρθῆς γιγνομένης μάτην ἂν τὰ κοινὰ τις οἴοιτο ἔξειν τινὰ βεβαιότητα θέσεως νόμων, καὶ ταῦτα ἐννοῶν, αὐτὸς νόμοις ἂν τοῖς νῦν ῥηθεῖσιν χρῶτο, καὶ χρώμενος, εὖ τὴν τε οἰκίαν καὶ πόλιν ἅμα τὴν αὐτοῦ διοικῶν, εὐδαιμονοῖ.

{Κλεινίας} Καὶ μάλ' εἰκότως εἴρηκας.

{Αθηναίος} Τοιγαροῦν μήπω λήξωμεν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, [c] πρὶν ἂν καὶ τὰ περὶ τὰς ψυχὰς τῶν πάντων νέων παίδων ἐπιτηδεύματα ἀποδῶμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ ἤργμεθα τῶν περὶ τὰ σώματα μύθων λεχθέντων διαπεραίνειν.

{Κλεινίας} Πάνου μὲν οὖν ὀρθῶς.

{Αθηναίος} Λάβωμεν τοίνυν τοῦτο οἶον στοιχεῖον ἐπ' ἀμφοτέρα, σώματός τε καὶ ψυχῆς τῶν πάντων νέων τὴν τιθήνησιν καὶ κίνησιν γιγνομένην ὅτι μάλιστα διὰ πάσης τε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς ἔστι σύμφορος ἅπασιν μὲν, οὐχ ἠκιστα δὲ τοῖς ὅτι νεωτάτοισι, καὶ οἰκεῖν, εἰ δυνατόν ἦν, οἶον ἀεὶ πλέοντας· [d] νῦν δ' ὡς ἐγγύτατα τούτου ποιεῖν δεῖ περὶ τὰ νεογενῆ παίδων θρέμματα. τεκμαίρεσθαι δὲ χρή καὶ ἀπὸ τῶνδε, ὡς ἐξ ἐμπειρίας αὐτὸ εἰλήφασιν καὶ ἐγνώκασιν ὄν χρήσιμον αἱ τε τροφοὶ τῶν μικρῶν καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων ἰάματα τελοῦσαι· ἦνίκα γὰρ ἂν που βουληθῶσιν κατακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν ἀλλὰ τούναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις [e] ἀεὶ σείουσαι, καὶ οὐ σιγὴν ἀλλὰ τινα μελωδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἶον καταυλοῦσι τῶν παιδίων, καθάπερ ἢ τῶν ἐκφρόνων βακχειῶν ἰάσεις, ταύτη τῇ τῆς κινήσεως ἅμα χορεία καὶ μούση χρώμεναι.

{Κλεινίας} Τίς οὖν αἰτία τούτων, ὃ ξένη, μάλιστ' ἔσθ' ἡμῖν;

{Αθηναίος} Οὐ πάνου χαλεπὴ γινώσκειν.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ;

{Αθηναίος} Δειμαίνειν ἐστὶν που ταῦτ' ἀμφοτέρα τὰ πάθη, καὶ ἔστι δείματα δι' ἔξιν φαύλην τῆς ψυχῆς τινα. ὅταν οὖν [791.a] ἔξωθεν τις προσφέρῃ τοῖς τοιούτοις πάθεσι σεισμόν, ἢ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις προσφερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὔσαν καὶ μανικὴν κίνησιν, κρατήσασα δέ, γαλήνην ἡσυχίαν τε ἐν τῇ ψυχῇ φαίνεσθαι ἀπεργασαμένη τῆς περὶ τὰ τῆς καρδίας χαλεπῆς γενομένης ἐκάστων πηδήσεως, παντάπασιν ἀγαπητόν τι, τοὺς μὲν ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ, τοὺς δ' ἐγρηγορότας ὀρχουμένους τε καὶ αὐλουμένους μετὰ θεῶν, οἷς ἂν καλλιεροῦντες ἕκαστοι θύωσι, κατηργάσατο ἀντὶ μανικῶν [b] ἡμῖν διαθέσεων ἔξεις ἔμφρονας ἔχειν. καὶ ταῦτα, ὡς διὰ βραχέων γε οὕτως εἰπεῖν, πιθανὸν λόγον ἔχει τινά.

{Κλεινίας} Πάνου μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Εἰ δέ γε οὕτως τοιαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει ταῦτα, ἐννοεῖν χρή τόδε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἅπανσα ψυχὴ δειμασιν συνοῦσα ἐκ νέων μᾶλλον ἂν διὰ φόβων ἐθίζοιτο γίνεσθαι· τοῦτο δέ που πᾶς ἂν φαίη δειλίας ἄσκησιν ἀλλ' οὐκ ἀνδρείας γίνεσθαι.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Τὸ δέ γε ἐναντίον ἀνδρείας ἂν φαῖμεν ἐκ νέων εὐθὺς [c] ἐπιτήδευμα εἶναι, τὸ νικᾶν τὰ προσπίπτονθ' ἡμῖν δειμάτα τε καὶ φόβους.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Αθηναίος} Ἐν δὴ καὶ τοῦτο εἰς ψυχῆς μόνιον ἀρετῆς, τὴν τῶν παντελῶς παίδων γυμναστικὴν ἐν ταῖς κινήσεσιν, μέγα ἡμῖν φῶμεν συμβάλλεσθαι.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Καὶ μὴν τό γε μὴ δύσκολον ἐν ψυχῇ καὶ τὸ δύσκολον οὐ μικρὸν μόνιον εὐψυχίας καὶ κακοψυχίας ἐκότερον γιγνόμενον γίγνοιτ' ἂν.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

[d] {Αθηναίος} Τίνα οὖν ἂν τρόπον εὐθὺς ἐμφύοιθ' ἡμῖν ὁπότερον βουληθεῖμεν τῷ νεογενεῖ, φράζειν δὴ πειρατέον ὅπως τις καὶ καθ' ὅσον εὐπορεῖ τούτων.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Λέγω δὴ τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα, ὡς ἢ μὲν τρυφὴ δύσκολα καὶ ἀκράχολα καὶ σφόδρα ἀπὸ μικρῶν κινούμενα τὰ τῶν νέων ἤθη ἀπεργάζεται, τὸ δὲ τούτων ἐναντίον, ἢ τε σφοδρὰ καὶ ἀγρία δούλωσις, ταπεινοὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ μισανθρώπους ποιοῦσα, ἀνεπιτηδεῖους συνοίκοις ἀποτελεῖ.

[e] {Κλεινίας} Πῶς οὖν δὴ χρή τὰ μήπω φωνῆς συνιέντα, μηδὲ παιδείας τῆς ἄλλης δυνατὰ γεύεσθαι πω, τρέφειν τὴν πόλιν ἅπασαν;

{Αθηναίος} Ὡδέ πως· φθέγγεσθαί που μετὰ βοῆς εὐθὺς πᾶν εἴωθεν τὸ γενόμενον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ δὴ καὶ τῷ κλάειν πρὸς τῇ βοῇ μᾶλλον τῶν ἄλλων συνέχεται.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν αἱ τροφοὶ σκοποῦσαι τίνας ἐπιθυμεῖ, τούτοις [792.a] αὐτοῖς ἐν τῇ προσφορᾷ τεκμαίρονται· οὗ μὲν γὰρ ἂν προσφερομένου σιγᾶ, καλῶς οἶονται προσφέρειν, οὗ δ' ἂν κλάη καὶ βοᾶ, οὐ καλῶς. τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δῆλωμα ὧν ἐρᾶ καὶ μισεῖ κλαυμοναὶ καὶ βοαί, σημεῖα οὐδαμῶς εὐτυχῆ· ἔστιν δὲ ὁ χρόνος οὗτος τριῶν οὐκ ἐλάττων ἐτῶν, μόνιον οὐ μικρὸν τοῦ βίου διαγαγεῖν χειρὸν ἢ μὴ χειρὸν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς λέγεις.

{Αθηναίος} Ὁ δὴ δύσκολος οὐδαμῶς τε ἴλεως ἄρ' οὐ δοκεῖ σφῶν [b] θρηνώδης τε εἶναι καὶ ὀδυρμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλήρης μᾶλλον ἢ χρεῶν ἐστὶν τὸν ἀγαθόν;

{Κλεινίας} Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

{*Ἀθηναίος*} Τί οὖν; εἴ τις τὰ τρί' ἔτη πειρῶτο πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστη προσχρήσεται ἀληθόνι καὶ φόβοις καὶ λύπῃ πάσῃ κατὰ δύναμιν, ἄρ' οὐκ οἰόμεθα εὐθυμον μᾶλλον τε καὶ ἴλεων ἀπεργάζεσθαι τῆνικαῦτα τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου;

{*Κλεινίας*} Δῆλον δὴ, καὶ μάλιστα γ' ἂν, ὧ ξένε, εἴ τις πολλὰς [c] ἡδονὰς αὐτῷ παρασκευάζοι.

{*Ἀθηναίος*} Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν ἐγὼ Κλεινίᾳ συνακολουθήσαιμ' ἂν, ὧ θαυμάσιε. ἔστιν γὰρ οὖν ἡμῖν ἡ τοιαύτη πρᾶξις διαφθορὰ μεγίστη πασῶν· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίνεταί ἐκάστοτε τροφῆς. ὀρῶμεν δὲ εἴ τι λέγομεν.

{*Κλεινίας*} Λέγε τί φῆς.

{*Ἀθηναίος*} Οὐ μικροῦ περὶ νῦν εἶναι νῶν τὸν λόγον. ὅρα δὲ καὶ σύ, συνεπικρινέ τε ἡμᾶς, ὧ Μέγιλλε. ὁ μὲν γὰρ ἐμὸς δὴ λόγος οὐθ' ἡδονὰς φησι δεῖν διώκειν τὸν ὀρθὸν βίον οὐτ' αὖ [d] τὸ παράπαν φεύγειν τὰς λύπας, ἀλλ' αὐτὸ ἀσπάζεσθαι τὸ μέσον, ὃ νυνδὴ προσεῖπον ὡς ἴλεων ὀνομάσας, ἣν δὴ διάθεσιν καὶ θεοῦ κατὰ τινα μαντείας φήμην εὐστόχως πάντες προσαγορεύομεν. ταύτην τὴν ἔξιν διώκειν φημι δεῖν ἡμῶν καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεῖον, μήτ' οὖν αὐτὸν προπετῆ πρὸς τὰς ἡδονὰς γιγνόμενον ὄλως, ὡς οὐδ' ἐκτὸς λυπῶν ἐσόμενον, μήτε ἄλλον, γέροντα ἢ νέον, ἔἴαν πάσχειν ταῦτον τοῦθ' ἡμῖν, ἄρρενα ἢ θῆλυον, ἀπάντων δὲ ἥκιστα εἰς δύναμιν [e] τὸν ἀρτίως νεογενῆ· κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἦθος διὰ ἔθος. ἔτι δ' ἐγώ, εἰ μὴ μέλλοιμι δόξειν παίζειν, φαίην ἂν δεῖν καὶ τὰς φερούσας ἐν γαστρὶ πασῶν τῶν γυναικῶν μάλιστα θεραπεύειν ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτόν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισὶ πολλαῖς ἅμα καὶ μάργοις προσχρήσεται ἢ κύουσα μήτε αὖ λύπαις, τὸ δὲ ἴλεων καὶ εὐμενὲς πρᾶξόν τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον.

[793.a] {*Κλεινίας*} Οὐδὲν δεῖ σε, ὧ ξένε, Μέγιλλον ἀνερωτᾶν πότερος ἡμῶν ὀρθότερον εἶρηκεν· ἐγὼ γὰρ αὐτός σοι συγχωρῶ τὸν λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας, μέσον δὲ τινα τέμνειν αἰεὶ. καλῶς τοίνυν εἶρηκᾶς τε καὶ ἀκήκοας ἅμα.

{*Ἀθηναίος*} Μάλα μὲν οὖν ὀρθῶς, ὧ Κλεινία. τόδε τοίνυν ἐπὶ τούτοις τρεῖς ὄντες διανοηθῶμεν.

{*Κλεινίας*} Τὸ ποῖον;

{*Ἀθηναίος*} Ὅτι ταῦτ' ἔστιν πάντα, ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄγραφα νόμιμα· καὶ οὐς πατρίους [b] νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἐστὶν ἢ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα. καὶ ἔτι γε ὁ νυνδὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθείς, ὡς οὐτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτὰ οὐτε ἄρρητα ἔἴαν, εἴρηται καλῶς· δεσμοὶ γὰρ οὗτοι πάσης εἰσὶν πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὄντες τῶν ἐν γράμμασιν τεθέντων τε καὶ κειμένων καὶ τῶν ἔτι θησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπασιν ἀρχαῖα νόμιμα, ἃ καλῶς μὲν τεθέντα καὶ ἐθισθέντα πάσῃ σωτηρίᾳ περικαλύψαντα ἔχει τοὺς τότε γραφέντας [c] νόμους, ἂν δ' ἐκτὸς τοῦ καλοῦ βαίνη πλημμελῶς, οἷον τεκτόνων ἐν οἰκοδομήμασιν ἐρείσματα ἐκ μέσου ὑπορρέοντα, συμπίπτειν εἰς ταῦτον ποιεῖ τὰ σύμπαντα, κεῖσθαί τε ἄλλα ὑφ' ἐτέρων, αὐτὰ τε καὶ τὰ καλῶς ὕστερον ἐποικοδομηθέντα, τῶν ἀρχαίων ὑποπεσόντων. ἃ δὴ διανοουμένους ἡμᾶς, ὧ Κλεινία, σοὶ δεῖ τὴν πόλιν καινὴν οὕσαν πάντῃ συνδεῖν, μήτε μέγα μήτε μικρὸν παραλιπόντας εἰς δύναμιν ὅσα [d] νόμους ἢ ἔθη τις ἢ ἐπιτηδεύματα καλεῖ· πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις πόλις συνδεῖται, ἄνευ δὲ ἀλλήλων ἐκάτερα τούτων οὐκ ἔστιν μόνιμα, ὥστε οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν ἡμῖν πολλὰ ἅμα καὶ μικρὰ δοκούντων εἶναι νόμιμα ἢ καὶ ἐθίσματα ἐπιρρέοντα μακροτέρους ποιῆ τοὺς νόμους.

{*Κλεινίας*} Ἄλλ' ὀρθῶς σύ γε λέγεις, ἡμεῖς τε οὕτω διανοησόμεθα.

{*Ἀθηναίος*} Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τρί' ἔτη γεγονότος ἡλικίαν, [e] κόρου καὶ κόρης, ταῦτα εἴ τις ἀκριβῶς ἀποτελοῖ καὶ μὴ παρέργως τοῖς εἰρημένοις χρῶτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφελίαν γίγνεται ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις· τριετὴ δὲ καὶ τετραετὴ καὶ πενταετὴ καὶ ἔτι ἐξετεῖ ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη, τρυφῆς δ' ἤδη παραλυτέον κολάζοντα, μὴ ἀτίμως, ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ' ἐλέγομεν, τὸ μὴ μεθ' ὑβρεως κολάζοντας ὀργὴν ἐμποιῆσαι δεῖν τοῖς κολασθεῖσιν [794.a] μηδ' ἀκολάστους ἐὼντας τρυφήν, ταῦτόν δραστέον τοῦτό γε καὶ ἐπ' ἐλευθέροισι. παιδιαὶ δ' εἰσὶν τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινες, ἃς ἐπειδὰν συνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσι. συνιέναι δὲ εἰς τὰ κατὰ κώμας ἱερὰ δεῖ πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία, ἀπὸ τριετοῦς μέχρι τῶν ἑξ ἑτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κωμητῶν εἰς ταῦτόν ἕκαστα· τὰς δὲ τροφούς ἔτι τῶν τηλικούτων κοσμιότητός τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελεῖσθαι, τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης συμπάσης, τῶν δώδεκα [b] γυναικῶν μίαν ἐφ' ἐκάστη τετάχθαι κοσμοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες. ταύτας δὲ αἰρείσθωσαν μὲν αἱ τῶν γάμων κύριαί τῆς ἐπιμελείας, ἑξ ἐκάστης τῆς φυλῆς μίαν, ἡλικίας αὐταῖς· ἡ δὲ καταστάσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας καὶ κολάζουσα αἰεὶ τὸν ἀδικοῦντα, δοῦλον μὲν καὶ δούλην καὶ ξένον καὶ ξένην αὐτὴ διὰ τινῶν τῆς πόλεως οἰκετῶν, πολίτην [c] δὲ ἀμφισβητοῦντα μὲν τῇ κολάσει πρὸς τοὺς ἀστυνόμους ἐπὶ δίκην ἄγουσα, ἀναμφισβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολαζέτω. μετὰ δὲ τὸν ἐξέτη καὶ τὴν ἐξέτιν διακρινέσθω μὲν ἤδη τὸ γένος ἐκατέρων —κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιείσθωσαν— πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεῶν ἐκατέρους, τοὺς μὲν ἄρρηννας ἐφ' ἵππων διδασκάλους καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ σφενδονήσεως, ἔαν δὲ πη συγχωρῶσιν, μέχρι [d] γε μαθήσεως καὶ τὰ θήλαα, καὶ δὴ τὰ γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν ὄπλων χρεῖαν. τὸ γὰρ δὴ νῦν καθεστὸς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖται παρὰ τοῖς πᾶσιν ὀλίγου.

{*Κλεινίας*} Τὸ ποῖον;

{*Ἀθηναίος*} Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντά ἐσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρεῖας εἰς ἐκάστας τῶν πράξεων τὰ περὶ τὰς χεῖρας, ἐπεὶ τὰ γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται· τὰ δὲ [e] κατὰ χεῖρας ἀνοίει τροφῶν καὶ μητέρων οἶον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἐκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἔθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρα μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον καὶ εἰς ἄλλα μὴ δέον οὕτω χρῆσθαι [795.a] σχεδὸν ἄνοια. ἔδειξεν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον, ἀλλ' ὁμοίως ἐκατέροις ἐπ' ἀμφοτέρω χρώμενος· πάμπολλα δ' ἔτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις, ἐν οἷσιν μαθεῖν δυνατὸν ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες. ταῦτα δ', ὅπερ εἵπομεν, ἐν μὲν κερατίνους πλήκτροις [b] καὶ ἐν ὀργάνοις τοιούτοις οὐδὲν μέγα· σιδηροῖς δ' εἰς τὸν πόλεμον ὅταν δέη χρῆσθαι, μέγα διαφέρει, καὶ τόξοις καὶ ἀκοντίοις καὶ ἐκάστοις τούτων, πολὺ δὲ μέγιστον, ὅταν ὄπλοις δέη πρὸς ὄπλα χρῆσθαι. διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθῶν μὴ μαθόντος καὶ ὁ γυμνασάμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. καθάπερ γὰρ ὁ τελέως παγκράτιον ἡσκηκῶς ἢ πυγμὴν ἢ πάλην οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ ἐφέλκεται πλημμελῶν, ὅποταν αὐτόν τις [c] μεταβιβάζων ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζη διαπονεῖν, ταῦτόν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ ἐν ὄπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρὴ προσδοκᾶν ὀρθόν, ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κεκτημένον, οἷς ἀμύνοιτό τ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἀργὸν τούτων μηδὲ ἀνεπισημον ἑᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν· Γηρυόνοιο δὲ γε εἴ τις φύσιν ἔχων ἢ καὶ τὴν Βριάρεω φύοιτο, ταῖς ἑκατὸν χερσὶν ἑκατὸν δεῖ βέλη ρίπτειν δυνατὸν εἶναι. τούτων

δὴ πάντων [d] τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχούσαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίγνεσθαι, ταῖς μὲν ἐν παιδιαῖς τε καὶ τροφαῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις, τοῖς δὲ περὶ μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδές τε καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι γιγνόμενοι, μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσι τὰς φύσεις εἰς τὸ δυνατόν.

Τὰ δὲ μαθήματά που διττά, ὡς γ' εἶπεῖν, χρήσασθαι συμβαίνοι ἄν, τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς, τὰ δ' εὐψυχίας χάριν μουσικῆς. τὰ δὲ γυμναστικῆς αὖ δύο, [e] τὸ μὲν ὄρχησις, τὸ δὲ πάλη. τῆς ὄρχησεως δὲ ἄλλη μὲν Μούσης λέξιν μιμουμένων, τό τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλεύθερον, ἄλλη δέ, εὐεξίας ἐλαφρότητός τε ἔνεκα καὶ κάλλους, τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ μερῶν τὸ προσῆκον καμπῆς τε καὶ ἐκτάσεως, καὶ ἀποδιδομένης ἐκάστοις αὐτοῖς αὐτῶν εὐρύθμου κινήσεως, διασπειρομένης ἅμα καὶ συνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκανῶς. καὶ [796.a] δὴ τά γε κατὰ πάλην ἃ μὲν Ἄνταϊος ἢ Κερκύων ἐν τέχναις ἑαυτῶν συνεστήσαντο φιλονικίας ἀχρήστου χάριν, ἢ πυγμῆς Ἐπειὸς ἢ Ἄμυκος, οὐδὲν χρήσιμα ἐπὶ πολέμου κοινωνίαν ὄντα, οὐκ ἄξια λόγῳ κοσμεῖν· τὰ δὲ ἀπ' ὀρθῆς πάλης, ἀπ' αὐχένων καὶ χειρῶν καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως, μετὰ φιλονικίας τε καὶ καταστάσεως διαπονούμενα μετ' εὐσχήμονος ῥώμης τε καὶ ὑγείας ἔνεκα, ταῦτ' εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετέον, ἀλλὰ προστακτέον μαθηταῖς τε ἅμα καὶ τοῖς [b] διδάξουσιν, ὅταν ἐνταῦθ' ὤμεν τῶν νόμων, τοῖς μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα εὐμενῶς δωρεῖσθαι, τοῖς δὲ παραλαμβάνειν ἐν χάρισιν. οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μμήματα προσήκοντα μιμεῖσθαι παρετέον, κατὰ μὲν τὸν τόπον τόνδε Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια, κατὰ δὲ Λακεδαίμονα Διοσκόρων. ἢ δὲ αὖ που παρ' ἡμῖν κόρη καὶ δέσποινα, εὐφρανθεῖσα τῇ τῆς χορείας παιδιᾷ, κεναῖς χερσὶν οὐκ ὦήθη δεῖν ἀθύρειν, [c] πανοπλία δὲ παντελεῖ κοσμηθεῖσα, οὕτω τὴν ὄρχησιν διαπεραίνειν· ἃ δὴ πάντως μιμεῖσθαι πρέπον ἂν εἴη κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, τὴν τῆς θεοῦ χάριν τιμῶντας, πολέμου τ' ἐν χρεῖα καὶ ἐορτῶν ἔνεκα. τοῖς δὲ που παισὶν εὐθύς τε καὶ ὅσον ἂν χρόνον μήπω εἰς πόλεμον ἴωσιν, πᾶσι θεοῖς προσόδους τε καὶ πομπὰς ποιουμένους μεθ' ὀπλων τε καὶ ἵππων ἀεὶ κοσμεῖσθαι δέον ἂν εἴη, θάπτους τε καὶ βραδυτέρας ἐν ὄρχησεσι καὶ ἐν πορείᾳ τὰς ἱκετείας ποιουμένους πρὸς θεοὺς [d] τε καὶ θεῶν παῖδας. καὶ ἀγῶνας δὴ καὶ προαγῶνας, εἴ τινων, οὐκ ἄλλων ἢ τούτων ἔνεκα προαγωνιστέον· οὗτοι γὰρ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ κατὰ πόλεμον χρήσιμοι εἰς τε πολιτείαν καὶ ἰδίους οἴκους, οἱ δὲ ἄλλοι πόνοι τε καὶ παιδιαὶ καὶ σπουδαὶ κατὰ σώματα οὐκ ἐλευθέρων, ὧς Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία.

Ἦν εἶπον γυμναστικὴν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ὅτι δέοι διεξελεθῆν, σχεδὸν δὴ διελήλυθα τὰ νῦν, καὶ ἔσθ' αὕτη παντελής· εἰ δὲ τίνα ταύτης ὑμεῖς ἔχετε βελτίω, θέντες [e] εἰς κοινὸν λέγετε.

{Κλεινίας} Οὐ ῥάδιον, ὧς ξένε, παρέντας ταῦτα ἄλλα ἔχειν βελτίω τούτων περὶ γυμναστικῆς ἅμα καὶ ἀγωνίας εἶπεῖν.

{Ἀθηναῖος} Τὸ τοίνυν τούτοις ἐξῆς περὶ τὰ τῶν Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος δῶρα, τότε μὲν, ὡς ἅπαντα εἰρηκότες, ὠόμεθα καταλείπειν μόνον τὰ περὶ γυμναστικῆς· νῦν δ' ἐστὶν δῆλα ἃ τ' ἐστὶν καὶ ὅτι πρῶτα πᾶσιν ῥητέα. λέγωμεν τοίνυν ἐξῆς αὐτά.

{Κλεινίας} Πάνου μὲν οὖν λεκτέον.

[797.a] {Ἀθηναῖος} Ἀκούσατε δέ μου, προακηκότες μὲν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν· ὅμως δὲ τό γε σφόδρα ἄτοπον καὶ ἄηθες διευλαβεῖσθαι δεῖ λέγοντα καὶ ἀκούοντα, καὶ δὴ καὶ νῦν. ἐρῶ μὲν γὰρ ἐγὼ λόγον οὐκ ἄφοβον εἶπεῖν, ὅμως δὲ πῆ θαρρήσας οὐκ ἀποστήσομαι.

{Κλεινίας} Τίνα δὴ τοῦτον, ὧς ξένε, λέγεις;

{Αθηναίος} Φημί κατὰ πάσας πόλεις τὸ τῶν παιδιῶν γένος ἠγνοῆσθαι σύμπασιν ὅτι κυριώτατόν ἐστι περὶ θέσεως νόμων, ἢ μονίμους εἶναι τοὺς τεθέντας ἢ μή. ταχθὲν μὲν [b] γὰρ αὐτὸ καὶ μετασχὼν τοῦ τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς παίζειν τε καὶ εὐθυμεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς παιγνίοις, ἔῃ καὶ τὰ σπουδῆ κείμενα νόμιμα μένειν ἡσυχῆ, κινούμενα δὲ τὰ αὐτὰ καὶ καινοτομούμενα, μεταβολαῖς τε ἄλλαις ἀεὶ χρώμενα, καὶ μηδέποτε ταῦτά φίλα προσαγορευόντων τῶν νέων, μήτ' ἐν σχήμασιν τοῖς τῶν αὐτῶν σωμάτων μήτε ἐν τοῖς ἄλλοις σκεύεσιν ὁμολογουμένως αὐτοῖς ἀεὶ κεῖσθαι τό τ' εὐσχημον καὶ ἄσχημον, ἀλλὰ τὸν [c] τι νέον ἀεὶ καινοτομοῦντα καὶ εἰσφέροντα τῶν εἰωθότων ἕτερον κατὰ τε σχήματα καὶ χρώματα καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα, τοῦτον τιμᾶσθαι διαφερόντως, τούτου πόλει λώβην οὐκ εἶναι μείζω φαῖμεν ἂν ὀρθότατα λέγοντες· λανθάνειν γὰρ τῶν νέων τὰ ἤθη μεθιστάντα καὶ ποιεῖν τὸ μὲν ἀρχαῖον παρ' αὐτοῖς ἄτιμον, τὸ δὲ νέον ἔντιμον. τούτου δὲ πάλιν αὖ λέγω τοῦ τε ῥήματος καὶ τοῦ δόγματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις πόλεσιν· ἀκούσατε δὲ ὅσον φημί αὐτ' εἶναι κακόν.

[d] {Κλεινίας} Ἦ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις ἐν ταῖς πόλεσιν;

{Αθηναίος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Κλεινίας} Οὐ φαύλους τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀκροατὰς πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν εὐμενεστάτους.

{Αθηναίος} Εἰκὸς γοῦν.

{Κλεινίας} Λέγε μόνον.

{Αθηναίος} Ἦτε δὴ, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν. μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων πλην κακῶν πολὺ σφαλερώτατον εὐρήσομεν ἐν ὥραις πάσαις, ἐν πνεύμασιν, ἐν διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις [e] ψυχῶν, ἐν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐ, πλην, ὅτιπερ εἶπον νυνδὴ, κακοῖς· ὥστε, εἴ τις ἀποβλέψει πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις, πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πόνοις συνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκείας [798.a] τούτοις, φίλα τε καὶ συνήθη καὶ γνώριμα γενόμενα ἀπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ πρὸς ἡδονὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει, καὶ ἂν ποτ' ἄρα ἀναγκασθῆ μεταβάλλειν αὐθις ἠντινοῦν τῶν εὐδοκίμων διαιτῶν, τό γε κατ' ἀρχὰς συνταραχθεὶς ὑπὸ νόσων μόγις ποτὲ κατέστη, τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν ἀπολαβὼν, ταῦτόν δὲ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις. οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσιν νόμοις καὶ κατὰ τινα θεῖαν [b] εὐτυχίαν ἀκίνητοι γένωνται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνείαν μηδὲ ἀκοὴν τοῦ ποτε ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεστῶτων. μηχανὴν δὲ δεῖ τὸν νομοθέτην ἐννοεῖν ἀμόθεν γέ ποθεν ὄντινα τρόπον τοῦτ' ἔσται τῇ πόλει. τῆδ' οὖν ἔγωγε εὐρίσκω. τὰς παιδιὰς πάντες διανοοῦνται κινουμένας τῶν νέων, ὅπερ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, παιδιὰς ὄντως εἶναι καὶ οὐ τὴν μεγίστην ἐξ αὐτῶν [c] σπουδὴν καὶ βλάβην συμβαίνειν, ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν ἀλλὰ συνέπονται ὑπέικοντες, καὶ οὐ λογιζονται τόδε, ὅτι τούτους ἀνάγκη τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδιαῖς νεωτερίζοντας ἐτέρους ἀνδρας τῶν ἔμπροσθεν γενέσθαι παίδων, γενομένους δὲ ἄλλους, ἄλλον βίον ζητεῖν, ζητήσαντας δέ, ἐτέρων ἐπιτηδευμάτων καὶ νόμων ἐπιθυμῆσαι, καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἤξοντος τοῦ νυνδὴ λεγομένου μεγίστου κακοῦ πόλεσιν [d] οὐδεὶς αὐτῶν φοβεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐλάττω μεταβαλλόμενα κακὰ διεξεργάζοιτ' ἂν, ὅσα περὶ σχήματα πάσχει τὸ τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ

τὰ τῶν ἡθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πυκνὰ μεταπίπτει, πάντων, οἴομαι, μέγιστα τε καὶ πλείστης εὐλαβείας δεόμενα ἂν εἶη.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιστεύομεν, οἷς ἐλέγομεν ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμούς καὶ πᾶσαν μουσικὴν ἐστὶν τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χειρόνων ἀνθρώπων; [e] ἢ πῶς;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα ἔχον ἂν εἶη.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν, φαμέν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἄπτεσθαι κατὰ ὀρχήσεις ἢ κατὰ μελωδίας, μήτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς;

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

[799.a] {Ἀθηναίος} Ἔχει τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα βελτίω τινα τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων;

{Κλεινίας} Ποίας δὴ λέγεις;

{Ἀθηναίος} Τοῦ καθιερῶσαι πᾶσαν μὲν ὀρχησιν, πάντα δὲ μέλη, τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἐορτάς, συλλογισαμένους εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἄστινας ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷσιν ἐκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαίμοσι γίνεσθαι χρεῶν, μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἐκάστοις ἦν ὥδην δεῖ ἐφυμνεῖσθαι, καὶ χορείαις ποίαισιν γεραίρειν τὴν τότε [b] θυσίαν, τάξει μὲν πρῶτόν τινος, ἃ δ' ἂν ταχθῆ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας, σπένδοντας καθιεροῦν ἐκάστας τὰς ὥδὰς ἐκάστοις τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων· ἂν δὲ παρ' αὐτὰ τίς τῶν θεῶν ἄλλους ὕμνους ἢ χορείας προσάγῃ, τοὺς ἱερέας τε καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας ὁσίως ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον, τὸν δὲ ἐξείργόμενον, ἂν μὴ ἐκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

[c] {Ἀθηναίος} Πρὸς τούτῳ δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ, πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς.

{Κλεινίας} Τοῦ πέρι λέγεις;

{Ἀθηναίος} Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι πρεσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὅτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ μηδαμῇ πως συνήθων, οὐκ ἂν ποτέ που τὸ ἀπορηθὲν περὶ αὐτῶν συγχωρήσειεν ἐπιδραμῶν οὕτως εὐθύς, στὰς δ' ἂν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος καὶ μὴ σφόδρα κατειδῶς ὁδόν, εἴτε μόνος εἴτε μετ' [d] ἄλλων τύχοι πορευόμενος, ἀνέροιτ' ἂν αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπορούμενον, καὶ οὐκ ἂν πρότερον ὀρμήσειεν, πρὶν πη βεβαιώσασθαι τὴν σκέψιν τῆς πορείας ὅπῃ ποτὲ φέρει. καὶ δὴ καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν ὡσαύτως ποιητέον· ἀτόπου γὰρ τὰ νῦν ἐμπεπτωκότος λόγου περὶ νόμων, ἀνάγκη που σκέψιν πᾶσαν ποιήσασθαι, καὶ μὴ ῥαδίως οὕτως περὶ τοσούτων τηλικούτους ὄντας φάναι δισχυριζομένους ἐν τῷ παραχρῆμά τι σαφὲς ἂν εἰπεῖν ἔχειν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

[e] {Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τούτῳ μὲν χρόνον δώσομεν, βεβαιώσομεν δὲ τότε αὐτό, ὅποταν σκεψόμεθα ἱκανῶς· ἵνα δὲ μὴ τὴν ἐπομένην τάξιν τοῖς νόμοις τοῖς νῦν ἡμῖν παροῦσι διαπεράνασθαι

κωλυθῶμεν μάτην, ἴωμεν πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν. τάχα γὰρ ἴσως, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν ἡ διέξοδος αὕτη ὅλη σχοῦσα τέλος ἰκανῶς ἂν μηνύσειε καὶ τὸ νῦν διαπορούμενον.

{Κλεινίας} Ἄριστ', ὦ ξένε, λέγεις, καὶ ποιῶμεν οὕτως ὡς εἴρηκας.

{Ἀθηναίος} Δεδόχθω μὲν δὴ, φαμέν, τὸ ἄτοπον τοῦτο, νόμους τὰς ᾠδὰς ἡμῖν γεγονέναι, καὶ καθάπερ οἱ παλαιοὶ τότε περὶ κιθαρωδῖαν οὕτω πως, ὡς ἔοικεν, ὠνόμασαν — ὥστε τάχ' [800.a] ἂν οὐδ' ἐκεῖνοι παντάπασί γ' ἂν ἀφεστῶτες εἶεν τοῦ νῦν λεγομένου, καθ' ὕπνον δὲ οἷόν ποῦ τις ἦ καὶ ὕπαρ ἐγρηγορῶς ὠνεῖρωξεν μαντευόμενος αὐτό— τὸ δ' οὖν δόγμα περὶ αὐτοῦ τοῦτ' ἔστω· παρὰ τὰ δημόσια μέλη τε καὶ ἱερὰ καὶ τὴν τῶν νέων σύμπασαν χορείαν μηδεὶς μᾶλλον ἢ παρ' ὄντινου ἄλλον τῶν νόμων φθεγγέσθω μηδ' ἐν ὀρχήσει κινείσθω. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος ἀζήμιος ἀπαλλαττέσθω, τὸν δὲ μὴ πειθόμενον, καθάπερ ἐρρήθη νυνδὴ, νομοφύλακές τε [b] καὶ ἱέρεια καὶ ἱερῆς κολαζόντων. κείσθω δὲ νῦν ἡμῖν ταῦτα τῷ λόγῳ;

{Κλεινίας} Κείσθω.

{Ἀθηναίος} Τίνα δὴ τρόπον αὐτὰ νομοθετῶν τις μὴ παντάπασιν καταγέλαστος γίγνοιτ' ἂν; ἴδωμεν δὴ τὸ τοιόνδ' ἔτι περὶ αὐτά. ἀσφαλέστατον καθάπερ ἐκμαγεῖτ' ἄττ' αὐτοῖσιν πρῶτον πλάσασθαι τῷ λόγῳ, λέγω δὲ ἐν μὲν τῶν ἐκμαγείων εἶναι τοιόνδε τι· θυσίας γενομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῷ τις, φαμέν, ἰδίᾳ παραστάς τοῖς βωμοῖς τε καὶ [c] ἱεροῖς, ὑὸς ἦ καὶ ἀδελφός, βλασφημοῖ πᾶσαν βλασφημίαν, ἄρ' οὐκ, ἂν φαῖμεν, ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὅτταν καὶ μαντεῖαν πατρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐντιθείς;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Ἐν τοίνυν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις τοῦτ' ἐστὶν ταῖς πόλεσι γιγνόμενον ὡς ἔπος εἰπεῖν σχεδὸν ὀλίγου πάσαις· δημοσίᾳ γάρ τινα θυσίαν ὅταν ἀρχὴ τις θύσῃ, μετὰ ταῦτα χορὸς οὐχ εἷς ἀλλὰ πλῆθος χορῶν ἤκει, καὶ στάντες οὐ [d] πόρρω τῶν βωμῶν ἀλλὰ παρ' αὐτοὺς ἐνίοτε, πᾶσαν βλασφημίαν τῶν ἱερῶν καταχέουσιν, ῥήμασί τε καὶ ῥυθμοῖς καὶ γοωδεστάταις ἀρμονίαις συντείνοντες τὰς τῶν ἀκροωμένων ψυχὰς, καὶ ὃς ἂν δακρυῦσαι μάλιστα τὴν θύσασαν παραχρῆμα ποιήσῃ πόλιν, οὗτος τὰ νικητήρια φέρει. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἄρ' οὐκ ἀποψηφιζόμεθα; καὶ εἴ ποτ' ἄρα δεῖ τοιούτων οἴκτων γίνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὅποταν ἡμέραι μὴ καθαραὶ τινες ἀλλὰ ἀποφράδες ᾧσιν, τόθ' ἤκειν [e] δέον ἂν εἶη μᾶλλον χορούς τινας ἐξωθεν μεμισθωμένους ᾠδοῦς, οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι Καρικῆ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας; τοιοῦτόν ποῦ πρέπον ἂν εἶη καὶ περὶ τὰς τοιαύτας ᾠδὰς γιγνόμενον, καὶ δὴ καὶ στολὴ γέ ποῦ ταῖς ἐπικηδεῖοις ᾠδαῖς οὐ στέφανοι πρέποιεν ἂν οὐδ' ἐπίχρυσοι κόσμοι, πᾶν δὲ τούναντίον, ἴν' ὅτι τάχιστα περὶ αὐτῶν λέγων ἀπαλλάττωμαι. τὸ δὲ τοσοῦτον ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπανερωτῶ πάλιν, τῶν ἐκμαγείων ταῖς ᾠδαῖς εἰ πρῶτον ἐν τοῦθ' ἡμῖν ἀρέσκον κείσθω.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Εὐφημία, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς γένος εὐφημον [801.a] ἡμῖν πάντη πάντως ὑπαρχέτω; ἢ μηδὲν ἐπανερωτῶ, τιθῶ δὲ τοῦτο οὕτως;

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν τίθει· νικᾷ γὰρ πάσαισι ταῖς ψήφοις οὗτος ὁ νόμος.

{Ἀθηναίος} Τίς δὴ μετ' εὐφημίαν δεύτερος ἂν εἶη νόμος μουσικῆς; ἄρ' οὐκ εὐχὰς εἶναι τοῖς θεοῖς οἷς θύομεν ἐκάστοτε;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τρίτος δ' οἶμαι νόμος, ὅτι γνόντας δεῖ τοὺς ποιητὰς ὡς εὐχαὶ παρὰ θεῶν αἰτήσεις εἰσὶν, δεῖ δὴ τὸν νοῦν αὐτοὺς [b] σφόδρα προσέχειν μὴ ποτε λάθωσιν κακὸν ὡς ἀγαθὸν αἰτούμενοι· γελοῖον γὰρ δὴ τὸ πάθος οἶμαι τοῦτ' ἂν γίγνοιτο, εὐχῆς τοιαύτης γενομένης.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἡμεῖς ἔμπροσθεν σμικρὸν τῷ λόγῳ ἐπέισθημεν ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυσοῦν ἐν πόλει ἰδρυμένον ἐνοικεῖν;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τίνος οὖν ποτε παράδειγμα εἰρηῆσθαι φῶμεν τοῦτον τὸν λόγον; ἄρ' οὐ τοῦδε, ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν γένος οὐ πᾶν [c] ἰκανὸν ἐστὶ γινώσκειν σφόδρα τὰ τε ἀγαθὰ καὶ μὴ; ποιήσας οὖν δήπου τὶς ποιητὴς ῥήμασιν ἢ καὶ κατὰ μέλος τοῦτο ἡμαρτημένον, εὐχὰς οὐκ ὀρθὰς, ἡμῖν τοὺς πολίτας περὶ τῶν μεγίστων εὐχεσθαι τάναντία ποιήσει· καίτοι τούτου, καθάπερ ἐλέγομεν, οὐ πολλὰ ἁμαρτήματα ἀνευρήσομεν μεῖζω. θῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τῶν περὶ μουσικῶν νόμων καὶ τύπων ἕνα;

{Κλεινίας} Τίνα; σαφέστερον εἰπέ ἡμῖν.

{Ἀθηναίος} Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα καὶ δίκαια [d] ἢ καλὰ ἢ ἀγαθὰ μηδὲν ποιεῖν ἄλλο, τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξιν δειχθῆ καὶ ἀρέσῃ· σχεδὸν δὲ ἀποδεδειγμένοι εἰσὶν ἡμῖν οὓς εἰλόμεθα νομοθέτας περὶ τὰ μουσικὰ καὶ τὸν τῆς παιδείας ἐπιμελητὴν. τί οὖν; ὁ πολλάκις ἐρωτῶ, κείσθω νόμος ἡμῖν καὶ τύπος ἐκμαγεῖόν τε τρίτον τοῦτο; ἢ πῶς δοκεῖ;

{Κλεινίας} Κείσθω· τί μήν;

[e] {Ἀθηναίος} Μετὰ γε μὴν ταῦτα ὕμνοι θεῶν καὶ ἐγκώμια κεκοινωνημένα εὐχαῖς ἄδοιτ' ἂν ὀρθότατα, καὶ μετὰ θεοὺς ὡσαύτως περὶ δαίμονας τε καὶ ἥρωας μετ' ἐγκωμίων εὐχαὶ γίγνονται ἂν τούτοις πᾶσιν πρέπουσαι.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Μετὰ γε μὴν ταῦτ' ἤδη νόμος ἄνευ φθόνων εὐθύς γίγνοιτ' ἂν ὅδε· τῶν πολιτῶν ὅποσοι τέλος ἔχοιεν τοῦ βίου, κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα ἐξεργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπωνα καὶ τοῖς νόμοις εὐπειθεῖς γεγονότες, ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον ἂν εἴη.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

[802.a] {Ἀθηναίος} Τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε καὶ ὕμνοις τιμᾶν οὐκ ἀσφαλές, πρὶν ἂν ἅπαντά τις τὸν βίον διαδραμῶν τέλος ἐπιστήσῃται καλόν· ταῦτα δὲ πάντα ἡμῖν ἔστω κοινὰ ἀνδράσιν τε καὶ γυναιξὶν ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γενομένοις. τὰς δὲ ψυχὰς τε καὶ ὀρχήσεις οὕτως χρὴ καθίστασθαι. πολλὰ ἔστιν παλαιῶν παλαιὰ περὶ μουσικὴν καὶ καλὰ ποιήματα, καὶ δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὀρχήσεις ὡσαύτως, ὧν οὐδεὶς φθόνος ἐκλέξασθαι τῇ καθισταμένῃ [b] πολιτεία τὸ πρέπον καὶ ἀρμόττον· δοκιμαστὰς δὲ τούτων ἐλομένους τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθαι μὴ νεωτέρους πενήκοντα ἐτῶν, καὶ ὅτι μὲν ἂν ἰκανὸν εἶναι δόξη τῶν παλαιῶν ποιημάτων, ἐγκρίνειν, ὅτι δ' ἂν ἐνδεές ἢ τὸ παράπαν ἀνεπιτήδειον, τὸ μὲν ἀποβάλλεσθαι παντάπασιν, τὸ δ' ἐπανερόμενον ἐπιρρύθμιζειν, ποιητικοὺς ἅμα καὶ μουσικοὺς ἀνδρας παραλαβόντας, χρωμένους αὐτῶν ταῖς

δυνάμεσιν τῆς ποιήσεως, [c] ταῖς δὲ ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις μὴ ἐπιτρέποντας ἀλλ' ἢ τισιν ὀλίγοις, ἐξηγουμένους δὲ τὰ τοῦ νομοθέτου βουλήματα, ὅτι μάλιστα ὄρχησίν τε καὶ ὦδὴν καὶ πᾶσαν χορείαν συστήσασθαι κατὰ τὸν αὐτῶν νοῦν. πᾶσα δ' ἄτακτός γε τάξιν λαβοῦσα περὶ μούσαν διατριβὴ καὶ μὴ παρατιθεμένης τῆς γλυκείας μούσης ἀμείνων μυρίῳ· τὸ δ' ἡδὺ κοινὸν πάσαις. ἐν ἧ γὰρ ἂν ἐκ παίδων τις μέχρι τῆς ἐστηκυίας τε καὶ ἔμφρονος ἡλικίας διαβιῶ, σῶφρονι μὲν μούσῃ καὶ τεταγμένη, [d] ἀκούων δὲ τῆς ἐναντίας, μισεῖ καὶ ἀνελεύθερον αὐτὴν προσαγορεύει, τραφεὶς δ' ἐν τῇ κοινῇ καὶ γλυκεία, ψυχρὰν καὶ ἀηδῆ τὴν ταύτη ἐναντίαν εἶναι φησιν· ὥστε, ὅπερ ἐρρήθη νυνδὴ, τό γε τῆς ἡδονῆς ἢ ἀηδίας περὶ ἐκατέρας οὐδὲν πεπλεονέκτηκεν, ἐκ περιττοῦ δὲ ἢ μὲν βελτίους, ἢ δὲ χείρους τοὺς ἐν αὐτῇ τραφέντας ἐκάστοτε παρέχεται.

{Κλεινίας} Καλῶς εἴρηκας.

{Ἀθηναῖος} Ἔτι δὲ θηλείαις τε πρεπούσας ὦδὰς ἄρρεσί τε [e] χωρίσαι που δέον ἂν εἴη τύπῳ τινὶ διορισάμενον, καὶ ἁρμονίαισιν δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττειν ἀναγκαῖον· δεινὸν γὰρ ὄλη γε ἁρμονία ἀπάδειν ἢ ῥυθμῷ ἀρρυθμεῖν, μηδὲν προσήκοντα τούτων ἐκάστοις ἀποδιδόντα τοῖς μέλεσιν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ τούτων τὰ σχήματά γε νομοθετεῖν. ἔστιν δὲ ἀμφοτέροις μὲν ἀμφοτέρα ἀνάγκη κατεχόμενα ἀποδιδόναι, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἐκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὲ μεγαλοπρεπὲς οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον ἀρρηνωπὸν φατέον εἶναι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλῖνον θηλυγενέστερον ὡς ὄν παραδοτέον ἐν τε τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ. τάξις μὲν δὴ [803.a] τις αὕτη· τούτων δὲ αὐτῶν διδασκαλία καὶ παράδοσις λεγέσθω τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρῆ καὶ οἷστισιν καὶ πότε πράττειν ἕκαστα αὐτῶν. οἷον δὴ τις ναυπηγὸς τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος τὰ τροπιδεῖα ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταῦτόν δὴ μοι κάγῳ φαίνομαι ἐμαυτῷ δρᾶν, τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διαστήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τροπιδεῖα καταβάλλεσθαι, [b] ποῖα μηχανῇ καὶ τίσιν ποτὲ τρόποις συνόντες τὸν βίον ἄριστα διὰ τοῦ πλοῦ τούτου τῆς ζωῆς διακομισθησόμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔστι δὲ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδάζειν· τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ἔσμεν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν σύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μεντᾶν τίς μοι τοῦτ' αὐτὸ ὑπολαβὼν ὀρθῶς ὑπολάβοι.

[c] {Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναῖος} Φημί χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδάζειν, τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον μὴ, φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον, ἄνθρωπον δέ, ὅπερ εἵπομεν ἔμπροσθεν, θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον, καὶ ὄντως τοῦτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι· τούτῳ δὲ δεῖν τῷ τρόπῳ συνεπόμενον καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ' ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τούναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας.

[d] {Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναῖος} Νῦν μὲν που τὰς σπουδὰς οἶονται δεῖν ἔνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι· τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται σπουδαῖα ὄντα τῆς εἰρήνης ἔνεκα δεῖν εἶ τίθεσθαι. τὸ δ' ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὐτ' οὖν παιδιὰ πεφυκυῖα οὐτ' αὖ παιδεῖα ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος, οὔτε οὔσα οὐτ' ἐσομένη, ὃ δὴ φάμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιότατον· δεῖ δὲ τὸν κατ' εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστόν τε καὶ ἄριστον διεξελεῖν. τίς οὖν [e] ὀρθότης; παίζοντά ἐστιν διαβιωτέον τινὰς δὴ παιδιὰς, θύοντα καὶ ἄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἴλεως αὐτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ' ἐχθροὺς

ἀμύνεσθαι καὶ νικᾶν μαχόμενον· ὅποια δὲ ἄδων ἂν τις καὶ ὀρχούμενος ἀμφοτέρα ταῦτα πράττοι, τὸ μὲν τῶν τύπων εἴρηται καὶ καθάπερ ὁδοὶ τέτμηται καθ' ἃς ἰτέον, προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τὸ —

[804.a] Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῆσι νοήσεις, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται· οὐ γὰρ οἶω οὐ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφόμεν τε.

ταῦτὸν δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοουμένους τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρησθαι, τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν αὐτοῖσιν ὑποθήσεσθαι θυσιῶν τε πέρι [b] καὶ χορειῶν, οἷσσις τε καὶ ὅποτε ἕκαστα ἐκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἰλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβίωσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολὺ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἄττα μετέχοντες.

{Μέγιλλος} Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένε, διαφραυλίζεις.

{Ἀθηναῖος} Μὴ θαυμάσης, ὦ Μέγιλλε, ἀλλὰ σύγγνωθί μοι· πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν καὶ παθῶν εἶπον ὅπερ εἴρηκα νῦν. ἔστω δ' οὖν τὸ γένος ἡμῶν μὴ φαῦλον, εἴ σοι φίλον, σπουδῆς δέ [c] τινος ἄξιον.

Τὸ δ' ἐξῆς τούτοις, οἰκοδομῖαι μὲν εἴρηται γυμνασίων ἅμα καὶ διδασκαλείων κοινῶν τριχῆ κατὰ μέσην τὴν πόλιν, ἐξῶθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῆ περὶ τὸ ἄστυ γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχώρια, τοξικῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα, μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων· εἰ δ' ἄρα μὴ τότε ἱκανῶς ἐρρήθησαν, νῦν εἰρήσθω τῷ λόγῳ μετὰ νόμων. ἐν δὲ τούτοις πᾶσιν διδασκάλους ἐκάστων πεπεισμένους [d] μισθοῖς οἰκοῦντας ξένους διδάσκειν τε πάντα ὅσα πρὸς τὸν πόλεμόν ἐστιν μαθήματα τοὺς φοιτῶντας ὅσα τε πρὸς μουσικὴν, οὐχ ὃν μὲν ἂν ὁ πατὴρ βούληται, φοιτῶντα, ὃν δ' ἂν μὴ, ἔδωντα τὰς παιδείας, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης. τὰ αὐτὰ δὲ δὴ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι πάντα ὅσαπερ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν· καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον οὔτε ἰπικῆς οὔτε γυμναστικῆς, ὡς ἀνδράσι μὲν πρόπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρόπον. ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθους παλαιοὺς πέπεισμαι, τὰ δὲ νῦν ὡς ἔπος εἰπεῖν οἶδα ὅτι μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν εἰσι τῶν περὶ τὸν Πόντον, [805.a] ἃς Σαυρομάτιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον ἀλλὰ καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὄπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη ἴσως ἀσκεῖται. λογισμὸν δὲ πρὸς τούτοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω· φημί, εἴπερ ταῦτα οὕτω συμβαίνειν ἐστὶν δυνατὰ, πάντων ἀνοητότατα τὰ νῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίνεσθαι τὸ μὴ πάση ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας γυναιξὶν ταῦτά. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἔστιν τε καὶ γίνεται ἐκ τῶν [b] αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων· καίτοι θαυμαστὸν ἂν ἀμάρτημα νομοθέτη τοῦτ' αὐτὸ γίνοιτο.

{Κλεινίας} Ἔοικέν γε· ἔστι μέντοι πάμπολλα ἡμῖν, ὦ ξένε, παρὰ τὰς εἰωθυίας πολιτείας τῶν νῦν λεγομένων. ἀλλὰ γὰρ εἰπὼν τὸν μὲν λόγον ἐᾶσαι διεξελεθεῖν, εὖ διελθόντος δέ, οὕτω τὸ δοκοῦν αἰρεῖσθαι δεῖν, μάλα εἶπες τε ἐμμελῶς, πεποίηκάς τέ με τὰ νῦν αὐτὸν ἐμαυτῷ ἐπιπλήττειν ὅτι ταῦτα εἴρηκα· [c] λέγε οὖν τὸ μετὰ ταῦτα ὅτι σοι κεχαρισμένον ἐστίν.

{Ἀθηναῖος} Τόδε ἔμοιγε, ὦ Κλεινία, ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον, ὡς, εἰ μὲν ταῦτα ἦν μὴ ἱκανῶς ἔργοις ἐληλεγμένα ὅτι δυνατὰ ἐστὶ γίνεσθαι, τάχα ἦν ἂν τι καὶ ἀντειπεῖν τῷ λόγῳ, νῦν δὲ ἄλλο τί που ζητητέον ἐκείνῳ τῷ τοῦτον τὸν νόμον μηδαμῆ δεχομένῳ, τὸ δ' ἡμέτερον διακέλευμα ἐν τούτοις οὐκ

ἀποσβήσεται τὸ μὴ οὐ λέγειν ὡς δεῖ παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι [d] μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῷ τῶν ἀρρένων γένει. καὶ γὰρ οὖν οὕτωςί πως δεῖ περὶ αὐτῶν διανοηθῆναι. φέρε, μὴ μετεχουσῶν ἀνδράσι γυναικῶν κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης, μῶν οὐκ ἀνάγκη γενέσθαι γέ τινα τάξιν ἐτέραν αὐταῖς;

{Κλεινίας} Ἀνάγκη μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τίνα οὖν ἔμπροσθεν τῶν νῦν ἀποδεδειγμένων θεῖμεν ἂν τῆς κοινωνίας ταύτης ἦν νῦν αὐταῖς ἡμεῖς προστάττομεν; πότερον ἦν Θυραῖκες ταῖς γυναιξὶν χρωῶνται καὶ πολλὰ ἕτερα [e] γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων; ἢ καθάπερ ἡμεῖς ἅπαντές τε οἱ περὶ τὸν τόπον ἐκείνον; νῦν γὰρ δὴ τό γε παρ' ἡμῖν ὧδέ ἐστιν περὶ τούτων γιγνόμενον· εἷς τινα μίαν οἴκησιν συμφορήσαντες, τὸ λεγόμενον, πάντα χρήματα, παρέδομεν ταῖς γυναιξὶν διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας. ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου φῶμεν, ὧ Μέγιλλε, [806.a] τὸ Λακωνικόν; κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὔσας ἅμα καὶ μουσικῆς ζῆν δεῖν, γυναικας δὲ ἀργούς μὲν ταλασίας, ἀσκητικὸν δὲ τινα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελεῖ διαπλέκειν, θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὐτῶν καὶ παιδοτροφίας εἷς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι, τῶν δ' εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωνούσας, ὥστε οὐδ' εἴ τις ποτε διαμάχεσθαι περὶ πόλεως τε καὶ παιδῶν ἀναγκαῖα τύχη γίγνοιτο, οὐτ' ἂν τόξων, ὡς τινες [b] Ἀμαζόνες, οὐτ' ἄλλης κοινωνῆσαι ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι, οὐδὲ ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβοῦσαι μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορθουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος γενναίως ἀντιστάσας, φόβον γε, εἰ μηδὲν μεῖζον, πολεμίῳσι δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας; Σαυρομάτιδας δὲ οὐδ' ἂν τὸ παράπαν τολμήσειαν μιμήσασθαι τοῦτον τὸν τρόπον διαβιοῦσαι, παρὰ γυναικας δὲ αὐτὰς ἄνδρες ἂν αἱ ἐκείνων [c] γυναικας φανεῖεν. ταῦτ' οὖν ὑμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν ἐπαινείτω, τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἄλλως ἂν λεχθεῖη· τέλεον γὰρ καὶ οὐ διήμισυν δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκειν διαίταις ἀτάκτως χρώμενον, τοῦ δὲ ἄρρενος ἐπιμεληθέντα, τελέως σχεδὸν εὐδαίμονος ἡμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῆ πόλει.

{Μέγιλλος} Τί δράσομεν, ὧ Κλεινία; τὸν ξένον ἐάσομεν τὴν Σπάρτην ἡμῖν οὕτω καταδραμεῖν;

[d] {Κλεινίας} Ναί· δεδομένης γὰρ αὐτῷ παρρήσιας ἐατέον, ἕως ἂν διεξέλθωμεν πάντη ἱκανῶς τοὺς νόμους.

{Μέγιλλος} Ὅρθῶς λέγεις.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἤδη σχεδὸν ἐμὸν πειρᾶσθαι φράζειν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τίς δὴ τρόπος ἀνθρώποις γίγνοιτ' ἂν τοῦ βίου, οἷσιν τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἶη κατεσκευασμένα μέτρια, τὰ δὲ τῶν τεχνῶν ἄλλοις παραδεδομένα, γεωργίαι δὲ ἐκδεδομένα [e] δούλοις ἀπαρχὴν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν ἱκανὴν ἀνθρώποις ζῶσι κοσμίως, συσσίτια δὲ κατεσκευασμένα εἶη χωρὶς μὲν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκείων, παιδῶν τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς, ἄρχουσιν δὲ καὶ ἀρχούσαις εἶη προστεταγμένα λύειν ταῦτα ἐκάστοις τὰ συσσίτια πάντα, καθ' ἐκάστην ἡμέραν θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν συσσίτων, μετὰ δὲ ταῦτα [807.a] σπείσαντας τὸν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους οἷς ἂν τυγχάνῃ θεοῖς ἢ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι; τοῖς δὲ ταύτη κεκοσμημένοις ἄρα οὐδὲν λειπόμενον ἐστὶν ἀναγκαῖόν τε ἔργον καὶ παντάπασι προσῆκον, ἀλλ' ἐν

τρόπῳ βοσκήματος ἕκαστον παινόμενον αὐτῶν δεῖ ζῆν; οὐκ οὐν τό γε δίκαιόν φαμεν οὐδὲ καλόν, οὐδ' οἷόν τε τὸν ζῶντα οὕτως ἀτυχῆσαι τοῦ προσήκοντος, προσήκει [b] δὲ ἀργῶ καὶ ῥαθύμως καταπεπιασμένῳ ζῶντι σχεδὸν ὑπ' ἄλλου διαρπασθῆναι ζῶντος τῶν σφόδρα τετραχωμένων μετὰ ἀνδρείας τε ἅμα καὶ τῶν πόνων. ταῦτα οὖν δὴ δι' ἀκριβείας μὲν ἱκανῆς, ὡς καὶ νῦν, εἰ ζητοῖμεν ἄν, ἴσως οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, μέχρ' ἂν γυναικῆς τε καὶ παῖδες οἰκίσεις τε ἴδιαι καὶ ἰδίως ἅπαντ' ἢ τὰ τοιαῦτα ἕκαστοις ἡμῶν κατεσκευασμένα· τὰ δὲ μετ' ἐκεῖν' αὖ δευτέρα τὰ νῦν λεγόμενα εἰ [c] γίνονται ἡμῖν, γίνονται ἂν καὶ μάλα μετρίως. ἔργον δὲ δὴ τοῖς οὕτω ζῶσιν φαμεν οὐ τὸ μικρότατον οὐδὲ τὸ φαυλότατον λείπεσθαι, μέγιστον δὲ πάντων εἶναι προστεταγμένον ὑπὸ δικαίου νόμου· τοῦ γὰρ πᾶσαν τῶν ἄλλων πάντων ἔργων βίου ἀσχολίαν παρασκευάζοντος, τοῦ Πυθιάδος τε καὶ Ὀλυμπιάδος νίκης ὀρεγομένου, διπλασίας τε καὶ ἔτι πολλῶ πλέονος ἀσχολίας ἐστὶν γέμων ὁ περὶ τὴν τοῦ σώματος πάντως καὶ ψυχῆς εἰς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν βίος εἰρημένος [d] ὀρθότατα. πάρεργον γὰρ οὐδὲν δεῖ τῶν ἄλλων ἔργων διακώλυμα γίνεσθαι τῶν τῷ σώματι προσηκόντων εἰς ἀπόδοσιν πόνων καὶ τροφῆς, οὐδ' αὖ ψυχῆς μαθημάτων τε καὶ ἔθων, πᾶσα δὲ νύξ τε καὶ ἡμέρα σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἱκανὴ τοῦτ' αὐτὸ πράττοντι τὸ τέλεόν τε καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἐκλαμβάνειν· οὕτω δὴ τούτων πεφυκότων, τάξιν δεῖ γίνεσθαι πᾶσιν τοῖς ἐλευθέροις τῆς διατριβῆς περὶ τὸν χρόνον ἅπαντα, σχεδὸν [e] ἀρξάμενον ἐξ ἕω μέχρι τῆς ἑτέρας ἀεὶ συνεχῶς ἕω τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς, πολλὰ μὲν οὖν καὶ πυκνὰ καὶ μικρὰ λέγων ἂν τις νομοθέτης ἀσχημῶν φαίνοιτο περὶ τῶν κατ' οἰκίαν διοικήσεων, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅσα νύκτωρ ἀυπνίας πέρι πρέπει τοῖς μέλλουσιν διὰ τέλους φυλάξειν πᾶσαν πόλιν ἀκριβῶς. τὸ γὰρ ὅλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὐδοντα καὶ ὄντινοῦν τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ φανερόν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέταις [808.a] ἐγειρόμενόν τε καὶ ἐξανιστάμενον ἀεὶ πρῶτον, τοῦτο αἰσχρὸν δεῖ δεδόχθαι πᾶσι καὶ οὐκ ἐλευθέρου, εἴτ' οὖν νόμον εἴτ' ἐπιτήδευμα τὸ τοιοῦτον καλεῖν ἐστὶν χρεῶν· καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θεραπευνίδων ἐγείρεσθαι τινῶν καὶ μὴ πρῶτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας, αἰσχρὸν λέγειν χρῆ πρὸς αὐτοὺς δοῦλόν τε καὶ δούλην καὶ παῖδα, καὶ εἴ πως ἦν οἷόν τε, ὅλην καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν. ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας [b] πράττειν τῶν τε πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἄρχοντας μὲν κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας ἐν ἰδίαις οἰκίαις. ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσιν ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἀρμόττων ἐστὶν κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμών, ἐγρήγορε [c] χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς ὑγίειαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρῆσιμον, ἔστιν δὲ οὐ πολὺ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. ἐγρηγορότερες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δίκαιοις τε καὶ σώφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ συμπᾶσιν τῇ πόλει.

Νῦν μὲν δὴ διαγομένη τοιαύτη τις πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀνδρείαν ἂν τινα προσπαρέχοιτο ταῖς ψυχαῖς ἕκαστων [d] τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν· ἡμέρας δὲ ὀρθρου τε ἐπανιόντων παῖδας μὲν πρὸς διδασκάλους που τρέπεσθαι χρεῶν, ἄνευ ποιμένος δὲ οὔτε πρόβατα οὔτ' ἄλλο οὐδὲν πω βιωτέον, οὐδὲ δὴ παῖδας ἄνευ τινῶν παιδαγωγῶν οὐδὲ δούλους ἄνευ δεσποτῶν. ὁ δὲ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον· ὅσῳ γὰρ μάλιστα ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην, ἐπίβουλον καὶ δριμύ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίνεσθαι. διὸ δὴ [e] πολλοῖς αὐτὸ οἷον χαλινοῖς τισιν δεῖ δεσμεύειν, πρῶτον μὲν, τροφῶν καὶ μητέρων ὅταν ἀπαλλάττηται, παιδαγωγοῖς παιδείας καὶ νηπιότητος χάριν, ἔτι δ' αὖ τοῖς διδάσκουσιν καὶ ὀτιοῦν καὶ μαθήμασιν ὡς ἐλεύθερον· ὡς δ' αὖ δούλον, πᾶς ὁ προστυγχάνων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν κολαζέτω τὸν τε παῖδα αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον, ἐὰν ἐξαμαρτάνῃ τίς τι τούτων. ἂν δ' αὖ προστυγχάνων τις μὴ κολάζῃ

τῇ δίκῃ, ὄνειδει μὲν ἐνεχέσθω πρῶτον τῷ μεγίστῳ, ὁ δὲ τῶν [809.a] νομοφυλάκων ἐπὶ τὴν τῶν παίδων ἀρχὴν ἡρημένος ἐπισκοπεῖτω τοῦτον τὸν ἐντυγχάνοντα οἷς λέγομεν καὶ μὴ κολάζοντα δέον κολάζειν, ἢ κολάζοντα μὴ κατὰ τρόπον, βλέπων δὲ ἡμῖν ὄξυ καὶ διαφερόντως ἐπιμελούμενος τῆς τῶν παίδων τροφῆς κατευθυνέτω τὰς φύσεις αὐτῶν, αἰεὶ τρέπων πρὸς τάγαθὸν κατὰ νόμους. τοῦτον δὲ αὐτὸν αὖ πῶς ἂν ἡμῖν ὁ νόμος αὐτὸς παιδεύσειεν ἰκανῶς; νῦν μὲν γὰρ δὴ εἴρηκεν οὐδὲν πω [b] σαφές οὐδὲ ἰκανόν, ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δ' οὐ· δεῖ δὲ εἰς δύναμιν μηδὲν παραλείπειν αὐτῷ, πάντα δὲ λόγον ἀφερμηνεύειν, ἵνα οὗτος τοῖς ἄλλοις μηνυτῆς τε ἅμα καὶ τροφεὺς γίγνηται. τὰ μὲν οὖν δὴ χορείας πέρι μελῶν τε καὶ ὀρχήσεως ἐρρήθη, τίνα τύπον ἔχοντα ἐκλεκτέα τέ ἐστὶν καὶ ἐπανορθωτέα καὶ καθιερωτέα· τὰ δὲ ἐν γράμμασι μὲν ὄντα, ἄνευ δὲ μέτρων, ποῖα καὶ τίνα μεταχειρίζεσθαι χρή σοι τρόπον, ὃ ἄριστε τῶν [c] παίδων ἐπιμελητά, τοὺς ὑπὸ σοῦ τρεφομένους, οὐκ εἰρήκαμεν. καίτοι τὰ μὲν περὶ τὸν πόλεμον ἃ δεῖ μανθάνειν τε αὐτοὺς καὶ μελετᾶν ἔχεις τῷ λόγῳ, τὰ δὲ περὶ τὰ γράμματα πρῶτον, καὶ δεύτερον λύρας πέρι καὶ λογισμῶν, ὧν ἔφαμεν δεῖν ὅσα τε πρὸς πόλεμον καὶ οἰκονομίαν καὶ τὴν κατὰ πόλιν διοικήσιν χρῆναι ἐκάστους λαβεῖν, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔτι τὰ χρήσιμα τῶν ἐν ταῖς περιόδῳ τῶν θείων, ἄστρων τε πέρι καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα διοικεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν περὶ [d] ταῦτα πάσῃ πόλει — τίνων δὴ πέρι λέγομεν; ἡμερῶν τάξεως εἰς μηνῶν περιόδους καὶ μηνῶν εἰς ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν, ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ τὰ προσήκοντ' ἀπολαμβάνουσαι ἑαυταῖς ἕκασται τῷ κατὰ φύσιν ἄγεσθαι, ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν παρεχόμεναι, θεοῖς μὲν τὰς τιμὰς ἀποδιδῶσιν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους περὶ αὐτὰ μᾶλλον ἔμφρονας ἀπεργάζωνται— ταῦτα οὐπω σοι πάντα ἰκανῶς, ὃ φίλε, παρὰ [e] τοῦ νομοθέτου διείρηται· πρόσσεχε δὴ τὸν νοῦν τοῖς μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ρηθῆσεσθαι. γραμμάτων εἴπομεν ὡς οὐχ ἰκανῶς ἔχεις πέρι τὸ πρῶτον, ἐπικαλοῦντες τί τῇ λέξει; τόδε, ὡς οὐπω διείρηκέ σοι πότερον εἰς ἀκρίβειαν τοῦ μαθήματος ἰτέον τὸν μέλλοντα πολίτην ἔσεσθαι μέτριον ἢ τὸ παράπαν οὐδὲ προσοιστέον· ὡς δ' αὐτως καὶ περὶ λύραν. προσοιστέον μέντοι νῦν φαμεν. εἰς μὲν γράμματα παιδί δεκετεῖ σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς, λύρας δὲ ἄψασθαι τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα [810.a] γεγονόσιν ἄρχεσθαι μέτριος ὁ χρόνος, ἐμμεῖναι δὲ ἔτερα τρία. καὶ μήτε πλείω τούτων μήτ' ἐλάττω πατρὶ μηδ' αὐτῷ, φιλομαθοῦντι μηδὲ μισοῦντι, περὶ ταῦτα ἐξέστω μείζω μηδὲ ἐλάττω διατριβὴν ποιεῖσθαι παράνομον· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἄτιμος τῶν παιδείων ἔστω τιμῶν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ρητέον. μανθάνειν δὲ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις δὴ τί ποτε δεῖ τοὺς νέους καὶ διδάσκειν αὐτοὺς τοὺς διδασκάλους, τοῦτο αὐτὸ πρῶτον [b] μάνθανε. γράμματα μὲν τοίνυν χρή τὸ μέχρι τοῦ γράψαι τε καὶ ἀναγνῶναι δυνατὸν εἶναι διαπονεῖν· πρὸς τάχος δὲ ἢ κάλλος ἀπηκριβῶσθαι τισιν, οἷς μὴ φύσις ἐπέσπευσεν ἐν τοῖς τεταγμένοις ἔτεσιν, χαίρειν ἔαν. πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ ῥυθμῶν τμημάτων, ἃ δὴ συγγράμματα κατὰ λόγον εἰρημένα μόνον, τητῶμενα ῥυθμοῦ τε καὶ ἀρμονίας, σφαλερὰ [c] γράμμαθ' ἡμῖν ἐστὶν παρὰ τινων τῶν πολλῶν τοιούτων ἀνθρώπων καταλελειμμένα· οἷς, ὃ πάντων βέλτιστοι νομοφύλακες, τί χρήσεσθε; ἢ τί ποθ' ὑμῖν ὁ νομοθέτης χρῆσθαι προστάξας ὀρθῶς ἂν τάξει; καὶ μάλα ἀπορήσειν αὐτὸν προσδοκῶ.

{Κλεινίας} Τί ποτε τοῦτο, ὃ ξένε, φαίνει πρὸς σαυτὸν ὄντως ἠπορηκῶς λέγειν;

{Ἀθηναῖος} Ὀρθῶς υπέλαβες, ὃ Κλεινία. πρὸς δὲ δὴ κοινωνοὺς ὑμᾶς ὄντας περὶ νόμων ἀνάγκη τό τε φαινόμενον εὐπορον καὶ τὸ μὴ φράζειν.

[d] {Κλεινίας} Τί οὖν; τί περὶ τούτων νῦν καὶ ποῖόν τι πεπονθῶς λέγει;

{Ἀθηναῖος} Ἐρῶ δὴ· στόμασι γὰρ πολλάκις μυρίοις ἐναντία λέγειν οὐδαμῶς εὐπορον.

{Κλεινίας} Τί δέ; σμικρὰ καὶ ὀλίγα δοκεῖ σοι τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα περὶ νόμων κεῖσθαι τοῖς πολλοῖς ὑπεναντία;

{Ἀθηναῖος} Καὶ μάλα ἀληθὲς τοῦτό γε λέγεις· κελεύεις γὰρ δὴ με, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐχθοδοποῦ γεγονυίας πολλοῖς — ἴσως δ' οὐκ ἐλάττοσιν ἑτέροις προσφιλοῦς· εἰ δὲ [e] ἐλάττοσιν, οὐκουν χείροσί γε — μεθ' ὧν διακελεύη με παρακινδυνεύοντά τε καὶ θαρρόντα τὴν νῦν ἐκ τῶν παρόντων λόγων τετμημένην ὁδὸν τῆς νομοθεσίας πορεύεσθαι μηδὲν ἀνιέντα.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναῖος} Οὐ τοίνυν ἀνίημι. λέγω μὴν ὅτι ποιηταί τε ἡμῖν εἰσὶν τινες ἐπῶν ἑξαμέτρων πάμπολλοι καὶ τριμέτρων καὶ πάντων δὴ τῶν λεγομένων μέτρων, οἱ μὲν ἐπὶ σπουδῆν, οἱ δ' ἐπὶ γέλωτα ὠρμηκότες, ἐν οἷς φασὶ δεῖν οἱ πολλάκις μυρίοι τοὺς ὀρθῶς παιδευομένους τῶν νέων τρέφειν καὶ διακορεῖς ποιεῖν, πολυηκόους τ' ἐν ταῖς ἀναγνώσεσιν ποιῶντας καὶ [811.a] πολυμαθεῖς, ὅλους ποιητὰς ἐκμανθάνοντας· οἱ δὲ ἐκ πάντων κεφάλαια ἐκλέξαντες καὶ τινὰς ὅλας ῥήσεις εἰς ταῦτον συναγαγόντες, ἐκμανθάνειν φασὶ δεῖν εἰς μνήμην τιθεμένους, εἰ μέλλει τις ἀγαθὸς ἡμῖν καὶ σοφὸς ἐκ πολυπειρίας καὶ πολυμαθίας γενέσθαι. τούτοις δὴ σὺ κελεύεις ἐμὲ τὰ νῦν παρῤῥησιαζόμενον ἀποφαίνεσθαι τί τε καλῶς λέγουσι καὶ τί μή;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναῖος} Τί δὴ ποτ' ἂν οὖν περὶ ἀπάντων τούτων ἐνὶ λόγῳ [b] φράζων εἴποιμ' ἂν ἰκανόν; οἶμαι μὲν τὸ τοιόνδε σχεδόν, ὃ καὶ πᾶς ἂν μοι συγχωρήσειεν, πολλὰ μὲν ἕκαστον τούτων εἰρηκέναι καλῶς, πολλὰ δὲ καὶ τούναντίον· εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔχει, κίνδυνόν φημι εἶναι φέρουσαν τοῖς παισὶν τὴν πολυμαθίαν.

{Κλεινίας} Πῶς οὖν καὶ τί παραινοίης ἂν τῷ νομοφύλακι;

{Ἀθηναῖος} Τοῦ πέρι λέγεις;

{Κλεινίας} Τοῦ πρὸς τί παράδειγμά ποτε ἀποβλέψας ἂν τὸ μὲν [c] ἐώη πάντας μανθάνειν τοὺς νέους, τὸ δ' ἀποκωλύοι. λέγε καὶ μηδὲν ἀπόκνει λέγων.

{Ἀθηναῖος} Ὡγαθὲ Κλεινία, κινδυνεύω κατὰ γέ τινα τρόπον ἠτύχηκέναι.

{Κλεινίας} Τοῦ δὴ πέρι;

{Ἀθηναῖος} Τοῦ μὴ παντάπασι παραδείγματος ἀπορεῖν. νῦν γὰρ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς λόγους οὐς ἐξ ἔω μέχρι δεῦρο δὴ διεληλύθαμεν ἡμεῖς — ὡς μὲν ἐμοὶ φαινόμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς ἐπιπνοίας θεῶν — ἔδοξαν δ' οὖν μοι παντάπασι ποιήσει τινὶ προσομοίως εἰρησθαι. καὶ μοι ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν πάθος [d] ἐπῆλθε, λόγους οἰκείους οἷον ἀθρόους ἐπιβλέψαντι μάλα ἡσθῆναι· τῶν γὰρ δὴ πλείστων λόγων οὐς ἐν ποιήμασιν ἢ χύδην οὕτως εἰρημένους μεμάθηκα καὶ ἀκήκοα, πάντων μοι μετριώτατοί γε εἶναι κατεφάνησαν καὶ προσήκοντες τὰ μάλιστα ἀκούειν νέοις. τῷ δὴ νομοφύλακί τε καὶ παιδευτῇ παράδειγμα οὐκ ἂν ἔχοιμι, ὡς οἶμαι, τούτου βέλτιον φράζειν, ἢ ταῦτά τε διδάσκειν παρακελεύεσθαι τοῖσι διδασκάλοις [e] τοὺς παῖδας, τὰ τε τούτων ἐχόμενα καὶ ὅμοια, ἂν ἄρα που περιτυγχάνη ποιητῶν τε ποιήματα διεξιὼν καὶ γεγραμμένα καταλογάδην ἢ καὶ ψιλῶς οὕτως ἄνευ τοῦ γεγράφθαι λεγόμενα, ἀδελφά που τούτων τῶν λόγων, μὴ μεθιέναι τρόπῳ μηδενί, γράφεσθαι δέ· καὶ πρῶτον μὲν τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀναγκάζειν μανθάνειν καὶ ἐπαινεῖν, οὐς δ' ἂν μὴ ἀρέσκη τῶν διδασκάλων, μὴ χρῆσθαι τούτοις συνεργοῖς, οὐς δ' ἂν τῷ ἐπαίνῳ συμψήφους ἔχη, τούτοις

χρῶμενον, τοὺς [812.a] νέους αὐτοῖς παραδιδόναι διδάσκειν τε καὶ παιδεύειν. οὗτός μοι μῦθος ἐνταῦθα καὶ οὕτω τελευτάτω, περὶ γραμματιστῶν τε εἰρημένος ἅμα καὶ γραμμάτων.

{Κλεινίας} Κατὰ μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὧς ξένε, ἔμοιγε οὐ φαινόμεθα ἐκτὸς πορεύεσθαι τῶν ὑποτεθέντων λόγων· εἰ δὲ τὸ ὅλον κατορθοῦμεν ἢ μή, χαλεπὸν ἴσως δισχυρίζεσθαι.

{Ἀθηναίος} Τότε γάρ, ὧς Κλεινία, τοῦτό γ' αὐτὸ ἔσται καταφανέστερον, ὡς εἰκός, ὅταν, ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπὶ τέλος ἀφικώμεθα πάσης τῆς διεξόδου περὶ νόμων.

[b] {Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ μετὰ τὸν γραμματιστὴν ὁ κιθαριστὴς ἡμῶν προσρητέος;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Τοῖς κιθαρισταῖς μὲν τοίνυν ἡμᾶς δοκῶ τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἀναμνησθέντας τὸ προσῆκον νεῖμαι τῆς τε διδασκαλίας ἅμα καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα παιδεύσεως.

{Κλεινίας} Ποίων δὴ πέρι λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἐφαμεν, οἴμαι, τοὺς τοῦ Διονύσου τοὺς ἐξηκοντούτας ὧδους διαφερόντως εὐαίσθητους δεῖν γεγονέναι περὶ [c] τε τοὺς ῥυθμούς καὶ τὰς τῶν ἀρμονιῶν συστάσεις, ἵνα τὴν τῶν μελῶν μίμησιν τὴν εὖ καὶ τὴν κακῶς μεμιμημένην, ἐν τοῖς παθήμασιν ὅταν ψυχὴ γίγνηται, τὰ τε τῆς ἀγαθῆς ὁμοιώματα καὶ τὰ τῆς ἐναντίας ἐκλέξασθαι δυνατὸς ὢν τις, τὰ μὲν ἀποβάλλῃ, τὰ δὲ προφέρων εἰς μέσον ὑμνῆ καὶ ἐπάδη ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, προκαλούμενος ἐκάστους εἰς ἀρετῆς ἔπεσθαι κτῆσιν συνακολουθοῦντας διὰ τῶν μιμήσεων.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

[d] {Ἀθηναίος} Τούτων τοίνυν δεῖ χάριν τοῖς φθόγγοις τῆς λύρας προσχρῆσθαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν χορδῶν, τὸν τε κιθαριστὴν καὶ τὸν παιδευόμενον, ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δ' ἕτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἅλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἰεσῶν, ἅλλα δὲ τοῦ τὴν μελωδίαν συνθέντος ποιητοῦ, καὶ δὴ καὶ πυκνότητα μανότητι καὶ τάχος βραδυτῆτι καὶ ὀξύτητα βαρύτητι σύμφωνον [e] καὶ ἀντίφωνον παρεχομένους, καὶ τῶν ῥυθμῶν ὡσαύτως παντοδαπὰ ποικίλματα προσαρμόττοντας τοῖσι φθόγγοις τῆς λύρας, πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα μὴ προσφέρειν τοῖς μέλλουσιν ἐν τρισὶν ἔτεσιν τὸ τῆς μουσικῆς χρήσιμον ἐκλήψεσθαι διὰ τάχους· τὰ γὰρ ἐναντία ἀλληλα ταράττοντα δυσμάθειαν παρέχει, δεῖ δὲ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς εἶναι τοὺς νέους· τὰ γὰρ ἀναγκαῖα οὐ σμικρὰ οὐδ' ὀλίγα αὐτοῖς ἔστι προστεταγμένα μαθήματα, δείξει δὲ αὐτὰ προῖων ὁ λόγος ἅμα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τῆς μουσικῆς ἡμῶν ὁ παιδευτὴς ἐπιμελείσθω· τὰ δὲ μελῶν αὐτῶν αὖ καὶ ῥημάτων, οἷα τοὺς χοροδιδασκάλους καὶ ἃ δεῖ διδάσκειν, καὶ [813.a] ταῦτα ἡμῶν ἐν τοῖς πρόσθεν διείρηται πάντα, ἃ δὴ καθιερωθέντα ἔφαμεν δεῖν, ταῖς ἑορταῖς ἕκαστα ἀρμόττοντα, ἡδονὴν εὐτυχῆ ταῖς πόλεσιν παραδιδόντα ὠφελεῖν.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ καὶ ταῦτα διείρηκας.

{Ἀθηναίος} Ἀληθέστατα τοίνυν. καὶ ταῦθ' ἡμῶν παραλαβὼν ὁ περὶ τὴν μουσικὴν ἀρχὴν αἰρεθεὶς ἐπιμελείσθω μετὰ τύχης εὐμενοῦς, ἡμεῖς δὲ ὀρχήσεώς τε πέρι καὶ ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς πρὸς τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἀποδῶμεν· [b] καθάπερ μουσικῆς τὸ διδασκαλικὸν

ὑπόλοιπον ὃν ἀπέδομεν, ὡσαύτως ποιῶμεν καὶ γυμναστικῆς. τοὺς γὰρ παῖδάς τε καὶ τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μανθάνειν· ἦ γάρ;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναίος} Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν ὀρχησताί, ταῖς δὲ ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτηδειότερον.

{Κλεινίας} Ἔστω δὴ ταύτη.

{Ἀθηναίος} Πάλιν δὴ τὸν τὰ πλεῖστα ἔξοντα πράγματα καλῶμεν, [c] τὸν τῶν παίδων ἐπιμελητήν, ὃς τῶν τε περὶ μουσικὴν τῶν τε περὶ γυμναστικὴν ἐπιμελούμενος οὐ πολλὴν ἔξει σχολήν.

{Κλεινίας} Πῶς οὖν δυνατὸς ἔσται πρεσβύτερος ὢν τοσούτων ἐπιμελεῖσθαι;

{Ἀθηναίος} Ῥαδίως, ὦ φίλε. ὁ νόμος γὰρ αὐτῷ δέδωκεν καὶ δώσει προσλαμβάνειν εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολιτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν οὓς ἂν ἐθέλῃ, γνῶσεται δὲ οὓς δεῖ, καὶ βουλήσεται μὴ πλημμελεῖν εἰς ταῦτα, αἰδούμενος [d] ἐμφρόνως καὶ γινώσκων τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος, λογισμῷ τε συνῶν ὡς εὔ μὲν τραφέντων καὶ τρεφομένων τῶν νέων πάντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν πλεῖ, μὴ δέ — οὐτ' εἰπεῖν ἄξιον οὐθ' ἡμεῖς λέγομεν ἐπὶ καινῇ πόλει τοὺς σφόδρα φιλομαντευτὰς σεβόμενοι. πολλὰ μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἴρηται, τῶν περὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ πᾶσαν τὴν τῶν γυμνασίων κίνησιν· γυμνάσια γὰρ τίθεμεν καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα τοξικῆς τε καὶ πάσης [e] ῥίψεως καὶ πελταστικῆς καὶ πάσης ὀπλομαχίας καὶ διεξόδων τακτικῶν καὶ ἀπάσης πορείας στρατοπέδων καὶ στρατοπεδεύσεων καὶ ὅσα εἰς ἵπικὴν μαθήματα συντείνει. πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινούς, ἀρνυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως, καὶ τούτων μαθητὰς τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἄνδρας, καὶ κόρας καὶ γυναῖκας πάντων τούτων ἐπιστήμονας, κόρας μὲν οὐσας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὄπλοις ὀρχησιν καὶ μάχην μεμελετηκυίας, γυναῖκας δέ, [814.a] διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναιρέσεως ὄπλων ἡμμένας, εἰ μηδενὸς ἔνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσειε πανδημεὶ πάση τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάζοντας παῖδάς τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἱκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον, ἢ καὶ τούναντίον, ὃν οὐδὲν ἀπώμοτον, ἔξωθεν πολεμίους εἰσπεσόντας ῥώμη τινὶ μεγάλη καὶ βία, βαρβάρους εἶτε Ἕλληνας, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίνεσθαι, πολλή που κακία [b] πολιτείας οὕτως αἰσχροῦς τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥσπερ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὅτιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων ἐθέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθύς πρὸς ἱερὰ φερομένας, πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιμπλάναι, καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἐστίν.

{Κλεινίας} Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ ξένε, οὐδαμῶς εὐσχημον γίγνοιτ' ἂν, τοῦ κακοῦ χωρὶς, τοῦτο ἐν πόλει ὅπου γίγνοιτο.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τιθῶμεν τὸν νόμον τοῦτον, μέχρι γε τοσούτου μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυμναζῖν δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας;

{Κλεινίας} Ἐγὼ γοῦν συγχωρῶ.

{Ἀθηναίος} Πάλης τοίνυν τὰ μὲν εἶπομεν, ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον, ὡς ἐγὼ φαίην ἂν, οὐκ εἰρήκαμεν, οὐδ' ἔστι ῥάδιον ἄνευ τοῦ τῷ σώματι δεικνύντα ἅμα καὶ τῷ λόγῳ φράζειν. τοῦτ' οὖν [d] τότε κρινοῦμεν, ὅταν ἔργῳ λόγος ἀκολουθήσας μηνύσῃ τι σαφὲς τῶν τε ἄλλων ὃν εἴρηκεν πέρι, καὶ ὅτι τῇ πολεμικῇ

μάχη πασῶν κινήσεων ὄντως ἐστὶ συγγενῆς πολὺ μάλισθ' ἡμῖν ἢ τοιαύτη πάλη, καὶ δὴ καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἐκείνης χάριν ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ταύτης ἔνεκα μανθάνειν.

{Κλεινίας} Καλῶς τοῦτό γε λέγεις.

{Ἀθηναίος} Νῦν δὴ τῆς μὲν περὶ παλαιστραν δυνάμεως τὸ μέχρι δεῦρ' ἡμῖν εἰρήσθω· περὶ δὲ τῆς ἄλλης κινήσεως παντὸς [e] τοῦ σώματος, ἧς τὸ πλεῖστον μέρος ὄρχησίν τινά τις προσαγορεύων ὀρθῶς ἂν φθέγγοιτο, δύο μὲν αὐτῆς εἶδη χρῆ νομίζειν εἶναι, τὴν μὲν τῶν καλλιόνων σωμάτων ἐπὶ τὸ σεμνὸν μιμουμένην, τὴν δὲ τῶν αἰσχίωνων ἐπὶ τὸ φαῦλον, καὶ πάλιν τοῦ φαύλου τε δύο καὶ τοῦ σπουδαίου δύο ἕτερα. τοῦ δὴ σπουδαίου τὴν μὲν κατὰ πόλεμον καὶ ἐν βιαίοις ἐμπλακέντων πόνοις σωμάτων μὲν καλῶν, ψυχῆς δ' ἀνδρικῆς, τὴν δ' ἐν εὐπραγίαις τε οὐσης ψυχῆς σῶφρονος ἐν ἡδοναῖς τε ἐμμέτροις· εἰρηνικὴν ἂν τις λέγων κατὰ φύσιν τὴν τοιαύτην [815.a] ὄρχησιν λέγοι. τὴν πολεμικὴν δὴ τούτων, ἄλλην οὕσαν τῆς εἰρηνικῆς, πυρρίχην ἂν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι, τὰς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσει καὶ ὑπείξει πάση καὶ ἐκπηδήσει ἐν ὕψει καὶ σὺν ταπεινώσει μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις ἐναντίας, τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἐν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι· τό τε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὐτόνον, τῶν ἀγαθῶν σωμάτων [b] καὶ ψυχῶν ὁπόταν γίνηται μίμημα, εὐθυφερές ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γινόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις τούναντίον οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. τὴν δὲ εἰρηνικὴν ὄρχησιν τῆδ' αὖ θεωρητέον ἐκάστων, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ κατὰ φύσιν τις τῆς καλῆς ὀρχήσεως ἀντιλαμβανόμενος ἐν χορείαις πρεπόντως εὐνόμων ἀνδρῶν διατελεῖ. τὴν τοίνυν ἀμφισβητουμένην ὄρχησιν δεῖ πρῶτον χωρὶς τῆς [c] ἀναμφισβητήτου διατεμεῖν. τίς οὖν αὕτη, καὶ πῆ δεῖ χωρὶς τέμνειν ἐκατέραν; ὅση μὲν βακχεῖα τ' ἐστὶν καὶ τῶν ταύταις ἐπομένων, ἃς Νύμφας τε καὶ Πᾶνας καὶ Σειληγούς καὶ Σατύρους ἐπονομάζοντες, ὡς φασιν, μιμοῦνται κατῳνημένους, περὶ καθαρμούς τε καὶ τελετάς τινας ἀποτελούντων, σύμπαν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος οὕθ' ὡς εἰρηνικὸν οὕθ' ὡς πολεμικὸν οὕθ' ὅτι ποτὲ βούλεται ῥάδιον ἀφορίσασθαι· διορίσασθαι μὴν μοι ταύτη δοκεῖ σχεδὸν ὀρθότατον αὐτὸ εἶναι, [d] χωρὶς μὲν πολεμικοῦ, χωρὶς δὲ εἰρηνικοῦ θέντας, εἰπεῖν ὡς οὐκ ἔστι πολιτικὸν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος, ἐνταῦθα δὲ κείμενον ἐάσαντας κείσθαι, νῦν ἐπὶ τὸ πολεμικὸν ἅμα καὶ εἰρηνικὸν ὡς ἀναμφισβητήτως ἡμέτερον ὄν ἐπανιέναι. τὸ δὲ τῆς ἀπολέμου μούσης, ἐν ὀρχήσεσιν δὲ τούς τε θεοὺς καὶ τούς τῶν θεῶν παῖδας τιμώντων, ἐν μὲν σύμπαν γίγνοιτ' ἂν γένος ἐν δόξῃ τοῦ πράττειν εὖ γινόμενον, τοῦτο δὲ διχῆ [e] διαιροῖμεν ἂν, τὸ μὲν ἐκ πόνων τινῶν αὐτοῦ καὶ κινδύνων διαπεφευγόντων εἰς ἀγαθὰ, μείζους ἡδονὰς ἔχον, τὸ δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀγαθῶν σωτηρίας οὐσης καὶ ἐπαύσης, πρῶτα τὰς ἡδονὰς κεκτημένον ἐκείνων. ἐν δὲ δὴ τοῖς τοιούτοις που πᾶς ἄνθρωπος τὰς κινήσεις τοῦ σώματος μειζόνων μὲν τῶν ἡδονῶν οὐσῶν μείζους, ἐλαττόνων δὲ ἐλάττους κινεῖται, καὶ κοσμιώτερος μὲν ὢν πρὸς τε ἀνδρείαν μᾶλλον [816.a] γεγυμνασμένος ἐλάττους αὖ, δειλὸς δὲ καὶ ἀγύμναστος γεγονὼς πρὸς τὸ σῶφρονεῖν μείζους καὶ σφοδρότερας παρέχεται μεταβολὰς τῆς κινήσεως· ὅλως δὲ φθεγγόμενος, εἴτ' ἐν ῥαῖς εἴτ' ἐν λόγοις, ἡσυχίαν οὐ πάνυ δυνατὸς τῷ σώματι παρέχεσθαι πᾶς. διὸ μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γενομένη τὴν ὀρχηστικὴν ἐξηργάσατο τέχνην σύμπασαν. ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ δὲ πλημμελῶς ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται.

[b] πολλὰ μὲν δὴ τοίνυν ἄλλα ἡμῖν τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ὡς εὖ καὶ κατὰ φύσιν κείμενα δεῖ διανοούμενον ἐπαινεῖν, τούτων δὲ ἐν καὶ τὸ περὶ τὰς ὀρχήσεις τὰς τῶν εὖ πραττόντων, ὄντων δὲ μετρίων αὐτῶν πρὸς τὰς ἡδονὰς, ὡς ὀρθῶς ἅμα καὶ μουσικῶς ὠνόμασεν ὅστις ποτ' ἦν, καὶ κατὰ λόγον αὐταῖς θέμενος ὄνομα συμπάσαις ἐμμελείας ἐπωνόμασε, καὶ δύο δὲ τῶν ὀρχήσεων τῶν

καλῶν εἶδη κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν πυρρῆχην, τὸ δὲ εἰρηνικὸν ἐμμέλειαν, ἐκατέρω τὸ [c] πρέπον τε καὶ ἀρμόττον ἐπιθεῖς ὄνομα. ἃ δὴ δεῖ τὸν μὲν νομοθέτην ἐξηγεῖσθαι τύποις, τὸν δὲ νομοφύλακα ζητεῖν τε, καὶ ἀνερευνησάμενον, μετὰ τῆς ἄλλης μουσικῆς τὴν ὄρχησιν συνθέντα καὶ νεύματα ἐπὶ πάσας ἐορτάς τῶν θυσιῶν ἐκάστη τὸ πρόσφορον, οὕτω καθιερώσαντα αὐτὰ πάντα ἐν τάξει, τοῦ λοιποῦ μὴ κινεῖν μηδὲν μήτε ὀρχήσεως ἐχόμενον μήτε ὤδης, ἐν ταῖς δ' αὐταῖς ἡδοναῖς ὡσαύτως τὴν αὐτὴν πόλιν [d] καὶ πολίτας διάγοντας, ὁμοίους εἰς δύναμιν ὄντας, ζῆν εὖ τε καὶ εὐδαιμόνως.

Τὰ μὲν οὖν τῶν καλῶν σωμάτων καὶ γενναίων ψυχῶν εἰς τὰς χορείας, οἷας εἴρηται δεῖν αὐτὰς εἶναι, διαπεπέρανται, τὰ δὲ τῶν αἰσχυρῶν σωμάτων καὶ διανοημάτων καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κωμωδήματα τετραμμένων, κατὰ λέξιν τε καὶ ὤδην καὶ κατὰ ὄρχησιν καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα κεκωμωδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν· ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα καὶ πάντων τῶν [e] ἐναντίων τὰ ἐναντία μαθεῖν μὲν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσσεσθαι, ποιεῖν δὲ οὐκ αὖ δυνατόν ἀμφοτέρω, εἴ τις αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέξειν, ἀλλὰ αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γελοῖα, μηδὲν δέον, δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις ἐμμίστοις προστάττειν μιμεῖσθαι, σπουδῆν δὲ περὶ αὐτὰ εἶναι μηδέποτε μηδ' ἠντινοῦν, μηδέ τινα μανθάνοντα αὐτὰ γίνεσθαι φανερόν τῶν ἐλευθέρων, μήτε γυναῖκα μήτε ἄνδρα, καινὸν δὲ ἀεὶ τι περὶ αὐτὰ φαίνεσθαι τῶν μιμημάτων. ὅσα μὲν οὖν περὶ γέλωτά ἐστιν παίγνια, ἃ δὴ [817.a] κωμωδίαν πάντες λέγομεν, οὕτως τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ κείσθω· τῶν δὲ σπουδαίων, ὡς φασί, τῶν περὶ τραγωδίαν ἡμῖν ποιητῶν, ἐάν ποτέ τινες αὐτῶν ἡμᾶς ἐλθόντες ἐπανερωτήσωσιν οὕτωςί πως· «ὦ ξένοι, πότερον φοιτῶμεν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τε καὶ χώραν ἢ μή, καὶ τὴν ποίησιν φέρωμέν τε καὶ ἄγωμεν, ἢ πῶς ὑμῖν δέδοκται περὶ τὰ τοιαῦτα δρᾶν;» — τί οὖν ἂν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀποκριναιμέθα τοῖς θεοῖς ἀνδράσιν; [b] ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τάδε· «ὦ ἄριστοι,» φάναι, «τῶν ξένων, ἡμεῖς ἐσμὲν τραγωδίας αὐτοὶ ποιηταὶ κατὰ δύναμιν ὅτι καλλίστης ἅμα καὶ ἀρίστης· πᾶσα οὖν ἡμῖν ἡ πολιτεία συνέστηκε μίμησις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου, ὃ δὴ φαμεν ἡμεῖς γε ὄντως εἶναι τραγωδίαν τὴν ἀληθεστάτην. ποιηταὶ μὲν οὖν ὑμεῖς, ποιηταὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν τῶν αὐτῶν, ὑμῖν ἀντίτεχνοί τε καὶ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλλίστου δράματος, ὃ δὴ νόμος ἀληθῆς μόνος ἀποτελεῖν πέφυκεν, ὡς [c] ἢ παρ' ἡμῶν ἐστὶν ἐλπίς· μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥαδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτε παρ' ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰσαγαγομένους, μεῖζον φθειρομένους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδας τε καὶ γυναῖκας καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέγοντας ἐπιτηδευμάτων περὶ μὴ τὰ αὐτὰ ἄπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα. σχεδὸν γὰρ τοὶ κἂν μαινοίμεθα [d] τελέως ἡμεῖς τε καὶ ἅπανσα ἡ πόλις, ἠτισοῦν ὑμῖν ἐπιτρέποι δρᾶν τὰ νῦν λεγόμενα, πρὶν κρῖναι τὰς ἀρχὰς εἴτε ῥητὰ καὶ ἐπιτήδεια πεποιήκατε λέγειν εἰς τὸ μέσον εἴτε μή. νῦν οὖν, ὧ παῖδες μαλακῶν Μουσῶν ἕκγονοι, ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ὠδὰς, ἂν μὲν τὰ αὐτὰ γε ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν, εἰ δὲ μή, ὧ φίλοι, οὐκ ἂν ποτε δυναίμεθα.»

[e] Ταῦτ' οὖν ἔστω περὶ πᾶσαν χορείαν καὶ μάθησιν τούτων περὶ συντεταγμένα νόμοις ἔθη, χωρὶς μὲν τὰ τῶν δούλων, χωρὶς δὲ τὰ τῶν δεσποτῶν, εἰ συνδοκεῖ.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ συνδοκεῖ νῦν γε οὕτως;

{Ἀθηναῖος} Ἔτι δὴ τοῖνυν τοῖς ἐλευθέροις ἔστιν τρία μαθήματα, λογισμοὶ μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμοὺς ἐν μάθημα, μετρητικὴ δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βάθους ὡς ἐν αὐτῷ δευτέρω, τρίτον δὲ τῆς τῶν ἄστρων περιόδου πρὸς ἄλληλα [818.a] ὡς πέφυκεν πορεύεσθαι. ταῦτα δὲ σύμπαντα οὐχ ὡς

ἀκριβείας ἐχόμενα δεῖ διαπονεῖν τοὺς πολλοὺς ἀλλὰ τινὰς ὀλίγους —οὓς δέ, προϊόντες ἐπὶ τῷ τέλει φράσομεν· οὕτω γὰρ πρέπον ἂν εἶη— τῷ πλήθει δέ, ὅσα αὐτῶν ἀναγκαῖα καὶ πῶς ὀρθότατα λέγεται μὴ ἐπίστασθαι μὲν τοῖς πολλοῖς αἰσχρόν, δι' ἀκριβείας δὲ ζητεῖν πάντα οὔτε ῥάδιον οὔτε τὸ παράπαν δυνατόν. τὸ δὲ ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐχ οἷόν τε ἀποβάλλειν, [b] ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροϊμιασάμενος εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκη μὴ ποτε φανῆ μαχόμενος, ὅσαί γε θεῖαί γε, οἶμαι, τῶν γε ἀναγκῶν εἰσίν· ἐπεὶ τῶν γε ἀνθρωπίνων, εἰς ἃς οἱ πολλοὶ βλέποντες λέγουσι τὸ τοιοῦτον, οὗτος πάντων τῶν λόγων εὐθηθέστατός ἐστιν μακροῦ.

{Κλεινίας} Τίνες οὖν, ὦ ξένη, αἱ μὴ τοιαῦτα ἀνάγκαι τῶν μαθημάτων, θεῖα δέ;

{Ἀθηναῖος} Δοκῶ μὲν, ἃς μὴ τις πράξας μηδὲ αὖ μαθὼν τὸ [c] παράπαν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἀνθρώποις θεὸς οὐδὲ δαίμων οὐδὲ ἥρωσ οἷος δυνατός ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν σὺν σπουδῇ ποιεῖσθαι· πολλοῦ δ' ἂν δεήσειεν ἀνθρωπὸς γε θεῖος γενέσθαι μήτε ἐν μήτε δύο μήτε τρία μήθ' ὅλως ἄρτια καὶ περιττὰ δυνάμενος γινώσκειν, μηδὲ ἀριθμεῖν τὸ παράπαν εἰδῶς, μηδὲ νύκτα καὶ ἡμέραν διαριθμεῖσθαι δυνατός ὢν, σελήνης δὲ καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον περιφορᾶς [d] ἀπείρωσ ἔχων. ταῦτ' οὖν δὴ πάντα ὡς μὲν οὐκ ἀναγκαῖα ἐστὶ μαθήματα τῷ μέλλοντι σχεδὸν ὀτιοῦν τῶν καλλίστων μαθημάτων εἴσεσθαι, πολλὴ καὶ μωρία τοῦ διανοήματος· ποῖα δὲ ἕκαστα τούτων καὶ πόσα καὶ πότε μαθητέον, καὶ τί μετὰ τίνος καὶ τί χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ πᾶσαν τὴν τούτων κρᾶσιν, ταῦτά ἐστιν ἃ δεῖ λαβόντα ὀρθῶς πρῶτα, ἐπὶ τᾶλλα ἰόντα τούτων ἡγουμένων τῶν μαθημάτων μανθάνειν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φύσει κατεῖληφεν, ἥ [e] φαμεν οὐδένα θεῶν οὔτε μάχεσθαι τὰ νῦν οὔτε μαχεῖσθαι ποτε.

{Κλεινίας} Ἔοικέν γε, ὦ ξένη, νῦν οὕτω πῶς ῥηθέντα ὀρθῶς εἰρησθαι καὶ κατὰ φύσιν ἃ λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Ἔχει μὲν γὰρ οὕτως, ὦ Κλεινία, χαλεπὸν δὲ αὐτὰ προταξάμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ νομοθετεῖν· ἀλλ' εἰς ἄλλον, εἰ δοκεῖ, χρόνον ἀκριβέστερον ἂν νομοθετησαίμεθα.

{Κλεινίας} Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ ξένη, φοβεῖσθαι τὸ τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν τοιούτων ἀπειρίας ἔθος. οὐκ οὐκ ὀρθῶς φοβῆ· πειρῶ δὴ λέγειν μηδὲν ἀποκρυπτόμενος ἔνεκα τούτων.

[819.a] {Ἀθηναῖος} Φοβοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα ἃ σὺ νῦν λέγεις, μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους. οὐδαμοῦ γὰρ δεινὸν οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων οὐδὲ μέγιστον κακόν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Ἀθηναῖος} Τοσάδε τοῖνον ἐκάστων χρῆ φάναι μανθάνειν δεῖν [b] τοὺς ἐλευθέρους, ὅσα καὶ πάμπολυς ἐν Αἰγύπτῳ παίδων ὄχλος ἅμα γράμμασι μανθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξηρημένα μαθήματα μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν, μῆλων τέ τινων διανομαὶ καὶ στεφάνων πλείοσιν ἅμα καὶ ἐλάττοσιν ἀρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν, καὶ πυκτῶν καὶ παλαιστῶν ἐφεδρείας τε καὶ συλλήξεως ἐν μέρει καὶ ἐφεξῆς καὶ ὡς πεφύκασι γίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ παίζοντες, φιάλας ἅμα χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου [c] καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων κεραυνῶντες, οἱ δὲ καὶ ὅλας πῶς διαδιδόντες, ὅπερ εἶπον, εἰς παιδιᾶν ἐναρμόττοντες τὰς τῶν ἀναγκαῖων ἀριθμῶν χρήσεις, ὠφελοῦσι τοὺς μανθάνοντας εἰς τε τὰς τῶν στρατοπέδων τάξεις καὶ ἀγωγὰς καὶ στρατείας καὶ εἰς οἰκονομίας αὖ, καὶ πάντως χρησιμωτέρους αὐτοὺς αὐτοῖς καὶ ἐγγρηγορότας μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζονται· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς μετρήσεσιν, ὅσα ἔχει

[d] μήκη καὶ πλάτη καὶ βάθη, περὶ ἅπαντα ταῦτα ἐνοῦσάν τινα φύσει γελοῖαν τε καὶ αἰσχρὰν ἄγνοιαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις πᾶσιν, ταύτης ἀπαλλάττουσιν.

{Κλεινίας} Ποίαν δὴ καὶ τίνα λέγεις ταύτην;

{Ἀθηναίος} ὦ φίλε Κλεινία, παντάπασι γε μὴν καὶ αὐτὸς ἀκούσας ὀψέ ποτε τὸ περὶ ταῦτα ἡμῶν πάθος ἐθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ ὑηνῶν τινῶν εἶναι μᾶλλον θρεμμάτων, ἡσχύνθην τε οὐχ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ μόνον, [e] ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων.

{Κλεινίας} Τοῦ πέρι; λέγ' ὅτι καὶ φῆς, ὦ ξένη.

{Ἀθηναίος} Λέγω δὴ· μᾶλλον δὲ ἐρωτῶν σοι δείξω. καὶ μοι σμικρὸν ἀπόκριναι· γινώσκεις ποῦ μῆκος;

{Κλεινίας} Τί μῆν;

{Ἀθηναίος} Τί δέ; πλάτος;

{Κλεινίας} Πάντως.

{Ἀθηναίος} Ἦ καὶ ταῦτα ὅτι δύο' ἐστὸν, καὶ τρίτον τούτων βάθος;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα εἶναι πάντα μετρητὰ πρὸς ἄλληλα;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναίος} Μῆκος τε οἶμαι πρὸς μῆκος, καὶ πλάτος πρὸς [820.a] πλάτος, καὶ βάθος ὡσαύτως δυνατὸν εἶναι μετρεῖν φύσει.

{Κλεινίας} Σφόδρα γε.

{Ἀθηναίος} Εἰ δ' ἔστι μήτε σφόδρα μήτε ἡρέμα δυνατὰ ἔνια, ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή, σὺ δὲ πάντα ἡγῆ, πῶς οἶει πρὸς ταῦτα διακεῖσθαι;

{Κλεινίας} Δῆλον ὅτι φαύλως.

{Ἀθηναίος} Τί δ' αὖ μῆκος τε καὶ πλάτος πρὸς βάθος, ἢ πλάτος τε καὶ μῆκος πρὸς ἄλληλα; [ὥστε πῶς] ἄρ' οὐ διανοοῦμεθα περὶ ταῦτα οὕτως Ἑλληνες πάντες, ὡς δυνατὰ ἔστι μετρεῖσθαι πρὸς ἄλληλα ἀμῶς γέ πως;

[b] {Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Εἰ δ' ἔστιν αὖ μῆκος μῆκος μῆκος μῆκος δυνατὰ, πάντες δ', ὅπερ εἶπον, Ἑλληνες διανοοῦμεθα ὡς δυνατὰ, μὴ οὐκ ἄξιον ὑπὲρ πάντων αἰσχυρθέντα εἰπεῖν πρὸς αὐτούς· ὦ βέλτιστοι τῶν Ἑλλήνων, ἐν ἐκείνων τοῦτ' ἐστὶν ὃν ἔφαμεν αἰσχρὸν μὲν γεγονέναι τὸ μὴ ἐπίστασθαι, τὸ δ' ἐπίστασθαι τὰναγκαῖα οὐδὲν πάνυ καλόν;

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὔ;

{Ἀθηναίος} Καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλα ἔστιν τούτων συγγενῆ, [c] ἐν οἷς αὖ πολλὰ ἀμαρτήματα ἐκείνων ἀδελφὰ ἡμῖν ἐγγίγνεται τῶν ἀμαρτημάτων.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ;

{Ἀθηναίος} Τὰ τῶν μετρητῶν τε καὶ ἀμέτρων πρὸς ἄλληλα ἦτινι φύσει γέγονεν. ταῦτα γὰρ δὴ σκοποῦντα διαγιγνώσκειν ἀναγκαῖον ἢ παντάπασιν εἶναι φαῦλον, προβάλλοντά τε ἀλλήλοις ἀεὶ, διατριβὴν τῆς πεττείας πολὺ χαριεστέραν πρεσβυτῶν διατρίβοντα, φιλονικεῖν ἐν ταῖς τούτων ἀξίαισι σχολαῖς.

[d] {Κλεινίας} Ἴσως· ἔοικεν γοῦν ἢ τε πεττεία καὶ ταῦτα ἀλλήλων τὰ μαθήματα οὐ πάμπολυ κεχωρίσθαι.

{Ἀθηναίος} Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ μὲν, ὧ Κλεινία, φημί τοὺς νέους δεῖν μανθάνειν· καὶ γὰρ οὔτε βλαβερὰ οὔτε χαλεπὰ ἐστίν, μετὰ δὲ παιδιᾶς ἅμα μανθανόμενα ὠφελήσει μὲν, βλάψει δὲ ἡμῖν τὴν πόλιν οὐδέν. εἰ δὲ τις ἄλλως λέγει, ἀκουστέον.

{Κλεινίας} Πῶς δ' οὐ;

{Ἀθηναίος} Ἄλλὰ μὴν ἂν οὕτω ταῦτα ἔχοντα φαίνηται, δῆλον ὡς ἐγκρινοῦμεν αὐτά, μὴ ταύτη δὲ φαινόμενα ἔχειν ἀποκριθήσεται.

[e] {Κλεινίας} Δῆλον· τί μὴν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν νῦν, ὧ ξένε, κείσθω ταῦτα ὡς ὄντα τῶν δεόντων μαθημάτων, ἵνα μὴ διάκενα ἡμῖν ἦ τὰ τῶν νόμων; κείσθω μέντοι καθάπερ ἐνέχυρα λύσιμα ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας, ἐὰν ἢ τοὺς θέντας ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς θεμένους ὑμᾶς μηδαμῶς φιλοφρονῆται.

{Κλεινίας} Δικαίαν λέγεις τὴν θέσιν.

{Ἀθηναίος} Ἄστρον δὴ τὸ μετὰ ταῦτα ὄρα τὴν μάθησιν τοῖς νέοις, ἂν ἡμᾶς ἀρέσκη λεχθεῖσα ἢ καὶ τούναντίον.

{Κλεινίας} Λέγε μόνον.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν θαῦμά γε περὶ αὐτά ἐστίν μέγα καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῆ ἀνεκτόν.

[821.a] {Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ;

{Ἀθηναίος} Τὸν μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φάμεν οὔτε ζητεῖν δεῖν οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας —οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι— τὸ δὲ ἔοικεν πᾶν τούτου τούναντίον γιγνόμενον ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι.

{Κλεινίας} Πῶς εἶπες;

{Ἀθηναίος} Παράδοξον μὲν τὸ λεγόμενον, καὶ οὐκ ἂν πρεσβύταις τις οἰηθεῖ πρέπειν· τὸ δὲ ἐπειδὴν τίς τι καλόν τε οἰηθῆ καὶ ἀληθὲς μάθημα εἶναι καὶ πόλει συμφέρον καὶ τῷ θεῷ [b] παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνατόν ἐστίν ἔτι μὴ φράζειν.

{Κλεινίας} Εἰκότα λέγεις· ἀλλ' ἄστρον περὶ μάθημα τί τοιοῦτον ἀνευρήσομεν;

{Ἀθηναίος} Ὡ ἀγαθοί, καταψευδόμεθα νῦν ὡς ἔπος εἰπεῖν Ἑλληνας πάντες μεγάλων θεῶν, Ἡλίου τε ἅμα καὶ Σελήνης.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ ψεῦδος;

{*Ἀθηναίος*} Φαμέν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέναι, καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομάζοντες πλανητὰ αὐτά.

[*c*] {*Κλεινίας*} Νῆ τὸν Δία, ὃ ξένε, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις· ἐν γὰρ δὴ τῷ βίῳ πολλάκις ἐώρακα καὶ αὐτὸς τὸν τε Ἐωσφόρον καὶ τὸν Ἑσπερον καὶ ἄλλους τινὰς οὐδέποτε ἰόντας εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον ἀλλὰ πάντῃ πλανωμένους, τὸν δὲ ἥλιόν που καὶ σελήνην δρῶντας ταῦθ' ἃ ἀεὶ πάντες συνεπιστάμεθα.

{*Ἀθηναίος*} Ταῦτ' ἔστι τοίνυν, ὃ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, νῦν ἃ δὴ φημι δεῖν περὶ θεῶν τῶν κατ' οὐρανὸν τοὺς γε ἡμετέρους [*d*] πολίτας τε καὶ τοὺς νέους τὸ μέχρι τοσοῦτου μαθεῖν περὶ ἀπάντων τούτων, μέχρι τοῦ μὴ βλασφημεῖν περὶ αὐτά, εὐφημεῖν δὲ ἀεὶ θύοντάς τε καὶ ἐν εὐχαῖς εὐχομένους εὐσεβῶς.

{*Κλεινίας*} Τοῦτο μὲν ὀρθόν, εἴ γε πρῶτον μὲν δυνατόν ἐστίν ὃ λέγεις μαθεῖν· εἶτα, εἰ μὴ λέγομέν τι περὶ αὐτῶν ὀρθῶς νῦν, μαθόντες δὲ λέξομεν, συγχωρῶ κάγω τό γε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὄν μαθητέον εἶναι. ταῦτ' οὖν ὡς ἔχοντά ἐσθ' οὕτω, πειρῶ σὺ μὲν ἐξηγεῖσθαι πάντως, ἡμεῖς δὲ συνέπεσθαί σοι μανθάνοντες.

[*e*] {*Ἀθηναίος*} Ἄλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥάδιον ὃ λέγω μαθεῖν, οὐδ' αὖ παντάπασι χαλεπὸν, οὐδέ γέ τινος χρόνου παμπόλλου. τεκμήριον δέ· ἐγὼ τούτων οὔτε νέος οὔτε πάλαι ἀκηκοὼς σφῶν ἂν νῦν οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ δηλῶσαι δυναίμην. καίτοι χαλεπά γε ὄντα οὐκ ἂν ποτε οἷός τ' ἦν δηλοῦν τηλικούτοις οὔσι τηλικούτους.

{*Κλεινίας*} Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ τί καὶ φῆς τοῦτο τὸ μάθημα [*822.a*] ὃ θαυμαστὸν μὲν λέγεις, προσῆκον δ' αὖ μαθεῖν τοῖς νέοις, οὐ γινώσκεις δὲ ἡμᾶς; πειρῶ περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον φράζεις ὡς σαφέστατα.

{*Ἀθηναίος*} Πειρατέον. οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἄριστοι, τὸ δόγμα ὀρθὸν περὶ σελήνης τε καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον, ὡς ἄρα πλανᾶται ποτε, πᾶν δὲ τούναντίον ἔχει τούτου —τὴν αὐτὴν γὰρ αὐτῶν ὁδὸν ἕκαστον καὶ οὐ πολλὰς ἀλλὰ μίαν ἀεὶ κύκλῳ διεξέρχεται, φαίνεται δὲ πολλὰς φερόμενον— τὸ δὲ τάχιστον αὐτῶν ὄν βραδύτατον οὐκ ὀρθῶς αὖ δοξάζεται, τὸ δ' ἐναντίον [*b*] ἐναντίως. ταῦτ' οὖν εἰ πέφυκεν μὲν οὕτως, ἡμεῖς δὲ μὴ ταύτη δόξομεν, εἰ μὲν ἐν Ὀλυμπία θεόντων ἵππων οὕτως ἢ δολιχοδρόμων ἀνδρῶν διενουόμεθα πέρι, καὶ προσηγορούμεν τὸν τάχιστον μὲν ὡς βραδύτατον, τὸν δὲ βραδύτατον ὡς τάχιστον, ἐγκώμια τε ποιῶντες ἡδομεν τὸν ἠττώμενον νενικηκότα, οὔτε ὀρθῶς ἂν οὔτ' οἶμαι προσφιλῶς τοῖς δρομεῦσιν ἡμᾶς ἂν τὰ ἐγκώμια προσάπτειν ἀνθρώποις οὔσιν· νῦν δὲ δὴ [*c*] περὶ θεοῦ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐξαμαρτανόντων ἡμῶν, ἄρ' οὐκ οἰόμεθα ὃ γελοῖον τε καὶ οὐκ ὀρθὸν ἐκεῖ γινόμενον ἦν ἂν τότε, νῦν ἐνταυθοῖ καὶ ἐν τούτοις γίνεσθαι γελοῖον μὲν οὐδαμῶς, οὐ μὴν οὐδὲ θεοφιλέες γε, ψευδῆ φήμην ἡμῶν κατὰ θεῶν ὑμνούντων.

{*Κλεινίας*} Ἀληθέστατα, εἴπερ γε οὕτω ταῦτ' ἐστίν.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν ἂν μὲν δεῖξωμεν οὕτω ταῦτ' ἔχοντα, μαθητέα μέχρι γε τούτου τὰ τοιαῦτα πάντα, μὴ δειχθέντων δὲ ἑατέον; καὶ ταῦτα ἡμῖν οὕτω συγκείσθω;

[*d*] {*Κλεινίας*} Πάνυ μὲν οὖν.

{*Ἀθηναίος*} Ἦδη τοίνυν χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τὰ γε παιδείας μαθημάτων πέρι νόμιμα· περὶ δὲ θήρας ὡσαύτως διανοηθῆναι χρὴ καὶ περὶ ἀπάντων ὅποσα τοιαῦτα. κινδυνεύει γὰρ δὴ νομοθέτη τὸ

προσταττόμενον ἐπὶ μεῖζον εἶναι τοῦ νόμου θέντα ἀπηλλάχθαι, ἕτερον δέ τι πρὸς τοῖς νόμοις εἶναι μεταξύ τι νουθετήσεώς τε πεφυκὸς ἅμα καὶ νόμων, ὃ δὴ [e] πολλάκις ἡμῶν ἐμπέπτωκεν τοῖς λόγοις, οἷον περὶ τὴν τῶν σφόδρα νέων παιδῶν τροφήν· οὐ γὰρ ἄρρητὰ φαμεν εἶναι, λέγοντές τε αὐτά, ὡς νόμους οἶεσθαι τιθεμένους εἶναι πολλῆς ἀνοίας γέμειν. γεγραμμένων δὲ ταύτη τῶν νόμων τε καὶ ὅλης τῆς πολιτείας, οὐ τέλος ὁ τοῦ διαφέροντος πολίτου πρὸς ἀρετὴν γίγνεται ἔπαινος, ὅταν αὐτόν τις φῆ τὸν ὑπηρετήσαντα τοῖς νόμοις ἄριστα καὶ πειθόμενον μάλιστα, τοῦτον εἶναι τὸν ἀγαθόν· τελεώτερον δὲ ὧδε εἰρημένον, ὡς ἄρα ὅς ἂν τοῖς τοῦ νομοθέτου νομοθετοῦντός τε καὶ ἐπαινοῦντος καὶ ψέγοντος [823.a] πειθόμενος γράμμασιν διεξέλθῃ τὸν βίον ἄκρατον. οὗτος ὁ τε λόγος ὀρθότατος εἰς ἔπαινον πολίτου, τὸν τε νομοθέτην ὄντως δεῖ μὴ μόνον γράφειν τοὺς νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις, ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν, τὸν δὲ ἄκρον πολίτην μηδὲν ἤττον ταῦτα ἐμπεδοῦν ἢ τὰ ταῖς ζημίαις ὑπὸ νόμων κατελιμμένα. τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν τὰ νῦν εἰ οἷον μάρτυρα ἐπαγόμεθα, δηλοῖμεν ἂν [b] ὃ βουλόμεθα μᾶλλον. θήρα γὰρ πάμπολύ τι πρᾶγμα ἐστὶ, περιελιμμένον ὀνόματι νῦν σχεδὸν ἐνί. πολλὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐνύδρων, πολλὴ δὲ ἡ τῶν πτηνῶν, πάμπολυ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ πεζὰ θηρεύματα, οὐ μόνον θηρίων, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀξίαν ἐννοεῖν θήραν, τὴν τε κατὰ πόλεμον, πολλὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ φιλίαν θηρεύουσα, ἡ μὲν ἔπαινον, ἡ δὲ ψόγον ἔχει· καὶ κλωπεῖαι καὶ ληστῶν καὶ στρατοπέδων στρατοπέδοις [c] θῆραι. θήρας δὲ πέρι τιθέντι τῷ νομοθέτῃ τοὺς νόμους οὔτε μὴ δηλοῦν ταῦθ' οἷόν τε, οὔτε ἐπὶ πᾶσιν τάξεις καὶ ζημίας ἐπιτιθέντα ἀπειλητικὰ νόμιμα τιθέναι. τί δὴ δραστέον περὶ τὰ τοιαῦτα; τὸν μὲν, τὸν νομοθέτην, ἐπαινεῖσαι καὶ ψέξαι χρεῶν τὰ περὶ θήρας πρὸς τοὺς τῶν νέων πόνους τε καὶ ἐπιτηδεύματα, τὸν δ' αὖ νέον ἀκούσαντα πείθεσθαι, καὶ μήθ' ἡδονὴν μήτε πόνον ἐξείργειν αὐτόν, τῶν δὲ περὶ ἕκαστα ἀπειληθέντων μετὰ ζημίας καὶ νομοθετηθέντων, τὰ [d] μετ' ἐπαινοῦ ῥηθέντα μᾶλλον τιμᾶν καὶ προσταχθέντα ἀποτελεῖν.

Τούτων δὲ προῤῥηθέντων, ἐξῆς ἂν γίνοιτο ἕμμετρος ἔπαινος θήρας καὶ ψόγος, ἥτις μὲν βελτίους ἀποτελεῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἐπαινοῦντος, ψέγοντος δὲ ἡ τάναντία. λέγωμεν τοίνυν τὸ μετὰ τοῦτο ἐξῆς προσαγορεύοντες δι' εὐχῆς τοὺς νέους· Ὡ φίλοι, εἴθ' ὑμᾶς μήτε τις ἐπιθυμία μήτ' ἔρωσ τῆς περὶ θάλατταν θήρας ποτὲ λάβοι μηδὲ ἀγκιστρίας [e] μηδ' ὅλως τῆς τῶν ἐνύδρων ζώων, μήτε ἐγρηγορόσιν μήτε εὐδουσιν κύρτοις ἀργὸν θήραν διαπνουμένους. μηδ' αὖ ἄγρας ἀνθρώπων κατὰ θάλατταν ληστείας τε ἴμερος ἐπελθῶν ὑμῖν θηρευτὰς ὤμους καὶ ἀνόμους ἀποτελοῖ· κλωπεῖας δ' ἐν χώρᾳ καὶ πόλει μηδὲ εἰς τὸν ἔσχατον ἐπέλθοι νοῦν ἄψασθαι. μηδ' αὖ πτηνῶν θήρας αἰμύλος ἔρωσ οὐ σφόδρα ἐλευθέριος ἐπέλθοι [824.a] τινὶ νέων. πεζῶν δὲ μόνον θήρευσίς τε καὶ ἄγρα λοιπὴ τοῖς παρ' ἡμῖν ἀθληταῖς, ὧν ἡ μὲν τῶν εὐδόντων αὖ κατὰ μέρη, νυκτερεία κληθεῖσα, ἀργῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἀξία ἐπαινοῦ, οὐδ' ἤττον διαπαύματα πόνων ἔχουσα, ἄρκυσίν τε καὶ πάγαις ἀλλ' οὐ φιλοπόνου ψυχῆς νίκη χειρουμένων τὴν ἄγριον τῶν θηρίων ῥώμην· μόνη δὲ πᾶσιν λοιπὴ καὶ ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσίν καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σώμασιν, ὧν ἀπάντων κρατοῦσιν δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς αὐτόχειρες θηρεύοντες, ὅσοις ἀνδρείας τῆς θείας ἐπιμελές.

Τούτων δὲ πάντων ἔπαινος μὲν πέρι καὶ ψόγος ὁ διειρημένος ἂν εἴη λόγος, νόμος δὲ ὅδε· Τούτους μηδεὶς τοὺς ἱεροὺς ὄντως θηρευτὰς κωλυέτω ὅπου καὶ ὅπῃπερ ἂν ἐθέλωσιν κυνηγετεῖν, νυκτερευτὴν δὲ ἄρκυσιν καὶ πλεκταῖς πιστὸν μηδεὶς μηδέποτε ἑάσῃ μηδαμοῦ θηρεῦσαι· τὸν ὀρνιθευτὴν δὲ ἐν ἀργοῖς μὲν καὶ ὄρεσιν μὴ κωλυέτω, ἐν ἐργασίμοις δὲ καὶ ἱεροῖς ἀγρίοις ἐξειργέτω ὁ προστυγχάνων, ἐνυγροθηρευτὴν δὲ, πλὴν ἐν λιμέσιν καὶ ἱεροῖς ποταμοῖς τε καὶ ἔλεσι καὶ λίμναις, ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ ἐξέστω θηρεύειν, μὴ χρώμενον ὁπῶν ἀναθολώσει μόνον.

Νῦν οὖν ἤδη πάντα χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας περὶ νόμιμα.

{Κλεινίας} Καλῶς ἂν λέγοις.

12 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#), [ΙΑ΄](#), [ΙΒ΄](#)

Βιβλίον Η΄

[828.a] {Αθηναίος} Τούτων μὴν ἐχόμενά ἐστιν τάξασθαι μὲν καὶ νομοθετήσασθαι ἐορτὰς μετὰ τῶν ἐκ Δελφῶν μαντειῶν, αἵτινες θυσίαι καὶ θεοῖς οἷσιν ἄμεινον καὶ λῶον θυούση τῇ πόλει γίνονται ἄν· πότε δὲ καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν, σχεδὸν ἴσως ἡμέτερον ἂν νομοθετεῖν ἐνία γ' αὐτῶν εἶη.

{Κλεινίας} Τάχ' ἂν τὸν ἀριθμόν.

{Αθηναίος} Τὸν ἀριθμόν δὴ λέγωμεν πρῶτον· ἔστωσαν γὰρ τῶν [b] μὲν πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων μηδὲν ἀπολείπουσαι, ὅπως ἂν μία γέ τις ἀρχὴ θύη θεῶν ἢ δαιμόνων τινὶ ἀεὶ ὑπὲρ πόλεως τε καὶ αὐτῶν καὶ κτημάτων. ταῦτα δὲ συνελθόντες ἐξηγηταὶ καὶ ἱερεῖς ἱερείαι τε καὶ μάντις μετὰ νομοφυλάκων ταξάντων ἃ παραλείπειν ἀνάγκη τῷ νομοθέτῃ· καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τούτου χρὴ γίνεσθαι ἐπιγνώμονας τοῦ παραλειπομένου τούτους τοὺς αὐτούς, ὁ μὲν γὰρ δὴ νόμος ἐρεῖ δώδεκα μὲν [c] ἐορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς, ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἐκάστη ἐπώνυμος ᾖ, θύοντας τούτων ἐκάστοις ἔμμηνα ἱερά, χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσικούς, τοὺς δὲ γυμνικούς, κατὰ τὸ πρέπον προσνέμοντας τοῖς θεοῖς τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ταῖς ὥραις ἐκάσταις, γυναικείας τε ἐορτὰς, ὅσαις χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσαις μὴ, διανέμοντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ τῶν χθονίων καὶ ὄσους αὐθουὺς οὐρανίους ἐπονομαστέον καὶ τὸ τῶν τούτοις ἐπομένων οὐ συμμεικτέον ἀλλὰ χωριστέον, ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος [d] μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ κατὰ τὸν νόμον ἀποδιδόντας, καὶ οὐ δυσχεραντέον πολεμικοῖς ἀνθρώποις τὸν τοιοῦτον θεόν, ἀλλὰ τιμητέον ὡς ὄντα ἀεὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἄριστον· κοινωνία γὰρ ψυχῆ καὶ σώματι διαλύσεως οὐκ ἔστιν ἢ κρεῖττον, ὡς ἐγὼ φαίην ἂν σπουδῆ λέγων. πρὸς τούτοις δὲ διάνοιαν χρὴ σχεῖν τοὺς διαιρήσοντας ἰκανῶς ταῦτα τοιάνδε, ὡς ἔσθ' ἡμῖν ἢ πόλις οἷαν οὐκ ἂν τις ἐτέραν εὖροι τῶν νῦν περὶ χρόνου σχολῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξουσίας, δεῖ δὲ [829.a] αὐτήν, καθάπερ ἓνα ἄνθρωπον, ζῆν εὖ· τοῖς δὲ εὐδαιμόνως ζῶσιν ὑπάρχειν ἀνάγκη πρῶτον τὸ μήθ' ἑαυτοὺς ἀδικεῖν μήτε ὑφ' ἐτέρων αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι. τούτοις δὲ τὸ μὲν οὐ πάνυ χαλεπὸν, τοῦ δὲ μὴ ἀδικεῖσθαι κτήσασθαι δύναμιν παγχάλεπον, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ τελέως σχεῖν ἄλλως ἢ τελέως γενόμενον ἀγαθόν· ταῦτόν δὴ τοῦτο ἔστι καὶ πόλει ὑπάρχειν, γενομένη μὲν ἀγαθῆ βίος εἰρηνικός, πολεμικός δὲ ἔξωθεν τε καὶ ἐνδοθεν, ἂν ἢ κακῆ. τούτων δὲ ταύτη σχεδὸν ἐχόντων, [b] οὐκ ἐν πολέμῳ τὸν πόλεμον ἐκάστοις γυμναστέον, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς εἰρήνης βίῳ. δεῖ τοίνυν πόλιν ἐκάστου μηνὸς νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσιν συνδοκῆ, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλαβουμένους, αὐτοὺς τε ἅμα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὅταν ὡς πανδημίαν ἐξάγειν δόξη τοῖς ἄρχουσιν, τοτὲ δὲ καὶ κατὰ μέρη· καὶ τινὰς ἀεὶ παιδίας μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίνωνται μάχαι τινὲς ἐορταστικά, [c] μιμούμεναι τὰς πολεμικάς ὅτι μάλιστα ἐναργῶς μάχας. νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἐκάστοισι τούτων δεῖ διανεμῆν ἐγκωμιά τε καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος γίγνηται κατὰ τε τοὺς ἀγῶνας ἐν παντί τε αὐτῷ βίῳ, τὸν τε ἄριστον δοκοῦντα εἶναι κοσμοῦντας καὶ τὸν μὴ ψέγοντας. ποιητῆς δὲ ἔστω τῶν τοιούτων μὴ ἅπας, ἀλλὰ γεγονῶς πρῶτον μὲν μὴ ἔλαττον πενήκοντα ἐτῶν,

μηδ' αὐτῶν ὅποσοι ποιήσιν μὲν καὶ μοῦσαν ἰκανῶς κεκτημένοι ἐν αὐτοῖς εἰσιν, καλὸν δὲ [d] ἔργον καὶ ἐπιφανὲς μηδὲν δράσαντες πώποτε· ὅσοι δὲ ἀγαθοὶ τε αὐτοὶ καὶ τίμιοι ἐν τῇ πόλει, ἔργων ὄντες δημιουργοὶ καλῶν, τὰ τῶν τοιούτων ἁδέσθω ποιήματα, ἐὰν καὶ μὴ μουσικὰ πεφύκη. κρίσις δὲ αὐτῶν ἔστω παρὰ τε τῷ παιδευτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις νομοφύλαξι, τοῦτο ἀποδιδόντων αὐτοῖς γέρας, παρρησίαν ἐν μούσαις εἶναι μόνοις, τοῖς δὲ ἄλλοις μηδεμίαν ἐξουσίαν γίνεσθαι, μηδέ τινα τολμᾶν ἄδειν ἀδόκιμον μοῦσαν μὴ κρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ἢ τῶν Θαμύρου [e] τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων, ἀλλ' ὅσα τε ἱερὰ κριθέντα ποιήματα ἐδόθη τοῖς θεοῖς, καὶ ὅσα ἀγαθῶν ὄντων ἀνδρῶν ψέγοντα ἢ ἐπαινοῦντά τινας ἐκρίθη μετρίως δρᾶν τὸ τοιοῦτον. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παρρησίας γυναξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίνεσθαι δεῖν. χρῆ δὲ ἀναφέρειν παραδεικνύντα ἑαυτῷ τὸν νομοθέτην τῷ λόγῳ· Φέρε, τίνας ποτὲ τρέφω τὴν πόλιν ὄλην [830.a] παρασκευάσας; ἄρ' οὐκ ἀθλητὰς τῶν μεγίστων ἀγῶνων, οἷς ἀνταγωνισταὶ μυρίοι ὑπάρχουσι; Καὶ πάνυ γε, φαίη τις ἂν ὀρθῶς λέγων. Τί δῆτα; εἰ πύκτας ἢ παγκρατιαστὰς ἐτρέφομεν ἢ τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἀγωνισμάτων ἀθλοῦντας, ἄρα εἰς αὐτὸν ἂν ἀπηντῶμεν τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ οὐδενὶ καθ' ἡμέραν προσμαχόμενοι; ἢ πύκται γε ὄντες παμπόλλας ἂν ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ ἀγῶνος ἐμανθάνομεν [b] τε ἂν μάχεσθαι καὶ διεπονούμεθα, μιμούμενοι πάντα ἐκεῖνα ὅποσοις ἐμέλλομεν εἰς τότε χρῆσεσθαι περὶ τῆς νίκης διαμαχόμενοι, καὶ ὡς ἐγγύτατα τοῦ ὁμοίου ἰόντες, ἀντὶ ἱμάντων σφαίρας ἂν περιεδοῦμεθα, ὅπως αἰ πληγαὶ τε καὶ αἰ τῶν πληγῶν εὐλάβειαι διεμελετῶντο εἰς τὸ δυνατὸν ἰκανῶς, εἴ τέ τις ἡμῖν συγγυμναστῶν συνέβαινε ἀπορία πλείων, ἄρ' ἂν δείσαντες τὸν τῶν ἀνοήτων γέλωτα οὐκ ἂν ἐτολμῶμεν κρεμαννύντες εἶδωλον ἄψυχον γυμνάζεσθαι πρὸς αὐτό; καὶ [c] ἔτι πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων ἀπορήσαντές ποτε, ἐν ἐρημίᾳ συγγυμναστῶν ἄρα γε οὐκ ἐτολήσαμεν ἂν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; ἢ τί ποτε ἄλλο τὴν τοῦ χειρονομεῖν μελέτην ἂν τις φαίη γεγονέναι;

{Κλεινίας} Σχεδόν, ὃ ξένε, οὐδὲν ἄλλο γε πλὴν τοῦτο αὐτὸ ὃ σὺ νῦν ἔφθεγξαι.

{Ἀθηναῖος} Τί οὖν; τὸ τῆς πόλεως ἡμῖν μάχιμον ἢ χειρόν τι παρασκευασάμενον τῶν τοιούτων ἀγωνιστῶν εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀγῶνων ἐκάστοτε τολμήσει παριέναι, διαμαχοῦμενον περὶ [d] ψυχῆς καὶ παίδων καὶ χρημάτων καὶ ὄλης τῆς πόλεως; καὶ ταῦτα δὴ φοβηθεὶς αὐτῶν ὁ νομοθέτης τὰ πρὸς ἀλλήλους γυμνάσια μὴ φαίνηται τισιν γελοῖα, οὐκ ἄρα νομοθετήσῃ, στρατεύεσθαι προστάτων μάλιστα μὲν ἐκάστης ἡμέρας τά γε σμικρὰ χωρὶς τῶν ὄπλων, χορούς τε εἰς ταῦτα ἅμα καὶ γυμναστικὴν πᾶσαν συντείνων, τὰς δὲ οἷόν τινας μεῖζους τε καὶ ἐλάττους γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι προστάξει, ἀμίλλας τε πρὸς ἀλλήλους ποιουμένους [e] κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐπὶ κατάληψιν χωρίων ἀμιλλωμένους καὶ ἐνέδρας, καὶ πᾶσαν μιμουμένους τὴν πολεμικὴν, ὄντως σφαιρομαχεῖν τε καὶ βολαῖς ὡς ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶν, χρωμένους ὑποκινδύνοις βέλεσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἄφοβος ἢ πρὸς ἀλλήλους γίγνηται παιδιὰ, δείματα δὲ παρέχη καὶ τινα τρόπον δηλοῖ τὸν τε εὐψυχον καὶ τὸν μή, [831.a] καὶ τοῖς μὲν τιμάς, τοῖς δὲ καὶ ἀτιμίας διανέμων ὀρθῶς, τὴν πόλιν ὄλην εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀγῶνα διὰ βίου παρασκευάζη χρησίμην, καὶ δὴ καὶ τινος ἀποθανόντος οὕτως, ὡς ἀκουσίῳ τοῦ φόνου γενομένου, τιθῆ τὸν ἀποκτείναντα κατὰ νόμον καθαρθέντα καθαρὸν εἶναι χειρᾶς, ἠγούμενος ἀνθρώπων μὲν τελευτησάντων μὴ πολλῶν, ἐτέρους πάλιν οὐ χειρούς φύσεσθαι, φόβου δὲ οἷον τελευτήσαντος, ἐν πᾶσιν τοῖς τοιούτοις βάσανον οὐχ εὐρήσειν τῶν τε ἀμεινόνων καὶ χειρόνων, οὐ [b] σμικρῷ πόλει μεῖζον κακὸν ἐκείνου;

{Κλεινίας} Συμφαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε, ὃ ξένε, τὰ τοιαῦτα δεῖν καὶ νομοθετεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν πόλιν ἅπασαν.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν γινώσκομεν ἅπαντες τὴν αἰτίαν διότι ποτὲ νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ τοιαύτη χορεία καὶ ἀγωνία σχεδὸν οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἐστίν, εἰ μὴ πάνυ τι σμικρά; ἢ φῶμεν δι' ἀμαθίαν τῶν πολλῶν καὶ τῶν τιθέντων αὐτοῖς τοὺς νόμους;

{Κλεινίας} Τάχ' ἄν.

[c] {Αθηναίος} Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε Κλεινία· δύο δὲ χρὴ φάναι τούτων αἰτίας εἶναι καὶ μάλα ἱκανάς.

{Κλεινίας} Ποίας;

{Αθηναίος} Τὴν μὲν ὑπ' ἔρωτος πλοῦτου πάντα χρόνον ἄσχολον ποιοῦντος τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι πλὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐξ ὧν κρεμαμένη πᾶσα ψυχὴ πολίτου παντὸς οὐκ ἄν ποτε δύναίτο τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ἴσχειν πλὴν τοῦ καθ' ἡμέραν κέρδους· καὶ ὅτι μὲν πρὸς τοῦτο φέρει μάθημα ἢ καὶ ἐπιτήδευμα, ἰδίᾳ πᾶς μανθάνειν τε καὶ ἀσκεῖν ἐτοιμότητός ἐστιν, [d] τῶν δὲ ἄλλων καταγεῖλαι. τοῦτο μὲν ἐν καὶ ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μήτε τοῦτο μήτ' ἄλλο μηδὲν καλὸν κάγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀπληστίαν πᾶσαν μὲν τέχνην καὶ μηχανὴν, καλλίω τε καὶ ἀσημιονεστέραν, ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλοῦσιος ἔσσεσθαι, καὶ πρᾶξιν πράττειν ὅσιόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ πάντως αἰσχροῦ, μηδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχη δύναμιν καθάπερ θηρίῳ τοῦ [e] φαγεῖν παντοδαπὰ καὶ πιεῖν ὡσαύτως καὶ ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πλησμονήν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Αθηναίος} Αὕτη μὲν τοίνυν, ἣν λέγω, μία κείσθω διακωλύουσα αἰτία τοῦ μήτε ἄλλο καλὸν μήτε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανῶς ἔῶσα ἀσκεῖν τὰς πόλεις, ἀλλ' ἐμπόρους τε καὶ ναυκλήρους καὶ διακόνους πάντως τοὺς φύσει κοσμίους τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη, τοὺς δὲ ἀνδρείους ληστὰς καὶ τοιχωρύχους καὶ [832.a] ἱεροσύλους καὶ πολεμικοὺς καὶ τυραννικοὺς ποιοῦσα, καὶ μάλ' ἐνίοτε οὐκ ἀφυεῖς ὄντας, δυστυχοῦντάς γε μὴν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Αθηναίος} Πῶς μὲν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ' ἄν τὸ παράπαν δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινῶσιν τὴν ψυχὴν αἰεὶ τὴν αὐτῶν διεξελεθεῖν;

{Κλεινίας} Αὕτη μὲν τοίνυν μία· τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τίνα λέγεις, ὦ ξένη;

{Αθηναίος} Καλῶς ὑπέμνησας.

{Κλεινίας} Αὕτη μὲν δὴ, φῆς σύ, μία, ἢ διὰ βίου ἄπληστος [b] ζήτησις, παρέχουσα ἄσχολον ἕκαστον, ἐμπόδιος γίνεταί τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἕκαστους. ἔστω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε.

{Αθηναίος} Μῶν οὐ λέγειν ἀλλὰ διατρίβειν δοκῶ δι' ἀπορίαν;

{Κλεινίας} Οὐκ, ἀλλὰ οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολάζειν τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος τῷ παραπεπτωκότι λόγῳ.

{Αθηναίος} Κάλλιστα, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούοιτ' ἄν, ὡς ἔοικε.

{Κλεινίας} Λέγε μόνον.

{Αθηναίος} Τὰς οὐ πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναι φημι ἅς [c] πολλάκις εἶρηκα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν καὶ τυραννίδα. τούτων γὰρ δὴ πολιτεία μὲν οὐδεμία, στασιωτεῖται δὲ πᾶσαι λέγοντ' ἂν ὀρθότατα· ἐκόντων γὰρ ἐκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων ἐκοῦσα ἄρχει σὺν αἰεὶ τινὶ βίᾳ, φοβούμενος δὲ ἄρχων ἀρχόμενον οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον οὔτε ἰσχυρὸν οὔτ' ἀνδρεῖον οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἐκὼν ἐάσει γίνεσθαι ποτε. ταῦτ' οὖν ἐστὶ τὰ δύο πάντων μὲν σμικροῦ διαφερόντως αἴτια, τούτων δ' οὖν ὄντως διαφέρει. τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας, ἢ νομοθετούμενοι [d] λέγομεν, ἐκπέφευγεν ἀμφοτέρα· σχολὴν τε γὰρ ἄγει που μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλήλων εἰσὶ, φιλοχρήματοι δὲ ἦκιστ' ἂν, οἴμαι, γίνονται ἂν ἐκ τούτων τῶν νόμων, ὥστ' εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ λόγον ἢ τοιαύτη κατάστασις πολιτείας μόνη δέξαιτ' ἂν τῶν νῦν τὴν διαπερανθεῖσαν παιδείαν τε ἅμα καὶ παιδιὰν πολεμικὴν, ἀποτελεσθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ.

{Κλεινίας} Καλῶς.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ τούτοις ἐφεξῆς ἐστὶν μνησθῆναι ποτε [e] περὶ ἀπάντων τῶν ἀγῶνων τῶν γυμνικῶν, ὡς ὅσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμόν ἐστὶν ἀγωνίσματα ἐπιτηδευτέον καὶ θετέον ἄθλα νικητήρια, ὅσα δὲ μὴ, χαίρειν ἐατέον; ἃ δ' ἔστιν, ἐξ ἀρχῆς ἄμεινον ῥηθῆναι τε καὶ νομοθετηθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρόμον καὶ τάχος ὅλως ἄρ' οὐ θετέον;

{Κλεινίας} Θετέον.

{Αθηναίος} Ἔστι γοῦν πάντων πολεμικώτατον ἢ σώματος ὀξύτης πάντως, ἢ μὲν ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἢ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν [833.a] χειρῶν· φυγεῖν μὲν καὶ ἐλεῖν ἢ τῶν ποδῶν, ἢ δ' ἐν ταῖς συμπλοκαῖς μάχῃ καὶ σύστασις ἰσχύος καὶ ῥώμης δεομένη.

{Κλεινίας} Τί μὴν;

{Αθηναίος} Οὐ μὴν χωρὶς γε ὄπλων οὐδετέρα τὴν μεγίστην ἔχει χρεῖαν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἂν;

{Αθηναίος} Σταδιοδρόμον δὴ πρῶτον ὁ κῆρυξ ἡμῖν, καθάπερ νῦν, ἐν τοῖς ἀγῶσι παρακαλεῖ, ὁ δὲ εἴσεισιν ὄπλα ἔχων· ψιλῶ δὲ ἄθλα οὐ θήσομεν ἀγωνιστῆ. πρῶτος δὲ εἴσεισιν ὁ τὸ στάδιον ἀμιλλησόμενος σὺν τοῖς ὄπλοις, δεύτερος δὲ [b] ὁ τὸν διάυλον, καὶ τρίτος ὁ τὸν ἐφίππιον, καὶ δὴ καὶ τέταρτος ὁ τὸν δόλιχον, καὶ πέμπτος δὲ ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὠπλισμένον, ἐξήκοντα μὲν σταδίων μῆκος πρὸς ἱερὸν Ἄρεώς τι καὶ πάλιν, βαρύτερον, ὀπλίτην ἐπονομάζοντες, λειοτέρας ὁδοῦ διαμιλλώμενον, τὸν δὲ ἄλλον, τοξότην πᾶσαν τοξικὴν ἔχοντα στολήν, σταδίων δὲ ἑκατὸν πρὸς Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν τὴν δι' ὀρῶν τε καὶ παντοίας χώρας ἀμιλλώμενον· [c] καὶ τιθέντες τὸν ἀγῶνα μενοῦμεν τούτους, ἕως ἂν ἔλθωσι, καὶ τῷ νικῶντι τὰ νικητήρια δώσομεν ἐκάστων.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Αθηναίος} Τριττὰ δὴ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν, ἐν μὲν παιδικόν, ἐν δὲ ἀγενείων, ἐν δὲ ἀνδρῶν· καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὰ δύο τῶν τριῶν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν, τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεια, τοξόταις τε καὶ ὀπλίταις ἀμιλλωμένοις, γυναῖξιν δέ, κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς [d] στάδιον καὶ διάυλον καὶ ἐφίππιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἀμιλλωμέναις, ταῖς δὲ τριακαιδεκέτεσι μέχρι γάμου μενούσαις κοινωνίας μὴ μακρότερον εἴκοσι ἐτῶν μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούση δὲ στολῆ ταύτας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἄμιλλαν τούτων τῶν

δρόμων. καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμους ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ταῦτα ἔστω· τὰ δὲ κατ' ἰσχύν, ἀντὶ μὲν πάλης καὶ τῶν τοιούτων, τὰ νῦν ὅσα βαρέα, τὴν ἐν τοῖς ὄπλοις μάχην, ἓνα τε πρὸς ἓνα διαμαχομένους καὶ δύο πρὸς δύο, καὶ μέχρι δέκα πρὸς δέκα διαμιλλωμένους ἀλλήλοις. ἃ δὲ τὸν μὴ παθόντα ἢ ποιήσαντα δεῖ νικᾶν καὶ εἰς ὅποσα, καθάπερ νῦν ἐν τῇ πάλῃ διανομοθετήσαντο οἱ περὶ τὴν πάλην αὐτὴν τί τοῦ καλῶς παλαίοντος ἔργον καὶ μὴ καλῶς, ταῦτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ ὀπλομαχίαν ἄκρους παρακαλοῦντας, χρὴ τούτους συννομοθετεῖν κελεύειν τίς νικᾶν ἄρα δίκαιος περὶ ταύτας αὐτὰς μάχας, ὅτι μὴ [834.a] παθῶν ἢ δράσας, καὶ τὸν ἠττώμενον ὡσαύτως ἦτις διακρίνει τάξις. ταῦτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν θηλειῶν ἔστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου. πελταστικὴν δὲ ὄλην ἀντιστήσαντας δεῖ τῇ τοῦ παγκρατίου μάχῃ, τόξοις καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθῳ ἐκ χειρὸς τε καὶ σφενδόναϊς ἀμιλλωμένων, διαθεμένους αὐτὸν περὶ τούτων νόμους, τῷ κάλλιστα ἀποδίδοντι τὰ περὶ ταῦτα νόμιμα τὰ γέρα καὶ τὰς νίκας διανέμειν. τὸ δὲ [b] μετὰ ταῦτα ἵππων δὴ περὶ ἀγῶνος γίγνοιτο ἐξῆς ἂν νομοθετούμενα· ἵππων δὲ ἡμῖν χρεῖα μὲν οὔτε τις πολλῶν οὔτε πολλή, κατὰ γε δὴ Κρήτην, ὥστε ἀναγκαῖον καὶ τὰς σπουδὰς ἐλάττους γίνεσθαι τὰς τε ἐν τῇ τροφῇ καὶ τὰς περὶ ἀγωνίαν αὐτῶν. ἄρματος μὲν οὖν καὶ τὸ παράπαν οὔτε τις τροφεὺς ἡμῖν ἐστὶν οὔτε τις φιλοτιμία πρὸς ταῦτα οὐδενὶ γίγνοιτ' ἂν λόγον ἔχουσα, ὥστε τούτου μὲν ἀγωνιστάς, οὐκ ἐπιχώριον, ἔσται τιθέντας νοῦν μήτε ἔχειν μήτε δοκεῖν κεκτῆσθαι· [c] μονίπποις δὲ ἄλλα τιθέντες, πῶλοις τε ἀβόλοις καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλοισ ἔχουσι, κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἵππικὴν παιδίαν ἀποδιδόμην. ἔστω δὴ τούτων τε αὐτῶν κατὰ νόμον ἄμιλλά τε καὶ φιλονικία, φυλάρχοις τε καὶ ἱππάρχοις δεδομένη κοινὴ κρίσις ἀπάντων τῶν τε δρόμων αὐτῶν καὶ τῶν καταβαινόντων μεθ' ὄπλων· ψιλοῖς δὲ ὄπλων οὔτ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς οὔτε ἐνταῦθα [d] τιθέντες ἀγωνίας ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖμεν. τοξότης δὲ ἀφ' ἵππων Κρής οὐκ ἄχρηστος, οὐδ' ἀκοντιστής, ὥστε ἔστω καὶ τούτων παιδίᾳ χάριν ἔρις τε καὶ ἀγωνία. θηλείας δὲ περὶ τούτων νόμοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας· ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἢ φύσις ἐνδέχεται καὶ μὴ δυσχεραίνῃ παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, ἐὰν καὶ μὴ ψέγειν.

Ἀγωνία δὴ νῦν ἤδη καὶ μάθησις γυμναστικῆς, ὅσα τε [e] ἐν ἀγῶσιν καὶ ὅσα καθ' ἡμέραν ἐν διδασκάλων ἐκπονούμεθα, πάντως ἤδη πέρας ἔχει. καὶ δὴ καὶ μουσικῆς τὰ μὲν πλεῖστα ὡσαύτως διαπεπέρανται, τὰ δὲ ῥαψωδῶν καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων, καὶ ὅσαι ἐν ἑορταῖς ἄμιλλαι χορῶν ἀναγκαῖαι γίνεσθαι, ταχθέντων τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς μετὰ θεῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, κοσμηθήσονται τότε, εἴτε τριετηρίδες εἴτε αὐτὰ καὶ διὰ πέμπτων ἐτῶν, εἴθ' ὅπη καὶ [835.a] ὅπως ἐννοίαν διδόντων τῶν θεῶν τάξεως περὶ διανεμηθῶσιν· τότε καὶ τοὺς μουσικῆς ἀγῶνας χρὴ προσδοκᾶν κατὰ μέρος ἀγωνιεῖσθαι ταχθέντας ὑπὸ τε ἀθλοθετῶν καὶ τοῦ παιδευτοῦ τῶν νέων καὶ τῶν νομοφυλάκων, εἰς κοινὸν περὶ αὐτῶν τούτων συνελθόντων καὶ γενομένων νομοθετῶν αὐτῶν, τοῦ τε πότε καὶ τίνες καὶ μετὰ τίνων τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται περὶ ἀπάντων χορῶν καὶ χορείας, οἷα δὲ ἕκαστα αὐτῶν εἶναι δεῖ κατὰ λόγον καὶ κατ' ὥδᾶς καὶ καθ' ἀρμονίας ῥυθμοῖς [b] κραθείσας καὶ ὀρχήσεσι, πολλάκις εἴρηται τῷ πρώτῳ νομοθέτῃ, καθ' ἃ τοὺς δευτέρους δεῖ μεταδιώκοντας νομοθετεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας πρεπόντως ἐκάστοις θύμασιν ἐν χρόνοις προσήκουσι νεύμαντας, ἑορτὰς ἀποδοῦναι τῇ πόλει ἑορτάζειν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὔτε χαλεπὸν γνῶναι τίνα τρόπον χρὴ τάξεως ἐννόμου λαγχάνειν, οὐδ' αὐτὰ μετατιθέμενα ἔνθα ἢ ἔνθα μέγα τῇ πόλει κέρδος ἢ ζημίαν ἂν φέροι· [c] ἃ δὲ μὴ σμικρὸν διαφέρει, πείθειν τε χαλεπὸν, θεοῦ μὲν μάλιστα ἔργον, εἴ πως οἶόν τε ἦν ἐπιτάξεις αὐτὰς παρ' ἐκείνου γίνεσθαι, νῦν δὲ ἀνθρώπου τολμηροῦ κινδυνεύει δεῖσθαι τινος, ὃς παρρησίαν διαφερόντως τιμῶν ἐρεῖ τὰ δοκοῦντα ἄριστ' εἶναι πόλει καὶ πολίταις, ἐν ψυχαῖς

διεφθαρμέναις τὸ πρέπον καὶ ἐπόμενον πάσῃ τῇ πολιτείᾳ τάττων, ἐναντία λέγων ταῖς μεγίσταισιν ἐπιθυμίαις καὶ οὐκ ἔχων βοηθὸν ἄνθρωπον οὐδένα, λόγῳ ἐπόμενος μόνῳ μόνος.

[d] {Κλεινίας} Τίν' αὖ νῦν, ὦ ξένε, λόγον λέγομεν; οὐ γάρ πω μανθάνομεν.

{Ἀθηναίος} Εἰκότως γε· ἀλλὰ δὴ πειράσομαι ἐγὼ φράζειν ὑμῖν ἔτι σαφέστερον. ὥς γὰρ εἰς παιδείαν ἦλθον τῷ λόγῳ, εἶδον νέους τε καὶ νέας ὁμιλοῦντας φιλοφρόνως ἀλλήλοις· εἰσηλθεν δὴ με, οἷον εἰκός, φοβηθῆναι, συννοήσαντα τί τις χρήσεται τῇ τοιαύτῃ πόλει ἐν ἧ δὴ νέοι μὲν νέαι τε εὐτρεφεῖς εἰσὶ, πόνων δὲ σφοδρῶν καὶ ἀνελευθέρων, οἱ [e] μάλιστα ὕβριν σβεννύουσιν, ἀργοί, θυσίαι δὲ καὶ ἔορται καὶ χοροὶ πᾶσιν μέλουσιν διὰ βίου. τίνα δὴ ποτε τρόπον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἀφέξονται τῶν πολλοῦς δὴ πολλὰ ἐπιθυμιῶν εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν, ὧν ἂν ὁ λόγος προστάτῃ ἀπέχεσθαι, νόμος ἐπιχειρῶν γίγνεσθαι; καὶ τῶν μὲν πολλῶν οὐ θαυμαστὸν ἐπιθυμιῶν εἰ κρατοῖ τὰ πρόσθεν νόμιμα [836.a] ταχθέντα —τὸ γὰρ μὴ πλουτεῖν τε ἐξεῖναι ὑπερβαλλόντως ἀγαθὸν πρὸς τὸ σωφρονεῖν οὐ σμικρόν, καὶ πᾶσα ἡ παιδεία μετρίους πρὸς τὰ τοιαῦτ' εἴληφεν νόμους, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τῶν ἀρχόντων ὄψις διηναγκασμένη μὴ ἀποβλέπειν ἄλλοσε, τηρεῖν δ' αἰεὶ, τοὺς νέους τ' αὐτούς, πρὸς μὲν τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὅσα γε ἀνθρώπινα, μέτρον ἔχει— τὰ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων παίδων τε ἀρρένων καὶ θηλειῶν καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν [b] καὶ ἀνδρῶν γυναικῶν ὅθεν δὴ μυρία γέγονεν ἀνθρώποις ἰδίᾳ καὶ ὄλαις πόλεσιν, πῶς τις τοῦτο διευλαβοῖτ' ἂν, καὶ τί τεμῶν φάρμακον τούτοις ἐκάστοις τοῦ τοιούτου κινδύνου διαφυγῆν εὐρήσει; πάντως οὐ ῥάδιον, ὦ Κλεινία. καὶ γὰρ οὖν πρὸς μὲν ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἡ Κρήτη τε ἡμῖν ὅλη καὶ ἡ Λακεδαιμῶν βοήθειαν ἐπεικῶς οὐ σμικρὰν συμβάλλονται τιθεῖσι νόμους ἀλλοίους τῶν πολλῶν τρόπων, περὶ δὲ τῶν ἐρώτων —αὐτοὶ γὰρ ἔσμεν— ἐναντιοῦνται παντάπασιν. εἰ [c] γὰρ τις ἀκολουθῶν τῇ φύσει θήσει τὸν πρὸ τοῦ Λαῖου νόμον, λέγων ὡς ὀρθῶς εἶχεν τὸ τῶν ἀρρένων καὶ νέων μὴ κοινωνεῖν καθάπερ θηλειῶν πρὸς μεῖξιν ἀφροδισίων, μάρτυρα παραγόμενος τὴν τῶν θηρίων φύσιν καὶ δεικνὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἀπτόμενον ἄρρενα ἄρρενος διὰ τὸ μὴ φύσει τοῦτο εἶναι, τάχ' ἂν χρῶτο πιθανῶ λόγῳ, καὶ ταῖς ὑμετέραις πόλεσιν οὐδαμῶς συμφωνοῖ. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ διὰ παντός [d] φαμεν δεῖν τὸν νομοθέτην τηρεῖν, τοῦτο ἐν τούτοις οὐχ ὁμολογεῖ. ζητοῦμεν γὰρ αἰεὶ δὴ τί τῶν τιθεμένων πρὸς ἀρετὴν φέρει καὶ τί μὴ· φέρε δὴ, τοῦτο ἐὰν συγχωρῶμεν καλὸν ἢ μηδαμῶς αἰσχρὸν νομοθετεῖσθαι τὰ νῦν, τί μέρος ἡμῖν συμβάλλοιτ' ἂν πρὸς ἀρετὴν; πότερον ἐν τῇ τοῦ πεισθέντος ψυχῇ γιγνόμενον ἐμφύσεται τὸ τῆς ἀνδρείας ἦθος, ἢ ἐν τῇ τοῦ πείσαντος τὸ τῆς σώφρονος ἰδέας γένος; ἢ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἂν πεισθεῖη ποτέ, μᾶλλον δὲ ἅπαν τούτου τούναντίον, τοῦ μὲν ταῖς ἡδοναῖς ὑπέικοντος καὶ [e] καρτερεῖν οὐ δυναμένου ψέξει πᾶς τὴν μαλακίαν, τοῦ δ' εἰς μίμησιν τοῦ θήλεος ἰόντος τὴν τῆς εἰκόνος ὁμοιότητα ἄρ' οὐ μέμψεται; τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο ὄν τοιοῦτον νομοθετήσεται; σχεδὸν οὐδεὶς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμον ἀληθῆ. πῶς οὖν φαμεν ἀληθές τοῦτο εἶναι; τὴν τῆς φιλίας τε καὶ [837.a] ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῶν λεγομένων ἐρώτων φύσιν ἰδεῖν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις ταῦτα ὀρθῶς διανοηθῆσεσθαι· δύο γὰρ ὄντα αὐτά, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τρίτον ἄλλο εἶδος, ἐν ὄνομα περιλαβὸν πᾶσαν ἀπορίαν καὶ σκότον ἀπεργάζεται.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναίος} Φίλον μὲν που καλοῦμεν ὁμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετὴν καὶ ἴσον ἴσῳ, φίλον δ' αὖ καὶ τὸ δεόμενον τοῦ πεπλουτηκότος, ἐναντίον ὄν τῷ γένει· ὅταν δὲ ἐκάτερον γίγνηται σφοδρόν, ἔρωτα ἐπονομάζομεν.

[b] {Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{*Ἀθηναίος*} Φιλία τοίνυν ἢ μὲν ἀπὸ ἐναντίων δεινὴ καὶ ἀγρία καὶ τὸ κοινὸν οὐ πολλάκις ἔχουσα ἐν ἡμῖν, ἢ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων ἡμερός τε καὶ κοινὴ διὰ βίου· μεικτὴ δὲ ἐκ τούτων γενομένη πρῶτον μὲν καταμαθεῖν οὐ ῥαδία, τί ποτε βούλοισι' ἂν αὐτῷ γενέσθαι τὸν τρίτον ἔρωτά τις ἔχων τοῦτον, ἔπειτα εἰς τούναντίον ὑπ' ἀμφοῖν ἐλκόμενος ἀπορεῖ, τοῦ μὲν κελεύοντος τῆς ὥρας ἄπτεσθαι, τοῦ δὲ ἀπαγορεύοντος. ὁ μὲν [c] γὰρ τοῦ σώματος ἐρῶν, καὶ τῆς ὥρας καθάπερ ὁπώρας πεινῶν, ἐμπλησθῆναι παρακελεύεται ἑαυτῷ, τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῷ τῆς ψυχῆς ἥθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὀρῶν δὲ μᾶλλον ἢ ἐρῶν, τῇ ψυχῇ δὲ ὄντως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκῶς, ὕβριν ἡγῆται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώματος πλησμονήν, τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδούμενος ἅμα καὶ σεβόμενος, ἀγνεύειν ἀεὶ μεθ' ἀγνεύοντος [d] τοῦ ἐρωμένου βούλοισι' ἂν· ὁ δὲ μειχθεὶς ἐξ ἀμφοῖν τρίτος ἔρως οὗτός ἐστι' ὃν νῦν διεληλύθαμεν ὡς τρίτον. ὄντων δὲ τούτων τοσοῦτων, πότερον ἅπαντας δεῖ κωλύειν τὸν νόμον, ἀπείργοντα μὴ γίνεσθαι ἐν ἡμῖν, ἢ δῆλον ὅτι τὸν μὲν ἀρετῆς ὄντα καὶ τὸν νέον ἐπιθυμοῦντα ὡς ἄριστον γίνεσθαι βουλοίμεθ' ἂν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει ἐνεῖναι, τοὺς δὲ δύο, εἰ δυνατόν εἴη, κωλύοιμεν ἂν; ἢ πῶς λέγομεν, ὦ φίλε Μέγιλλε;

{*Μέγιλλος*} Πάντη τοι καλῶς, ὦ ξένε, περὶ αὐτῶν τούτων [e] εἴρηκας τὰ νῦν.

{*Ἀθηναίος*} Ἐοικά γε, ὅπερ καὶ ἐτόπαζον, τυχεῖν τῆς σῆς, ὦ φίλε, συνωδίας· τὸν δὲ νόμον ὑμῶν, ὅτι νοεῖ περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδέν με ἐξετάζειν δεῖ, δέχεσθαι δὲ τὴν τῷ λόγῳ συγχώρησιν. Κλεινία δὲ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς αὐθις περὶ αὐτῶν τούτων πειράσομαι ἐπάδων πείθειν. τὸ δέ μοι δεδομένον ὑπὸ σφῶν ἴτω, καὶ διεξέλθωμεν πάντως τοὺς νόμους.

{*Μέγιλλος*} Ὅρθότατα λέγεις.

{*Ἀθηναίος*} Τέχνην δὴ τιν' αὖ τούτου τοῦ νόμου τῆς θέσεως [838.a] ἐν τῷ νῦν παρόντι τὴν μὲν ῥαδίαν ἔχω, τὴν δ' αὖ τινὰ τρόπον παντάπασιν ὡς οἷόν τε χαλεπωτάτην.

{*Μέγιλλος*} Πῶς δὴ λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Ἴσμεν που καὶ τὰ νῦν τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, καίπερ παρανόμους ὄντας, ὡς εὔτε καὶ ἀκριβῶς εἴργονται τῆς τῶν καλῶν συνουσίας οὐκ ἄκοντες, ὡς οἷόν τε δὲ μάλιστα ἐκόντες.

{*Μέγιλλος*} Πότε λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Ὅταν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ τῷ γένωνται καλοί. καὶ [b] περὶ ὑέος ἢ θυγατρὸς ὁ αὐτὸς νόμος ἄγραφος ὢν ὡς οἷόν τε ἰκανώτατα φυλάττει μῆτε φανερῶς μῆτε λάθρα συγκαθεύδοντα ἢ πῶς ἄλλως ἀσπαζόμενον ἄπτεσθαι τούτων· ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμία ταύτης τῆς συνουσίας τὸ παράπαν εἰσέρχεται τοὺς πολλούς.

{*Μέγιλλος*} Ἀληθῆ λέγεις.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκοῦν σμικρὸν ῥῆμα κατασβέννυσι πάσας τὰς τοιαύτας ἡδονάς;

{*Μέγιλλος*} Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Τὸ ταῦτα εἶναι φάναι μηδαμῶς ὅσια, θεομισῆ δὲ [c] καὶ αἰσchrῶν αἰσχιστα. τὸ δ' αἴτιον ἄρ' οὐ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ μηδένα ἄλλως λέγειν αὐτά, ἀλλ' εὐθύς γενόμενον ἡμῶν ἕκαστον ἀκούειν τε λεγόντων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα, ἐν γελοίοις τε ἅμα ἐν πάσῃ τε σπουδῇ τραγικῇ λεγομένη

πολλάκις, ὅταν ἢ Θυέστας ἢ τινὰς Οἰδίποδας εἰσάγωσιν, ἢ Μακαρέας τινὰς ἀδελφαῖς μειχθέντας λαθραίως, ὀφθέντας δὲ ἐτοίμως θάνατον αὐτοῖς ἐπιτιθέντας δίκην τῆς ἀμαρτίας;

{Μέγιλλος} Ὅρθότατα λέγεις τό γε τοσοῦτον, ὅτι τὸ τῆς φήμης [d] θαυμαστήν τινα δύναμιν εἴληχεν, ὅταν μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτέ παρὰ τὸν νόμον.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ὀρθὸν τὸ νυνδὴ ῥηθέν, ὅτι νομοθέτη, βουλομένῳ τινὰ ἐπιθυμίαν δουλώσασθαι τῶν διαφερόντως τοὺς ἀνθρώπους δουλουμένων, ῥάδιον γνῶναί γε ὄντινα τρόπον χειρώσασθαι ἄν· ὅτι καθιερώσας ταύτην τὴν φήμην παρὰ πᾶσι, δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις καὶ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει κατὰ τὰ αὐτά, οὕτω τὸ βεβαιοτάτον ἀπειργασμένος [e] ἔσται περὶ τοῦτον τὸν νόμον.

{Μέγιλλος} Πάνυ μὲν οὖν· ὅπως δὲ αὐτὸ τοιοῦτον ἐθέλοντας λέγειν πάντας δυνατὸν ἔσται ποτὲ παρασχεῖν —

{Ἀθηναίος} Καλῶς ὑπέλαβες· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἦν τὸ παρ' ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι τέχνην ἐγὼ πρὸς τοῦτον τὸν νόμον ἔχοιμι τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῇ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ, τοῦ μὲν ἄρρενος ἀπεχομένους, μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, μὴδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπεύροντας, [839.a] οὗ μήποτε φύσιν τὴν αὐτοῦ ῥιζωθὲν λήψεται γόνιμον, ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης ἐν ἧ μὴ βούλοιο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. ὁ δὲ νόμος οὗτος διηνεκῆς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, καθάπερ νῦν περὶ τὰς τῶν γονέων συμμίξεις κρατεῖ, ἐὰν καὶ περὶ τὰς ἄλλας νικήσῃ δικαίως, μυρία ἀγαθὰ ἔχει. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κεῖται, λύττης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ πωμάτων καὶ σίτων εἴργεσθαι ποιεῖ τῶν ἀμέτρων [b] πάντων, γυναιξὶ τε αὐτῶν οἰκείους εἶναι φίλους· ἄλλα τε πάμπολλα ἀγαθὰ γίνονται ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τούτου δύναται ἐγκρατῆς εἶναι. τάχα δ' ἄν ἡμῖν τις παραστάς ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστός, ἀκούων τιθεμένου τοῦ νόμου λαιδορήσειεν ἄν ὡς ἀνόητα καὶ ἀδύνατα τιθέντων νόμιμα, καὶ βοῆς πάντα ἐμπλήσειε· πρὸς ἃ δὲ καὶ βλέψας ἐγὼ τοῦτο εἶπον τὸ ῥῆμα, ὡς τινα τέχνην κεκτήμην, [c] τῇ μὲν ῥάστην ἀπασῶν, τῇ δὲ χαλεπωτάτην, πρὸς τὸ τοῦτον τεθέντα ἐμμεῖναι τὸν νόμον. νοῆσαι μὲν γὰρ δὴ ῥᾶστον ὡς δυνατὸν τέ ἐστίν καὶ ὄπη — φάμεν γὰρ δὴ καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι καὶ παντάπασιν μετὰ φόβου ποιήσῃν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσιν νόμοις— ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο προβέβηκε νῦν, ὥστ' οὐδ' ἄν τότε γενέσθαι δοκεῖ, καθάπερ τὸ τῶν συσσιτίων ἐπιτήδευμα ἀπιστεῖται μὴ δυνατὸν εἶναι δύνασθαι διὰ βίου πόλιν ὅλην [d] ζῆν πράττουσαν τοῦτο, ἐλεγχθὲν δ' ἔργῳ καὶ γενόμενον παρ' ὑμῖν, ὅμως ἔτι τό γε γυναικῶν οὐδὲ ἐν ταῖς ὑμετέραις πόλεσιν δοκεῖ φύσιν ἔχειν γίνεσθαι. ταύτη δ' αὖ, διὰ τὴν τῆς ἀπιστίας ῥώμην, εἴρηκα ἀμφοτέρωτα ταῦτα εἶναι παγγάλεπα μεῖναι κατὰ νόμον.

{Μέγιλλος} Ὅρθῶς γε σὺ λέγων.

{Ἀθηναίος} Ὡς δ' οὖν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἀνθρώπων, οἷόν τε δὲ γενέσθαι, βούλεσθε ὑμῖν πειραθῶ τινα λόγον ἐχόμενον πιθανότητος εἰπεῖν τινος;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

[e] {Ἀθηναίος} Πότερον οὖν τις ἀφροδισίων ῥᾶον ἄν ἀπέχοιτο, καὶ τὸ ταχθὲν ἐθέλοι περὶ αὐτὰ μετρίως ποιεῖν, εὖ τὸ σῶμα ἔχων καὶ μὴ ἰδιωτικῶς, ἢ φαύλως;

{Κλεινίας} Πολύ που μᾶλλον μὴ ἰδιωτικῶς.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον Ἴκκον ἀκοῆ [840.a] διὰ τὸν Ὀλυμπιάσι τε ἀγῶνα καὶ τοὺς γε ἄλλους; ὧν διὰ φιλονικίαν, καὶ τέχνην καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, ὡς λόγος, οὔτε τινὸς πρόποτε γυναικὸς ἤψατο οὐδ' αὖ παιδὸς ἐν ὅλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ· καὶ δὴ καὶ Κρίσωνα καὶ Ἀστύλον καὶ Διόπομπον καὶ ἄλλους παμπόλλους ὁ αὐτός που λόγος ἔχει. καίτοι τῶν γ' ἐμῶν καὶ σῶν πολιτῶν, ὧ Κλεινία, πολὺ κάκιον ἦσαν πεπαιδευμένοι [b] τὰς ψυχάς, τὰ δὲ σώματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντες.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ ταῦτα λέγεις ὅτι σφόδρα ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐστὶν εἰρημένα περὶ τούτων τῶν ἀθλητῶν ὡς ὄντως ποτὲ γενόμενα.

{Αθηναίος} Τί οὖν; οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων ἐτόλμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος, οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν [c] ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παίδων πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασιν καὶ ἐν μέλεσιν ἄδοντες, ὡς εἰκός, κηλήσομεν;

{Κλεινίας} Ποίας;

{Αθηναίος} Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας ἂν ζῆν εὐδαιμόνως, ἡττωμένους δὲ τούναντίον ἅπαν. πρὸς δὲ τούτοις ἔτι φόβος ὁ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς ὅσιον αὐτὸ εἶναι δύναμιν ἡμῖν οὐκ ἄρα ἔξει κρατεῖν ὧν ἄλλοι κεκρατήκασι τούτων ὄντες χείρονες;

{Κλεινίας} Εἰκὸς γοῦν.

{Αθηναίος} Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθ' ἔσμεν τούτου τοῦ νομίμου [d] πέρι, διὰ κάκην δὲ τὴν τῶν πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐπέσομεν, φημί τὸ μὲν ἡμέτερον νόμιμον ἀτεχνῶς δεῖν περὶ αὐτῶν τούτων πορεύεσθαι λέγον ὡς οὐ δεῖ χεῖρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ ἄλλων θηρίων πολλῶν, οἱ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες, μέχρι μὲν παιδογονίας ἠίθει καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἀγνοὶ ζῶσιν, ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσι, συνδυασθέντες ἄρρηθ' ἠθελεία κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄρρηνι, τὸν λοιπὸν χρόνον ὀσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμένοντες [e] βεβαίως ταῖς πρώταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις· δεῖν δὴ θηρίων γε αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι. ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθεῖρονται, τὴν λεγομένην ἄτακτον Ἀφροδίτην ἐν αὐτοῖς ὀρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην, καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίνωνται κατακρατεῖν, δεύτερον νόμον ἐπ' αὐτοῖς μηχανᾶσθαι χρὴ τοὺς νομοφύλακας νομοθέτας γενομένους.

[841.a] {Κλεινίας} Τίνα δὴ συμβουλεύεις αὐτοῖς τίθεσθαι νόμον, ἐὰν ὁ νῦν τιθέμενος αὐτοὺς ἐκφύγη;

{Αθηναίος} Δῆλον ὅτι τὸν ἐχόμενον τούτου δεύτερον, ὧ Κλεινία.

{Κλεινίας} Τίνα λέγεις;

{Αθηναίος} Ἀγύμναστον ὅτι μάλιστα ποιεῖν τὴν τῶν ἡδονῶν ῥώμην ἦν, τὴν ἐπίχυσιν καὶ τροφήν αὐτῆς διὰ πόνων ἄλλοσε τρέποντα τοῦ σώματος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ ἀναίδεια μὴ ἐνεῖη τῇ τῶν ἀφροδισίων χρήσει· σπανίω γὰρ αὖ τῷ τοιούτῳ [b] δι' αἰσχύνην χρώμενοι, ἀσθενεστέραν ἂν αὐτῆν δέσποιναν κτῶντο ὀλιγάκις χρώμενοι. τὸ δὴ λανθάνειν τούτων δρῶντά τι καλὸν παρ' αὐτοῖς ἔστω, νόμιμον ἔθει καὶ ἀγράφῳ νομισθὲν νόμῳ, τὸ δὲ μὴ λανθάνειν αἰσχρὸν, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ πάντως δρᾶν. οὕτω τοῦτο αἰσχρὸν αὖ καὶ καλὸν δευτέρως ἂν ἡμῖν ἐν νόμῳ γενόμενον κέοιτο, ὀρθότητα ἔχον

δευτέραν, καὶ τοὺς τὰς φύσεις διεφθαρμένους, οὓς ἦττους αὐτῶν προσαγορεύομεν, [c] ἔν γένος ὄν, περιλαβόντα τρία γένη βιάζοιτ' ἂν μὴ παρανομεῖν.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ;

{Ἀθηναίος} Τό τε θεοσεβῆς ἅμα καὶ φιλότιμον καὶ τὸ μὴ τῶν σωμάτων ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ. ταῦτα δὴ καθάπερ ἴσως ἐν μύθῳ τὰ νῦν λεγόμεν' ἐστὶν εὐχαί, πολὺ γε μὴν ἄριστα, εἴπερ γίνοιτο, ἐν πάσαις πόλεσι γίνοιτο ἂν. τάχα δ' ἂν, εἰ θεὸς ἐθέλοι, [d] κἂν δυοῖν θάτερα βιασαίμεθα περὶ ἐρωτικῶν, ἢ μηδένα τολμᾶν μηδενὸς ἄπτεσθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ σπείρειν, μηδὲ ἄγωνα ἀρρένων παρὰ φύσιν· ἢ τὸ μὲν τῶν ἀρρένων πάμπαν ἀφελοίμεθ' ἂν, τὸ δὲ γυναικῶν, εἴ τις συγγίνοιτό τι μὴν ταῖς μετὰ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσαις εἰς τὴν οἰκίαν, ὠνηταῖς εἴτε [e] ἄλλῳ ὄτρωον τρόπῳ κτηταῖς, μὴ λανθάνων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάσας, τάχ' ἂν ἄτιμον αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαίνων νομοθετοῦντες ὀρθῶς ἂν δόξαιμεν νομοθετεῖν, ὡς ὄντως ὄντα ξενικόν. οὗτος δὴ νόμος, εἴτε εἷς εἴτε δύο αὐτοὺς χρὴ προσαγορεύειν, κείσθω περὶ ἀφροδισίων [842.a] καὶ ἀπάντων τῶν ἐρωτικῶν, ὅσα πρὸς ἀλλήλους διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας ὀμιλοῦντες ὀρθῶς τε καὶ οὐκ ὀρθῶς πράττομεν.

{Μέγилλος} Καὶ τοίνυν, ὦ ξένε, ἐγὼ μὲν σοὶ σφόδρα δεχοίμην ἂν τοῦτον τὸν νόμον, ὁ δὲ δὴ Κλεινίας αὐτὸς φραζέτω τί ποτε περὶ αὐτῶν διανοεῖται.

{Κλεινίας} Ἔσται ταῦτα, ὦ Μέγилле, ὁπότεν γε δὴ μοι δόξη τις παραπεπτωκέναί καιρός· νῦν μὴν ἐῶμεν τὸν ξένον ἔτι εἰς τὸ πρόσθεν προΐεναί τῶν νόμων.

{Μέγилλος} Ὅρθῶς.

[b] {Ἀθηναίος} Ἀλλὰ μὴν νῦν γε προΐοντες ἤδη σχεδὸν ἐσμεν ἐν τῷ κατεσκευάσθαι μὲν συσσίτια — ὃ φαμεν ἄλλοθι μὲν ἂν χαλεπὸν εἶναι, ἐν Κρήτῃ δὲ οὐδεὶς ἄλλως ἂν ὑπολάβοι δεῖν γίνεσθαι— τὸ δὲ τίνα τρόπον, πότερον ὡς ἐνθάδε ἢ καθάπερ ἐν Λακεδαιμόνι, ἢ παρὰ ταῦτα ἔστιν τι τρίτον εἶδος συσσιτίων ἀμφοῖν τούτοις ἄμεινον ἂν ἔχον, τοῦτο οὐτ' ἐξευρεῖν μοι χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ, μέγα τε ἀγαθὸν εὐρεθὲν οὐδὲν ἀπεργάσεσθαι· καὶ γὰρ νῦν ἐμμελῶς ἔχειν κατεσκευασμένα.

[c] Τούτοις δ' ἐστὶν ἀκόλουθον ἢ τοῦ βίου κατασκευή, τίν' αὐτοῖς ἂν τρόπον ἔποιτο. βίος δὲ ἄλλαις μὲν πόλεσιν παντοδαπῶς ἂν καὶ πολλαχόθεν εἴη, μάλιστα δὲ ἐκ διπλασίων ἢ τούτοις· ἐκ γῆς γὰρ καὶ ἐκ θαλάττης τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ κατεσκευασμένα τὰ περὶ τὴν τροφήν, τούτοις δὲ μόνον ἐκ γῆς. τῷ μὲν οὖν νομοθέτῃ τοῦτο ῥᾶον· [d] οὐ γὰρ μόνον ἡμίσεις αὐτῶν γίνονται νόμοι μέτριοι, πολὺ δ' ἐλάττους, ἔτι δ' ἐλευθέρους ἀνθρώποις μᾶλλον πρέποντες. ναυκληρικῶν μὲν γὰρ καὶ ἐμπορικῶν καὶ καπηλευτικῶν καὶ πανδοκεύσεων καὶ τελωνικῶν καὶ μεταλλειῶν καὶ δανεισμῶν καὶ ἐπιτόκων τόκων καὶ ἄλλων μυρίων τοιούτων τὰ πολλὰ ἀπήλλακται, χαίρειν αὐτοῖς εἰπὼν, ὁ περὶ ταύτην τὴν πόλιν νομοθέτης, γεωργοῖς δὲ καὶ νομεῦσι καὶ μελιττουργοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φυλακτηρίοις τε καὶ ἐπιστάταις ὀργάνων [e] νομοθετήσῃ, τὰ μέγιστα ἤδη νενομοθετηκῶς περὶ γάμους ἅμα καὶ γενέσεις παιδῶν καὶ τροφάς, ἔτι δὲ καὶ παιδείας ἀρχῶν τε καταστάσεις ἐν τῇ πόλει· νῦν δ' ἐπὶ τοὺς τὴν τροφήν καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ταύτην συνδιαπονοῦσιν ἀναγκαῖον νομοθετοῦντά ἐστὶν τρέπεσθαι.

Πρῶτον δὲ νόμοι ἔστωσαν λεγόμενοι τοῦνομα γεωργικοί. Διὸς ὀρίου μὲν πρῶτος νόμος ὅδε εἰρήσθω· Μὴ κινεῖτω γῆς ὄρια μηδεὶς μήτε οἰκείου πολίτου γείτονος, μήτε ὁμοτέρμονος ἐπ'

ἐσχατιᾶς κεκτημένος ἄλλω ξένω γειτονῶν, νομίσας τὸ [843.a] τὰκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι· βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον πλὴν ὄρον μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον ὀρίζοντα φιλιάν τε καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν. τοῦ μὲν γὰρ ὁμόφυλος Ζεὺς μάρτυς, τοῦ δὲ ξένιος, οἱ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγείρονται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ ἀναίσθητος τῶν ἀπ' αὐτοῦ κακῶν γίγνοιτ' ἄν, καταφρονήσας δὲ διτταῖς δίκαις ἔνοχος ἔστω, μιᾷ μὲν παρὰ θεῶν καὶ πρώτη, δευτέρᾳ δὲ ὑπὸ νόμου.

[b] μηδεὶς γὰρ ἐκὼν κινεῖτω γῆς ὄρια γειτόνων· ὅς δ' ἂν κινήσῃ, μηνυέτω μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωργοῖς, οἱ δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἀγόντων. ἦν δὲ τις ὄφλη τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ἀνάδαστον γῆν λάθρα καὶ βία ποιῶντος τοῦ ὄφλοντος, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅτι ἂν δέη πάσχειν ἢ ἀποτίνειν τὸν ἡττηθέντα.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο βλάβαι πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνώμεναι, διὰ τὸ θαμίζειν ἔχθρας ὄγκον μέγαν ἐντίκτουςαι, [c] χαλεπὴν καὶ σφόδρα πικρὰν γειτονίαν ἀπεργάζονται. διὸ χρὴ πάντως εὐλαβεῖσθαι γείτονα γείτονα μηδὲν ποιεῖν διάφορον, τῶν τε ἄλλων πέρι καὶ δὴ καὶ ἐπεργασίας συμπάσης σφόδρ' ἀεὶ διευλαβούμενον· τὸ μὲν γὰρ βλάπτειν οὐδὲν χαλεπὸν ἄλλ' ἀνθρώπου παντός, τὸ δ' ἐπωφελεῖν οὐδαμῆ ἅπαντος. ὅς δ' ἂν ἐπεργάζηται τὰ τοῦ γείτονος ὑπερβαίνων τοὺς ὄρους, τὸ μὲν βλάβος ἀποτινέτω, τῆς δὲ ἀναιδείας ἅμα [d] καὶ ἀνελευθερίας ἔνεκα ἰατρευόμενος διπλάσιον τοῦ βλάβους ἄλλο ἐκτεισάτω τῷ βλαφθέντι· τούτων δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τοιούτων ἐπιγνώμονές τε καὶ δικασταὶ καὶ τιμηταὶ γιγνέσθων ἀγρονόμοι, τῶν μὲν μειζόνων, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, πᾶσα ἢ τοῦ δωδεκατημορίου τάξις, τῶν ἐλαττόνων δὲ οἱ φρούραρχοι τούτων. καὶ ἐὰν τις βοσκήματα ἐπινέμη, τὰς βλάβας ὀρῶντες κρινόντων καὶ τιμώντων. καὶ ἐὰν ἐσμούς ἀλλοτρίους σφετερίζῃ τις τῇ τῶν μελιττῶν ἡδονῇ συνεπόμενος [e] καὶ κατακρούων οὕτως οἰκειῶται, τινέτω τὴν βλάβην. καὶ ἐὰν πυρεύων τὴν ὕλην μὴ διευλαβηθῆ τῶν τοῦ γείτονος, τὴν δόξασαν ζημίαν τοῖς ἄρχουσι ζημιούσθω. καὶ ἐὰν φυτεύων μὴ ἀπολείπῃ τὸ μέτρον τῶν τοῦ γείτονος χωρίων, καθάπερ εἴρηται καὶ πολλοῖς νομοθέταις ἰκανῶς, ὧν τοῖς νόμοις χρὴ προσχρῆσθαι καὶ μὴ πάντα ἀξιοῦν, πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ τοῦ ἐπιτυχόντος νομοθέτου γιγνώμενα, τὸν μείζω [844.a] πόλεως κοσμητὴν νομοθετεῖν· ἐπεὶ καὶ τῶν ὑδάτων πέρι γεωργοῖσι παλαιοὶ καὶ καλοὶ νόμοι κείμενοι οὐκ ἄξιοι παροχετεύειν λόγοις, ἀλλ' ὁ βουλευθεὶς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον ἄγειν ὕδωρ ἀγέτω μὲν ἀρχόμενος ἐκ τῶν κοινῶν ναμάτων, μὴ ὑποτέμνων πηγὰς φανεράς ἰδιώτου μηδενός, ἧ δ' ἂν βούληται ἄγειν, πλὴν δι' οἰκίας ἢ ἱερῶν τινῶν ἢ καὶ μνημάτων, ἀγέτω, μὴ βλάπτων πλὴν αὐτῆς τῆς ὀχεταγωγίας.

[b] ἀυδρία δὲ εἴ τισι τόποις σύμφυτος ἐκ γῆς τὰ ἐκ Διὸς ἰόντα ἀποστέγει νάματα, καὶ ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων πωμάτων, ὀρυττέτω μὲν ἐν τῷ αὐτοῦ χωρίῳ μέχρι τῆς κεραμίδος γῆς, ἐὰν δ' ἐν τούτῳ τῷ βᾶθει μηδαμῶς ὕδατι προστυγχάνῃ, παρὰ τῶν γειτόνων ὑδρευέσθω μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πώματος ἐκάστοις τῶν οἰκετῶν· ἐὰν δὲ δι' ἀκριβείας ἧ καὶ τοῖς γείτοσι, τάξιν τῆς ὑδρείας ταξάμενος παρὰ τοῖς ἀγρονόμοις, ταύτην ἡμέρας ἐκάστης κομιζόμενος, οὕτω κοινωνεῖτω τοῖς [c] γείτοσιν ὕδατος. ἐὰν δὲ ἐκ Διὸς ὕδατα γιγνώμενα, τὸν ἐπάνω γεωργοῦντα ἢ καὶ ὁμότοιχον οἰκοῦντα τῶν ὑποκάτω βλάπτῃ τις μὴ διδούς ἐκροήν, ἢ τούναντίον ὁ ἐπάνω μεθίεις εἰκῆ τὰ ρέυματα βλάπτῃ τὸν κάτω, καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐθέλωσιν διὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀλλήλοις, ἐν ἅστει μὲν ἀστυνόμον, ἐν ἀγρῷ δὲ ἀγρονόμον ἐπάγων ὁ βουλόμενος ταξάσθω τί χρὴ ποιεῖν ἐκάτερον· ὁ δὲ μὴ ἐμμένων ἐν τῇ τάξει φθόνου [d] θ' ἅμα καὶ δυσκόλου ψυχῆς ὑπεχέτω δίκην, καὶ ὄφλων διπλάσιον τὸ βλάβος ἀποτινέτω τῷ βλαφθέντι, μὴ ἐθελήσας τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι.

Ὅπως δὲ δὴ χρὴ κοινωνίαν ποιῆσθαι πάντας τοιάνδε τινά. διττὰς ἡμῖν δωρεὰς ἢ θεὸς ἔχει χάριτος αὐτῆ, τὴν μὲν παιδιὰν Διονυσιάδα ἀθησαύριστον, τὴν δ' εἰς ἀπόθεσιν γενομένην κατὰ φύσιν. ἔστω δὴ περὶ ὀπώρας ὁδε νόμος ταχθεὶς· Ὅς ἂν ἀγροίκου ὀπώρας γεύσῃται, βοτρυῶν εἴτε [e] καὶ σύκων, πρὶν ἔλθειν τὴν ὥραν τὴν τοῦ τρυγᾶν ἀρκτούρω σύνδρομον, εἴτ' ἐν τοῖς αὐτοῦ χωρίοις εἴτε καὶ ἐν ἄλλων, ἱεράς μὲν πεντήκοντα ὀφειλέτω τῷ Διονύσῳ δραχμάς, ἐὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δρέπη, ἐὰν δ' ἐκ τῶν γειτόνων, μνᾶν, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, δύο μέρη τῆς μνᾶς. ὅς δ' ἂν τὴν γενναίαν νῦν λεγομένην σταφυλὴν ἢ τὰ γενναῖα σῦκα ἐπονομαζόμενα ὀπωρίζειν βούληται, ἐὰν μὲν ἐκ τῶν οἰκείων λαμβάνῃ, ὅπως ἂν ἐθέλῃ καὶ ὀπόταν βούληται καρπούσθω, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων μὴ πείσας, ἐπομένως τῷ νόμῳ, τῷ μὴ κινεῖν ὅτι μὴ κατέθετο, [845.a] ἐκείνως ἀεὶ ζημιούσθω· ἐὰν δὲ δὴ δοῦλος μὴ πείσας τὸν δεσπότην τῶν χωρίων ἄπτηταί του τῶν τοιούτων, κατὰ ῥᾶγα βοτρυῶν καὶ σύκων συκῆς ἰσαρίθμους πληγὰς τούτοις μαστιγούσθω. μέτοικος δὲ ὠνούμενος τὴν γενναίαν ὀπώραν ὀπωρίζετω, ἐὰν βούληται, ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας ὀπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν διαπορευόμενος τὰς ὁδοὺς, τῆς μὲν γενναίας ἀπτέσθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἐνὸς ἀκολουθοῦτος χωρὶς τιμῆς, [b] ξένια δεχόμενος, τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους· ἐὰν δὲ τις αἰστωρ ὢν αὐτὸς ἢ δοῦλος ἄψῃται, τὸν μὲν δοῦλον πληγαῖς κολάζειν, τὸν δὲ ἐλεύθερον ἀποπέμπειν νοθετήσαντα καὶ διδάξαντα τῆς ἄλλης ὀπώρας ἄπτεσθαι τῆς εἰς ἀπόθεσιν ἀσταφίδος οἴνου τε καὶ ξηρῶν σύκων ἀνεπιτηδείου κεκτηῖσθαι. ἀπίων δὲ πέρι καὶ μήλων καὶ ῥοῶν καὶ πάντων [c] τῶν τοιούτων, αἰσχροὺς μὲν μηδὲν ἔστω λάθρα λαμβάνειν, ὁ δὲ ληφθεὶς ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγινὼς τυπτέσθω καὶ ἀμυνέσθω ἄνευ τραυμάτων, δίκην δ' εἶναι ἐλευθέρῳ τῶν τοιούτων πληγῶν μηδεμίαν. ξένῳ δὲ καθάπερ ὀπώρας ἐξέστω καὶ τῶν τοιούτων μέτοχον εἶναι· ἐὰν δὲ πρεσβύτερος ὢν ἄπτηται τούτων, φαγὼν αὐτοῦ καὶ ἀποφέρων μηδὲν, καθάπερ ὁ ξένος ταύτη κοινωνεῖτω τῶν τοιούτων ἀπάντων, μὴ πειθόμενος [d] δὲ τῷ νόμῳ κινδυνεύετω ἀναγώνιστος γίνεσθαι περὶ ἀρετῆς, ἐὰν εἰς τότε τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοὺς τότε κριτὰς τις ἀναμιμνήσκῃ.

Ὑδὼρ δὲ πάντων μὲν τὸ περὶ τὰς κηπείας διαφερόντως τρόφιμον, εὐδιάφθαρτον δέ· οὔτε γὰρ γῆν οὔτε ἧλιον οὔτε πνεύματα, τοῖς ὕδασι σύντροφα τῶν ἐκ γῆς ἀναβλαστανόντων, ῥάδιον φθείρειν φαρμακεύσεσιν ἢ ἀποτροπαῖς ἢ καὶ κλοπαῖς, περὶ δὲ τὴν ὕδατος φύσιν ἐστὶν τὰ τοιαῦτα σύμπαντα δυνατὰ [e] γίνεσθαι· διὸ δὴ βοηθοῦ δεῖται νόμος. ἔστω τοίνυν ὁδε περὶ αὐτοῦ· Ἄν τις διαφθεῖρῃ ἐκὼν ὕδωρ ἀλλότριον, εἴτε καὶ πηγαῖον εἴτε καὶ συναγυρτόν, φαρμακείαις ἢ σκάμμασιν ἢ κλοπαῖς, ὁ βλαπτόμενος δικαζέσθω πρὸς τοὺς ἀστυνόμους, τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης ἀπογραφόμενος· ἂν δὲ τις ὄφλη φαρμακείαις τισὶν βλάπτων, πρὸς τῷ τιμήματι καθηράτω τὰς πηγὰς ἢ τὰ γγεῖον τοῦ ὕδατος, ὅπῃπερ ἂν οἱ τῶν ἐξηγητῶν νόμοι ἀφηγῶνται δεῖν γίνεσθαι τὴν κάθαρσιν ἐκάστοτε καὶ ἐκάστοις.

Περὶ δὲ συγκομιδῆς τῶν ὠραίων ἀπάντων, ἐξέστω τῷ [846.a] βουλομένῳ τὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς τόπου κομίζεσθαι, ὅπῃπερ ἂν ἢ μηδὲν μηδένα ζημιῶν ἢ τριπλάσιον αὐτὸς κέρδος τῆς τοῦ γείτονος ζημίας κερδαίνει, τούτων δὲ ἐπιγνώμονας τοὺς ἄρχοντας γίνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσα τις ἂν ἐκὼν ἄκοντα βλάβη βίᾳ ἢ λάθρα, αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι, διὰ τῶν αὐτοῦ κτημάτων, πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιδεικνὺς τιμωρεῖσθω, μέχρι τριῶν μνῶν ὄντος τοῦ βλάβους· ἐὰν δ' ἐγκλημά τῳ μεῖζον ἄλλῳ πρὸς ἄλλον γίγηται, πρὸς [b] τὰ κοινὰ δικαστήρια φέρων τὴν δίκην τιμωρεῖσθω τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δὲ τις τῶν ἀρχόντων δοκῇ μετ' ἀδίκου γνώμης κρίνειν τὰς ζημίας, τῶν διπλασίων ὑπόδικος ἔστω τῷ βλαφθέντι· τὰ δὲ αὖ τῶν ἀρχόντων ἀδικήματα εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ἐπανάγειν τὸν βουλόμενον ἐκάστων τῶν ἐγκλημάτων. μυρία δὲ ταῦτα ὄντα καὶ σμικρὰ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ τὰς τιμωρίας γίνεσθαι, λήξεων τε πέρι δικῶν καὶ [c] προσκλήσεων καὶ κλητῶν, εἴτ' ἐπὶ δυοῖν εἴτ' ἐφ' ὀπόσων δεῖ καλεῖσθαι, καὶ πάντα ὅποσα τοιαῦτά ἐστιν, οὔτ'

ἀνομοθέτητα οἷόν τ' εἶναι γέροντός τε οὐκ ἄξια νομοθέτου, νομοθετούντων δ' αὐτὰ οἱ νέοι πρὸς τὰ τῶν πρόσθεν νομοθετήματα ἀπομιμούμενοι, σμικρὰ πρὸς μεγάλα, καὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας ἐμπείρως ἴσχοντες, μέχριπερ ἂν πάντα ἰκανῶς δόξῃ κεῖσθαι· τότε δὲ ἀκίνητα ποιησάμενοι, ζώντων τούτοις ἤδη χρώμενοι μέτρον ἔχουσι.

[d] Τὸ δὲ τῶν ἄλλων δημιουργῶν ποιεῖν χρή κατὰ τόδε. πρῶτον μὲν ἐπιχώριος μηδεὶς ἔστω τῶν περὶ τὰ δημιουργικὰ τεχνήματα διαπονούτων, μηδὲ οἰκέτης ἀνδρὸς ἐπιχωρίου. τέχνην γὰρ ἰκανήν, πολλῆς ἀσκήσεως ἅμα καὶ μαθημάτων πολλῶν δεομένην, κέκτηται πολίτης ἀνὴρ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κόσμον σφάζων καὶ κτῶμενος, οὐκ ἐν παρέργῳ δεόμενον ἐπιτηδεύειν· δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς διαπονεῖσθαι σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἰκανὴ τῶν ἀνθρωπίνων, [e] οὐδ' αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἰκανὸς ἀσκεῖν, τὴν δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν. τοῦτ' οὖν ἐν πόλει ὑπάρχον δεῖ πρῶτον γίνεσθαι· μηδεὶς χαλκεύων ἅμα τεκταινέσθω, μηδ' αὖ τεκταινόμενος χαλκευόντων ἄλλων ἐπιμελίσθω μᾶλλον ἢ τῆς αὐτοῦ τέχνης, πρόφασιν ἔχων ὡς πολλῶν οἰκετῶν ἐπιμελούμενος ἑαυτῷ δημιουργούντων, εἰκότως μᾶλλον ἐπιμελεῖται δι' [847.a] ἐκείνων διὰ τὸ τὴν πρόσσοδον ἐκεῖθεν αὐτῷ πλείω γίνεσθαι τῆς αὐτοῦ τέχνης, ἀλλ' εἷς μίαν ἕκαστος τέχνην ἐν πόλει κεκτημένος ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. τοῦτον δὲ τὸν νόμον ἀστυνόμοι διαπονούμενοι σφάζοντων, καὶ τὸν μὲν ἐπιχώριον, ἐὰν εἷς τινα τέχνην ἀποκλίνῃ μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κολαζόντων ὀνειδέσι τε καὶ ἀτιμίαις, μέχριπερ ἂν κατευθύνωσιν εἰς τὸν αὐτοῦ δρόμον, ξένων δὲ ἂν τις ἐπιτηδεύῃ δύο τέχνας, δεσμοῖσί τε καὶ χρημάτων [b] ζημίαις καὶ ἐκβολαῖς ἐκ τῆς πόλεως κολάζοντες, ἀναγκαζόντων ἕνα μόνον ἀλλὰ μὴ πολλοὺς εἶναι. μισθῶν δὲ αὐτοῖς πέρι καὶ τῶν ἀναίρέσεων τῶν ἔργων, καὶ ἐὰν τις αὐτοὺς ἕτερος ἢ 'κεῖνοί τινα ἄλλον ἀδικῶσι, μέχρι δραχμῶν πενήκοντα ἀστυνόμοι διαδικαζόντων, τὸ δὲ πλεόν τούτου τὰ κοινὰ δικαστήρια διακρινόντων κατὰ νόμον.

Τέλος δὲ ἐν τῇ πόλει μηδένα μηδὲν τελεῖν μήτε ἐξαγομένων χρημάτων μήτ' εἰσαγομένων· λιβανωτὸν δὲ καὶ ὅσα [c] πρὸς θεοὺς τὰ τοιαῦτα ἐστὶν ξενικὰ θυμιάματα, καὶ πορφύραν καὶ ὅσα βαπτὰ χρώματα, μὴ φερούσης τῆς χώρας, ἢ περὶ τινα ἄλλην τέχνην δεομένην ξενικῶν τινῶν εἰσαγωγίμων μηδενὸς ἀναγκαίου χάριν μήτε τις ἀγέτω, μήτε αὖ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαίων ἐμμένειν ἐξαγέτω· τούτων δ' αὖ πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι καὶ ἐπιμελητὰς τῶν νομοφυλάκων, πέντε ἀφαιρεθέντων τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς ἐξῆς δώδεκα.

[d] Περὶ δὲ ὄπλων καὶ ὅσα περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα ὄργανα, ἐὰν τινος ἢ τέχνης εἰσαγωγίμου δέη γίνεσθαι ἢ φυτοῦ ἢ μεταλλευτικοῦ κτήματος ἢ δεσμευτικοῦ ἢ ζῶων τινῶν ἕνεκα τῆς τοιαύτης χρείας, ἵππαρχοι καὶ στρατηγοὶ τούτων ἔστωσαν κύριοι εἰσαγωγῆς τε καὶ ἐξαγωγῆς, διδούσης τε ἅμα καὶ δεχομένης τῆς πόλεως, νόμους δὲ περὶ τούτων νομοφύλακες τοὺς πρέποντάς τε καὶ ἰκανοὺς θήσουσι· καπηλείαν δὲ ἕνεκα χρηματισμῶν μήτε οὖν τούτου μήτε ἄλλου μηδενὸς ἐν τῇ [e] χώρᾳ ὅλη καὶ πόλει ἡμῖν γίνεσθαι.

Τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας ἐγγὺς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἂν τις γιγνομένη κατὰ τρόπον γίνεσθαι. δώδεκα μὲν γὰρ δὴ μέρη τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας γιγνώμενα νέμειν χρεῶν πάντας, ἥπερ καὶ ἀναλωτέα· τὸ δὲ δωδέκατον μέρος ἕκαστον —οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, οἷσιν δὲ καὶ τὰ ἅπαντα ἀκολουθεῖτω τὰ ἄλλα ὠραῖα [848.a] νεμόμενα, καὶ ὅσα ζῶα σύμπαντα πράσιμα ἐν ἐκάστοις ἤ— τριχῇ διαιρείσθω κατὰ λόγον, ἐν μὲν μέρος τοῖς ἐλευθέροις, ἐν δὲ τοῖς τούτων οἰκέταις· τὸ δὲ τρίτον δημιουργοῖς τε καὶ πάντως τοῖς ξένοις, οἳ τέ τινες αὖ τῶν μετοικούντων ὧσι συνοικοῦντες τροφῆς ἀναγκαίου δεόμενοι, καὶ ὅσοι χρεῖα τινὶ πόλεως ἢ τινος

ιδιωτῶν εἰσαφικνοῦνται ἐκάστοτε, πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀπονεμηθὲν τρίτον μέρος ὦνιον ἐξ ἀνάγκης ἔστω τοῦτο μόνον, τῶν δὲ δύο μερῶν μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω [b] πωλεῖν. πῶς οὖν δὴ ταῦτα ὀρθότατα νέμοιτ' ἄν; πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι τῆ μὲν ἴσα, τῆ δ' οὐκ ἴσα νέμομεν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Χεῖρω που καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνάγκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Τῷ μὲν τοίνυν τοιούτῳ τῶν μερῶν, τριῶν ὄντων, μηδὲν πλέον ἐχέτω μήτε τοῖς δεσπόταις ἢ δούλοις νεμόμενον, μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων, ἀλλὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἢ νομῆ [c] πᾶσιν ἀποδιδότω τὴν αὐτήν· λαβὼν ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ δύο μέρη κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέρους, ὅπως ἂν καὶ ὅποια βούληται διανέμειν. τὸ δὲ πλέον τούτων μέτροις τε καὶ ἀριθμῷ τῆδε χρῆ διανέμεσθαι· λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων οἷς ἐκ τῆς γῆς δεῖ τὴν τροφήν γίνεσθαι, διανέμειν.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῖς οἰκήσεις δεῖ χωρὶς διατεταγμένας εἶναι· τάξις δὲ ἡδε πρέπει τοῖς τοιούτοις. δώδεκα κόμας εἶναι χρῆ, κατὰ μέσον τὸ δωδεκατημόριον ἕκαστον μίαν, ἐν [d] τῆ κόμῃ δὲ ἐκάστη πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξηρησθαι θεῶν τε καὶ τῶν ἐπομένων θεοῖς δαιμόνων, εἴτε τινὲς ἔντοποι Μαγνήτων εἴτ' ἄλλων ἰδρύματα παλαιῶν μνήμη διασεσωμένων εἰσίν, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πάλαι τιμὰς ἀνθρώπων, Ἐστίας δὲ καὶ Διὸς Ἀθηνᾶς τε, καὶ ὅς ἂν ἀρχηγὸς ἦ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου ἐκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἰδρῦσασθαι. πρῶτον δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ [e] ἱερὰ ταῦτα, ὅπη ἂν ὁ τόπος ὑψηλότατος ἦ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ· τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν δημιουργῶν τριακαίδεκα μέρη διελομένους, καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίξειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἀπάσης, ἕξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας, ἐν τῆ κόμῃ δὲ ἐκάστη τὰ πρόσφορα γεωργοῖς γένη τῶν δημιουργῶν συνοικίξειν. τοὺς δ' ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ὅσων τε καὶ ὦντινων ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται, καὶ ὅπου κατοικοῦντες ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσσονται τοῖσιν γεωργοῖσι.

[849.a] τῶν δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῆναι καὶ ἐπιμελεῖσθαι τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν.

Τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγορὰν που δεῖ ἕκαστα μέλειν· ἢ δ' ἐπιμέλεια, μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν τῶν κατ' ἀγορὰν μή τις ἀδικῆ τι, τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας τὸ δεύτερον ἂν εἴη, σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως. τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς ξένους ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς σκοπεῖν [b] εἰ γίνεται κατὰ τὸν νόμον ἕκαστα. νόμος δ' ἐκάστῳ μηνὸς τῆ νέα ὦν δεῖ πραθῆναι τὸ μέρος τοῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι τοῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου, τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον ἀγορᾶ τῆ πρώτη· δεκάτη δὲ τοῦ μηνὸς τὴν τῶν ὑγρῶν οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνήν ποιείσθωσαν δι' ὅλου τοῦ μηνὸς ἰκανήν· [c] τρίτη δὲ εἰκάδι τῶν ζώων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἐκάστοις ἢ ὠνητέα αὐτοῖς δεομένοις, καὶ ὀπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πρᾶσις, οἷον δερμάτων ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως ἢ τινων ἄλλων τοιούτων, ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ' ἄλλων κτωμένοις. καπηλείας δὲ τούτων ἢ κριθῶν ἢ πυρῶν εἰς ἄλφιστα νεμηθέντων, ἢ καὶ τὴν ἄλλην σύμπασαν τροφήν, ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μήτε τις πωλεῖτω μήτε ὠνεῖσθω παρὰ τοιούτου μηδεὶς μηδενός, ἐν

[d] δὲ ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγοραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δούλοις, οἴνου τε μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν, ὃ δὴ καπηλείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι· καὶ ζῶν διαμερισθέντων μάγειροι διατιθέσθων ξένοις τε καὶ δημιουργοῖς καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύσιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουλευθεὶς ὠνεῖσθω μὲν ἀθρώαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πωλείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, [e] καθ' ὅσον ἂν βούληται καὶ ὁπόταν βούληται. τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάντων καὶ σκευῶν ὁπόσων ἐκάστοισι χρεῖα, πωλεῖν εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκαστον, ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι, μετ' ἀστυνόμων τεκμηράμενοι ἔδρας πρεπούσας, ὄρους θῶνται τῶν ὠνίων, ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι νόμισμά τε χρημάτων καὶ χρήματα νομίματος, μὴ προϊέμενον ἄλλον ἐτέρῳ τὴν ἀλλαγὴν· ὁ δὲ προέμενος ὡς πιστεύων, ἔαντε κομίσῃται καὶ ἂν μὴ, στεργέτω ὡς οὐκέτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων [850.a] περὶ συναλλάξεων. τὸ δὲ ὠνηθὲν ἢ πραθὲν ὅσῳ πλέον ἂν ἦ καὶ πλέονος ἢ κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκεν πόσου προσγενομένου καὶ ἀπογενομένου δεῖ μηδέτερα τούτων ποιεῖν, ἀναγραφῆτω τότε ἤδη παρὰ τοῖς νομοφύλαξιν τὸ πλέον, ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς περὶ τῆς οὐσίας. ἰέναι δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοίκῃσιν ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ [b] βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ κατοικεῖν, τέχνην κεκτημένῳ καὶ ἐπιδημοῦντι μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν ἀφ' ἧς ἂν γράψῃται, μετοίκιον μὴδὲ σμικρὸν τελοῦντι πλὴν τοῦ σωφρονεῖν, μὴδὲ ἄλλο αὐτῷ τέλος ἔνεκά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως· ὅταν δ' ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὐτοῦ λαβόντα οὐσίαν ἀπιέναι. ἔαν δ' ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις αὐτῷ συμβῆ λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς πόλεως γεγονέναι τινὰ ἰκανὴν, καὶ πιστεῦη πείσειν βουλήν καὶ ἐκκλησίαν, ἢ τινὰ ἀναβολὴν τῆς ἐξοικήσεως [c] ἀξίων αὐτῷ γίνεσθαι κυρίως, ἢ καὶ τὸ παράπαν διὰ βίου τινὰ μονήν, ἐπελθὼν καὶ πείσας τὴν πόλιν, ἅπερ ἂν πείση, ταῦτα αὐτῷ τέλεα γινέσθω. παισὶ δὲ μετοίκων, δημιουργοῖς οὔσι καὶ γενομένοις ἐτῶν πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν μετοικίας ἀρχέτω χρόνος ὁ μετὰ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος, ἐπὶ τούτοις δὲ εἴκοσιν ἔτη μείνας, ἴτω ὅπῃ αὐτῷ φίλον, μένειν δὲ ἂν βούληται, κατὰ τὰ αὐτὰ μενέτω πείσας· ὁ δὲ ἀπιὼν [d] ἐξαλειψάμενος ἴτω τὰς ἀπογραφάς, αἵτινες ἂν αὐτῷ παρὰ τοῖς ἄρχουσιν γεγραμμένα πρότερον ᾧσιν.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον Θ'

[853.a] {*Ἀθηναίος*} Δίκαι δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἀκόλουθοι ταῖς ἔμπροσθεν πράξεσιν ἀπάσαις οὔσαι κατὰ φύσιν γίνοιντο ἂν τὴν τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὧντινων οὖν δὴ περὶ δεῖ γίνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ κατὰ γεωργίας τε καὶ ὅσα τούτοις εἶπετο, τὰ δὲ μέγιστα οὔτε εἴρηταί πω, καθ' ἐν ἕκαστόν τε λεγόμενον, ῥηθὲν ἢν δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν καὶ [b] τίνων ποτὲ δικαστῶν τυγχάνειν, μετ' ἐκεῖν' αὐτὰ ἐξῆς ταῦτα ῥητέον.

{*Κλεινίας*} Ὁρθῶς.

{*Ἀθηναίος*} Αἰσχροὺς μὲν δὴ τινὰ τρόπον καὶ νομοθετεῖν πάντα ὁπόσα νῦν μέλλομεν τοῦτο δρᾶν, ἐν τοιαύτῃ πόλει ἢν φαμεν οἰκήσεσθαι τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πάσης ὀρθότητος πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς· ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ τὸ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν μεγίστων ἐμφύεσθαι τινὰ μεθέξοντα, ὥστε δεῖν νομοθετεῖν προκαταλαμβάνοντα καὶ ἀπειλοῦντα [c] ἔάν τις τοιοῦτος γίγνηται, καὶ

τούτων ἀποτροπῆς τε ἔνεκα καὶ γενομένων κολάσεως τιθέναι ἐπ’ αὐτοῖς νόμους, ὡς ἔσομένους, ὅπερ εἶπον, αἰσχρὸν μὲν τινὰ τρόπον. ἐπειδὴ δὲ οὐ, καθάπερ οἱ παλαιοὶ νομοθέται θεῶν παισὶν νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος, αὐτοὶ τ’ ἐκ θεῶν ὄντες ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων γεγονόσιν ἐνομοθέτουσιν, ἀλλ’ ἀνθρωποὶ τε καὶ ἀνθρώπων σπέρμασιν νομοθετοῦμεν τὰ νῦν, ἀνεμέσητον [d] δὴ φοβεῖσθαι μὴ τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κερασβόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ’ ἂν ὥστε μὴ τήκεσθαι· καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρὶ, νόμοις οὗτοι καίπερ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν ἀτηκτοὶ γίνωνται. ὦν δὴ χάριν οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ’ ἂν πρῶτον νόμον ἱερῶν περὶ συλήσεων, ἂν τις τοῦτο δρᾷν τολμᾷ. καὶ πολίτην μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς οὐτ’ ἂν βουλοίμεθα οὔτε ἐλπιστὸν πάνυ τι νοσησαί ποτε ἂν ταύτην τὴν νόσον, οἰκέται δὲ ἂν τούτων καὶ ξένοι καὶ ξένων δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα· ὦν ἔνεκα μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ σύμπασαν τὴν [854.a] τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος, ἐρῶ τὸν τῶν ἱεροσύλων πέρυ νόμον καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων ὅσα δυσίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τούτοις, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα, προῤῥητέον ἅπασιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δὴ τις ἂν ἐκεῖνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος, ὃν ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ’ ἡμέραν τε καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ ἐπὶ τι τῶν ἱερῶν ἄγει [b] συλήσοντα, τάδε· ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινόν σε κακὸν οὐδὲ θεῖον κινεῖ τὸ νῦν ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέπον ἰέναι, οἷστρος δὲ σέ τις ἐμφυόμενος ἐκ παλαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων, περιφερόμενος ἀλιτηριώδης, ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεῶν παντὶ σθένει· τίς δ’ ἐστὶν εὐλάβεια, μαθέ. ὅταν σοι προσπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἰκέτης, ἴθι ἐπὶ τὰς τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν [c] συνουσίας, καὶ τὰ μὲν ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐτός, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἀνδρα τιμᾷν· τὰς δὲ τῶν κακῶν συνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. καὶ ἔαν μὲν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα· εἰ δὲ μὴ, καλλίω θάνατον σκεψάμενος ἀπαλλάττου τοῦ βίου.

Ταῦτα ἡμῶν ἀδόντων προοίμια τοῖς πάντα ταῦτα ἐπινοοῦσιν ὅσα ἀνόσια ἔργα καὶ πολιτοφθόρα, τῶ μὲν πειθομένῳ τὸν νόμον ἔαν σιγῇ δεῖ, τῶ δὲ ἀπειθοῦντι μετὰ τὸ προοίμιον [d] ἄδειν μέγα· “Ὅς δ’ ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῆ, ἔαν μὲν ἦ δοῦλος ἢ ξένος, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγῶθεις ὀπόσας ἂν δόξῃ τοῖς δικασταῖς, ἐκτὸς τῶν ὄρων τῆς χώρας γυμνὸς ἐκβληθήτω· τάχα γὰρ ἂν δούς ταύτην τὴν δίκην γένοιτ’ ἂν βελτίων σωφρονοσθεῖς. οὐ γὰρ ἐπὶ κακῷ δίκη γίνεσθαι οὐδεμία γενομένη κατὰ νόμον, δυοῖν δὲ θάτερον ἀπεργάζεται σχεδόν· ἢ γὰρ βελτίονα ἢ μοχθηρότερον [e] ἦττον ἐξηργάσατο τὸν τὴν δίκην παρασχόντα. πολίτης δὲ ἂν τίς ποτέ τι τοιοῦτον δρῶν ἀναφανῆ, περὶ θεοῦς ἢ περὶ γονέας ἢ περὶ πόλιν ἠδικοκῶς τῶν μεγάλων τινὰ καὶ ἀπορρήτων ἀδικιῶν, ὡς ἀνίατον ἤδη τοῦτον ὄντα ὁ δικαστὴς διανοεῖσθω, λογιζόμενος οἷας παιδείας τε καὶ τροφῆς ἐκ παιδὸς τυγχάνων οὐκ ἀπέσχετο τῶν μεγίστων κακῶν. δίκη δὲ τούτῳ θάνατος, ἐλάχιστον τῶν κακῶν, τοὺς δὲ ἄλλους [855.a] παράδειγμα ὀνήσει γενόμενος, ἀκλεῆς καὶ ὑπὲρ τοὺς τῆς χώρας ὄρους ἀφανισθεῖς· παισὶ δὲ καὶ γένει, ἔαν φύγῃ τὰ πατρῶα ἦθη, κλέος ἔστω καὶ λόγος ἔντιμος λεγόμενος, ὡς εὖ τε καὶ ἀνδρείως εἰς ἀγαθὸν ἐκ κακοῦ διαπεφευγόντων. δημόσια δὲ χρήματα οὐδενὸς τῶν τοιούτων τῇ πολιτείᾳ πρέπον ἂν εἶη γίνεσθαι, ἐν ἣ δεῖ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ καὶ ἴσους ὄντας διατελεῖν κλήρους. ζημίας δ’ ἐκτίσεις, ὅταν ἀδικεῖν ἄξια δοκῇ τις χρημάτων, ἐκτίσιν, ἂν ἦ τι τῶν τοῦ κλήρου κατεσκευασμένου [b] περιττεῦον, μέχρι τοσοῦτου ζημιωθέντα, τὸ δὲ πλεόν μὴ· τὰς δ’ εἰς ταῦτα ἀκριβείας ἐκ τῶν ἀπογραφῶν νομοφύλακες σκοποῦντες τὸ σαφὲς ἐξαγγελλόντων ἀεὶ τοῖς δικασταῖς, ὅπως ἂν τῶν κλήρων ἀργὸς μηδεὶς μηδέποτε γίνηται δι’ ἀπορίαν χρημάτων. ζημίας δὲ ἂν τις πλεόνος ἄξιος εἶναι δοκῇ, ἔαν ἄρα μὴ τινες ἐθέλωσιν αὐτὸν τῶν φίλων ἐγγυᾶσθαι τε καὶ συνεκτίνοντες ἀπελευθεροῦν, δεσμοῖς τε χρονίοις καὶ ἐμφανέσι καὶ

τισιν προπηλακισμοῖς κολάζειν, [c] ἄτιμον δὲ παντάπασιν μηδένα εἶναι μηδέποτε μηδ' ἐφ' ἐνὶ τῶν ἀμαρτημάτων, μηδ' ὑπερορίαν φυγάδα· θάνατον δὲ ἢ δεσμούς ἢ πληγὰς, ἢ τινας ἀμόρφους ἔδρας ἢ στάσεις ἢ παραστάσεις εἰς ἱερὰ ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ἔσχατα, ἢ χρημάτων καθάπερ ἔμπροσθεν εἵπομεν ἐκτίσεις γίνεσθαι δεῖν τὴν δίκην ταύτην, γινέσθω. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν θανάτου πέρι νομοφύλακές τε καὶ τὸ τῶν περυσινῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην [d] ἀπομερισθὲν δικαστήριον· εἰσαγωγὰς δὲ τούτων καὶ προσκλήσεις καὶ ὅσα τοιαῦτα καὶ ὡς δεῖ γίνεσθαι, τοῖς νεωτέροις νομοθέταις χρή μέλειν, τὴν διαψήφισιν δὲ ἡμέτερον ἔργον νομοθετεῖν. ἔστω δὲ φανερὰ μὲν ἢ ψῆφος τιθεμένη, πρὸ τούτου δὲ κατὰ τὸ στόμα τοῦ διώκοντός τε καὶ φεύγοντος ὁ δικαστὴς ἐξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα κατὰ πρέσβιν ἰζέσθω, πάντες δ' οἱ πολῖται, ὅσοιπερ ἂν ἄγωσι σχολήν, ἐπήκοοι ἔστωσαν σπουδῆ τῶν τοιούτων δικῶν. λέγειν δὲ ἓνα λόγον, πρῶτον [e] μὲν τὸν διώκοντα, τὸν δὲ φεύγοντα δεύτερον· μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους ἄρχεσθαι μὲν τὸν γεραίτατον ἀνακρίνοντα, ἰόντα εἰς τὴν τῶν λεχθέντων σκέψιν ἰκανήν, μετὰ δὲ τὸν πρεσβύτατον ἐξῆς ἅπαντας χρή διεξελεθεῖν ὅτι ἂν παρ' ἑκατέρου τις τῶν ἀντιδίκων ῥηθὲν ἢ μὴ ῥηθὲν ἐπιποθῆ τινὰ τρόπον· ὁ δὲ μηδὲν ποθῶν ἄλλω τὴν ἀνάκρισιν παραδιδότω. τῶν δὲ ῥηθέντων ἐπισφραγισμένους ὅσα ἂν εἶναι καίρια [856.a] δοκῆ, γράμμασιν σημεῖα ἐπιβάλλοντας πάντων τῶν δικαστῶν, θεῖναι ἐπὶ τὴν ἐστίαν, καὶ πάλιν αὖριον εἰς ταῦτόν συνελθόντας, ὡσαύτως τε ἀνακρίνοντας διεξελεθεῖν τὴν δίκην καὶ σημεῖα ἐπιβάλλοντας αὖ τοῖς λεχθεῖσιν· καὶ τρεῖς δράσαντας τοῦτο, τεκμήριά τε καὶ μάρτυρας ἰκανῶς παραλαβόντας, ψῆφον ἱερὰν ἕκαστον φέροντα καὶ ὑποσχόμενον πρὸς τῆς ἐστίας εἰς δύναμιν τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ κρίνειν, οὕτω τέλος ἐπιθεῖναι τῇ τοιαύτῃ δίκῃ.

[b] Μετὰ δὲ τὰ περὶ θεοῦ τὰ περὶ κατάλυσιν τῆς πολιτείας. Ὅς ἂν ἄγων εἰς ἀρχὴν ἀνθρώπων δουλώται μὲν τοὺς νόμους, ἐταιρίας δὲ τὴν πόλιν ὑπήκοον ποιῆ, καὶ βιαίως δὴ πᾶν τοῦτο πράττων καὶ στάσιν ἐγείρων παρανομῆ, τοῦτον δὲ διανοεῖσθαι δεῖ πάντων πολεμιώτατον ὅλη τῇ πόλει· τὸν δὲ κοινωνοῦντα μὲν τῶν τοιούτων μηδενί, τῶν μεγίστων δὲ μετέχοντα ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει, λεληθότα τε ταῦτα αὐτόν, ἢ [c] μὴ λεληθότα, δειλία δ', ὑπὲρ πατρίδος αὐτοῦ μὴ τιμωρούμενον, δεῖ δεύτερον ἡγεῖσθαι τὸν τοιοῦτον πολίτην κάκη. πᾶς δὲ ἀνὴρ, οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, ἐνδεικνύτω ταῖς ἀρχαῖς εἰς κρίσιν ἄγων τὸν ἐπιβουλεύοντα βιαίου πολιτείας μεταστάσεως ἅμα καὶ παρανόμου· δικασταὶ δὲ ἔστωσαν τούτοις οἵπερ τοῖς ἱεροσύλοις, καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν ὡσαύτως αὐτοῖς γίνεσθαι καθάπερ ἐκείνοις, τὴν ψῆφον θάνατον φέρειν τὴν πλήθει νικῶσαν. ἐνὶ δὲ λόγῳ, πατρὸς ὀνειδῆ καὶ τιμωρίας [d] παίδων μηδενὶ συνέπεσθαι, πλὴν ἑάν τινι πατὴρ καὶ πάππος καὶ πάππου πατὴρ ἐφεξῆς ὄφλωσι θανάτου δίκην· τούτους δὲ ἢ πόλις ἔχοντας τὴν αὐτῶν οὐσίαν, πλὴν ὅσον κατεσκευασμένου τοῦ κλήρου παντελῶς, εἰς τὴν αὐτῶν ἀρχαίαν ἐκπεπέσθω πατρίδα καὶ πόλιν. οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν ὑεῖς ὄντες τυγχάνωσιν πλείους ἐνός, μὴ ἔλαττον δέκα ἔτη γεγονότες, κληρῶσαι μὲν τούτων δέκα, οὓς ἂν ἀποφήνη πατὴρ ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρός ἢ μητρός, τῶν δὲ λαχόντων τὰ [e] ὀνόματα εἰς Δελφοὺς πεμφθέντων· ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλη, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον καταστήσαι τὸν τῶν ἐκλιπόντων τύχη ἀμείνονι.

{Κλεινίας} Καλῶς.

{Ἀθηναῖος} Κοινὸς δ' ἐπι τρίτος εἷς ἔστω νόμος περὶ δικαστῶν τε, οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρόπος τῶν δικῶν, οἷς ἂν προδόσεως αἰτίαν ἐπιφέρων τις εἰς δικαστήριον ἄγη· καὶ μονῆς ὡσαύτως ἐκγόνους καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος εἷς ἔστω [857.a] περὶ ταῦτα νόμος οὗτος τρισί, προδότῃ καὶ ἱεροσύλῳ καὶ τῷ τοῦς τῆς πόλεως νόμους βία ἀπολλύντι. κλέπτῃ δέ, ἑάντε μέγα ἑάντε σμικρὸν κλέπτῃ τις, εἷς αὖ νόμος κείσθω καὶ μία δίκης τιμωρία σύμπασιν· τὸ μὲν γὰρ κλαπὲν δὴ χρεῶν

διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν, ἐὰν ὄφλη τις τὴν τοιαύτην δίκην καὶ ἰκανὴν ἔχη τὴν ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ τὸν κληρὸν, ἐὰν δὲ μή, δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτείσῃ ἢ πείσῃ τὸν καταδικασάμενον.

[b] ἐὰν δὲ τις ὄφλη κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην, πείσας τὴν πόλιν ἢ τὸ κλέμμα ἐκτείσας διπλοῦν, ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ, καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὀσίων, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα, οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἔπεσθαι τὸν νομοθέτην μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα;

{Ἀθηναίος} Ἄριστ', ὦ Κλεινία· σχεδὸν τοί με ὥσπερ φερόμενον [c] ἀντικρούσας ἀνήγειρας, ἐννενοηκότα δὲ καὶ πρότερον ὑπέμνησας ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νόμων θέσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπονημένα, ὡς γε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν. πῶς δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν; οὐ κακῶς ἀπηκάσαμεν, ὅτε δούλοις ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων ἀπηκάζομεν πάντας τοὺς νῦν νομοθετούμενους. εἴ γὰρ ἐπίστασθαι δεῖ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μεταχειριζομένων [d] ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι διαλεγόμενον ἰατρὸν, καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐγγὺς χρώμενον μὲν τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἀπτόμενον τοῦ νοσήματος, περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ καὶ σφόδρα γελάσειεν ἂν καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι λόγους ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' αἰεὶ προχείρους ὄντας τοῖς πλείστοις λεγομένοις ἰατροῖς· φαίη γὰρ ἂν «Ἔω μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα ἀλλὰ σχεδὸν παιδεύεις, [e] ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιῆ δεόμενον γίνεσθαι».

{Κλεινίας} Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα ὀρθῶς ἂν λέγοι;

{Ἀθηναίος} Τάχ' ἂν, εἰ προσδιανοοῖτό γε ὡς ὅστις περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τὰ νῦν, παιδεύει τοὺς πολίτας ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ. ἄρ' οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέγειν φαίνοιτο;

{Κλεινίας} ἴσως.

{Ἀθηναίος} Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν γέγονεν.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δὴ;

{Ἀθηναίος} Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι νομοθετεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς [858.a] ἐν σκέψει γενομένους περὶ πάσης πολιτείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγκαϊότατον, τίνα τρόπον ἂν γινόμενον γίνοιτο. καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὸ βέλτιστον σκοπεῖν, εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ ἀναγκαϊότατον περὶ νόμων· αἰρώμεθα οὖν πότερον δοκεῖ.

{Κλεινίας} Γελοῖαν, ὦ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἴρεσιν, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ κατεχομένοις νομοθέταις ὅμοιοι γιγνοίμεθ' [b] ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη νομοθετεῖν, ὡς οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὖριον· ἡμῖν δ' —εἰπεῖν σὺν θεῷ— ἔξεστι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις ἢ καὶ τινος ἐτέρας ἀρχομένοις συστάσεως, παραφορήσασθαι χύδην ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ πρόσφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι συστάσει, καὶ δὴ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. τιθῶμεν οὖν ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ σχολῆς ἔτι τὰ μὲν παρατιθεμένους, τὰ δὲ συνιστάντας· ὥστε ὀρθῶς ἔχει τὰ μὲν ἤδη τῶν [c] νόμων λέγειν ὡς τιθέμενα, τὰ δ' ὡς παρατιθέμενα.

{Ἀθηναίος} Γένοιτο γοῦν ἂν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν μᾶλλον ἡμῖν ἢ σύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον δῆ;

{Ἀθηναίος} Γράμματα μὲν που καὶ ἐν γράμμασιν λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσιν γεγραμμένοι, γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου καὶ λόγοι.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀθηναίος} Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασιν, [d] ποιητῶν καὶ ὅσοι ἄνευ μέτρων καὶ μετὰ μέτρων τὴν αὐτῶν εἰς μνήμην συμβουλήν περὶ βίου κατέθεντο συγγράψαντες, προσέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προσέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα;

{Κλεινίας} Πολύ γε.

{Ἀθηναίος} Ἄλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην μόνον τῶν γραφόντων περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων συμβουλεύειν, διδάσκοντα οἷά τε ἔστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς οὐ;

[e] {Ἀθηναίος} Ἄλλὰ αἰσχρὸν δὴ μᾶλλον Ὀμήρῳ τε καὶ Τυρταίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς θέσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἦττον καὶ Σόλωνι καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι γράμματα ἔγραψαν; ἢ τό γε ὀρθόν, πάντων δεῖ γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διαπτυττόμενα μακρῶ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἢ κατ' ἐκεῖνα [859.a] συνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς εἶναι καταγέλαστα; οὕτω διανοώμεθα περὶ νόμων δεῖν γραφῆς γίνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλοῦντων τε καὶ νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα, ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα γράψαντα ἐν τοίχοις ἀπηλλάχθαι; σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμεῖς πότερα ταύτη πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων, εἴτ' οὖν [b] δυνάμεθα εἶτε μὴ, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι· καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέη πάσχειν, πάσχωμεν. ἀγαθὸν δ' εἶη τε, καὶ ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτη.

{Κλεινίας} Καλῶς εἴρηκας, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

{Ἀθηναίος} Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥσπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς τὸν περὶ τῶν τε ἱεροσουλόντων καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων συμπάντων, καὶ οὐ δυσχεραντέον εἰ [c] μεταξὺ νομοθετοῦντες τὰ μὲν ἔθεμεν, τῶν δ' ἔτι διασκοποῦμεν πέρι· νομοθέται γὰρ γιγνώμεθα ἀλλ' οὐκ ἔσμεν πω, τάχα δὲ ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δὴ δοκεῖ περὶ ὧν εἴρηκα ὡς εἴρηκα σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων συμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπῃ ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπῃ διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς, οἳ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαι γε, εἰ μὴδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων, οἳ πολλοὶ [d] τε αὐτοὶ πρὸς αὐτοὺς αὖ.

{Κλεινίας} Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεῖς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πῶς συνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά, ὥστε οὐδ' εἴ τις δισχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ'

αὐτό γε τὸ δικαιοτάτον ἦθος ταύτη παγκάλους εἶναι, σχεδὸν οὐδεὶς ἂν [e] λέγων οὕτω πλημμελῶς δόξειε λέγειν.

{Κλεινίας} Οὐκοῦν ὀρθῶς;

{Ἀθηναίος} Ἴσως· ἴδωμεν δὲ ὡς, εἰ πάντ' ἐστὶν καλὰ ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοὶ καὶ τὰ παθήματα ἡμῖν ἐστὶν, σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα.

{Κλεινίας} Τί οὖν δῆ;

{Ἀθηναίος} Ποίημα μὲν, ὅπερ ἂν ἦ δίκαιον, σχεδὸν ὅσονπερ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῆ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐστί.

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν καὶ πάθος ὅπερ ἂν δικαίου κοινωνῆ, κατὰ [860.a] τοσοῦτον γίνεσθαι καλὸν ὁμολογούμενον, οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λόγον;

{Κλεινίας} Ἀληθῆ.

{Ἀθηναίος} Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν, αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσῃ τό τε δίκαιον καὶ τὸ καλόν, λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίστων εἶναι.

{Κλεινίας} Πῶς τοῦτο εἴρηκας;

{Ἀθηναίος} Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν· οἱ γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξειαν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις.

{Κλεινίας} Ποίοις;

[b] {Ἀθηναίος} Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν δικαίως ἂν ἀποθνήσκῃ καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον, καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα ἐπέσχομεν, ἰδόντες ὡς ταῦτα ἐστὶν μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει καὶ μεγέθεσιν, δικαιοτάτα δὲ πάντων παθημάτων καὶ συμπάντων αἰσχίστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ τοτὲ μὲν ὡς ταῦτά σύμπαντα, τοτὲ δὲ ὡς ἐναντιώτατα φανεῖται;

{Κλεινίας} Κινδυνεύει.

[c] {Ἀθηναίος} Τοῖς μὲν τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διεῖρημένα προσαγορεύεται.

{Κλεινίας} Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε.

{Ἀθηναίος} Τὸ τοίνυν ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν πῶς αὖ περὶ αὐτὰ ταῦτα ἔχει τῆς συμφωνίας.

{Κλεινίας} Ποίας δὲ πρὸς ποίαν;

{Ἀθηναίος} Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαρρήδη ἐμὲ εἰρηκέναι πως, εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν ὡς λέγοντα τίθετε —

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

[d] {Αθηναίος} Ὡς οἱ κακοὶ πάντες εἰς πάντα εἰσὶν ἄκοντες κακοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀνάγκη που τούτῳ συνέπεσθαι τὸν ἐξῆς λόγον.

{Κλεινίας} Τίνα λέγεις;

{Αθηναίος} Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που κακός, ὁ δὲ κακὸς ἄκων τοιοῦτος. ἀκουσίως δὲ ἐκούσιον οὐκ ἔχει πράττεσθαι ποτε λόγον· ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδικεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ, καὶ δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί· σύμφημι γὰρ ἄκοντας ἀδικεῖν πάντας —εἰ καὶ τις φιλονικίας [e] ἢ φιλοτιμίας ἔνεκα ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναι φησιν, ἀδικεῖν μὴν ἐκόντας πολλούς, ὁ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος ἀλλ' οὐχ οὗτος— τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε συμφωνοίην ἂν τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις; εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρωτῶτε· «Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντά ἐστιν, ὦ ξένε, τί συμβουλευεῖς ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνήτων πόλει; πότερον νομοθετεῖν ἢ μή;» «Πῶς γὰρ οὔ;» φήσω. «Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἐκούσια ἀδικήματα, καὶ τῶν μὲν ἐκουσίων ἀμαρτημάτων τε καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας [861.a] θήσομεν, τῶν δ' ἐλάττους; ἢ πάντων ἐξ ἴσης, ὡς οὐκ ὄντων ἀδικημάτων τὸ παράπαν ἐκουσίων;»

{Κλεινίας} Ὅρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε· καὶ τούτοις δὴ τί χρῆσόμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις;

{Αθηναίος} Καλῶς ἤρρου. πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς τόδε χρῆσώμεθα.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Ἀναμνησθῶμεν ὡς ἔμπροσθεν νυνδὴ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἶη παμπόλλη τις ἡμῶν ταραχὴ τε καὶ ἀσυμφωνία. τοῦτο δὲ λαβόντες πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς [b] αὐτούς· «Ἄρ' οὖν περὶ τὴν τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες οὔτε διορισάμενοι τί ποτ' ἐστὶν ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων τῶν πώποτε γενομένων ὡς δύο εἶδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα, τὰ μὲν ἐκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, ταῦτα καὶ νομοθετεῖται· ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νυνδὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥσπερ παρὰ θεοῦ λεχθεὶς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλλάσσεται, δούς δὲ οὐδένα λόγον ὡς [c] ὀρθῶς εἶρηκεν, κατανομοθετήσῃ τινὰ τρόπον;» οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ἀνάγκη πως ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο τε ὄντα καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην, ἵνα, ὅταν ἐκατέρῳ τις τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἐπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις καὶ δυνατὸς ἦ τό τε πρεπόντως τεθὲν ἀμῆ γέ πη κρῖναι καὶ τὸ μή.

{Κλεινίας} Καλῶς ἡμῖν φαίνη λέγειν, ὦ ξένε· δυοῖν γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεῶν, ἢ μὴ λέγειν ὡς πάντα ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ [d] τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἶρηται πρῶτον διορίσαντας δηλῶσαι.

{Αθηναίος} Τούτοις τοίνυν τοῖν δυοῖν τὸ μὲν οὐκ ἀνεκτὸν ἐμοὶ πάντως που γίνεσθαι, τό γε δὴ μὴ λέγειν, οὕτως οἰόμενον ἔχειν τάληθές —οὐ γὰρ ἂν νόμιμον οὐδ' ὅσιον ἂν εἶη— κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο, εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἐκουσίῳ διαφέρετον ἐκάτερον; ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ δὴ ποτε πειρατέον ἀμῶς γέ πως δηλοῦν.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τοῦτό γε οὐχ οἷόν τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι.

[e] {Αθηναίος} Ταῦτα ἔσται. φέρε δὴ, βλάβαι μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίνονται, καὶ τό γε ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἀφθονόν ἐστι.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

{*Ἀθηναίος*} Μὴ τοίνυν τις τὰς βλάβας πάσας ἀδικίας τιθεὶς, οὕτως οἴηται καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταῖσι ταύτῃ γίνεσθαι διπλᾶ, τὰ μὲν ἐκούσια δὴ, τὰ δ' ἀκούσια — βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὐτ' ἀριθμοῖς οὔτε μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν [862.a] ἐκουσίων— σκοπεῖσθε δὲ εἴτε τι λέγω λέγων ἄ μέλλω λέγειν, εἴτε καὶ μηδὲν τὸ παράπαν. οὐ γὰρ φημι ἔγωγε, ὧ Κλεινία καὶ Μέγилле, εἴ τις τινὰ τι πημαίνει μὴ βουλόμενος ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μὲν, ἄκοντα μὴν, καὶ ταύτῃ μὲν δὴ νομοθετήσω, τοῦτο ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τὸ παράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων τῷ γίνηται· πολλάκις δὲ ὠφελίαν οὐκ ὀρθὴν γενομένην τὸν τῆς ὠφελίας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν, ἐὰν ἢ γ' [b] ἐμὴ νικᾷ. σχεδὸν γάρ, ὧ φίλοι, οὐτ' εἴ τις τῷ δίδωσιν τι τῶν ὄντων οὐτ' εἴ τούναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἀπλῶς ἢ ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν, ἀλλ' ἐὰν ἦθι καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τις ὠφελῆ τινὰ τι καὶ βλάβῃ, τοῦτο ἐστὶν τῷ νομοθέτῃ θεατέον, καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρὸς τε ἀδικίαν καὶ βλάβην, καὶ τὸ μὲν βλαβὲν ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατόν ποιητέον, τὸ τε ἀπολόμενον σφάζοντα καὶ τὸ [c] πεσὸν ὑπὸ τοῦ πάλιν ἐξορθοῦντα, καὶ τὸ θανατωθὲν ἢ τρωθὲν, ὑγιές, τὸ δὲ ἀποίνους ἐξίλασθὲν τοῖς δρώσι καὶ πάσχουσιν ἐκάστας τῶν βλάβων, ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιστάναι τοῖς νόμοις.

{*Κλεινίας*} Καλῶς ταῦτά γε.

{*Ἀθηναίος*} Τὰς τοίνυν ἀδικούς αὐτὴ βλάβας καὶ κέρδη δέ, ἐὰν τις ἀδικῶν τινα κερδαίνειν ποιῆ, τούτων ὅποσα μὲν ἰατά, ὡς οὐσῶν ἐν ψυχῇ νόσων, ἰᾶσθαι· τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῆδε ῥέπειν χρὴ φάναι.

{*Κλεινίας*} Πῆ;

[d] {*Ἀθηναίος*} Ὅπως ὅτι τις ἂν ἀδικήσῃ μέγα ἢ μικρόν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξει καὶ ἀναγκάσει τὸ παράπαν εἰς αὐθις τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἐκόντα τολμῆσαι ποιεῖν ἢ διαφερόντως ἤττον πολὺ, πρὸς τῇ τῆς βλάβης ἐκτίσει. ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ μεθ' ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρημάτων ζημίας ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τὸ παράπαν ὅτινι τρόπῳ ποιήσῃ τις μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν, στέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν τὴν τοῦ δικαίου φύσιν, αὐτὸ ἐστὶν τοῦτο ἔργον [e] τῶν καλλίστων νόμων. ὃν δ' ἂν ἀνιάτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἰσθηταὶ νομοθέτης, δίκην τούτοις καὶ νόμον θήσει τίνα; γινώσκων που τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον, τούτους τε ἄλλους ἂν διπλῆ ὠφελοῖεν ἀπαλλαττόμενοι τοῦ βίου, παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γενομένοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν κακῶν ἔρημον τὴν πόλιν, οὕτω [863.a] δὴ τῶν τοιούτων περὶ νομοθέτη κολαστὴν τῶν ἀμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

{*Κλεινίας*} Ἔοικε μὲν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ καὶ μάλα μετρίως, ἡδὶον δ' ἂν ἔτι σαφέστερον ἀκούσαιμεν ταῦτα ῥηθέντα, τὸ τῆς ἀδικίας τε καὶ βλάβης διάφορον καὶ τὸ τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται.

{*Ἀθηναίος*} Πειρατέον τοίνυν ὡς κελεύετε δρᾶν, καὶ λέγειν.

[b] δῆλον γὰρ ὅτι τοσόνδε γε περὶ ψυχῆς καὶ λέγετε πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἐν μὲν ἐν αὐτῇ τῆς φύσεως εἴτε τι πάθος εἴτε τι μέρος ὧν ὁ θυμὸς, δύσειρι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκός, ἀλογίστῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει.

{*Κλεινίας*} Πῶς δ' οὐ;

{Αθηναίος} Καὶ μὴν ἡδονὴν γε οὐ ταῦτόν τῳ θυμῷ προσαγορεύομεν, ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτῷ φαμεν ῥώμης δυναστεύουσας, πειθοῖ μετὰ ἀπάτης βιαίου πράττειν πᾶν ὅτιπερ ἂν αὐτῆς ἢ βούλησις ἐθελήσῃ.

{Κλεινίας} Καὶ μάλα.

[c] {Αθηναίος} Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἂν τις τῶν ἀμαρτημάτων αἰτίαν οὐκ ἂν ψεύδοιτο· διχῆ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη, τὸ μὲν ἀπλοῦν αὐτοῦ κούφων ἀμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος, τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίνῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ συνεχόμενος ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς περὶ ἅ μῆδαμῶς οἶδεν, μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἐπομένης μεγάλων καὶ ἀμούσων ἀμαρτημάτων τιθεὶς [d] αἴτια τὰ τοιαῦτα, ἀσθενείας δὲ ἐπομένης, παιδείᾳ τε ἀμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γιγνόμενα θήσῃ μὲν ἀμαρτήματα καὶ ὡς ἀμαρτάνουσιν νόμους τάξει, πραοτάτους γε μὴν πάντων καὶ συγγνώμης πλείστης ἐχομένους.

{Κλεινίας} Εἰκότα λέγεις.

{Αθηναίος} Ἡδονῆς μὲν τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὁ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὁ δὲ ἥττων ἐστίν· καὶ ἔχει ταύτη.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἀγνοίας δὲ γε ὡς ὁ μὲν ἡμῶν κρείττων, ὁ δὲ ἥττων, οὐκ ἠκούσαμεν πώποτε.

[e] {Κλεινίας} Ἀληθέστατα.

{Αθηναίος} Πάντα δὲ γε προτρέπειν ταῦτά φαμεν εἰς τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τὰναντία πολλάκις ἅμα.

{Κλεινίας} Πλειστάκις μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Νῦν δὴ σοὶ τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, ὃ γε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην οὐδὲν ποικίλλων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα, ἐάντε τι βλάβη καὶ ἐὰν μή, [864.a] πάντως ἀδικίαν προσαγορεύω· τὴν δὲ τοῦ ἀρίστου δόξαν, ὅπηπερ ἂν ἔσσεσθαι τούτων ἡγήσωνται πόλις εἴτε ἰδιῶταί τινες, ἐὰν αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῆς διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν σφάλῃται τι, δίκαιον μὲν πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτη πραχθὲν καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπήκοον ἐκάστων, καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον ἄριστον, δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι τὴν τοιαύτην βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστιν τὰ νῦν ὀνομάτων περὶ δύσερις [b] λόγος, ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἀμαρτανομένων τρία εἶδη δεδήλωται γιγνόμενα, ταῦτα εἰς μνήμην πρῶτον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν οὖν, ἦν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἐν εἶδος ἡμῖν ἐστίν.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ἡδονῆς δ' αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν δεύτερον, ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον ἔφεσις τρίτον ἕτερον. τούτου δὲ αὐτοῦ τρία διχῆ τμηθέντος πέντε εἶδη γέγονεν, ὡς [c] νῦν φαμεν· οἷς νόμους διαφέροντας ἀλλήλων πέντε εἶδεσιν θετέον ἐν δυοῖν γένεσιν.

{Κλεινίας} Τίσιν τούτοις;

{*Ἀθηναίος*} Τὸ μὲν διὰ βιαιῶν καὶ συμφανῶν πράξεων πραττόμενον ἐκάστοτε, τὸ δὲ μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης λαθραίως γινόμενον, ἔστιν δ' ὅτε καὶ δι' ἀμφοῖν τούτων πραχθέν· ὃ δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίνονται ἂν, εἰ τὸ προσῆκον μέρος ἔχοιεν.

{*Κλεινίας*} Εἰκὸς γοῦν.

{*Ἀθηναίος*} Ἴωμεν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε ὀπόθεν ἐξέβημεν δεῦρο, περαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων. ἦν δὲ ἡμῖν [*d*] κείμενα περὶ τε τῶν συλόντων, οἴμαι, τοὺς θεοὺς καὶ τὰ περὶ προδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρούσης πολιτείας. τούτων δὴ τις ἂν ἴσως πράξειεν τι μανεῖς, ἢ νόσοις ἢ γήρα ὑπερμέτρῳ συνεχόμενος, ἢ παιδίᾳ χρώμενος, οὐδὲν πω τῶν τοιούτων διαφέρων· ὧν ἂν γίγνηται τι φανερόν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἐκάστοτε δικασταῖς, ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ [*e*] ποιήσαντος, κριθῆ δὲ οὕτω διατεθεῖς παρανομησαι, τὴν μὲν βλάβην ἦν ἂν τινα καταβλάβῃ πάντως ἀπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιομάτων ἀφείσθω, πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας μὴ καθαρὸς ἦ τὰς χεῖρας φόνου· οὕτω δ' εἰς ἄλλην χώραν καὶ τόπον ἀπελθὼν οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν, πρότερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ πάσης ἐπιβάς τῆς οἰκείας χώρας, ἐν δημοσίῳ δεσμῷ δεθεῖς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτούς, οὕτως ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν.

[865.a] Φόνου δὴ καθάπερ ἠρξάμεθα, πειρώμεθα διὰ τέλους παντὸς εἴδους πέρι φόνου θεῖναι τοὺς νόμους, καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. Εἴ τις ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων, εἴτε παραχρῆμα εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐκ τῶν πληγῶν, ἀπέκτεινεν τινα φίλιον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς πόλεμον, ποιουμένων ἄσκησιν [τῶν ἀρχόντων] ψιλοῖς σώμασιν ἢ μετὰ τινων ὄπλων [*b*] ἀπομιμουμένων τὴν πολεμικὴν πράξιν, καθαρθεῖς κατὰ τὸν ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων νόμον ἔστω καθαρὸς· ἰατρῶν δὲ πέρι πάντων, ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τις ἕτερος ἕτερον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ εἴτε ὀργάνῳ ἢ βέλει ἢ πώματος ἢ σίτου δόσει ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ ἢ στερήσῃ πνεύματος, αὐτὸς τῷ [*c*] ἑαυτοῦ σώματι ἢ δι' ἐτέρων σωμάτων, πάντως ἔστω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας δὲ τινέτω τὰς τοιάσδε· ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ, νομίζων τὸν ἑαυτοῦ διεργάσθαι τὸν τοῦ τελευτήσαντος δεσπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω καὶ ἀζήμιον, ἢ δίκην εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑπεχέτω διπλῆν, τῆς δὲ ἀξίας οἱ δικασταὶ διάγνωσιν ποιείσθωσαν, καθαρμοῖς δὲ χρῆσασθαι μείζουσιν τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ τὰ ἄθλα ἀποκτεινάντων, [*d*] τούτων δ' ἐξηγητὰς εἶναι κυρίους οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ· ἐὰν δὲ αὐτοῦ δοῦλον, καθηράμενος ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ τις ἐλεύθερον ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν καθαρμοὺς τοὺς αὐτοὺς καθαρθήτω τῷ τὸν δοῦλον ἀποκτείναντι, παλαιὸν δὲ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω. λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεῖς ἄρα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκώς, θυμοῦταί τε τῷ [*e*] δράσαντι νεοθνήσων, καὶ φόβου καὶ δείματος ἅμα διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὄρων τε τὸν ἑαυτοῦ φονεά ἐν τοῖς ἡθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον, δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταραττεῖ κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην σύμμαχον ἔχων, αὐτὸν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. διὸ δὴ χρεῶν ἐστὶν ἄρα ὑπεξελεθεῖν τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰκείους τόπους συμπάσης τῆς πατρίδος· ἐὰν δὲ ξένος ὁ τελευτήσας ἦ, καὶ τῆς τοῦ ξένου [866.a] χώρας εἰργέσθω τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ νόμῳ ἐὰν μὲν ἐκὼν πειθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγύτατα, ἐπίσκοπος ὢν τούτων πάντων γενομένων, ἐχέτω συγγνώμην τε καὶ ἄγων πρὸς αὐτὸν εἰρήνην μέτριος ἂν εἴη πάντως· ἐὰν δὲ τις ἀπειθῆ καὶ πρῶτον μὲν ἀκάθαρτος ὢν εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ

πορεύεσθαι καὶ θύειν, ἔτι δὲ τοὺς χρόνους μὴ ἐθέλη πληροῦν ἀποξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ [b] τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγύτατα ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναντι, διπλᾶ δὲ πάντα ἔστω τὰ τιμωρήματα τῷ ὀφλόντι. ἐὰν δ' ὁ προσήκων ἐγγύτατα μὴ ἐπεξίῃ τῷ παθήματι, τὸ μίasma ὡς εἰς αὐτὸν περιεληλυθός, τοῦ παθόντος προστρεπομένου τὴν πάθην, ὁ βουλόμενος ἐπεξελθὼν τούτω δίκην, πέντε ἔτη ἀποσχέσθαι τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἀναγκαζέτω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ξένος ἄκων ξένον κτείνη τῶν ἐν τῇ πόλει, [c] ἐπεξίτω μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, μέτοικος δὲ ὢν ἀπενιαυτησάτω, ξένος δὲ ἂν ἧ παντάπασιν, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάντε ξένον ἐάντε μέτοικον ἐάντε ἀστὸν κτείνη, τὸν βίον ἅπαντα τῆς χώρας τῆς τῶν νόμων τῶνδε κυρίας εἰργέσθω· ἐὰν δ' ἔλθῃ παρανόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ ζημιούντων αὐτόν, καὶ ἐὰν ἔχη οὐσίαν τινά, τῷ τοῦ παθόντος ἐγγύτατα γένει παραδιδόντων. ἐὰν δὲ ἄκων ἔλθῃ, ἂν μὲν [d] κατὰ θάλατταν ἐκπίπτῃ πρὸς τὴν χώραν, σκηνησάμενος ἐν θαλάττῃ τέγγων τοὺς πόδας πλοῦν ἐπιφυλαττέτω, κατὰ γῆν δὲ ἂν βία ὑπὸ τινῶν ἀχθῆ, ἢ πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει λύσσα, εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεπέτω ἄσυλον. ἐὰν δ' ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνη ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ ἧ τὸ πεπραγμένον ἐκπραχθέν, διχῆ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτον διαλαβεῖν. θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς ὅσοι ἂν ἐξαίφνης [e] μὲν καὶ ἀπροβουλεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι πληγαῖς ἢ τινι τοιοῦτῳ διαφθείρωσί τινα παραχρῆμα τῆς ὀρμῆς γενομένης, μεταμέλειά τε εὐθύς τοῦ πεπραγμένου γίγνηται, θυμῷ δὲ καὶ ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ καὶ ἀτίμοις ἔργοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστερον ἀποκτείνωσί τινα βουληθέντες κτεῖναι καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται. διττοὺς μὲν δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφοτέρους [867.a] θυμῷ γεγονότας, μεταξὺ δὲ που τοῦ τε ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου δικαιοτάτ' ἂν λεγομένους. οὐ μὴν ἄλλ' εἰκὼν ἐσθ' ἐκάτερος· ὁ μὲν τὸν θυμὸν φυλάττων καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης ἀλλὰ μετὰ ἐπιβουλῆς ὕστερον χρόνῳ τιμωρούμενος ἐκουσίῳ ἔοικεν, ὁ δὲ ἀταμιεύτως ταῖς ὀργαῖς καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα εὐθύς χρώμενος ἀπροβουλεύτως ὁμοίος μὲν ἀκουσίῳ, ἔστι δὲ οὐδ' οὗτος αὖ παντάπασιν ἀκουσίος ἄλλ' εἰκὼν ἀκουσίου.

[b] διὸ χαλεποὶ διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες φόνοι, πότερον ἐκουσίους αὐτοὺς ἢ τινὰς ὡς ἀκουσίους νομοθετητέον, βέλτιστον μὴν καὶ ἀληθέστατον εἰς εἰκόνα μὲν ἄμφω θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτῶ χωρὶς τῆ ἐπιβουλῆς καὶ ἀπροβουλίας, καὶ τοῖς μὲν μετ' ἐπιβουλῆς τε καὶ ὀργῆς κτείνας τὰς τιμωρίας χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης πραοτέρας νομοθετεῖν· τὸ γὰρ εἰκὼς μείζονι κακῷ μειζόνως, τὸ [c] δ' ἐλάττονι τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις οὕτω.

{Κλεινίας} Παντάπασιν μὲν οὖν.

{Ἀθηναῖος} Πάλιν ἐπανελθόντες τοίνυν λέγωμεν· Ἄν ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνη ἐλεύθερον, τὸ δὲ πεπραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῆς τινι γένηται πραχθέν, τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ ἄνευ θυμοῦ κτείναντι προσῆκέν τῳ πάσχειν, πασχέτω, δύο δ' ἐξ ἀνάγκης ἔτη φευγέτω κολάζων τὸν αὐτοῦ θυμὸν. ὁ δὲ [d] θυμῷ μὲν, μετ' ἐπιβουλῆς δὲ κτείνας τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν αὖ, τρία δὲ ἔτη, καθάπερ ἄτερος ἔφευγεν τὰ δύο, φευγέτω, μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμωρηθεὶς χρόνον. καθόδου δὲ πέρι τούτοις ὧδε ἔστω. χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς νομοθετεῖν· ἔστι γὰρ ὅτε τούτοις ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος ἡμερώτερος ἂν, ὁ δὲ ἡμερώτερος χαλεπώτερος ἂν εἴη, καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον ἀγριωτέρως ἂν πράξειεν, ὁ δὲ ἡμερωτέρως· ὡς [e] δὲ τὸ πολὺ κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα συμβαίνει γιγνόμενα. τούτων οὖν πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλακας, ἐπειδὴν δὲ ὁ χρόνος ἔλθῃ τῆς φυγῆς ἐκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὄρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν φυγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον, καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς

τούτων δικαστὰς γίνεσθαι, τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων [868.a] ἀρχόντων ἐμμένειν. ἐὰν δ' αὖθις ποτε κατελθὼν ὁπότερος αὐτοῖν ἠττηθεὶς ὀργῇ πράξῃ ταῦτόν τοῦτο, φυγῶν μηκέτι κατέλθῃ, κατελθὼν δέ, κατὰ τὴν τοῦ ξένου ἄφιξιν ταύτη πασχέτω. δοῦλον δ' ὁ κτείνας ἑαυτοῦ μὲν καθηράσθω, ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ, διπλῆ τὸ βλάβος ἐκτεισάτω τῷ κεκτημένῳ. ὅστις δ' ἂν τῶν ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πείθεται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ἀκάθαρτος ὢν ἀγοράν τε καὶ ἄθλα καὶ τὰ [b] ἄλλα ἱερὰ μαινῆ, ὁ βουλόμενος, τὸν τε ἐπιτρέποντα τῶν προσηκόντων τῷ τελευτήσαντι καὶ τὸν ἀποκτείναντα εἰς δίκην καταστήσας, τὴν διπλασίαν χρημάτων τε καὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω πράττειν τε καὶ ἐκτίνειν, τὸ δὲ ἔκτεισμα αὐτὸς αὐτῷ κομιζέσθω κατὰ τὸν νόμον. ἐὰν δὲ τις θυμῷ δοῦλος δεσπότην αὐτοῦ κτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος χρωμένους τῷ κτείναντι χρεῖαν ἦν ἂν [c] ἐθέλωσι, πλὴν μηδαμῆ μηδαμῶς ζωγροῦντας, καθαρὸς εἶναι· ἐὰν δὲ ἄλλος τις δοῦλος ἐλεύθερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παραδιδόντων οἱ δεσπότες τὸν δοῦλον τοῖς προσήκουσι τοῦ τελευτήσαντος, οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θανατωσάντων τὸν δράσαντα, τρόπῳ δὲ ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἂν δ' ὁ γίγνεται μὲν, ὀλιγάκις δέ, διὰ θυμὸν πατῆρ ἢ μητῆρ ὑὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἢ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἀπενιαυτεῖν, [d] κατελθόντων δὲ τῶν κτεινάντων, ἀπαλλάττεσθαι γυναῖκά τε ἀπ' ἀνδρὸς καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναῖκος, καὶ μή ποτ' ἔτι κοινῇ παιδοποιήσασθαι, μηδὲ συνέστιον ὢν ἔκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίνεσθαι ποτε μηδὲ κοινῶν ἱερῶν· ὁ δὲ ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν ὑπόδικος ἀσεβείας γινέσθω τῷ ἐθέλοντι. γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ [e] τινὰ τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἄνδρα ταῦτόν τοῦτο ὡσαύτως ἐργάσῃται, καθαίρεσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμούς, τριετῆς δὲ ἀπενιαυτήσεις διατελεῖν. κατελθὼν δὲ ὁ τι τοιοῦτον δράσας, τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνεῖτω μηδὲ ὁμοτράπεζος γινέσθω ποτέ· ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ ἢ ὁ γεννηθεὶς ἀσεβείας αὖ ὑπόδικος γινέσθω τῷ ἐθέλοντι. καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφήν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφήν θυμῷ κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτήσεων ὡσαύτως, καθάπερ εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰρήσθω δεῖν γίνεσθαι καὶ τούτοις — ὢν ἀδελφοὺς τε ἀδελφῶν καὶ γονέας ἐστέρηκε παίδων, τούτοις δὲ συνέστιος αὐτοῖς μηδέποτε γινέσθω μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν— ἐὰν δὲ τις ἀπειθῇ, [869.a] τῷ τῆς περὶ ταῦτα ἀσεβείας εἰρημένῳ νόμῳ ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο μετὰ δίκης. ἐὰν δ' ἄρα τις εἰς τοσοῦτον ἀκρατῆς θυμοῦ γίγνηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτεῖναί τινα, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας πρὶν τελευτῆσαι τὸν δράσαντα φόνου ἀφιῆ ἑκὼν, καθάπερ οἱ τὸν ἀκούσιον φόνον ἐξεργασάμενοι καθαρθεῖς, καὶ τᾶλλα ὅσαπερ ἐκεῖνοι πράξας, καθαρὸς ἔστω, ἐὰν δὲ μὴ [b] ἀφῆ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ δράσας τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γίγνοιτο καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννητοῦ ψυχὴν συλήσας, ὥστ' εἴπερ οἶόν τ' ἦν τὸ πολλάκις ἀποθνήσκειν τὸν αὐτόν, καὶ τὸν πατροφόνον ἢ μητροκτόνον, ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο, δικαιοτάτον θανάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν. ᾧ γὰρ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ [c] τῶν γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρὶν τι δρᾶν τοιοῦτον νομοθετήσῃ, πῶς τούτῳ δίκης γε ἄλλως προσῆκον τυγχάνειν ἂν γίγνοιτο ἐν νόμῳ; κείσθω δὲ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ θάνατος ἢ ζημία. ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ ἐν στάσει μάχης γενομένης ἢ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, [d] ἀμυνόμενος ἄρχοντα χειρῶν πρότερον, καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας ἔστω καθαρὸς, καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην, ὡσαύτως, ἢ ξένος ξένον. ἐὰν δὲ ἄστος ξένον ἢ ξένος ἄστων ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταῦτα ἔστω τοῦ καθαρὸς εἶναι. καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡσαύτως· ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθάπερ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρί, ταῦτόν τοῦτο ἔστω

περὶ ἀπάσης τῶν [e] τοιούτων ἀφέσεως, ἐὰν ὅστισοῦν ὄψωσιν ἀφιῆ τοῦτο ἐκόν, ὡς ἀκουσίου γεγονότος τοῦ φόνου, οἷ τε καθαρμοὶ γινέσθωσαν τῷ δράσαντι καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔστω τῆς ἐκδημίας ἐν νόμῳ. καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκούσια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γινόμενα περὶ φόνους μετρίως εἰρήσθω· τὰ δὲ περὶ τὰ ἐκούσια καὶ κατ' ἀδικίαν πᾶσαν γινόμενα τούτων πέρι καὶ ἐπιβουλῆς δι' ἡττας ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον.

{Κλεινίας} Ὁρθῶς λέγεις.

{Ἀθηναίος} Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν [870.a] εἶπωμεν ὅποσα ἂν εἴη. τὸ μὲν δὴ μέγιστον ἐπιθυμία κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πόθων· τοῦτο δ' ἐστὶν μάλιστα ἐνταῦθα οὐ πλεῖστός τε καὶ ἰσχυρότατος ἡμερος ὧν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς, ἢ τῶν χρημάτων τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐντίκτουσα δύναμις διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακὴν. τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἢ τοῦ κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων· πρῶτον γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτὸ [b] προκρίνοντες, τρίτον ὄν, τοὺς τ' ἐπιγιγνομένους λωβῶνται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις πάσας πάντων κάλλιστον καὶ ἄριστον, ὡς ἔνεκα σώματος ἐστὶ, καὶ σῶμα ψυχῆς ἔνεκα· ἀγαθῶν μὲν οὖν ὄντων ὧν ἔνεκα ὁ πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη μετὰ σώματος ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα [c] ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως· καὶ φόνοι οὕτως οὐκ ἂν γίνοιτο ἐν πόλεσιν φόνους δεόμενοι καθαίρεσθαι. νῦν δέ, ὅπερ ἀρχόμενοι τούτων εἶπομεν, ἐν μὲν τοῦτ' ἐστὶ καὶ μέγιστον ὃ ποιεῖ φόνου ἐκουσίῳ τὰς μεγίστας δίκας. δεύτερον δὲ φιλοτίμου ψυχῆς ἕξις, φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς συνοίκους μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθόνον, δευτέρως δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει. τρίτον δὲ οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φόνους [d] εἰσὶν ἐξειργασμένοι, ὅταν ἢ τῷ πραττόμενα ἢ πεπραγμένα ἢ μηδένα βούλονταί σφισιν συνειδένα γινόμενα ἢ γεγονότα· τοὺς οὖν τούτων μηνυτὰς ἀναιροῦσι θανάτοις, ὅταν ἄλλω μηδενὶ δύνωνται τρόπῳ. τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ' ἔστω, καὶ πρὸς τούτοις, ὧν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούοντες σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιούτων τίσιν ἐν Ἄιδου [e] γίνεσθαι, καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτεῖσαι, τὴν τοῦ παθόντος ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ' ἄλλου τοιαύτη μοῖρα τελευτήσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δὴ καὶ πάντως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύτην δίκην οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ [871.a] νόμον ὑμνεῖν, ἀπειθοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῇ γραφῇ· “Ὅς ἂν ἐκ προνοίας τε καὶ ἀδικῶς ὄντιναοῦν τῶν ἐμφυλίων αὐτόχειρ κτείνῃ, πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέσθω, μήτε ἱερὰ μήτε ἀγορὰν μήτε λιμένας μήτε ἄλλον κοινὸν σύλλογον μηδένα μαιίνων, ἐάντε τις ἀπαγορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων καὶ ἐὰν μή —ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεται τε καὶ φανεῖται [b]— ὁ δὲ μὴ ἐπεξιών δέον, ἢ μὴ προαγορεύων εἰργεσθαι, τῶν ἐντὸς ἀνεπιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι, πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχοιτο, ὡς ἢ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται, τὸ δὲ δεύτερον ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος γινέσθω. ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις λουτρῶν φυλακῆς πέρι καὶ ὅσων ἂν ἐτέρων [c] ὁ θεὸς περὶ ταῦτα νόμιμα παραδῶ, πάντα ἀποτελῶν, καὶ τὴν πρόρρησιν προαγορεύων, ἴτω ἀναγκάζων τὸν δράσαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης πρᾶξιν κατὰ νόμον. ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίνεσθαι χρεῶν ἐστὶ διὰ τινῶν ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τίσιν οἷς τῶν τοιούτων μέλει, φόνους μὴ γίνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥάδιον ἀποφαίνεσθαι νομοθέτῃ· τίνες δ' εἰσὶν οἱ θεοὶ καὶ τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὀρθότατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γινόμενος εἴη, νομοφύλακες μετ' [d] ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ τοῦ

θεοῦ νομοθετησάμενοι, τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας. δικαστὰς δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτοὺς οὐσπερ τοῖς τὰ ἱερὰ συλῶσιν διαδικάζειν ἐρρήθη κυρίως· ὁ δὲ ὀφλῶν θανάτῳ ζημιούσθω καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ θαπτέσθω, ἀναιδεΐας ἔνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν. φυγῶν δὲ καὶ μὴ ἠελήσας κρίσιν ὑποσχέειν φευγέτω ἀειφυγίαν· ἐὰν δὲ τις ἐπιβῆι πρὸς τῶν τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας, ὁ προστυχῶν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀποθανόντος [e] ἢ καὶ τῶν πολιτῶν ἀνατὶ κτεινέτω, ἢ δῆσας τοῖς ἄρχουσι τῶν τὴν δίκην κρινάντων κτεῖναι παραδότη. ὁ δὲ ἐπισκηπτόμενος ἅμα καὶ κατεγγυάτω τὸν ᾧ ἂν ἐπισκῆπτηται· ὁ δὲ παρεχέτω τοὺς ἐγγυητὰς, ἀξιόχρεως οὓς ἂν ἢ τῶν περὶ ταῦτα δικαστῶν ἀρχὴ κρίνη, τρεῖς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως παρέξειν ἐγγυωμένους εἰς δίκην· ἐὰν δὲ ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθιστάναι, τὴν ἀρχὴν παραλαβοῦσαν δῆσασαν φυλάττειν καὶ παρέχειν εἰς τὴν κρίσιν τῆς δίκης. ἐὰν δὲ [872.a] αὐτόχειρ μὲν μὴ, βουλευσὴ δὲ θανάτον τις ἄλλος ἐτέρῳ καὶ τῇ βουλήσει τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας αἴτιος ὢν καὶ μὴ καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει ἐνοικῆ, γιγνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταῦτ' αἱ κρίσεις τούτων περὶ πλὴν τῆς ἐγγύης, τῷ δὲ ὀφλόντι ταφῆς τῆς οἰκείας ἐξέστω τυχεῖν, τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταῦτ' ὡσαύτως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι περὶ αὐτὸν γιγνέσθω. τὰ αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους καὶ ἀστοῖσι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλους, δούλοις [b] τε αὖ πρὸς δούλους, τῆς τε αὐτοχειρίας περὶ καὶ ἐπιβουλεύσεως, πλὴν τῆς ἐγγύης· ταύτην δέ, καθάπερ εἴρηται, τοὺς αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι, τὸν δὲ προαγορεύοντα τὸν φόνον ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτους. ἐὰν δὲ δοῦλος ἐλεύθερον ἐκῶν, εἴτε αὐτόχειρ εἴτε βουλεύσας, ἀποκτεῖνη καὶ ὄφλη τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δήμιος ἄγων πρὸς τὸ μνημα τοῦ ἀποθανόντος, ὅθεν ἂν ὄρᾳ τὸν τύμβον, μαστιγῶσας ὀπόσας [c] ἂν ὁ ἐλὼν προστάτη, ἐάνπερ βῶ παίόμενος ὁ φονεύς, θανατωσάτω. ἐὰν δὲ τις δοῦλον κτεῖνη μηδὲν ἀδικοῦντα, φόβῳ δὲ μὴ μηνυτῆς αἰσχυρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐτοῦ γίγνηται, ἢ τινος ἔνεκα ἄλλου τοιούτου, καθάπερ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπέιχε φόνου δίκας, ὡσαύτως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ τὰ αὐτὰ ἀποθανόντος οὕτως ὑπεχέτω.

Ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται ἐφ' οἷσι καὶ νομοθετεῖν δεινὸν καὶ οὐδαμῶς προσφιλέες, μὴ νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον, συγγενῶν [d] αὐτόχειρας φόνους ἢ δι' ἐπιβουλεύσεως γενομένους, ἐκουσίους τε καὶ ἀδίκους πάντως, οἱ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκούσαις καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσιν, γένοιτο δ' ἂν πού τι καὶ ἐν ἧ μὴ τις ἂν προσδοκῆσειεν χώρᾳ, λέγειν μὲν δὴ χρεῶν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθε σμικρῷ ῥηθέντι λόγον, ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν οἷος ἀποσχέσθαι γένηται μᾶλλον ἐκῶν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν πάντη ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ [e] μῦθος ἢ λόγος, ἢ ὅτι χρὴ προσαγορεύειν αὐτόν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἢ τῶν συγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νυνδὴ λεχθέντι καὶ ἔταξεν ἄρα δράσαντί τι τοιοῦτον παθεῖν ταῦτ' ἀναγκαίως ἅπερ ἔδρασεν· εἰ πατέρα ἀπέκτεινεν ποτέ τις, αὐτὸν τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βίᾳ πάσχοντα ἐν τισὶ χρόνοις, κἂν εἰ μητέρα, γενέσθαι τε αὐτὸν θηλείας μετασχόντα φύσεως ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ τῶν γεννηθέντων λυπεῖν τὸν βίον ἐν χρόνοις ὑστέροις· τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρσιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι [873.a] τὸ μιανθὲν πρὶν φόνον φόνῳ ὁμοίῳ ὁμοιον ἢ δράσασα ψυχὴ τείση καὶ πάσης τῆς συγγενείας τὸν θυμὸν ἀφιλασαμένη κοιμίση. ταῦτα δὴ παρὰ θεῶν μὲν τινα φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς τοιαύτας· εἰ δὲ τινος οὕτως ἀθλία συμφορὰ καταλάβοι, ὥστε πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων ἐκ προνοίας ἐκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποστερεῖν σώματος, ὁ παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε περὶ τῶν [b] τοιούτων νομοθετεῖ, Προρρήσεις μὲν τὰς περὶ τῶν νομίμων εἴργεσθαι καὶ ἐγγύας τὰς αὐτὰς εἶναι καθάπερ ἐρρήθη τοῖς ἔμπροσθεν· ἐὰν δὲ τις ὄφλη φόνου τοιούτου, τούτων κτείνας τινά, οἱ μὲν τῶν δικαστῶν ὑπηρεταὶ καὶ ἄρχοντες ἀποκτείναντες, εἰς τεταγμένην τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκβαλλόντων γυμνόν, αἱ δὲ ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, λίθον ἕκαστος φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ

νεκροῦ βάλλων ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὄλην, μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ τῆς χώρας [c] ὄρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον.

Τὸν δὲ δὴ πάντων οἰκειότατον καὶ λεγόμενον φίλτατον ὃς ἂν ἀποκτείνῃ, τί χρὴ πάσχειν; λέγω δὲ ὃς ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν τῆς εἰμαρμένης βία ἀποστερῶν μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης δίκη, μήτε περιωδύνῳ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεῖς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχῶν, ἀργία δὲ καὶ ἀνανδρίας δειλία ἑαυτῷ δίκην ἄδικον [d] ἐπιθῆ. τούτῳ δὴ τὰ μὲν ἄλλα θεὸς οἶδεν ἃ χρὴ νόμιμα γίνεσθαι περὶ καθαρμούς τε καὶ ταφάς, ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα καὶ τοὺς περὶ ταῦτα νόμους ἐπανερομένους χρὴ τοὺς ἐγγύτατα γένει ποιεῖν αὐτοῖσιν κατὰ τὰ προσταττόμενα· τάφους δ' εἶναι τοῖς οὕτω φθαρεῖσι πρῶτον μὲν κατὰ μόνας μηδὲ μεθ' ἑνὸς συντάφου, εἶτα ἐν τοῖς τῶν δώδεκα ὀρίοισι μερῶν τῶν ὅσα ἀργὰ καὶ ἀνώνυμα θάπτειν ἀκλεεῖς αὐτούς, μήτε στήλαις μήτε ὀνόμασι δηλοῦντας τοὺς τάφους.

[e] Ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ ζῶον ἄλλο τι φονεύσῃ τινά, πλὴν τῶν ὅσα ἐν ἀγῶνι τῶν δημοσίων τιθεμένων ἀθλεύοντά τι τοιοῦτον δράσῃ, ἐπεξίτωσαν μὲν οἱ προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτείναντι, διαδικαζόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων οἷσιν ἂν καὶ ὁπόσοις προστάξῃ ὁ προσήκων, τὸ δὲ ὄφλόν ἐξω τῶν ὄρων τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι. ἐὰν δὲ ἄψυχόν τι ψυχῆς ἄνθρωπον στερήσῃ, πλὴν ὅσα κεραυνὸς ἢ τι παρὰ θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰόν, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ τινά, δικαστὴν μὲν αὐτῷ [874.a] καθιζέτω τῶν γειτόνων τὸν ἐγγύτατα ὁ προσήκων γένει, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ ὑπὲρ τῆς συγγενείας ὅλης, τὸ δὲ ὄφλόν ἐξορίζειν, καθάπερ ἐρρήθη τὸ τῶν ζῶων γένος.

Ἐὰν δὲ τεθνεὼς μὲν αὖ τις φανῆ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ἦ καὶ μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν προρρήσεις τὰς αὐτὰς γίνεσθαι καθάπερ τοῖς ἄλλοις, προαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι, καὶ ἐπιδικασάμενον ἐν [b] ἀγορᾷ κηρῦξαι τῷ κτείναντι τὸν καὶ τὸν καὶ ὠφληκότι φόνου μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν μηδὲ ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος, ὡς, ἂν φανῆ καὶ γνωσθῆ, ἀποθανούμενον καὶ ἐξω τῆς τοῦ παθόντος χώρας ἐκβληθησόμενον ἄταφον. οὗτος δὴ νόμος εἷς ἡμῖν ἔστω κύριος περὶ φόνου κείμενος.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι τούτων οὕτως· ὧν δὲ ὁ κτείνας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἶη, τάδε ἔστω· Νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν [c] ἐλὼν κτείνῃ, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν λωποδύτην ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηται τις ἢ παῖδα περὶ τὰ ἀφροδίσια, νηπιονὶ τεθνάτω ὑπὸ τε τοῦ ὑβρισθέντος βία καὶ ὑπὸ πατρός ἢ ἀδελφῶν ἢ υἱῶν· ἐὰν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῆ γυναικὶ βιαζομένη, κτείνας τὸν βιαζόμενον ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ· καὶ ἐὰν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον, μηδὲν ἀνόσιον δρῶντι, κτείνῃ τινά, ἢ μητρὶ ἢ τέκνοις ἢ ἀδελφοῖς ἢ συγγεννήτορι τέκνων, [d] πάντως καθαρὸς ἔστω.

Τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφὴν τε ζώσης ψυχῆς καὶ παιδείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτόν, ἀτυχησάσῃ δὲ τούναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων ἃς δεῖ τιμωρίας γίνεσθαι, νενομοθετήσθω· τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν εἴρηται, τὸ δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων ἀκούσιοι τε καὶ ἐκούσιοι γιγνόμεναι διοριστέον εἰς δύναμιν αἱ τέ εἰσιν καὶ ὅσαι, καὶ ὧν ἂν [e] τυγχάνουσαι τιμωρήσεων τὸ πρόσφορον ἔχοιεν ἂν ἕκασται, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο.

Τραύματα δὴ καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων τά γε δευτέρα μετὰ θανάτους καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειεν τῶν ἐπὶ νόμον τρεπομένων. τὰ δὴ τραύματα, καθάπερ οἱ φόνοι διήρηντο, διαιρετέον, τὰ μὲν

ἀκούσια, τὰ δὲ θυμῷ, τὰ δὲ φόβῳ, τὰ δὲ ὀπόσα ἐκ προνοίας ἐκούσια συμβαίνει γιγνόμενα· προρρήτεον δὴ τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε, ὡς ἄρα νόμους ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι καὶ ζῆν κατὰ νόμους [875.a] ἢ μηδὲν διαφέρειν τῶν πάντη ἀγριωτάτων θηρίων. ἡ δὲ αἰτία τούτων ἦδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἰκανὴ φύεται ὥστε γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν καὶ γνοῦσα, τὸ βέλτιστον ἀεὶ δύνασθαι τε καὶ ἐθέλειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι πολιτικῆ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν — τὸ μὲν γὰρ κοινὸν συνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις — καὶ ὅτι συμφέρει τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ, τοῖν ἀμφοῖν, ἦν τὸ κοινὸν [b] τιθῆται καλῶς μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον· δεύτερον δέ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναί τις ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκεν λάβῃ ἰκανῶς ἐν τέχνῃ, μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ πόλεως, οὐκ ἂν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον ἐπόμενον τῷ κοινῷ, ἀλλ' ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἢ θνητῆ φύσις αὐτὸν ὀρμήσει ἀεὶ, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν, τοῦ δὲ [c] δικαιότερου τε καὶ ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμφω τούτῳ προστήσεται, καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὐτῇ πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτὴν τε καὶ τὴν πόλιν ὅλην. ἐπεὶ ταῦτα εἴ ποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἰκανὸς θεία μοῖρα γεννηθεὶς παραλαβεῖν δυνατὸς εἶη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ· ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε τάξις οὐδεμία κρείττων, οὐδὲ θέμις ἐστὶν νοῦν οὐδενὸς ὑπήκοον οὐδὲ [d] δοῦλον ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἐάνπερ ἀληθινὸς ἐλευθερός τε ὄντως ἢ κατὰ φύσιν. νῦν δὲ οὐ γὰρ ἐστὶν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ βραχὺ· διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἰρετέον, τάξιν τε καὶ νόμον, ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ' ἐπὶ πᾶν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε εἵνεκα εἴρηται· νῦν ἡμεῖς τάξομεν τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἢ τι βλάψαντα ἕτερον ἄλλον παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς, «Τὸν τί τρώσαντα ἢ [e] τίνα ἢ πῶς ἢ πότε λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστά ἐστι τούτων καὶ πάμπλου διαφέροντα ἀλλήλων.» ταῦτ' οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα ἢ μηδὲν ἀδύνατον. ἐν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρίναι, τὸ πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων· τὸ δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν [876.a] αὖ περὶ τοῦ τί δεῖ ζημιοῦσθαι καὶ πάσχειν τί χρεῶν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον.

{Κλεινίας} Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος;

{Ἀθηναίος} Ὅδε, ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις, τὰ δὲ οὐκ ἐπιτρεπτέον, ἀλλ' αὐτῷ νομοθετητέον.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις;

{Ἀθηναίος} Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν εἶη, ὡς ἐν [b] πόλει ἐν ἣ δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα, κλέπτοντα τὰς αὐτῶν δόξας, κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει καί, ὃ τούτου δεινότερον, ὅταν μὴδὲ σιγῶντα ἀλλὰ θορύβου μεστὰ καθάπερ θέατρα ἐπαινοῦντά τε βοῆ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὅλη τῇ πόλει γίνεσθαι φιλεῖ. τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπὸ τινος ἀνάγκης ληφθέντα οὐκ εὐτυχὲς μὲν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης [c] εἰλημμένον ὅτι περὶ σμικρότατα ἐπιτρεπτέον αὐτοῖς τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαρρήδην, ἂν τις ἄρα τοιαύτη πολιτεία νομοθετῆ ποτε· ἐν ἣ δὲ ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ἦ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς τὸ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὴ τὰ νῦν ἀνεμέσητον [d] τὸ

μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἃ καὶ φαυλοτέρως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο κατιδεῖν καὶ προσάπτειν ἐκάστῳ τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἀξίαν τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως· ἐπειδὴ δὲ οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἤκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίνεσθαι κριτάς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα. οὐ μὴν ἀλλ' ὅπερ πολλάκις εἶπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν [e] νομοθετήσῃ νόμων, τὸ περιγραφὴν τε καὶ τοὺς τύπους τῶν τιμωριῶν εἰπόντας, δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς τοῦ μήποτε βαίνειν ἔξω τῆς δίκης, τότε τε ἦν ὀρθότατα ἔχον καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο αὐτὸ ποιητέον, ἐπανελθόντα ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. ἢ δὴ γραφὴ περὶ τραύματος ὧδε ἡμῖν κείσθω· Ἐάν τις διανοηθεῖς τῇ βουλήσῃ κτεῖναι τινα φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησιν, τρώσῃ μὲν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον [877.a] ἐλεεῖν, οὐδὲ αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθάπερ ἀποκτείναντα ὑπέχειν τὴν δίκην φόνου ἀναγκάζειν· τὴν δὲ οὐ παντάπασι κακὴν τύχην αὐτοῦ σεβόμενον καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν καὶ τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀπότροπος αὐτοῖς ἐγένετο μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἔλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον τύχην καὶ συμφορὰν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι διδόντα καὶ μὴ ἐναντιούμενον, τὸν μὲν θάνατον ἀφελεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάστασιν [b] δὲ εἰς τὴν γείτονα πόλιν αὐτῷ γίνεσθαι διὰ βίου, καρπούμενον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν. βλάβος δέ, εἰ κατέβλαψεν τὸν τρωθέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι, τιμᾶν δὲ τὸ δικαστήριον ὅπερ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ, κρίνειν δὲ οἷπερ ἂν τοῦ φόνου ἐδίκασαν εἰ ἐτελευτήσῃ ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ τραύματος. γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν· καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ὡσαύτως τρώσῃ, [c] καὶ ὄφλη τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. γυνὴ δὲ ἄνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλήσῃ τοῦ ἀποκτεῖναι τρώσασα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν· τὴν δὲ κτῆσιν, ἐὰν μὲν ὑεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὧσιν παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν καὶ ὡς ὄρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι· ἐὰν δὲ ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦς κεκτῆσθαι. ἅπαις δὲ ὅστις ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέσῃ, [d] τοὺς συγγενεῖς συνελθόντας μέχρι ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος ἀμφοτέρωθεν, πρὸς τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τετταρακοντακαίπεντακισχιλιοστὸν καταστήσῃαι βουλευομένους μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων, διανοηθέντας τρόπῳ καὶ λόγῳ τοῖσδε, ὡς οὐδεὶς οἶκος τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων τοῦ ἐνοικοῦντός ἐστιν οὐδὲ σύμπαντος τοῦ γένους οὕτως ὡς τῆς πόλεως δημόσιός τε καὶ ἴδιος· δεῖ δὴ τὴν γε πόλιν τοὺς [e] αὐτῆς οἴκους ὡς ὀσιωτάτους τε καὶ εὐτυχεστάτους κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν. ὅταν οὖν τις ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἴκων, ὥστε τὸν κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν, ἠίθεον δὲ ἢ καὶ γεγαμηκότα ἅπαιδα τελευτήσῃαι φόνου ὄφλόντα ἐκουσίῳ ἢ τινος ἀμαρτήματος ἄλλου τῶν περὶ θεοὺς ἢ πολίτας ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ ζημία διαρρήδην ἦ κειμένη, ἢ καὶ ἐν ἀειφυγίᾳ τις φεύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἅπαις, τοῦτον πρῶτον μὲν καθήρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεῶν ἔστω κατὰ νόμον, ἔπειτα [878.a] συνελθόντας, καθάπερ εἶπομεν νυνδὴ, τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξιν σκέψασθαι γένος ὅτιπερ ἂν ἦ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώτατον πρὸς ἀρετὴν καὶ ἅμα εὐτυχές, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγονότες ὧσιν πλείους· ὅθεν ἕνα τῷ τοῦ τελευτήσαντος πατρὶ καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους ὑὸν ὡς ἐκείνων εἰσποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά τε αὐτοῖς καὶ ἐστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὀσίων τε καὶ ἱερῶν ἐπ' ἀμείνοσι τύχαις γίνεσθαι τοῦ πατρός, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένους, αὐτὸν κληρονόμον [b] καταστήσῃαι κατὰ νόμον, τὸν δ' ἐξαμαρτόντα ἀνώνυμον ἐᾶν καὶ ἅπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὅποταν αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται συμφοραί.

Ἔστιν δὲ οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὄρος ὄρω προσμειγνύς, ἀλλ' οἷς ἔστιν μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὄρων πρότερον ἐκατέρῳ προσβάλλον γίγνεται ἂν ἀμφοῖν μεταξύ· καὶ δὴ καὶ τῶν ἀκουσίων τε καὶ ἐκουσίων τὸ θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν εἶναι τοιοῦτον. τραυμάτων οὖν ἔστω τῶν ὀργῆ [c] γενομένων· Ἐὰν ὄφλη τις, πρῶτον μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν τὸ τραῦμα ἰάσιμον ἀποβῆ, τῶν δὲ ἀνιάτων τὴν τετραπλασίαν· ἐὰν δὲ ἰάσιμον μὲν, αἰσχύνῃ δὲ μεγάλην τινὰ προσβάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλασίαν ἐκτίθειν. ὅσα δὲ τις τρώσας τινὰ μὴ μόνον βλάβη τὸν παθόντα ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν, ποιήσας ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦτον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίθειν καὶ τῇ πόλει τὴν βλάβην· πρὸς γὰρ ταῖς [d] αὐτοῦ στρατείαις καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμικὰς ταπτέσθω τάξεις, ἢ μὴ δρῶν ταῦτα ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γινέσθω κατὰ νόμον. τὴν δὲ δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν εἴτε τριπλῆν εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι δικασταὶ ταπτόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγονος ὁμόγονον τὸν αὐτὸν τρόπον τούτῳ τρώσῃ, τοὺς γεννήτας καὶ τοὺς συγγενεῖς μέχρι ἀνεπιῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, γυναικῶν τε [e] καὶ ἀνδρας συνελθόντας, κρίναντας παραδιδόναι τιμᾶν τοῖς γεννήσασιν κατὰ φύσιν· ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἢ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς ἀνδρῶν εἶναι τιμώντας κυρίους, ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν αὐτοί, τοῖς νομοφύλαξιν τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγόνοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων δικαστὰς μὲν τοὺς ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπάναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοὶ, ἀληθινοὶ δὲ, ὧσιν, ἂν δὲ τις ὄφλη, τιμᾶν εἰ τεθάναι χρή τὸν τοιοῦτον εἴτε τι μείζον ἕτερον τούτου πάσχειν ἢ καὶ μὴ πολλῷ μικρότερον· καὶ τῶν [879.a] συγγενῶν τοῦ δράσαντος μηδένα δικάζειν, μηδ' ἐὰν γεγονῶς ἦ τὸν χρόνον ὅσον ὁ νόμος εἴρηκεν. δοῦλος δ' ἐὰν τις ἐλεύθερον ὀργῆ τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρωθέντι χρῆσθαι ὅτι ἂν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ, αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω. ἐὰν δὲ ἐκ συνθήκης αἰτιάται τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανῆν εἶναι τις τὸ γεγονός, ἀμφισβητήσάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἔλῃ, τριπλασίαν ἐκτεισάτω τὴν βλάβην, ἐλὼν δὲ, ἀνδραποδισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα [b] μετὰ τοῦ δούλου. ὅς δ' ἂν ἄκων ἄλλος ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος ἀπλοῦν ἀποτινέτω —τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἰκανὸς ἄρχειν— δικασταὶ δὲ ὄντων οἵπερ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐρρήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης.

Βία μὲν δὴ πάνθ' ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη, βίαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρή περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα καὶ γυναῖκα ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον ὡς οὐ μικρῷ τοῦ νεωτέρου ἐστὶ πρεσβευόμενον [c] ἐν τε θεοῖσι καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν. αἰκίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γενομένην ὑπὸ νεωτέρου ἰδεῖν αἰσχρὸν καὶ θεομισές· ἔοικεν δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι ῥαθύμως ὀργὴν ὑποφέρειν, αὐτῷ τιθεμένῳ τιμὴν ταύτην εἰς γῆρας. ὧδε οὖν ἔστω· Πᾶς ἡμῖν αἰδεῖσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργῳ τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν, ἄρρενα ἢ θῆλυον, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα διευλαβεῖσθω, καὶ [d] πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεὶ θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ' αὐτως καὶ ξένου ἀπείργοιτο εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος εἴτε νεήλυδος ἀφιγμένου· μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε ἀμυνόμενος τὸ παράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦτον νοθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυνόμον ἑαυτὸν τύπτοντα οἴηται δεῖν κολασθῆναι, λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ τύπτειν δὲ εἰργέσθω, ἵνα πόρρω γίγνηται τοῦ τὸν ἐπιχώριον ἂν τολμήσῃ [e] ποτε πατάξαι. οἱ δ' ἀστυνόμοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος τὸν ἐπιχώριον τύπτειν, τῇ μάστιγι τὸν ξένον ὅσας ἂν αὐτὸς πατάξῃ τοσαύτας δόντες, τῆς θρασυξενίας παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ ὄνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι μεθιέντων ἄμφω. ἦλιξ δὲ ἦλικα καὶ τὸν [880.a]

ἄπαιδα προέχοντα ἡλικία ἑαυτοῦ ἔαν τύπτη, γέρων τε γέροντα καὶ ἔαν νέος νέον, ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν ἄνευ βέλους ψιλαῖς ταῖς χερσίν· ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονῶς ἔτη ἔαν τολμᾷ τῷ μάχεσθαι, εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἄγροικος καὶ ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος ἀνδραποδώδης τε, δίκης ἂν ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἔαν μὲν τις τοιοῦτοις παραμυθίοις εὐπειθῆς γίγνηται, εὐήνιος ἂν εἴη· ὁ δὲ δυσπειθῆς καὶ μηδὲν προοιμίου φροντίζων δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε [b] ἑτοίμως νόμον· Ἐάν τις τύπτη τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἔαν μὴ ἦλιξ μηδὲ νεώτερος ἦ τῶν μαχομένων, διειργέτω ἢ κακὸς ἔστω κατὰ νόμον· ἔαν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικία ἢ ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ ἢ ἔτι ἀνωτέρω τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας τύπτειν, καὶ ἔαν ὄφλη [c] τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· ἔαν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσιν πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἔαν δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τις τύπτη τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν παραγενομένων τῆς βοήθειας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν αὐτὴν δύναμιν, ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἠττηθεὶς, ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ σύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην, ὁ δὲ μέτοικός τε ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις τρία [d] ἔτη δεδέσθω, ἔαν μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμῆσῃ τὴν δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενομένος ὄφουδ' αὐτῶν καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν μεγίστου τιμήματος ὢν μνᾶ, δευτέρου δὲ ὢν πεντήκοντα δραχμαῖς, τρίτου δὲ τριάκοντα, εἴκοσι δὲ τοῦ τετάρτου· δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιοῦτοις στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι.

Νόμοι δέ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἕνεκα γίνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τίνα τρόπον ὀμιλοῦντες [e] ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν, οἱ δὲ τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρωμένων τινὶ φύσει καὶ μηδὲν τευχθέντων ὥστε μὴ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην. οὗτοι τοὺς μέλλοντας λόγους ῥηθήσεσθαι πεποηκότες ἂν εἶεν· οἷς δὴ τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ, βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρεῖαν γίνεσθαι. πατρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅστις τολμήσῃ ἄψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκία τινί, μήτε τῶν ἄνω δείσας θεῶν μήνιν μήτε [881.a] τῶν ὑπὸ γῆς τιμωριῶν λεγομένων, ἀλλὰ ὡς εἰδῶς ἅ μηδαμῶς οἶδεν, καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημένων, παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινος ἀποτροπῆς ἐσχάτης. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον, οἱ δὲ ἐν Ἄιδου τούτοις λεγόμενοι πόνοι ἔτι τε τούτων εἰσὶ μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες οὐδὲν ἀνύτουσιν ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς—οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεννητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι— δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε [b] κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοις τὰς ἐν τῷ ζῆν μηδὲν τῶν ἐν Ἄιδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω δὲ λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῆδε· Ὅς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν μὴ μανίας ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βοηθείτω, καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγῶνων καλεῖσθω βοηθῶν, μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώρας φευγέτω· [c] ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν ἔπαινον ἐχέτω, μὴ βοηθῶν δέ, ψόγον· δοῦλος δὲ βοηθήσας μὲν ἐλεύθερος γιγνέσθω, μὴ βοηθήσας δὲ πληγὰς ἑκατὸν τῆ μάλιστα τυπτέσθω, ἐν ἀγορᾷ μὲν ἂν γίγνηται τὸ γενόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων, ἔαν δ' ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπιδημοῦντα, ἔαν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας. ἔαν δ' ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ἢ τις, ἕαντε [d] παῖς ἕαντε ἀνήρ ἕαντ' οὖν γυνή, ἀμυνέτω πᾶς τὸν ἀνόσιον ἐπονομάζων· ὁ δὲ μὴ ἀμύνων ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρώου κατὰ νόμον. ἔαν δὲ τις ὄφλη δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ δὲ εἰργόμενον κολαζόντων αὐτὸν

ἀγρονόμοι πληγαῖς καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσιν, κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δὲ τις τῷ τοιούτῳ, ὅσοι ἐλεύθεροι, συμφάγη ἢ συμπίη ἢ τινα [e] τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἐκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν μήτ' εἰς ἀγορὰν μήτ' εἰς πόλιν ὅλως πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης· ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ ἱερὰ καὶ πόλιν μιαινῇ παρανόμως, ὅς ἂν τῶν ἀρχόντων αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις ἔστω [882.a] τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἐν τοῦτο αὐτῷ. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος τύπῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ' οὖν ξένον εἴτε ἀστόν, βοηθείτω μὲν ὁ προστυγχάνων ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω, συνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέντος παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ [b] δὲ παραλαβὼν, δήσας ἐν πέδαις καὶ μαστιγῶσας ὀπόσας ἂν ἐθέλῃ, μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότην ἐκείνῳ κεκτηῖσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔστω· Ὅς ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὦν τύπῃ μὴ τῶν ἀρχόντων κελευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πληγέντος δεδεμένον αὐτὸν μὴ λύσῃ, [c] πρὶν ἂν ὁ δοῦλος πείσῃ τὸν πληγέντα ἄξιός εἶναι τοῦ λελυμένου ζῆν. τὰ αὐτὰ δὲ γυναιξίν τε ἔστω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάντων τῶν τοιούτων νόμιμα, καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας.

12 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#), [Θ΄](#), [Ι΄](#), [ΙΑ΄](#), [ΙΒ΄](#)

Βιβλίον Ι΄

[884.a] {*Ἀθηναίος*} Μετὰ δὲ τὰς αἰκίας περὶ παντὸς ἐν εἰρήσθω τοιόνδε τι νόμιμον βιαίων πέρι· Τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν, μηδ' αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον· ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά τε εἰρημένα κακὰ γέγονε καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἰ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις, εἰς μέγιστα δὲ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίνωνται, καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· [885.a] εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους δεύτερα καὶ δευτέρως, εἰς δὲ γονέας τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆται τινὶ τῶν ἐκείνων μὴ πείσας αὐτοῦς, πέμπτον δὲ τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἐκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθὲν δίκην ἐπικαλούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἐκάστοις. ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται [b] συλλήβδην, βιαίος τε καὶ λάθρᾳ ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν· ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοῦς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράττων, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πάσχειν. ἔστω δὴ τόδε. Θεοῦς ἠγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πάποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς ἠργάσατο ἐκὼν οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἐν δὴ τι τῶν τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, οὐχ ἠγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον εὐπαραμυθήτους εἶναι θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους.

[c] {*Κλεινίας*} Τί οὖν δὴ δρῶμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς;

{*Ἀθηναίος*} Ὁγαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτούς λέγειν μαντεύομαι.

{*Κλεινίας*} Ποῖα δὴ;

{*Ἀθηναίος*} Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχηλοῦντες εἵποιεν· ὦ ξένη Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τὸ παράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζομεν, οἱ δὲ οἴους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιούμεν δὴ, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε [*d*] περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ὑμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά, καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπὸ τινῶν δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων καὶ ἄλλων μυριάκις μυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ [*e*] πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν, φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιούμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τάχα πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα.

{*Κλεινίας*} Οὐκοῦν, ὦ ξένη, δοκεῖ ῥάδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶν θεοί;

[886.a] {*Ἀθηναίος*} Πῶς;

{*Κλεινίας*} Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος ἄστρα τε καὶ τὰ σύμπαντα, καὶ τὰ τῶν ὠρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μηνσὶν διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες Ἑλληνέες τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεοὺς.

{*Ἀθηναίος*} Φοβοῦμαί γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηροὺς —οὐ γὰρ δὴ ποτε εἵπομι' ἂν ὡς γε αἰδοῦμαι — μὴ πως ἡμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν πέρι τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἠγεῖσθε ἀκρατεῖα μόνον ἠδονῶν τε [*b*] καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὀρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

{*Κλεινίας*} Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν, ὦ ξένη, εἶη;

{*Ἀθηναίος*} Σχεδὸν ὁ παντάπασιν ὑμεῖς ἕξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι.

{*Κλεινίας*} Τί δὴ τοῦτο φράζεις τὰ νῦν;

{*Ἀθηναίος*} Ἀμαθία τις μάλα χαλεπή, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις.

{*Κλεινίας*} Πῶς λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασιν λόγοι κείμενοι, οἱ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσὶν δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω, οἱ μὲν ἔν [*c*] τισὶ μέτροις, οἱ δὲ καὶ ἄνευ μέτρων λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι ὡς γέγονεν ἢ πρώτη φύσις οὐρανοῦ τῶν τε ἄλλων, προϊόντες δὲ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὠμίλησαν· ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχει, οὐ ῥάδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν, εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἂν ἔγωγέ ποτε ἐπαινῶν εἵπομι οὔτε ὡς ὠφέλιμα οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὄντως εἴρηται. τὰ [*d*] μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαίρετω, καὶ ὅπη θεοῖσιν φίλον, λεγέσθω ταύτη· τὰ δὲ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθῆτω ὅπη κακῶν αἴτια. τόδε οὖν οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι· ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶν θεοί, ταῦτα αὐτὰ προφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτὰ καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων [*e*] πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα.

{Κλεινίας} Χαλεπόν γε λόγον, ὃ ξένε, εἰρηκῶς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνον· νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἶη.

{Ἀθηναῖος} Τί οὖν δῆ; τί λέγομεν; τί χρηρῶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας λέγουσιν [887.a] ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῶν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γάρ τι βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν τὰ μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως τοῖς λόγοις ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν, τὸν δὲ εἰς φόβον τρέψαιμεν, τὰ δὲ δυσχεραίνειν ποιήσαντες, ὅσα πρέπει μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν.

[b] {Κλεινίας} Ἄλλ', ὃ ξένε, πολλάκις μὲν ὡς γε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μήκος — οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει— γελοῖον δὲ καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἰρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ μικρὸν ἀμῶς γέ πως πιθανότητὰ τινὰ τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοὶ τ' εἰσὶν καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων· σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῶν ὑπὲρ ἀπάντων [c] τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἶη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες, ἦντινά ποτε ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθῶ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἰκανῶς.

{Ἀθηναῖος} Εὐχὴν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγγωρεῖ λέγειν. φέρε δῆ, πῶς ἂν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν [d] ἐκείνους οἱ τούτων ἡμῶν αἴτιοι τῶν λόγων γεγέννηται καὶ γίνονται νῦν, οὐ πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξιν τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπωδαῖς μετὰ τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένων καὶ μετὰ θυσιῶν ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντες τε, καὶ ὄψεις ὀρῶντες ἐπομένας αὐτοῖς ἅς ἤδιστα ὃ γε νέος ὀρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας θυόντων, ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τοὺς αὐτῶν γονέας ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότας, ὡς [e] ὅτι μάλιστα οὓσιν θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγόμενους καὶ ἰκετείας, ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντες τε καὶ ὀρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίας ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶν θεοὶ — τούτων δὲ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἰκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ μικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν, [888.a] πῶς τούτους ἂν τις ἐν πράξει λόγοις δύνατο νοουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον ὡς εἰσὶν; τολμητέον δέ· οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆσαι τοὺς μὲν ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὲ πρόρρησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις, καὶ λέγωμεν πράως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἐνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων· ὦ παῖ, νέος εἶ, προῖών δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει [b] πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα ἐπὶ τὰναντία τίθεσθαι· περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτῆς περὶ τῶν μεγίστων γίνεσθαι, μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγῆσθαι, τὸ περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τι μέγα σοὶ μηνύων οὐκ ἂν ποτε φανείην ψευδῆς, τὸ τοιόνδε. οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε, γίνονται δὲ αἰεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες· τόδε τοίνυν σοὶ, παραγεγονῶς [c] αὐτῶν πολλοῖσι, φράζοιμι ἂν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν, ὡς οὐκ εἰσὶν, διατελέσαι πρὸς γῆρας

μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει, τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεοὺς μῆναι, πολλοῖσι μὲν οὐ, μῆναι δὲ οὖν τισιν, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μὲν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μὲν, εὐπαραμύθητοι δ' εἰσὶν θύμασιν καὶ εὐχαῖς. τὸ δὲ σαφές ἄν γενόμενόν σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα, ἄν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς, ἀνασκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, [d] πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρά τοῦ νομοθέτου· ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τιθέντι νῦν καὶ εἰς αὐθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει.

{Κλεινίας} Κάλλισθ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται.

{Ἀθηναῖος} Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες.

{Κλεινίας} Τὸν ποῖον δὴ λέγεις;

[e] {Ἀθηναῖος} Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώτατον ἀπάντων λόγων.

{Κλεινίας} Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

{Ἀθηναῖος} Λέγουσί πού τινες ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα καὶ γενόμενα καὶ γενησόμενα τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην.

{Κλεινίας} Οὐκοῦν καλῶς;

{Ἀθηναῖος} Εἰκός γέ τοί που σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν· [889.a] ἐπόμενοι γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖθεν τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι.

{Κλεινίας} Πάντως.

{Ἀθηναῖος} ἼΕοικε, φασίν, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα τέχνην, ἣν δὲ παρὰ φύσεως λαμβάνουσιν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὲ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

[b] {Ἀθηναῖος} ἼΩδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασίν, τέχνη δὲ οὐδὲν τούτων, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύχων· τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἐκάστων, ἧ συμπέπτωκεν ἀρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ [c] πάντα ὅποσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτη καὶ κατὰ ταῦτα οὕτως γεγεννηκέναι τὸν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὅποσα κατ' οὐρανόν, καὶ ζῶα αὖ καὶ φυτὰ σύμπαντα, ὧρων πασῶν ἐκ τούτων γενομένων, οὐ δὲ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδὲ διὰ τινα θεὸν οὐδὲ διὰ τέχνην ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὕστεραν γενομένην, αὐτὴν θνητὴν ἐκ [d] θνητῶν ὕστερα γεγεννηκέναι παιδιάς τινας, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἰδῶλ' ἄττα συγγενῆ ἑαυτῶν, οἷ' ἢ γραφικὴ γεννᾷ καὶ μουσικὴ καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶν συνέριθοι τέχναι· αἱ δὲ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὅποσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὐτῶν δύναμιν, οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστικὴ. καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν σμικρόν τι μέρος εἶναι φασὶν κοινωοῦν φύσει, τέχνη δὲ τὸ πολὺ, οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν [e] πᾶσαν οὐ φύσει, τέχνη δέ, ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Θεοὺς, ὧ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗτοι τέχνη, οὐ φύσει ἀλλὰ τισιν νόμοις, καὶ τούτους ἄλλους ἄλλη, ὅπη ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι· καὶ δὴ καὶ τὰ καλὰ φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα, τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα, ἃ δ' ἂν [890.a] μεταθῶνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι, γιγνόμενα τέχνη καὶ τοῖς νόμοις ἀλλ' οὐ δὴ τινι φύσει. ταῦτ' ἐστίν, ὧ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιητῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιοτάτον ὅτι τις ἂν νικᾷ βιαζόμενος· ὅθεν ἀσέβειά τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσιν νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἴους ὁ νόμος προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν, στάσεις τε διὰ ταῦτα ἐλκόντων πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ὀρθὸν βίον, ὅς ἐστιν τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων καὶ μὴ δουλεύοντα ἑτέροις κατὰ νόμον.

[b] {Κλεινίας} Οἷον διελέλυθας, ὧ ξένε, λόγον, καὶ ὄσσην λώβην ἀνθρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσίν τε καὶ ἰδίῳ οἴκοις.

{Ἀθηναίος} Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὧ Κλεινία. τί οὖν οἶε χρῆναι δρᾶν τὸν νομοθέτην, οὕτω τούτων πάλοι παρεσκευασμένον; ἢ μόνον ἀπειλεῖν στάντα ἐν τῇ πόλει σύμπασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι θεοὺς καὶ διανοηθήσονται δοξάζοντες τοιούτους οἴους φησὶν ὁ νόμος —καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων καὶ περὶ ἀπάντων τῶν μεγίστων ὁ αὐτὸς λόγος, [c] ὅσα δὲ πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν, ὡς δεῖ ταῦτα οὕτω πράττειν διανοουμένους ὀπηπερ ἂν ὁ νομοθέτης ὑφηγήσεται γράφων— ὅς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν δεῖν τεθνάναι, τὸν δὲ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δὲ ἀτιμίας, ἄλλους δὲ πενίας κολάζεσθαι καὶ φυγαῖς· πειθῶ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμεροῦν;

[d] {Κλεινίας} Μηδαμῶς, ὧ ξένε, ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε οὔσα καὶ σμικρὰ πειθῶ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῆ κάμνειν τὸν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν, τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἰέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶν θεοὶ καὶ ὅσα νυνδὴ διήλθες σύ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ τέχνη, ὡς ἐστὸν φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἦττον, εἴπερ νοῦ γέ ἐστιν γεννήματα κατὰ λόγον ὀρθόν, ὃν σύ τε λέγεις μοι φαίνη καὶ ἐγὼ σοι πιστεύω τὰ νῦν.

[e] {Ἀθηναίος} ὦ προθυμότατε Κλεινία, τί δ'; οὐ χαλεπὰ τέ ἐστὶ συνακολουθεῖν λόγοις οὕτως εἰς πλήθη λεγόμενα, μήκη τε αὖ κέκτῃται διωλύγαι;

{Κλεινίας} Τί δέ, ὧ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μουσικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείναμεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν; καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐστὶν που τῇ μετὰ φρονήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι [891.a] τὰ περὶ νόμους προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα, ὡς δώσοντα εἰς πάντα χρόνον ἔλεγχον, πάντως ἡρεμεῖ, ὥστε οὐτ' εἰ χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐστὶν φοβητέον, ἃ γ' ἔσται καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν, οὔτε εἰ μακρὰ, ὠφέλιμα δέ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῆ ἔχει οὐδὲ ὄσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν.

{Μέγιλλος} Ἄριστα, ὧ ξένε, δοκεῖ μοι λέγειν Κλεινίας.

[b] {Ἀθηναίος} Καὶ μάλα γε, ὧ Μέγιλλε, ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς

εἰσὶν θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη. νόμοις οὖν διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνα καὶ μᾶλλον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην;

{Μέγιλλος} Οὐκ ἔστιν.

{Ἀθηναίος} Ἀλλὰ δὴ λέγε μοι πάλιν, Κλεινία, καὶ σύ —κοινωνὸν [c] γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων— κινδυνεύει γὰρ ὁ λέγων ταῦτα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα πρῶτα ἠγεῖσθαι τῶν πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν δὲ ἐκ τούτων ὕστερον. ἔοικεν δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν πρὸς Διὸς οἶον πηγὴν τίνα ἀνοήτου δόξης ἀνηυρήκαμεν ἀνθρώπων ὅποσοι πάποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει πάντα λόγον ἐξετάζων· οὐ [d] γὰρ δὴ σμικρὸν γε τὸ διαφέρειν, εἰ φανεῖται οἱ λόγων ἀπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοι ταῦτα οὕτως ἔχειν.

{Κλεινίας} Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπη, πειρῶ φράζεις.

{Ἀθηναίος} Ἔοικεν τοίνυν ἀηθεστέρων ἀπτέον εἶναι λόγων.

{Κλεινίας} Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἴησι βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἀπτόμεθα [e] λόγων. εἰ δὲ ἔστι μηδαμῆ ἐτέρως συμφωνῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν ἢ ταύτη, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτη.

{Ἀθηναίος} Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε. ὁ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἀπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὁ δὲ ὕστερον, πρότερον· ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας.

[892.a] {Κλεινίας} Οὕτω μανθάνω.

{Ἀθηναίος} Ψυχὴν, ὦ ἐταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου σύμπαντες οἷόν τε ὄν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστί, σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἀπάσης ἄρχει παντὸς μᾶλλον· εἰ δὲ ἔστιν ταῦτα οὕτως, ἄρ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ πρότερα ἂν εἶη γεγονότα τῶν σώματι [b] προσηκόντων, οὔσης γ' αὐτῆς πρεσβυτέρας ἢ σώματος;

{Κλεινίας} Ἀνάγκη.

{Ἀθηναίος} Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἶη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις τέχνης ἂν γίνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις, τὰ δὲ φύσει καὶ φύσις, ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο, ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἶη καὶ νοῦ.

[c] {Κλεινίας} Πῶς οὐκ ὀρθῶς;

{Ἀθηναίος} Φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα· εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγεννημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως

φύσει. ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα, ἂν ψυχὴν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὕσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα;

[d] {Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπῆς ὢν παραπείση καὶ διαφυγῶν καταγελάστους ποιήσῃ, καὶ δόξωμεν μείζονα ἐπιβαλλόμενοι καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν. εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος δ' ἐγὼ τυγχάνων ἡμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι [e] κατ' ἐμαυτόν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὕσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει, καὶ φανέντος μὲν ταύτη, καλεῖν ὑμᾶς τότε καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρία, εἰ δὲ ἄβατος ἦν ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι, μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν, καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος ὡς τῆ σφῶν ῥώμη· μή δὴ σκοτοδινίαν ἱλιγγόν τε ὑμῖν [893.a] ἐμποιήσῃ παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων, εἴτ' ἀσχημοσύνην ἀπρέπειάν τε ἐντέκη ἀηδῆ, δοκεῖ δὴ μοι χρῆναι ποιεῖν οὕτως τὰ νῦν ἐμέ, ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαυτόν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ, καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, μέχριπερ ἂν ψυχῆς πέρι διαπεράνηται καὶ δείξῃ πρότερον ὃν ψυχὴν σώματος.

{Κλεινίας} Ἄριστ', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι, ποίει τε ὡς λέγεις.

[b] {Ἀθηναίος} Ἄγε δὴ, θεὸν εἴ ποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γενόμενον —ἐπί γε ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶν τὴν αὐτῶν σπουδῆ πάσῃ παρακεκλήσθων— ἐχόμενοι δὲ ὡς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος ἐπεισβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον. καὶ μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσιν τοιαῖσδε ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται κατὰ τάδε· ὦ ξένε, ὅποταν φῆ τις, ἄρα ἔστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τοῦτ' ἅπαν τούναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; [c] —Τὰ μὲν κινεῖταιί που, φήσω, τὰ δὲ μένει.— Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τὰ τε ἐστῶτα ἔστηκεν καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; —Πῶς γὰρ οὐ;— Καὶ τὰ μὲν γε ἐν μιᾷ ἔδρᾳ που τοῦτο ἂν δρώη, τὰ δὲ ἐν πλείοσιν. —Τὰ τὴν τῶν ἐστῶτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν λέγεις, φήσομεν, ἐν ἐνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἢ τῶν ἐστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορᾷ;— Ναί. μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα, [d] ἢ τοιαύτη κινήσεις ἀνὰ λόγον ἐαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὕσα καὶ πλείων κατὰ λόγον· διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἀπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτήτάς τε καὶ τάχῃ ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον, ὡς ἂν τις ἐλπίσειε, γίνεσθαι πάθος. —Ἀληθέστατα λέγεις.— Τὰ δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίη μοι λέγειν ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον αἰεὶ τόπον, καὶ τοτὲ μὲν ἔστιν ὅτε βάσιν ἐνὸς κεκτημένα [e] τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα δ' ἐκάστοτε ἐκάστοις, τοῖς ἐστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἄλλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἐν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων συγκρίνεται. —Λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα, ὡς σὺ λέγεις.— Καὶ μήν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε, ὅταν ἢ καθεστηκυῖα ἐκάστων ἕξις διαμένη, [894.a] μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς, δι' ἀμφοτέρα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένεσις, ἢνίκ' ἂν τί πάθος ἦ; δῆλον ὡς ὅποταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὐξην εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν καὶ ἀπὸ

ταύτης εἰς τὴν πλησίον, καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα αἴσθησιν σχῆ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίνεταί πᾶν· ἔστιν δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένη, μεταβαλὼν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν διέφθαρται παντελῶς. ἄρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἶδεσιν [b] λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὧ φίλοι, δυοῖν;

{Κλεινίας} Ποίαιν δὴ;

{Ἀθηναίος} Σχεδόν, ὡγαθέ, ἐκείναιν ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστὶν ἡ σκέψις τὰ νῦν.

{Κλεινίας} Λέγε σαφέστερον.

{Ἀθηναίος} Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Ἔστω τοίνυν ἢ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κινήσεις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα, ἀεὶ μία τις, ἢ δὲ αὐτὴν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατὰ τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν αὐξαις τε καὶ τῶ ἐναντίῳ καὶ γενέσει καὶ φθοραῖς ἄλλη μία τις [c] αὐτῶν πασῶν κινήσεων.

{Κλεινίας} Ἔστω γὰρ οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινουσαν καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου θήσομεν ἐνάτην αὐτῶν, τὴν τε ἑαυτὴν κινουσαν καὶ ἕτερον, ἐναρμόττουσαν πᾶσιν μὲν ποιήμασι, πᾶσιν δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ταύτην δὲ δεκάτην σχεδόν ἐροῦμεν.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίς ἂν προκρίναμεν [d] ὀρθότατα πασῶν ἐρρώμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως;

{Κλεινίας} Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ὑστέρας.

{Ἀθηναίος} Εὖ λέγεις. ἄρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἐν ἡ καὶ δύο;

{Κλεινίας} Ποῖα φής;

{Ἀθηναίος} Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν σχεδόν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.

{Κλεινίας} Πῆ;

{Ἀθηναίος} Πρῶτον γενέσει τέ ἐστὶν καὶ ῥώμη κατὰ λόγον· τὸ [e] δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἕνατον.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ὡδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλη καὶ τοῦτο ἄλλο ἕτερον ἀεὶ, τῶν τοιούτων ἄρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινήται, τοῦτ' ἔσται ποτέ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὐτὸ κινήσαν ἕτερον ἀλλοιώσει, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, [895.a] καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίνεταί τὰ κινήθηεντα, μὴν ἀρχὴ τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἀπάσης ἄλλη πλήν ἢ τῆς αὐτῆς αὐτὴν κινήσεως μεταβολῆς;

{Κλεινίας} Κάλλιστα εἶπες, συγχωρητέα τε τούτοις.

{Ἀθηναίος} Ἔτι δὴ καὶ τῆδε εἶπωμεν, καὶ ἀποκρινόμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων; [b] τὴν αὐτὴν ἑαυτὴν δῆπου κινούσαν· ὑπ' ἄλλου γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροσθεν μεταπέση, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως. ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἐν τε ἐστῶσιν γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὔσαν τὴν αὐτὴν κινούσαν φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν, τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἐτέρου, κινούσαν δὲ ἕτερα δευτέραν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

[c] {Ἀθηναίος} Ὅποτε δὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τοῦ λόγου, τότε ἀποκρινόμεθα.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηίνῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ συμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι;

{Κλεινίας} Μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσερούμεν, ὅταν αὐτὸ αὐτὸ κινή;

{Ἀθηναίος} Ναί.

{Κλεινίας} Ζῆν· πῶς γὰρ οὔ;

{Ἀθηναίος} Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἐν τισιν ὀρῶμεν, μὴν ἄλλο ἢ ταῦτόν τούτῳ; ζῆν ὁμολογητέον;

{Κλεινίας} Οὐκ ἄλλο.

[d] {Ἀθηναίος} Ἔχε δὴ πρὸς Διός· ἄρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν;

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἐν μὲν τὴν οὐσίαν, ἐν δὲ τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἐν δὲ ὄνομα· καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὄν ἅπαν δύο.

{Κλεινίας} Πῶς δύο;

{Ἀθηναίος} Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοῦνομα προτεινόμενον αὐτὸ τὸν λόγον ἀπαιτεῖν, τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾶν αὐτὸ τοῦνομα. ἄρα γε τὸ τοιόνδε αὐτὸ βουλόμεθα νῦν λέγειν;

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

[e] {Ἀθηναίος} Ἔστιν που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ· τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν ὄνομα μὲν ἄρτιον, λόγος δέ, ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη.

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναίος} Τὸ τοιοῦτον φράζω. μὴν οὖν οὐ ταῦτόν ἐκατέρως προσαγορεύομεν, ἄντε τὸν λόγον ἐρωτῶμενοι τοῦνομα ἀποδιδῶμεν, ἄντε τοῦνομα τὸν λόγον, ἄρτιον ὀνόματι, καὶ λόγῳ δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν, προσαγορεύοντες ταῦτόν ὄν;

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Ὡς δὴ ψυχὴ τοῦνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν [896.a] ἄλλον πλὴν τὸν νυνδὴ ῥηθέντα, τὴν δυναμένην αὐτὴν αὐτὴν κινεῖν κίνησιν;

{Κλεινίας} Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῆς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν, ἦνπερ τοῦνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν;

{Αθηναίος} Φημί γε· εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἄρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἰκανῶς δεδειχθαι ψυχὴν ταῦτόν ὄν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἐσομένων καὶ πάντων αὐτῶν ἐναντίων τούτοις, ἐπειδὴ γε [b] ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως ἀπάσης αἰτία ἅπασιν;

{Κλεινίας} Οὐκ, ἀλλὰ ἰκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη γε ἀρχὴ κινήσεως.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐχ ἢ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὐτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδέν, δευτέρα τε, καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιο ἂν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστήν, τοσοῦτων, σώματος οὔσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή;

{Κλεινίας} Ὅρθως.

{Αθηναίος} Ὅρθως ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ τελεώτατα [c] εἰρηκότες ἂν εἴμεν ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ δευτέρον τε καὶ ὕστερον, ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς πρόσθεν ὡς, εἰ ψυχὴ φανεῖη πρεσβυτέρα σώματος οὔσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιο πρεσβύτερα.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Τρόποι δὲ καὶ ἦθη καὶ βουλήσεις καὶ λογισμοὶ καὶ [d] δόξαι ἀληθεῖς ἐπιμέλειαί τε καὶ μνήμαι πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἶη γεγονότα ἂν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος.

{Κλεινίας} Ἀνάγκη.

{Αθηναίος} Ἄρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν κακῶν καὶ καλῶν καὶ αἰσχυρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων καὶ πάντων τῶν ἐναντίων, εἴπερ τῶν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

{Αθηναίος} Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασιν [e] τοῖς πάντι κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Αθηναίος} Μίαν ἢ πλείους; πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῶν ἀποκρῖνοῦμαι. δυοῖν μὲν γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τάναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι.

{Κλεινίας} Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας.

{Αθηναίος} Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν ταῖς αὐτῆς κινήσειν, αἷς ὀνόματά [897.a] ἔστιν βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, βουλευέσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς ἐψευσμένως, χαίρουσαν λυπούμενην, θαρρόυσαν φοβουμένην, μισοῦσαν στέργουσαν, καὶ πάσαις ὅσαι τούτων συγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις τὰς δευτερουργοὺς αὐτὰ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν καὶ τούτοις ἐπομένως θερμότητος ψύξεις, βαρύτητας κουφότητος, σκληρὸν καὶ μαλακόν, λευκὸν καὶ μέλαν, αὐστηρὸν [b] καὶ γλυκύ, καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσλαβοῦσα ἀεὶ θεὸν ὀρθῶς θεοῖς, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα, ἀνοία δὲ συγγενομένη πάντα αὐτὰ τάναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἢ ἔτι διστάζομεν εἰ ἑτέρως πως ἔχει;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς.

{Αθηναίος} Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγενῆσθαι φῶμεν; τὸ φρόνιμον [c] καὶ ἀρετῆς πλήρες, ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώμεθα;

{Κλεινίας} Πῶς;

{Αθηναίος} Εἰ μὲν, ὧ θαυμάσιε, φῶμεν, ἢ σύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἀπάντων νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει καὶ συγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

[d] {Αθηναίος} Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακίην.

{Κλεινίας} Καὶ ταῦτα ὀρθῶς.

{Αθηναίος} Τίνα οὖν δὴ νοῦ κινήσεις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπὸν, ὧ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως· διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον τὰ νῦν προσλαμβάνειν.

{Κλεινίας} Εὖ λέγεις.

{Αθηναίος} Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτε θνητοῖς ὄμμασιν ὀψόμενοι τε καὶ γνωσόμενοι [e] ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτώμενου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾶν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Αθηναίος} ἼΗ προσέοικεν κινήσει νοῦς τῶν δέκα ἐκείνων κινήσεων, τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἦν συναναμνησθεῖς ὑμῖν ἐγὼ κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

{Κλεινίας} Κάλλιστα ἂν λέγοις.

{Αθηναίος} Μεμνήμεθα τοίνυν τῶν τότε ἔτι τοῦτό γε, ὅτι τῶν πάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν;

{Κλεινίας} Ναί.

{Αθηναίος} Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἐνὶ τόπῳ κινεῖσθαι, [898.a] τὰ δ' ἐν πλείοσιν φερόμενα.

{Κλεινίας} Ἔστι ταῦτα.

{Αθηναίος} Τούτοιιν δὴ τοῖν κινήσειον τὴν ἐν ἐνὶ φερομένην ἀεὶ περὶ γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι, τῶν ἐντόρνων οὔσαν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῆ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Αθηναίος} Τὸ κατὰ ταῦτὰ δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἓνα λόγον καὶ τάξιν [b] μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες, νοῦν τὴν τε ἐν ἐνὶ φερομένην κίνησιν, σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

{Αθηναίος} Οὐκοῦν αὖ ἢ γε μηδέποτε ὡσαύτως μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ μηδὲ ἐν ταῦτῳ μηδὲ περὶ ταῦτὰ μηδὲ πρὸς ταῦτὰ μηδ' ἐν ἐνὶ φερομένη μηδ' ἐν κόσμῳ μηδ' ἐν τάξει μηδὲ ἐν τινι λόγῳ κίνησις ἀνοίας ἂν ἀπάσης εἶη συγγενής;

{Κλεινίας} Εἶη γὰρ ἂν ἀληθέστατα.

[c] {Αθηναίος} Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαρρήδην εἰπεῖν ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἐστὶν ἢ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἦτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν ἢ τὴν ἐναντίαν.

{Κλεινίας} ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων οὐδ' ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά.

{Αθηναίος} Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις· τόδε [d] δὲ προσυπάκουσον ἔτι.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Αθηναίος} Ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἄρ' οὐ καὶ ἐν ἑκαστον;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Αθηναίος} Περὶ ἐνὸς δὴ ποιησώμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἀρμόττοντες φανοῦνται.

{Κλεινίας} Τίνος;

{Αθηναίος} Ἥλιου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὄρα, ψυχὴν δὲ οὐδεὶς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζῶων, ἀλλὰ ἐλπίς πολλὴ τὸ παράπαν [e] τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῶ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε.

{Κλεινίας} Ποῖον;

{Αθηναίος} Ἥλιον εἴπερ ἄγει ψυχὴ, τριῶν αὐτὴν ἐν λέγοντες δρᾶν σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα.

{Κλεινίας} Τίνων;

{Αθηναίος} Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι πάντη διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἢ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντη περιφέρει· ἢ ποθεν ἔξωθεν σῶμα αὐτῆ [899.a] πορισαμένη πυρὸς ἢ τινος ἀέρος, ὡς λόγος ἐστὶ τινων, ὡθεὶ βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον αὐτῆ ψιλὴ σώματος οὔσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ.

{Κλεινίας} Ναί, τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἔν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν.

{Αθηναίος} Αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐν ἄρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτε ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως εἴθ' ὅπη, θεὸν ἠγεῖσθαι χρεῶν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς;

[b] {Κλεινίας} Ναί, τὸν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας.

{Αθηναίος} Ἄστρων δὴ περὶ πάντων καὶ σελήνης, ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ πασῶν ὥρων περὶ, τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχὰι πάντων τούτων αἴτια ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετὴν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν, εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῶα ὄντα, κοσμοῦσιν πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπη τε καὶ ὅπως; ἔσθ' ὅστις ταῦτα ὁμολογῶν ὑπομενεῖ μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα;

[c] {Κλεινίας} Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὧ ξένε, παραφρονῶν οὐδεὶς.

{Αθηναίος} Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὧ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὄρους ἀπαλλαττώμεθα.

{Κλεινίας} Τίνας;

{Αθηναίος} Ἡ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἀπάντων εἶναι πρώτην, καὶ τᾶλλα ὀπόσα τούτων συνεπόμενα εἴπομεν, ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθεσθαι καὶ ζῆν θεοὺς ἠγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον [d] βίον. ὀρῶμεν οὖν εἴτε ἰκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἠγούμενοις θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς εἰσὶν θεοί, εἴτε ἐπιδεῶς.

{Κλεινίας} Ἡκιστὰ γε, ὧ ξένε, πάντων ἐπιδεῶς.

{Αθηναίος} Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος ἐχέτω· τὸν δὲ ἠγούμενον μὲν θεοὺς εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ αὐτοὺς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παραμυθητέον. Ὡς ἄριστε δὴ φῶμεν, ὅτι μὲν ἠγῆ θεοὺς, συγγενεῖά τις ἴσως σε θεῖα πρὸς τὸ σύμφυτον ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ [e] ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίαι καὶ δημοσίαι, ἀληθεῖαι μὲν οὐκ εὐδαιμόνες, δόξαις δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς, ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἐν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνοῦμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνθρώπους ὀρῶν ἐλθόντας γηραιούς, [900.a] παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταραττή τὸ νῦν ἐν ἅπασιν τούτοις ἰδῶν, ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθόμενος ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης, προστυχῆς πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισίν, δι' αὐτὰ ταῦτα ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεοὺς ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιούτων διὰ συγγενεῖαν οὐκ ἂν ἐθέλων, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ τε ἀλογίας ἅμα καὶ οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν [b] θεοὺς, εἰς τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὡστ' εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτοὺς, τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοι πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἶον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προσιὸν γενώμεθα δυνατοί, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν ἐξῆς λόγον ὧ πρὸς τὸν τὸ παράπαν οὐχ ἠγούμενον

θεοὺς ἐξ ἀρχῆς διεπερανάμεθα, [c] τούτῳ τὰ νῦν προσχρήσασθαι. σὺ δ', ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγилле, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτη τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῶν ὡσπερ νυνδὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν.

{Κλεινίας} Ὅρθῶς λέγεις· καὶ σύ τε οὕτω ταῦτα δρᾷ, ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατόν ἃ λέγεις.

{Ἀθηναίος} Ἄλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἶη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσιν θεοὶ οὐχ ἦττον, μᾶλλον [d] δέ, ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἦκουε γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νυνδὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοὶ γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὔσαν κέκτηνται.

{Κλεινίας} Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουεν.

{Ἀθηναίος} Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζόντων τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν νοῦν τε κεκτῆσθαί φαμεν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία κακίας;

{Κλεινίας} Φαμέν.

[e] {Ἀθηναίος} Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δὲ κακίας;

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Καὶ τὰ μὲν αἰσχυρὰ τούτων, τὰ δὲ καλὰ φήσομεν;

{Κλεινίας} Ἀνάγκη.

{Ἀθηναίος} Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν, εἴπερ, ὅποσα φλαῦρα, θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν;

{Κλεινίας} Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; ἀμέλειαν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν, ἢ πῶς λέγεις;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Ἄλλ' εἰς τὸναντίον;

{Κλεινίας} Ναί.

[901.a] {Ἀθηναίος} Τάναντία ἄρα τούτοις εἰς τὸναντίον;

{Κλεινίας} Τὸναντίον.

{Ἀθηναίος} Τί οὖν δῆ; τρυφῶν καὶ ἀμελῆς ἀργός τε, ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἴκελον ἔφασκεν εἶναι, γίγνοιτ' ἂν [ὁ] τοιοῦτος πᾶς ἡμῖν;

{Κλεινίας} Ὅρθότατά γε εἰπών.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον, ὃ γέ τοι αὐτὸς μισεῖ, τῷ τέ τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτόν.

{Κλεινίας} Οὐ μὲν δῆ· πῶς γὰρ ἄν;

[b] {Ἀθηναίος} Ὡς δὲ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι διαφερόντως τινός, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον

λόγον οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε. ἄρ' οὐ κατὰ δύο εἶδη τὸ τοιοῦτον πράττει ὁ πράττων, εἴτε θεὸς εἴτ' ἄνθρωπος;

{Κλεινίας} Ποίω δὴ λέγομεν;

{Ἀθηναίος} Ἡ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὄλῳ ἀμελουμένων [c] τῶν σμικρῶν, ἢ ῥαθυμίας καὶ τρυφῆ, εἰ διαφέρει, ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γινομένη ἀμέλεια; οὐ γὰρ που ὅταν γε ἀδύνατον ἢ τῶν ἀπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων, μὴ ἐπιμελουμένῳ ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὧν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Νῦν δὴ δύο ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὕσιν ἀποκρινάσθωσαν

[d] οἱ θεοὺς μὲν ἀμφοτέροι ὁμολογοῦντες εἶναι, παραιτητοὺς δὲ ἄτερος, ὁ δὲ ἀμελεῖς τῶν σμικρῶν. πρῶτον μὲν θεοὺς ἀμφοτέροί φατε γινώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι· ταύτη λέγετε ἔχειν ταῦτα, ἢ πῶς;

{Κλεινίας} Οὕτως.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὐτῶν δυνάμεις ἔστιν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν;

[e] {Ἀθηναίος} Καὶ μὴν ἀγαθοὺς γε καὶ ἀρίστους ὁμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες.

{Κλεινίας} Σφόδρα γε.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν οὐ ῥαθυμία μὲν καὶ τρυφῆ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὅτιοῦν τὸ παράπαν, ὄντας γε οἷους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία, ῥαθυμία δὲ ἀργίας καὶ τρυφῆς.

{Κλεινίας} Ἀληθέστατα λέγεις.

{Ἀθηναίος} Ἀργία μὲν δὴ καὶ ῥαθυμία οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν· οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας.

{Κλεινίας} Ὅρθότατα λέγεις.

[902.a] {Ἀθηναίος} Οὐκοῦν τὸ λοιπὸν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γινώσκοντες ὡς τὸ παράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῶεν ἂν τοῦτο, ἢ τί τὸ λοιπὸν πλην τῷ γινώσκειν τούναντίον;

{Κλεινίας} Οὐδέν.

{Ἀθηναίος} Πότερον οὖν, ὃ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμελεῖσθαι δι' ἄγνοίαν ἀμελοῦντας, ἢ γινώσκοντας ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίω [b] πράττειν ὧν δὴ πράττουσιν, διὰ τινὰς ἡττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν οὐ ποιεῖν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμπύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτό ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος;

{Κλεινίας} Ἔοικε γοῦν.

{Ἀθηναίος} Θεῶν γε μὴν κτήματά φαμεν εἶναι πάντα ὅποσα θνητὰ ζῶα, ὧν περ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὖ;

{Ἀθηναίος} Ἦδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι [c] τοῖς θεοῖς· οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἶη προσήκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις.

{Κλεινίας} Τὸ ποῖον;

{Ἀθηναίος} Τὸ περὶ τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἅρ' οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥαστώνην καὶ χαλεπότητα ἔστων πεφυκότε;

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ὅρᾶν μὲν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα, φέρειν δὲ αὐτὰ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ ῥᾶον ἢ τῶν ἐναντίων.

[d] {Κλεινίας} Καὶ πολὺ γε.

{Ἀθηναίος} Ἰατρῶ δὲ προστεταγμένον ὅλον τι θεραπεύειν, βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖσθαι, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἔξει ποτὲ καλῶς αὐτῶ τὸ πᾶν;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Οὐ μὴν οὐδὲ κυβερνήταις οὐδὲ στρατηγοῖς οὐδ' οἰκονόμοις, οὐδ' αὖ τισὶν πολιτικοῖς οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενί, χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν πολλὰ ἢ μεγάλα· οὐδὲ [e] γὰρ ἄνευ σμικρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν λιθολόγοι λίθους εὔ κεῖσθαι.

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ ἄν;

{Ἀθηναίος} Μὴ τοίνυν τὸν γε θεὸν ἀξιώσωμεν ποτε θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον, οἷ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳ περ ἂν ἀμείνους ὧσιν, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον βουλόμενον τ' ἐπιμελεῖσθαι καὶ [903.a] δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾶον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῆ ἐπιμελεῖσθαι καθάπερ ἄργον ἢ δειλὸν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα, τῶν δὲ μεγάλων.

{Κλεινίας} Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὧ ξένε, ἀποδεχόμεθα· οὐδαμῆ γὰρ οὔτε ὄσιον οὔτ' ἀληθὲς τὸ διανόημα διανοοίμεθ' ἄν.

{Ἀθηναίος} Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν.

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναίος} Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ [b] λέγειν ὀρθῶς· ἐπωδῶν γε μὴν προσδεῖσθαι μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν.

{Κλεινίας} Ποίων, ὠγαθέ;

{*Ἀθηναίος*} Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ. τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἐκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· [c] ὧν ἓν καὶ τὸ σόν, ὧ σκέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν συντείνει βλέπον ἀεὶ, καίπερ πάνσμικρον ὄν, σὲ δὲ λέληθεν περὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς γένεσις ἔνεκα ἐκείνου γίνεταί πᾶσα, ὅπως ἦ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἔνεκα σοῦ γιγνομένη, σὺ δ' ἔνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἔνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ συντεῖνον βέλτιστον μέρος μὴν ἔνεκα ὅλου καὶ οὐχ [d] ὅλου μέρους ἔνεκα ἀπεργάζεται· σὺ δὲ ἀγανακτεῖς, ἀγνοῶν ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντὶ συμβαίνει καὶ σοὶ κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ συντεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχὴν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος εἰς βελτίῳ τόπον, χειρὸν δὲ εἰς τὸν χειρόνα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης [e] μοίρας λαγχάνῃ.

{*Κλεινίας*} Πῆ λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Ἵπερ ἂν ἔχοι ῥαστώνης ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτη μοι δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ σύμπολλα ἐξ ἑνὸς ἢ [904.a] ἐκ πολλῶν ἓν, πρώτης ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετεληφότα πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥαστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ.

{*Κλεινίας*} Πῶς αὖ λέγεις;

{*Ἀθηναίος*} Ὡδε. ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἀπάσας καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὔσαν, πολλὴν δὲ κακίαν, ἀνώλεθρον δὲ ὄν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες [b] θεοὶ —γένεσις γὰρ οὐκ ἂν ποτε ἦν ζῶων ἀπολομένου τούτοις θατέρου— καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν ἀεὶ πεφυκός, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διανοήθη, τὸ δὲ κακὸν βλάπτειν· ταῦτα πάντα συνιδῶν, ἐμηχανήσατο ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν νικῶσαν ἀρετὴν, ἠττωμένην δὲ κακίαν, ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ' ἂν καὶ ῥῆστα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο τὸ ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ ποῖαν ἔδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι καὶ τίνας ποτὲ τόπους· τῆς δὲ γενέσεως τοῦ [c] ποίου τινὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἐκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ καὶ ὁποῖός τις ὦν τὴν ψυχὴν, ταύτη σχεδὸν ἐκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίνεταί ἅπας ἡμῶν ὡς τὸ πολύ.

{*Κλεινίας*} Τὸ γοῦν εἰκός.

{*Ἀθηναίος*} Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχά ἐστιν ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν, μεταβάλλοντα δὲ φέρεται κατὰ τὴν τῆς εἰμαρμένης τάξιν καὶ νόμον· σμικρότερα μὲν τῶν ἡθῶν μεταβάλλοντα ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται, πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα [d] μεταπεσόντα, εἰς βάθος τὰ τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων, ὅσα Ἄϊδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζοντες σφόδρα φοβοῦνται καὶ ὄνειροπολοῦσιν ζῶντες διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταλάβῃ διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυράν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμείξασα γίγνηται

διαφερόντως τοιαύτη, διαφέροντα καὶ μετέβαλεν [e] τόπον ἅγιον ὄλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τάναντία, ἐπὶ τάναντία μεθιδρύσασα τὸν αὐτῆς βίον.

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἱ Ὀλυμπον ἔχουσιν, ὃ παῖ καὶ νεανίσκε ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν, κακίῳ μὲν γιγνόμενον πρὸς τὰς κακίους ψυχὰς, ἀμείνω δὲ πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον, ἐν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις πάσχειν τε ἃ προσῆκον δρᾶν ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερέϊς [905.a] καὶ ποιεῖν. ταύτης τῆς δίκης οὔτε σὺ μὴ ποτε οὔτε εἰ ἄλλος ἀτυχῆς γενόμενος ἐπεύξεται περιγενέσθαι θεῶν· ἦν πασῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες χρεῶν τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσῃ ποτὲ ὑπ' αὐτῆς· οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύση κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος, οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσῃ, τείσεις δὲ αὐτῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν εἴτ' ἐνθάδε μένων εἴτε καὶ [b] ἐν Ἄιδου διαπορευθεὶς εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοι καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν οὐς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονότας ἀνοσιουργήσαντας ἢ τι τοιοῦτον πράξαντας ὥθηθις ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾶτα ὡς ἐν κατόπτροις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἠγήσω καθεωρακένας τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν, οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν ὅπῃ ποτὲ τῷ παντὶ συμβάλλεται.

[c] γιγνώσκεις δὲ αὐτήν, ὃ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἦν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτέ, οὐδὲ λόγον συμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην. ταῦτα εἰ μὲν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ σύμπασα ἡμῶν ἦδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅτι λέγεις, καλῶς ἂν σοι θεὸς αὐτὸς συλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδειξῆς ἔτι λόγου τινὸς ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν [d] πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοὶ τ' εἰσὶν καὶ ἀνθρώπων ἐπιμελοῦνται, ἔγωγε οὐ παντάπασιν φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὐθιγὸς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον παντὶ τ' αὐθιγὸς κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον.

{Κλεινίας} Κάλλιςτ' εἶπες, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

{Ἀθηναίος} Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ [e] γίνονται ἂν ἡμῖν, εἰ γίνονται αὐθιγὸς; καὶ τίνες ἢ ποιοὶ τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίνεσθαι τοὺς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν.

{Κλεινίας} Οὕτως.

{Ἀθηναίος} Ἄλλ' ἄρα τίσιν προσφερέϊς τῶν ἀρχόντων; ἢ τίνες τούτοις, ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἠνίοχοί τινες ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἀμιλλωμένων ἢ πλοίων κυβερνηταί; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσί τισιν· εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς εἰσθῆναι περὶ σώματα, ἢ [906.a] γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φόβων προσδεχομένοις, ἢ καὶ ποιμνίων ἐπιστάταις. ἐπειδὴ γὰρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μὴ, μάχη δὴ, φαμέν, ἀθάνατός ἐσθ' ἡ τοιαύτη καὶ φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη, σύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοὶ τε ἅμα καὶ δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὐθιγὸς κτῆμα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης, σφῶζει δὲ δικαιοσύνη [b] καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσιν, βραχὺ δὲ τι καὶ τῆδε ἂν τις τῶν τοιούτων ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχὰι δὲ τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι δῆλον ὅτι θηριώδεις, πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν ἢ τὰς τῶν νομέων ἢ πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτουσαι, πείθουσιν θωπεῖαις λόγων καὶ ἐν

εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς, [c] ὡς αἱ φῆμαί φασιν αἱ τῶν κακῶν, ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσιν σφίσις ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπὸν· φαμέν δ' εἶναι που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἀμάρτημα, τὴν πλεονεξίαν, ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτοῖς λοιμόν, ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις τοῦτο αὐτό, ῥήματι μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν τὸν λέγοντα [d] ὡς εἰσὶν συγγνώμονες αἰεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τις ἀπονέμη· καθάπερ κυσὶν λύκοι τῶν ἀρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν, οἱ δὲ ἡμερούμενοι τοῖς δώροις συγχωροῖεν τὰ ποιμνία διαρπάξουσιν. ἄρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοῦς εἶναι θεοῦ;

{Κλεινίας} Οὗτος μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Τίσιν οὖν δὴ τῶν προῤῥηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς οὐκ ἂν καταγέλαστος γίνοιτο ἀνθρώπων [e] ὅστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῆ τε οἴνου κνίσση τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας;

{Κλεινίας} Μηδαμῶς.

{Ἀθηναίος} Ἄλλ' οὐτὶ μὴν ἠνιόχοισί γε ἐν ἀμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἐτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι.

{Κλεινίας} Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν λέγων τὸν λόγον τοῦτον.

{Ἀθηναίος} Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε οὐδ' ἰατροῖς οὐδὲ γεωργοῖς, οὐδὲ νομεῦσιν μὴν οὐδέ τισι κυσὶν κεκλημένοις ὑπὸ λύκων.

[907.a] {Κλεινίας} Εὐφήμει· πῶς γὰρ ἂν;

{Ἀθηναίος} Ἄλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί;

{Κλεινίας} Πολύ γε.

{Ἀθηναίος} Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοῦς φυλακῆ πρὸς ἀρετήν, κυνῶν χεῖρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἱ τὸ δίκαιον οὐκ ἂν ποτε προδοῖεν ἔνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως διδομένων;

[b] {Κλεινίας} Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτὸς λόγων, τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πᾶς ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιοτάτα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος.

{Ἀθηναίος} Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοὶ τε ὡς εἰσὶν, καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασις ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδειχθῆναι που;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ; καὶ σύμφηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν.

{Ἀθηναίος} Καὶ μὴν εἰρηναί γε πῶς σφοδρότερον διὰ φιλονικίαν [c] τῶν κακῶν ἀνθρώπων· τούτου γε μὴν ἔνεκα, ᾧ φίλε Κλεινία, πεφιλονίκηται, μή ποτε λόγοις ἠγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσις ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοῦς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν· εἰ δὲ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ

πέιθειν πῆ τοὺς ἄνδρας ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἦθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον [d] ἂν εἶη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων.

{Κλεινίας} Ἀλλὰ ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

{Ἀθηναίος} Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος οἷος ἂν τῶν νόμων ἐρμηνεὺς ὀρθῶς γίνοιτο ἡμῖν, προαγορευῶν ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἀσεβείας ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῆ [e] λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω σημαίνων πρὸς ἄρχοντας, τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰσαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους· ἐάν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐάν δέ τις ὀφλη, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐν ἐκάστῳ τῶν καθ' ἐν ἀσεβούντων τίμημα.

[908.a] δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω πᾶσιν· δεσμοπηριῶν δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἐνὸς μὲν κοινοῦ τοῖς πλείστοις περὶ ἀγοράν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων, ἐνὸς δὲ περὶ τὸν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων σύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον, ἐνὸς δὲ αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπηπερ ἂν ἔρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ἦ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά· περὶ ἀσεβείαν δὲ ὄντων αἰτίαις [b] μὲν τρισίν, αἵσπερ καὶ διήλθομεν, δύο δὲ ἐξ ἐκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ἐξ ἂν γίνοιτο ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἐξαμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. ᾧ γὰρ ἂν μὴ νομίζοντι θεοὺς εἶναι τὸ παράπαν ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίνονται τοὺς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τοὺς τε μὴ δικαίους [c] τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν· οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα ἀκράτειαί τε ἠδονῶν καὶ λυπῶν προσπέσωσι, μνημαὶ τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς ἀμφοῖν ἂν ἐνυπάρχοι κοινὸν πάθος, τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ τὸ μὲν ἐλάττω, τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἂν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παρρησίας εἶη μεστός καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὄρκους, καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν τάχ' ἂν [d] ἐτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων· ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἄτερος, εὐφυῆς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι, γίνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοί, καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ [e] μὲν εἶδη γένοιτ' ἂν, τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως δύο, ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν οὐχ ἐνὸς οὐδὲ δυοῖν ἄξια θανάτιν ἀμαρτάνον, τὸ δὲ νοθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζον ἀμελεῖν δύ' ἕτερα γεννᾷ, καὶ τὸ παραιτητοὺς ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτη διεστηκότων, τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καὶ ἦθους γεγενημένους εἰς τὸ [909.a] σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε, ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω πλην οἱ τοῦ νυκτερινοῦ συλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νοθετήσῃ τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ ὀμιλοῦντες· ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐάν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων, ἐάν δὲ μὴ, ὀφείλῃ δ' αὐθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται [b] πρὸς τῷ θεοῦ μὴ νομίζειν ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν καὶ θεοὺς ὑπισχνόμενοι πέιθειν, ὡς θυσίας τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπωδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσιν κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν, τούτων δὲ ὅς ἂν ὀφλῶν εἶναι δόξη, τιμάτω τὸ

δικαστήριον αὐτῷ κατὰ [c] νόμον δεδέσθαι μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογέων δεσμοτηρίῳ, προσίεναι δὲ αὐτοῖς μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε, τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ ἔξω τῶν ὀρίων ἐκβάλλειν ἄταφον· ἐὰν δὲ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν καταλείπη τῇ πόλει ἱκανούς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι καὶ τούτων ὡς ὄντων [d] ὀρφανῶν ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον τῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατήρ αὐτῶν ὄφλη τὴν δίκην.

Κοινὸν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσιν νόμον κεῖσθαι χρεῶν, ὃς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργω καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους ἦττον γίγνεσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὃδε τοῖς σύμπασι κείμενος ἀπλῶς· Ἱερὰ μὴδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτίσθω· θύειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴη τινί, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω θύσων, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν τε καὶ ἱερείαις ἐγγχειρίζετω [e] τὰ θύματα, οἷς ἀγνεῖαι τούτων ἐπιμελεῖς. συνευξάσθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃν ἂν ἐθέλη μετ' αὐτοῦ συνευχεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω. ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥόδιον ἰδρῦεσθαι, μεγάλης δὲ διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον, ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντη καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν ἀπορῇ, καὶ τούναντίον ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ καὶ θυσίας εὐχεσθαι καὶ ἰδρύσεις [910.a] ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσιν καὶ παισὶν θεῶν, ἐν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους καὶ ἐν ὀνειροῖς, ὡς δ' αὐτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημονεύοντας ἐκάστασις τε αὐτῶν ἄκη ποιούμενους, βωμοὺς καὶ ἱερὰ πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας ἐν τε καθαροῖς ἰδρυομένους ἐμπιμπλάναι καὶ ὅπῃ τις ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἔνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δὲ ἔνεκα τῶν ἀσεβούντων, [b] ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτοντες ταῖς πράξεσιν, ἱερὰ τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἰδρυόμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἴλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίας τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἀπειρον τὴν ἀδικίαν ἀυξάνοντες αὐτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὓσιν αὐτῶν βελτίοσιν, καὶ πᾶσα οὕτως ἢ πόλις ἀπολαύη τῶν ἀσεβῶν τρόπον τινὰ δικαίως. τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται· κείσθω γὰρ νόμος οὗτος· Μὴ κεκτηῖσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερὰ, τὸν δὲ [c] φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κεκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθανόμενος καὶ εἰσαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν, οἱ δὲ προσταττόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια, μὴ πείθοντες δὲ ζημιούντων ἕως ἂν ἀπενεχθῇ· ἐὰν δὲ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερός, εἴτε ἐν ἰδίῳ ἰδρυσάμενος εἴτ' ἐν δημοσίῳ θύσας ἱερὰ θεοῖς [d] οἰστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὧν θύων θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ παιδεῖον ἢ μὴ κρίναντες οἱ νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον ΙΑ'

[913.a] {Αθηναίος} Τὸ δὴ μετὰ ταῦτ' εἶη συμβολαίων ἂν πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἀπλοῦν δὲ γέ ἐστίν που τό γε τοιοῦτον· Μήτε οὖν τις τῶν ἐμῶν χρημάτων ἄπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειεν μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐμὲ μηδαμῆ μηδαμῶς πείθων· κατὰ ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ δρώην, νοῦν ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν

πρῶτον τῶν τοιούτων ὃν τις αὐτῶ καὶ τοῖς αὐτοῦ κειμήλιον ἔθετο, μὴ τῶν ἐμῶν ὧν πατέρων· μήθ' [b] εὐρεῖν ποτε θεοῖς εὐξαίμην μήθ' εὐρῶν κινήσασιν, μηδ' αὖ τοῖς λεγομένοις μάντεσιν ἀνακοινώσασιν τοῖς ἀμῶς γέ πῶς μοι συμβουλευούσιν ἀνελεῖν τὴν γῆ παρακαταθήκην. οὐ γάρ ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτήσιν ἀνελῶν, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ δίκαιον ἐπιδιδόην μὴ ἀνελόμενος, κτῆμα ἀντὶ κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος, δίκην ἐν τῇ ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι πρότερον· ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα καὶ περὶ τούτου [c] λέγοιτ' ἂν ὡς ἐνός ἐκείνων ὄντος. πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γενεὰν οὐ σύμφορα τὰ τοιαῦτα· ὅς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδῆς γένηται καί, τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κατέθετο μήτε αὖ πατέρων τις πατήρ, μὴ πείσας τὸν θέμενον ἀνέλῃται, κάλλιστον νόμων διαφθείρων, ἀπλούστατον καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς ἀνδρὸς νομοθέτημα, ὅς εἶπεν· Ἄ μὴ κατέθου, [d] μὴ ἀνέλη — τούτοις τοῖν δυοῖν νομοθέταις καταφρονήσαντα καὶ ἀνελόμενον, οὔτι σμικρόν, ὃ μὴ κατέθετο αὐτός, πλῆθος δ' ἔστιν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες, τί χρὴ πάσχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν· ὁ δὲ κατιδὼν πρῶτος ἀγγελλέτω, ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις, ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις, ἐὰν [914.a] δὲ τῆς ἄλλης χώρας, ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι δηλωσάτω. δηλωθέντων δέ, ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμπέτω· ὅτι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περὶ τε τῶν χρημάτων καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ. καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύθερος ὁ μηνύσας ἦ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω, μὴ μηνύσας δέ, κακίας· δοῦλος δ' ἐὰν ἦ, μηνύσας μὲν ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς πόλεως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν ἀποδιδούσης τῷ δεσπότῃ τὴν τιμὴν, μὴ μηνύων δὲ θανάτῳ ζημιούσθω.

[b] τούτῳ δ' ἐπόμενον ἐξῆς ἂν γίγνοιτο τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ταῦτόν τοῦτο νόμιμον συνακολουθεῖν. ἂν τις τῶν αὐτοῦ τι καταλείπη που ἐκὼν εἶτ' ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω κεῖσθαι, νομίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα. ἂν δὲ παρὰ ταῦτά τις ἀπειθῶν ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν μὲν σμικρὰς τιμῆς ἄξιον ὧν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγχάνοντος μὴ ἔλαττον τριακονταέτους πολλὰς πληγὰς μαστιγούσθω· [c] ἐὰν δὲ τις ἐλεύθερος, πρὸς τῷ ἀνελεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων, δεκαπλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινήθέντος ἀποτινέτω τῷ καταλιπόντι. ἐὰν δὲ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὐτοῦ χρημάτων ἔχειν τινὰ πλεόν ἢ καὶ σμικρότερον, ὁ δὲ ὁμολογῇ μὲν ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δέ, ἂν μὲν ἀπογεγραμμένον ἦ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον, τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχὴν, ὁ δὲ καθιστάτω. γενομένου δὲ ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμασις ἀπογεγραμμένον [d] φαίνεται ποτέρου τῶν ἀμφισβητούντων, ἔχων οὗτος ἀπίτω· ἐὰν δὲ τινος ἄλλου τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν παράσχη τὸν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων, ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος ὡς παραδώσων ἐκείνῳ κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω. ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ ἀμφισβητούμενον μὴ ἀπογεγραμμένον ἦ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις, ἐὰν δὲ τὸ μεσεγγυωθὲν θρέμμα ἦ, τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκη τὴν τροφήν ἐκτίνειν τοῖς [e] ἄρχουσι· τὴν δὲ κρίσιν διαδικάζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἄρχοντας.

Ἀγέτω τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ἦ, χρῆσόμενος ὅτι ἂν ἐθέλη τῶν ὁπόσα ὅσια· ἀγέτω δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφεστῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ. ἐὰν δὲ τις ἀφαιρῆται τινα εἰς ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων, ὁ δὲ ἀφαιρούμενος ἐγγυητὰς τρεῖς ἀξιόχρεως καταστήσας, οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα, ἄλλως δὲ μή· ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτά τις ἀφαιρῆται, τῶν βιαίων [915.a] ἔνοχος ἔστω, καὶ ἀλοὺς τὴν διπλασίαν τοῦ ἐπιγραφέντος βλάβους τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐὰν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς

ἀπελευθερώσαντας ἢ μὴ ἰκανῶς· θεραπεία δὲ φοιτᾶν τρεῖς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθερώσαντος ἐστίαν, ἐπαγγελλόμενον ὅτι χρὴ δρᾶν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν, καὶ περὶ γάμου ποιεῖν ὅτιπερ ἂν συνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότη. πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι [b] μᾶλλον· τὸ δὲ πλέον γινέσθω τοῦ δεσπότη. μὴ πλείω δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα, ἀλλὰ καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ξένους ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὐτοῦ πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τοὺς τε ἄρχοντας καὶ τὸν ἀπελευθερώσαντα. ἐὰν δὲ τῷ ἀπελευθερωθέντι ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ξένων οὐσία πλείων γίγνηται τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ἢ ἂν τοῦτο ἡμέρα γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης τῆς [c] ἡμέρας λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ, καὶ μηδεμία τῆς μονῆς παραίτησις ἔτι τούτῳ παρ' ἀρχόντων γινέσθω· ἐὰν δὲ τις ἀπειθῶν τούτοις εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλη, θανάτῳ τε ζημιούσθω καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γινέσθω δημόσια. δίκαι δ' ἔστωσαν τούτων ἐν ταῖς φυλετικαῖσιν δίκαις, ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν αἰρετοῖσιν δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ ὡς αὐτοῦ ἐφάπτηται ζῶου καὶ ὄτουοῦν ἢ τινος ἐτέρου τῶν αὐτοῦ [d] χρημάτων, ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατήρα ἢ τὸν δόντα ἀξιόχρεόν τε καὶ ἔνδικον ἢ τινα τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως, εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμερῶν τριάκοντα, εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν πέντε μηνῶν, ἧς μέσος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διὰ τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττηται τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένη ἐκάστοις κατ' ἀγορὰν καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρήμα τιμῆν, οὕτως [e] ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ, μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνήν ποιεῖσθαι μηδενός· ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὅτιοῦν ἀνθ' ὄτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιεῖτω ταῦτα ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλούμενον ἐρανίζειν φίλον παρὰ φίλοις· ἐὰν δὲ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. ὅς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμῆν του λάβῃ μὴ ἐλάττω δραχμῶν πεντήκοντα, παραμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης [916.a] δέκα ἡμέρας, ὁ δὲ πριάμενος ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίνεσθαι χάριν καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους εἵνεκα· ἢ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγή καὶ μὴ τῆδε ἔστω. ἐὰν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόγῃ ἢ λιθῶν ἢ στραγγοῦριῶν ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ ἢ καὶ ἐτέρῳ τινὶ ἀδήλω τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ [b] πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν, μηδ' ἐὰν ἀληθῆς τις προειπὼν ἀποδῶται τῷ· ἐὰν δὲ τις ἰδιώτη τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργός, ὁ πριάμενος ἐντὸς ἐκμήνου ἀναγέτω, πλην τῆς ἱερᾶς, ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖσθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἐν τισὶ τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλόμενοι ἔλονται· τὸν δὲ ὀφλόντα τὴν δίκην διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀποδῶται. ἐὰν [c] δὲ ἰδιώτη τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι, καθάπερ καὶ τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, καὶ τὴν διαδικασίαν, ὁ δὲ ὀφλὼν τὴν τιμῆν ἀπλήν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ἀνδροφόνον ἀποδῶται τίς τινη εἰδότη μὲν εἰδῶς, μὴ τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιοῦτου τῆς πράσεως, μὴ δὲ εἰδότη τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τις αἴσθηται τῶν πριαμένων, ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, εἰδῶς δὲ ἂν κριθῇ, τὰς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω κατὰ τὸν τῶν ἐξηγητῶν [d] νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδῶτω τῷ πριαμένῳ τριπλάσιον.

Ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομίματος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζῶων ὅτιοῦν ἢ καὶ μὴ ζῶων, ἀκίβδηλον πᾶν διδῶτω καὶ δεχέσθω τῷ νόμῳ συνεπόμενος· προοίμιον δέ, καθάπερ ἄλλων νόμων, δεξώμεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτην ὡς ἐν τι γένος ὄν, τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώθασιν οἱ πολλοί, κακῶς λέγοντες, ὡς

ἐν καιρῷ [e] γιγνόμενον ἐκάστοτε τὸ τοιοῦτον πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι, τὸν καιρὸν δὲ καὶ ὅπου καὶ ὅποτε ἀτάκτως καὶ ἀορίστως ἔδωντες, τῇ λέξει ταύτη πολλὰ ζημιοῦνται τε καὶ ζημιούσιν ἑτέρους. νομοθέτη δὲ οὐκ ἐγγωρεῖ τοῦτο ἀόριστον ἔαν, ἀλλὰ ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὄρους ἀεὶ δεῖ διασαφεῖν, καὶ δὴ καὶ νῦν ὠρίσθω. Ψεῦδος μηδεὶς μηδὲν μηδ' ἀπάτην μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος θεῶν, μήτε λόγῳ μήτε [917.a] ἔργῳ πράξειεν, ὃ μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων· οὗτος δ' ἐστὶν ὃς ἂν ὄρκους ὀμνύς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζη θεῶν, δεύτερος δὲ ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρείττωνων αὐτοῦ ψεύδηται. κρείττους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων, πρεσβῦται τε ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν τῶν νέων, διὸ καὶ γονῆς κρείττους ἐκγόνων, καὶ ἄνδρες δὴ γυναικῶν καὶ παίδων, ἄρχοντές τε ἀρχομένων· οὓς αἰδεῖσθαι πᾶσιν πάντας πρέπον ἂν εἴη ἐν ἄλλῃ τε ἀρχῇ πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς δὴ μάλιστα ἀρχαῖς, ὅθεν ὁ νῦν παρῶν ἡμῖν λόγος ἐλήλυθεν. πᾶς γὰρ τῶν κατ' ἀγορὰν [b] ὁ κιβδηλεύων τι ψεύδεται καὶ ἀπατᾷ καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν ἐπόμνυσιν ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισιν τε καὶ φυλακτηρίοις, οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος οὔτε θεοὺς σεβόμενος. πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα θεῶν ὀνόματα μὴ χραίνειν ῥαδίως, ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἐκάστοτε τὰ πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἀγνείας τὰ περὶ τοὺς θεοὺς· εἰ δ' οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος· Ὁ πωλῶν ὅτιοῦν ἐν ἀγορᾷ μηδέποτε δύο εἴπη τιμὰς ὧν ἂν πωλῇ, [c] ἀπλῆν δὲ εἰπὼν, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀποφέρων ὀρθῶς ἂν ἀποφέρει πάλιν, καὶ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ τιμήσῃ πλεονος μηδὲ ἐλάττονος, ἔπαινος δὲ ὄρκος τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω· ἐὰν δὲ τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀστῶν, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν ὀμνύντα ἀνατὶ τυπτέτω τις, ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ κίβδηλόν τι πωλοῦντα, καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς [d] νῦν πείθεσθαι λόγοις, ὁ προστυγχάνων τῶν γινωσκόντων, δυνατὸς ὧν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέτοικος, ὁ δὲ πολίτης μὴ ἐλέγγων μὲν ὡς ἀποστερῶν τοὺς θεοὺς κακὸς ἀγορευέσθω, ἐλέγξας δὲ ἀναθέτω τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσιν θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενόμενός τι πωλῶν τοιοῦτον, πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κιβδηλευθέντος, ὀπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμενον, κατὰ δραχμὴν ἐκάστην τῇ μάστιγι [e] τυπτέσθω πληγὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ κηρύξαντος ὧν ἕνεκα μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουργίας τῶν πωλούντων οἷ τε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύλακες, πυθόμενοι τῶν ἐμπεύρων περὶ ἕκαστα, ἀναγραψάντων ἅ τε χρῆ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα καὶ ἅ μὴ, καὶ πρόσθε τοῦ ἀγορανομίου θέντων ἐν στήλῃ γράψαντες νόμους εἶναι τοῖς περὶ [918.a] τὴν τῆς ἀγορᾶς χρεῖαν μηνυτὰς σαφεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀστυνόμων ἐν τοῖς πρόσθεν ἱκανῶς εἴρηται· ἐὰν δὲ τι προσδεῖν δοκῇ, νομοφύλαξιν ἐπανακοινώσαντες καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν ἐκλιπεῖν, εἰς ἀστυνόμιον θέντων ἐν στήλῃ τὰ τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσιν τῆς ἀρχῆς νόμιμα.

Κιβδήλοισι δ' ἐπιτηδεύμασιν ἔπεται κατὰ πόδα καπηλείας ἐπιτηδεύματα· ταύτης δὲ πέρι συμπάσης συμβουλήν πρῶτον δόντες καὶ λόγον, ἐπ' αὐτῇ νόμον ὕστερον ἐπιθώμεθα. καπηλεία [b] γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα γέγονεν οὐ βλάβης ἕνεκα τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ τούναντίον· πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὠντινωοῦν, ἀσύμμετρον οὔσαν καὶ ἀνώμαλον, ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο ἡμῖν χρῆ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι δεῖ λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς καὶ ἄλλα, τὰ μὲν εὐσημονέστερα, [c] τὰ δὲ ἀσημονέστερα γιγνόμενα, τοῦτο γε πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρεῖαις ἐξευπορεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ μὴ καλὸν αὐτὸ μὴδ' εὐσημον δοκεῖν εἶναι, καὶ τί τὸ διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν, ἵνα εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασώμεθα νόμῳ. πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} ὦ φίλε Κλεινία, σμικρὸν γένος ἀνθρώπων καὶ φύσει ὀλίγον καὶ ἄκρα τροφῇ τετραμμένον, ὅταν εἰς χρείας [d] τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπύπτη, καρτερεῖν πρὸς τὸ μέτριον δυνατὸν ἐστίν, καὶ ὅταν ἐξῆ χρήματα λαβεῖν πολλά, νήφει καὶ πρότερον αἰρεῖται τοῦ πολλοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων πλήθη πᾶν τούναντίον ἔχει τούτοις, δεόμενά τε ἀμέτρως δεῖται καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια, ἀπλήστως αἰρεῖται κερδαίνειν, διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν καὶ ἐμπορίαν καὶ πανδοκείαν γένη διαβέβληταί τε καὶ ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνειδέσιν. ἐπεὶ εἶ τις, ὃ μὴ ποτε γένοιτο οὐδ' ἔσται, προσαναγκάσειεν —γελοῖον μὲν εἰπεῖν, [e] ὁμως δὲ εἰρήσεται— πανδοκεῦσαι τοὺς πανταχῆ ἀρίστους ἄνδρας ἐπὶ τινα χρόνον, ἢ καπηλεύειν ἢ τι τῶν τοιούτων πράττειν, ἢ καὶ γυναῖκας ἕκ τινος ἀνάγκης εἰμαρμένης τοῦ τοιούτου μετασχεῖν τρόπου, γνοιήμεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητὸν ἐστίν ἕκαστον τούτων, καὶ εἰ κατὰ λόγον ἀδιάφθορον γίνοιτο, ἐν μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῶτο τὰ τοιαῦτα πάντα· νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τις καπηλείας [919.a] ἔνεκα τόπους καὶ πανταχόσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν ἰδρυσάμενος οἰκήσεις, ἐν ἀπορία γιγνομένους καταλύσειεν ἀγαπηταῖς δεχόμενος ἢ ὑπὸ χειμῶνων ἀγρίων βία ἐλαυνομένους, εὐδεινήν γαλήνην παρασχῶν ἢ πνίγειεν ἀναψυχὴν, τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς ἐταίρους δεξάμενος φιλικὰ παράσχη ξένια ἐπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς δ' ἐχθροὺς αἰχμαλώτους χειρωμένους ἀπολυτρώσει τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων [b] λύτρων, ταῦτά ἐστιν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν σύμπασι τοῖς τοιούτοις ὀρθῶς ἀμαρτανόμενα τὰς διαβολὰς τῆς ἀπορίας ἐπικουρήσει παρεσκευακότες. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ πάσαι τε εἰρημένον ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία χαλεπὸν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις πολλοῖς τε ἄλλοισιν· καὶ δὴ καὶ νῦν ἢ τούτων καὶ περὶ ταῦτα ἐστίν πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεφθαρκότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, [c] τὴν δὲ λύπαις προτετραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου ταύτης ἀρωγὴ γίνοιτο; ἂν ἐν νοῦν ἐχούση πόλει; πρῶτον μὲν ὅτι σμικροτάτω χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπῆλων γένει, ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν ὧν διαφθειρομένων οὐκ ἂν γίνοιτο μεγάλη λύπη τῇ πόλει, τρίτον δὲ αὐτοῖς τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων εὐρεῖν μηχανὴν ὅπως ἦθη μὴ ἀνέδην [d] ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίνεσθαι ῥαδίως. μετὰ δὴ τὰ νῦν εἰρημένα, περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῆ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω· Μαγνήτων, οὓς ὁ θεὸς ἀνορθῶν πάλιν κατοικίζει, γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἐστιῶν εἰσιν, μήτε κάπηλος ἐκὼν μηδ' ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω μηδ' ἔμπορος μήτε διακονίαν μηδ' ἦντινα κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν [e] πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσιν καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ δ' ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥάδιον νομοθετεῖν, κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ. ὅς δ' ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου τέχνην τινὴ μετάσχη, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους αἰσχύνῃς ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους κεκριμένους, ἐὰν δὲ δόξη ἀναξίω ἐπιτηδεύματι καταρῥυπαίνειν τὴν αὐτοῦ πατρώαν ἐστίαν, δεθεὶς ἐνιαυτὸν ἀποσχέσθω [920.a] τοῦ τοιούτου, καὶ ἐὰν αὖθις, ἔτη δύο, καὶ ἐφ' ἐκάστης ἀλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύτερος μὴν νόμος· Μέτοικον εἶναι χρεῶν ἢ ξένον, ὅς ἂν μέλλῃ καπηλεύσειν· τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος· Ὅπως ὡς ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ἢ σύνοικος ἐν τῇ πόλει, τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλακας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥάδιον μὴ παρανόμους καὶ κακοὺς γίνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ τροφαῖς εὖ πεπαίδευνται, [b] τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἐπιτηδεύματά τε ἐπιτηδεύοντας ἃ ῥοπήν ἔχει τινὰ ἰσχυρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς

γίγνεσθαι, φυλακτέον μᾶλλον. ταύτη δὴ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὔσαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσαπερ ἂν αὐτῶν λειφθῆ ῥόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεῶν περὶ ταῦτα τοὺς νομοφύλακας μετὰ τῶν ἐμπείρων ἐκάστης καπηλείας, [c] καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλείας πέρι, συγγενοῦς τούτῳ πράγματος, συνελθόντας δὲ ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον, γράψαντας δὲ θεῖναι τὸ γιγνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα καὶ φυλάττειν, τὰ μὲν ἀγορανόμους, τὰ δὲ ἀστυνόμους, τὰ δὲ ἀγρονόμους· καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μὲν ὠφελοῖ ἐκάστους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτει τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι χρωμένους.

[d] Ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν συνθέσθαι μὴ ποιῆ κατὰ τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείρωσιν ἢ ψήφισμα, ἢ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολογήσῃ, καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκίτου τις ἄκων κωλυθῆ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν ταῖς φυλετικαῖσιν δίκαις, ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν ἔμπροσθεν μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος, οἱ [e] τὸν βίον ἡμῖν συγκατεσκευάκασιν τέχναις, Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθηνᾶς οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σφάζοντες τέχναισιν ἐτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα· δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος ἱερὸν ἐστὶ τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν, οἱ μὲν ἄρχοντες τῶν κατὰ πόλεμον ἀγῶνων, οἱ δὲ ὀργάνων τε καὶ ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πρόπον ἂν εἶη ψεύδεσθαι, [921.a] θεοὺς προγόνους αὐτῶν αἰδουμένους, ἂν δὴ τις δημιουργῶν εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ διὰ κάκην, μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθεὶς, ἡγούμενος ὡς οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεόν, οὐδὲν τῷ νῶ βλέπων, πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει, δευτέρου δὲ ἐπόμενος αὐτῷ νόμος κείσθω· τὴν τιμὴν τῶν ἔργων ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσῃται καὶ ἄλιν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργάζεσθω. καὶ ἀναιρουμένῳ δ' ἔργον συμβουλευτῆς νόμος, ἅπερ [b] τῷ πωλοῦντι συνεβούλευεν, μὴ πλέονος τιμᾶν διαπειρώμενον ἄλλ' ὡς ἀπλούστατα τῆς ἀξίας, ταῦτόν δὴ προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ — γινώσκει γὰρ ὃ γε δημιουργὸς τὴν ἀξίαν— ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὐ δὴ ποτε χρὴ τέχνη, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πράγματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν τὸν δημιουργόν, δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δὲ τις ἐκδοὺς αὖ [c] δημιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος ἀγαπῶν, λύη μεγάλας κοινωνίας, νόμος ὁ βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως συνδέσμῳ μετὰ θεῶν· Ὅς γὰρ ἂν προαμειψάμενος ἔργον μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσιν, διπλοῦν πραττέσθω· ἐὰν δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρημάτων, [d] ὅποσα δανεισμῷ συμβάλλει τις, οὗτος τῇ δραχμῇ ἐκάστου μηνὸς ἐπωβελίαν κατατιθέτω, δίκας δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις.

Ὡς δὲ ἐν παρέργῳ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουργῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα τεχνικοί, δίκαιον εἰπεῖν, ὅτι τὸ παράπαν ἐμνήσθημεν δημιουργῶν· Ὅς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκείνοις, οἷον ἐτέροις οὔσιν δημιουργοῖς, ἐὰν τις ἄρα καὶ τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον εἴθ' ἐκὼν [e] εἴτε προσταχθὲν καλῶς ἐξεργάσῃται, τὰς τιμάς, οἱ δὲ μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσίν, ἀποδιδῷ δικαίως, ὁ νόμος αὐτὸν ἐπαινῶν οὐποτε καμεῖται· ἐὰν δὲ προαμειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ τούτων ἡμῖν μεμειγμένος κείσθω, συμβουλευτικός, οὐ βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, [922.a] τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεως εἰσι συμπάσης εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολεμικαῖς μηχαναῖς, δευτέρους· πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως δυνηθεῖσιν.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν συμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι συμβάλλουσιν, πλὴν γε ὀρφανικῶν καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται· [b] ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν εἰρημένα ἀναγκαῖον ἀμῶς γέ πως τάξασθαι. τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων αἶ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυμία τῆς διαθέσεως αἶ τε τῶν μηδὲν τὸ παράπαν διαθεμένων τύχαι· ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὃ Κλεινία, βλέψας αὐτῶν πέρι πρὸς τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπὸν. οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατὸν ἐστ' αὐτὸ ἔαν· πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τιθεῖντ' ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἦθεσιν καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν [c] πρὶν διατίθεσθαι μέλλειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἀπλῶς οὕτως κυρίαν εἶναι διαθήκην ἣν ἂν τις διαθῆται ὅπως οὖν ἔχων πρὸς τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἠγώμεθα τελευτᾶν.

{Κλεινίας} Πῶς τοῦτο, ὃ ξένε, λέγεις;

{Ἀθηναῖος} Χαλεπὸν ἐστ', ὃ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς.

{Κλεινίας} Πῆ;

[d] {Ἀθηναῖος} Ζητῶν εἶναι κύριος ἀπάντων, εἴωθε μετ' ὀργῆς λέγειν.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ;

{Ἀθηναῖος} Δεινὸν γε, ὃ θεοί, φησὶν, εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή, καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασιν φανερώς, βασιανισθέντες ἰκανῶς ἐν νόμοις, οἱ δ' ἐν γήρῳ καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις.

{Κλεινίας} Οὐκοῦν, ὃ ξένε, καλῶς δοκοῦσίν σοι λέγειν;

[e] {Ἀθηναῖος} Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὃ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλοι νομοθετοῦντες γεγονέναι καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναῖος} Τὸν λόγον τοῦτον, ὡγαθέ, φοβούμενοι, τὸν νόμον ἐτίθεσαν τὸν ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἀπλῶς ὅπως ἂν [923.a] τις ἐθέλη τὸ παράπαν, ἐγὼ δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐν τῇ σῆ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν ἀποκρινόμεθα ἐμμελέστερόν πως. ὦ φίλοι, φήσομεν, καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστὶν γινώσκειν τὰ ὑμέτερον αὐτῶν χρήματα καὶ πρὸς γε ὑμᾶς αὐτούς, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει, τὰ νῦν. ἔγωγ' οὖν νομοθέτης ὢν οὐθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην, σύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς [b] πόλεως εἶναι τό τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν· καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμῶν ἐν νόμοις ἢ γήρῳ σαλεύοντας παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθη, συγχωρήσομαι ἐκόν, ὅτι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάση καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἐνὸς ἐκάστου κατατιθεῖς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως. ὑμεῖς δὲ ἡμῖν ἰλεῶ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε ἥπερ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην· ἡμῖν δὲ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμετέρων μελήσει, κηδομένοις ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν, οὐ τῶν μὲν, τῶν δὲ οὐ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθια τε καὶ προοίμια τῶν τε ζώντων, ὃ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔστω, νόμος δὲ ὁδε· Ὅς ἂν διαθήκην γράφῃ τὰ αὐτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατήρ, πρῶτον μὲν τῶν ὑέων κληρονόμον ὃν ἂν ἀξιόσῃ γίγνεσθαι γραφέτω, τῶν δὲ ἄλλων παίδων, ὃν ἂν μὲν ἐτέρω

ποιεῖσθαι διδῶ δεχομένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό· [d] ἔὰν δὲ περιγίγνηται τις τῶν υἱῶν αὐτῷ μὴ ἐπὶ τινὶ κλήρῳ πεποιημένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέστω τῷ πατρὶ διδόναι ὅσα ἂν ἐθέλη, πλὴν τοῦ πατρῷου κλήρου καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης, καὶ ἔὰν πλείους ᾧσιν, πρὸς μέρος ὁ πατήρ ὅπῃ ἂν ἐθέλη νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου. ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱῶν ὑπάρχων οἶκος ᾗ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων, θυγατρί τε ὡσαύτως, ᾗ μὲν ἂν ἐγγεφυημένος ὡς ἀνὴρ [e] ἐσόμενος ᾗ, μὴ νέμειν, ᾗ δ' ἂν μὴ, νέμειν· ἔὰν δὲ τῷ τῶν υἱῶν ἢ καὶ τῶν θυγατέρων φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω. ἔὰν δὲ ἄρρηνος μὲν μὴ λείπη, θηλείας δὲ, ὁ διατιθέμενος, ἀνδρα μὲν τῶν θυγατέρων ᾗτινι ἂν ἐθέλη, ὑὸν δὲ αὐτῷ καταλειπέτω, γράψας κληρονόμον· ἔὰν δὲ ὑὸς τῷ τελευτήσῃ παῖς ᾧ, πρὶν εἰς ἀνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γεννητὸς ᾧ εἴτε ποιητὸς, γραφέτω καὶ [924.a] περὶ τῆς τοιαύτης τύχης ὁ τὴν διαθήκην γράφων τίνα χρῆ παῖδα αὐτῷ δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσιν γίνεσθαι. ἔὰν δὲ τις ἄπαις ᾧ τὸ παράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δεκατημόριον ἐξελόμενος, ἔὰν ἐθέλῃ τῷ δωρεῖσθαι, δωρεῖσθω· τὰ δὲ ἄλλα παραδιδούς πάντα τῷ ποιηθέντι ἀμεμπτος ἴλεων ὑὸν αὐτὸν ποιείσθω σὺν νόμῳ. ᾧ δ' ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἔὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἐκόντας τε καὶ ὁμολογούντας [b] ἐπιτροπεύσειν οὐστινασοῦν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ γραφέντα ἢ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γινέσθω κυρία· ἔὰν δὲ ἢ τὸ παράπαν μὴ διαθέμενος τελευτήσῃ τις ἢ τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἰρέσεως ἐλλειπῆς, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρός καὶ μητρός κυρίου, δύο μὲν πρὸς πατρός, δύο δὲ πρὸς μητρός, ἓνα δ' ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων, τούτους δ' οἱ νομοφύλακες καθιστάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν. καὶ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν [c] ὀρφανῶν πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς, ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίνωνται κύκλῳ· καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν.

Ὅς δ' ἂν μὴδὲν τὸ παράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων [d] ἢ χρεια τῶν παίδων αὐτοῦ μετεχέτω· θηλείας δὲ ἂν καταλείπῃ τις ἀπροσδοκῆτῳ τύχῃ χρησάμενος, συγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἔὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὰ δύο ἐπισκοπῶν τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιῆται, πρὸς τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστεῖαν καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν, τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατήρ διασκέψαιτο, ἐξ ἀπάντων τῶν πολιτῶν βλέπων εἰς ἧθη τε καὶ τρόπους τὸν ἐπιτήδειον αὐτῷ μὲν ὑὸν, νυμφίον [e] δ' εἶναι τῇ θυγατρί, τοῦτο δὲ παραλείπῃ διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέμενος θυγατέρας λείπῃ, τοῦδε ἀποθανόντος, ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ ἢ ἄκκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος· ἔὰν δὲ μὴ ᾗ ἀδελφός, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως, ἔὰν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς ἀλλήλους ᾧσιν· ἔὰν δὲ μὴδὲ εἷς τούτων, ἀδελφῆς δὲ παῖς ᾗ, κατὰ ταῦτά· τέταρτος δὲ πατὴρ ἀδελφός, πέμπτος δὲ τούτου παῖς, ἕκτος δὲ ἀδελφῆς πατὴρ ἕκγονος, ὡσαύτως δὲ τὸ γένος ἀεὶ πορευέσθω κατ' ἀγχιστεῖαν, ἔὰν τις παῖδας θηλείας καταλείπῃ, [925.a] δι' ἀδελφῶν τε καὶ ἀδελφιδῶν ἐπανιόν, ἔμπροσθε μὲν τῶν ἀρρηνῶν, ὕστερον δὲ θηλειῶν ἐνὶ γένει. τὴν δὲ τούτων γάμου χρόνου συμμετρίαν τε καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν κρινέτω, γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄρρηνος, γυμνάς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώμενος τὰς θηλείας· ἔὰν δὲ τοῖς οἰκείοις ἀπορία συγγενῶν ᾗ μέχρι μὲν ἀδελφοῦ ὑιδῶν, μέχρι δὲ πάππου παίδων ὡσαύτως, τῶν ἄλλων ὄντιν' ἂν ἢ παῖς μετ' ἐπιτρόπων αἰρήνῃται τῶν [b] πολιτῶν ἐκούσιον ἐκουσία, κληρονόμος γινέσθω τοῦ τελευτήσαντος καὶ τῆς θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν καὶ πλείων ἀπορία τῶν τοιούτων γίγνοιτ' ἂν ἔστιν ὅτ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει· ἂν οὖν δὴ τις ἀπορουμένη τῶν αὐτόθεν ὀρᾷ τίνα εἰς

ἀποικίαν ἀπεσταλμένον, ἧ δὲ κατὰ νοῦν αὐτῇ κληρονόμον ἐκεῖνον γίνεσθαι τῶν τοῦ πατρός, ἐὰν μὲν συγγενῆς ἦ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ νόμου ἐπὶ τὸν κληρὸν πορευέσθω, ἐὰν δὲ ἐκτὸς γένους, τῶν ἐν τῇ πόλει ὄντων ἔξω τῆς συγγενείας, κύριος [c] ἔστω κατὰ τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς παιδὸς τοῦ τελευτήσαντος αἵρεσιν γῆμαι καὶ τὸν κληρὸν ἐπανελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ διαθεμένου. ἅπαις δὲ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν τὸ παράπαν ὅς ἂν μὴ διαθέμενος τελευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον, θήλεια δὲ καὶ ἄρρην οἶον σύννομοι ἴψωσαν ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸν ἐξηρημωμένον ἐκάστοτε οἶκον, ὧν ὁ κληρὸς γινέσθω κυρίως, [d] ἀδελφῆ μὲν πρῶτον, ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ δευτέρα, τρίτη δὲ ἔκγονος ἀδελφῆς, τετάρτη δὲ πατρός ἀδελφῆ, καὶ πέμπτη πατρός ἀδελφοῦ παῖς, ἕκτη δὲ ἀδελφῆς πατρός ἂν εἴη παῖς· συνοικίζουσιν δὲ ταύτας ἐκείνοις κατ' ἀγχιτείαν καὶ θέμιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐνομοθετήσαμεν. μὴ δὲ λανθανέτω τὸ τῶν τοιούτων νόμων ἡμᾶς βάρος, ὡς χαλεπῶς ἔστιν ὅτε προστάττει τῷ τοῦ τελευτήσαντος κατὰ γένος οἰκείῳ γαμεῖν τὴν συγγενῆ, μὴ δοκεῖ δὲ σκοπεῖν ἅ μυρία ἐν ἀνθρώποις [e] ἐμπόδια γίνεσθαι τοῖς τοιούτοις ἐπιτάγμασιν τοῦ μήτινα ἐθέλειν πείθεσθαι, πρότερον δὲ οὐστίνας ὅτιοῦν ἂν βουλευθῆναι παθεῖν, ὁπόταν ἡ σωμάτων νοσήματα καὶ πηρώσεις ἢ διανοίας ἔν τισιν τῶν ἐπιταττομένων γαμεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίνηται. τούτων δὲ μηδὲν φροντίζειν τάχ' ἂν ὁ νομοθέτης δόξειεν τισιν, οὐκ ὀρθῶς δοκοῦν. ἔστω τοίνυν εἰρημένον ὑπὲρ τε νομοθέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν οἶον κοινῶν προσίμιον, συγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δεόμενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος οὐκ ἂν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας ἐκάστῳ γιγνομένης συμφοράς, [926.a] συγγνώμην δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμένοις, ὡς τὰ τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίστε οὐ δύνανται προστάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γινώσκων προστάττει.

{Κλεισίας} Τί δὴ τις οὖν, ὃ ξένε, δρῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρότατος ἂν εἴη;

{Ἀθηναίος} Διαιτητάς, ὃ Κλεισία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἰρεῖσθαι.

{Κλεισίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Ἔστιν ὅτε πλουσίου πατρός ἀδελφιδουὺς τὴν τοῦ [b] θείου θυγατέρα ἐκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων· ἔστιν δ' ὅτε καὶ συμφορὰν τὴν μεγίστην τοῦ νομοθέτου προστάττοντος, ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ ψυχῶν συμφοράς, ἃς ἀβίωτον ζῆν κεκτημένῳ. ὁ δὲ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων ὅδε νόμος κείσθω· Ἐάν τινες ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι τοῖς κειμένοις νόμοις, περὶ τε ἄλλων ὠντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἧ μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν τὸν νομοθέτην μήποτ' ἂν ἀναγκάσαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι, τοὺς νῦν ἀναγκαζομένους ἐκάτερα δρᾶν, ὁ δὲ τις τῶν οἰκείων ἢ τις ἐπίτροπος φῆ, διαιτητάς φάναι καὶ πατέρας τοὺς πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν νομοθέτην· πρὸς οὓς ἐπανιόντες [d] διαδικαζέσθων οἱ περὶ τίνος τῶν τοιούτων ἀμφισβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων δόγματα. ἂν δὲ τῷ μείζων δύναμις ἐπανατίθεσθαι δοκῆ τοῖς νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰσάγων αὐτοὺς διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τῷ δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω, πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα.

Νῦν δὲ τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἶον δευτέρα τις [e] γίνοιτ' ἂν. μετὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἐκάστοις εἴρηται τροφαὶ καὶ παιδεύσεις· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μηχανᾶσθαι δεῖ τίνα τρόπον ἢ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομένοις ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἔξει

τῆς συμφορᾶς. πρῶτον μὲν δὴ φαμεν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χεῖρους, καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι προστάττομεν, ἐμμελῆ τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἷς τινα γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαίνομεθα [927.a] τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελεθεῖν, ὡς ἄρα αἱ τῶν τελευτησάντων ψυχὰι δύναμιν ἔχουσιν τινα τελευτήσασαι, ἢ τῶν κατ' ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται· ταῦτα δὲ ἀληθεῖς μὲν, μακροὶ δ' εἰσὶν περιέχοντες λόγοι, πιστεύειν δὲ ταῖς ἄλλαις φήμαις χρεῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω πολλαῖσιν καὶ σφόδρα παλαιαῖς οὐσαις, πιστεύειν δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσιν ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἄνπερ μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνονται. ταύτη δὲ εἰ ταῦτ' ἐστὶν κατὰ φύσιν, πρῶτον [b] μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φοβείσθων, οἱ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις ἔχουσιν, εἴτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχὰς, αἷς ἐστὶν ἐν τῇ φύσει τῶν αὐτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόντως καὶ τιμῶσιν τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι καὶ ἀτιμάζουσιν δυσμενεῖς, ἔτι δὲ τὰς τῶν ζώντων μὲν, ἐν γῆρᾳ δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς —ὅπουπερ πόλις εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτους οἱ παῖδες παίδων φιλοστοργοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὄξυ μὲν ἀκούουσιν βλέπουσιν τε ὄξύ, τοῖς τε [c] περὶ αὐτὰ δίκαιοις εὐμενεῖς εἰσιν, νεμεσῶσιν τε μάλιστα αὖ τοῖς εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσιν, παρακαταθήκην εἶναι μεγίστην ἠγούμενοι καὶ ἱερωτάτην— οἷς ἐπίτροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ὃ καὶ βραχὺς ἐνείη, προσέχοντα, καὶ εὐλαβοῦμενον περὶ τροφήν τε καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῶ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ, κατὰ δύναμιν πάντως πᾶσαν εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς τῷ πρὸ τοῦ νόμου μύθῳ καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας οὐκ εἴσεται [d] ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέτου, ὁ δὲ ἀπειθῆς καὶ τινα πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρημον ἀδικῶν διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην ἢ περὶ τὸν ἀμφιθαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νομοθεσίαν ἐπιτρόποισιν τε περὶ ὀρφανῶν ἄρχουσιν τε περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιτρόπων, εἰ μὲν μὴ παράδειγμά τε τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο αὐτοὶ τρέφοντες τοὺς αὐτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρημάτων ἐπιμελούμενοι, [e] ἔτι δὲ νόμους περὶ αὐτῶν τούτων μετρίως διειρημένους εἶχον, εἶχεν τινα λόγον ἂν ἐπιτροπικούς τινας νόμους, ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέροντας πολὺ, τιθένας, ποικίλλοντας ἐπιτηδεύμασιν ἰδίῳ τὸν τῶν ὀρφανῶν βίον παρὰ τὸν τῶν μή· νῦν δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα σύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρων ἢ παρ' ἡμῖν ὀρφανία κέκτηται τῆς πατρονομικῆς, τιμαῖς δὲ καὶ ἀτιμῖαις ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς ἐξισοῦσθαι φιλεῖ.

[928.a] διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφανῶν πέρι νομοθεσίαν παραμυθούμενός τε καὶ ἀπειλῶν ὁ νόμος ἐσπούδακεν. ἔτι δ' ἀπειλή τις ἂν τοιάδε εἶη μάλα ἔγκαιρος· Ὅς ἂν θῆλυν εἶτε ἄρρενα ἐπιτροπεύη, καὶ ὅς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλάκων καταστάς ἐπιμελήται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν αὐτοῦ τέκνων τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετεληφότα τύχης, μηδὲ τῶν οἰκείων τῶν τοῦ τρεφομένου χεῖρον χρημάτων ἐπιμελείσθω, [b] βέλτιον δὲ ἢ τῶν αὐτοῦ κατὰ προθυμίαν. ἕνα δὲ τοῦτον νόμον ἔχων ὀρφανῶν πέρι πᾶς ἐπιτροπευέτω· ἐὰν δὲ ἄλλως τις περὶ τὰ τοιαῦτα πράττη παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἄρχων ζημιούτω τὸν ἐπίτροπον, ὁ δὲ ἐπίτροπος τὸν ἄρχοντα εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστήριον εἰσάγων ζημιούτω τῷ δόξαντι τιμήματι τῷ δικαστηρίῳ διπλῆ. ἐὰν δ' ἐπίτροπος ἀμελεῖν ἢ κακουργεῖν δοκῆ τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταῦτὸν ἀγέτω δικαστήριον· ὅτι δ' ἂν ὄφλη, τετραπλασίαν [c] μὲν τούτου τίειν, γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ παιδός, τὸ δ' ἡμισυ τοῦ καταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἠβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἠγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας· ἐὰν δὲ τις ὄφλη τῶν ἐπιτρόπων, τιμᾶν τὸ δικαστήριον ὅτι χρή παθεῖν ἢ ἀποτίειν, ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κακῶσαι τὸν ὀρφανόν, ὅτι χρή [d] τίειν αὐτὸν τῷ παιδί, τιμάτω τὸ

δικαστήριον, ἐὰν δὲ ἀδικία, πρὸς τῷ τιμήματι, τῆς ἀρχῆς τῶν νομοφυλάκων ἀφιστάσθω, τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιστάτω τῆ χώρα καὶ τῆ πόλει.

Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὐτῶν παῖδας γίνονται καὶ παίδων πρὸς γεννητὰς μείζους ἢ χρεῶν, ἐν αἷς οἱ τε πατέρες ἡγοῦντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναί σφισιν, ἐὰν βούλωνται, τὸν ὑὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἀπάντων ἀπευτεῖν [e] ὑὸν κατὰ νόμον μηκέτ' εἶναι, ὑεῖς τ' αὖ σφίσι πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γῆρως διατιθεμένους αἰσχυρῶς ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι· ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίνεσθαι φιλεῖ, ἐπεὶ ἡμίσεών γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον μὴ κακοῦ μὲν πατρός, ὑέος δέ, ἢ τούναντίον, οὐ γίνονται συμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλη πολιτεία παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη, ταύτης δέ, ἧς οἶδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει [929.a] εἰς ἄλλην χώραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα —πρὸς γὰρ τοῖς τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίοις οἴκοις οὐκ ἔστιν ἓνα προσγενέσθαι— διὸ δὴ δεῖ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ μὴ ὑπὸ ἐνὸς πατρός, ὑπὸ δὲ τοῦ γένους ἀπορρήθῃναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων περὶ κατὰ νόμον τοιόνδε τινά· Ὅν ἂν θυμὸς ἐπιή μῆδαμῶς εὐτυχῆς, εἴτ' οὖν ἐν δίκῃ εἴτε καὶ μὴ, ὄν ἔτεκε τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὐτοῦ συγγενείας, μὴ φαύλως οὕτως ἐξέστω μῆδ' [b] εὐθὺς τοῦτο δρᾶν, πρῶτον δὲ συλλεξάτω τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς μέχρι ἀνεψιῶν καὶ τοὺς τοῦ ὑέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός, κατηγορεῖτω δὲ ἐν τούτοις, διδάσκων ὡς ἄξιός ἄπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκρηῦχθαι, δότω δὲ καὶ τῷ ὑεῖ λόγους τοὺς ἴσους ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τούτων οὐδὲν πάσχειν· καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατήρ καὶ συμψήφους λάβῃ πάντων τῶν συγγενῶν ὑπὲρ ἡμισυ, πλὴν πατρός διαψηφιζομένου καὶ μητρός καὶ τοῦ [c] φεύγοντος, τῶν τε ἄλλων ὀπόσοιπερ ἂν ὧσιν γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι, ταύτη μὲν καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέστω τῷ πατρὶ τὸν ὑὸν ἀποκηρύττειν, ἄλλως δὲ μῆδαμῶς. τὸν δ' ἀποκηρυχθέντα ἐὰν τις τῶν πολιτῶν ὑὸν βούληται θέσθαι, μῆδεις νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι —τὰ γὰρ τῶν νέων ἦθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἐκάστοτε πέφυκεν— ἀποκηρυχθέντα δὲ ἂν τις δέκα ἐτῶν μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν [d] ὑὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπιγόνων ἐπιμελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἐπιμελεῖσθαι καὶ τούτων, ὅπως ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας ἐμμελῶς, ἐὰν δὲ τίς τινα νόσος ἢ γῆρας ἢ καὶ τρόπων χαλεπότης ἢ καὶ σύμπαντα ταῦτα ἔκφρονα ἀπεργάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους πλὴν τῶν συνδιαιωμένων, οἰκοφθορῇ δὲ ὡς ὦν τῶν αὐτοῦ κύριος, ὁ δὲ ὑὸς ἀπορῆ καὶ ὀκνῆ τὴν τῆς παρανοίας [e] γράφεσθαι δίκην, νόμος αὐτῷ κείσθω πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγῆσασθαι τὴν τοῦ πατρός συμφορὰν, οἱ δὲ κατιδόντες ἰκανῶς συμβουλευόντων ἐάντε δέη γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν, ἐὰν δὲ συμβουλευσῶσιν, γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρτυρες ἅμα καὶ σύνδικοι· ὁ δὲ ὀφλὼν τοῦ λοιποῦ χρόνου ἄκυρος ἔστω τῶν αὐτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον διατίθεσθαι, καθάπερ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον βίον.

Ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μῆδαμῆ συμφέρωνται τρόπων ἀτυχία χρώμενοι, δέκα μὲν ἀνδρας τῶν νομοφυλάκων [930.a] ἐπιμελεῖσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ χρεῶν τοὺς μέσους, δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν ὡσαύτως· καὶ ἐὰν μὲν δὴ συναλλάττειν δύνωνται, ταῦτ' ἔστω κύρια, ἐὰν δ' αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσιν μειζόνως αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν οἵτινες ἐκατέρῳ συνοίσουσιν. εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιούτους μὴ πράεσιν ἤθεσιν κεκρημένους· βαθύτερα δὲ τούτοις καὶ πραότερα τρόπων ἦθη σύννομα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν. καὶ ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες διαφέρωνται, καὶ παίδων ἔνεκα [b] τὴν συνοίκησιν ποιεῖσθαι· ὅσοι δ' ἂν ἰκανῶν ὄντων παίδων, τῆς συγκαταγηράσεως ἔνεκα καὶ ἐπιμελείας ἀλλήλων τὴν διάζευξιν τε καὶ σύζευξιν ποιεῖσθαι χρεῶν. ἐὰν δὲ τελευτᾷ γυνὴ καταλείπουσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄρρένας, συμβουλευτικός ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκαστικός, τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυὰν ἐπαγόμενον· μὴ δὲ ὄντων, ἐξ

ἀνάγκης γαμεῖν, μέχριπερ ἂν ἱκανοὺς γεννήσῃ παῖδας τῷ [c] τε οἴκῳ καὶ τῇ πόλει. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ παῖδας ἱκανοὺς λιπῶν, ἢ μήτηρ τῶν παιδῶν αὐτοῦ μένουσα τρεφέτω· νεωτέρα δ' ἂν δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν αὖ ὑγιαίνουσα ἄνανδρος, οἱ προσήκοντες πρὸς τὰς τῶν γάμων ἐπιμελουμένας γυναῖκας κοινούμενοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων, ἐὰν δὲ ἐνδεεῖς τέκνων ᾧσιν, καὶ παιδῶν ἔνεκα, παιδῶν δὲ ἱκανότης ἀκριβῆς ἄρῃην καὶ [d] θήλεια ἔστω τῷ νόμῳ. ὅταν δὲ ὁμολογῆται μὲν τὸ γενόμενον εἶναι τῶν ποιουμένων ἔκγονον, δέηται δὲ κρίσεως τίτι τὸ γεννηθὲν ἔπεσθαι χρεῶν, δούλη μὲν ἐὰν συμμείξῃ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότη ἔστω τῆς δούλης τὸ γεννώμενον, ἐὰν δὲ τις ἐλευθέρα δούλῳ συγγίγηται, τοῦ δεσπότη ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ δούλου· ἐὰν δ' ἐξ αὐτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυτῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ' ἦ, τὸ μὲν τῆς γυναικὸς αἰ γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων [e] σὺν τῷ πατρί, τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες σὺν τῇ γεννησάσῃ.

Γονέων δὲ ἀμελεῖν οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων σύμβουλός ποτε γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί· φρονῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προσιμίον ἂν γενόμενον εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ ἀτιμίας ὀρθῶς συντεταγμένον· Νόμοι περὶ θεοῦ ἀρχαῖοι κεῖνται πᾶσιν διχῆ. τοὺς μὲν γὰρ [931.a] τῶν θεῶν ὀρῶντες σαφῶς τιμῶμεν, τῶν δ' εἰκόνας ἀγάλματα ἰδρυσάμενοι, οὓς ἡμῖν ἀγάλουσι καίπερ ἀψύχους ὄντας, ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς πολλὴν διὰ ταῦτ' εὐνοίαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γῆρα, μηδεὶς διανοηθῆτω ποτὲ ἀγαλμα αὐτῷ, τοιοῦτον ἐφέστιον ἴδρυμα ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὲ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος.

[b] {Κλεινίας} Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις;

{Ἀθηναίος} Ἐγὼ ἐρῶ· καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ᾧ φίλοι, ἀκούειν τὰ γε δὴ τοιαῦτα.

{Κλεινίας} Λέγε μόνον.

{Ἀθηναίος} Οἰδίπους, φαμέν, ἀτιμασθεὶς ἐπηύξατο τοῖς αὐτοῦ τέκνοις ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν, Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδί θυμωθέντα καὶ Ἴππολύτῳ Θησέᾳ καὶ ἑτέροις ἄλλοις μυρίους [c] μυρίοις, ᾧν γέγονε σαφὲς ἐπήκοος εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεοῦ· ἀραῖος γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιοτάτα. μὴ δὴ τις ἀτιμαζόμενῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παιδῶν καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίνεσθαι κατὰ φύσιν, τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα εὐχαῖς λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεοῦ, οὐκ ἄρα τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ [d] ἴσου καὶ νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμεθα; ἀλλ' οὐκ ἂν ποτε δίκαιοι νομῆς εἶεν ἀγαθῶν, ὃ δὴ φαμεν ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον.

{Κλεινίας} Πολύ γε.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν διανοηθῶμεν, ὃ σμικρῷ πρότερον εἶπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμώτερον ἀγαλμ' ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρεμμένων γῆρα καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσῶν, οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις τιμαῖς, γέγηθεν ὁ θεός· οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δήπου [e] τὸ προγόνων ἴδρυμα ἡμῖν ἐστίν, διαφερόντως τῶν ἀψύχων· τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ' ἡμῶν, ὅσα ἐμψυχα, συνεύχεται ἐκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα τάναντία, τὰ δ' οὐδέτερα, ὥστε ἂν

ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κεκτῆτο.

{Κλεινίας} Κάλλιστ' εἶπες.

{Ἀθηναῖος} Πᾶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾶ γονέων εὐχάς, εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γενομένας· τούτων [932.a] οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔρμαιον πρόγονοι γηραιοί, ζῶντες μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου, καὶ ἀπίοντες νέοι σφόδρα ποθεινοί, τοῖς δὲ κακοῖς εὖ μάλα φοβεροί. πᾶς δὴ τιμάτω πάσαις τιμαῖς ταῖς ἐννόμοις τοὺς αὐτοῦ γεννήτορας τοῖς νῦν πεισθεῖς λόγοις· εἰ δ' οὖν τινα κατέχει φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος ὁδε ἐπὶ τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη· Ἐάν τις ἐν τῇδε τῇ πόλει γονέων ἀμελέστερον ἔχη τοῦ δέοντος, καὶ μὴ τῶν ὑέων καὶ [b] πάντων τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ μειζόνως εἰς ἅπαντα ἐπιτρέπων καὶ ἀποπληρῶν ἢ τὰς βουλήσεις, ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε αὐτὸς εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν ἐπιμελουμένων· οἱ δ' ἐπιμελείσθωσαν, κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας νέους μὲν ὄντας ἔτι πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, μέχρι περ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν [c] τυγχάνωσιν ὄντες τριάκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα πλείοσιν ἔτεσιν κολαζέσθωσαν ταῖς αὐταῖς κολάσεσιν. ἐάν δὲ πορρώτερω τούτων τῶν ἐτῶν ὄντες τῶν αὐτῶν ἀμελειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιστῶνται, κακῶσι δὲ τινὰς τινες, εἰς δικαστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἓνα καὶ ἑκατὸν τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὧσι πρεσβύτατοι ἀπάντων· ἂν δὲ τις ὄφλη, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅτι χρῆ τίνειν ἢ πάσχειν, ἀπορρήτον μηδὲν ποιούμενοι ὅσων δυνατὸς ἄνθρωπος πάσχειν ἢ τίνειν.

[d] ἐάν δὲ τις ἀδυνατῆ κακούμενος φράζειν, ὁ πυθόμενος τῶν ἐλευθέρων ἐξαγγελλέτω τοῖς ἄρχουσιν ἢ κακὸς ἔστω καὶ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης. ἐάν δὲ δοῦλος μηνύσῃ, ἐλεύθερος ἔστω, καὶ ἐάν μὲν τῶν κακούντων ἢ κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφείσθω, ἐάν δὲ τινος ἄλλου τῶν πολιτῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τῷ κεκτημένῳ καταβαλλέτω· τοῖς ἄρχουσιν δὲ ἐπιμελὲς ἔστω μὴ τις ἀδικῆ τὸν τοιοῦτον τιμωρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα.

[e] Ὅσα τις ἄλλος ἄλλον πημαίνει φαρμάκοις, τὰ μὲν θανάσιμα αὐτῶν διείρηται, τῶν δ' ἄλλων πέρι βλάβεων, εἴτε τις ἄρα πώμασιν ἢ καὶ βρώμασιν ἢ ἀλείμμασιν ἐκὼν ἐκ προνοίας πημαίνει, τούτων οὐδὲν πω διερρήθη. διτταὶ γὰρ δὴ φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων οὔσαι γένος ἐπίσχουσιν τὴν διάρρησιν. ἦν μὲν γὰρ τὰ νῦν διάρρήθη [933.a] εἶπομεν, σώμασι σώματα κακουργοῦσά ἐστιν κατὰ φύσιν· ἄλλη δὲ ἢ μαγανείαις τέ τισιν καὶ ἐπωδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει τοὺς μὲν τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον, τοὺς δ' ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεύειν βλάπτονται. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα οὔτε ῥάδιον ὅπως ποτὲ πέφυκεν γινώσκειν, οὔτ' εἴ τις γνοιή, πείθειν εὐπετέες ἐτέρους· ταῖς δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων δυσωπουμένους πρὸς ἀλλήλους [b] περὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν πείθειν, ἂν ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ' ἐπὶ θύραις εἴτ' ἐπὶ τριόδοις εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων αὐτῶν τινες, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων διακελεύεσθαι μὴ σαφὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν. διαλαβόντας δὲ διχῆ τὸν τῆς φαρμακείας πέρι νόμον, ὁποτέρως ἂν τις ἐπιχειρῆ φαρμάττειν, πρῶτον μὲν δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ συμβουλεύειν [c] μὴ δεῖν ἐπιχειρεῖν τοιοῦτο δρᾶν μηδὲ καθάπερ παῖδας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν, μηδ' αὖ τὸν νομοθέτην τε καὶ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζειν ἐξιᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους φόβους, ὡς πρῶτον μὲν τὸν ἐπιχειροῦντα φαρμάττειν οὐκ εἰδότα τί δρᾷ, τὰ τε κατὰ σώματα, ἐάν μὴ τυγχάνῃ ἐπιστήμων ὦν ἰατρικῆς, τὰ τε αὖ περὶ τὰ μαγανεύματα, ἐάν μὴ μάντις ἢ τερατοσκόπος ὦν τυγχάνῃ.

[d] λεγέσθω δὴ λόγος ὁδε νόμος περὶ φαρμακείας· Ὅς ἂν φαρμακεύῃ τινὰ ἐπὶ βλάβῃ μὴ θανασίμῳ μήτε αὐτοῦ μήτε ἀνθρώπων ἐκείνου, βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν εἴτ' ἄλλῃ βλάβῃ εἴτ' οὖν θανασίμῳ, ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ καὶ ὄφλη δίκην φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω, ἐὰν δὲ ἰδιώτης, ὅτι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτεῖσθαι, τιμάτω περὶ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον. ἐὰν δὲ καταδέσσειν ἢ ἐπαγωγᾷς ἢ τισιν ἐπιδάϊς ἢ [e] τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὠντινωνοῦν δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι, ἐὰν μὲν μάντις ὢν ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω, ἐὰν δ' ἄνευ μαντικῆς ὢν τῆς φαρμακείας ὄφλη, ταῦτόν καὶ τούτῳ γιγνέσθω· περὶ γὰρ αὐτῷ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅτι ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐτὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν.

Ὅσα τις ἂν ἕτερος ἄλλον πημήγη κλέπτων ἢ βιαζόμενος, ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτισιν τῷ πημανθέντι τινέτω, ἐλάττω δὲ ζημιώσας σμικροτέραν, παρὰ πάντα δὲ τοσαύτην ἡλικία ἂν ἐκάστοτε ζημιώσῃ τίς τινα, μέχριτερ ἂν ἰάσῃται τὸ βλαβέν· δίκην δὲ ἕκαστος πρὸς ἐκάστῳ τῷ κακουργήματι [934.a] σωφρονιστύος ἔνεκα συνεπομένην προσεκτεισάτω, ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας ἀλλοτρία, πειθοῖ διὰ νεότητα ἢ τι τοιοῦτον χρησάμενος, ἐλαφροτέραν, ὁ δὲ διὰ οἰκείαν ἀνοίαν ἢ δι' ἀκράτειαν ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἐν φόβοις δειλίας ἢ τισιν ἐπιθυμίαις ἢ φθόνοις ἢ θυμοῖς δυσιάτοις γιγνόμενος, βαρυτέραν, οὐχ ἔνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδούς τὴν δίκην — οὐ γὰρ τὸ γεγονός ἀγένητον ἔσται ποτέ — τοῦ δ' εἰς τὸν αὐθις ἔνεκα [b] χρόνον ἢ τὸ παράπαν μισῆσαι τὴν ἀδικίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοιαύτης συμφορᾶς. ὢν δὴ πάντων ἔνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέποντας τοὺς νόμους τοξότου μὴ κακοῦ στοχάζεσθαι δίκην τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἐκάστων ἔνεκα καὶ παντελῶς τῆς ἀξίας· ταῦτόν δ' ἔργον δρῶντα συνυπηρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαστήν, ὅταν αὐτῷ τις νόμος ἐπιτρέπη τιμᾶν ὅτι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμενον [c] ἢ ἀποτίνειν, τὸν δὲ, καθάπερ ζωγράφον, ὑπογράφειν ἔργα ἐπόμενα τῇ γραφῇ. ὁ δὴ καὶ νῦν, ὃ Μέγилле καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζημίας λεγομένας οἷας δεῖ γίνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν ἡμῖν παρείκωσιν θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν.

Μαινόμενος δὲ ἂν τις ἦ, μὴ φανερός ἔστω κατὰ πόλιν· οἱ προσήκοντες δ' ἐκάστων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόντων [d] αὐτούς, ὅτῳ ἂν ἐπίστωνται τρόπῳ, ἢ ζημίαν ἐκτινόντων, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος ἑκατὸν δραχμάς, ἐάντ' οὖν δοῦλον ἐάντ' οὖν καὶ ἐλεύθερον περιορᾷ, δευτέρου δὲ τιμήματος τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς τῶν πέντε, τρία δ' ὁ τρίτος, καὶ δύο ὁ τέταρτος. μαινόμενοι μὲν οὖν πολλοὶ πολλοὺς τρόπους· οὓς μὲν νῦν εἵπομεν, ὑπὸ νόσων, εἰσὶν δὲ οἱ διὰ θυμοῦ κακὴν φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην, οἱ δὴ σμικρᾶς ἔχθρας γενομένης, πολλὴν φωνὴν ἰέντες κακῶς ἀλλήλους [e] βλασφημοῦντες λέγουσιν, οὐ πρόπον ἐν εὐνόμων πόλει γίνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς δὴ περὶ κακηγορίας ἔστω νόμος περὶ πάντας ὁδε· Μηδένα κακηγορεῖτω μηδεὶς. ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἐν τισι λόγοις ἄλλος ἄλλῳ διδασκέτω καὶ μανθανέτω τὸν τε ἀμφισβητοῦντα καὶ τοὺς παρόντας ἀπεχόμενος πάντως τοῦ κακηγορεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ κατεύχεσθαι τε ἀλλήλους ἐπαρωμένους καὶ δι' αἰσχυρῶν [935.a] ὀνομάτων ἐπιφέρειν γυναικείους ἑαυτοῖς φήμας, πρῶτον μὲν ἐκ λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι βαρύτερα γίνονται· πράγματι γὰρ ἀχαρίστω, θυμῷ, χαριζόμενος ὁ λέγων, ἐμπιμπλὰς ὀργὴν κακῶν ἐστιαμάτων, ὅσον ὑπὸ παιδείας ἡμερώθη ποτέ, πάλιν ἐξαργιῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον, θηριούμενος ἐν δυσκολίᾳ ζῶν γίνεταί, πικρὰν τοῦ θυμοῦ χάριν ἀποδεχόμενος. μετεκβαίνειν δὲ αὐτῷ πως [b] εἰώθασιν πάντες θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τό τι γελοῖον περὶ τοῦ ἐναντίου φθέγγεσθαι· ὁ τις ἐπιζόμενος οὐδεὶς πώποτε ὅς οὐ τοῦ σπουδαίου τρόπου ἦτοι τὸ παράπαν διήμαρτεν ἢ μεγαλονοίας ἀπώλεσεν μέρη πολλὰ. ὢν δὴ χάριν ἐν μὲν ἱερῷ τὸ παράπαν μηδεὶς τοιοῦτον φθέγγεται μηδέποτε μηδὲν μηδ' ἐν τισι δημοτελέσει θυσίαις, μηδ' αὐτὸν ἐν ἄθλοις

μηδ' ἐν ἀγορᾷ μηδ' ἐν δικαστηρίῳ μηδ' ἐν συλλόγῳ κοινῶ μηδενί· κολαζέτω δὲ ὁ τούτων ἄρχων ἕκαστος ἀνατί, ἢ [c] μηδέποτ' ἀριστείων πέρι φιλονικίῃσιν, νόμων ὡς οὐ κηδόμενος οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δὲ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυνόμενος ὅστισοῦν μὴ ἀπέχεται τῶν τοιούτων λόγων, ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὢν τῷ νόμῳ ἀμυνέτω, πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῶ, ἐτέρῳ κακῶ, φιλοφρονουμένους, ἢ ἐνεχέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγομεν δὴ τὰ νῦν ὡς λοιδορίας συμπλεκόμενος [d] ἄνευ τοῦ γελοῖα ζητεῖν λέγειν οὐ δυνατός ἐστὶν χρῆσθαι, καὶ τοῦτο λοιδοροῦμεν, ὁπότεν θυμῶ γιγνόμενον ἦ· τί δὲ δὴ; τὴν τῶν κωμωδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους λέγειν ἢ παραδεχόμεθα, ἐὰν ἄνευ θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσιν κωμωδοῦντες λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα τῷ παίζειν καὶ μὴ, καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ περὶ τοῦ λέγειν γελοῖον ἄνευ θυμοῦ, συντεταμένῳ [e] δὲ καὶ μετὰ θυμοῦ, καθάπερ εἶπομεν, μὴ ἐξέστω μηδενί; τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον, ᾧ [δ'] ἐξέστω καὶ μὴ δέ, τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῆ δὴ κωμωδίας ἢ τινος ἰάμβων ἢ μουσῶν μελωδίας μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῶ μήτε ἄνευ θυμοῦ, μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμωδεῖν· ἐὰν δὲ τις ἀπειθῆ, τοὺς ἀθλοθέτας [936.a] ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν αὐθημερόν, ἢ ζημιουῦσθαι μναῖς τρισὶν ἰεραῖς τοῦ θεοῦ οἷ ἂν ἀγῶν ἦ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξουσίαν εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν, εἰς ἀλλήλους τούτοις ἄνευ θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω, σπουδῆ δὲ ἅμα καὶ θυμουμένοισιν μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπιτετράφθω τῷ τῆς παιδείσεως ὅλης ἐπιμελητῆ τῶν νέων· καὶ ὁ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνη, προφέρειν εἰς τὸ μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι, ὁ δ' ἂν ἀποκρίνη, μήτε αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω [b] μηδενί μήτε ἄλλον δοῦλον μήτε ἐλεύθερόν ποτε φανῆ διδάξας, ἢ κακὸς εἶναι δοξαζέσθω καὶ ἀπειθῆς τοῖς νόμοις.

Οἰκτρὸς δ' οὐχ ὁ πεινῶν ἢ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν ἢ τινα ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἂν τινα συμφορὰν πρὸς τούτοις κεκτηταί· διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο εἶ τις ὢν τοιοῦτος ἀμεληθεῖ τὸ παράπαν, ὥστ' εἰς πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθερος, ἐν οἰκουμένη καὶ μετρίως πολιτεία τε καὶ πόλει. διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι [c] νόμον ἀσφαλῆς τοιούτοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γιγνέσθω, τοιοῦτον δ' ἂν τις ἐπιχειρῆ δρᾶν, εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις συλλεγόμενος, ἐκ μὲν ἀγορᾶς ἀγορανόμοι ἐξείργοντων αὐτόν, ἐκ δὲ τοῦ ἄστεος ἢ τῶν ἀστυνόμων ἀρχῆ, ἀγρονόμοι δὲ ἐκ τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων, ὅπως ἢ χώρα τοῦ τοιούτου ζῶου καθαρὰ γίγνηται τὸ παράπαν.

Δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάβη τῶν ἀλλοτρίων καὶ ὀτιοῦν, [d] μὴ συναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γενομένου κατ' ἀπειρίαν ἢ τιν' ἐτέραν χρεῖαν μὴ σώφρονα, ὁ τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ ἐνδεῶς, ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω· ἐὰν δ' ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης κοινῆ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ καὶ τοῦ βλαβέντος ἐπ' ἀποστερήσει φῆ τοῦ δούλου γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνῶν τῷ φάσκοντι βλαβῆναι, καὶ ἐὰν ἔλη, διπλασίαν τῆς ἀξίας [e] τοῦ δούλου κομιζέσθω ἢς ἂν τιμῆσιν τὸ δικαστήριον, ἐὰν δὲ ἠττηθῆ, τὴν τε βλάβην ἐξιάσθω καὶ τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον ἢ ἵππος ἢ κύων ἢ τι τῶν ἄλλων θρεμμάτων σίνηται τι τῶν πέλας, κατὰ ταῦτα ἐκτίθειν τὴν βλάβην.

Ἐὰν τις ἐκὼν μὴ ἴθελῃ μαρτυρεῖν, προκαλεῖσθαι τὸν δεόμενον, ὁ δὲ κληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν δίκην, καὶ ἐὰν μὲν εἰδῆ καὶ ἐθέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυρεῖτω, ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῆ, τοὺς τρεῖς θεοὺς Δία καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν [937.a] ἀπομόσας ἢ μὴν μὴ εἰδέναι ἀπαλλαττέσθω τῆς δίκης· ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κληθεὶς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης ὑπόδικος ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ τίς τινα δικάζοντα ἀναστήσῃται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφίζέσθω περὶ ταύτης τῆς δίκης.

γυναικὶ δ' ἐξέστω ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη ἦ γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄνανδρος ἦ· ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον. δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδί φόνου [b] μόνον ἐξέστω μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ἢ μὴν μενεῖν καταστήσῃ μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι. ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντιδίκων ἐκάτερον ὅλη τῇ μαρτυρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ ψευδῆ φῆ τινα μεμαρτυρηκένας, πρὶν τὴν δίκην διακεκρίσθαι· τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάττειν κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν. ἐὰν δὲ [c] τις ἀλῶ δις ψευδομαρτυρῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω μηδεὶς μαρτυρεῖν, ἐὰν δὲ τρίς, μηκέτ' ἐξέστω τούτῳ μαρτυρεῖν· ἐὰν δὲ τολμήσῃ μαρτυρῆσαι τρίς ἐαλωκῶς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ βουλόμενος αὐτόν, ἢ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω, ἐὰν δὲ ὄφλη, θανάτῳ ζημιούσθω. ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἀλῶσιν δίκην, ψευδῆ δοξάντων μαρτυρεῖν καὶ τὴν νίκην τῷ ἐλόντι πεποικηκένας, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ [d] ἡμισυ μαρτυριῶν καταδικασθῶσιν τινες, τὴν κατὰ ταύτας ἀλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίνεσθαι, ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν εἶτε κατὰ ταύτας εἶτε μὴ ἢ δίκη ἐκρίθη, ὁποτέρως δ' ἂν κριθῇ, ταύτη γιγνέσθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν.

Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, τοῖς πλείστοις αὐτῶν οἷον κῆρες ἐπιπεφύκασιν, αἱ καταμαίνουσιν τε καὶ καταρρύπαίνουσιν αὐτά· καὶ δὴ καὶ δίκη [e] ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλόν, ὃ πάντα ἡμέρωκεν τὰ ἀνθρώπινα; καλοῦ δὲ ὄντος τούτου, πῶς οὐ καὶ τὸ συνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα διαβάλλει τις κάκη, καλὸν ὄνομα προστησαμένη τέχνην, ἢ πρῶτον μὲν δὴ φησιν εἶναι τινα δικῶν μηχανήν —εἶναι δ' αὐτὴ τοῦ τε δικάσασθαι καὶ συνδικεῖν ἄλλῳ— νικᾶν δυναμένην, ἄντ' οὖν δίκαια ἄντε μὴ τὰ περὶ τὴν δίκην ἐκάστην ἢ πεπραγμένα· [938.a] δωρεὰν δ' αὐτῆς εἶναι τῆς τέχνης καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τῆς τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα. ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη εἶτε ἄτεχνός ἐστίν τις ἐμπειρία καὶ τριβή, μάλιστα μὲν δὴ χρεῶν ἐστὶν μὴ φῦναι· δεομένου δὲ τοῦ νομοθέτου πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκη φθέγγεσθαι, πρὸς ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν, πειθόμενοις μὲν σιγῇ, ἀπειθοῦσιν δὲ φωνῇ νόμου ἤδε· Ἄν τις δοκῇ [b] πειρᾶσθαι τὴν τῶν δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τὰναντία τρέπειν καὶ παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων ἢ καὶ συνδικεῖν, γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενος αὐτόν κακοδικίας ἢ καὶ συνδικίας κακῆς, κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ, ὀφλόντος δέ, τιμάτω τὸ δικαστήριον εἶτε φιλοχρηματία δοκεῖ δρᾶν τὸ τοιοῦτον εἶτε φιλονικία, καὶ ἐὰν μὲν φιλονικία, τιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅσου χρή χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ λαχεῖν δίκην μηδὲ συνδικῆσαι, [c] ἐὰν δὲ φιλοχρηματία, τὸν μὲν ξένον ἀπίοντα ἐκ τῆς χώρας μήποτε πάλιν ἐλθεῖν ἢ θανάτῳ ζημιούσθαι, τὸν ἀστὸν δὲ τεθνάναι φιλοχρημοσύνης ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ' αὐτῷ τιμωμένης· καὶ ἐὰν τις φιλονικία κριθῇ δις τὸ τοιοῦτον δρᾶν, τεθνάτω.

12 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [Ζ'](#), [Η'](#), [Θ'](#), [Ι'](#), [ΙΑ'](#), [ΙΒ'](#)

Βιβλίον ΙΒ'

[941.a] {Ἀθηναῖος} Ἐὰν ὡς πρεσβευτὴς τις ἢ κήρυς καταψευδόμενος τῆς πόλεως παραπρεσβεύηται πρὸς τινα πόλιν, ἢ πεμπόμενος μὴ τὰς οὐσας πρεσβείας ἐφ' αἷς πέμπεται ἀπαγγέλλῃ, ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ φίλων μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας γένηται φανερός ἢ

κηρυκεύσας, γραφαὶ κατὰ τούτων ἔστων ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις παρὰ νόμον ἀσεβησάντων, τίμημα δὲ ὅτι χρή *[b]* πάσχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλη.

Κλοπὴ μὲν χρημάτων ἀνελεύθερον, ἀρπαγὴ δὲ ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ ὑέων οὐδεὶς οὔτε δόλοισι οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκεν τούτοις οὐδέτερον. μηδεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν μηδ' ἄλλως ὑπὸ τινῶν μυθολόγων πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐξαπατῶμενος ἀναπειθέσθω, καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος οἰέσθω μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν ἀλλ' ἅπερ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν· οὔτε γὰρ ἀληθὲς οὐτ' εἰκός, ἀλλ' ὅς τι δρᾷ τοιοῦτον παρανόμως, οὔτε θεὸς οὔτε παῖς ἐστὶν ποτε θεῶν, *[c]* ταῦτα δὲ νομοθέτη μᾶλλον προσήκει γινώσκειν ἢ ποιηταῖς σύμπασιν. ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ εὐτυχεῖ τε καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοῖ, ὁ δὲ ἀπιστήσας τὸ μετὰ ταῦτα τοιῶδέ τι μαχέσθω νόμῳ· Ἐάν τις τι κλέπτῃ δημόσιον μέγα ἢ καὶ μικρόν, τῆς αὐτῆς δίκης δεῖ. μικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων ἔρωτι μὲν ταυτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι *[d]* κέκλοφεν, ὃ τε τὸ μείζον κινῶν οὐ καταθέμενος ὄλον ἀδικεῖ· δίκης οὖν οὐδέτερον οὐδετέρου ἐλάττονος ἔνεκα μεγέθους τοῦ κλέμματος ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν, ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶναι, τὸν δ' ἀνίατον. ξένον μὲν δὴ τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἂν τις τι κλέπτοντα ἐν δικαστηρίῳ ἔλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων ὄντι, τί χρή παθεῖν ἢ τίνα ζημίαν *[942.a]* ἀποτίνειν αὐτὸν ἢ κρίσις γινέσθω· τὸν δὲ ἀστὸν καὶ τεθραμμένον ὡς ἔσται τεθραμμένος, ἂν πατρίδα συλῶν ἢ βιαζόμενος ἀλίσκηται, ἐάντ' ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐάντε μή, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄντα θανάτῳ ζημιοῦν.

Στρατιῶν δὲ ἔνεκα πολλὴ μὲν συμβουλή, πολλοὶ δὲ νόμοι γίνονται κατὰ τρόπον, μέγιστον δὲ τὸ μηδέποτε ἀναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄρρενα μήτε θήλειαν, μηδέ τινος ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι μήτε σπουδάζοντος μήτ' ἐν παιδιαῖς *[b]* αὐτὸν ἐφ' αὐτοῦ τι κατὰ μόνας δρᾶν, ἀλλ' ἐν τε πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ συνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον, οἷον ἐστάναι θ' ὅταν ἐπιτάτῃ τις καὶ πορεύεσθαι καὶ γυμνάζεσθαι καὶ λοῦσθαι καὶ σιτεῖσθαι καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἰς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μήτε τινὰ διώκειν μήτ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ ἄνευ τῆς *[c]* τῶν ἀρχόντων δηλώσεως, ἐνὶ τε λόγῳ τὸ χωρὶς τι τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθει μήτε γινώσκειν μήτ' ἐπίστασθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίνεσθαι — τούτου γὰρ οὐτ' ἔστιν οὔτε ποτὲ μὴ γένηται κρεῖττον οὔτε ἄμεινον οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλεμον καὶ νίκην— τοῦτο ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθύς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε ἄλλων ἄρχεσθαι θ' ὑφ' ἐτέρων· τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον *[d]* ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπους θηρίων. καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας χορεύειν, καὶ ὄλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν εἵνεκα, καρτερήσεις τε αὐτῶν σίτων καὶ ποτῶν καὶ χειμῶνων καὶ τῶν ἐναντίων καὶ κοίτης σκληρᾶς, καὶ τὸ μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθεῖρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλυφῆ, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας *[e]* πύλων τε καὶ ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν· ταῦτα γὰρ ἀκρωτήρια ὄντα σφωζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύναμιν παντὸς τοῦ σώματος καὶ τούναντίον ἐναντίως, καὶ τὸ μὲν ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι, τὸ δὲ ἀρχικώτατον, ἔχον *[943.a]* τὰς κυρίας ἀπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ φύσει. ἔπαινον μὲν δὴ τοῦτον ἀκούειν τὸν νέον χρῆν δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ βίου, νόμους δ' αὐτῶν τούσδε· Στρατεύεσθαι τὸν καταλεγέντα ἢ τὸν ἐν μέρει τινὶ τεταγμένον. ἐὰν δὲ τις ἐκλείπῃ τινὶ κάκῃ μὴ στρατηγῶν ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου, δικάζειν δὲ τοὺς στρατεύσαντας ἐκάστους χωρὶς, ὀπλίτας τε καὶ ἰππέας καὶ ἄλλα ἐμπολέμια ἕκαστα ὡσαύτως, καὶ *[b]* εἰσάγειν ὀπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὀπλίτας, ἰππέας δὲ εἰς τοὺς ἰππέας καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταῦτα εἰς τοὺς

αὐτῶν συννόμους· ἐὰν δέ τις ὄφλη, ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῆ γενέσθαι μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαι ποτε μηδὲ κατηγορῶν τούτων περὶ γενέσθαι, πρὸς τούτοις δ' ἔτι προστιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅτι χρή παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐκδικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρατείας δικῶν, πάλιν ἐκάστων ἄρχοντας ποιῆσαι σύλλογον, [c] ἀριστείων δὲ περὶ κρίνεσθαι τὸν βουλούμενον ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσιν, μὴ περὶ προτέρου πολέμου μηδὲν παρεχόμενον μήτε τεκμήριον μήτε μαρτύρων πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς τότε γενομένης αὐτοῖς. στέφανον δὲ τὸ νικητήριον ἐκάστοις εἶναι θαλλοῦ· τοῦτον δὲ εἰς τὰ τῶν πολεμικῶν θεῶν ἱερά, ὧν ἂν τις βούληται, γράψαντα ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀριστείων κρίσιν παντὸς τοῦ βίου καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. ἐὰν δὲ στρατεύσῃται [d] μὲν τις, μὴ ἀπαγαγόντων δὲ τῶν ἀρχόντων οἴκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λιποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς οἷς περὶ τῆς ἀστρατείας, ὀφλοῦσιν τε τιμωρία ἐπέστωσαν αἴπερ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρή μὲν δὴ πᾶσαν ἐπιφέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ' ἄνδρα φοβεῖσθαι τὸ μήτε ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ' οὖν ἐκόντα μήτ' ἄκοντα [e] κατὰ δύναμιν —παρθένος γὰρ Αἰδοῦς Δίκη λέγεται τε καὶ ὄντως εἴρηται, ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκη νεμεσητὸν κατὰ φύσιν— τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι περὶ πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς τῶν κατὰ πόλεμον ὄπλων ἀποβολῆς, μὴ διαμαρτῶν τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς εἰς ὄνειδος τιθεῖς, ἀναξίω ἀναξίας ἐπάγη δίκας. ῥάδιον μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον, [944.a] ὁμως δὲ χρή τὸν νόμον ἀμῶς γέ πως ὀρίζειν πειρᾶσθαι κατὰ μέρη. μύθος δὲ προσχρώμενοι ἅμ' εἵπωμεν, εἰ κομισθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ τῶν ὄπλων Πάτροκλος ἔμπρους ἐγένεθ', οἷον δὴ μυριοῖς συνέπεσεν, τὰ δὲ πρότερα ἐκεῖνα ὄπλα, ἃ Πηλεῖ φησὶν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ Ἐκτωρ εἶχεν, ἐξῆν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὄνειδίζειν ὄπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενoitίου. ἔτι δὲ ὁπόσοι κατὰ κρημνῶν ῥιφέντες ἀπώλεσαν [b] ὄπλα, ἢ κατὰ θάλατταν, ἢ χειμῶνων ἐν κόποις ὑποδεξαμένης αὐτοῦς ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος, ἢ μυρί' ἂν ἔχοι τις τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπάδειν, εὐδιάβολον κακὸν καλλύνων· τεμεῖν δὲ χρεῶν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον καὶ τὸ δυσχερέστερον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχεδὸν οὖν ἐν τοῖς ὄνειδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἢ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά· ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν πᾶσιν ὀνομάζοιτ' ἂν [c] δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὄπλων. οὐχ ὁμοίως γὰρ ὅ τε ἀφαιρεθεὶς μετ' εἰκυίας βίας γίγνοιτ' ἂν ῥίψασπις ὅ τε ἀφείς ἐκῶν, διαφέρει δὲ ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ' οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ· Ἐὰν καταλαμβανόμενός τις ὑπὸ πολεμίων καὶ ἔχων ὄπλα μὴ ἀναστρέφῃ καὶ ἀμύνηται, ἀφῆ δὲ ἐκῶν ἢ ῥίψη, ζῶν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ κάκης μᾶλλον ἢ μετ' ἀνδρείας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον, τοιαύτης μὲν ὄπλων ἀποβολῆς [d] ἔστω δίκη ῥιφθέντων, τῆς δὲ εἰρημένης ἔμπροσθεν ὁ δικάζων μὴ ἀμελείτω σκοπεῖν. τὸν γὰρ κακὸν αἰεὶ δεῖ κολάζειν, ἴν' ἀμείνων ἦ, οὐ τὸν δυστυχῆ· οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὲ τῷ τὴν τοιαύτην ἀμυντηρίων ὄπλων εἰς τούναντίον ἀφέντι δύναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ' ἂν πρόσφορος; οὐ γὰρ δυνατὸν ἀνθρώπῳ δρᾶν τούναντίον ὡς ποτε θεὸν φασὶ δρᾶσαι, Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβαλόντα εἰς ἀνδρὸς φύσιν· ἦν γὰρ ἀνδρὶ ῥιψάσπιδι τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν [e] μάλιστα ἢ 'κείνη τῆ γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μεταβαλοῦσα, τιμωρία τούτῳ γενομένη. νῦν δ' ὅτι τούτων ἐγγύτατα φιλοψυχίας ἔνεκα, ἵνα τὸν ἐπίλοιπον βίον μὴ κινδυνεύῃ, ζῆ δὲ ὡς πλεῖστον χρόνον ὦν κακὸς ὄνειδει συνεχόμενος, ἔστω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις· Ἄνηρ ὅς ἂν ὄφλη δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβαλὼν ὄπλα πολεμικά, τούτῳ μήτ' οὖν τις στρατηγὸς μήτ' ἄλλος ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον [945.a] ἀρχόντων ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ χρήσῃται μηδ' εἰς τάξιν κατατάξῃ μηδ' ἠντινοῦν· εἰ δὲ μή, κατευθύνειν αὐτοῦ τὸν εὐθνον, ἂν μὲν ἦ τοῦ μεγίστου τιμήματος ὁ τάξας τὸν κακόν, χιλίας, ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μναῖς, ἂν δὲ τοῦ τρίτου, τρεῖς μναῖς, ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μναῖν. ὁ δὲ ὄφλων τὴν δίκην πρὸς τῷ ἀφείσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ

προσαποτεισάτω μισθόν, χιλίας μὲν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ἦ, πέντε δέ, τοῦ δευτέρου, τρεῖς δέ, [b] ἂν τοῦ τρίτου, μῶν δὲ ὡσαύτως, καθάπερ οἱ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου μέρους

Εὐθύνων δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἶη πρέπων ἀρχόντων γενομένων τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ ἐπ' ἐνιαυτόν, τῶν δ' εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρίτων; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντῆς τίς ἰκανός, ἂν τίς τί εἴπη σκολιὸν αὐτῶν ἢ καμφθεὶς ὑπὸ βάρους μὲν τὴν ἀρχὴν πράξει, τῆς δ' αὐτοῦ δυνάμεως ἐνδεία πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν; ῥάδιον μὲν [c] οὐδαμῶς εὐρεῖν τῶν ἀρχόντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα πρὸς ἀρετὴν, ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντάς τινας ἀνευρίσκειν θεῖους. ἔχει γὰρ οὖν οὕτω. πολλοὶ καιροὶ πολιτείας λύσεώς εἰσιν, καθάπερ νεὼς ἢ ζώου τινός, οὓς ἐντόνους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην, πολλαχοῦ πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύομεν· εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς τοῦ σώζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν [d] οἴχεσθαι πολιτείαν. ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας ἐξευθύνοντες βελτίους ὦσιν ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκη ἀμέμπτω τε καὶ ἀμέμπτως, ἢ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις· ἐὰν δ' ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνων ἀρχόντων γίνηται, τότε λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα συνεχούσης εἰς ἓν δίκης, ταύτη πᾶσα ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς τὸ αὐτὸ ἔτι νεύουσαι, [e] πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι ταχὺ διώλεσαν. διὸ δὴ δεῖ πάντως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δὴ τινα τρόπον αὐτῶν τοιάνδε γένησιν. κατ' ἐνιαυτόν ἕκαστον μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα συνιέναι χρεῶν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου κοινὸν καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ θεῷ [946.a] ἀποφανομένους ἄνδρας αὐτῶν τρεῖς, ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἡγήται πάντη ἄριστον εἶναι, πλην αὐτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν. τῶν δὲ προκριθέντων οὓς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξει μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίνωνται, περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ὃ ἂν ἐλάχιστοι γένωνται, καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας, ἐὰν δὲ τισιν ἴσαι γίνωνται καὶ τὸν ἡμισὺν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν τὸ πλεόν ἀποκρίναντας [b] νεότητι, τοὺς δ' ἄλλους ἐγκρίναντας φέρειν αὐθις, μέχρι περ ἂν τρεῖς λειφθῶσιν ἄνισοι· ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρω διελόντας τὸν νικῶντα καὶ δεύτερον καὶ τρίτον στεφανῶσαι θαλλῶ, καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας πᾶσιν ἀνειπεῖν ὅτι Μαγνήτων ἢ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὐτῆς Ἡλίου ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον [c] Ἀπόλλωνι κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσον περ ἂν ἔπωνται χρόνον τῇ κρίσει. τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδείξει, μέχρι περ ἂν ἐκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη συμβῆ γενόμενα, τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ' ἐνιαυτόν· οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας δώδεκα μέρη διελόμενοι πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόντων. οἰκούντων δέ, ὅσον ἂν [d] εὐθύνωσιν χρόνον, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧ περ ἐκρίθησαν· καὶ τὰ μὲν ἰδία ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων κρίναντες τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει, ἀποφηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες, περὶ ἐκάστης ἀρχῆς ὅτι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἦτις δ' ἂν τῶν ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους, καὶ ἐὰν μὲν ἀποφύγῃ τις τὰς εὐθύνων, αὐτῶν τῶν [e] εὐθύνων κατηγορεῖτω, ἐὰν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ ἀλῶ, ἐὰν μὲν ἦ τῷ θανάτῳ τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὡς περ ἀνάγκη, ἀπλῶς θνησκέτω, τῶν δ' ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν δυνατὸν ἦ διπλῆν τεῖσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς δ' εὐθύνων αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσσονται καὶ τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ πάσης τῆς πόλεως ἀριστείων ἡξιωμένοις [947.a] προεδρίαί τ' ἐν ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔστωσαν, ἔτι δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἐτέρων κοινῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἐκάστης ἐκπέμπειν, καὶ

τούτους μόνους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι, καὶ ἱερέας μὲν πάντας τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου, ἀρχιέρεων δὲ ἓνα κατ' ἐνιαυτὸν τὸν πρῶτον κριθέντα τῶν γενομένων ἐκεῖνῳ τῷ [b] ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων, καὶ τοῦνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτὸν, ὅπως ἂν γίγηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου, ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν· λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων δὲ καὶ ὄδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι, κορῶν δὲ χορὸν πεντεκαίδεκα καὶ ἀρρένων ἕτερον περισταμένους τῇ κλίνῃ ἐκατέρους οἷον ὕμνον πεποιημένον [c] ἔπαινον εἰς τοὺς ἱερέας ἐν μέρει ἐκατέρους ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας ὡδῆ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας· ἔωθεν δ' εἰς τὴν θήκην φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἐκατὸν τῶν νέων τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος ἐπιόψωνται, πρῶτους δὲ προϊέναι τοὺς ἠιθέους τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἐκάστους, σὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἵππεας, σὺν δὲ ὄπλοις ὀπλίτας, καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως, παῖδας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος ἐφυμνεῖν, [d] καὶ κόρας ἐπομένας ἐξόπισθεν ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες τῆς παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμένα τυγχάνωσιν, μετὰ δὲ ταῦτα ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ ἔπεσθαι, ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων, ἐὰν καὶ τὸ τῆς Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ σύμψηφον ἦ. θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι ψαλίδα προμήκη λίθων ποτίμων καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν, ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λιθίνας [e] κειμένας, οὓς δὲ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ χώσαντες, περίξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι πλὴν κώλου ἑνός, ὅπως ἂν αὐξὴν ὁ τάφος ἔχη ταύτην τὴν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐπιδεῖν χόματος τοῖς τιθεμένοις· κατ' ἐνιαυτὸν δὲ ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς καὶ γυμνικὸν ἵππικόν τε θήσουσιν. τὰ μὲν δὲ γέρα ταῦτα τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν· ἂν δὲ τις τούτων, πιστεύων τῷ κεκρίσθαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξει κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως, γράφεσθαι μὲν τὸν βουλούμενον αὐτὸν ὁ νόμος προσταττέτω, ὁ δ' ἀγῶν [948.a] ἐν δικαστηρίῳ γιγνέσθω τοιῶδέ τινα τρόπον. πρῶτον μὲν νομοφύλακες ἔστωσαν τούτου τοῦ δικαστηρίου, ἔπειτα αὐτῶν τούτων οἱ ζῶντες, πρὸς δὲ τούτοις τὸ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστήριον, γραφέσθω δὲ ὁ γραφόμενος, ὃν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γραφὴν ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἀλῶ, στερέσθω τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν, ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν [b] ψήφων, τινέτω ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος δώδεκα μναῖς, ὀκτώ δὲ ὁ τοῦ δευτέρου, τρίτου δὲ ἕξ, τετάρτου δὲ δύο.

Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν δικῶν ἄξιον ἄγασθαι, διότι κατεῖδεν τοὺς τότε ἀνθρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς εἶναι θεοὺς, εἰκότως, ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄντων, ὧν εἷς ἦν αὐτός, ὡς γε λόγος. εἴκειν δὲ δικαστῆ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέπειν, θεοῖς δέ, ὅθεν ἀπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρίνοντ' αὐτῷ· διδοὺς γὰρ περὶ ἐκάστων τῶν ἀμφισβητούμενων [c] ὄρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἀπηλλάττετο ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς. νῦν δὲ δὴ ὅτε μέρος τι μὲν, φασμέν, ἀνθρώπων τὸ παράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεοὺς, οἱ δὲ οὐ φροντίζουσιν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται, τῶν δὲ δὴ πλείστων ἐστὶ καὶ κακίστων ἢ δόξα ὡς σμικρὰ δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλὰ συναποστεροῦσι χρήματα καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύονται κατὰ πολλὰ ζημιῶν, οὐκέτι δὲ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥαδαμάνθυος [d] ἂν εἴη τέχνη πρέπουσα ἐν δίκαις. μεταβληκτικῶν οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις μεταβάλλειν δεῖ καὶ τοὺς νόμους· ἐν γὰρ λήξεσιν δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαιρεῖν χρὴ τοὺς ὄρκους τῶν ἀντιδικούντων ἐκατέρων, καὶ τὸν λαγχάνοντά τῷ τινα δίκην τὰ μὲν ἐγκλήματα γράφειν, ὄρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι, καὶ τὸν φεύγοντα κατὰ ταῦτα τὴν ἄρνησιν γράψαντα παραδοῦναι τοῖς ἄρχουσιν ἀνώμοτον. δεινὸν γὰρ που, δικῶν γ' ἐν πόλει πολλῶν [e] γενομένων, εἶ εἰδέναί σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιωρκηκότας, ἐν

συσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς συγγιγνομένους καὶ ἐν ἄλλαις συνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς συγγενήσεσιν ἐκάστων. νόμος δὴ κείσθω δικαστὴν μὲν ὁμνύναι δικάζειν μέλλοντα, καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τῷ κοινῷ καθιστάντα [949.a] δι' ὄρκων ἢ διὰ φορᾶς ψήφων ἀφ' ἱερῶν φέροντα δρᾶν αἰεὶ τὸ τοιοῦτον, καὶ κριτὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς καὶ γυμνικῶν τε καὶ ἵππικῶν ἄθλων ἐπιστάτας καὶ βραβείας καὶ ἀπάντων ὅποσα μὴ φέρει κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τῷ ἐπιπορευόντι· τῶν δὲ ὅποσα ἐξαρηθέντι καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερόν εἶναι δοκεῖ, ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὄρκων χωρὶς κρίνεσθαι σύμπαντας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλους. καὶ τὸ παράπαν ἐν δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ [b] ἐπιτρέπειν μήτε ὁμνύντι λέγειν πιθανότητος χάριν μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ γένει μήτε ἰκετεῖαις χρώμενον ἀσχήμοσιν μήτε οἴκτοις γυναικείοις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδάσκοντα καὶ μανθάνοντα αἰεὶ διατελεῖν, εἰ δὲ μή, καθάπερ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος αἰεὶ λόγον. ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθάπερ τὰ νῦν, δέχεσθαι τε ὄρκους παρ' [c] ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ διδόναι κυρίως—οὐ γὰρ καταγρηάσουσιν οὐδ' ἐννεοττεύοντες ἐν τῇ πόλει ὡς τὸ πολὺ τοιούτους ἄλλους κυρίους τῆς χώρας παρέξονται συντρόφους— δικῶν τε περὶ λήξεως τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τὴν κρίσιν.

Ὅσα τις ἐλεύθερος ἀπειθεῖ τῇ πόλει, μήτ' οὖν πληγῶν ἄξια μηδ' αὖ δεσμῶν μηδὲ θανάτου, περὶ δὲ χορείας τινῶν φοιτήσεων ἢ πομπεύσεων ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων κοινῶν [d] κοσμήσεων ἢ λητουργιῶν, ὅποσα περὶ θυσίας εἰρηνικῆς ἢ πολεμικῶν εἰσφορῶν εἵνεκα, πάντων τῶν τοιούτων τὴν πρώτην ἀνάγκην ἰατὴν εἶναι τῆς ζημίας, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἐνεχυρασίαν τούτοις οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ νόμος εἰσπράττειν προστάτη, τῶν δὲ ἀπειθούτων ταῖς ἐνεχυρασίαις πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι, τὸ δὲ νόμισμα γίνεσθαι τῇ πόλει· ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἐκάστας τοῖς ἀπειθοῦσι τὰς πρεπούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας [e] εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον, ἕως ἂν ἐθελήσωσι δρᾶν τὸ προσταχθέν.

Πόλει δέ, ἥτις ἂν μήτε χρηματίζεται πλὴν τὸν ἐκ γῆς χρηματισμὸν μήτ' ἐμπορεύηται, περὶ ἀποδημίας ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας καὶ ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι τί χρῆ δρᾶν· συμβουλευεῖν οὖν τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι πρῶτον πείθοντα εἰς δύναμιν. πέφυκεν δὲ ἡ πόλεων ἐπιμειξία πόλεσιν ἥθη κεραννύναι παντοδαπά, [950.a] καινοτομίας ἀλλήλοις ἐμποιοῦντων ξένων ξένους· ὁ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις διὰ νόμων ὀρθῶν βλάβην ἂν φέροι μεγίστην πασῶν, ταῖς δὲ πλείσταις πόλεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέναις, οὐδὲν διαφέρει φύρεσθαι δεχομένους τε αὐτοῖς ξένους καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπικωμάζοντας πόλεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τις ἀποδημίας ὀπηροῦν καὶ ὅποτε, εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὢν. τὸ δ' αὖ μήτε ἄλλους δέχεσθαι μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν ἅμα μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ τό γε [b] παράπαν, ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς φαίνοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασιν τε χαλεποῖς ταῖσιν λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένους καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἂν· χρῆ δὲ οὐποτε περὶ μικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοῦς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους ὅσοι πονηροὶ καὶ χρηστοί, θεῖον δὲ τι καὶ εὐστοχον ἔνεστι καὶ τοῖσιν κακοῖς, ὥστε πάμπολλοι [c] καὶ τῶν σφόδρα κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις διαίρουσιν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρονας. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς πόλεσι τὸ παρακέλευμά ἐστιν, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν πρὸς τῶν πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγιστον, ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς οὕτω τὸν εὐδοξον βίον θηρεύειν, χωρὶς δὲ μηδαμῶς, τὸν γε τέλειον ἄνδρα ἐσόμενον, καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιστομένη πόλει πρέπον ἂν εἴη δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅτι [d] καλλίστην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν· πᾶσα δ' ἐλπίς αὐτῆν

ἐκ τῶν εἰκότων, ἄνπερ κατὰ λόγον γίνηται, μετ' ὀλίγων ἤλιον ὄψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώραις, ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας χώρας καὶ τόπους καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων. Πρῶτον μὲν νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀποδημῆσαι μηδαμῆ μηδαμῶς, ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενί, δημοσίᾳ δ' ἔστω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἢ καὶ τισι θεωροῖς· [e] τὰς δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας οὐκ ἐν ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν ὡς τούτων οὕσας. Πυθῶδε τῷ Ἀπόλλωνι καὶ εἰς Ὀλυμπίαν τῷ Διὶ καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἴσθμὸν χρὴ πέμπειν κοινωνοῦντας θυσῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις τοῖς θεοῖς, πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείστους ἅμα καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵτινες εὐδόκιμον τὴν πόλιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς συνουσίαις ποιήσουσι [951.a] δοκεῖν, τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον ἀποδιδόντες δόξης παρασκευήν, ἐλθόντες δὲ οἴκαδε διδάξουσι τοὺς νέους ὅτι δευτέρα τὰ τῶν ἄλλων ἐστὶ νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους ἐκπέμπειν χρεῶν τοιούσδε τινὰς τοὺς νομοφύλακας παρεμένους· ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατὰ τινα πλείω σχολήν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτους νόμος. οὔτε [b] γὰρ ἄπειρος οὕσα πόλις ἀνθρώπων κακῶν καὶ ἀγαθῶν δύναται· ἂν ποτε, ἀνομίλητος οὕσα, ἡμερος ἰκανῶς εἶναι καὶ τέλος, οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμη λαβεῖν αὐτοὺς ἀλλὰ μὴ μόνον ἔθεσιν. εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεοὶ τινες —οὐ πολλοί— παντὸς ἄξιοι συγγίνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μὴ, ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλατταν καὶ γῆν, ζητεῖν [c] ὅς ἂν ἀδιάφθαρτος ᾖ, τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται, τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴ τι παραλείπεται. ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσιν.

{Κλεινίας} Πῶς οὖν ἂν γίνοιτο· ἀμφοτέρα;

{Ἀθηναίος} Τῆδε. πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγωνῶς ἔστω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα, ἔτι δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔστω γεγενημένος, [d] εἰ μέλλει τὸ τῶν νομοφυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις· πλεόν δὲ ἐξήκοντα γεγωνῶς ἐτῶν μηκέτι θεωρεῖτω. θεωρήσας δὲ ὀπόσ' ἂν ἔτη βουλευθῆ τῶν δέκα καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε, εἰς τὸν σύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων· οὗτος δ' ἔστω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμειγμένος, ἐκάστης μὲν ἡμέρας συλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχρι περ ἂν ἥλιος ἀνάσχη, πρῶτον μὲν τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλάκων [e] τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα. ἔτι ὁ περὶ τῆς παιδείας πάσης ἐπιμελητῆς ὁ τε νέος οἱ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλλαγμένοι. ἕκαστος δὲ τούτων μὴ μόνος, ἀλλ' ἴτω μετὰ νέου ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα αὐτῷ προσλαμβάνων. τὴν δὲ συνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ [952.a] τοὺς λόγους περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι, καὶ ἐὰν ἄλλοθι πυνθάνωνται τι περὶ τῶν τοιούτων διαφέρον, καὶ δὴ καὶ περὶ μαθημάτων, ὀπόσ' ἂν ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει δοκῆ συμφέρειν μαθοῦσι μὲν εὐαγέστερον γίνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ σκοτωδέστερα τὰ περὶ νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ. ἃ δ' ἂν τούτων ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ σπουδῇ μανθάνειν, ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῆ τῶν παρακεκλημένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν [b] σύλλογον ὅλον· τοὺς δ' εὐδοκιμοῦντας τούτων τῶν νέων φυλάττειν τὴν ἄλλην πόλιν, ἀποβλέποντας εἰς αὐτοὺς διαφερόντως τε τηροῦντας, καὶ τιμᾶν μὲν κατορθοῦντας, ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀποβαίνωσι χεῖρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦτον τὸν σύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις νόμιμα ἀφικόμενος εὐθύς πορευέσθω, καὶ εἴ τινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων ἢ παιδείας ἢ τροφῆς ἠῦρεν τινὰς ἔχοντας φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς νενοηκῶς ἄττα ἦκοι, κοινοῦτω τῷ συλλόγῳ ἅπαντι· [c] καὶ ἐάντε μηδὲν χείρων μηδέ τι βελτίων ἦκειν δόξη, χάριν

γούν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνεῖσθω, ἐὰν δὲ πολὺ βελτίων, πολὺ τ' ἐπαινέσθω μᾶλλον ζῶν, τελευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προσηκούσας ἢ τῶν συλλεγομένων τιμάτω δύναμις. ἐὰν δὲ διεφθαρμένος ἀφικέσθαι δόξη, μηδενὶ συγγιγνέσθω μήτε νέφω μήτε πρεσβυτέρῳ προσποιούμενος εἶναι σοφός· καὶ ἐὰν μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω, ἐὰν δὲ [d] μή, τεθνάτω, ἐὰν γ' ἐν δικαστηρίῳ ἀλῶ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους. ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰσάγειν ἀρχόντων μηδεὶς εἰσάγη, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀριστείων διαδικασίαν.

Ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν οὕτω καὶ τοιοῦτος ὧν ἐκδημείτω, τὸν δ' εἰσεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρή φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι ὧν δεῖ περὶ λόγον τινὰ ποιεῖσθαι· ὁ μὲν δὴ πρῶτός τε καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ [e] διατελῶν ταῖς φοιτήσεσιν, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι —καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι ἔτους ὥραν πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις— ὃν ἀγοραῖς καὶ λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρή τοὺς ἐπὶ τούτοις ἄρχοντας τεταγμένους, [953.a] φυλάττοντας μὴ νεωτερίζη τις τῶν τοιούτων ξένων, καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς διανέμοντας, ἀναγκαῖα μὲν, ὡς ὀλίγιστα δ' ἐπιχρωμένους. ὁ δὲ δεύτερος, ὄμμασιν ὄντως θεωρὸς ὅσα τε μουσῶν ὡσὶν ἔχεται θεωρήματα· τῷ δὲ τοιούτῳ παντὶ χρή καταλύσεις πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίας ἀνθρώπων παρεσκευασμένας, χρή δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμελεῖσθαι καὶ τημελεῖν, ἕως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόντες τε καὶ ἀκούσαντες ὧν χάριν ἀφίκοντο, [b] ἀβλαβεῖς τοῦ δρᾶσαι τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται. δικαστὰς δ' αὐτοῖς εἶναι τοὺς ἱερέας, ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν τινὰ ἢ τιν' ἄλλον ἀδικῇ τις τούτων ὅσα ἐντὸς δραχμῶν πενήτηκοντα, ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλημα αὐτοῖς γίγηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας τοῖς τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρή δημοσίᾳ τὸν κατὰ τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον· ὃν στρατηγοῖς τε καὶ ἰπάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον ἐστὶν μόνοις, τὴν τ' ἐπιμέλειαν [c] τῶν τοιούτων μετὰ τῶν πρυτάνεων ποιητέον ἐκείνῳ παρ' ὄτῳ τις ἂν αὐτῶν τὴν κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιήσῃται μόνῳ. τέταρτος δέ, ἂν ποτέ τις ἀφίκηται, σπάνιος μὲν, ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ ἄλλης χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πενήτηκοντα γεγωνὸς ἔστω, πρὸς τούτῳ δὲ ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν διαφέρον ἐν καλλοναῖς ἢ καὶ δεῖξαί τι κατὰ [d] ταῦτ' ἄλλη πόλει. ἴτω μὲν νῦν πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων καὶ σοφῶν θύρας, τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς ὧν· ἐπὶ γὰρ τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελουμένου πάσης οἴκησιν ἴτω πιστευῶν ἱκανῶς εἶναι ξένος τῷ τοιούτῳ ξένῳ, ἢ τὴν τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ' ἀρετῇ, συνὼν δὲ τούτων τισὶν τὸ μὲν διδάξας, τὸ δὲ μαθῶν ἀπαλλαττέσθω, φίλος παρὰ φίλων δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσας τιμηθεῖς. τούτοις δὲ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαι τε χρή πάντας ξένους [e] τε καὶ ξένους ἐξ ἄλλης χώρας καὶ τοὺς αὐτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία, μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξηνηλασίας ποιουμένους, καθάπερ ποιοῦσιν νῦν θρέμματα Νείλου, μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις.

Ἐγγύην, ἣν ἂν ἐγγυᾶται τις, διαρρήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν συγγραφῇ καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων, τὰ δ' ὑπὲρ [954.a] χιλίας μὴ ἔλαττον ἢ πέντε. ἐγγυητὴς μὲν δὲ καὶ ὁ προπωλῶν ὅτιοῦν τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω· ὑπόδικος δ' ἔστω καὶ ὁ προπωλῶν καθάπερ ὁ ἀποδόμενος.

Φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τις παρ' ὀτῳοῦν, γυμνὸς ἢ χιτωνίσκον ἔχων ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς ἢ μὴν ἐλπίζειν εὐρήσειν, οὕτω φωρᾶν· ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τὰ τε σεσημασμένα καὶ τὰ

ἀσήμαντα, φωρᾶν. ἐὰν δέ τις [b] ἐρευνᾶν βουλομένῳ φωρᾶν μὴ διδῶ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργόμενον, τιμησάμενον τὸ ἐρευνώμενον, ἂν δέ τις ὄφλη, τὴν διπλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημνήσθω καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρῶν· ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῆ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα, [c] πάλιν δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταῦτὰ σημνήσθω.

Τῶν ἀμφισβητησίμων χρόνου ὄρος, ὃν ἐὰν τις ἦ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκίσεων τε τῆδε οὐκ ἔστ' ἀμφισβήτησις· τῶν δὲ ἄλλων ὅτι ἂν τις ἐκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατὰ ἄστου καὶ κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνεται καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, φῆ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερός ᾖ, ἐὰν [d] οὕτω τις ἐνιαυτὸν ὀτιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ ζητῶν διαγένηται, μὴ ἐξέστω τοιοῦτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδὲν' ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ κατ' ἄστου μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγορῶν δὲ φανερῶς, μὴ προστυχῆς δὲ ἐν πέντε ἔτεσιν γένηται τις, τῶν πέντε ἐξεληθόντων ἐτῶν, μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρόνου ἐξέστω τούτῳ τοῦ τοιοῦτου ἐπιλαβέσθαι. ἐὰν δὲ κατ' οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τριετὴ τὴν προθεσίαν [e] εἶναι, ἐὰν δὲ κατ' ἀγορῶν ἐν ἀφανεῖ κεκτητῆται, δέκα ἐτῶν, ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντός χρόνου, ὅταν ἀνεύρη που, μηδεμίαν εἶναι προθεσίαν τῆς ἐπιλήψεως.

Ἐὰν τις τινα δίκη παραγενέσθαι κωλύσῃ βία, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυρας, ἐὰν μὲν δοῦλον εἴτε αὐτοῦ εἴτε ἀλλότριον, ἀτελεῖ καὶ ἄκυρον γίνεσθαι τὴν δίκην, ἐὰν δὲ ἐλεύθερον, [955.a] πρὸς τῷ ἀτελεῖ, δεθῆναι μὲν ἐνιαυτὸν, ὑπόδικον δὲ ἀνδραποδισμοῦ τῷ ἐθέλοντι γίνεσθαι. ἐὰν δὲ ἀνταγωνιστὴν γυμναστικῆς ἢ μουσικῆς ἢ τινος ἀγῶνος ἐτέρου διακωλύῃ τις βία μὴ παραγίγεσθαι, φραζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς ἀθλοθέταις, οἱ δ' εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζεσθαι· ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν μὲν ὁ κωλύων ἀγωνίζεσθαι νικήσῃ, τὰ τε νικητήρια τῷ διακωλυθέντι [b] διδόναι καὶ νικήσαντα γράφειν ἐν ἱεροῖς οἷς ἂν ἐθέλῃ, τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μηδὲν ἀνάθημα μηδ' ἐπιγραφὴν τοῦ τοιοῦτου ἀγῶνος ποτε γενέσθαι, βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάντε ἠττῆται ἀγωνιζόμενος ἐάντε καὶ νικᾷ.

Ἐὰν τις κλεμμάδιον ὀτιοῦν ὑποδέχεται γινώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι· φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνατος ἔστω ζημία.

Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νομιζέτω πᾶς τῇ πόλει· [c] ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρὸς τινὰς εἰρήνην ἢ πόλεμον ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω καὶ τούτῳ ζημία· ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως εἰρήνην ἢ πόλεμον πρὸς τινὰς ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς αἰτίους οἱ στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰσαγόντων εἰς δικαστήριον, ὀφλόντι δὲ θάνατος ἔστω δίκη.

Τοὺς τῇ πατρίδι διακονοῦντάς τι δώρων χωρὶς χρῆ διακονεῖν, πρόφασιν δ' εἶναι μηδεμίαν μηδὲ λόγον ἐπαινούμενον, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶρα, ἐπὶ δὲ φλαύροις [d] οὔ· τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα καρτερεῖν οὐκ εὐπετές, ἀκούοντα δὲ ἀσφαλέστατον πείθεσθαι τῷ νόμῳ, μηδὲν ἐπὶ δώροισιν διακονεῖν. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἀπλῶς τεθνάτω ἀλοῦς τῇ δίκη.

Χρημάτων εἰσφορᾶς περὶ τῷ κοινῷ, τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν ἕνεκα πολλῶν χρεῶν καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπῖαν ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας, ὅπως ἂν δυοῖν οὐσίαι ταῖν εἰσφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον [e] ἂν χρῆσθαι βούληται, χρῆται, κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευομένων, ἐάντε τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει ἐάντε τῆς γενομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἐκάστοτε προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ συσσίτια τελουμένων.

Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεῶν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἐστία τε οἰκίσεως ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε [956.a] καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστὶν ἐπίφθονον κτῆμα, ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότης ψυχὴν σώματος οὐκ εὐαγὲς ἀνάθημα, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων ὄργανα· ξύλου δὲ μονόξυλον ὅτι ἂν ἐθέλη τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως πρὸς τὰ κοινὰ ἱερὰ, ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον. χρώματα δὲ λευκὰ πρόποντ' ἂν θεοῖς εἶη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ, βάμματα δὲ μὴ προσφέρειν ἀλλ' ἢ πρὸς τὰ πολέμου [b] κοσμήματα. θειότατα δὲ δῶρα ὄρνιθές τε καὶ ἀγάλματα ὅσα περ ἂν ἐν μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῆ· καὶ τᾶλλα ἔστω κατὰ τὰ τοιαῦτα ἀναθήματα μεμιμημένα.

Ὅτε δὲ μέρη διείρηται τῆς πόλεως συμπάσης, ὅσα τε καὶ ἃ δεῖ γίνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν συμβολαίων εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων περὶ πάντων εἴρηται, τὸ λοιπὸν δὴ δίκας ἂν εἶη χρεῶν γίνεσθαι. δικαστηρίων δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἰρετοὶ δικασταὶ γίνονται ἂν, οὓς ἂν ὁ φεύγων τε [c] καὶ ὁ διώκων ἔλονται κοινῇ, διαιτηταὶ δικαστῶν τοῦνομα μᾶλλον πρόπον ἔχοντες· δεύτεροι δὲ κωμῆται τε καὶ φυλέται, κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος διηρημένοι, ἐν οἷς, ἂν μὴ διακριθῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιούμενοι, ὁ δὲ φεύγων, ἂν ἠττηθῆ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης. ἐὰν δ' ἐγκαλῶν τις τοῖς δικασταῖς τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι βούληται, [d] ἀγέτω μὲν ἐπὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν δίκην, ἐὰν δὲ πάλιν ἠττηθῆ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ὁ διώκων ἠττηθῆς ἐν τοῖς πρώτοις μὴ ἡρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἴη, νικήσας μὲν δὴ τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβάνετω, νικηθεὶς δὲ ἀποτινέτω ταῦτον μέρος τῆς δίκης. ἐὰν δ' εἰς τὸ τρίτον ἔλθωσιν δικαστήριον ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμπροσθεν δίκαις, ὁ μὲν φεύγων ἠττηθῆς, ὡς περ εἴρηται, τὴν ἡμιολίαν, ὁ δὲ διώκων τὴν ἡμίσειαν τοῦ τιμήματος [e] ἀποτινέτω. κληρώσεις δὲ δικαστηρίων καὶ πληρώσεις, καὶ ὑπηρεσιῶν ἐκάσταις τῶν ἀρχῶν καταστάσεις, καὶ χρόνους ἐν οἷς ἕκαστα γίνεσθαι χρεῶν, καὶ διαψηφίσεων περὶ καὶ ἀναβολῶν, καὶ πάνθ' ὅποσα τοιαῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίνεσθαι, προτέρων τε καὶ ὑστέρων λήξεις, ἀποκρίσεων τε ἀνάγκας καὶ παρακαταβάσεων, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ σύμπαντα, εἵπομεν μὲν καὶ πρόσθεν, καλὸν δὲ τό γε ὀρθὸν καὶ [957.a] δις καὶ τρίς. πάντα δ' οὖν ὅποσα σμικρὰ καὶ ῥάδια νόμιμα εὐρίσκειν, πρεσβύτου νομοθέτου παραλιπόντος, τὸν νέον ἀναπληροῦν χρή νομοθέτην. τὰ μὲν ἴδια δικαστήρια ταύτη πη γιγνόμενα μέτρον ἂν ἔχοι· τὰ δὲ δημόσια καὶ κοινὰ καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένους τὰ προσήκοντα ἐκάστη τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἔστ' ἐν πολλαῖς πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νομοθετήματα, ὅθεν νομοφύλακας [b] χρή τὰ πρόποντα τῇ νῦν γεννωμένη πολιτείᾳ κατασκευάζειν συλλογισαμένους καὶ ἐπανορθουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις διαβασανίζοντας, ἕως ἂν ἰκανῶς αὐτῶν ἕκαστα δόξη κεῖσθαι, τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισαμένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περὶ τε σιγὴν δικαστῶν καὶ εὐφημίας καὶ τούναντίον, καὶ ὅσα παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν δικαίων καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, [c] τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς τῷ τέλει ῥηθήσεται. πρὸς ἃ πάντα χρή τὸν μέλλοντα δικαστὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην βλέπειν τε καὶ κεκτημένον γράμματα αὐτῶν περὶ μανθάνειν· πάντων γὰρ μαθημάτων κυριώτατα τοῦ τὸν μανθάνοντα βελτίω γίνεσθαι τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα, εἵπερ ὀρθῶς εἶη τεθέντα, γίγνοιτ' ἂν, ἢ μάτην τοῦνομα νῶ προσῆκον κεκτηῖτ' ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστός νόμος. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων ὅσοι τε ἐν ποιήμασιν ἔπαινοι καὶ [d] ψόγοι περὶ τινῶν λέγονται καὶ ὅσοι καταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν εἶτε καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις συνουσίαις διὰ φιλονικίας τε ἀμφισβητοῦνται καὶ διὰ συγχωρήσεων ἔστιν ὅτε καὶ μάλα ματαίων, τούτων πάντων ἂν βάσανος εἶη σαφῆς τὰ τοῦ νομοθέτου γράμματα, ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν

αὐτῶ, καθάπερ ἀλεξιφάρμακα τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν αὐτόν τε ὀρθοῦν καὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν [e] ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξησιν παρασκευάζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀκολασίας καὶ δειλίας καὶ συλλήβδην πάσης ἀδικίας εἰς τὸ δυνατὸν μεταβολήν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξα τῶν κακῶν· οἷσιν δὲ ὄντως ἐπικεκλωσμένοι, [958.a] θάνατον ἴαμα ταῖς οὕτω διατεθείσαις ψυχαῖς διανέμοντες, ὃ δικαίως εἶη πολλακίς ἂν εἰρημένον, ἄξιοι ἐπαίνου γίνονται ἂν τῇ πάσῃ πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ δικαστῶν ἡγεμόνες.

Ἐπειδὴν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδικασθεῖσαι σχῶσι, ταῖς πράξεισι νόμους αὐτῶν χρεῶν γίνεσθαι τούσδε· Πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὀφλόντος τῶ νικήσαντι χρήματα πάντα ἀποδιδότω, χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κεκτηθῆσθαι, [b] μετὰ τὴν διαψήφισιν ἐκάστην εὐθύς ὑπὸ κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν· ἐπειδὴν δὲ ὁ τῶν δικασίμων μηνῶν ἐχόμενος γένηται μῆν, ἐάν τις μὴ ἀπαλλάτῃ τὸν νικήσαντα ἐκόντα ἐκὼν, ἡ δικάσασα ἀρχὴ συνεπομένη τῶ νικῶντι τὰ τοῦ ὀφλόντος παραδιδότω χρήματα. ἐάν δὲ μὴ ἔχῃσιν ὀπόθεν, ἐλλείπη δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος [c] ἅπαν τῶ νικήσαντι· ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον ἔστωσαν δίκαι κυρίως. ἐάν δὲ τις ἀφηρῆται τὴν ἀρχὴν τὴν καταδικάσασαν καταδικασθεῖς, εἰσαγόντων μὲν αὐτὸν εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαιρεθέντες ἀδίκως, ἐάν δὲ τις ὄφλη τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ὄλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων θανάτῳ ζημιούσθω.

Ἄνδρὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο γεννηθέντι καὶ ἐκτραφέντι, καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα, καὶ συμμείξαντι συμβόλαια [d] μετρίως, διδόντι τε δίκας εἴ τινα ἡδικήκει καὶ παρ' ἐτέρου ἐκλαβόντι, σὺν τοῖς νόμοις ἐν μοίρᾳ γηράσαντι τελευτῆ γίνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. περὶ τελευτήσαντας δὲ, εἴτε τις ἄρβρην εἴτε τις θῆλυς ἦ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῆδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίνεσθαι κυρίους φράζοντας· θήκας δ' εἶναι τῶν χωρίων ὅποσα μὲν ἐργάσιμα μηδαμοῦ, μήτε τι μέγα μήτε [e] τι σμικρὸν μνημα, ἃ δὲ ἡ χώρα πρὸς τοῦτ' αὐτὸ μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα μάλιστα ἀλυπῆτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν, τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα τροφήν μήτηρ οὔσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκεν βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μήτε τις ἀποθανῶν στερεῖτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χοῦν ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον· λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν ἢ ὅσα δέχεσθαι τῶν τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου μὴ πλείω τεττάρων ἡρωικῶν [959.a] στίχων. τὰς δὲ προθέσεις πρῶτον μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γίνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τὸν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα, εἴη δ' ἂν σχεδόν, ὡς τὰνθρώπινα, μέτρον ἔχουσα τριταία πρὸς τὸ μνημα ἐκφορά. πείθεσθαι δ' ἐστὶ τῶ νομοθέτῃ χρεῶν τὰ τε ἄλλα καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν, ἐν αὐτῶ τε τῶ βίῳ τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαστον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἄλλ' ἢ τὴν ψυχὴν, [b] τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἐκάστοις ἔπεσθαι, καὶ τελευτησάντων λέγεσθαι καλῶς εἶδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα, τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως, ἀθάνατον εἶναι ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι δώσοντα λόγον, καθάπερ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει — τῶ μὲν γὰρ ἀγαθῷ θαρράλεον, τῶ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν— βοήθειάν τε αὐτῶ μήτινα μεγάλην εἶναι τετελευτηκότι· ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιοτάτος ὢν καὶ [c] ὀσιώτατος ἔζη τε ζῶν καὶ τελευτήσας ἀτιμώρητος ἂν κακῶν ἀμαρτημάτων ἐγίνετο τὸν μετὰ τὸν ἐνθάδε βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδέποτε οἰκοφθορεῖν χρή, διαφερόντως νομίζοντα τὸν αὐτοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν ὕον ἢ ἀδελφόν, ἢ ὄντινά τις μάλισθ' ἠγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ ἐμπιμπλάντα τὴν αὐτοῦ μοῖραν, τὸ δὲ παρὸν δεῖν εὖ ποιεῖν, [d] τὰ μέτρια ἀναλίσκοντα ὡς εἰς ἄψυχον χθονίων βωμόν· τὸ δὲ μέτριον

νομοθέτης ἂν μαντεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέστατα. ἔστω δὴ νόμος οὗτος· Τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος εἰς τὴν πᾶσαν ταφήν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν, τῷ δὲ τοῦ δευτέρου τρεῖς μναῖ, καὶ δύο τῷ τοῦ τρίτου, μναῖ δὲ τῷ τοῦ τετάρτου μέτρον ἂν ἔχοι τῶν ἀναλωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη πράττειν καὶ πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, τούτων δ' οὐχ ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ [e] ἀνδρῶν καὶ πάσης ἡλικίας ἐπιμελούμενοι ζῶσι, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος ἀπάντων νομοφύλαξ εἷς γέ τις ἐπιστατῆ, ὃν ἂν οἱ τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλάβωσιν, ᾧ καλὸν τ' ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τετελευτηκότα γιγνόμενα καὶ μὴ καλῶς αἰσχρόν. πρόθεσις δὲ καὶ τᾶλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα νόμον γιγνόμενα, τῷ δὲ πολιτικῷ νομοθετοῦντι παραχωρεῖν χρή τὰ τοιάδε· δακρύειν [960.a] μὲν τὸν τετελευτηκότα ἐπιτάττειν ἢ μὴ ἄμορφον, θρηνεῖν δὲ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν ἀπαγορεύειν, καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερόν προάγειν τῶν ὁδῶν κωλύειν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα, καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἔστω ζημίας ἐκτός, ὁ δὲ ἀπειθῶν ἐνὶ τῶν νομοφυλάκων ὑπὸ πάντων ζημιούσθω [b] τῇ δοξάσῃ πᾶσι κοινῇ ζημία. ὅσαι δ' ἄλλαι γίνονται περὶ τελευτήσαντας ταφαὶ εἴτε καὶ ἄταφοι πράξεις, περὶ πατροφόνων καὶ ἱεροσύλων καὶ τῶν τοιούτων πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεῖνται διὰ νόμων, ὥστε σχεδὸν ἢ νομοθεσία τέλος ἂν ἡμῖν ἔχοι· τῶν πάντων δ' ἐκάστοτε τέλος οὐ τὸ δρᾶσαι τι σχεδὸν οὐδὲ τὸ κτήσασθαι κατοικίσει τ' ἐστίν, ἀλλὰ τῷ γεννηθέντι σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεὶ, τότε ἤδη νομίζειν πᾶν ὅσον δεῖ πραχθῆναι πεπραχθαι, πρότερον [c] δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ ὅλον.

{Κλεινίας} Καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις· πρὸς ὅτι δὲ τὸ νῦν αὖ ῥηθὲν εἴρηται, φράζ' ἔτι σαφέστερον.

{Ἀθηναίος} ὦ Κλεινία, πολλά τῶν ἔμπροσθεν καλῶς ὕμνηται, σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν Μοιρῶν προσρήματα.

{Κλεινίας} Ποῖα δὴ;

{Ἀθηναίος} Τὸ Λάχεσιν μὲν τὴν πρώτην εἶναι, Κλωθῶ δὲ τὴν δευτέραν, τὴν Ἄτροπον δὴ τρίτην σώτειραν τῶν λεχθέντων, ἀπηκασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ πυρὶ τὴν ἀμετάστροφον [d] ἀπεργαζομένων δύναμιν· ἃ δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνομίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων. ἡμῖν δ' ἔτι μοι φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλεῖπον τοῖς νόμοις εἶναι, πῶς χρή τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγίγνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν.

{Κλεινίας} Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴπερ ἐστὶ μὴ δυνατὸν εὐρεῖν ὅπη γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτημᾶτι τοιοῦτον.

[e] {Ἀθηναίος} Ἄλλ' ἔστι μὴν δυνατόν, ὥς γέ μοι τὰ νῦν παντάπασιν καταφαίνεται.

{Κλεινίας} Μὴ τοίνυν ἀφιστώμεθα μηδενὶ τρόπῳ, πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκπορισώμεθα τοῖς εἰρημένοις νόμοις· γελοῖον γὰρ τό γε μάτην πονήσαντα ὀτιοῦν εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν.

{Ἀθηναίος} Ὅρθως παρακελεύη, καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὐρήσεις ἄλλον.

{Κλεινίας} Καλῶς δὴ λέγεις. τίς οὖν δὴ, φῆς, σωτηρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτεία τε καὶ τοῖς νόμοις ἡμῖν;

[961.a] {Ἀθηναίος} Ἄρ' οὐκ εἶπομεν ὅτι δεῖ σύλλογον ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδε τινά; δέκα μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεὶ, τοὺς δὲ τὰριστεῖα εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς

ταῦτὸ συλλέγεσθαι τούτοις, ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν εἴ τί που πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἐν καίριον ἀκοῦσαι καὶ σωθέντας οἴκαδε, δόξαι, τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας, τοῦ συλλόγου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι· πρὸς τούτοις δὲ ἓνα ἕκαστον δεῖν προσλαμβάνειν τῶν [b] νέων, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη γεγονότα, πρῶτον δὲ αὐτὸν κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ τροφῇ, τὸν νέον οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰσφέρειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξη καὶ τοῖς ἄλλοις, προσλαμβάνειν, εἰ δὲ μή, ἀπόρρητον εἶναι τὴν γεγонуῖαν κρίσιν τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλιστ' αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι· δεῖν δὲ ὀρθριον εἶναι τὸν σύλλογον, ἡνίκ' ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλιστ' ἧ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τί που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις;

{Κλεινίας} Ἔν γὰρ οὖν.

{Ἀθηναίος} Τούτου δὴ πέρι τοῦ συλλόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ' ἂν τὸ τοιόνδε. φημί, εἴ τις τοῦτον βάλοιτο οἶον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔχουσιν τὰ πρόσφορα ἑαυτῇ, σώζειν ἂν σύμπαντα ἃ βουλόμεθα.

{Κλεινίας} Πῶς δὴ;

{Ἀθηναίος} Τὸ μετὰ τοῦτο ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο ὀρθῶς φράζοντας μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας.

{Κλεινίας} Καὶ μάλα καλῶς εἶπες, ποίει θ' ὥσπερ καὶ διανοῆ.

[d] {Ἀθηναίος} Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία, παντὸς πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν ἐκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζῶφ ψυχῇ καὶ κεφαλῇ, τό γε μέγιστον, πεφύκατον.

{Κλεινίας} Πῶς αὖ φής;

{Ἀθηναίος} Ἡ τούτοις ἀρετὴ δῆπου παντὶ παρέχει ζῶφ σωτηρίαν.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Ἀθηναίος} Ψυχῇ μὲν πρὸς τοῖς ἄλλοις νοῦς ἐγγιγνόμενος, κεφαλῇ δ' αὖ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὄψις καὶ ἀκοή· συλλήβδην δὲ νοῦς μετὰ τῶν καλλίστων αἰσθήσεων κραθεῖς, γενόμενός τε εἰς ἓν, σωτηρία ἐκάστων δικαιοτάτ' ἂν εἴη καλουμένη.

{Κλεινίας} Ἔοικε γοῦν.

[e] {Ἀθηναίος} Ἔοικε γάρ. ἀλλ' ὁ περὶ τί νοῦς μετ' αἰσθήσεων κραθεῖς σωτηρία πλοίων ἐν γε χειμῶσιν καὶ ἐν εὐδίας γίγνοιτ' ἂν; ἄρ' οὐκ ἐν νηὶ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι σώζουσιν αὐτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν;

{Κλεινίας} Τί μήν;

{Ἀθηναίος} Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων· ἀλλ' οἶον περὶ στρατοπέδων νοήσωμεν τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα [962.a] στοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας ὀρθῶς. ἄρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων, ἡ δὲ ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώματι παρασκευήν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐ;

{Αθηναίος} Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσείπομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγὸς ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ' ὅπως ἂν νοῦν περὶ τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς;

{Αθηναίος} Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἄρα ἄρχων μὲν [b] πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο, εἴτα σώζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μὴδ' εἰδείη;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς;

{Αθηναίος} Δεῖ δὴ καὶ τὰ νῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἔξειν, εἶναι τι τὸ γινῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν, τὸν σκοπὸν, ὅστις ποτὲ ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει, ἔπειτα ὄντινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει, τῶν νόμων αὐτῶν πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων· εἰ δ' ἔσται [c] τοῦ τοιοῦτου κενὴ τις πόλις, οὐδὲν θαυμαστὸν ἄνους οὔσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἐκάστοτε ἐν ἐκάσταις τῶν πράξεων.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ λέγεις.

{Αθηναίος} Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἔστιν ἰκανὸν κατεσκευασμένον ὅτιοῦν τοιοῦτον φυλακτῆριον; ἔχομεν φράζειν;

{Κλεινίας} Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε· εἰ δ' οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον ὃν εἶπες νυνδὴ νύκτωρ δεῖν συνίεναι.

[d] {Αθηναίος} Κάλλισθ' ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία, καὶ δεῖ δὴ τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· ἥς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶσθαι πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον, ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι.

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Αθηναίος} Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδὲν πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλη βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἐκάστη. καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ τοῖς μὲν τὸν ὄρον εἶναι τῶν δικαίων [e] ὅπως ἄρξουσὶ τινες ἐν τῇ πόλει, εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες, τοῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοί τινων ὄντες εἴτε καὶ μή, τῶν δ' ἢ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὠρμημένη· οἱ δὲ καὶ σύνδυο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται, οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἷονται, πρὸς ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, εἰς ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν εἰς ὃ τᾶλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν.

[963.a] {Κλεινίας} Οὐκοῦν τό γ' ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον; πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι, τοῦτο δ' ἀρετὴν που συνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι.

{Αθηναίος} Ναί.

{Κλεινίας} Τὴν δέ γε ἀρετὴν τέτταρα ἔθεμέν που.

{Αθηναίος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Κλεινίας} Νοῦν δέ γε πάντων τούτων ἡγεμόνα, πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν.

{Ἀθηναίος} Κάλλιςτ' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ δὴ συνακολουθεῖ. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν [b] καὶ στρατηγικὸν εἵπομεν εἰς τὸ ἐν ἐκεῖνο οἷ δεῖ βλέπειν, τὸν δὲ πολιτικὸν ἐλέγχοντες ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν, καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπανερωτῶντες εἵπομεν ἄν· «Ἔθουμάσιε, σὺ δὲ δὴ ποῖ σκοπεῖς; τί ποτ' ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἐν, ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς νοῦς ἔχει φράζειν, σὺ δ' ὦν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάντων τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἔξις εἰπεῖν;» ἢ σὺ γε, Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἔχετον διαρθρῶντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμὲ τί ποτέ φατε εἶναι τοῦτο, [c] καθάπερ ὑπὲρ ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς συχρῶν διωριζόμεν;

{Κλεινίας} Οὐδαμῶς, ὦ ξένε.

{Ἀθηναίος} Τί δ' ὅτι δεῖ προθυμεῖσθαι τε συνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς;

{Κλεινίας} Οἷον ἐν τίσι λέγεις;

{Ἀθηναίος} Οἷον ὅτε τέτταρα ἐφήσαμεν ἀρετῆς εἶδη γεγονέναι, δῆλον ὡς ἐν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων.

{Κλεινίας} Τί μῆν;

{Ἀθηναίος} Καὶ μῆν ἐν γε ἅπαντα ταῦτα προσαγορεύομεν. ἀνδρείαν γὰρ φαμεν ἀρετὴν εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν ἀρετὴν, [d] καὶ τὰ δύο τᾶλλα, ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολλὰ ἀλλ' ἐν τοῦτο μόνον, ἀρετὴν.

{Κλεινίας} Πάνυ μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} ἼΗι μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τούτῳ τῷ δύο καὶ δύο ὀνόματα ἐλάβετην καὶ τᾶλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν· ἢ δὲ ἐν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν, ἀρετὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετέες ἔτι.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναίος} Οὐδὲν χαλεπὸν ὃ λέγω δηλῶσαι. διανεμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

{Κλεινίας} Πῶς αὖ φράζεις;

[e] {Ἀθηναίος} Ἐρώτησόν με τί ποτε ἐν προσαγορεύοντες ἀρετὴν ἀμφοτέρα, δύο πάλιν αὐτὰ προσείπομεν, τὸ μὲν ἀνδρείαν, τὸ δὲ φρόνησιν. ἐρῶ γὰρ σοι τὴν αἰτίαν, ὅτι τὸ μὲν ἐστὶν περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει, τῆς ἀνδρείας, καὶ τά γε τῶν παιδῶν ἦθη τῶν πάνυ νέων· ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίνεταί ἀνδρεία ψυχῆ, ἄνευ δὲ αὐτοῦ λόγου ψυχῆ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὐτ' ἐγένετο πώποτε οὐτ' ἐστὶν οὐδ' αὐθις ποτε γενήσεται, ὡς ὄντος ἐτέρου.

{Κλεινίας} Ἀληθῆ λέγεις.

[964.a] {Ἀθηναίος} ἼΗι μὲν τοίνυν ἐστὸν διαφόρῳ καὶ δύο, σὺ παρ' ἐμοῦ ἀπειλήφας τῷ λόγῳ· ἢ δὲ ἐν καὶ ταυτόν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί. διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπη τέτταρα ὄντα ἐν ἐστὶ, καὶ ἐμὲ δὲ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἐν, πάλιν ὅπη τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν τὸν εἰδότα ἰκανῶς περὶ ὠντινωνοῦν οἷς ἔστιν μὲν ὄνομα, ἔστιν δὲ αὐτὸ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοῦνομα χρεῶν, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν, ἢ τὸν γε ὄντα τι καὶ περὶ τῶν διαφερόντων [b] μεγέθει τε καὶ κάλλει πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχροῦν.

{Κλεινίας} Ἔοικεν γοῦν.

{Ἀθηναίος} Μεῖζον δὴ τι νομοθέτη τε καὶ νομοφύλακι, καὶ ὅς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἶεται καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτὰ περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη, φρόνησις;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς;

{Ἀθηναίος} Τούτων δὴ πέρι τοὺς ἐξηγητάς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ [c] γινῶναι τε καὶ εἰδέναί, ἢ τῷ δεομένῳ κολάζεσθαι τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἀμαρτάνοντι, πότερον οὐ διδάσκοντα ἦν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετὴ καὶ πάντως δηλοῦντα, διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἢ ποιητὴν τινα ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πᾶσαν ἀρετὴν νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γινώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν πόλιν ἀφύλακτον οὖσαν πάσχειν [d] ἃ πολλὰ πάσχουσι τῶν νῦν πόλεων;

{Κλεινίας} Οὐδέν γε, ὡς εἰκός.

{Ἀθηναίος} Τί οὖν; ὁ λέγομεν νῦν ποιητέον ἡμῖν, ἢ πῶς; τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον; ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἢ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὐτῇ;

{Κλεινίας} Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὃ ξένη, ἀπεικάζοντες αὐτὸ τοιοῦτῳ τινὶ λέγομεν;

[e] {Ἀθηναίος} Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους, τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους οἷον ἐν ἄκρα κορυφῇ, ἀπειλεγμένους τοὺς εὐφυεστάτους, ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας, περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὄραν, φρουροῦντας δὲ παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ ἐξαγγέλους γίνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν, [965.a] τοὺς δὲ νῶ ἀπηκασμένους τῷ πολλὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας, βουλευέσθαι, καὶ ὑπηρεταῖς χρωμένους μετὰ συμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σῶζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγομεν ἢ πως ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μὲν ὁμοίους πάντας κεκτημένους καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὐς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους;

{Κλεινίας} Ἄλλ', ὃ θαυμάσιε, ἀδύνατον.

[b] {Ἀθηναίος} Ἰτέον ἄρα ἐπὶ τίνα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν.

{Κλεινίας} Ἔσως.

{Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν ἥς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἥς χρειαν ἔχομεν αὕτη;

{Κλεινίας} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Ἀθηναίος} Οὐκοῦν ἐλέγομεν τὸν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἐν ἐπείγεσθαι γινῶναι τε, καὶ γνόντα πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα συνορῶντα;

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

[c] {Ἀθηναίος} Ἄρ' οὖν ἀκριβεστέρα σκέψις θεὰ τε ἂν περὶ ὅτου οὖν ὄφου ἰγίνουτο ἢ τὸ πρὸς μίαν ιδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν;

{Κλεινίας} ἴσως.

{Ἀθηναίος} Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὧ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστιν σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί.

{Κλεινίας} Σοὶ πιστεύων, ὧ ξένε, συγχωρῶ δὴ, καὶ ταύτη πορευώμεθα λέγοντες.

{Ἀθηναίος} Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικεν, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν πρῶτον τί ποτε διὰ [d] πάντων τῶν τεττάρων ταῦτον τυγχάνει, ὃ δὴ φαμεν ἔν τε ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἐν φρονήσει ἐν ὄν, ἀρετὴν ἐνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προσαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὧ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὰ νῦν οἷόνπερ σφόδρα πίεςαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἰκανῶς εἴπωμεν τί ποτ' ἔστιν εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἐν εἴτε ὡς ὄλον εἴτε ἀμφοτέρα εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν· ἢ τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς, οἰόμεθά ποτε [e] ἡμῖν ἰκανῶς ἔξιν τὰ πρὸς ἀρετὴν, περὶ ἧς οὐτ' εἰ πολλά ἐστ' οὐτ' εἰ τέτταρα οὐθ' ὡς ἐν δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκ οὐκ ἐάν γε ἡμῖν συμβούλοις πειθώμεθα, ἄλλως δέ πως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ' ἡμῖν· εἰ δ' ἄρα τὸ παράπαν δοκεῖ ἔάν, ὁρᾶν δὴ χρεῶν.

{Κλεινίας} Ἦκιστα, νῆ τὸν ξένιον, ὧ ξένε, θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ' ἂν μηχανῶτο;

[966.a] {Ἀθηναίος} Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέγωμεν· εἰ δεῖ δὲ ἢ μή, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ συνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

{Κλεινίας} Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴπερ δυνατόν.

{Ἀθηναίος} Τί δὲ δὴ; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταῦτον τοῦτο διανοούμεθα; ὡς πόλλ' ἔστιν μόνον ἕκαστον τούτων τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον, ἢ καὶ ὅπως ἔν τε καὶ ὅπη;

{Κλεινίας} Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἐν διανοεῖσθαι.

[b] {Ἀθηναίος} Τί δ', ἐννοεῖν μὲν, τὴν δὲ ἐνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι;

{Κλεινίας} Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γὰρ τινα σὺ λέγεις ἔξιν.

{Ἀθηναίος} Τί δέ; περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ἄρ' ἡμῖν αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἰκανοὺς ἐρμηνεύειν εἶναι καὶ τοῖς ἔργοις συνακολουθεῖν, κρίνοντας τὰ τε καλῶς γινόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὔ;

[c] {Ἀθηναίος} Μῶν οὖν οὐχ ἐν τῶν καλλίστων ἐστὶν τὸ περὶ τοὺς θεοὺς, ὃ δὴ σπουδῆ διεπερανάμεθα, ὡς εἰσὶν τε καὶ ὄσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστὶν ταῦτ' ἀνθρώπων γινώσκειν, καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν συγγινώσκειν τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσιν, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσιν μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὅς ἂν μὴ διαπονήσῃται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴ ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε [d] τῶν νομοφυλάκων αἰρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίνεσθαι;

{Κλεινίας} Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνεσθαι πόρρω τῶν καλῶν.

{Αθηναίος} Ἄρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύο ἔστων τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν, ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν;

{Κλεινίας} Ποῖα;

{Αθηναίος} Ἐν μὲν ὁ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς πρεσβύτατόν [e] τε καὶ θειότατόν ἐστιν πάντων ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἐν δὲ τὸ περὶ τὴν φορᾶν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρον τε καὶ ὄσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστὶν τὸ πᾶν διακεκοσμηκῶς. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὅς οὐ τούναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ [967.a] τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισάμενους ἀστρονομία τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέουσι γίνεσθαι, καθεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι τελουμένων.

{Κλεινίας} Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἶη;

{Αθηναίος} Πᾶν, ὅπερ εἶπον, τούναντίον ἔχει νῦν τε καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοοῦμενοι διανοοῦντο. θαύματα μὲν οὖν [b] καὶ τότε ὑπεδέυετο περὶ αὐτά, καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκριβείας αὐτῶν ἤπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα· καὶ τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἶη ὁ διακεκοσμηκῶς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν. οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἀμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως ὅτι πρεσβύτερον εἶη σωμάτων, [c] διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἄπανθ' ὡς εἰπεῖν ἔπος ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον· τὸ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων, πάντα αὐτοῖς ἐφάνη, τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξεργασμένα πολλὰς ἀθεότητος καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἄπτεσθαι, καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαιαῖς ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς, ἄλλα τε αὖ ἀνόητ' εἰπεῖν· νῦν δέ, ὅπερ εἴρηται, πᾶν τούναντίον ἔχει.

{Κλεινίας} Πῶς;

{Αθηναίος} Οὐκ ἔστιν ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὅς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβη, ψυχὴ τε ὡς ἔστιν πρεσβύτατον ἀπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν, ἀθάνατόν τε, ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις δὴ, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τὸν τε εἰρημένον [e] ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων τὰ τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα μαθήματα λάβη, τὰ τε κατὰ τὴν μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος, χρήσιμα πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως, ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς [968.a] ἢ δοῦναι τὸν λόγον· ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός τ' ὦν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτηθῆσθαι σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἰκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρετῆς δ' ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεῶν νῦν, ὧ Κλεινία καὶ Μέγилле, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον, [b] παιδείας ὀπόσης διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;

{Κλεινίας} Ἄλλ', ὧ λῶσθε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἂν πη καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;

{*Ἀθηναίος*} Καὶ μὴν πρὸς γε τὸ τοιοῦτον ἀμιλληθῶμεν πάντες. συλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως —πρὸς δ' ἔμοι καὶ ἑτέρους ἴσως εὐρήσω— διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν γεγνουῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν.

{*Κλεινίας*} Ἄλλ', ὦ ξένη, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτη πορευτέον ἤπερ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν [*c*] γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν, τοῦτο δὴ τὰ νῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν.

{*Ἀθηναίος*} Οὐκέτι νόμους, ὦ Μέγилле καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατὸν ἐστὶν νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ —τότε δὲ κυρίουσ ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι νομοθετεῖν— ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον διδαχὴ μετὰ συνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἂν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς.

{*Κλεινίας*} Πῶς; τί τοῦτο εἰρησθαι φῶμεν αὖ;

{*Ἀθηναίος*} Πρῶτον μὲν δήπου καταλεκτέος ἂν εἴη κατάλογος [*d*] τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν ἡλικίας τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσιν καὶ τρόπων ἤθεσιν καὶ ἔθεσιν· μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν οὔτε εὐρεῖν ῥάδιον οὔτε ἠύρηκτος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ χρόνους, οὓς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασιν λέγειν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τοῖς μανθάνουσι [*e*] δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἐκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα τὰ περὶ ταῦτα ἀπόρρητα μὲν λεχθέντα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο, ἀπόρρητα δὲ διὰ τὸ μηδὲν προρρήθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων.

{*Κλεινίας*} Τί οὖν δὴ ποιητέον ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένη;

{*Ἀθηναίος*} Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν συμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντες, [*969.a*] ταῦτα ποιητέον, ἐγὼ δ' ὑμῖν συγκινδυνεύσω τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε δεδογμένα ἔμοι περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς νῦν αὖτε κεινημένης τοῖς λόγοις· τὸ μέντοι κινδύνευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶν προσφερέσ ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι· σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ὧ ἂν θεὸς ἐπόνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρῆ μάλιστα κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς, ἢ τό γε ἀνδρειότατος [*b*] εἶναι δοκεῖν τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξῃ ποτέ. ἐάν γε μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται σύλλογος, ὦ φίλοι ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν, ἀμφισβήτησίς τε οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν νομοθετῶν, ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὄνειρατος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας εἰκόνα τινά πως συμμείξαντες, ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἱ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ἐκλεχθῶσι, παιδευθῶσί τε [*c*] προσηκόντως, παιδευθέντες τε ἐν ἀκροπόλει τῆς χώρας κατοικήσαντες, φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἷους ἡμεῖς οὐκ εἶδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηρίας γενομένους.

{*Μέγилλος*} ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἀπάντων ἢ τὴν πόλιν ἑατέον τῆς κατοικίσεως ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον, ἀλλὰ δεήσεσιν καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοικίσιν.

[*d*] {*Κλεινίας*} Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγилле, καὶ ἐγὼ ποιήσω ταῦθ' οὕτως καὶ σὺ συλλάμβανε.

{*Μέγилλος*} Συλλήψομαι.

Ἐπινομίς ἢ νυκτερινός σύλλογος, πολιτικός τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[973.a]

{Κλεινίας} Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἤκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, ὃ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ Μέγιλλος ὅδε, τὸ τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνοι ποτὲ χρητὴ λόγῳ διεξελεθῆναι, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἔξιν φαμέν, ὅταν διανοηθῆ, κάλλιστ' ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὡς φαμεν, ἅπαντα διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον εὐρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἀνθρώπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἵπομεν οὔτε ἠύρομεν, νῦν τε πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν· σχεδὸν γὰρ ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὐ χάριν ἅπαντες ὠρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.

{Ἀθηναῖος} ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις, ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καί τινα τρόπον οὐκ ἄτοπον αὐτῷ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακάριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὐδαιμον. ἔπου δὴ καὶ σὺνιδε ἂν σοι δοκῶ κάγῳ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιοῦτου πέρι λέγειν. οὐ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαιμόσιον γενέσθαι πλὴν ὀλίγων – μέχριτερον ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπίς τελευτήσαντι τυχεῖν ἀπάντων ὧν ἕνεκά τις προθυμοῖτ' ἂν ζῶν τε ὡς κάλλιστ' ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν – λέγω δ' οὐδὲν σοφόν, ἀλλ' ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι γινώσκομέν τινα τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζῶν· πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὐτὸ γίνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, [974.a] διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γίνεσθαι σύμπαντα, ὡς φαμεν ἅπαντες. καὶ χρόνος βραχὺς ἂν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μὴ τοι τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃ πᾶς ἂν ὑπολάβοι μέτριον. οὗτος δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν τινα κατὰ μέσον πη βίον τὸν ἀνθρώπινον· ταχύ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας ὄντινοῦν ποιήσει' ἂν μήποτ' ἐθέλησαι πάλιν ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅστις μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὢν. τούτων δὴ τί ποτὲ μοι τεκμήριον; ὅτι πέφυκεν ταύτη τὸ νῦν ζητούμενον τῷ λόγῳ. ζητοῦμεν δὲ δὴ τίνα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἐκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως· ἡ δὲ φυγὴ φεύγει τότε ὅταν τις πρὸς τινα φρόνησιν ἢ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων ὡς οἴομεθα ἐπιστημῶν, ὡς ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπὶ κλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ ταῦτα σοφίας τὰνθρώπινα, τῆς δὲ ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευσόμενης ὡς οὔσης αὐτῇ κατὰ τινα φύσιν ταύτης, τίς δὲ ἐστὶν καὶ πότε καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἄρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προσέοιχ' ἡμῶν ἢ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις, πλείων τῆς ἐλπίδος ἐκάστῳ γιγνομένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίνονται φρονίμως αὐτοὺς ἄλλους τε ἐξετάσαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντη λεγομένων; ταῦτα οὐχ οὕτως ἢ ταύτη συμφήσομεν ἔχειν;

{Κλεινίας} Συμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδι σοι ἴσως ταῦτ', ὃ ξένε, τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένη, δοξάσαι περὶ αὐτῶν εἰς αὐθις τὸ ἀληθέστατον.

{Ἀθηναῖος} Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μὲν εἰσιν λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσιν τὸν λαμβάνοντά τε αὐτάς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον, ὅπως ταύτας ἐκποδῶν θέμενοι, πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν.

Πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς εἰσὶ μὲν ἀναγκασιόταται σχεδὸν ἀληθῶς τε πρῶται, ὃ δὲ ἐπιστῆμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔδοξεν τις εἶναι ποτε σοφός, οὐκ οὐκ

νῦν γε οὔτε σοφός εἶναι δοξάζεται [975.a] ὄνειδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης. ἐροῦμεν δὴ αἶ τ' εἰσὶν καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς ἄριστον ἄνδρα συμβῆναι γενόμενον ἄν, φεύγει διὰ τὰς κτήσεις τῆς φρονήσεως τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ πρῶτον μὲν ἢ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζῶων ἡμᾶς τῶν μὲν, ὡς ὁ μῦθος ἐστίν, τὸ παράπαν ἀποστήσασα, τῶν δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἴλεω δ' ἡμῖν οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσὶν – οἵτινες μὲν γὰρ οὖν ἐλέγομεν, πρῶτοι χαίρετῶσαν – ἢ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφή καλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ, σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσασθαι· τοῦτο γὰρ αὐτό, ἢ τῆς ποιήσεως ἐπὶ κλησις, τῶν ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν δ' οὐδὲ χώρας συμπάσης γεωργία· οὐ γὰρ τέχνη ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετακεχειρίσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἢ τῶν οἰκήσεων γε συνουφὴ καὶ σύμπασα οἰκοδομία καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργαστική, χαλκεία τε καὶ ἢ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλαστικῶν καὶ πλεκτικῶν καὶ ἔτι συμπάντων ὀργάνων παρασκευή, δῆμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγομένη. καὶ μὴν οὐδ' ἢ σύμπασα θηρευτική, πολλή περ καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντικὴ γε οὐδ' ἐρμηνευτικὴ τὸ παράπαν· τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδεν μόνον, εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμαθεν.

Ἵτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὀρῶμεν κτήσιν διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιούσαν, τό γε μετὰ τοῦτο παιδιὰ τις ἂν λείποιτο, μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον ἀλλ' οὐδαμῇ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦνται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐσχήμοσι μιμήμασιν, τά τε κατὰ λόγους καὶ μοῦσαν πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παντοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων ἐν πολλοῖς ὑγροῖς καὶ ξηροῖς γένεσιν· ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδὲν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα ἢ μιμητικὴ παρέχεται.

Πάντων δ' ἐξαιρησμένων τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν μυρία μυρίοις, ἢ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολεμικὴ κληθεῖσα, στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς χρεῖαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, [976.a] μᾶλλον δὲ ἀνδρεία κατὰ φύσιν ἢ σοφία δεδομένη. ἦν δὲ καλοῦσι μὲν ἰατρικήν, βοήθεια δὲ που καὶ αὕτη σχεδὸν ὅσων ὦραι ψύχει καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις ληίζονται τὴν τῶν ζῶων φύσιν. εὐδόκιμον δὲ οὐδὲν τούτων εἰς σοφίαν τὴν ἀληθεστάτην· ἄμετρα γὰρ δόξαι φορεῖται τοπαζόμενα. βοηθοὺς δὲ που καὶ τοὺς κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦμεν, καὶ τούτων ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις ἡμᾶς παραμυθούμενος ἐξ ἀπάντων διαγγελλέτω· οὐ γὰρ ἂν εἰδείη τις πνεύματος ὀργὴν οὐδὲ φιλίαν, ὃ προσφιλὲς ἀπάση κυβερνητικῇ. καὶ μὴν οὐδ' ὅπόσοι βοηθοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ γίγνεσθαι, μνήμη καὶ τριβῆ δόξης ἦθεσιν προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλμένοι.

Λοιπὴ δ' ἔτι πρὸς δόξαν σοφίας ἐστὶν τις ἄτοπος δύναμις, ἦν φύσιν ἂν οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν τινὰ τις συνοηῇ ῥαδίως μὲν ὅτι περ ἂν μανθάνη μανθάνοντα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς μνημονεύοντα, ὅταν τε τὸ πρόσφορον ἐκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅτι γινόμενον ἂν πρέποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ· ταῦτα γὰρ ἅπαντα οἱ μὲν φύσιν, οἱ δὲ σοφίαν, οἱ δὲ ἀγχίνουσαν θήσουσιν φύσεως, σοφὸν δὲ ὄντως οὐδενὶ τούτων οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν.

Ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναι γέ τινα ἐπιστήμην ἢ ἔχων σοφὸς γίγνοιτ' ἂν ὁ σοφὸς ὄντως ὧν καὶ μὴ μόνον δοξαζόμενος. ἴδωμεν δὴ. χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντάπασιν ἐπιχειροῦμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν εἰρημένων εὐρεῖν, ἢ σοφία μὲν λέγοιτ' ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως, ὃ δὲ λαβῶν οὔτε βάνουσος οὔτ' ἠλίθιος ἔσται, σοφὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς δι' αὐτὴν πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ ἀρχόμενος ἐνδίκως ἔσται πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κατίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξεληθοῦσα ἢ μὴ παραγενομένη τῶν νῦν παρουσῶν ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρονέστατον παράσχοιτο ζῶον τὸ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ τοῦτό γε πάνυ χαλεπὸν τὸ κατιδεῖν. μία

γὰρ ὡς εἶπεῖν πρὸς μίαν ἢ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένει τοῦτ' ἂν δράσειεν· θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἢ τινα τύχην ἠγοῦμαι δόντα ἡμῖν σφάζειν ἡμᾶς. ὃν δὲ θεὸν ἠγοῦμαι, φράζειν χρή, καίπερ ἄτοπον ὄντα, καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον αὖ· [977.a] πῶς γὰρ τὸ ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν συμπάντων οὐ καὶ τοῦ πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἠγεῖσθαι δεῖ γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω θεόν, ὃ Μέγιστέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν Οὐρανόν, ὃν καὶ δικαιοτάτον, ὡς σύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα καὶ θεοί, τιμᾶν τε καὶ εὐχέσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐτὸν γεγονέναι πάντες ἂν ὁμολογοῖμεν· δοῦναι δὲ ἅμα καὶ ἀριθμὸν ἡμεῖς γε ὄντως αὐτὸν φαμεν, ἔτι δὲ καὶ δώσειν, ἐάν τις θέλῃ συνακολουθεῖν. ἐάν γὰρ ἴη τις ἐπὶ θεωρίαν ὀρθὴν τὴν τοῦδε, εἴτε κόσμον εἴτε ὄλυμπον εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ τῷ λέγειν, λεγέτω μὲν, ἀκολουθεῖτω δὲ ὅπη ποικίλλων αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ στρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους ὥρας τε καὶ τροφὴν πᾶσιν παρέχεται. καὶ τὴν ἄλλην δὲ οὖν φρόνησιν, ὡς φαῖμεν ἂν, σὺν ἀριθμῷ παντί, καὶ τᾶλλ' ἀγαθὰ· τοῦτο δὲ μέγιστον, ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐτοῦ δόσιν δεξάμενος ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον.

Ἔτι δὲ σμικρὸν ἐπανελθόντες πῶς τοῖς λόγοις ἀναμνησθῶμεν ὅτι καὶ μάλ' ὀρθῶς ἐνόησαμεν ὡς, εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν, οὐκ ἂν ποτέ τι φρόνιμοι γενοίμεθα. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζῴου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι σχεδόν, ὅτου λόγος ἀπειρῆ· ζῶον δὲ ὅτι μὴ γινώσκουσι δύο καὶ τρία μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀγνοοῖ δὲ τὸ παράπαν ἀριθμὸν, οὐκ ἂν ποτε διδόναι λόγον ἔχοι περὶ ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας ἔχοι μόνον εἴη κεκτημένον, τὴν δὲ ἄλλην ἀρετὴν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, οὐδὲν ἀποκωλύει. στερόμενος δὲ ἀληθοῦς λόγου σοφὸς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, ὅτῳ δὲ σοφία μὴ προσείη, πάσης ἀρετῆς τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν ἔτι τελέως ἀγαθὸς γενόμενος εὐδαίμων ποτὲ γένοιτο. οὕτως ἀριθμὸν μὲν ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι· διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λόγος ἔτι πλείων πάντων γίγνεται ἂν τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν ὀρθῶς ῥηθήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν λεγόμενα, ἃ νυνδὴ διήλθομεν ἐὼντες εἶναι πάσας τὰς τέχνας, οὐδὲ τούτων ἐν οὐδὲν μένει, πάντα δ' ἀπολείπεται τὸ παράπαν, ὅταν ἀριθμητικὴν τις ἀνέλῃ.

Δόξειε δ' ἂν ἴσως τις βραχέων ἕνεκα ἀριθμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας ἀποβλέψας – καίτοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο – εἰ δὲ τις ἴδοι τὸ θεῖον τῆς γενέσεως καὶ τὸ θνητόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ θεοσεβὲς γνωρισθῆσεται [978.a] καὶ ὁ ἀριθμὸς ὄντως, οὐκ ἂν ἔτι πᾶς ἂν τις γνοίῃ σύμπαντα ἀριθμὸν ὅσης ἡμῖν δυνάμει αἴτιος ἂν εἴη συγγιγνόμενος – ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ μουσικὴν πᾶσαν διαριθμουμένων κινήσεώς τε καὶ φθόγγων δῆλον ὅτι δεῖ – καὶ τὸ μέγιστον, ἀγαθῶν ὡς πάντων αἴτιον, ὅτι δὲ κακῶν οὐδενός, εὖ τοῦτο γνωστέον, ὃ καὶ τάχα γένοιτ' ἂν. ἀλλ' ἢ σχεδὸν ἀλόγιστός τε καὶ ἄτακτος ἀσχίμων τε καὶ ἄρρυθμος ἀνάρμοστός τε φορὰ, καὶ πάνθ' ὅποσα κακοῦ κεκοινωνήκεν τινος, ἐπιλέλειπται παντὸς ἀριθμοῦ, καὶ δεῖ τοῦθ' οὕτω διανοεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα τελευτήσῃν· καὶ τό γε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οὐδεὶς ποτε μὴ γινώσκων, ἀληθοῦς δόξης ἐπιλαβόμενος, διαριθμήσεται πρὸς τὸ ἑαυτὸν τε καὶ ἕτερον πεῖσαι τὸ παράπαν.

Ἴωμεν δὴ σκεψόμενοι πρὸς τοῦτ' αὐτό, πῶς ἐμάθομεν ἀριθμεῖν. φέρε· τὸ γὰρ ἐν δὴ καὶ δύο γέγονε πόθεν ἡμῖν ὥστ' ἐννοῆσαι, φύσιν ταύτην ἔχουσιν ἐκ τοῦ παντὸς πρὸς τὸ δυνατοῦς ἐννοεῖν εἶναι; πολλοῖς δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζῴων οὐδ' εἰς αὐτὸ τοῦθ' ἢ φύσις παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀριθμεῖν, παρὰ δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐνώκισεν ὁ θεός, ὥστε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον συννοεῖν, ἔπειτ' ἔδειξεν καὶ δείκνυσιν· ὧν τί κάλλιον ἐν ἐνός ἂν τις θεάσαιτο πλην τὸ τῆς ἡμέρας γένος, εἴτα εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον πᾶν αὐτῷ φαίνεται ἂν; καὶ ἐλίττων δὴ ταῦτα αὐτὰ ὅταν μὴ παύηται πολλὰς μὲν νύκτας, πολλὰς δὲ ἡμέρας ἅς οὐρανός, οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀνθρώπους ἐν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυσμαθέστατος

ικανῶς μάθη ἀριθμεῖν· ὡς γάρ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πολλά, ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἂν ὁρῶν ταῦτα. καὶ ἐκ τούτων ἐν ἐποίησεν τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργασάμενος, ἢ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ' ἐλάττων, διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν, μέχρι πεντεκαίδεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν· αὕτη δ' ἔστιν περίοδος, εἰ βούλεται τις τὸν κύκλον ἓνα ὅλον εἰς ἐν τιθέναί, ὥστε ὡς ἔπος εἰπεῖν καὶ τὸ δυσμαθέστατον ἂν μαθεῖν ζῶον, οἷς παρέδωκεν φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις σύμπαν τὸ δυνατόν τῶν ζώων μάλα ἀριθμητικὸν γέγονε, [979.a] τὸ καθ' ἐν αὐτὸ σκοποῦν· τὸ δὲ πρὸς ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογιζέσθαι, δοκῶ μὲν μείζονος ἔνεκα, καὶ τούτου δὲ σελήνην, καθάπερ εἶπομεν, αὐξανομένην καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν συνεστήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ἤρξατο συνορᾶν εὐδαίμονι τύχη. διὰ δὲ ταῦθ' ἡμῖν καρποὶ τε καὶ ἐγκύμων ἢ γῆ γέγονεν, ὥστ' εἶναι τροφήν πᾶσι τοῖς ζώοις, ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομένων οὐκ ἐξαισίων οὐδὲ ἀμέτρων· ἀλλ' εἴ τι παρὰ ταῦτα γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θεῖαν ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, οὐκ ἐν δίκη διανεμούσαν τὸν αὐτῶν βίον. ἡμῖν δ' οὖν ζητοῦσιν περὶ νόμων σχεδὸν ἔδοξεν τὰ μὲν ἄλλα ῥαδιὰ τ' εἶναι γινῶναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις, καὶ πᾶς ἂν ἰκανὸς γίνεσθαι καὶ συνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί ποτ' ἔστιν ὃ συμφέρειν εἰκὸς καὶ τί τὸ μὴ συμφέρον· ἔδοξε δὲ καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα πάντα οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι, τὸ δὲ τίνα τρόπον χρὴ γίνεσθαι χρηστοὺς ἀνθρώπους παγγάλεπον. καὶ τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστὰ, τὸ λεγόμενόν τε, καὶ δυνατόν καὶ οὐ χαλεπόν, οὐσίαν τε ὅσῃν δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μή· καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, συγχωρεῖ πᾶς παντί, τὸ δ' ὄντινα τρόπον ἀγαθὴν, ὅτι μὲν αὖ δίκαιαν καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα, ὅτι δὲ σοφὴν, φησὶ μὲν πᾶς δεῖν, ἦντινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τὸ παράπαν ἔτι συνομολογεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρόσθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτὰ γε ταῦτα, τὸ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τὸν γε μεμαθηκότα ἄπερ καὶ διεληλύθαμεν· εἰ δ' ἔστιν σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων καὶ ἀγαθός, τούτου δὲ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν.

{Κλεινίας} ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν.

{Ἀθηναῖος} Οὐ γὰρ σμικρά, ὦ Κλεινία· τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι καὶ πάντως ἀληθῆ.

{Κλεινίας} Σφόδρα γε, ὦ ξένε· ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμης λέγων ὃ φῆς.

{Ἀθηναῖος} Ναί, μηδὲ σφῶ τοίνυν ἀκούοντε.

{Κλεινίας} Ταῦτ' ἔσται· καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγὼ σοι φράζω. [980.a]

{Ἀθηναῖος} Καλῶς, ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνεται, μάλιστα μὲν ἂν, εἰ δυνάμεθα ἐνὶ λαβεῖν ὀνόματι, τίς ἐστὶν ἢν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι, τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσὶν ποτε καὶ ὁπόσαι τινές, ἅς τις λαβὼν σοφὸς ἂν εἴη κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον.

{Κλεινίας} Λέγοις ἂν.

{Ἀθηναῖος} Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδιᾶ καλῆ χρωμένῳ καὶ τιμῶντι θεοὺς, ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ γεραίροντι διάγειν τὸν αὐτοῦ βίον.

{Κλεινίας} Ἡ καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις. εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προσπαίσαντι καθαρώτερον δὲ διαγαγόντι τὸν βίον τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν.

{Ἀθηναῖος} Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία, λέγομεν; ἢ δοκεῖ τοὺς θεοὺς ὕμνουντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως ἢ πῶς λέγεις;

{Κλεινίας} Θαυμαστώς μὲν οὖν οὕτως. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς εὐχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοι λόγον τῶν καλῶν περὶ τοὺς θεοὺς τε καὶ τὰς θεάς.

{Ἀθηναῖος} Ἔσται ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφηγηται. συνεύχου μόνον.

{Κλεινίας} Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο.

{Ἀθηναῖος} Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζωογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικεν, πρῶτόν μοι, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἀναλαβόντα ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λέγων, φράζων ὡς εἰσὶν θεοὶ ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ δίκαιά εἰσιν πράγματα – εἰ δὴ μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία· ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα – καὶ γὰρ ἦν τὰ ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ· τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἶη ψυχὴ σώματος ἅπασα παντός – ἄρα μέμνησθε; ἢ πάντως που τοῦτό γε; – ὃ γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθανὸν ὅτι τοῦ νέου καὶ νεωτέρου καὶ ἀτιμότερου, πανταχῆ τε ἄρχον ἄρχομένου πρεσβύτερον καὶ ἄγον ἀγομένου πάντη. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ πρεσβύτερόν ἐστι σώματος. [981.a] εἰ δ' ἔχει τοῦτο οὕτως, τό γε πρῶτον ἡμῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτερον ἂν εἶη σχεδὸν ὑπηργμένον· καὶ θῶμεν δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέστερον ἔχειν, καὶ τῶν μεγίστων σοφίας περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθότατα ἐπιβαίνειν ἡμᾶς.

{Κλεινίας} Ἔστω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα.

{Ἀθηναῖος} Φέρε δὴ, ζῶόν γε ἀληθέστατα λέγεσθαι κατὰ φύσιν φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία συνελθοῦσα σύστασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκη μίαν μορφήν;

{Κλεινίας} Ὅρθῶς.

{Ἀθηναῖος} Ζῶον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιοτάτα;

{Κλεινίας} Ναί.

{Ἀθηναῖος} Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πέντε, ἐξ ὧν κάλλιστα καὶ ἄριστα τις ἂν πλάττοι, τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφήν μίαν· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀσώματον ὅτι τ' ἄλλο γίγνοιτ' ἂν καὶ χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ' ἔχον, πλὴν τὸ θεϊότατον ὄντως ψυχῆς γένος. τοῦτο δ' ἐστὶ σχεδὸν ὅ μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουργεῖν προσήκει, σώματι δέ, ὃ λέγομεν, πλάττεσθαι καὶ γίνεσθαι καὶ ὀρᾶσθαι· τῷ δέ – λέγωμεν πάλιν· οὐ γὰρ ἄπαξ ῥητέον – ἀοράτω τε εἶναι καὶ γινώσκοντι νοητῷ τε, μνήμης μεταλαμβάνει λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων, πῦρ χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι καὶ τρίτον ἀέρα, τέταρτον δὲ γῆν, πέμπτον δὲ αἰθέρα, τούτων δ' ἐν ἡγεμονίαις ἕκαστον ζῶον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι. μαθεῖν δὲ καθ' ἐν ὧδ' ἐστὶν χρεῶν. γήινον μὲν τιθῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῖν ἔν, πάντας μὲν ἀνθρώπους, πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορευσίμα καὶ ὅσα μόνιμα, διεληγμένα ρίζαις· τὸ δὲ ἐν αὐτοῦ τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἀπάντων ταῦτ' ἐστὶν τῶν γενῶν, τὸ δὲ πολὺ τούτου γῆς ἐστὶν καὶ τῆς στερεμνίας φύσεως. ἄλλο δὲ χρὴ ζῶου γένος θεῖναι δεύτερον γινόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν ὀρᾶσθαι· τὸ γὰρ πλεῖστον πυρὸς ἔχει, ἔχει μὴν γῆς τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἀπάντων τῶν ἄλλων βραχέα μέρη, διὸ δὴ ζῶά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γίνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὀρώμενα, νομίσει δὲ δὴ δεῖ πάλιν τὰ κατ' οὐρανὸν ζῶων γένη, ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. δυοῖν δὲ αὐτοῖς μοιρῶν τὴν ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν· [982.a] ἢ γὰρ ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον ἕκαστον αὐτῶν εἶναι καὶ θεῖον τὸ παράπαν ἐξ ἀπάσης ἀνάγκης, ἢ τινα μακροαῖωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἐκάστῳ ζωῆς, ἧς οὐδέν τι πλείονος ἂν προσδεῖσθαι ποτε.

Νοήσωμεν οὖν πρῶτον, ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῶα – πάλιν γὰρ λέγωμεν – ὁρατὰ μὲν ἀμφοτέρω, τὸ μὲν ἐκ πυρός, ὡς δόξειεν ἂν, ὅλον, τὸ δ' ἐκ γῆς, καὶ τὸ μὲν γήινον ἐν ἀταξίᾳ, τὸ δ' ἐκ πυρός ἐν τάξει πάση κινούμενον. τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ κινούμενον ἄφρον χρὴ νομίζειν, ὅπερ ὡς τὸ πολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῶον, τὸ δὲ ἐν τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον μέγα τεκμήριον χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἂν καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ καὶ ποιῶν καὶ

πάσχον τεκμήριον ἰκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἶη παρεχόμενον. ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης ἀπασῶν ἀναγκῶν πολὺ μείσθη γίγνοιτ' ἂν – ἄρχουσα γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ – τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βουλευσῆται νοῦν, τὸ τέλος ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν, καὶ οὐδὲ ἀδάμας ἂν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἂν ποτε γένοιτο, ἀλλ' ὄντως τρεῖς Μοῖραι κατέχουσαι φυλάττουσι τέλος εἶναι τὸ βελτίστη βουλῆ βεβουλευμένον ἐκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ σύμπασαν ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν θαυμαστόν τινα χρόνον ὅσον, ἀλλ' οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω, τοτὲ μὲν ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πράττον, πλανᾶσθαι τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ' ἡμῶν τοῖς πολλοῖς αὐτὸ τούναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως πράττει, ψυχὴν οὐκ ἔχει· οὕτω τοῖς ἄφροσι συνεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον ἔμφρον καὶ ζῶν ὡς κινούμενον ὑπολαβεῖν, τὸ δὲ θεῖον ἄφρον ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς· ἐξῆν δὲ ἀνθρώπῳ γε ἐπὶ τὰ καλλίω καὶ βελτίω καὶ φίλα τιθεμένῳ λαμβάνειν ὡς διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔμφρον δεῖ νομίζειν τὸ κατὰ ταῦτα καὶ ὡσαύτως καὶ διὰ ταῦτα πράττον ἀεὶ, τοῦτο δ' εἶναι τὴν τῶν ἀστρων φύσιν, ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην χορεύοντα πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν. [983.a] καὶ μὴν ὅτι γε δικαίως ἔμψυχα αὐτὰ λέγομεν, πρῶτον τὸ μέγεθος αὐτῶν διανοηθῶμεν. οὐ γάρ, ὡς μικρὰ φαντάζεται, τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν, ἀλλ' ἀμήχανον ἕκαστον αὐτῶν τὸν ὄγκον – πιστεῦσαι δ' ἄξιον· ἀποδείξεσιν γὰρ ἰκαναῖς λαμβάνεται – τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω διανοηθῆναι δυνατόν ὀρθῶς, καὶ πάντα δὴ τὰ φερόμενα ἄστρα θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν δὴ τίς τρόπος ἂν εἶη τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον, ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται. θεὸν δὴ φημι τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὐποθ' ἑτέρως εἶναι δυνατόν· ἔμψυχον μὲν γὰρ οὐποτε γένοιτ' ἂν ἑτέρα πλὴν διὰ θεόν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνάμεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἷός τέ ἐστιν θεός, ἅπανσα αὐτῷ ῥαστώνη γέγονεν τοῦ πρῶτον μὲν ζῶν γεγονέναι πᾶν σῶμα καὶ ὄγκον σύμπαντα, ἔπειτα, ἥπερ ἂν διανοηθῆ βέλτιστα, ταύτη φέρειν. νῦν δὲ περὶ ἀπάντων τούτων ἓνα λόγον λέγομεν ἀληθῆ· οὐκ ἔστιν γῆν τε καὶ οὐρανὸν ἅπαντάς τε ἀστέρας ὄγκους τε ἐκ τούτων σύμπαντας, μὴ ψυχῆς πρὸς ἐκάστω γενομένης ἢ καὶ ἐν ἐκάστοις, εἶτα εἰς ἀκρίβειαν κατ' ἐνιαυτὸν οὕτω πορεύεσθαι κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ σύμπαντα τὰ γιγνόμενα σύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίνεσθαι.

Δεῖ δέ, ὅσῳ φλαυρότερόν ἐστ' ἀνθρώπος, μὴ τοι ληροῦντά γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι. ῥύμας μὲν οὖν εἴ τις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων ἢ φύσεις ἢ τι τοιοῦτον, οὐδὲν σαφές ἐρεῖ· τὸ δὲ παρ' ἡμῶν εἰρημένον σφόδρ' ἀναλαβεῖν χρή, πότερον ἔχει λόγον ὁ λόγος ἢ πάντως ὑστερεῖ, τὸ πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο, τὸ μὲν ψυχὴν, τὸ δὲ σῶμα, καὶ πολλὰ ἐκατέρου, πάντα δὲ ἀλλήλων ἄλλα καὶ ἐκάτερα ἐκατέρων, καὶ τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί, διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος. ἔμφρον μὲν που, τὸ δὲ ἄφρον θήσομεν, ἄρχον δέ, τὸ δὲ ἀρχόμενον, καὶ τὸ μὲν αἴτιον ἀπάντων, τὸ δὲ ἀναίτιον πάσης πάθης· ὥστε τά γε δὴ κατ' οὐρανὸν ὑπ' ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ μὴ ψυχῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα, πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ' οὖν δεῖ νικᾶν τοὺς περὶ ἀπάντων τῶν τοιοῦτων λόγους καὶ πιστῶς θεῖα φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, δυοῖν τοι θάτερα θετέον αὐτά· ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα ὑμνητέον ὀρθότατα, [984.a] ἢ θεῶν εἰκόνας ὡς ἀγάλματα ὑπολαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν ἐργασαμένων· οὐ γὰρ ἀνοήτων γε οὐδὲ βραχέος ἀξίων, ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν, τούτων ἡμῖν θάτερα θετέα, τὰ δὲ τεθέντα τιμητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόντως· οὐ γὰρ μήποτε φανῆ καλλίω καὶ κοινότερα συμπάντων ἀνθρώπων ἀγάλματα, οὐδ' ἐν διαφέρουσιν τόποις ἰδρυμένα, καθαριότητι καὶ σεμνότητι καὶ συμπάσῃ ζωῇ διαφέροντα ἢ ταύτη ὡς πάντη ταύτη γεγένηται. νῦν οὖν δὲ περὶ θεῶν ἐγχειρῶμεν τό γε τοσοῦτον, τὰ δύο κατιδόντες ζῶα ὀρατὰ ἡμῖν, ἃ φαμεν ἀθάνατον, τὸ δὲ γήινον ἅπαν θνητὸν γεγονέναι, τὰ τρία τὰ μέσα τῶν πέντε τὰ

μεταξὺ τούτων σαφέστατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπεικῆ γεγονότα πειραθῆναι λέγειν. αἰθέρα μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν δ' ἐξ αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῶα δύναμιν ἔχοντα, ὥσπερ τῶν ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν τῆς αὐτοῦ φύσεως, τὰ δὲ σμικρότερα συνδέσμου χάριν ἐκ τῶν ἄλλων γενῶν· μετὰ δὲ τὸν αἰθέρα ἐξ ἀέρος πλάττειν τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον ζῶων, καὶ τὸ τρίτον ἐξ ὕδατος. πάντα δὲ δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν ζῶων εἰκὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλήσαι, χρησαμένην πᾶσι τοῖς γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων μὲν μετόχων τοῦ ζῆν γεγονότων· δεύτερα δὲ καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ πέμπτα, ἀπὸ θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως, εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελεῦσθαι. Θεοὺς μὲν δὴ, Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅπη τις ἐθέλει, ταύτη κατὰ τὸν αὐτὸν τιθέσθω νόμον καὶ πάγιον ἐχέτω τοῦτον τὸν λόγον· θεοὺς δὲ δὴ τοὺς ὄρατούς, μεγίστους καὶ τιμιωτάτους καὶ ὀξύτατον ὀρῶντας πάντη, τοὺς πρώτους τὴν τῶν ἄστρον φύσιν λεκτέον καὶ ὄσα μετὰ τούτων αἰσθανόμεθα γεγονότα, μετὰ δὲ τούτους καὶ ὑπὸ τούτοις ἐξῆς δαίμονας, ἀέριον δὲ γένος, ἔχον ἔδραν τρίτην καὶ μέσην, τῆς ἐρμηνείας αἴτιον, εὐχαῖς τιμᾶν μάλα χρεῶν χάριν τῆς εὐφήμου διαπορείας. τῶν δὲ δύο τούτων ζῶων, τοῦ τ' ἐξ αἰθέρος ἐφεξῆς τε ἀέρος ὄν, διορώμενον ὅλον αὐτῶν ἑκάτερον εἶναι – παρὸν δὴ πλησίον οὐ κατάδηλον ἡμῖν γίνεσθαι – μετέχοντα δὲ φρονήσεως θαυμαστῆς, [985.a] ἅτε γένους ὄντα εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος, γινώσκειν μὲν σύμπασαν τὴν ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν λέγωμεν, καὶ τὸν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα θαυμαστῶς ἀσπάζεσθαι καὶ τὸν σφόδρα κακὸν μισεῖν, ἅτε λύπης μετέχοντα ἤδη – θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος ἔχοντα τῆς θείας μοίρας ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε καὶ ἡδονῆς, τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γινώσκειν κατὰ πάντα μετεिल्φέναι – καὶ συμπλήρους δὴ ζῶων οὐρανοῦ γεγονότος, ἐρμηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ τὸ φέρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζῶων ἐπὶ τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἐλαφρᾶ φερόμενα ῥύμη. τὸ δὲ ὕδατος πέμπτον ὄν ἡμίθειον μὲν ἀπεικάσειεν ἂν τις ὀρθῶς ἀπεικάζων ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ τοῦτ' εἶναι τοτὲ μὲν ὀρώμενον, ἄλλοτε δὲ ἀποκρυφθὲν ἀδηλον γινόμενον, θαῦμα καὶ ἄμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. τούτων δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζῶων, ὅπη τινὲς ἐνέτυχον ἡμῶν, ἢ καθ' ὕπνον ἐν ὄνειροπολίᾳ προστυχόντες, ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθέν τισιν ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῆ βίου προστυχέσι γενομένοις, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δόξας παραγενομένας, ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονεν, τὰ δὲ γενήσεται, τούτων πάντων νομοθέτης, ὅστις νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὐποτε μὴ τολμήσῃ καινοτομῶν, ἐπὶ θεοσέβειαν ἣτις μὴ σαφὲς ἔχει τι τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ· καὶ μὴν οὐδ' ὄν ὁ πάτριος νόμος εἴρηκεν περὶ θυσιῶν ἀποκωλύσει, μηδὲν τὸ παράπαν εἰδῶς, ὥσπερ οὐδ' ὄν δυνατὸν εἰδέναί τῃ θνητῇ φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανεροὺς ὄντας θεοὺς ἄρ' οὐχ αὐτὸς λόγος ἔχει κακίστους εἶναι τοὺς μὴ τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς ποιεῖν ἀνοργιάστους τε ὄντας ἐτέρους θεοὺς καὶ τιμὰς μὴ δεχομένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ συμβαίνει γινόμενον ἅμα τὸ τοιοῦτον· οἷον γὰρ εἴ ποτέ τις ἡμῶν ἤλιον ἢ σελήνην ἐωρακῶς ἦν γιγνομένους ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας, καὶ μὴ ἔφραζεν ἀδύνατος ὢν πη φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους ὄντας ἅμα καὶ μὴ προθυμοῖτο τό γε αὐτοῦ μέρος, εἰς ἐντιμον χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτούς, ἑορτάς τε αὐτοῖς γίνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας, ἀπολαμβανόμενον τε χρόνον ἐκάστοις μειζόνων καὶ ἐλαττόνων πολλάκις ἐνιαυτῶν ὥρας διανέμειν, [986.a] ἄρ' οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ τῷ γινώσκοντι λεγόμενος ἐν δίκῃ συνεδόκει λέγεσθαι ποτ' ἂν;

{Κλεινίας} Πῶς γὰρ οὐκ, ὦ ξένε; κάκιστος μὲν οὔν.

{Ἀθηναῖος} Τοῦτο τοίνυν, ὦ Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γινόμενον ἴσθι φανερῶς.

{Κλεινίας} Πῶς λέγεις;

{Ἀθηναῖος} Ἴστε ὅκτῳ δυνάμεις τῶν περὶ ὅλον οὐρανὸν γεγνουῖας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ – καὶ οὐδὲν μέγα διαπέπραγμαί· ῥάδιον γὰρ καὶ ἐτέρῳ – τούτων δ' εἰσὶ τρεῖς αὐταί,

μία μὲν ἡλίου, μία δὲ σελήνης, μία δὲ τῶν πλανητῶν ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, πέντε δὲ ἕτεραι. ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτους τοὺς ἐν ταύταισιν εἶτε αὐτοὺς ἰόντας εἶτε φερομένους ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι ταύτη, μηδεὶς ἄλλως ποτὲ νομίση πάντων ἡμῶν ὡς οἱ μὲν θεοὶ εἰσιν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ, μηδ' ὡς οἱ μὲν γνήσιοι, οἱ δὲ τοιοῦτοὶ τινες οἴους οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί, πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ' εἶναι καὶ ἐν ἀδελφαῖς μοίραις, καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν μὴ τῷ μὲν ἐνιαυτόν, τῷ δὲ μῆνα, τοῖς δὲ μήτε τινὰ μοῖραν τάττωμεν μήτε τινὰ χρόνον ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὐτοῦ πόλον, συναποτελῶν κόσμον ὃν ἔταξεν λόγος ὁ πάντων θειότατος ὀρατόν· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχεν τοῦ καταμαθεῖν ὅποσα θνητῆ φύσει δυνατά, ἡγούμενος ἄρισθ' οὕτως εὐτυχέστατά τε διάξειν τὸν βίον τελευτήσας τε εἰς τόπους ἤξειν προσήκοντας ἀρετῆ, καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν φρονήσεως εἷς ὧν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ' ὄψιν, διατελεῖ. νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν λοιπὸν λέγειν ὅσοι τ' εἰσίν, καὶ τίνες· οὐ γὰρ μήποτε φανῶμεν ψευδεῖς. βεβαίως δὴ δισχυρίζομαι τό γε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν ὀκτώ μὲν εἶναι, τῶν δὲ ὀκτῶ τρεῖς μὲν εἰρησθαι, πέντε δ' ἔτι λοιπάς. ἡ τετάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα καὶ πέμπτη τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴση, καὶ οὔτε βραδυτέρα οὔτε θάττων τό γ' ἐπίπαν. δεῖ τούτων τριῶν ὄντων τὸν νοῦν ἰκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγωμεν δὴ ταύτας ἡλίου τ' εἶναι καὶ ἑωσφόρου, καὶ τρίτου – ὡς μὲν ὀνόματι φράζειν οὐκ ἔστιν διὰ τὸ μὴ γινώσκεσθαι, τούτου δ' αἴτιος ὁ πρῶτος ταῦτα κατιδὼν βάρβαρος ὧν· [987.a] παλαιὸς γὰρ δὴ τρόπος ἔθρεψεν τοὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας διὰ τὸ κάλλος τῆς θερινῆς ὥρας, ἦν Αἴγυπτος τε Συρία θ' ἰκανῶς κέκτηται, φανερούς μὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀστέρας ἀεὶ σύμπαντας καθορῶντας, ἅτε νεφῶν καὶ ὑδάτων ἀπόπροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κεκτημένους, ὅθεν καὶ πανταχόσε καὶ δεῦρ' ἐξήκει, βεβασανισμένα χρόνῳ μυριετῆ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαρροῦντα χρή ταῦτα εἰς νόμους θέσθαι – τὸ γὰρ μὴ τίμια τὰ θεῖα εἶναι, τὰ δὲ τίμια, σαφῶς οὐκ ἐμφρόνων – ὅτι δὲ οὐκ ὀνόματα ἔσχηκεν, τὴν γε αἰτίαν χρή λέγεσθαι ταύτην. ἀλλὰ γὰρ ἐπωνυμίαν εἰλήφασιν θεῶν· ὁ μὲν γὰρ ἑωσφόρος ἔσπερός τε ὧν αὐτὸς Ἀφροδίτης εἶναι σχεδὸν ἔχει λόγον καὶ μάλα Συρίῳ νομοθέτη πρέπον, ὁ δ' ὀμόδρομος ἡλίῳ τε ἅμα καὶ τούτῳ σχεδὸν Ἑρμοῦ. τρεῖς δ' ἔτι φορὰς λέγωμεν ἐπὶ δεξιὰ πορευομένων μετὰ σελήνης τε καὶ ἡλίου. ἓνα δὲ τὸν ὄγδοον χρή λέγειν, ὃν μάλιστα τις ἂν κόσμον προσαγορεύοι, ὃς ἐναντίος ἐκείνοις σύμπασιν πορεύεται, οὐκ ἄγων τοὺς ἄλλους, ὡς γε ἀνθρώποις φαίνοιτ' ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἰκανῶς ἴσμεν, ἀνάγκη λέγειν καὶ λέγομεν· ἡ γὰρ ὄντως οὐσα σοφία ταύτη πη φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ συννοίας ὀρθῆς θείας τε μετεληφότι. λοιποὶ δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστὶ, Κρόνου δ' αὐτόν τινες ἐπωνυμίαν φθέγγονται· τὸν δὲ μετὰ τοῦτον βραδυτῆτι λέγειν χρή Διός, Ἄρεως δὲ ὁ μετὰ τοῦτον, πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα. χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαι τινα φράζοντός τινος, ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι δεῖ.

Τόδε γε μὴν διανοηθῆναι χρή πάντ' ἀνδρα Ἑλληνα, ὡς τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς σχεδὸν ἄριστον· τὸ δ' ἐπαινέτον αὐτοῦ χρή λέγειν ὅτι μέσος ἂν εἴη χειμώνων τε καὶ τῆς θερινῆς φύσεως, ἡ δ' ὑστεροῦσα ἡμῖν εἰς τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περι τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅπερ εἵπομεν, ὑστερον αὐτοῖς παραδέδωκεν τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατανόημα. λάβωμεν δὲ ὡς ὅτιπερ ἂν Ἑλληνες βαρβάρων παραλάβωσι, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται· καὶ δὴ καὶ περι τὰ νῦν λεγόμενα ταῦτον δεῖ διανοηθῆναι τοῦτο, ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐξευρίσκειν, [988.a] πολλή δ' ἐλπίς ἅμα καὶ καλὴ κάλλιον καὶ δικαιότερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐλθούσης φήμης τε ἅμα καὶ θεραπείας πάντων τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς Ἑλληνας, παιδείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους καὶ πάση τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδεὶς ποτε φοβηθῆ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρή περι τὰ θεῖα ποτε πραγματεύεσθαι θνητοῦς

ὄντας, πᾶν δὲ τούτῳ διανοηθῆναι τούναντίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐστίν ποτε τὸ θεῖον οὔτε ἀγνοεῖ που τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλ' οἶδεν ὅτι διδάσκοντος αὐτοῦ συνακολουθήσει καὶ μαθήσεται τὰ διδασκόμενα. ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο αὐτὸ ἡμᾶς, μανθάνομεν δὲ ἡμεῖς ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν, οἶδεν δήπου. πάντων γὰρ ἀφρονέστατον ἂν εἶη τοῦτο ἀγνοοῦν· τὸ λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὐτὸ ἀγνοοῖ, χαλεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ συγχαῖρον ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῶ γενομένῳ. λόγον δὲ καὶ πολὺν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μὲν, ὅτε περὶ θεῶν ἦν ἀνθρώποις διανοήματα πρῶτα, ὡς τε ἐγένοντο οἷοί τε ἐγίνοντο καὶ ὁ μὲν καὶ οἷας μετεχειρίζοντο πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσιν λέγεσθαι μὴδὲ φίλως, μὴδ' ὡς οἱ δεῦτεροι, ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων, ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς, καὶ φορὰ κρείττων καὶ τιμιωτέρα, ἦν σῶμα εἴληχεν φέρειν αὐτὸ τε ἑαυτὸ θερμότητι καὶ ψύξεσιν καὶ πᾶσιν τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν· νῦν δ' ὅτε λέγομεν ψυχὴν μὲν, ἄνπερ ἐν σώματι γένηται, θαῦμα οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυτήν, οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖ ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα ὡς βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη. διὸ καὶ νῦν ἡμῶν ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάντων μὲν τῶν ἀγαθῶν ὄντων τοιούτων, τῶν δὲ αὐτῶν φλαύρων τοιούτων ἄλλων, τῆς μὲν φορᾶς πάσης καὶ κινήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα οὐδέν, τὴν δ' ἐπὶ τὰγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι, τὴν δ' ἐπὶ τούναντίον ἐναντίαν, νενικηκέναι δεῖ καὶ νικᾶν τὰ ἀγαθὰ τὰ μὴ τοιαῦτα.

Ταῦτα ἡμῖν εἴρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀνοσίων τιμωρὸν δὲ δίκην· περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον οὐχ οἷόν τε ἡμῖν ἀπιστεῖν ὡς οὐ δεῖ τὸν γε ἀγαθὸν σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι, [989.a] τὴν δὲ σοφίαν ταύτην, ἦν ζητοῦμεν πάλα, ἴδωμεν ἂν ποτ' ἄρα ἐπινοήσωμεν ἢ κατὰ παιδείαν ἢ κατὰ τέχνην, ἦντινα τοῦ γινώσκειν ἐνδεεῖς ὄντες τῶν δικαίων, ἀγνώμονες ἂν εἴμεν ὄντες τοιοῦτοι. δοκοῦμεν δὲ μοι, καὶ λεκτέον· ἄνω γὰρ καὶ κάτω ζητῶν ἦ μοι καταφανῆς γέγονεν, πειράσομαι δὴλην ὑμῖν αὐτὴν ἀποτελεῖν. τὸ δὲ μέγιστον ἀρετῆς οὐ καλῶς πραττόμενον ἡμῖν γέγονεν αἴτιον, ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν εἰρημένων μοι σφόδρα δοκεῖ. μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς μὴδεὶς ἡμᾶς ποτε πείση τῆς εὐσεβείας εἶναι τῷ θνητῷ γενεῖ· τοῦτο δ' ὅτι δι' ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς ἀρίστης φύσεσιν οὐ γέγονεν, λεκτέον. ἀρίστη δ' εἰσὶν αἱ χαλεπώτατα μὲν ἂν γενόμενα, μέγιστον δὲ ὄφελος, ἂν γίνωνται· τὰ τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς ἐναντίας φύσεως μετρίως ἀποδεχομένη ψυχὴ καὶ πράως, εὐκόλος ἂν εἶη, τὴν τε ἀνδρείαν ἀγαμένη, καὶ πρὸς τὸ σωφρονεῖν εὐπειθῆς, καὶ τό γε μέγιστον, ἐν ταύταις ταῖς φύσεσιν δυναμένη μανθάνειν καὶ μνήμων οὔσα, εἰ μάλᾳ χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναται ἂν φιλομαθῆς ὥστ' εἶναι. ταῦτα γὰρ οὔτε ῥάδια φύεσθαι, γενόμενά τε, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τυχόντα ἦς δεῖ, τοὺς πλείστους αὐτῶν καὶ χεῖρους κατέχειν ὀρθότατα δύναται ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν περὶ θεοὺς ἕκαστα ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ, περὶ θυσίας τε καὶ καθαρμῶν τῶν περὶ θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων, οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ τιμῶντας ἀρετὴν, ὃ δὲ καὶ μέγιστόν ἐστι συμπάντων πάση τῇ πόλει. τοῦτο δὲ οὖν τὸ μέρος εἶναί φαμεν φύσει κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε κάλλιστα καὶ ἀρίστα μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις, ἀλλ' οὐδ' ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο· εἰ τ' οὖν διδάσκοι, κατὰ τρόπον δὲ μὴ δρῶ τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἀνάγκη μαθεῖν ταῦτα καὶ ἐμὲ λέγειν τὴν τοιαύτην τε καὶ ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα δὲ τῷ τε λόγῳ διεξελεῖν ἅ τ' ἐστὶν καὶ οἷα καὶ ὡς δεῖ μανθάνειν, κατὰ δύναμιν τὴν τ' ἐμὴν τοῦ λέγοντος καὶ τὴν τῶν δυναμένων εἰσακούσαι, [990.a] θεοσεβείας ᾧτινι τρόπῳ τις τίνα μαθήσεται. σχεδὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἄτοπον ἀκούσαντι, τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγομεν ἡμεῖς γε, ὃ τις οὐκ ἂν ποτε δόξειεν δι' ἀπειρίαν τοῦ πράγματος – ἀστρονομίαν – ἀγνοεῖ τε ὅτι σφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον εἶναι, μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα καὶ πάντας τοὺς τοιούτους, οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον, ἀλλὰ τὸν τῶν ὀκτῶ περιόδων τὰς ἐπτὰ περιόδους,

διεξιούσης τὸν αὐτῶν κύκλον ἐκάστης οὕτως ὡς οὐκ ἂν ῥαδίως ποτὲ πᾶσα φύσις ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι, μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως. ὁ νῦν εἰρήκαμεν ἐροῦμέν τε, ὡς φαμεν, ὅπη δεῖ τε καὶ ὅπως χρεῶν μανθάνειν· πρῶτον δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω.

Σελήνη μὲν περίοδον τὴν αὐτῆς τάχιστα διέξεισιν, ἄγουσα μῆνα καὶ πανσέληνον πρώτην· δεύτερον δὲ κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τροπὰς ἄγοντα διὰ πάσης τῆς αὐτοῦ περιόδου, καὶ τούτῳ τοὺς συνδρόμους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν διαλεγώμεθα, τὰς ἄλλας ὅσας ἐν τῷ πρόσθεν διεξήλθομεν ὁδοὺς τούτων οὐ ῥάδιον συννοεῖν, ἐπὶ δὲ ταῦτα παρασκευάζοντας φύσεις οἷας δυνατὸν εἶναι, χρεῶν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ ἐθίζοντα ἀεὶ διαπονήσασθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον. διὸ μαθημάτων δέον ἂν εἶη· τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον καὶ ἀριθμῶν αὐτῶν ἀλλ' οὐ σώματα ἐχόντων, ἀλλὰ ὅλης τῆς τοῦ περιπτῶ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν. ταῦτα δὲ μαθόντι τούτοις ἐφεξῆς ἐστὶν ὁ καλοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν, τῶν οὐκ ὄντων δὲ ὁμοίων ἀλλήλοις φύσει ἀριθμῶν ὁμοίωσις πρὸς τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖα ἐστὶν διαφανής· ὁ δὲ θαῦμα οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ γεγονὸς θεῖον φανερόν ἂν γίνοιτο τῷ δυναμένῳ συννοεῖν. μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρεῖς ἠύξημένους καὶ τῇ στερεῇ φύσει ὁμοίους· τοὺς δὲ ἀνομοίους αὐτῷ γεγονότας ἐτέρᾳ τέχνῃ ὁμοιοῖ, ταύτη ἦν δὲ στερεομετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυχεῖς αὐτῇ γεγονότες· ὁ δὲ θεῖόν τ' ἐστὶν καὶ θαυμαστὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις ὡς περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ στρεφομένης τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐξ ἐναντίας ταύτη καθ' ἐκάστην ἀναλογίαν εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται [991.a] πᾶσα ἡ φύσις. ἡ μὲν δὲ πρώτη τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἐν πρὸς δύο κατὰ λόγον φερομένη, διπλάσιον δὲ ἢ κατὰ δύναμιν οὔσα· ἡ δ' εἰς τὸ στερεόν τε καὶ ἀπτόν πάλιν αὐτῷ διπλάσιον, ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτώ διαπορευθεῖσα· ἡ δὲ διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ ἐλάττονος πλέον ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον – ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἐξ πρὸς τὰ δώδεκα συνέβη τό τε ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον – τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' ἀμφοτέρα στρεφομένη τοῖς ἀνθρώποις σύμφωνον χρεῖαν καὶ σύμμετρον ἀπενείματο παιδιᾶς ῥυθμοῦ τε καὶ ἀρμονίας χάριν, εὐδαίμονι χορείᾳ Μουσῶν δεδομένη.

Ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτη γιγνέσθω τε καὶ ἐχέτω σύμπαντα· τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θεῖαν γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὀρατῶν καλλίστην τε καὶ θειοτάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκεν κατιδεῖν, ἦν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μὴ κατιδῶν ἐπεύξεταί τις ῥαστώνῃ παραλαβεῖν. πρὸς τούτοις δὲ τὸ καθ' ἐν τῷ κατ' εἶδη προσακτέον ἐν ἐκάστῃ ταῖς συνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχοντα τὰ μὴ καλῶς ῥηθέντα· πάντως γὰρ καλλίστη καὶ πρώτη βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίνεσθαι, ὅσαι δὲ οὐκ οὔσαι προσποιοῦνται, ματαιότατος πόνος ἀπάντων. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον, ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γινόμενα, ἵν' ὁ πιστεύσας ὡς ὁ λόγος ἀληθῆς γέγονεν ὅτι πρεσβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον ψυχῇ σώματος, ἠγήσασθαι ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκανῶς εἰρησθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα καὶ μηδέποτε λήθη μηδὲ ἀμελεία τῶν κριττόνων ἡμᾶς παρωλιγωρῆσθαι. νοητέον δ' ἐστὶν περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε, ὡς, ἐὰν μὲν τις ἕκαστα τούτων ὀρθῶς λαμβάνῃ, μέγ' ὄφελος γίνεσθαι τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον, εἰ δὲ μή, θεὸν ἄμεινον ἀεὶ καλεῖν· ὁ δὲ τρόπος ὅδε – ἀνάγκη γὰρ τό γε τοσοῦτον φράζειν – πᾶν διάγραμμα ἀριθμοῦ τε σύστημα καὶ ἀρμονίας σύστασιν ἅπασαν τῆς τε τῶν ἄστρον περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν οὔσαν μίαν ἀπάντων ἀναφανῆσαι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι, φανήσεται δέ, ἂν, ὁ λέγομεν, [992.a] ὀρθῶς τις εἰς ἐν βλέπων μανθάνῃ – δεσμός γὰρ πεφυκῶς πάντων τούτων εἷς ἀναφανήσεται διανοουμένοις – εἰ δ' ἄλλως πως ταῦτα μεταχειριεῖται τις, τύχην δεῖ καλεῖν, ὡς περὶ καὶ λέγομεν. οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μήποτε τις ἐν πόλεσιν εὐδαίμων γένηται φύσις, ἀλλ' οὗτος ὁ τρόπος, αὕτη ἡ τροφή, ταῦτα τὰ μαθήματα· εἴτε χαλεπὰ εἴτε ῥάδια, ταύτη πορευτέον. ἀμελεῖσθαι δὲ οὐ θεμιτόν ἐστιν

θεῶν, καταφανοῦς γενομένης τῆς πάντων αὐτῶν κατὰ τρόπον λεγομένης φήμης εὐτυχοῦς. τὸν δὲ σύμπαντα ταῦτα οὕτως εἰληφότα, τοῦτον λέγω τὸν ἀληθέστατα σοφώτατον· ὃν καὶ διισχυρίζομαι παίζων καὶ σπουδάζων ἅμα, ὅτε θανάτῳ τις τῶν τοιούτων τὴν αὐτοῦ μοῖραν ἀναπλήσει, σχεδὸν ἐάνπερ εἴτ' ἀποθανῶν ἦ, μήτε μεθέξειν εἴτι πολλῶν τότε καθάπερ νῦν αἰσθήσεων, μιᾶς τε μοίρας μετεληφότα μόνον καὶ ἐκ πολλῶν ἓνα γεγονότα, εὐδαίμονά τε ἔσσεσθαι καὶ σοφώτατον ἅμα καὶ μακάριον, εἴτε τις ἐν ἠπείροις εἴτ' ἐν νήσοις μακάριος ὢν ζῆ, κάκεῖνον μεθέξειν τῆς τοιαύτης ἀεὶ τύχης, κεῖτε δημοσίᾳ τις ἐπιτηδεύσας ταῦτα εἴτε ἰδίᾳ διαβίῳ, τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως αὐτὸν πράξειν παρὰ θεῶν. ὁ δὲ κατ' ἀρχὰς τε ἐλέγομεν, καὶ νῦν αὐτὸς πάρεστι λόγος ἀληθῆς ὄντως, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τελέως μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλίγων, ἔστιν ταῦτα ὀρθῶς εἰρημένα· ὅποσοι γὰρ θεῖοι καὶ σώφρονες ἅμα τῆς ἄλλης τε μετέχοντες ἀρετῆς φύσει, πρὸς δὲ τούτοις ὅσα μαθήματος ἔχεται μακαρίου πάντα εἰληφότες – ἃ δ' ἔστιν εἰρήκαμεν – τούτοις μόνοις τὰ τοῦ δαιμονίου σύμπαντα ἰκανῶς εἰληχέ τε καὶ ἔχει. τοῖς μὲν οὖν ταῦτα οὕτω διαπονήσασιν ἰδίᾳ λέγομεν καὶ δημοσίᾳ κατὰ νόμον τίθεμεν, εἰς πρεσβύτου τέλος ἀφικομένοις τὰς μεγίστας ἀρχὰς παραδίδοσθαι δεῖν, τοὺς δ' ἄλλους τούτοις συνεπομένους εὐφημεῖν πάντας θεοὺς ἅμα καὶ πάσας, καὶ τὸν νυκτερινὸν σύλλογον ἐπὶ ταύτην τὴν σοφίαν ἰκανῶς γνόντας τε καὶ δοκιμάσαντας ἡμᾶς ὀρθότατα πάντας παρακαλεῖν.

Ἐπιστολαί ιγ', ἠθικαί τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

13 Ἐπιστολαί: [α'](#) [β'](#) [γ'](#) [δ'](#) [ε'](#) [ς'](#) [ζ'](#) [η'](#) [θ'](#) [ι'](#) [ια'](#) [ιβ'](#) [ιγ'](#)

Ἐπιστολή α'

Πλάτων Διονυσίῳ εὖ πράττειν.

[309]

Διατρίψας ἐγὼ παρ' ὑμῖν χρόνον τοσοῦτον καὶ διοικῶν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν πεπιστευμένος πάντων μάλιστα, τὰς ὠφελίας ὑμῶν λαμβανόντων, τὰς διαβολὰς δυσχερεῖς οὕσας ὑπέμενον· ἤδη γὰρ ὅτι τῶν ὠμοτέρων οὐδὲν ἐμοῦ συνεθέλοντος ὑμῖν δόξει πεπραχθαι· πάντες γὰρ οἱ συμπολιτευόμενοι μεθ' ὑμῶν ὑπάρχουσί μοι μάρτυρες, ὧν ἐγὼ πολλοῖς συνηγωνισάμην, ἀπολύσας αὐτοὺς οὐ σμικρᾶς ζημίας. αὐτοκράτωρ δὲ πολλάκις τὴν ὑμετέραν πόλιν διαφυλάξας, ἀπεπέμφθη ἀτιμότερον ἢ πτωχὸν ὑμῶν ἀποστελλόντων προσήκει καὶ κελευόντων ἐκπλεῦσαι, τοσοῦτον παρ' ὑμῖν διατρίψαντα χρόνον. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ ἐμαυτοῦ βουλευσομαι τὸ λοιπὸν τρόπον ἀπανθρωπότερον, σὺ δὲ τοιοῦτος ὧν τύραννος οἰκήσεις μόνος. τὸ δὲ χρυσίον τὸ λαμπρόν, ὅπερ ἔδωκας εἰς ἀποστολήν, ἄγει σοι Βακχεῖος ὁ τὴν ἐπιστολήν φέρων· οὔτε γὰρ ἐφόδιον ἐκεῖνό γ' ἦν ἰκανὸν οὔτε πρὸς τὸν ἄλλον βίον συμφέρον, ἀδοξίαν δὲ πλείστην τῷ διδόντι σοὶ παρασκευάζον, οὐ πολλῶ δὲ ἐλάττω κάμοι λαμβάνοντι, διόπερ οὐ λαμβάνω. σοὶ δ' οὐδὲν διαφέρει δῆλον ὅτι καὶ λαβεῖν καὶ δοῦναι τοσοῦτον, ὥστε κομισάμενος ἄλλον τινὰ τῶν ἐταίρων θεράπευσον ὥσπερ ἐμέ· κἀγὼ γὰρ ἰκανῶς ὑπὸ σοῦ τεθεράπευμαι. καί μοι τὸ τοῦ Εὐρύπιδου κατὰ καιρὸν ἐστὶν εἶπεῖν, ὅτι σοὶ πραγμάτων ἄλλων ποτὲ συμπεσόντων – εὖξῃ τοιοῦτον ἄνδρα σοὶ παρεστάναι. ὑπομνησαι δέ σε βούλομαι διότι καὶ τῶν ἄλλων τραγωδοποιῶν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ὑπὸ τινος ἀποθνήσκοντα τύραννον εἰσάγωσιν, ἀναβοῶντα ποιοῦσιν –

[310]

φίλων ἔρημος, ὧ τάλας, ἀπόλλυμαι·

χρυσίου δὲ σπάνει ἀπολλύμενον οὐδεὶς πεποίηκεν. κάκεῖνο δὲ τὸ ποίημα τοῖς νοῦν ἔχουσιν οὐ κακῶς ἔχειν δοκεῖ –

οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ,

οὐδ' ἀδάμας οὐδ' ἀργύρου κλῖναι πρὸς ἄνθρωπον

δοκιμαζόμεν' ἀστράπτει πρὸς ὄψεις·

οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι,

ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφράδμων νόησις.

ἔρρωσο, καὶ γίγνωσκε τοσοῦτον ἡμῶν διημαρτηκῶς, ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους βέλτιον προσφέρῃ.

Ἐπιστολή β'

Πλάτων Διονυσίῳ εὖ πράττειν.

Ἦκουσα Ἀρχεδήμου ὅτι σὺ ἡγῆ χρῆναι περὶ σοῦ μὴ μόνον ἐμὲ ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἐπιτηδεῖους τοῦ φλαυρόν τι ποιεῖν ἢ λέγειν περὶ σέ· Δίωνα δὲ μόνον ἐξαίρετον ποιῆ. οὗτος δὲ ὁ λόγος σημαίνει, τὸ Δίωνα ἐξαίρετον εἶναι, ὅτι οὐκ ἄρχω ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων· εἰ γὰρ ἦρχον ἐγὼ οὕτω τῶν τε ἄλλων καὶ σοῦ καὶ Δίωνος, πλείω ἂν ἦν ἡμῖν τε πᾶσιν ἀγαθὰ τοῖς τε ἄλλοις Ἑλλησιν, ὡς ἐγὼ φημι. νῦν δὲ μέγας ἐγὼ εἶμι ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἐπόμενον. καὶ ταῦτα λέγω ὡς οὐχ ὑγιές τι Κρατιστόλου καὶ Πολυξένου πρὸς σέ εἰρηκότων, ὧν φασὶ λέγειν τὸν ἕτερον ὅτι ἀκούει Ὀλυμπίασι πολλῶν τινῶν τῶν μετ' ἐμοῦ σε κακηγορούντων. ἴσως γὰρ ὀξύτερον ἐμοῦ ἀκούει· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἤκουσα. χρῆ δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὕτωςί σε ποιεῖν τοῦ λοιποῦ, ὅταν τι τοιοῦτον λέγη τις περὶ ἡμῶν τινος, γράμματα πέμπσαντα ἐμὲ ἐρέσθαι· ἐγὼ γὰρ τάληθῆ λέγειν οὔτε ὀκνήσω οὔτε αἰσχυνοῦμαι. ἐμοὶ δὲ δὴ καὶ σοὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους οὕτωςί τυγχάνει ἔχοντα· οὔτε αὐτοὶ ἂν ἀγνώτες ἐσμεν οὐδενὶ Ἑλλήνων ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὔτε ἡ συνουσία ἡμῶν σιγαῖται. μὴ λανθανέτω δέ σε ὅτι οὐδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον σιγηθήσεται· τοιοῦτοι οἱ παραδεδεγμένοι εἰσὶν αὐτήν, ἅτε οὐκ ὀλίγην γεγενημένην οὐδ' ἠρέμα. τί οὖν δὴ λέγω νυνί; ἐρῶ ἄνωθεν ἀρξάμενος. πέφυκε συνιέναι εἰς ταῦτον φρόνησίς τε καὶ δύναιμι μεγάλη, καὶ ταῦτ' ἄλληλα ἀεὶ διώκει καὶ ζητεῖ καὶ συγγίγνεται· ἔπειτα καὶ οἱ ἄνθρωποι χαίρουσιν περὶ τούτων αὐτοὶ τε διαλεγόμενοι καὶ ἄλλων ἀκούοντες ἔν τε ἰδίαις συνουσίαις καὶ ἐν ταῖς ποιήσεσιν. [311] οἷον καὶ περὶ Ἰέρωνος ὅταν διαλέγωνται ἄνθρωποι καὶ Πausανίου τοῦ Λακεδαιμονίου, χαίρουσι τὴν Σιμωνίδου συνουσίαν παραφέροντες, ἃ τε ἔπραξεν καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· καὶ Περίανδρον τὸν Κορίνθιον καὶ Θαλῆν τὸν Μιλήσιον ὑμνεῖν εἰώθασιν ἅμα, καὶ Περικλέα καὶ Ἀναξαγόραν, καὶ Κροῖσον αὖ καὶ Σόλωνα ὡς σοφοὺς καὶ Κῦρον ὡς δυνάστην. καὶ δὴ ταῦτα μιμούμενοι οἱ ποιηταὶ Κρέοντα μὲν καὶ Τειρεσίαν συνάγουσιν, Πολύειδον δὲ καὶ Μίνω, Ἀγαμέμνονα δὲ καὶ Νέστορα καὶ Ὀδυσσεά καὶ Παλαμῆδη – ὡς δ' ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ Προμηθέα Διὶ ταύτη πη συνῆγον οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι – τούτων δὲ τοὺς μὲν εἰς διαφορὰν, τοὺς δ' εἰς φιλίαν ἀλλήλοις ἰόντας, τοὺς δὲ τότε μὲν εἰς φιλίαν, τότε δ' εἰς διαφορὰν, καὶ τὰ μὲν ὁμοιοῦντας, τὰ δὲ διαφορομένους ἄδουσι. πάντα δὴ ταῦτα λέγω τότε βουλόμενος ἐνδείξασθαι, ὅτι οὐκ, ἐπειδὴν ἡμεῖς τελευτήσωμεν, καὶ οἱ λόγοι οἱ περὶ ἡμῶν αὐτῶν σεσιγήσονται· ὥστ' ἐπιμελητέον αὐτῶν ἐστίν. ἀνάγκη γάρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῦ ἔπειτα χρόνου, ἐπειδὴ καὶ τυγχάνουσιν κατὰ τινὰ φύσιν οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι οὐδὲν φροντίζοντες αὐτοῦ, οἱ δ' ἐπεικέστατοι πᾶν ποιῶντες ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούσωσιν. ὁ δὴ καὶ ἐγὼ τεκμήριον ποιῶμαι ὅτι ἔστιν τις αἴσθησις τοῖς τεθνεῶσιν τῶν ἐνθάδε· αἱ γὰρ βέλτισται ψυχαὶ μαντεύονται ταῦτα οὕτως ἔχειν, αἱ δὲ μοχθηρόταται οὐ φασί, κυριώτερα δὲ τὰ τῶν θείων ἀνδρῶν μαντεύματα ἢ τὰ τῶν μῆ. οἷμαι δ' ἐγώ γε τοῖς ἔμπροσθεν, περὶ ὧν λέγω, εἰ ἐξεῖη αὐτοῖς ἐπανορθώσασθαι τὰς αὐτῶν συνουσίας, πάνυ ἂν σπουδάσαι ὥστε βελτίω λέγεσθαι περὶ αὐτῶν ἢ νῦν. τοῦτο οὖν ἡμῖν ἔτι, σὺν θεῷ εἰπεῖν, ἔξεστιν, εἴ τι ἄρα μὴ καλῶς πέπρακται κατὰ τὴν ἔμπροσθεν συνουσίαν, ἐπανορθώσασθαι καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ· περὶ γὰρ φιλοσοφίαν φημι ἐγὼ τὴν ἀληθινήν δόξαν ἔσεσθαι καὶ λόγον ἡμῶν μὲν ὄντων ἐπεικῶν βελτίω, φαύλων δέ, τούναντίον. καίτοι περὶ τούτου ἡμεῖς ἐπιμελούμενοι οὐδὲν ἂν εὐσεβέστερον πράττομεν, οὐδ' ἀμελοῦντες ἀσεβέστερον. ὡς δὴ δεῖ γίνεσθαι, καὶ τὸ δίκαιον ἧ ἔχει, ἐγὼ φράσω. ἤλθον ἐγὼ εἰς Σικελίαν δόξαν ἔχων πολὺ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διαφέρειν, [312] βουλόμενος δὲ ἐλθὼν εἰς Συρακούσας συμμάρτυρα λαβεῖν σέ, ἵνα μοι τιμῶτο φιλοσοφία καὶ παρὰ τῷ πλήθει. τοῦτο δ' οὐκ εὐαγές μοι ἀπέβη. τὸ δ' αἴτιον οὐ λέγω ὅπερ ἂν πολλοὶ εἴποιεν, ἀλλ' ὅτι ἐφαίνου οὐ πάνυ ἐμοὶ πιστεύειν σύ, ἀλλ' ἐμὲ μὲν πως ἀποπέμψασθαι

ἐθέλειν, ἐτέρους δὲ μεταπέμψασθαι, καὶ ζητεῖν τὸ πρᾶγμα τί τὸ ἐμόν ἐστιν, ἀπιστῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· καὶ οἱ ἐπὶ τούτοις βοῶντες πολλοὶ ἦσαν, λέγοντες ὡς σὺ ἐμοῦ μὲν καταπεφρόνηκας, ἄλλα δ' ἐσπούδακας. ταῦτα δὴ διαβεβόηται. ὃ δὴ μετὰ ταῦτα δίκαιόν ἐστι ποιεῖν, ἄκουε, ἵνα σοὶ καὶ ἀποκρίνωμαι ὃ σὺ ἐρωτᾷς, πῶς χρῆ ἔχειν ἐμέ καὶ σὲ πρὸς ἀλλήλους. εἰ μὲν ὄλως φιλοσοφίας καταπεφρόνηκας, ἔαν χαίρειν, εἰ δὲ παρ' ἐτέρου ἀκήκοας ἢ αὐτὸς βελτίονα ἠϋρηκας τῶν παρ' ἐμοί, ἐκεῖνα τίμα· εἰ δ' ἄρα τὰ παρ' ἡμῶν σοὶ ἀρέσκει, τιμητέον καὶ ἐμέ μάλιστα. νῦν οὖν, ὡσπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς, σὺ καθηγοῦ, ἔσομαι δὲ ἐγώ· τιμώμενος γὰρ ὑπὸ σοῦ τιμήσω σέ, μὴ τιμώμενος δὲ ἡσυχίαν ἔξω. ἔτι δὲ σὺ μὲν ἐμέ τιμῶν καὶ τούτου καθηγούμενος φιλοσοφίαν δόξεις τιμᾶν, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι διεσκόπεις καὶ ἄλλους, πρὸς πολλῶν εὐδοξίαν σοὶ οἴσει ὡς φιλοσόφῳ ὄντι. ἐγὼ δὲ σὲ τιμῶν μὴ τιμῶντα πλοῦτον δόξω θαυμάζειν τε καὶ διώκειν, τοῦτο δ' ἴσμεν ὅτι παρὰ πᾶσιν ὄνομα οὐ καλὸν ἔχει· ὡς δ' ἐν κεφαλαίῳ εἶπεῖν, σοῦ μὲν τιμῶντος ἀμφοτέροις κόσμος, ἐμοῦ δὲ ὄνειδος ἀμφοῖν. περὶ μὲν οὖν τούτων ταῦτα.

Τὸ δὲ σφαιρίον οὐκ ὀρθῶς ἔχει· δηλώσει δέ σοι Ἀρχέδημος, ἐπειδὴν ἔλθη. καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦδε, ὃ δὴ τούτου τιμώτερόν τ' ἐστὶν καὶ θεϊότερον, καὶ μάλα σφόδρ' αὐτῷ δηλωτέον, ὑπὲρ οὗ σὺ πέπομφας ἀπορούμενος. φῆς γὰρ δὴ κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον, οὐχ ἰκανῶς ἀποδεδειχθαί σοι περὶ τῆς τοῦ πρώτου φύσεως. φραστέον δὴ σοὶ δι' αἰνιγμῶν, ἴν' ἂν τι ἢ δέλτος ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθῃ, ὃ ἀναγνοὺς μὴ γνῶ. ὧδε γὰρ ἔχει. περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστὶ καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο αἴτιον ἀπάντων τῶν καλῶν· δεύτερον δὲ πέρι τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον πέρι τὰ τρίτα. ἢ οὖν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ περὶ αὐτὰ ὀρέγεται μαθεῖν ποῖ' ἄττα ἐστίν, βλέπουσα εἰς τὰ αὐτῆς συγγενῆ, ὧν οὐδὲν ἰκανῶς ἔχει. [313] τοῦ δὴ βασιλέως πέρι καὶ ὧν εἶπον, οὐδὲν ἐστὶν τοιοῦτον – τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἢ ψυχῇ φησιν – ἀλλὰ ποῖόν τι μῆν; τοῦτ' ἐστίν, ὧ παῖ Διονυσίου καὶ Δωρίδος, τὸ ἐρώτημα ὃ πάντων αἰτίον ἐστὶν κακῶν, μᾶλλον δὲ ἢ περὶ τούτου ὠδὶς ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένη, ἣν εἰ μὴ τις ἐξαιρεθήσεται, τῆς ἀληθείας ὄντως οὐ μὴ ποτε τύχη. σὺ δὲ τοῦτο πρὸς ἐμέ ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ ταῖς δάφναις αὐτὸς ἔφησθα ἐννενοηκέναι καὶ εἶναι σὸν εὐρημα· καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι τοῦτο εἰ φαίνοιτό σοι οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἂν εἴης λόγων ἐμέ ἀπολελυκῶς. οὐ μῆν ἄλλω γέ ποτ' ἔφην ἐντετυχηκέναι τοῦθ' ἠϋρηκότι, ἀλλὰ ἢ πολλή μοι πραγματεία περὶ τοῦτ' εἶη· σὺ δὲ ἴσως μὲν ἀκούσας του, τάχα δ' ἂν θεία μοῖρα κατὰ τοῦθ' ὀρμήσας, ἔπειτα αὐτοῦ τὰς ἀποδείξεις ὡς ἔχων βεβαίως οὐ κατέδησας, ἀλλ' ἄττει σοὶ τοτὲ μὲν οὕτως, τοτὲ δὲ ἄλλως περὶ τὸ φανταζόμενον, τὸ δὲ οὐδὲν ἐστὶν τοιοῦτον. καὶ τοῦτο οὐ σοὶ μόνω γέγονεν, ἀλλ' εὖ ἴσθι μηδένα πώποτε μου τὸ πρῶτον ἀκούσαντα ἔχειν ἄλλως πως ἢ οὕτως κατ' ἀρχάς, καὶ ὃ μὲν πλείω ἔχων πράγματα, ὃ δὲ ἐλάττω, μόγις ἀπαλλάττονται, σχεδὸν δὲ οὐδεὶς ὀλίγα. τούτων δὴ γεγονότων καὶ ἐχόντων οὕτω, σχεδὸν κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἠϋρήκαμεν ὃ σὺ ἐπέστειλας, ὅπως δεῖ πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς ἔχειν. ἐπεὶ γὰρ βασανίζεις αὐτὰ συγγιγνόμενός τε ἄλλοις καὶ παραθεώμενος παρὰ τὰ τῶν ἄλλων καὶ αὐτὰ καθ' αὐτά, νῦν σοὶ ταῦτά τε, εἰ ἀληθῆς ἢ βᾶσανος, προσφύσεται, καὶ οἰκεῖος τούτοις τε καὶ ἡμῖν ἔση. πῶς οὖν αὐτά τ' ἔσται καὶ πάντα ἃ εἰρήκαμεν; τὸν Ἀρχέδημον νῦν τε ὀρθῶς ἐποίησας πέμψας, καὶ τὸ λοιπόν, ἐπειδὴν ἔλθη πρὸς σέ καὶ ἀπαγγείλη τὰ παρ' ἐμοῦ, μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλα σε ἀπορίαι λήψονται. πέμψεις οὖν αὐθις, ἂν ὀρθῶς βουλευῆ, παρ' ἐμέ τὸν Ἀρχέδημον, ὃ δ' ἐμπορευσάμενος ἤξει ἄλιν· καὶ τοῦτο ἔαν δις ἢ τρίς ποιήσης καὶ βασανίσῃς τὰ παρ' ἐμοῦ πεμφθέντα ἰκανῶς, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ μὴ τὰ νῦν ἀπορούμενα πολὺ σοὶ διοίσει ἢ νῦν. θαρροῦντες οὖν ποιεῖτε οὕτως· οὐ μὴ γάρ ποτε τῆς ἐμπορίας ταύτης οὔτε σὺ στείλης οὔτε Ἀρχέδημος ἐμπορεύσεται καλλίω καὶ θεοφιλεστέραν. [314] εὐλαβοῦ μέντοι μὴ ποτε ἐκπέση ταῦτα εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδεύτους· σχεδὸν γάρ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ἔστιν τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα, οὐδ' αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς θαυμαστότερα

τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. πολλάκις δὲ λεγόμενα καὶ ἀεὶ ἀκουόμενα καὶ πολλὰ ἔτη, μόγις ὥσπερ χρυσὸς ἐκκαθαίρεται μετὰ πολλῆς πραγματείας. ὁ δὲ θαυμαστὸν αὐτοῦ γέγονεν, ἄκουσον. εἰσὶν γὰρ ἄνθρωποι ταῦτα ἀκηκοότες καὶ πλείους, δυνατοὶ μὲν μαθεῖν, δυνατοὶ δὲ μνημονεῦσαι καὶ βασανίσαντες πάντη πάντως κρῖναι, γέροντες ἤδη καὶ οὐκ ἐλάττω τριάκοντα ἐτῶν ἀκηκοότες, οἱ νῦν ἄρτι σφίσι φασὶν τὰ μὲν τότε ἀπιστότατα δόξαντα εἶναι νῦν πιστότατα καὶ ἐναργέστατα φαίνεσθαι, ἃ δὲ τότε πιστότατα, νῦν τούναντίον. πρὸς ταῦτ' οὖν σκοπῶν εὐλαβοῦ μή ποτέ σοι μεταμελήσῃ τῶν νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων. μεγίστη δὲ φυλακὴ τὸ μὴ γράφειν ἀλλ' ἐκμανθάνειν· οὐ γὰρ ἔστιν τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν. διὰ ταῦτα οὐδὲν πρόποτ' ἐγὼ περὶ τούτων γέγραφα, οὐδ' ἔστιν σύγγραμμα Πλάτωνος οὐδὲν οὐδ' ἔσται, τὰ δὲ νῦν λεγόμενα Σωκράτους ἔστιν καλοῦ καὶ νέου γεγονότος. ἔρρωσο καὶ πείθου, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην νῦν πρῶτον πολλάκις ἀναγνοῦς κατάκαυσον.

Ταῦτα μὲν ταύτη. περὶ δὲ Πολυξένου ἐθαύμασας ὅτι πέμπσαιμί σοι· ἐγὼ δὲ καὶ περὶ Λυκόφρονος καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρὰ σοὶ ὄντων λέγω καὶ πάλαι καὶ νῦν τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι πρὸς τὸ διαλεχθῆναι καὶ φύσει καὶ τῇ μεθόδῳ τῶν λόγων πάμπλου διαφέρεις αὐτῶν, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκὼν ἐξελέγχεται, ὡς τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' ἄκοντες. καὶ δοκεῖς μέντοι πάνυ μετρίως κεχρησθῆναι τε αὐτοῖς καὶ δεδωρῆσθαι. ταῦτα μὲν περὶ τούτων, πολλὰ ὡς περὶ τοιούτων· Φιλιστίωνι δέ, εἰ μὲν αὐτὸς χρῆ, σφόδρα χρῶ, εἰ δὲ οἶόν τε, Σπευσίππῳ χρῆσον καὶ ἀπόπεμψον. δεῖται δὲ σοῦ καὶ Σπεύσιππος· ὑπέσχετο δέ μοι καὶ Φιλιστίων, εἰ σὺ ἀφείης αὐτόν, ἤξειν προθύμως Ἀθήναζε. τὸν ἐκ τῶν λατομιῶν εὖ ἐποίησας ἀφείς, ἐλαφρὰ δὲ ἡ δέησις καὶ περὶ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ καὶ περὶ Ἡγησίππου τοῦ Ἀρίστωνος· [315] ἐπέστειλας γὰρ μοι, ἂν τις ἀδικῇ ἢ τοῦτον ἢ ἐκείνους καὶ σὺ αἴσθη, μὴ ἐπιτρέψῃ. καὶ περὶ Λυσικλείδου τάληθές εἰπεῖν ἄξιον· μόνος γὰρ τῶν ἐκ Σικελίας Ἀθήναζε ἀφικομένων οὐδὲν μετεβάλετο περὶ τῆς σῆς καὶ ἐμῆς συνουσίας, ἀλλ' ἀεὶ τι ἀγαθὸν καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω λέγων περὶ τῶν γεγονότων διατελεῖ.

Ἐπιστολή γ'

Πλάτων Διονυσίῳ χαίρειν

«Πλάτων Διονυσίῳ χαίρειν» ἐπιστεῖλας ἄρ' ὀρθῶς ἂν τυγχάνοιμι τῆς βελτίστης προσρήσεως; ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐμὴν συνήθειαν γράφων «εὖ πράττειν,» ὥσπερ εἶωθα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοὺς φίλους προσαγορεύειν; σὺ μὲν γὰρ δὴ καὶ τὸν θεόν, ὡς ἠγγειλαν οἱ τότε θεωροῦντες, προσεῖπες ἐν Δελφοῖς αὐτῷ τούτῳ θωπεύσας τῷ ῥήματι, καὶ γέγραφας, ὡς φασί,

«χαῖρε καὶ ἠδόμενον βίοντι διάσωζε τυράννου.»

ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἀνθρώπῳ κλήσει, μήτι δὴ θεῷ, παρακελευσαίμην ἂν δρᾶν τοῦτο, θεῷ μὲν, ὅτι παρὰ φύσιν προστάττοιμ' ἂν, πόρρω γὰρ ἠδονῆς ἵδρυται καὶ λύπης τὸ θεῖον, ἀνθρώπῳ δέ, ὅτι τὰ πολλὰ βλάβην ἠδονῆ καὶ λύπη γεννᾷ, δυσμάθειαν καὶ λήθην καὶ ἀφροσύνην καὶ ὕβριν τίκτους ἐν τῇ ψυχῇ. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἰρήσθω παρ' ἐμοῦ περὶ τῆς προσρήσεως· σὺ δ' ἀναγνοῦς αὐτά, ὅπῃ βούλει δέξασθαι, ταύτη δέχου.

Φασὶν δ' οὐκ ὀλίγοι λέγειν σε πρὸς τινὰς τῶν παρὰ σέ πρεσβευόντων ὡς ἄρα σοῦ ποτε λέγοντος ἀκούσας ἐγὼ μέλλοντος τὰς τε Ἑλληνίδας πόλεις ἐν Σικελίᾳ οἰκίζουσιν καὶ Συρακουσίους ἐπικουφίσαι, τὴν ἀρχὴν ἀντὶ τυραννίδος εἰς βασιλείαν μεταστήσαντα, ταῦτ' ἄρα σέ μὲν τότε διεκώλυσα, ὡς σὺ φῆς, σοῦ σφόδρα προθυμουμένου, νῦν δὲ Δίωνα διδάσκοιμι δρᾶν αὐτὰ ταῦτα, καὶ τοῖς διανοήμασιν τοῖς σοῖς τὴν σὴν ἀρχὴν ἀφαιρούμεθά σε. σὺ δ' εἰ μὲν τι διὰ τοὺς λόγους τούτους ὠφελῆ, γινώσκεις αὐτός, ἀδικεῖς δ' οὖν ἐμὲ τάναντία τῶν γενομένων λέγων. ἄδην γὰρ ὑπὸ Φιλιστίδου καὶ ἄλλων πολλῶν πρὸς τοὺς μισθοφόρους καὶ εἰς τὸ Συρακουσίῳν πλῆθος διεβλήθη διὰ τὸ μένειν ἐν ἀκροπόλει, τοὺς δ' ἔξωθεν, εἴ τι γίνοιτο ἀμάρτημα, πᾶν εἰς ἐμὲ τρέπειν, σὲ φάσκοντας πάντα ἐμοὶ πείθεσθαι. [316] σὺ δ' αὐτὸς οἴσθα σαφέστατα τῶν πολιτικῶν ἐμὲ σοὶ κοινῆ πραγματευσάμενον ἐκόντα ὀλίγα δὴ κατ' ἀρχάς, ὅτε τι πλέον ποιεῖν ἂν ᾤηθην, ἄλλα τε βραχέα ἄττα καὶ τὰ περὶ τῶν νόμων προοίμια σπουδάσαντα μετρίως, χωρὶς ὧν σὺ προσέγραψας ἢ τις ἕτερος· ἀκούω γὰρ ὕστερον ὑμῶν τινὰς αὐτὰ διασκευαρεῖν, δῆλα μὴν ἐκάτερα ἔσται τοῖς τὸ ἐμὸν ἦθος δυναμένοις κρίνειν. ἀλλ' οὖν, ὅπερ ἀρτίως εἶπον, οὐ διαβολῆς προσδέομαι πρὸς τε Συρακουσίους καὶ εἰ δὴ τινὰς ἐτέρους πείθεις λέγων αὐτά, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπολογίας πρὸς τε τὴν προτέραν γενομένην διαβολὴν καὶ τὴν νῦν μετ' ἐκείνην μείζω φυομένην καὶ σφοδροτέραν. πρὸς δύο δὴ μοι διττὰς ἀναγκαῖον ποιήσασθαι τὰς ἀπολογίας, πρῶτον μὲν ὡς εἰκότως σοὶ ἔφυγον κοινωνεῖν περὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, τὸ δὲ δεύτερον ὡς οὐκ ἐμὴν ταύτην εἴρηκας συμβουλήν οὐδὲ διακώλυσιν, μέλλοντί σοι κατοικίζουσιν Ἑλληνίδας πόλεις ἐμποδῶν ἐμὲ γεγενῆσθαι. τὴν οὖν ἀρχὴν ὧν εἶπον περὶ προτέρων ἄκουε πρότερον.

Ἦλθον καλούμενος εἰς Συρακούσας ὑπὸ τε σοῦ καὶ Δίωνος, τοῦ μὲν δεδοκιμασμένου παρ' ἐμοὶ καὶ ξένου πάλαι γεγονότος, ἐν ἡλικίᾳ δὲ ὄντος μέση τε καὶ καθεστηκυῖα, ὧν δὴ παντάπασιν χρεῖα τοῖς νοῦν καὶ σμικρὸν κεκτημένοις, μέλλουσιν περὶ τοσούτων ὅσα ἦν τότε τὰ σὰ βουλευέσθαι, σοῦ δὲ ὄντος μὲν σφόδρα νέου, πολλῆς δὲ ἀπειρίας οὔσης περὶ σέ τούτων ὧν ἔμπειρον ἔδει γεγονέναι, καὶ σφόδρα ἀγνώτος ἐμοί. τὸ μετὰ τοῦτο εἶτ' ἄνθρωπος εἴτε θεὸς εἴτε τύχη τις μετὰ σοῦ Δίωνα ἐξέβαλεν, καὶ ἐλείφθης μόνος. ἄρ' οὖν οἶμι μοι τότε πολιτικῶν εἶναι κοινωνίαν πρὸς σέ, τὸν μὲν ἔμφρονα κοινωνὸν ἀπολωλεκότι, τὸν δὲ ἄφρονα ὀρώντι μετὰ πονηρῶν καὶ πολλῶν ἀνθρώπων καταλελειμμένον, οὐκ ἄρχοντα, οἰόμενον δ' ἄρχειν, ὑπὸ δὲ τοιούτων ἀνθρώπων ἀρχόμενον; ἐν οἷς τί χρῆν ποιεῖν ἐμέ; μὴν οὐχ ὅπερ ἐποίουν ἀναγκαῖον, ἐκ τῶν λοιπῶν τὰ μὲν πολιτικὰ χαίρειν ἔαν, εὐλαβούμενον τὰς ἐκ τῶν φθόνων διαβολάς, ὑμᾶς δὲ πάντως, καίπερ ἀλλήλων χωρὶς γεγονότας καὶ διαφόρους ὄντας, πειρᾶσθαι φίλους ἀλλήλοις ὅτι μάλιστα ποιεῖν; τούτων δὴ καὶ σὺ μάρτυς, ὅτι τοῦτο αὐτὸ συντείνων οὐκ ἀνῆκα πώποτε· καὶ μόγις μὲν, ὅμως δ', ὠμολογήθη νῶν πλεῦσαι μὲν οἴκαδε ἐμέ, [317] ἐπειδὴ πόλεμος ὑμᾶς κατεῖχεν, εἰρήνης δ' αὖ γενομένης ἐλθεῖν ἐμέ τε καὶ Δίωνα εἰς Συρακούσας, σέ δὲ καλεῖν ἡμᾶς. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο τῆς ἐμῆς εἰς Συρακούσας ἀποδημίας πέρι τῆς πρώτης καὶ τῆς πάλιν οἴκαδε σωτηρίας· τὸ δὲ δεύτερον εἰρήνης γενομένης ἐκάλες με οὐ κατὰ τὰς ὁμολογίας, ἀλλὰ μόνον ἦκειν ἐπέστειλας, Δίωνα δ' εἰς αὐθις ἔφησθα μεταπέμψεσθαι. διὰ ταῦτα οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ Δίῳνι τὸτ' ἀπηχθόμην· ᾤετο γὰρ εἶναι βέλτιον ἐλθεῖν ἐμέ καὶ ὑπακοῦσαί σοι. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ὕστερον ἐνιαυτῷ τριῆρης ἀφίκετο καὶ ἐπιστολαὶ παρὰ σοῦ, τῶν δ' ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γραμμάτων ἦρχεν ὡς, ἂν ἀφίκωμαι, τὰ Δίωνός μοι γενήσοιτο πράγματα πάντα κατὰ νοῦν τὸν ἐμὸν, μὴ ἀφικομένου δέ, τάναντία. αἰσχύνομαι δὴ λέγειν ὅσαι τότε ἐπιστολαὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἄλλων ἦλθον διὰ σέ ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας, καὶ παρ' ὅσους τῶν ἐμῶν οἰκείων καὶ τῶν γνωρίμων, καὶ πᾶσαι διακελευόμεναί μοι ἰέναι καὶ δεόμεναι σοὶ πάντως ἐμὲ πείθεσθαι. ἐδόκει δὴ πᾶσιν, ἀρξαμένοις ἀπὸ Δίωνος, δεῖν ἐμὲ πλεῦσαι καὶ μὴ μαλθακίζεσθαι. καίτοι

τὴν θ' ἡλικίαν αὐτοῖς προυτεινόμενῃ καὶ περὶ σοῦ δισχυριζόμενῃ ὡς οὐχ οἷός τ' ἔσοιο ἀνταρκέσαι τοῖς διαβάλλουσιν ἡμᾶς καὶ βουλομένοις εἰς ἔχθραν ἐλθεῖν – ἐώρων γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν ὀρῶ τὰς μεγάλας οὐσίας καὶ ὑπερόγκους τῶν τε ἰδιωτῶν καὶ τῶν μονάρχων σχεδόν, ὅσῳ περ ἂν μείζους ὦσιν, τοσοῦτ' ἄλλοις καὶ μείζους τοὺς διαβάλλοντας καὶ πρὸς ἡδονὴν μετὰ αἰσχροῦ βλάβης ὁμιλοῦντας τρεφούσας, οὗ κακὸν οὐδὲν μείζον γεννᾷ πλοῦτός τε καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἐξουσίας δύναμις – ὅμως δ' οὖν πάντα ταῦτα χαίρειν ἐάσας ἦλθον, διανοηθεὶς ὡς οὐδένα δεῖ τῶν ἐμῶν φίλων ἐμὲ αἰτιᾶσθαι ὡς διὰ τὴν ἐμὴν ῥαθυμίαν τὰ σφέτερα πάντα ἐξὸν μὴ ἀπολέσθαι διώλετο· ἐλθὼν δέ – οἶσθα γὰρ δὴ σὺ πάντα τάντεῦθεν ἤδη γενόμενα – ἐγὼ μὲν ἠξίου δῆπου κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐπιστολῶν πρῶτον μὲν κατάγειν Δίωνα οἰκειωσάμενον, φράζων τὴν οἰκειότητα, ἣν εἰ ἐμοὶ τότε ἐπέιθου, τάχ' ἂν βέλτιον τῶν νῦν γεγονότων ἔσχεν καὶ σοὶ καὶ Συρακούσας καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα μαντεύεται· ἔπειτα τὰ Δίωτος τοὺς οἰκειοὺς ἔχειν ἠξίου καὶ μὴ διανείμασθαι τοὺς διανεϊμαμένους, [318] οὗς οἶσθα σύ· πρὸς δὲ τούτοις ὦμην δεῖν τὰ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰωθότα αὐτῷ κομίζεσθαι καὶ μᾶλλον ἐγὼ ἔτι καὶ οὐχ ἦττον ἐμοῦ παραγενομένου πέμπεσθαι. τούτων οὐδενὸς τυγχάνων, ἠξίου ἀπιέναι. τὸ μετὰ ταῦτα ἐπειθὲς με μεῖναι τὸν ἐνιαυτὸν, φάσκων τὴν Δίωτος ἀποδόμενος οὐσίαν πᾶσαν τὰ μὲν ἡμίσεια ἀποπέμψειν εἰς Κόρινθον, τὰ δ' ἄλλα τῷ παιδί καταλείπειν αὐτοῦ. πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ὧν ὑποσχόμενος οὐδὲν ἐποίησας, διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν συντέμνω. τὰ γὰρ δὴ χρήματα πάντα ἀποδόμενος, οὐ πείσας Δίωνα, φάσκων οὐ πωλήσειν ἄνευ τοῦ πείθειν, τὸν κολοφῶνα, ὃ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἀπάσας νεανικώτατον ἐπέθηκας· μηχανὴν γὰρ οὔτε καλὴν οὔτε κομψὴν οὔτε δικαίαν οὔτε συμφέρουσαν ἤρως, ἐμὲ ἐκφοβεῖν ὡς ἀγνοοῦντα τὰ τότε γινόμενα, ἵνα μηδὲ ἐγὼ ζητοῖην τὰ χρήματα ἀποπέμπεσθαι. ἠνίκα γὰρ Ἡρακλείδην ἐξέβαλες, οὔτε Συρακοσίοις δοκοῦν δικαίως οὔτ' ἐμοί, διότι μετὰ Θεοδότου καὶ Εὐρυβίου συνεδεήθη σου μὴ ποιεῖν ταῦτα, ταύτην λαβὼν ὡς ἱκανὴν πρόφασιν, εἶπες ὅτι καὶ πάλα σοὶ δῆλος εἶην σοῦ μὲν οὐδὲν φροντίζων, Δίωτος δὲ καὶ τῶν Δίωτος φίλων καὶ οἰκείων, καὶ ἐπειδὴ νῦν Θεοδότης καὶ Ἡρακλείδης ἐν διαβολαῖς εἶεν, οἰκεῖοι Δίωτος ὄντες, πᾶν μηχανώμεν ὅπως οὔτοι μὴ δώσουσιν δίκην. καὶ ταῦτα μὲν ταύτη περὶ τὰ πολιτικὰ κοινωνίας τῆς ἐμῆς καὶ σῆς· καὶ εἴ τινα ἐτέραν ἀλλοτριότητα ἐνεῖδες ἐν ἐμοὶ πρὸς σέ, εἰκότως οἶμι ταύτη πάντα ταῦτα γεγονέναι. καὶ μὴ θαύμαζε· κακὸς γὰρ ἂν ἔχοντί γε νοῦν ἀνδρὶ φανοίμην ἐνδίκως, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς σῆς ἀρχῆς τὸν μὲν παλαιὸν φίλον καὶ ξένον κακῶς πράττοντα διὰ σέ, μηδὲν σοῦ χεῖρω, ἵνα οὕτως εἶπω, τοῦτον μὲν προδοῦναι, σέ δὲ τὸν ἀδικοῦντα ἐλέσθαι καὶ πᾶν δρᾶν ὅπῃ σὺ προσέταττες, ἔνεκα χρημάτων δῆλον ὅτι· οὐδὲν γὰρ ἂν ἕτερον ἔφησεν αἰτιὸν τις εἶναι τῆς ἐμῆς μεταβολῆς, εἰ μετεβαλόμην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη γενόμενα τὴν ἐμὴν καὶ σὴν λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σέ ἀπηργάσατο.

Σχεδὸν δ' εἰς λόγον ὁ λόγος ἦκει μοι συνεχῆς τῷ νυνδὴ γενόμενος, περὶ οὗ μοι τὸ δεύτερον ἀπολογητέον ἔφη εἶναι. [319] σκόπει δὴ καὶ πρόσσεχε πάντως, ἂν σοὶ τι ψεύδεσθαι δόξω καὶ μὴ τάληθῃ λέγειν. φημὶ γὰρ σε Ἀρχεδήμου παρόντος ἐν τῷ κήπῳ καὶ Ἀριστοκρίτου, σχεδὸν ἡμέραις πρότερον εἴκοσι τῆς ἐμῆς ἐκ Συρακουσῶν οἴκαδ' ἀποδημίας, ἃ νῦν δὴ λέγεις ἐμοὶ μεμφόμενος, ὡς Ἡρακλείδου τέ μοι καὶ τῶν ἄλλων πάντων μᾶλλον ἢ σοῦ μέλοι. καὶ με τούτων ἐναντίον διηρώτησας εἰ μνημονεύω, κατ' ἀρχὰς ὅτ' ἦλθον, κελεύων σε τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας κατοικίζειν· ἐγὼ δὲ συνεχώρουν μεμνησθαι καὶ ἔτι νῦν μοι δοκεῖν ταῦτ' εἶναι βέλτιστα. ῥητέον δέ, ὃ Διονύσιε, καὶ τούτῳ τούτῳ τότε λεχθέν. ἠρόμην γὰρ δὴ σε πότερον αὐτὸ τοῦτό σοι συμβουλευσάμην ἢ τι καὶ ἄλλο πρὸς τούτῳ· σὺ δὲ καὶ μάλ' ἀπεκρίνω μεμνημένως καὶ ὑβριστικῶς εἰς ἐμέ, ὡς ὦου – διὸ τὸ τότε σοὶ ὑβρισμὰ νῦν ὑπαρ' ἀντ' ὀνειράτος γέγονεν – εἶπες δέ

καὶ μάλα πλαστῶς γελῶν, εἰ μέμνημαι, ὡς «Παιδευθέντα με ἐκέλευες ποιεῖν πάντα ταῦτα ἢ μὴ ποιεῖν.» ἔφην ἐγὼ κάλλιστα μνημονεῦσαί σε. «Οὐκοῦν παιδευθέντα,» ἔφησθα, «γεωμετρεῖν, ἢ πῶς;» κἀγὼ τὸ μετὰ ταῦτα ὁ ἐπῆει μοι εἰπεῖν οὐκ εἶπον, φοβούμενος μὴ σμικροῦ ῥήματος ἕνεκα τὸν ἔκπλουν ὄν προσεδόκων, μὴ μοι στενὸς γίγνοιτο ἀντ' εὐρυχωρίας. ἀλλ' οὖν ὧν ἕνεκα πάντ' εἴρηται ταῦτ' ἐστί· μὴ με διάβαλλε λέγων ὡς οὐκ εἶων ἐγὼ σε πόλεις Ἑλληνίδας ἐρρούσας ὑπὸ βαρβάρων οἰκίζειν, οὐδὲ Συρακουσίους ἐπικουφίσει βασιλείαν ἀντὶ τυραννίδος μεταστήσαντα. τούτων γὰρ οὐθ' ἦττον ἐμοὶ πρόποντα ἔχοις ἂν ποτε λέγων μου καταψεύσασθαι, πρὸς δὲ τούτοις ἔτι σαφεστέρους τούτων εἰς ἔλεγχον λόγους ἐγὼ δοίην ἂν, εἴ τις ἱκανή που φαίνοιτο κρίσις, ὡς ἐγὼ μὲν ἐκέλευον, σὺ δ' οὐκ ἤθελες πράττειν αὐτά· καὶ μὴν οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ἐναργῶς ὡς ἦν ταῦτα ἄριστα πραχθέντα καὶ σοὶ καὶ Συρακοσίοις καὶ Σικελιώταις πᾶσιν. ἀλλ' ὧ τᾶν, εἰ μὲν μὴ φῆς εἰρηκέναι εἰρηκῶς ταῦτα, ἔχω τὴν δίκην· εἰ δ' ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ τοῦτο ἡγησάμενος εἶναι σοφὸν τὸν Στησίχορον, τὴν παλινωδίαν αὐτοῦ μιμησάμενος, ἐκ τοῦ ψεύδους εἰς τὸν ἀληθῆ λόγον μεταστήσει.

Ἐπιστολή δ'

Πλάτων Δίῳνι Συρακοσίῳ εὖ πράττειν.

[320]

Οἶμαι μὲν φανεράν εἶναι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἐμὴν προθυμίαν περὶ τὰς συμβεβηκυίας πράξεις, καὶ ὅτι πολλὴν εἶχον περὶ αὐτῶν σπουδὴν εἰς τὸ συμπερανθῆναι, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα μᾶλλον ἢ τῆς ἐπὶ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίας· νομίζω γὰρ δίκαιον εἶναι τοὺς ὄντας τῇ ἀληθείᾳ ἐπεικεῖς καὶ πράττοντας τοιαῦτα τυγχάνειν δόξης τῆς προσηκούσης. τὰ μὲν οὖν εἰς τὸ παρόν, σὺν θεῷ εἰπεῖν, ἔχει καλῶς, τὰ δὲ περὶ τῶν μελλόντων ὁ μέγιστός ἐστιν ἀγών. ἀνδρεία μὲν γὰρ καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν δόξειεν ἂν καὶ ἐτέρων εἶναι τινῶν, ἀληθεία δὲ καὶ δικαιοσύνη καὶ μεγαλοπρεπεία καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐσχημοσύνη, συμφαίη τις ἂν τοὺς ἀντιποιουμένους τὰ τοιαῦτα τιμᾶν εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. νῦν οὖν δῆλον μὲν ἐστὶν ὁ λέγω, ἀναμνησκῆναι δὲ ὅμως δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς ὅτι προσήκει πλέον ἢ παίδων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν τοὺς οἴσθα δήπου. φανεροῦς οὖν δεῖ ἡμᾶς γενέσθαι ὅτι ἐσμὲν τοιοῦτοι οἷοίπερ φαμέν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ, σὺν θεῷ εἰπεῖν, ῥάδιον ἔσται. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις συμβέβηκεν ἀναγκαῖον εἶναι πλανηθῆναι πολὺν τόπον, εἰ μέλλουσιν γνωσθῆναι· τὸ δὲ νῦν ὑπάρχον περὶ σὲ τοιοῦτόν ἐστιν, ὡς τοὺς ἐξ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, εἰ καὶ νεανικώτερόν ἐστιν εἰπεῖν, εἰς ἓνα τόπον ἀποβλέπειν, καὶ ἐν τούτῳ μάλιστα πρὸς σέ. ὡς οὖν ὑπὸ πάντων ὀρώμενος παρασκευάζου τόν τε Λυκοῦργον ἐκεῖνον ἀρχαῖον ἀποδείξων καὶ τὸν Κῦρον, καὶ εἴ τις ἄλλος πώποτε ἔδοξεν ἦθαι καὶ πολιτεία διενεγκεῖν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ τῆδε λέγουσιν ὡς πολλή ἐστὶν ἐλπίς ἀναιρεθέντος Διονυσίου διαφθαρεῖν τὰ πράγματα διὰ τὴν σὴν τε καὶ Ἡρακλείδου καὶ Θεοδότου καὶ τῶν ἄλλων γνωρίμων φιλοτιμίαν. μάλιστα μὲν οὖν μηδεὶς εἶη τοιοῦτος· ἐὰν δ' ἄρα καὶ γίγνηταί τις, σὺ φαίνου ἰατρεῶν, [321] καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον ἔλθοιτ' ἂν. ταῦτα δὲ ἴσως γελοῖόν σοι φαίνεται εἶναι τὸ ἐμὲ λέγειν, διότι καὶ αὐτὸς οὐκ ἀγνοεῖς· ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις ὀρῶ τοὺς ἀγωνιστὰς ὑπὸ τῶν παίδων παροξυνομένους, μήτι δὴ ὑπὸ γε τῶν φίλων, οὓς ἂν τις οἶηται μετὰ σπουδῆς κατ' εὐνοίαν παρακελεύεσθαι. νῦν οὖν αὐτοὶ τε ἀγωνίζεσθε καὶ ἡμῖν εἴ του δεῖ ἐπιστέλλετε· τὰ δ' ἐνθάδε παραπλησίως ἔχει καθάπερ καὶ ὑμῶν παρόντων. ἐπιστέλλετε δὲ καὶ ὅτι πέπρακται ὑμῖν ἢ

πράττοντες τυγχάνετε, ὡς ἡμεῖς πολλὰ ἀκούοντες οὐδὲν ἴσμεν· καὶ νῦν ἐπιστολαὶ παρὰ μὲν Θεοδότου καὶ Ἡρακλείδου ἤκουσιν εἰς Λακεδαίμονα καὶ Αἴγιναν, ἡμεῖς δέ, καθάπερ εἴρηται, πολλὰ ἀκούοντες περὶ τῶν τῆδε οὐδὲν ἴσμεν. ἐνθυμοῦ δὲ καὶ ὅτι δοκεῖς τισιν ἐνδεεστέρως τοῦ προσήκοντος θεραπευτικός εἶναι· μὴ οὖν λανθανέτω σε ὅτι διὰ τοῦ ἀρέσκειν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὸ πράττειν ἐστίν, ἢ δ' ἀυθάδεια ἐρημία σύνοικος. εὐτύχει.

Ἐπιστολή ε'

Πλάτων Περδίκκα εὖ πράττειν.

Εὐφραῖω μὲν συνεβούλευσα, καθάπερ ἐπέστελλες, τῶν σῶν ἐπιμελούμενον περὶ ταῦτα διατρίβειν· δίκαιος δ' εἰμὶ καὶ σοὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν συμβουλήν λεγομένην συμβουλεύειν περὶ τε τῶν ἄλλων ὧν ἂν φράξης καὶ ὡς Εὐφραῖω δεῖ τὰ νῦν χρῆσθαι. πολλὰ μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ χρήσιμος, μέγιστον δὲ οὗ καὶ σὺ νῦν ἐνδεὴς εἶ διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ μὴ πολλοὺς αὐτοῦ πέρι συμβούλους εἶναι τοῖς νέοις. ἔστιν γὰρ δὴ τις φωνὴ τῶν πολιτειῶν ἐκάστης καθάπερ τινων ζώων, ἄλλη μὲν δημοκρατίας, ἄλλη δ' ὀλιγαρχίας, ἢ δ' αὖ μοναρχίας· ταύτας φαῖεν μὲν ἂν ἐπίστασθαι πάμπολλοι, πλεῖστον δ' ἀπολείπονται τοῦ κατανοεῖν αὐτάς πλην ὀλίγων δὴ τινων. ἦτις μὲν ἂν οὖν τῶν πολιτειῶν τὴν αὐτῆς φθέγγηται φωνὴν πρὸς τε θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ τῆ φωνῆ τὰς πράξεις ἐπομένας ἀποδιδῶ, θάλλει τε ἀεὶ καὶ σφύζεται, μιμουμένη δ' ἄλλην φθείρεται. πρὸς ταῦτ' οὖν Εὐφραῖός σοι γίγνοιτ' οὐχ ἦκιστα ἂν χρήσιμος, καίπερ καὶ πρὸς ἄλλα ὧν ἀνδρεῖος· [322] τοὺς γὰρ τῆς μοναρχίας λόγους οὐχ ἦκιστ' αὐτὸν ἐλπίζω συνεξευρήσειν τῶν περὶ τὴν σὴν διατριβὴν ὄντων· εἰς ταῦτ' οὖν αὐτῷ χρώμενος ὀνήσει τε αὐτὸς καὶ ἐκεῖνον πλεῖστα ὠφελήσεις. ἐὰν δέ τις ἀκούσας ταῦτα εἴπῃ· «Πλάτων, ὡς ἔοικεν, προσποιεῖται μὲν τὰ δημοκρατία συμφέροντα εἰδέναι, ἐξὸν δ' ἐν τῷ δήμῳ λέγειν καὶ συμβουλεύειν αὐτῷ τὰ βέλτιστα οὐ πώποτε ἀναστάς ἐφθέγγετο,» πρὸς ταῦτ' εἶπεῖν ὅτι Πλάτων ὅψε ἐν τῇ πατρίδι γέγονεν καὶ τὸν δῆμον κατέλαβεν ἤδη πρεσβύτερον καὶ εἰθισμένον ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν πολλὰ καὶ ἀνόμοια τῆ ἐκεῖνου συμβουλῆ πράττειν· ἐπεὶ πάντων ἂν ἥδιστα καθάπερ πατρὶ συνεβούλευεν αὐτῷ, εἰ μὴ μάτην μὲν κινδυνεύσειν ὤφετο, πλεον δ' οὐδὲν ποιήσειν. ταῦτὸν δὴ οἶμαι δρᾶσαι ἂν καὶ τὴν ἐμὴν συμβουλήν. εἰ γὰρ δόξαιμεν ἀνιάτως ἔχειν, πολλὰ ἂν χαίρειν ἡμῖν εἰπὼν ἐκτὸς ἂν γίγνοιτο τῆς περὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ συμβουλής. εὐτύχει.

Ἐπιστολή ς'

Πλάτων Ἑρμεία καὶ Ἑράστῳ καὶ Κορίσκῳ εὖ πράττειν.

Ἐμοὶ φαίνεται θεῶν τις ὑμῖν τύχην ἀγαθὴν, ἂν εὖ δέξησθε, εὐμενῶς καὶ ἱκανῶς παρασκευάζειν· οἰκεῖτε γὰρ δὴ γείτονές τε ὑμῖν αὐτοῖς καὶ χρεῖαν ἔχοντες ὥστε ἀλλήλους εἰς τὰ μέγιστα ὠφελεῖν. Ἑρμεία μὲν γὰρ οὔτε ἵππων πλῆθος οὔτε ἄλλης πολεμικῆς συμμαχίας οὐδ' αὖ χρυσοῦ προσγενομένου γένοιτ' ἂν μείζων εἰς τὰ πάντα δύναμις, ἢ φίλων βεβαίων τε καὶ ἦθος ἐχόντων ὑγιές· Ἑράστῳ δὲ καὶ Κορίσκῳ, πρὸς τῆ τῶν εἰδῶν σοφία τῆ καλῆ ταύτη, φήμ' ἐγώ, καίπερ γέροντων, προσδεῖν σοφίας τῆς περὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀδίκους φυλακτικῆς καὶ τινος ἀμυντικῆς

δυνάμεως. ἄπειροι γάρ εἰσι διὰ τὸ μεθ' ἡμῶν μετρίων ὄντων καὶ οὐ κακῶν συχνὸν διατετριφέναι τοῦ βίου· διὸ δὴ τούτων προσδεῖν εἶπον, ἵνα μὴ ἀναγκάζονται τῆς ἀληθινῆς μὲν ἀμελεῖν σοφίας, τῆς δὲ ἀνθρωπίνης τε καὶ ἀναγκαίας ἐπιμελεῖσθαι μειζόνως ἢ δεῖ. ταύτην δ' αὖ τὴν δύναμιν Ἑρμείας μοι φαίνεται φύσει τε, ὅσα μήπω συγγεγονότι, [323] καὶ τέχνῃ δι' ἐμπειρίας εἰληφέναι. τί οὖν δὴ λέγω; σοὶ μὲν, Ἑρμεία, πεπειραμένος Ἑράστου καὶ Κορίσκου πλέονα ἢ σύ, φημί καὶ μηνύω καὶ μαρτυρῶ μὴ ῥαδίως εὐρήσειν σε ἀξιοπιστότερα ἢθη τούτων τῶν γειτόνων· ἔχεσθαι δὴ παντὶ συμβουλευῶ δικαίῳ τρόπῳ τούτων τῶν ἀνδρῶν, μὴ πάρεργον ἡγουμένῳ. Κορίσκῳ δὲ καὶ Ἑράστῳ πάλιν Ἑρμείου ἀντέχεσθαι σύμβουλος εἰμι καὶ πειρᾶσθαι ταῖς ἀνθέξεσιν ἀλλήλων εἰς μίαν ἀφικέσθαι φιλίας συμπλοκήν. ἂν δέ τις ὑμῶν ἄρα ταύτην πη λύειν δοκῇ – τὸ γὰρ ἀνθρώπινον οὐ παντάπασιν βέβαιον – δεῦρο παρ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς πέμπετε μομφῆς κατηγορον ἐπιστολήν· οἶμαι γὰρ δίκη τε καὶ αἰδοῖ τοὺς παρ' ἡμῶν ἐντεῦθεν ἐλθόντας λόγους, εἰ μὴ τι τὸ λυθὲν μέγα τύχοι γενόμενον, ἐπωδῆς ἡστινοσοῦν μᾶλλον ἂν συμφῶσαι καὶ συνδῆσαι πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν φιλότιτά τε καὶ κοινωνίαν, ἣν ἂν μὲν φιλοσοφῶμεν ἅπαντες ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς, ὅσον ἂν δυνώμεθα καὶ ἐκάστῳ παρείκη, κύρια τὰ νῦν κεχρησμοδημένα ἔσται. τὸ δὲ ἂν μὴ δρῶμεν ταῦτα οὐκ ἐρῶ· φήμην γὰρ ἀγαθὴν μαντεύομαι, καὶ φημί δὴ ταῦθ' ἡμᾶς πάντ' ἀγαθὰ ποιήσειν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ.

Ταύτην τὴν ἐπιστολήν πάντας ὑμᾶς τρεῖς ὄντας ἀναγνῶναι χρή, μάλιστα μὲν ἀθρόους, εἰ δὲ μή, κατὰ δύο, κοινῇ κατὰ δύναμιν ὡς οἷόν τ' ἐστὶν πλειστάκις, καὶ χρῆσθαι συνθήκῃ καὶ νόμῳ κυρίῳ, ὃ ἐστὶν δίκαιον, ἐπομνύντας σπουδῇ τε ἅμα μὴ ἀμούσῳ καὶ τῇ τῆς σπουδῆς ἀδελφῇ παιδιᾷ, καὶ τὸν τῶν πάντων θεὸν ἡγεμόνα τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μελλόντων, τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ αἰτίου πατέρα κύριον ἐπομνύντας, ὃν, ἂν ὄντως φιλοσοφῶμεν, εἰσόμεθα πάντες σαφῶς εἰς δύναμιν ἀνθρώπων εὐδαιμόνων.

Ἐπιστολή ζ'

Πλάτων τοῖς Δίῳνος οἰκείοις τε καὶ ἐταίροις εὖ πράττειν.

Ἐπεστείλατέ μοι νομίζειν δεῖν τὴν διάνοιαν ὑμῶν εἶναι τὴν αὐτὴν ἣν εἶχεν καὶ Δίῳν, καὶ δὴ καὶ κοινωνεῖν διεκελεύεσθέ μοι, [324] καθ' ὅσον οἷός τέ εἰμι ἔργῳ καὶ λόγῳ. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν δόξαν καὶ ἐπιθυμίαν τὴν αὐτὴν ἔχετε ἐκείνῳ, σύμφημι κοινωνήσειν, εἰ δὲ μή, βουλεύσεσθαι πολλάκις. τίς δ' ἦν ἡ ἐκείνου διάνοια καὶ ἐπιθυμία, σχεδὸν οὐκ εἰκάζων ἀλλ' ὡς εἰδῶς σαφῶς εἵποισι' ἂν. ὅτε γὰρ κατ' ἀρχὰς εἰς Συρακούσας ἐγὼ ἀφικόμην, σχεδὸν ἔτη τετταράκοντα γεγονώς, Δίῳν εἶχε τὴν ἡλικίαν ἣν τὰ νῦν Ἰππαρῖνος γέγονεν, καὶ ἦν ἔσχεν τότε δόξαν, ταύτην καὶ διετέλεσεν ἔχων, Συρακοσίους οἶεσθαι δεῖν ἐλευθέρους εἶναι, κατὰ νόμους τοὺς ἀρίστους οἰκοῦντας· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἶ τις θεῶν καὶ τοῦτον εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ πολιτείας ἐκείνῳ γενέσθαι σύμφρονα ποιήσειεν. τίς δ' ἦν ὁ τρόπος τῆς γενέσεως αὐτῆς, οὐκ ἀπάξιον ἀκοῦσαι νέῳ καὶ μὴ νέῳ, πειράσομαι δὲ ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς διεξελεθεῖν· ἔχει γὰρ καιρὸν τὰ νῦν.

Νέος ἐγὼ ποτε ὢν πολλοῖς δὴ ταῦτόν ἔπαθον· ὦρήθην, εἰ θᾶπτον ἐμαυτοῦ γενοίμην κύριος, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως εὐθύς ἰέναι. καὶ μοι τύχαι τινὲς τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων τοιαῖδε παρέπεσον. ὑπὸ πολλῶν γὰρ τῆς τότε πολιτείας λαιδορουμένης μεταβολὴ γίνεσθαι, καὶ τῆς μεταβολῆς εἷς καὶ πεντήκοντά τινες ἄνδρες πρὸς τῆσαν ἄρχοντες, ἔνδεκα μὲν ἐν ἄστει, δέκα δ' ἐν Πειραεῖ – περὶ τε

ἀγορὰν ἐκάτεροι τούτων ὅσα τ' ἐν τοῖς ἄστυσι διοικεῖν ἔδει – τριάκοντα δὲ πάντων ἄρχοντες κατέστησαν αὐτοκράτορες. τούτων δὴ τινες οἰκεῖοί τε ὄντες καὶ γνώριμοι ἐτύγχανον ἐμοί, καὶ δὴ καὶ παρεκάλουν εὐθύς ὡς ἐπὶ προσήκοντα πράγματά με. καὶ ἐγὼ θαυμαστὸν οὐδὲν ἔπαθον ὑπὸ νεότητος· ὥθηθην γὰρ αὐτοὺς ἕκ τινος ἀδίκου βίου ἐπὶ δίκαιον τρόπον ἄγοντας διοικήσειν δὴ τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοῖς σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν, τί πράξειεν. καὶ ὄρων δὴπου τοὺς ἄνδρας ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ χρυσὸν ἀποδείξαντας τὴν ἔμπροσθεν πολιτείαν – τὰ τε ἄλλα καὶ φίλον ἄνδρα ἐμοὶ πρεσβύτερον Σωκράτη, ὃν ἐγὼ σχεδὸν οὐκ ἂν αἰσχυνοίμην εἰπὼν δικαιοτάτον εἶναι τῶν τότε, ἐπὶ τινα τῶν πολιτῶν μεθ' ἐτέρων ἔπεμπον, βία ἄξοντα ὡς ἀποθανούμενον, [325] ἵνα δὴ μετέχοι τῶν πραγμάτων αὐτοῖς, εἴτε βούλοιο εἴτε μή· ὁ δ' οὐκ ἐπέιθετο, πᾶν δὲ παρεκινδύνευσεν παθεῖν πρὶν ἀνοσιῶν αὐτοῖς ἔργων γενέσθαι κοινωνός – ἃ δὴ πάντα καθορῶν καὶ εἴ τιν' ἄλλα τοιαῦτα οὐ σμικρά, ἐδυσχεράνα τε καὶ ἐμαυτὸν ἐπανήγαγον ἀπὸ τῶν τότε κακῶν. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπεσε τὰ τῶν τριάκοντά τε καὶ πᾶσα ἡ τότε πολιτεία· πάλιν δὲ βραδύτερον μὲν, εἴλκεν δέ με ὅμως ἡ περὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ καὶ πολιτικὰ ἐπιθυμία. ἦν οὖν καὶ ἐν ἐκείνοις ἅτε τεταραγμένοις πολλὰ γιγνόμενα ἃ τις ἂν δυσχεράνειεν, καὶ οὐδὲν τι θαυμαστὸν ἦν τιμωρίας ἐχθρῶν γίνεσθαι τινῶν τισιν μείζους ἐν μεταβολαῖς· καίτοι πολλῇ γε ἐχρήσαντο οἱ τότε κατελθόντες ἐπεικεία. κατὰ δέ τινα τύχην αὖ τὸν ἐταῖρον ἡμῶν Σωκράτη τοῦτον δυναστεύοντες τινες εἰσάγουσιν εἰς δικαστήριον, ἀνοσιωτάτην αἰτίαν ἐπιβαλόντες καὶ πάντων ἥκιστα Σωκράτει προσήκουσαν· ὡς ἀσεβῆ γὰρ οἱ μὲν εἰσήγαγον, οἱ δὲ κατεψηφίσαντο καὶ ἀπέκτειναν τὸν τότε τῆς ἀνοσίου ἀγωγῆς οὐκ ἐθελήσαντα μετασχεῖν περὶ ἕνα τῶν τότε φευγόντων φίλων, ὅτε φεύγοντες ἐδυστύχουν αὐτοί. σκοποῦντι δὴ μοι ταῦτά τε καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πράττοντας τὰ πολιτικά, καὶ τοὺς νόμους γε καὶ ἔθη, ὅσῳ μᾶλλον διεσκόπουν ἡλικίας τε εἰς τὸ πρόσθε πρῶτον, τοσοῦτῳ χαλεπώτερον ἐφαίνετο ὀρθῶς εἶναι μοι τὰ πολιτικὰ διοικεῖν· οὔτε γὰρ ἄνευ φίλων ἀνδρῶν καὶ ἐταίρων πιστῶν οἶόν τ' εἶναι πράττειν – οὐς οὔθ' ὑπάρχοντας ἦν εὐρεῖν εὐπετές, οὐ γὰρ ἔτι ἐν τοῖς τῶν πατέρων ἡθεσιν καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἡ πόλις ἡμῶν διφκεῖτο, καινούς τε ἄλλους ἀδύνατον ἦν κτᾶσθαι μετὰ τινος ῥαστώνης – τὰ τε τῶν νόμων γράμματα καὶ ἔθη διεφθείρετο καὶ ἐπεδίδου θαυμαστὸν ὅσον, ὥστε με, τὸ πρῶτον πολλῆς μεστὸν ὄντα ὀρμῆς ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ, βλέποντα εἰς ταῦτα καὶ φερόμενα ὀρῶντα πάντη πάντως, τελευτῶντα ἰλιγγιᾶν, καὶ τοῦ μὲν σκοπεῖν μὴ ἀποστῆναι μὴ ποτε ἄμεινον ἂν γίγνοιτο περὶ τε αὐτὰ ταῦτα καὶ δὴ καὶ περὶ τὴν πᾶσαν πολιτείαν, [326] τοῦ δὲ πράττειν αὖ περιμένειν ἀεὶ καιρούς, τελευτῶντα δὲ νοῆσαι περὶ πασῶν τῶν νῦν πόλεων ὅτι κακῶς σύμψασαι πολιτεύονται – τὰ γὰρ τῶν νόμων αὐταῖς σχεδὸν ἀνιάτως ἔχοντά ἐστιν ἄνευ παρασκευῆς θαυμαστῆς τινος μετὰ τύχης – λέγειν τε ἠναγκάσθην, ἐπαινῶν τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἐκ ταύτης ἔστιν τὰ τε πολιτικὰ δίκαια καὶ τὰ τῶν ιδιωτῶν πάντα κατιδεῖν· κακῶν οὖν οὐ λήξειν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἂν ἡ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἕκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ.

Ταύτην δὴ τὴν διάνοιαν ἔχων εἰς Ἰταλίαν τε καὶ Σικελίαν ἦλθον, ὅτε πρῶτον ἀφικόμην. ἐλθόντα δὲ με ὁ ταύτη λεγόμενος αὖ βίος εὐδαίμων, Ἰταλιωτικῶν τε καὶ Συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης, οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἤρρεσεν, δῖς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιμπλάμενον ζῆν καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, καὶ ὅσα τούτῳ ἐπιτηδεύματα συνέπετα τῷ βίῳ· ἐκ γὰρ τούτων τῶν ἐθῶν οὔτ' ἂν φρόνιμος οὐδεὶς ποτε γενέσθαι τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀνθρώπων ἐκ νέου ἐπιτηδεύων δύναίτο – οὐχ οὕτως θαυμαστῆ φύσει κραθήσεται – σῶφρων δὲ οὐδ' ἂν μελλήσαι ποτὲ γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ὁ αὐτὸς λόγος ἂν εἴη, πόλις τε οὐδεμία ἂν ἡρεμήσαι κατὰ νόμους οὐδ' οὐστινασοῦν ἀνδρῶν οἰομένων ἀναλίσκειν μὲν δεῖν πάντα εἰς ὑπερβολάς, ἀργῶν δὲ εἰς ἅπαντα ἡγουμένων αὖ

δεῖν γίνεσθαι πλὴν ἐς εὐωχίας καὶ πότους καὶ ἀφροδισίων σπουδᾶς διαπονουμένας· ἀναγκαῖον δὲ εἶναι ταύτας τὰς πόλεις τυραννίδας τε καὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας μεταβαλλούσας μηδέποτε λήγειν, δικαίου δὲ καὶ ἰσονόμου πολιτείας τοὺς ἐν αὐταῖς δυναστεύοντας μηδ' ὄνομα ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. ταῦτα δὴ πρὸς τοῖς πρόσθε διανοούμενος, εἰς Συρακούσας διεπορεύθην, ἴσως μὲν κατὰ τύχην, ἔοικεν μὴν τότε μηχανωμένῳ τινὶ τῶν κρειττόνων ἀρχὴν βαλέσθαι τῶν νῦν γεγονότων πραγμάτων περὶ Δίωνα καὶ τῶν περὶ Συρακούσας· δέος δὲ μὴ καὶ πλειόνων ἔτι, ἐὰν μὴ νῦν ὑμεῖς ἐμοὶ πείθησθε τὸ δεύτερον συμβουλευόντι. [327] πῶς οὖν δὴ λέγω πάντων ἀρχὴν γεγονέναι τὴν τότε εἰς Σικελίαν ἐμὴν ἄφιξιν; ἐγὼ συγγενόμενος Δίῳι τότε νέῳ κινδυνεύω, τὰ δοκοῦντα ἐμοὶ βέλτιστα ἀνθρώποις εἶναι μηνύων διὰ λόγων καὶ πράττειν αὐτὰ συμβουλευόντων, ἀγνοεῖν ὅτι τυραννίδος τινὰ τρόπον κατάλυσιν ἐσομένην μηχανώμενος ἐλάνθανον ἐμαυτὸν. Δίῳν μὲν γὰρ δὴ, μάλ' εὐμαθῆς ὢν πρὸς τε τᾶλλα καὶ πρὸς τοὺς τότε ὑπ' ἐμοῦ λόγους γενομένους, οὕτως ὀξέως ὑπήκουσεν καὶ σφόδρα, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὢν ἐγὼ προσέτυχον νέων, καὶ τὸν ἐπίλοιπον βίον ζῆν ἠθέλησεν διαφερόντως τῶν πολλῶν Ἰταλιωτῶν τε καὶ Σικελιωτῶν, ἀρετὴν περὶ πλείονος ἡδονῆς τῆς τε ἄλλης τρυφῆς ἠγαπηκῶς· ὅθεν ἐπαχθέστερον τοῖς περὶ τὰ τυραννικὰ νόμιμα ζῶσιν ἐβίω μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ περὶ Διονύσιον γενομένου. μετὰ δὲ τοῦτο διανοήθη μὴ μόνον ἐν αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν διάνοιαν, ἣν αὐτὸς ὑπὸ τῶν ὀρθῶν λόγων ἔσχεν, ἐγγιγνομένην δὲ αὐτὴν καὶ ἐν ἄλλοις ὀρῶν κατενόει, πολλοῖς μὲν οὖ, γιγνομένην δ' οὖν ἐν τισιν, ὧν καὶ Διονύσιον ἠγήσατο ἕνα γενέσθαι τάχ' ἂν συλλαμβανόντων θεῶν, γενομένου δ' αὖ τοῦ τοιοῦτου τόν τε αὐτοῦ βίον καὶ τὸν τῶν ἄλλων Συρακουσίων ἀμήχανον ἂν μακαριότητι συμβῆναι γενομένον. πρὸς δὴ τούτοις φήθη δεῖν ἐκ παντὸς τρόπου εἰς Συρακούσας ὅτι τάχιστα ἐλθεῖν ἐμὲ κοινωνὸν τούτων, μεμνημένος τὴν τε αὐτοῦ καὶ ἐμὴν συνουσίαν ὡς εὐπετῶς ἐξηργάσατο εἰς ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν αὐτὸν τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου βίου· ὃ δὴ καὶ νῦν εἰ διαπράξαιτο ἐν Διονυσίῳ ὡς ἐπεχείρησε, μεγάλας ἐλπίδας εἶχεν ἄνευ σφαγῶν καὶ θανάτων καὶ τῶν νῦν γεγονότων κακῶν βίον ἂν εὐδαίμονα καὶ ἀληθινὸν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ κατασκευάσαι. ταῦτα Δίῳν ὀρθῶς διανοηθεὶς ἔπεισε μεταπέμπεσθαι Διονύσιον ἐμὲ, καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο πέμπων ἦκειν ὅτι τάχιστα ἐκ παντὸς τρόπου, πρὶν τινὰς ἄλλους ἐντυχόντας Διονυσίῳ ἐπ' ἄλλον βίον αὐτὸν τοῦ βελτίστου παρατρέψαι. λέγων δὲ τάδε ἐδεῖτο, εἰ καὶ μακρότερα εἰπέιν. Τίνας γὰρ καιρούς, ἔφη, μείζους περιμενοῦμεν τῶν νῦν παραγεγονότων θείᾳ τινὶ τύχῃ; καταλέγων δὲ τὴν τε ἀρχὴν τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐν αὐτῇ, [328] καὶ τὴν νεότητά καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν Διονυσίου, φιλοσοφίας τε καὶ παιδείας ὡς ἔχει σφόδρα λέγων, τοὺς τε αὐτοῦ ἀδελφιδοῦς καὶ τοὺς οἰκειοὺς ὡς εὐπαρακλήτοι εἶεν πρὸς τὸν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον ἀεὶ λόγον καὶ βίον, ἰκανώτατοί τε Διονύσιον συμπαρακαλεῖν, ὥστε εἴπερ ποτὲ καὶ νῦν ἐλπίς πᾶσα ἀποτελεσθήσεται τοῦ τοὺς αὐτοὺς φιλοσόφους τε καὶ πόλεων ἄρχοντας μεγάλων συμβῆναι γενομένους. τὰ μὲν δὴ παρακελεύματα ἦν ταῦτά τε καὶ τοιαῦτα ἕτερα πάμπολλα, τὴν δ' ἐμὴν δόξαν τὸ μὲν περὶ τῶν νέων, ὅπῃ ποτὲ γενήσοιτο, εἶχεν φόβος – αἱ γὰρ ἐπιθυμίαι τῶν τοιούτων ταχεῖαι καὶ πολλάκις ἑαυταῖς ἐναντία φερόμεναι – τὸ δὲ Δίῳνος ἦθος ἠπιστάμην τῆς ψυχῆς πέρι φύσει τε ἐμβριθὲς ὄν ἡλικίας τε ἤδη μετρίως ἔχον. ὅθεν μοι σκοπούμενῳ καὶ διστάζοντι πότερον εἶη πορευτέον καὶ ὑπακουστέον ἢ πῶς, ὅμως ἔρρηψε δεῖν, εἴ ποτέ τις τὰ διανοηθέντα περὶ νόμων τε καὶ πολιτείας ἀποτελεῖν ἐγχειρήσει, καὶ νῦν πειρατέον εἶναι· πείσας γὰρ ἕνα μόνον ἰκανῶς πάντα ἐξεργασμένος ἐσοίμην ἀγαθᾶ. ταύτη μὲν δὴ τῇ διανοίᾳ τε καὶ τόλμῃ ἀπῆρα οἴκοθεν, οὐχ ἢ τινες ἐδόξαζον, ἀλλ' αἰσχυρόμενος μὲν ἐμαυτὸν τὸ μέγιστον, μὴ δόξαιμί ποτε ἐμαυτῷ παντάπασι λόγος μόνον ἀτεχνῶς εἶναι τίς, ἔργου δὲ οὐδενὸς ἂν ποτε ἐκὼν ἀνθάψασθαι, κινδυνεύσειν δὲ προδοῦναι πρῶτον μὲν τὴν Δίῳνος ξενίαν τε καὶ ἐταιρίαν ἐν κινδύνοις ὄντως γεγονότος οὐ σμικροῖς. εἴτ' οὖν πάθοι τι, εἴτ' ἐκπεσὼν ὑπὸ Διονυσίου καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν ἔλθοι παρ' ἡμᾶς φεύγων καὶ ἀνέροιτο

εἰπών· «ᾧ Πλάτων, ἤκω σοι φυγὰς οὐχ ὀπλιτῶν δεόμενος οὐδὲ ἰππέων ἐνδεῆς γενόμενος τοῦ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ λόγων καὶ πειθοῦς, ἧ σὲ μάλιστα ἠπιστάμην ἐγὼ δυνάμενον ἀνθρώπους νέους ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ δίκαια προτρέποντα εἰς φιλίαν τε καὶ ἑταιρίαν ἀλλήλοις καθιστάναι ἐκάστοτε· ὧν ἐνδεία κατὰ τὸ σὸν μέρος νῦν ἐγὼ καταλιπὼν Συρακούσας ἐνθάδε πάρεμι. καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἔλαττον ὄνειδος σοι φέρει· φιλοσοφία δέ, ἣν ἐγκωμιάζεις ἀεὶ καὶ ἀτίμως φῆς ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φέρεσθαι, πῶς οὐ προδέδοται τὰ νῦν μετ' ἐμοῦ μέρος ὅσον ἐπὶ σοὶ γέγονεν; [329] καὶ Μεγαροὶ μὲν εἰ κατοικοῦντες ἐτυγχάνομεν, ἦλθες δήπου ἂν μοι βοηθὸς ἐφ' ἅ σε παρεκάλουν, ἢ πάντων ἂν φαυλότατον ἠγοῦ σαυτόν· νῦν δ' ἄρα τὸ μῆκος τῆς πορείας καὶ τὸ μέγεθος δὴ τοῦ πλοῦ καὶ τοῦ πόνου ἐπαιτιώμενος οἶε δόξαν κακίας ἀποφευξεῖσθαι ποτε; πολλοῦ καὶ δεήσει.» λεχθέντων δὲ τούτων τίς ἂν ἦν μοι πρὸς ταῦτα εὐσχήμων ἀπόκρισις; οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἦλθον μὲν κατὰ λόγον ἐν δίκη τε ὡς οἶόν τε ἀνθρώπῳ μάλιστα, διὰ τε τὰ τοιαῦτα καταλιπὼν τὰς ἑμαυτοῦ διατριβάς, οὔσας οὐκ ἀσχήμονας, ὑπὸ τυραννίδα δοκοῦσαν οὐ πρέπειν τοῖς ἐμοῖς λόγοις οὐδὲ ἐμοί· ἐλθὼν τε ἑμαυτὸν ἠλευθέρωσα Διὸς ξενίου καὶ τῆς φιλοσόφου ἀνέγκλητον μοίρας παρέσχον, ἐπονειδίστου γενομένης ἂν, εἴ τι καταμαλθακισθεὶς καὶ ἀποδειλιῶν αἰσχύνῃς μετέσχον κακῆς. ἐλθὼν δέ – οὐ γὰρ δεῖ μηκύνειν – ἠῦρον στάσεως τὰ περὶ Διονύσιον μεστὰ σύμπαντα καὶ διαβολῶν πρὸς τὴν τυραννίδα Δίωνος πέρι· ἤμυνον μὲν οὖν καθ' ὅσον ἠδυνάμην, σμικρὰ δ' οἶός τ' ἦ, μὴν δὲ σχεδὸν ἴσως τετάρτῳ Δίωνα Διονύσιος αἰτιώμενος ἐπιβουλεύειν τῇ τυραννίδι, σμικρὸν εἰς πλοῖον ἐμβιβάσας, ἐξέβαλεν ἀτίμως. οἱ δὲ Δίωνος τὸ μετὰ τοῦτο πάντες φίλοι ἐφοβούμεθα μὴ τίνα ἐπαιτιώμενος τιμωροῖτο ὡς συναίτιον τῆς Δίωνος ἐπιβουλής· περὶ δ' ἐμοῦ καὶ διῆλθε λόγος τις ἐν Συρακούσαις, ὡς τεθνεῶς εἶην ὑπὸ Διονυσίου τούτων ὡς πάντων τῶν τότε γεγονότων αἴτιος. ὁ δὲ αἰσθανόμενος πάντας ἡμᾶς οὕτω διατεθέντας, φοβούμενος μὴ μεῖζον ἐκ τῶν φόβων γένοιτό τι, φιλοφρόνως πάντας ἀνελάμβανεν, καὶ δὴ καὶ τὸν ἐμὲ παρεμυθεῖτό τε καὶ θαρρεῖν διεκελεύετο καὶ ἐδεῖτο πάντως μένειν· ἐγένετο γὰρ οἱ τὸ ἐμὲ φυγεῖν ἀπ' αὐτοῦ καλὸν οὐδέν, τὸ δὲ μένειν – διὸ δὴ καὶ σφόδρα προσεποιεῖτο δεῖσθαι. τὰς δὲ τῶν τυράννων δεήσεις ἴσμεν ὅτι μεμειγμένοι ἀνάγκαις εἰσὶν – ὁ δὲ μηχανώμενος διεκώλυέν μου τὸν ἔκπλου, εἰς ἀκρόπολιν ἀγαγὼν καὶ κατοικίσας ὅθεν οὐδ' ἂν εἷς ἔτι με ναύκληρος μὴ ὅτι κωλύοντος ἐξήγαγε Διονυσίου, ἀλλ' οὐδ' εἰ μὴ πέμπων αὐτὸς τὸν κελεύοντα ἐξαγαγεῖν ἐπέστελλεν, οὔτ' ἂν ἔμπορος οὔτε τῶν ἐν ταῖς τῆς χώρας ἐξόδοις ἀρχόντων οὐδ' ἂν εἷς περιεῖδέν με μόνον ἐκπορευόμενον, ὅς οὐκ ἂν συλλαβὼν εὐθέως παρὰ Διονύσιον πάλιν ἀπήγαγεν, ἄλλως τε καὶ διηγγελμένον ἤδη ποτὲ τούναντίον ἢ τὸ πρότερον πάλιν, ὡς Πλάτωνα Διονύσιος θαυμαστῶς ὡς ἀσπάζεται. τὸ δ' εἶχεν δὴ πῶς; τὸ γὰρ ἀληθὲς δεῖ φράζειν. ἠσπάζετο μὲν ἀεὶ προϊόντος τοῦ χρόνου μᾶλλον κατὰ τὴν τοῦ τρόπου τε καὶ ἤθους συνουσίαν, [330] ἑαυτὸν δὲ ἐπαινεῖν μᾶλλον ἢ Δίωνα ἐβούλετό με καὶ φίλον ἠγεῖσθαι διαφερόντως μᾶλλον ἢ 'κεῖνον, καὶ θαυμαστῶς ἐφιλονίκει πρὸς τὸ τοιοῦτον· ἧ δ' ἂν οὕτως ἐγένετο, εἴπερ ἐγένετο, κάλλιστα, ὥκνει ὡς δὴ μανθάνων καὶ ἀκούων τῶν περὶ φιλοσοφίαν λόγων οἰκειοῦσθαι καὶ ἐμοὶ συγγίνεσθαι, φοβούμενος τοὺς τῶν διαβαλλόντων λόγους, μὴ πῃ παραποδισθεῖη καὶ Δίων δὴ πάντα εἶη διαπεπραγμένος. ἐγὼ δὲ πάντα ὑπέμενον, τὴν πρώτην διάνοιαν φυλάττων ἥπερ ἀφικόμην, εἴ πως εἰς ἐπιθυμίαν ἔλθοι τῆς φιλοσόφου ζωῆς· ὁ δ' ἐνίκησεν ἀντιτείνων.

Καὶ ὁ πρῶτος δὴ χρόνος τῆς εἰς Σικελίαν ἐμῆς ἐπιδημίας τε καὶ διατριβῆς διὰ πάντα ταῦτα συνέβη γενόμενος. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεδήμησά τε καὶ πάλιν ἀφικόμην πάσῃ σπουδῇ μεταπεμπομένου Διονυσίου· ὧν δὲ ἔνεκα καὶ ὅσα ἔπραξα, ὡς εἰκότα τε καὶ δίκαια, ὑμῖν πρῶτον μὲν συμβουλευσας ἅ χρῆ ποιεῖν ἐκ τῶν νῦν γεγονότων, ὕστερον τὰ περὶ ταῦτα διέξιμι, τῶν ἐπανερωτώντων ἔνεκα τί δὴ

βουλόμενος ἦλθον τὸ δεύτερον, ἵνα μὴ τὰ πάρεργα ὡς ἔργα μοι συμβαίῃη λεγόμενα. λέγω δὴ τάδε ἐγώ –

Τὸν συμβουλευόντα ἀνδρὶ κάμνοντι καὶ δίαιταν διαιτωμένῳ μοχθηρὰν πρὸς ὑγίειαν ἄλλο τι χρῆ πρῶτον μὲν μεταβάλλειν τὸν βίον, καὶ ἐθέλοντι μὲν πείθεσθαι καὶ ἄλλα ἤδη παραινεῖν· μὴ ἐθέλοντι δέ, φεύγοντα ἀπὸ τῆς τοῦ τοιούτου συμβουλῆς ἄνδρα τε ἡγοίμην ἂν καὶ ἰατρικόν, τὸν δὲ ὑπομένοντα τούναντίον ἄνανδρόν τε καὶ ἄτεχνον. ταῦτόν δὴ καὶ πόλει, εἴτε αὐτῆς εἷς εἶη κύριος εἴτε καὶ πλείους, εἰ μὲν κατὰ τρόπον ὀρθῆ πορευομένης ὁδῷ τῆς πολιτείας συμβουλευοίτο τι τῶν προσφόρων, νοῦν ἔχοντος τὸ τοῖς τοιούτοις συμβουλεύειν· τοῖς δ' ἔξω τὸ παράπαν βαίνουσι τῆς ὀρθῆς πολιτείας καὶ μηδαμῆ ἐθέλουσιν αὐτῆς εἰς ἴχνος ἰέναι, προαγορεύουσιν δὲ τῷ συμβούλῳ τὴν μὲν πολιτείαν ἔαν καὶ μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθανουμένῳ ἔαν κινῆ, [331] ταῖς δὲ βουλήσεσιν καὶ ἐπιθυμίαις αὐτῶν ὑπηρετοῦντας συμβουλεύειν κελεύοιεν, τίνα τρόπον γίγνεται ἂν ῥᾶστα τε καὶ τάχιστα εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, τὸν μὲν ὑπομένοντα συμβουλὰς τοιαύτας ἡγοίμην ἂν ἄνανδρον, τὸν δ' οὐχ ὑπομένοντα ἄνδρα. ταύτην δὴ τὴν διάνοιαν ἐγὼ κεκτημένος, ὅταν τίς μοι συμβουλευῆται περὶ τίνος τῶν μεγίστων περὶ τὸν αὐτοῦ βίον, οἷον περὶ χρημάτων κτήσεως ἢ περὶ σώματος ἢ ψυχῆς ἐπιμελείας, ἂν μὲν μοι τὸ καθ' ἡμέραν ἔν τινι τρόπῳ δοκῆ ζῆν ἢ συμβουλεύσαντος ἂν ἐθέλειν πείθεσθαι περὶ ὧν ἀνακοινοῦται, προθύμως συμβουλεύω καὶ οὐκ ἀφοσιωσάμενος μόνον ἐπαυσάμην. ἔαν δὲ μὴ συμβουλευῆται μοι τὸ παράπαν ἢ συμβουλεύοντι δῆλος ἢ μηδαμῆ πεισόμενος, αὐτόκλητος ἐπὶ τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔρχομαι συμβουλεύσων, βιασόμενος δὲ οὐδ' ἂν υἱὸς ἦ μου. δούλω δὲ συμβουλεύσαιμ' ἂν καὶ μὴ ἐθέλοντά γε προσβιαζοίμην· πατέρα δὲ ἢ μητέρα οὐχ ὅσιον ἡγοῦμαι προσβιάζεσθαι μὴ νόσῳ παραφροσύνης ἔχομένους, ἔαν δὲ τίνα καθεστῶτα ζωσὶ βίον, ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα, ἐμοὶ δὲ μή, μήτε ἀπεχθάνεσθαι μάτην νουθετοῦντα μήτε δὴ κολακεύοντά γε ὑπηρετεῖν αὐτοῖς, πληρώσεις ἐπιθυμιῶν ἐκπορίζοντα ἄς αὐτὸς ἀσπαζόμενος οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ζῆν. ταῦτόν δὴ καὶ περὶ πόλεως αὐτοῦ διανοούμενον χρῆ ζῆν τὸν ἔμφρονα· λέγειν μὲν, εἰ μὴ καλῶς αὐτῷ φαίνοιτο πολιτεύεσθαι, εἰ μέλλοι μήτε ματαίως ἐρεῖν μήτε ἀποθανεῖσθαι λέγων, βίαν δὲ πατρίδι πολιτείας μεταβολῆς μὴ προσφέρειν, ὅταν ἄνευ φυγῆς καὶ σφαγῆς ἀνδρῶν μὴ δυνατὸν ἦ γίνεσθαι τὴν ἀρίστην, ἡσυχίαν δὲ ἄγοντα εὐχεσθαι τὰ ἀγαθὰ αὐτῷ τε καὶ τῇ πόλει.

Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἐγὼ ὑμῖν τ' ἂν συμβουλεύοιμι, συνεβούλευον δὲ καὶ Διονυσίῳ μετὰ Δίῳνος, ζῆν μὲν τὸ καθ' ἡμέραν πρῶτον, ὅπως ἐγκρατῆς αὐτὸς αὐτοῦ ὅτι μάλιστα ἔσσεσθαι μέλλοι καὶ πιστοὺς φίλους τε καὶ ἐταίρους κτήσεσθαι, ὅπως μὴ πάθοι ἅπερ ὁ πατήρ αὐτοῦ, ὃς παραλαβὼν Σικελίας πολλὰς καὶ μεγάλας πόλεις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκπεπορημένας, οὐχ οἷός τ' ἦν κατοικίας πολιτείας ἐν ἐκάσταις καταστήσασθαι πιστὰς ἐταίρων ἀνδρῶν, [332] οὔτε ἄλλων δὴ ποθεν ὀθνεῖον οὔτε ἀδελφῶν, οὓς ἔθρεψέν τε αὐτὸς νεωτέρους ὄντας, ἔκ τε ἰδιωτῶν ἄρχοντας καὶ ἐκ πενήτων πλουσίους ἐπεποιήκει διαφερόντως. τούτων κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς οὐδένα οἷός τ' ἦν πειθοῖ καὶ διδαχῇ καὶ εὐεργεσίαις καὶ συγγενείαις ἀπεργασάμενος ποιήσασθαι, Δαρείου δὲ ἑπταπλασίῳ φαυλότερος ἐγένετο, ὃς οὐκ ἀδελφοῖς πιστεύσας οὐδ' ὑφ' αὐτοῦ τραφεῖσιν, κοινωνοῖς δὲ μόνον τῆς τοῦ Μήδου τε καὶ εὐνούχου χειρώσεως, διένειμ' τε μέρη μείζω ἕκαστα Σικελίας πάσης ἑπτὰ, καὶ πιστοῖς ἐχρήσατο τοῖς κοινωνοῖς καὶ οὐκ ἐπιθεμένοις οὔτε αὐτῷ οὔτε ἀλλήλοις, ἔδειξέν τε παράδειγμα οἷον χρῆ τὸν νομοθέτην καὶ βασιλέα τὸν ἀγαθὸν γίνεσθαι· νόμους γὰρ κατασκευάσας ἔτι καὶ νῦν διασέσωκεν τὴν Περσῶν ἀρχήν. ἔτι δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τούτοις, οὐκ αὐτοὶ κατοικίσαντες, πολλὰς τῶν Ἑλλήνων πόλεις ὑπὸ βαρβάρων ἐμβεβλημένας ἀλλ' οἰκουμένας παραλαβόντες, ὅμως ἐβδομήκοντα ἔτη διεφύλαξαν τὴν ἀρχὴν ἀνδρας φίλους ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκάσταις κεκτημένοι. Διονύσιος δὲ εἰς μίαν πόλιν ἀθροίσας πᾶσαν Σικελίαν, ὑπὸ σοφίας πιστεύων οὐδενί, μόγις ἐσώθη·

πένης γὰρ ἦν ἀνδρῶν φίλων καὶ πιστῶν, οὗ μείζον σημεῖον εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν οὐκ ἔστιν οὐδέν, τοῦ ἔρημον ἢ μὴ τοιούτων ἀνδρῶν εἶναι. ἃ δὴ καὶ Διονυσίῳ συνεβουλευόμεν ἐγὼ καὶ Δίων, ἐπειδὴ τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ συνεβεβήκει οὕτως, ἀνομιλήτῳ μὲν παιδείας, ἀνομιλήτῳ δὲ συνουσιῶν τῶν προσηκουσῶν γεγονέναι, πρῶτον ... ἔπειτα ταύτη ὁρμήσαντα φίλους ἄλλους αὐτῷ τῶν οἰκείων ἅμα καὶ ἠλικιωτῶν καὶ συμφώνους πρὸς ἀρετὴν κτήσασθαι, μάλιστα δ' αὐτὸν αὐτῷ, τούτου γὰρ αὐτὸν θαυμαστῶς ἐνδεᾶ γεγονέναι, λέγοντες οὐκ ἐναργῶς οὕτως – οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλές – αἰνιττόμενοι δὲ καὶ διαμαχόμενοι τοῖς λόγοις ὡς οὕτω μὲν πᾶς ἀνὴρ αὐτὸν τε καὶ ἐκείνους ὧν ἂν ἡγεμῶν γίγνηται σώσει, μὴ ταύτη δὲ τραπόμενος τάναντία πάντα ἀποτελεῖ· πορευθεὶς δὲ ὡς λέγομεν, καὶ ἑαυτὸν ἔμφρονά τε καὶ σώφρονα ἀπεργασάμενος, εἰ τὰς ἐξηρημωμένας Σικελίας πόλεις κατοικίσειεν νόμοις τε συνδήσειεν καὶ πολιτείαις, ὥστε αὐτῷ τε οἰκείας καὶ ἀλλήλαις εἶναι πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων βοηθείας, [333] οὐ διπλασίαν τὴν πατρώαν ἀρχὴν μόνον ποιήσοι, πολλαπλασίαν δὲ ὄντως· ἔτοιμον γὰρ εἶναι τούτων γενομένων πολὺ μᾶλλον δουλώσασθαι Καρχηδονίους τῆς ἐπὶ Γέλωνος αὐτοῖς γενομένης δουλείας, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ νῦν τούναντίον ὁ πατήρ αὐτοῦ φόρον ἐτάξατο φέρειν τοῖς βαρβάροις. ταῦτα ἦν τὰ λεγόμενα καὶ παρακελευόμενα ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐπιβουλευόντων Διονυσίῳ, ὡς πολλαχόθεν ἐχώρουν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, οἳ δὴ καὶ κρατήσαντες παρὰ Διονυσίῳ ἐξέβαλον μὲν Δίωνα, ἡμᾶς δ' εἰς φόβον κατέβαλον· ἵνα δ' ἐκπεράνωμεν οὐκ ὀλίγα πράγματα τὰ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἐλθὼν ἐκ Πελοποννήσου καὶ Ἀθηναίων Δίων ἔργῳ τὸν Διονύσιον ἐνουθέτησεν. ἐπειδὴ δ' οὖν ἠλευθέρωσέν τε καὶ ἀπέδωκεν αὐτοῖς δις τὴν πόλιν, ταῦτόν πρὸς Δίωνα Συρακόσιοι τότε ἔπαθον ὅπερ καὶ Διονύσιος, ὅτε αὐτὸν ἐπεχείρει παιδεύσας καὶ θρέψας βασιλέα τῆς ἀρχῆς ἄξιον, οὕτω κοινωνεῖν αὐτῷ τοῦ βίου παντός, ὁ δὲ τοῖς διαβάλλουσιν καὶ λέγουσιν ὡς ἐπιβουλεύων τῇ τυραννίδι Δίων πράττει πάντα ὅσα ἔπραττεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ἵνα ὁ μὲν παιδεία δὴ τὸν νοῦν κληθεὶς ἀμελοῖ τῆς ἀρχῆς ἐπιτρέψας ἐκείνῳ, ὁ δὲ σφετερίσαιο καὶ Διονύσιον ἐκβάλοι ἐκ τῆς ἀρχῆς δόλῳ. ταῦτα τότε ἐνίκησεν καὶ τὸ δεύτερον ἐν Συρακοσίοις λεγόμενα, καὶ μάλα ἀτόπῳ τε καὶ αἰσχυρᾷ νίκη τοῖς τῆς νίκης αἰτίοις. οἷον γὰρ γέγονεν, ἀκοῦσαι χρὴ τοὺς ἐμὲ παρακαλοῦντας πρὸς τὰ νῦν πράγματα. ἦλθον Ἀθηναῖος ἀνὴρ ἐγὼ, ἑταῖρος Δίωνος, σύμμαχος αὐτῷ, πρὸς τὸν τύραννον, ὅπως ἀντὶ πολέμου φιλίαν ποιήσασαι· διαμαχόμενος δὲ τοῖς διαβάλλουσιν ἠττήθη. πείθοντος δὲ Διονυσίου τιμαῖς καὶ χρήμασιν γενέσθαι μετ' αὐτοῦ ἐμὲ μάρτυρά τε καὶ φίλον πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκβολῆς τῆς Δίωνος αὐτῷ γίνεσθαι, τούτων δὴ τὸ πᾶν διήμαρτεν. ὕστερον δὲ δὴ κατιῶν οἴκαδε Δίων ἀδελφῷ δύο προσλαμβάνει Ἀθήνηθεν, οὐκ ἐκ φιλοσοφίας γεγονότε φίλῳ, ἀλλ' ἐκ τῆς περιτρεχούσης ἐταιρίας ταύτης τῆς τῶν πλείστων φίλων, ἦν ἐκ τοῦ ξενίζειν τε καὶ μυεῖν καὶ ἐποπτεύειν πραγματεύονται, καὶ δὴ καὶ τούτῳ τῷ συγκαταγαγόντε αὐτὸν φίλῳ ἐκ τούτων τε καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὴν κάθοδον ὑπηρεσίας ἐγενέσθη ἐταίρω· ἐλθόντες δὲ εἰς Σικελίαν, ἐπειδὴ Δίωνα ἦσθοντο διαβεβλημένον εἰς τοὺς ἐλευθερωθέντας ὑπ' αὐτοῦ Σικελιώτας ὡς ἐπιβουλεύοντα γενέσθαι τύραννον, οὐ μόνον τὸν ἑταῖρον καὶ ξένον προὔδοσαν, ἀλλ' οἷον τοῦ φόνου αὐτόχειρες ἐγένοντο, [334] ὅπλα ἔχοντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῖς τοῖς φονεῦσι παρεστῶτες ἐπίκουροι. καὶ τὸ μὲν αἰσχυρὸν καὶ ἀνόσιον οὔτε παρίεμαι ἔγωγε οὔτε τι λέγω – πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις ὑμνεῖν ταῦτα ἐπιμελές καὶ εἰς τὸν ἔπειτα μελήσει χρόνον – τὸ δὲ Ἀθηναίων περὶ λεγόμενον, ὡς αἰσχύνην οὗτοι περιῆψαν τῇ πόλει, ἐξαιροῦμαι· φημί γὰρ κάκεῖνον Ἀθηναῖον εἶναι ὃς οὐ προὔδωκεν τὸν αὐτὸν τοῦτον, ἐξὸν χρήματα καὶ ἄλλας τιμὰς πολλὰς λαμβάνειν. οὐ γὰρ διὰ βαναύσου φιλότητος ἐγεγόνει φίλος, διὰ δὲ ἐλευθέρας παιδείας κοινωνίαν, ἣ μόνη χρὴ πιστεύειν τὸν νοῦν κεκτημένον μᾶλλον ἢ συγγενεῖα ψυχῶν καὶ σωμάτων· ὥστε οὐκ ἀξίῳ ὀνειδίους γεγόνατον τῇ πόλει τῷ Δίωνα ἀποκτείναντε, ὡς ἐλλογίμῳ πῶποτε ἄνδρε γενομένῳ.

Ταῦτα εἴρηται πάντα τῆς συμβουλῆς ἕνεκα τῶν Διωνείων φίλων καὶ συγγενῶν· συμβουλεύω δὲ δὴ τι πρὸς τούτοις τὴν αὐτὴν συμβουλὴν καὶ λόγον τὸν αὐτὸν λέγων ἤδη τρίτον τρίτοις ὑμῖν. μὴ δουλοῦσθαι Σικελίαν ὑπ' ἀνθρώποις δεσπόταις, μηδὲ ἄλλην πόλιν, ὃ γ' ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὑπὸ νόμοις· οὔτε γὰρ τοῖς δουλουμένοις οὔτε τοῖς δουλωθεῖσιν ἄμεινον, αὐτοῖς καὶ παισὶ παίδων τε καὶ ἐκγόνοις, ἀλλ' ὀλέθριος πάντως ἡ πεῖρα, σμικρὰ δὲ καὶ ἀνελεύθερα ψυχῶν ἦθη τὰ τοιαῦτα ἀρπάζειν κέρδη φιλεῖ, οὐδὲν τῶν εἰς τὸν ἔπειτα καὶ εἰς τὸν παρόντα καιρὸν ἀγαθῶν καὶ δικαίων εἰδότα θεῖον τε καὶ ἀνθρωπίνων. ταῦτα πρῶτον μὲν Δίωνα ἐπεχείρησα ἐγὼ πείθειν, δεύτερον δὲ Διονύσιον, τρίτους δὲ ὑμᾶς νῦν. καὶ ἐμοὶ πείθεσθε Διὸς τρίτου σωτῆρος χάριν, εἴτα εἰς Διονύσιον βλέψαντες καὶ Δίωνα, ὧν ὁ μὲν μὴ πειθόμενος ζῆ τὰ νῦν οὐ καλῶς, ὁ δὲ πειθόμενος τέθνηκεν καλῶς· τὸ γὰρ τῶν καλλίστων ἐφιέμενον αὐτῷ τε καὶ πόλει πάσχειν ὅτι ἂν πάσχη πᾶν ὀρθὸν καὶ καλόν. οὔτε γὰρ πέφυκεν ἀθάνατος ἡμῶν οὐδεὶς, οὔτ' εἴ τω συμβαίη, γένοιτο ἂν εὐδαίμων, ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς· κακὸν γὰρ καὶ ἀγαθὸν οὐδὲν λόγου ἄξιόν ἐστιν τοῖς ἀψύχοις, [335] ἀλλ' ἢ μετὰ σώματος οὔση ψυχῇ τοῦτο συμβήσεται ἐκάστη ἢ κεχωρισμένη. πείθεσθαι δὲ ὄντως ἀεὶ χρή τοῖς παλαιοῖς τε καὶ ἱεροῖς λόγοις, οἳ δὴ μηνύουσιν ἡμῖν ἀθάνατον ψυχὴν εἶναι δικαστάς τε ἴσχειν καὶ τίνειν τὰς μεγίστας τιμωρίας, ὅταν τις ἀπαλλαχθῇ τοῦ σώματος· διὸ καὶ τὰ μεγάλα ἀμαρτήματα καὶ ἀδικήματα σμικρότερον εἶναι χρή νομίζειν κακὸν πάσχειν ἢ δρᾶσαι, ὧν ὁ φιλοχρήματος πένης τε ἀνὴρ τὴν ψυχὴν οὔτε ἀκούει, ἐὰν τε ἀκούσῃ, καταγελῶν, ὡς οἶεται, πανταχόθεν ἀναιδῶς ἀρπάζει πᾶν ὅτιπερ ἂν οἴηται, καθάπερ θηρίον, φαγεῖν ἢ πιεῖν ἢ περὶ τὴν ἀνδραποδώδη καὶ ἀχάριστον, ἀφροδίσιον λεγομένην οὐκ ὀρθῶς, ἠδονὴν ποριεῖν αὐτῷ τοῦμπίμπλασθαι, τυφλὸς ὧν καὶ οὐχ ὀρῶν, οἷς συνέπεται τῶν ἀρπαγμάτων ἀνοσιουργία, κακὸν ἠλίκον ἀεὶ μετ' ἀδικήματος ἐκάστου, ἦν ἀναγκαῖον τῷ ἀδικήσαντι συνεφέλκειν ἐπὶ τε γῆ στρεφομένῳ καὶ ὑπὸ γῆς νοστήσαντι πορείαν ἄτιμόν τε καὶ ἀθλίαν πάντως πανταχῇ. Δίωνα δὲ ἐγὼ λέγων ταῦτα τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔπειθον, καὶ τοῖς ἀποκτείνασιν ἐκεῖνον δικαιοτάτ' ἂν ὀργιζοίμην ἐγὼ τρόπον τινὰ ὁμοιότατα καὶ Διονυσίῳ· ἀμφοτέρω γὰρ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἔπος εἰπεῖν ἅπαντας τὰ μέγιστα ἔβλαψαν ἀνθρώπους, οἳ μὲν τὸν βουλόμενον δικαιοσύνην χρῆσθαι διαφθείραντες, ὁ δὲ οὐδὲν ἐθελήσας χρήσασθαι δικαιοσύνην διὰ πάσης τῆς ἀρχῆς, μεγίστην δύναμιν ἔχων, ἐν ἧ γενομένη φιλοσοφία τε καὶ δύναμις ὄντως ἐν ταῦτῳ διὰ πάντων ἀνθρώπων Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λάμπασ' ἂν ἰκανῶς δόξαν παρέστησεν πᾶσιν τὴν ἀληθῆ, ὡς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο εὐδαίμων οὔτε πόλις οὔτ' ἀνὴρ οὐδεὶς, ὅς ἂν μὴ μετὰ φρονήσεως ὑπὸ δικαιοσύνην διαγάγῃ τὸν βίον, ἦτοι ἐν αὐτῷ κεκτημένος ἢ ὀσίων ἀνδρῶν ἀρχόντων ἐν ἧθεσιν τραφεῖς τε καὶ παιδευθεῖς ἐνδίκως. ταῦτα μὲν Διονύσιος ἔβλαψεν· τὰ δὲ ἄλλα σμικρὰ ἂν εἴη πρὸς ταῦτά μοι βλάβη. ὁ δὲ Δίωνα ἀποκτείνας οὐκ οἶδεν ταῦτ' ἐξαιρησμένος τούτῳ. Δίωνα γὰρ ἐγὼ σαφῶς οἶδα, ὡς οἶόν τε περὶ ἀνθρώπων ἀνθρωπὸν δυσχυρίζεσθαι, ὅτι, τὴν ἀρχὴν εἰ κατέσχευ, [336] ὡς οὐκ ἂν ποτε ἐπ' ἄλλο γε σχῆμα ἀρχῆς ἐτράπετο ἢ ἐπὶ τὸ Συρακούσας μὲν πρῶτον, τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ, ἐπεὶ τὴν δουλείαν αὐτῆς ἀπήλλαξεν φαιδρῦνας ἐλευθέρας δ' ἐν σχήματι κατέστησεν, τὸ μετὰ τούτ' ἂν πάση μηχανῇ ἐκόσμησεν νόμοις τοῖς προσήκουσιν τε καὶ ἀρίστοις τοὺς πολίτας, τό τε ἐφεξῆς τούτοις προυθυμεῖτ' ἂν πράξαι, πᾶσαν Σικελίαν κατοικίζειν καὶ ἐλευθέραν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐκβάλλων, τοὺς δὲ χειρούμενος ῥᾶον Ἰέρωνος· τούτων δ' αὖ γενομένων δι' ἀνδρὸς δικαίου τε καὶ ἀνδρείου καὶ σώφρονος καὶ φιλοσόφου, τὴν αὐτὴν ἀρετῆς ἂν πέρι γενέσθαι δόξαν τοῖς πολλοῖς, ἦπερ ἂν, εἰ Διονύσιος ἐπέισθη, παρὰ πᾶσιν ἂν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις ἀπέσωσεν γενομένη. νῦν δὲ ἢ πού τις δαίμων ἢ τις ἀλιτήριος ἐμπεσὼν ἀνομία καὶ ἀθεότητι καὶ τὸ μέγιστον τόλμαις ἀμαθίας, ἐξ ἧς πάντα κακὰ πᾶσιν ἐρρίζωται καὶ βλαστάνει καὶ εἰς ὕστερον ἀποτελεῖ καρπὸν τοῖς γεννήσασιν πικρότατον, αὕτη πάντα τὸ δεύτερον ἀνέτρεψέν τε καὶ ἀπώλεσεν. νῦν δὲ δὴ εὐφημῶμεν χάριν οἴωνοῦ τὸ τρίτον. ὅμως δὲ μιμεῖσθαι μὲν

συμβουλευώ Δίωνα ὑμῖν τοῖς φίλοις τήν τε τῆς πατρίδος εὐνοίαν καὶ τήν τῆς τροφῆς σόφρονα δίαιταν, ἐπὶ λωφόνων δὲ ὀρνίθων τὰς ἐκείνου βουλήσεις πειρᾶσθαι ἀποτελεῖν – αἱ δὲ ἦσαν, ἀκηκόατε παρ' ἐμοῦ σαφῶς – τὸν δὲ μὴ δυνάμενον ὑμῶν Δωριστὶ ζῆν κατὰ τὰ πάτρια, διώκοντα δὲ τὸν τε τῶν Δίωτος σφαγέων καὶ τὸν Σικελικὸν βίον, μήτε παρακαλεῖν μήτε οἶεσθαι πιστὸν ἄν τι καὶ ὑγιὲς πρᾶξαί ποτε, τοὺς δὲ ἄλλους παρακαλεῖν ἐπὶ πάσης Σικελίας κατοικισμὸν τε καὶ ἰσονομίαν ἔκ τε αὐτῆς Σικελίας καὶ ἐκ Πελοποννήσου συμπάσης, φοβεῖσθαι δὲ μηδὲ Ἀθήνας· εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετὴν, ξενοφόνων τε ἀνδρῶν μισοῦντες τόλμας. εἰ δ' οὖν ταῦτα μὲν ὕστερα γένοιτ' ἄν, κατεπείγουσιν δὲ ὑμᾶς αἱ τῶν στάσεων πολλὰ καὶ παντοδαπαὶ φυόμεναι ἐκάστης ἡμέρας διαφοραί, εἰδέναι μὲν που χρὴ πάντα τινὰ ἄνδρα, ᾧ καὶ βραχὺ δόξης ὀρθῆς μετέδωκεν θεῖα τις τύχη, ὡς οὐκ ἔστιν παῦλα κακῶν τοῖς στασιάζουσιν, πρὶν ἂν οἱ κρατήσαντες μάχαις καὶ ἐκβολαῖς ἀνθρώπων καὶ σφαγαῖς μνησικακοῦντες καὶ ἐπὶ τιμωρίας παύσωνται τρεπόμενοι τῶν ἐχθρῶν, [337] ἐγκρατεῖς δὲ ὄντες αὐτῶν, θέμενοι νόμους κοινούς μηδὲν μᾶλλον πρὸς ἡδονὴν αὐτοῖς ἢ τοῖς ἠττηθεῖσιν κειμένους, ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς νόμοις διτταῖς οὖσαις ἀνάγκαις, αἰδοῖ καὶ φόβῳ, φόβῳ μὲν διὰ τὸ κρείττους αὐτῶν εἶναι δεικνύντες τὴν βίαν, αἰδοῖ δὲ αὖ διὰ τὸ κρείττους φαίνεσθαι περὶ τε τὰς ἡδονὰς καὶ τοῖς νόμοις μᾶλλον ἐθέλοντές τε καὶ δυνάμενοι δουλεύειν. ἄλλως δὲ οὐκ ἔστιν ὡς ἂν ποτε κακῶν λήξαι πόλις ἐν αὐτῇ στασιάζουσα, ἀλλὰ στάσεις καὶ ἔχθραι καὶ μίση καὶ ἀπιστία ταῖς οὕτω διατεθείσαις πόλεσιν αὐταῖς πρὸς αὐτὰς ἀεὶ γίνεσθαι φιλεῖ. τοὺς δὲ κρατήσαντας ἀεὶ χρὴ, ὅταν περ ἐπιθυμήσωσιν σωτηρίας, αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς ἄνδρας προκρῖναι τῶν Ἑλλήνων οὓς ἂν πυνθάνωνται ἀρίστους ὄντας, πρῶτον μὲν γέροντας, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κεκτημένους οἴκοι καὶ προγόνους αὐτῶν ὅτι μάλιστα πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ ὀνομαστοὺς καὶ κτῆσιν κεκτημένους πάντας ἱκανὴν – ἀριθμὸν δὲ εἶναι μυριάνδρῳ πόλει πεντήκοντα ἱκανοὶ τοιοῦτοι – τούτους δὲ δεήσειν καὶ τιμαῖς ὅτι μεγίσταις οἴκοθεν μεταπέμψασθαι, μεταπεμψαμένους δὲ ὁμόσαντας δεῖσθαι καὶ κελεύειν θεῖναι νόμους, μήτε νικήσωσιν μήτε νικηθεῖσιν νέμειν πλέον, τὸ δὲ ἴσον καὶ κοινὸν πάση τῇ πόλει. τεθέντων δὲ τῶν νόμων ἐν τούτῳ δὴ τὰ πάντα ἐστίν. ἂν μὲν γὰρ οἱ νενικηκότες ἠττους αὐτοὺς τῶν νόμων μᾶλλον τῶν νενικημένων παρέχωνται, πάντ' ἔσται σωτηρίας τε καὶ εὐδαιμονίας μεστὰ καὶ πάντων κακῶν ἀποφυγή· εἰ δὲ μή, μήτ' ἐμὲ μήτ' ἄλλον κοινὸν παρακαλεῖν ἐπὶ τὸν μὴ πειθόμενον τοῖς νῦν ἐπεσταλμένοις. ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἀδελφὰ ὧν τε Δίωτος ὧν τ' ἐγὼ ἐπεχειρήσαμεν Συρακούσαις εὖ φρονοῦντες συμπρᾶξα, δευτέρα μὲν· πρῶτα δ' ἦν ἃ τὸ πρῶτον ἐπεχειρήθη μετ' αὐτοῦ Διονυσίου πραχθῆναι πᾶσιν κοινὰ ἀγαθὰ, τύχη δὲ τις ἀνθρώπων κρείττων διεφόρησεν. τὰ δὲ νῦν ὑμεῖς πειρᾶσθε εὐτυχέστερον αὐτὰ ἀγαθῇ πρᾶξαι μοίρα καὶ θεῖα τινὶ τύχῃ.

Συμβουλή μὲν δὴ καὶ ἐπιστολὴ εἰρήσθω καὶ ἡ παρὰ Διονύσιον ἐμὴ προτέρα ἄφιξις· ἡ δὲ δὴ ὕστερα πορεία τε καὶ πλοῦς ὡς εἰκότως τε ἅμα καὶ ἐμμελῶς γέγονεν, ᾧ μέλει ἀκούειν ἕξεστι τὸ μετὰ τοῦτο. [338] ὁ μὲν γὰρ δὴ πρῶτος χρόνος τῆς ἐν Σικελίᾳ διατριβῆς μοι διεπεράνθη, καθάπερ εἶπον, πρὶν συμβουλεύειν τοῖς οἰκείοις καὶ ἐταίροις τοῖς περὶ Δίωνα· τὸ μετ' ἐκεῖνα δ' οὖν ἔπεισα ὄπη δὴ ποτ' ἐδυνάμην Διονύσιον ἀφεῖναι με, εἰρήνης δὲ γενομένης – ἦν γὰρ τότε πόλεμος ἐν Σικελίᾳ – συνωμολογήσαμεν ἀμφοτέρω. Διονύσιος μὲν ἔφη μεταπέμψεσθαι Δίωνα καὶ ἐμὲ πάλιν, καταστησάμενος τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν ἀσφαλέστερον ἑαυτῷ, Δίωνα δὲ ἠξίου διανοεῖσθαι μὴ φυγὴν αὐτῷ γεγονέναι τότε, μετὰστασιν δὲ· ἐγὼ δ' ἠξύνω μολόγησα ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις, γενομένης δὲ εἰρήνης, μετεπέμπετό με, Δίωνα δὲ ἐπισχεῖν ἔτι ἐνιαυτὸν ἐδεῖτο, ἐμὲ δὲ ἠκύνω ἐκ παντὸς τρόπου ἠξίου. Δίωτος μὲν οὖν ἐκέλευέ τέ με πλεῖν καὶ ἐδεῖτο· καὶ γὰρ δὴ λόγος ἐχώρει πολὺς ἐκ Σικελίας ὡς Διονύσιος θαυμαστῶς φιλοσοφίας ἐν ἐπιθυμίᾳ πάλιν εἶη γεγινώς τὰ νῦν· ὅθεν ὁ Δίωτος

συντεταμένως ἐδεῖτο ἡμῶν τῆ μεταπέμψει μὴ ἀπειθεῖν. ἐγὼ δὲ ἤδη μὲν που κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῖς νέοις πολλὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅμως δ' οὖν ἀσφαλέστερόν μοι ἔδοξεν χαίρειν τότε γε πολλὰ καὶ Δίωνα καὶ Διονύσιον ἔάν, καὶ ἀπηχθόμην ἀμφοῖν ἀποκρινάμενος ὅτι γέρων τε εἶην καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας οὐδὲν γίνοιτο τῶν τὰ νῦν πραττομένων. ἔοικεν δὲ τὸ μετὰ τοῦτο Ἀρχύτης τε παρὰ Διονύσιον πρὶν ἀφικέσθαι – ἐγὼ γὰρ πρὶν ἀπιέναι ξενίαν καὶ φιλίαν Ἀρχύτη καὶ τοῖς ἐν Τάραντι καὶ Διονυσίῳ ποιήσας ἀπέπλεον – ἄλλοι τέ τινες ἐν Συρακούσαις ἦσαν Δίωνός τε ἅττα διακηκούτες καὶ τούτων τινὲς ἄλλοι, παρακουσμάτων τινῶν ἔμμεστοι τῶν κατὰ φιλοσοφίαν· οἱ δοκοῦσί μοι Διονυσίῳ πειρᾶσθαι διαλέγεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς Διονυσίου πάντα διακηκούτος ὅσα διενουούμην ἐγώ. ὁ δὲ οὔτε ἄλλως ἐστὶν ἀφυῆς πρὸς τὴν τοῦ μανθάνειν δύναμιν φιλότιμός τε θαυμαστώς· ἤρεσκέν τε οὖν ἴσως αὐτῷ τὰ λεγόμενα ἠσχύνετό τε φανερός γιγνόμενος οὐδὲν ἀκηκῶς ὅτ' ἐπεδήμουν ἐγώ, ὅθεν ἅμα μὲν εἰς ἐπιθυμίαν ἦι τοῦ διακοῦσαι ἐναργέστερον, ἅμα δ' ἡ φιλοτιμία κατήπειγεν αὐτόν – δι' ἃ δὲ οὐκ ἤκουσεν ἐν τῇ πρόσθεν ἐπιδημία, διεξήλθομεν ἐν τοῖς ἄνω ῥηθεῖσιν νυνδὴ λόγοις – ἐπειδὴ δ' οὖν οἴκαδέ τ' ἐσώθην καὶ καλοῦντος τὸ δεύτερον ἀπηρνήθην, καθάπερ εἶπον νυνδὴ, δοκεῖ μοι Διονύσιος παντάπασιν φιλοτιμηθῆναι μὴ ποτέ τισιν δόξαιμι [339] καταφρονῶν αὐτοῦ τῆς φύσεώς τε καὶ ἕξεως ἅμα καὶ τῆς διαίτης ἔμπειρος γεγονώς, οὐκέτ' ἐθέλειν δυσχεραίνων παρ' αὐτόν ἀφικνεῖσθαι. δίκαιος δὲ λέγειν εἰμὶ τάληθές καὶ ὑπομένειν, εἴ τις ἄρα τὰ γεγονότα ἀκούσας καταφρονήσει τῆς ἐμῆς φιλοσοφίας, τὸν τύραννον δὲ ἠγήσεται νοῦν ἔχειν. ἔπεμψε μὲν γὰρ δὴ Διονύσιος τρίτον ἐπ' ἐμὲ τριήρη ῥαστώνης ἕνεκα τῆς πορείας, ἔπεμψεν δὲ Ἀρχέδημον, ὃν ἠγεῖτό με τῶν ἐν Σικελίᾳ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, τῶν Ἀρχύτη συγγεγονότων ἕνα, καὶ ἄλλους γνωρίμους τῶν ἐν Σικελίᾳ· οὗτοι δὲ ἡμῖν ἠγγελλον πάντες τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς θαυμαστὸν ὅσον Διονύσιος ἐπιδεδωκῶς εἶη πρὸς φιλοσοφίαν. ἔπεμψεν δὲ ἐπιστολὴν πάνυ μακράν, εἰδὼς ὡς πρὸς Δίωνα διεκείμην καὶ τὴν αὐτὴν Δίωνος προθυμίαν τοῦ ἐμὲ πλεῖν καὶ εἰς Συρακούσας ἐλθεῖν· πρὸς γὰρ δὴ πάντα ταῦτα ἦν παρεσκευασμένη τὴν ἀρχὴν ἔχουσα ἢ ἐπιστολή, τῆ δὲ πη φράζουσα – «Διονύσιος Πλάτων» – τὰ νόμιμα ἐπὶ τούτοις εἰπὼν οὐδὲν τὸ μετὰ τοῦτο εἶπεν πρότερον ἢ ὡς «Ἄν εἰς Σικελίαν πεισθεῖς ὑφ' ἡμῶν ἔλθῃς τὰ νῦν, πρῶτον μὲν σοι τὰ περὶ Δίωνα ὑπάρξει ταύτη γιγνόμενα ὅπῃπερ ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς – θελήσεις δὲ οἶδ' ὅτι τὰ μέτρια, καὶ ἐγὼ συγχωρήσομαι – εἰ δὲ μή, οὐδὲν σοι τῶν περὶ Δίωνα ἕξει πραγμάτων οὔτε περὶ τᾶλλα οὔτε περὶ αὐτόν κατὰ νοῦν γιγνόμενα.» ταῦθ' οὕτως εἶπεν, τᾶλλα δὲ μακρὰ ἂν εἶη καὶ ἄνευ καιροῦ λεγόμενα. ἐπιστολαὶ δὲ ἄλλαι ἐφοίτων παρὰ τε Ἀρχύτου καὶ τῶν ἐν Τάραντι, τὴν τε φιλοσοφίαν ἐγκωμιάζουσαι τὴν Διονυσίου, καὶ ὅτι, ἂν μὴ ἀφίκωμαι νῦν, τὴν πρὸς Διονύσιον αὐτοῖς γενομένην φιλίαν δι' ἐμοῦ, οὐ σμικρὰν οὔσαν πρὸς τὰ πολιτικά, παντάπασιν διαβαλοῖην. ταύτης δὲ τοιαύτης γενομένης ἐν τῷ τότε χρόνῳ τῆς μεταπέμψεως, τῶν μὲν ἐκ Σικελίας τε καὶ Ἰταλίας ἐλκόντων, τῶν δὲ Ἀθήνηθεν ἀτεχνῶς μετὰ δεήσεως οἷον ἐξωθούντων με, καὶ πάλιν ὁ λόγος ἦκεν ὁ αὐτός, τὸ μὴ δεῖν προδοῦναι Δίωνα μηδὲ τοὺς ἐν Τάραντι ξένους τε καὶ ἐταίρους, αὐτῷ δὲ μοι ὑπῆν ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν νέον ἄνθρωπον παρακούοντα ἀξίων λόγου πραγμάτων, εὐμαθῆ, πρὸς ἔρωτα ἐλθεῖν τοῦ βελτίστου βίου· δεῖν οὖν αὐτὸ ἐξελέγξαι σαφῶς ὅποτέρως ποτὲ ἄρα ἔχοι, καὶ τοῦτ' αὐτὸ μηδαμῆ προδοῦναι μηδ' ἐμὲ τὸν αἴτιον γενέσθαι τηλικούτου ἀληθῶς ὀνειδούς, εἴπερ ὄντως εἶη τῷ ταῦτα λελεγμένα. πορεύομαι δὴ τῷ λογισμῷ τούτῳ κατακαλυψάμενος – πολλὰ δεδιὼς μαντευόμενός τε οὐ πάνυ καλῶς, ὡς ἔοικεν – ἐλθὼν δ' οὖν τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι τοῦτό γε οὖν ἔπραξα ὄντως· ἐσώθην γὰρ τοι πάλιν εὐτυχῶς, [340] καὶ τούτων γε μετὰ θεὸν Διονυσίῳ χάριν εἰδέναι χρεῶν, ὅτι πολλῶν βουληθέντων ἀπολέσαι με διεκώλυσεν καὶ ἔδωκέν τι μέρος αἰδοῖ τῶν περὶ ἐμὲ πραγμάτων. ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμην, ὥμην τούτου πρῶτον ἔλεγχον δεῖν λαβεῖν, πότερον ὄντως εἶη Διονύσιος ἐξημμένος ὑπὸ φιλοσοφίας ὥσπερ πυρός, ἢ μάτην ὁ πολὺς οὗτος ἔλθοι λόγος Ἀθήναζε. ἐστὶν δὲ τις τρόπος τοῦ

περὶ τὰ τοιαῦτα πείραν λαμβάνειν οὐκ ἀγεννῆς ἀλλ' ὄντως τυράννοις πρέπων, ἄλλως τε καὶ τοῖς τῶν παρακουσμάτων μεστοῖς, ὃ δὴ κάγω Διονύσιον εὐθύς ἐλθὼν ἠσθόμην καὶ μάλα πεπονθότα. δεικνύει δὴ δεῖ τοῖς τοιούτοις ὅτι ἔστι πᾶν τὸ πρᾶγμα οἷόν τε καὶ δι' ὅσων πραγμάτων καὶ ὅσον πόνον ἔχει. ὁ γὰρ ἀκούσας, ἐὰν μὲν ὄντως ἦ φιλόσοφος οἰκειὸς τε καὶ ἄξιος τοῦ πράγματος θεῖος ὢν, ὁδόν τε ἠγεῖται θαυμαστὴν ἀκηκοέναι συντατέον τε εἶναι νῦν καὶ οὐ βιωτὸν ἄλλως ποιούντι· μετὰ τοῦτο δὴ συντείνας αὐτὸς τε καὶ τὸν ἠγούμενον τὴν ὁδόν, οὐκ ἀνίησιν πρὶν ἂν ἡ τέλος ἐπιθῆ ᾤσιν, ἢ λάβῃ δύναμιν ὥστε αὐτὸς αὐτὸν χωρὶς τοῦ δείξοντος δυνατὸς εἶναι ποδηγεῖν.

Ταύτη καὶ κατὰ ταῦτα διανοηθεὶς ὁ τοιοῦτος ζῆ, πράττων μὲν ἐν αἴσισιν ἂν ἦ πράξεις, παρὰ πάντα δὲ ἀεὶ φιλοσοφίας ἐχόμενος καὶ τροφῆς τῆς καθ' ἡμέραν ἥτις ἂν αὐτὸν μάλιστα εὐμαθῆ τε καὶ μνήμονα καὶ λογίζεσθαι δυνατὸν ἐν αὐτῷ νήφοντα ἀπεργάζηται· τὴν δὲ ἐναντίαν ταύτη μισῶν διατελεῖ. οἱ δὲ ὄντως μὲν μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ' ἐπικεχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τῶν ἡλίων ἐπικεκαυμένοι, ἰδόντες τε ὅσα μαθήματά ἐστιν καὶ ὁ πόνος ἡλικὸς καὶ δίαιτα ἢ καθ' ἡμέραν ὡς πρέπουσα ἢ κοσμία τῷ πράγματι, χαλεπὸν ἠγησάμενοι καὶ ἀδύνατον αὐτοῖς, [341] οὔτε δὴ ἐπιτηδεύειν δυνατοὶ γίνονται, ἔνιοι δὲ αὐτῶν πείθουσιν αὐτοὺς ὡς ἱκανῶς ἀκηκοότες εἰσὶν τὸ ὅλον, καὶ οὐδὲν ἔτι δέονταί τινων πραγμάτων. ἢ μὲν δὴ πείρα αὕτη γίνεταί ἢ σαφῆς τε καὶ ἀσφαλεστάτη πρὸς τοὺς τρυφῶντάς τε καὶ ἀδυνάτους διαπονεῖν, ὡς μηδέποτε βαλεῖν ἐν αἰτία τὸν δεικνύοντα ἀλλ' αὐτὸν αὐτόν, μὴ δυνάμενον πάντα τὰ πρόσφορα ἐπιτηδεύειν τῷ πράγματι. οὕτω δὴ καὶ Διονυσίῳ τότε ἔρρηθη τὰ ῥηθέντα. πάντα μὲν οὖν οὐτ' ἐγὼ διεξῆλθον οὔτε Διονύσιος ἐδέετο· πολλὰ γὰρ αὐτὸς καὶ τὰ μέγιστα εἰδέναι τε καὶ ἱκανῶς ἔχειν προσεποιεῖτο διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἄλλων παρακοάς. ὕστερον δὲ καὶ ἀκούω γεγραφέναι αὐτὸν περὶ ὧν τότε ἤκουσε, συνθέντα ὡς αὐτοῦ τέχνην, οὐδὲν τῶν αὐτῶν ὧν ἀκούοι· οἶδα δὲ οὐδὲν τούτων. ἄλλους μὲν τινὰς οἶδα γεγραφότας περὶ τῶν αὐτῶν τούτων, οἵτινες δέ, οὐδ' αὐτοὶ αὐτούς. τοσόνδε γε μὴν περὶ πάντων ἔχω φράζειν τῶν γεγραφότων καὶ γραψόντων, ὅσοι φασὶν εἰδέναι περὶ ὧν ἐγὼ σπουδάζω, εἴτ' ἐμοῦ ἀκηκοότες εἴτ' ἄλλων εἴθ' ὡς εὐρόντες αὐτοί· τούτους οὐκ ἔστιν κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν περὶ τοῦ πράγματος ἐπαῖειν οὐδέν. οὐκ οὐκ ἐμόν γε περὶ αὐτῶν ἔστιν σύγγραμμα οὐδὲ μήποτε γένηται· ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἐστὶν ὡς ἄλλα μαθήματα, ἀλλ' ἐκ πολλῆς συνουσίας γινομένης περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ τοῦ συζῆν ἐξαιφνης, οἷον ἀπὸ πυρὸς πηδήσαντος ἐξαφθὲν φῶς, ἐν τῇ ψυχῇ γενόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ ἤδη τρέφει. καίτοι τοσόνδε γε οἶδα, ὅτι γραφέντα ἢ λεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ βέλτιστ' ἂν λεχθείη· καὶ μὴ ὅτι γεγραμμένα κακῶς οὐχ ἦκιστ' ἂν ἐμὲ λυποῖ. εἰ δέ μοι ἐφαίνετο γραπτέα θ' ἱκανῶς εἶναι πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ ῥητά, τί τούτου κάλλιον ἐπέπρακτ' ἂν ἡμῖν ἐν τῷ βίῳ ἢ τοῖς τε ἀνθρώποισι μέγα ὄφελος γράψαι καὶ τὴν φύσιν εἰς φῶς πᾶσιν προαγαγεῖν; ἀλλ' οὔτε ἀνθρώποις ἠγοῦμαι τὴν ἐπιχείρησιν περὶ αὐτῶν λεγομένην ἀγαθόν, εἰ μὴ τισιν ὀλίγοις ὅποσοι δυνατοὶ ἀνευρεῖν αὐτοὶ διὰ σμικρᾶς ἐνδείξεως, τῶν τε δὴ ἄλλων τοὺς μὲν καταφρονήσεως οὐκ ὀρθῆς ἐμπλήσειεν ἂν οὐδαμῆ ἐμμελῶς, τοὺς δὲ ὑψηλῆς καὶ χαύνης ἐλπίδος, [342] ὡς σέμν' ἄττα μεμαθηκότας. ἔτι δὲ μακρότερα περὶ αὐτῶν ἐν νῷ μοι γέγονεν εἰπεῖν· τάχα γὰρ ἂν περὶ ὧν λέγω σαφέστερον ἂν εἶη λεχθέντων αὐτῶν. ἔστι γὰρ τις λόγος νῷ μοι γέγονεν εἰπεῖν· τάχα γὰρ ἂν περὶ ὧν λέγω σαφέστερον ἂν εἶη λεχθέντων αὐτῶν. ἔστι γὰρ τις λόγος ἀληθῆς, ἐναντίος τῷ τολμήσαντι γράφειν τῶν τοιούτων καὶ ὀτιοῦν, πολλακίς μὲν ὑπ' ἐμοῦ καὶ πρόσθεν ῥηθείς, ἔοικεν δ' οὖν εἶναι καὶ νῦν λεκτέος.

Ἔστιν τῶν ὄντων ἐκάστω, δι' ὧν τὴν ἐπιστήμην ἀνάγκη παραγίνεσθαι, τρία, τέταρτον δ' αὐτή – πέμπτον δ' αὐτὸ τιθέναι δεῖ ὃ δὴ γνωστόν τε καὶ ἀληθῶς ἐστὶν ὄν – ἐν μὲν ὄνομα, δεύτερον δὲ λόγος, τὸ δὲ τρίτον εἶδωλον, τέταρτον δὲ ἐπιστήμη. περὶ ἐν οὖν λαβὲ βουλόμενος μαθεῖν τὸ νῦν λεγόμενον, καὶ πάντων οὕτω πέρι νόησον. κύκλος ἐστὶν τι λεγόμενον, ᾧ τοῦτ' αὐτὸ ἐστὶν ὄνομα ὃ

νῦν ἐφθέγγεμεθα. λόγος δ' αὐτοῦ τὸ δεύτερον, ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων συγκείμενος· τὸ γὰρ ἐκ τῶν ἐσχάτων ἐπὶ τὸ μέσον ἴσον ἀπέχον πάντη, λόγος ἂν εἴη ἐκείνου ὥπερ στρογγύλον καὶ περιφερὲς ὄνομα καὶ κύκλος. τρίτον δὲ τὸ ζωγραφούμενον τε καὶ ἐξαλειφόμενον καὶ τορνευόμενον καὶ ἀπολλύμενον· ὧν αὐτὸς ὁ κύκλος, ὃν περὶ πάντ' ἐστὶν ταῦτα, οὐδὲν πάσχει, τούτων ὡς ἕτερον ὄν. τέταρτον δὲ ἐπιστήμη καὶ νοῦς ἀληθείας τε δόξα περὶ ταῦτ' ἐστὶν· ὡς δὲ ἐν τοῦτο αὖ πᾶν θετέον, οὐκ ἐν φωναῖς οὐδ' ἐν σωματίων σχήμασιν ἀλλ' ἐν ψυχαῖς ἐνόν, ὃ δὴλον ἕτερόν τε ὃν αὐτοῦ τοῦ κύκλου τῆς φύσεως τῶν τε ἔμπροσθεν λεχθέντων τριῶν. τούτων δὲ ἐγγύτατα μὲν συγγενεῖα καὶ ὁμοιότητι τοῦ πέμπτου νοῦς πεπλησίακεν, τᾶλλα δὲ πλεον ἀπέχει. ταῦτὸν δὴ περὶ τε εὐθέος ἅμα καὶ περιφεροῦς σχήματος καὶ χρόας, περὶ τε ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ καὶ δικαίου, καὶ περὶ σώματος ἅπαντος σκευαστοῦ τε καὶ κατὰ φύσιν γεγονότος, πυρὸς ὕδατός τε καὶ τῶν τοιούτων πάντων, καὶ ζώου σύμπαντος περὶ καὶ ἐν ψυχαῖς ἦθους, καὶ περὶ ποιήματα καὶ παθήματα σύμπαντα· οὐ γὰρ ἂν τούτων μή τις τὰ τέτταρα λάβῃ ἁμῶς γέ πως, οὔποτε τελέως ἐπιστήμης τοῦ πέμπτου μέτοχος ἔσται. πρὸς γὰρ τούτοις ταῦτα οὐχ ἦττον ἐπιχειρεῖ τὸ ποιῶν τι περὶ ἕκαστον δηλοῦν ἢ τὸ ὄν ἐκάστου διὰ τὸ τῶν λόγων ἀσθενές· [343] ὧν ἔνεκα νοῦν ἔχων οὐδεὶς τολμήσει ποτὲ εἰς αὐτὸ τιθέναι τὰ νενοημένα ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ταῦτα εἰς ἀμετακίνητον, ὃ δὴ πάσχει τὰ γεγραμμένα τύποις. τοῦτο δὲ πάλιν αὖ τὸ νῦν λεγόμενον δεῖ μαθεῖν. κύκλος ἕκαστος τῶν ἐν ταῖς πράξεσι γραφομένων ἢ καὶ τορνευθέντων μεστός τοῦ ἐναντίου ἐστὶν τῷ πέμπτῳ – τοῦ γὰρ εὐθέος ἐφάπτεται πάντη – αὐτὸς δέ, φαμέν, ὁ κύκλος οὔτε τι μικρότερον οὔτε μεῖζον τῆς ἐναντίας ἔχει ἐν αὐτῷ φύσεως. ὄνομά τε αὐτῶν φαμεν οὐδὲν οὐδενὶ βέβαιον εἶναι, κωλύειν δ' οὐδὲν τὰ νῦν στρογγύλα καλούμενα εὐθέα κεκλήσθαι τὰ τε εὐθέα δὴ στρογγύλα, καὶ οὐδὲν ἦττον βεβαίως ἔξιν τοῖς μεταθεμένοις καὶ ἐναντίως καλοῦσιν. καὶ μὴν περὶ λόγου γε ὁ αὐτὸς λόγος, εἴπερ ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύγκειται, μηδὲν ἰκανῶς βεβαίως εἶναι βέβαιον· μυρίος δὲ λόγος αὖ περὶ ἐκάστου τῶν τεττάρων ὡς ἀσαφές, τὸ δὲ μέγιστον, ὅπερ εἵπομεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ὅτι δυοῖν ὄντων, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ποιῶν τινος, οὐ τὸ ποιῶν τι, τὸ δὲ τί, ζητούσης εἰδέναί τῆς ψυχῆς, τὸ μὴ ζητούμενον ἕκαστον τῶν τεττάρων προτεῖνον τῇ ψυχῇ λόγῳ τε καὶ κατ' ἔργα, αἰσθήσεσιν εὐέλεγκτον τό τε λεγόμενον καὶ δεικνύμενον αἰεὶ παρεχόμενον ἕκαστον, ἀπορίας τε καὶ ἀσαφείας ἐμπύμπλησι πάσης ὡς ἔπος εἶπεῖν πάντ' ἄνδρα. ἐν οἷσι μὲν οὔν μηδ' εἰθισμένοι τὸ ἀληθὲς ζητεῖν ἐσμεν ὑπὸ πονηρᾶς τροφῆς, ἐξαρκεῖ δὲ τὸ προταθὲν τῶν εἰδώλων, οὐ καταγέλαστοι γιγνώμεθα ὑπ' ἀλλήλων, οἱ ἐρωτώμενοι ὑπὸ τῶν ἐρωτώντων, δυναμένων δὲ τὰ τέτταρα διαρρίπτειν τε καὶ ἐλέγχειν· ἐν οἷς δ' ἂν τὸ πέμπτον ἀποκρίνασθαι καὶ δηλοῦν ἀναγκάζωμεν, ὁ βουλόμενος τῶν δυναμένων ἀνατρέπειν κρατεῖ. καὶ ποιεῖ τὸν ἐξηγούμενον ἐν λόγοις ἢ γράμμασιν ἢ ἀποκρίσεσιν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων δοκεῖν μηδὲν γινώσκειν ὧν ἂν ἐπιχειρῇ γράφειν ἢ λέγειν, ἀγνοούντων ἐνίοτε ὡς οὐχ ἢ ψυχὴ τοῦ γράψαντος ἢ λέξαντος ἐλέγχεται, ἀλλ' ἢ τῶν τεττάρων φύσις ἐκάστου, πεφυκυῖα φαύλως. ἢ δὲ διὰ πάντων αὐτῶν διαγωγῆ, ἄνω καὶ κάτω μεταβαίνουσα ἐφ' ἕκαστον, μόγις ἐπιστήμην ἐνέτεκεν εὖ πεφυκότος εὖ πεφυκότι· κακῶς δὲ ἂν φυῆ, ὡς ἢ τῶν πολλῶν ἔξις τῆς ψυχῆς εἰς τε τὸ μαθεῖν εἰς τε τὰ λεγόμενα ἦθη πέφυκεν, τὰ δὲ διέφθαρται, [344] οὐδ' ἂν ὁ Λυγκεὺς ἰδεῖν ποιήσειεν τοὺς τοιούτους. ἐνὶ δὲ λόγῳ, τὸν μὴ συγγενῆ τοῦ πράγματος οὔτ' ἂν εὐμάθεια ποιήσειεν ποτε οὔτε μνήμη – τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐν ἀλλοτρίαις ἔξεσιν οὐκ ἐγγίγνεται – ὥστε ὅποσοι τῶν δικαίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καλὰ μὴ προσφυεῖς εἰσιν καὶ συγγενεῖς, ἄλλοι δὲ ἄλλων εὐμαθεῖς ἅμα καὶ μνήμονες, οὐδ' ὅσοι συγγενεῖς, δυσμαθεῖς δὲ καὶ ἀμνήμονες, οὐδένες τούτων μήποτε μάθωσιν ἀλήθειαν ἀρετῆς εἰς τὸ δυνατόν οὐδὲ κακίας. ἅμα γὰρ αὐτὰ ἀνάγκη μαθάνειν καὶ τὸ ψεῦδος ἅμα καὶ ἀληθὲς τῆς ὅλης οὐσίας, μετὰ τριβῆς πάσης καὶ χρόνου πολλοῦ, ὅπερ ἐν ἀρχαῖς εἶπον· μόγις δὲ τριβόμενα πρὸς ἀλληλα αὐτῶν ἕκαστα, ὀνόματα καὶ λόγοι ὄψεις τε καὶ αἰσθήσεις, ἐν εὐμενέσιν ἐλέγχους ἐλεγχόμενα καὶ ἄνευ φθόνων ἐρωτήσεσιν καὶ

ἀποκρίσεσιν χρωμένων, ἐξέλαμψε φρόνησις περὶ ἕκαστον καὶ νοῦς, συντείνων ὅτι μάλιστ' εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην. διὸ δὴ πᾶς ἀνὴρ σπουδαῖος τῶν ὄντων σπουδαίων πέρι πολλοῦ δεῖ μὴ γράφας ποτὲ ἐν ἀνθρώποις εἰς φθόνον καὶ ἀπορίαν καταβαλεῖ. ἐνὶ δὴ ἐκ τούτων δεῖ γιγνώσκειν λόγῳ, ὅταν ἴδῃ τίς του συγγράμματα γεγραμμένα εἴτε ἐν νόμοις νομοθέτου εἴτε ἐν ἄλλοις τισὶν ἄττ' οὖν, ὡς οὐκ ἦν τούτῳ ταῦτα σπουδαιότατα, εἶπερ ἔστ' αὐτὸς σπουδαῖος, κεῖται δέ που ἐν χώρᾳ τῇ καλλίστῃ τῶν τούτου· εἰ δὲ ὄντως αὐτῷ ταῦτ' ἐσπουδασμένα ἐν γράμμασιν ἐτέθη, «ἐξ ἄρα δὴ τοι ἔπειτα,» θεοὶ μὲν οὐ, βροτοὶ δὲ «φρένας ὠλεσαν αὐτοί.»

Τούτῳ δὴ τῷ μύθῳ τε καὶ πλάνῳ ὁ συνεπισπόμενος εὖ εἴσεται, εἴτ' οὖν Διονύσιος ἔγραψεν τι τῶν περὶ φύσεως ἄκρων καὶ πρώτων εἴτε τις ἐλάττων εἴτε μείζων, ὡς οὐδὲν ἀκηκοὼς οὐδὲ μεμαθηκὼς ἦν ὑγιὲς ὧν ἔγραψεν κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον· ὁμοίως γὰρ ἂν αὐτὰ ἐσέβητο ἐμοί, καὶ οὐκ ἂν αὐτὰ ἐτόλμησεν εἰς ἀναρμοστίαν καὶ ἀπρέπειαν ἐκβάλλειν. οὕτε γὰρ ὑπομνημάτων χάριν ἔγραψεν – οὐδὲν γὰρ δεινὸν μὴ τις αὐτὸ ἐπιλάθῃται, ἐὰν ἅπαξ τῇ ψυχῇ περιλάβῃ· πάντων γὰρ ἐν βραχυτάτοις κεῖται – φιλοτιμίας δὲ αἰσχυρᾶς, εἶπερ, ἔνεκα, εἶθ' ὡς αὐτοῦ τιθέμενος εἶθ' ὡς παιδείας δὴ μέτοχος ὧν, ἧς οὐκ ἄξιος ἦν ἀγαπῶν δόξαν τὴν τῆς μετοχῆς γενομένης. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῆς μιᾶς συνουσίας Διονυσίῳ τοῦτο γέγονεν, τάχ' ἂν εἶη, γέγονεν δ' οὖν ὅπως, «ἴττω Ζεὺς,» φησὶν ὁ Θηβαῖος· διεξῆλθον μὲν γὰρ ὡς εἶπόν τε ἐγὼ καὶ ἅπαξ μόνον, ὕστερον δὲ οὐ πώποτε ἔτι. [345] ἐννοεῖν δὴ δεῖ τὸ μετὰ τοῦτο, ὅτῳ μέλει τὸ περὶ αὐτὰ γεγονὸς εὐρεῖν ὅπῃ ποτὲ γέγονεν, τίνοι πότ' αἰτία τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον, πλεονάκις τε οὐ διεξῆμεν· πότερον Διονύσιος ἀκούσας μόνον ἅπαξ, οὕτως εἰδέναι τε οἶεται καὶ ἰκανῶς οἶδεν, εἴτε αὐτὸς εὐρῶν ἢ καὶ μαθὼν ἔμπροσθεν παρ' ἐτέρων, ἢ φαῦλα εἶναι τὰ λεχθέντα, ἢ τὸ τρίτον οὐ καθ' αὐτόν, μείζονα δέ, καὶ ὄντως οὐκ ἂν δυνατὸς εἶναι φρονήσεώς τε καὶ ἀρετῆς ζῆν ἐπιμελούμενος. εἰ μὲν γὰρ φαῦλα, πολλοῖς μάρτυσι μαχεῖται τὰ ἐναντία λέγουσιν, οἱ περὶ τῶν τοιούτων πάμπλου Διονυσίου κυριώτεροι ἂν εἶεν κριταί· εἰ δὲ ἠύρηκεναι ἢ μεμαθηκέναι, ἄξια δ' οὖν εἶναι πρὸς παιδείαν ψυχῆς ἐλευθέρως, πῶς ἂν, μὴ θαυμαστὸς ὧν ἀνθρώπος, τὸν ἡγεμόνα τούτων καὶ κύριον οὕτως εὐχερῶς ἠτίμασεν ποτ' ἂν; πῶς δ' ἠτίμασεν, ἐγὼ φράζοιμ' ἂν.

Οὐ πολὺν χρόνον διαλιπὼν τὸ μετὰ τοῦτο, ἐν τῷ πρόσθεν Δίῳνα ἐὼν τὰ ἑαυτοῦ κεκτηῖσθαι καὶ καρποῦσθαι χρήματα, τότε οὐκέτ' εἶα τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ πέμπειν εἰς Πελοπόννησον, καθάπερ ἐπιλελησμένος τῆς ἐπιστολῆς παντάπασιν· εἶναι γὰρ αὐτὰ οὐ Δίῳνος ἀλλὰ τοῦ ὑέος, ὄντος μὲν ἀδελφιδοῦ αὐτοῦ κατὰ νόμους ἐπιτροπεύοντος. τὰ μὲν δὴ πεπραγμένα μέχρι τούτου ταῦτ' ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, τούτων δὲ οὕτω γενομένων, ἐωράκη τε ἐγὼ ἀκριβῶς τὴν ἐπιθυμίαν τὴν Διονυσίου φιλοσοφίας, ἀγανακτεῖν τε ἐξῆν εἴτε βουλοίμην εἴτε μὴ. ἦν γὰρ θέρος ἤδη τότε καὶ ἔκπλοι τῶν νεῶν· ἐδόκει δὴ χαλεπαίνειν μὲν οὐ δεῖν ἐμὲ Διονυσίῳ μᾶλλον ἢ ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς βιασαμένοις ἐλθεῖν ἐμὲ τὸ τρίτον εἰς τὸν πορθμὸν τὸν περὶ τὴν Σκύλλαν,

ὅφρ' ἔτι τὴν ὅλοην ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν,

λέγειν δὲ πρὸς Διονύσιον ὅτι μοι μένειν ἀδύνατον εἶη Δίῳνος οὕτω προπεπηλακισμένου. ὁ δὲ παρεμυθεῖτό τε καὶ ἐδεῖτο μένειν, οὐκ οἰόμενός οἱ καλῶς ἔχειν ἐμὲ ἄγγελον αὐτὸν τῶν τοιούτων ἐλθεῖν ὅτι τάχος· οὐ πείθων δὲ αὐτὸς μοι πομπὴν παρασκευάσειν ἔφη. [346] ἐγὼ γὰρ ἐν τοῖς ἀποστόλοις πλοίοις ἐμβὰς διενουούμην πλεῖν, τεθυμωμένος, πάσχειν τε οἰόμενος δεῖν, εἰ διακωλοίμην, ὅτι οὖν, ἐπειδὴ περιφανῶς ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἠδικούμην δέ· ὁ δὲ οὐδέν με τοῦ καταμένειν προσιέμενον ὀρῶν, μηχανὴν τοῦ μείναι τὸν τότε ἔκπλου μηχανᾶται τοιάνδε τινά. τῇ μετὰ ταῦτα ἐλθὼν ἡμέρᾳ λέγει πρὸς με πιθανὸν λόγον· «Ἐμοὶ καὶ σοὶ Δίῳν,» ἔφη, «καὶ τὰ Δίῳνος ἐκποδῶν ἀπαλλαχθήτω τοῦ περὶ αὐτὰ πολλάκις διαφέρεισθαι· ποιήσω γὰρ διὰ σέ, ἔφη, Δίῳνι τάδε.

ἀξιῶ ἐκεῖνον ἀπολαβόντα τὰ ἑαυτοῦ οἰκεῖν μὲν ἐν Πελοποννήσῳ, μὴ ὡς φυγάδα δέ, ἀλλ' ὡς αὐτῷ καὶ δεῦρο ἐξὸν ἀποδημεῖν, ὅταν ἐκείνῳ τε καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν τοῖς φίλοις κοινῇ συνδοκῇ· ταῦτα δ' εἶναι μὴ ἐπιβουλεύοντος ἐμοί, τούτων δὲ ἐγγυητὰς γίνεσθαι σέ τε καὶ τοὺς σοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ἐνθάδε Δίωνος, ὑμῖν δὲ τὸ βέβαιον ἐκεῖνος παρεχέτω. τὰ χρήματα δὲ ἃ ἂν λάβῃ, κατὰ Πελοπόννησον μὲν καὶ Ἀθήνας κείσθω παρ' οἷσιν ἂν ὑμῖν δοκῇ, καρπούσθω δὲ Δίῳ, μὴ κύριος δὲ ἄνευ ὑμῶν γινέσθω ἀνελέσθαι. ἐγὼ γὰρ ἐκείνῳ μὲν οὐ σφόδρα πιστεύω τούτοις χρώμενον ἂν τοῖς χρήμασιν δίκαιον γίνεσθαι περὶ ἐμέ – οὐ γὰρ ὀλίγα ἔσται – σοὶ δὲ καὶ τοῖς σοῖς μᾶλλον πεπίστευκα. ὅρα δὴ ταῦτα εἴ σοι ἀρέσκει, καὶ μένε ἐπὶ τούτοις τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον, εἰς δὲ ὥρας ἄπιθι λαβὼν τὰ χρήματα ταῦτα· καὶ Δίῳ εὖ οἶδ' ὅτι πολλὴν χάριν ἔξει σοι διαπραξαμένῳ ταῦτα ὑπὲρ ἐκείνου.» τοῦτον δὲ ἐγὼ τὸν λόγον ἀκούσας ἐδυσχέρανον μὲν, ὅμως δὲ βουλευσάμενος ἔφην εἰς τὴν ὑστεραίαν αὐτῷ περὶ τούτων τὰ δόξαντα ἀπαγγελεῖν. ταῦτα συνεθέμεθα τότε. ἐβουλευόμην δὴ τὸ μετὰ ταῦτα κατ' ἐμαυτὸν γενόμενος, μάλα συγκεχυμένος· πρῶτος δ' ἦν μοι τῆς βουλῆς ἡγούμενος ὁδε λόγος. «Φέρε, εἰ διανοεῖται τούτων μηδὲν ποιεῖν Διονύσιος ὧν φησιν, ἀπελθόντος δ' ἐμοῦ ἐὰν ἐπιστέλλῃ Δίῳ πιθανῶς, αὐτὸς τε καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν αὐτοῦ διακελευόμενος, ἃ νῦν πρὸς ἐμὲ λέγει, ὡς αὐτοῦ μὲν ἐθέλοντος, ἐμοῦ δὲ οὐκ ἐθέλησαντος ἃ προυκαλεῖτό με δρᾶν, ἀλλ' ὀλιγορήσαντος τῶν ἐκείνου τὸ παράπαν πραγμάτων, πρὸς δὲ καὶ τούτοις ἔτι μὴδ' ἐθέλῃ με ἐκπέμπειν, αὐτὸς τῶν ναυκλήρων μηδενὶ προστάτων, [347] ἐνδείξεται δὲ πᾶσιν ῥαδίως ὡς ἀβουλῶν ἐμὲ ἐκπλεῖν, ἄρα τις ἐθέλησει με ἄγειν ναύτην ὀρμώμενον ἐκ τῆς Διονυσίου οἰκίας;» – ὅκου γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐν τῷ κήπῳ τῷ περὶ τὴν οἰκίαν, ὅθεν οὐδ' ἂν ὁ θυρωρὸς ἠθέλῃ με ἀφεῖναι μὴ πεμφθείσης αὐτῷ τινος ἐντολῆς παρὰ Διονυσίου – «ἂν δὲ περιμείνω τὸν ἐνιαυτὸν, ἔξω μὲν Δίῳ ταῦτα ἐπιστέλλειν, ἐν οἷς τ' αὐτ' εἰμι καὶ ἃ πράττω· καὶ ἐὰν μὲν δὴ ποιῇ τι Διονύσιος ὧν φησιν, οὐ παντάπασιν ἔσται μοι καταγελάστως πεπραγμένα – τάλαντα γὰρ ἴσως ἐστὶν οὐκ ἔλαττον, ἂν ἐκτιμᾷ τις ὀρθῶς, ἕκατὸν ἢ Δίωνος οὐσία – ἂν δ' οὖν γίγηται τὰ νῦν ὑποφαίνοντα οἷα εἰκὸς αὐτὰ γίνεσθαι, ἀπορῶ μὲν ὅτι χρήσομαι ἐμαυτῷ, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἴσως ἐνιαυτὸν γ' ἔτι πονῆσαι καὶ ἔργοις ἐλέγξει πειρᾶσθαι τὰς Διονυσίου μηχανάς.» ταῦτά μοι δόξαντα, εἰς τὴν ὑστεραίαν εἶπον πρὸς Διονύσιον ὅτι «Δέδοκται μοι μένειν· ἀξιῶ μὴν,» ἔφην, «μὴ κύριον ἡγεῖσθαι σε Δίωνος ἐμέ, πέμπειν δὲ μετ' ἐμοῦ σέ παρ' αὐτὸν γράμματα τὰ νῦν δεδογμένα δηλοῦντα, καὶ ἐρωτᾶν εἴτε ἀρκεῖ ταῦτα αὐτῷ, καὶ εἰ μὴ, βούλεται δὲ ἄλλ' ἄττα καὶ ἀξιοῖ, καὶ ταῦτα ἐπιστέλλειν ὅτι τάχιστα, σέ δὲ νεωτερίζει μὴδὲν πω τῶν περὶ ἐκεῖνον.» ταῦτα ἐρρήθη, ταῦτα συνωμολογήσαμεν, ὡς νῦν εἴρηται σχεδόν. ἐξέπλευσεν δὴ τὰ πλοῖα μετὰ τοῦτο, καὶ οὐκέτι μοι δυνατὸν ἦν πλεῖν, ὅτε δὴ μοι καὶ Διονύσιος ἐμνήσθη λέγων ὅτι τὴν ἡμίσειαν τῆς οὐσίας εἶναι δεοὶ Δίωνος, τὴν δ' ἡμίσειαν τοῦ ὑέος· ἔφη δὴ πωλήσειν αὐτήν, πραθείσης δὲ τὰ μὲν ἡμίσεια ἐμοὶ δώσειν ἄγειν, τὰ δ' ἡμίσεια τῷ παιδί καταλείψειν αὐτοῦ· τὸ γὰρ δὴ δικαιοτάτον οὕτως ἔχειν. πληγεὶς δ' ἐγὼ τῷ λεχθέντι πάνυ μὲν ὄμην γελοῖον εἶναι ἀντιλέγειν ἔτι, ὅμως δ' εἶπον ὅτι χρεῖη τὴν παρὰ Δίωνος ἐπιστολὴν περιμένειν ἡμᾶς καὶ ταῦτα πάλιν αὐτὰ ἐπιστέλλειν. ὁ δὲ ἐξῆς τούτοις πάνυ νεανικῶς ἐπῶλε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν, ὅπῃ τε καὶ ὅπως ἠθέλε καὶ οἷσιν, πρὸς ἐμὲ δὲ οὐδὲν ὄλως ἐφθέγγετο περὶ αὐτῶν, καὶ μὴν ὡσαύτως ἐγὼ πρὸς ἐκεῖνον αὖ περὶ τῶν Δίωνος πραγμάτων οὐδὲν ἔτι διελεγόμην· οὐδὲν γὰρ ἔτι πλέον ὄμην ποιεῖν.

Μέχρι μὲν δὴ τούτων ταύτη μοι βεβοηθημένον ἐγεγόνει φιλοσοφία καὶ φίλοις· τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐζῶμεν ἐγὼ καὶ Διονύσιος, [348] ἐγὼ μὲν βλέπων ἔξω, καθάπερ ὄρνις ποθῶν ποθεν ἀναπτέσθαι, ὁ δὲ διαμηχανώμενος τίνα τρόπον ἀνασοβήσοι με μηδὲν ἀποδοῦς τῶν Δίωνος· ὅμως δὲ ἔφαμεν ἐταῖροί γε εἶναι πρὸς πᾶσαν Σικελίαν. τῶν δὴ μισθοφόρων τοὺς πρεσβυτέρους Διονύσιος

ἐπεχείρησεν ὀλιγομισθοτέρους ποιεῖν παρὰ τὰ τοῦ πατρὸς ἔθη, θυμωθέντες δὲ οἱ στρατιῶται συνελέγησαν ἀθρόοι καὶ οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψειν. ὁ δ' ἐπεχείρει βιάζεσθαι κλείσας τὰς τῆς ἀκροπόλεως πύλας, οἱ δ' ἐφέροντο εὐθύς πρὸς τὰ τείχη, παιδῶνά τινα ἀναβοήσαντες βάρβαρον καὶ πολεμικόν· οὗ δὲ περιδεῆς Διονύσιος γενόμενος ἅπαντα συνεχώρησεν καὶ ἔτι πλείω τοῖς τότε συλληθεῖσι τῶν πελταστῶν. λόγος δὲ τις ταχὺ διῆλθεν ὡς Ἡρακλείδης αἴτιος εἶη γεγονῶς πάντων τούτων· ὃν ἀκούσας ὁ μὲν Ἡρακλείδης ἐκποδῶν αὐτὸν ἔσχεν ἀφανῆ, Διονύσιος δὲ ἐζήτει λαβεῖν, ἀπορῶν δέ, Θεοδότην μεταπεμψάμενος εἰς τὸν κῆπον – ἔτυχον δ' ἐν τῷ κήπῳ καὶ ἐγὼ τότε περιπατῶν – τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὐτ' οἶδα οὐτ' ἤκουον διαλεγομένων, ἃ δὲ ἐναντίον εἶπεν Θεοδότης ἐμοῦ πρὸς Διονύσιον, οἶδά τε καὶ μέμνημαι. «Πλάτων γάρ,» ἔφη, «Διονύσιον ἐγὼ πείθω τουτονί, ἐὰν ἐγὼ γένωμαι δεῦρο Ἡρακλείδην κομίσει δυνατὸς ἡμῖν εἰς λόγους περὶ τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶ τῶν νῦν γεγονότων, ἂν ἄρα μὴ δόξη δεῖν αὐτὸν οἰκεῖν ἐν Σικελίᾳ, τὸν τε ὑὸν λαβόντα καὶ τὴν γυναῖκα ἀξιῶ εἰς Πελοπόννησον ἀποπλεῖν, οἰκεῖν τε βλάπτοντα μηδὲν Διονύσιον ἐκεῖ, καρπούμενον δὲ τὰ ἑαυτοῦ. μετεπεμψάμην μὲν οὖν καὶ πρότερον αὐτόν, μεταπέμψομαι δὲ καὶ νῦν, ἄντ' οὖν ἀπὸ τῆς προτέρας μεταπομπῆς ἄντε καὶ ἀπὸ τῆς νῦν ὑπακούση μοι· Διονύσιον δὲ ἀξιῶ καὶ δέομαι, ἂν τις ἐντυγχάνῃ Ἡρακλείδῃ ἐάντ' ἐν ἀγρῷ ἐάντ' ἐνθάδε, μηδὲν ἄλλο αὐτῷ φλαῦρον γίνεσθαι, μεταστῆναι δ' ἐκ τῆς χώρας, ἕως ἂν ἄλλο τι Διονυσίῳ δόξη. ταῦτα,» ἔφη, «συγχωρεῖς;» λέγων πρὸς τὸν Διονύσιον. «Συγχωρῶ· μηδ' ἂν πρὸς τῇ σῆ,» ἔφη, «φανῆ οἰκία, πείσεσθαι φλαῦρον μηδὲν παρὰ τὰ νῦν εἰρημένα.» τῇ δὲ μετὰ ταύτην τὴν ἡμέραν δείλης Εὐρύβιος καὶ Θεοδότης προσηλθέτην μοι σπουδῇ τεθορυβημένῳ θαυμαστῶς, καὶ Θεοδότης λέγει, «Πλάτων,» ἔφη, «παρῆσθα χθὲς οἷς περὶ Ἡρακλείδου Διονύσιος ὠμολόγει πρὸς ἐμὲ καὶ σέ;» «Πῶς δὲ οὐκ;» ἔφην. «Νῦν τοίνυν,» ἦ δ' ὅς, «περιθέουσιν πελτασταὶ λαβεῖν Ἡρακλείδην ζητοῦντες, ὁ δὲ εἶναί πη ταύτη κινδυνεύει· ἀλλ' ἡμῖν,» ἔφη, [349] «συνακολούθησον πρὸς Διονύσιον ἀπάσῃ μηχανῇ.» ὠχόμεθα οὖν καὶ εἰσῆλθομεν παρ' αὐτόν, καὶ τῷ μὲν ἐστάτην σιγῇ δακρύνοντε, ἐγὼ δὲ εἶπον· «Οἶδε πεφόβηνται μὴ τι σὺ παρὰ τὰ χθὲς ὠμολογημένα ποιήσης περὶ Ἡρακλείδην νεώτερον· δοκεῖ γάρ μοι ταύτη πη γεγονέναι φανερός ἀποτετραμμένος.» ὁ δὲ ἀκούσας ἀνεφλέχθη τε καὶ παντοδαπὰ χρώματα ἤκεν, οἷ' ἂν θυμούμενος ἀφείη· προσπεσὼν δ' αὐτῷ ὁ Θεοδότης, λαβόμενος τῆς χειρὸς ἐδάκρυσέν τε καὶ ἰκέτευεν μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν, ὑπολαβὼν δ' ἐγὼ παραμυθούμενος, «Θάρρει, Θεοδότα,» ἔφην· «οὐ γὰρ τολμήσει Διονύσιος παρὰ τὰ χθὲς ὠμολογημένα ἄλλα ποτὲ δρᾶν.» καὶ ὅς ἐμβλέψας μοι καὶ μάλα τυραννικῶς, «Σοί,» ἔφη, «ἐγὼ οὔτε τι μικρὸν οὔτε μέγα ὠμολόγησα.» «Νὴ τοὺς θεοὺς,» ἦν δ' ἐγὼ, «σύ γε, ταῦτα ἃ σοῦ νῦν οὗτος δεῖται μὴ ποιεῖν·» καὶ εἰπὼν ταῦτα ἀποστρεφόμενος ὠχόμην ἕξω. τὸ μετὰ ταῦτα ὁ μὲν ἐκυνήγει τὸν Ἡρακλείδην, Θεοδότης δὲ ἀγγέλους πέμπων Ἡρακλείδῃ φεύγειν διεκελεύετο. ὁ δὲ ἐκπέμψας Τεισίαν καὶ πελταστάς διώκειν ἐκέλευε· φθάνει δέ, ὡς ἐλέγετο, Ἡρακλείδης εἰς τὴν Καρχηδονίων ἐπικράτειαν ἐκφυγῶν ἡμέρας μικρῶ τι μέρει. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἢ πάλαι ἐπιβουλή Διονυσίῳ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ Δίωνος χρήματα ἔδοξεν ἔχθρας λόγον ἔχειν ἂν πρὸς με πιθανόν, καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐκπέμπει με, εὐρῶν πρόφασιν ὡς τὰς γυναῖκας ἐν τῷ κήπῳ, ἐν ᾧ κατῴκουν ἐγὼ, δέοι θῦσαι θυσίαν τινὰ δεχήμερον· ἕξω δὲ με παρ' Ἀρχεδήμῳ προσέταττεν τὸν χρόνον τοῦτον μεῖναι. ὄντος δ' ἐμοῦ ἐκεῖ, Θεοδότης μεταπεμψάμενός με πολλὰ περὶ τῶν τότεπραχθέντων ἠγανάκτει καὶ ἐμέμφετο Διονυσίῳ· ὁ δ' ἀκούσας ὅτι παρὰ Θεοδότην εἶην εἰσεληλυθώς, πρόφασιν αὖ ταύτην ἄλλην τῆς πρὸς ἐμὲ διαφορᾶς ποιούμενος, ἀδελφὴν τῆς πρόσθεν, πέμψας τινὰ ἠρώτα με εἰ συγγιγνοίμην ὄντως μεταπεμψαμένου με Θεοδότου. κάγώ, «Παντάπασι,» ἔφην· ὁ δέ, «Ἐκέλευε τοίνυν,» ἔφη, «σοὶ φράζειν ὅτι καλῶς οὐδαμῇ ποιεῖς Δίωνα καὶ τοὺς Δίωνος φίλους ἀεὶ περὶ πλείονος αὐτοῦ ποιούμενος.» ταῦτ' ἐρρήθη, καὶ οὐκέτι μετεπέμψατό με εἰς τὴν οἴκησιν πάλιν, ὡς ἤδη σαφῶς Θεοδότου μὲν ὄντος μου καὶ

Ἡρακλείδου φίλου, αὐτοῦ δ' ἐχθροῦ, καὶ οὐκ εὐνοεῖν ᾧετό με, ὅτι Δίῳ τὰ χρήματα ἔρρει παντελῶς.

[350]

᾽ὄκουν δὴ τὸ μετὰ τοῦτο ἔξω τῆς ἀκροπόλεως ἐν τοῖς μισθοφόροις· προσιόντες δέ μοι ἄλλοι τε καὶ οἱ τῶν ὑπηρεσιῶν ὄντες Ἀθήνηθεν, ἐμοὶ πολῖται, ἀπήγγελλον ὅτι διαβεβλημένος εἶην ἐν τοῖς πελτασταῖς καὶ μοί τινες ἀπειλοῖεν, εἴ που λήψονται με, διαφθερεῖν. μηχανῶμαι δὴ τινα τοιάνδε σωτηρίαν. πέμπω παρ' Ἀρχύτην καὶ τοὺς ἄλλους φίλους εἰς Τάραντα, φράζων ἐν οἷς ὧν τυγχάνω· οἱ δὲ πρόφασιν τινα πρεσβείας πορισάμενοι παρὰ τῆς πόλεως πέμπουσιν τριακόντορον τε καὶ Λαμίσκον αὐτῶν ἕνα, ὃς ἐλθὼν ἐδεῖτο Διονυσίου περὶ ἐμοῦ, λέγων ὅτι βουλοίμην ἀπιέναι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖν. ὁ δὲ συνωμολόγησεν καὶ ἀπέπεμψεν ἐφόδια δούς, τῶν Δίῳ δὲ χρημάτων οὐτ' ἐγὼ ἔτι ἀπήτουν οὔτε τις ἀπέδωκεν.

Ἐλθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον εἰς Ὀλυμπίαν, Δίῳνα καταλαβὼν θεωροῦντα, ἤγγελλον τὰ γεγονότα· ὁ δὲ τὸν Δία ἐπιμαρτυράμενος εὐθύς παρήγγελλεν ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις παρασκευάζεσθαι τιμωρεῖσθαι Διονύσιον, ἡμᾶς μὲν ξεναπατίας χάριν – οὕτω γὰρ ἔλεγεν τε καὶ ἐνόει – αὐτὸν δ' ἐκβολῆς ἀδίκου καὶ φυγῆς. ἀκούσας δ' ἐγὼ τοὺς μὲν φίλους παρακαλεῖν αὐτὸν ἐκέλευον, εἰ βούλοιντο· «Ἐμὲ δ'» εἶπον ὅτι «σὺ μετὰ τῶν ἄλλων βία τινὰ τρόπον σύσσιτον καὶ συνέστιον καὶ κοινωνὸν ἱερῶν Διονυσίῳ ἐποίησας, ὃς ἴσως ἠγεῖτο διαβαλλόντων πολλῶν ἐπιβουλεύειν ἐμὲ μετὰ σοῦ ἑαυτῷ καὶ τῇ τυραννίδι, καὶ ὅμως οὐκ ἀπέκτεινεν, ἠδέσθη δέ. οὐτ' οὖν ἡλικίαν ἔχω συμπολεμεῖν ἔτι σχεδὸν οὐδενί, κοινός τε ὑμῖν εἰμι, ἂν ποτέ τι πρὸς ἀλλήλους δεηθέντες φιλίας ἀγαθόν τι ποιεῖν βουλευθῆτε· κακὰ δὲ ἔως ἂν ἐπιθυμῆτε, ἄλλους παρακαλεῖτε.» ταῦτα εἶπον μεμισηκῶς τὴν περὶ Σικελίαν πλάνην καὶ ἀτυχίαν· ἀπειθοῦντες δὲ καὶ οὐ πειθόμενοι ταῖς ὑπ' ἐμοῦ διαλλάξεσιν πάντων τῶν νῦν γεγονότων κακῶν αὐτοῖ ἀἴτιοι ἐγένοντο αὐτοῖς, ὧν, εἰ Διονύσιος ἀπέδωκεν τὰ χρήματα Δίῳ ἢ καὶ παντάπασι κατηλλάγη, οὐκ ἂν ποτε ἐγένετο οὐδέν, ὅσα γε δὴ τάνθρώπινα – Δίῳνα γὰρ ἐγὼ καὶ τῷ βούλεσθαι καὶ τῷ δύνασθαι κατεῖχον ἂν ῥαδίως – νῦν δὲ ὀρμήσαντες ἐπ' ἀλλήλους κακῶν πάντα ἐμπεπλήκασιν. [351] καίτοι τὴν γε αὐτὴν Δίῳ εἶχεν βούλησιν ἦνπερ ἂν ἐγὼ φαίην δεῖν ἐμὲ καὶ ἄλλον, ὅστις μέτριος, περὶ τε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ φίλων καὶ περὶ πόλεως τῆς αὐτοῦ διανοοῖτ' ἂν εὐεργετῶν ἐν δυνάμει καὶ τιμαῖσιν γενέσθαι τὰ μέγιστα ἐν ταῖς μεγίσταις. ἔστιν δὲ οὐκ ἂν τις πλούσιον ἑαυτὸν ποιῆσῃ καὶ ἐταίρους καὶ πόλιν, ἐπιβουλεύσας καὶ συνωμότης συναγαγὼν, πένης ὧν καὶ ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν, ὑπὸ δειλίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ἠττημένος, εἶτα τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους ἀποκτείνας, ἐχθροὺς καλῶν τούτους, διαφορῇ τὰ τούτων χρήματα καὶ τοῖς συνεργοῖς τε καὶ ἐταίροις παρακελεύηται ὅπως μηδεὶς αὐτῷ ἐγκαλεῖ πένης φάσκων εἶναι· ταῦτόν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἂν οὕτω τις εὐεργετῶν τιμᾶται ὑπ' αὐτῆς, τοῖς πολλοῖς τὰ τῶν ὀλίγων ὑπὸ ψηφισμάτων διανέμων, ἢ μεγάλης προεστῶς πόλεως καὶ πολλῶν ἀρχούσης ἐλαττόνων, τῇ ἑαυτοῦ πόλει τὰ τῶν σμικροτέρων χρήματα διανέμη μὴ κατὰ δίκην. οὕτω μὲν γὰρ οὔτε Δίῳ οὔτε ἄλλος ποτέ οὐδεὶς ἐπὶ δυνάμει ἐκὼν εἶσιν ἀλιτηριώδη ἑαυτῷ τε καὶ γένει εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, ἐπὶ πολιτείαν δὲ καὶ νόμων κατασκευῆν τῶν δικαιοτάτων τε καὶ ἀρίστων, οὗ τι δι' ὀλιγίστων θανάτων καὶ φόνων γιγνομένην· ἃ δὴ Δίῳ νῦν πράττων, προτιμήσας τὸ πάσχειν ἀνόσια τοῦ δρᾶσαι πρότερον, διευλαβούμενος δὲ μὴ παθεῖν, ὅμως ἔπταισεν ἐπ' ἄκρον ἐλθὼν τοῦ περιγενέσθαι τῶν ἐχθρῶν, θαυμαστὸν παθὼν οὐδέν. ὅσιος γὰρ ἄνθρωπος ἀνοσίῳν πέρι, σώφρων τε καὶ ἔμφρων, τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἂν ποτε διαψευσθεῖ τῆς ψυχῆς τῶν τοιούτων πέρι, κυβερνήτου δὲ ἀγαθοῦ πάθος ἂν ἴσως οὐ θαυμαστὸν εἰ πάθοι, ὃν χειμῶν μὲν ἐσόμενος οὐκ ἂν πάνυ λάθοι, χειμῶνων δὲ ἐξάισιον καὶ ἀπροσδόκητον μέγεθος λάθοι τ' ἂν καὶ λαθὸν κατακλύσειεν βία. ταῦτόν

δὴ καὶ Δίωνα ἔσφηλεν· κακοὶ μὲν γὰρ ὄντες αὐτὸν σφόδρα οὐκ ἔλαθον οἱ σφήλαντες, ὅσον δὲ ὕψος ἀμαθίας εἶχον καὶ τῆς ἄλλης μοχθηρίας τε καὶ λαίμαργίας, ἔλαθον, ᾧ δὴ σφαλῆς κεῖται, Σικελίαν πένθει περιβαλὼν μυρίῳ.

[352]

Τὰ δὴ μετὰ τὰ νῦν ρηθέντα ἃ συμβουλεύω, σχεδὸν εἰρηταί τε μοι καὶ εἰρήσθω· ὧν δ' ἐπανέλαβον ἔνεκα τὴν εἰς Σικελίαν ἄφιξιν τὴν δευτέραν, ἀναγκαῖον εἶναι ἔδοξέ μοι ρηθῆναι δεῖν διὰ τὴν ἀτοπίαν καὶ ἀλογίαν τῶν γενομένων. εἰ δ' ἄρα τινὶ νῦν ρηθέντα εὐλογώτερα ἐφάνη καὶ προφάσεις πρὸς τὰ γενόμενα ἱκανὰς ἔχειν ἔδοξέν τω, μετρίως ἂν ἡμῖν καὶ ἱκανῶς εἴη τὰ νῦν εἰρημένα.

Ἐπιστολή η'

Πλάτων τοῖς Δίωνος οἰκείοις τε καὶ ἐταίροις εὖ πράττειν.

Ἄ δ' ἂν διανοηθέντες μάλιστα εὖ πράττοιτε ὄντως, πειράσομαι ταῦθ' ὑμῖν κατὰ δύναμιν διεξελεθεῖν. ἐλπίζω δὲ οὐχ ὑμῖν μόνοις συμβουλεύσειν τὰ συμφέροντα, μάλιστα γὰρ μὴν ὑμῖν, καὶ δευτέροις πᾶσιν τοῖς ἐν Συρακούσαις, τρίτοις δὲ ὑμῶν καὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις, πλὴν εἴ τις αὐτῶν ἀνοσιουργὸς γέγονεν· ταῦτα γὰρ ἀνίατα καὶ οὐκ ἂν ποτέ τις αὐτὰ ἐκνίψει. νοήσατε δὲ ἃ λέγω νῦν.

Ἔσθ' ὑμῖν κατὰ Σικελίαν πᾶσαν λελυμένης τῆς τυραννίδος πᾶσα μάχη περὶ αὐτῶν τούτων, τῶν μὲν βουλομένων ἀναλαβεῖν πάλιν τὴν ἀρχήν, τῶν δὲ τῆς τυραννίδος ἀποφυγῆ τέλος ἐπιθεῖναι. συμβουλή δὴ περὶ τῶν τοιούτων ὀρθῆ δοκεῖ ἐκάστοτε τοῖς πολλοῖς εἶναι ταῦτα συμβουλεύειν δεῖν ἃ τοὺς μὲν πολεμίους ὡς πλεῖστα κακὰ ἐξεργάζεται, τοὺς δὲ φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ· τὸ δὲ οὐδαμῶς ῥάδιον πολλὰ κακὰ δρῶντα τοὺς ἄλλους μὴ οὐ καὶ πάσχειν αὐτὸν πολλὰ ἕτερα. δεῖ δὲ οὐ μακρὰν ἐλθόντας ποι τὰ τοιαῦτα ἐναργῶς ἰδεῖν, ἀλλ' ὅσα νῦν γέγονεν τῆδε, αὐτοῦ περὶ Σικελίαν, τῶν μὲν ἐπιχειρούντων δρᾶν, τῶν δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς δρῶντας· ἃ κἂν ἄλλοις μυθολογοῦντες ἱκανοὶ γίγνοισθ' ἂν ἐκάστοτε διδάσκαλοι. τούτων μὲν δὴ σχεδὸν οὐκ ἀπορία· τῶν δὲ ὅσα γένοιντ' ἂν ἢ πᾶσιν συμφέροντα ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις ἢ ὅτι μικρότατα κακὰ ἀμφοῖν, ταῦτα οὔτε ῥάδιον ὀρᾶν οὔτε ἰδόντα ἐπιτελεῖν, εὐχῆ δὲ προσέοικεν ἢ τοιαύτη συμβουλή τε καὶ ἐπιχείρησις τοῦ λόγου. [353] ἔστω δὲ παντάπασι μὲν εὐχή τις – ἀπὸ γὰρ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν – ἐπιτελής δ' εἴη σημαίνουσα ἡμῖν τοιόνδε τινὰ λόγον· Νῦν ὑμῖν καὶ τοῖς πολεμίοις σχεδόν, ἐξ οὐπερ γέγονεν ὁ πόλεμος, συγγένεια ἄρχει μία διὰ τέλους, ἣν ποτε κατέστησαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐς ἀπορίαν ἐλθόντες τὴν ἅπασαν, τόθ' ὅτε κίνδυνος ἐγένετο ἔσχατος Σικελία τῆ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Καρχηδονίων ἀνάστατον ὄλην ἐκβαρβαρωθεῖσαν γενέσθαι. τότε γὰρ εἴλοντο Διονύσιον μὲν ὡς νέον καὶ πολεμικὸν ἐπὶ τὰς τοῦ πολέμου πρεπούσας αὐτῷ πράξεις, σύμβουλον δὲ καὶ πρεσβύτερον Ἴππαρίνον, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς Σικελίας αὐτοκράτορας, ὡς φασιν, τυράννους ἐπονομάζοντες. καὶ εἴτε δὴ θεῖαν τις ἠγεῖσθαι βούλεται τύχην καὶ θεὸν εἴτε τὴν τῶν ἀρχόντων ἀρετὴν εἴτε καὶ τὸ συναμφοτέρον μετὰ τῶν τότε πολιτῶν τῆς σωτηρίας αἰτίαν συμβῆναι γενομένην, ἔστω ταύτη ὄπη τις ὑπολαμβάνει· σωτηρία δ' οὖν οὕτως συνέβη τοῖς τότε γενομένοις. τοιούτων οὖν αὐτῶν γεγονότων, δίκαιόν που τοῖς σώσασιν πάντας χάριν ἔχειν· εἰ δέ τι τὸν μετέπειτα χρόνον ἢ τυραννὶς οὐκ ὀρθῶς τῆς πόλεως δωρεᾶ κατακέχρηται, τούτων δίκας τὰς μὲν ἔχει, τὰς δὲ τινέτω. τίνες οὖν δὴ δίκαι ἀναγκαίως ὀρθαὶ γίνονται· ἂν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς; εἰ μὲν ῥαδίως ὑμεῖς ἀποφυγεῖν

οἷοί τ' ἦτε αὐτοὺς καὶ ἄνευ μεγάλων κινδύνων καὶ πόνων, ἢ 'κεῖνοι ἐλεῖν εὐπετῶς πάλιν τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἂν συμβουλευεῖν οἷόν τ' ἦν τὰ μέλλοντα ῥηθῆσθαι· νῦν δ' ἔννοεῖν ὑμᾶς ἀμφοτέρους χρεῶν καὶ ἀναμνησθεσθαι ποσάκις ἐν ἐλπίδι ἐκάτεροι γεγόνατε τοῦ νῦν οἶεσθαι σχεδὸν ἀεὶ τινος μικροῦ ἐπιδεεῖς εἶναι τὸ μὴ πάντα κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ δὴ καὶ ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο μεγάλων καὶ μυρίων κακῶν αἴτιον ἐκάστοτε συμβαίνει γιγνόμενον, καὶ πέρας οὐδέν ποτε τελεῖται, συνάπτει δὲ ἀεὶ παλαιὰ τελευτῆ δοκοῦσα ἀρχῇ φυομένη νέα, διολέσθαι δ' ὑπὸ τοῦ κύκλου τούτου κινδυνεύσει καὶ τὸ τυραννικὸν ἅπαν καὶ τὸ δημοτικὸν γένος, ἥξει δέ, ἐάνπερ τῶν εἰκότων γίγνηται τι καὶ ἀπευκτῶν, σχεδὸν εἰς ἐρημίαν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς Σικελία πᾶσα, Φοινίκων ἢ Ὀπικῶν μεταβαλοῦσα εἰς τινα δυναστείαν καὶ κράτος. τούτων δὴ χρὴ πάση προθυμίᾳ πάντας τοὺς Ἕλληνας τέμνειν φάρμακον. εἰ μὲν δὴ τις ὀρθότερον ἄμεινόν τ' ἔχει τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ῥηθησομένου, ἐνεγκῶν εἰς τὸ μέσον ὀρθότατα φιλέλλην ἂν λεχθεῖη· ὁ δὲ μοι φαίνεται πῆ τὰ νῦν, ἐγὼ πειράσομαι πάση παρρησίᾳ καὶ κοινῶ τινι δικαίῳ λόγῳ χρώμενος δηλοῦν. λέγω γὰρ δὴ διαιτητοῦ τινα τρόπον διαλεγόμενος ὡς δυοῖν, τυραννεύσαντί τε καὶ τυραννευθέντι, [354] ὡς ἐνὶ ἐκατέρῳ παλαιὰν ἐμὴν συμβουλήν· καὶ νῦν δὲ ὁ γ' ἐμὸς λόγος ἂν εἴη σύμβουλος τυράννω παντὶ φεύγειν μὲν τοῦνομά τε καὶ τοῦργον τοῦτο, εἰς βασιλείαν δέ, εἰ δυνατόν εἴη, μεταβαλεῖν. δυνατόν δέ, ὡς ἔδειξεν ἔργῳ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἀγαθὸς Λυκοῦργος, ὃς ἰδὼν τὸ τῶν οἰκείων γένος ἐν Ἄργει καὶ Μεσσήνῃ ἐκ βασιλέων εἰς τυράννων δύναμιν ἀφικομένους καὶ διαφθείραντας ἑαυτοὺς τε καὶ τὴν πόλιν ἐκατέρους ἐκατέραν, δείσας περὶ τῆς αὐτοῦ πόλεως ἅμα καὶ γένους, φάρμακον ἐπήνεγκεν τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν καὶ τὸν τῶν ἐφόρων δεσμὸν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον, ὥστε γενεὰς τοσαύτας ἤδη μετ' εὐκλείας σφῶζεσθαι, νόμος ἐπειδὴ κύριος ἐγένετο βασιλεὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι τύραννοι νόμων. ὁ δὴ καὶ νῦν οὐμὸς λόγος πᾶσιν παρακελεύεται, τοῖς μὲν τυραννίδος ἐφιεμένοις ἀποτρέπεσθαι καὶ φεύγειν φυγῇ ἀπλήστως πεινῶντων εὐδαιμόνισμα ἀνθρώπων καὶ ἀνοήτων, εἰς βασιλέως δ' εἶδος πειρᾶσθαι μεταβάλλειν καὶ δουλεῦσαι νόμοις βασιλικοῖς, τὰς μεγίστας τιμὰς κεκτημένους παρ' ἐκόντων τε ἀνθρώπων καὶ τῶν νόμων· τοῖς δὲ δὴ ἐλεύθερα διώκουσιν ἦθη καὶ φεύγουσιν τὸν δούλειον ζυγὸν ὡς ὃν κακόν, εὐλαβεῖσθαι συμβουλεύοιμ' ἂν μὴ ποτε ἀπληστία ἐλευθερίας ἀκαίρου τινὸς εἰς τὸ τῶν προγόνων νόσημα ἐμπέσωσιν, ὃ διὰ τὴν ἄγαν ἀναρχίαν οἱ τότε ἔπαθον, ἀμέτρῳ ἐλευθερίας χρώμενοι ἔρωτι. οἱ γὰρ πρὸ Διονυσίου καὶ Ἰππαρίνου ἀρξάντων Σικελιῶται τότε ὡς ᾤοντο εὐδαιμόνως ἔζων, τρυφῶντές τε καὶ ἅμα ἀρχόντων ἄρχοντες· οἱ καὶ τοὺς δέκα στρατηγοὺς κατέλευσαν βάλλοντες τοὺς πρὸ Διονυσίου, κατὰ νόμον οὐδένα κρίναντες, ἵνα δὴ δουλεύοιεν μηδενὶ μήτε σὺν δίκῃ μήτε νόμῳ δεσπότη, ἐλεύθεροι δ' εἶεν πάντη πάντως· ὅθεν αἱ τυραννίδες ἐγένοντο αὐτοῖς. δουλεία γὰρ καὶ ἐλευθερία ὑπερβάλλουσα μὲν ἐκατέρα πάγκακον, ἔμμετρος δὲ οὕσα πανάγαθον· μετρία δὲ ἢ θεῶ δουλεία, ἄμετρος δὲ ἢ τοῖς ἀνθρώποις· θεὸς δὲ ἀνθρώποις σῶφροσιν νόμος, ἄφροσιν δὲ ἡδονή. [355] τούτων δὴ ταύτη πεφυκότων, ἃ συμβουλεύω Συρακοσίοις πᾶσιν φράζειν παρακελεύομαι τοῖς Δίῳνος φίλοις ἐκείνου καὶ ἐμὴν κοινήν συμβουλήν· ἐγὼ δὲ ἐρμηνεύσω ἂν ἐκεῖνος ἔμπνους ὢν καὶ δυνάμενος εἶπεν νῦν πρὸς ὑμᾶς. τίν' οὖν δὴ, τις ἂν εἴποι, λόγον ἀποφαίνεται ἡμῖν περὶ τῶν νῦν παρόντων ἢ Δίῳνος συμβουλή; τόνδε.

«Δέξασθε, ὦ Συρακοσίοι, πάντων πρῶτον νόμους οἵτινες ἂν ὑμῖν φαίνονται μὴ πρὸς χρηματισμὸν καὶ πλοῦτον τρέψοντες τὰς γνώμας ὑμῶν μετ' ἐπιθυμίας, ἀλλ' ὄντων τριῶν, ψυχῆς καὶ σώματος ἔτι δὲ χρημάτων, τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν ἐντιμοτάτην ποιοῦντες, δευτέραν δὲ τὴν τοῦ σώματος, ὑπὸ τῆς τῆς ψυχῆς κειμένην, τρίτην δὲ καὶ ὑστάτην τὴν τῶν χρημάτων τιμὴν, δουλεύουσαν τῷ σώματι τε καὶ ψυχῇ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπεργαζόμενος θεσμὸς νόμος ἂν ὀρθῶς ὑμῖν εἴη κείμενος, ὄντως

εὐδαίμονας ἀποτελῶν τοὺς χρωμένους· ὁ δὲ τοὺς πλουσίους εὐδαίμονας ὀνομάζων λόγος αὐτός τε ἄθλιος, γυναικῶν καὶ παίδων ὧν λόγος ἄνους, τοὺς πειθομένους τε ἀπεργάζεται τοιούτους. ὅτι δ' ἀληθῆ ταῦτ' ἐγὼ παρακελεύομαι, ἐὰν γεύσησθε τῶν νῦν λεγομένων περὶ νόμων, ἔργω γνώσεσθε· ἢ δὴ βάσανος ἀληθεστάτη δοκεῖ γίνεσθαι τῶν πάντων πέρι. δεξάμενοι δὲ τοὺς τοιούτους νόμους, ἐπειδὴ κατέχει κίνδυνος Σικελίαν, καὶ οὔτε κρατεῖτε ἱκανῶς οὔτ' αὖ διαφερόντως κρατεῖσθε, δίκαιον ἂν ἴσως καὶ συμφέρον γίνοιτο ὑμῖν πᾶσιν μέσον τεμεῖν, τοῖς τε φεύγουσιν τῆς ἀρχῆς τὴν χαλεπότητα ὑμῖν καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πάλιν ἐρώσιν τυχεῖν, ὧν οἱ πρόγονοι τότε, τὸ μέγιστον, ἔσσωσαν ἀπὸ βαρβάρων τοὺς Ἑλληνας, ὥστ' ἐξεῖναι περὶ πολιτείας νῦν ποιεῖσθαι λόγους· ἔρρουσι δὲ τότε οὔτε λόγος οὔτ' ἐλπίς ἐλείπειτ' ἂν οὐδαμῆ οὐδαμῶς. νῦν οὖν τοῖς μὲν ἐλευθερία γινέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, τοῖς δὲ ἀρχὴ ὑπεύθυνος βασιλική, δεσποζόντων νόμων τῶν τε ἄλλων πολιτῶν καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, ἂν τι παράνομον πράττωσιν· ἐπὶ δὲ τούτοις σύμπασιν ἀδόλω γνώμη καὶ ὑγιεῖ μετὰ θεῶν βασιλέα στήσασθε, πρῶτον μὲν τὸν ἐμὸν ὕον χαρίτων ἔνεκα διττῶν, τῆς τε παρ' ἐμοῦ καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἐμοῦ πατρός – ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ βαρβάρων ἠλευθέρωσεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὴν πόλιν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τυράννων νῦν δῖς, [356] ὧν αὐτοὶ μάρτυρες ὑμεῖς γεγονάτε – δεύτερον δὲ δὴ ποιεῖσθε βασιλέα τὸν τῷ μὲν ἐμῷ πατρὶ ταῦτὸν κεκτημένον ὄνομα, ὕον δὲ Διονυσίου, χάριν τῆς τε δὴ νῦν βοηθείας καὶ ὀσίου τρόπου· ὃς γενόμενος τυράννου πατρός ἐκὼν τὴν πόλιν ἐλευθεροῖ, τιμῆν αὐτῷ καὶ γένει ἀείζων ἀντὶ τυραννίδος ἐφημέρου καὶ ἀδίκου κτώμενος. τρίτον δὲ προκαλεῖσθαι χρὴ βασιλέα γίνεσθαι Συρακουσῶν, ἐκόντα ἐκούσης τῆς πόλεως, τὸν νῦν τοῦ τῶν πολεμιῶν ἄρχοντα στρατοπέδου, Διονύσιον τὸν Διονυσίου, ἐὰν ἐθέλη ἐκὼν εἰς βασιλέως σχῆμα ἀπαλλάττεσθαι, δεδιῶς μὲν τὰς τύχας, ἐλεῶν δὲ πατρίδα καὶ ἱερῶν ἀθεραπευσίαν καὶ τάφους, μὴ διὰ φιλονικίαν πάντως πάντα ἀπολέση βαρβάρους ἐπίχαρτος γενόμενος. τρεῖς δ' ὄντας βασιλέας, εἴτ' οὖν τὴν Λακωνικὴν δύναμιν αὐτοῖς δόντες εἴτε ἀφελόντες καὶ συνομολογησάμενοι, καταστήσασθε τρόπῳ τινὶ τοιῷδε, ὃς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον ὑμῖν, ὅμως δ' ἔτι καὶ νῦν ἀκούετε. ἐὰν ἐθέλη τὸ γένος ὑμῖν τὸ Διονυσίου τε καὶ Ἰππαρίνου ἐπὶ σωτηρίᾳ Σικελίας παύσασθαι τῶν νῦν παρόντων κακῶν, τιμὰς αὐτοῖς καὶ γένει λαβόντες εἴς τε τὸν ἔπειτα καὶ τὸν νῦν χρόνον, ἐπὶ τούτοις καλεῖτε, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, πρέσβεις οὓς ἂν ἐθελήσωσιν κυρίους ποιησάμενοι τῶν διαλλαγῶν – εἴτε τινὰς αὐτόθεν εἴτε ἔξωθεν εἴτε ἀμφοτέρω – καὶ ὁπόσους ἂν συγχωρήσωσιν· τούτους δ' ἐλθόντας νόμους μὲν πρῶτον θεῖναι καὶ πολιτείαν τοιαύτην, ἐν ἣ βασιλέας ἀρμόττει γίνεσθαι κυρίους ἱερῶν τε καὶ ὄσων ἄλλων πρέπει τοῖς γενομένοις ποτὲ εὐεργέταις, πολέμου δὲ καὶ εἰρήνης ἄρχοντας νομοφύλακας ποιήσασθαι ἀριθμὸν τριάκοντα καὶ πέντε μετὰ τε δήμου καὶ βουλῆς. δικαστήρια δὲ ἄλλα μὲν ἄλλων, θανάτου δὲ καὶ φυγῆς τοὺς τε πέντε καὶ τριάκοντα ὑπάρχειν· πρὸς τούτοις τε ἐκλεκτοὺς γίνεσθαι δικαστὰς ἐκ τῶν νῦν αἰεὶ περυσινῶν ἀρχόντων, ἕνα ἀφ' ἐκάστης τῆς ἀρχῆς τὸν ἄριστον δόξαντ' εἶναι καὶ δικαιοτάτον· τούτους δὲ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν δικάζειν ὅσα θανάτου καὶ δεσμοῦ καὶ μεταστάσεως τῶν πολιτῶν· βασιλέα δὲ τῶν τοιούτων δικῶν μὴ ἐξεῖναι δικαστὴν γίνεσθαι, [357] καθάπερ ἱερέα φόνου καθαρεύοντα καὶ δεσμοῦ καὶ φυγῆς. ταῦθ' ὑμῖν ἐγὼ καὶ ζῶν διενόηθην γίνεσθαι καὶ νῦν διανοοῦμαι, καὶ τότε κρατήσας τῶν ἐχθρῶν μεθ' ὑμῶν, εἰ μὴ ξενικαὶ ἐρινύες ἐκώλυσαν, κατέστησα ἂν ἥπερ καὶ διενοοῦμην, καὶ μετὰ ταῦτα Σικελίαν ἂν τὴν ἄλλην, εἴπερ ἔργα ἐπὶ νῶ ἐγίγνετο, κατώκισα, τοὺς μὲν βαρβάρους ἦν νῦν ἔχουσιν ἀφελόμενος, ὅσοι μὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας διεπολέμησαν πρὸς τὴν τυραννίδα, τοὺς δ' ἔμπροσθεν οἰκητὰς τῶν Ἑλληνικῶν τόπων εἰς τὰς ἀρχαίας καὶ πατρῶας οἰκίσεις κατοικίσας· ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ νῦν πᾶσιν συμβουλευῶ κοινῇ διανοηθῆναι καὶ πράττειν τε καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταύτας τὰς πράξεις πάντας, τὸν μὴ θέλοντα δὲ πολέμιον ἠγεῖσθαι κοινῇ. ἔστιν δὲ ταῦτα οὐκ ἀδύνατα· ἃ γὰρ ἐν δυοῖν τε ὄντα ψυχαῖν τυγχάνει καὶ λογισαμένοις εὐρεῖν βέλτιστα ἐτοίμως ἔχει, ταῦτα δὲ

σχεδὸν ὁ κρίνων ἀδύνατα οὐκ εὖ φρονεῖ. λέγω δὲ τὰς δύο τήν τε Ἴππαρίνου τοῦ Διονυσίου ὑέος καὶ τήν τοῦ ἔμοῦ ὑέος· τούτοιν γὰρ συνομολογησάντιν τοῖς γε ἄλλοις Συρακουσίοις οἷμαι πᾶσιν ὅσοιπερ τῆς πόλεως κήδονται συνδοκεῖν. ἀλλὰ θεοῖς τε πᾶσιν τιμὰς μετ' εὐχῶν δόντες, τοῖς τε ἄλλοις ὅσοις μετὰ θεῶν πρέπει, πείθοντες καὶ προκαλούμενοι φίλους καὶ διαφόρους μαλακῶς τε καὶ πάντως μὴ ἀποστήτε, πρὶν ἂν τὰ νῦν ὑφ' ἡμῶν λεχθέντα, οἷον ὄνειράτα θεῖα ἐπιστάντα ἐγρηγοροῖσιν, ἐναργῆ τε ἐξεργάσησθε τελεσθέντα καὶ εὐτυχῆ.»

Ἐπιστολή θ'

Πλάτων Ἀρχύτα Ταραντίω εὖ πράττειν.

Ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς οἱ περὶ Ἄρχιππον καὶ Φιλωνίδην, τήν τε ἐπιστολὴν φέροντες ἦν σὺ αὐτοῖς ἔδωκας, καὶ ἀπαγγέλλοντες τὰ παρὰ σοῦ. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν πόλιν οὐ χαλεπῶς διεπράξαντο – καὶ γὰρ οὐδὲ παντελῶς ἦν ἐργώδη – τὰ δὲ παρὰ σοῦ διήλθον ἡμῖν, λέγοντες ὑποδυσφορεῖν σε ὅτι οὐ δύνασαι τῆς περὶ τὰ κοινὰ ἀσχολίας ἀπολυθῆναι. ὅτι μὲν οὖν ἡδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν, [358] ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἔλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα καὶ σύ, σχεδὸν παντὶ δῆλον· ἀλλὰ κάκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μὲν τι ἢ πατρὶς μερίζεται, τὸ δὲ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδονται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι. καλούσης δὲ τῆς πατρίδος αὐτῆς πρὸς τὰ κοινὰ, ἄτοπον ἴσως τὸ μὴ ὑπακούειν· ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ χώραν καταλιμπάνειν φαύλοις ἀνθρώποις, οἳ οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πρὸς τὰ κοινὰ προσέρχονται. περὶ τούτων μὲν οὖν ἰκανῶς, Ἐχεκράτους δὲ καὶ νῦν ἐπιμέλειαν ἔχομεν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἔξομεν καὶ διὰ σέ καὶ διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ Φρυνίωνα καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον.

Ἐπιστολή ι'

Πλάτων Ἀριστοδώρῳ εὖ πράττειν.

Ἀκούω Δίωνος ἐν τοῖς μάλιστα ἐταῖρον εἶναί τέ σε νῦν καὶ γεγονέναι διὰ παντός, τὸ σοφώτατον ἦθος τῶν εἰς φιλοσοφίαν παρεχόμενον· τὸ γὰρ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιές, τοῦτο ἐγὼ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητος κομψότητας οἷμαι προσαγορεύων ὀρθῶς ὀνομάζειν. ἀλλ' ἔρρωσό τε καὶ μένε ἐν τοῖς ἡθεσιν οἷσπερ καὶ νῦν μένεις.

Ἐπιστολή ια'

Πλάτων Λαοδάμαντι εὖ πράττειν.

Ἐπέστειλα μὲν σοὶ καὶ πρότερον ὅτι πολὺ διαφέρει πρὸς ἅπαντα ἃ λέγεις αὐτὸν ἀφικέσθαι σε Ἀθήναζε· ἐπειδὴ δὲ σὺ φῆς ἀδύνατον εἶναι, μετὰ τοῦτο ἦν δεύτερον, εἰ δυνατόν ἐμὲ ἀφικέσθαι ἢ Σωκράτη, ὡσπερ ἐπέστειλας, νῦν δὲ Σωκράτης μὲν ἐστὶν περὶ ἀσθένειαν τὴν τῆς στραγγουρίας, ἐμὲ δὲ ἀφικόμενον ἐνταῦθα ἄσχημον ἂν εἶη μὴ διαπράξασθαι ἐφ' ἅπερ σὺ παρακαλεῖς. ἐγὼ δὲ ταῦτα γενέσθαι ἂν οὐ πολλὴν ἐλπίδα ἔχω – δι' ἃ δέ, μακρᾶς ἐτέρας δέοιτ' ἂν ἐπιστολῆς ἣτις πάντα διεξιῶ – καὶ ἅμα οὐδὲ τῷ σώματι διὰ τὴν ἡλικίαν ἱκανῶς ἔχω πλανᾶσθαι καὶ κινδυνεύειν κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν οἷα ἅπαντᾶ, καὶ νῦν πάντα κινδύνων ἐν ταῖς πορείαις ἐστὶ μεστά. συμβουλευσαί μέντοι ἔχω σοὶ τε καὶ τοῖς οἰκισταῖς, [359] ὃ εἰπόντος μὲν ἐμοῦ, φησὶν Ἡσίοδος, δόξαι ἂν εἶναι φαῦλον, χαλεπὸν δὲ νοῆσαι. εἰ γὰρ οἷόν τε ὑπὸ νόμων θέσεως καὶ ὄντινων εὖ ποτε πολιτείαν κατασκευασθῆναι ἄνευ τοῦ εἶναί τι κύριον ἐπιμελούμενον ἐν τῇ πόλει τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, ὅπως ἂν ἢ σώφρων τε καὶ ἀνδρική δούλων τε καὶ ἐλευθέρων, οὐκ ὀρθῶς διανοοῦνται. τοῦτο δ' αὖ, εἰ μὲν εἰσὶν ἤδη ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἀρχῆς ταύτης, γένοιτ' ἂν· εἰ δ' ἐπὶ τὸ παιδεῦσαι δεῖ τινος, οὔτε ὁ παιδεύσων οὔτε οἱ παιδευθησόμενοι, ὡς ἐγὼ οἶμαι, εἰσὶν ὑμῖν, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν τοῖς θεοῖς εὐχεσθε. καὶ γὰρ σχεδόν τι καὶ αἱ ἔμπροσθεν πόλεις οὕτω κατασκευάσθησαν, καὶ ἔπειτα εὖ ὤκησαν, ὑπὸ συμβάσεων πραγμάτων μεγάλων καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πράξεις γενομένων, ὅταν ἐν τοιούτοις καιροῖς ἀνὴρ καλός τε καὶ ἀγαθὸς ἐγγένηται μεγάλῃν δύναμιν ἔχων· τὸ δ' ἔμπροσθεν αὐτὰ προθυμεῖσθαι μὲν χρή καὶ ἀνάγκη, διανοεῖσθαι μέντοι αὐτὰ οἷα λέγω, καὶ μὴ ἀνοηταίνειν οἰομένους τι ἐτοίμως διαπράξασθαι. εὐτύχει.

Ἐπιστολή ιβ'

Πλάτων Ἀρχύτα Ταραντίω εὖ πράττειν.

Τὰ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόνθ' ὑπομνήματα θαυμαστῶς ὡς ἄσμενοί τε ἐλάβομεν καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν ὡς ἐνὶ μάλιστα, καὶ ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι ὁ ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν πάλαι προγόνων· λέγονται γὰρ δὴ οἱ ἄνδρες οὗτοι Μύριοι εἶναι – οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων – ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. τὰ δὲ παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα, περὶ ὧν ἐπέστειλας, ἱκανῶς μὲν οὐπω ἔχει, ὡς δὲ ποτε τυγχάνει ἔχοντα, ἀπέσταλκά σοι· περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφοτέρωτεροι συμφωνοῦμεν, ὥστ' οὐδὲν δεῖ παρακελεύεσθαι.
(ἀντιλέγεται ὡς οὐ Πλάτωνος.)

Ἐπιστολή ιγ'

Πλάτων Διονυσίω τυράννω Συρακουσῶν εὖ πράττειν.

[360]

Ἀρχή σοι τῆς ἐπιστολῆς ἔστω καὶ ἅμα σύμβολον ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐστίν· τοὺς Λοκρούς ποθ' ἐστῶν

νεανίσκους, πόρρω κατακείμενος ἀπ' ἐμοῦ, ἀνέστης παρ' ἐμέ καὶ φιλοφρονούμενος εἶπες εὖ τι ῥῆμα ἔχον, ὡς ἔμοιγε ἐδόκεις καὶ τῷ παρακατακειμένῳ – ἦν δ' οὗτος τῶν καλῶν τις – ὃς τότε εἶπεν· «Ἦ που πολλά, ὦ Διονύσιε, εἰς σοφίαν ὠφελῆ ὑπὸ Πλάτωνος.» σὺ δ' εἶπες· «Καὶ εἰς ἄλλα πολλά, ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς μεταπέμψεως, ὅτι μετεπεμψάμην αὐτόν, δι' αὐτὸ τοῦτο εὐθύς ὠφελήθην.» τοῦτ' οὖν διασωστέον, ὅπως ἂν αὐξάνηται αἰεὶ ἡμῶν ἢ ἀπ' ἀλλήλων ὠφελία. καὶ ἐγὼ νῦν τοῦτ' αὐτὸ παρασκευάζων, τῶν τε Πυθαγορείων πέμπω σοι καὶ τῶν διαιρέσεων, καὶ ἄνδρα, ὡσπερ ἐδόκει ἡμῖν τότε, ὃ γὰρ σὺ καὶ Ἀρχύτης, εἴπερ ἦκει παρά σε Ἀρχύτης, χρῆσθαι δύναισθ' ἂν. ἔστι δὲ ὄνομα μὲν Ἑλίκων, τὸ δὲ γένος ἐκ Κυζίκου, μαθητὴς δὲ Εὐδόξου καὶ περὶ πάντα τὰ ἐκείνου πάνυ χαριέντως ἔχων· ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἴσοκράτους μαθητῶν τῷ συγγέγονεν καὶ Πολυξένῳ τῶν Βρύσωνός τινι ἐταίρων. ὁ δὲ σπάνιον ἐπὶ τούτοις, οὔτε ἀχαρὶς ἐστὶν ἐντυχεῖν οὔτε κακοῦ ἔοικεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλαφρὸς καὶ εὐήθης δόξειεν ἂν εἶναι. δεδιὼς δὲ λέγω ταῦτα, ὅτι ὑπὲρ ἀνθρώπου δόξαν ἀποφαίνομαι, οὐ φαύλου ζῶου ἀλλ' εὐμεταβόλου, πλήν πάνυ ὀλίγων τινῶν καὶ εἰς ὀλίγα· ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου φοβούμενος καὶ ἀπιστῶν ἐσκόπουν αὐτὸς τε ἐντυγχάνων καὶ ἐπυθθανόμην τῶν πολιτῶν αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν φλαῦρον ἔλεγεν τὸν ἄνδρα. σκόπει δὲ καὶ αὐτὸς καὶ εὐλαβοῦ. μάλιστα μὲν οὖν, ἂν καὶ ὀπωστιοῦν σχολάζης, μάνθανε παρ' αὐτοῦ καὶ τᾶλλα φιλοσόφει· εἰ δὲ μή, ἐκδίδαξαι τινα, ἵνα κατὰ σχολὴν μανθάνων βελτίων γίγνηται καὶ εὐδοξῆς, ὅπως τὸ δι' ἐμέ ὠφελῆσθαι σοὶ μὴ ἀνιῆ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτη.

[361]

Περὶ δὲ ὧν ἐπέστελλές μοι ἀποπέμπειν σοι, τὸν μὲν Ἀπόλλω ἐποισάμην τε καὶ ἄγει σοὶ Λεπτίνης, νέου καὶ ἀγαθοῦ δημιουργοῦ· ὄνομα δ' ἔστιν αὐτῷ Λεωχάρης. ἕτερον δὲ παρ' αὐτῷ ἔργον ἦν πάνυ κομψόν, ὡς ἐδόκει· ἐπριάμην οὖν αὐτὸ βουλόμενός σου τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι μου ἐπεμελεῖτο καὶ ὑγιαίνοντος καὶ ἀσθενοῦντος ἀξίως ἐμοῦ τε καὶ σοῦ. δὸς οὖν αὐτῇ, ἂν μὴ τι σοὶ ἄλλο δόξη. πέμπω δὲ καὶ οἴνου γλυκέος δώδεκα σταμνία τοῖς παισὶ καὶ μέλιτος δύο.

Ἰσχάδων δὲ ὕστερον ἦλθομεν τῆς ἀποθέσεως, τὰ δὲ μύρτα ἀποτεθέντα κατεσάπη· ἀλλ' αὐθις βέλτιον ἐπιμελησόμεθα. περὶ δὲ φυτῶν Λεπτίνης σοὶ ἔρει.

Ἀργύριον δ' εἰς ταῦτα ἔνεκά τε τούτων καὶ εἰσφορῶν τινῶν εἰς τὴν πόλιν ἔλαβον παρὰ Λεπτίνου, λέγων ἅ μοι ἐδόκει εὐσχημονέστατα ἡμῖν εἶναι καὶ ἀληθῆ λέγειν, ὅτι ἡμέτερον εἶη ὁ εἰς τὴν ναῦν ἀναλώσαμεν τὴν Λευκαδίαν, σχεδὸν ἑκαταίδεκα μναῖ· τοῦτ' οὖν ἔλαβον, καὶ λαβὼν αὐτὸς τε ἐχρησάμην καὶ ὑμῖν ταῦτα ἀπέπεμψα. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο περὶ χρημάτων ἄκουε ὡς σοὶ ἔχει, περὶ τε τὰ σὰ τὰ Ἀθήνησιν καὶ περὶ τὰ ἐμά. ἐγὼ τοῖς σοῖς χρήμασιν, ὡσπερ τότε σοὶ ἔλεγον, χρῆσομαι καθάπερ τοῖς τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, χρῶμαι δὲ ὡς ἂν δύνωμαι ὀλιγίστοις, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ δίκαια ἢ εὐσχήμονα ἐμοὶ τε δοκεῖ καὶ παρ' οὗ ἂν λαμβάνω. ἐμοὶ δὴ τοιοῦτον νῦν συμβέβηκεν. εἰσὶ μοι ἀδελφιδῶν θυγατέρες τῶν ἀποθανουσῶν τότε ὅτ' ἐγὼ οὐκ ἐστεφανούμην, σὺ δ' ἐκέλευες, τέτταρες, ἢ μὲν νῦν ἐπίγαμος, ἢ δὲ ὀκταέτις, ἢ δὲ σμικρὸν πρὸς τρισὶν ἔτεσιν, ἢ δὲ οὐπω ἐνιαυσία. ταύτας ἐκδοτέον ἐμοὶ ἐστὶν καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτηδείοις, αἷς ἂν ἐγὼ ἐπιβιῶ· αἷς δ' ἂν μή, χαιρόντων. καὶ ὧν ἂν γένωνται οἱ πατέρες αὐτῶν ἐμοῦ πλουσιώτεροι, οὐκ ἐκδοτέον· τὰ δὲ νῦν αὐτῶν ἐγὼ εὐπορώτατος, καὶ τὰς μητέρας δὲ αὐτῶν ἐγὼ ἐξέδωκα καὶ μετ' ἄλλων καὶ μετὰ Δίωνος. ἢ μὲν οὖν Σπευσίππῳ γαμεῖται, ἀδελφῆς οὖσα αὐτῷ θυγάτηρ. δεῖ δὴ ταύτη οὐδὲν πλέον ἢ τριάκοντα μνῶν· μέτρια γὰρ αὗται ἡμῖν προῖκες, ἔτι δὲ ἐὰν ἢ μήτηρ τελευτήσῃ ἢ ἐμή, οὐδὲν αὖ πλείονος ἢ δέκα μνῶν δέοι ἂν εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ τάφου. καὶ περὶ ταῦτα τὰ μὲν ἐμά ἀναγκαῖα σχεδόν τι ἐν τῷ νῦν ταῦτά ἐστιν· ἐὰν δὲ τι ἄλλο γίγνηται ἴδιον ἢ δημόσιον ἀνάλωμα διὰ τὴν παρὰ σὲ ἄφιξιν, ὡσπερ

τότε ἔλεγον δεῖ ποιεῖν, ἐμὲ μὲν διαμάχεσθαι ὅπως ὡς ὀλίγιστον γένηται τὸ ἀνάλωμα, ὃ δ' ἂν μὴ δύνωμαι, [362] σὴν εἶναι τὴν δαπάνην.

Τὸ δὴ μετὰ ταῦτα λέγω περὶ τῶν σῶν αὖ χρημάτων τῶν Ἀθήνησιν τῆς ἀναλώσεως, ὅτι πρῶτον μὲν ἐάν τι δέῃ ἐμὲ ἀναλίσκεν εἰς χορηγίαν ἢ τι τοιοῦτον, οὐκ ἔστι σοὶ ξένος οὐδεὶς ὅστις δώσει, ὡς ὠόμεθα, ἔπειτα καὶ ἂν τι σοὶ αὐτῷ διαφέρῃ μέγα, ὥστε ἀναλωθὲν μὲν ἤδη ὄνῃσαι, μὴ ἀναλωθὲν δὲ ἀλλ' ἐγχρονισθὲν ἕως ἂν τις παρὰ σοῦ ἔλθῃ, βλάψαι, πρὸς τῷ χαλεπῷ τὸ τοιοῦτόν σοι ἐστὶν καὶ αἰσχρόν. ἐγὼ γὰρ δὴ ταῦτά γε ἐξήτασα, παρ' Ἀνδρομήδῃ τὸν Αἰγινήτην πέμψας Ἐραστον, παρ' οὗ ἐκέλευες τοῦ ὑμετέρου ξένου, εἴ τι δεοίμην, λαμβάνειν, βουλόμενος καὶ ἄλλα μείζονα ἃ ἐπέστελλες πέμπειν. ὃ δὲ εἶπεν εἰκότα καὶ ἀνθρώπινα, ὅτι καὶ πρότερον ἀναλώσας τῷ πατρί σου μόλις κομίσαιτο, καὶ νῦν σμικρὰ μὲν δοίῃ ἂν, πλείω δὲ οὐ. οὕτω δὴ παρὰ Λεπτίνου ἔλαβον· καὶ τοῦτο γε ἄξιον ἐπαινέσαι Λεπτίνην, οὐχ ὅτι ἔδωκεν, ἀλλ' ὅτι προθύμως, καὶ τὰ ἄλλα περὶ σέ καὶ λέγων καὶ πράττων, ὅτι οἷός τ' ἦν ἐπιτήδειος, φανερός ἦν. χρὴ γὰρ δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τάναντία τούτων ἐμὲ ἀπαγγέλλειν, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος ἐμοὶ φαίνεται περὶ σέ. τὸ δ' οὖν περὶ τῶν χρημάτων ἐγὼ σοὶ παρρησιάσομαι· δίκαιον γάρ, καὶ ἅμα ἐμπείρως ἔχων τῶν παρὰ σοὶ λέγοιμ' ἂν. οἱ προσαγγέλλοντες ἐκάστοτέ σοι, ὅτι ἂν οἴωνται ἀνάλωμα εἰσαγγέλλειν, οὐκ ἐθέλουσιν προσαγγέλλειν, ὡς δὴ ἀπεχθισόμενοι· ἔθιζε οὖν αὐτοὺς καὶ ἀνάγκαζε φράζειν καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα· σὲ γὰρ δεῖ εἰδέναι τε τὰ πάντα κατὰ δύναμιν καὶ κριτὴν εἶναι καὶ μὴ φεύγειν τὸ εἰδέναι. πάντων γὰρ ἄριστόν σοι ἔσται πρὸς τὴν ἀρχήν· τὰ γὰρ ἀνάλωμα ὀρθῶς ἀναλίσκόμενα καὶ ὀρθῶς ἀποδιδόμενα πρὸς τε τᾶλλα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν καὶ σὺ δὴ φῆς ἀγαθὸν εἶναι καὶ φήσεις. μὴ οὖν σε διαβαλλόντων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἱ κήδεσθαί σου φάσκοντες· τοῦτο γὰρ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλὸν πρὸς δόξαν σοι, δοκεῖν δυσσύμβολον εἶναι.

Τὰ μετὰ ταῦτα περὶ Δίωνος λέγοιμ' ἂν. τὰ μὲν ἄλλ' οὕτω ἔχω λέγειν, πρὶν ἂν παρὰ σοῦ ἔλθωσιν αἱ ἐπιστολαί, ὡσπερ ἔφησ· περὶ μέντοι ἐκείνων ὧν οὐκ εἶας μεμνησθαι πρὸς αὐτόν, οὔτε ἐμνήσθησιν οὔτε διελέχθησιν, ἐξεπειρώμην δὲ εἴτε χαλεπῶς εἴτε ῥαδίως οἴσει γιγνομένων, καὶ μοι ἐδόκει οὐκ ἠρέμα ἂν ἄχθεσθαι εἰ γίνοιτο. τὰ δὲ ἄλλα περὶ σέ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ μέτριός μοι δοκεῖ εἶναι Δίων.

[363]

Κρατίνῳ τῷ Τιμοθέου μὲν ἀδελφῷ, ἐμῷ δ' ἐταίρῳ, θώρακα δωρησώμεθα ὀπλιτικὸν τῶν μαλακῶν τῶν πεζῶν, καὶ ταῖς Κέβητος θυγατράσι χιτῶνια τρία ἑπταπήχη, μὴ τῶν πολυτελῶν τῶν Ἀμοργίνων, ἀλλὰ τῶν Σικελικῶν τῶν λινῶν. ἐπεικῶς δὲ γινώσκεις τοῦνομα Κέβητος· γεγραμμένος γάρ ἐστιν ἐν τοῖς Σωκρατείοις λόγοις μετὰ Σιμμίου Σωκράτει διαλεγόμενος ἐν τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ, ἀνὴρ πᾶσιν ἡμῖν οἰκεῖός τε καὶ εὖνους.

Περὶ δὲ δὴ τοῦ συμβόλου τοῦ περὶ τὰς ἐπιστολάς, ὅσας τε ἂν ἐπιστέλλω σπουδῇ καὶ ὅσας ἂν μὴ, οἶμαι μὲν σε μεμνησθαι, ὅμως δ' ἐννόει καὶ πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν· πολλοὶ γὰρ οἱ κελεύοντες γράφειν, οὐς οὐ ῥαδίον φανερῶς διωθεῖσθαι. τῆς μὲν γὰρ σπουδαίας ἐπιστολῆς θεὸς ἄρχει, θεοὶ δὲ τῆς ἥττον.

Οἱ πρέσβεις καὶ ἐδέοντο ἐπιστέλλειν σοι, καὶ εἰκός· πάνυ γὰρ προθύμως σὲ πανταχοῦ καὶ ἐμὲ ἐγκωμιάζουσιν, καὶ οὐχ ἥκιστα Φίλαγρος, ὃς τότε τὴν χεῖρα ἤσθενει. καὶ Φιλαίδης παρὰ βασιλέως ἦκων τοῦ μεγάλου ἔλεγεν περὶ σοῦ· εἰ δὲ μὴ πάνυ μακρᾶς ἐπιστολῆς ἦν, ἔγραψα ἂν ἃ ἔλεγεν, νῦν δὲ Λεπτίνου πυνθάνου.

Ἄν τὸν θώρακα ἢ ἄλλο τι ὧν ἐπιστέλλω πέμπης, ἂν μὲν αὐτός τω βούλῃ, εἰ δὲ μή, Τηρίλλω δός· ἔστι δὲ τῶν ἀεὶ πλεόντων, ἡμέτερος ἐπιτήδειος καὶ τὰ ἄλλα καὶ περὶ φιλοσοφίαν χαρίεις. Τείσωνος δ' ἔστιν κηδεστής, ὃς τότε ὄθ' ἡμεῖς ἀπεπλέομεν ἐπολιανόμεν.

Ἔρρωσο καὶ φιλοσόφει καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπου τοὺς νεωτέρους, καὶ τοὺς συσφαιριστὰς ἀσπάζου ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πρόσταττε τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ἀριστοκρίτῳ, ἐάν τις παρ' ἐμοῦ λόγος ἢ ἐπιστολὴ ἴῃ παρὰ σέ, ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς τάχιστα σὺ αἴσθη, καὶ ὑπομιμνήσκεις σε ἵνα ἐπιμελῇ τῶν ἐπισταλέντων. καὶ νῦν Λεπτίνῃ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀργυρίου μὴ ἀμελήσης, ἀλλ' ὡς τάχιστα ἀπόδος, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοῦτον ὀρῶντες προθυμότεροι ὦσιν ἡμῖν ὑπηρετεῖν.

Ἰατροκλῆς, ὁ μετὰ Μυρωνίδου τότε ἐλεύθερος ἀφεθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πλεῖ νῦν μετὰ τῶν πεμπομένων παρ' ἐμοῦ· ἔμμισθον οὖν που αὐτὸν κατάστησον ὡς ὄντα σοι εὖνουν, καὶ ἂν τι βούλῃ, αὐτῷ χρῶ. καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἢ αὐτὴν ἢ ὑπόμνημα αὐτῆς σῶζετέ, καὶ ὁ αὐτὸς ἴσθι.

Περὶ δικαίου τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Ἀνώνυμος Ἀθηναῖος

[372]

{Σωκράτης} Ἔχεις ἡμῖν εἰπεῖν ὅτι ἐστὶν τὸ δίκαιον; ἢ οὐκ ἄξιόν σοι δοκεῖ εἶναι λόγον περὶ αὐτοῦ ποιῆσθαι;

{Ἀνώνυμος} Ἔμοιγε καὶ μάλα.

{Σωκράτης} Τί οὖν ἐστίν;

{Ἀνώνυμος} Τί γὰρ ἄλλο γε ἢ τὰ νομιζόμενα δίκαια;

{Σωκράτης} Μὴ μοι οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ σύ μ' ἔροιο τί ἐστὶν ὀφθαλμός, εἴποιμ' ἂν σοι ὅτι ᾧ ὀρῶμεν, ἐὰν δὲ καὶ δεῖξαί με κελεύης, δείξω σοι, καὶ ἐὰν με ἔρη ὄτω ψυχὴ ὄνομα, ἐρῶ σοι ᾧ γινώσκομεν, ἐὰν δὲ ἔρη αὖ τί ἐστὶν φωνή, ἀποκρινουμαί σοι ᾧ διαλεγόμεθα, καὶ σὺ οὕτω φράσον ὅτι δίκαιόν ἐστι ᾧ τί χρώμεθα, ὥσπερ ἂ νυνδὴ ἠρόμην.

{Ἀνώνυμος} Οὐ πάνυ ἔχω σοι οὕτως ἀποκρίνασθαι.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐχ οὕτως ἔχεις, ἴσως τῆδέ πη ῥᾶον αὐτὸ εὔροισεν ἄν; φέρε, τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάττω τίνοι σκοποῦντες διαγιγνώσκομεν; ἄρα οὐ μέτρῳ;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Μετὰ δὲ τοῦ μέτρου τίνοι τέχνη; ἄρ' οὐ μετρητικῆ;

{Ἀνώνυμος} Μετρητικῆ.

[373]

{Σωκράτης} Τί δὲ τὰ κοῦφα καὶ βαρέα; ἄρ' οὐ σταθμῶ;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Μετὰ δὲ τοῦ σταθμοῦ τίνοι τέχνη; οὐ τῆ στατικῆ;

{Ἀνώνυμος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δὲ δῆ; τὰ δίκαια καὶ τὰ δίκαια τίνοι σκοποῦντες διαγιγνώσκομεν ὀργάνῳ, καὶ μετὰ τοῦ ὀργάνου τίνοι τέχνη πρόσθεν; ἄρα οὐδ' οὕτω πῶς σοι καταφανές ἐστίν;

{Ἀνώνυμος} Οὐ.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πάλιν ὧδε· ὅταν ἀμφισβητῶμεν περὶ τῶν μειζόνων καὶ τῶν ἐλαττόνων, τίνας ἡμᾶς διακρινούσιν; οὐχ οἱ μετρηταί;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Ὅταν δὲ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀλίγων, τίνες οἱ διακρίνοντες; οὐχ οἱ ἀριθμηταί;

{Ἀνώνυμος} Ἀλλὰ τί;

{Σωκράτης} Ὅταν δὲ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἀμφισβητῶμεν ἀλλήλοις, ἐπὶ τίνας ἐρχόμεθα καὶ τίνες ἡμᾶς οἱ διακρίνοντές εἰσιν ἐκάστοτε; εἶπέ.

{Ἀνώνυμος} Ἄρά γε δικαστὰς λέγεις, ὦ Σώκρατες;

{Σωκράτης, Ἀνώνυμος} Εὖ γ' ἠῦρες. ἴθι δὴ καὶ τότε πειράθητι εἰπεῖν. τί ποιοῦντες διακρίνουσιν οἱ μετρηταί περὶ τῶν μεγάλων καὶ σμικρῶν; ἄρ' οὐ μετροῦντες;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ περὶ τῶν βαρέων καὶ κούφων; οὐχ ἰστάντες;

{Ἀνώνυμος} Ἰστάντες μέντοι.

{Σωκράτης} Τί δὲ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀλίγων; ἄρα οὐκ ἀριθμοῦντες;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Τί δὲ δὴ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἄρα; ἀπόκριναι.

{Ἀνώνυμος} Οὐκ ἔχω.

{Σωκράτης} Λέγοντες, φάθι.

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Λέγοντες ἄρα ἡμᾶς διακρίνουσιν, ὅταν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων κρίνωσιν οἱ δικασταί;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Μετροῦντες δέ γε περὶ τῶν σμικρῶν καὶ μεγάλων οἱ μετρητικοί· μέτρον γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο.

{Ἀνώνυμος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Ἰστάντες δ' αὖ περὶ τῶν βαρέων καὶ κούφων οἱ στατικοί· σταθμὸς γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο.

{Ἀνώνυμος} Ἦν γάρ.

{Σωκράτης} Ἀριθμοῦντες δ' αὖ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀλίγων οἱ ἀριθμητικοί· ἀριθμὸς γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο.

{Ἀνώνυμος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Λέγοντες δέ γε, ὡς ἄρτι ὠμολογήσαμεν, περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων κρίνουσιν ἡμᾶς οἱ δικασταί· λόγος γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο.

{Ἀνώνυμος} Εὖ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀληθῆ μὲν οὖν· καὶ λόγος ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ᾧ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα κρίνεται.

{Ἀνώνυμος} Φαίνεται γοῦν.

{Σωκράτης} Τί ποτε ὄντα τὰ δίκαια καὶ τὰ δίκαια; ὡς περ ἂν ἡμᾶς εἴ τις ἦρετο, ἐπειδὴ μέτρον καὶ μετρητικὴ καὶ μετρητικὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἔλαττον διακρίνει, τί ὄν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἔλαττον; εἵπομεν ἂν αὐτῷ ὅτι τὸ μὲν μᾶλλον ὑπερέχον, τὸ δὲ ἔλαττον ὑπερεχόμενον. ἐπειδὴ δὲ τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον σταθμὸς καὶ στατική καὶ στατικὸς διακρίνει, τί ὄν τό τε βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον; εἵπομεν ἂν αὐτῷ ὅτι τὸ μὲν κάτω ρέπον ἐν τοῖς ζυγοῖς βαρὺ, τὸ δὲ ἄνω κοῦφον. οὕτω δὴ εἰ καὶ ἔροιτο ἡμᾶς, ἐπειδὴ δὲ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον λόγος τε καὶ δικαστικὴ καὶ δικαστὴς ἐστὶν ἡμῖν ὁ διακρίνων, τί ποτε ὄν τὸ δίκαιον καὶ τὰ δίκαια; τί ἔξομεν αὐτῷ ἀποκρίνεσθαι; ἢ οὐδέπω ἔχομεν εἰπεῖν;

{Ἀνώνυμος} Οὐκ ἔχομεν.

[374]

{Σωκράτης} Πότερον δὲ ἐκόντας οἷε ἔχειν τοῦτο τὸ ἄδικον τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἄκοντας; ὧδε δὲ λέγω. ἐκόντας οἷε ἀδικεῖν καὶ ἀδίκους εἶναι ἢ ἄκοντας;

{Ἀνώνυμος} Ἐκόντας ἔγωγε, ὧ Σώκρατες· πονηροὶ γάρ εἰσιν.

{Σωκράτης} Ἐκόντας ἄρα σὺ οἷε πονηροὺς εἶναι καὶ ἀδίκους ἀνθρώπους;

{Ἀνώνυμος} Ἔγωγε· σὺ δ' οὐ;

{Σωκράτης} Οὐκ, εἴ γέ τι δεῖ τῷ ποιητῇ πείθεσθαι.

{Ἀνώνυμος} Ποίω ποιητῆ;

{Σωκράτης} Ὅστις εἶπεν Σωκράτης, Ἀνώνυμος οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς οὐδ' ἄκων μάκαρ. Ἀλλὰ τοι, ὧ Σώκρατες, εὖ ἢ παλαιὰ παροιμία ἔχει, ὅτι πολλὰ ψεύδονται ἄοιδοί.

{Ἀνώνυμος} Θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τοῦτό γε ἐψεύσατο οὗτος ἄοιδός, ἐπεὶ εἴ σοι σχολή ἐστίν, ἐπισκεψόμεθα αὐτὸν εἴτε ψευδῆ εἴτε ἀληθῆ λέγει.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ σχολή.

{Ἀνώνυμος} Φέρε δὴ, πότερον ἢ γῆ δίκαιον εἶναι ψεύδεσθαι ἢ ἀληθῆ λέγειν;

{Σωκράτης} Ἀληθῆ ἔγωγε.

{Ἀνώνυμος} Ψεύδεσθαι ἄρα ἄδικον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Πότερον δ' ἐξαπατᾶν ἢ μὴ ἐξαπατᾶν;

{Σωκράτης} Μὴ ἐξαπατᾶν δήπου.

{Ἀνώνυμος} Ἐξαπατᾶν ἄρα ἄδικον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Τί δέ; βλάπτειν δίκαιον ἢ ὠφελεῖν;

{Σωκράτης} Ὄφελεῖν.

{Ἀνώνυμος} Βλάπτειν ἄρα ἄδικον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Ἔστιν ἄρα ἀληθῆ μὲν λέγειν καὶ μὴ ἐξαπατᾶν καὶ ὠφελεῖν δίκαιον, ψεύδεσθαι δὲ καὶ βλάπτειν καὶ ἐξαπατᾶν ἄδικον.

{Σωκράτης} Ναὶ μὰ Δία σφόδρα γε.

{Ἀνώνυμος} Ἴη καὶ τοὺς πολεμίους;

{Σωκράτης} Οὐδαμῶς.

{Ἀνώνυμος} Ἀλλὰ βλάπτειν δίκαιον τοὺς πολεμίους, ὠφελεῖν δὲ ἄδικον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Οὐκοῦν καὶ ἐξαπατῶντας δίκαιον βλάπτειν τοὺς πολεμίους;

{Σωκράτης} Πῶς γὰρ οὐ;

{Ἀνώνυμος} Τί δὲ ψεύδεσθαι ἵνα ἐξαπατῶμεν καὶ βλάπτωμεν αὐτούς; οὐ δίκαιον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Τί δέ; τοὺς φίλους οὐκ ὠφελεῖν φῆς δίκαιον εἶναι;

{Σωκράτης} Ἔγωγε.

{Ἀνώνυμος} Πότερον μὴ ἐξαπατῶντας ἢ ἐξαπατῶντας ἐπ' ὠφελίᾳ τῇ ἐκείνων;

{Σωκράτης} Καὶ ἐξαπατῶντας νῆ Δία.

{Ἀνώνυμος} Ἀλλ' ἐξαπατῶντας μὲν δίκαιον ἄρα ὠφελεῖν, οὐ μέντοι ψευδομένους γε; ἢ καὶ ψευδομένους;

{Σωκράτης} Καὶ ψευδομένους δίκαιον.

{Ἀνώνυμος} Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ψεύδεσθαί τε καὶ ἀληθῆ λέγειν δίκαιον καὶ ἄδικον.

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Καὶ μὴ ἐξαπατᾶν καὶ ἐξαπατᾶν δίκαιον καὶ ἄδικον.

{Σωκράτης} Ἔοικεν.

{Ἀνώνυμος} Καὶ βλάπτειν καὶ ὠφελεῖν δίκαιον καὶ ἄδικον;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Ταῦτά δὴ, ὡς ἔοικεν, πάντα τὰ τοιαῦτα ὄντα καὶ δίκαια καὶ ἄδικά ἐστιν.

{Σωκράτης} Ἔμοιγε φαίνεται.

{Ἀνώνυμος} Ἄκουε δὴ. ὀφθαλμὸν ἐγὼ ἔχω δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Μυκτῆρα δεξιὸν καὶ ἀριστερόν;

{Σωκράτης} Πάνυ γε.

{Ἀνώνυμος} Καὶ χεῖρα δεξιὰν καὶ ἀριστεράν;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ὀνομάζων τὰ μὲν δεξιὰ φῆς εἶναι, τὰ δὲ ἀριστερὰ τῶν ἐμῶν, εἴ σε ἐγὼ ἐροίμην ὀπότερα, ἄρ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὅτι τὰ μὲν πρὸς τοῦ δεξιὰ ἐστίν, τὰ δὲ πρὸς τοῦ ἀριστερά;

{Σωκράτης} Ναί.

[375]

{Ἀνώνυμος} Ἴθι δὴ καὶ ἐκεῖ, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ὀνομάζων τὰ μὲν δίκαια φῆς εἶναι, τὰ δὲ ἄδικα, ἔχεις εἰπεῖν ὀπότερα τὰ δίκαια καὶ ὀπότερα τὰ ἄδικα;

{Σωκράτης} Ἐμοὶ μὲν τοῖνυν δοκεῖ ἐν μὲν τῷ δέοντι καὶ τῷ καιρῷ ἕκαστα τούτων γιγνόμενα δίκαια εἶναι, ἐν δὲ τῷ μὴ δέοντι ἄδικα.

{Ἀνώνυμος} Καλῶς γέ σοι δοκοῦν. ὁ μὲν ἄρα ἐν τῷ δέοντι ἕκαστα τούτων ποιῶν δίκαια ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐν τῷ δέοντι ἄδικα;

{Σωκράτης} Ναί.

{Ἀνώνυμος} Οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια ποιῶν δίκαιος, ὁ δὲ τὰ δικά ἄδικος;

{Σωκράτης} Ἔστι ταῦτα.

{Ἀνώνυμος} Τίς οὖν ὁ ἐν τῷ δέοντι καὶ καιρῷ οἷός τε τέμνειν καὶ κάειν καὶ ἰσχυαίνειν;

{Σωκράτης} Ὁ ἰατρός.

{Ἀνώνυμος} Ὅτι ἐπίσταται ἢ δι' ἄλλο τι;

{Σωκράτης} Ὅτι ἐπίσταται.

{Σωκράτης} Τίς δ' ἐν τῷ δέοντι σκάπτειν καὶ ἀροῦν καὶ φυτεύειν οἷός τε;

{Ἀνώνυμος} Ὁ γεωργός.

{Σωκράτης} Ὅτι ἐπίσταται, ἢ ὅτι οὐ;

{Ἀνώνυμος} Ὅτι ἐπίσταται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὰλλα οὕτως; ὁ μὲν ἐπιστάμενος οἷός τε τὰ δέοντα ποιεῖν ἐστίν καὶ ἐν τῷ δέοντι καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος οὐ;

{Ἀνώνυμος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Καὶ ψεύδεσθαι ἄρα καὶ ἐξαπατᾶν καὶ ὠφελεῖν, ὁ μὲν ἐπιστάμενος οἷός τε ποιεῖν ἕκαστα τούτων ἐν τῷ δέοντι καὶ τῷ καιρῷ, ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος οὐ;

{Ἀνώνυμος} Ἀληθῆ λέγεις.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ γε ταῦτα ποιῶν ἐν τῷ δέοντι δίκαιος;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Δι' ἐπιστήμην δὲ γε ταῦτα ποιεῖ.

{Ἀνώνυμος} Πῶς δ' οὐ;

{Σωκράτης} Δι' ἐπιστήμην ἄρα δίκαιος ὁ δίκαιος.

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὁ ἄδικος διὰ τὸ ἐναντίον ἀδικός ἐστιν τῷ δικαίῳ;

{Ἀνώνυμος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Ὁ δὲ δίκαιος διὰ σοφίαν δίκαιος.

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Δι' ἀμαθίαν ἄρα ὁ ἄδικος ἄδικος.

{Ἀνώνυμος} Ἔοικε.

{Σωκράτης} Κινδυνεύει ἄρα ὁ μὲν οἱ πρόγονοι ἡμῖν κατέλιπον σοφίαν δικαιοσύνη εἶναι, ὁ δὲ ἀμαθίαν, τοῦτο δὲ ἀδικία.

{Ἀνώνυμος} Ἔοικεν.

{Σωκράτης} Ἐκόντες δὲ ἀμαθεῖς εἰσιν οἱ ἄνθρωποι ἢ ἄκοντες;

{Ἀνώνυμος} Ἄκοντες.

{Σωκράτης} Ἄκοντες ἄρα καὶ ἄδικοι;

{Ἀνώνυμος} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οἱ δὲ ἄδικοι πονηροί;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄκοντες ἄρα πονηροὶ καὶ ἄδικοι;

{Ἀνώνυμος} Παντάπασι μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Διὰ δὲ τὸ ἄδικοι εἶναι ἀδικοῦσιν;

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Διὰ τὸ ἀκούσιον ἄρα;

{Ἀνώνυμος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐ μὲν δὴ διὰ τὸ ἀκούσιόν γε τὸ ἐκούσιον γίγνεται.

{Ἀνώνυμος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Διὰ δὲ τὸ ἄδικον εἶναι τὸ ἀδικεῖν γίγνεται.

{Ἀνώνυμος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ἄδικον ἀκούσιον.

{Ἀνώνυμος} Ἀκούσιον.

{Σωκράτης} Ἄκοντες ἄρα ἀδικοῦσιν καὶ ἄδικοὶ εἰσιν καὶ πονηροί.

{Ἀνώνυμος} Ἄκοντες, ὥς γε φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἐψεύσατο τοῦτό γε αἰιδός.

{Ἀνώνυμος} Οὐκ ἔοικεν.

Περὶ ἀρετῆς τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Ἰππότροφος

[376]

{Σωκράτης} Ἄρα διδασκόν ἐστιν ἡ ἀρετὴ; ἢ οὐ διδασκόν, ἀλλὰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ γίνονται ἄνδρες, ἢ ἄλλω τινὶ τρόπῳ;

{Ἰππότροφος} Οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ὧδε σκεψώμεθα αὐτό. φέρε, εἴ τις βούλοιτο ταύτην τὴν ἀρετὴν γενέσθαι ἀγαθὸς ἦν ἀγαθοὶ εἰσιν οἱ σοφοὶ μάγειροι, πόθεν ἂν γένοιτο;

{Ἰππότροφος} Δῆλον ὅτι εἰ παρὰ τῶν ἀγαθῶν μαγείρων μάθοι.

{Σωκράτης} Τί δέ; εἰ βούλοιτο ἀγαθὸς γίνεσθαι ἰατρός, παρὰ τίνα ἂν ἐλθὼν γένοιτο ἀγαθὸς ἰατρός;

{Ἰππότροφος} Δῆλον δὴ ὅτι παρὰ τῶν ἀγαθῶν τινὰ ἰατρῶν.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸς βούλοιτο γενέσθαι ἦνπερ οἱ σοφοὶ τέκτονες;

{Ἰππότροφος} Παρὰ τῶν τεκτόνων.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν βουλευθεὶς ἀγαθὸς γενέσθαι ἦνπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τε καὶ σοφοί, ποῖ χρὴ ἐλθόντα μαθεῖν;

{Ἰππότροφος} Οἶμαι μὲν καὶ ταύτην, εἵπερ μαθητὸς ἐστὶ, παρὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τίνες ἡμῖν ἄνδρες ἀγαθοὶ γεγονάσιν; ἵνα σκεψώμεθα εἰ οὗτοί εἰσιν οἱ τοὺς ἀγαθοὺς ποιοῦντες.

{Ἰππότροφος} Θουκυδίδης καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης καὶ Περικλῆς.

{Σωκράτης} Τούτων οὖν ἐκάστου ἔχομεν διδάσκαλον εἰπεῖν;

{Ἰππότροφος} Οὐκ ἔχομεν· οὐ γὰρ λέγεται.

{Σωκράτης} Τί δέ; μαθητὴν ἢ τῶν ξένων τινὰ ἢ τῶν πολιτῶν ἢ ἄλλον, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν τούτων ὁμιλίαν σοφός τε καὶ ἀγαθὸς γεγονέναι;

{Ἰππότροφος} Οὐδὲ τοῦτο λέγεται.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄρα μὴ ἐφθόνουν μεταδιδόναι τῆς ἀρετῆς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις;

{Ἰππότροφος} Τάχα.

{Σωκράτης} Ἄρα ἵνα μὴ ἀντίτεχνοι αὐτοῖς γίνοιντο, ὥσπερ οἱ μάγειροί τε καὶ ἰατροὶ καὶ τέκτονες φθονοῦσιν; οὐ γὰρ λυσιτελεῖ αὐτοῖς πολλοὺς ἀντιτέχνους γίνεσθαι οὐδὲ οἰκεῖν ἐν πολλοῖς αὐτοῖς ὁμοίοις. ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς οὐ λυσιτελεῖ ἐν ὁμοίοις αὐτοῖς οἰκεῖν;

{Ἱππότηροφος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Εἰσὶν δὲ οἱ αὐτοὶ οὐχὶ ἀγαθοὶ τε καὶ δίκαιοι;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὄτω λυσιτελεῖ μὴ ἐν ἀγαθοῖς οἰκεῖν ἀνδράσιν ἀλλ' ἐν κακοῖς;

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἔχω εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἔχεις εἰπεῖν, πότερον ἔργον ἐστὶν τῶν μὲν ἀγαθῶν βλάπτειν, τῶν δὲ κακῶν ὠφελεῖν, ἢ τοῦναντίον;

{Ἱππότηροφος} Τοῦναντίον.

[377]

{Σωκράτης} Οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἄρα ὠφελουῦσιν, οἱ δὲ κακοὶ βλάπτουσιν;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι;

{Ἱππότηροφος} Οὐ πάνυ.

{Σωκράτης} Οὐδεὶς ἄρα βούλεται ἐν πονηροῖς οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν χρηστοῖς.

{Ἱππότηροφος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐδεὶς ἄρα φθονεῖ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἄλλω, ὥστε ἀγαθὸν καὶ ὁμοῖον ἑαυτῷ ποιῆσαι.

{Ἱππότηροφος} Οὐκουν φαίνεται γὰρ δὴ ἐκ τοῦ λόγου.

{Σωκράτης} Ἀκήκοας οὖν ὅτι Θεμιστοκλεῖ Κλεόφαντος υἱὸς ἐγένετο;

{Ἱππότηροφος} Ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὐδὲ τῷ υἱῷ ἐφθόνει ὡς βελτίστῳ γενέσθαι ὁ Θεμιστοκλεῖς, ὅς γὰρ ἄλλω οὐδενί, εἴπερ ἦν ἀγαθός; ἦν δέ, ὡς φαμεν.

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἶσθα οὖν ὅτι Θεμιστοκλεῖς τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο σοφὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν Σωκράτης, Ἱππότηροφος ἐπέμενε γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθὸς ἐστηκώς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμάσια εἰργάζετο Σωκράτης, Ἱππότηροφος καὶ ἄλλα πολλὰ ἐδίδαξεν καὶ ἐποίησεν σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἶχετο. ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων;

{Ἱππότηροφος} Ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τὴν φύσιν γέ τις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἰτιάσασαίτ' ἂν κακὴν εἶναι.

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἂν οὖν δικαίως γὰρ ἐξ ὧν σὺ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί δὲ τότε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους υἱὸς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἄπερ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἦν σοφός, ἤδη τοῦτο ἤκουσας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου;

{Ἱππότηρος} Οὐκ ἤκουσα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ ὑὸν παιδεῦσαι, ἦν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, μηδὲν βελτίω αὐτὸν ποιῆσαι τῶν γειτόνων μηδενός, εἴπερ διδακτὸν ἦν ἡ ἀρετή;

{Ἱππότηρος} Οὐκουν εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὗτος μὲν δὴ σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν ὑπεῖπες· ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην, ὃς ἔθρεψεν μὲν τὸν Λυσίμαχον, ἐπαίδευσεν δὲ κάλλιστα Ἀθηναίων ὅσα διδασκάλων εἶχετο, ἄνδρα δὲ οὐδενός βελτίω ἐποίησεν· τοῦτον γὰρ καὶ σὺ καὶ ἐγὼ εἶδομεν καὶ συνεγενόμεθα.

{Ἱππότηρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν ὅτι Περικλῆς αὖ ἔθρεψεν ὑεῖς Πάραλον καὶ Ξάνθιππον, ὧν καὶ σύ μοι δοκεῖς τοῦ ἐτέρου ἐρασθῆναι. τούτους μέντοι, ὡς καὶ σὺ οἴσθα, ἵππείας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενός χεῖρους Ἀθηναίων, καὶ μουσικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνίαν καὶ τᾶλλα ἐπαίδευσεν ὅσα τέχνη διδάσκονται, οὐδενός χεῖρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι;

{Ἱππότηρος} Ἄλλ' ἴσως ἂν ἐγένοντο, ὧ Σώκρατες, εἰ μὴ νέοι ὄντες ἐτελεύτησαν.

[378]

{Σωκράτης} Σὺ μὲν εἰκότως βοηθεῖς τοῖς παιδικοῖς, Περικλῆς δὲ ἐκείνους, εἴπερ διδακτὸν ἦν ἀρετὴ καὶ οἴός τ' ἦν ἀγαθοὺς ποιῆσαι, πολὺ πρότερον ἂν τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν σοφοὺς ἐποίησεν ἢ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν. ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ διδακτὸν, ἐπεὶ Θεουκιδίδης αὖ δύο ὑεῖς ἔθρεψεν, Μελησίαν καὶ Στέφανον, ὑπὲρ ὧν σὺ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἄπερ ὑπὲρ τῶν Περικλέους ὑῶν· τούτων γὰρ δὴ καὶ σὺ οἴσθα τὸν γ' ἕτερον μέχρι γήρωσ βιοῦντα, τὸν δ' ἕτερον πόρρω πάνυ. καὶ μὴν καὶ τούτω ὁ πατήρ ἐπαίδευσεν τὰ τε ἄλλα εὖ καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων· τὸν μὲν γὰρ Ξανθία ἔδωκεν, τὸν δὲ Εὐδώρω, οὗτοι δὲ που ἐδόκουν κάλλιστα τῶν τότε παλαίειν.

{Ἱππότηρος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτος οὐκ ἂν ποτε οἷ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξεν τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ, οἷ δ' οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐδίδαξεν, εἰ διδακτὸν ἦν;

{Ἱππότηρος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θεουκιδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐχὶ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. καὶ οἰκίας ἦν μεγάλης καὶ ἐδύνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὥστ' εἴπερ ἦν τοῦτο διδακτὸν, ἐξηῦρεν ἂν ὅστις αὐτοῦ ἐμελλεν τοὺς ὑεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν ἢ τῶν ἐπιχωρίων ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζε διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γὰρ, ὧ ἑταῖρε, μὴ οὐκ ἦ διδακτὸν ἡ ἀρετή.

{Ἱππότηρος} Οὐκ, ἴσως.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δὴ εἰ μὴ διδακτὸν ἐστίν, ἄρα φύσει φύονται οἱ ἀγαθοί; καὶ τοῦτο τῆδέ πη σκοποῦντες ἴσως ἂν εὐροίμεν. φέρε γὰρ· εἰσὶν ἡμῖν φύσεις ἵππων ἀγαθῶν;

{Ἱππότηρος} Εἰσίν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰσὶν τινες ἄνθρωποι τέχνην ἔχοντες ἢ τὰς τῶν ἵππων τῶν ἀγαθῶν φύσεις γινώσκουσιν, καὶ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς δρόμον, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, οἵτινές τε θυμοειδεῖς καὶ ἄθυμοι;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν αὕτη ἡ τέχνη ἐστίν; τί ὄνομα αὐτῆ;

{Ἱππότηροφος} Ἱππική.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τοὺς κύνας ὡσαύτως ἔστιν τις τέχνη ἢ τὰς ἀγαθὰς καὶ τὰς κακὰς φύσεις τῶν κυνῶν διακρίνουσιν;

{Ἱππότηροφος} Ἔστι.

{Σωκράτης} Τίς αὕτη;

{Ἱππότηροφος} Ἡ κυνηγετική.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰσὶν ἡμῖν δοκιμασταί, οἵτινες ὀρῶντες κρίνουσιν τό τε βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον;

{Ἱππότηροφος} Εἰσὶν.

{Σωκράτης} Τίνας οὖν τούτους καλεῖς;

{Ἱππότηροφος} Ἀργυρογνώμονας.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν οἱ παιδοτρίβαι γινώσκουσι σκοπούμενοι τὰς φύσεις τὰς τῶν σωμάτων τῶν ἀνθρώπων ὅποιαί τε χρησταὶ καὶ ὅποια μὴ πρὸς ἐκάστους τῶν πόνων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ νέων ὅσα μέλλει τῶν σωμάτων ἄξια λόγου ἔσεσθαι καὶ ἐν οἷς ἐλπίς ἐστὶ πολλὴ τὰ ἔργα, ὅσα σώματος ἔχεται, εὖ ἀπεργάσασθαι.

{Ἱππότηροφος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σπουδαιότερόν ἐστιν ταῖς πόλεσιν ἵπποι καὶ κύνες ἀγαθοὶ καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, ἢ ἄνδρες ἀγαθοί;

[379]

{Ἱππότηροφος} Ἄνδρες ἀγαθοί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οἶει ἂν, εἴπερ ἦσαν φύσεις ἀγαθαὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνθρώπων, οὐκ ἂν πάντα μεμηχανῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὥστε διαγιγνώσκειν αὐτάς;

{Ἱππότηροφος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ἔχεις οὖν τινα εἰπεῖν τέχνην ἣτις ἐστὶν ἐπὶ ταῖς φύσεσιν ταῖς τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν ἀποδεδειγμένη, ὥστε δύνασθαι αὐτάς κρίνειν;

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἔχω.

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ πλείστου ἂν ἦν ἀξία καὶ οἱ ἔχοντες αὐτήν· οὗτοι γὰρ ἂν ἡμῖν ἀπέφαινον τῶν νέων τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι ἔτι παῖδας ὄντας, οὓς ἂν ἡμεῖς παραλαβόντες

ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει δημοσίᾳ, ὥσπερ τὸ ἀργύριον, καὶ μᾶλλον τι, ἵνα μὴ τι φλαῦρον ἡμῖν πάθοιεν μῆτε ἐν μάχῃ μῆτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ κινδύνῳ, ἀλλ' ἀπέκειντο τῇ πόλει σωτῆρές τε καὶ εὐεργέται, ἐπειδὴ γε εἰς τὴν ἡλικίαν ἀφίκοντο. ἀλλὰ γὰρ κινδυνεύει οὔτε φύσει οὔτε μαθήσει ἡ ἀρετὴ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεσθαι.

{*Ἱππότηρος*} Πῶς οὖν ἂν ὧ Σώκρατες σοὶ δοκοῦσιν γίγνεσθαι, εἰ μῆτε φύσει μῆτε μαθήσει γίνονται; τίς ἄλλον τρόπον γίνονται ἂν οἱ ἀγαθοί;

{*Σωκράτης*} Οἶμαι μὲν οὐκ ἂν ῥαδίως αὐτὸ δηλωθῆναι, τοπάζω μέντοι θεῖόν τι μάλιστα εἶναι τὸ κτῆμα καὶ γίγνεσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ὥσπερ οἱ θεῖοι τῶν μάντεων καὶ οἱ χρησμολόγοι. οὔτοι γὰρ οὔτε φύσει τοιοῦτοι γίνονται οὔτε τέχνη, ἀλλ' ἐπιπνοία ἐκ τῶν θεῶν γιγνόμενοι τοιοῦτοί εἰσιν. οὕτω δὲ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ λέγουσι ταῖς πόλεσιν ἐκάστοτε τὰ ἀποβησόμενα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσσεσθαι ἐκ θεοῦ ἐπιπνοίας πολὺ μᾶλλον καὶ ἐναργέστερον ἢ οἱ χρησμῳδοί. λέγουσιν δὲ πού καὶ αἱ γυναῖκες ὅτι Θεῖος ἀνὴρ οὗτός ἐστι· καὶ Λακεδαιμόνιοι ὅταν τινὰ μεγαλοπρεπῶς ἐπαινῶσιν, θεῖον ἄνδρα φασὶν εἶναι. πολλαχοῦ δὲ καὶ Ὅμηρος τῷ αὐτῷ τούτῳ καταχρῆται καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. καὶ ὅταν βούληται θεὸς εἶ πρᾶξι πόλιν, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐνεποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ κακῶς πράξειν πόλις, ἐξεῖλε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ὁ θεός. οὕτως ἔοικεν οὔτε διδασκτὸν εἶναι οὔτε φύσει ἀρετῆ, ἀλλὰ θεία μοῖρα παραγίγνεται κτωμένοις

Δημόδοκος τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[380]

Σὺ μὲν δὴ κελεύεις με, ὦ Δημόδοκε, συμβουλεύειν ὑμῖν περὶ ὧν συνέρχεσθε βουλευσόμενοι· ἐμοὶ δὲ σκοπεῖσθαι ἐπέρχεται τί ποτε δύναται ἡ σύνοδος ὑμῶν καὶ ἡ τῶν οἰομένων συμβουλεύειν ὑμῖν προθυμία καὶ ἡ ψῆφος ἢν φέρειν ἕκαστος ὑμῶν διανοεῖται. τοῦτο μὲν γάρ, εἰ μὴ ἔστιν ὀρθῶς καὶ ἐμπείρως συμβουλεύειν περὶ ὧν συνέρχεσθε βουλευσόμενοι, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστιν συνέρχεσθαι βουλευσομένους περὶ ὧν συμβουλεύειν οὐκ ἔστιν ὀρθῶς; τοῦτο δέ, εἰ μὲν ἔστιν ὀρθῶς συμβουλεύειν καὶ ἐμπείρως περὶ τῶν τοιούτων, ἐπιστήμη δ' ἀφ' ἧς ἔστιν ὀρθῶς συμβουλεύειν καὶ ἐμπείρως περὶ τούτων μηδεμία ἐστίν, πῶς οὐκ ἄτοπον; εἰ δέ τις ἐπιστήμη ἀφ' ἧς ἔστιν τὰ τοιαῦτα ὀρθῶς συμβουλεύειν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπισταμένους εἶναι τινὰς συμβουλεύειν ὀρθῶς περὶ τῶν τοιούτων; ὄντων δέ τινων ἐπισταμένων συμβουλεύειν περὶ ὧν συνέρχεσθε βουλευσόμενοι, οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς ἢτοι ἐπίστασθαι περὶ τούτων συμβουλεύειν ἢ μὴ ἐπίστασθαι, ἢ τοὺς μὲν ἐπίστασθαι ὑμῶν, τοὺς δὲ μὴ ἐπίστασθαι; εἰ μὲν οὖν ἐπίστασθε πάντες, τί δεῖ ἔτι ὑμᾶς συνέρχεσθαι βουλευσομένους; συμβουλεύειν γὰρ ἱκανὸς ἕκαστος ὑμῶν. εἰ δ' αὖ πάντες μὴ ἐπίστασθε, πῶς ἂν δύνασθε βουλεύεσθαι; ἢ τί ὑμῖν πούργου τῆς συνόδου ταύτης εἶη ἂν μὴ δυναμένων γε βουλεύεσθαι; εἰ δὲ οἱ μὲν ἐπίστανται, οἱ δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί εἰσιν ὑμῶν, οὗτοι δὲ συμβουλῆς δέονται, εἰ ἄρα δυνατόν ἐστιν συμβουλεύειν ἔμφρονα ἄνδρα τοῖς ἀπείροις, ἱκανὸς δῆπου ἐστὶ καὶ εἷς συμβουλεῦσαι τοῖς ἐπισταμένοις ὑμῖν. ἢ οὐ ταῦτά οἱ ἐπιστάμενοι συμβουλεύουσιν πάντες; ὥστ' ἀκούσαντας ὑμᾶς τούτου ἀπαλλάττεσθαι προσήκει. νῦν δ' οὐ ποιεῖτε τοῦτο, ἀλλὰ βούλεσθε πολλῶν συμβουλευόντων ἀκούειν. οὐ γὰρ ὑπολαμβάνετε εἰδέναι τοὺς ἐπιχειροῦντας ὑμῖν συμβουλεύειν περὶ ὧν συμβουλεύουσιν. εἰ γὰρ ὑπελαμβάνετε εἰδέναι τοὺς συμβουλεύοντας ὑμῖν, ἐνὸς μόνου ἀκούσασι ἐξήρκει ἂν ὑμῖν. τὸ οὖν συνέρχεσθαι ἀκουσομένους μὴ εἰδόντων ὡς πούργου τι ποιοῦντας, πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστιν; καὶ περὶ μὲν τῆς συνόδου ὑμῶν ἀπορῶ ταύτη.

[381]

Περὶ δὲ τῆς τῶν οἰομένων ὑμῖν συμβουλεύειν προθυμίας ἐκεῖνο ἄπορον· εἰ μὲν γὰρ μὴ ταῦτά συμβουλεύουσι περὶ τῶν αὐτῶν συμβουλεύοντες, πῶς ἂν πάντες καλῶς συμβουλεύοιεν, μὴ συμβουλεύοντες ἅ συμβουλεύει ὁ ὀρθῶς συμβουλεύων; ἢ πῶς ἂν οὐκ ἄτοπος εἶη ἡ προθυμία τῶν προθυμουμένων συμβουλεύειν περὶ ὧν ἀπείρως ἔχουσιν; οὐ γὰρ δὴ ἔμπειροι ὄντες προαιρήσονται συμβουλεύειν μὴ ὀρθῶς. εἰ δ' αὖ ταῦτά συμβουλεύουσι, τί δεῖ πάντας αὐτοὺς συμβουλεύειν; εἷς γὰρ αὐτῶν τὰ αὐτὰ συμβουλεύων ἱκανὸς ἔσται. τὸ οὖν τοιαῦτα προθυμεῖσθαι ἃ οὐδὲν πούργου ἂν γένοιτο, πῶς οὐ γελοῖον; οὔτε οὖν ἡ τῶν ἀπείρων προθυμία οὐκ ἂν ἄτοπος εἶη, τοιαύτη γε οὔσα, οὔτε ἔμφρονες ἂν τοιαῦτα προθυμηθεῖεν, εἰδότες ὅτι καὶ εἷς τις αὐτῶν τὸ αὐτὸ πράξει συμβουλεύων γε ὡς προσήκει. ὥστε πῶς οὐ γελοῖός ἐστιν ἡ προθυμία τῶν οἰομένων ὑμῖν συμβουλεύειν; οὐ δύναμαι εὐρεῖν.

Τὸ δὲ περὶ τῆς ψήφου ἧς φέρειν διανοεῖσθε τί δύναται, ἀπορῶ μάλιστα. πότερον γὰρ τοὺς εἰδότας συμβουλεύειν κρίνετε; ἀλλ' οὐ πλείονες ἐνὸς συμβουλεύουσιν οὐδ' ἄλλως καὶ ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ· ὥστε περὶ τούτων μὲν τὴν ψῆφον φέρειν ὑμᾶς οὐ δεήσει. ἀλλὰ τοὺς ἀπείρους καὶ ὡς μὴ δεῖ συμβουλεύοντας κρίνετε; ἢ τοῖς τοιούτοις ὡς μαινομένοις οὐκ ἐπιτρέπειν συμβουλεύειν προσήκει;

εἰ δὲ μήτε τοὺς ἐμπείρους μήτε τοὺς ἀπείρους κρινεῖτε, τίνας κρίνετε; ἀρχὴν δὲ τί δεῖ πάντως ἄλλους συμβουλευεῖν ὑμῖν, εἴπερ κρίνειν τὰ τοιαῦτα ἱκανοὶ ἐστε; εἰ δ' αὖ μὴ ἐστὲ ἱκανοί, τί καὶ δύνανται ὑμῖν αἱ ψῆφοι; ἢ πῶς οὐ γελοῖόν ἐστιν συνέρχεσθαι μὲν ὑμᾶς συμβουλευσομένους, ὡς δεομένους συμβουλίας καὶ οὐχ ἱκανοὺς ὄντας αὐτούς, συνελθόντας δὲ οἶεσθαι δεῖν ψηφίζεσθαι, ὡς κρίνειν ἱκανοὺς ὄντας; οὐ γὰρ δὴ καθ' ἓνα μὲν ὄντες οὐκ οἶδατε, συνελθόντες δὲ φρόνιμοι γίγνεσθε· οὐδ' αὖ ἰδίᾳ μὲν ἀπορεῖτε, ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ αὐτὸ οὐκέτι ἀπορεῖτε, ἀλλ' ἱκανοὶ γίγνεσθε συνορᾶν ποῖα πρακτέα ἐστὶν ὑμῖν, καὶ ταῦτα παρ' οὐδενὸς μαθόντες οὐδ' αὐτοὶ εὐρόντες, ὃ ἐστὶν δεινότατον ἀπάντων. [382] οὐ γὰρ δὴ, μὴ δυνάμενοί γε συνορᾶν ἃ πρακτέον ἐστίν, κρίνειν ἱκανοὶ ἔσεσθε τὸν ὀρθῶς συμβουλευόντα περὶ τούτων ὑμῖν. οὐδ' αὖ τοῦτό γε ἐρεῖ εἷς ὢν ὁ συμβουλευὼν ὑμῖν οὗτος ὑμᾶς διδάξειν ἃ πρακτέον ὑμῖν ἐστίν, καὶ κρίνειν τοὺς κακῶς καὶ μὴ συμβουλευόντας ὑμῖν, οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ ὄντας τοσοῦτους. τοῦτο δὲ ἐκείνου οὐδὲν ἤττον ἂν φανείη δεινὸν ὄν. εἰ δὲ μήθ' ἢ σύνοδος μήθ' ὁ συμβουλευὼν ὑμῖν ἱκανοὺς κρίνειν ποιεῖ ὑμᾶς, τίς χρεια τῶν ψῆφων ἐστὶν ὑμῖν; ἢ πῶς οὐκ ἐναντιοῦται ἢ σύνοδος ὑμῶν ταῖς ψήφοις καὶ αἱ ψῆφοι τῇ τῶν συμβουλευόντων ὑμῖν προθυμίᾳ; ἢ μὲν γὰρ σύνοδος ἐστὶν ὑμῶν ὡς οὐχ ἱκανῶν ἀλλὰ συμβούλων δεομένων, αἱ δὲ ψῆφοι φέρονται ὡς οὐ συμβούλων δεομένων ἀλλὰ καὶ κρίνειν καὶ συμβουλεύειν δυναμένων. καὶ ἢ μὲν προθυμία τῶν συμβουλευόντων ὑμῖν ὡς εἰδότην ἐστίν, αἱ δὲ παρ' ὑμῶν ψῆφοι ὡς οὐκ εἰδότην τῶν συμβουλευόντων φέρονται. καὶ εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο τοὺς ψηφισαμένους, καὶ τὸν συμβουλεύσαντα ὑμῖν περὶ ὧν ἂν ψηφίσθητε, πότερον ἴστε ὅτι ἔσται οὗ ἔνεκα πράττειν διανοεῖσθε ἢ ἐψηφίσασθε, οὐκ οἶομαι ἂν φῆσαι ὑμᾶς. τί δ', εἰ γένοιτο οὗ ἔνεκα πράττειν διανοεῖσθε, ἴστε ὅτι συνοίσει τοῦτο ὑμῖν; οὐδὲ τοῦτο ἂν φῆσαι οἶομαι ὑμᾶς οὐδὲ τὸν συμβουλεύοντα ὑμῖν. τῶν ἀνθρώπων δὲ τίνα ὑπολαμβάνετε εἰδέναι τι τούτων; εἴ τις προσέροιτο ὑμᾶς, οὐδὲ τοῦτο συγχωρεῖν ἂν οἶομαι ὑμᾶς. ὅταν οὖν περὶ τῶν συμβουλευέτε ἢ τοιαῦτα οἶα ὑμῖν μὴ δῆλα εἶναι, οἷ τε ψηφίζομενοι καὶ οἱ συμβουλευόντες ἀπειροὶ ὦσιν, εἰκότως καὶ ὑμεῖς φήσετε συμπίπτειν ἀπιστεῖν καὶ μεταμέλεσθαι πολλάκις αὐτοῖς καὶ περὶ ὧν ἂν συμβουλεύσονται καὶ περὶ ὧν ἂν ψηφίσονται. τοῖς ἀγαθοῖς δὲ τοιαῦτα συμβαίνειν οὐ προσήκει. ἴσασι γὰρ καὶ περὶ ὧν συμβουλεύουσιν ποῖά τ' ἐστίν, καὶ τοῖς πεισθεῖσιν αὐτοῖς ὅτι βεβαίως ὑπάρχει ὧν ἔνεκα συμβουλεύουσιν, καὶ ὅτι οὔτε αὐτοῖς οὔτε τοῖς πεισθεῖσιν αὐτοῖς πώποτε μεταμελήσει. περὶ τοιούτων οὖν ἔγωγε τοὺς νοῦν ἔχοντας συμβουλεύειν ἀξιοῦν ὑπελάμβανον, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν σὺ κελεύεις με συμβουλεύειν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἐκείνων συμβουλίας τὸ τέλος εὐτυχία, ἀπὸ δὲ τῆς τούτων φλυαρίας ἀτυχία ἐστίν.

[383]

Παρεγενόμενῃ δ' ἀνθρώπῳ τινὶ νουθετοῦντι ἑαυτοῦ ἑταῖρον, διότι ἐπίστευεν τῷ κατηγοροῦντι οὐκ ἀκούσας τοῦ ἀπολογουμένου ἀλλὰ μόνου τοῦ κατηγοροῦντος. ἔλεγεν οὖν ὡς δεινὸν πρᾶγμα ποιοῖ καταγιγνώσκων τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε αὐτὸς παραγενόμενος οὔτε τῶν φίλων ἀκούσας παραγενομένων, οἷς εἰκὸς ἦν αὐτὸν λέγουσιν πιστεύειν· οὐδ' αὖ ἀμφοτέρων ἀκούσας, οὕτως προπετῶς ἐπίστευσε τῷ κατηγοροῦντι. δίκαιον δὲ εἶναι καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ἀκοῦσαι πρὸ τοῦ ἐπαινεῖν ἢ μέμφεσθαι, ὡσπερ καὶ τοῦ κατηγοροῦντος. πῶς γὰρ ἂν τις ἢ δίκην καλῶς δικάσαι ἢ ἀνθρώπους κατὰ τρόπον κρῖναι δύναίτο, μὴ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιδίκων ἀκούσας; τοὺς γὰρ λόγους παραβαλλομένους, ὡσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸ χρυσίον, ἄμεινον κρίνεσθαι. ἢ τίνος ἔνεκεν ἢ χρόνον ἀμφοτέροις δίδοσθαι τοῖς ἀντιδίκους, ἢ ὀμνύειν τοὺς δικαστὰς ἀκροάσασθαι ὁμοίως ἀμφοτέρων, εἰ μὴ ὑπελάμβανεν ὁ νομοθέτης τὰς δίκας δικαιοτέρον ἂν καὶ βέλτιον κρίνεσθαι ὑπὸ

τῶν δικαστῶν; σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐδέ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενον ἀκηκοέναι. Τὸ ποῖον; ἔφη.

Μηδὲ δίκην δικάσης, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης. καίτοι οὐκ ἂν οὕτω τοῦτο περιεφέρετο, εἰ μὴ καλῶς ἐλέγετο καὶ ὡς προσήκει. συμβουλεύω οὖν σοι, ἔφη, τοῦ λοιποῦ μὴ προπετῶς οὕτως τοὺς ἀνθρώπους μήτε μέμφεσθαι μήτ' ἐπαινεῖν.

Ὁ οὖν ἐταῖρος ἄτοπον ἔφη ἑαυτῷ καταφαίνεσθαι εἰ ἓνα μὲν γινῶναι λέγοντα πότερον ἀληθεύει ἢ ψεύδεται οὐ δυνατόν, δύο δὲ λέγοντας γινῶναι δυνατόν ἔσται· καὶ παρὰ μὲν τοῦ ἀληθῆ λέγοντος μαθεῖν οὐ δυνατόν, ὑπὸ τούτου δ' αὐτοῦ καὶ ἄλλου ψευδομένου διδαχθῆναι ταῦτα οἷόν τε· καὶ εἰ ὁ μὲν εἷς ὀρθῶς καὶ ἀληθῆ λέγων ἐμφανίσει ἃ λέγει οὐ δυνήσεται, δύο δέ, ὧν ὁ ἕτερος ψεύσεται καὶ οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖ, δυνήσονται ἐμφανίσει τοῦτο ὃ ὁ λέγων ὀρθῶς ἐμφανίσει οὐχ οἷός τ' ἦν. ἀπορῶ δ', ἔφη, κάκεῖνο, πῶς ποτε ἐμφανιοῦσι. πότερον γὰρ σιωπῶντες ἢ λέγοντες; εἰ μὲν γὰρ σιωπῶντες ἐμφανιοῦσιν, οὐδετέρου ἂν δέοι, μήτι γε ἀμφοτέρων, ἀκούειν· εἰ δὲ λέγοντες ἀμφοτέροι ἐμφανιοῦσιν, ἀμφοτέροι δὲ κατ' οὐδένα τρόπον λέγουσιν – ἐν μέρει γὰρ λέγειν ἐκάτερον ἀξιοῦσιν – πῶς ἀμφοτέρους ἐμφανίσει ἅμα οἷόν τε; εἰ γὰρ ἐμφανιοῦσιν ἅμα ἀμφοτέροι, καὶ ἐροῦσιν τότε ἅμα. τοῦτο δ' οὐκ ἔδωκεν. ὥστε λοιπόν, εἴπερ λέγοντες ἐμφανιοῦσιν, ἐκάτερος εἰπὼν ἐμφανιεῖ· καὶ ὁπότε γε ἐρεῖ ἐκάτερος, τότε καὶ ἐμφανιεῖ ἐκάτερος αὐτῶν. ὥστ' ἐρεῖ ὁ μὲν πρότερος, ὁ δ' ὕστερος· καὶ ἐμφανιεῖ ὁ μὲν πρότερος, ὁ δ' ὕστερος. καίτοι εἴπερ ταῦτο ἐν μέρει ἐμφανιοῦσιν ἐκάτεροι, τί δεῖ ἔτι τοῦ ὑστέρου ἀκούειν; ὑπὸ γὰρ τοῦ πρότερον εἰπόντος ἤδη φανερόν ἔσται.

[384]

ἐκεῖνο δ', ἔφη, εἴπερ ἀμφοτέροι ἐμφανιοῦσιν, πῶς οὐ καὶ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐμφανιεῖ; ὧν γὰρ ὁ ἕτερος οὐκ ἐμφανιεῖ, οὗτοι ἀμφοτέροι πῶς ἂν ἐμφανίσει δύναιντο; εἰ δ' ἐκάτερος ἐμφανιεῖ, δήλον ὅτι ἐρεῖ πρότερος καὶ ἐμφανιεῖ πρότερος· ὥστ' ἐκείνου μόνου ἀκούσαντα γινῶναι πῶς ἔστιν οὐχ οἷόν τε.

Ἐγὼ γοῦν ἀκούων αὐτῶν ἠπόρουν καὶ κρίνειν οὐχ οἷός τ' ἦν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ἔφασαν οἱ παρόντες τὸν πρῶτον λέγειν ἀληθῆ. εἰ οὖν τι ἔχεις συμβάλλεσθαι μοι περὶ τούτων, πότερόν ἐστιν ἐνὸς λέγοντος γινῶναι τί λέγει, ἢ προσδεῖται τοῦ ἀντερουῖντος, εἰ μέλλει τις γνώσεσθαι πότερον ὀρθῶς λέγει· ἢ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀμφοτέρων ἀκούειν. ἢ πῶς νομίζεις;

Πρῶτην τις ἐνεκάλει ἀνθρώπων τινὶ ὅτι αὐτῷ ἀργύριον χρῆσαι οὐκ ἠθέλησεν οὐδὲ πιστεῦσαι. κάκεῖνος μὲν ᾧ ἐνεκάλει, ἀπελογεῖτο· ἄλλος δὲ τις τῶν παρόντων ἠρώτησε τὸν ἐγκαλοῦντα πότερον ὁ μὲν μὴ πιστεύσας αὐτῷ μηδὲ χρήσας ἤμαρτεν· σὺ δ', ἔφη, οὐ πείσας σοι χρῆσαι οὐχ ἡμάρτηκας; ὁ δέ, Τί γὰρ ἤμαρτον; εἶπεν.

{ – } Πότερος δ', ἔφη, σοι δοκεῖ ἀμαρτάνειν; ὁ ἀποτυχῶν ὧν ἠθέλεν ἢ ὁ μή;

{ – } Ὁ ἀποτυχῶν, εἶπεν.

{ – } Οὐκοῦν, εἶπεν, σὺ μὲν ἀπέτυχες, χρήσασθαι ἐθέλων; ὁ δὲ σοι μὴ προέσθαι, οὐκ ἀπέτυχε τούτου;

{ – } Ναί, εἶπεν· ἀλλ' ἐγὼ τί ἤμαρτον, καὶ εἰ μὴ ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν;

{ – } Ὅτι εἰ μὲν ἐδέου αὐτοῦ, ἔφη, ὧν οὐκ ἐχρῆν, πῶς οὐκ οἶει ἀμαρτάνειν; ἐκεῖνος δὲ ὁ μὴ προέμενος ὀρθῶς ἔπραξεν. εἰ δὲ ὧν χρῆν ἐδέου αὐτοῦ, ἀποτυχῶν τούτου, πῶς οὐχ ἤμαρτες ἐξ ἀνάγκης;

{ – } Ἴσως, εἶπεν. ἀλλ' ἐκεῖνος πῶς οὐχ ἤμαρτεν, ὁ μὴ πιστεύσας μοι;

{ – } Ἄρ' οὖν, ἔφη, εἰ προσωμίλησας αὐτῷ ὡς προσήκει, οὐκ ἂν ἤμαρτες οὐδέν;

{ – } Οὐ γὰρ δὴ.

{ – } Νῦν ἄρα οὐχ ὡς προσήκει αὐτῷ προσωμίλησας.

{ – } Φαίνομαι, εἶπεῖν.

{ – } Εἰ οὖν ὡς μὴ προσήκει ὁμιλοῦντός σου μὴ ἐπέισθη, πῶς ἂν δικαίως ἐγκαλοῖης ἐκείνῳ;

{ – } Οὐκ ἔχω εἶπεῖν.

{ – } Οὐδὲ ὅτι τοῖς κακῶς χρωμένοις οὐ προσεκτέον ἐστὶν ἔχεις εἶπεῖν;

{ – } Καὶ μάλ', ἔφη, τοῦτό γε.

{ – } Ἄλλ' οὖν οὐχ οἷ ὡς οὐ προσήκει ὁμιλοῦντες, ἔφη, κακῶς χρῆσθαί σοι δοκοῦσιν;

{ – } Ἔμοιγε, ἔφη.

{ – } Τί οὖν ἤμαρτεν εἴ σοι μὴ προσέσχεν κακῶς χρωμένῳ;

{ – } Οὐδὲν φαίνεται, εἶπεῖν.

{ – } Τί οὖν ποτε οἱ ἄνθρωποι, ἔφη, τοιαῦτα ἐγκαλοῦσιν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοῖς μὲν μὴ πεισθεῖσιν αὐτοῖς ὅτι οὐκ ἐπέισθησαν μέμφονται, αὐτοῖς δέ, ὅτι οὐκ ἐπείσαν, οὐδ' ὅτι οὐκ ἐγκαλοῦσιν;

[385]

{ – } Καὶ ἄλλος τις παρών, Ὅταν τε γάρ τις, ἔφη, εὖ χρησιγαί τῷ καὶ βοηθήσῃ, εἶτα ἀξίων αὐτῷ ὁμοίως χρῆσασθαι μὴ τυγχάνῃ τούτου, πῶς οὐκ εἰκότως μέμφοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος;

{ – } Οὐκοῦν ἔφη, ὃν ἀξιοῖ ὁμοίως αὐτῷ χρῆσθαι, ἥτοι δυνατός ἐστὶν χρῆσθαι αὐτῷ καλῶς ἢ οὐ δυνατός; καὶ εἰ μὲν μὴ δυνατός ἐστὶν, πῶς ἂν καλῶς ἀξιοίῃ, ἀξίων αὐτὸν ὃ οὐ δυνατός ἐστὶν; εἰ δὲ δυνατός ἐστὶν, πῶς τοιοῦτον ἄνθρωπον οὐκ ἔπεισεν; ἢ πῶς τοιαῦτα λέγοντες καλῶς λέγουσιν;

{ – } Ἀλλὰ νῆ Δί', ἔφη, τοῦτο δεῖ ἐγκαλεῖν, ὅπως οὗτός τε τοῦ λοιποῦ βέλτιον χρῆται αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι ἀκούσαντες αὐτοῦ ἐγκαλοῦντος.

{ – } Βέλτιον δὲ χρῆσθαι, ἔφη, οἷε τινὰς ἀκούοντας ὀρθῶς λέγοντος καὶ ἀξιοῦντος, ἢ ἀμαρτάνοντος;

{ – } Ὅρθῶς λέγοντος, ἔφη.

{ – } Ὅ δέ γε οὐκ ὀρθῶς ἀξιοῦν ἐδόκει σοι;

{ – } Ναί, ἔφη.

{ – } Πῶς οὖν ἀκούοντες τοιαῦτα ἐγκαλοῦντος βέλτιον χρῆσονται;

{ – } Οὐδαμῶς, ἔφη.

{ – } Τοῦ οὖν ἔνεκα τοιαῦτά τις ἐγκαλεῖ;

{ – } Ἀνευρεῖν ἔφη οὐκ ἂν δύνασθαι.

Ἀνθρώπου τις κατηγορεῖ εὐήθειαν ὅτι ταχέως καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀνθρώποις λέγουσι πιστεύει. πολίταις μὲν γὰρ καὶ οἰκείους λέγουσιν πιστεύειν εἰκός ἐστιν· τοιούτοις δ' ἀνθρώποις οὐς οὔτε εἶδεν οὔτε ἤκουσεν πρότερον αὐτῶν, πιστεύειν, καὶ ταῦτα οὐκ ἀγνοοῦντα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν ἀλαζόνες καὶ πονηροί, ἠλιθιότητος σημεῖον οὐ μικρὸν εἶναι. Καὶ τῶν παρόντων τις ἔφη, Ἐγὼ δὲ ὦμην σὲ τὸν ταχὺ καὶ τοῦ τυχόντος ἂν αἰσθανόμενον πολλοῦ νομίζειν ἄξιον εἶναι μᾶλλον ἢ τὸν βραδέως.

{ – } Καὶ γὰρ νομίζω, εἶπεν ἐκεῖνος.

{ – } Τί οὖν, ἔφη, ἐγκαλεῖς εἰ ταχὺ καὶ τοῖς τυχοῦσιν πιστεύει τάληθῆ λέγουσιν;

{ – } Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἐγκαλῶ, εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι πιστεύει ταχέως ψευδῆ λέγουσιν.

{ – } Εἰ δ' ἐν πλείονι χρόνῳ καὶ οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπίστευε καὶ ἠτιᾶτο, οὐκ ἂν ἐνεκάλεσας αὐτῷ μᾶλλον;

{ – } Ἐγὼ γ' ἂν, εἰπεῖν.

{ – } Ἄρα διότι γε βραδέως καὶ οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπίστευεν;

{ – } Μὰ Δί', εἶπεν.

{ – } Οὐ γὰρ οἴμαι γ', ἔφη, διὰ τοῦτ' ἐγκαλεῖν ἀνθρώπῳ ἄξιον εἶναι ὑπολαμβάνεις, ἀλλὰ διότι πιστεύει λέγουσιν ἄπιστα.

{ – } Ἐγὼ γ', εἰπεῖν.

{ – } Πότερον οὖν, ἔφη, διὰ μὲν τὸ βραδέως καὶ μὴ τοῖς τυχοῦσιν πιστεύειν οὐκ οἶει ἄξιον εἶναι ἐγκαλεῖν αὐτῷ, διὰ δὲ τὸ ταχέως καὶ τοῖς τυχοῦσι πιστεύειν ἄξιον;

{ – } Οὐκ ἔγωγ', εἰπεῖν.

{ – } Τί οὖν, ἔφη, ἐγκαλεῖς αὐτῷ;

{ – } Ὅτι ἀμαρτάνει, πρὸ τοῦ σκέψασθαι ταχέως πιστεύων τοῖς τυχοῦσιν.

[386]

{ – } Ἄλλ' εἰ βραδέως ἐπίστευσεν πρὸ τοῦ σκέψασθαι, οὐκ ἂν ἠμάρτανεν;

{ – } Μὰ Δί', εἶπεν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἠμάρτανεν ἂν οὐδὲν ἤττον. ἀλλ' οὐ τοῖς τυχοῦσιν οἴμαι δεῖν πιστεύειν.

{ – } Εἰ δὲ μὴ πιστεύειν τοῖς τυχοῦσιν, ἔφη, οἶει δεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀγνώσιν πῶς προσήκει ταχέως πιστεύειν; ἀλλὰ πρότερον οἶει δεῖν σκέψασθαι εἰ ἀληθῆ λέγουσιν.

{ – } Ἐγὼ γ', εἶπεν.

{ – } Ἐπεὶ οἰκείων καὶ συνήθων, ἔφη, ὄντων οὐ δεῖ σκοπεῖσθαι εἰ λέγουσιν ἀληθῆ.

{ – } Ἐγὼ μὲν φαίην ἂν, εἰπεῖν.

{ – } Ἴσως γὰρ καὶ τούτων τινές, ἔφη, λέγουσιν ἄπιστα.

{ – } Καὶ μάλα, εἶπεν.

{ – } Τί οὖν μᾶλλον, ἔφη, τοῖς οἰκείοις καὶ συνήθεσιν εἰκὸς πιστεύειν, ἢ τοῖς τυχοῦσιν ἔστιν;

{ – } Οὐκ ἔχω, ἔφη, εἰπεῖν.

{ – } Τί δ'; εἰ οὐ μᾶλλον τοῖς οἰκείοις πιστεύειν δεῖ ἢ τοῖς τυχοῦσιν, οὐκ ἀπίστους αὐτοὺς δεῖ νομίζειν μᾶλλον ἢ τοὺς τυχόντας;

{ – } Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη.

{ – } Ἐὰν οὖν τοῖς μὲν οἰκεῖοι ᾧσιν, τοῖς δ' ἀγνώτες, πῶς οὐ δεήσει τοὺς αὐτοὺς μᾶλλον αὐτῶ πιστοὺς νομίζειν; οὐ γὰρ ὁμοίως πιστοὺς αὐτοὺς δεῖ νομίζειν τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ἀγνώτας, ὡς φής.

{ – } Οὐκ ἀρέσκει μοι, εἰπεῖν.

{ – } Ὅμοίως δ', ἔφη, καὶ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν οἱ μὲν πιστεύουσιν, οἱ δ' οὐ πιστὰ ἠγήσονται, καὶ οὐδέτεροι ἀμαρτήσονται αὐτῶν.

{ – } Ἄτοπον καὶ τοῦτ', εἰπεῖν.

{ – } Ἐπειτα, ἔφη, εἰ ταῦτὰ λέγουσιν οἱ οἰκεῖοι καὶ οἱ τυχόντες, πῶς οὐχ ὁμοίως τὰ λεγόμενα πιστὰ εἶη ἂν ἢ ἄπιστα;

{ – } Ἀνάγκη, εἶπεν.

{ – } Οὐκοῦν καὶ τοῖς λέγουσιν αὐτὰ ὁμοίως πιστευτέον λέγουσιν αὐτά;

{ – } Πιθανόν, εἶπεν. Ταῦτ' οὖν λεγόντων αὐτῶν ἠπόρουν τίσιν ποτὲ δεῖ πιστεύειν καὶ τίσιν οὐ, καὶ πότερον τοῖς πιστοῖς καὶ τοῖς εἰδόσι περὶ ᾧν λέγουσιν ἢ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς γνωρίμοις. περὶ τούτων οὖν πῶς σὺ νομίζεις;

Σίσυφος του Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Σίσυφος

[387]

{Σωκράτης} Ἡμεῖς δὲ καὶ χθές σε πολὺν χρόνον ἀνεμείναμεν, ὦ Σίσυφε, ἐπὶ τῇ Στρατονίκου ἐπιδείξει, ὅπως ἂν συνηκροῶ ἡμῖν ἄνδρὸς σοφοῦ πολλὰ τε καὶ καλὰ ἐπιδεικνυμένου πράγματα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐπεὶ σὲ οὐκέτι φόμεθα παρέσεσθαι, αὐτοὶ ἤδη ἠκροώμεθα τάνδρος.

{Σίσυφος} Ναὶ μὰ τὸν Δία· ἀσχολία γάρ μοι τις ἐγένετο ἀναγκαιοτέρα, ὥστε μὴ παραμελῆσαι αὐτῆς. οἱ γὰρ ἄρχοντες ἡμῶν ἐβουλεύοντο χθές· συμβουλεύειν οὖν αὐτοῖς ἠνάγκαζόν με. ἡμῖν δὲ τοῖς Φαρσαλίοις καὶ νόμος ἐστὶ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι, ἂν κελεύωσι συμβουλεύειν τινὰ ἡμῶν αὐτοῖς.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ καλὸν τό τε τῷ νόμῳ πείθεσθαι, τό τε ὑπὸ τῶν πολιτῶν δεδοξάσθαι εὐβουλον εἶναι, ὥσπερ καὶ σὺ δεδόξασαι εὐβουλος εἶναι εἰς τῶν Φαρσαλίων. ἀτάρ, ὦ Σίσυφε, ἐγὼ γὰρ οὐπω περὶ τοῦ εὖ βουλεύεσθαι τοὺς λόγους ἂν δυναίμην ποιήσασθαι πρὸς σέ, ἠγούμενος καὶ σχολῆς εἶναι πολλῆς καὶ λόγου μακροῦ, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ βουλεύεσθαι πρῶτον, ὅτι ἔστιν, ἐγχειρήσαιμ' ἂν διαλεχθῆναί σοι. ἄρ' οὖν ἔχοις ἂν μοι εἰπεῖν αὐτὸ τὸ βουλεύεσθαι ὅτι ποτ' ἔστιν; μή μοι ἢ τὸ εὖ ἢ κακῶς ἢ τὸ καλῶς πως, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ βουλεύεσθαι, ὁποῖόν τί ἐστιν. ἢ καὶ πάνυ ῥαδίως, αὐτός γε οὕτως εὐβουλος ὢν; ἀλλὰ μὴ ἐμὴ περιεργία ἦ καὶ τὸ ἐρωτῆσαί σε περὶ τούτου;

{Σίσυφος} Ἦ σοι γὰρ ἄγνωστόν ἐστιν ὅτι τὸ βουλεύεσθαι ἐστιν;

{Σωκράτης} Ἐμοιγε, ὦ Σίσυφε, εἴ γέ τι ἄλλο ἐστὶν ἢ ὅπερ τὸ μὴ ἐπιστάμενόν τινα περὶ ὧν ἂν δέη τι πράττειν, διαμαντευόμενον καὶ σχεδιάζοντα λέγειν ὅτι ἂν τύχη, εἰκάζοντα καὶ κατὰ ταῦτά αὐτῶ, ὥσπερ καὶ οἱ ἀρτιάζοντες τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν ἐπιστάμενοι δήπου περὶ τῶν ἀρτίων τε καὶ περιττῶν ὧν ἂν ἐν ταῖς χερσὶν ταῖς αὐτῶν ἔχωσιν, ὅμως ἐπιτυχάνουσι λέγοντες περὶ τῶν αὐτῶν τάληθῆ. [388] πολλάκις μὲν οὖν τοιοῦτόν τι καὶ τὸ βουλεύεσθαι ἐστὶν, οἷον μηδὲν ἐπιστάμενον περὶ ὧν ἂν βουλευηταί τις, ἀπὸ τύχης εἰπόντα ἐπιτυχάνειν τάληθῆ. εἰ μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστιν, γινώσκω δὴ οἷον τὸ βουλεύεσθαι ἐστὶν· εἰ μέντοι γε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐκ ἂν πω ἐπισταίμην αὐτό.

{Σίσυφος} Οὐ τοίνυν τοιοῦτόν ἐστιν ὅπερ τὸ μὴ ἐπίστασθαι κομιδῆ μηδέ τι, ἀλλ' οἷον τὸ μὲν εἰδέναι τι τοῦ πράγματος ἤδη, τὸ δὲ μηδέπω ἐπίστασθαι.

{Σωκράτης} Ἄρα τοιόνδε τι λέγεις τὸ βουλεύεσθαι πρὸς τοῦ Διός – ὥσπερ γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς ὑπομαντεύεσθαι μοι δοκῶ τὴν διάνοιάν σου περὶ τοῦ εὖ βουλεύεσθαι – οἷον τὸ ζητεῖν τὰ βέλτιστα ἐξευρεῖν τινα ἑαυτῷ διαπράξασθαι, μηδέπω δὲ ἐπίστασθαι σαφῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν νοῆσει τινὰ εἶναι; τοῦτο οὐχ οὕτω πως λέγεις;

{Σίσυφος} Ἐγωγε.

{Σωκράτης} Ζητοῦσι δ' οἱ ἄνθρωποι πότερον ἂν ἐπιστῶνται τῶν πραγμάτων, ἢ καὶ ἂν μὴ ἐπιστῶνται;

{Σίσυφος} Ἀμφότερα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν καὶ τοῦθ' οὕτως πως λέγεις, τὸ ζητεῖν ἀμφότερα τοὺς ἀνθρώπους, ἃ ἂν τε ἐπιστῶνται καὶ ἃ ἂν μὴ ἐπιστῶνται, ὅμοιον ὥσπερ εἶ τις Καλλίστρατον γινώσκοι μὲν ὅστις ὁ Καλλίστρατος, μὴ μέντοι ἐπίσταιτο ὅπου εἶη ἐξευρεῖν, οὐχ ὅστις εἶη ὁ Καλλίστρατος. ἄρ' οὕτω πως λέγεις τὸ ζητεῖν εἶναι ἀμφότερα;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἂν ζητοίη, τὸν Καλλίστρατον εἰδέναί, ὃ γε εἰδώς;

{Σίσυφος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Ὅπου δέ γε εἶη, ζητοίη ἂν αὐτόν.

{Σίσυφος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐδὲ τοῦτο ἐζήτει, ὅπου ἦν ἐξευρεῖν αὐτόν, εἰ ἦδει· ἀλλ' ἐξηῦρεν ἂν εὐθέως;

{Σίσυφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ταῦτά γε δὴ ζητοῦσιν ἅττα ἂν ἐπιστῶνται οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ ἃ ἂν μὴ ἐπιστῶνται, ὡς ἔοικεν. εἰ δέ σοι οὗτος ὁ λόγος ἐριστικός εἶναι δοκεῖ, ὃ Σίσυφε, καὶ μὴ τοῦ πράγματος ἔνεκα λέγεσθαι ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ διαλέγεσθαι μόνον, σκόπει δὲ καὶ ὧδε ἐὰν δοκῇ σοι οὕτως ἔχειν ὥσπερ καὶ νῦν λέγεται. ἄρα γὰρ οὐκ ἐν τῇ γεωμετρίας οἶσθα τοῦτο γινόμενον· ἀγνοουμένην τὴν διάμετρον τοῖς γεωμέτραις, οὐκ εἰ διάμετρος ἐστὶν ἢ μή – οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ζητεῖται τοῦτο ὑπ' αὐτῶν εὐρεθῆναι – ἀλλ' ὁπόση τις ἐστὶν μέτρῳ πρὸς τὰς πλευρὰς τῶν χωρίων ὧν ἂν διατέμνη; ἄρ' οὐ τοῦτό ἐστὶν αὐτὸ τὸ ζητούμενον περὶ αὐτῆς;

{Σίσυφος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ὅπερ καὶ ἀγνοεῖται. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Τί δέ; ὁ τοῦ κύβου διπλασιασμός οὐκ οἶσθ' ὅτι ζητεῖται τοῖς γεωμέτραις ὁπόσος τις ἐστὶν εὐρεθῆναι λόγῳ; αὐτὸς δὲ ὁ κύβος οὐ ζητεῖται αὐτοῖς εἰ κύβος ἐστὶν ἢ μή, ἀλλ' ἐπίστανται τοῦτό γε. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Ναί.

[389]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀέρος Ἀναξαγόραν τε καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μεταρσιολέσχας ἅπαντας οἶσθα ζητοῦντας πότερον ἄπειρός ἐστὶν ἢ πέρας ἔχων;

{Σίσυφος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνο, εἰ ἀήρ ἐστὶν. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Οὐ δῆτα.

{Σωκράτης} Συγχωρήσεις ἂν οὖν μοι καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πάντων οὕτως ἔχειν ἤδη, μηδὲν μηδενὶ εἶναι ζητεῖν τῶν ἀνθρώπων ὧν ἂν ἐπίσθηται τις, ἀλλὰ μᾶλλον ὧν ἂν μὴ ἐπίσθηται;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸ βουλευέσθαι τοῦτο ἐδόκει ἡμῖν εἶναι αὐτό, τὸ ζητεῖν τὰ βέλτιστά τινα ἐξευρεῖν περὶ ὧν ἂν δέοιτο διαπράττεσθαι αὐτῶ;

{Σίσυφος} Ναί.

{Σωκράτης} Τὸ δὲ ζητεῖν γε ὅπερ τὸ βουλευέσθαι ἦν περὶ τῶν πραγμάτων. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν σκεπτέον ἡμῖν ἐστὶ νῦν ἤδη τί ἐστὶν ἐμποδῶν τοῖς ζητοῦσιν περὶ ὧν ἂν τὴν ζήτησιν ποιῶνται εἰς τὸ ἐξευρεῖν.

{Σίσυφος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἄλλο τι φαίμεν ἂν αὐτοῖς ἐμποδῶν εἶναι ἢ τὴν ἀνεπισημοσύνην;

{Σίσυφος} Σκοπῶμεν νῆ Δία.

{Σωκράτης} Ὑπερφυῶς μὲν οὖν, τὸ λεγόμενόν γε, πάντα κάλων ἐφέντες καὶ πᾶσαν φωνὴν ἀφιέντες. ἄθρει δὲ δὴ μετ' ἐμοῦ τόδε· ἄρά γε νομίζεις οἷόν τέ τι εἶναι ἀνθρώπῳ περὶ μουσικῆς βουλευέσθαι, μήτε ἐπισταμένῳ περὶ μουσικῆς, μηδὲ ὅπως ἢ κιθαριστέον εἶη αὐτῶ ἢ ἄλλο τι τῶν κατὰ μουσικὴν ποιητέον;

{Σίσυφος} Οὐκ ἔγωγε.

{Σωκράτης} Τί δὲ περὶ στρατηγίας ἢ κυβερνητικῆς; τὸν μὴ ἐπιστάμενον μηδέτερα τούτων οἷε ἔχειν ἂν τι βουλευέσθαι περὶ τούτων τοῦ ἐτέρου ὅτι ποιητέον εἶη αὐτῶ; ὅπως ἢ στρατηγητέον ἢ κυβερνητέον ἐκείνῳ αὐτῶ τῶ μὴ ἐπισταμένῳ μήτε στρατηγεῖν μήτε κυβερνᾶν;

{Σίσυφος} Οὐχί.

{Σωκράτης} Ἥ καὶ περὶ τῶν ἄλλων οὖν ἀπάντων οὕτως ἀξιοῖς ἔχειν, περὶ ὧν ἂν μὴ ἐπίσηταί τις, μὴ εἰδέναι μηδὲ βουλευέσθαι πῶ δυνατὸν τῶ μὴ ἐπισταμένῳ περὶ αὐτῶν;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ζητεῖν περὶ ὧν ἂν τις μὴ ἐπιστήμων ἦ. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Τὸ μὲν αὐτὸ ἄρα οὐκ ἂν ἔτι εἶη τὸ ζητεῖν τῶ βουλευέσθαι.

{Σίσυφος} Πῶς δὴ;

{Σωκράτης} Ὅτι τὸ μὲν ζητεῖν ἐστὶ δῆπου ἐπὶ τούτοις οἷς ἂν μὴ ἐπίσηταί τις, τὸ δὲ βουλευέσθαι οὐχ οἷόν τ' εἶναι δοκεῖ περὶ ταῦτα ἀνθρώπῳ, περὶ ἃ ἂν τις μὴ ἐπιστήμων ἦ. ἢ οὐχ οὕτως ἐλέχθη;

{Σίσυφος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὑμεῖς χθὲς ἐζητεῖτε τὰ βέλτιστα ἐξευρεῖν τῇ πόλει, οὐκ ἠπίστασθε δὲ αὐτά; εἰ γὰρ ἠπίστασθε, οὐκ ἂν ἔτι δῆπου ἐζητεῖτε αὐτά, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν ἂν ἐπιστώμεθα ζητοῦμεν. ἦ γάρ;

{Σίσυφος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σοι δοκεῖ χρῆναι, ὧ̃ Σίσυφε, ἂν μὴ ἐπίστηταί τις, ζητεῖν ἢ μανθάνειν;

{Σίσυφος} Μανθάνειν ἔμοιγε νῆ Δία.

[390]

{Σωκράτης} Ὅρθῶς γέ σοι δοκεῖ. ἀλλ' ἄρα γε καὶ διὰ τοῦτό σοι δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν μᾶλλον ἢ ζητεῖν, διότι θάπτον ἂν καὶ ῥᾶον ἐξεύροι τις, εἰ παρὰ τῶν ἐπισταμένων μανθάνοι, ἢ εἰ αὐτὸς ὁ μὴ εἰδῶς ζητοίη; ἢ δι' ἄλλο τι;

{Σίσυφος} Οὐκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο.

{Σωκράτης} Τί οὖν οὐκ ἀμελήσαντες χθές ὑμεῖς τοῦ βουλευέσθαι περὶ ὧν ἂν μὴ ἐπίστασθε, καὶ τοῦ ζητεῖν τὰ βέλτιστα διαπράττεσθαι ἐν τῇ πόλει, ἐμανθάνετε παρὰ τῶν ἐπισταμένων τινός, ὅπως ἂν ἐδύνασθε τὰ βέλτιστα διαπράττεσθαι τῇ πόλει; ἀλλ' ἐδοκεῖτέ μοι τὴν ἡμέραν ὅλην τὴν χθές αὐτοσχεδιάζοντες καὶ διαμαντευόμενοι καθῆσθαι περὶ ὧν οὐκ ἠπίστασθε, ἀμελήσαντες μανθάνειν, οἳ τε ἄρχοντες τῆς πόλεως καὶ σὺ μετὰ τούτων. ἴσως δ' ἂν φαίης ταῦτα ἐμοί τε εἶναι πεπαιγμένα πρὸς σέ τοῦ διαλεχθῆναι μόνον εἵνεκα, σοί τε οὐκ ἐσπουδασμένως ἀποδεδεῖχθαι. ἀλλὰ τοῦτό γε πρὸς Διός, ὧ̃ Σίσυφε, σκόπει νῦν σπουδῆ· εἰ δοθείη τὸ βουλευέσθαι τι εἶναι, καὶ μὴ ὥσπερ νῦν οὐδὲν ἐξευρίσκεται ἀλλοῖον ἢ ὅπερ ἐπιστήμη τε καὶ εἰκασία καὶ σχεδιασμός, ὀνόματι σεμνοτέρῳ μόνον κεχρημένον τούτῳ, ἄλλῳ δ' οὐδενί, ἄρ' ἂν οἶει αὐτῷ διενεγκεῖν τι ἐτέρους ἐτέρων πρὸς τὸ εὖ βουλευέσθαι τε καὶ εὐβούλους εἶναι, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις ἀπάσαις διαφέρουσιν ἕτεροι ἐτέρων, τέκτονες τεκτόνων ἰατροὶ τε ἰατρῶν αὐληταὶ τε αὐλητῶν, οἳ τε ἄλλοι δημιουργοὶ ἅπαντες, αὐτοὶ τε αὐτῶν διαφέρουσιν, ὥσπερ καὶ οὗτοι οἱ ἐν ταύταις ταῖς τέχναις; ἢ οὕτως καὶ ἐν τῷ βουλευέσθαι οἶει ἂν τι διενεγκεῖν ἐτέρους ἐτέρων;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Εἰπέ δὴ μοι· οὐχ ἅπαντες οἳ τε εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ κακῶς περὶ μελλόντων τινῶν ἔσεσθαι βουλεύονται;

{Σίσυφος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν ἢ τὰ μέλλοντα οὕτω ἐστίν;

{Σίσυφος} Οὐ γὰρ δὴ.

{Σωκράτης} Εἰ γὰρ εἴη, οὐκ ἂν ἔτι δήπου μέλλοι ἔσεσθαι, ἀλλ' εἴη ἂν ἤδη. ἢ γάρ;

{Σίσυφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μήπω ἐστίν, οὕτως οὐδὲ γέγονε τὰ μὴ ὄντα;

{Σίσυφος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ μήπω μηδὲ γέγονεν, οὕτω οὐδὲ φύσιν ἔχει οὐδεμίαν αὐτῶν;

{Σίσυφος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Ἄλλο τι οὖν ἢ οἱ τε εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ κακῶς ἅπαντες βουλεύονται περὶ πραγμάτων οὔτε ὄντων οὔτε γεγενημένων οὔτε φύσιν οὐδεμίαν ἔχόντων, ὅταν περὶ τῶν μελλόντων βουλεύονται;

{Σίσυφος} Φαίνονται γε.

{Σωκράτης} Δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι τοῦ μὴ ὄντος τυχεῖν τινὶ ἢ εὖ ἢ κακῶς;

{Σίσυφος} Πῶς τοῦτο λέγεις;

[391]

{Σωκράτης} Ἐγὼ σοι φράσω ὃ γε βούλομαι εἰπεῖν. σκόπει γάρ. πῶς ἂν τοξοτῶν πολλῶν διαγνοίης τὸν τε χρηστὸν καὶ τὸν πονηρὸν ὅστις εἴη αὐτῶν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ χαλεπὸν εἰδέναι; ἴσως γὰρ ἂν κελεύοις αὐτοὺς ἐπὶ σκοποῦ τινος τοξεύειν. ἢ γάρ;

{Σίσυφος} Πάνυ μὲν οὖν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τὸν πλειστάκις βάλλοντα τοῦ σκοποῦ κατ' ὀρθὸν κρίνεις ἂν νικᾶν;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ σκοπὸς μηδεὶς εἴη κείμενος αὐτοῖς τοῦ τοξεύειν, ἀλλ' ἕκαστος βάλλοι ὅπως βούλοιο, πῶς ἂν διαγνοίης τὸν εὖ ἢ κακῶς τοξεύοντα αὐτῶν;

{Σίσυφος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τοὺς βουλευομένους ἢ εὖ ἢ κακῶς, εἰ μὴ ἐπίσταιντο περὶ ὅτου βουλεύοιντο, ἀπορήσεις ἂν διαγῶναι;

{Σίσυφος} Ἔγωγε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ περὶ μελλόντων πραγμάτων βουλεύονται οἱ βουλευόμενοι, περὶ τῶν οὐκ ὄντων βουλεύονται;

{Σίσυφος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τοῦ γε μὴ ὄντος οὐχ οἷόν τ' οὐδενὶ τυχεῖν ἔστιν; πῶς γὰρ ἂν τίς σοι δοκεῖ τοῦ μὴ ὄντος δύνασθαι τυχεῖν;

{Σίσυφος} Οὐδαμῶς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν τοῦ μὴ ὄντος τυγχάνειν οἷόν τε, οὐδεὶς ἂν ἔτι περὶ τῶν μὴ ὄντων βουλευόμενος τυγχάνοι; τὰ γὰρ μέλλοντα τῶν οὐκ ὄντων ἐστίν. ἢ γάρ;

{Σίσυφος} Ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐδ' ὁ μὴ τυγχάνων τῶν μελλόντων, οὐδεὶς ἂν οὔτ' εὐβουλος οὔτε κακόβουλος εἴη ἀνθρώπων ἔτι;

{Σίσυφος} Οὐ φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐδέ γε εὐβουλότερος οὐδὲ κακοβουλότερος ἕτερος ἐτέρου εἶναι, εἰ καὶ μὴ ἐπιτυχέστερος καὶ ἀποτυχέστερος εἴη τοῦ μὴ ὄντος.

{Σίσυφος} Οὐ γὰρ οὖν.

{Σωκράτης} Πρὸς τί οὖν ποτε ἀποβλέποντες ἄνθρωποι πράγμα, ἀποκαλοῦσιν ἀνθρώπους εὐβούλους τε καὶ κακοβούλους εἶναί τινας; ἄρα γε ἄξιόν ἐστιν καὶ αὐθὶς ποτε περὶ αὐτοῦ ἐνθυμηθῆναι, ὦ Σίσυφε;

Ἐρυξίας ἢ περὶ πλούτου τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Ἐρυξίας, Ἐρασίστρατος, Κριτίας

[392]

{Σωκράτης} Ἐτυγχάνομεν περιπατοῦντες ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου ἐγὼ τε καὶ Ἐρυξίας ὁ Στειριεύς· εἶτα προσηληθέτην ἡμῖν Κριτίας τε καὶ Ἐρασίστρατος ὁ Φαίακος τοῦ Ἐρασιστράτου ἀδελφιδοῦς – ἐτύγχανεν δὲ τότε νεωστὶ παρῶν ἀπὸ Σικελίας καὶ τῶν τόπων τούτων ὁ Ἐρασίστρατος – προσελθὼν δ' ἔφη,

{Ἐρασίστρατος} Χαῖρε, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Καὶ σύ γε, ἦν δ' ἐγώ. τί γάρ; καλόν τι ἀπὸ Σικελίας ἔχεις λέγειν ἡμῖν;

{Ἐρασίστρατος} Καὶ πάνυ. ἀλλὰ βούλεσθ', ἔφη, πρῶτον καθιζώμεθα; κέκμηκα γὰρ χθὲς βαδίσας Μεγαρόθεν.

{Σωκράτης} Πάνυ γε, εἰ δοκεῖ.

{Ἐρασίστρατος} Τί οὖν, ἔφη, βούλεσθε πρῶτον ἀκούειν τῶν ἐκεῖ; πότερον περὶ αὐτῶν ἐκείνων ὅτι πράττουσιν, ἢ ὅπως πρὸς τὴν πόλιν ἔχουσιν τὴν ἡμετέραν; ἐκεῖνοι γὰρ ἐμοὶ δοκοῦσιν πεπονθέναι πρὸς ἡμᾶς οἷόν περ οἱ σφῆκες. καὶ γὰρ τούτους ἐάν τις κατὰ σμικρὸν ἐρεθίζων ὀργίσῃ, ἅμαχοι γίνονται, ἕως τις αὐτοὺς ἐπιθέμενος πανοικὶ ἐξέλῃ. οὕτως οὖν καὶ οἱ Συρακόσιοι, εἰ μὴ τις ἔργον ποιησάμενος σφόδρα μεγάλῳ στόλῳ ἤξει ἐκεῖσε, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐκείνη ἢ πόλις ἔσται ποτὲ ἡμῖν ὑποχειρία, ὑπὸ δὲ τῶν σμικρῶν τούτων ἂν μᾶλλον ὀργίζοντο, οὕτως ὡς ἂν μάλιστα χαλεπώτατοι εἴησαν. πεπόμφασι δὲ καὶ νῦν ὡς ἡμᾶς πρέσβεις, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, βουλόμενοί τι ἐξαπατῆσαι τὴν πόλιν.

{Σωκράτης} Μεταξὺ δὲ ἡμῶν διαλεγομένων ἐτυχέτην οἱ Συρακόσιοι πρέσβεις παριόντες. εἶπεν οὖν ὁ Ἐρασίστρατος, δείξας εἰς τὸν ἕνα τῶν πρέσβεων,

{Ἐρασίστρατος} Οὐτοσί μέντοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πλουσιώτατός ἐστιν τῶν Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν. πῶς δ' οὐχί, ἔφη, ὃ γε ὑπάρχει γῆ τε ἄφθονος οὕτως, ὥστε εὐπορίαν εἶναι, εἴ τις βούλοιτο, πάνυ πολλὴν γεωργεῖν; καὶ αὕτη μὲν τοιαύτη οἶα οὐχ ἑτέρα ἄλλη ἐν γε τοῖς Ἑλλησιν, ἔτι δὲ τᾶλλα τὰ εἰς πλοῦτον ἤκοντα ἄπλετα, ἀνδράποδα καὶ ἵπποι καὶ χρυσὸς καὶ ἄργυρος.

[393]

{Σωκράτης} Ὅρῶν δ' ἐγὼ αὐτὸν ἀναγόμενον, ὡς ἀδολεσχῆσοντα περὶ τῆς οὐσίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἠρόμην, τί δέ, ὦ Ἐρασίστρατε; ἀνὴρ ποῖός τις εἶναι δοκεῖ ἐν τῇ Σικελίᾳ;

{Ἐρασίστρατος} Οὗτος, ἔφη, Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν καὶ δοκεῖ καὶ ἔστι πλέον πάντων πονηρότατος ἢ ὅσῳ πλουσιώτατος, οὕτως ὥστ' εἴ τινα βούλει Σικελιωτῶν ἐρωτᾶν ὄντινα πονηρότατον νομίζει εἶναι καὶ πλουσιώτατον, οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἄλλον ἢ τοῦτον.

{Σωκράτης} Οἰηθεὶς δ' αὐτὸν ἐγὼ οὐ περὶ σμικρῶν τὸν λόγον ποιεῖσθαι, ἀλλὰ περὶ τῶν μεγίστων δοκοῦντων εἶναι, ἀρετῆς τε πέρι καὶ πλοῦτου, ἠρόμην πότερον ἂν φαίη πλουσιώτερον εἶναι ἄνθρωπον ὅτῳ ὄντα τυγχάνει τάλαντα ἀργυρίου, ἢ ὅτῳ ἀγρὸς ἄξιος δυοῖν ταλάντων.

{Ἐρασίστρατος} Οἶμαι μὲν ἐγώ, ἔφη, ὅτῳ ἀγρὸς.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ εἰ τυγχάνοι τῷ ἰμάτια ὄντα ἢ στρώματα ἢ τᾶλλα ἔτι πλέονος ἄξια ἢ ὅσου τῷ ξένῳ, οὗτος εἶη ἂν πλουσιώτερος.

{Ἐρασίστρατος} Συνέφη καὶ ταῦτα.

{Σωκράτης} Εἰ δέ τίς σοι διδοίη αἴρεσιν τούτων, πότερον ἂν βούλοιο;

{Ἐρασίστρατος} Ἐγὼ μὲν ἂν, ἔφη, τὸ πλείστου ἄξιον.

{Σωκράτης} Ποτέρως ἂν οἰόμενος πλουσιώτερος εἶναι;

{Ἐρασίστρατος} Οὕτω.

{Σωκράτης} Νυνὶ μὲν ἄρα φαίνεται οὗτος ἡμῖν ὢν πλουσιώτατος, ὅστις πλείστου ἄξια κέκτηται;

{Ἐρασίστρατος} Ναί, ἔφη.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οἱ ὑγιαίνοντες τῶν καμνόντων πλουσιώτεροι ἂν εἶησαν, εἴπερ ἡ ὑγεία πλείονος ἄξιον κτῆμα ἢ τὰ τοῦ κάμνοντος χρήματα. οὐδεὶς γ' ἂν οὖν ὅστις οὐχὶ προτιμήσειεν ὑγιαίνειν ὀλίγον κεκτημένος ἀργύριον μᾶλλον ἢ τὰ βασιλέως τοῦ μεγάλου χρήματα κεκτημένος νοσεῖν, δῆλον ὅτι πλείονος ἄξιον οἰόμενος εἶναι τὴν ὑγείαν. οὐ γὰρ ἂν ποτε προηρεῖτο, εἰ μὴ προτιμότερον ἠγεῖτο εἶναι τῶν χρημάτων.

{Ἐρασίστρατος} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ εἴ τι ἄλλο φαίνοιτο πλείονος ἄξιον τῆς ὑγείας, ὁ τοῦτο κεκτημένος, οὗτος ἂν πλουσιώτατος εἶη.

{Ἐρασίστρατος} Ναί.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ δὴ τις ἡμᾶς νυνὶ προσελθὼν ἔροιτο, ὦ Σώκρατες καὶ Ἐρυξία καὶ Ἐρασίστρατε, ἔχοιτ' ἂν εἰπεῖν μοι τί ἐστὶν ἄνθρωπῳ πλείστου ἄξιον κτῆμα; ἄρα γε τοῦτο ὁ κτησάμενος ἄνθρωπος ἄριστα βουλεύοιτο περὶ τούτου, ὅπως ἂν βέλτιστα διαπράττοιτο τὰ τε αὐτὸς αὐτοῦ πράγματα καὶ τὰ τῶν φίλων; τί ἂν εἶναι τοῦτο φήσαιμεν;

{Ἐρασίστρατος} Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, εὐδαιμονία πλείστου ἄξιον ἄνθρωπῳ εἶναι.

{Σωκράτης} Καὶ οὐ κακῶς γ', ἔφην ἐγώ· ἀλλ' ἄρα γε τούτους ἂν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονεστάτους ἠγησαίμεθα εἶναι, οἵτινες μάλιστα εὖ πράττοιεν;

{Ἐρασίστρατος} Ἐμοὶ γοῦν δοκοῦσιν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ἂν οὗτοι ἄριστα πράττοιεν, ὅσοιπερ καὶ ἐλάχιστα ἐξαμαρτάνοιεν περὶ σφᾶς αὐτοῦς καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τὰ δὲ πλεῖστα κατορθοῖεν;

{Ἐρασίστρατος} Πάνυ γε.

[394]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οἱ ἐπιστάμενοι τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὅσα πρακτέα καὶ ὅσα μὴ, οὗτοι ἂν ὀρθότατα πράττειεν καὶ ἐλάχιστα ἐξαμαρτάνοιεν;

{Ἐρασίστρατος} Συνεδόκει καὶ ταῦτα.

{Σωκράτης} Νῦν ἄρα ἡμῖν φαίνονται οἱ αὐτοὶ ἄνδρες σοφώτατοί τε καὶ ἄριστα πράττοντες καὶ εὐδαιμονέστατοι καὶ πλουσιώτατοι, εἶπερ ἄρα ἡ σοφία τοῦ πλείστου ἄξιον κτῆμα φαίνεται.

{ } Ναί.

{Ἐρασίστρατος} Ἄλλ', ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Ἐρυξίας, ὃ Σώκρατες, τί ἂν ὄφελος εἴη τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ σοφώτερος μὲν εἴη τοῦ Νέστορος, τὰ δ' ἐπιτήδεια τὰ πρὸς τὴν δίαιταν μὴ τυγχάνοι ἔχων, σιτία καὶ ποτὰ καὶ ἱμάτια καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστίν; τί ἂν ἡ σοφία ὠφελοίη; ἢ πῶς ἂν οὗτος πλουσιώτατος εἴη, ὃν γε οὐδὲν κωλύει πτωχεύειν, μηδενός γ' εὐποροῦντα τῶν ἐπιτηδείων;

{ – } Σφόδρα οὖν ἐδόκει καὶ οὗτος λέγειν τι.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ πότερον, ἢν δ' ἐγώ, ὁ μὲν τὴν σοφίαν κεκτημένος πάθει ἂν τοῦτο, εἰ ἐνδεὴς γένοιτο τούτων· εἰ δέ τις τὴν Πουλυτίωνος οἰκίαν κεκτημένος εἴη καὶ πλήρης εἴη χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ἢ οἰκία, οὐκ ἂν δεηθείη οὐδενός;

{Ἐρασίστρατος} Ἄλλ', ἔφη, τοῦτον μὲν οὐδὲν κωλύει αὐτίκα νῦν διαθέμενον τὰ κτήματα ἔχειν ἀντ' αὐτῶν τούτων ὧν περ καὶ τυγχάνει δεόμενος εἰς τὴν δίαιταν, ἢ καὶ νόμισμα ἀνθ' ὅτου ταῦτα δυνήσεται πορίζεσθαι, καὶ ἀπάντων εὐπορεῖν παραχρῆμα.

{Σωκράτης} Εἴ γε τυγχάνοιεν, ἔφην ἐγώ, οἱ ὄντες ἄνθρωποι δεόμενοι τοιαύτην σφίσι οἰκίαν γενέσθαι μᾶλλον ἢ περ τὴν ἐκείνου σοφίαν, ἐπεὶ εἴ γε τοιοῦτοι εἴησαν οἷοι τὴν τοῦ ἀνθρώπου σοφίαν περὶ πλείονος ἠγεῖσθαι καὶ τὰ ἀπὸ ταύτης γιγνόμενα, πολὺ μᾶλλον οὗτος ἔχει διατίθεσθαι, εἶπερ τυγχάνοι τι δεόμενος καὶ βούλοιο καὶ αὐτὴν καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ ταύτης διατίθεσθαι. ἢ τῆς μὲν οἰκίας ἢ τε χρῆσις πολλὴ τυγχάνει οὕσα καὶ ἀναγκαία, καὶ μεγάλα τῷ ἀνθρώπῳ τὰ διαφέροντα τὰ πρὸς τὸν βίον ἐν τῇ τοιαύτῃ οἰκίᾳ οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν σμικρῷ καὶ φαύλῳ οἰκιδίῳ, τῆς δὲ σοφίας ἢ τε χρεῖα ὀλίγου ἀξία καὶ τὰ διαφέροντα σμικρὰ ἢ σοφῶ ἢ ἀμαθεῖ εἶναι περὶ τῶν μεγίστων; ἢ τούτου μὲν καταφρονεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὴ εἶναι ὠνητάς, τῆς δὲ κυπαρίττου τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ Πεντελικῶν λίθων πολλοὺς τοὺς δεομένους τε καὶ βουλομένους πρίασθαι; οὐκοῦν ἂν εἴ γε σοφός εἴη κυβερνήτης οὐδὲ ἰατρός σοφός τὴν τέχνην, ἢ τιν' ἄλλην τῶν τοιουτοτρόπων τεχνῶν εὖ καὶ καλῶς δύναιτο μεταχειρίζεσθαι, οὐδενός ὅτου οὐκ ἂν ἐντιμότερος εἴη τῶν κατὰ τὰς οὐσίας μεγίστων κτημάτων· ὁ δὲ δυνάμενος εὖ βουλεύεσθαι καὶ αὐτὸς αὐτοῦ πέρι καὶ ἑτέρου, ὅπως ἂν ἄριστα πράττοι, οὐκ ἂν ἄρα δύναιτο διατίθεσθαι, εἶπερ βούλοιο γὰρ τοῦτο πράττειν;

[395]

{Ἐρυξίας} Ὑπολαβὼν δὲ καὶ ὑποβλέψας ὁ Ἐρυξίας, ὥσπερ τι ἀδικούμενος, Σὺ γὰρ ἂν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, εἰ δέοι σε τάληθ' ἢ λέγειν, φαίης ἂν εἶναι Καλλίου τοῦ Ἴππονίκου πλουσιώτερος; καίτοι οὐκ ἂν ἀμαθέστερός γε ὁμολογήσαις ἂν εἶναι περὶ οὐδενός τῶν μεγίστων, ἀλλὰ σοφώτερος· καὶ οὐδὲν μᾶλλον διὰ τοῦτο πλουσιώτερος εἶ.

{Σωκράτης} Ἴσως γάρ, ἢν δ' ἐγώ, σὺ οἶει, ὃ Ἐρυξία, τουτουσί μὲν τοὺς λόγους, οὓς νυνὶ διαλεγόμεθα, εἶναι παιδιάν, ἐπεὶ οὐκ ἀληθῶς γε οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῇ πεττεῖα εἶναι πεττούς, οὓς εἴ τις φέροιο, δύναιτ' ἂν τοὺς ἀντιπαιζόντας ποιεῖν ἠττᾶσθαι οὕτως ὥστε μὴ ἔχειν ὅτι

πρὸς ταῦτα ἀντιφέρωσιν. ἴσως οὖν καὶ περὶ τῶν πλουσίων οἶε μὲν οὐδέν τι μᾶλλον οὕτως ἔχειν, λόγους δέ τινες εἶναι τοιούτους οὐδέν τι μᾶλλον ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, οὓς λέγων ἄνθρωπος περιγίγνοιτ' ἂν τῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οἱ σοφώτατοι καὶ πλουσιώτατοι ἡμῖν εἰσιν, καὶ ταῦτα μέντοι αὐτὰ ψευδῆ λέγων ἀληθῆ λεγόντων. καὶ οὐδέν μὲν ἴσως θαυμαστόν, ὁμοίως ὥσπερ εἰ δὴ ἄνθρωπῳ περὶ γραμμάτων λεγοίτην, ὁ μὲν φάσκων τοῦ Σωκράτους ἄρχειν σῖγμα, ὁ δ' ἕτερος ἄλφα, οὗτος ἂν εἴη κρείττων ὁ λόγος ὁ τοῦ λέγοντος ἄλφα ἢ τοῦ φάσκοντος σῖγμα ἄρχειν.

{Ἐρυξίας} Περιβλέψας δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ὁ Ἐρυξίας, ἅμα γελῶν τε καὶ ἐρυθριῶν, ὥσπερ οὐ παρῶν τοῖς ἔμπροσθεν λελεγμένοις, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ τοιούτους ὦμην δεῖν τοὺς λόγους εἶναι οἷς μήτ' ἂν πεῖσαι δύναιτό τις μηδένα τῶν παρόντων, μήτ' ἂν ὠφεληθεῖη μηδὲν ἀπ' αὐτῶν – τίς γὰρ ἂν ἀνθρώπων ποτὲ πεισθεῖη νοῦν ἔχων ὡς οἱ σοφώτατοι ἡμῖν πλουσιώτατοι; – ἀλλὰ μᾶλλον, ἐπειδὴ περὶ τοῦ πλουτεῖν, διαλέγεσθαι δεῖν ὁπόθεν καλὸν ἐστὶ πλουτεῖν καὶ ὁπόθεν αἰσχρὸν, καὶ αὐτὸ τὸ πλούσιον εἶναι ὁποῖόν τί ἐστίν, πότερον ἀγαθὸν ἢ κακόν.

{Σωκράτης} Εἶεν, ἔφη ἐγὼ· τοιγαροῦν τὸ λοιπὸν δὴ φυλαξόμεθα· καλῶς δὲ καὶ σὺ ποιεῖς παραινῶν. ἀλλὰ τί οὐκ αὐτός, ἐπεὶ εἰσηγῆ τὸν λόγον, ἐπεχείρησας εἰπεῖν πότερον σοὶ δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν ἢ κακόν; ἐπειδὴ περὶ οἷ γ' ἔμπροσθεν λόγοι οὐ περὶ τούτου δοκοῦσί σοι εἰρησθαι.

{Ἐρυξίας} Ἐμοὶ μὲν τοίνυν δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ἔφη, τὸ πλουτεῖν.

{Κριτίας} Ἔτι δ' αὐτοῦ τι βουλομένου λέγειν, ὑποκρούσας ὁ Κριτίας, Σὺ γὰρ εἶπέ μοι, ὦ Ἐρυξία, ἀγαθὸν ἢ κακὸν τὸ πλουτεῖν;

{Ἐρυξίας} Ἔγωγε νῆ Δία· ἢ γὰρ ἂν μαινοίμην. καὶ οὐδένα γε οἶμαι εἶναι ὅστις ἂν οὐχ ὁμολογήσειεν ταῦτα.

[396]

{Κριτίας} Καὶ μὴν, ἔφη ὁ ἕτερος, καὶ ἐγὼ οἶμαι οὐδένα ὄντιν' οὐκ ἂν ποιῆσαι ὁμολογεῖν ἐμοὶ ἐνίοις ἀνθρώποις κακὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν. οὐκ ἂν οὖν, εἴπερ ἀγαθὸν ἦν, κακὸν ἡμῶν ἐνίοις ἐφαίνετο.

{Σωκράτης} Εἶπον οὖν αὐτοῖν ὅτι Ἐγὼ τοι ὑμᾶς, εἰ μὲν ἐτυγχάνετε περὶ τούτου διαφερόμενοι, ὁπότερος ὑμῶν ἀληθέστερα λέγει περὶ ἵππασίας, ὅπως ἂν τις ἄριστα ἵππεύοι, εἰ μὲν αὐτὸς ἐτύχχανον ἵππικὸς ὢν, αὐτὸς ἂν ὑμᾶς ἐπειρώμην παύειν τῆς διαφορᾶς – ἢ σχυρόμην γὰρ ἂν εἰ παρῶν μὴ καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ἐκώλυον διαφορομένους – ἢ εἰ περὶ ἐτέρου οὐτινοσοῦν διαφερόμενοι μηδέν τι μᾶλλον ἐμέλλετε, εἰ μὴ ὁμολογοῖτε τουτί, μᾶλλον ἐχθρῶ ἀντὶ φίλων ἀπαλλαγῆναι· νῦν δέ, ἐπειδὴ τετυχήκατε περὶ τοιούτου πράγματος διαφορομένω, ὦ ἀνάγκη προσχρησθαι παρ' ὅλον τὸν βίον, καὶ μεγάλως διαφέρει πότερον ἐπιμελητέον ἐστὶν τούτου ὡς ὠφελίμου ὄντος ἢ οὐ, καὶ ταῦτα οὐ τῶν φαύλων ἀλλὰ τῶν μεγίστων δοκούντων εἶναι τοῖς Ἑλλησιν – οἱ γοῦν πατέρες τουτί πρῶτον τοῖς σφετέροις ὑέσιν παραινοῦσιν, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἡλικίαν τάχιστα ἀφίκωνται τοῦ ἡδὴ φρονεῖν, ὡς δοκοῦσιν, σκοπεῖν ὁπόθεν πλούσιοι ἔσσονται, ὡς, ἂν μὲν τι ἔχῃς, ἀξιός του εἶ, ἐὰν δὲ μή, οὐδενός – εἰ οὖν σπουδάζεται μὲν οὕτως σφόδρα, ὑμεῖς δὲ τᾶλλα συμφερομένω, περὶ τούτου οὕτως μεγάλου πράγματος διαφέρεσθε, ἔτι δ' αὖ πρὸς τούτοις περὶ τοῦ πλουτεῖν διαφέρεσθε οὐχ ὁπότερον μέλαν ἢ λευκὸν οὐδὲ ὁπότερον κοῦφον ἢ βαρὺ, ἀλλ' ὁπότερον κακὸν ἢ ἀγαθόν, ὡς ἂν μάλιστα καὶ εἰς ἐχθρὰν καταστῆναι, εἰ τῶν κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν πέρι διαφέρεσθε, καὶ ταῦτα μέντοι τὰ μάλιστα φίλω τε ὄντε καὶ συγγενεῖ – ἐγὼ οὖν, ὅσον ἂν ἐπ' ἐμοὶ ἦ,

οὐ περίψομαι ὑμᾶς αὐτοὺς αὐτοῖς διαφορομένους· ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς οἶός τ' ἦ, φράσας ἂν ὑμῖν ὅπως ἔχει, ἔπαυσα τῆς διαφορᾶς· νυνὶ δ' ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν οὐ τυγχάνω οἶός τ' ὄν, ὑμῶν δ' ἐκάτερος οἶεται οἶός τ' εἶναι ὁμολογεῖν ποιῆσαι τὸν ἕτερον, ἔτοιμός εἰμι συλλαμβάνειν καθ' ὅσον ἂν δύνωμαι, ἵνα διομολογηθῇ ὑμῖν ὅπως ἔχει τοῦτο. σὺ οὖν, ἔφην, ὦ Κριτίας, ἐπιχείρει ποιῆσαι ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὥσπερ ὑπεδέξω.

{Κριτίας} Ἄλλ', ἔφη, ἐγὼ μὲν, ὥσπερ ἠρξάμην, Ἐρυξίαν τοῦτον ἠδέως ἐροίμην ἂν εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ εἶναι ἄνθρωποι ἄδικοι καὶ δίκαιοι.

{Ἐρυξίας} Νὴ Δία, ἔφη ἐκεῖνος, καὶ σφόδρα μέντοι.

{Κριτίας} Τί δέ; τὸ ἀδικεῖν πότερον κακὸν σοὶ δοκεῖ εἶναι ἢ ἀγαθόν;

{Ἐρυξίας} Κακὸν ἔμοιγε.

{Κριτίας} Δοκεῖ δ' ἂν σοὶ ἄνθρωπος, εἰ μοιχεύοι τὰς τῶν πέλας γυναῖκας ἐπ' ἀργυρίῳ, ἀδικεῖν ἂν ἢ οὐ; καὶ ταῦτα μέντοι καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κωλυόντων;

{Ἐρυξίας} Ἄδικεῖν ἂν ἔμοιγε δοκεῖ.

[397]

{Κριτίας} Οὐκοῦν, ἔφη, εἰ μὲν πλούσιος τυγχάνοι ὢν καὶ ἀργύριον δυνατὸς ἀναλῶσαι ὁ ἄδικός τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βουλόμενος, ἐξαμαρτάνοι ἂν· εἰ δέ γε μὴ ὑπάρχοι πλουσίῳ εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔχων ὁπόθεν ἀναλίσκοι, οὐδ' ἂν διαπράττεσθαι δύναίτο ἃ βούλεται, ὥστ' οὐκ ἂν οὐδὲ ἐξαμαρτάνοι. διὸ καὶ λυσιτελοῖ ἂν τῷ ἀνθρώπῳ μᾶλλον μὴ εἶναι πλουσίῳ, εἴπερ ἦττον διαπράττεται ἃ βούλεται, βούλεται δὲ μοχθηρά. καὶ πάλιν αὖ τὸ νοσεῖν πότερον ἂν φαίης κακὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι;

{Ἐρυξίας} Κακὸν ἔγωγε.

{Κριτίας} Τί δέ; δοκοῦσί τινές σοι ἀκρατεῖς εἶναι ἄνθρωποι;

{Ἐρυξίας} Ἔμοιγε.

{Κριτίας} Οὐκοῦν εἰ βέλτιον εἶη πρὸς ὑγίειαν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἀπέχεσθαι σίτων καὶ ποτῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἠδέων δοκούντων εἶναι, ὁ δὲ μὴ οἶός τ' εἶη δι' ἀκράτειαν, βέλτιον ἂν εἶη τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ μὴ ὑπάρχειν ὁπόθεν ἐκποριεῖται ταῦτα, μᾶλλον ἢ πολλὴν περιουσίαν εἶναι τῶν ἐπιτηδείων; οὕτω γὰρ ἂν αὐτῷ οὐκ ἐξουσία εἶη ἐξαμαρτάνειν, οὐδ' εἰ σφόδρα βούλοίτο.

{Σωκράτης} Ἐδόκει οὖν εὖ καὶ καλῶς διειλέχθαι ὁ Κριτίας οὕτως, ὥστ' εἰ μὴ ἠσχύνετο τοὺς παρόντας ὁ Ἐρυξίας, οὐδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν ἀναστάντα τύπτειν τὸν Κριτίαν· οὕτως ᾤετο μεγάλου τινὸς ἐστερηθῆσθαι, ἐπεὶ αὐτῷ φανερόν ἐγένετο ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὸ πρότερον ἐδόξαζε περὶ τοῦ πλουτεῖν. καταμαθὼν δ' ἐγὼ οὕτως ἔχοντα τὸν Ἐρυξίαν, καὶ εὐλαβούμενος μὴ πορρωτέρω τις λαιδορία καὶ ἐναντίωσις γένοιτο, Τουτονὶ μὲν τὸν λόγον, ἔφην ἐγὼ, πρῶτον ἐν Λυκείῳ ἀνὴρ σοφὸς λέγων Πρόδικος ὁ Κεῖος ἐδόκει τοῖς παροῦσι φλυαρεῖν οὕτως, ὥστε μηδένα δύνασθαι πεῖσαι τῶν παρόντων ὡς ἀληθῆ λέγει. καὶ δῆτα καὶ μειράκιόν τι σφόδρα νέον προσελθὸν καὶ στωμύλον, προσκαθιζόμενον, κατεγέλα τε καὶ ἐχλεύαζεν καὶ ἔσειεν αὐτόν, βουλόμενον λόγον λαμβάνειν ὢν ἔλεγεν· καὶ μέντοι καὶ πολὺ μᾶλλον εὐδοκίμησε παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις ἢ περὶ ὁ Πρόδικος.

{Ἐρασίστρατος} Ἄρ' οὖν, ἔφη ὁ Ἐρασίστρατος, ἔχοις ἂν ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι τὸν λόγον;

{Σωκράτης} Πάνυ μὲν οὖν, ἐὰν ἄρα ἀναμνησθῶ. ὦδι γάρ πως, ὡς ἐγῶμαι, εἶχεν. Ἦρώτα γὰρ αὐτὸν τὸ μειράκιον πῶς οἶεται κακὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν, καὶ ὅπως ἀγαθόν. ὁ δ' ὑπολαβὼν, ὡσπερ καὶ σὺ νυνδὴ, ἔφη, Τοῖς μὲν καλοῖς κάγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγαθόν, καὶ τοῖς ἐπισταμένοις ὅπου δεῖ χρῆσθαι τοῖς χρήμασι, τούτοις μὲν ἀγαθόν, τοῖς δὲ μοχθηροῖς καὶ ἀνεπιστήμοσι κακόν. ἔχει δ', ἔφη, καὶ τᾶλλα πράγματα οὕτω πάντα· ὅποιοι γὰρ ἂν τινες ᾤσιν οἱ χρώμενοι, τοιαῦτα καὶ τὰ πράγματα αὐτοῖς ἀνάγκη εἶναι. καλῶς δ', ἔφη, δοκεῖ μοι καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου πεποιοῖσθαι –

καὶ φρονεῦσι τοῖ' ὀκοίοις ἐγκυρέωσιν ἔργμασιν.

[398] Νῦν ἄρ', ἔφη τὸ μειράκιον, εἴ τις ἐμὲ σοφὸν ποιοῖ ταύτην τὴν σοφίαν ἣν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες σοφοὶ εἰσιν, ἅμα ἀνάγκη καὶ τὰ ἄλλα πράγματ' αὐτὸν ἀγαθὰ ἐμοὶ ποιεῖν, πρὸς μὲν αὐτὰ ἐκεῖνα μηδὲν πραγματευσάμενον, ὅτι δέ με ἀντ' ἀμαθοῦς σοφὸν πεποίηκεν ἄρα· ὡσπερ εἴ τις ἐμὲ νυνὶ γραμματικὸν ποιήσειεν, ἀνάγκη αὐτὸν καὶ τᾶλλα πράγματα γραμματικὰ ἐμοὶ ποιεῖν, καὶ εἰ μουσικόν, μουσικά, ὡσπερ ὅταν ἀγαθὸν ἐμὲ ποιήσῃ, ἅμα ἀγαθὰ καὶ τὰ πράγματα πεποιηκέναι μοι.

{ – } Οὐ μέντοι ταῦτά γε συνέφη ὁ Πρόδικος ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὠμολόγει.

{ – } Πότερον δέ σοι δοκεῖ, ἔφη, ὡσπερ οἰκίαν ποιεῖν ἀνθρώπου ἔργον εἶναι, οὕτω καὶ πράγματα ἀγαθὰ ποιεῖν; ἢ ἀνάγκη, ὅποῖ' ἄττ' ἂν τὴν ἀρχὴν γένωνται, εἴτε κακὰ εἴτε ἀγαθὰ, τοιαῦτα διατελεῖν ὄντα αὐτά;

{ – } Ὑποπεύσας δέ μοι δοκεῖ ὁ Πρόδικος ἢ ἔμελλεν ὁ λόγος χωρήσεσθαι αὐτῶν, σφόδρα πανούργως, ἵνα μὴ πάντων τῶν παρόντων ἐναντίον φαίνοιτο ἐξελεγχόμενος ὑπὸ τοῦ μειρακίου – μόνῳ μὲν γὰρ αὐτῷ τοῦτο παθεῖν οὐδὲν ὤετο διαφέρειν – ἔφη ἀνθρώπου ἔργον εἶναι.

{ – } Πότερον δέ σοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι διδακτὸν ἢ ἀρετὴ ἢ ἔμφυτον;

{ – } Διδακτὸν, ἔφη, ἔμοιγε.

{ – } Οὐκοῦν, ἔφη, ἂν δοκεῖ σοι ἠλίθιος εἶναι εἴ τις οἴοιτο τοῖς θεοῖς εὐχόμενος γραμματικὸς ἂν γενέσθαι ἢ μουσικός, ἢ ἑτέραν τινὰ ἐπιστήμην λαβεῖν ἣν ἀνάγκη μαθόντα παρ' ἑτέρου ἢ αὐτὸν ἐξευρόντα κτήσασθαι;

{ – } Συνέφη καὶ ταῦτα.

{ – } Οὐκοῦν, ἔφη τὸ μειράκιον, σὺ, ὃ Πρόδικε, ὅταν εὐχῇ τοῖς θεοῖς εὖ πράττειν καὶ ἀγαθὰ σοι εἶναι, τότε οὐδὲν ἕτερον εὐχῇ ἢ καλὸς κάγαθός γενέσθαι, εἴπερ γε τοῖς μὲν καλοῖς κάγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πράγματα τυγχάνει ἀγαθὰ ὄντα, τοῖς δὲ φαύλοις μοχθηρά. εἴπερ οὖν τυγχάνει ἢ ἀρετὴ διδακτὸς οὐσα, οὐδὲν ἕτερον φαίνοιο ἂν εὐχόμενος ἢ διδαχθῆναι ἢ οὐκ ἐπίστασαι.

{ – } Εἶπον οὖν ἐγὼ πρὸς τὸν Πρόδικον ὅτι μοι δοκεῖ οὐχὶ φαῦλον πρᾶγμα πεπονθέναι, εἰ τυγχάνει τούτου διημαρτηκῶς, εἰ οἶεται ἡμῖν παρὰ τῶν θεῶν ἢ εὐχόμεθα γενέσθαι ἂν καὶ ἅμα· εἰ καὶ σὺ ἐκάστοτε σπουδῇ βαδίζων εἰς πόλιν, προσευχόμενος αἰτεῖς παρὰ τῶν θεῶν δοῦναί σοι ἀγαθὰ, οὐ μέντοι οἴσθα εἰ οἴοι τέ σοι ἐκεῖνοι ταῦτα δοῦναι ἢ σὺ τυγχάνεις αἰτούμενος, ὡσπερ ἂν εἰ πρὸς τὰς τοῦ γραμματιστοῦ φοιτῶν θύρας ἀντιβολοίης σοι δοῦναι γραμματικὴν ἐπιστήμην μηδὲν ἄλλο πραγματευσαμένῳ, ἀλλὰ ἦντινα λαβὼν παραχρῆμα καὶ δυνήσῃ πράττειν τὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἔργα. [399] Ταῦτα ἐμοῦ λέγοντος ὁ Πρόδικος ἀντανήγετο πρὸς τὸ μειράκιον, ὡς ἀμυνόμενος καὶ ἐπιδείξων ταῦτα ἅπερ σὺ νυνδὴ, ἀγανακτῶν εἰ φαίνοιτο μάτην τοῖς θεοῖς εὐχόμενος. εἶτα

προσελθὼν ὁ γυμνασίαρχος ἀπαλλάττεσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ γυμνασίου ἐκέλευεν ὡς οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς νέοις διαλεγόμενον, εἰ δὲ μὴ ἐπιτήδεια, δῆλον ὅτι μοχθηρά. Τούτου δὴ σοι ἔνεκα ταῦτα διηλθον, ἵνα θεάσαιο ὡς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. εἰ μὲν γε Πρόδικος παρῆν λέγων ταῦτα, μαίνεσθαι τοῖς παροῦσιν ἐδόκει ἂν οὕτως, ὥστε καὶ ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ γυμνασίου, σὺ δὲ νυνὶ οὕτω σφόδρα δοκεῖς εὖ διειλέχθαι, ὥστε οὐ μόνον τοὺς παρόντας πείσαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀντιλέγοντα ποιῆσαι ὁμολογεῖν σοι· δῆλον ὅτι ὡσπερ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, εἰ δὴ ἄνθρωποι τύχοιεν τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν μαρτυροῦντες, ὁ μὲν καλὸς κάγαθος δοκῶν εἶναι, ὁ δὲ μοχθηρός, διὰ τὴν τοῦ μοχθηροῦ μαρτυρίαν οὐδὲν ἂν τι μᾶλλον οἱ δικασταὶ πεισθείησαν, ἀλλὰ τυχόν καὶ τάναντία ποιήσειαν· εἰ δ' ὁ καλὸς κάγαθος δοκῶν ταῦτα φήσειε, καὶ σφόδρ' ἂν δοκοῖ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι. ἴσως οὖν καὶ οἱ παρόντες τοιοῦτόν τι πεπόνθασιν πρὸς σέ καὶ Πρόδικον· τὸν μὲν σοφιστὴν καὶ ἀλαζόνα ἠγοῦντο εἶναι, σέ δὲ πολιτικόν τε καὶ ἄνδρα καὶ πολλοῦ ἄξιον. εἶτα οἶονται δεῖν μὴ αὐτὸν τὸν λόγον θεωρεῖν, ἀλλὰ τοὺς λέγοντας, ὁποῖοί τινες ἂν ᾖσιν.

{*Ἐρασίστρατος*} Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Ἐρασίστρατος, ᾧ Σώκρατες, εἰ καὶ σκώπτων λέγεις, φαίνεσθαι ἔμοιγε δοκεῖ ὁ Κριτίας λέγων τι.

{*Σωκράτης*} Ἀλλὰ μὰ Δί', ἦν δ' ἐγώ, οὐδ' ὅπως οἶον. ἀλλὰ τί οὐκ, ἐπεὶ ταῦτα εὖ καὶ καλῶς διείλεχθον, οὐ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου ἐπετελεσάτην; δοκεῖ δέ μοι ὑμῖν ἐπίλοιπόν τι εἶναι τῆς σκέψεως, ἐπειδὴ τοῦτό γε ἐδόκει ὁμολογεῖσθαι, τοῖς μὲν ἀγαθὸν εἶναι, τοῖς δὲ κακόν· λοιπὸν δὴ σκέψασθαι τί ἐστὶν αὐτὸ τὸ πλουτεῖν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο πρῶτον εἴσεσθε, οὐδ' ἂν ὀπότερον κακόν ἐστὶν ἢ ἀγαθὸν δύνασθε συνομολογεῖσθαι. ἔτοιμος δ' ὑμῖν καὶ ἐγώ, καθ' ὅσον οἶός τ' ἂν ᾖ, συνδιασκοπεῖσθαι. φρασάτω οὖν ἡμῖν ὁ φάσκων τὸ πλουτεῖν ἀγαθὸν εἶναι, τούτου πέρι ὅπως τυγχάνει ἔχων.

{*Ἐρασίστρατος*} Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, οὐδὲν τι περιττότερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ πλουτεῖν λέγω εἶναι· τὸ γὰρ χρήματα πολλὰ κεκτηῖσθαι, τοῦτο εἶναι τὸ πλουτεῖν· οἶμαι δὲ καὶ Κριτίαν τοῦτον οὐχ ἕτερόν τι τὸ πλουτεῖν οἶεσθαι εἶναι.

[400]

{*Σωκράτης*} Ἐτι μὲν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, κἂν οὕτως ὑπόλοιπον εἶη σκέψασθαι ὁποῖά ἐστι χρήματα, ἵνα μὴ ὀλίγον ὕστερον περὶ τούτου αὖ πάλιν φαίνησθον διαφορομένω. αὐτίκα γὰρ οὗτοι Καρχηδόσιοι νομίσματι χρῶνται τοιῶδε· ἐν δερματίῳ σμικρῷ ἀποδέδεται ὅσον γε στατήρος τὸ μέγεθος μάλιστα, ὅτι δὲ ἐστὶν τὸ ἐναποδεδεμένον, οὐδεὶς γινώσκει, εἰ μὴ οἱ ποιοῦντες· εἶτα κατεσφραγισμένω τούτῳ νομίζουσιν, καὶ ὁ πλεῖστα τοιαῦτα κεκτημένος, οὗτος πλεῖστα δοκεῖ χρήματα κεκτηῖσθαι καὶ πλουσιώτατος εἶναι. εἰ δὲ τις παρ' ἡμῖν πλεῖστα τοιαῦτα κεκτημένος εἶη, οὐδὲν ἂν μᾶλλον πλούσιος εἶη ἢ εἰ ψήφους πολλὰς τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχοι. ἐν δὲ Λακεδαιμόνι σιδηρῷ σταθμῷ νομίζουσιν, καὶ ταῦτα μέντοι τῷ ἀχρείῳ τοῦ σιδήρου· καὶ ὁ πολὺν σταθμὸν σιδήρου τοῦ τοιοῦτου κεκτημένος πλούσιος δοκεῖ εἶναι, ἐτέρωθι δ' οὐδενὸς ἄξιον τὸ κτῆμα. ἐν δὲ τῇ Αἰθιοπία λίθοις ἐγγεγλυμμένοις χρῶνται, οἷς οὐδὲν ἂν ἔχοι χρήσασθαι Λακωνικὸς ἀνὴρ. ἐν δὲ Σκύθαις τοῖς νομάσιν εἴ τις τὴν Πουλυτίωνος οἰκίαν κεκτημένος εἶη, οὐδὲν ἂν πλουσιώτερος δοκοῖ εἶναι ἢ εἰ παρ' ἡμῖν τὸν Λυκαβηττόν. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν εἶη ἕκαστά γε τούτων κτήματα, εἴπερ ἔνιοι τῶν κεκτημένων μηδὲν διὰ τοῦτο πλουσιώτεροι φαίνονται. ἀλλ' ἔστιν, ἔφη, ἕκαστα τούτων ὄντα τοῖς μὲν χρήματά τε καὶ πλούσιοι οἱ ταῦτα κεκτημένοι, τοῖς δὲ οὔτε χρήματα οὔτε πλουσιώτεροι διὰ τοῦτο, ὡσπερ γε οὐδὲ καλὰ τε καὶ αἰσχροῦ παῖσιν τὰ αὐτά, ἀλλ' ἕτερα ἐτέροις. εἰ δὴ βουλοίμεθα ἐπισκέψασθαι τί δὴ

ποτε τοῖς μὲν Σκύθαις αἱ οἰκίαι οὐ χρήματά εἰσιν, ἡμῖν δέ, ἢ τοῖς Καρχηδονίοις μὲν τὰ δέρματα, ἡμῖν δ' οὐ, ἢ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὁ σίδηρος χρήματα, ἡμῖν δ' οὐ, ἄρ' ἂν οὕτως μάλιστα ἐξεύροιμεν; αὐτίκα εἶ τις Ἀθήνησι τούτων τῶν λίθων τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ, οἷς οὐδὲν χρώμεθα, κεκτημένος εἶη χίλια τάλαντα σταθμόν, ἔστιν ὅτι ἂν πλουσιώτερος νομίζοιτο εἶναι διὰ τοῦτο;

{Ἐρασίστρατος} Οὐκ ἔμοιγε φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἄλλ' εἰ τοῦ λυχνίτου λίθου κεκτημένος εἶη τὰ χίλια τάλαντα, καὶ σφόδρα πλούσιον φαίημεν εἶναι ἄν;

{Ἐρασίστρατος} Πάνυ γε.

{Σωκράτης} Ἄρά γε, ἔφην, διὰ τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν χρήσιμον, τὸ δ' ἀχρεῖον ἡμῖν ἐστι;

{Ἐρασίστρατος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς Σκύθαις τούτου ἕνεκα αὐτοῖς οἰκίαι οὐ χρήματά ἐστιν, ὅτι οὐδεμία αὐτοῖς χρεῖα οἰκίας ἐστίν· οὐδ' ἂν προτιμήσειεν Σκύθης ἀνὴρ οἰκίαν αὐτῷ τὴν καλλίστην εἶναι μᾶλλον ἢπερ σίσυραν δερματίνην, ὅτι τὸ μὲν χρήσιμον, τὸ δ' ἀχρεῖον αὐτῷ ἐστίν. αὐθις αὖ ἡμῖν τὸ Καρχηδόνιον νόμισμα οὐκ οἴομεθα χρήματα εἶναι· οὐ γὰρ ἔστιν ὅτι ἂν αὐτοῦ κομισαίμεθα ὄσων δεόμεθα, ὥσπερ τῷ ἀργυρίῳ, ὥστ' ἀχρεῖον ἂν ἡμῖν εἶη.

{Ἐρασίστρατος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ὅσα μὲν ἄρα τυγχάνει χρήσιμα ὄντα ἡμῖν, ταῦτα χρήματα· καὶ ὅσα δ' ἀχρεῖα, ταῦτα δ' οὐ χρήματα.

[401]

{Ἐρυξίας} Πῶς οὖν, ἔφη ὁ Ἐρυξίας ὑπολαβὼν, ὃ Σώκρατες; ἢ ἔστιν ὅτι χρώμεθα πρὸς ἀλλήλους τῷ διαλέγεσθαι καὶ τῷ βλάπτειν καὶ ἐτέροις πολλοῖς; ἄρα ἡμῖν ταῦτ' ἂν εἶη τὰ χρήματα; καὶ μὴν χρήσιμά γε φαίνεται ὄντα. οὐκ αὖ οὐδ' οὕτως ἐφαίνετο ἡμῖν ὅτι ποτ' ἔστιν τὰ χρήματα. ὅτι μὲν γὰρ ἀνάγκη χρήσιμα εἶναι, ἐάνπερ μέλλῃ χρήματα ἔσσεσθαι, τοῦτο μὲν ἐκ πάντων ὠμολογεῖτο σχεδόν τι· ἀλλὰ ποῖα δὴ τῶν χρησίμων, ἐπειδὴ γε οὐ πάντα;

{Σωκράτης} φέρε δὴ, εἰ πάλιν ὧδε μετίοιμεν, ἄρα μᾶλλον τι εὐρεθείη ὃ ζητοῦμεν, τί ποτ' ἐστίν ὃ χρώμεθα χρήμασιν, καὶ πρὸς τί ἠϋρηται ἢ τῶν χρημάτων κτήσις, ὥσπερ τὰ φάρμακα πρὸς τὸ τὰς νόσους ἀπαλλάττειν; ἴσως γὰρ ἂν ἡμῖν οὕτως μᾶλλον φανερόν γενόιτο. ἐπειδὴ ἀναγκαῖον μὲν φαίνεται, ὅσαπερ τυγχάνει χρήματα ὄντα, ταῦτα καὶ χρήσιμα εἶναι, τῶν δὲ χρησίμων γένος τι ὃ καλοῦμεν χρήματα, λοιπὸν ἂν εἶη σκέψασθαι τὰ πρὸς τίνα χρεῖαν χρήσιμα χρῆσθαι χρήματά ἐστιν. πάντα μὲν γὰρ ἴσως χρήσιμα, ὅσοισπερ πρὸς τὴν ἐργασίαν χρώμεθα, ὥσπερ γε πάντα μὲν τὰ ψυχὴν ἔχοντα ζῶα, τῶν δὲ ζῶων γένος τι καλοῦμεν ἄνθρωπον. εἰ δὴ τις ἡμᾶς ἔροιτο τίνας ἂν ἡμῖν ἐκποδῶν γενομένου οὐδὲν δεοίμεθα ἰατρικῆς οὐδὲ τῶν ταύτης ἐργαλείων, ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅτι εἰ αἱ νόσοι ἀπαλλαγείσαν ἐκ τῶν σωμάτων καὶ μὴ γίγνοιτο παντάπασιν, ἢ γιγνόμεναι παραχρῆμα ἀπαλλάττοντο. ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἢ ἰατρικῆ τῶν ἐπιστημῶν ἢ πρὸς τοῦτο χρησίμη, πρὸς τὸ νόσους ἀπαλλάττειν. εἰ δὲ τις ἡμᾶς πάλιν ἔροιτο τίνας ἂν ἡμῖν ἀπαλλαγέντος οὐδὲν δεοίμεθα χρημάτων, ἄρ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν; εἰ δὲ μή, πάλιν ὡδὶ σκοπώμεθα· φέρε, εἰ οἷός τε εἶη ζῆν ἄνθρωπος ἄνευ σίτων καὶ ποτῶν, καὶ μὴ πεινῶ μηδὲ διψῶ, ἔσθ' ὅτι ἂν ἢ αὐτῶν τούτων δεοίτο ἢ ἀργυρίου ἢ ἐτέρου τινὸς ἵνα ταῦτα ἐκπορίζηται;

{Ἐρυξίας} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰ μὴ δεοίμεθα πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ὧν νῦν ἐνδεεῖς ἐσμεν, καὶ ἀλέας καὶ ψυχους ἐνίστε, καὶ τῶν ἄλλων ὅσων τὸ σῶμα ἐνδεές γιγνόμενον προσδεῖται, ἄχρηστ' ἂν ἡμῖν εἴη τὰ καλούμενα χρήματα, εἰ μηδεὶς γε παντάπασις μηδενὸς δέοιτο τούτων ὧν ἔνεκεν νυνὶ βουλόμεθα χρήματα ἡμῖν εἶναι, ἵνα ἐξικοίμεθα πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἐνδείας τοῦ σώματος, ὧν ἂν ἐκάστοτε δεώμεθα. εἰ δ' ἔστιν ἄρα πρὸς τοῦτο χρήσιμον ἢ τῶν χρημάτων κτήσις, πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν τῶν ἐνδειῶν, εἰ γοῦν ἡμῖν τοῦτο ἐκ μέσου ἀναιρεθείη, οὐδὲν ἂν δεοίμεθα χρημάτων, ἴσως δ' ἂν οὐδ' εἴη παντάπασις χρήματα.

{Ἐρυξίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Φαίνεται ἄρα ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, τὰ πρὸς ταύτην τὴν πραγματείαν χρήσιμα τῶν πραγμάτων ταῦτα εἶναι χρήματα.

{ – } Συνέφη μὲν ταῦτα εἶναι χρήματα, οὐ μὴν ἄλλ' ἐτάραττέ γε αὐτὸν σφόδρα τὸ λογίδιον.

[402]

{ – } Τί δὲ τὰ τοιάδε; πότερον ἂν φήσαιμεν οἷόν τε εἶναι ταῦτόν τε πρᾶγμα πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν τοτὲ μὲν χρήσιμον εἶναι, τοτὲ δὲ ἀχρεῖον;

{Ἐρυξίας} Οὐκ ἔγωγ' ἂν φαίην, ἀλλ' εἴ τι δεοίμεθα τούτου πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, καὶ χρήσιμόν μοι δοκεῖ εἶναι· εἰ δὲ μή, οὐ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰ ἄνευ πυρὸς οἷοί τε εἶμεν ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐργάσασθαι, οὐδὲν ἂν δεοίμεθα πυρὸς πρὸς γε τὴν τούτου ἐργασίαν· εἰ δὲ μὴ δεοίμεθα, οὐδ' ἂν χρήσιμον ἡμῖν εἴη. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

{Ἐρυξίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅσων ἄνευ οἷόν τε γίγνεσθαι τι, οὐδὲν ἂν τούτων ἡμῖν οὐδὲ χρήσιμον φαίνοιτο πρὸς γε τοῦτο.

{Ἐρυξίας} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴ ποτε φαινοίμεθα οἷοί τε ὄντες ἄνευ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, οἷς μὴ αὐτοῖς χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα, ὥσπερ σιτίοις καὶ ποτοῖς καὶ ἱματίοις καὶ στρώμασι καὶ οἰκίαις, παύειν τὰς τοῦ σώματος ἐνδείας, ὥστε μηκέτι δεῖσθαι, οὐκ ἂν ἡμῖν οὐδὲ χρήσιμα φαίνοιτο πρὸς γε τοῦτο ἀργύριον τε καὶ χρυσίον καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄνευ τούτων οἷόν τε γίγνεσθαι.

{Ἐρυξίας} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν ἄρα οὐδὲ χρήματα ἡμῖν ταῦτα φανείη, εἰ μηδὲν χρήσιμα· ἀλλὰ ταῦτ' ἂν εἴη οἷς τὰ χρήσιμα οἷοί τ' ἐσμὲν ἐκπορίζεσθαι.

{Ἐρυξίας} Ὡς Σώκρατες, οὐκ ἂν ποτε δυναίμην τοῦτο πεισθῆναι, ὡς τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα οὐκ ἄρα χρήματα ἡμῖν ἐστίν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ σφόδρα πέπεισμαι, ὡς τὰ γε ἀχρεῖα ἡμῖν ὄντα οὐδὲ χρήματά ἐστιν, καὶ ὅτι τῶν χρησιμωτάτων ἐστὶν πρὸς τοῦτο χρήματα τὰ χρήσιμα·

οὐ μὴν τοῦτό γε, ὡς ταῦτα οὐ χρήσιμα ἡμῖν τυγχάνει ὄντα πρὸς τὸν βίον, εἴπερ γε τούτοις τὰ ἐπιτήδεια ἐκποριζοίμεθα.

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαιμεν; ἄρ' εἰσὶν τινες ἄνθρωποι οἵτινες μουσικὴν παιδεύουσιν ἢ γράμματα ἢ ἑτέραν τινὰ ἐπιστήμην, οἱ ἀντὶ τούτων σφίσιν αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια ἐκπορίζονται, τούτων μισθὸν πραττόμενοι;

{Ἐρυξίας} Εἰσὶ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ταύτῃ τῇ ἐπιστῆμῃ ἂν ἐκπορίζοντο τὰ ἐπιτήδεια, ἀντὶ ταύτης ἀλλαττόμενοι, ὥσπερ ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ χρυσίου καὶ ἀργυρίου.

{ – } Φημί.

{ – } Οὐκοῦν εἴπερ τούτῳ ἐκπορίζονται οἷς πρὸς τὸν βίον χρῶνται, κἂν αὐτὸ χρήσιμον εἴη πρὸς τὸν βίον. καὶ γὰρ τὰργύριον τούτου ἕνεκα χρήσιμον ἔφαμεν εἶναι, ὅτι οἷοί τ' ἦμεν αὐτῷ τὰναγκαῖα πρὸς τὸ σῶμα ἐκπορίζεσθαι.

{Ἐρυξίας} Οὕτως, ἔφη.

[403]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ αὗται αἱ ἐπιστῆμαι τῶν χρησίμων πρὸς τοῦτο, φαίνονται ἡμῖν αἱ ἐπιστῆμαι χρήματα οὔσαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δι' ἣνπερ τὸ χρυσίον τε καὶ τὸ ἀργύριον. δῆλον δὲ ὅτι καὶ οἱ ταύτας κεκτημένοι πλουσιώτεροι. ὀλίγον δὲ πρότερον οὕτω χαλεπῶς ἀπεδεχόμεθα τὸν λόγον, εἰ οὗτοι πλουσιώτατοι. ἀναγκαῖον δ' ἂν εἴη καὶ ἐκ τοῦ νῦν ὠμολογημένου τοῦτο συμβαίνειν, ἐνίοτε τοὺς ἐπιστημονεστέρους πλουσιωτέρους εἶναι. εἰ γὰρ τις ἡμᾶς ἔροιτο ἄρα παντὶ ἀνθρώπῳ οἴομεθα χρήσιμον εἶναι ἵππον, ἄρα φαίης ἂν; ἢ τοῖς μὲν ἐπιστήμοσιν ὅπως δεῖ ἵππῳ χρῆσθαι χρήσιμον ἂν εἴη, τοῖς ἀνεπιστήμοσι δ' οὐ;

{Ἐρυξίας} Φαίην ἂν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ἔφην, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ φάρμακον παντὶ ἀνθρώπῳ χρήσιμον εἶναι, ἀλλὰ τούτῳ ὅστις τυγχάνει εἰδῶς ὡς δεῖ χρῆσασθαι αὐτῷ;

{Ἐρυξίας} Φημί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα πάντα ὁμοίως;

{Ἐρυξίας} Ὡοικεν.

{Σωκράτης} Χρυσίον ἄρα καὶ ἀργύριον καὶ τᾶλλα τὰ δοκοῦντα χρήματα εἶναι τούτῳ ἂν μόνῳ χρήσιμα εἴη, ὅστις τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς χρηστέον αὐτοῖς.

{Ἐρυξίας} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πρότερον ἐδόκει τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ ἀνθρώπου εἶναι εἰδέναι ὅπου τε καὶ ὅπως τούτων ἐκάστοις χρηστέον ἐστίν;

{Ἐρυξίας} Φημί.

{Σωκράτης} Τοῖς ἄρα καλοῖς κάγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, τούτοις ἂν μόνοις καὶ χρήσιμα ταῦτ' εἴη, εἴπερ γε οὗτοι ἐπιστήμονες ὡς χρηστέον. εἰ δὲ τούτοις μόνον χρήσιμον, τούτοις ἂν μόνοις καὶ

χρήματα εἶναι ταῦτα φαίνοιτο. ἀτάρ, ὡς ἔοικε, καὶ τὸν ἀνεπιστήμονα ἵππικῆς, κεκτημένον δὲ ἵππους οἱ τυγχάνουσιν αὐτῷ ἀχρεῖοι ὄντες, εἴ τις τοῦτον ἵππικὸν ποιήσειεν, ἄρα ἂν ἅμα καὶ πλουσιώτερον πεποιηκῶς εἶη, εἴπερ γε αὐτῷ ἂ ἐτύγγανεν πρόσθεν ἀχρεῖα ὄντα, χρήσιμα πεποίηκεν· ἐπιστήμην γάρ τινα παραδιδούς τῷ ἀνθρώπῳ ἅμα καὶ πλούσιον αὐτὸν πεποίηκεν.

{Ἐρυξίας} Φαίνεται γε.

{Σωκράτης} Ὅμως δέ μοι κἂν διομόσασθαι δοκῶ ὑπὲρ Κριτίου, ὑπὸ μηδενὸς τούτων τῶν λόγων πεπεῖσθαι.

{Κριτίας} Νῆ Δία· καὶ γάρ, ἔφη, μαινοίμην ἂν, εἰ ταῦτα πειθοίμην. ἀλλὰ τί οὐκ ἐκεῖνον τὸν λόγον διετέλεσας, ὡς τὰ δοκοῦντα οὐκ ἔστιν χρήματα, χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα; ὡς ἐγὼ πάνυ σφόδρα τούτους τοὺς λόγους ἀκροώμενος, οὐς καὶ σὺ νῦν τυγχάνεις δὴ διεξιῶν, ἄγαμαι.

{Σωκράτης} Εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι μοι δοκεῖς σύ, ὦ Κριτία, οὕτως ἐμοῦ χαίρειν ἀκροώμενος, ὥσπερ τῶν ῥαψωδῶν οἱ τὰ Ὀμήρου ἔπη ᾄδουσιν, ἐπεὶ οὐδεὶς γέ σοι δοκεῖ τούτων τῶν λόγων ἀληθῆς εἶναι. ὅμως δὲ φέρε, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαιμεν; ἄρα γε τοῖς γε οἰκοδομικοῖς τῶν ἀνθρώπων φαίης ἂν ἅττα εἶναι χρήσιμα πρὸς τὸ οἰκίαν ἐργάσασθαι;

{Κριτίας} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν ταῦτα φήσαιμεν ἂν χρήσιμα εἶναι οἷς αὐτῶν κατεχρῶντο εἰς τὴν οἰκοδομίαν, λίθους καὶ πλίνθους καὶ ξύλα καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον; ἢ καὶ τὰ ἐργαλεῖα οἷς αὐτοὶ τὴν οἰκίαν ἐργάζονται, καὶ οἷς ταῦτα ἐκπορίζονται, τὰ ξύλα καὶ τοὺς λίθους, καὶ πάλιν τὰ τούτων ἐργαλεῖα;

{Κριτίας} Ἐμοιγ', ἔφη, δοκεῖ πάντα ταῦτα χρήσιμα εἶναι πρὸς ἐκεῖνα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν, οὐ μόνον αὐτοῖς οἷς καταχρώμεθα πρὸς ἕκαστον τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ οἷς ταῦτα ἐκπορίζομεθα καὶ ὧν ἄνευ οὐκ ἂν γένοιτο;

{Κριτίας} Πάνυ γε οὕτω.

[404]

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πάλιν καὶ οἷς ταῦτα, καὶ εἴ τι ἀνωτέρω τούτων, καὶ οἷς πάλιν ἐκεῖνα καὶ ἔτι μάλα τὰ ἄνω, ὥστε καὶ εἰς ἄπειρόν τι πλῆθος τελευτῶντα ἀνάγκη πάντα ταῦτα πρὸς τὴν αὐτῶν ἐργασίαν χρήσιμα φαίνεσθαι;

{Κριτίας} Καὶ οὐδέν γε, ἔφη, ταῦτα οὕτω κωλύει ἔχειν.

{Σωκράτης} Τί δ' εἰ ὑπάρχοι τῷ ἀνθρώπῳ σιτία καὶ ποτὰ καὶ ἱμάτια καὶ τᾶλλα οἷς αὐτὸς πρὸς τὸ σῶμα μέλλοι χρῆσθαι, ἄρ' ἂν τι προσδέοιτο χρυσίου ἢ ἀργυρίου ἢ ἄλλου του, οἷς ταῦτα ποριεῖται ἅ γε δὴ ὑπάρχοι;

{Κριτίας} Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν φαίνοιτο ἂν ἡμῖν ἔστιν ὅτε ἄνθρωπος οὐδενὸς τούτων δεόμενος πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν;

{Κριτίας} Οὐ γάρ.

{ – } Οὐκοῦν εἰ ταῦτα ἀχρεῖα φαίνοιτο πρὸς ταύτην τὴν ἐργασίαν, οὐκ ἂν ποτε πάλιν δέοι χρήσιμα φανῆναι; ὑπέκειτο γὰρ μὴ οἶόν τε εἶναι πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν τοτὲ μὲν χρήσιμα, τοτὲ δὲ ἀχρεῖα εἶναι.

{ – } Ἄλλ' οὕτω γ' ἂν, ἔφη, ὁ αὐτὸς λόγος σοὶ καὶ ἐμοὶ γίγνοιτο· εἰ γὰρ ποτε ταῦτα χρήσιμα γίγνοιτο πρὸς τοῦτο, οὐκ ἂν ποτε συμβαίνοι πάλιν ἀχρεῖα εἶναι· νῦν δὲ πρὸς τινὰς ἐργασίας πραγμάτων μοχθηρῶν, τὰς δὲ χρηστῶν.

{Κριτίας} Ἐγὼ γ' ἂν φαίην.

{ – } Ἄρ' οὖν οἶόν τε μοχθηρὸν τι πρᾶγμα πρὸς ἀγαθοῦ τινος ἐργασίαν χρήσιμον εἶναι;

{Κριτίας} Οὐκ ἔμοιγε φαίνεται.

{Σωκράτης} Ἀγαθὰ δὲ πράγματα ἄρ' ἂν ταῦτα φαίημεν εἶναι, ἃ δι' ἀρετὴν ἄνθρωπος πράττει;

{Κριτίας} Φημί.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οἶόν τε ἄνθρωπον μαθεῖν τι τούτων ὅσα διὰ λόγου διδάσκεται, εἰ παντάπασιν ἀπεστερημένος εἶη τοῦ ἀκούειν, ἢ ἐτέρου τινός;

{Κριτίας} Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν τῶν χρησίμων φαίνοιτο ἂν ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν τὸ ἀκούειν, εἴπερ διδασκός γε ἢ ἀρετὴ τῷ ἀκούειν καὶ αὐτῷ καταχρώμεθα πρὸς τὰς μαθήσεις;

{Κριτίας} Φαίνεται.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἴπερ ἢ ἰατρικὴ οἷα τέ ἐστιν τὸν νοσοῦντα παύειν, φαίνοιτο ἂν ἡμῖν ἐνίστε καὶ ἢ ἰατρικὴ τῶν χρησίμων οὕσα πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἴπερ διὰ τῆς ἰατρικῆς τὸ ἀκούειν πορισθεῖη;

{Κριτίας} Καὶ οὐδέν γε κωλύει.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν πάλιν καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν ἀντὶ χρημάτων πορισαίμεθα, φαίνοιτο ἂν ἡμῖν καὶ τὰ χρήματα χρήσιμα ὄντα πρὸς ἀρετὴν;

{Κριτίας} Καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη, τοῦτό γε.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν πάλιν ὁμοίως καὶ δι' οὗ τὰ χρήματα πορισαίμεθα;

{Κριτίας} Παντάπασιν μὲν οὖν πάντα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ἂν σοὶ δοκεῖ ἄνθρωπος ἀπὸ μοχθηρῶν τε καὶ αἰσχυρῶν πραγμάτων ἀργύριον αὐτῷ πορίσασθαι, ἀνθ' ὅτου τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην κτήσαστο, ἢ δύναται ἀκούειν, ἐκ τοῦ μὴ οἴου τε; τῷ δ' αὐτῷ ἐκεῖνῳ καταχρῆσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ ἕτερον ἅττα τῶν τοιούτων;

{Κριτίας} Πάνυ μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν οὐκ ἂν τό γε μοχθηρὸν χρήσιμον ἂν εἶη πρὸς ἀρετὴν;

{Κριτίας} Οὐ γάρ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα ἀναγκαῖόν ἐστι, δι' ὧν ἂν ἐκπορισαιόμεθα τὰ πρὸς ἕκαστα χρήσιμα, καὶ ταῦτα πρὸς τὰ αὐτὰ χρήσιμα εἶναι· φαίνοιτο γὰρ ἂν ἐνίοτε μοχθηρὰ πράγματα πρὸς ἀγαθόν τι χρήσιμον εἶναι. ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τούτου ἂν φανερὰ γένοιτο. εἴπερ γὰρ ταῦτα χρήσιμά ἐστι πρὸς ἕκαστα, ὧν ἄνευ οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μὴ ταῦτα προϋπάρχουσι, φέρε, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαιο; ἄρ' οἷόν τε ἀμαθίαν πρὸς ἐπιστήμην χρήσιμον εἶναι, ἢ νόσον πρὸς ὑγίειαν, ἢ κακίαν πρὸς ἀρετήν;

{Κριτίας} Οὐκ ἂν ἔγωγε φαίην.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν τόδε γ' ἂν ὁμολογήσαιμεν ἀδύνατον εἶναι, ἐπιστήμην ἐγγενέσθαι ὄτῳ μὴ ἀμαθία πρότερον ὑπάρξει, καὶ ὑγίειαν, ὄτῳ μὴ νόσος, οὐδὲ ἀρετήν, ὄτῳ μὴ κακία.

{Κριτίας} Ἔφη γὰρ οὕτως, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκ ἂν ἄρα φαίνοιτο ἀναγκαῖον εἶναι, ὅσων ἄνευ μὴ οἷόν τε γίγνεσθαι, ταῦτα καὶ χρήσιμα εἶναι πρὸς τοῦτο. φαίνοιτο γὰρ ἂν ἡμῖν ἢ ἀμαθία πρὸς ἐπιστήμην χρήσιμος οὔσα, καὶ ἢ νόσος πρὸς ὑγίειαν, καὶ ἢ κακία πρὸς ἀρετήν.

{Κριτίας} Σφόδρα δυσπεῖστως εἶχεν καὶ πρὸς τούτους τοὺς λόγους, εἰ μὴ πάντα ταῦτα χρήματα ἔσται.

{Σωκράτης} Καταμαθὼν δ' αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἶη πείσαι, ὅπερ ἂν τὸ λεγόμενον λίθον ἐψηῆσαι, Ἀλλὰ τούτους μὲν τοὺς λόγους, ἦν δ' ἐγώ, ἐάσωμεν χαίρειν, ἐπειδήπερ οὐ δυνατοὶ ἐσμεν ὁμολογήσαι ὁπότερον ταῦτα χρήσιμά τ' ἐστὶν καὶ χρήματα ἢ οὐ· ἐκείνου δὲ πέρι πῶς ἂν φαίημεν; πότερον ἂν εὐδαιμονέστερόν τε καὶ βελτίω ἠγησαιόμεθα εἶναι ἄνθρωπον, εἰ ὡς πλείστων δέοιτο πρὸς τὸ σῶμά τε καὶ τὴν διαίταν ἐπιτηδεῖων, ἢ εἰ ὡς ἐλαχίστων τε καὶ φαυλοτάτων; μάλιστα δ' ἂν ἴσως καὶ τοῦτο ὧδε θεωρηθῆι, εἴ τις αὐτὸν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον παραβάλλων σκοποῖτο ὁποτέρᾳ τῶν ἕξων βελτίων, πότερον ὅταν τύχη νοσῶν ἢ ὅταν ὑγιαίνων.

{Κριτίας} Ἀλλὰ τοῦτό γ', ἔφη, οὐ πολλῆς τιнос τῆς σκέψεως δεῖται.

{Σωκράτης} Ἴσως γάρ, ἦν δ' ἐγώ, παντὶ ἀνθρώπῳ εὐπορον γινῶναι ὅτι ἢ τοῦ ὑγιαίνοντος ἕξις κρείττων ἐστὶν τῆς τοῦ κάμνοντος. τί δέ; ποτέρως τυγχάνομεν πλειόνων τε καὶ μᾶλλον παντοδαπῶν δεόμενοι; ὅταν κάμνωμεν ἢ ὅταν ὑγιαίνωμεν;

{Κριτίας} Ὅταν κάμνωμεν.

{Σωκράτης} Ὅταν ἄρα αὐτοὶ αὐτῶν τυγχάνωμεν φαυλότατα διακείμενοι, τότε σφόδρα τε καὶ πλείστων, τὰ πρὸς ἡδονὰς τὰς διὰ τοῦ σώματος, ἐν ἐπιθυμίαις τε καὶ δεήσεσιν ἐσμεν;

{Κριτίας} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὥσπερ αὐτὸς αὐτοῦ τότε φαίνεται βέλτιστα ἔχων, ὅταν ἐλαχίστων τῶν τοιούτων δέηται, οὕτω πάλιν καὶ δυοῖν ὄντων, εἰ ὁ μὲν τυγχάνοι σφόδρα τε καὶ πολλῶν ἐν ἐπιθυμίᾳ τε καὶ δεήσει ὧν, ὁ δὲ ὀλίγων τε καὶ ἡσύχως; οἷόν τὰ τοιάδε· ὅσοι τῶν ἀνθρώπων τυγχάνουσιν κυβευταὶ ὄντες, οἱ δὲ οἰνόφυγες, ἕτεροι δὲ γαστρίμαργοι, – ἅπαντα γὰρ ταῦτα οὐδὲν ἕτερον τυγχάνει ὄντα ἢ ἐπιθυμία.

{Κριτίας} Σφόδρα γε.

{Σωκράτης} Αἰ δ' ἐπιθυμία πάσαι οὐδὲν ἕτερον ἢ ἔνδειαί τινων. οἱ οὖν πλεῖστα τούτων πεπονθότες ἄνθρωποι ἐν μοχθηροτέρᾳ ἕξει εἰσὶν τῶν μηδὲν ἢ ὡς ἐλάχιστα τοιαῦτα πεπονθότων.

[406]

{Κριτίας} Πάνυ μὲν οὖν ἔγωγε καὶ σφόδρα μοχθηροὺς τοὺς τοιούτους ὑπολαμβάνω εἶναι· καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τοιούτους, τοσούτῳ καὶ μοχθηροτέρους.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δοκεῖ ἡμῖν οὐχ οἷόν τε χρήσιμα εἶναι ταῦτα πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ τυγχάνοιμεν καὶ δεόμενοι τούτων πρὸς τοῦτο;

{Κριτίας} Φημί.

{Σωκράτης} Ἀναγκαῖον ἄρα, εἴπερ μέλλει ἡμῖν χρήσιμα εἶναι ταῦτα πρὸς τὰς τοῦ σώματος θεραπείας τῶν ἐνδειῶν, ἅμα καὶ δεῖσθαι ἡμᾶς τούτων πρὸς τοῦτο;

{Κριτίας} Ἐμοιγε δοκεῖ.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν ὅτῳ τυγχάνει πλεῖστα χρήσιμα ὄντα πρὸς τοῦτο, οὗτος ἂν φαίνοιτο καὶ πλείστων δεόμενος πρὸς τοῦτο, εἴπερ ἀνάγκη τῶν χρησίμων πάντων προσδεῖσθαι.

{Κριτίας} Ἐμοιγε δοκεῖ οὕτω φαίνεσθαι.

{Σωκράτης} Ἀναγκαῖον ἄρα φαίνεται κατὰ γε τοῦτον τὸν λόγον, οἷς τυγχάνει πολλὰ χρήματα ὄντα, τούτοις καὶ πολλῶν δεῖσθαι τῶν πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ἐπιτηδείων· τὰ γὰρ πρὸς τοῦτο χρήσιμα ὄντα χρήματα ἐφαίνετο. ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἂν ἡμῖν φαίνοντο οἱ πλουσιώτατοι μοχθηρότατα διακείμενοι, εἴπερ γε καὶ πλείστων τοιούτων ἐνδεεῖς ὄντες.

Ἀξίολογος τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Κλεινία, Ἀξίολογος

[364]

{Σωκράτης} Ἐξιόντι μοι ἐς Κυνόσαργες καὶ γενομένω μοι κατὰ τὸν Ἴλισον διῆξε φωνὴ βοῶντός του, «Σώκρατες, Σώκρατες.» ὡς δὲ ἐπιστραφεὶς περιεσκόπουν ὀπόθεν εἶη, Κλεινίαν ὀρῶ τὸν Ἀξίολογος θεόντα ἐπὶ Καλλιρρόην μετὰ Δάμωνος τοῦ μουσικοῦ καὶ Χαρμίδου τοῦ Γλαύκωνος· ἦσθη δὲ αὐτῷ ὁ μὲν διδάσκαλος τῶν κατὰ μουσικὴν, ὁ δ' ἐξ ἑταιρείας ἐραστὴς ἄμα καὶ ἐρώμενος, ἐδόκει οὖν μοι ἀφεμένω τῆς εὐθύ ὁδοῦ ἀπαντᾶν αὐτοῖς, ὅπως ῥᾶστα ὁμοῦ γενοίμεθα. δεδακρυμένος δὲ ὁ Κλεινίας, «Σώκρατες,» ἔφη, «νῦν ὁ καιρὸς ἐνδείξασθαι τὴν αἰεὶ θρυλουμένην πρὸς σοῦ σοφίαν· ὁ γὰρ πατήρ ἕκ τινος ὥρας αἰφνιδίου ἀδυνάτως ἔχει καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου ἐστίν, ἀνιαρῶς τε φέρει τὴν τελευτήν, καίτοι γε τὸν πρόσθεν χρόνον διαχλευάζων τοὺς μορμολυττομένους τὸν θάνατον καὶ πρῶως ἐπιτωθάζων. ἀφικόμενος οὖν παρηγόρησον αὐτὸν ὡς εἴωθας, ὅπως ἀστενακτὶ ἐς τὸ χρεῶν ἴη, καὶ μοι σὺν τοῖς λοιποῖς ἵνα καὶ τοῦτο εὐσεβηθῆ.» «Ἄλλ' οὐκ ἀτυχήσεις μου, ὦ Κλεινία, οὐδενὸς τῶν μετρίων, καὶ ταῦτα ἐφ' ὅσα παρακαλῶν. ἐπειγόμεθα δ' οὖν· εἰ γὰρ οὕτως ἔχει, ὠκύτητος δεῖ.»

[365]

{Κλεινίας} Ὁφθέντος σου μόνον, ὦ Σώκρατες, ῥαῖσει· καὶ γὰρ ἤδη πολλάκις αὐτῷ γέγονεν συμπτώματος ἀνασφῆλαι. Ὡς δὲ θάπτον τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ἦειμεν ταῖς Ἰωνίαις – πλησίον γὰρ ᾧκει τῶν πυλῶν πρὸς τῇ Ἀμαζονίδι στήλῃ – καταλαμβάνομεν αὐτὸν ἤδη μὲν συνειλεγμένον τὰς ἀφὰς καὶ τῷ σώματι ῥωμαλέον, ἀσθενῆ δὲ τὴν ψυχὴν, πάνυ ἐνδεᾶ παραμυθίας, πολλάκις δὲ ἀναφερόμενον καὶ στεναγμούς ἰέντα σὺν δακρύοις καὶ κροτήσεσι χειρῶν. κατιδὼν δὲ αὐτόν, «Ἀξίολογε, τί ταῦτα;» ἔφη· «ποῦ τὰ πρόσθεν ἀυχήματα καὶ αἱ συνεχεῖς εὐλογίαι τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ ἄρρατον ἐν σοὶ θάρσος; ὡς γὰρ ἀγωνιστὴς δειλός, ἐν τοῖς γυμνασίοις γενναῖος φαινόμενος, ὑπολέλοιπας ἐν τοῖς ἄθλοις, οὐκ ἐπιλογιῆ τὴν φύσιν περιεσκεμμένως, ἀνὴρ τοσόσδε τῷ χρόνῳ καὶ κατήκοος λόγων, καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, Ἀθηναῖος, ὅτι, τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο καὶ πρὸς ἀπάντων θρυλούμενον, παρεπιδημία τίς ἐστίν ὁ βίος, καὶ ὅτι δεῖ ἐπεικῶς διαγαγόντας εὐθύμως μόνον οὐχὶ παιανίζοντας εἰς τὸ χρεῶν ἀπιέναι; τὸ δὲ οὕτως μαλακῶς καὶ δυσασποσπάστως ἔχειν νηπίου δίκην οὐ περὶ φρονοῦσαν ἡλικίαν ἔχειν;»

{Ἀξίολογος} Ἀληθῆ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, καὶ ὀρθῶς μοι φαίνεται λέγων· ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως παρ' αὐτό μοι τὸ δεινὸν γενομένω οἱ μὲν καρτεροὶ καὶ περιττοὶ λόγοι ὑπεκπνέουσιν λεληθότως καὶ ἀτιμάζονται, ἀντίσχει δὲ δέος τι, ποικίλως περιαμύττον τὸν νοῦν, εἰ στερήσομαι τοῦδε τοῦ φωτὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν, αἰδῆς δὲ καὶ ἄπυστος ὁποῖοτε κείσομαι σηπόμενος, εἰς εὐλάς καὶ κνώδαλα μεταβάλλων.

{Σωκράτης} Συνάπτεις γὰρ, ὦ Ἀξίολογε, παρὰ τὴν ἀνεπιστάσιαν ἀνεπιλογίστως τῇ ἀναισθησίᾳ αἴσθησιν, καὶ σεαυτῷ ὑπεναντία καὶ ποιεῖς καὶ λέγεις, οὐκ ἐπιλογιζόμενος ὅτι ἄμα μὲν ὀδύρη τὴν ἀναισθησίαν, ἄμα δὲ ἀλγεῖς ἐπὶ σήψεσι καὶ στερήσει τῶν ἡδέων, ὥσπερ εἰς ἕτερον ζῆν

ἀποθανούμενος, ἀλλ' οὐκ εἰς παντελή μεταβαλῶν ἀναισθησίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆ πρό τῆς γενέσεως. ὡς οὖν ἐπὶ τῆς Δράκοντος ἢ Κλεισθένους πολιτείας οὐδὲν περὶ σέ κακὸν ἦν – ἀρχὴν γὰρ οὐκ ἦς, περὶ ὃν ἂν ἦν – οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευταίην γενήσεται· σὺ γὰρ οὐκ ἔση περὶ ὃν ἔσται. πάντα τοιγαροῦν τὸν τοιόνδε φλύαρον ἀποσκέδασαι, τοῦτο ἐννοήσας, ὅτι τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἰδρυθείσης τόπον, τὸ ὑπολειφθὲν σῶμα, γεῶδες ὃν καὶ ἄλογον, οὐκ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐσμεν ψυχὴ, ζῶον ἀθάνατον ἐν θνητῷ καθειργμένον φρουρίῳ· τὸ δὲ σκῆνος τοῦτι πρὸς κακοῦ περιήρμοσεν ἢ φύσις, ᾧ τὰ μὲν ἠδοντα ἀμυχιαῖα καὶ πτηνὰ καὶ εἰς πλείους ὀδύνας ἀνακεκραμένα, τὰ δὲ ἀλγεινὰ ἀκραιφνῆ καὶ πολυχρόνια καὶ τῶν ἠδόντων ἄμοιρα· νόσους δὲ καὶ φλεγμονὰς τῶν αἰσθητηρίων, ἔτι δὲ τὰς ἐντὸς κακότητος, οἷς ἀναγκαστῶς, ἅτε παρεσπαρμένη τοῖς πόροις, ἢ ψυχὴ συναλγοῦσα τὸν οὐράνιον ποθεῖ καὶ σύμφυλον αἰθέρα, καὶ διψᾷ, τῆς ἐκεῖσε διαίτης καὶ χορείας ὀριγνωμένη. ὥστε ἢ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγὴ κακοῦ τινός ἐστιν εἰς ἀγαθὸν μεταβολή.

[366]

{Αξίολχος} Κακὸν οὖν, ᾧ Σώκρατες, ἡγούμενος τὸ ζῆν πῶς ἐν αὐτῷ μένεις; καὶ ταῦτα φροντιστὴς ὢν καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς τοὺς πολλοὺς τῷ νῶ διαφέρων;

{Σωκράτης} Ἀξίολχε, σὺ δὲ οὐκ ἔτυμά μοι μαρτυρεῖς, οἷε δὲ καθάπερ Ἀθηναίων ἢ πληθὺς, ἐπειδὴ ζητητικὸς εἰμι τῶν πραγμάτων, ἐπιστήμονά του εἶναι με. ἐγὼ δὲ εὐξαίμην ἂν τὰ κοινὰ ταῦτα εἰδέναι· τοσοῦτον ἀποδέω τῶν περιττῶν. καὶ ταῦτα δὲ ἃ λέγω, Προδίκου ἐστὶν τοῦ σοφοῦ ἀπηγήματα, τὰ μὲν διμοίρου ἐωνημένα, τὰ δὲ δυοῖν δραχμαῖν, τὰ δὲ τετραδράχμου. προῖκα γὰρ ἀνὴρ οὗτος οὐδένα διδάσκει, διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν αὐτῷ φωνεῖν τὸ Ἐπιχάρμειον, «ἀ δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα νίζει»· δός τι, καὶ λάβε τι. καὶ πρόην γοῦν παρὰ Καλλιᾶ τῷ Ἴππονίκου ποιούμενος ἐπίδειξιν τοσάδε τοῦ ζῆν κατεῖπεν, ὥστε ἔγωγε μὲν παρὰ ἀκαρῆ διέγραψα τὸν βίον, καὶ ἐξ ἐκείνου θανατᾶ μου ἢ ψυχῆ, Ἀξίολχε.

{Αξίολχος} Τίνα δὲ ἦν τὰ λεχθέντα;

[367]

{Σωκράτης} Φράσαιμι ἂν σοι ταῦτα ἃ μνημονεύσω. ἔφη γάρ, Τί μέρος τῆς ἡλικίας ἄμοιρον τῶν ἀνιαρῶν; οὐ κατὰ μὲν τὴν πρώτην γένεσιν τὸ νήπιον κλάει, τοῦ ζῆν ἀπὸ λύπης ἀρχόμενον; οὐ λείπεται γοῦν οὐδεμιᾶς ἀλγηδόνας, ἀλλ' ἢ δι' ἔνδειαν ἢ περιψυγμὸν ἢ θάλλπος ἢ πληγὴν ὀδυνᾶται, λαλῆσαι μὲν οὐπω δυνάμενον ἃ πάσχει, κλαυθμουριζόμενον δὲ καὶ ταύτην τῆς δυσαρρεστήσεως μίαν ἔχον φωνήν. ὁπότεν δὲ εἰς τὴν ἑπταετίαν ἀφίκηται πολλοὺς πόνους διαντλήσαν, ἐπέστησαν παιδαγωγοὶ καὶ γραμματισταὶ καὶ παιδοτρίβαι τυραννοῦντες· αὐξανομένου δὲ κριτικοί, γεωμέτραι, τακτικοί, πολὺ πλῆθος δεσποτῶν. ἐπειδὴν δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφῆ, κοσμητῆς καὶ φόβος χειρῶν, ἔπειτα Λύκειον καὶ Ἀκαδήμεια καὶ γυμνασιαρχία καὶ ράβδοι καὶ κακῶν ἀμετρία· καὶ πᾶς ὁ τοῦ μεираκίσκου πόνος ἐστὶν ὑπὸ σωφρονιστᾶς καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς νέους αἴρεσιν τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλής. ἐπειδὴν δὲ ἀπολυθῆ τούτων, φροντίδες ἄντικρυς ὑπέδυσαν καὶ διαλογισμοὶ τίνα τὴν τοῦ βίου ὁδὸν ἐνστήσονται, καὶ τοῖς ὕστερον χαλεποῖς ἐφάνη τὰ πρῶτα παιδικὰ καὶ νηπίων ὡς ἀληθῶς φόβητρα· στρατεῖαί τε γὰρ καὶ τραύματα καὶ συνεχεῖς ἀγῶνες. εἶτα λαθὸν ὑπῆλθεν τὸ γῆρας, εἰς ὃ πᾶν συρρεῖ τὸ τῆς φύσεως ἐπίκηρον καὶ δυσαλθές. κἂν μὴ τις θάττον ὡς χρέος ἀποδιδῶ τὸ ζῆν, ὡς ὀβολοστάτις ἢ φύσις ἐπιστᾶσα ἐνεχυράζει τοῦ μὲν ὄψιν, τοῦ δὲ ἀκοήν, πολλάκις δὲ ἄμφω. κἂν ἐπιμείνη τις, παρέλυσεν, ἐλωβήσατο, παρήρθρωσεν. ἄλλοι πολυγῆρως ἀκμάζουσιν, καὶ τῷ νῶ δις

παῖδες οἱ γέροντες γίνονται. καὶ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ τῶν ἀνθρωπέων ἐπιστήμονες, καὶ οὐς ἂν περὶ πλείστου ποιῶνται, θᾶττον ἀπαλλάττουσι τοῦ ζῆν. Ἀγαμήδης γοῦν καὶ Τροφώνιος οἱ δειμάμενοι τὸ Πυθοῖ τοῦ θεοῦ τέμενος, εὐξάμενοι τὸ κράτιστον αὐτοῖς γενέσθαι, κοιμηθέντες οὐκέτ' ἀνέστησαν· οἳ τε τῆς Ἀργείας Ἥρας ἱερείας ὑεῖς, ὁμοίως εὐξαμένης αὐτοῖς τῆς μητρὸς γενέσθαι τι τῆς εὐσεβείας παρὰ τῆς Ἥρας γέρας, ἐπειδὴ τοῦ ζεύγους ὑστερήσαντος ὑποδύντες αὐτοὶ διήνεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν νεών, μετὰ τὴν εὐχὴν νυκτὶ μετήλλαξαν. μακρὸν ἂν εἴη διεξιέναι τὰ τῶν ποιητῶν, οἳ στόμασιν θειότεροις τὰ περὶ τὸν βίον θεσπιωδοῦσιν, ὡς κατοδύρονται τὸ ζῆν· ἐνὸς δὲ μόνου μνησθήσομαι τοῦ ἀξιολογωτάτου, λέγοντος

ὥς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσιν,
ζῶειν ἀχθυμένοις,

καὶ –

οὐ μὲν γὰρ τί ποτ' ἐστὶν οἰζυρώτερον ἀνδρὸς
πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνεῖει τε καὶ ἔρπει.

τὸν δ' Ἀμφιάραον τί φησιν; –

τὸν πέρι κῆρι φίλει Ζεὺς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
παντοίῃ φιλότητι· οὐδ' ἴκετο γήραος οὐδόν.

ὁ δὲ κελεύων –

[368]

τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά, τί σοι φαίνεται; ἀλλὰ παύομαι, μὴ ποτε παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν μηκύνω καὶ ἐτέρων μμνησκόμενος. ποῖαν δέ τις ἐλόμενος ἐπιτήδευσιν ἢ τέχνην οὐ μέμψεται καὶ τοῖς παροῦσι χαλεπανεῖ; τὰς χειρωνακτικὰς ἐπέλθωμεν καὶ βαναύσους, πονουμένων ἐκ νυκτὸς εἰς νύκτα, καὶ μόλις ποριζομένων τάπιτήδεια, κατοδυρομένων τε αὐτῶν καὶ πᾶσαν ἀγρυπνίαν ἀναπιπλάντων ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων; ἀλλὰ τὸν πλωτικὸν καταλεξώμεθα, περαιούμενον διὰ τοσῶνδε κινδύνων καὶ μήτε, ὡς ἀπεφήνατο Βίας, ἐν τοῖς τεθνηκόσιν ὄντα μήτε ἐν τοῖς βιοῦσιν; ὁ γὰρ ἐπίγειος ἄνθρωπος ὡς ἀμφίβιος αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος ἔρριψεν, ἐπὶ τῇ τύχῃ γενόμενος πᾶς. ἀλλ' ἢ γεωργία γλυκὺ; δῆλον· ἀλλ' οὐχ ὄλον, ὡς φασιν, ἔλκος, ἀεὶ λύπης πρόφασιν εὐρισκόμενον; κλᾶον νυνὶ μὲν αὐχμόν, νυνὶ δὲ ἐπομβρίας, νυνὶ δὲ ἐπίκαυσιν, νυνὶ δὲ ἐρυσίβην, νυνὶ δὲ θάλπος ἄκαιρον ἢ κρύος; ἀλλ' ἢ πολυτίμητος πολιτεία – πολλὰ γὰρ ὑπερβαίνω – διὰ πόσων ἐλαύνεται δεινῶν, τὴν μὲν χαρὰν ἔχουσα φλεγμονῆς δίκην παλλομένην καὶ σφυγματώδη, τὴν δὲ ἀπότευξιν ἀλγεινὴν καὶ θανάτων μυρίων χεῖρω; τίς γὰρ ἂν εὐδαιμονήσειε πρὸς ὄχλον ζῶν, εἰ ποπυσθεῖη καὶ κροτηθεῖη δήμου παίγνιον ἐκβαλλόμενον, συριττόμενον, ζημιούμενον, θνησκον, ἐλεούμενον; ἐπεὶ τοί γε, Ἀξίοχε πολιτικέ, ποῦ τέθηκε Μιλτιάδης; ποῦ δὲ Θεμιστοκλῆς; ποῦ δ' Ἐφιάλτης; ποῦ δὲ πρῶν οἱ δέκα στρατηγοί, ὅτ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπηρόμην τὴν γνώμην; – οὐ γὰρ ἐφαίνετό μοι σεμνὸν μαινομένῳ δήμῳ συνεξάρχειν· οἱ δὲ περὶ Θηραμένην καὶ Καλλίξενον τῇ ὑστεραίᾳ προέδρους ἐγκαθέτους ὑφέντες κατεχειροτόνησαν τῶν ἀνδρῶν ἄκριτον θάνατον. καίτοι γε σὺ μόνος αὐτοῖς ἤμυνες καὶ Εὐρυπτόλεμος, τρισμυρίων ἐκκλησιαζόντων.

[369]

{Αξίολογος} Ἔστιν ταῦτα, ὧν Σώκρατες· καὶ ἔγωγε ἐξ ἐκείνου ἄλλις ἔσχον τοῦ βήματος καὶ χαλεπώτερον οὐδὲν ἐφάνη μοι πολιτείας. δῆλον δὲ τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ γενομένοις. σὺ μὲν γὰρ οὕτω λαλεῖς ὡς ἐξ ἀπόπτου θεώμενος, ἡμεῖς δ' ἴσμεν ἀκριβέστερον οἱ διὰ πείρας ἰόντες. δῆμος γάρ, ὧν φίλε Σώκρατες, ἀχάριστον, ἀψίκορον, ὠμόν, βάσκανον, ἀπαίδευτον, ὡς ἂν συνηρατισμένον ἐκ συγκλύδων ὄχλου καὶ βιαίων φλυάρων. ὁ δὲ τούτῳ προσεταιριζόμενος ἀθλιώτερος μακρῶ.

{Σωκράτης} Ὅποτε οὖν, ὧν Ἀξίολογε, τὴν ἐλευθεριωτάτην ἐπιστήμην τίθεσαι τῶν λοιπῶν ἀπευκταιοτάτην, τί τὰς λοιπὰς ἐπιτηδεύσεις ἐννοήσομεν; οὐ φευκτάς; ἤκουσα δὲ ποτε καὶ τοῦ Προδίκου λέγοντος ὅτι ὁ θάνατος οὐτε περὶ τοὺς ζῶντας ἐστὶν οὐτε περὶ τοὺς μετηλλαχότας.

{Αξίολογος} Πῶς φῆς, ὧν Σώκρατες;

{Σωκράτης} Ὅτι περὶ μὲν τοὺς ζῶντας οὐκ ἐστὶν, οἱ δὲ ἀποθανόντες οὐκ εἰσὶν. ὥστε οὐτε περὶ σέ νῦν ἐστὶν – οὐ γὰρ τέθνηκας – οὐτε εἴ τι πάθεις, ἔσται περὶ σέ· σὺ γὰρ οὐκ ἔση. μάταιος οὖν ἡ λύπη, περὶ τοῦ μήτε ὄντος μήτε ἐσομένου περὶ Ἀξίολογον Ἀξίολογον ὀδύρεσθαι, καὶ ὅμοιον ὡς εἰ περὶ τῆς Σκύλλης ἢ τοῦ Κενταύρου τις ὀδύροιτο, τῶν μήτε ὄντων περὶ σέ μήτε ὕστερον μετὰ τὴν τελευτὴν ἐσομένων. τὸ γὰρ φοβερόν τοῖς οὐσίς ἐστιν· τοῖς δ' οὐκ οὐσὶν πῶς ἂν εἴη;

{Αξίολογος} Σὺ μὲν ἐκ τῆς ἐπιπολαζούσης τὰ νῦν λεσχηνεῖας τὰ σοφὰ ταῦτα προήρηκας· ἐκεῖθεν γὰρ ἐστὶν ἡδε ἡ φλυαρολογία πρὸς τὰ μειράκια διακεκοσμημένη· ἐμὲ δὲ ἡ στέρησις τῶν ἀγαθῶν τοῦ ζῆν λυπεῖ, κἂν πιθανωτέρους τούτων λόγους ἀρτικροτήσης, ὧν Σώκρατες. οὐκ ἐπαίει γὰρ ὁ νοῦς ἀποπλανώμενος εἰς εὐπειάς λόγων, οὐδὲ ἄπτεται ταῦτα τῆς ὁμοχροίας, ἀλλ' εἰς μὲν πομπὴν καὶ ῥημάτων ἀγλαῖσμον ἀνύτει, τῆς δὲ ἀληθείας ἀποδεῖ. τὰ δὲ παθήματα σοφισμάτων οὐκ ἀνέχεται, μόνοις δὲ ἀρκεῖται τοῖς δυναμένοις καθικέσθαι τῆς ψυχῆς.

[370]

{Σωκράτης} Συνάπτεις γάρ, ὧν Ἀξίολογε, ἀνεπιλογίστως, τῇ στερήσει τῶν ἀγαθῶν ἀντεισάγων κακῶν αἴσθησιν, ἐκλαθόμενος ὅτι τέθνηκας. λυπεῖ γὰρ τὸ στερόμενον τῶν ἀγαθῶν ἢ ἀντιπάθεια τῶν κακῶν, ὁ δ' οὐκ ὦν οὐδὲ τῆς στερήσεως ἀντιλαμβάνεται. πῶς οὖν ἐπὶ τῷ μὴ παρέξοντι γνῶσιν τῶν λυπησόντων γένοιτ' ἂν ἡ λύπη; ἀρχὴν γάρ, ὧν Ἀξίολογε, μὴ συνυποτιθέμενος ἀμῶς γέ πως μίαν αἴσθησιν, κατὰ τὸ ἀνεπιστῆμον, οὐκ ἂν ποτε πτυρεῖς τὸν θάνατον. νῦν δὲ περιτρέπεις σεαυτόν, δειματούμενος στερήσεσθαι τῆς ψυχῆς, τῇ δὲ στερήσει περιτιθεῖς ψυχὴν, καὶ ταρβεῖς μὲν τὸ μὴ αἰσθήσεσθαι, καταλήψεσθαι δὲ οἶει τὴν οὐκ ἐσομένην αἴσθησιν αἰσθήσει· πρὸς τῷ πολλοῦς καὶ καλοῦς εἶναι λόγους περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. οὐ γὰρ δὴ θνητὴ γε φύσις τοσόνδε ἂν ἤρατο μεγεθουργίας, ὥστε καταφρονῆσαι μὲν ὑπερβαλλόντων θηρίων βίας, διαπεραιώσασθαι δὲ πελάγη, δείμασθαι δὲ ἄστυ, καταστήσασθαι δὲ πολιτείας, ἀναβλέψαι δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἰδεῖν περιφορὰς ἄστρον καὶ δρόμους ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἀνατολάς τε καὶ δύσεις, ἐκλείψεις τε καὶ ταχείας ἀποκαταστάσεις, ἰσημερίας τε καὶ τροπὰς διττάς, καὶ Πλειάδων χειμῶνας, καὶ θέρους ἀνέμους τε καὶ καταφορὰς ὄμβρων, καὶ πρηστήρων ἐξαισίους συρμούς, καὶ τὰ τοῦ κόσμου παθήματα παραπήξασθαι πρὸς τὸν αἰῶνα, εἰ μὴ τι θεῖον ὄντως ἐνῆν πνεῦμα τῇ ψυχῇ, δι' οὗ τὴν τῶν τηλικῶνδε περίνοιαν καὶ γνῶσιν ἔσχεν. ὥστε οὐκ εἰς θάνατον ἀλλ' εἰς ἀθανασίαν μεταβάλλεις, ὧν Ἀξίολογε, οὐδὲ ἀφαίρεσιν ἔξεις τῶν ἀγαθῶν ἀλλ' ἐλικρινεστέραν τὴν ἀπόλαυσιν, οὐδὲ μεμειγμένας θνητῶ σώματι τὰς ἡδονὰς ἀλλ' ἀκράτους ἀπασῶν ἀγληδόνων. κείσε γὰρ ἀφίξη μονωθεὶς ἐκ τῆσδε τῆς εἰρκτῆς,

ἐνθα ἄπονα πάντα καὶ ἀστένακτα καὶ ἀγήρατα, γαληνὸς δέ τις καὶ κακῶν ἄπονος βίος, ἀσαλεύτῳ ἡσυχία εὐδιαζόμενος, καὶ περιαθρῶν τὴν φύσιν, φιλοσοφῶν οὐ πρὸς ὄχλον καὶ θέατρον ἀλλὰ πρὸς ἀμφιθαλῆ τὴν ἀλήθειαν.

{Ἀξίολχος} Εἰς τούναντίον με τῷ λόγῳ περιέστακας· οὐκέτι γάρ μοι θανάτου δέος ἔνεστιν, ἀλλ' ἦδη καὶ πόθος – ἵνα τι κάγῳ μιμησάμενος τοὺς ῥήτορας περιπτὸν εἶπω – καὶ πάλα μετεωρολογῶ καὶ δίειμι τὸν αἰδίου καὶ θεῖου δρόμον, ἔκ τε τῆς ἀσθενείας ἐμαυτὸν συνείλεγμαι καὶ γέγονα καινός.

[371]

{Σωκράτης} Εἰ δὲ καὶ ἕτερον βούλει λόγον, ὃν ἐμοὶ ἠγγειλε Γωβρύης, ἀνὴρ μάγος· ἔφη κατὰ τὴν Ξέρξου διάβασιν τὸν πάππον αὐτοῦ καὶ ὁμώνυμον, πεμφθέντα εἰς Δῆλον, ὅπως τηρήσειε τὴν νῆσον ἄσυλον ἐν ἧ ἡ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ἔκ τινων χαλκῶν δέλτων, ἃς ἐξ Ὑπερβορέων ἐκόμισαν Ὡπίς τε καὶ Ἐκαέργη, ἐκμεμαθηκένα μετὰ τὴν τοῦ σώματος λύσιν τὴν ψυχὴν εἰς τὸν ἄδηλον χωρεῖν τόπον, κατὰ τὴν ὑπόγειον οἴκησιν, ἐν ἧ βασιλεία Πλούτωνος οὐχ ἦττω τῆς τοῦ Διὸς αὐλῆς, ἅτε τῆς μὲν γῆς ἐχούσης τὰ μέσα τοῦ κόσμου, τοῦ δὲ πόλου ὄντος σφαιροειδοῦς, οὗ τὸ μὲν ἕτερον ἡμισφαίριον θεοὶ ἔλαχον οἱ οὐράνιοι, τὸ δὲ ἕτερον οἱ ὑπένερθεν, οἱ μὲν ἀδελφοὶ ὄντες, οἱ δὲ ἀδελφῶν παῖδες. τὰ δὲ πρόπυλα τῆς εἰς Πλούτωνος ὁδοῦ σιδηροῖς κλείθροις καὶ κλεισὶν ὠχύρωται. ταῦτα δὲ ἀνοίξαντα ποταμὸς Ἀχέρων ἐκδέχεται, μεθ' ὃν Κωκυτός, οὗς χρῆ πορθμεύσαντας ἀχθῆναι ἐπὶ Μίνῳ καὶ Ῥαδάμανθυν, ὃ κλήζεται πεδίον ἀληθείας. ἐνταυθοὶ καθέζονται δικασταὶ ἀνακρίνοντες τῶν ἀφικνουμένων ἕκαστον, τίνα βίον βεβίωκε καὶ τίσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐνφώκισθη τῷ σώματι. ψεύσασθαι μὲν οὖν ἀμήχανον. ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ ζῆν δαίμων ἀγαθὸς ἐπέπνευσεν, εἰς τὸν τῶν εὐσεβῶν χῶρον οἰκίζονται, ἐνθα ἄφθονοι μὲν ὦραι παγκάρπου γονῆς βρῦουσιν, πηγαὶ δὲ ὑδάτων καθαρῶν ρέουσιν, παντοῖοι δὲ λειμῶνες ἄνθεσι ποικίλοις ἐαριζόμενοι, διατριβαὶ δὲ φιλοσόφων καὶ θέατρα ποιητῶν καὶ κύκλιοι χοροὶ καὶ μουσικὰ ἀκούσματα, συμπόσιά τε εὐμελῆ καὶ εἰλαπίνας αὐτοχορήγητοι, καὶ ἀκήρατος ἀλυπία καὶ ἡδεῖα δίατα· οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν οὔτε θάλλος ἐγγίγνεται, ἀλλ' εὐκρατος ἀῆρ χεῖται ἀπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνακιρνάμενος. ἐνταῦθα τοῖς μεμυημένοις ἐστὶν τις προεδρία· καὶ τὰς ὀσίους ἀγιστείας κάκεῖσε συντελοῦσιν. πῶς οὖν οὐ σοὶ πρώτῳ μέτεστι τῆς τιμῆς, ὄντι γεννήτη τῶν θεῶν; καὶ τοὺς περὶ Ἡρακλέα τε καὶ Διόνυσον κατιόντας εἰς Ἄιδου πρότερον λόγος ἐνθάδε μνηθῆναι, καὶ τὸ θάρσος τῆς ἐκεῖσε πορείας παρὰ τῆς Ἐλευσινίας ἐναύσασθαι. ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουρημάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς Ἐρινύων ἐπ' ἔρεβος καὶ χάος διὰ Ταρτάρου, ἐνθα χῶρος ἀσεβῶν καὶ Δαναΐδων ὑδρεῖαι ἀτελεῖς καὶ Ταντάλου δίψος καὶ Τιτυοῦ σπλάγχνα αἰωνίως ἐσθιόμενα καὶ γεννώμενα καὶ Σισύφου πέτρος ἀνήνυτος, οὗ τὰ τέρματα αὐθις ἄρχει πόνων. ἐνθα θηρσὶν περιλιχμώμενοι καὶ λαμπάσιν ἐπιμόνως πυρούμενοι Ποινῶν καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκίζόμενοι αἰδίους τιμωρίαις τρύχονται. ταῦτα μὲν ἐγὼ ἠκουσα παρὰ Γωβρύου, σὺ δ' ἂν ἐπικρίνεις, Ἀξίολχε. ἐγὼ γὰρ λόγῳ ἀνθελκόμενος τοῦτο μόνον ἐμπέδως οἶδα, ὅτι ψυχὴ ἅπασα ἀθάνατος, ἡ δὲ ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου μετασταθεῖσα καὶ ἄλυπος. ὥστε ἡ κάτω ἢ ἄνω εὐδαιμονεῖν σε δεῖ, Ἀξίολχε, βεβιωκότα εὐσεβῶς.

[372]

{Ἀξίολχος} Αἰσχύνομαί σοι τι εἰπεῖν, ὃ Σώκρατες· τοσοῦτον γὰρ ἀποδέω τοῦ δεδοικέναι τὸν θάνατον, ὥστε ἦδη καὶ ἔρωτα αὐτοῦ ἔχειν. οὕτως με καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς καὶ ὁ οὐράνιος, πέπεικε, καὶ ἦδη περιφρονῶ τοῦ ζῆν, ἅτε εἰς ἀμείνω οἶκον μεταστησόμενος. νυνὶ δὲ ἡρέμα κατ' ἐμαυτὸν ἀναριθμήσομαι τὰ λεχθέντα. ἐκ μεσημβρίας δὲ παρέση μοι, ὃ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ποιήσω ὡς λέγεις, κάγῳ δὲ ἐπάνειμι ἐς Κυνόσαργες, ἐς περίπατον, ὀπόθεν δεῦρο μετεκλήθην.

Πλάτωνος Ἐπιγράμματα

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

1. Τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χεῖλεσιν ἔσχον·
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.
2. Τῷ μῆλῳ βάλλω σε· σὺ δ' εἰ μὲν ἐκοῦσα φιλεῖς με,
δεξαμένη τῆς σῆς παρθενίης μετάδος.
εἰ δ' ἄρ', ὃ μὴ γίνοιτο, νοεῖς, τοῦτ' αὐτὸ λαβοῦσα
σκέψαι τὴν ὥρην ὡς ὀλιγοχρόνιος.
3. Μῆλον ἐγώ· βάλλει με φιλῶν σέ τις· ἀλλ' ἐπίνευσον,
Ἐανθίππη· κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.
4. Ἡ σοβαρὸν γελάσασα καθ' Ἑλλάδος, ἡ τὸν ἐραστῶν
ἔσμον ἐνὶ προθύροις Λαῖς ἔχουσα νέων,
τῇ Παφίῃ τὸ κάτοπτρον, ἐπεὶ τοίη μὲν ὄρασθαι
οὐκ ἐθέλω, οἷη δ' ἦν πάρος, οὐ δύναμαι.
5. Τὸν Νυμφῶν θεράποντα, φιλόμβριον, ὑγρὸν αἰοδόν,
τὸν λιβάσιν κούφαις τερπόμενον βάτραχον
χαλκῷ μορφώσας τις ὀδοιπόρος εὖχος ἔθηκε,
καύματος ἐχθροτάτην δίψαν ἀκεσσάμενος.
πλαζομένῳ γὰρ ἔδειξεν ὕδωρ, εὐκαιρον αἰείσας
κοιλιάδος ἐκ δροσερῆς ἀμφιβίῳ στόματι·
φωνὴν δ' ἡγήτειραν ὀδοιπόρος οὐκ ἀπολείπων
εὔρε πόσιν γλυκερῶν, ὧν ἐπόθει, λιβάδων.
{ηὔρε πόσιν γλυκερῶν ὧν ἐπόθει ναμάτων.}
6. Δάκρυα μὲν Ἐκάβη τε καὶ Ἰλιάδεσσι γυναιξὶ
Μοῖραι ἐπέκλωσαν δὴ τότε γεινομέναις·
σοὶ δέ, Δίῳν, ῥέξαντι καλῶν ἐπινίκιον ἔργων
δαίμονες εὐρείας ἐλπίδας ἐξέχεαν.
κεῖσαι δ' εὐρυχόρῳ ἐν πατρίδι τίμιος ἀστοῖς,
ὧ ἔμὸν ἐκμήνας θυμὸν ἔρωτι Δίῳν.
7. Νῦν, ὅτε μὴδὲν Ἄλεξις ὅσον μόνον εἶφ' ὅτι καλός,
ᾧπται καὶ πάντη πᾶσι περιβλέπεται.
θυμέ, τί μηνύεις κυσὶν ὀστέον; εἴτ' ἀνιήσεις
ὑστερον. οὐχ οὕτω Φαῖδρον ἀπωλέσαμεν;
8. Οἶδε ποτ' Αἰγαίοιο βαρύβρομον οἶδμα λιπόντες
Ἐκβατάνων πεδίῳ κείμεθ' ἐνὶ μεσάτῳ.
χαῖρε, κλυτὴ ποτε πατρὶς Ἐρέτρια· χαίρετ', Ἀθῆναι,
γείτονες Εὐβοίης· χαῖρε, θάλασσα φίλη.

9. Εὐβοίης γένος ἐσμὲν Ἐρετρικόν, ἄγχι δὲ Σούσων
κείμεθα· θεῦ, γαίης ὄσσον ἀφ' ἡμετέρης.
10. Ναυηγοῦ τάφος εἰμί, ὁ δ' ἀντίον ἐστὶ γεωργοῦ·
ὡς ἀλὶ καὶ γαίῃ ξυνὸς ὕπεστ' Αἴδης.
11. Ναυηγόν με δέδορκας· ὄν ἢ κτείνασα θάλασσα
γυμνῶσαι πυμάτου φάρεος ἠδέσατο,
ἄνθρωπος παλάμησιν ἀταρβήτοις μ' ἀπέδυσε,
τόσσον ἄγος τόσσου κέρδεος ἀράμενος.
κεῖνο καὶ ἐνδύσαιτο καὶ εἰς Αἴδαο φέροιτο,
καὶ μιν ἴδοι Μίνως τούμὸν ἔχοντα ῥάκος.
12. Πλωτῆρες, σῶζοισθε καὶ εἰν ἀλὶ καὶ κατὰ γαῖαν·
ἴστε δὲ ναυηγοῦ σῆμα παρερχόμενοι.
13. Ἀστέρας εἰσαθρεῖς, Ἀστήρ ἐμός· εἴθε γενοίμην
οὐρανός, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω.
14. Ἀστήρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωῖσιν Ἐῶς·
νῦν δὲ θανὼν λάμπεις Ἐσπερος ἐν φθιμένοις.
15. Εἰνοδίην καρύην με παρερχομένοις ἐφύτευσαν
παισὶ λιθοβλήτου παίγνιον εὐστοχίης·
πάντας δ' ἀκρεμόνας τε καὶ εὐθαλέας ὀροδάμνους
κέκλασμαι πυκιναῖς χερμάσι βαλλομένη·
δένδρεσιν εὐκάρποις οὐδὲν πλέον· ἦ γὰρ ἔγωγε
δυσδαίμων ἐς ἐμὴν ὕβριν ἐκαρποφόρου.
16. Χρυσὸν ἀνήρ εὐρών ἔλιπε βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσόν,
ὄν λίπεν, οὐχ εὐρών ἦψεν, ὄν εὔρε, βρόχον.
17. Χρυσὸν ἀνήρ ὃ μὲν ἠῦρεν, ὃ δ' ὤλεσεν· ὦν ὁ μὲν εὐρών
ῥῖψεν, ὁ δ' οὐχ εὐρών λυγρὸν ἔδησε βρόχον.
18. Αἰὼν πάντα φέρει· δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν
οὐνομα καὶ μορφήν καὶ φύσιν ἠδὲ τύχην.
19. Ἐννέα τὰς Μούσας φασὶν τινες· ὡς ὀλιγώρως·
ἠνίδε καὶ Σαπφῶ Λεσβόθεν ἢ δεκάτη.
20. Ἄ Κύπρις Μούσαισι· «κοράσια, τὰν Ἀφροδίταν
τιμᾶτ' ἢ τὸν Ἔρωτ' ὕμνιν ἐφοπλίσομαι.»
21. αἱ Μοῦσαι ποτὶ Κύπριν· «Ἄρει τὰ στωμύλα ταῦτα·
ἡμῖν οὐ πέτεται τοῦτο τὸ παιδάριον.»
22. Αἱ Χάριτες τέμενός τι λαβεῖν ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται
ζηλοῦσαι, ψυχὴν ἠῦρον Ἀριστοφάνους.

23. Εἰκόνα πέντε βοῶν μικρὰ λίθος εἶχεν ἴασπις,
ὡς ἤδη πάσας ἔμπνοα βοσκομένας,
καὶ τάχα κἄν ἀπέφευγε τὰ βοΐδια· νῦν δὲ κρατεῖται
τῇ χρυσοῦ μάνδρῃ τὸ βραχὺ βουκόλιον.
24. Σιγάτω λάσιον Δρυάδων λέπας οἱ τ' ἀπὸ πέτρας
κρουνοὶ καὶ βληχὴ πουλυμιγῆς τοκάδων,
αὐτὸς ἐπεὶ σύριγγι μελίσδετα εὐκελάδῳ Πάν,
ὕγρον ἰεὺς ζευκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων·
αἱ δὲ πέριξ θαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐστήσαντο
Ἵδριάδες Νύμφαι, Νύμφαι Ἀμαδρυάδες.
25. Ὑψίκομον παρὰ τάνδε καθίζεο φωνήεσσαν
φρίσσουσαν πυκνοῖς κῶνον ὑπὸ ζεφύροις,
καὶ σοι καχλάζουσιν ἐμοῖς παρὰ νάμασι σῦριγγι
θελγομένῳ στάξει κῶμα κατὰ βλεφάρων.
26. Ἡ Παφίη Κυθήρεια δι' οἴδατος ἐς Κνίδον ἦλθε
βουλομένη κατιδεῖν εἰκόνα τὴν ἰδίην.
πάντῃ δ' ἀθρήσασα περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ
φθέγγατο· «Ποῦ γυμνὴν εἶδέ με Πραξιτέλης;»
Πραξιτέλης οὐκ εἶδεν, ἃ μὴ θέμις, ἀλλ' ὁ σίδηρος
ἔξεσεν, οἷά γ' Ἄρης ἤθελε, τὴν Παφίην.
27. Ἄ Κύπρις τὰν Κύπριν ἐνὶ Κνίδῳ εἶπεν ἰδοῦσα·
«φεῦ, φεῦ, ποῦ γυμνὴν εἶδέ με Πραξιτέλης;»
28. Οὔτε σε Πραξιτέλης τεχνάσατο οὔθ' ὁ σίδαρος·
ἀλλ' οὕτως ἔστης ὡς ποτε κρινομένη.
29. Ἄσος δ' ὡς ἰκόμεσθα βαθύσκιον, εὐρομεν ἔνδον
πορφυρέοις μήλοισιν ἐοικότα παῖδα Κυθήρης.
οὐ δ' ἔχεν ἰοδόκον φαρέτρην, οὐ καμπύλα τόξα,
ἀλλὰ τὰ μὲν δένδρεσσιν ὑπ' εὐπετάλοισι κρέμαντο·
αὐτὸς δ' ἐν καλύκεσσι ρόδων πεπεδημένος ὕπνω
εὔδεν μειδιῶν· ξουθαὶ δ' ἐφύπερθε μέλισσαι,
κηροχουτοῦσαι ἄντος, λαροῖς ἐπὶ χεῖλεσι βαῖνον.
30. Σάτυρον Διόδωρος ἐκοίμισεν, οὐκ ἐτόρευσεν·
ἦν νύξης, ἐγερεῖς· ἄργυρος ὕπνον ἔχει.
31. Ἀρχεάνασσαν ἔχω τὴν ἐκ Κολοφῶνος ἐταίραν,
ἧς καὶ ἐπὶ ρυτίδων πικρὸς ἔπεστιν ἔρω.
32. ἃ δειλοί, νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης
πρωτοπλόου, δι' ὄσης ἦλθετε πυρκαϊῆς.

33. Ἄρμενος ἦν ξείνοισιν ἀνὴρ ὄδε καὶ φίλος ἀστοῖς,
Πίνδαρος, εὐφώνων Πιερίδων πρόπολος.
34. Τὸν Βρομίου Σάτυρον τεχνήσατο δαιδαλή χεῖρ
μόνη θεσπεσίως πνεῦμα βαλοῦσα λίθῳ.
35. εἰμὶ δὲ ταῖς Νύμφαισιν ὀμέψιος. ἀντὶ δὲ τοῦ πρὶν
πορφυρέου μέθυος λαρὸν ὕδωρ προχέω.
εὐκηλον δ' ἴθυνε φέρων πόδα, μὴ τάχα κούρον
κινήσις ἀπαλῶ κώματι θελγόμενον.
36. Εἰμὶ μὲν εὐκεράοιο φίλος θεράπων Διονύσου,
λείβω δ' ἀργυρέων ὕδατα Ναϊάδων.
θέλω δ' ἠρεμέοντα νέον περὶ κώματι παῖδα ...

Ἀπόσπασμα

1. ὄφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμόν
τὸ φαλάγγιον σηψιδακές
τὸν μυελὸν ὀστογενές

Όρισμοί Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

[411][a]

Αίδιον τὸ κατὰ πάντα χρόνον καὶ πρότερον ὄν καὶ νῦν μὴ ἐφθαρμένον.

Θεὸς ζῶν ἀθάνατον, αὐταρκες πρὸς εὐδαιμονίαν· οὐσία αἰδίου, τῆς τάγαθοῦ φύσεως αἰτία.

Γένεσις κίνησις εἰς οὐσίαν· μετάληψις οὐσίας· πόρευσις εἰς τὸ εἶναι. [b]

Ἡλιος πῦρ οὐράνιον· ὃ μόνον ἀπ' ἡοῦς μέχρι δειλῆς τοῖς αὐτοῖς ἔστιν ὄραθῆναι ἄστρον ἡμεροφανές· ζῶν αἰδίου ἔμψυχον τὸ μέγιστον.

Χρόνος ἡλίου κίνησις, μέτρον φορᾶς.

Ἡμέρα ἡλίου πορεία ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς· φῶς τούναντίον νυκτί.

Ἔως **ἡμέρας ἀρχή**· τὸ πρῶτον φῶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

Μεσημβρία χρόνος ἐν ᾧ τῶν σωμάτων αἰ σκιαὶ ἐλαχίστου μήκους κοιωνοῦσιν.

Δείλη ἡμέρας τελευτή.

Νύξ σκότος τούναντίον ἡμέρα· ἡλίου στέρησις.

Τύχη φορὰ ἐξ ἀδήλου εἰς ἄδηλον, καὶ ἡ ἐκ τοῦ αὐτομάτου αἰτία δαιμονίας πράξεως. [c]

Γῆρας φθίσις ἐμψύχου ὑπὸ χρόνου γιγνομένη.

Πνεῦμα κίνησις ἀέρος περὶ τὴν γῆν.

Ἄηρ στοιχεῖον οὗ πᾶσαι αἰ κατὰ τόπον κινήσεις κατὰ φύσιν εἰσίν.

Οὐρανὸς σῶμα περιέχον πάντα τὰ αἰσθητὰ πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου ἀέρος.

Ψυχή τὸ αὐτὸ κινοῦν· αἰτία κινήσεως ζωτικῆς ζώων.

Δύναμις τὸ καθ' αὐτὸ ποιητικόν.

Ὄψις ἕξις διακριτικῆ σωμάτων.

Ὄστοῦν μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ παγεῖς.

Στοιχεῖον τὸ συνάγον καὶ διαλύον τὰ σύνθετα. [d]

Ἀρετὴ διάθεσις ἡ βελτίστη· ἕξις θνητοῦ ζώου καθ' αὐτὴν ἐπαινετή· ἕξις καθ' ἣν τὸ ἔχον ἀγαθὸν λέγεται· κοινωνία νόμων δικαία· διάθεσις, καθ' ἣν τὸ ἔχον διακείμενον τελείως σπουδαῖον λέγεται· ἕξις ποιητικῆ εὐνομίας.

Φρόνησις δύναμις ποιητικῆ καθ' αὐτὴν τῆς ἀνθρώπου εὐδαιμονίας· ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν· διάθεσις καθ' ἣν κρίνομεν τί πρακτέον καὶ τί οὐ πρακτέον.

Δικαιοσύνη ὁμόνοια τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτήν, καὶ εὐταξία [e] τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν πρὸς ἄλληλά τε καὶ περὶ ἄλληλα· ἕξις διανεμητικὴ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ· ἕξις καθ' ἣν ὁ ἔχων προαιρετικὸς ἐστὶν τῶν φαινομένων αὐτῷ δικαίων· ἕξις ἐν βίῳ νόμου ὑπήκοος· ἰσότης κοινωνικὴ· ἕξις ὑπηρετικὴ νόμων.

[412][a]

Σωφροσύνη μετριότης τῆς ψυχῆς περὶ τὰς ἐν αὐτῇ κατὰ φύσιν γιγνομένας ἐπιθυμίας τε καὶ ἡδονάς· εὐαρμοστία καὶ εὐταξία ψυχῆς πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἡδονάς καὶ λύπας· συμφωνία ψυχῆς πρὸς τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· αὐτοπραγία κατὰ φύσιν· εὐταξία ψυχῆς· λογιστικὴ ὁμιλία ψυχῆς περὶ καλῶν καὶ αἰσχυρῶν· ἕξις καθ' ἣν ὁ ἔχων αἰρετικὸς ἐστὶ καὶ εὐλαβητικὸς ὧν χρή.

Ἀνδρεία ἕξις ψυχῆς ἀκίνητος ὑπὸ φόβου· θάρσος πολεμικόν· ἐπιστήμη τῶν κατὰ πόλεμον πραγμάτων· ἐγκράτεια ψυχῆς πρὸς τὰ φοβερὰ καὶ δεινὰ· τόλμα ὑπηρετικὴ φρονήσεως· εὐθαρσία ἐπὶ θανάτου προσδοκία· ἕξις διαφυλακτικὴ λογισμῶν ὀρθῶν ἐν κινδύνοις· ῥώμη πρὸς κίνδυνον ἀντίρροπος· ῥώμη καρτερικὴ πρὸς ἀρετὴν· ἡρεμία ψυχῆς περὶ τὰ δεινὰ καὶ θαρσαλέα κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φαινόμενα· σωτηρία [b] δογμάτων ἀδήλων περὶ τὰ δεινὰ καὶ ἐμπειρία πολέμου· ἕξις ἐμμενητικὴ νόμου.

Ἐγκράτεια δύναμις ὑπομενητικὴ λύπης· ἀκολουθήσις τῷ ὀρθῷ λογισμῷ· δύναμις ἀνυπέρβλητος τοῦ ὑποληφθέντος ὀρθῷ λογισμῷ.

Αὐτάρκεια τελειότης κτήσεως ἀγαθῶν· ἕξις καθ' ἣν οἱ ἔχοντες αὐτοὶ αὐτῶν ἄρχουσιν.

Ἐπιείκεια δικαίων καὶ συμφερόντων ἐλάττωσις· μετριότης ἐν συμβολαίοις· εὐταξία ψυχῆς λογιστικῆς πρὸς τὰ καλὰ καὶ αἰσχυρά. [c]

Καρτερία ὑπομονὴ λύπης ἔνεκα τοῦ καλοῦ· ὑπομονὴ πόνων ἔνεκα τοῦ καλοῦ.

Θάρσος ἀπροσδοκία κακοῦ· ἀνεκκληξία διὰ κακοῦ παρουσίαν.

Ἀλυπία ἕξις καθ' ἣν ἀνέμπτωτοί ἐσμεν εἰς λύπας.

Φιλοπονία ἕξις ἀποτελεστικὴ οὗ ἂν προέληται· καρτερία ἐκούσιος· ἕξις ἀδιάβλητος πρὸς πόνον.

Αἰδῶς τολμήσεως ὑποχώρησις ἐκούσια δικαίως καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον φανέν· καταλαβὴ ἐκούσια τοῦ βελτίστου· εὐλάβεια ὀρθοῦ ψόγου. [d]

Ἐλευθερία ἡγεμονία βίου· αὐτοκράτεια ἐπὶ παντί· ἐξουσία τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐν βίῳ· ἀφειδία ἐν χρήσει καὶ ἐν κτήσει οὐσίας.

Ἐλευθεριότης ἕξις πρὸς τὸ χρηματίζεσθαι ὡς δεῖ· πρόσθεσις καὶ κτήσις οὐσίας ὡς χρή.

Πραότης κατάστασις κινήσεως τῆς ὑπ' ὀργῆς· κρᾶσις ψυχῆς σύμμετρος.

Κοσμιότης ὑπειξις ἐκούσια πρὸς τὸ φανέν βέλτιστον· εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος.

Εὐδαιμονία ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἀγαθῶν συγκείμενον· δύναμις αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν· τελειότης κατ' ἀρετὴν· ὠφελία αὐτάρκης ζώου. [e]

Μεγαλοπρέπεια ἀξίωσις κατὰ λογισμὸν ὀρθὸν τὸν σεμνότατον.

Ἀγχίνοια εὐφυΐα ψυχῆς, καθ' ἣν ὁ ἔχων στοχαστικὸς ἐστὶν ἐκάστῳ τοῦ δέοντος· ὀξύτης νοῦ.

Χρηστότης ἦθους ἀπλαστία μετ' εὐλογιστίας· ἦθους σπουδαιότης.

Καλοκαγαθία ἕξις προαιρετικῆ τῶν βελτίστων.

Μεγαλοψυχία χρήσις τοῖς συμβαίνουσιν ἀστεία· μεγαλοπρέπεια ψυχῆς μετὰ λόγου.

Φιλανθρωπία ἕξις εὐάγωγος ἦθους πρὸς ἀνθρώπου φιλίαν· ἕξις εὐεργετικῆ ἀνθρώπων· χάριτος σχέσις· μνήμη μετ' εὐεργεσίας.

[413][a]

Εὐσέβεια δικαιοσύνη περὶ θεούς· δύναμις θεραπευτικῆ θεῶν ἐκούσιος· περὶ θεῶν τιμῆς ὑπόληψις ὀρθή· ἐπιστήμη τῆς περὶ θεῶν τιμῆς.

Ἀγαθὸν τὸ αὐτοῦ ἔνεκεν.

Ἀφοβία ἕξις καθ' ἣν ἀνέμπτωτοί ἐσμεν εἰς φόβους.

Ἀπάθεια ἕξις καθ' ἣν ἀνέμπτωτοί ἐσμεν εἰς πάθη.

Εἰρήνη ἡσυχία ἐπ' ἐχθρας πολεμικάς.

Ῥαθυμία ῥαστώνη ψυχῆς· ἀπάθεια τοῦ θυμοειδοῦς.

Δεινότης διάθεσις καθ' ἣν ὁ ἔχων στοχαστικός ἐστὶν τοῦ ἰδίου τέλους.

Φιλία ὁμόνοια ὑπὲρ καλῶν καὶ δικαίων· προαίρεσις βίου

τοῦ αὐτοῦ· **ὁμοδοξία** περὶ προαιρέσεως καὶ πράξεως· ὁμόνοια [b] περὶ βίον· κοινωνία μετ' εὐνοίας· κοινωνία τοῦ εὖ ποιῆσαι καὶ παθεῖν.

Εὐγένεια ἀρετὴ εὐγενοῦς ἦθους· εὐαγωγία ψυχῆς πρὸς λόγους ἢ πράξεις.

Αἵρεσις δοκιμασία ὀρθή.

Εὔνοια [αἵρεσις] ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον ἀσπασμός.

Οἰκειότης ταῦτοῦ γένους κοινωνία.

Ὅμόνοια κοινωνία τῶν ὄντων ἀπάντων· συμφωνία νοημάτων καὶ ὑπολημμάτων.

Ἀγάπησις ἀπόδεξις παντελής.

Πολιτικὴ ἐπιστήμη καλῶν καὶ συμφερόντων· ἐπιστήμη ποιητικῆ δικαιοσύνης ἐν πόλει. [c]

Ἑταιρία φιλία κατὰ συνήθειαν ἐν τοῖς καθ' ἡλικίαν γεγεννημένοις.

Εὐβουλία ἀρετὴ λογισμοῦ σύμφυτος.

Πίστις ὑπόληψις ὀρθή τοῦ οὕτως ἔχειν ὡς αὐτῷ φαίνεται· βεβαιότης ἦθους.

Ἀλήθεια ἕξις ἐν καταφάσει καὶ ἀποφάσει· ἐπιστήμη ἀληθῶν.

Βούλησις ἔφεσις μετὰ λόγου ὀρθοῦ· ὄρεξις εὐλογος· ὄρεξις μετὰ λόγου κατὰ φύσιν.

Συμβούλευσις παραίνεσις ἐτέρῳ ὑπὲρ πράξεως, τίνα δεῖ τρόπον πράττειν.

Εὐκαιρία χρόνου ἐπίτευξις, ἐν ᾧ χρή παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι. [d]

Ευλάβεια φυλακή κακοῦ· ἐπιμέλεια φυλακῆς.

Τάξις ἐργασίας ὁμοίότης τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων ὄντων· συμμετρία κοινωνίας· αἰτία τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων ὄντων συμμετρίας [πρὸς τὸ μαθεῖν].

Πρόσεξις συντονία ψυχῆς πρὸς τὸ καταμαθεῖν.

Ευφυΐα τάχος μαθήσεως· γέννησις φυτῶν ἀγαθῆ· ἀρετὴ ἐν φύσει.

Ευμάθεια ευφυΐα ψυχῆς πρὸς τάχος μαθήσεως.

Νόμος ἀπόφασις κυρία περὶ ἀμφισβητουμένου πράγματος.

Δίκη ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ἀδικεῖν ἢ μή. [e]

Εὐνομία πειθαρχία νόμων σπουδαίων.

Εὐφροσύνη ἐπὶ τοῖς τοῦ σώφρονος ἔργοις χαρά.

Τιμὴ δόσις ἀγαθῶν ἐν ταῖς δι' ἀρετὴν πράξεσιν διδομένων· ἀξίωμα ἀπ' ἀρετῆς· σχῆμα σεμνότητος· τήρησις ἀξιώματος.

Προθυμία ἐμφανισμὸς προαιρέσεως πρακτικῆς.

Χάρις εὐεργεσία ἐκούσιος· ἀπόδοσις ἀγαθοῦ ὑπουργίας ἐν καιρῷ.

Ὁμόνοια ὁμοδοξία ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ὡς δεῖ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι.

Πολιτεία κοινωνία πλήθους ἀνθρώπων αὐτάρκης πρὸς εὐδαιμονίαν· κοινωνία πλήθους ἔννομος.

[414][a]

Πρόνοια παρασκευὴ πρὸς μέλλοντά τινα.

Βουλή σκέψις περὶ τῶν μελλόντων πῶς συμφέρει.

Νίκη δύναμις κρατητικὴ περὶ ἀγωνίαν.

Εὐπορία εὐκρίνεια κρατητικὴ τοῦ λεγομένου.

Δωρεὰ ἀλλαγὴ χάριτος.

Καιρὸς χρόνου ἀκμὴ πρὸς τὸ συμφέρον· χρόνος ἀγαθοῦ τινος συνεργός.

Μνήμη διάθεσις ψυχῆς φυλακτικὴ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσης ἀληθείας.

Ἔννοια συντονία διανοίας.

Νόησις ἀρχὴ ἐπιστήμης. [b]

Ἀγνεία ευλάβεια τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἀμαρτημάτων· τῆς θεοῦ τιμῆς κατὰ φύσιν θεραπεία.

Μαντεία ἐπιστήμη προδηλωτικὴ πράξεως ἄνευ ἀποδείξεως.

Μαντικὴ ἐπιστήμη θεωρητικὴ τοῦ ὄντος καὶ μέλλοντος ζῶν θνητῶ.

Σοφία ἐπιστήμη ἀνυπόθετος· ἐπιστήμη τῶν ἀεὶ ὄντων· ἐπιστήμη θεωρητικὴ τῆς τῶν ὄντων αἰτίας.

Φιλοσοφία τῆς τῶν ὄντων ἀεὶ ἐπιστήμης ὄρεξις· ἕξις θεωρητικὴ τοῦ ἀληθοῦς, πῶς ἀληθές· ἐπιμέλεια ψυχῆς μετὰ λόγου ὀρθοῦ. [c]

Ἐπιστήμη ὑπόληψις ψυχῆς ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου· δύναμις ὑποληπτικὴ τινος ἢ τινῶν ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου· λόγος ἀληθῆς ἐπὶ διανοίᾳ ἀμετάπτωτος.

Δόξα ὑπόληψις μεταπειστὸς ὑπὸ λόγου· λογιστικὴ φορά· διάνοια ἐμπίπτουσα εἰς ψεῦδος καὶ ἀληθές ὑπὸ λόγου.

Αἴσθησις ψυχῆς φορά· νοῦ κίνησις· ψυχῆς διὰ σώματος εἰσάγγελσις εἰς ὥρας ἀνθρώπων, ἀφ' ἧς γίνεταί ψυχῆς ἄλογος δύναμις γνωριστικὴ διὰ σώματος.

Ἐξις διάθεσις ψυχῆς καθ' ἣν ποιοὶ τινες λεγόμεθα. [d]

Φωνή ρεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας.

Λόγος φωνὴ ἐγγράμματος, φραστικὴ ἐκάστου τῶν ὄντων· διάλεκτος συνθετὴ ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἄνευ μέλους.

Ὄνομα διάλεκτος ἀσύνθετος ἐρμηνευτικὴ τοῦ τε κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορουμένου καὶ παντὸς τοῦ μὴ καθ' ἑαυτοῦ λεγομένου.

Διάλεκτος φωνὴ ἀνθρώπου ἐγγράμματος· καὶ σημειῖόν τι κοινὸν ἐρμηνευτικὸν ἄνευ μέλους.

Συλλαβὴ ἀνθρωπίνης φωνῆς ἄρθρον ἐγγράμματος.

Ὄρος λόγος ἐκ διαφορᾶς καὶ γένους συγκείμενος. [e]

Τεκμήριον ἀπόδειξις ἀφανοῦς.

Ἀπόδειξις λόγος συλλογιστικὸς ἀληθῆς· λόγος ἐμφανιστικὸς διὰ προγιγνωσκομένων.

Στοιχεῖον φωνῆς φωνὴ ἀσύνθετος, αἰτία ταῖς ἄλλαις φωναῖς τοῦ φωνᾶς εἶναι.

Ὠφέλιμον τὸ αἴτιον τοῦ εὖ πάσχειν· τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ.

Συμφέρον τὸ εἰς ἀγαθὸν φέρον.

[Καλὸν τὸ ἀγαθόν.]

Ἀγαθὸν τὸ αἴτιον σωτηρίας τοῖς οὖσιν· τὸ αἴτιον παντὸς τοῦ πρὸς αὐτό, ἀφ' οὗ συμβαίνει ἅ χρῆ αἰρεῖσθαι.

Σῶφρον τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς.

Δίκαιον νόμου τάγμα ποιητικὸν δικαιοσύνης.

[415][a]

Ἐκούσιον τὸ αὐτοῦ προσαγωγόν· τὸ καθ' αὐτὸ αἰρετὸν κατὰ διάνοιαν ἀποτελούμενον.

Ἐλεύθερον τὸ ἄρχον αὐτοῦ.

Μέτριον τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως καὶ κατὰ τέχνην ἄρκοῦν.

Μέτρον τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως.

Ἄθλον ἀρετῆς γέρας τὸ ἑαυτοῦ ἔνεκα αἰρετόν.

Ἀθανασία οὐσία ἔμψυχος καὶ ἀίδιος μονή.

Ἦσιον θεράπευμα θεοῦ ἀρεστόν θεῶ.

Ἔορτή χρόνος ἱερός κατὰ νόμους.

Ἄνθρωπος ζῶον ἄπτερον, δίπουν, πλατυώνυχον· ὁ μόνον τῶν ὄντων ἐπιστήμης τῆς κατὰ λόγους δεκτικόν ἐστίν. [b]

Θυσία θεῶ δόμα θύματος.

Εὐχή αἴτησις ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἢ δοκούντων παρὰ θεῶν.

Βασιλεὺς ἄρχων κατὰ νόμους ἀνυπεύθυνος· πολιτικῆς κατασκευῆς ἄρχων.

Ἀρχή ἐπιμέλεια τοῦ παντός.

Ἐξουσία ἐπιτροπή νόμου.

Νομοθέτης ποιητὴς νόμων καθ' οὓς δεῖ πολιτεύεσθαι.

Νόμος δόγμα πλήθους πολιτικόν οὐκ εἷς τινα χρόνον ἀφωρισμένον.

Ἐπόθεσις ἀρχὴ ἀναπόδεικτος· συγκεφαλαίωσις λόγου.

Ψήφισμα δόγμα πολιτικόν εἷς τινα χρόνον ἀφωρισμένον. [c]

Πολιτικὸς ἐπιστήμων πόλεως κατασκευῆς.

Πόλις οἰκησις πλήθους ἀνθρώπων κοινοῖς δόγμασιν χρωμένων· πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ νόμον τὸν αὐτὸν ὄντων.

Πόλεως ἀρετὴ κατάστασις ὀρθῆς πολιτείας.

Πολεμικὴ ἐμπειρία πολέμου.

Συμμαχία κοινωνία πολέμου.

Σωτηρία περιποίησις ἀβλαβῆς.

Τύραννος ἄρχων πόλεως κατὰ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν.

Σοφιστὴς νέων πλουσίων ἐνδόξων ἔμμισθος θηρευτὴς.

Πλοῦτος κτῆσις σύμμετρος πρὸς εὐδαιμονίαν· περιουσία χρημάτων εἰς εὐδαιμονίαν συντεινόντων.

Παρακαταθήκη δόμα μετὰ πίστεως.

Κάθαρισις ἀπόκρισις χειρόνων ἀπὸ βελτιόνων.

Νικᾶν κρατεῖν διαφερόμενον.

Ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος οἷος ἀνθρώπῳ τάγαθὰ ἐπιτελεῖν.

Σώφρων ὁ μετρίας ἐπιθυμίας ἔχων.

Ἐγκρατής ὁ κρατῶν ἀντιτεινόντων τῶν τῆς ψυχῆς μορίων τῷ ὀρθῷ λογισμῷ.

Σπουδαῖος ὁ τελείως ἀγαθός· ὁ ἔχων τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν. [e]

Σύννοια διάνοια μετὰ λύπης ἄνευ λόγου.

Δυσμαθία βραδυτῆς ἐν μαθήσει.

Δεσποτεία ἀρχὴ ἀνυπεύθυνος δικαία.

Ἀφιλοσοφία ἕξις καθ' ἣν ὁ ἔχων μισολόγος ἐστίν.

Φόβος ἔκπληξις ψυχῆς ἐπὶ κακοῦ προσδοκία.

Θυμὸς ὁρμὴ βίαιος ἄνευ λογισμοῦ νοῦς τάξεως ψυχῆς ἀλογίστου.

Ἐκπληξις φόβος ἐπὶ προσδοκία κακοῦ.

Κολακεία ὁμιλία ἢ πρὸς ἡδονὴν ἄνευ τοῦ βελτίστου· ἕξις ὁμιλητικὴ πρὸς ἡδονὴν ὑπερβάλλουσα τὸ μέτριον.

Ὁργή παράκλησις τοῦ θυμικοῦ εἰς τὸ τιμωρεῖσθαι.

Ὑβρις ἀδικία πρὸς ἀτιμίαν φέρουσα.

[416][a]

Ἀκρασία ἕξις βιαστικὴ παρὰ τὸν ὀρθὸν λογισμὸν πρὸς τὰ δοκοῦντα ἡδέα εἶναι.

Ὁκνος φυγὴ πόνων· δειλία ἀντιληπτικὴ ὁρμῆς.

Ἀρχή πρώτη τοῦ εἶναι αἰτία.

Διαβολή διάστασις φίλων λόγῳ.

Καιρὸς ἐν ᾧ ἕκαστον ἐπιτήδειον παθεῖν ἢ ποιῆσαι.

Ἀδικία ἕξις ὑπεροπτικὴ νόμων.

Ἐνδεια ἐλάττωσις τῶν ἀγαθῶν.

Αἰσχύνη φόβος ἐπὶ προσδοκία ἀδοξίας.

Ἀλαζονεία ἕξις προσποιητικὴ ἀγαθοῦ ἢ ἀγαθῶν τῶν μὴ ὑπαρχόντων.

Ἀμαρτία πράξις παρὰ τὸν ὀρθὸν λογισμὸν.

Φθόνος λύπη ἐπὶ φίλων ἀγαθοῖς ἢ οὖσιν ἢ γεγενημένοις.

Ἀναισχυοντία ἕξις ψυχῆς ὑπομενητικὴ ἀδοξίας ἕνεκα κέρδους.

Θρασύτης ὑπερβολὴ θράσους πρὸς φόβους οὖς μὴ δεῖ.

Φιλοτιμία ἕξις ψυχῆς προετικὴ πάσης δαπάνης ἄνευ λογισμοῦ.

Κακοφυΐα κακία ἐν φύσει καὶ ἀμαρτία τοῦ κατὰ φύσιν· νόσος τοῦ κατὰ φύσιν.

Ἐλπίς προσδοκία ἀγαθοῦ.

Μανία ἕξις φθαρτικὴ ἀληθοῦς ὑπολήψεως.

Λαλία ἀκρασία λόγου ἄλογος.

Ἐναντιότης τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος κατὰ τινα διαφορὰν πιπτόντων ἢ πλείστη διάστασις.

Ἀκούσιον τὸ παρὰ διάνοιαν ἀποτελούμενον.

Παιδεία δύναμις θεραπευτικὴ ψυχῆς.

Παίδευσις παιδείας παράδοσις.

Νομοθετικὴ ἐπιστήμη ποιητικὴ πόλεως ἀγαθῆς.

Νουθέτησις λόγος ἐπιτιμητικὸς ἀπὸ γνώμης· λόγος ἀμαρτίας ἀποτροπῆς ἕνεκεν.

Βοήθεια κακοῦ κώλυσις ὄντος ἢ γινομένου.

Κόλασις ψυχῆς θεραπεία ἐπὶ ἀμαρτήματι γενομένῳ.

Δύναμις ὑπεροχὴ ἐν πράξει ἢ ἐν λόγῳ· ἕξις καθ' ἣν τὸ ἔχον δυνατόν ἐστίν· ἰσχύς κατὰ φύσιν.

Σώζειν τὸ περιποιεῖν ἀβλαβῆ.